ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

ΤΟΜΟΣ ΟΓΔΟΟΣ

Γ – ΔΕΚΕΛΕΙΑ

"ΠΥΡΣΟΣ" ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΕΚΔΟΣΕΩΝ & ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ
ΛΥΚΟΥΡΓΟΥ 18 — ΑΘΗΝΑΙ

Digitized by Google

ΕΙΣ ΤΟΝ Η΄ ΤΟΜΟΝ ΕΠΡΑΓΜΑΤΕΥΘΗΣΑΝ ΘΕΜΑΤΑ ΟΙ Κ Κ.:

Ἀγγελετόπουλος Πέτρος Δικηγόρος	Π. Α.
Ἀδαμαντίου Ἀδαμάντιος Καθηγητὴς τῆς Ἱστορίας τῆς Βυζαντινῆς Τέχνης ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.	Αδ. Αδ.
Ἄμαντος Κωνστ. Καθηγητὴς τῆς Βυζαντινῆς Ἱστορίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ. Ἀκαδημαϊκός.	Κ. Α. Α.
Ἀμαριώτου Μαρία Δρ Φιλοσοφίας. Παιδαγωγός.	Μ Αμ.
Ἀναγνωστόπουλος Γ. Π. Καθηγητὴς τῆς Γλωσσολογίας ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ.	Γ. Π. Α.
Ἀναγνωστόπουλος Π. Θ. Καθηγητὴς τῆς Δενδροκομίας ἐν τῇ Ἀνωτ. Γεωπ. Σχολῇ.	Π. Θ. Α.
Ἀναγνώστου Ἰ. Λ. Ἐπιμελητὴς τοῦ Ἐργαστηρίου Παθολογικῆς Φυσιολογίας τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου.	Ι. Α.
Ἀντωνιάδης Εὐγ. Μ. Ἀστρονόμος.	Ε. Μ. Α.
Ἀποστολίδης Ἡ. Ν. Δημοσιογράφος.	Η. Ν. Α.
Ἀράπης Κ. Γυμνασιάρχης.	Κ. Αρ.
Ἀρβανιτάκης Γ. Λ. Δρ τῶν Μαθηματικῶν.	Γ. Λ. Α.
Ἀσιμῆς Δημ. Καθηγητής.	Δ. Α.
Ἄτσλεϋ Σιρλεϋ Κ. Α΄ γραμματεὺς τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀγγλικῆς Πρεσβείας. Ἐπίτιμος διδάκτωρ τῶν Γραμμάτων ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν.	Σ Κ Α
Βακᾶς Δ. Μ. Ἀντισυνταγματάρχης.	Δ. Μ. Β.
Βακιρτζῆς Ἰ. Δ. Δημοσιογράφος—Διευθυντὴς τοῦ «Αἰγαίου».	Ι. Δ. Β.
Βάλσας Μ. Τεχνοκριτικός.	Μ. Βς
Βάρναλης Κ. Δρ Φιλολογίας—Λογοτέχνης.	Κ. Β.
Βασιλείου Φ. Ἐπιμελητὴς τοῦ Μαθηματικοῦ Σπουδαστηρίου τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου.	Φ. Β.
Βασιλόπουλος Σ. Δ. Καθηγητής.	Σ. Δ. Β.
Βατάλας Μ. Δημοσιογράφος.	Μ. Δ. Β.
Βαφειάδης Τ. Φιλόλογος.	Τ. Β.
Βελλιανίτης Θ. Λογογράφος. Πρώην Ὑπουργός.	Θ. Β.
Βέρας Σόλων Παιδίατρος.	Σ. Β.
Βλαβιανὸς Βασ. Δικηγόρος.	Β. Ι. Β.
Βλάχος Ν. Θ. Διευθυντὴς Διδασκαλείου Μέσης Ἐκπαιδεύσεως.	Ν. Θ. Β.
Βορεάδης Γ. Γε ολ γος.	Γ. Β.
Γαβριηλίδης Α. Ὀφθαλμολόγος - Διευθυντὴς τοῦ ὀφθαλμολογικοῦ τμήματος τοῦ «Εὐαγγελισμοῦ».	Α. Γ.
Γαλανὸς Σ. Καθηγητὴς τῆς Χημείας τῶν Ἐδωδίμων ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ.	Σ. Γ.
Γεδεὼν Μ. Μέγας Χαρτοφύλαξ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.	Μ. Γ.
Γενεράλις Ἐμμ. Γυμνασιάρχης.	Ε. Γ.
Γεωργαλᾶς Α. Κ. Ὑδραυλικὸς-Μηχανικός.	Α. Κ. Γ.
Γεωργαλᾶς Γ. Κ. Καθηγητὴς τῆς Ἀνωτ. Γεωπ. Σχολῆς. Διευθυντὴς τῆς «Γεωλογ. Ὑπηρεσίας τῆς Ἑλλάδος».	Γ. Κ. Γ.
Γεωογαντᾶς Φ. Ἐκπαιδευτικός.	Φ. Γ.
Γιαννακόπουλος Παν. Ἀντισυνταγματάρχης Μηχανικοῦ.	Π. Γ.
Γιαννουκάκης Δ. Συγγραφεύς.	Δ. Γιαν.
Γκιταρᾶκος Κ. Τεχνικὸς Σύμβουλος τῆς Ἀνωνύμου Ἑταιρίας Πυριτιδοποιείου καὶ Καλυκοποιείου Ἀθηνῶν.	Κ. Γκ.
Γκράβιγγερ Π. Δρ Φυσικομαθηματικῶν.	Π. Γρ.
Δαλέζιος Ἀνδρ. Γ. Δρ Φιλοσοφίας.	Α. Δ.
Δασκαλάκης Χ. Ε. Νομικός.	Χ. Δ.
Δεβάρης Δ. Δημοσιογράφος.	Δ. Δ
Δεληγιάννης Ἀντ. Ἐπιμελητὴς τοῦ Ἐργαστηρίου Φυσικοχημείας καὶ Ἐφηρμ. Ἠλεκτροχημείας τοῦ Ἐθν. Μετσ. Πολυτεχνείου.	Αν. Δ.
Δερτιλῆς Π. Β. Τμηματάρχης Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν.	Π. Β. Δ.
Δημαρᾶς Κ. Θ. Συγγραφεύς.	Κ. Θ. Δ.
Δημάρατος Ἰ. Φ. Δημοσιογράφος.	Ι. Φ. Δ.
Δημόπουλος Θ. Σ. Δημοσιογράφος.	Θ. Σ. Δ.
Διγενῆς Κίμων Ὑποστράτηγος.	Κ. Δ.
Δούκας Γ. Οἰκονομολόγος.	Γ. Δ.
Δραγάτσης Ἰάκ. Χ. Διευθυντὴς Λυκείου.	Ἰάκ.Χ.Δ.
Δρακουλίδης Ν. Ν. Ἰατρὸς - Δερματολόγος.	Ν. Ν. Δ.
Δρόσος Δ. Διευθυντὴς Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν.	Δ. Δρ.
Δυοβουνιώτης Κ. Ἰ. Καθηγητὴς τῆς Ἱστορίας τῶν Δογμάτων καὶ τῆς Συμβολικῆς ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ. Ἀκαδημαϊκός.	Κ. Ι. Δ.
Ἐλιγιὰ Γιωσὲφ Λογογράφος - Ἑβραϊστής.	Γ. Ἐλ.
«Ἑλλ. Φιλοτελικὴ Ἑταιρία»	«Ε. Φ. Ε.»
Ἐμμανουὴλ Ἐμμ. Καθηγητὴς τῆς Φαρμακευτικῆς Χημείας ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ. Ἀκαδημαϊκός.	Ε. Ι. Ε.
Ἔξαρχος Β. Δρ Φιλοσοφίας.	Β. Ε.
Εὐαγγελᾶτος Χ. Γ. Δήμαρχος Μεσολογγίου. Γεν. Γραμματεὺς τῆς «Ἑνώσεως τῶν Δήμων τῆς Ἑλλάδος».	Χ. Γ. Ε.
Εὐαγγελίδης Δ. Καθηγητὴς τῆς Ἱστορίας τῆς Ἀρχαίας τέχνης ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Θεσσαλονίκης.	Δ. Ε.
Εὐελπίδης Χ. Γεωπόνος. Πρώην Γεν. Γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου τῆς Γεωργίας.	Χ. Ε.
Εὐστρατιάδης Δ. Μηχανικός.	Δ. Ες.
Ζερβὸς Π. Καθηγητὴς τῆς Γεωμετρίας ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ.	Π. Ζ.
Ζευγώλης Γ. Π. Δημοσιογράφος.	Γ. Ζ.
Ζωγραφος Δ. Δημοσιολόγος.	Δ. Ζγ.
Θεοδωροπούλου Αὔρα Καθηγήτρια τῆς Μουσικῆς.	Α. Θ.
Θηβαῖος Ν. Π. Δικηγόρος.	Ν. Π. Θ.
Ἰωακείμογλου Γ. Καθηγητὴς τῆς Πειραματικῆς Φαρμακολογίας ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ.	Γ. Ι.
Καΐρης Μ. Ν. Ἰατρός.	Μ. Ν. Κ.
Καλαϊτζῆς Ἰ. Κ. Χειρουργός.	Ι. Κ. Κ.
Καλιτσουνάκις Δ. Ε. Καθηγητὴς τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας ἐν τῇ Ἀνωτάτῃ Σχολῇ Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν. Ὑφηγητὴς τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου.	Δ. Ε. Κ.
Καλλιάφας Σπ. Μ. Καθηγητὴς τῆς Παιδαγωγικῆς ἐν τῇ Ῥιζαρείῳ Σχολῇ.	Σ. Μ. Χ.
Καλογερῖκος Π. Ἀ. Καθηγητὴς τῆς «Ἐπαγγελματικῆς Σχολῆς Θεάτρου».	Π. Α. Κ.
Καλογερόπουλος Διον. Π. Βιβλιοφύλαξ τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς.	Δ. Π. Κ.
Καλογερόπουλος Ν. Δ. Καθηγητής.	Ν. Δ. Κ.
Καλομενόπουλος Νικόστρ. Ὑπυστράτηγος.	Ν. Κλς.
Καμίνη Ἰ. Σ. Μαιευτὴρ-Παιδίατρος.	Ι. Σ. Κ.
Καμπούρογλους Δημήτριος Συγγραφεὺς-Ἀκαδημαϊκός.	Δ. Γ. Κ.
Κανδηλῶρος Τ. Χ. Ἱστοριοδίφης.	Τ. Χ. Κ.
Κανελλόπουλος Π. Κ. Δρ τῆς Νομικῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ἀϊδελβέργης. Τέως Γεν. Γραμματεὺς Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας.	Π. Κ. Κ.
Καραβία Αἰμ. Δημοσιογράφος.	Αἰμ. Κ.
Καραμᾶνος Κυρ. Μ. Φιλόλογος.	Κ. Μ. Κ.
Καράντζας Γ. Ἀ. Δημοσιογράφος.	Γ. Α. Κ.
Καρβελᾶς Γ. Ἰ. Καθηγητής.	Γ. Ι. Κ.
Κατσαρᾶς Ἰ. Μ. Καθηγητὴς τῆς Παθολογικῆς Φυσιολογίας ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ.	Ι. Μ. Κ.
Καψάλης Γερ. Δ. Πρόεδρος Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου.	Καψ.
Καψῆς Ν. Θεολόγος.	Ν. Κ.
Κεραμειδᾶς Τ. Καθηγητὴς ἐν τῇ Ἀνωτ. Σχολῇ Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν.	Τ. Κ.
Κέρενυι Κ. Ὑφηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βουδαπέστης.	Κ. Κερ.
Κλαδᾶς Λυκ. Ν. Ἠλεκτρολόγος-Μηχανικός.	Λ. Ν. Κ.
Κλαδᾶς Ν. Θ. Ὑποστράτηγος.	Ν. Θ. Κ.
Κοκίδης Ν. Ἰφ. Ὑποστράτηγος.	Ν. Ι. Κ.
Κόκκορης Δ. Χειρουργός.	Δ. Χ. Κ.
Κονταργύρης Ἀ. Ὑφηγητὴς τῆς Ὀρθοπεδικῆς ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ.	Α. Κ.
Κόντογλου Φ. Ζωγοάφος.	Φ. Ν. Κ.
Κορομηλᾶς Γ. Δ. Δημοσιογράφος.	Γ. Δ. Κ.
Κοσκινᾶς Γ. Ἰατρὸς Νευρολόγος.	Γ. Κς
Κοσμετᾶτος Γ. Καθηγητὴς τῆς Ἱστολογίας καὶ Ἐμβρυολογίας ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ. Ἀκαδημαϊκός.	Γ. Φ. Κ.
Κούζης Ἀριστ. Π. Καθηγητὴς τῆς Ἱστορίας τῆς Ἰατρικῆς ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ.	Αρ. Π. Κ.
Κούμαρης Ἰ. Γ. Καθηγητὴς τῆς Ἀνθρωπολογίας ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ.	Ι. Γ. Κ.
Κουρέτας Δ. Ἰατρός.	Δ. Κ.
Κουσουλᾶκος Γ. Δικηγόρος.	Γ. Π. Κ.
Κεφινᾶς Γ. Οἰκονομολόγος. Πρώην Ὑπουργός.	Γ. Κφ·
Κυριαζίδης Κυρ. Ἰατρὸς-Μικροβιολόγος.	Κ. Κ.
Κυριακόπουλος Ἠλ. Γ. Καθηγητὴς τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαίου ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Θεσσαλονίκης.	Η. Γ. Κ.

Digitized by Google

Λαζαρόπουλος Ἰ. Α.	Δρ Νομικῆς. Ἀρχιφροντιστὴς Π. Ν.	Ι. Α. Λ.
Λαμπαδάριος Δ.	Καθηγητὴς τῆς Τοπογραφίας καὶ Γεωδαισίας ἐν τῷ Ε. Μ. Πολυτεχνείῳ. Ἀκαδημαϊκός.	Δ. Λ.
Λαμπαδάριος Εὐμ.	Διευθυντὴς τῆς Σχολικῆς Ὑγιεινῆς τοῦ Ὑπουργ. Παιδείας.	Ε. Ν. Λ.
Λάσκαρης Ν. Ἰ.	Θεατρικὸς Συγγραφεύς. Ἱστορικὸς τοῦ Θεάτρου.	Ν. Ι. Λ.
Λεβίδης Ν. Δ.	Πρώην Ὑπουργός.	Ν. Δ. Λ.
Λέφας Π.	Διπλωματοῦχος ἀνωτ. οἰκονομικῶν καὶ ἐμπορικῶν σπουδῶν. Λόγιος.	Π. Λ.
Λούβαρις Ν. Ἰ.	Καθηγητὴς τῆς Εἰσαγωγῆς καὶ Ἑρμηνείας τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ.	Ν. Λ.
Λουκόπουλος Δ. Ν.	Καθηγητὴς-Παρὰ τῷ «Λαογραφικῷ Ἀρχείῳ».	Δ. Ν. Λ.
Λοῦρος Κ.	Καθηγητὴς τῆς Μαιευτικῆς Κλινικῆς ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ.	Κ. Ν. Λ.
Λυκούδης Στ. Ἐ.	Πλοίαρχος Π. Ν. Διευθυντὴς τῶν Φάρων. Καθηγητὴς παρὰ τῇ Σ. Ν. Δοκίμων. Ἀκαδημαϊκός.	Σ. Ε. Λ.
Μαγκάκης Μ.	Ὠτολαρυγγολόγος.	Μ. Μ.
Μακρῆς Κ. Γ.	Ἐπιμελητὴς τοῦ Ἐργαστηρίου τῆς Φαρμακευτικῆς Χημείας ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ.	Κ. Γ. Μ.
Μάλαινος Ἐπ.	Δημοσιογράφος.	Ἐπ. Μ.
Μάργαρης Δ. Κ.	Συγγραφεύς. Βιβλιοφύλαξ τῆς Ἐθν. Βιβλιοθήκης.	Δ. Μ.
Μαρινᾶτος Σπ.	Ἔφορος Ἀρχαιοτήτων.	Σπ. Μ.
Μαρκόπουλος Π. Δ.	Διευθυντὴς Δασῶν Ὑπουργ. Γεωργίας.	Π. Δ. Μ.
Μαυρομμάτης Ξεν.	Ἱστοριοδίφης, τ. Γεν. Διοικητής.	Ξ. Μ.
Μέκιος Κ. Μ.	Δρ Φιλολογίας καὶ Νομικῆς.	Κ. Μ. Μ.
Μενεγάκις Ἰ. Ν.	Ἐπιμελητὴς Φυσιολογείου τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου.	Ι. Ν. Μ.
Μητσόπουλος Μ. Κ.	Ἐπιμελητὴς τοῦ Ἐργαστηρίου τῆς Ὀρυκτολογίας - Γεωλογίας τοῦ Ἐθνικοῦ Μετσοβίου Πολυτεχνείου.	Μ. Κ. Μ.
Μιχαηλίδης Γ. Π.	Δρ τῆς Θεολογίας.	Γ. Π. Μ.
Μιχαηλίδης Εὐγ.	Δρ Θεολογίας καὶ Ἀραβικῆς Φιλολογίας. Διευθυντὴς «Ἐκκλησιαστικοῦ Φάρου». Ἱστοριοδίφης.	Ε. Μς
Μιχαλόπουλος Ἀλ.	Καθηγητὴς τῆς Θεωρητικῆς Μηχανολογίας ἐν τῷ Ἐθν. Μετσοβ. Πολυτεχνείῳ.	Α. Μ.
Μοσχόπουλος Νικηφ.	Τμηματάρχης Ὑπ. Ἐξωτερικῶν.	Ν. Μ.
Μουστάκας Δ. Ε.	Δρ Φυσικῶν Ἐπιστημῶν.	Δ. Ε. Μ.
Μπαςδάνης Ι. Γ.	Χημικός.	Ι. Γ. Μ.
Μπίστη Μαρία	Φιλόλογος.	Μ. Μπ.
† Μποσδάρι Α.	Ἰταλὸς διπλωμάτης-Δαντολόγος.	Α. Μπ.
Μπουρόπουλος Ἄγγ. Ν.	Εἰσαγγελεὺς Ἐφετῶν.	Α. Ν. Μ.
Μπρατσιώτης Παν. Ἰ.	Καθηγητὴς τῆς Βιβλικῆς Ἱστορίας ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ.	Π. Ι. Μ.
Μωραΐτης Δ.	Δρ τῆς Θεολογίας.	Δ. Μτ.
Νιελαβίτσκυ Ἰ.	Ὑποπλοίαρχος τοῦ Α. Ρωσικοῦ Ναυτικοῦ.	Ι. Ν.
Νικολαΐδης Κ. Ἰ.	Δικηγόρος.	Κ. Ι. Ν.
Νικοτσάρας Γ. Ν.	Πλοίαρχος Π. Ναυτικοῦ.	Γ. Ν. Ν.
Ξενόπουλος Στέφ.	Καλλιτέχνης.	Σ. Ξ.
Οἰκονομόπουλος Γ.	Δικηγόρος.	Γ. Ο.
Οἰκονόμου Σοφία Μίλλερ	Δρ Μαθηματικῶν.	Σ. Μ. Ο.
Πάγκαλος Γ.	Ἰατρός.	Γ. Πγκ.
Παλαιολόγος Γ.	Ἐκπαιδευτικός.	Γ. Ν. Π.
Παλαιολόγος Κ.	Ἐπιμελητὴς τοῦ Ἐργαστηρίου Φυσικῆς τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου.	Κ. Π.
Παλαμᾶς Κωστῆς	Ἀκαδημαϊκός.	Κ. Πς
Παμπούκης Γ.	Διευθυντὴς τοῦ Νευρολογικοῦ τμήματος τῆς Ἀστυκλινικῆς.	Γ. Π.
Παναγιωτόπουλος Ἰ. Μ.	Καθηγητής.	Ι. Μ. Π.
Παντατζῆς Παν. Γ.	Στοματολόγος-Ὀδοντίατρος.	Π. Γ. Π.
Παντελάκης Ἐμμ. Γ.	Γυμνασιάρχης.	Ε. Γ. Π.
Παπαγιαννόπουλος Δ. Ν.	Καθηγητὴς τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν.	Δ. Ν. Π.
Παπαδόπουλος Ἄνθ.	Συντάκτης τοῦ «Ἱστορ. Λεξικοῦ τῆς Ἑλλ. Γλώσσης».	Α. Λ. Π.
Παπαθεοδώρου Ἰ.	Ἀν. Γεν. Ἀρχίατρος.	Ι. Π.
Παπακωνσταντίνου Θ.	Φιλόλογος.	Θ. Π.
Παπαλεξάνδρου Κ.	Δημοσιογράφος.	Κ. Θ. Π.
Παπαμῆτρος Δ. Φ.	Δικηγόρος.	Δ. Φ. Π.
Παπανδρέου Σ. Λ.	Διευθυντὴς τῆς Ἀνωτ. Γεωπ. Σχολῆς.	Σ. Λ. Π.
Παπαντωνίου Ζαχαρίας	Διευθ. τῆς Ἐθν. Πινακοθήκης.	Ζ. Π.
Παπᾶς Ν.	Καθηγητὴς βυζαντινῆς Μουσικῆς ἐν τῷ Ὠδείῳ Ἀθηνῶν.	Ν. Γ. Π.
Παπὸς Π. Ν.	Φιλόλογος.	Π. Ν. Π.
Πέρδικας Π. Λ.	Ὑφηγητὴς Ἐμπορικοῦ Δικαίου ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ.	Π. Πς
Πετμεζᾶς Ν.—Λαύρας	Λογογράφος.	Π. Ν.—Λ.
Πλακίδης Σ. Μ.	Ἐπιμελητὴς τοῦ Ἐργαστηρίου τῆς Ἀστρονομίας καὶ Μετεωρολογίας τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου.	Σ. Π.
Πλάτων Ν. Ε.	Φιλόλογος.	Ν. Ε. Π.
Πλούμπης Π. Π.	Ἱστοριοδίφης.	Π. Π. Π.
Πολίτης Λίνος	Ἐπιμελητὴς τοῦ τμήματος τῶν χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης.	Λ. Ν. Π.
Ποταμιᾶνος Γ. Π.	Στοματολόγος-Ὀδοντίατρος.	Γ. Π. Π.
Πύρλας Π. Θ.	Χημικὸς-Οἰνολόγος.	Π. Θ. Π.
Ράλλης Κ. Μ.	Καθηγητὴς τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ. Ἀκαδημαϊκός	Κ. Μ. Ρ.
Ραλλίδης Ὀδ.	Χειρουργὸς - Γυναικολόγος.	Ο. Ρ.
Σάββας Κ. Γ.	Καθηγητὴς τῆς Ὑγιεινῆς Μικροβιολογίας ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ. Ἀκαδημαϊκός.	Κ. Σ.
Σακελλαριάδης Χρ.	Φιλόλογος παρὰ τῷ Λαογραφικῷ Ἀρχείῳ.	Χ. Γ. Σ.
Σακελλάριος Ἀν.	τ. Ἐκπαιδευτικὸς Σύμβουλος. Διευθυντὴς τοῦ Μονοταξίου Διδασκαλείου.	Α. Π. Σ.
Σαμοθράκης Ἀ. Θ.	Ἰατρός.	Α.Θ.Σαμ.
Σαραντῆ Ἐλπινίκη Σ.	Ἱστοριοδίφης.	Ε. Σ. Σ.
Σαρρῆς Ἰ. Σ.	Καθηγητὴς τῆς Γεωγραφίας.	Ι. Σ. Σ.
Σάρρου Αἰμιλία Κ.	Ἱστοριοδίφης - Συγγραφεύς.	Αἰμ. Σ.
Σγουρίτσας Α. Γ.	Τμηματάρχης Ταμείου Παρακαταθηκῶν καὶ Δανείων.	Α. Γ. Σ.
Σκλάβος Γ.	Μουσικοσυνθέτης.	Γ. Σ.
Σούλης Χ. Ἰ.	Καθηγητής.	Χ. Ι. Σ.
Σπαταλᾶς Γερ. Σ.	Λόγιος.	Γ. Σπ.
Σπεράντσας Σ. Γ.	Ἰατρὸς - Ἀκτινολόγος. Λόγιος.	Σ. Γ. Σ.
Σπυρόπουλος Ν.	Ὑποστράτηγος. Καθηγητὴς ἐν τῇ Σχολῇ τῶν Εὐελπίδων.	Ν. Σς
Σταματάκες Ἰ.	Καθηγητὴς Φιλολογίας.	Ι. Δ. Σ.
Στεριώτης Π. Θ.	Διευθυντὴς τοῦ Καποδιστρείου Ἐκπαιδευτηρίου Κερκύρας.	Π. Θ. Σ.
Συκουτρῆς Ι.	Δρ Φιλολογίας.	Ι. Σκ.
Συναδινὸς Θ.	Θεατρικὸς Συγγραφεύς.	Θ. Σν.
Τζωρτζόπουλος Χ.	Ὑφηγητὴς Ποιν. Δικονομίας Ἐθν. Πανεπιστημίου.	Χ. Τ.
Τιπάλδος Γ. Ε.	Πρόεδρος τοῦ Ἑραλδικοῦ Τμήματος (Γενεαλογίας καὶ Ἐμβλημάτων) τῆς «Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος».	Γ. Ε. Τ.
Τρεμπέλας Π. Ν.	Θεολόγος - Διευθυντὴς Περιοδικοῦ «Ζωή».	Π. Ν. Τ.
Τσαμαδὸς Δ.	Ἐπιμελητὴς τοῦ Ἐργαστηρίου τῆς Ἀναλυτικῆς Χημείας ἐν τῷ Ἐ. Μ. Πολυτεχνείῳ.	Δ. Τ.
Τσιβιδῆς Ι.	Ἰατρός.	Ι. Τσ.
Φάβης Β.	Συντάκτης τοῦ «Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης».	Β. Φ.
Φαλτάϊτς Κώστας	Δημοσιογράφος.	Κ. Φ.
Φίλιππας Ν. Ἄγγελος	Δημοσιογράφος.	Α. Ν. Φ.
Φιντικλῆς Θεόκλ. Θ.	Ἔκτακτος Μετεωρολόγος ἐν τῷ Ἀστεροσκοπείῳ Ἀθηνῶν.	Θ. Θ. Φ.
Φωτιᾶς Ν.	Δρ Νομικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν.	Ν. Γ. Φ.
Χαριτάκης Θ.	Μηχανικός.	Θ. Χ.
Χαριτάκης Κ. Α.	Παθολόγος-Παιδίατρος. Τμηματάρχης τῆς Κοινωνικῆς Ὑγιεινῆς τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς.	Κ. Α. Χ.
Χατζηαργύρης Α.	Ἰατρὸς τ. Ἐπιμελητὴς Βιολογικοῦ Χημείου Βερολίνου.	Αλφρ. Χ.
Χατζημιχάλη Ἀγγελική	Λαογράφος - Καλλιτέχνις.	Α. Χ.
Χατζιδάκης Νικόλαος	Καθηγητὴς τῆς Θεωρητικῆς Μηχανικῆς καὶ Κινητικῆς Γεωμετρίας ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ.	Ν. Ι. Χ.
Χατσόπουλος Ἰωάν.	Καθηγητὴς τῆς Παραστατικῆς καὶ Προβολικῆς Γεωμετρίας ἐν τῷ Ἐθν. Μετσοβ. Πολυτεχνείῳ.	Ι. Δ. Χ.
Χὸρν Παντελῆς	Θεατρικὸς συγγραφεύς.	Π. Χν.
Χὸρς Σ.	Καθηγητὴς τῆς Ἀναλυτικῆς Χημείας ἐν τῷ Ἐθν. Μετσοβ. Πολυτεχνείῳ.	Σ. Χ.
Χρυσόστομος [Παπαδόπουλος]	Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν.	Χ.

Digitized by Google

COPYRIGHT 1929 BY "PYRSOS" Co Ltd ATHENS
PRINTED IN GREECE

Digitized by Google

Γ

Γ. Τὸ *γάμμα* (ἰωνιστὶ *γέμμα*) **εἶναι τὸ 3ον** γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ **ἀλφαβήτου, προῆλθε δὲ** ἐκ τοῦ ὡσαύτως τρίτου **γράμματος τοῦ φοινικικοῦ** ἀλφαβήτου, τοῦ gimel (δηλοῦντος ἐν τῇ φοινικικῇ τὴν *κάμηλον*).

—[ΠΑΛΑΙΟΓΡ.] Ἐν τῷ φοινικικῷ ἀλφαβήτῳ τὸ gimel ἔχει τὸ σχῆμα >. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ ἀπαντᾷ κατὰ τόπους καὶ χρόνους ὑπὸ ποικίλας μορφάς. Οὕτω π. χ. ἐν Μιλήτῳ κατὰ μὲν τὸν Ζ′ π. Χ. αἰῶνα ἀπαντᾷ ὑπὸ τὸ σχῆμα ↑ καὶ Γ, κατὰ δὲ τὸν ΣΤ′ αἰῶνα ὡς ↑. Ἐν Σάμῳ, Ἀμοργῷ, Σαμοθράκῃ κ. ἀ. κατὰ τὸν ΣΤ′ αἰῶνα καὶ ἐν Χίῳ, Ἐφέσῳ κ. ἀ. κατὰ τὸν Ε′ αἰῶνα ὡς τὸ ἡμέτερον κεφαλαῖον Γ. Ἐν Ναυκράτιδι τῆς Αἰγύπτου κατὰ τὸν ΣΤ′ αἰῶνα π. Χ. ὡς Γ. Ἐν Ρόδῳ, Ἀκράγαντι, Σελινοῦντι, Χαλκίδι, Ἀρκαδίᾳ κ. ἀ. κατὰ τὸν ΣΤ′ αἰῶνα ὑπὸ τὴν μορφὴν C, ὑφ' ἣν ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῷ λατινικῷ ἀλφαβήτῳ καὶ εἰς τὰ ἐξ αὐτοῦ προελθόντα εὐρωπαϊκά. Ἐν Παμφυλίᾳ κατὰ τὸν ΣΤ′ αἰῶνα π. Χ. γράφεται ὡς ∠. Ἐν Κρήτῃ, Νάξῳ, Θάσῳ, Κέᾳ, Ἀττικῇ κ. ἀ. περὶ τὸ 600 π. Χ. ὡς Λ. Ἐν Ἤλιδι, Κερκύρᾳ κ. ἀ. κατὰ τὸν ΣΤ′ αἰῶνα π. Χ. ὡς <. Ἐν Κορίνθῳ τέλος περὶ τὸ 600 π. Χ. ὡς I κ. οὕ. κ. Ἐν τῷ λατινικῷ ἀλφαβήτῳ, ἐν τῷ ὁποίῳ τὸ C παρίστα κατ' ἀρχὰς οὐ μόνον τὸ C, ἀλλὰ καὶ τὸ G, ἕως οὗ πιθανῶς ὁ Appius Claudius Caecus, κατὰ τὰ τέλη τοῦ Δ′ αἰῶνος π. Χ., διέστειλε ταῦτα πρῶτος διὰ τῆς γραφῆς, τὸ G παρουσιάζεται συνήθως ὑπὸ τὰς ἑξῆς μορφάς: 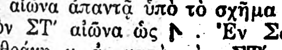 κλπ.

Κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους τὸ ἑλληνικὸν γάμμα γράφεται κατὰ τὴν ἐπισεσυρμένην γραφὴν ὡς εἰς τὸν παρατιθέμενον ἐν τῇ παραπλεύρῳ στήλῃ πίνακα ἐμφαίνεται, τὸ G δὲ εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς χώρας, ἀπαντᾷ ἐν μὲν τῇ μεγαλογραμμάτῳ γραφῇ ὑπὸ τὰς ἑπομένας μορφάς:

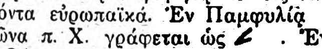

ἐν δὲ τῇ μικρογραμμάτῳ ὡς ἑξῆς:

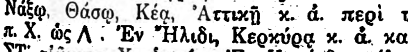

Ἐν τῇ γοτθικῇ γραφῇ ἀπαντᾷ ὡς κεφαλαῖον μὲν ὑπὸ τὰ ἑξῆς σχήματα (κατὰ τὸ ἀπὸ τοῦ ΙΒ′-ΙΕ′ αἰῶνος χρονικὸν διάστημα): 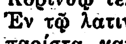 ὡς μικρὸν δὲ (κατὰ τοὺς αὐτοὺς ὡς ἄνω αἰῶνας):

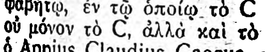

Εἰς τὰ νεώτερα τέλος εὐρωπαϊκὰ ἀλφάβητα τὸ μικρὸν g γράφεται ὡς ἑξῆς: g *g* *g* 𝔤

—[ΓΛΩΣΣΟΛ.] Ὁ φθόγγος *γ* ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ δὲν εἶχε τὴν αὐτὴν πρὸς τὴν σημερινὴν προφοράν, ἀλλ' ἦτο κλειστὸς ἀκαριαῖος, ὅπως ἦσαν καὶ τὰ λοιπὰ μέσα *β*, *δ*, ἐπροφέρετο δηλαδὴ ὡς τὸ λατ. g (jugum, gaudes, tango—tetigi *κλ.*). Τὴν ἀρχαίαν ταύτην προφορὰν διετήρησε σήμερον μόνον ἐν τῷ συμπλέγματι *γγ* (ἐκ τοῦ *νγ*): συγγνώμη, συγγενής, —νεια, —νεύω, ἀγγαρεύω, —εία, (ἐγγίζω, ἐγγραφή, ἔγγραφον, ἐγγύησις, ἐγγυητής, ἐγγυῶμαι, ἔγγονος, ἐγγράμματος, ἔγγαμος, ἔγγειος (κτῆσις), σφίγγω κλ. κλ.

Εἰς τὰς γερμανικὰς γλώσσας (τὴν κυρίως γερμανικήν, γοτθικήν, δανικήν, σουηδικήν, νορβηγικὴν κλ.) τὸ *g* ἀπαντᾷ ὡς ἄηχον *k* (τραπὲν εἰς τοῦτο κατὰ τὴν λεγομένην πρώτην *φωνητικὴν μετακίνησιν*, Lautverschiebung, τὴν συντελεσθεῖσαν πρὸ τῆς διασπάσεως τῆς παλαιᾶς, τῆς γερμανικῆς Κοινῆς, ἐξ ἧς προῆλθον αἱ ῥηθεῖσαι γερμανικαὶ γλῶσσαι), οὕτω δὲ εἰς τὸ ἑλλ. *ἀγρός*, λατ.*agros—*ager*, *κλ.* ἀντιστοιχεῖ ἐν τῇ γοτθικῇ τὸ *akrs*, ἐν τῇ γερμανικῇ *Acker* *κλ.* Τὴν αὐτὴν ἀλλοίωσιν ὑπέστη τὸ g καὶ ἐν τῇ ἀρμενικῇ. Ἐκ τῶν νεολατινικῶν γλωσσῶν εἰς μὲν τὴν γαλλικὴν καὶ τὴν πορτογαλικὴν πρὸ τῶν λεπτῶν φωνηέντων e, i συνέπεσε τοῦτο φωνητικῶς πρὸς τὸ γαλλ. *j*, εἰς δὲ τὴν ἰταλικήν, ρουμανικὴν καὶ τὴν ἐν τῇ ΝΑ Ἑλβετίᾳ ραιτικὴν προφέρεται ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὅρους ὡς *dj*. Πρὸ τῶν ἁδρῶν φωνηέντων a, o, u τὸ g εἰς τὰς ἀνωτέρω γλώσσας διετήρησε τὴν παλαιὰν προφοράν του. Εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν τέλος τὸ παλαιὸν κλειστὸν καὶ ἀκαριαῖον, ὡς ἐλέχθη, *γ* (=g) κατέστη διαρκὲς καὶ μετάστενον πνευματῶδες (ὅπως καὶ τὰ λοιπὰ μέσα *β*, *δ*).

Ποικίλαι μεταβολαὶ καὶ παθήσεις τοῦ γ (ἀρχ. καὶ νέου ἑλλ.). ***καὶ τοῦ g.*** Τὸ *γ* ὑπέστη κατὰ τόπους καὶ χρόνους πολλὰς καὶ ποικίλας μεταβολάς. Οὕτω πρὸ τῶν ψιλῶν μὲν ἀφωμοιώθη πρὸς αὐτὰ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ καὶ ἐτράπη εἰς τὸ ἀντίστοιχόν του ψιλόν, ἤτοι τὸ *κ*: (λέγ-λέγω) λεκ-τός, (φεύγ-ω) φευκ-τός, (ζεύγ-νυμι) ζευκ-τὸς κ. λ. Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ ἐν τῇ λατινικῇ: (ag-o) *ac-tus* (teg-o) *tec-tus*, (reg-o) *rec-tus*, (fing-o) *fic-tus* κτλ. Εἰς διαφόρους λέξεις ἀπεβλήθη ἐν τῇ ἀρχ. ἑλληνικῇ ἀνομοιωτικῶς: ἀγή(γ)οχα, γι(γ)νώσκω, γί(γ)νομαι κ.λ. Κατὰ δὲ τοὺς ἀλεξανδρινοὺς χρόνους τὸ *γ* ἐχρησιμοποιήθη πρὸς παράστασιν καὶ τοῦ *F*: γέτος, γοῖ, γέ, γὶς κλ. ἀντὶ τῶν (F) ἔτος, (F) οἷ, (F) ἕ, (F) ἴς κλ., ἐν Αἰγύπτῳ δὲ πρὸς γραφὴν καὶ τοῦ μεταξὺ φωνηέντων ἀναπτυχθέντος ἡμιφώνου *J*: ἐκφόρηγα (=ἐκφόρια, κατὰ τὸν Β′ αἰ. π. Χ.), Σαραπιγῆον (Σαραπιεῖον) κλ. Ἐν τῇ λατινικῇ τὸ g ἀποβάλλεται ἐν μέσῳ διαφόρων συμφώνων: indulgeo—*indul(g)si, indul(g)tum,* ἔτι δὲ καὶ ἐν ἀρχῇ λέξεως πρὸ n: gnosco-*nosco, notus* (ἀλλὰ *cognosco, ignotus*), (g)*narus* κλ.

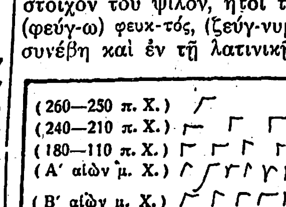

Γ ΕΠΙΣΕΣΥΡΜΕΝΗΣ ΓΡΑΦΗΣ
Κατὰ Ε. Θόμψωνα

Ἐν τῇ μεσαιωνικῇ ἑλληνικῇ ἀνεπτύχθη τὸ *γ* μεταξὺ φωνηέντων ἐν τῇ λέξει ἄ·γ·ουρος (οἱ βασιλικοὶ ἄγουροι, παρὰ Πορφυρογεννήτῳ κ.λ.) καὶ ἀγώριν (νὰ ἔχῃ παιδὶν ἀγώριν, παρὰ Πτωχοπροδρόμῳ κ.λ.), ἰδίως δὲ μεταξὺ τοῦ *ευ* καὶ φωνήεντος: δραπετεύγωμεν, πιστεύγοντας κ.λ. (ἐν Πατμιακῷ κώδικι τοῦ 9ου αἰ. μ. Χ.), ἀρχεύγω, ἁμαρτεύγω, δυναστεύγω, στερεύγω, συντροφεύγω κ.λ. (εἰς τὰς Ἀσσίζας). κολακεύγω, γιατρεύγω, δουλεύγω, δοξεύγω, (=τοξεύω), ζηλεύγω, ἐξολοθρεύγω, εἰρηνεύγω, κιντυνεύγω, λατρεύγω, νοικοκυρεύγω, παιδεύγω, συμβουλεύγω, σωρεύγω κ.λ (παρὰ τῷ Κυπρίῳ χρονογράφῳ, τοῦ ΙΕ′ αἰ. μ. Χ. Λεοντίῳ Μαχαιρᾷ) κ. οὕ. κ. Τὸ *γ* τοῦτο παρατηροῦμεν καὶ σήμερον εἰς διαφόρους νεοελλ. διαλέκτους (Κρήτης, Δωδεκανήσου, Λέσβου κ.λ.): δουλεύγω, σημαδεύγω, παρασκευγή, (Εὐαγγέλιον) Βγαγγέλιο κ.λ., κατ' ἀναλογίαν δὲ τῶν εἰς —*εύγω* ρημάτων ἐλέχθησαν καὶ λέγονται σήμερον καὶ σκάβγω, κρύβγω, κλέβγω, κόβγω, κ.λ. Παρὰ τοῖς σημερινοῖς Κυπρίοις ταῦτα λέγονται —συμφώνως πρὸς τοὺς φωνητικοὺς νόμους τῆς συγχρόνου κυπριακῆς διαλέκτου — δουλεύκω, γιατρεύκω κ. λ., σκάβκω, θάβκω, νίβκω, παύκω, καύκω κ.λ. (=σκάφτω, θάφτω, νίφτω ἢ σκάβω, θάβω, νίβω, παύω, καίω κ.λ.). Τὸ *γ* τοῦτο εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *ἄλογον ἠχηρὸν* (irrationaler Spirant).

Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ *γ* δὲν περιορίζεται ἐν τῇ νέᾳ ἑλληνικῇ εἰς μόνην τὴν ἀνωτέρω περίπτωσιν, ἀλλ' ἔλαβε μεγάλην ἐπέκτασιν κατὰ τόπους καὶ διαλέκτους: ἀγέρας, ἀκούγω, καίγω, κλαίγω, φταίγω κ.λ., ἐπὶ τὸ διαλεκτικώτερον δὲ ἀποκριjά, τὸ κρύjο, κρυjώνω, κριjός, ἡ jῶρα, οἱ jἀγγέλοι, ἡ jαῖγα, jἔρημος, jἴδιος, jὕστερα κ.λ. κ.λ.

Ἀλλὰ καὶ τὸ ἀντίθετον φαινόμενον, ἤτοι ἡ ἀποβολὴ τοῦ *γ* μεταξὺ φωνηέντων, εἶναι συνηθέστατον εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν καὶ τὰς διαλέκτους αὐτῆς: (ὡ)ρολόϊ, καλόερος, τὸ κατώ(γ)ει, κατα(γ)ῆς, τί λο(γ)ῆς, κομπολόϊ, λέει, πάει, θὰ φάῃ, φυλάει, ὑπνοφάης, τρώει κλ., ἐνιαχοῦ δὲ ἀναλογικῶς καὶ κατὰ α′ πρόσωπον τρώω ἢ τρώου, λέω ἢ λέου, φυλάω, θὰ φύου—θὰ φάου (φύγω, φάγω). ἀρμέω ἢ —έου (ἀρμέγω), φέου (φεύγω, ἐν Ἠπείρῳ κ. ἄ.).

Εἰς διαφόρους νεοελλ. διαλέκτους (Ἠπείρου κλ.) τὸ οὐρανικὸν *γ* μεταξὺ φωνηέντων ἐξασθενεῖται εἰς ἡμίφωνον *ι*: ἄιους (ἅγιος), μάϊα (τὰ μάγια), μαϊεύου (μαγεύω) κλ., ἀντιθέτως δὲ εἰς ἄλλας διαλέκτους ἡμίφωνον *ι* ἀνάγεται εἰς πλῆρες σύμφωνον *γ* πρὸ συμφώνου: ἀηδόνι—ἀγδόνι κ.λ.

Ἐκτὸς τοῦ ἀρχικοῦ συμπλέγματος *γν* (γνωρίζω, γνώμη κλ.) ἀπαντᾷ καὶ ὑστερογενὲς *γν* ἐν τῇ νέᾳ ἑλληνικῇ, ἤτοι κατὰ μεταβολὴν τοῦ *κν* (ἐκνήθω-γνέθω, ἐκνεύω-γνεύω κ.λ.) καὶ τοῦ διπλοῦ *νν* (σύννεφον-σύγνεφο, ἔννοια-ἔγνοια, γνοιάζομαι, ξέγνοιστος, τυραννῶ-τυραγνῶ, τὰ τύραγνα κλ.)· *γ* δὲ εὑρίσκομεν ἐν τῇ ἑλληνικῇ καὶ ἐκ τροπῆς τοῦ οὐρανικοῦ *κ* πρὸ τοῦ ἠχηροῦ *β*: (ἐκβαίνω-ἐγβαίνω-γβαίνω καὶ κατὰ μετάθεσιν) βγαίνω, (ἐκβάλλω-ἐγβάλλω γβάλλω ἢ βγάζω, ὅθεν κατὰ μετάθεσιν ὡσαύτως) βγάλλω ἢ βγάζω, (ἐκδύω) γδύνω κλ.

Ἐν τῷ συμπλέγματι *γμ* τὸ *γ* ἀποβάλλεται κατὰ διαλέκτους: φυλαμένος, πλεμένος, σφιμένος, πνιμένος, πεταμένος, σφαμένος, φραμένος κ. λ. (ἐν Κρήτῃ κ. ἄ. ἀλλὸ εἰς τὴν Ἤπειρον, τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα κ. ἄ.

Digitized by Google

φυλαγμένος, πλεγμένος, σφιγμένος, πνιγμένος, πεταγμένος, σφαγμένος, φραγμένος κ. λ.), κοινὰ δὲ φαίνονται τά: πρᾶμα, τάμα (ἀντὶ πρᾶγμα, τάγμα).

Ἐν τῷ συμπλέγματι ργ τὸ γ ἐσώθη ἀπαθὲς εἰς τὰς περισσοτέρας νεοελλ. διαλέκτους, καθὼς καὶ εἰς τὴν κοινὴν ὁμιλουμένην, ἀλλ' εἰς ὀλίγας διαλέκτους καὶ ἰδιώματα, ὡς λ. χ. τὰ κυπριακά, μετεβλήθη εἰς τὸ ἀντίστοιχον ἄηχον οὐρανικὸν κ: ἀργυρὸς-ἀρκυρός, ἐργάτης-ἀρκάτης κ. λ. Ἐν Κύπρῳ λέγεται ὡσαύτως καὶ βκαίννω ἀντὶ βγαίνω, αὐκὸν ἀντὶ αὐγόν, βκάλλω ἀντὶ βγάλλω κ. λ. Ἐξ ἴσου διαλεκτικὴ εἶναι καὶ ἡ τροπὴ οὐρανικοῦ γ εἰς ζ εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν (ζῆ, Παναζία ἐν Μάνῃ, ἀντὶ τῶν κοινῶν γῆ, Παναγία κ. λ.)· ζ ἀντὶ γ (g) ἔγραφον οἱ ἀρχαῖοι Κύπριοι, πρβλ. ἀζαθός, ζᾶ κ. λ. ἀντὶ τῶν ἀγαθός, γᾶ (=γῆ) κ. λ.

Τὸ γγ, εἰς τὸ ὁποῖον μόνον ἐσώθη σήμερον, καθὼς ἐλέχθη, ἡ παλαιὰ προφορά, μετεβλήθη πρὸ τῶν λεπτοτέρων φωνηέντων ε (αι), ι (ει, η, οι, υι κ. λ.) εἰς ndj εἰς ὡρισμένας διαλέκτους: ἀγγέλοι-ἀndjέλοι, ἀγγειὸ-ἀndjό, ἰλιγγιῶ-ἰλιndjῶ κ. λ. (ἐν Κύπρῳ κ. ἀ.). Εἰς ὅσας δὲ διαλέκτους τὸ γγ προφέρεται ὡς τὸ λατ. g, δηλαδὴ ἀρρίνως, οὐχὶ δὲ ὡς τὸ κοινὸν νεοελλ. γγ, τοῦτο μεταβάλλεται πρὸ τῶν φωνηέντων ε, ι κ. λ. εἰς dj (οὐχὶ ndj): ἀdjέλοι, παραdjέλλω, παραdjελιὰ κ. λ. (παραγγέλλω, παραγγελιὰ κ. λ.).

Εἰς τὰς ἀπομονωθείσας—διὰ γεωγραφικοὺς καὶ ἱστορικοὺς λόγους—ἐκ τῶν νεοελλ. διαλέκτων, δηλαδὴ εἰς τὰς νοτιοϊταλικὰς καὶ τὰς καππαδοκικάς, τὸ γ προφέρεται ὡς g καὶ q ἀναμφιβόλως κατ' ἐπίδρασιν τῆς ἰταλικῆς καὶ τῆς τουρκικῆς. Οὕτως ἐν Κάτω Ἰταλίᾳ οἱ ὀλίγοι ἀκόμη ἑλληνόφωνοι λέγουν ἐgώ, gάλα, gράφω, gαμπρὸ(ς) κ. λ., qάλα δέ, qάμος ἡ-ους, qαμπρός, qομάρ' (γομάρι) κ. λ. λέγουν εἰς Μαλακοπήν, Φλοϊτὰ καὶ Σύλατα τῆς Καππαδοκίας. Εἰς τὰ Φάρασα δὲ τὸ γ μετὰ τὸ β ἐπροφέρετο ὡς κλειστὸν καὶ ἀκαριαῖον ἠχηρὸν (g): ἔβgα, νὰ βgῶ, ζευgάρι κ. λ. πρὸ τῆς προσφάτου ἐκριζώσεως τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ της.
Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Τινὰ ἐκ τῶν ἀπὸ g ἀρχομένων ξενογλώσσων ὀνομάτων ἐπεκράτησε ν' ἀποδίδωνται ἑλληνιστὶ δι' ἁπλοῦ γ, ἀδιαφόρως πρὸς τὴν ὀρθὴν αὐτῶν προφοράν, ὡς Γαριβάλδης Garibaldi — Γκαριμπάλντι), Γενέσιος (Genesius—Γκενέζιους), Γίββων (Gibbon—Τζίμπεν), Γοττίγγη (Goettingen — Γκαίττιγκεν), Γοθάρδος (Gotthard — Γκοτχάρντ), Γουτεμβέργιος (Gutenberg — Γκούτεμπεργκ) κλπ. Τὰ ὀνόματα ταῦτα ἐλεξικογραφήθησαν ἐνταῦθα κατὰ τὴν ὡς ἄνω ἐπικρατήσασαν γραφὴν αὐτῶν. Τὰ λοιπὰ ζητητέα εἰς τὴν λεξικογραφικὴν σειρὰν τῆς ὀρθῆς των προφορᾶς.

Προφέρεται δὲ τὸ ἀρχικὸν g εἰς τὰς διαφόρους γλώσσας ὡς ἀκολούθως:

Εἰς τὴν *λατινικήν*, τὴν *γερμανικήν*, τὴν *δανικήν*, *πολωνικήν*, *τσεχικὴν* καὶ *νορβηγικὴν* πανταχοῦ ὡς γκ. Εἰς τὴν *οὑγγρικὴν* ἐπίσης ὡς γκ πανταχοῦ, παρεκτὸς μόνον ὅταν εὑρίσκεται πρὸ τοῦ y, ὁπότε προφέρεται ὡς ντγ. Εἰς τὴν *ἱσπανικήν*, τὴν *ὀλλανδικὴν* καὶ τὴν *φλαμανδικὴν* πανταχοῦ ὡς χ.

Εἰς τὰς λοιπὰς γλώσσας ἡ προφορὰ τοῦ g ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ μετ' αὐτὸ ἀκολουθοῦντος φθόγγου. Οὕτως, ἐὰν τὸ g εὑρίσκεται πρὸ συμφώνου ἢ πρὸ τῶν φωνηέντων a, h, o, u, καὶ τῶν διφθόγγων ae (ä), ai, au, oe (ö), oi, ou, προφέρεται κατὰ κανόνα ὡς γκ εἰς *πάσας τὰς γλώσσας*. Πρὸ τῶν φωνηέντων e, i, y, καὶ τῶν διφθόγγων ei, eu, προφέρεται: εἰς μὲν τὴν *γαλλικὴν* καὶ τὴν *πορτογαλικὴν* ὡς παχὺ ζ· εἰς τὴν *ἰταλικὴν* καὶ *ρουμανικὴν* ὡς τζ· εἰς τὴν *ἀγγλικὴν* ἐπίσης ὡς τζ, ἐκτὸς ἐὰν τὸ y προφέρεται ὡς αϊ, ὁπότε τὸ πρὸ αὐτοῦ g προφέρεται ὡς γκ)· εἰς τὴν *σουηδικὴν* ὡς γ (προφερόμενον ὡς γ ἐπίσης καὶ πρὸ τῶν διφθόγγων ä καὶ ö).

— [ΒΡΑΧΥΓΡ.] Τὸ τρίτον γράμμα τοῦ ἀλφαβήτου (γ, Γ) χρησιμοποιεῖται βραχυγραφικῶς εἰς ποικίλας περιστάσεις. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ ὡς ἀριθμητικόν, τονούμενον ἄνωθεν (γ'), ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸν ἀριθμὸν τρία καὶ τὸ τακτικὸν (τρίτος) καὶ τὸ ἐπιρρηματικὸν (τρίς), τονούμενον δὲ κάτωθεν ͵γ) μὲ τὸν ἀριθμὸν τρεῖς χιλιάδες καὶ τὸ τακτικόν του (τρισχιλιοστός) καὶ τὸ ἐπιρρηματικόν του (τρισχιλιάκις). Ἐν τοῖς βιβλίοις τὰ ὁποῖα ἔχουν οἱασδήποτε ὑποδιαιρέσεις, σημαίνει τὴν τρίτην κατὰ σειρὰν (Κεφάλαιον Γ', μέρος Γ', ᾆσμα Γ' κλπ.). Εἰς τὰς ὁμηρικὰς ῥαψῳδίας ἐπεκράτησε νὰ σημαίνηται διὰ μὲν τοῦ Γ (κεφαλαίου) ἡ τρίτη ῥαψῳδία τῆς Ἰλιάδος, διὰ δὲ τοῦ γ (μικροῦ) ἡ τρίτη τῆς Ὀδυσσείας (οὕτως, ἡ παραπομπὴ γ 34 σημαίνει 34ος στίχος τῆς τρίτης ῥαψῳδίας τῆς Ὀδυσσείας).

Ὡς ἀρχικὸν κυρίων ὀνομάτων τὸ Γ ἀντικαθιστᾷ πολλάκις ταῦτα. Οὕτως εἰς τὸ ὀνοματεπώνυμόν τινος, τὸ ὄνομά του γράφεται ἁπλῶς Γ (Γεώργιος, Γαβριὴλ κλπ.). —Ω.

— [ΑΠΟΚΡΥΦ.] Τὸ γράμμα Γ, τρίτον κατὰ σειρὰν ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ, καὶ τὸ G, διαφόρου θέσεως ἐν ἄλλοις ἀλφαβήτοις, ὁμοιάζον πρὸς γνώμονα ἐξελήφθη ὡς ἔμβλημα τοῦ περικαλύμματος τῶν πνευματικῶν μορφῶν καὶ τῆς πολυτρόπου ὀργανικῆς γενέσεως τῶν ἰδεῶν ἐκ τῶν διαφόρων σωματικῶν ὀργάνων καὶ τῶν ἐνεργειῶν των, καὶ ὡς σύμβολον τοῦ μυστηρίου τῆς γενέσεως, ὡς μαρτυρεῖ καὶ ἡ χρησιμοποίησίς του ὡς ἀρχικοῦ λέξεων σημαινουσῶν πράγματα βασικῆς σημασίας (γεννήτωρ, generator, γέννησις, γνῶσις, γεωμετρία, Γολγοθᾶς, god, Gott, gloire, grandeur). Ὁ Πυθαγόρας, ὁ Φιλόλαος, ὁ Ἀρχύτας, ὁ Πλάτων, ὁ Βράχμας καὶ ἄλλοι κατὰ καιροὺς σοφοὶ ἀπέδωκαν μεγίστην σημασίαν εἰς τὸ γράμμα τοῦτο. Κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους τὸ Γ ἐξελήφθη ὡς συμβολικὴ ἐξεικόνισις τοῦ θερισμοῦ, λόγῳ τῆς πρὸς δρέπανον ὁμοιότητός του, καὶ τῆς ἀφθονίας. Διὰ τὴν Καβάλλαν τὸ Γ ἐκπροσωπεῖ τὴν ἰδέαν τῆς δυνάμεως καὶ συμβολίζει τὸν Θεόν. Κατὰ τὴν ἑρμειακὴν φιλοσοφίαν κατέχει τὴν ἕκτην θέσιν τοῦ ἀλχημιστικοῦ ἀλφαβήτου, εἶναι τὸ ἀρχικὸν τῆς γνώσεως, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ζῴδιον τοῦ ταύρου, συμβολίζει τὴν γένεσιν τῶν σωμάτων καὶ τοποθετεῖται εἰς τὸ κέντρον τοῦ *φλογοβόλου ἀστέρος* συνδέον τὰ τρία τρίγωνα ἢ φέρετρα αὐτοῦ (ΑΚΗ ΒΕΛ, ΖΗΘ), τὰ ὑποδηλοῦντα τῷ νεοφύτῳ ὅτι ἡ γνῶσις μόνον δι' ἀπαύστων μόχθων καὶ κατόπιν ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῶν ἐκ τοῦ φανατισμοῦ καὶ τῆς ἀμαθείας πλανῶν ἀποκτᾶται. Ὑπὸ τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος τεκτόνων τὸ Γ ἀντικατεστάθη διὰ τοῦ γνώμονος ὡς σημείου ἀναγνωρίσεως. Ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ τεκτονικῇ ἐθεωρήθη ὡς ἔμβλημα καθοδηγοῦν τὸν νεόφυτον καί, ὑποδηλοῦν τὸ μυστηριῶδες αἴτιον τοῦ κόσμου, ὅπερ δημιουργεῖ τὴν γνῶσιν, ἀναρτᾶται δὲ συνήθως ἐκ τῆς ταινίας ὡς διακριτικὸν γνώρισμα τοῦ Σεβασμίου καὶ τοῦ Προέδρου τοῦ Περιστυλίου. Δ. Π. Κ.

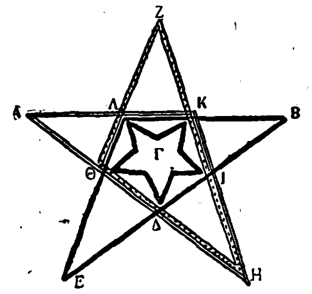

Τὰ τρία τρίγωνα εἰς ἃ ἀναλύεται ὁ φλογοβόλος ἀστήρ.

— Γ [Μουσ.] Διὰ τοῦ ἑλληνικοῦ κεφαλαίου Γ πρῶτος ὁ Ὄθων ντὲ Κλουνὺ ἐσημείωσε τὸν φθόγγον σολ^1, παραστήσας δι' αὐτοῦ τὸν βαρύτερον φθόγγον τῆς κλίμακος, ἡ ὁποία μέχρι τῆς ἐποχῆς του ἤρχιζε διὰ τοῦ *Α (Λα)*. Ἡ χρησιμοποίησίς του ὡς βαρυτέρου φθόγγου παρέμεινε μέχρι τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, ἔδωκε δὲ τὴν ἰδέαν τῆς ὀνομασίας διὰ τῆς λέξεως *γάμμα* (Γ), ὅλης τῆς σειρᾶς τῶν φθόγγων ἀπὸ τοῦ βαθέος *σολ*^{1} μέχρι τοῦ ὀξέος *μι*^{4}. Ἡ λέξις παρέμεινεν ἔκτοτε εἰς τὸ γαλλικὸν καὶ ἰταλικὸν μουσικὸν λεξιλόγιον, τὰ ὁποῖα διὰ τοῦ *Gamme-Gamma* ὀνομάζουν καὶ σήμερον τὴν μουσικὴν κλίμακα. Τὸ Γ εἶχεν ἀποτελέσει ἐπίσης ἕνα ἐκ τῶν γνωμόνων (claves signatae), συχνάκις ἀπαντώμενον εἰς τὰς παλαιὰς σημειογραφίας ἐν συνδυασμῷ μετὰ τοῦ γνωμονοτοῦ *Φα*.

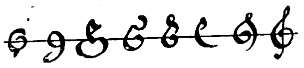

Διὰ τοῦ ἀντιστοίχου πρὸς τὸ ἑλληνικὸν γράμμα *Γ*, λατινικοῦ *G*, οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ Ἄγγλοι παριστοῦν καὶ σήμερον ἀκόμη τὸν πέμπτον φθόγγον τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς κλίμακος, δηλαδὴ τὸν *Σολ*. Ἐννοεῖται ὅτι κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας, ὁπότε ἡ κλῖμαξ εἶχεν ὡς ἀφετηρίαν τὸ *Α (Λα)*, τὸ G ἦτο ὁ ἕβδομος φθόγγος τῆς κλίμακος. Τὸ G εἶναι ἐκ τῶν γραμμάτων ἅτινα ἐχρησιμοποιήθησαν ὡς γνώμονες (claves signatae)· διὰ πολλῶν μεταβολῶν καὶ μεταμορφώσεων (βλ. τὸ παρατιθέμενον σχῆμα) ἔλαβε τὸ σημερινὸν σχῆμα τοῦ γνώμονος τοῦ *σολ*. Γ. Σ.

— «Γ» [Ναυτ. Ἱστορ.]. Ἑλληνικὴ πολεμικὴ ἡμιολία ναυπηγηθεῖσα ἐν Πόρῳ (Νοέμβρ. 1836), μετὰ τῆς «*Ματθίλδης*» καὶ τῆς «*Ναυπλίας*», τρίτη αὐτή. Ἀναβαλλομένου διαρκῶς τοῦ βαπτίσματός της, λόγῳ ἀμηχανίας περὶ τὴν προτίμησιν τῆς δοτέας ὀνομασίας, παρέμενεν ἐπισήμως γνωστὴ ὡς «*Γ Βασιλ. Ἡμιολία*». Τοῦ κυβερνήτου ὅμως αὐτῆς Δ. Νικολάρα ἀπαυδήσαντος ἐν ἀναμονῇ ὀνομασίας τοῦ πλοίου του καὶ ἐπιγράφοντος τὰς ἀναφοράς του «ἐπὶ τῆς Βασ. Ἡμιολ. *Ἀνώνυμος*», ἡ περίεργος αὕτη ἐπωνυμία «*Ἀνώνυμος*», ἐπεβλήθη σιωπηρῶς ὡς ὀνομασία τοῦ πολεμικοῦ, διατηρηθεῖσα ἐπὶ ὀκταετίαν ὅλην, μέχρι τοῦ 1843, ὁπότε τοῦτο ὠνομάσθη ὁριστικῶς «*Μεθώνη*». Παρέσχε μεγάλας ὑπηρεσίας ὑπὸ τὸν τότε ὑποπλοίαρχον *Σταματέλλον* εἰς τὴν δίωξιν τοῦ λαθρεμπορίου, ὅπερ ἐλυμαίνετο τὰς Κυκλάδας, ἔχουσα σταθμὸν τὴν Ἑρμούπολιν, μέχρι τοῦ 1886 ὁπότε παροπλισθεῖσα ἐπωλήθη ὡς ἄχρηστος. [*Φωκᾶ*. Χρονικὰ τοῦ Β. Ν.]. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

— **Γ-συνάρτησις** *τοῦ Euler*. Καλεῖται οὕτως ἡ ἑξῆς συνάρτησις:

$$\Gamma(x)=\text{όρ}\,\frac{1.2\ldots(\nu-1)\,\nu^{x}}{x\,(x+1)\ldots(x+\nu-1)},$$

διὰ ν τεῖνον εἰς τὸ ἄπειρον. Ἡ συνάρτησις αὕτη παίζει σπουδαῖον ῥόλον εἰς τὴν νεωτέραν Ἀνάλυσιν, εἰσήχθη δὲ ὑπὸ τοῦ Euler, τοῦ ὁποίου καὶ φέρει τὸ ὄνομα.

Ἡ παράστασις τῆς συναρτήσεως ταύτης ὑπὸ μορφὴν γινομένου μὲ ἀπείρους παράγοντας ὑπῆρξε διὰ τὸν Weierstrass ἡ ἀφετηρία, ὅπως εὕρῃ τὸ περίφημον θεώρημά του τῆς ἀναλύσεως τῶν ἀκεραίων συναρτήσεων ὑπὸ μορφὴν γινομένου ἀπείρων παραγόντων. Μία ἄλλη παράστασις τῆς αὐτῆς συναρτήσεως ὑπὸ μορφὴν ὁλοκληρώματος φέρει τὸ ὄνομα τοῦ *δευτέρου ὁλοκληρώματος τοῦ Euler*. Ἡ Γ-συνάρτησις εἰς τὸ σημεῖον μηδὲν τοῦ φανταστικοῦ ἐπιπέδου (x) καὶ τοὺς ἀκεραίους ἀρνητικοὺς ἀριθμοὺς ἔχει *πόλους ἁπλοῦς*· ἄλλως εἶναι ὁμαλὴ ἐφ' ὅλου τοῦ ἐπιπέδου, οὐδέποτε μηδενιζομένη. Φ. Β.

— **γ ἀκτῖνες** [*Φυσ.*]· βλ. ἀκτῖνες γ (τ. Γ', σ. 277 α' κ. ἑ.).

Γα [*Μουσ.*]. Ὡρισμένη ὀξύτης τῆς κλίμακος ἐν τῇ βυζαντινῇ μουσικῇ, ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὸν Fa (βλ. λ. κλῖμαξ [*Μουσ.*]). Ν. Γ. Π.

— **Γα** (Ga) [*Χημ.*]. Σύμβολον τοῦ στοιχείου γάλλιον (βλ. λ.).

Γάβα (Gâba, Geba, Gib' âeh) [*Βιβλ. Γεωγρ.*]. Λέξις ἑβραϊκὴ σημαίνουσα *λόφον* καὶ ὄνομα πολλῶν πόλεων τῆς Παλαιστίνης, ἀποδιδόμενον ἐν τῇ μεταφράσει τῶν Ο' ὡς *Γάβα*, *Γαβαα*, *Γαβαέ*, *Γαβεέ*, *Γαβά*, ἀλλὰ καὶ ὡς *Βουνὸς* κατὰ μετάφρασιν. Σπουδαιοτέρα ἐξ αὐτῶν εἶναι 1) ἡ Β Α τῆς Παλαιστίνης κειμένη *Γάβα* ἢ *Γαβὰ* ἢ *Γαβαά*, μεταξὺ Μαχμὰς καὶ Ῥάμα ἐν τῇ φυλῇ τοῦ Βενιαμίν, καλουμένη σήμερον *Τζεμπά*. Οἱ κάτοικοί της λέγονται *Γαβανοί*. Ἀνῆκεν εἰς τὴν Τραχωνῖτιδα τῆς Κοίλης Συρίας, ἥτις κατὰ τὸ 36 π. Χ. ἀνῆκεν εἰς τὴν Κλεοπάτραν βασίλισσαν τῆς Αἰγύπτου, μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτῆς (30 π. Χ.) ἐξεμισθώθη εἰς τὸν Ζηνόδωρον. Τῆς πόλεως ταύτης διεσώθησαν νομίσματα καὶ τῶν χρόνων τῆς αὐτονομίας της καὶ αὐτοκρατορικά, ἀπὸ Τίτου—Καρακάλλα. Φέρουσι τὴν ἐπιγραφὴν ΓΑΒΗΝΩΝ ἢ ΚΛΑΥΔΙ, ΦΙΛΙΠ. ΓΑΒΗΝΩΝ. ΚΑΨ.

Γαβάζα [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Χώρα τῆς Ἀσίας ἐν τῇ ἀνατολικῇ Βουχάρᾳ. Τὴν χώραν ταύτην διῆλθε μαχόμενος ὁ Μ. Ἀλέξανδρος κατὰ τὸ 327 π. Χ. μετὰ πλείστης δυσχερείας λόγῳ τῆς ἀγριότητος τῶν κατοίκων αὐτῆς καὶ τῶν δυσχερειῶν τοῦ ὀρεινοῦ ἐδάφους της, τὸ ὁποῖον καθιστῶν ἄβατον αἱ μανιώδεις χιονοθύελλαι. Σήμερον ἐπὶ τοῦ χώρου τῆς ἀρχαίας Γαβάζας ἐκτείνεται ἡ κωμόπολις *Καβαδιάν*. ΚΑΨ.

γαβάθα (ἡ) καὶ ἰδιωματ. *καβάθα*· ἀγγεῖον πήλινον χρησιμοποιούμενον παλαιότερον ἀντὶ πινακίου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἔτρωγον: «ἔφαγε μιὰ γαβάθα τραχανᾶ» || ἀλλαχοῦ, ἀγγεῖον ξύλινον πρὸς τὴν αὐτὴν χρῆσιν· πρβλ. *τσανάκα*· || παρ' Ἡσυχίῳ *γαβαθὸν* (τό).

Γαβάθα [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ἀκρωτήριον τῆς Λέσβου εἰς τὸ δυτικὸν τμῆμα τῆς βορείας αὐτῆς πλευρᾶς (βλ. λ. Αἰγαῖον τ. Β' σ. 416 β').

γαβαθᾶς (ὁ) καὶ ἰδιωμ. *καβαθᾶς*· ὁ κατασκευάζων γαβάθες, ὁ πωλῶν πήλινα ἀγγεῖα καὶ μάλιστα γαβάθες.

γαβάθι (τὸ) καὶ ἰδιωματ. *καβάθι*· ἀγγεῖον πήλινον μικρὸν χρησιμοποιούμενον εἴτε πρὸς παράθεσιν φαγητοῦ εἴτε πρὸς ἀναπόθεσιν ἐδωδίμου τινός· || εἶδος ξυλίνου ποτηρίου, κώθων (βλ. *Κορ.* Ἄτακτ. 4, 71).

Γαβάθι [*Γεωγρ.*].—1) Νησὶς ἐν τῇ συστάδι τῶν Οἰνουσῶν.—2) Ὀνομασία ὑφ' ἣν ἀναγράφεται ἐσφαλμένως εἰς τὸν ἀγγλικὸν χάρτην ἑτέρα τῆς αὐτῆς συστάδος νησὶς *Ποντικὸς* ἢ *Ποντικονῆσι* (βλ. λ. Αἰγαῖον τ. Β' σ. 415 γ').

γαβαθιάρης (ὁ)· ἰδιωμ., ὁ ἔκδοτος εἰς τὴν οἰνοποσίαν, οἰνοπότης, ἀκρατοπότης, πρβλ. ἀρχ. *ἀκρατοκώθων*.

γαβαθίζω· πίνω μὲ τὸ γαβάθι, οἰνοποτῶ εἰς ὑπερβολήν, ἀρχ. *κωθωνίζω* (βλ. *Κορ.* Ἄτακτ. 1, 113).

γαβάθισμα (τὸ) καὶ *γαβάθι*· ἡ διὰ τοῦ κώθωνος πόσις, οἰνοποσία ὑπερβολική, ἀρχ. *κωθωνισμός*.

γαβαθωτός, —ή, —ό, καὶ ἰδιωματ. *καβαθωτός*· ὁ κοῖλος ὁμοίως πρὸς γαβάθαν, καθόλου, κοῖλος, βαθουλός: «ἕνα ξύλο—, μιὰ γούρνα καβαθωτή».

Γαβαῖον ἄκρον [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἀκρωτήριον ἀποτελοῦν τὴν ἀρχὴν τῆς *Λουγδουνησίας Γαλλίας*.

Digitized by Google

(*Μαρκιαν. Ἡρακλ.* «Περίπλ. ἔξω θαλάσ.» § 24), ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ Βρεττανικοῦ ὠκεανοῦ (κατὰ *Πτολεμαῖον* Β, η, 1 καὶ 2, ὀνομάζοντα αὐτὸ *Γόβαιον ἄκρον*. Ὁ Στράβων (53, 45) τὸ ὀνομάζει *Κάβαιον* χαρακτηρίζων αὐτὸ ὡς ἀκρωτήριον τῶν Ὠστιμίων. Τὸ *Γαβαῖον* εἶναι τὸ σύγχρονον *Κὰπ ντὺ Ρὰζ* (Cap du Raz: πλάτ. 48° 02′ Β, μῆκ. 4° 44′ Δυτ., χάρτ. ἀγγλ. 798: Douarnenez bay and approaches), ἡ ΒΔ τῆς Γαλλίας ἐσχατιά. Σ Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γαβαῖος (ὁ). Πέρσης σατράπης τῆς Μικρᾶς Φρυγίας (*Ξενοφ.* Κύρ. Παιδ. II, 1, 5). —Β.

Γάβαλα *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πολίχνη παράλιος τῆς Σελευκίδος καὶ Πιερίας τῆς Συρίας, μὲ ὡραῖον λιμένα, παρὰ τὴν πόλιν Λαοδίκειαν, ἥτις μετὰ τῆς Ἀντιοχείας, Σελευκείας καὶ Ἀπαμείας, ἁπασῶν κτισθεισῶν ὑπὸ Σελεύκου τοῦ Α΄, συναπετέλουν τὴν ἡμιανεξάρτητον *Σελευκίδα*. Ἡ πολίχνη αὕτη τῷ 638 κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Ἄραβος χαλίφου Μωαβία, ὅστις ὠχύρωσεν αὐτὴν δι' ἰσχυρῶν τειχῶν. Τῷ 975 ὁ Ἰωάννης Α΄ ὁ Τσιμισκῆς (969—976) ἐκστρατεύσας κατὰ τῶν Ἀράβων τῆς Συρίας κατέλαβε καὶ τὰ Γάβαλα, ἔνθα εὗρε τὰ τίμια σανδάλια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὴν κόμην τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου καὶ τὴν θαυματουργὸν εἰκόνα τῆς Σταυρώσεως τοῦ Σωτῆρος. Τῷ 1080 τὰ Γάβαλα κατελήφθησαν ἐκ νέου ὑπὸ τῶν Ἀράβων, οἵτινες παρέμειναν κύριοι αὐτῶν μέχρι τοῦ 1097, ὅτε ἐπελθόντων τῶν Λατίνων τῆς Α΄ Σταυροφορίας κατελήφθησαν ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῶν ἐν τῇ Κάτω Ἰταλίᾳ Νορμανδῶν Βοημούνδου. Τῷ 1103 ὁ Ἀλέξιος Α΄ Κομνηνὸς (1081—1118), προελθὼν εἰς πόλεμον πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἐκεῖνον, ἔπεμψεν εἰς Συρίαν ἰσχυρὸν στόλον ὑπὸ τὸν Κανταχουζηνόν, ὅστις κατέλαβε τὰ Γάβαλα καὶ ἄλλα πολίχνια «μέχρις αὐτῶν συνόρων Τριπόλεως ἐφθακώς», ὡς λέγει ἡ Ἄννα Κομνηνή. Τὰ Γάβαλα ἐγένοντο τότε «στρατηγᾶτον», ἤτοι ἕδρα στρατηγοῦ, ὡς ἐμφαίνεται ἐν τῷ κειμένῳ τῆς συνθήκης τῆς συνομολογηθείσης ἐν Δεαβόλει τῆς Ἀλβανίας τῷ 1108 μεταξὺ Ἀλεξίου καὶ τοῦ ἡττηθέντος Βοημούνδου. Μετ' οὐ πολὺ ἡ πολίχνη (σημ *Τζέμπελι*) κατελήφθη ἐκ νέου ὑπὸ τῶν Λατίνων τῆς Συρίας, τῷ δὲ 1189 ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Σαλαεδδίν. Ἔκτοτε ἠκολούθησε τὴν τύχην τῆς Συρίας καταληφθεῖσα ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ τῶν Ἀράβων μέχρι τοῦ τελευταίου Παγκοσμίου πολέμου, ὅτε ὑπήχθη ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Γαλλίας. Τῆς πολίχνης ταύτης διεσώθησαν αὐτόνομα χαλκᾶ νομίσματα φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΓΑΒΑΛΕΩΝ, καὶ αὐτοκρατορικά. Συνήθης τύπος αὐτῶν εἶναι γυνὴ καθημένη φέρουσα μήκωνας καὶ στάχυν μὲ σφίγγα παρὰ τοὺς πόδας της ἢ προτομὴ Ἀθηνᾶς πρὸ σφιγγὸς ἢ σφὶγξ καὶ γλαῦξ ἀντιμέτωποι. Εἰς τὰ πέριξ αὐτῆς ἐκαλλιέργουν τὸ κομμιοφόρον δένδρον στύρακα. Κατὰ τὸν Παυσανίαν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὑπῆρχεν ἱερὸν ἅγιον τῆς Δωτοῦς, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπῆρχεν ὁ πέπλος τῆς Ἐριφύλης. Ν. ΚΛΣ—ΚΑΨ.

— **Γάβαλα** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος ΝΔ τῆς νήσου Σύμης (βλ. λ. **Αἰγαῖον** τ. Β΄. σ. 410 β΄).

Γαβαλᾶ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου *Ταμυνέων* τῆς ἐπαρχίας Καρυστίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 467. Παρὰ τὸ χωρίον ἔκειτο ἄλλοτε ὁ μικροσυνοικισμὸς *Βερόνικο*, ἐρημωθεὶς πρὸ πολλῶν δεκαετηρίδων, ὡς καὶ ἡ νῦν διαλελυμένη μονὴ *Μερνάγη*. Τὸ Γαβαλᾶ συνδέεται διὰ βατῆς ὁδοῦ μετὰ τοῦ Ἀλιβερίου (1 ὥρ. 45′). Δ. Ε. Μ.

Γαβαλᾶς. Ἐπώνυμον ἀρχοντικῆς οἰκογενείας τοῦ μεσαιωνικοῦ Βυζαντίου, ἐκ τῆς ὁποίας ἀναφέρονται οἱ ἑξῆς:

1) ***Φίλιππος Γαβαλᾶς***. Ἀπεστάλη τῷ 1092 μετ' ἄλλων ἀρχόντων τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Α΄ Κομνηνοῦ εἰς Κρήτην πρὸς καταστολὴν ἐκραγείσης ἐκεῖ στάσεως ὑπὸ τὸν Καρύκην. Ἐγκατασταθεὶς οὗτος ἐν τῇ νήσῳ καὶ λαβὼν πλούσια κτήματα ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Κισάμου, Ἀποκορώνου καὶ Ρεθύμνης, ἐγένετο ὁ γενάρχης τοῦ ἐν Κρήτῃ κλάδου τῶν *Γαβαλάδων*, οἵτινες μετὰ τῶν ἀπογόνων τῶν ἄλλων ἐκ Βυζαντίου ἀποσταλέντων ἀρχόντων ἀπετέλεσαν τὴν Κρητικὴν ἀριστοκρατίαν, τὴν λεγομένην τῶν «*παμπαλαιῶν*» ἢ «*πρωτοκεφαλάδων*», οἷοι ἦσαν οἱ *Καλλέργαι*, *Χορτάτσαι*, *Μελισσηνοί*, *Βλαστοὶ* κ. λ., οἱ πρωτοστατήσαντες εἰς τοὺς διαφόρους κατὰ τῶν Ἐνετῶν κρητικοὺς ἀγῶνας.

2) ***Γεώργιος Γαβαλᾶς***. Ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τῆς ὑπὸ τὸν Ἀλέξιον Καλλέργην ἐκραγείσης ἐπαναστάσεως τῷ 1282, διορισθεὶς ὑπουργὸς τῆς ἐπαναστατικῆς κυβερνήσεως, βραδύτερον δὲ ἐξορισθεὶς ἐκ Κρήτης ὑπὸ τοῦ δουκὸς τῆς νήσου Γιουστινιάνη κατὰ διαταγὴν τοῦ δόγη τῆς Ἐνετίας Δανδόλου.

3) ***Πέτρος Γαβαλᾶς***. Ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1428.

4) ***Ἰωάννης Γαβαλᾶς***. Συμμετέσχεν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Σήφη Βλαστοῦ ἐξυφανθεῖσαν ἐν Ρεθύμνῃ τῷ 1453 συνωμοσίαν, ἧς σκοπὸς ἦτο ἡ σύλληψις καὶ ἡ θανάτωσις τῶν ἐκεῖ Ἐνετῶν καὶ ἡ ἀνάκτησις τῆς Κρήτης ἐλευθέρας. Προδοθείσης τῆς συνωμοσίας ὑπό τινος Ἑβραίου, Δαυὶδ Μαυρογονάτου ὀνόματι, συνελήφθη ὁ Γαβαλᾶς ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν καὶ ἐθανατώθη.

5) ***Γεώργιος Γαβαλᾶς***. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, ὅστις συνελήφθη καὶ ἀπεκεφαλίσθη ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν ὡς μετασχὼν τῆς συνωμοσίας.

Μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Κρήτης ὑπὸ τῶν Τούρκων (1669), οἰκογένειαι Γαβαλάδων κατέφυγον εἰς τὰς ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν κατεχομένας τότε Κυκλάδας καὶ Ἑπτάνησον. Ἐν Κρήτῃ τὸ ὄνομα τῆς οἰκογενείας ταύτης διατηρεῖται ἐν τῇ ὀνομασίᾳ τριῶν χωρίων: *Γαβαλοχώρι* ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀποκορώνου, *Γαβαλομούρι* ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κισάμου καὶ *Γαβαλιανὰ* ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καινουργίου.

Ἐκ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπομεινάντων Γαβαλάδων ἀναφέρονται οἱ ἑξῆς:

1) ***Λέων Γαβαλᾶς***. Οὗτος μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων τῆς 4ης Σταυροφορίας (1204) καταλαβὼν τὴν Ρόδον μετὰ τῶν παρακειμένων νήσων καὶ τῶν Κυκλάδων ἵδρυσεν ἀνεξάρτητον ἡγεμονίαν, τιτλοφορηθεὶς «*Καῖσαρ καὶ Αὐθέντης τῶν Κυκλάδων*». Τῷ 1207 ἐπελθὼν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως μετὰ 8 γαλερῶν, τῇ προτροπῇ τῆς ἑνετικῆς κυβερνήσεως, ὁ Μᾶρκος Σανοῦτος (ἀνεψιὸς τοῦ δόγη Ἐρρίκου Δανδόλου) ἀπέσπασε τὰς Κυκλάδας ἀπὸ τῆς κυριαρχίας τοῦ Γαβαλᾶ, ὅστις ἠναγκάσθη νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ βασιλέως τῆς Νικαίας Θεοδώρου Λάσκαρι.

2) ***Γεώργιος Γαβαλᾶς***. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, ὃν καὶ διεδέχθη. Ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας τούτου οἱ Γενουαῖοι ἐπωφελούμενοι τῆς εἰς Νικομήδειαν ἀποδημίας του παρὰ τῷ ἐπικυριάρχῳ βασιλεῖ τῆς Νικαίας Ἰωάννῃ Δούκᾳ ἢ Βατάτσῃ (1222—1255), ἐπῆλθον τῷ 1246 αἰφνιδιαστικῶς κατὰ τῆς Ρόδου καὶ κατέλαβον τὴν πόλιν. Ὁ στρατηγὸς Ἰωάννης Καντακουζηνὸς καὶ εἶτα ὁ Θεόδωρος Κοντοστέφανος, ἀποσταλέντες ὑπὸ τοῦ Δούκα, ἐξεδίωξαν αὐτοὺς ἐκεῖθεν.

3) ***Ἰωάννης Γαβαλᾶς***. Ἄρχων ἐν Κωνσταντινουπόλει συνδεόμενος διὰ στενῆς φιλίας μετὰ τοῦ Δομεστίκου τῶν σχολῶν (ἀρχιστρατήγου) Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ. Ὅταν οὗτος ἐστασίασε καὶ ἀνεκηρύχθη αὐτοκράτωρ (1341) ὁ Γαβαλᾶς ἐτάχθη πρὸς τὸ μέρος τῆς βασιλίσσης Ἄννης (ἐπιτροπευούσης τὸν ἀνήλικον αὐτοκράτορα Ἰωάννην Παλαιολόγον) καὶ ὡς ἀμοιβὴν ἔλαβε τὸ ἀξίωμα τοῦ πρωτοσεβάστου, βραδύτερον δὲ διωρίσθη μέγας λογοθέτης. Ἐνασκῶν τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἐπεζήτησε νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, πείθων τὴν βασίλισσαν Ἄνναν νὰ συμβιβασθῇ μετὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ. Τοῦτο προεκάλεσε τὴν ἀντίδρασιν τῶν ἀδιαλλάκτων ἐχθρῶν τοῦ στασιαστοῦ στρατηγοῦ, ὧν προεξῆρχεν ὁ δόλιος καὶ πανοῦργος μέγας δοὺξ *Ἀπόκαυκος*, ὅστις, ἀφοῦ διὰ μυρίων ὑποσχέσεων ἔπεισε τὸν Γαβαλᾶν νὰ παραιτηθῇ τῶν περὶ συμβιβασμοῦ σχεδίων του, κατώρθωσε κατόπιν διὰ τῶν μηχανορραφιῶν του νὰ τὸν καταστήσῃ ὕποπτον παρὰ τῇ βασιλίσσῃ καὶ τέλος ἐπέτυχε νὰ τὸν ἐξοντώσῃ ὁλοσχερῶς ἐξαναγκάσας αὐτὸν νὰ καρῇ μοναχός. Ν. ΚΑΛΟΜΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Γαβάλη (ἡ) *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία πόλις τῆς Μηδίας κατὰ τὰ δυτικὰ ὅρια αὐτῆς (*Πτολ.* VI 2, 8).

Γαβαλιᾶς, *Ἀλέξανδρος*. Ἀξιωματικὸς τοῦ πεζικοῦ (1878—1926), προερχόμενος ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου τῶν ὑπαξιωματικῶν, προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ συνταγματάρχου. Τῷ 1897 καταταγεὶς ἐθελοντὴς μετέσχε τοῦ ἐν Κρήτῃ ἀγῶνος μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ σώματος κατοχῆς· κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους (1912—1913) ὢν λοχαγός, ἔλαβε μέρος εἰς τὰς ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Ἠπείρῳ μάχας, τῷ δὲ 1914 ἔδρασε σημαντικώτατα ὡς εἷς τῶν πρωτεργατῶν τοῦ βορειοηπειρωτικοῦ ἀγῶνος. Κατὰ τὸ 1917—1920 διετέλεσεν εἰς αὐτεπάγγελτον ἀποστρατείαν, ἀνακληθεὶς δὲ τῷ 1920 μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου ἀπεστάλη εἰς τὴν στρατιὰν Μικρᾶς Ἀσίας, ὅπου ὑπηρέτησε διαδοχικῶς παρὰ τῷ ἐπιτελείῳ αὐτῆς, κατόπιν ὡς ἐπιτελάρχης τῆς 12ης μεραρχίας καὶ τέλος τοῦ 2ου σώματος στρατοῦ. Ἀπεστρατεύθη καὶ πάλιν αὐτεπαγγέλτως τῷ 1923. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

Γαβαλιώτης ἢ ***Ἀναστασίου, Ἀντώνιος***. Πρόκριτος ἐκ Γαβαλοῦς τοῦ Ζυγοῦ (ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου καλεῖται καὶ *Ζυγιώτης*). Κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ Ἀγῶνος συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐκπόρθησιν τοῦ Βραχωρίου (Ἀγρινίου), εἶτα δὲ ἀνεγνωρίσθη μέλος τῆς ἑνδεκαμελοῦς Γερουσίας τῆς Δυτικῆς χέρσου Ἑλλάδος. Μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς Γερουσίας ταύτης καὶ τὴν σύγκλησιν συνελεύσεως ὑπὸ τοῦ Μαυροκορδάτου, ἐγένετο μέλος τῆς διοικήσεως ἥτις ἀπέρρευσεν ἐκ τῆς συνελεύσεως ταύτης. Ξ. Γ. Μ.

— **Γαβαλιώτης, *Γεωργάκης***. Προύχων ἐκ Ζυγοῦ τοῦ Μεσολογγίου. Τοῦτον ὁ Ἀλῆ πασᾶς ἐκάλεσε μετ' ἄλλων ἀρχόντων εἰς Ἰωάννινα καὶ τοὺς ἐξηνάγκασε νὰ παραιτηθῶσι τῆς προστασίας τῆς Βαλιδὲ-σουλτάνας (σουλτανομήτορος). δηλαδὴ τοῦ προνομίου φορολογικῆς ἡμιελευθερίας. Ξ. Γ. Μ.

γάβαλο (τὸ) καὶ ***κάβαλο***· βλ. ***κάβαλλο***.

Γάβαλοι (οἱ) ἢ *Γαβαλεῖς* (λατ. Gabali) *['Αρχ.]*. Ἀρχαῖος κελτικὸς λαὸς κατοικῶν ἐν Ἀκυτανίᾳ εἰς τὰς ΝΔ. κλιτῦς τῶν Σεβεννῶν. Ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Καίσαρος ἦσαν ὑποτελεῖς τῶν Ἀρβερνῶν (*Πτολ.* II, 7, 16. *Στρ.* IV, 191. *Καῖσαρ* B. g. VII 64 καὶ 75). —Β.

Γαβαλομούρι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐν Κρήτῃ κοινότητος *Βουκολιῶν* τῆς ἐπαρχίας Κισάμου τοῦ νομοῦ Χανίων. Κάτ. (1928) 245.

Εἰς τοὺς παρὰ τὸ Γαβαλομούρι λόφους *Τραχήλου* ἐτοποθετήθη τὸ πυροβολικὸν τῷ 1897, δι' οὗ ἡλώθη ὁ πύργος τῶν *Βουκολιῶν*. Τὸ ὄνομα τοῦ χωρίου σημαίνει (ἐκ τοῦ ἰταλ muro=τεῖχος) πύργον τοῦ Γαβαλᾶ. Ε. Γ.

Γαβαλοῦ *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς ἐπαρχίας Μεσολογγίου, ἕδρα τοῦ τέως δήμου Μακρυνείας, ἀποτελοῦσα ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 1318. Κεῖται ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ἀρχαίου Τριχωνίου (βλ. λ.) παρὰ τὰς δυτικὰς ὑπωρείας τοῦ Ἀρακύνθου. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται ὁ συνοικισμὸς *Τριχωνίου* (*Καλφενίκης*) καὶ ἡ μονὴ *Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου*. Ἔχει ὡραῖον σχολικὸν κτίριον ἀνεγερθὲν δαπάναις τῆς κοινότητος.

Ἐπὶ τουρκοκρατίας ἡ Γαβαλοῦ ἦτο ἐκτισμένη ἐπὶ τοῦ ὄρους Ζυγοῦ, σῴζονται δὲ ἐρείπια αὐτῆς μέχρι σήμερον (*Ἄνω Γαβαλοῦ*) μετὰ τῆς καλῶς διατηρουμένης ἐκκλησίας τοῦ *Ἁγίου Χαραλάμπους*. Ὑπῆρξε τότε τὸ κέντρον τῆς ἁρματολικῆς κινήσεως τοῦ Ζυγοῦ, ἐξ αὐτῆς δὲ κατήγοντο ὁ Ἀναστασίου, ὁ Δεληγιώργης καὶ ὁ Μόσχος. Παρ' αὐτὴν σῶμα Ζυγιωτῶν διοικούμενον ὑπὸ Ντόβα ἐκ Κερασόβου, Τσερπέλη ἐκ Μακρυνοῦς καὶ τοῦ Μόσχου συνῆψε κατὰ τοῦ κατερχομένου εἰς Μεσολόγγιον Ὀμὲρ Βρυώνη τὴν γνωστὴν «μάχην τῆς Γαβαλοῦς». Ξ. Γ. Μ.

Γαβαλοχώρι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαρχίας Ἀποκορώνου τοῦ νομοῦ Χανίων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 684. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Ἅγιος Παῦλος* (κάτ. 96), *Δουλιανὰ* (κάτ. 146) καὶ *Κοπράνα* (κάτ. 112). Παρὰ τὸ Γαβαλοχώρι, εἰς ἀπόστασιν 500 περίπου μέτρων, εὑρίσκονται τὰ ὀνομαστὰ ἐπὶ βράχων λελατομημένα *γαβαλιανὰ πηγάδια*, 30 περίπου, ἐξ ὧν ὑδρεύονται οἱ κάτοικοι κατὰ τὴν ἀνομβρίαν. Ταῦτα ἀνωρύχθησαν ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν ἀρχόντων *Γαβαλάδων*, εἰς τοὺς ὁποίους ἀνῆκε τὸ χωρίον (βλ. *Ξανθουδίδου*, Χάνδαξ σ. 32). Τὸ Γαβαλοχώρι ἐχρησίμευσε τῷ 1823 ὡς ἕδρα τοῦ ἁρμοστοῦ Ἐμμ. Τομπάζη, τῷ δὲ 1828 τοῦ ἁρμοστοῦ Ράϊνεκ. Ε. Γ.

γάβανο (τὸ) καὶ ***γαβάνι*** (τό), ***γάβανος*** (ὁ)· ἀγγεῖον ξύλινον κοῖλον, σφαιροειδές, κλειόμενον στεγανῶς πρὸς ἐναπόθεσιν τυροῦ ἢ ἐλαιῶν ἢ φαγητοῦ τινος, τὸ ὁποῖον λαμβάνει τὴν πρωΐαν ὁ εἰς τὴν ἐργασίαν του ἀπερχόμενος γεωργὸς ἢ ἄλλος τις ἐργάτης ἀπομακρυνόμενος τῆς οἰκίας του· ἄλλως ***κλειδοπίνακο***.

Γάβαρα ἢ ***Γάδαρα*** *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία ἑλληνικὴ πόλις τῆς Δεκαπόλεως τῆς Παλαιστίνης, Ν. τῆς λίμνης Τιβεριάδος (Γενησαρὲτ) καὶ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Ἱερομίκου (ἀραβ. Jarmuk). Ἦτο ὀχυρὰ πόλις, πρωτεύουσα τῆς Γαλααδίτιδος, εἶχε δὲ φήμην μεγάλην διὰ τὰς θερμὰς πηγάς της, αἵτινες ἀνέβλυζον πλησίον αὐτῆς καὶ ἐθεωροῦντο ἰαματικαὶ τῶν δαιμονιώντων. Τὴν πόλιν ταύτην εἶχε καταλάβει Ἀντίοχος ὁ Μέγας κατὰ τὸ 218 π. Χ., ὅτε καὶ ὑπέστη μεγάλην καταστροφήν· ἀνεκτίσθη ὅμως αὕτη βραδύτερον ὑπὸ τοῦ Πομπηΐου· διὰ τοῦτο δὲ καὶ εὐγνωμονοῦντες οἱ κάτοικοί της ἐκάλουν ἑαυτοὺς Γαδαρεῖς Πομπηΐτεις. Ὑπῆρξε πρωτεύουσα καὶ μιᾶς τῶν πέντε διοικητικῶν περιοχῶν τῶν δημιουργηθεισῶν ὑπὸ τοῦ Γαβινίου, Ρωμαίου ἀνθυπάτου ἐν Συρίᾳ, ὅστις ἐνίσχυσε τὰς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ἑλληνικὰς πόλεις. Οἱ κάτοικοί της ἀνεμίχθησαν ἐνεργῶς εἰς τὸν κατὰ τῆς Ρώμης ἐκραγέντα ἰουδαϊκὸν πόλεμον κατὰ τὸ 70 μ. Χ., διὰ τοῦτο καὶ ἐλεηλατήθη ἀγρίως ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Βεσπασιανοῦ, ὅτε αὕτη κατελήφθη ὑπ' αὐτοῦ. Κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς χρόνους ὑπῆρξεν ἕδρα ἐπισκόπου. Ἐρείπια τῆς πόλεως ταύτης ἄξια λόγου σῴζονται παρὰ τὸ σημερινὸν χωρίον «*Μκές*». Εἶναι δὲ ταῦτα λείψανα τοῦ περιβόλου τῆς πόλεως, ἐρείπια τοῦ θεάτρου αὐτῆς, τὰ θεμέλια χριστιανικοῦ ναοῦ καὶ πολλοὶ τάφοι λελαξευμένοι ἐπί τινος λόφου. Τῆς ἀρχαίας ταύτης πόλεως διεσώθησαν ὡσαύτως καὶ νομίσματα, τῶν τε χρόνων τῆς αὐτονομίας αὐτῆς καὶ τῶν ρωμαϊκῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων. Ταῦτα φέρουσι τὴν ἐπιγραφὴν ΓΑΔΑΡΑ ἢ ΓΑΔΑΡΕΙC ἢ ΓΑΔΑΡΕΩΝ ἢ ΠΟΜΠΗΙΤΕΩΝ ΓΑΔΑΡ (πρὸς τιμὴν τοῦ ἀνακτίσαντος αὐτὰ Πομπηΐου). Ὁ συνηθέστερος δὲ τύπος αὐτῶν εἶναι κεφαλὴ Ἡρακλέους. ΚΑΨ.

γαβάρα *[Ναυτ.]*. Ὅρος τῆς κοινῆς τῶν ναυτι-

Digitized by Google

κῶν μας διαλέκτου στερεωθεὶς ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ *μυοδρόμωνος* (corvette à matereau, sloop corvette) τοῦ ἔχοντος ἰδίως ἁπλοῦς δόλωνας. Ἡ μὲ διπλοῦς τοιούτους γαβάρα εἰδικώτερον ὀνομάζεται μπάρκο (βλ. λ.). Ἡ λέξις ἐκ τοῦ γαλ. la gabare καὶ τοῦ ἰταλ. gabarra· κατὰ Παλάσκαν (Λεξ. Γαλλοελλ. Ναυτ. ὅρων) «παραφθορὰ τῆς γραικορρωμαϊκῆς λέξεως *κάραβος*». Σ. Ε. Λ.

γαβαρντίνα (ἡ)· βλ. γκαμπαρντίνα.

Γαβαρὼθ (ἡ) *[Βιβλ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία πόλις τῆς Γαλιλαίας (*Ἰωσ.* Βίοι 45—47).

Γάβας *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ βορειοδυτικοῦ τμήματος τῆς ἀρχαίας Σογδιανῆς, παρὰ τὰ ὅρια τῆς ἐρημικῆς χώρας τῶν Σακῶν. Εἰς τὴν πόλιν ταύτην, κειμένην, κατὰ τὸν Στράβωνα (C.728), «ἐν τοῖς ἀνωτέρω που μέρεσι τῆς Περσίδος», ὑπῆρχον ἀνάκτορα τῶν βασιλέων τῶν Περσῶν. Ἴσως ἔκειτο παρὰ τὸ σημερινὸν Ἰσπαχάν. ΚΑΨ.

Γαβαὼν (ἡ) ἢ *Γαβαὼ* ἢ *Γαβαούπολις* *[Βιβλ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία πόλις τῆς Παλαιστίνης ἐν τῇ φυλῇ Βενιαμίν, 50 σταδίους ΒΑ. τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἦτο, κατὰ τὸν Ἰώσηπον, μεγάλη πόλις, μία τῶν βασιλικῶν πόλεων (Χ, 2) εἰς ἣν ὑπήγοντο ἡ Καφίρα, ἡ Βηρὼθ καὶ ἡ Καριαθιαρίμ. Πρὸ τῆς ἐλεύσεως τῶν Ἑβραίων κατῳκεῖτο ὑπὸ τῶν Εὐαίων. Ὅτε οἱ Ἑβραῖοι κατῆλθον εἰς Παλαιστίνην, οἱ Γαβαωνῖται φοβούμενοι μὴ ὑποστῶσι τὴν τύχην τῆς Ἱεριχοῦς καὶ τῆς Ἀΐας ἔπεμψαν εἰς τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ, εὑρισκόμενον εἰς Γάλγαλα, πρεσβείαν περὶ εἰρήνης, πτωχὴν καὶ ρακένδυτον, ὅπως ἀπατήσωσιν αὐτόν, ὅτι ἡ πόλις των ἦτο ἀναξία λεηλασίας. Πράγματι ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ἐφείσθη τῶν κατοίκων τῆς Γαβαών, ἀλλ' ὑπεχρέωσεν αὐτοὺς νὰ ὑπηρετῶσι τὸν λαὸν καὶ τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ' οἱ γείτονες βασιλεῖς, οἵτινες εἶχον συμμαχήσει κατὰ τῶν Ἑβραίων, ἐπολιόρκησαν τὴν Γαβαών, ὅπως τιμωρήσωσιν αὐτήν. Ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ἐν μιᾷ νυκτὶ κατώρθωσε νὰ φθάσῃ εἰς βοήθειαν τῆς φίλης του πόλεως καὶ νὰ διασκορπίσῃ τὴν ἑπομένην τοὺς πολιορκοῦντας. Ὅπως δὲ καταστρέψῃ αὐτοὺς τελείως, διέταξε τὸν ἥλιον νὰ σταματήσῃ «κατὰ Γαβαὼν» καὶ τὴν σελήνην «κατὰ φάραγγα Αἰλὼν» (*Ἰησ.* Κεφ. Ι § 12). Βραδύτερον ὅμως ὁ βασιλεὺς Σαοὺλ κατέσφαξε τοὺς κατοίκους τῆς Γαβαών. Ὁ Θεὸς ὀργισθεὶς διὰ τὴν σκληρότητα ταύτην ἔπεμψε τριετῆ σιτοδείαν εἰς τὸν λαὸν Ἰσραήλ, ἐξ ἧς ἀπέθανον πολλοί. Τότε ὁ Δαυὶδ παρέδωκεν εἰς τοὺς Γαβαωνίτας ἑπτὰ τῶν τέκνων τοῦ Σαούλ, ἅτινα ἐκεῖνοι ἐκρέμασαν καὶ οὕτως ἐξιλεωθεὶς ὁ Θεὸς ἐπανέφερε τὴν εὐφορίαν. Ὅτε ὁ Δαυὶδ μετέφερε τὴν Κιβωτὸν τῆς Διαθήκης εἰς Ἱερουσαλήμ, ἀφῆκε τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου ἐν Γαβαών. Ἐνταῦθα ὁ βασιλεὺς Σολομὼν προσέφερε θυσίαν χιλίων σφαγίων («χιλίαν ὁλοκαύτωσιν» *Βασιλ.* ΙΙΙ, κεφ. Γ') εἰς τὸν Θεόν, ὅστις ἀντήμειψεν αὐτὸν διὰ τοῦτο, δοὺς αὐτῷ σοφίαν («καρδίαν ἀκούειν καὶ διακρίνειν τὸν λαὸν ἐν δικαιοσύνῃ»). —Β.

Γαβαωνίτης (ὁ)· ὁ κάτοικος τῆς Γαβαὼν (βλ. λ.), ὁ ἐξ αὐτῆς καταγόμενος. Τὸ ἐθνικὸν τοῦτο ὄνομα εὕρηται δὶς μόνον ἐν τῇ Γραφῇ (Σαμ. ΙΙ, 21 καὶ Παραλ. Ι, 12 § 4), ἐνῷ ἀλλαχοῦ οἱ κάτοικοι δηλοῦνται διὰ περιφράσεως: «οἱ κατοικοῦντες Γαβαὼν» κ. τ. τ.

Γαββαθᾶ. Ἐκαλεῖτο οὕτως (ἑλλην. *λιθόστρωτος*) ὁ διὰ μαρμαρίνων πλακῶν πιθανώτατα ἐστρωμένος πρὸ τοῦ πραιτωρίου τόπος, ἐφ' οὗ ἐδικάσθη ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὑπὸ τοῦ Πιλάτου (*Ἰωάννου* ιθ' 13). Ἡ ἐτυμολογία τῆς λέξεως παραμένει ἀμφίβολος, παρὰ τὰς γενομένας ἐρεύνας (περὶ τῆς τοποθεσίας αὐτοῦ βλ. λ. Πραιτώριον). Π. Ι. Μ.

γάββρος (ὁ) ἢ *γάβρος* (Gabbro) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα πυριγενὲς πλουτώνειον, ὑπιδιόμορφον κοκκῶδες, συνιστάμενον κυρίως ἐκ βασικοῦ ἀσβεστονατρομιγοῦς ἀστρίου καὶ μονοκλινῶν ἢ ρομβικῶν πυροξένων (διαλλαγοῦς, αὐγίτου, ὑπερσθενοῦς, βρονζίτου) ἢ κεροστίλβης. Ἐνίοτε περιέχει καὶ ὀλιβίνην, καὶ τούτου ἕνεκα διακρίνονται τύποι *γάββρων ὀλιβινούχων* καὶ *γάββρων ἄνευ ὀλιβίνου*. Ὡς δευτερεύοντα συστατικὰ ὀρυκτὰ τῶν γάββρων παρουσιάζονται γενικῶς διαδεδομένα ὁ ἀπατίτης, τὰ σιδηρομεταλλεύματα μαγνητίτης (συχνὰ τιτανιοῦχος) καὶ ἰλμενίτης, τέλος δὲ σπανιώτερον τὸ ζιρκόνιον. Ἐπίσης παρουσιάζεται συχνότερον εἰς μικρὰ ποσὰ καὶ καστανόφαιος βιοτίτης. Ὡς πρόσθετα συστατικὰ παρουσιάζονται ἐπίσης ἄστριοι τῆς σειρᾶς τοῦ ἀνδεσίνου καὶ τοῦ ὀλιγοκλάστου, ἐνῷ ἐνίοτε ὑπάρχει καὶ ὀρθόκλαστον, ἰδίᾳ εἰς τὰς ὀξίνους παραλλαγὰς τῶν γάββρων. Εἰς τοὺς βασικωτέρους γάββρους πολὺ διαδεδομένον εἶναι καὶ ὀρυκτόν τι τῆς ὁμάδος τοῦ σπινελλίου (πλεόναστον καὶ χρωμίτης ἢ πικοτίτης). Χαλαζίας δὲν ὑπάρχει καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τοὺς κανονικοὺς τύπους τῶν γάββρων, ἐμφανίζεται ὅμως ἐνίοτε εἴς τινας μεταβατικοὺς τύπους ὡς πρόσθετον συστατικόν, ἐν μέρει μόνος του, ἐν μέρει δ' ἄλλοτε ἐν γρανοφυρικῇ συναναπτύξει μετ' ἀστρίων. Πολὺ σύνηθες φαινόμενον, παρουσιαζόμενον εἰς πολλὰς μεγαλυτέρας μάζας γάββρων, εἶναι ἡ αἰφνιδία μεγάλη ἀλλαγὴ εἰς μίαν μᾶζαν γάββρου τῆς ὀρυκτολογικῆς συστάσεως τῶν γάββρων, κατὰ τὴν ὁποίαν οὐσιώδη συστατικὰ δύνανται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον τελείως νὰ ἐκλείψουν, ἐνῷ ἄλλα κύρια ἢ δευτερεύοντα συστατικὰ νὰ ὑπάρχουν εἰς καταπληκτικὴν ἀφθονίαν. Ὡς ἐκ τούτου δημιουργεῖται μεγάλη ἀφθονία τύπων μὲ βαθμιαίας μεταβατικὰς μορφὰς πρὸς ἄλλα πετρώματα, ὡς π.χ. διορίτας, ἀνορθοσίτας, πυροξενίτας καὶ περιδοτίτας.

Ἕνεκα τούτων διακρίνουν ἀναλόγως τοῦ ἐπικρατοῦντος συνδυασμοῦ τῶν ὀρυκτῶν συστατικῶν τὰ ἀκόλουθα κύρια εἴδη γάββρων: 1) *γάββρος* (ἐκ βασικοῦ πλαγιοκλάστου καὶ διαλλαγοῦς)· 2) *νορίτης* (βασικὸν πλαγιόκλαστον καὶ ρομβικὸς πυρόξενος)· 3) *κεροστιλβικὸς γάββρος* (βασικὸν πλαγιόκλαστον καὶ κεροστίλβη)· 4) *ὀλιβινικὸς γάββρος* καὶ 5) *ὀλιβινικὸς νορίτης* (τὰ ὑπ' ἀρ. 1 καὶ 2 εἴδη περιέχοντα ὀλιβίνην). Ἐννοεῖται ὅτι σαφῆ ὅρια δὲν ὑπάρχουν οὔτε μεταξὺ τῶν ἀνωτέρω εἰδῶν, καθόσον πολλάκις οἱ τύποι οὗτοι παρουσιάζονται ἀναμεμιγμένοι καὶ μάλιστα ἐντὸς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς μάζης γάββρου. Ἄλλοι τύποι εἶναι: 6) ὁ ἀτ-ταχεόλιθος (βλ. λ.) ἢ *τροκτόλιθος*, 7) οἱ *ἀνορθοσῖται* (*λαβραδοριτόλιθοι* (Labradorfelse), 8) οἱ περιδοτῖται (βλ. λ.), 9) οἱ πυροξενῖται (βλ. λ.) καὶ 10) *μᾶζαί τινες σιδηρομεταλλευμάτων* καὶ συγγενεῖς ὗλαι παρουσιαζόμεναι ἐντὸς τῶν γάββρων. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω τύπων, οἱ ὑπ' ἀριθ. 7, 8 καὶ 9 ἀποτελοῦσι καὶ ἰδιαιτέρας χωριστὰς οἰκογενείας.

Τὸ εἰδικὸν βάρος τῶν γάββρων κυμαίνεται ἀπὸ 2,8 ἕως 3,1. Συνήθη χρώματά των εἶναι τὰ ἐλαιοπράσινα, πρασινομέλαινα ἢ τεφροπράσινα. Ὅταν οἱ γάββροι δὲν εἶναι ἀποσαθρωμένοι, εἶναι λίαν σκληρὰ πετρώματα.

Οἱ γάββροι ἀποτελοῦν σωροὺς ἢ λακκολίθους, κοίτας καὶ φλέβας ἐντὸς τῶν στρωμάτων τῶν διαφόρων γεωλογικῶν διαπλάσεων ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων κρυσταλλοσχιστωδῶν πετρωμάτων μέχρι τῆς τριτογενοῦς διαπλάσεως. Ἐν μέσῳ τῶν μεγάλων περιοχῶν γάββρων ἐμφανίζονται οἱ διάφοροι ἀνωτέρω περιγραφέντες τύποι συχνὰ ἐν ποικίλῃ ἐναλλαγῇ, ὡς καὶ μετὰ τῶν προϊόντων τῆς παθολογικῆς ἐξαλλοιώσεώς των, τῶν *ὀφειτῶν*.

Οἱ *καθ' αὑτὸ γάββροι* παρουσιάζονται εἰς πολλὰ μέρη τῆς γῆς, ὡς π. χ. εἰς τὴν Γερμανίαν (νότιον Μέλανα Δρυμόν, Βόσγια, Σαξωνίαν, Χάρτζ καὶ ἀλλαχοῦ), Ἄλπεις, Βοσνίαν-Ἑρζεγοβίνην, νότιον Γαλλίαν, Πεδεμόντιον καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἰταλίας, Κορνουαλλίαν καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἀγγλίας, εἰς τὰ θεμελιώδη ὄρη τῆς Σκανδιναυίας, Φινλανδίας, Καναδᾶ, Ἡνωμένων Πολιτειῶν καὶ ἀλλαχοῦ.

Κεροστιλβικοὶ γάββροι παρουσιάζονται εἰς τὸ Odenwald, Βοσνίαν-Ἑρζεγοβίνην, Πεδεμόντιον, Smäland καὶ ἀλλαχοῦ.

Μαρμαρυγιακὸς γάββρος (γάββρος φέρων βιοτίτην) παρουσιάζεται εἰς τὴν Smäland, Harzburg.

Χαλαζιακὸς γάββρος καλεῖται ἡ ποικιλία ἡ περιέχουσα μικρὰ ποσὰ χαλαζίου.

Ἀπὸ χημικῆς συστάσεως ἐξεταζόμενοι οἱ γάββροι παρουσιάζουν, ἀναλόγως τῶν τύπων, καὶ διάφορον χημικὴν σύνθεσιν. Ἡ εἰς διοξείδιον πυριτίου (SiO_2) περιεκτικότης των κυμαίνεται ἀπὸ 42 % μέχρι 53,5 %, ἡ εἰς ἄργιλλον (Al_2O_3) ἀπὸ 13 % μέχρις 23 %, ἡ εἰς ἄσβεστον (CaO) ἀπὸ 6,3 % μέχρι 14,5 % καὶ ἡ εἰς ἀλκάλια ($Na_2O + K_2O$) ἀπὸ 1 % μέχρι 5 % περίπου.

Εἰς ἐκτάκτως μεγάλην ἐξάπλωσιν παρουσιάζονται ἐπίσης οἱ γάββροι τῶν διαφόρων τύπων, ἀποτελοῦντες τὸν πυρῆνα μαζῶν πετρωμάτων καὶ περιβαλλόμενοι ὑπὸ μανδύου ἀποτελουμένου ἐκ *σχιστολιθικῶν ἀμφιβολιτῶν* καὶ *διοριτομόρφων σχιστολίθων*.

Ἄλλη μορφὴ γάββρων, προερχομένη ἐκ δυναμομεταμορφώσεως τούτων, εἶναι οἱ *σωσσυριτικοὶ γαββροι* ἢ *ἀλλαλινῖται*. Εἰς τοὺς γάββρους τούτους ὁ βασικὸς ἀσβεστονατρομιγὴς ἄστριος ἔχει ἀντικατασταθῆ ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει ὑπὸ *σωσσυρίτου*, μίγματος δηλαδὴ *ζωϊσίτου* ἢ *πιστακίτου* μετ' *ἀλβίτου*. Διακρίνουν ἐπίσης ἂν τὸ πέτρωμα κατέστη πολὺ λεπτοσχιστοφυὲς καὶ τὴν παραλλαγὴν τοῦ ἀλλαλινίτου, τὸν *ἀλλαλινιτικὸν σχιστόλιθον*. Τοιαῦτα ἀλλαλινιτικὰ πετρώματα εὑρίσκονται εἰς τὴν Νορβηγίαν (Wallis, Sulitelma), Τυρόλον, Κορσικὴν καὶ ἀλλαχοῦ.

Ἐν Ἑλλάδι γάββροι διαφόρων τύπων ἀπαντῶσιν εἰς διάφορα μέρη. Ἐμφανίζονται ὡς πλουτώνεια πυριγενῆ πετρώματα, κυρίως μετὰ περιδοτιτῶν, καὶ ἔχουν εἰσχωρήσει εἰς μὲν τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα μέχρι τῶν στρωμάτων τοῦ φλύσχου (εἰς τὴν Πίνδον), ἐνῷ εἰς τὴν ἀνατολικὴν Ἑλλάδα ἐμφανίζονται συνήθως ἐντὸς τῶν στρωμάτων τῆς ἰουρασίου καὶ τῆς κατωτέρας κρητιδικῆς περιόδου τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος (ὡς π.χ. εἰς τὴν Λοκρίδα, Εὔβοιαν, Ἀττικήν, Βοιωτίαν κλπ.), σπανιώτερον δ' ἐντὸς τῶν κρυσταλλοσχιστωδῶν πετρωμάτων (Ὑμηττός, Ἄνδρος). Ἐπίσης ἐντὸς τῶν κρυσταλλοσχιστωδῶν πετρωμάτων τῆς Μακεδονίας, Θράκης, Σαμοθράκης, κτλ. αἱ ἐμφανίσεις των εἶναι ἀρκετὰ σημαντικαί.

Οἱ γάββροι χρησιμοποιοῦνται ἐν τῇ τεχνικῇ, διότι λειαινόμενοι ἀποκτοῦν ὡραίας ἐγχρώμους ἐπιφανείας, πρὸς κατασκευὴν λίθων διακοσμητικῶν, πλακῶν ἐπιτραπεζίων, στηλῶν, ἐπενδυμάτων τοίχων κλπ. Ἐπίσης ἕνεκα τοῦ συμπαγοῦς των καὶ τῆς στερεότητός των χρησιμοποιοῦνται πρὸς κατασκευὴν πλακῶν πεζοδρομίων, σκυρόστρωσιν ὁδῶν κ. λ. π.

Γάββροι περιέχοντες μεγάλην ποσότητα βασικοῦ ἀποσαθρωμένου ἀστρίου, ἢ ὀλιβίνου, ἢ νεοσχηματισμένου χλωρίτου ἔχουν πολὺ μικροτέραν ἢ ἐλαχίστην τεχνικὴν ἀξίαν. Γ. Κ. Γ.

γαβιάλης (ὁ) (Gavialis) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἑρπετῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κροκοδειλοειδῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀλλιγατοριδῶν*. Κυριώτερα χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῶν ἑρπετῶν τοῦ γένους τούτου εἶναι: Σιαγόνες στενόταται, λίαν ἐπιμήκεις, ὀδόντες πολυαριθμότατοι καὶ ἰσομεγέθεις καὶ εἰς τὰς δύο σιαγόνας. Τὸ γένος περιλαμβάνει δύο εἴδη, *γαβιάλης ὁ γάγγειος* (Gavialis gangeticus) καὶ *γαβιάλης ὁ σενεγάλειος* (Gavialis senegalensis). Γνωστότερος εἶναι ὁ γαβιάλης ὁ γάγγειος, ὅστις ἔχει κεφαλὴν μικρὰν καὶ ρύγχος ἐπιμηκέστατον, πεπλατυσμένον ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω, τὸ δὲ ἰνίον του καλύπτεται ὑπὸ δύο μεγάλων ᾠοειδῶν τροπιδοειδῶν πλακῶν. Τὸ σῶμα φέρει τετραγωνικὰς κερατοειδεῖς πλάκας. ἡ δὲ οὐρὰ ἔχει 30—40 κερατοειδεῖς δακτυλίους. Τὸ ραχιαῖον σωματικὸν τμῆμα ἔχει πρασινοϋποκίτρινον χρῶμα καὶ ποικίλλεται ὑπὸ πολυαρίθμων ἀκανονίστων κηλίδων ὑποκιτρίνου

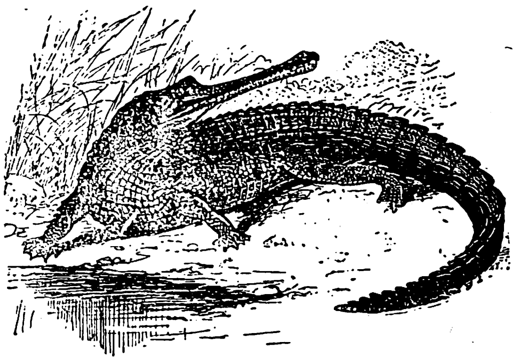

Γαβιάλης ὁ γάγγειος.

χρώματος. Ἡ κοιλία καὶ τὸ κάτω μέρος τοῦ λαιμοῦ ἔχει χρῶμα ὠχροκίτρινον. Αἱ σιαγόνες φέρουσι πλεῖστα φαιὰ στίγματα. Τὸ μῆκός του φθάνει τὰ 7 μέτρα καὶ εἶναι τὸ μεγαλύτερον ζῷον τῆς οἰκογενείας τῶν ἀλλιγατοριδῶν. Κατοικεῖ τὰς παρὰ τὸν ποταμὸν Γάγγην ἐκτάσεις, τὴν Βεγγάλην, τὴν Μαλαβάρην καὶ τὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας. Οἱ Ἰνδοὶ θεωροῦσι τὸ ἑρπετὸν τοῦτο ἱερόν, καὶ καθ' ὡρισμένας ἐποχὰς ἐκστρατεύουν ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδία εἰς τὸ παρὰ τὴν Kuraschi μέγα ἱερὸν τέλμα, ὅπως ἀποδώσωσι φόρον λατρείας εἰς τοὺς γαβιάλας, οἵτι ες νομίζουσιν ὅτι εἰσακούουν τὰς δεήσεις των καὶ διαβιβάζουν ταύτας κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸν Βράχμαν. Διὰ τὴν περιποίησιν τῶν ἑρπετῶν τούτων ἀποσχολοῦνται δώδεκα φακίραι, οἵτινες τὰ ἀνατρέφουν δι' ἐκλεκτῶν τροφῶν. Οἱ ἰθαγενεῖς τῶν πέριξ μερῶν προμηθεύονται γαβιάλας πληρώνοντες ὡρισμένον φόρον ἐτησίως. Δ.Ν.Π.

— *[Παλαιοζῳολ.]* Λείψανα τοῦ γένους τούτου εὑρέθησαν ἐντὸς τῶν στρωμάτων ἐκείνων τοῦ Siwalk τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν, τὰ ὁποῖα ἐσχηματίσθησαν κατὰ τὴν πλειόκαινον ὑποπερίοδον τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος. Γ. Κ. Γ.

Γαβιηνὴ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἐπαρχία τῆς Ἐλυμαΐας (Σουσίδος) κατὰ Στράβωνα (C. 745), ὅμορος οὖσα πρός τε τὴν Μηδίαν καὶ τὴν Περσίδα. Ἐν ταύτῃ συνεκροτήθη κατὰ τὸ 317—316 π.Χ. σφοδρὰ μάχη μεταξὺ τῶν στρατευμάτων Ἀντιγόνου τοῦ Μονοφθάλμου καὶ τῶν τοῦ Εὐμένους, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἡ παράδοσις τοῦ Εὐμένους ὑπὸ τῶν ἀρχηγῶν τῶν ἀργυρασπίδων Μακεδόνων Ἀντιγένους καὶ Τευτάμα εἰς τὸν Ἀντίγονον (βλ. τ. Δ' σ. 852 β'). ΚΑΨ.

Γαβίνη *λίμνη* (lacus Gabinus) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μικρὰ ἡφαιστειογενὴς λίμνη ἐν Λατίῳ, ΝΑ. τῆς Ρώμης, παρὰ τὴν ὁποίαν ἔκειτο ἡ ὀνομαστὴ πόλις Γάβιοι (βλ. λ.). Ἐκαλεῖτο, ἄλλως, καὶ *Τρασουμένη* ἢ *Ταρσιμένη λίμνη* (lacus Trasimenus). —Β.

Γαβίνιοι (οἱ) (Gabinii). Ὄνομα μεγάλης οἰκογενείας πληβείων ἐν Ρώμῃ, μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς ὁποίας ὡς μᾶλλον ἐξέχοντες ἀναφέρονται:

—1) *Αὖλος*. Δήμαρχος τῷ 67 π. Χ. ἐπέτυχε, παρὰ τὴν ἀντίστασιν τῆς συγκλήτου, τὴν ὑπὸ τοῦ δήμου ψήφισιν τοῦ νόμου, τοῦ παρέχοντος ἀπόλυτον ἐξουσίαν εἰς τὸν Πομπήϊον κατὰ τὸν ἐναντίον τῶν πειρατῶν πόλεμον. Ὕπατος τῷ 58 συνετέλεσεν εἰς τὴν προγραφὴν τοῦ Κικέρωνος. Σταλεὶς εἰς Συρίαν ὡς ἀνθύπατος (57) ἀνεμείχθη εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς Ἰουδαίας, ἀντικαταστήσας τὸν βασιλέα Ἀριστόβουλον διὰ τοῦ Ὑρκανοῦ. Ἐπίσης

Digitized by Google

ἐπανέφερεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαῖον τὸν Αὐλητὴν ἀντὶ μεγάλου χρηματικοῦ ποσοῦ. Κατηγορηθεὶς ἐπὶ παρανόμῳ ἀργυρολογίᾳ ἀνεκλήθη εἰς Ῥώμην, καὶ κατεδικάσθη εἰς ἐξορίαν. Προσχωρήσας εἰς τὴν μερίδα τοῦ Καίσαρος, ἐπανῆλθεν εἰς Ῥώμην καὶ ἐβοήθησε τὸν δικτάτορα εἰς τὰ ἀπολυταρχικὰ σχέδια αὐτοῦ. Ἀπέθανεν ἐν Σαλώνοις τῆς Ἰλλυρίας τῷ 46 π. Χ., κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον.

—2) *Αὖλος*. Ἕτερος αὐτός, συνεκστρατεύσας μετὰ τοῦ Μετέλλου εἰς Μακεδονίαν, εἶτα δ' ἐκπεμφθεὶς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ὡς πρεσβευτὴς παρὰ τοῖς ἐν Πελοποννήσῳ Ἀχαιοῖς καὶ διαπρέψας ἐκεῖ.

— 3) *Πόπλιος*. Στρατηγὸς ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Κλαυδίου.

— 4) Ῥωμαῖος συγγραφεὺς παρὰ Στράβωνι (17,829). ΙΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ

Γαβῖνος. Μάρτυς τῆς ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. Κατήγετο ἐκ Δαλματίας καὶ ἦτο ἀδελφὸς τοῦ πάπα Γαΐου, ὃν ἐβοήθει ὡς κληρικός. Κατὰ τοὺς ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Διοκλητιανοῦ (245—313) διωγμοὺς τῶν Χριστιανῶν, διατρέχων τὰ δάση καὶ εἰσερχόμενος εἰς τὰ σπήλαια, ὅπου εἶχον καταφύγει οἱ Χριστιανοί, παρεθάρρυνεν αὐτοὺς νὰ μένωσιν ἀκλόνητοι εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, προσέφερεν εἰς αὐτοὺς τὴν θείαν μετάληψιν πρὸς ἐνίσχυσιν καὶ οὕτω περιπεσὼν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ Γαλερίου συνελήφθη καὶ ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον τῷ 296. Ὁ Γαβῖνος εἶναι πατὴρ τῆς ἁγίας Σουσάννης (βλ. λ.). Ἡ μνήμη αὐτοῦ ἑορτάζεται τῇ 19 Φεβρουαρίου. Ε. Γ. Π.

Γάβιοι (οἱ) [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις γνωστὴ τοῦ Λατίου, μεταξὺ Ῥώμης καὶ Πραινέστου κειμένη, μάλιστα ἐκ τῶν διενέξεων τῶν Ῥωμαίων εἰς πολὺ παλαιοὺς χρόνους πρὸς τοὺς γείτονας Σαυνίτας, Αἰκούους, Οὐολούσκους. Πρὸ τῆς πόλεως ταύτης Ταρκύνιος ὁ ὑπερήφανος ἔμεινεν ἐπὶ ἐννέα ἔτη πολιορκῶν αὐτήν, κατέλαβε δὲ ταύτην μόνον διὰ δόλου 511 π. Χ). Ἔκτοτε εἶχε μὲν συνδεθῆ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους καὶ παρέσχε πᾶσαν ὑποστήριξιν εἰς αὐτοὺς κατὰ τῶν πλησιοχώρων λαῶν, ἀλλὰ περὶ τὸ 340 π.Χ. κατεστράφη ὑπ' αὐτῶν καὶ περιῆλθεν εἰς τελείαν ἐρήμωσιν, ἀνοικοδομηθεῖσα κατ' ὀλίγον ἀπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ ἐντεῦθεν. Ἐν τοῖς ἐρειπίοις τῶν Γαβίων ἀνευρέθησαν πολλαὶ ἀρχαιότητες, ἐξέχουσαν ὅμως θέσιν κατέχει τὸ ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Λούβρου φυλασσόμενον ἄγαλμα τῆς *Ἀρτέμιδος τῶν* Γαβίων (βλ. λ.) καλουμένης, ἴσως ἀντίγραφον τῆς Πραξιτελείου Βραυρωνίας Ἀρτέμιδος. ΙΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ

—Γαβίων, *Ἄρτεμις τῶν* —. Μαρμάρινον ἄγαλμα τοῦ Μουσείου τοῦ Λούβρου, εὑρεθὲν ἐν Γαβίοις πλησίον τῆς Ῥώμης. Ἡ θεὰ ὑψηλή, ῥαδινή, ἐλαφρὰ ἐνδεδυμένη τὸν ἰωνικὸν βραχὺν χιτῶνα, ὁ ὁποῖος ἀναδιπλοῦται εἰς πλουσίους καὶ πολυπτύχους κόλπους, εἰκονίζεται τὴν στιγμήν, κατὰ τὴν ὁποίαν περιβάλλεται τὸ ἐλαφρὸν ἱμάτιόν της. Μὲ κομψότητα καὶ χάριν προσπαθεῖ νὰ συγκρατήσῃ διὰ περόνης, τὴν ὁποίαν μὲ τὴν δεξιὰν ἔχει εἰς τὸν δεξιόν της ὦμον, τὸ ἄκρον τοῦ φορέματός της, τὸ ὁποῖον ἀνυψώνει ἐμπρὸς μὲ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα, ἐνῷ μὲ τὸ βλέμμα παρακολουθεῖ, κλίνουσα ὀλίγον δεξιᾷ τὴν νεανικὴν καὶ δροσερὰν κεφαλήν της, τὴν ἐργασίαν ταύτην. Τὸ ὡραῖον τοῦτο ἄγαλμα εἶναι ἀντίγραφον ῥωμαϊκῶν χρόνων παλαιοτέρου ἀγάλματος, τὸ ὁποῖον ἐπιτυχῶς συνεδύασαν μὲ τὴν Βραυρωνίαν Ἄρτεμιν τοῦ Πραξιτέλους. Ἡ Βραυρωνία ἐλατρεύετο εἰς τὴν Βραυρῶνα τῆς Ἀττικῆς, ὅποθεν ἡ λατρεία της μετεφέρθη εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου ἀφιέρωναν εἰς αὐτὴν ἀγάλματα καὶ μάλιστα ἐνδύματα, μὲ τὰ ὁποῖα περιέβαλλον τὸ ἀρχαῖον ἄγαλμά της. Τὴν στάσιν ταύτην τῆς θεᾶς, ἡ ὁποία μόνη της περιεβάλλετο ἓν ἐκ τῶν ἀφιερωθέντων εἰς αὐτὴν φορεμάτων, ἔλαβεν ὡς θέμα ὁ Πραξιτέλης διὰ τὸ ἄγαλμά του τοῦτο. Ἐξ ἐπιγραφῆς τοῦ 345 / 344 π. Χρ., ἡ ὁποία ἀναφέρει ἓν ἄγαλμα ὄρθιον ἢ ἑστηκός, δυνάμεθα μετὰ πιθανότητος νὰ συμπεράνωμεν ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ ἀγάλματος τούτου τοῦ Πραξιτέλους, τὸ ὁποῖον κατεσκευάσθη ἓν ἔτος πρότερον, τῷ 346 / 345, καὶ ἦτο χαλκοῦν· εἰς τοῦτο δὲ συμφωνεῖ καὶ ἡ ἐργασία τοῦ σῳζομένου ἀντιγράφου, ἡ ὁποία ἁρμόζει εἰς χαλκοῦν πρωτότυπον.

Ἡ Ἄρτεμις τῶν Γαβίων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Studniczke*, Vermutungen zur Griech. Kunstgeschichte (σ. 18).—*Klein*, Praxiteles (σ. 300).—*Studniczke* Artemis und Iphigenie (σ. 77). Δ. Ε.

Γάβιος, *Βάσσος* (Gavius Bassus). Ῥωμαῖος γραμματικὸς τοῦ Α' π. Χ. αἰῶνος, πολλάκις ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Αὔλου Γελλίου, Μακροβίου, Λακταντίου καὶ Κοϊντιλλιανοῦ. Ἀναφέρονται ἔργα αὐτοῦ: «Commentarii», «De origine verborum et vocabulorum», δι' ὧν ἐπεχείρει τὴν ἐτυμολόγησιν πολλῶν λέξεων τῆς λατινικῆς γλώσσης. Ἐπίσης ἀπεδίδετο εἰς αὐτὸν καὶ μία «Πραγματεία περὶ θεῶν». —Β.

Γαβούτιος *ντὲ Κολλάλτο*. Γενικὸς τοῦ βασιλείου τῆς Κρήτης (Regno di Candia), ἐπὶ ἐνετοκρατίας, στρατιωτικὸς ἀρχηγός. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Καντανολέου τῷ 1570 εἰς τοῦτον ἀνετέθη ἡ ἐκστρατεία κατὰ τοῦ Ἀλυκιανοῦ (βλ.λ. τ. Γ' σ. 825). Ε. Γ.

Γάβρα [*Γεωγρ.*]. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Ἀντιγονείας* (πρώην *Μοράφτσης*) τῆς ἐπαρχίας Κιλκὶς τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Κάτ. (1928) 110. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Ἰσμαηλῆ*.

Γαβράδες [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος *Ἀρμενάδων* τοῦ νομοῦ Κερκύρας. Κάτ. (1928) 105.

Γαβράκια [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Θλυμακῶν τῆς ἐπαρχίας Δομοκοῦ τοῦ νομοῦ Φθιωτιδοφωκίδος. Κάτ. (1928) 276. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μασλῆ*. Δ. Ε. Μ.

Γαβρανοῦ [*Γεωγρ.*]. Εἷς τῶν ἀπαρτιζόντων τὸ ἐν τῇ κοινότητι *Ἀλυκιανοῦ* τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαρχίας Κυδωνίας τοῦ νομοῦ Χανίων χωρίον *Κουφὸς* μικροσυνοικισμῶν.

Γαβραντουίκων *κόλπος* [*Ἀρχ. Π. Γεωγρ.*]· ὁ ἄλλως λεγόμενος «Εὐλίμενος κόλπος Ἀλουίωνος νήσου Βρεττανικῆς» (*Πτολ.* Β', γ' 6), ὁ Gabranto vicorum sinus τῶν Ῥωμαίων. Εἶναι ὁ σύγχρονος κόλπος Bridlington bay τῆς κομητείας τῆς Ὑόρκης, ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν ἀκτῶν τῆς Ἀγγλίας (πλάτ. 51° 06' Β., μήκ. 0° 07' Δ., χάρτ. ἀγγλ. 1190: Blakeney to Flamborough head καὶ 1882: Bridlington bay). Σ.Ε.ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γαβρᾶς. Ὄνομα μεγάλης βυζαντινῆς οἰκογενείας, ἧς πλεῖστα μέλη διεκρίθησαν:

—1) *Θεόδωρος*. Ἄρχων τοῦ δουκάτου Χαλδίας (Τραπεζοῦντος). Τῷ 1091 ἦλθεν εἰς διαπραγματεύσεις πρὸς τὸν βασιλέα τοῦ Βυζαντίου Ἀλέξιον Α' καὶ ἔμεινε κύριος τῆς ἐπαρχίας ταύτης μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ.

— 2) *Γρηγόριος*. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Συνεζεύχθη τὴν βασιλόπαιδα Μαρίαν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον διεζεύχθη αὐτήν. Περιελθὼν εἰς πόλεμον πρὸς τὸν βασιλέα ἡττήθη ὑπὸ τῶν βασιλικῶν στρατευμάτων τῷ 1106 περὶ τὴν Κολώνειαν καὶ μετὰ ἑνὸς ἔτους αἰχμαλωσίαν ἀπεδόθη εἰς αὐτὸν τὸ δουκᾶτον. Τῷ 1119 ἡττήθη ὑπὸ τῶν Τούρκων τῆς Μελιτηνῆς, καθ' ὧν ἐξεστράτευσεν, ἐσώθη δὲ δι' ὑπερόγκων λύτρων.

— 3) *Κωνσταντῖνος*. Πιθανῶς υἱὸς τοῦ προηγουμένου, τὸν ὁποῖον ὁ Ἀλέξιος διώρισε στρατηγὸν τῆς Φιλαδελφείας καὶ τῷ 1123 κύριον τῆς Τραπεζοῦντος. Ζητήσας διὰ στάσεως νὰ καταστῇ ἀνεξάρτητος, ἠναγκάσθη τῷ 1142 νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀρχὴν τοῦ βασιλέως (Ἀλεξίου Α' Κομνηνοῦ) καὶ ἐπέμφθη ὑπὸ τοῦ Μανουὴλ πρεσβευτὴς πρὸς τὸν σουλτᾶνον τοῦ Ἰκονίου.

— 4) *Κωνσταντῖνος*. Στρατηγὸς τοῦ στασιαστοῦ Βάρδα Σκληροῦ, διηύθυνε τὸ ἀριστερὸν κέρας τῆς στρατιᾶς κατὰ τὴν περὶ Ῥαγέας φονικὴν μάχην τοῦ 977.

— 5) *Μιχαήλ*. Σύζυγος Εὐδοκίας τῆς Κομνηνῆς, διέπρεψεν ὡς στρατηγὸς τοῦ Μανουὴλ Κομνηνοῦ ἐν τῷ οὐγγαρικῷ πολέμῳ καὶ κατὰ τῶν Σελτζούκων τοῦ Ἰκονίου, πρὸς οὓς κατέφυγεν, ὅτε ὑπέπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ βασιλέως. Πιθανῶς εἶναι οὗτος ὁ μνημονευόμενος ὡς πρεσβευτὴς τοῦ σουλτάνου τοῦ Ἰκονίου πρὸς τὸν Μανουήλ.

— 6) *Μιχαὴλ Β'*. Εἷς ἐκ τῶν ἐπισήμων καὶ ἰσχυρῶν ἀρχόντων ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα.

— 7) *Θεόδωρος Β'*. Ἄρχων ἀνεξάρτητος ἐν Ἀμισῷ καὶ Παφλαγονίᾳ, ὅτε τὸ βυζαντινὸν κράτος κατεκτήθη ὑπὸ τῶν Φράγκων περὶ τὰ τέλη τῆς ΙΒ' ἑκατονταετηρίδος.

— 8) *Ἰωάννης*. Λόγιος τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, πρὸς ὃν ἀπευθύνονται ἐπιστολαὶ πολλῶν λογίων σῳζόμεναι.

— 9) *Μιχαὴλ Γ'*. Λόγιος, τοῦ ὁποίου σῴζονται πολλαὶ ἐπιστολαὶ πρὸς ἐπισήμους τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἄνδρας, αὐτοκράτορας, ἀνωτάτους ὑπαλλήλους καὶ λογίους.

Γαβρέσι [*Γεωγρ.*] βλ. λ. Γάβρος.

Γαβρῆτα *ὕλη* (Gabreta silva) [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἀρχαία ὀνομασία τοῦ Βοημικοῦ *δρυμοῦ* (βλ. λ.). Εὕρηται ἐπίσης καὶ *Γαβρῆτα*, ἢ *Γαμβρῆτα*. —Μ.

γάβρια (ἡ)· ἡ εἰς τὴν κοινὴν τῶν ναυτικῶν μας διάλεκτον ὀνομασία τοῦ ἀμείβοντος (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

γαβρία (ἡ) (Gabrie) [*Ζῳολ.*]. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων πενταμεροῦς συμμετρίας τοῦ ἀθροίσματος τῶν *βραχελύτρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *σταφυλινιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἐλάχιστα εἴδη ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν. Δ. Ν. Π.

Γαβριά [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος *Κωστακιῶν* τοῦ νομοῦ Ἄρτης. Κάτ. (1928) 219.

— **Γαβριά** [*Γεωγρ.*]. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Λεονταρίου* τῆς ἐπαρχίας Μεγαλοπόλεως τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας. Κάτ. (1928) 91.

— **Γαβριά** [*Γεωγρ.*]. Μικρὸν χωρίον τοῦ δήμου Σουφλίου, τοῦ νομοῦ Ἕβρου, ἀριθμοῦν (1928) 37 κατοίκους. Ἐπὶ τουρκοκρατίας ὠνομάζετο *Δισπουντάκ*. Α. Θ. ΣΑΜ.

Γαβριανὴ [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος *Πτελεοῦ* τῆς ἐπαρχίας Ἁλμυροῦ τοῦ νομοῦ Λαρίσης. Κάτ. (1928) 208.

Γαβρίας (ὁ). Τρεῖς κώδικες τῆς βιβλιοθήκης τῆς Πάτμου (ὑπ' ἀριθ. υκη', φοθ' καὶ φπε'), περιέχουσιν ἐκτὸς ἄλλων καὶ «Γαβρίου Ἕλληνος τετράστιχα εἰς αἰσωπείους μύθους», ἤτοι παράφρασιν αἰσωπείων μύθων εἰς ἀθλίους ἰαμβικοὺς στίχους, τέσσαρας πάντοτε Ὅμοια τετράστιχα εὕρηνται καὶ εἰς κώδικας ἄλλων βιβλιοθηκῶν, πολλὰ δὲ τούτων ἔχουσιν ἐκδοθῆ ἐν συλλογαῖς αἰσωπείων μύθων ἢ εἰς ἰδιαίτερα τεύχη καί τινα ἐν τῇ τοῦ Ἰω. Σακκαλίωνος «Πατμιακῇ Βιβλιοθήκῃ» (σελ. 191 κ.ἑξ). Ἀλλὰ τὸ μὲν ὄνομα Γαβρίας εἶναι πλαστόν, τὰ τετράστιχα δὲ ταῦτα εἶναι ἔργον τοῦ κατὰ τὴν ἐνάτην ἑκατονταετηρίδα ἀκμάσαντος διακόνου καὶ εἶτα μητροπολίτου *Νικαίας* Ἰγνατίου (βλ. λ.), ὅστις ψευδῶς ὠνομάσθη *Γαβρίας*. Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

γαβριᾶς (ὁ), πληθ. οἱ *γαβριάδες*. Κύριον ἀρχικῶς ὄνομα, κατὰ τὴν ἑλληνικὴν ἀπόδοσιν τοῦ γαλλικοῦ Gavroche, ἑνὸς τῶν ἡρώων τῶν «Ἀθλίων» τοῦ Βίκτορος Οὐγκώ, ὑπὸ τοῦ πρώτου μεταφράσαντος τὸ εἰρημένον μυθιστόρημα Ἰ. Ἰσιδωρίδου Σκυλίτση (1863). Ὁ *Γαβριᾶς* ἦτο παρισινὸν χαμίνιον, εὐφυές, ζωηρόν, ἀμέριμνον, κυνικόν, ἀλλὰ καὶ πρόθυμον εἰς αὐτοθυσίαν καὶ εὐγενεῖς ἐνθουσιασμούς. «Τὸ Παρίσι ἔχει ἕνα παιδὶ καὶ τὸ δάσος ἕνα πουλί. Τὸ πουλὶ λέγεται σπουργίτης· τὸ παιδὶ λέγεται χαμίνι» (Β. Οὐγκώ). Ὁ ῥωμαντικὸς οὗτος τύπος τοῦ Γαβριᾶ κατέστη λίαν προσφιλής, ὥστε τὸ ὄνομά του μετεβλήθη εἰς προσηγορικόν, σημαῖνον γενικῶς τὸ χαμίνιον, ἀλλ' ὑπὸ ἀγαθήν, φιλολογικῶς ἐξιδανικευμένην, ἔννοιαν. —Β.

Γαβριᾶς [*Γεωγρ.*]. Ὄρος τῆς Κορινθίας ὕψους 1210 μ., ἐξ οὗ πηγάζει ὁ χείμαρρος *Καμπάση* ἐκχυνόμενος εἰς τὴν Στυμφαλίαν.

Γαβριὴλ (ἑβρ. *Γκαμπριέλ* σημαίνει «Ἰσχὺς Θεοῦ», ἐκ τοῦ *γκέμπερ*=ἰσχυρὸς καὶ *ἔλ*=θεός). Εἷς ἐκ τῶν τριῶν ἀγγέλων τῶν ἀναφερομένων ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ. Ὁ Γαβριὴλ ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν Ζαχαρίαν ὅπως τῷ ἀγγείλῃ τὴν γέννησιν υἱοῦ, Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου (*Λουκ.* 1, 13), εἰς τὴν Παρθένον Μαρίαν ὅπως χαιρετίσῃ αὐτὴν διὰ τὴν ἐπικειμένην γέννησιν τοῦ Λυτρωτοῦ (*Λουκ.* 1, 26) καὶ εἰς τὸν προφήτην Δανιήλ, ἵνα ἐξηγήσῃ τὰ ὁράματα τὰ ὁποῖα εἶχεν ἴδει οὗτος (*Δαν.* 8, 16) καὶ ἀποκαλύψῃ τὸν χρόνον τῆς ἐλεύσεως τοῦ Μεσσίου (*Δαν.* 9, 21). Κατὰ τοὺς Μωαμεθανοὺς ὁ Γαβριὴλ ἐκόμισε τῷ Μωάμεθ τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀποσταλέντα αὐτῷ κεφάλαια τοῦ Κορανίου. Ν. Κ. ΚΑΦΗΣ

—[*Ἀποκρυφ.*] Ὁ ἀρχάγγελος *Γαβριὴλ* θεωρεῖται ὑπὸ τῆς Θεοσοφίας ὡς πνεῦμα συντελοῦν πρὸς ἑνοποίησιν τοῦ Μικροκόσμου μετὰ τοῦ Μακροκόσμου. Τοῦτον ἡ Βλαβάτσκυ ταυτίζει μὲ τὸν Λόγον.

Ἐν τῷ τεκτονισμῷ ἀπαντᾷ: 1) εἰς τὸ σύστημα τῆς υἱοθεσίας τοῦ Καλλιόστρου, ἐνῷ τὸ πρόσωπον τοῦ Γαβριὴλ διαδραματίζει ὁ δοκιμαστὴς ὡς καθαίρων τὸν νεόφυτον ἐκ παντὸς ῥύπου τῆς βεβήλου κοινωνίας· 2) εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ Ἱππότου Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως τοῦ ἀρχαίου καὶ ἀποδεδεγμένου σκωτικοῦ δόγματος ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ Γαβριὴλ ἀναφαίνεται ὡς προϊστάμενος τῆς ἑβδομάδος· 3) εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ Ἱππότου τοῦ Ἡλίου τοῦ αὐτοῦ δόγματος, κατὰ τὸ τυπικὸν τοῦ ὁποίου ὁ Γαβριὴλ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν πλανήτην Δία καὶ ἀντιπροσωπεύεται ὑφ' ἑνὸς τῶν μελῶν τοῦ ἐργαστηρίου, ἔχων δὲ ὡς ἔμβλημα πορφυρόχρουν ταινίαν διδάσκει τὸν νεόφυτον ὅτι ἐὰν θέλῃ νὰ ἀποκτήσῃ κοινωνικὴν ἐπιρροὴν καὶ ἐκτίμησιν, ὀφείλει νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν φιλοδοξίαν, ἥτις ἐπιφέρει σύγχυσιν τοῦ κοινωνικοῦ καλοῦ μὲ τὸ ἀτομικὸν συμφέρον. Δ. Π. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

—**Γαβριὴλ** *(ἅγιοι)*. Ἐν τῷ Ἁγιολογίῳ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας ὑπάρχουσιν οἱ ἑξῆς ἅγιοι φέροντες τὸ ὄνομα *Γαβριήλ*.

Digitized by Google

—1) *Γαβριὴλ ὁ μάρτυς.* Συλληφθεὶς ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος τῶν Βουλγάρων Ὀμορτάγ (ἢ Μουρτάγου 819—829) μετὰ 377 ἄλλων Χριστιανῶν, ἐν οἷς καὶ ὁ Γαβριὴλ ὁ Σιώνιος, ἀπεκεφαλίσθη κατόπιν πολυειδῶν βασανιστηρίων. Ἡ μνήμη του ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 22 Ἰανουαρίου ἄνευ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας [*H. Delehaye* «Synaxarium Ecclesiae Constantinopolitanae» (Bruxellis 1902), σελ. 416.—*Κ. Δουκάκη* «Μέγας Συναξαριστής» μηνὸς Ἰανουαρίου (Ἀθῆναι 1889), σελ. 501.]

—2) *Γαβριὴλ ὁ ὅσιος.* Ἡ μνήμη αὐτοῦ ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 26 Ἰανουαρίου ἄνευ βιογραφίας καὶ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας.

—3) *Γαβριὴλ ὁ ὅσιος, ὁ Ἴβηρ.* Κατήγετο ἐκ τῆς Ἰβηρίας (Γεωργίας) καὶ ἐμόναζεν ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα. Ἀνευρὼν εἰς τὴν θάλασσαν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου ἐκόμισεν αὐτὴν εἰς τὴν μονὴν τῶν Ἰβήρων, ὅπου κατόπιν οἱ μοναχοὶ ἔκτισαν ἰδιαίτερον ναὸν παρὰ τὴν πύλην τῆς μονῆς, «μικρὸν μέν, πάγκαλον δέ, ἐν ᾧ ἔθηκαν τὴν ἁγίαν εἰκόνα, τὴν *Πορταΐτισσαν*, φύλακα καὶ πορτάρην τῆς μονῆς τῶν Ἰβήρων καὶ ὅλου τοῦ Ἄθωνος σκέπην» (*Ἀλέξ. Μωραϊτίδης* «Μὲ τοῦ βορηᾶ τὰ κύματα» (Ἀθῆναι, 1924, Γ', 58). Ἡ μνήμη τοῦ ὁσίου ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 13 Μαΐου ἄνευ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας.

—4) *Γαβριὴλ ὁ ἐν Αἰγύπτῳ νεομάρτυς.* Ἐπὶ σουλτάνου Σουλεϊμὰν τοῦ Β' (1520—1560) διαβληθέντες πρὸς τὸν ἐν Αἰγύπτῳ ἐμίρην αὐτοῦ Χάερ Μὲκ δύο Χριστιανοὶ νέοι ὁ *Γαβριὴλ* καὶ ὁ *Κιρμιδόλης*, ὡς ὑβρισταὶ τῆς μωαμεθανικῆς θρησκείας, παρεπέμφθησαν ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ δικαστήριον κατὰ τὸν Ὀκτώμβριον τοῦ 1522. Καθ' ἣν ἡμέραν ἀπελογοῦντο πρὸ τῶν δικαστῶν, ὄχλος φανατικῶν φελλάχων εἰσορμήσας εἰς τὸ δικαστήριον ἐξηνάγκασε τοὺς δικαστὰς ν' ἀπαιτήσωσι παρὰ τῶν ὑποδίκων πρὸς βεβαίωσιν τῆς ἀθωότητος αὐτῶν νὰ ἐξομόσωσι τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ ἀσπασθῶσι τὸν Ἰσλαμισμόν. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ νέοι μετ' ἀγανακτήσεως ἀπέρριψαν τὴν πρότασιν τῶν δικαστῶν, παρρησίᾳ ὁμολογήσαντες ὅτι Χριστιανοὶ ἐγεννήθησαν καὶ Χριστιανοὶ θ' ἀποθάνωσιν, ἐφονεύθησαν κατόπιν βασανιστηρίων. Τὴν κεφαλὴν τοῦ Γαβιὴλ Χριστιανός τις Κόπτης ἀγοράσας παρά τινος στρατιώτου παρέδωκε πρὸς τὸν πατριάρχην Ἀλεξανδρείας *Ἰωακείμ*, ὅστις μετ' ἄλλων λειψάνων τῶν μαρτύρων τούτων ὑπ' ἄλλων Χριστιανῶν αὐτῷ παραδοθέντων κατέθηκεν ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Ἡ μνήμη τῶν δύο τούτων μαρτύρων ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 18 Ὀκτωβρίου ἄνευ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας («Νέον Ἐκλόγιον», Βενετία, 1802 σελ. 392).

—5) *Γαβριὴλ ὁ ἱερομάρτυς.* Οὗτος κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα ἀκμάσας καὶ πρότερον μὲν ἐπίσκοπος Γάνου χρηματίσας, κατόπιν δὲ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως καὶ μετὰ ταῦτα μητροπολίτης Προύσης, κατηγγέλθη εἰς τὴν τουρκικὴν κυβέρνησιν ὡς σκανδαλωδῶς ἐνεργῶν συστηματικὸν προσηλυτισμὸν Ἑβραίων καὶ Τούρκων εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν, καὶ συλληφθεὶς ἐφυλακίσθη καὶ τέλος ἀπεκεφαλίσθη κατὰ τὸ 1659 τῇ 3 τοῦ Δεκεμβρίου, ὅτε καὶ ἡ μνήμη αὐτοῦ ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ ἄνευ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας («Νέον Μαρτυρολόγιον», Ἀθῆναι 1856, σελ. 77.—*Κ. Σάθα* «Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη» Γ', 607.—*Μ. Γεδεὼν* «Μνήμη Γανοχώρων» (Κωνσταντινούπολις 1913, σελ. 89).

—6) *Γαβριὴλ ἱερομάρτυς.* Οὗτος ἀρχιεπίσκοπος ὢν Πεκίου κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα διεβλήθη εἰς τὴν Πύλην ὡς ἐπίβουλος τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας, συνελήφθη, ἐφυλακίσθη καὶ ἀρνηθεὶς ν' ἀσπασθῇ τὸν Ἰσλαμισμὸν ἀπηγχονίσθη τῇ 13 τοῦ Δεκεμβρίου (1659), ὅτε καὶ ἡ μνήμη αὐτοῦ ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ ἄνευ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας (*Κ. Σάθα* «Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη», Γ', 607.—*Ἀ. Παπαδοπούλου Κεραμέως* «Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμικῆς Σταχυολογίας» (Πετρούπολις 1891) Α' σελ. 289.—*Χρ. Παπαδοπούλου* «Οἱ Νεομάρτυρες» ἐν τῷ Πανελληνίῳ Λευκώματι Ἐθνικῆς Ἑκατονταετηρίδος (Ἀθῆναι 1922, τόμ. ΣΤ' σελ. 192).

—7) *Γαβριὴλ ὁ ὁσιομάρτυς.* Οὗτος ἔκ τινος κώμης τῆς Προικοννήσου καταγόμενος, Ἀλλώνης καλουμένης, ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ἠσπάσθη τὸν μοναχικὸν βίον καὶ ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπηρέτει ὡς «κράκτης» ἐν τῇ ἐνορίᾳ τοῦ πατριαρχείου κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Καταγγελθεὶς εἰς τὰς τουρκικὰς ἀρχὰς ὡς ὑβριστὴς τῆς μωαμεθανικῆς θρησκείας, συνελήφθη, ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακὰς καὶ τῇ 2ᾳ Φεβρουαρίου (1676) ἀπεκεφαλίσθη. Τὸ μαρτυρολόγιον αὐτοῦ ἔγραψεν ὁ *Ἰωάννης Καρυοφύλλης* ὁ ἐκ Δέρκων (*Κ. Σάθα* «Μεσαιωνικὴ βιβλιοθήκη» Γ', 607 καὶ «Νεοελληνικὴ φιλολογία» 374 —*Χρυσ. Παπαδοπούλου* «Οἱ Νεομάρτυρες» σ. 192).
Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

— **Γαβριήλ.** Μάρτυς τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ὅστις ἐν Ἰαπωνίᾳ κατὰ τὸ 1597 ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον μετὰ εἴκοσι πέντε ἄλλων ἱεραποστόλων παρὰ τὴν Nangasacki κατὰ τὸν διωγμὸν τῶν Χριστιανῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Taycosama. Ὁ πάπας Οὐρβανὸς Η' κατέταξεν αὐτὸν ἐν τῷ ρωμαϊκῷ Ἁγιολογίῳ τῆς 5 Φεβρουαρίου. Ε. Γ. Π.

— **Γαβριήλ.** Μητροπολίτης τῆς ἐν Θράκῃ *Ἀγαθοπόλεως*, ἐγεννήθη ἐν τῇ νήσῳ Κῷ, μεταβὰς δὲ εἰς τὴν νῆσον Πάτμον, πρὸ τοῦ 1789, ἐδιδάχθη ὑπὸ τὸν περίφημον τῆς ἐκεῖ σχολῆς διδάσκαλον Δανιὴλ Κεραμέα τὸν μοναχόν. Συνεπλήρωσε τὴν ἀκολουθίαν τῆς ἁγίας μάρτυρος Βάσης, ἑορταζομένης ἄλλοτε δημοτελῶς ἐν Προικοννήσῳ (Μαρμαρᾷ). [Βλ. *Μ. Ι. Γεδεὼν* «Προικόννησος (Κωνσταντινούπολις 1895), σ. 189, 217.] Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

— **Γαβριήλ.** *Ἀγωνιστὴς* ἐκ Κασσάνδρας. Τὸ 1821 μετέσχε μετὰ τοῦ *Ε. Παπᾶ* τῶν μαχῶν τῆς Χαλκιδικῆς. Κατόπιν ἐτάχθη ἐν Σκοπέλῳ ὑπὸ τὸν *Καρατάσον* καὶ ὑπὸ τὸν *Κῶτσον* ἐν Εὐβοίᾳ καὶ Ψαροῖς. Ἐλθὼν εἰς Πελοπόννησον ἔλαβε μέρος εἰς τὰς κατὰ τοῦ Ἰμπραὴμ καὶ Κιουταχῆ μάχας καὶ ἠγωνίσθη μέχρι τέλους τοῦ ἀγῶνος ὡς μπουλουξῆς (Ἀρχ. Ἀγων. 2599). —Β.

— **Γαβριὴλ Α'.** Ἀναφέρεται ὡς χρηματίσας μητροπολίτης *Ἀθηνῶν* καὶ καθαιρεθεὶς ἅμα τῇ ἀνόδῳ εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον τοῦ πατριάρχου Φωτίου. Π. Π. Π.

— **Γαβριὴλ Β'.** Μητροπολίτης *Ἀθηνῶν* ἐκλεγεὶς κατὰ τὸ 1775 εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ *Νεοφύτου*. Παρέμεινεν ἐπὶ τοῦ θρόνου μέχρι τοῦ 1776. Π. Π. Π.

— **Γαβριὴλ** *μπὲν Βαχτίσουα.* Διακεκριμένος Ἄραψ ἰατρός, ζήσας κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Θ' μ. Χ. αἰῶνος. Κατ' ἀρχὰς ἐγένετο ἰατρὸς τοῦ βεζύρου Τζαφὲρ ἀλ-Μπερμεκί, εἶτα δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ χαλίφου Χαροὺν-ἀλ-Ρασίδ, ὃν ἐθεράπευσεν ἐξ ἐγκεφαλικῆς συμφορήσεως διὰ φλεβοτομίας, ὡς εἶτα καὶ τὴν σύζυγον αὐτοῦ πάσχουσαν ἐξ ὑστερικῆς παραλύσεως τοῦ βραχίονος. Περιπέσας μετὰ ταῦτα εἰς δυσμένειαν κατεδικάσθη εἰς θάνατον, ἀλλ' ἐσώθη, θανόντος ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ χαλίφου. Εἶτα ἐγένετο ἰατρὸς τοῦ διαδόχου τούτου Ἀλ-Ἀμίν, ἀλλ' οὐχὶ ἐπὶ μακρόν, διότι ὁ ἀνατρέψας καὶ διαδεχθεὶς τοῦτον ἀδελφὸς τούτου ἀλ-Μαμοὺν ἐφυλάκισε τὸν Γαβριὴλ μέχρις οὗ οὗτος ἐθεράπευσε καὶ πάλιν τὸν βεζύρην ἐκ βαρέος νοσήματος, ὁπότε οὗτος ἐπέτυχε τὴν ἀποφυλάκισιν καὶ ἀποκατάστασιν τοῦ Γαβριήλ. Ἀλλὰ καὶ πάλιν περιέπεσεν εἰς νέαν δυσμένειαν καὶ ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Μιχαὴλ ἐν τῇ αὐλῇ, μέχρις οὗ, τοῦ χαλίφου ἀσθενήσαντος (τῷ 827) καὶ μὴ δυναμένου τοῦ νέου ἰατροῦ νὰ θεραπεύσῃ αὐτόν, ἐκλήθη ὁ Γαβριήλ, ὅστις ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἐθεράπευσε τοῦτον. Διὰ τοῦτο ἔτυχεν ὁριστικῆς χάριτος, ἐπεστράφη δὲ αὐτῷ καὶ ἡ κατασχεθεῖσα περιουσία. Ὁ Γαβριὴλ ἔγραψε: «Περὶ σιτίων καὶ ποτῶν», «Εἰσαγωγὴν» εἰς τὴν λογικὴν (κατὰ *Wüstenfeld* εἰς τὴν ἰατρικήν), «Περὶ συνουσίας», «Περίληψιν τῆς ἰατρικῆς τέχνης», «Πανδέκτας ἰατρικοὺς» καὶ τέλος «Βιβλίον συνθέσεως τῶν ἀρωμάτων».
ΑΡ. Π. Κ.

— **Γαβριὴλ** *Βλάσιος.* Κερκυραῖος κληρικὸς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ὑπέρμαχος τῆς ὀρθοδοξίας καὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ, χρηματίσας ἐπίσκοπος Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης. Μετ' ἄλλων μητροπολιτῶν ἦλθεν εἰς συνεννόησιν πρὸς τὸν δοῦκα τοῦ *Νεβὲρ* (πρὸς τὸν ὁποῖον σώζονται καὶ δύο ἐπιστολαί του ἡ μία εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ ἡ ἄλλη εἰς τὴν λατινικήν), καὶ προελείανε τὸ ἔδαφος διὰ τὴν ἐξέγερσιν τῶν Ἑλλήνων. Διατριβὴν περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀνεθεμάτισε τὰ ἐπ' ὀνόματι τοῦ πατριάρχου *Λουκαρίου* φερόμενα «Καλβινικὰ κεφάλαια». Ἔγραψεν «Ἐξήγησιν τῆς λειτουργίας», «Περὶ μυστηρίων» καὶ «Ὁμιλίας εἰς τὰς Κυριακὰς τοῦ ἐνιαυτοῦ». —Β.

— **Γαβριὴλ** ὁ *Βουρλιώτης.* Λόγιος, ἄγνωστον πότε ἀκμάσας, τοῦ ὁποίου σῴζονται ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν 694 κώδικι τῆς μονῆς Παντελεήμονος τοῦ Ἁγίου Ὄρους «Ἐξηγήσεις» εἰς τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Συνεσίου. [Πρβλ. *S. Lambros*, Catalogue of the Greek Manuscripts on Mount Athos (Cambridge 1895) B', 416.] Ε. Γ. Π.

— **Γαβριήλ.** Ἡγούμενος τῆς μονῆς *Βρανᾶ*, *Γεώργιος Ἀναστασίου* ἢ *Φίτιζας* κατὰ κόσμον ὀνομαζόμενος, λαβὼν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῶν Ἀθηνῶν τοῦ 1821 καὶ προπαρασκευάσας εἰς ἀγῶνα τοὺς χωρικούς. Τῷ 1822 ὑπέγραψεν ὡς ἔφορος Ἀθηνῶν τὴν συνθήκην διὰ τὴν παράδοσιν τῆς Ἀκροπόλεως, τῷ 1825 ἦτο ἐκλέκτωρ τῶν δημογερόντων Ἀθηνῶν, τῷ 1844 τέλος, μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς μονῆς Βρανᾶ, ἀπεσύρθη εἰς τὴν μονὴν Πετράκη, ἔνθα καὶ ἀπέθανε τῷ 1845. [Πρβλ. *Δ. Γρ. Καμπούρογλου*: Ἡ Συνθήκη Ἀθηναίων καὶ Τούρκων τοῦ 1822 ἐν «Ἡμερολ. Μεγ. Ἑλλάδος» (1925) σ. 70.] Π. Π. Π.

— **Γαβριήλ,** *Εὐστάθιος.* Ὁπλαρχηγὸς ἐκ Λοκρίδος διαπρέψας κυρίως εἰς τὴν μάχην τοῦ Διστόμου (Ἀρχ. Ἀγων. 537). —Β.

— **Γαβριήλ.** *Ἱερομόναχος*, ἀσκηθεὶς ὑπὸ τὸν πατριάρχην *Νήφωνα Β'* ἐν Ἁγίῳ Ὄρει. Ἐχρημάτισεν ἐπί τινα καιρὸν «πρῶτος» τοῦ Ἁγίου Ὄρους (1527—1528). Συνέγραψε τὴν βιογραφίαν Νήφωνος πατριάρχου τοῦ ἀπὸ Θεσσαλονίνης, ἧς μεταφρασις εἰς τὴν ἁπλῆν περιέχεται ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐκδόσει τοῦ «Νέου Ἐκλογίου» (Κωνσταντινούπολις 1863, σελ. 333—347). Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

— **Γαβριὴλ** ὁ ἐκ Κυδωνίας. *Ἱερομόναχος* (πιθανῶς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος), τοῦ ὁποίου σῴζεται ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 762 κώδικι τῆς μονῆς Ξενοφῶντος τοῦ Ἁγίου Ὄρους «Ὁμιλία εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου» ἐν τῇ καθωμιλημένῃ γλώσσῃ. [Πρβλ. *S. Lambros* «Catalogue of the Greek Manuscripts on mount Athos (Cambridge 1895), A', 68.] Ε. Γ. Π.

— **Γαβριὴλ** *Κρέστοβιτς* ἢ *Κρέστεβιτς*· βλ. Κρέστοβιτς *Γαβριήλ*.

— **Γαβριὴλ Α'.** Πατριάρχης *Κωνσταντινουπόλεως* ἀπὸ τοῦ 1596, διάδοχος τοῦ παραιτηθέντος καὶ μονάσαντος *Ματθαίου Β'*. Πρὸ τῆς ἀναρρήσεώς του εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἦτο μητροπολίτης Θεσσαλονίκης. Διεκρίνετο διὰ τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν ἀρετήν του καὶ ἀπέθανε μετὰ πατριαρχείαν ἐξ μηνῶν. Ἐπιστολὴ αὐτοῦ ἐδημοσιεύθη ἐν «Βιβλιοθήκῃ Μαυρογορδάτου» (Κωνσταντινούπολις Α' 120). [Πρβλ. *Γεδεών*: «Πατριαρχικοὶ Πίνακες», σ. 537, *Μαθᾶ* «Κατάλογος πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως», σ. 118. *Βυζαντίου* «Κωνσταντινούπολις» Β' 505. *Α. Κ. Ὑψηλάντου* «Τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν» 121.] Π. Π. Π.

— **Γαβριὴλ Β'.** Πατριάρχης *Κωνσταντινουπόλεως* ἀπὸ τοῦ 1657, διάδοχος τοῦ ἀπαγχονισθέντος *Παρθενίου Γ'* (βλ. Γαβριὴλ ἅγιοι ὑπ' ἀρ. 5). Π. Π. Π.

— **Γαβριὴλ Γ'.** Πατριάρχης *Κωνσταντινουπόλεως* ἀπὸ τοῦ 1702, διάδοχος τοῦ *Καλλινίκου Β'*. Πρὸ τῆς ἀναρρήσεώς του εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἦτο μητροπολίτης Χαλκηδόνος. Διεκρίνετο διὰ τὴν ἐντιμότητα, εὐσέβειαν καὶ παιδευσίν του, καὶ ἀπέθανε κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1707. Σῴζονται αὐτοῦ διάφοροι κανονικαὶ διατάξεις, ἐξ ὧν μία κατὰ τῆς μεταφράσεως τῶν Γραφῶν καὶ μία ἐπιτρέπουσα τὴν δημοσίαν διδασκαλίαν εἰς τὸν Ἠλίαν Μηνιάτην. Ἡ συνοδικὴ ἀπόφασις τῆς ἐκλογῆς του ἐδημοσιεύθη ὑπὸ *Ἀ. Κ. Ὑψηλάντου* εἰς «Τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν» (σ. 24). Ἐγκώμια εἰς τὸν Γαβριὴλ ἔγραψαν ὁ Δ. Ρύσιος καὶ ὁ Ἀ. Βυζάντιος. [Πρβλ. *Γεδεὼν* «Πατριαρχικοὶ Πίνακες» σ. 614, *Ζ. Μαθᾶ* «Κατάλογος Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως», σ. 141. *E. Legrand* «Bibliographie Hellénique du XVIII siècle A'.] Π. Π. Π.

— **Γαβριὴλ Δ'.** Πατριάρχης *Κωνσταντινουπόλεως*, γεννηθεὶς ἐν Σμύρνῃ, διαδεχθεὶς τῷ 1780 *Σωφρόνιον* τὸν *Β'* καὶ ἀποθανὼν μετὰ τετραετῆ σχεδὸν πατριαρχείαν, τῷ 1785. Σῴζονται αὐτοῦ, ἐκδεδομέναι καὶ μή, διάφοροι κανονικαὶ διατάξεις, συνοδικαὶ πράξεις, ἐπιστολαὶ καὶ σιγίλλια. Ἐπὶ τῆς πατριαρχείας του ἀνηγέρθησαν ὀρθόδοξοι ναοὶ ἐν Καλκούττᾳ Ἰνδιῶν, Βιέννῃ καὶ Τεργέστῃ. [Πρβλ: *Γεδεὼν* «Πατριαρχικοὶ πίνακες» σ. 666.—*Ζ Μαθᾶ* «Κατάλογος Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως» σ. 159.—*Κ. Σάθα* «Μεσαιωνικὴ βιβλιοθήκη» Γ' 327. *S. Lambros* Catalogue of the Greek Manuscripts of Mount Athos B', 183.] Π. Π. Π.

—**Γαβριὴλ** ὁ *Μάνεσης.* Ἡγούμενος τῆς μονῆς τοῦ Ἀρκαδίου (Κρήτης). Κατὰ τὴν κήρυξιν τῆς ἐπαναστάσεως 1866 ἔλαβε τὰ ὅπλα καὶ ὀχυρώσας τὴν μονὴν κατέστησεν αὐτὴν καταφύγιον τῶν ἐκ τῶν περὶ τὴν Ρεθύμνην χωρίων ἀποσυρθεισῶν ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν. Κατὰ τὸν ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπαναστάσεως ἐκείνης κατάπλουν εἰς τὸν ὅρμον Μπαλῆ (Μυλοποτάμου) τοῦ πλοίου τοῦ ταγματάρχου Πάνου Κορωναίου μετὰ τοῦ σώματός του, ὁ ἡγούμενος Γαβριὴλ σπεύσας ἐκεῖ μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐνόπλων μοναχῶν καὶ λοιπῶν ἐπαναστατῶν ἔσωσεν αὐτοὺς ἐκ τῆς προσβολῆς τοῦ ἐπελθόντος κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἀποβάσεως τουρκικοῦ πλοίου. Ὅταν ἀρχομένου τοῦ Νοεμβρίου 1866 ἐπήρχετο ὁ Μουσταφᾶ πασᾶς κατὰ τοῦ Ἀρκαδίου, ὁ Γαβριὴλ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἐδέχθη νὰ ἐκκενώσῃ αὐτὴν καὶ παρὰ τὰς συμβουλὰς τοῦ Κορωναίου παρέμεινεν ἐκεῖ ἀντισταθεὶς μετὰ τῶν καλογήρων του καὶ λοιπῶν Κρητῶν καὶ ἐξ Ἑλλάδος ἐπαναστατῶν μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν οἱ Τοῦρκοι καταρρίψαντες διὰ τῶν πυροβόλων τὴν πύλην τῆς μονῆς εἰσέβαλλον εἰς τὴν κεντρικὴν αὐτῆς αὐλὴν (9 Νοεμβρίου 1866). Τότε ὁ Γαβριὴλ διέταξε τὸν Κωνσταντῖνον Γιαμπουδάκην νὰ θέσῃ πῦρ εἰς τὴν ἐν τοῖς ὑπογείοις πυριτιδα καὶ οὕτως ἀνετίναξε τὴν ΒΑ. γωνίαν τῆς κολοσσιαίας οἰκοδομῆς θάψας ὑπὸ τὰ συντρίμματα αὐτῆς ἑαυτὸν τε καὶ πλῆθος γυναικοπαίδων καὶ πολεμιστῶν μετὰ τῶν εἰσορμησάντων Τούρκων (βλ. καὶ λ. Ἀρκάδι). Ν. ΚΛΣ

— **Γαβριήλ.** Ἡγεμὼν τῆς ἐν Ἀρμενίᾳ *Μελιτηνῆς* κατὰ τύπους μόνον ἐξαρτώμενος ἐκ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου. Ἐξ ἰαμβικοῦ ποιήματος προτασσομένου τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου τοῦ Συντίπα μανθάνομεν ὅτι κατ' ἐντολὴν τούτου ὁ Μιχαὴλ Ἀνδρεόπουλος μετέφρασε τὸ μυθολογικὸν τοῦ Συντίπα ἐκ τῆς παλαιᾶς συριακῆς εἰς τὴν ἑλληνικήν. Ὁ Γαβριὴλ ἤκμασε περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΑ' αἰῶνος. Π. Π. Π.

— **Γαβριὴλ** *Μοβίλα*· βλ. Μοβίλα, *Γαβριήλ*.

— **Γαβριὴλ** *(μουσικοί).* Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἐκ-

Digitized by Google

κλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς ἀναφέρονται οἱ ἑξῆς μουσικοὶ φέροντες τὸ ὄνομα *Γαβριήλ*:

—1) ***Γαβριήλ***. Ἱερομόναχος, φιλόσοφος καὶ ὑμνογράφος τοῦ Θ' αἰῶνος. Ἐποίησεν ὕμνους, τονίσας αὐτοὺς διὰ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς παρασημαντικῆς, καὶ συνέγραφεν «Ἐγχειρίδιον περὶ μουσικῆς», ἐν ᾧ πραγματεύεται κυρίως περὶ τῆς ψαλτικῆς τέχνης καὶ χειρονομίας, ἀνέκδοτον εἰσέτι (*Χρυσάνθου* «Μέγα θεωρητικὸν τῆς μουσικῆς» (Τεργέσιη 1832 σελ. XXXIV σημ.).

— 2) ***Γαβριήλ***. Ἱερομόναχος ἐκ Λέσβου τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ὅστις μονάζων ἐν τῇ μονῇ τοῦ Λειμῶνος τῆς νήσου ταύτης ἔγραψε διάφορα μουσικὰ ἔργα ἀνέκδοτα μέχρι τῆς σήμερον.

— 3) ***Γαβριήλ***. Δομέστικος τῆς μονῆς Ξανθοπούλων, ἀγνώστου χρόνου, ὅστις ἐν τῷ «Μαθηματαρίῳ» τοῦ ὑπ' ἀριθ. υοβ' κώδικος τῆς Πατμιακῆς βιβλιοθήκης ἀναφέρεται μετὰ πολλῶν ἄλλων ὡς μελοποιὸς (*Ι. Σακκελίωνος* «Πατμιακὴ Βιβλιοθήκη», Ἀθῆναι 1890, σελ. 211).

— 4) ***Γαβριὴλ*** ἐξ Ἀγχιάλου. Μελοποιὸς πιθανῶς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ἀναφερόμενος μετὰ ἑπτὰ ἄλλων ἐν τῷ ὑπ' αριθ. φγ' κώδικι τῆς Πατμιακῆς βιβλιοθήκης καὶ τοῖς ὑπ' ἀριθ. 3534 (Κουτλουμουσίου), 5323 (Ἰβήρων) και 5399 (Ιβήρων) κώδιξι τοῦ Ἁγίου Ὄρους (*Ἰ. Σακκελίωνος* «Πατμιακὴ Βιβλιοθήκη» σελ. 217.—*S. Lambros*: «Catalogue of the Greek Manuscripts on mount Athos» Cambridge 1895, Α' 318 καὶ Β' 256 καὶ 260).

— 5) ***Γαβριήλ***. Ἐπίσκοπος Ἱερισσοῦ, ἀγνώστων χρόνων, ἀναφερόμενος ὡς μελοποιὸς μαθημάτων εἰς τὸ «Κρατηματάριον» (*Γ. Παπαδοπούλου* «Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς παρ' ἡμῖν ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς», Ἀθῆναι 1890, σελ. κ').

Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

—**Γαβριὴλ** ἢ ***Μσεβολόδος Μστισλάβιτς***. Ρῶσος ἅγιος, υἱὸς μεγάλου Ρώσου ἡγεμόνος, ἀποθανὼν τῷ 1138, πρίγκιψ Νόβγοροδ ἐπὶ πολλὰ ἔτη πολεμήσας καὶ λαβὼν μέρος ἐνεργὸν εἰς τὰς μεταξὺ τῶν διαφόρων Ρώσων ἡγεμόνων διαμάχας. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἡ ρωσικὴ Ἐκκλησία ἀνηγόρευσεν αὐτὸν κατὰ το ἔτος 1549 ἅγιον καὶ θαυματουργόν.

Π. ΛΕΦΑΣ

— **Γαβριήλ**. Ἀρχιεπίσκοπος *Πενταπόλεως* κατὰ τὸ πρῶτον τέταρτον τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Κατὰ προτροπὴν τούτου ὁ *Συμεών*, ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης (1410—1429), ἔγραψε τὰς «Ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις» του περὶ δογματικῶν καὶ ἀπολογητικῶν θεμάτων, αἵτινες ἐδημοσιεύθησαν ἐν *Migne* (P. G. τόμ. 155, σ. 24—1004).

Π. Π. Π

— **Γαβριὴλ** ***Πετρώφ***. Μητροπολίτης *Πετρουπόλεως* (1730—1801). Κατὰ διαταγὴν Αἰκατερίνης τῆς Β' συνέταξε «Κυριακοδρόμιον», τουτέστι συλλογὴν διδασκαλιῶν δι' ἑκάστην Κυριακὴν καὶ ἑορτὴν (Πετρούπολις 1775, Μόσχα 1776), ὧν ἡ ἐν τοῖς ναοῖς ἀνάγνωσις ἐπεβλήθη δι' αὐτοκρατορικοῦ οὐκαζίου.

Π. ΛΕΦΑΣ

— **Γαβριὴλ** ὁ ***Ρωμανὸς*** ἢ ***Ραδομίρ***. Υἱὸς τοῦ ἡγεμόνος τῶν Βουλγάρων *Σαμουὴλ* (976—1014) ἐξ Ἑλληνίδος αἰχμαλώτου Λαρισαίας, συμμετέσχεν εἰς τοὺς πολέμους τοῦ πατρὸς αὐτοῦ κατὰ τῶν Βυζαντινῶν καὶ μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου (1014) ἀνῆλθεν εἰς τὸν βουλγαρικὸν θρόνον συνεχίσας τὸν πόλεμον. Κατὰ τὸν Κεδρηνὸν ἦτο ἀνὴρ «ῥώμῃ μὲν καὶ ἰσχύϊ τοῦ πατρὸς ὑπερέχων, φρονήσει δὲ καὶ διανοίᾳ πολλῷ λειπόμενος». Μετὰ τὴν ἐκπόρθησιν τῶν Βοδενῶν ὑπὸ τοῦ Βασιλείου Β' τοῦ Βουλγαροκτόνου (τῷ 1015) ὁ Γαβριὴλ καταπτοηθεὶς ἔπεμψεν εἰς αὐτὸν γράμματα ὑποσχόμενος «δούλωσιν καὶ ὑποταγήν», ἀλλ' ὁ Βασίλειος δυσπιστῶν πρὸς αὐτὸν ἐσυνέχισε τὰς ἐχθροπραξίας, ἐκπορθήσας διὰ τῶν στρατηγῶν Νικηφόρου Ξιφίου καὶ Κωνσταντίνου Διογένους τὰ φρούρια τῶν Μογλενῶν, τῶν Ἐνωτίων κλπ. Ὁ Γαβριὴλ ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ ἐξαδέλφου του Ἰωάννου ἢ Βλαδισλάου, ὁ ὁποῖος καὶ τὸν διεδέχθη εἰς τὸν βουλγαρικὸν θρόνον.

Ν. ΚΑΛΟΜΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

— **Γαβριήλ**. *Ρῶσος* ἀρχιμανδρίτης καὶ καθηγητὴς τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου καὶ τῆς Φιλοσοφίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Καζάν, γεννηθεὶς τὸ 1795 καὶ ἀποθανὼν τὸ 1868. Συνέγραψεν: «Ἱστορίαν τῆς Φιλοσοφίας» (τόμοι 6—Καζὰν 1839—1840), «Φιλοσοφίαν τῆς Ἀληθείας» (Καζὰν 1843), «Δοκίμιον Ψυχολογίας» (Καζὰν 1844) καὶ ἄλλα ἔργα. Κατεδιώχθη ἐν τέλει διὰ τὰ φιλελεύθερα αὐτοῦ αἰσθήματα καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ ἤθους καὶ ἀπέθανεν ἐξόριστος.

Π. ΛΕΦΑΣ

— **Γαβριὴλ** ὁ ***Σεβῆρος***. Ἕλλην κληρικὸς γεννηθεὶς ἐν Μονεμβασίᾳ τῷ 1541 καὶ ἀποθανὼν ἐν Δαλματίᾳ τῷ 1616. Μετ' ἀνωτέρας σπουδὰς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Παδούης ἐγκατεστάθη ἐν Βενετίᾳ, ὅπου ἐξελέγη ὑπὸ τῆς ἐκεῖ ἑλληνικῆς κοινότητος ἐφημέριος τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Τῷ 1575 μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος Φιλαδελφείας ὑπὸ τοῦ τότε οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου τοῦ Β'. Μὴ εὐχαριστούμενος ὅμως εἰς τὸν θρόνον τοῦτον ἐπέστρεψε τὸ ἑπόμενον ἔτος εἰς Βενετίαν, ἐνῷ ὁ κλῆρος καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Φιλαδελφείας ἐξήτουν δι' ἀναφορᾶς των πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην τὴν ἐπάνοδον τοῦ Γαβριὴλ εἰς τὴν ἕδραν του. Ὁ πατριάρχης μὴ κατορθώσας νὰ πείσῃ τὸν Γαβριὴλ ὅπως ἐπανέλθῃ εἰς Φιλαδέλφειαν, ἠναγκάσθη ὄχι μόνον νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν διαρκῆ παραμονὴν τοῦ Γαβριὴλ ἐν Βενετίᾳ, ἀλλὰ καὶ νὰ ὀνομάσῃ αὐτὸν οἰκουμενικὸν ἔξαρχον τῶν ἐν Βενετίᾳ καὶ Δαλματίᾳ ὀρθοδόξων. Ὁ Γαβριὴλ καθ' ὅλον τὸν βίον αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἀδιάλλακτος καὶ διαπρεπὴς κῆρυξ τῆς Ὀρθοδοξίας, καὶ ἤσκει μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ πάντων τῶν Ἑλλήνων τῆς ἐποχῆς του. Ἀπέθανεν ἐν Δαλματίᾳ κατὰ τὴν διάρκειαν ἐπισκέψεώς του εἰς αὐτήν, ὡς πνευματικῶς εἰς αὐτὸν ὑπαγομένην. Τὸ λείψανόν του μετεφέρθη εἰς Βενετίαν καὶ ἐτάφη ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ἀργότερον οἱ ἐν Βενετίᾳ Ἕλληνες ἤγειρον εἰς αὐτὸν ἐντὸς τοῦ ναοῦ μαρμάρινον μνημεῖον, εἰς ὃ ἀνέγραψαν ἐπίγραμμα τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Συγκλητικοῦ.

Ὁ Γαβριὴλ ἔγραψεν ἱκανὰ ἔργα, ὧν σπουδαιότερα τὰ ἑξῆς: «Ἔκθεσις κατὰ τῶν διδασκόντων ὅτι ἡμεῖς οἱ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ὀρθόδοξοι παῖδες ἐσμὲν σχισματικοί». Τούτου τὸ πρῶτον μέρος ἐτυπώθη τῷ 1627 εἰς τὸ τυπογραφεῖον τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, τὰ λοιπὰ μέρη ἀπόκεινται ἀνέκδοτα ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς μονῆς Ἐσφιγμένου τοῦ Ἄθωνος. «Κατὰ τῶν λεγόντων τοῖς ὀρθοδόξοις κακῶς τε καὶ παρανόμως ποιεῖν τιμᾶν καὶ προσκυνεῖν τὰ ἅγια δῶρα», «Περὶ τῶν μερίδων τῶν ἐν τῷ ἁγίῳ δίσκῳ ἐπιτιθεμένων», «Περὶ τῶν κολλύβων καὶ σπερμάτων». Ταῦτα ἐξεδόθησαν ὁμοῦ ἐν Βενετίᾳ τῷ 1604 καὶ ἀνετυπώθησαν τῷ 1776 παρὰ Νικολάῳ τῷ Γλυκεῖ. Τὸ πρῶτον ἐκ τῶν τριῶν τούτων μετεφράσθη λατινιστὶ καὶ ἐσχολιάσθη ὑπὸ Richard Simon, ἐν «Fides Ecclesiae Orientalis» (Parisii 1671), «Συνταγμάτιον περὶ τῶν ἁγίων καὶ ἱερῶν μυστηρίων». (Βενετία 1600. Ἀνατύπωσις τῷ 1691 παρὰ Νικολάῳ τῷ Γλυκεῖ). Ἐκ τῆς πραγματείας αὐτῆς τοῦ Σεβήρου ἤντλησαν πολλὰ ἐπιχειρήματα εἴτε καθολικοὶ καὶ διαμαρτυρόμενοι ἐν τῇ διενέξει αὐτῶν περὶ τῶν μυστηρίων. «Ἀκολουθία εἰς ἅγιον Μᾶρκον» Ἐξεδόθη ἐν *Κ. Οἰκονόμου*: «Τὰ σωζόμενα ἐκκλησιαστικὰ συγγράμματα» (Ι. σ. 560). «Λόγος περὶ Ἱερωσύνης». Ἐδημοσιεύθη ἐν *Νικοδήμου* «Πηδάλιον» (σ. 2). Πλὴν τούτων ἀφῆκε καὶ πλῆθος ἐπιστολῶν αἵτινες ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ *Lami* ἐν «Deliciae Eruditorum, Firenze» (1744) καὶ *Κρουσίου* ἐν «Turcograecia». Συνειργάσθη δὲ καὶ εἰς τὴν μνημειώδη ἔκδοσιν τῶν Ἁπάντων τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, τῶν ἐν Eton ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου ἑλληνιστοῦ *Henri Saville*, γενομένην τῷ 1612, εἰς 8 τόμους in-folio. Πλεῖσται δὲ ἀκόμη ἐπιστολαὶ ἀνέκδοτοι ἀπόκεινται εἰς διαφόρους ἁγιορειτικὰς βιβλιοθήκας (περὶ ὧν βλέπε ἐν *Σ. Λάμπρου* «Catalogue of Greek Manuscripts of mount Athos», τόμος Β'). Ὁ Σεβῆρος ἦτο κάτοχος καὶ πλουσιωτάτης συλλογῆς χειρογράφων, ὧν τὸ πλεῖστον ἀπόκειται εἰς τὴν Ἐθνικὴν βιβλιοθήκην τοῦ Τουρίνου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Βελούδου*, «Ἑλλήνων ἀποικία ἐν Βενετίᾳ» σ. 65. — *Κ. Σάθα*, «Νεοελληνικὴ φιλολογία» σ. 218 — *Π. Βρεττοῦ*, «Νεοελληνικὴ φιλολογία», Α' 186. — *Δημητρακοπούλου*, «Προσθῆκαι καὶ διορθώσεις εἰς Σάθαν», σ. 33. — *Ξ. Σιδερίδου*, «Γαβριὴλ Σεβήρου ἱστορικὴ ἐπιστολή», ἐν «Ἐκκλησιαστ. Φάρῳ» ΙΑ' σ. 5 καὶ ἰδίῳ φυλλαδίῳ (Ἀλεξάνδρεια 1913). «Νέος Ἑλληνομνήμων» Γ' 490. Δ' 374, Η' 321. — *Arcudius*, «De Concordiæ Ecclesiae occidentalis et orientalis. — *Gerlach*, «Turkische Tagebuch». — *M. Caryophylo*, «Refutatio Cathechesis gerganae» (Romae 1631). — *Crusius*, «Annales Suevici», 830. — *Fabricius*, «Bibliotheca graeca» VIII 89, 97, X 625, XI 521, XII 206. — *Legrand* Bibliothèque Hellénique des XV et XVI siècles, Β' 142, 422. Dictionnaire de Théologie Catholique, III, 976.

Π. Π. ΠΛΟΥΜΗΣ

—**Γαβριὴλ** ὁ ***Σιωνίτης***. Σοφὸς συριακῆς καταγωγῆς γεννηθεὶς τῷ 1577 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1648. Ἐσπούδασεν ἐν τῷ ἐν Ρώμῃ κολλεγίῳ τῶν Μαρωνιτῶν θεολογίαν καὶ ἀνατολικὰς γλώσσας. Τῇ προτροπῇ τοῦ ἐν Ρώμῃ πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας μεταβὰς εἰς Παρισίους προσελήφθη ὡς διδάσκαλος τῆς ἀραβικῆς ἐν τῷ Collège de France τῷ 1614. Ὁ Γαβριὴλ ἐξέδωκε: «Liber psalmorum Davidis ex arabico idiomate in Latinum translatus» (Ρώμη 1617), «Dottrina christiana ad uso dei fideli orientali» μετὰ λατινικῆς καὶ ἀραβικῆς μεταφράσεως, «Grammatica arabica Maronitarum» (Παρίσιοι 1616), «Geografia nubiensis», σύνοψις τοῦ ἀπανθίσματος τῆς γεωγραφίας τοῦ Edrisi (1619) «Testamentum et pactiones inter Mohametem et christianae fidei cultores», ἀραβικὸν κείμενον μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως (Παρίσιοι 1630) καί τινα ἄλλα.

Ε.Γ.Π.

—**Γαβριὴλ** ὁ *Στουδίτης*· βλ. Στουδίτης *Γαβριήλ*.

—**Γαβριὴλ** (Gabriel)· βλ. Γκαμπριέλ.

Γαβριηλίδης, ***Ἀνανίας***. Διακεκριμένος ὀφθαλμολόγος γεννηθεὶς ἐν Πάφρᾳ τοῦ Πόντου τῷ 1867. Διετέλεσεν ἰατρὸς τῶν σουλτάνων Ρεσὰτ καὶ Βαχτεδδὶν ὀφθαλμολόγος δὲ καὶ μικροβιολόγος τοῦ γαλλικοῦ νοσοκομείου, διδάξας ἅμα τὸν κλάδον τοῦτον τῆς ἰατρικῆς καὶ τὰς σχέσεις τῆς μικροβιολογίας πρὸς τὴν ὀφθαλμολογίαν ἐν τῷ τουρκικῷ πανεπιστημίῳ. Μετὰ τὸν πόλεμον ἐγκατασταθεὶς ἐν Ἀθήναις ἐξηκολούθησε συγγράφων καὶ ἐξασκῶν τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ. Διατελεῖ νῦν ὀφθαλμολόγος τοῦ ἰατρείου τοῦ «Εὐαγγελισμοῦ», γενικὸς γραμματεὺς τῆς Ἑλλ. Ἑταιρείας τῆς Ἱστορίας τῆς Ἰατρικῆς, ἐκ τῶν συνεργατῶν δὲ τῆς Μεγ. Ἑλλην. Ἐγκυκλοπαιδείας. Συνέγραψε πάμπολλα ἔργα ἀναγόμενα εἰς τὴν ὀφθαλμολογίαν καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς ἰατρικῆς, ὧν κυριώτερα: «Ophthalmologie microbiologique» (1905), «Des conjonctivites» (1921), «Περὶ ἐπιπεφυκιτίδων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι» κλπ.

ΑΡ. Π. Κ.

— **Γαβριηλίδης**, ***Βλάσιος***. Ἐπιφανὴς Ἕλλην δημοσιογράφος, γεννηθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1848 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις τῷ 1920. Ὁ πατήρ του, *Γαβριὴλ* τὸ ὄνομα, ἦτο χρυσοχόος. Ἐκπαιδευθεὶς ὁ νεαρὸς Βλάσιος εἰς τὴν «Μεγάλην τοῦ Γένους Σχολὴν» ἀπεφοίτησε ταύτης τῷ 1865 μὲ τὸν βαθμὸν «ἄριστα». Ἡ φωτεινότης τοῦ πνεύματός του προὐκάλεσεν ἐνωρὶς τὸ ἐνδιαφέρον πολλῶν ὁμογενῶν, οἱ ὁποῖοι καὶ τὸν συνέστησαν εἰς τὸν ζάπλουτον Γεώργιον Σίναν, δαπάναις τοῦ ὁποίου ὁ Γαβριηλίδης ἐσπούδασεν εἰς τὴν Λειψίαν πολιτικὰς ἐπιστήμας καὶ φιλοσοφίαν. Τὴν πρώτην φιλολογικὴν ἐμφάνισίν του τὴν ἔκαμεν ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκδιδομένου περιοδικοῦ «Ἑπτάλοφος» διὰ σειρᾶς ἄρθρων, τὰ ὁποῖα ἀφιέρωσεν εἰς τὴν «Γενικὴν Ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς τραγῳδίας» (1868) καὶ εὐθὺς ἀμέσως διὰ βαθυτάτης περὶ Σαίκσπηρ μελέτης του. Παραλλήλως ἐδημοσίευσεν ἄρθρα πολιτικῆς φύσεως εἰς τὰς ἐν Κωνσταντινουπόλει τότε ἐκδιδομένας ἐφημερίδας, ὀλίγον δὲ βραδύτερον ἐξέδωκεν ἰδικήν του ἐφημερίδα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁμόνοια», καὶ ἡ ὁποία μετά τινα καιρὸν συνεχωνεύθη μὲ τὸν «Νεολόγον». Ἀνήσυχον πνεῦμα ὁ Γαβριηλίδης μετ' οὐ πολὺ ἐξέδιδε νέαν ἐφημερίδα ὑπὸ τὸν τίτλον «Μεταρρύθμισις». Ἓν ἄρθρον του ὅμως δημοσιευθὲν ἐν αὐτῇ ὀλίγους μῆνας μετὰ τὴν ἔκδοσίν της προὐκάλεσε τὴν μῆνιν τοῦ σουλτάνου Χαμὶτ καὶ ὁ Γαβριηλίδης κατεδικάσθη εἰς θάνατον· λαβὼν ἐγκαίρως γνῶσιν τῆς ἀποφάσεως τῆς τουρκικῆς δικαιοσύνης, κατώρθωσε νὰ δραπετεύσῃ κρυφίως ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς τὰς Ἀθήνας (1877), ὅπου καὶ ἐγκατεστάθη ὁριστικῶς.

Ἐν Ἀθήναις εἰργάσθη ἀρχικῶς ὡς συντάκτης εἰς τὴν τότε ἐκδιδομένην «Ἐφημερίδα τῶν Συζητήσεων», εἰς τὴν ὁποίαν πρῶτος αὐτὸς ἐχαιρέτισε τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Ἰ. Παπαδιαμαντοπούλου (Jean Moreas), ὁ ὁποῖος ἐπρόβαλε τότε τὸ πρῶτον ὡς ποιητὴς μὲ μίαν ποιητικὴν συλλογήν του ὑπὸ τὸν τίτλον «Τρυγόνες καὶ Ἔχιδναι», ὡς προφητικὴν ἀποκάλυψιν ἑνὸς ποιητικοῦ ἄστρου. Τῷ 1878 μαζὶ μὲ τὴν παλαιόν του συνεργάτην εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν *Κλεάνθην Τριανταφύλλου* ἐξέδωκε τὸ σατιρικὸν ἑβδομαδιαῖον φύλλον «Ραμπαγᾶς», μετ' ὀλίγον δὲ καιρὸν μόνος αὐτὸς τὴν πολιτικοσατιρικὴν δισεβδομαδιαίαν ἐφημερίδα «Μὴ χάνεσαι», ἡ ὁποία τῷ 1879 ἐξειλίχθη εἰς τὴν καθημερινὴν τοιαύτην «Ἀκρόπολις».

Ἡ ἔκδοσις τῆς «Ἀκροπόλεως» ὑπῆρξε πραγματικὴ ἐπανάστασις, ἢ μᾶλλον μία συνεχὴς ἐπανάστασις ἐπὶ μίαν ὁλόκληρον σχεδὸν τεσσαρακονταετίαν, καθ' ἣν ἐξεδίδετο ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν του. Διότι ἡ «Ἀκρόπολις», μέχρι τῆς ἡμέρας τοῦ θανάτου τοῦ Γαβριηλίδου, οὐδέποτε ἔπαυσε νὰ κηρύττῃ τὴν ἐπανάστασιν εἰς ὅλους τοὺς κλάδους καὶ ἐναντίον ὅλων τῶν συστημάτων, τὰ ὁποῖα ἀπετέλουν τὸν καταστατικὸν οὕτως εἰπεῖν χάρτην τῆς Ἑλλάδος, χωρὶς νὰ φείδεται προσώπων ἢ νὰ κάμνῃ ὑποχωρήσεις καὶ συγκατάβασιν εἰς φιλίας ἢ συμφέροντα.

Ὁ Γαβριηλίδης δὲν ὑπῆρξε μόνον μέγας δημοσιογράφος, ἀλλὰ καὶ μέγας διδάσκαλος. Ἐπὶ μίαν ὁλόκληρον σχεδὸν τεσσαρακονταετίαν ὁ πνευματικὸς ἥλιος τοῦ Βλασίου Γαβριηλίδου ἐφώτιζε τὸν σκοτεινιασμένον πνευματικόν, πολιτικὸν καὶ κοινωνικὸν ὁρίζοντα τῆς Ἑλλάδος, δεικνύων συγχρόνως πρὸς τὸν Ἕλληνα τοὺς δρόμους, οἱ ὁποῖοι ἔφερον πρὸς τὸν πολιτισμόν, τὴν ἀλήθειαν, τὴν ἐθνικὴν εὐμάρειαν καὶ τὴν πραγμάτωσιν τῶν ἐθνικῶν ἰδεωδῶν. Μαχητικώτατος, γνώστης βαθὺς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, μεγάλης ἀντιλήψεως, εὑρισκόμενος εἰς διαρκῆ ἐπικοινωνίαν μὲ τὸν ἔξω πνευματικὸν κόσμον, μελετητὴς καὶ θαυμαστὴς τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πνεύματος, διέγνωσεν ἀμέσως τὰ κυριώτερα αἴτια τῆς ἑλληνικῆς κακοδαιμονίας. Ἡ προγονοπληξία, ἡ ὁποία περιωρίζετο εἰς τὸν ξηρὸν θαυμασμὸν κειμένων γραμμένων εἰς γλῶσσαν ἀκατάληπτον διὰ τὴν μεγάλην πλειονότητα τῶν τότε Ἑλλήνων, καὶ ὁ σχολαστικισμὸς —τὸ δεύτερον σηκώνει τὸν πρῶτον—, ὁ ὁποῖος ἐκυριάρχει εἰς τὴν ὅλην πνευματικὴν ζωὴν τῆς τότε Ἑλλάδος, ἀπετέλεσαν εὐθὺς ἀμέσως τὸν στόχον τῶν ἀμειλίκτων ἐπιθέσεών του. Ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀτόμου καὶ τὸ μαστίγωμα τοῦ πολιτικοῦ κοιζαμπασισμοῦ ὑπῆρξε παραλλήλως τὸ ἀντικείμενον σφοδροτάτης καὶ φωτεινοτάτης δημοσιογραφικῆς του ἐκστρατείας. Ἡ ἵδρυσις μιᾶς νέας Ἑλλάδος, συγχρονισμένης, σκεπτομένης, ἀπηλλαγμένης ἀπὸ προοδοφθόρους προλήψεις ἀπησχόλησεν ὅλας τὰς πνευματικὰς αὐτοῦ δυνάμεις.

Διὰ τὸν Γαβριηλίδην ἐν ἀρχῇ ἦτο ἡ Ἑλλάς. Τὴν ἤθελε προοδεύουσαν, φωτιζομένην ἀνδρουμένην, κινουμένην Νέος ἀκόμη, μόλις εἴκοσιν ὀκτὼ ἐτῶν, ἐκήρυσσεν ἀπὸ τὰς στήλας τοῦ «Μὴ χάνεσαι»

Digitized by Google

τὸ ἐθνικόν του «πιστεύω», ἀπὸ τὸ ὁποῖον εἰς ὅλην του τὴν ζωήν, τὴν τόσον ὡραίαν, ἀλλὰ καὶ τόσον τρικυμιώδη, οὐδέποτε παρεστράτησεν. «Ὁ σκοπός, ἔγραφε, εἶναι ἡ ἐθνικὴ ἀναγέννησις τῆς Ἑλλάδος. Τὰ μέσα εἶναι ἡ ἀπολυταρχία, τὸ σύνταγμα, ἡ δημοκρατία, ἡ ἐπανάστασις, ἡ θεοκρατία, ἡ ἀναρχία». Καὶ προσέθετε: «Βλέπετε πόσον διαφωνοῦμεν μὲ πολλούς. Ἐκεῖνοι θέλουν ν' ἀποθάνῃ ὁ Ἑλληνισμὸς ἐν τάξει καὶ νὰ κηδευθῇ ἐν ἐπισημότητι· ἡμεῖς προτιμῶμεν νὰ ζήσῃ ἔστω καὶ ἐν ἀταξίᾳ, ἀκόμη καὶ ἐν ἀλληλοσφαγῇ». Εἰς τὰς ὀλίγας αὐτὰς γραμμὰς ἔχομεν ὁλόκληρον τὸν Γαβριηλίδην. Ἔχομεν ἀκόμη τὴν ἐξήγησιν τῶν συχνῶν μεταστροφῶν καὶ τῶν συχνῶν του μεταλλαγῶν, αἱ ὁποῖαι εἰς τὰ ὄμματα ὅλων ἐκείνων ποῦ δὲν ἐγνώρισαν αὐτόν, τὸν ἐμφανίζουν ἔστιν ὅτε ἀσυνεπῆ πρὸς τὰ χθεσινά του διδάγματα καὶ τὰς χθεσινάς του γνώμας. Ἐνῷ ὁ Γαβριηλίδης οὐδέποτε ἀπηρνήθη τὸν ἑαυτόν του καὶ τὰς ἀρχάς του. Διότι ἀρχή του ἦτο νὰ ζήσῃ καὶ νὰ προοδεύσῃ ἡ Ἑλλάς. Τὰ μέσα ποῦ θὰ ὡδηγοῦσαν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν δὲν τὸν συνεκίνουν, οὔτε τὸν ἐνδιέφερον. Αὐτὸς ἦτο καὶ ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον σήμερον ἐφυλακίζετο, διότι ἓν ἄρθρον του ἐθεωρήθη ὑβριστικὸν διὰ τὴν βασιλείαν, καὶ τὴν ἄλλην ἐτόνιζε θούρια καὶ παιᾶνας εἰς τὸν βασιλικὸν θεσμόν. Ἐκ πρώτης ὄψεως ὁ Γαβριηλίδης ἐφαίνετο παρασυρόμενος ἀπὸ τὰ πρόσωπα, πολλοὶ δὲ κατελόγιζον ὡς ἐλάττωμά του τὴν εὐκολίαν μὲ τὴν ὁποίαν ἀνεδείκνυε «μεγάλους ἀνθρώπους». Εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὸ «πρόσωπον» ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἔδιδε σάρκα εἰς τὴν κίνησιν καὶ τὰς ἐντυπώσεις τοῦ Γαβριηλίδου, ὄχι ὅμως καὶ εἰς τὰς ἰδέας αὐτοῦ. Ἀκλόνητοι αἱ ἰδέαι τοῦ Γαβριηλίδου, στερεὰ θεμελιωμέναι, ὁλοκάθαραι, ποτὲ δὲν παρεσύρθησαν ἀπὸ πρόσωπα. Ὑπῆρξαν βεβαίως περιπτώσεις κατὰ τὰς ὁποίας πολλὰ πρόσωπα παρέσυραν τὸν Γαβριηλίδην, ὄχι ὅμως εἰς τὸ νὰ μεταβάλῃ ἰδέας, ἀλλὰ εἰς τὸ νὰ θεωρήσῃ αὐτὰ ἄξια νὰ τοῖς ἐμπιστευθῇ τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἰδεῶν του. Τὰ πρόσωπα δι' αὐτὸν ἦσαν τὰ «ὄργανα», τὰ ὁποῖα θὰ ἐχρησιμοποίει διὰ νὰ προοδεύσῃ ὁ ἀγών του. Ἡ μεταβολὴ ἑπομένως τῆς στάσεώς του ἀπέναντι ἑνὸς προσώπου, ποῦ ἕως χθὲς τὸ ὕμνουσε, δὲν ἦτο παρὰ συνέπεια τῆς ἀπογοητεύσεως τὴν ὁποίαν ἐδοκίμαζε βλέπων νὰ διαψεύδωνται αἱ ἐλπίδες, ποῦ ἐστήριξεν ἐπ' αὐτοῦ.

Δὲν θὰ ἦτο ὑπερβολὴ ἐὰν ἔλεγε κανεὶς ὅτι ὁ Γαβριηλίδης ἐπῆρε ὡς ἀτομικήν του ὑπόθεσιν ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Τίποτε δὲν τὸν ἀφῆκεν ἀδιάφορον. Κλῆρος, στρατός, γράμματα, γλῶσσα, γεωργία, ἐκπαίδευσις, ἀγάπη πρὸς τὸ ὕπαιθρον, ἐλευθερία τοῦ ἀτόμου, ἐλευθερία τῆς συνειδήσεως, ἐκμετάλλευσις τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν τῆς χώρας, σπόρ, φιλολογία, ποίησις, θέατρον, τὸν ἀπασχολοῦν παράλληλα, καταναλίσκει διὰ τὸ καθένα ἀπ' αὐτὰ τὸ αὐτὸ ἐνδιαφέρον, τὴν αὐτὴν φαιὰν ἐγκεφαλικὴν οὐσίαν, τὴν αὐτὴν ἀγάπην, τὴν αὐτὴν ὁρμήν. Ἡ «Ἀκρόπολις» ἐπὶ ὁλόκληρον τεσσαρακονταετίαν εἶναι ὁ ἄμβων, ἀπὸ τοῦ ὁποίου κηρύσσεται ὁ λόγος τῆς ἀληθείας. Ἡ κυκλοφορία τῆς ἐφημερίδος του οὐδέποτε τὸν ἀπησχόλησε. Τάξας ἑαυτὸν ὑπηρέτην τῶν συμφερόντων τοῦ ἔθνους, ἀπέβλεψε πάντοτε μετὰ περιφρονήσεως πρὸς κάθε τι, τὸ ὁποῖον θὰ ἠδύνατο νὰ προκαλέσῃ τὴν περιέργειαν ἁπλῶς τοῦ ἀναγνώστου του καὶ ὄχι νὰ τὸν διδάξῃ. Ὁ πολιτικὸς ἀρθρογράφος Γαβριηλίδης τῆς πρώτης στήλης μεταβάλλεται εἰς παιδαγωγὸν εἰς τὴν ἄλλην, ἐμφανίζεται κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν ζωοδότειραν ζωήν, εἰς μελετητὴν τοῦ Σαίκσπηρ εἰς τὴν ἄλλην, εἰς βαθὺν κοινωνιολόγον εἰς τὴν ἄλλην, εἰς σατιριστὴν εἰς τὴν ἄλλην, εἰς ποιητὴν εἰς τὴν ἄλλην. Διότι ὁ Γαβριηλίδης ὑπῆρξε καὶ μέγας λογοτέχνης ποιητής. Ἢ μᾶλλον ὑπῆρξε κυρίως ποιητής, χωρὶς ὅμως ἡ ἰδιότης του αὐτὴ νὰ τὸν κάμῃ νὰ χάσῃ ποτὲ τὴν αἴσθησιν τῆς πραγματικότητος. Ἡ ποίησις δὲν ἔλειπεν ἀπὸ κανένα του ἄρθρον· πολιτική, κριτική, κοινωνιολογική, πλουτοπαραγωγική, ἐπιστημονική, φιλολογική, παιδαγωγική, ἀνθρωπιστική. Πολλὰ ἀπὸ τὰ περίφημα «Λακωνικά» του περικλείουν ὁλοκλήρους κόσμους ἁπλότητος, πολυσυνθετότητος, ὡραιότητος, οἴστρου, εἶναι πλημμυρισμένα ἀπὸ ποίησιν καὶ ἔμπνευσιν.

Ὅλαι αἱ μεγάλαι πρόοδοι αἱ συντελεσθεῖσαι εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τοῦ 1878, ὁπότε κατῆλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ Γαβριηλίδης, μέχρι τοῦ 1920, ὁπότε ἀπέθανεν, εἶναι συνδεδεμέναι μὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Οἱ ἀγῶνές του, ὅπως ἦτο ἑπόμενον, ταράσσουν τὸν κόσμον τῶν ἐχόντων ἰδιοτελῆ συμφέροντα. Κάθε μία νέα του προσπάθεια συκοφαντεῖται. Ἀδιάφορος ὁ Γαβριηλίδης συνεχίζει τὸ ἔργον του. Σειρὰ ἄρθρων του ὑπὲρ ἀναδιοργανώσεως τοῦ στρατοῦ κατὰ τὸ 1894 προκαλεῖ τὴν ἐξέγερσιν ὁμάδος ἀξιωματικῶν, οἱ ὁποῖοι καὶ ἐπιτίθενται κατὰ τῶν γραφείων, τυπογραφείων καὶ τῆς οἰκίας του καὶ μεταβάλλουν ὅλα τὰ ἐν αὐτοῖς ὑπάρχοντα εἰς ἐρείπια. Ὁ Γαβριηλίδης μόλις πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἶχεν ἀναχωρήσει εἰς Εὐρώπην. Ὅταν ὁ *Ἐμμ. Ρέπουλης*, ὁ ὁποῖος ἦτο τότε ἀρχισυντάκτης τῆς «Ἀκροπόλεως», ἀνήγγειλε τὴν καταστροφὴν εἰς τὸν διευθυντήν του, ὁ Γαβριηλίδης ἀπήντησε τηλεγραφικῶς: «Θάρρος, ὁ Θεὸς εἶναι μεγάλος». Οἱ στασιασταὶ ἀξιωματικοὶ δικασθέντες ὑπὸ τοῦ Στρατοδικείου ἠθῳώθησαν. Ἐν τούτοις ἡ ἐπίθεσις αὕτη ἐσήμανε τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ λαοῦ ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς πνευματικῆς καὶ πολιτικῆς δουλείας, μέσα εἰς τὰ ὁποῖα ἐμαραίνετο καὶ ἀκινητοῦσε, διότι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἤρχισε ν' ἀποκτᾷ ἐλευθερίαν συνειδήσεως.

Ὁ Γαβριηλίδης ἦτο γλωσσομαθέστατος, βαθύτατος δὲ γνώστης τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἐν τούτοις ᾐσθάνθη τὴν ἀνάγκην τῆς ἁπλοποιήσεως τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἀπὸ τοῦ 1879 ὑπεδείκνυεν, ὡς συνδεομένην μὲ τὴν ὅλην πρόοδον τοῦ τόπου, τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ Ἕλληνος ἀπὸ τὴν σχολαστικὴν ὑπερκαθαρεύουσαν καὶ τὸν πνευματοφθόρον λογιωταισμόν. Τὴν ἄποψίν του αὐτὴν ὑπεστήριξε μέχρι τῆς ἡμέρας τοῦ θανάτου του. Ὁ ἀγών του ἐπεκράτησεν. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπικρατήσῃ εἶδε πάλιν ὁ Γαβριηλίδης τὴν κυκλοφορίαν τῆς ἐφημερίδος του κλονιζομένην, εἶδε ἀκόμη καὶ ἐπίθεσιν τῶν φοιτητῶν ἐναντίον τῶν γραφείων του.

Ὁ Γαβριηλίδης, ὁ ὁποῖος ἐπὶ ἥμισυν σχεδὸν αἰῶνα ἐκυβέρνησε μὲ τὸ πνεῦμά του, τὴν μαχητικότητά του καὶ τὸ πλατύ του γέλιο—τὸ μοναδικὸν ὅπλον, τὸ ὁποῖον ἀντέτασσεν εἰς κάθε νέαν κατηγορίαν ἀπευθυνομένην κατ' αὐτοῦ—τὴν Ἑλλάδα — ἓν ἄρθρον του πολλάκις ἦτο ἀρκετὸν διὰ ν' ἀνατρέψῃ μίαν κυβέρνησιν—, διῆλθεν ὁλόκληρον τὴν ζωήν του συκοφαντούμενος, ὅπως ὅλοι οἱ ἐξαιρετικοὶ ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι ἠθέλησαν νὰ γίνουν εἰσαγωγεῖς καινῶν δαιμονίων εἰς ἕνα τόπον δουλεύοντα εἰς τὴν ἀμάθειαν, τὰς προλήψεις καὶ τὴν ὀπισθοδρομικότητα. Εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς συκοφαντίας ἀπήντησε διὰ τῆς ἀδιαφορίας. Ἀμνησίκακος, ἀγαπῶν τὴν Ἑλλάδα, θεωρῶν τὸν Ἕλληνα ὡς προνομιοῦχον φυλήν, ἐσυνέχισε τὸ ἔργον του, περιφρονῶν πλούτη, ἀξιώματα καὶ ἀναπαύσεις. Ἀπόδειξις ὅτι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του εὑρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ πωλήσῃ τὴν πλουσίαν βιβλιοθήκην του διὰ νὰ ζήσῃ. Ἐταξίδευσεν εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Αἱ περιγραφαί του καὶ αἱ ἀνταποκρίσεις του ἀπὸ τὰ μέρη ποῦ ἐπεσκέφθη, ἐκτὸς τῆς φιλολογικῆς των ἀξίας, ἀπετέλεσαν φάρους, διαχύνοντας τὸ φῶς τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὸν σκοτεινιασμένον πνευματικὸν ὁρίζοντα τῆς Ἑλλάδος.

Βλάσιος Γαβριηλίδης.

Ἰδιόρρυθμος, ἰδιότυπος, περιπατῶν πάντοτε μὲ τὸν πῖλον εἰς τὴν χεῖρα, ἀποφεύγων τὸν κόσμον, ἀρεσκόμενος εἰς μακρινοὺς περιπάτους, ἐπέρασεν ὅλην του τὴν ζωὴν μέχρι τοῦ θανάτου τῆς μητρός του *Ἄννας* γελῶν. Ὁ θάνατος αὐτῆς, τοῦ μόνου προσώπου τὸ ὁποῖον ἠγάπησεν εἰς τὸν κόσμον, τὸν κατέστησε μελαγχολικόν. Τὸ μικρόβιον τοῦ θανάτου ἐγεννήθη ἔκτοτε εἰς τὸν δυνατὸν ὀργανισμόν του. Τὴν νύκτα τῆς 12ης πρὸς τὴν 13ην Ἀπριλίου τοῦ 1920 ὁ Γαβριηλίδης ἀπέθνῃσκεν ἐκ καρκίνου τοῦ ἥπατος.

Ὁ μελετητὴς τοῦ Γαβριηλίδου, ὁ ὁποῖος θὰ ἤθελε νὰ ἐξετάσῃ τὸν ἔργον του ἀκαδημαϊκά, θὰ εὕρισκεν ἴσως ὅτι λείπει ἀπὸ αὐτὸ ἡ μέθοδος καὶ ὁ κανών. Προσδεδεμένος εἰς τὸ ἅρμα τῆς προόδου ὁ Γαβριηλίδης ἠδιαφόρει πρὸς ὅ,τι ἐλέγετο σύστημα καὶ κανών, ἀναζητῶν διαρκῶς τὸ νέον. Τὸ «χθὲς» διὰ τὸν Γαβριηλίδην δὲν ὑπῆρχε. Τὸ «σήμερον» ἦτο καταδικασμένον ν' ἀποθάνῃ ἐντὸς ὀλίγου. Τὸ «αὔριον» ἰδοὺ ἡ ζωή. Θ. Ν. ΣΥΝΑΔΙΝΟΣ

— **Γαβριηλίδης, *Περικλῆς*.** Ἕλλην δραματικὸς ἠθοποιὸς γεννηθεὶς ἐν Σμύρνῃ τῷ 1882. Εἰκοσαετὴς τὴν ἡλικίαν παραιτήσας λίαν ἐπικερδὲς ἐπάγγελμα, ὅπερ ἤσκει ἐκεῖ, ἀνῆλθε τὴν σκηνήν. Τὴν πρώτην ἐπ' αὐτῆς ἐμφάνισίν του ἔκαμεν ἐν Χίῳ μετὰ τοῦ θιάσου Πλέσσα. Ἐν Ἀθήναις ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ θερινοῦ θεάτρου τῆς Νεαπόλεως τῷ 1904, τυχὼν εὐμενεστάτης ὑποδοχῆς ὑπὸ τοῦ ἀθηναϊκοῦ κοινοῦ, ὅπερ ἔκτοτε ἐπὶ εἰκοσαετίαν ὁλόκληρον, καθ' ἣν ἐπρωταγωνίστησεν ἐν τοῖς θιάσοις Κοτοπούλη καὶ Κυβέλης, δὲν τοῦ ἠρνήθη τὰ χειροκροτήματά του. Ὁ Γαβριηλίδης σπουδαίως συνέβαλεν ὡς κύριον πρόσωπον καὶ ἐν τῷ θιάσῳ τῶν Ἑλλήνων θεατρικῶν συγγραφέων. Ἀπαραίτητος εἰς πάντα καλῶς κατηρτισμένον θίασον, ἔπαιξε πλεῖστα ὅσα ἔργα, διακριθεὶς ἰδίως εἰς τὸ «Σκάνδαλον» τοῦ Μπατάϊγ, τὸν «Ἐπίσκοπο καὶ Σία», τὶς «Μαριονέττες» καὶ πρὸ παντὸς εἰς τὸν «Καϋμένον τὸν Πέτρον» τοῦ Καβαλόττη. Ν. Ι. Λ.

Γαβριήλιος. Ἐπιγραμματοποιός, ποιητὴς τοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Περὶ κοιμωμένου ἔρωτος», σῳζομένου ἐν τῇ Ἀνθολογίᾳ ἐπιγράμματος. Ζήσας ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ, εἶχε διατελέσει καὶ ἔπαρχος Κωνσταντινουπόλεως, διαδεξάμενος τὸν διαβόητον Ἰωάννην Καππαδόκην καὶ τὰ μέγιστα, ἐν ἔτει 543, μεριμνήσας περὶ τῶν προμηθειῶν τῆς πόλεως, ἃς ὁ τελευταῖος εἶχε διαρπάσει τῷ 541. Εἰς τὸν Γαβριήλιον εἶχεν ἀφιερώσει διάφορα τῶν συγγραμμάτων του Λαυρέντιος ὁ Λυδός. Κ. Μ. Μ.

Γαβριηλῖται (οἱ). Μέλη αἱρέσεώς τινος Ἀναβαπτιστῶν, ἱδρυθείσης ἐν Πομερανίᾳ τῷ 1530. Ἡ αἵρεσις τῶν Γαβριηλιτῶν ἐκλήθη οὕτως ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἱδρυτοῦ αὐτῆς *Γαβριὴλ Scherling*.

Οἱ Γαβριηλῖται κατήργουν τὸν ὅρκον καὶ τὴν στρατιωτικὴν θητείαν καὶ ἐπηγγέλλοντο εὐτυχῆ τύχην εἰς πάντας, ὅσοι θὰ ἐβοήθουν αὐτοῖς πρὸς ἐξάλειψιν τῶν ἀσεβῶν, τῶν διαρρηγνυόντων δηλαδή, κατ' αὐτούς, διὰ τῆς κοινωνικῆς αὐτῶν θέσεως τὴν ἁρμονίαν τῆς εὐαγγελικῆς ἰσότητος. Ν. Κ. ΚΑΨΗΣ

Γαβριήλοβιτς, *Πάντα*. Σέρβος διπλωμάτης γεννηθεὶς τῷ 1874 ἐν Ἀχρίδι τῆς Μακεδονίας καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις τῷ 1926. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν του ἐν Βελιγραδίῳ εἰσῆλθεν εἰς τὸν σερβικὸν στρατόν, ὅπου ἔφθασε μέχρι τοῦ βαθμοῦ λοχαγοῦ, κατόπιν δὲ εἰς τὴν σερβικὴν προξενικὴν ὑπηρεσίαν, ἐκ τῆς ὁποίας προήχθη εἰς τὴν διπλωματικήν, γενόμενος πρῶτος γραμματεὺς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβείας κατὰ τὴν πρὸ τῶν Βαλκανικῶν πολέμων περίοδον. Μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἐχρημάτισεν ὑφυπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ κατόπιν πρέσβυς ἐν Βρυξέλλαις, ὁπόθεν μετετέθη εἰς Ἀθήνας, ὡς τοιοῦτος δὲ ὑπέγραψε μετὰ τοῦ Ἕλληνος ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν *Λουκᾶ Ρούφου* τὰς περὶ γιουγκοσλαυικῆς ἐλευθέρας ζώνης Θεσσαλονίκης καὶ τοῦ σιδηροδρόμου Θεσσαλονίκης - Γεβγελῆς συμβάσεις αἵτινες, προκαλέσασαι τὴν 17 Αὐγούστου 1926 γενικὴν δυσφορίαν τῆς ἑλληνικῆς δημοσίας γνώμης, ἀπερρίφθησαν κατόπιν ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς Βουλῆς. Ν. Μ.

Γαβριηλόπουλος. Ἐπώνυμον ἀρχοντικῆς οἰκογενείας τοῦ μεσαιωνικοῦ Βυζαντίου, ἐκ τῆς ὁποίας ἀναφέρονται:

—1) ***Γαβριηλόπουλος***. Πατρίκιος καὶ συγκλητικός, προαχθεὶς εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦτο, ὡς λέγει ὁ χρονογράφος Ἰωάννης Ζωναρᾶς, «ἐκ τύχης ἀγύρτιδος» ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου (υἱοῦ Βασιλείου Α' τοῦ Μακεδόνος), ἐπιτροπεύοντος (912—913) τὸν ἀνεψιόν του, ἀνήλικον βασιλέα Κωνσταντῖνον Ζ' τὸν Πορφυρογέννητον. Ἀποθνήσκων (τῷ 913) ὁ Ἀλέξανδρος διώρισεν ἐπιτρόπους τοῦ Κωνσταντίνου διαφόρους αὐλικούς, ἐν οἷς καὶ τὸν Γαβριηλόπουλον, οὓς ὅμως ἐξεδίωξε μετ' ὀλίγον ἡ ἐπανελθοῦσα εἰς τὰ παλάτια χήρα βασίλισσα Ζωή, μήτηρ τοῦ Κωνσταντίνου.

—2) ***Γαβριηλόπουλος Στέφανος***. Σεβαστοκράτωρ καὶ δεσπότης τῆς Βορείου Θεσσαλίας (Φαναρίου, Τρικκάλων, Δαμασίου, Ἐλασσῶνος) μέχρι τοῦ ποταμοῦ Ἀξιοῦ. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ (περὶ τὸ 1333) ἐπελθὼν ἐκ Θεσσαλονίκης ὁ στρατηγὸς Μιχαὴλ Μονομάχος κατέλαβε «τόν τε Γόλον καὶ τὸ Καστρὶν καὶ Λυκόστομον». Ἐπιδραμὼν συγχρόνως περίπου ὁ ἄρχων τῆς Ἀκαρνανίας, δεσπότης Ἰωάννης, κατέλαβε τοὺς Σταγοὺς (Καλαμπάκαν), τὰ Τρίκκαλα, τὸ Φανάρι, τὸ Δαμάσι καὶ τὴν Ἐλασσῶνα, καὶ ἀφοῦ ἐξησφάλισεν αὐτὰς δι' ἐπαρκῶν φρουρῶν ἀπῆλθεν εἰς Ἀκαρνανίαν· ἐπελθὼν ὅμως τότε ὁ βασιλεὺς τοῦ Βυζαντίου Ἀνδρόνικος Γ' Παλαιολόγος (1328—1341) ἐξεδίωξε τὰς φρουρὰς τοῦ δεσπότου Ἰωάννου καὶ ἀνακατέλαβε τὰς ὑπ' αὐτῶν κατεχομένας πόλεις.

—3) ***Γαβριηλόπουλος Μιχαήλ***. Αὐθέντης τῆς Δυτ. Θεσσαλίας περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, ἑδρεύων ἐν Φαναρίῳ

Κλάδοι τῶν αὐθεντῶν τούτων τῆς Θεσσαλίας μετῴκησαν εἰς Ζάκυνθον καὶ Κεφαλληνίαν. Εἰς τὴν πρώτην ἐκ τῶν νήσων τούτων ἐνεγράφησαν ἐν τῇ «Χρυσῇ Βίβλῳ» κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, ἐν τῇ δευτέρᾳ δὲ κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΣΤ'. Οἱ Γαβριηλόπουλοι τῆς Κεφαλληνίας συνεδέθησαν δι' ἐπιγαμιῶν μὲ ἀρχοντικὰς τῆς νήσου οἰκογενείας, ἐγένοντο δὲ καὶ συγκύριοι—μετὰ τῶν *Ἀλφονσάτων Τυπάλδων*—τῶν ἱστορικῶν ἐν Κεφαλληνίᾳ τιμαρίων τῶν κομίτων De Ariano. Ν. ΚΛΣ — Γ. Ε. Τ.

Digitized by Google

—Γαβριηλόπουλος, Νικόλαος. Υἱὸς Ἰωάννου Γαβριηλοπούλου, δικηγόρου ἐν Ζακύνθῳ· ἐγεννήθη περὶ τὰ τέλη τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος. Μαθητεύσας παρὰ τῷ Δημητρίῳ Βενιζέλῳ τῷ Ἀθηναίῳ διατρίψαντι ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐν Ζακύνθῳ, μετέβη κατόπιν εἰς Ἰταλίαν καὶ ἐσπούδασεν ἑλληνικήν, λατινικὴν καὶ ἰταλικὴν φιλολογίαν. Ἐπανελθὼν δ' εἶτα εἰς Ζάκυνθον ἐχειροτονήθη ἱερεὺς καὶ τὰς ἀπὸ τῶν ἱεροπραξιῶν καὶ τοῦ θείου κηρύγματος ὥρας τῆς σχολῆς αὐτοῦ εἰς τὴν ποίησιν κανόνων ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἀκολουθιῶν ἀφιερῶν, συνέγραψε πολλὰ τοιαῦτα, ἐξ ὧν μόνον τὰ ἀκόλουθα ἐξεδόθησαν: 1) «Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου ἐν τῇ τοῦ λοιμοῦ ἀπαλλαγῇ» Ἐνετίησι 1710), 2) «Ἀκολουθία τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Γερασίμου κλπ.» (Ἐνετίησι 1718), 3) «Κανὼν ᾀσματικὸς τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Διονυσίου κλπ» (ἐν Ζακύνθῳ 1844), 4) «Κανὼν παρακλητικὸς εἰς τὸν Τίμιον Σταυρὸν κλπ.» (ἐν Κεφαλληνίᾳ 1852).

[Βλ. *Ν. Κατραμῆ* «Φιλολογικὰ ἀνάλεκτα Ζακύνθου» ἐν Ζακύνθῳ 1880, σελ. 333.] Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

Γαβριλόπουλος Σταῦρος. Ἀγωνιστὴς ἐκ Πύργου τῆς Ἠλείας ἀναδειχθεὶς ἑκατόνταρχος καὶ ἀξιωματικὸς (Ἀριθ. Μητρ. 2653). —Β.

Γάβρινα *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς κοινότητος *Χρύσου* τῆς ἐπαρχίας Εὐρυτανίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας. Κάτ. (1928) 131.

Γαβρὶς (ἡ) *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* —1) Τόπος τῶν Βιτουρίγων ἐν Ἀκυτανίᾳ μεταξὺ τοῦ Ἀβαρίκου καὶ τῆς Τασσιάκας, ἡ σημερινὴ *Χαμπρίς*. —2) Ὄνομα δύο πόλεων ἐν Μηδίᾳ (*Πτολεμ.* ΣΤ', 2, 8, 10). —Μ.

Γαβρισοὶ ἢ *Γαβρισσιοῦ [Γεωγρ.].* Χωρίον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Δωδώνης τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων τῆς Ἠπείρου, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα ἀριθμοῦσαν (1928) 217 κατοίκους, εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν ἀσχολουμένους. Ἔχει δημοτ. σχολεῖον. Χ. Ι. Σ.

Γάβριστα *[Γεωγρ.]·* βλ. λ. Δωροθέα.

Γάβροβον ἢ *Γάμπροβον [Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς κοινότητος *Σταυρουπόλεως* τῆς ἐπαρχίας Ξάνθης τοῦ νομοῦ Ροδόπης. Κάτ. (1928) 154.

— **Γάβροβον** *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καλαμπάκας μετονομασθὲν εἰς Γάβρον (βλ. λ.).

— **Γάβροβον** ἢ *Γάμπροβο [Γεωγρ.].* Ὄρος, (1785 μ. ὕψους) ἐπὶ τῶν ὁρίων Βάλτου καὶ Ἄρτης, ἀποτελοῦν τὴν δυτικὴν διακλάδωσιν τῆς Πίνδου καὶ φθάνον μέχρι τοῦ Μακρυνόρους, ἐπὶ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου. Ξ. Γ. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ

Γαβρολίμνη, ἡ *Καβουρολίμνη [Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς Ναυπακτίας (πληθυσμὸς 382 ἀπογραφῆς 1928) πλησίον τῆς θαλάσσης καὶ τῆς ἀρχαίας Χαλκίδος, Α. τοῦ ὄρους Βαρασσόβης. Πλησίον τοῦ χωρίου τούτου εὑρηνται ἐρείπια ἀρχαίων καὶ μεσαιωνικῶν ὀχυρωμάτων. Παρὰ τὴν *Γαβρολίμνην* συνεπλάκη ὁ ἁρματολὸς Δωρῖδος Λουκᾶς Καλιακούδας, ἔχων ὡς πρωτοπαλλήκαρα τὸν Δασκαλάκην καὶ τὸν Ξηρομερίτην Σάκκαν, πρὸς τὸν Πάσο-Κολώναν καὶ τὸν ἐξισλαμισθέντα Ἰταλὸν Μέτσο-Μπόνιον. Κατὰ τὴν συμπλοκὴν ταύτην, ἥτις διήρκεσεν ἐπὶ τριήμερον, ἐφονεύθησαν ὁ Πάσο-Κολώνας καὶ ὁ Καλιακούδας, ὁ δὲ Σάκκας, περιτυλίξας τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀρχηγοῦ του καὶ μαχόμενος διὰ τῆς μιᾶς χειρός, κατώρθωσε νὰ σωθῇ, πολλοὺς κατασφάξας. Τὴν συμπλοκὴν ταύτην ἀπηθανάτισεν ἡ δημοτικὴ μοῦσα. Μέ εἰ δὲ εἰς τὰ ὄρη ἐκεῖνα ἡ παροιμιώδης φράσις «Γαβρολίμνη νὰ γίνῃ», προκειμένου περὶ ἀποφάσεως, ἧς ἡ ἐκτέλεσις συνεπάγεται πᾶσαν θυσίαν. Ξ. Γ. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ

Γάβρον *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Ὀξυνείας τῆς ἐπαρχίας Καλαμπάκας τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 492. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Γάβροβον*. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Τσιούγκουρον* (κάτ. 148). Δ. Ε. Μ.

γάβρος (ὁ)· βλ. γάββρος.

Γάβρος *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Ἀποδοτίας τῆς ἐπαρχίας Ναυπακτίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 384. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Δάγα*. Δ. Ε. Μ.

— **Γάβρος** *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καστορίας τοῦ νομοῦ Φλωρίνης ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 405. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Γαβρέσι*. Δ. Ε. Μ.

Γάγαι *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Λυκίας δυτικῶς τῆς Ἱερᾶς Ἄκρας καὶ ἀνατολικῶς τοῦ ποταμοῦ *Λαμύρου* (*Ἀνων.* Σταδ. Μεγ. Θαλ. § 234—237), ὀνομαζομένη δὲ *Γαγαία* ὑπὸ τοῦ Σκύλακος (Περιπλ. § 100), «ἣν καὶ Παλαιὸν τεῖχος καὶ Χώραν φησὶν Ἀλέξανδρος ἐν α' Λυκιακῶν» (*Στέφ. Βυζ.*). Ἡ ὀνομασία *Πάγαι*, ὑφ' ἣν τὴν ἀναφέρει ὁ Εὐσέβιος, φαίνεται ἀπότοκος παραδρομῆς. Ὑπῆρχε δὲ παρ' αὐτὴν καὶ ποταμὸς *Γάγης* ἢ *Γαγάτης* (*Διοσκορ.* V, 146), τοῦθ' ὅπερ ὅμως διαψεύδει ὁ Γαληνὸς πλὴν ἐὰν πρόκειται περὶ τοῦ προμνησθέντος Λαμύρου. Κατὰ τὸν Ἱεροκλῆ (Συνέκδ. 680) καὶ τὸν Ἐπιφάνιον Κύπρου ὠνομάζετο *Ὄλβουσα* καὶ *Παλαιόπολις*. Κατὰ τὸν ὑδρογράφον Βρεττανὸν πλοίαρχον Spratt, οὗ τὴν γνώμην ἀσπάζεται ὁ Müller, τὰ ἐρείπια τῶν Γαγῶν εὕρηνται εἰς ἥμισυ μίλ. ἔνδον τοῦ ἀμμώδους μυχοῦ τοῦ ὅρμου τοῦ *Φοίνικα*, εἰς τὸν τερματισμὸν τῆς πεδιάδος Χάτζε Βελλὲ (Hagge velleh, κατὰ τὸν Fellow εἰς Lycia σελ. 210) ἐν μέρει μὲν εἰς αὐτήν, ἐν μέρει δὲ ἐπὶ τῆς κλιτύος λόφου ὃν ἐπιστέφει ἀκρόπολις· ἐπίσης, κατὰ τὸν αὐτὸν Spratt, μεταξὺ τῆς ἀκροπόλεως καὶ τοῦ αἰγιαλοῦ ὑπάρχει λευκὸς βράχος ὑψούμενος εἰς 13 πόδας ὑπὲρ τὴν πεδιάδα καὶ δίδων τὴν ὀνομασίαν *Ἀκ-Τάς* (=Λευκὴ Πέτρα) εἰς τὸ μέρος. Πολλὰ ἐρείπια κατὰ χώραν καὶ δὴ ρωμαϊκὰ καὶ μεσαιωνικά. Εὑρέθησαν δὲ καὶ νομίσματα (*Head* Hist. Numor, 615) ἑλληνικῆς τεχνοτροπίας. Σ. Ε. Λ.

Γάγαρης, Γεώργιος. Λόγιος Ἠπειρώτης γεννηθεὶς τῷ 1869 εἰς τὸν Γεροπλάτανον (τέως Ἀλητζῶτ-Τσιφλίκι) τῆς ἐπαρχίας Πωγωνίου τῆς Ἠπείρου. Τὰ πρῶτα μαθήματα διήκουσεν ἐν τῇ γενετείρᾳ, τὰς δὲ γυμνασιακὰς ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Ἀθήνας. Ἐγγραφεὶς εἰς τὴν Νομικὴν Σχολὴν τοῦ πανεπιστημίου ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, ἐργασθεὶς εἰς τὸν «Χρόνον τῶν Ἀθηνῶν» τὴν «Καθημερινὴν» τοῦ Μιχ. Λάμπρου καὶ τὴν «Ἀκρόπολιν». Τὴν 15ην Σεπτεμβρίου 1892 ἐξέδωκεν ἐν Ἀθήναις τὴν «Φωνὴν τῆς Ἠπείρου» πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἠπειρωτικῶν συμφερόντων. Ἐν αὐτῇ συνειργάσθησαν πολλοὶ λόγιοι Ἠπειρῶται καὶ ἐδημοσιεύθησαν διατριβαὶ ἠπειρωτικοῦ περιεχομένου. Τῷ 1908, ἀνακηρυχθέντος τοῦ συντάγματος ἐν Τουρκίᾳ καὶ ἐπιτραπείσης τῆς ἐκδόσεως ἐφημερίδων, διεκόπη ἡ «Φωνὴ τῆς Ἠπείρου» ἐπαναληφθεῖσα τῷ 1912. Ἅμα τῇ κηρύξει τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου διεκόπη αὖθις καὶ ἐνεφανίσθη περιοδικῶς μέχρι τοῦ 1918 πρὸς ὑποστήριξιν ὡρισμένων ἠπειρωτικῶν ζητημάτων. Τὸ 1896 ἐξέδωκε τὸ ἠπειρωτικὸν ἡμερολόγιον «Δωδώνη», τὸ ὁποῖον ἐξέδωκε καὶ τῷ 1899. Τῷ 1897 ὑπηρέτησεν ὡς ἐθελοντὴς ἐν Ἠπείρῳ. Τῷ 1907 ἐξελέγη σύμβουλος τῆς Ριζαρείου Σχολῆς. Ἀπὸ τοῦ 1910—1917 Πρόεδρος τῆς ἐν Ἀθήναις Ἠπειρωτικῆς Ἀδελφότητος. Τῷ 1911 ἐξέδωκε τὰ ἔργα τοῦ συμπατριώτου καὶ φίλου του ποιητοῦ Κρυστάλλη, προτάξας βιογραφίαν. Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1913 ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς ἐπαρχίας Τεπελενίου. Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1913 ἐπεφορτίσθη μὲ ἔκτακτον ἀποστολὴν εἰς Ἀλβανίαν. Τῷ 1914 παρῃτήθη τῆς δημοσίας θέσεως καὶ ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὸν Βορειοηπειρωτικὸν ἀγῶνα. Τῷ 1920 ἐξελέγη βουλευτὴς Ἰωαννίνων. Χ. Ι. ΣΟΥΛΗΣ

Γάγας καὶ *Γάγης [Ἀρχ. Γεωγρ.]·* βλ. Γαγάτης. Σ. Ε. Λ.

Γαγάσμιρα *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Ἀρχαία πόλις τῆς Ἰνδικῆς, ἡ σημερινὴ Ἀτζμὴρ (βλ. λ.). Ἔκειτο παρὰ τοὺς ΒΔ. πρόποδας τῶν ὑψωμάτων τοῦ Ταραγκάρ, ἀποτελούντων τὸ βόρειον τμῆμα τῶν ὀρέων Ἀραβάλι, ἐν τῷ σημερινῷ κράτει τοῦ Ρατζπουτάνα. Ἐπὶ γραφικωτάτης θέσεως, περιστοιχιζομένη ὑπὸ λόφων καταφύτων καὶ ἀνθισμένων κήπων παρὰ τὰς ὄχθας μικρᾶς λίμνης, ἦτο πόλις ἀνθηροτάτη καὶ πλουσιωτάτη, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου. —Μ.

Γαγάτης ἢ *Γάγας* καὶ *Γάγης [Ἀρχ. Γεωγρ.]* Ποταμὸς τῆς Λυκίας, παρὰ τὸν ὁποῖον εὑρίσκετο ὁ φερώνυμος μέλας καὶ σκληρότατος ὀρυκτὸς λίθος, «...καλεῖται δὲ ὁ τόπος οὗτος καὶ ὁ ποταμὸς *Γάγας*, ὅθεν καὶ *Γαγάτην* αὐτὸν ὀνομάζουσιν» (*Διοσκορ.* V, 146). Ὁ Γαληνὸς ὅμως (τόμ. 13, σελ. 257) διαψεύδει τὸν Διοσκορίδην. Δὲν ἀποκλείεται ἐν τούτοις ἡ συνταύτισις αὐτοῦ πρὸς τὸν Λάμυρον (βλ. λ.), περὶ οὗ ὁ Ἀνώνυμος: «ἀπὸ δὲ Γαγῶν ἐπὶ Λάμυρον ποταμὸν στάδιοι ξ'» (Σταδ. Μέγ. Θαλ. 236). Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

γαγάτης (ὁ) (Gagata) *[Ζῳολ.].* Γένος ἰχθύων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φυσοστόμων* τῆς οἰκογενείας τῶν *σιλουριδῶν*. Τὸ σῶμα εἶναι ἐπίμηκες, πεπιεσμένον ἐκ τῶν πλαγίων, μὲ τὸ πρῶτον ραχιαῖον πτερύγιον ἀνεπτυγμένον καὶ τὸ δεύτερον βραχύ, μὲ ἀνεπτυγμένα καὶ μᾶλλον ἐπιμήκη στόματα, ἰποτυπώδη, κοιλιακὰ καὶ πλατέα τὰ ἑδραῖα· τὸ οὐραῖον πτερύγιον εἶναι ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένον καὶ βραδέως διχαλωτόν. Οἱ γαγᾶται ἀπαντῶσιν εἰς τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς λίμνας τῶν Ἰνδιῶν. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γαγάτης ὁ ἰνδικὸς* (Gagata indicus), ὅστις ἔχει μῆκος 35 περίπου ἑκατοστομέτρων καὶ χρῶμα σώματος φαιόλευκον μὲ πτερύγια μελανά. Δ. Ν. Π.

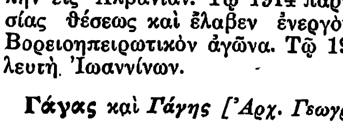

Γαγάτης ὁ ἰνδικός.

γαγάτης (ὁ) (Gagat) *[Ὀρυκτολ.].* Ὀρυκτὸν εἶδος ἄνθρακος, πολὺ στερεὸν καὶ σκληρόν, μέλαν, πισσοειδές. Ἀνήκει εἰς τὸ εἶδος λιθάνθραξ (βλ. λ.), ὧν πλούσιος εἰς πίσσαν. Ἔλαβε τὸ ὄνομα ἐκ τῆς ἐν Λυκίᾳ ἀρχαίας πόλεως *Γαγαίας* (βλ. Γάγαι).

Ὁ γαγάτης ἔχει θραῦσιν ὀστρεοειδῆ, λάμψιν ἰσχυρὰν στεατοειδῆ, σκληρότητα 3—4ου βαθμοῦ καὶ εἰδικὸν βάρος 1,35. Λόγῳ δὲ τῆς στερεότητός του καὶ τῆς στιφρότητός του εἶναι ἐπιδεκτικὸς τορνεύσεως καὶ λειάνσεως. Χρησιμοποιεῖται ὡς ἐκ τούτου κατὰ μεγάλας ποσότητας ὡς κοσμηματόλιθος πενθίμων κοσμημάτων καὶ διὰ μικρὰ ἀντικείμενα τέχνης (κομβία, καπνοσύριγγας, κομβολόγια κτλ.). Ὁ κύριος τόπος τῆς τοιαύτης βιομηχανίας γαγάτου εἶναι τὸ Whitby εἰς τὸ Yorkshire τῆς βορειοανατολικῆς Ἀγγλίας, ὅπου καὶ ἀπαντῶνται μεγάλαι ποσότητές του. Πρότερον μεγάλη χώρα κατεργασίας γαγάτου ἦτο ἡ Γαλλία, ἰδίᾳ δ' ἡ νότιος (νομὸς τοῦ Aude). Ἡ χρῆσις τοῦ γαγάτου διὰ τοὺς ἀνωτέρω μνημονευθέντας σκοποὺς χρονολογεῖται ἀπὸ πολὺ παλαιῶν ἐποχῶν, καὶ κατὰ τινας μάλιστα ἐποχὰς ἔλαβε μεγάλην ἀκμὴν καὶ ἀνάπτυξιν. Σήμερον χρησιμοποιοῦνται ἄλλα πολλὰ ὀρυκτά, τὰ ὁποῖα εὐκόλως εὑρίσκονται καὶ ἐξορύσσονται εἰς μεγάλα ποσά.

Ἡ ἀξία τοῦ γαγάτου ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς καθαρότητός του, ἐκ τοῦ μελανωτέρου τόνου τοῦ χρώματός του καὶ ἐκ τῆς σκληρότητός του. Τὸ πλεῖστον σήμερον κατεργαζόμενον ποσὸν τούτου προέρχεται, ἐκτὸς τῶν μνημονευθέντων τόπων, ἐκ τῆς Ἱσπανίας (Ἀστουρίας καὶ Ἀραγονίας). Γαγάτου ἐξόρυξις γίνεται ἐπίσης ἐν Γερμανίᾳ (Schwäbischer καὶ Fränkischer Alb), εἰς τὴν νῆσον Phu-Quoc τῆς Ἰνδοκίνας, ὡς καὶ εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας (Κολοράδον, Maryland).

Ὁ γαγάτης παρουσιάζεται συνήθως ἐντὸς ἀργιλλωδῶν ἢ ἀσβεστολιθούχων στρωμάτων, ἀνηκόντων κυρίως εἰς τὴν ἰουράσιον διάπλασιν τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος. Εὑρίσκεται ὅμως ἐπίσης καὶ ἐντὸς στρωμάτων ἄλλων παλαιοτέρων ἢ νεωτέρων γεωλογικῶν διαπλάσεων.

Ἐν Ἑλλάδι γαγάτης ἀνεκαλύφθη τὸ πρῶτον πρὸ 32 περίπου ἐτῶν εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ χωρίου Σταγιάδες (Καλαμπάκας) ἐντὸς στρωμάτων τῆς τριτογενοῦς περιόδου τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος. Ὁ γαγάτης οὗτος εἶναι εὔθραυστος, μὲ θραῦσιν ὀστρεοειδῆ, στιφρότατος, βαθέως μέλας, καὶ ἔχει σκληρότητα 3ου περίπου βαθμοῦ. Ἀπαντᾷ ὑπὸ μορφὴν μικρῶν ὄγκων, μεγέθους μέχρι κεφαλῆς ἀνθρώπου, οἱ ὁποῖοι εὑρίσκονται ἐντὸς τῶν κροκαλοπαγῶν στρωμάτων τῶν Σταγιάδων κατ' ἀραιὰ διαστήματα. Τὰ τεμάχια ταῦτα δὲν εἶναι κροκάλαι, παρουσιάζουν δ' ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς των ἐπιφανείας κυψελώδη κατασκευήν. Τὰ κροκαλοπαγῆ, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἀπαντῶσιν οἱ ὄγκοι τοῦ γαγάτου, εἶναι ἀποθέματα τῆς μειοκαίνου ὑποπεριόδου τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος.

Παρόμοιοι μικροὶ ὄγκοι γαγάτου ἀνευρέθησαν μετὰ ταῦτα καὶ εἰς ἄλλας θέσεις τῆς περιοχῆς Καλαμπάκας—Γρεβενῶν, ὡς π.χ. παρὰ τὰ χωρία Κερασιά, Βελεμίστι, Μάνεσι, Χριστὸς κλπ. Τὸ ὑλικὸν δὲν εἶναι ἐκμεταλλεύσιμον λόγῳ τῆς σμικρότητος τῶν ὄγκων, τῆς πολὺ ἀκανονίστου διανομῆς των καὶ τῆς μεγάλης ἀποστάσεως μέχρι τῆς πλησιεστέρας πόλεως Καλαμπάκας. Γ. Κ. Γ.

— **γαγάτης λίθος**· βλ. γαγάτης *[Ὀρυκτολ.].*

γάγγα (ἡ) (Ganga) *[Ζῳολ.].* Γένος πτηνῶν ἀποτελούντων τὸν ἐνδιάμεσον τύπον μεταξὺ *ἀλεκτοροειδῶν* καὶ *περιστεροειδῶν*. Τὰ πτηνὰ ταῦτα ὁμοιάζουσι κατὰ τὸ ράμφος καὶ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ κρανίου, τὴν ὑφὴν καὶ διευθέτησιν τοῦ λάρυγγος, τὴν πεπτικὴν συσκευὴν καὶ τὸ ἔντερον, πρὸς τὰ ἀλεκτοροειδῆ, ἀφ' ἑτέρου ὅμως ἡ διαμόρφωσις τῶν κορακοϊδῶν ὀστῶν καὶ τῶν πλευρῶν, τὸ στέρνον καὶ ἐν μέρει τὸ σπλαγχνικὸν σύστημα πλησιάζει ταῦτα πρὸς τὰ περιστεροειδῆ. Ἡ ἐξωτερικὴ τοῦ σώματος διαμόρφωσις, τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῶν γαγγῶν παρουσιάζουσιν ἀναμίκτους μεταξὺ ἀλεκτοροειδῶν καὶ περιστεροειδῶν χαρακτῆρας. Τὸ βραχὺ ράμφος, κυρτὸν κατὰ τὴν ἄνω αὐτοῦ ἐπιφάνειαν καὶ φέρον κατὰ τὴν βάσιν του μικρὰς ρινικὰς ὀπάς, αἵτινες καλύπτονται ἐν μέρει ὑπὸ τῶν πτερῶν τοῦ μετώπου, τὸ εὐρὺ αὐτῶν στῆθος, αἱ μακραὶ καὶ αἰχμηραὶ πτέρυγες, τὸ πρὸς τὰ

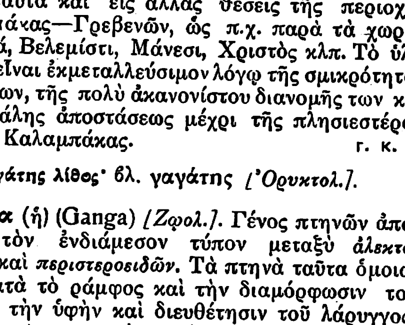

Γάγγα ἡ στικτή.

Digitized by Google

ὄπισθεν ἀνεπτυγμένον σῶμα, οἱ μᾶλλον βραχεῖς πόδες των κεκαλυμμένοι μέχρι τῶν δακτύλων ὑπὸ πτερῶν, δίδουσι συγχρόνως εἰς τὰ πτηνὰ ταῦτα ὄψιν τόσην περιστερῶν ὅσον καὶ λαγοπόδων ἢ περδίκων τῆς χιόνος. Βαδίζουσι καὶ πίνουσιν ὕδωρ ὅπως αἱ περιστεραί, ἀλλ' ἵπτανται ὅπως αἱ πέρδικες. Αἱ γάγγαι εὑρίσκονται εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀφρικῆς, ὅπου κατὰ τὸν φυσιοδίφην Elliot εἶναι καὶ ἡ κοιτὶς τῆς καταγωγῆς των, εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ τὴν Παλαιστίνην. Εἰς τὴν μεσημβρινὴν Εὐρώπην ἀπαντῶσι δύο εἴδη. Τὸ γένος περιλαμβάνει πολλὰ εἴδη, ὧν γνωστότερον εἶναι *γάγγα ἡ στικτὴ* (Ganga punctata) ἀπαντῶσα τόσον ἐν Ἀσίᾳ ὅσον καὶ ἐν Εὐρώπῃ. Τὸ εἶδος τοῦτο ἔχει μῆκος κατά τι μεγαλύτερον τῆς κοινῆς περιστερᾶς καὶ οὐρὰν μακροτάτην. Ἡ κεφαλὴ εἶναι μᾶλλον μικρά, τὸ ῥάμφος βραχὺ καὶ ἰσχυρόν, οἱ πόδες πτερωτοὶ καὶ οἱ δάκτυλοι ἀρκούντως ἀνεπτυγμένοι. Ὁ χρωματισμὸς τοῦ λαιμοῦ, τῆς ῥάχεως, τῶν πλευρῶν καὶ τῆς οὐρᾶς εἶναι φαιομελανὸς ἢ τεφροϋπέρυθρος ἢ μελανοκυανοῦς μὲ ἀργυροχρόους ἀκανονίστους κηλῖδας ἐπὶ τῆς ῥάχεως και τῆς ἄνω ἐπιφανείας τῆς οὐρᾶς καὶ ὁμοιοχρώμους ἡμικυκλικὰς γραμμὰς ἐπὶ τῶν πλευρῶν. Ἡ κοιλία καὶ τὰ πτερὰ τῶν ποδῶν είναι λευκά. Ἡ γάγγα ἡ στικτὴ ἔχει τελειοτάτην ὅρασιν καὶ εὐχερῆ πτῆσιν, διὰ τῶν καταλλήλων δὲ ἑλιγμῶν της διαφεύγει τὰς ἐπιθέσεις τῶν ἁρπακτικῶν πτηνῶν. Δ. Ν. Π.

γαγγάβα (ἡ) *['Αλιευτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τῆς γαγγάμης (βλ. λ.).

γαγγάμη (ἡ) *['Αλιευτ.]*. Ἀλιευτικὸν ὄργανον (κοιν. *γκαγκάβα*, γαλλ. fillet trainant, ἀγγλ. trawler), εἶδος *γρίπου*, ἀποτελούμενον ἐκ σιδηροῦ ὀρθογωνίου σκελετοῦ, ἐφ' οὗ ῥαφιδοῦται τὸ στόμα δικτύνου σάκκου καὶ εἰς τὰς γωνίας τοῦ ὁποίου στερεοῦνται τέσσαρες σιδηροῖ βραχίονες συνενούμενοι εἰς κρίκον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου προσδένεται ὁ κάλως ἢ τὸ συρματόσχοινον ἀπολῆγον εἰς πλοῖον. Κινουμένου τοῦ πλοίου δι' ἱστίων ἢ βενζινομηχανῆς, ἡ γαγγάμη σαρώνει τὸν θαλάσσιον βυθόν, ἀγρεύουσα ἐν τῷ σάκκῳ της ὄστρακα, σπόγγους, κοράλλια καὶ πᾶν ὅ,τι ἤθελε συναντήσει, ἀλλὰ καὶ καταστρέφουσα τὸν γονον τῶν ἰχθύων. Ὁ «Διεθνὴς κανονισμὸς πρὸς ἀποφυγὴν συγκρούσεων», θεωρῶν, ὅτι ἡ ἕλξις τῆς γαγγάμης μειοῖ τὰς χειριστικὰς ἰδιότητας τοῦ ἕλκοντος πλοίου, ἐθεώρησε τὰ πλοῖα ταῦτα, ἐφ' ὅσον ἐκτελοῦσι τοιαύτην ἀσχολίαν, ὡς ὑποχρεούμενα νὰ χειρίζωσι μόνον ἀπέναντι τῶν ἀκυβερνήτων ἢ τῶν τηλεγραφικῶν πλοίων, νὰ δεικνύουσι δὲ εἰς τὰ ἄλλα πλοῖα φῶς λευκόν, σταθερὸν καὶ διαρκές, ἀλλὰ καὶ ἕτερον κινούμενον, ὅπερ ἐπιδεικνύεται ὅταν ἄλλο πλοῖον πλησιάζῃ τὸ ἁλιεῦον. Σ. Ε. Λ.

Γάγγαρα *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς Κασπίας θαλάσσης, φερομένη συνηθέστερον ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν Γαίταρα (βλ. λ.). Σ.Ε.Λ.

Γάγγη *['Αρχ. Γεωγρ.]*. —1) Πρωτεύουσα τῶν *Γαγγαριδῶν*, οἵτινες κατεῖχον «τὴν περὶ τὰ στόματα τοῦ Γάγγου» χώραν (*Πτολεμ.* Ἰνδ. Ζ, α, 81). Διὰ τῆς χώρας ταύτης διεξήγετο μέγα διαμετακομιστικὸν ἐμπόριον (βλ. *Ἀρριανοῦ* Ἰνδ. Δ' κ. ἑξ.).—2) Ἑτέρα πόλις, ἂν μὴ πρόκειται περὶ αὐτῆς τῆς ὡς ἄνω, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (ΙΕ, α, 72), εἰς ἣν φθάνων ο Γάγγης ποταμὸς ἐτρέπετο πρὸς ἀνοτολὰς ἕως τῆς πόλεως Πολύβοθρα, ὁπόθεν κατεφέρετο πρὸς τὴν θάλασσαν. Καὶ τὴν μὲν πρώτην τῶν πόλεων ταυτίζουσί τινες πρὸς τὴν σύγχρονον *Καλκούταν*, τὴν δὲ δευτέραν ὡς ὑπάρξασάν που ἐγγὺς τῆς *Παταλιπούτρας*. Σ. Ε. Λ.

Γάγγης *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Ἰνδοῦ καὶ τῆς Καλαυρίας, πεσὼν εἰς τὸν *Χλιαρὸν* ποταμόν, ὅστις ἀπ' αὐτοῦ ὠνομάσθη *Γάγγης*, κατὰ τὴν ἑλληνικὴν μυθικὴν παράδοσιν. —Δ.

— **Γάγγης**. Βασιλεὺς τῆς Αἰθιοπίας, ἀναφερόμενος ὑπὸ Φιλοστράτου 3. 20 (β. Ἀπολλ.) —Δ.

Γάγγης (σανσκρ. *Γκάνγκα*) *[Γεωγρ.]*. Ὁ μέγιστος τῶν ποταμῶν τῶν Ἰνδιῶν. Περὶ τῆς ἐτυμολογίας τοῦ ὀνόματος ὑπάρχουσι διάφοροι ἐκδόσεις· οὕτω, κατὰ τὸν Μὰξ Μύλλερ, ἡ λέξις σημαίνει ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἰνδικῇ γλώσσῃ *ῥεῦμα*· προῆλθε δὲ ἐξ ἀναδιπλασιασμοῦ τῆς ἀριανῆς λέξεως *γκά*, ἥτις σημαίνει βαίνω. Κατ' ἄλλους ὅμως, στηριζομένους καὶ ἐπὶ ἰνδικῆς τινος παραδόσεως, τὸ ὄνομα ἐδόθη εἰς τὸν ποταμὸν ἐκ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἱμαλαΐου *Γάγγας*, ὅπερ καὶ πιθανώτερον.

Ὁ Γάγγης, ἔχων μῆκος 2550 χιλιομέτρων καὶ πηγάζων ἔκ τινος τῶν διακλαδώσεων, ἃς τὰ Ἱμαμάϊα ἐκπέμπουσι πρὸς νότον, σχηματίζεται τὸ πρῶτον ἐκ τῆς συμβολῆς δύο παραποτάμων, τοῦ *Βαγιράθι Γάγγου* καὶ τοῦ *Ἀλακανάνδα Γάγγου*· καὶ ὁ μὲν τούτων, κείμενος πρὸς δυσμάς, προέρχεται ἐκ τοῦ ὕδατος τῶν τηκομένων χιόνων, οἵτινες καλύπτουσι πάντοτε τὰς ὑψηλὰς κλιτῦς τῶν Ἱμαλαΐων, ἐξέρχεται δὲ ἐξ ἀχανοῦς τινος σπηλαίου, καλουμένου «ῥύγχος τῆς ἀγελάδος» καὶ κειμένου Β. τοῦ ναοῦ τοῦ Γκανγκοτρί, περιφήμου θιβετικοῦ τόπου προσκυνήματος· ὁ ἕτερος δὲ τῶν εἰρημένων παραποτάμων, κείμενος πρὸς ἀνατολάς, συναντᾶται μετὰ τοῦ πρώτου ἐν Ντεοπράγκ, ὅπου εὑρίσκεται εἷς τῶν μᾶλλον τιμωμένων ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν ναῶν. Τῆς ἑνώσεως τῶν παραποτάμων τούτων συντελεσθείσης, ὁ οὑτωσὶ σχηματισθεὶς Γάγγης προσλαμβάνει ἤδη πλάτος 80 μέτρων. Ἀποτελέσας δ' ἐν πρώτοις ὁρμητικὸν ὀρεινὸν χείμαρρον, καταλείπει εἶτα ἐν Χουρντβάρ, εἰς 315 περίπου μέτρα ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, τὸ ὀροπέδιον τῶν Ἱμαλαΐων, ἵνα εἰσέλθῃ εἰς τὴν μεγάλην πεδιάδα, ἥτις, φέρουσα τὸ ὄνομά του, ἐκτείνεται ἀπὸ τῶν ἐρήμων, τῶν διαρρεομένων ὑπὸ τῶν παραποτάμων τοῦ *Ἰνδοῦ*, μεταξὺ τοῦ ὄρους Βυνντία καὶ τῶν Ἱμαλαΐων, μέχρι τοῦ κόλπου τῆς *Βεγγάλης*. σχηματίζουσα τὸ πλουσιώτατον τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἐδαφῶν. Ὁ Γάγγης διασχίζει τὰς ἐπαρχίας *Ντέλχυ*, *Ἄγκρας* (τούτων αἱ ὁμώνυμοι πρωτεύουσαι κεῖνται ἐπὶ τοῦ *Γιάμνα*, ἑνὸς τῶν πολλῶν παραποτάμων τοῦ Γάγγου), *Οὔδας*, *Ἀλαναμπάντ*, *Μπεράρ* καὶ *Βεγγάλης*, μετὰ διαδρομὴν δὲ 142 μὲν μυριαμέτρων ἐν εὐθείᾳ γραμμῇ, ἀλλὰ 294 τοιούτων ἐν ὑπολογισμῷ τῶν πολυαρίθμων ἑλιγμῶν, οὓς σχηματίζει ὁ ῥοῦς αὐτοῦ, ἐκβάλλει ἐν πλήθει βραχιόνων εἰς τὸν προμνημονευθέντα κόλπον τῆς Βεγγάλης, σχηματίζων μετὰ τοῦ *Βραχμαπούτρα*, οὗτινος τὸ στόμιον συγχέεται μετὰ τοῦ ἰδικοῦ του πρὸς ἀνατολάς, τὸ μεγαλύτερον δέλτα τῆς γῆς. Ἐπὶ τοῦ δέλτα τούτου εἶναι ἐκτισμέναι αἱ πόλεις *Καλκούττα* καὶ *Πάντνα*, πρωτεύουσα τῆς μεγάλης ὁμωνύμου ἰνδικῆς ἐπαρχίας. Μεταξὺ τούτων ἐκτείνεται ἄπειρος ἑλώδης χώρα, διασχιζομένη ὑπὸ πολυαρίθμων διωρύγων καὶ προστατευομένη ἐν πλείστοις σημείοις ὑπὸ προχωμάτων κατὰ τῶν πλημμυρῶν, καλλιεργουμένη δὲ μεθ' ἱκανῆς ἐπιμελείας ἔν τισι σημείοις πρὸς βορρᾶν, ἀλλὰ πρὸς νότον καλυπτομένη μόνον ὑπὸ τῆς ἀφθονωτέρας φυσικῆς ἀνθήσεως. Ἡ ἑλώδης αὕτη χώρα θεωρεῖται κοιτὶς τῆς χολέρας, ἥτις προῆλθεν, ὡς λέγουσι, τὸ πρῶτον ἐκ τοῦ τοιούτου μολυσματικοῦ περιβάλλοντος, ἐκ τῶν μιασμάτων ἅτινα ἀναδίδονται ὑπὸ πλήθους λειψάνων τοῦ βασιλείου τῶν ζῴων καὶ τῶν φυτῶν, ἅτινα ὁ ποταμὸς ἐκπέμπει ἀπαύστως εἰς αὐτὴν κατὰ σωρούς. Ἐκ τοῦ συμπλέγματος τούτου τῶν διωρύγων καὶ στενῶν σχηματίζονται νησίδια, ὁτὲ μὲν ἀμμώδη, ὁτὲ δὲ σπογγώδη, κεκαλυμμένα δὲ εἴτε ὑπὸ πυκνῶν ἀκανθῶν, εἴτε ὑπὸ ἀδιεισδύτων δασῶν. Ἐν τοῖς νησιδίοις τούτοις κατοικοῦσιν ἄγρια θηρία καὶ δὴ ἡ μεγάλη καὶ φοβερὰ βεγγαλικὴ τίγρις.

Ὡς ὁ Νεῖλος, οὕτω καὶ ὁ Γάγγης ὑπόκειται εἰς περιοδικὰς ἐνιαυσίους πλημμύρας, καίτοι δὲν ἔχουσιν αὗται τὴν αὐτὴν κανονικότητα. Ἐπίσης σχηματίζεται ἐν τῷ Γάγγῃ παλίρροια, ἥτις φθάνει κατὰ τὸ ἔαρ εἰς ἀπόστασιν 320 χιλιομέτρων ἄνω τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ δίκην κύματος, ἐξικνουμένου ἐνίοτε εἰς ὕψος τεσσάρων μέτρων.

Ὁ Γάγγης δέχεται ἐν ἑαυτῷ τὰ ὕδατα εἴκοσι παραποτάμων, ὧν δώδεκα εἶναι σημαντικώτεροι τοῦ Ῥήνου. Ὁ σπουδαιότατος τῶν παραποτάμων τούτων εἶναι ὁ προμνημονευθεὶς *Γιάμνας*, ὅστις προερχόμενος ἐκ τῶν Ἱμαλαΐων διὰ τῶν ἐπαρχιῶν Ντέλχυ καὶ Ἄγκρας καὶ μεγεθυνόμενος διὰ τῶν ὑδάτων τοῦ Τσιαμπάλ, ἐρχομένου ἐκ τοῦ ὄρους Βυνντία, ταυτίζει τὰ ὕδατά του μετὰ τῶν ὑδάτων ἐκείνου ἐν Ἀλλαχαμπὰντ καὶ σχηματίζει μετὰ τοῦ Γάγγου τὴν χώραν, ἣν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν Μεσοποταμίαν τῆς Ἰνδικῆς χερσονήσου. Ἡ συνολικὴ ἐπιφάνεια τῶν ὑδάτων τοῦ Γάγγου εἶναι 14,420 τετρ. μυριαμέτρων, τὸ βάθος του φθάνει ἐνιαχοῦ τὰ 11—12 μέτρα, τὸ δὲ πλάτος του εἶναι τοιοῦτον, ὥστε θὰ ἠδύνατο νὰ λεχθῇ περὶ αὐτοῦ ὅτι εἶναι μᾶλλον λίμνη ἢ ποταμός.

Ὁ Γάγγης εἶναι πολύτιμος ποταμός, οὐ μόνον διότι δι' αὐτοῦ ὑδρεύεται καὶ ἀρδεύεται σύμπασα ἡ χώρα, ἀλλὰ καὶ διότι χρησιμεύει ὡς σπουδαιότατον μέσον συγκοινωνίας. Χάρις εἰς αὐτὸν ἠδυνήθη ἡ Ἀγγλία νὰ διατηρήσῃ καὶ νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν κυριαρχίαν της ἐπὶ τῆς ἀπεράντου ἰνδικῆς γῆς, καθόσον μέσῳ τοῦ ποταμοῦ τούτου δύναται νὰ μεταφέρῃ διὰ τῶν πλοίων της στρατὸν καὶ πολεμεφόδια ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἀνὰ τὰς ἀτέρμονας ἐκείνας ἐκτάσεις ἐν πάσῃ δεδομένῃ στιγμῇ.

Ὁ παρὰ τὴν Καλκούτταν βραχίων τοῦ Δέλτα τοῦ Γάγγη.

Δύο μεγάλαι διώρυγες, κατασκευασθεῖσαι ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, διοχετεύουσι τὰ ὕδατά του ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς πέριξ χώρας, ἥτις, καίτοι εὑρίσκεται ὑπὸ καυστικώτατον ἥλιον, παρουσιάζει ἐν τούτοις ὄψιν εὐφορωτάτου κήπου μετὰ τῶν ὀπωροφόρων δένδρων της, τῶν ὀρυζοφόρων ἀγρῶν της καὶ τῶν ἄλλων ἀφθόνων προϊόντων της.

Ἐκτενεστάτη μνεία τοῦ Γάγγου γίγνεται ἐν τῇ *Ῥαμαϋάνα*, ἀλλὰ καὶ ἔξω τῆς Ἰνδικῆς ὁ Γάγγης δὲν παρέμεινεν ἄγνωστος κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Οὕτω τὰς πρώτας περὶ αὐτοῦ εἰδήσεις παρέσχεν ὁ γεωγράφος Κτησίας ἐν τῇ συγγραφῇ αὐτοῦ, τῇ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἰνδικά», ἧς περιεσώθησαν μονον ἀποσπάσματα. Ἀναφέρει δὲ οὗτος τὸν Γάγγην ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ὑπόβαρος*, ὅπερ εἶναι ἡ ἰρανικὴ λέξις *Χαοὺπ-Ἀβαρᾶ*, σημαίνουσα *«φορεὺς παντὸς ἀγαθοῦ»*. Ὁ Ὑπόβαρος οὗτος πηγάζων, κατὰ τὸν Κτησίαν πάντοτε, ἐκ τῶν βορείων μερῶν τῆς Ἰνδικῆς, ῥέει κατὰ μῆκος δασώδους ὄρους καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν. Καὶ ὁ μέγας δ' Ἀλέξανδρος, ὅστις ἐγίγνωσκε καλῶς μόνον τὰ κατὰ τὸν Ἰνδὸν ποταμόν, εἶχεν ἀμυδρὰν ἰδέαν καὶ περὶ Γάγγου, διευκρίνησε δὲ μάλιστα, μετὰ τὴν εἰσχώρησίν του εἰς τὴν Ἰνδικήν, τὴν μεταξὺ Ἰνδοῦ καὶ Γάγγου χώραν καὶ φέρεται ἅμα καθορίσας καὶ λεπτομερῶς τότε τὰ τοῦ Γάγγου, οὗτινος ἐμέτρησε καὶ τὸ πλάτος, ὅπερ εὗρεν ἔχον ἔκτασιν 32 σταδίων (6 χιλιομέτρων περίπου). Πληρεστάτην ὅμως ἔρευναν τῶν κατὰ τὸν μέγιστον τοῦτον ποταμὸν ἐποιήσατο μετά τινα ἔτη ὁ Μεγασθένης ἐν τῷ περιφήμῳ γεωγραφικῷ, ἐθνογραφικῷ καὶ ἱστορικῷ ἅμα συγγράμματί του, τῷ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἰνδικά». Ἀσφαλεῖς καὶ ἀκριβεῖς ὡσαύτως περὶ Γάγγου πληροφορίας παρέχουσιν ὁ Ἐρατοσθένης ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ τῷ ὑπὸ τὸν τίτλον «Γεωγραφούμενα», ὁ Ἀρτεμίδωρος ἐν τῇ ὑπὸ τὸν αὐτὸν τίτλον συγγραφῇ του, ὁ Ποσειδώνιος ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ «Ἱστορικὰ καὶ Γεωγραφικά», ὁ Στράβων ἐν τῷ περιωνύμῳ συγγράμματί του «Γεωγραφικά», ὁ Ἀρριανὸς ἐν τῷ ἔργῳ του «Ἰνδική», Διόδωρος ὁ Σικελιώτης ἐν τῇ ὀγκώδει συγγραφῇ του «Βιβλιοθήκη Ἱστορική» (βιβλ. ιζ', 93), Πτολεμαῖος ὁ Κλαύδιος ἐν τῷ ἔργῳ του «Γεωγραφικὴ ἀφήγησις» καὶ τέλος Πλίνιος ὁ Πρεσβύτερος ἐν τῇ ἑαυτοῦ «Historia Naturalis». Ἅπασαι αἱ ἱστορικαὶ πληροφορίαι καὶ ἀρχαιόταται παραδόσεις συμφωνοῦσιν, ὅτι ὁ Γάγγης εἶναι ὁ ἔκπαλαι ἱερὸς ποταμὸς τῶν Ἰνδῶν. Ἡ Ραμαϋάνα διηγεῖται ὅτι ἐγεννήθη οὗτος ἡμέραν τινά, διότι, τῇ δεήσει τοῦ Βραγυράθα, ἡ νύμφη Γάγγα, θυγάτηρ τοῦ Ἱμαβὰν ἢ Ἱμαλάϋα, ἐξ ἧς ὁ μέγας ποταμὸς ἔσχεν, ὡς εἴρηται, τὸ ὄνομα, συγκατετέθη νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν γῆν. Ἐντεῦθεν ὁ λόγος, δι' ὃν τὸ ὕδωρ του θεωρεῖται ἱερὸν καὶ οἱ κάτοικοι τῶν ὀχθῶν του εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ λούωνται ἐν αὐτῷ καθ' ὡρισμένας ἐποχάς. Ἐντεῦθεν ἐπίσης αἱ πολυάριθμοι προσκυνήσεις, ὧν ὁ ποταμὸς οὗτος εἶναι ἀντικείμενον. Ὅστις ἔχει τὸ εὐτύχημα ν' ἀποθάνῃ ἐπὶ τῶν ὀχθῶν του ἢ καὶ νὰ πίῃ μόνον ἐκ τοῦ ὕδατός του, πρὶν ἢ ἀποθάνῃ, θὰ μεταβῇ κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸν Παράδεισον καὶ οὕτω δὲν θὰ ἔχῃ ἀνάγκην νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν γῆν, ἵνα ὑποστῇ τὰς μακρὰς δοκιμασίας τῆς μετεμψυχώσεως. Διὰ τοῦτο κομίζουσιν εἰς αὐτὸν πανταχόθεν ἀνιάτους ἀσθενεῖς, ἵνα βυθίζωσιν αὐτοὺς εἰς τὰ κύματά του καὶ ἐγκαταλείπωσιν ἐκεῖ τὰ πτώματά των, ὅταν ἀποθνήσκωσιν. Οἱ δὲ κατοικοῦντες μακρὰν τοῦ ἱεροῦ ποταμοῦ διατηροῦσιν ἐντὸς φιαλιδίων ὕδωρ αὐτοῦ, ἀποβαῖνον ἀντικείμενον σημαντικῆς ἐμπορίας, ἵνα δύνωνται νὰ πίωσι κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου των. Ἐὰν δὲ εἶναι πλούσιοι φροντίζουσιν, ὅπως τὰ σώματά των καίωνται μετὰ θάνατον, ἡ δὲ κόνις των ῥίπτηται εἰς τὸν Γάγγην. Προσθετέον τέλος ὅτι, παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἰνδοῖς, ἡ ἀφόδευσις ἐν τῷ Γάγγῃ ἐθεωρεῖτο ἔγκλημα καθοσιώσεως θείου δικαίου, θανάτῳ τιμωρούμενον. Κ. Μ. ΜΕΚΙΟΣ

Digitized by Google

Γαγγητικὸς *κόλπος* *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ παρ' ἀρχαίοις γεωγράφοις ὀνομασία τοῦ κόλπου τῆς *Βεγγάλης* (6λ. Βεγγάλης *κόλπος*). Σ. Ε. Λ.

γαγγῖτις *λίθος* *['Αρχ.]*. Στερεᾶς συστάσεως ὕλη, ἀπαντῶσα εἰς τὰς πετρελαιοφόρους ἐκτάσεις τῆς Μεσοποταμίας, αἵτινες καὶ τὸ πάλαι εἶχον ἑλκύσει τὴν προσοχὴν τῶν κατακτητῶν, τῶν Ρωμαίων τοῦ Πομπηΐου: «φέρει δὲ καὶ τὸν νάφθαν καὶ τὴν γαγγῖτιν λίθον, ἣν φεύγει τὰ ἑρπετὰ» (*Στραβ.* Didot 636,25). Σ. Ε. Λ.

γαγγλιακός, *—ή, —όν*· ὁ ἀνήκων εἰς τὰ γάγγλια: «γαγγλιακὸν σύστημα».

—γαγγλιακὸς πυρετὸς *['Ιατρ.]*. Λοιμώδης νόσος, συνήθως καλοήθης, ἣν χαρακτηρίζ ι πυρετικὴ κίνησις μικρᾶς διαρκείας μετὰ διογκώσεως τῶν τραχηλικῶν ἀδένων (γαγγλίων), ἥτις διατηρεῖται ἐπὶ περισσότερον χρόνον. Ἡ ὀνομασία αὕτη (Drüsenfieber) ἐδόθη τὸ πρῶτον τῷ 1882 ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ Αἰμ. Πφάϊφφερ τοῦ Βισβάδεν, ὅστις, περιγράφων διαφόρους περιπτώσεις, ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν τῶν παιδιάτρων ἐπὶ τῆς νοσήσεως ταύτης. Δὲν πρόκειται ὅμως περὶ εἰδικῆς μολύνσεως, ἀλλὰ περὶ κοινοτάτης τοιαύτης, ὀφειλομένης εἰς τὸν στρεπτόκοκκον ἢ τὸν πνευμονιόκοκκον ἢ καὶ εἰς ἄλλα μικρόβια.

Τοῦ γαγγλιακοῦ πυρετοῦ συνηθέστερον προηγεῖται μία τυπικὴ φαρυγγικὴ ἀμυγδαλῖτις, πολλάκις ὅμως ἡ μόνη τοπικὴ ἐκ ήλωσις τῶν προδρομικῶν συμπτωμάτων εἶναι ἁπλῆ ἐρυθρότης τῶν ἀμυγδαλῶν, ἥτις δύναται νὰ διέλθῃ ἀπαρατήρητος. Ἀποτόμως δέ, σχεδὸν συγχρόνως, ἐμφανίζονται τὰ συμπτώματα μιᾶς ὀξείας μολύνσεως, δηλ. πυρετὸς μέχρι 39° και 40°, διέγερσις, ἀνορεξία καὶ εἰς πλείστας περιπτώσεις ἔμετοι. Ἀκολουθεῖ διόγκωσις τῶν ἀδένων, κατ' ἀρχὰς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μονομερής, παρατηρουμένη ἐπὶ τοῦ ὀπισθίου χείλους τοῦ στερνοκλειδομαστοειδοῦς μυὸς ἢ παρὰ τὴν γωνίαν τῆς κάνω γνάθου καὶ σπανιώτερον εἰς τὸ πρόσθιον χεῖλος τοῦ στερνοκλειδομαστοειδοῦς. Ἐνίοτε ἡ διόγκωσις αὕτη ἐμφανίζεται καὶ εἰς τὰ δύο πλάγια τοῦ τραχήλου. Αἱ κινήσεις τῆς κεφαλῆς καὶ αὐτὴ πολλάκις ἡ κατάποσις προκαλοῦσι πόνους. Ἀργότερον εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπακολουθήσῃ δευτεροπαθὴς διόγκωσις τῶν μασχαλιαίων ἀδένων. Ἐπίσης προσβάλλονται πολλάκις οἱ περιτραχεϊκοὶ ἀδένες, προκαλοῦντες ἐμέτους καὶ βῆχα κοκκυτοειδῆ ἢ καὶ ὑπαμβλύτητά τινα κατὰ τὴν μεσοωμοπλατιαίαν χώραν. Οἱ βουβωνικοὶ καὶ οἱ μεσεντέριοι ἀδένες προσβάλλονται σπανιώτατα. Ἡ ἐξέλιξις τοῦ γαγγλιακοῦ πυρετοῦ εἶναι ποικίλη. Ὅταν ἔχωσι προσβληθῆ μόνον αἱ ἀδενικαὶ μᾶζαι τοῦ τραχήλου, ὁ πυρετὸς δὲν διαρκεῖ συνήθως περισσότερον τῶν 2 ἢ 3 ἡμερῶν. Εἰς ἄλλας ὅμως περιπτώσεις ὁ πυρετὸς ἐπιμένει ἐπὶ 8—10 ἡμέρας καὶ πλέον, αἱ περιπτώσεις δὲ αὗται συνοδεύονται πολλάκις μετά τινος διογκώσεως τοῦ ἥπατος καὶ τοῦ σπληνὸς καὶ ἐνίοτε λευκωματουρίας. Πάντως ἡ ἀδενοπάθεια ὑποχωρεῖ συνήθως μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ πυρετοῦ· ἐν τούτοις ἐνίοτε παραμένουν ἀκόμη ἐπὶ ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα ὀλίγοι τινὲς ἀδένες κατά τι διωγκωμένοι, ἀλλ' ἡ διαπύησις αὐτῶν εἶναι σπανιωτάτη.

Ἡ *διάγνωσις* καθίσταται δυσχερής, ὅταν ἡ ὑπερτροφία τῶν ἀδένων δὲν εἶναι ἀρκετὰ καταφανής.

Ἡ *θεραπεία* εἶναι ἁπλουστάτη. Κατὰ τὴν ὀξεῖαν περίοδον καλὸν εἶναι νὰ χρησιμοποιῆται ἡ συνήθης σχετικὴ ἀντισηψία τοῦ στόματος καὶ τοῦ φάρυγγος διὰ πλύσεων, γαργαρισμῶν κτλ., εἰς τὰς διογκώσεις δὲ τῶν ἀδένων. τὸ καλύτερον θεραπευτικὸν μέσον εἶναι τὰ θερμὰ ἐπιθέματα καὶ ὁ ἁπλοῦς ὑγρὸς ἀσηπτικὸς ἐπίδεσμος. Προφυλάξεις γενικῆς ὑγιεινῆς θὰ λαμβάνωνται καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς νόσου. Σ. ΒΕΡΑΣ

γάγγλιον (τὸ) καὶ συνηθ. ἐν τῷ πληθ. τὰ *γάγγλια* (ὁ ἀρχικὸς τύπος πιθανῶς *γαγγάλιον*)· ἀρχ., οἴδημα ὑπὸ τὸ δέρμα, εἰς τοὺς τένοντας καὶ συνδέσμους καὶ ἐγγὺς αὐτῶν.

— [ΑΝΑΤΟΜ.] Γάγγλια ἐν γένει εἶναι ὀγκώματα μικρά, διάφορα τὸ μέγεθος καὶ τὸ σχῆμα, ἀπαντῶντα τὸ μὲν ἐπὶ τῶν λεμφοφόρων ἀγγείων, τὸ δὲ ἐπὶ τῶν ἐγκεφαλονωτιαίων νεύρων, τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ συμπαθητικοῦ νευρικοῦ συστήματος. Καλοῦνται δὲ τὰ μὲν πρῶτα *λεμφικὰ γάγγλια* ἢ *λεμφογάγγλια*, τὰ δὲ δεύτερα *ἐγκεφαλονωτιαῖα* καὶ τὰ τελευταῖα *συμπαθητικά*.

Α') *Λεμφικὰ γάγγλια* ἢ *λεμφογάγγλια*. Εἶναι μικρὰ ᾠοειδῆ ἢ ὑποστρόγγυλα ὄργανα, παρεμβαλλόμενα ἐν τῇ πορείᾳ τῶν λεμφαγγείων ὡρισμένων χωρῶν τοῦ σώματος, ἔχοντα μέγεθος συνήθως ὅσον φασιόλου, χροιὰν ὑπέρυθρον, σύσπασιν εὐπαγῆ καὶ σχῆμα νεφροῦ. Καὶ ἡ μὲν μία πλευρὰ (ἢ τὸ χεῖλος) αὐτῶν διατιτραίνεται ὑπὸ τῶν εἰς αὐτὰ εἰσδυομένων λεμφαγγείων, τῶν *προσαγωγῶν*, ἡ δὲ ἑτέρα φέρει μικρὸν βοθρίον ἢ ἐντομήν, τὰς *πύλας*, δι' ἧς εἰσδύονται τὰ αἱμοφόρα ἀγγεῖα καὶ ἀναδύονται τὰ *ἀπαγωγὰ* λεμφαγγεῖα. Καί τινα μὲν τῶν λεμφογαγγλίων ἀπαντῶσι μονήρη, τὰ πλεῖστα δὲ καθ' ὁμάδας, συνηνωμένας διὰ τῶν προσαγωγῶν καὶ ἀπαγωγῶν ἀγγείων εἰς πλέγματα ἢ εἰς ἐπιμήκεις στοίχους ἢ ἁλύσεις, φερομένας κατὰ μῆκος τῶν αἱμοφόρων ἀγγείων, ἰδίως τῶν φλεβῶν. Ἀπαρτίζονται δ' ἐξ ἰνώδους κάψης ἢ ἐλύτρου, ἐκ φλοιώδους καὶ μυελώδους οὐσίας καὶ ἐκ λεμφικῶν κόλπων ἢ θυλακίων. Ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς κάψης ἐκπέμπονται ἰνώδη διαφράγματα εἰς τὰ ἐντός, συμβάλλοντα πρὸς ἄλληλα ἐγγὺς τῶν πυλῶν. Φλοιώδης δὲ καὶ καὶ μυελώδης οὐσία μετὰ τῶν λεμφικῶν κόλπων καὶ τῶν ἰνωδῶν διαφραγμάτων ἀποτελοῦσιν ἐντὸς τοῦ λεμφογαγγλίου δικτυωτόν, οὗ ἐν ταῖς δοκίσιν ἐγκλείονται λευκοκύτταρα. Τὰ λεμφογάγγλια εἶναι αἱ κύριαι ἑστίαι τῆς γενέσεως τῶν λεμφοκυττάρων (=λευκοκυττάρων, λευκῶν αἱμοσφαιρίων).

Β') ***Ἐγκεφαλονωτιαῖα γάγγλια.*** Ταῦτα, ἔχοντα μέγεθος ὅσον κόκκου σίτου, ἐρυθρόφαια καὶ συμπαγῆ, παριστῶσι τὴν συμβολὴν τῶν ριζῶν τῶν ἐγκεφαλονωτιαίων νεύρων, ἐν τῇ πορείᾳ τῶν ὁποίων παρεμβάλλονται. Ἰδίᾳ δὲ ὡς πρὸς τὰ νωτιαῖα γάγγλια, ταῦτα κεῖνται ἐν τοῖς μεσοσπονδυλίοις τρήμασι, δι' ὧν ἡ ὀπισθία ρίζα τῶν νωτιαίων νεύρων ἐξερχομένη συνάπτεται πρὸς τὰ σύστοιχα γάγγλια. Ἀποτελοῦνται δ' ἐν γένει τὸ ἐγκεφαλονωτιαῖα γάγγλια ἐκ διπλοῦ ἐλύτρου, ἐκ γαγγλιακῶν κυττάρων καὶ νευρικῶν ἰνῶν, αὐτοχθόνων, συμπαθητικῶν καὶ ἐγκεφαλονωτιαίων.

Γ') ***Γάγγλια τοῦ συμπαθητικοῦ νευρικοῦ συστήματος***. Ταῦτα ἀπαρτίζονται ἐκ δύο στοίχων γαγγλίων, *συμπαθητικῶν* καλουμένων, κειμένων ἑκατέρωθεν τῆς σπονδυλικῆς στήλης κατὰ μῆκος αὐτῆς ἀπὸ τῆς κεφαλῆς μέχρι τοῦ κόκκυγος, 20—25 τὸν ἀριθμόν, συναπτομένων δὲ πρὸς ἄλληλα ἔνθεν μὲν πρὸς τὰ τοῦ αὐτοῦ στοίχου διὰ βραχέων καθέτων νευρικῶν στελεχίων, τῶν *μεσογαγγλίων στελεχίων*, ἔνθεν δὲ πρὸς τὰ τοῦ ἑτέρου στοίχου δι' ἐγκαρσίων νηματίων, διηκόντων μεταξὺ δύο ἀντιστοίχων γαγγλίων καὶ καλουμένων *μεσογαγγλίων συνδέσμων*. Διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων τὰ γάγγλια τὸ μέγεθος καὶ τὸ σχῆμα· καὶ πῇ μὲν κεῖνται ἐγγὺς ἀλλήλων, πῇ δὲ πόρρω. Συνάπτονται δὲ δι' ἀναστομωτικῶν κλάδων μετὰ τῶν ἐγκεφαλονωτιαίων νεύρων. Καὶ πολλαχοῦ μὲν ἓν συμπαθητικὸν γάγγλιον συνάπτεται *μόνον πρὸς ἓν νωτιαῖον νεῦρον*, ὡς ἐν τῇ θωρακικῇ μοίρᾳ, ἀλλαχοῦ δὲ ὁ ἀριθμὸς τῶν γαγγλίων εἶναι μικρότερος τοῦ τῶν ἐγκεφαλονωτιαίων νεύρων τοῦ συστοίχου χώρου, ὡς ἐν τῇ αὐχενικῇ μοίρᾳ, ἐν ᾗ 2—3 γάγγλια ἀπαντῶσιν, ὧν ἕκαστον συνάπτεται πρὸς πλείονα τοῦ ἑνὸς ἐγκεφαλονωτιαῖα νεῦρα. Πλὴν δὲ τῶν ἑκατέρωθεν τῆς σπονδυλικῆς στήλης γαγγλίων τούτων ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα συμπαθητικὰ γάγγλια ἐπὶ τῶν ἐν τοῖς κύτεσι τοῦ σώματος διαπλουμένων σπλαγχνικῶν ἢ συμπαθητικῶν πλεγμάτων, συμμίκτων ὡς τὰ πολλὰ μετ' ἀποβλαστημάτων τῶν ἐγκεφαλονωτιαίων νεύρων, καὶ καλούμενα πρὸς διαστολὴν *περιφερικὰ γάγγλια* (βλ. καὶ λ. συμπαθητικὸν νεῦρον). Συνίστανται δὲ τὰ συμπαθητικὰ γάγγλια ἐξ ἐλύτρου συνδετικοῦ ἱστοῦ, ἐκ νευρικῶν κυττάρων καὶ ἐκ δεσμίδων νευρικῶν ἰνῶν, ἐγκεφαλονωτιαίων καὶ συμπαθητικῶν.

Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

— [ΚΤΗΝΙΑΤΡ.] Ἐν τῇ κτηνιατρικῇ παθολογίᾳ καλοῦνται *γάγγλια* αἱ σκληραὶ κύστεις, αἱ προερχόμεναι ἐκ παλαιῶν *ὑδαταρθρώσεων* (δηλαδὴ ἐξ ἐπισωρεύσεως ὀρώδους ὑγροῦ εἴς τινας τῶν ἀρθρώσεων), ἐντὸς τῶν ὁποίων τὸ *ἀρθροσίαλον* (ὑγρὸν περιεχόμενον ἐντὸς τοῦ θύλακος τῶν ἄρθρων) στερεοποιεῖται. Τὰ γάγγλια ἔχουσι μορφὴν μικρῶν ἀπεστρογγυλωμένων οἰδημάτων, ἅτινα εἶναι τοποθετημένα κατὰ τὴν διαδρομὴν τῶν τενόντων καὶ εἰδικῶς ἐπὶ τῶν καμπτήρων τενόντων τῶν προσθίων μελῶν. Εἰς τὰς περισσοτέρας περιπτώσεις τὰ γάγγλια ἀναφαίνονται μετὰ βίαιον βάδισμα ἢ βιαίας κινήσεις τῶν ποδῶν ἢ ἐκ μωλωπισμοῦ· κατὰ τὴν τελευταίαν περίπτωσιν ἀποτελοῦνται ἐκ κύστεων περιεχουσῶν λευκωματῶδες ὑγρόν, ὅπερ συγκοινωνεῖ μὲ τὸν θύλακον τῶν τενόντων. Δ. Ν. Π.

— ***γάγγλιον αἰθουσαῖον*** ἢ ***σπαρπαῖον*** *['Ανατ.]*. Πυρὴν αἰσθητικὸς ἐκφυτικὸς τοῦ ἀκουστικοῦ νεύρου, κατασκηνῶν ἐντὸς τοῦ λιθοειδοῦς ὀστοῦ.

— ***γάγγλιον γονάτιον*** *['Ανατομ.]*. Πυρὴν τῆς αἰσθητικῆς μοίρας τοῦ προσωπικοῦ νεύρου (τοῦ διαμέσου νεύρου), κείμενος ἐν τῷ λιθοειδεῖ ὀστῷ παρὰ τὸ νόθον στόμιον τοῦ πόρου (Φαλοπιανοῦ) τοῦ προσωπικοῦ νεύρου, εἰς οὗ τὸ γόνυ προσκολλᾶται· ἐξ αὐτοῦ ἐκφύονται οὐ μόνον αἱ ἶνες τοῦ διαμέσου νεύρου, ἀλλὰ καὶ αἱ τῆς χορδῆς τοῦ τυμπάνου.

— ***γάγγλιον ἑλικοειδὲς*** *['Ανατομ.]*. Πυρὴν τοῦ κοχλιακοῦ ἢ ἰδίως ἀκουστικοῦ νεύρου, κείμενος ἐν τῷ κοχλίᾳ.

— ***γάγγλιον ὀφθαλμικὸν*** ἢ ***ἀκτινωτὸν*** *['Ανατ.]*. Συμπαθητικὸν γάγγλιον ὅπερ συνάπτεται μὲν μετὰ τοῦ ὀφθαλμικοῦ νεύρου (τοῦ πρώτου κλάδου τοῦ τριδύμου νεύρου, τοῦ ἐκ τοῦ γασσερείου ἢ μηνοειδοῦς γαγγλίου ἐκφυομένου), ἀλλὰ κυρίως εἶναι προσάρτημα τοῦ κοινοῦ κινητικοῦ νεύρου· κεῖται ἐν τῷ ὀπισθίῳ μέρει τοῦ ὀφθαλμικοῦ κόγχου ἐπὶ τὰ ἐκτὸς τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου.

— ***γάγγλιον σφαγιτιδικὸν*** καὶ ***γάγγλιον ὀζῶδες*** (ἢ ***πλεγματῶδες***) *['Ανατομ.]*. Τὰ δύο ταῦτα γάγγλια, ὅμοια πρὸς νωτιαῖα, ἀποτελοῦσι τοὺς αἰσθητικοὺς ἐκφυτικοὺς πυρῆνας τοῦ πνευμονογαστρικοῦ νεύρου· κεῖνται δ' ἐγγὺς ἀλλήλων, ἐμβεβλημένα ἐν τῇ πορείᾳ τοῦ πνευμονογαστρικοῦ κατὰ τὴν δίοδον αὐτοῦ διὰ τοῦ σφαγιτιδικοῦ τρήματος τοῦ κρανίου.

— ***γάγγλιον σφαγιτιδικὸν*** ἢ ***μυλλέρειον*** (Ehrenritter) καὶ ***γάγγλιον λιθοειδὲς*** (Andersch) *['Ανατ.]*. Ταῦτα κείμενα, τὸ μὲν σφαγιτιδικὸν ἐν τῷ σφαγιτιδικῷ τρήματι, τὸ δὲ λιθοειδὲς ἐν τῷ λιθοειδεῖ βοθρίῳ τῆς κάτω ἐπιφανείας τοῦ λιθοειδοῦς ὀστοῦ, χορηγοῦσιν ἶνας αἰσθητικὰς καὶ αἰσθητηρίους εἰς τὸ γλωσσοφαρυγγικὸν νεῦρον.

— ***γάγγλιον σφηνοϋπερώϊον*** ἢ ***ρινικὸν*** ἢ ***μικελιανὸν*** *['Ανατομ.]*. Συμπαθητικὸν γάγγλιον, συναπτόμενον μετὰ τοῦ ἄνω γναθικοῦ νεύρου (δευτέρου κλάδου τοῦ τριδύμου) καὶ κατασκηνοῦν ἐν τῷ πτερυγοϋπερωΐῳ βόθρῳ

— ***γάγγλιον ὑπογνάθιον*** ἢ ***γλωσσικὸν*** *['Ανατ.]*. Συμπαθητικὸν ὂν τὸ γάγγλιον τοῦτο συνάπτεται μετὰ τοῦ κάτω γναθικοῦ νεύρου· κεῖται ὕπερθεν τοῦ ὑπογναθίου ἀδένος, ἀμέσως κάτωθεν τοῦ γλωσσικοῦ νεύρου.

— ***γάγγλιον ὠτικὸν*** ἢ ***ἀρνόλδειον*** *['Ανατομ.]*. Συμπαθητικὸν ὂν καὶ τοῦτο συνάπτεται, ὡς καὶ τὸ ὑπογνάθιον, μετὰ τοῦ κάτω γναθικοῦ νεύρου (τρίτου κλάδου τοῦ τριδύμου) παρὰ τῇ ἐξόδῳ αὐτοῦ ἐκ τοῦ ᾠρειδοῦς τρήματος. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

γαγγλιοειδὴς (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ὁ ἔχων σχῆμα γαγγλίου, ὁ πρὸς γάγγλιον ὅμοιος· ἄλλως *γαγγλιώδης*.

γαγγλίωμα (τὸ) *['Ιατρ.]*. Ὅρος ἐκπεσὼν εἰς ἀχρηστίαν καὶ σημαίνων ὄγκον λεμφικοῦ γαγγλίου ἐν γένει.

Γάγγρα ἢ ***Γάγγραι*** *[Γεωγρ.]*. Πόλις ἀρχαιοτάτη τῆς Παφλαγονίας (Πόντου), κειμένη ἐπὶ τοῦ ρύακος Ταντλὶ-σοῦ, παραποταμίου τοῦ Ἅλυος, 100 περίπου χιλιόμετρα ΒΑ. τῆς Ἀγκύρας. Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἦτο πρωτεύουσα τῆς Παφλαγονίας. Ὑπετάγη ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Λυδῶν Κροίσου (ΣΤ' π. Χ.), μετ' ὀλίγον ὑπὸ τοῦ Κύρου τοῦ μεγάλου καὶ εἶτα (Δ' αἰῶνα) ὑπὸ τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου περιῆλθεν ἐναλλὰξ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ἀντιγόνου, τοῦ Λυσιμάχου καὶ τοῦ Σελεύκου, μεθ' ὃ ἀνέκτησε τὴν ἐλευθερίαν της. Τῷ 121 ὑπήχθη εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Πόντου καὶ τῷ 63 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων καὶ ὡρίσθη ἕδρα τῆς ἐπαρχίας Παφλαγονίας, τοιαύτη δὲ παρέμεινε καὶ κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους μέχρι τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, ὅτε κατεκτήθη ὑπὸ τῶν Τούρκων. Τῷ 1126 Ἰωάννης Β' ὁ Κομνηνὸς (1118—1143) ἐκστρατεύσας κατὰ τῶν ἐν Παφλαγονίᾳ Τούρκων ἐκυρίευσε τὴν Κασταμῶνα, εἶτα δὲ ἐπολιόρκησε τὴν Γάγγραν καὶ διὰ τῶν πετροβόλων μηχανῶν ἤρξατο βάλλων κατὰ τῶν ἐντὸς τῶν τειχῶν οἰκιῶν, οὕτω δ' ἐνέπνευσε τοιοῦτον τρόμον εἰς τοὺς ἐν τῇ πόλει Τούρκους, ὥστε ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ παραδώσωσιν αὐτὴν ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ ἀπέλθωσιν ἀνενόχλητοι. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἰωάννου, ἐπελθόντες κατὰ τῆς Γάγγρας πολυάριθμοι Τοῦρκοι ἐπολιόρκησαν αὐτὴν καὶ διὰ τῆς πείνης ἐξηνάγκασαν τὴν μικρὰν αὐτῆς φρουρὰν νὰ παραδοθῇ. Ἔκτοτε ἡ Γάγγρα παρέμεινεν ὑπὸ τοὺς Τούρκους.

Σήμερον καλεῖται *Κάγγαρι* ἢ *Τσάγγρη*, ἔχει 18 χιλιάδας κατοίκων, εἶναι πρωτεύουσα σαντζακίου τοῦ βιλαετίου Κασταμονῆς καὶ συγκοινωνεῖ μετὰ τοῦ Εὐξείνου δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ, ἥτις διερχομένη διὰ τῆς Κασταμῶνος (Κασταμονῆς) καταλήγει εἰς τὴν παραλίαν Ἰωνόπολιν (Ἰνέμπολιν).

Ν. ΚΑΛΟΜΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

— *['Εκκλησ.]* Ἀπὸ ἐκκλησιαστικῆς ἀπόψεως ἡ Γάγγρα κατέχει ἀρκετὰ ἐνδιαφέρουσαν θέσιν μεταξὺ τῶν πόλεων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἂν καὶ ἡ ἱστορία της εἶναι εἰς πολλὰ σημεῖα σκοτεινή. Εἶναι ἄγνωστον πότε ἱδρύθη ἡ πρώτη χριστιανικὴ κοινότης τῆς πόλεως καθὼς καὶ ὅλη ἡ ἱστορία της κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας. Μόνον ἀπὸ τὸν συναξαριστὴν τῆς Ἐκκλησίας μᾶς εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐνταῦθα ἐμαρτύρησεν ὁ ἅγιος *Καλλίνικος*, ἄγνωστον ὅμως ἐπὶ ποίου διωγμοῦ. Ἐνταῦθα, περὶ τὸ 358, συνῆλθε τοπικὴ σύνοδος (6λ. κατωτ. Γάγγρας ***σύνοδος***).

Ἡ σπουδαιότης τῆς μητροπόλεως Γαγγρῶν φαίνεται ἐκ τοῦ ἐπὶ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ (886—911) δημοσιευθέντος συνταγματίου, τοῦ περιέχοντος τὴν ἱεραρχικὴν τάξιν τῶν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὑπαγομένων μητροπόλεων. Ἐν τούτῳ ἡ μητρόπολις τῶν Γαγγρῶν κατεῖχε τὴν ΙΕ' θέσιν, ἔχουσα τρεῖς ὑποκειμένας ἐπισκοπάς, τὴν *Ἰννουπόλεως*, *Δαδύβρων* καὶ *Συρῶν*, ὁ δὲ μητροπολίτης ἔφερε τὸν τίτλον «ἔξαρχος πάσης Παφλαγονίας». Μᾶς εἶναι δὲ ἄλλοθεν γνωστὸν ὅτι καὶ ἡ ἐπισκοπὴ τῆς *Ἀμάστριδος* ὑπέκειτο διοικητικῶς εἰς τὴν μητρόπολιν Γαγγρῶν, ἀλλ' ἡ ἐξάρτησις αὕτη ἔπαυσε λήγοντος τοῦ Η' αἰῶ-

Digitized by Google

νος, ὅτε ἡ Ἄμαστρις ἐπροβιβάσθη εἰς μητρόπολιν. Ἐπὶ Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου (1282—1328) ἡ μητρόπολις Γάγγρας ὑπεβιβάσθη εἰς ΙΗ΄. Μητροπολῖται τῆς ἐκκλησίας Γαγγρῶν, γνωστοὶ ἐκ τῶν πρακτικῶν τῶν συνόδων, εἶναι οἱ ἑπόμενοι: 1) *Ὑπάτιος*, ὅστις παρεκάθησεν εἰς τὴν Α΄ ἐν Νικαίᾳ οἰκουμενικὴν σύνοδον τὸ ἔτος 325 μ. Χ. 2) *Δῖος*, προεδρεύσας τῷ 360 τῆς ἐν Γάγγραις συνελθούσης τοπικῆς συνόδου. 3) *Βασιλείδης*, περὶ τὸ τέλος τοῦ Δ΄ αἰῶνος. 4) *Βοσπόριος* παρακαθήσας εἰς τὴν ἐν Ἐφέσῳ τῷ 431 συγκροτηθεῖσαν Γ΄ οἰκουμενικὴν σύνοδον. 5) *Καλλίνικος*, περὶ τὴν τετάρτην δεκαετηρίδα τοῦ Ε΄ αἰῶνος. 6) *Πέτρος*, παρακαθήσας εἰς τὴν Δ΄ οἰκουμενικὴν σύνοδον ἐν Χαλκηδόνι τῷ 451. 7) *Θεόδωρος*, ἄγνωστον πότε ἀκμάσας. 8) *Ἀλέξανδρος*, παρακαθήσας εἰς τὴν Ε΄ οἰκουμενικὴν σύνοδον τῷ 553 ἐν Κωνσταντινουπόλει. 9) *Ἀλύπιος*, συμμετασχὼν εἰς τὴν ΣΤ΄ οἰκουμενικὴν σύνοδον ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 680. 10) *Σέργιος*, παρακαθήσας τῷ 691 εἰς τὴν Πενθέκτην λεγομένην σύνοδον. 11) *Μαρκελλῖνος*, ἀκμάσας περὶ τὰ μέσα τοῦ Η΄ αἰῶνος. 12) *Κωνσταντῖνος*, παρευρεθεὶς εἰς τὴν Ζ΄ οἰκουμενικὴν σύνοδον ἐν Νικαίᾳ τῷ 787. 13) *Βασίλειος*, λαβὼν μέρος εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Ἰγνατίου τῷ 869 συγκροτηθεῖσαν σύνοδον ἐν Κωνσταντινουπόλει πρὸς καθαίρεσιν τοῦ Φωτίου. 14) *Νικόλαος*, διαδεχθεὶς τὸν Βασίλειον, ἄγνωστον πότε ἀποθανών. 15) *Στέφανος*, συμμετασχὼν εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Φωτίου τῷ 879 συγκροτηθεῖσαν ἐν Κωνσταντινουπόλει σύνοδον. 16) *Πέτρος Β΄*, ἀκμάσας εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Ι΄ αἰῶνος. 17) *Χρυσόστομος*, ἀκμάσας περὶ τὰ μέσα τοῦ Ι΄ αἰῶνος. 18) *Νικηφόρος*, ἀναφερόμενος τῷ 1082. 19) *Ἰωάννης*, ἀκμάσας κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΒ΄ αἰῶνος. 20) *Θεόδωρος*, μνημονευόμενος τὸ ἔτος 1197. Ἡ περαιτέρω ἱστορία τῆς μητροπόλεως εἶναι ἄγνωστος, καθὼς ἐπίσης ἄγνωστον εἶναι καὶ πότε, μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν Τούρκων ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἐξέλιπεν ὁλοσχερῶς ὁ Χριστιανισμὸς τῆς πόλεως καὶ τῆς περιφερείας. Α. Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

—**Γάγγρας** *σύνοδος*. Συνῆλθε, τὸ πιθανώτερον, τῷ 358, ἀπετελέσθη ἐκ 50 ἢ 60 ἐπισκόπων καὶ ἐξέδωκεν εἴκοσι κανόνας, δι᾿ ὧν κατεδίκασε τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ ἐπισκόπου Σεβαστείας *Εὐσταθίου*, οἱ ὁποῖοι ἀπεδοκίμαζον τὸν γάμον, ἀπηγόρευον τὴν χρῆσιν τῶν κρεάτων, ὑπεχρέουν τοὺς δούλους ν᾿ ἀποχωρισθῶσι τῶν ἑαυτῶν κυρίων καὶ τὰ τέκνα τῶν ἑαυτῶν γονέων, ἐπὶ τῇ προφάσει νὰ ἀναγκάσωσιν αὐτοὺς νὰ ἄγωσιν αὐστηρότερον βίον, ἐνήστευον τὴν Κυριακὴν κλπ. [Πρβλ. *Ἐπιφαν.* «Αἱρ.» 61, *August.* «Haer.» 40, *Σωκράτους* «Ἐκκλ. Ἱστορ.» ΙΙ, 43 καὶ *Mansi* tom. II, p. 1095 καὶ ἑξῆς.] Ν. Κ. ΚΑΨΗΣ

γάγγραινα (ἡ), *—ης*· τοπικὴ νέκρωσις τῶν ἱστῶν μέρους τινὸς τοῦ σώματος, ἀκολουθουμένη ὑπὸ σήψεως, τοπικὸς τρόπον τινὰ θάνατος· κοιν. *γκάγκραινα* ἢ *κάγκραινα*· || μεταφρ. βαθμιαία καταστροφή: «κοινωνικὴ γάγγραινα».

—*[Ἰατρ.]* Ἡ γάγγραινα, ἀναλόγως τῶν προκαλούντων αὐτὴν αἰτίων, ἐμφανίζει ἀπὸ ἰατρικῆς ἀπόψεως τρεῖς μορφάς:

Α΄) *Γάγγραινα ἀεριογόνος* ἢ *γαγγραινώδης σηψαιμία*. Ἡ σηπτικὴ αὕτη λοίμωξις, συχνὴ ἄλλοτε ἐπὶ τῆς προαντισηπτικῆς ἐποχῆς μέχρι καὶ τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου, εἶχε καταστῆ σπανία ἐν τοῖς νεωτέροις πολέμοις, ἄγνωστος δὲ σχεδὸν τῇ ἀστικῇ χειρουργικῇ, ὅτε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἀνέκυψε καὶ πάλιν ἀθρόα καὶ ἄκρως ἐπίφοβος, χαρακτηριζομένη διὰ τῆς βραχὺ μετὰ τὸν τραυματισμὸν νεκρωτικῆς ἀποσυνθέσεως τῶν ἱστῶν μετ᾿ ἀναπτύξεως ἀερίων. Ἄλλοτε γενεσιουργὸς συντελεστὴς τῆς λοιμώξεως ταύτης ἐθεωρεῖτο μόνον τὸ σηπτικὸν βακτηρίδιον τοῦ Pasteur, φύσει ἀναερόβιον, ἀλλ᾿ αἱ ἔρευναι κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον ἀνεκάλυψαν καὶ ἕτερα ἀναερόβια βακτηρίδια, πρόξενα τῆς γαγγραίνης: τὸ ἐλυτροφόρον ἀεριογόνον βακτηρίδιον τοῦ Welch ἢ τὸ διαθλαστικόν, τὸ ἐμφυσηματῶδες κ. τ. λ. Ἀλλὰ πρὸς γένεσιν τῆς γαγγραίνης ἀπαιτεῖται σχεδὸν πάντοτε ἡ συμβολὴ καὶ κοινῶν μικροβίων (σταφυλοκόκκου, στρεπτοκόκκου, κολοβακτηριδίου κλπ.). Τὰ διὰ θραυσμάτων ὀβίδων, χειροβομβίδων, τὰ μετ᾿ ἐποστρακισμὸν τραύματα εἶναι τὰ ἐφ᾿ ὧν συχνότερον ἀναπτύσσεται ἡ σηπτικὴ αὕτη λοίμωξις, καὶ ἰδίᾳ τὰ τυφλά, τὰ βαθέα, τὰ σκολιά, τὰ δυσπρόσιτα τῷ ἀέρι, τὰ συντεθλασμένα, τὰ μετὰ κατάγματος ἀποθραυστικοῦ, καὶ ἐξαιρέτως τὰ ἐν οἷς ἀλλότρια σώματα καὶ δὴ λακίδες ἱματισμοῦ ἔχουσιν εἰσφρήσει· καὶ τὰ πολλαπλᾶ δὲ τραύματα, ἔστωσαν καὶ ἀβαθῆ, εἶναι λίαν κινδυνώδη, οἷα μάλιστα τὰ διὰ χειροβομβίδων. Ἡ βαρύτης τῶν τραυμάτων εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν ποσότητα τῶν εἰς αὐτὰ ἀπαγομένων διὰ τῶν βλημάτων λειψάνων ἱματισμοῦ· ἡ δὲ ποσότης αὕτη εἶναι τόσῳ μείζων, ὅσῳ μᾶλλον ἀνώμαλος καὶ μείζων εἶναι ἡ ἐπιφάνεια, μεθ᾿ ἧς τὸ βλῆμα πλήττει. Τὰ μέγιστα δὲ συνεβάλλοντο εἰς γένεσιν γαγγραινῶν καὶ ἡ ἐνδιαίτησις τῶν μαχητῶν ἐντὸς τῶν χαρακωμάτων, ἡ παχυλὴ ρυπαρία τοῦ ἱματισμοῦ καὶ τοῦ σώματος τῶν ἀνδρῶν καὶ ἡ παραμονὴ αὐτῶν τραυματιζομένων ἐπὶ ἐδάφους βορβορώδους καὶ μεστοῦ ἀκαθαρσιῶν. Ἡ δ᾿ ἐφαρμοζομένη ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης τεχνητὴ περίσφιγξις τοῦ μέλους δι᾿ ἰσχαίμων πιέστρων, ὅταν παρατείνηται πέραν τοῦ προσήκοντος χρονικοῦ ὁρίου, δημιουργεῖ τὰς βαρυτέρας μορφὰς τῆς γαγγραίνης. Μετὰ βραχεῖαν ἐπώασιν, ἀπὸ ὡρῶν τινῶν (5—6) μέχρι 3—4 ἡμερῶν, ἡ πάθησις ἐκδηλοῦται. Ὅσῳ βραχυτέρα ἡ ἐπώασις, τόσῳ βαρυτέρα καὶ βιαιοτέρα ἡ γάγγραινα (κεραυνοβόλος). Φλεγμονώδης ἐξοίδησις καταλαμβάνει τὴν περὶ τὸ τραῦμα χώραν, σκληρά, περιτενής, βαθύχρους· ἀέρια συγχρόνως διηθοῦσι τοὺς ἱστούς, ἡ δὲ δακτυλικὴ πίεσις διακριβοῖ κριγμοὺς λεπτούς, δηλωτικοὺς τῆς ἀναπτύξεως ἀερίων *(κριγμῶδες ἐμφύσημα)*· δυσοσμία πτωματικὴ ἀφόρητος, ἰδιάζουσα τῇ γαγγραίνῃ, σημεῖον διαγνωστικὸν ταύτης ἐκ τῶν πρώτων καὶ βεβαιοτέρων· φλύκταιναι εὑρεῖαι ἐπὶ τοῦ δέρματος. Τὸ τραῦμα, ὑπόφαιον τὴν ὄψιν, σηπεδονῶδες, ἐκκρίνει ὑγρὸν ἰχωρῶδες, κάκοσμον, φυσαλιδῶδες. Νεκρωτικὴ ἀποσύνθεσις τῶν ἱστῶν καθ᾿ ὅλου· τεμνομένων τῶν ἱστῶν καὶ αὐτῶν τῶν αἱμοφόρων ἀγγείων, οὐδεμία ρύσις αἵματος. Ἡ θερμοκρασία συνήθως ὑψηλὴ (40^{0}—41^{0}), ἄλλοτε μετρία (38^{0},5—38^{0}). Ἡ ἀεριογόνος γάγγραινα ἐμφανίζει ὁτὲ μὲν πορείαν ὀξεῖαν, ἀλλ᾿ ὄχι κεραυνοβόλον, ὁτὲ δὲ ὑπεροξεῖαν, κεραυνοβόλον. Ἐν ἀμφοτέραις ταῖς περιπτώσεσιν αἱ τοπικαὶ ἀλλοιώσεις καὶ τὰ γενικὰ συμπτώματα εἶναι τὰ αὐτά, διάφορος δὲ μόνον ἡ ἔντασις τῆς ἐξελίξεως. Ἐπὶ τῆς ὀξείας γαγγραίνης, εἶναι δυνατὴ ἡ ἴασις δι᾿ ἐγκαίρου χειρουργικῆς ἐπικουρίας· ἐπὶ δὲ τῆς κεραυνοβόλου ἡ πορεία εἶναι ἐνίοτε τοσοῦτον ὀξεῖα, ὥστε τοπικὰ καὶ γενικὰ φαινόμενα κατάρχονται ὁμοχρόνως· ὥρας τινὰς μετὰ τὸν τραυματισμὸν ὅλον τὸ μέλος γαγγραινοῦται καὶ ἐν 2—3 ἡμέραις ὁ κορμὸς (κοιλία, θώραξ, ράχις) ἁλίσκεται ὑπὸ μφυσήματος κριγμώδους. Ὁ θάνατος εἶναι ἡ συνήθης ἔκβασις. Παρὰ τὰς δύο ταύτας μορφὰς γαγγραίνης ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι ἧττον βαρεῖαι καὶ ἄλλαι σχετικῶς ἠπιώτεραι. Τοιαῦται δ᾿ ἦσαν συνήθως αἱ γάγγραιναι κατὰ τὰς μετέπειτα περιόδους τοῦ μακροῦ πολέμου. Ἡ πεῖρα τῶν χειρουργῶν οὐ μόνον τὴν συχνότητα τῆς προκειμένης γαγραίνης ἠλάττωσε βαθμηδόν, ἀλλὰ καὶ τὴν βαρύτητα αὐτῆς ἐμετρίασε σπουδαίως.

Θεραπεία: Οἱ φέροντες τραύματα διὰ θραυσμάτων ὀβίδων, χειροβομβίδων κ.τ.λ. διακομίζονται ὡς τάχιστα εἰς τὰ χειρουργικὰ κέντρα, ἔνθα ἐνεργεῖται ἡ προσήκουσα χειρουργικὴ ἐπέμβασις· τομαὶ πολλαπλαῖ, ἐξαίρεσις παρασχίδων, ρακῶν ἱματισμοῦ καὶ ἐν γένει κένωσις τοῦ τραύματος ἀπὸ παντὸς ἀλλοτρίου σώματος, ἀπὸ παντὸς λοιμώδους περιεχομένου καὶ κάθαρσις αὐτοῦ καθ᾿ ὅλους τοὺς μυχοὺς καὶ τὰς κρύπτας πρὸς πρόληψιν τῆς γαγγραίνης ἢ πρὸς ἀναχαίτισιν αὐτῆς ἐκραγείσης. Εἰς τὰ παντοῖα ἀντισηπτικά, ὧν χρῆσις ἐγένετο μετὰ τὴν τοιαύτην κάθαρσιν (βάμμα ἰωδίου, ὀξυγονοῦχον ὕδωρ, φαινικὸν ὀξύ, αἰθὴρ ἁπλοῦς ἢ ἰωδοφορμιοῦχος, νιτρικὸς ἄργυρος, τὸ ὑγρὸν τοῦ Dakin κλπ.) προσετέθησαν καὶ ἡ «*φυσιολογικὴ*» μέθοδος τοῦ *Wright* δι᾿ ὑπερτονικοῦ διαλύματος χλωριούχου νατρίου καὶ ἡ τοῦ *Delbet* διὰ διαλύματος χλωριούχου νατρίου μαγνησίου. Ἡ σωσιμέλεια δέον νὰ ἐπιδιώκηται ὡς δυνατόν. Ὁ δὲ ἄμεσος ἀκρωτηριασμὸς ἐπιβάλλεται καὶ δὴ ὅσον τάχιον ἐπὶ γαγγραίνης ἀεριογόνου βεβαίας μετὰ προϊούσης τάσεως πρὸς ἐπέκτασιν· ὁ δὲ ὀψιτέλεστος ἐνδείκνυται, ὅταν μετὰ πᾶσαν ἄλλην χειρουργικὴν ἐπικουρίαν ἡ γάγγραινα ἐξακολουθῇ ἐξελισσομένη ἀπειλητικὴ τῆς ζωῆς. Ἡ ὀροθεραπεία ἡ *προληπτικὴ* ὑπεβίβασε τὴν συχνότητα τῆς γαγγραίνης ἀπὸ 16% εἰς 4%, ἡ δὲ *θεραπευτικὴ* ἐβελτίωσε τὸ προγνωστικὸν αὐτῆς.

Β΄) *Γάγγραινα νοσοκομειακή*. Ἐπιπλοκὴ τῶν τραυμάτων μολυσματικὴ καὶ ἐπιδημική, παραγομένη ὑπὸ τοῦ βακτηριδίου τοῦ Vincent, ἐγκαθισταμένη δὲ κυρίως ἐπὶ τραυμάτων εὐρέων, ἀρτιγενῶν ἢ οὔ, κακῶς ἐπιδεδεμένων, ἐν μολύνσει διατελούντων. Προϋπάρχουσα καχεκτικὴ κατάστασις, γενικὴ ἐξασθένησις, πύκνωσις τῶν νοσηλευομένων, πλημμελὴς διακομιδὴ κ.τ.λ. λογίζονται προδιαθετικὰ αἴτια. Ἐκλιποῦσα σχεδὸν ἐν τῇ ἀστικῇ χειρουργικῇ, ἐπιφαίνεται ἐνίοτε ἐν πολέμοις, ὡς συνέβη ἰδίως ἐν τῷ τῆς Χιλῆς (1891), τῆς Μαδαγασκάρης (1895—1896) κτλ. Ἐκδηλοῦται ὑπὸ δύο μορφάς, τὴν *ἑλκώδη* ἢ *διφθεριτικήν*, οὖσαν ἐλαφράν, καὶ τὴν *πολτώδη* ἢ *σηπεδονώδη*, μορφὴν πολλῷ συχνοτέραν καὶ βαρυτέραν, ἀπολήγουσαν ἐν τοῖς πάλαι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς θάνατον. Τὸ προγνωστικόν, βαρὺ ἄλλοτε, ἀπέβη τανῦν πολλῷ βέλτιον.

Γ΄) *Γάγγραινα τραυματική*. Αἰτίαι ταύτης εἶναι: 1) ἡ ἄμεσος φθορὰ τῶν ἱστῶν, ἡ ἀπότοκος συνθλάσεως, συνθρύψεως δι᾿ ὀβίδος ἢ θραύσματος ταύτης ὀγκώδους ἢ καὶ διὰ βολίδος ἐλαυνομένης ὑπὸ μεγάλης ταχύτητος· 2) κυκλοφορικαὶ διαταραχαί, οἷαι ἀρτηριακὴ ἔμφραξις διὰ θρομβώσεως, ἐμβολῆς, πιέσεως ἐκ τῶν ἔξωθεν, ἢ ἐκ τῶν πέριξ, ὡς λ. χ. δι᾿ ἰσχαίμων πιέστρων, ἀνευρυσματικοῦ αἱματώματος, παρασχίδος. Ἡ ἀπόφραξις φλεβὸς σπανίως ἐπάγεται γάγγραιναν. Παραδέχονται δύο μορφὰς γαγγραίνης τραυματικῆς, τὴν *ξηρὰν ἀσηπτικήν*, ἥτις ἀναπτύσσεται ἄνευ ἐπιδράσεως μικροβιακῆς (ὡς ἐπὶ κυκλοφορικῶν διαταραχῶν), καὶ τὴν *ὑγράν*, ἀναπτυσσομένην ἐπὶ ἱστῶν ἤδη νεκρωμένων (ὡς ἐπὶ συνθρύψεως, καταστροφῆς τῶν ἱστῶν), μολυνομένων δὲ ἀρχικῶς ἢ ἐπιγενῶς ὑπὸ μικροβίων οὐχὶ εἰδικῶν τῆς σήψεως (σαπροφύτων, πυογόνων).

Ἐνταῦθα καταλεκτέον καὶ τὰς γαγγραίνας τὰς ἐκ δράσεως φυσικῆς ἢ χημικῆς προξενουμένας (ψῦχος μέγα, θερμότης ὑψηλή, ἐξ ἧς καίονται οἱ ἱστοί, ὡς διὰ ζέοντος ὕδατος, ἐμπύρων σωμάτων, ἀναφλεγομένων ὑλῶν, πεπυκνωμένα ὀξέα ἢ ἀλκάλια κλπ.)· τὰς ἐξ ἀποφρακτικῆς ἀρτηριίτιδος καὶ τὰς ἐξ ἀθηρωματώδους βλάβης τῶν ἀρτηριῶν· τὰς ἐκ βλαβῶν τοῦ νευρικοῦ συστήματος (*γάγγραινα συμμετρικὴ τῶν ἄκρων*)· τὰς ἔκ τινων δηλητηριάσεων (ἐργοτισμός)· τὰς ἐκ χρονίων τινῶν παθήσεων (σακχαρώδης διαβήτης, λευκωματουρία)· τὰς ἐκ καθολικῆς ἐξασθενήσεως (*γάγγραινα γεροντία*). Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

—*[Κτηνιατρ.]*. Εἰς τὰ ζῷα, ὅπως καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον, διακρίνομεν *ξηρὰν* καὶ *ὑγρὸν γάγγραιναν*. Κατὰ τὴν ξηρὰν γάγγραιναν τὰ προσβαλλόμενα μέρη τοῦ σώματος ἀποψύχονται, ἀναισθητοῦσι, ἀπ. ξηραίνονται καὶ ἀτροφοῦσιν. Ἡ ξηρὰ γάγγραινα προέρχεται ἢ ἐκ παρατεταμένης συμπιέσεως ἢ ἐκ δηλητηριάσεως ἐκ τῆς *ἐρυσίβης* (πάθησις προσβάλλουσα τοὺς δημητριακοὺς καρπούς) τῆς βρίζης, ὁπότε προσβάλλει κυρίως τὰ δάκτυλα, τὸν καρπὸν καὶ τὰ ἄκρα γενικῶς τῶν ποδῶν. Ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει δέον νὰ ἀποκόπτωνται τὰ προσβληθέντα μέλη, ὅπως μὴ ἐπεκταθῇ ἡ πάθησις καὶ ἐπέλθῃ ὁ θάνατος τοῦ ζῴου. Ἡ ὑγρὰ γάγγραινα ὀφείλεται εἰς τὴν παρουσίαν εἰδικοῦ μικροβίου τοῦ *βιβρίου* (vibrion), ὅπερ κατ᾿ ἀρχὰς προσβάλλει τοὺς γειτνιάζοντας τῷ σωματικῷ τμήματι ἱστούς, οἵτινες καταστρέφονται σὺν τῷ πολλαπλασιασμῷ τοῦ μικροβίου. Κατὰ κανόνα ἀναφαίνεται κατόπιν προξενηθείσης πληγῆς καὶ πολλάκις ἐπιφέρει τὸν θάνατον εἰς τὸν ἵππον, τὸ πρόβατον καὶ ἄλλα ζῷα καὶ μόνον εἰς τὸν βοῦν μένει στάσιμος, ὁπότε καὶ σῴζεται ἡ ζωὴ τοῦ ζῴου, ἐὰν ἐγκαίρως γίνῃ χειρουργικὴ ἐπέμβασις. Ὡς συμπτώματα ἔχει τὴν γενικὴν ἀδιαθεσίαν τοῦ ζῴου, τὴν αὔξησιν τῆς θερμοκρασίας τοῦ σώματος, τοὺς ταχεῖς καὶ ἀκανονίστους παλμοὺς τῆς καρδίας κ.τ.λ. Δ. Ν. Π.

γαγγραινιάζω· καταλαμβάνομαι ὑπὸ γαγγραίνης, παθαίνω γάγγραιναν, γαγγραινοῦμαι· κοινῶς *γκαγκρανιάζω*.

γαγγραινικός, *—ή, —όν*· ἀνήκων, ἰδιάζων εἰς τὴν γάγγραιναν· «γαγγραινικὴ ἐπεξεργασία».—Ἐπίρρ. *γαγγραινικῶς*.

γαγγραινοῦμαι· παθαίνω γάγγραιναν (βλ. γαγγραινιάζω).

γαγγραινοφλυκταινώδης (ὁ, ἡ)· νεωτέρα λέξις σημαίνουσα τὸν φύσεως γαγγραινικῆς ἅμα καὶ φλυκταινώδους: «γαγγραινοφλυκταινώδης ἀλλοίωσις».

γαγγραινώδης (ὁ, ἡ)· ὁ φύσεως ἰδιαζούσης εἰς τὴν γάγγραιναν, γαγγραινικός· «γαγγραινώδης στοματῖτις, —λοίμωξις, —πλάξ, —ἑστία»· ὅμοιος πρὸς γάγγραιναν· «γαγγραινῶδες σάρκωμα, — ἕλκος»· || μεταφ. κατάστασις ἐπικίνδυνος.

γαγγραίνωμα (τό)· τὸ φαινόμενον, τὸ ἀποτέλεσμα τῆς γαγγραινώσεως, τῆς γαγγραίνης· «γαγγραινῶδες σάρκωμα».

γαγγραίνωσις (ἡ)· τάσις πρὸς γάγγραιναν, ἐξαλλοίωσις καταλήγουσα εἰς γάγγραιναν, ἀποσβεννύουσα πᾶσαν ὀργανικὴν ζωτικότητα.

γαγγρώνω· ἰδιωμ. ξεπαγιάζω, κοκκαλιόζω.

γαγέα (ἡ) (Gagea) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *λειριοειδῶν*, περιλαμβάνον φυτὰ ἰθαγενῆ τῶν εὐκράτων χωρῶν τοῦ παλαιοῦ κόσμου. Αἱ *γαγέαι* εἶναι φυτὰ βολβώδη μὲ πολύφυλλον καυλόν, ἄνθη κίτρινα κατὰ καταληκτικὸν σκιάδιον διατεταγμένα, φέροντα βραχέα βράκτεια. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἀρκετὰ εἴδη φυόμενα εἰς ἀργιλλώδη κυρίως ἐδάφη. Δ. Ν. Π.

γαγκινέλλι (τό)· ἄγκιστρον διὰ τοῦ ὁποίου ἀνασύρουσιν ἀπὸ τῶν φρεάτων τοὺς πεσόντας κάδους, ἄλλως *ἀγκινάρι*.

Γαγκιόλης, ***Ἐμμανουήλ***. Ἐκ τῶν ἁρματολῶν τῆς Κρήτης μετὰ τὴν κατάλυσιν τῶν προνομίων τῆς Χαλέπας (1889) ὑπὸ τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας, γεννηθεὶς περὶ τῷ 1860 ἐν τῷ χωρίῳ Καμάρες Πυργιωτίσσης. Πολλοὶ τολμηροὶ τότε ἐγκατέλιπον τὰς ἑστίας των καὶ συνεκρότησαν ἁρματολικὸν σῶμα, πρὸς ἀνακούφισιν τῶν τυραννουμένων. Ἐκ τούτων ἦτο καὶ ὁ *Γαγκιόλης*, ὅστις εἶχε καταστῆ ὁ τρόμος τῶν Τούρκων τῆς Μεσαρᾶς. Ὁ πασᾶς Ἡρακλείου μὴ δυνάμενος νὰ συλλάβῃ τὸν Γαγκιόλην κατώρθωσε δι᾿ ἀποστολῆς 30 λιρῶν νὰ πείσῃ τοῦτον ὅπως ἀναχωρήσῃ εἰς Ἀθήνας. Μετ᾿ ὀλίγον ὅμως ἐπανῆλθεν ὁ Γαγκιόλης

Digitized by Google

εἰς Κρήτην, ἀλλὰ συνελήφθη κατά τινα συμπλοκὴν ἐν Μαλεβυζίῳ, ἀφοῦ ἐτραυματίσθη, καὶ ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακὰς ὅπου διέμεινε πενταετίαν. Ἀποφυλακισθεὶς μετέβη τῷ 1905 εἰς Μακεδονίαν μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ Νταφώτη καὶ ἠγωνίσθη ὑπ' αὐτόν. Ἐπανελθὼν εἰς Κρήτην ἀνεγνωρίσθη μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἀγωνιστὴς Α' τάξεως καὶ ἐλάμβανε μικρὰν σύνταξιν μέχρι τοῦ 1919, ὅτε γέρων ἤδη ἀπέθανε καὶ ἐτάφη δημοσίᾳ δαπάνῃ. Ε. Γ.

γαγνεβίνη (ἡ) (Gagnevina) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀγρωστοειδῶν*, περιλαμβάνον δενδρύλλια ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀφρικῆς. Δ. Ν. Π.

Γὰδ *[Θρησκειολ.]*. Θεὸς τῆς εὐτυχίας, ἀραμαϊκῆς ἢ βαβυλωνιακῆς καταγωγῆς, οὗ ἡ λατρεία διεδόθη μάλιστα ἐν Συρίᾳ καὶ Παλαιστίνῃ, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ μαρτυριῶν διαφόρων συγγραφέων (βλ. καὶ *Παυσανίου* ΣΤ' β' 4) καὶ ἐκ νομισμάτων καὶ ἐπιγραφῶν εὑρεθεισῶν ἐν ταῖς χώραις ταύταις, ἔνθα καὶ διετηρήθη μέχρι τοῦ Ε' μ. Χ. αἰῶνος καὶ βραδύτερον ἔτι. Ὅθεν εὔλογον ἦτο νὰ γνωρίσωσι τὸν *Γὰδ* καὶ οἱ Ἰσραηλῖται, ὡς βλέπομεν ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ, ἔνθα οἱ Ἑβδομήκοντα (Ἑλλην. Π. Διαθ.) μεταφράζουσι τὴν λέξιν διὰ τοῦ *Δαιμόνιον* ἢ *Τύχη* (*Ἡσαΐου* ξε' 11). Σχετίζεται δὲ ἡ λέξις Γὰδ πρὸς τὴν ῥίζαν *Γκαδὰδ* (=τέμνειν προσδιορίζειν) ὥσπερ καὶ ἡ ἑλληνικὴ *Μοῖρα* πρὸς τὸ *μείρεσθαι*. Βραδύτερον ἐταυτίσθη πρὸς τὸν πλανήτην *Δία*, ὅστις καὶ μέχρι σήμερον ἐν τῇ Ἀνατολῇ λέγεται «Μεγάλη εὐτυχία». Ἐν τῇ Παλαιστίνῃ (ἐν τῇ φυλῇ τοῦ Ἰούδα) ὑπῆρχε καὶ «πύργος τοῦ Γὰδ» καὶ τόπος *Βααλγὰδ* ἐπὶ τοῦ Ἑρμὼν (Ἰωσ. Ναυῆ ιε' 37, ια' 17). Ἐτιμᾶτο δὲ ἡ θεότης αὕτη προσφερομένων εἰς αὐτὴν ἐπὶ τραπέζης σπονδῶν, ἐνιαχοῦ δὲ διατηρουμένης καὶ κλίνης χάριν αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ. Τέλος ἄξιον σημειώσεως, ὅτι ὁ θεὸς Γὰδ τῶν Σημιτῶν μετεμορφώθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων εἰς θήλειαν θεότητα, ὀνομασθεὶς ὑπ' αὐτῶν *Τύχη* καὶ *Fortuna*, μεθ' ὧν ἔχει κυρίως τὸ κοινὸν ὅτι εἶναι καὶ αὐτός, ὥσπερ καὶ αὗται, θεὸς τῆς τύχης (βλ. καὶ λ. Τύχη).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Baethgen*, Beiträge zur semitischen Religions Geschichte (1888).—*Vigouroux*, Βιβλικὸν Λεξικόν. Π. Ι. Μ.

—Γὰδ *[Παλ. Διαθ.]*. Ὄνομα προσώπων μνημονευομένων ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ, ὧν ἓν ἦτο ὁ ἕβδομος υἱὸς τοῦ Ἰακὼβ ἐκ τῆς δούλης Ζελφά, ἀρχηγὸς τῆς ὁμωνύμου φυλῆς, καὶ ἕτερον ὁ ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ βασιλέως Σαοὺλ προφήτης, ζῶν καὶ δρῶν καὶ ἐπὶ τοῦ Δαυίδ, εἰς ὃν προεφήτευσε τὸν μέλλοντα νὰ ἐπιπέσῃ ἐπὶ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ λιμὸν (*Β' Βασιλ.* κδ' 11 ἑξ.).

—Γὰδ *[Βιβλ. Ἱστορ.]*. Ὄνομα μιᾶς τῶν δώδεκα φυλῶν τοῦ Ἰσραήλ, ἥτις κατοικοῦσα πέραν τοῦ Ἰορδάνου, μεταξὺ τῶν φυλῶν Ρουβὴμ καὶ Μανασσῆ, κατεῖχε τὴν χώραν τὴν ἐκτεινομένην ἀπὸ τῆς λίμνης Γεννησαρὲτ μέχρι τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης, δηλαδὴ τὴν παλαιὰν ἀμμωνιτικὴν Γαλαάδ. Τὰ ὅρια αὐτῆς περιγράφονται ἐν τῇ βίβλῳ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ (ιγ' 24—28). Εἰς αὐτὴν δὲ ἀνῆκον τὸ πάλαι αἱ πόλεις Ἰαζήρ, Βοτανεί, Μαάν, Βηθαρώμ, Σοκχωθά, Σαφὰν (Ἀμαθοῦς, παρ' Ἰωσήπῳ) καὶ ἄλλαι τινές. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς ἦτο εὔφορον καὶ εὔθετον εἰς ποιμνιοτροφίαν. Οἱ δὲ *Γαδῖται*, οἵτινες ἐβοήθησαν τὰς ἄλλας φυλὰς εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς ἐντεῦθεν τοῦ Ἰορδάνου χώρας, βραδύτερον ἐμφανίζονται ὡς εὐνοοῦντες τὸν Δαυὶδ καὶ ἔτι βραδύτερον ὡς καταθλιβόμενοι ὑπὸ τῶν Συρίων, Ἀσσυρίων, Ἀμμωνιτῶν καὶ Μωαβιτῶν, εἰς οὓς καὶ ἀλληλοδιαδόχως ὑπετάγησαν. Π. Ι. Μ.

Γαδάμαλα *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς Μηδίας. Εἰς τὴν χώραν ταύτην ἀπεχώρησε μετὰ τοῦ στρατοῦ του, διὰ νὰ διαχειμάσῃ ἐν αὐτῇ καὶ ἔχῃ ἄφθονα τὰ τρόφιμα δι' αὐτόν, ὁ Ἀντίγονος μετὰ τὴν ἐν Παραιτακηνῇ μάχην (318 π. Χ.) κατὰ τοῦ Εὐμένους. Ἡ χώρα ἔφερε καὶ ἄλλα ὀνόματα καλουμένη *Γαδάμαρτα, Γάμαργα* καὶ *Γάδαρλα*. ΚΑΨ.

Γαδανολέως. Πιθανῶς διάφορος γραφὴ τοῦ ὀνόματος *Καντανολέως*. Ἀναφέρεται δηλαδὴ εἰς τὸν ἄνδρα, ὃν ἀπηθανάτισεν ὁ Ζαμπέλιος εἰς τοὺς «Κρητικοὺς Γάμους» (βλ. λ. Ἀλυκιανοῦ τόμ. Γ' σ. 825 γ'), ἐξηγεῖται δὲ ἡ διὰ τοῦ δ γραφὴ ἐκ τῆς λαϊκῆς προφορᾶς Gadanoleos, ὡς προφέρεται καὶ ἡ Κάντανος Σελίνου Gadanos. Οὕτω δὲ γράφει πάντοτε ὁ Gerland (Hist. de la noblesse Crétoise) καὶ οὐχὶ Kantanoleos. Ἐν χριστιανικῇ δὲ ἐπιγραφῇ τοῦ χωρίου Ροδοβάνι Σελίνου, ἐν ἠρειπωμένῳ ναῷ τῆς Παναγίας, εἰς θέσιν Καλομοίρους, ἀναγινώσκεται ἐπ' ἀκριβές:

Δέησις τοῦ δουλου τοῦ θεοῦ Γεωργίου
τοῦ Γαδανῶλέον αμα τι σινβία αὐτοῦ
Μοσχαν κε τῶν τέκνων αυτοῦ ἀμήν.

(*Ξανθουδ.* Χριστ. Ἐπιγρ. Κρήτης, «Ἀθηνᾶς» τ. ΙΕ' σ. 121). Ἐνῷ δὲ κατὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς ἐπιγραφῆς συνεταύτιζεν ὁ ἀείμνηστος Ξανθουδίδης τὸν Καντανολέων τοῦ 1570 πρὸς τὸν τῆς ἐπιγραφῆς, βραδύτερον ἐθεώρησε τοῦτον προγενέστερον τοῦ πρώτου. Ὁ Ψιλάκις (Ἱστ. Κρ. Β' 245 ὑποσ.) καὶ ὁ Σάθας (Κρητ. θέατρον σ. με', ὅπου ἔχει *Γανδανόλης*) ταυτίζουσι τὰ δύο πρόσωπα (βλ. λ. Καντανολέως). Ε. ΓΕΝΕΡΑΛΙΣ

Γαδανωπύδρες (οἱ) *['Αρχ.]*. Κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (ΣΤ' 6) λαὸς νομάδων τῆς Καρμανίας μεταξὺ τοῦ σημερινοῦ Ὑάτζντ καὶ τῆς Μαντοβάστικα (περιφερείας Μπιργκάν). Πρόκειται περὶ τόπων καὶ φυλῶν τῶν νοτίων καὶ ἀνατολικῶν συνοριακῶν περιοχῶν τῆς κεντρικῆς περσικῆς ἐρήμου, ἡ τοπογραφία τῶν ὁποίων εἶναι καὶ σήμερον ὀλίγον γνωστή. Οἱ *Γαδανωπύδρες* δέον ν' ἀναζητηθῶσιν εἰς τὰς ἀρχαίας πεπολιτισμένας περιφερείας τοῦ Κὸ-Μπινὰν ἢ Μπάφκ, νοτιοδυτικῶς τοῦ Κιρμάν. Ἡ λέξις εἶναι σύνθετος ἐκ τοῦ ἰρανικοῦ *Gadano* (κύριον ὄνομα) καὶ *putra* (=υἱός) καὶ σημαίνει «υἱοὶ τοῦ Γαδάνου». —Μ.

Γάδαρα *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία ἑλληνικὴ πόλις κατὰ τὰ παράλια τῆς Ἰουδαίας μεταξὺ Ἰαμνείας καὶ Ἀζώτου. Ἀπὸ ταύτης εἶχεν ὀνομασθῇ ἡ περὶ αὐτὴν χώρα *Γαδαρίς*, ἥτις εἶχε περιέλθει ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἰουδαίων. Τὰ Γάδαρα, κατὰ τὸν Στράβωνα (C 759), ἦσαν πατρὶς τοῦ ἐπικουρείου Φιλοδήμου, τοῦ Μελεάγρου, τοῦ Μενίππου τοῦ ἐπικαλουμένου σπουδογελοίου καὶ τοῦ συγχρόνου τοῦ Στράβωνος ῥήτορος Θεοδώρου.

Κατὰ τὸν Gosselin (εἰς Géogr. de Strab. τόμ. V, σ. 228 ὑποσ. 3) εἶναι ἡ σύγχρονος *Γκαζὲρ* (πλάτ. 31°49' Β, μῆκ. 34°39' ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2634: Ras En Nakura to El Arish). Σ. Ε. Λ.—ΚΑΨ.

Γαδαρηνός, *—ή*· τὸ ἐθνικὸν τῆς πόλεως *Γαδάρων*.

γάδαρος, *γαδάρα, γαδοῦρι* κλπ.· ἰδιωματ. τύποι τοῦ *γάϊδαρος, γαϊδάρα, γαϊδοῦρι* κλπ.

Γάδαρος *[Παραλ. Γεωγρ.]*. —1) Νησίον ἐν τῷ διέκπλῳ τῷ μεταξὺ Τενέδου τῆς πόλεως καὶ ἀκρωτηρίου Γιουκέρι τῆς ἀκτῆς τῆς Τρωάδος. Πλευστὴ γύρωθεν, ὑπῆρξε πολύτιμον σημεῖον κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς διὰ τὸν στόλον μας καὶ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον διὰ τοὺς στόλους τῶν συμμάχων. Ἐπὶ τοῦ νησίου φάρος, ὃν οἱ Τοῦρκοι, βομβαρδίζοντες τὸ νησίον ἀπὸ τῶν ἀκτῶν τῆς Τρωάδος, κατέστρεψαν (14/27 Δεκεμβρίου 1916) ἀνεγερθέντα ἐκ νέου τῷ 1925. Ὁ *Γάδαρος* (πλάτ. 39°50'27' Β, μῆκ. 26°6'15'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1599: Cape Eski Stamboul to Kum Kalé, with Beshika and Tenedos) ὡς καὶ ἡ δυτικῶς αὐτοῦ βραχονησὶς Μικρὸς Γάϊδαρος, ὡς παραρτήματα τῆς Τενέδου, ἐξεχωρήθησαν εἰς τὴν Τουρκίαν δυνάμει τοῦ ἄρθρου 14 τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης.— 2) Ἡ ἐσχάτη πρὸς νότον νησὶς ἐν τῇ συστάδι τῶν *Ἀδελφῶν* (πλάτ. 39°03'25' Β, μῆκ. 23°57'20' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2072: Skopelos group), 7 μίλ. ΝΑ τοῦ στενοῦ Σκοπέλου—Ἀλοννήσου. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γαδάσηνα *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Τόπος ἐν Καππαδοκίᾳ, ὅστις κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Ε' 6', 11/12) ἔκειτο πρὸς βορρᾶν τοῦ Ἀργαίου. — Μ.

Γαδάτας (ὁ). Εὐνοῦχος τοῦ βασιλέως τῶν Ἀσσυρίων (*Ξεν.* Κ. Παιδ. V, 3, 1 καὶ VIII, 4, 2).

Γάδδα *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Παλαιστίνης, σημειουμένη ἐπὶ τοῦ Πεουτιγγεριανοῦ χάρτου ὡς Gadda, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἀπὸ Φιλαδελφείας πρὸς Βόστρα Λεγίωνα (*Πτολεμ.* Ε, ιη, 7), πλησίον δὲ τῶν πρὸς τὴν Ἀραβίαν συνόρων τῆς Παλαιστινιακῆς Δεκαπόλεως. Σ. Ε. Λ.

Γάδειρα *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία πόλις ἐπὶ φερωνύμου νήσου τῆς ἔξω τῶν στηλῶν τοῦ Ἡρακλέους Εὐρώπης: «εἶτα Γάδειρα πορθμῷ στενῷ διειργομένη νῆσος ἀπὸ τῆς Τουρδητανίας» (δηλαδὴ τῆς *Ἀνδαλουσίας*) πλησίον τῶν ἐκβολῶν τοῦ *Βαίτιος* (*Γουαδαλκιβίρ*), ἀπέχουσα τῆς *Κάλπης* (*Γιβραλτὰρ*) 750 στάδια καὶ ἀπὸ τοῦ *Ἱεροῦ* (*Ἁγίου Βικεντίου*) ἀκρωτηρίου 2000, κειμένη δὲ ἐπὶ τοῦ «Ροδιακοῦ κλίματος» καὶ δίδουσα τὴν ὀνομασίαν εἰς τὰς Γαδειρίδας *πύλας* (βλ. λ.). Παρὰ τὸ ἀναμφισβήτητον τοῦ ἐξωκεανισμοῦ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ναυσιπόρων, δὲν εἶναι ἐν τούτοις γνωστόν, ἐὰν εἶχον οὗτοι ἀποικίσει τὰ *Γάδειρα*. Καὶ διασῴζει μὲν ὁ Στράβων (Didot Γ, ε, 4) τὴν δόξαν τοῦ Φερεκύδου ταυτίζοντος τὰς νήσους *Γάδειρα* καὶ *Ἐρύθειαν* «ἐν ᾗ τὰ περὶ τὸν Γηρυόνην μυθεύουσιν», πλὴν τονίζει, ὅτι ἡ δευτέρα νῆσος ἦτο ἄσχετος πρὸς τὴν πρώτην, καίτοι ἐγγύτατα αὐτῆς κειμένη. Ἔχουσι δὲ ἄμεσον σχέσιν τὰ Γάδειρα πρὸς τοὺς ἔξω τῆς Μεσογείου πλοῦς, οὓς πολὺ πρὸ τῶν Φοινίκων εἶχον ἐγκαινιάσει οἱ Ἕλληνες καὶ εἰς οὓς ὀφείλεται ἡ περὶ Ἀτλαντίδος παράδοσις. Πλεῖστοι Ὁμηρικοὶ στίχοι ἄλλως τε πείθουσιν ὅτι ὁ ἔκπλους πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν ἦτο πολὺ γνώριμος εἰς τοὺς ναυτικοὺς τῆς ὁμηρικῆς ἐποχῆς. Δὲν πρέπει ἐν τούτοις νὰ ἐκληφθῇ ὅτι οἱ στίχοι κ 85-98 τῆς Ὀδυσσείας περιγράφουσι τὸν πορθμὸν τῶν Γαδειρίδων πυλῶν, ὡς ἐκ πρώτης ὄψεως δύναται νὰ νομισθῇ, δοθέντος ὅτι, τῆς ἀκτῆς τῶν Λαιστρυγόνων οὔσης τῆς βορείας ἀκτῆς τῆς Σαρδοῦς, ἡ περιγραφὴ ἐκείνη ἀφορᾷ οὐχὶ εἰς τὸν πορθμὸν τοῦ Γιβραλτάρ, ἀλλ' εἰς τὸν τοῦ Μπονιφάτσιο (βλ. καὶ *Berard* μεταφρ. Ὀδυσ. τ. ΙΙ σ.58, ὑποσ. 81). Κατόπιν, ὅταν ὁ πρῶτος ναυτικὸς τῶν Ἑλλήνων πολιτισμὸς ἠφανίσθη ἐν τῇ ἀχλύϊ τῶν αἰώνων, ἐπελήφθησαν οἱ Φοίνικες Τύριοι τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν περὶ τὰ Γάδειρα χωρῶν, ὡς τονίζει ὁ Στράβων (Α α 4): «τὸν ἰβηρικὸν πλοῦτον, ἐφ' ὃν καὶ Ἡρακλῆς ἐστράτευσε καὶ οἱ Φοίνικες ὕστερον, οἵπερ καὶ κατέσχον τὴν πλείστην ἀρχήν», ὁ ὁποῖος (Γ, ε, 5) συνεκέντρωσε καὶ τὰς σχετικὰς πρὸς τὸν ἀποικισμὸν τῶν Γαδείρων παραδόσεις τῶν Γαδιτανῶν, τὰς φερούσας εἰς ἐπαφὴν τὴν ἱστορίαν πρὸς τὸν μῦθον: Χρησμὸς εἶχε κελεύσει εἰς τοὺς Τυρίους τὴν ἀποστολὴν ἀποικίας εἰς τὰς Ἡρακλέους στήλας. Οἱ ἀποσταλέντες ὅμως πρὸς ἐπανακάλυψιν αὐτῶν, φθάσαντες εἰς τὸν πορθμὸν τὸν σχηματιζόμενον περὶ τὴν Κάλπην καὶ «νομίσαντες τέρμονας εἶναι τῆς Οἰκουμένης καὶ τῆς Ἡρακλέους στρατείας τὰ ἄκρα ποιοῦντα τὸν πορθμόν, ταῦτα δ' αὐτὰ καὶ στήλας ὀνομάζειν τὸ λόγιον» προσήγγισαν εἰς τὴν ἀφρικανικὴν ἀκτὴν τοῦ πορθμοῦ, ὅπου ἡ πόλις τῶν *Ἀξιτανῶν* (*Ἐξίλισσα* τοῦ Πτολεμαίου Δ, α, 5) ὁπόθεν, ἰδόντες τὰς θυσίας δυσοιώνους, ἐπανέπλευσαν εἰς τὰ ἴδια. Δευτέρα ἀποστολή, προχωρήσασα 1500 στάδια πέραν τοῦ τέρματος τῆς προηγηθείσης, ἔφθασεν «εἰς νῆσον Ἡρακλέους ἱεράν, κειμένην κατὰ πόλιν Ὀνόβαν (τανῦν *Χουέλβα*, Huelva. Τὸ δίαρμα προσαρμόζει πλήρως καὶ παράδοξον εἶναι πῶς δὲν εἶχε γίνει ἀντιληπτὸν ὅτι ὁ δεύτερος πλοῦς ὑπῆρξε μακρινώτερος ἢ ὁ τρίτος) τῆς Ἰβηρίας καὶ νομίσαντες ἐνταῦθα εἶναι τὰς στήλας, θῦσαι τῷ θεῷ· μὴ γενομένων δὲ καλῶν τῶν ἱερείων» ἐπανέπλευσαν καὶ ἐκεῖνοι. Τρίτη τοιαύτη ἀποστολὴ ἔφθασεν εἰς νῆσον ἣν ὠνόμασε *Γάδειρα* (δηλαδὴ Gadir), κτίσασα ἐκεῖ ἱερὸν τοῦ Ἡρακλέους ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς καὶ πόλιν ἐπὶ τῆς δυτικῆς μεθ' ἱεροῦ τοῦ Κρόνου. Ἐπειδὴ ὅμως αἱ περὶ ὧν οἱ χρησμοὶ στῆλαι τοῦ Ἡρακλέους οὐδαμοῦ ἀνευρίσκοντο, ἄλλοι μὲν ἐθεώρουν ὡς τοιαύτας τὰ Γάδειρα, ἄλλοι ἐνόμιζον αὐτὰς κειμένας πέραν ἔτι, ἄλλοι, ἐν οἷς καὶ ὁ Ἐρατοσθένης, ὡς κειμένας μεταξὺ Κάλπης (Γιβραλτὰρ) καὶ Ἀβόλικος (Σιέρρα Μπουλῶνες), ἄλλοι, ἐν οἷς καὶ ὁ Ἀρτεμίδωρος, εἰς νησῖδας οὐχὶ μακρὰν τοῦ ἀκρωτηρίου κειμένας, ὧν τὴν ἑτέραν ὠνόμαζον *Ἥρας νῆσον*, παρὰ τὸ *Ἡραῖον ἄκρον* (τανῦν *ἀκρ. Τραφαλγκὰρ* καὶ αἱ ὕφαλοι ἤδη *Κονίλ*). Ἄλλοι τέλος ἐθεώρουν ὡς στήλας τοῦ Ἡρακλέους αὐτὸν τὸν ἐν Γαδείροις ναόν του, διὰ τὰς στήλας «τὰς ἐν αὐτῷ χαλκᾶς ὀκταπήχεις, ἐν αἷς ἀναγέγραπται τὸ ἀνάλωμα τῆς κατασκευῆς τοῦ ναοῦ». Κατὰ δὲ τὰς αὐτὰς τῶν Γαδιτανῶν παραδόσεις, οἱ ναυσιπόροι προσερχόμενοι, ἅμα τῷ πέρατι τοῦ πρὸς τὰ ἐκεῖ πλοῦ των, εἰς τὰς στήλας ταύτας καὶ θύοντες εἰς τὸν Ἡρακλέα, τὰς κατέστησαν τοσοῦτον περιωνύμους, ὥστε νὰ νομίζωνται ἐνδεικτικαὶ τοῦ πέρατος τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης· ταύτην δὲ τὴν γνώμην ἐδέχετο ὡς ἀληθοφανῆ καὶ ὁ Ποσειδώνιος, χαρακτηρίζων μάλιστα τὸν περὶ τῶν στηλῶν χρησμὸν καὶ συνεπῶς καὶ τοὺς πρὸς ἀναζήτησιν αὐτῶν εἰδικοὺς πλοῦς ὡς «ψεῦσμα Φοινικικόν».

Ὅτε (περὶ τὸ 800 π.Χ.) οἱ Ἕλληνες ἐπανέλαβον μετὰ ἑπτὰ αἰῶνας τοὺς περίπλους των ἐν τῇ «Ἔξω θαλάσσῃ», τῷ Ἀτλαντικῷ τὰ Γάδειρα ἐγένοντο γνώριμα εἰς αὐτοὺς (*Ἡροδ.* Δ, 8. *Σκύλ.* Περίπλους 111. *Σκύμνου* Περιηγ. 161 κτλ.) ἰδίως ἀπὸ τοὺς Μασιλιώτας καὶ δὴ ἀπὸ τὸν ἀδίκως δυσφημηθέντα *Πυθέαν* (περὶ τὸ 300 π. Χ.), ὡς πρὸς τὴν φιλαλήθειαν τοῦ ὁποίου μεγάλως δυσπιστεῖ ὁ Πολύβιος: «Ταῦτα »μὲν τὰ τοῦ Πυθέου καὶ διότι ἐπανελθὼν ἐνθένδε πᾶ»σαν ἐπέλθοι τὴν παρωκεανῖτιν τῆς Εὐρώπης ἀπὸ Γα»δείρων ἕως Τανάϊδος· ἄπιστον δὲ καὶ τοῦτο, πῶς »ἰδιώτῃ ἀνθρώπῳ καὶ πένητι, τοσαῦτα διαστήματα »πλωτὰ καὶ πορευτὰ γένοιτο;» (*Πολυβ.* ΛΔ, ε, 6). Ὁμιλεῖ δὲ ὁ Πολύβιος καὶ περὶ πηγῆς ποσίμου ὕδατος ἐν τῷ ἐν Γαδείροις ναῷ τοῦ Ἡρακλέους, ἀναβλυζούσης εἰς βάθος βαθμίδων τινῶν ὑπὸ τὸ δάπεδον καὶ ἧς ἡ στάθμη παρηκολούθει τὴν πλημμυρίδα καὶ τὴν ἀμπώτιδα τοῦ ὠκεανοῦ, ἀλλὰ κατ' ἀντίθετον φορὰν καὶ δὴ κανονικῶς «κατὰ μὲν τὰς πλήμας ἐκλείπουσαν, κατὰ δὲ τὰς ἀμπώτιδας φαινομένην» (ΛΔ, θ, 6)· ἀλλὰ καὶ περὶ δένδρου φυομένου ἐν Γαδείροις, ἔχοντος τοὺς κλάδους καμπτομένους πρὸς τὸ ἔδαφος, τὰ δὲ ξιφοειδῆ φύλλα του μήκους πήχεως καὶ πλάτους τεσσάρων δακτύλων, ὅτι δὲ κοπτομένου τοῦ φύλλου του ἐκρέει γαλακτώδης ὀπός, ἀπὸ δὲ τῶν κλώνων τῆς ῥίζης του μιλτῶδες ὑγρόν.

Συνεχῶς ἀνθοῦσα ἡ πόλις χάρις εἰς τὸ ἐμπόριόν της καὶ τὴν ἀλληλεγγύην της πρὸς τὴν Καρχηδόνα, μεθ' ἧς εἶχε συνταυτίσει τὴν τύχην της, ὑπετάγη εἰς τὴν Σκιπίωνα περὶ τὸ 205, ἐμφανίσασα ὑπὸ τοὺς Ρωμαίους τὸ ἀπόγειον τῆς εὐημερίας της. Οὔτε τὸ μικρὸν τοῦ μεγέθους τῆς ἐφ' ἧς τὰ Γάδειρα νήσου—ἐχούσης μῆκ. 100 στάδια, μέγιστον πλάτ. 30 καὶ ἐνιαχοῦ μόλις σταδίου (*Πλιν.* 4,22 *Στράβ.* Γ, ι, 3)—οὔτε τοῦ ἐδάφους της τὸ ἄγονον τὴν ἠμπόδισαν, ἀπὸ ἀπόψεως πληθυσμοῦ, «οὐδεμιᾶς ἂν ἀπολείπεσθαι τῶν ἔξω Ρώμης πόλεων», διότι οἱ κάτοικοί της, πλὴν ὀλίγων ναυτικῶν ἀπομάχων «οἰκουρούντων ἢ ἄλλων ἐν Ρώμῃ διατριβόντων», πάντες οἱ ἄλλοι διαρκῶς διέσχιζον τὰς θαλάσσας. Ὁ δὲ Κορνήλιος Μπάλμπους, ὁ ἐκ Γαδείρων Ρωμαῖος στρατηγὸς καὶ θριαμβευτής, ἐπηύξησε τὴν γενέτειράν του ἀνεγείρας καὶ νέαν πόλιν, ἥτις αὐτὴ

Digitized by Google

μὲν ὠνομάσθη *Νέα*, συλλήβδην δὲ ἀμφότεραι *Διδύμη*. Βραδύτερον δὲ ἀνηγέρθησαν καὶ ἴσα τοὐλάχιστον πρὸς τὴν Διδύμην προάστεια, τὸ ἓν εἰς τὴν ἀντίπεραν ἠπειρωτικὴν ὀκτὴν (τὸ σύγχρ. *Τροκαδέρο*), τὸ δὲ ἕτερον ἐπι νήσου ἀπεχούσης ἐλάχιστα τῶν Γαδείρων (τῆς *Ἐρυθείας* κατὰ Ἔφορον, *Ἀφροδισιάδος* κατὰ Τίμαιον), καταποντισθεῖσαν δ' ἔκτοτε καὶ μεταβληθεῖσαν εἰς τὴν ἀβαθῆ ὕφαλον *Λὰς Πουέρκος* (Gosselin εἰς Géogr. de Strabon τόμ. I, 497 ὑποσ. 4). Οὔτε ὅμως καὶ μετὰ τὴν ἀνέγερσιν τῶν προαστείων τούτων θὰ ἠδύνατο νὰ επαρκέσῃ ἡ πόλις εἰς τοὺς κατοίκους της, ἐὰν τὸ πλεῖστον αὐτῶν δὲν ἐταξίδευε διαρκῶς. Φθάσασα ἡ πόλις τῶν Γαδείρων εἰς τὸ μέγιστον τῆς εὐδαιμονίας της ἐπὶ Αὐγούστου, περιέπεσεν ἔκτοτε εἰς μαρασμὸν προϊόντα, καὶ ἀναφερομένη τελευταῖον ἐν τῷ Ἀντωνινιανῷ ὁδοιπορικῷ, ἠγνοήθη μέχρι τῆς εἰσβολῆς τῶν Ἀράβων ἐν Ἱσπανίᾳ, οἵτινες τὴν ἐπανέκτισαν ὀνομάσαντες αὐτὴν *Γκαδές*, ἐξ ἧς ὀνομασίας προέκυψεν ἡ σύγχρονος *Κάδιθ* (Cadix) ἤ, κατὰ τὰ σχολικὰς μας γεωγραφίας, *Κάδιξ* (βλ.λ.). Τὸ δὲ ἀρχαῖον τῶν Γαδείρων νόμισμα, ὡσεὶ θέλον νὰ δημιουργήσῃ ἀφορμὰς πρὸς ἐτυμολογικὰς περὶ τὴν τοπωνυμίαν συζητήσεις, ἀπεικονίζει ἐπὶ τῆς ὀπισθίας αὐτοῦ ὄψεως δύο ἰχθῦς, ὧν τὸ σχῆμα τῆς κεφαλῆς καὶ ἡ θέσις τοῦ στόματος πείθει ὅτι πρόκειται περὶ γάδων.

Ὡς πρὸς δὲ τὴν νῆσον *Γάδειρα*, μετονομασθεῖσαν μετὰ τὸν μεσαίωνα εἰς Isla di Leon, ἐφ' ἧς ἡ σύγχρονος πόλις τοῦ Κάδιξ, σημειοῦμεν ὅτι ἡνώθη αὐτὴ πρὸς τὸ Σὰν Φερνάνδο δι' ἰσθμοῦ στενοτάτου καὶ χθαμαλωτάτου, ὃν διαθέει ἡ πρὸς Πουέρτο Ρεὰλ καὶ Σεβίλλην σιδηροδρομικὴ γραμμή, τοῦ Gosselin (Géogr. de Strabon I, 498, 1) πιστεύοντος ὅτι ὁ σύγχρονος ναὸς τοῦ S. Sebastiani ἐπέχει τὴν θέσιν τοῦ *Κρονίου*, ὁ δὲ τοῦ S. Pedro τὸν τοῦ *Ἡρακλείου*. Σ.Ε.ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γαδειρίδες *πύλαι. [Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ κατὰ Πίνδαρον ὀνομασία τοῦ στενοῦ τοῦ ἑνοῦντος τὴν Μεσόγειον πρὸς τὸν Ἀτλαντικόν, προκύπτουσα ἐκ τῆς μαρτυρίας τοῦ Στράβωνος (Didot 141,37). Τὴν ὀνομασίαν ταύτην διετήρησαν ἐν τοσούτῳ οἱ Λατῖνοι, ἐν παραφράσει ὡς Fretum Gaditanum (Pomp. Mel. I, 7. Plin. III, 3. Flor. HI, 6), ἐπικρατησάσης παρ' Ἕλλησι μᾶλλον τῆς *Ἡρακλέους στῆλαι*. Καὶ οἱ μὲν πρῶτοι εἶχον σαφῆ τοῦ στενοῦ τούτου γεωγραφικὴν ἀντίληψιν, ὁρίζοντες αὐτὸ ὡς τὴν μεγίστην στενότητα τὴν διαχωρίζουσαν τὴν Μαυριτανίαν τὴν Τιγγιτικὴν (Μαρόκκον) ἀπὸ τῆς Τουρδητανίας (Ἀνδαλουσία), ἀλλ' οὐχὶ καὶ οἱ Ἕλληνες, διὰ τὸ ἐμβρυῶδες τῆς τότε ἀκτογραφίας. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ παραδόξους δόξας περὶ τῆς γενέσεως αὐτῶν ἐμυθεύοντο οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, ἃς διέσωσε Διόδωρος ὁ Σικελιώτης (Δ, ιη, 4—5). Κατὰ ταύτας, ὁ Ἡρακλῆς προσεγγίσας εἰς τὰς ἄκρας τῶν ἠπείρων, τὰς πρὸς τὸν Ὠκεανὸν κειμένας, τῆς τε Λιβύης καὶ τῆς Εὐρώπης, «βουλόμενος δὲ ἀείμνηστον ἔργον ἐπ' αὐτῷ συντελέσαι» προσεπίχωσεν ἀμφοτέρας ἐπὶ πολύ, μεταβαλὼν τὸ μέγα διάστημα, ὅπερ πρότερον τὰς ἐχώριζεν, εἰς πόρον στενόν. Ἀλλὰ καὶ ἀντιθέτως, κατ' ἄλλην παράδοσιν, καθ' ἣν «τῶν ἠπείρων ἀμφοτέρων συνεζευγμένων, διασκάψαι ταύτας καὶ τὸν πόρον ἀνοίξαντα ποιῆσαι τὸν ὠκεανὸν μίγεσθαι τῇ καθ' ἡμᾶς θαλάττῃ». Πάντως αἱ *Γαδειρίδες πύλαι* εἶναι ὁ σύγχρονος μεταξὺ τοῦ *ἀκρωτηρίου τῆς Εὐρώπης (Γιούροπα ποϊντ)* τοῦ Γιβραλτὰρ καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου *Σιέρρα Μπουλῶνες* τοῦ Μαρόκκου (βλ. καὶ λ. Ἀπεσχιλλ). Σ. Ε. Λ.

γαδελαϊκὸν ἢ *γαδελεϊκὸν ὀξὺ* *[Ὀργ. Χημ.]*. Εἶναι ἀκόρεστον μονοβασικὸν ὀξὺ τοῦ τύπου $C_{20}H_{38}O_2$. Ἀπαντᾷ ὑπὸ τὴν μορφὴν γλυκεριδίου εἰς τὸ ἔλαιον τοῦ ἥπατος τοῦ γάδου (ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα), εἰς τὸ κήτειον σπέρμα καὶ τὸ ἔλαιον τῆς ἀρίγγης. Τήκεται εἰς 24°,5. Σ. Γ.

γαδέσσα (ἡ) (Gadessa) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μικρολεπιδοπτέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *πυραλιδῶν*. Εἶναι μικραὶ ψυχαὶ διακρινόμεναι διὰ τὴ διαφανῆ, ποικίλως κεκοσμημένα διὰ ῥαβδώσεων καὶ κηλίδων πτερά των καὶ τὰς μακροτάτας περιελικτὰς κατὰ τὸ ἄκρον των κεραίας.

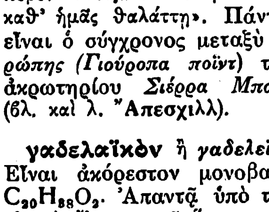

Γαδέσσα ἡ λευκομέτωπος.

Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γαδέσσα ἡ λευκομέτωπος* (Gadessa albifrons), ἰθαγενὴς ψυχὴ τῆς Κεϋλάνης, ἥτις ἔχει χρῶμα ἀνοικτῶς κίτρινον μὲ φαιὰς ῥαβδώσεις. Δ. Ν. Π.

γαδίδαι (οἱ) (Gadidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια ἰχθύων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τελεοστέων*. Κυριώτερα γνωρίσματα τῆς οἰκογενείας ταύτης τῶν ἰχθύων εἶναι: Σῶμα γενικῶς ἐπίμηκες καὶ κεκαλυμμένον ὑπὸ μικροτάτων λεπίων. Κεφαλὴ ἀρκετὰ μεγάλη καὶ στόμα ἀρκετὰ εὐρύ. Ῥαχιαῖα πτερύγια ἕν, δύο ἢ τρία, ἀναλόγως τῶν διαφόρων εἰδῶν· αἱ ἀκτῖνες τοῦ τελευταίου ῥαχιαίου ἀρκετὰ ἀνεπτυγμέναι. Τὰ κοιλιακὰ πτερύγια ἄρχονται εὐθὺς μετὰ τὸν λαιμὸν καὶ ἀποτελοῦνται ἔκ τινων ἀκτίνων ἢ καὶ ἐξ ἁπλοῦ ἐπιμήκους νήματος. Στηθιαῖα πτερύγια ἀνανάπτυκτα ἢ ἐλλείποντα. Ἑδραῖα πτερύγια ἓν ἢ δύο. Γενικῶς οἱ *γαδίδαι* ἔχουσι μεγάλην νηκτικὴν κύστιν καὶ βραγχιοστεγῆ ἐπιπτύγματα ἀνεπτυγμένα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον. Ὀδόντας φέρουσι πλὴν τῶν σιαγόνων καὶ εἰς τὴν ὑπερῴαν (οὐρανίσκον). Ἡ γονιμότης τῶν ἰχθύων τούτων εἶναι καταπληκτικὴ καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ᾠῶν φθάνει τὰς ἀρκετὰς ἑκατοντάδας χιλιάδων καὶ ἐνίοτε καὶ τὸ ἑκατομμύριον. Οἱ γαδίδαι ἀπαντῶσιν εἰς πάσας τὰς θαλάσσας, ἀλλ' ἰδίως ἀφθονοῦσιν εἰς τὰς θαλάσσας τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου. Εἴδη τινὰ ἀπαντῶσι καὶ εἴς τινα γλυκέα ὕδατα τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Οἱ ἰχθύες ἁλιεύονται κατὰ μεγάλας ποσότητας καὶ διὰ τὸ εὔγευστον κρέας των καὶ διὰ τὸ ἧπαρ αὐτῶν, ἐξ οὗ ἐξάγεται τὸ γνωστὸν ἔλαιον τοῦ ὀνίσκου ἢ μορρούας (κοιν. λάδι τῆς μουρούνας). Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοζωολ.]* Ἀντιπρόσωποι ἀπολιθωμένοι τῆς οἰκογενείας ταύτης τῶν ἰχθύων εὑρίσκονται ἄφθονοι ἤδη ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἀρχαιοτέρας τριτογενοῦς ἐποχῆς, ἀλλὰ γνωστοὶ μόνον ἐκ τῶν ὠτολίθων των. Λείψανά των εὑρέθησαν ἐντὸς παλαιοηωκαίνων στρωμάτων τῆς Κοπεγχάγης, ἠωκαίνων τῆς Γαλλίας, Ἀγγλίας, Βορείου Ἀμερικῆς, ὀλιγοκαίνων τῆς Γερμανίας καὶ τοῦ Βελγίου, μειοκαίνων τῆς Αὐστρίας, Κροατίας Βορδὼ τῆς Γαλλίας, Σικελίας κτλ. Γ. Κ. Γ.

γαδίκουλος (ὁ) (Gadiculus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἰχθύων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀνακανθίνων* τῆς οἰκογενείας τῶν *γαδιδῶν*. Οἱ ἰχθύες τοῦ γένους τούτου διακρίνονται διὰ τὸ μικρὸν μέγεθός των, τὴν μεγάλην κεφαλήν, τὸ εὐρὺ στόμα, τοὺς ἐξαιρετικῶς μεγάλους ὀφθαλμούς, τὰ ἀνεπτυγμένα βραγχιακὰ ἐπιπτύγματα, τὰ τρία ῥαχιαῖα πτερύγια, ἅτινα εἶναι μετρίως ἀνεπτυγμένα, τὰ ὑποτυπώδη κοιλιακά, ἅτινα εὑρίσκονται σχεδὸν ὑπὸ τὸν λαιμόν, καὶ τὰ μικρὰ λέπια, δι' ὧν καλύπτεται τὸ σῶμά των.

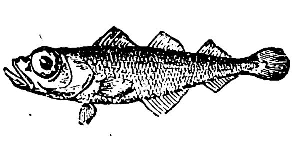

Γαδίκουλος ὁ ἀργυρώδης.

Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γαδίκουλος ὁ ἀργυρώδης* (Gadiculus argenteus), ἀπαντῶν εἰς τὰ παράλια τῆς Μεσογείου, ὅστις ἔχει μῆκος 10—12 ἑκατοστομέτρων, χρῶμα ὑπέρυθρον κατὰ τὸ σῶμα, ἀργυρῶδες κατὰ τὰς παρειάς, μὲ ὑπόφαια πτερύγια. Δ. Ν. Π.

γαδίλα (ἡ) (Gadila) *[Ζωολ.]*. Γένος μαλακίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σκαφιποδῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *σιφωνοδοντιδῶν*. Γνωστὰ ἐλάχιστα εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν. Δ. Ν. Π.

γαδινία (ἡ) (Gadinia) *[Ζωολ.]*. Γένος μαλακίων τῆς οἰκογενείας τῶν *γαδινιδῶν*. Τὰ μαλάκια τοῦ γένους τούτου ἔχουσι κόγχην κωνικήν, κεφαλὴν εὐρεῖαν καὶ πεπιεσμένην καὶ πόδα κυκλικόν. Εἶναι πάντα θαλάσσια καὶ ἀπαντῶσιν εἰς πάσας τὰς θαλάσσας τῶν θερμῶν χωρῶν τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

γαδινίδαι (οἱ) (Gadinidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια μαλακίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *γαστεροπόδων*, περιλαμβάνουσα ἐλάχιστα εἴδη, ὧν κυριώτερον ἡ γαδινία (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

Γαδιτανός. — 1) Ἡ παρ' ἀρχαίοις ὀνομασία τοῦ κατοίκου τῶν *Γαδείρων*. — 2) Ἐπώνυμον τοῦ Ἡρακλέους εἰς Γάδειρα, ὅπου ὑπῆρχεν ἱερόν, εἰς τὸ ὁποῖον ὅμως δὲν εὑρίσκετο τὸ ἄγαλμα τοῦ ἡμιθέου. Ἡ εἰς τὸ ἱερὸν τοῦτο εἴσοδος ἀπηγορεύετο εἰς τὰς γυναῖκας. —Δ.

γαδόλη (ἡ) (Gadol) *[Φαρμ.]*. Γαλάκτωμα ἐλαίου ἥπατος τοῦ ὀνίσκου.

γαδολίνιον (τὸ) (Gadolinium, Gd). Μέταλλον ἀτομικοῦ βάρους 157,26, ὑπαγόμενον εἰς τὴν ὁμάδα τῶν στοιχείων τῶν *σπανίων γαιῶν*. Ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Mavignac τῷ 1880. Σχηματίζει ἄχρουν ὀξείδιον Gd_2O_3, τὸ ὁποῖον ἀπορροφᾷ ἐκ τοῦ ἀέρος διοξείδιον ἄνθρακος καὶ εἶναι ὑγροσκοπικόν. Σχηματίζει ἐπίσης ἅλατα ἄχροα, ὡς τὸ *χλωριοῦχον γαδολίνιον* ($GdCl_3 \cdot 6H_2O$) κρυσταλλούμενον εἰς ὀπτικῶς μονάξονας διαρρέοντας κρυστάλλους, τὸ *θειικὸν γαδολίνιον* ($Gd_2(SO_4)_3 \cdot 8H_2O$) κρυσταλλούμενον εἰς μικροὺς μονοκλινεῖς στιλπνοὺς κρυστάλλους καὶ σχηματίζον διπλοῦν ἅλας μετὰ θειικοῦ καλίου ($Gd_2(SO_4)_3 \cdot K_2SO_4 \cdot 2H_2O$), τὸ *νιτρικὸν γαδολίνιον* ($Gd(NO_3)_3 \cdot 6H_2O$), ἀποτελοῦν μεγάλους εὐδιαλύτους κρυστάλλους, τὸ *ἀνθρακικὸν γαδολίνιον* ($Gd_2(CO_3)_3 \cdot 13H_2O$), παρασκευαζόμενον διὰ διοχετεύσεως ἐπὶ μακρὸν διοξειδίου τοῦ ἄνθρακος εἰς αἰώρημα ὑδροξειδίου ἐν ὕδατι, τὸ *ὀξεικὸν γαδολίνιον* ($Gd(H_3C_2O_2)_3 \cdot 4H_2O$) καὶ τὸ *ὀξαλικὸν γαδολίνιον* ($Gd_2(C_2O_4)_3 \cdot 10H_2O$) καταπίπτον ὡς δυσδιάλυτον λεπτοκρυσταλλικὸν ἵζημα. Σ. Χ.

γαδολινίτης (ὁ) (Gadolinit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτόν, τὸ ὁποῖον κρυσταλλοῦται εἰς κρυστάλλους τοῦ μονοκλινοῦς κρυσταλλικοῦ συστήματος. Οἱ κρύσταλλοί του εἶναι σπάνιοι, ἐμπεφυκότες, ἀτελῶς διαμορφωμένοι καὶ ἐπιφανειακῶς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀλαμπεῖς. Παρουσιάζεται ἐπίσης ὁ γαδολινίτης καὶ χειροπληθὴς καὶ παρενεσπαρμένος. Ἔχει θραῦσιν ὀστρεοειδῆ ἢ σκληρώδη, σκληρότητα 6½ βαθμοῦ, εἰδικὸν βάρος 4—4,5, λάμψιν στεατοειδῶς ὑελώδη (ἐπὶ προσφάτου ἐπιφανείας) καὶ χρῶμα πισσομέλαν. Εἶναι ἀδιαφανής, κατ' ἐξοχὴν διαφώτιστος κατὰ τὰ ἄκρα, παρουσιάζων κατ' αὐτὰ χρῶμα πράσινον μέχρι καστανοφαίου. Συρόμενος ἐπὶ ἀλαμποῦς πλακὸς ἐκ πορσελλάνης δίδει γραμμὴν πρασινωπόφαιον.

Ὁ γαδολινίτης χημικῶς ἐξεταζόμενος εἶναι πυριτικὸν ἅλας τοῦ σιδήρου, βηρυλλίου καὶ ὑττρίου. Ὁ χημικὸς μοριακός του τύπος εἶναι $FeBe_2Y_2Si_2O_{10}$.

Ἀπαντᾷ συνήθως ἐμπεφυκὼς ἐντὸς γρανίτου καὶ γρανιτικῶν φλεβῶν. Τόποι εὑρέσεώς του εἶναι ἡ Νορβηγία (Hitterö, κλ.π.), τὰ Γιγάντεια ὄρη (Schreiberhau), τὸ Χάρτς (Radautal), κλ.π. Γ. Κ. Γ.

γάδος (ὁ)· ἰδιωμ. ἀντὶ κάδος (βλ. λ.).

γάδος (ὁ) (Gadus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἰχθύων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀνακάνθων* τῆς οἰκογενείας τῶν *γαδιδῶν*. Οἱ ἰχθύες τοῦ γένους τούτου ἔχουσι σῶμα ἐπίμηκες, κεκαλυμμένον ὑπὸ μικρῶν, λείων καὶ εὐπτώτων λεπίων, κεφαλὴν μεγάλην, ἄνευ λεπίων, ῥύγχος ἀμβλύ, στόμα μέγα, σιαγόνας ἰσχυρὰς καὶ ἐφωδιασμένας διὰ λεπτῶν καὶ πολλῶν ὀδόντων. Τὰ ὄργανα τῆς ἀκοῆς εἶναι βαθέως ἐσχισμένα καὶ φέρουσιν ἑπτὰ βραγχιοστεγεῖς ἀκτῖνας. Ἴδιον χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τοῦ γένους τούτου εἶναι ἡ θέσις τῶν κοιλιακῶν πτερυγίων, ἅτινα εὑρίσκονται πρὸς τὰ πρόσω καὶ κατὰ τὴν σφαγὴν τοῦ λάρυγγος. Τὸ γένος τοῦτο διακρίνεται τῶν ἄλλων τῆς αὐτῆς οἰκογενείας ἐκ τῆς παρουσίας τριῶν ῥαχιαίων πτερυγίων, δύο βραχέων καὶ ἑνὸς μεγάλου, ἐκ τῶν δύο ἑδραίων πτερυγίων καὶ τῆς ἐμφανίσεως κατὰ τὸ μέσον τοῦ ἄκρου τῆς κάτω σιαγόνος τῆς μυστακοειδοῦς ἀποφύσεως. Γενικῶς τὸ χρῶμα τῶν ἰχθύων τούτων εἶναι ὑποπράσινον, ἀνάμικτον μὲ κίτρινον ἐπὶ τῆς ῥάχεως καὶ ὑπόφαιον μὲ λευκοαργυρώδεις ἀνταυγείας ἐπὶ τῶν πλευρῶν καὶ τῆς κοιλίας.

Οἱ γάδοι διακρίνονται διὰ τὴν ἀδηφαγίαν των· πλὴν τῆς καταπληκτικῆς ποσότητος τῶν μικροτέρων ἰχθύων τοὺς ὁποίους καταβροχθίζουν ἡμερησίως, τρώγουν καὶ παντὸς εἴδους ἀντικείμενα, ὡς διάφορα ὑδρόβια φυτά, ξύλα, κρέας κτλ., τὰ ὁποῖα καὶ εὐκόλως ἀφομοιοῦσι λόγῳ τῆς ἰδιορρύθμου ὑφῆς τῆς πεπτικῆς των συσκευῆς καὶ τῶν πολλῶν γαστρικῶν χυμῶν οἵτινες ἐκκρίνονται ἐν τῷ στομάχῳ των. Οἱ γάδοι εἶναι κατ' ἐξοχὴν θαλάσσιοι ἰχθύες καὶ οὐδέποτε ἐγκαταλείπουν τὰ ἁλμυρὰ ὕδατα. Κατὰ προτίμησιν ἐνδιαιτῶνται εἰς τὰ μεγάλα βάθη τῶν θαλασσῶν καὶ τῶν ὠκεανῶν καὶ δὲν πλησιάζουσι τὰς ἀκτὰς εἰμὴ μόνον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς φωτοκίας των. Ἡ γονιμότης τῶν ἰχθύων τούτων εἶναι ἀξιοπαρατήρητος, διότι μία θήλεια μήκους 80—100 ἑκατοστομέτρων κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀναπαραγωγῆς γεννᾷ 80—120 ἑκατομμύρια ᾠά. Τὰ μικρὰ ἰχθύδια, κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας ἐνδιαιτῶνται παρὰ τὰς ἀκτάς, ὁπότε καὶ ἁλιεύονται ἐντατικῶς, ἀλλ' ὅταν ταῦτα φθάσωσιν εἰς μῆκος 30—40 ἑκατοστομέτρων ἐγκαταλείπουν τὰς ἀκτὰς καὶ ἀπέρχονται εἰς τὰ βάθη διὰ νὰ ἐπιστρέψωσι μόνον μετὰ τὴν ὀχείαν των καὶ πρὸς φωτοκίαν.

Τὸ γένος περιλαμβάνει ἀρκετὰ εἴδη ὧν κυριώτερα εἶναι:

Γάδος ὁ ὀνίσκος ἢ *μορρούα* (Gadus morruha) ἢ *βακαλάος* ἢ *μπακαλιάρος*. Ὁ ἰχθὺς οὗτος ἔχει τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα: Σῶμα σαρκῶδες, μῆκος κυμαινόμενον μεταξὺ 70—150 ἑκατοστομέτρων· βάρος 6—25 ὀκάδων, λέπια μικρότατα ἐπὶ τοῦ ῥαχιαιοῦ σωματικοῦ τμήματος· κεφαλὴν μεγάλην, εὐρεῖαν καὶ πεπιεσμένην ἐκ τῶν πλαγίων· στόμα εὐρὺ καὶ βαθύ· ῥύγχος κολοβὸν κατὰ τὸ ἄκρον του· σιαγόνας ἐφωδιασμένας διὰ πολλῶν ἰσχυρῶν ὀδόντων· μυστακοειδῆ ἀπόφυσιν λίαν ἀνεπτυγμένην· ὀφθαλμοὺς στρογγύλους, μεγάλους, ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρου κεφαλικοῦ τμήματος τοποθετημένους καὶ κεκαλυμμένους ὑπὸ διαφανοῦς μεμβράνας. Φέρει τρία ῥαχιαῖα πτερύγια, τρία κοιλιακά, δύο στηθιαῖα καὶ δύο ἑδραῖα. Πάντα τὰ πτερύγια εἶναι μαλακὰ καὶ φέρουσι πολυπληθεῖς ἀκτῖνας. Ὁ γενικὸς χρωματισμός του εἶναι φαιοκιτρινώδης μὲ πολυπληθεῖς ὑποφαίους καὶ ὑποκιτρίνους κηλῖδας ἐπὶ τῆς ῥάχεως καὶ τῶν πλευρῶν. Ἡ κοιλία εἶναι ὑπόλευκος. Τὰ ῥαχιαῖα καὶ τὸ οὐραῖον πτερύγιον εἶναι φαιοϋποκίτρινα περὶ τὸ μέσον καὶ ὑποκά-

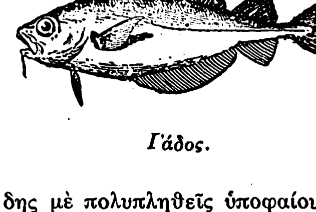

Γάδος.

Digitized by Google

στανα κατὰ τὰ ἄκρα. Τὰ ἑδραῖα εἶναι λευκὰ μὲ φαιὰς κηλῖδας καὶ ὑπόφαιον περιφέρειαν. Τὰ κοιλιακὰ εἶναι ὑπόλευκα μὲ φαιὰ στίγματα καὶ τὰ στηθιαῖα φαιοῦποκίτρινα.

Ὁ ἰχθὺς οὗτος ζῇ εἰς ψυχρὰ καὶ βαθέα ὕδατα καὶ ἀφθονεῖ εἰς τὴν Βόρειον θάλασσαν καὶ τὰ βόρεια τοῦ Καναδᾶ, τὴν Νέαν Σκωτίαν καὶ τὴν Λαβραδόρην ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Τὸ κρέας τοῦ βακαλάου εἶναι τρυφερὸν καὶ εὔπεπτον ὅταν ὁ ἰχθὺς εἶναι νωπὸς καὶ ὡς ἐκ τούτου περιζήτητον· εἶναι δὲ τοῦτο τόσον καλυτέρας ποιότητος καὶ πλέον εὔγευστον, ὅσον οἱ ἰχθύες ἁλιεύονται εἰς γειτνιαζούσας πρὸς ὠκεανοὺς θαλάσσας. Ἁλίπαστον καὶ ἀπεξηραμένον τὸ κρέας του ἀποτελεῖ εὔωνον καὶ ἀγαπητὴν τροφὴν εἰς τὰς μεγάλας μάζας τοῦ λαοῦ, ἀφοῦ πρότερον τεθῇ ἐπὶ ἀρκετὰς ὥρας ἐντὸς ὕδατος συχνὰ ἀνανεουμένου.

Ὁ βακαλάος, τὸν ὁποῖον ὁ περισσότερος κόσμος γνωρίζει μόνον ἐν ξηρᾷ καταστάσει καὶ ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα *μπακαλιάρος*, καταναλίσκεται κατὰ μεγάλας ποσότητας, τόσον παρ' ἡμῖν, ἰδίως κατὰ τὰς νηστείας, ὅσον καὶ παρὰ τοῖς Ἰταλοῖς καὶ ἰδίως τοῖς Ἰσπανοῖς, ὅπου ἡ κατανάλωσις τούτου ὑπερβαίνει κατὰ πολὺ τὴν γενικὴν ἐν Εὐρώπῃ τοιαύτην. Εἴς τινας εὐρωπαϊκὰς χώρας καὶ ἰδίως εἰς τὴν Σκανδιναυικὴν χερσόνησον ἡ γλῶσσα τοῦ βακαλάου εἶναι περιζήτητος καὶ πωλεῖται εἰς ὑψηλὴν τιμήν. Ἐκ τῆς νηκτικῆς κύστεως τῶν ἰχθύων τούτων παρασκευάζεται ἰχθυόκολλα, ἥτις εἶναι παραπλησία μὲ τὴν ὑπὸ ἄλλου ἰχθύος παραγομένην, τὴν τοῦ *ἀκηπισίωνος*. Οἱ Ἰσλανδοὶ τρέφουσι τοὺς κύνας των μὲ τὰς ἀκάνθας καὶ τὰς κεφαλὰς τῶν βακαλάων καὶ οἱ Νορβηγοὶ ἀναμιγνύουσι ταύτας μετὰ ὑδροβίων φυτῶν καὶ τὰ δίδουσιν ὡς τροφὴν εἰς τὰ κατοικίδια ζῷά των. Τέλος τὰ ᾠὰ τοῦ βακαλάου χρησιμοποιοῦνται ὡς δόλωμα διὰ τὴν ἁλιείαν ἰδίως τῶν *σαρδελλῶν*.

Αἱ διάφοροι ὀνομασίαι. *λευκός*, *μέλας*, *πράσινος* ἢ *ἐρυθρὸς* βακαλάος δὲν δεικνύουσι διάφορα εἴδη, ἀλλὰ τὰς διαφόρους ἀλλοιώσεις τὰς ὁποίας ὑπέστη ὁ ἰχθὺς πρὸ τῆς δι' ἁλμεύσεως ἢ ἄλλως ἀποξηράνσεώς του. Ὁ λευκὸς βακαλάος δεικνύει, ὅτι ὁ ἰχθὺς νωπὸς καὶ πρόσφατος ἔτι ἡλμεύθη καὶ παρεσκευάσθη. ὁ μέλας, ὅτι ὁ βακαλάος ὑπέστη ἀλλοίωσιν ἢ ἤρχισεν ἀποσυντιθέμενος πρὸ τῆς ἁλμεύσεώς του· ὁ πράσινος, ὅτι εὐθὺς μετὰ τὴν ἅλμευσιν ἔλαβε χώραν καὶ ἡ ἀποξήρανσις. Ὁ ἐρυθρὸς εἶναι τελείως ἀκατάλληλος πρὸς βρῶσιν καὶ πολλάκις ἐπιφέρει ἐπικινδύνους στομαχικὰς διαταραχὰς καὶ αὐτὸν ἀκόμη τὸν θάνατον. Παρὰ τοῦτο εἴς τινα μέρη τῆς βορείου Γαλλίας προτιμᾶται ὁ ἐρυθρὸς βακαλάος καὶ πιστεύεται ὅτι ὁ χρωματισμὸς οὗτος προέρχεται ἐκ διασταυρώσεως τοῦ ἰχθύος τούτου μετ' ἀτακαίου. Ὡπωσδήποτε καλὸν εἶναι ἐκ λόγων προνοίας νὰ ἀπαφεύγηται ὁ ἰχθὺς ὅστις ἔχει ἐρυθρὸν κρέας.

Κατὰ τὰς παρατηρήσεις φυσιοδιφῶν τινων, ὡς τοῦ Layet, τοῦ Artigala, τοῦ Ferré καὶ ἄλλων, ἡ ἐρυθρὰ χρῶσις τοῦ κρέατος τοῦ βακαλάου ὀφείλεται εἰς τὴν παρουσίαν μικροτάτων τινῶν φυτικῶν ὀργανισμῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μυκήτων*. Κατὰ τὸν Ferré τὸ φυτὸν τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ δηλητήριον, ἀλλ' ἡ παρουσία περισσείας θαλασσίου ἅλατος προκαλεῖ ζυμώσεις, αἵτινες ἔχουσιν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐμφάνισιν πτωμαϊνῶν.

Ἡ ἁλιεία τοῦ βακαλάου διενεργεῖται ἐν Εὐρώπῃ εἰς τὴν εἴσοδον τῆς Μάγχης καὶ εἰδικώτερον εἰς τὴν σύρτιν τοῦ *Ντόγγερ*, ἥτις ἐκτείνεται ἀπὸ τῶν ἀκτῶν τῆς Ἀγγλίας μέχρι τῆς χερσονήσου τῆς Δανίας σχεδόν. Εἰς τὸ τμῆμα τοῦτο ἁλιεύουν κυρίως Ἄγγλοι καὶ Ὁλλανδοὶ ἁλιεῖς. Εἰς τὰ παράλια τῆς Φλάνδρας καὶ τοῦ Βελγίου ἁλιεύουν Γάλλοι καὶ Βέλγοι κυρίως ἁλιεῖς. Εἰς τὰς θαλάσσας τῆς Εὐρώπης κατάλληλος ἐποχὴ πρὸς ἁλιείαν εἶναι ἀπὸ τὸν Φεβρουάριον μέχρι τοῦ Ἀπριλίου· κατὰ τὸν Φεβρουάριον ἰδίως παρατηρεῖται ἡ μεγαλυτέρα ἐμφάνισις τῶν βακαλάων, ὅτε καὶ σχηματίζουσι τεραστίους πλωτοὺς ὄγκους ἐκ πολλῶν ἑκατοντάδων χιλιάδων ἰχθύων, οἵτινες καταλαμβάνουσι μεγάλην ἔκτασιν ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Ὑπελογίσθη, ὅτι ἕκαστον τετραγωνικὸν χιλιόμετρον σμήνους ἰχθύων περιλαμβάνει 50.000.000 περίπου βακαλάων.

Ἐν Ἀμερικῇ μεγάλη ἁλιεία βακαλάων διενεργεῖται εἰς τὰ μεγάλα ἁλιευτικὰ πεδία τῆς Νέας Γῆς, ὡς καὶ εἰς τὰ βόρεια τοῦ Καναδᾶ καὶ δὴ εἰς τὴν Νέαν Σκωτίαν καὶ τὰ παράλια τῆς Λαβραδόρης, ὅπου καὶ ἁλιεύεται, κυρίως ὑπὸ Ἄγγλων καὶ Ἀμερικανῶν, ὁ γνωστὸς διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν ποιότητα τοῦ κρέατός του *βακαλάος τῆς Λαβραδόρης*. Εἰς τὰς θαλάσσας τῆς Ἀμερικῆς ἡ ἁλιεία διαρκεῖ ἀπὸ τοῦ Μαΐου μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου. Εἰς τὰς περὶ τὴν Νέαν Γῆν θαλάσσας ἡ ἁλιεία διενεργεῖται κυρίως ὑπὸ Γάλλων ἁλιέων.

Τὸ ποσὸν τῶν κατ' ἔτος ἁλιευομένων βακαλάων εἶναι καταπληκτικόν. Μόνον ἡ Γαλλία, ἥτις ἡλίευσε κατὰ τὸ 1897 12.000.000 κοιλὰ βακαλάων ἀξίας 36.000.000 περίπου φράγκων, κατὰ τὸ 1913 ἡλίευσε 47.492.403 κιλὰ ἀξίας 300.306.013 φράγκων καὶ κατὰ τὸ 1921 ἡ ἁλιεία τοῦ βακαλάου ἀπέδωσε 35.671.407 κιλὰ ἀξίας 187.302.293 φράγκων. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀριθμῶν δύναταί τις νὰ ὑπολογίσῃ τὴν παγκόσμιον ἁλιείαν τοῦ βακαλάου καὶ τὰς ἐκ τούτου τεραστίας προσόδους.

Ἱστορικὸν τῆς ἁλιείας τοῦ βακαλάου. Ἡ ἁλιεία τοῦ βακαλάου ἐν Εὐρώπῃ ἤρχισε κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα εἰς τὰ παράλια τῆς Νορβηγίας καὶ κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα εἰς τὰ παράλια τῆς Ἰσλανδίας. Κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα ἤρχισεν ἡ ἐντατικὴ ἁλιεία τοῦ βακαλάου εἰς τὴν Βόρειον θάλασσαν ὑπὸ Ἄγγλων καὶ Ὁλλανδῶν ἁλιέων.

Εἰς τὴν Νέαν Γῆν δὲν ἔχει τελείως ἐξακριβωθῇ ἡ ἐποχή, καθ' ἣν ἤρχισεν ἡ ἁλιεία τοῦ βακαλάου. Κατά τινας, πρῶτοι ἐξεμεταλλεύθησαν τὸ ἁλιευτικὰ πεδία τῆς περιοχῆς ταύτης οἱ Νορβηγοὶ καὶ οἱ Δανοὶ κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα, κατὰ τὸν ΙΔ' δὲ ἤρχισαν τὴν ἁλιείαν οἱ Βάσκοι τῆς Γαλλίας πολὺ πρὸ τοῦ Cabot, ὅστις ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἑρρίκου τοῦ Γ' κατὰ τὸ 1497. Κατὰ τὸ 1578 ἡ Γαλλία ἀπέστειλεν εἰς τὴν Νέαν Γῆν 150 ἁλιευτικὰ πλοιάρια εἰδικῶς διὰ τὴν ἁλιείαν τοῦ βακαλάου, ἡ Ἱσπανία 100 πλοιάρια, ἡ Πορτογαλία 50 καὶ ἡ Ἀγγλία 30. Σήμερον ἡ Γαλλία διαθέτει εἰς τὴν Νέαν Γῆν περὶ τὰ 800 ἁλιευτικὰ πλοιάρια καὶ περὶ τὰς 20 χιλιάδας ἁλιεῖς. Γενικῶς εἰς τὴν Νέαν Γῆν ὑπάρχουν περὶ τὰ 350 εἰδικὰ οἰκήματα διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν βακαλάων, ὧν τὰ περισσότερα ἀνήκουσιν εἰς τὴν Γαλλίαν.

Τρόπος ἁλιείας. Τὰ ἁλιευτικὰ πλοιάρια τὰ προοριζόμενα διὰ τὴν ἁλιείαν τῶν βακαλάων ἐφοδιάζονται διὰ μεγάλης ποσότητος μαλακοστράκων καὶ ἰχθύων, ὅπως χρησιμεύσωσιν ὡς δολώματα. Ὅταν τὰ πλοιάρια φθάσωσιν εἰς τὸν τόπον τῆς ἁλιείας, οἱ ἁλιεῖς ἐνδύονται μὲ ἀδιάβροχα ἐνδύματα καὶ φέρουσι δερμάτινα χειρόκτια. Οὕτως ἐνδεδυμένοι οἱ ἁλιεῖς τοποθετοῦνται ἐντὸς ἐπιπλεόντων εὐρυστόμων βυτίων προσδεδεμένων διὰ χονδρῶν σχοινίων ἀπὸ τῶν πλευρῶν τοῦ πλοίου. Ὁ βυθὸς τῶν βυτίων εἶναι ἐστρωμένος δι' ἀχύρων, ὅπως προφυλάσσωνται οἱ πόδες τῶν ἁλιέων ἐκ τῆς ὑγρασίας. Ἀπὸ τῶν βυτίων οἱ ἁλιεῖς ρίπτουσι τὰς ὁρμιάς των, αἵτινες ἀποτελοῦνται ἐκ σχοινίου χονδροῦ μήκους πολλῶν ἑκατοντάδων μέτρων, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸ ἄκρον φέρει βάρος (βαρίδια) 5—7 κιλῶν. Ἀπὸ τοῦ κυρίου σχοινίου προσδένονται κατὰ κανονικὰ διαστήματα λεπτότερα σχοινία μήκους ἀρκετῶν μέτρων, ἐπὶ τῶν ὁποίων προσδένονται πολυάριθμα ἄγκιστρα· ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀγκίστρων ποικίλλει ἀναλόγως τοῦ μήκους τῆς κυρίως ὁρμιᾶς καὶ τοῦ πλήθους τῶν δευτερευουσῶν τοιούτων. Διὰ τὴν ἁλιείαν εἰς βραχώδη μέρη μεταχειρίζονται ἄγκιστρα ἐκ μαλακοῦ σιδήρου, διὰ δὲ τὴν εἰς βάθη ἄγκιστρα ἐκ χάλυβος. Μετὰ τὸ δόλωμα τῶν ἀγκίστρων τὸ ἁλιευτικὸν πλοιάριον προχωρεῖ βραδέως καὶ αἱ ὁρμιαὶ ρίπτονται εἰς τὴν θάλασσαν ὑπὸ τῶν ἐντὸς τῶν βυτίων εὑρισκομένων ἁλιέων. Ὅταν οἱ αἰχμαλωτισθέντες ἰχθύες ἀναφανῶσιν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, τότε συλλαμβάνονται διὰ μακρῶν κοντῶν, οἵτινες φέρουσιν ἁρπάγια κατὰ τὸ ἄκρον των καὶ ρίπτονται ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ πλοιαρίου.

Προκαταρκτικαὶ ἐργασίαι. Ὅταν ὁ ἰχθὺς ἀπελευθερωθῇ ἐκ τοῦ ἀγκίστρου, ἀποκόπτεται ἀμέσως ἡ γλῶσσά του, ἥτις ρίπτεται ἐντὸς κάδου πεπληρωμένου θαλασσίου ὕδατος, εἶτα διανοίγεται ἡ κοιλία του καὶ ἀφαιροῦνται τὰ σπλάγχνα του, ἅτινα τοποθετοῦνται εἰς ἴδιον μέρον, ὅπως χρησιμοποιηθῶσι βραδύτερον ὡς δόλωμα. Μετὰ τοῦτο ὁ ἰχθὺς τοποθετεῖται ἐπὶ μεγάλης τραπέζης, ὅπου δύο ἐκ τῶν ἀνδρῶν τοῦ πληρώματος ἀποκόπτουσι τὴν κεφαλὴν καὶ ἐξάγουσι μετὰ προσοχῆς τὸ ἧπαρ. Εἶτα πλύνουσι καλῶς τὸν βακαλάον καὶ ρίπτουσι τοῦτον εἰς κάδον περιέχοντα ἅλμην. Οἱ ναῦται πληρώνονται ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γλωσσῶν τὰς ὁποίας παραδίδουν εἰς τὸν κυβερνήτην τοῦ πλοιαρίου. Αἱ γλῶσσαι τῶν βακαλάων ἁλμεύονται καὶ ἀποτελοῦσι τὸ νοστιμώτατον ἔδεσμα. Τὸ ἔλαιον τοῦ ἥπατος καταλλήλως συσκευαζόμενον χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν φαρμακευτικὴν καὶ τὴν ἰατρικήν. Τέλος τὰ ᾠὰ χρησιμοποιοῦνται ὡς δόλωμα διὰ τὴν ἁλιείαν τῶν ἀριγγῶν, ἰδίως εἰς τὰ βρεττανικὰ παράλια.

Παρασκευή. Διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν ξηρῶν βακαλάων ὑπάρχουσι πολλοὶ τρόποι καὶ ἀπαιτεῖται μακροχρόνιος καὶ κοπιαστικὴ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐργασία. Κατὰ τὸ ὁλλανδικὸν σύστημα, οἱ ἁλιευόμενοι βακαλάοι τίθενται ἀμέσως εἰς κάδους πλήρεις ἅλμης, καὶ κατόπιν, ὅταν ἐκφορτωθῶσιν εἰς τοὺς ἁλιευτικοὺς λιμένας, τίθενται κατὰ σειρὰς ἐπαλλήλους ἐντὸς εἰδικῶν κάδων καὶ εἶτα πληροῦται ὁ κάδος ἅλμης. Διὰ τὴν ἅλμευσιν 100 κιλῶν ἰχθύων χρειάζονται 20 κιλὰ διαλελυμένου ἅλατος. Τοιαύτη εἶναι ἐν ὀλίγοις ἡ διαδικασία διὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ καλουμένου *πρασίνου βακαλάου*.

Κατ' ἄλλον τρόπον παρασκευῆς τοῦ *ξηροῦ βακαλάου* ἀπαιτεῖται χρονικὸν διάστημα 2 περίπου μηνῶν, κατὰ τὸ ὁποῖον οἱ ἰχθύες ἐκτίθενται καὶ ἀποσύρονται 10—12 φορὰς εἰς τὸν ἥλιον κατὰ κανονικὰ χρονικὰ διαστήματα. Μετὰ τὴν τελείαν ἀποξήρανσίν των τίθενται κατ' ἀραιὰς σειρὰς εἰς καλαμωτὰ συνήθως στεγνωτήρια καὶ μετὰ παρέλευσιν δύο περίπου μηνῶν δίδονται εἰς τὸ ἐμπόριον. Ὁ δεύτερος οὗτος τρόπος τῆς παρασκευῆς τῶν βακαλάων εἶναι προτιμότερος, διότι οἱ οὕτω προπαρασκευαζόμενοι ἰχθύες διατηροῦνται περισσότερον χρονικὸν διάστημα καὶ τὸ κρέας των εἶναι πλέον εὔγευστον.

Ὁ τρίτος τρόπος ἀποξηράνσεως τοῦ βακαλάου συνίσταται εἰς τὸ κάπνισμα τοῦ ἰχθύος χωρὶς προηγουμένως νὰ τεθῇ ἐντὸς ἅλμης.

Γάδος ὁ γαλερίας (Cadus galarias). Ἀπαντᾷ κυρίως εἰς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν καὶ τὰς περὶ τὸν Βόρειον παγωμένον ὠκεανὸν θαλάσσας. Τὸ μῆκός του φθάνει μόλις τὰ 70 ἕως 80 ἑκατοστόμετρα καὶ τὸ βάρος του τὰς 2—2½ ὀκάδας. Ὁ χρωματισμός του εἶναι ὑπόφαιος κατὰ τὴν ράχιν, πρασινοελαιώδης κατὰ τὰς πλευρὰς καὶ ἀργυρόλευκος κατὰ τὴν κοιλίαν. Οἱ ἰχθύες οὗτοι ἀναφαίνονται κατὰ πλήθη, κατὰ τοὺς μῆνας Ἀπρίλιον καὶ Μάϊον, ἡ δὲ ἁλιεία τούτων ἄρχεται ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ Μαΐου. Ὁ *γάδος ὁ γαλερίας* ἁλιεύεται τόσον διὰ τὸ εὔγευστον κρέας του, ὅσον καὶ διὰ τὸ ἧπάρ του, ἐξ οὗ ἐξάγεται τὸ *ἔλαιον τοῦ ὀνίσκου* κοιν. *λάδι τῆς μουρούνας* (κακῶς ὀνομαζόμενον οὕτω, διότι δὲν ἐξάγεται ἐκ τοῦ *γάδου ἢ μορρούα*).

Γάδος ὁ κοινὸς (Cadus aeglefinus). Εἶναι κατὰ πολὺ μικρότερος τοῦ προηγουμένου. Τὸ μῆκός του δὲν ὑπερβαίνει τοὺς 2 πόδας καὶ ἁλιεύεται εἰς τὴν Βόρειον θάλασσαν διὰ τὸ κρέας του. *Γάδος ὁ πουτάσσειος* (Cadus poutassii) κοιν. *σκαρμός*. Εἶναι κοινότατος ἰχθὺς κατὰ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος.

Δ. Ν. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

—*[Παλαιοζωολ.]* Λείψανα ἀπολιθωμένα τοῦ γένους τούτου τῶν ἰχθύων εὑρέθησαν τὸ πρῶτον ἐντὸς στρωμάτων τῆς τριτογενοῦς περιόδου τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος ἐν Εὐρώπῃ κυρίως Βιενναίας μειοκαινου λεκάνης). Γ. Κ. Γ.

γαδοτροφία (ἡ) *[Ἐγκυκλ.]*. Καλεῖται οὕτως ἡ τεχνικὴ γονιμοποίησις καὶ ἀνάπτυξις τῶν *γάδων* (βακαλάων)· βλ. γονιμοποίησις *τεχνητή*. Δ. Ν. Π.

γαδοψίδαι (οἱ) (Gadopsidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια ἰχθύων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τελεοστέων*, διακρινομένη ἐκ τοῦ ραχιαίου καὶ οὐραίου πτερυγίου των, ὅπερ φέρει κατὰ τὸ πρόσθιον μέρος σκληρὰς ἀκάνθας. Δ. Ν. Π.

Γαδώρα (ἡ) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς ἐν Παλαιστίνῃ Περαίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (V 15,23). —Β.

Γαελικὴ *διάλεκτος*· βλ. Κελτικαὶ *γλῶσσαι*.

Γαέτα (Gaeta) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὀνομασία, κόλπου, λιμένος καὶ πόλεως τῆς ἐπὶ τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους ἀκτῆς τῆς Ἰταλικῆς χερσονήσου.

Καὶ ὁ μὲν *κόλπος* ἁπλοῦται ἐπὶ 45 μίλ. ΝΑ τοῦ ἀκρωτηρίου *Τσιρτσέο* (Capo Circeo, ἀρχ. *Κιρκαῖον*, βλ. λ. **Αἰαίη**) μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου *Μιζένο* (Capo Miseno, ἀρχ. *Μισηνόν*). Πολλὰ ποτάμια ἐκβάλλουσιν ἐν αὐτῷ, ἐν οἷς οἱ ποταμοὶ *Βολτοῦρνο* (Volturno) καὶ Garigliano ὡς καὶ διώρυγες, ἐν αἷς ἡ Canale di Badino καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ πάπα Πίου τοῦ ΣΤ' διὰ μέσου ἑλῶν διορυχθεῖσα Canale di Terracina. Τὸ ἄνοιγμα δὲ τοῦ κόλπου γεφυρώνουν οἱονεὶ στιχάδες νῆσοι αἱ *Ζανῶνε*, *Πόντζα* καὶ *Παλμαρόλα* (αἱ *Πόντιαι* τῶν ἀρχαίων), αἱ *Βεντοτέννε* καὶ *Σὰν Στέφανο* (ἀρχ. *Πανδιταρίαι*) καὶ ἡ *Ἴσκια* (ἀρχ. *Αἰναρία* ἢ *Πιθηκοῦσα*) μετὰ τῆς *Πρότσιντα* (ἀρχ. *Προχύτη*).

Ὁ δὲ *λιμήν*, σχηματιζόμενος μεταξὺ δύο ἀκρωτηρίων (Stendardo καὶ Sanita) καὶ ἀσφαλέστατος ὤν, διαιρεῖται εἰς τρεῖς ἐλάσσονας: τὸν *Μανιαμάνικα* πρὸς Α, τὸν *Πόρτα* πρὸς Δ. καὶ τὸν «Στρατιωτικὸν λιμένα» ἐν τῷ μέσῳ.

Ἡ δὲ *πόλις*, ἐκτισμένη κυρίως ἐπὶ βραχώδους ἀποφύσεως τῆς χερσονησιζούσης προβολῆς Μόντε Ὀρλάνδο, ὑπάγεται εἰς τὸν νομὸν Καζέρτας, ἀπέχουσα ἀπὸ τῆς φερωνύμου πρωτευούσης 62 χιλ. ΒΔ. (πληθ. 5625 κατ. τῷ 1925). Ἡ φύσει ὀχυρὰ τοποθεσία της, βοηθηθεῖσα διὰ σοβαρωτάτων ὀχυρώσεων, ἐδικαιολόγει πλήρως τὴν προσωνυμίαν της ὡς «κλειδὸς τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως». Πλεῖσται κατ' αὐτῆς ἀπόπειραι τῶν Σαρακηνῶν καὶ τῶν Λομβαρδῶν ἀπέβησαν ἄκαρποι, τῶν Νορμανδῶν ὅμως ἐπιτυχόντων τὴν κατάληψιν αὐτῆς (ΙΒ' αἰών). Ἔκτοτε περιήρχετο διαδοχικῶς εἰς τοὺς Γάλλους (1501), τοὺς Ἱσπανοὺς (1504) τοῦ Γονζάλβου τῆς Κορδούης παρὰ τὴν ἡρωϊκὴν ἄμυναν τοῦ *Μπαγιὰρ* (Bayard) εἰς τὴν γέφυραν τοῦ Γκαριλιάνο, προσαρτηθεῖσα κατόπιν εἰς τὸ βασίλειον τῆς Νεαπόλεως καὶ πάλιν καταληφθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν (1734) καὶ δὶς ὑπὸ τῶν Γάλλων (ὑπὸ τὸν Championnet τῷ 1798 καὶ τοῦ Masséna τῷ 1806). Ἐκεῖ κατέφυγε Πῖος ὁ Θ' φεύγων τὴν ἐν Ρώμῃ ἐπανάστασιν καὶ προήγαγεν εἰς ἀρχιεπισκοπὴν τὴν ἐπισκοπήν της. Ὁ τελευταῖος βασιλεὺς τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως Φραγκῖσκος ὁ Β' καὶ ἡ σύζυγός του Μαρία τῆς Βαυαρίας καταφυγόντες ἐκεῖ διηύθυνον ἀπεγνωσμένην ἄμυναν κατὰ τῆς ἰταλικῆς ἑνώσεως. Τανῦν εἶναι ἄσημος πόλις ἁλιέων.

Digitized by Google

Ἡ σύγχρονος ὀνομασία της, κατὰ τὴν ἐγκυροτέραν θεωρουμένην γνώμην τοῦ Bérard (Les Phéniciens et l'Odyssée I, 298 ἔκδ. 1903), εἶναι ἀπότοκος τοῦ φοινικικοῦ *κατ* σημαίνοντος «ἀετόν».

Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γαετᾶνος. Ἅγιος τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἐν Βικεντίᾳ (Vicence) τῆς Λομβαρδίας, γεννηθεὶς τῷ 1480. Ἐσπούδασεν ἐν Παταβίῳ ἀστικὸν καὶ κανονικὸν δίκαιον καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν Ρώμην ἐγένετο πρωτονοτάριος ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ πάπα Ἰουλίου τοῦ Β' (1503—1513). Πληροφορηθεὶς δὲ ὅτι ὁ πάπας, ἐκτιμῶν τὴν μεγάλην παιδείαν καὶ τὸν αὐστηρῶς ἠθικὸν βίον αὐτοῦ, προώριζεν αὐτὸν εἰς ἀνώτερα ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα, κατέλιπε τὴν Ρώμην καὶ μετὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου τοῦ Theato (Chieti) Ἰωάννου Πέτρου Καράφφα, τοῦ κατόπιν πάπα Παύλου Δ' (1555—1559), ἵδρυσε τὸ τάγμα τῶν καλουμένων «Κανονικῶν Κληρικῶν» ἢ «Θεατίνων». Ζηλωτὴς θερμὸς τῆς αὐστηρότητος καὶ ἁπλότητος τοῦ βίου τῶν Ἀποστόλων, ἐπέβαλεν εἰς τοὺς μοναχοὺς τοῦ τάγματος τούτου τὴν ἀπόλυτον ἀκτημοσύνην, τὴν διατροφὴν ἐκ τῶν ἑκουσίων προσφορῶν τῶν πιστῶν καὶ αὐστηρὰν πειθαρχίαν. Ὁ Γαετᾶνος ἀπέθανεν ἐν Νεαπόλει τῷ 1547 καὶ ἐτάφη ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Παύλου τῆς πόλεως ταύτης, ὁ δὲ πάπας Κλήμης ὁ Ι' (1670—1676) κατέταξεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἁγίους. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τῇ 7 Αὐγούστου.

Ε. Γ. Π.

Γάζα ἢ *Ἄζα [Γεωγρ.]*. Ἀρχαιοτάτη πόλις τῶν Φιλισταίων ἐν Παλαιστίνῃ ἐκτισμένη ἐπὶ λόφου ἀπέχοντος 4 περίπου χιλιόμετρα ἀπὸ τῆς θαλάσσης καὶ 85 χιλιόμετρα (ΝΔ.) τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἐκλήθη κατὰ διαφόρους ἐποχὰς καὶ *Ἰώνη* καὶ *Μινῴα* καὶ *Κωνσταντία*. Ἡ Γάζα ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν τὸ μῆλον τῆς ἔριδος τῶν κατακτητῶν τῆς ἀρχαιότητος, τοῦ μεσαίωνος καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων, καὶ ὑπέστη πλείστας πολιορκίας καὶ ἁλώσεις καὶ καταστροφὰς ὑπὸ τῶν Ἑβραίων, τῶν Ἀσσυρίων, τῶν Αἰγυπτίων, τῶν Χαλδαίων, τῶν Περσῶν, τῶν Ἑλλήνων, τῶν Ρωμαίων, τῶν Ἀράβων, τῶν Σταυροφόρων, τῶν Τούρκων, τῶν Γάλλων καὶ τῶν Ἄγγλων. Οἱ Ἑβραῖοι οὐδέποτε ἠδυνήθησαν νὰ κρατήσωσι μονίμως αὐτὴν παρ' ὅλους τοὺς ἀδιαλείπτους πολέμους αὐτῶν πρὸς τοὺς Φιλισταίους, ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Σαοὺλ (ΙΑ' αἰῶνος π. Χ.) μέχρι τῶν τῶν Μακκαβαίων (Β' αἰῶνος π. Χ.). Ἐν αὐτῇ ἤθλησε καὶ εὗρε τὸν θάνατον ὁ ἥρως τῶν Ἑβραίων Σαμψών. Ὑπαχθεῖσα ἐπὶ μακρὸν εἰς τὸν ζυγὸν τῶν φαραὼ τῆς Αἰγύπτου ἡλώθη κατόπιν ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων καὶ εἶτα ὑπὸ τῶν Χαλδαίων. Τῷ 606 ἀνεκτήθη ὑπὸ τοῦ Νεχὼ Β' (617—601), καὶ κατόπιν κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Κύρου (590—529). Ἐνταῦθα ὁ υἱὸς αὐτοῦ Καμβύσης (529—522) συνεκέντρωσε τὰς δυνάμεις δι' ὧν κατέκτησε τὴν Αἴγυπτον.

Ὁ *Μέγας Ἀλέξανδρος* μετὰ τὴν ἐκπόρθησιν τῆς Τύρου προσέβαλε τὴν Γάζαν καὶ ἐκυρίευσεν αὐτὴν κατόπιν διμήνου πολιορκίας (τῷ 332). Ἦτο τότε ἡ Γάζα πόλις μεγάλη, φύσει ὀχυρὰ καὶ περιεβάλλετο ὑπὸ ἰσχυροτάτων τειχῶν. Φρούραρχος αὐτῆς ἦτο ὁ Βάτις, ἀνὴρ γενναῖος, ὅστις ἐξοπλίσας τοὺς Γαζαίους καὶ προσλαβὼν ἐπικούρους Ἄραβας μισθοφόρους, συνάμα δ' ἐφοδιάσας τὴν πόλιν δι' ἀφθόνων τροφῶν ἠρνήθη νὰ παραδώσῃ αὐτὴν καὶ ἀπέκρουε μετὰ τέχνης καὶ πείσματος τὰς ἐπανειλημμένας τῶν Ἑλλήνων ἐφόδους. Ἡ προσαγωγὴ πολιορκητικῶν μηχανῶν ἦτο ἀδύνατος λόγῳ τοῦ ὕψους τοῦ λόφου, ἡ δ' ἐξ ἐφόδου ἅλωσις ἔτι δυσχερεστέρα. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος ἐπεδείξατο μίαν ἀκόμη φορὰν τὴν δύναμιν τῆς θελήσεως αὐτοῦ καὶ τὴν στρατιωτικὴν ἐπινοητικότητά του, διατάξας νὰ ἐπιχωσθῇ ὁ λόφος κατὰ μῆκος τῆς Ν. πλευρᾶς τῶν τειχῶν, ἵνα διευκολυνθῇ τῶν πολιορκητικῶν μηχανῶν ἡ προσπέλασις. Τὸ ἐπίχωμα συνετελέσθη τάχιστα καὶ ἤρξατο ἡ διὰ τῶν μηχανῶν προσβολή. Οἱ Γαζαῖοι ἠμύνοντο μετὰ πείσματος καὶ συγχρόνως ἐξετέλουν τολμηρὰς ἐξόδους, ἵνα ἐμπρήσωσι τὰς πολιορκητικὰς μηχανάς, περὶ τὰς ὁποίας αἱματηρότατοι διεξάγονται ἀγῶνες. Εἰς ἕνα ἐκ τῶν ἀγώνων τούτων βέλος καταπελτικὸν διαπεράσαν τήν τε ἀσπίδα καὶ τὸν θώρακα τοῦ Ἀλεξάνδρου ἔτρωσεν αὐτὸν σοβαρῶς κατὰ τὸν ὦμον.

Καθορῶν ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι, ἐφ' ὅσον προσέβαλλεν ἀπὸ τῆς μιᾶς μόνον πλευρᾶς τὴν πόλιν, ἦτο ἀδύνατος ἡ ἐκπόρθησις αὐτῆς, ἐπεξέτεινε τὸ ἐπίχωμα καθ' ὅλην τὴν περιφέρειαν τῶν τειχῶν της εἰς πλάτος δύο σταδίων (=370 μ.) καὶ ὕψος 250 ποδῶν (=76 μ.), μετέφερε διὰ θαλάσσης τὰς πολιορκητικὰς μηχανάς, δι' ὧν εἶχεν ἄρτι ἐκπορθηθῆ ἡ Τύρος καὶ ἤρχισε δραστηρίως τὴν ἐπίθεσιν. Τρεῖς γενικαὶ ἔφοδοι ἐπιχειρηθεῖσαι ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἀποκρούονται γενναίως ὑπὸ τῶν ὑπερασπιστῶν. Ἀλλὰ τὰ τείχη ἔχουσιν ἤδη πολλαχοῦ διαρραγῆ καὶ τὸ θάρρος τῶν ἀμυνομένων ἤρχισε νὰ καταπίπτῃ. Ἐν τέλει ὁ Ἀλέξανδρος διατάσσει καὶ τετάρτην ἔφοδον «καὶ ἔρις πολλὴ ἦν τῶν Μακεδόνων, γράφει ὁ *Ἀρριανός*, ὅσοι τῆς ἀρετῆς μεταποιοῦντο, ὅστις πρῶτος αἱρήσει τὸ τεῖχος· καὶ αἱρεῖ πρῶτος Νεοπτόλεμος τοῦ Αἰακιδῶν γένους», συγχρόνως ὅμως ἕτερα τμήματα κατορθώνουσι ν' ἀνέλθωσιν εἰς ἄλλα τῶν τειχῶν σημεῖα καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἀνοίγουσι πύλας τινὰς τῆς πόλεως καὶ διευκολύνουσι τὴν ἀθρόαν ἐν αὐτῇ εἴσοδον τῶν Ἑλλήνων, τὴν ὁποίαν ἐπακολουθεῖ λυσσώδης σύγκρουσις ἐντὸς τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως μέχρι τῆς ἐξαντλήσεως τῶν Γαζαίων. Ἡ ἐκδίκησις τοῦ Ἀλεξάνδρου ὑπῆρξεν ἀγρία. Ὁλόκληρος ὁ ἄμαχος πληθυσμὸς ἐξηνδραποδίσθη καὶ νέοι κάτοικοι ἐκ τῶν πέριξ χωρῶν συνῳκίσθησαν ἐν τῇ πόλει. Ἐγκατασταθέντων καὶ πολυαρίθμων Ἑλλήνων ἤρξατο ὁ ἐξελληνισμὸς τῆς πόλεως, ὅστις συνεπληρώθη ἐπὶ τῶν διαδόχων, ἐξηκολούθησε δὲ καὶ ἐπὶ Ρωμαίων κατόπιν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἡ Γάζα κατελήφθη ὑπὸ τοῦ *Ἀντιγόνου*, εἶτα ὑπὸ τοῦ *Πτολεμαίου* καὶ ἐγένετο τὸ μῆλον τῆς ἔριδος μεταξὺ τῶν διαδόχων τούτου καὶ τῶν Σελευκιδῶν. Τῷ 96 π. Χ. κατελήφθη καὶ ἐπυρπολήθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἰουδαίας *Ἀλεξάνδρου* τοῦ *Ἰαννοῦ* (106—79), ἀνῳκοδομήθη δὲ περὶ τὸ 57 ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, οἵτινες παρέσχον αὐτῇ πλήρη αὐτονομίαν. Ὑπὸ τοῦ *Αὐγούστου* (30—14) παρεχωρήθη τῷ Ἡρώδῃ τῷ μεγάλῳ, ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ ὁποίου ἐσυνεχίσθη ὁ ἐξελληνισμὸς αὐτῆς. Τῷ 44 μ. Χ., μετὰ τὸν θάνατον Ἡρώδου τοῦ Ἀγρίππα, κατέστη ρωμαϊκὴ ἐπαρχία καὶ κηρυχθεῖσα ἄσυλον καὶ ρωμαϊκὴ ἀποικία προῆλθεν εἰς πλήρη ἀκμήν, ξενίσασα κατ' ἐπανάληψιν καὶ τὸν αὐτοκράτορα *Ἀδριανὸν* (117—138 μ. Χ.), ὅστις καὶ νομίσματα ἔκοψεν εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐκεῖ ἐπισκέψεώς του, φέροντα διπλῆν χρονολογίαν, τὴν τῶν Ρωμαίων καὶ τὴν τῆς Γάζης.

Κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους εἰσήχθη ἐν αὐτῇ ὁ Χριστιανισμός, πρῶτον εἰς τὰ περίχωρα, εἶτα δὲ καὶ ἐν τῇ πόλει. Πρῶτος αὐτῆς ἐπίσκοπος ἀναφέρεται ὁ *Φιλήμων*, πρὸς ὃν ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἀπηύθυνε τὴν γνωστὴν «πρὸς Φιλήμονα» ἐπιστολὴν αὐτοῦ. Ἀλλ' ὁ Χριστιανισμὸς ἐνισχύθη ἐν αὐτῷ μετὰ τὴν θεμελίωσιν τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας (330) ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ὅτε ἡ πόλις, διὰ πολλῶν προικισθεῖσα προνομίων, ὠνομάσθη καὶ *Κωνσταντία*. Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, ὡς καὶ ἐπὶ Ρωμαίων, ὑπήγετο εἰς τὴν ἐπαρχίαν Παλαιστίνης Πρώτης. Εἰς τὴν ἐν Νικαίᾳ συνελθοῦσαν τῷ 325 Α' Οἰκουμενικὴν σύνοδον παρεκάθησε καὶ ὁ ἐπίσκοπος Γάζης *Ἀσκληπιός*, εἰς δὲ τὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ σύνοδον τοῦ 363 ὁ *Εἰρηναῖος*. Ἐν τούτοις ὁ ἐθνισμὸς διετηρήθη ἀκμαῖος ἐν αὐτῇ μέχρι τέλους τοῦ Δ' αἰῶνος. Τὰ τελευταῖα εἴδωλα αὐτοῦ κατεστράφησαν τῷ 401 ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου *Εὐσεβίου* κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως *Ἀρκαδίου* (395—408).

Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἡ Γάζα ἦτο, ὡς καὶ πρίν, τὸ κέντρον τοῦ μετὰ τῆς Συρίας καὶ λοιπῆς Δ. Ἀσίας ἐμπορίου τῶν Ἀράβων, οἵτινες ἔπεμπον ἐκεῖ τὰ ἐμπορικὰ αὐτῶν καραβάνια. Τότε, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἀπέθανεν ἐκεῖ ὁ *Χασσίμ*, πρόπαππος τοῦ *Μωάμεθ*, δι' ὃ καὶ μεγάλως ἐτιμᾶτο ἡ Γάζα ὑπὸ τῶν Ἀράβων ὡς πόλις ἱερά.

Τῷ 634 οἱ Ἄραβες ἐπιδραμόντες εἰς Παλαιστίνην καὶ νικήσαντες τὰ ὀλιγάριθμα ἐκεῖ βυζαντινὰ στρατεύματα κατέλαβον τὴν Γάζαν καὶ ἐξισλάμισαν τελείως αὐτήν. Ἐκεῖ ἐγεννήθη τῷ 767 ὁ περίφημος Ἄραψ διδάσκαλος τοῦ δικαίου *Ἀλ-Σαφίκ*. Περὶ τὰ τέλη τοῦ Η' αἰῶνος ἡ πόλις ὑπέστη δεινά, ἕνεκα τῶν ἐμφυλίων σπαραγμῶν τῶν διαφόρων ἀραβικῶν φυλῶν, ἐξ ὧν βραδέως ἀνέλαβε. Κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα περιγράφεται ὑπὸ τῶν *Ἰμπν-Χαουκὰλ* καὶ *Ἀλ-Μουκαντασῆ* ὡς πόλις πλουσία καὶ πολυάνθρωπος. Κατόπιν νέας φαίνεται ὅτι ὑπέστη καταστροφάς, διότι ὅταν κατέλαβον αὐτὴν οἱ Σταυροφόροι (τῷ 1100) διετέλει εἰς πλήρη κατάπτωσιν. Ἀνοικοδομηθεῖσα ὑπ' αὐτῶν καὶ ὀχυρωθεῖσα διὰ νέων τειχῶν ἐδόθη εἰς τοὺς *Ναΐτας* τῷ 1152. Ἔκτοτε περιῆλθεν ἀλληλοδιαδόχως εἰς τοὺς Μουσουλμάνους καὶ τοὺς Χριστιανοὺς καὶ τῷ 1187 κατελήφθη ὑπὸ τοῦ *Σαλαεδδίν*. Ἔκτοτε παρὰ τὰς προσπαθείας τῶν Σταυροφόρων (1239 καὶ 1244) παρέμεινεν εἰς χεῖρας τῶν Ἀράβων. Τῷ 1516 ἡλώθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐπὶ σουλτάνου *Σελὶμ Α'* (1512—1520), καὶ ἔκτοτε παρέμεινε τουρκικὴ κτῆσις, μόνον δὲ τῷ 1799 κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος ὅστις ὅμως ἐξεκένωσεν αὐτὴν μετ' ὀλίγον ἀφοῦ προηγουμένως ἀνετίναξε τὴν ἀκρόπολίν της.

Κατὰ τὸν τελευταῖον Παγκόσμιον πόλεμον (1914—1919) ὁ τουρκικὸς στρατὸς τῆς Παλαιστίνης τὴν Γάζαν εἶχεν ὡς βάσιν τῶν ἐπιχειρήσεων αὐτοῦ ἐναντίον τῶν ἐν Αἰγύπτῳ Ἄγγλων, οὗτοι δὲ τὴν Γάζαν πάλιν ὡς πρῶτον αὐτῶν στρατηγικὸν σκοπόν, ἣν καὶ κατέλαβον, κατόπιν σφοδρῶν μαχῶν, κατὰ Νοέμβριον 1917. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ πόλις εἶχεν ἐκκενωθῆ ὑπὸ τῶν κατοίκων της, οἵτινες ἐπανῆλθον μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῶν ἐχθροπραξιῶν διὰ τῆς ὁλοσχεροῦς ὑποχωρήσεως τῶν Τούρκων.

Ἔκτοτε ἡ πόλις ἀνήκει εἰς τὸ ἀγγλικὸν προτεκτορᾶτον τῆς Παλαιστίνης. Ἔχει 17 χιλιάδας κατοίκων, ὧν 300 περίπου ὀρθόδοξοι, καὶ διαιρεῖται εἰς 4 συνοικίας ἐκτισμένας ἐν μέσῳ κήπων, ἑσπεριδοειδῶν ἰδίως καὶ ἀμπέλων.

Ἐν Γάζῃ ἤκμασε κατὰ τὸν Ε' καὶ ΣΤ' μ. Χ αἰῶνα ρητορικὴ σχολή, τὸ ὕφος τῆς ὁποίας διακρινόμενον διὰ τὸ πομπῶδες, βαρὺ καὶ ὀγκηρὸν αὐτοῦ, οὐκ ὀλίγην ἐπίδρασιν ἐξήσκησεν ἐπὶ τῆς μετέπειτα βυζαντινῆς λογοτεχνίας. Σπουδαιότερος ἐκπρόσωπος τῆς σχολῆς ταύτης εἶναι ὁ Θεοφύλακτης Σιμοκάττης.

Ν. ΚΑΛΟΜΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

—*[Τέχνη]* Ἐξόχως ἐνδιαφέροντες τὴν χριστιανικὴν ἀρχαιολογίαν εἶναι οἱ ἐν Γάζῃ ναοὶ τῶν Ἁγίων Στεφάνου καὶ Σεργίου, ἀνήκοντες εἰς τὸν ΣΤ' αἰῶνα μ. Χ. καὶ ἀποτελοῦντες ἀπόδειξιν τῆς ἐπιδράσεως, ἣν ἤσκησεν ἡ διαμορφωθεῖσα κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰουστινιανοῦ βυζαντινὴ τέχνη ἐν Συρίᾳ, ἐξ ἧς παλαιότερον αὕτη πολλὰς ἠρύσθη καλλιτεχνικὰς παραδόσεις καὶ πολλὰ ἐπορίσθη στοιχεῖα. Ἡ ἐπίδρασις αὕτη εἶχεν ἀρχίσει πολὺ ἐνωρίτερον, χαρακτηριστικὸν δ' ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶναι τὸ ἀναφερόμενον, ὅτι, ὅτε κατὰ τὸ ἔτος 401 μ. Χ. οἱ ἐν Γάζῃ Χριστιανοὶ ἐσκόπουν νὰ ἐγείρωσι χριστιανικὴν ἐκκλησίαν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ἀρχαίου ναοῦ, ἠπόρουν δὲ περὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς μορφῆς ἣν ἔπρεπε νὰ δώσουν εἰς ταύτην, ἡ αὐτοκράτειρα Εὐδοξία, ἥτις εἶχεν ἀναλάβει τὰς δαπάνας τῆς οἰκοδομῆς, ἀπέστειλεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ὁμοῦ μετὰ τῶν ἀπαιτουμένων χρημάτων, καὶ τὸ διάγραμμα τῆς οἰκοδομῆς (ἐν σχήματι σταυροῦ) καὶ ἀρχιτέκτονα ἐξ Ἀντιοχείας προερχόμενον καὶ πολύτιμα ὑλικά, ἰδίᾳ δὲ κίονας καὶ κιονόκρανα ἐκ μαρμάρου. Ἀλλ' ὁ ἕκτος αἰὼν παρουσιάζει τὴν ἐπίδρασιν ταύτην ἐξόχως βαθεῖαν καὶ ἐξόχως ἀποτελεσματικήν.

Ὁ *Χορίκιος*, περιγράφων τοὺς ναοὺς τῶν Ἁγίων Σεργίου καὶ Στεφάνου, ὁμιλεῖ μετὰ θαυμασμοῦ διὰ τὴν πυκνὴν διὰ ψηφοθετημάτων διακόσμησίν των: οὐδὲ πολλοστημόριον ἐπιφανείας εἶχε καταλειφθῆ ἐν αὐτοῖς ἀκάλυπτον ὑπὸ πολυτίμων μαρμάρων καὶ ψηφοθετημάτων ἐπὶ χρυσοῦ βάθους ἢ ζωγραφιῶν, ἀπεικονιζουσῶν κήπους πλήρεις μηλεῶν καρποβριθῶν, ἀπιδεῶν, ἢ ροιῶν καὶ πτηνῶν, ἢ ποταμοὺς κυλίοντας ἠρέμα τὰ ὕδατά των, ἐν οἷς ὁ Νεῖλος, μαρτυρῶν τὴν ὕπαρξιν εἰσέτι ἀνατολικῶν στοιχείων ἐν τῇ διακοσμήσει, κατεῖχε τὴν πρώτην θέσιν. Αἱ ἀπεικονιζόμεναι ἐν τῷ Ἁγ. Σεργίῳ σκηναὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἀναφερόμεναι εἰς τὸν βίον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ διῃρημέναι εἰς τρεῖς χρονολογικὰς σειρὰς (ἐπεισόδια τῆς παιδικῆς ἡλικίας, θαύματα, ἅγια πάθη) ὁμιλοῦν περὶ τῆς ἤδη ἀρξαμένης διαμορφώσεως τῶν παγιωθέντων μετὰ ταῦτα ἐν τῇ εἰκονογραφήσει τῶν χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν κύκλων. Ἀξιοσημείωτος δ' εἶναι ἡ δεσποτεία, ἣν ἄρχεται ἀσκοῦν ἐνταῦθα τὸ καθαρῶς ἱστορικὸν στοιχεῖον ἐν τῇ διὰ ψηφοθετημάτων κλπ. διακοσμήσει ἐπὶ τοῦ φυσιοκρατικοῦ, οὕτως εἰπεῖν, στοιχείου, τοῦ ὑπενθυμίζοντος τὰς τοιχογραφίας τῆς Πομπηίας.

Ἡ Γάζα ἔχει ἐπίσης ἱκανὴν σημασίαν καὶ διὰ τὴν χριστιανικὴν ἐπιγραφικήν, λόγῳ τῶν πολυαρίθμων ἐνεπιγράφων λίθων καὶ ἐπιτυμβίων πλακῶν, αἵτινες ἀνευρέθησαν παρὰ τὴν πρὸς τὴν θάλασσαν περιοχὴν τῆς πόλεως ἢ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπ' αὐτῆς. Τὰ γραπτὰ ταῦτα μνημεῖα, ἅτινα μόλις πρό τινων δεκαετηρίδων ἐγένοντο γνωστά, παρουσιάζουν τὴν λίαν χρήσιμον ἰδιορρυθμίαν νὰ εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἀκριβέστατα χρονολογημένα. [Πρβλ. *Ch. Diehl*: Manuel d'art byzantin ἔκδ. 2 τ. Α'.—*Cabrol*: Dictionnaire κλπ. Ἔνθα καὶ βιβλιογραφία.]

Ι. Μ. Π.

— **Γάζα** *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ἓν τῶν ἑπτὰ φρουρίων τῆς Σογδιανῆς, εἰς τὴν ὀχυρότητα τῶν ὁποίων στηρίξαντες τὰς ἐλπίδας των οἱ κάτοικοι τῆς εἰρημένης χώρας ἀπεστάτησαν κατὰ τὸ 329 π. Χ. ἀπὸ τοῦ *Μ. Ἀλεξάνδρου*. Κατὰ τῆς Γάζης ἐπῆλθεν αὐτοπροσώπως ὁ Ἀλέξανδρος καὶ διέταξε τὴν ἐξ ἐφόδου ἅλωσιν αὐτῆς. Ἐνῷ δὲ οἱ σφενδονῆται, οἱ τοξόται καὶ αἱ μηχαναὶ ἔρριπτον χάλαζαν βελῶν κατὰ τῶν τειχῶν, οἱ ὁπλῖται, πανταχόθεν ταυτοχρόνως ἐπερχόμενοι, προσέθεσαν τὰς κλίμακας, ἀνῆλθον εἰς τὰ τείχη καὶ ἐντὸς ὀλίγου οἱ Μακεδόνες ἔγιναν κύριοι τῆς πόλεως. Κατὰ ρητὴν διαταγὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου, οἱ μὲν ἄνδρες ἐσφάγησαν πάντες, αἱ δὲ γυναῖκες, οἱ παῖδες καὶ ἡ περιουσία τῶν κατοίκων ἔγιναν λεία τῶν στρατιωτῶν καὶ ἡ πόλις ἐπυρπολήθη. Τὴν αὐτὴν τύχην ὑπέστησαν καὶ τὰ δύο μετὰ τὴν Γάζαν ἐξ ἐφόδου κυριευθέντα ἐπίσης φρούρια.

ΚΑΨ.

— **Γάζα** *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία δοθεῖσα ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς εἰς τὸ ἐν τῇ ὑποδιοικήσει Μακρᾶς Γεφύρας (Ἀδριανουπόλεως) τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης χωρίον *Κουρτ-Μπέη* ἀριθμοῦν τῷ 1920 κατοίκους 1402.

γάζα (ἡ)· ἀραιὸν καὶ διαφανὲς ὕφασμα, εἰς τὸ ὁποῖον συνήθως τὰ νήματα τοῦ στήμονος εἶναι ἰσάριθμα πρὸς τὰ νήματα τῆς κρόκης, ἀφίνοντα μεταξύ των ἰσομεγέθεις μικροσκοπικὰς ὀπάς.

Ἡ γάζα — λαβοῦσα τὸ ὄνομα ἐκ τῆς πόλεως Γάζης τῆς Συρίας, ὁπόθεν τὸ πρῶτον προῆλθεν — κατασκευάζεται εἴτε ἐκ μετάξης, εἴτε ἐκ λινοῦ ἢ βάμβακος, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐρίου ἀκόμη, καὶ χρησιμοποιεῖται ἰδίως εἰς κατασκευὴν λεπτοφυῶν εἰδῶν γυναικείας ἀμφιέσεως ἢ στολισμοῦ. Ἡ κοινὴ ἐκ βάμβακος ἢ ἐκ λινοῦ γάζα χρησιμεύει εὐρύτατα ἐν τῇ θεραπευτικῇ.

Digitized by Google

—*[Χειρουργ.]* Τεμάχια γάζης ἐπτυγμένα (σπληνία ἢ πτύγματα), παρεσκευασμένα ἀσηπτικῶς, μεταχειριζόμεθα κατὰ τὰς ἐγχειρήσεις πρὸς ἀποσπόγγισιν τοῦ τραύματος. Δι' ἀσήπτου γάζης ἐπιδέομεν τὰ τραύματα, εἰσάγοντες αὐτὴν εἰς τραυματικὰς κοιλότητας καὶ καλύπτοντες τὴν τραυματικὴν ἐπιφάνειαν. Ἡ γάζα ἀπορροφᾷ τὰ τραυματικὰ ἐκκρίματα καὶ προφυλάσσει τὸ τραῦμα ἀπὸ τοῦ ἔξωθεν μολυσμοῦ· ἐνίοτε μεταχειριζόμεθα καὶ γάζαν παρεσκευασμένην μετά τινος ἀντισηπτικῆς οὐσίας, π.χ. ἰωδοφορμίου, ἄχνης ὑδραργύρου, βιοφορμίου, σαλόλης κλπ. (*ἀντισηπτικὴ γάζα*). Ἐκ γάζης παρασκευάζονται καὶ ταινίαι (bandes), δι' ὧν περιελισσομένων περὶ τὴν πάσχουσαν χώραν τοῦ σώματος συγκρατοῦνται τὰ ἐπιδεσμικὰ εἴδη δι' ὧν καλύπτεται τὸ τραῦμα. Δ. Χ. ΚΟΚΚΟΡΗΣ

γάζα (ἡ) (Gaza) *[Ζῳολ.]*. Γένος μαλακίων γαστεροπόδων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀσπιδοβραγχίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *τροχιδιδῶν*. Εἶναι μαλάκια τῶν μεγάλων βαθῶν τῆς Ὠκεανίας καὶ τῶν Ἀντιλλῶν. Αἱ γάζαι ἔχουσι κόχγην ἑλικοειδῆ καὶ λαμπρῶς πεποικιλμένην. Δ. Ν. Π.

γαζαία (ἡ) (Gazania) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *προσωπανθῶν*. Εἶναι πόαι ἐτήσιαι ἢ πολυετεῖς, ἰθαγενεῖς τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος. Γνωστὰ 25 περίπου εἴδη, ὧν τινα καλλιεργοῦνται πρὸς κόσμον. Κοινότερα εἴδη εἶναι: *γαζαία ἡ ταώνιος* (Gazania pavonia), *γαζαία ἡ μονανθὴς* (Gazania uniflora) καὶ *γαζαία ἡ μεγαλοπρεπὴς* (Gazania splendens). Τὸ φυτὸν τοῦτο ὠνομάσθη οὕτως ὑπὸ τοῦ Γαιρτνέρου πρὸς τιμὴν τοῦ Θ. Γαζῆ, ὅστις μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ πρῶτος μετέφρασεν εἰς τὴν λατινικὴν γλῶσσαν καὶ ἐδημοσίευσε τὰ ἔργα τοῦ Θεοφράστου. Δ. Ν. Π.

Γαζαίων *λιμὴν* *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Λιμὴν τῆς Παλαιστίνης μετὰ τὰς τοῦ Χορσίου ἐκβολὰς (*Πτολ.* Ε, ιστ' 2), οὗ ὑπέρκειται ἡ πόλις *Γάζα*, ἧς εἶναι ἐπίνειον, εἰς ἑπτὰ στάδια, καὶ ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἤρχετο ἡ πρὸς τὰ Αἴλανα (βλ. λ.) τοῦ Ἀραβίου κόλπου ὁδός, ἔχουσα μῆκος 1260 σταδίων (*Στράβ.* Didot 646,25). Εἶναι τὸ σύγχρονον ἀγκυροβόλιον *Ἐν Ναζλὲ* (πλάτ. 31° 30' Β, μῆκ. 34° 25' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2634: Ras En Nakura to El Arish) ἀπέχον 37 μίλ. ΒΑ τοῦ Ἐλ Ἀρίς. Ὁ *Γαζαίων λιμὴν* ἐγκαταλειφθεὶς ἔκτοτε προσεπεχώσθη ὑπὸ τῆν ἐπιφορὰν τῶν δυτικῶν ἀνέμων, καὶ οὐδὲν ἐν τοῖς ὁμαλοῖς ἐκεῖ αἰγιαλοῖς προδίδει τὴν ποτὲ ὕπαρξίν του. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γάζακα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀτροπατηνῆς Μηδίας εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς νοτιοανατολικῆς ὄχθης τῆς λίμνης Ματιανῆς. Ἦτο θερινὴ διατριβὴ τῶν βασιλέων τῆς Περσίας, οἵτινες εἶχον ἀνεγείρει ἐν αὐτῇ μεγαλοπρεπὲς ἀνάκτορον. Ἡ πόλις αὕτη μνημονεύεται καὶ ὑπὸ Βυζαντίνων συγγραφέων, διότι κατ' ἐπανάληψιν συνῆψε παρ' αὐτὴν μάχην κατὰ τῶν Περσῶν ὁ αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος· ἐλέγετο μάλιστα ὅτι εἰς τινα ναὸν αὐτῆς εἶχον ἀνακαλυφθῆ οἱ θησαυροὶ τοῦ Κροίσου. Ἐρείπια τῆς πόλεως ταύτης ἀνευρίσκονται παρὰ τὸ σημερινὸν χωρίον Τάχτ-ι-Σουλεϊμάν. ΚΑΨ.

Γαζακηνὴ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Χώρα ἐν τῷ Γαλατικῷ Πόντῳ.

Γαζάλη, *Ἀλ-*. Ἄραψ φιλόσοφος· βλ. λ. Ἀλγαζέλης.

— **Γαζάλη**, *Ἀλ - Βασήντ Ἀλ-*. Ἄραψ ἀρχαιολόγος· βλ. λ. Ἄραβες (τ. Ε' σ. 288 α').

γαζανία (ἡ) (Gazania) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀρκτοτιδῶν*, ἰθαγενὲς τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη καλλιεργούμενα πρὸς κόσμον εἰς πολλοὺς κήπους τῆς Εὐρώπης, ὧν κυριώτερα εἶναι: *γαζανία ἡ κτενοειδὴς* (Gazania pectinata), ἥτις εἶναι πόα ἔχουσα ὕψος 15 περίπου ἑκατοστομέτρων καὶ διακρινομένη ἐκ τῶν κτενοειδῶν καὶ πολυτριχωτῶν κατὰ τὴν κάτω ἐπιφάνειαν φύλλων της. Τὰ ἄνθη της εἶναι μεγάλα, λευκὰ κατὰ τὴν ἄνω αὐτῶν ἐπιφάνειαν, καὶ κίτρινα πορτοκαλλιώδη κατὰ τὴν κάτω αὐτῶν ὄψιν, μὲ ἰώδεις κηλῖδας διακεκοσμημένα. *Γαζανία ἡ εὐειδὴς* (Gazania elegans). Τὸ εἶδος τοῦτο διακρίνεται διὰ τὰ ἐπιμήκη, στιλπνά, σκοτεινῶς πράσινα κατὰ τὴν ἄνω ἐπιφάνειαν καὶ ὑπόλευκα κατὰ τὴν κάτω φύλλα των, καὶ τὰ ζωηρῶς κιτρινόχρυσα ἄνθη του μὲ μελανὰ καὶ λευκὰ στίγματα κεκοσμημένα. Δ. Ν. Π.

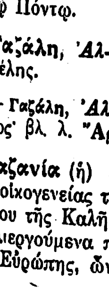
Γαζανία ἡ κτενοειδής.

Γαζανὸς *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς ἐν Κρήτῃ, ὁ *Ποθορεὺς* τῶν ἀρχαίων κατὰ τὸν Ψιλάκιν (Ἱστ. Κρ. Α' σ. 50). Πηγάζει ἐκ τῶν ἀνατολικῶν διακλαδώσεων τῆς Ἴδης καὶ διαρρέει τὸ ἀπ' αὐτοῦ ὀνομαζόμενον λεκανοπέδιον, τραχὺ μὲν καὶ ὀρεινὸν πρὸς τὴν Ἴδην, ἐπίπεδον δὲ πρὸς τὰ λοιπὰ μέρη. Τὸ λεκανοπέδιον τοῦτο εἶναι κατάρρυτον καὶ καταφυτον, πλούσιον δὲ εἰς προϊόντα, ἔλαιον, οἶνον σταφίδα, ξυλοκέρατα καὶ ἄλλας παντοίας ὀπώρας, ἔτρεφε δ' ἄλλοτε καὶ πολλὰ ποίμνια. Ὁ δὲ ποταμὸς ῥέων θέρος καὶ χειμῶνα εἶναι βατὸς πανταχοῦ, ἐκτὸς τῶν ἐκβολῶν μετὰ βροχάς. Ἐνταῦθα σχηματίζονται ἐκ τῶν λιμναζόντων ὑδάτων τέλματα, τὰ ὁποῖα καθιστῶσι τὰ μέρη ταῦτα νοσηρά. Ὁ ποταμὸς εἶναι ἐξευγμένος μὲ ὡραίαν σιδηρᾶν γέφυραν, ἡ ὁποία ἐτοποθετήθη ἐπὶ τῆς αὐτονομίας. Ἡ ὀνομασία του ἐκ τοῦ χωρίου Γάζι (βλ λ). Ε. Γ

Γαζὰν-χὰν-Μαχμοὺτ (Ghazan-Khan-Mahmoud). Περιώνυμος Μογγόλος ἡγεμὼν τῆς Περσίας, υἱὸς τοῦ Ἀργκοὺν-χὰν (1271—1304). Εἰς ἡλικίαν μόλις δέκα τριῶν ἐτῶν ὀνομασθεὶς διοικητὴς τοῦ Χορασὰν ἐπολέμησεν ἡρωϊκῶς ἐναντίον τῶν Τουρκομάνων, ὅπως σώσῃ τὸ κράτος ἐκ τῶν ἀγρίων ἐπιδρομῶν των, συγχρόνως δὲ κατέπνιξε τὴν στάσιν τοῦ ἐμίρου Νααουρούζ (1290). Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του ἀνεγνώρισεν ὡς βασιλέα τὸν θεῖον αὐτοῦ Κάϊ-Χατοῦ-χὰν (1291), ἀλλ' ὅτε ὁ μονάρχης ἐδολοφονήθη ὑπὸ τοῦ Μπαϊντοῦ, ὁ Γαζὰν-χὰν-Μαχμοὺτ ἔσπευσεν ἐναντίον τοῦ σφετεριστοῦ τοῦ θρόνου, ἐνίκησεν αὐτὸν καὶ τὸν ἠνάγκασε νὰ καταφύγῃ εἰς Κουρμπὰν Σίρα (1294). Ὁ Μπαϊντοῦ προέτεινεν εἰς τὸν νικητὴν νὰ διαμοιράσῃ μετ' αὐτοῦ τὸ βασίλειον, ἀλλ' οὗτος ἀπέρριψε τὴν πρότασίν του. Ὁ Μπαϊντοῦ ἡττήθη διὰ δευτέραν φορὰν κατὰ κράτος καὶ συλληφθεὶς αἰχμάλωτος ἐθανατώθη. Ὁ Γαζὰν ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Περσίας ὡς μονάρχης ἀπόλυτος. Τρεῖς πρίγκιπες Μογγόλοι, ἐπιχειρήσαντες νὰ τὸν ἐκθρονίσωσιν, ἀπέτυχον οἰκτρῶς. Ὁ Γαζὰν κατέλαβε τὸ βασίλειον τοῦ Μασούντ, τελευταίου σουλτάνου τοῦ Ἰκονίου, καὶ καθυπέταξε τὸν Καύκασον. Βραδύτερον ἐπεχείρησε νὰ προσαρτήσῃ εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ καὶ τὴν Συρίαν, ἀλλ' ἀπέτυχεν εἰς τὸν σκοπόν του. Λέγεται, ὅτι ἡ ἀποτυχία αὕτη ἐστοίχισε τὴν ζωὴν τοῦ Μογγόλου κατακτητοῦ. —Β.

Γάζαρα *[Βιβλ. Γεωγρ.]*. Οὕτω, καὶ *Γεζὲρ* καὶ *Γαζὲρ* καὶ *Γαζηρά*, ἀποδίδεται ἐν τῇ ἑλληνικῇ Π. Διαθήκῃ τῶν Ο' τὸ ἑβραϊκὸν *Γκεζὲρ* καὶ *Γκαζερὰ* κλπ. Πόλις τῆς Παλαιστίνης παλαιοτάτη ἐκ τῆς προϊσραηλιτικῆς ἐποχῆς (χαναανιτική), παρὰ τὰ σύνορα πρὸς τοὺς Φιλισταίους καὶ περὶ τὰ 6 χιλμ. βορειοδυτικῶς τῆς Νικοπόλεως (Ἐμμαοὺς) κειμένη. Ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ νικήσας Ἐλὰμ (Χωρὰμ) τὸν βασιλέα τῆς πόλεως ταύτης, παρέδωκεν αὐτὴν εἰς τὴν φυλὴν τοῦ Εὐφραὶμ (Ἰησ. Ν. ι' 33, ιστ' 10), παραμείναντος αὐτόθι καὶ τοῦ χαναανιτικοῦ πληθυσμοῦ. Ἐν τῇ Π. Δ. γίνεται αὐτῆς μνεία πλειστάκις, ὡς καὶ ἐν παλαιοῖς αἰγυπτιακοῖς μνημείοις. Ἦτο δὲ μία ἐκ τῶν ἀσύλων πόλεων τοῦ Ἰσραήλ. Εἰς τὸν Σολομῶντα παρεδόθη αὕτη ὑπὸ τοῦ πενθεροῦ του κατακτητοῦ αὐτῆς φαραὼ ὡς προὶξ (Γ. Βασιλ. θ' 16). Κατὰ τοὺς μακκαβαϊκοὺς χρόνους ἐμφανίζεται ἡ πόλις αὕτη ὑπὸ τὸν νεώτερον τύπον τοῦ ὀνόματός της *Γάζαρα*, ὡς ὀχυρὰ πόλις. Ἐπίσης ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο διετηρεῖτο καὶ ἐπὶ τοῦ Εὐσεβίου, τοῦ ἐκκλησιαστ. ἱστορικοῦ, καὶ τοῦ Ἱερωνύμου. Ἐπὶ τῶν σταυροφοριῶν μνημονεύεται ὡς Mont Gisart. Ἐν ἔτει 1873 ἀνευρέθησαν ὑπὸ τοῦ Clermont-Ganneau τὰ ἐρείπια αὐτῆς ἐν *Τέλλ-Δζεζέρ*. Κατὰ τὰς μετέπειτα γενομένας ἐνταῦθα ἀνασκαφὰς ὑπὸ τῶν Ἄγγλων (Macalister κλπ.) ἀνευρέθησαν σπουδαιότατα διὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὴν ἄλλην ἀξίαν μνημεῖα, διαφωτίσαντα σημαντικῶς τὴν ἱστορίαν τῆς Παλαιστίνης καὶ δὴ καὶ τὴν φιλισταϊκὴν λεγομένην περίοδον (ΙΒ' καὶ ΙΑ' αἰῶνος π. Χ). Ἄξιοι ἰδιαιτέρας μνείας ἐνταῦθα οἱ ἐν Γαζάροις εὑρεθέντες τάφοι, οἵτινες ἐνθυμίζουσιν ἐντόνως τοὺς μυκηναϊκούς. Π. Ι. Μ.

γαζέα (ἡ) (Gazea) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *ἱπεριδῶν*. Τὰ ἔντομα τοῦ γένους τούτου εἶναι μικραὶ ψυχαὶ λευκοῦ χρώματος μὲ ἡμιδιαφανεῖς καὶ πολυνευρωτὰς πτέρυγας. Αἱ ἀνώτεραι πτέρυγες εἶναι τελείως διαφανεῖς εἰς τὰ θήλεα ἔντομα. Αἱ κάμπαι των ἔχουσι χρῶμα μελανὸν μὲ τρίχας μελανὰς καὶ λευκὰς ἐναλλὰξ ἐπὶ τοῦ σώματος καὶ αἱ χρυσαλίδες των εἶναι λευκαί. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γαζέα ἡ κραταίγιος* (Gazea crataegii) ζῶσα ἐπὶ τοῦ φυτοῦ κράταιγος (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

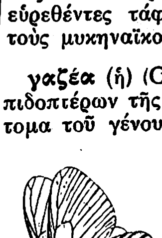
Γαζέα ἡ κραταίγιος.

γαζέλα (ἡ) (ἐκ τοῦ ἀραβ. ghazel). Εἶδος ποιήσεως παρὰ Πέρσαις καὶ Τούρκοις ἐν πέντε ἢ ἑπτὰ διστίχων ἐπὶ θεμάτων ἐρωτικῶν, βακχικῶν ἢ μυστικιστικῶν. Ὁ ὀνομαστὸς Πέρσης ποιητὴς Χαφὶζ μετεχειρίσθη τὸ εἶδος τοῦτο, ὅπερ ἐμιμήθησαν ὁ Γκαῖτε ἐν τῷ «Διβανίῳ» αὐτοῦ καὶ ὁ Πλάτων Χάλλερμουντ ἐκδοὺς συλλογὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ghazelen». —Β.

γαζελέλαιον (τὸ) (Gagelöl) *[Φαρμ.]*. Τὸ δι' ἀποστάξεως τῶν νωπῶν φύλλων τοῦ φυτοῦ Myrica gale εἰς ἀπόδοσιν 0,65% λαμβανόμενον αἰθέριον ἔλαιον. Εἶναι καστανοκιτρίνου χρώματος, ὀσμῆς εὐχαρίστου ἰδιαζούσης βαλσαμικῆς, ἔχει γεῦσιν ἀρχικῶς ἠπίαν, ἥτις καθίσταται εἶτα καυστικὴ καὶ τέλος στυπτική, εἰδικὸν βάρος 0,876 εἰς 17,5° καὶ εἶναι διαλυτὸν εἰς ἀλκοόλην. Εἰς 12,5° πήγνυται τελείως πρὸς κρυσταλλικὴν μᾶζαν, περιέχει δὲ 70% οὐσίας τινὰς κρυσταλλικάς. Κ.Γ.Μ.

γαζέλλα (ἡ) (Gazella) *[Ζῳολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μυρηκαστικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀντιλοπιδῶν*. Τὰ ζῷα ταῦτα διακρίνονται διὰ τὸ κομψὸν καὶ εὐκίνητον σῶμά των, τοὺς λεπτοὺς πόδας των, τοὺς μεγάλους ὀφθαλμοὺς καὶ τὰ τοξοειδῆ κέρατά των ἐν σχήματι λύρας, ἅτινα φέρουσι τό τε ἄρρεν καὶ θῆλυ. Αἱ *γαζέλλαι* ἀπαντῶσιν εἰς τὰς στέππας καὶ τὰς ἐρήμους ἐκτάσεις τῆς Εὐρώπης, τὴν βόρειον Ἀφρικήν, τὴν κεντρικὴν Ἀσίαν, τὴν Σιβηρίαν, τὴν Ἀραβίαν καὶ τὴν Συρίαν. Τὰ ζῷα ταῦτα ἐξημεροῦνται εὐκόλως. Ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει ἀπαντῶσι καθ' ὁμάδας. Ὁ χρωματισμός των γενικῶς εἶναι πυρρόξανθος κατὰ τὴν ῥάχιν καὶ τὰς πλευρὰς καὶ ὑπόλευκος κατὰ τὴν κοιλίαν των. Θηρεύονται ἀπλήστως διὰ τὸ εὔγευστον καὶ τρυφερὸν κρέας των. Γνωστὰ περὶ τὰ 40 εἴδη, ὧν 10 περίπου ἀπολιθωμένα. Κυριώτερα εἴδη εἶναι: *γαζέλλα ἡ δορκὰς* (Gazella dorcas), ἀπαντῶσα εἰς τὴν Σαχάραν καὶ τὸ Ἀλγέριον, *γαζέλλα ἡ κυβιέριος* (Gazella cuvierii), ἀπαντῶσα ἐν Συρίᾳ, καὶ *γαζέλλα ἡ ἀραβικὴ* Gazella arabica), ἀπαντῶσα ἐν Ἀραβίᾳ κλπ. Δ.Ν.Π.

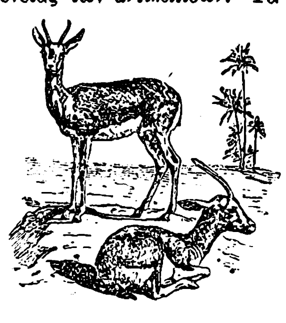
Γαζέλλα ἡ δορκάς.

—*[Παλαιοζῳολ.]* Τοῦ γένους τούτου λείψανα ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων ἀπὸ τῆς κατωτέρας πλειοκαίνου ὑποπεριόδου καὶ ἐντεῦθεν εἰς πολλὰ μέρη τῆς γῆς. Πληθώρα *γαζελλῶν* ἔζη καὶ ἐν Ἀττικῇ κατὰ τὴν κατωτέραν πλειόκαινον περίοδον, μαζὶ μὲ τὰ ἄλλα θηλαστικὰ ζῷα τοῦ ζωϊκοῦ κόσμου τοῦ Πικερμίου, εἰς τὰ ὀστεοφόρα πετρώματα τοῦ ὁποίου εὑρέθη ἀφθονία ἀπολιθωμένων κεράτων καὶ κάτω σιαγόνων. Τὸ ἀφθονώτερον ζῆσαν εἶδος ἦτο ἡ μικρὰ *γαζέλλα ἡ βραχύκερως* (Gazella brevicornis). Ἐν Σάμῳ ἐπίσης εὑρέθησαν λείψανα πολυάριθμα ἀπολιθωμένων γαζελλῶν, ἐκ τῶν ὁποίων καθωρίσθησαν τὰ εἴδη *γαζέλλα ἡ τοῦ Γωδρὺ* (Gazella Gaudryi) καὶ *γαζέλλα deperdita*. Γ. Κ. Γ.

Γαζέπης *Γεώργιος*. Διακεκριμένος καθηγητὴς τῆς ὀφθαλμολογίας ἐν τῷ Ἀθήνησι πανεπιστημίῳ, γεννηθεὶς τῷ 1860 ἐν Χαλκίδι. Μετὰ τὴν ἐγκύκλιον αὐτοῦ παίδευσιν ἐνεγράφη ἐν τῇ ἰατρικῇ σχολῇ τοῦ Ἐθνικοῦ πανεπιστημίου, γενόμενος διδάκτωρ τῷ 1882, ὁπότε μετέβη εἰς Παρισίους, ἔνθα ἐπὶ τετραετίαν ἐσπούδασε τὴν ὀφθαλμολογίαν, ἐργασθεὶς ὡς βοηθὸς παρὰ τῷ καθηγητῇ Πανᾷ. Ἐπιστρέψας εἰς Ἀθήνας ἐξήσκησε τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ λίαν εὐδοκίμως, κατασχὼν ταχέως τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ τῶν ὀφθαλμιάτρων τῶν Ἀθηνῶν. Τῷ 1899 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ὀφθαλμολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ, οὗτινος διετέλεσε πρύτανις τῷ 1918—19. Κυριώτεραι τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ εἰσί: «Θεραπεία τοῦ τραχώματος ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἰατρῶν καὶ ὑπὸ τῶν νεωτέρων» (Ἀθ. 1892), «Περὶ ὑποχύματος» (Ἀθ. 1894), «Περὶ ἡμεραλωπίας» (Ἀθ. 1910), «Περὶ ἰριδεκτομίας» (Ἀθ. 1911) κτλ. Ἰδίας προσοχῆς ἔτυχον αἱ ἀνακοινώσεις αὐτοῦ «Περὶ διπλοῦ φακοῦ πρὸς ἐξέτασιν τῶν ὀφθαλμῶν διὰ τοῦ πλαγίου φωτισμοῦ (1883), «Περὶ ὀφιομέτρου ἀμφοτεροφθάλμου», ἀνακοινωθέντος τῇ ἰατρικῇ ἑταιρείᾳ τῶν Παρισίων (1884) καὶ «Περὶ ὀργάνου χειρουργικοῦ τοῦ κανθοπλάστου» (1887). Διετέλεσε δὲ καὶ βουλευτὴς Χαλκίδος. ΑΡ. Π. Κ.

γαζέπι (τό) καταδρομή, κακοτυχία (λ. τουρκ.).

γαζέττα (ἡ). Τὰ μικρᾶς (κάτω τῆς δραχμῆς) ἀξίας μεταλλικὰ κέρματα, κοινῶς δὲ καὶ ἡ *ἐφημερίς*. Ἡ λέξις προέρχεται ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ *gazetta*, ὅπερ ἐσήμαινεν ἐν ἀρχῇ μεταλλικὸν κέρμα (δίλεπτον) τῆς ἐνετικῆς δημοκρατίας. Ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τῇ καταβολῇ τοῦ κέρματος τούτου ἀνεγινώσκετο ἢ διὰ ταγῇ τῆς ἐνετικῆς δημοκρατίας ἐκδιδόμενα κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα χειρόγραφα εἰδησεογραφικὰ δελτία (Notizie scritte) εἰς κεντρικὰ μέρη τοιχοκολλούμενα ἐπεκράτησε νὰ λέγωνται Gazette αὐτὰ ταῦτα τὰ δελτία. Τῷ 1600 δὲ μ. Χ. ὑπὸ τὸν τίτλον «Gazetta» ἐξεδόθη ἡ πρώτη ἔντυπος ἐφημερὶς ἐν Βενετίᾳ ἑβδομαδιαία. *Γαζέτται* ὠνομάσθησαν οὕτως αἱ ἐφημερίδες καὶ ὀνομάζονται εἰσέτι εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας. Αἱ πρῶται δὲ ἐκδοθεῖσαι αὐτὸν

Digitized by Google

τὸν τίτλον εἶχον («Oxford Gazette» ἐν Ἀγγλίᾳ, «Gazette de France» τοῦ Θεοφράστου Ρενωντό, ἐν Γαλλίᾳ κλπ.). Διὰ τὴν τοιαύτην ὀνομασίαν τῶν ἐφημερίδων ὁ Ἀθανάσιος Σταγειρίτης, εἰς τὴν «Συνοπτικὴν ἱστορίαν τοῦ Τύπου», ἣν ἐδημοσίευσεν εἰς τὰ δύο πρῶτα φύλλα τῆς ἐν Βιέννῃ τῇ 1ῃ Ἰανουαρίου 1819 ἐκδοθείσης ἑβδομαδιαίας ἐφημερίδος «Καλλιόπη», ἀναφέρει, πλὴν τῆς ἀνωτέρω ἐκδοχῆς, τῆς κατ' ἐπέκτασιν δηλαδὴ τῆς ὀνομασίας ἀπὸ τοῦ τιμήματος εἰς τὸ πρᾶγμα, καὶ δύο ἄλλας ἐκδοχάς: 1) Ὅτι ἡ λέξις Gazetta ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς ἐφημερίδος παράγεται ἐκ τοῦ περσικοῦ *γάζα* (=θησαυρός, χρῆμα, ἐξ οὗ καὶ τὸ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις *γαζοφυλάκιον*=θησαυροφυλάκιον) καὶ σημαίνει ἀποθησαύρισιν εἰδήσεων καὶ γνώσεων ἐν γένει, καὶ 2) ὅτι, κατ' ἄλλους, ἡ ἐφημερὶς ὠνομάσθη Gazetta εἰρωνικῶς, καθόσον εἰς τὴν κοινὴν ἑνετικὴν διάλεκτον «gazetta» ἐλέγετο ἡ κίσσα, πτηνὸν κατ' ἐξοχὴν φλύαρον καὶ ἀρεσκόμενον νὰ περισυλλέγῃ εἰς τὴν φωλεάν του παντὸς εἴδους μικροαντικείμενα.

Ἡ πρώτη ἐκδοχὴ πιθανὸν νὰ εἶναι βάσιμος κατὰ τοῦτο μόνον, ὅτι ἡ λέξις gazetta μὲ τὴν πρώτην της ἔννοιαν τοῦ μεταλλικοῦ κέρματος ἐνδέχεται νὰ παράγεται ἐκ τοῦ περσικοῦ *γάζα*. Κ. Θ. Π.

γαζῆ. Λέξις τουρκικὴ εἰλημμένη ἐκ τῆς ἀραβικῆς, οὖσα δὲ ἐνεργητικὸν οὐσιαστικὸν παραγόμενον ἐκ τοῦ *γαζᾶ* (=νίκη καὶ πόλεμος ὑπὲρ τῆς θρησκείας) καὶ σημαίνουσα τὸν *νικητήν*, εἰδικῶς δὲ τὸν ὑπὲρ τῆς μουσουλμανικῆς πίστεως πολεμήσαντα καὶ νικήσαντα.

Ὁ τίτλος *γαζῆ* ἐδίδετο ἀρχικῶς εἰς τοὺς σουλτάνους καὶ πολεμάρχας τοὺς κατακτήσαντας νέας χώρας, ὡς π. χ. *Γαζῆ-Σουλτὰν-Μεχμὲτ-Φατὶχ* (ὁ πορθητὴς τῆς Κωνσταντινουπόλεως), ἐδόθη δὲ τότε καὶ εἰς τοὺς ἐξ Ἑλλήνων ἀρνησιθρήσκους *Γαζῆ-Ἐβρενὸς* καὶ *Γαζῆ-Μιχάλ*. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ὁ τίτλος οὗτος ἐδόθη καὶ εἰς μὴ νικήσαντας, ὡς εἰς τὸν στρατηγὸν Ὀσμὰν πασᾶ, ὅστις ἀντέστη τῷ 1878, ἐν Πλεύνᾳ τῆς Βουλγαρίας ἐπὶ μῆνας κατὰ τῶν Ρώσων, εἰς τὸν στρατηγὸν Ἀχμὲτ Μουχτὰρ πασᾶν, τὸν νικηθέντα στρατηγὸν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ Καυκάσου κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1878, εἰς τὸν σουλτᾶνον Ἀβδοὺλ Χαμὶτ μετὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897, εἰς τὸν σουλτάνον Μεχμὲτ Ρεσὰτ τὸν Ε' κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον (πρὸ τῆς τελικῆς ἥττης) καὶ εἰς τὸν Μουσταφᾶ Κεμὰλ ἀκόμη πρὸ τῆς ὁριστικῆς ἐκβάσεως τῆς μικρασιατικῆς ἐκστρατείας τοῦ 1922. Ἐνίοτε ἐπιτάσσεται τοῦ ὀνόματος, ὡς *Ἐρτογροὺλ γαζῆ*. Ν. Μ.

Γαζηλὲρ *[Γεωγρ.]*. Τοποθεσία παρὰ τὸ Ὀρεστικὸν Ἄργος, ἔνθα παλαιὸν τουρκικὸν νεκροταφεῖον (βλ. τ. Ε' σ. 393 α').

Γαζηλὼν *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις ἀρχαία τοῦ Πόντου παρὰ τὴν σημερινὴν Πάφραν, πρωτεύουσα τῆς Γαζηλωνίτιδος (βλ. λ.) χώρας.

Γαζηλωνῖτις *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία ὀνομασία ἐπαρχίας τοῦ Πόντου, ἡ ὁποία κατὰ Στράβωνα ἐξετείνετο ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἅλυος ποταμοῦ μέχρι τῆς χώρας τῶν Ἀμισηνῶν. Ἡ χώρα εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πεδινὴ καὶ ἐφημίζετο εἰς τὴν ἀρχαιότητα διὰ τὴν εὐφορίαν της.

Γάζηνα (ἡ). Ἀρχαία πόλις τῆς Μεγάλης Φρυγίας (*Πτολ.* V, 2,26).

Γαζῆς, *Ἄνθιμος*. Ἕλλην κληρικὸς καὶ λόγιος γεννηθεὶς ἐν Μηλεαῖς τῆς Θετταλομαγνησίας τῷ 1764 καὶ ἀποθανὼν ἐν Σύρῳ τῷ 1828. Μετὰ τὴν ἐν τῇ γενετείρᾳ ἀποπεράτωσιν τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων, ἠσπάσθη τὸν μοναχικὸν βίον καὶ ἐν ἔτει 1796 μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἐγένετο ἱεροδιάκονος τῶν πατριαρχείων καὶ εἶτα ἀρχιμανδρίτης. Τῷ 1797, καταλιπὼν τὴν Κωνσταντινούπολιν, μετέβη εἰς Βιέννην, ἔνθα προσελήφθη ὑπὸ τῶν ἐκεῖ διαμενόντων Ἑλλήνων ἐφημέριος τοῦ παρεκκλησίου τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ἐν Βιέννῃ ὁ Ἄνθιμος Γαζῆς κατηρτίσθη τελειότερον καὶ ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν μελέτην τῶν φυσικομαθηματικῶν ἐπιστημῶν μετέφρασε τῷ 1799 τὴν «Γραμματικὴν τῶν Φιλοσοφικῶν Ἐπιστημῶν» τοῦ *Βενιαμὶν Μαρτίνου*. Ἐν ἔτει 1811, διὰ προτροπῆς καὶ συνδρομῆς τῆς ἐν Ἰασίῳ τότε ἱδρυθείσης «Ἑταιρείας τοῦ Ἑλληνικοῦ Λυκείου», ἐξέδωκε τὸ περιοδικὸν «Λόγιος Ἑρμῆς».

Ἄνθιμος Γαζῆς.

Τῷ 1816 ἀναχωρήσας ἐκ Βιέννης, ἦλθεν εἰς Ὀδησσόν, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι συλλογῆς ἐράνων πρὸς ἵδρυσιν ἐπιστημονικῆς Ἀκαδημίας. Ἐκεῖ, κατηχηθεὶς ὑπὸ τοῦ Νικολάου Σκουφᾶ καὶ τοῦ Ἀθανασίου Τσακάλωφ εἰς τὰ τῆς «Φιλικῆς Ἑταιρείας», ἐγένετο ἓν τῶν ἐνθερμοτέρων μελῶν αὐτῆς. Ὑπὸ τὴν ἰδιότητά του ταύτην κατῆλθεν εἰς Ἑλλάδα καὶ εἰργάσθη μετὰ διαπύρου ζήλου ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἐξεγέρσεως. Οὕτως, ἐν ἔτει 1818, ἦλθεν ἐν πρώτοις εἰς Φωκίδα, ἔνθα, ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ἐπισκέψεως τῶν Δελφῶν, κατήχησεν εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας ἅπαντας τοὺς ἐκεῖ ἀρματολούς. Ἐκραγείσης δὲ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως συνετέλεσε λόγῳ τε καὶ ἔργῳ εἰς τὴν εὐόδωσιν αὐτῆς, ἀποβὰς εἷς τῶν κυριωδεστέρων μοχλῶν της καὶ ἀναδειχθεὶς μέλος ἁπασῶν σχεδὸν τῶν τότε ἐθνοσυνελεύσεων ἡμῶν καὶ μέλος τοῦ Ἀρείου Πάγου. Πλὴν τῆς ἀναφερθείσης μεταφράσεως τοῦ Β. Μαρτίνου, ὁ Γαζῆς συνέγραψε καὶ τὰ ἑξῆς: «Πίναξ γεωγραφικὸς Ἑλλάδος, μὲ τὰ παλαιὰ καὶ νέα ὀνόματα» (Βιέννη, 1800), «Πίναξ γεωγραφικὸς τῆς Εὐρώπης ἑλληνικὸς» (Βιέννη, 1801), «Συνταγμάτιον χρονολογικὸν» (τυπωθὲν ἐν τέλει τοῦ Β' τόμου τῆς ἐπιστασίᾳ αὐτοῦ ἐκδοθείσης ἐν ἔτει 1803 μεταφράσεως τῆς «Ἀστρονομίας» τοῦ *Λαλάνδου*, «Ἑλληνικὴ βιβλιοθήκη» (Βενετία 1807) τόμοι 2, «Λεξικὸν ἑλληνικὸν» (Βενετία, 1809—1816) τόμοι 3 Μετατύπωσις αὐτοῦ ἐν νέᾳ ἐπεξεργασίᾳ ὑπὸ Κ. Γκαρπολᾶ καὶ Χ. Ματακίδου ἐγένετο ἐν Βιέννῃ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1835 καὶ 1837.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Κ. Σάθα*, «Νεοελληνικὴ Φιλολογία», σελ. 693 κ.ἑπ.—*Α. Γούδα*, «Παράλληλοι βίοι» (τόμ. Α', σελ. 347—378).—*Σ. Λάμπρος* ἐν «Νέῳ Ἑλληνομνήμονι», Ζαδίρας καὶ Glossiotis. Κ. Μ. ΜΕΚΙΟΣ

—Γαζῆς, *Γεώργιος*. Λόγιος τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Διαμένων τῷ 1820 ἐν Ρουμανίᾳ, ἐτάχθη, ἅμα τῇ ἐκρήξει τοῦ ἐκεῖ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου. Μετὰ τὴν ἐν Δραγατσανίῳ δὲ καταστροφήν, κατελθὼν εἰς Ἑλλάδα, μετέσχε τῶν ἐν Σουλίῳ καὶ Μεσολογγίῳ μαχῶν. Ἀπὸ τοῦ 1823 ἐτέθη εἰς τὴν διάθεσιν τῶν μαχομένων Κρητῶν καὶ ἐν ἔτει 1826 ὑπηρέτησεν ὡς γραμματεὺς τοῦ Γεωργίου Καραϊσκάκη. Τῷ δὲ 1829 τοῦ Αὐγουστίνου Καποδιστρίου, φέρων, ὑπὸ τὴν ἰδιότητά του ταύτην, βαθμὸν ἀξιωματικοῦ. Μετὰ δὲ τὸ πέρας τοῦ Ἀγῶνος ἐχρημάτισε σχολάρχης Μεσολογγίου καὶ συνέταξεν «Ἐτυμολογικὸν λεξικὸν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης» (1815). [Πρβλ. «Νέον ἑλληνομν.» τόμ. ΙΓ', σ. 463.] Κ. Μ. Μ.

—Γαζῆς, *Θεόδωρος*. Ἕλλην κληρικὸς καὶ λόγιος γεννηθεὶς ἐν Θεσσαλονίκῃ περὶ τὸ 1370, καὶ ἀποθανὼν τῷ 1475. Μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἅλωσιν τῆς γενετείρας του (1429) μετέβη εἰς Ἰταλίαν, ὅπου ἐδιδάχθη τὴν λατινικὴν ὑπὸ Βικτωρίνου τοῦ ἐκ Φέλτρης καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν τῇ Δύσει, διδάξας εὐδοκίμως πρῶτον ἐν Σιέννῃ τῆς Τοσκάνης καὶ εἶτα εἰς Φερράραν. Τῷ 1455 προσκληθεὶς εἰς Ρώμην ὑπὸ τοῦ πάπα Νικολάου τοῦ Ε', ἠσχολήθη εἰς μεταφράσεις διαφόρων Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ ἰδίᾳ τοῦ Θεοφράστου καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους, τὰ «Προβλήματα» τοῦ ὁποίου εἶχε μεταφράσει κακῶς πρὸ τοῦ Γαζῆ ὁ *Τραπεζούντιος*. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πάπα Νικολάου τοῦ Ε' ὁ Γαζῆς μετέβη μετὰ τοῦ Βησσαρίωνος πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Νεαπόλεως Ἀλφόνσον τὸν Μεγαλοπρεπῆ, παρ' ᾧ ἔτυχε μεγάλων τιμῶν καὶ ἐτησίας ἐπιχορηγήσεως. Ἀποθανόντος ὅμως καὶ τούτου μετὰ διετίαν, ἐπανέκαμψεν εἰς Ρώμην, ἔνθα ὁ πάπας Σίξτος ὁ Δ' τῷ προσέφερεν ἐφημερίαν τινὰ ἐν Καλαυρίᾳ, ἀρκούντως προσοδοφόρον. Ἀλλ' ὁ Γαζῆς προυτίμησε νὰ μείνῃ ἐν Ρώμῃ, ὁπόθεν ὅμως ἠναγκάσθη ν' ἀναχωρήσῃ μετ' ὀλίγον, διότι δυσηρεστήθη ἐκ τῆς πρὸς αὐτὸν συμπεριφορᾶς τοῦ πάπα, καὶ νὰ καταφύγῃ πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῆς Φερράρας Ἡρακλέα, παρ' ᾧ διαμείνας ἐπὶ μικρὸν ἀπεχώρησεν εἰς Καλαυρίαν, ὅπου καὶ ἀπέθανε.

Ὁ Γαζῆς ἐτιμᾶτο ὑπὸ τῶν συγχρόνων του Ἑλλήνων καὶ ξένων μεγάλως. Συγγράμματα αὐτοῦ εἶναι τὰ ἑξῆς: «Γραμματικὴ Ἑλληνικὴ» (ἐτυπώθη ἐν Παρισίοις τῷ 1516, ἐν Φλωρεντίᾳ τῷ 1520, ἐν Βενετίᾳ τῷ 1525, ἐν Βασιλείᾳ τῷ 1522, 1529, 1551, πλειστάκις δ' ἐπανεξεδόθη ἐν Βενετίᾳ. *Νεόφυτος* ὁ *Καυσοκαλυβίτης* ἔγραψε χιλιοσέλιδον ὑπόμνημα εἰς ταύτην). «Περὶ μηνῶν» (συνεξεδόθη τῇ γραμματικῇ καὶ ὕστερον ὑπὸ *Πεταβίου* ἐν τῷ «Οὐρανολογίῳ» καὶ ὑπὸ *Γρονοβίου* ἐν τῷ «Θησαυρῷ Ἑλληνικῶν Ἀρχαιοτήτων»). «Περὶ ἀρχαιογονίας Τούρκων» (συνεξεδόθη τῇ «Ἱστορίᾳ» *Χαλκοκονδύλη* ἐν Βασιλείᾳ, 1556, μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως *Κασελόνου* καὶ τῷ 1653 ἐν «Συμμίκτοις» μεθ' ἑτέρας λατινικῆς μεταφράσεως *Ἀλλατίου*). «Παράφρασις Βατραχομυομαχίας Ὁμήρου», «Παράφρασις Ἰλιάδος Ὁμήρου» (Φλωρεντία 1812), «Περὶ Ἀριστοτέλους καὶ Πλάτωνος», «Περὶ ἑκουσίου καὶ ἀκουσίου», «Ὑπομνήματα εἰς Φιλόστρατον», «Ἐπιστολαὶ» (ἐν *Boissonade*: Anecdota Graeca τ. V σ. 402—419). Τόμος μεταφράσεων εἰς τὴν λατινικὴν ἐκδοθεὶς τῷ 1503 ἐν Βενετίᾳ εἰς φύλλον καὶ περιέχων τὰ ἑξῆς: «*Aristotelis* de natura animalium» (lib. IX, fol. 1—78), *Aristotelis*: «De generatione animalium» (lib. V, 79—108), *Theophrasti*: «De historia plantarum», (lib. IX, 109—156), *Theophrasti*: «Decausis plantarum» (lib. VI, 157—204), *Aristotelis*: «Problemata in duas de quatraginta sectiones etc.» (205—256), *Alexandri Aphrodisiensis*: «Problemata» (256—273) καὶ τέσσαρα γλωσσάρια τῶν παρ' Ἀριστοτέλει καὶ Θεοφράστῳ ἑλληνικῶν λέξεων.

Ἐν ἔτει 1848 εἶχεν ἐκδοθῆ ἡ λατινικὴ μετάφρασις ἐξ βιβλίων τῆς «Ἱστορίας τῶν φυτῶν» τοῦ *Θεοφράστου* καὶ τῷ 1499 ἡ τῶν «Προβλημάτων» *Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀφροδισιέως*, *Aeliani* «De instruentis actibus librum» (μεταφρ.). *Dionysi Halicarnassei* «De oratione nuptiali et natalia praecepta» (μεταφρ.). *Chrysostomi* «De incomprehensibus dei natura homiliae V» (μεταφρ.). *Hippocratis* «Aphorismi». Ἐπίσης ὁ Γαζῆς μετέφρασεν ἐκ τοῦ λατινικοῦ εἰς τὸ ἑλληνικόν: *Κικέρωνος* «Κάτωνα πρεσβύτερον ἢ περὶ γήρως», (Φλωρεντία 1507 καὶ ἀλλαχοῦ πολλάκις). Εἰς αὐτὸν κατὰ λάθος ἀπεδόθη ἡ ὑπὸ *Μαξίμου Πλανούδη* μετάφρασις τοῦ «Ἐνυπνίου τοῦ Σκιπίωνος» (Somnium Scipionis), ἡ ὁποία συνεξεδόθη τῇ ἀνωτέρω μεταφράσει τοῦ Γαζῆ. Προσέτι ὁ Γαζῆς μετέφρασε τὴν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον ΙΑ' τὸν Παλαιολόγον ἐπιστολὴν τοῦ πάπα Νικολάου Ε' καὶ τὰ «Περὶ λουτρῶν τῆς Ἰταλίας» δύο βιβλία τοῦ *Σαβοναρόλα*, μετὰ τοῦ ἐπισκόπου δὲ Ἀλερίας *Ἀνδρέου Βούσση* ἐξέπονησε τὴν πρώτην ἔκδοσιν τῶν «Ἀττικῶν Νυκτῶν» τοῦ *Αὔλου Γελλίου*.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Κ. Σάθα*, Νεοελληνικὴ Φιλολογία.—*Voigt*, Die Wiederbelegung des griechischen Altertums (Berlin 1881) τ. Β' 145. — *Fabricius*, Bibliotheca graeca (ἐκδ. Harles) τόμ. Ι', σ. 388 καὶ ἑπ — *Legrand*, Bibliographie hellénique, (Paris 1885) τόμ. Α', σελ. 31—49. —*L. Allatius*, De Theodoris. — *L. Stein*, Der Humanist Th. Gaza als Philosoph ἐν τῷ «Archiv. für Geschichte der Philosophie» 1889, τ. Β' σ. 426. Κ. Μ. ΜΕΚΙΟΣ

Γάζι *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Τυλίσου* τῆς ἐπαρχίας Μαλεβυζίου τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου. Κάτ. (1928) 60.

Ἡ ἐγγὺς τοῦ Ἡρακλείου θέσις τοῦ συνοικισμοῦ καὶ ἡ προσεγγίσις αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἴδην συνετέλεσαν ὥστε τὸ παρ' αὐτὸ λεκανοπέδιον νὰ γίνῃ τὸ θέατρον πλείστων συγκρούσεων μεταξὺ Χριστιανῶν καὶ Τούρκων κατὰ τοὺς Κρητικοὺς ἀγῶνας. Ὅτε τὸ πρῶτον ἐπῆλθον οἱ Τοῦρκοι κατὰ τῆς Κρήτης καὶ κυριεύσαντες τὰ Χανιὰ καὶ τὸ Ρέθυμνον ἤρχοντο κατὰ τοῦ Ἡρακλείου, κατὰ τοῦ χωρίου τούτου ἐστράφησαν καὶ τοῦτο κατέστρεψαν (*Σηρουχάκι*, ὁ Κρητ. πόλεμος Μπουνιαλῆ σ. 237).

Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 πλεῖσται μάχαι συνεκροτήθησαν ἐνταῦθα. Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1823 μετὰ καρτερὰν μάχην ἡττήθησαν οἱ Χριστιανοὶ καὶ ἐφονεύθη ὁ ἀρχηγὸς Θεόδωρος Χοῦρδος. Κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ Κουρμούλης ἐνίκησε καὶ κατεδίωξε τοὺς Τούρκους μέχρι τοῦ ποταμοῦ Γιοφύρου. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866 πολλάκις οἱ Χριστιανοὶ ἐνίκησαν καὶ κατεδίωξαν τοὺς Τούρκους μέχρις τοῦ Ἡρακλείου, καὶ κατὰ τὸ 1878 καὶ τῷ 1897 πλεῖσται ἀψιμαχίαι ἐνταῦθα συνεκροτήθησαν. Ἐπὶ τουρκοκρατίας μόνον Τοῦρκοι κατῴκουν.

Εἰς Γάζι εὑρέθησαν λείψανα συνοικισμοῦ τῆς Μινωικῆς ἐποχῆς (Πρωτομινωικὴ-Ὑστερομινωική), ὡς καὶ τῆς Ρωμαϊκῆς (*Ι. Χατζηδ.*, Ἀρχαιολογ. Δελτίον, τόμ. 2, παράρτημα σελ. 23. *D. Fimmen*, Kretisch-mykenische Kultur 20). —Μ.

γαζὶ (τό)· εἶδος λεπτῆς πυκνῆς ραφῆς, ἰδίως ἡ διὰ τῆς ραπτομηχανῆς ραφή.

—*[Ἐγκυκλ.]* βλ. ραφή.

γαζία ἡ *γαντζία* (Acacia ἢ Wachelia farnesiana) *[Βοταν.]*. Εἶδος φυτοῦ τοῦ γένους *ἀκακία* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐλλοβοκάρπων*. Εἶναι δένδρον καλλιεργούμενον διὰ τὰ ὡραῖα καὶ εὔοσμα ἄνθη του. Πατρὶς τῆς γαζίας θεωρεῖται ὁ Ἅγιος Δομίνικος· αὐτοφυὴς ἀπαντᾷ εἰς πλεῖστα μέρη τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Αὐστραλίας καὶ καλλιεργεῖται πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης, εἰς τὴν Ἀλγερίαν καὶ εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Ἀσίας. Γνωστοτέρα ποικιλία εἶναι ἡ ἀνωτέρω ἀναφερομένη *γαζία ἡ φαρνεσιανὴ* (Wachelia farnesiana). Ἐκ τῶν ἀνθέων της δι' ἀποστάξεως λαμβάνεται αἰθέριον ἔλαιον χρησιμοποιούμενον εἰς τὴν ἀρωματοποιίαν. Ποικιλίαι τινὲς τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῶν Ἀντιλλῶν παρέχουσι καὶ εἶδος ἐκλεκτοῦ ἐλαστικοῦ κόμμεως. Δ. Ν. Π.

Γαζία ἡ φαρνεσιανή.

Γαζίουρα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία πόλις, πρωτεύουσα τοῦ Γαλατικοῦ Πόντου, μνημονευομένη ὑπὸ τοῦ Στράβωνος, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ ὁποίου ἦτο ἔρημος.

Digitized by Google

Γαζνεβίδαι (Ghaznevides). Δυναστεία Τουρκομάνων ἡγεμόνων, ὀνομασθέντων οὕτως ἐκ τῆς πόλεως *Γάζνης*, ἥτις ὑπῆρξε πρωτεύουσα τοῦ βασίλειου των. Ἱδρυτὴς τοῦ κράτους τῶν *Γαζνεβιδῶν* ὑπῆρξεν ὁ περιώνυμος σουλτᾶνος *Μαχμούτ*, γνωστὸς τόσον διὰ τὴν σκληρότητα καὶ τὴν φιλαργυρίαν του, ὅσον καὶ διὰ τὰς κατακτήσεις καὶ τὸν ἔρωτα αὐτοῦ πρὸς τὰ γράμματα. Ἦτο υἱὸς τοῦ Σουμπούκ-Τεκὶν καὶ ἔγγονος ἐκ μητρὸς τοῦ Ἄλπ Τεκίν, ὅστις, ἀπελεύθερος τῶν Σαμανιδῶν τῆς Σαμαρκάνδης, κατέλαβεν ὑπὲρ αὐτῶν τῷ 933 τὴν *Γάζνην* καὶ τὰ περίχωρα, ἅτινα τότε ἀνῆκον εἴς τινα ἡγεμόνα Ἰνδόν. Ὁ Μαχμοὺτ ἐκήρυξεν ἑαυτὸν ἀνεξάρτητον ἡγεμόνα τῷ 997 μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ ἀδελφοῦ του Ἰσμαήλ, διαδόχου τοῦ Σουμποὺκ Τεκίν. Ὁ Μαχμούτ, συμμαχήσας μετὰ τῶν ἡγεμόνων τοῦ Τουρκεστάν, ἐξεστράτευσε κατὰ τοῦ Μανσοὺρ Β', τὸν ὁποῖον ἐνίκησε καὶ ἐθανάτωσε μεθ' ἁπάντων τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας του (999). Ἐπὶ κεφαλῆς πολυαρίθμου στρατιᾶς ἐνίκησε τοὺς ρατζᾶς τῆς Λαχόρης, τοῦ Μπαβαλπούρ, τοῦ Μουλάν, Γκβαγιὸρ κλπ. τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον, κατέλαβε τὰ ἐδάφη των καὶ ἥρπασε τοὺς θησαυρούς των. Ἀφοῦ ἐπεξέτεινε τὸς κτήσεις αὐτοῦ μέχρι τῶν Ἱμαλαΐων, καθυπάταξε τὸ Κασιμίρ, τὴν Ρατζαπουτάνα, τὸ Γκουτζερὰτ καὶ τὸ Πεντζάπ, λεηλατήσας τοὺς τόπους τούτους ἀγρίως καὶ λαφυραγωγήσας τὰ πλουσιώτατα ἱερὰ αὐτῶν. Οἱ ἱστορικοὶ τῆς Ἀνατολῆς ἀναφέρουσιν, ὅτι ἀπὸ τοῦ 1001—1028 διεξήγαγε κατὰ τῆς Ἰνδικῆς δέκα πέντε νικηφόρους πολέμους. Ἐξ ἄλλου προσήρτησεν εἰς τὸ κράτος αὐτοῦ τὸ Σιστάν, ὅπου ἐβασίλευεν ὁ Χαλάφ, τελευταῖον μέλος τῆς δυναστείας τῶν Σαφανιδῶν, τὸ Γκαρτζιστὰν καὶ τὸ Ἰρὰκ-Ἀτζεμί, ἐξωράϊσε τὴν πρωτεύουσάν του μὲ τοὺς θησαυρούς, οὓς εἶχε περισυλλέξει κατὰ τὰς διαφόρους ἐκστρατείας του· ἐζήτησε καὶ ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ βαλῆ παρὰ τοῦ χαλίφου τῆς Βαγδάτης καὶ ἐγκατέστησεν εἰς τὴν αὐλήν του πλειάδα σοφῶν καὶ ποιητῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων διεκρίνοντο ὁ Μπιρούνι καὶ ὁ Φιρδούσης.

Κατὰ τὸν θάνατον τοῦ Μαχμούτ, τὸ βασίλειον τῶν Ραζνεβιδῶν ἐξετείνετο ἀπὸ τῶν πεδιάδων τοῦ Γάγγου μέχρι τῆς Κασπίας. Ὁ μονάρχης οὗτος δὲν ἔσχε διαδόχους ἱκανοὺς νὰ διατηρήσουν τὸ ἀχανὲς κράτος του. Οἱ υἱοὶ καὶ οἱ στρατηγοί του διεξεδίκησαν ὁ εἷς ἀπὸ τοῦ ἄλλου τὴν κληρονομίαν του, ἡ διεκδίκησις δὲ αὕτη ἐξεφυλίσθη εἰς ἐμφύλιον πόλεμον. Ἡ προσπάθεια *Μασοὺντ* τοῦ Α', ὅπως ἀποκρούσῃ ἐπιδρομὴν Τουρκομάνων ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Τογκροῦ-Μπὲλ ἐματαιώθη. Μετὰ τὴν μάχην τοῦ Ζενδεκάν, καθ' ἣν ὁ Τογκροῦ-Μπὲλ κατήγαγε περιφανῆ νίκην, ἡ δύναμις τῶν Ραζνεβιδῶν ἐθραύσθη. Τῷ 1105 ὁ *Μαχμοὺτ Γ'* ἠναγκάσθη νὰ μεταφέρῃ τὴν ἕδραν τοῦ βασιλείου του εἰς τὴν Λαχόρην. Πεντήκοντα ἔτη βραδύτερον ὁ Ἀλᾶ-ἐντ-Ντὶν-Ντζὶ Χανσούζ, τέταρτος σουλτᾶνος τῆς δυναστείας τῶν Γουριδῶν κατέλαβε τὴν Γάζνην, τῷ δὲ 1173 οἱ Γαζνεβίδαι περιωρίσθησαν εἰς τὰς ἰνδικὰς κτήσεις των. Τὰς κτήσεις αὐτῶν ταύτας κατώρθωσαν νὰ διατηρήσουν μετὰ πολλοῦ κόπου μέχρι τοῦ 1187, ὁπότε ἡ περίφημος δυναστεία τῶν Γαζνεβιδῶν, ἐκτοπισθεῖσα βαθμηδὸν ὑπὸ τῆς τῶν Γουριδῶν, ἐσβέσθη οἰκτρῶς ἐν Λαχόρῃ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ *Χοσρὰν Β' Τὰνζ-ἐντ-Ντάουλα*. —Β.

Γάζνη ἢ *Γίζνη* (Ghazna, Ghizni) *[Γεωγρ.]*. Πόλις ἐν τῷ βορειοανατολικῷ Ἀφγανιστάν, κειμένη ἑκατὸν περίπου χιλιόμετρα ἀπὸ τοῦ Καβούλ, πλησίον τῶν πηγῶν τοῦ ποταμοῦ Καβούλ, παραποτάμου τοῦ Ἰνδοῦ, ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τῶν διηκόντων μέχρι τοῦ Σεφὶντ-Κό. Κάτ. 10.000. Ἡ Γάζνη διεδραμάτισε σημαντικώτατον πρόσωπον εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἀνατολικῶν λαῶν, ἔδωκε τὸ ὄνομά της εἰς τὴν δυναστείαν τῶν Γαζνεβιδῶν (βλ. λ.), τὰ δὲ περισωθέντα μνημεῖά της μαρτυροῦν περὶ τοῦ παλαιοῦ αὐτῆς μεγαλείου. —Μ.

γαζόζα (ἡ)· βλ. γκαζόζα.

γαζολίνη *[Χημ.]*· βλ. βενζίνη.

γαζὸν (τὸ) *[Βοτ.]*. Τὸ ὄνομα τοῦτο δίδεται εἰς ποώδη τινὰ φυτὰ τῆς οἰκογενείας τῶν *αἱμοδωροειδῶν*, δι' ὧν κοσμοῦνται συνήθως εἰς πλεῖστα μέρη καὶ παρ' ἡμῖν τὰ περιχειλώματα τῶν κήπων (βλ. λ. ὀφιοπώγων). Δ. Ν. Π.

Γαζόπουλος, *Ἰωάννης*. Ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς Ὀργανικῆς Χημείας ἐν τῷ πολυτεχνείῳ Ἀθηνῶν. Ἐσπούδασεν ἐν Ζυρίχῃ καὶ Βερολίνῳ ὅπου καὶ ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τοῦ ἐκεῖ πανεπιστημίου. Ἀπὸ τοῦ 1920 διωρίσθη ἐπιμελητὴς ἐν τῷ πολυτεχνείῳ, τῷ δὲ 1927 ἐξελέγη ἔκτακτος καθηγητὴς ἐν τῇ ἐν αὐτῷ Ἀνωτάτῃ Σχολῇ Χημικῶν Μηχανικῶν. Ἐδημοσίευσε τὰς ἑξῆς πρωτοτύπους ἐργασίας: «Περὶ τῆς ὑδραργυρώσεως ἀκορέστων ἑνώσεων ἐν οἰνοπνευματικῷ διαλύματι» (Βερολῖνον, 1915). «Περὶ τῶν χρωστικῶν συστατικῶν τοῦ ξύλου» (Ber. 50). «Ἀντίδρασις διακρίσεως τοῦ πινενίου ἀπὸ τοῦ νοπινενίου» (Ber. D. ch. G. 59). «Νέος τρόπος παρασκευῆς ὀξειδίου τοῦ μεσιτυλίου ἐξ ὀξόνης» (Ber. d. D. ch. Ges. 59). «Περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ροδελαίου» (Ber. d. deutschen pharmaz. Ges 1927). «Περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ δαφνελαίου» (Ber 1927). «Περὶ τοῦ αἰθερίου ἐλαίου τοῦ ἑλληνικοῦ δενδρολιβάνου» (Archiv. d. Pharm. 1927). «Περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ αἰθερίου ἐλαίου λεβάντας» (Archiv. d. Pharm. 1927) «Περὶ τῆς φωτοχημικῆς συνθέσεως τῆς διφαινυλοθειουρίας» (Ἀκαδημ. Ἀθηνῶν 1927, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ *Γ. Κωνσταντινίδου*). «Ἔρευνα ἐπὶ τῆς ταχύτητος τῆς βενζουλώσεως ἀνιλίνης καὶ τολουιδινῶν» (ἐν συνεργ. μετὰ Φ. Φωτιάδου Ἀκαδημ. Ἀθηνῶν 1927). —Β.

γαζούλι (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *φριτιλλαρία ἡ γουιτσάρδειος*.

γαζοφυλάκιον (τό). Ἐκαλεῖτο οὕτως ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ χρήσει (ἐκ τοῦ *γάζα*, σημαίνοντος παρὰ Πέρσαις τὸν βασιλικὸν θησαυρόν, εἶτα δὲ καὶ πᾶν ἀπόθεμα) τὸ θησαυροφυλάκιον τοῦ ναοῦ, ὅπου ἐναπετίθεντο αἱ ὑπὸ τῶν πιστῶν προσφερόμεναι εἴτε εἰς εἶδος προσφοραί, εἴτε εἰς χρῆμα εἰσφοραὶ διά τε τὴν ἐν τῇ λατρείᾳ χρησιμοποίησιν καὶ τὴν συντήρησιν τῶν κληρικῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν βοήθειαν τῶν πτωχῶν. Καὶ ἐνίοτε μὲν τὸ γαζοφυλάκιον ἀπετέλει ἴδιον οἰκοδόμημα διακρινόμενον μὲν τοῦ ναοῦ, ἀλλ' ἐγγὺς τούτου κείμενον, ὡς δύναταί τις νὰ συναγάγῃ ἐκ μαρτυρίας τινὸς τοῦ Χρυσοστόμου (Ὁμιλ. 22, περὶ Ἐλεημοσύνης), ἄλλοτε δὲ καὶ ἐταυτίζετο πρὸς αὐτὸ τὸ σκευοφυλάκιον ἢ διακονικόν, ἐξ οὗ ἐκαλεῖτο καὶ sacrarium (*Possid.* Vita August. c. 24). Ἐντεῦθεν καὶ ἀπηγορεύθη (93 κανὼν τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου τοῦ 399) νὰ γίνωνται δεκτὰ ἐν αὐτῷ τὰ προσφερόμενα πρὶν ἢ ἐξετάζηται, ἐὰν οἱ προσφέροντες αὐτὰ εἶχον ὀρθὴν πίστιν καὶ βίον. Παρὰ τῷ Κυπριανῷ (de Oper. et Eleemos. c. 15) εὕρηται καὶ ἡ ἀμφιβόλου ἐννοίας ὀνομασία corbona ἢ corbana πρὸς δήλωσιν πιθανῶς τοῦ μέρους, ἔνθα ἐρρίπτοντο αἱ χρηματικαὶ εἰσφοραί, τὸ ὁποῖον μέρος Παυλῖνος ὁ Νώλης ὀνομάζει *τράπεζαν*, παραπονούμενος, ὅτι αὕτη παρέμενε συνήθως κενή, ὑψουμένη μᾶλλον διὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς παρὰ πρὸς χρῆσιν.

[*Martigny*, Dict. des Antiquit. Chrét. ἐν λ.—*Smith* and *Cheetham*, A Dict. of Christ. Antiq. ἐν λ.] Π. Ν. ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ

γαζοφύλαξ (ὁ), *—ακος*· ὁ φύλαξ τοῦ θησαυροῦ, ὁ ταμίας (βλ. γαζοφυλάκιον).

γάζωμα (τό)· ἡ πρᾶξις καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ γαζώνω (βλ. λ.).

γαζώνω· ράπτω *γαζί*, κάμνω ραφὴν ἐπιμεμελημένην || ράπτω διὰ τῆς ραπτομηχανῆς: «ἔχω νὰ γαζώσω μερικὰ ἀσπρόρρουχα».

Γάζωρος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. —1) Πολίχνη τῆς ἀρχαίας Μακεδονίας. Ἐν ταύτῃ ἐλατρεύετο ἡ θεὰ Ἄρτεμις, ἰδίως, ἥτις διὰ τοῦτο καὶ ἐπεκαλεῖτο «*Γαζωρεῖτις*» καὶ «*Γαζωρία*». Τὸ ὄνομα Γάζωρος ἐδόθη εἰς τὴν κώμην *Πόρνα* (βλ. κατ.). —2) Πολίχνη τῆς Παλαιστίνης ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου μνημονευομένη. ΚΑΨ.

—Γάζωρος *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Φυλλίδος (τέως Ζίχνης) τοῦ νομοῦ Σερρῶν, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 1604. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Πόρνα*. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Νέα Πέτρα* (κάτ. 331), *Πεθελινὸς* (κάτ. 343) καὶ *Πλιάκος* (κάτ. 185). Δ. Ε. Μ.

γαζωτός, *—ή, —όν*· ὁ ραφεὶς ἢ κεντηθεὶς μὲ ραφὴν γαζὶ (βλ. λ.).

Γαητάνι *[Γεωγρ.]*· βλ. Γαϊτάνι.

Γαθέαι *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς ἀρχαίας Ἀρκαδίας ἐν τῇ Κρωμίτιδι χώρᾳ· ἀπὸ ταύτης ὠνομάζετο *Γαθεάτας* ὁ παραρρέων αὐτὴν παραπόταμος τοῦ Ἀλφειοῦ. Ὁ Γαθεάτας, ὅστις ἐχύνετο εἰς τὸν Ἀλφειόν, ἀφοῦ ἐδέχετο πρότερον τὸν ἐκ τῆς Αἰγύτιδος πηγάζοντα Καρνίωνα, εἶναι πιθανώτατα τὸ καλούμενον σήμερον «*Ποτάμι τῶν Κυράδων*» ἀπὸ τοῦ χωρίου Κυράδων, τὸ ὁποῖον κατέχει τὸν χῶρον τῶν ἀρχαίων Γαθεῶν, αἵτινες ἔκειντο ἐπὶ τῆς ἀπὸ Μεγαλοπόλεως εἰς Μεσσήνην ἀγούσης ὁδοῦ, περαιτέρω τῶν Μανιῶν (*Παυσ.* VIII. 34. 5). ΚΑΨ.

Γαθεάτας *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*· βλ. Γαθέαι.

Γαθιάδας (ὁ) *[Μυθολ.]*. Ὄνομα ἥρωός τινος, ὁ ὁποῖος τοὺς εἰς αὐτὸν προσφεύγοντας καὶ ἐξαιτουμένους τὴν βοήθειαν αὐτοῦ ἔσῳζε καὶ τοῦ θανάτου ἀπήλλασσε κατὰ τὸν Ἡσύχιον. Ὁ τόπος ὅμως τῆς λατρείας αὐτοῦ εἶναι ἐντελῶς ἄγνωστος. ΙΑΚ. Χ. Δ

Γαῖα, ἢ *Γῆ*, ἢ καὶ ***Χθὼν*** *[Μυθολ.]*. Μία τῶν ἀρχαιοτάτων καὶ σπουδαιοτάτων θεοτήτων, τῆς ὁποίας ἡ λατρεία ἦτο διαδεδομένη ἁπανταχοῦ τῆς ἑλληνικῆς γῆς.

Παρ' Ὁμήρῳ δὲν ἔχει μὲν ἡ Γῆ, ὡς θεότης, ἀκόμη τὴν σπουδαιότητα τὴν ὁποίαν ἔχει ἐν τῇ Θεογονίᾳ τοῦ Ἡσιόδου, διότι τὸ μὲν στερεὸν στοιχεῖον τῆς γῆς καὶ ἡ θρεπτικὴ αὐτῆς δύναμις ἔχει προσωποποιηθῆ εἰς τὴν θεὰν Τηθύν, τὴν γόνιμον μητέρα, τὴν παιδοποιοῦσαν καὶ τρέφουσαν, τὸ δὲ ὑγρὸν εἰς τὸν Ὠκεανόν, τὸν γεννήτορα: «Ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν καὶ μητέρα Τηθύν», λέγει ὁ ποιητής (Ἰλ. Δ, 201 καὶ 246). Διαφαίνεται ὅμως καὶ εἰς τὰ ὁμηρικὰ ἔπη, ὅτι ἡ Γαῖα εἶναι ἡ ἀρχικὴ τῶν Ἑλλήνων θεότης, ἡ προγενεστέρα τῆς οἰκογενείας τῶν Ὀλυμπίων (τῶν καὶ Ὁμηρικῶν) θεῶν. Ὅταν αὐτοὶ οἱ Ὀλύμπιοι δίδουσιν ἐπίσημον ὅρκον ταύτην ἐπικαλοῦνται. «Ἴστω νῦν τόδε Γαῖα καὶ Οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθεν—καὶ τὸ κατειβόμενον Στυγὸς ὕδωρ, ὅστε μέγιστος—ὅρκος δεινότατός τε πέλει μακάρεσσι θεοῖσιν» (Ἰλ. Ο.36), λέγει ἡ Ἥρα. Ὁμοίως καὶ οἱ Ὁμηρικοὶ ἥρωες, κατὰ μίμησιν τῶν θεῶν των, οὐδέποτε λησμονοῦσι τὴν Γαῖαν εἰς τοὺς ὅρκους των. Αὕτη εἶναι μετὰ τοῦ Διός, τοῦ Ἡλίου καὶ τῶν Ἐρινύων ἡ ἔφορος τῆς τηρήσεως τῶν διδομένων ὅρκων (Ἰλ. Τ. 258). Ἐν τῇ Θεογονίᾳ τοῦ Ἡσιόδου, ἡ Γαῖα εἶναι ἓν τῶν τριῶν ἀρχεγόνων στοιχείων, ἐκ τῶν ὁποίων προῆλθον τὰ λοιπὰ κατὰ τὸν νόμον τῆς διαδοχῆς. «Ἤτοι μὲν πρώτιστα Χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα—Γαῖα εὐρύστερνος... ἠδ' Ἔρος, ὃς κάλλιστος ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσι». Κατὰ πρῶτον δηλαδὴ ἐγεννήθησαν τὸ Χάος, τὸ χαῖνον διάστημα, τὸ Κενὸν (κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Ἀριστοτέλους), ἡ Γαῖα, ἡ γηΐνη δηλαδὴ ὕλη εἰς τὸ στάδιον τῆς διαπλάσεώς της, καὶ ὁ Ἔρως, ἡ ἑλκτικὴ δηλαδὴ δύναμις, ἡ φέρουσα τὰ στοιχειώδη μόρια εἰς συνένωσιν καὶ συνδυασμὸν πρὸς ἄλληλα (*A. Maury*, Religion de la Grèce I. 350). Τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Ἔρωτος γεννῶνται ἔπειτα ἐκ τοῦ Χάους καὶ τῆς Γαίας τὸ Ἔρεβος καὶ ἡ Νύξ, ἡ ἀρχέγονος δηλαδὴ σκοτία διῃρημένη εἰς μίαν ἄρρενα ἀρχὴν καὶ εἰς μίαν θήλειαν, ἐκ τῆς ἑνώσεως τῶν ὁποίων ἐγεννήθησαν ὁ Αἰθὴρ καὶ ἡ Ἡμέρα. Τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Ἔρωτος ἔπειτα ἡ Γαῖα, ἄνευ ἀνδρός, ἐγέννησε τὸν Οὐρανὸν (τὸν ἀστερόεντα οὐρανόν), τὰ ὑψηλὰ Ὄρη καὶ τὴν ἄβυσσον τῶν θαλασσῶν, τὸν Πόντον. Διὰ τῆς μείξεώς της δὲ μετὰ ταῦτα μετὰ τοῦ Οὐρανοῦ ἔγινεν ἡ πηγὴ τῆς παγκοσμίου ζωῆς. Ἡ Γαῖα ἐμφανίζεται εἰς τὴν φαντασίαν τῶν πρώτων κατοίκων τῆς Ἑλλάδος ὡς παμμέγιστον καὶ γιγάντιον ὄν: «Γαῖα εὐρύστερνος, Γαῖα πελώρη». Ἐκ τοῦ γάμου της μὲ τὸν Οὐρανόν, τὸν ὁποῖον ὕμνησεν ὁ Αἰσχύλος εἰς τὰς Δαναΐδας του (κατὰ τὸν Ἀπολλόδωρον «Οὐρανὸς πρῶτος τοῦ παντὸς ἐδυνάστευσε κόσμου, γήμας δὲ Γῆν ἐτέκνωσε»), ἐγεννήθη πρῶτος ὁ Ὠκεανός, ὁ ποταμὸς τῶν ποταμῶν, ἡ προσωποποίησις τῶν πηγαίων ὑδάτων, ὁ πρεσβύτερος τῶν ἓξ Τιτάνων καὶ τῶν ἓξ Τιτανίδων. Εἶτα ἐγέννησε τοὺς Κύκλωπας Βρόντην, Στερόπην καὶ Ἄργην, τῶν ὁποίων ἡ ἑρμηνεία παρέχεται ἐξ αὐτῶν τῶν ὀνομάτων των (βροντῆς, ἀστραπῆς, λάμψεως), καὶ μετ' αὐτοὺς (ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ ἐπίσης) τὰ γιγαντιαῖα καὶ τερατόμορφα ὄντα, Κόττον (μανιώδη), Βριάρεων (εὔρωστον) καὶ Γύην (ἁδρομελῆ), ἑκάστου τῶν ὁποίων τὸ ὑπερμέγεθες σῶμα εἶχε πεντήκοντα κεφαλὰς καὶ ἑκατὸν βραχίονας, ἅτινα εἶναι, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἀγώνων τοῦ Ἴνδρα (εἰς τὴν Ρὶγ-Βέδαν) πρὸς τοὺς δαίμονας τῶν μαύρων νεφῶν, τὰ σκοτεινὰ νέφη μὲ τὰ γιγαντιαῖα σχήματά των. Κατ' ἄλλους μυθογράφους (βλ. *Ἀπολλοδ.* I. 1. 1—3) οὔτε ἡ σειρὰ τῆς γεννήσεως τῶν τέκνων τῆς Γῆς εἶναι ἡ ἐν τῇ Θεογονίᾳ τοῦ Ἡσιόδου, οὔτε τὰ ὀνόματα τῶν τέκνων της τὰ αὐτά. Ἐκτὸς τῶν εἰρημένων καὶ πλεῖστα ἄλλα τερατόμορφα ὄντα, ὡς ὁ Ἐγκέλαδος, ὁ Τιτυός, ὁ Ἄναξ καὶ ἄλλοι ἐλέγοντο τέκνα τῆς Γαίας. Ὁ Οὐρανὸς ὅμως, ὁ γεννήτωρ τοῦ πλήθους ἐκείνου τῶν θεοτήτων, εἰς ὡρισμένην στιγμὴν ἠθέλησε νὰ σταματήσῃ τὸ ἔργον του καὶ τὰ γεννώμενα τέκνα του ἐβύθιζεν εἰς τὰ ἔγκατα τῆς μητρός των (τῆς Γῆς) ἢ κατὰ μεταγενεστέρους μύθους ἔρριπτεν εἰς τὸν Τάρταρον. Ἐξαναστᾶσα ὅμως διὰ τὴν σκληρότητα τοῦ συζύγου της ἡ Γαῖα, ὥπλισεν ἐναντίον του τὸν σοφώτατον τῶν υἱῶν της, τὸν Κρόνον, ὅστις ἠκρωτηρίασε τὸν πατέρα του. Τότε ἐκ τοῦ ρέοντος αἵματος, ζωογονηθέντος ὑπὸ τῆς Γαίας, ἐγεννήθησαν αἱ Ἐρινύες, οἱ Γίγαντες καὶ αἱ Μελίαι νύμφαι. Τὸ ἔργον τῆς δημιουργίας ἐσυνέχισαν, μετὰ τὴν καταδίκην εἰς ἀνικανότητα τοῦ Οὐρανοῦ, ὁ Κρόνος καὶ ἡ Ρέα (ἡ ρέουσα), ἥτις ταυτίζεται μὲ τὴν Γαῖαν. Αἱ δεσμευθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Οὐρανοῦ εἰς τὰ ἔγκατα τῆς Γαίας ἀρχέγονοι θεῖαι δυνάμεις ἀνακτῶσι τὴν ἐλευθερίαν των καὶ οὕτως νέαι θεῖαι γενεαὶ ἀναφαίνονται. Τότε καὶ ἡ Γαῖα ἑνωθεῖσα μετὰ τοῦ Πόντου (υἱοῦ της) ἐγέννησε τὸ πλῆθος τῶν θεοτήτων τῆς θαλάσσης (ἰδίως τοὺς ἐναλίους δαίμονας Νηρέα, Θαύμαντα, Κητώ, Εὐρυβίαν), τῶν ποταμῶν καὶ τῶν πηγῶν. Ἀλλ' ἡ ἐξέλιξις τῆς δημιουργίας ἀπειλεῖται καὶ πάλιν, διότι ὁ Κρόνος καταβροχθίζει τὰ νεογνὰ τῆς Ρέας, ὡς ὁ Οὐρανὸς ἐβύθιζεν εἰς τὰ ἔγκατα τῆς γῆς τὰ τέκνα τῆς Γαίας. Ἓν ὅμως τῶν τέκνων τῆς Ρέας διὰ τεχνάσματός της διέφυγε τὴν ἀδηφαγίαν τοῦ πατρός του, ὁ Ζεύς, καὶ οὗτος, ἀνατραφεὶς ἐν Κρήτῃ ὑπὸ τῆς Γαίας καὶ ἀνδρωθείς, ἀφοῦ ἔδεσε τὸν Κρόνον, ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ φέρῃ εἰς τὴν ζωὴν ὅσα τέκνα του εἶχε καταπίει. Ἡ τιμωρία τοῦ Κρόνου ἐξήγειρε κατὰ τοῦ Διὸς τοὺς Τιτᾶνας, ἀδελφοὺς τοῦ Κρόνου, ὁ

Digitized by Google

Ζεὺς ὅμως τῇ βοηθείᾳ τῶν Γιγάντων καί τινων ἐκ τῶν Τιτάνων (Θέμιδος, Μνημοσύνης) κατίσχυσε κατὰ τὴν πάλην (Τιτανομαχίαν), ἥτις εἶναι ἡ εικὼν τῆς ἀλληλομαχίας τοῦ νόμου τῆς τάξεως κατὰ τῶν στασιαζουσῶν φυσικῶν δυνάμεων, τῶν αἰτίων τῶν μεγάλων γεωλογικῶν ἀνατροπῶν. Ὡς τελευταία πρᾶξις τῆς Τιτανομαχίας ἐπηκολούθησεν ἡ πάλη τοῦ Διὸς κατὰ τοῦ Τυφωέως, υἱοῦ τῆς Γαίας καὶ τοῦ Ταρτάρου, ἥτις ὑπῆρξεν ἡ τελευταία ἀντίστασις τῶν ἀτάκτων καὶ σφοδρῶν δυνάμεων τῆς φύσεως κατὰ τοῦ νόμου τῆς τάξεως καὶ ἁρμονίας, ὅστις ἐπὶ τέλους καὶ ἐπεβλήθη. Ἡ Γαῖα ὅμως, ἡ μήτηρ ὅλων τῶν εἰρημένων τερατομόρφων θεοτήτων, ὑπῆρξε καὶ ἡ μήτηρ θεοτήτων αἵτινες ἐξεπροσώπουν τὴν τάξιν καὶ τὴν ἁρμονίαν, αἵτινες ἐπηκολούθησαν τὰς βιαίας συρράξεις τῶν φυσικῶν δυνάμεων καὶ τὰς μεγάλας γεωλογικὰς ἀνατροπάς. Τοιαύτη θεότης ἦτο ἡ Θέμις, ἡ προσωποποίησις τῆς φυσικῆς καὶ ἠθικῆς τάξεως, τὴν ὁποίαν συνεζεύχθη ὁ Ζεύς, δευτέραν μετὰ τὴν Μῆτιν (ἀμφοτέρας τῇ συμβουλῇ τῆς Γαίας), εἰς ἐκδήλωσιν τῆς ἰδέας ὅτι ἡ τάξις εἶναι ἀχώριστος, ὡς καὶ ἡ διάνοια (Μῆτις), τοῦ προσώπου τοῦ ὑπερτάτου θεοῦ.

Ἀλλ' ἡ Γαῖα δὲν ὑπῆρξε μόνον ἡ μήτηρ τῶν ἀρχαιοτέρων θεῶν, ἀλλὰ καὶ μήτηρ ἀνθρώπων. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς ἐκαυχῶντο ὅτι ἦσαν φυλὴ αὐτόχθων, φυλὴ δηλαδὴ γεννηθεῖσα ἐκ τοῦ ἐδάφους, ὁμοίως δὲ καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Ἀρκαδίας. Κατὰ τὰς ἐν τῇ Ἀττικῇ μυθικὰς παραδόσεις, ὁ πρῶτος ἐκ τῆς Γαίας γεννηθεὶς ἄνθρωπος ἦτο ὁ Ἐριχθόνιος, ὅστις καὶ ἐλέγετο υἱὸς τῆς Γαίας καὶ τοῦ Ἡφαίστου. Ἐκτὸς τοῦ Ἐριχθονίου ἐλέγοντο ἀκόμη υἱοὶ τῆς Γαίας ὁ Ὕλλος, ὁ Φλυός, ὁ Τριπτόλεμος (ἐκ πατρὸς τοῦ Οὐρανοῦ), ὁ Κέκροψ καὶ πολλοὶ ἄλλοι, ἰδίως δὲ οἱ ἥρωες τῆς προόδου τῆς καλλιεργείας τῆς γῆς καὶ τῆς προόδου τοῦ πολιτισμοῦ (*Παυσ.* I. 14.3). Ὡς μήτηρ θεῶν καὶ ἀνθρώπων ὑμνεῖτο ἡ Γαῖα καὶ εἰς τὸν ἀφιερωμένον εἰς αὐτὴν ὁμηρικὸν ὕμνον «Γαῖαν παμμήτειραν ἀείσομαι». Διὰ τοῦτο καὶ ἐθεωρεῖτο ἐν Ἀθήναις ὡς προστάτις τῶν γάμων καὶ τῶν παίδων, διότι εἰς τὴν θείαν ταύτης ἐνέργειαν ἀπεδίδετο ὁ πολλαπλασιασμὸς τῶν τέκνων τῶν ἀνθρώπων. Ἦτο ἡ θεὰ ἡ Κουροτρόφος. Εἰς τὰ μυστήρια τῆς Σαμοθράκης ὁ Οὐρανὸς καὶ ἡ Γαῖα ἦσαν οἱ δύο θεοὶ τοὺς ὁποίους κυρίως ἐπεκαλοῦντο ὡς τὸ ἀθάνατον ζεῦγος τῆς δημιουργίας. Ἀλλ' ἡ Γαῖα ἦτο μήτηρ τῶν ἀνθρώπων καὶ διότι διὰ τῶν καρπῶν της τρέφει αὐτούς. Ὅπως ὅμως ἔβλεπον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς Γῆς νὰ φύωνται τὰ φυτὰ καὶ νὰ πολλαπλασιάζωνται οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ ζῷα, οὕτως ἔβλεπον καὶ νὰ ἐπανέρχωνται εἰς τοὺς κόλπους της σηπόμενα διὰ τοῦ χρόνου τὰ φυτὰ καὶ ἀποθνήσκοντες οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ ζῷα. Εὐχερὲς λοιπὸν ἦτο ἡ θεὰ τῆς ζωῆς νὰ γίνῃ καὶ θεὰ τοῦ θανάτου βραδύτερον, θεότης χθονία.

Πλὴν τῶν οὐσιωδῶν αὐτῶν χαρακτήρων τῆς Γαίας, ἰδίως τῆς τροφοῦ καὶ μητρός, ἐνεφανίζετο αὕτη καὶ ὡς ἀρχαιοτέρα μαντικὴ θεότης, ἡ πρωτόμαντις. Εἰς τὴν κυριότητα ταύτης ἀπεδίδοντο τὰ ἀρχαιότερα ἐν Ἑλλάδι μαντεῖα (Δωδώνης, Δελφῶν κλπ.), ἅτινα καὶ *χθόνια* ἐκαλοῦντο διὰ τοῦτο. Καὶ ὁ οὐσιώδης αὐτὸς χαρακτὴρ τῆς θεᾶς εἶναι εὐεξήγητος, διότι ὁ κόλπος αὐτῆς εἶναι ἡ πηγὴ τῶν ἀερίων, ἅτινα ἐξερχόμενα ἔκ τινων σπηλαίων παρῆγον εἰς τὸν ἐγκέφαλον τῶν ἀνθρώπων μίαν σύγχυσιν, τὴν ὁποίαν ἐπίστευον ὡς θεόπνευστον παραλήρημα, ἄλλως τε ἐκ τῆς γῆς ἀνέβλυζον καὶ αἱ πηγαὶ ἐκεῖναι, τὸ ὕδωρ τῶν ὁποίων μετέδιδεν εἰς τοὺς πίνοντας τὸ προφητικὸν χάρισμα.

Καὶ τῶν μὲν ἄλλων ἀρχαιοτέρων θεῶν κατέπεσεν ἡ δύναμις, ὅτε διεδέχθησαν αὐτοὺς οἱ νεώτεροι θεοὶ (τοὺς Τιτᾶνας οἱ Ὀλύμπιοι), οὐχὶ ὅμως καὶ τῆς Γαίας, διότι αὕτη δὲν ἔπαυσε νὰ φύῃ τὰ ἄφθονα διὰ τοὺς ἀνθρώπους δῶρά της (καὶ εἰς τὸν Δία κατὰ τὸν μετὰ τῆς Ἥρας γάμον του ἐδώρησε χρυσᾶ μῆλα). Ἀλλ' ἂν δὲν ἀπώλεσε τὴν σημασίαν καὶ δύναμίν της ὡς θεότης ἡ Γαῖα, δὲν συνεκράτησεν ὅμως καὶ τοὺς ἀρχικοὺς οὐσιώδεις χαρακτῆράς της εἰς ἑαυτὴν μόνην, ἀλλ' ἐμερίσθησαν οὗτοι καὶ εἰς ἄλλας θεότητας, αἵτινες ἐταυτίζοντο πρὸς ταύτην. Αἱ θεότητες αὗται ἦσαν ἡ Ἀνησιδώρα καὶ ἡ Πανδώρα, θεότητες φέρουσαι εἰς τὸ φῶς τὰ δῶρα τῆς εἰς τὰ βάθη τοῦ ἐδάφους ἐκβλαστανούσης ζωῆς, αἵτινες ἐν ἀρχῇ ἦσαν ἐπίθετα τῆς Γαίας, ἡ Ἀθηνᾶ, ἡ Ἑκάτη καὶ ἰδίως ἡ Ρέα, ἡ Μήτηρ τῶν θεῶν (Κυβέλη), καὶ ἡ Δημήτηρ, αἵτινες ἐν τῇ ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ ὑπῆρξαν διάφοροι ἐκφράσεις καὶ παραλλαγαὶ τῆς αὐτῆς ἐπινοήσεως.

Γαίας λατρεία. Ἀρχαιοτάτη ἦτο —ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς ἐπικλήσεως πρὸς αὐτὴν ἐν τοῖς ὅρκοις εἰς τὰ ὁμηρικὰ ἔπη— ἡ λατρεία τῆς Γαίας, καὶ ἀνάλογος πρὸς τοὺς ἐν τοῖς μύθοις καταδειχθέντας οὐσιώδεις αὐτῆς χαρακτῆρας ὡς θεότητος. Οὕτως ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Δωδώνῃ, ἔνθα συνεβουλεύοντο αὐτὴν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Διός, ἐλατρεύετο ὡς «Μήτηρ Γαῖα», διότι διὰ τῶν καρπῶν της τρέφει τοὺς ἀνθρώπους. Εἰς ταύτην δὲ καὶ τὸν Δία ἐλέγετο ὅτι ἐν Δωδώνῃ αἱ Πελειάδες, μάντιδες γυναῖκες προγενέστεραι τῆς Φημονόης, πρώτης μάντιδος τοῦ Ἀπόλλωνος, ἔψαλαν τὰ πρῶτα ἔπη «Ζεὺς ἦν, Ζεὺς ἐστίν, Ζεὺς ἔσσεται· ὦ μεγάλε Ζεῦ. — Γᾶ καρποὺς ἀνίει, διὸ κλῄζετε Ματέρα Γαῖαν». Ἐν Δελφοῖς ἐπιστεύετο ὅτι εἰς ταύτην εἶχεν ἱδρυθῆ τὸ ἀρχαιότατον ἱερὸν καὶ ὅτι αὕτη εἶχε τάξει ὡς πρόμαντιν τοῦ χρηστηρίου της τὴν νύμφην Δαφνίδα καὶ φύλακα αὐτοῦ τὸν ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος φονευθέντα δράκοντα Πύθωνα, ἢ (κατ' ἄλλον μῦθον) ὅτι τὸ μαντεῖον ἦτο κοινὸν τῆς Γαίας καὶ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ ὅτι ἡ Γαῖα ἔδωκεν αὐτὸ εἰς τὴν Θέμιδα (θυγατέρα της) καὶ αὕτη εἰς τὸν Ἀπόλλωνα. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Αἰσχύλος εἰς τὰς «Εὐμενίδας» του καλεῖ αὐτὴν πρωτόμαντιν. Καὶ ὁ ἐν Δελφοῖς ὀμφαλὸς (ἐκ λευκοῦ λίθου) φαίνεται ὅτι ἦτο σύμβολον τῆς Γαίας, διότι ἐν αὐτῇ καὶ δι' αὐτῆς ἀναγεννᾶται ἡ ζωή· διὰ τοῦτο καὶ τὰ ἱερά της εἶχον σχῆμα θόλου, ἀνακαλοῦντος εἰς τὴν μνήμην τὸν ἐν Δελφοῖς ὀμφαλὸν τῆς γῆς. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ὀλυμπίᾳ, ἐπὶ χώρου καλουμένου ἀπ' αὐτῆς *Γαίου*, ὑπῆρχεν ὁ βωμός της, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὡρθοῦτο τὸ ἄγαλμά της, πλησίον δὲ αὐτοῦ ἦτο ὁ βωμὸς τῆς κόρης της Θέμιδος, ἐπὶ τοῦ καλουμένου Στομίου (Παυσ. V. 14, 10). Κατὰ τὴν παράδοσιν ὁ ἀρχαιότερος βωμός της εἶχεν ἐνερθῆ ἐπί τινος μικροῦ ὑψώματος γῆς ἐσχηματισμένου ἐκ τέφρας, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἔδιδε χρησμοὺς κατὰ τὴν ἀπωτάτην ἀρχαιότητα. Ἐν μεγάλῃ τιμῇ ἦτο ἡ Γαῖα, ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ γαιοσείστου Ποσειδῶνος, ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἀχαΐᾳ (ἰδίως εἰς τὰς πόλεις αὐτῆς Πάτρας, Αἰγάς, Αἴγειραν καὶ Ἑλίκην), τῆς ὁποίας τὸ ἔδαφος συχνὰ ἐταράσσετο ὑπὸ καταστρεπτικῶν σεισμῶν. Οὕτως ἐν Πάτραις, ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Δήμητρος, ἔνθα ὑπῆρχε ἐντὸς ἄλσους μαντεῖον (ἀναμφιβόλως τῆς Γαίας εἰς ἀρχαιοτέρους χρόνους), τὸ ὁποῖον συνεβουλεύοντο οἱ ἀσθενεῖς, ὑπῆρχε τὸ ἄγαλμά της, καθημένης μεταξὺ τῶν ὀρθίων ἀγαλμάτων Δήμητρος καὶ Κόρης (Παυσ. VII. 21. 11-12). Ἐν Αἰγαῖς ὑπῆρχεν ἱερὸν (*Γαῖος*) Γῆς εὐρυστέρνου καὶ ξόανον αὐτῆς ἀρχαιότατον, τοῦ ὁποίου ἐπεμελεῖτο ἱέρεια, ἥτις πρὸ τοῦ νὰ γίνῃ ἱέρεια ὤφειλεν ἕνα ἄνδρα μόνον νὰ ἔχῃ γνωρίσει, ἀφ' ὅτου δὲ θὰ ἐγίνετο ἱέρεια νὰ μένῃ ἁγνή.

Αἱ ἑκάστοτε προσερχόμεναι διὰ νὰ γίνωσιν ἱέρειαι ἐδοκιμάζοντο πίνουσαι αἷμα ταύρου, ἂν δὲ ἦσαν πολλαὶ αἱ ἐπιζητοῦσαι τὴν τιμὴν τῆς ἱερωσύνης, ἐγίνετο κλήρωσις μεταξὺ αὐτῶν. Ἐν Τεγέᾳ εἶχε βωμὸν πλησίον τοῦ ἱεροῦ τῆς Εἰλειθυίας. Ἐν Σπάρτῃ εἶχε δύο ἱερά, ἓν ἐν τῇ ἀγορᾷ πλησίον τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀγοραίου Διός, καὶ ἓν παρὰ τὸ ἱερὸν Ἀπόλλωνος τοῦ Μαλεάτα, ὅπερ ἐκαλεῖτο «*Γάσηπτον*». Πολλῆς τιμῆς ἠξιοῦτο ἡ Γαῖα καὶ ἐν Ἀττικῇ, ἔνθα ἐλατρεύετο ἐν Ἀθήναις μὲν ὡς Κουροτρόφος, Ὀλυμπία καὶ Χθονία, ἐν τοῖς δήμοις δὲ τῆς Ἀττικῆς Φλυέων καὶ Μυρρινουσίων ὡς Μεγάλη θεὸς καὶ Δημήτηρ Ἀνησιδώρα· καὶ ἐν Ἐλευσῖνι καὶ Τετραπόλει Μαραθῶνος ἐδέχετο θυσίας. Παρὰ τὸν ἐν Ἀθήναις ναὸν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ὑπῆρχε τὸ τέμενος τῆς Ὀλυμπίας Γῆς πλησίον τοῦ χάσματος, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπιστεύετο ὅτι ὑπερρύησαν τὰ ὕδατα τοῦ ἐπὶ Δευκαλίωνος κατακλυσμοῦ. Παρὰ τὸ ἱερὸν τῶν Σεμνῶν (Ἐρινύων) ἄγαλμα Γῆς καὶ ἕτερον ἄγαλμα ἐν Ἀκροπόλει. Εἰς τὴν νοτιοδυτικὴν κλιτὺν τῆς Ἀκροπόλεως ὑπῆρχεν ἱερὸν κοινὸν τῆς Γῆς Κουροτρόφου καὶ Δήμητρος Χλόης. Ἡ ἱέρεια τοῦ ναοῦ τῆς Ἀκροπόλεως, βοηθουμένη ὑπὸ δύο ἐρσηφόρων, εἶχεν ἕδραν ἰδίαν εἰς τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου. Ἐν τῇ Ἐλευσῖνι, πρὸ πάσης θυσίας κατὰ τὴν τελετὴν τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων, ἐγίνετο μία προθυσία εἰς τὴν Γῆν, τὸν Ἐναγώνιον Ἑρμῆν καὶ τὰς Χάριτας. Ὁ μυστικὸς τύπος τῶν Ἐλευσινίων «ὗε, κύε» ἀνεφέρετο εἰς τὸν Δία (ὗε) καὶ τὴν Γαῖαν (κύε). Εἰς τὴν Τετράπολιν τοῦ Μαραθῶνος ἐθυσιάζετο ἐν τοῖς ἀγροῖς πρὸς τιμὴν τῆς Γαίας ἀγελὰς μὲν κατὰ τὸν Ποσειδαιῶνα μῆνα, πρόβατον δὲ κατὰ τὸν Γαμηλιῶνα. Κυρίως ὅμως, ἀλλαχοῦ, ἐπεκράτει κατὰ τὰς πρὸς τὴν Γαῖαν θυσίας ἡ προσφορὰ δημητριακῶν καὶ ἄλλων καρπῶν, ἰδιαιτέρως δὲ ἐκυριάρχει πλακοῦς τις ἐκ καρπῶν καὶ μέλιτος, ἡ «παγκαρπία μελιτοῦττα»· «ἄλφιτα μέλιτι μίξαντες» ἔρριπτον οἱ Ἀθηναῖοι κατ' ἔτος καὶ εἰς τὸ προρρηθὲν χάσμα τὸ ἐν τῷ τεμένει τῆς Γῆς Ὀλυμπίας (*Παυσ* I. 18.7). Ἐναίμους δὲ θυσίας προσέφερον εἰς τὴν Γαῖαν, μόνον ὡς εἰς θεὰν τιμωρὸν τῶν ἐπιόρκων, ὅτε ἐθυσίαζον μέλανας ἀμνούς. Τὴν δημοτικότητα τῆς λατρείας τῆς Γαίας ἐν Ἀθήναις ἐκτὸς τῶν ἱερῶν καὶ ἀγαλμάτων αὐτῆς μαρτυροῦσι καὶ αἱ πρὸς αὐτὴν ἐπικλήσεις, ἰδίως τῶν ῥητόρων: «Ὦ Γῆ καὶ θεοί» (*Δημοσθ.*). Καὶ τῆς Γῆς Κουροτρόφου καὶ τῆς Γῆς Ὀλυμπίας ἐτιμᾶτο περισσότερον ἡ Γῆ Χθονία, διότι ἡ λατρεία αὐτῆς ἀνήρχετο εἰς τοὺς ἀπωτάτους χρόνους, ὅτε ἐξῆλθον ἐκ τῶν κόλπων αὐτῆς, κατὰ τὴν μυθικὴν παράδοσιν, οἱ ἥρωες Ἐριχθόνιος καὶ Κέκροψ. Ὡς Χθονίαν δὲ Γῆν ἐλάτρευον οἱ Ἀθηναῖοι τὴν θεὰν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου ἅμα· διὰ τοῦτο ἐτέλουν θυσίας εἰς αὐτὴν ἑορτάζοντες τὴν αὐτὴν ἡμέραν «γενέσια» καὶ «νεκύσια». Τῆς διπλῆς ταύτης λατρείας γίνεται χρῆσις παρ' Αἰσχύλῳ καὶ ἐν Πέρσαις καὶ ἐν Χοηφόροις. Μολονότι δὲ ἡ Πολιὰς ὑποκατέστησεν ἐν Ἀθήναις τὴν Γαῖαν, ἐν τούτοις δὲν ἐμειώθη ἡ πρὸς αὐτὴν λατρεία τῶν Ἀθηναίων, τοὺς ὁποίους διέκρινεν ἡ πρὸς τὸ πάτριον ἔδαφος ἀγάπη. Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ ἀγῶνες ἐτελοῦντο πρὸς τιμὴν τῆς Γαίας, ἀφοῦ ὁ Πίνδαρος (*Πυθ.* IX. 168) ὑμνεῖ ἕνα νικητὴν τοιούτων ἀγώνων.

Παρὰ τοῖς Ρωμαίοις. Οὐχὶ ὀλιγώτερον ἐτιμᾶτο ἡ Γαῖα ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ρώμῃ, ὡς Γῆ-μήτηρ (*Tellus mater* κατὰ τὸν ἀρχαιότερον τύπον, καὶ *Terra mater* κατὰ τὸν νεώτερον), ὡς Κουροτρόφος καὶ ὡς Χθονία. Ἦτο ἐν ἀρχῇ ἡ Tellus ὡς θεὰ τῆς γονιμότητος τοῦ ἐδάφους ἀνεξάρτητος τοῦ Διὸς καὶ τῆς Δήμητρος. Ὡς ἀρχὴ γονιμοποιὸς ἡ Γαῖα ἐν Ρώμῃ ὑποδιῃρεῖτο εἰς ἄρρενα καὶ θήλειαν ἀρχὴν γονιμότητος, λατρευομένη ὡς Telluno καὶ Tellus. Βραδύτερον ἡ Tellus συνεχέετο πρὸς τὴν Δήμητραν (Cerem) καὶ Bonam Deam. Ὅτε δὲ αἱ ὁμοιογενεῖς ἑλληνικαὶ καὶ ρωμαϊκαὶ θεότητες συνεχωνεύθησαν, κατέστη δύσκολος ὁ χωρισμὸς τῶν ἰθαγενῶν στοιχείων ἀπὸ τὰ ξένα τῆς θεᾶς. Μέχρι τοῦ 268 π. Χ. ἡ Tellus φαίνεται ὅτι μόνον βωμοὺς εἶχεν ἐν Ρώμῃ. Κατὰ τὸ εἰρημένον ὅμως ἔτος ἀνηγέρθη τὸ πρῶτον εἰς αὐτὴν καὶ ναὸς ἐξ ἀφορμῆς ἐπισυμβάντος σεισμοῦ κατά τινα μάχην.

Ἡ Γαῖα ἐν τῇ τέχνῃ. Ἀπὸ τὸν πλούσιον εἰς ἐπεισόδια μῦθον τῆς μεγάλης θεᾶς δὲν ἔμεινεν ἀνεπηρέαστος καὶ ἡ ἀρχαία τέχνη. Αἱ ἀρχαιόταται ἀπεικονίσεις αὐτῆς εἶναι τὰ τῶν ἀρχαϊκῶν χρόνων πήλινα εἰδώλιά της. Εἰς ταῦτα παρίσταται ἡ Γαῖα ὡς γυνὴ ἀπὸ τῆς ὀσφύος καὶ ἄνω, διότι τὸ ἄλλο ἥμισυ αὐτῆς ἐθεωρεῖτο ὅτι ἐταυτίζετο μὲ τὴν πραγματικὴν γῆν· ὁμοίως δὲ ἀπεικονίζεται καὶ εἰς τὰ μηλιακὰ ἀνάγλυφα. (Διὰ τὰ εὑρεθέντα κάτωθι τοῦ ναοῦ Νίκης, ἔνθα ὑπῆρχε τὸ ἱερὸν τῆς Κουροτρόφου Γαίας, πήλινα εἰδώλια ὑπάρχει διαφωνία ἂν εἶναι τῆς Γαίας ἢ τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς). Μετὰ ταῦτα ἀπεικονίζεται ἡ Γαῖα εἰς τὰ ἐρυθρόμορφα ἀγγεῖα τοῦ Ε′ π. Χ. αἰῶνος, τῶν ὁποίων αἱ παραστάσεις ποικίλλονται ἀπὸ διάφορα ἐπεισόδια τῶν μύθων τῆς Γαίας καὶ τῶν τέκνων αὐτῆς, ὡς εἶναι ὁ φόνος τοῦ υἱοῦ

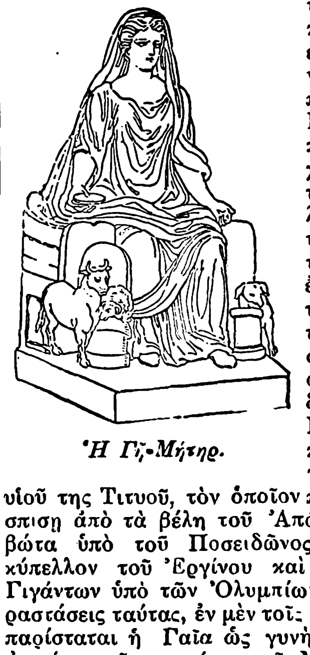

Ἡ Γῆ-Μήτηρ.

υἱοῦ της Τιτυοῦ, τὸν ὁποῖον προσπαθεῖ νὰ ὑπερασπίσῃ ἀπὸ τὰ βέλη τοῦ Ἀπόλλωνος, ὁ τοῦ Πολυβώτα ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος, εἰς τὸ περίφημον κύπελλον τοῦ Ἐργίνου καὶ Ἀριστοφάνους, τῶν Γιγάντων ὑπὸ τῶν Ὀλυμπίων κ. ὁ. κ. Εἰς τὰς παραστάσεις ταύτας, ἐν μὲν τοῖς ἀρχαιοτέροις ἀγγείοις παρίσταται ἡ Γαῖα ὡς γυνὴ ὁλόσωμος (ἔν τινι ἀγγείῳ τοῦ μουσείου τοῦ Μονάχου ἑτοιμάζεται νὰ καλύψῃ τὸ πρόσωπον διὰ νὰ μὴ ἴδῃ τὸν φόνον τοῦ υἱοῦ της Τιτυοῦ), ἐν δὲ τοῖς νεωτέροις (ὡς εἰς τὰς ἀγγειογραφίας τοῦ Ἀριστοφάνους) κατὰ τὸ ἥμισυ. Ἄγαλμα ἑλληνικόν, ὁλόκληρον, τῆς Γαίας δὲν ἔχει ἀνευρεθῆ μέχρι σήμερον, ἂν καὶ μνημονεύονται ὑπὸ ἀρχαίων συγγραφέων ἀγάλματα αὐτῆς, ὡς τὸ ἐν Πάτραις ὡς γυναικὸς καθημένης μεταξὺ τῶν ὀρθίων Δήμητρος καὶ Κόρης, τὸ ἐν Αἰγαῖς ἀρχαϊκὸν ξόανον αὐτῆς (*Παυσ.* VII. 21 11 καὶ 25. 13, τὸ ἐν τῇ Ἀκροπόλει ὡς γυναικὸς «ἱκετευούσης ὗσαι οἱ (αὐτῇ) τὸν Δία» καὶ τὸ πλησίον τοῦ ἱεροῦ τῶν Σεμνῶν (Ἐρινύων) παρὰ τὸν Ἄρειον Πάγον. Καὶ εἰς ἀρχιτεκτονικὰ μνημεῖα ἀπεικονίσθη ἀκόμη ἡ Γαῖα, ὡς εἰς τὴν ζωφόρον τοῦ βωμοῦ τῆς Περγάμου, τῆς ὁποίας πολλὰ τεμάχια ἀπόκεινται νῦν ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Βερολίνου. Εἰς τὸ καλύτερον ἐξ αὐτῶν διατηρούμενον παρίσταται ἡ Ἀθηνᾶ γοργῶς προχωροῦσα πρὸς τὴν Νίκην, ἐνῷ σύρει ἀπὸ τῆς κόμης νεαρὸν πτερωτὸν Γίγαντα, τὸν ὁποῖον ἔχει περιβάλει καὶ δάκνει ὁ ἱερὸς αὐτῆς ὄφις. Ὑπὸ τὴν Ἀθηνᾶν καὶ τὴν Νίκην φαίνεται ἡ μήτηρ τῶν Γιγάντων Γαῖα ὡς ἐξερχομένη ἀπὸ τὸ ἔδαφος διὰ νὰ ἱκετεύσῃ ὑπὲρ τοῦ τέκνου της. Τινὲς ὑποστηρίζουσιν ὅτι ἡ Γαῖα εἶναι καὶ ἡ ἐν τῷ δυτικῷ ἀετώματι τοῦ Παρθενῶνος γυνή, ἡ ὑπό τινων ὀνομαζομένη Καλλιρρόη ἢ ἡ ἄλλη ἡ καλουμένη, συνήθως, Λευκοθέα ἢ μία τῶν ἐν τῷ ἀνατολικῷ ἀετώματι ἐκπλησσομένων διὰ τὴν γέννησιν τῆς Ἀθηνᾶς θεαινῶν. Μεταξὺ τῶν κεχρυσωμένων ἀγαλμάτων τῶν θεῶν, ἅτινα ἐπεδείχθησαν κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν τοὺς «ἐπὶ Δάφνῃ ἀγῶνας» Ἀντιόχου τοῦ Δ′ (τοῦ Ἐπιφανοῦς) θριαμβευτικὴν πομπὴν (βλ. Μ. Ἑλλ. Ἐγκ. τ. Δ′ σ. 910) ἦτο καὶ τὸ τῆς Γαίας, ὡς συμβόλου, ὡς ἦσαν καὶ τὰ τῆς Ἡμέρας, Νυκτός, Αὐγῆς, Μεσημβρίας. Ὡσαύτως ἀπεικονίζετο ἡ Γαῖα ἐπὶ σαρκοφάγων, τῶν ὁποίων

Digitized by Google

ὁ γλυπτὸς κόσμος ἦτο ἀναπαράστασις διαφόρων ἐπεισοδίων τῆς Γαίας ἢ τῶν τέκνων της (Γιγαντομαχίας, παραδόσεως τοῦ Ἐριχθονίου εἰς τὴν Ἀθηνᾶν κ. ὅ. κ.) καὶ πηλίνων ἀναγλύφων. Εἰς τὴν Βερώνην ὑπάρχει σαρκοφάγος ἔνθα ἡ Γαῖα ἀπεικονίζεται μετὰ τοῦ ψυχοπομποῦ Ἑρμοῦ. Ἐντὸς τάφου παρὰ τὸν Ἰλισὸν ἀνευρέθη τὸ ἀρχαιότατον ἐξ ὀπτῆς γῆς ἀνάγλυφον, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπεικονίζεται ἡ Γαῖα παραδίδουσα εἰς τὴν Ἀθηνᾶν τὸν Ἐριχθόνιον (τὸν ὁποῖον εἶχε γεννήσει αὕτη ἐκ τοῦ Ἡφαίστου), παρουσίᾳ τοῦ Κέκροπος. Ἡ αὐτὴ σκηνὴ παρίστατο καὶ εἰς ἀγγεῖον, ἀλλ' εἰς αὐτὸ ἀπεικονίζοντο ἐπὶ πλέον καὶ ὁ Ἥφαιστος μὲ μίαν γυναικείαν μορφήν, τὴν Πάνδροσον ἢ Ἕρσην. Εἰς τὴν Γαῖαν ἀποδίδονται ὑπό τινων, ὡς προελέχθη, καὶ τὰ πήλινα εἰδώλια, τὰ εὑρεθέντα παρὰ τὸν ναὸν τῆς Νίκης καὶ ἀπεικονίζοντα γυναῖκα κρατοῦσαν παῖδα, μορφὴν δηλαδὴ ὁμοίαν πρὸς τὴν περίφημον Εἰρήνην τοῦ Κηφισοδότου κρατοῦσαν τὸν Πλοῦτον.

Εἰς τὴν Ρώμην ἡ Κουροτρόφος καὶ Ὀλυμπία Γαῖα ἐξειλίχθη ἰδίως εἰς θεὰν γεωργικήν, Γῆν Μητέρα, παρισταμένη ὡς γυνὴ κρατοῦσα παιδία ἔχοντα καρποὺς εἰς τὰς χεῖρας ἢ περιβαλλομένη ὑπὸ ζῴων. ἡμέρων ὅμως καὶ οὐχὶ ἀγρίων ὡς ἡ Κυβέλη, δένδρων μετὰ καρπῶν καὶ ἀνθέων. Ὁ βωμὸς τῆς εἰρήνης (Ara pacis) τοῦ Αὐγούστου ἐν Ρώμῃ ἐκοσμεῖτο καὶ μὲ τὴν Γαῖαν κρατοῦσαν ἀνὰ ἓν παιδίον εἰς ἑκατέραν τῶν χειρῶν της, μὲ ζῷα εἰς τοὺς πόδας της (βοῦν καὶ πρόβατον) καὶ θάμνους περὶ αὐτήν. Ἦτο ἡ Κουροτρόφος τῶν Ἑλλήνων Γαῖα. Πάντως διεσώθησαν δύο ἀντίτυπα εἰς ἀνάγλυφα, ἅτινα νῦν εὑρίσκονται ἐν Φλωρεντίᾳ καὶ ἐν Λούβρῳ (τὸ εὑρεθὲν ἐν Καρχηδόνι). Εἰς τὸ Lorenzo τῆς Ἰταλίας εὑρέθη ἀγαλμάτιον εἰς τὸ ὁποῖον παρίσταται ἡ Γαῖα (Terra) μὲ σκῆπτρον εἰς τὴν δεξιὰν καὶ στάχυς εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ καθημένη ἐπὶ θρόνου εἰς τὸν ὁποῖον ἔχει χαραχθῆ ἡ ἐπιγραφὴ «Terrae matri». Ἓν ἀγαλμάτιον αὐτῆς, τῶν ἑλληνιστικῶν χρόνων, εὑρεθὲν ἐν Ρώμῃ ἀναπολεῖ τὰ ἀγάλματα τῆς Κυβέλης, παριστῶν Γαῖαν καθημένην καὶ ἔχουσαν ἑκατέρωθεν παρὰ τοὺς πόδας της πρόβατον καὶ βοῦν (δεξιά) καὶ χοῖρον (ἀριστερά). Ὁμοίως ἀπεικονίσθη ἡ Γαῖα ἐπὶ πολυτίμων λίθων (εἷς ἐγχάρακτος εὑρίσκεται ἐν Φλωρεντίᾳ καὶ εἶναι ἀξιοθαύμαστος διὰ τὴν μεγαλοπρεπῆ στάσιν τῆς Γαίας καὶ τὸ πλῆθος τῶν εἰκονιζομένων προσώπων καὶ ζῴων) καὶ ἐπὶ μεταλλίων καὶ νομισμάτων (κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους). Εἰς τὸ μετάλλιον τοῦ Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς παρίστατο παρακολουθοῦσα διὰ τῶν ὀφθαλμῶν της τὸν ἀετόν, ὅστις διεβίβαζε τὸν Ἀντωνῖνον εἰς τὸν οὐρανόν. Ἐπὶ νομίσματος τοῦ Κομμόδου παρίσταται καθημένη μὲ τὴν χεῖρα ἐπὶ σφαίρας κοσμουμένης ὑπὸ ἀστέρων καὶ περιβαλλομένης ὑπὸ τεσσάρων μορφῶν συμβολιζουσῶν τὰς τέσσαρας ἐποχὰς τοῦ ἔτους. Ἐπὶ ἄλλων νομισμάτων ἀναγράφονται αἱ λέξεις «Terra Stabilis», αἵτινες εἶναι εὐχὴ ἴσως ὅπως μὴ διαταραχθῇ αὕτη ὑπὸ σεισμῶν. Καὶ ὁ βωμὸς τοῦ Καπιτωλίου (Ara capitolina), ἔνθα παρίστατο ὁ Ζεὺς τρεφόμενος ὑπὸ τῆς Ἀμαλθείας, ἐκοσμεῖτο ὑπὸ μιᾶς γυναικείας μορφῆς, ἥτις πιθανώτατα ἦτο ἡ Tellus ἢ ἡ Ρέα ἢ ἡ Ἀδράστεια. Παρίστατο ἀκόμη ἡ Γαῖα (Tellus) καὶ ὡς Γῆ οἰκουμένη (γυναικεία μορφὴ ἐπὶ βράχου). Ἀπεικονίζεται δὲ καὶ εἰς τὴν ἐν τῷ Βρεττανικῷ μουσείῳ ἀποθέωσιν τοῦ Ὁμήρου καὶ εἰς ἓν δακτυλιόλιθον, εὑρισκόμενον ἐν Βιέννῃ, εἰς τὸν ὁποῖον παρίσταται ὁ Αὔγουστος ὡς Ζεύς. Ἀλλὰ καὶ ὡς Χθονία Δημήτηρ ἐλατρεύετο καὶ ἀπεικονίζετο ἡ Γαῖα ἐν Ρώμῃ καὶ ὡς Χθόνιος Ζεὺς ἡ ἄρρην αὐτῆς μορφή, ὁ Telluno, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐπικαλούμενοι τὴν Γαῖαν οἱ Ρωμαῖοι ἔψαυον τὴν γῆν. Ἐν Ρώμῃ συνεχέετο βραδύτερον ἡ Γαῖα (Tellus) καὶ μὲ ἄλλας ἐκτὸς τῆς Δήμητρος θεότητας, διὰ τοῦτο ἦτο καὶ δύσκολος ἡ ἀναγνώρισις τῆς μορφῆς της εἰς μνημεῖα καὶ ἀγγεῖα. Αἱ θεότητες αὗται ἦσαν ἡ Flora (θεὰ βλαστήσεως), ἡ Fortuna (Τύχη), ἡ Copia (Ἀφθονία), ἡ Felicitas καὶ ἄλλαι.

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ μεγάλη ἑλληνικὴ καὶ ρωμαϊκὴ θεά, περὶ τῆς ὁποίας ἡ Ρὶγ-Βέδα λέγει ὅτι μετὰ τοῦ Οὐρανοῦ συναπετέλεσε «τὸ ἀθάνατον ζεῦγος, τοὺς δύο μεγάλους γονεῖς τοῦ κόσμου» καὶ ὁ Πρέλλερ (Preller) ὅτι ὑπῆρξεν «ὁ μητρικὸς κόλπος τῶν ὄντων καὶ συγχρόνως ὁ πάντοτε ἀνοικτὸς τάφος αὐτῶν». Ὑπῆρξεν ἡ πρώτη τῶν Χθονίων θεοτήτων (τῆς Εἰλειθυίας, τῆς Ρέας, τῆς Δήμητρος, τῆς Κόρης, τῆς Ἥρας, τῆς Ἀθηνᾶς, τῆς Θέμιδος). Ὡς Οὐρανία συνεδέετο μὲ τὸν διαδεχθέντα τὸν Οὐρανὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν θεῶν Κρόνον, καὶ ὡς Ὀλυμπία μὲ τὸν Κρονίδην Δία, τὸν ἄνακτα τοῦ Ὀλύμπου. Εἶναι δηλαδὴ ἡ θεὰ ἡ οὐδέποτε ἀποβαλοῦσα τὴν θείαν δύναμίν της. Ὡς μήτηρ δὲ τῆς Θέμιδος, τῆς ἐκπροσωπούσης τὸν νόμον τῆς ἁρμονίας καὶ τάξεως, ὅστις ἐπεβλήθη καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀθανάτους, ἐθεωρεῖτο ἡ Γαῖα, ἡ ἐκπροσωποῦσα τοὺς φυσικοὺς νόμους, ὡς ἐπιβληθεῖσα καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Δία θεά. Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ Πηγαί: Ἰδίως οἱ Ἡσίοδος, Ἀπολλόδωρος καὶ Παυσανίας.—Νεώτ. συγγράμματα: *P. Decharme*, Μυθολογία τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος (μεταφρ. Ἀδ. Ἀδαμαντίου) καὶ τὰ ἐν τῷ προλόγῳ αὐτῆς μνημονευόμενα. Ἐκ τῶν λεξικῶν ἰδίως τὸ τοῦ *Roscher*, Lex. der Myth. καὶ τὸ τῶν *Daremberg et Saglio*, Diction. des antiquités e. c. (ἄρθρ. Tellus) κτλ. Γ. Δ. Κ.

Γαῖα *[Ἀρχ. Παραλ. Γεωγρ.]*. Νῆσος παρακειμένη τῇ ἀκτῇ τῆς Ἀφρικῆς, φερομένη καὶ ὡς *Γαῖα· Πτολ.* Δ γ, 36. Ἡ ὑπὸ τοῦ «Σταδιασμοῦ Μεγ. Θαλάσσης» (§ 75) ἀναφερομένη νῆσος («νῆσος καλουμένη Μαῖα καὶ ὑπ' αὐτὴν ὕφορμος· ὕδωρ ἔχει ἀνοικτόν») εἶναι ἀπολύτως ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν *Γαῖαν* (*Beechey*: Proceeding of expedition to explore the northern shore of Africa σελ. 238), τῆς παραφθορᾶς τῆς ὀνομασίας ὀφειλομένης εἰς παρόραμα ἀντιγραφέως τοῦ Σταδιασμοῦ. Ταύτην καὶ τοὺς περιθέοντας αὐτὴν σκοπέλους ὠνόμαζον, Σκύλαξ μὲν ὁ Καρυανδεὺς *Λευκὰς νήσους*, κατὰ δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος *Birds islets* οἱ Ἄγγλοι. Πάντως εἶναι ἡ σύγχρονος Γαρα (βλ. λ.). Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

γαῖα (ἡ)· ἡ γῆ, τὸ ἔδαφος, τὸ χῶμα, συνήθως ἐπὶ τῶν θαπτομένων: «γαῖαν ἔχοις ἐλαφράν» || παροιμ. «ἐμοῦ θανόντος, γαῖα πυρὶ μειχθήτω» καθὰ ἡ νεωτέρα: «σὰν ἀποθάνω 'γώ, φοῦρνος μὴν καπνίσῃ» || πληθ. *γαῖαι*· ἀγρός, ἄρουρα: «αἱ ἄρισται τῶν γαιῶν», «διανομὴ γαιῶν». Β. Φ.

— **γαῖαι** *[Χημ.]*. Οὕτως ὀνομάζονται τὰ ὀξείδια τοῦ *ἀργιλλίου*, τοῦ *γαλλίου*, τοῦ *ἰνδίου* καὶ τοῦ *θαλλίου* λόγῳ τῆς γεώδους συστάσεως αὐτῶν, τὰ δὲ μέταλλα ταῦτα ἀποτελοῦσιν ἐν τῷ περιοδικῷ συστήματι τῶν στοιχείων τὴν ὁμάδα τὴν καλουμένην τῶν *μετάλλων τῶν γαιῶν*. Σ. Χ.

— **γαῖαι ἀλκαλικαὶ** *[Χημ.]*. Εἶναι τὰ ὀξείδια τοῦ *ἀσβεστίου*, *βαρίου* καὶ *στροντίου*, καλούμενα οὕτω λόγῳ τῆς γεώδους συστάσεως αὐτῶν καὶ τῆς ἀλκαλικῆς ἀντιδράσεως ἣν παρέχουσιν αἱ ἐξ αὐτῶν μεθ' ὕδατος σχηματιζόμεναι βάσεις. Σ. Χ.

— **γαῖαι ἁλμυραὶ** *[Γεωργ.]*. Πολλαὶ γαῖαι περιέχουσαι μαγειρικὸν ἅλας (χλωριοῦχον νάτριον) εἰς μεγίστην ἀναλογίαν, ἐπίσης δύνανται νὰ περιέχουν καὶ ἄλλα ἅλατα, οἷον θειικὸν μαγνήσιον. Ἐὰν ἡ ἀναλογία αὕτη εἶναι ἀνωτέρα ὡρισμένου ὁρίου, αἱ γαῖαι αὗται εἶναι στεῖραι. Τὰ πλεῖστα τῶν καλλιεργουμένων φυτῶν δύνανται νὰ ἀναπτυχθῶσιν εἰς ἔδαφος περιέχον μέχρι 0,25% ἅλατος. Εἰς τὰ ξηρὰ ὕδατα περιεκτικότης εἰς ἅλας 1% φέρει στείρωσιν, ἐνῷ εἰς ὑγρὰ ἐδάφη ἡ βλάστησις ἀντέχει καὶ εἰς περιεκτικότητα 2%.

Ἐν Αἰγύπτῳ παρετηρήθη ὅτι τὸ τριφύλλι καὶ ἡ ὄρυζα ἰαβαϊνὴ δὲν ἀντέχει εἰς 0,5% ἅλας, ἐνῷ τὰ πλεῖστα τῶν ἀγρωστωδῶν ἀντέχουν εἰς 1%, ἡ δὲ κριθὴ εἰς 1,5%. Τὰ τεῦτλα καὶ ὁ ἀσπάραγος φύονται καὶ εὐδοκιμοῦσιν εἰς ἐδάφη πολὺ ἁλατοῦχα.

Ἐδάφη ἐπὶ μακρὰ ἔτη καλλιεργούμενα δύνανται νὰ καταστῶσιν, εἰς θέσεις τινάς, ἁλμυρὰ συνεπείᾳ ξηρασίας. Ὁ Berard εὗρεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοιούτου τινὸς ἐδάφους 1,69‰ ἅλας μαγειρικὸν καὶ 0,6‰ θειϊκὸν μαγνήσιον, ἐνῷ τὸ ἀμέσως κατώτερον ἔδαφος περιεῖχε μόνον $^{2}/_{100000}$ ἅλατος.

Τὸ πότισμα τῶν ἐδαφῶν δι' ἁλατούχων ὑδάτων, ὡς εἶναι πολλὰ τῶν Ἀθηνῶν, καθιστᾷ ταῦτα ἐντὸς ὀλίγων δεκαετηρίδων ἀκατάλληλα πρὸς καλλιέργειαν. Ἡ διόρθωσις τῶν ἐδαφῶν τούτων ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ἀρδεύσεώς των διὰ γλυκέων ὑδάτων καὶ κυρίως διὰ τῆς ἐκπλύσεως ὑπὸ τῶν βροχῶν. Σ. Π.

— **γαῖαι ἀρόσιμοι** *[Γεωργ.]*. Καλοῦνται οὕτως ἐν τῇ εὐρείᾳ σημασίᾳ τῆς λέξεως τὰ ἐπιφανειακὰ τμήματα τοῦ ἐδάφους, ἅτινα ἀνακινοῦνται ὑπὸ τῶν διαφόρων καλλιεργητικῶν ἐργαλείων. Γενικῶς αἱ ἀρόσιμοι γαῖαι ἀποτελοῦνται ἐκ τῶν καλλιεργουμένων τοιούτων καὶ ἐκ τῶν δυναμένων νὰ καλλιεργηθῶσι. Τὰ συνηθέστερον ἀπαντῶντα στοιχεῖα εἰς τὰς ἀροσίμους γαίας εἶναι τά: *ἀργίλλιον*, *ἀσβέστιον*, *κάλιον*, *μαγνήσιον νάτριον* καὶ *σίδηρος* καὶ ἐκ τῶν ὀξέων τὰ *ἀνθρακικά*, *θειικά*, *φωσφορικὰ καὶ χλωριοῦχα*. Ἀναλόγως τῆς ποσότητος τοῦ στοιχείου ὅπερ κυριαρχεῖ, αἱ γαῖαι διακρίνονται εἰς *ἀργιλλώδεις*, *ἀσβεστούχους*, *καλιούχους*, *μαγνησιούχους*, *νατριούχους*, *σιδηρούχους* κλπ. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω στοιχείων αἱ ἀρόσιμοι γαῖαι περιέχουσι καὶ ὀργανικήν τινα οὐσίαν τὴν *φυτογῆν*, περιέχουσαν συνήθως ἀζωτούχους ὀργανικὰς οὐσίας ἢ μεταλλικὰς τοιαύτας. Καταλληλότεραι ἰδίως διὰ τὴν καλλιέργειαν δημητριακῶν καρπῶν θεωροῦνται ἀργιλλώδεις γαῖαι, αἵτινες καὶ ἔχουσι χρῶμα ἐρυθροκιτρινωπόν.

Τὸ ἐπιφανειακὸν τμῆμα τοῦ ἐδάφους διακρίνεται εἰς *ἐπιπόλαιον*, *μεσαῖον* καὶ *βαθύ*. Τὸ πρῶτον φθάνει μέχρι βάθους 13 ἑκατοστομέτρων, τὸ δεύτερον μέχρι 18 ἑκατ. καὶ τὸ τρίτον μέχρις 28 ἑκατ. Τὸ ἀμέσως ὑπὸ τὸ βάθος τοῦτο στρῶμα καλεῖται *ὑπέδαφος*.

Συνήθως γίνεται ἀνάμιξις τῶν γαιῶν, αἵτινες προορίζονται διὰ τὴν καλλιέργειαν. Ἡ ἀνάμιξις ὡς κύριον σκοπὸν ἔχει τὴν μεγαλυτέραν γονιμότητα τοῦ ἐδάφους ἄνευ λιπάνσεως. Οὕτως αἱ ἀργιλλώδεις γαῖαι ἀναμιγνυόμεναι μετὰ ἀσβεστολιθικῶν συντριμμάτων, ποταμίας ἄμμου, γαιανθράκων, σκωρίας διαφόρων μετάλλων κτλ. καθίστανται γονιμώτεραι. Αἱ ἀσβεστώδεις γαῖαι γίνονται γονιμώτεραι ὅταν ἀναμιχθῶσι μετ' ἀργιλλωδῶν γαιῶν. [Πλείονα βλ. ἐν λ. ἐδάφη.] Δ. Ν. Π.

— **γαῖαι σπάνιαι** *[Χημ.]* Καλοῦνται οὕτω σειρὰ βασικῶν ὀξειδίων σπανίων μετάλλων, τὰ ὁποῖα ὀλίγον διαφέρουσιν ἀλλήλων ὅσον ἀφορᾷ τὰς φυσικὰς καὶ χημικὰς ἰδιότητας αὐτῶν. Τὰ μέταλλα τῆς ὁμάδος ταύτης εἶναι τὰ ἑξῆς: *σκάνδιον* (Sc) *ὕττριον* (Y), *λανθάνιον* (La), *δημήτριον* (Ce), *πρασεοδύμιον* (Pr), *νεοδύμιον* (Nd), *σαμάριον* (Sm), *εὐρώπιον* (Eu), *γαδολίνιον* (Gd), *τέρβιον* (Tb), *δυσπρόσιτον* (Dy) *ὅλμιον* (Ho), *ἔρβιον* (Er), *θούλιον* (Tu), *ὑττέρβιον* (Yb) καὶ *λουτήτιον* (Lu). Πρῶτος ὁ Gadolin τῷ 1794, ἐν τῷ ὀρυκτῷ τὸ ὁποῖον βραδύτερον ὠνομάσθη πρὸς τιμήν του *γαδολινίτης*, εὗρε νέαν γεώδη οὐσίαν, τὴν ὁποίαν ὠνόμασεν «Ytterde» ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ μέρους Ytterby τῆς Σουηδίας, ὅπου εὑρέθη. Βραδύτερον τῷ 1802 ὁ Klaproth καὶ ἀνεξαρτήτως αὐτοῦ οἱ Berzelius καὶ Hisinger εὗρον ἐν ὀρυκτῷ τινι ἐν Σουηδίᾳ νέον σῶμα, τὸ ὁποῖον ὠνόμασαν *δημήτριον*. Ἀμφότερα ταῦτα τὰ σώματα δὲν ἦσαν καθαρά, ἀλλὰ μίγματα πλειόνων ὀξειδίων σπανίων μετάλλων, τὰ ὁποῖα βραδύτερον, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, κατωρθώθη νὰ διαχωρισθῶσιν. Οὕτω τῷ 1802 ὁ Ekeberg ἀπεμόνωσε τὸ *βηρύλλιον* καὶ ὁ Berzelius τῷ 1814 ἔλαβε καθαρὸν τὸ *δημήτριον*, βραδύτερον δὲ ἀπεμονώθησαν καὶ τὰ λοιπὰ ἤδη γνωστὰ στοιχεῖα.

Ἡ κυριωτέρα ἐφαρμογὴ τῶν σπανίων γαιῶν εἶναι ἡ πρὸς κατασκευὴν τῶν φωτοβολίδων Auer, συνισταμένων κυρίως ἐξ ὀξειδίου τοῦ θορίου μετὰ μικροῦ ποσοῦ ὀξειδίου τοῦ δημητρίου. Ἐπίσης εὑρίσκουσιν ἐφαρμογὴν ἐν τῇ φωτογραφίᾳ, καὶ ὡς χρώματα πρὸς χρωματισμὸν τῆς πορσελλάνης. Σ. Χ.

Γάϊα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Βρύσεως* τῆς ἐπαρχίας *Καρυστίας* τοῦ νομοῦ *Εὐβοίας*. Κάτοικοι (1928) 167.

γαιάδενδρον (τὸ) (Gaiadedron) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *λωρανθοειδῶν*, περιλαμβάνον ἐλάχιστα εἴδη ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν τῆς γῆς χωρῶν. Δ. Ν. Π.

γαϊακένιον (τό)· βλ. γουαϊακένιον.

γαϊάκη ἢ *γαϊάκι* (ἡ, τὸ) (Gaiacum) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ζυγοφυλλιδῶν*. Εἶναι δένδρον ἰθαγενὲς τῶν Ἀντιλλῶν διακρινόμενον διὰ τὸ βαρὺ καὶ ρητινῶδες ξύλον του. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἀρκετὰ εἴδη, ὧν γνωστότερον ἡ *γαϊάκη ἡ φαρμακευτικὴ* (Gaiacum officinalis), ὑψηλοτάτη, μὲ κορμὸν περιφερείας ἐν τῇ τελείᾳ ἀναπτύξει της ἑνὸς περίπου μέτρου. Φύεται εἰς τὰς Ἀντίλλας, εἰς τὸν Ἅγιον Δομίνικον καὶ τὴν Κούβαν. Τὰ φύλλα της εἶναι ἀντίθετα, πλατέα, μὲ μικρὰ καὶ πολλὰ παράφυλλα λεῖα καὶ ἀνοικτῶς πρασίνου χρώματος· τὰ ἄνθη κυανᾶ, κατὰ κῦμα διατεταγμένα εἰς τὰς κορυφὰς τῶν κλάδων μετὰ πενταμεροῦς κάλυκος· ὁ καρπὸς σαρκώδης, διῃρημένος εἰς δύο λοβούς, οὗ ἕκαστος περικλείει ἀρκετὰ σπέρματα καὶ τὸ ξύλον σκληρότατον, κατὰ πολὺ βαρύτερον τοῦ ὕδατος, σκοτεινῶς φαιοῦ χρώματος, γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *ξύλον τῆς ζωῆς*, χρησιμοποιούμενον εἰς τὴν ξυλουργικὴν καὶ περιέχον 50 περίπου τοῖς % ρητίνην, γνωστὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα *γαϊακίνην*, ἥτις συλλέγεται δι' ἐντομῶν προξενουμένων ἐπὶ τοῦ κορμοῦ. Δ. Ν. Π.

γαϊακόλη (ἡ) *[Χημ.]*· βλ. γουαϊακόλη.

γαιαλκάλια (τά). Οὕτω καλοῦνται ἄλλως αἱ ἀλκαλικαὶ γαῖαι (βλ. λ. γαῖαι *ἀλκαλικαί*).

Γαιανὰ (τὰ) *[Βυζαντ.]*. Φρούριον ἀνεγερθὲν ἐν Λιβύῃ κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἰουστινιανοῦ Α' (527—565) περὶ τὸ ὑψηλὸν καὶ ἀπόκρημνον ὄρος *Αὐράσιον*, μετὰ τὴν ἐξολόθρευσιν τῶν Βανδήλων (534) ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Βελισσαρίου καὶ τὴν ἐκ τοῦ ὄρους ἐκείνου ἐκδίωξιν τῶν Μαυρουσίων, ἵνα περιστέλλῃ τὰς λῃστρικὰς αὐτῶν ἐπιδρομάς. Ν. Κ.

Γαϊανή. Ἐν τῷ Ἁγιολογίῳ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας μνημονεύονται αἱ ἑξῆς μάρτυρες φέρουσαι τὸ ὄνομα τοῦτο — 1) ***Γαϊανὴ*** μάρτυς. Αὕτη κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Διοκλητιανοῦ (245—313) ἐν Ρώμῃ ζῶσα καὶ κατὰ τοὺς διωγμοὺς τῶν Χριστιανῶν ἀρνηθεῖσα νὰ ἐξομόσῃ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον κατὰ τὸ ἔτος 298. Ἡ μνήμη αὐτῆς τελεῖται τὴν 27 Σεπτεμβρίου.—2) ***Γαϊανὴ*** μάρτυς. Ζῶσα ἐπὶ Διοκλητιανοῦ ἐν Ἀρμενίᾳ «διεπάρη τὸν αὐχένα καὶ ἐφυσήθη ὥσπερ ἀσκὸς καὶ τὴν δορὰν τῆς σαρκὸς μέχρι καὶ τῶν μαστῶν ἀφῃρέθη καὶ λίθοις συνετρίβη καὶ εἶτα τὴν κεφαλὴν ἀπετμήθη» μετὰ πολλῶν ἄλλων, διότι ἡγουμένη ὁμάδος μοναζουσῶν παρθένων ἐνεθάρρυνε μίαν ἐκ τούτων, τῆς ὁποίας εἶχεν ἐρασθῇ ὁ ἄρχων τῆς Ἀρμενίας Τιριδάτης, εἰς τὴν ἄρνησίν της νὰ τὸν νυμφευθῇ. Ἡ μνήμη αὐτῶν τελεῖται τὴν 30 Σεπτεμβρίου.—3) ***Γαϊανὴ*** μάρτυς. Ἀναφέρεται ἐν τῷ συναξαρίῳ Κωνσταντινουπόλεως (4 Μαΐου) ὡς συμμαρτυρήσασα μετὰ τῶν ἁγίων μαρτύρων Νεοφύτου καὶ Γαΐου. Τὸ Μηναῖον δ' ὅμως καὶ τὸ

Digitized by Google

βυζαντινὸν Ἑορτολόγιον οὐχὶ Γυϊανήν, ἀλλὰ *Γαϊανὸν* ἀναγράφουσι τὸν μετὰ τοῦ Νεοφύτου καὶ Γαΐου ἄγνωστον ποῦ καὶ πότε συναθλήσαντα, τὴν δὲ μνήμην αὐτῶν οὐχὶ τῇ 4, ἀλλὰ τῇ 5 Μαΐου ἀμφότερα ἀναγράφουσι. [Πρβλ. *Μ. Γεδεὼν* «Βυζαντινὸν Ἑορτολόγιον» (Κωνσταντινούπολις 1899) σελ. 99.] Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

γαιανθρακαποθήκη (ἡ)· ἀποθήκη γαιανθράκων.

γαιανθρακεμπόριον (τό)· ἐμπόριον γαιανθράκων (βλ. γαιάνθραξ *['Εμπορευμ.]*).

γαιανθρακέμπορος (ὁ): ὁ ἔμπορος γαιανθράκων.

γαιανθρακεργάτης (ὁ)· ὁ ἐργάτης μεταλλείων γαιάνθρακος, ὁ ἀσχολούμενος περὶ τὴν ἐξόρυξιν γαιανθράκων.

γαιανθρακοποίησις (ἡ)· ἡ εἰς γαιάνθρακα μεταβολὴ τῶν φυτῶν, τῶν ὑπὸ καθιζήσεων χωσθέντων δασῶν.

γαιανθρακοῦχος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ περιέχων γαιάνθρακα: «γαιανθρακοῦχος περιφέρεια», «γαιανθρακοῦχον ἔδαφος».

γαιανθρακοφόρος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ φέρων γαιάνθρακας: «γαιανθρακοφόρον πλοῖον» ‖ ὁ περιέχων ἐν ἑαυτῷ ὀρυκτοὺς ἄνθρακας: «γαιανθρακοφόρον στρῶμα γῆς», «γαιανθρακοφόροι λεκάναι».

γαιανθρακώδης (ὁ, ἡ), *—ες* (τό)· ὁ πλήρης γαιανθράκων, γαιανθρακοῦχος.

γαιανθρακωρυχεῖον (τό)· ὀρυχεῖον γαιανθράκων, ἄλλως ἀνθρακωρυχεῖον (βλ. λ.).

γαιανθρακωρύχος (ὁ, ἡ)· ὁ ὀρύσσων γαιάνθρακας, ἐργάτης ἀνθρακωρυχείου, ἄλλως *ἀνθρακωρύχος*.

γαιάνθραξ (ὁ)· ἄνθραξ τῆς γῆς, ἐκ τῆς γῆς ὀρυσσόμενος, ἄνθραξ ὀρυκτός, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν *ξυλάνθρακα*.

— [ΟΡΥΚΤΟΛ.] Βλ. ἄνθραξ *['Ορυκτ.-Πετρογρ.]*, τ. Δ΄, σ. 741 γ΄ κ. ἑ. καὶ ἀνθρακωρυχεῖα, ὁμ. σ 739 γ΄.

— [ΕΜΠΟΡΕΥΜ.] Εἰς τὴν καθόλου ἀνέλιξιν τῆς ἐμπορίας των γαιανθράκων κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαπενταετίαν δύο σταθμοὶ ἐξέχουν ὡς σοβαρᾶς σημασίας εἰς τὴν ἐν γένει κατεύθυνσιν αὐτῆς: Πρῶτον τὸ ἔτος 1914, καθ' ὃ ἐκηρύχθη ὁ Πανευρωπαϊκὸς πόλεμος, καί, δεύτερον, τὸ ἔτος 1926, καθ' ὃ ἔλαβε χώραν ἡ καταστρεπτικὰ ἀποτελέσματα ἐπενεγκοῦσα εἰς τὴν ἐμπορικην ζωὴν τοῦ Βρεττανικοῦ ἔθνους ἐν γένει ἀπεργία. Πρὸ τῆς ἐκρήξεως τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου τὰ ἀγγλικὰ ἀνθρακωρυχεῖα ἦσαν τὰ κατέχοντα τὴν δεσπόζουσαν θέσιν ὡς κυρίου προμηθευτοῦ τῶν ἀναγκῶν τῆς Εὐρώπης διὰ γαιάνθρακας. Βεβαίως τὰ γερμανικά, τὰ βελγικά, τὰ γαλλικά, τὰ τουρκικὰ καὶ τὰ ρωσικὰ ἀνθρακωρυχεῖα ὑφίσταντο ἐν ἐκμεταλλεύσει, ὁ καταναλωτὴς ὅμως ἦτο τόσον πολὺ συνηθισμένος μὲ τὸν ἀγγλικὸν γαιάνθρακα καὶ ἡ ἐν γένει ροὴ τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν εἶχε συγκεντρωθῇ εἰς τοιαύτας κατευθύνσεις, ὥστε νὰ εἶναι δύσκολον νὰ συναγωνίζωνται ἐπιτυχῶς τὸν ἀγγλικὸν γαιάνθρακα οἱ γαιάνθρακες τῶν ἄλλων χωρῶν, πολλοῦ γε καὶ δὴ οἱ ἀμερικανικοί, οἵτινες σπανιώτατα εὕρισκον καταναλωτὰς εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς ἀγοράς. Πρὸ τοῦ πολέμου ὁ ἀγγλικὸς γαιάνθραξ ὡς κύριον συναγωνιστὴν εἶχε τὸν γερμανικὸν τοιοῦτον, ὅστις ὅμως οὐδέποτε κατώρθωσε νὰ λάβῃ τὴν θέσιν ἐπιφόβου ἀντιπάλου. Ὁ ἀγγλικὸς γαιάνθραξ ἐδέσποζε τῶν ἀγορῶν τῆς Εὐρώπης.

Ἦλθεν ὅμως ὁ Παγκόσμιος πόλεμος. Αἱ καθιερωμέναι ὁδοὶ τῆς ἀνταλλαγῆς ἐμπορευμάτων ἀνετράπησαν ἢ κατέστησαν ἐπίφοβοι συνεπείᾳ τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων. Ἡ διαμετακόμισις τοῦ ἐμπορίου ἔλαβεν ἄλλας κατευθύνσεις. Ἡ χρησιμοποίησις τῶν ἐργατικῶν χειρῶν καὶ ἰδίως τῶν ἀνθρακωρύχων εἰς τὸ Δυτικὸν μέτωπον ἔσχεν ἀνάλογον ἀντίκτυπον εἰς τὴν παραγωγὴν τῶν ἀνθρακωρυχείων τῆς Ἀγγλίας, τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ὁποίας διετέθη πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν συμμαχικῶν ἀναγκῶν. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἦτο ἡ εὐκαιρία διὰ τὸν ἀμερικανικὸν γαιάνθρακα νὰ εἰσπηδήσῃ εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν ἀγοράν, ἐξ ἧς, συνεπείᾳ τῶν πολεμικῶν γεγονότων, εἶχον τελείως ἐξαφανισθῆ οἱ γαιάνθρακες ἄλλων χωρῶν παραγωγῆς ἐκτὸς τῆς Ἀγγλίας, ἡ παραγωγὴ τῆς ὁποίας ὅμως διὰ τοὺς ἄνω λόγους οὐδόλως ἐπήρκει νὰ τροφοδοτήσῃ ὅλας τὰς ἀγοράς. Ὥστε ὁ πόλεμος τοῦ 1914 καὶ αἱ συνέπειαι αὐτοῦ ἐγένοντο ἀφορμὴ νὰ γνωρισθῇ καλύτερον ὁ ἀμερικανικὸς γαιάνθραξ μὲ τοὺς Εὐρωπαίους καταναλωτάς.

Ἀπὸ τοῦ 1920 καὶ ἐντεῦθεν τὰ πράγματα βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἤρξαντο νὰ τείνουν ὅπως καταλάβουν τὴν θέσιν ἣν εἶχον πρὸ τοῦ πολέμου, μὲ τὴν διαφορὰν ὅμως ὅτι εἰς ὅλας τὰς παραγωγοὺς χώρας, συνεπείᾳ τῆς ἐμπορικῆς ψυχολογικῆς καταστάσεως καὶ τῶν ἐλπίδων μεγάλου κέρδους ἃς παρουσίαζε τὸ ἐμπόριον τοῦ γαιάνθρακος κατὰ τὰ ἔτη 1920 καὶ 1921 ἰδίως, βλέπομεν ἐπηυξημένην τὴν παραγωγὴν ὅλων τῶν χωρῶν ἐκείνων, αἵτινες ἦσαν προικισμέναι διὰ κοιτασμάτων γαιάνθρακος καὶ συνεπῶς εἰσερχομένας εἰς τὸν κατάλογον τῶν παραγωγῶν χωρῶν τὴν Πολωνίαν, τὴν Σιλεσίαν, τὴν Νότιον Ρωσίαν καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἡ ἐπηυξημένη ὅμως παραγωγὴ τῶν γαιανθρακοπαραγωγῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν ἀμερικανικῶν γαιανθράκων ἐξ ἄλλου, ἀποτέλεσμα εἶχεν ὀξύτατον συναγωνισμὸν μεταξὺ τῶν διαφόρων ὁμάδων καὶ τοῦ ἀγγλικοῦ γαιάνθρακος, συνέπεια τοῦ ὁποίου ἦτο ἡ βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἐκτόπισις τοῦ ἀμερικανικοῦ ἐκ τῶν εὐρωπαϊκῶν ἀγορῶν καὶ ἡ ἐξακολούθησις ὀξυτάτης ἀντιδράσεως ἐναντίον τῶν ἄλλων παραγωγῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης ἐκ μέρους τῆς ἀγγλικῆς παραγωγῆς.

Ἡ πορεία τῆς τοιαύτης καταστάσεως μέχρι τῆς παραμονῆς τῆς ἐκρήξεως τῆς μεγάλης ἀπεργίας ἐν Ἀγγλίᾳ, βοηθουμένη καὶ ἀπὸ τὴν διαρκῶς χαλαρουμένην καὶ ἐκπίπτουσαν ἀγορὰν ναύλων, ἀποτέλεσμα εἶχεν ὅτι ὁ ἀγγλικὸς γαιάνθραξ κατώρθωσε μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἂν ὄχι νὰ συντρίψῃ, τοὐλάχιστον ὅμως νὰ ἀμβλύνῃ τὸν συναγωνισμὸν ὃν ὑφίστατο ἀπὸ τὰς ἄλλας παραγωγοὺς χώρας. Ἐπῆλθεν ὅμως ἡ μεγάλη ἀπεργία τῶν Ἄγγλων ἀνθρακωρύχων καὶ λοιπῶν ἐργατῶν, ἥτις ἀπετέλεσε καιριώτατον τραῦμα εἰς ὅλους ἐν γένει τοὺς κλάδους τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Λείψαντος ὁλοτελῶς τοῦ βρεττανικοῦ γαιάνθρακος ἀπὸ τοῦ πεδίου τοῦ συναγωνισμοῦ, ἀπέμειναν ἐπ' αὐτοῦ οἱ γερμανικοί, οἱ πολωνικοί, οἱ γαλλικοί, οἱ βελγικοί, οἱ τουρκικοί, οἱ ρωσικοὶ καὶ διάφοροι λιγνῖται διαφόρων προελεύσεων, οἵτινες ὅλοι ὁμοῦ ἤρξαντο σφοδρὰν πάλην κατακυριεύσεως τῶν ἀγορῶν ἐκείνων εἰς ἃς μέχρι τότε ἐδέσποζεν ἐκεῖνος, ἡ δὲ παραγωγὴ των ἐνετείνετο μέχρι τοῦ μεγίστου δυνατοῦ ὁρίου, διὰ νὰ προφθάνῃ τὴν ζήτησιν. Κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἀπεργίας αὐτῆς συνέβη καὶ τὸ κωμικόν πως φαινόμενον τῆς εἰσαγωγῆς γαιανθράκων εἰς Ἀγγλίαν ἐξ Ἀμερικῆς καὶ ἐκ τῆς Ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης, γνωστὴ δὲ εἶναι ἡ ἀγγλικὴ παροιμία τοῦ «κομίζειν γαιάνθρακας εἰς Νιουκάστελ» ταυτόσημος τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς τοιαύτης, τοῦ «κομίζειν γλαῦκας εἰς Ἀθήνας». Μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ἀπεργίας ἤρχισεν ὁ ἀγὼν τῆς ἀνακυριεύσεως τῶν ἀπολεσθεισῶν ἀγορῶν. Ἡ ἑκατέρωθεν ὅμως ἔντασις προσπαθείας ἀποτέλεσμα εἶχε τὴν ὑπερπαραγωγὴν καὶ ἀφ' ἑνὸς μὲν αὐτη, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ἐξακολούθησις εἰσαγωγῆς εἰς τὰς ἀγορὰς καταναλώσεως γαιανθράκων ἠπειρωτικῆς προελεύσεως ἢ ρωσικῶν, ἐπήνεγκον πτῶσιν τῶν τιμῶν τοῦ ἀγγλικοῦ γαιάνθρακος. Πρὸ τῆς τοιαύτης καταστάσεως καὶ πρὸς ἀποσόβησιν μεγαλυτέρας καταστροφῆς, ἡ ἕνωσις τῶν ἰδιοκτητῶν ἀνθρακωρυχείων ἐν Ἀγγλίᾳ ἐψήφισε τὴν ἐπιβολὴν ἐλαχίστων τιμῶν, κάτω τῶν ὁποίων εἰς οὐδένα ἐπιτρέπεται νὰ πωλήσῃ καὶ συνέστησεν ἀφ' ἑτέρου εἰς τοὺς ἰδιοκτήτας ἀνθρακωρυχειων τὴν ἐλάττωσιν τῆς παραγωγῆς, οὕτως ὥστε αὐτη νὰ ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν πραγματικὴν ζήτησιν. Μὲ ὅλα τὰ μέτρα αὐτὰ ἡ δυσχερὴς θέσις τῆς βιομηχανίας τοῦ γαιάνθρακος ἐν Ἀγγλίᾳ ἐξηκολούθησε, εἰς τοιοῦτον μάλιστα βαθμόν, ὥστε πολλαὶ μεγάλαι καὶ παλαιαὶ ἑταιρεῖαι ν' ἀναγκασθοῦν νὰ καταφύγουν εἰς ἑκουσίας διαλύσεις πρὸς ἀποσόβησιν χρεωκοπίας. Ἡ κρίσις τοῦ ἐμπορίου τῶν γαιανθράκων ἔφθασε τὴν ὀξυτάτην αὐτῆς μορφὴν κατὰ τὸ 1928.

Ἡ εἴσοδος τοῦ 1929 ἐσημειώθη μὲ καλυτέρευσιν τῶν τιμῶν τῆς ἀγγλικῆς ἀγορᾶς, ὅπερ ἀποδοτέον ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν ἔλλειψιν ἀποθεμάτων, συνεπείᾳ ἐλαττώσεως τῆς παραγωγῆς, καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν ἄμβλυνσιν τοῦ συναγωνισμοῦ ἐκ μέρους τῶν ἄλλων χωρῶν. Ὁ μόνος ἀντίπαλος τοῦ ἀγγλικοῦ γαιάνθρακος, ὅστις πρὸς τὸ παρὸν τοὐλάχιστον δεικνύει σημεῖα συναγωνιστικῆς ἐπιμονῆς, εἶναι ὁ ρωσσικός, ὅστις, ἐπ' ἐσχάτων, ἤρχισε νὰ διεισδύῃ εἰς τὴν ἐγγὺς Ἀνατολήν, τὴν Ἰταλίαν, Γαλλίαν καὶ αὐτὰς ἔτι τὰς Σκανδιναυικὰς χώρας. Ἡ φαινομενικὴ ὅμως αὐτη ἐπιτυχία τοῦ ρωσικοῦ γαιάνθρακος ὀφείλεται κυρίως εἰς τὸ ὅτι ἡ σοβιετικὴ διοίκησις, ἔχουσα ἀνάγκην ξένου συναλλάγματος, διαθέτει τὰ προϊόντα τῆς χώρας εἰς ἐφθηνοτάτας, πᾶν ἄλλο ἢ ἐμπορικὰς τιμάς. Δὲν δύναται συνεπῶς νὰ θεωρηθῇ θετικὸς καὶ μόνιμος ὁ ἐκ τοῦ ρωσικοῦ γαιάνθρακος συναγωνισμός. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς διακυμάνσεις τῶν τιμῶν τοῦ γαιάνθρακος κατὰ τὴν περίοδον ἀπὸ τοῦ 1923 μέχρι τοῦ 1928, αὗται ἐμφαίνονται εἰς τοὺς παρατιθεμένους πίνακας. ΠΕΡ. Ι. ΚΟΡΚΟΔΕΙΛΟΣ

ΠΙΝΑΞ ΤΙΜΩΝ ΓΑΙΑΝΘΡΑΚΩΝ ΝΟΤΙΟΥ ΟΥΑΛΙΑΣ (ΚΑΡΔΙΦ)
κατὰ τὰ ἔτη 1913 καὶ 1921 ἕως 1928
(Τιμαὶ 31ης Δεκεμβρίου)

Ποιότης	1918	1927	1926	1925	1924	1923	1922	1921	1913
Ναυαρχείου Χονδρὰ 1ης	19/6	1 /6	28/6	23/–	27/9	29/—	29/6	25/3	21/—
Ναυαρχείου Χονδρὰ 2ας	1 /3	19/–	27/6	2 /—	26/9	28/6	:8/ –	25/—	20/3
Ναυαρχείου Χονδρὰ	18/3	18/3	21/6	26/—	2 /	28/—	27/6	24/9	19/3
Νιούπορτ Χονδρὰ 1ης	17/9	17/3	27/6	20/ –	2 /–	28/6	27/	23/—	18/6
Νιοῦπορτ Χονδρὰ 2α	17/3	16/9	26/6	19/—	24/6	28/—	26/6	2 /6	17/6
Νιοῦπορτ Χονδρὰ	17/—	16/6	26/—	18/6	23/—	27/6	26/—	2 /3	17/—
Κάρδιφ Ψιλὰ 1ης	12/9	12/9	17/6	12/6	16/—	21/6	18/—	19/—	11/3
Κάρδιφ Ψιλὰ 2ας	11/6	10/9	15/6	10/6	13/9	20/—	16/—	17/6	10/9
Κάρδιφ Μπρικέττες	21/6	24/—	32/—	2 /6	27/ –	32/6	30/—	27/6	22/6
Σουάνζη Μπρικέττες	20/—	22/—	30/—	19/—	24/9	28/6	27/6	24/–	18/6
Κὼκ Χυτηρίου 1ης	37/—	36/—	65/—	40/—	50/—	6 /—	45/—	42/6	27/6
Κὼκ Χυτηρίου 2ας	33/ –	32/ –	55/—	35/ –	42/6	55/—	42/6	37/6	2 /6
Κὼκ Χυτηρίου	27/—	26/—	5 /–	28/—	3 /—	50/—	40/—	32/6	23/—
Κὼκ Φούρνου	2 /—	21/3	45/—	20/6	28/—	45/—	35/—	30/ –	21/—
Καρβουνα Ρώνδα Χονδρο	19/6	19/6	31/ –	26/—	27/—	28/3	29/—	30/3	18/—
Κάρβουνα Ρώνδα Θροῦ	17/—	17/3	29/—	22/ –	22/9	27/—	25/3	25/3	16/—
Κάρβουνα Ρώνδα Ψιλὰ	14/9	11/9	24/—	17/6	18/3	25/6	21/6	20/3	13/—
Φωταερίου Χονδρὸ	18/ –	18/—	28/	19/6	2 /—	27/6	26/6	2 /—	17/—
Φωταερίου Ψιλὰ	11/9	11/6	20/—	12/—	1 /6	20/6	17/ –	17/—	9/6
Πλυμένα Καρυδᾶτα	23/6	22/6	30/—	22/6	21/6	31/—	34/ –	38/—	16/6
ἕως	17/6	17/6	25/—	20/—	24/6	26/6	3 /—		15/—

ΠΙΝΑΞ ΤΙΜΩΝ ΓΑΙΑΝΘΡΑΚΩΝ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΓΓΛΙΑΣ (ΝΙΟΥΚΑΣΤΕΛ)
κατὰ τὰ ἔτη 1913 καὶ 1922 ἕως 1928
(Τιμαὶ 31ης Δεκεμβρίου)

Ποιότης	1918	1927	1926	1925	1924	1923	1922	1913
Νορθώμπερλαντ:								
Κοσκινισμένα D. C. B	14/3	14/8	22/—	16/6	18/9	24/—	21/6	15/—
Ἀκοσκίνιστα	12/6	13/3	22/—	14/9	16/3	21/—	22/—	12/3
Ψιλὰ	8/6	9/9	13/—	10/—	10/9	15/—	11/9	7/—
Νιούπικιν, Χάουαρδ, Πέντικ:								
Κοσκινισμένα	13/9	13/10	22/—	15/9	18/—	23/—	23/6	14/3
Ἀκοσκίνιστα	12/—	12/10	20/ –	14/—	15/3	20/—	21/ –	11/9
Ψιλὰ	8/—	9/3	13/—	9/3	10/—	14/—	10/9	6/9
Τάϊν Πράϊμς:								
Κοσκινισμένα	1 /6	14/—	21/6	16/ –	18/—	24/6	24/9	15/—
Ἀκοσκίνιστα	12/—	12/3	19/9	14/6	16/—	21/6	22/—	1 /6
Ψιλὰ	9/—	10/3	13/—	10/9	11/3	16/ –	14/0	7/9
Χέστινκς καὶ παρόμοια:								
Κοσκινισμένα	13/3	13/6	20/6	15/6	17/6	22/—	22/6	12/9
Ἀκοσκίνιστα	11/3	12/6	18/6	14/ –	15/6	20/—	20/—	10/9
Ψιλὰ	8/—	9/—	13/—	9/9	10/—	13/—	10/6	6/9
Ντώραμ Κοσκινισμένα:								
1η Ποιότης	15/3	17/3	21/—	18/9	22/6	27/—	26/—	15/6
2α Ποιότης	14/9	16/3	23/—	17/9	22/—	26/6	25/6	15/—
Ντώραμ Ἀκοσκίνιστα:								
1η Ποιότης	14/3	15/6	21/—	16/ –	19/—	23/—	23/—	11/—
2α Ποιότης	13/3	14/6	20/—	15/6	18/6	22/6	21/6	12/6
3α Ποιότη	13/—	14/—	19/3	15/—	18/—	21/6	21/—	12/—
Ψιλὰ Ἀτμοποιήσεως:								
1η Ποιότης	11/6	12/3	19/—	14/3	16/—	20/6	21/—	11/6
2α Ποιότης	11/—	11/9	18/—	13/6	15/8	20/—	20/—	10/6
Κάρβουνα διὰ Κώκ:								
Ἀκοσκίνιστα	13/6	1 /6	19/6	16/—	18/6	27/6	22/6	14/6
Ψιλὰ	13/3	14/—	18/6	15/9	18/—	26/6	22/6	13/6
Κάρβουνα Φωταερίου:								
Εἰδικὰ προελεύσ. Γουήαρ	15/3—	16/6	35/—	18/9	22/6	25/—	25/—	16/6
Προελεύσεως Τάϊν 1η	14/9	16/6	30/—	18/3	21/6	24/9	25/—	15/6
Προελεύσεως Τάϊν 2α	13/—	1 /6	2 /6	15/9	18/—	23/—	22/6	11/—
Κὼκ Χυτηρίου Patent	19/—	20/6	32/6	21/6	24/6	38/6	32/9	24/6

Digitized by Google

Γαϊανῖται (οἱ). Οὕτως ἐπωνομάσθησαν ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΣΤ′ αἰῶνος αἱρετικοί τινες ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν Γαϊανοῦ, ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, οἵτινες ἀπετέλουν κλάδον τῆς μεγάλης αἱρέσεως τῶν Μονοφυσιτῶν (βλ. λ.). Ε. Γ. Π.

Γαϊανὸν *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Τοποθεσία παρὰ τὴν ἀρχαίαν Ρώμην, ἐκεῖθεν τοῦ Τιβέρεως, ὅπου λέγεται ὅτι ἐξησκοῦντο οἱ ἁρματοδρόμοι. Εὑρίσκετο ἐντὸς τῆς περιοχῆς τοῦ κήπου τῆς Ἀγριππίνης καὶ λέγεται ὅτι ἱδρύθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Καλιγούλα. Ἡ τοποθεσία αὕτη ἦτο κεκοσμημένη δι' ἀγαλμάτων τῶν περιφημοτέρων ἁρματοδρόμων. —Π.

Γαϊανός. Ἐν τῷ Ἁγιολογίῳ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας μνημονεύονται δύο μάρτυρες φέροντες τὸ ὄνομα τοῦτο.—1) *Γαϊανός*. Ὁ μετὰ Νεοφύτου, Ζήνωνος, Γαΐου, Μάρκου καὶ Μακαρίου συναθλήσας ἄγνωστον ποῦ καὶ πότε, ὧν ἡ μνήμη ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τὴν 11 Αὐγούστου. —2 *Γαϊανός*. Ὁ μετὰ Γαΐου συναθλήσας ἄγνωστον ποῦ καὶ πότε. Ἡ μνήμη ἀμφοτέρων ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τὴν 7 Δεκεμβρίου. Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

Γαϊανῶν, *τέως δῆμος*—. Εἷς ἐκ τῶν πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου ΔΝΖ′ ἀπαρτιζόντων τὴν ἐπαρχίαν *Παξῶν* τοῦ νομοῦ *Κερκύρας* 2 δήμων ἔχων περιφέρειαν τὴν τῆς νῦν κοινότητος *Γαΐου*. Δ. Ε. Μ.

γαιάοχος ἢ *γαιήοχος*. Ἐπίθετον τοῦ Ποσειδῶνος, τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀρτέμιδος. Ἐνίοτε λαμβάνεται καὶ ὡς οὐσιαστικὸν ἀντὶ τοῦ Ποσειδῶνος. Ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Πίνδαρος μεταχειρίζονται τὴν λέξιν πάντοτε ὡς ἐπίθετον ἢ κύριον ὄνομα τοῦ Ποσειδῶνος μόνον καὶ οὐχὶ καὶ τῶν ἄλλων θεῶν, ἢ κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ (Δία) καὶ ἐν τῷ ᾅδῃ (Πλούτωνα) ἢ ὡς ἐκ τῆς ποιητικῆς ἰδέας περὶ ὠκεανοῦ, ὅτι Ποσειδῶν Γαιήοχος εἶναι ὁ περιβάλλων τὴν γῆν, ὡς ἐπίστευον, ὠκεανός. Ἡ λέξις ἐσήμαινεν ἐπίσης καὶ τὸν προστατεύοντα, ὑπερασπίζοντα γῆν τινα, καὶ ὁ κατοικῶν ὑπὸ τὴν γῆν θεός, ὁ χθόνιος θεός, ὁποῖοι ἦσαν οἱ παλαιότατα λατρευθέντες θεοί. Γαιάοχος δὲ Ποσειδῶν κατὰ τὴν ἑρμηνείαν ταύτην ἦτο ὁ ὑπὸ τὴν γῆν κατοικῶν Ποσειδῶν καὶ διὰ τῶν σεισμῶν ταράττων αὐτήν. ΚΑΨ.

Γαΐγκερ (Jäger), *Γουσταῦος*. Γερμανὸς ζωγράφος (1808—1871). Μαθητὴς τοῦ *Σνὼρ φὸν Κάρολσφελντ* ἐν Μονάχῳ ἐφιλοτέχνησε περιφήμους τοιχογραφίας εἰς τὸ βασιλικὸν ἀνάκτορον καὶ ὑπέροχον πίνακα ἀπεικονίζοντα τὸν ἐνταφιασμὸν τοῦ Χριστοῦ. Ὁ πίναξ οὗτος κοσμεῖ τὸ μουσεῖον τῆς Λειψίας. Τῷ 1847 γενόμενος διευθυντὴς τῆς ἐν Λειψίᾳ Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν Τεχνῶν, ἐπεδόθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἀπεικόνισιν σκηνῶν ἐκ τῶν ἁγίων Γραφῶν. —Β

—**Γαΐγκερ** (Jäger), *Γουσταῦος*. Περιώνυμος Γερμανὸς ζῳολόγος (1832—1916). Μέχρι τοῦ 1866 ὑπῆρξε διευθυντὴς τοῦ ἐν Βιέννῃ ζῳολογικοῦ κήποε, ἀπὸ τοῦ 1867—1884 καθηγητὴς ἐν Χοενχάϊμ, βραδύτερον δ' ἐν Στουττγάρδῃ, ὅπου ἐξήσκησε καὶ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἰατροῦ. Ὑπῆρξεν εἷς τῶν πρώτων καὶ ἐνθουσιωδεστέρων ὀπαδῶν τοῦ Δάρβιν καὶ ἔγραψε τὰ ἑξῆς ἔργα: «Ἡ Δαρβίνειος θεωρία καὶ ἡ σχέσις αὐτῆς πρὸς τὴν ἠθικὴν καὶ τὴν θρησκείαν» (1868), «Σκιαγραφήματα ἐκ τοῦ ζῳολογικοῦ κήπου» (1871), «Ἡ πανὶς τῆς Γερμανίας» (1874, δύο τόμοι), «Καιρικαὶ προρρήσεις καὶ σεληνιακὰ τέταρτα» (1893). Ἀλλ' ἐκ τῶν συγγραφῶν αὐτοῦ εἵλκυσε τὴν προσοχὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου πρὸ παντὸς τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ἀνακάλυψις τῆς ψυχῆς» (Entdeckung der Seele), ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ τρίτον μέρος τῆς τριτόμου «Ζῳολογίας» του (1885). —Β

—**Γαΐγκερ** (Jäger), *Ὄθων-Ἐρρῖκος*. Γνωστὸς Γερμανὸς γυμναστὴς (1828—1912), πρῶτος ἱδρυτὴς τῆς ὑπαιθρίου γυμναστικῆς καὶ τοῦ ὑπαιθρίου ἀθλητισμοῦ ἐν Γερμανίᾳ. —Β.

—**Γαΐγκερ** (Jäger), *Ὀσκάρ*. Γερμανὸς ἱστορικὸς καὶ παιδαγωγὸς (1830 — 1910). Ἀπὸ τοῦ 1865—1901 διευθυντὴς τοῦ κλασσικοῦ γυμνασίου τῆς Κολωνίας, ἀπὸ δὲ τοῦ 1901 καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βόννης. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων αὐτοῦ εἶναι τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἰωάννης Βύκλιφ καὶ ἡ σημασία αὐτοῦ διὰ τὴν Μεταρρύθμισιν» (1854), «Διδασκαλία τῆς Ἱστορίας» (1904), «Παγκόσμιος Ἱστορία» (4 τόμοι, 6η ἔκδ. 1904). Ἐπίσης λίαν σημαντικὴ εἶναι ἡ τῇ συνεργασίᾳ γνωστῶν Γερμανῶν ἱστορικῶν γενομένη ἔκδοσις τῆς Ἱστορίας τοῦ *Σλόσσερ*, εἰς ἣν προσέθεσε τὴν ἱστορίαν τῶν νεωτέρων χρόνων ἀπὸ τοῦ Συνεδρίου τῆς Βιέννης (1814) μέχρι τοῦ 1875. —Β.

Γαΐγκερσμιτ (Jägerschmidt), *ἀντίδρασις* */Χημ. Τροφ./*. Χρησιμοποιεῖται πρὸς ἀνίχνευσιν τῆς νοθεύσεως τοῦ φυσικοῦ μέλιτος διὰ τεχνητοῦ τοιούτου (ἰμβερτοσακχάρου), βασίζεται δὲ εἰς τὴν ἰδιότητα, ἣν κέκτηται ἀκετονοῖχον κατέργασμα τοῦ ἰμβερτοσακχάρου νὰ παρέχῃ μετὰ πυκνοῦ ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος ὑπὸ ψῦξιν ἐρυθροϊώδη χροιάν. Σ. Γ.

Γαϊδαμάννοι (οἱ)· βλ. Γκαϊνταμάννοι.

γαϊδάρα (ἡ) καὶ *γαϊδούρα*· τὸ θηλ. τοῦ γάϊδαρος (βλ. λ.), ἡ θήλεια ὄνος.

γαϊδαραγγουριὰ (ἡ) */Βοτ./*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἐλατήριον ὁ ἀγροσίκυς* (Elaterium ecballium), τὸ ἄλλως ὀνομαζόμενον *ἀγριαγγουριὰ* ἢ *πικραγγουριὰ* ἢ *πετραγγουριά*. Δ. Ν. Π.

γαϊδαρο—· ὡς πρῶτον συνθετικόν· βλ. γαϊδουρο—.

Γαϊδαρονήσι *[Γεωγρ.]*· βλ. Γαϊδουρονήσι.

Γαϊδαρόπολις *[Γεωγρ.]*. Ἕτερον ὄνομα τοῦ ἐν Κρήτῃ χωρίου Ἀργυρούπολις (βλ. λ.).

γάϊδαρος (ὁ) καὶ ἰδιωματ. *γάδαρος*· ὄνος, ὑποζύγιον κατ' ἐξοχὴν ὑπομονητικὸν καὶ ὀλιγαρκές, ἐν τούτοις θεωρεῖται σύμβολον ἀναισθησίας καὶ ἀναιδείας: παροιμ. «γαϊδάρου λαλεῖς, πορδὲς ἀκοῦς», «γαϊδάρου λύραν ἔπαιζαν, κι' αὐτὸς τ' αὐτιά του τάραζε» ἐπὶ ἀναισθήτων καὶ ἀμούσων· πβλ. ἀρχ. «ὄνος λύρας ἤκουε καὶ σάλπιγγος ὗς»· «ἀκάλεστος, γάϊδαρος», ἐπὶ ἀνθρώπου προσκολλωμένου εἰς συμπόσια· «γαϊδούρι ξέστρωτο»· «εἶσαι, καημένε, ἕνας γάϊδαρος· δὲν ἔχεις διόλου διάκρισι», ἐπὶ ἀναισθήτου. Β. Φ

—**«Γάϊδαρος»**. Ἐφημερὶς κωμικοπολιτικὴ καὶ σατυρικὴ ἐκδιδομένη ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τοῦ Ἀντ. Χαλούλου ἀπὸ τῆς 24 Αὐγούστου 1869 μέχρι τῆς 25 Ἰουνίου 1883, κατ' ἀρχὰς μὲν ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος, εἶτα δὲ ἀπὸ τῆς 14 Μαΐου 1872 δίς. Δ.Π.Κ.

—**«Γαϊδάρου, *ἡ φυλλάδα τοῦ*—»** ἢ ***«Γαϊδάρου, λύκου καὶ ἀλεποῦς διήγησις ὡραία»*** ἢ καὶ ***«Συναξάριον τοῦ τιμημένου γαδάρου»***. Ὑπὸ τοὺς τρεῖς τούτους διαφόρους τίτλους σῴζεται καὶ εἶναι γνωστὸν εἰς τὸν λαὸν μεσαιωνικὸν ἔπος. Τὸ ἔπος τοῦτο ἔχει τὰς ῥίζας του εἰς τοὺς παναρχαίους ἰνδικοὺς καὶ αἰσωπείους μύθους, ἕνεκεν δὲ τῆς μεγάλης αὐτοῦ διαδόσεως καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην καὶ Ἀφρικὴν καὶ τῆς φήμης, ἣν κατὰ τὸν μεσαίωνα ἀπήλαυεν ὑπὸ τῶν διαφόρων λαῶν, θεωρεῖται ὑπὸ τῶν μελετητῶν τῆς μεσαιωνικῆς λογοτεχνίας ὡς ἔπος διεθνές. Ἡ πρώτη διάπλασις τοῦ ἔπους τούτου ἦτο γαλλική: «Roman du renard», ταύτην ἀκολουθεῖ ἡ ὑπὸ Φλαμανδοῦ τινος (ΙΒ′ αἰών), ὡς πιθανολογεῖται, λατινικὴ («Isengrinus»), μετ' αὐτὴν δὲ ἡ γερμανικὴ «Reinhart Fuchs», καὶ ἄλλαι εἰς ἄλλας εὐρωπαϊκὰς γλώσσας. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν εἶναι γνωσταὶ δύο παραλλαγαί· ἡ μία, ἡ καὶ παλαιοτέρα, φέρει ὡς τίτλον «Συναξάριον τοῦ τιμημένου γαδάρου», ἀνάγεται δὲ εἰς τὸν ΙΔ′ αἰῶνα καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ στίχους ἀνομοιοκαταλήκτους· ἡ δὲ ἄλλη, νεωτέρα, «Γαδάρου φυλλάδα» ἐκ στίχων ὁμοιοκαταλήκτων ἐξεδόθη τὸ πρῶτον εἰς λαϊκὸν βιβλίον ἐν Βενετίᾳ τῷ 1589. Ἡ «Γαδάρου φυλλάδα» ἐγράφη κατὰ διασκευὴν τοῦ «Συναξαρίου τοῦ τιμημένου γαδάρου», τὸ ὁποῖον ὁ Λαμπέκιος εἰς τὸν κατάλογον τῶν χειρογράφων τῆς ἐν Βιέννῃ βιβλιοθήκης ἀνέγραψεν ὡς «Συναξάριον περί τινος Γαδάρου ἐπιφανοῦς ἐπὶ ἁγιότητι βίου». Ἡ παραλλαγὴ αὕτη ἀκολουθεῖ πιστῶς τὸ «Συναξάριον», ἀλλ' εἶναι ἐκτενεστέρα τούτου, διατηρηθεῖσα εἰς δημῶδες ἀνάγνωσμα, καὶ φέρει τὴν ἔμμετρον περιγραφὴν «Γαδάρου, λύκου κι' ἀλεποῦς διήγησις ὡραία». Κατὰ τὸ ποίημα τοῦτο ὁ γάδαρος «ὁ καταφρονεμένος, πάντοτε κακορρίζικος καὶ παραπονεμένος» ἔλαχεν εἰς ἀφέντην κακὸν καὶ δύστροπον. Ἐκ τῶν κακουχιῶν του, ὁ γάϊδαρος ἐξησθένησε τόσον, ὥστε ὁ κύριός του τὸν ἐξαπέλυσεν ἡμέραν τινὰ εἰς λιβάδιον διὰ νὰ βοσκήσῃ καὶ ἀναπαυθῇ. Εἰς τὸ λιβάδιον τὸν συνήντησαν ὁ λύκος καὶ ἡ ἀλώπηξ, οἱ ὁποῖοι κατώρθωσαν κατόπιν πολλῶν συζητήσεων νὰ τὸν πείσουν ὅπως τοὺς ἀκολουθήσῃ εἰς μακρινὸν θαλάσσιον ταξίδιον. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ταξιδίου ἡ ἀλώπηξ ἰσχυρίζεται, ὅτι κινδυνεύουν νὰ πνιγοῦν καὶ καλεῖ τοὺς συντρόφους της νὰ ἐξομολογηθοῦν τὰς ἁμαρτίας των. Πρῶτος ἐξομολογεῖται ὁ λύκος καὶ ἔπειτα ἡ ἀλεποῦ, οἱ ὁποῖοι καὶ λαμβάνουν ὁ εἷς ἀπὸ τὸν ἄλλον ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. Τελευταῖος ἐκλήθη ὁ ὄνος, ὅστις ἐξομολογούμενος εἶπεν ὅτι κάποτε, ὅταν ἦτο φορτωμένος μὲ διάφορα λαχανικά, ἥρπασεν ἕνα μαρουλόφυλλο καὶ τὸ ἔφαγε. Τὸ ἁμάρτημα τοῦ ὄνου ἐθεωρήθη σοβαρώτατον καὶ ἀπεφασίσθη ὅπως, ἀφοῦ τοῦ ἀποκοπῇ ἡ χεὶρ καὶ τοῦ ἐξορυχθῇ ὁ ὀφθαλμός, ἀπαγχονισθῇ. Ὁ ὄνος ἀντιληφθεὶς τὴν παγίδα ἐπενόησε τὴν ἑξῆς πανουργίαν: Εἶπεν ὅτι εἰς τὰς ὁπλὰς τῶν ὀπισθίων του ποδῶν ἔχει μαγικήν τινα δύναμιν, τὴν ὁποίαν ἅμα ἀτενίσῃ τις ἀποκτᾷ τὴν ἱκανότητα νὰ πορεύεται ὁδὸν τεσσαράκοντα ἡμερῶν καὶ νὰ ἀκούῃ ἀπὸ τόσης ἀποστάσεως καὶ νὰ τρέπῃ τοὺς ἐχθροὺς του εἰς φυγήν. Ἡ ἀλώπηξ καὶ ὁ λύκος δέχονται νὰ ἀποκτήσουν τὴν δύναμιν αὐτήν, ἀλλ' ἐνῷ πρῶτος ὁ λύκος ἠτένισε τὰς ὁπλὰς τοῦ ὄνου, οὗτος δι' ἰσχυροῦ λακτίσματος τὸν ῥίπτει εἰς τὴν θάλασσαν· ἡ ἀλώπηξ ἐκ τοῦ τρόμου της πίπτει καὶ αὐτὴ εἰς τὴν θάλασσαν, ὁ δὲ ὄνος σῴζεται καὶ ἀποκτᾷ τὴν προσωνυμίαν *Νίκος*. —Θ.

Γάϊδαρος *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Τοπωνυμία τῶν ἀκολούθων σημείων τῶν ἑλληνικῶν ἀκτῶν:—1) Νησίον ἐν τῷ Ἀμβρακικῷ κόλπῳ, μεταξὺ ἀκρωτηρίων *Σκαφιδάκι* Ἠπείρου καὶ *Κεφάλι Παναγιᾶς* Ἀκαρνανίας (πλάτ. 38° 57′ 45″ Β, μῆκ. 20° 50′ 25″ Ἀν. χάρτ. Ἑλλ. Ὑδρ. Ὑπηρ. ἀρ. 10: Ἀμβρακικὸς κόλπος). —2) Νησίον τῆς Ἄνδρου, τὸ δυτικώτερον ἐν τῇ συσταδι τῶν Γαυριονησιῶν (πλάτ. 37° 51′ 00″ Β, μῆκ. 24° 44′ 30″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1820: Andros and Doro channel) εἰς $1^1/_2$ μίλ. ΝΝΑ τοῦ φάρου Γαυρίου. —3) Νησίον ἐν τῷ κολπίζοντι ὅρμῳ τῆς Ἀταλάντης (ἀρχ. *Ὀπουντίου*), ὅπερ ἑνούμενον πρὸς τὴν ΝΝΔ ἀκτὴν τοῦ μυχοῦ (πλάτ. 38°38′00″Β, μῆκ. 23°05′$^2/_5$ Ἀν.) σχηματίζει τὴν ΒΔ ἀκτὴν τοῦ αὐλῶνος Πόρτο Ἁρμυρό. —4) Νησίον ἐν τῷ πελάγει τῶν Δωδεκανήσων (πλάτ. 37°28′ Β, μῆκ. 27°00′, χάρτ. ἀγγλ. 1574: The island Patmo Arki and Lipso), ἡ *Ὑετοῦσσα* τοῦ «Σταδιασμοῦ τῆς Μεγάλης θαλάσσης». — 5) Ἀκρωτήριον τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς Ζακύνθου, βραχῶδες (πλάτ. 37°49′25″Β, μῆκ. 20°52′30″, χάρτ. ἀγγλ. 207: Castro Tornese to Venetico and island of Zante) νοτίως τοῦ χειμάρρου *Ποτάμι τοῦ Ρώμα*. Κατὰ τοῦτο ἐπερατοῦτο τὸ θαλάσσιον ὅριον τοῦ ποτὲ δήμου *Ψωφίδος*. —6) Νῆσος τῆς Σύρου πρὸ τοῦ λιμένος τῆς Ἑρμουπόλεως, ἐφ' ἧς ὁ ὑψηλότερος τῶν ἑλληνικῶν φάρων 29 μέτρα. Πλάτ. 37°25′30″Β, μῆκ. 24°58′49″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1542: Island of Syra) ὢν καὶ ὁ πρῶτος περιστροφικὸς φάρος (1859) τῆς Ἑλλάδος. Εἰς τὸν χάρτην τοῦ Ν. Κοτσοβίλλη («Νῆσος Σῦρος» 1894) φέρεται, καὶ παρ' ἄλλοις εἶναι γνωστός, ὑπὸ τὴν ἀρχαίαν ὀνομασίαν *Διδύμη*· οὐδαμοῦ ὅμως τῶν ἀρχαίων γεωγράφων ἀνεύρομεν ταύτην, οὐδὲ ὁ Τ. Ἀμπελᾶς τὴν ἀναφέρει ἐν τῇ «Ἱστορίᾳ τῆς νήσου Σύρου» (Ἑρμούπολις 1874).—7) Ἀκρωτήριον τῶν βορείων προσγείων τῆς Χαλκίδος ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς Λοκρίδος (πλάτ. 38° 30′ 15″ Β, μῆκ 23° 32′ 45″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1554: Talanta Channel and the Western part of Euripo), σχηματισθὲν ὑπὸ τῶν ἰλύων αἵτινες κυλινδοῦνται ἀπὸ τῶν ΒΑ κλιτύων καὶ τῶν προσφύσεών των, τοῦ ὄρους Κτυπᾶς (ἀρχ. *Μεσσάπιον*), καὶ προσεπιχοῦσι τὰ μεταξὺ τῶν ἐκεῖ *«μυρμήκων»* διαστήματα. Χθαμαλὸν καὶ ὑπὸ χοιράδων περιστοιχούμενον, ἦτο κινδυνωδέστατον πρὸ τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ εὐβοϊκοῦ φάρου *Πολιτικά*. Σ. Ε. Λ.

Γαϊδαροῦ */Παρ. Γεωγρ./*. Τὸ βόρειον ἀκρωτήριον τῆς νησῖδος *Ἅγιος Μηνᾶς* (βλ. λ. **Αἰγαῖον** τ. Β′ σ. 414 β′).

Γαιδέρισος (Gaiderise). Δοὺξ τοῦ Μπενεβέντου, διαδεχθεὶς τῷ 879 τὸν πάππον αὐτοῦ *Ἀδελγίζον*. Ἐκθρονισθεὶς καὶ ῥιφθεὶς εἰς τὰς φυλακὰς τῷ 881 ὑπὸ τῶν πριγκίπων τῆς Καπύης *Ἀϊόνου* καὶ *Ραδελγίζου*, οἵτινες κατηγόρησαν αὐτὸν ὡς λαβόντα ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν δολοφονίαν τοῦ προκατόχου του, κατώρθωσε ν' ἀποδράσῃ. Καταφυγὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀπέκτησε βαθμηδὸν τὴν εὔνοιαν τοῦ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος, ὅστις, μὴ δυνηθεὶς νὰ τὸν ἀποκαταστήσῃ εἰς τὸ δουκᾶτόν του, διώρισεν αὐτὸν διοικητὴν τῆς Ὄρτας. —Β.

Γαϊδεροῦσα (Gaiderussa) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἐπικίνδυνος ὕφαλος τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς *Ἰστρίας* (πλάτ. 44° 47′ 20″ Β., μῆκ. 13° 55′ 18″ Αν., χάρτ. ἀγγλ. 2711: Gulf of Quarnero). Ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν καλεῖται Asinara, Asino, Asinella. Σ. Ε. Λ.

Γαϊδοῦκοι (οἱ)· βλ. Χαϊδοῦκοι.

γαϊδουράγκαθο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία διαφόρων φυλλακάνθων φυτῶν, ὡς τοῦ *κάρδου τοῦ πυκνοκεφάλου*, (Carduus pycnocephalus), τοῦ *κιρσίου τοῦ κρητικοῦ* (Cirsium creticum), τῆς *νοτοβάσεως τῆς συριακῆς* (Notobasis syriaca), τοῦ *ὀνοπόρδου τοῦ ἰλλυρικοῦ* (Onopordon illyricum), τοῦ *σιλύβου τοῦ μαριανοῦ* (Silybum marianum) καὶ ἄλλων. Δ. Ν. Π.

γαϊδουρᾶδες, *γαλανοὶ* (οἱ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κρήτῃ ποικιλίας τινὸς τῆς *ἀμπέλου τῆς οἰνοφόρου* (Vitis vinifera). Δ. Ν. Π.

γαϊδουράκι (τὸ) καὶ ἰδιωματ. ***γαϊδαρέλλι***· τὸ ὑποκορ. τοῦ *γάϊδαρος*, μικρὸς τὴν ἡλικίαν γάϊδαρος, ὀνάριον· || γάϊδαρος, ὄνος.

γαϊδουράνθρωπος (ὁ)· ἄνθρωπος ἄξιος νὰ χαρακτηρίζεται γάϊδαρος, ἀναιδής, χυδαῖος, ἀναίσθητος· θηλ. *γαϊδουρογυναῖκα*.

γαϊδουρελιὰ (ἡ) */Βοτ./*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κεφαλληνίᾳ ποικιλίας τοῦ δένδρου *ἐλαία* (Olea).

γαϊδούρης (ὁ) ἰδιωματ., ὀνειδιστικὸν ἀνθρώπου ἀναισχύντου, χυδαίου: «εἶναι αὐτὸς ἕνας γαϊδούρης».

γαϊδουρήσιος, —α—ο· γαϊδουρινὸς (βλ. λ.).

γαϊδουριὰ (ἡ)· ἰδιότης ἢ γνώρισμα γαϊδάρου, ἀναισχυντία, ἀδιακρισία, ἀδιαντροπιά, χυδαιότης: «αὐτὸ ποῦ ἔκαμες ἦτο μιὰ γαϊδουριά».

Digitized by Google

Γαϊδουριάρη *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Καλλιθέα *Πατρῶν*.

γαϊδουριάρης (ὁ)· ὀνηλάτης, ἄλλως: *γαϊδουρολάτης*.

γαϊδουρίζω· φέρομαι, συμπεριφέρομαι σὰν γάϊδαρος, φαίνομαι ἀναίσχυντος, ἀδιάκριτος, ἀδιάντροπος: «μὴ γαϊδουρίζῃς, καημένε!».

γαϊδουρινός,—*ή*,—*ό*· ὁ ἀπὸ τοῦ γαϊδουριοῦ προερχόμενος, ἄλλως *γαϊδουρήσιος*: «γαϊδουρινὸ γάλα, —κρέας»· ‖ ὁ ὁμοιάζων μὲ τὸν γάϊδαρον, ὁ κατὰ τὸν τρόπον τοῦ γαϊδάρου: «γαϊδουρινὸ κεφάλι», ὁ βραδύνους ἢ ἐπίμονος· «γαϊδουρινὸ πεῖσμα,—μπουρί», πεῖσμα ἰσχυρόν, ἀλύγιστον· ‖ «γαϊδουρινὸς τρόπος», χυδαία συμπεριφορά, ἀναιδής· ‖ παροιμ. «γαϊδουρινὴ μούρη, ἀφεντικὴ ζωή», ἐπὶ τῶν παρασίτων, ὅτι ὁ ἀναιδὴς καὶ ἀδιάκριτος ζῇ πλουσίως.

γαϊδουρίχα (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κερκύρᾳ ποικιλίας τινὸς *ἀμπέλου τῆς οἰνοφόρου* (Vitis vinifera). Δ. Ν. Π.

γαϊδουρο—,καὶ *γαϊδαρο*—ὡς πρῶτον συνθετικὸν τῶν ἀπὸ τοῦ γάϊδαρος συνθέτων ἐπὶ τῆς σημασίας τῆς ἀναισχυντίας καὶ χυδαιότητος: *γαϊδουρομαθημένος, γαϊδουροπαιδεμένος, γαϊδουροφέρνει* κ. ἄ.

Γαϊδοῦρο *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Ἀμυγδάλοι *Ἄνω*.

γαϊδουρόβηχας (ὁ)· βήχας ἰσχυρός, βροντώδης καὶ διαρκής.

γαϊδουροβοσκὸς (ὁ)· ὁ βοσκὸς ὄνων.

γαϊδουρόγαλα (τό)· τὸ ὄνειον γάλα.

γαϊδουρογυρεύω· ἐπιμόνως καὶ ἀνησύχως ἀναζητῶ τι ἀπολεσθέν, μόνον ἐν παροιμίᾳ: «κάλλιο γαϊδουρόδενε παρὰ γαϊδουρογύρευε».

γαϊδουρογύρισμα ἢ *γαϊδουροκάθισμα* *[Λαογραφ.]*. Οὕτω καλεῖται, πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἡ διαπόμπευσις, ἡ ἄλλοτε εἰς τοὺς παραβάτας τῆς κρατούσης ἀφροδισιακῆς κυρίως ἠθικῆς ἐπιβαλλομένη, ἓν τῶν βασικῶν χαρακτηριστικῶν τῆς ὁποίας εἶναι καὶ ἡ ἐπὶ ὄνου «ἐξανάστροφα» περιαγωγὴ τοῦ τιμωρουμένου ἀνὰ τὰς κεντρικὰς ἀγυιὰς τῆς πόλεως ἢ τοῦ χωρίου. Πίνακα παριστῶντα τοιαύτην τιμωρίαν ἐπιβληθεῖσαν κατὰ τοὺς ἐπὶ τουρκοκρατίας χρόνους εἰς ὀρνιθοκλέπτην ἔχει ζωγραφήσει ὁ Γύζης. Ὁ οὕτω τιμωρηθεὶς καλεῖται *γαϊδουρογυρισμένος* ἢ *γαϊδουροκαθισμένος*. Αἱ δύο αὗται λέξεις χρησιμοποιοῦνται ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ ὡς ὕβρεις κατά τινος, ὁπότε δι' αὐτῶν σημαίνεται ὄχι ὅτι ὁ ὑβριζόμενος ἔχει ὑποστῇ τὴν ποινὴν ταύτην, ἀλλ' ὅτι εἶναι ἄξιος αὐτῆς. [Πρβλ. *Ν. Γ. Πολίτου*: Ὑβριστικὰ σχήματα ἐν «Λαογρ. Συμμ.» τ. Β'. σ. 350.] Θ. Π.

γαϊδουρόδεμα (τό), καὶ *γαϊδουροδέσιμο*· ἰδιωματ., δέσιμο δυνατό, ἀσφαλές, μόνον εἰς τὴν παροιμ. «κάλλιο γαϊδουρόδεμα παρὰ γαϊδουρογύρεμα» ἢ «παρὰ γαϊδουρογύρεμα, κάλλια γαϊδουροδέσιμο».

γαϊδουροδένω· δημοτ., δένω δυνατά, ἀσφαλῶς, μόνον εἰς τὴν παροιμίαν: «κάλλιο γαϊδουρόδενε, παρὰ γαϊδουρογύρευε».

γαϊδουρόθυμος (ὁ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *στάχυς ἡ ἀκανθώδης* (Stachys spinosa). Δ. Ν. Π.

γαϊδουροκαβαλλαρία (ἡ)· ὀνηλασία, καβαλλίκευμα ὄνου: «ἀνεβήκαμε 'ς τὴν Πεντέλη γαϊδουροκαβαλλαρία», ὀχούμενοι ὄνων.

γαϊδουροκαθίζω· ἰδιωματ. καθίζω τινὰ ἐπὶ ὄνου καὶ περιφέρω αὐτὸν πρὸς διαπόμπευσιν· ‖ παθ. μετχ. *γαϊδουροκαθισμένος*· ὁ διαπομπευθεὶς ἐπ' αἰσχρᾷ πράξει.

γαϊδουροκάθισμα *[Λαογρ.]*· βλ. γαϊδουρογύρισμα.

γαϊδουρόκομπος (ὁ). Ὅρος τῆς κοινῆς τῶν ναυτικῶν μας διαλέκτου, γενικῶς ὑποκαταστήσας τὸν ἀντίστοιχον *ὀνόκομβος* (γαλλ. noeud de vache, ἀγγλ granny's bend) τοῦ ἐπισήμου ὀνοματολογίου. Σημαίνει δὲ δεσμὸν χρησιμοποιούμενον, ὡς καὶ ὁ στερεώρος αὐτοῦ *σταυρόδεσμος*, διὰ τὴν συνένωσιν δύο σχοινίων τὰ ὁποῖα θέλομεν καὶ νὰ λύωνται εὐκόλως. Σ. Ε. Λ.

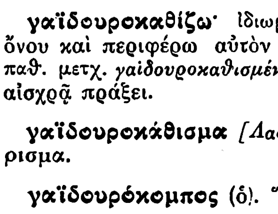

Γαϊδουρόκομπος

γαϊδουροκυλίστρα (ἡ)· τόπος ὅπου κυλίονται τὰ γαϊδούρια· ἄγονος ἀγρός· κτῆμα μικρᾶς ἀξίας· «ἔχεις κτήματα;—ἔχω κάτι γαϊδουροκυλίστρες».

γαϊδουρολάτης (ὁ)· ὁ ὁδηγῶν τὸν ὄνον, ὁ ὀχούμενος ὄνου ἢ μεταφέρων τι δι' ὄνου, ὁ ὀνηλάτης· πρβλ. *ζευγολάτης*.

γαϊδουρομούλαρο (τό)· μουλάρι ἀπὸ γαϊδούρα, ἡμίονος γεννηθεῖσα ἐκ μητρὸς ὄνου.

γαϊδουρόμουτρο (τό)· ὑβριστικὸν καὶ χαρακτηριστικὸν ἀνθρώπου ἀδιακρίτου, ἀναιδοῦς.

Γαϊδουρονήσι, ἢ *Γάδαρος* ἢ *Γάϊδαρος* *[Γεωγρ.]*. Διάφοροι, ναυτικαὶ ἰδίᾳ, τοπωνυμίαι τῶν ἑλληνικῶν ἀκτῶν. —1) Νῆσος μικρά, ἥμισυ μίλ. ΒΔ τῆς ΒΔ τῆς νήσου *Τήλου* ἢ *Ἐπισκοπῆς* (Δωδεκάνησοι) ἐσχατιᾶς (πλάτ. 36° 29' Β, μῆκ. 27° 19 ½ 'Αν., Χάρτ. 'Αγγλ. 1898: Kos, Niseros and Piscopi). —2) Νῆσος ἐν τῷ Λιβυκῷ πελάγει, 8 ½ μίλ. Ν. τῆς *Ἱεραπέτρας* τῆς Κρήτης (πλάτ. 34° 52' Β., μῆκ. 25° 45' 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 2536 b: Eastern part of Candia). Ἔχουσα μῆκος 2 ¾, μίλ. ἀπὸ Α πρὸς Δ καὶ πλάτος ¾ μιλ. περιβάλλεται ὑπὸ ὑφαλοπλαισίου χρησιμεύοντος διὰ τὴν ἀγκυροβολίαν τῶν πλοίων εἴτε ὑπὸ νοτίους ἀνέμους εἴτε ὑπὸ βορείους. Κατὰ τὸν *C. Müller* (χάρτης 27: Creta insula εἰς III τόμον, ἔκδ. Ἐλασσ. Ἑλλ. Γεωγρ. ὑπὸ *Didot*) ἡ νῆσος φέρεται παλαιότερον καὶ ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν *Καλδερονήσι*, ἐξ ἧς πιθανῶς διὰ παραφθορᾶς προέκυψεν ἡ σύγχρονος *Γαϊδουρονήσι*. Πάντως εἶναι ἡ «*Χρύσα*· ἔχει λιμένα καὶ ὕδωρ» τοῦ «Σταδιασμοῦ τῆς Μεγάλης Θαλάσσης» (319), ἡ *Chrysa* τῶν Λατίνων γεωγράφων (*Plin.* 4,20 61—*Pomp. Mel.* 2,114). —3) Ἡ μεταξὺ Καλύμνου καὶ χερσονήσου τῆς Ἁλικαρνασσοῦ νῆσος. ἢ καὶ *Καλόλιμνος* παρά τινων λεγομένη (πλάτ. 37° 03' Β., μῆκ. 27°08' 'Αν, χάρτ. ἀγγλ. 1899: Kalimno, Kappari andKos), ἔχουσα φάρον αὐτόματον *Ἄγκα* ἁπλῶν ἐκλάμψεων λευκῶν 8 μιλλίων. —4) Νῆσος τῆς Ἀττικῆς ἀκτῆς (δυτικῶς τῆς Λαυρεωτικῆς), 3 μίλ. δυτικῶς τῆς Σουνιάδος ἄκρας (πλάτ. 37° 38' ⅔ Β., μῆκ. 23° 57' 'Αν, χάρτ. ἀγγλ 1657: Gulf of Athens), 1 ½ μίλ. μήκους ἀπὸ Α. πρὸς Δ., ¾ πλάτους, 820 ποδῶν ὕψους καὶ χωριζομένη ἀπο τῆς ἀττικῆς ἀκτῆς διὰ πόρου εὔρους ½ μιλ. καὶ βάθους 6 ὀργ. Ἡ ἄλλως ἀνεξήγητος, λόγῳ τοῦ δυσβάτου της, ὀνομασία της πιθανοφανέστατα προέρχεται *(Π. Ρεδιάδης)* ἐκ παρετυμολογίας, τῶν Ἐνετῶν ὀνομασάντων αὐτὴν *Asino* (=ὄνος) ἀπὸ τῆς ἀπέναντι αὐτῇ ἀκτῆς (Μετὰ δὲ Πειραιᾶ Φαληρεῖς δῆμος ἐν τῇ ἐφεξῆς παραλίᾳ.... εἶτ' *Ἀζηνιεῖς*· οὗτοι μὲν μέχρι τῆς ἄκρας τοῦ Σουνίου» *Στράβ.* Didot 342, 17), τῶν δὲ ναυτικῶν μας μεταφρασάντων κατόπιν τὴν ἰταλικὴν ὀνομασίαν. Ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὠνομάζετο ***Πατρόκλου Χάραξ*** (*Στράβ.* Didot 342, 29) ἀπὸ τὸν τειχίσαντα καὶ περιχαρακώσαντα αὐτὴν Πάτροκλον, ναύαρχον τῶν αἰγυπτίων τριήρεων, ἃς Πτολεμαῖος ὁ Πτολεμαίου τοῦ Λάγου ἐξέπεμψε κατὰ τῶν Ἀθηναίων, ὅτε εἶχεν εἰσβάλει καὶ Ἀντίγονος ὁ Δημητρίου (*Παυσαν.* Α, α, 1). Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γαϊδουροπνίχτης ἢ ***Μεγανείτας*** *[Γεωγρ.]*. Χείμαρρος τῆς Ἀχαΐας πηγάζων ἐκ τοῦ Παναχαϊκοῦ καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον.

γαϊδουρόπορδο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κύπρῳ καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ φυτοῦ *λυκόπερδον τὸ βόσιον* (Lycoperdon bovista).

γαϊδουροσύνη (ἡ)· ἡ ἰδιότης τοῦ γαϊδάρου, τοῦ ἀναιδοῦς ἀνθρώπου, τοῦ ἀδιακρίτου, ἄλλως *γαϊδουριά*.

γαϊδουροσφάκα ἢ ***γαϊδουροασφάκα*** (ἡ) *[Βοτ]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *φλομὶς ἡ θαμνώδης* (Phlomis fruticosa).

γαϊδουροσφακιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Ἑτέρα κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *φλομὶς ἡ θαμνώδης* (Phlomis fruticosa).

γαϊδουροφάνα (ἡ) *[Βοτ.]*. Ἑτέρα κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *φλομὶς ἡ θαμνώδης* (Flomis fruticosa).

γαϊδουροφόρτι (τὸ) καὶ *γαϊδουροφόρτωμα*· φορτίον κατάλληλον δι' ὄνον, ἤτοι οὐχὶ πολὺ βαρύ· πρβλ. *μουλαροφόρτι*.

γαϊδουρόχορτο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Αἰγίνῃ καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ φυτοῦ *σησαμοειδὲς τὸ λευκὸν* (Reseda alba).

γαϊδουρόψαρο (τὸ) *[Ζῳολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ἰχθύος *βαλλιστὴς* (Ballistes).

γαϊετανὸν (τό)· βλ. γαϊτάνι.

γαϊλλαρδία (ἡ) (Gaillardia) *[Βοτ.]* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *προσωπανθῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει περὶ τὰ 8 εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Ἀμερικῆς, ἅτινα εἶναι πόαι ἐτήσιαι ἢ πολυετεῖς καί τινα καλλιεργοῦνται πρὸς κόσμον. Γνωστότερα κοσμητικὰ εἴδη εἶναι αἱ: *γαϊλλαρδία ἡ εὔμορφος* (Gaillardia pulcella), *γαϊλλαρδία ἡ ἀθερώδης* (Gaillardia aristata) καὶ *γαϊλλαρδία ἡ ἀμβλυόδους* (Gaillardia amblyodonta). Δ. Ν. Π.

Γαιλλιβάρα καὶ ***Γαιλλιβάρε*** (Gällivara, Gällivare) *[Γεωγρ.]* Πόλις καὶ μεταλλεῖα ἐν Σουηδίᾳ βλ. Γελλιβάρα.

γαιλυσσακεία (ἡ) (Gaylussacia) *[Βοτ.]* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐρεικιοειδῶν*. Εἶναι θάμνοι ἰθαγενεῖς τῆς Ἀμερικῆς καὶ καλλιεργοῦνται διὰ τοὺς ἐδωδίμους καρπούς των. Δ. Ν. Π.

γαιλυσσακίτης (ὁ) *[Ὀρυκτ.]*· βλ. γεϋλουσίτης.

γαῖμα (τό)· ἰδιωματ. ἀντὶ *αἷμα*.

Γαϊνᾶς. Ἀρχηγὸς τῶν ἐν Θρᾴκῃ ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ Δ' μ. Χ. αἰῶνος ἐγκατασταθέντων Γότθων. Ἡγούμενος ἰσχυροῦ σώματος ὁμοεθνῶν του, μετέσχε τῆς εἰς Δυτ. Εὐρώπην τελευταίας ἐκστρατείας τοῦ βασιλέως τοῦ Βυζαντίου *Θεοδοσίου Α'* (379—395), κατόπιν τοῦ θανάτου τοῦ ὁποίου παρέμεινεν ἐκεῖ μετὰ τῶν ἄλλων ἀνατολικῶν στρατευμάτων καὶ εἶτα μετὰ τοῦ *Στελίχωνος* (ἐπιτροπεύοντος τὸν αὐτοκράτορα τῆς Δύσεως *Ὀνώριον*) ἐπολέμησεν ἐναντίον τοῦ λεηλατοῦντος τὴν Μακεδονίαν καὶ λοιπὰς χώρας τῆς Ἀνατολικῆς αὐτοκρατορίας ***Ἀλαρίχου***. Ὁ Στελίχων διαταχθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἀρκαδίου νὰ ἀπέλθῃ (κατόπιν τῶν εἰσηγήσεων τοῦ θανασίμου ἐχθροῦ του *Ρουφίνου*, πρωθυπουργοῦ τοῦ Ἀρκαδίου) παρέδωκε τὴν ἀρχηγίαν εἰς τὸν Γαϊνᾶν, ᾧ ἐνετείλατο νὰ ἐξοντώσῃ τὸν Ρουφῖνον. Ἀφιχθεὶς ὁ Γαϊνᾶς πρὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως παρεκάλεσε τὸν Ἀρκάδιον νὰ ἐξέλθῃ, κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν τότε συνήθειαν, πρὸς ὑποδοχὴν τῶν στρατευμάτων, ἀφοῦ δὲ οὗτος ἐξῆλθε, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Ρουφίνου, καὶ ἐπεθεώρησε τὸν στρατὸν καὶ ἐφιλοδώρησεν αὐτόν, οἱ Γότθοι εἰς ἓν νεῦμα τοῦ Γαϊνᾶ συνέλαβον τὸν Ρουφῖνον καὶ τὸν διεμέλισαν.

Ἐξοντώσας τοιουτοτρόπως τὸν πανίσχυρον πρωθυπουργὸν κατέστη κύριος τῆς καταστάσεως μετὰ τοῦ *Εὐτροπίου*, τοῦ ἀντικαταστήσαντος τὸν Ρουφῖνον παρὰ τῷ Ἀρκαδίῳ, θηρεύων ὅμως ἰδίους σκοποὺς ἐπεδίωξε καὶ ἐκείνου τὴν ἐξόντωσιν. Καὶ δὲν ἐβράδυνε νὰ εὕρῃ τὴν πρὸς τοῦτο κατάλληλον εὐκαιρίαν. Ἀρχηγὸς τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἐγκατεστημένων Γότθων ἦτο ὁ *Τριβιγίλδος*, ὅστις στασιάσας ἐδῄου τὰς ἐκεῖ ἐπαρχίας. Κατ' αὐτοῦ ἀπεστάλη στρατὸς ὑπὸ τὸν *Λέοντα*, συγχρόνως διετάχθη ὁ Γαϊνᾶς νὰ ἐπιτηρῇ τὴν Θρᾳκικὴν χερσόνησον (Καλλιπόλεως), ἵνα παρακωλύσῃ τὴν ἐκεῖθεν εἰς Θρᾴκην ἐκ Μ. Ἀσίας διαπεραιωσιν τῶν στασιαστῶν. Ἀντὶ ὅμως νὰ συνεργασθῇ μετὰ τοῦ Λέοντος, προῆλθεν εἰς συνεννόησιν μετὰ τοῦ Τριβιγίλδου καί, ἵνα τρομοκρατήσῃ τὸν Ἀρκάδιον καὶ τὴν Σύγκλητον, παρίστα αὐτὸν ὡς φοβερὸν καὶ ἀήττητον Πράγματι ὁ Λέων, ἀνὴρ ἀνίκανος καὶ ἐντελῶς ἀπόλεμος, οὐδὲν ἠδυνήθη νὰ πράξῃ κατὰ τοῦ Τριβιγίλδου, ὅταν δὲ οὗτος προσεβλήθη ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς Πομφυλίας καὶ κυκλωθεὶς ὑπ' αὐτῶν περιῆλθεν εἰς δυσχερεστάτην θέσιν, ὁ Γαϊνᾶς ἔπεμψε κρύφα ἀποσπάσματα ἐκ τῶν ὑπ' αὐτὸν Γότθων, ἅτινα προσβαλόντα τοὺς πολιορκοῦντας τὸν Τριβίγιλδον πολίτας ἐπέτυχον τὴν διάσωσίν του. Τοιουτοτρόπως ὁ Γαϊνᾶς εὗρε πάλιν εὐκαιρίαν νὰ μεγαλοποιήσῃ παρὰ τῷ ἀνικάνῳ Ἀρκαδίῳ τὸ ἀήττητον τοῦ Τριβιγίλδου, ἐν τέλει δὲ ἐδήλωσε τῷ βασιλεῖ, ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν κατὰ τοῦ στασιαστοῦ ἀγῶνα ἐὰν μὴ προηγουμένως καθαιρεθῇ ὁ Εὐτρόπιος. Πράγματι δὲ ὁ Ἀρκάδιος ἐξώρισεν αὐτὸν εἰς Κύπρον (399). Ἀλλ' ὁ Γαϊνᾶς, μὴ ἀρκεσθεὶς εἰς τοῦτο, ἀπῄτησε μετ' ὀλίγον νὰ θανατωθῇ ὁ Εὐτρόπιος, καὶ τέλος ἀφοῦ ἐπέτυχε καὶ τοῦτο ἡνώθη ἀναφανδὸν μετὰ τοῦ Τριβιγίλδου καὶ ἀπῄτησε νὰ καθαιρεθῶσι καὶ οἱ ὕπατοι Αὐρηλιανὸς καὶ Ἰωάννης. Ἐπιτυχὼν καὶ τοῦτο εἰσῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καταστὰς πανίσχυρος παρὰ τῷ Ἀρκαδίῳ, μέχρις οὗ καταγανακτήσας ὁ λαὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπετέθη κατὰ τῶν Γότθων, ὧν ἑπτακισχιλίους κατέσφαξεν ἐν ταῖς ὁδοῖς τῆς πόλεως.

Ὁ Γαϊνᾶς διαφυγὼν τὴν σφαγὴν κατώρθωσε νὰ συγκεντρώσῃ τοὺς περισωθέντας Γότθους καὶ μετ' αὐτῶν κατέλαβε τὴν Θρᾳκικὴν χερσόνησον, σκοπῶν νὰ διαπεραιωθῇ ἐκεῖθεν εἰς Μ. Ἀσίαν.

Κατ' αὐτοῦ ἀπεστάλη ὁ ἐμπειροπόλεμος στρατηγὸς *Φραβουῖτος*, Γότθος καὶ οὗτος, ὅστις κατέστρεψε τοὺς ἀποπειραθέντας νὰ διαβῶσι διὰ σχεδιῶν τὸν Ἑλλήσποντον Γότθους καὶ ἠνάγκασε τὸν Γαϊνᾶν νὰ τραπῇ μετὰ τῶν ὀλίγων διασωθέντων ὀπαδῶν του εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Θρᾴκης. Καταδιωκόμενος ὑπὸ τοῦ Φραβουΐτου ἐζήτησε νὰ σωθῇ πέραν τοῦ Δουνάβεως, προσβληθεὶς ὅμως ὑπὸ τῶν ἐκεῖ Οὔννων ἐφονεύθη καὶ ἡ κεφαλή του ἀπεστάλη εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ν. ΚΛΣ

Γαίνιτς (Jänisch), ***Κάρολος-Φρειδερῖκος φὸν***—. Ρῶσος ἀξιωματικός, γνωστὸς διὰ τὰς περὶ ζατρικίου πραγματείας του (1813—1872). Ἐκ τῶν συγγραφῶν αὐτοῦ ἀξιολογώτεραι εἶναι αἱ ὑπὸ τὸν τίτλον «Νέα ἀνάλυσις τοῦ ζατρικίου» (1842—1843, 2 τόμοι) καὶ «Περὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν μαθηματικῶν εἰς τὸ ζατρίκιον». —Β.

Γαῖνς (Jähns). Διαπρεπὴς Γερμανὸς ἀξιωματικός, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Βερολίνῳ (1837—1900). Διεκρίθη ἰδίᾳ ὡς συγγραφεὺς βαρυσημάντων ἔργων, σχετιζομένων πρός τε τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν τέχνην τοῦ πολέμου. Ἐκ τῶν

Digitized by Google

συγγραφῶν αὐτοῦ κυριώτεραι εἶναι αἱ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἵππος καὶ ἱππεὺς ἐν τῇ ζωῇ, τῇ γλώσσῃ καὶ τῇ λογοτεχνίᾳ τῶν Γερμανῶν» (1872, δύο τόμοι), «Ὁ γαλλικὸς στρατὸς ἀπὸ τῆς μεγάλης Ἐπαναστάσεως μέχρι σήμερον» (1873), «Ἡ μάχη τοῦ Καίνιγκραιτς» (1876), «Ἐγχειρίδιον τῆς πολεμικῆς τέχνης ἀπὸ τῶν προϊστορικῶν χρόνων μέχρι τέρματος τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος» (1880 μετὰ γεωγραφικοῦ χάρτου), «Σχόλια εἰς τὸν Καίσαρα» (1883), «Αἱ στρατιωτικαὶ ὀργανώσεις καὶ ὁ βίος τῶν λαῶν» (1885), «Πόλεμος, εἰρήνη καὶ πολιτισμός» (1891), «Ἡ ἱστορία τῆς ἐξελίξεως τῶν παλαιῶν ἐπιθετικῶν ὅπλων» (1895), «Ὁ στρατάρχης Μόλτκε» (1900). —Β.

γαιο- ὡς πρῶτον συνθετικὸν τῶν ἀπὸ τοῦ *γαῖα* συνθέτων ἤδη ἀπὸ τῶν μεταγενεστέρων καὶ ἑφεξῆς: *γαιογνώστης, γαιοδεσπότης, γαιόδουλος, γαιοκάτοχος, γαιοκτήμων, γαιοκτημοσύνη, γαιοκτησία, γαιοπαραγωγικός* κτλ. Κατὰ τὴν παρὰ τοῖς δοκίμοις σύνθεσιν ὡς α' συνθετικὸν τῶν ἀπὸ τοῦ *γῆ* συνθέτων γενικῶς λαμβάνεται τὸ *γεω-* (ἀπὸ τοῦ *γηο-*): *γεωμέτρης, γεωγράφος, γεωδαίτης, γεωδαιτικός* κτλ. Αἱ ὡς ἀπὸ τοῦ *γαιω-* ἐσχηματισμέναι λέξεις: *γαιωμισθωτής, γαιωχώματα, γαιωδαιτικός* ἐμφανίζουν σύνθεσιν καθ' αὐτὸ ἑρμαφρόδιτον, εἶναι δὲ ὅλως ἀσύστατοι· βλ. λ. γῆ. Β. Φ.

γαιογνώστης (ὁ)· ὁ γνώστης τῆς ποιότητος καὶ ἀξίας τῶν γαιῶν, τῶν καλλιεργησίμων ἐκτάσεων.

γαιόκηρος (ὁ)· βλ. λ. ὀζοκηρίτης.

γαιοκτήμων, —ονος (ὁ)· ὁ κατέχων ὡς ἴδια κτήματα μεγάλας ἐκτάσεις γαιῶν.

γαιόλη *[Χημ.]*· βλ. λ. γουαϊόλη.

γαιομαντεία (ἡ). Ἡ μαντεία ἡ γινομένη διὰ γῆς. Κατ' αὐτὴν ἢ ἐσημείουν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τυχαίως καὶ ἄνευ συστήματος διάφορα σημεῖα, ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῆς διατάξεως τῶν ὁποίων ἐξῆγον συμπεράσματα, ἢ ἐλάμβανον τεμάχιον γῆς, τὸ ἔρριπτον ἐπὶ τραπέζης καὶ ἐφρόντιζον νὰ μαντεύσωσι τὰ μέλλοντα ἐκ τῶν σχημάτων τὰ ὁποῖα ἀπετέλει τοῦτο. —Ω.

γαιομισθωτής (ὁ)· ὁ μισθούμενος γαίας, ὁ λαμβάνων ἐπὶ μισθώματι γαίας πρὸς καλλιέργειαν, ἐπίμορτος καλλιεργητής.

Γαῖον ἢ *Γαῖος [Ἀρχ.]*. Βωμὸς τῆς Γῆς ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐντὸς τῆς Ἄλτεως κείμενος.

Γάιες (ὁ) (Gajus). Κοινὸν ὄνομα παρὰ Ρωμαίοις: *Γάιος Γράκχος* (βλ. λ. Γράκχοι), *Γάιος Μευσώνιος Ροῦφος* (βλ. λ. Ροῦφος), *Γάιος Καῖσαρ* ἢ *Καλιγούλας* (βλ. λ. Καλιγούλας), *Γάιος Ἀντώνιος* (βλ. λ. Ἀντώνιος Γαιος), κ. ο. κ.

— **Γάιος** (Gajus). Εἷς τῶν κυριωτέρων Ρωμαίων νομικῶν τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς, νομοδιδάσκαλος μᾶλλον ἢ πρακτικὸς νομικός, ὀπαδὸς δὲ τῆς σχολῆς τῶν Σαβινιανῶν. Ἐκ τῶν κλασσικῶν νομικῶν μόνον ὁ Πομπώνιος ὁμιλεῖ περὶ αὐτοῦ καὶ δὴ ἅπαξ μόνον (*Π.* 45, 3, 39), δι' ὃ καὶ τὰ περὶ τῆς βιογραφίας του εἶναι ὅλως ἀσαφῆ. Κατὰ τὴν κρατοῦσαν ἐκδοχὴν ἐγεννήθη κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀδριανοῦ (117—138 μ. Χ.), ἔζησε δὲ καὶ ἐδρασεν ἐν Ρώμῃ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀντωνίου Πίου.

Ἔγραψε πολλὰς μονογραφίας μὴ διασωθείσας ἐξ ὁλοκλήρου, ἐκτὸς ἄλλων τοιαύτας περὶ σιωπηρῶν καταπιστευμάτων, περὶ τοῦ δωδεκαδέλτου, περὶ χειραφεσιῶν, περὶ τοῦ νόμου Julia et Papia, περὶ τοῦ edictum τοῦ ἀστικοῦ πραίτωρος, περὶ ὀρφιτιανοῦ καὶ τερτουλλιανοῦ δόγματος, περὶ ρηματικῶν ἐνοχῶν κλπ. Τὸ κυριώτερον ὅμως ἔργον τοῦ Γαΐου ὑπῆρξαν αἱ «Εἰσηγήσεις» (Institutiones), γραφεῖσαι κατὰ τὸ 161 μ. Χ. καὶ περιλαμβάνουσαι τὸ jus civile καὶ τὸ jus praetorium. Πρὸς συγγραφὴν τῶν Εἰσηγήσεων φαίνεται ὅτι ὁ Γάιος ἐστηρίχθη ἐπὶ παλαιοτέρου ἔργου, ἡ δ' ἐν ταύταις ὑπάρχουσα διαίρεσις τοῦ δικαίου εἰς δίκαιον τῶν προσώπων, δίκαιον τῶν πραγμάτων καὶ δίκαιον τῶν ἐνοχῶν δὲν ὀφείλεται εἰς ἰδίαν του ἔμπνευσιν, ὡς ἄλλοτε ὑπεστηρίζετο. Αἱ Εἰσηγήσεις διαιροῦνται εἰς τέσσαρα κεφάλαια, ἐξ ὧν τὸ μὲν πρῶτον ἀναφέρεται εἰς τὰς πηγὰς τοῦ δικαίου («de jure civili et naturali»), τὰ δ' ἕτερα τρία εἰς τὰ ρηθέντα τρία μέρη τοῦ δικαίου.

Αἱ Εισηγήσεις ἐχρησίμευσαν ἀπὸ τοῦ Δ' μ. Χ. αἰῶνος κυρίως ὡς βάσις τῆς διδασκαλίας τῆς νομικῆς ἐπιστήμης, εἶχον δὲ διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον κατὰ τὴν ἐκδοχὴν συνταχθῆ καὶ σχόλια ἐπ' αὐτῶν, ἔτι δὲ καὶ ἐπιτομὴ τούτων περιληφθεῖσα εἰς τὸ Breviarium Alarici (Γάιος Βησιγότθος). Τὸ πρωτότυπον ὅμως τῶν εἰσηγήσεων εἶχεν ἀπολεσθῆ καὶ μόλις τῷ 1816 ὁ ἱστορικὸς Niebuhr ἀνεκάλυψεν εἰς τὴν ἱερατικὴν βιβλιοθήκην τῆς Βερώνης παλίμψηστον τοῦ Ε' αἰῶνος, ἐφ' οὗ ὑπὸ τὴν ἀντιγραφὴν τῶν ἔργων «epistulae» καὶ «polemica» τοῦ Ἁγίου Ἱερωνύμου περιείχετο χειρόγραφον, ὅπερ, ὡς ἀπέδειξαν κυρίως οἱ Γερμανοὶ Bekker, Göschen καὶ Bethmann Hollweg, ἀναπαρίστα τὸ ἀκριβὲς κείμενον τῶν Εἰσηγήσεων, ἐξ οὗ ὅμως ἐλλείπουσι τμήματά τινα, ἐνῷ ἀρκετὰ χωρία δυσκόλως ἢ οὐδόλως δύνανται ν' ἀναγνωσθῶσιν. Οἱ Γερμανοὶ οὗτοι προέβησαν εἰς τὴν πρώτην ἔκδοσιν τῶν Εἰσηγήσεων κατὰ τὸ 1820, ἣν ἠκολούθησαν ἕτεραι βελτιωμέναι, κυρίως ἡ τοῦ Studemund κατὰ τὸ 1874, ἐπαναληφθεῖσα πληρεστέρα ἐπιμελείᾳ τοῦ Krüger κατὰ τὸ 1884 καὶ περιληφθεῖσα εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς δευτέρας ἐκδόσεως τοῦ πρώτου τόμου τῆς Collectio librorum juris antejustiniani νεωτ. ἔκδ. ζ' τοῦ 1923) καὶ ἡ νεωτέρα μετὰ σχολίων τοῦ Kniep (1911—1917). Ἐν τῇ ἑλληνικῇ δὲ ὑφίσταται μετάφρασις ὑπὸ *Ἀνδρώνη* (Κερκύρᾳ 1860) ἐπὶ τῇ βάσει τῆς κατὰ τὸ 1843 ἐν Παρισίοις γενομένης γαλλικῆς μεταφράσεως ὑπὸ Domeguet, καὶ διὰ τοῦτο ἀτελεστάτη. Ἕτερον παλίμψηστον εὑρεθὲν ἐν Autun τῷ 1898 ὑπὸ τοῦ Chatelain περιεῖχεν, ὑπὸ χειρόγραφον τῶν Εἰσηγήσεων τοῦ Cassius, παράφρασιν τῶν Εἰσηγήσεων τοῦ Γαΐου συνταχθεῖσαν κατὰ τὰ μέσα τοῦ Ε' αἰῶνος, ἐξ ἧς ἀντλοῦμεν πολυτίμους πληροφορίας περὶ τοῦ κυρίου ἔργου.

Τὰ ἔργα τοῦ Γαΐου διὰ τῆς διατάξεως τοῦ Θεοδοσίου Β' καὶ τοῦ Βαλεντινιανοῦ Γ' τοῦ 426 μ. Χ, ἀπέκτησαν μετὰ τῶν ἔργων τοῦ Παπινιανοῦ, Παύλου, Οὐλπιανοῦ καὶ Μοδεστίνου ἰσχὺν νόμου. Αἱ εἰσηγήσεις τοῦ Γαΐου ἀπετέλεσαν τὴν βάσιν πρὸς σύνταξιν τῶν «Εἰσηγήσεων» τοῦ Ἰουστινιανοῦ, γ νικῶς δ' ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Γαΐου ὑπὲρ τὰ 500 χωρία περιελήφθησαν εἰς τοὺς «Πανδέκτας» τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Τέλος ἡ ἀνακάλυψις ὑπὸ τοῦ Niebuhr τῶν Εἰσηγήσεων τοῦ Γαΐου πλεῖστα σημεῖα τῆς ἱστορίας τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου διεσάφησεν, ὑποβοηθήσασα τὰ μέγιστα τὴν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἀκριβῶς ἐκείνην ἱδρυθεῖσαν ἱστορικὴν σχολὴν τοῦ Savigny.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Κυρίως τὰ ἔργα τῶν *Kipp*, Geschichte der Quellen. —*Kniep*, Der Rechtsgelehrte Gajus und die Ediktskommentare (1910). —*Mommsen* ἐν. Jahrb. d. gem. deutschen Rechtes (III 1—15). Δ. Φ. ΠΑΠΑΜΗΤΡΟΣ

— **Γάιος** (Gajus). Νεαπολίτης, ὀπαδὸς τοῦ Ἡροφίλου, ὀφθαλμολόγος ἰατρὸς (*Γαλ.* XII. 771) ζήσας κατὰ τοὺς Ἀλεξανδρινοὺς χρόνους· ἴσως ὁ αὐτὸς ὃν ἀναφέρει ὁ Καίλιος ὁ Αὐρηλιανὸς ὡς συγγραφέα ἔργου «Περὶ ὑδροφοβίας» καὶ παραδεχόμενον ὅτι ἐπὶ ταύτης πάσχει ὅ τε ἐγκέφαλος καὶ αἱ μήνιγγες (Acut. III 14). ΑΡ. Π. Κ.

— **Γάϊος** (Gajus). Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο φέρονται τέσσαρες Χριστιανοὶ ἐν τῇ Κοινῇ Διαθήκῃ. —1) *Γάιος*· Μακεδὼν συνοδὸς τοῦ ἀποστόλου Παύλου συλληφθεὶς ὁμοῦ μετὰ τοῦ συμπατριώτου του Ἀριστάρχου ὑπὸ τοῦ ἐξεγερθέντος ἐναντίον τοῦ Παύλου ὄχλου τῆς Ἐφέσου (Πράξεων ιθ' 29). —2) *Γάιος*, ἐκ Κορίνθου, μαθητὴς τοῦ Παύλου (Ρωμ. ΙΣΤ' 23, Α' Κορινθ. α' 15), ἀβασίμως ταυτιζόμενος πρὸς τὸν πρῶτον. —3) *Γάιος* ἐκ Δέρβης τῆς Λυκαονίας, ἐπίσης συνέκδημος τοῦ Παύλου κατὰ τὴν τελευταίαν του ἐπίσκεψιν τῆς Ἱερουσαλὴμ (Πράξ. κ' 4). —4) *Γάιος*. Χριστιανὸς ἐν Μικρασίᾳ, πρὸς ὃν ἀπευθύνει τὴν τρίτην αὐτοῦ καθολικὴν ἐπιστολὴν ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης (Γ' Ἰω. 1), ἔνθα ἐπαινεῖ τὸν ζῆλον καὶ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ. Οὐδὲν δύναται βέβαιον νὰ λεχθῇ περὶ τῆς σχέσεως τούτου πρὸς τοὺς προηγουμένους Γαΐους. Π. Ι. Μ.

— ***Γάιος (ἅγιοι)***. Ἐν τῷ Ἁγιολογίῳ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας μνημονεύονται φέροντες τὸ ὄνομα τοῦτο οἱ ἑπόμενοι ἅγιοι:

1) ***Γάϊος**, ὁ ἅγιος*. Οὗτος, ἐκ τῶν λεγομένων ἑβδομήκοντα ἀποστόλων ὤν, ἐχρημάτισεν ἐπίσκοπος Ἐφέσου μετὰ τὸν Τιμόθεον. Ἡ μνήμη αὐτοῦ μετὰ τῶν συναποστόλων Ἑρμᾶ, Πατρόβα, Λίνου καὶ Φιλολόγου ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τὴν 5 Νοεμβρίου μετὰ βραχυτάτης βιογραφίας ἄνευ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας. Τὸ βυζαντινὸν Ἑορτολόγιον δὲν ἀναγράφει ἰδίαν ἑορτὴν τῶν πέντε τούτων ἁγίων, ἀλλὰ ὁμοῦ «σύναξιν τῶν ἑβδομήκοντα ἀποστόλων» τῇ 4 Ἰανουαρίου (σελ. 48), ἐνῷ τὸ Συναξάριον τῆς Κωνσταντινουπόλεως (ἐκδ. H' Delehaye σελ. 194) καὶ ὁ «Συναξαριστὴς» Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου (ἐκδ. Ἀθηνῶν 1866, Α' 194) συμφωνοῦσι μὲ τὸ Μηναῖον.

2) ***Γάιος**, μάρτυς*. Οὗτος διάκονος καὶ μαθητὴς ὢν Διονυσίου τοῦ μεγάλου, ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, ἠκολούθησεν αὐτὸν ἐξορισθέντα κατὰ τὸν ἐπὶ Δεκίου διωγμὸν τῶν Χριστιανῶν τοῦ 250 εἰς τὴν ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Λιβύης πολίχνην Ταπόσιριν τὸ πρῶτον, τὸ δεύτερον δὲ πάλιν εἰς Κεφρὼ τῆς Λιβύης καὶ εἰς τὰ Κολλουθίωνος ἐξορισθέντα κατὰ τὸν ἐπὶ τοῦ Οὐαλεριανοῦ διωγμὸν (253—260). Ὁ Γάιος κατόπιν ἐξορισθεὶς ἐξ Ἀλεξανδρείας ὑπέστη ἐν τῇ ἐξορίᾳ μαρτυρικὸν θάνατον. Ἡ μνήμη αὐτοῦ μετὰ τῶν συμμαθητῶν καὶ συμμαρτύρων Φαύστου, Χαιρήμονος καὶ Εὐσεβίου, ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τὴν 4 Ὀκτωβρίου μετὰ βραχυτάτου μαρτυρολογίου ἄνευ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας.

3) ***Γάιος**, μάρτυς*. Οὗτος ἐν Νικομηδείᾳ ζῶν ἐπὶ Διοκλητιανοῦ (245—313) διέρριψεν ἡμέραν τινὰ μετὰ τοῦ Δασίου καὶ τοῦ Ζωτικοῦ τὰ ἐπί τινος βωμοῦ τῶν ἐθνικῶν θύματα. Ὅθεν καταγγελθέντες καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸν διοικητὴν τῆς πόλεως καὶ μετὰ παρρησίας ὁμολογήσαντες τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν αὐτῶν, ὑπεβλήθησαν εἰς ποικίλας βασάνους καὶ τέλος «λίθων ἐν τοῖς τραχήλοις αὐτῶν ἐξαρτηθέντων ἐν τῇ θαλάσσῃ ἀπερρίφθησαν». Ἡ μνήμη αὐτῶν ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 21 Ὀκτωβρίου μετὰ βραχέος μαρτυρολογίου, ἄνευ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας.

4) ***Γάιος**, ὁ ὅσιος*. Ἄγνωστον ποῦ καὶ πότε ὁ Γάιος οὗτος ἀκμάσας, ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τὴν 31 Δεκεμβρίου ἄνευ βιογραφίας καὶ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας.

5) ***Γάιος**, μάρτυς*. Εἷς τῶν 37 μαρτύρων οἵτινες ὑπὸ ἀρχηγὸν τὸν ἐκ Σιδῆς τῆς Παμφυλίας καταγόμενον Σεβῆρον ἐν Φιλιππουπόλει μὲν κατὰ τὸ Συναξάριον Κωνσταντινουπόλεως (σ. 910) καὶ τὸν Συναξαριστὴν τοῦ Νικοδήμου (Β'. 332), ἐν Βιζύῃ δὲ κατὰ τὸ Μηναῖον ἐμαρτύρησαν «Ἀπελλία οὗ τοῦ καταράτου τηνικαῦτα ἡγεμονεύοντος». Ἡ μνήμη αὐτῶν ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 20 Αὐγούστου μετὰ βραχυτάτης βιογραφίας ἄνευ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας.

6) ***Γάιος** μάρτυς*. Ἀνεψιὸς τοῦ Εὐστοχίου, ἐπὶ Μαξιμιανοῦ μαρτυρήσαντος, συμμαρτυρήσας μετ' αὐτοῦ (βλ. λ. Εὐστόχιος).

7) ***Γάιος** μάρτυς*. Εἷς τῶν τεσσαράκοντα μαρτύρων τῶν ἐν Σεβαστείᾳ μαρτυρησάντων (βλ. *μάρτυρες τεσσαράκοντα*). Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

—**Γάιος** *(μάρτυς)*. Πάπας Ρώμης καὶ μάρτυς τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. Οὗτος ἐκ Δαλματίας καταγόμενος καὶ συγγενὴς μὲν κατά τινας τοῦ αὐτοκράτορος Διοκλητιανοῦ, ἀδελφὸς δὲ τοῦ μάρτυρος Γαβίνου (βλ. λ.), ἐγένετο πάπας τῷ 283 καὶ κατὰ τοὺς ἐπὶ Διοκλητιανοῦ διωγμοὺς τῶν Χριστιανῶν ὑπέστη πολλὰς κακώσεις καὶ ἐπί τινα χρόνον ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς σπήλαιον μακρὰν τῆς Ρώμης. Καίτοι δὲ ἀπέθανεν ἐν εἰρήνῃ τῷ 296, ἡ ρωμαϊκὴ Ἐκκλησία κατέταξεν αὐτὸν εἰς τοὺς μάρτυρας τῆς πίστεως διὰ τοὺς ἀγῶνας αὐτοῦ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν διωγμῶν, ἡ δὲ μνήμη του ἑορτάζεται τῇ 22 Ἀπριλίου. Ε. Γ. Π.

—**Γαΐου** ***Εἰσηγήσεις*** *[Νομ.]*· βλ. Γάιος.

—**Γαΐου** ***Σεξτίου τάφος***. Ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν ταύτην φέρεται ἓν ἀπὸ τὰ μᾶλλον ἐνδιαφέροντα ρωμαϊκὰ μαυσωλεῖα τῆς Ἀππίας ὁδοῦ. Θεωρεῖται, ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Αὐγούστου. Ἔχει σχῆμα πυραμιδικὸν καὶ ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς εὐρυχώρου νεκρικοῦ θαλάμου ἐπιστεγαζομένου διὰ θολωτῆς ὀροφῆς καὶ διακεκοσμημένου διὰ ποικίλων καὶ ἱκανῶς περιπλόκων διακοσμητικῶν θεμάτων. Εἰς τὸν θάλαμον τοῦτον ἄγει μακρὸς ὁπωσδήποτε διάδρομος. Τὸ σύνολον εἶναι ἐπιβλητικὸν καὶ μεγαλοπρεπὲς ἐν τῇ ἁπλότητί του (βλ. *R. Ménard et cl. Saurajeot*: La Grèce et l' Italie, σελ. 164). Ι. Μ. Π.

Γάιος ἢ **Γάιον** *[Γεωγρ.]* Κωμόπολις τῆς ἐπαρχίας Παξῶν τοῦ νομοῦ Κερκύρας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 530. Ὁ *Γάιος* κεῖται εἰς τὴν ἀνατολικὴν τῆς νήσου ἀκτήν, καὶ εἰς τὴν ἀβαθῆ παραλίαν τοῦ ὁμωνύμου μηνοειδοῦς λιμένος, οὕτινος ἡ μικρὰ καὶ πλακόστρωτος προκυμαία κατὰ τὸ πλεῖστον κατεσκευάσθη ἐπὶ τῆς ἀγγλικῆς προστασίας. Εἰς τὴν κωμόπολιν τοῦ Γαΐου ἑδρεύουσιν αἱ ἀρχαὶ τῆς νήσου. Ἐπὶ ἀγγλικῆς προστασίας ἦτο ἕδρα ἐπισκοπῆς, ἤδη δὲ περιήχθη αὕτη εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Κερκύρας καὶ Παξῶν. Ὑπάρχουν ἐν αὐτῇ εἰρηνοδικεῖον, ὑποτελωνεῖον, ὑποδιοίκησις χωροφυλακῆς, ταχυδρ. καὶ τηλεγρ. γραφεῖον Γ' τάξεως, λιμεναρχεῖον, διατηρεῖ δὲ ἐν αὐτῇ ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα ὑποκατάστημα· ἔχει ἑλληνικὸν σχολεῖον (μαθ 50) καὶ δημοτικὰ ἀρρένων καὶ θηλέων (μαθ. 130). Οἱ κάτοικοι, λίαν εὔποροι, εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπιστήμονες, ἔμποροι, βιομήχανοι καὶ ναυτικοί. Ἡ κωμόπολις παρέχει χαριεστάτην θέαν, ἥτις δίδει εἰς αὐτὴν τὴν ὄψιν ἰταλικοῦ προαστείου παραλιακῆς πόλεως. Ἡ κίνησις τοῦ Γαΐου εἶναι σχετικῶς μεγάλη, καθ' ὅσον ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τοῦ ἐμπορίου ὁλοκλήρου τῆς νήσου, ἐκ τοῦ λιμένος τοῦ ὁποίου διεξάγεται πᾶσα ἡ ἐξαγωγὴ τοῦ ἐλαίου, κυρίου προϊόντος τῆς νήσου, ἀνερχομένης τῆς κατὰ γόνιμον ἔτος παραγωγῆς του εἰς 1.300 000 ὀκ. Ἡ κυρία ὁδὸς ἡ ἀπὸ Λάκκας εἰς Γάιον ἄγουσα (χιλ. 7½) διασχίζει ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τὴν νῆσον καὶ ἐκβάλλει εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς *Ἀναλήψεως*, εἰς τὸ μέσον τῆς ὁποίας ἐγείρεται ἡ ἐκκλησία τῆς *Ἀναλήψεως*. Ἡ κοινωνία τοῦ Γαΐου εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένη καὶ καθ' ὅλην δὲ τὴν νῆσον οἱ γνωρίζοντες γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν ἀνέρχονται εἰς 92 ἐπὶ τοῖς ἑκατόν. Εἰς Γάιον ἐκδίδονται καὶ δύο ἐφημερίδες, παρακολουθοῦσαι τὴν ἐμπορικὴν καὶ κοινωνικὴν κίνησιν ὁλοκλήρου τῆς νήσου. Ἐπὶ πλέον εἰς τὴν κωμόπολιν ταύτην κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον γίνονται διαλέξεις ὑπὸ τῶν ἐκεῖ διαμενόντων ἐπιστημόνων, ἱκανὴν δὲ πρόοδον ἔχει λάβει ἡ μουσική.

Ὁ Γάιος ἀριθμεῖ πολλὰς ἐκκλησίας· ἐκ τούτων πλὴν τῆς Ἀναλήψεως ὑπάρχουσιν ἡ τῶν *Ἁγίων Ἀναργύρων*, ἡ τοῦ *Ἁγίου Σπυρίδωνος* καὶ ἡ καλλίστη πασῶν ἡ ἐκκλησία τῶν *Ἁγίων Ἀποστόλων*.

Digitized by Google

Τὸ σπουδαιότερον τοῦ Γαΐου εἶναι ὁ λιμήν του, προφυλαγμένος ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνέμους, ἀνοικτὸς δὲ ἀμφοτέρωθεν.

Ὁ Γάϊος ἀναφέρεται κατὰ πρῶτον ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ἔνθα δεικνύεται καὶ ὁ τόπος εἰς τὸν ὁποῖον κατῴκησεν ὁ ἀπόστολος κατὰ τὴν ἐν τῇ νήσῳ διαμονήν του. Τὸ ὄνομα Γάϊος ἔλαβεν ὁ λιμὴν οὗτος τῶν Παξῶν ἐκ τοῦ Ἁγίου *Γαΐου*, ὅστις μετὰ τοῦ Κρίσπου ἀπέθανεν ἐκεῖ καὶ ἐτάφη μετ' ἐκείνου ἔνθα νῦν ἡ ἐκκλησία τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. Ὁ συνοικισμὸς τοῦ λιμένος Γαΐου κατὰ τὸν μεσαίωνα ἐκ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν ληστοπειρατῶν εἶχεν ἐρημωθῆ, ἤρξατο δὲ συνοικιζόμενος ἐκ νέου ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ἐκεῖ δὲ κατέφυγε μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Σουλίου καὶ τὴν πώλησιν τῆς Πάργας ἱκανὸς ἀριθμὸς ἐκ τῶν κατοίκων των, τινὲς τῶν ὁποίων παρέμειναν ἔκτοτε.

Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ οἱ συνοικισμοὶ *Ἀγαθάτικα* (κάτ. 42), *Ἀγκουρακάτικα* (κάτ. 16), *Βελλιανιτάτικα* (κάτ. 45), *Βλαχοπλάτικα* (κάτ. 142), *Ζενεμπισάτικα* (κάτ. 22), *Κατσιμάτικα* (κάτ. 34), *Λευκάτικα* (κάτ. 35), *Μακράτικα* (κάτ. 47), *Μπογδανάτικα* (κάτ. 274) καὶ *Φαναριωτάτικα* (κάτ. 88) καὶ αἱ νησῖδες *Ἀντίπαξος* (κάτ. 128) καὶ *Παναγιὰ* (κάτ. 8). Θ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

— **Γάϊος** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Αὐλὼν τοῦ νοτίου τμήματος τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς νήσου τῶν Παξῶν, εἰς τὴν ΝΑ ἀκτὴν τοῦ ὁποίου *Γάιος* ἡ κωμόπολις καὶ ὕφαλος φερώνυμος πελαγίως. Πορθμὸς μᾶλλον, ἅτε μὴ ἔχων μυχὸν ὡς σχηματιζόμενος μεταξὺ τῆς ἀκτῆς τῆς νήσου καὶ τῶν δυτικῶν ἀκτῶν τῶν νησίδων *Ἅγιος Ἰωάννης* καὶ *Παναγία*, ἀποτελεῖ ὡραῖον ἀνεμοσκεπὲς ἀγκυροβόλιον (23—4 ½ ὀργ.) διὰ τὰ μεγάλου βυθίσματος πλοῖα μόνον κατὰ τὸ βόρειον αὐτοῦ τμῆμα, τοῦ νοτίου ἡμίσεος ὄντος ἀβαθοῦς (½—1 ὀργ.) καὶ μόνον εἰς λέμβους πλωίμου. Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς πρώτης τῶν νησίδων τοῦ λιμένος, λεγομένης ὑπὸ τῶν ναυτῶν καὶ *Κάστρο*, τὸ παλαιὸν φρούριον, ἐπὶ δὲ τῆς δευτέρας τῆς ὀνομαζομένης διεθνῶς καὶ ναυτιλιαστὶ *Μαντόννας* ἡ μονή, ἐν τῇ αὐλῇ τῆς ὁποίας φάρος φερώνυμος (πλάτ. 39°12'03'' Β, μῆκ. 20°13'00'', χάρτ. ἀγγλ. 206*: Corfu channels : Paxo, Port Gayo) ἀνεγερθεὶς ἐπὶ ἀγγλικῆς προστασίας τῷ 1825. Δι' αὐτοῦ, τροποποιηθέντος τῷ 1890 καὶ ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸν φάρον τῆς ἄκρας *Νοβάρρα* τῶν Ἀντιπάξων, προφυλάσσονται ἐμμέσως οἱ ναυτικοὶ ἀπὸ τῆς ὑφάλου τῆς γνωστῆς ὑπὸ τὰ ὀνόματα *Παναγίας* ἢ *Γαΐου* ἢ *Μαντόνιας*, ἐπικινδυνωδεστάτης διὰ τοὺς διαπλέοντας τὴν πρὸς τὴν Κέρκυραν διεθνῆ ἀπὸ Πειραιῶς γραμμήν, ἀνεπιδέκτου δὲ διὰ τὴν μανίαν τῶν ἀπὸ Εὔρου τρικυμιῶν ἀμέσου φωτισμοῦ. Ἀπέχει δὲ ἡ ὕφαλος τοῦ λιμένος Γαΐου 2 ½ μίλλ. Α.ΒΑ. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

γαιόσακκος (ὁ) *['Οχυρωτ.]*. Σάκκος ἐκ καννάβεως, ἐφωδιασμένος κατὰ τὸ ἄνοιγμα αὐτοῦ δι' ὁλκοῦ εἰς ὃν διέρχεται θῶμιγξ ἐστερεωμένος εἰς τὸ μέσον καὶ χρησιμεύων διὰ τὸ δέσιμον τοῦ γαιοσάκκου ἅμα οὗτος πληρωθῇ χώματος. Ὁ γαιόσακκος κενὸς ἔχει μῆκος μὲν 0,70 μ. καὶ πλάτος 0,33 μ. Ἅμα πληρωθῇ διὰ χώματος αἱ διαστάσεις του ἐλαττοῦνται εἰς 0,50 μ. μῆκος καὶ 0,22 μ. πλάτος. Δέον νὰ μὴ πληροῦται ἐντελῶς, ἵνα εἶναι δυνατὸν νὰ διαπλατύνηται, ὁπότε αἱ διαστάσεις του εἶναι 0,50 μ. μῆκος, 0,25 μ. πλάτος καὶ 0,15 μ. πάχος. Πλήρης χώματος ζυγίζει 25 χιλιόγραμμα περίπου. Ἡ κυρία χρησιμοποίησις τῶν γαιοσάκκων εἰς τὴν ὀχυρωτικὴν εἶναι ἡ δι' αὐτῶν ἐπένδυσις τῶν χαρακωμάτων, ἵνα ἀποφύγωμεν καταπτώσεις τῶν χωμάτων, ἡ κατασκευὴ τυφεκηθρῶν, προπετασμάτων πολυβολείων, πυροβολείων, καὶ τέλος ὁσάκις τὸ ἔδαφος εἶναι σκληρὸν ἡ κατασκευὴ καὶ χαρακωμάτων ἢ ἐνίσχυσις ἀβαθῶν τοιούτων. Ἡ διάταξις τῶν γαιοσάκκων εἰς τὰς ἄνω ἐργασίας εἶναι διττή· ἢ τίθενται εἰς σειρὰς ἀλληλοδιαδόχως κατὰ μῆκος καὶ κατὰ πλάτος, ἢ τίθενται πάντες κατὰ πλάτος. Πάντως δέον νὰ λαμβάνηται μέριμνα, ὥστε ὑπεράνω τῶν ἑνώσεων δύο γαιοσάκκων μιᾶς σειρᾶς, νὰ ἀντιστοιχῇ τὸ πλῆρες τοῦ γαιοσάκκου τῆς ἄνω σειρᾶς. Τὰ πάχη τῶν προπετασμάτων ἅτινα κατασκευάζονται μὲ γαιοσάκκους ποικίλλουσιν ἀναλόγως τῆς ἀντιστάσεως ἣν θέλομεν νὰ μᾶς παράσχωσιν. Π. Γ.

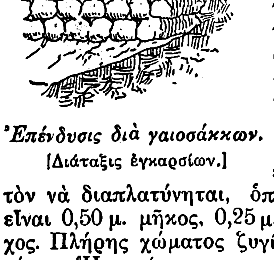

Ἐπένδυσις διὰ γαιοσάκκων.
[Διάταξις ἐγκαρσίων.]

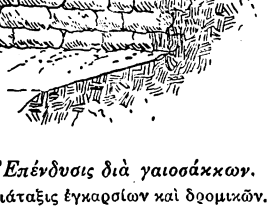

Ἐπένδυσις διὰ γαιοσάκκων.
[Διάταξις ἐγκαρσίων καὶ δρομικῶν.]

γαιοῦχος (ὁ, ἡ)· ὁ περιέχων γῆν, χῶμα.

γαιόχωσις (ἡ), —*εως*· κρήμνισμα γῆς, κατάχωσις· ‖ συσσώρευσις ἄμμου περὶ τὸ καλούπιον.

Γαιρεστὸς *[Γεωγρ.]*· βλ. Γεραιστός.

γαιρτνέρα (ἡ) (Gaertnera) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐρυθροδανοειδῶν*, περιλαμβάνον δενδρύλλια ἢ δένδρα ἰθαγενῆ τῆς Μαδαγασκάρης. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ἡ *γαιρτνέρα ἡ ποικιλόχρωμος* (Gaertnera variata), δενδρύλλιον μὲ φύλλα ἀκέραια, ἀντίθετα, ἄνθη λευκοῦ χρώματος καὶ ἄοσμα καὶ καρπὸν σαρκώδη μεγέθους κεράσου καὶ περικλείοντα ἀρκετὰ σπέρματα, ἅτινα οἱ ἰθαγενεῖς τὰ μεταχειρίζονται ἀντὶ καφὲ καὶ εἶναι γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα *ψευδοκαφές*. Δ.Ν.Π.

Γαισᾶται καὶ ***Γαιζῆται*** ἢ ***Γαζῆται*** (λατ. Gaesatae) *['Αρχ.]*. Ἀρχαῖον ἔθνος τῆς Ναρβωνικῆς Γαλατίας, κατοικοῦν μεταξὺ τοῦ Ροδανοῦ καὶ τῶν Ἄλπεων, ὀνομασθὲν κατὰ Πλούταρχον οὕτως ἐκ τοῦ πολεμικοῦ ἀκοντίου γαίσου (βλ. λ.). Οἱ Γαισᾶται μετήρχοντο τοὺς μισθοφόρους στρατιώτας παρὰ Ρωμαίοις. Βραδύτερον μετηνάστευσαν εἰς τὴν μεταξὺ Πάδου καὶ Ἀπεννίνων χώραν. —Β.

γαῖσον (τὸ) (gaesum) *['Αρχ.]*. Εἶδος πολεμικοῦ ἀκοντίου ἐν χρήσει παρὰ τοῖς *Γαισάταις* καὶ λοιποῖς ἀρχαίοις Γαλάταις, ἀποτελούμενον ἐκ σιδηρᾶς ῥάβδου φερούσης εἰς τὸ ἄκρον πεπλατυσμένην ἀμφίστομον ἀκμὴν ἐν εἴδει φύλλου. Πλεῖστα τῶν ὅπλων τούτων εὑρέθησαν ἐν γαλατικοῖς τάφοις. Κατὰ τὸν Σέρβιον, τὸ γαῖσον ἦτο τὸ ἐθνικὸν ὅπλον τῶν Γαλατῶν, ὅπως ἡ *σάρισσα* τῶν Μακεδόνων καὶ τὸ *pilum* τῶν Ρωμαίων.

Γαῖσος ἢ ***Γαίσων*** (λατ. Gessus) *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Μικρὸς ποταμὸς τῆς Ἰωνίας, παράκτιος, ΝΔ. τῆς Μυκάλης παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Τρωγίλιον. —Β.

Γαῖσσελ (Joessel), ***Ἰωάννης - Γεώργιος***. Γερμανὸς ἀνατόμος (1838—1892). Ἐγένετο καθηγητὴς τῆς ἀνατομίας τῷ 1871 καὶ ἠσχολήθη μὲ τὰς ἐργασίας τοῦ κλάδου του, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀναφέρομεν τὴν «Τοπογραφικο-χειρουργικὴν ἀνατομίαν» του, ἧς τὸ πρῶτον μέρος πραγματεύεται περὶ τῶν ἄκρων. Ο. Ρ.

Γαισωνὶς *[Γεωγρ.]*. Λίμνη τῆς Μ. Ἀσίας μεταξὺ Πριήνης καὶ Μιλήτου κειμένη, ἀριστερᾷ τοῦ Μαιάνδρου, ἐπικοινωνοῦσα διά τινος στομίου πρὸς τὴν θάλασσαν, ὀνομαστὴ διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἰχθύων αὐτῆς, ἡ σημερινὴ *Ἀκίς*. —Β.

γαῖτα (ἡ). Ἰδιότυπον μικρασιατικὸν πλοιάριον ἐν σχήματι *πιρόγας*. Λέγεται καὶ *κουρίτα*. Σ. Ε. Λ.

Γαϊτανάκης, ***Δημήτριος***. Ἀρχιτέκτων καὶ προσκυνητὴς (χατζῆς), ἀδελφὸς τοῦ *Στεφάνου Γαϊτανάκη*. Τὸ μέγιστον οἰκοδόμημα τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, ἐν ᾧ τὰ γραφεῖα τοῦ Μ. βεζύρου, τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν, τὸ συμβούλιον τοῦ κράτους κλπ. ἐκτίσθη κατὰ σχέδιον (τὸ πλεῖστον) καὶ ἐπιστασίᾳ αὐτοῦ. Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

— **Γαϊτανάκης**, ***Χατζῆ - Στεφανῆς***. Ἀρχιτέκτων καὶ προσκυνητὴς (χατζῆς), γεννηθεὶς ἐν Μαδύτῳ τῆς Θρᾳκικῆς χερσονήσου μικρὸν πρὸ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἀποθανὼν τῷ 1881. Ἐμαθήτευσε παρά τινι τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων ἀρχιτεκτόνων καὶ εἰσήχθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ σουλτάνου *Μεδζίτ*, σχηματίσας ἀρκετὴν περιουσίαν. Ἀνέλαβε τὴν ἀνοικοδόμησιν (1866) τῆς ἐν Ἄθῳ μονῆς τῶν Ἰβήρων, ἀλλά, μὴ τηρήσας τὰς συμφωνίας αὐτοῦ, ἠναγκάσθη νὰ παραχωρήσῃ τὴν ἐν Φαναρίῳ Κωνσταντινουπόλεως μεγίστην οἰκίαν αὐτοῦ τῇ μονῇ, ἥτις ἐδωρήσατο ταύτην τῷ 1879 τῇ «Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ». Ὁ Χατζῆ Γαϊτανάκης ᾠκοδόμησεν ἰδίᾳ δαπάνῃ, τῷ 1857, τὴν φερώνυμον ἐν Μαδύτῳ σχολήν, προικίσας αὐτὴν διὰ χρηματικοῦ κεφαλαίου, διὰ βιβλίων καὶ διὰ συλλογῆς πολυτίμων ὀργάνων τῆς πειραματικῆς φυσικῆς, διότι σκοπὸν εἶχε νὰ προαγάγῃ ταύτην εἰς εἶδός τι γυμνασίου· τούτου δὲ μὴ ἐπιτευχθέντος, ἐδωρήσατο τὴν συλλογὴν ταύτην τῇ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ. Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

γαϊτανάκι *[Λαογρ.]*. Παίγνιον συνηθιζόμενον κατὰ τὰς Ἀπόκρεω ὑπὸ τῶν μεταμφιεσμένων καὶ συνιστάμενον εἰς ἀναπαράστασιν τῆς κατασκευῆς τοῦ γαϊτανίου (βλ. λ. **καρναβάλι**).

Γαϊτανάρης, ***Ἀθανάσιος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Λοκρίδος, ἀπὸ τὰ καλύτερα «παλληκάρια» τοῦ Ὀδυσσέως Ἀνδρούτσου. Διεκρίθη εἰς τὴν Γραβιάν, εἶτα ἠκολούθησε τὸν Τρελλώνην καὶ ἐφονεύθη τῷ 1826 εἰς Μεσολόγγιον. Υἱὸς αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὁ *Γεώργιος*, ἀξιωματικὸς τῆς Ὀροφυλακῆς ἐπὶ Ὄθωνος, εἷς τῶν καλυτέρων καὶ πλέον μορφωμένων τοῦ σώματος, καὶ ὁ καθηγητὴς *Δημήτριος Γαϊτανάρης Ἀθανασιάδης*. Γ. Δ. Κ.

—**Γαϊτανάκης**, *Θεόδωρος* ἢ ***Παπαθοδωρῆς***. Γορτύνιος Ἀγωνιστής, ὑπὸ τὸν Πλαπούταν διακριθεὶς εἰς τὸ Λάλα. Ἠγωνίσθη καὶ ἐναντίον τοῦ Δράμαλη τῷ 1822. Ἐφονεύθη εἰς τὰς Πάτρας. Γ. Δ. Κ.

Γαϊτανάρος, ***Γαλάνης*** ἢ ***Μιχαλακέας***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Μάνης, ἀκολουθήσας τὸν Ἠλίαν Μαυρομιχάλην εἰς Ἀττικὴν καὶ ἔπειτα τὸν Κυριακούλην εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα. Τῷ 1825 ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ὡς χιλίαρχος εἰς τὸν ἐμφύλιον πόλεμον καὶ ἐφάνη σκληρότατος εἰς τὴν Ἠλείαν. Μετασχὼν ἐπίσης τῆς Πολυαρχίας τοῦ 1832 ἠγωνίσθη εἰς τὴν Ἀττικὴν πρὸς τοὺς ἀποχωροῦντας Τούρκους, ἀπολέσας κατά τινα συμπλοκὴν τὸν πόδα του. Ἀπέθανε τῷ 1835. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ *Μιχάλης* ἢ *Μιχάλαρος* διεκρίθη εἰς τὸν διωγμὸν τῶν κλεφτῶν τῷ 1804, εἰς ὃν καὶ ἐφονεύθη. Γ. Δ. Κ.

γαϊτανᾶς (ὁ)· ὁ κατασκευαστὴς ἢ ὁ ἔμπορος γαϊτανίου. Οἱ γαϊτανᾶδες εἰς τὴν ἐπίσημον γλῶσσαν λέγονται *μεταξουργοὶ* ἢ *ταινιοπλόκοι* καὶ οὕτω σημειώνονται συνήθως ἐν τοῖς βιβλίοις τῆς Ἐφορίας. Γαϊτανᾶδες εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶναι κυρίως οἱ Ἰσραηλῖται, ὑπάρχουν ὅμως καὶ Ἕλληνες καὶ βλαχόφωνοι. Οἱ κάτοικοι τῶν Χασίων ὀρέων τῆς Θεσσαλίας ἔχουν τὸ προσωνύμιον *Γαϊτανᾶς*, διότι εἰς τὰς ἐνδυμασίας των ἔφερον πολλὰ ἐκ γαϊτανίου κεντήματα. Κ. Φ.

Γαϊτάνης, ***Κωνσταντῖνος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Παρνασσίδος, ὑπηρετήσας ὑπὸ τὸν Ἀθανάσιον Διάκον καὶ κατόπιν ὡς μπουλουκτσῆς, φονευθεὶς ἐν Μεσολογγίῳ

Ἀδελφὸς αὐτοῦ ἦτο ὁ *Νάσιος* (*Ἀθανάσιος*), ὅστις ὑπὸ τὸν Δ. Μακρῆν καὶ κατόπιν ὡς μπουλουκτσῆς τοῦ Σαδήμα διεκρίθη εἰς διαφόρους μάχας, πληγωθεὶς εἰς τὴν ἔξοδον τοῦ Μεσολογγίου. Τῷ 1829 ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἀνάκτησιν τῆς Ναυπάκτου, τῆς Βονίτσης καὶ τοῦ Μεσολογγίου. Μεγάλος ἤρχισε νὰ μανθάνῃ γράμματα, κατώρθωσε δὲ νὰ προαχθῇ ὡς καταλεγόμενος μεταξὺ τῶν ἐγγραμμάτων εἰς τὴν χωροφυλακήν. Ἀπέθανεν εἰς βαθὺ γῆρας περὶ τὸ 1875.

Ἕτερος ἀδελφὸς ἢ ἀνεψιὸς ἐκ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ ἀναφέρεται ὁ *Νικόλαος Γαϊτάνης*, ἐμποροπλοίαρχος, διακριθεὶς εἰς μακρινοὺς πλόας καὶ τέλος ἐγκατασταθεὶς εἰς Ἀμερικὴν ὅπου ἀπέθανε τῷ 1880. Εἰς τὴν ἰδίαν οἰκογένειαν ἀνήκει προφανῶς καὶ ἡ *Τσατσοῦλα Γαϊτάνη*, ἓν τῶν θυμάτων τῆς θηριωδίας τοῦ Κιουταχῆ, ὅστις, διαβαίνων ἐκ Παρνασσίδος, μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Μεσολογγίου, διήρπασε πλεῖστα χωρία σφάζων τοὺς κατοίκους καὶ τὰς ἀνθισταμένας γυναῖκας. Γ. Δ. Κ.

γαϊτάνι (τό)· δημοτ., πλέγμα σχοινοειδές, κορδόνι, συνήθως ἐκ μετάξης χρησιμοποιούμενον διὰ τὸ κέντημα φορεμάτων. Παρὰ Βυζαντινοῖς *γαϊτάνιον, ἀϊτάνιον, εἰτάνιον*.

—*['Εγκυκλ.]* Παλαιότερον ἡ χρῆσις τοῦ γαϊτανίου εἰς τὸ κέντημα τῶν φορεμάτων ἦτο εὐρύτατα διαδεδομένη μεταξὺ τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Β. Ἀφρικῆς, σήμερον δὲ παραμένει εἰς τὰς ἐγχωρίους ἢ ἐθνικὰς ἐνδυμασίας. Τὸ ἐκ μεταξωτῶν κλωστῶν γαϊτάνι λέγεται *μεταξωτὸ γαϊτάνι*, τὸ ἐκ χρυσῶν *χρυσογάϊτανο*, τὸ ἐκ βαμβακερῶν *βαμβακερό*. Ἐπίσης ὑπάρχει καὶ γαϊτάνι ἀπὸ μαλλίνας κλωστάς. Κέντρα κατασκευῆς γαϊτανίου εἰς τὴν Βαλκανικὴν εἶναι ἡ Τρίπολις, αἱ Ἀθῆναι, τὰ Ἰωάννινα, ἡ Σῦρος, τὸ Ναύπλιον, ἡ Θεσσαλονίκη, τὸ Ἡράκλειον τῆς Κρήτης, τὸ Μοναστήριον, ἡ Κωνσταντινούπολις κλπ. Παλαιότερον ἡ κατασκευὴ τῶν γαϊτανίων εὑρίσκετο κυρίως εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἰσραηλιτῶν, μεγάλη δὲ παραγωγὴ γαϊτανίου ἐγίνετο εἰς τὰ Ἰωάννινα, ὁπόθεν τὸ εἶδος τοῦτο ἐξαπεστέλλετο εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Βαλκανικῆς.

Εἶδος γαϊτανίου μὲ τρεῖς κλωστὰς εἶναι τὸ λεγόμενον *κοτσίδα*, κατασκευαζόμενον ὑπὸ τῶν χωρικῶν γυναικῶν, τὸ *τεχρίλι* ἔχον τέσσαρας κλωστὰς καὶ τὸ *σουτός*, χρησιμοποιούμενον διὰ τὸ κέντημα τῶν γυναικείων εὐρωποϊκῶν ἐνδυμασιῶν. Κ. Φ.

Γαϊτάνι ἢ ***Γαητάνι*** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου *Ψωφίδος* τοῦ νομοῦ *Ζακύνθου*, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτοικοι (1928) 446. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ οἱ συνοικισμοὶ *Βαραῖς* (κάτ. 119), *Γιουλέϊκα* (κάτ. 131), *Ξεροβούνια* (κάτ. 157), *Τσιλιβῆς* (κάτ. 153) καὶ *Φλῶκα* (κάτ. 101). Τὸ Γαϊτάνι κεῖται ἐν πεδιάδι, ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ φρεάτων. Κατὰ τοὺς σεισμοὺς τοῦ 1893 κατεστράφη σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου, ἀνοικοδομηθέν. Ἡ περιφέρεια τῆς κοινότητος ἔχει ἀξιολόγους φυτείας σταφιδαμπέλων μὲ ἀπόδοσιν 1 ½ ἑκατομμυρίου ἑνετικῶν λιτρῶν σταφίδος. Ἐπίσης παράγει οἶνον, ἔλαιον καὶ ὀλίγα δημητριακά. Ἡ κτηνοτροφία αὐτῆς εἶναι σχετικῶς μικρά, ἐκτρέφονται ὅμως εἰς μεγάλην κλίμακα πουλερικὰ (55.000). Πλησίον τοῦ Γαϊτανίου τοποθετεῖται καὶ ἡ ἀρχαία *Ψωφίς*, ἧς τὰ ὅρια ἐξικνοῦντο μέχρι τῆς περιφερείας τῆς κοινότητος ταύτης. Εἰς ἀπόστασιν δὲ 5' ἀπὸ τούτου ὑπάρχει μετόχιον τῆς μονῆς *Ἁγίου Διονυσίου* μὲ ναὸν τῆς Ὁδηγητρίας.

Το Γαϊτάνι συνδέεται δι' ἁμαξιτῶν ὁδῶν μετὰ τῶν *Βολιμῶν* (2 χμτρ.) καὶ τῆς πόλεως *Ζακύνθου* (3 χμτρ.). Δ. Ε. Μ.

Digitized by Google

—Γαϊτάνι *[Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς νήσου Νάξου εἰς 1 μιλ. ΔΒΔ τῆς νοτίας τῆς νήσου ἐσχατιᾶς *Κατωμέρι* (πλάτ. 36° 55′ Β, μῆκ. 25° 28′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1837: Paros and Naxos). Ἀνεκοινώθη (1884) ἡ ὕπαρξις ἐπικινδύνου ὑφάλου εἰς μίλλιον Δ αὐτοῦ, ἥτις ὅμως δὲν ἐξηκριβώθη εἰσέτι. Σ. Ε. Λ.

γαϊτανούρι (τὸ) *[Ζωολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ἰχθύος *ἴουλος ὁ κοινὸς* (Julis vulgaris), γνωστότερος μᾶλλον ὑπὸ τὸ ὄνομα γκιοῦλος ἢ γύλος (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

γαϊτανοφρύδα (ἡ) καὶ ***γαϊτανοφρυδοῦσα*** ἐκείνη τῆς ὁποίας τὰ φρύδια εἶναι λεπτὰ καὶ πυκνά: ᾆσμα: «χυρὰ ψηλή, χυρὰ λιγνή, χυρὰ γαϊτανοφρύδα».

γαϊτάνωμα (τό) ἡ εὐτρέπισις τῆς παρυφῆς ἐνδύματος ἢ ὑφάσματος διὰ γαϊτανίου ἢ πλέγματός τινος.

γαϊτανώνω εὐτρεπίζω τὴν παρυφὴν ἐνδύματος ἢ ὑφάσματος διὰ γαϊτανίου ἢ πλέγματός τινος.

Γαίταρα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀλβανίας (τῆς τανῦν Τσιρβάν, Chirvan) τῆς ΝΑ Γεωργίας τῆς Ὑρκανίας (Κασπίας) θαλάσσης, ἀναφερομένη ὑπὸ Κλαυδίου τοῦ Πτολεμαίου (Ε ιϛ, 2) ὡς κειμένη μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τῶν ποταμῶν Κύρου (τανῦν Κουρὰ) καὶ Σοάνα (τανῦν Σαμούρ). Τὴν ἐπιλίμνιον ταύτην πόλιν ταυτίζουσί τινες πρὸς τὸ ὑπὸ τὴν χερσονησίζουσαν ΝΑ τοῦ Καυκάσου ἐσχατιὰν σύγχρονον Βακοῦ (πλάτ. 40° 38′ Β, μῆκ. 49° 50′ Ἀν.), πληροῦν κατ' ἀρχὴν τὸ ἀπὸ ἀπόψεως σχετικῆς θέσεως ὡς πρὸς τὰς ἐκβολὰς ἐπίταγμα τῆς περιγραφῆς τοῦ Πτολεμαίου. Ἄλλοι μεταγενέστεροι ἐρευνηταὶ ἀναζητοῦσι ταῦτα εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ ὅρμου τοῦ Κιζὶλ Ἀγάτς, παραβλέποντες ὅμως ὅτι, ὡς ἐκ τῶν συντεταγμένων ἃς ὁ Πτολεμαῖος δίδει, τὰ Γαίταρα ἔκειντο βορείως καὶ οὐχὶ μακρὰν τῶν ἐκβολῶν τοῦ Κύρου οὐχὶ δὲ νοτίως ὡς αὐτοὶ δέχονται. Δίδει δὲ ὁ Πτολεμαῖος (Η ιθ′, 7) ὡς διάρκειαν τῆς μεγίστης ἐκεῖ ἡμέρας 15½ ὥρας, τὸν δὲ τοπικὸν χρόνον κατὰ προχώρησιν διαφέροντα κατὰ 1¼ ὥραν ὡς πρὸς τὸν τῆς Ἀλεξανδρείας. Σ.Ε.Λ.

Γαιτουλικός. Ἕλλην ἐπιγραμματοποιὸς τῆς ρωμαϊκῆς περιόδου, ἀκμάσας ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Καλιγόλα (37—41 μ.Χ.). Φίλιππος ὁ Θεσσαλονικεὺς δὲν κατονομάζει ρητῶς ἐν τῷ προοιμίῳ τῆς «Ἀνθολογίας» του τὸν *Γαιταλικὸν* μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐπιγραμματοποιῶν, οὐχ ἧττον ὅμως περιελήφθησαν καὶ τούτου ἐπιγράμματα ἐν αὐτῇ, ἴσως ὑπὸ μεταγενεστέρων διασκευαστῶν. Εἶναι πιθανῶς ὁ αὐτὸς μὲ τὸν μνημονευόμενον ὑπὸ τοῦ Μαρτιαλίου (I ἐν ἀρχῇ) καὶ τοῦ Πλινίου (Epist. III, 5). Κ. Α.

Γαίτουλοι ἢ ***Γαιτοῦλοι*** καὶ ***Γαιτούλιοι.*** Εἷς τῶν πολυαριθμοτέρων βερβερικῶν λαῶν τῆς Β. Ἀφρικῆς (Libya interior), κατοικῶν πρὸς Ν. τῆς Μαυριτανίας ἐν τῇ ἐρήμῳ, μεταξὺ τῆς Μικρᾶς Σύρτεως καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Οἱ Γαίτουλοι διάγοντες βίον νομαδικὸν καὶ πολεμικὸν ἐβοήθησαν τὸν Ἰουγούρθαν, ὅστις εἶχεν ἐπεκτείνει τὴν κυριαρχίαν του εἰς τμῆμα τῆς χώρας των, ἐναντίον τῶν Ρωμαίων. Ἐπίσης ὑπηρέτησαν ὡς μισθοφόροι ὑπὸ τὸν Μάριον, εἶτα ὑπὸ τὸν Καίσαρα κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, καὶ ἐπὶ αὐτοκρατορίας εἰς τὰ λεγόμενα βοηθητικὰ *στρατεύματα* (βλ. λ.). Ἐπὶ Αὐγούστου ὁ στρατηγὸς Κορνίλιος Κόσσος Λέντλος ἐνίκησεν αὐτοὺς καὶ ἔτυχε τῆς τιμῆς τοῦ θριάμβου καὶ τῆς προσωνυμίας τοῦ *Γαιτουλικοῦ* (6 π. Χ.). Ὁ Πτολεμαῖος ἀναφέρει μέλαινάν τινα φυλὴν τῶν Γαιτούλων ὑπὸ τὸ ὄνομα *Μελανογαίτουλοι*. Ἡ χώρα αὐτῶν ἐκαλεῖτο *Γαιτουλία*. —Β.

Γαϊτσὰ *[Γεωγρ.]* βλ. Κέντρον.

Γαϊτσῶν ***χώρα*** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Κέντρου* (τέως *Μπήλιοβας* ἢ *Γαϊτσῶν*) τῆς ἐπαρχίας Οἰτύλου τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Κάτ. (1928) 156.

γαιώδης βλ. γεώδης.

γαιώματα (τὰ) *[Πετρογρ.]*. Οὕτω καλοῦνται συνήθως μαλακὰ στρώματα γῆς (χώματα), τὰ ὁποῖα εἶναι συνήθως προσχώματα καὶ καταρρέουν εὐκόλως ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς βαρύτητος. Γ. Κ. Γ.

Γάκης, *Ζῆκος.* Πολεμιστὴς ἐκ Σουλίου τῆς Ἠπείρου. Τῷ 1854 μετέσχε τοῦ ἀποτυχόντος ἐπαναστατικοῦ κινήματος τοῦ Γρίβα, τὸν ὁποῖον καὶ ἔσωσε πολιορκηθέντα ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐν Κουτσολιῷ. Ἐκραγείσης τῆς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1866, ἔλαβεν ἐνεργὸν καὶ ἔνδοξον μέρος καθ' ὅλην τὴν τριετίαν τῆς γιγαντομαχίας ἐκείνης. Ἀποβιβασθεὶς μετὰ 280 ἐθελοντῶν, Ἠπειρωτῶν κατὰ τὸ πλεῖστον, ἐπληγώθη τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1868. Μεταβὰς δὲ εἰς Ἀθήνας πρὸς νοσηλείαν καὶ θεραπευθεὶς ἔσπευσε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Κρήτην, τὸ δὲ Γεν. Ἀρχηγεῖον τοῦ Ἡρακλείου ἀνέθηκεν εἰς αὐτὸν τὴν ἀρχηγίαν ὅλων τῶν ἐθελοντῶν τῶν ἐξ ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν, ἐκτιμῶν τὴν ἐθελοθυσίαν καὶ τὴν πολεμικὴν αὐτοῦ ἀρετήν. Ὅτε σβεσθείσης τῆς ἐπαναστάσεως τὰ ἐθελοντικὰ σώματα ἦσαν ἠναγκασμένα νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς Ἑλλάδα, εἰς τοῦτον καὶ τὸν Λεων. Καπετανάκιν καὶ Ἰ. Καρτάλην ἀνετέθη ὑπὸ τῶν ἀρχηγῶν νὰ διαπραγματευθῶσι μετὰ τοῦ Σάββα-Πασᾶ τὴν ἔντιμον καὶ ἀξιοπρεπῆ τῶν ἐθελοντῶν ἀναχώρησιν. Τῷ 1878 μετέσχε τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Ἠπείρου. Ἀπέθανε τῇ 15 Δεκεμβρίου 1901. Ἡ ἱστορία τῆς Ἠπείρου, ἡ τῶν κρητικῶν ἀγώνων καὶ καθόλου ἡ ἐθνικὴ διεφύλαξεν αὐτῷ ἐπιφανῆ θέσιν. Ε. ΓΕΝΕΡΑΛΙΣ

γάλα (τὸ) γεν. τοῦ *γάλακτος*, δημοτ. *τοῦ γαλάτου*· τὸ ἐκκρινόμενον λευκὸν ὑγρὸν ἀπὸ τῶν μαστῶν τῆς γυναικὸς καὶ τῶν θηλέων θηλαστικῶν ζῴων: «γάλα πρόβειο,—κατσικήσιο,—ἀγελαδινό,—γαϊδουρινό», «γάλα νερωμένο, —ξινισμένο», «γάλα τοῦ κουτιοῦ, —συμπεπυκνωμένον, —ἀπεστειρωμένον», «γάλα μὲ καφέ, —μὲ τσάϊ», «πίνω—,παίρνω—,λαμβάνω γάλα», «δίδω—,παρέχω—,βγάζω γάλα», «λιγόστευσε τὸ χόρτο καὶ τὰ πρόβατα δὲ βγάνουν γάλα», «τί γάλα νὰ σοῦ δώσῃ ἡ ἀγελάδα, ἀφοῦ δὲν τρώει καλά»· || παροιμ. «τὸ στόμα του μυρίζει γάλα», ἐπὶ παιδίων ἢ κορασίων νέων ἔτι· || «ἀρνὶ ἢ μοσχαράκι τοῦ γάλακτος», μικρὸς ἀμνὸς ἢ μόσχος θηλάζων ἀκόμη· || «ἄρμεγε γάλα, καὶ μὴ βγάζῃς αἷμα», λόγος οἱονεὶ ἀπευθυνόμενος ὑπὸ τοῦ ἀμελγομένου ζῴου πρὸς τὸν ἀμέλγοντα, καὶ μεταφορ. ὅτι δὲν πρέπει τις νὰ ἐξαντλῇ τοὺς παρ' αὐτῷ ἐργαζομένους· || «τοῦ πουλλιοῦ τὸ γάλα», τὸ σπανιώτατον καὶ τὸ μᾶλλον δυσεύρετον πρᾶγμα· || «ὅλα μέλι γάλα», τὸ πᾶν ηὐθετήθη, τὰ πάντα ἐκανονίσθησαν εἰρηνικῶς· || ὁ λευκὸς καὶ γαλακτώδης χυμὸς ὁ ἐκκρινόμενος ἀπὸ φυτῶν τινων τραυματιζομένων: «τὸ γάλα τῆς συκῆς,—τοῦ φλόμου»· || πᾶν ἐν γένει ὑγρὸν ὁμοιάζον κατ' ὄψιν πρὸς τὸ γάλα. Β. Φ

— [ΧΗΜ ΤΡΟΦ.] Ἡ προέλευσις τοῦ γάλακτος ἀκόμη μέχρι σήμερον δὲν εἶναι πλήρως διευκρινισμένη, ἐν τούτοις εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι δὲν εἶναι ἁπλοῦν προϊὸν διηθήσεως τοῦ αἵματος, ὡς πρότερον ἐθεωρεῖτο, ἀλλὰ παίζουν σπουδαῖον ρόλον διὰ τὴν παραγωγὴν αὐτοῦ τὰ προϊόντα διασπάσεως τῶν κυττάρων τῶν γαλακτοφόρων ἀδένων. Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ διαφόρων περιστατικῶν, ὡς λ. χ. ἐνῷ εἰς τὸ αἷμα ὑπερισχύουν τὰ ἅλατα τοῦ νατρίου, εἰς τὸ γάλα, ὅπως καὶ εἰς τοὺς ἱστούς, ὑπερισχύουν τὰ τοῦ καλίου, περαιτέρω δὲ εἰς τὸ πρῶτον μετὰ τὸν τοκετὸν γάλα (τὸ *πῦαρ*) εἶναι ὁρατὰ μικροσκοπικῶς θλάσματα τῶν κυττάρων τῶν γαλακτοφόρων ἀδένων καὶ τέλος τὸ εἰς τὸ γάλα ἐπικρατοῦν λεύκωμα εἶναι ἡ καζεΐνη (τυρίνη), ἥτις εἶναι νουκλεοαλβουμίνη, παρόμοιαι δὲ νουκλεοειδεῖς ἑνώσεις ἀπαντοῦν εἰς τοὺς πυρῆνας τῶν κυττάρων. Τὸ λευκὸν χρῶμα τοῦ γάλακτος ὀφείλεται κυρίως εἰς τὸ ἐν λεπτοτάτῃ κατανομῇ εὑρισκόμενον λίπος. διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον γάλα ἐξ οὗ ἔχει ἀφαιρεθῇ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον τὸ λίπος χάνει τὸ ἔντονον λευκὸν χρῶμα καὶ προσκτᾶται ὑποκυανίζουσαν χροιάν.

Πρόσφατον γάλα δύναται νὰ βρασθῇ χωρὶς νὰ πηχθῇ καὶ μόνον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας σχηματίζεται μῖγμα ἐκ πηχθεισῶν λευκωματοειδῶν ὑλῶν μετ' ἄλλων συστατικῶν τοῦ γάλακτος ὑπὸ τὴν μορφὴν συνεκτικῆς ἐπιδερμίδος, τῆς κοινῶς καλουμένης *πέτσας*. Ἡ ἐπιδερμὶς αὕτη ὑπὸ πολλῶν συγχέεται πρὸς τὸ *ἀφρόγαλα* (*κοιν. καϊμάκι*), ἐνῷ πράγματι οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς αὐτὸ καὶ μόνον ἐὰν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ γάλακτος ἔχει συλλεχθῇ, λόγῳ μακροτέρας ἠρεμίας, ἀφρόγαλα, τότε τοῦτο προσκολλᾶται ἐν μέρει πρὸς τὴν κάτω ἐπιφάνειαν τῆς ἐπιδερμίδος καὶ παρασύρεται μετ' αὐτῆς μηχανικῶς. Ἡ χημικὴ σύστασις τῆς ἐπιδερμίδος αὐτῆς κυμαίνεται πολύ, ἐξαρτωμένη ἐκ διαφόρων παραγόντων.

Τὸ βρασθὲν γάλα προσλαμβάνει ἰδιάζουσαν γεῦσιν, ἐξ ἧς εἶναι δυνατὸν νὰ διακρίνωμεν ἀπ' ἀλλήλων τὸ νωπὸν καὶ τὸ βρασθὲν γάλα. Ἡ ἰδιάζουσα αὕτη γεῦσις τοῦ βρασθέντος γάλακτος ὀφείλεται εἰς προϊόντα ἐλαφρᾶς διασπάσεως τοῦ γαλακτοσακχάρου, ἅτινα εἶναι καραμελοειδοῦς φύσεως. Ἐπίσης εἰς τὸν σχηματισμὸν τῆς ἰδιαζούσης ταύτης γεύσεως συντελεῖ καὶ ἡ ἰδιότης τοῦ γάλακτος νὰ προσλαμβάνῃ ὡρισμένας ὀσμὰς ἐκ τοῦ περιβάλλοντος.

Ὅταν τὸ γάλα παραμείνῃ ἐπί τινα χρόνον ἐν ἠρεμίᾳ, τότε *ἀποκορυφοῦται*, δηλαδὴ σχηματίζεται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ μία ὑποκιτρίνη στιβὰς συνισταμένη ἐξ ἀφρογάλακτος (*κορυφῆς*). Ὁ σχηματισμὸς αὐτῆς ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι τὰ λεπτὰ σταγονίδια τοῦ λίπους λόγῳ τοῦ μικροτέρου αὐτῶν, ἐν σχέσει πρὸς τὸ ὕδωρ, εἰδικοῦ βάρους ἀνέρχονται βραδέως ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας. Διὰ πολλοὺς πρακτικοὺς λόγους ἡ τοιαύτη ἀποκορύφωσις τοῦ γάλακτος εἶναι ὅλως ἀνεπιθύμητος, διὰ τοῦτο ἐπιδιώχθη ἡ εὕρεσις τρόπου κατεργασίας, δι' ἧς θὰ ἀπεφεύγετο αὕτη. Ἡ τοιαύτη πρᾶξις, *ὁμοιογενοποίησις* καλουμένη, βασίζεται εἰς τὴν δι' εἰδικῆς μηχανῆς διάσπασιν τῶν λιποσφαιρίων εἰς μικρότατα τεμάχια μὴ δυνάμενα πλέον νὰ ἀνέλθωσιν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας, διότι ἡ ἄνωσις αὐτῶν μειοῦται πολὺ ἐκ τῆς πρὸς τὸ περιβάλλον τριβῆς. Τοιοῦτον δὲ γάλα δὲν εἶναι δυνατὸν πλέον νὰ ἀποκορυφωθῇ.

Ὅταν τὸ γάλα παραμείνῃ ἐπ' ἀρκετὸν εἰς τὸν ἀέρα καὶ εἰδικώτερον εἰς ὑψηλοτέραν θερμοκρασίαν, τότε ἀρχίζει βαθμηδὸν νὰ ἀποκτᾷ ὄξινον ὀσμὴν καὶ γεῦσιν καὶ μετά τινα χρόνον συσφαιροῦται ἡ καζεΐνη, καὶ τὸ γάλα χωρίζεται εἰς ἓν ἀδιάλυτον συστατικόν, τὸ *πῆγμα*, καὶ εἰς ἓν θολὸν ὑγρόν, τὸν *ὀρόν*. Αἰτίαι τοῦ φαινομένου τούτου εἶναι τὰ βακτήρια τῆς γαλακτικῆς ζυμώσεως, ἅτινα ὑπάρχουσι παντοῦ ὅπου ὑπάρχει καὶ γάλα, καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον εἶναι πρακτικῶς ἀδύνατον νὰ ἔχωμεν γάλα ἄνευ τοιούτων βακτηρίων. Τὰ βακτήρια ταῦτα προσβάλλουσι τὸ γαλακτοσάκχαρον καὶ μετατρέπουν αὐτὸ εἰς τὸ ἀνενεργὸν αἰθυλιδενογαλακτικὸν ὀξύ. Ἡ καζεΐνη εὑρίσκεται εἰς τὸ γάλα ὡς κολλοειδὲς διάλυμα ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ μετ' ἀσβεστίου ἅλατος, καθόσον ἡ καζεΐνη αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν εἶναι ἀδιάλυτος εἰς τὸ ὕδωρ, ἐνῷ ὡς ἅλας μετ' ἀσβεστίου εἶναι κολλοειδῶς διαλυτή. Τὸ σχηματιζόμενον γαλακτικὸν ὀξὺ παραλαμβάνει ἐκ τοῦ καζεϊνικοῦ ἀσβεστίου τὴν ἄσβεστον καὶ οὕτω καθιζάνει ἀμέσως ἡ ἀδιάλυτος καζεΐνη, τοιουτοτρόπως δὲ ἐξηγεῖται ἡ πῆξις (τὸ καν. κόψιμο) τοῦ γάλακτος. Ἡ ὀξίνισις αὕτη τοῦ γάλακτος βαίνει τόσον ταχύτερον ὅσον θερμότερον εἶναι τοῦτο. Τὰ βακτήρια τῆς γαλακτικῆς ζυμώσεως ἔχουσι τὴν μεγίστην αὐτῶν αὔξησιν εἰς τὴν φυσιολογικὴν θερμοκρασίαν (37°), αὐξάνουν δὲ μετρίως καὶ βραδέως εἰς τὴν θερμοκρασίαν τῶν 15°. Ὅταν ὅμως τὸ γάλα ἔχῃ ψυχθῇ εἰς θερμοκρασίαν ὀλίγον ὑπερβαίνουσαν τὸ μηδέν, τότε ἡ αὔξησις αὐτῶν πρακτικῶς σταματᾷ. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον τὸ θέρος «κόβει» τὸ γάλα εὐκολώτερον καὶ ταχύτερον ἢ τὸν χειμῶνα. Ὡρισμένοι τύποι βακτηρίων προκαλοῦν διὰ ζυμώσεων τὸν σχηματισμὸν καὶ ἄλλων ὀργανικῶν ὀξέων, ὡς καὶ ἀνθρακικοῦ ὀξέος καὶ ἀλκοόλης, τοιουτοτρόπως δὲ ἀνευρέθησαν εἰς ὀξινισθὲν γάλα καὶ μικραὶ ποσότητες μυρμηκικοῦ, ὀξικοῦ, ἠλεκτρικοῦ καὶ ἐνίοτε βουτυρικοῦ καὶ βαλεριανικοῦ ὀξέος.

Ἡ πῆξις τοῦ γάλακτος εἶναι δυνατὴ καὶ κατ' ἄλλον τρόπον καὶ δὴ ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν διὰ τῆς προσθήκης *πιτύας*. Ἡ πιτύα (ἢ *χυμοζίνη*) εἶναι ἔνζυμον ἀπαντῶν εἰς μεγάλην ποσότητα εἰς τὸν στόμαχον τῶν νεαρῶν γαλακτοτροφούντων ζῴων (μόσχου, ἐριφίου κλπ.), ὁπόθεν καὶ λαμβάνεται δι' ἐκπλύσεως. Ἡ πιτύα προστίθεται εἰς τὸ γάλα ὅπερ προηγουμένως ἔχει θερμανθῇ εἰς 30—40° καὶ ἐντὸς ὀλίγων μόνον λεπτῶν ἄρχεται ἡ πῆξις. Ἡ διὰ πιτύας πῆξις τοῦ γάλακτος χρησιμοποιεῖται εὐρύτατα εἰς τὴν τυροκομίαν.

Σύστασις τοῦ γάλακτος. Τὸ γάλα ἔχει κατὰ μέσον ὅρον καὶ εἰς στρογγύλους ἀριθμοὺς τὴν ἀκόλουθον σύστασιν:

Ὕδωρ	88 %	Λοιπαὶ Ν—οῦχοι ὗλαι	0,3 %
Ν—οῦχοι ὗλαι συνολικῶς	3—3,5 »	Λίπος	2,8—3,5 »
Καζεΐνη	2—2,5 »	Γαλακτοσάκχαρον	4—5 »
Ἀλβουμίνη καὶ Γλοβουλίνη	0,5 »	Τέφρα	0,75 »

Ὅπως ὅμως εἰς ὅλα τὰ φυσικὰ προϊόντα, οὕτω καὶ εἰς τὸ γάλα ἡ σύστασις κυμαίνεται μεταξὺ λίαν εὐρέων ὁρίων ἀναλόγως διαφόρων αἰτίων.

Τὰ ὀξέα. Ἡ ἀντίδρασις προσφάτου γάλακτος εἶναι ἐπαμφοτερίζουσα· δηλαδὴ ἐρυθραίνει τὸν κυανοῦν χάρτην τοῦ ἡλιοτροπίου, ἀλλὰ καὶ καθιστᾷ κυανοῦν τὸν ἐρυθρὸν τοιοῦτον, ἤτοι μὲ ἄλλας λέξεις ἡ πυκνότης τῶν ἰόντων ὑδρογόνου εἰς τὸ νωπὸν γάλα εἶναι ἀκριβῶς ἐκείνη, καθ' ἣν ὁ δείκτης ἡλιοτρόπιον ἀλλάσσει χρῶμα.

Δι' ἀλκαλιμετρήσεως εὑρέθη διὰ τὸ νωπὸν γάλα ὀξύτης (εἰς βαθμοὺς κατὰ Soxhlet καὶ Henkel) κυμαινομένη πάντοτε μεταξὺ 6 καὶ 7. Ἐκ τῆς ὀξύτητος ταύτης περίπου τὰ $^2/_8$ ὀφείλονται εἰς τὰς ὀξίνως δρώσας ὁμάδας τῶν πρωτεϊνῶν. Τοῦ ὑπολοίπου περίπου τὸ $^1/_8$ ὀφείλεται εἰς τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ, ἕνεκα δὲ τοῦ λόγου τούτου κατὰ τὴν θέρμανσιν τοῦ γάλακτος μειοῦται ὀλίγον ἡ ὀξύτης (διαφυγὴ τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος). Τὰ ὑπόλοιπα $^2/_8$ τῆς ὀξύτητος ὀφείλονται εἰς τὰ ὀξίνως ἀντιδρῶντα ἐν τῷ ὀρῷ διαλελυμένα συστατικὰ (φωσφορικὰ ἅλατα, κιτρικὸν ὀξὺ κλπ.). Γαλακτικὸν ὀξὺ εἰς τὸ νωπὸν γάλα δὲν ἀπαντᾷ, σχηματίζεται ὅμως μεταγενεστέρως διὰ τῆς δράσεως τῶν βακτηρίων τῆς γαλακτικῆς ζυμώσεως. Κανονικὸν συστατικὸν τοῦ γάλακτος ἀγελάδος, ὡς καὶ ἄλλων εἰδῶν γάλακτος, εἶναι τὸ κιτρικὸν ὀξύ, κυμαινόμενον εἰς ποσὰ 0,10—0,25%.

Ἡ καζεΐνη. Τὸ σπουδαιότερον λεύκωμα τοῦ γάλακτος, ὑπερέχον καὶ κατὰ τὴν ποσότητα τῶν ἄλλων, εἶναι ἡ *καζεΐνη* (ἢ καὶ ἄλλως *τυρίνη* καλουμένη). Αὕτη ἀνήκει εἰς τὰς νουκλεοαλβουμίνας καὶ οὐχὶ ὡς πρότερον ἐπιστεύετο εἰς τὰς ἀλβουμίνας, διότι πλὴν τῶν ἄλλων διαφορῶν περιέχει καὶ αἰσθητὴν ποσότητα φωσφόρου. Χαρακτηριστικὸν διὰ τὴν καζεΐνην εἶναι ὅτι ἐκ τοῦ μορίου αὐτῆς ἐλλείπει ἡ γλυκόκολλα. Ἡ καζεΐνη σχηματίζει μετ' ἀλκαλίων καὶ ἀλκαλικῶν γαιῶν διαλυτὰ ἅλατα, ἐν τῷ γάλακτι δὲ περιέχεται, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἴπομεν, ὡς καζεϊνικὸν ἀσβέστιον. Ἡ διὰ τῆς πιτύας πῆξις τῆς καζεΐνης διηυκρινίσθη ὡς φυραματικὴ δρᾶσις τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Hammarsten. Οὗτος εὗρεν, ὡς καὶ μεταγενέστεροι ἐρευνηταὶ ἐβεβαίωσαν, ὅτι κατὰ τὴν διὰ πιτύας πῆξιν ἐπέρχεται διάσπασις τῆς καζεΐνης εἰς *παρακαζεΐνην* καὶ ἀλβουμόζην τινά, τὸ δὲ μετ' ἀσβεστίου ἅλας τῆς

Digitized by Google

παρακαζεΐνης, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ τῆς καζεΐνης, εἶναι ἀδιάλυτον ἐν ὕδατι, οὕτω δὲ ἐπέρχεται ἡ πῆξις.

Ἡ ἀλβουμίνη. Ἡ γαλακτοαλβουμίνη παρεσκευάσθη καθαρὰ τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Sebelin, δύναται δὲ νὰ ληφθῇ ὑπὸ κρυσταλλικὴν μορφήν. Κατὰ γενομένας δὲ ἐρεύνας φαίνεται ὅτι καὶ αὕτη δὲν περιέχει γλυκόκολλαν.

Ἡ γλοβουλίνη. Ἐπίσης ἡ γαλακτογλοβουλίνη ἐλήφθη τὸ πρῶτον καθαρὰ ὑπὸ τοῦ Sebelin, εἰς τὸ γάλα δὲ εὑρίσκεται εἰς λίαν μικρὰν ποσότητα. Φαίνεται δὲ ὅτι ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς ἀνωτέρω περιέχει γλυκόκολλαν. Ὁ Osborne ἀνεκάλυψε περαιτέρω εἰς τὸ γάλα καὶ μίαν ἄλλην πρωτεϊνικὴν ὕλην, ἥτις ὡς πρὸς τὴν διαλυτότητα αὐτῆς ἐν ἀλκοόλῃ ὁμοιάζει πολὺ πρὸς τὴν γλιαδίνην τῶν σιτηρῶν.

Τὸ γάλα περιέχει περαιτέρω εἰς μικρὰς ποσότητας σειρὰν ἄλλων ἀζωτούχων σωμάτων, ὡς π. χ. μίαν νουκλεόνην προσομοιάζουσαν προς τὸ φωσφοροκρεατικὸν ὀξύ, δύο φωσφατίδια του τύπου τῆς λεκιθίνης καὶ τέλος οὐρίαν καί τινα ἄλλα ἀκόμη ἀζωτοῦχα σώματα.

Τὰ ἔνζυμα. Τὸ γάλα περιέχει σειρὰν ὅλην ἐνζύμων. Τὰ σπουδαιότερα τούτων εἶναι αἱ *ὑπεροξειδάσαι*, αἵτινες ὡς καὶ τὸ ὄνομα δεικνύει, προκαλοῦν ὀξειδωτικὰς δράσεις. Περαιτέρω αἱ *καταλάσαι*, αἵτινες διασπῶσι τὸ ὑπεροξείδιον τοῦ ὑδρογόνου εἰς ὕδωρ καὶ μοριακὸν ὀξυγόνον. Αἱ *ρεδουκτάσαι* ἢ *ἀλδεϋδοκαταλάσαι* καλούμεναι προκαλοῦν ἀναγωγικὰς δράσεις. Πλὴν τῶν εἰς τὸ γάλα πρωτογενῶς ὑπαρχόντων ἐνζύμων δύνανται νὰ ἀνευρεθῶσι καὶ ἄλλα προερχόμενα ἐκ βακτηρίων, ἅτινα προσπίπτουσιν ἐκ τῶν ἔξω. Οὕτως ἀνευρέθησαν διάφορα πρωτεολυτικά, διαστατικὰ καὶ λιπολυτικὰ φυράματα.

Τὸ λίπος. Τὸ λίπος εὑρίσκεται ἐν τῷ γάλακτι ὑπὸ μορφὴν λίαν μικρῶν λιποσφαιρίων μεγέθους 1—4 μ. Κατὰ τὴν δι' αἰθέρος ἐκχύλισιν τοῦ γάλακτος παρατηρεῖται σταθερῶς, ὅτι παραλαμβάνεται ἓν μέρος μονον τοῦ λίπους, τοῦτο δὲ ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι τὰ λιποσφαίρια περιβάλλονται ὑπὸ λεπτῆς στιβάδος λευκώματος, ἡ ὁποία ἐμποδίζει τὴν ἐπαφὴν τοῦ αἰθέρος πρὸς τὸ λίπος ἐν τῷ ὑδατικῷ διαλύματι. Πρότερον ἐφαντάζοντο ὅτι τὸ ἐκ λευκώματος περίβλημα τοῦτο ἦτο πραγματικὴ μεμβρᾶνα, σήμερον ὅμως γνωρίζομεν ὅτι ὁ σχηματισμὸς τῆς στιβάδος ταύτης ὀφείλεται εἰς τὴν *ἐπιφανειακὴν τάσιν*. Ἓν κολλοειδὲς ὅπως τὸ λεύκωμα τοῦ γάλακτος πρέπει εἰς τὴν ἐπαφὴν δύο ὑγρῶν, ὡς τὸ ὕδωρ καὶ τὸ λίπος, νὰ συμπυκνοῦται, ἐὰν ἡ ἐπιφανειακὴ τάσις τοῦ ὕδατος πρὸς τὸ λίπος εἶναι μεγαλυτέρα ἢ ἡ ὑπάρχουσα μεταξὺ λίπους καὶ κολλοειδοῦς σὺν τῇ μεταξὺ ὕδατος και κολλοειδοῦς. Διὰ τὴν χημικὴν σύστασιν τοῦ λίπους τούτου βλ. λ. βούτυρον. Ἐνταῦθα μόνον δέον νὰ τονισθῇ ὅτι τὸ λίπος περιέχει ἀκόμη φωσφατίδια (λεκιθινην), χοληστερίνην καὶ φυσικήν τινα κιτρίνην χρωστικὴν ὕλην.

Τὸ γαλακτοσάκχαρον. Τὸ γαλακτοσάκχαρον εἶναι σάκχαρον εὑρισκόμενον φυσικῶς μόνον εἰς τὸ γάλα. Εἶναι διόζη συνισταμένη ἐξ ἑνὸς μορίου γλυκόζης καὶ ἑνὸς γαλακτόζης. Λαμβάνεται δὲ τοῦτο ἐν μεγάλῳ διὰ συμπυκνώσεως γλυκέος τυρογάλακτος, τοῦ ὑπολοίπου τούτου τῆς τυροκομίας. Τὸ γαλακτοσάκχαρον κρυσταλλοῦται μεθ' ἑνὸς μορίου ὕδατος εἰς μεγάλους ρομβικοὺς κρυστάλλους.

Ἡ τέφρα. Τὸ γάλα περιέχει ἀνόργανα συστατικὰ (τέφραν) κατὰ μέσον ὅρον 0,75 % τῆς ἀκολούθου κατὰ König συστάσεως:

Κάλι	24,65 %	Ὀξείδιον σιδήρου	0,29 %
Νάτρον	8,18 %	Φωσφορικὸν ὀξὺ	26,25 %
Ἄσβεστος	22,42 %	Θειικὸν ὀξὺ	2,52 %
Μαγνησία	2,5 %	Χλώριον	13,95 %

Ἀέρια. Τὸ γάλα περιέχει πάντοτε ἐν διαλύσει ἀέρια καὶ δὴ ὀξυγόνον, ἄζωτον καὶ ἀνθρακικὸν ὀξὺ καὶ δὴ εἰς συνολικὴν ποσότητα 7—9 κ. ἑ. ἐπὶ 100 κ. ἑ. γάλακτος.

Βιταμῖναι. Ἐπειδὴ τὸ γάλα διὰ τὸν νεαρὸν ὀργανισμὸν εἶναι ἡ μοναδικὴ τροφή, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ περιέχῃ ὅλων τῶν εἰδῶν τὰς βιταμίνας. Διὰ τοῦ βρασμοῦ ὅμως αἱ μὲν A καὶ B ὀλίγον ἐλαττοῦνται, ἐνῷ ἡ C ἐξασθενεῖ περισσότερον. Ἐπὶ μακροτέρας θερμάνσεως, ἔστω εἰς χαμηλοτέρας τοῦ βρασμοῦ θερμοκρασίας, ἡ βιταμίνη C καθίσταται τελείως ἀδρανής, παιδία δὲ τρεφόμενα ἐπὶ μακρότερον χρόνον διὰ τοιούτου γάλακτος ἀσθενοῦν ἐκ *σκορβούτου*, ἤτοι τῆς καλουμένης *νόσου τοῦ Barlow*. Ἡ ἀσθένεια αὕτη ἐξαφανίζεται διὰ προσθήκης εἰς τὸ γάλα τοῦτο ὀλίγων σταγόνων λεμονίου ἢ πορτοκαλλίου. Τὸ γάλα ἀγελάδων τρεφομένων διὰ πρασίνης τροφῆς εἶναι πλουσιώτερον εἰς βιταμίνας καὶ δὴ C-βιταμίνας ἐν συγκρίσει πρὸς γάλα τῶν διὰ ξηρᾶς τροφῆς τρεφομένων.

Βακτήρια καὶ αἴτια ἀσθενειῶν τοῦ γάλακτος. Τὸ γάλα εἶναι καλὴ θρεπτικὴ ὕλη δι' ὅλα ἐν γένει τὰ βακτήρια. Ὑγιὲς γάλα πρέπει ἐν τῷ μαστῷ τοῦ ζῴου νὰ εἶναι ἐλεύθερον βακτηρίων, ἐν τούτοις ὅμως ὑπὸ πολλῶν ἐρευνητῶν ἀνευρέθησαν τοιαῦτα ὀφειλόμενα εἰς μόλυνσιν ἐκ τῶν ἔξω. Κατὰ τὴν δίοδον αὐτῶν ἐκ τῶν γαλακτοφόρων ἀγωγῶν προστίθενται πάντοτε βακτήρια, ὡς καὶ περαιτέρω μετὰ τὴν ἄμελξιν προστίθενται καὶ νέα ἐκ τοῦ ἀέρος τοῦ σταύλου καὶ τῶν χρησιμοποιουμένων σκευῶν. Αἱ σπουδαιότεραι τάξεις τῶν εἰς το γάλα ἀπαντώντων βακτηρίων εἶναι:

1) Τὰ βακτήρια τῆς γαλακτικῆς ζυμώσεως. Οἱ σπουδαιότεροι τύποι τῶν τοιούτων βακτηρίων εἶναι ὁ Bacillus acidi bactici καὶ ὁ Streptococcus lacticus. Τα βακτήρια ταῦτα αὐξάνουσι ταχύτατα καὶ μετατρέπουσι τὸ γαλακτοσάκχαρον εἰς γαλακτικὸν ὀξύ, ὅταν δὲ σχηματισθῇ ὡρισμένη ποσότης γαλακτικοῦ ὀξέος, τότε πήγνυται το γάλα.

2) Βακτήρια σχηματίζοντα ἀέρια ἢ ἄλλα ὀργανικὰ ὀξέα (βουτυρικόν, ἠλεκτρικόν, βαλεριανικόν, μυρμηκικόν, ὀξικὸν ὀξύ). Τὰ σπουδαιότερα εἶναι ὁ Colibacillus, ὁ Bacillus aerogenes, ὁ Buttersäure bacillus κλπ.

3) Μικροοργανισμοὶ παράγοντες ἀλκοόλην. Ἐνταῦθα ἀνήκουσι διάφορα εἴδη ζυμῶν.

4) Βακτήρια πρωτεολυτικὰ ἢ τῆς πιτύας. Ταῦτα διὰ τοῦ ὑπ' αὐτῶν παραγομένου ἐνζύμου τῆς πιτύας πηγνύουσι τὴν καζεΐνην καὶ διὰ πρωτεολυτικῶν ἐνζύμων διαλυτοποιοῦσι τὸ καθιζηθὲν λεύκωμα.

Τὸ γάλα τοῦ ἐμπορίου περιέχει βακτήρια ὅλων τῶν ἀνωτέρω εἰδῶν. Κατὰ τὴν ἀσηπτικὴν παραλαβὴν αὐτοῦ, ἀναλόγως τῆς ἐπιδειχθείσης προσοχῆς κατὰ τὴν ἄμελξιν, παρασύρονται μετὰ 1 κ.ἑ. γάλακτος 250 — 5000 σπόρια, ἐνῷ κατὰ τὸν συνήθη τρόπον ἀμελχθὲν περιέχει τοῦτο ἄνω τῶν 50 χιλιάδων. Το ποσὸν δ' αὐτῶν αὐξάνει ταχύτατα λόγῳ τῆς μεγάλης των πολλαπλασιαστικῆς ἱκανότητος.

Αἰσθητὰς διαφορὰς παρουσιάζουν τὰ βακτήρια τὰ ἀναπτυσσόμενα εἰς μὴ θερμανθὲν ἢ εἰς θερμανθὲν γάλα. Εἰς τὸ νωπὸν μὴ θερμανθὲν γάλα ὑπερισχύουν τὰ βακτήρια τοῦ γαλακτικοῦ ὀξέος, ἅτινα ἐπὶ μέσης θερμοκρασίας αὐξάνουν σχετικῶς ταχέως, ἐνῷ τὰ βακτήρια τῶν ἄλλων εἰδῶν ὑστεροῦν εἰς αὔξησιν, πολλαπλασιαζόμενα ἐντόνως μόνον εἰς ἀνωτέρας θερμοκρασιας. Κατὰ τὴν θέρμανσιν τοῦ γάλακτος ἀπ' ἐναντίας θανατοῦνται πλήρως τὰ βακτήρια τῆς γαλακτικῆς ζυμώσεως καὶ τοιουτοτρόπως ἐὰν δὲν προσπέσουν νέα δὲν ἐπέρχεται πλέον ὀξύνισις τοῦ γάλακτος. Εἰς τὴν πρᾶξιν ὅμως ἐπιτελεῖται συνηθέστατα νέα μόλυνσις καὶ οὕτως ἐπέρχεται ὀξίνισις.

Τὰ πεπτονοποιοῦντα βακτήρια κατὰ τὴν θέρμανσιν δὲν θανατοῦνται πλήρως, διότι σχηματίζουν ἀνθεκτικὰ εἰς τὴν θέρμανσιν σπόρια, τὰ ὁποῖα μετὰ τὴν ψῦξιν βλαστάνουσι. Ταῦτα διασπῶσι βαθμηδὸν τὸ λεύκωμα καὶ καθιστοῦν τοῦτο διαλυτόν, συγχρόνως δὲ δύνανται νὰ σχηματισθῶσι καὶ δηλητηριώδη προϊόντα διασπάσεως τῶν λευκωμάτων, ἅτινα προκαλοῦσι συνήθως διαρροίας καὶ ἐμέτους. Κατὰ τὴν μακροτέραν δὲ παραμονὴν τοιοῦτον γάλα ἀναδίδει δυσάρεστον ὀσμὴν ἀποσυνθέσεως.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω βακτηρίων, ἅτινα κυρίως ἀπαντῶσιν εἰς τὸ γάλα, δύνανται ἐνίοτε νὰ ὑπάρχουν καὶ παθογόνα βακτήρια, ὡς λ. χ. τοῦ τύφου, τῆς φυματιώσεως, τῆς διφθερίτιδος κλπ.

Αἴτια ἐπηρεάζοντα τὴν σύστασιν τοῦ γάλακτος. Τὴν σύστασιν τοῦ γάλακτος ἐπηρεάζουσι διάφορα αἴτια. Ὁ χρόνος μεταξὺ τοῦ τοκετοῦ καὶ τῆς διακοπῆς τῆς παραγωγῆς γάλακτος καλεῖται *περίοδος τῆς γαλουχίας*, διαρκεῖ δὲ εἰς τὴν ἀγελάδα περίπου 10 μῆνας. Τὰς πρώτας ἡμέρας μετὰ τὸν τοκετὸν τὸ γάλα ἔχει τελείως ἀνώμαλον σύστασιν, ἤτοι ἔχει μεγάλην περιεκτικότητα εἰς λίπος, λεύκωμα καὶ ὀξέα, εἶναι ἐνίοτε ἰξῶδες, ἰσχυρῶς ἁλατοῦχον καὶ ἔχει ἰδιάζουσαν ὀσμήν, δὲν δύναται δὲ νὰ βρασθῇ χωρὶς νὰ πηχθῇ. Το γάλα τοῦτο, ὡς προανεφέραμεν, καλεῖται *πῦαρ*, ἢ *κολόστρον*. Ἡ σύστασις αὐτοῦ μεταβάλλεται συνεχῶς· μετὰ 8 δὲ περίπου ἡμέρας συνήθως ἐξελίσσεται εἰς κανονικὸν γάλα. Το πῦαρ τοῦτο εἶναι ἀκατάλληλον διὰ τὴν θρέψιν τοῦ ἀνθρώπου. Μετὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ἡ ἀγελὰς εἰσέρχεται εἰς τὸ στάδιον τῆς *προσφάτου γαλουχίας* καὶ παρέχει κατὰ τὰς πρώτας ἑβδομάδας τῆς περιόδου ταύτης ἐξαιρετικῶς πολὺ γάλα. Τὸ τοιοῦτον γάλα εἶναι λίαν πτωχὸν κυρίως εἰς λίπος, ἐξ οὗ περιέχει συνήθως καὶ κάτω τοῦ 2%. Ἡ περίοδος αὕτη διαρκεῖ, ἀναλόγως τῆς ἰδιοσυγκρασίας τοῦ ζῴου, περὶ τὸν ἕνα περιπου μῆνα, τὸ ποσὸν δὲ τοῦ ὑπὸ μιᾶς ἀγελάδος παρεχομένου γάλακτος κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν κυμαίνεται μεταξὺ 20 καὶ 25 λίτρων, παρετηρήθη δὲ ἐνίοτε καὶ ποσότης 35 λίτρων ἡμερησίως. Προϊούσης τῆς περιόδου τῆς γαλουχίας τὸ ποσὸν τοῦ γάλακτος τῆς ἀγελάδος μειοῦται συνεχῶς εἰς 15, 12, 10, 8, 6, 4 λίτρα καὶ τέλος ἀκόμη ὀλιγώτερον, μεχρις ὅτου βραχὺ πρὸ τοῦ νέου τοκετοῦ στειρεύσῃ τελείως. Κατὰ τὴν προκεχωρημένην γαλουχίαν συμβαίνει τὸ ἀντίθετον τῶν ἀνωτέρω, ἤτοι ἡ ποσότης τοῦ γάλακτος ἐλαττοῦται, ἀλλὰ καθίσταται τοῦτο πλουσιώτερον κυρίως εἰς λίπος.

Περαιτέρω ἐπὶ τῆς ποσότητος καὶ ποιότητος τοῦ γάλακτος ἐξασκεῖ ἐπίδρασιν ἡ ἰδιοσυγκρασία τοῦ ζῴου· ἤτοι ἐνῷ μερικὰ ζῷα εἶναι κατ' ἐξοχὴν γαλακτοφόρα, ἄλλα καὶ παρὰ τὴν ἀρίστην διατροφὴν παρέχουσι μικρὰν μόνον ποσότητα γάλακτος. Διὰ καταλλήλου διαλογῆς κατορθοῦται ἡ ἀναπαραγωγὴ πλουσίως γαλακτοφόρων ζῴων. Ἐπίδρασιν ἐπίσης οὐσιώδη κέκτηται ἡ ποικιλία (ράτσα) τοῦ ζῴου, τόσον ἐπὶ τῆς ποσότητος ὅσον καὶ ἐπὶ τῆς ποιότητος τοῦ παρεχομένου γάλακτος.

Μεγάλως ἐπίσης ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῶν συστατικῶν τοῦ γάλακτος τὸ εἶδος τῆς εἰς τὸ ζῷον παρεχομένης τροφῆς. Ἡ ἐπίδρασις αὕτη εἶναι ἰδιαζόντως σημαντικὴ εἰς τὴν περιεκτικότητα τοῦ γάλακτος εἰς λίπος. Ἐκ τῆς τροφῆς ἐπίσης δύναται νὰ προσλάβῃ τὸ γάλα καὶ δυσάρεστον γεῦσιν.

Ἐπὶ τῆς ποιότητος ὡς καὶ ποσότητος τοῦ γάλακτος ἐξασκεῖ σημαντικὴν ἐπίδρασιν καὶ ἡ ἡλικία τοῦ ζῴου. Τὸ μέγιστον τῆς γαλουχίας διὰ τὴν ἀγελάδα κεῖται περίπου εἰς τὸ 10ον ἔτος τῆς ἡλικίας, ἐκεῖθεν δὲ ἄρχεται συνεχῶς μειούμενον.

Ἐπίσης ὁ τρόπος τῆς ἀμέλξεως ἔχει μεγάλην ἐπίδρασιν. Τὸ κατα τὴν ἀρχὴν τῆς ἀμέλξεως γάλα εἶναι πάντοτε πτωχὸν εἰς λίπος, ἐνῷ τὸ κατὰ τὸ τελος εἶναι πλουσιωτατον. Ὅταν ἑπομένως ἡ ἄμελξις δὲν γίνεται κανονικῶς, τότε τὸ λαμβανόμενον γάλα παρουσιάζει ἀνωμαλίας καὶ δύναται νὰ ἐκληφθῇ καὶ ὡς μερικῶς ἀποβουτυρωμένον. Ἐπίσης σημασίαν ἔχει καὶ τὸ χρονικὸν διάστημα τὸ παρερχομενον μεταξὺ δύο ἐπαλλήλων ἀμέλξεων, ὅσον δὲ τὰ χρονικὰ ταῦτα διαστήματα εἶναι μεγαλύτερα τόσον καὶ πτωχότερον εἰς λίπος εἶναι τὸ γάλα. Ὅταν τὸ ζῷον ἀμέλγεται δὶς τῆς ἡμέρας, ἤτοι πρωΐαν καὶ ἑσπέραν, τότε ἡ περιεκτικότης τοῦ γάλακτος εἰς λίπος εἶναι δι' ἀμφότερα τὰ ἀμέλγματα ἡ αὐτὴ περίπου, ὅταν ὅμως γίνεται τρὶς τῆς ἡμέρας, ἤτοι τὴν πρωΐαν, τὴν μεσημβρίαν καὶ τὴν ἑσπέραν, τότε ἡ εἰς λίπος περιεκτικότης τοῦ βραδινοῦ καὶ μεσημβρινοῦ εἶναι συνήθως ἀνωτέρα τῆς τοῦ πρωϊνοῦ.

Μετρια ἐργασία τοῦ ζῴου δὲν ἔχει ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ γάλακτος, ἡ ὑπερκόπωσις ὅμως τοῦ ζῴου χειροτερεύει πολὺ τὴν ποιότητα αὐτοῦ, ὡς ἐπίσης χειροτερεύει αὐτὴν καὶ ἡ αἰφνιδία μεταβολὴ τῆς θερμοκρασιας.

Μεγίστην ἐπίδρασιν περαιτέρω κέκτηται καὶ ἡ ἀσθένεια τοῦ ζῴου. Γάλα ἀσθενούντων ζῴων ἔχει τελείως ἀνώμαλον σύστασιν.

Διατήρησις. Τὸ γάλα λόγῳ τῆς συστάσεως αὐτοῦ ὑπόκειται ταχύτατα εἰς ἀποσύνθεσιν, διὸ καὶ πρέπει νὰ ἀποκλείωνται αἱ αἰτίαι αἱ ἐπιφέρουσαι αὐτήν. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον πρέπει τὸ γάλα νὰ ἀμέλγεται μεθ' ὅσον τὸ δυνατὸν μεγαλυτέρας καθαριότητος καὶ ἀμέσως μετὰ τὴν ἄμελξιν νὰ ψύχεται. Ἐπειδὴ ὅμως καὶ τὸ κατὰ τὸν δυνατὸν ἀσηπτικώτερον τρόπον ἀμελχθὲν γάλα δύναται νὰ ὑποστῇ ἀποσύνθεσιν, διὰ τοῦτο πρέπει μόλις παραλαμβάνεται ἐν τῷ οἴκῳ νὰ βράζεται ἀμέσως, διότι οὕτω θανατοῦνται ἐν ὅλῳ τὰ βακτήρια τῆς γαλακτικῆς ζυμώσεως καὶ ἐν μέρει οἱ λοιποὶ μικροοργανισμοί.

Ἐπειδὴ ὁ βρασμὸς τοῦ γάλακτος ἐπηρεάζει τὴν γεῦσιν αὐτοῦ καὶ ἀφ' ἑτέρου εἶναι δυνατὴ ἡ θανάτωσις τῶν βακτηρίων καὶ εἰς χαμηλοτέραν θερμοκρασίαν, μὴ ἀλλοιοῦσαν τὴν γεῦσιν τοῦ γάλακτος, διὰ τοῦτο χρησιμοποιεῖται ἡ καλουμένη *παστερίωσις* (ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ μεγάλου Γάλλου σοφοῦ Pasteur), καθ' ἣν ἡ γεῦσις τοῦ γάλακτος οὐδόλως μεταβάλλεται. *Παστεριωμένον γάλα* καλεῖται τὸ πρὸς θανάτωσιν τῶν ζωσῶν μορφῶν τῶν μικροργανισμῶν εἰς σχετικῶς χαμηλὴν θερμοκρασίαν, (60—80°) θερμανθὲν γάλα, ἐνῷ *ἀποστειρωμένον γάλα* εἶναι τὸ εἰς ὑψηλοτέρας τῶν 100° θερμοκρασίας θερμανθέν, εἰς ὃ ἔχει ἐπέλθει θανάτωσις οὐχὶ μόνον τῶν ζωσῶν μορφῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν λιαν ἀνθεκτικῶν σπορίων τῶν μικροργανισμῶν.

Μέσα συντηρήσεως, ὡς τὰ θειώδη ἅλατα, τὰ βορικά, τὰ σαλικυλικὰ κλπ., ἐλάχιστα χρησιμοποιοῦνται διὰ τὸ γάλα και δὴ λάθρα, ὡς ἀπαγορευόμενα ὑπὸ τῶν νομοθεσιῶν τῶν διαφόρων κρατῶν. Σχετικῶς μεγαλυτέραν σημασίαν κέκτηνται τὸ ὑπεροξείδιον τοῦ ὑδρογόνου καὶ ἡ φορμαλδεΰδη, ἅτινα ὅμως ἐπισης ἀπαγορεύονται.

Ἐπίσης ἡ χρησιμοποίησις ὀξίνου ἢ οὐδετέρου ἀνθρακικοῦ νατριου πρὸς ἐπαναφορὰν ὀξυνισθέντος γάλακτος εἰς τὴν ἀρχικήν του κατάστασιν θεωρεῖται ὡς νοθεία. Κατὰ τὸν βρασμὸν τοιούτου γάλακτος, λόγῳ τῆς παρουσίας ἀλκαλικῶν ἑνώσεων, ἐπέρχεται πλήρης καταστροφὴ των ἐνυπαρχουσῶν βιταμινῶν. Ὁ μᾶλλον ἄψογος τρόπος τῆς διατηρήσεως τοῦ γάλακτος εἶναι ἡ ταχεῖα ψῦξις τοῦ νεωστὶ ἀμελχθέντος μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν ἀκαθαρσιῶν καὶ ἡ διατήρησις ἐν ψυχρῷ μέχρι τῆς χρησιμοποιήσεως αὐτοῦ. Διὰ τῆς ψύξεως δὲν θανατοῦνται οἱ διάφοροι μικροργανισμοί, ἀλλ' ἀναστέλλεται ἡ ζωϊκὴ αὐτῶν δρᾶσις.

Ἐλαττώματα τοῦ γάλακτος. Τὸ γάλα δεικνύει ἐπίσης ἀνωμάλους ἐξωτερικὸς ἰδιότητας, τοῦτο δὲ ὀφείλεται εἴτε εἰς ἀσθενείας του γαλακτοφόρου ζῴου εἴτε εἰς τὴν ἀνάπτυξιν μικροργανισμῶν.

Οὕτως ἐνίοτε τὸ γάλα παρουσιάζει ἐρυθρὸν χρῶμα, εἴτε ἀμέσως μετὰ τὴν ἄμελξιν, ὁπότε ἡ χρῶσις ὀφείλεται εἰς αἷμα ἐξ ἀσθενειῶν τῶν μα-

Digitized by Google

στῶν, εἴτε μετὰ μακροτέραν παραμονὴν τοῦ γάλακτος, ὁπότε ὀφείλεται εἰς μικροργανισμούς, οἵτινες διασπῶσι τὰ συστατικὰ αὐτοῦ σχηματιζομένων ὡς προϊόντων διασπάσεως ἐρυθρῶν χρωστικῶν. Ὁ σπουδαιότερος ἐκ τῶν τοιούτων μικροργανισμῶν εἶναι ὁ Bacillus prodigiosus.

Ἐνίοτε τὸ γάλα ἔχει ἀνώμαλον ἁλατοῦχον γεῦσιν καὶ εἰς τὴν τέφραν αὐτοῦ ὑπερισχύει τὸ μαγειρικὸν ἅλας. Ἡ ἀνωμαλία αὕτη προέρχεται ἐξ ἀσθενείας τοῦ μαστοῦ τοῦ ζῴου. Ἐπίσης εἰς ἀσθένειαν τοῦ ζῴου ὀφείλεται ἡ σεμιδαλοειδὴς ἢ ἀμμώδης σύστασις, ὀφειλομένη εἰς παρουσίαν ἀδιαλύτων τεμαχιδίων.

Ἕτερον ἐλάττωμα τοῦ γάλακτος εἶναι ἡ ἰξώδης ἢ ἰνώδης σύστασις, δι' ἧς ὅλον τὸ γάλα μετατρέπεται εἰς ἰξώδη μᾶζαν. Ἡ ἀλλοίωσις αὕτη ὀφείλεται εἰς ὁλόκληρον τάξιν βακτηρίων.

Περαιτέρω παρατηροῦνται κυανοῦν γάλα, πικρὸν γάλα, γάλα μὲ ὀσμὴν καὶ γεῦσιν καέντος γάλακτος, μὴ πηγνύμενον γάλα, μὴ ὀξινίζον, μὴ ἀποβουτηρούμενον ἢ μὴ ἀποκορυφούμενον, τυρῶδες κλπ. Πᾶσαι αἱ ἀνωτέρω ἀνωμαλίαι ὀφείλονται εἰς τὴν ὕπαρξιν ἢ ἀπουσίαν μικροργανισμῶν.

Διάφορα εἴδη τοῦ γάλακτος. Τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα ἀφορῶσι γενικῶς τὸ γάλα τῶν διαφόρων θηλαστικῶν, ἀλλὰ καὶ κυρίως τὸν κύριον τύπον τοῦ γάλακτος, ἤτοι τὸ γάλα τῆς ἀγελάδος. Ἐν τοῖς ἑπομένοις θὰ ἐκθέσωμεν τὰς ἰδιαζούσας ἰδιότητας ἑνὸς ἑκάστου ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων διὰ τὴν θρέψιν τοῦ ἀνθρώπου εἰδῶν γάλακτος.

Γάλα γυναικός. Τὸ γάλα τοῦτο κατὰ τὴν χημικὴν σύστασιν διαφέρει σημαντικῶς τοῦ γάλακτος ἀγελάδος. Ἡ περιεκτικότης αὐτοῦ εἰς λίπος κυμαίνεται μεταξὺ λίαν εὐρέων ὁρίων. Ἡ γαλακτωματοειδὴς κατάστασις τοῦ λίπους εἶναι συνήθως ἁδρομερεστέρα καὶ τὸ συνολικὸν λεύκωμα εἶναι ὀλιγώτερον. Περαιτέρω περιέχει πολὺ ὀλιγωτέραν καζεΐνην καὶ πολὺ περισσότερον κυρίως λεύκωμα ἢ τὸ γάλα ἀγελάδος. Σχετικῶς ἐπίσης πρὸς τὸ γάλα ἀγελάδος ἔχει πολὺ περισσότερον γαλακτοσάκχαρον καὶ πολὺ ὀλιγωτέραν τέφραν (ἀνόργανα συστατικά). Τὸ γάλα τῆς γυναικὸς ἔχει κατὰ τὸν König κατὰ μέσον ὅρον πολλῶν ἀναλύσεων τὴν ἀκόλουθον ἑκατοστιαίαν σύστασιν:

Ὕδωρ	88 %
Ξηρὸν ὑπόλειμμα	12 %
Συνολικὰς ἀζωτούχους ὕλας	1,71 %
Ἀλβουμίνην καὶ γλοβουλίνην	1,03 %
Καζεΐνην	0,68 %
Λίπος	3,56 %
Γαλακτοσάκχαρον	6,47 %
Τέφραν	0,19 %

Λόγῳ τῆς διαφόρου ταύτης συστάσεώς του τὸ γάλα γυναικὸς κατὰ τὴν προσθήκην ὀξέων πήγνυται ἄλλως ἢ τὸ γάλα τῆς ἀγελάδος· ἤτοι ἀντὶ νὰ πήγνυται σχηματιζομένων μεγάλων νιφάδων, σχηματίζει λεπτοτάτας νιφάδας, ἕνεκα δὲ τοῦ λόγου τούτου, κατὰ τοὺς παιδιάτρους, εἶναι μᾶλλον εὔπεπτον ὑπὸ τῶν παιδίων. Ἐπίσης καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὴν σύστασιν τῆς τέφρας, εἰς τὸ γάλα γυναικὸς ἔχομεν μεγαλυτέρας ποσότητας καλίου, νατρίου καὶ μαγνησίου καὶ μικροτέρας ἀσβεστίου, περιέχει δὲ τοῦτο αἰσθητῶς περισσότερον χλώριον καὶ ὀλιγώτερα φωσφορικὰ ἅλατα.

Γάλα ἀγελάδος. Περὶ τοῦ γάλακτος τούτου, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸν κύριον τύπον τοῦ γάλακτος, ἐξεθέσαμεν ἀρκετὰ ἐν τῷ γενικῷ μέρει καὶ ἑπομένως περιοριζόμεθα ἐνταῦθα εἰς τὸ νὰ ἀναφέρωμέν τινα περὶ τῆς συστάσεως τοῦ παρ' ἡμῖν παραγομένου τοιούτου.

Κατὰ παλαιοτέραν μελέτην τοῦ καθηγητοῦ Γ. *Ματθαιοπούλου*, τὸ γάλα ἀγελάδος παρουσιάζει παρ' ἡμῖν τὴν ἀκόλουθον μέσην σύστασιν:

Εἰδικὸν βάρος εἰς 15°	1,03185
Συστατικὰ ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν φυσικοῦ γάλακτος:	
Ὕδωρ	87,6961
Ξηρὸν ὑπόλειμμα εἰς 105°	12,3039
Ἄζωτον	0,5421
Ἀζωτοῦχοι ὗλαι	3,4634
Καζεΐνη	2,9413
Ἀλβουμίνη	0,4789
Λίπος	3,5574
Γαλακτοσάκχαρον	4,4802
Τέφρα	0,7180

Διὰ τὸν ἔλεγχον τοῦ γάλακτος γενικῶς ἀρκούμεθα συνήθως εἰς τὸν προσδιορισμὸν τοῦ εἰδικοῦ βάρους, τοῦ λίπους, τῶν ἀζωτούχων ὑλῶν καὶ τοῦ ἐλευθέρου λίπους ξηροῦ ὑπολείμματος, κατὰ νεωτέρας δὲ ἐρεύνας τοῦ Κεντρικοῦ χημικοῦ ἐργαστηρίου τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν τὰ συστατικὰ ταῦτα διὰ τὸ παρ' ἡμῖν γάλα ἀγελάδος κυμαίνονται μεταξὺ τῶν ἑξῆς ὁρίων:

Εἰδικὸν βάρος	1,028—1,034
Λίπος	3,53 —4,96 %
Ἀζωτοῦχοι ὗλαι	3,25 —3,74 %
Ἄνευ λίπους ξηρὸν ὑπόλοιπον	8,52 —9,06 %

Γενικῶς δὲ δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι εἰς τὸ κανονικὸν γάλα ἀγελάδος ἡ σχέσις μεταξὺ ἀζωτούχων ὑλῶν καὶ λίπους πρέπει νὰ εἶναι ὡς 100:110.

Γάλα αἰγός. Τὸ γάλα τοῦτο ὡς πρὸς τὴν σύστασιν αὐτοῦ παρουσιάζει μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς τὸ τῆς ἀγελάδος, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι εἶναι πλουσιώτερον εἰς λίπος καὶ ἀλβουμίνην. Συνήθως εἶναι ὀλίγον ὑποκιτρίνως κεχρωσμένον καὶ παρουσιάζει ποιάν τινα ἀρωματικὴν καὶ ἁλατοῦχον γεῦσιν. Ἡ ἰδιάζουσα αὕτη γεῦσις εἶναι ἠπιωτέρα ὅταν τὰ ζῷα ζῶσιν ἐν ἐλευθέρᾳ καταστάσει ἢ ὅταν παραμένωσιν ἐν τῷ σταύλῳ. Τὸ παρ' ἡμῖν γάλα αἰγὸς ἔχει διὰ τὰ σπουδαιότερα συστατικὰ τὴν ἀκόλουθον σύστασιν:

Εἰδικὸν βάρος	1,0293—1,0370
Λίπος	4,27 — 5,78 %
Ἄνευ λίπους ξηρὸν ὑπόλοιπον	9,40 —10,72 %

Γάλα προβάτου. Τὸ γάλα τοῦτο διαφέρει τῶν προηγουμένων (ἀγελάδος καὶ αἰγὸς) κατὰ τὸ ὅτι εἶναι αἰσθητῶς πλουσιώτερον εἰς στερεὰ συστατικά, ἤτοι λίπος κυρίως καὶ λεύκωμα, καὶ ἔχει ἀντίδρασιν μᾶλλον ἀσθενῶς ὀξίνην. Τὸ λίπος δὲ τοῦ γάλακτος τούτου, κατὰ τὰς ἡμετέρας παρατηρήσεις, εἶναι πλουσιώτερον τοῦ τῆς ἀγελάδος εἰς πτητικὰ ἀδιάλυτα εἰς τὸ ὕδωρ λιπαρὰ ὀξέα.

Τὸ παρ' ἡμῖν γάλα προβάτου ἔχει διὰ τὰ συνηθέστερα προσδιοριζόμενα συστατικὰ τὴν ἀκόλουθον σύστασιν:

Εἰδικὸν βάρος	1,031—1,039
Λίπος	6,58— 7,50 %
Ἄνευ λίπους ξηρὸν ὑπόλειμμα	9,80—11,79 %

Νοθεῖαι. Τὸ γάλα τοῦ ἐμπορίου πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἀναφερθεισῶν ἐκ φύσεως προερχομένων ἀνωμαλιῶν καὶ ἐλαττωμάτων, ὑπόκειται καὶ εἰς τοιαῦτα ἐπιγενῶς ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἀπάτης καὶ αἰσχροκερδείας. Νοθεῖαι εἶναι κυρίως αἱ ἑξῆς:

1) Προσθήκη ὕδατος.

2) Μεγαλυτέρα ἢ μικροτέρα ἀφαίρεσις τοῦ λίπους (βουτύρου) ἢ προσθήκη ἀποβουτυρωμένου γάλακτος εἰς κανονικὸν τοιοῦτον.

3) Σύγχρονος ἀποβουτύρωσις καὶ προσθήκη ὕδατος.

Περαιτέρω θεωροῦνται ὡς νοθεῖαι:

4) Ἡ προσθήκη μέσων διατηρήσεως (ὡς λ. χ. ὀξίνου καὶ οὐδετέρου ἀνθρακικοῦ νατρίου, βορικοῦ ὀξέος, σαλικυλικοῦ ὀξέος, βενζοϊκοῦ ὀξέος καὶ τῶν ἁλάτων αὐτῶν, φορμαλδεΰδης κλπ.).

5) Ἡ προσθήκη χρωστικῶν ὑλῶν.

6) Ἡ ὑπερβολικὴ ἀκαθαρσία.

Ἐξέτασις τοῦ γάλακτος. Πλήρης ἐξέτασις τοῦ γάλακτος, δηλαδὴ προσδιορισμὸς ὅλων τῶν καθ' ἕκαστα συστατικῶν αὐτοῦ σπανιώτατα ἐπιτελεῖται καὶ δὴ μόνον ὅταν πρόκειται περὶ λεπτῶν φυσιολογικῶν ἢ διαιτολογικῶν ζητημάτων, τῆς συνήθους ἐξετάσεως περιοριζομένης εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς τυχὸν νοθεύσεως αὐτοῦ.

Οἱ δὲ ἐκτελούμενοι προσδιορισμοὶ εἶναι:

α) Ἀπαραίτητοι: 1) Τὸ εἰδικὸν βάρος εἰς 15°. 2) Τὸ ποσὸν τοῦ λίπους. 3) Τὸ ξηρὸν ὑπόλειμμα. 4) Τὸ ἐν τῷ ξηρῷ ὑπολείμματι ποσὸν τοῦ λίπους. 5) Τὸ ποσὸν τοῦ ἐλευθέρου λίπους ξηροῦ ὑπολείμματος.

β) Ἐν ἀνάγκῃ: 6) Τὸ εἰδικὸν βάρος τοῦ ὀροῦ. 7) Ὁ δείκτης διαθλάσεως τοῦ ὀροῦ. 8) Τὸ ποσὸν τῶν ἀνοργάνων ἁλάτων τοῦ γάλακτος. 9) Τὰ ἀνόργανα ἅλατα τοῦ ὀροῦ. 10) Ποιοτικὴ ἀνίχνευσις τοῦ νιτρικοῦ ὀξέος.

Ἐνίοτε χρειάζεται καὶ ὁ προσδιορισμὸς τοῦ ποσοῦ τῶν ἀκαθαρσιῶν καὶ ἡ ὀξύτης τοῦ γάλακτος. Περαιτέρω ἔστιν ὅτε κέκτηται σημασίαν καὶ ὁ προσδιορισμὸς τῆς νωπότητος (διὰ προσθήκης ἀλκοόλης), ὁ καθορισμὸς τοῦ ἐὰν ἔχῃ βρασθῆ ἢ ὄχι, ὡς καὶ ἡ ἀνίχνευσις τῶν μέσων συντηρήσεως, τῶν χρωστικῶν ὑλῶν καὶ τῆς σακχάρεως.

Οἱ ἀνωτέρω προσδιορισμοὶ ἐκτελοῦνται κατὰ τὰς εἰς τὰ εἰδικὰ συγγράμματα ἀναφερομένας μεθόδους. Ἡ βακτηριολογικὴ ἐξέτασις τοῦ γάλακτος εἶναι ἔργον εἰδικοῦ μικροβιολόγου.

Παρ' ἡμῖν ἡ πώλησις τοῦ γάλακτος ἐπιτρέπεται ὑπὸ τοὺς κατωτέρω ὅρους (συμφώνως πρὸς σχετικὴν ἐγκύκλιον τοῦ Κεντρικοῦ Χημικοῦ Ἐργαστηρίου):

Τὸ γάλα πρέπει νὰ συλλέγεται μετὰ προσοχῆς καὶ νὰ μὴ περιέχῃ πῦαρ.

Ἀναλόγως τοῦ ζῴου ἐξ οὗ λαμβάνεται τὸ γάλα διακρίνονται κυρίως τὰ ἑξῆς εἴδη: 1) Γάλα ἀγελάδος. 2) Γάλα προβάτου. 3) Γάλα αἰγός. 4) Γάλα βουβάλου. Κατὰ τὴν προσφορὰν ἢ πώλησιν πρέπει ὑποχρεωτικῶς νὰ δηλοῦται τὸ εἶδος τοῦ γάλακτος.

Κατεργασίαι κανονικαὶ εἶναι ἡ διήθησις καὶ ἡ ψῦξις. Κατεργασίαι προαιρετικαί, αἵτινες πρέπει νὰ δηλοῦνται εἰς τὸν ἀγοραστήν, εἶναι ἡ παστερίωσις καὶ ἡ ἀποστείρωσις.

Ἐπὶ τῶν δοχείων ἐντὸς τῶν ὁποίων φέρεται γάλα παστεριωμένον ἢ ἀποστειρωμένον πρέπει νὰ ἀναγράφεται ἡ ἡμερομηνία τῆς παστεριώσεως ἢ ἀποστειρώσεως. Τὰ πώματα τῶν φιαλῶν ἐν αἷς προσφέρεται τὸ τοιοῦτον γάλα πρέπει νὰ εἶναι ἄθικτα.

Ἀπαγορεύεται ἡ προσφορὰ καὶ ἡ πώλησις:

1) Γάλακτος ληφθέντος βραχὺ πρὸ ἢ μετὰ τὸν τοκετόν, ἐφ' ὅσον βραζόμενον πήγνυται ἢ ἐφ' ὅσον ἡ ὄψις, ἡ ὀσμὴ καὶ ἡ γεῦσις αὐτοῦ δὲν εἶναι αἱ τοῦ κανονικοῦ γάλακτος.

2) Γάλακτος προερχομένου ἐκ ζῴων πασχόντων ὡρισμένας νόσους ἢ λαβόντων ὡρισμένα φάρμακα, συμφώνως πρὸς τὰς ὑπαρχούσας ἀστυνομικὰς διατάξεις, κατὰ τὰς ὑποδείξεις τοῦ Ἰατροσυνεδρίου.

3) Γάλακτος δυσόσμου, κεχρωσμένου, ἰξώδους ἢ πικροῦ.

4) Γάλακτος περιέχοντος τόσην ἀκαθαρσίαν, ὥστε ἥμισυ ἕως ἓν λίτρον αὐτοῦ μετὰ ἠρεμίαν ἡμισείας ὥρας ἐν ὑαλίνῳ κυλίνδρῳ διαμέτρου περίπου τοῦ ἡμίσεος τοῦ ὕψους τῆς στιβάδος τοῦ γάλακτος νὰ καταλίπῃ σαφῶς ἀντιληπτὸν ἵζημα.

5) Γάλακτος φερομένου εἰς δοχεῖα ἐκ χαλκοῦ, ψευδαργύρου, ὀρειχάλκου ἢ ξύλου, ἐξ οὗ δύναται νὰ προσλάβῃ ξένας ὕλας, ὡς καὶ εἰς δοχεῖα μὴ καλῶς ἐπικασσιτερωμένα.

6) Γάλακτος περιέχοντος ξένας ὕλας, εἰδικώτερον δὲ ὕδωρ, πάγον ἢ μέσα συντηρήσεως, ὡς καὶ σόδαν.

7) Γάλακτος μεμιγμένου μετὰ παρεσκευασμένου γάλακτος ἐκ κόνεως γάλακτος, δισκίων γάλακτος, συμπεπυκνωμένου γάλακτος ἢ ὁπωσδήποτε συντηρημένου γάλακτος.

8) Γάλακτος ἀναμεμιγμένου μετὰ γάλακτος ἄλλων ζῴων.

9) Γάλακτος ἀποκορυφωμένου ἢ ἀποβουτυρωμένου.

Κατὰ τὴν λιανικὴν πώλησιν ἐκ μεγάλων δοχείων πρέπει πρὸ πάσης λήψεως γάλακτος νὰ ἀναδεύηται τοῦτο καλῶς.

Τὰ δοχεῖα, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἢ ἐντὸς τῶν ὁποίων παραδίδεται τὸ γάλα εἰς τὸν καταναλωτήν, πρέπει νὰ φέρουν δι' ἀνεξιτήλων γραμμάτων ἐπιγραφὴν δηλοῦσαν τὸ εἶδος τοῦ γάλακτος. Ἐπὶ κλειστῶν δοχείων φερομένων ἐπὶ ἁμαξίων ἡ δήλωσις αὕτη πρέπει νὰ ἀναγράφηται ἄνωθεν τῶν κρουνῶν. Ἐὰν τὸ γάλα προσφέρεται ἐντὸς φιαλῶν, ἡ τοιαύτη δήλωσις θὰ γίνηται δι' ἐντύπων ἐπικολλημένων ἐπ' αὐτῶν.

Γάλα ἀποκορυφωμένον ἢ ἀποβουτυρωμένον, οὐχὶ δὲ καὶ νερωμένον, οὗτινος ἡ ὁπωσδήποτε χρῆσις ὡς τροφίμου ἀπαγορεύεται, φυλασσόμενον ἐν τοῖς καταστήμασι πρὸς παρασκευὴν γλυκισμάτων, τσουρεκίων καὶ τῶν τοιούτων, πρέπει νὰ ἀρωματίζεται δι' ἀνθονέρου ἢ βανίλλης ἢ οὐσίας λεμονίου ἢ ἄλλου τινὸς ἀναλόγου ἀρώματος. Παρόμοιον γάλα φυλασσόμενον πρὸς παρασκευὴν γιαούρτης ἢ τυροῦ πρέπει νὰ ἀρωματίζεται δι' οὐσίας λεμονίου ἢ διὰ φλοιῶν λεμονίων.

Ἀπαγορεύεται ἡ πώλησις γάλακτος περιέχοντος σάκχαριν, ἐκτὸς ἂν τοῦτο παρασκευάζεται ἐκ διατηρημένου γάλακτος, ὁπότε θὰ δηλοῦται τὸ τοιοῦτον ὡς κατωτέρω ἀναγράφεται.

Γάλα παρασκευαζόμενον ἐκ κόνεως ἢ ἐκ δισκίων γάλακτος ἢ ἐκ γάλακτος συμπεπυκνωμένου ἐπιτρέπεται νὰ πωλῆται μόνον ἐν ἰδιαιτέροις δοχείοις, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀναγράφεται εὐκρινῶς ὁ τρόπος τῆς παρασκευῆς. Ἐν τοῖς γαλακτοπωλείοις τοιοῦτον γάλα πρέπει νὰ προσφέρηται ἐντὸς χρωματιστῶν κυάθων ἢ κυάθων μετ' ἐντύπου ἐπιγραφῆς («γάλα διατηρημένον» κ.τ.ὅ.). Ἡ παρασκευὴ τοιούτου γάλακτος πρέπει νὰ εἶναι τοιαύτη, ὥστε τὸ λαμβανόμενον προϊὸν νὰ ἀνταποκρίνεται ὡς πρὸς τὸ λίπος καὶ τὸ ξηρὸν ὑπόλειμμα, ἀφαιρέσει τῆς τυχὸν περιεχομένης ζακχάρεως, πρὸς τὸ ἀρχικὸν γάλα.

Γαλα διατηρημένον. Καλοῦνται *γάλα συμπεπυκνωμένον* ἢ *γάλα τοῦ κυτίου* ἢ *γάλα εἰς κόνιν* (γαλακτόκονις) ἢ *γάλα εἰς δισκία* (γαλακτοπλακίδια) τὰ ἐκ τοῦ γάλακτος διὰ τῆς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μεγαλυτέρας ἐξατμίσεως τοῦ ὕδατος, τῇ προσθήκῃ καὶ καθαρᾶς ἐμπορικῆς σακχάρεως ἢ καὶ ἄνευ τοιαύτης, λαμβανόμενα προϊόντα. Πρὸς διατήρησιν τοῦ γάλακτος ἀπὸ μακροῦ ἤδη χρόνου ἐχρησιμοποιεῖτο ἡ συμπύκνωσις αὐτοῦ εἰς πυκνόρρευστον μᾶζαν, ἐσχάτως δὲ ἐπεκράτησε καὶ ἡ διὰ ξηράνσεως μετατροπὴ αὐτοῦ εἰς κόνιν. Ἅπαντα τὰ προϊόντα ταῦτα ἀποτελοῦσι διατηρήσιμον μορφὴν τοῦ γάλακτος.

Ἡ ἐπεξεργασία τοῦ γάλακτος πρὸς παρασκευὴν τοῦ *συμπεπυκνωμένου* τοιούτου ἐπιτελεῖται δι' ἐξατμίσεως τοῦ ὕδατος εἰς συσκευὰς κενοῦ καὶ μέχρις ὅτου παραμείνῃ τὸ ἓν τρίτον ἕως τὸ ἓν τέταρτον τοῦ ἀρχικοῦ ὄγκου τοῦ γάλακτος. Ἡ συμπύκνωσις γίνεται ἐν κενῷ, διότι ἄλλως διάφορα συστατικὰ τοῦ γάλακτος καὶ εἰδικώτερον τὸ γαλακτοσάκχαρον ἀποσυντίθενται ἐν μέρει καὶ παρέχουν δυσάρεστον γεῦσιν καὶ σκοτείνωσιν τοῦ χρώματος τοῦ προϊόντος. Ἡ προσθήκη τῆς σακχάρεως ἔχει σκοπὸν νὰ αὐξήσῃ τὸ διατηρήσιμον τοῦ προϊόντος. Συνήθως τὸ γάλα πρὸ τῆς συμπυκνώσεως ὁμοιογενοποιεῖται πρὸς ἀποφυγὴν μελλούσης ἀποκορυφώσεως τοῦ ἑτοίμου προϊόντος, ἐνίοτε δὲ τὸ γάλα ἀποβουτυροῦται πρῶτον, εἶτα συμπυκνοῦται, καὶ εἰς τὸ τέλος προστίθεται πάλιν τὸ ἀπομακρυνθὲν βούτυρον. Τὸ ὡς ἀνωτέρω παρασκευασθὲν συμπεπυκνωμένον γάλα συσκευάζεται εἰς λευκοσιδηρᾶ δοχεῖα. Τὸ μετὰ σακχάρεως παρεσκευασμένον εἶναι πυκνόρρευστος λευκὴ μᾶζα, δυναμένη νὰ διατηρηθῇ εἰς κλειστὰ δοχεῖα ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἀναλλοίωτος. Τὸ ἄνευ ζακχάρεως ἵνα διατηρηθῇ πρέπει μετὰ τὸ κλείσιμον τῶν δοχείων νὰ ἀποστειρωθῇ προσεκτικῶς. Διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς συμπυκνώσεως τοῦ γάλακτος ὑπάρχουσι πολλαὶ προνομιακῶς προστατευμέναι μέθοδοι.

Digitized by Google

Ἡ *κόνις τοῦ γάλακτος* λαμβάνεται διὰ πλήρους σχεδὸν ἐξατμίσεως τοῦ ὕδατος, ἐπιτελουμένης δι' εἰδικῶν μεθόδων ὧν κύριον μέλημα εἶναι ὅπως τὸ γάλα παραμείνῃ ὅσον τὸ δυνατὸν βραχύτερον χρονικὸν διάστημα εἰς ὑψηλὴν θερμοκρασίαν, καὶ τοῦτο ἵνα ἀποφευχθῇ ἡ ἀλλοίωσις τῶν συστατικῶν αὐτοῦ ὡς καὶ ἡ καταστροφὴ τῶν βιταμινῶν. Ἡ μᾶλλον ἐπικρατήσασα μέθοδος εἶναι ἡ τοῦ Γερμανοῦ μηχανικοῦ De Krause.

Ἡ συνηθεστέρα νοθεία τοῦ συμπεπυκνωμένου γάλακτος συνίσταται εἰς τὸ ὅτι τὸ λίπος τοῦ γάλακτος ἀφαιρεῖται ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει καὶ τὸ προϊὸν φέρεται εἰς τὴν κατανάλωσιν ὡς πλῆρες γάλα. Τὸ κατὰ οἱονδήποτε τρόπον συμπεπυκνωμένον γάλα πρέπει νὰ μὴ εἶναι σκοτεινῶς κεχρωσμένον καὶ νὰ μὴ ἔχῃ δυσάρεστον ὀσμὴν ἢ γεῦσιν.

Ἡ μέση σύστασις συμπεπυκνωμένου γάλακτος *μετὰ σακχάρεως*, πλήρους καὶ ἀποβουτυρωμένου, εἶναι κατὰ König ἡ ἑξῆς:

	Πλῆρες %	Ἀποβουτυρωμένον %
Ὕδωρ	23,1)	26,81
Ἀζωτοῦχοι ὗλαι	10,11	10,56
Λίπος	10,34	1,25
Γαλακτοσάκχαρον	14,84	13,93
Καλαμοσάκχαρον	3[illegible],70	45,20
Τέφρα	2,22	2,[illegible]5

Ἡ δὲ μέση σύστασις γάλακτος συμπεπυκνωμένου *ἄνευ ζακχάρεως* εἶναι ἐπίσης κατὰ König ἡ ἑξῆς:

	Πλῆρες %	Ἀποβουτυρωμένον %
Ὕδωρ	69,95	67,60
Ἀζωτοῦχοι ὗλαι	8,00	12,34
Λίπος	9,27	1,36
Γαλακτοσάκχαρον	10.88	15,74
Τέφρα	1.71	2,96

Ἡ μέση τέλος σύστασις γάλακτος εἰς κόνιν εἶναι κατὰ Tillmans ἡ ἀκόλουθος (%):

Ὕδωρ	3—4
Λίπος	25—29
Ἀζωτοῦχοι ὗλαι συνολικῶς	26,7)
Καζεϊνικὸν ἄζωτον	3,14
Ἄζωτον ἀλβουμίνης καὶ γλοβουλίνης	0,76
Ὑπόλοιπον ἄζωτον	0,31
Γαλακτοσάκχαρον ἄνυδρον	36,55
Τέφρα	5,87

Τὸ γάλα εἰς κόνιν πρὸς ἀποφυγὴν ἀποσυνθέσεως αὐτοῦ πρέπει νὰ διατηρῆται εἰς καλῶς ἐκλεισμένα δοχεῖα, εἰς ὁμοιομόρφου θερμοκρασίας ψυχροὺς χώρους καὶ κατὰ τὸ δυνατὸν ἀποφευγομένης τῆς ὑγρασίας.

Παρ' ἡμῖν ἡ προσφορὰ καὶ πώλησις τοῦ συμπεπυκνωμένου γάλακτος ἐπιτρέπεται ὑπὸ τοὺς ἑξῆς ὅρους (συμφώνως πρὸς σχετικὴν ἐγκύκλιον τοῦ Κεντρικοῦ Χημικοῦ Ἐργαστηρίου):

Κατεργασία κανονικὴ θεωρεῖται ἡ προσθήκη καθαρᾶς σακχάρεως.

Ἀπαγορεύεται ἡ χρησιμοποίησις οἱουδήποτε ἀντισηπτικοῦ.

Ἀπαγορεύεται ἡ προσφορά, ἡ ἔκθεσις πρὸς πώλησιν ἢ ἡ πώλησις ἀποβουτυρωμένου ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει γάλακτος διατηρημένου.

Ἀπαγορεύεται ἡ προσφορά, ἡ ἔκθεσις πρὸς πώλησιν ἢ ἡ πώλησις διατηρημένου γάλακτος ὑποστάντος οἱανδήποτε ἀλλοίωσιν.

Αἱ ἐπὶ τῶν κυτίων, δοχείων καὶ λοιπῶν συσκευῶν διατηρημένου γάλακτος ἐπιγραφαὶ πρέπει νὰ εἶναι συντεταγμέναι ἑλληνιστὶ ἢ τοὐλάχιστον καὶ ἑλληνιστί. Εἰς τὰς ἐπιγραφὰς αὐτὰς θὰ ἀναγράφεται τὸ εἶδος τοῦ γάλακτος, τὸ ποσὸν τοῦ ὕδατος ὅπερ πρέπει νὰ προστεθῇ ἵνα τὸ διατηρημένον γάλα προσλάβῃ τὴν σύστασιν, πλὴν τῆς σακχάρεως, ἁγνοῦ γάλακτος, τὸ ποσὸν τοῦ ὕδατος ὅπερ πρέπει νὰ προστεθῇ προκειμένου νὰ χρησιμοποιηθῇ τὸ γάλα διὰ βρέφη, ὁ τόπος τῆς παρασκευῆς καὶ τὸ ὄνομα τοῦ κατασκευαστοῦ ἀτόμου ἢ ἑταιρείας.
Σ. ΓΑΛΑΝΟΣ

—[ΥΓΙΕΙΝ.] Μεταξὺ τῶν ζωϊκῶν σιτίων τὸ γάλα καταλαμβάνει ἐπιφανῆ θέσιν, διότι ἐπὶ μὲν τῶν θηλαζόντων ἀποτελεῖ τὴν μόνην ἢ τὴν κυριωτάτην αὐτῶν τροφήν, ἐπὶ δὲ τῶν ἐνηλίκων χρησιμοποιεῖται ἐπίσης, ἀπαρτίζον ἐνίοτε οὐχὶ μικρὸν μέρος αὐτῆς. Ἐν τοῖς ἐντέροις ἀπορροφᾶται σχεδὸν τελείως· ὡς μόνη ὅμως τροφὴ τῶν ἐνηλίκων δὲν εἶναι ἐπαρκές, διότι καὶ 4 ἔτι λίτρα αὐτοῦ, ἅτινα ἄλλως τε δυσκόλως θ' ἀπερροφῶντο, δὲν περιέχουσι τὰς πρὸς τοῦτο ἀπαιτουμένας θερμίδας.

Μεγίστην σημασίαν διὰ τὴν ὑγείαν τῶν ἀνθρώπων ἔχουσιν αἱ ἀλλοιώσεις, ἃς ὑφίσταται τὸ γάλα καὶ αἵτινες δὲν εἶναι τι ἄλλο εἰμὴ ζυμώσεις καὶ δή: α') Ἡ *γαλακτικὴ ζύμωσις*, καθ' ἣν ἐν τῷ γαλακτοσακχάρῳ παράγεται γαλακτικὸν ὀξύ, ἐπιφέρον πῆξιν τῆς τυρίας. Εἰς τὴν ἐπέλευσιν τῆς τοιαύτης ζυμώσεως συντελοῦσι πολλὰ εἴδη μικροβίων, κατὰ πρώϊστον μὲν λόγον ὁ *γαλακτικὸς στρεπτόκοκκος* (Streptococcus lactis), εἶτα δὲ σειρὰ ὅλη βακτηριδίων, ὡς τὸ *βακτηρίδιον τοῦ γαλακτικοῦ ὀξέος* (Bacillus acidi lactici), τὰ *μακρὰ γαλακτικὰ βακτηρίδια* κλπ. (τῶν τελευταίων συντελούντων κυρίως πρὸς ζύμωσιν τῶν προϊόντων τῆς γαλακτοκομίας, δηλαδὴ τυροῦ, γιαουρτίου καὶ ἄλλων). β') Ἡ *βουτυρικὴ ζύμωσις*, ἐκδηλουμένη ὑπὸ τῆς ἰδιαζούσης ὀσμῆς τοῦ βουτυρικοῦ ὀξέος καὶ τῆς ἐκλύσεως ὑδρογόνου. Ἐπέρχεται αὕτη ἂν τὸ γάλα διατηρηθῇ ἄβραστον ἐπὶ πλείονας ἡμέρας καὶ ὀφείλεται εἰς τὰ πάντοτε ἐν τῷ γάλακτι ὑπάρχοντα βουτυρικὰ βακτηρίδια, ὧν τὰ πλεῖστα εἶναι ἀναερόβια. γ') Ἡ *βλεννώδης ζύμωσις*, καθ' ἣν τὸ γάλα καθίσταται βλεννῶδες κλπ. Ἐπίσης ἐν τῷ γάλακτι ὑπάρχουσι πλεῖστα ἄλλα εἴδη μικροβίων, ὡς τὸ χορτοβακτηρίδιον (ὅπερ καθίσταται καὶ ἐπικίνδυνον εἰς τὰ βρέφη πολλάκις λόγῳ τῆς ἰσχυροτάτης τοξίνης ἣν ἐκκρίνει), τὸ κυανογόνον βακτηρίδιον (ὅπερ καθιστᾷ τὸ γάλα κυανοῦν), τὸ ἐρυθρογόνον βακτηρίδιον, τὸ φίδιον τοῦ γάλακτος κλπ. Τὸ πλῆθος τοῦτο τῶν μικροβίων εἰσπίπτει ἐντὸς τοῦ γάλακτος κατὰ πλείστους τρόπους, ἐν αὐτῷ δὲ πολλαπλασιάζονται τὰ μικρόβια τοσοῦτον ταχέως, ὥστε κατὰ γενομένας ἐρεύνας εὑρέθη ἀριθμὸς αὐτῶν 6 ἑκατομμ. κατὰ κυβ. ἑκατοστὸν γάλακτος. Δι' ὃ πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ λαμβάνωνται ὑγιεινά τινα μέτρα κατὰ τὴν ἄμελξιν, συλλογὴν καὶ διατήρησιν τοῦ γάλακτος. Ἡ ὕπαρξις πλειόνων τῶν 100.000 μικροβίων κατὰ κυβ. ἑκατ. γάλακτος δεικνύει ὅτι τοῦτο ἔχει διατηρηθῆ ἀκαταλλήλως ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἢ ἔχει ρυπανθῆ εἰς μέγαν βαθμὸν ὑπὸ κοπράνων κλπ.

Πολλάκις ἐξ ἄλλου παρετηρήθη, ὅτι διὰ τοῦ γάλακτος μετεδόθησαν τοῖς ἀνθρώποις λοιμώδεις νόσοι καὶ μάλιστα ὁ κοιλιακὸς τύφος, ὁ παράτυφος, ἡ δυσεντερία κλπ., ὅπερ ἰδίως συμβαίνει ὅταν ἐν τῷ γαλακτοκομείῳ ὑπάρχῃ ἀσθενὴς πάσχων ἐκ τῶν νόσων τούτων ἢ μικροβιοφόρος. Ἑτέρα νόσος δυναμένη νὰ μεταδοθῇ διὰ γάλακτος τῶν αἰγῶν εἶναι ὁ μελιταῖος πυρετός. Ἐπίσης διὰ τοῦ ἀβράστου γάλακτος δυνατὸν νὰ μεταδοθῇ ἐπίσης καὶ ἡ φυματίωσις.

Διὰ τοῦτο ἐπιβάλλεται ὅπως πρὸ τῆς πόσεως τὸ γάλα ὑποβληθῇ εἰς βρασμὸν ἐπὶ 5', καθ' ὃν ἀποκτείνονται ἅπαντα τὰ ἐν αὐτῷ μικρόβια παθογόνα καὶ μή. Καλὴ ὡσαύτως ἀποστειρωτικὴ μέθοδος εἶναι ὁ παστερισμός.
Κ. ΣΑΒΒΑΣ

—[ΑΠΟΚΡΥΦ.] Οἱ Ἑρμειακοὶ φιλόσοφοι ὠνόμασαν *γάλα* τὸν ὑδράργυρον διὰ τὴν ἐν τῇ ρευστότητι καὶ τῇ λευκότητι ὁμοιότητα αὐτοῦ πρὸς τὸ κοινὸν γάλα. Πρὸς τὴν ἑρμηνείαν αὐτὴν διαφωνεῖ ὁ Zachaire διακηρύττων ὅτι τὸ *γάλα* εἶναι μία τῶν ἐπιτεύξεων τοῦ σπαγυρικοῦ Coagule.

Ὁ Τεκτονισμὸς κατατάσσει αὐτὸ εἰς τὰ καθαρτήρια ὑγρὰ καὶ τὸ χρησιμοποιεῖ ἐν τοῖς ἐπιμνημοσύνοις τελεταῖς, ἐν αἷς διὰ γάλακτος τρὶς τὸ κενοτάφιον ραντίζεται.
Δ. Π. Κ.

—*γάλα καθαρτικὸν* [*Φαρμ.*]. Ἡ σκευασία αὕτη παρασκευάζεται διὰ τῆς μίξεως 10 μέχρις 60 γραμμαρίων μάννα μετὰ 200 γραμμαρίων γάλακτος κοινοῦ θερμοῦ. Χρησιμοποιεῖται ὡς καθαρκτικὸν εἰς τὰ παιδία, παρεχόμενον, ἀναλόγως τῆς ἡλικίας, ἐφάπαξ κατὰ τὴν πρωΐαν, νήστεως τοῦ ἀτόμου.
Μ. Ν. Κ.

— *γάλα ὀρέων* ἢ *ὀρεινὸν* (Bergmilch, Montmilch) [*Ὀρυκτολ.*]. Εἶδος γεηροῦ ἀσβεστολίθου εὐθρύπτου, κροκιδώδους, ἔχοντος ἀφὴν ἰσχνήν. Εἶναι κυρίως ἴζημα ἐξ ὑδάτων πηγῶν.
Γ. Κ. Γ.

— *γάλα παρθενικὸν* [*Φαρμ.*]. Σκευασία φαρμακευτικὴ ἀναγομένη εἰς τὰ καλλυντικὰ καὶ χρήσιμος πρὸς διατήρησιν τῆς δροσερότητος καὶ τῆς χροιᾶς τοῦ προσώπου· διὰ χρόνου ὅμως χρησιμοποιουμένη αὕτη ἐπιφέρει τὴν ἀποξήρανσιν τοῦ δέρματος. Παρασκευάζεται διὰ βάμματος βενζόης (teinture de benjoin) ἐντὸς ὕδατος ρόδων, προσθήκῃ ἐνίοτε ἐλαχίστου ποσοῦ κουμαρίνης. Τὸ παρθενικὸν γάλα δέον νὰ παρασκευάζηται προσφάτως πρὸς χρῆσιν.
Μ. Ν. Κ.

— *γάλακτος ἀποκορύφωσις*· βλ. ἀποκορύφωσις.

— *γάλακτος ἀποστείρωσις*· βλ. ἀποστείρωσις.

Γάλα [*Ἀστρον.*]. Ὀνομασία τοῦ Γαλαξίου (βλ. λ.) παρ' Ἀναξαγόρᾳ καὶ Ἀράτῳ.
Σ. Π.

Γαλαὰδ ἢ *Γαλααδῖτις* [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Χώρα *Γαλαὰδ* ἐν τῇ Γραφῇ ἀναφέρεται ἄλλοτε εἰς τὴν χώραν ὅλην, ἄλλοτε εἰς τὰ πρὸς βορρᾶν της ὄρη. Ἐξετείνετο ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Ἰαββὸκ ἐν τῇ Ὑπεριορδανίᾳ πρὸς Ν, ὥστε ὁ ποταμὸς ἦτο μεθόριος αὐτῆς πρὸς τὴν χώραν Βασάν. Φαίνεται ὅτι περιελάμβανε τὸς φυλὰς *Γὰδ* καὶ *Ρουβεὶμ* καὶ μέρος τῆς φυλῆς *Μανασσῆ*. Αἱ κυριώτεραι πόλεις της ἦσαν αἱ *Ραμὼθ*, *Ἰαζεὶρ* καὶ *Ἰαβές*. Πρὸς Β., ὅπου ἀναπτύσσεται τὸ μέγιστον πλάτος της, εἶχεν ὡραῖα δάση, πεδιάδας γονίμους καὶ βοσκὰς παχείας. Πρὸς Ν. ἦτο μὲν ἄδενδρος, ἀλλὰ γόνιμος καὶ μετὰ πολλῶν κρητιδικῶν λόφων. Περιώνυμα ἦσαν τὸ βάλσαμον καὶ τὰ ἀρωματικὰ της φυτά. Μετὰ τὴν εἰς Βαβυλῶνα αἰχμαλωσίαν τὸ ὄνομα ἔμεινεν, ἀλλὰ μόνον διὰ τὸ πρὸς τὴν Ἀραβίαν μεσημβρινὸν της μέρος. Τὸ ἄλλο ὠνομάσθη *Περαία* μὲ μεγαλυτέραν ἔκτασιν καὶ πρωτεύουσαν τὰ Γάδαρα (βλ. λ.). Ἐκ παρεξηγήσεως γραφικῶν τινων χωρίων ἐνομίσθη ὅτι ὑπῆρξε καὶ πόλις *Γαλαάδ*. Τὴν χώραν κατέκτησεν ὁ Μωυσῆς, ἔπειτα ὁ Σαούλ. Εἰς αὐτὴν δὲ κατέφυγον οἱ ὑπὸ τῶν Φιλισταίων νικηθέντες Ἰουδαῖοι καὶ ἐκεῖ ἀνηγορεύθη ὁ υἱὸς τοῦ Σαοὺλ Ἰσβάαλ (βλ. λ.) μέχρι τῆς προδοσίας τοῦ Ἄβνερ καὶ τῆς δολοφονίας τοῦ βασιλέως. Κατεκτήθη ὑπὸ τοῦ Δαμασκηνοῦ βασιλέως Βενχαδὰδ (βλ. λ.) καὶ κατεστράφη ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων τοῦ Τιγλατφαλασάρ.
Γ. Λ. Λ.

Γάλαβα [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Βρεττανίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίν. Ὁδοιπορικοῦ ὡς κειμένη παρὰ τὴν νοτίαν ὄχθην τῆς στομαλίμνης τοῦ Ἰτούνα. Τανῦν Kirkby Thore.
Σ.Ε.Λ.

Γαλάβριοι (οἱ) [*Ἀρχ.*]. Ἀρχαῖος λαὸς τῆς Ἰλλυρίας τοῦ ἔθνους τῶν Δαρδανίων, ὧν τὸ ὄνομα σχετίζεται πρὸς τὸ τῶν Καλαβρίων τῆς Ν. Ἰταλίας.

γαλαγᾶ (ἡ) [*Βοτ.*]. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *εὐφόρβιον ὁ παράλιος* (Euphorbium paralias).

γαλάγγη (ἡ) (Rhizoma Galangae) [*Φαρμ.*]. Τὸ ρίζωμα τοῦ φυτοῦ *ἀλπινία ἡ φαρμακευτικὴ* (Alpinia officinarum, Hanec) Εἰς τὸ ἐμπόριον διακρίνονται δύο ποικιλίαι ριζώματος γαλάγγης: τὸ *μικρόν*, ὅπερ εἶναι καὶ φαρμακευτικόν, καὶ τὸ *μέγα*, ὅπερ εἶναι καστανοκίτρινον καὶ προέρχεται ἐκ τοῦ φυτοῦ Alpinia Galaga Schwarz, τοῦ καλλιεργουμένου ἐν Ἰάβᾳ. Ἡ ὀσμὴ τοῦ ἐκ τοῦ φυτοῦ τούτου προερχομένου ριζώματος εἶναι ἤπιον ἀρωματική, ἡ δὲ γεῦσίς του δριμεῖα. Ἡ δρόγη ἐνέχει 0,5—1% αἰθερίου ἐλαίου, γαλαγγίνην, 5% ρητίνης, ἄμυλον, 0,6—0,8% καμφεριδῆς, 40% βασσορίνης, 8% γλισχράματος καὶ μεθυλαιθέρα τῆς γαλαγγίνης. Τὸ ρίζωμα ἀναγράφεται ὑπὸ μορφὴν κόνεως ἢ ἀφεψημάτων, ὡς εὐστόμαχον, ὡς καταπραϋντικὸν καὶ τέλος εἰς γαργαρίσματα, ὡς ἀντισηπτικὸν καὶ ἀπολυμαντικόν. Τὸ ρίζωμα γαλάγγης εἰσήχθη κατὰ τὸν Ζ' αἰῶνα εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν θεραπευτικὴν ὑπὸ τῶν Ἀράβων. Ἡ δρόγη αὕτη καλουμένη Khalanga προήρχετο κατὰ τὸν ζωγράφον Ibn-Khur-dalbah ἐκ Sila ἢ Hainan. Ὁ Marco Polo περιέγραψε τὴν δρόγην ὡς προϊὸν κινεζικόν, ὅπερ ἔφθασεν εἰς Εὐρώπην ἐξ Ἀνατολῆς. Κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα ὠνομάζετο Caringal.
Κ.Γ.Μ.

—*γαλάγγης ἔλαιον* [*Φαρμ.*]· βλ. γαλγαντέλαιον.

γαλαγγίνη (ἡ) (Galangin) [*Χημ.*]. Εἶναι ἓν τῶν συστατικῶν τῆς ρίζης γαλάγγης, ἀνταποκρινόμενον εἰς τὴν σύνθεσιν $C_{15}H_{10}O_5+H_2O$. Ἡ *γαλαγγίνη* ἀποτελεῖ πίνακας ἑξαγωνικούς, ἀνοικτοῦ κιτρίνου χρώματος ἢ κιτρινολεύκους βελόνας ἀδιαλύτους σχεδὸν ἐν ὕδατι, διαλυτὰς εἰς αἰθέρα καὶ ἀπόλυτον ἀλκοόλην, δυσκολώτερον δὲ εἰς χλωροφόρμιον καὶ βενζόλιον. Ἡ γαλαγγίνη διαλύεται εἰς τὰ ἀλκάλια μετὰ κιτρίνης χροιᾶς, ὡς καὶ εἰς πυκνὸν θειικὸν ὀξύ, δίδουσα φθοροῦχον διάλυμα, ἀποτελεῖ δὲ παράγωγον τῆς φλαβόνης καὶ δὴ τὴν 1, 3 διοξυφλαβονόλην.
Κ.Γ.Μ.

γαλάγος (ὁ) (Galago) [*Ζωολ.*]. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τετραχείρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *λεμουριδῶν*. Εἶναι πίθηκοι ἰθαγενεῖς τῆς Ἀφρικῆς καὶ διακρίνονται διὰ τὰ ἐπιμήκη ὀπίσθια ἄκρα των. Τὸ ἀνάστημα τῶν πιθήκων τούτων ποικίλλει ἀπὸ μεγέθους γαλῆς μέχρι μεγάλου μυός. Τὸ σῶμά των εἶναι κομψόν, εὐκίνητον, μὲ κεφαλὴν στρογγύλην, ὦτα μεγάλα, φοειδῆ, γυμνὰ τριχῶν καὶ ἀναδιπλούμενα κατὰ βούλησιν, αἱ θήλειαι ἔχουσι τέσσαρας μαστούς, δύο στηθιαίους καὶ δύο βουβωνικούς. Τὰ ζῷα ταῦτα ζῶσιν ἐπὶ τῶν δένδρων κρυπτόμενα κατὰ τὴν ἡμέραν μεταξὺ τῶν φυλλωμάτων

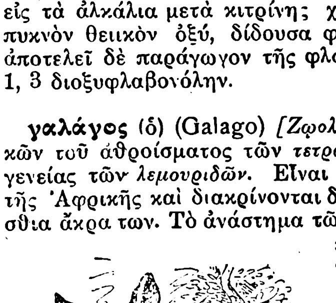
Γαλάγος ὁ σενεγάλιος.

καὶ ἐξερχόμενα κατὰ τὴν νύκτα πρὸς εὕρεσιν τῆς λείας των, ἥτις συνίσταται ἐξ ὀπωρῶν, ἐντόμων καὶ ᾠῶν πτηνῶν. Ζῶσι κατὰ μικρὰς ὁμάδας ἀποτελουμένας ἐξ 6—8 ζῴων. Ὁ χρωματισμὸς των γενικῶς εἶναι πυρρὸς ἀνοικτὸς ἢ σκοτεινός. Γνωστὰ 12 περίπου εἴδη διεσπαρμένα εἰς ὁλόκληρον τὴν Ἀφρικὴν καὶ τὴν νῆσον Μαδαγασκάρην. Κοινότερον εἶδος εἶναι ὁ *γαλάγος ὁ σενεγάλιος* (Galago senegalensis), ἀπαντῶν εἰς τὰ μεγάλα δάση τῆς Σενεγάλης.
Δ. Ν. Π.

γαλάγουσα (ἡ) (Galega) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐλλοβοκάρπων*. Εἶναι πόαι πολυετεῖς, ἰθαγενεῖς τῆς δυτικῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης. Τὸ γένος περιλαμβάνει ὀλίγα εἴδη, ὧν τινα καλλιεργούμενα πρὸς κόσμον. Γνωστότερον εἶναι *γαλάγουσα ἡ φαρμακευτικὴ* (Galega officinalis), ἰθαγενὴς τῆς Ἑλλάδος ἀπαντῶσα καὶ εἰς πάσας τὰς περὶ τὴν Μεσόγειον χώρας. Ζῷα τινα τρώγουν τοὺς νεαροὺς βλαστοὺς τοῦ φυτοῦ τούτου

Digitized by Google

ἀλλ' ἡ κατὰ κόρον βρῶσις ἐπιφέρει μερικὴν ἢ γενικὴν δηλητηρίασιν, ἰδίως εἰς τὰ πρόβατα, λόγῳ τῶν τοξικῶν οὐσιῶν ἃς ἐνέχει τὸ φυτὸν τοῦτο, ἐνίοτε δὲ ἐπιφέρει καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον. Δ. Ν. Π.

γαλαδερφός,—ή· ὁ ὁμογάλακτος ἀδελφός, τὸ τέκνον τῆς τροφοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὸ ὑπ' αὐτῆς γαλουχηθὲν ξένον τέκνον.

Γαλάδραι *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία πόλις τῆς Πιερίας (Μακεδονίας), ἧς τὸ ὄνομα προήρχετο ἢ ἐκ τοῦ φερομένου ἱδρυτοῦ αὐτῆς ἥρωος *Γαλάδρου*, υἱοῦ τοῦ Ἠμαθίου, ἢ ἐκ τοῦ παρ' αὐτὴν κειμένου ὄρους *Γαλάδρου*. Ὁ κάτοικος ἐλέγετο *Γαλαδραῖος* ἢ *Γαλαδρικός*.

Γαλάδρος. Υἱὸς τοῦ Ἠμαθίου, θεμελιωτὴς τῆς μακεδονικῆς πόλεως Γαλάδραι, ἀπὸ τοῦ ὁποίου καὶ τὸ ὄρος *Γάλαδρος* ὠνομάσθη (*Στέφ. Βυζ.* Γαλάδραι). ΙΑΚ. Χ. Δ.

γαλαζίδα (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *εὐφόρβιον τὸ χαλέπιον* (Euphorbium aleppica). Δ. Ν. Π

Γαλάζιον *[Γεωγρ.]*, κοιν. ***Γαλάτσι***. Πόλις καὶ λιμὴν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς (βορείας) ὄχθης τοῦ Δουνάβεως (διεθν. Galatz: πλάτ. 45° 25′ Β, μῆκ. 28°05′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2835: Delta of Danube), εὑρισκόμενος μεταξὺ τῶν ἐνδεικτικῶν στηλῶν τοῦ 79 καὶ τοῦ 83 μιλλίου ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ Σουλινᾶ, ὡς ἐπίσης καὶ τῶν συμβολῶν πρὸς τὸν Δούναβιν τοῦ Προύθου καὶ τοῦ Σερέτ, νοτίως δὲ τῆς ἰχθυοέσσης λίμνης Μπρότελ. Ὁ μείζων τῶν ποταμίων τῆς Ρουμανίας λιμένων, ἰδίως διὰ τὴν ἐξαγωγὴν σιτηρῶν κα' ξυλείας ἐν γένει, καταβιβαζομένης ἐκεῖ εἴτε ἀπὸ τῆς Δαλματίας καὶ τῆς Μπουκοβίνας σιδηροδρομικῶς, εἴτε ἀπὸ τῶν Καρπαθίων διὰ τοῦ ροῦ τοῦ Sereth, ἀμέσως ὡς μέσου μεταφορικοῦ χρησιμοποιουμένου. Ὁ τεχνητὸς λιμήν του ἀποτελεῖται ἐκ νηοδόχης ἐχούσης μῆκος 1600 ποδῶν, πλάτος 395, εὖρος στομίου 131 καὶ βάθος 16 ½ ἕως 19 ποδῶν· ἐπίσης δύο πλωτὰς δεξαμενὰς κρατικάς, τὴν μὲν διὰ πλοῖα ἕως 2200 τόννων, τὴν δὲ διὰ τοιαῦτα ἕως 400 τόν., καὶ γεράνους διὰ βάρη 10 ἕως 40 τόννων καὶ ἀνυψωτῆρα διὰ τὴν φόρτωσιν τῶν σιτηρῶν χωρητικότητος 25000 τόννων. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Ὁ πληθυσμὸς τῆς πόλεως, ἀπὸ 8.000 κατ., οὓς ἠρίθμει τῷ 1835, νῦν ἀνέρχεται εἰς 180.000, αὐξηθεὶς ἀποτόμως κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη συνεπείᾳ βελτιώσεως τῶν διὰ τοῦ Δουνάβεως συγκοινωνιῶν, αἵτινες κατέστησαν αὐτὴν οὐ μόνον μέγαν ποτάμιον λιμένα, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ θαλάσσιον. Διότι δι' ἐκτελεσθεισῶν ἐργασιῶν κατέστη δυνατὸς ὁ μέχρι τοῦ Γαλαζίου εἴσπλους ἀτμοπλοίων τοῦ ἀνοικτοῦ πελάγους μέχρι 5 000 τόν., συγχρόνως δ' εἶναι ἡ ἀφετηρία σιδηροδρομικῶν γραμμῶν πρὸς τὸ Ἰάσιον, τὴν Λεμβέργην καὶ τὸ Βουκουρέστιον. Οὕτω κατέστη ἡ ἐμπορικωτάτη καὶ πλουσιωτάτη πόλις τοῦ ρουμανικοῦ Δουνάβεως, συναγωνίζεται δὲ πρὸς ταύτην μόνον ἡ 15 χιλιόμετρα ΝΔ κειμένη Βραΐλα. Ἡ διὰ τοῦ ποταμοῦ ἀπόστασις ἐκ τῆς θαλάσσης (Εὐξείνου πόντου) εἶναι 180 χιλιόμ. Ἐν τῇ ἱστορίᾳ, τὸ Γαλάτσι ἀναφαίνεται ὡς νέα πόλις περὶ τὸ 1600. Ἕνεκα τῆς πρότερον παρὰ τὴν ρωσοτουρκικὴν μεθόριον θέσεώς της, κατέστη ἐπανειλημμένως θέατρον πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων κατὰ τοὺς μεταξὺ τῆς Ρωσίας καὶ Τουρκίας πολέμους. Οὕτω μεταξὺ τούτων ἐγένετο εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ Γαλαζίου τὸν Νοέμβριον τοῦ 1769 μάχη, μετὰ 20 δ' ἔτη (1789), ἡ πόλις ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν μοσχοβιτικῶν στρατευμάτων, ἀλλ' ἀνεκτήθη μετά τινας μῆνας ὑπὸ τῶν Τούρκων. Τῷ 1791 συνωμολογήθη ἐν Γαλαζίῳ ἡ μεταξὺ Ρωσίας καὶ Τουρκίας εἰρήνη. Ἡ ἐν Γαλαζίῳ ἑλληνικὴ κοινότης ἀπετέλεσεν ἕνα τῶν ζωτικωτέρων πυρήνων τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, διότι ἐνταῦθα συνεστήθη ἡ πρώτη Ἐφορεία ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἀρχίδαμος», τῆς ὁποίας τὰ τέσσαρα μέλη ἦσαν ὁ Δημήτριος Θέμελης ἐκ Πάτμου, ὁ Νικόλαος Γρυπάρης ἐκ Σίφνου, ὁ Δημήτριος Παπαγιαννόπουλος καὶ ὁ Σέργιος Πρασσᾶς. Ἐν Γαλαζίῳ ἐπίσης ἔμενεν ὁ Βασίλειος Καραβίας, ἐξ Ἰθάκης, ὅστις διορισθεὶς χιλίαρχος ὑπὸ τοῦ Ἀλεξ. Ὑψηλάντου ἐπέσπευσε τὴν κήρυξιν τῆς Ἐπαναστάσεως ἕνεκα ἀφορμῆς τυχαίου φόνου Τούρκου τινὸς ὑπό τινος τῶν ὀπαδῶν τοῦ Καραβία. Παρὰ τὴν διαταγὴν τοῦ Ὑψηλάντου ἐπετέθη ὁ Καραβίας τὴν νύκτα τῆς 5—6 Μαρτίου 1821 κατὰ τῆς ἐκεῖ τουρκικῆς φρουρᾶς, οὕτω δέ, διὰ τῆς σφαγῆς ταύτης καὶ πολλῶν ἄλλων Τούρκων, ἐδόθη ἐνταῦθα τὸ πρῶτον κήρυγμα τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Μετὰ τοῦτο ὁ Καραβίας ἔσπευσε νὰ ἑνωθῇ, ὡς εἶχε διαταγήν, μετὰ τοῦ Ὑψηλάντου, ὅστις ἤδη εἶχε διαβῆ τὸν Προῦθον, ἔμεινε δ' ὑπερασπιστὴς τῆς πόλεως ὁ Ἀθανάσιος Καρπενησιώτης μὲ ὀλίγους ὑπαρχηγοὺς καί τινα ποταμόπλοια.

Τὴν 12 Μαΐου ἐξώρμησε πρὸς ἀνάκτησιν τοῦ Γαλαζίου ὁ πασᾶς τῆς Βραΐλας Γιουσοὺφ μετὰ 4500 ἀνδρῶν καὶ πολλῶν ἐξωπλισμένων ποταμοπλοίων. Τὴν 13 Μαΐου συνήφθη κρατερὰ μάχη πρὸ τοῦ Γιουργέβου καὶ ἐπὶ τῆς πρὸς τὴν Βραΐλαν ὁδοῦ, καθ' ἣν ὁ Ἀθ. Καρπενησιώτης ἠμύνθη γενναιότατα κατὰ τοῦ πολυαρίθμου πεζικοῦ, ἱππικοῦ καὶ πυροβολικοῦ τῶν Τούρκων. Καίτοι δ' οὗτοι εἶχον ἐπικρατήσει ἐν τῷ ποταμῷ καὶ ἐπλευροκόπουν τὸν ἀρχηγόν, κατώρθωσεν οὗτος νὰ ἀποκρούσῃ πάσας τὰς κατὰ τοῦ κεντρικοῦ ὀχυρώματος ἐπιθέσεις τῶν Τούρκων, μέχρις οὗ ἐπῆλθε τὸ σκότος· τότε διασπάσας τοὺς περικυκλοῦντας αὐτὸν Τούρκους διέφυγεν εἰς τὴν νησῖδα τὴν ὁποίαν σχηματίζει ὁ Προῦθος κατὰ τὰς μετὰ τοῦ Δουνάβεως συμβολάς. Τὴν ἐπομένην οἱ Τοῦρκοι εἰσήλασαν εἰς τὴν πόλιν καὶ ἐκδικούμενοι τὰς σφαγὰς τοῦ Μαρτίου ἤρχισαν λεηλατοῦντες καὶ σφάζοντες ἐν τῇ πόλει, καταβαλόντες καὶ τὴν τελευταίαν ἄμυναν τὴν ὁποίαν ἀντέταξαν οἱ ἐντόπιοι Ἕλληνες, ὀχυρωθέντες ἐν τῷ ναῷ τῆς «Παναχράντου Μητρός».

Τῷ 1828, κατὰ τὸν τότε ρωσοτουρκικὸν πόλεμον, οἱ Ρῶσοι ἐνίκησαν παρὰ τὸ Γαλάζιον τοὺς Τούρκους, κατὰ δὲ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον τὸ Γαλάζιον, κείμενον πλησίον τῆς γραμμῆς τοῦ ρωσορρουμανικοῦ μετώπου τοῦ Σερέτου, ὑπέστη πολλὰ ἐκ τοῦ βομβαρδισμοῦ τοῦ γερμανοβουλγαρικοῦ πυροβολικοῦ. Τέλος, κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Οὐκρανίας, τῷ 1919, ἐν Γαλαζίῳ συνεκεντρώθη ὁ ὑποχωρήσας ἐξ Οὐκρανίας ἑλληνικὸς στρατός, ἐγκατεστάθησαν δ' ἐν αὐτῷ ἡ βάσις Ὀδησσοῦ, ἥτις μετωνομάσθη εἰς βάσιν Γαλαζίου, καὶ ἡ ἕδρα τοῦ Α′ Σώματος στρατοῦ. Ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς παρέμεινεν ἐνταῦθα ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου μέχρι τοῦ Ἰουλίου 1919, ὁπότε μετεφέρθησαν εἰς Σμύρνην καὶ τὰ τελευταῖα ἐν Ρουμανίᾳ ἑλληνικὰ τμήματα. Ἡ πόλις εἶναι ἐκτισμένη ἀμφιθεατρικῶς πρὸ τῶν ρείθρων τοῦ Δουνάβεως, διακρίνεται δ' ἡ κάτω παλαιὰ πόλις (ὑψόμ. ἐκ τῆς ἐπιφ. τῆς θαλάσσης 15 μ.) καὶ ἡ ἄνω νέα πόλις. Ἡ πρώτη εἶναι κακῶς ἐκτισμένη, μὲ οἰκίας πάσας σχεδὸν μονωρόφους καὶ ἀθλίας ὁδούς, ἡ ἄνω ὡραία μὲ ὄψιν τελείως εὐρωπαϊκήν, ἱδρυμένη ἐπὶ λόφου δεσπόζοντος τοῦ Δουνάβεως, ὁπόθεν ἁπλοῦται θαυμασία ἄποψις εἰς τὸ βορειοανατολικὸν τοῦτο ἄκρον τῆς Βαλκανικῆς. Ἐκ τῶν 26 ναῶν τῆς πόλεως διακρίνεται ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς τῶν καθολικῶν καὶ ὁ ἑλληνικὸς ναὸς τῆς *Μεταμορφώσεως*, κτίσμα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος· ἕτερος ἑλληνικὸς ναὸς εἶναι ὁ ἱστορικὸς τῆς «Παναχράντου Μητρός», ὁ ἀρχαιότερος τοῦ Γαλαζίου, κτισθεὶς τῷ 1647 ἐξ ὑλικῶν ληφθέντων ἐκ ρωμαϊκοῦ ὀχυρώματος τοῦ Τραϊανοῦ. Διακρίνεται διὰ τὴν ἰδιόρρυθμον ἀρχιτεκτονικὴν καὶ τὰς σειρὰς τῶν τυφεκηθρῶν, ἀπὸ τῶν ὁποίων οἱ Ἕλληνες τοῦ Γαλαζίου ἠμύνθησαν κατὰ τῶν Τούρκων τὸν Μάϊον τοῦ 1821.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς πόλεως δὲν εἶναι ὁμοιογενής, ἀλλ' ἀνάμικτος ἐκ Ρουμάνων, Ἑλλήνων, Γερμανῶν, Οὔγγρων, Ἰουδαίων καὶ Βουλγάρων, τὸ δ' ἐμπόριον αὐτῆς εὑρίσκεται κυρίως εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ἰουδαίων. Ἐνταῦθα ἑδρεύει ἡ «Διεθνὴς Ἐπιτροπὴ» τοῦ Δουνάβεως. Εἶναι ἔτι ἕδρα σώματος στρατοῦ, τῆς διοικήσεως τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ καὶ τοῦ ἐπισκόπου τοῦ Κάτω Δουνάβεως, πολλῶν δὲ προξενείων. Πλὴν τῶν χριστιανικῶν ναῶν ἔχει καὶ ἓν τουρκικὸν τέμενος, 4 συναγωγάς, 3 γυμνάσια, 3 λύκεια, ἐπαγγελματικὰς σχολὰς καὶ ναυπηγεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐργάζονται περὶ τοὺς 1000 ἐργάται.

Ἡ ἑλληνικὴ κοινότης ἀριθμεῖ ἤδη περὶ τὰς 20000 ψυχάς, ἐσχάτως αὐξηθεῖσας διὰ τῆς συγκεντρώσεως πολλῶν προσφύγων ἐκ Ρωσίας καὶ Τουρκίας· συντηρεῖ καλῶς διωργανωμένον γυμνάσιον, 2 δημοτικὰ σχολεῖα, ἑλλην. ἐμπορικὸν ἐπιμελητήριον, λέσχην, σχολικὴν βιβλιοθήκην, πολλοὺς φιλανθρωπικοὺς συλλόγους ὡς καὶ ἀθλητικὸν σύλλογον ὑπὸ τὸ ὄνομα «Πανελλήνιος».

Ἐκ τῶν βιομηχανιῶν αὐτῆς ἀξιόλογα εἶναι τὰ σαπωνοποιεῖα, τὰ κηροποιεῖα καὶ τὰ χυτήρια σιδήρου καὶ χαλκοῦ. Ἔχει ὅμως μεγάλας ἀποθήκας καὶ ἐργοστάσια ἐπεξεργασίας δημητριακῶν καρπῶν. Ὑπάρχουν ἔτι μεγάλα ἐμπορικὰ καταστήματα ἀγγειοπλαστικῆς, ὑελουργίας, ἀποικιακῶν, χαρτοποιίας κ. ἄ. Τὸ ἐξαγωγικὸν αὐτῆς ἐμπόριον συνίσταται κυρίως ἐκ σιτηρῶν, ἀλεύρων καὶ ξυλείας, τὸ δ' εἰσαγωγικὸν ἐξ ὑφασμάτων καὶ ἄλλων βιομηχανικῶν καὶ χημικῶν προϊόντων ὡς καὶ γεωργικῶν προϊόντων τῆς Μεσογείου κ. λ. Μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἔχει ἐνεργὸν ἐμπόριον, ὅπως δεικνύει ὁ

ΔΙΕΘΝΗΣ ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΛΙΜΕΝΟΣ ΓΑΛΑΖΙΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟ 1926

Σημαῖαι	Κατάπλοι					Ἀπόπλοι				
	Ἀριθμός	Χωρητικότης καθαρὰ εἰς κόρους	Ἐμπορεύματα εἰς τόννους	Ἐπιβάται	Πλήρωμα	Ἀριθμός	Χωρητικότης καθαρὰ εἰς κόρους	Ἐμπορεύματα εἰς τόννους	Ἐπιβάται	Πλήρωμα
Ἀτμ. Ἑλληνικὴ	92	55.071	65.668	77	1.631	116	98.511	1.276	—	2.325
» Ἀγγλικὴ	10	8.431	8.892	19	192	16	11.258	518	—	308
» Γαλλικὴ	4	2.032	3.526	—	86	4	1.900	18	—	84
» Γιουγκοσλαβικὴ	—	—	—	—	—	1	1.162	3	—	28
» Ἰταλικὴ	14	25.972	1.054	5	857	23	39 969	453	22	1.339
» Νορβηγικὴ	—	—	—	—	—	1	2.102	25	—	32
» Ὁλλανδικὴ	2	2.411	2.334	—	51	3	3 957	2	—	69
» Πολωνικὴ	2	680	775	—	46	2	680	—	—	42
» Ρουμανικὴ	8	5.480	3.606	—	205	4	2 760	27	—	119
» Τουρκικὴ	1	1 060	901	—	22	—	—	—	—	—
Σύνολον	133	101.137	86.756	101	1.120	170	162.299	2.353	22	4.346
1927										
Ἀτμ. Ἑλληνικὴ	76	49.642	65.814	85	1.505	121	116.846	4.354	15	2.578
» Ἀγγλικὴ	10	5 909	6.876	1	182	19	21.409	393	—	428
» Αἰγυπτιακὴ	1	1.815	740	—	26	1	1 815	53	—	27
» Γαλλικὴ	5	2.584	3.692	1	99	3	1.6 2	—	—	59
» Γερμανικὴ	1	1.512	572	—	30	1	2.826	56	—	31
» Γιουγκοσλαβικὴ	—	—	—	—	—	1	2.286	—	—	29
» Ἰταλικὴ	21	40.72	951	5	1.38	21	40.294	531	13	1 261
» Ὁλλανδικὴ	2	2.514	891	—	50	—	—	—	—	—
» Περσικὴ	1	44	650	—	15	—	—	—	—	—
» Πολωνικὴ	3	1.172	1.970	—	70	1	492	—	—	27
» Ρουμανικὴ	—	—	—	—	—	1	625	—	—	23
» Σουηδικὴ	1	1.520	—	—	23	—	—	—	—	—
» Τουρκικὴ	1	425	52	—	17	—	—	—	—	—
Σύνολον	122	108 289	82.208	92	3.400	170	188.235	5. 87	28	4.163

παρατιθέμενος πίναξ, ἐν τῷ ὁποίῳ τὰ φέροντα Ἑλληνικὴν σημαίαν πλοῖα εὑρίσκονται ἐπὶ κεφαλῆς. Ι. ΣΑΡΡΗΣ

γαλάζιος,—α,—ο· κοιν. *γαλάζος*· κυανοῦς, ὁ ἔχων τὸ χρῶμα τοῦ οὐρανοῦ, γλαυκός, ἄλλως *γεράνιος*· «γαλάζιο μαντήλι,—παννί», «γαλάζια πέτρα»· «ἡ γαλάζια μας σημαία»· πβλ. κ. *γαλανός*.

γαλαζοαίματος,—η—ο· ἄνθρωπος εἰς τὰς φλέβας τοῦ ὁποίου ρέει αἷμα γαλάζιο (ἐξαιρετικὸν δηλονότι), κυανόαιμος, εὐγενὴς (λέγεται εἰρωνικῶς).

γαλαζόπετρα (ἡ)· ὁ κάλαϊς λίθος, ἄλλως *περουζές*· || κοινὴ ὀνομασία τοῦ θειικοῦ χαλκοῦ.

γαλαζόχορτο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *εὐφόρβιον ἡ λαθυρὶς* (Euphorbium lathyris).

γαλαθηνός, —ή, —όν· ὁ τοῦ γάλακτος, ὁ θηλάζων ἔτι, νεαρός, τρυφερός: «γαλαθηνὸς ἀμνός», ἀρνὶ τοῦ γάλακτος· κοιν. βυζανιάρικος.

γαλαία (ἡ)· βλ. γαλέα.

Γαλαῖος (ὁ) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μικρὸς ποταμὸς τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ ἀρχαίας Φθιώτιδος πηγάζων παρὰ τὴν μεγάλην πόλιν Μελίταιαν ἢ Μελίτειαν. —Β.

Γαλαῖος, *Μάνθος*. Ἠπειρώτης φιλογενὴς ὅστις διεκρίθη μεταξὺ τῶν ἐμπόρων ἐν Μόσχᾳ ἰδίως κατὰ τὰ γεγονότα τοῦ 1812. Συνεργαζόμενος μετὰ τοῦ Γοργόλη, μεγάλως συνετέλεσεν εἰς τὴν εὐδοκίμησιν τῶν ἐκ τῆς νοτίου Ρωσίας συγκεντρουμένων εἰς Μόσχαν καὶ Πετρούπολιν ὁμογενῶν. Κατέλιπε σημαντικὴν περιουσίαν. Εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν κίνησιν καὶ τὴν Φιλικὴν Ἑταιρείαν δὲν φαίνεται ὅτι μετέσχε, μολονότι ἔζησε μέχρι τοῦ 1824. Γ. Δ. Κ.

Γαλαίστης. Υἱὸς τοῦ βασιλέως τῶν Ἀθαμάνων Ἀμενάνδρου, ἐγένετο φίλος, ἤτοι ἐξ ἀπορρήτων, Πτολεμαίου τοῦ Φιλομήτορος καὶ ἐστρατήγησε τῶν Αἰγυπτίων κατὰ τὸν ἐν Συρίᾳ πρὸς Δημήτριον πόλεμον. Ἀποθνήσκων εἰς τὴν μάχην ὁ Φιλομήτωρ ἐνεπιστεύθη εἰς αὐτὸν τὸν ἀνήλικον υἱόν του Πτολεμαῖον Εὐπάτορα, ὅπως ἐπιμεληθῇ αὐτοῦ καὶ τὸν κατασιήσῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου. Ἐπελθόντος ὅμως ἐκ Κυρήνης τοῦ Εὐεργέτου Β′ καὶ καταλαβόντος τὸν θρόνον τῆς Αἰγύπτου, ὁ *Παλαίστης* διέφυγεν εἰς Ἑλλάδα μετὰ τοῦ ἡγεμονόπαιδος, τὸν ὁποῖον ἀνεκήρυξε βασιλέα καὶ παρεσκεύαζε μετ' ἄλλων δυσηρεστημένων κάθοδον εἰς Αἴγυπτον. Ἄγνωστον τί ἀπέγινεν. Ἄλλως αὐτὴ ἡ ὕπαρξις τοῦ Εὐπάτορος (βλ. λ.) ἔγινεν ἀντικείμενον πολλῶν συζητήσεων. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ Γαλαίστης ἐν Πάφῳ ἀνέγραψε τὸ ὄνομα τούτου εἰς ἀνευρεθεῖσαν ἐπιγραφήν, ὁ δὲ Δ. Οἰκονομόπουλος ἀπέδωκεν εἰς τὸν Εὐπάτορα ἀργυροῦν τετράδραχμον κοπὲν ἐν Πάφῳ ὑπὸ τοῦ Γαλαίστου.

Digitized by Google

γαλάκανθα (ἡ) (Galacantha)· *[Ζῳολ.]*. Γένος μαλακοστράκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δεκαπόδων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀστακιδῶν*. Τὰ μαλακόστρακα ταῦτα ἔχουσι σῶμα βραχύ, κοιλίαν ἀνεπτυγμένην καὶ κεφαλοθώρακα ὡπλισμένον δι' αἰχμηρᾶς προσακτρίδος κατὰ τὸ μέσον του. Ζῶσιν εἰς τὰ μεγάλα βάθη τῶν ὠκεανῶν. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἀρκετὰ εἴδη, ὧν γνωστότερον ἡ *γαλάκανθα ἡ ταλισμάνιος* (Galacantha Talismani), ἥτις ἡλιεύθη ὑπὸ τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἁλιευτικοῦ σκάφους «Talisman» εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανὸν καὶ εἰς βάθος 500 περίπου μέτρων. Δ. Ν. Π.

Γαλάκανθα ἡ ταλισμάνιος.

Γαλακᾶτος, *Ἀνδρέας*. Κεφαλλὴν πλοίαρχος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἰδιοκτήτης τοῦ βρικίου «Μαγουλάδα» (προφανῶς Ἰμμακολᾶτα), ὅπερ ἀναφέρεται ὡς λῃστευθὲν ἀπὸ τὰ Ὀτζάκια (τοὺς πειρατὰς τοῦ Ἀλγερίου καὶ τῆς Τύνιδος). Μετέσχε τῶν θαλασσίων γεγονότων τῆς Ἀνατολῆς τῷ 1807, τεθεὶς ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ρώσου ναυάρχου Σενιάβιν. Ὁ υἱός αὐτοῦ *Γεράσιμος* ἠκολούθησε τὸν κόμιτα Μεταξᾶν ὡς ἀγωνιστής, καὶ ἐτραυματίσθη εἰς τὸ Λάλα. Τῷ 1835, ὁπεπειράθη νὰ ἐξεγείρῃ τοὺς Ληξουριώτας κατὰ τοῦ Ἄγγλου ἀστυνόμου, συλληφθεὶς ὅμως ἐδραπέτευσε, προφανῶς τῇ ἀνοχῇ τῶν Ἄγγλων, διὰ νὰ μὴ ἐπιβάλουν εἰς αὐτὸν τὴν ἐσχάτην τῶν ποινῶν. Γ. Δ. Κ.

Γαλακρηνῶν, *μονή*. Εἶναι γνωστὴ ἀπὸ τῆς εἰς αὐτὴν ἀποπομπῆς καὶ διαμονῆς τοῦ ἐν ἁγίοις πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Νικολάου Α' τοῦ Μυστικοῦ (906), τοῦ καὶ κτίσαντος αὐτὴν καὶ ἐν αὐτῇ ταφέντος. Ἡ *μονὴ τῶν Γαλακρηνῶν* ἔκειτο ἐν Βιθυνίᾳ, οὐχὶ μακρὰν τῆς Χαλκηδόνος (*Καδήκιοϊ*).

[Βλ. *Μ. Ι. Γεδεὼν* «Βυζαντινὸν Ἑορτολόγιον» εἰς τὴν 16 Μαΐου. — «Βίον Εὐθυμίου πατριάρχου» (ἔκδ. De Boor, ἐν Βερολίνῳ, 1888, σελ. 47). — *Ζωναρᾶ* (τόμ. Δ' σ. 44, ἔκδ. Δινδορφίου). Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

γαλακταγωγὸς (ὁ, ἡ), *—ὸν* (τό)· ὁ ἀγωγὸς τοῦ γάλακτος, ὁ προκαλῶν ἢ αὐξάνων τὴν ἔκκρισιν τοῦ γάλακτος: «γαλακταγωγοὶ τροφαί, —φάρμακα».

— ***γαλακταγωγὰ*** (ἢ *γαλακτογόνα*) *φάρμακα* *[Φαρμ.]*. Τὰ φάρμακα τὰ ἔχοντα τὴν ἰδιότητα νὰ αὐξάνωσι τὴν ἔκκρισιν τοῦ γάλακτος, ὅταν αὕτη εἶναι ἐλλιπὴς ἢ καθυστερῇ. Πρωτίστως τοιαῦτα εἶναι ἡ γενικὴ τόνωσις τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς γυναικὸς διὰ τροφῆς περιεχούσης ἀμυλώδεις καὶ λιπαρὰς οὐσίας, οἷον τὰ ζυμαρικὰ ἐν γένει, ἡ ὄρυζα, τὸ βούτυρον, τὰ γαλακτερά, τινὰ τῶν ὀσπρίων καὶ λαχανικῶν, οἷον οἱ ξηροὶ φασίολοι, τὰ τεῦτλα, τὸ πράσον, ἡ μαλάχη, τὰ γεώμηλα πρωτίστως καὶ ὁ ζῦθος· τινὰ ἐκ τῶν φυτῶν, ὡς ἡ γαλέγα, ἡ ἀκαλήφη, ἡ κνίδη, τὸ κύμινον, τὰ ἄνιθα καὶ τὰ μάραθα, ὁ κορίανδρος καὶ ἡ ἀγγελική. Φάρμακα δὲ γαλακταγωγὰ εἶναι: ἡ *γαλακταγόλη*, ἤτοι τὸ ξηρὸν καὶ κονιοποιημένον ἐκχύλισμα τῶν σπόρων τῆς βαμβακέας (lactagol), ἡ *γαλακτοφορίνη* (lactophorine), σύνθετοι ἐκ μίγματος σπόρων βαμβακέας καὶ ἀνίσου, καὶ ἡ *πλακουντίνη* (placéntine), πλακουντικὴ τουτέστιν ὀποθεραπεία. Μ. Ν. Κ.

Γαλακταιρός. Ἅγιος τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. Γεννηθεὶς κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα ἐγένετο ἐπίσκοπος τοῦ Lescar ἐν τοῖς κάτω Πυρηναίοις καὶ ὡς τοιοῦτος παραστὰς εἰς τὴν ἐν Agde σύνοδον ὑπέγραψε τὰς ἀποφάσεις αὐτῆς. Σφοδρὸς πολέμιος τῶν ἀρειανῶν Βησιγότθων κατηγορήθη ὑπ' αὐτῶν ὡς φίλος τῶν Φράγκων καὶ ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον. Ἡ μνήμη αὐτοῦ ἑορτάζεται τῇ 27ῃ Ἰουλίου. Ε. Γ. Π.

γαλακτάλευρα *παίδων [Χημ. Τροφ.]*. Ταῦτα εἶναι μίγματα ἀλεύρου σίτου ἢ βρόμου καὶ γάλακτος μετὰ σακχάρεως ἢ ἄνευ τοιαύτης. Ἀνάλογα πρὸς ταῦτα εἶναι καὶ τὰ δεξτρινάλευρα. Τὰ τοιαῦτα προϊόντα πρέπει νὰ εἶναι πρόσφατα καὶ νὰ μὴ ἔχωσιν ὑποστῇ οὐδεμίαν ἀλλοίωσιν. Ἡ σύστασις αὐτῶν κυμαίνεται μεταξὺ εὑρέων ὁρίων, πάντως ὅμως καλὸν γαλακτάλευρον πρέπει νὰ εἶναι πλούσιον εἰς πρωτεϊνικὰς ὕλας, λίπος, διαλυτοὺς ὑδατάνθρακας καὶ φωσφορικὰ ἅλατα. Σ. Γ.

γαλακταμίδιον (τὸ)· βλ. λακταμίδιον.

γαλακταμίνη *['Οργ. Χημ.]*· βλ γλυκαμίνη.

γαλακτάναι (αἱ) *[Χημ.]*. Μητρικαὶ ὗλαι τῆς γαλακτόζης ἀπαντῶσαι κυρίως εἰς τὰ κόμμεα, τὰς φυτικὰς βλέννας, εἰς τοὺς ἀποταμιευτικοὺς ἱστοὺς τῶν διαφόρων σπερμάτων κλπ. Διὰ διασπάσεως παρέχουν γαλακτόζην καὶ διαφόρους ἄλλας ὀργανικὰς ἑνώσεις. Σ. Γ.

γαλακτέλλα (ἡ) (Galactella) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀστεροειδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει πόας πολυετεῖς, μὲ βλαστοὺς εὐθεῖς, φύλλα ἐναλλασσόμενα κατὰ κορύμβους διατεταγμένα. Γνωστὰ περὶ τὰ 15 εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς βορείου Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

γαλακτερὸς ἢ *γαλαχτερός, —ή, —ό*, καὶ *γαλατερός*· ὁ πλήρης γάλακτος, ὁ κατεσκευασμένος ἀπὸ γάλα· || συνήθ. τὸ οὐδ. *γαλαχτερὰ* (τὰ) ὡς οὐσιαστ., τὰ ἐκ γάλακτος γλυκίσματα ἢ ἐδέσματα.

γαλακτίας· βλ. γαλαξίας.

γαλακτίδια (τὰ) *['Οργ. Χημ.]*· λακτίδια.

γαλακτιδρωτία (ἡ) *['Ιατρ.]*. Κατάστασις καθ' ἣν ἐπέρχεται ἔκκρισις γαλακτώδους ἱδρῶτος· αὕτη ἀπαντᾷ εἰς παθολογικὰς καταστάσεις καθ' ἃς ὑπεραφθονεῖ ἡ λειτουργία τῶν σμηγματογόνων ἀδένων, ἐκκρινόντων παχὺ σμῆγμα μεμιγμένον μεθ' ἱδρῶτος· οἱ πιμελόσαρκοι ἐμφανίζουσι πολλάκις τὴν τοιαύτην ἀνωμαλίαν. Μ. Ν. Κ.

γαλακτίζω καὶ *γαλαχτίζω*· ἀσπρίζω, ἀλείφω τὸν τοῖχον μὲ γάλα ἀσβέστου, ἄλλως *ἀσπρίζω, ἀσβεστώνω*.

γαλακτικός, *—ή, —όν*· ὁ ἐκ γάλακτος κατεσκευασμένος ἢ προερχόμενος· || ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸ γάλα.

— ***γαλακτικὰ ἔνζυμα*** (ἢ *φυράματα*) *[Χημ.]*. Φυράματα ἐκκρινόμενα ὑπὸ τῶν διαφόρων βακτηρίων τῆς γαλακτικῆς ζυμώσεως καὶ προκαλοῦντα τὸν σχηματισμὸν γαλακτικοῦ ὀξέος. Τοιαῦτα φυράματα χρησιμοποιοῦνται καὶ ἐν τῇ θεραπευτικῇ, ὡς λ. χ. ἡ βιολακτύλη, ἡ βουλγαρίνη, ἡ λακτεόλη, ἡ λακτοβακιλλίνη κλπ. Σ. Γ.

— ***γαλακτικὰ φάρμακα*** (Galaktika ἢ Laktika). *[Φαρμακ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ φάρμακα, ἅτινα δρῶσιν ἐπὶ τῆς ἐκκρίσεως τοῦ γάλακτος, ἐπαυξάνοντα ἢ μειοῦντα ταύτην, διαιροῦνται δ' εἰς *γαλακταγωγὰ* καὶ *ἀντιγαλακτικά*. Κ. Γ. Μ.

— ***γαλακτικὴ ἀλδεΰδη*** *['Οργ. Χημ.]*. Ἀλδεϋδαλκοόλη τοῦ τύπου $CH_3.CH(OH).CHO$, ἄλλως καλουμένη καὶ *α-ὀξυπροπιονικὴ ἀλδεΰδη* ἢ *προπανόλη-(2)-άλη* Κρυσταλλοῦται εἰς βελόνας πικρᾶς γεύσεως τηκομένας εἰς 105°. Εἰς τὸ πρόσφατα αὐτῆς διαλύματα παρουσιάζεται ὑπὸ διμοριακὴν μορφήν. Σ. Γ.

— ***γαλακτικὴ ζύμωσις*** *[Οἰνολογ.]*. Ἡ ζύμωσις αὕτη προκαλεῖται ὑπὸ εἰδικῶν βακτηριδίων, ἅτινα ἀποσυνθέτοντα τὸ σάκχαρον τοῦ γλεύκους παράγουν **γαλακτικὸν** *ὀξὺ* (βλ. λ.) διδον εἰς τὸν οἶνον δυσάρεστον ὀσμήν. Εὐνοϊκαὶ δὲ συνθῆκαι πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν βακτηριδίων τούτων εἶναι ἡ ὑψηλὴ θερμοκρασία ἄνω τῶν 32° βαθμῶν καὶ ἀνεπαρκὴς ὀξύτης τοῦ γλεύκους. Π. ΠΥΡΛΑΣ

— ***γαλακτικὸν νιτρίλιον*** *['Οργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου $CH_3.CH(OH).CN$ παρασκευαζομένη ἐξ ἀκεταλδεΰδης καὶ ὑδροκυανίου. Βράζει ὑπὸ πίεσιν 30 χστμ. εἰς 120°, ἑνοῦται δὲ μεθ' ὑδροξυλαμίνης παρέχον τὴν ἀμιδοξίμην τοῦ γαλακτικοῦ ὀξέος, ἥτις ἔχει τὸν τύπον

$$CH_3.CH(OH).C(:NOH).NH_2$$

καὶ τήκεται εἰς 116°. Σ. Γ.

— ***γαλακτικὸν ὀξὺ*** *[Χημ.]*. Καλεῖται οὕτω τὸ διὰ τῆς γαλακτικῆς ζυμώσεως προκῦπτον ὀξὺ τοῦ τύπου $CH_3.CH(OH).COOH$. Ἕτερα ὀνόματα αὐτοῦ εἶναι: *α-ὀξυπροπιονικὸν ὀξὺ* ἢ *αἰθυλιδενογαλακτικὸν ὀξὺ* ἢ *προπανόλη (2)-ὀξὺ* ἢ τέλος *γαλακτικὸν ὀξὺ ζυμώσεως* πρὸς ἀντιδιαστολὴν ἀπὸ τοῦ *αἰθυλενογαλακτικοῦ* ἢ *β-ὀξυπροπιονικοῦ ὀξέος*. Λόγῳ τῆς παρουσίας ἀσυμμέτρου ἀτόμου ἄνθρακος ἔχομεν δεξιόστροφον καὶ ἀριστερόστροφον μορφὴν ὡς καὶ ὀπτικῶς ἀδρανῆ δι' ἐξωμοριακῆς ἀντισταθμίσεως τῶν δύο ἀνωτέρω μορφῶν. Τὸ καθαρὸν ὀξὺ ἔχει σημ. τήξεως 18° καὶ σημεῖον ζέσεως 119°. Εἶναι ἐκτάκτως ὑγροσκοπικὸν καὶ διαρρέον, μίγνυται δὲ μετὰ τοῦ ὕδατος καὶ ἀλκοόλης εἰς πᾶσαν ἀναλογίαν, ἐνῷ εἰς τὸν αἰθέρα εἶναι ὀλίγον διαλυτόν. Κατὰ τὴν μακροτέραν παραμονήν, ἢ ταχύτερον διὰ θερμάνσεως εἰς 140°, μετατρέπεται εἰς τὸν *γαλακτικὸν ἀνυδρίτην*

$$CH_3.CH(OH).CO.O.CH(CH_3).COOH.$$

Τὸ γαλακτικὸν ὀξὺ ἀνεκαλύφθη τῷ 1780 ὑπὸ τοῦ Scheele ἐν τῷ ὀξινισμένῳ γάλακτι καὶ ἔλαβεν ἐκεῖθεν τὸ ὄνομά του. Ἐπὶ μακρὸν δὲ ἐπιστεύετο ὅτι ἡ καζεΐνη τοῦ γάλακτος προὐκάλει τὴν ὀξίνισιν, μέχρις ὅτου τῷ 1857 ὑπεδείχθησαν ὑπὸ τοῦ Pasteur τὰ βακτήρια ὑφ' ὧν αὕτη προκαλεῖται.

Ἐκ τῶν ἑξοζῶν (γλυκόζη κλπ.) λαμβάνεται τὸ γαλακτικὸν ὀξὺ κατὰ τὴν ἐξίσωσιν $C_6H_{12}O_6 = 2C_3H_6O_3$. Οἱ δισακχαρῖται (καλαμοσάκχαρον, μυλτοσάκχαρον, γαλακτοσάκχαρον) πρέπει προηγουμένως νὰ διασπασθῶσιν εἰς ἁπλᾶ σάκχαρα (μονοσακχαρίτας, ἑξόζας). Ἡ ἀραβινόζη, ἡ ραφινόζη καὶ ἡ τρεαλόζη ζυμοῦνται μόνον ὑπὸ ὀλίγων ὡρισμένων βακτηρίων τῆς γαλακτικῆς ζυμώσεως. Ἡ δεξτρίνη μόνον κατ' ἴχνη μετατρέπεται εἰς γαλακτικὸν ὀξύ, τοῦτο δὲ πιθανῶς ὀφείλεται μόνον εἰς προσμίξεις ἐνυπαρχούσας ἐν αὐτῇ. Τὸ ἄμυλον δύναται νὰ παράσχῃ γαλακτικὸν ὀξὺ μόνον ἀφοῦ προηγουμένως διὰ τῆς διαστάσης μετατραπῇ εἰς μαλτόζην καὶ γλυκόζην. Ἐν τῇ βιομηχανίᾳ ὡς πρώτη ὕλη διὰ τὴν παρασκευὴν γαλακτικοῦ ὀξέος χρησιμοποιεῖται ἄμυλον γεωμήλων ἢ ἀραβοσίτου ἢ ὀρύζης ἢ καλαμοσάκχαρον ἢ τευτλοσάκχαρον ἢ τυρόγαλα ἢ ἀκόμη καὶ σταφυλοσάκχαρον ἀναλόγως τῶν τιμῶν τῶν ὑλῶν τούτων ἐν τῷ τόπῳ τῆς βιομηχανικῆς ἐγκαταστάσεως.

Εἰς παλαιοτέρους χρόνους ἐλαμβάνετο τὸ γαλακτικὸν ὀξὺ κατὰ πρωτογόνους μεθόδους, δι' ἀναμίξεως διαλυμάτων σακχαρούχων μετὰ σεσηπότος κρέατος καὶ πόλτου ἐκ κρητίδος (ἢ ὀξειδίου τοῦ ψευδαργύρου ἢ ἀνθρακικοῦ ψευδαργύρου) καὶ ἀφέσεως τοῦ μίγματος μόνον εἰς θερμοκρασίας 35—50°. Ἀντὶ τοῦ σακχαρούχου διαλύματος ἐχρησιμοποιεῖτο ἐνίοτε ὀρὸς λαμβανόμενος διὰ διηθήσεως ὀξινισθέντος γάλακτος. Τὸ ὀξείδιον τοῦ ψευδαργύρου ἢ ὁ ἀνθρακικὸς ψευδάργυρος προστίθεται πρὸς δέσμευσιν τοῦ παραγομένου γαλακτικοῦ ὀξέος, διότι ηὐξημένη ποσότης τούτου ἐπέφερε τὴν θανάτωσιν τῶν μικροργανισμῶν τῆς ζυμώσεως. Ὁ λαμβανόμενος γαλακτικὸς ψευδάργυρος ἐκαθαρίζετο δι' ἀνακρυσταλλώσεως καὶ διεσπᾶτο περαιτέρω δι' ὑδροθείου εἰς γαλακτικὸν ὀξὺ καὶ θειοῦχον ψευδάργυρον. Φυσικὰ αἱ ἀποδόσεις διὰ τῶν μεθόδων αὐτῶν δὲν ἦσαν ἱκανοποιητικαί· συχνάκις ἐλαμβάνετο περισσότερον βουτυρικὸν ὀξὺ παρὰ γαλακτικὸν ὀξύ, ὡς ἐπίσης καὶ ὀξικὸν ὀξύ, ἀλκοόλη κλπ. καὶ μόνον διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν νεωτέρων μεθόδων παρεσχέθη ἀσφάλεια καὶ κατέστη δυνατὴ ἡ ἵδρυσις μεγάλων βιομηχανικῶν ἐγκαταστάσεων. Ἐπετεύχθη δὲ ἰδίως πρόοδος ἐν τῇ βιομηχανίᾳ τοῦ γαλακτικοῦ ὀξέος διὰ τῆς συστηματικῆς ἐρεύνης τῶν βακτηρίων τῆς γαλακτικῆς ζυμώσεως καὶ τῶν συνθηκῶν τῆς ζωῆς αὐτῶν. Σήμερον ὡς πρώτη ὕλη χρησιμοποιεῖται σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἄμυλον, ὅπερ διὰ διαστάσης μετατρέπεται εἰς γλυκόζην καὶ ἀκολούθως προστίθενται τὰ βακτήρια τῆς γαλακτικῆς ζυμώσεως καὶ πολτοποιηθεῖσα κρητὶς πρὸς δέσμευσιν τοῦ σχηματιζομένου ὀξέος.

Τὸ χημικῶς καθαρὸν γαλακτικὸν ὀξὺ ἀποτελεῖ ἄχρουν, σιροπιῶδες ὑγρὸν παραμένον ἄοσμον καὶ μετὰ τὴν θέρμανσιν αὐτοῦ.

Τὸ γαλακτικὸν ὀξὺ χρησιμοποιεῖται κυρίως ἐν τῇ βυρσοδεψικῇ πρὸς ἀπομάκρυνσιν τῆς ἀσβέστου ἐκ τῶν βυρσῶν· περαιτέρω χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ βαφικῇ τῶν ἐρίων, τῶν βαμβακερῶν, τῶν μεταξίνων καὶ τῶν δερμάτων, ὡς ἐπίσης καὶ ἐν τῇ βιομηχανίᾳ τῶν λεμονάδων, ἐσσενιτζῶν, ἐκχυλισμάτων καὶ σιροπίων πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ κιτρικοῦ ὀξέος διὰ παραγωγὴν καλυτέρας γεύσεως καὶ μεγαλυτέρας διατηρήσεως τῶν προϊόντων. Τὸ τεχνικὸν γαλακτικὸν ὀξὺ χρησιμοποιεῖται καὶ ἐν τῇ ἀλκολοποιίᾳ καὶ ζυθοποιίᾳ πρὸς ἀποστείρωσιν τοῦ γλεύκους καὶ ἀποφυγὴν ἑτέρων ἀνεπιθυμήτων ζυμώσεων. Τὸ φαρμακευτικὸν γαλακτικὸν ὀξὺ εἶναι σιρόπιον περιέχον συνήθως 80% γαλακτικὸν ὀξὺ καθαρόν.

Τὸ ὡς ἀνωτέρω βιομηχανικῶς παρασκευαζόμενον γαλακτικὸν ὀξὺ εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀνενεργόν, ἐξαρτᾶται δὲ ἐκ τοῦ ζυμεγέρτου, τῶν θρεπτικῶν ὑλῶν καὶ τῆς θερμοκρασίας ἂν θὰ σχηματισθῇ τελείως ἀνενεργὸς σύμμικτος μορφὴ ἢ ἐὰν θὰ ὑπερτερῇ ἡ d- ἢ ἡ l- μορφή.

Τὸ d-*γαλακτικὸν ὀξὺ* ἐλήφθη ὑπὸ τοῦ Berzelius τῷ 1808 ἐκ τοῦ ὀποῦ τοῦ κρέατος, δι' ὃ καὶ συνήθως *κρεογαλακτικὸν ὀξὺ* καλεῖται. Εἶναι δὲ κρυσταλλικὸν κρυσταλλούμενον εἰς ἀκτινοειδῶς τεταγμένα πεπλατυσμένα πρίσματα, τήκεται εἰς 25—26° καὶ εἶναι λίαν ὑγροσκοπικόν.

Τὸ l-*γαλακτικὸν ὀξὺ* ἐλήφθη διὰ ζυμώσεως καλαμοσακχάρου διὰ τοῦ Bacillus acidi laevolactici ἢ ἐκ διαφόρων σακχάρων ὡς καὶ ἐκ τῆς γλυκερίνης διὰ τοῦ Pneumoniae Bacillus τοῦ Friedländer· κρυσταλλοῦται εἰς φυλλίδια τηκόμενα εἰς 26—27°. Τὸ γαλακτικὸν ὀξὺ διὰ θερμάνσεως μετ' ἀραιοῦ θειϊκοῦ ὀξέος διασπᾶται εἰς ὀξικὴν ἀλδεΰδην καὶ μυρμηκικὸν ὀξύ, δι' ὑπερμαγγανικοῦ δὲ καλίου ἢ ὑπεροξειδίου τοῦ ὑδρογόνου παρουσίᾳ θειικοῦ σιδήρου ὀξειδοῦται πρὸς πυροσταφυλικὸν ὀξὺ $CH_3.CO.COOH$. Σ. Γ.

— ***γαλακτικοῦ ὀξέος ἅλατα*** *[Χημ.]*. Ἐκ τῶν ἁλάτων τοῦ γαλακτικοῦ ὀξέος σπουδαιότερα εἶναι:

1) ***Γαλακτικὸν ἀντιμόνιον.*** Τοῦτο εἶναι διπλοῦν ἅλας γαλακτικοῦ ἀντιμονίου μετὰ γαλακτικῶν ἀλκαλίων, ὡς π. χ. $SbO(C_3H_5O_3)_2 + NaC_3H_5O_3$. Εἶναι διαλυτὸν ἐν ὕδατι ἄνευ ἀποσυνθέσεως καὶ λαμβάνεται κατὰ διαφόρους τρόπους, ὡς π. χ. διὰ διαλύσεως προσφάτως καθιζηθέντος ὀξειδίου τοῦ ἀντιμονίου εἰς διάλυμα γαλακτικοῦ ὀξέος καὶ γαλακτικοῦ νατρίου. Τὸ γαλακτικὸν ἀντιμόνιον ἐν ἑνώσει μετὰ ταννίνης χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ τυπωτικῇ καὶ βαφικῇ.

2) ***Γαλακτικὸν ἀσβέστιον*** $Ca(C_3H_5O_3)_2 + 5H_2O$. Χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ θεραπευτικῇ πρὸς παροχὴν εἰς τὸν ὀργανισμὸν ἀσβέστου ὑπὸ μορφὴν ἀπορροφήσιμον.

Digitized by Google

3) *Γαλακτικὸς σίδηρος*. Διακρίνομεν: α) τὸ ἅλας τοῦ διατομικοῦ σιδήρου $Fe(C_3H_5O_3)_2+3H_2O$, λαμβανομένου δι' ἀπ' εὐθείας γαλακτικῆς ζυμώσεως παρουσίᾳ σιδήρου. Χρησιμοποιεῖται ὡς ἤπιον σιδηροῦχον παρασκεύασμα, διότι εἶναι εὐκόλως ἀπορροφήσιμον καὶ μὴ ἐπιβαρύνον τὸν στόμαχον. β) Το ἅλας τοῦ τριατομικοῦ σιδήρου· παρασκευάζεται διὰ διαλύσεως προσφάτως καθιζηθέντος ὑδροξειδίου τοῦ σιδήρου εἰς πυκνὸν γαλακτικὸν ὀξύ. Χρησιμοποιεῖται ὡς τὸ ἀνωτέρω. *Βιομηχανικὸς γαλακτικὸς σίδηρος*· χρησιμεύει πρὸς ἀπομάκρυνσιν τοῦ ὑδροθείου ἐξ ἀερίων.

4) *Γαλακτικὸν κάλιον*, $KC_3H_5O_3$, κρυσταλλικόν. Εἰς τὸ ἐμπόριον φέρεται ὡς πυκνόρρευστον ὑγρόν, ὑπὸ τὸ ὄνομα περκαγλυκερίνη, ὡς ἀναπλήρωμα τῆς γλυκερίνης. Εἶναι ἐκτάκτως ὑγροσκοπικὸν καὶ διαλυτὸν ἐν ἀλκοόλῃ.

5 *Γαλακτικὸν μαγνήσιον*, $Mg(C_3H_5O_3)_2+H_2O$. Πρισματικὰ βελονίδια δυσδιάλυτα ἐν ψυχρῷ ὕδατι, ἀδιάλυτα ἐν ἀλκοόλῃ καὶ ἀνθεκτικὰ εἰς τὸν ἀέρα. Χρησιμοποιεῖται ὡς ἤπιον καθαρτικόν.

6) *Γαλακτικὸν νάτριον*, $NaC_3H_5O_3$. Μὴ κρυσταλλώσιμον, ἄχρουν ἕως ὑποκιτρινον, οὐδέτερον ἢ ἀσθενῶς ἀλκαλικῶς ἀντιδρῶν πυκνόρρευστον ὑγρόν, ἠπίας ἁλατούχου γεύσεως, εὐδιάλυτον ἐν ὕδατι καὶ ἀλκοόλῃ, ἐξόχως ὑγροσκοπικόν. Χρησιμοποιεῖται ὡς καταπραϋντικὸν καὶ ἤπιον ὑπνωτικόν, δυνάμενον νὰ ληφθῇ καὶ εἰς μεγαλυτέρας ποσότητας ἄνευ βλάβης. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἐχρησιμοποιήθη ἐν Γερμανίᾳ ὑπὸ τὸ ὄνομα περγλυκερίνη ὡς ἀναπλήρωμα τῆς γλυκερίνης.

7) *Γαλακτικὸς ὑδράργυρος*, $Hg(C_3H_5O_3)_2$. Λευκὴ κρυσταλλικὴ κόνις, διαλυτὴ εἰς τὸ ὕδωρ. Χρησιμεύει ὡς ἀναπλήρωμα τῶν ἄλλων ἁλάτων τοῦ ὑδραργύρου.

8) *Γαλακτικὸς ἄργυρος* $AgC_3H_5O_3+H_2O$. Ἄχροα κρυσταλλίδια σκοτεινούμενα ἐν τῷ ἀέρι. Χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τὸ ὄνομα **ἀκτόλη** ὡς ἀντισηπτικόν.

9) *Γαλακτικὸν στρόντιον* $Sr(C_3H_5O_3)_2+H_2O$. Λευκὴ κρυσταλλικὴ κόνις πικρᾶς ἁλατούχου γεύσεως. Χρησιμοποιεῖται ἐπὶ ἀσθενειῶν τῶν νεφρῶν. Ἐλαττώνει τὸ λεύκωμα τῶν οὔρων χωρὶς νὰ προκαλῇ διούρησιν.

10) *Γαλακτικὰ τιτάνια*. Λίαν ὑγροσκοπικὰ προϊόντα ἀντιστοιχοῦντα πιθανῶς εἰς τοὺς τύπους $TiO_2(C_3H_5O_3)Me_4$ καὶ $TiO_2(C_3H_6O_3)(C_3H_5O_3)_2Me_2$. Λαμβάνεται διὰ διαλύσεως προσφάτως καθιζηθέντος τιτανικοῦ ὀξέος εἰς γαλακτικὸν ὀξὺ μετὰ γαλακτικῶν ἁλάτων. Ἔρχεται εἰς τὸ ἐμπόριον ὑπὸ τὸ ὄνομα κοριχρώμιον καὶ χρησιμοποιεῖται ὡς πρόστιμα ἐν τῇ βαφικῇ τῶν δερμάτων.

11) *Γαλακτικὸν βισμούθιον*. Λευκὴ κόνις δυσδιάλυτος ἐν ὕδατι. Χρησιμοποιεῖται ἐσωτερικῶς ἐπὶ δυσπεψίας, ἐνοχλήσεων τοῦ στομάχου κ.λ.π. καὶ πρὸς ἐπίπασιν πληγῶν.

12) *Γαλακτικὸς ψευδάργυρος* $Zn(C_3H_5O_3)_2+3H_2O$. Σῶμα κρυσταλλικὸν δυσδιάλυτον ἐν ὕδατι καὶ ἀδιάλυτον ἐν ἀλκοόλῃ. Χρησιμοποιεῖται ἐσωτερικῶς ἐπὶ ἐπιληψίας καὶ ἐξωτερικῶς πρὸς πλύσεις.
Σ. Γ.

—*γαλακτικοῦ ὀξέος ἀνυδρῖται* [*Ὀργ. Χημ.*]. Ἐκ δύο ἢ πλειόνων μορίων γαλακτικοῦ ὀξέος τῇ ἀποσπάσει ἑνὸς ἢ πλειόνων μορίων ὕδατος λαμβάνονται διάφορα ἀνυδριτικὰ παράγωγα, ὧν σπουδαιότερα εἶναι: ὁ *γαλακτικὸς ἀνυδρίτης* ἐκ δύο μορίων τῇ ἀποσπάσει ἑνὸς ὕδατος:

$$2C_3H_6O_3-H_2O=C_6H_{10}O_5$$

Οὗτος παράγεται διὰ θερμάνσεως τοῦ γαλακτικοῦ ὀξέος εἰς 140°, εἶναι δὲ ὠχροκιτρίνη ἄμορφος μᾶζα σχεδὸν ἀδιάλυτος ἐν ὕδατι, ἔχει δὲ πιθανῶς τὸν συντακτικὸν τύπον τοῦ *λακτυλογαλακτικοῦ ὀξέος* $CH_3CH(OH).CO.O.CH(CH_3).COOH$. Διὰ μακρᾶς ζέσεως μεθ' ὕδατος παρέχει πάλιν γαλακτικὸν ὀξύ. Ἕτερος ἀνυδρίτης εἶναι ὁ *λακτίτης*, λαμβανόμενος ἐκ δύο μορίων γαλακτικοῦ ὀξέος τῇ ἀποσπάσει δύο μορίων ὕδατος:

$$2C_3H_6O_3-2H_2O=C_6H_8O_4$$

Εἰς τοῦτον παρέχεται ὁ τύπος ἐστεροειδοῦς ἀνυδρίτου

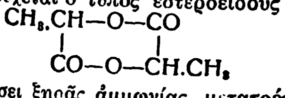

διότι τῇ ἐπιδράσει ξηρᾶς ἀμμωνίας μετατρέπεται εἰς *λακταμίδιον*, παρασκευάζεται δὲ διὰ παρατεταμένης διοχετεύσεως ξηροῦ ἀέρος εἰς γαλακτικὸν ὀξὺ θερμαινόμενον εἰς 150°. Κρυσταλλοῦται εἰς ἀχρόους πίνακας, τήκεται εἰς 120° καὶ βράζει εἰς 255°, εἶναι δὲ εὐδιάλυτος ἐν ψυχρῷ ὕδατι καὶ διὰ θερμάνσεως μεθ' ὕδατος μετατρέπεται πάλιν εἰς γαλακτικὸν ὀξύ.

Ἄλλος ἀνυδρίτης εἶναι τὸ *διλακτυλικὸν ὀξὺ* $O[CH(CH_3).COOH]_2$, ὅπερ εἶναι ἰσομερὲς πρὸς τὸν ἀνυδρίτην καὶ τήκεται εἰς 106°. Δι' ἀποστάξεως μετατρέπεται εἰς τὸν ἀνυδρίτην:

ὅστις εἶναι ἰσομερὴς πρὸς τὸν λακτίτην καὶ βράζει ὑπὸ πίεσιν 20 χστμ. εἰς 110°.
Σ. Γ.

— *γαλακτικοῦ ὀξέος νιτρικὸς ἐστὴρ* [*Ὀργ. Χημ.*]. Ἐστὴρ τοῦ γαλακτικοῦ ὀξέος τοῦ τύπου

$$CH_3.CH(ONO_2).COOH$$

Εἶναι ὑγρὸν ἐλαιῶδες.
Σ. Γ.

— *γαλακτικὸς αἰθυλεστὴρ* [*Ὀργ. Χημ.*]. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου $CH_3.CH(OH).CO.OC_2H_5$. Βράζει εἰς 155°.
Σ. Γ.

— *γαλακτικὸς αἰθυλιδενεστὴρ* [*Ὀργ. Χημ.*]. Ὀργανικὴ ενωσις τοῦ τύπου

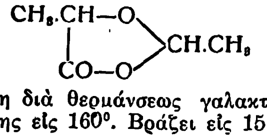

λαμβανομένη διὰ θερμάνσεως γαλακτικοῦ ὀξέος μετ' ἀλδεΰδης εἰς 160°. Βράζει εἰς 151°.
Σ. Γ.

— *γαλακτικὸς μεθυλενεστὴρ* [*Ὀργ. Χημ.*]. Παράγωγον τοῦ γαλακτικοῦ ὀξέος τοῦ τύπου

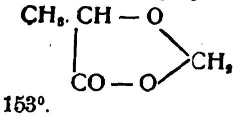

Βράζει εἰς 153°.
Σ. Γ.

Γαλακτικὸς *κύκλος* [*Ἀστρον.*]. Ὀνομασία τοῦ Γαλαξίου, ἀπαντῶσα εἰς διαφόρους ἀρχαίους Ἕλληνας συγγραφεῖς (βλ. **Γαλαξίας**).
Σ. Π.

γαλάκτιος (ὁ) (Lactarius) [*Βοτ.*]. Γένος μυκήτων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *γαστερομυκήτων* τῆς οἰκογενείας τῶν *λυκοπερδιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἀρκετὰ εἴδη ὧν ἐδώδιμα εἶναι *γαλάκτιος ὁ ἥδιστος* (Lactarius deliciosus) καὶ *γαλάκτιος ὁ ἀμφίβολος* (Lactarius controversus), γνωστὰ πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης καὶ παρ' ἡμῖν ὑπὸ τὴν κοινὴν ὀνομασίαν *κοκκινομανίταρα*.
Δ. Ν. Π.

γαλακτισμὸς (ὁ)· ἡ διὰ γάλακτος διατροφὴ τοῦ νεογνοῦ, ἄλλως *γαλουχία*, *θηλασμός*.

γαλακτίτης (ὁ) (Galactites) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *προσωπανθῶν*, περιλαμβάνον πόας ἐτησίας ἀπαντώσας εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Εὐρώπης. Γνωστότερον εἶδος *γαλακτίτης ὁ γναφαλώδης* (Galactites tomentosus), κοινότατον παρ' ἡμῖν φυτὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *ἀσπράγκαθο*.
Δ. Ν. Π.

—**γαλακτίτης** (ὁ) (Galactit) [*Ὀρυκτολ.*]. Ὀρυκτόν, τὸ ὁποῖον εἶναι εἶδος ζεολίθων, ἀποτελούμενον ἐξ ἰσομόρφου προσμίξεως τῶν δύο ὀρυκτῶν ζεολίθων τοῦ *νατρολίθου* καὶ τοῦ *σκωληκίτου*. Εὑρίσκεται ἐν Σκωτίᾳ. Κατὰ τὸν Διοσκορίδην βρεχόμενος καὶ τριβόμενος παρέχει *γαλακτῶδες ὑγρόν*.
Γ. Κ. Γ.

Γαλακτίων *(μάρτυς)*. Ἐν Ἐμέσῃ τῆς Συρίας γεννηθεὶς ὁ Γαλακτίων κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ Γ' αἰῶνος ἐξ Ἑλλήνων γονέων, Κλειτοφῶντος καὶ Λευκίππης, βαπτισθέντων ὑπό τινος μοναχοῦ Ὀνουφρίου, ἀνετράφη ὑπ' αὐτῶν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ. Ἐν ἡλικίᾳ δ' εἴκοσι τεσσάρων ἐτῶν κατορθώσας νὰ ἑλκύσῃ εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ κόρην Ἑλληνίδα, *Ἐπιστήμην* καλουμένην, ἐνυμφεύθη εἶτα αὐτὴν καὶ ὡς σύζυγοι ἔζων ὡς ἀδελφοὶ ἐν ἀγγελικῇ ἁγνείᾳ καὶ ἁρμονίᾳ, τοὺς πτωχοὺς παντοίοις τρόποις ἀνακουφίζοντες καὶ τὰ ἄλλα θρησκευτικὰ αὐτῶν καθήκοντα μετὰ πάσης ἀκριβείας ἐκπληροῦντες. Κατὰ δὲ τὸν ἐπὶ Δεκίου διωγμὸν τῶν Χριστιανῶν (250) καταφυγόντες εἰς τὰς ἐρήμους τοῦ Σινᾶ ἔζων ὁ μὲν Γαλακτίων ἐν ἀναχωρητηρίῳ ἀνδρῶν, ἡ δὲ Ἐπιστήμη γυναικῶν. Ὅτε δ' ἀπεσταλμένοι τοῦ Ρωμαίου ἄρχοντος Οὔρσου καταδιώκοντες τοὺς Χριστιανοὺς συνέλαβον καὶ τὸν Γαλακτίωνα καὶ ἀπῆγον αὐτὸν πρὸς τὸν Οὖρσον, ἡ Ἐπιστήμη μαθοῦσα τοῦτο φεύγει ἐκ τοῦ ἀναχωρητηρίου καὶ φθάσασα τούτους, τὸν μὲν Γαλακτίωνα ἀπαγόμενον παραθαρρύνει καὶ προτρέπει καρτερικῶς νὰ ὑποστῇ τὸ μαρτύριον, παρακαλεῖ δὲ τοὺς Ρωμαίους στρατιώτας νὰ συναπαγάγωσι καὶ ἑαυτὴν πρὸς τὸν ἄρχοντα. Οὕτω δ' ἀμφότεροι ἐμφανισθέντες πρὸ τοῦ Οὔρσου καὶ παρρησίᾳ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν αὐτῶν ὁμολογήσαντες «μαχαίρᾳ χεῖρας καὶ πόδας ἀκρωτηριάζονται καὶ τελευταῖον τὰς κεφαλὰς ἀποτέμνονται», ὁ μὲν Γαλακτίων ἐτῶν τριάκοντα, ἡ δ' Ἐπιστήμη δέκα καὶ ἕξ. Ἡ μνήμη αὐτῶν ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τὴν 5 Νοεμβρίου μετὰ βραχέος μαρτυρολογίου καὶ ἰδίας ἀκολουθίας, κανόνα δ' ἐκτὸς τοῦ ἐν τῷ Μηναίῳ ἐποίησεν εἰς τοὺς μάρτυρας τούτους καὶ ὁ Ἰωσὴφ ὁ ὑμνογράφος, φέροντα ἀκροστιχίδα «ζυγὴν ἀθλητῶν ἀζύγων μέλπειν θέμις».
Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

γαλακτοαιμία (ἡ) ἢ *λιπαιμία* [*Ἰατρ.*]. Ἡ παθολογικῶς ἐπερχομένη αὔξησις τοῦ ἐν τῷ αἵματι λίπους, ἀπαντῶσα ἐνίοτε μετὰ τὴν ἐγκυμοσύνην, συνηθέστερον εἰς πότας καὶ παχυσάρκους, εἰς πειραματικῶς προκαλουμένας ἀναιμίας καὶ κατ' ἐξοχὴν εἰς τοὺς πάσχοντας βαρὺν διαβήτην, τῶν ὁποίων τὸ αἷμα προσλαμβάνει ὄψιν γαλακτώδη καὶ ὑποκιτρίνην· ὀφείλεται δ' ἡ ἀλλοίωσις, πλὴν τῆς ἐν τῷ αἵματι αὐξήσεως τοῦ λίπους, καὶ εἰς τὴν παρουσίαν λιποειδῶν οὐσιῶν, *λεκιθίνης* καὶ *χολοστεαρίνης*. Τὰ ἀγγεῖα τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς χιτῶνος τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐπὶ λιπαιμίας ἐμφανίζονται ὡς ἂν ἦσαν πεπληρωμένα λίπους, φλέβες δὲ καὶ ἀρτηρίαι δυσχερῶς διακρίνονται ἀπ' ἀλλήλων. Ὁ σπλὴν ἐπίσης, ὡς ἐκ τῆς διαποτίσεως τῶν κυττάρων αὐτοῦ ὑπὸ λιποειδῶν οὐσιῶν, διογκοῦται. Ἡ τοῦ νοσήματος πρόγνωσις ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς βαρύτητος τῆς καταστάσεως, ἡ δὲ θεραπεία συνίσταται εἰς κατάλληλον τοιαύτην τῆς κυρίας νόσου.
Α. ΤΣΙΒΙΔΗΣ

γαλακτοβάκιλλος (ὁ). Περιληπτικὸν ὄνομα διαφόρων βακτηρίων προκαλούντων γαλακτικὴν ζύμωσιν.
Σ. Γ.

γαλακτοβουτυρόμετρον (τὸ) [*Χημ. Τροφ.*]. Ὄργανον χρησιμοποιούμενον πρὸς προσδιορισμὸν τῆς περιεκτικότητος τοῦ γάλακτος εἰς βούτυρον. Καλεῖται ἐπίσης καὶ ἁπλούστερον *βουτυρόμετρον*.
Σ. Γ.

γαλακτογλοβουλίνη (ἡ) ἢ *γαλακτοσφαιρίνη* [*Ὀργ. Χημ.*]. Πρωτεϊνικὴ ὕλη ἀπαντῶσα εἰς μικρὰ ποσὰ ἐν τῷ γάλακτι.
Σ. Γ.

γαλακτογόνος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ προκαλῶν γένεσιν ἢ αὔξησιν γάλακτος, *γαλακτοπαραγωγός*.

γαλακτόδενδρον (τὸ) (Galactodendron [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀρτοκαρπιδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος ἰθαγενὲς τῆς Βενεζουέλας, καλλιεργούμενον ἰδίως διὰ τὸν γαλακτώδη χυμόν του, τὸν ὁποῖον μεταχειρίζονται οἱ ἰθαγενεῖς τῶν μερῶν ἐκείνων ἀντὶ γάλακτος.
Δ. Ν. Π.

γαλακτοδίαιτα (ἡ)· δίαιτα διὰ γάλακτος ἀποκλειστικῶς· δίαιτα εἰς τὴν ὁποίαν ἐπικρατοῦσα τροφὴ εἶναι τὸ γάλα.

— [*Ἐγκυκλ.*]· βλ. **γαλακτοτροφία**.

γαλακτοδοχεῖον (τό)· δοχεῖον πρὸς ἀποκλειστικὴν ὑποδοχὴν γάλακτος, κοιν. *γαλατιέρα*.

γαλακτοδόχος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ δεχόμενος ἀποκλειστικῶς γάλα: «γαλακτοδόχον ἀγγεῖον», ἀγγεῖον κατάλληλον πρὸς ἐναπόθεσιν τοῦ γάλακτος.

γαλακτοειδὴς (ὁ, ἡ), —*ἐς* (τό)· ὁ ὅμοιος μὲ γάλα εἴτε κατὰ τὴν λευκότητα εἴτε κατὰ τὴν σύστασιν.

γαλακτόζαι (αἱ) [*Ὀργ. Χημ.*]. Ἀλδοεξόζαι τοῦ γενικοῦ τύπου $C_6H_{12}O_6$ Διακρίνομεν τὴν d-γαλακτόζην, τὴν καὶ σπουδαιοτέραν, τὴν l-γαλακτόζην καὶ τὸ ἀνενεργὸν μῖγμα τούτων, ἤτοι τὴν d,l-γαλακτόζην.

Ἡ *d-γαλακτόζη* ἀπαντᾷ εἰς τὴν φύσιν ὡς συστατικὸν πολλῶν σακχαροειδῶν πολυσακχαριτῶν (γαλακτοσακχάρου, ραφινόζης, ραμνινόζης, σταχυόζης, μαννινοτριόζης), ἀλλὰ κυρίως πολλῶν συνθέτων μὴ σακχαροειδῶν ὑδατανθράκων, ἐκ τῶν ὁποίων λαμβάνεται δι' ὑδρολύσεως, ὡς λ. χ. τῶν θρεπτικῶν ἱστῶν τῶν σπερμάτων, τῶν κόμμεων κλπ. Ἐπίσης ἀπαντᾷ ὡς συστατικὸν πολλῶν φυτικῶν γλυκοζιτῶν. Εἰς τὸν ζωϊκὸν ὀργανισμὸν ἀπαντᾷ ὡς συστατικὸν τοῦ γαλακτοσακχάρου, τῶν *κερεβροσιτῶν*, οἵτινες εἶναι πολύπλοκα συστατικὰ τοῦ ἐγκεφάλου, τῶν βλεννωδῶν περιβλημάτων τῶν ᾠῶν τῶν βατράχων καὶ περαιτέρω ἀνευρέθη εἰς τὰ οὖρα θηλαζόντων βρεφῶν ἐπὶ βαρειῶν στομαχικῶν νόσων.

Παρασκευάζεται δι' ὑδρολύσεως κόμμεών τινων καὶ καρπῶν εἰδῶν τινων στρύχνου, ἀλλὰ κυρίως δι' ὑδρολυτικῆς διασπάσεως τοῦ γαλακτοσακχάρου εἰς ἓν μόριον d-γαλακτόζης καὶ ἓν μόριον d-γλυκόζης. Ἡ d-γαλακτόζη εἶναι σῶμα κρυσταλλικὸν καὶ κρυσταλλοῦται ἐξ ὕδατος μὲν μεθ' ἑνὸς μορίου κρυσταλλικοῦ ὕδατος εἰς μεγάλα πρίσματα, ἐξ αἰθυλικῆς δὲ ἢ μεθυλικῆς ἀλκοόλης ἄνυδρος ὑπὸ μορφὴν ἑξαγωνικῶν πινάκων. Ἡ ἄνυδρος d-γαλακτόζη τήκεται εἰς 164°, φαίνεται δὲ ὅτι ἡ d-γαλακτόζη ὑπάρχει εἰς δύο μορφάς, αἵτινες δεικνύουν πολυστροφισμὸν ἀντιθέτου ὅμως διευθύσεως. Ἡ τελικὴ εἰδικὴ στροφὴ αὐτῆς εἶναι, δι' ὑδατικὸν διάλυμα 10%, +81°. Ἡ d-γαλακτόζη ζυμοῦται ὑπὸ τῆς ζυθοζύμης, ἀλλὰ βραδύτερον τῆς d-γλυκόζης, τῆς d-μαννόζης καὶ τῆς d-φρουκτόζης. Διὰ μικρᾶς ποσότητος ἀλκαλίων μεταβάλλεται ἐν μέρει, σχηματιζομένων τῆς d-ταλόζης καὶ τῆς l-σορβόζης. Σχηματίζει ὀζαζόνην τηκομένην εἰς 188°, καὶ φαινυλυδραζόνην τηκομένην εἰς 190—191°. Ἡ *d,l-γαλακτόζη* ἀνευρέθη μεταξὺ τῶν προϊόντων τῆς ὑδρολύσεως τοῦ κόμμεος chagual καὶ τοῦ nori, ὅπερ εἶναι προϊὸν λαμβανόμενον ἐν Ἰαπωνίᾳ ἐκ φυτῶν τινων, παρασκευάζεται δὲ συνθετικῶς ἐκ τοῦ d,l γαλακτονικοῦ ὀξέος, ὅπερ παράγεται ἐκ τῆς d-γαλακτόζης κατὰ τὸ σχῆμα d-γαλακτόζη⟶βλεννικὸν ὀξὺ⟶d,l-γαλακτονικὸν ὀξὺ⟶d,l-γαλακτόζη ἢ καὶ δι' ὀξειδώσεως τοῦ δουλσίτου. Εἶναι ἄχρους κρυσταλλικὴ μᾶζα τηκομένη εἰς 144°. Κατὰ τὴν ζύμωσιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν μυκήτων καταναλίσκεται μόνον ἡ d-γαλακτόζη καὶ οὕτως ὑπολείπεται ἡ

Digitized by Google

l-γαλακτόζη, ἥτις παρουσιάζει ἀνάλογον πρὸς τὴν d-γαλακτόζην συμπεριφοράν. Σ. Γ.

γαλακτοζάκχαρον (τὸ) [Ὀργ. Χημ.]· βλ. γαλακτοσάκχαρον.

γαλακτοζιτογαλακτόζη (ἡ) [Ὀργ. Χημ.] Συνθετικὴ ἑξαβιόζη τοῦ τύπου $C_{12}H_{22}O_{11}$ παρασκευασθεῖσα ἐξ ἀκετοχλωρογαλακτόζης καὶ d-γαλακτόζης. Σ. Γ.

γαλακτοζιτογλυκόζη (ἡ) [Ὀργ. Χημ.]. Συνθετικῶς παρασκευασθεῖσα ἐξ ἀκετοχλωρογαλακτόζης καὶ γλυκόζης ἑξοβιόζη τοῦ τύπου $C_{12}H_{22}O_{11}$. Πιθανῶς συμπίπτει πρὸς τὴν μελιβιόζην. Σ. Γ.

γαλακτοζύγιον (τὸ) [Χημ. Τροφ.] Ἑτέρα ὀνομασία τοῦ γαλακτομέτρου (βλ. λ.).

γαλακτοθεραπεία (ἡ)· ἡ διὰ γάλακτος θεραπεία.

— [Ἐγκυκλ.] Τὸ γάλα ἀνεξαρτήτως τῆς χρησιμοποιήσεώς του ὡς μέσου διατροφῆς ἐχορηγεῖτο ἀνέκαθεν καὶ ὡς φάρμακον ἐπὶ πολλῶν νοσημάτων. Ὁ Ἱπποκράτης κατηγόρει τοὺς ἰατροὺς τῆς Κνίδου, ὅτι δὲν ἐγνώριζον ἄλλα φάρμακα εἰμὴ τὰ καθαρτικὰ καὶ τὸ γάλα, τὸ ὁποῖον ἐχορήγουν κατὰ τὸ θέρος ἰδίως ὡς ὀρόγαλα. Ὁ Πλίνιος ἀναφέρει ὅτι εἰς τὴν Ἀρκαδίαν ἔπινον τὸ γάλα ὡς φάρμακον κατὰ τὴν ἄνοιξιν. Κατὰ τὸν μεσαίωνα ἀπεδίδοντο εἰς τὸ γάλα διαφόρων ζῴων (γάλα γυναικός, ὄνου κλπ.) εἰδικαὶ θεραπευτικαὶ ἰδιότητες. Καὶ εἰς τὴν σημερινὴν θεραπευτικὴν ἔχει τὸ γάλα πλείστας ὅσας ἐνδείξεις. Εἰς ὅλα τὰ λοιμώδη νοσήματα, ὅπου χρησιμοποιεῖται ὡς τροφή, ἔχει παραλλήλως καὶ θεραπευτικὴν δρᾶσιν ὡς οὐσία διουρητικὴ καὶ ἀντιτοξική. Ἰδιαιτέραν ὅμως θέσιν ἔχουν εἰς τὴν θεραπευτικὴν προϊόντα τινὰ τῆς γαλακτοκομίας. Τοιαῦτα εἶναι: α') Τὸ *ὀρόγαλα* τὸ ὁποῖον χορηγεῖται εἰς τὰς χρονίας ἐντερικὰς παθήσεις ὡς ἀντιζυμωτικὸν καὶ ὑπακτικὸν λόγῳ τοῦ γαλακτοσακχάρου καὶ τοῦ γαλακτικοῦ ὀξέος τὸ ὁποῖον περιέχει. β') Τὸ *ὀξύγαλα* καὶ τὸ *γιαούρτι*, εἰς τὰ ὁποῖα ἀπεδόθη ὑπὸ τοῦ Mentsnikoff εὐεργετικὴ ἐπίδρασις ὡς παρεμποδίζοντα τὴν ἀπὸ τοῦ ἐντερικοῦ σωλῆνος αὐτοδηλητηρίασιν. γ') Τὸ *κεφὶρ* καὶ *κουμίς*, τὰ ὁποῖα εἶναι γάλα ἀγελάδος τὸ πρῶτον καὶ φορβάδος τὸ δεύτερον καὶ τὰ ὁποῖα δι' ἐπιδράσεως μικροβίων ἔχουν ὑποστῇ εἰδικὴν ζύμωσιν, χρησιμοποιοῦνται δὲ κατὰ τὰς δυσπεψίας καὶ τὰς χρονίας ἐντερίτιδας. Ἀξιοσημειώτως εἶναι καὶ ἡ δι' ἐνέσεων γάλακτος ἐφαρμοζομένη τελευταίως πρωτεϊνοθεραπεία. Τὸ γάλα μετὰ προηγουμένην ἀποβουτύρωσιν καὶ ἀποστείρωσιν ἐνίεται ἐνδομυϊκῶς εἰς δόσεις ποικιλλούσας ἀπὸ 1—15 κ. ἑκ. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ἐπιδρᾷ ὡς ξένον λεύκωμα καὶ κολλοειδὲς προκαλοῦν αἱμορρηκτικὴν κρίσιν (κολλοειδοκλασίαν), ἐκ τῆς ὁποίας ἐπέρχονται ἐνίοτε εὐεργετικὰ θεραπευτικὰ ἀποτελέσματα ἐπὶ χρονίων ἢ καὶ ὀξέων νοσημάτων. Γ. Η. ΠΑΓΚΑΛΟΣ

γαλακτοκήλη (ἡ) [Ἰατρ.]. Κυστικὴ διόγκωσις ἐντὸς τῶν ἀδένων τοῦ μαστοῦ, παρουσιαζομένη σπανίως καὶ περιέχουσα γάλα πρόσφατον ἢ πεπηγὸς ἐν εἴδει βουτύρου ἢ τυροῦ. Ὀφείλεται δ' αὕτη εἴτε εἰς ἀπόφραξιν τῶν γαλακταγωγῶν εἴτε καὶ εἰς ῥῆξιν αὐτῶν ἐντὸς τοῦ ἀδένος τοῦ μαστοῦ. Ἀπαντᾷ δὲ κατὰ τὸν χρόνον τοῦ ἀπογαλακτισμοῦ καὶ παρίσταται ὅτε μὲν δίκην ἡμισφαιρικῆς ἐπιπολαίας, ὑπὸ τὸ δέρμα τοῦ μαστοῦ, κύστεως, τῆς ὁποίας τὰ τοιχώματα εἶναι τεταμένα, κλυδάζοντα καὶ ἀνώδυνα τῇ πιέσει, ὁτὲ δὲ κατὰ βάθος ἐντὸς τοῦ ἀδένος τοῦ μαστοῦ. Τὸ μέγεθος αὐτῆς ποικίλλει μεγάλως ἀπὸ μεγέθους ᾠοῦ περιστερᾶς, καρύου καὶ μέχρι κεφαλῆς ἀνθρώπου, εἰς τρόπον ὥστε εὐμεγέθης καὶ βαρὺς στηρίζεται κρεμάμενος ἐπὶ τοῦ στήθους. Ἡ θεραπεία συνίσταται εἴτε εἰς παρακέντησιν τῆς κύστεως, εἴτε μᾶλλον εἰς διάνοιξιν εὐρεῖαν αὐτῆς.

γαλακτοκομεῖον (τό)· ὁ τόπος ἢ τὸ κατάστημα ὅπου κομίζεται τὸ γάλα τοῦ ποιμνίου πρὸς περαιτέρω καλλιέργειαν αὐτοῦ, πρὸς τυροποίησιν, βουτυροποίησιν, παρασκευὴν γλυκισμάτων, ἢ καὶ πρὸς πώλησιν.

γαλακτοκομία (ἡ)· ἡ τέχνη ἢ ἡ ἐπιστήμη ἡ περὶ τὸ γάλα, ἤτοι περὶ τὴν διατήρησιν αὐτοῦ ἢ τὴν περαιτέρω καλλιέργειαν.

—[Ἐγκυκλ.]· βλ. κτηνοτροφία.

γαλακτοκόμος (ὁ, ἡ)· ὁ περὶ τὴν διατήρησιν ἢ τὴν περαιτέρω καλλιέργειαν τοῦ γάλακτος εἰδικὸς ἐργάτης ἢ ἐπιστήμων.

γαλακτόκονις (ἡ) [Χημ. Τροφ.]· βλ. γάλα.

γαλακτοκρισία (ἡ). Μαντεία τελουμένη διὰ γάλακτος. Κατ' αὐτὴν ἐλάμβανον νεαρὰν δαμαλίδα εὐθὺς μετὰ τὸν πρῶτον τοκετόν της, ἔκαιον αὐτὴν ὁλόκληρον, περισυνέλεγον τὸ γάλα αὐτῆς καὶ ἀναλόγως τοῦ χρώματος τὸ ὁποῖον εἶχε τοῦτο ἐξῆγον συμπεράσματα. Ὡσαύτως παρετήρουν τοὺς μαστοὺς καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ὀπῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξήρχετο τὸ γάλα κατὰ τὸ ἄμελγμα δαμαλίδος. — Ω.

γαλακτολεμφαγγειῖτις (ἡ) [Ἰατρ.]. Λεμφαγγειῖτις τοῦ γαλουχοῦντος μαστοῦ.

γαλακτολεύκωμα (τὸ) [Χημ.]· βλ. γαλβουμῖναι.

γαλακτόλιθος [Βιομ. Χημ.]· βλ. γαλάλιθος.

γαλακτομετρία (ἡ) ἢ *γαλακτομέτρησις*. Καλεῖται οὕτω ἡ διὰ γαλακτομέτρου ἐξέτασις τοῦ γάλακτος.

γαλακτομετρικός, —ή, —όν· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν γαλακτομετρίαν.

γαλακτόμετρον (τὸ) [Χημ. Τροφ.]. Καλεῖται οὕτω γενικῶς οἱονδήποτε ὄργανον ὅπερ χρησιμεύει εἰς τὸν ἔλεγχον τῆς ποιότητος ἢ γνησιότητος τοῦ γάλακτος. Οὕτως λ. χ. ἔχομεν τὸ γαλακτοπυκνόμετρον (βλ. λ.), χρησιμοποιούμενον διὰ τὸν καθορισμὸν τῆς πυκνότητος τοῦ γάλακτος, τὸ *γαλακτοβουτυρόμετρον* παρέχον τὴν ποσότητα τοῦ ὑπάρχοντος βουτύρου, τὸ *κρεμόμετρον*, ὄργανον πρακτικὸν παρέχον κατὰ προσέγγισιν τὴν περιεκτικότητα τοῦ γάλακτος εἰς ἀφρόγαλα κ.λ.π. Σ. Γ.

γαλακτονικὰ ὀξέα [Ὀργ. Χημ.]. Πολυυδροξυλιωμένα καρβονικὰ ὀξέα λαμβανόμενα δι' ὀξειδώσεως τῆς d-γαλακτόζης, εἰς ἣν πάλιν μετατρέπονται δι' ἀναγωγῆς. Διακρίνομεν τὸ d-γαλακτονικὸν ὀξύ, ὅπερ λαμβάνεται δι' ὀξειδώσεως τῆς d-γαλακτόζης, διὰ περαιτέρω δὲ ὀξειδώσεως παράγεται τὸ δι' ἐνδομοριακῆς ἀντισταθμίσεως ἀνενεργὸν *βλεννικὸν ὀξύ*, ἐξ οὗ εἶτα δι' ἀναγωγῆς λαμβάνεται τὸ d, l-γαλακτονικὸν ὀξύ. Διὰ σχηματισμοῦ τοῦ μετὰ στρυχνίνης ἅλατος δύναται τὸ d, l-γαλακτονικὸν ὀξὺ νὰ διασπασθῇ εἰς τὰς δύο μορφάς, ἤτοι τὴν d καὶ τὴν l. Τὸ d-γαλακτονικὸν ὀξὺ κρυσταλλοῦται εἰς μικρὰ βελονίδια καὶ παρέχει λακτόνην τηκομένην εἰς 90—92°, εἶναι δὲ ἀριστεροστροφόν. Τὸ d, l-γαλακτονικὸν ὀξὺ παρέχει λακτόνην τηκομένην μεταξὺ 122 καὶ 125°. Τὸ d-γαλακτονικὸν ὀξὺ διὰ θερμάνσεως μετὰ πυριδίνης ἢ κινολίνης εἰς 140—150° μετατρέπεται μερικῶς εἰς *d-ταλονικὸν ὀξύ*, ὅπερ πάλιν ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας παρέχει d-γαλακτονικὸν ὀξύ, ἀμφότερα δὲ ταῦτα δύνανται νὰ σχηματισθοῦν παρ' ἄλληλα ἐκ τῆς l-λυξόζης διὰ τῆς κυανυδρινικῆς ἀντιδράσεως. Σ. Γ.

γαλακτοπαραγωγὴ (ἡ)· ἡ παραγωγὴ τοῦ γάλακτος, ἡ εἰς γάλα ἀπόδοσις τῶν ποιμνίων.

γαλακτοπαραγωγὸς (ὁ, ἡ), —όν (τό)· ὁ παράγων γάλα, γαλακτοφόρος, ἄλλως *γαλακταγωγός*.

—γαλακτοπαραγωγοὶ *οὐσίαι* (αἱ). Καλοῦνται οὕτως αἱ οὐσίαι, αἵτινες δέον νὰ δίδωνται εἰς τὰ διάφορα ζῷα, τὰς ἀγελάδας, τὰ πρόβατα καὶ τὰς αἶγας κυρίως, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀγαλαξίας των. Καταλληλότεραι γαλακτοπαραγωγοὶ οὐσίαι θεωροῦνται τὸ γλυκάνισον, τὰ μοσχοκάρυα, τὸ μάραθον, τὰ γαρύφαλα, διάφοροι οὐσίαι περιέχουσαι ἀντιμόνιον ἢ θεῖον, ὡς καὶ πᾶσα εὔχυλος χλωρὰ τροφή. Δ. Ν. Π.

γαλακτόπετρα (ἡ) [Λαογρ.]. Πολύτιμος λίθος, περὶ τοῦ ὁποίου πιστεύεται ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ὅτι εἶναι πεπροικισμένος διὰ τῆς δυνάμεως νὰ φέρῃ ἄφθονον γάλα εἰς τὰς θηλαζούσας μητέρας. Περὶ τοῦ λίθου τούτου, ὅστις εἶναι ὁ *γαλακτίτης*, τὴν αὐτὴν γνώμην εἶχον καὶ οἱ ἀρχαῖοι (*Plin.* Hist. Nat. 37, 10). Κρεμᾶται σήμερον ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ τῶν θηλαζουσῶν, καὶ νομίζεται ὅτι εὑρίσκεται εἰς τοὺς μαστοὺς αἰγῶν τινων, ἢ ἐντὸς σφαιριδίων χαλάζης. Πολλάκις τὴν χρῆσίν του συνοδεύουν καὶ σχετικαὶ μαγικαὶ ἐπῳδοί. (Πρβλ. «Λαογρ.» τ. Β', σ. 190 καὶ *Ν. Γ. Πολίτου* Παραδόσεις σ. 647). Θ. Π

γαλακτοπλακίδια (τὰ) [Χημ. Τροφ.]· βλ. γάλα.

γαλακτοποίησις (ἡ)· παραγωγὴ γάλακτος, μετατροπὴ εἰς γάλα: «ἡ διὰ τῶν μαστῶν γινομένη γαλακτοποίησις».

γαλακτοποιητικός, —ή, —όν· ὁ κατάλληλος πρὸς παραγωγὴν γάλακτος, ὁ συντείνων εἰς τὴν ἄφθονον ἔκκρισιν γάλακτος.

γαλακτοποιὸς (ὁ, ἡ), —όν (τό)· ὁ ποιῶν γάλα, ὁ κατάλληλος πρὸς ἔκκρισιν γάλακτος: «ὄργανα γαλακτοποιά».

γαλακτοποιῶ (—έω)· κάμνω γάλα, μετατρέπω εἰς γάλα || μεταφ. κάμνω τι ὅμοιον μὲ γάλα.

γαλακτοποσία (ἡ)· πόσις γάλακτος συνεχής, ἡ διὰ τοῦ γάλακτος διατροφή, *γαλακτοδίαιτα*.

γαλακτοπότης (ὁ)· ὁ πίνων γάλα καθ' ὑπερβολήν, ὁ ἀγαπῶν τὸ γάλα, ἐκεῖνος τροφὴ τοῦ ὁποίου ἐπικρατοῦσα εἶναι τὸ γάλα.

γαλακτοποτῶ (—έω)· εἶμαι γαλακτοπότης, πίνω πολὺ γάλα, λαμβάνω τὸ γάλα ὡς κατ' ἐξοχὴν τροφήν.

γαλακτοπρωτεΐνη (ἡ)· βλ. γαλακτολεύκωμα.

γαλακτοπυκνόμετρον (τὸ) [Χημ. Τροφ.] Ὄργανον δι' οὗ προσδιορίζεται ἡ πυκνότης, ἤτοι τὸ εἰδικὸν βάρος τοῦ γάλακτος. Ὁ καθορισμὸς τῆς πυκνότητος τοῦ γάλακτος παρέχει πολύτιμον συμβολὴν εἰς τὴν ἀνίχνευσιν τῆς τυχὸν νοθεύσεως αὐτοῦ διὰ προσθήκης ὕδατος ἢ δι' ἀποβουτυρώσεως, δὲν παρέχει ὅμως τὴν νόθευσιν, ἥτις συνίσταται εἰς σύγχρονον ἀποβουτύρωσιν καὶ προσθήκην ὕδατος· διότι ἡ μὲν προσθήκη ὕδατος ἐλαττώνει τὴν πυκνότητα, ἡ δὲ ἀποβουτύρωσις αὐξάνει ταύτην καὶ ἑπομένως ἐπὶ συγχρόνου χρησιμοποιήσεως τῶν δύο τούτων νοθειῶν τὸ εἰδικὸν βάρος παραμένει ἀναλλοίωτον. Γαλακτοπυκνομέτρων ὑπάρχουσι διάφοροι τύποι, ἐξ ὧν εὐχρηστότερον εἶναι τὸ γαλακτοπυκνόμετρον τοῦ Sonhlet, ὅπερ εἶναι ἓν σύνηθες πυκνόμετρον σταθεροῦ βάρους καὶ μεταβλητοῦ ὄγκου, τοῦ ὁποίου ἡ κλίμαξ φέρει τὰς διαιρέσεις ἀπὸ 1,014 μέχρι 1,042, διότι αὐτὰ εἶναι τὰ ἀκρότατα ὅρια, μεταξὺ τῶν ὁποίων δύναται νὰ κυμαίνεται ἡ πυκνότης τοῦ γάλακτος. Οἱ συνήθως καλούμενοι βαθμοὶ πυκνότητος κατὰ Sonhlet εἶναι τὰ χιλιοστὰ τοῦ εἰδικοῦ βάρους, ἤτοι ὁ ἀριθμὸς π.χ. 30 σημαίνει 1,030, ὁ 28,5 σημαίνει 1,0285 κ. ο. κ. Ὁ προσδιορισμὸς τῆς πυκνότητος τοῦ γάλακτος δέον νὰ ἀνάγηται εἰς τὴν θερμοκρασίαν τῶν 15° καὶ διὰ τοῦτο δι' ἕκαστον βαθμὸν θερμοκρασίας ἄνω τῶν 15° πρέπει νὰ προστίθενται 0,0002 καὶ δι' ἕκαστον κάτω τῶν 15 νὰ ἀφαιρῆται τὸ αὐτὸ ποσόν. Οὕτω π. χ. εἰδικὸν βάρος 1,028 προσδιορισθὲν εἰς τὴν θερμοκρασίαν τῶν 20° ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν θερμοκρασίαν τῶν 15° πρὸς 1,028+(5×0,0002) ἤτοι 1,029. Ὁ προσδιορισμὸς τῆς πυκνότητος τοῦ γάλακτος εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν ἐξέτασιν τούτου καὶ δέον νὰ ἐπιτελῆται πάντοτε. Σ. Γ.

γαλακτοπωλεῖον (τό)· τὸ κατάστημα ὅπου πωλεῖται ἢ προσφέρεται ἰδίᾳ γάλα καὶ τὰ ἐκ γάλακτος γλυκίσματα.

γαλακτοπώλης (ὁ)· ὁ πωλῶν γάλα εἴτε διανέμων αὐτὸ κατ' οἶκον εἴτε προσφέρων αὐτὸ ἐν καταστήματι, κοιν. *γαλατᾶς*.

γαλακτορρητίνη (ἡ) [Χημ.]· αἰώρημα ῥητίνης ἐν φυτικῷ γάλακτι, ὡς εἶναι λ.χ. τὸ *ἐλαστικὸν κόμμι*.

γαλακτόρροια (ἡ) [Ἰατρ.]. Εἰς τὰς περισσοτέρας τῶν θηλαζουσῶν γυναικῶν, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς γαλουχήσεως ἢ καὶ αὐτομάτως, 2—3 ὥρας μετὰ τὴν τελευταίαν θήλασιν ἐπέρχεται ἄφθονος συρροὴ γάλακτος ἐν τοῖς μαστοῖς, ὀφειλομένη εἰς ἀντανακλαστικὴν ὑπεραιμίαν τῶν μαστῶν. Ἕνεκα δὲ τούτου οἱ γαλακτοφόροι ἀδένες ὑπερπληρούμενοι γάλακτος ἀπεκκρίνουσιν αὐτὸ αὐτομάτως διὰ τῶν θηλῶν. Ἡ τοιαύτη ἐκροὴ γάλακτος καλεῖται *γαλακτόρροια*. Ἡ γαλακτόρροια αὕτη καθίσταται παθολογική, ὅταν ἐξακολουθῇ καὶ μετὰ τὸν ἀπογαλακτισμὸν ἐπὶ πολλοὺς μῆνας ἢ καὶ ἔτη συνεχῶς ἢ κατὰ διαλείμματα καὶ προξενεῖ ἐκζέματα, νευραλγίας, ἀπίσχνανσιν τοῦ σώματος καὶ ἐξάντλησιν τοῦ ὀργανισμοῦ. Ἀναφέρονται δὲ ἕνεκα τῆς χρονίας ταύτης γαλακτορροίας καὶ περιπτώσεις μαρασμοῦ, φυματιώσεως, ὑστερίας μεγάλης καὶ ψυχώσεων.

— [Κτηνιατρ.] Γαλακτόρροια ὑπερβολικὴ παρατηρεῖται κυρίως εἰς τὰς ἀγελάδας καὶ προέρχεται ἐκ τῆς ἀτελοῦς ἀμέλξεως τοῦ ζῴου, τὴν ὁποίαν σκοπίμως παραμελοῦσι πολλοὶ κτηνοτρόφοι, ἰδίως ὅταν προορίζουσι τὸ ζῷον των πρὸς πώλησιν, ἵνα φαίνωνται οἱ μαστοὶ αὐτοῦ εὐτραφεῖς καὶ οὕτως αὐξάνῃ ἡ τιμὴ τῆς ἀγορᾶς του. Δ. Ν. Π.

Γάλακτος ὄρος (Mons Lactarius) [Ἀρχ. Γεωγρ.]. Ὄρος ἐν Καμπανίᾳ μετρίου ὕψους, ἀλλ' ἀπόκρημνον, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὁποίου συνεκροτήθη τῷ 554 ἡ τελευταία μάχη τοῦ μακροῦ (536—554) μεταξὺ τῶν Βυζαντινῶν καὶ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Γότθων πολέμου. Ὁ *Ναρσῆς*, μετὰ τὴν κατὰ τὸ 554 ἅλωσιν τῆς Ρώμης, ἐβάδισεν ἐναντίον τῆς Κύμης, ἐνῷ συγχρόνως οἱ Γότθοι ὑπὸ τὸν ἡγεμόνα των *Τεΐαν* ἔσπευσαν νὰ σώσουν τοὺς ἐν Κύμῃ θησαυρούς των. Μετὰ δίμηνον ἰσόπαλον ἀγῶνα περὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Δράκοντος, ὁ Τεΐας ἠναγκάσθη ν' ἀποσυρθῇ εἰς τὸ Γάλακτος ὄρος, παρακολουθούμενος ὑπὸ τοῦ Ναρσῆ, καὶ νὰ δώσῃ ἐκεῖ ἀποφασιστικὴν μάχην δι' αἰφνιδιαστικῆς ἐπιθέσεως. Κατὰ τὴν μάχην ταύτην ὁ Τεΐας ἐπεδείξεν ἀληθῆ ἡρωϊσμὸν «οὐ τὴν τάξιν λιπών, οὐδὲ ὅσον ἄχρι εἰς δάκτυλον ἕνα, οὐδὲ ἀναποδίσας, οὐδὲ ἐπιστραφείς, οὐδὲ τὰ νῶτα τῇ ἀσπίδι ἐρείσας, οὐ μὴν οὐδὲ πλάγιος γεγονώς, ἀλλ' ὥσπερ τῷ ἐδάφει ἐρηρεισμένος αὐτοῦ μετὰ τῆς ἀσπίδος εἱστήκει κτείνων τε τῇ δεξιᾷ χειρὶ καὶ ἀποκρουόμενος τῇ λαιᾷ» (*Προκόπιος*), μέχρις οὗ, ἀποκαλύψας πρὸς στιγμὴν τὸ στῆθός του, ἐβλήθη ὑπὸ δόρατος καὶ κατέπεσε νεκρὸς ἐπὶ τοῦ

Digitized by Google

ἐδάφους. Οἱ Βυζαντινοὶ ἐπωφελούμενοι τῆς ἐπελθούσης ἐκ τούτου στιγμιαίας ἀταξίας εἰς τὰς τάξεις τῶν Γότθων ἀπέκοψαν τὴν κεφαλὴν τοῦ Τεΐα καὶ ἐμπήξαντες αὐτὴν ἐπὶ κοντοῦ ἐπεδείκνυον εἰς τὰ ἀντιμαχόμενα στρατεύματα. Οἱ Γότθοι ἐν τούτοις ἐξηκολούθησαν τὸν ἀγῶνα, ὅστις δὲν διεκόπη εἰμὴ μόνον ὅταν ἐνύκτωσε, χωρὶς οἱ ἀντίπαλοι στρατοὶ νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰς θέσεις των. Τὴν ἑπομένην ἡ μάχη ἐπανελήφθη, διαρκέσασα καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν μέχρι τῆς ἐπελεύσεως τοῦ σκότους. Ἐν τέλει οἱ Γότθοι διεμήνυσαν τῷ Ναρσῇ, ὅτι ἐδέχοντο νὰ παραιτηθῶσι τῆς μάχης, ἐὰν ἐπετρέπετο αὐτοῖς νὰ ἀπέλθωσι μετὰ τῶν ὅπλων των ἀνενόχλητοι καὶ νὰ παραλάβωσιν ὅσα χρήματα εἶχεν ἕκαστος ἐξ αὐτῶν ἐναποθέσει εἰς τὰ φρούρια τῆς Ἰταλίας. Ὁ Ναρσῆς ἀπεδέχθη τὴν πρότασιν ταύτην καὶ οἱ περισωθέντες ἐκ τῆς μάχης Γότθοι, μόλις εἰς χιλίους ἀνερχόμενοι, ἀπῆλθον εἰς Τοσκάναν καὶ ἐκεῖθεν πέραν τοῦ Πάδου, παρακολουθούμενοι μακρόθεν ὑπὸ Βυζαντινῶν ἀποσπασμάτων. Ν. ΚΑΛΟΜΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

γαλακτοσάκχαρον (τὸ) ἢ *λακτόζη* *[Ὀργ. Χημ.]*. Δισακχαρίτης τοῦ τύπου $C_{12}H_{22}O_{11}$ συνιστάμενος ἐξ ἑνὸς μορίου d-γλυκόζης καὶ ἑνὸς d-γαλακτόζης. Περιεγράφη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Bartoletti τῷ 1615. Τὸ γαλακτοσάκχαρον ἀπαντᾷ καὶ δὴ ὡς τὸ μοναδικὸν σάκχαρον ἐν τῷ γάλακτι τῶν θηλαστικῶν καὶ τῆς γυναικός. Τὸ γάλα ἀγελάδος περιέχει 4—5 %, τὸ γάλα γυναικὸς 5—6,5 % καὶ ἐνίοτε μέχρι 8,3 %. Τοῦτο σχηματίζεται, ὡς φαίνεται, ἐντὸς τῶν γαλακτοφόρων ἀδένων ἐκ τῆς ἐν τῷ αἵματι ὑπαρχούσης d-γλυκόζης. Ἐπίσης ἀπαντᾷ εἰς μικρὰς ποσότητας εἰς τὰ οὖρα τῆς γυναικὸς κατὰ τὸν τοκετόν. Εἰς τὸ φυτικὸν βασίλειον δὲν ἔχει μετὰ βεβαιότητος ἐξακριβωθῆ ἡ παρουσία αὐτοῦ. Τὸ γαλακτοσάκχαρον παρασκευάζεται ἐκ τοῦ ὑγροῦ ὅπερ παραμένει ἐκ τοῦ γάλακτος μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ λίπους καὶ τοῦ λευκώματος. Εἰς προηγουμένας ἐποχὰς πρὸς ἐξαγωγὴν αὐτοῦ συνεπυκνοῦτο τὸ ὡς ἀνωτέρω ὑγρὸν ἐντὸς ἀνοικτῶν λεβήτων καὶ τὸ κατὰ τὴν ψῦξιν κρυσταλλούμενον προϊὸν ἀπεκρυσταλλοῦτο τῇ χρησιμοποιήσει καὶ ζωϊκοῦ ἄνθρακος. Κατὰ τὴν μέθοδον ὅμως ταύτην ἐλαμβάνετο μόνον τὸ $^1/_3$ τοῦ ἐν τῷ ὑγρῷ ὑπάρχοντος γαλακτοσακχάρου ἐν καθαρᾷ καταστάσει. Ἡ ἐξάτμισις ὅμως τοῦ ὑγροῦ ἐν κενῷ, ὡς γίνεται σήμερον, ἐπιτρέπει τὴν παραλαβὴν τῶν 60 % τοῦ σακχάρου. Τὸ οὕτω λαμβανόμενον γαλακτοσάκχαρον καλεῖται *πρῶτον* προϊὸν καὶ συνήθως εἶναι τόσον καθαρὸν ὥστε περιττεύει πᾶς ἀνακαθαρισμός. Ἐκ τοῦ παραμένοντος ἀλμολοίπου δύναται διὰ περαιτέρω συμπυκνώσεως νὰ ληφθῇ ἓν *δεύτερον* καὶ ἓν *τρίτον* προϊόν, ἅτινα ὅμως πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ καθαρισθῶσι δι' ἐπανειλημμένων ἀνακρυσταλλώσεων. Τὸ γαλακτοσάκχαρον κρυσταλλοῦται ἐξ ὑδατικῶν διαλυμάτων καὶ ἐν συνήθει θερμοκρασίᾳ, μεθ' ἑνὸς μορίου ὕδατος εἰς μεγάλους, λευκούς, σκληροὺς κρυστάλλους, διαλυτοὺς εἰς 6 μέρη ψυχροῦ καὶ περίπου $2^1/_2$ μέρη βράζοντος ὕδατος.

Εἶναι ἀδιάλυτον εἰς τὴν ἀλκοόλην, τὸν αἰθέρα καὶ τὸ χλωροφόρμιον. Τὸ κρυσταλλικὸν αὐτοῦ ὕδωρ χάνει κατὰ τὴν θέρμανσιν μόνον εἰς 125° καὶ τήκεται εἰς 200° περίπου. Τὸ ὡς ἀνωτέρω περιγραφὲν ἀποτελεῖ τὴν καλουμένην *α-μορφήν*. Ὅταν ἡ κρυστάλλωσις γίνῃ εἰς θερμοκρασίαν ἀνωτέραν τῶν 95°, τότε ἀποχωρίζεται ἄνυδρον γαλακτικὸν ὀξὺ εἰς μεγάλους κρυστάλλους, ἡ *β-μορφή*. Ἡ α-μορφὴ διαλύεται ἐν τῷ ὕδατι ἐκλυομένης θερμότητος, ἐνῷ ἡ β-μορφὴ κατὰ τὴν διάλυσιν ἀπορροφᾷ θερμότητα. Ἡ θερμοκρασία μετατραπῆς τοῦ ἀνύδρου εἰς ἔνυδρον γαλακτικὸν ὀξὺ ἐν ὑδατικῷ διαλύματι κεῖται μεταξὺ 92 καὶ 93°. Εἰς τὴν ὕπαρξιν τῶν δύο τούτων μορφῶν ὀφείλεται ὁ παρατηρούμενος *πολυστροφισμός*. Τὸ προσφάτως παρασκευασθὲν διάλυμα τοῦ ἐνύδρου προϊόντος δεικνύει στροφὴν +85 — +90°, ἥτις ἐλαττοῦται βαθμηδὸν εἰς τὴν τελικὴν τιμὴν $[\alpha]\frac{20}{D} = 55°,3$.

Ὁμοίως συμπεριφέρεται ἡ ἄνυδρος α-μορφή. Ἡ ἄνυδρος β-μορφὴ δεικνύει ἀντιστρόφως ἐν προσφάτῳ διαλύματι στροφικὴν ἱκανότητα 40°, ἥτις βαθμηδὸν αὐξάνεται εἰς τὴν τελικὴν τιμὴν τῶν 55°,3. Τὸ γαλακτοσάκχαρον ἀνάγει τὸ φελίγγειον ὑγρόν, ὡς καὶ τὸ ἀμμωνιακὸν διάλυμα ἀργύρου, ἀποβαλλομένου κατόπτρου ἀργύρου. Μετ' ἀλκαλίων χρώννυται κίτρινον. Μετὰ φαινυλυδραζίνης παρέχει *ὀζαζόνην*, ἥτις τήκεται ὑπὸ ἀποσύνθεσιν εἰς 213—215° καὶ διαλύεται εἰς 80—90 μέρη θερμοῦ ὕδατος. Δι' ὀξειδώσεως τοῦ γαλακτοσακχάρου διὰ νιτρικοῦ ὀξέος σχηματίζεται βλεννικὸν ὀξύ. Διὰ μακροῦ βρασμοῦ μετ' ἀραιῶν ἀνοργάνων ὀξέων διασπᾶται τὸ γαλακτοσάκχαρον εἰς d-γλυκόζην καὶ d-γαλακτόζην. Τοιαύτη διάσπασις ποιεῖται καὶ διὰ διαφόρων φυραμάτων, *λακτασῶν* καλουμένων, ἅτινα εὑρίσκονται εἰς τοὺς χυμοὺς διαφόρων κατωτέρων ζῴων, εἰς τὸν βλεννογόνον τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου τῶν μόσχων καὶ τῶν νεαρῶν κυνῶν, ὡς καὶ ὑπὸ φυράματός τινος συνοδεύοντος τὴν ἐμουλσίνην, διὰ τοῦτο καὶ ὑδρολύεται τὸ γαλακτοσάκχαρον ὑπὸ τῆς ἐμουλσίνης.

Ἡ ἰμβερτάση δὲν διασπᾷ τὸ γαλακτοσάκχαρον καὶ διὰ τοῦτο αἱ συνήθεις ζύμαι τῆς ζυθοποιίας καὶ ἀλκοολοποιίας δὲν σχηματίζουν ἐξ αὐτοῦ ἀλκοόλην. Ἀλκοολικὴν ζύμωσιν ὑφίσταται τὸ γαλακτοσάκχαρον ὑπό τινων μικροοργανισμῶν, οἵτινες περιέχουσι καὶ λακτάσην. Πολλὰ βακτήρια ζυμοῦσι τὸ γαλακτοσάκχαρον πρὸς γαλακτικὸν ὀξὺ καὶ εἰδικώτερον τὸ «*βουλγαρικὸν βακτήριον*», ὅπερ χρησιμοποιεῖται κατὰ τὴν παρασκευὴν τῆς *γιαούρτης*. Τοῦτο ἰμβερτοποιεῖ πρῶτον διὰ λακτάσης τὸ γαλακτοσάκχαρον καὶ εἶτα μετατρέπει ἀμφότερα τὰ προϊόντα τῆς διασπάσεως εἰς γαλακτικὸν ὀξύ, σχηματιζομένων ὡς παραπροϊόντων ὀλίγου ἠλεκτρικοῦ καὶ ὀξικοῦ ὀξέος. Ἀναλόγως δρῶσι καὶ τὰ ***βακτήρια*** τοῦ ***κεφίρ*** (βλ. λ.).

Τὰ 90% τοῦ παρασκευαζομένου γαλακτοσακχάρου χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν θρέψιν τῶν βρεφῶν. Τὸ γάλα ἀγελάδος, λόγῳ τῆς μεγαλυτέρας αὐτοῦ περιεκτικότητος εἰς λεύκωμα, πρέπει, ὅταν χρησιμοποιῆται διὰ θρέψιν θηλάζοντος βρέφους, νὰ ἀραιοῦται καὶ δὴ κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας διὰ διπλασίου ὕδατος, βραδύτερον δὲ δι' ἴσου ποσοῦ, πρὸς ἀπόκτησιν δὲ τῶν ἀπαραιτήτων θερμίδων δέον νὰ προστίθεται εἰς αὐτὸ ὁ φυσιολογικὸς ὑδατάνθραξ, δηλονότι τὸ γαλακτοσάκχαρον. Σ. Γ.

— *[Φαρμ. Χημ.]* Τὸ κεκαθαρμένον καὶ ἀνακρυσταλλωθὲν γαλακτοσάκχαρον δίδεται εἰς διαλύματα 5% ὡς διουρητικὸν ἐπὶ ὕδρωπος προερχομένου ἐκ καρδιοπαθειῶν καὶ οὐχὶ ἐκ νεφροπαθειῶν. Ἐπίσης παραγγέλλεται ὡς γαλακταγωγὸν καὶ κατὰ τῆς καθ' ἕξιν δυσκοιλιότητος, μετὰ μαγνησίας δὲ κατὰ τοῦ πλεονασμοῦ τῶν ὀξέων τοῦ στομάχου, ὡς διουρητικὸν καὶ ἤπιον καθαρτικόν. Περαιτέρω τὸ γαλακτοσάκχαρον χρησιμεύει εἰς τὴν φαρμακοτεχνικὴν κατὰ τὴν παρασκευὴν καταποτίων, ξηρίων, κοκκίων, ὀδοντοτριμμάτων. Κ. Γ. Μ.

— *[Ἰατρ.]* Ἐσωτερικῶς τὸ γαλακτοσάκχαρον χρησιμοποιεῖται ὡς φορεὺς μικρῶν ποσοτήτων δυσδιαλύτων ἁλάτων, ὡς ὁ χλωριοῦχος ὑδράργυρος, ἢ καὶ ὑγρῶν φαρμάκων εἰς μικρὰς ποσότητας, ὡς τὸ ἔλαιον κρότωνος. Ἐν γάλακτι χρησιμοποιεῖται ὡς καθαρτικόν. 100—200 γρ. ἡμερησίως δύνανται νὰ δράσωσι διουρητικῶς. Ἐπίσης προστίθεται εἰς κόνεις ἢ ἐκχυλίσματα τὰ ὁποῖα εἶναι ὑγροσκοπικά. Γ. Ι.

γαλακτοσακχαρουρία (ἡ) *[Ἰατρ.]*. Κατὰ τὴν κύησιν, ἰδίως δὲ κατὰ τὴν λοχείαν, οὐχὶ σπανίως ἀπαντᾷ γλυκωματουρία, ὀφειλομένη εἰς τὴν ἀνεπαρκῆ λειτουργίαν τῶν ἐπιθηλίων τῶν νεφρῶν μᾶλλον ἢ τοῦ ἥπατος. Ἐνίοτε ὀφείλεται εἰς τὴν παρουσίαν γαλακτοσακχάρου ἐν τῷ αἵματι, προερχομένου ἐξ ἀπορροφήσεως διὰ τοῦ φλεβικοῦ καὶ λυμφατικοῦ συστήματος ἀπὸ τῶν μαστῶν, καὶ καλεῖται *γαλακτοσακχαρουρία*, ἥτις ἀποτελεῖ φαινόμενον φυσιολογικόν. Κ. ΛΟΥΡΟΣ

γαλακτοσκοπία (ἡ)· ἡ γαλακτομετρία (βλ. λ.).

γαλακτοσκόπιον (τό)· τὸ γαλακτόμετρον (βλ. λ.).

γαλακτοσταφυλοσάκχαρον *[Ὀργ. Χημ.]*. Παλαιὸν μὴ ἐν χρήσει πλέον ὄνομα τῆς γαλακτόζης (βλ. λ.).

γαλακτοσφαιρίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. γαλακτογλοβουλίνη.

γαλακτοσφαίριον (τό). Καλοῦνται γαλακτοσφαίρια τὰ ἐν τῷ πλάσματι τοῦ γάλακτος ἐναιωρούμενα σφαιρία λίπους, διαμέτρου 0,0063—0,0014μ., ὁρατὰ δι' ἀσθενοῦς μεγεθύνσεως (300-πλασίας). Ἕκαστον κυβ. χστμ. γάλακτος περιέχει 2.700.000—11.400.000 μικρὰ καὶ μεγάλα γαλακτοσφαίρια. Τὰ σφαιρία ταῦτα τοῦ λίπους φαίνεται ὅτι περιβάλλονται ὑπὸ μὴ ἀζωτούχων οὐσιῶν καὶ ὑμενίου ἐκ λευκώματος τὸ ὁποῖον παρακωλύει τὴν σύμμιξιν αὐτῶν. Κατ' ἄλλους ὅμως τὰ γαλακτοσφαίρια δὲν ἔχουσι περίβλημα, ἡ δὲ διατήρησις αὐτῶν ἐξηγεῖται ἐκ τῆς πιέσεως τῶν διαφόρου εἰδικοῦ βάρους συστατικῶν τοῦ γάλακτος.

Τὸ λίπος τῶν γαλακτοσφαιρίων συνίσταται ἐκ γλυκεριδίων τοῦ παλμιτικοῦ, στεατικοῦ, ἐλαϊκοῦ καὶ ἄλλων κατωτέρων χαρακτηριστικῶν ὀξέων, ὡς τοῦ βουτυρικοῦ, καπρινικοῦ, καπρονικοῦ καὶ καπριλικοῦ. Ὅταν τὰ γάλα παραμείνῃ ἐπί τινα χρόνον ἐν ἠρεμίᾳ, τὰ γαλακτοσφαίρια ἀνέρχονται πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ σχηματίζουσιν ἀναλόγως τῆς ἐν τῷ γάλακτι πυκνότητος τοῦ λίπους κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον παχεῖαν στιβάδα, τὴν «*κρέμαν*». Εἰς τὴν ὕπαρξιν τῶν γαλακτοσφαιρίων ὀφείλεται ἡ ἀδιαφάνεια τοῦ γάλακτος καὶ ἡ λευκὴ αὐτοῦ χροιά, παραγομένη ἐκ τῆς καθ' ἁπάσας τὰς διευθύνσεις γινομένης ἀνακλάσεως τοῦ φωτός. Γάλα ἐνδεὲς σφαιρίων ἢ γάλα ἀραιωθὲν λαμβάνει ὑποκύανον χροιάν. Τὸ ποσὸν τῶν ἐν τῷ γάλακτι λιποσφαιρίων ποικίλλει ἀναλόγως τοῦ ζῴου καὶ τῆς τροφῆς αὐτοῦ, τῆς ὥρας τοῦ ἔτους καὶ τῆς ἐργασίας εἰς ἣν τὸ ζῷον ὑπεβλήθη. Ἐπίσης διαφέρει εἰς ἑκάστην ἄμελξιν, καὶ ἐν ἀρχῇ καὶ τῷ τέλει αὐτῆς. Κατὰ μέσον ὅρον τὰ γάλα τῆς αἰγὸς περιέχει 47 % λίπος διανεμημένον εἰς γαλακτοσφαίρια, τῆς ἀγελάδος 40 % καὶ τῆς ὄνου 27 %. Τὸ γάλα τῆς γυναικὸς περιέχει 38 %. Κ. Ν. ΚΥΡΙΑΖΙΔΗΣ

γαλακτοτροφία (ἡ)· τὸ νὰ τρέφεταί τις ἀποκλειστικῶς διὰ γάλακτος, θεραπεία ἀπὸ νόσου δι' ἀποκλειστικῆς τροφῆς τοῦ γάλακτος· *γαλακτοδίαιτα, γαλακτοθεραπεία*.

— *[Ἐγκυκλ.]* Ἡ γαλακτοτροφία εἶναι ἡ φυσιολογικὴ δίαιτα τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὴν πρώτην παιδικὴν ἡλικίαν. Ἐπὶ τοῦ ἐνηλίκου ἐφαρμόζεται ἡ δίαιτα αὕτη πρὸς θεραπευτικὸν σκοπὸν καὶ εἶναι *ἀπόλυτος* ἢ *μικτή*, προστιθεμένων εἰς τὸ γάλα καὶ ἄλλων θρεπτικῶν στοιχείων, ἰδίως ὑδατανθράκων (ἄρτου, σακχάρου, ἀμυλωδῶν). Τὸ γάλα περιέχει ὅλα τὰ χρήσιμα θρεπτικὰ στοιχεῖα, εἶναι σιτίον πλῆρες καὶ ἀρκεῖ πρὸς διατροφὴν τοῦ παιδίου, ὑπολείπεται ὅμως εἰς ὑδατάνθρακας καὶ ἀνόργανα ἅλατα καὶ διὰ τοῦτο δὲν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς μοναδικὸν μέσον διατροφῆς τοῦ ἐνηλίκου ἐπὶ μακρὸν χρόνον, ἰδίως ὅταν οὗτος δὲν εἶναι κλινήρης. Εἰς εἰδικάς τινας περιπτώσεις καὶ εἰς περιωρισμένον χρονικὸν διάστημα ἐπιβάλλεται ἡ ἀποκλειστικὴ διὰ γάλακτος διατροφὴ (ὀξέα νοσήματα, νόσοι τῆς καρδίας, τοῦ στομάχου). Εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας τὸ ποσὸν τοῦ χορηγητέου γάλακτος, θεωρητικῶς τοὐλάχιστον, πρέπει νὰ εἶναι περὶ τὰ 3 χιλιόγραμμα ἡμερησίως, τὰ ὁποῖα περιέχουν περὶ τὰ 100—120 γρ. λευκώματος καὶ ἀποδίδουν περὶ τὰς 2.100 θερμομονάδας. Εἰς τὴν καθ' ἡμέραν ὅμως πρᾶξιν τὸ ποσὸν τοῦτο σπανίως γίνεται ἀνεκτόν, καὶ διὰ τοῦτο καλὸν εἶναι νὰ ἀρχίζῃ τις ἀπὸ 1500 γρ. καὶ κατόπιν βαθμηδὸν νὰ προχωρῇ πρὸς τὰ 2—3 χιλιόγραμμα. Τὸ γάλα δέον νὰ δίδεται κατὰ δόσεις (ἀνὰ 200—250 γρ.) καὶ ἀνὰ διαστήματα ἀπέχοντα ἀπ' ἀλλήλων 2—3 ὥρας, ἀναλόγως τῆς πεπτικῆς ἱκανότητος τοῦ διατρεφομένου ἀτόμου. Καλὸν εἶναι ὁ διατρεφόμενος ἀποκλειστικῶς διὰ γάλακτος νὰ τὸ λαμβάνῃ διὰ κοχλιαρίου, διότι τότε πήγνυται εἰς τὸν στόμαχον εἰς μικροὺς θρόμβους, οἱ ὁποῖοι εἶναι εὐδιαλυτώτεροι καὶ οὕτως ἡ πέψις διευκολύνεται σημαντικῶς. Οἱ διατελοῦντες ὑπὸ γαλακτοτροφίαν πρέπει νὰ ἡσυχάζουν μεθ' ἑκάστην λῆψιν γάλακτος ἂν δὲν εἶναι κλινήρεις. Σπουδαιοτάτη φροντὶς κατὰ τὴν γαλακτοτροφίαν εἶναι ὁ ἐπιμελὴς καθαρισμὸς τοῦ στόματος πρὸ καὶ μεθ' ἑκάστην λῆψιν γάλακτος (πλύσις δι' ἀντισηπτικοῦ ὀδοντοπλύματος). Τοῦτο διότι τὸ γάλα εἶναι οὐσία ἐξαιρετικῶς κατάλληλος διὰ τὴν παραγωγὴν ζυμώσεων, αἱ ὁποῖαι τελούμεναι ἐντὸς τοῦ στομάχου καὶ τῶν ἐντέρων προκαλοῦν διαφόρους ἐνοχλήσεις, ὡς ἀνάπτυξιν ἀερίων, δυσοσμίαν κλπ. Αἰτία τῶν ζυμώσεων εἶναι συνήθως διάφορα σαπρόφυτα τοῦ στόματος καὶ φάρυγγος, τὰ ὁποῖα συμπαρασύρονται ὑπὸ τοῦ γάλακτος εἰς τὸν πεπτικὸν σωλῆνα. Ἀλλὰ καὶ ἐντὸς τοῦ στόματος τὰ ὑπολείμματα τοῦ γάλακτος παρέχουσι κατάλληλον ὑλικὸν διὰ τὸν πολλαπλασιασμὸν διαφόρων μικροοργανισμῶν, οἱ ὁποῖοι προκαλοῦν δυσοσμίαν, βλάβην τῶν ὀδόντων κλπ. Τὸ γάλα χορηγεῖται συνήθως μετὰ βράσιν ἢ καλύτερον κατόπιν παστεριςμοῦ (βλ. λ.), ἐκτὸς ἂν εἴμεθα βέβαιοι ὅτι τὸ ζῷον, ἐκ τοῦ ὁποίου προέρχεται, εἶναι ὑγιέστατον καὶ ἐτηρήθησαν κατὰ τὴν ἄμελξιν καὶ μεταφορὰν αὐστηραὶ προφυλάξεις καθαριότητος. Τὸ ἄβραστον γάλα ἔχει τὸ πλεονέκτημα ὅτι διατηρεῖ ἀκεραίας τὰς βιταμίνας του, γεγονὸς τὸ ὁποῖον εἶναι ἐξαιρετικῶς χρήσιμον εἰς πολλὰς περιπτώσεις. Εἶναι ἀνάγκη ἐν τούτοις νὰ ἀναφέρωμεν ὅτι τὸ ἄβραστον γάλα δὲν εἶναι εὐπρόσδεκτον εἰς μερικοὺς ἰδιοτρόπους ἀσθενεῖς. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον τὸ γάλα διατηρεῖ τὰς πλείστας τῶν φυσικῶν αὐτοῦ ἰδιοτήτων. Γαλακτοτροφία δύναται νὰ γίνῃ καὶ διὰ συντετηρημένου γάλακτος, ἀλλ' εἶναι αὐτονόητον ὅτι τὸ συντετηρημένον γάλα ὑπολείπεται πολὺ τοῦ νωποῦ, δὲν εἶναι δὲ καθόλου ὀρθὸν νὰ χορηγῆται ὡς ἀποκλειστικὴ τροφὴ καὶ ἐπὶ μακρὸν ὁπωσδήποτε διάστημα. Τὸ γάλα χορηγεῖται θερμὸν ἢ ψυχρὸν ἀναλόγως τῆς διαθέσεως τοῦ σιτιζομένου. Παρετηρήθη ὅτι ἡ ἐναλλαγὴ τοῦ ψυχροῦ καὶ θερμοῦ τὸ καθιστᾷ ἀνεκτότερον. Ἐπὶ τάσεως πρὸς ἔμετον χορηγεῖται κατάψυχρον. Εἰς ἄτομα, τὰ ὁποῖα κακῶς ἀνέχονται τὸ γάλα, χορηγοῦμεν αὐτὸ ἀναμεμιγμένον μὲ καφφέ, τσάϊ, ἢ σοκολάταν, ἢ καὶ ἁπλῶς μὲ ὕδωρ κοινὸν ἢ ἀλκαλικὸν (Vichy, Σάριζα). Ἀξιοσύστατος εἰς τὰς τοιαύτας περιπτώσεις εἶναι προσθήκη εἰς τὸ γάλα ἀσβεστίου ὕδατος (Eau de chaux) εἰς ἀναλογίαν ἑνὸς κοχλιαρίου ἀνὰ κύπελλον γάλακτος. Τὸ λίαν πλούσιον εἰς λίπος γάλα (παχὺ γάλα) δὲν πέπτεται εὐκόλως ἀπὸ ἄτομα ὑποπεπτικά. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην τὸ ἀποβουτυρώνομεν.

Ἐνδείξεις γαλακτοτροφίας: Τὸ γάλα ἐνδείκνυται ὡς μέσον διατροφῆς εἰς πᾶσαν περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν θέλομεν νὰ θρέψωμεν τὸν ἀσθενῆ διὰ τροφῆς ἐλαφρᾶς μὲν ἀλλὰ πλήρους καὶ μὴ περιεχούσης ἐκχυλισματικὰς οὐσίας μηδὲ εὐνοούσης τὰς ἐντερικὰς ἀποσυνθέσεις. Τοιαύτη τροφὴ εἶναι τὸ γάλα, τὸ ὁποῖον ὡς ὑγρὸν σιτίον ἔχει καὶ τὸ

Digitized by Google

προσὸν νὰ λαμβάνεται εὐκόλως ἀπὸ τοὺς βαρέως πάσχοντας, λόγῳ δὲ τῶν διουρητικῶν αὐτοῦ ἰδιοτήτων εἶναι συγχρόνως καὶ μέσον ἀποχετεύσεως τῶν τοξινῶν. Ὡς τοιοῦτον ἐνδείκνυται εἰς ὅλα τὰ ὀξέα λοιμώδη νοσήματα, ἰδιαιτέρως δὲ τὰ ἔχοντα σχέσιν μὲ τὸν ἐντερικὸν σωλῆνα (τυφοειδής). Ἐπίσης εἰς τὸ ἕλκος τοῦ στομάχου καὶ τοῦ δωδεκαδακτύλου κατὰ τὴν ὀξεῖαν περίοδον, κατὰ καρδιακὰς παθήσεις, ἰδίως κατὰ τὴν ἀσυστολίαν.

Ἀντενδείξεις γαλακτοτροφίας: Ἀπόλυτος ἀντένδειξις τῆς γαλακτοτροφίας δὲν ὑπάρχει σχεδόν. Δὲν εἶναι ἀξιοσύστατος ἡ γαλακτικὴ δίαιτα εἰς τὰς ὑποπεψίας, εἰς τὰς χρονίας ἐντερίτιδας καὶ ἐντεροκωλίτιδας, καθὼς καὶ εἰς τὰς ἀναιμίας καὶ χλωρώσεις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Γ. Παγκάλου*. Στοιχεῖα διαιτητικῆς (1922).

Γ. Χ. ΠΑΓΚΑΛΟΣ

γαλακτοτροφῶ (*—έω*) τρέφω, ἐκτρέφω τινὰ διὰ γάλακτος, γαλουχῶ, θηλάζω.

γαλακτοτύρια (τὰ) *[Χημ. Τροφ.]*. Καλοῦνται οὕτως οἱ παχύτατοι τυροὶ οἱ παρασκευαζόμενοι ἐκ μίγματος ἀνθογάλακτος καὶ γάλακτος, εἰς οὓς ἡ σχέσις μεταξὺ ἀζωτούχων ὑλῶν καὶ λίπους εἶναι 1 πρὸς 1,25 ἕως 1,50. Σ. Γ.

γαλακτοῦμαι (*—όομαι*)· γίνομαι γάλα, μεταβάλλομαι εἰς γάλα· || λαμβάνω τὴν μορφὴν ἢ τὴν σύστασιν γάλακτος.

γαλακτουρία (ἡ)· βλ. χυλουρία.

γαλακτοῦχος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ περιέχων γάλα, ὁ μετὰ γάλακτος παρεσκευασμένος: «γαλακτοῦχον ἄλευρον», «τροφαὶ γαλακτοῦχοι».

—γαλακτοῦχον *ἄλευρον [Χημ. Τροφ.]*· βλ. γαλακτάλευρα *παίδων*.

γαλακτοφαγία (ἡ)· ἡ χρῆσις τοῦ γάλακτος ὡς ἀποκλειστικῆς ἢ ἐπικρατούσης τροφῆς, ἄλλως *γαλακτοποσία, γαλακτοτροφία* κλπ.

Γαλακτοφάγοι (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Λαὸς ὅστις κατὰ τὸν Ὅμηρον (Ἰλ. Ν 5) ἐγειτόνευε πρὸς τοὺς Θρᾷκας καὶ ἔζη βίον νομαδικὸν τρεφόμενος διὰ τῶν προϊόντων τῆς κτηνοτροφίας, τὴν ὁποίαν ἐκαλλιέργει καὶ ἰδίως διὰ γάλακτος, ἐξ οὗ τὸ ὄνομα ἔλαβεν. Ὑπὸ τῶν Ἀλεξανδρινῶν Ἐρατοσθένους καὶ Ἀπολλοδώρου ὁ λαὸς οὗτος ἐθεωρήθη ὡς πλάσμα τῆς ποιητικῆς φαντασίας τοῦ Ὁμήρου, ὑπὸ τῶν στωϊκῶν δὲ ὡς πρόδρομος τῶν μετέπειτα νομαδικῶν σκυθικῶν λαῶν (*Στράβ.* Ζ, 296). —Δ.

γαλακτοφάγος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ χρησιμοποιῶν τὸ γάλα ὡς ἀποκλειστικὴν ἢ ἐπικρατοῦσαν τροφήν, ὁ ὑπερβολικῶς ἀγαπῶν τὸ γάλα.

γαλακτοφαγῶ (*—έω*)· εἶμαι γαλακτοφάγος, ἀγαπῶ ὑπερβολικὰ τὸ γάλα.

γαλακτοφαινίνη (ἡ) (Lactopheninum) *[Φαρμ. Χημ.]*. Παραλακτιδοφαινίνη

$C_2H_5O.C_6H_4.NH\ CO\ CHO\ H.CH_3$.

Λευκοὶ κρύσταλλοι διαλυόμενοι εἰς 330 μέρη ψυχροῦ ὕδατος καὶ εἰς 55 μέρη βράζοντος ὕδατος. Δισκία ἐκ 0,5 γρ. δίδονται ὡς ἀντιπυρετικόν, ἀντινευραλγικὸν φάρμακον ἐπὶ ἰσχιάδος, ἡμικρανίας, ρευματισμῶν, νευραλγιῶν κτλ. Δόσις ἐκ 0,5—1 γρ. πολλάκις τῆς ἡμέρας μέχρι 5 γρ. ἡμερησίως. Γ. Ι.

γαλακτοφορῖτις (ἡ) *[Ἰατρ.]*. Οἱ ἐπὶ τῆς ἐπιδερμίδος τῶν θηλῶν καὶ ἐν τῷ σιέλῳ τοῦ νεογνοῦ ἐνυπάρχοντες μικροοργανισμοί, συνήθως οἱ σταφυλόκοκκοι καὶ σπανιώτερον οἱ στρεπτόκοκκοι, εἰσδυόμενοι διὰ τῶν ἐπὶ τῶν θηλῶν παραγομένων ραγάδων εἰς τοὺς γαλακτοφόρους ἀδένας ἀλλοιοῦσι τὸ γάλα καὶ καταστρέφουσι τὸ ἐπιθήλιον αὐτῶν, παραγομένης οὕτω φλεγμονῆς τῶν γαλακτοφόρων ἀγωγῶν, καλουμένης *γαλακτοφορίτιδος*. Ἡ γαλακτοφορῖτις αὕτη ἐκδηλοῦται διὰ πυρετοῦ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ὑψηλοῦ μετὰ ρίγους ἢ ἄνευ τοιούτου καὶ διὰ συμφορήσεως τοῦ ὅλου μαστοῦ, ὅστις παρίσταται ἐλαστικὸς καὶ ἐπώδυνος, βραδύτερον ὅμως παρουσιάζει λοβώδη διήθησιν κατὰ τὴν περιφέρειαν αὐτοῦ, λίαν ἐπώδυνον, ἐφ' ἧς ὅμως οὐδεμία παρατηρεῖται ἐρυθρότης. Πρὸς θεραπείαν ταύτης καὶ πρόληψιν ἀναπτύξεως παρεγχυματώδους μαστίτιδος, ἥτις συνήθως ἐπακολουθεῖ τῇ γαλακτοφορίτιδι, συνιστᾶται ἡ ἐκκένωσις τοῦ μεμολυσμένου γάλακτος διὰ τοῦ ἀπομυζητῆρος τοῦ Jaske ἢ διὰ τῆς μεθόδου Λούρου μαλάξεως καὶ ἐκθλίψεως τῶν μαστῶν (βλ. Μαιευτικὴ *Λούρου* σελ. 747 ἔκδ. β'. 1925).

γαλακτοφόρος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ φέρων, ὁ παράγων γάλα «γαλακτοφόροι πόροι»· || ὁ ἐπαυξάνων τὴν παραγωγὴν τοῦ γάλακτος, ἄλλως *γαλακταγωγός*.

— γαλακτοφόρα *ἀγγεῖα* (τὰ) *[Βοτ.]*. Καλοῦνται οἱ λεπτότατοι σωλῆνες οἱ διακλαδιζόμενοι ἐπὶ τῶν διαφόρων ἱστῶν τῶν φυτικῶν μορίων καὶ περιέχοντες τὸν γαλακτώδη *χυμὸν* (βλ. λ.).

Τὰ γαλακτοφόρα ἀγγεῖα διακρίνονται εἰς *ἄναρθρα* καὶ εἰς *ἀρθρωτά*. Τὰ ἄναρθρα ἀποτελοῦνται ἐξ ἁπλῶν, ἀσκοειδῶν κυττάρων, ἅτινα παρακολουθοῦν ἐν τῇ αὐξήσει των τὴν γενικὴν αὔξησιν τῶν φυτῶν καὶ διακλαδίζονται εἰς τὰ διάφορα τμήματα τούτου. Τὰ ἀρθρωτὰ ἀποτελοῦνται ἐκ συστήματος ἀγγειακῶν δεσμίδων ἐξαπλουμένων δικτυοειδῶς εἰς πάντας τοὺς φυτικοὺς ἱστούς.

Δ. Ν. Π.

— γαλακτοφόροι *πόροι [Ἀνατομ.]*. Ἐκφορητικοὶ πόροι τοῦ μαστοῦ, οἵτινες πρὸ τῆς ἐκβολῆς εἰς τὴν θηλὴν σχηματίζουσιν ἀνεύρυσμα, τὸν *γαλακτοφόρον κόλπον*, καταφανέστερον ἐπὶ τοῦ θηλάζοντος μαστοῦ (βλ. *μαστός*). Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

γαλακτόχρους (ὁ, ἡ), *—ουν* (τό)· ὁ ἔχων χροιὰν γάλακτος, ὁ λευκὸς ὡς τὸ γάλα.

γαλακτώδης (ὁ, ἡ), *—ες* (τό)· ὁ ὅμοιος πρὸς τὸ γάλα εἴτε κατὰ τὴν χροιὰν εἴτε κατὰ τὴν σύστασιν: «γαλακτώδης χυμός»· || ὁ πλήρης γάλακτος, κοιν. *γαλακτερός*.

—γαλακτώδης *χυμὸς* (ὁ) *[Βοτ.]*. Καλεῖται ὁ χυμὸς ὅστις ἐκκρίνεται ἐκ διαφόρων φυτῶν ἅμα τῇ ἐντομῇ αὐτῶν. *Ὁ γαλακτώδης χυμὸς* συνήθως ἔχει χρῶμα λευκόν, σπανιώτερον κίτρινον καὶ ἔτι σπανιώτερον ἐπίξανθον πρὸς τὸ ὑποκίτρινον καὶ ἀποτελεῖται ἐξ ἡμιυδαροῦς ὑγροῦ, ἐν ᾧ αἰωροῦνται πολυπληθῆ σταγονία χρωματογόνα, εἰς ἃ καὶ ὀφείλεται ἡ διάφορος χρῶσις αὐτοῦ. Πλὴν τῶν χρωματογόνων τούτων σταγονιδίων, ἐντὸς τοῦ ὑγροῦ ὑπάρχουσι προσέτι καὶ διάφορα ἅλατα ἐν διαλύσει, ὡς καὶ ἐλάχισται σχετικῶς ποσότητες ἀμύλου, κόμμεως, λευκώματος, *σακχάρου* καὶ ἐνίοτε, εἴς τινα φυτά, αἰθέρια ἔλαια καὶ διάφορα ὀξέα. Ὁ γαλακτώδης χυμὸς φαίνεται ὅτι συντελεῖ εἰς τὴν καθ' ὅλου λειτουργίαν τῆς θρέψεως τῶν φυτῶν, ὡς τοῦτο ἄλλωστε ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι εἰς τὸ δένδρον *συκῆ ἡ παπάγιος* (Carica papaya), καὶ ἐλαχίστη ποσότης τοιούτου χυμοῦ δύναται νὰ πέψῃ μεγάλην σχετικῶς ποσότητα *ἰνικῆς*. Πολλοὶ φυσιοδίφαι ὑποστηρίζουν, ὅτι τοῦτο ὀφείλεται εἰς εἰδικά τινα φυράματα ἐνεχόμενα εἰς τὸν ἐν λόγῳ χυμόν, ἅτινα παίζουν ρόλον ὅμοιον πρὸς τὰς πεπτόνας τῶν ζωϊκῶν ὀργανισμῶν.

Μεταξὺ τῶν σπουδαιοτέρων προϊόντων τοῦ γαλακτώδους χυμοῦ εἶναι τὸ *ὄπιον*, ἤτοι ὁ ὑπὸ ξηρὰν μορφὴν χυμὸς τοῦ φυτοῦ *μύκων ὁ ὑπνοποιὸς* (Papaver somniferus), καὶ τὸ *ἐλαστικὸν κόμμι* ἢ *καουτσούκ*, ὅπερ ἐξάγεται ἐκ διαφόρων φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *εὐφορβιοειδῶν*, τῶν *ἀσκληπιαδοειδῶν*, τῶν *ἀποκυνοειδῶν* κ. τ. λ. Ἐπίσης ὁ γαλακτώδης χυμὸς φυτῶν τινων, ὡς τῆς *ἀσκληπιάδος τῆς γαλακτοφόρου* (Asclepias galactifera), λαμβάνεται ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν τῆς Κεϋλάνης ἀντὶ ζωϊκοῦ γάλακτος, εἰδῶν τινῶν *εὐφορβίου* (Euphorvium) ὡς καθαρτικὸν κ. τ. λ. Δ. Ν. Π.

γαλάκτωμα (τό), *—ατος*. Καλεῖται οὕτω διάλυμα στερεων ἢ ὑγρῶν σωμάτων ὑπὸ κολλοειδῆ κατάστασιν, περιλαμβανόμενον μεταξὺ τῶν κυρίως κολλοειδῶν διαλυμάτων καὶ τῶν αἰωρημάτων. Σ. Γ.

— [ΦΑΡΜ. ΧΗΜ.] Τὰ *γαλακτώματα* (emulsiones) εἶναι γαλακτώδη ὑδατικὰ ὑγρὰ φαρμακοτεχνικὰ σκευάσματα διατηροῦντα ἐν ἀπαιωρήσει ὑγρὸν ἢ μαλακὸν ἐλαιῶδες, ρητινῶδες κλπ. φάρμακον, διῃρημένον εἰς λεπτότατα σφαιρίδια· τοῦτο κατορθοῦται δι' ἄλλου ὑγροῦ εἰλήματος, ἐν τῷ ὁποίῳ τὸ φάρμακον δὲν διαλύεται. Εἶναι δηλαδὴ ἀντίστοιχον εἶδος κονιοποιήσεως ὑγρῶν σωμάτων. Ἀναλόγως τῆς φύσεως τῶν γαλακτουμένων φαρμάκων διαιροῦνται εἰς *φυσικὰ* καὶ *τεχνητὰ* γαλακτώματα.

Αἱ πρὸς γαλακτωματοποίησιν οὐσίαι εἶναι ποικίλαι: ἔλαια, ρητῖναι, κομμεορρητῖναι, αἰθέρια ἔλαια, πυρογενῆ προϊόντα (ξυλόπισσα, λιθανθρακόπισσα, ἔλαιον ἐμπυρευματικὸν ἀρκεύθου κλπ.) καὶ μέγας ἀριθμὸς δρογῶν.

Κατὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ γαλακτώματος τρία κυρίως συστατικὰ λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν: α') τὸ *γαλακτούμενον φάρμακον*, Emulgendum (ἔλαιον, κηρός, στέαρ κήτους, βάλσαμον, ρητίνη κλπ.), β') τὸ *γαλακτοῦν σῶμα*, Emulgens (κόμμεα, λεύκωμα κλπ.), γ') τὸ *εἴλημα*, Menstruum, ὅπερ εἶναι ὕδωρ ἢ ψυχρὸν ἀφέψημα ἢ ἔγχυμα περιέχον ἀμφότερα τὰ προηγούμενα.

Φυσικὰ γαλακτώματα (emulsiones verae). Φυσικά τινα προϊόντα ἐνέχουσι ταυτοχρόνως γαλακτώματα ἢ γαλακτοῦντα συστατικά· ταῦτα εἶναι ὑγρὰ γαλακτοῦχα διατηροῦντα ἐν ἀπαιωρήσει ἀριθμόν τινα κυρίων συστατικῶν ἐν καταστάσει ὑπερμέτρου διαιρέσεως, σχεδὸν ἀοράτων διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ.

Τὸ γάλα, τὰ γαλακτώδη ἐκκρίματα τῶν φυτῶν, τὰ ἐκ τῶν σπερμάτων γαλακτώματα κ. λ. π. εἶναι ἀντιπρόσωποι τῶν φυσικῶν γαλακτωμάτων, ὧν τὰ λιποσφαίρια ἢ ρητινοσφαίρια αἰωροῦνται διὰ τῶν ἐνεχομένων λευκωματοειδῶν ἢ γλισχρασματωδῶν οὐσιῶν, αἵτινες φύσει ἐνέχονται διαλελυμέναι ἐν τῷ ἐκδόχῳ. Ὁ γαλακτώδης ὀπὸς τῶν φυτῶν εὑρίσκεται εἰς ἀντιπροσώπους τῶν οἰκογενειῶν Chichoraceae, Euphorbiaceae, Moreae, Papaveraceae, Convulvulaceae, ἀποτελούμενος ἐκ ρητινῶν, ἐλαστικῶν οὐσιῶν κ.λ.π. Τὰ γαλακτώματα τῶν ἐλαιούχων σπερμάτων λαμβάνονται διὰ συνθλάσεως αὐτῶν μεθ' ὕδατος καὶ σακχάρου, ἀποφευγομένης τῆς θερμότητος τῶν ὀξέων, τῶν ἀλκοολικῶν ὑγρῶν, τῆς ταννίνης, τῆς σόδας κλπ., ἅτινα ἀλλοιοῦσι τὸ γαλάκτωμα. Ἡ σύνθλασίς των γίνεται ἐντὸς ἰγδίων μαρμαρίνων, πορσελλανίνων καὶ ὑαλίνων, ἀποφευγομένων τῶν σιδηρῶν, ξυλίνων καὶ ὀρειχαλκίνων. 1 μ. ἀπολεπισθέντων σπερμάτων (ἀμύγδαλα, πιστάκια, σπέρματα καννάβεως, κολοκύνθης κ.λ.π.) μετὰ 0,5 σακχάρου συνθλῶνται καὶ τρίβονται ἐν ἰγδίῳ μεθ' ὕδατος πρὸς λῆψιν 10 μ. φυσικοῦ γαλακτώματος. Ἐν τοῖς ἀμυγδάλοις γαλακτοῦν συστατικὸν εἶναι τὸ φυτικὸν λεύκωμα καὶ γαλακτούμενον τὸ ἀμυγδαλέλαιον.

Τεχνητὰ γαλακτώματα Emulsiones spuriae). Ταῦτα δὲν ἐνέχουσι ταυτοχρόνως γαλακτούμενα καὶ γαλακτοῦντα συστατικά, ἀλλὰ λαμβάνονται διὰ διαιρέσεως τῶν ἐλαίων, ρητινῶν, αἰθερίων ἐλαίων, πίσσης τῇ βοηθείᾳ τοῦ γαλακτοῦντος ὑγροῦ, ἡ δὲ ἐπιτυχία τῆς παρασκευῆς των ἐξαρτᾶται ἐκ πολλῶν ὅρων.

α') *Γαλακτώματα λιπαρῶν σωμάτων*. Τὸ *κικέλαιον* γαλακτοῦται δι' ἀραβικοῦ κόμμεως, τραγακάνθης, ἀσβεστίου ὕδατος, τυρίνης, βουτύρου κακάου, κηροῦ λευκοῦ, ἰατρικοῦ σάπωνος κ.λ.π. Τὸ *ὀνισκέλαιον* γαλακτοῦται δι' ἀραβικοῦ κόμμεως, τραγακάνθης, μίγματος ἀμφοτέρων, ἐμουλγέτης ἰρλανδικοῦ φύκους, ἐκχυλίσματος βύνης, λευκώματος ᾠοῦ, βάμματος ξύλου Παναμᾶ, σαπωνίνης, ζελατίνης, γάλακτος, τυρίνης, διὰ τῶν ἐνζύμων διαστάσης καὶ παγκρεατίνης, ἀσβεστίου ὕδατος κ. λ. π. Γενικῶς τὰ ἐξ ἐλαίου γαλακτώματα σκευάζονται ἐκ 2 ἐλαίου 1 ἀραβικοῦ κόμμεως καὶ 17 ὕδατος.

β') *Γαλακτώματα αἰθερίων ἐλαίων*. Ταῦτα ἐπιτυγχάνονται δι' ἀραβικοῦ κόμμεως καὶ σακχαρούχου τυρίνης ἢ κρόκου ᾠοῦ.

γ') *Γαλακτώματα ρητινοῦχα*. Διὰ τὰς ρητίνας καὶ κομμεορρητίνας χρησιμοποιεῖται ὡς παράγων τὸ βάμμα τοῦ ξύλου Παναμᾶ, τὸ γάλα, τὸ λεύκωμα τοῦ ᾠοῦ, ἡ σακχαροῦχος τυρίνη καὶ τὸ ἀραβικὸν κόμμι. Συνήθης ἀναλογία παρασκευῆς γαλακτωμάτων ἐκ τούτων εἶναι 1 μ. κομμεορρητίνης μετ' ὀλίγου ἀμυγδαλελαίου, 1 μ. ἀραβικοῦ κόμμεος καὶ 10 μ. χλιαροῦ ὕδατος.

δ') *Γαλακτώματα πυρογενῶν προϊόντων*. Ἡ λιθανθρακόπισσα καὶ ξυλόπισσα καὶ λοιπὰ πυρογενῆ προϊόντα γαλακτοῦνται διὰ βάμματος ξύλου Παναμᾶ, οἱ ρητινοσάπωνες διὰ τοῦ λευκώματος τοῦ ᾠοῦ καὶ τοῦ βάμματος ξύλου Παναμᾶ.

ε') *Γαλακτώματα χημικῶν προϊόντων*. Ταῦτα ἔχουσιν ἰδίους ὅρους παρασκευῆς. Τινὰ τούτων διαλύονται ἐν ἐλαίῳ (σαλόλη, χλωροφόρμιον) καὶ γαλακτοῦνται ὡς τὰ ἔλαια· ἄλλα διαλύονται ἐν ἀλκοόλῃ (κρεόσωτον) καὶ γαλακτοῦνται ὡς αἱ ρητῖναι κτλ.

στ') *Γαλακτώματα κηροῦ, βουτύρου κακάου, στέατος κήτους* σκευάζονται ἐντὸς ἰγδίου ἐμβαπτιζομένου ἐν θερμῷ ὕδατι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς παρασκευῆς· 10 μ. κηροῦ ἀπαιτοῦσι 10 κόμμεως καὶ 15 ὕδατος πρὸς παρασκευὴν γαλακτώματος.

Ἡ καφουρὰ συναναστρίβεται μετ' ὀλίγων σταγόνων αἰθέρος, εἶτα μείγνυται μετὰ 10πλασίου ἀραβικοῦ κόμμεως καὶ τέλος προστίθεται βαθμηδὸν τὸ ὕδωρ.

Ἂν ὑπάρχωσι πλείονα συστατικὰ πρὸς γαλάκτωσιν, γαλακτοῦνται κατ' ἰδίαν ἕκαστον καὶ εἶτα μείγνυνται τὰ προκύψαντα γαλακτώματα. Τὰ ἅλατα προδιαλύονται ἐν ὀλίγῳ ὕδατι καὶ τὸ διάλυμα μείγνυται μετὰ τοῦ ἑτοίμου γαλακτώματος. Ἐπίσης σιρόπια καὶ λοιπὰ ἀναγραφόμενα ὑγρὰ φάρμακα προστίθενται ἅμα τῷ πέρατι τοῦ γαλακτώματος.

Ὅμοια πρὸς τὰ γαλακτώματα πότιμα φάρμακα εἶναι τὰ *λεικτὰ* (Look) ἐνέχοντα ἔλαια, βάλσαμα, ρητίνας κτλ. μετὰ κόνεως καὶ σακχάρου. Ἀναγράφονται κυρίως ἐν Γαλλίᾳ.

Ὅροι τῆς μονιμότητος τῶν γαλακτωμάτων. Ἡ διατήρησις τῶν σταγονιδίων ὁμοιογενῶς ἀπαιωρημένων ἐν τῇ μάζῃ ἐξαρτᾶται ἐκ *μηχανικῶν* καὶ *φυσικοχημικῶν* ὅρων. ***Φυσικοὶ*** ὅροι εἶναι ἡ παρατεταμένη τριβή. Αἱ λαμβανόμεναι φροντίδες κατὰ τὴν γαλακτωματοποίησιν ἔχουσιν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς μονιμότητος τοῦ τελικοῦ προϊόντος. ***Φυσικοχημικοὶ*** ὅροι ἀπαιτούμενοι παρὰ τοῦ γαλακτωματοποιοῦντος ὑγροῦ εἶναι: α) τὸ εἰδικὸν βάρος, β) ἡ ἐπιφανειακὴ τάσις, γ) ἡ γλοιότης, δ) ἡ ἰδιότης τοῦ παρέχειν μόνιμον ἀφρόν.

α') Γαλάκτωμα εἶναι μονιμώτερον, ὅταν γαλακτούμενον φάρμακον καὶ γαλακτοῦν εἴλημα ἔχουσι γειτονικὸν εἰδικὸν βάρος. Μῖγμα ὕδατος καὶ ἐλαίου διαφόρου πυκνότητος δι' ἀναταράξεως παρέχει γαλάκτωμα· τὸ ἔλαιον αἰωρεῖται ὑπὸ μορφὴν σταγονιδίων, ἀλλὰ τὸ γαλάκτωμα τοῦτο δὲν εἶναι μόνιμον, καθότι μετ' ἄφεσιν λεπτῶν τινων τὸ ἔλαιον συνενούμενον ἐπιπλέει τοῦ ὕδατος. Ἂν ὅμως ἀντὶ τοῦ ὕδατος ληφθῇ μῖγμα ἀλκοόλης καὶ ὕδατος τοῦ αὐτοῦ εἰδικοῦ βάρους πρὸς τὸ ἔλαιον, τότε τὸ γαλάκτωμα γίνεται μόνιμον.

β') Ἡ μονιμότης τοῦ γαλακτώματος εἶναι τόσον

Digitized by Google

μεγαλυτέρα, ὅσον ἡ ἐπιφανειακὴ τάσις τοῦ γαλακτουμένου ὑγροῦ εἶναι πλησιεστέρα πρὸς τὴν τοῦ γαλακτοῦντος εἰλήματος. Συνεπῶς ἂν δύο ὑγρὰ ἔχωσι τὰς αὐτὰς σχεδὸν ἐπιφανειακὰς τάσεις, τὸ λαμβανόμενον γαλάκτωμα θὰ παρουσιάζεται ὡς σχεδὸν ὁμογενὲς ὑγρόν.

γ' Τὰ σταγονίδια τοῦ γαλακτώματος τόσον δυσχερέστερον θὰ μετατοπισθῶσι τοῦ κέντρου τοῦ ἐκδόχου, ὅσον μείζων εἶναι ἡ γλοιότης αὐτοῦ. Δύο διαλύμστα ἀραβικοῦ κόμμεως, τὸ ἓν 5 % καὶ τὸ ἄλλο 10 %, ἔχουσι σχεδὸν τὸ αὐτὸ εἰδ. βάρος καὶ τὴν αὐτὴν τάσιν, ἀλλὰ τὸ δεύτερον εἶναι διπλασίως γλοιωδέστερον τοῦ πρώτου. Πρὸς γαλάκτωσιν τῆς αὐτῆς ποσότητος ἐλαίου διὰ τῶν δύο τούτων γαλακτωμάτων, τὸ πρῶτον ἀποθέτει ἀμέσως τὰ 9/10 τοῦ ἐλαίου, ἐνῷ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τὸ δεύτερον ἔχει πληρεστέραν ἐπιτυχίαν. Ἡ γλοιότης ἔχει μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς μονιμότητος τοῦ γαλακτώματος. Καλὸν γαλάκτωμα δὲν πρέπει νὰ ἔχῃ μείζονα γλοιότητα τῆς γλυκερίνης.

δ' Ἡ ἰδιότης τῆς ἀποδόσεως μονίμου ἀφροῦ εἶναι καλὸς ὅρος τοῦ γαλακτοῦντος ὑγροῦ. Διάλυμα σάπωνος ἢ σιιπωνίνης ἀσθενοῦς πυκνότητος καὶ οὐδεμιᾶς γλοιότητος γαλακτοῖ καλῶς, διότι παρέχει ἄφθονον καὶ μόνιμον ἀφρόν. Ἴχνος ἀλκάλεως εὐνοεῖ τὴν μονιμότητα τοῦ γαλακτώματος. Καὶ δι' ἐκπληρώσεως προσεκτικῆς πάντων τούτων τῶν ὅρων δὲν συμπεραίνεται ἀπόλυτος μονιμότης τῶν γαλακτωμάτων. Μετά τινα χρόνον παρατηρεῖται μερικὸς ἀποχωρισμὸς τῶν στοιχείων, οἱοσδήποτε καὶ ἂν ἦτο ὁ τρόπος τῆς ἀπαιωρήσεώς των. Ἐπιδιώκεται ἡ τήρησις τῶν ἀνωτέρων ὅρων, ἵνα ἐπὶ μακρότερον χρόνον διατηρηθῇ τὸ γαλάκτωμα.

Παράγοντες γαλακτωμάτων. Διαιροῦνται εἰς δύο κατηγορίας: 1) *Κύριοι παράγοντες* εἶναι προϊόντα φυτικά, ὀρυκτὰ ἢ ζωϊκά, πληροῦντα ἕνα ἢ πλείονας τῶν ἀναγραφέντων τῆς σταθερότητος ὅρων οἷον:

α') Ἀραβικὸν κόμμι. Τὴν πρὸς γαλακτωμάτωσιν δύναμίν του ὀφείλει εἰς τὴν γλοιότητα τῶν διαλυμάτων του καὶ κατέχει τὴν πρώτην θέσιν ἐξ ὅλων τῶν φορέων ἐν τῇ παρασκευῇ τῶν γαλακτωμάτων. Συνήθης ἀναλογία πρὸς παρασκευὴν γαλακτώματος εἶναι 1 μ. ἀραβικοῦ κόμμεως, 2 μ. ἐλαίου καὶ 7 ὕδατος. Πολλοὶ καὶ ποικίλοι εἶναι οἱ τρόποι τῆς δι' αὐτοῦ παρασκευῆς τῶν γαλακτωμάτων. Ἡ ἡμετέρα πεῖρα κατέδειξεν ὡς κράτιστον τὴν παρασκευὴν πυκνοῦ γλισχράσματος, τὴν προσθήκην μέρους τοῦ σιροπίου ἐν αὐτῷ καὶ εἶτα τὴν βαθμιαίαν προσθήκην τοῦ ἐλαίου ὑπὸ διηνεκῆ συνανατριβὴν ἐν τῷ ἰγδίῳ. Τέλος προστίθεται ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ ὕδωρ καὶ τὰ λοιπὰ συστατικὰ ἐν τῷ γαλακτώδει πλέον ὑγρῷ. Πάντως κύριος ὅρος τῆς παρασκευῆς τῶν γαλακτωμάτων εἶναι ἡ πεῖρα καὶ ἡ δεξιότης τοῦ φαρμακοτέχνου.

β') Τραγακάνθινον κόμμι. Τοῦτο θεωρεῖται παρά τινων ὡς ὁ κράτιστος τῶν φορέων τῶν γαλακτωμάτων. Δρᾷ λόγῳ τῆς γλοιότητος τῶν ἐν ὕδατι ἐξοιδημάτων του, καθότι ἐν αὐτῷ δὲν διαλύεται ἐντελῶς ἀλλ' ἐξοιδαίνεται καὶ αἱ κολλοειδεῖς μεμβρᾶναι ἃς σχηματίζει παρεμποδίζουσι τὴν συνένωσιν τῶν ἐν τῷ γαλακτώματι σταγονιδίων. Συνιστᾶται τὸ γλίσχρασμα τῆς τραγακάνθης νὰ γίνεται οὐχὶ ἐκ τῆς κόνεώς του, ἀλλ' ἐξ ὁλοκλήρου τῆς δρόγης, καθότι τὰ κολλοειδῆ ἐλάσματα εἶναι μεγαλύτερα. Πρὸς παρασκευὴν γαλακτώματος διὰ τραγακάνθης σκευάζεται κατ' ἀρχὰς γλίσχρασμα μεθ' ὕδατος, ἐν ᾧ ὀλίγον κατ' ὀλίγον προστίθεται ἡ πρὸς γαλάκτωσιν ἐλαιώδης οὐσία.

γ') Βάμμα ξύλου Παναμᾶ καὶ σαπωνῖναι. Τὸ βάμμα τοῦτο περιέχει ἱκανὴν ποσότητα σαπωνίνης, ἥτις τῷ παρέχει μεγάλην δύναμιν πρὸς παρασκευὴν γαλακτωμάτων λόγῳ τῆς παροχῆς πυκνοῦ καὶ μονίμου ἀφροῦ. Εἶναι κατ' ἐξοχὴν γαλακτωματοποιοῦν πυρογενῶν σωμάτων, ὡς ἡ λιθανθρακόπισσα. Τὰ σώματα ταῦτα διαλύονται ἐν ἀλκοόλῃ καὶ μίγνυνται μετὰ τοῦ βάμματος ξύλου Παναμᾶ ἢ διαλύματος σαπωνίνης, τοῦ ὕδατος προστιθεμένου βαθμηδόν· τὰ γαλακτώματα ταῦτα εἶναι λίαν μόνιμα καὶ ἐξωτερικῆς πάντοτε χρήσεως.

δ') Ρητινοσάπωνες. Καὶ οὗτοι παρέχουσι μόνιμον ἀφρὸν καὶ χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν φαρμακευτικὴν βιομηχανίαν, ἰδίᾳ τῆς κρεολίνης, λυσόλης κλπ. Τὰ σώματα ταῦτα, μείγματα ὑδρογονανθράκων, φαινολῶν, κρεσολῶν καὶ ἄλλων ἀδιαλύτων φορέων, ἑνούμενα μετὰ ρητινοσαπώνων σχηματίζουσι διαυγῆ ὑγρὰ ἀδιάλυτα ἐν ὕδατι καὶ παράγοντα μετ' αὐτοῦ μόνιμα γαλακτώματα. Διὰ σαπωνοποιήσεως κιτρίνης ρητίνης διὰ καυστικοῦ νάτρου λαμβάνεται σάπων, ὅστις ξηραινόμενος καὶ κονιοποιούμενος, διαλυόμενος δ' εἶτα ἐν ὕδατι ἀποτελεῖ ἐξαίρετον ἔκδοχον γαλακτωμάτων διὰ τὸν ὑδράργυρον, χλωροφόρμιον, θυμόλην, κοπαϊον βάλσαμον καὶ ἔλαια λιπαρὰ καὶ αἰθέρια. Τὰ γαλακτώματα ταῦτα εἶναι μονιμώτερα τῶν διὰ τοῦ βάμματος ξύλου Παναμᾶ λαμβανομένων.

ε') Τυρίνη. Τὸ διάλυμα τῆς τυρίνης εἶναι παράγων γαλακτωμάτων λόγῳ τοῦ ἀφροῦ ὃν ἀποδίδει δι' ἀναταράξεως, σπανίως ὅμως χρησιμοποιεῖται λόγῳ τῆς δυσχεροῦς παρασκευῆς της. Ἡ φυραματώδης τυρίνη μείγνυται μετ' ἐπαρκοῦς ποσότητος σακχάρου (1 : 9), ξηραίνεται εἰς 25—30°, κονιοποιεῖται καὶ κοσκινίζεται φυλασσομένη εἰς ξηρὰ φιαλίδια. Ἡ σακχαροῦχος τυρίνη προκαλεῖ γαλάκτωσιν ἐλαίων, αἰθερίων ἐλαίων, ρητινῶν καὶ ρητινούχων βαμμάτων. Διὰ τὰ ἔλαια λαμβάνονται ἀνὰ ἴσα ποσὰ σακχαρούχου τυρίνης καὶ ἐλαίου πρὸς παρασκευὴν γαλακτώματος· Αἱ ρητῖναι καὶ τὰ αἰθέρια ἔλαια ἀπαιτοῦσιν ἰδίας ἐξεργασίας διὰ τὴν γαλάκτωσιν.

στ') Ἐκχύλισμα βύνης. Ἡ πρὸς γαλάκτωσιν δύναμις τούτου δὲν ὀφείλεται εἰς τὰ περιεχόμενα ἔνζυμά του, ὡς ἀρχικῶς ἐπιστεύετο, ἀλλ' ὡς βραδύτερον κατεδείχθη εἰς τὴν μαλτόσην καὶ δεξτρίνην, αἵτινες συμπεριφέρονται ὡς σάκχαρον καὶ κόμμι ἐν τῇ παρασκευῇ τῶν συνήθων γαλακτωμάτων. Ταῦτα σκευάζονται πηκτόμορφα. Τὸ ἐκχύλισμα τῆς βύνης συνιστᾶται ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου Gubb ἐν τῇ παρασκευῇ τοῦ γαλακτώματος τοῦ ὀνισκελαίου πρὸς κάλυψιν τῆς γεύσεώς του.

ζ') Ζελατίνα καὶ γλισχρασματώδη πηκτώματα. 1 μ. μίγματος (ζελατίνης 10, γλυκερίνης 5 καὶ ὕδατος θερμοῦ 50) χρησιμεύει πρὸς γαλάκτωσιν 1μ. ἐλαίου. Τὰ γαλσκτώματα ὅμως ταῦτα πήγνυνται ἐν τῷ ψύχει. Μείζονος ἐφαρμογῆς εἶναι τὸ γλισχρασματῶδες πήκτωμα τοῦ ἰρλανδικοῦ φύκους Fucus criscus, ὅπερ λαμβάνεται διὰ ζέοντος ὕδατος καὶ ξηράνσεως ἐν ταπεινῇ θερμοκρασίᾳ τοῦ ληφθέντος κατεργάσματος ἐπὶ πινακίων· 1 μ. τοῦ ξηροῦ τούτου πηκτώματος μετὰ 400 ὕδατος καὶ 400 ἐλαίου προκαλεῖ γαλάκτωμα τοῦ τελευταίου. Γνωστὸν ἄλλωστε εἶναι ὅτι τὸ ἀφέψημα τοῦ ἰρλανδικοῦ φύκους (Carragaheen) χρησιμεύει ἐν τῇ παρασκευῇ τοῦ γαλακτώματος τοῦ ὀνισκελαίου. Ὡσαύτως τὰ γλισχράσματα τῶν ἄγαρ-ἄγαρ, ἀλθαίας, λινοσπερμάτων, σπερμάτων κυδωνίων, ψυλλίου, τὸ σαλέπιον δύνανται νὰ χρησιμοποιηθῶσιν εἰς τὴν παρασκευὴν γαλακτωμάτων, ὅπως καὶ τὸ ἰρλανδικὸν φῦκος.

η') Λεύκωμα τοῦ ᾠοῦ. Τα ἐνεχόμενα λευκωματοειδῆ προκαλοῦσι μόνιμον ἀφρόν, ἐφ' οὗ στηρίζεται ἡ πρὸς γαλάκτωσιν δύναμίς των. Ἀναδεύεται τὸ λεύκωμα δι' ὀλίγου ὕδατος ἐντὸς ἰγδίου, εἶτα προστίθεται τὸ ἔλαιον κατὰ μικρὰ ποσὰ συνανατριβόμενον καὶ τέλος τὸ ὑπόλοιπον τοῦ ἐκδόχου. Σπανίως χρησιμοποιεῖται.

2) *Γαλακτώματα-παράγοντες.* Πρὸς γαλάκτωσιν ἐλαίων, ρητινῶν, κομμεορρητινῶν κλπ. χρησιμεύουσιν ἐνίοτε προηγουμένως σκευασθέντα γαλακτώματα, εἶναι δὲ ταῦτα:

α') Γάλα τῶν ἀμυγδάλων. Τοῦτο σκευάζεται ἐξ ἀποφλοιωθέντων γλυκέων ἀμυγδάλων 50, σακχάρου 50 καὶ ὕδατος 1000 διὰ συνθλάσεως, ἀναδεύσεως καὶ ἐκθλίψεως ἐντὸς μαρμαρίνου ἰγδίου. Μέρος τῶν λευκωματοειδῶν τῶν ἀμυγδάλων διαλύεται ἐν ὕδατι καὶ τὸ ὑγρὸν προσλαμβάνει ἱκανὴν γλοιότητα πρὸς γαλάκτωσιν λιπαρῶν σωμάτων. Ἂν ἡ πρὸς γαλάκτωσιν οὐσία εἶναι ὑγρά, ὡς λ.χ. ἔλαιον, προστίθεται ἐντὸς μέρους τοῦ γαλακτώματος μικρὰ ποσότης τραγακάνθης καὶ σακχάρου, εἶτα τὸ ἔλαιον κατὰ μικρὰ ποσὰ μετὰ διηνεκοῦς συνανατριβῆς καὶ τέλος τὸ ὑπόλοιπον τοῦ γαλακτώματος. Ἂν ἡ οὐσία εἶναι στερεά, κονιοποιεῖται μετὰ σακχάρου, ἢ κάλλιον μετὰ τῶν ἀμυγδάλων καὶ σακχάρου προστιθεμένου εἶτα βαθμηδὸν τοῦ ὑδατικοῦ ἐκδόχου, λαμβάνεται οὕτω ταυτόχρονον γαλάκτωμα.

β') Κρόκος ᾠοῦ. Ὁ κρόκος ἀναδευόμενος μεθ' ὕδατος παρέχει γαλακτοειδὲς ὑγρόν, ὅπερ κέκτηται τὴν πρὸς γαλάκτωσιν ἰδιότητα λόγῳ τῶν ἐνεχομένων ἐν τούτῳ λευκωματοειδῶν. Χαρακτηρίζεται ἐπὶ πλέον δι' ἀσθενοῦς ἐπιφανειακῆς τάσεως. Εἷς κρόκος διὰ τὴν γαλάκτωσιν ἐλαίων καὶ ρητινῶν ἀντιστοιχεῖ πρὸς 8 γρμ. ἀραβικοῦ κόμμεως ἢ 1 γρμ. τραγακανθίνου κόμμεως. Ὁ κρόκος ἀναδεύεται ἐντὸς ἰγδίου μετὰ τοῦ ἐλαίου βαθμηδὸν προστιθεμένου. Συνιστᾶται προσοχὴ καὶ μακρὰ τριβή. Προκειμένου περὶ ρητινῶν προστίθεται ἐν τῷ κρόκῳ καὶ σάκχαρον. Τὰ ἐκ τοῦ κρόκου γαλακτώματα σπανίως χρησιμοποιοῦνται λόγῳ τῆς ὄψεως καὶ τῆς δυσαρέστου γεύσεώς των. Μόνον ἡ ἰαλάπα γαλακτωματοποιεῖται διὰ τοῦ κρόκου, σκευάζονται ὅμως δι' αὐτοῦ κλύσματα γαλακτώματα.

γ') Γάλα. Τὸ φυσικὸν τοῦτο μόνιμον γαλάκτωμα χάρις εἰς τὰ λευκωματοειδῆ του κέκτηται δύναμιν πρὸς παρασκευὴν γαλακτωμάτων. Διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ ἡ λιπαρὰ οὐσία εἶναι ἀόρατος, ὑπὸ τὸ μικροσκόπιον ὅμως παρουσιάζει μικρὰ λιποσφαίρια κολυμβῶντα ἐν τῷ ἐκδόχῳ. Δι' αὐτοῦ παρασκευάζονται γαλακτώματα ρητινῶν ἢ κομμεορρητινῶν. Αὗται κονιοποιοῦνται, συνανατρίβονται μετ' ὀλίγου σακχάρου καὶ ἀραιοῦνται ὀλίγον κατ' ὀλίγον διὰ γάλακτος. Τὸ συμπεπυκνωμένον γάλα ἐχρησιμοποιήθη εἰς τὴν παρασκευὴν τοῦ γαλακτώματος τοῦ ὀνισκελαίου.

Ἕτεροι οὐχὶ φορεῖς γαλακτωμάτων ἀλλὰ διευκολύνοντες τὴν παρασκευὴν παρεμφερῶν σκευασμάτων καὶ ἰδίᾳ τὴν πρόσμειξιν τοῦ ὑδραργύρου εἶναι ἡ λανολίνη, ἡ βασελίνη, τὸ παλαιὸν λίπος, τὸ αἰθερικὸν βάμμα τῆς βενζόης κλπ. Ὄργανα τῆς παρασκευῆς γαλακτωμάτων ἐν φαρμακείοις εἶναι τὰ μαρμάρινα, προσελλάνινα καὶ ὑάλινα ἴγδια· ἐν τῇ βιομηχανίᾳ ὅμως χρησιμοποιοῦνται διάφορα εἰδικὰ μηχανήματα, ἡ ἀρχὴ τῶν ὁποίων στηρίζεται ἐπὶ τῆς ταχείας καὶ συνεχοῦς ἀναδεύσεως. Ταῦτα ἀποτελοῦνται ἐκ κυκήθρων ἐξ ἐπικαμπτῶν ἐλασμάτων ἐκ νικελίου, πλατίνης ἢ ἀργύρου, ἅτινα περιστρέφονται ἀντιθέτως διὰ τῆς χειρὸς ἢ τοῦ ἠλεκτρικοῦ, παράγοντα 2.500 στροφὰς κατὰ λεπτόν.

Τά τε φυσικὰ καὶ τεχνητὰ γαλακτώματα ἀλλοιοῦνται εὐκόλως, δι' ὃ καὶ παρέχονται κατὰ τὴν ὥραν τῆς χρήσεώς των· ἀποσυντίθενται εἰς τὰ συστατικά των καὶ τὸ ἔλαιον ἐπιπλέει τῶν λοιπῶν ὑγρῶν, ἄλλοτε δὲ πάλιν ζυμοῦνται. Ἡ προσθήκη σταγόνων χλωροφορμίου εὐνοεῖ ἐνίοτε τὴν διατήρησιν τῶν γαλακτωμάτων. Φυλάσσονται ἐν δροσερῷ χώρῳ.

ΕΜ. Ι. ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

γαλακτωματίνη (ἡ) *[Χημ.]*. Οὐσία γαλακτώδους συστάσεως, ἀπαντῶσα ἰδίως εἰς τὰ πικρὰ ἀμύγδαλα, εἰς ἣν ὀφείλεται ἡ διὰ ζυμεγερτικῆς ἐνεργείας ἀποσύνθεσις τῆς ἀμυγδαλίνης εἰς σάκχαρον, πικραμιδέλαιον καὶ ὑδροκυάνιον. Ἡ ζυμεγερτικὴ ἐνέργεια παύεται διὰ τῆς ζέσεως. Εἰς τὴν ὕπαρξιν τοῦ ὑδροκυανίου ὀφείλονται αἱ ἑκάστοτε ἐκ πικραμυγδάλου προκαλούμεναι δηλητηριάσεις.

γαλάκτωσις (ἡ)· ἡ εἰς γάλα μεταβολή, γαλακτοποίησις.

Γαλακὼ (ἡ) *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Κρήνη ἐν Λακωνίᾳ, κληθεῖσα οὕτως ἐκ τῆς λευκότητος τῶν ὑδάτων της. Ὁ Λὴκ (Morea I, 255, 276 Pelop. 173) συνταυτίζει τὴν κρήνην ταύτην πρὸς τὴν *Τουρκόβρυσιν* μεταξὺ τοῦ χωρίου Καρβέλα καὶ τῆς πολίχνης Πασσαβᾶ. —Μ.

γαλάλιθος (ὁ) ἢ *γαλακτόλιθος* ἢ *τεχνητὸν κέρας* *[Βιομ. Χημ.]*. Πλαστικὴ μᾶζα παρασκευαζομένη ἐκ καζεΐνης καὶ φορμαλδεΰδης, ἥτις λόγῳ τῶν ἀναλογιῶν αὐτῆς πρὸς τὸ φυσικὸν κέρας μεγίστην ἔχει ἐφαρμογὴν χρησιμοποιουμένη ὡς ἀναπλήρωμα τοῦ κέρατος, τοῦ ὀστράκου (ταρταρούγας), ἐλαφαντοστοῦ, ἠλέκτρου, μαρμάρου, κοραλλίου κλπ.

Ἡ καθαρὰ καζεΐνη εἶναι εὔθραστος καὶ ὀλίγον στερεά, περαιτέρω δὲ διογκοῦται ἐν ὕδατι καὶ τελικῶς διαρρέει. Ἕνεκα τῶν λόγων τούτων αἱ ἀπὸ μακροῦ χρόνου γενόμεναι ἔρευναι πρὸς παρασκευὴν πλαστικῶν μαζῶν ἐκ καθαρᾶς καζεΐνης εἶχον ἀστοχήσει παρ' ὅλην τὴν ἔκτακτον στίλβωσιν ἥτις κατωρθοῦτο καὶ τὰ φωτεινὰ καὶ ὡραῖα χρώματα ἅτινα ἠδύνατο νὰ λάβῃ τὸ προϊόν. Πρῶτοι δὲ οἱ Krische καὶ Spitteler κατώρθωσαν τῷ 1897 νὰ ἐπιτύχουν μέθοδον, δι' ἧς ἡ καζεΐνη καθίστατο ὀλιγώτερον διογκώσιμος καὶ συγχρόνως ἐκτάκτως στερεὰ καὶ ἐλαστική. Ἡ μέθοδος αὐτη βασίζεται εἰς τὴν ἐπίδρασιν φορμαλδεΰδης ἐπὶ τῆς δι' ὀξέων ἢ ἁλάτων ἀδιαλύτου καταστάσης καζεΐνης. Κατὰ τὴν τοιαύτην ἐπίδρασιν τῆς φορμαλδεΰδης ἐπὶ τῆς καζεΐνης ἐπιτελεῖται πιθανῶς ἡ κατωτέρω ἀντίδρασις διὰ τῆς ἀμινικῆς ὁμάδος τῆς καζεΐνης:

$$R.NH_2 + OCH_2 = R.N:CH_2 + H_2O$$

Ὡς πρώτη ὕλη διὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ γαλαλίθου χρησιμοποιεῖται ξηρὰ καζεΐνη, λίαν προσεκτικῶς λαμβανομένη ἐκ καλῶς ἀπολιπανθέντος γάλακτος, ἥτις ἔρχεται εἰς τὸ ἐμπόριον εἰς κοκκία μεγέθους πίσου. Ἡ καζεΐνη αὐτη ἀλέθεται καὶ εἶτα ἀναμιγνύεται μὲ ὡρισμένην ποσότητα ὕδατος, τὰ ἀπαραίτητα χρώματα καὶ μὲ εἰδικὰς χημικὰς ὕλας, αἵτινες κρατοῦνται μυστικαὶ ὑπὸ τοῦ ἐργοστασίου Internationale Galalithgesellschaft Hoffet Co καὶ αἵτινες ἀκριβῶς παρέχουσι τὰς εἰδικὰς ἰδιότητας τοῦ γαλαλίθου. Πρὸς ἀπόκτησιν τῆς ἀπαιτουμένης πλαστικότητος τὸ μῖγμα τοῦτο ὑποβάλλεται εἰς ἰσχυρὰν πίεσιν καὶ θέρμανσιν. Ἡ τοιουτοτρόπως ὁμοιογενοποιηθεῖσα μᾶζα λαμβάνει διὰ καταλλήλων τύπων μορφὴν ράβδων, σωλήνων ἢ πλακῶν. Τὸ προϊὸν τοῦτο, ὅπερ παρουσιάζει σύστασιν δέρματος, φέρεται ἀκολούθως εἰς λουτρὸν φορμαλδεΰδης, ὅπου καὶ παραμένει μέχρι πλήρους σκληρύνσεως καὶ τέλος φέρεται εἰς εἰδικοὺς ξηραντηρίους χώρους, ὅπου καὶ ξηραίνεται διὰ ρεύματος θερμοῦ ἀέρος. Ἡ διάρκεια τῆς σκληρύνσεως καὶ ξηράνσεως ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ πάχους τῶν πλακῶν ἢ ράβδων κλπ. φθάνουσα καὶ μέχρις ἡμίσεος ἔτους.

Πλὴν τῆς ἀνωτέρω μεθόδου πρὸς παρασκευὴν τεχνητοῦ κέρατος ἐκ καζεΐνης ὑπεδείχθησαν καὶ πολλαὶ ἄλλαι, αἵτινες ὅμως δὲν ἔσχον μεγάλην ἐφαρμογήν.

Τὸ τεχνητὸν κέρας (*γαλάλιθος*) εἶναι ὕλη ἀναλόγων πρὸς τὸ κέρας ἰδιοτήτων, καὶ μάλιστα πρὸς τὸ φυσικὸν κέρας καὶ τὸ ὄστρακον (ταρταροῦγαν) ὁμοιάζει οὐχὶ μόνον φυσικῶς ἀλλὰ καὶ χημικῶς. Δύναται νὰ ὑποβληθῇ εἰς κατεργασίαν ἀκριβῶς ὅπως καὶ τὸ φυσικὸν κέρας, ἤτοι δύναται νὰ ὑποστῇ τόρνευσιν, διάτρησιν, πίεσιν, συγκόλλησιν κλπ. Κατὰ τὴν καῦσιν ἀναδίδει ὀσμὴν καιομένου κέρατος. Ἔχει εἰδικὸν βάρος 1,31 καὶ φυσικὴν περιεκτικότητα εἰς ὕδωρ 8—10%. Εἶναι καλὴ μονωτικὴ ὕλη καὶ βάπτεται ἐξωτερικῶς εἰς ὅλα τὰ χρώματα, ὅπως ἀκριβῶς τὸ κέρας. Ἡ ἐξαιρετικὴ ἰδιό-

Digitized by Google

τοῦ γαλαλίθου εἶναι ὅτι δύναται νὰ στιλβωθῇ θαυμασίως. Εἰδικῶς ἐπιτυχεῖς εἶναι αἱ ἀπομιμήσεις τοῦ φυσικοῦ κέρατος, τῆς ταρταρούγας, τοῦ κοραλλίου, τοῦ μαρμάρου, τοῦ ἠλέκτρου κλπ. Ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ κελλουλοειδὲς παρουσιάζει τὸ πλεονέκτημα νὰ μὴ καίεται εὐκόλως. Μεγάλα ποσὰ γαλαλίθου χρησιμοποιοῦνται πρὸς κατασκευὴν κομβίων, κτενῶν, καπνοσυρίγγων, κονδυλοφόρων, λαβῶν, πλήκτρων κλειδοκυμβάλων καὶ πλείστων ὅσων ἄλλων εἰδῶν. Σ. Γ.

Γαλάνα *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Μελισσώνα* τῆς ἐπαρχίας Καρυστίας τοῦ νομοῦ Εὐβοίας. Κάτ. (1928) 35.

γαλανὰ (τὰ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Πάρῳ ποικιλίας τινὸς *συκῆς τῆς καρικῆς* (Ficus carica).

Γαλανάδος *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Βίβλου τῆς ἐπαρχίας Νάξου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 463. Δ. Ε. Μ.

Γαλανάκης. Ὑπὸ τὸ οἰκογενειακὸν τοῦτο ὄνομα ἀναφέρονται πολλοὶ Κρῆτες Ἀγωνισταί: *Ἀνδρέας* καὶ *Γεώργιος*, κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 21. *Μηνᾶς*, *Νικόλαος* καὶ *Χρυσούλης*, κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1866. Γ. Δ. Κ.

— **Γαλανάκης**. Ἀγωνισταὶ ἐκ Πελοποννήσου: —1) *Ἀναγνώστης*. Καλαβρυτινὸς Ἀγωνιστὴς καὶ Φιλικός, ὅστις διεκρίθη εἰς πολλὰς περιπετείας τοῦ πελοποννησιακοῦ δράματος ἐπὶ τῆς αἰγυπτιακῆς ἐπιδρομῆς.— 2) *Ἀντώνιος*, ἀδελφὸς αὐτοῦ, ἀναφέρεται ὡς εἷς τῶν ὁπλαρχηγῶν τῆς δυτικῆς Πελοποννήσου. Ἔλαβε τὸ δίπλωμα ταξιάρχου κατὰ τὸν πρῶτον ἐμφύλιον, ἐβοήθησε δὲ τὸν Γκούραν εἰς τὸν κατὰ τοῦ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ διωγμόν. — Ἕτερος, *Πέτρος* ὀνόματι, ἐφονεύθη εἰς Γαστούνην. Γ. Δ. Κ.

Γαλανάκος. Ὄνομα ἀγωνιστῶν: — 1) *Ἀπόστολος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Μάνης. Ἠκολούθησε τὸν Πετρόμπεην Μαυρομιχάλην. Ἐτραυματίσθη τῷ 1821 ἔξωθι τῆς Τριπόλεως, κατὰ τὴν πολιορκίαν.— 2) *Κωνσταντῖνος*, ἐξάδελφος αὐτοῦ. Ὁπλαρχηγὸς ἐκ τῶν ἐπονομαζομένων «Κακαβουλίων». Μετέσχεν εἰς τὴν λαφυραγωγίαν τῆς Τριπόλεως. Διεκρίθη εἰς τὴν μάχην τῶν Δερβενακίων. Ἐπίσης κατὰ τὸν ἐμφύλιον, ὁπότε ἔλαβε δίπλωμα ὑποχιλιάρχου. Τῷ 1827 ἠγωνίσθη κατὰ τοῦ Ἰμβραὴμ μετὰ μεγάλης αὐταπαρνήσεως. Βραδύτερον ἀναφέρεται μεταξὺ τῶν προσκυνησάντων· τοῦτο ὅμως δὲν φαίνεται πιθανόν. Καταταχθεὶς εἰς τὰ ἐλαφρὰ τάγματα, καὶ κατόπιν εἰς τὸ τακτικὸν πεζικόν, μετέσχεν ἐπὶ μακρὸν εἰς τὸν κατὰ τῆς λῃστείας πόλεμον. Μετὰ την μεταπολίτευσιν ἔλαβε τὸ σιδηροῦν νομισματόσημον.— 3) *Ὄθων*. Υἱὸς τοῦ τελευταίου, διεκρίθη ὡς ἀξιωματικὸς κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας Γεωργίου τοῦ Α΄. Γ. Δ. Κ.

Γαλανέϊκα *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τοῦ δήμου *Λαμιέων* τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος τοῦ νομοῦ Φθιωτιδοφωκίδος. Κάτ. (1928) 75.

γαλάνη (ἡ) (Galane) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σκροφουλαριοειδῶν*. Εἶναι πόαι ἢ θάμνοι ἰθαγενεῖς τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, πολυετεῖς, μὲ φύλλα ἀντίθετα, ἄνθη δίχειλα κατὰ στάχυς καταληκτικοὺς διατεταγμένα καὶ καρπὸν κάψαν δίλοβον, πολύσπερμον. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἀρκετὰ εἴδη ὧν γνωσιότερον *γαλάνη ἡ τριχωτὴ* (Galane velata), καλλιεργουμένη συνήθως εἰς τοὺς κήπους διὰ τὰ ὡραῖα ζωηρῶς ἐρυθροῦ χρώματος ἄνθη της. Δ. Ν. Π.

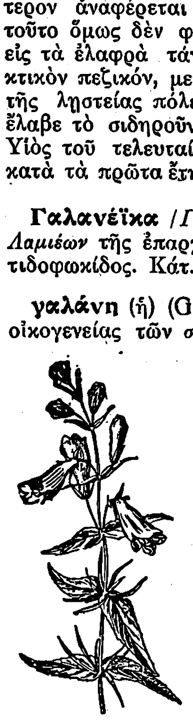

Γαλάνη ἡ τριχωτή.

Γαλανὴ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐν τῇ νήσῳ Σερίφῳ ὁμωνύμου κοινότητος, ὑπαγομένης εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κέας τοῦ νομοῦ Κυκλάδων. Κάτ. (1928) 184

— **Γαλανὴ** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Κρωμνικοῦ* (τέως *Σάρνιτς*) τῆς ἐπαρχίας Ξάνθης τοῦ νομοῦ Ροδόπης. Κάτοικοι (1928) 238. Δ. Ε. Μ.

γαλάνης (ὁ) Ἰδιωματ. ὁ ἔχων μάτια γαλανά· ἄλλως *γαλανομμάτης*.

Γαλάνης. Ὄνομα διαφόρων ἀγωνιστῶν διακριθέντων κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821, ἐν οἷς ἰδιαιτέρως ἀναφέρονται:

1)— *Ἀργύριος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Μεσσηνίας, ὅστις, ὡς μαγκατζῆς ρουμελιωτῶν ὁπλαρχηγῶν διεκρίθη εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα. Ὁ ἴδιος φαίνεται ὅτι μετέσχε τῆς ἐν Βαλτετσίῳ μάχης, τῆς ἁλώσεως τῆς Τριπόλεως καὶ τῆς μάχης τῶν Δερβενακίων, δι' ἃς καὶ τῷ 1844 ἔλαβε τὸ ἀργυροῦν μετάλλιον.

2)— *Γεώργιος*. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Ἔπεσεν εἰς τὰ Δερβενάκια.

3)— *Γεώργιος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Μακρυνίτσης τοῦ Πηλίου. Ἐπολέμει ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Μπασδέκη. Ἐτιμήθη μὲ τὸ σιδηροῦν νομισματόσημον.

4)— *Θεόδωρος*. Μπουλουκτσῆς ἀπὸ τὴν Τοπόλια. Μετέσχε διαφόρων μαχῶν ὑπὸ τὸν Σκαλτσᾶν, τὸν Πανουργιᾶν καὶ τὸν Δυοβουνιώτην.

5)— *Ἰωάννης*. Λεχουρίτης ὁπλαρχηγός, τοῦ ὁποίου ὁ Θ. Κολοκοτρώνης πλέκει τὸ ἐγκώμιον.

6)— *Ἰωάννης*. Ἐξ Ἀγρινίου μπουλουκτσῆς, λαβὼν μέρος εἰς διαφόρους μάχας τῆς Στερεᾶς ὡς καὶ εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου. Εἰς τὰ Πέντε-Ὄρνια ἐτραυματίσθη. Κατόπιν ὑπηρέτει ὑπὸ τὸν Τζούρτζ.

7)— *Κωνσταντῖνος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Ζακύνθου. Ἔλαβε τὸ σιδηροῦν νομισματόσημον. Γ. Δ. Κ.

8)— *Πάνος* ἢ *Μεγαπάνος*. Εἷς ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων προυχόντων καὶ πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 καὶ κατ' αὐτήν. Κατήγετο ἐκ Μαχαλᾶ τοῦ Ξηρομέρου, ὅπου σῴζονται ἀκόμη τὰ ἐρείπια τῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας πύργων τῆς οἰκογενείας Γαλάνη (Γαλανέικα ὀνομαζόμενα). Ταχθεὶς ὁ Πάνος Γαλάνης πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ὅτε οὗτος διενήργει πόλεμον κατὰ τοῦ Κοὺρτ πασᾶ τοῦ Βερατίου, ἀνεδείχθη, βραδύτερον, εἰς ἀνταμοιβήν, παρὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ Ἀγιὰν Βιλαετλῆς τοῦ Κάρελι, ἤτοι Γενικὸς Πρεσεστὼς τῆς Δ. Ἑλλάδος, διαδεχθεὶς τὸν ἐν Λευκάδι καὶ ὑπὸ τῶν πρακτόρων τοῦ Ἀλῆ δολοφονηθέντα, τῷ 1792, Μῆτσον Μαυρομμάτην. Ἔκτοτε ὁ Γαλάνης, ἑδρεύων εἰς Βραχώριον (Ἀγρίνιον), πρωτεύουσαν τοῦ Κάρελι, καὶ μεγίστην ἀσκῶν δύναμιν καὶ ἐπιρροὴν ἐπωνομάσθη *Μεγαπάνος*.

Κατηχηθεὶς ἐκ τῶν πρώτων εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας παρὰ τοῦ Ἰωάννου Παπαρρηγοπούλου, συνετέλεσεν οὐκ ὀλίγον ὡς ἐκ τοῦ ἀξιώματός του εἰς τὴν πρόοδον καὶ προπαρασκευὴν τῆς Ἐπαναστάσεως ἐν τῇ Δυτικῇ Ἑλλάδι, διὰ τὴν ὁποίαν ἐθυσίασε καὶ προνόμια καὶ περιουσίαν καί, ἐν τέλει, αὐτὴν τὴν ζωήν του. Κατὰ τὴν συνέλευσιν (Ἰούλιος 1821) τῆς πρώτης Γερουσίας τῆς Δυτικῆς Χέρσου Ἑλλάδος, ἐκ τῶν ἕνδεκα μελῶν τὸ δεύτερον ἦτο ὁ Πάνος Γαλάνης. Καταλυθείσης τῆς Γερουσίας ἐκείνης ἀπεστάλη εἰς τὴν συνέλευσιν τῶν Προκρίτων καὶ Καπιτάνων τῆς Δ. Ἑλλάδος τῆς 4ης Νοεμβρίου 1821 ὡς ἀντιπρόσωπος Βλοχοῦ καὶ Βραχωρίου μετὰ τοῦ Ἀλεξάκη Βλαχοπούλου καὶ Χρηστάκη Σταΐκου. Ἡ συνέλευσις αὕτη συνέστησε προσωρινὴν Διοίκησιν (ἢ Γερουσίαν) ἀποτελουμένην ἐξ ἰσαρίθμων πρὸς τὰς ἐπαρχίας μελῶν, καὶ ἔδωκεν αὐτῇ πᾶσαν ἐξουσίαν. Τῆς Διοικήσεως ταύτης, ὑπὸ τὸν πρίγκιπα Ἀλέξανδρον Μαυροκορδᾶτον, μέλος ἀπετέλεσεν ὁ Πάνος Γαλάνης. Ἐξηκολούθησε δὲ βαρύνουσα ἡ γνώμη του καθ' ὅλον το χρόνον τῶν πολιορκιῶν Μεσολογγίου καὶ Αἰτωλικοῦ, ὅταν δὲ δὲν εἶχεν ἐπίσημον ἀρχήν, παρέμενεν ἰδίως ἐν Αἰτωλικῷ. Ὅτε δὲ ὁ Ἰμβραὴμ πασᾶς μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς πρὸ τοῦ Αἰτωλικοῦ νησῖδος Ντολμᾶ (Μάρτιος 1826) περιώρισε στενότερον τὴν πολιορκίαν τοῦ Αἰτωλικοῦ καὶ ἐπέκειτο ἡ πτῶσις αὐτοῦ, μετὰ τοῦ Γαλάνη Μεγαπάνου, Τάτση Μαγγίνα καὶ τοῦ ἱερέως Οἰκονόμου συνωμολόγησε τὴν συνθήκην τῆς παραδόσεως τῆς πόλεως. Ὁ δὲ Γαλάνης ἀπέθανε ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ ταύτῃ ὑπέργηρως.

Ἐκ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ὁ *Γρηγόριος*, λαβὼν μέρος εἰς πολλὰς μάχας ὡς ἀρχηγὸς σώματος, ἐφονεύθη ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τοῦ Μεσολογγίου, τὸν Μάρτιον 1826. Ἕτερος δὲ υἱός του, ὁ *Γαλάνης Μεγαπάνος*, διεκρίθη κατὰ τὸν Ἀγῶνα ὡς χιλίαρχος καὶ στρατηγός, ἀποστρατευθεὶς μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου τῆς φάλαγγος, καὶ διετέλεσε πληρεξούσιος καὶ βουλευτὴς Βλοχοῦ καὶ Βραχωρίου. Ξ. Γ. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ

9)— *Χρύσανθος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Γαστούνης. Διεκρίθη διὰ τὴν λυσσαλέαν ἄμυναν κατὰ τοῦ Ἰμπραὴμ. Συνεδέετο μὲ τὸν *Ἀγιοπατέραν* ἢ *Παπουλάκον*, καὶ ὑπῆρξεν εἷς τῶν ὀπαδῶν του κατ' ἀρχάς. Διὰ τὸν θάνατόν του φαίνεται ὅτι ἔζησε νὰ ἐκδικηθῇ τὸν Αἰγύπτιον. Γ. Δ. Κ.

— **Γαλάνης, Ἀντώνιος**. Ζακύνθιος ἰατροφιλόσοφος ἀκμάσας περὶ τὰς δυσμὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἀναφέρεται μὲ τὸν τίτλον *Δετόρος*, διδόμενον εἰς τοὺς ἐκ Παταυίου παλινοστοῦντας. Ἐγκατασταθεὶς εἰς Γαστούνην τῆς Ἠλείας, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ Ὀρλὼφ τῷ 1770. Ἐπιστρέψας ὅμως τῷ 1774, μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς συνθήκης, διότι ἐπίστευεν ὅτι θὰ ἐπροστατεύετο, ὑπῆρξεν ἓν τῶν θυμάτων τῆς τουρκικῆς θηριωδίας ἥτις ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ἐκείνῃ ἐνετάθη καὶ πάλιν. Γ. Δ. Κ.

— **Γαλάνης, *Δημήτριος***. Ἕλλην ζωγράφος γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῷ 1882 καὶ ζῶν ἐν Παρισίοις, ὅπου κατέχει ἐξέχουσαν θέσιν ἐν τῇ γαλλικῇ τέχνῃ. Νέος, προωρίζετο ὑπὸ τῆς οἰκογενείας του ὡς μηχανικός, διὰ τοῦτο ἐσπούδασε κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ πρακτικὸν Λύκειον διὰ νὰ εἰσέλθῃ μετὰ ταῦτα εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον. Ἂν καὶ οὐδεμίαν ἰδιαιτέραν κλίσιν ᾐσθάνετο εἰς τὸ στάδιον τοῦτο, δὲν ἔχασεν ὅμως ἀσχοληθεὶς τὰ πρῶτά του ἔτη μὲ τὰ ἀρχιτεκτονικὰ σχέδια, διότι συνήθισεν οὕτως εἰς τὴν ἀκρίβειαν καὶ τὴν παρατηρητικότητα. Ἴσως μάλιστα εἰς τὴν ἰσχυρὰν αὐτὴν πρώϊμον ἄσκησιν τῆς ἐμφύτου ἀντιλήψεως τῶν μορφῶν ὀφείλει τὴν σταθερότητα τῆς γραμμῆς καὶ τὴν συμπαγῆ λογικὴν τῆς συνθέσεως τῆς κατόπιν τέχνης του. Ἔδωσεν ἄλλως πολὺ ἐνωρὶς δείγματα τῆς ἱκανότητος εἰς τὸ σχέδιον, κατορθώνων τελείως νὰ ἐκφράζεται μὲ τὴν ἁπλῆν γραμμήν. Πολλαὶ ἐφημερίδες, ἰδίως ἡ «Ἀκρόπολις», ἐφιλοξένησαν τότε τὰ πρωτόλεια τῆς σχεδιαστικῆς του παραγωγῆς. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον εἶδε καὶ ὁ ἴδιος ὅτι αἱ Ἀθῆναι τότε, μὲ τὸ στενὸν καλλιτεχνικὸν των περιβάλλον, δὲν ἦτο κατάλληλον πεδίον τῆς περαιτέρω καλλιτεχνικῆς του ἀναπτύξεως, καὶ νεώτατος, δέκα ὀκτὼ μόλις ἐτῶν, ἀνεχώρησε τῷ 1900 εἰς Παρισίους. Εἰσῆλθε κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ ἐργαστήριον Κορμὸν καὶ μετ' ὀλίγον εἰς τὴν σχολὴν τῶν Καλῶν Τεχνῶν. Ἀλλ' ἡ ἀκαδημαϊκὴ διδασκαλία τοῦ συντηρητικοῦ τούτου ἱδρύματος δὲν ἠδύνατο νὰ ἱκανοποιήσῃ τελείως τὸν νεαρὸν καλλιτέχνην, ὁ ὁποῖος ὡς ἐξ ἐνστίκτου ἐζήτησε την ἄνευ συμβατικότητος ἐλευθέραν πραγματικὴν ζωὴν τῆς τέχνης. Δὲν ἠρνεῖται ὅμως νὰ ἐκθέσῃ εἰς τὸ ἐπίσημον Salon, ὅπου τὸ πρῶτον παρουσιάσθη τῷ 1904 μὲ τὰ σκοτεινὰ καὶ θερμὰ χρώματα τῆς κλασσικῆς σχολῆς, τῆς ὁποίας τόσον καλὰ ἐγνώριζε τοὺς τρόπους καὶ διὰ τῆς ὁποίας ἠδύνατο νὰ εὕρῃ τὴν ἐπιτυχίαν καὶ τὴν φήμην. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι δὲν παρεσύρθη ἀπὸ τὴν εὔκολον αὐτὴν

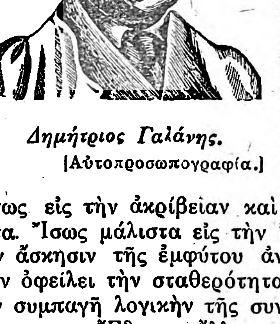

Δημήτριος Γαλάνης.
[Αὐτοπροσωπογραφία.]

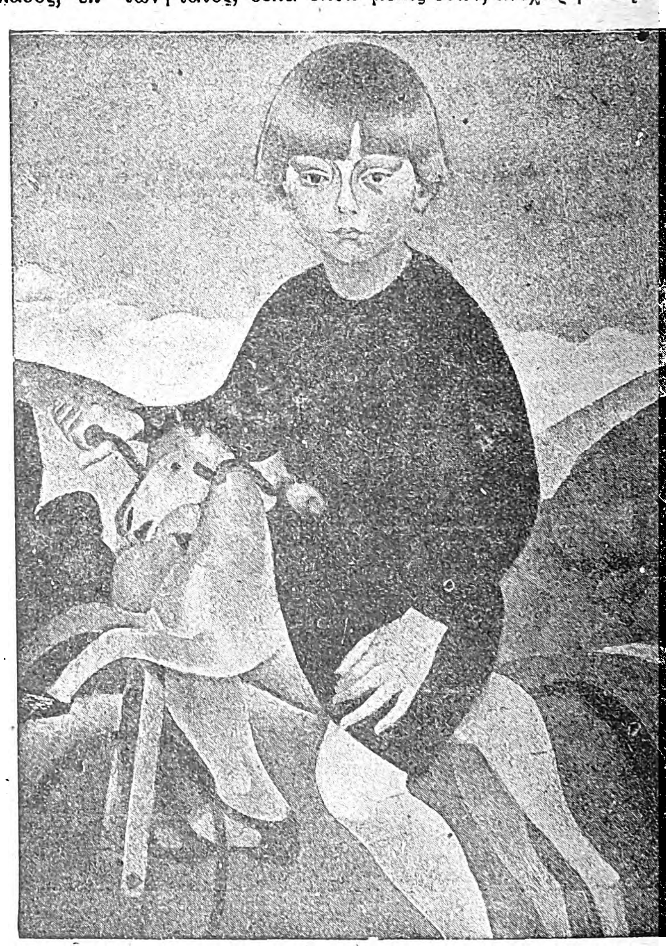

Δ. Γαλάνη: *Τὸ παιδὶ μὲ τ' ἀλογάκι (1914).*
[Συλλογὴ Seignitz.]

Digitized by Google

σταδιοδρομίαν καὶ τὴν ἐφήμερον δόξαν καὶ διὰ νὰ μὴ προδώσῃ τὸν ἑαυτόν του καὶ νοθεύσῃ τοὺς πόθους του, ἐπεδόθη ἀναγκαστικῶς εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς γνώσης σχεδιαστικῆς του δεινότητος. Εἰς διάφορα τότε σατιρικὰ περιοδικὰ ἐσκόρπισε τὸν ἄφθονον πλοῦτον τῶν ἐκφραστικῶν γραμμῶν του, συλλαμβάνων εἰς ὀλίγας κονδυλιὰς τὸ κωμικὸν στοιχεῖον τῶν πραγμάτων καὶ τῶν προσώπων καὶ ἀποδίδων εἰς εὐφυεῖς συνθέσεις τὴν ἐλαφρὰν καὶ εὔθυμον ὄψιν τῆς ζωῆς. Τὸ «Rire», τὸ «Sourire» καὶ μάλιστα τὸ «Assiette au Beurre», ὑπερεκχειλίζουν ἀπὸ τὸ ἄφθονον πνεῦμά του. Ὁλόκληρα τεύχη τοῦ τελευταίου τούτου περιοδικοῦ ὀφείλονται εἰς μόνην τὴν πένναν του, ὅπως ἡ Rue de la Paix, οἱ Φαρμακοποιοί, Gueules de Bois, Φτωχὸ Πάσχα, Κατσαρίδες, ἡ Μπαλλάντα τῆς καμπάνας κλπ. Ταῦτα ἔκαμαν γνωστὸν τὸ ὄνομα τοῦ Γαλάνη καὶ ἔξω τῆς Γαλλίας, τὰ δὲ περίφημα «Lustige Blätter» (Εὔθυμα φύλλα) τοῦ Βερολίνου, μεγάλας κατέβαλον προσπαθείας διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν συνεργασίαν του, εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ πνευματώδους Ἔλλεμαν. Ἀλλ' ὁ Ἕλλην καλλιτέχνης δὲν κατώρθωσε νὰ ἐξοικειωθῇ μὲ τὴν ψυχικὴν ἀτμόσφαιραν τῆς γερμανικῆς πρωτευούσης. Ἀλλ' οὐδὲ τὸ Μόναχον ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ αὐτὸν ἐπὶ πολύ, ἂν καὶ θερμότερον ᾐσθάνετο ἐκεῖ τὸ καλλιτεχνικὸν περιβάλλον καὶ μεγάλην ἐπιτυχίαν ἐσημείωσαν τὰ σχέδιά του εἰς τὸν περιβόητον «Simplicissimus», ὅπου ἐκτὸς ἄλλων συνειργάσθη. Ἡ παρισινὴ ζωὴ καὶ τέχνη εἶχον ἤδη κατακτήσει αὐτὸν καί, ἐπιστρέψας τελειωτικῶς εἰς τὴν ἀγαπητήν του Μοντμάρτρην, ἀφωσιώθη πλέον εἰς αὐτὰς καὶ ἐξηκολούθησε τὰ σατιρικὰ του σχέδια, ἐξέθεσεν εἰς τὸ Salon des humoristes καὶ ἤρχισε νὰ ἐπιδίδεται καὶ εἰς τὴν ξυλογραφίαν καὶ τὴν χαρακτικήν. Δὲν ἐγκαταλείπει ὅμως καὶ τὴν ζωγραφικήν καί, ἀπομακρυνθεὶς πλέον ἀπὸ τὴν ἀκαδημαϊκὴν ρουτίναν, λαμβάνει μέρος εἰς τὴν φθινοπωρινὴν Ἔκθεσιν (Salon l'automne) καὶ τῷ 1912 παρουσιάζεται εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν Ἀνεξαρτήτων (Salon des Indépendants), ὅπου ἀντιπροσωπεύονται αἱ νέαι τάσεις τῆς γαλλικῆς τέχνης. Βαθμηδὸν ἐπιβάλλεται εἰς τὴν συνείδησιν τῶν καλλιτεχνικῶν κύκλων καὶ βαίνει ἀπὸ κατακτήσεως εἰς κατάκτησιν. Τῷ 1914, καταταχθεὶς ἐθελοντὴς εἰς τὸν γαλλικὸν στρατόν, ἔλαβε μέρος εἰς τὸν Μέγαν πόλεμον καὶ ἀπέκτησε τὴν γαλλικὴν ἰθαγένειαν, εἶχεν ὅμως ἀποκτήσει ἤδη πρότερον δικαίωμα πολίτου εἰς τὴν δημοκρατίαν τῆς γαλλικῆς τέχνης. Μετὰ τὸν πόλεμον ἐντείνεται ἡ δημιουργική του δρᾶσις εἰς ποσὸν καὶ ποιόν.

Κατεστάλαξεν, ἠμπορεῖ νὰ εἴπῃ κανείς, ἡ καλλιτεχνική του θέλησις εἰς ὡρισμένην κατεύθυνσιν καὶ γενομένη κυρία τῶν ἐκφραστικῶν αὐτῶν μέσων, τὰ ὁποῖα ἀνταπεκρίνοντο πρὸς τὰς ἐσωτερικάς του ἀνησυχίας, ἤρχισε νὰ ἐξωτερικεύεται εἰς θαυμάσια ἔργα ζωγραφικῆς, χαρακτικῆς καὶ ξυλογραφίας. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην μάλιστα ἀνεδείχθη διδάσκαλος. Γνωρίζων κατὰ βάθος τὴν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν τῆς τεχνικῆς, ἐπέτυχεν αὐτὸς νέα ἀποτελέσματα ἀπὸ τὸ μεταχείρισμα τοῦ ξύλου. Κατ' ἀρχὰς μετεχειρίσθη τὴν μαύρην λεγομένην τεχνοτροπίαν, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ ἀντικείμενα ὡς μαῦραι σιλουέτται ἐξαίρονται μὲ ἕνα ἐλαφρὸν φωτεινὸν περίγραμμα, ὅπερ προσδίδει ἰδιαίτερον θέλγητρον καὶ ἔκφρασιν εἰς τὰ πράγματα. Ὡραῖον εἶναι μεταξὺ αὐτῶν τὸ Παπικὸν μέγαρον τῆς Ἀβινιόν, ὅπου ὁ Γαλάνης ἔμεινεν ἐπί τινα χρόνον ὡς στρατιώτης κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Μεγάλου πολέμου, ὅπως καὶ τὸ Λεύκωμα τῶν τεσσάρων ρωπογραφιῶν (natures mortes), τὸ ὁποῖον ἐξέδωκε τῷ 1919. Ἐκτὸς τῆς τεχνικῆς τελειότητος, εἰς αὐτὰ φαίνονται τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς τέχνης του, ἡ ἐκφραστικὴ γραμμὴ καὶ ἡ ἁρμονικὴ καὶ ἰσορροπημένη σύνθεσις. Βραδύτερον εὗρε νέους τρόπους χαράξεως τοῦ ξύλου, δοκιμάζων ὅλας τὰς δυνατότητας ἐκφράσεως, ἐκμεταλλευόμενος τὴν φυσικὴν αὐτοῦ ὑφὴν καὶ παρακολουθῶν τὴν φορὰν τῶν ἰνῶν αὐτοῦ καὶ διασταυρώνων αὐτὰς μὲ τὴν κοπίδα του. Πόσον βαθέως ἔχει μελετήσει τὰ μυστικὰ τῆς τεχνικῆς αὐτῆς ἐργασίας δεικνύει πολύτιμον ἄρθρον του σχετικόν, δημοσιευθὲν τῷ 1925 εἰς τὸ περιοδικὸν «L'art vivant», ὅπου μὲ γνῶσιν καὶ κρίσιν ἀναλύει τὰς δυσκολίας καὶ τὰ πλεονεκτήματα μιᾶς ἑκάστης μεθόδου πρὸς χάραξιν τοῦ ξύλου. Ἀνεξαρτήτως ὅμως τῶν τεχνικῶν τούτων τρόπων, ἡ οὐσία τῆς καλλιτεχνικῆς του ὑποστάσεως ἀναφαίνεται πανταχοῦ ἡ αὐτή, εἴτε ρωπογραφίας συνθέτει, εἴτε προσωπογραφίας χαράσσει, εἴτε ποικίλα βιβλία εἰκονογραφεῖ, ἀπὸ τοῦ Francis Jammes τὰ εἰδυλλιακὰ ποιήματα καὶ τὰ μουσικὰ πορτραῖτα τοῦ Romain Rolland (1919) μέχρι τῆς «Amoureuse» τοῦ Porto Riche καὶ τῆς «Akrivie Phrangopoulo» τοῦ κόμητος de Gobineau. Ἓν ἐπεισόδιον, ἓν τοπίον, ἓν πρόσωπον μᾶς ἀποκαλύπτει τὴν ἐσωτερικὴν σχέσιν τοῦ καλλιτέχνου πρὸς τὰ πρόσωπα, τὰ πράγματα καὶ τὸ περιβάλλον τῶν βιβλίων, τὰ ὁποῖα ἀνακαλεῖ μὲ ἁπλότητα καὶ διαύγειαν καὶ μὲ τὴν ἁρμόζουσαν ἑκάστοτε ἔκφρασιν, μὲ νέους πάντοτε συνδυασμοὺς ἀποδιδομένων.

Ἀλλὰ πολὺ ἐντονώτερα καὶ χαρακτηριστικώτερα βλέπομεν τὸν Γαλάνην εἰς τοὺς ζωγραφικούς του πίνακας, ὅπου ἠθέλησε νὰ συγκεντρώσῃ περισσότερον τὸν ἑαυτόν του. Καὶ μᾶς ἔδωσε μίαν σειρὰν ρωπογραφιῶν, ὅπου φαίνεται ὁλόκληρον τὸ τάλαντόν του. Μὲ δύναμιν κατορθώνει νὰ μᾶς ἐμφανίσῃ τὴν ὑλικὴν ὀντότητα τῶν πραγμάτων αὐτῶν εἰς ὅλην των τὴν πλαστικὴν ἀξίαν, τῆς ὁποίας τόσον καλὰ γνωρίζει τὸ φωτεινὸν παιγνίδι, ὥστε νὰ συνθέτῃ πολλάκις γοητευτικοὺς συνδυασμούς, ὅπως μὲ τὸ καλάθι, τὸ καπέλλο, τὸ κανάτι καὶ τὴν πετσέττα, καὶ ὅπως περισσότερον εἰς τὰς Rimes plastiques, ὅπου τὰ ταπεινὰ πραγματάκια, ἡ φρουτιέρα, τὰ ἀγγεῖα ἑκατέρωθεν καὶ ἡ ἀπαραίτητη πετσέττα ἀνυψώνονται εἰς ὕμνον λυρικὸν κλασικῆς συνθέσεως. Ἔχουν δὲ τόσον μεγαλυτέραν ἀξίαν τὰ ἔργα του αὐτά, ὅσον περισσότερον μένει εἰς τὸ καθαρῶς ζωγραφικὸν ἐπίπεδον, ὅπου δηλαδὴ ἡ τέχνη του μὲ ἁγνὰ ζωγραφικὰ μέσα μεταφέρει εἰς καθαρῶς πνευματικὸν ἐπίπεδον τὰ ἀσήμαντα αὐτὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα γίνονται στοιχεῖα καλλιτεχνικῆς δημιουργίας μὲ μόνον τὴν πλαστικήν τους ὀντότητα καὶ ὄχι τὴν φυσικήν τους πραγματικότητα. Τὴν αὐτὴν μέθοδον καὶ τοὺς αὐτοὺς σκοποὺς ἐπιδεικνύει καὶ εἰς τὰ ἄλλα ζωγραφικά του ἔργα, εἰς τὰ τοπία, εἰς τὰς παραστάσεις, εἰς τὰς προσωπογραφίας.

Ἔχων ἐντός του τὸ ἑλληνικὸν φῶς κατέφυγεν εἰς τὰ νότια τῆς Γαλλίας, εἰς τὸ Cassis, ὅπου εὗρε τὰ λιτὰ μεσημβρινὰ τοπία, ἁπλᾶ εἰς τὸ σχῆμα καὶ πλούσια εἰς φῶς. Ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰ ἔδειξε πάλιν τὴν συνθετικήν του κλίσιν ἐπιδιώκων τὴν ἰσορροπίαν τῶν ὄγκων καὶ τῶν σχημάτων εἰς ἓν ἁρμονικὸν σύνολον. Ὡς ἐκ τούτου παρημέλησεν ὀλίγον τὸ χρῶμα, περιοριζόμενος εἰς ὀλίγους φαιοὺς καὶ μάλιστα χωματίνους τόνους διὰ τὰς εὐμεταβλήτους ἀποχρώσεις τῆς ἐλαίας καὶ τῆς πλουσίας γῆς τῶν λόφων καὶ κοιλάδων. Τὰ χρώματα ἄλλως τε δὲν τοῦ χρειάζονται τόσον διὰ τὴν ἀπόδοσιν τῆς ἀφθόνου ποικιλίας τῆς πραγματικότητος ἢ διὰ τὴν συναισθηματικήν των σημασίαν, ὅσον διὰ τὴν ἔξαρσιν τῆς πλαστικότητος τῶν ἀντικειμένων. Τὸ ψυχικὸν ὅμως αὐτῶν περιεχόμενον ἐκφράζει ἡ σοφή των σύνθεσις, ἡ γωνία ἀπὸ τὴν

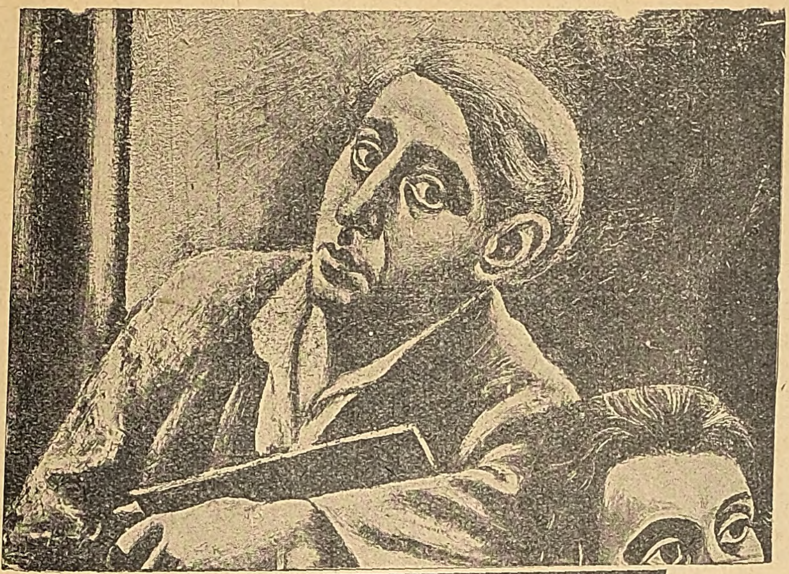

Δημ. Γαλάνη: Ἄνω: *Ἡ οἰκογένεια τοῦ ζωγράφου.* Εἰς τὸ μέσον: *Μητρότης.* Κάτω: *Σπουδαὶ γυμνῶν.*

Digitized by Google

ὁποίαν βλέπει τὸ σύνολόν των ὁ καλλιτέχνης. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο τὰ τοπία τοῦ Γαλάνη δὲν θέλουν νὰ μᾶς συγκινήσουν μὲ ρωμαντισμόν, εἶναι ἀνώτερα πνευματικὰ προϊόντα, τὰ ὁποῖα μᾶς δίδουν τὴν χαρὰν μιᾶς νέας δημιουργίας, ὅπως τὸ «La Pinède» καὶ τὸ «Cassis πρὸ τῆς θυέλλης», τὸ τόσον συγκεντρωμένον καὶ ἐκφραστικόν. Καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους του συλλαμβάνει μὲ ἁπλότητα καὶ δύναμιν συγχρόνως τὸ ἀντικείμενόν του καὶ γνωρίζει νὰ μᾶς τὸ παρουσιάζῃ μὲ σταθερότητα καὶ ἀσφάλειαν εἰς τὰς γραμμὰς καὶ μὲ πραγματικὸν περιεχόμενον εἰς τοὺς ὄγκους, χωρὶς δισταγμούς, χωρὶς ἀσάφειαν, χωρὶς ὑπονοούμενα, ἀλλὰ μὲ ἀφέλειαν καὶ ἐκφραστικότητα, ἡ ὁποία μᾶς ἐπιβάλλεται ἀδιαφιλονεικήτως. Παράδειγμα «Τὸ παιδὶ μὲ τὸ ξύλινο ἄλογο». Εἰς τὴν «Μητρότητα» του πάλιν τὰ ἀντικείμενα γίνονται σύμβολα μιᾶς ἰδέας, ὄχι ἀφῃρημένης, ἀλλὰ μᾶς ἐμφανίζουν τὴν μητέρα εἰς αὐτὸ τὸ μέγα δημιουργικὸν της ἔργον μὲ τὴν τρυφερότητα καὶ στοργήν, ἀλλὰ καὶ τὴν πληθωρικὴν ζωήν της. Αὐτὸ δὲ εἶναι τὸ ὁποῖον χωρίζει τὸν Γαλάνην ἀπὸ τὸν Γκρέκο, αἱ πρὸς τὸν ὁποῖον ὁμοιότητές του, ποὺ διάφοροι κριτικοὶ ἢ αὐτοσχέδιοι ὑμνηταί του εὗρον, εἶναι ἐντελῶς ἐξωτερικοῦ χαρακτῆρος, ἂν ὑπάρχουν, διότι εἶναι ὅλως διόλου διάφορος ἡ ἐσωτερικὴ ἀφετηρία καὶ ὁ σκοπός. Ἀλλὰ τὸν τελειότερόν του πίνακα μᾶς ἔδωσεν ὁ Γαλάνης μὲ τὴν «Οἰκογένειάν» του, ὅπου ἡ δύναμις τῆς μεστῆς πλαστικότητος, τῆς στερεᾶς καὶ κλειστῆς συνθέσεως καὶ τῆς βαθείας πνευματικῆς ἐκφράσεως συντονίζονται εἰς θαυμαστὴν ἑνότητα καὶ ἁρμονίαν ἀδιασάλευτον.

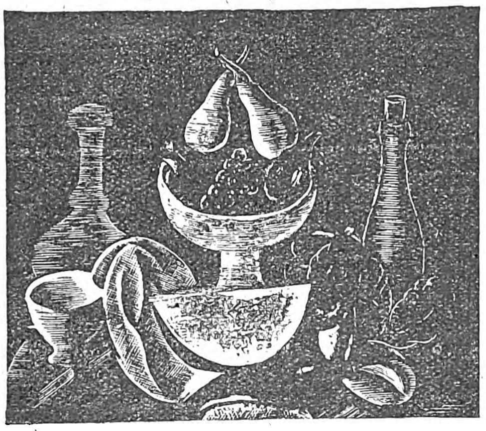

Δ. Γαλάνη: *Nature morte.*

Μὲ τὰ προσόντα του αὐτὰ ὁ Γαλάνης ἐδημιούργησεν ἓν ἔργον, ἰσχυρὸν καὶ μόνιμον, καὶ ἂν κάποτε ἐνθυμίζει τὸν Derain, εἶναι μᾶλλον ἀποτέλεσμα καλλιτεχνικῆς συγγενείας ἢ ἁπλῆς ἐξαρτήσεως.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. G. Gabory Galanis, 1926, ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ ἄλλη βιβλιογραφία. Δ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ

—Γαλάνης, *Ἐμμανουήλ.* Λόγιος γεννηθεὶς ἐν Κύμῃ τῆς Εὐβοίας (1838—1926). Σπουδάσας ἐν Ἀθήναις καὶ Γερμανίᾳ τὴν φιλολογίαν διωρίσθη τὸ πρῶτον ὡς βοηθὸς τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς Χαλκίδος τῷ 1858, μετέπειτα δὲ καθηγητὴς καὶ γυμνασιάρχης εἰς διάφορα γυμνάσια, διδάξας ἐπὶ 32 συναπτὰ ἔτη. Ἐδημοσίευσε πλεῖστα ὅσα προϊόντα τῆς πνευματικῆς του ἐργασίας, ὧν ἄλλα μὲν ἀναφέρονται εἰς σχολικὰ βοηθήματα ἕτερα δὲ ἀπαρτίζουσιν ἰδίας μελέτας δημοσιευθείσας ἐν ἰδίοις φυλλαδίοις (ὡς «Ὁ συμβολισμὸς τοῦ ῥόδου», «Ὀλίγαι λέξεις περὶ ἐλευθέρας τεκτονικῆς», «Περὶ ῥιπιδίων καὶ κουρείων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις» κλπ.), εἴτε ἐν περιοδικοῖς καὶ ἡμερολογίοις (ὡς «Ἡ σπουδὴ τῶν γραμμάτων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις», «Περὶ Ἀθηναϊκοῦ τινος γάμου», «Περὶ τῆς γενέσεως τῆς γλώσσης», κλπ.). Μυηθεὶς ἀπὸ τοῦ 1868 εἰς τὸν τεκτονισμὸν ἵδρυσε τῷ 1881 τὴν στοὰν τοῦ Πυθαγόρου καὶ τῷ 1882 τὸ ὁμώνυμον αὐτῆς περιοδικόν, καὶ τῷ 1884 τὸ περιστύλιον τῆς Σοφίας. Καταλαμβάνων διαδοχικῶς ἀνωτέρους βαθμοὺς ἐν τῇ ἑλληνικῇ τεκτονικῇ ἱεραρχίᾳ, ἐγένετο τῷ 1903 Ὕπατος Ταξιάρχης, ἐπὶ τῆς ὑπατείας δ' αὐτοῦ τὸ ὕπατον συμβούλιον τῆς Ἑλλάδος συμπεριελήφθη εἰς τὴν ὁμοσπονδίαν τῶν ὑπάτων συμβουλίων. Δ. Π. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

γάλανθος (ὁ) (Galanthus) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀμαρυλλιδῶν*. Εἶναι πόαι μονοετεῖς ἢ πολυετεῖς, χαρακτηριζόμεναι ἐκ τῶν βολβωδῶν ριζῶν καὶ τοῦ ἐξαμεροῦς περιανθίου των. Γνωστὰ περὶ τὰ 15 εἴδη ἰθαγενῆ τῆς δυτικῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης, ὧν τινα καλλιεργούμενα πρὸς κόσμον. Κυριώτερα εἴδη εἶναι: *γάλανθος ὁ χιονώδης* (Galanthus nivalis), ὅστις εἶναι πόα πολυετὴς τῆς ὁποίας ὁ φοειδὴς βολβὸς δίδει τὴν γένεσιν εἰς λογχοειδῆ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον φύλλα, ἅτινα ἐκφύονται περὶ ἀνανάπτυκτον καυλόν. Καλλιεργεῖται πρὸς κόσμον εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Εὐρώπης καὶ παρ' ἡμῖν. Ἕτερα εἴδη ἀπαντῶντα παρ' ἡμῖν εἶναι: *γάλανθος ὁ τῆς βασιλίσσης* Ὄλγας (Galanthus reginae Olga) καὶ ἐξωτικὸν εἶδος: *γάλανθος ὁ πτυκτὸς* (Galanthus plicatus), ἰθαγενὴς τῆς Ρωσίας. Δ. Ν. Π.

Γαλάνι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Δρεπάνου* (τέως *Καρατζιλάρ*) τῆς ἐπαρχίας Κοζάνης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. (1928) 199. Πρότερον ἐκαλεῖτο Τσακιρλῆ. Δ. Ε. Μ.

Γαλανιανὰ *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Ἀντικυθήρων* τῆς ἐπαρχίας Κυθήρων τοῦ νομοῦ Ἀργολιδοκορινθίας. Κάτ. (1928) 58.

Γαλανόβρυση *[Γεωγρ.]*: Χωρίον τῆς κοινότητος *Στεφανοβούνου* (τέως *Ἀραδοσίβιας* τῆς ἐπαρχίας Ἐλασσόνος τοῦ νομοῦ Λαρίσης. Κατ. (1928) 400. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Ἀραδοσίβια Ὀρτά*. Δ. Ε. Μ.

γαλανόλευκος,—η,—ο· ὁ γαλανὸς ἅμα καὶ λευκός, ἄλλως κυανόλευκος: «γαλανόλευκος σημαία».

γαλανομμάτης (ὁ)· δημοτ., ὁ ἔχων μάτια γαλανά, κυανόφθαλμος.

Γαλανόπουλος. Ὄνομα πλείστων Ἀγωνιστῶν: —1) *Ἀθανάσιος.* Ἀγωνιστὴς ἐκ Κυπαρισσίας, διακριθεὶς εἰς πλείστας μάχας. — 2) *Ἀναγνώστης,* ἀδελφὸς αὐτοῦ, ὅστις ἰδιαιτέρως μνημονεύεται διὰ τὸν ἡρωϊσμόν του εἰς τὴν μάχην τῶν Δερβενακίων. — 3) Ἕτερος *Ἀναγνώστης* ἀναφέρεται ἐκ Κυπαρισσίας (Ἀρκαδιᾶς) κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα ὡς μετασχὼν τῆς μεγάλης κινήσεως τῶν Κλεφτῶν.— 4) *Γεώργιος.* Ἀγωνιστὴς τῆς ἰδίας οἰκογενείας. Ἠγωνίσθη ὑπὸ τὸν Μῆτρον Ἀναστασόπουλον καὶ ἐτιμήθη μὲ τὸ Σιδηροῦν Νομισματόσημον. — 5) *Ἠλίας,* ὁ καὶ *Μπαϊρακτάρης* λεγόμενος, διότι ἐκράτει τὸ μπαϊράκι τοῦ Ἠλία Μαυρομιχάλη, εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ ὁποίου ἐτραυματίσθη εἰς τὰ Στῦρα τῷ 1822. — 6) Ἕτερος *Γεώργιος,* ἐκ Τριφυλίας ἐπίσης, ὅστις ἀναφέρεται ὡς διορισθεὶς ἀξιωματικὸς πέμπτης τάξεως διὰ τ' ἀνδραγαθήματά του. — 7) *Δημήτριος,* ἐξ Ἠλείας Ἀγωνιστής. Ἐπίσης ἔγινεν ἀξιωματικὸς πέμπτης τάξεως. — 8) *Δημήτριος,* ἕτερος Ἀγωνιστὴς ἐκ Μικρομάνης, ὅστις ὑπηρέτησεν ὡς μπουλουκτσῆς καὶ διεκρίθη εἰς διαφόρους μάχας, ἰδίως εἰς τὸ Νεόκαστρον, τὴν Πολιανὴν καὶ τὴν Δραμπάλαν.— 9) *Κωνσταντῖνος,* ἐξ Οἰτύλου. Χιλίαρχος ὑπὸ τὸν Ἀντώνιον Μαυρομιχάλην, ἐπανειλημμένως τραυματισθεὶς καὶ κινδυνεύσας ἐκ τῶν τραυμάτων νὰ ζωγρηθῇ ἐν Δραμπάλᾳ. — 10) *Ποταμιᾶνος* καὶ *Γαλανοδημήτρης.* Κυθήριος Ἀγωνιστής, ὅστις ἠκολούθησε τὸν Γκούραν ἐξ Ἀμφίσσης ὅπου ἐμπορεύετο, καὶ διεκρίθη ὡς μπουλουκτσῆς καὶ γραμματεὺς του. Τῷ 1822 διεκρίθη εἰς τὰ Βασιλικά. Μετ' αὐτὰ προσελήφθη ἀπὸ τὸν Νικηταρᾶν καὶ ἠγωνίσθη ὡς ἥρως εἰς τὰ Δερβενάκια. Κατὰ τὴν στάσιν τοῦ Γκρίτζαλη ἀπώλεσε τὸν ὀφθαλμόν, μικροῦ δεῖν δ' ἐνεπλέκετο εἰς τὴν συνωμοσίαν τοῦ Κολοκοτρώνη. Ἔλαβε τὸ χαλκοῦν μετάλλιον καὶ ἀπέθανε συνταξιοῦχος.— 11) *Τζοβάννης* ἢ *Καλογιαννάκης,* ὑπηρετήσας ὑπὸ τὸν Ζαΐμην. Διεκρίθη εἰς Πάτρας, Δερβενάκια καὶ κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Ἰμβραήμ. — 12) *Χρῆστος,* Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἀταλάντης. Ἐφονεύθη ὑπὸ ὀπαδὸς τοῦ Ἀνδρούτσου τῷ 1825. Γ. Δ. Κ.

—Γαλανόπουλος, *Κωνσταντῖνος.* Ἀγωνιστὴς ἐκ Ζευγαρακίου τοῦ Μεσολογγίου, πολεμήσας ὑπὸ τὸν Ντόβαν καὶ Μακρῆν πρὸ τοῦ Βραχωρίου, Ζαπαντίου, Πέτα, Γαβαλοῦ, Μακρυνόρους κ. λ. π. Ἐνεκλείσθη εἰς Μεσολόγγιον κατ' ἀμφοτέρας τὰς πολιορκίας (ἐκ τοῦ ἀρχ. Ἀγων.) Ξ. Γ. Μ.

γαλανός,—ή,—ό· ἰδιωματ., λευκὸς σὰν τὸ γάλα: «γαλανὸ παννί,—μετάξι,—μαντήλι» || δημοτ. ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ, διαυγής, καθαρός, ἀνέφελος: «γαλανὸς οὐρανὸς ἀστραπὴ δὲ φοβᾶται» || συνεκδ. ὁ ἔχων τὸ χρῶμα τοῦ ἀνεφέλου οὐρανοῦ, γαλάζιος, κυανοῦς: «γαλανὰ μάτια», «ἡ γαλανή σημαία μας» || ὁ γαλανομμάτης: «ἕνας ξανθὸς καὶ γαλανός», ξανθὸς μὲ γαλανὰ μάτια.

Γαλανός. Ὄνομα, τὸ ὁποῖον ἔφερον πολλοὶ ἀγωνισταί.

—1) *Γαλανὸς Ἀθανάσιος.* Ἀναφέρεται μεταξὺ τῶν Ἑπτανησίων οἵτινες ἐπολέμησαν εἰς τὴν Ναυμαχίαν τῆς Ναυπάκτου.

—2 *Γαλανὸς Γεώργιος.* ἐκ Κερασόβου τοῦ Μεσολογγίου. πολεμιστὴς πρὸ τοῦ Βραχωρίου, Ζαπαντίου Μακρυνόρους καὶ Γαβαλοῦ ὑπὸ τοὺς Μακρῆν, Ντόβαν καὶ Τσερπέλην. Ἐφονεύθη κατὰ τὴν τελευταίαν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου.

—3 *Γαλανὸς Γεώργιος.* Ἀγωνιστὴς ἐκ Λευκάδος. Ἔλαβε τὸν βαθμὸν τοῦ ὑποχιλιάρχου τῷ 1825. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ὑπηρέτησεν εἰς τὰ ἀνάκτορα.

—4) *Γαλανὸς Εὐάγγελος,* ἐκ Μεσολογγίου, ἐκ τῶν ἀνδρειοτέρων πολεμιστῶν, φονευθεὶς κατὰ τὴν ἐπίθεσιν τοῦ Ἰμβραὴμ πρὸς κατάληψιν τῆς νησῖδος Κλεισόβης μετὰ τοῦ Πεταλούδα καὶ ἄλλων ἡρώων, ὀλίγον χρόνον πρὸ τῆς πτώσεως τοῦ Μεσολογγίου.

—5) *Γαλανὸς Θεόδουλος.* Ἁγιορείτης μοναχός, ὅστις τῷ 1821 φεύγων κατώρθωσε νὰ διασώσῃ εἰς Σκίαθον κειμήλιά τινα, τὰ ὁποῖα καὶ ἐπανεκόμισε τῷ 1824, ὁπότε πλήρης γαλήνη ἐβασίλευεν εἰς τὸν Ἄθω. Γ. Δ. Κ.

—6) *Γαλανὸς* ἢ *Καραβίας* ἐκ Σίμου τῆς Ναυπακτίας. Ἀγωνιστής, πολεμήσας ὑπὸ Παναγιώτην Σωτηρόπουλον, Κῖτσον Τζαβέλλαν καὶ Καραϊσκάκην κατὰ τοῦ Σεβράνη καὶ τοῦ Μαστάμπεη Σκόντρα εἰς Καρπενήσιον καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐνεκλείσθη καὶ εἰς τὰς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου (ἀρχ. Ἀγων. Ἱστορ. Τριχ.) Ξ. Γ. Μ.

—Γαλανός, *Ἀλέξανδρος.* Ἕλλην δραματικὸς ποιητὴς γεννηθεὶς ἐν Κορώνῃ τῆς Πυλίας τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1873. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἀφοσιωθεὶς εἰς τὸ θέατρον, ἀνεβίβασε τῷ 1902 ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ ἐν Ἀθήναις θεάτρου τῆς Νεαπόλεως καὶ διὰ τοῦ θιάσου τῆς Εὐαγγελίας Νίκα τὸ πρῶτον του ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «Στὸν Πίνδο», τὸ ὁποῖον ἔτυχεν εὐμενοῦς ὑποδοχῆς. Ἐνθαρρυνθεὶς ἐκ τῆς πρώτης του αὐτῆς ἐπιτυχίας, ἔγραψε κατόπιν πολλὰ δράματα, πάντα ἔμμετρα, ἐξ ὧν τέσσαρα, «ὁ Βοριᾶς», «ὁ Διγενὴς Ἀκρίτας», «ἡ Χρυσῆ ἀράχνη», «Κύκλωπες καὶ Νεράϊδες», ἐβραβεύθησαν εἰς διαφόρους δραματικοὺς διαγωνισμούς. Ἐκ τῶν ἄλλων δραμάτων του τὰ ὁποῖα πάντα ἐδιδάχθησαν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἐν Ἀθήναις, ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῷ ἐξωτερικῷ, μνημονευτέα τὰ ἑξῆς: «Ὁ θάνατος τοῦ Ὄθωνος», «Ἡ τιμὴ τοῦ κλέφτη», «Τὸ χρυσὸ γεφύρι», «Ὀρφεὺς καὶ Εὐρυδίκη», «Ὁ Βουλγαροκτόνος», «Τὸ κοιμισμένο παλάτι», καὶ «Τριαντάφυλλα στοὺς βράχους». Ν. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

—Γαλανός, *Γρηγόριος*· ὁ *Καισαρείας* Γρηγόριος (βλ. λ.)

—Γαλανός, *Δημήτριος.* Υἱὸς τοῦ *Παντολέοντος Γαλανοῦ,* ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τῷ 1760. Δεκατετραετὴς γινόμενος μετέβη πρῶτον μὲν εἰς Μεσολόγγιον, ὅπως ἀκροασθῇ τοῦ Παναγιώτου Παλαμᾶ, περιφήμου γραμματικοῦ, ἔπειτα δὲ εἰς Πάτμον, ἵνα μαθητεύσῃ παρὰ τῷ Δανιὴλ Κεραμέως, εὐδοκίμως διδάσκοντι τὰ ἑλληνικὰ γράμματα. Μετὰ ἑξαετῆ ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ διαμονὴν ἐκλήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπὸ τοῦ θείου του Γρηγορίου, μητροπολίτου Καισαρείας, ὁπόθεν ἀπεστάλη βραδύτερον ὑπ' αὐτοῦ εἰς Καλκούταν πρὸς τὸν ἔμπορον Κωνσταντῖνον Πανταζῆν, κατὰ τὸ τέλος τοῦ ἔτους 1786. Παρὰ τῷ ὁμογενεῖ τούτῳ ἀνδρὶ ἐργαζόμενος ὁ Γαλανὸς οὐ μόνον πλοῦτον ἱκανὸν ἀπέκτησεν, ἀλλὰ φιλομαθὴς σφόδρα ὢν ἐξέμαθε τήν τε ἀγγλικὴν καὶ τὴν σανσκριτικὴν μετὰ τῆς περσικῆς γλώσσης. Ὅτε δὲ ἐνόμισεν ὅτι ἡ περιουσία αὐτοῦ ἐξήρκει ἵνα διαγάγῃ θεωρητικὸν καθαρῶς βίον, ἀπεχώρησεν εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν Μπενάρες (Κασσῆ), ὅπου ἔζησε τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου του, ἤτοι ἐν ὅλῳ τεσσαράκοντα ἔτη. Περιβληθεὶς βραχμανικὴν στολὴν ἀνεστρέφετο καθ' ὅλον τοῦτο τὸ μακρὸν διάστημα πρὸς τοὺς σοφωτέρους καὶ περιφημοτέρους σοφοὺς τῆς βραχμανικῆς αἱρέσεως, δι' αὐτῶν δὲ καὶ διὰ συντόνου μελέτης ἐγνώρισεν ὅσον ὀλίγοι τὴν ἰνδικὴν φιλολογίαν καὶ εἰς τοσοῦτο σοφίας καὶ ἁγιότητος βίου ἐξίκετο, ὥστε ἐθεωρεῖτο ὑπό τε τῶν Ἰνδῶν καὶ τῶν Εὐρωπαίων ὡς ἀνὴρ κατ' ἐξοχὴν σοφὸς καὶ θεῖος καὶ ὡς τοιοῦτος ἐτιμᾶτο ὑπ' αὐτῶν. Παρὰ ταῦτα οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἐλησμόνει οὔτε τὴν πατρίδα του οὔτε τοὺς συγγενεῖς του, ὡς δεικνύουν αἱ διασωθεῖσαι ἐπιστολαὶ πρὸς τοὺς οἰκείους του, μαρτύρια τῆς τε φιλοστοργίας καὶ τοῦ πρὸς τὴν γενέτειραν ζωηροῦ ἐνδιαφέροντος αὐτοῦ. Τῆς πρὸς τοὺς οἰκείους καὶ τῆς πρὸς τὴν πατρίδα του ἀγάπης τεκμήριον εἶναι καὶ ἡ διαθήκη αὐτοῦ, δι' ἧς τὸ μὲν ἥμισ

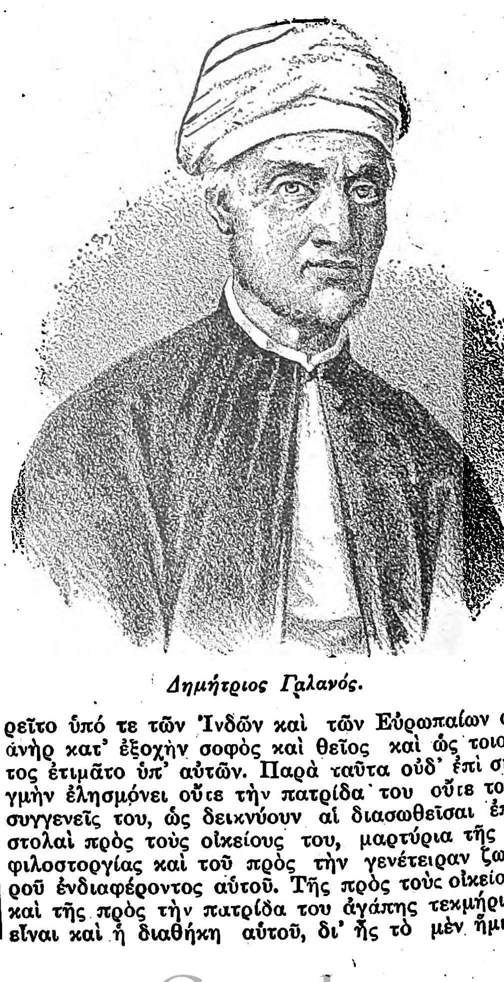

Δημήτριος Γαλανός.

Digitized by Google

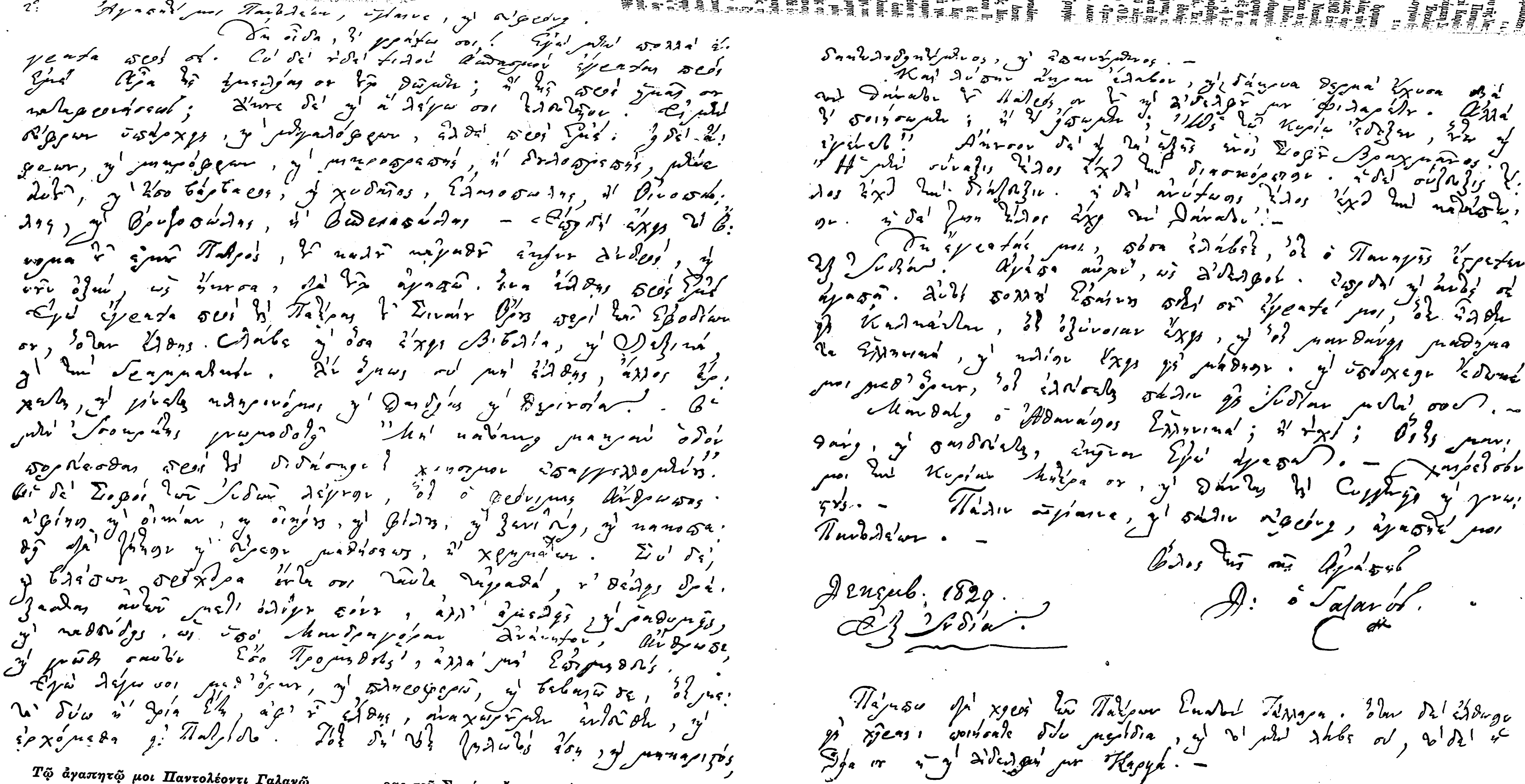

Τῷ ἀγαπητῷ μοι Παντολέοντι Γαλανῷ
Εἰς Αἴγιναν

Χάριτι 'Αγίου Ταλαντίου.

'Αγαπητέ μοι Παντολέων, ὑγίαινε, καὶ εὐφρόνει.

Οὐκ οἶδα, τί γράψω σοι! 'Εγὼ μὲν πολλὰ ἔγραψα πρὸς σέ. Σὺ δὲ οὐδὲ ψιλὸν ἀσπασμὸν ἔγραψας πρὸς ἐμέ. Ἆρα τῆς ἀμελείας σου τοῦτο θῶμεν; ἢ τῆς πρὸς ἡμᾶς σου καταφρονήσεως; Ἄκουε δὲ καὶ ἃ λέγω σοι τελευταῖον. Εἰ μὲν εὔφρων ὑπάρχεις, καὶ μεγαλόφρων, ἐλθὲ πρὸς ἐμέ· εἰ δὲ ἄφρων, καὶ μικρόφρων, καὶ μικροπρεπής, ἢ δουλοπρεπής, μένε αὐτοῦ, καὶ ἔσο βάρβαρος, καὶ χυδαῖος ἐλαιοπώλης, ἢ οἰνοπώλης, καὶ ὀρυζοπώλης, ἢ ὀσπριοπώλης. — Ἐπειδὴ ἔχεις τὸ ὄνομα τοῦ ἐμοῦ Πατρός, τοῦ καλοῦ κἀγαθοῦ ἐκείνου ἀνδρός, καὶ νοῦν ὀξύν, ὡς ἤκουσα, διὰ τοῦτο ἀγαπῶ, ἵνα ἔλθῃς πρὸς ἐμέ. Ἐγὼ ἔγραψα πρὸς τοὺς Πατέρας τοῦ Σιναίου ὄρους περὶ τῶν ἐφοδίων σου, ὅταν ἔλθῃς. Λάβε καὶ ὅσα ἔχεις Βιβλία, καὶ Λεξικά, καὶ τὴν Γραμματικήν. Ἂν ὅμως σὺ μὴ ἔλθῃς, ἄλλος ἔρχεται, καὶ γίνεται κληρονόμος καὶ παιδείας καὶ περιουσίας. Ὁ μὲν Ἰσοκράτης γνωμοδοτεῖ, «Μὴ κατόκνει μακρὰν ὁδὸν πορεύεσθαι πρὸς τοὺς διδάσκειν τι χρήσιμον ἐπαγγελλομένους». Οἱ δὲ Σοφοὶ τῶν Ἰνδῶν λέγουσιν, ὅτι ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος ἀφίησι καὶ οἰκίαν, καὶ οἰκείους, καὶ φίλους, καὶ ξενιτεύει, καὶ κακοπαθεῖ διὰ ζήτησιν καὶ εὕρεσιν μαθήσεως, ἢ χρημάτων. Σὺ δέ, καὶ βλέπων πρόχειρα ὄντα σοι ταῦτα τἀγαθά, οὐ θέλεις δράξασθαι αὐτῶν μετ' ὀλίγου πόνου, ἀλλ' ἀμελεῖς, καὶ ῥαθυμεῖς, καὶ καθεύδεις, ὡς ὑπὸ Μανδραγόραν. Ἀνάνηψον, ἄνθρωπε, καὶ γνῶθι σαυτόν· ἔσο Προμηθεύς, ἀλλὰ μὴ Ἐπιμηθεύς.

Ἐγὼ λέγω σοι μεθ' ὅρκου, καὶ πληροφορῶ, καὶ βεβαιῶ σε, ὅτι μετὰ δύω ἢ τρία ἔτη, ἀφ' οὗ ἔλθῃς, ἀναχωροῦμεν ἐντεῦθεν, καὶ ἐρχόμεθα εἰς Πατρίδα. Τότε δὴ τότε ζηλωτὸς ἔσῃ, καὶ μακαριστός, δακτυλοδεικτούμενος, καὶ ἐπαινούμενος.

Κα· λύπην ἄκραν ἔλαβον, καὶ δάκρυα θερμὰ ἔχυσα διὰ τὸν θάνατον τοῦ Πατρός σου τοῦ καὶ ἀδελφοῦ μου Φιλαρέτου. Ἀλλὰ τί ποιήσωμεν; ἢ τί εἴπωμεν; «Ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτω καὶ ἐγένετο.» Ἄκουσον δὲ καὶ τὰ ἑξῆς ἑνὸς Σοφοῦ Βραχμᾶνος. «Ἡ μὲν σύναξις τέλος ἔχει τὴν διασκόρπισιν· ἡ δὲ σύζευξις τέλος ἔχει τὴν διάζευξιν· ἡ δὲ ἀνύψωσις τέλος ἔχει τὴν κατάπτωσιν· ἡ δὲ ζωὴ τέλος ἔχει τὸν θάνατον».

Οὐκ ἔγραψάς μοι, πόσα ἐλάβετε, ὅτε ὁ Παναγῆς ἔστρεψεν ἐξ Ἰνδίας. Ἀγάπα αὐτόν, ὡς ἀδελφόν, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς σὲ ἀγαπᾷ. Αὐτὸς πολλοὺς ἐπαίνους περὶ σοῦ ἔγραψέ μοι, ὅταν ἦλθεν εἰς Καλκούταν, ὅτι ὀξύνοιαν ἔχεις, καὶ ὅτι μανθάνεις μαθήματα Ἑλληνικά, καὶ κλίσιν ἔχεις εἰς μάθησιν· καὶ ὑπόσχεσιν ἔδωκέ μοι μεθ' ὅρκου, ὅτι ἐλεύσεται πάλιν εἰς Ἰνδίαν μετὰ σοῦ.

Μανθάνει ὁ Ἀθανάσιος Ἑλληνικά; ἢ οὐχί; Ὅστις μανθάνει, καὶ παιδεύεται, ἐκεῖνον ἐγὼ ἀγαπῶ.—Χαιρέτισόν μοι τὴν Κυρίαν Μητέρα σου, καὶ πάντας τοὺς συγγενεῖς· καὶ γνωσιούς. — Πάλιν ὑγίαινε, καὶ πάλιν εὐφρόνει, ἀγαπητέ μοι Παντολέων.

Δεκέμβ. 1829
Ἐξ Ἰνδίας

Ὅλος τῆς σῆς Ἀγάπης
Δ. ὁ Γαλανός.

Πέμπω διὰ χειρὸς τῶν Πατέρων ἑκατὸν τάλλαρα· ὅτε δὲ ἔλθωσιν εἰς χεῖρας, ποιήσατε δύω μερίδια, καὶ τὸ μὲν λάβε σύ, τὸ δὲ ἡ θεία σου ἡ καὶ ἀδελφή μου Καρυιά.

τῆς περιουσίας του κληροδοτεῖ εἰς τὸν ἀνεψιόν του Παντολέοντα Γαλανόν, τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ εἰς τὴν «κυριωτέραν Ἀκαδημίαν τῶν Ἀθηνῶν». Τὸ ποσὸν τοῦτο, συμποσούμενον εἰς 36,000 δραχμὰς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐχρησιμοποιήθη πρὸς ἀνέγερσιν τοῦ πανεπιστημίου. Εἰς αὐτὸ περιῆλθον καὶ τὰ σανσκριτικά του βιβλία, αἱ χειρόγραφοι μεταφράσεις του κ. ἄ. Ἀπέθανεν ἐν Μπενάρες τῷ 1833 ἐν ἡλικίᾳ 72 ἐτῶν. Ἐπὶ τοῦ ἐν τῷ ἀγγλικῷ νεκροταφείῳ τάφου αὐτοῦ ἐχαράχθη ἐπιτύμβιον συνταχθὲν ὑπὸ σοφοῦ βραχμᾶνος, φίλου καὶ θαυμαστοῦ αὐτοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου «μετὰ κλαυθμοῦ καὶ ὀδυρμοῦ» μνημονεύει τὴν ἀπώλειαν τοῦ Γαλανοῦ, ὃν ὀνομάζει Πλάτωνα τοῦ αἰῶνος. Ἐπὶ δὲ τῆς στήλης, τὴν ὁποίαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Καλκούτας ἵδρυσε πρὸς τιμήν του ὁ ἀνεψιὸς καὶ κληρονόμος του, ἐχαράχθη ἐπιγραφή, συνταχθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐκ Σερρῶν πρωτοσυγκέλλου Ἀνανίου καὶ ὑμνοῦσα τὸν μεταστάντα ὡς μουσῶν φίλον καὶ λαμπρὸν τῇ τε φήμῃ καὶ τῇ κλήσει.

Ὁ Γαλανὸς μετέφρασεν ἐκ τῆς σανσκριτικῆς εἰς τὴν ἑλληνικὴν σειρὰν ὁλόκληρον ἔργων, τὰ ὁποῖα θὰ ἀποτελοῦν μνημεῖον ἐσαεὶ τῆς φιλοπονίας καὶ τῆς σοφίας αὐτοῦ. Τὰ ἔργα ταῦτα εἶναι τὰ ἑξῆς: α') «Βαλαβαράτα», συντομὴ τῆς Μαχαβαράτας, ἐκδοθεῖσα δαπάνῃ Ἰω. Δούμα καὶ ἐπιμελείᾳ Γ. Τυπάλδου τῷ 1845. β') «Βαγαβάτα», ἧς τὰ χειρόγραφα περιέχουσι πολλὰ χάσματα. γ') «Γιτά», ἧς τὸ χειρόγραφον περιέχει περιέργους σημειώσεις 1848. δ') «Ἰτιχάσα» Σαμουτσάϊα, μῦθοι καὶ διάλογοι φιλοσοφικοὶ καὶ συλλογὴ εἰδικῶν ἐθίμων κατ' ἐκλογὴν ἐκ τῆς «Μαχαβαράτας», δαπάνῃ *Γ. Τυπάλδου* καὶ ἐπιστασίᾳ *Γ. Ἀποστολίδου* κοσμητοῦ τῷ 1851. ε') «Δούργα», δαπάνῃ Γ. Τυπάλδου καὶ ἐπιμελείᾳ Γ. Τυπάλδου, 1853. στ') «Βισνουσσαμμάν», ποίημα πολιτικόν, οἰκονομικὸν καὶ ἠθικόν. ζ') «Χιτοπαδάσσα», δαπάνῃ Τυπάλδου καὶ ἐπιμελείᾳ Ἀποστολίδου, 1851. η') Ραγγοὺ-Βάνσα, ὁμοίως, 1850. θ') Ψιττακοῦ, μυθολογίαι νεωτερικαί, ἡμιτελὴς μετάφρασις. ι') Ἰνδικῶν μεταφράσεων πρόδρομος, περιέχων ἠθολογίας, γνωμολογίας καὶ ἀλληγορίας τοῦ βασιλέως Βατριχαρῆ, ὑποθήκας περὶ ματαιότητος τοῦ κόσμου, πολιτικά, οἰκονομικὰ καὶ ἠθικὰ ἐκ διαφόρων ποιητῶν. Σανακύα σύνοψιν γνωμικῶν καὶ Ζαγαννάθα ἀλληγορικά, παραδειγματικὰ καὶ ὁμοιωματικά, δαπάνῃ *Ἰ. Δούρα* καὶ ἐπιμελείᾳ Τυπάλδου, 1845.

Τὰ προλεγόμενα ἤδη, τὰ ὁποῖα κοσμοῦσι τὰς διαφόρους ταύτας μεταφράσεις, δεικνύουν τὴν βαθεῖαν γνῶσιν τῆς βραχμανικῆς καὶ τῆς καθόλου ἰνδικῆς γραμματείας, ἐπὶ τῇ ὁποίᾳ διεκρίνετο ὁ Γαλανός. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν ὅτι τόσον τὰ προλεγόμενα ταῦτα, ὅσον καὶ αἱ ὑπὸ τὸ κείμενον σημειώσεις διευκολύνουν μεγάλως τὴν κατανόησιν τοῦ περιεχομένου. Ἡ γλῶσσα τῶν μεταφράσεων τούτων τοῦ Γαλανοῦ εἶναι μὲν ἀρχαιοπρεπής, ἀλλὰ καὶ ἁπλῆ, σαφής, φυσική· ἡ ἐκλογὴ τῶν λέξεων, ὡς καὶ ἡ δημιουργία νέων ὅρων δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἐπιτυχής. Αἱ μεταφράσεις αὗται δὲν δεικνύουν μόνον βαθεῖαν γνῶσιν τῆς βραχμανικῆς σοφίας, ἀλλὰ καὶ μαρτυροῦν τὴν περὶ τὴν ἑλληνικὴν γραμματείαν σύντονον ἀπασχόλησιν τοῦ ἀοιδίμου ἀνδρός. Εἶναι αὐτὸ τοῦτο κεκορεσμένος τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς σοφίας, ὡς καὶ ἐκ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ καταφαίνεται, ἐν ταῖς ὁποίαις ποιεῖται ἐξ ἴσου εὐχερῶς χρῆσιν τόσον ἑλληνικῶν ὅσον καὶ βραχμανικῶν γνωμικῶν. Συνελόντι εἰπεῖν ἡ ἐργασία τοῦ Γαλανοῦ περιποιεῖ τιμὴν οὐ μόνον εἰς αὐτόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐπιστήμην καθόλου, τοσοῦτο μᾶλλον καθόσον τινὰ τῶν βραχμανικῶν συγγραμμάτων, ὡς λ. χ. ἡ «Βαλαβαράτα», τὸ πρῶτον ὑπ' αὐτοῦ μετηνέχθησαν εἰς εὐρωπαϊκὴν γλῶσσαν. Τοῦτο κατέδειξεν ὁ Γ. Τυπάλδος ἐναντίον τῆς γνώμης τοῦ τότε πρυτάνεως Θ. Μανούσου.

Ἡ ἔλλειψις ἑδρῶν ἀνατολικῆς φιλολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ καὶ ἡ παραμέλησις τῶν θρησκειολογικῶν σπουδῶν συνετέλεσαν, ὥστε τὸ ἔργον τοῦ Γαλανοῦ νὰ λησμονηθῇ καὶ νὰ μὴ ἐκτιμηθῇ δεόντως. Ἀλλ' ὅταν ποτέ, καὶ ἐλπίζομεν ὄχι πολὺ ἀργά, αἱ σπουδαὶ αὗται εἰσαχθῶσι καὶ παρ' ἡμῖν, ὁ Γαλανὸς καὶ τὸ ἔργον του θὰ ἐκτιμηθῶσιν ἀναλόγως τῆς ἀξίας των, τὸ δὲ ὄνομά του θὰ ἀναγραφῇ χρυσοῖς γράμμασιν εἰς τὰς δέλτους τῆς ἑλληνικῆς ἐπιστήμης. Τελευτῶντες παραθέτομεν ὅσα οἱ *Wkitney-Χατζηδάκις* (Ἀναγνώσματα περὶ τῶν γενικῶν ἀρχῶν τῆς Γενικῆς Γλωσσικῆς, Ἀθῆναι 1898, σ. 707, σημ.) λέγουσι περὶ τοῦ Γαλανοῦ: «Τοῦ λόγου ὄντος περὶ τῶν ἀνδρῶν, ὅσοι κατὰ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ λήγοντος ἤδη αἰῶνος ἐξέμαθον τὴν γλῶσσαν καὶ φιλολογίαν τῶν ἀρχαίων Ἰνδῶν καὶ διὰ μεταφράσεων καὶ ἄλλων ἐργασιῶν ἐπεμελήθησαν νὰ καταστήσωσι ταύτην γνωστὴν καὶ τοῖς Εὐρωπαίοις, δὲν εἶναι δίκαιον νὰ παραλίπωμεν νὰ μνημονεύσωμεν τοῦ Ἕλληνος Δημ. Γαλανοῦ, οὗτινος αἱ μεταφράσεις οὐ σμικρᾶς τυγχάνουσι τιμῆς καὶ σήμερον ἔτι παρὰ τῶν σοφῶν τῆς Ἑσπερίας Ἰνδιστῶν».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Βιογραφία Γαλανοῦ ὑπὸ *Τυπάλδου* ἐν Ἰνδικῶν μεταφράσεων προδρόμῳ, 1845. Ἑλληνικὸς φιλολογικὸς σύλλογος, τόμος ΛΒ', 1911. — *Grundrin*, Der indoarischen Philologie und Altertumskunde, τόμ. Α', τεῦχ. 6, 1917. —*Ταντալίδου*, Ἰνδικὴ ἀλληλογραφία. N. I. ΛΟΥΒΑΡΙΣ

— **Γαλανός, *Μιχαήλ*.** Διαπρεπὴς ἱεροκῆρυξ καὶ ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεὺς γεννηθεὶς ἐν Καλύμνῳ τῷ 1862. Σπουδάσας νομικὰ ἐν Ἀθήναις ἐπανῆλθε τῷ 1884 εἰς τὴν πατρίδα του καὶ ἐδικηγόρει. Τῷ 1887 διελθὼν ἐξ Ἀθηνῶν συνειργάσθη μετὰ τοῦ Κ. Διαλησμᾶ καὶ ἄλλων φιλοθρήσκων ἀνδρῶν εἰς τὴν ἵδρυσιν τοῦ γνωστοῦ θρησκευτικοῦ συλλόγου τῆς «Ἀναπλάσεως» καὶ τακτικῶς ἐδημοσίευεν ἐν τῷ ὁμωνύμῳ περιοδικῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἱδρύσεώς του (1888) ποικίλα ἄρθρα. Καταδιωχθεὶς ὑπὸ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν δι' ἄρθρον τι δημοσιευθὲν ἐν τῇ «Ἀναπλάσει» ἐπὶ τῇ εἰκοσιπενταετηρίδι τοῦ βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α' ἐδραπέτευσεν ἐκ Καλύμνου τῷ 1892 καὶ ἐγκατασταθεὶς ἐν Ἀθήναις διηύθυνε τὴν «Ἀνάπλασιν» ἀπὸ τοῦ 1893—1921 καὶ ἐκήρυττεν ἐν Ἀθήναις, Πειραιεῖ καὶ ταῖς ἐπαρχίαις. Ἀντεπροσώπευσε τὴν Ἀττικοβοιωτίαν καὶ Φθιωτιδοφωκίδα ἐν τῇ ἀναθεωρητικῇ Βουλῇ τοῦ 1910 καὶ εἶτα τὴν Ἀττικοβοιωτίαν ἐν τῇ Βουλῇ τοῦ 1911, διετέλεσε δὲ Β. Ἐπίτροπος παρὰ τῇ Ἱ. Συνόδῳ τρὶς ἀπὸ τοῦ 1912—1920. Τῷ 1921 μεταβὰς εἰς Ἀμερικὴν ἐδίδαξεν ἐν τῷ σεμιναρίῳ τοῦ «Ἁγίου Ἀθανασίου» τῆς Νέας Ὑόρκης, διηύθυνε τὸ περιοδικὸν «Ἐκκλησιαστικὸν Κήρυκα», συνειργάσθη εἰς τὸν «Ἐθνικὸν Κήρυκα» καὶ τὸν «Ταχυδρόμον» τοῦ Σικάγου καὶ συνετέλεσε σπουδαίως εἰς τὴν συνοδικὴν ὀργάνωσιν τῆς ἐν Ἀμερικῇ ἑλληνικῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Τῷ 1927 κληθεὶς ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Μελετίου εἰς Ἀλεξάνδρειαν διηύθυνε τὸ περιοδικὸν «Πάνταινον» καὶ ἐκήρυττε τακτικῶς εἰς τὸν πατριαρχικὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Σάββα. Ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας ἀπένειμεν αὐτῷ τὸν τίτλον τοῦ «μεγάλου ῥήτορος τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου Ἀλεξανδρείας», ἡ δὲ Ι. Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὸν τίτλον τοῦ «διδασκάλου τοῦ Εὐαγγελίου» καὶ συγχρόνως ἀνέθηκεν αὐτῷ καθήκοντα γενικοῦ ἱεροκήρυκος.

Ἐκτὸς τῶν ἐν τῇ «Ἀναπλάσει» ἐπὶ 30 ἔτη δημοσιευομένων ἄρθρων, ἅτινα δύνανται συνεκδιδόμενα ν' ἀπαρτίσωσι πολλοὺς τόμους, ὁ Γαλανὸς ἐξέδωκεν ἐν Ἀθήναις καὶ τά: «Μελέτη περὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως», «Χριστιανικοὶ λόγοι», «Ὁμιλίαι εἰς τὴν Κυριακὴν προσευχήν», «Ὁμιλίαι εἰς τὰ Κυριακὰ Εὐαγγέλια», «Ὁμιλίαι εἰς τὰ Εὐαγγέλια τῶν σπουδαιοτέρων ἑορτῶν», «Αἱ πλάναι τῶν προτεσταντῶν», «Ὁ Τολστὸη καὶ αἱ πλάναι του», «Θρησκεία καὶ ἐπιστήμη», «Περὶ τὴν ψῆφον τῶν γυναικῶν», «Βίοι τῶν ἁγίων» (τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ εἰς 12 τόμ.), «Μετάφρασις ἐκ τῶν ἁπάντων τοῦ Χρυσοστόμου» (τόμ. 4), «Τὸ ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀμερικῆς», «Καθρέπτισμα τῶν σπουδαστῶν τῶν Γραφῶν ἢ τῶν Χιλιαστῶν τοῦ Μπροῦκλιν» καὶ «Περὶ τῆς διαγωγῆς μας πρὸς τὸν Κλῆρον καὶ τὴν Ἐκκλησίαν». Ἀπὸ δὲ τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1929 ἤρχισε τὴν ἔκδοσιν ἑξακοσίων ὁμιλιῶν του εἰς τοὺς Ἀποστόλους καὶ τὰ Εὐαγγέλια τῶν Κυριακῶν κατὰ μηνιαῖα τεύχη. Ε. Γ. Π

— **Γαλανός, *Σπυρίδων*.** Καθηγητὴς τῆς χημείας τῶν τροφίμων ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν. Ἀπόγονος τοῦ ἰνδολόγου Δημητρίου Γαλανοῦ ἐγεννήθη τῇ 30 Δεκεμβρίου 1896 ἐν Ἀθήναις, ὅπου καὶ ἐσπούδασε τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας τυχὼν διπλώματος τὸν Ἰούνιον τοῦ 1916. Ἀκολούθως ἐσπούδασεν ὡς ὑπότροφος τοῦ πανεπιστημίου, ἐν Βερολίνῳ καὶ Μονάχῳ, εἰδικῶς τὸν κλάδον τῆς χημείας τῶν τροφίμων, τυχὼν διπλώματος καὶ ἀδείας ἐξασκήσεως ἐπαγγέλματος ἐν Γερμανίᾳ. Διετέλεσεν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν βοηθὸς καὶ εἶτα ἐπιμελητὴς τοῦ ἐργαστηρίου τῆς ὀργανικῆς χημείας τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1924, ὁπότε ἐξελέγη παμψηφεὶ καθηγητὴς καὶ διευθυντὴς τοῦ ἐργαστηρίου τῆς χημείας τῶν τροφίμων τοῦ ἰδίου πανεπιστημίου. Ἐδημοσίευσε σειρὰν ἐπιστημονικῶν μελετῶν καὶ διατριβῶν ὧν σπουδαιότεραι: «Μελέτη ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν βουτύρων» (1918). «Beiträge zur Kreatininbestimmung» (1922), «Ἑλληνικαὶ ἐλαῖαι» (1922), «Ἑλληνικὰ ἔλαια» (1922), «Ἔρευναι ἐπὶ τῆς συστάσεως τοῦ κακάο καὶ τῶν φλοιῶν αὐτοῦ» (1924), «Αἱ βιταμῖναι» (1924), «Τὸ λίπος τῶν φλοιῶν τῶν σπερμάτων τοῦ κακάο» (1924), «Beiträge zur Kakaountersuchung» (1924), «Ueber Kakaoschalenfett» (1924), «Σκοπὸς καὶ σημασία τῆς Χημείας τῶν τροφίμων» (1924), «Τὸ οὖζον» (1925), «Optische Untersuchungen über die schwefligesäure und ihre Alkalisalze» (1925). «Τὸ κιτρικὸν ὀξὺ καὶ ἡ παρουσία αὐτοῦ ἐν τῷ ἑλληνικῷ γλεύκει» (1925), «Τὰ ἀλκοολοῦχα ποτὰ» (1926), «Ueber den Citronensäuregehalt der griechischen Moste» (1926), «Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῶν τροφίμων» (1926). «Καφές, τέϊον, κακάον καὶ ἀναπληρώματα αὐτῶν» (1927). Συνεργάτης τῆς Μεγ. Ἑλλην. Ἐγκυκλοπαιδείας. Ω.

Γαλανὸς (Galanus) ***Κλήμης*.** Ἰταλὸς ἐκκλησιαστικὸς καὶ ἀνατολιστὴς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Ἀποσταλεὶς εἰς Ἀρμενίαν, ὡς ἱεραπόστολος, ἀφιερώθη εἰς τὴν μελέτην τῆς ἀρμενικῆς γλώσσης καὶ λογοτεχνίας καὶ περισυνέλεξε μέγαν ἀριθμὸν ἀρμενικῶν χειρογράφων. Συνέγραψεν ἀρμενικὴν γραμματικὴν εἰς τὴν λατινικὴν καὶ ἄλλα ἔργα σχετικὰ πρὸς τὴν γλῶσσαν, τὰ ἤθη, τὰ ἔθιμα καὶ τὴν λογοτεχνίαν τῶν Ἀρμενίων. — Β.

Γαλανούλης, *Δημήτριος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Πατρῶν ὅπου καὶ διεκρίθη εἰς διάφορα περιστατικὰ ὡς ὁπλαρχηγός. Τῷ 1822 ἀναφέρεται ὅτι ἐπολέμησεν εἰς Κόρινθον κατὰ τοῦ Δελῆ-Ἀχμέτ. Ἔλαβε μέρος εἰς τὸν πειρατικὸν Ἀγῶνα τοῦ 1825. Ἐτιμήθη διὰ τοῦ Χαλκοῦ Ἀριστείου. Γ. Δ. Κ.

Γαλαντζάνας, *Γεώργιος*. Μακεδὼν Ἀγωνιστὴς ὅστις ἐτραυματίσθη τῷ 1822 εἰς τὰ Μεγάλα Δερβένια κατὰ τὴν κάθοδον τοῦ Δράμαλη. Διεκρίθη ὡς πυροβολητὴς εἰς διαφόρους πολιορκίας. Εἰς Κάρυστον, εἰς Κόρινθον, εἰς Νεόκαστρον, καὶ εἰς Θήβας ἐπολέμησεν ὡς ἥρως. Γ. Δ. Κ.

γαλάντης (ὁ) ἀντὶ γαλαντόμος (βλ. λ.)· ἀπὸ τοῦ γαλλ. galant.

γαλαντλία (ἡ). Οὕτω καλεῖται εἰδικὴ μικρὰ συσκευὴ (tire-lait), εἶδός τι ἀναρροφητικῆς σικύας διὰ τῆς ὁποίας ἀναρροφᾶται τὸ γάλα ἀπὸ τῶν μαστῶν τῆς γυναικὸς πρὸς διατροφὴν τοῦ βρέφους καὶ πρὸς ἀνακούφισιν τῆς μητρός, ὅταν οἱ μαστοὶ αὐτῆς εἶναι ὑπερπλήρεις, ἢ ὅταν τὸ βρέφος δὲν δύναται νὰ θηλάσῃ ἐξ ἀδυναμίας συγγενοῦς, ἢ καὶ ὅταν αἱ θηλαὶ κατέχωνται ὑπὸ ραγάδων, ὁπότε ἡ ἀπ' εὐθείας διὰ τοῦ στόματος τοῦ βρέφους θήλασις εἶναι λίαν ὀδυνηρὰ καὶ πρὸς θεραπείαν ἔτι αὐτῶν τούτων τῶν ραγάδων. Ἡ *γαλαντλία* εἶναι ὡσαύτως εἰδικὸν μηχάνημα πρὸς ἄμελξιν τῶν ἀγελάδων, χρησιμοποιούμενον εἰς εἰδικὰ βουστάσια. Μ.Ν.Κ.

γαλαντομιὰ (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τις γαλαντόμος, μειλιχιότης, φιλοφροσύνη, εὐπροσηγορία· || ἐλευθεριότης.

γαλαντόμος, *—α, —ικο*· μειλίχιος, φιλόφρων, εὐπρόσιτος, ἄλλως, καλόκαρδος· || ἐλευθέριος, ἀφειδὴς χρημάτων, χυδ. *κουβαρντᾶς*· ἀπὸ τοῦ ἰταλ. galantuomo).

γαλαπηκτίτης (ὁ) (Calapectit) *['Ορυκτολ.]*. Ὀρυκτόν, τὸ ὁποῖον εἶναι παραλλαγὴ τοῦ *ἀλλουσίτου*, εὑρισκομένη εἰς τὸ Angleur παρὰ τὸ Aüttich. Γ. Κ. Γ.

γάλαξ (ὁ) (Galax) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐρεικοειδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει πόας πολυετεῖς μὲ φύλλα ροδοειδῶς διατεταγμένα καὶ ἄνθη μικρά, λευκὰ καὶ κατὰ βότρυας διατεταγμένα. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γάλαξ ὁ ἄφυλλος* (galax aphyllus) καλλιεργούμενος συνήθως πρὸς κόσμον. Δ. Ν. Π.

Γαλαξαύρη (ἡ) *[Μυθολ.]*. Νύμφη τις θυγάτηρ τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τῆς Τηθύος (*Ἡσιόδ.* Θεογ. 353) ὀπαδὸς τῆς Δήμητρος (*Ὁμ.* ὕ Δημ. 423). ΙΑΚ. Χ. Δ.

Γαλαξείδιον *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς ἐπαρχίας Παρνασσίδος τοῦ νομοῦ Φθιωτιδοφωκίδος, κειμένη εἰς τὸν νότιον μυχὸν τοῦ ὁμωνύμου ὅρμου εἰς τὰς βορείας κλιτῦς λόφου (ὑψ. 328 ποδ.), εὐαναγνωρίστου μακρόθεν ἀπὸ τῶν ἐπὶ τῆς κορυφῆς του μύλων. Ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται δι' ἐκ φρεάτων ἀντλουμένου ὕδατος ὑφαλμύρου.

Τὸ Γαλαξείδιον πρότερον ἦτο ἕδρα τοῦ δήμου *Γαλαξειδιωτῶν*, ἤδη δ' ἀποτελεῖ ἰδίαν κοινότητα. Ἀριθμεῖ (1928) κατοίκους 3020 (ἄρρενας 1277, θήλεις 1743), ὧν οἱ πλεῖστοι ἐπιδίδονται εἰς τὴν ναυτιλίαν. Πρῶτοι οἱ Γαλαξειδιῶται, ἐφοπλισταὶ ἅμα μὲ βαθεῖαν ἐμπορικὴν κρίσιν καὶ πλοίαρχοι μὲ ἄφθαστον ναυτικὴν πεῖραν, εἰσήγαγον ἐν τῷ κύκλῳ αὐτῶν τὸ σύστημα τῶν αὐτασφαλειῶν τῶν πλοίων των, ἵνα μὴ τὰ ἀσφάλιστρα φυγαδεύωνται ἐκτὸς τοῦ τόπου των καὶ δὴ εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Αἱ στῆλαι τῶν μετὰ τετραγώνων ἱστίων ἱστῶν τῶν γαλαξειδιωτικῶν ἱστιοφόρων ἐβάφοντο πάλλευκαι πρὸς ἀμοιβαίαν ἀναγνώρισιν, τὰ δὲ βρίκια καὶ αἱ γαβάραι (μπάρκα) των, δὲν ἔφερον, πρὸς τὸν αὐτὸν μᾶλλον σκοπόν, σιτάριον (πλωριὸ κοῦντρο).

Εἰς τὸ Γαλαξείδιον ἑδρεύουσιν ὑποτελωνεῖον, τμῆμα χωροφυλακῆς, ταχυδρομεῖον καὶ τηλεγραφεῖον γ' τάξεως. Ἔχει ἑλληνικὸν σχολεῖον (μαθ. 160) καὶ δημοτικὰ ἀρρένων (μαθ. 160) καὶ θηλέων (μαθητρ. 140). Ἡ πόλις ἔχει ρυμοτομίαν ἀνεκτήν, τρεῖς πλατείας καὶ τρεῖς ἐνοριακοὺς ναούς, ὧν ὁ μητροπολιτικὸς τοῦ *Ἁγίου Νικολάου* ἐκτίσθη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐπὶ ἀρίστου ἀρχιτεκτονικοῦ σχεδίου. Ἡ περιφέρεια τῆς κοινότητος ἔχει μικρὰ δάση βαλανιδεῶν καὶ κέδρων, καλλιεργησίμους δ' ἐκτάσεις ὑπερβαινούσας τὰ 2.000 στρεμμ. μὲ ἀπόδοσιν σίτου καὶ κριθῆς. Ἔχει πολλοὺς βοσκησίμους τόπους κοινοτικοὺς καὶ ἰδιωτικούς, ἔνθα παραχειμάζουσι περὶ τὰς 4.000 αἰγοπροβάτων ἄλλων περιφερειῶν, ἀποδίδοντα ὑπὲρ τὰς 40.000 ὀκ. τυροῦ μαλακοῦ ἐτησίως. Πλὴν τοῦ ἐργοστασίου ἠλεκτρικοῦ ρεύματος δι' οὗ φωτίζεται ἡ πόλις, ἐνταῦθα λειτουργεῖ καὶ ἓν ἀξιόλογον ταπητουργεῖον.

Εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ Γαλαξειδίου εὑρίσκεται ἡ παλαιὰ μονὴ τοῦ *Σωτῆρος* κτισθεῖσα ὑπὸ Μιχαὴλ Κομνηνοῦ καὶ Θεοδώρας τῷ 1147. Καταστραφεῖσα ἐν μέρει ἐκ σεισμοῦ τῷ 1580 καὶ ὁλοκληρωτικῶς τῷ 1862 ἀνῳκοδομήθη τῷ 1908 ἐπὶ τῶν παλαιῶν θεμελίων χρησιμεύουσα ὡς γυναι-

Digitized by Google

κεία τοιαύτη. Εἰς τὸ Γαλαξείδιον προσεγγίζουσι τακτικῶς τὰ ἐκτελοῦντα γραμμὰς τοῦ Κορινθιακοῦ ἀτμόπλοια. Μετὰ τῆς ἕδρας τῆς ἐπαρχίας συγκοινωνεῖ τοῦτο μέσῳ Ἰτέας διὰ πλοιαρίων (ὥρ. ½) καὶ ἐκεῖθεν δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ. Δ. Ε. Μ.

Ὁ ὅρμος διανοίγεται μέγας ἐν τῇ δυτικῇ ἀκτῇ τοῦ, ἐλάσσονος ἐν τῇ Β ἀκτῇ τοῦ Κορινθιακοῦ, κόλπου τῆς *Ἰτέας* ἢ τῶν *Σαλόνων* (Ἀμφίσσης), ἔχει δὲ νότιον κέρας τὸ ἀκρωτήριον *Πούντα* καὶ ΒΒΑ τὸ ἀκρωτήριον *Τρυπητὴ* ἢ *Τρούπικα*. Βραχονησῖδες καὶ χοιράδες κατὰ κυρτουμένην χορδὴν εἰσὶ τεταγμέναι πρὸς τὸ ἄνοιγμα αὐτοῦ ἁλυσοειδῶς: ἡ *Πέταλος* πρὸς τὸ Ν. κέρας, ἔχουσα ἐνδεικτικὸν λευκὸν τετράγωνον τοῖχον, κτίσμα τῶν Γαλαξειδιωτῶν ναυτικῶν, δι' οὗ διέκρινον τὴν νύκτα τὴν νοτίαν ἀκτὴν τοῦ πρὸς τὸν λιμένα των πόρου, ἡ *Ἀψηφιὰ* (πλάτ. 38° 22′ 30″ Β, μῆκ. 22° 24′ 30″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 221: Gulfs of Galaxidi and Itea) ἐφ' ἧς (1887) φανὸς ἐρυθροῦ σταθεροῦ 6 μιλ., ὁ *Ἅγιος Γεώργης*, ἡ *Παναγία*, ὁ *Ἅγιος Δημήτρης*, ἡ *Μολημένος* καὶ ἡ *Σταφίδα*. Σ. Ε. Λ.

Ἡ πόλις ἐκτισμένη ἐπὶ τῶν ἀποτόμως κατερχομένων πρὸς τὴν θάλασσαν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου ὀρεινῶν νοτίων τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ἀκτῶν, αἱ ὁποῖαι ἐγεννήθησαν δι' ἐγκατακρημνίσεως τοῦ μεταξὺ Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ Πελοποννήσου τμήματος τῆς ἄλλοτε συνεχοῦς ξηρᾶς (βλ. Αἰγηίς) εὑρίσκεται ἐντὸς τῆς σεισμοπλήκτου ζώνης τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου καὶ συχνὰ σείεται ὑπὸ τῶν σεισμῶν τῆς περιοχῆς ταύτης, ὑποστᾶσα καὶ ζημίας κατὰ τὰ ἔτη 1868 καὶ 1870. Γ. Κ. Γ.

—*[Ἱστορ.]* Τὸ *Γαλαξείδιον*, κατέχον περίπου τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας Οἰάνθης ἢ Διανθείας, τὸ πρῶτον ἀναφέρεται μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο τὸν Ι' αἰῶνα. Φαίνεται ὅτι ἔλαβε τὸ ὄνομα ἔκ τινος οἰκογενείας *Γαλαξείδη*, συνδεομένης πως μὲ τὸν τόπον. Ὡς μόνην πηγὴν τῆς ἱστορίας τοῦ Γαλαξειδίου, τῶν πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως χρόνων, ἔχομεν τὸ «Χρονικὸν τοῦ Γαλαξειδίου», ὅπερ ἀνευρέθη κατὰ τὸ ἔτος 1864 κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τῆς παρὰ τὸ Γαλαξείδιον μονῆς τοῦ Σωτῆρος. Ἐγράφη, κατὰ τὸ ὑπάρχον χειρόγραφον, ὑπὸ Εὐθυμίου ἱερομονάχου κατὰ τὸ ἔτος 1703, τὰ δὲ ἐν αὐτῷ ἀναφερόμενα ἱστορικὰ γεγονότα εἶναι «...εὐγαλμένα ἀπὸ παλαιὰ χειρόγραφα, μεβράνια, σιζίλια καὶ χρυσόβουλλα αὐθεντικά, ὅπου εὑρίσκονται νὰ εἶναι καὶ σώζονται εἰς τὸ βασιλικὸν Μοναστῆρι τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, χτισμένο παρὰ τοῦ ποτὲ αὐθέντη καὶ δεσπότου κὺρ Μιχαὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, οὗ αἰωνία ἡ μνήμη». Τὸ χρονικὸν τοῦτο ἀναφέρεται εἰς γεγονότα ἀπὸ τοῦ Ι' αἰῶνος μέχρι τοῦ ἔτους 1690, τὰ ὁποῖα ἐνδιαφέρουν οὐ μόνον τὸ Γαλαξείδιον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν Σαλώνων, Ναυπάκτου καὶ Λιδωρικίου. Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Κωνστ. Σάθα ἐν Ἀθήναις τῷ 1865, ἀνετυπώθη δὲ ἐπιμελείᾳ τοῦ ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεῖ «Συνδέσμου τῶν Γαλαξειδιωτῶν». Κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο τῷ 981 τὸ Γαλαξείδιον ὑπέστη μακροχρόνιον ἐρήμωσιν λόγῳ ἐπιδρομῆς τῶν Βουλγάρων, οἵτινες κατεκρεούργησαν «ὅ τι εὑρήκασι ζωντανό». Ἐπὶ φραγκοκρατίας περιελήφθη εἰς τὸ κράτος τοῦ Θωμᾶ Στρομογκούρ. Τὸ δὲ 1211 οἱ Γαλαξειδιῶται ἐβοήθησαν τὸν ἱδρυτὴν τοῦ δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου Μιχαὴλ Ἄγγελον Κομνηνὸν εἰς τοὺς κατὰ τοῦ ἄρχοντός των ἀγῶνάς του. Τῷ 1269 φέρεται κύριος τοῦ Γαλαξειδίου ὁ δοὺξ τῶν Νέων Πατρῶν *Ἰωάννης ὁ Νόθος*. Κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Καταλανῶν οἱ Γαλαξειδιῶται ἐνίκησαν εἰς δύο μάχας τοὺς ἐπιδρομεῖς. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΔ' αἰῶνος οἱ Ἰωαννῖται ἱππόται τῆς Ῥόδου ἐγένοντο δι' ἀγορᾶς κύριοι τοῦ Γαλαξειδίου. Κατὰ τὴν μικρὰν διάρκειαν τῆς κυριαρχίας των ἔκτισαν ἐνταῦθα τὴν μέχρι σήμερον σῳζομένην ἐκκλησίαν τοῦ *Ἁγ. Παντελεήμονος*. Περὶ τὸ 1448, ὁ Κωνσταντῖνος Καντακουζηνός, Βυζαντινὸς διοικητὴς τῆς Βοστίτσης, νικήσας τοὺς Τούρκους, ἀνεκαίνισε τὸ Γαλαξείδιον διὰ τειχῶν καὶ φρουρίων, μετονομασθὲν πρὸς τιμήν του τότε εἰς *Καντακουζηνόπολιν*. Μετ' οὐ πολὺ περιῆλθεν εἰς τὴν ὁριστικὴν κυριαρχίαν τῶν Τούρκων, καταστησάντων αὐτὸ ἕδραν βέη. Οἱ Γαλαξειδιῶται πολλάκις κατὰ τὴν τουρκικὴν κυριαρχίαν ἔλαβον μέρος εἰς πολλὰ κινήματα καὶ ἐπαναστάσεις κατὰ τῆς τυραννίας. Ἐπὶ τουρκοκρατίας τὸ Γαλαξείδιον ἔφερε τὸ ὄνομα *Πεντάγιοι*. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ὑπήχθη εἰς τὸ κράτος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων. —Η.

Κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν, ἄριστον ναυτικὸν κέντρον, ἐλεύθερον τουρκικῆς συμβιώσεως καὶ ἀποτέλεσαν ἐλπίδα μεγάλης ἀντιστάσεως, τὸ Γαλαξείδιον ὡς κάρφος παρεσύρθη παρὰ τὰς εὐγενεῖς καὶ γενναίας αὐτοῦ προθέσεις. Προειδοποιημένον ἀπὸ τοὺς Φιλικοὺς ἀποστόλους ἠσπάσθη μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὸν Ἀγῶνα, καὶ ἐκ τῶν ἑβδομήκοντα περίπου μεγάλων καὶ μικρῶν πλοίων του ὥπλισε τὰ καλύτερα. Ὁ Γκούρας ἔσπευσε νὰ τοὺς στρατολογήσῃ διὰ τὴν Ἄμφισσαν. Καὶ παρέλαβε τὴν 27 Μαρτίου 1821 ὑπερτριακοσίους ἐνῷ οἱ λοιποὶ παρεσκεύαζον τὴν ἄμυναν τῆς ὀχυρᾶς των πόλεως: «Ὀχτὼ μπουρλόττα ἔχομεν ἕτοιμα, ἔγραφαν τότε πρὸς τὸν Ἀνδρέαν Ζαΐμην. Μπαταρία στὸ Κεντάς, μπαταρία στὸ νησὶ Ἀψηριᾶς». Ἀλλὰ ἐστεροῦντο τὸν τόσον πολὺ τῆς ἀναγκαίας πυρίτιδος, ὥστε εἰς τὸ ἴδιον ἐνθουσιῶδες γράμμα προσέθετον: «Παρακαλοῦμεν ὅσον τάχιστα νὰ μᾶς προφθάσῃς 100 ὀκ. μπαρούτην». Ἀλλὰ τὴν 17 Σεπτεμβρίου εἰσήρχετο εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον ὁ ἀλγερινὸς στόλος ὑπὸ τὸν Ἰσμαὴλ Γιβραλτάρην μὲ ὑπερδισχιλίους στρατιώτας. Ἀφοῦ ἠλευθέρωσε τὰ φρούρια τοῦ Ῥίου, τοῦ Ἀντιρρίου καὶ τῆς Ναυπάκτου, ἐπετέθη τὴν 19 τοῦ μηνὸς ἐναντίον τοῦ Γαλαξειδίου. Ἐπὶ ὁλόκληρον ἡμερονύκτιον οἱ ἀτυχεῖς Γαλαξειδιῶται ἠγωνίζοντο εἰς τὰς ἐπάλξεις των ἐναντίον τῶν τρομερῶν πυροβόλων τῶν δικρότων. Διακόσια παλληκάρια σταλμένα ἀπὸ τὸν Πανουριᾶν νὰ ὑπερασπίσουν τὴν πόλιν, δὲν ἠμπόρεσαν ν' ἀνθέξουν εἰς τὸν ἀσυνήθιστον ναυτικὸν κανονιοβολισμὸν καὶ ἐγκατέλιπαν, τῇ 21 Σεπτεμβρίου, αὐτήν. Μετ' ὀλίγον καὶ οἱ Γαλαξειδιῶται τὸ αὐτὸ ἠναγκάσθησαν νὰ πράξουν, διότι τὴν 23 Σεπτεμβρίου οἱ Τοῦρκοι ἀποβιβασθέντες τοὺς ἔθεσαν μεταξὺ δύο πυρῶν. Τότε καὶ συνέβη δραματικὴ ἀληθῶς περιπέτεια, καθ' ἣν μία Γαλαξειδιώτισσα, ἀποκομίζουσα ἐπ' ὤμου τὸν τραυματίαν σύζυγον, ἐκυνηγήθη ἐπὶ πολὺ ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ συλληφθεῖσα ἐθανατώθη. Ὁ Ἰσμαὴλ Γιβραλτάρης, ἀφοῦ ἐπυρπόλησε τὴν πόλιν καὶ τὰ πλεῖστα τῶν πλοίων, ᾐχμαλώτισε τὰ τριάκοντα ἐξ αὐτῶν, τὰ καλύτερα καὶ χρησιμώτερα, τὰ ὁποῖα ἤνωσε καὶ μετὰ τοῦ ὅλου τουρκικοῦ ὑπὸ τὸν Καρᾶ-Ἀλῆν στόλου, ὅστις μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἠναγκάζετο νὰ ἐξέλθῃ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου ἵνα μὴ ζωγρηθῇ ὑπὸ τοῦ κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἐκπλεύσαντος ἑλληνικοῦ στόλου. Ἀναφέρεται μάλιστα ὅτι ἐπὶ ἑνὸς τούτων τῶν Γαλαξειδιωτικῶν πλοίων ὁ Καρᾶ-Ἀλῆς ἔστησεν ἑλληνικὴν σημαίαν φέρουσαν σταυρὸν εἰς τὴν πρῶραν, ἐσπογγίζοντο δὲ δι' αὐτῆς οἱ ἀποπατοῦντες πλησίον της Τοῦρκοι ναῦται.

Τῷ 1822 οἱ Γαλαξειδιῶται ἐπεκαλέσθησαν τὴν συνδρομὴν τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως διὰ ν' ἀνοικοδομήσουν τὴν καταστραφεῖσαν πόλιν. Ἡ ἐπιδρομὴ ὅμως τοῦ Δράμαλη, καὶ ἡ ἔλλειψις χρημάτων ἀνέστειλε τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφασισθείσης ἀνοικοδομήσεως. Τὸ Γαλαξείδιον ἀνεκτίσθη ἐπὶ Ὄθωνος, ἀλλὰ δὲν ἀνέκτησε καὶ τὴν παλαιὰν εὔκλειαν. Γ. Δ. Κ.

— **«Γαλαξειδίου *χρονικόν*»**· βλ. Γαλαξείδιον *[Ἱστορία]*.

Γαλαξειδιώτης, *—ισσα*· ὁ κάτοικος τοῦ Γαλαξειδίου.

— **Γαλαξειδιωτῶν, *τέως δῆμος***—. Εἷς ἐκ τῶν πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου ΔΝΖ' ἀπαρτιζόντων τὴν ἐπαρχίαν Παρνασσίδος τοῦ νομοῦ Φθιωτιδοφωκίδος 8 δήμων, ἔχων περιφέρειαν τὴν τῆς νῦν κοινότητος *Γαλαξειδίου*.

Γαλάξια (τὰ) *[Ἀρχ.]*. Ἑορτὴ τελουμένη ἐν Ἀθήναις πρὸς τιμὴν τῆς μητρὸς τῶν θεῶν Κυβέλης. Ἡ ἑορτὴ εἶχε λάβει τὸ ὄνομα ἔκ τινος χυλοῦ ἐκ γάλακτος καὶ κριθῆς, ὃν ὠνόμαζον *γαλαξίαν* καὶ τὸν ὁποῖον παρεσκεύαζον κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην. Οἱ ἔφηβοι κατὰ τὴν ἑορτὴν προσέφερον εἰς τὴν μητέρα τῶν θεῶν χρυσῆν φιάλην. — Π.

γαλαξία (ἡ)· (ἀρχ.), πολτὸς ἐκ κριθῆς καὶ γάλακτος· βλ. λ. Γαλάξια.

γαλαξίαι ἢ *νεογιλοὶ ὀδόντες [Ἀνατομ.]*. Καλοῦνται οὕτω οἱ ἐν τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ ἀπὸ τοῦ 6ου περίπου μηνὸς μετὰ τὸν τοκετὸν μέχρι φθίνοντος τοῦ 2ου ἔτους φυόμενοι ὀδόντες, ἐν ὅλῳ 20, ἤτοι 10 ἐφ' ἑκατέρας γνάθου. Καὶ πρῶτον μὲν φύονται οἱ *μέσοι τομεῖς* τῆς κάτω γνάθου, εἶτα δὲ οἱ ὁμώνυμοι τῆς ἄνω (6—8 μην.), κατόπιν δὲ οἱ *πλάγιοι τομεῖς* τῆς κάτω καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ τῆς ἄνω (8—12 μην.)· τούτοις ἕπονται οἱ *πρῶτοι γόμφιοι* κάτω καὶ ἄνω (12—16 μην.), μεθ' οὓς οἱ *κυνόδοντες* (16—20 μην.) καὶ τελευταῖοι οἱ *δεύτεροι γόμφιοι* (20—24 μην.), δι' ὧν συμπληροῦται ἡ ἔκφυσις τῶν γαλαξιῶν ὀδόντων. Οἱ τομεῖς καὶ οἱ κυνόδοντες νεογιλοὶ ὀδόντες εἶναι ἰσάριθμοι πρὸς τοὺς μονίμους καὶ προσόμοιοι τὸ σχῆμα πρὸς αὐτούς, ἀλλὰ μικρότεροι· οἱ δὲ γόμφιοι γαλαξίαι παρεμφέρουσι πρὸς τοὺς μονίμους καὶ ἔχουσι ῥίζας πολλαπλᾶς μετὰ πλειόνων φυμάτων. Διατηροῦνται δὲ οἱ γαλαξίαι ὀδόντες μέχρι τοῦ 6ου ἔτους τῆς ἡλικίας, μεθ' ὃ ἀποπίπτουσι καθ' ὡρισμένην τάξιν, ἀναπληρούμενοι ὑπὸ τῶν μονίμων. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

Γαλαξίας *[Ἀστρον.]*. Ἡ λέξις εἶναι ἐπίθετον, τῆς ὑπονοουμένης λέξεως οὔσης *κύκλος*, ἀκριβῶς καθὼς ἡ λέξις *κομήτης* εἶναι ἐπίθετον, ἔχον ὡς ὑπονοουμένην τὴν λέξιν *ἀστήρ*. Ὠνομάζετο δ' ἐπίσης ὁ Γαλαξίας *κύκλος γαλακτικὸς* παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.

Ὁ Γαλαξίας εἶναι τὸ λαμπρότατον φαινόμενον τοῦ ἐνάστρου οὐρανοῦ καὶ παρουσιάζεται ἡμῖν ὡς εὐρεῖα ἀνώμαλος νεφελοειδὴς ἁψὶς ἢ ζώνη φωτὸς περικυκλοῦσα τὸ στερέωμα.

Μυθολογικὴ παράδοσις καὶ ὀνομασίαι. Ὁ ἀστρονόμος Ἐρατοσθένης ὁ Β', ὅστις ἔζη μετὰ τὸν Ἵππαρχον, ὃν μνημονεύει, συνοψίζει τὴν περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ Γαλαξίου παράδοσιν τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας ἐν τοῖς ἑξῆς: «Τὸν Ἑρμῆν ὑπὸ τὴν γένεσιν ἀνακομίσαι τὸν Ἡρακλέα καὶ προσχεῖν αὐτὸν τῷ τῆς Ἥρας μαστῷ, τὸν δὲ θηλάζειν· ἐπινοήσασαν δὲ τὴν Ἥραν ἀποσείσασθαι αὐτόν, καὶ οὕτως ἐκχυθέντος τοῦ περισσεύματος ἀποτελεσθῆναι τὸν Γαλαξίαν κύκλον» (Ἀστροθεσίαι ζῳδίων, γ'). Ἄλλοι πάλιν ἐπρέσβευον ἐν τῇ ἀρχαιότητι, ὅτι ὁ Γαλαξίας ἦτο ἡ πεπυρακτωμένη ὁλκή, ἣν ἀφῆκεν ὄπισθεν αὐτοῦ ὁ Φαέθων ἐν τῷ, μέσον τοῦ οὐρανοῦ, ἀτάκτῳ αὐτοῦ δρόμῳ, ὅτε ἐπέβαινε τοῦ ἅρματος τοῦ Ἡλίου. Ὁ Ὀβίδιος ἐθεώρει αὐτὸν ὡς τὴν ὁδὸν τῆς ἀθανασίας, τὴν ἄγουσαν εἰς τὸν ἥρωα Δία. Οἱ Ῥωμαῖοι τὸν ὠνόμαζον *circus lacteus* καὶ *orbis lacteas*. Παρὰ τοῖς Ἄραψι καὶ τοῖς Σίναις ὁ Γαλαξίας ἐκαλεῖτο *οὐράνιος ποταμός*, παρὰ δὲ τοῖς ἀγρίοις τῆς Βορείου Ἀμερικῆς *ἡ ὁδὸς τῶν ψυχῶν*. Ἐν Γερμανίᾳ οἱ χωρικοὶ καλοῦσιν αὐτὸν *Iacobstrasse*, ἤτοι ὁδὸν τοῦ Ἰακώβ, ταυτίζοντες αὐτὸν τῇ ἐν ὀνείρῳ ὀφθείσῃ κλίμακι τοῦ Ἰακώβ· ὡσαύτως δὲ οἱ Γάλλοι χωρικοὶ ὀνομάζουσιν αὐτὸν *chemin de St. Jacques de Compostelle*, ἤτοι ὁδὸν ἁγίου Ἰακώβου τῆς Κομποστέλλας, ἀντιστοίχως δὲ καὶ οἱ Ἄγγλοι ἀποκαλοῦντες αὐτὸν *way to St. James*, ἤτοι ὁδὸν ἄγουσαν πρὸς τὸν ἅγιον Ἰάκωβον.

Ἄποψις. Ὁ Πτολεμαῖος περιέγραψε τὸν Γαλαξίαν μετὰ πολλῆς ἀκριβείας, καὶ ἡ φωτεινὴ ἐκείνη ζώνη ἐφάνη αὐτῷ ἀποτελοῦσα τόξον μικροῦ μὲν κύκλου τῆς σφαίρας, ἀλλ' οὐχὶ λίαν διαφέροντος μεγάλου κύκλου τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ παρατήρησις αὕτη εἶναι ἀκριβεστάτη καὶ ἐπεκυρώθη ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων, καὶ δὴ ὑπὸ τοῦ W. Struve, τοῦ Secchi, καὶ πολλῶν ἄλλων, ἔτι δὲ καὶ διὰ τῆς φωτογραφίας, οὕτως ὥστε ἡ ἐναντία γνώμη τοῦ John Herschel εἶναι λελανθασμένη. Κατὰ τὸν Struve, ἡ διαφορὰ τοῦ γαλακτικοῦ κύκλου ἀπὸ μεγάλου κύκλου τῆς σφαίρας εἶναι 2°, κατὰ δὲ τὸν Secchi, 5°, καὶ τὸ ἐπίπεδον τοῦ Γαλαξίου εὑρίσκεται πλησιέστερον τοῦ νοτίου ἢ τοῦ βορείου γαλακτικοῦ πόλου. Ὅθεν καὶ ὁ Ἥλιος μετὰ τῆς Γῆς καὶ σύμπαντος τοῦ συστήματος αὐτοῦ κεῖται μικρόν τι πρὸς Βορρᾶν τοῦ γαλακτικοῦ ἐπιπέδου. Ὡσαύτως ἐκκεντρικὴ παρίσταται ἡ θέσις τοῦ Ἡλίου καὶ τοῦ ἡμετέρου συστήματος ὡς πρὸς τὴν ἀπόστασιν τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ Γαλαξίου, ὅστις εἶναι ἀμυδρὸς μὲν ἐν τῷ ἀστερισμῷ τοῦ Ταύρου, λαμπρὸς δ' ἐν τῷ τοῦ Τοξότου.

Παρεκτὸς τῆς ὀρθῆς ἀναφορᾶς καὶ τῆς ἀποκλίσεως, τοῦ μήκους καὶ τοῦ πλάτους, ἡ θέσις οἱουδήποτε ἀστέρος δύναται νὰ καθορισθῇ καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὸ ὑποτεθειμένον γαλακτικὸν ἐπίπεδον. Οὕτω τὸ γαλακτικὸν πλάτος ἀστέρος εἶναι ἡ γωνιώδης ἀπόστασις αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ῥηθέντος ἐπιπέδου, γαλακτικὸν δὲ μῆκος ἡ γωνιώδης ἀπόστασις τοῦ ἀστέρος ὑπολογιζομένη ἐν τῷ γαλακτικῷ ἐπιπέδῳ, ἀπὸ τοῦ σημείου διασταυρώσεως τοῦ Γαλαξίου μετὰ τοῦ οὐρανίου ἰσημερινοῦ, ἐν ὀρθῇ ἀναφορᾷ 18 ὥρ. 40 λ. καὶ ἀποκλίσει 0°. Τὸ πλεονέκτημα τῶν γαλακτικῶν τούτων ἀποστάσεων εἶναι ὅτι αὗται δὲν ὑφίστανται τὴν δρᾶσιν τῆς ὑπὸ τοῦ Ἱππάρχου ἀνακαλυφθείσης μεταπτώσεως τῶν ἰσημεριῶν. Κατὰ τὸ σύνολον τῶν παρατηρήσεων, ὁ βόρειος πόλος τοῦ γαλακτικοῦ κύκλου εὑρίσκεται ἐν ὀρθῇ ἀναφορᾷ 12 ὥρ. 45 λ. καὶ ἀποκλίσει +27°, ἤτοι ἐν τῷ Πλοκάμῳ τῆς Βερενίκης, ὁ δὲ νότιος ἐν 0 ὥρ. 45 λ. καὶ −27°, ἤτοι ἐν τῷ Κήτει, ἢ μᾶλλον ἐν τῷ μεταγενεστέρῳ ἀστερισμῷ τοῦ Γλυφείου.

Ὁ Γαλαξίας διατέμνει τὴν ἐκλειπτικὴν εἰς δύο σχεδὸν ἀντίθετα σημεῖα, σχηματίζων γωνία 60° περίπου μετ' αὐτῆς, ἀποτελεῖ δὲ γωνίαν 65° σχεδὸν μετὰ τοῦ ἰσημερινοῦ. Διερχόμενος δ' ἐν ἀποστάσει 30° ἀπὸ τοῦ βορείου πόλου τῆς οὐρανίου σφαίρας, πρὸς ὃν πέμπει διακλάδωσιν προχωροῦσαν ἄχρι 15° ἐξ αὐτοῦ, ὁ Γαλαξίας ἐκτείνεται ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ Κηφέως εἰς τὸν τῆς Κασσιόπης, τοῦ Περσέως τοῦ Ἡνιόχου, τοῦ Ταύρου, τῶν Διδύμων, τοῦ Ὠρίωνος, τοῦ Μονόκερω, τοῦ Μεγάλου Κυνός, τῆς Ἀργοῦς, τοῦ Κενταύρου, τοῦ νοτίου Σταυροῦ, τοῦ Λύκου ἢ Θηρίου, τοῦ Θυτηρίου, τοῦ Σκορπίου, τοῦ Ὀφιούχου, τοῦ Ὄφεως, τοῦ Ἀετοῦ, τοῦ Ὀϊστοῦ, τῆς Μικρᾶς Ἀλώπεκος καὶ τοῦ Κύκνου. Ἡ γιγαντώδης δὲ αὕτη ζώνη παρουσιάζει ἀνώμαλα ὅρια, διάφορον εὖρος καὶ φωτεινότητα Παρίσταται οὕτως εὐρυτάτη, ὑποτείνουσα 18° ἀναμεταξὺ τοῦ Ὠρίωνος καὶ τοῦ Προκυνός, καὶ 16° ἐν τῷ Κύκνῳ, ἵνα στενεύσῃ εἰς 3° σχεδὸν παρὰ τὸν νότιον Σταυρόν. Σπουδαιότατον δὲ φαινόμενον παρουσιάζει ὁ Γαλαξίας ἐν τῷ ἀστερισμῷ τῆς Ἀργοῦς, ἔνθα διακόπτεται ἡ φωτεινὴ στρωμνὴ αὐτοῦ ἐπὶ 10°, ἀφίνουσα σκοτεινὸν διάστημα ἀναμεταξὺ τῶν ἀστέρων γ καὶ δ τοῦ Ἱστοῦ. Ἀφ' ἑτέρου δὲ διχάζεται εἰς δύο διακλαδώσεις ἀπὸ τοῦ Κύκνου ἕως τοῦ Κενταύρου. Τὰ ἐν τῷ νοτίῳ οὐρανῷ ὁρώμενα δύο Μαγελλανικὰ Νέφη δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀπομεμονωμέναι ἐξαρτήσεις τοῦ Γαλαξίου. Φωτειναὶ δὲ μᾶζαι παρατηροῦνται ἐν τῇ γαλακτώδει ζώνῃ ἐν διαφόροις τόποις, καὶ δὴ ἐν τῷ Τοξότῃ, ὅπου λαμπρὸν νέφος 6° μήκους καὶ 4° πλάτους προσελκύει τὸν ὀφθαλμὸν παρὰ τὸν ἀστέρα γ,

Digitized by Google

εἶτα ἐν τῇ Ἀσπίδι τοῦ Σοβιέσκη, ἐν τῷ Κύκνῳ καὶ ἐν τῷ νοτίῳ Σταυρῷ. Πρὸς τούτοις δ' ὁ Γαλαξίας παρουσιάζει μεγάλην λαμπρότητα ἐν τῷ νοτίῳ Τριγώνῳ. Παράδοξος τέλος δικτυόμορφος διάταξις τῶν γαλακτωδῶν ταινιῶν χαρακτηρίζει μέρος τοῦ Σκορπίου. Ἀπεναντίας δὲ καθορῶνται ἐν τῷ Γαλαξίᾳ καὶ σκοτειναὶ ἢ μέλαιναι ἐκτάσεις, ὧν ἡ σημαντικωτέρα, 8° μήκους καὶ 5° πλάτους, ἀπαντᾷ ἐν τῷ Νοτίῳ Σταυρῷ, καὶ τὴν ὁποίαν οἱ ἐκπλαγέντες πρῶτοι θαλασσοπόροι τῶν μεσημβρινῶν ὠκεανῶν ὠνόμασαν *σάκκον ἀνθράκων* ἢ *μέλανα κύνα*. Ἄλλο πάλιν σκοτεινὸν χάσμα ἀνοίγεται ἐν τῷ Κύκνῳ, ἄλλο ἐν τῷ Κενταύρῳ, ἄλλο πάλιν ἐν τῇ Κασσιόπῃ.

Σύστασις τοῦ Γαλαξίου. Πρῶτος ὁ μέγας Ἕλλην Φιλόσοφος Δημόκριτος ἀντελήφθη τὴν πραγματικὴν σύστασιν τῆς γιγαντιαίας ἐκείνης νεφελοειδοῦς ἁψῖδος, ἀναγνωρίσας ἐν αὐτῇ «πολλῶν καὶ μικρῶν καὶ συνεχῶν ἀστέρων συμφωτιζομένων ἀλλήλοις συναυγασμόν, διὰ τὴν πύκνωσιν» (*Στοβαίου* Φυσικά, Α', 27). Τοῦτο ἐπικυροῖ ὁ Μακρόβιος· «Democritus innumeras stellas brevesque omnes, quæ spisso tractu in unum coactæ, spatiis, quæ angustissima interjacent opertis, vicinæ sibi undique et ideo passim diffusæ lucis aspergine continuum juncti luminis corpus ostendunt» (*Commentarii in somnium Scipionis, I, 15*). Τὴν γνώμην ταύτην τοῦ Δημοκρίτου ἐξηκρίβωσεν ἀκολούθως ὁ Γαλιλαῖος διὰ τοῦ σμικροτάτου διαθλαστικοῦ ὀργάνου, ὅπερ εἶχε κατασκευάσει ὁ πολὺς σοφὸς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ πρὸ μικροῦ, ὑπὸ τοῦ Ἕλληνος Ζαχαρίου Ἰωαννίδου, ἐφευρεθέντος τηλεσκοπίου. Ὁ Γαλιλαῖος ἠδυνήθη νὰ ἀναγνωρίσῃ οὕτως, ὅτι ὁ Γαλαξίας ἦτο μεγάλη συσσώρευσις ἀστέρων.

Ἐν τῇ γενικῇ διανομῇ ἀστέρων τοῦ παντὸς τὸ μέγιστον τῆς συμπυκνώσεως ἀπαντᾷ ἐν τῷ γαλακτικῷ κύκλῳ. Τοῦτο εἶναι βαρυσήμαντον καὶ ὁ Struve, ἀναλύων τὰς ἐπιπόνους ἀπαριθμήσει ἀστέρων τοῦ W. Herschel, εὗρε τοὺς ἑξῆς εὐγλώττους ἀριθμούς.

Ἀπόστασις ἢ πλάτος ἐκ τοῦ γαλακτικοῦ ἐπιπέδου	Ἀριθμὸς ἀστέρων ὁρατῶν ἐν τῷ τηλεσκοπικῷ χώρῳ
90°	4,15
75	4,68
60	6,52
45	10,36
30	17,68
15	30,30
0	122,00

Κατὰ τὰς διαφανεστάτας τῶν νυκτῶν, αἵτινες εἶναι συχναὶ ἐν Ἑλλάδι, ὁ ἄοπλος ὀφθαλμὸς φαίνεται διαβλέπων ἑκατοντάδας δῆθεν διαυγαζουσῶν στιγμῶν ἐπὶ τῆς νεφελοειδοῦς ἐκτάσεως τῆς πολυάστρου ἐκείνης σωρείας. Ὁ W. Herschel ἀπηρίθμησεν ἅπαξ τὴν διάβασιν 116.000 ἀστέρων ἐν τῷ χώρῳ τοῦ τηλεσκοπίου αὐτοῦ ἐντὸς τετάρτου μόνον τῆς ὥρας, ἄλλοτε δὲ 258.000 ἀστέρων ἐντὸς 41 λεπτῶν. Ὁ Γαλαξίας περιέχει πολλὰς ἑκατοντάδας ἑκατομμυρίων ἀστέρων, ὧν οἱ μὲν λαμπρότεροι εἶναι 8ου μεγέθους, οἱ δὲ σήμερον γνωστοὶ ἀμαυρότεροι 20ου μεγέθους καὶ ἐπέκεινα. Ὁ ἀστρονόμος θαυμάζει συχνάκις ἐνταῦθα ὡσεὶ ρύακας ἀστέρων· ἐνιαχοῦ δ' αἱ ἄπειροι φωτειναὶ στιγμαὶ παρίστανται διεσπαρμέναι σχεδὸν ὁμοιομόρφως καὶ ὡσεὶ ἔχουσαι τὸ αὐτὸ μέγεθος· ἀλλαχοῦ παρατηρεῖται εἶδος ἱστοῦ μεγάλων ἀστέρων ἔμπροσθεν μικρῶν· ἀλλαχοῦ δὲ πάλιν οἱ ἀστέρες συγκεντροῦνται εἰς φωτοβόλους σωρείας, διὰ μελανῶν κενῶν κεχωρισμένας. Ἡ μεγίστη συσσώρευσις παρατηρεῖται εἰς τὰς γαλακτώδεις νεφέλας τοῦ Τοξότου, ὅπου ὁ ὀφθαλμός, καίπερ ὡπλισμένος διὰ τῶν ἰσχυροτέρων τηλεσκοπίων, δὲν εὑρίσκει ἐν τῷ βάθει εἰμὴ συνέχειαν ἢ μᾶλλον κονιορτὸν ἀστέρων. Οἱ ἥλιοι ἐκεῖνοι εἶναι τόσον πολυπληθεῖς καὶ τόσον γείτονες, ὥστε φαίνονται ἐγγίζοντες ἀλλήλους ἂν καὶ ἀνυπολόγιστοι ἀποστάσεις χωρίζουσιν αὐτούς. Ὁ παρατηρητὴς ἐξίσταται ἐπὶ τῇ θέᾳ, καὶ πᾶσα νέα τελειοποίησις καὶ αὔξησις ἰσχύος τῶν ἀστρονομικῶν ὀργάνων, ἀποκαλύπτει νέα στρώματα μικροτέρων φαινομενικῶς καὶ πολυαριθμοτέρων ἀστέρων. Αἱ καταμετρήσεις βάθους οὐδέποτε ἀπεκάλυψαν πυθμένα ἐνταῦθα.

Ὁ Γαλαξίας ἐμπεριέχει ἀπείρους σχεδὸν ἀστέρας τῆς τάξεως Ο, χαρακτηριζομένης διὰ τῆς ὕλης τῆς λεγομένης *ἰονισμένον ἥλιον*, ὡς καὶ διὰ διττῶς καὶ τριττῶς ἰονισμένων ἀτόμων ὀξυγόνου, ἀζώτου κλπ. Ὡσαύτως ἀπαντῶνται ἐνταῦθα ἀμυδροὶ ἀστέρες τῆς τάξεως Β, ἣν χαρακτηρίζει τὸ οὐδέτερον ἥλιον καὶ τὸ ἁπλῶς ἰονισμένον ὀξυγόνον καὶ ἄζωτον. Ἐπίσης παρατηροῦνται ἀστέρες τῆς τάξεως c, ἀστέρες μεγάλης δηλονότι φωτεινότητος, ἀστέρες *γίγαντες* καὶ *ὑπεργίγαντες* λεγόμενοι, δεικνύοντες ἐντόνους τὰς ραβδώσεις τῶν μετάλλων καὶ δὴ τὰς τοῦ σιδήρου καὶ τοῦ τιτανίου. Πρὸ τούτοις ὁ Γαλαξίας περιλαμβάνει τοὺς τυπικοὺς Κηφεοειδεῖς ἐναλλάσσοντας ἀστέρας, τοὺς προσωρινοὺς ἀστέρας, ἔτι δὲ καὶ τὰς ἀνοικτὰς λεγομένας σωρείας ἀστέρων καὶ τὰς ἀεριώδεις νεφελότητας.

Νεφελότητες τοῦ Γαλαξίου. Αὗται εἶναι ἢ πλανητικαὶ ἢ ἀνώμαλοι. Ἅπασαι αἱ πλανητικαὶ λεγόμεναι νεφελότητες παρέχουσιν ἀεριώδη φάσματα, ἐκ δὲ τῶν ἀνωμάλων, αἱ μὲν παρουσιάζουσιν ὡσαύτως ἀεριῶδες φάσμα, αἱ δὲ συνεχές. Αἱ δ' ἐκτὸς τοῦ γαλακτώδους κύκλου νεφελότητες δεικνύουσι παράδοξον τάσιν πρὸς ἀποφυγὴν αὐτοῦ, συγκεντρούμεναι ἰδίᾳ πρὸς τοὺς πόλους τοῦ Γαλαξίου. Ἔχουσι δ' αὗται συνεχὲς φάσμα καὶ παρουσιάζουσι συνήθως σπειροειδῆ κατασκευήν· ἐνίοτε δὲ παρίστανται καὶ ὑπὸ τὴν μορφὴν ἀστρῴων νεφῶν. Ἡ ὕπαρξις σκιερῶν ἢ μελαινῶν νεφελοτήτων διημφισβητεῖτο ἄλλοτε· ἀλλ' αἱ φωτογραφίαι τοῦ Barnard καὶ τοῦ Duncan ἀπέδειξαν αὐτήν. Πολλοὶ φρονοῦσιν ὅτι αἱ ἀνώμαλοι νεφελότητες εἶναι σκοτειναὶ αὐταὶ καθ' ἑαυτάς, καὶ ὅτι, ἂν τὰς βλέπωμεν συνήθως, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸν φωτισμὸν αὐτῶν ὑπὸ γειτόνων λαμπρῶν ἀστέρων. Βεβαίως, ἂν τὸ ἡλιακὸν σύστημα εἰσήρχετο ἐντὸς τοιαύτης σκοτεινῆς νεφελότητος, ἡ πτῶσις ἀπειραρίθμων μορίων ἐπὶ τοῦ Ἡλίου θὰ ἔτεινε νὰ αὐξήσῃ ἴσως ἐπικινδύνως διὰ τὴν ἀνθρωπότητα τὴν θερμοκρασίαν αὐτοῦ· ἀλλ' ὡς ὀρθῶς

Ἡ μεγάλη σπειροειδὴς καὶ στροβιλώδης νεφελότης, ἢ μᾶλλον σωρεία ἀστέρων, τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ Δελτωτοῦ, παρέχουσα ἰδέαν τῆς πιθανῆς διατάξεως τοῦ Γαλαξίου.

[Φωτογραφία G. W. Ritchey]

ἰσχυρίσθησαν ὅτε Ἀρίσταρχος καὶ ὁ Πλούταρχος, ἡ ὕλη εὑρίσκεται διεσπαρμένη μετὰ μεγίστης φειδοῦς ἐν τῷ σύμπαντι, ὅθεν καὶ αἱ πιθανότητες τοιαύτης συναντήσεως εἶναι ἀσήμαντοι.

Σχῆμα, διαστάσεις καὶ ἀπόστασις τοῦ Γαλαξίου. Αἱ περὶ τοῦ πραγματικοῦ σχήματος τοῦ γαλακτώδους κύκλου εἰκασίαι τοῦ W. Herschel δὲν ἐπεκυρώθησαν διὰ τῆς προόδου τῆς ἐπιστήμης. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶναι θετικὸν ἐνταῦθα εἶναι, ὅτι ὁ Γαλαξίας ἀποτελεῖ γιγαντιαίαν ἀστρικὴν συσσώρευσιν ἔχουσαν τὸ σχῆμα πεπιεσμένου *ἐλλειψοειδοῦς περιστροφῆς* καὶ παρεμφερὲς ὡρολογίῳ. Οἱ ἀπαρτίζοντες αὐτὸν ἀστέρες εἶναι πλησιέστερον πρὸς ἀλλήλους ἐν τῷ μέσῳ, καθ' ἃ φρονοῦμεν, ἐν τῷ Τοξότῃ, καὶ ἀραιοῦνται βραδέως πρὸς τὴν περιφέρειαν. Αἱ διακλαδώσεις αὐτοῦ καθιστῶσι πιθανωτάτην τὴν γνώμην, ὅτι σχηματίζει μεγάλην σπειροειδῆ σωρείαν ἡλίων, ὡς αἱ λεγόμεναι νεφελότητες τῆς Ἀνδρομέδας, τοῦ Δελτωτοῦ ἢ τῶν Κυνηγετικῶν Κυνῶν καὶ πλεῖσται ἄλλαι τοιαῦται, ὧν ὁ Ritchey ἀνεκάλυψεν ὁλοκλήρους χιλιάδας διὰ τῶν ἰσχυροτάτων αὐτοῦ κατόπτρων. Ἡ μέση ἀπόστασις καὶ αἱ διαστάσεις τοῦ Γαλαξίου διατελοῦσιν ἄγνωστοι, τῶν ἀστέρων αὐτοῦ μὴ παρουσιαζόντων ἐν γένει παράλλαξιν. Ὁ Secchi, ὁρμώμενος ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ ἀστρῴα στρωμνὴ παρίσταται ἀδιάδυτος μὲν ἔν τε τῷ Ἀετῷ καὶ τῷ Τοξότῃ, εὐδιάδυτος δ' ἐν τῷ Ταύρῳ, συνεπέρανεν ὅτι τὸ ἡλιακὸν ἡμῶν σύστημα εὑρίσκεται πλησιέστερον τοῦ τελευταίου τούτου ἀστερισμοῦ ἢ τῶν ἄλλων δύο. Ἀμυδροτάτην ἰδέαν τῶν ἐλαχίστων διαστάσεων τοῦ νεφελώδους κύκλου παρέχουσιν ἡμῖν αἱ ἀποστάσεις δύο γειτόνων τῇ Γῇ περιφανῶν γαλακτικῶν ἀστέρων, τοῦ α τοῦ Κενταύρου καὶ τοῦ 61ου τοῦ Κύκνου· καὶ ὁ μὲν πρῶτος τούτων παρέχει παράλλαξιν 0″76, ὁ δὲ δεύτερος 0″,30. Ὅθεν καὶ τὸ φῶς, οὗτινος ἡ ταχύτης φαίνεται ἡμῖν στιγμιαία, καὶ ὅπερ διανύει τῷ ὄντι 300.000 χιλιομέτρων ἀνὰ δευτερόλεπτον, ἀπαιτεῖ 4 ½ ἔτη ἵνα φθάσῃ εἰς ἡμᾶς ἐκ τοῦ α τοῦ Κενταύρου καὶ 11 ὁλόκληρα ἔτη ἵνα ἔλθῃ ἐκ τοῦ 61ου τοῦ Κύκνου. Ἅπαντες δ' οἱ ἄλλοι σμικρότεροι φαινόμενοι ἀστέρες εὑρίσκονται εἰς ἀσυγκρίτως μείζονας ἀποστάσεις. Οὕτως αἱ διαστάσεις τῆς γιγαντείου ἐκείνης φωτεινῆς ζώνης δέον νὰ θεωρῶνται πρακτικῶς ἄπειροι καὶ ὅμως ὁ Γαλαξίας δὲν εἶναι ἐπὶ τέλους εἰμὴ στιγμὴ ἐν τῷ ἀχανεῖ, μία πιθανῶς ἐκ τῶν πολυπληθῶν ἐκείνων σπειροειδῶν ἢ στροβιλωδῶν ἀστρικῶν συσσωρεύσεων, ὧν βρίθουσι τὰ βάθη τοῦ παντός. Ὅταν δὲ τέλος ἀναλογισθῶμεν ὅτι ἕκαστος τῶν ἀπειραρίθμων ἐκείνων φωτεινῶν κόκκων εἶναι ἥλιος ἀνάλογος τῷ ἡμετέρῳ, ἔχων περὶ αὐτὸν ὁλόκληρον καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον κατῳκημένον πλανητικὸν σύστημα, καὶ ὅτι πᾶσα σπειροειδὴς νεφελότης ἀποτελεῖ ἕτερον γαλαξίαν, νομιζομεν, ὅτι διορῶμεν τὸ ἀπαράμιλλον μεγαλεῖον τοῦ ἔργου τοῦ Δημιουργοῦ.
Ε. Μ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ

—[ΛΑΟΓΡ.] βλ. λ. ἀστερισμός, τ. Ε', σ. 906 γ'.,

— **γαλαξίας λίθος** *[Ὀρυκτολ.]*· βλ. γαλακτίτης. Γ. Κ. Γ.

Γαλάξιος (ὁ) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ρύαξ ἐν Βοιωτίᾳ παρὰ τὸν ὁποῖον ὑπῆρχεν ἱερὸν τοῦ *Γαλαξίου Ἀπόλλωνος*. Κατὰ τὸν Κροῦζε (Hell. II, 1,473) εἶναι ὁ παρὰ τὸ Καμάρι ποταμός, ὃν περιγράφει ὁ Ντόντγουελ καὶ ὅστις χύνεται εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Κωπαΐδος. —Μ.

Γαλαξιὼν (ὁ). Ὁ τρίτος μὴν τοῦ δηλίου ἔτους, ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν ἀθηναϊκὸν *ἐλαφηβολιῶνα*. Τὸ ὄνομα ἐδόθη εἰς τὸν μῆνα τοῦτον εἴτε ἐκ τῆς πρὸς τιμὴν τῆς μητρὸς τῶν θεῶν Κυβέλης τελουμένης ἑορτῆς (βλ. λ. Γαλάξια), εἴτε πρὸς τιμὴν τοῦ *Γαλαξίου Ἀπόλλωνος*. —Δ.

γαλάρι (τό)· τὸ παρέχον γάλα, τὸ τοῦ γάλακτος, τὸ θηλαζόμενον ἢ ἀμελγόμενον· ἡ γεννήσασα προβατίνα· || μάνδρα πρὸς φύλαξιν κατὰ τὸν χειμῶνα τῶν γαλαριῶν μακρὰν τῶν νεογνῶν των διὰ λόγους προνοίας.

γαλαρία (ἡ). Ὑπόγειος στοά· οὕτω καλοῦνται αἱ στοαὶ τῶν ὀρυχείων Λαυρίου· || ὁ πρὸς τὴν αὐλὴν ἐξώστης οἰκιῶν τινων, συνήθως ὑελόφρακτος, χρησιμεύων ὡς διάδρομος· || καθόλου μακρὸς ἐξώστης, ἐξέδρα τοῦ θεάτρου.

—*[Θεατρ.] Γαλαρία ἢ γαλερία* καλεῖται καὶ ἡ ἐν τῇ αἰθούσῃ θεάτρου ὑπὲρ τὴν πλατεῖαν, ἀμφιθεατρικῶς, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, κατεσκευασμένη, *ἐξέδρα*, ἥτις, ὁτὲ μὲν εἶναι διῃρημένη εἰς θεωρεῖα, ὁτὲ δὲ φέρει μίαν ἢ καὶ περισσοτέρας σειρὰς καθισμάτων. Τοιαῦται ἐξέδραι ὑπάρχουσι συνήθως δύο καὶ τρεῖς ἐν τοῖς θεάτροις, ὅτε ἡ πρώτη πρὸς τὴν πλατεῖαν καλεῖται εἰδικώτερον *ἐξώστης* (γαλλ. balcon). Ν. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

Γαλαρινὸς *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Ἀνθεμοῦντος* (τέως *Γαλατίστης*) τῆς ἐπαρχίας Χαλκιδικῆς τοῦ ὁμωνύμου ἐν Μακεδονίᾳ νομοῦ. Κάτοικοι (1928) 157.

γαλάριος, *—α, —ο*· ὁ τοῦ γάλακτος, ὁ ἀμελγόμενος ἢ θηλαζόμενος· || εἰς τὸν πληθ. τοῦ οὐδ. *γαλάρια* λέγονται περιληπτικῶς τὰ παρέχοντα γάλα βοσκήματα ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ *στέρφα*, ἤτοι τὰ παραμείναντα στεῖρα: «χώρια τὰ στέρφα, χώρια τὰ γαλάρια»· || ὁ ἄρρην ἰχθύς.

γαλαροκοπὴ (ἡ)· ποίμνη ἐκ προβάτων ἢ αἰγῶν

Digitized by Google

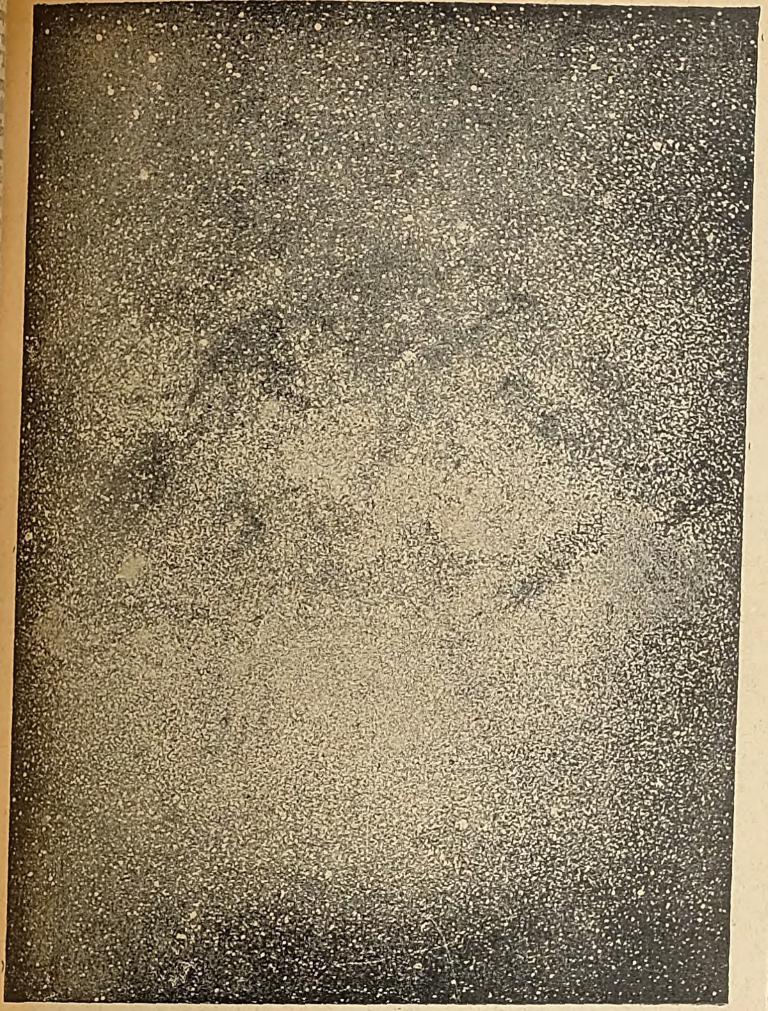

Ἀριστερᾷ: Ὁ Γαλαξίας ἐν τοῖς νοτίοις ἀστερισμοῖς τοῦ Θηρίου καὶ τοῦ Θυτηρίου. (Εἰκὼν τῶν ἀπειραρίθμων ἡλίων ὧν βρίθουσι τὰ γαλακτικὰ λεγόμενα νέφη.) [Φωτογραφία Bailey καὶ Schultz.]. — Δεξιᾷ: Λεπτὴ νεφελότης τοῦ Γαλαξίου ἐν τῷ ἀστερισμῷ τοῦ Κύκνου. [Φωτογραφία G. W. Ritchers.]

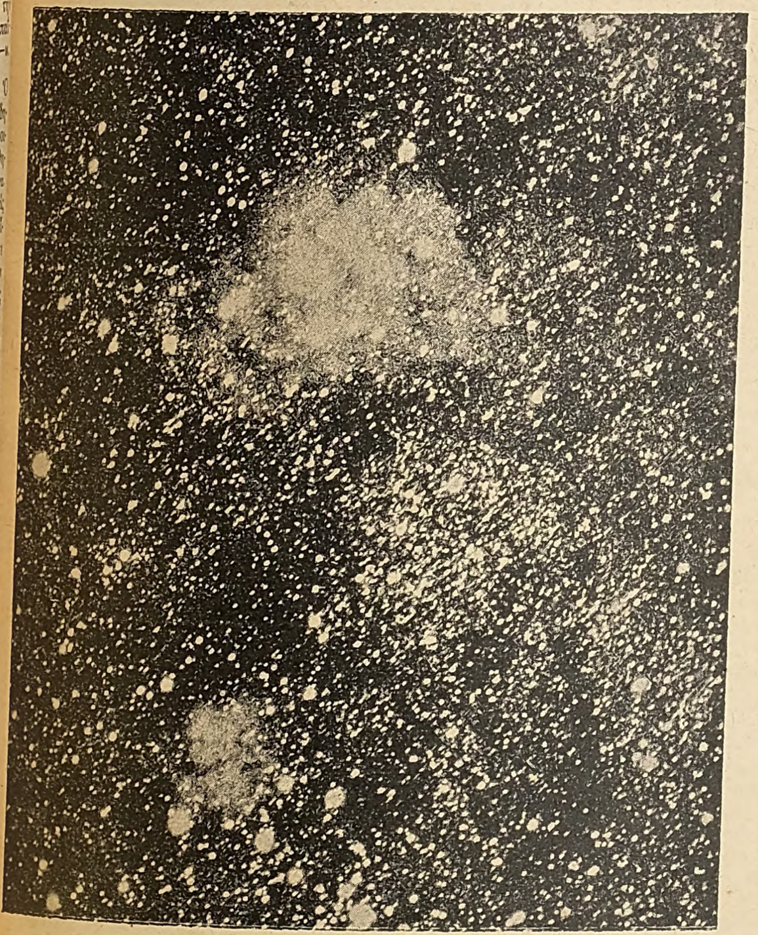

Ἀριστερᾷ: Ἡ τρισχιδὴς νεφελότης τοῦ ἀριστεροῦ τοῦ Τοξότου ἐν τῷ Γαλαξίᾳ. [Φωτογραφία E. E. Barnard.]. — Δεξιᾷ: Παράδοξος μέλαινα νεφελότης, ἐπισκιάζουσα λαμπρὸν κλαδοῦχον νεφέλωμα ἐν τῷ ἀστερισμῷ τοῦ Ὠρίωνος, παρὰ τὸν Γαλαξίαν. (Ἡ πυκνὴ σκοτεινὴ ὕλη ἐκτείνεται πρὸς τὰ δεξιὰ τῆς εἰκόνος, ἀποσβεννύουσα τοὺς ἐκεῖ ἀμαυροτέρους τῶν ἀστέρων. Ὁ δὲ πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἀνώμαλος αὐτῆς γῦρος φαίνεται φωτιζόμενος διὰ τοῦ γείτονος λαμπροῦ ἀστέρος.) Φωτογραφία Duncan.]

Digitized by Google

αἱ ὁποῖαι γαλακτοφοροῦσι, σχηματιζομένη ὅταν ἄρχεται ἡ τυροκομία τοῦ γάλακτος εἰς τὰ χειμάδια μετὰ τὸν ἀπογαλακτισμόν. Δ. Ν. ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΣ

γαλαροκούδουνα (τά). Οὕτω λέγονται εἰς τὴν Ἤπειρον κυρίως τὰ κουδούνια τὰ ὁποῖα κρεμοῦν εἰς τὰς γαλακτοφόρους ἀμνάδας. Ἀναλόγως τοῦ μεγέθους των τὰ γαλαροκούδουνα διακρίνονται εἰς *πρῶτα, δεύτερα* καὶ *τρίτα*. Ἀλλαχοῦ τὰ γαλαροκούδουνα καλοῦνται *τσοκάνια* ἢ *τροκάνια*. Κ. Φ.

Γαλάρον *Μεγάλον [Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Μικροῦ Γαλάρου* τοῦ νομοῦ *Ζακύνθου*. Κάτοικοι (1928) 319.

— **Γαλάρον** *Μικρὸν [Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου *Ἀρτεμισίων* τοῦ νομοῦ *Ζακύνθου*, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτοικοι (1928) 437. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ *Γαλάρον Μεγάλον*. Δ. Ε. Μ.

Γάλαρος *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Βαρβάρας* (τέως *Κρασέτζης*) τῆς ἐπαρχίας *Πατρῶν* τοῦ νομοῦ *Ἀχαϊοήλιδος*. Κάτοικοι (1928) 100.

Γάλας (ὁ). Υἱὸς τοῦ Πολυφήμου καὶ τῆς Γαλατείας. Προπάτωρ καὶ ἐπώνυμος ἥρως τῶν *Γαλατῶν*. —Δ.

Γαλᾶς ἢ *Γαλάσης, Καπετὰν-Πετρῆς*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Μοσχονησίων, ὅστις τῷ 1821 τῇ συστάσει τοῦ *Γεωργίου Ἀθανασιάδου* προσελήφθη ὑπὸ τοῦ *Νικηταρᾶ*, ὑπὸ τὸν ὁποῖον ἐπολέμησεν ὡς πεντηκόνταρχος. Γ. Δ. Κ.

γαλαστοιβὴ ἢ *γαλαστοιβίδα* (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *εὐφόρβιον ἡ ἀκανθόθαμνος* (Euphorbium acanthothamnus).

Γαλατᾶ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Ἀηδονίων* (τέως *Μποτσίκων*) τῆς ἐπαρχίας *Κορινθίας* τοῦ νομοῦ *Ἀργολιδοκορινθίας*. Κάτ. (1928) 218.

Γαλατᾶδες *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Καρυωτίσσης* τῆς ἐπαρχίας *Γιαννιτσῶν* τοῦ νομοῦ *Πέλλης*. Κάτοικοι (1928) 846, πρόσφυγες ἐποικισθέντες μετὰ τὸ 1923. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Καδίνοβον*. Δ. Ε. Μ.

γαλατάδικο (τό)· δημοτ., τὸ κατάστημα ὅπου πωλεῖται ἢ προσφέρεται γάλα.

Γαλάται (Gaulois). Λαὸς ἀγνώστου καταγωγῆς, ὅστις κατῴκει ἐν *Γαλατίᾳ*. Κατά τινα θεωρίαν, στηριζομένην ἐπὶ τῆς φθογγολογικῆς ὁμοιότητος μεταξὺ τοῦ ἀρχαίου ὀνόματος τῶν Γαλατῶν Gail ἢ Kail καὶ τοῦ ὀνόματος τῶν Κελτῶν Celtes ἢ Keltes, οἱ Γαλάται εἶναι ἀπόγονοι τῶν Κελτῶν. Κατὰ Διόδωρον τὸν Σικελιώτην οἱ Γαλάται ἔλαβον τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ Γαλάτου, υἱοῦ τοῦ Ἡρακλέους καὶ ὡραίας τινὸς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῆς Κελτικῆς. Οἱ Γαλάται ἦσαν μεγαλόσωμοι, εὐμελεῖς καὶ κατ' ἐξοχὴν μυώδεις. Ἐξύριζον συνήθως τὰς παρειάς των, ἀλλ' ἔτρεφον ἑτέρωθεν παχεῖς μύστακας, οὓς ἄφινον νὰ πίπτωσι πρὸς τὰ κάτω, ὥστε νὰ καλύπτωσι τελείως τὰ στόματα αὐτῶν. Ἡ φωνή των ἦτο τραχεῖα ἅμα καὶ βαρεῖα. Αἱ γυναῖκές των εἶχον ὑψηλὸν τὸ ἀνάστημα καὶ ἦσαν, κατὰ τὸν Ἀθήναιον, αἱ ὡραιόταται τῶν βαρβάρων γυναικῶν. Ἦσαν δὲ οἱ Γαλάται γενναῖοι, δραστήριοι, νοήμονες, φιλόξενοι, φιλοδίκαιοι, ἀλλ' ἐν ταὐτῷ καὶ ἀνήσυχοι τὸν χαρακτῆρα, ἀπηνεῖς πρὸς τοὺς ἐχθρούς, φιλοχρήματοι, ἄστατοι, τυχοδιῶκται, πλάνητες. Ἐφόρουν *σαγίον* (μπλοῦζαν) κατεσκευασμένον εἴτε ἐκ λινοῦ ὑφάσματος, εἴτε ἐκ δέρματος προβάτου, ἀναλόγως τῆς ὥρας τοῦ ἔτους, ἀλλὰ καὶ ἀναλόγως τῆς περιουσίας τοῦ φέροντος αὐτό. Ὑπὸ τὸ ἔνδυμα τοῦτο ἔφερον καὶ ἐσωτερικόν τινα χιτῶνα, ἀνοικτὸν ἔμπροσθεν καὶ κατερχόμενον μέχρι τοῦ μέσου σχεδὸν τῶν γονάτων. Τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς αὐτῶν ἦτο ἐν καιρῷ πολέμου μὲν τὸ κράνος, ἐν καιρῷ δὲ εἰρήνης σκοῦφος ποικίλλων εἰς σχήματα. Ἐπίσης κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ ἐπὶ κακοκαιρίας ἔφερον μανδύας (labar) ἢ πλατυτάτους ἐπενδύτας μετὰ περιχειρίδων καλυπτουσῶν τελείως τοὺς βραχίονας αὐτῶν καὶ μετὰ καλύμματος τῆς κεφαλῆς ὁμοίου πρὸς τὰς κουκούλας τῶν μοναχῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα *«καρακάλλαμ»* (carachallamh), ἐξ οὗ προσωνομάσθη *Καρακάλλας* ὁ Βασσιανὸς υἱὸς τοῦ Σεπτιμίου Σεβήρου. Ὑποδήματα ἔφερον παραπλήσια τὸ σχῆμα πρὸς τὰ ἡμέτερα, γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα *«καλίγκα»* (caliga)· τοιαῦτα ὑποδήματα ἕτερος αὐτοκράτωρ τῆς Ῥώμης, ὁ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Αὐγούστου προερχόμενος *Γάιος*, ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ὑπὸ τῆς μητρός του Ἀγριππίνης ὑποδεθείς, ἐπεκλήθη *Καλιγούλας*. Ἡ ἐνδυμασία τῶν γυναικῶν τῶν Γαλατῶν ἦτο παρεμφερὴς πρὸς τὴν τῶν ἀνδρῶν, διαφέρουσα μόνον εἰς τὸ πλάτος τοῦ ἐσωτερικοῦ χιτῶνος, κατερχομένου μέχρι τῶν ἀστραγάλων, καὶ εἰς ἐπιπρόσθετόν τι τεμάχιον ὑφάσματος, καλῦπτον τὰ ὄπισθεν μέρη τοῦ σώματος. Ἀμφότερα τὰ φῦλα ἠγάπων σφόδρα νὰ περιβάλλωνται διὰ περιδεραίων, βραχιολίων καὶ δακτυλίων. Τὰ κοσμήματα ταῦτα, σχεδὸν πάντοτε χρυσᾶ, ἐφιλοτεχνοῦντο ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ μεθ' ἱκανῆς κομψότητος καὶ ἰδίως τὰ περιδέραια, ἅτινα ἦσαν ἐν κοινῇ χρήσει παρὰ τῷ στρατῷ.

Τὰ συνήθη ὅπλα τῶν Γαλατῶν ἦσαν ἡ ἀσπίς, τὸ ξίφος, ἡ λόγχη, τὸ τόξον, τὰ βέλη καὶ τέλος τὰ ἀκόντια, ὧν ὑπῆρχον πλεῖστα εἴδη. Ἀλλ' ἡ ἀσπὶς αὐτῶν εἶχε τὸ ἐλάττωμα νὰ εἶναι ἄγαν στενή, ὥστε νὰ καταλείπηται μέρος τοῦ σώματος ἀκάλυπτον, τὰ δὲ ξίφη των, ὄντα μακρά, εὐθυτενῆ καὶ ἥκιστα ὀξέα καὶ δὴ κακῶς ἐμπηγνυόμενα, δὲν ἠδύναντο νὰ χρησιμεύσωσιν εἰμὴ ὡς ἁπλαῖ μάχαιραι καὶ ἠμβλύνοντο πρὸ πάσης στερεᾶς πανοπλίας. Ὡς πρὸς τὴν στρατιωτικὴν ὀργάνωσιν καὶ πειθαρχίαν, τὴν διάταξιν τῶν στρατευμάτων καὶ τὸν ὁπλισμόν, ἦσαν κατώτεροι τῶν Ῥωμαίων. Ὁ Καῖσαρ ἐπαινεῖ τὸν τρόπον καθ' ὃν ἦσαν διατεταγμένα τὰ γαλατικὰ στρατεύματα καὶ τὴν στρατιωτικὴν ἐν γένει ἰδιοφυΐαν τῶν ἀντιπάλων του. Τὸ πεζικὸν ἦτο παρ' αὐτοῖς πολλῷ ἀνώτερον τοῦ ἱππικοῦ καὶ αἱ κατ' εὐχὴν ἐκβάσεις τῶν μαχῶν αὐτῶν ἐξηρτῶντο πρὸ παντὸς ἐκ τούτου.

Γαλάτης πολεμιστής.

Χῶραι ὑπὸ Γαλατῶν κατοικηθεῖσαι. Οἱ Γαλάται κατῴκησαν ἅπασαν τὴν μεταξὺ τῶν Πυρηναίων καὶ τοῦ Ῥήνου ἐκτεινομένην χώραν, τὴν ἀπ' αὐτῶν κληθεῖσαν, ὡς εἴρηται, Γαλατίαν. Διεκρίνετο δὲ αὕτη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ἐν σχέσει πρὸς τὴν τοποθεσίαν τῆς Ῥώμης, εἰς τὴν *Ὑπεράλπειον Γαλατίαν* (Gallia Transalpina) καὶ εἰς τὴν *Ἔνθεν τῶν Ἄλπεων* (Cisalpina). Ὑπεράλπειος Γαλατία ἐκαλεῖτο ἡ χώρα ἡ κειμένη πέραν τῶν Ἄλπεων καὶ ὁριζομένη πρὸς Β μὲν ὑπὸ τῆς Βορείου ἢ Γερμανικῆς θαλάσσης, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ τῶν Πυρηναίων, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Ῥήνου καὶ τῶν Ἄλπεων καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ καὶ τῆς θαλάσσης τῆς Μάγχης, περιελάμβανε δὲ ἅπασαν τὴν σημερινὴν Γαλλίαν, τὸ πρὸς Ν. τοῦ Ῥήνου τμῆμα τῆς Ὁλλανδίας, τὸ πρὸς Δ. τοῦ αὐτοῦ ποταμοῦ τμῆμα τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ἑλβετίας καὶ τέλος ἅπαν τὸ νῦν βασίλειον τοῦ Βελγίου. Ἔνθεν τῶν Ἄλπεων Γαλατία (Gallia Cisalpina) ἐκαλεῖτο, ἐν σχέσει πρὸς τὴν τοποθεσίαν τῆς Ῥώμης πάντοτε, ἡ Βόρειος Ἰταλία, ἧς τὸ πλεῖστον μέρος κατείχετο ὑπὸ τῶν Γαλατῶν. Ὡρίζετο δὲ αὕτη, πρὸς Β. μὲν ὑπὸ τῶν λιμνῶν τῶν πηγαζουσῶν ἐκ τοῦ Βὰρ καὶ τῶν Ἄλπεων, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Ῥουβίκωνος, τῶν Ἀπεννίνων καὶ τοῦ Ἄρνου, πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Τεργέστης καὶ πρὸς Δ. ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Βὰρ καὶ τῶν Ἄλπεων.

«Οὐαὶ τοῖς ἡττημένοις!».
[Κατὰ τὸν Mirys.]

Ἐπὶ Αὐγούστου ὅμως τὰ ὅρια καὶ αἱ διαιρέσεις τῆς Ἔνθεν τῶν Ἄλπεων Γαλατίας ὑπέστησαν διαφόρους τροποποιήσεις. Ἐπὶ Μεγάλου Κωνσταντίνου δ' ἐθεσπίσθη ἡ λεγομένη «Μεγάλη Διοίκησις τῶν Γαλατῶν», περιλαμβανομένων, ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο, τῆς *Ὑπεραλπείου Γαλατίας*, τῆς *Μεγάλης Βρεττανίας*, τῆς *Ἱσπανίας* καὶ μέρους τῆς *Ἀφρικῆς*, ἁπασῶν τῶν χωρῶν τούτων ὑπαχθεισῶν εἰς ἕνα διοικητήν, ἑδρεύοντα ἐν *Τρεβήροις* καὶ μετὰ τὴν καταστροφὴν αὐτῶν ἐν *Ἀρελάτῳ*. Πλὴν τῶν ἐν τῇ Δύσει Γαλατιῶν τούτων ἔχομεν καὶ τὴν λεγομένην *Γαλατίαν* ἢ *Γαλλογραικίαν* (ὡς ἐκάλουν αὐτὴν οἱ Ῥωμαῖοι) ἐπαρχίαν τῆς Μ. Ἀσίας. Ὡρίζετο δὲ αὕτη πρὸς Β. μὲν ὑπὸ τῆς Βιθυνίας καὶ τῆς Παφλαγονίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Λυκαονίας, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Πόντου καὶ τῆς Καππαδοκίας καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Φρυγίας, διατεμνομένη ὑπὸ τῆς ὀροσειρᾶς Ὀρμινίου καὶ Ὀλύμπου καὶ τοῦ Διδύμου ἢ Ἀδορέου καὶ διαβρεχομένη ὑπὸ τῶν ποταμῶν Σαγγαρίου καὶ Ἅλυος. Διῃρεῖτο δὲ ἡ χώρα αὕτη εἰς τρία μέρη, κατοικούμενα ὑπὸ φυλῶν γαλατικῆς καταγωγῆς. Οὕτω, πρὸς δυσμὰς μὲν ἔκειτο ἡ χώρα τῶν *Τολιστοβοίων*, ἐπὶ τῶν δύο ὀχθῶν τοῦ Σαγγαρίου, μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ τούτου καὶ τῆς Φρυγίας· πρωτεύουσα δὲ αὐτῆς ἦτο ἡ *Πεσσινοῦς* καὶ μία τῶν κυριωτέρων πόλεων τὸ *Γόρδιον*. Ἐν τῷ κέντρῳ δέ, μεταξὺ τοῦ Σαγγαρίου καὶ τοῦ Ἅλυος, ἔκειτο ἡ χώρα τῶν *Τεκτοσάγων*, πρωτεύουσαν ἔχουσα τὴν *Ἄγκυραν*. Πρὸς ἀνατολὰς δέ, μεταξὺ τοῦ Ἅλυος καὶ τῶν μεθορίων τοῦ Πόντου καὶ τῆς Καππαδοκίας, ἔκειτο ἡ χώρα τῶν *Τρόκμων*, πρωτεύουσαν ἔχουσα τὴν *Ταβίθαν* ἢ *Τάβιον*. Ἕκαστον μέρος ἀπετέλει τέσσαρας τετραρχίας. Ἐπὶ Αὐγούστου ἡ Γαλατία αὕτη, προσαυξηθεῖσα διὰ τῆς Λυκαονίας, κατέστη ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία. Ὁ δὲ Θεοδόσιος ὁ Μέγας διῄρεσεν αὐτὴν εἰς Πρώτην ἢ Πρωθυπατικὴν Γαλατίαν, μὲ πρωτεύουσαν τὴν Ἄγκυραν, καὶ εἰς Δευτέραν ἢ Σώτειραν Γαλατίαν μὲ πρωτεύουσαν τὴν Πεσσινοῦντα, ὑπαγομένας ἀμφοτέρας εἰς τὴν *Διοίκησιν τοῦ Πόντου*. Ἐπὶ Τουρκίας καὶ μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ἡ χώρα αὕτη ἀπετέλει τὰ Α. μέρη τοῦ σαντζακίου τῆς Κερμιὰν (ἐγιαλέτιον Χουδαβενδιγκιάρ) καὶ τὰ σαντζάκια τῆς Ἀγκύρας, Κιάγκαρι καὶ Γιουζγκάτης.

Δημόσιος βίος Γαλατῶν. Οἱ Γαλάται, συμφώνως πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος ἐξιστορούμενα, διεκρίνοντο εἰς τρεῖς λαούς, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον διαφέροντας ἀλλήλων, τοὺς *Ἀκυϊτανούς*, τοὺς *κυρίως Γαλάτας* καὶ τοὺς *Βέλγας*. Κατῴκουν δὲ οἱ μὲν πρῶτοι τὴν μεταξὺ Πυρηναίων καὶ Γαρούνα χώραν, οἱ δεύτεροι τὴν μεταξὺ Σηκουάνα καὶ Μάρνου, ἐξικνουμένην πρὸς Α μέχρι τοῦ Ῥήνου, καὶ οἱ τρίτοι τὴν βόρειον καὶ ἀνατολικὴν ἀπὸ τοῦ Κάτω Ῥήνου χώραν, τὴν δυτικῶς ἐκτεινομένην μέχρι τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ.

Καὶ οἱ τρεῖς εἶχον κοινότητα γλώσσης, καταγωγῆς καὶ θρησκείας· μεταξὺ αὐτῶν διεκρίνοντο δύο τάξεις: ἡ τῶν ἱπποτῶν καὶ ἡ τῶν Δρυΐδῶν, ἤτοι τῶν ἱερέων τῆς χώρας. Οἱ Δρυΐδαι, ἄνδρες εὐπαίδευτοι, ἦσαν πεπροικισμένοι διὰ πολλῶν προνομιῶν καὶ ἀτελειῶν, ἤσκουν καὶ τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ τούτων ἐτελοῦντο αἱ θυσίαι. Εἶχον δὲ οἱ εἰρημένοι γαλατικοὶ λαοὶ κοινὸν ἱερὸν καὶ συνεκαλοῦντο προσέτι εἰς κοινὰς ἐθνικὰς συνελεύσεις, ὁσάκις τὸ γενικὸν συμφέρον τῆς ὅλης γαλατικῆς χώρας ἀπῄτει αὐτό. Πλὴν ὅμως τοῦ κοινοῦ ἱεροῦ, εἶχον καὶ ἰδιαιτέρους ἐν ταῖς χώραις των ναούς, ὧν τὴν ὕπαρξιν πιστοποιεῖ ἡ ἀρχαιοτέρα ἱστορία. Ἀρχικὴ γλῶσσα αὐτῶν ἦτο ἡ τῶν Ἐτρούσκων. Αἱ τρεῖς δὲ διάφοροι γλῶσσαι, ἃς ὁ Καῖσαρ ἀποδίδει εἰς τοὺς γαλατικοὺς λαούς, ἦσαν, ἐν Ἀκυϊτανίᾳ μὲν ἡ γαλατική, ἀναμεμιγμένη μετὰ τῆς βασκικῆς, ἕνεκα τῆς ἐπιδρομῆς τῶν *Βάσκων*, ἐν Βελγίῳ ἡ γαλατική, ἀναμεμιγμένη μετὰ τῆς κιμβρικῆς, οἵαν λαλοῦσι καὶ νῦν ἔτι ἐν τῇ Ἀρμορικῇ Βρετάνῃ καὶ τέλος ἐν τῇ Κελτικῇ ἡ ἁγνὴ γαλατική, ἥτις εἶναι ἐν χρήσει ἐν Ἰρλανδίᾳ καὶ παρὰ τοῖς Καληδονίοις ἢ ὀρεινοῖς Σκώτοις. Κατὰ τὸν Καίσαρα οἱ Δρυΐδαι, πρὸς τῇ θρησκείᾳ, ἥτις ἦτο δυϊστική, παραδεχομένη τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς, ἐδίδασκον τοὺς νέους τὴν ἀστρονομίαν, τὴν κοσμογραφίαν καὶ τὴν φυσικὴν ἱστορίαν. Τὰ ἤθη τῶν Γαλατῶν ἦσαν ἄγρια· τὰς θρησκευτικὰς τελετάς των συνώδευον ἀπαραιτήτως καὶ ἀνθρωποθυσίαι, κατὰ τοὺς πολέμους δὲ αἱ κεφαλαὶ τῶν ἐχθρῶν ἐχρησίμευον ὡς τρόπαια ἐμπηγνυόμενα ἐπὶ πασσάλων. Χάρις εἰς τὴν νοημοσύνην, τὴν δεξιότητα καὶ τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν οἱ Γαλάται προσαρμοσθέντες τέλεον, μετὰ τὴν εἰς τοὺς Ῥωμαίους ὑποταγήν των, εἰς τὰ ῥωμαϊκὰ ἤθη καὶ ἔθιμα καὶ εἰς τὸν ἐν τῷ μετέπειτα ἑλληνορρωμαϊκὸν πολιτισμόν, κατέλαβον ἐξεχούσας θέσεις ἔν τε τῷ στρατῷ καὶ τῇ πολιτικῇ. Κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ βυζαντιακοῦ κράτους, ὁ ἐκρωμαϊσθεὶς Γαλάτης *Ῥουφῖνος* ἀνῆλθεν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ μαγίστρου τῶν ὀφφικίων καὶ τοῦ ἐπάρχου εἶτα τῆς Ἀνατολῆς (392 μ. Χ.), ἡ δὲ περίφημος Εὐδοξία, ἡ αὐτοκράτειρα τοῦ Βυζαντίου, ἦτο κόρη Γαλάτου στρατηγοῦ.

Ἱστορία τῶν ἐν τῇ Δύσει Γαλατῶν. Οἱ Γαλάται ἐμφανίζονται τὸ πρῶτον ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐν ἔτει 600 π. Χ., ὅτε ἱδρύθη ἡ ἐν Μασσαλίᾳ ἑλληνικὴ ἀποικία, μεθ' ἧς ἦλθον εἰς στενὴν ἐπαφήν, λαβόντες ἐνωρὶς τὰ πρῶτα σπέρματα τοῦ πολιτισμοῦ. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Δ' ἑκατονταετηρίδος (390 π. Χ.) 70.000 Γαλατῶν εἶχον ἐκστρατεύσει κατὰ τῆς Ῥώμης ὑπὸ τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν *Βρένον*, διότι αὕτη ἐβοήθησε τοὺς Κλουσίνους, διατελοῦντας ἐν ἐμπολέμῳ καταστάσει μετὰ τῶν Γαλατῶν. Τὰ ὑπὸ τὸ Βρέννον στίφη, συναντηθέντα παρὰ τὸν Ἀλίαν ποταμὸν μετὰ τῶν Ῥωμαίων, ἀνερχομένων εἰς 40.000 καὶ ὁδηγουμένων ὑπὸ τοῦ Κ. Σουλπικίου, ἐνίκησαν αὐτοὺς κατὰ κράτος (16 Ἰουλίου 390), ὥστε τὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ των μὴ δυνηθέντα νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς Ῥώμην, περιεσώθησαν εἰς τὴν ἔρημον πόλιν τῶν Οὐϊεντανῶν. Ἔκτοτε δὲ ἡ ἡμέρα αὕτη τῆς ἐν Ἀλίᾳ μάχης, dies alliensis, ἐθεωρεῖτο παρὰ Ῥωμαίοις ἀποφράς. Οἱ Γαλάται εἰσβαλόντες εἶτα εἰς Ῥώμην, ἄνευ ἀντιστάσεως, ἐλεηλάτησαν καὶ παρέδοσαν ταύτην εἰς τὸ πῦρ, πλὴν τοῦ Καπιτωλίου, ὅπου εἶχον συναχθῆ οἱ συγκλητικοὶ μετὰ τῶν λοιπῶν μαχίμων πατρικίων καὶ ὅπου, κατὰ τὰς ῥωμαϊκὰς παραδόσεις, ὀγδοήκοντα μόνον ἐπίσημοι γέροντες καθήμενοι ἐπὶ τῶν δίφρων των ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἀκίνητοι δίκην ἀγαλμάτων (καὶ ὡς τοιαῦτα ἐξελήφθησαν τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν ἐπι-

Digitized by Google

δρομέων, καταπλαγέντων πρὸς τῆς ἐπιβλητικῆς ὄψεως αὐτῶν) ἔπεσαν ἑκούσια θύματα τῆς ὠμότητος τῶν νικητῶν. Ἐν τούτοις ἔφοδός τις τῶν

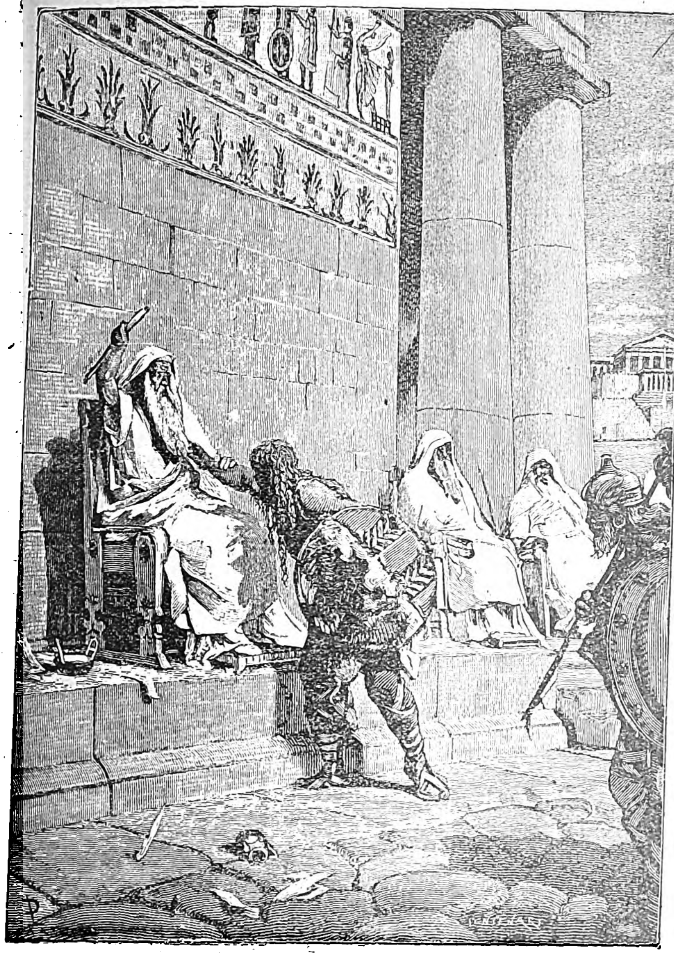

Οἱ Ρωμαῖοι πατρίκιοι ὑποδέχονται ἀπτόητοι τοὺς Γαλάτας ἐπιδρομεῖς ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Ρώμης.

Γαλατῶν κατὰ τοῦ Καπιτωλίου ἀπεκρούσθη μετὰ μεγάλης αὐτῶν ζημίας. Μετὰ ἑπτάμηνον πολιορκίαν, πιεζόμενοι οἱ Γαλάται ὑπὸ πείνης καὶ ἀσθενειῶν καὶ πληροφορηθέντες ἅμα ὅτι εἰσέβαλον εἰς τὴν χώραν αὐτῶν οἱ Οὐενέτοι, ἀπεφάσισαν ν' ἀναχωρήσωσιν ἐπὶ πληρωμῇ χιλίων λιτρῶν χρυσίου, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ οἱ οὐχὶ ὀλιγώτερον πιεζόμενοι ὑπὸ ἐλλείψεως τροφῶν πολιορκούμενοι συγκατετέθησαν, λαβόντες δὲ τὸν χρυσὸν οἱ Γαλάται ἀπῆλθον εἰς τὰ ἴδια. Κατ' ἄλλην ὅμως παράδοσιν, ὅτε οἱ Ρωμαῖοι παρέθεσαν τὸν χρυσὸν ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὁ Βρέννος, παραλαμβάνων αὐτόν, ἐζύγισε μετὰ βαρυτέρων σταθμῶν, ἀγανακτούντων δὲ τῶν Ρωμαίων ἐπὶ τούτῳ προσέθηκεν ἐκεῖνος εἰς τὰ σταθμὰ τὴν βαρεῖαν μάχαιραν καὶ τὸν ζωστῆρά του, ἀνακράξας τὸ περιώνυμον «Οὐαὶ τοῖς ἡττημένοις!» (Vae victis!) Ἐπειδὴ δ' ἔλειπε τὸ τρίτον τοῦ ἀπαιτουμένου χρυσοῦ, οἱ Ρωμαῖοι ἐζήτησαν καιρὸν πρὸς συμπλήρωσιν αὐτοῦ. Κατὰ τὴν στιγμὴν δ' ἐκείνην ἐπεφάνη ὁ τέως φυγὰς *Μᾶρκος Φούριος Κάμιλλος* ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀνασυνταχθέντων καὶ σημαντικῶς ἐνισχυθέντων δι' ὅπλων καὶ ἀνδρῶν λειψάνων τοῦ παρὰ τὸν Ἀλίαν ἡττηθέντος ρωμαϊκοῦ στρατοῦ καὶ ἐκήρυξεν ἄκυρον τὴν συνθήκην, συγκροτήσας δὲ μάχην κρατερὰν μετὰ τῶν Γαλατῶν κατέστρεψεν αὐτούς, ὥστε ἐλάχιστον μέρος τούτων διεσώθη· εἰσῆλθε δὲ τότε ὁ Κάμιλλος θριαμβευτικῶς εἰς τὴν ἐρημωθεῖσαν πόλιν, ἐπευφημηθεὶς ὑπὸ τοῦ δήμου, ἀποκαλοῦντος αὐτὸν πατέρα τῆς πατρίδος καὶ δεύτερον Ρωμύλον, δεύτερον δηλαδὴ κτίτορα τῆς Ρώμης.

Ἀνὰ τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον ἐμφανίζονται οἱ Γαλάται κατὰ τὴν ἐπὶ τοὺς Ἰλλυριοὺς στρατείαν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου (335 π. Χ.). Ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου στίφη Γαλατῶν ἐξεχύθησαν ἀθρόα ἐκ τοῦ Δουνάβεως πρὸς τὴν Ἰλλυρικὴν χερσόνησον (280 π. Χ.) καὶ μὴ εὑρόντα ἀντίστασιν παρὰ ταῖς ἰλλυρικαῖς καὶ θρακικαῖς φυλαῖς εἰσέβαλον ὑπὸ τὸν Βόλγιον εἰς Μακεδονίαν, ἔνθα, συναφθείσης πεισματώδους μάχης μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ μακεδονικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὸν βασιλέα αὐτοῦ Πτολεμαῖον τὸν Κεραυνόν, οἱ Μακεδόνες ἡττήθησαν κατὰ κράτος, καμφθέντες πρὸ τῆς ὁρμῆς τῶν πολεμίων, καὶ ἠχμαλωτίσθησαν οἱ πλεῖστοι, οἱ δὲ λοιποὶ ἐφονεύθησαν. Περιῆλθε δὲ εἰς χεῖρας τῶν Γαλατῶν καὶ αὐτὸς ὁ Κεραυνός, ἡ κεφαλὴ τοῦ ὁποίου ὑψώθη ὑπὸ τῶν Γαλατῶν ἐπὶ λόγχης ὡς αἱματηρὸν τρόπαιον αὐτῶν (279 π. Χ.). Ἐν τούτοις οἱ Γαλάται ἐξεβλήθησαν τῆς Μακεδονίας κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ὑπὸ τοῦ Σωσθένους. Οὐχ ἧττον, ἑνωθέντες μετὰ τῶν ἐκ Παιωνίας καὶ Θράκης ἐπανελθόντων ὁμοφύλων των, κατόπιν ἀγρίας λεηλασίας τῶν χωρῶν τούτων, ἐξεστράτευσαν καὶ πάλιν ὑπὸ τὸν Βρέννον κατὰ τῆς Μακεδονίας κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 278, εἰς 200.000 ἐνόπλων συμποσούμενοι. Ἀποκρουσθέντες ὅμως καὶ πάλιν διὰ τῆς ἡρωϊκῆς ἀντιστάσεως τοῦ Σωσθένους κατῆλθον εἰς Θεσσαλίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Στερεὰν Ἑλλάδα, προὐχώρησαν δὲ πρὸς λεηλατικοὺς σκοποὺς καὶ μέχρι τῆς ἱστορικῆς πόλεως τῶν Δελφῶν. Ἀποκρουσθέντες ὅμως ἐκεῖθεν ὑπὸ τῶν πρὸς ἄμυναν τῆς πόλεως ταύτης καὶ τοῦ ἐν αὐτῇ ἱεροῦ μαντείου τοῦ Ἀπόλλωνος σπευσάντων Φωκαέων, Λοκρῶν καὶ Αἰτωλῶν, ἐξεδιώχθησαν, αὐτοῦ τοῦ Βρέννου τραυματισθέντος θανασίμως (278 π. Χ.). Ἠναγκάσθησαν τότε ν' ἀναζεύξωσι πρὸς βορρᾶν, καταδιωκόμενοι καὶ κατακοπτόμενοι ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Ἐν τούτοις σῶμά τι αὐτῶν, ὑποχωρῆσαν τάχιστα καὶ περισωθὲν εἰς Θρᾴκην, κατώρθωσε νὰ ἱδρύσῃ ἐκεῖ περὶ τὸν Αἷμον γαλατικὸν κράτος, μὲ πρωτεύουσαν αὐτοῦ τὴν *Τύλιν* ἢ *Τύλον*, καταστῆσαν ἅμα τοὺς κατοίκους τοῦ Βυζαντίου φόρου ὑποτελεῖς. Μέρος τῶν Γαλατῶν διαβὰν πολλῷ πρότερον τὸν Ἑλλήσποντον, εἰσέβαλεν εἰς Μικρὰν Ἀσίαν καὶ ἵδρυσε βραδύτερον ἐκεῖ γαλατικὸν κράτος, τὴν *Γαλλογραικίαν*.

Τὸ τελικὸν πλῆγμα κατὰ τῶν ἐν τῇ Δύσει Γαλατῶν κατήνεγκεν ἡ ὁσημέραι ἐνισχυομένη καὶ μεγεθυνομένη Ρώμη διὰ τοῦ *Ἰουλίου Καίσαρος*, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ὁποίου διεξήχθησαν οἱ ὀνομαστοὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ γαλατικοὶ πόλεμοι (58—51 π. Χ.), οἱ εἰς πλήρη θρίαμβον τῶν ρωμαϊκῶν ὅπλων καταλήξαντες. Οὕτως ἡττήθησαν ἀλληλοδιαδόχως ἅπαντα τὰ γαλατικὰ φῦλα, ἤτοι τῷ μὲν 58 οἱ Ἐλουήτιοι καὶ Τιγυρινοί, τῷ 57 οἱ Βέλγαι καὶ οἱ Νέρβιοι, τῷ 56 οἱ Οὐενετοὶ τῆς Γαλατίας καὶ οἱ Ἀκυϊτανοὶ καὶ καθεξῆς. Κατὰ τὰ ἔτη ὅμως 54—51, τῶν ὑποταγέντων Γαλατῶν ἀποπειραθέντων ν' ἀποσείσωσι τὴν ρωμαϊκὴν κυριαρχίαν καὶ ἀποτυχουσῶν μεμονωμένων τινῶν ἐπὶ τούτῳ στάσεων τῶν Τριουήρων καὶ τῶν Ἐβουρόνων ὑπὸ τὸν πανοῦργον Ἀμβιόρυγα, ἐξερράγη κατὰ τὸ 52 γενική τις τῶν Γαλατῶν ἀνταρσία, ἧς ἡγεῖτο ὁ γενναῖος καὶ συνετὸς ἅμα *Οὐεργεντόριξ*, ἀρχηγὸς τῶν Ἀρβέρνων. Οὗτος διηύθυνε τὸ κίνημα τοῦτο μετὰ πολλῆς δεξιότητος, προσεταιρισάμενος καὶ αὐτοὺς τοὺς Αἰδούους, οἵτινες καθ' ἅπαντα τὸν πρότερον χρόνον διεκήρυττον ἑαυτοὺς ἀδελφοὺς τῶν Ρωμαίων καὶ ἰδιαζόντως ἐτιμῶντο ὑπ' ἐκείνων. Συνήφθη τότε κρατερὰ μάχη μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν ὑπὸ τὸν Καίσαρα ρωμαϊκῶν στρατευμάτων ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Σηκουανῶν, καθ' ἣν ὁ τελευταῖος μετὰ πολλῆς δυσχερείας ἠδυνήθη νὰ καταβάλῃ τοὺς ἀντιπάλους του. Καὶ πάλιν ὅμως οἱ πλεῖστοι τῶν διαφυγόντων κατέφυγον εἰς τὴν ὀχυρὰν πόλιν Ἀλησίαν. Ὁ Καῖσαρ ὅμως πολιορκήσας αὐτοὺς στενῶς, ἐξηνάγκασε νὰ παραδοθῶσιν ἅπαντες μετὰ τοῦ Οὐεργεντόριγος, κοσμήσαντος τὸν θρίαμβον τοῦ νικητοῦ. Ἐν τούτοις τινὰ τῶν γαλατικῶν φύλων ἀπεπειράθησαν εἰσέτι ν' ἀντισταθῶσιν, ἀλλὰ καὶ ταῦτα, ἡττηθέντα, ὑπετάγησαν (51 π. Χ.). Ἔκτοτε ἡ Γαλατία παρέμεινε ρωμαϊκὴ ἐπαρχία, χορηγοῦσα εἰς τὰ ρωμαϊκὰ στρατεύματα πολυαρίθμους ἄνδρας, εὐσταλεῖς, γενναίους καὶ πειθαρχοῦντας. Ἤδη ὁ Κλαύδιος εἶχε χορηγήσει εἰς τοὺς Γαλάτας τὰ δικαιώματα τοῦ Ρωμαίου πολίτου, ἀνεγνώρισε δὲ ταῦτα καὶ ὁ Γάλβας καὶ προσεπεκύρωσεν ἐν τῷ μετέπειτα ὁ Βεσπασιανός. Οἱ Γαλάται παραλαβόντες τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ ἤθη τῶν Ρωμαίων, ἐξελατινίσθησαν βαθμηδόν, ἀντικαταστήσαντες καὶ τὸ πάτριον θρήσκευμα τῶν Δρυΐδῶν διὰ τῆς ἑλληνορρωμαϊκῆς εἰδωλολατρείας. Περὶ τὰ μέσα τοῦ Β' μ. Χ. αἰῶνος οἱ Γάλαται προσῆλθον εἰς τὸν Χριστιανισμόν, τοσοῦτον δὲ ταχείας προόδους ἐποιήσαντο ἐν αὐτῷ, ὥστε, ἀρχομένου τοῦ Δ' αἰῶνος, ἡ Γαλατία ἦτο πλήρης ἐπισκοπῶν, ὧν προεξῆρχον αἱ τοῦ Βορδώ, τοῦ Ρουέν, τῶν Ρημῶν καὶ τῆς Κολωνίας. Ἀπὸ τοῦ Ε' μ. Χ. αἰῶνος ἡ Γαλατία κατελήφθη βαθμηδὸν ὑπὸ τοῦ γερμανικοῦ ἔθνους τῶν Φράγκων, ἐκ τῆς ἀναμίξεως τῶν ὁποίων μετὰ τῶν ἐκλατινισθέντων Γαλατῶν προῆλθε τὸ γαλλικὸν ἔθνος τῆς σήμερον.

Ἱστορία τῶν ἐν Ἀνατολῇ Γαλατῶν. Οἱ ἐν Μ. Ἀσίᾳ διαπεραιωθέντες Γαλάται ἐκλήθησαν ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Βιθυνίας *Νικομήδους*, ἵνα παράσχωσι βοήθειαν εἰς αὐτόν, περιελθόντα εἰς ἔριδα περὶ τοῦ θρόνου πρὸς τὸν ἀδελφόν του Ζιβαῖον, καὶ ἔλαβον παρὰ τούτου ὡς ἀμοιβὴν τὰς πρὸς Ν. τῆς χώρας του γαίας ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Σαγγαρίου. Πρὶν ἢ ἐγκαταστῶσιν ὅμως εἰς ταύτας, εἶχον καταλεηλατήσει ἅπαν τὸ ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους περιβρεχόμενον μέρος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἀπὸ Τρωάδος μέχρι Καρίας. Ἡττηθέντες ὅμως ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Συρίας *Ἀντιόχου* τοῦ Σωτῆρος τῷ 277 π.Χ. καὶ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Περγάμου *Ἀττάλου* τοῦ *Α'* τῷ 235 π. Χ., ἠναγκάσθησαν νὰ παύσωσι τὰς ληστρικὰς αὐτῶν ἐπιδρομὰς καὶ συνεκεντρώθησαν ἐν τοῖς βορείοις μέρεσι τῆς Μεγάλης Φρυγίας, ἔνθα συνέστησαν εἶδός τι κυβερνήσεως ἀριστοκρατικῆς ἅμα καὶ στρατιωτικῆς μορφῆς. Οὕτω 12 τετράρχαι ἀπήρτιζον μὲν ἀπὸ κοινοῦ μέγα συμβούλιον, ἀλλ' ὑπήγοντο ἑτέρωθεν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν μεγάλης συνελεύσεως ἐκ 300 μελῶν, συνερχομένων κατ' ἔτος ἐν ἱερῷ τινι ἄλσει καὶ μόνων ἐχόντων δικαίωμα ζωῆς καὶ θανάτου ἐπὶ τῶν Γαλατῶν. Οἱ τετράρχαι ἀνεδεικνύοντο δι' ἐκλογῶν, ἀλλ' ἐν καιρῷ πολέμου εἷς καὶ μόνον ἀρχηγὸς περιεβάλλετο τὴν ἀνωτάτην καὶ ἀπόλυτον ἐξουσίαν. Οἱ γαλλογραικοὶ ἀνεμίχθησαν εἰς ἅπαντας τοὺς μεταξὺ τῶν ἡγεμονίσκων ἢ μικρῶν βασιλέων τῆς Ἀσίας πολέμους καὶ ἐμισθοῦντο παρ' αὐτῶν. Οὕτως ὁ βασιλεὺς τῆς Συρίας Ἀντίοχος ὁ Μέγας εἶχεν ὑπὸ τὰς διαταγάς του, κατὰ τὴν ἐν Μαγνησίᾳ μάχην πρὸς τοὺς Ρωμαίους (190 π. Χ.),

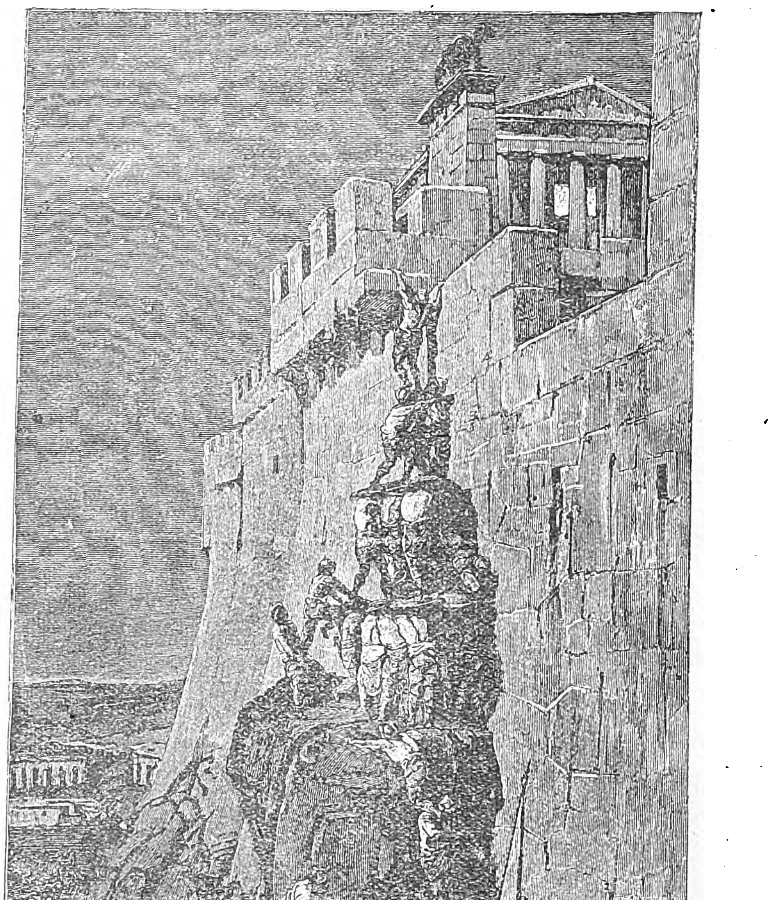

Οἱ Γαλάται ἀναρριχώμενοι ἐπὶ τοῦ Καπιτωλίου.

12.000 Γαλατῶν. Ἀλλὰ καὶ ἕνα αἰῶνα πρότερον, ἐν Μακεδονίᾳ ὁ βασιλεὺς αὐτῆς Ἀντίγονος ὁ Γονατᾶς, κατὰ τὴν μάχην ἣν συνῆψεν ἐκεῖ πρὸς τὸν

Digitized by Google

πελθόντα κατ' αὐτοῦ βασιλέα τῆς Ἠπείρου Πύρρον, εἶχε πλῆθος Γαλατῶν μισθοφόρων εἰς τὸ στράτευμα αὐτοῦ.

Οἱ Ρωμαῖοι, ἐπωφελούμενοι τὴν συμμαχίαν τῶν Γαλλογραικῶν μετὰ τοῦ ἐχθροῦ των Ἀντιγόνου τοῦ Μεγάλου, ἐκήρυξαν κατ' αὐτῶν πόλεμον, ὁ δὲ ὕπατος Μάνλιος Βοῦλσος, νικήσας αὐτούς, ἐλεηλάτησε τὴν χώραν των (189—188 π. Χ.) καὶ τοὺς ἐξηνάγκασε νὰ ὑποσχεθῶσιν ὅτι θὰ περιορισθῶσιν ἐντὸς τῆς Γαλατίας, μὴ βλάπτοντες τοῦ λοιποῦ τοὺς γείτονάς των καὶ ὅτι θὰ συνάψωσι στενὴν καὶ διαρκῆ συμμαχίαν μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Περγάμου. Ἡ ὑποχρεωτικὴ αὕτη εἰρήνη ἐπήνεγκεν ἐξημέρωσιν τῶν ἠθῶν τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ Γαλατῶν. Αἱ τετραρχίαι των κατέστησαν κληρονομικαὶ καὶ διαδοχικῶς ἠλαττώθησαν ἀπὸ δεκατεσσάρων εἰς δώδεκα καὶ εἶτα εἰς τρεῖς, εἰς δύο καὶ τέλος εἰς μίαν. Οὕτως ἐπὶ Πομπηΐου καὶ Καίσαρος ἀπαντᾷ ὡς τετράρχης τῆς Γαλλογραικίας ὁ *Δηϊόταρος* καὶ εἶτα ὁ *Ἀμύντας*, σύγχρονος τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος καὶ τοῦ Μάρκου Ἀντωνίου. Τὸν Δηϊόταρον μάλιστα, ἑνώσαντα ἅπασαν τὴν χώραν ὑφ' ἑαυτόν, ὁ Πομπήϊος εἶχεν ἀναγνωρίσει ὡς βασιλέα τῆ Μικρᾶς τότε λεγομένης Ἀρμενίας. Τῷ 25 π. Χ. ὁ Αὔγουστος, ἑνώσας τὴν Γαλλογραικίαν μετὰ τῆς Παφλαγονίας καὶ τῆς Φρυγίας, ἀνεκήρυξεν αὐτὴν ἐπαρχίαν τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους. Ἐν τούτοις ὁ ἀρχικὸς χαρακτὴρ τοῦ ἐν Ἀσίᾳ γαλατικοῦ τούτου γένους δὲν ἠλλοιώθη ἐκ τῆς ρωμαϊκῆς κατακτήσεως. Οὕτως ὁ ἅγιος Ἱερώνυμος πληροφορεῖ ἡμᾶς, ὅτι, λήγοντος τοῦ Δ' μ. Χ. αἰῶνος, μόνοι ἐκ πάντων τῶν ἀσιατικῶν λαῶν οἱ Γαλάται δὲν ἐλάλουν τὴν ἑλληνικήν, ἀλλὰ μετεχειρίζοντο εἰσέτι τὴν ἐθνικήν των γλῶσσαν, οἵα ἐλαλεῖτο ἐν Τρεβήροις τῆς ἐν Εὐρώπῃ Γαλατίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Πηγαί*: *J. Caesar*, «Commentarii de bello Gallico».— *Titus Livius*, «Historiae ab Urbe condita». — *C. Suetonius* «De vita Caesarum». *Βοηθήματα*: *Walckenaer*, «Géographie des Gaules Cisalpine et Transalpine (2 vol., 1826-1828). — *Thierry* «Histoire de la Gaule sous la domination romaine (Paris, 3 vol., 1828). —*Fustel de Coulanges*, «Histoire des Institutions Politiques de la Gaule romaine» (Paris 1891). —*Φ. Βερτολίνι—Σ. Λάμπρου*, «Ρωμαϊκὴ Ἱστορία» (Ἀθῆναι 1892-1894). —*Σ. Λάμπρου* «Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος» τόμ. 6' (Ἀθῆναι 1888). Κ. Μ. ΜΕΚΙΟΣ

— **Γαλατῶν** ***ἐπιστολή***. Μεταξὺ τῶν κανονικῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἀποστόλου Παύλου φέρεται τετάρτη κατὰ σειρὰν ἐπιστολὴ αὐτοῦ *πρὸς Γαλάτας*. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ὄνομα Γαλατία δύναται νὰ ἀναφέρεται εἴς τε τὴν μικρασιατικὴν ἑστίαν τῶν Γαλατῶν καὶ εἰς τὴν ὁμώνυμον ρωμαϊκὴν ἐπαρχίαν, διετυπώθησαν δύο κύριαι ὑποθέσες περὶ τῶν Γαλατῶν, οἵτινες εἶναι δυνατὸν νὰ νοῶνται ἐνταῦθα. Κατὰ τὴν παλαιοτέραν καὶ ὑπὸ τῶν πλείστων ἀποδεκτὴν γνώμην πρόκειται περὶ τῶν κατοίκων τῆς πρώτης, κατὰ δὲ τὴν γνώμην τοῦ Mynster (1825), ἣν ἠκολούθησαν ἔπειτα πολλοὶ νεώτεροι, πρόκειται περὶ τῶν κατοίκων τῆς ρωμαϊκῆς ἐπαρχίας Γαλατίας ἢ τοὐλάχιστον περὶ τῶν νοτιωτέρων μερῶν αὐτῆς, ἔνθα αἱ πόλεις Ἀντιόχεια τῆς Πισιδίας, Δέρβη, Λύστρα καὶ Ἰκόνιον. Ὑπὲρ τῆς τελευταίας ταύτης ἐκδοχῆς θεωρεῖται ὡς συνηγοροῦσα ἡ συμφωνία τῶν ἐν ταῖς εἰρημέναις πόλεσι δεινοπαθημάτων τοῦ ἀποστόλου (Πράξεων ιγ' 50, ιδ' 5, 18) πρὸς τοὺς λόγους τῆς ἐπιστολῆς (ἐν κεφ. δ' 13). Ὑπὲρ τῆς πρώτης ὅμως ἐκδοχῆς, τῆς καὶ πιθανωτέρας, συνηγοροῦσιν οἱ ἑξῆς σπουδαῖοι λόγοι: α) ὅτι ὁ Παῦλος προσφωνεῖ τοὺς ἀναγνώστας ἢ ἀκροατὰς τῆς ἐπιστολῆς *Γαλάτας* (γ' 1), ὅπερ εἶναι λίαν ἀπίθανον, ὅτι ἀναφέρεται εἰς ἅπαντας τοὺς κατοίκους τῆς ρωμαϊκῆς ἐπαρχίας Γαλατίας, καὶ β') ὅτι τοῦ ὀνόματος *Γαλατία* παρά τε πολλοῖς τῶν θύραθεν συγγραφέων καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς καὶ δὴ καὶ ἐν κρατικαῖς ἐπιγραφαῖς λέγεται πολλάκις περὶ τῆς κυρίως γαλατικῆς χώρας, ἐνῷ ἐξ ἄλλου ἔχει διαπιστωθῆ, ὅτι κατά τε τὸν Α' καὶ Β' μ. Χ. αἰῶνα διετηροῦντο αἱ παλαιαὶ ὀνομασίαι *Πισιδία* καὶ *Λυκαονία* διὰ τὰς νοτίους χώρας τῆς ρωμαϊκῆς ἐπαρχίας Γαλατίας· καὶ γ') ὅτι ὁ χαρακτὴρ τῶν Γαλατῶν ἦτο οἷος εἰκονίζεται ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ. Ἐγράφη δὲ ἡ ἐπιστολὴ αὕτη μετὰ τὴν δευτέραν διαμονὴν τοῦ Παύλου ἐν Γαλατίᾳ καὶ ἐστάλη πιθανῶς ἐξ Ἐφέσου περὶ τὸ 54 ἔτος. Ἀφορμὴν δ' ἔλαβεν ὁ ἀπόστολος, ἵνα στείλῃ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, ἐκ τῆς ἐμφανίσεως ἐν τῇ εἰρημένῃ χώρᾳ ἰουδαϊζόντων ψευδοδιδασκάλων, οἵτινες ἐκήρυσσον τὴν ἀναγκαιότητα τῆς τηρήσεως τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου διὰ τὴν σωτηρίαν, ἠρνοῦντο τὴν δι' αὐτὴν ἐπάρκειαν τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ, ἐπέβαλλον τὴν περιτομὴν καὶ ὑπέσκαπτον τὸ ἀποστολικὸν κῦρος τοῦ Παύλου, εἰς ὃν ἀντέτασσον τοὺς λοιποὺς ἀποστόλους καὶ μάλιστα τοὺς μεγάλους ἐξ αὐτῶν. Πρὸς τὴν ἀφορμὴν δ' ἀνάλογος ἦτο ὅ τε σκοπὸς καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς, ἐν ᾗ ἀπεικονίζεται ἡ εὔλογος ταραχὴ τοῦ Παύλου, βλέποντος ἐπαπειλούμενον δεινῶς τὸ ἔργον αὐτοῦ καὶ κινδυνεύουσαν τὴν αὐτοτέλειαν τοῦ Χριστιανισμοῦ παρὰ τὰ ἐν τῇ ἀποστολικῇ συνόδῳ ἀποφασισθέντα. Κατὰ ταῦτα τὸ κύριον περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς διαιρεῖται εἰς δύο μέρη, ἐξ ὧν τὸ μὲν πρῶτον (α' 6—β' 21) εἶναι ***ἱστορικὸν*** (ἀνάδειξις τοῦ ἀποστολικοῦ ἀξιώματος τοῦ Παύλου καὶ τῆς συμφωνίας τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ πρὸς τὴν τῶν ἄλλων ἀποστόλων), τὸ δὲ δεύτερον εἶναι ***δογματικὸν*** (γ' 1—στ' 10), ἔνθα ἐκτίθεται ἡ περὶ δικαιώσεως ἐκ πίστεως καὶ περὶ τῆς πρὸς αὐτὴν σχέσεως τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου διδασκαλία τοῦ Παύλου, εἰς ἃ ἐπισυνάπτονται παραινέσεις περὶ διακρατήσεως τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας, κατακλειόμεναι δι' ἰδιοχείρων ὑποθηκῶν τοῦ ἀποστόλου, σχετικῶν πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐπιστολῆς.

Ὑπὲρ τῆς *γνησιότητος* τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, ἥτις εἶναι μία τῶν 4 μεγάλων λεγομένων ἐπιστολῶν τοῦ Παύλου, τῶν καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Baur ὡς γνησίων θεωρουμένων, συνηγοροῦσιν ἐσωτερικοί τε καὶ ἐξωτερικοὶ λόγοι, ὥστε ὁμόφωνος σχεδὸν εἶναι ἡ ὑπὲρ αὐτῆς γνώμη τῆς νεωτέρας κριτικῆς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ἐμμ. Ζολώτα*, Ὑπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας (1904), ἔνθα καὶ πλήρης βιβλιογραφία.—Νεωτέραν δὲ βιβλιογραφίαν βλέπε ἐν τοῖς σχετικοῖς ὑπομνήμασι τῶν *Zahn* (6' ἐκδ. 1908) καὶ *Lietzmann* (6' ἐκδ. 1923). Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΗΣ

—**Γαλατῶν** ***σύμπλεγμα***. Ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον εἶναι γνωστὸν μέγα ἀναθηματικὸν μνημεῖον, ὅπερ ὁ βασιλεὺς τῆς Περγάμου Ἄτταλος ὁ Α', νικήσας τοὺς ἐν Ἀσίᾳ Γαλάτας, ἵδρυσεν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν εἰς ἀνάμνησιν τῆς νίκης του ταύτης. Τὸ μνημεῖον τοῦτο ἀπετελεῖτο ἀπὸ τέσσαρα συμπλέγματα, ἀπεικονίζοντα ἀφ' ἑνὸς μὲν τοὺς θεοὺς παλαίοντας κατὰ τῶν γιγάντων, ἀφ' ἑτέρου δὲ τοὺς Ἀθηναίους ἀγωνιζομένους κατὰ τῶν Ἀμαζόνων καὶ κατὰ τῶν Περσῶν καί, τέλος, τοὺς Περγαμηνοὺς μαχομένους κατὰ τῶν Γαλατῶν. Τὰ συμπλέγματα ταῦτα, περιλαμβάνοντα περὶ τὰς πεντήκοντα ἐν συνόλῳ μορφάς, ὧν μεμονωμένα τινὰ ἀντίγλυφα εὑρίσκονται σήμερον εἰς τὰ μουσεῖα τοῦ Λούβρου, τῆς Νεαπόλεως καὶ τοῦ Βατικανοῦ, εἶχον τοποθετηθῆ ἄνωθεν τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου, παρεῖχον δὲ πιστὴν ἀπόδοσιν τοῦ πνεύματος, ὅπερ διεῖπε καθόλου τὴν πλαστικὴν τῆς Σχολῆς τῆς Περγάμου. Ι. Μ. Π.

Γαλατάκη ***μονή***. Μονὴ ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς κοινότητος Λίμνης τῆς ἐπαρχίας Χαλκίδος, ἐπὶ τῶν ἀποκρήμνων κλιτύων τοῦ Μακίστου (κοιν. Κανδήλι) ὄρους κειμένη καὶ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Νικολάου τιμωμένη. Ἡ ἐποχὴ τῆς κτίσεως αὐτῆς καὶ ἡ προέλευσις τοῦ ὀνόματός της ἀγνοεῖται. Πάντως ὁ ναὸς αὐτῆς εἶναι παλαιότερος τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, διότι φέρεται ἀνοικοδομηθεὶς τῷ 1547. Ἐν τῇ μονῇ φυλάσσονται κειμήλια, ἱερὰ σκεύη, ἅγια λείψανα καὶ ἔγγραφα τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, ἐξ ὧν προκύπτει ὅτι ἦτο Σταυροπηγιακή. Ἔχουσα περὶ τὰ 20 μετόχια, ὑπέστη κατὰ καιροὺς πολλὰς προσβολὰς ἐκ τῶν περιχώρων καὶ ἐκ τῶν πειρατῶν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Δ. Ἀλβανάκη*, Ἡ ἱερὰ μονὴ Γαλατάκη (Ἀθῆναι 1906). Δ. Π. Κ.

Γαλατάκι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Κατω Ἁλμυρῆς* τῆς ἐπαρχίας *Κορινθίας*. Κάτοικοι (1928) 189.

Γαλατάρια *[Γεωγρ.]*. Μικρὸν ἐκ 30 οἰκογενειῶν χωρίον τῆς Θρᾴκης, ἔξω τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς. Ἀναφέρεται τὸ πρῶτον ἔν τινι συναξαρίῳ τῷ 767, ἔν τινι δὲ χρυσοβούλλῳ γνωρίζεται, κατὰ τὰ μέσα τῆς ΙΑ' ἑκατονταετηρίδος, ὡς κτῆμα Νικολάου τοῦ ἐπὶ τῶν δεήσεων. Ἴσως ἦτο καὶ μετὰ ταῦτα συνῳκισμένον, διότι μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1721—1731 Νικόδημος ὁ μητροπολίτης Δέρκων ἀνέκτισε τὸν ναὸν αὐτοῦ. Κατὰ τὸ φθινόπωρον ἦσαν τὰ Γαλατάρια διαμονὴ τῶν κυνηγῶν. Ὑπὸ τὰς παλαιὰς σανίδας τοῦ κωδωνοστασίου τοῦ ναοῦ αὐτῶν ἐσῴζετο (μέχρι τοῦ 1920) μέγα ἀνάγλυφον, παριστῶν τὴν Θεομήτορα, στέμμα φέρουσαν τὰ τείχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὑπὸ δύο ἀγγέλων κρατούμενα. Τῷ 1902 ἀνεκαλύφθη καλῶς ᾠκοδομημένον κοιμητήριον τοῦ Θ' ἢ Ι' αἰῶνος. [*Μ. Ι. Γεδεὼν* βλ. Βυζαντ. Ἑορτολόγιον εἰς τὴν 28 Νοεμβρίου. —*Τοῦ αὐτοῦ*, Λίθους καὶ Κεράμια σ. 68]. Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

Γαλαταριὰ *[Γεωγρ.]*. Οὕτω κατ' ἀρχὰς μετωνομάσθη τὸ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κονίτσης χωρίον Δεντσικὸν (βλ. λ.), ἤδη καλούμενον *Ἀετομηλίτσα*. Δ.Ε.Μ.

Γαλατάρχης *[Ἀρχ.]*.—1) Ἱερατικὸν ἀξίωμα ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους (C. I. Gr. 4014, 4075, 4076).—2) Ἀρχιερεὺς τοῦ κοινοῦ τῶν Γαλατῶν (αὐτ. 4017, 4031). Κατὰ τὸ Ἀσιάρχης, Βιθυνάρχης, Ἑλλαδάρχης· ἑκάστη δηλαδὴ πόλις τῆς ἀνθυπατικῆς Ἀσίας ἐξέλεγεν ἕνα τῶν ἐντιμοτάτων καὶ πλουσιωτάτων πολιτῶν, ὅπως προεδρεύσῃ τῶν ἀγώνων τῶν εἰς τιμὴν θεῶν ἢ αὐτοκρατόρων τελουμένων. ΙΑΚ. Χ. Δ.

γαλατᾶς (ὁ), θηλ. *γαλατοῦ*· ὁ πωλῶν γάλα εἴτε ἐν καταστήματι, εἴτε διανέμων κατ' οἶκον.

—*[Ἐγκυκλ.]* Τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πλανοδίου *γαλατᾶ* ἐξασκεῖται συνήθως εἴτε ὑπὸ μικροποιμένων περιφερομένων εἰς τὰς ὁδοὺς μετὰ τῶν αἰγῶν των, τὰς ὁποίας ἀμέλγουν πρὸ τοῦ ἀγοραστοῦ, εἴτε ὑπὸ ἄλλων ἀτόμων. Εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ ἐπάγγελμα τοῦ γαλατᾶ, γενικῶς, ἐξησκεῖτο κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ Ἀλβανοὺς τῆς περιφερείας Σκοπίων. Οἱ Ἀλβανοὶ γαλακτοπῶλαι συναντῶνται ἤδη εἰς τὴν Θεσσαλίαν, Ἤπειρον, Μακεδονίαν, Θρᾴκην καὶ Κωνσταντινούπολιν εἰς μέγιστον ἀριθμόν. Πρό τινων δεκαετηρίδων εἰργάζοντο οὗτοι καὶ εἰς τὰς πόλεις τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος· βαθμηδὸν ὅμως ἐξετοπίσθησαν ἐντεῦθεν ἀπὸ τοὺς ἐγχωρίους καὶ ἀπὸ τοὺς ἐκ Δωρίδος ποιμένας, τοὺς ἐξελιχθέντας βαθμηδὸν εἰς γαλακτοπώλας.

Εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιᾶ τὸ ἐπάγγελμα ἐξασκεῖται κυρίως ἀπὸ Δωριεῖς, ἰδίως τῶν χωρίων Λιδωρικίου, Ἀρτοτίνης, Μουσουνίτσης, Γρανίτσης, Βοστινίτσης, Κοσταρίτσης, Πενταγιῶν. Εἰς τούτους ἀνήκουν καὶ τὰ σημαντικώτερα καὶ γνωστότερα γαλακτοπωλεῖα τῶν δύο πόλεων. Οἱ Δωριεῖς γαλακτοπῶλαι Ἀθηνῶν, ἀποτελοῦντες σήμερον ἰσχυροτάτην οἰκονομικῶς ἐπαγγελματικὴν τάξιν, ἑορτάζουν μετ' ἐγχωρίων ὀργάνων, τὴν ἡμέραν τῆς Καθαρᾶς Δευτέρας εἰς τοὺς στύλους τοῦ Ὀλυμπίου Διός, τὰ λεγόμενα *κούλουμα*. Κ. Φ.

Γαλατᾶς *(Παραλ. Γεωγρ.)* Ἡ τὸ βόρειον κέρας τοῦ στομίου τοῦ Κερατίου κόλπου τὸ δεξιᾷ τῷ εἰσπλέοντι σχηματίζουσα ἀκτὴ τοῦ Βοσπόρου, ἡ συνεχίζουσα τὴν ἀκτὴν τοῦ *Τὸπ Χανὲ* καὶ περατουμένη εἰς τὴν περὶ ἧς κατωτέρω ἐσωτερικὴν γέφυραν. Λαμβάνει δὲ τὸ ὄνομα ἀπὸ τῆς ἣν ἀκτογραφεῖ μεγάλης τῆς Κωνσταντινουπόλεως συνοικίας, τῆς ἐκτεινομένης νοτίως τοῦ *Πέραν* καὶ ΝΔ τῆς *Τὸπ Χανέ*, εἰς σχῆμα οἱονεὶ τριγώνου, οὗ βάσις μὲν εἶναι ἡ μεταξὺ τῶν δύο βορείων ριζῶν τῶν δύο γεφυρῶν καμπύλη προκυμαία, ἀντικειμένη δὲ κορυφὴ ὁ *Μέγας Πύργος (Γκαλατᾶ κουλεσσί)*. Τοῦ τελευταίου τούτου αἱ γεωγραφικαὶ συντεταγμέναι, κατὰ τοὺς ἀξιωματικοὺς τοῦ Γαλλ. Αὐτοκρ. Ναυτ. (1854) ναύαρχον Hamelin καὶ πλοιάρχους Ploix καὶ Manen, εἶναι πλάτ. 41° 01' 20" Β, μῆκ. 28° 58' 46" (χάρτ. ἀγγλ. 1198*: The Bosporus, the Golden Horn*) Πρὸς διευκόλυνσιν τῆς συγκοινωνίας μεταξὺ τῆς ἀκτῆς τοῦ Γαλατᾶ καὶ τῆς ἀντικειμένης ἀκτῆς τῆς *Σταμπούλ*, αἱ ἀκταὶ ἔχουσι ζευχθῆ διὰ δύο γεφυρῶν: τῆς «Παλαιᾶς» ἢ «Ἐσωτερικῆς» καὶ τῆς «Νέας» ἢ «Ἐξωτερικῆς». Καὶ ἡ μὲν πρώτη, μήκους 1020 μέτρων καὶ ἑνοῦσα τὰς προκυμαίας *Οὖν-Καπὰν* (Σταμποὺλ) πρὸς τὴν *Μεῖτ-καπουσοῦ* (Γαλατᾶς), ἐζεύχθη ἐπὶ σουλτὰν Μαχμοὺτ τῷ 1831: «Μόλις δὲ εἶναι δυνατὸν νὰ πιστεύσῃ τις ὅτι τὸ κοινωφελέστατον μεγαλούργημα τοῦτο, πρὸς κατασκευὴν τοῦ ὁποίου ἐπροτείνοντο ἐπάλληλα σχέδια καὶ καθυπεβάλλοντο ὑπολογισμοὶ δυσαριθμήτων μυριάδων ὑπὸ τῶν ξένων μηχανικῶν, κατώρθωσε νὰ ζεύξῃ μὲ μετριωτάτην δαπάνην καὶ χωρὶς πολὺν θόρυβον ἁπλοῦς τις καὶ πενιχρῶς ἐνδυμένος ἐργάτης ἐκ τῶν ἀνέκαθεν εἰς Ναύσταθμον ὑπηρετούντων Γραικῶν ὁ Δηρεκτσήμπασης» *(Σκαρλ. Βυζαντ.* «Κωνσταντινούπολις» Ι, 553). Ἀπετελέσθη δὲ αὕτη ἐκ λιθοθμήτων τόξων, ὧν τὰ ὑπόβαθρα μὴ δυνάμενα νὰ ἑδρασθῶσιν ἐπὶ τοῦ θαλασσίου βυθοῦ διὰ τὸ μέγα ἐκεῖ βάθος (20—23 ὀργ.), ἐθεμελιώθησαν ἐπὶ ἠγκυροβολημένων σιδηρῶν πλωτήρων ἐν εἴδει σχεδιῶν, πανταχόθεν ὑδατοστεγῶν· τὸ περὶ τὸ μέσον δὲ τῆς γεφύρας ταύτης τμῆμα ἀνοίγει μόνον ὅταν πρόκηται νὰ διαπλεύσωσιν, ἀπὸ τοῦ λιμένος Ντερσανὲ (τοῦ Ναυστάθμου) πρὸς τὸν τοῦ Γαλατᾶ καὶ ἐφεξῆς ἢ ἀντιστρόφως, τουρκικὰ πολεμικά· πρὸς μνήμην δὲ τοῦ σουλτὰν Μαχμούτ, δὲν εἰσπράττονται διόδια, κατὰ τὴν διὰ τῆς γεφύρας μεταγωγὴν πεζῶν ἢ τροχοφόρων. Ἡ ἐξωτερικὴ τοῦ Γαλατᾶ γέφυρα, ἡ ἑνοῦσα τὰς προκυμαίας τοῦ τεμένους *Βαλιδὲ-Σουλτὰν-Τζαμισὶ* πρὸς τὴν τῆς *Καραντίνας*, παρὰ τὴν πύλην τοῦ Γαλατᾶ, εἶναι ὁμοίας κατασκευῆς πρὸς τὴν προηγουμένην, πλὴν τῆς ὑπάρξεως ἀποβαθρῶν πρὸς τὰς ἀντικρυζούσας τὸν Βόσπορον πλευρὰς τῶν σχεδιῶν.

Ὁ ὅρμος τοῦ Γαλατᾶ ἐκτείνεται ἀνατολικῶς τῆς ἐξωτερικῆς γεφύρας καὶ ἀπὸ Τὸπ Χανὲ μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου *Ἐσκῆ Σεράϊ* ἔχει ναύδετα διὰ πρόσδεσιν τριάκοντα ἀτμοπλοίων. Ὁ δὲ λιμὴν τοῦ Γαλατᾶ, ὁ κατ' ἐξοχὴν ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐκτείνεται μεταξὺ τῶν δύο προμνησθεισῶν γεφυρῶν καὶ ἔχει ἀποκλειστικῶς προορισθῆ διὰ τὰ ἱστιοφόρα, προσδένοντα, ἀπὸ πρῴρας καὶ πρύμνας, εἰς δύο συγχρόνως ἕκαστον ναύδετα, τῆς μεταξὺ τῶν ριζῶν τῶν γεφυρῶν προκυμαίας τοῦ Γαλατᾶ (ἀναπτυγ. 800 μετ.) οὔσης προωρισμένης διὰ τὸ πλεύρισμα τῶν ρυμουλκῶν καὶ τῶν ἀτμοπλοίων τῆς τοπικῆς συγκοινωνίας.

Ἡ «θύρα» τῆς ἐξωτερικῆς γεφύρας ἀνοίγει πρὸς εἴσπλουν μόνον τὴν πρωΐαν καὶ ἐνωρίς, ἐκτὸς ἐὰν πρόκειται περὶ ἔκπλου ἢ εἴσπλου τουρκικοῦ πολεμικοῦ· τὰ πλοῖα ὅμως ὧν τὸ ὕψος τῶν ἱστῶν ἐπιτρέπει τὴν ὑπὸ τὰ τόξα διέλευσιν, δύνανται νὰ κινοῦνται ὑπὸ τὴν ἐξωτερικὴν γέφυραν ἐλευθέρως, οὐχὶ ὅμως πρὶν μιᾶς ὥρας πρὸ τῆς ἀνατολῆς ἢ μιᾶς μόνον ὥρας μετὰ τὴν δύσιν, παρεκτὸς εἰς ἐξαιρετικὰς περιστάσεις. Δυτικῶς τοῦ λιμένος Γαλατᾶ εἶναι ὁ πολεμικὸς λιμὴν (*Ντερσανὲ*) ἐπικοινωνῶν μετὰ τοῦ προηγουμένου μέσῳ τῆς θύρας τῆς Παλαιᾶς Γεφύρας, κλειστῆς, ὡς προανεφέραμεν, εἰς πᾶν πλοῖον μὴ ἀνῆκον εἰς τὸ πολεμικὸν ναυτικὸν τῆς Τουρκίας. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

—*[Ἱστορ.]* Κατὰ τὴν π. Χ. περίοδον ἡ ἀκτὴ τοῦ Γαλατᾶ ἐκαλεῖτο *Συκώδης* καὶ συνηθέστερον

Digitized by Google

«*Συκαί*» ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἐκεῖ φυομένων συκῶν. Ὁ Στράβων ἐκφέρει τὸ ὄνομα καὶ ἑνικῶς «*Συκῆ*». Ὁ χῶρος οὗτος καὶ ἰδίᾳ ὁ περὶ τὸν ὅρμον τῶν Συκῶν συνῳκίσθη πρὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ἀκόμη ὑπὸ Χριστιανῶν, ἐκεῖ δὲ ἱδρύθη καὶ ἐκκλησία, οὕτω δὲ συνῳκισμένην εὑρὼν τὴν πόλιν ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος περιετείχισε («τείχεσιν ἐτίμησεν»). Ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου αἱ Συκαῖ ἦσαν πλέον πόλις μὲ μέγα λουτρόν, παρωνυμούμενον *τοῦ Ὀνωρίου*, μὲ ἀγοράν, καλουμένην ὡσαύτως *τοῦ Ὀνωρίου*, θέατρον, δύο νεώρια, μύλους, ἐξέδρας διὰ τὰ σιτομέτρια, 431 μεγάλας οἰκίας καὶ πολλὰς μικράς, ἀπετέλει δὲ τὴν 13ην ρεγεῶνα (τμῆμα) τῆς ἀπέναντι Κωνσταντινουπόλεως, μετὰ τῆς ὁποίας συνεκοινώνει διὰ πορθμείων, ὡς καὶ σήμερον, εἰς τὸ Μπαλοὺκ-παζὰρ καὶ Καράκιοϊ. Τῷ 528 ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς ἀνῳκοδόμησε τὰ τείχη καὶ τὸ θέατρον, ἔκτισε δ' ἐκεῖ καὶ παλάτιον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐδόθη τὸ ὄνομα «Ἰουκουνδιαναί». Ἡ πόλις μενωνομάσθη τότε *Ἰουστινιανούπολις* ἢ *Ἰουστινιαναί*, βραδύτερον δὲ τὸ ὄνομα τοῦ παλατίου ἐπεξετάθη εἰς ὁλόκληρον τὸ προάστειον. Τόσον αἱ *Ἰουστινιαναὶ* ὅσον καὶ αἱ *Ἰουκουνδιαναὶ* ἀναφέρονται εἰς Νεαρὰς τοῦ αὐτοκράτορος τούτου. Μετὰ τὸν Ἰουστινιανὸν ἤρχισε νὰ δίδεται εἰς τὴν πόλιν ταύτην τὸ ὄνομα *Γαλατᾶς*, ἐπικρατῆσαν βαθμιαίως καὶ διατηρηθὲν

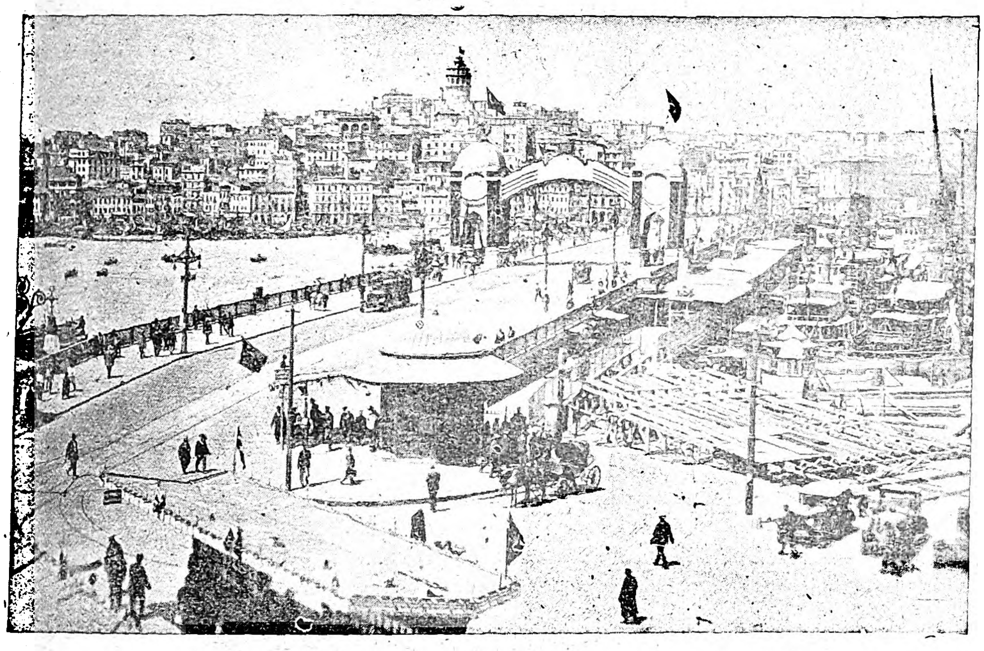

Ἄποψις τοῦ Γαλατᾶ καὶ τῆς γεφύρας τῆς ἑνώσεως αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἀπέναντι τμήματος τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

μέχρι σήμερον, ἀκόμη καὶ παρὰ τοῖς Τούρκοις Γάλατα. Τὸ ὄνομα *Γαλατᾶς* παράγει ὁ Κωδινὸς «ἀπό τινος Γαλάτου ἀνδρὸς ἐκεῖσε οἰκοῦντος», διὸ καὶ ἄλλοι ὠνόμασαν τὸ προάστειον τοῦτο «*Τὰ Γαλάτου*» ἢ «*Τὸ Γαλάτου*», ἢ «*Τὸ τῶν Γαλατῶν*» (φρούριον). Ὁ Γύλλιος φρονεῖ ὅτι τὸ ὄνομα Γαλατᾶς ἐδόθη ἀπὸ τῆς ἐκεῖθεν διαβάσεως τῶν ὑπὸ τὸν Βρέννον Γαλατῶν, οἵτινες, ὡς ἀφηγεῖται ὁ Πολύβιος (Δ' 46), «διαφυγόντες τὸν περὶ Δελφοὺς κίνδυνον καὶ παραγενόμενοι πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον, εἰς μὲν τὴν Ἀσίαν οὐκ ἐπεραιώθησαν, αὐτοῦ δὲ κατέμειναν διὰ τὸ φιλοχωρῆσαι τοῖς περὶ τὸ Βυζάντιον τόποις». Κατ' ἄλλην ὅμως ἐκδοχὴν τὸ *Γαλατᾶς* παράγεται ἐκ τοῦ ἐκεῖ τόσον ἐκ τῶν ἄλλοτε πέραν τοῦ λόφου τοῦ Σταυροδρομίου καὶ τῶν Ταταούλων, ὅσον καὶ ἐκ τῶν ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου ἐπαύλεων μεταφερομένου εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν γάλακτος.

Ὁ Γαλατᾶς, λόγῳ τῆς ἐμπορικῆς αὐτοῦ σπουδαιότητος, ἐχρησίμευσεν ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων τῆς βυζαντινῆς ἱστορίας ὡς κατοικία τῶν ἐξ Ἰταλίας καὶ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης ἐμπόρων, κυρίως ὅμως τῶν Γενουηνσίων, οἵτινες ἐξέλεξαν αὐτὸν ὡς κέντρον διὰ τὸ μετὰ τῶν ἀποικιῶν τοῦ Εὐξείνου πόντου καὶ τῆς Ἀζοφικῆς ἐμπόριον. Ἐπωφελούμενοι δὲ οὗτοι τῶν δυσχερειῶν τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ἐγκατεστάθησαν μονιμώτερον ὡς εἰς ἰδίαν πόλιν. Τῷ 1261 μετὰ τὴν ἀνάκτησιν τῆς πρωτευούσης ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν Λατίνων, ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος, εἰς ἀντάλλαγμα τῆς ἐξ ἀντιζηλίας πρὸς τοὺς Βενετοὺς εὐνοϊκῆς πρὸς τοὺς Βυζαντινοὺς στάσεώς των, παρεχώρησεν εἰς Γενουαίους, οἵτινες εἶχον μετοικήσει ἐκ Γαλατᾶ εἰς Ἡράκλειαν τῆς Προποντίδος καὶ ἐπανέλθει πάλιν ἐκεῖθεν εἰς τὸν παλαιὸν συνοικισμόν των, προνόμια αὐτοδιοικήσεως ὑπὸ ἴδιον δήμαρχον, τὸν λεγόμενον Ποτεστᾶτον (Podestà) καὶ ἀστικὰ δικαιώματα, περισῳζομένων ὅμως τῶν προσχημάτων τῆς κυριαρχίας τοῦ αὐτοκράτορος. Τὰ γενουατικὰ πλοῖα καταπλέοντα, ἔπρεπε προηγουμένως νὰ πλεύσωσι πρὸ τοῦ παλατίου τῶν Βλαχερνῶν, ὅπως εὐφημήσωσι καὶ προσκυνήσωσι τὸν βασιλέα, ὡς ἱστορεῖ ὁ Παχυμέρης, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου ὁ ποτεστᾶτος πρὶν ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντά του ὤφειλεν, ὡς οἱ βαΐουλοι τῆς Ἑνετίας καὶ οἱ κόνσουλοι τῆς Πίσης, νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸ παλάτιον καὶ δηλώσῃ ὑποταγὴν ὡς λίζιος (ἰταλ. ligio), ἤτοι πιστὸς ἢ ὑποτελής, ἐκ τοῦ νεολατιν. liticus. Βραδύτερον οἱ Γενουαῖοι τοῦ Γαλατᾶ, ἀπειληθέντες ὑπὸ τοῦ ἑνετικοῦ στόλου, ὠχύρωσαν τὰς οἰκίας, περιετάφρωσαν καὶ περιετείχισαν τὴν συνοικίαν των, τὴν ὁποίαν ἐπεξέτειναν πρὸς τὸν λόφον τοῦ Πέραν, ἰδίᾳ κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον Ἀνδρονίκου τοῦ πρεσβυτέρου πρὸς τὸν ὁμώνυμον ἔγγονόν του. Τότε ἀνῳκοδόμησαν πολὺ ὑψηλοτέρους πύργους, τῶν ὁποίων εἷς σῴζεται ἀκέραιος μέχρι σήμερον.

Κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὁ σουλτᾶνος Μεχμὲτ ὁ Β', ἀμείβων ἴσως τὴν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πολιορκίας ἐπαμφοτερίζουσαν στάσιν τῶν Γενουαίων τοῦ Γαλατᾶ, παρεχώρησεν εἰς αὐτοὺς δι' εἰδικοῦ φιρμανίου (30 Μαΐου 1453) προνόμια συνιστάμενα εἰς τὸ νὰ «πηγαίνουν καὶ ἔρχωνται ἐλεύθερα διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης καὶ κουμέρκιον (τελωνεῖον) νὰ μὴ δίδουν μήτε φιαστικὸν (βιαστικόν, ἀγγαρείαν), εἰμὴ νὰ δίδουν χαράτζιον . . . τὰς ἐκκλησίας των νὰ τὰς ἔχουν καὶ νὰ τὰς ψάλλουν, μόνον καμπάναι καὶ σημαντήρια νὰ μηδὲν κτυποῦν ἀπὸ τὰς ἐκκλησίας των, μαΐδιον (= τέμενος), νὰ μὴ ζητήσω, μηδὲ αὐτοὶ νὰ ποιήσουν ἄλλας ἐκκλησίας . . . οἱ πραγματευτάδες τῶν Γενουβέζων . . . νὰ ποιοῦν (πωλοῦν) ἐλεύθερα τὰς πραγματείας των, παιδιὰ ποτὲ εἰς Γιανιτσάρους νὰ μὴ πάρω, μήτε τινὰ νέον, μήτε Τοῦρκοι νὰ εἶναι εἰς τὸ μέσον των . . .» Ἡ συνθήκη αὕτη εἶναι μία τῶν πρώτων ὑπὸ τῶν Τούρκων εἰς ξένους παραχωρηθεισῶν διομολογήσεων (capitulations). Εἰσελθὼν μετὰ τὴν συνθήκην ταύτην εἰς Γαλατᾶν Μωάμεθ ὁ Β', διέταξε νὰ κατεδαφισθῶσι τὰ πρὸς τὴν ξηρὰν τείχη τῆς πόλεως. Βραδύτερον ὅμως ταῦτα ἀνηγέρθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων, διασωθέντα ἀκέραια μέχρι τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Καὶ σήμερον δὲ ἀκόμη ἴχνη αὐτῶν ὑπάρχουσιν εἰς πολλὰ μέρη, ἰδίᾳ πρὸς τὸ *Κουλὲ-καποῦ*, τὴν παρὰ τὸν μέγαν πύργον «*Πύλην τοῦ Πύργου*». Ὁ ὑπὸ τῶν τειχῶν τούτων περικλειόμενος χῶρος ἔχει σχῆμα τριγώνου, τοῦ ὁποίου βάσις εἶναι ἡ παραλία ἀπὸ τοῦ παρὰ τὸν ναύσταθμον *Ἀζὰπ-καποῦ* μέχρι τοῦ κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Βοσπόρου *Τοπχανέ*.

Τὸ κυριώτερον ἀρχαῖον μνημεῖον εἶναι ὁ μέγας *πύργος τοῦ Χριστοῦ*, ὕψους 42 μέτρων, κτισθεὶς ἀρχικῶς ἐπὶ Ἀναστασίου τοῦ Δικόρου, ἀνοικοδομηθεὶς δὲ κατόπιν πολὺ ὑψηλότερος καὶ τελευταίως τῷ 1446 μ. Χ. ὑπὸ τῶν Γενουαίων. Ἐκ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ἡ θέα εἶναι ἐξαισία πρὸς ὁλόκληρον τὴν πόλιν καὶ πρὸς τὴν Προποντίδα, διὸ καὶ χρησιμεύει ὡς σκοπιά, καὶ εἰδικῶς μέχρι πρό τινων ἐτῶν διὰ τὰς πυρκαϊάς, αἵτινες ἐξηγγέλλοντο διὰ τῆς ἀνυψώσεως ἐρυθρῶν σφαιρῶν τὴν ἡμέραν καὶ φανῶν τὴν νύκτα.

Ὁ Γαλατᾶς ἦτο ἄλλοτε μέγα ἐμπορικὸν κέντρον, συγκεντροῦν ὁλόκληρον τὴν ἐμπορικήν, τραπεζικὴν καὶ χρηματιστηριακὴν κίνησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εὑρισκομένην κατὰ μέγιστον μέρος εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων. Ὁ πληθυσμὸς αὐτοῦ ἀνήρχετο εἰς 100.000 περίπου ψυχῶν. Ἀλλ' ὁ κατὰ τὴν διάρκειαν ὁλοκλήρου τῆς ἡμέρας εἰς τὰ καταστήματα καὶ γραφεῖα ἐργαζόμενος καὶ εἰς τὰς ὁδοὺς κυκλοφορῶν πληθυσμὸς ἐνεφάνιζε τὸ τμῆμα τοῦτο ὡς πολυανθρωπότερον. Ἦτο ἡ καρδία τοῦ οἰκονομικοῦ ὀργανισμοῦ τῆς πρωτευούσης καὶ μεγάλου μέρους τῆς Τουρκίας, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐλάμβανε ζωὴν τὸ ὅλον οἰκοδόμημα τοῦ τουρκικοῦ κράτους. Ἐκεῖ, εἰς τὸ λεγόμενον *Χαβιαρόχανον*, ὅπου ἦτο ἄλλοτε καὶ τὸ χρηματιστήριον, ἐπαίζετο κατὰ τὴν πρὸ τοῦ 1880 περίοδον ἡ οἰκονομικὴ πίστις τῆς Τουρκίας καὶ αἱ περιουσίαι τῶν μεγαλεμπόρων καὶ τραπεζιτῶν, ἐκεῖ ἀπεφασίζοντο καὶ ἐξεδίδοντο ἐσωτερικὰ τουρκικὰ κυβερνητικὰ δάνεια ὑπὸ Ἑλλήνων ἀρχικῶς τραπεζιτῶν, οἵτινες εἰσήγαγον καὶ τὸν πρῶτον οἰκονομικὸν ἔλεγχον διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ τουρκικοῦ δημοσίου χρέους. Βαθμιαίως ὅμως, μετὰ τὴν εἰς Ἑλλάδα κάθοδον τῶν μεγάλων Ἑλλήνων τραπεζιτῶν, ἀντιληφθέντων ἐγκαίρως τὴν ἐπερχομένην μεταβολήν, ἰδίᾳ δὲ μετὰ τὸν ἀπὸ τοῦ νεοτουρκικοῦ καθεστῶτος ἀρξάμενον οἰκονομικὸν κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου πόλεμον, ὁ Γαλατᾶς ἤρχισε νὰ φθίνῃ καὶ βαθμιαίως ἀπώλεσε σχεδὸν καθ' ὁλοκληρίαν τὴν ἐμπορικὴν αὐτοῦ σπουδαιότητα. Σήμερον τὴν θέσιν τῶν κοσμοβριθῶν τελωνείων, πρὸ τῶν ὁποίων ἐστάθμευον πολλαὶ ἑκατοντάδες φορτηγίδων πλήρων ἐμπορευμάτων, ὑπάρχουσιν ἐπὶ τῆς εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν κτισθείσης μακρᾶς προκυμαίας καφενεῖα πλήρη ἀργοδιαίτων, ὁ δὲ λιμὴν εἶναι κενὸς πλοίων.

Ἡ ἑλληνικὴ κοινότης Γαλατᾶ, διατηροῦσα σήμερον μικρὰ μόνον ἴχνη τῆς παλαιᾶς αὐτῆς σπουδαιότητος, συντηρεῖ σχολὰς μεθ' ἡμιγυμνασίου καὶ μέχρι πρό τινος σχολὴν γλωσσῶν καὶ ἐμπορίου, ἔχει δὲ τέσσαρας μεγάλους ναούς, τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Ἁγίου Νικολάου, τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῶν Χίων καὶ τῆς Παναγίας Καφατιανῆς, οὕτω καλουμένης ἀπὸ τῆς ἐκ Καφᾶ (Θεοδοσίας) τῆς Κριμαίας μεταφερθείσης εἰκόνος τῆς Θεοτόκου. Παρὰ ταύτας ὑπῆρχον καὶ ἄλλαι, μὴ σῳζόμεναι σήμερον. Οἱ Ἀρμένιοι ἔχουσι μίαν μεγάλην ἐκκλησίαν, τὴν τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Φωτιστοῦ, εἰς τὰ κελλία τῆς ὁποίας συνήρχετο καὶ ἡ ἀρμενικὴ ἐθνοσυνέλευσις.

Ἐφ' ὅσον ἴσχυεν ἐν Τουρκίᾳ ὁ ἱερὸς μουσουλμανικὸς νόμος τοῦ σερῆ, ὁ Γαλατᾶς ἀπετέλει ἰδιαιτέραν ἱεροδικαστικὴν περιφέρειαν μὲ ἰδιαίτερον ἱεροδικεῖον, χαρακτηριζόμενος ἐν τῇ ἱεροδικαστικῇ γλώσσῃ ὡς δευτερεύουσα πόλις τῆς πρωτευούσης (ἡ Κωνσταντινούπολις μετὰ τῶν τριῶν πόλεων, Ἐγιούπ, Γαλατᾶ καὶ Σκουτάρεως), ἔχουσα ἄλλοτε καὶ ἰδιαίτερον βοϊβόδαν (διοικητήν), ὁ τίτλος τοῦ ὁποίου διεσώθη ἐν τῇ λεωφόρῳ Βοϊβόδα. Ἐκ τῶν τεμενῶν τοῦ Γαλατᾶ, τὸ λεγόμενον *Ἀρὰπ-τζαμὶ* θεωρεῖται ὑπό τινων ὡς κτισθὲν ἀρχικῶς ὑπὸ τῶν Ἀράβων τὸν Η' μ. Χ. αἰῶνα. Εἰς τὴν θέσιν τούτου ὑπῆρχε κατὰ τοὺς κατόπιν χρόνους ναὸς τῶν Δομινικανῶν, μετατραπεὶς περὶ τὸ 1612 ὑπὸ τῶν Τούρκων εἰς τζαμίον, τοῦ ὁποίου ὁ μιναρὲς ἀναγνωρίζεται ὡς πρώην κωδωνοστάσιον. Εἰς τὸ μέρος τοῦτο τοῦ Γαλατᾶ ἐσῴζοντο μέχρι πρό τινος πολλαὶ παλαιαὶ οἰκίαι τῶν μεγάλων γενουατικῶν οἰκογενειῶν. Εἰς μίαν τοιαύτην οἰκίαν, παρὰ τὴν λατινικὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Πέτρου, ἐγεννήθη ἐκ μητρὸς Ἑλληνίδος καὶ ὁ Γάλλος ποιητὴς André Chénier.

Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

—**Γαλατᾶς** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐν Κρήτῃ κοινότητος *Βώνης* τῆς ἐπαρχίας *Πεδιάδος* τοῦ νομοῦ *Ἡρακλείου*. Κάτοικοι (1928) 168. Ἐπὶ τουρκοκρατίας ὁ Γαλατᾶς εἶχε μόνον Τούρκους κατοίκους καὶ διετήρει ἀρκετὰ ἀρχαῖα ἐρείπια (*Χουρμουζ.* «Κρητ.» σ. 66. — *Ψιλάκι* «Ἱστ. Κρήτ.» Α' σ. 182).

Δ. Ε. Μ.—Ε. Γ.

—**Γαλατᾶς** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Τροιζῆνος τῆς ἐπαρχίας Τροιζηνίας τοῦ νομοῦ Ἀττικοβοιωτίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 1500. Κεῖται ἐπὶ τῆς ἔναντι τοῦ Πόρου παραλίας τῆς Πελοποννήσου καὶ ὑδρεύεται ἐξ ἀφθόνων πηγαίων ὑδάτων. Ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ Γαλατᾶ ὑδρεύεται καὶ ὁ ἔναντι Πόρος δι' ὑποθαλασσίων σωλήνων· ἐπίσης ἐντεῦθεν γίνεται ἀξιόλογος μεταφορὰ ὕδατος εἰς Πειραιᾶ πρὸς πόσιν.

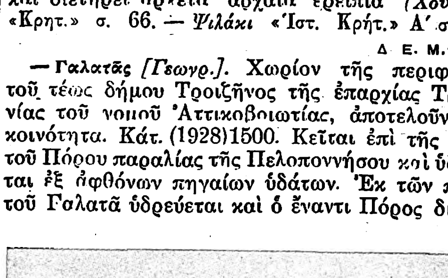

Ἄποψις τοῦ Γαλατᾶ (Τροιζηνίας).

Ἡ περιφέρεια τοῦ Γαλατᾶ ἔχει ἀρκετὰ δασώδεις ἐκτάσεις, κυρίως ἐκ θαμνώδους βλαστήσεως, ἐξ ἧς ἐνεργεῖται ξυλανθρακοποιία (100.000 ὀκ.). Ἔχει ὅμως καὶ ἀξιολόγους ἐκτάσεις καλυπτομένας ἐξ ἑσπεριδοειδῶν ὡς τὸ ἀνατολικῶς κείμενον *Λεμονοδάσος*, ἐξ ἄλλων ὀπωροφόρων δένδρων καὶ ἐξ ἐλαιῶν. Εἰς 12 ἑκατομμ. τεμάχια ὑπολογί-

Digitized by Google

ζονται τὰ ἐτησίως παραγόμενα λεμόνια, εἰς 8 ἑκατομ. τὰ μανδαρίνια καὶ 300.000 τὰ πορτοκάλλια. Ἡ παραγωγὴ ἐλαίου ὑπερβαίνει τὰς 600.000 ὀκ., λειτουργούντων 25 ἐλαιουργείων, ὧν τὰ 6 μηχανοκίνητα. Τὸ κλῖμα ὅμως τοῦ χωρίου εἶναι μᾶλλον ἀνθυγιεινόν, προσβαλλομένων τῶν κατοίκων ὑπὸ ἑλονοσίας.

Ὁ Γαλατᾶς συγκοινωνεῖ μετὰ τοῦ Πόρου μὲν διὰ λέμβων (400 μ.) καὶ μετὰ τοῦ χωρίου Δαμαλᾶ δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ μέσῳ Μουλκίων (χμτρ. 10). Δ. Ε. Μ.

— **Γαλατᾶς** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μεσολογγίου ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα καὶ ἀριθμοῦν (1928) 675 κατοίκους. Κεῖται ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Εὐήνου ποταμοῦ ἐγγὺς τῆς θαλάσσης καὶ τῆς ἀρχαίας Καλυδῶνος. Συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς πόλεως Μεσολογγίου, ἧς ἀπέχει 10 χιλιόμετρα, καὶ τοῦ Κρυονερίου, τὸ δὲ κλῖμα αὐτοῦ εἶναι νοσηρὸν λόγῳ τῶν σχηματιζομένων ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ ἑλῶν, ἐν οἷς διητᾶτο ἴσως ὁ Καλυδώνιος κάπρος. Πρὸ τριακοσίων ἐτῶν ἐλέγετο *Γαλατᾶς* ὁλόκληρος ἡ περιφέρεια μέχρι τοῦ Κρυονερίου. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Κρυονέριον* (κάτ. 118), *Νέον Γαλατᾶ* (κάτ. 150) καὶ *Περιθώρι* (κάτ. 169).

Ὅτε ἀπεφασίσθη ὑπὸ τοῦ ναυτικοῦ τουρκικοῦ ἐπιτελείου ἡ ναυμαχία τῆς Ναυπάκτου πρὸς τὸν ἡνωμένον χριστιανικὸν στόλον τοῦ πάπα, Ἱσπανῶν καὶ Ἑνετῶν, ὁ τουρκικὸς στόλος ἀνήχθη ἐκ Ναυπάκτου, ὑπὸ τοὺς Ἀλῆ πασᾶν, Περτὲφ πασᾶν καὶ τὸν διοικητὴν τῆς Ἀλεξανδρείας Μεχμὲτ Σιρρόκον, οἵτινες μετὰ 180 ἐν ὅλῳ γαλερῶν καὶ ἄλλων πλοίων προσωρμίσθησαν τὴν 6 Ὀκτωβρίου 1572 εἰς Γαλατᾶν, ἐντεῦθεν δὲ ἐξώρμησαν τὴν ἑπομένην καὶ συνεκρούσθησαν πρὸ τοῦ Μεσολογγίου πρὸς τὸν ἡνωμένον χριστιανικὸν στόλον. Εἰς Γαλατᾶν ὑπῆρχε φρουρὰ Τούρκων, ἥτις, ἅμα τῇ ἐνάρξει τῆς ἐπαναστάσεως ἔξω τοῦ Μεσολογγίου ὑπὸ τὸν Μακρῆν, ἔφυγεν εἰς Μεσολόγγιον. Κατὰ τὰς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου ἐν Γαλατᾷ ὑπῆρχον ἀποθῆκαι τροφίμων τῶν Τούρκων καὶ νοσοκομεῖον.

[Βλ. *Paolo Paruto* Dell' Historia Venetiana, *Τρικ.* Ἑλλ. Ἐπαν.]. Ξ. Ι. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ

— **Γαλατᾶς** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τοῦ δήμου *Χανίων* τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ τῆς Κρήτης. Κάτοικοι (1928) 976. Ἔχει ὡραίας ἰδιωτικὰς οἰκίας, κανονικὰς καὶ καθαρὰς ὁδούς, εὐπρεπῆ ἐκκλησίαν καὶ σχολεῖον, καφενεῖα καὶ ἄλλα καταστήματα εὐπρόσωπα. Ἔχει τηλεγραφ. καὶ ταχυδρ. γραφεῖον καὶ πολυτάξιον μικτὸν δημοτ. σχολεῖον. Ὁ Γαλατᾶς ὑπῆρξε τὸ πεδίον πλείστων συγκρούσεων Χριστιανῶν καὶ Τούρκων κατὰ τοὺς κρητικοὺς πρὸς ἀπελευθέρωσιν ἀγῶνας. Τῷ 1645, ἅμα καταλαβόντες οἱ Τοῦρκοι τὸ ἐκτὸς τῶν Χανίων Λαζαρέτο, κατέλαβον καὶ τὰ ὑψώματα τοῦ Γαλατᾶ ὡς ἐπίκαιρα σημεῖα διὰ τὴν πολιορκίαν τῶν Χανίων. Κατὰ τὴν μεγάλην τοῦ 1821 ἐπανάστασιν συνεκροτήθησαν πολλαὶ μάχαι ἐντὸς καὶ πέριξ τοῦ Γαλατᾶ. Τῷ 1823 καὶ τῷ 1829 ἐγένοντο φονικαὶ μάχαι. Τῷ 1822 συνῆλθον ἐνταῦθα οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς δυτικῆς Κρήτης καὶ ἀπεφάσισαν νὰ προσβάλωσι τοὺς Κυδωνιάτας Τούρκους εἰς τὰ Χανιὰ πρῶτον, καὶ ἔπειτα τοὺς ἐν Κισάμῳ καὶ Σελίνῳ. Καθ' ὅλην δὲ τὴν ἐπανάστασιν ὁ Χάλης εἶχεν ἐν Γαλατᾷ τὸ στρατόπεδόν του. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866 ὁ Γαλατᾶς κατείχετο ὑπὸ τουρκικοῦ στρατοῦ. Τῷ 1879 προσέβαλον πολλάκις οἱ ἐπαναστάται τοὺς ἐν αὐτῷ Τούρκους. Τῷ 1897 συνεχῶς σχεδὸν κατεῖχον οἱ ἐπαναστάται τὸν Γαλατᾶν. Ε. Γ.

— **Γαλατᾶς** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Φιλιππιάδος τοῦ νομοῦ Πρεβέζης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 192. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μπουλμέτι Ζερβό*. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Ζερβὸ* (κάτ. 186).

— **Γαλατᾶς** *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Κατσουλιᾶς* τῆς ἐπαρχίας Γορτυνίας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας. Κάτ. (1928) 63.

— **Γαλατᾶς** *[Γεωγρ.]*. Τουρκικὸν χωρίον τῆς ὑποδιοικήσεως Αἴνου ἐν τῇ Ἀν. Θρᾴκῃ, ἀριθμοῦν (1920) ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς 83 κατοίκους. Α. Θ. ΣΑΜ.

— **Γαλατᾶς** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς τοῦ Ἑλλησπόντου, ἀποτελοῦν τὸ νότιον κέρας τῆς κολπώσεως τῆς Καλλιπόλεως (*Γαλατᾶ Μπουρνοῦ*: πλάτ. 40° 21′ 35″ Β, μῆκ. 26° 38′ 20″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2429: The Narrows) καὶ ὁμώνυμον χωρίον τῆς αὐτῆς ὡς ἄνω ἀκτῆς ἀπέχον τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμίου *Καράκοβα τσάϊ* (ἀρχ. *Αἰγὸς ποταμοί*) $1^1/_2$ μίλ. ΒΑ, ἀπὸ δὲ τοῦ φερωνύμου ἀκρωτηρίου $1^2/_8$ ΝΔ. Τὸ χωρίον κατῳκεῖτο πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν ἀποκλειστικῶς ὑπὸ Ἑλλήνων.

— **Γαλατᾶς** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον σχηματίζον τὸ νότιον κέρας τοῦ κόλπου τῆς *Βάρνας* (πλάτ. 43° 10′ Β, μῆκ. 27° 59′ Ἀ, χάρτ. ἀγγλ. 2230: Bosporus to cape Kaliakra)· ἐπ' αὐτοῦ φάρος ἐκπέμπων τριάδα λευκῶν ἐκλάμψεων 15 μίλ. Σ. Ε. Λ.

— **Γαλατᾶς**. Οὕτως ἐπωνομάζετο μετόχιόν τι τοῦ Παναγίου Τάφου, μονὴ μετὰ γαιῶν ἐκτεταμένων, ἐν Ρουμανίᾳ, δημευθὲν ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος Κούζα καὶ τοῦτο, τῷ 1862. Σημειώσεως ἄξιον τὸ μετόχιον τοῦτο, διότι εἰς αὐτὸ ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων (1707—1731) *Χρύσανθος* ὁ *Νοταρᾶς*, ἀσχολούμενος εἰς τὰ μαθηματικὰ καὶ ἰδίως εἰς τὴν ἀστρονομίαν, ἵδρυσεν εἶδος ἀστεροσκοπείου. Ἐν τῇ μονῇ διεσῴζετο ἄλλοτε σπουδαιοτάτη βιβλιοθήκη. Ἐν αὐτῇ ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης ἐξέδωκε τὴν πρὸς τοὺς Δάκους προκήρυξίν του, μεθ' ἣν ἐστράτευσε κατὰ τοῦ Βουκουρεστίου. Ἡ μονὴ τοῦ Γαλατᾶ εἶναι σήμερον ἠρειπωμένη.

[Βλ. *Σοφοκλέους Κ. τοῦ ἐξ Οἰκονόμων*, Περὶ Μάρκου τοῦ Κυπρίου σ. 15.] Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

Γαλατᾶς. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο φέρονται:—1) *Ἀντώνιος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Παρνασσίδος καὶ ἐμπειρικὸς ἰατρός. Ἠκολούθει τὸν Σκαλτσᾶν. Αἰχμαλωτίσας Τοῦρκον βέην εἰς τὰ Βασιλικά, τὸν ἀπέλυσε τῷ 1824, δι' ὃ εὐγνωμονῶν ὁ βέης οὗτος, οὗ ὁ τίτλος μόνον διεσώθη, ἀφῆκεν εἰς τὸν Γαλατᾶν πλῆθος ἀδαμάντων καὶ ἄλλων πολυτίμων ἀντικειμένων, κατόπιν δὲ τακτικὰ ἐβοήθει αὐτόν, ἐγκατασταθέντα εἰς Ἄμφισσαν. Διηγοῦνται ὅτι ὁ Τοῦρκος βέης καταδικασθεὶς εἰς θάνατον ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ στάσει κατὰ τοῦ Ἀμπτοὺλ Μετζήτ, ἐσώθη διὰ χημικῆς σκευασίας τὴν ὁποίαν εἶχέ ποτε δώσει εἰς αὐτὸν ὁ Γαλατᾶς, καὶ χάρις εἰς τὴν ὁποίαν ἐξελήφθη ὡς νεκρὸς καὶ κηδευθεὶς ἠδυνήθη νὰ διαφύγῃ.—2) ***Νικόλαος***. Μπουλουκτσῆς τοῦ Δυοβουνιώτη. Ἐφονεύθη εἰς τὴν μάχην τοῦ Ἀνηφορίτου, ὅπου ἠγωνίσθη ἐπὶ κεφαλῆς ἰδίου σώματος.—3) ***Παναγῆς***. Κεφαλλὴν Ἀγωνιστὴς καὶ πλοίαρχος. Ἔλαβε τὸ ἀργυροῦν μετάλλιον διὰ τ' ἀνδραγαθήματά του.—4) Ἕτερος ***Παναγιώτης***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Καρπενησίου, ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Ράγκον καὶ ἐφονεύθη εἰς Μεσολόγγιον. Γ. Δ. Κ.

Γαλάτεια (ἡ) *[Μυθολ.]*. Ἡ ὡραιοτέρα τῶν νηρηΐδων, θυγάτηρ τοῦ Νηρέως καὶ τῆς Δωρίδος, ὀνομασθεῖσα *Γαλάτεια* ἐκ τῆς γαλακτώδους χροιᾶς τοῦ σώματός της, ἢ ἐκ τῶν γαλακτοχρόων ἀφρῶν τῆς θαλάσσης, ἢ καὶ ἐκ τῆς γαληνίου καὶ ἀκυμάντου, ὅπως τὸ γάλα, θαλάσσης. Οἱ περὶ αὐτῆς μῦθοι ἐπεχωρίαζον ἰδίως ἐν Σικελίᾳ (ἐν ἀρχῇ) καὶ ἐν ταῖς ἀκταῖς τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους καὶ τῆς Μεσογείου, κατὰ τὰ παράλια τῆς σημερινῆς Γαλλίας. Διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ μύθου κατὰ τὰς εἰρημένας ἀκτὰς εἰργάσθησαν οἱ Συρακόσιοι, ἵνα καταστήσωσιν εὐπρόσδεκτον τὴν κυριαρχίαν των εἰς αὐτάς. Κατά τινα τῶν μύθων τούτων τὴν ὡραίαν Γαλάτειαν ἠγάπησε σφοδρῶς ὁ δύσμορφος Κύκλωψ Πολύφημος, καὶ ἡ Γαλάτεια ἀνταπεκρίθη πρὸς τὸν ἔρωτα τοῦ Πολυφήμου γεννήσασα ἐξ αὐτοῦ τὸν ἥρωα *Γάλαν* ἢ *Γαλάτην*, μυθικὸν γενάρχην τῶν *Γαλατῶν*, ἢ τὸν *Κελτὸν* ἢ τὸν *Ἰλλυριὸν* (κατὰ τοὺς ἐπιχωρίους καθ' ἑκάστην τῶν ἀκτῶν τοῦ Ἀδριατικοῦ καὶ τῆς Μεσογείου μύθους). Κατ' ἄλλον ὅμως μῦθον δὲν ἀνταπεκρίθη ἡ Γαλάτεια πρὸς τὸν ἔρωτα τοῦ Πολυφήμου, προτιμῶσα αὐτοῦ τὸν ὡραῖον βοσκὸν *Ἄκιν*, υἱὸν τοῦ θεοῦ Φαύνου καὶ τῆς νύμφης Συμαίθας. Ὁ Πολύφημος τότε (ὅστις κατὰ παραλλαγήν τινα τοῦ μύθου ἦτο καὶ αὐτὸς ποιμὴν) ἐκ ζηλοτυπίας ἐφόνευσε τὸν ὡραῖον Ἄκιν, εὑρισκόμενον ἔν τινι σπηλαίῳ μετὰ τῆς Γαλατείας, ἐκσφενδονίσας κατ' αὐτοῦ πελώριον βράχον. Ἡ Γαλάτεια τρομάξασα ἐπήδησεν εἰς τὴν θάλασσαν, ὁ δὲ Ἄκις μετεμορφώθη ὑπὸ τῶν θεῶν εἰς βράχον ἢ ποταμόν, εἰς τὴν ὄχθην τοῦ ὁποίου διήρχετο, κατὰ τὴν παράδοσιν, τὰς νύκτας της ἡ Γαλάτεια, ἀναπολοῦσα τὰς θωπείας του καὶ τὸν θερμὸν ἔρωτά του. Οἱ μῦθοι τῆς Γαλατείας ἐνέπνευσαν λογοτέχνας, ποιητὰς καὶ καλλιτέχνας καὶ τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων. Οὕτως ὁ βουκολικὸς Θεόκριτος ἐνεπνεύσθη τὸ ἕκτον καὶ ἰδίως ἑνδέκατον εἰδύλλιόν του, ὁ Ὀβίδιος τοὺς θαυμασίους στίχους του εἰς τὸ δέκατον τρίτον βιβλίον τῶν Μεταμορφώσεών του, μεταφρασθέντας καὶ εἰς τὰς νεωτέρας γλώσσας, ἔνθα ἡ ἰδία ἡ Γαλάτεια ἀφηγεῖται τὸν πρὸς αὐτὴν ἔρωτα τοῦ Πολυφήμου καὶ περιγράφει τὸ τραγικὸν ἐπεισόδιον τοῦ θανάτου τοῦ Ἄκιος, ὁ Βιργίλιος εἰς τὴν δευτέραν ἐκλογήν του διέπλασε τὸν δύσερων Κορύ-

Ραφαήλ: *Ἡ Γαλάτεια φερομένη ἐπὶ κόγχης.* [Villa Farnegina, Ρώμη.]

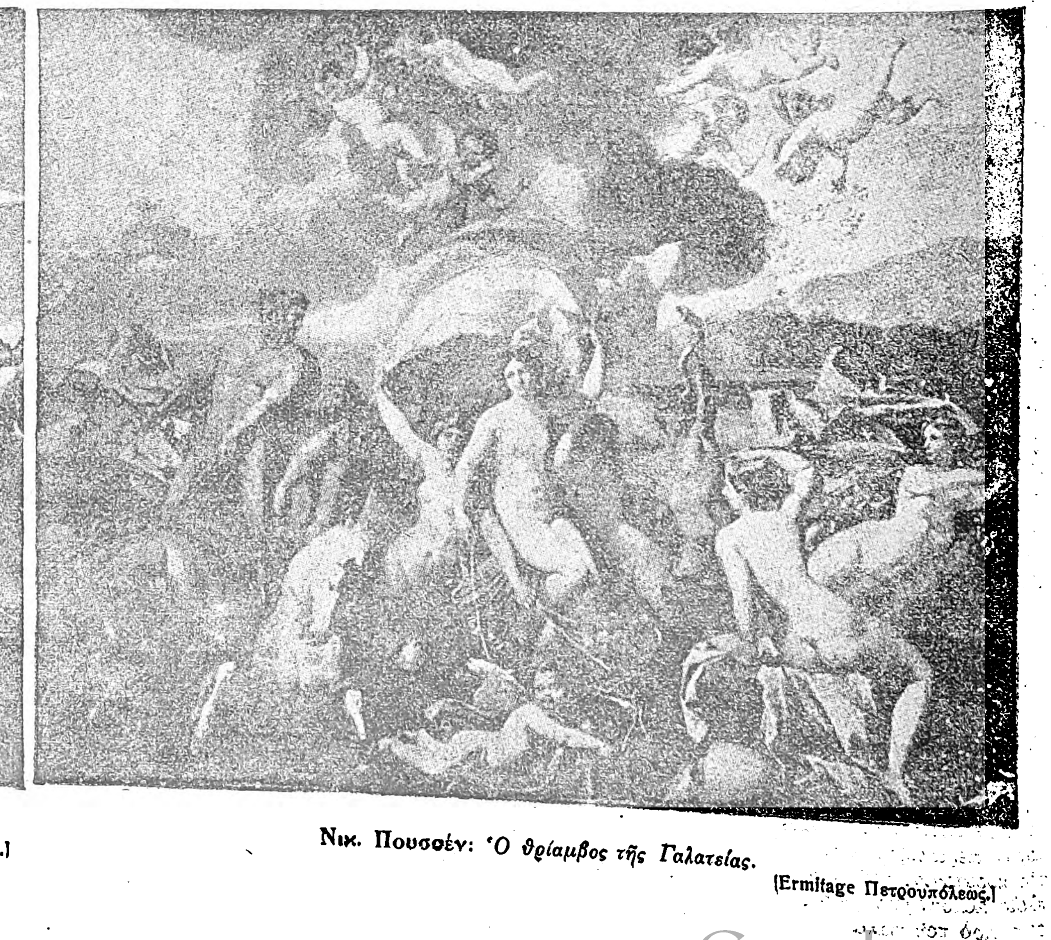

Νικ. Πουσσέν: *Ὁ θρίαμβος τῆς Γαλατείας.* [Ermitage Πετρουπόλεως.]

Digitized by Google

δωνα κατὰ τὸν Πολύφημον τοῦ Θεοκρίτου, οἱ Φιλόστρατοι τινὰς τῶν εἰκόνων των καὶ ἄλλοι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Κατὰ τοὺς νεωτέρους δὲ χρόνους ἐνεπνεύσθησαν ἐκ τῶν μύθων τῆς Γαλατείας οἱ ζωγράφοι Σ. Ραφφαέλλο, Ἀν. Καρράτσιο, Μποτιτσέλλι, Λ. Τζιορντάνο, Κ. Λορραὶν καὶ ἄλλοι· ὁ μέγας Ἱσπανὸς συγγραφεὺς Μ. Κερβάντες τὴν Γαλάτειάν του (βουκολικόν), ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν συναισθημάτων ἅτινα ἐνέπνεεν εἰς αὐτὸν ἡ γυνὴ ἥτις κατέστη βραδύτερον σύζυγός του· ὁ Γάλλος Φλωριὰν τὴν «Γαλάτειάν» του, ὑπέροχον διὰ τὸ ὕφος του, τὰ θελκτικὰ ἐπεισόδιά του καὶ τὰ γλυκέα συναισθήματά του, βουκολικὸν μυθιστόρημα· οἱ ποιηταὶ Ἰ. Μπαρμπιὲ καὶ Μ. Καρρέ, ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὸν μουσικὸν Μασσέ, κωμικὸν μελόδραμα μὲ τὸν αὐτὸν τίτλον κ.ο.κ. Ἐκ τῶν εἰρημένων ἔργων ὑπερέχουσι τὰ τῶν ζωγράφων Ραφφαέλλο, Καρράτσιο καὶ Πουσσέν.

Ἐκ τοῦ μύθου τῆς Γαλατείας ἐνεπνεύσθη καὶ ὁ καλλιτέχνης τῆς ἐν Παρισίοις πηγῆς τῶν Μεδίκων, τῆς ὁποίας τὸ σύμπλεγμα εἶναι ἡ ἀναπαράστασις τοῦ ἐπεισοδίου Ἄκιος καὶ Γαλατείας καταλαμβανομένων ἐν τῷ σπηλαίῳ ὑπὸ τοῦ Πολυφήμου. Ἡ Γαλάτεια ἐθεωρεῖτο ἐν γένει κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὡς ἡ ἐνσάρκωσις τῆς ὑπερηφάνου καὶ φιλαρέσκου νεάνιδος, ἥτις μετὰ πολλῆς χάριτος καὶ δεξιότητος διαφεύγει τοὺς ἐπιδιώκοντας τὴν ἐκπόρθησιν τῆς καρδίας της ἐραστάς. Καὶ παροιμία ὑπῆρχε παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐπὶ τοῦ δυσεπιτεύκτου ἔρωτος λεγομένη: «Οὐ δύνασαι Θέτιδος καὶ Γαλατείας ἐρᾶν».

—**Γαλάτεια** (ἡ). Ἐκτὸς τῆς εἰρημένης Γαλατείας μνημονεύονται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων μυθογράφων καὶ συγγραφέων καὶ ἄλλαι *Γαλάτειαι*, ἐκ τῶν ὁποίων γνωστότεραι ἦσαν αἱ ἑξῆς:

—1) Ἡ θυγάτηρ τοῦ Εὐρυτίου καὶ σύζυγος τοῦ ἐκ Φαιστοῦ τῆς Κρήτης Λάμπρου. Ὁ μῦθος τῆς Γαλατείας ταύτης συνδέεται μετὰ τῆς ἐν Φαιστῷ λατρείας τῆς Λητοῦς ὡς «Φυτίας» θεᾶς. Ἐλέγετο δηλαδὴ ὅτι ἡ Γαλάτεια εἶχεν ἀπειληθῆ ὑπὸ τοῦ συζύγου της Λάμπρου διὰ θανάτου, ἐὰν ἐγέννα θῆλυ, καὶ ὅτι γεννήσασα τοιοῦτο ἀπέκρυπτε τὸ φῦλον αὐτοῦ· μάλιστα εἶχεν ὀνομάσει τὸ νεογέννητον Λεύκιππον. Ὅτε ὅμως τὸ παιδίον ἔφθασεν εἰς μεγάλην ἡλικίαν καὶ θ' ἀπεκαλύπτετο τὸ φῦλόν του, ἡ Γαλάτεια ἐδεήθη τῆς Λητοῦς ν' ἀλλάξῃ τὸ φῦλον αὐτοῦ. Ἡ Λητὼ εἰσήκουσε τῆς δεήσεώς της καὶ τὸ θαῦμα ἔγινεν. Ἀπὸ τότε οἱ κάτοικοι τῆς Φαιστοῦς εἰς ἀνάμνησιν τοῦ θαύματος καθιέρωσαν ἑορτὴν «Ἐκδύσια» πρὸς τιμὴν τῆς Φυτίας Λητοῦς, διὰ θαύματος τῆς ὁποίας τὸ ἐκδυθὲν παιδίον ἀπεκαλύφθη ὅτι ἦτο ἄρρεν.

—2) Ἡ σύζυγος τοῦ βασιλέως τῆς Κύπρου Πυγμαλίωνος καὶ μήτηρ τοῦ Πάφου, ἐπωνύμου ἥρωος τῆς ὁμωνύμου ἐν Κύπρῳ πόλεως. Περὶ ταύτης ἐλέγετο ὅτι ἦτο πρότερον ἄγαλμα τόσον ὡραῖον, ὥστε ἠράσθη αὐτοῦ διαπύρως ὁ Πυγμαλίων (ὅστις κατὰ παραλλαγὴν τοῦ μύθου ἦτο καὶ ὁ γλύπτης αὐτοῦ) καὶ ἐτήκετο δεόμενος εἰς τοὺς θεοὺς νὰ ἐνσαρκωθῇ καὶ ὅτι ἐνεσαρκώθη εἰς τὴν ὡραίαν βασίλισσαν ἐξ οἴκτου πρὸς αὐτὸν τῆς Ἀφροδίτης. Τὸ θαῦμα ἐλέγετο ὅτι εἶχε γίνει κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας καὶ ὀλίγον πρὸ τῆς εἰς τὴν νῆσον ἀφίξεως τῶν Ἀργοναυτῶν. Ἐκ τοῦ μύθου τῆς Γαλατείας αὐτῆς εἶχεν ἐμπνευσθῆ ὁ ποιητὴς Στ. Βασιλειάδης τὴν τραγῳδίαν του «Γαλάτειαν» (βλ. κατωτ.).

—3) Μία αὐλητρὶς ἐκ Σικελίας, ἐρωμένη Διονυσίου τοῦ νεωτέρου. Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

—**«Γαλάτεια»**. Πεντάπρακτος τραγῳδία τοῦ Σπ. Βασιλειάδου (βλ. λ.), ἐν ᾗ ὁ Ἕλλην ποιητὴς οὐ μόνον ἐφήρμοσε τὰς περὶ δράματος θεωρίας του, ἃς εἶχεν ἀναπτύξει ἄλλοτε ἐν ἰδιαιτέρᾳ του μελέτῃ, ἀλλὰ καὶ συνήνωσε τὴν δραματικὴν παράδοσιν μὲ τὸν ἀρχαῖον μῦθον. Λαβὼν ὡς ὑπόθεσιν τοῦ ἔργου του ὁ ποιητὴς τὸ δημοτικὸν ᾆσμα «Ἡ ἄπιστη γυναῖκα», ἐν ᾧ ἐπικρατεῖ τὸ αἴσθημα τῆς φιλαδελφίας ἔγραψε τὴν Γαλάτειάν του μὲ τὴν ἠρεμίαν ἐκείνην ἐν τῇ δράσει, τὴν ὁποίαν μόνον εἰς τὰς ἀρχαίας τραγῳδίας συναντᾷ τις, ἀπεικονίσας συγχρόνως μὲ ἀπαράμιλλον δεξιοτεχνίαν τὰ συναισθήματα τῶν ἡρώων του, χωρὶς ποσῶς ν' ἀνησυχῇ περὶ τῆς σκηνικῆς ἐντυπώσεως. Τὴν ἀδελφικὴν ἰδίως ἀγάπην ἀπεικόνισε θαυμασίως ὁ ποιητὴς ἐν τῇ μεγαλειώδει σκηνῇ τῆς τετάρτης πράξεως, καθ' ἣν ὁ *Ρέννος*, πεισθεὶς πλέον ἀπὸ τὴν ἄπιστον Γαλάτειαν νὰ φονεύσῃ τὸν ἀδελφόν του Πυγμαλίωνα, εὑρίσκει πρὸ αὐτοῦ ὀρθάνοικτη τὴν καρδιὰ τοῦ ἀδελφοῦ του. Ἡ σκηνὴ αὐτὴ μόνη εἶναι ἱκανὴ ν' ἀναδείξῃ ἕνα δραματικὸν συγγραφέα. Δυνατή, δραματική, συγκινητικὴ εἰς ἄκρον, προεκάλεσεν ὄχι μόνον ρίγη κατὰ τὴν παράστασιν αὐτῆς ἐν τῷ θεάτρῳ, ἀλλὰ καὶ τὸν θαυμασμὸν ἐν γένει ὅλων ἐκείνων, οἵτινες ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος ἐνησχολήθησαν μὲ τὸ μέγα ἔργον τοῦ Ἕλληνος ποιητοῦ. Γάλλος συγγραφεύς, ὁμιλήσας διὰ μακρῶν ἐν ἰδιαιτέρῳ βιβλίῳ περὶ τοῦ συγχρόνου ἑλληνικοῦ θεάτρου, ἀποκαλύπτεται πρὸ τῆς σκηνῆς αὐτῆς, παρομοίαν τῆς ὁποίας εἰς δύναμιν καὶ μεγαλειότητα δὲν εὗρεν ἄλλην εἰς τὸ μέχρι τῆς ἐποχῆς του δραματολόγιον. Ἡ σκηνὴ αὐτὴ μόνη, λέγει, εἶναι ἱκανὴ νὰ προσδώσῃ τὴν διασημότητα (la célébrité) εἰς τὸν συγγραφέα της. Ἀλλὰ καὶ ἕτερος Γάλλος κριτικός, ἀναλύσας πρὸ ἐτῶν ἐν τῇ Σορβώνῃ τὸ ἔργον τοῦ Βασιλειάδου, εἶπε μεταξὺ ἄλλων ὅτι «ὁ ποιητὴς εἱμπορεῖ, κρατῶν τὴν σκηνὴν αὐτὴν ἀνὰ χεῖρας, νὰ εἰσέλθῃ μὲ ὑψηλὸν τὸ μέτωπον καὶ παρακαθήσῃ εἰς τὸν περίβολον, ἐν ᾧ θὰ εὑρίσκωνται ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων τὰ θεῖα ρήματα ἐδόνησαν τὰς ἠχοῦς τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν θεάτρων». Διὰ τὴν μεγάλην αὐτῆς ἀξίαν ἡ Γαλάτεια εἶναι τὸ μόνον σύγχρονον ἑλληνικὸν δραματικὸν ἔργον, τὸ ὁποῖον κατώρθωσε ν' ἀνοίξῃ τὰς θύρας τῶν ξένων θεάτρων. Ἐν Γαλλίᾳ, δὶς καὶ τρὶς μεταφρασθεῖσα ἡ Γαλάτεια, ἐπαίχθη κατὰ τὸ 1880 ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ ἐν Παρισίοις θεάτρου «Odéon» τῆς διασήμου τότε ἠθοποιοῦ κυρίας Barretta ὑποδυθείσης τὸν ρόλον τῆς Γαλατείας. Ἐν Ἰταλίᾳ ἐπίσης εἰς τρία διάφορα θέατρα καὶ κατὰ τρεῖς διαφόρους μεταφράσεις ἐδόθη ἡ Γαλάτεια, ἀπασχολήσασα ἐπὶ μακρὸν τὸν καθημερινὸν καὶ περιοδικὸν τύπον τῆς Ἰταλίας. Τῆς αὐτῆς τιμῆς ἔτυχεν ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Σερβίᾳ. Ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐτίμησεν ὑπερβαλλόντως τὸν Ἕλληνα ποιητὴν εἶναι, ὅτι ἡ Γαλάτειά του μεταφρασθεῖσα εἰς τὸ οὑγγρικὸν ἰδίωμα ὑπὸ τοῦ Βενιαμὶν Κάλλαϋ, παρεστάθη τὴν 9 Ὀκτωβρίου 1877 ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ ἐθνικοῦ οὑγγρικοῦ θεάτρου, τὸ πρῶτον τότε δεχομένου ἔργον ξένου συγγραφέως. Ἡ μετάφρασις τοῦ Κάλλαϋ, δημοσιευθεῖσα κατόπιν εἰς τὴν «Ἐπιθεώρησιν τῆς Βουδαπέστης» προεκάλεσεν εὐμενέστατα σχόλια καὶ διὰ τὸν ποιητήν, ἀλλὰ καὶ ἐν γένει διὰ τὸ ἑλληνικὸν θέατρον. Εἷς μάλιστα τῶν κριτικῶν τόσον ἐνθουσιάσθη ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ Βασιλειάδου, ὥστε προέτρεψε τοὺς Οὔγγρους θεατρώνας νὰ φροντίσωσι νὰ προμηθευθῶσι καὶ ἄλλα παρόμοια ἑλληνικὰ ἔργα. Ν. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

Γαλάτεια *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἐορδαίας (τέως *Καϊλαρίων*) τοῦ νομοῦ Κοζάνης, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 826. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Τσόρ*.

γαλάτεια (ἡ) (Galatea) *[Ζωολ.]*. Γένος μαλακίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *λεπιδοβραγχίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κυρινιδῶν*, περιλαμβάνον μαλάκια ἰθαγενῆ τῶν ποταμῶν τῆς δυτικῆς Ἀφρικῆς καὶ τοῦ Νείλου. Γνωστὰ περὶ τὰ 20 εἴδη, ὧν κυριώτερον *γαλάτεια ἡ ἀκτινωτὴ* (Galatea radiata), ἥτις ἔχει μέγεθος μέτριον καὶ σῶμα μαλακόν· ἀπαντᾷ εἰς τοὺς ποταμοὺς τῆς Γουινέας βυθισμένη ἐντὸς τῆς ἄμμου. Δ. Ν. Π.

γαλατερός· ἰδιωματ., ἀντὶ γαλαχτερὸς (βλ. λ.).

Γαλατζώνα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Αὐγαριᾶς* τῆς ἐπαρχίας Ἱστιαίας (τέως *Ξηροχωρίου*) τοῦ νομοῦ Εὐβοίας. Κάτ. (1928) 194.

Γαλάτης (ὁ) *[Μυθολ.]*. Ὅτε ὁ Ἡρακλῆς κατὰ τὴν ἐξ Ἐρυθείας ἐπιστροφὴν αὐτοῦ διῆλθε διὰ τῆς Γαλατίας, ἔνθα ἵδρυσε τὴν πόλιν Ἀλεσίαν, ἐγέννησεν ἀπὸ θυγατρὸς Γαλάτου ἡγεμόνος, ἡ ὁποία πάντοτε ἀπέφευγε μέχρις ἐκείνου πάντας τοὺς μνηστῆρας, ἐν τῇ ἰσχύϊ καὶ τῇ καλλονῇ αὐτῆς, υἱὸν *Γαλάτην*, διακρινόμενον ἐπ' ἀνδρείᾳ καὶ καταλαβόντα τὴν ἀρχὴν τῆς Γαλατίας. Ἀπὸ τοῦ Γαλάτου τούτου ὠνομάσθη ἡ χώρα *Γαλατία* καὶ οἱ κάτοικοι *Γαλάται* (*Διοδ.* 5, 24). Οὗτος ὀνομάζεται καὶ *Κελτὸς* καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ *Κελτίνη*, ἧς ὁ πατὴρ ἐκαλεῖτο Βρεττανός. *Γαλάτης*, ἐπώνυμος τῶν Γαλατῶν, φέρεται παρὰ τῷ Τιμαίῳ, υἱὸς τοῦ Κύκλωπος Πολυφήμου καὶ τῆς Γαλατείας. ΙΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ

Γαλάτης (ὁ) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μεταγενέστερον κατὰ Πλούταρχον (Φωκ. 33) ὄνομα τοῦ ὄρους *Ἀκφουρίου* οὐ μακρὰν τῶν ἀρχαίων Φαρυγῶν. Εἶναι τὸ σημερινὸν ὄρος τοῦ *Δερβενίου*, ὕψο, ἑξακοσίων μέτρων. Ἴσως τὸ ὄνομα συνδέεται πρὸς τινα ἐπιδρομὴν τῶν Γαλατῶν κατὰ τῆς Ἑλλάδος. —Μ.

Γαλάτης (ὁ)· ὁ κάτοικος τῆς Γαλατίας (βλ. λ. Γαλάται).

Γαλάτης, *Εὐστάθιος*. Ἀρχιμανδρίτης ἐξ Ἰθάκης, ἀδελφὸς τοῦ Φιλικοῦ Νικολάου Γαλάτη, ὑπὸ τοῦ ὁποίου καὶ ἐκατηχήθη εἰς τὸ Ἰάσιον τῷ 1817. Ἦτο χωλός, ζωηρός, καί, ὑποπτευθεὶς τὴν θανάτωσιν τοῦ ἀδελφοῦ του, ἐζήτησε νὰ δημιουργήσῃ πράγματα εἰς τὴν Ἑταιρείαν. Κατὰ τὸν Ἀγῶνα κατῆλθεν εἰς Πελοπόννησον καὶ προσέφερεν ὑπηρεσίας. Γ. Δ. Κ.

— **Γαλάτης**, *Νικόλαος*. Ἰθακήσιος εὐπατρίδης, ὅστις φαίνεται ὅτι ἐστάθη μεταξὺ τῶν ἱδρυτῶν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, καὶ ὅτι κατ' ἐντολὴν αὐτῆς ἐφονεύθη ὡς προδότης. Γόνος παλαιᾶς οἰκογενείας, ἐγεννήθη περὶ τὸ 1792 καὶ ἔτυχεν ἐπιμελημένης ἀνατροφῆς. Χαρίεις ὅμως, εὐφυής, πολύγλωσσος, καὶ ἐκ τῆς μετέπειτα πολιτείας ἐπιτρέπων νὰ ἐξαχθῇ τὸ συμπέρασμα ὅτι ἀνῆκεν εἰς τοὺς διεθνοὺς φυσιογνωμίας τολμηροὺς καὶ θεληματικοὺς τυχοδιωκτικοὺς τύπους, ὁ *Νικόλαος Γαλάτης* ἀπεδήμησε πρὸς ἀνεύρεσιν τύχης εἰς τὴν πολλὰ ὑποσχομένην Ρωσίαν. Ἐν Ὀδησσῷ, τῷ 1816, ἐγνωρίσθη μὲ τὸν Νικόλαον Σκουφᾶν, ἀκριβῶς καθ' ἣν ἐποχὴν ἠγωνίζετο νὰ θεμελιώσῃ τὴν χιμαιρικήν του Ἑταιρείαν ὁ ὀνειροπόλος ἔμπορος. Δεδομένου ὅτι ὁ Ἀθανάσιος Τσακάλωφ, ὁ ἐνδιάμεσος ἐκεῖνος κρίκος τῶν μυστικῶν Ἑταιρειῶν πρὸς τὴν Φιλικήν, ἔφερε τὸ στοιχεῖον ΑΒ, ὁ Σκουφᾶς τὸ ΑΓ καὶ ὁ Γαλάτης (οὐχὶ δὲ ὁ Ξάνθος, ὡς ἀνεγράφη) τὸ *ΑΔ* καὶ ὄχι τὸ ΑΕ (ἀνῆκον εἰς τὸν Κομιζόπουλον), μοιραίως ἕπεται ὅτι ἐστάθη μεταξὺ τῶν ἱδρυτῶν. Ἡ ἀρτιπαγὴς Ἑταιρεία ἐπεδίωκε νὰ ἐμφανίσῃ τὸν Καποδίστριαν ἐπὶ κεφαλῆς, ἀλλ' ἀσφαλῶς, διὰ τοῦ Τσακάλωφ, ἐγνώριζεν ὅτι ὁ πανίσχυρος ἐν Ρωσίᾳ Κερκυραῖος ἀντετίθετο πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς βίας, προτιμῶν τὴν βραδεῖαν ἀλλ' ἀσφαλῆ ἐξέλιξιν τῆς Ἑταιρείας τῶν Φιλομούσων. Τότε ὁ Γαλάτης ἀνέλαβε νὰ τὸν πείσῃ, τοῦ ἔγραψε, καί, τῇ ἐπινεύσει αὐτοῦ τούτου τοῦ τσάρου, ἐκλήθη εἰς Πετρούπολιν. Ἐκ τούτων καταφαίνεται ὅτι δὲν ἐπρυτάνευε μόνον ὁ τυχοδιωκτισμός· ἀλλ' εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Γαλάτη ἀπεδόθη ἀρχικῶς πολλὴ σημασία. Ταξιδεύων μὲ τὸν τίτλον τοῦ κόμιτος, ὁ Ἰθακήσιος εὐπατρίδης, εἰς τὴν Μόσχαν ἐγνώρισε τὸν Τσακάλωφ καὶ τὸν Κομιζόπουλον, μεθ' ὧν ἔθεσε τὰς βάσεις τῆς ἐργασίας του. Τῇ προτροπῇ των ἐκατήχησε τὸν Φιραρῆν Ἀλέξανδρον Μαυροκορδᾶτον, ἔχοντα παρεμφερῆ πρὸς τὴν Φιλικὴν ἐπαναστατικὸν ὀργανισμόν. Ἐπίσης ἐκατήχησε καὶ ἄλλα σημαντικὰ τῆς ἑλληνικῆς ἐν Μόσχᾳ παροικίας πρόσωπα. Διὰ τοῦ χρησιμωτάτου ψευδοκόμιτος, οἱ ἁπλοῖ πρωτεργάται της ἐθνεγερσίας ἐπεκοινώνουν πρὸς τοὺς κορυφαίους τοῦ Γένους καὶ οὕτως ἤλπιζον τὴν πραγματοποίησιν τοῦ πόθου των νὰ ἴδουν σπουδαῖόν τι πρόσωπον ἀναλαμβάνον τὰς ἡνίας τοῦ μεγάλου ἐγχειρήματος. Εἰς τὴν Πετρούπολιν ὅμως ὁ Γαλάτης ἀπέτυχεν. Ἐτρόμαξε τὸν Καποδίστριαν μέχρι βαθμοῦ ν' ἀσθενήσῃ, διὰ τῶν ἐπαναστατικῶν πληροφοριῶν του. Συνελήφθη ὑπὸ τῆς Ἀστυνομίας καὶ ἀνεκρίθη κατ' ἐντολὴν τοῦ τσάρου. Καὶ ἄγνωστον ποίας συνεπείας θὰ εἶχε τὸ τολμηρὸν διάβημά του, ἂν δὲν ἐμεσολάβει ὁ Ἕλλην ἀρχιαστυνόμος στρατηγὸς Γοργόλιν, ὁ δὲ Καποδίστριας δὲν ἔπειθε τὸν τσάρον νὰ ἀπελάσῃ εὐσχήμως τὸν Ἰθακήσιον, διὰ νὰ μὴ ἐκτεθοῦν εἰς διωγμοὺς ἀδίκους οἱ ἐν Τουρκίᾳ ὁμογενεῖς. Πράγματι ὁ Γαλάτης, ὑπὸ συνοδείαν, ἀπεστάλη εἰς τὸ Ἰάσιον τῆς Μολδαυίας, ὅπου παρεδόθη εἰς τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ Ρώσου προξένου κόμιτος Πινιν. Ἐκεῖ δέ, εἴτε εἰς ἀντίκρισμα σιωπῆς, εἴτε διὰ λόγους συμπαθείας, ὁ Γαλάτης ἐφωδιάζετο μὲ χρήματα τοῦ Καποδιστρίου. Ἀεικίνητος ὅμως, ἐνθουσιώδης, πειστικὸς ὁ Ἰθακήσιος κατώρθωσε νὰ ἐπιβληθῇ. Διότι τὴν ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν ἠδυνήθη νὰ παρουσιάσῃ ὡς προξενικὴν προστασίαν ἐκ τῶν πολυτιμοτάτων διὰ τὴν ἐποχὴν βοηθημάτων. Καὶ ἀφοῦ ἐκατήχησεν εἰς τὸ μυστήριον τῆς Φιλικῆς τὸν ἐκ Πελοποννήσου διερμηνέα τοῦ ρωσικοῦ προξενείου Γεώργιον Λεβέντην, ἐπεξέτεινε τὴν δρᾶσίν του εἰς μεγάλην ἀκτῖνα, ἀλληλογραφῶν ὑπὸ τὰ ψευδώνυμα *Ἀλεξιανὸς* καὶ *Ἀλέξανδρος Δημητρίου*. Ταχέως ὅμως ἀπεθρασύνθη ἐκ τῆς εὐκόλου ἐπιτυχίας καὶ προεκάλει δυσάρεστα ἐπεισόδια, κατηγορούμενος συχνὰ ἐπὶ ἀργυρολογίᾳ. Ἡ Ἑταιρεία, ἀκέφαλος κατ' οὐσίαν, διὰ τὸν Γαλάτην ἐγένετο ἴσως ἀντικείμενον ἐκμεταλλεύσεως. Ἀλλ' εἰς ἀντίκρυσμα, ὁ Ἰθακήσιος εὐπατρίδης προσέφερε μεγάλας ὑπηρεσίας, ἔστω καὶ ἐπιπολαίως κατηχῶν τὴν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς ὁμογενεῖς. Ἐν τούτοις, ἡμέρα τῇ ἡμέρα καθίστατο ἀνοικονόμητος. Καὶ τέλος ἀπηλάθη ἐξ Ἰασίου, διότι εἰς τὸν γάμον τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ μητροπολίτου Μολδαυίας Βασιλίτζα ἐμαστίγωσε τὴν πομπὴν μηδὲ τῆς νύμφης ἐξαιρουμένης. Τὰ ἔγγραφά του, κατασχεθέντα, μικροῦ δεῖν κατεπρόδιδον τὴν Ἑταιρείαν. Ἐγκαίρως ὅμως ἐκάησαν καὶ ὁ κίνδυνος παρῆλθεν. Εἰς τὸ Βουκουρέστιον ἐπεξέτεινεν ἔτι μᾶλλον τὴν δρᾶσίν του. Καὶ κατέστη ἔτι μᾶλλον ἀφόρητος διὰ τὴν συμπεριφοράν, τὸ ἀπειθάρχητον καὶ τὴν σπάταλον ζωήν, ὥστε ὁ παρ' αὐτοῦ κατηχηθεὶς Θ. Νέγρης δὲν ἤργησε νὰ τὸν καταγγείλῃ ὡς «μισογενὲς τέρας». Θνήσκων περὶ τὰ μέσα τοῦ 1818 ὁ Σκουφᾶς ἐζήτησε νὰ τὸν ἀνακαλέσῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἀλλ' ὁ Γαλάτης δὲν θὰ ὑπήκουεν, ἂν δὲν ἐμεσολάβει ὁ θάνατος τοῦ κατηχήσαντος αὐτόν. Τότε, ὡς εἶναι προφανές, ἀπεφάσισε νὰ κατέλθῃ διὰ νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἡγεσίαν τῆς ἐπαναστατικῆς κινήσεως, ἴσως δὲ διότι ἐπρόκειτο ν' ἀπελαθῇ καὶ ἐκ Βουκουρεστίου, ἔνθα εἶχεν ὀργανώσει πρόχειρον ἐπαναστατικὸν κίνημα. Τὸ φθινόπωρον ἔφθασεν εἰς τὴν βασιλεύουσαν καὶ ἔτυχε πολλῶν περιποιήσεων ἀπὸ τοὺς ἀνασχηματίσαντας τὴν Φιλικὴν ὑπὸ τὸν Π. Σέκκερην. Δυσαρεστηθείς, διότι δὲν ἐπροτιμήθη, πρὸς στιγμὴν ἠθέλησε νὰ προδώσῃ τὴν Ἑταιρείαν εἰς τὸν Χαλὲτ-ἐφφένδην, ἀλλὰ δὲν τὸ ἔπραξεν. Ἐν τούτοις δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ ἐχρησίμευσε τὸ περιστατικὸν τοῦτο διὰ νὰ προκαλέσῃ τὴν καταδίκην του. Πῶς ἀπεφασίσθη αὕτη, ἂν ἐννοεῖται ἀπεφασίσθη, διότι οὔτε δίκη, οὔτε ἄλλη τις ἐνέργεια διηκριβώθη ποτέ, δὲν εἶναι παντάπασι γνωστόν. Τὰ πάντα

Digitized by Google

πείθουν, ὅτι, ἐνεργουμένης τότε μεγάλης κατηχήσεως ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι, ἐνῷ διὰ τοῦ Τσακάλωφ κατεβάλλετο προσπάθεια νὰ παγιωθῇ ἐν Πηλίῳ ἡ ἐπαναστατικὴ ἕδρα τῆς Φιλικῆς, ἡ κατήχησις τῆς Μάνης ἀνετέθη εἰς τὸν Γαλάτην. Ἴσως ἡ χώρα αὕτη ἐξελέγη ὡς τόπος ἐκτοπισμοῦ, ἔνθα ὁ ὕποπτος προδοσίας Ἰθακήσιος θὰ ἠδύνατει νὰ βλάψῃ. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁ Γαλάτης ἀνεχώρησεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τοῦ ἐκ Μάνης Φιλικοῦ Παναγιώτου Δημητροπούλου, καὶ ἑνὸς νέου ὅστις τὸν ἠκολούθει ὡς ὑπηρέτης ἀπὸ τὴν Βλαχίαν, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα δὲν διεσώθη. Καθ' ὁδὸν συνηντήθησαν μὲ τὸν Τσακάλωφ, μεθ' οὗ καὶ ἐξηκολούθησαν τὸ ταξίδιον. Κατ' ἄλλην ἐκδοχὴν πάλιν ἀνεχώρησαν μετ' αὐτοῦ προαφικομένου εἰς τὴν βασιλεύουσαν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ ἔλαβεν ὁ Τσακάλωφ ὁδηγίας ἀπὸ τοὺς περὶ τὸν Σέκκερην, ὅσον ἀφορᾷ τὴν τηρητέαν ἔναντι τοῦ Γαλάτη συμπεριφοράν· ὅσον ἐργάζεται δηλονότι νὰ εἶναι σεβαστός, μόλις δὲ καταστῇ ἐπικίνδυνος νὰ φονευθῇ.

Ὁπωσδήποτε, τὸν Ἰανουάριον 1819, ἂν πιστεύσωμεν τὰ Ὑδραϊκὰ Χρονικά, ἀρκούντως σαφῆ εἰς τὴν περίπτωσιν, οἱ τέσσαρες ταξιδιῶται, ἐπιβαίνοντες κρανιδιωτικοῦ πλοίου καὶ πλέοντες εἰς Σπέτσας, ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὴν Ἑρμιονίδα, διὰ νὰ ἐπισκεφθοῦν ἕνα παλαιόκαστρον. Ἐκ τῶν τεσσάρων «Φράγκων», κατὰ τὸ ἡμερολόγιον, ἐπέστρεψαν μόνον οἱ δύο, προφανῶς ὁ Τσακάλωφ καὶ ὁ Δημητρόπουλος, δηλώσαντες ὅτι οἱ ἄλλοι δύο, ἤτοι ὁ Γαλάτης μετὰ τοῦ συνοδοῦ του, ἀνεχώρησαν διὰ ξηρᾶς εἰς Τριπολιτζᾶν. Τὸ γεγονὸς εἶναι ὅτι κατὰ τὸ μεσολαβῆσαν διάστημα συνετελέσθη τὸ δρᾶμα, τοῦ ὁποίου ἀγνοοῦμεν τὰς ἀληθεῖς περιπετείας. Κατὰ τὸν Ν. Ὑψηλάντην, ὁ Γαλάτης, μετὰ συμπόσιον εἴς τινα πλάτανον, προφανῶς εἰς τὴν Φλαμουριάν, ἔψαλλε πατριωτικὰ ᾄσματα, ἐπήδησε, ἔρριψε τὸ λιθάρι, ἐγυμνάσθη ὡς ἀληθὴς ἥρως, καὶ κατόπιν ἐκ τῶν ὄπισθεν ἐβλήθη. Κατὰ τὸν Φιλήμονα, μετὰ προσυνεννόησιν, ὅταν ἔφθασαν εἰς τὴν χαράδραν οἱ ὁδοιπόροι, ἐμακρύνθησαν ὀλίγον. Καὶ ὁ μὲν Δημητρόπουλος ἐπλήγωσε θανασίμως διὰ τρομπονίου τὸν Γαλάτην, ὁ δὲ Τσακάλωφ, φοβηθείς, ἐτράπη εἰς φυγήν. Εἰς τὸν ψυχορραγοῦντα Γαλάτην ὅστις ἐθρήνει: «Τί σᾶς ἔκαμα καὶ μ' ἐφάγατε;», ὁ Δημητρόπουλος, πρὶν τὸν ἀποτελειώσῃ διὰ δευτέρας βολῆς, ἔλεγε θρηνῶν ἐπίσης, ὅτι διαφορετικά: «.. δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ γλυτώσωμεν ἀπὸ τὴν ἀνοικονόμητόν σου κακίαν».

Ἐν πάσῃ περιπτώσει προδοσία δὲν ἐγένετο. Δίκη δὲν διεξήχθη. Ἀπόφασις ἐκτελέσεως, ἔστω καὶ παράτυπος, δὲν διεσώθη. Ὁ δὲ Ἀθανάσιος Τσακάλωφ, ὅστις καὶ τελευταῖος εἶδε τὸν ἐπίσης ἱδρυτὴν Νικόλαον Γαλάτην, εἰς τὴν Φλαμουριὰν τῆς Ἑρμιονίδος, κατὰ παράδοξον σύμπτωσιν ἀπὸ τοῦ δράματος ἀπεσύρθη εἰς Μάνην, ἔπειτα εἰς Ἰταλίαν καὶ ἀλλαχοῦ, ζῶν ἐν σκιᾷ, καὶ ἐτήρησεν ἀπροκράτειον πράγματι σιγὴν ἐπὶ τόσων καὶ τόσον μυστηρίων, ἅτινα μόνος αὐτὸς θὰ ἠδύνατο νὰ διαλευκάνῃ. Ἐφονεύθη βεβαίως ὁ Γαλάτης «διὰ τὴν ἀνοικονόμητόν του κακίαν». Ἀλλ' ἴσως ἔπεσε θῦμα τῆς ἀπερισκεψίας του τῆς ἀλαζονικῆς. Ἴσως καὶ διὰ νὰ σφραγισθοῦν τρομερὰ διὰ τὴν ὑπόστασιν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας ἀπόρρητα. Τὴν αὐτὴν ἄλλωστε τύχην μετ' ὀλίγον ἔσχε καὶ ὁ Καμαρηνός, τὴν αὐτὴν πορευόμενος ὁδὸν καὶ τὴν αὐτὴν ἀνυπαρξίαν τῆς ρωσικῆς ἀρωγῆς ἀπειλῶν νὰ καταγγείλῃ πρὸς τοὺς Πελοποννησίους. Οὐδεὶς ὅμως μετὰ πεποιθήσεως δύναται νὰ βεβαιώσῃ ἂν δικαίως ἢ ἀδίκως ὁ Νικόλαος Γαλάτης ἐλογίσθη ὡς ὁ «Ἰούδας τῶν Φιλικῶν Ἀποστόλων». Γ. Δ. Κ.

Γαλατία *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ ὑπὸ τῶν Γαλατῶν κατοικηθεῖσα τὸ πάλαι χώρα, ἧς τὴν θέσιν κατέχει σήμερον κατὰ τὸ πλεῖστον ἡ Γαλλία (βλ. λ.). Ἡ Γαλατία ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων *Κελτικὴ* ἢ *Κελτία*, ἀπὸ δὲ τοῦ Τιμαίου *Κελτογαλατία* ἢ καὶ ἁπλῶς *Γαλατία*. Κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους μετονομασθεῖσα *Γαλλία* (Gallia), διῃρεῖτο, ἐν σχέσει πρὸς τὴν τοποθεσίαν τῆς Ρώμης, εἰς τὴν *Ὑπεράλπειον Γαλλίαν* (Gallia Transalpina) καὶ εἰς τὴν *Ἔνθεν τῶν Ἄλπεων Γαλλίαν* (Gallia Cisalpina) (βλ. λ. Γαλάται).

Ὄρη τῆς Γαλατίας ἦσαν ἡ *Κεμμένη* ἢ τὰ *Κέμμενα*, ὁ *Ἰόρας* ἢ *Ἰουράσιος* καὶ ἡ *Ἀρδουέννα ὕλη*. Ἀκρωτήρια αὐτῆς ἦσαν ὁ *Κιθαριστής*, τὸ *Σήτιον*, τὸ *Κουριανόν*, τὸ *Σαντόνων ἄκρον*, τὸ *Πικτόνιον*, τὸ *Γόβαιον* καὶ τὸ *Ἴκιον*, ἅπαντα ἐν ταῖς νοτίαις ἀκταῖς αὐτῆς κείμενα. Οἱ ποταμοί της ἦσαν πολλοί: ὁ *Σκάλδις* (Schelde), ὁ *Μώσας* (Maas), ὁ *Σάβις* (Sambre) καὶ ὁ *Μοζέλας* (Mosel), ἐκβάλλοντες ἅπαντες εἰς τὴν Βόρειον ἢ Γερμανικὴν θάλασσαν· εἶτα ὁ *Ροδανὸς* (Rhône) καὶ ὁ *Ἄραρ* (Saone) ἐκβάλλοντες εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν· εἶτα ὁ *Σηκουάνας* (Seine), ὁ δεχόμενος ἐν ἑαυτῷ τὸν *Ματρώναν* καὶ νῦν *Μάρνην* (Marne), τὸν *Αὐξοννον* (τανῦν Aisne) καὶ τὸν *Ἰνκαυνον* (Incaunum καὶ νῦν Yonne) καὶ ὁ *Ρῆνος*, ὁ χωρίζων σήμερον τὴν Γαλλίαν ἀπὸ τῆς Γερμανίας, ἐκβάλλοντες ἅπαντες εἰς τὸν Βρεττανικὸν ὠκεανόν· τέλος ὁ *Γαρούνας* (Garonna, τανῦν Garonne), παραποτάμους ἔχων τὸν *Τάρνιν* (Tarne), τὸν *Κλίτην* ἢ *Ὄλτιν* καὶ τὸν *Δυράνιον* (Duranius καὶ νῦν Dordogne) καὶ ὁ *Λείγηρ* ἢ *Λίγυρος* καὶ *Λίγρος* (τανῦν Loire), παραπόταμον ἔχων τὴν *Μεδούαναν* (Meduana καὶ νῦν Mayenne) καὶ ὁ *Ἐλάουρις* (νῦν Allier), ἐκβάλλοντες εἰς τὸν κόλπον τῆς *Ἀκυϊτανίας*.

Χῶραι τῆς Γαλατίας ἦσαν: Α') Ἡ *Ἀκυϊτανία*, ἔχουσα ὡς κυριωτέρας πόλεις τὴν *Κλίμβερρον* (Auch), τὰ *Βουρδίγαλα* (Bordeaux), τὴν *Νοβιόμαγον* (Castelneau de Medoc), τὴν *Γεργοουΐαν* ἢ *Γεργοβίνην*, τὴν *Νεμωσσὸν* καὶ τὸ *Μεδιόλανον* ἢ *Μεδιολάνιον*. Κατῴκουν δὲ ταύτην οἱ *Σάντονοι*, οἱ *Πίκτωνες*, οἱ *Λεμόβικες*, οἱ *Βιτούριγες*, οἱ *Οὐίβισκοι*, οἱ *Τάρβελλοι*, οἱ *Νιτιόβρυγες*, οἱ *Πετροκόριοι*, οἱ *Καδοῦρκοι* καὶ οἱ *Ἀροέρνοι*. Β') Ἡ *Κελτικὴ* ἢ *Λουγδουνικὴ* ἢ *Κελτογαλατία Λουγδουνησία*, πόλεις ἔχουσα τὸ *Δαριόριγον* (Yannes), τὸ *Λούγδουνον* (Lyon), τὸ Καισαρόδουνον (Tours), τὸ *Αὐγουστόδουνον*, τὸ *Καβιλλῖνον* (Chalons), τὸ *Αὐρηλίαον* (Orleans), ἡ *Ἀλεσία*, τὸ *Ἀγηδικὸν* (Sens), ἡ *Λουκοτεκία Παρισίων* ἢ τὸ *Παρίσιον*, ἡ *Ρατόμαγος* καὶ ἡ *Ἰουλιόμαγος* (Angers). Κατῴκουν δὲ ταύτην οἱ *Ἀνδες*, ἢ *Ἀνδεγαυοί*, οἱ *Τουρῶνες*, οἱ *Καρνοῦτοι*, οἱ *Παρίσιοι*, οἱ *Σένωνες*, οἱ *Αἰδοῦοι* καὶ οἱ *Βοῖοι*. Γ') Ἡ *Ναρβανῖτις* ἢ *Ναρβοησία*, πόλεις ἔχουσα τὴν *Ἰλλίβεριν* (Elne), τὴν *Κάρκασσον* (Carcassone), τὴν *Τολῶσαν* (Toulouse), τὴν *Ναρβῶνα* (Narbonne), τὴν *Νέμαυσον* (Nimes), τὴν *Μασσαλίαν* (Marseille), τὴν *Τέλωνα Μαρτίαν* (Toulon), τὴν *Ἀρελάτην* (Arles), τὴν *Οὐίεννα* (Vienne), τὸ *Κούραλον* ἢ *Γρατιανούπολιν* (Grenoble) καὶ τὴν *Γένευαν* ἢ νῦν *Γενεύην* (Genève). Δ') Ἡ *Γαλλία Βελγικὴ* ἢ *Κελτογαλατία Βελγική*, πόλεις ἔχουσα τὴν *Κολωνίαν Ἐκουεστρίαν*, τὸ *Νοβιόδουνον* (Nion), τὴν *Λαυσάνναν* (Lausanne), τὸ *Μίνοδον* (Mouldon), τὸ *Ἐβουρόδουνον* (Yverdon), τὴν *Βινδονίσσαν* (Windisch), τὸ *Βιτόδουρον* (Winterthur), τὴν *Αὐγοῦσταν Ραυράκων* (Augst bey Basel), τὴν *Ἀργενταρίαν* (Arburg ἢ Harburg), τὸ *Οὐισόντιον* (Besançon), τὴν *Νεμέτην* (Speyer), τὸ *Μογουντιακὸν* (Maynz), τὸ *Βίγγιον* (Bingen), τοὺς *Τρεουήρους* ἢ *Τρεβήρους* (Trier), τὴν *Κολωνίαν Ἀγριππῖναν* (Cöln), τὸ *Λούγδουνον* (Leiden), κλπ. Κατῴκουν δὲ ταύτην οἱ *Μορινοί*, οἱ *Ἀτρεβάτιοι* οἱ *Νερούιοι*, οἱ *Τούγκροι*, οἱ *Βαιανοί*, οἱ *Ἐλουήτιοι*, οἱ *Ραυράκοι*, οἱ *Σηκουανοί*, οἱ *Νεμετοί*, οἱ *Βαγγιῶνες* καὶ οἱ *Οὔβιοι*. Περὶ τῆς ἱστορίας τῆς Γαλατίας βλ. λ. Γαλάται. Κ. Μ. Μ.

— **Γαλατία** ἢ **Γαλλογραικία** *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Γαλάται.

Γαλατιανός, *Ματθαῖος*. Λόγιος ἱερομόναχος ἐκ Κύπρου τοῦ τέλους τοῦ ΙΣΤ' καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Ἐν Βενετίᾳ διατρίβων τῷ 1603 ἐπεστάτησεν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Πινέλλου ἔκδοσιν τοῦ Μηναίου τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου. [Πρβλ. *Κ. Σάθα*, «Νεοελληνικὴ Φιλολογία» 403.—*Ε. Legrand*, «Bibliographie Hellénique» Α', 24.] Ε. Γ. Π.

γαλατίζω· ἐπαλείφω τι μὲ γάλα ἀσβέστου, ἀσπρίζω.

γαλατικός, *—ή, —όν·* ὁ τῆς Γαλατίας, ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν Γαλατίαν δηλαδὴ εἰς τὴν Γαλλίαν: «γαλατικὰ ἐκπώματα», «γαλατικαὶ σκηναί». Καθόλου ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἐγίνετο χρῆσις τῆς λέξεως καθὰ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων τῆς Gallicus.

— **Γαλατικὸν** *πέλαγος* *['Αρχ. Γεωγρ.]* βλ. λ. Γαλατικὸς *κόλπος*.

— **Γαλατικὸς** *κόλπος* *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (Didot 113, 33. 158,15) διδομένη κοινὴ εἰς ἀμφοτέρους τοὺς γαλλικοὺς κόλπους ὀνομασία, τόν τε βρέχοντα τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀκυϊτανίας, τὸν σύγχρονον *Βισκαϊκὸν* δηλαδή, καὶ τὸν ἀκτογραφοῦντα τὰς ἀκτὰς τῆς Ναρβωνίτιδος, τὸν σύγχρονον κόλπον τῆς *Λυών*, οὓς κόλπους λογίζει διαχωριζομένους ὑπὸ τοῦ μεγίστου εἰς εὖρος ἰσθμοῦ τῆς *Πυρήνης* (Πυρηναίων). Τὸν δεύτερον τῶν συνωνύμων κόλπων τούτων, ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς Μασσαλίας καὶ τερματιζόμενον εἰς τὸ *Ἀφροδίσιον* τῆς Πυρήνης, «καλοῦσι δὲ αὐτὸν καὶ Μασαλιωτικόν», ὑποδιαιρεῖ ὁ Στράβων εἰς δύο μικροτέρους, ὧν ὁ μείζων, ἐκεῖνος «εἰς ὃν ἐξερεύγεται τὸ τοῦ Ροδανοῦ στόμα, ὁ δὲ ἐλάττων ὁ κατὰ Νάρβωνά ἐστι μέχρι Πυρήνης», οὓς λογίζει διαχωριζομένους ὑπὸ τῆς χερσονησιζούσης προβολῆς τοῦ *Σητίου* ὄρους (τοῦ σύγχρονος Mont Agde), καὶ τῆς πρὸ αὐτῆς νησῖδος *Βλάσκωνος* (τῆς συγχρόνου Brascon), ἣν ἥνωσαν διὰ χυματοθραύστου πρὸς τὴν ἐκβολὴν τοῦ Herault διὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ λιμένος τῆς Agde· ἡ γεωγραφικὴ ἀντίληψις τοῦ Στράβωνος ἀποδεικνύεται οὕτως ἀκριβεστάτη. Ὁ Πλίνιος (III 74 καὶ 79) καὶ οἱ Λατῖνοι γεωγράφοι ἐν γένει ὀνομάζουσι τὸν ἐπὶ Μεσογείῳ *Γαλατικὸν κόλπον* «Gallicum mare», ἣν ὀνομασίαν ἀκολουθεῖ καὶ ὁ Πτολεμαῖος (Β, ι, 2), ὀνομάζων τὸν ἐπὶ τῷ ὠκεανῷ Γαλατικὸν κόλπον *Ἀκουϊτανικόν*, κατηγορηματικῶς διαστέλλων αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων (Η, ε. 2). Σκύλαξ ὁ Καρυανδεύς, περιγράφων (§ 3) τὸν «παράπλουν Λιγύων ἀπὸ Ἐμπορίου μέχρι Ροδανοῦ ποταμοῦ» οὐδεμίαν δίδει ἰδιαιτέραν εἰς τὸν κόλπον ὀνομασίαν.

Αἱ ἀκταὶ τοῦ ἐπὶ Μεσογείῳ Γαλατικοῦ κόλπου δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὅτι ὑπῆρξαν ἑλληνικαὶ διὰ τὰς ἐπ' αὐτῶν ἀποικίας, ἐγγονὰς τῆς Φωκαίας: Ρουσκίνωνα, Ἰλλίβυριν, Νάρβωνα, Ἀγάθην, ἅτινα «κτίσματα Μασσαλιωτῶν». Ὁ δὲ Gausabon (Géograph. de Strabon, τόμ. II, σ. 15, ὑποσ. 3), τονίζει ὅτι, διὰ τὸν λόγον τοῦτον, ἡ θάλασσα αὕτη ἐκαλεῖτο καὶ «Mare Graecum»· δὲν ἀναφέρει ὅμως τὰς πηγάς, ἃς δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἀνεύρωμεν. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γαλατινὴ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Βοΐου (τέως Ἀνασελίτσης) τοῦ νομοῦ Κοζάνης, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 1473. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Κωντσικόν*. Δ. Ε. Μ.

Γαλάτιστα *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς ἐπαρχίας Χαλκιδικῆς τοῦ ὁμωνύμου ἐν Μακεδονίᾳ νομοῦ, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 2651. Ἤδη ἔχει μετονομασθῆ εἰς *Ἀνθεμοῦντα*, καθόσον παρ' αὐτὴν ἔκειτο ἡ ὁμώνυμος ἀρχαία πόλις. Κεῖται εἰς τὰς κλιτῦς τῶν βουνῶν *Ἀφανὸς* καὶ *Προφήτης Ἠλίας*, ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐξ ἀφθόνων πηγαίων ὑδάτων. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ οἱ συνοικισμοὶ *Γαλαρινὸς* (κάτ. 157) καὶ *Πρινοχώρι* (κάτ. 80), ἀμφότεροι ἀπέχοντες δίωρον ἀπὸ τῆς ἕδρας, καὶ ἡ μονὴ τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας, ἐπίσης δίωρον ἀπέχουσα καὶ χρησιμεύουσα ὡς Ἱερατικὴ σχολή, ἧς μάλιστα οἱ τρόφιμοι ἐκπαιδεύονται δωρεάν. Ἐν τῇ θέσει τῆς ὀρχαίας Ἀνθεμοῦντος, καλουμένῃ *Ἁγία Παρασκευή*, ὑπάρχουσιν ἀγροικίαι τινὲς (κάτ. 22).

Ἡ περιφέρεια τῆς κοινότητος ἔχει δάση ἐκ πρίνων ἀνεκμετάλλευτα, ἔχει ὅμως ἀξιολόγους καλλιεργησίμους πεδινὰς ἐκτάσεις. Παράγει κυρίως δημητριακὰ (500.000 ὀκ.), καπνὸν (60.000 ὀκ.) καὶ ἐκλεκτὰς ὀπώρας. Ἡ κτηνοτροφία της δ' ἀνέρχεται εἰς 12.000 περίπου αἰγοπρόβατα. Ἡ βιομηχανία ἐκπροσωπεῖται διὰ δύο ἀλευρομύλων καὶ τοῦ πρὸς φωτισμὸν τῆς πόλεως ἠλεκτρικοῦ ἐργοστασίου.

Ἡ Γαλάτιστα εἶναι ἕδρα μητροπολίτου, τοῦ *Γαλατίστης* καὶ *Ἀρδαμερίου*, ἔχει δημοτικὰ σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων, τμῆμα χωροφυλακῆς καὶ ταχυδρομικὸν καὶ τηλεγραφικὸν γραφεῖον γ' τάξεως. Μετὰ τῆς Θεσσαλονίκης συνδέεται δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ (χμτρ. 34). Δ. Ε. Μ.

Γαλατίων. Ἐν τῷ Συναξαρίῳ Κωνσταντινουπόλεως (ἐκδ. H. Delehaye σελ. 764) ἀναγράφεται τῇ 22 Ἰουνίου «ἄθλησις τῶν ἁγίων μαρτύρων Πομπιανοῦ, Γαλατίωνος, Σατορνίνου καὶ Ἰουλιανῆς· τελεῖται δ' ἡ αὐτῶν σύναξις ἐν τῷ μαρτυρείῳ αὐτῶν τῷ ὄντι πλησίον τῆς ἁγίας μάρτυρος Εὐφημίας ἐν τῷ Πετρίῳ», τὰ αὐτὰ δὲ καὶ ἐν Συναξαριστῇ τοῦ Νικοδήμου (Α', 328) καὶ ἐν τῷ Μεγάλῳ Συναξαριστῇ τοῦ Δουκάκη (Ἰουνίου σελ. 260). Ἀλλ' οὔτε ἐν τῷ βυζαντινῷ Ἑορτολογίῳ οὔτε ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 22 Ἰουνίου ὑπάρχει ἡ μνήμη τῶν μαρτύρων τούτων (βλ. λ. Ἰουλιανή). Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

γαλατοκρέμμυδο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ποικιλίας τινὸς *κρομμύου τοῦ κοινοῦ* (Allium vulgare). Δ. Ν. Π.

γαλατομπούρεκο (τό). Εἶδος γλυκίσματος, οἰκιακῆς ἰδίως κατασκευῆς, ἀποτελούμενον ἀπὸ γάλα, ᾠά, ἄλευρον (σιμιγδάλι) καὶ ζάχαριν. Ἐκ τῶν ὑλικῶν τούτων παρασκευάζεται πυκνὴ κρέμα ἀρωματιζομένη διὰ βανίλιας, ἢ φλοιῶν λεμονίου, ἁπλοῦται δ' αὕτη εἰς παχὺ στρῶμα ἐντὸς ταψίου, τοῦ ὁποίου ὁ πυθμὴν καλύπτεται προηγουμένως μὲ φύλλα κρούστας ἀλειμμένα διὰ βουτύρου. Τὸ στρῶμα τῆς κρέμας ἐπικαλύπτεται κατόπιν δι' ἄλλων ὁμοίων φύλλων καὶ ψήνεται εἰς φοῦρνον ὑπὸ μετρίαν θερμότητα, μεθ' ὃ διαβρέχεται διὰ σιροπίου ζαχάρεως.

γαλατόπιττα (ἡ). Γλύκισμα κατασκευαζόμενον ὅπως περίπου καὶ τὸ γαλατομπούρεκο (βλ. λ.), διὰ τῶν ἰδίων δὲ ὡς ἐκεῖνο ὑλικῶν, κατ' ἄλλας ἀναλογίας.

γαλατόχορτο ἢ *γαλατσόχορτο* (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία πλείστων φυτῶν ἐνεχόντων γαλακτώδη χυμόν, ὡς πλεῖστα εἴδη *εὐφορβίου* (Euphorbia), *θρίδακος* (Lactuca), *κιχωρίου* (Cichorium), *κρηπίδος* (Crepis) καὶ πολλῶν ἄλλων. Δ.Ν.Π.

.—*[Λαογρ.]* Βοτάνη, ἄλλως *γαλόχορτο*, *γαλατσίδα*, *γαλαξίδα*, περὶ τῆς ὁποίας πιστεύεται ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ὅτι ἔχει τὴν δύναμιν νὰ φέρῃ ἄφθονον γάλα εἰς τὰς θηλαζούσας μητέρας. Κατά τινα παράδοσιν τῶν Σερβίων, ὅταν κατελήφθησαν ταῦτα δι' ἀπάτης ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἡ βασιλοπούλα ἠτιμοτόνησε ριφθεῖσα ἐκ τοῦ πύργου. «Καθὼς ἔπεσε ἔσκασαν τὰ βυζιά της καὶ ἔτρεξε γάλα πολύ. Ἀπὸ αὐτὸ ἐφύτρωσε τὸ γαλατόχορτο· καὶ ἀκόμη σήμερα ὅσες γυναῖκες θέλουν νὰ κάμουν γάλα ἄφθονο πηγαίνουν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, σταυροδένουν τὰ χέρια πίσω ἀπὸ τὴ ράχη των καὶ βόσκουν σὰν πρόβατίνες τὸ γαλατόχορτο» (*Ν. Γ. Πολίτου*, Παραδόσεις σ. 12). Παρομοίας δυνάμεως κάτοχος θεωρεῖται καὶ πολύτιμος τις λίθος, ἡ γαλαχτόπετρα (βλ. λ.). Θ. Π.

γαλατσέϊκα *[Γεωγρ.]*. Μικροσυνοικισμὸς τῆς

Digitized by Google

κοινότητος *Ἀσπρογέρακα* τῆς ἐπαρχίας Κραναίας τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας. Κάτ. (1928) 18.

Γαλάτσι *[Γεωγρ.]* Προάστειον τῶν Ἀθηνῶν ὑπαγόμενον εἰς τὸν δῆμον Ἀθηναίων καὶ κείμενον Ἀνατολ. τῆς συνοικίας Πατησίων εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας ὥρας ἀπὸ τοῦ τροχιοδρομικοῦ σταθμοῦ Λεβίδη. Πλησίον τοῦ Γαλατσίου εὑρίσκεται ἡ «Ὄμορφη Ἐκκλησιά», ὡραῖος ναὸς βυζαντινοῦ ρυθμοῦ. Κάτοικοι 320.

—**Γαλάτσι** *[Γεωγρ.]* Πόλις τῆς Ρουμανίας· βλ. Γαλάζιον.

γαλατσίδα ἢ *γαλαξίδα* (ἡ) *[Βοτ.]*· βλ. γαλατόχορτο.

Γαλατσίδας, *Δημήτριος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Μακρυνοῦς τοῦ Ζυγοῦ Μεσολογγίου, πολεμήσας ὑπὸ τοὺς Μακρῆν, Βαρνακιώτην, Μπότσαρην καὶ ἀρχιστράτηγον Τσοὺρτς εἰς τὰς μάχας Βραχωρίου, Ζαπαντίου, Πέτα, Μακρυνόρους, Γαβαλοῦς, Βονίτσης καὶ ἀλλαχοῦ. Ἔλαβε μέρος εἰς τὰς πολιορκίας Μεσολογγίου (ἐκ τοῦ ἀρχ. Ἀγων.). Ξ. Γ. Μ.

γαλατώδης· ἀντὶ γαλακτώδης (βλ. λ.).

Γαλάτων. Πρωτοσπαθάριος καὶ ἀσεκρῆτις (βλ. τόμ. Ε΄ σ. 797 α) τῆς αὐλῆς τοῦ Βυζαντίου κατὰ τὸν Θ΄ αἰῶνα, μαθητὴς καὶ φίλος τοῦ Πατριάρχου Φωτίου. Πρὸς τοῦτον ὁ Φώτιος πολλάκις ἔγραψεν ἐπιστολὰς λύων αὐτῷ διαφόρους ἀπορίας ἐπὶ δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς. Ε. Γ. Π.

γαλαχτερός,—*ή*,—*ό*· ὁ ἔχων, ὁ παρέχων πολὺ γάλα: «γαλαχτερὴ κατσίκα,—προβατῖνα,—ἀγελάδα»· || τὸ οὐδ. *γαλαχτερὸ* ὡς οὐσιαστ., τὸ κατ' ἐξοχὴν ἐκ γάλακτος παρεσκευασμένον, οἷον γλυκίσματα, ἐδέσματα: «μοῦ ἀρέσουν πολὺ τὰ γαλαχτερά».

Γαλβαὰθ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Τόπος ἐν Παλαιστίνῃ εἰς τὸν ὁποῖον ὡδήγησε τὸν Δαυὶδ ὁ προφήτης Σαμουὴλ καὶ παρέμεινεν ἐκεῖ μετ' αὐτοῦ διὰ τὸν φόβον τοῦ Σαούλ.

Γαλβάνης, *Ἰούλιος*. Διακεκριμένος καθηγητὴς τῆς Χειρουργικῆς κλινικῆς ἐν τῷ Ἀθηναϊκῷ πανεπιστημίῳ, γεννηθεὶς ἐν Ζακύνθῳ τῷ 1838. Μετὰ τὴν ἐγκύκλιον αὐτοῦ παίδευσιν ἀπῆλθεν εἰς Γαλλίαν (1858), ἔνθα ἠσχολήθη εἰδικώτερον περί τε τὴν χειρουργικήν, ἣν κατ' ἀρχὰς μὲν ἐπανελθὼν ἐξήσκησεν ἐν Ζακύνθῳ, εἶτα δ' ἐπιτυχέστατα ἐν Ἀθήναις, ὅπου ἐξετέλεσε συμφώνως ταῖς νεωτέραις προόδοις τῆς χειρουργικῆς πλῆθος μεγάλων ἐγχειρήσεων. Εὐγενέστατος, ἀνιδιοτελής, ἀφιλάργυρος καὶ φίλαλλος, ὁ Γαλβάνης ταχέως κατέλαβεν ἀρίστην θέσιν ἐν Ἀθήναις, προτάσει δὲ τῆς ἀειμνήστου βασιλίσσης Ὄλγας διωρίσθη διευθυντὴς τοῦ χειρουργικοῦ τμήματος τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ὃν καὶ ἐλάμπρυνε. Μετ' ὀλίγον (1881) διωρίσθη καὶ καθηγητὴς τῆς χειρουργικῆς ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ, ἀπολυθεὶς μετὰ ἓν ἔτος ἐκ πολιτικῶν λόγων. Μετὰ τὸν θάνατον ὅμως τοῦ καθηγητοῦ Ἀρεταίου διχασθείσης τῆς ἕδρας, ὁ Γαλβάνης κατέλαβε τὴν μίαν τούτων, ἣν διετήρησε μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ (1 Σ/βρίου 1901), ἐπισυμβάντος ἐκ κυνάγχης τοῦ στήθους ἐν Σουνίῳ, ἔνθα εἶχεν ἐκδράμει πρὸς θήραν.

Ὁ Γαλβάνης ἔγραψεν οὐκ ὀλίγας ἐργασίας ἐπιστημονικάς, ὧν κυριώτεραι ἡ «Ἐγχειρητικὴ» (τόμ. Α΄. 1884), «Περὶ σκωληκοειδίτιδος» (Πρακτ. Α΄. Πανελ. Συνεδρ. τόμ. Β΄, σελ. 155), «Θεραπεία τῆς φυματιώσεως διὰ τῆς Χειρουργικῆς» (αὐτόθι σελ. 203), «Σκέψεις τινὲς περὶ σωσιμελοῦς χειρουργίας ἐν τῇ θεραπείᾳ τῶν χρον. παθήσεων τῶν ὀστῶν» (Πρακτ. Συνεδ. Ἑλλ. Ἰατρῶν 1887, σελ. 44), «Περὶ τῆς δι' ὑδροχλωρικῆς κοκαΐνης ἀναλγησίας κατὰ τὴν μέθοδον Tuffier» (Πρακτ. Α΄. Πανελ. Συνεδρίου τόμ. Α΄. σελ. 618), «Περὶ χρον. φυματιώδους περιτονίτιδος ἐπὶ τῇ βάσει 50 λαπαροτομιῶν» (Ἰατρ. Μην. Α΄, 5 καὶ Ἰατρ. Ἐφημ. Στρατ. Β΄. 641). ΑΡ. Π. Κ.

Γαλβάνι (Galbani), ***Λουδοβῖκος***. Ἰταλὸς φυσιολόγος, ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ὁποίου προῆλθεν ὁ ἀρχαιότερον ἐν χρήσει ὅρος *γαλβανισμὸς* (Galvanismus) πρὸς χαρακτηρισμὸν ὡρισμένης κατηγορίας φαινόμενων τοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Ὁ Γαλβάνι, γεννηθεὶς ἐν Βολωνίᾳ τῷ 1737, ἐσκόπει ἀρχικῶς ν' ἀκολουθήσῃ ἐκκλησιαστικὰς σπουδάς, ὑπείκων ἐν τούτοις εἰς προτροπὰς τῶν γονέων του ἐσπούδασεν ἰατρικήν· ἐξήσκησε δ' ἐν ἀρχῇ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἰατροῦ ἐν τῇ γενεθλίῳ του πόλει. Κατὰ τὸ ἔτος 1862 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἀνατομίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Βολωνίας, λίαν δὲ ταχέως ἔλαβε τὴν φήμην διασήμου συγκριτικοῦ ἀνατόμου.

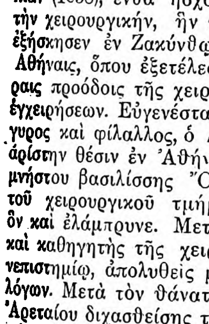

Λουδ. Γαλβάνι.

Ἡ θεωρία αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ζωϊκοῦ ἠλεκτρισμοῦ, ἀνακοινωθεῖσα δι' εἰδικῆς πραγματείας ὑπὸ τὸν τίτλον «De viribus electricitatis in motu musculari commentatus», δημοσιευθείσης τῷ 1761 εἰς τὸ ἐκδιδόμενον ὑπὸ τοῦ ἐν Βολωνίᾳ ἰνστιτούτου ἐπιστημονικὸν περιοδικόν, εἶναι ὀνομαστὴ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, ὑπῆρξε δ' αὕτη ἀφορμὴ δριμυτάτης πολεμικῆς μεταξὺ τοῦ Γαλβάνι καὶ τοῦ Βόλτα (βλ. λ.). Ἐν πραγματείᾳ αὐτοῦ ἐκδοθείσῃ τῷ 1791, ὁ Γαλβάνι ἐκθέτει ὡς ἑξῆς τὴν ἀφορμὴν ἐξ ἧς ὡρμήθη εἰς τὰ συναφῆ πρὸς τὴν θεωρίαν ταύτην πειράματά του:

«Ἀνέταμον—γράφει—καὶ παρεσκεύασα βάτραχον, ὡς δεικνύει ἡ παρατιθεμένη εἰκών, καὶ ἐτοποθέτησα τοῦτον πλησίον τῆς τραπέζης πειραμάτων, ἐφ' ἧς εὑρίσκετο καὶ ἡ ἠλεκτρικὴ μηχανὴ ἄνευ οὐδεμιᾶς προσοχῆς, ἀλλ' εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ἀγωγοῦ αὐτῆς. Εἷς ἐκ τῶν βοηθῶν μου ἤγγισε κατὰ τύχην ἐλαφρῶς τὰ ἐσωτερικὰ νεῦρα τῶν σκελῶν τοῦ βατράχου διὰ τοῦ ἀνατομικοῦ μαχαιρίου, ὅτε παρετηρήθη ὅτι οἱ μυῶνες τοῦ βατράχου συνεσπῶντο κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὡς ἐὰν ὁ βάτραχος εἶχε προσβληθῆ ὑπὸ ἰσχυροτάτων σπασμῶν. Ὁ ἕτερος ὅμως τῶν βοηθῶν μου, ὅστις καὶ μ' ἐβοήθει εἰς πειράματα τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, ἰσχυρίζετο ὅτι τὸ ἀνωτέρω φαινόμενον παρήγετο ὁσάκις ἐκ τοῦ ἀγωγοῦ τῆς μηχανῆς παρήγετο σπινθήρ. Ἔκπληκτος ἐκ τῶν νέων τούτων φαινομένων ἐπεδόθην μετὰ μεγάλου ζήλου εἰς τὴν συστηματικὴν ἔρευναν αὐτῶν, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως φέρω εἰς φῶς πᾶν ὅ,τι ὑπὸ τὰ φαινόμενα ταῦτα ἐκρύπτετο».

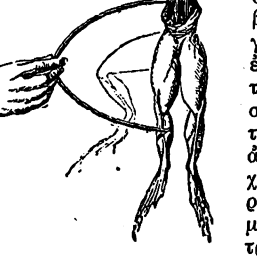

Τόξον Γαλβάνι.

Ὁ Γαλβάνι ἐγνώριζεν ἤδη κατὰ τὴν παρατήρησιν τῶν ἀνωτέρω φαινομένων ὅτι εἰς τὰ ζωικὰ σώματα, ὁσάκις διὰ μέσου τούτων λαμβάνει χώραν ἐκκένωσις ἠλεκτρισμοῦ, παρατηροῦνται σπασμωδικαὶ κινήσεις, ἀλλ' εἰς τὴν ἀναφερομένην περίπτωσιν ἐπρόκειτο περὶ ἐντελῶς νέου φαινομένου, καθ' ὅσον ὁ ἠλεκτρισμὸς δὲν ἐπενήργει ἀμέσως ἐπὶ τοῦ βατράχου, ἤτοι ὁ σπινθὴρ ἢ ἡ ἐκκένωσις δὲν διωχετεύετο ἀπ' εὐθείας διὰ τοῦ παρασκευάσματος τοῦ βατράχου, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀγωγοῦ τῆς ἠλεκτρικῆς μηχανῆς διωχετεύετο πρὸς ἕτερον σῶμα. Ὁ Γαλβάνι ἀμέσως συνεπέρανεν ὅτι καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἡ σπασμωδικὴ κίνησις τῶν σκελῶν τοῦ βατράχου ὀφείλεται εἰς τὴν ἐκκένωσιν τοῦ ἀγωγοῦ τῆς μηχανῆς, ἐπειδὴ δὲ δὲν ἠδύνατο νὰ δώσῃ ἱκανοποιητικὴν ἐξήγησιν τοῦ ἀνωτέρω φαινομένου ἐπεδόθη εἰς τὴν συστηματικὴν σπουδὴν τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἐπὶ τῶν νεύρων καὶ μυώνων.

Δύο κυρίως εἶναι τὰ οὐσιωδέστερα τῶν πειραμάτων τοῦ Γαλβάνι ἐπὶ τῆς κινήσεως τῶν μυώνων παρεσκευασμένων βατράχων:

1) Ἡ σύσπασις τῶν μυώνων τοῦ παρασκευάσματος βατράχου ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν σπινθήρων, ἤτοι ἠλεκτρικῶν ἐκκενώσεων παραγομένων ὑπὸ ἠλεκτρικῆς μηχανῆς λειτουργούσης ἐγγὺς τοῦ παρασκευάσματος. Τὸ ἀνωτέρω φαινόμενον ἐξηγεῖται διὰ τῆς ἠλεκτροστατικῆς ἐπαγωγῆς.

2) Εἰς ἄλλο του πείραμα ὁ Γαλβάνι ἐξήρτησε μέσῳ ἀγκίστρου χαλκοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ κιγκλιδώματος τοῦ ἐξώστου τῆς οἰκίας του παρασκεύασμα βατράχου, ὅτε μετ' ἐκπλήξεως παρετήρησεν ὅτι οἱ μυῶνες τοῦ βατράχου συνεσπῶντο ὁσάκις ἤρχοντο εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὸ κιγκλίδωμα. Κατ' ἀρχὴν ἀπέδωκε τὸ φαινόμενον εἰς τὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἠλεκτρισμόν. Ἐδέχθη δηλαδὴ ὅτι τὸ σῶμα τοῦ βατράχου ἠλεκτρίζεται ἐκ τῆς ἀτμοσφαίρας, ὁσάκις δὲ τοῦτο ἤγγιζε τὸ κιγκλίδωμα παρήγετο ἐκκένωσις τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, ἥτις προεκάλει τὴν σύσπασιν τῶν μυώνων. Τὸ αὐτὸ ὅμως πείραμα ἐπανέλαβεν ἐντὸς τοῦ δωματίου τοῦ ἐργαστηρίου του τῇ βοηθείᾳ τόξου ἀποτελουμένου ἐκ δύο σκελῶν, ἑνὸς ἐκ χαλκοῦ καὶ ἑτέρου ἐκ ψευδαργύρου. Τὸν βάτραχον ἐξήρτα καταλλήλως ἐκ τοῦ χαλκίνου σκέλους· ὁσάκις δὲ ἤγγιζε τὸ παρασκεύασμα τοῦ βατράχου διὰ τοῦ σκέλους ἐκ ψευδαργύρου παρετηρεῖτο σύσπασις τῶν μυώνων. Διὰ τοῦ νέου τούτου πειράματος ὁ Γαλβάνι ἀπέκλεισε τὴν ἐπενέργειαν τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἠλεκτρισμοῦ, ἀπέδωκε δὲ τὴν σύσπασιν τῶν μυώνων εἰς ἐκκένωσιν ἠλεκτρικὴν παραγομένην ὁσάκις οἱ μύωνες καὶ τὰ νεῦρα συγκοινωνοῦσι διὰ μεταλλικοῦ ἀγωγοῦ.

Τράπεζα πειραμάτων, ἐν ᾗ ὁ Γαλβάνι ἐξετέλει τὰ ὀνομαστὰ πειράματα αὐτοῦ διὰ τῶν βατράχων.

Ἐκ πληθύος ἄλλων πειραμάτων, ἅτινα ἐξετέλεσεν ὁ Γαλβάνι ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἐξερευνήσεως τῶν ἀνωτέρω φαινομένων, κατέληξεν ἐν τέλει ν' ἀποδεχθῇ ὅτι τ' ἀνωτέρω φαινόμενα ὀφείλονται εἰς τὸν *ζωϊκὸν ἠλεκτρισμόν*, ἐνισχυόμενος εἰς τὴν ἀνωτέρω ἐκδοχὴν ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι συσπάσεις μυώνων παρετηροῦντο ἐπὶ προσφάτως θανατωθέντων βατράχων, ἐν οἷς ὁ ζωϊκὸς ἠλεκτρισμὸς ἐλάμβανε μέρος εἰς τὰ φαινόμενα ζωῆς καὶ διετηρεῖτο ἐπ' ὀλίγον μετὰ τὸν θάνατον.

Αἱ πρῶται αὗται παρατηρήσεις τοῦ Γαλβάνι ἐγένοντο γνωσταὶ εἰς εὐρύτατον κύκλον ἐπιστημόνων τῆς ἐποχῆς του, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ὁ Βόλτα, ὅστις ἐν ἀρχῇ ἀπέδωκε καὶ αὐτὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Γαλβάνι παρατηρηθέντα φαινόμενα εἰς τὸν ζωϊκὸν ἠλεκτρισμόν. Βραδύτερον ὅμως ὁ Βόλτα, μετὰ συστηματικωτέραν ἔρευναν τῶν ἀνωτέρω φαινομένων, ἤχθη εἰς τὴν ἀληθῆ αὐτῶν ἐξήγησιν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς περιφήμου θεωρίας του τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἐξ ἐπαφῆς (βλ. βολταϊκὴ *στήλη*). Ἡ νέα αὕτη ἐξήγησις τῶν φαινομένων τῆς συσπάσεως τῶν μυώνων ὑπὸ τοῦ Βόλτα ὑπῆρξεν ἀντικείμενον σφοδροτάτης πολεμικῆς ἐκ μέρους τοῦ Γαλβάνι καὶ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ, ὑπεραμυνομένων τῆς θεωρίας τοῦ ζωϊκοῦ ἠλεκτρισμοῦ, ἐν τέλει ὅμως ἐπεκράτησε τελείως ἡ θεωρία τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἐξ ἐπαφῆς τοῦ Βόλτα.

Ὁ Γαλβάνι διῆλθε τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του ὑπὸ δυσχερεῖς βιωτικὰς συνθήκας παρὰ τὴν μεγίστην ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ φήμην. Ὅταν ὁ Ναπολέων κατὰ τὸ 1797 ἵδρυσε τὴν Ἀλπιανὴν δημοκρατίαν, εἰς ἣν περιελαμβάνετο καὶ ἡ Bologna, ὁ Γαλβάνι ἠρνήθη νὰ δώσῃ ὅρκον ὑποταγῆς, συνεπείᾳ δὲ τούτου ἐτέθη ὑπὸ δυσμένειαν καὶ ἀπελύθη τῆς θέσεως αὐτοῦ. Ἀποστερηθεὶς οὕτω τοῦ μόνου του πόρου ἀπεσύρθη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀδελφοῦ του Giacomo, ἔνθα λίαν ταχέως προσεβλήθη ὑπὸ πυρετώδους μαρασμοῦ. Βραδύτερον ὅμως ἡ δημοκρατικὴ κυβέρνησις, λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὴν μεγίστην ἐπιστημονικὴν φήμην, ἧς ἀπήλαυεν ὁ Γαλβάνι, ἀνεθεώρησε τὴν ἀπόφασιν αὐτῆς καὶ ἀνεκάλεσεν ἐκ νέου αὐτὸν εἰς τὴν καθηγετικὴν αὐτοῦ ἕδραν, ὀλίγον ἀργὰ ὅμως, καθ' ὅσον οὗτος ἀπέθανεν ἐν Βολωνίᾳ τὴν 4 Δεκεμβρίου 1798. Κ. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

γαλβανίζω· ἄλλοτε συνώνυμον τοῦ *ἠλεκτρίζω* (εἰδικῶς δι' ἠλεκτρικῆς στήλης)· || μεταφ. γοητεύω, μαγεύω, ἐπιβάλλω τὰς θελήσεις μου.—Ἡ μετοχὴ *γαλβανισμένος* χρησιμοποιεῖται κοινῶς πρὸς χαρακτηρισμὸν σιδηρῶν ἀντικειμένων ἐπικεκαλυμμένων ὑπὸ στρώματος ψευδαργύρου, ἀποτεθέντος ἠλεκτρολυτικῶς ἢ κατ' ἄλλον τρόπον: «γαλβανισμένη λαμαρίνα».

Γαλβανικὰ (τά). Μία τῶν ταραχωδῶν περιπετειῶν τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου, διαρκέσασα μεταξὺ τῆς 9 καὶ τῆς 19 Ἰανουαρίου 1897. Αἰτία μὲν ὑπῆρξεν ὁ ἐπαναστατικὸς ὀργασμὸς λόγῳ τοῦ Κρητικοῦ ζητήματος· ἀφορμὴ δέ, ἐξ ἧς καὶ ἡ ταραχὴ ἐπωνομάσθη, βαρεῖά τις ἐπίπληξις τοῦ καθηγητοῦ τῆς χειρουργικῆς *Ἰουλίου Γαλβάνη* πρὸς φοιτητάς. Ἡ σπουδάζουσα νεολαία, κηρυχθεῖσα ἀλληλέγγυος, ἠξίωσε δι' ἀπεργίας καὶ καταλήψεως τοῦ πανεπιστημίου τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ διαπρεποῦς ἐπιστήμονος. Μετὰ ἀξιοσημείωτον ὅμως ὀχλαγωγίαν καὶ ἀνάμιξιν τῆς Χωροφυλακῆς καὶ τοῦ στρατοῦ, τὸ πανεπιστήμιον ἐγκατελείφθη καὶ τὸ ἐπεισόδιον ἔληξεν ἄνευ ἄλλων συνεπειῶν. Γ. Δ. Κ.

γαλβανικός,—*ή*,—*όν*· ἐπίθετον συνώνυμον τοῦ *ἠλεκτρικὸς* (εἰδικῶς προκειμένου περὶ τοῦ ἀπὸ στήλης ἠλεκτρισμοῦ).

—***γαλβανικὸν ρεῦμα*** *[Φυσ.]*. Εἰς παλαιοτέραν ἐποχὴν ἐχρησιμοποιεῖτο ἐν τῇ ἠλεκτρολογίᾳ ὁ ὅρος οὗτος πρὸς χαρακτηρισμὸν τοῦ συνεχοῦς ρεύματος, πρὸς ἀντιδιαστολὴν ἀπὸ τοῦ *φαραδικοῦ ρεύματος*, ὡς ἐκαλεῖτο τότε τὸ μεταβλητὸν καὶ ἐναλλακτικὸν ρεῦμα. Ὁ ὅρος *γαλβανικὸν ρεῦμα* δὲν χρησιμοποιεῖται πλέον ἐν τῇ ἠλεκτρολογίᾳ εἰ μὴ μόνον ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ἐν τῇ θεραπευτικῇ δι' ἠλεκτρικοῦ ρεύματος. Κ. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

—***γαλβανικὸν στοιχεῖον***· βλ. ἠλεκτρικὸν *στοιχεῖον*.

γαλβάνισις (ἡ)· ἡ πρᾶξις ἢ ἐνέργεια τοῦ γαλβανίζω (βλ. λ.).

γαλβανισμὸς (ὁ) *[Φυσ.]*. Διὰ τοῦ ὅρου τούτου ὠνομάσθη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Γαλβάνι (βλ. λ.)

Digitized by Google

καὶ ἐντεῦθεν ἡ σπουδὴ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ *ἐξ ἐπαφῆς*, εἰδικώτερον δὲ ἡ θεωρία τῶν ἠλεκτρικῶν στοιχείων.

Μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Γαλβάνι αἱ ἐπὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ γνώσεις περιωρίζοντο εἰς τὸν ἠλεκρισμὸν *ἐκ τριβῆς*, ἡ μόνη δὲ γνωστὴ μέθοδος παραγωγῆς ἠλεκτρισμοῦ ἦτο ἡ διὰ τριβῆς μέθοδος. Διὰ τῶν πειραμάτων τοῦ Ἰταλοῦ σοφοῦ ἐπὶ τῶν βατράχων προήχθησαν σημαντικώτατα αἱ περὶ τὸν ἠλεκτρισμὸν ἔρευναι, καθ' ὅσον διὰ βαθυτέρας ἐρεύνης τῶν πειραμάτων τούτων ὁ Volta ἤχθη εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς θεωρίας τοῦ *ἠλεκτρισμοῦ ἐξ ἐπαφῆς* καὶ εἰς τὴν ἐπινόησιν τῆς Βολταϊκῆς *στήλης* (βλ. λ.), ἥτις ἀποτελεῖ ἀφετηρίαν διὰ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ εὐρυτάτου κεφαλαίου τῆς Φυσικῆς, τοῦ *δυναμικοῦ ἠλεκτρισμοῦ*, ἢ ἐν ἄλλοις λόγοις τοῦ *ἠλεκτρικοῦ ρεύματος*. Ἐν τούτοις καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Βόλτα ἐπινοηθεῖσα σειρὰ τάσεων δὲν ἦτο ἱκανὴ ὅπως ἐξηγήσῃ τελείως τὰ φαινόμενα τὰ παρατηρηθέντα εἰς τὰ γαλβανικὰ ἢ ἠλεκτρικὰ στοιχεῖα. Τ' ἀνωτέρω φαινόμενα συστηματικῶς ἐξηρεύνησε τῷ 1888 ὁ Nernst, ὅστις ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὠσμωτικῆς πιέσεως καὶ τῆς διαλυτικῆς τάσεως διεμόρφωσεν εἰδικὴν θεωρίαν περὶ τῶν φαινομένων τῶν παραγομένων κατὰ τὴν λειτουργίαν τῶν ἠλεκτρικῶν στηλῶν (βλ. ἠλεκτρικὰ *στοιχεῖα)*. Κ. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

γαλβανιστὴς (ὁ)· ὁ γαλβανίζων· || ὁ ἀσχολούμενος μὲ τὸν γαλβανισμόν.

γαλβανο—: Πρῶτον συνθετικὸν διαφόρων λέξεων, ἐχουσῶν τὴν ἔννοιαν ὅτι τὸ διὰ τοῦ δευτέρου συνθετικοῦ δηλούμενον ἐγένετο ἢ γίνεται διὰ γαλβανικῆς ἐπενεργείας (ρεύματος ἠλεκτρικῆς στήλης), ἢ ἀναφέρεται ὁπωσδήποτε εἰς τὸν δυναμικὸν ἠλεκτρισμόν: «γαλβανοπλαστική», «γαλβανόμετρον» κ.λ.π.

γαλβανογλυφία (ἡ). Μέθοδος ἐπινοηθεῖσα τῷ 1840 ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου Palmer διὰ τὴν παρασκευὴν χαλκίνων ἐγχαράκτων πλακῶν (κλισσὲ) πρὸς ἐκτύπωσιν εἰκόνων. Κατ' αὐτὴν ἐχρησιμοποιεῖτο ἐν πρώτοις πλὰξ ψευδαργύρου ἐπικαλυπτομένη δι' εἰδικοῦ παχέος ἐπιχρίσματος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐχαράσσετο δι' αἰχμῆς ἡ εἰκών. Ἡ πλὰξ ὑπεβάλλετο τότε ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν διαβρωτικοῦ τινος ὀξέος (προσβάλλοντος μόνον τὰ διὰ τῆς χαράξεως ἀπογυμνωθέντα μέρη αὐτῆς). Ἐκ τοῦ οὕτω δὲ παρασκευασθέντος ἀρνητικοῦ τύπου ἐλαμβάνετο δι' ἠλεκτρολύσεως (βλ. λ. γαλβανοπλαστικὴ) τὸ χάλκινον κλισσέ.

Ἡ μέθοδος αὕτη ὡς καὶ ἡ τῆς λεγομένης *γαλβανογραφίας*, ἠχρηστεύθησαν διὰ τῆς ἐπινοήσεως τῶν νεωτέρων τσιγκογραφικῶν μεθόδων, διὰ τῶν ὁποίων ἡ ἀποτύπωσις τῆς εἰκόνος ἐπὶ τοῦ μετάλλου γίνεται φωτογραφικῶς (βλ. λ. τσιγκογραφία). —Ρ.

γαλβανογραφία (ἡ). Παλαιά, ἐν ἀχρηστίᾳ ἤδη, μέθοδος προς κατασκευὴν μεταλλικῶν πλακῶν (κλισσὲ) πρὸς ἐκτύπωσιν εἰκόνων. —Ρ.

γαλβανοκαυτὴρ (ὁ)· βλ. γαλβανοκαυτηρίασις.

γαλβανοκαυτηρίασις (ἡ) *[Ἰατρ.]*. Καλεῖται οὕτως ἡ διὰ τῆς ἐπιδράσεως ἠλεκτρικοῦ ρεύματος καυτηρίασις ἱστῶν τοῦ σώματος, *γαλβανοκαυτὴρ* δὲ τὸ πρὸς τοῦτο χρήσιμον ἐργαλεῖον. Διακρίνομεν δὲ δύο εἰδῶν τοιαύτας καυτηριάσεις:

α') *Γαλβανοκαυτηρίασις διὰ θερμότητος*. Κατ' αὐτὴν χρησιμοποιεῖται ἡ θερμότης ἡ παραγομένη διὰ τῆς διόδου ἠλεκτρικοῦ ρεύματος. Ὡς πηγὴ ἠλεκτρισμοῦ χρησιμεύει στήλη ἠλεκτρική, ἢ συσσωρευτής, ἢ τὸ κεντρικὸν ἠλεκτρικὸν ρεῦμα τῆς πόλεως. Ὁ δὲ γαλβανοκαυτήρ, συνδεόμενος καταλλήλως μετὰ τῆς παρεχούσης τὸν ἠλεκτρισμὸν πηγῆς, ἀποτελεῖται ἐξ ἀπομονωτικῆς χειρολαβῆς, δι ἧς διέρχονται τὰ φέροντα τὸ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα σύρματα, καὶ εἰς τὸ πρόσθεν ἄκρον τῆς ὁποίας ὑπάρχει σύρμα ἐκ πλατίνης ἔχον σχῆμα ἀγκύλης ἢ ἄλλο ἀναλόγως τοῦ σκοποῦ. Ὁ γαλβανοκαυτὴρ φέρεται εἰς τὸ μέρος, ὅπου θέλομεν νὰ ἐνεργήσωμεν (π. χ. κοιλότητα), ἔχων τὸ ἐκ πλατίνης σύρμα, τὸν κυρίως καυτῆρα, ψυχρόν, διὰ καταλλήλου δὲ χειρισμοῦ ἀφίνομεν τότε νὰ διέλθῃ τὸ ρεῦμα, ὁπότε ἡ πλατίνη πυρακτοῦται. Δυνάμεθα οὕτω νὰ καυτηριάσωμεν ἢ καὶ νὰ ἐκτάμωμεν ἱστοὺς ἄνευ αἱμορραγίας, διότι ἐκ τῆς μεγάλης θερμότητος ἐπέρχεται πῆξις τοῦ αἵματος. Ὁ γαλβανοκαυτὴρ χρησιμοποιεῖται κυρίως ὅταν θέλωμεν νὰ ἐνεργήσωμεν ἐν τῷ βάθει ἢ ἐντὸς κοιλοτήτων τοῦ σώματος.

β') *Γαλβανοκαυτηρίασις χημική*. Λέγεται συνηθέστερον ἠλεκτρόλυσις (βλ. λ.). Δ Χ. ΚΟΚΚΟΡΗΣ

γαλβανομαγνητικός, *—ή, —όν*· συνώνυμον πρὸς τὸ ἠλεκτρομαγνητικὸς (βλ. λ.).

— γαλβανομαγνητικὰ *ἀποτελέσματα [Φυσ.]*. Ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω ὅρον ὑπονοοῦμεν τὴν καθ' ὡρισμένον τρόπον μεταβολὴν τῶν ἠλεκτρικῶν καὶ θερμικῶν φαινομένων ἠλεκτρικοῦ ρεύματος ἐν μεταλλικοῖς ἀγωγοῖς, λόγῳ τῆς ἐπενεργείας μαγνητικοῦ πεδίου.

Ἐὰν τὸ ἄνυσμα (ἢ διεύθυνσις) τοῦ πεδίου κεῖται καθέτως πρὸς τὸ ἄνυσμα τοῦ ρεύματος, ἀναφαίνονται τέσσαρα ἀποτελέσματα: 1) Δύο ἐγκάρσια ἀποτελέσματα, ἤτοι τὸ *ἀποτέλεσμα Hall*, ὅπερ συνίσταται εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ἐγκαρσίας διαφορᾶς δυναμικοῦ, καὶ τὸ *ἀποτέλεσμα Ettingshausen*, ὅπερ συνίσταται εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ἐγκαρσίας διαφορᾶς θερμοκρασιῶν. 2) Δύο κατὰ μῆκος ἀποτελέσματα, ἤτοι ἡ μεταβολὴ τῆς ἠλεκτρικῆς ἀντιστάσεως τῇ ἐπενεργείᾳ ἐγκαρσίας μαγνητίσεως, καὶ ἡ ἀνάπτυξις θερμοηλεκτρεγερτικῆς δυνάμεως μεταξὺ ἐγκαρσίως μαγνητισμένου καὶ μὴ μαγνητισμένου ἀγωγοῦ.

Ἐὰν τὸ ἄνυσμα τοῦ πεδίου εἶναι παράλληλον πρὸς τὸ ἄνυσμα τοῦ ρεύματος παράγονται δύο κατὰ μῆκος ἀποτελέσματα, ἤτοι ἡ μεταβολὴ τῆς ἠλεκτρικῆς ἀντιστάσεως διὰ διαμήκους μαγνητίσεως καὶ ἡ ἀνάπτυξις θερμοηλεκτρεγερτικῆς δυνάμεως μεταξὺ ἀγωγοῦ παρουσιάζοντος διαμήκη μαγνήτισιν καὶ μὴ μαγνητισμένου τοιούτου.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀποτελεσμάτων σπουδαιοτέρας σημασίας εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα Hall (βλ. λ. Χὰλ) καὶ τὸ ἀποτέλεσμα Ettingshausen (βλ. λ. Ἐττινγκσχάουζεν).

Ἡ μεταβολὴ τῆς ἀντιστάσεως τῇ ἐπενεργείᾳ μαγνητικοῦ πεδίου εἶναι ἐντονωτάτη εἰς τὸ βισμούθιον. Διὰ τὰ σιδηρομαγνητικὰ σώματα εἶναι μετρία, ἐνῷ εἶναι λίαν ἀσθενὴς διὰ τὰ λοιπὰ μέταλλα.

Τὰ γαλβανομαγνητικὰ ἀποτελέσματα εἶναι ἐν γένει λίαν περίπλοκα, καθ' ὅσον τὸ ἀποτέλεσμα ἐξαρτᾶται οὐ μόνον ἐκ τῆς διευθύνσεως τῆς μαγνητίσεως ἐν σχέσει πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ρεύματος, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς διευθύνσεως τοῦ κρυσταλλικοῦ ἄξονος· πρὸς τούτοις δ' ἡ θερμοκρασία ἔχει μεγάλην ἐπίδρασιν.

Σχετικῶς διὰ τὴν ἐξάρτησιν ἀπὸ τῆς ἐντάσεως τοῦ μαγνητικοῦ πεδίου ἐγένοντο πολλαὶ ὑποθέσεις· ἐν τούτοις ἐκ λόγων συμμετρίας προκύπτει ὅτι τὰ ἀποτελέσματα δέον νὰ εἶναι συναρτήσεις δευτέρου βαθμοῦ τῆς ἐντάσεως τοῦ πεδίου, τοῦθ' ὅπερ ἐπιβεβαιοῦται ἐπαρκῶς διὰ τῆς παρατηρήσεως. Ἡ μεταβολὴ τῆς ἠλεκτρικῆς ἀντιστάσεως τῇ ἐπενεργείᾳ ἐγκαρσίας μαγνητίσεως καλεῖται πολλάκις «*διάμηκες ἀποτέλεσμα* Hall», καθ' ὅσον ἡ παρατηρουμένη μεταβολὴ τῆς πτώσεως δυναμικοῦ μεταξὺ δύο σημείων ἀγωγοῦ κατὰ τὴν διύθυνσιν τοῦ ρεύματος δύναται ἐξ ἴσου νὰ ἑρμηνευθῇ εἴτε διὰ μεταβολῆς τῆς ἠλεκτρικῆς ἀντιστάσεως, εἴτε ἐκ τῆς ἀναπτύξεως ἠλεκτρεγερτικῆς δυνάμεως ἀντιθέτου φορᾶς.

Ἐκ τῶν γαλβανομαγνητικῶν ἀποτελεσμάτων πρακτικῆς ἐφαρμογῆς ἔτυχεν ἡ μεταβολὴ τῆς ἀντιστάσεως τοῦ βισμουθίου τῇ ἐπενεργείᾳ μαγνητικοῦ πεδίου, ἐφαρμοζομένη εἰς τὴν μέτρησιν τῆς ἐντάσεως τῶν μαγνητικῶν πεδίων (βλ. σπεῖρα βισμουθίου). Κ. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

γαλβανομαγνητισμὸς (ὁ). Λέξις συνώνυμος τοῦ ἠλεκτρομαγνητισμὸς (βλ. λ.).

γαλβανομεταλλουργία (ἡ). Λέξις συνώνυμος τοῦ γαλβανοπλαστικὴ (βλ. λ.). Τινὲς μεταχειρίζονται αὐτὴν καὶ ἀντὶ τῆς λέξεως *ἠλεκτρομεταλλουργία*, ἥτις σημαίνει παραγωγὴν καὶ κατεργασίαν μετάλλων διὰ καμίνων θερμαινομένων δι' ἠλεκτρισμοῦ. Λ. Ν. Κ.

γαλβανόμετρον (τὸ) *[Φυσ.]*. Πᾶσα συσκευὴ χρησιμεύουσα πρὸς ἔλεγχον τῆς διόδου ἠλεκτρικοῦ ρεύματος ἐν κυκλώματι ἢ καὶ πρὸς μέτρησιν αὐτοῦ. Ὅταν αἱ συσκευαὶ τοῦ ἄνω εἴδους δὲν εἶναι καταλλήλως βεβαθμολογημέναι, ὥστε νὰ ἐπιτρέπουν τὴν μέτρησιν τοῦ ρεύματος, ἀλλ' ἁπλῶς μόνον χρησιμεύουν ὅπως δεικνύουν τὴν δίοδον αὐτοῦ ἐν ἠλεκτρικῷ κυκλώματι, καλοῦνται συνήθως *γαλβανοσκόπια*.

Γενικῶς ἡ κατασκευὴ καὶ ἡ λειτουργία τῶν γαλβανομέτρων ἐρείδεται ἐπὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, ἀλλ' ἐπεκράτησεν ὅπως διὰ τοῦ ὅρου *γαλβανόμετρα* ὑπονοοῦνται ἐκεῖναι τῶν συσκευῶν τοῦ εἴδους τούτου, ὧν ἡ λειτουργία ἐρείδεται ἐπὶ τῶν ἠλεκτρομαγνητικῶν ἐπενεργειῶν τοῦ ρεύματος ἢ ἄλλως ἐπὶ τῆς ἐπενεργείας, ἣν ὑφίσταται μαγνήτης τιθέμενος ἐν τῷ μαγνητικῷ πεδίῳ τῷ παραγομένῳ ὑπὸ ἀγωγοῦ διαρρεομένου ὑπὸ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος. Ἡ ἐκτροπὴ δὲ τοῦ κινητοῦ συστήματος τῆς συσκευῆς ἀποτελεῖ μέτρον τοῦ μεταβλητοῦ μεγέθους, ἤτοι τῆς ἐντάσεως τοῦ ρεύματος. Τοὐναντίον συσκευὰς τοῦ ἀνωτέρου εἴδους, ὧν ἡ λειτουργία ἐρείδεται ἐπὶ ἄλλων ἀποτελεσμάτων τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, χαρακτηρίζομεν δι' ἰδίων ὅρων, ὡς π. χ. αἱ λειτουργοῦσαι διὰ τῶν ἠλεκτροδυναμικῶν ἐπενεργειῶν τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος χαρακτηρίζονται διὰ τοῦ ὅρου *ἠλεκτροδυναμόμετρα* ἢ ἁπλῶς *δυναμόμετρα*.

Γενικῶς τὰ γαλβανόμετρα διακρίνονται εἰς δύο μεγάλας κατηγορίας: 1) *Γαλβανόμετρα μετὰ κινητοῦ μαγνήτου*, ἐὰν τὸ κινητὸν σύστημα τοῦ ὀργάνου εἶναι ὁ μαγνήτης. 2) *Γαλβανόμετρα μετὰ κινητοῦ πλαισίου* (ἢ *πηνίου*), ἐὰν τὸ κινητὸν σύστημα τοῦ ὀργάνου ἀποτελῇ ὁ ἀγωγὸς δι' οὗ διαβιβάζομεν τὸ ρεῦμα. Ἀμφότεροι οἱ ἀνωτέρω τύποι τῶν γαλβανομέτρων εἶναι λίαν διαδεδομένοι ἐν ταῖς πρακτικαῖς ἐφαρμογαῖς, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὰς ἠλεκτρικὰς μετρήσεις.

Γαλβανόμετρα μετὰ κινητοῦ μαγνήτου. Φαντασθῶμεν κυκλικὸν ἀγωγὸν ἀκτῖνος r (σχ. 1), ἤτοι ἀγωγὸν σπεῖραν, διαρρεομένην ὑπὸ ρεύματος σταθερᾶς ἐντάσεως i καὶ κατὰ τὸ κέντρον αὐτοῦ ἔστω ὅτι ἐξαρτᾶται καταλλήλως μαγνήτης μικρῶν διαστάσεων εἰς τρόπον, ὥστε νὰ δύναται νὰ στρέφηται ἐλευθέρως ἐν ὁριζοντίῳ ἐπιπέδῳ. Ἡ διάταξις αὕτη ἀποτελεῖ τὸν ἁπλούστερον τύπον γαλβανομέτρου μετὰ κινητοῦ μαγνήτου· καλεῖται δ' εἰδικώτερον *πυξὶς ἐφαπτομένων*. Δεικνύεται εὐκόλως ὅτι ἡ ἔντασις τοῦ μαγνητικοῦ πεδίου τοῦ προερχομένου ἐκ τοῦ ρεύματος ἐντάσεως i, τοῦ ὁδεύοντος διὰ τῆς ἀγωγοῦ σπείρας, εἶναι κατὰ τὸ κέντρον αὐτῆς:

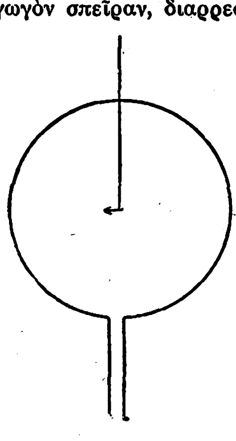

Σχ. 1. *Ἀρχὴ γαλβανομέτρου μετὰ κινητοῦ μαγνήτου.*

$$H_s = \frac{2\pi i}{r}$$

Ἡ διεύθυνσις τοῦ πεδίου τούτου συμφώνως πρὸς τὸν νόμον τοῦ ἠλεκτρομαγνητισμοῦ εἶναι κάθετος πρὸς τὸ ἐπίπεδον τῆς ἀγωγοῦ σπείρας. Ἐὰν δ' ἐξ ἀρχῆς ἔχωμεν τοποθετήσει τὸ ἐπίπεδον τῆς σπείρας κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ γηΐνου μαγνητικοῦ πεδίου, τότε τὸ συνιστάμενον πεδίον, τὸ ἐπενεργοῦν ἐπὶ τοῦ κινητοῦ μαγνήτου, καὶ οὗτινος συνιστῶσαι εἶναι ἀφ' ἑνὸς τὸ γηΐνον πεδίον He, ἀφ' ἑτέρου τὸ ἐκ τοῦ ρεύματος προερχόμενον Hs (σχ. 2), θὰ σχηματίζῃ πρὸς τὸ γηΐνον πεδίον γωνίαν α καθοριζομένην ἐκ τῆς σχέσεως

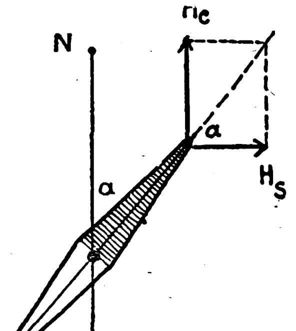

Σχ. 2.

$$\text{εφ.}\,\alpha = \frac{H_s}{H_e} \qquad (1)$$

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει ὅτι ὁ ἐν τῷ κέντρῳ τῆς σπείρας μαγνήτης θὰ ἰσορροπήσῃ ὑπὸ τὴν ἐπενέργειαν τοῦ ρεύματος κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ συνισταμένου πεδίου, ἐφ' ὅσον ἡ ἐξάρτησις αὐτοῦ δὲν ἀντιτάσσει οὐσιώδη ἀντίδρασιν. Ἡ ἐφαπτομένη τῆς γωνίας ἐκτροπῆς τοῦ κινητοῦ μαγνήτου ἀποτελεῖ μέτρον τοῦ μεταβλητοῦ μεγέθους, καθ' ὅσον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω εἶναι:

$$\text{εφ.}\,\alpha = \frac{H_s}{H_e} = \frac{2\pi}{r H_e}\, i \qquad (2)$$

Ἐκ τοῦ τύπου τούτου προκύπτει ὅτι ἡ γωνία ἀποκλίσεως εἶναι ἀνεξάρτητος τῆς ἰσχύος τοῦ μαγνήτου, ἐνῷ εἶναι ἀντιστρόφως ἀνάλογος τῆς ἐντάσεως τοῦ γηΐνου πεδίου καὶ ἀνάλογος τοῦ ὑπὸ τοῦ ρεύματος i παραγομένου πεδίου Hs, ἐξ οὗ συνάγεται ὅτι διὰ τὴν μέτρησιν λίαν ἀσθενῶν ρευμάτων δέον νὰ αὐξήσωμεν τὸ ὑπὸ τούτων παραγόμενον πεδίον διὰ χρησιμοποιήσεως οὐχὶ ἁπλῶς μιᾶς ἀγωγοῦ σπείρας, ἀλλὰ πηνίου περιέχοντος ὅσον τὸ δυνατὸν μεγαλύτερον ἀριθμὸν σπειρῶν. Τότε ὁ ἀνωτέρω τύπος καθίσταται:

$$\text{εφ.}\,\alpha = \frac{2\pi n}{r H_e}\, i \qquad (3)$$

τοῦ n παριστῶντος τὸν ἀριθμὸν τῶν σπειρῶν. Ἐκ τοῦ τύπου τούτου προκύπτει εὐκόλως:

$$i = \frac{r H_e}{2\pi n}\,\text{εφ.}\,\alpha \qquad (4)$$

Ὁ τύπος οὗτος ἰσχύει προδήλως, ὅταν πᾶσαι αἱ σπεῖραι ἔχουσι τὸ αὐτὸ ἐπίπεδον καὶ τὴν αὐτὴν ἀκτῖνα καὶ κέντρον, ἤτοι ὁ ἀνωτέρω τύπος ἰσχύει μόνον διὰ τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ τομὴ τοῦ πηνίου εἶναι λίαν μικρὰ ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀκτῖνα, εἰς τρόπον ὥστε νὰ δυνάμεθα ὡς τιμὴν τοῦ r νὰ λάβωμεν τὴν μέσην τιμὴν τοῦ μεγέθους τούτου δι' ὅλας τὰς σπείρας. Πρὸς τούτοις δέον τὸ μῆκος τῆς βελόνης νὰ ᾖ λίαν μικρὸν ἐν σχέσει πρὸς τὴν μέσην ἀκτῖνα, εἰς τρόπον ὥστε νὰ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὅτι τὸ μαγνητικὸν πεδίον ἐν τῇ περιοχῇ καθ' ἣν εὑρίσκεται ὁ μαγνήτης εἶναι οὐσιωδῶς ὁμοιόμορφον.

Τ' ἀνωτέρω ἐκτεθέντα δὲν ἐφαρμόζονται ἐπακριβῶς εἰς τὰ ἐν χρήσει γαλβανόμετρα μετὰ κινητοῦ μαγνήτου, καὶ ἑπομένως αἱ προεκτεθεῖσαι διατάξεις δὲν εἶναι ἀμέσως κατάλληλοι

Digitized by Google

διὰ μετρήσεις ρευμάτων. Ἐφ' ὅσον ἡ ἀπόκλισις τοῦ κινητοῦ συστήματος εἶναι ὀλίγων μόνον μοιρῶν, δύναται νὰ θεωρηθῇ τὸ ρεῦμα ἀνάλογον τῆς ἐφαπτομένη· εἴτε τοῦ ἡμιτόνου αὐτῆς· ἐν τούτοις ὅμως ὁ συντελεστὴς ἀναλογίας δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ προσδιορισθῇ διὰ λογισμοῦ. Ἐκ συστηματικῶν ἐρευνῶν, αἵτινες ἐγένοντο ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἐπαυξήσεως τῆς εὐαισθησίας τῶν γαλβανομέτρων μετὰ κινητοῦ μαγνήτου κατεδείχθη, ὅτι αὕτη αὐξάνεται οὐσιωδῶς διὰ τῶν ἀκολούθων μέτρων:

1) Δι' ἐφαρμογῆς πηνίων μετὰ πολλῶν σπειρῶν (πολλαπλασιαστῶν).

2) Δι' ἐφαρμογῆς πηνίων μικρᾶς ἐσωτερικῆς διαμέτρου, εἰς τρόπον ὥστε ταῦτα νὰ περιβάλωσι στενῶς τὸ κινητὸν σύστημα.

3) Δι' ἐφαρμογῆς ἐσωτερικοῦ ἢ ἐξωτερικοῦ ἀστατισμοῦ (astasierung), εἴτε διὰ χρησιμοποιήσεως ἀστατικοῦ συστήματος μαγνητῶν, ἀποτελοῦντος τὸ κινητὸν σύστημα τοῦ ὀργάνου, εἴτε δι' ἐξασθενήσεως τοῦ συνισταμένου πεδίου διὰ τῆς χρησιμοποιήσεώς ἐξωτερικῶν μαγνητῶν.

4) Διὰ χρησιμοποιήσεως τῆς διπλῆς ἐξαρτήσεως πρὸς ἐξάρτησιν τοῦ κινητοῦ συστήματος.

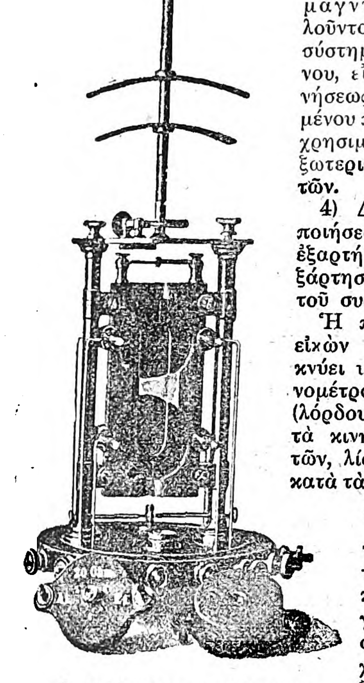
Σχ. 3. *Γαλβανόμετρον* Thomson.

Ἡ παρατιθεμένη εἰκὼν (σχ. 3) δεικνύει τύπον γαλβανομέτρου Thomson (λόρδου Kelvin), μετὰ κινητῶν μαγνητῶν, λίαν ἐν χρήσει κατὰ τὰς ἠλεκτρικὰς μετρήσεις.

Προκειμένου περὶ μετρήσεων ἀκριβείας μεγίστην σημασίαν ἔχει ὁ χρόνος καθ' ὅν τὸ κινητὸν σύστημα τοῦ γαλβανομέτρου λαμβάνει τὴν θέσιν ἰσορροπίας αὐτοῦ, ὅστις δέον νὰ ᾖ ὅσον τὸ δυνατὸν βραχύτερος, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ἱκανότης τοῦ κινητοῦ συστήματος μεθ' ὡρισμένην ἀπόκλισιν νὰ ἐπανέρχεται ταχέως εἰς τὴν ἀρχικὴν θέσιν αὐτοῦ. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον δέον ἡ κίνησις τοῦ κινητοῦ συστήματος τοῦ γαλβανομέτρου νὰ εἶναι ἀπεριοδική. Εἰς τὰ γαλβανόμετρα μετὰ κινητοῦ μαγνήτου μεγίστην σημασίαν, πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς ἀπεριοδικῆς κινήσεως, ἔχει ἡ μορφὴ τῶν μαγνητῶν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὁ Thomson ἐν τῷ γαλβανομέτρῳ αὐτοῦ, ἀντὶ ἑνὸς ἁπλοῦ μαγνήτου, χρησιμοποιεῖ σύστημα μικρῶν μαγνητῶν διατεταγμένων ἐπαλλήλως (ὡς δεικνύεται ἐν σχ. 4), ὑπὸ ἄλλων δὲ προετάθησαν ἄλλαι διατάξεις. Ἐκτὸς τοῦ ἀνωτέρω μέσου διὰ τὴν ταχεῖαν ἀπόσβεσιν τῶν αἰωρήσεων τοῦ κινητοῦ συστήματος ἐφαρμόζονται διάφοροι ἄλλαι διατάξεις εἴτε διὰ χρησιμοποιήσεως τῆς ἀντιστάσεως τοῦ ἀέρος ἐπὶ πτερυγίων μαρμαρυγίου, προσαρμοζομένων κατὰ τὸ κατώτερον μέρος τοῦ ἄξονος περιστροφῆς τοῦ ὀργάνου, εἴτε διὰ χρησιμοποιήσεως τῆς ἀντιστάσεως ὑγροῦ, εἰσαγομένων τῶν πτερυγίων ἐντὸς δοχείου περιέχοντος γλυκερίνην, εἴτε διὰ χρησιμοποιήσεως ρευμάτων Φουκό, ἀναπτυσσομένων ἐπὶ μαζῶν χαλκίνων τοποθετουμένων ἐγγὺς τοῦ κινητοῦ μαγνήτου καὶ ἅτινα, ὡς γνωστόν, ἀντιδρῶσιν εἰς τὴν κίνησιν τοῦ κινητοῦ συστήματος κ. ο. κ.

Σχ. 4. *Εἰδικὴ διάταξις μαγνητῶν γαλβανομέτρου.*

Μειονεκτήματα γαλβανομέτρων μετὰ κινητοῦ μαγνήτου. Καίτοι τὰ γαλβανόμετρα μετὰ κινητοῦ μαγνήτου παρουσιάζουσι πολὺ μεγάλην εὐαισθησίαν (δεδομένου ὅτι διὰ κατοπτρικῶν γαλβανομέτρων ἀκριβείας δυνάμεθα νὰ ἐπιτύχωμεν εὐπάθειαν μέχρι 10^{-18} amp.), ἐν τούτοις λόγῳ σοβαρῶν μειονεκτημάτων, ἅτινα παρουσιάζουσι, δὲν χρησιμοποιοῦνται τόσον εὐρέως ἐν τῇ πράξει, ὅσον τὰ γαλβανόμετρα μετὰ κινητοῦ πλαισίου.

Ὡς κύριον μειονέκτημα τῶν γαλβανομέτρων μετὰ κινητοῦ μαγνήτου θεωρεῖται ἡ μεγίστη εὐαισθησία, ἣν παρουσιάζουσι τὰ ὄργανα ταῦτα ἔναντι μαγνητικῶν διαταράξεων. Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι, ἐὰν κατὰ τὴν διάρκειαν μετρήσεως παραχθῇ μετατόπισις σιδηρῶν μαζῶν ἐγγὺς τῆς συσκευῆς εὑρισκομένων, αὕτη ἐπιφέρει οὐ μόνον μεταβολὴν τῆς διευθυντηρίου δυνάμεως κατὰ μέγεθος καὶ διεύθυνσιν, ἀλλὰ προκαλεῖ καὶ μετατόπισιν τῆς θέσεως τοῦ μηδενὸς τοῦ ὀργάνου. Τὸ μειονέκτημα τοῦτο ἐξουδετεροῦται τελείως διὰ τῆς κατασκευῆς τῶν *τεθωρακισμένων γαλβανομέτρων* (Pauzergalvanometer), ἅτινα εἶναι γαλβανόμετρα ἀκριβείας μετὰ κινητοῦ μαγνήτου, περιβαλλόμενα ὅμως ὑπὸ σφαιρικοῦ ἢ δακτυλιοειδοῦς ἐκ μαλακοῦ σιδήρου περιβλήματος, ὅπερ ἀποτελεῖ μαγνητικὸν διάφραγμα καὶ σκοπὸν ἔχει νὰ προασπίζῃ τὸ ὄργανον ἀπὸ τῆς ἐπηρείας ἐξωτερικῶν μαγνητικῶν διαταράξεων.

Γαλβανόμετρα μετὰ κινητοῦ πλαισίου. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἰσήχθησαν γενικῶς εἰς τὰς ἠλεκτρικὰς μετρήσεις τὰ γαλβανόμετρα μετὰ κινητοῦ πλαισίου, ἀφ' ἑνὸς λόγῳ τῆς μεγαλυτέρας ἁπλότητος περὶ τὸν χειρισμὸν αὐτῶν, ἰδίᾳ ὅμως ἕνεκα τῆς ἀπαθείας αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἐπιδράσεως ἐξωτερικῶν μαγνητικῶν πεδίων.

Ἐὰν ἐξαρτήσωμεν καταλλήλως μικρὸν πηνίον (ἢ πλαίσιον ἀγωγὸν) ἐντὸς ὁμοιομόρφου μαγνητικοῦ πεδίου καὶ διαβιβάσωμεν διὰ τοῦ πηνίου ἠλεκτρικὸν ρεῦμα, παρατηροῦμεν ἀμέσως ὅτι τὸ πηνίον τείνει νὰ προσανατολισθῇ ἐν τῷ πεδίῳ κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ἡ μαγνητικὴ ρύσις ἡ διαπερῶσα τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ νὰ εἶναι μεγίστη· ἐν ἄλλοις λόγοις τὸ πηνίον τείνει νὰ προσανατολισθῇ οὕτως, ὥστε ἡ ἐπιφάνεια αὐτοῦ νὰ εἶναι κάθετος ἐπὶ τὴν διεύθυνσιν τῆς μαγνητικῆς ρύσεως. Ἐφ' ὅσον τὸ πηνίον ἐξαρτᾶται ἀπὸ μεταλλικοῦ σύρματος παρουσιάζοντος ροπὴν στρέψεως καὶ

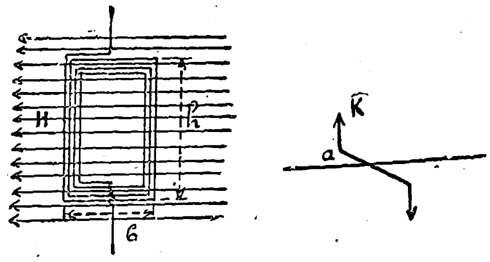

Σχ. 5. *Ἀρχὴ γαλβανομέτρων μετὰ κινητοῦ πλαισίου.*

εἶναι προσηνατολισμένον οὕτως, ὥστε τὸ ἐπίπεδον τῶν σπειρῶν αὐτοῦ νὰ συμπίπτῃ πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς μαγνητικῆς ρύσεως, ὅταν διαβιβασθῇ τὸ ρεῦμα παρατηροῦμεν ὅτι τὸ πηνίον λαμβάνει νέαν θέσιν ἰσορροπίας, ἐν ᾗ ἡ ροπὴ στρέψεως τοῦ πηνίου ἰσορροπεῖ τὴν ροπὴν στρέψεως τοῦ νήματος τῆς ἐξαρτήσεως. Ἐκ τῆς ἠλεκτροτεχνίας εἶναι γνωστόν, ὅτι εἰς τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν αἱ δυναμικαὶ γραμμαὶ τοῦ μαγνητικοῦ πεδίου εἶναι ὁριζόντιοι καὶ ὁ ἄξων περιστροφῆς τοῦ πηνίου κάθετος ἐπὶ τούτων (βλ. εἰκ. 5), ἐπενεργοῦσιν ἐπὶ τοῦ κινητοῦ συστήματος μόνον αἱ δυνάμεις αἱ ἀντιστοιχοῦσαι εἰς τὰς κατακορύφους πλευρὰς τοῦ πηνίου, αἵτινες ἔχουσιν ὡς συνεσταμένην

$$k = nhi H$$

ἔνθα n ὁ ἀριθμὸς τῶν σπειρῶν τοῦ πηνίου, h τὸ μέσον ὕψος αὐτῶν, i ἡ ἔντασις τοῦ ρεύματος καὶ H ἡ ἔντασις τοῦ πεδίου. Ἐὰν τὸ πλαίσιον ἰσορροπῇ ἐν θέσει καθ' ἣν τὸ ἐπίπεδον αὐτοῦ σχηματίζει γωνίαν a πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ πεδίου, ἡ ροπὴ στρέψεως εἶναι:

$$D = nhi\, Hb\ \text{συν}\ a = iHf\ \text{συν}\ a$$

ἔνθα b τὸ μέσον πλάτος τοῦ πηνίου καὶ f=hbn. Ἐξ ἄλλου ἡ ροπὴ στρέψεως τοῦ σύρματος τῆς ἐξαρτήσεως εἶναι

$$P_1 = Pa$$

ἔνθα P ἡ ροπὴ στρέψεως ἡ ἀντιστοιχοῦσα εἰς ἀπόκλισιν ἴσην πρὸς τὴν μονάδα τῶν γωνιῶν.

Ἐπειδὴ δ' ἐν τῇ θέσει ταύτῃ τὸ πηνίον ὑποτίθεται ὅτι ἰσορροπεῖ, θὰ ἔχωμεν:

$$Pa = iHf\ \text{συν}\ a$$

ἐξ ἧς εὐκόλως προκύπτει:

$$i = C\frac{a}{\text{συν}\ a}$$

ἔνθα $C = \frac{P}{Hf}$ παριστᾷ σταθερὰν τῆς συσκευῆς. Διὰ μικρὰς γωνίας ἀποκλίσεως εἶναι ἄνευ αἰσθητοῦ σφάλματος i=Ca.

Δυνάμεθα ὅμως διὰ καταλλήλου διασκευῆς τῶν πολικῶν τεμαχίων τοῦ μονίμου μαγνήτου τοῦ παράγοντος τὸ μόνιμον μαγνητικὸν πεδίον ἐν τῇ συσκευῇ, νὰ ἐπιτύχωμεν ἀκτινωτὴν διανομὴν τῶν δυναμικῶν γραμμῶν τοῦ πεδίου (σχ. 6), ὅτε ὁ τύπος i=Ca ἰσχύει καὶ διὰ μεγάλας γωνίας ἀποκλίσεως.

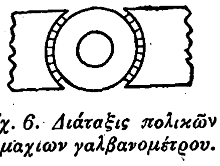
Σχ. 6. *Διάταξις πολικῶν τεμαχίων γαλβανομέτρου.*

Γενικῶς εἰς τὰ γαλβανόμετρα μετὰ κινητοῦ πλαισίου τὸ μόνιμον μαγνητικὸν πεδίον παράγεται διὰ συνήθους μονίμου μαγνήτου, οὗτινος τὰ πολικὰ τεμάχια παρουσιάζουσι τὴν εἰκονιζομένην ἐν σχ. 6 διάταξιν. Τὸ μεταξὺ τῶν πόλων διάκενον πληροῦται διὰ κυλίνδρου ἐκ μαλακοῦ σιδήρου, ἀφιεμένου μόνον μικροῦ χώρου διὰ τὴν ἐλευθέραν κίνησιν τοῦ κινητοῦ πλαισίου. Ἡ τοιαύτη διάταξις ἐπιτρέπει συγκέντρωσιν τοῦ πεδίου ἐν τῇ περιοχῇ, ἐν ᾗ κινεῖται τὸ πλαίσιον.

Ἐκ τῆς συστηματικῆς σπουδῆς τῶν μετὰ κινητοῦ πλαισίου γαλβανομέτρων, κατεδείχθη ὅτι ἡ εὐπάθεια τούτων αὐξάνεται διὰ τῶν ἀκολούθων μέτρων: 1) Δι' ἐφαρμογῆς ἰσχυρῶν μονίμων μαγνητῶν. 2) Διὰ χρησιμοποιήσεως πηνίων (πλαισίων) μετὰ πολλῶν σπειρῶν. 3) Διὰ χρησιμοποιήσεως νήματος ἐξαρτήσεως μικρᾶς ροπῆς στρέψεως. 4) Διὰ χρησιμοποιήσεως πλαισίου, ὅσον τὸ δυνατὸν μεγαλυτέρας ἐπιφανείας. Ὡς καταλληλότερον σχῆμα πηνίου ἐκ πείρας κατεδείχθη, ὅτι τοιοῦτον εἶναι ὀρθογώνιον οὗ τὸ ὕψος εἶναι μεγαλύτερον τοῦ εὔρους, οὐχὶ ὅμως καὶ λίαν ἐπίμηκες. Πρὸς ἐπιτυχίαν ἱκανοποιητικῆς εὐπαθείας δέον νὰ γίνῃ κατάλληλος συνδυασμὸς τοῦ ἀριθμοῦ σπειρῶν τοῦ πηνίου, τῆς ροπῆς ἀδρανείας αὐτοῦ καὶ τῆς ροπῆς στρέψεως τοῦ σύρματος ἐξαρτήσεως, λαμβανομένου πάντοτε ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ ὄργανον δέον ἐκτὸς τῆς ἱκανοποιητικῆς εὐπαθείας, ἣν δέον τοῦτο νὰ παρουσιάζῃ, νὰ εἶναι πρὸς τούτους ὅσον τὸ δυνατὸν εὐχρηστότερον.

Μορφαὶ γαλβανομέτρων. Γενικῶς συναντῶμεν τὰ γαλβανόμετρα ἐν τῇ πράξει ὑπὸ δύο μορφάς: εἰς *γαλβανόμετρα μετὰ δείκτου*, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ ἀπόκλισις τοῦ κινητοῦ συστήματος μετρεῖται τῇ βοηθείᾳ δείκτου, προσαρμοζομένου μονίμως ἐπὶ τοῦ ἄξονος περιστροφῆς τοῦ κινητοῦ συστήματος τοῦ ὀργάνου καὶ οὗτινος τὸ ἕτερον τῶν ἄκρων κινεῖται πρὸ τῶν διαιρέσεων κλίμακος καταλλήλων βεβαθμολογημένης (σχ. 7), καὶ εἰς *κατοπτρικὰ γαλβανόμετρα*, ἐν οἷς ἡ ἀπόκλισις τοῦ κινητοῦ συστήματος μετρεῖται διὰ κατοπτρικῆς μεθόδου. Πρὸς τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἄξονος περιστροφῆς τοῦ κινητοῦ συστήματος προσαρμόζεται μικρὸν κάτοπτρον, ἡ δὲ μέτρησις τῆς γωνίας ἀποκλίσεως τοῦ κινητοῦ συστήματος γίνεται διὰ τῶν συνήθων μεθόδων κατοπτρικῆς ἀναγνώσεως, ἤτοι τῆς ὑποκειμενικῆς (Pogendorf) ἢ τῆς ἀντικειμενικῆς (Thomson).

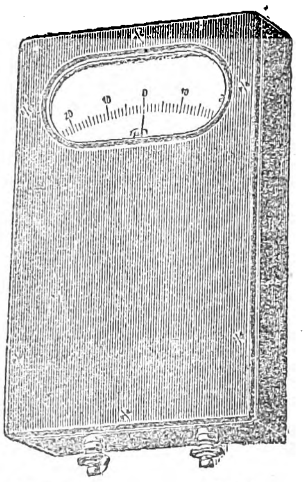

Σχ. 7. *Γαλβανόμετρον μετὰ δείκτου.*

Τὰ γαλβανόμετρα μετὰ δείκτου εἰς παλαιοτέραν ἐποχὴν ἐχρησιμοποιοῦντο ἀποκλειστικῶς ὡς γαλβανοσκόπια, ἤτοι ὡς ὄργανα σκοπὸν ἔχοντα μόνον τὴν ἀπόδειξιν τῆς ὑπάρξεως ρεύματος ἐν κυκλώματι· κατὰ τὰ τελευταῖα ὅμως ἔτη ἡ κατασκευὴ τῶν γαλβανομέτρων μετὰ δείκτου προήχθη σημαντικῶς εἰς τρόπον, ὥστε σήμερον κατασκευάζονται τοιαῦτα μεγάλης εὐπαθείας, προσεγγιζούσης τὴν εὐπάθειαν τῶν κατοπτρικῶν γαλβανομέτρων.

Τὰ κατοπτρικὰ γαλβανόμετρα, ὡς τελευταίως ταῦτα κατασκευάζονται, ἀποτελοῦσιν ὄργανα ἐξόχως μεγάλης ἀκριβείας καὶ χρησιμοποιοῦνται τὰ μέγιστα ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις κατὰ τὰς ἐπιστημονικὰς ἐρεύνας. Εἰς τὰ ὄργανα τοῦ τύπου τούτου ἡ ἔντασις τοῦ ρεύματος παρέχεται ἐκ τοῦ τύπου:

$$i = Ca$$

ἔνθα a ἡ γωνία ἀποκλίσεως τοῦ κινητοῦ συστήματος. Ὁ συντελεστὴς C καλεῖται *σταθερὰ* τοῦ ὀργάνου. Κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν κατοπτρικῆς ἀναγνώσεως ἡ γωνία a εἶναι ἀνάλογος τῆς ἀποκλίσεως μετρουμένης εἰς διαιρέσεις τῆς κλίμακος καὶ δυνάμεθα νὰ γράφωμεν:

$$i = Kn$$

ἔνθα n ὁ εἰς τὴν γωνίαν a ἀντιστοιχῶν ἀριθμὸς διαιρέσεως τῆς κλίμακος. Ὁ συντελεστὴς K δὲν ἀποτελεῖ σταθερὰν τῆς συσκευῆς, καθόσον ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἀποστάσεως τῆς κλίμακος ἀπὸ τοῦ κατόπτρου καὶ ἐκ τοῦ μεγέθους τῶν διαιρέσεων αὐτῆς, καλεῖται δὲ *συντελεστὴς ἀναγωγῆς* καὶ ἰσοῦται ἀριθμητικῶς πρὸς τὴν ἔντασιν τοῦ ρεύματος, ἡ ὁποία προκαλεῖ ἀπόκλισιν τοῦ κινητοῦ συστήματος κατὰ μίαν διαίρεσιν τῆς κλίμακος ἐν τῇ θεωρουμένῃ ἀποστάσει. Κατὰ τὰς πρακτικὰς ἐφαρμογὰς τ' ἀποτελέσματα τοῦ προσδιορισμοῦ τοῦ συντελεστοῦ ἀναγωγῆς, πρὸς ἐπιτυχίαν συγκρισίμων ἀποτελεσμάτων, ἀναφέρονται εἰς κανονικὴν ἀπόστασιν τῆς κλίμακος ἀπὸ τοῦ κατόπτρου, ὡς τοιαύτη δὲ λαμβάνεται ἡ τῶν δύο μέτρων. Οὕτως ἐὰν K_λ ὁ συντελεστὴς ἀναγωγῆς εἰς ἀπόστασιν λ μέτρων τῆς κλίμακος, ἡ τιμὴ αὐτοῦ K διὰ τὴν ἀπόστασιν τῶν δύο μέτρων ὑπολογίζεται ἐκ τοῦ τύπου: $K = \frac{1}{2} K_\lambda . \lambda$.

Digitized by Google

Προκειμένου περὶ κατοπτρικῶν γαλβανομέτρων, ὁ συντελεστὴς ἀναγωγῆς αὐτῶν προσδιορίζεται εἴτε δι᾽ ὑπολογισμοῦ τοῦ διαβιβαζομένου ρεύματος ἐκ τῆς ἠλεκτρεγερτικῆς δυνάμεως διαιρουμένης διὰ τῆς ἀντιστάσεως τοῦ κυκλώματος, εἴτε, ὅπερ καὶ συνηθέστερον, διὰ συγκρίσεως πρὸς πρότυπον *ἀμπερόμετρον* (ἢ *βολτόμετρον*) Ἡ πρὸς τοῦτο ἐφαρμοζομένη διάταξις εἰκονίζεται ἐν σχ. 8, καθ᾽ ἣν τὸ κατοπτρικὸν γαλβανόμετρον Γ, λόγῳ τῆς μεγάλης εὐπαθείας αὐτοῦ, δὲν συνδέεται ἐν σειρᾷ πρὸς τὸ ἀμπερόμετρον, ἀλλὰ διακλαδίζεται ἐπὶ μικρᾶς ἀντιστάσεως τοῦ κυρίου κυκλώματος. Ἐὰν διὰ I καλέσωμεν τὴν ἔντασιν τοῦ ρεύματος ἐν τῷ κυρίῳ κυκλώματι, ἡ ἔντασις τοῦ ρεύματος i ἡ ἀντιστοιχοῦσα ἐν τῷ κλάδῳ τοῦ γαλβανομέτρου εἶναι:

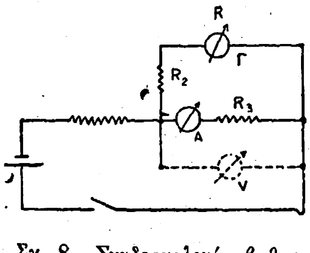

Σχ. 8. *Συνδεσμολογία βαθμολογίας γαλβανομέτρων.*

$$i=\frac{R_8}{R_2+R_8+R}$$

ἔνθα R ἡ ἀντίστασις τοῦ γαλβονομέτρου, R_2 ἐν σειρᾷ ἀντίστασις πρὸς τὸ γαλβανόμετρον καὶ R_8 ἡ ἀντίστασις τῆς διακλαδώσεως. Ἐὰν δὲ εἰς τὸ ρεῦμα i ἀντιστοιχῇ ἀπόκλισις n διαιρέσεων ἐπὶ τῆς κλίμακος, τότε ὁ συντελεστὴς ἀναγωγῆς τοῦ ὀργάνου εἶναι K=i/n. Διὰ μεταβολῆς τῆς ἀντιστάσεως R_2 εὑρίσκομεν διαφόρους τιμὰς τοῦ K, οὗ ἀκολούθως λαμβάνομεν τὸν μέσον ὅρον ὃν ἀκολούθως ἀνάγομεν εἰς τὴν κανονικὴν ἀπόστασιν τῶν δύο μέτρων.

Συνήθως ἀντὶ ἀμπερομέτρου A χρησιμοποιοῦμεν βολτόμετρον V, ὅπερ συνδέομεν κατὰ τὰ ἄκρα τῆς ἀντιστάσεως διακλαδώσεως R_8 (βλ. σχ. 8) δι᾽ ἐστιγμένης γραμμῆς. Ἐὰν διὰ e καλέσωμεν τὴν εἰς τὰ πέρατα τῆς R_8 ἐπικρατοῦσαν διαφορὰν δυναμικοῦ, τότε ἡ ἔντασις τοῦ διὰ τοῦ γαλβανομέτρου διερχομένου ρεύματος ὑπολογίζεται διὰ διαιρέσεως τοῦ e διὰ τοῦ ἀθροίσματος τῶν ἀντιστάσεων R_2+R_8, ἀκολούθως δ᾽ ὑπολογίζεται ὁ συντελεστὴς ἀναγωγῆς ὡς ἀνωτέρω.

Γαλβανόμετρον διαφορικόν. Ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῦτο πραγματοποιεῖται ὡς γαλβανόμετρον μετὰ κινητοῦ μαγνήτου. Ἀποτελεῖται δ᾽, ὡς ἐκ τοῦ σχ. 9 δεικνύεται, ἐκ δύο συστημάτων πηνίων (πολλαπλασιαστῶν) διατεταγμένων ἑκατέρωθεν τοῦ κινητοῦ μαγνήτου καὶ εἰς τρόπον ὥστε ἡ ἐπενέργεια τοῦ ἑνὸς συστήματος ἐπὶ τοῦ κινητοῦ μαγνήτου νὰ εἶναι ἀντιθέτου φορᾶς τῆς τοῦ ἑτέρου.

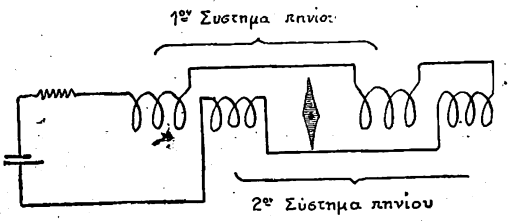

Σχ. 9. *Ἀρχὴ διαφορικοῦ γαλβανομέτρου.*

Τὰ διαφορικὰ γαλβανόμετρα εἶναι σήμερον περιωρισμένης χρήσεως, χρησιμοποιοῦνται δὲ ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις κατὰ τὰς μετρήσεις π.χ. ἀντιστάσεων ὡς καὶ εἰς εἰδικὰς διατάξεις.

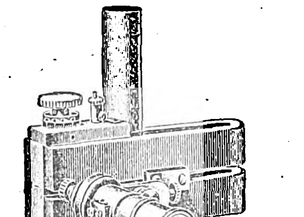
Σχ. 10. *Γαλβανόμετρον διὰ χορδῆς.*

Γαλβανόμετρον μετὰ χορδῆς (Soiten galvanometer). Τὰ ἐν τοῖς προηγουμένοις περιγραφέντα γαλβανόμετρα δύνανται νὰ χρησιμοποιηθῶσι καὶ ὡς *βαλλιστικὰ γαλβανόμετρα*. Λίαν ὅμως εὐαίσθητον διὰ βαλλιστικὰς μετρήσεις εἶναι τὸ *γαλβανόμετρον διὰ χορδῆς*. Τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ λεπτοῦ νήματος λευκοχρύσου ἢ ἀργύρου ἢ καὶ ἐξ ἐπηργυρωμένου νήματος χαλαζίου, ἐξαρτωμένου καταλλήλως μεταξὺ τῶν πόλων μονίμου μαγνήτου καὶ διὰ τοῦ ὁποίου διαβιβάζεται τὸ σταθερὸν ἢ στιγμιαῖον πρὸς μέτρησιν ρεῦμα. Συμφώνως πρὸς τὸν νόμον τῶν ἠλεκτρομαγνητικῶν ἐπενεργειῶν, τὸ νῆμα ὑφίσταται τότε κάμψιν κατὰ διεύθυνσιν κάθετον πρὸς τὰς δυναμικὰς γραμμὰς τοῦ μαγνητικοῦ πεδίου καὶ καθέτως πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ διεύθυνσιν, ἤτοι τὴν διεύθυνσιν τοῦ ρεύματος. Ἡ κάμψις αὕτη μετρεῖται τῇ βοηθείᾳ μικροσκοπίου.

Ἡ παρατιθεμένη εἰκὼν δεικνύει γαλβανόμετρον διὰ χορδῆς τύπου Edelmann, ἐν ᾧ MM παριστῶσι μονίμους πεταλοειδεῖς μαγνήτας, τὸ λεπτὸν σύρμα ἐξαρτᾶται μεταξὺ a καὶ k, ἡ δὲ κάμψις αὐτοῦ μετρεῖται διὰ τοῦ μικροσκοπίου P.

Γαλβανόμετρον Dudell. Τοῦτο χρησιμεύει διὰ τὴν μέτρησιν ἀσθενῶν ἐναλλασσομένων ρευμάτων, δεδομένου ὅτι οἱ μέχρι τοῦδε περιγραφέντες τύποι εἶναι ἀκατάλληλοι διὰ μετρήσεις ἐναλλασσομένων ρευμάτων. Εἶναι κατ᾽ οὐσίαν κατοπτρικὸν γαλβανόμετρον μετὰ κινητοῦ πλαισίου, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι τὸ κινητὸν πλαίσιον ἀπολήγει κάτωθεν εἰς μικρὸν θερμοηλεκτρικὸν στοιχεῖον πραγματοποιούμενον.

Τὸ πρὸς μέτρησιν ρεῦμα διαβιβάζεται διὰ λεπτοῦ σύρματος λευκοχρύσου διατεταγμένου κάτωθεν τοῦ θερμοηλεκτρικοῦ στοιχείου καὶ καλεῖται εἰδικώτερον θερμαντήρ. Ἐκ τῆς διελεύσεως τοῦ ρεύματος τὸ σύρμα λευκοχρύσου θερμαίνεται, ἐκ τῆς οὕτω δ᾽ ἀναπτυσσομένης θερμότητος ἐπηρεάζεται τὸ θερμοηλεκτρικὸν στοιχεῖον, ἀναπτυσσομένου θερμοηλεκτρικοῦ ρεύματος ὅπερ κυκλοφορεῖ ἐν τῷ πλαισίῳ καὶ προκαλεῖ τὴν ἀπόκλισιν αὐτοῦ.

Τέλος εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν λίαν εὐπαθῶν γαλβανομέτρων ἀνήκουσι τὰ ***μικρογαλβανόμετρα***, ἅτινα εἶναι γαλβανόμετρα ὑπολογισμένα κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ παρουσιάζουσιν ἐξαιρετικῶς μεγάλην εὐπάθειαν.

Κ. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

γάλβανον (τὸ) (Galbanum) *[Βοτ.]*. Εἶδος κομμεορρητίνης λαμβανομένης ἐκ τοῦ φυτοῦ *νάρθηξ ὁ γαλβανοφόρος* (Ferula galbaniflua) καὶ ἄλλων τινῶν φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σκιαδανθῶν*, ἅτινα εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἰθαγενῆ τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς. Τὸ γάλβανον εἶναι χρήσιμον εἰς τὴν βιομηχανίαν πρὸς κατασκευὴν παντοειδῶν βερνικίων καὶ εἰς τὴν φαρμακευτικήν.

Δ. Ν. Π.

γαλβανοπλάστης (ὁ)· ὁ τεχνίτης ὁ ἀσκῶν τὴν γαλβανοπλαστικήν.

γαλβανοπλαστικὴ (ἡ) *[Ἠλεκτροχημ.]*. Ἡ τέχνη δι᾽ ἧς ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ἠλεκτρολύσεως ἡ κατασκευὴ πλαστικῶν μεταλλίνων ὁμοιωμάτων *(κυρίως γαλβανοπλαστική)* καὶ ἡ διὰ τοῦ αὐτοῦ μέσου ἐπικάλυψις ἀντικειμένου τινὸς διὰ μονίμου μεταλλικοῦ στρώματος. Ὁ τελευταῖος οὗτος κλάδος καλεῖται εἰδικώτερον γαλβανοστεγία (βλ. λ.).

Ἡ γαλβανοπλαστικὴ ἐφευρέθη ἐν ἔτει 1838 ὑπὸ τοῦ M. H. v. Jacobi, Γερμανοῦ φυσικοῦ ἐν Πετρουπόλει.

Ἀρχὴ τῆς γαλβανοπλαστικῆς. Ὑποθέσωμεν ὅτι θέλομεν νὰ κατασκευάσωμεν τὸ ὁμοίωμα ἀντικειμένου τινός, π. χ. νομίσματος. Πρὸς τοῦτο περικαλύπτομεν τὸ πρότυπον πλὴν τοῦ μέρους οὗτινος θέλομεν νὰ ἐπιτύχωμεν τὸ ὁμοίωμα διὰ κηροῦ καὶ ἐμβυθίζομεν ἀκολούθως τοῦτο, ἀφοῦ ἐξαρτήσωμεν καταλλήλως ἀπὸ ἀγωγοῦ σύρματος, ἐντὸς λουτροῦ περιέχοντος διάλυμα θειικοῦ χαλκοῦ. Ταυτοχρόνως δὲ ἐμβαπτίζομεν ἐν τῷ λουτρῷ πλάκα χαλκοῦ. Ἡ ὅλη διάταξις συνδέεται πρὸς πηγὴν ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, τῆς χαλκίνης πλακὸς συνδεομένης πρὸς τὸν θετικὸν πόλον καὶ τοῦ νομίσματος πρὸς τὸν ἀρνητικόν.

Ἅμα ὡς διαβιβασθῇ τὸ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα, συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους τῆς ἠλεκτρολύσεως ἀποτίθεται ἐπὶ τοῦ ἀκαλύπτου μέρους τοῦ νομίσματος στρῶμα χαλκοῦν, ὅπερ καὶ ὅταν ἀκόμη εἶναι λεπτότατον δυνάμεθα ν᾽ ἀποχωρίσωμεν εὐκόλως, ἐὰν μάλιστα προηγουμένως ἡ ἐπιφάνεια τοῦ προτύπου νομίσματος ἦτο περικεκαλυμμένη διὰ λεπτοτάτου στρώματος γραφίτου. Τὸ οὕτω λαμβανόμενον γαλβανοπλαστικὸν ἀποτύπωμα εἶναι τὸ ἀρνητικὸν ὁμοίωμα τοῦ προτύπου. Ἐὰν τὸ ἀρνητικὸν τοῦτο ὁμοίωμα χρησιμοποιήσωμεν ἐκ νέου ἐν τῷ λουτρῷ ὡς κάθοδον, δυνάμεθα κατ᾽ ἐντελῶς ὅμοιον τρόπον, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη, νὰ ἐπιτύχωμεν θετικὸν ὁμοίωμα, ἤτοι ἀκριβὲς ἀντίγραφον τοῦ προτύπου.

Ἡ κατασκευὴ τοῦ ἀρνητικοῦ ὁμοιώματος ἀποτελεῖ σπατάλην ἐνεργείας καὶ χρονοτριβήν, δυνάμεθα δὲ ν᾽ ἀποφύγωμεν τὴν ἐργασίαν ταύτην, ἐὰν κατασκευάσωμεν τῇ βοηθείᾳ πλαστικῆς οὐσίας ἀποτελουμένης ἐκ κηροῦ, ἢ γουταπέρκης τὸ ἀρνητικὸν ὁμοίωμα, ὅπερ συνήθως καλεῖται *γαλβανοπλαστικὴ μήτρα* (matrize), ἣν καθιστῶμεν ἀκολούθως ἀγώγιμον εἴτε διὰ περικαλύψεως αὐτῆς ὑπὸ γραφίτου, εἴτε δι᾽ οἰνοπνευματούχου διαλύματος ἀργύρου, ἐφ᾽ οὗ ἀφίνομεν ἀκολούθως νὰ ἐπιδράσῃ ὑδρόθειον. Τὸ οὕτω κατασκευασθὲν ἀρνητικὸν ὁμοίωμα μεταχειριζόμεθα ὡς κάθοδον ἐν τῷ γαλβανιστικῷ λουτρῷ, ὅταν δὲ διαβιβασθῇ τὸ ρεῦμα ἀποτίθεται ἐπὶ τῆς ἀγωγίμου ἐπιφανείας αὐτοῦ μεταλλικὸν στρῶμα, ὅπερ ἀκολούθως ἀποχωριζόμενον τῆς μήτρας ἀποτελεῖ τὸ ἀκριβὲς ὁμοίωμα τοῦ πρωτοτύπου.

Ὡς καταλληλότερον μέταλλον διὰ γαλβανοπλαστικὰς ἐργασίας κατεδείχθη ὁ χαλκός, καθόσον οὗτος εὐκολώτερον δύναται ν᾽ ἀποτεθῇ ἠλεκτρολυτικῶς. Ἐκτὸς ὅμως τούτου, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη χρησιμοποιεῖται διὰ γαλβανοπλαστικοὺς σκοποὺς ὁ χρυσός, ὁ ἄργυρος καὶ νεωστὶ ὁ σίδηρος.

Διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς γαλβανοπλαστικῆς διακρίνομεν δύο τύπους συσκευῶν: ἤτοι τὰς συσκευὰς ἄνευ ἐξωτερικῆς πηγῆς ρεύματος καὶ τὰς συσκευὰς δι᾽ ἐξωτερικῆς πηγῆς ρεύματος· αἱ τοῦ τελευταίου δὲ τύπου εἶναι τὰ μέγιστα διαδεδομέναι ἐν ταῖς βιομηχανικαῖς ἐγκαταστάσεσιν.

Ἁπλούστατος τύπος συσκευῆς ἄνευ ἐξωτερικῆς πηγῆς ρεύματος πραγματοποιεῖται διὰ στοιχείου Δάνιελ, ἐν ᾧ ὁ κύλινδρος χαλκοῦ ἀντικαθίσταται ὑπὸ τῆς ἀγωγίμου μήτρας καὶ ὡς ἐκ τούτου αὕτη ἐμβαπτίζεται ἐντὸς δοχείου περιέχοντος διάλυμα θειικοῦ χαλκοῦ. Ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ διαλύματος ἐμβαπτίζεται πορῶδες δοχεῖον πλῆρες θειικοῦ ὀξέος καὶ ἐν ᾧ ἐμβαπτίζεται ράβδος ἀμαλγαμωμένου ψευδαργύρου.

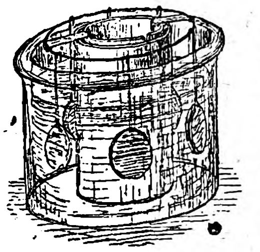
Συσκευὴ γαλβανοπλαστικῆς ἄνευ ἐξωτερικῆς πηγῆς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος.

Παλαιότερον αἱ μῆτραι διετίθεντο ἐν τῷ λουτρῷ ὁριζοντίως καὶ ὑπὸ τὸν πυθμένα τοῦ πορώδους δοχείου· ἤδη ὅμως αὗται διατίθενται κατακορύφως καὶ πέριξ τοῦ πορώδους δοχείου μὲ τὴν πρὸς ἐπικάλυψιν ἐπιφανείας ἐστραμμένην πρὸς τὸ πορῶδες δοχεῖον. Ἡ τοιαύτη διάταξις δὲν ἀπαιτεῖ πηγὴν ἐξωτερικοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, καθόσον τοῦτο παρέχεται ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς διατάξεως, ἥτις πρακτικῶς ἐξομοιοῦται πρὸς στοιχεῖον Δάνιελ ἐν βραχυκυκλώσει. Πρὸς ἐπιτυχίαν ἱκανοποιητικῶν ἀποτελεσμάτων τὸ πορῶδες δοχεῖον πληροῦται ὑπὸ διαλύματος 1 μέρους θειικοῦ ὀξέος καὶ 30 μερῶν ὕδατος, καὶ ὡς διάλυμα θειικοῦ χαλκοῦ χρησιμοποιοῦνται 20—25 μέρη θειικοῦ χαλκοῦ (ἐλευθέρου σιδήρου), 100 ὕδατος καὶ 1,5—2 μέρη θειικοῦ ὀξέος ἐλευθέρου ἀρσενικοῦ. Ἐπειδὴ τὸ διάλυμα θειικοῦ χαλκοῦ, λόγῳ ἀποχωρισμοῦ ἐξ αὐτοῦ τοῦ χαλκοῦ, καθίσταται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πτωχότερον, δέον νὰ λαμβάνηται πρόνοια ὅπως τοῦτο ἐμπλουτίζεται διὰ θειικοῦ χαλκοῦ.

Ἡ ἀνωτέρω διάταξις, καίτοι παρουσιάζει τὸ πλεονέκτημα, ὅτι δὲν ἀπαιτεῖ τὴν χρησιμοποίησιν ἀνεξαρτήτου πηγῆς ρεύματος, παρουσιάζει ὅμως τὸ μειονέκτημα ὅτι ὁ θειικὸς ψευδάργυρος ὅστις σχηματίζεται εἰς τὸ πορῶδες δοχεῖον, λόγῳ διαλύσεως τοῦ ψευδαργύρου, διέρχεται διὰ τοῦ πορώδους δοχείου καὶ μίγνυται πρὸς τὸ ἠλεκτρολυτικὸν ὑγρόν, τοῦτο δ᾽ ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν παρεμπόδισιν τῆς ἀποθέσεως σταθεροῦ καὶ λείου ἀποθέματος. Ὡς ἐκ τούτου κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη χρησιμοποιοῦνται συσκευαὶ δι᾽ ἐξωτερικῆς πηγῆς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, αἵτινες διεδόθησαν κατὰ κανόνα εἰς τὰς βιομηχανικὰς ἐγκαταστάσεις. Εἰς τὰς συσκευὰς τοῦ τύπου τούτου χρησιμοποιεῖται τὸ ἀκόλουθον διάλυμα:

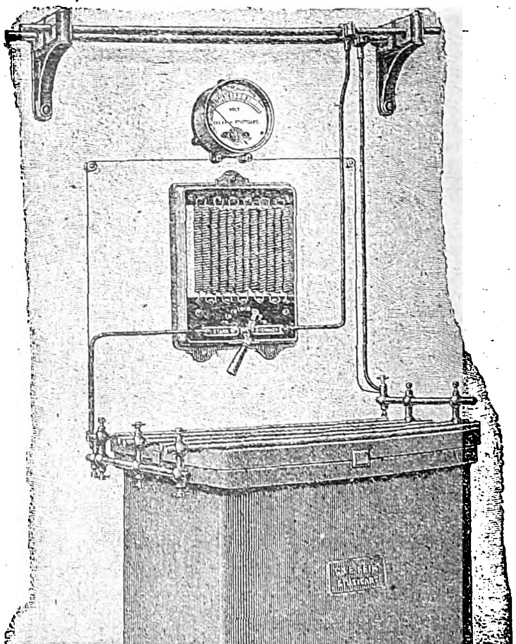
Συσκευὴ γαλβανοπλαστικῆς μετὰ ἐξωτερικῆς πηγῆς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος.

Εἰς 100 λίτρα ὕδατος διαλύομεν 20 kg θειικοῦ

Digitized by Google

χαλκοῦ ἐλευθέρου σιδήρου καὶ προθέτομεν 2-8 kg, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ 3 kg, θειικοῦ ὀξέος 66° Bé. Ἀναλόγως τῆς ἐφαρμοζομένης ἐντάσεως τοῦ ρεύματος, τῆς ἀποσπάσεως τῶν ἀντικειμένων ἀπὸ τῆς ἀνόδου καὶ τὸ εἶδος τῆς ἐπιφανείας τῶν χρησιμοποιουμένων μητρῶν, ὡς καὶ τῶν ἰδιοτήτων, ἃς δέον νὰ παρουσιάζῃ τὸ μεταλλικὸν ἀπόθεμα, ποικίλλει καὶ ἡ ποσότης τοῦ προσμιγνυομένου εἰς τὸ διάλυμα θειικοῦ ὀξέος ὡς καὶ ἡ συμπύκνωσις ἐν γένει τοῦ λουτροῦ. Ἐπίσης ἡ κίνησις τοῦ λουτροῦ ἔχει μεγίστην σημασίαν.

Σπουδαιότατα πειράματα ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου τῆς γαλβανοπλαστικῆς ἐγένοντο ὑπὸ τῶν Hübl, Förster, Seidel, ὧν τ' ἀποτελέσματα ἔχουσιν ἐν συντόμῳ ὡς ἑξῆς.

Διὰ μικρὰν πυκνότητα ρεύματος διάλυμα συμπυκνώσεως 5% καὶ ἄνευ τῆς προσθήκης θειικοῦ ὀξέος παρέχει ἀποθέματα ὀλιγώτερον εὔθραυστα ἢ διὰ διαλύματος μεγάλης συμπυκνώσεως· διὰ προσθήκης ὀξέος καὶ διὰ μεγάλης πυκνότητος ἐπιτυγχάνομεν μᾶλλον λεπτόκοκκα ἀποθέματα ἢ ἐν τῇ περιπτώσει οὐδετέρων ἁλάτων. Διὰ χαλκογραφίας ἐπιτυγχάνονται ἄριστα ἀποτελέσματα διὰ διαλύματος 20% θειικοῦ χαλκοῦ μετὰ προσθήκης 3% θειικοῦ ὀξέος καὶ διὰ χρησιμοποιήσεως πυκνότητος ρεύματος 1.3 $\frac{\text{Amp}}{\text{qdm}}$.

Ὁ Hübl παρέχει τὰ ὅρια τῆς πυκνότητος ρεύματος διὰ τὴν ἐπιτυχίαν καλῶν ἀποτελεσμάτων ὡς ἀκολούθως:

Σύνθεσις λουτροῦ	Ἐλαχίστη καὶ μεγίστη πυκνότης ρεύματος εἰς Amp/qdm	
	Λουτρὸν ἐν ἠρεμίᾳ	*Λουτρὸν ἐν κινήσει*
15% θειικὸς χαλκὸς ἄνευ θειικοῦ ὀξέος	2,6—3,9	3,9—5,2
15% θειικὸς χαλκὸς μετὰ 6% θειικοῦ ὀξέος	1,5—2,3	2,3— 3
20% θειικὸς χαλκὸς ἄνευ θειικοῦ ὀξέος	3,4—5,1	5,1—6,8
20% θειικὸς χαλκὸς μετὰ 6% θειικοῦ ὀξέος	2,0—3,0	3,0— 4

Γενικῶς αἱ δημοσιευόμεναι συνταγαὶ λουτρῶν, ἅτινα χρησιμοποιοῦνται ἐν τῇ γαλβανοπλαστικῇ διὰ χαλκοῦ ὡς καὶ αἱ σχετικαὶ παρατηρήσεις ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐφαρμοζομένην ἔντασιν ρεύματος, δὲν εἶναι ἐκεῖναι αἵτινες πράγματι χρησιμοποιοῦνται ὑπὸ τῶν βιομηχανικῶν ἐργαστηρίων γαλβανοπλαστικῆς, ἅτινα ἔχουσι σωρείαν δεδομένων προερχομένων ἐκ τῆς μακροχρονίου πείρας αὐτῶν, τηρουμένων δ' ἐπιμελέστατα μυστικῶν.

Ἐν τῇ γαλβανοπλαστικῇ διὰ χαλκοῦ δι' ἀνεξαρτήτου πηγῆς ρεύματος χρησιμοποιοῦνται ὡς δοχεῖα διὰ τὸ λουτρὸν συνήθως τοιαῦτα ἐκ πηλοῦ κεκαλυμμένου δι' εἰδικῶν ἀλοιφῶν, εἴτε ἐκ ξύλου ἐπενδεδυμένου διὰ στρώματος μολύβδου. Ὡς ἄνοδος χρησιμοποιοῦνται ἐλάσματα διὰ καθαρωτάτου χαλκοῦ, καθ' ὅσον ἡ χρησιμοποίησις ἀκαθάρτων ἀνόδων δὲν παρέχει καλὰ ἀποθέματα.

Ταχεῖα γαλβανοπλαστική. Εἰς πολλὰς περιπτώσεις, ἰδίᾳ κατὰ τὴν κατασκευὴν κλισὲ (cliché) ἀρκετοῦ πάχους (τοὐλάχιστον 0,15 mm) ἀπαιτεῖται διὰ τῆς συνήθους μεθόδου γαλβανοπλαστικῆς διὰ χαλκοῦ ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα, περίπου πέντε ὡρῶν, ἐνῷ διὰ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἐργασίας ἀπαιτεῖται ἐξαιρετικὴ ταχύτης. Πρὸς τοῦτο ἐπενοήθη εἰδικὴ μέθοδος, ἥτις καλεῖται *ταχεῖα γαλβανοπλαστική.*

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον χρησιμοποιοῦνται λουτρὰ μεγάλης πυκνότητος, διατηρούμενα εἰς θερμοκρασίαν 25—28° C καὶ τῶν ὁποίων ἡ συμπύκνωσις διατηρεῖται ὁμοιομερὴς καθ' ὅλον τὸ λουτρὸν διὰ συνεχοῦς ἀναδεύσεως. Κατὰ τὴν μέθοδον ταύτην ἐφαρμόζεται λίαν μεγάλη πυκνότης ρεύματος.

Ὡς λουτρὸν παχείας γαλβανοπλαστικῆς ἐνδείκνυται τὸ ἀκόλουθον:

30—40	kg.	θειικοῦ χαλκοῦ
0,2	kg.	θειικοῦ ὀξέος 66° Bé
100	λίτρα	ὕδατος

Ἐν τῷ ἀνωτέρω λουτρῷ δι' ἀπόστασιν ἠλεκτροδίων 5—6 cm ἐφαρμόζεται τάσις 6 Volt περίπου καὶ πυκνότης ρεύματος $8^{\text{Amp}}/_{\text{qdm}}$. Διὰ τῆς τοιαύτης διατάξεως δυνάμεθα νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν παραγωγὴν καλῶν κλισὲ ἐντὸς 1,5—2 ὡρῶν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *H. Krause,* Galvanotechnik.—*Langbein,* Handbuch der elektrolytischen metallniederschläge.—*Pfanhauser, W.,* Lehrbuch der Galvanotechnik. —*Stockmeier H.,* Handbuch der Galvanostegie and Galvanoplastik.—*Brochet,* Manuel pratique de Galvanoplastie et de depôts electrochimiques.

Κ. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

γαλβανοσκόπιον (τό)· βλ. γαλβανόμετρον.

γαλβανοστεγία (ἡ) *[Ἠλεκτροχημ.].* Καλεῖται οὕτως ἡ δι' ἠλεκτρολυτικῆς ὁδοῦ ἐπικάλυψις (ἐπιστέγασις) μεταλλικῆς ἐπιφανείας δι' ἑτέρου μετάλλου. Αἱ γαλβανικαὶ ἐπιμεταλλώσεις εἶναι λίαν διαδεδομέναι ἐν τῇ τεχνικῇ, κυρίως δὲ διὰ τὴν ἐπικάλυψιν ἀντικειμένων ἐξ ἀγενεστέρων μετάλλων ὑπὸ εὐγενεστέρων καὶ μᾶλλον ἀνθεκτικῶν εἰς χημικὰς ἐπιδράσεις, ὡς νικελίου, ἀργύρου, χρυσοῦ κλπ. Ἡ γαλβανοστεγία συγχέεται ἐνίοτε πρὸς τὴν *γαλβανοπλαστικήν,* τοῦ τελευταίου τούτου ὅρου χρησιμοποιουμένου κοινῶς καὶ διὰ τὰς δύο κατηγορίας τῶν γαλβανοτεχνικῶν ἐργασιῶν.

Ἡ πρώτη παρατήρησις γαλβανικῆς ἐπιμεταλλώσεως ὀφείλεται εἰς τὸν Brugnatelli, ὅστις ἐπέτυχε τῷ 1805 ἐπιχρύσωσιν ἐκ κυανιούχου διαλύματος. Μεγάλη ὅμως τεχνικὴ διάδοσις τῆς γαλβανικῆς ἐπιχρυσώσεως καὶ ἐπαργυρώσεως παρετηρήθη μόνον ἀπὸ τοῦ 1840 διὰ τῶν ἐπισταμένων ἐργασιῶν τῶν Elkington καὶ Wright ἐν Ἀγγλίᾳ, τοῦ Christophle ἐν Παρισίοις καὶ τοῦ μεγάλου Werner Siemens ἐν Γερμανίᾳ, αὕτη δὲ ἔγινε κατ' ἐξοχὴν σημαντική, ὅταν ἀντικατέστησεν ἡ δυναμομηχανὴ τὰς γαλβανικὰς συστοιχίας. Ἤδη ἡ γαλβανικὴ ἐπιχρύσωσις ἔχει σχεδὸν καθ' ὁλοκληρίαν ἀντικαταστήσει τὴν παλαιὰν μέθοδον τῆς διὰ πυρᾶς ἐπιχρυσώσεως. Πλέον δε τῶν 90% τῶν εἰς τὸ ἐμπόριον φερομένων ἐπηργυρωμένων εἰδῶν εἶναι ἠλεκτρολυτικῶς ἐπηργυρωμένα. Εἰς τὰς δύο ταύτας γαλβανικὰς ἐπιμεταλλώσεις προσετέθη καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ 1842 ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ Boettger ἀνακαλυφθεῖσα, ἀλλὰ μόλις ἀπὸ τοῦ 1870 ἐν Ἀμερικῇ τεχνικῶς διαδοθεῖσα ἐπινικέλωσις, ἥτις κατέχει, ὅσον ἀφορᾷ τὴν εὐρύτητα ἐφαρμογῆς, τὴν πρώτην θέσιν ἐν τῇ *γαλβανοτεχνικῇ.* Μετ' αὐτὴν ἔρχεται εἰς δευτέραν μοῖραν ἡ ἀπὸ τοῦ 1890 ἀναπτυχθεῖσα ἐπιψευδαργύρωσις. Τέλος μετ' αὐτὰς τὴν μεγαλυτέραν βιομηχανικὴν ἐφαρμογὴν ἀπολαμβάνουν ἡ ἐπιχάλκωσις, ἡ ἐπιορειχάλκωσις καὶ ἡ ἐπικασσιτέρωσις.

Ἡ γαλβανοστεγία ἐφαρμόζεται βιομηχανικῶς ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς μεγάλας ἐγκαταστάσεις ἀποκλειστικῶς μὲ αὐτὴν ἀσχολουμένας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀποτελεῖ ἀναπόφευκτον τμῆμα παντὸς μεγάλου ἐργοστασίου κατασκευῆς μεταλλικῶν προϊόντων (ἐργοστάσια αὐτοκινήτων, ποδηλάτων, ραπτομηχανῶν κλπ.).

Ὁ τρόπος ἐργασίας ἐν τῇ γαλβανοστεγίᾳ συνίσταται, ὅπως ἄλλωστε καὶ ἐν τῇ γαλβανοπλαστικῇ, εἰς τὴν ἐμβάπτισιν τῶν διὰ τοῦ μετάλλου μελλόντων νὰ ἐπικαλυφθοῦν ἀντικειμένων ὡς καθόδων ἐντὸς διαλύματος ἅλατος τοῦ μετάλλου τούτου, ἐνῷ χρησιμεύουν ὡς ἄνοδοι ἠλεκτρόδια ἐκ τοῦ αὐτοῦ μετάλλου. Αἱ ἄνοδοι εἶναι ἑπομένως διαλυταί, καὶ μάλιστα διαλύεται ἐξ αὐτῶν, θεωρητικῶς τοὐλάχιστον, τόσον μέρος ὅσον ἀποτίθεται ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου, οὕτως ὥστε ἡ σύνθεσις τοῦ διαλύματος νὰ παραμένῃ ἡ αὐτή. Τὸ ρεῦμα παρέχεται ὑπὸ δυναμομηχανῶν, ἡ τάσις τῶν ὁποίων σχεδὸν οὐδέποτε ὑπερβαίνει τὰ 3,5 βόλτ, ἐνῷ ἀντιθέτως ἡ ἔντασις εἶναι εἰς μεγάλας ἐγκαταστάσεις λίαν ὑψηλή, φθάνουσα τὰ 10000, ἐνίοτε μάλιστα καὶ τὰ 30000 ἀμπέρ. Εὐνόητον ὅτι ἡ σύνδεσις τῶν λουτρῶν εἰς τοιαύτας ἐγκαταστάσεις, ὅπου εἶναι πλείονα τοῦ ἑνὸς ἐν χρήσει, γίνεται ἐν παραλλήλῳ.

Προκατεργασία τοῦ ἀντικειμένου. Τὸ μέλλον νὰ ἐπιμεταλλωθῇ ἀντικείμενον πρέπει νὰ ἔχῃ κατὰ τὸ δυνατὸν λείας καὶ ἀπολύτως καθαρὰς μεταλλικὰς ἐπιφανείας. Πρὸς τοῦτο χρησιμοποιοῦνται μηχανικὰ καὶ χημικὰ μέσα. Τὰ πρῶτα συνίστανται εἰς τὴν κατεργασίαν διὰ μεταλλικῆς ψήκτρας ἢ δι' ἰσχυρᾶς προσφυσήσεως ἄμμου. Ἡ καλὴ ἀπόθεσις τοῦ μετάλλου προϋποθέτει ἀκόμη, ἐκτὸς τῆς ἀφαιρέσεως τῶν ἐπιστρωμάτων ἐξ ὀξειδίων ἢ ἀκαθαρσιῶν, καὶ τὴν τελείαν ἀπαλλαγὴν τοῦ ἀντικειμένου ἀπὸ λιπαρὰ ἴχνη. Τοιαῦτα ἀπομένουν ἐπὶ παντὸς ἀντικειμένου μετὰ τὴν διὰ τῶν χειρῶν ἁφὴν αὐτῶν, ὁσονδήποτε καθαραὶ καὶ ἂν εἶναι αὗται. Τὰ συνήθως χρησιμοποιούμενα μέσα εἶναι διαλύματα καυστικῶν ἀλκαλίων ἢ σόδας (ὁ πετρελαϊκὸς αἰθήρ, ἡ βενζίνη κ. λ. π. ἔχουν τὸ μέγα μειονέκτημα τοῦ εὐφλέκτου). Σύγχρονος μηχανικὸς καὶ χημικὸς καθαρισμὸς ἐπιτυγχάνεται ἠλεκτρολυτικῶς δι' ἐμβαπτίσεως τοῦ ἀντικειμένου ὡς καθόδου ἐντὸς διαλύματος ἀνθρακικοῦ ἀλκαλίου· τὸ ἐλευθερούμενον ὑδρογόνον ἀνάγει τὰ μεταλλικὰ ὀξείδια καὶ κατακρημνίζει τὰς μὴ ἰσχυρῶς προσκεκολλημένας ἀκαθαρσίας καὶ λίπη, ἐνῷ τὸ παραγόμενον ἄλκαλι ἐνεργεῖ ὁμοίως διαλυτικῶς ἐπὶ τῶν λιπῶν.

Ἀντικείμενα ἐκ χαλκοῦ, βρούντζου ἢ ὀρειχάλκου καθαρίζονται μόνον χημικῶς δι' ἐμβαπτίσεως πρῶτον μὲν εἰς ἀπολιπαντικὸν διάλυμα, μεθ' ὃ εἰς διάλυμα 54% νιτρικοῦ ὀξέος περιέχοντος 1% αἰθάλην καὶ 0,5% μαγειρικὸν ἅλας, τέλος δὲ εἰς διάλυμα 100 μερῶν θειικοῦ ὀξέος, 75 μερῶν νιτρικοῦ ὀξέος 62% καὶ ἑνὸς μέρους μαγειρικοῦ ἅλατος. Μετὰ βραχεῖαν ἐπίδρασιν εἰς ἕκαστον ἐκ τῶν δύο τούτων λουτρῶν τὰ ἀντικείμενα ἐκπλύνονται καλῶς καὶ ἐμβαπτίζονται ἀμέσως εἰς τὸ γαλβανικὸν λουτρὸν ὑπὸ ταυτόχρονον διοχέτευσιν ρεύματος.

Ἡ ἀπόλυτος καθαριότης τοῦ μεταλλικοῦ ἀντικειμένου δὲν εἶναι ἡ μόνη ἀναγκαία προϋπόθεσις διὰ τὴν ἐπιστέγασιν αὐτοῦ δι' ἑτέρου εὐγενεστέρου μετάλλου. Πολλὰ τούτων δὲν προσκολλῶνται καλῶς ἐπὶ ἑτέρων μετάλλων καὶ προκαλοῦν σαθρὰ ἐπιστρώματα εὐκόλως ἀποξυνόμενα κατὰ φυλλίδια. Τὸ νικέλιον, ὁ ἄργυρος καὶ ὁ χρυσὸς εἶναι τὰ συνήθως τὸ φαινόμενον τοῦτο παρουσιάζοντα μέταλλα. Πρὸς ἀποφυγὴν αὐτοῦ χρησιμοποιεῖται ἐνδιάμεσος ἐπιμετάλλωσις δι' ἑτέρου μετάλλου, ὡς χαλκοῦ, ὀρειχάλκου, ὑδραργύρου. Οὕτως ἀντικείμενα ἐκ ψευδαργύρου, μέλλοντα νὰ ἐπινικελωθοῦν, ὑποβάλλονται πρῶτον εἰς ἐπιχάλκωσιν ἢ ἐπορειχάλκωσιν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐξασφαλίζει εἶτα στερεὸν καὶ μόνιμον ἐπίστρωμα ἐκ νικελίου. Τὰ πρὸς

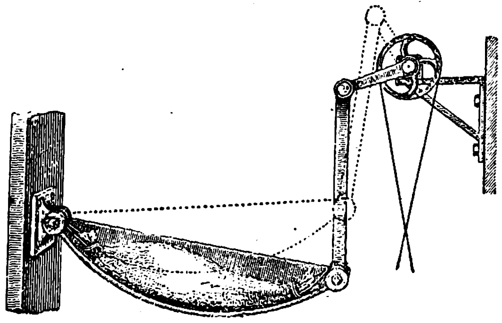

Μηχανικὸς καθαριστὴρ μικρῶν ἀντικειμένων διὰ πιτύρων διαβεβρεγμένων δι' ὕδατος περιέχοντος καὶ ὄξος.

ἐπαργύρωσιν ἢ ἐπιχρύσωσιν ἀντικείμενα ὑποβάλλονται κατὰ προτίμησιν εἰς προηγουμένην ἐπιχάλκωσιν ἢ ἐφυδραργύρωσιν.

Ἡ καλὴ προσκόλλησις ἑνὸς μετάλλου ἐπὶ ἑτέρου ἐξαρτᾶται κατὰ πρῶτον λόγον ἐκ τῆς τάσεως αὐτῶν νὰ ὑφίστανται διάχυσιν μεταξύ των. Παραδέχονται ὅτι κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς ἐπικολλήσεως τοῦ ἑνὸς μετάλλου ἐπὶ τοῦ ἑτέρου τὰ μόρια τοῦ ἑνὸς εἰσχωροῦν ἐντὸς τοῦ ἄλλου καὶ σχηματίζουν τρόπον τινὰ κράματα. Ὅσον ὁ κατὰ βάθος σχηματισμὸς αὐτῶν εἶναι εὐκολώτερος, τόσον καὶ ἡ προσκόλλησις τοῦ νέου μετάλλου εἶναι στερεωτέρα.

Ἡ ἐκλογὴ τοῦ εἴδους τοῦ ἅλατος, τὸ ὁποῖον θὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἠλεκτρολύτης, ἐξαρτᾶται κυρίως ἐκ τῆς μορφῆς τοῦ ἐξ αὐτοῦ ἀποτιθεμένου μετάλλου. Τὰ γαλβανικὰ ἐπιστρώματα ὀφείλουν νὰ εἶναι λεῖα, στιλπνὰ καὶ πυκνὰ τὴν σύστασιν. Ἐπειδὴ δὲ τὰ πλεῖστα τῶν μετάλλων ἀποτίθενται ἐκ τῶν διαλυμάτων τῶν ἁπλῶν των ἁλάτων ὑπὸ μορφὴν μεγάλων κρυστάλλων, χρησιμοποιοῦνται συνήθως ὡς ἠλεκτρολύται διαλύματα συμπλόκων ἁλάτων.

Ἡ ταχυτέρα διεξαγωγὴ τῆς ἐπιμεταλλώσεως προϋποθέτει μεγάλην *πυκνότητα ρεύματος.* Ὡς τοιαύτην ἐννοοῦμεν τὴν ἀνὰ τετραγωνικὸν ἑκατοστόμετρον ἀναλογοῦσαν ἔντασιν τοῦ ρεύματος. Σχετικῶς μεγάλη ὅμως πυκνότης ρεύματος βλάπτει συνήθως τὴν ὡραιότητα τοῦ ἐπιθέματος. Αὕτη ἑπομένως πρέπει νὰ τηρῆται ἐντὸς ὡρισμένων ὁρίων πρακτικῶς εὑρεθέντων. Μεγάλην σημασίαν ἔχει ὁμοίως καὶ ἡ ἐντὸς τοῦ λουτροῦ συμμετρικὴ διανομὴ τῶν δυναμικῶν γραμμῶν, ἥτις μόνη ἐγγυᾶται καὶ τὴν συμμετρικὴν διανομὴν τῆς πυκνότητος τοῦ ρεύματος. Ἄνισος διανομὴ τῶν δυναμικῶν γραμμῶν, ἑπομένως καὶ ἄνισος διανομὴ τῆς πυκνότητος τοῦ ρεύματος, συνεπιφέρει καὶ μεγαλυτέραν ἀπόθεσιν μετάλλου εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα τοῦ ἀντικειμένου, ὅπου ἡ συγκέντρωσις τῶν δυναμικῶν γραμμῶν εἶναι μεγαλυτέρα. Τὰ μέρη ταῦτα εἶναι τὰ πλησιέστερον πρὸς τὰς

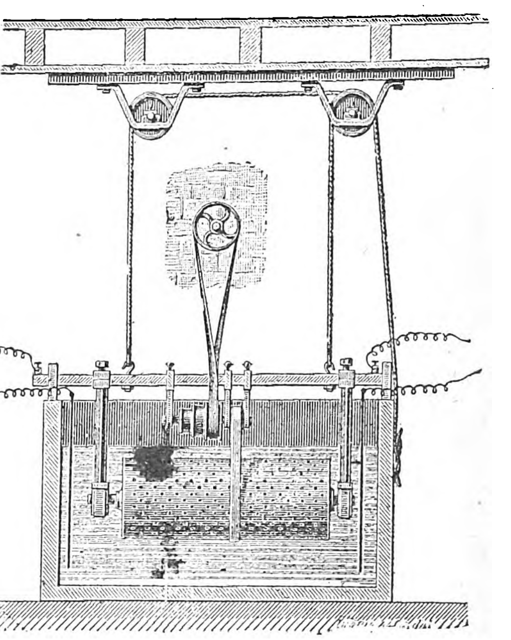

Τύμπανον διὰ τὴν ὁμαδικὴν ἐπινικέλωσιν μικρῶν ἀντικειμένων.

ἀνόδους κείμενα. Ἵνα τοῦτο ἀποφεύγηται πρέπει πρακτικῶς νὰ ὑπάρχῃ μεταξὺ ὅλων τῶν σημείων τοῦ ἀντικειμένου καὶ τῶν ἀνόδων ἡ αὐτὴ ἀπόστασις, νὰ εὑρίσκεται ἑπομένως τὸ ἀντικείμενον εἰς συμμετρικὴν πρὸς τὰς ἀνόδους θέσιν καί, ἂν δὲν πρόκειται περὶ πλακός, εἰς μεγάλην σχετικῶς

Digitized by Google

ἀπόστασιν. Ἀναλόγως ἐκλέγεται καὶ τὸ μέγεθος τοῦ ἠλεκτρολυτικοῦ δοχείου. Καλὸν ὁμοίως εἶναι νὰ χρησιμοποιοῦνται πλείονες ἄνοδοι εἰς διάφορα μέρη τοῦ λουτροῦ.

Τὸ πάχος τοῦ μεταλλικοῦ ἐπιστρώματος ποικίλλει εἰς λίαν εὐρέα ὅρια, ἀπὸ ὀλίγων χιλιοστῶν τοῦ χιλιοστομέτρου εἰς ἐπινικελώσεις εὐθηνῶν παιγνιδίων μέχρι 0,2 χλστμ. εἰς ἐπαργυρώσεις τῶν ἐπιτραπεζίων ἀντικειμένων. Ἀναλόγως τοῦ πάχους καθορίζεται καὶ ὁ χρόνος τῆς ἐν τῷ λουτρῷ παραμονῆς τῶν ἀντικειμένων. Τὸ ἀκριβὲς βάρος τοῦ ἀποτεθέντος μετάλλου ὑπολογίζεται ἐκ τῆς ποσότητος τοῦ διελθόντος ρεύματος, ἥτις εὑρίσκεται ἐκ τοῦ γινομένου τῆς ἐντάσεως καὶ τοῦ χρόνου. Τὰ ἐπιμεταλλωθέντα ἀντικείμενα ἐξάγονται τοῦ λουτροῦ, ἐκπλύνονται καλῶς δι' ἀφθόνου ὕδατος, ἐν ἀρχῇ ψυχροῦ, κατόπιν θερμοῦ, καὶ τρίβονται ἐπισταμένως διὰ ξηρῶν, θερμῶν πιτύρων, τὰ ὁποῖα τοὺς ἀφαιροῦν κάθε ἴχνος ὑγρασίας. Ἐὰν δὲν παρουσιάζουν ἀφ' ἑαυτῶν στιλπνὴν ὄψιν, ὡς συνηθέστατα συμβαίνει, ὀφείλουν τὰ ἐπιμεταλλωθέντα ἀντικείμενα νὰ στιλβωθοῦν διὰ τῶν ἐνδεικνυομένων μηχανικῶν μέσων.

Ἰδιαιτέρας μνείας ἄξιος εἶναι ὁ τρόπος τῆς ὁμαδικῆς ἐπιμεταλλώσεως μεγάλου ἀριθμοῦ μικρῶν ἀντικειμένων, ὡς καρφίων, βιδῶν καὶ παρομοίων ἀντικειμένων. Ταῦτα καθαρίζονται ἐντὸς στρεφομένου τυμπάνου δι' ἰσχυροῦ φυσήματος ἄμμου καὶ γαλβανίζονται ἐντὸς ὁμοίως στρεφομένου διατρήτου τυμπάνου ἐκ μονωτικοῦ ὑλικοῦ. Ἡ προσαγωγὴ τοῦ ρεύματος γίνεται δι' ἐλασμάτων ἐκ χαλκοῦ.

Ἐπινικέλωσις. Αὕτη ἀποτελεῖ τὴν μᾶλλον ἐν τῇ βιομηχανίᾳ διαδεδομένην γαλβανοτεχνικὴν ἐργασίαν, ἕνεκα τῆς ἰδιότητος τοῦ νικελίου νὰ εἶναι μέταλλον σκληρόν, ἐπιδεκτικὸν μεγάλης στιλβώσεως καὶ νὰ σχηματίζῃ ὡραῖα, ὅμοια πρὸς τὰ ἀργυρᾶ, στιλπνὰ ἐπιθέματα ἐπὶ ἀντικειμένων ἐκ σιδήρου ἢ ψευδαργύρου, σκληρὰ δὲ καὶ στίλβοντα ἐπιθέματα ἐπὶ ἀντικειμένων ἐκ κασσιτέρου, λευκοσιδήρου, μολύβδου καὶ κραμάτων. Διὰ τὴν ἐπιτυχίαν καλῆς ἐπινικελώσεως ἀπαιτεῖται πολλάκις προηγουμένη ἐπιχάλκωσις ἢ καλύτερον ἐπιορειχάλκωσις.

Τόσον τὸ χλωριοῦχον, ὅσον καὶ τὸ θειικὸν ἅλας τοῦ νικελίου, παρέχουν καλὰ ἐπινικελώσεις, προτιμᾶται ὅμως ἐν τῇ τεχνικῇ τὸ δεύτερον, κυρίως δὲ ὡς διπλοῦν θειικὸν ἅλας νικελίου καὶ ἀμμωνίου. Ὡς πρόσθετοι ἠλεκτρολύται χρησιμοποιοῦνται ἐπωφελῶς θειικὸν ἀμμώνιον ἢ μαγνήσιον καί τινα ἐλάχιστα διιστάμενα ὀξέα, ὡς τὸ βορικόν, τὸ βενζοϊκόν, τὸ κιτρικὸν ὀξύ, ἀκόμη δὲ καὶ ταννίνη, ἅλατα τοῦ γαλακτικοῦ ὀξέος κλπ. Τὰ λουτρὰ πρέπει νὰ εἶναι πάντοτε ἐλαφρῶς ὄξινα, οὐχὶ ὅμως καὶ πολύ, διότι τοῦτο θὰ ἐπέφερε παρὰ τὴν κάθοδον λίαν ἔντονον ἔκλυσιν ὑδρογόνου, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θὰ ὑπεβίβαζε τὴν ἀπόδοσιν τοῦ ρεύματος. Τὸ ὑδρογόνον ἄλλωστε ἀπορροφᾶται ἰσχυρῶς ὑπὸ τοῦ νικελίου καὶ προσδίδει εἰς τὸ ἀποτεθὲν ἐπιστέγασμα τὴν ἰδιότητα ν' ἀποκολλᾶται κατὰ φυλλίδια. Ἡ αὐτὴ ὅμως ἰδιότης προσδίδεται ἐν πολὺ μεγαλυτέρᾳ κλίμακι καὶ ἀπὸ λουτρὰ περιέχοντα σίδηρον ἢ ψευδάργυρον. Εἶναι δὲ αὕτη τόσον μᾶλλον ἐντατική, ὅσον καὶ τὸ στρῶμα τοῦ ἀποτεθέντος ἐπιστεγάσματος εἶναι παχύτερον. Τὸ ἐνδεχόμενον τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἄλλωστε δὲν σπανίζει ἐν τῇ τεχνικῇ, πρέπει ἐπιμελέστατα νὰ ἀποφεύγηται.

Ἡ πυκνότης τοῦ χρησιμοποιουμένου ρεύματος πρέπει νὰ κυμαίνεται διὰ τὰς συνήθεις περιπτώσεις περὶ τὴν τιμὴν 0,005 ἀμπὲρ κατὰ τετραγωνικὸν ἑκατοστόμετρον. Διὰ τὴν στιλπνὴν ἐπινικέλωσιν μεγάλων ἀντικειμένων ἐξ ὀρειχάλκου, βρούντζου καὶ χαλκοῦ, χρησιμοποιεῖται εὐρέως λουτρὸν συνιστάμενον ἐκ 50 γραμ. θειικοῦ νικελίου, 25 γραμ. χλωριούχου ἀμμωνίου εἰς λίτρον ὕδατος. Ἡ δι' αὐτὰ ἀναγκαία τάσις εἶναι περὶ τὰ 2 βόλτ. Δι' ἀντικείμενα ἐκ ψευδαργύρου ἀπαιτεῖται τάσις ἐν ἀρχῇ 3 βόλτ, δυναμένη νὰ ἐλαττωθῇ μετά τινα λεπτὰ εἰς 2,3 βόλτ ὑπὸ πυκνότητα ρεύματος 0.01 Α/τ. ἑκ. Δι' ἀντικείμενα ἐκ σιδήρου, χάλυβος ἢ ὀρειχάλκου προτιμᾶται λουτρὸν ἐκ 40 γραμ. θειικοῦ νικελίου καὶ 35 γρ. κιτρικοῦ νατρίου εἰς λίτρον ὕδατος. Ἡ ἀναγκαία ἐν αὐτῷ τάσις εἶναι 2,9 βόλτ ὑπὸ πυκνότητα ρεύματος 0,0027 Α/τ. ἑκ. Διὰ λίαν στιλπνὰς ἀργυροχρόους ἐπινικελώσεις προτιμᾶται λουτρὸν ἐκ 55 γραμ. κρυσταλλικοῦ διπλοῦ ἅλατος θειικοῦ νικελίου καὶ ἀμμωνίου καὶ 40 γραμ. βορικοῦ ὀξέος εἰς λίτρον. Τέλος ἀνάλογον πρὸς τὰ ἀνωτέρω εἶναι καὶ τὸ γενικῆς χρήσεως λουτρὸν ἐκ 40 γραμ. διπλοῦ θειικοῦ ἅλατος νικελίου καὶ ἀμμωνίου, 15 γραμ. χλωριούχου ἀμμωνίου καὶ 20 γραμ. βορικοῦ ὀξέος εἰς λίτρον ὕδατος.

Κατὰ τὰς ἀποθέσεις παχυτέρων ἐπιστεγασμάτων χρησιμοποιοῦνται πυκνότερα λουτρά, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ περιεκτικότης εἰς θειικὸν νικέλιον φθάνει μέχρις 150 ἕως 350 γραμ. κατὰ λίτρον, ὑπὸ σύγχρονον ἀνύψωσιν τῆς θερμοκρασίας μέχρις 70 ἕως 80 βαθμῶν.

Ἐπιχάλκωσις καὶ ἐπορειχάλκωσις. Ἡ ἐπιχάλκωσις καὶ ἐπορειχάλκωσις ἐκτελοῦνται σπανιώτερον ὡς αὐτοτελεῖς ἐργασίαι, ἐνῷ συνηθέστατα ἀποτελοῦν ἐνδιαμέσους βαθμῖδας ἄλλων γαλβανικῶν ἐργασιῶν. Ὡς κύριον ἅλας τοῦ λουτροῦ χρησιμοποιεῖται κατὰ κανόνα τὸ σύμπλοκον κυανιοῦχον τοῦ χαλκοῦ καὶ ψευδαργύρου. Ἀπαραίτητον προσθήκην διὰ τὴν δέσμευσιν τοῦ παραγομένου κυανίου ἀποτελεῖ τὸ θειῶδες ἢ ὄξινον θειῶδες νάτριον, τοῦ δὲ ἐλευθερουμένου ὀξέος ἡ σόδα.

Διὰ τὴν καλὴν ἐπιχάλκωσιν ἀπέδωκεν ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα τὸ λουτρὸν τῆς ἀκολούθου συστάσεως: 17 γραμ. κρυσταλλικῆς σόδας, 25 γραμ. θειώδους νατρίου καὶ 20 γραμ. κυανιούχου καλίου διαλύονται εἰς ἥμισυ λίτρον ὕδατος· 20 γραμ. κρυσταλλικοῦ ὀξικοῦ χαλκοῦ διαλύονται εἰς 400 κυβ. ἑκατοστὰ καὶ προστίθενται εἰς τὸ ἀνωτέρω διάλυμα· τέλος τὸ λουτρὸν συμπληροῦται εἰς λίτρον διὰ τῆς προσθήκης καὶ ἑτέρων 100 κυβ. ἑκ. διαλύματος 7 γραμ. ὀξίνου θειώδους νατρίου. Συνιστᾶται ὁ ἰσχυρὸς ἐπί τινα λεπτὰ βρασμὸς τοῦ λουτροῦ πρὸ τῆς χρησιμοποιήσεως ἢ ἡ ἠλεκτρικὴ τοῦ κατεργασία διὰ τῆς προγενεστέρας ἐπιχαλκώσεως ἀδιαφόρων τινῶν ἀντικειμένων. Ἡ ἀπαιτουμένη τάσις κυμαίνεται μεταξὺ 2,6 καὶ 3,1 βόλτ ὑπὸ πυκνότητα ρεύματος 0,003 Α/τ. ἑκ. Ἕτερον λίαν ἐπωφελῶς χρησιμοποιούμενον λουτρὸν λαμβάνεται διὰ διαλύσεως 10 γραμ. ἀνύδρου σόδας, 20 γραμ. ἀνύδρου θειικοῦ νατρίου, 30 γρ. χαλκοκυανιούχου καλίου καὶ 1 γραμ. κυανιούχου καλίου εἰς 750 κυβ. ἑκ. ὕδατος. Εἰς τοῦτο προστίθεται διάλυμα 20 γραμ. ὀξίνου θειώδους νατρίου εἰς 250 γραμ. ὕδατος. Ἡ ἀπαιτουμένη τάσις περιορίζεται εἰς 2,4 ἕως 2,9 βόλτ μόνον ὑπὸ τὴν αὐτὴν πυκνότητα ρεύματος. Ὡς ἄνοδοι χρησιμοποιοῦνται πλάκες ἐκ χαλκοῦ, κατὰ προτίμησιν ἠλεκτρολυτικοῦ. Ἐὰν ἡ ἐπιχάλκωσις ἀποτελῇ προκατεργασίαν δι' ἐπινικέλωσιν, δὲν πρέπει νὰ παρατείνεται πέραν τῶν 20 ἕως 30 λεπτῶν τῆς ὥρας.

Ἡ ἐπορειχάλκωσις, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν μᾶλλον διαδεδομένην γαλβανοτεχνικὴν ἐργασίαν, ἐφαρμόζεται κυρίως ὡς ἐνδιάμεσος βαθμὸς κατὰ τὰς ἐπινικελώσεις καὶ ἐπιχρυσώσεις. Τὸ δυναμικὸν ἀποθέσεως τοῦ ψευδαργύρου εἶναι ἀνεπαισθήτως ὑψηλότερον τοῦ ὑπὸ τὴν αὐτὴν πυκνότητα ρεύματος καὶ τὴν αὐτὴν περίσσειαν κυανιούχου καλίου ἀπαιτουμένου δυναμικοῦ διὰ τὴν ἀπόθεσιν τοῦ χαλκοῦ. Τοῦτο ὅμως ἀρκεῖ διὰ τὴν ταυτόχρονον ἀπόθεσιν ἀμφοτέρων τῶν μετάλλων ἐκ λουτροῦ περιέχοντος αὐτὰ ἐν διαλύσει, ἕνεκα τῆς μεγάλης ἱκανότητος τοῦ χαλκοῦ νὰ σχηματίζῃ κράματα μετὰ τοῦ ψευδαργύρου. Τὰ λαμβανόμενα ἀποθέματα ἔχουν τὸν χαρακτηριστικὸν κίτρινον χρωματισμόν, ἐνίοτε ὅμως μὲ πρασινωπὴν ἢ ἐρυθρωπὴν ἀπόχρωσιν.

Ἐκ τῶν ἑκάστοτε ὑποδειχθέντων λουτρῶν δι' ἐπορειχάλκωσιν μεγάλην χρησιμοποίησιν ἔλαβε τὸ τῆς ἀκολούθου συνθέσεως: 15 γραμ. θειικοῦ χαλκοῦ καὶ 15 γραμ. θειικοῦ ψευδαργύρου διαλύονται εἰς ἱκανὴν ποσότητα ὕδατος. Εἰς τὸ διάλυμα τοῦτο προστίθεται διάλυμα 40 γραμμαρίων κρυσταλλικῆς σόδας ἐν ὕδατι καὶ διηθεῖται τὸ παραχθὲν ἴζημα. Διαλύονται ἕτερα 20 γραμμάρια κρυσταλλικῆς σόδας, καὶ 20 γραμμάρια ὀξίνου θειώδους νατρίου εἰς ἥμισυ λίτρον ὕδατος, προστίθενται 20 γραμ. κυανιούχου καλίου καὶ τὸ διηθηθὲν ἴζημα ἐκ βασικοῦ ἀνθρακικοῦ ψευδαργύρου καὶ χαλκοῦ. Τὸ διάλυμα ἀραιοῦται εἰς 1 λίτρον, μεθ' ὃ προστίθενται 0,2 γραμ. ἀρσενικοῦ, διαλυθέντος εἰς 1 κυβ. ἑκ. ὕδατος περιέχοντος 1 γραμ. καυστικοῦ καλίου. Τὸ οὕτω παρασκευασθὲν λουτρὸν βράζεται καλῶς. Ἕτερον καλῶς χρησιμοποιηθὲν λουτρὸν εἶναι τὸ συνιστάμενον ἐξ 20 γραμ. χαλκοκυανιούχου καλίου, 20 γραμ. ψευδαργυροκυανιούχου καλίου, 1 γραμ. κυανιούχου καλίου, 14 γραμ. διαπυρωθείσης σόδας, 20 γραμ. ἀνύδρου θειικοῦ νατρίου, 20 γραμ. ὀξίνου θειώδους νατρίου καὶ 2 γραμ. χλωριούχου ἀμμωνίου εἰς λίτρον. Ἡ ἀπαιτουμένη τάσις κυμαίνεται μεταξὺ 2,5 βόλτ δι' ἀντικείμενα ἐκ σιδήρου μέχρι 3 βόλτ διὰ τοιαῦτα ἐκ ψευδαργύρου ὑπὸ πυκνότητα ρεύματος 0,003 Α/τ. ἑκ.

Ὡς ἄνοδοι χρησιμοποιοῦνται πλάκες ἐξ ὀρειχάλκου ἐπιφανείας μεγαλυτέρας τῆς τοῦ ἀντικειμένου. Συχνὴ ἀνανέωσις τοῦ λουτροῦ ἐνδείκνυται λόγῳ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ ἀνοδικὴ διάλυσις δὲν γίνεται ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς ἀναλογίαν, ὑπὸ τὴν ὁποίαν καὶ ἡ καθοδικὴ ἀπόθεσις.

Ἐπιψευδαργύρωσις. Ἡ ἠλεκτρολυτικὴ ἐπιψευδαργύρωσις ἐπὶ μακρὸν διάστημα χρόνου δὲν ἠδύνατο νὰ συναγωνισθῇ τὴν πυρογενῆ ἐπιμετάλλωσιν, ἕνεκα τῶν λαμβανομένων μετρίων ἢ κακῶν ἀποθέσεων. Διὰ τὴν καλὴν γαλβανικὴν ἐπιψευδαργύρωσιν ἀπαιτεῖται ἡ τήρησις τῶν ἀκολούθων ὅρων: 1) Ἀπόλυτος ἔλλειψις παντὸς μετάλλου μᾶλλον ἠλεκτραρνητικοῦ τοῦ ψευδαργύρου. 2) Διαρκὴς διατήρησις τοῦ λουτροῦ μὲ ὄξινον ἀντίδρασιν. 3) Ἡ πυκνότης ρεύματος δὲν πρέπει νὰ εἶναι πολὺ μικρά, κυμαινομένη κατὰ προτίμησιν μεταξὺ 0,01 καὶ 0,03 Α/ τ. ἑκ. 4) Ἡ περιεκτικότης τοῦ λουτροῦ εἰς ἅλας ψευδαργύρου δὲν πρέπει νὰ εἶναι πολὺ μικρά, περιλαμβανομένη μεταξὺ 40 καὶ 60 γραμ. ψευδαργύρου ἀνὰ λίτρον.

Ἡ ἐπιψευδαργύρωσις ἐκτελεῖται συνήθως ἐπὶ σιδηρῶν ἀντικειμένων διὰ τὴν προφύλαξιν αὐτῶν ἀπὸ τῆς σκωριάσεως. Ὁ σίδηρος προφυλάσσεται μέχρις ὅτου ὀξειδωθῇ ὁλόκληρον τὸ ἐκ ψευδαργύρου ἐπίστρωμα. Συνιστᾶται ἑπομένως ἡ εἰς ἱκανὸν πάχος ἐπικάλυψις.

Ἐκ τῶν προταθέντων λουτρῶν εὗρε καλὴν χρησιμοποίησιν τὸ ἀκόλουθον: 200 γραμ. θειικοῦ ψευδαργύρου, 40 γραμ. θειικοῦ νατρίου, 10 γραμ. χλωριούχου ψευδαργύρου, 5 γραμ. βορικοῦ ὀξέος, διαλυθέντα εἰς λίτρον. Ὑπὸ θερμοκρασίαν τοῦ δωματίου ἀπαιτεῖται τάσις 1, 1 ἕως 3, 7 βόλτ ὑπὸ πυκνότητα ρεύματος 0,0055 ἕως 0,019 Α/ τ. ἑκ., ἐνῷ εἰς θερμοκρασίαν 45° ἀπαιτεῖται τάσις μόνον 0,9 ἕως 3,5 βόλτ ὑπὸ πυκνότητα ρεύματος 0,007 ἕως 0,0275 Α/ τ. ἑκ. Ἐὰν μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου καταστῇ τὸ λουτρὸν ἀλκαλικόν, διατρέχει τὸν κίνδυνον τὸ ἀπόθεμα νὰ καταστῇ σπογγώδους συστάσεως, καὶ διὰ τοῦτο συνιστᾶται ἡ ἀνανέωσίς του διὰ προσθήκης μικρᾶς ποσότητος θειικοῦ ὀξέος. Πρὸς ἐπιτυχίαν λίαν στιλπνοῦ ἐπιστεγάσματος προστίθενται ἀνὰ λίτρον διαλύματος 25 ἕως 30 γραμ. δεξτρίνης.

Ἐπαργύρωσις. Ἡ ἐπαργύρωσις διεδόθη εὐρύτατα λίαν εὐρέως, κυρίως δὲ ἐπὶ ἡμιπολυτελῶν ἀντικειμένων, ὡς ἐπιτραπεζίων εἰδῶν, μικρῶν καλλιτεχνημάτων κλπ. Τὰ ἐπιτραπέζια εἴδη Christoffle ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἐπηργυρωμένον νεάργυρον.

Ἐν ἐκ τῶν μᾶλλον χρησιμοποιουμένων λουτρῶν ἀποτελεῖται ἀπὸ 46 γραμ. ἀργυροκυανιούχου καλίου καὶ 11 γραμ. κυανιούχου καλίου ἀνὰ λίτρον. Τὰ ἅλατα πρέπει νὰ διαλύωνται μόνον ταυτοχρόνως εἰς τὸ ὕδωρ. Ἀντ' αὐτοῦ θὰ ἠδύνατο νὰ παρασκευασθῇ τὸ διπλοῦν ἅλας τοῦ ἀργύρου ἐκ μεταλλικοῦ ἀργύρου καὶ νιτρικοῦ ἀργύρου, τὸ τοιοῦτον ὅμως δὲν συνιστᾶται εἰς μὴ εἰδικούς, ἕνεκα τῶν κινδύνων τῆς παραγωγῆς κυανιούχων ἀτμῶν, οἱ ὁποῖοι εἶναι λίαν δηλητηριώδεις. Ὁ ἄργυρος ἀποτίθεται ὡς λευκὸν γαλακτόχρουν ἐπιστέγασμα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐπιδεκτικὸν μεγάλης στιλβώσεως. Ἡ ἀπαιτουμένη τάσις εἶναι 1 βόλτ ὑπὸ πυκνότητα ρεύματος 0,003 Α/τ. ἑκ. εἰς τὴν θερμοκρασίαν τοῦ δωματίου. Στιλπνὰ ἐπιθέματα λαμβάνονται ἐκ λουτροῦ 15.6 γραμ. κυανιούχου σιδήρου, 100 γραμ. κυανιούχου καλίου καὶ 10 γραμ. διθειάνθρακος εἰς λίτρον ὕδατος.

Ἐπιχρύσωσις. Καὶ κατὰ τὰς ἐπιχρυσώσεις χρησιμοποιεῖται διάλυμα τοῦ συμπλόκου κυανιούχου ἅλατος. Αἱ ἄνοδοι δύνανται νὰ εἶναι ἐκ χρυσοῦ, προτιμῶνται ὅμως μὴ διαλυταὶ τοιαῦται, ὡς ἐκ λευκοχρύσου, ἢ γραφίτου Ἀτσεσον, ἕνεκα τοῦ ὅτι ἡ ἀνοδικὴ διάλυσις εἶναι μικροτέρα τῆς καθοδικῆς ἀποθέσεως καὶ ἐπομένως ἡ περιεκτικότης τοῦ λουτροῦ γίνεται διαρκῶς μικροτέρα. Τὰ λουτρὰ ἐπιχρυσώσεως χρήζουν τακτικῆς ἀνανεώσεως. Λίαν καλῶς χρησιμοποιούμενον λουτρὸν εἶναι τὸ ἀκόλουθον: 7, 4 γραμ. χλωριοχρυσικοῦ ὀξέος τοῦ ἐμπορίου καὶ 15 γραμ. κυανιούχου καλίου εἰς λίτρον ὕδατος. Ἡ ἀπαιτουμένη τάσις εἶναι 1,2 βόλτ ἐπὶ ἀνόδων ἐκ χρυσοῦ καὶ ὑπὸ πυκνότητα ρεύματος 0,0015 Α/τ. ἑκ., 2, 2 βόλτ δὲ ἐπὶ ἀνόδων ἐκ γραφίτου. Ἕτερον ὁμοίως καλῶς χρησιμοποιούμενον λουτρὸν εἶναι τὸ συνιστάμενον ἐκ 2 γραμ. κυανιούχου καλίου, 10 ἕως 15 γραμ. θειώδους νατρίου καὶ 60 γραμ. μονοξίνου φωσφορικοῦ νατρίου διαλυθέντων εἰς 750 κυβ. ἑκ. Ἀφ' ἑτέρου διαλύονται 2 γραμ. χλωριοχρυσικοῦ ὀξέος εἰς 250 κυβ. ἑκ. καὶ ἀναμιγνύονται τὰ δύο διαλύματα.

Τὰ ἐκ χρυσοῦ ἐπιστεγάσματα ἔχουν τὸν χαρακτηριστικὸν αὐτοῦ ὡραῖον κίτρινον χρωματισμόν, ἀρκεῖ τὸ διάλυμα νὰ μὴ περιέχῃ ἴχνη χαλκοῦ ἢ ἀργύρου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Buchner*, Elektrolytische Metallabscheidung.— *Langbein* καὶ *Friesner*, Galvanoplastik und Galvanostegie.— *Martin*, Galvanoplastik und Galvanostegie.— *Peters*, Galvanotechnik. — *Pfanhauser*, Galvanoplastik. — *Schaschl*, Galvanostegie.— *Sellhorst*, Galvanoplastik und Galvanostegie.— *Wahl*, Galvanoplastik manipulations.— *Wetsch*, Galvanostegische Schwarzbadniederschläge.— *Förster*, Elektrochemie wässeriger Lösunger. — *A. Soulier*, Traité de Galvanoplastie.— *Krause*, Galvanotechnik. ΑΝ. ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗΣ

γαλβανοτεχνική (ἡ) [*Ἠλεκτροχημ.*]. Καλεῖται οὕτω τὸ σύνολον τῶν βιομηχανικῶς ἐν χρήσει ἠλεκτρολυτικῶν ἐργασιῶν κατασκευῆς ἀφ' ἑνὸς μὲν μικρῶν μεταλλικῶν καλλιτεχνημάτων ἢ ἀγαλμάτων, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς ἐπικαλύψεως ἀγενεστέρων μετάλλων δι' εὐγενεστέρων πρὸς προφύλαξιν αὐτῶν ἀπὸ ἐξωτερικῶν ἐπιδράσεων. Ἡ γαλβανοπλαστικὴ περιλαμβάνει τὴν πρώτην κατηγορίαν τῶν ἐργασιῶν τούτων, ἡ γαλβανοστεγία τὴν δευτέραν (βλ. τὰς λ.). ΑΝ. Δ.

Γάλβας (Galba), *Σέρβιος-Σουλπίκιος*. Ρωμαῖος στρατηγὸς καὶ ῥήτωρ (190 ἢ 189—135 π. Χ.). Σταλεὶς ἀντιπραίτωρ εἰς Λυσιτανίαν τῷ 150, ὅπως καταπνίξῃ τὴν ἐκεῖ ἐπανάστασιν καὶ ἡττηθεὶς συνθηκολόγησε δολίως πρὸς τοὺς κατοίκους, παραχωρήσας εἰς αὐτοὺς ἐκτεταμένας γαίας, ἵνα τοὺς διασπάσῃ. Ἐπιτεθεὶς δὲ αἰφνιδίως κατέσφαξε περὶ τὰς 30 χιλιάδας ἐξ αὐτῶν. Ὅτε ἐπέστρεψεν εἰς Ρώμην μετὰ πολλοῦ πλούτου, ὃν ἀπέκτησε δι' ἁρπαγῶν

Digitized by Google

καὶ καταχρήσεων, κατηγορήθη ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων του, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ὁ Κάτων ὁ πρεσβύτερος, ἐπὶ παρανόμῳ ἀργυρολογίᾳ, ἀλλ' ἠθῳώθη χάρις εἰς τὸν δεκασμὸν τῶν δικαστῶν καὶ τὴν μεγάλην του ρητορικὴν δεινότητα, τὴν πλήρη ἐνεργείας καὶ πάθους. Ὁ Κικέρων ἀναφέρει πολλάκις ἐν τῷ «Βρούτῳ» αὐτοῦ τοῦ Γάλβαν ὡς μέγαν ρήτορα. —Β.

— **Γάλβας** (Galba), *Σέρβιος-Σουλπίκιος*. Ρωμαῖος νομομαθὴς τοῦ Α' π. Χ. αἰῶνος. Εἰ καὶ σοφὸς ἀνὴρ ἐπεδείξατο πολλάκις ἐν τῇ κολακείᾳ τῶν ἰσχυρῶν ταπεινότητα χαρακτῆρος παροιμιώδη. Ἐλέγετο περὶ αὐτοῦ, ὅτι ὁσάκις ὁ Μαικήνας ἐπεσκέπτετο τὴν σύζυγόν του, οὗτος προσεποιεῖτο τὸν κοιμώμενον. Ὅτε δὲ δοῦλός τις αὐτοῦ ἐπωφελούμενος τοῦ ψευδοῦς τούτου ὕπνου ἐπεχείρησε νὰ τὸν κλέψῃ, ἐγερθεὶς ἀπήντησε: «Δὲν κοιμῶμαι δι' ὅλους». — Β.

— **Γάλβας** (Galba), *Σέρβιος-Σουλπίκιος*. Αὐτοκράτωρ τῆς Ρώμης κατὰ τὰ ἔτη 68 καὶ 69 μ. Χ. διαδεχθεὶς εἰς τὸν θρόνον τὸν Νέρωνα. Προηγου-

Ἀνδριὰς τοῦ αὐτοκράτορος Γάλβα.
[Museo Capitolino, Ρώμ

μένως εἶχε διατελέσει διοικητὴς τῆς Ἀκουιτανίας καὶ τῆς Ἄνω Γερμανίας, ἀνθύπατος ἐν Ἀφρικῇ κ.τ.λ. Ἀνελθὼν εἰς τὸν θρόνον ἐφρόντισεν ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ εὐεργετήσῃ τοὺς φίλους του, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ καταδιώξῃ τοὺς ἐχθρούς του.

Οὕτως, εἰς μὲν τὰς γαλατικὰς χώρας τὰς ἐξεγερθείσας μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Ἰουνίου Οὐίνδικος ὑπὲρ αὐτοῦ, ἐχαρίσθη τὸ τέταρτον τῶν φόρων καὶ ἐχορηγήθησαν δικαιώματα ἴσα πρὸς τὰ τῶν Ρωμαίων πολιτῶν, εἰς ἐκείνας δὲ αἵτινες κατεπολέμησαν τὸν νέον αὐτοκράτορα ἐπεβλήθη βαρυτέρα δουλεία, δημευθέντος ἅμα καὶ μέρους τῶν κτήσεων αὐτῶν. Ἡ τοιαύτη διαγωγὴ τοῦ Γάλβα ἠρέθισε τοὺς παραρρηνίους λεγεῶνας, ἡ δὲ δυσαρέσκειά των αὕτη κατέληξεν εἰς φανερὰν ἐχθρότητα, ὅτε ὁ στρατηγὸς αὐτῶν Βιργίνιος Ροῦφος, μετατεθεὶς εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ αὐτοκράτορος, ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ ἀσθενοῦς καὶ γηραιοῦ Ὀρδεωνίου Φλάκκου. Οἱ κατὰ τὸν Δούναβιν ὅμως καὶ τὴν Ἀσίαν λεγεῶνες ἀνεγνώρισαν αὐτὸν προθύμως. Ταχέως ὅμως προεκλήθη στάσις ἐναντίον του. Οἱ κωπηλάται, οὓς ὁ Νέρων εἶχεν ἀποσπάσει τοῦ στόλου, ἵνα ἀπαρτίσῃ ἐξ αὐτῶν λεγεῶνα ἐμπίστων ὁπλιτῶν, ἐμφανισθέντες πρὸ τοῦ Γάλβα ἐξῃτήσαντο τὴν διατήρησιν τῶν ἀετῶν καὶ τῶν σημάτων τῶν λεγεώνων. Εἰς ἀπάντησιν ὁ Γάλβας διέταξεν ἔφοδον τῶν ἱππέων, προβάντων εἰς σφαγὴν τῶν κωπηλατῶν. Ἡ πρᾶξις αὕτη ἐδημιούργησε μεγάλην κατ' αὐτοῦ δυσαρέσκειαν, τὸ δὲ σύνθημα τῆς ἀποστασίας ἔδοσαν οἱ ἐν Γερμανίᾳ λεγεῶνες. Οὕτως οἱ ἐξ αὐτῶν σταθμεύοντες παρὰ τὸν Ἄνω Ρῆνον, ἀνανεοῦντες κατὰ τὸ εἰωθὸς τὴν 1ην Ἰανουαρίου τοῦ 69 τὸν στρατιωτικὸν ὅρκον, ἀντὶ νὰ ὀμόσωσιν εἰς τὸν αὐτοκράτορα, ὤμοσαν εἰς τὴν σύγκλητον καὶ τὸν δῆμον τῶν Ρωμαίων, δηλοῦντες διὰ τῆς τοιαύτης ὁρκωμοσίας, ὅτι ἤθελον ἄλλα γὴν ἡγεμόνος. Ἐκ τοῦ παραδείγματος τούτου ἐνθαρρυνθέντες οἱ λεγεῶνες τῆς Κάτω Γερμανίας ἀνεκήρυξαν αὐτοκράτορα τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν *Αὖλον Βιτέλλιον*, ὅστις καὶ ἀνεγνωρίσθη πάραυτα ὑπὸ τῶν κατὰ τὸν Ἄνω Ρῆνον στρατιῶν. Ὁ Γάλβας μαθὼν ταῦτα ἐζήτησε νὰ ἐνισχυθῇ διὰ τῆς ὑποστηρίξεως τῆς συγκλήτου, εἰσποιούμενος τὸν *Γάϊον Πίσωνα Λικιανόν*, ἀπόγονον τοῦ Πομπηΐου καὶ τοῦ Κράσσου, νεανίαν δ' αὐστηρῶν ἠθῶν καὶ σταθεροῦ χαρακτῆρος. Πράγματι ἐνεφάνισεν αὐτὸν εἰς τὴν σύγκλητον καὶ τὸ στρατόπεδον τῶν πραιτωριανῶν ὡς διάδοχόν του, εἰπὼν ὅτι ἡ ἐκλογὴ αὐτοκράτορος, τυγχάνοντος ἐκτιμήσεως παρὰ πάντων, ἦτο κατ' αὐτὸν ἡ ἀρίστη τῶν ὑπηρεσιῶν, ἣν θὰ προσέφερεν εἰς τὴν πολιτείαν. Ἡ ἐκλογὴ αὕτη ἦτο ἐπιτυχής, παρὰ τὴν ἀντίδρασιν τοῦ φαύλου εὐνοουμένου του Τίτου Οὐινίου, ὅστις εἶχε προτείνει ὡς διάδοχον τὸν *Ὄθωνα*, ἄνδρα φιλήδονον καὶ διεφθαρμένον. Ἀλλ' οἱ οἰωνοί, οὓς περὶ πολλοῦ ἐποιοῦντο ἔκπαλαι οἱ Ρωμαῖοι, ἐδείχθησαν κακοὶ κατὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ διαδόχου. Μόλις ὁ Γάλβας μετέβη εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ ἤρξατο νὰ ὁμιλῇ πρὸς τοὺς στρατιώτας, ραγδαία βροχὴ μετ' ἀστραπῶν καὶ βροντῶν κατέκλυσε τὸ στρατόπεδον καὶ τὴν πόλιν, ὥστε κατέστη προφανὲς ὅτι τὸ θεῖον δὲν ἐδέχετο τὴν τοιαύτην υἱοθέτησιν. Ἐξ ἄλλου οἱ πραιτωριανοί, ἔχοντες πολλὰς δυσαρεσκείας καὶ βλέποντες προσέτι ὅτι ἀπεστεροῦντο νῦν τοῦ προνομίου νὰ διαθέτωσι τὸν θρόνον κατὰ βούλησιν, ἐστασίασαν κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ἀνεκήρυξαν τοιοῦτον τὸν Ὄθωνα (15 Ἰανουαρίου 69), ὅστις εἶχε παρασκευάσει ἄλλως τὸ κίνημα τοῦτο. Ὁ Γάλβας ἔπεμψε τὸν Πίσωνα εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἵνα συγκρατήσῃ τὴν πίστιν τῆς ἐκεῖ φρουρᾶς. Καθ' ἣν στιγμὴν ὅμως ὁ Πίσων προσεφώνει τοὺς φρουρούς, εἰσβαλὼν ὁ Ὄθων εἰς τὴν πόλιν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐπαναστατῶν, ἐφόνευσε τὸν Γάλβαν, τὸν Πίσωνα καὶ τὸν Οὐίνιον. Ὁ Γάλβας πρὶν ἢ θανατωθῇ εἶπεν εἰς τοὺς φονεῖς του: «Κτυπᾶτε, ἂν τοῦτο εἶναι ὠφέλιμον εἰς τὸν δῆμον τῶν Ρωμαίων». Κ. Μ. ΜΕΚΙΟΣ

γάλβουλα (ἡ) (Galbula) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀναρριχητικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *δενδροκολαπτιδῶν*. Γνωστὰ ἐλάχιστα εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Βραζιλίας. Δ. Ν. Π.

Γάλγακος (ὁ) (Galgacus). Γαλάτης ἀρχηγὸς τῶν ὀρεινῶν κατοίκων τῆς Καληδονίας (Σκωτίας). Ἀντέστη ἐπὶ μακρὸν κατὰ τῶν ρωμαϊκῶν λεγεώνων τοῦ Ἀγρικόλα, ἕως οὗ ἡττήθη τῷ 89 μ. Χ. ἐν θέσει καλουμένῃ σήμερον Στόουν Χάβεν. Ὁ Τάκιτος παρέδωκεν ἡμῖν ἐν τῷ «Βίῳ Ἀγρικόλα» περίφημον λόγον τοῦ Γαλγάκου, ὃν ἐξεφώνησε πρὸς τοὺς ἄνδρας αὐτοῦ ὀλίγον πρὸ τῆς τελικῆς μάχης. —Β.

Γάλγαλα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὁ πρῶτος σταθμὸς τῶν Ἰσραηλιτῶν ἅμα διῆλθον τὸν Ἰορδάνην ὑπὸ Ἰησοῦν τὸν Ναυῆ. Ἔκειτο μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς Ἱεριχοῦς εἰς 2 χλμ. ΝΑ ταύτης. Ἐκεῖ ἔκτισαν πόλιν τὴν ὁποίαν ὠνόμασαν οὕτω, διότι ἐνταῦθα ἐδέχθησαν τὴν περιτομήν. Οὐδὲν ἴχνος αὐτῆς ἀπομένει, ἂν καὶ ὑπῆρξεν ἱστορικῶς σημαντική. Ἐντεῦθεν ὁρμηθέντες οἱ Ἰσραηλῖται κατέκτησαν τὴν Χαναάν. Εἰς αὐτὴν ἐχρίσθη βασιλεὺς ὁ Σαούλ. Ἀλλ' ἐπὶ Ὀζίου, Ἰωάθαμ καὶ Ἄζχα ἐγκατέστη ἡ εἰδωλολατρεία ἐν αὐτῇ, ὅπως πρὸ τοῦ Σαμουὴλ ἐπὶ Μωαβιτῶν. Ἐπὶ Εὐσεβίου ἐσῴζοντο ἐρείπια τῆς πόλεως. Γ. Λ. Α.

γαλγουλίδαι (οἱ) (Galgulidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια ἐντόμων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἡμιπτέρων*, περιλαμβάνουσα ἀρκετὰ γένη, ὧν κυριώτερα τά: *γάλγουλος, μονονυχὶς* καὶ *πελογώνιον*. Δ. Ν. Π.

γάλγουλος (ὁ) (Galgulus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων ἡμιπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *γαλγουλιδῶν*. Τὰ ἔντομα τοῦ γένους τούτου ζῶσι παρὰ τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν καὶ τῶν λιμνῶν κεκρυμμένα ἐντὸς τῆς ἄμμου. Τὸ σῶμά των εἶναι ἀτρακτοειδές, πεπλατυσμένον ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω, ἡ κεφαλή των σχετικῶς μεγάλη καὶ οἱ ὀφθαλμοί των προέχοντες. Οἱ πρόσθιοι πόδες των εἶναι μακροὶ καὶ ἐπιτήδειοι πρὸς ἅλμα. Ὁ χρωματισμός των εἶναι ὑπέρυθρος ἢ φαιός. Γενικῶς τὰ ἔντομα ταῦτα ὁμοιάζουσιν ὡς πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν τοῦ σώματος μὲ μικροὺς βατράχους. Γνωστὰ περὶ τὰ 12 εἴδη πάντα ἰθαγενῆ τῆς Ἀμερικῆς. Κοινότερον εἶδος εἶναι *γάλγουλος ὁ ἐξώφθαλμος* (Galgulus oculatus), ἁπάντων εἰς τὰς Καρολίνας νήσους. Δ. Ν. Π.

Γάλγουλος ὁ ἐξώφθαλμος.

Γαλδῖνος. Ἅγιος τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. Γεννηθεὶς κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ ΙΒ' αἰῶνος καὶ ἐκ παιδικῆς ἡλικίας αἰσθανόμενος ἰσχυρὰν κλίσιν πρὸς τὰ θεῖα, ἐγένετο κληρικός. Προήχθη εἰς ἀρχιεπίσκοπον καὶ καρδινάλιον Μιλάνου τῷ 1166 ὑπὸ τοῦ πάπα Ἀλεξάνδρου τοῦ Γ' (1159—1181). Ὡς ἀρχιεπίσκοπος διηύθυνε μετὰ παραδειγματικῆς αὐστηρότητος τὸν ὑπ' αὐτὸν κλῆρον καὶ ἀντετάχθη σφοδρῶς κατὰ τῆς αἱρέσεως τῶν καλουμένων *Καθαρῶν*. Ἀπέθανε τῷ 1176, ἡ δὲ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 18 Ἀπριλίου. Ε. Γ. Π.

γαλέα (ἡ). Μικρὸν κωπήλατον πολεμικὸν σκάφος, ὡς ἀνιχνευτικὸν κυρίως χρησιμοποιούμενον εἰς τοὺς βυζαντινοὺς ἐκ δρομώνων στόλους. Ἡ *γαλέα* καὶ ἡ *λιβυρνὶς* τῶν δαλματικῶν ἀκτῶν ὑπῆρξαν οἱ πρόδρομοι τῆς *γαλέρας*. Γ. Ν. Ν.

γαλεάγρα (ἡ) *[Κυνηγ.]*. Εἶδος παγίδος πρὸς σύλληψιν τῶν ἀγρίων γαλῶν καὶ ἰκτίδων. Δ. Ν. Π.

γαλέανδρον (τὸ) (Galeandron) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀρχεοειδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει πόας μὲ φύλλα λεπτὰ καὶ ἄνθη κατὰ καταληκτικοὺς βότρυς διατεταγμένα. Γνωστὰ τέσσαρα εἴδη ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

γαλεάνη (ἡ) (Galeana) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *προσωπανθῶν*, περιλαμβάνον πόας μὲ φύλλα ἀντίθετα ἰθαγενῆ τοῦ Μεξικοῦ. Δ. Ν. Π.

γαλεαρία (ἡ) (Galearia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *εὐφορβιοειδῶν* περιλαμβάνον δενδρύλλια μὲ φύλλα ἀντίθετα καὶ ἄνθη δίοικα, κατὰ καταληκτικοὺς βότρυς διατεταγμένα. Γνωστὰ 12 εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Μαλαισίας καὶ τῆς Ἰάβας. Δ. Ν. Π.

γαλεάσσα (ἡ). Κωπήρης πολεμικὴ ναῦς, ἥτις κατ' ἀρχὰς ἦτο *γαλέρα* μεγαλυτέρου μεγέθους, ἀλλὰ σὺν τῇ προόδῳ τοῦ πυροβολικοῦ τὸ ἐκτόπισμα αὐτῆς ηὐξήθη μέχρι 1000 τόννων. Τὰ χαρακτηριστικά της περὶ τὸ τέλος τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ἦσαν: μῆκος 55 ἕως 58 μέτρα πλάτος 11, βύθισμα 4 ἕως 4,50 μέτρα. Ἐκ τῶν πυροβόλων της 10 ἦσαν τοποθετημένα εἰς τὴν πρῷραν καὶ 8 εἰς τὴν πρύμνην, τὰ δ' ὑπόλοιπα μετὰ τῶν λιθοβόλων ἦσαν διανεμημένα ἐξ ἴσου καὶ εἰς τὰς δύο πλευράς. Ἀντιθέτως πρὸς τὴν γαλέραν ἡ γαλεάσσα εἶχε πλῆρες κατάστρωμα ἀπὸ πρῴρας μέχρι πρύ-

Γαλεάσσα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἱστιοπλοοῦσα.

μνης, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἐκωπηλάτουν οἱ ἐρέται 8 ἕως 9 ἀνὰ ἑκάστην τῶν 52 κωπῶν αὐτῆς, 16 μ. μῆκος ἐχουσῶν. Τὸ πλήρωμά της κατενέμετο ὡς ἑξῆς: 1 πλοίαρχος, 1 ὑποπλοίαρχος, 3 βοηθοί, 1 ἱερεύς, 2 χειρουργοί, 2 γραμματεῖς, 12 δόκιμοι, 2 πλοηγοί, 2 βοηθοί των, 4 σύμβουλοι τῶν θυελλῶν καὶ καταιγίδων, 12 πηδαλιοῦχοι, 60 ναῦται, 40 σύντροφοι (βοηθοὶ τῶν ναυτῶν καὶ πυροβολητῶν), 36 πυροβοληταί, 2 δεσμοφύλακες, 2 ξυλουργοί, 2 διανάκται, 2 καδοποιοί, 2 ἀρτοποιοί, 2 κουρεῖς, 350 ὁπλῖται ἐπιβάται, 468 ἐρέται δεσμῶται, 10 δεσμῶται ὑπηρέται τῶν ἀξιωματικῶν. Ἡ γαλεάσσα ἔφερε 3 ἱστοὺς μὲ λατίνια ἱστία συνήθως, ἔστιν ὅτε καὶ τετράγωνα. Λόγῳ τοῦ ἰσχυροῦ πυροβολικοῦ της καὶ τοῦ ὕψους τῶν πλευρῶν της, καθιστῶντος δυσκολωτάτην ἂν μὴ ἀδύνατον τὴν ἐμβολήν, ἐθεωρεῖτο ἰδίως ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν ὡς ἰσχυρότατον σκάφος, τὴν κυβέρνησίν του δὲ ἀνέθετον μόνον εἰς εὐγενεῖς ἐπὶ τῷ ὅρκῳ ὅτι οὐδ' ἐνώ-

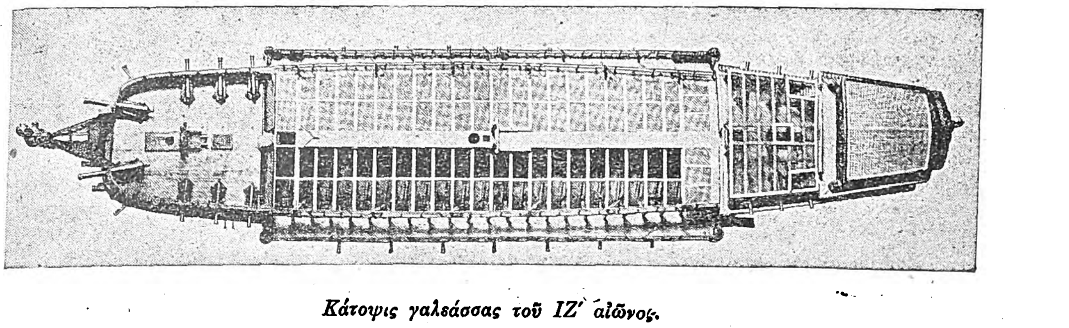

Κάτοψις γαλεάσσας τοῦ ΙΖ' αἰῶνος.

Digitized by Google

πιον 25 γαλερῶν ἤθελον ὑποστείλει τὴν σημαίαν των. Κατὰ τὴν μάχην αἱ γαλεάσσαι προέπλεον ἐφ' ἱκανὸν τῆς φιλίας παρατάξεως ἐν γραμμῇ με-

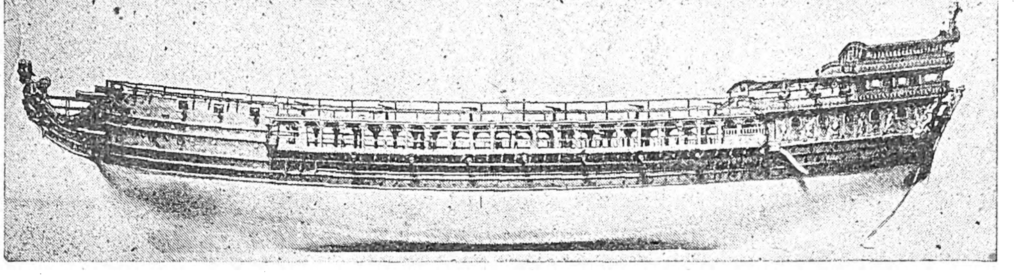

Γαλεάσσα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος κατὰ πλευράν.

τώπου, πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ καταπυροβολήσωσι τὸν ἐπερχόμενον πολέμιον. Κατὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Ναυπάκτου (1571) ἔλαβον μέρος 6 γαλεάσσαι ἐνετικαὶ ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Φραγκίσκου Δουόδο, ὁμοίως εἰς τὴν μεγάλην ἀρμάδαν (1588) συμμετεῖχον 4 γαλεάσσαι τῆς Νεαπόλεως, εἰς ἀμφοτέρας ὅμως τὰς ναυμαχίας ἡ συμβολή των ὑπῆρξε μηδαμινή. Γ. Ν. Ν.

γαλέγα (ἡ) *[Βοτ.]*· ἑτέρα ὀνομασία τοῦ φυτοῦ γαλάγουσα (βλ. λ.).

γαλεΐδαι (οἱ) (Galeidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια ἰχθύων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πλαγιοστόμων*, περιλαμβάνουσα ἰχθῦς διακρινομένους διὰ τὴν παρουσίαν μεγάλης νηκτικῆς κύστεως καὶ μετρίως ἀνεπτυγμένων φυσητήρων. Ἡ οἰκογένεια αὕτη περιλαμβάνει ἀρκετὰ εἴδη, ὧν κυριώτερον ὁ *γαλεόκερδος*. Δ. Ν. Π.

γαλένα (ἡ) *['Ορυκτολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ὀρυκτοῦ γαληνίτου (βλ. λ.). Εἶναι ἡ *γαλήνη* τῶν ἀρχαίων. Γ. Κ. Γ.

Γαλένι *[Γεωγρ.]*. Μικροσυνοικισμὸς τῆς ἐν Κρήτῃ κοινότητος *Κανλὶ Καστελλίου* τῆς ἐπαρχίας Τεμένους τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου. Κατ. (1928) 14. Ἐπὶ τουρκοκρατίας ἀνῆκεν εἰς τὸν δῆμον *Δαφνῶν* καὶ κατῳκεῖτο μόνον ὑπὸ Τούρκων. Ὑπῆρχεν ἐντοῦθα μικρὸς ναὸς πιστευόμενος θαυματουργὸς ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναγίας, ἐπονομαζομένης ἐξ αὐτοῦ *Γαλενιανῆς*. Ε. Γ.

Γαλενιανὸ *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς ἐν Κρήτῃ κοινότητος *Βαρβάρων* τῆς ἐπαρχίας Πεδιάδος τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου. Κάτ. (1928) 36.

γαλέντζα (ἡ)· (ἀραβ.) τσόκαρον, κλάπα, κρούπεζα

γαλεόβδολον (τὸ) (Galeobdolon) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *χειλανθῶν*, περιλαμβάνον πόας ἐτησίας ἢ πολυετεῖς. Γνωστὰ περὶ τὰ 40 εἴδη, ὧν τινα καλλιεργοῦνται πρὸς κόσμον. Τὰ φυτὰ τοῦ γένους τούτου εἶναι ἰθαγενῆ τῆς Εὐρώπης. Κυριώτερον εἶδος εἶναι: *γαλεόβδολον τὸ κοινὸν* (Galeobdolon vulgare) καλλιεργούμενον συνήθως ὡς εἶδος κοσμητικόν. Τὸ παρὰ τοῦ Διοσκορίδου ἀναφερόμενον φυτὸν *γαλεόβδολον* ὑπάγεται εἰς τὸ φυτὸν *γαλέοψις*, ὑπό τινων μάλιστα θεωρεῖται καὶ ὡς συνώνυμον τούτου. Δ. Ν. Π

γαλεόδους (ὁ) (Galeodus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἀραχνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐπεϊμιδῶν*. Αἱ ἀράχναι τοῦ γένους τούτου ἔχουσι μέτριον ἢ μέγα μέγεθος, εἶναι νυκτόβιοι, δηλητηριώδεις, ἀδηφάγοι καὶ ἀποτελοῦσι τὸν ἐνδιάμεσον τύπον μεταξὺ ἀραχνῶν καὶ ἐντόμων. Οἱ *γαλεόδοντες* εἶναι διεσπαρμένοι εἰς πάντα τὰ μέρη τῆς γῆς καὶ ἰδίως ἀπαντῶσιν εἰς ξηροὺς καὶ ἀγόνους τόπους. Εἰς τὴν Εὐρώπην ἀπαντῶσι τέσσαρα εἴδη, ὧν γνωστότερον *γαλεόδους ὁ ἑλληνικὸς* (Galeodus graecus), ἀπαντῶν ἐφ' ὅλης τῆς Εὐρώπης, ἰδίως παρ' ἡμῖν, καὶ διακρίνεται διὰ τὸν ὑπόπυρρον πρὸς τὸν ὑποκίτρινον χρωματισμόν του καὶ τὰς φαιὰς τρίχας, αἵτινες καλύπτουσι τὸ σῶμά του. Δ. Ν. Π.

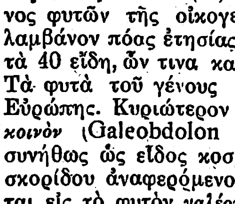

Γαλεόδους ὁ ἑλληνικός.

Γαλέοι *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἡ Ν.ΝΑ τῆς νήσου Τενέδου ἐσχατιὰ (πλάτ. 39° 47' 25" Β, μήκ. 26° 04' 20" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1599: Cape Eski Stamboul to Cum calé), σχηματίζον μετὰ τῆς νοτίας τῆς νήσου ἐσχατιᾶς *Μάρμαρα*, ὡραῖον ὅρμον φερώνυμον. Σ. Ε. Λ.

Γαλεοὶ (οἱ) *['Αρχ.]*. Φυλὴ μάντεων (βλ. Γαλεῶται).

γαλεόκερδος (ὁ) (Galeocerdus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἰχθύων τῆς οἰκογενείας τῶν *γαλεΐδων*. Οἱ ἰχθύες τοῦ γένους τούτου χαρακτηρίζονται ἐκ τῶν ὁμοιοσχήμων καὶ ἰσομήκων ὀδόντων, οὓς φέρουσιν εἰς ἀμφοτέρας τὰς σιαγόνας, αἵτινες φέρουσι πυκνὰς ὀδοντώσεις κατὰ τὴν περιφέρειάν των. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς βορείους καὶ ἰνδικὰς θαλάσσας. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γαλεόκερδος ὁ ἀρκτικὸς* (Galeocerdus arcticus), ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἰρλανδικὰς θαλάσ-

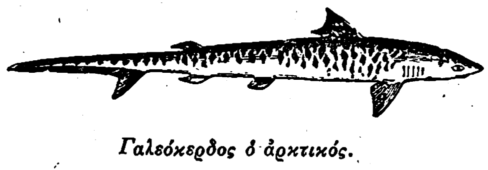

Γαλεόκερδος ὁ ἀρκτικός.

σας καὶ ἔχει μῆκος 2 περίπου μέτρων καὶ σῶμα φαιόν, μὲ ἐρυθροφαίους κηλῖδας κατὰ τὴν ῥάχιν καὶ τὸ ἀνώτερον μέρος τῶν πλευρῶν καὶ λευκὸν ἀργυρῶδες κατὰ τὸ κατώτερον μέρος τῶν πλευρῶν καὶ τῆς κοιλίας. Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοζωολ.]* Λείψανα τοῦ γένους τούτου τῶν ἰχθύων εὑρίσκονται ἀπολιθωμένα ἐντὸς στρωμάτων ἀπὸ τῆς ἠωκαίνου περιόδου τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος. Γ. Κ. Γ.

γαλέομμα (τὸ) (Galeomma) *[Ζωολ.]*. Γένος μαλακίων λεπιδοβραγχίων τῆς οἰκογενείας τῶν *γαλεομματιδῶν*. Τὰ μαλάκια ταῦτα διακρίνονται ἐκ τῆς πεπλατυσμένης φοειδοκυλινδρικῆς κόγχης των, ἥτις καλύπτεται κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ τοῦ μανδύου τοῦ ζῴου. Γνωστὰ πλεῖστα εἴδη ἀπαντῶντα εἰς πάσας σχεδὸν τὰς θαλάσσας τοῦ παλαιοῦ κόσμου καὶ τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανόν. Συνήθως εὑρίσκονται προσκεκολλημένα διὰ τῆς *βύσσου* των ἐπὶ στερεῶν ὑποθεμάτων. Ἐν Εὐρώπῃ συνήθως ἀπαντᾷ *γαλέομμα τὸ τουρτόνιον* (Galeomma turtonii), ὅπερ διακρίνεται διὰ τὴν μικρὸν κόγχην του. Δ. Ν. Π.

Γαλέομμα τὸ τουρτόνιον.

γαλεομματίδαι (οἱ) (Galeommatidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια μαλακίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *λεπιδοβραγχίων*. Ἡ οἰκογένεια αὕτη περιλαμβάνει τὰ γένη: *γαλέομμα, σπορτέλλην, λιβρατέλλην κλπ.* Δ.Ν.Π.

Γαλεομυομαχία ἢ *Κατομυομαχία*. Δραματικὴ παρῳδία ὑπὸ Θεοδώρου Προδρόμου (ΙΒ' αἰῶν)· εἰς 384 τριμέτρους στίχους, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐκτίθεται ὁ ἀγὼν μυῶν κατὰ γαλῆς. Τὰ δρῶντα πρόσωπα τοῦ δραματικοῦ τούτου ποιήματος, τοῦ ἀντιστοιχοῦντος πρὸς τὴν ὁμηρικὴν Βατραχομυομαχίαν εἶναι ὁ βασιλεὺς τῶν μυῶν *Κρεῖλλος* καὶ ἡ σύζυγός του, ὁ μῦς *Τυροκλέπτης*, ἕτεροι κήρυξ καὶ ἄγγελος, ἔτι δὲ ὁ ἐκ θεραπαινῶν συγκείμενος χορός. Ὁ Κρεῖλλος ἀγανακτῶν διὰ τὰς ἀτελευτήτους ἐπιβουλὰς τῆς γαλῆς, ἀποφασίζει νὰ ἐγείρῃ εἰς ἀγῶνα κατὰ τοῦ ἀπεχθοῦς ἐχθροῦ ὅλους τοὺς μῦς. Κατὰ τὸν ἀγῶνα ἀφανίζεται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως μυός, κατὰ τὴν κρίσιμον ὅμως φάσιν αὐτοῦ δοκὸς σιδηρᾶ, ὡς ἀπὸ μηχανῆς θεός, πίπτει ἐκ τῆς στέγης ἐπὶ τῆς γαλῆς, ἣν καὶ φονεύει. Τῆς δραματικῆς αὐτῆς παρῳδίας ἐγένοντο πολλαὶ ἐκδόσεις, τελευταία τῶν ὁποίων εἶναι ἡ τοῦ R. Herscher, εἰς ὃν ὀφείλεται καὶ ἡ μετατροπὴ τοῦ τίτλου εἰς «Κατομυομαχίαν». (Theodori Prodromi Catomyomachia—Λειψία. Bibl. Teubneriana 1873). Κ. Μ. Κ.

γαλεοπάρδαλις (ἡ) (Felis pardalis) *[Ζωολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἁρπακτικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *αἰλουροειδῶν*. Τὸ σῶμά του ἔχει μῆκος 130—140 ἑκατοστομέτρων, ἐξ ὧν περὶ τὰ 45 ἀνήκουσιν εἰς τὴν οὐράν, καὶ ὕψος ἀπὸ τῶν δακτύλων μέχρι τοῦ ἀκρωμίου 50 περίπου ἑκατοστομέτρων. Ἡ κεφαλὴ εἶναι μᾶλλον μεγάλη, τὰ ὦτα βραχέα, εὐρέα, ἀπεστρογγυλωμένα, οἱ ὀφθαλμοὶ ἀρκετὰ μεγάλοι καὶ ἡ κόρη φοειδής. Ἡ οὐρὰ εἶναι μᾶλλον μακρὰ καὶ λεπτύνεται κατὰ τὸ ἄκρον της. Τὸ τρίχωμα εἶναι πυκνόν, μαλακὸν καὶ στιλπνόν. Ὁ χρωματισμὸς εἶναι ποικίλος· κατὰ τὴν ῥάχιν φαιοκαστανὸς ἢ ὀρφνοκίτρινος καὶ κατὰ τὴν κοιλίαν λευκοϋποκίτρινος. Ἡ κεφαλὴ κατὰ τὸ ἀνώτερον αὐτῆς τμῆμα φέρει μικρὰ στίγματα σκοτεινῶς ὀρφνοκίτρινα ἢ ὑπομελανά. Αἱ παρειαὶ κοσμοῦνται δι' ἐγκαρσίων βαθυχρόων λωρίδων καὶ ἡ ῥάχις διατρέχεται ὑπὸ πολλῶν ἐπιμήκων ῥαβδώσεων καὶ σποραδικῶς ὑπὸ κηλίδων μελανῶν. Αἱ πλευραὶ φέρουσι καμπύλας ἢ ἐλαφρῶς κυματοειδεῖς ῥαβδώσεις ζωηρῶς φαιοκαστάνου ἢ ὀρφνοκιτρίνου χρώματος. Ἐκ τοῦ ἄκρου ἑκατέρου τῶν ὀφθαλμῶν ἄρχεται ἐπιμήκης μελανὴ λωρίς, ἥτις καταλήγει εἰς τὰ πτερύγια τῶν ὤτων. Οἱ πόδες καὶ ἐνίοτε καὶ ἡ κοιλία φέρουσι σκοτεινότερον τοῦ δεσπόζοντος χρῶμα.

Ἡ *γαλεοπάρδαλις* ἀπαντᾷ εἰς τὴν Βόρειον Ἀμερικὴν καὶ ἐξαπλοῦται μέχρι τοῦ Περού, τῆς Παραγουάης καὶ τῆς Βολιβίας, ἐνδιαιτᾶται δὲ κατὰ προτίμησιν εἰς μεγάλα καὶ σκοτεινὰ δάση. Κατὰ τὴν ἡμέραν μένει κεκρυμμένη ἐντὸς πυκνῶν θάμνων ἢ φυλλωμάτων καὶ μόνον κατὰ τὴν νύκτα ἐξέρχεται τῆς κρύπτης της πρὸς εὕρεσιν λείας, τὴν ὁποίαν πολλάκις ἀναζητεῖ καὶ εἰς αὐτοὺς ἔτι τοὺς ὀρνιθῶνας τῶν ἀγροτικῶν οἰκιῶν. Αἱ γαλεοπαρδάλεις ζῶσι κατὰ ζεύγη. Ἅμα τῇ θέᾳ τοῦ ἀνθρώπου ἢ τῶν θηρευτικῶν κυνῶν τρέπεται εἰς φυγήν. Νεαρὰ συλλαμβανομένη ἡ γαλεοπάρδαλις ἐξημεροῦται εὐκόλως καὶ ζῇ ἁρμονικῶς μετὰ τῶν κατοικιδίων γαλῶν ἢ κυνῶν. Δ. Ν. Π.

γαλεοπίθηκος (ὁ) (Galeopithecus) *[Ζωολ.]*. Γένος θηλαστικῶν ζῴων. Οἱ *γαλεοπίθηκοι* εἶναι ὁ ἐνδιάμεσος τύπος μεταξὺ τῶν *χειροπτέρων* καὶ τῶν *λεμουρίων πιθήκων* καὶ ὑπάγονται σήμερον εἰς τὸ ἄθροισμα τῶν *χειροπτέρων ἐντομοφάγων*. Τὰ ζῷα ταῦτα ἔχουσι τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα: Χεῖρες καὶ πόδες ἑνοῦνται μεταξύ των διὰ τῆς ἐπεκτάσεως τῆς πλευρικῆς μεμβράνας ἥτις καλεῖται *παραχιτών*. Ἡ ὀδοντοφυΐα των, ἧς ὁ τύπος εἶναι: κοπτ. $\frac{2}{3}$, κυν. $\frac{1}{1}$, προγομφ. $\frac{2}{2}$, γομφ. $\frac{3}{3} \times 2 = 34$ ὀδόντες, παρουσιάζει πλείστας ἀνωμαλίας, οἱ δὲ ὀδόντες οὐδεμίαν μεταξύ των ὁμοιομορφίαν παρουσιάζουν. Οἱ κοπτῆρες τῆς ἄνω καὶ τῆς κάτω σιαγόνος εἶναι πεπιεσμένοι ἐκ τῶν ἔξω πρὸς τὰ ἔσω καὶ φέρουσι πλεῖστα φυμάτια ἀποτελοῦντα εἶδος κτενός. Οἱ κυνόδοντες ἔχουσι δύο ῥίζας, οἱ προγόμφιοι ὁμοιάζουσι πολὺ πρὸς τοὺς κοπτῆρας καὶ οἱ γόμφιοι φέρουσι τρία αἰχμηρὰ σαρκώδη φυμάτια. Ἕκαστον τῶν μελῶν φέρει ἀνὰ πέντε δακτύλους, οἵτινες καλύπτονται ὑπὸ τοῦ παραχιτῶνος. Ἡ κεφαλὴ εἶναι μᾶλλον μικρά, ἐπιμήκης, μὲ μικρὰ ὦτα, μεγάλους κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ὀφθαλμοὺς καὶ ῥύγχος ἀμβλύ. Ἡ οὐρὰ εἶναι μᾶλλον μικρά. Οἱ γαλεοπίθηκοι ζῶσιν ἐπὶ τῶν δένδρων καὶ συγκρατοῦνται ἐκ τῶν κλάδων στερεῶς διὰ τῶν τεσσάρων μελῶν των μὲ τὴν ῥάχιν ἐστραμμένην πρὸς τὸ ἔδαφος. Τρέφονται ἐκ καρπῶν καὶ φύλλων. Καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν μένουσι κεκρυμμένοι ἐντὸς τῶν φυλλωμάτων τῶν δένδρων καὶ μόνον μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἵπτανται ἀπὸ δένδρου εἰς δένδρον καὶ συλλαμβάνουσι τὴν λείαν των. Ὁ χρωματισμὸς τοῦ σώματός των ποικίλλει ἀπὸ τοῦ σκοτεινοφαίου μέχρι τοῦ πυρροῦ καὶ ἐνίοτε δια-

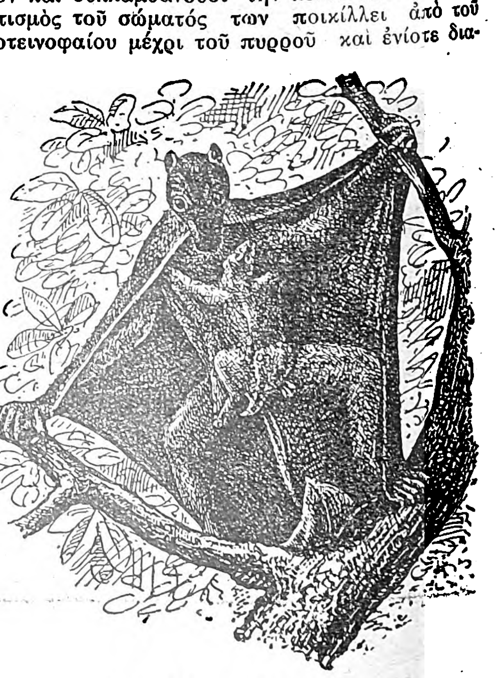

Γαλεοπίθηκος ὁ ἱπτάμενος.

ποικίλλεται διὰ λευκῶν μικροτάτων στιγμάτων. Τὸ ἀνάστημά των δὲν ὑπερβαίνει τὸ ἀνάστημα τῆς κοινῆς γαλῆς. Γνωστὰ δύο εἴδη: *γαλεοπίθηκος ὁ ἱπτάμενος* (Galeopithecus volans), ἰθαγενὴς τῆς Μαδαγασκάρης, καὶ ὁ *γαλεοπίθηκος ὁ φιλιππίνειος* (Galeopithecus philippinensis), ἰθαγενὴς τοῦ ἀρχιπελάγους τῶν Φιλιππίνων νήσων. Δ. Ν. Π.

Digitized by Google

γαλέος ἢ *γαλιὸς* (ὁ) *[Ζῳολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ἰχθύος γαλεὸς (βλ. λ.).

Γαλεὸς (ὁ) *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Θεμιστοῦς, θυγατρὸς τοῦ Ζαβίου βασιλέως τῶν Ὑπερβορείων. Τὸ ὄνομα σημαίνει εἶδος σαύρας, ζῴου σχετικοῦ πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα, χρησιμεύοντος εἰς ἴδιον εἶδος μαντείας. Ἀπὸ τοῦ *Γαλεοῦ* ἢ *Γαλεώτου* κατήγοντο οἱ Γαλεῶται ἢ Γαλεοὶ (βλ. λ.). ΙΑΚ. Χ. Δ.

γαλεὸς (ὁ) (Mustelus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἰχθύων τῆς οἰκογενείας τῶν *μυστελιδῶν*. Οἱ ἰχθύες τοῦ γένους τούτου ἔχουσι τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα: Σῶμα ἐπίμηκες καὶ εὔρωστον, βραγχιακὰ ἐπικαλύμματα ἀτελοῦς διαπλάσεως καὶ καλύπτοντα μερικῶς μόνον τὰς βραγχιακὰς σχισμάς. Οἱ ὀδόντες εἶναι πεπιεσμένοι ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω καὶ αἰσθητῶς κυρτοί, εἶναι δὲ διατεταγμένοι εἰς πλείστας σειρὰς καὶ εἰς ἀμφοτέρας τὰς σιαγόνας. Γνωστὰ δύο εἴδη: *γαλεὸς ὁ κοινὸς* (Mustelus vulgaris), ὅστις διακρίνεται διὰ τὸν φαιὸν χρωματισμὸν τῆς ῥάχεως, τὰς ὑποφαίους πλευρὰς καὶ τὴν ὑπόλευκον κοιλίαν του. Ἡ ῥάχις ἐνίοτε φέρει λευκὰς φακοειδεῖς κηλῖδας. Ἀπαντᾷ εἰς πάσας τὰς εὐρωπαϊκὰς θαλάσσας. *Γαλεὸς ὁ λεῖος* (Mustelus laevis). Γνωστὸς ἰχθὺς ἀνὰ τὴν Μεσόγειον, διακρινόμενος ἐκ τῆς φαιοελαιώδους ῥάχεως, τῶν ὑποφαίων πλευρῶν καὶ τῆς ὑπολεύκου κοιλίας του. Ἀμφότερα τὰ εἴδη ταῦτα εἶναι γνωστὰ καὶ παρ' ἡμῖν ὑπὸ τὸ ὄνομα *γαλέος* ἢ *γαλιός*. Ἀξιοπαρατήρητον εἶναι ὅτι ὁ *γαλεὸς ὁ λεῖος* δὲν γεννᾷ ᾠά, ὅπως τὸ προηγούμενον εἶδος καὶ οἱ περισσότεροι τῶν ἰχθύων, ἀλλὰ ζῶντας ἰχθῦς. Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοζῳολ.]* Λείψανα τοῦ γένους τούτου τῶν ἰχθύων εὑρίσκονται ἀπολιθωμένα ἐντὸς στρωμάτων ἀπὸ τῆς ἠωκαίνου περιόδου τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος. Γ. Κ. Γ.

γαλεοσκώπτης (ὁ) (Galeoscoptes) *[Ζῳολ]*. Γένος πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *κοττυφιδῶν*. Τὰ πτηνὰ τοῦ γένους τούτου ἔχουσι μῆκος 25 περίπου ἑκατοστομέτρων, κεφαλὴν μετρίως ἀνεπτυγμένην, ῥάμφος βραχὺ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καὶ πτέρυγας ἀπεστρογγυλωμένας. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἐλάχιστα εἴδη, ὧν γνωστότερον *γαλεοσκώπτης ὁ καρολίνειος* (Galeoscoptes carolinensis). Δ. Ν. Π.

γαλέοψις (ἡ) (Galeopsis) *[Ζῳολ.]*. Γένος βρυοζῴων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *χηλοστόμων* τῆς οἰκογενείας τῶν *γυμνολαιμιδῶν*. Τὰ βρυόζῳα ταῦτα ἀνεκαλύφθησαν κατὰ τὸ 1903 παρὰ τὰς Ἀζόρας νήσους καὶ ἡλιεύθησαν διὰ τῶν δραγῶν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ πλοίου ἡ «Πριγκίπισσα Ἀλίκη» τοῦ πρίγκιπος τοῦ Μονακό. Τὸ εὑρεθὲν εἶδος ὠνομάσθη *γαλέοψις ἡ λυσσώδης* (Galeopsis rabida). Δ. Ν. Π.

Γαλέοψις ἡ λυσσώδης.

— **γαλέοψις** (ἡ) (Galeopsis) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *χειλανθῶν*. Εἶναι πόαι μὲ ἄνθη λευκὰ ἢ ἐρυθρά, ὧν ὁ κάλυξ σὺν τῇ ἡλικίᾳ τοῦ φυτοῦ καθίσταται αἰχμηρός. Εἶναι φυτὰ ἐνιαύσια ἰθαγενῆ τῆς Ἀσίας. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἀρκετὰ εἴδη, ὧν γνωστότερα: *γαλέοψις τὸ λάβδανον* (Galeopsis laudanum), *γαλέοψις ἡ ἀλλοιόχρους* (Galeopsis versicolor), *γαλέοψις ἡ ὠχρόλευκος* (Galeopsis ochroleuca) κτλ. Ἐκ τῶν σπερμάτων τῶν φυτῶν τούτων, διὰ συνθλίψεως, ἐξάγεται ἔλαιον κατάλληλον ὡς καύσιμος ὕλη κατωτέρας ποιότητος τοῦ κοινοῦ ἐξ ἐλαιῶν ἐλαίου. Δ. Ν. Π.

Γαλέοψις τὸ λάβδανον.

γαλέρα (ἡ) (Galère) (ἐκ τοῦ *γαῦλος*, ἢ κατὰ Κοραῆν ἐκ τοῦ *γαλῆ*, εἴδους ἰχθύος «ἐπισήμου διὰ τὸ μάκρος του καὶ *γαλεὸς* ἀποκαλουμένου»). Μακρὰ κωπήρης, πρὸς πόλεμον μόνον χρησιμοποιουμένη, ναῦς τοῦ μεσαιωνικοῦ ναυτικοῦ, ἐξέλιξις τῆς *λιβυρνίδος*, κωπηλάτου σκάφους τῶν δαλματικῶν ἀκτῶν, καὶ τῆς *γαλέας* τῶν Βυζαντινῶν. Διὰ ταύτης, μικρᾶς κατ' ἀρχάς, μεγεθυνθείσης σὺν τῷ χρόνῳ σὺν τῇ ἀνακαλύψει καὶ τῆς πυρίτιδος, σπουδαιότατα ἐπετελέσθησαν ναυτικὰ κατορθώματα καὶ δύναταί τις εἰπεῖν ὅτι διὰ τοῦ κωπήρους ναυτικοῦ δὶς διεσώθη ὁ εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς ἀπὸ τῶν ἐξ ἀνατολῶν βαρβάρων, ἐν Σαλαμῖνι διὰ τῆς τριήρους (480 π. Χ.) καὶ ἐν Ναυπάκτῳ διὰ τῆς γαλέρας (7 Ὀκτωβρίου 1571). Τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς γαλέρας τοῦ ΙΣΤ' καὶ ΙΖ' αἰῶνος ἦσαν: μῆκος 46 ἕως 55 μέτρ., πλάτος 5 ἕως 6 μ., κοῖλον 2 ἕως 2.50 μ., βύθισμα 1 ἕως 1.50 μ. Πυροβολικόν: 1 πυροβόλον τῶν 36 λιτρῶν μὲ 620 βλήματα, 2 τῶν 8 μὲ 120 βλήματα, 2 τῶν 4 μὲ 120 βλήματα καὶ 12 λιθοβόλα. Ὡς ἐκ τῆς ἀκολουθουμένης κατὰ τὰς ναυμαχίας τακτικῆς ὑπὸ τῶν γαλερῶν, τὰ πυροβόλα ἐτοποθετοῦντο τὸ μὲν μέγα, τὸ καὶ coursier καλούμενον, εἰς τὸ ἔσχατον πρὸς πρῷραν ἄκρον τοῦ μεσαίου διαδρόμου, τοῦ χωρίζοντος τοὺς κωπηλάτας, ὅστις ἐκαλεῖτο coursie, τὰ δ' ἕτερα ἀνὰ δύο ἑκατέρωθεν τοῦ *coursier*, καλούμενα τὰ μὲν τῶν 8 *Moyennes*, τὰ δὲ τῶν 4 *Batardes*. Ἡ κινη-

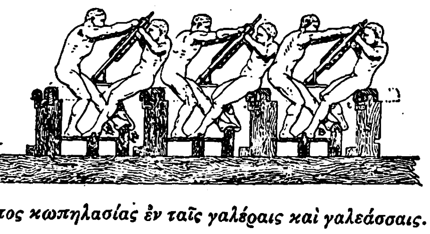

Τρόπος κωπηλασίας ἐν ταῖς γαλέραις καὶ γαλεάσσαις.

τήριος δύναμις τῆς γαλέρας ἦσαν 25 ἕως 31 (ἀναλόγως τοῦ μεγέθους αὐτῆς) κῶπαι ἀνὰ πλευράν, ἑκάστη τῶν ὁποίων ἠλαύνετο ὑπὸ 5 ἐρετῶν διὰ τὰς κοινὰς γαλέρας τὰς *Senzilles* καλουμένας, καὶ ὑπὸ 6—7 διὰ τὰς μοιραρχίδας (Capitanes) ἢ τὰς ναυαρχίδας (Reales). Διὰ τῶν 50 ἢ 62 τούτων κωπῶν (περιληπτικῶς palamante καλουμένων, ὁ *ταρρὸς* τῶν ἀρχαίων ἑλλην. τριήρεων) προσεδίδετο τῇ γαλέρᾳ ταχύτης $1^1/_2$ ἕως $4^1/_2$ μιλλίων καθ' ὥραν, καθόσον ἐκωπηλάτουν πάντες οἱ ἐρέται ἢ κατὰ

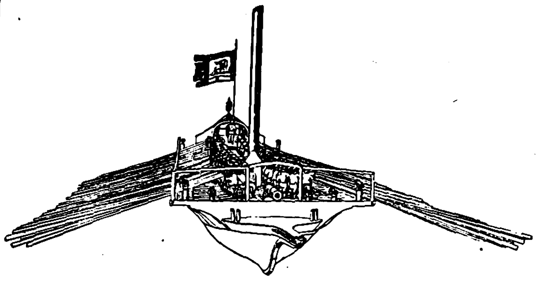

Γαλέρα ὁρωμένη ἀπὸ τῆς πρώρας.

τμήματα. Ἱστοὺς ἔφερον 2 τὸν ἕνα τὸν καὶ μεγαλύτερον περὶ τὸ μέσον τοῦ μήκους, τὸν δὲ πρωραῖον, τὸν καὶ πολὺ μικρότερον, πολὺ πρώραθεν τοῦ ἑτέρου. *Καπιτάναι* καὶ *Ρεάλε* ἔφερον κατὰ τὴν πρύμνην μέγαν φανὸν πολυτελέστατον ὡς σημεῖον διακρίσεως, ὁδηγίας καὶ συγκεντρώσεως, καλούμεναι ἄλλως καὶ *γαλέραι τοῦ φανοῦ* (à fanal). Τρόφιμα ἔφερον μέχρι 2 μηνῶν. Ἱστία ἔφερον 2 μεγάλα λατίνια, χρησιμοποιούμενα μόνον ἐν εὐ-

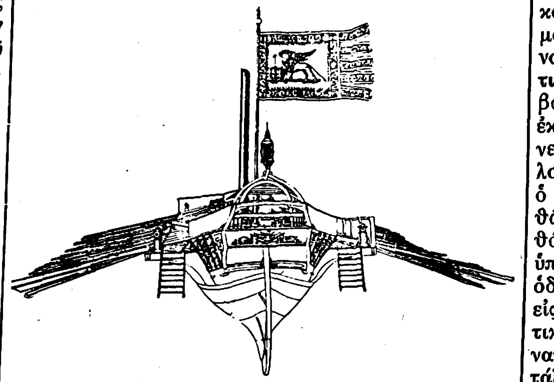

Γαλέρα ὁρωμένη ἀπὸ τῆς πρύμνης.

νοϊκῷ καιρῷ, κατὰ τὴν μάχην χρησιμοποιουμένων ἀποκλειστικῶς τῶν κωπῶν. Ὁ χρόνος τῆς ναυπηγήσεως μιᾶς γαλέρας ἦτο 3 μηνῶν δι' 70 ἐργατῶν, ἡ δὲ τιμὴ 54000 λιβρῶν (1 λίβρα = 1 ἀργυρᾶ δραχμή). Τὸ πλήρωμα μιᾶς κοινῆς γαλέρας κατενέμετο περὶ τὸν ΙΣΤ' καὶ ΙΖ' αἰῶνα ὡς ἕπεται: 1 πλοίαρχος, 1 ὑποπλοίαρχος, 1 comite-real, 1 γραμματεὺς (ἀσχολούμενος γενικῶς

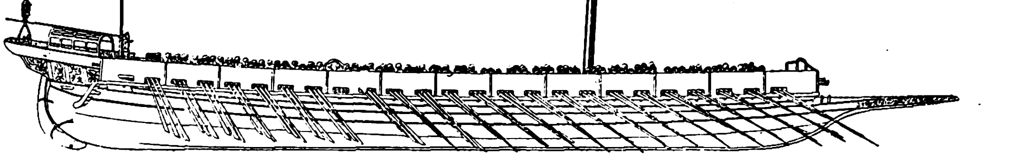

Γαλέρα τοῦ 1539.

καὶ διὰ τὴν ἐπιμελητείαν), 1 ἱερεύς, 1 χειρουργός, 22 εὐγενεῖς ἀκόλουθοι, 8 δόκιμοι, 4 πηδαλιοῦχοι, 4 βοηθοὶ αὐτῶν, 4 σύμβουλοι ἐπὶ τῶν θυελλῶν καὶ καταιγίδων, 20 ναῦται, 1 ἐπισκευαστὴς τῶν κωπῶν, 1 καδοποιός, 2 κουρεῖς, 2 δεσμοφύλακες (argousins), 50 ὁπλῖται κατ' ἀρχὰς διὰ τόξων ὁπλιζόμενοι, βραδύτερον δὲ δι' ἀρκεβουζίων (εἰς τὴν ναυμαχίαν τῆς Ναυπάκτου ἀκόμη τὸ πλεῖστον τῶν Τούρκων ἦσαν διὰ τόξων ὡπλισμένοι), 4 δεκανεῖς, 4 πυροβοληταί, 250 ἐρέται, 10 δεσμῶται διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ἀξιωματικῶν. Οἱ ἐρέται ἦσαν γενικῶς δεσμῶται· καίτοι εἰς τὸν Κάρολον ΣΤ' καὶ Κάρολον Ζ' ἀποδίδουσι κατὰ πρῶτον τὴν ἐκ δεσμωτῶν συγκρότησιν τῶν ἐρετῶν, φαίνεται ὅτι τοῦτο παρελήφθη ἐκ τῶν Τούρκων καὶ τῶν ἱπποτῶν τῆς Ρόδου. Οἱ ἐρέται ἀνῆκον εἰς 3 τάξεις: α) τοὺς ὑπὸ τῶν δικαστηρίων καταδικαζομένους κοινοὺς ἐγκληματίας, πολλάκις καὶ αὐτῆς τῆς ἐσχάτης τῶν ποινῶν ἐξαγοραζομένης δι' ἰσοβίου εἰς τὰς γαλέρας καθείρξεως, ἢ τοὺς αἱρετικοὺς (Οὐγενότους)· β) τοὺς ἐκ τῶν βερβερικῶν ἀκτῶν ἢ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου ἢ ἐν πολέμῳ αἰχμαλωτιζομένους· καὶ γ) τοὺς ἐθελοντὰς (benevoglie), τὴν ὑποστάθμην τῶν παραλίων πόλεων. Πάντες οὗτοι ἦσαν συνεχῶς δέσμιοι δι' ἁλύσεως ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ποδὸς ἐπὶ τοῦ πρὸ ἑκάστου σέλματος (pedague), ἐκεῖ κωπηλατοῦντες, τρώγοντες καὶ κοιμώμενοι· ἐξαιρετικῶς οἱ ἐθελονταὶ ἐλύοντο τῶν δεσμῶν φέροντες ἕνα κρίκον μόνον εἰς τὸν πόδα καὶ ἐχρησιμοποιοῦντο ὡς κατάσκοποι τῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σέλματος προσδεδεμένων ἐρετῶν, καὶ ὡπλίζοντο κατὰ τὴν μάχην. Ἐξαίρεσιν τούτου ἐποίει ὁ Χαϊρεδδὶν Βαρβαρόσσας, ὁ τρομερὸς πειρατὴς καὶ κατόπιν Δέϋς τῆς Ἀλγερίας καὶ Τύνιδος καὶ ἀρχιναύαρχος τοῦ τουρκικοῦ στόλου ἐπὶ Σουλεϊμὰν τοῦ Β', ὅστις εἰς τὴν μοῖραν τοῦ ὑπ' αὐτὸν στόλου, ἣν αὐτοπροσώπως διῴκει, ἐρέτας εἶχεν ἐλευθέρους Μωαμεθανούς, οἵτινες ἅπαντες ὡπλίζοντο κατὰ τὴν μάχην. Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες πρὸς παρακέλευσιν τοῦ ἐρετικοῦ δὲν ἐχρησιμοποίουν ἢ τὴν φωνὴν τοῦ κελευστοῦ, οἱ ναυτικοὶ τοῦ μεσαίωνος μετεχειρίζοντο τὸ βούνευρον ἐπὶ τῶν γυμνῶν κατὰ τὴν ὥραν τῆς κωπηλασίας ἐρετῶν (τοῦτο καὶ οἱ Ρωμαῖοι εἶχον ἐνωρὶς εἰσαγάγει εἰς τὸ ναυτικόν των), παρ' ὧν ἀπῄτουν 10ωρον συνεχῆ καὶ πολλάκις 20ωρον κωπηλασίαν. Ὅταν οἱ ἐρέται ἐλιποψύχουν, ἐνέθετον εἰς τὸ στόμα των τεμάχιον ἄρτου βεβρεγμένου εἰς οἶνον ἢ ὄξος, μάχης δ' ἐπικειμένης, ἵνα μὴ συνταράττωσι τὴν τάξιν αἱ ἐκ τοῦ τρόμου ἢ τῶν ἀλγηδόνων τῶν τραυμάτων οἰμωγαὶ τοῦ ἐρετικοῦ, εἰσῆγον εἰς τὸ στόμα των τὸ λεγόμενον tap, τετράγωνον δηλαδὴ φελλὸν στερεῶς δι' ἱμάντων δερματίνων ἀπὸ τῶν ὤτων κρατούμενον. Ἡ ὑγιεινὴ κατάστασις ἐπὶ τῶν γαλερῶν ἦτο ἀθλιεστάτη, ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν τὸ στενόχωρον αὐτῶν, ἡ συσσώρευσις τόσου πλήθους, ἡ ἀθλιότης τῆς διδομένης εἰς τοὺς δεσμώτας τροφῆς, καὶ ἡ ῥυπαρότης αὐτῶν, συχνότατα δὲ ἐπιδημίαι ἐπέφερον θραῦσιν εἰς τὰ πληρώματα, ἰδίως κατὰ τὸ θέρος, ὅπως καὶ ὁ παγετὸς κατὰ τὸν χειμῶνα· τῷ 1570 ἐν τῷ λιμένι Ζάρας 40000 ἀπέθανον ἐξ ἐπιδημίας. Ἡ διακρίβωσις παθολογικῆς τινος νόσου τῶν δεσμίων ἐρετῶν ἐγίνετο διὰ τοῦ βουνεύρου, καταλήγουσα σχεδὸν πάντοτε εἰς τὸν ἐκ τῆς μαστιγώσεως θάνατον τοῦ δηλώσαντος ἀσθένειαν. Τὴν διοίκησιν τοῦ ἐρετικοῦ (chiourme καλουμένου) ὡς καὶ τῶν ναυτικῶν χειρισμῶν εἶχεν ὁ Comite-Real βοηθούμενος ὑπὸ τῶν δύο βοηθῶν του, τῶν δεσμοφυλάκων καὶ τῶν ναυτῶν, καθόσον παρὰ τοῦ πλοιάρχου ἡ πολιτεία ἀπῄτει τὴν ὑπεράσπισιν μόνον τῆς τιμῆς τῆς σημαίας καὶ τὸ ὁδηγεῖν ἢ ἀποκρούειν τὴν ἐμβολὴν (abordage)· εἰς τὸ ἐνετικόν, γενουήνσιον καὶ τουρκικὸν ναυτικὸν οἱ πλοίαρχοι ἦσαν ναυτικοί, δι' ὃ καὶ τὰ ναυτικὰ ταῦτα ὑπερεῖχον πάντων τῶν λοιπῶν. Ἡ τάξις μάχης στόλου ἐκ γαλερῶν ἦτο ἡ τοῦ μετώπου. Ὁ στόλος διῃρεῖτο εἰς 3 μοίρας· καὶ τοῦ μὲν κυρίου σώματος, κατέχοντος τὸ κέντρον, ἡγεῖτο ὁ γενικὸς ἀρχηγός, «στρατηγὸς τῶν γαλερῶν» καλούμενος, τῆς δεξιᾶς δὲ καὶ ἀριστερᾶς πτέρυγος οἱ ὑποδεέστεροι ἀρχηγοὶ εἰς τὸ ἄκρον δεξιὸν καὶ ἄκρον ἀριστερὸν τασσόμενοι. Κατὰ τὸν κατ' ἀλλήλων ἐπίπλουν οἱ ἀντιμαχόμενοι κατεπυροβολοῦντο μόνον ὅταν ἔφθανον λίαν ἐγγύς, λόγῳ τοῦ μικροῦ βεληνεκοῦς τῶν πυροβόλων τῆς ἐποχῆς, μεθ' ὃ ἐπήρχετο ἡ συμπλοκή, καταλήγουσα εἰς ἐμβολήν, ἑκάστου τῶν ἀντιπάλων προσπαθοῦντος τὴν δι' εἰσπηδήσεως κατάληψιν τοῦ πολεμίου σκάφους. Μία τῶν προσπαθειῶν τῶν πτερύγων ἦτο καὶ ὁ ὑπερφαλαγγισμὸς τοῦ πολεμίου, καὶ διὰ τοῦτο συνήθως οἱ ναύαρχοι προσεπάθουν νὰ στηρίξωσι τὴν μίαν τῶν πτερύγων ἐπὶ τὴν ξηράν, ὁσάκις τοιαύτη ὑπῆρχεν ἐγγὺς τοῦ πεδίου τῆς μά-

Digitized by Google

χης. Ἡ παράταξις συνεπληροῦτο διὰ μοίρας ἐφεδρείας ὑποστηριζούσης τὰ νῶτα τῆς παρατάξεως καὶ συμπληρούσης τὰ κενά. Ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος προετάσσοντο τῆς παρατάξεως (ἰδίως ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν) βαρύταταί τινες νῆες, γαλεάσσαι (βλ. λ.) καλούμεναι. Τὰς γαλέρας οἱ Ἕλληνες ἀπε-

Γαλερὲ *λιμὰν [Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἡ παρὰ Τούρκοις ὀνομασία τοῦ βορείου λιμένος τῆς Ρόδου, τοῦ καὶ *Μαρσανὲ* ἐπίσης ὀνομαζομένου, τοῦ *Μανδράκι* τῶν Ἑλλήνων (πλάτ. 36°27 Β., μῆκ. 28°16' Ἀ., χάρτ. ἀγγλ. 1667: Rhodos island), εἰς ἑκάτερον τῶν κεράτων τοῦ ὁποίου ὑποτίθεται ὅτι ἑδράζοντο

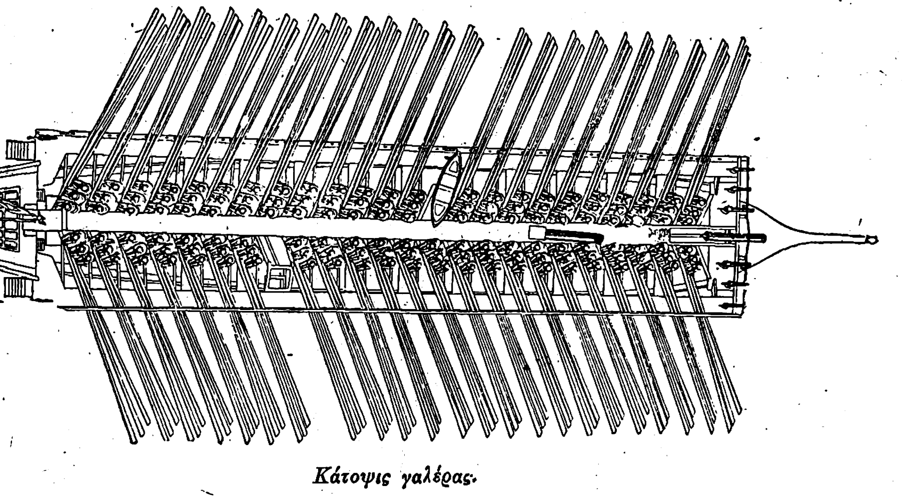

Κάτοψις γαλέρας.

καλουν *κάτεργα* καὶ τοὺς ἐρέτας *κατεργαρέους*. Μετὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Ναυπάκτου, ὡς ἐκ τῶν ἀνακαλύψεων τῶν μεγάλων θαλασσοπόρων καὶ τῶν προόδων τοῦ πυροβολικοῦ, ἡ γαλέρα ἤρχισε χάνουσα ἔδαφος ὡς πολεμιστήριον σκάφος, διατηρηθεῖσα ἐπὶ μακρότερον εἰς τὸ γαλλικὸν ναυτικὸν μέχρι τοῦ 1748, ὁπότε καὶ ἐξεδόθη τὸ διάταγμα τῆς διαλύσεως τοῦ στόλου τῶν γαλερῶν, ἐκλιπόντος οὕτω τελείως τοῦ κράτους τῆς κώπης. Γ.Ν.Ν.

Γαλέρα (Galera καὶ Galère) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἡ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀπόδοσις ἀντὶ τοῦ *Γκαλέρα* ἢ *Γκαλὲρ* διαφόρων ναυτικῶν τοπωνυμιῶν τῆς Μεσογείου:—1) Ἀκρωτήριον ἐν τῷ ἰταλικῷ ναυστάθμῳ τῆς Σπέτζια (πλάτ. 44°05' Β, μῆκ. 9°53' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 155: Spezzia).—2) Ὕφαλος τῆς δυτ. ἀκτῆς τῆς Καλαβρίας τῆς Ἰταλίας (χάρτ. 1976: Cape Bonifati to St of Messina) ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Σάντα Εὐφέμια.—3) Ἀρχαῖος πύργος φρυκτωρικὸς (πλάτ. 42°47' Β, μῆκ 10°47' Ἀν., χάρτ. Ἀγγλ. 158: Cape Cavallo to Civita Vecchia) ἐν τῷ κόλπῳ Φολλονίκα τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους. — 4) Σκόπελος ἐπικίνδυνος παρὰ τὸν λιμένα τοῦ Σιοτὰ τῆς Προβηγκίας (Baie de la Moutte: χάρτ. 2319: Baies de Bandol et de Sanary).—5) Σκόπελος τῆς Β ἀκτῆς τῆς Κορσικῆς παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Βαλλιτῶνε (πλάτ. 42°38' Β, μῆκ. 8°53' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1126: Alcajola bay and rocks).—6) Ἀκρωτήριον τῆς ἀνατολ. ἀκτῆς τῆς νήσου Πορκερὸλ (πλάτ. 43°00' Β, μῆκ. 6°15' Ἀν., χαρτ. ἀγγλ. 2608: Approaches to Toulon).—7) Ἀκρωτήριον τοῦ λιμένος Πὸρ-Μὰν (Port-Man, πλάτ. 43°01' Β, μῆκ. 6°25' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. ὁ προμνησθείς.—8) Ὕφαλος τῆς νήσου Παλμαρόλα (ἀρχ. *Πόντιοι*) τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους (πλατ. 40°57' Β, μῆκ. 12°51' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1733 Ponza island).—9) Νησὶς ἐν τῷ ὅρμῳ Ἀλγεθίρας (πλάτ. 36°07' Β, μῆκ. 5°26' Δ., χάρτ. ἀγγλ. 1448: Algesiras road)—10) Νησίον πρὸ τοῦ ἱσπανικοῦ ἀκρ Κρεοὺς (Cabo Creus, πλάτ. 42°19' Β, μῆκ. 3°19' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1804: Cape San Sebastian to Cette). —11) Νησίον παρὰ τὸν ἱσπανικὸν λιμένα Πάλαμος (πλάτ. 41°50' Β, μῆκ. 3°08' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1391: Palamos anchorage).—12) Νησίον παρὰ τὸν λιμένα Πάλμα τῆς Μαγιόρκας τῶν Βαλεαρίδων (πλάτ. 39°33' Β, μῆκ 2°39' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 3036: Palma anch.). —13) Νησὶς πρὸ τοῦ λιμένος Σάντα Εὐλάλια τῆς Ἴβιζα τῶν Βαλεαρίδων (χάρτ. ἀγγλ. 3276: Iviza and Fromantera). — 14) Ἀκρωτήριον τῆς νήσου Κολὸμ τῆς μεγαλονήσου Μαγιόρκας τῶν Βαλεαρίδων (πλάτ. 39° 58', μῆκ. 4°17' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1317: Majorka and Minonka).—15) Ἀκρωτήριον τοῦ κόλπου Ἀλγκέρο (πλάτ. 40° 34' Β, μῆκ. 8°19' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1128: Port Conte and Alghero) τῆς Σαρδηνίας. — 16) Ἀκρωτήριον τοῦ διέκπλου Μονέτα πρὸ τοῦ ναυστάθμου τῆς Μανταλένα (χάρτ. ἀγγλ. 2157: Maddalena and adjacents islands). — 17) Ἀκρωτήριον τῆς νήσου Μαγιόρκας (πλάτ. 39° 56' Β, μῆκ. 3°01' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1317: Majorca and Minorca) τῶν Βαλεαρίδων. — 18) Ἀκρωτήριον τῆς Ἀν. ἀκτῆς τῆς Ἱσπανίας (πλάτ. 40° 28' Β, μῆκ. 0° 29' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1320: Cape San Antonio to cape Tortosa). — 19) Ὕφαλος πρὸ τοῦ λιμένος τῶν Συρακουκῶν (πλάτ. 37°03' Β., μῆκ. 15° 18' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 182: Syracuse harbour). — 20) Ὁ δεσπόζων τῆς Καρθαγένης ἀκρωτηριάζων βουνὸς (πλάτ. 37°35' Β, μῆκ. 0°59' Δυτ., χάρτ. ἀγγλ. 1194: Cartagena harbour), ἔχων μέγαν σηματοτηλέγραφον. — 21) Δαλματικὴ νῆσος (πλάτ. 43°31' Β, μῆκ. 16°25' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2712: Zirona channel to Cuzzola) ἐν τῷ διέκπλῳ Καστέλλι παρὰ τὸ Τράου. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γαλερανὸς *ντ' Ἰβρύ·* βλ. Ἰβρύ.

οἱ πόδες τοῦ Κολοσσοῦ τῆς Ρόδου. Ἡ ὀνομασία του ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ὑπῆρξεν ὁ λιμὴν προσορμίσεως τῶν γαλερῶν τῶν Ροδίων ἱπποτῶν. Σ. Ε. Λ.

γαλέρη (ἡ) (Galera) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *εὐφορβιοειδῶν*. Τὰ φυτὰ τοῦ γένους τούτου εἶναι δενδρύλλια μὲ φύλλα ἐναλλασσόμενα, ἀκέραια μετὰ παραφύλλων καὶ ἄνθη ἐκ πέντε πετάλων ἀποτελούμενα, καρπὸν δὲ κάψαν περιλαμβάνουσαν ἀρκετὰ σπέρματα. Γνωστὰ περὶ τὰ 12 εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Μαλαισίας. Δ. Ν. Π.

Γαλερὴ *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία δοθεῖσα ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς εἰς τὸν ἐν τῇ ὑποδιοικήσει Ραιδεστοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης συνοικισμὸν Γκαζιόγλου (βλ. λ.).

γαλερία (ἡ)· βλ. γαλαρία.

γαλερία (ἡ) (Galeria) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *γαλλεριδῶν*. Πάντα τὰ ἔντομα τοῦ γένους τούτου εἶναι ἐπιβλαβῆ εἰς τὴν γεωργίαν. Αἱ κάμπαι των ἔχουσι σῶμα βραχὺ καὶ σκωληκοειδές, φέρουσιν 8 ζεύγη ποδῶν καὶ ζῶσιν ἐπὶ διαφόρων ὀργανικῶν οὐσιῶν καὶ ἐπὶ διαφόρων ζῴων· ἰδίως ἐπιφέρουσι μεγάλας καταστροφὰς εἰς τὰς κυψέλας τῶν μελισσῶν κατατρώγουσαι τὴν κηρήθραν. Αἱ ψυχαὶ ἔχουσι στεατώδους συστάσεως κεραίας, βραχείας καὶ ἁπλᾶς. Τὰ δύο γένη (ἄρρεν καὶ θῆλυ) δὲν διαφέρουσι μόνον ἐκ τῶν διαποικιλμάτων τῶν προσθίων πτερύγων των, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν χειλικῶν προσακτρίδων των, αἵτινες εἶναι λίαν ἀνεπτυγμέναι εἰς τὰ θήλεα ἔντομα καὶ τελείως ἀνανάπτυκτοι εἰς τὰ ἄρρενα. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γαλερία ἡ μελιτοφάγος* (Galeria mellonella). Τὰ ἄρρενα ἔντομα ἔχουσι μῆκος 28—30 χιλιοστομέτρων καὶ τὸ θῆλυ 32—35 Αἱ θήλειαι μόνον διεισδύουσιν εἰς τὰς κυψέλας τῶν μελισσῶν, ὅπου λόγῳ τῆς ταχείας κινήσεώς των καὶ τῆς εὐστροφίας τοῦ σώματός των ἐναποθέτουσι τὰ ᾠά των ἐπὶ τῶν κηρηθρῶν, χωρὶς νὰ κεντηθῶσιν ὑπὸ τῶν μελισσῶν Μετὰ βραχὺ χρονικὸν διάστημα ἐκ τῶν ᾠῶν ἐξέρχονται κάμπαι σκωληκοειδεῖς, μικρόταται καὶ λευκοῦ χρώματος, οἵτινες κατατρώγουσι τὸ μέλι. Ἡ παρουσία τούτων φανεροῦται ἐκ τῆς δυσώδους ὀσμῆς τὴν ὁποίαν ἀναδίδουσιν. Δ. Ν. Π.

Γαλερία (Galeria) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Σικελίας, ἡ τοπογραφία τῆς ὁποίας δὲν ἔχει καθορισθῆ. Ἡ πόλις εἶχε νομίσματα μὲ τὴν ἑλληνικὴν ἐπιγραφὴν CΑΛΑΡΙΝΟΝ CΑΛΑ καὶ μὲ ἀπεικονίσεις Ἑλλήνων θεῶν, τοῦ Διός, τοῦ Διονύσου *(Hill,* Coins of anc. Sicily, 1903, 90). —Μ

γαλερίδα (ἡ) (Galerida) *[Ζωολ.]* Γένος πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *κορυδαλλιδῶν*. Τὰ πτηνὰ τοῦ γένους τούτου διακρίνονται ἐκ τῆς μετὰ ἀνεπτυγμένου λοφίου κεφαλῆς των, τοῦ εὐρώστου σώματος, τῶν ἐπιμήκων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πτερύγων των, τῆς μετρίου μεγέθους οὐρᾶς, τῶν λεπτῶν καὶ ὑψηλῶν ποδῶν, τῶν μεγάλων δακτύλων καὶ τῶν ἰσχυρῶν ὀνύχων των. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γαλερίδα ἡ λοφιοφόρος* (Galerida cristata), ἥτις διακρίνεται διὰ τὴν μελανόφαιον κεφαλὴν καὶ ράχιν μετὰ ὑπολεύκων στιγμάτων, διὰ τὴν μελανὴν οὐράν, τὸν ὑπόφαιον μετὰ μελανῶν στιγμάτων λαιμὸν καὶ τὴν ὑπόλευκον κοιλίαν. Δ. Ν. Π.

Γαλερίδα ἡ λοφιόφορος.

Γαλέριος (Galerius). Ὄνομα πολλῶν Ρωμαίων, ὧν σπουδαιότερος ὑπῆρξεν ὁ *Γαλέριος Οὐαλέριος Μαξιμιανὸς* (Galerius Valerius Maximianus), ὅστις δέον νὰ μὴ συγχύζεται πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Μαξιμιανὸν (βλ. λ.) κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν δράσαντα.

—**Γαλέριος-***Οὐαλέριος*. Ὁ ἕτερος τῶν καισάρων ἐπὶ αὐγούστων Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ. Ἐγεννήθη ἐν τῇ Σαρδικῇ, ὅπου εἶχον καταφύγει οἱ γονεῖς του ἐκ Δακίας, περιεβλήθη δὲ τὴν πορφύραν τοῦ καίσαρος ἐν Νικομηδείᾳ τὴν 1ην Μαρτίου τοῦ ἔτους 293 μ.Χ. Προαχθεὶς οὗτος διὰ τοῦ στρατιωτικοῦ σταδίου, διετήρησεν ἀμετάβλητον τὴν ἔμφυτον τραχύτητα τοῦ ἤθους του, τὸ δὲ ταπεινὸν τοῦ γένους του ἐξεδηλώθη καθ' ἅπαντα τὸν βίον του διὰ τοῦ βιαίου του χαρακτῆρος καὶ τῶν ἀγροίκων τρόπων του. Μετὰ τῆς πορφύρας τοῦ καίσαρος ἔλαβε προσέτι ὁ Γαλέριος εἰς γάμον τὴν θυγατέρα τοῦ Διοκλητιανοῦ *Βαλερίαν*. Ἐδόθησαν δὲ εἰς αὐτὸν πρὸς διοίκησιν ἡ Μακεδονία, ἡ Θεσσαλία, ἡ Στερεὰ Ἑλλάς, ἡ Πελοπόννησος καὶ ἡ Κρήτη, ἕδρα δὲ τῆς διοικήσεως αὐτοῦ ὡρίσθη τὸ Σίρμιον. Ἅμα τῇ ἀναλήψει τῆς ἀρχῆς, ὁ Γαλέριος ἀνέλαβε τετραετῆ (293—296) παρὰ τὸν Δούναβιν ἀγῶνα πρὸς τοὺς Κουάδους, τοὺς Ἰάζυγας, τοὺς Βαστάρνας καὶ τοὺς Κάρπους. Οἱ τελευταῖοι ἦσαν οἱ φοβερώτατοι τῶν πολεμίων, ἀλλ' ἐν ἔτει 296 ὑπέστησαν τοιαύτην ἧτταν παρὰ τοῦ Γαλερίου, ὥστε ἠναγκάσθησαν νὰ παραδοθῶσιν εἰς τοὺς νικητάς. Ὁ Γαλέριος μετῴκισε τότε πλήθη αὐτῶν εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Δουνάβεως, περὶ τὴν σημερινὴν τῆς Οὐγγαρίας (Παννονίας) λίμνην Platensee, ὅπου τοὺς ἐγκατέστησεν ὡς παροίκους. Ἡ χώρα αὕτη ἐκλήθη Βαλερία, πρὸς τιμὴν τῆς συζύγου τοῦ καίσαρος. Τὴν νίκην ὅμως ταύτην ἠκολούθησε τὸ αὐτὸ ἔτος οἰκτρὰ ἧττά του ἐν τῇ ρωμαϊκῇ Ἀσίᾳ, ἐναντίον τῆς ὁποίας εἶχεν ἐπέλθει ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας Ναρσῆς.

Ὁ Διοκλητιανὸς ἐτιμώρησε τὸν Γαλέριον διὰ τοῦτο, ἀναγκάσας αὐτὸν ὅπως περιβεβλημένος τὴν πορφύραν ἀκολουθήσῃ πεζῇ τὸ ἅρμα τοῦ Αὐγούστου, βαδίζων εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς καὶ πλέον μιλίου ἀπ' αὐτοῦ, χωρὶς ὅμως νὰ στερήσῃ τοῦτον τῆς ἐμπιστοσύνης του. Μείνας ὁ Διοκλητιανὸς τὸν χειμῶνα τοῦ 297 ἐν Ἀσίᾳ, πρὸς ἐπιτήρησιν τοῦ Εὐφράτου, ἔστειλε τὸν ἀτυχήσαντα καίσαρα εἰς Ἰλλυρίαν, ὅπως, συγκροτῶν ἐκεῖ νέον στράτευμα, ὁδηγήσῃ αὐτὸ τὴν ἄνοιξιν κατὰ τῶν Περσῶν. Ὁ Γαλέριος διδαχθεὶς ἤδη ἐκ τοῦ προηγουμένου παθήματός του, δὲν ἠκολούθησε τὴν ἐπικίνδυνον διὰ τῆς Μεσοποταμίας ὁδόν, ἀλλ' ἐτράπη πρὸς τὴν ὀρεινὴν Ἀρμενίαν καὶ οὕτω κατώρθωσε ν' ἀναδειχθῇ νικητής, τοῦ Ναρσῆ ἀποβαλόντος τό τε στράτευμα καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ, ἐξαναγκασθέντος νὰ ἐκλιπαρήσῃ παρὰ τοῦ Διοκλητιανοῦ καὶ νὰ συνάψῃ ἱκανοποιητικωτάτην διὰ τοὺς Ρωμαίους εἰρήνην. Οὕτως ὁ Γαλέριος ἔτυχεν ἐκ νέου τῆς εὐαρεσκείας τοῦ πενθεροῦ του καὶ αὐγούστου τῆς Ἀνατολῆς. Ὅ,τι προσάπτει ἀνεξάλειπτον κηλῖδα εἰς τὸν πολιτικὸν βίον τοῦ Γαλερίου εἶναι, ὅτι οὗτος ἐμπαθὴς ὢν καὶ φανατικὸς εἰδωλολάτρης ἐγένετο παρὰ τῷ Διοκλητιανῷ ὁ κυ-

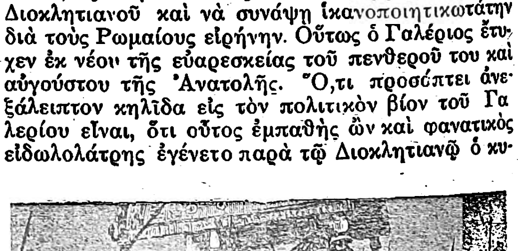

Ὁ Γαλέριος ἀκολουθῶν πεζὸς τὸ ἅρμα τοῦ Διοκλητιανοῦ.

ριώδης εἰσηγητὴς τοῦ ἐν ἔτει 303 κηρυχθέντος τελευταίου ἀλλὰ καὶ φοβερωτάτου πάντων διωγμοῦ κατὰ τῶν Χριστιανῶν, ἐπιδείξας ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν ἀπηνῶν αὐτοκρατορικῶν ἐπὶ τούτῳ διαταγμάτων ὠμότητα ἀφάνταστον. Τὴν 1ην Μαΐου 305, τοῦ Διοκλητιανοῦ καὶ τοῦ Μαξιμισνοῦ ἀποχωρησάντων τῆς ἀρχῆς, ὁ Γαλέριος ἀνεδείχθη αὔγουστος τῆς Ἀνατολῆς, τοῦ ἑτέρου καίσαρος Κωνσταντίου τοῦ Χλωροῦ ἅμα ἀναδειχθέντος αὐγούστου τῆς Δύσεως. Τοῦ Κωνσταντίου ὅμως ἀποθανόντος μετὰ ἓν ἔτος (25 Ἰουλίου 306) ἐν Ἐβοράκῳ (τῇ σημερινῇ Ὑόρκῃ, York) τῆς Ἀγγλίας καὶ πολλῶν ἐριζόντων περὶ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ θρόνου ἐν τῇ Δύσει, ὁ Γαλέριος ἀποφασίσας ν' ἀναμιχθῇ εἰς τὰ ἐκεῖ ταραχώδη πράγματα δι' ἐκστρατείας αὐτοῦ κατὰ τῆς Ρώμης (307), ἀπεκρούσθη ἐκεῖθεν καὶ περιορισθεὶς εἰς τὴν λεηλασίαν μέρους τῆς Ἰταλίας, ἐπανέκαμψεν ἐν σπουδῇ εἰς τὰ ἴδια.

Αἱ ἐφεξῆς ἀλλεπάλληλοι ἀτυχίαι τοῦ Γαλερίου ἔν τε τῇ πολιτικῇ καὶ πολεμικῇ δράσει, ὧν συνέ-

Digitized by Google

πεια ὑπῆρξεν ἡ ὑπ' αὐτοῦ κατ' ἀνάγκην ἀναγνώρισις τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ὡς αὐτοκράτορος τῆς Δύσεως καὶ ἡ ἀνοχὴ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ σφετερισμῶν τοῦ Μαξεντίου, πρὸς ταύταις δὲ καὶ νόσος τις δεινὴ καταλαβοῦσα αὐτόν, διαμένοντα ἐν τῇ γενετείρᾳ του 310), τῷ ὑπηγόρευσαν ὅπως, μικρὸν πρὸ τοῦ ἐκεῖ ἐπελθόντος κατὰ τὰς ἀρχὰς Μαΐου τοῦ ἔτους 311 ὀδυνηροῦ αὐτοῦ θανάτου, ἐκδώσῃ διάταγμα, δι' οὗ ἔπαυεν ὁ διωγμὸς τῶν Χριστιανῶν (30 Ἀπριλίου 311). Ἐν τέλει, τοῦ διατάγματος τούτου, ἔνθα οἱονεὶ ἀνωμολογεῖτο ἡ ἀδυναμία τῆς πολιτείας νὰ καταστείλῃ διὰ τῆς βίας θρήσκευμα, ὅπερ εἶχεν ἐπιβληθῇ εἰς ἁπάσας τὰς κοινωνικὰς τάξεις καὶ εἶχεν ἐπεκταθῇ ἁπανταχοῦ τῆς αὐτοκρατορίας, ἐκαλοῦντο καὶ οἱ Χριστιανοὶ ν' ἀπευθύνωσιν εἰς τὸν Θεὸν αὐτῶν δεήσεις πρὸς διατήρησιν τῆς ζωῆς τοῦ νοσοῦντος αὐτοκράτορος καὶ πρὸς σωτηρίαν ἅμα τοῦ ἐκ τῆς ταραχώδους τότε καταστάσεως χειμαζομένου σκάφους τῆς ρωμαϊκῆς πολιτείας. Τὸ διάταγμα τοῦτο ὑπῆρξε τὸ προοίμιον τῆς ἐπισήμου καταδίκης τῆς εἰδωλολατρείας καὶ ὁ πρόδρομος τοῦ ἐν τῷ μετέπειτα ὁριστικοῦ θριάμβου τῆς χριστιανικῆς πίστεως.

Κ. Μ. ΜΕΚΙΟΣ

— **Γαλέριος** ὁ *Τράχαλος, Τουρπιλιανός*. Ρωμαῖος ρήτωρ καὶ ὕπατος κατὰ τὸ ἔτος 68. Ἐκ τῶν λόγων αὐτοῦ οὐδεὶς περιεσώθη. Γνωρίζομεν μόνον, ὅτι ἐνήγαγε τὴν ἐν Ρώμῃ γνωστὴν ἑταίραν Σπατάλην, εἰς ἣν εἶχε καταλίπει τὰ ὑπάρχοντά του δεκαοκταετὴς νέος, ἀποθανὼν ἄτεκνος, πρὸς ἀπόδοσιν τῆς περιουσίας εἰς τὴν νόμιμον σύζυγον τοῦ νέου. Ὁ Γαλέριος ὑπῆρξε συνήγορος τῆς ἐναγούσης, τῆς δὲ ἐναγομένης ὁ Βίπιος Κρίσπος.

—Β.

— **Γαλερίου** *ἀψίς*. Τὸ μόνον, παρὰ τὰ λείψανα τῶν ἀρχαίων τειχῶν, σῳζόμενον ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀρχαῖον μνημεῖον, εὑρισκόμενον παρὰ τὸν κυκλόσχημον ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ τὴν πύλην τῆς Καλαμαρίας. Κοινῶς θεωρεῖται ἀψὶς τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ὑπὸ τοῦ λαοῦ δὲ ὀνομάζεται ἀψὶς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Αἱ δύο μεγάλαι παραστάδες αἱ στηρίζουσαι τὸν ἡμικυκλικὸν θόλον τῆς ἀψῖδος ταύτης εἶναι κεκαλυμμέναι ὑπὸ πλήθους ἀναγλύφων, ἀπεικονιζόντων πολεμικὰς σκηνάς, πεζούς, ἱππεῖς, μάχας, ἅρματα, θυσίας, θρίαμβον ἐπινίκιον (βλ. *Α. Ἀδαμαντίου: Ἡ βυζαντινὴ Θεσσαλονίκη*, σελ. 115). Αἱ σκηναὶ αὗται ἀναφέρονται εἰς τὰς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Γαλερίου διεξαχθείσας ἐκστρατείας τῶν Ρωμαίων ἐναντίον τῆς Ἀρμενίας καὶ τῆς Μεσοποταμίας, εἶναι δὲ διατεταγμέναι καθ' ὁριζοντίας σειρὰς καταλαμβανούσας καὶ τὰς τέσσαρας πλευρὰς τῶν παραστάδων· αἱ σειραὶ αὗται διακρίνονται ἀπ' ἀλλήλων διὰ ταινιῶν, αἱ ὁποῖαι φέρουν ἀνάγλυπτα κοσμήματα. Ἡ πρώτη σειρὰ ὑπὸ ἀστραγάλους καὶ φύλλα ἀκάνθης παριστάνει ἱππεῖς εἰσερχομένους εἰς τὰ τείχη πόλεως, ἡ δευτέρα ἱππομαχίαν, ἡ τρίτη βασιλέα ἐν τῷ μέσῳ τιτλούχων καὶ μεγιστάνων καὶ ἡ τετάρτη Νίκας μετὰ κογχῶν.

Ἡ ἀψὶς τοῦ Γαλερίου ἐμελετήθη ἰδίως ὑπὸ τοῦ Δανοῦ ἀρχαιολόγου Kinch, ὅστις πρῶτος ἀπέδωκε ταύτην εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Διοκλητιανοῦ (295—306 μ. Χ.) καὶ ἐξέθηκε τὴν ἀντίληψίν του ταύτην ἐν τῇ ὑπὸ τὸν τίτλον: «L'arc de triomphe de Salonique» (1898) συγγραφῇ του, μετὰ ταῦτα δὲ ὑπὸ τοῦ διασήμου συγχρόνου Γάλλου ἀρχιτέκτονος Hébrard, ὅστις, μελετήσας ταύτην κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, ὅτε κατείχετο ὑπὸ συμμαχικῶν στρατευμάτων ἡ Θεσσαλονίκη, τὴν ἐθεώρησεν ἀνήκουσαν εἰς ὃ ἀρχιτεκτονικὸν σύνολον ἀνήκει καὶ ὁ Ἅγιος Γεώργιος.

Ι. Μ. Π

γαλερίτη (ἡ) (Galerita) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν **κορυδαλλιδῶν** (βλ. λ.).

γαλερίτης (ὁ)· ὁ τῆς γαλέρας κωπηλάτης· || ὁ δεσμώτης (ὁ κατεργάρης).

γαλερίτης (ὁ) (Galerites) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαρκοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδιδῶν*. Τὰ ἔντομα τοῦ γένους τούτου εἶναι ἀρκετὰ μεγάλου μεγέθους, μὲ σῶμα κομψόν, εὐκίνητον, μελανόν, πόδας μακρούς, συνήθως ἐρυθρούς, μὲ ἔλυτρα κυανᾶ ἢ τελείως μελανὰ καὶ κεραίας λεπτάς, πολυαρθρωτὰς καὶ ἐπιμήκεις. Τὸ γένος περιλαμβάνει 60 περίπου εἴδη διεσπαρμένα εἰς πάσας τὰς εὐκράτους χώρας ἀμφοτέρων τῶν ἡμισφαιρίων. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γαλερίτης ὁ πυρρὸς* (Galerites rufus) ἀπαντῶν εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς, ὅστις διακρίνεται ἐκ τοῦ πυρροῦ χρωματισμοῦ τοῦ σώματός του, τῶν ὑπερύθρων ἐλύτρων του καὶ τῆς μελανῆς κεφαλῆς του.

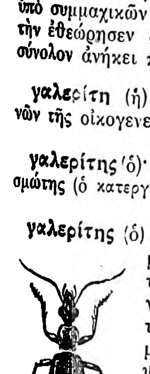
Γαλερίτης ὁ πυρρός.

Δ. Ν. Π.

γαλερουκίδαι (οἱ) (Galerucidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φυτοφάγων*, περιλαμβάνουσα πλεῖστα γένη, ὧν κυριώτερα οἱ: *ἀγελαστικός, γαλέρουκος, μαλακόσωμος, φυλλοβρωτικὸς κτλ.*

Δ. Ν. Π.

γαλέρουκος (ὁ) (Galerucus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων τῆς οἰκογενείας τῶν *γαλερουκιδῶν*. Τὰ ἔντομα ταῦτα ἔχουσι σῶμα ἐπίμηκες ᾠοειδές, μαλακόν, μετρίου μεγέθους, μὲ διακεκριμένην κεφαλήν, κεραίας λεπτάς, ἐπιμήκεις, πολυαρθρωτάς, πόδας ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένους, ἰσχυρούς, ὧν ἡ τελευταία ἄρθρωσις εἶναι ἀκανθωτή, καὶ τελευτῶντας εἰς ἄγκιστρα. Γνωστὰ πλεῖστα εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τόπους ὑγρούς. Κοινότερον εἶδος εἶναι *γαλέρουκος ὁ τοῦ βιβούρνου* (Galericus biburnii), ὅστις ἔχει μέγεθος μέτριον, σῶμα ὀρφνόφαιον ὑπὸ πυκνῶν τριχῶν καλυπτόμενον καὶ ζῇ ἐπὶ τοῦ φυτοῦ *βιβούρνου*.

Γαλέρουκος ὁ τοῦ βιβούρνου.

Δ. Ν. Π.

γαλέσαυρος (ὁ) (Galesaurus) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν ὁμοιογένειαν τῶν *κυνοδοντίων θηριοδοντίων θερομόρφων ἑρπετῶν*. Τὸ σῶμα τῶν ζῴων τούτων ἔφερε κρανίον μικρὸν μετ' ἀκροτελευτίων ἐγγὺς κειμένων ρινικῶν ὀπῶν, καὶ μετὰ εὐρέος χθαμαλοῦ ἰνιακοῦ ὀστοῦ, φέροντος δισχιδῆ κόνδυλον. Τὸ ρύγχος ὑπερεῖχεν, ὁ δὲ ὀδοντικὸς τύπος ἦτο κοπτῆρες $\frac{4}{3}$, κυνόδοντες $\frac{1}{1}$ καὶ τραπεζῖται (ᾠοειδεῖς τρικόρυφοι) $\frac{9}{12}$ ἢ $\frac{4.1.9}{3.1.12}$. Αἱ κροταφικαὶ ὀπαὶ τοῦ κρανίου ἦσαν μεγάλαι.

Λείψανα ἀπολιθωμένα τῶν ζῴων τούτων εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς τριασίου περιόδου τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος εἰς τὴν νότιον Ἀφρικήν.

Γ. Κ. Γ.

γαλέτα (ἡ)· κοινὴ ὀνομασία τοῦ *διπυρίτου* ἄρτου· || εἰς τὴν κοινὴν τῶν ναυτικῶν ὀνομασία τοῦ εἰς τὸ ἄκρον τῆς *ἠλακάτης* τοῦ ἱστοῦ ἐντορμουμένου *ἐπιμήλου*· || εἰς τὸν πληθυντ. *γαλέτες* καλοῦνται κατὰ τὴν κοινὴν ναυτικὴν διάλεκτον οἱ μεγάλαι ψῆφοι τῶν ἀκτῶν καὶ δὴ αἱ λαβοῦσαι, ὑπὸ τῶν κυμάτων τὴν ἐπεξεργασίαν, κυκλικὸν σχῆμα. Ἐπίσης ὁ ψηφωτὸς αἰγιαλός. Συνών. τὰ *χοχλιὰ* ἢ *κοχλιὰ* (γαλ. galets, ἀγγλ. rollers).

Σ. Ε. Λ.

Γαλέτης (ὁ). Ὡραιότατος μεῖραξ ἐρωμένος Πτολεμαίου τοῦ Φιλοπάτορος, ἡ ἀγαθότης τοῦ ὁποίου ἦτο παροιμιώδης.

Γαλεῶται (οἱ) ἢ ***Γαλεοὶ*** *[Ἀρχ.]*. Γένος χρησμωδῶν, ἐπιχωριάζον ἰδίᾳ ἐν Σικελίᾳ. Οἱ ὑπερβόρειοι *Γαλεώτης* καὶ *Τελμισσὸς* ἔλαβον ἐν Δωδώνῃ τὸν χρησμόν, ὁ εἷς νὰ τραπῇ πρὸς δυσμὰς καὶ ὁ ἕτερος πρὸς ἀνατολάς, ὅπου δὲ ἀετὸς κατὰ τὴν θυσίαν θὰ ἥρπαζε τὸ κρέας, ἐκεῖ νὰ ἱδρύσωσι βωμόν. Ὁ Γαλεώτης ἦλθεν εἰς τὴν Σικελίαν, ὁ δὲ Τελμισσὸς εἰς τὴν Καρίαν, ἔνθα ἐξετέλεσαν τὰ τοῦ μαντείου.

ΙΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ

Γαλεώτης ἢ ***Γαλεὸς*** (ὁ) *[Μυθ.]*· βλ. Γαλεὸς καὶ Γαλεῶται.

γαλεώτης (ὁ) *[Ζῳολ.]*. Ἰχθὺς τῆς οἰκογενείας τῶν *σκυλλιδῶν* (βλ. λ. σκύλαξ).

γαλεῶτος (ὁ) (Galeotus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἑρπετῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σαυριδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἑρπετὰ ἀπαντῶντα κυρίως εἰς τὰς Ἰνδίας, τὴν Μαλαισίαν καὶ τὴν Νέαν Γουινέαν. Γνωστότερον εἶδος εἶναι: *γαλεῶτος ὁ ποικιλόχρους* (Galeotus versicolor), ὅστις ἔχει χρῶμα φαιὸν καὶ πυρρὰς ραβδώσεις μὲ μελανὰς λωρίδας ἐπὶ τῶν πλευρῶν. Τὸ μῆκος φθάνει τὰ 40 ἑκατοστόμετρα καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὴν Κεϋλάνην. Συνήθως ἐνδιαιτᾶται ἐπὶ τῶν δένδρων καὶ εἶναι ἀβλαβέστατον ἑρπετόν.

Γαλεῶτος ὁ ποικιλόχρους.

Δ. Ν. Π.

Γαλῆ (ἡ). Τετράποδον σαρκοβόρον τῆς οἰκογενείας τῶν αἰλουροειδῶν, οἰκοδίαιτον. Ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐκαλεῖτο καὶ αἴλουρος, ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν κάττα ἢ κάττος. Νῦν κοινῶς γάτα, γάτος (ἰδιωματ. κάτης, κατσούλα). Ἀρχαία παροιμία: «γαλῆ κροκωτὸν» ἢ «γαλῆ χιτώνιον» (ἐννοεῖται: φέρουσα, ἢ φέρει) ἐπὶ τῶν ἀναρμόστων πραγμάτων λεγομένη.

—*[Ζῳολ.]* Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἁρπακτικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *αἰλουροειδῶν*. Τὸ γένος τοῦτο φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς οἰκογενείας, περιλαμβάνει δὲ πλεῖστα εἴδη, ὧν κυριώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς:

Γαλῆ ἡ οἰκοδίαιτος (Felis maniculata domestica) ἢ ***κατοικίδιος***. Εἶναι τὸ πλέον διαδεδομένον ζῷον ἐκ πάντων τῶν αἰλουροειδῶν καὶ φαίνεται ὅτι προῆλθεν ἐκ τῆς *γαλῆς τῆς λιβυκῆς* (Felis libyca,) ἥτις ζῇ ἔτι ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει εἰς τὴν βόρειον Ἀφρικήν, καὶ ἥτις ἐν Εὐρώπῃ ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ τοῦ εἴδους *γαλῆ ὁ αἴλουρος* (Felis catus magnus).

Τὸ μῆκος τοῦ σώματός της ἀπὸ τοῦ ἄκρου τοῦ ρύγχους μέχρι τῆς ἀρχῆς τῆς οὐρᾶς φθάνει τὰ 50 περίπου ἑκατοστόμετρα, τὸ δὲ ἀνάστημά της ἀπὸ τοῦ ἄκρου τῶν ὀνύχων μέχρι τοῦ ἀκρωμίου δὲν ὑπερβαίνει τὰ 20 ἑκατοστόμετρα. Εἰς τὸ μικρὸν τοῦτο ἁρπακτικὸν παρατηρεῖ τις πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα, τὰ ἤθη καὶ τὰ ἔθιμα ἅτινα συναντῶνται καὶ εἰς τὰ μεγαλύτερα ἁρπακτικὰ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας. Τὸ ὀδοντικόν της σύστημα ἀποτελεῖται ἐκ 32 ὀδόντων καὶ ἑκάστη σιαγὼν φέρει 6 κοπτῆρας καὶ 2 ἰσχυροὺς κυνόδοντας. Πλὴν τούτων ἔχει 8 γομφίους εἰς τὴν ἄνω σιαγόνα καὶ 6 εἰς τὴν κάτω. Ἅπαντες οἱ γομφίοι εἶναι πεπιεσμένοι, αἰχμηροὶ καὶ πολυοδοντωτοὶ ἐν εἴδει πρίονος. Οἱ γομφίοι τῶν δύο σιαγόνων, ἀντὶ νὰ ἅπτωνται ἀλλήλων διὰ τοῦ ἄκρου των, συμπίπτουσι δι' ὅλης τῆς ἐπιφανείας των, ὅπως ἀκριβῶς αἱ λαβίδες τῆς ψαλίδος. Τοῦτο γίνεται, διότι πάντοτε ἡ κάτω σιαγὼν εἶναι κατὰ πολὺ στενοτέρα τῆς ἄνω, τῆς ὁποίας οἱ γομφίοι διακρίνονται εἰς δύο *προγομφίους*, δύο *κυρίως γομφίους* καὶ τέσσαρας *μεταγομφίους*. Οἱ προγόμφιοι εἶναι ἀρκετὰ μικροί, οἱ κυρίως γομφίοι εἶναι μεγαλύτεροι μὲ ἄκρα τριγωνικὰ καὶ αἰχμηρὰ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καὶ οἱ μεταγόμφιοι, ὀνομαζόμενοι προσέτι *ἀνώτεροι σαρκοφάγοι*, εἶναι οἱ μεγαλύτεροι καὶ ἰσχυρότεροι πάντων τῶν προηγουμένων. Οἱ γομφίοι τῆς κάτω σιαγόνος διακρίνονται εἰς δύο *κυρίως γομφίους* καὶ τέσσαρας *μεταγομφίους*. Οἱ κυρίως γομφίοι εἶναι ἐλαφρῶς τριγωνικοί, πεπιεσμένοι καὶ σχεδὸν δίλοβοι κατὰ τὸ ἄκρον αὐτῶν. Οἱ μεταγόμφιοι ἢ *κατώτεροι σαρκοφάγοι* εἶναι ἀρκετὰ λεπτοὶ καὶ ὑψηλοὶ καὶ σχηματίζουσι δύο αἰχμηροὺς λοβοὺς κατὰ τὸ ἄκρον των, οἵτινες διαχωρίζονται διὰ βαθείας κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον διαυλακώσεως. Γενικῶς αἱ σιαγόνες τῆς γαλῆς εἶναι βραχεῖαι καὶ ἐφωδιασμέναι ὑπὸ ἐξαιρετικῶς ἰσχυρῶν μυῶν. Εἰς τὴν ὕπαρξιν δὲ τῶν μυῶν τούτων καὶ τῶν τοξοειδῶν ζυγωματικῶν ἱστῶν τοῦ προσώπου της ὀφείλεται ἡ χαρακτηριστικὴ εὐρύτης τῆς κεφαλῆς τοῦ ζῴου τούτου, ὡς ἐπίσης καὶ τὸ ἀπεστρογγυλωμένον ρύγχος της, ἐξ οὗ τὸ ἁρπακτικὸν τοῦτο διακρίνεται τελείως τῶν ἑτέρων ζῴων τοῦ αὐτοῦ ἀθροίσματος. Οἱ ὄνυχες τῆς γαλῆς εἶναι ἐπίσης ἰσχυρὰ ἀμυντικὰ μέσα ὅσον καὶ οἱ ὀδόντες της. Ἰδίᾳ ὅλως μηχανικὴ κίνησις προφυλάσσει τούτους κατὰ τὴν βάδισιν τοῦ ζῴου ὅπως μὴ φθείρωνται. Οὕτως ἡ φάλαγξ τοῦ ὄνυχος στρέφεται πρὸς τὴν κορυφὴν τῆς δευτέρας φάλαγγος τοῦ πέλματος τοῦ ποδός, ὁπότε δι' ἰσχυροῦ καὶ λίαν ἐλαστικοῦ μυός, ὅστις περιβάλλει τὸ πέλμα, ὁλόκληρον τὸ σύστημα τῶν φαλάγγων ἀνορθοῦται ἄνευ οὐδεμιᾶς ἰδιαιτέρας προσπαθείας τοῦ ζῴου. Ἀφ' ἑτέρου οἱ ὄνυχες περιβάλλονται ὑπὸ μαλακῆς δερματικῆς πτυχῆς. Ὅταν ἡ γαλῆ θέλῃ νὰ ξεσχίσῃ τὴν λείαν της συστέλλει τοὺς ἐλαστικοὺς μῦς τῶν φαλάγγων, ὁπότε ἐξέρχονται οἱ ὄνυχές της, ὅταν δὲ ἡ ἑκουσία συστολὴ παύσῃ οἱ ὄνυχες ἐπανέρχονται εἰς τὴν προτέραν των θέσιν ἀφ' ἑαυτῶν. Ἡ ἰδιόρρυθμος αὕτη διαμόρφωσις τῶν ὀνύχων, οἵτινες καλοῦνται *συσταλτοὶ* ὄνυχες, μόνον εἰς τὴν γαλῆν παρατηρεῖται ἐκ πάντων τῶν ἁρπακτικῶν ζῴων. Πλὴν τῆς ἰδιορρυθμίας τῶν ὀνύχων καὶ οἱ πόδες τῆς γαλῆς περιβάλλονται ὑπὸ πυκνοῦ συστήματος κυτταροϊνώδους ἐπιστρώματος. Τὸ τοιοῦτον σύστημα δίδει ἰδιάζουσαν ἐλαστικότητα εἰς τοὺς πόδας της, καθιστᾷ τὸ βάδισμά της τελείως ἀθόρυβον καὶ δύναται, χάρις εἰς τοῦτο, νὰ πέσῃ ἀπ' ἀρκετοῦ ὕψους χωρὶς νὰ πληγωθῇ. Γενικῶς οἱ πόδες εἶναι βραχεῖς, οἱ πρόσθιοι ἔχουσι πέντε δακτύλους καὶ οἱ ὀπίσθιοι τέσσαρας καὶ μόνον οἱ ὄνυχες τῶν δακτύλων τῶν προσθίων ποδῶν εἶναι ἐξαιρετικῶς συσταλτοί. Τὸ στόμα καταλήγει εἰς ρύγχος μικρόν, κατὰ τὸ ἄκρον τοῦ ὁποίου καὶ κατὰ τὸ ἀνώτερον μέρος διανοίγονται οἱ ρώθωνες. Τὰ ὦτα εἶναι μικρά, βραχέα, εὐθέα καὶ μᾶλλον τριγωνικά. Οἱ ὀφθαλμοὶ εἶναι ἀξιοπαρατήρητοι διὰ τὸ μέγεθός των καὶ τὴν ἐξαιρετικὴν εὐαισθησίαν τῆς ἴριδος. Ἡ κόρη τοῦ ὀφθαλμοῦ εἶναι γραμμικὴ ἢ ἀπεστρογγυλωμένη.

Ὁ χρωματισμὸς τοῦ τριχώματος ποικίλλει ὄχι μόνον εἰς τὰ διάφορα εἴδη, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς διαφόρους παραλλαγὰς ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ εἴδους. Συνηθέστεροι χρωματισμοὶ εἶναι οἱ ἑξῆς: μέλας, ἢ μέλας κατὰ τὴν ράχιν καὶ λευκὸς κατὰ τὴν κοιλίαν, μέλας μετὰ μεγάλης ἀστεροειδοῦς κηλῖδος κατὰ τὸ στῆθος, μέλας μετ' ἀκανονίστων λευκῶν μεγάλων κηλίδων, λευκός, ὀρφνοκίτρινος, ἐρυθρός, ἐρυθρὸς μετὰ διαποικιλμάτων σκοτεινοτέρου ἐρυθροῦ χρώματος, φαιὸς ἀνοικτὸς ἢ σκοτεινός, φαιὸς μετὰ ποικιλμάτων ἢ ραβδώσεων φαιομελανῶν, ὑπενθυμίζων τὰς ραβδώσεις τοῦ σώματος τῆς τίγρεως, κυανόφαιος, ξανθόφαιος μετὰ σκοτεινοτέρου χρώματος λωρίδων. Συνηθέστερον ἀπαντᾷ ὁ μέλας, ὁ λευκός, ὁ ξανθόφαιος εἰς πάσας αὐτοῦ τὰς ἀποχρώσεις καὶ ὁ κίτρινος χρωμα-

Digitized by Google

τισμός, σπανιώτερον ἀπαντᾷ ὁ κυανόφαιος καὶ ὁ τρίχρωμος.

Ἐσωτερικὰ γνωρίσματα: Ἡ γλῶσσα καλύπτεται ὑπὸ κερατοειδῶν φυματίων διευθυνομένων πρὸς τὰ ὄπισθεν. Τὸ ἐντερικὸν σύστημα εἶναι βραχύτατον. Ὁ ἐγκέφαλος εἶναι μικρὸς καὶ ἔχει περισσότερον πλάτος ἢ μῆκος καὶ παρουσιάζει κατὰ τὸ δεξιὸν αὐτοῦ τμῆμα ἐμφανῆ κοιλότητα, ἔνθα κατὰ τὸν Gall ἑδρεύει τὸ κακοῦργον ἔνστικτον. Ἡ ὅρασις εἶναι ὀξυτάτη, ἡ δ' ὄσφρησις ὑπολείπεται τῆς τοῦ κυνός. Ἡ γεῦσις δὲν εἶναι καὶ τόσον λεπτή· τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι οἱ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γλώσσης ἀδένες τῆς γεύσεως καλύπτονται ὑπὸ τῶν κερατοειδῶν φυματίων καὶ καθιστῶσι ταύτην ἀμβλυτέραν. Ἡ ἀκοὴ εἶναι ὀξυτάτη καὶ κυρίως ὀφείλεται εἰς τὴν μεγάλην εὐρύτητα τοῦ ἀκουστικοῦ τυμπάνου. Ἡ ἁφὴ εἶναι λεπτή, ὡς ἕδρα δὲ ταύτης θεωροῦνται οἱ μύστακες, οἵτινες περιβάλλουσι τὸ στόμα καὶ καλύπτουσι τὰ χονδρὰ ἁπτικὰ νεῦρα τοῦ ῥύγχους. Τὰ γεννητικὰ ὄργανα δὲν περιβάλλονται ὑπὸ θύλακος ἢ ἑτέρων περικαλυμμάτων, ὅπως εἰς τὰ περισσότερα τῶν ἁρπακτικῶν. Τὸ πέος τοῦ ἄρρενος καλύπτεται ὑπὸ μικρῶν κερατοειδῶν φυματίων, ἀκριβῶς δὲ διὰ τὸν λόγον τοῦτον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ἐρώτων ἡ θήλεια ἐκβάλλει γοερὰς κραυγάς, ὡς ἐκ τοῦ πόνου τὸν ὁποῖον δοκιμάζει κατὰ τὴν συνουσίαν.

Ἡ ὀχεία τῆς γαλῆς: Ἡ τελεία ἀνάπτυξις τῆς γαλῆς συντελεῖται κατὰ τὸν 18ον μῆνα τῆς ἡλικίας της. Ὀχεύεται ἀπὸ ἡλικίας 10 μηνῶν καὶ ἐπιζητεῖ νὰ ὀχεύηται καθ' ὅλον τὸν βίον της, ὅστις διαρκεῖ 9—10 ἔτη. Ἐκτὸς τῆς ἐποχῆς τῶν ἐρώτων, ὁ ἄρρην καὶ ἡ θήλεια δὲν εὑρίσκονται ἢ εἰς λίαν χαλαρὰς σχέσεις. Ἡ θήλεια εἶναι πλέον ἐρωτόληπτος τοῦ ἄρρενος, τὸν ὁποῖον εἰς ὡρισμένας ἐποχὰς τοῦ ἔτους προσκαλεῖ διὰ χαρακτηριστικῶν φωνῶν. Ἡ πρόσκλησις τοῦ ἄρρενος ὑπὸ τῆς θηλείας, δι' αἰσθηματικοὺς πάντοτε λόγους, λαμβάνει χώραν δὶς τοῦ ἔτους, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔαρος καὶ κατὰ τὸ φθινόπωρον, ἡ δὲ ὀχεία ἑκάστοτε διαρκεῖ 9—10 ἡμέρας. Μετὰ 55 ἢ 56 ἡμέρας ἀπὸ τῆς ὀχείας ἡ γαλῆ γεννᾷ 5—6 καὶ σπανιώτερον πλείονα νεογνά, τὰ ὁποῖα γεννῶνται τυφλὰ καὶ οἱ ὀφθαλμοί των διανοίγονται κατὰ τὴν 9ην ἢ 10ην ἡμέραν ἀπὸ τῆς γεννήσεώς των. Ἡ ἐαρινὴ γέννησις συμπίπτει τὸν Ἀπρίλιον ἢ κατὰ τὰς ἀρχὰς Μαΐου, ἡ δὲ φθινοπωρινὴ κατὰ τὰ μέσα Αὐγούστου. Πρὶν ἡ γαλῆ γεννήσῃ τὰ μικρά της ἀνευρίσκει κατάλληλον πρὸς τοῦτο χῶρον καὶ ἀπόκρυφον, ἰδίως ἐκ τοῦ φόβου τοῦ ἄρρενος, ὅστις συνήθως πνίγει τοὺς καρποὺς τῶν ἐρώτων του. Ἡ μήτηρ δεικνύει ἐξαιρετικὴν στοργὴν πρὸς τὰ τέκνα της καὶ ἐπὶ τῇ προβλέψει κινδύνου τὰ μετακομίζει ἀπὸ ἑνὸς μέρους εἰς ἕτερον, συλλαμβάνουσα ταῦτα προσεκτικῶς ἀπὸ τοῦ αὐχένος καὶ κρατοῦσα μόλις διὰ τοῦ ἄκρου τῶν ὀδόντων της. Ὁ θηλασμὸς διαρκεῖ ἐπί τινας ἑβδομάδας καὶ εἶτα ἡ μήτηρ προσκομίζει εἰς ταῦτα διαφόρους τροφὰς καὶ τὰ συνηθίζει εἰς τὴν κρεοφαγίαν. Πολλάκις αἱ κατὰ πρῶτον γεννῶσαι γαλαῖ δὲν γνωρίζουσι νὰ περιποιῶνται τὰ νεογνά των, ὁπότε καὶ ἀποθνήσκουν, ἐὰν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀναγκάσῃ τὴν γαλῆν ἐπανειλημμένως πρὸς τοῦτο. Κατὰ τὴν περίοδον τοῦ θηλασμοῦ ἡ γαλῆ ἐπιτίθεται κατὰ παντὸς ζῴου ὅπερ ἤθελε πλησιάσει τὰ μικρά της καὶ κατ' αὐτοῦ ἔτι τοῦ κυρίου της.

Ἴδια χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα: Ἡ γαλῆ ἔχει δύσκολον καὶ βραδεῖαν μάσησιν, διότι ἡ κατασκευὴ τῶν ὀδόντων της εἶναι μᾶλλον κατάλληλος ὅπως σπαράσσῃ τὰς τροφάς, δι' αὐτὸ δὲ καὶ ἀναζητεῖ τρυφερὰ κρέατα. Ὁ ὕπνος της εἶναι ἐλαφρὸς καὶ πολλάκις φαίνεται ὅτι κοιμᾶται, ἐνῷ ἁπλῶς ἔχει κεκλεισμένους τοὺς ὀφθαλμούς της καὶ ἀναπαύεται. Βαδίζει ἐλαφρῶς καὶ χωρὶς νὰ προξενῇ τὸν ἐλάχιστον θόρυβον. Κατὰ τὴν ἀποπάτησιν κρύπτεται καὶ καλύπτει τὰ περιττώματά της διὰ χώματος. Λόγῳ τῆς μεγάλης καθαριότητος ἣν ἔχει καὶ τοῦ στιλπνοῦ καὶ ξηροῦ τριχώματός της, ἠλεκτρίζεται εὐκόλως. Τοῦτο παρατηρεῖ τις ἐὰν ἐπί τινα χρόνον τρίψῃ ἐν σκότει τὸ δέρμα της, ὁπότε παράγονται σπινθῆρες. Ἀποφεύγει τὸ ὕδωρ καὶ ἀπομακρύνεται ἐκ τῶν δυσόσμων ἀντικειμένων. Ἀγαπᾷ νὰ ἐξαπλοῦται εἰς τὸν ἥλιον καὶ νὰ ἀναπαύεται εἰς μέρη θερμά, παρὰ τὰς καπνοδόχους, τὰ πύραυνα, τὰς ἑστίας κ.τ.λ. Ἐπίσης ὑπεραγαπᾷ τὰ ἀρώματα καὶ δέχεται εὐχαρίστως νὰ θωπεύεται ὑπὸ ἀνθρώπων φερόντων τοιαῦτα. Ἡ ὀσμὴ τῆς βαλεριάνας εἶναι εἰς αὐτὴν ἐκτάκτως συμπαθὴς καὶ καθιστᾷ ταύτην λίαν εὐδιάθετον.

Τὸ εἶδος γαλῆ ἡ οἰκοδίαιτος ἔχει πλείστας ὅσας ποικιλίας, αἵτινες προῆλθον ἐκ τῆς διασταυρώσεως οἰκοδιαίτων γαλῶν μετὰ ἡμιαγρίων τοιούτων. Κυριώτεραι ποικιλίαι εἶναι αἱ ἑξῆς:

Γαλῆ τῆς Ἀγκύρας (Felis maniculata domestica angorensis). Αἱ γαλαῖ τῆς ποικιλίας ταύτης διακρίνονται κυρίως ἐκ τοῦ λαμπροῦ, μακροτάτου καὶ μεταξοειδοῦς τριχώματός των, ὅπερ συνήθως εἶναι λευκόν, σπανιώτερον φαιὸν ἢ φαιὸν μὲ μελανὰ στίγματα, τῶν μεγάλων ἐρυθρῶν ἢ μελανῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῶν σαρκώδους χρώματος χειλέων καὶ ἄκρων τοῦ πέλματος. Ὠνομάσθη οὕτω, διότι κατὰ πρῶτον ἐν τῇ πόλει Ἀγκύρᾳ παρετηρήθη, ἀλλ' ἀνευρέθησαν καὶ τοιαῦται γαλαῖ μετὰ μακροτάτου μεταξοειδοῦς τριχώματος καὶ εἴς τινα μέρη τῆς Σιβηρίας, αἵτινες διακρίνονται κυρίως ἐκ τοῦ θαυμασίου κυανοῦ χρώματος τοῦ τριχώματος.

Γαλῆ ἡ περσική (Felis maniculata persica). Ἀπαντᾷ εἰς τὴν Περσίαν· καὶ ἡ παραλλαγὴ δ' αὕτη ἔχει μακρόν, λεπτὸν τρίχωμα, ὅπερ περὶ τὸν λαιμὸν εἶναι μακρότατον καὶ ἀποτελεῖ εἶδος χαίτης. Ὁ χρωματισμός της συνήθως εἶναι βαθὺς κυανοῦς ἢ κυανόφαιος μὲ ἐγκαρσίας βαθυτέρου χρώματος ῥαβδώσεις ἢ μελανοφαίους καὶ κιτρινοφαίους κηλῖδας.

Γαλῆ ἡ ἱσπανική (Felis maniculata hespanica). Εἶναι ὡραιότατον ζῷον μὲ πυκνόν, μαλακὸν τρίχωμα καὶ χρῶμα φαιὸν ἢ ὑπομέλαν μετὰ λευκῶν ἢ μελανῶν μικρῶν κηλίδων.

Γαλῆ ἡ ἄκερκος (Felis maniculata ecaudata). Διακρίνεται ἐκ τοῦ ἀκόμψου σώματός της καὶ τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως ἢ τελείως ἀναναπτύκτου οὐρᾶς.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ποικιλιῶν ὑπάρχουσι καὶ πλεῖσται ἄλλαι σπανιώτερον ἀπαντῶσαι ὡς: *γαλῆ ἡ κινεζική* (Felis maniculata sinensis), *γαλῆ ἡ ζεβροειδὴς* (Felis maniculata jebros), *γαλῆ ἡ κεϋλάνειος* (Felis maniculata ceylanensis), *γαλῆ ἡ τιγροειδὴς* (Felis maniculata tigrina) κ.τ.λ.

Κυριώτερα εἴδη ἡμιαγρίων ἢ ἀγρίων γαλῶν ὑπάρχουσι πλεῖστα, ὧν κυριώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς:

Γαλῆ ἡ πελιὰ (Felis maniculata). Τὸ ζῷον τοῦτο εἶναι ὁ ἐνδιάμεσος τύπος μεταξὺ ἀγρίων καὶ οἰκοδιαίτων γαλῶν. Τὸ μῆκός της εἶναι μικρότερον τῆς ἀγρίας καὶ κατά τι μεγαλύτερον τῆς οἰκοδιαίτου γαλῆς, δηλαδὴ τὸ γενικὸν μῆκός της φθάνει τὰ 75 ἑκ. τοῦ μέτρου (ἐξ ὧν 50 ἑκ. ἔχει τὸ σῶμα καὶ 25 ἡ οὐρά). Ἡ γαλῆ αὕτη ἐξημερουμένη προσκτᾶται ὅλας τὰς συνηθείας τῆς οἰκοδιαίτου γαλῆς. Πολλοὶ φυσιοδίφαι διατείνονται ὅτι ἡ γαλῆ αὕτη εἶναι ὁ προγεννήτωρ τῆς σημερινῆς οἰκοδιαίτου γαλῆς, ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν ἰδιαιτέραν της πατρίδα αἱ γνῶμαί των διχάζονται. Οἱ παλαιότεροι φυσιοδίφαι ἔχουσι τὴν γνώμην ὅτι πατρίς της δέον νὰ θεωρηθῇ ἡ Ἀσία, ἄλλοι δέ, ἰδίως οἱ νεώτεροι, ἡ Ἀφρική, διότι κατὰ τὰς σχετικὰς μελέτας των εὗρον ταύτην εἰς τὴν Ἀβησσυνίαν, τὸ Σουδὰν καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἀφρικανικῆς ἠπείρου. Ἡ δευτέρα γνώμη εἶναι ἡ μᾶλλον ὀρθοτέρα, διότι κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τῶν αἰγυπτιακῶν Θηβῶν εὑρέθησαν εἰς μνημεῖα ἀκριβεῖς ταύτης ἀπεικονίσεις καὶ εἰς πλείστας ὑπογείους κρύπτας αἱ μουμίαι αὐτῶν τούτων τῶν γαλῶν. Ἡ γαλῆ ἡ πελιὰ ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐξηπλώθη εἰς τὴν Ἀσίαν ἀφ' ἑνὸς (Ἀραβίαν, Συρίαν καὶ Παλαιστίνην) καὶ τὴν Εὐρώπην ἀφ' ἑτέρου (Ἑλλάδα καὶ Ἰταλίαν κατὰ πρῶτον καὶ εἶτα εἰς τὴν μέσην καὶ βόρειον Εὐρώπην).

Γαλῆ ἡ ἁλιευτική (Felis viverrina). Τὸ ζῷον τοῦτο ὁμοιάζει καταπληκτικῶς μὲ τὴν ἀγρίαν γαλῆν κατὰ τὸ μέγεθος. Ὁ χρωματισμός της εἶναι ὑπόφαιος καὶ τὸ σῶμά της διάστικτον· τὰ στίγματα ἔχουσι χρῶμα βαθὺ φαιόν. Ἐνδιαιτᾶται κατὰ προτίμησιν εἰς παραλίμνια καὶ παραποτάμια μέρη καὶ τρέφεται κυρίως ἐξ ἰχθύων καὶ ἐν ἐλλείψει τούτων ἐξ ἄλλων μικρῶν θηλαστικῶν· ἐνίοτε δὲν διστάζει νὰ προσβάλῃ κύνας, ἐρίφια καὶ πρόβατα. Ἀπαντᾷ εἰς τὰς Ἰνδίας, τὴν Σινικὴν χερσόνησον καὶ τὴν Μαλαϊκήν.

Γαλῆ ἡ σερβαλικὴ ἢ σερβὰλ (Felis serval). Τὸ ζῷον τοῦτο θεωρεῖται ὡς ὁ συνδετικὸς τύπος μεταξὺ τῶν αἰλουροειδῶν καὶ τῶν λυγκῶν καὶ διακρίνεται ἐκ τῆς ὑψηλῆς κεφαλῆς, τῶν εὐρέων ὤτων καὶ τοῦ ὀρφνοκιτρίνου χρωματισμοῦ τοῦ τριχώματος, ὅπερ ποικίλλεται διὰ λωρίδων μελανοῦ χρώματος ἐπὶ τῆς ῥάχεως καὶ ὁμοιοχρώμων στιγμάτων ἐπὶ τῶν πλευρῶν. Πατρίς της εἶναι ἡ Ἀνατολικὴ Ἀφρική, ἀλλ' ἐξαπλοῦται καὶ μέχρι τῶν Ἰνδιῶν. Ἐνδιαιτᾶται εἰς στέππας καὶ τρέφεται ἐκ μικρῶν τρωκτικῶν καὶ πτηνῶν. Ὁ Μπυφφὼν ὀνομάζει τὸ ζῷον τοῦτο *γαλῆ ἡ τιγροειδής*. Ὁ μαρκήσιος Montmirail τὸ περιγράφει ὡς ἑξῆς εἰς τὰ «Ταξίδιά» του: «Τὸ *μαραπουτὲ* (ὅπως ὀνομάζουσιν οἱ Πορτογάλοι ἄποικοι τῶν Ἰνδιῶν τὸ σερβάλ), εἶναι ἄγριον ζῷον εὐρωστότερον ἀπὸ τὴν *ἀγρίαν γαλῆν* καὶ κατά τι μικρότερον τῆς *κιβέττας*, τῆς ὁποίας καὶ διακρίνεται ἐκ τῆς μικροτέρας κεφαλῆς του, ἥτις εἶναι λίαν ὀγκώδης σχετικῶς μὲ τὸ σῶμά του. Τὸ μέτωπόν της φαίνεται ὥσπερ ηὐλακωμένον κατὰ τὸ μέσον. Κατὰ τὸν χρωματισμὸν τοῦ τριχώματος ὁμοιάζει πρὸς τὸν πάνθηρα· ἡ τρίχωσίς του εἶναι ἐπίξανθος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, τῆς ῥάχεως καὶ τῶν πλευρῶν καὶ λευκὴ ἐπὶ τῆς κοιλίας. Ὁλόκληρον τὸ σῶμά του εἶναι διάστικτον ἐξ ὁμοιομόρφων σκοτεινῶς φαιῶν κηλίδων, μικροτέρων κατὰ τὸ μέγεθος τῶν τοῦ πάνθηρος. Οἱ μύστακές του εἶναι μακροί, μεταξοειδεῖς καὶ σκληροί. Οἱ ὀφθαλμοί του εἶναι λαμπρότατοι καὶ ἐκτάκτως ἐκφραστικοί. Ἡ οὐρά του εἶναι βραχεῖα, οἱ πόδες του ὑψηλοὶ καὶ οἱ δάκτυλοι ὡπλισμένοι διὰ μεγάλων γαμψῶν ὀνύχων. Κατὰ προτίμησιν ἐνδιαιτᾶται εἰς δένδρα καὶ σπανίως συναντᾶται νὰ βαδίζῃ ἐπὶ τῆς γῆς. Τὴν φωλεάν του κατασκευάζει ἐπὶ τῶν δένδρων, ὅπου καὶ ἐνεδρεύει διὰ νὰ ἁρπάξῃ τὴν λείαν του, ἥτις κυρίως συνίσταται ἐκ πτηνῶν. Πηδᾷ εὐχερέστατα ἐπὶ τῶν δένδρων ὅπως οἱ πίθηκοι. Ἂν καὶ εἶναι φύσει ἄγριον ζῷον, μένει ἥσυχον ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν ἀνθρώπων, ἐφ' ὅσον δὲν ἐνοχληθῇ, ἀλλ' ὅταν ἐξαγριωθῇ ὑπ' αὐτῶν γίνεται ὀργίλον, ἐπιτίθεται ὁρμητικῶς καὶ τοὺς μωλωπίζει διὰ τῶν αἰχμηρῶν ὀνύχων του καὶ τῶν ἐπικινδύνων δηγμάτων του». Τὸ ζῷον τοῦτο συλλαμβανόμενον εἰς νεαρὰν ἡλικίαν ἐξημεροῦται, ἀλλ' οὐδέποτε λησμονεῖ τὰ ἄγρια ἔνστικτά του.

Δ. Ν. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

—[ΠΑΛΑΙΟΖ.]. Αἱ γαλαῖ ἀνεφάνησαν κατὰ τὴν μειόκαινον ἐποχὴν εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ ἀντιπροσωπεύθησαν ὑπὸ τῶν εἰδῶν: *γαλῆ ἡ ὠγυγία* (Felis ogygia), *γαλῆ ἡ ἀττικὴ* (Felis attica), *γαλῆ ἡ ἀντεδιλουβιανὴ* (Felis antediluviana). Εἰς τὴν πλειόκαινον ἀντιπροσωπεύονται ὑπὸ τῶν εἰδῶν: *γαλῆ ἡ ἀγρία* (Felis catus), *γαλῆ ἡ καφρικὴ* (Felis caffra) κ.λ.π. Εἰς τὴν τεταρτογενῆ περίοδον ἀντιπροσωπεύονται ὑπὸ τῶν εἰδῶν: *γαλῆ ἡ ἀγρία* (Felis catus), *γαλῆ ἡ καφρικὴ* (Felis caffra) καὶ *γαλῆ ἡ σερβαλικὴ* (Felis serval). Τὸ πρῶτον εἶδος ζῇ ἔτι ἐν Εὐρώπῃ, τὸ δεύτερον μόνον ἐν Σαρδηνίᾳ ἀπαντᾷ καὶ τὸ τρίτον ἐν Ἀφρικῇ. Οὐδαμοῦ τῆς Εὐρώπης ἀνευρέθησαν ἴχνη τῆς *οἰκοδιαίτου γαλῆς* (Felis maniculata domestica).

Δ. Ν. Π.

—[*Ἀρχαιολ. - Τέχνη*]. Ἀπ' ἀρχαιοτάτων ἤδη χρόνων ἡ *γαλῆ* ἦτο γνωστὴ παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις, οἵτινες τὴν παρέλαβον ἐξημερωμένην παρὰ τῶν Ἀβησσυνῶν. Ἐκάλουν αὐτὴν «*μίου*» ἢ «*μάου*» ἤτοι διὰ προσηγορικοῦ ὀνοματοποιημένου. Ἐνωρὶς μετεχειρίσθησαν τὴν γαλῆν εἰς τὴν θήραν τῶν ὑδροβίων πτηνῶν καὶ τὴν ἐξολόθρευσιν τῶν μυῶν καὶ ὄφεων. Ἠγάπων δὲ πολὺ καὶ ἐσέβον-

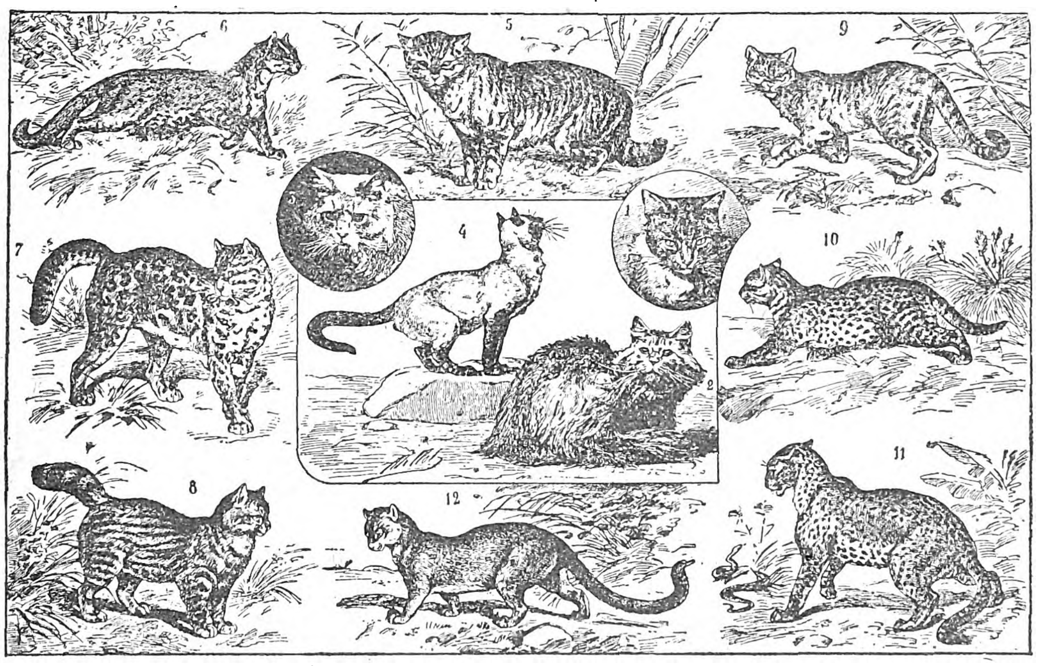

Διάφορα εἴδη καὶ ποικιλίαι γαλῶν.

[1=Γαλῆ ἡ οἰκοδίαιτος. 2=Γαλῆ τῆς Ἀγκύρας. 3=Γαλῆ τῆς Σαρτραῖζ. 4=Γαλῆ τοῦ Σιάμ. 5=Ἀγρία γαλῆ τῆς Εὐρώπης. 6=Γαλῆ τῶν Ἰνδιῶν. 7=Γαλῆ ἡ βεγγαλική. 8=Γαλῆ τῶν πάμπας (Ἀμερικανική). 9=Γαλῆ τῆς Νουβίας. 10=Γαλῆ ἁλιευτική. 11=Γαλῆ ἡ στικτὴ (Ἀμερικανική). 12=Γαλῆ ἡ εὔρα (Ἀμερικανική).]

Digitized by Google

το τὰς γαλᾶς αὐτῶν ἐν ἴσῃ μοίρᾳ πρὸς τὰ λοιπὰ χρήσιμα κατοικίδια ζῷα. Ἐπὶ τῷ θανάτῳ δὲ ἀγαπωμένης γαλῆς πᾶσα ἡ οἰκογένεια ἐπενθηφόρει. Τὸ ὄνομα δὲ «ταμιού» (= θήλεια γαλῆ) ἐφέρετο συχνότατα ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων γυναικῶν. Θεωρηθεῖσα βαθμηδὸν ζῷον ἱερὸν ἐξεπροσώπει τὴν *Πάχτ*, σύζυγον τοῦ Πτάχ, ἥτις ἀπὸ θεᾶς λεαίνης μετεβλήθη εἰς θεὸν - γαλῆν καὶ μετωνομάσθη *Μπάστ*. Αἱ ἱεραὶ γαλαῖ ἐβαλσαμοῦντο ἀποθνήσκουσαι, αἱ δὲ μούμιαι αὐτῶν φυλασσόμεναι ἐν

Αἰγυπτιακὴ γαλῆ.
[Ὀρειχάλκινον ἀγαλμάτιον ἐν Λούβρῳ.]

ὑπογείοις εὑρέθησαν εἰς μέγαν ἀριθμὸν ἐν Βουβάστει, ὅπου ὑπῆρχε καὶ περίφημος ναὸς τῆς Μπάστ.
Ὡς θεὰ-γαλῆ παρίστατο καὶ ἡ *Μούτ*, σύζυγος τοῦ Ἄμμωνος καὶ κυρία τοῦ Οὐρανοῦ. Λόγῳ λοιπὸν τῆς ἱερότητός της εὕρηται συχνότατα ἀπεικονισμένη ὑπὸ τῆς αἰγυπτιακῆς τέχνης οὐ μόνον ἐν ἀναγλύφοις ἀλλὰ καὶ ἐν πλείστοις εἰδωλίοις ἐκ ξύλου, σμάλτου, ὀρειχάλκου καὶ λίθου. Παρὰ Βαβυλωνίοις καὶ Ἀσσυρίοις ἡ γαλῆ ἦτο ἄγνωστος. Οἱ δὲ Ἑβραῖοι ἐγνώρισαν αὐτὴν ἐν Αἰγύπτῳ, ὅθεν παραλαβόντες οἱ Ἕλληνες καὶ Ρωμαῖοι μετέφεραν αὐτὴν εἰς Εὐρώπην. Ἐν Κρήτῃ ὅμως εὑρέθη τοιχογραφία τοῦ ΙΒ′ ἢ ΙΓ′ π. Χ. αἰῶνος, ἀποκειμένη ἤδη ἐν τῷ μουσείῳ Ἡρακλείου, παριστῶσα γαλῆν. Ἀλλ' ὡς ζῷον οἰκόσιτον εἶναι γνωστὴ ἀπὸ τοῦ Ε′ αἰῶνος, εἰς ἀνάγλυφον δὲ μιᾶς τῶν βάσεων τοῦ Θεμιστοκλείου τείχους (500 περίπου π. Χ.) εἰκονίζονται νεανίαι διφρηλατοῦντες καὶ σύροντες διὰ σχοινίου ὁ μὲν κύνα, ὁ δὲ γαλῆν. Ἐπὶ ἐπιτυμβίου στήλης ἀπο-

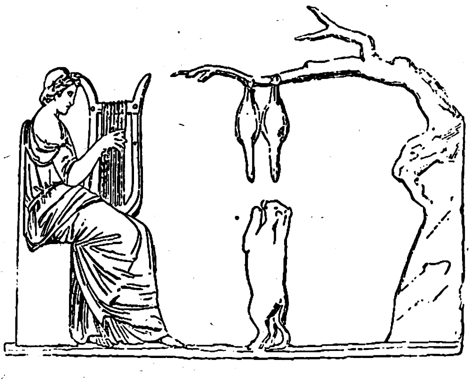

Ἐκγύμνασις γαλῆς.
[Ἐξ ἀρχαίου ἀναγλύφου.]

κειμένης ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῷ μουσείῳ καὶ χρονολογουμένης ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ Ε′ αἰῶνος π. Χ. παρίσταται ἔφηβος παίζων μετὰ γαλῆς. Φαίνεται ὅμως ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν ἔτρεφον τὴν γαλῆν ἐξ ἀγάπης, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς ζῷον χρήσιμον διὰ τὴν ἐξολόθρευσιν τῶν μυῶν καὶ σαυρῶν· τοῦτο δ' ἐξάγομεν ἐκ τοῦ ὅτι ἡ ἑλληνικὴ ποίησις δὲν εἶναι εὐμενὴς πρὸς αὐτήν. Τοὐναντίον εἰς τὴν ρωμαϊκὴν τέχνην, ἐκφράζουσαν τὰ αἰσθήματα καὶ ἀντιλήψεις τῶν ἀνθρώπων, ἡ γαλῆ κατέχει κρείσσονα θέσιν. Τὸ μουσεῖον τοῦ Βατικανοῦ ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν ζῴων κατέχει ἀπειρίαν ἀπεικονίσεων, πλαστικῶν καὶ γραφικῶν, τῆς γαλῆς, εἰς δὲ τὸ μουσεῖον τῆς Νεαπόλεως ἀπόκειται ψηφιδωτὸν τῆς Πομπηΐας, ἐν ᾧ ἀπεικονίζεται θαυμασία τὴν ἔκφρασιν γαλῆ κατασπαράσσουσα ὄρτυγα. Ὁ Διόδωρος ἀναφέρει ὅτι Ρωμαῖός τις ἐφονεύθη, διότι ἐφόνευσε γαλῆν, καίτοι αἱ ἐπίσημοι ἀρχαὶ κατέβαλον πᾶσαν φροντίδα παρὰ τῷ λαῷ ὅπως ἀποτραπῇ ὁ φόνος τοῦ Ρωμαίου πολίτου. Κατὰ τὸν Πλίνιον οἱ Ἄραβες ἐλάτρευον τὴν γαλῆν καὶ εἶχον κατασκευάσει χρυσοῦν ὁμοίωμά της, ὅπερ καὶ προσεκύνουν. Οἱ Τοῦρκοι ἀνέκαθεν θεωροῦν τὴν γαλῆν ὡς τὸ καθαρώτερον τῶν ζῴων καὶ μεγάλως σέβονται αὐτήν. Καὶ ὁ Μωάμεθ ἐπίσης ἐθεώρει τὴν γαλῆν ὡς ἐξαιρετικὸν καὶ ἄξιον σεβασμοῦ ζῷον· διηγοῦνται μάλιστα, ὅτι ἐπειγόμενος κάποτε νὰ μεταβῇ εἰς τὸ τζαμίον διὰ νὰ προσευχηθῇ, ἐπροτίμησε διὰ νὰ μὴ ἐνοχλήσῃ τὴν γαλῆν ἥτις ἀνεπαύετο ἐπὶ τῆς περιχειρίδος του νὰ κόψῃ ταύτην. Πρό τινων χρόνων ὑπῆρχεν εἰς τὸ Κάϊρον καὶ παρὰ τὴν πύλην τῆς Νίκης νοσοκομεῖον τῶν γαλῶν. Παρὰ τὴν Πάφον ὑπῆρχε μοναστήριον, ὅπου διετρέφοντο πολυπληθεῖς γαλαῖ, προοριζόμεναι διὰ τὴν καταδίωξιν τῶν ἰοβόλων ὄφεων, οἵτινες ἐν ἀφθονίᾳ εὑρίσκοντο κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα.

Εἰς τὴν νεωτέραν τέχνην ἡ γαλῆ ἀνευρίσκεται ὄχι μόνον εἰς μακρὰν σειρὰν πινάκων καὶ ἄλλης φύσεως ἔργων, χαρακτικῶν, πλαστικῶν κλπ., ἀλλὰ καὶ εἰς ἀτελεύτητον ποικιλίαν θεμάτων. Σημειοῦμεν ὀλίγα τινὰ ἐξέχοντα ἔργα. Εἶναι δὲ ταῦτα: «Ἡ μάχη τῶν γάτων ἐντὸς μαγειρείου», τοῦ Παύλου ντὲ Βὸς (Μουσεῖον Μαδρίτης), ἡ «Γαλοδρομία» τοῦ Φιλίππου Βούβερμαν, «Ἡ μάχη γαλῆς καὶ κυνός», χαραχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Μπαζάν, ἐπὶ τῇ βάσει ἔργου τοῦ Bernaert Nicasius, ἡ «Γαλῆ ἐνεδρεύουσα ποντικὸν» τοῦ G. Dov (Μουσεῖον Δρέσδης), ἡ «Γαλῆ κλέπτουσα θήραμα» τοῦ Ἅμιλτον (Πινακοθήκη Μονάχου), «Ἡ συναυλία γάτων καὶ πιθήκων» τοῦ Τενιὲ (Πινακοθήκη Μονάχου), «Κεφαλὴ γαλῆς», ἔργον τοῦ διασήμου χαράκτου W. Hollar, «Κοιμωμένη γαλῆ» καὶ «Γαλῆ κρατοῦσα ἰχθύν», τοῦ χαράκτου Blooteling, «Παῖς σύρων τὰ ὦτα γαλῆς», τοῦ χαράκτου Ch. Dupuis, ἐπὶ τῇ βάσει πίνακος τοῦ Eisen, «Νεᾶνις δεικνύουσα ποντικὸν εἰς τὸν γάτον της», τοῦ χαράκτου Bartsch, ἐπὶ τῇ βάσει ἔργου τῆς Ἀγγελικῆς Κάουφφμαν, «Ἀετὸς καὶ γάτος», ἐνδιαφέρουσα ἐστάμπα τοῦ Ἄγγλου ζωγράφου Μπάρλοου, ἀναφερομένη εἰς πραγματικὴν σκηνὴν ἀγῶνος μεταξὺ ἀετοῦ καὶ γάτου, τὴν ὁποίαν ὁ καλλιτέχνης παρηκολούθησεν εἰς τὴν Σκωτίαν, «Ὁ γάτος καὶ τὰ δύο σπουργίτια» τοῦ David de Noter, κατὰ τὸν μῦθον τοῦ Λαφονταίν, «Γάτος καὶ κύων» τοῦ Βερλά, «Γαλῆ γαλουχοῦσα τὰ νεογνά της», ὡραῖον πλαστικὸν ἐπὶ μαρμάρου σύμπλεγμα τοῦ Frennet, «Ἓν ὡρολόγιον, τὸ ὁποῖον προχωρεῖ», τοῦ L. E. Lambert (ἐπονομαζομένου συνήθως «*ὁ ζωγράφος τῶν γάτων*»), πίναξ εἰς ὃν ἀπεικονίζεται οἰκογένεια γάτων παίζουσα μὲ ἓν ἐκκρεμές. Ὁμοίως πρὸς τὸν τελευταῖον τοῦτον L. E Lambert καὶ ἄλλοι τινὲς ζωγράφοι εἰδικεύθησαν εἰς τὴν ἀπεικόνισιν γάτων, ἐν οἷς ἰδιάζουσαν θέσιν κατέχουσιν ὁ ἐκ Βέρνης Γκόττφριντ-Μίντ, ὅστις ἐπεκλήθη «*Ραφαὴλ τῶν γάτων*» καὶ ὅστις ὁλόκληρον τὸν βίον του κατηνάλωσεν εἰς τὴν σπουδὴν καὶ τὴν ἀναπαράστασιν τῶν ζῴων τούτων, μέχρι βαθμοῦ, ὥστε νὰ λεχθῇ, ὅτι κατὰ τὸν θάνατόν του ἡ ἔκφρασις τῆς μορφῆς του παρουσίαζεν ὁμοιότητα πρὸς τὴν ἔκφρασιν τῶν γαλῶν, καὶ ἡ Ἑρρικέτη Ρόννερ Κνίπ, γεννηθεῖσα ἐν Ἄμστερνταμ ἐκ πατρὸς ζωγράφου καὶ διαγαγοῦσα τὸ πλεῖστον τοῦ βίου της ἐν Βρυξέλλαις. Καὶ εἰς τὰς ἡμέρας μας δὲ ὁ πασίγνωστος ἐν Παρισίοις Ἰάπων ζωγράφος Φουζίτα, διάσημος γαλόφιλος, ἐξαντλεῖ μέγα μέρος τῆς δεξιοτεχνίας του εἰς τὴν ἀναπαράστασιν τῶν γαλῶν. Δ. Ν. Π.—Ι.Π.Μ.

— *[Λογοτ.]* Ὁ Σιμωνίδης ὁ Ἀμοργῖνος ἐν τῷ ποιήματι αὐτοῦ, ἐν ᾧ παραβάλλει τὰς γυναῖκας πρὸς ζῷα, ὁ Φαῖδρος, ὁ Βαβρίας, ὁ Ἀριστοφάνης, ὁ Θεόκριτος παρετήρησαν τὸν χαρακτῆρα τοῦ πονηροῦ, ἁρπακτικοῦ καὶ νωθροῦ τούτου ζῴου. Ἐπίσης ἐπιγράμματά τινα τῆς «Ἀνθολογίας» ἐπιχαίρουσιν ἐπὶ τῷ φόνῳ γαλῆς, φαγούσης ἀγαπώμενον πτηνόν. Εἰς τὴν νεωτέραν ὅμως λογοτεχνίαν ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ θέσις, ἣν κατέχει ἡ γαλῆ. Ὁ Μονταίνιος, ὁ Χόφφμαν, ὁ Γεράρδος Δόου, ὁ Φοντενέλ, ὁ Ἔδγαρ Πόου, ὁ Χάρτμαν, ὁ Ρολλινέ, ἡ σύζυγος τοῦ μεγάλου ἱστορικοῦ Μισελέ, ὑπῆρξαν περιώνυμοι φίλοι τῆς γαλῆς. Ὁ Μπαρμπιὲ ντ' Ὠρβιγὺ καὶ ὁ Πρόσπερος Μεριμὲ τῆς ἀφιέρωσαν ἐξαιρέτους σελίδας. Ὁ Κάρολος Μπωντελαίρ, ὁ τόσον βαθέως αἰσθανόμενος καὶ ἀγαπῶν τὸν ἐξωτισμόν, ὕμνησε τὸ ζῷον τοῦτο μὲ τὴν παράδοξον ψυχοσύνθεσιν, εἰς στίχους πλήρεις θελγούσης ὑποβλητικότητος. Ὁ Παῦλος Βερλαίν, πολὺ πλέον ἢ ὁ Μπωντελαίρ, ἐξέφρασε τὴν σκοτεινὴν γοητείαν τῆς γαλῆς, παραβάλλων αὐτὴν εἰς παραδόξους στροφὰς πρὸς τὴν γυναῖκα. Ὁ Οὐίσμανς ἀφιέρωσεν εἰς τὸ ἔργον του «En rate» θαυμασίας σελίδας εἰς τὸν «*Θάνατον τοῦ γάτου*». Ὁ Περρὼ συνέγραψε τὸ ἐπίχαρι μυθολόγημα «Le maître chat». Ὁ Ἀνατὸλ Φρὰνς ἐπίσης ἠσχολήθη μὲ τοὺς γάτους. Ὁ Πιὲρ Λοτὶ ὑπῆρξε διάσημος καὶ ἐμπαθὴς φίλος των. Ὁ Τσέχωφ ἔγραψε τὸ διήγημά του: «Ποῖος πταίει»; μὲ θέμα τὴν ραστώνην τῶν γάτων, ὅταν τρέφωνται καλῶς. Καὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων πολλοὶ ἠγάπησαν καὶ ἔγραψαν διηγήματα, εὐθυμογραφήματα ἢ φιλοσοφικὰς σκέψεις μὲ θέμα τὴν γαλῆν. Μνημονεύομεν ἐνταῦθα τὴν «Ἱστορίαν μιᾶς γάτας» τοῦ Ἐμμανουὴλ Ροΐδου, τὴν «Γάταν» τοῦ Παν. Ἀξιώτου, τὸ «Γάτα καὶ σκύλος» τοῦ Χαρ. Ἀννίνου, τὴν «Γάταν τοῦ Παπᾶ» τοῦ Γρηγ. Ξενοπούλου καὶ πολυπληθῆ χρονογραφήματα τοῦ Παύλου Νιρβάνα.
Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

—*[Ἑραλδ.]* Ἡ *γαλῆ* εἰκονίζεται ἐντὸς τοῦ θυρεοῦ εἴτε ὡς διαβαίνουσα εἴτε ὡς ἀνορθουμένη. Συμβολίζει τὴν πονηρίαν καὶ τὴν ἑτοιμότητα.
Γ. Ε. Τ.

γαλῆδαι (οἱ) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαρκοφάγων* ἢ *ἁρπακτικῶν* (βλ. ἰκτιδίδαι). Δ. Ν. Π.

Γαληλολιμὴν *[Γεωγρ.]*· βλ. Γαλλιμή.

γαληνά· τροπ. ἐπίρρ. τοῦ *γαληνός*, ἥσυχα, ἁπαλά, σεμνῶς, μετριοπαθῶς: «παῖζέ το γαληνά, καὶ γαληνὰ τραγούδα». Β. Φ.

γαληναῖος· βλ. γαληνιαῖος.

Γαληνᾶς, ***Μωυσῆς μπὲν Ἐλιγιάου***. Ἰουδαῖος λόγιος, γνωστὸς καὶ ὡς *Μωυσῆς ὁ Ἕλλην*, ἀκμάσας εἰς Κρήτην περὶ τὸν ΙΕ′ αἰῶνα. Τὸ σπουδαιότερον ἔργον αὐτοῦ εἶναι τὸ «Τολεδὼθ Ἀδάμ» (Γένεσις ἀνθρώπου, Κωνσταντινούπολις 1515) ἀναγόμενον εἰς τὴν ἀποκρυφολογίαν καὶ τὴν χειρομαντείαν καὶ συντεθὲν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς «Καμὰλ Ἀλτσαναὰ» τοῦ Ἄραβος *Ἴμπν Ἀμπὰς* καὶ τοῦ ψευδαριστοτελικοῦ «Βιβλίου τῶν Μυστηρίων». Περίληψις αὐτοῦ ἐξεδόθη εἰς ἰουδαιογερμανικὴν μετάφρασιν (Φραγκφούρτη, 1776). Ὑπό τινων ἀποδίδεται αὐτῷ καὶ τὸ «Divrei Hachamim», ὅπερ ἐξεδόθη εἰς Ζόλκοβα τῷ 1730. Μετέφρασεν ἐπίσης ὁ Γαληνᾶς ἐκ τοῦ ἀραβικοῦ τὸ «Σέφερ Μισπετὲ Ἀμαμπατεὶμ» (Περὶ Ἀλχημείας) καὶ τὸ «Σέφερ μεζουχὰκ» τοῦ *Ὀμὰρ Ἴμπν Μεχμέτ*.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Jewish Encyclopedia V. 554. *Heinschneider*, Hebraïsche Ueberzetsungen, Hebraische bibliographie XIX. 59-61.
ΓΙΩΣΕΦ ΕΛΙΓΙΑ

Γαληνᾶς, ***Χρῆστος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Σταθᾶ (Δουνίστης) Βάλτου, πολεμήσας ὑπὸ τὸν Ἴσκον εἰς τὰς μάχας τῆς Πλάκας, Μακρυνόρους καὶ ἀλλαχοῦ. Ξ. Γ. Μ.

γαλήνειος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ τοῦ Γαληνοῦ, ὁ ἐξ αὐτοῦ ὀνομασθείς: «γαλήνειος φλέψ» κ.λ.π.

—**γαλήνειος** ἢ ***μοργάνειος*** ἢ ***λαρυγγικὴ κοιλία***. Τὸ ἐν τῇ μέσῃ μοίρᾳ τοῦ κοίλου τοῦ λάρυγγος ἐν τοῖς πλαγίοις δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν ὑπάρχον κόλπωμα, ἀφοριζόμενον ἐκ τῶν ἄνω καὶ κάτω ὑπὸ τῶν δύο φωνητικῶν χορδῶν, τῆς ἄνω ἢ νόθου καὶ τῆς κάτω ἢ γνησίας. Ι. Π.

— **γαλήνειος** ***πόρος*** *[Ἀνατομ.]*· βλ. ἀρτηριακὸς *πόρος*.

— **γαλήνειοι** ***φλέβες*** *[Ἀνατομ.]*. —1) Φλέβες μικραί, ἀρχόμεναι ἀπὸ τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας καὶ ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ χείλους τῆς καρδίας καὶ χυνόμεναι ἀπ' εὐθείας εἰς τὸν δεξιὸν κόλπον. —2) Δύο φλεβικὰ στελέχη, ἡ *δεξιὰ* καὶ ἡ *ἀριστερὰ ἔσω ἐγκεφαλικὴ φλέψ*, κείμενα ἐν τῷ χοριοειδεῖ πετάλῳ τῆς 3ης κοιλίας τοῦ ἐγκεφάλου, ἀπαρτιζόμενα δ' ἐκ τῆς συμβολῆς τῶν ἐν τῷ βάθει ἐγκεφαλικῶν φλεβῶν· φέρονται ἐγγὺς ἀλλήλων ἐκ τῶν πρόσω πρὸς τὰ ὀπίσω ἑκατέρωθεν τῆς μέσης γραμμῆς, ἐν δὲ τῇ ἐγκαρσίᾳ αὔλακι τοῦ ἐγκεφάλου ἑνοῦνται εἰς ἓν στέλεχος βραχύ, ἀλλὰ παχύ, τὴν *μεγάλην φλέβα* τοῦ *ἐγκεφάλου*, ἥτις παρ' ἄλλων αὐτὴ μόνη καλεῖται *γαλήνειος φλέψ*, ἐκβάλλουσα πρὸς τὰ ὀπίσω εἰς τὸν εὐθὺν κόλπον τοῦ σκηνιδίου τῆς παρεγκεφαλίδος. —3) *Γαλήνειοι ἀγωγοὶ* εἶναι αἱ φλέβες τῆς σκληρᾶς μήνιγγος, αἱ καλούμεναι νῦν φλεβώδεις κόλποι. Ι. Π.

γαλήνευμα (τό)· ἰδιωματ. *γαλήνεμα*· τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ γαληνεύειν, καθησύχασις, καταπράυνσις: «αὐτὸ τὸ παιδὶ γαλήνεμα δὲν ἔχει, διαρκῶς κλαίει».

γαλήνευσις (ἡ)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *γαληνεύειν*, καθησύχασις, καταπράυνσις.

γαληνεύω· δημοτ. κάμνω τινὰ γαληνόν, καταπραΰνω, καθησυχάζω· || καὶ ἀμεταβ., γίνομαι γαληνός, καταπραΰνομαι, ἰδίᾳ ἐπὶ νηπίων: «δῶσ' τοῦ παιδιοῦ βυζὶ νὰ γαληνέψῃ».

γαλήνη (ἡ)· κατάπαυσις τοῦ ἀνέμου ἢ τῆς τρικυμίας, νηνεμία κοιν. *σιγανεμιά*· || μεταφ., ψυχικὴ ἠρεμία, ἀταραξία, φαιδρότης: «δὲν ἔχει οὔτε κἂν μιᾶς ἡμέρας γαλήνην».

—*[Ναυτ.]* Διὰ τοῦ ὅρου γαλήνη νοεῖται ἡ κατάστασις τῆς τελείως ἀκυμάντου ἀνοικτῆς θαλάσσης, ἀπότοκος ἀπνοίας, ἐνῷ τὸ ἀντίστροφον δὲν ἀληθεύει πάντοτε (*ἀποθαλασσία*). Καὶ ἐὰν μὲν ἡ ὑδατίνη ἔκτασις τῆς θαλάσσης ρυτιδοῦται ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν διαλειπουσῶν πνοῶν ἀμφιβόλων ἢ ἀραιῶν, ἡ *γαλήνη* (κοινῶς *μπονάτσα* γαλλ. calme ἢ bonace, ἀγγλ. calm) δὲν προσονομάζεται τότε· ἐὰν ὅμως οὐδεμία πνοὴ τὴν ρυτιδοῖ, προσονομάζεται *λιπαρὰ* (γαλήνη, κοινῶς *λάδι* ἢ *καθρέφτης ἡ θάλασσα*, γαλλ. calme-plate). Κατὰ τὴν διεθνῶς γενομένην παραδεκτὴν βαθμολόγησιν τῆς καταστάσεως θαλάσσης ὑπὸ τοῦ *Νιούγκλας*, ἡ πρώτη περίπτωσις χαρακτηρίζεται διὰ τοῦ ἀριθμοῦ 1, ἡ δὲ δευτέρα διὰ τοῦ 0. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γαλήνη *[Μυθολ.]*. —1) Μία τῶν Νηρηΐδων, θυγάτηρ τοῦ Νηρέως καὶ τῆς Δωρίδος. Ὡς θαλασσία θεότης ἐτιμᾶτο ἰδίως ἐν Κορίνθῳ, ἔνθα καὶ ἄγαλμα αὐτῆς ὑπῆρχε (*Παυσ.* II. 1. 9), καὶ ἐν Ρόδῳ, εἰς πήλινα μετὰ παραστάσεων ἀγγεῖα τῆς ὁποίας συχνότατα ἀναγράφεται τὸ ὄνομά της. Συχνότατα παρίσταται ἡ Γαλήνη καὶ εἰς δακτυλιολίθους ὡς γυνὴ κολυμβῶσα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, λυτοὺς ἔχουσα τοὺς πλοκάμους τῆς κόμης της. Ἡ Γαλήνη ἐπιστεύετο ὅτι κολυμβῶσα καθησύχαζε τὴν τρικυμίαν τῆς θαλάσσης καὶ ἐπέφερε νηνεμίαν εἰς αὐτήν. —2) Μία τῶν Βακχῶν. Τὸ ὄνομά της ἀναγράφεται συχνότατα ἐπὶ ἀγγείων κοσμουμένων διὰ παραστάσεων τοῦ διονυσιακοῦ κύκλου. Πιθανώτατα τὸ ὄνομα *Γαλήνη* ἐδόθη εἴς τινα τῶν Βακχῶν, διότι καὶ ὁ Διόνυσος ἐπεκα-

Digitized by Google

λεῖτο «Γαληναῖος».—3) Ἀθηναία τις ἑταίρα καὶ—4) Σμυρναία τις συγγραφεὺς ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου μνημονευομένη (15.679). ΚΑΨ.

Γαλήνη *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία δοθεῖσα ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς εἰς τὸ ἐν Ἀνατολικῇ Θρᾴκῃ περιφερείας *Μαλγάρων* (Ραιδεστοῦ) χωρίον *Ἀλτραλῆ*, ὅπερ τῷ 1920 ἠρίθμει 684 κατοίκους.

Γαληνὴ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐν Θρᾴκῃ κοινότητος *Ἀμβροσίας* τῆς ἐπαρχίας *Κομοτηνῆς* τοῦ νομοῦ *Ροδόπης*. Κάτοικοι (1928) 254. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Γιαλαντζαλῆ*.

—**Γαληνὴ** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Ὄσσας* (τέως *Βυσσώκας*) τῆς ἐπαρχίας *Λαγκαδᾶ* τοῦ νομοῦ *Θεσσαλονίκης*. Κάτοικοι (1928) 130. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Κοτσικάρ*. Δ. Ε. Μ.

Γαληνὴ *(μάρτυς)*. Συλληφθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Κορίνθου Βενούστου μετ' ἄλλων γυναικῶν καὶ τοῦ πνευματικοῦ προϊσταμένου αὐτῶν ἐρρίφθη εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Κορινθιακοῦ καὶ ἐπνίγη, διὰ τὴν πρὸς τὸν Χριστιανισμὸν πίστιν της. Ἡ μνήμη των ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τὴν 16 Ἀπριλίου μετὰ μαρτυρολογίου ἄνευ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας. Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

γαληνιαῖος, *—α, —ον*· γαλήνιος, ἀκύμαντος: «ἡ θάλασσα ἦτο γαληνιαία»· || μεταφ. ἥσυχος, ἀτάραχος, πρᾶος.—Ἐπίρρ. *γαληνιαίως*.

γαληνίζω· κάμνω τινὰ γαληνόν, ἥσυχον, καταπραΰνω· || καὶ ἀμεταβ. γίνομαι ἥσυχος, καταπραΰνομαι, ἄλλως γαληνεύω (βλ. λ.).

γαλήνιος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ εὑρισκόμενος ἐν γαλήνῃ, ἀτάραχος, ἥσυχος: «γαλήνιον πέλαγος»· || μεταφ. ἥσυχος, ἤρεμος, γλυκύς: «γαλήνιον βλέμμα, —πρόσωπον, —μορφή».

γαλήνισμα (τὸ) καὶ *γαληνισμὸς* (ὁ)· δημοτ., ἡ πρᾶξις καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *γαληνίζω*: «τὸ παιδὶ δὲν ἔχει γαληνισμό», δὲν καταπραΰνεται.

Γαληνῖται (οἱ) *[Θρησκ.]*. Αἱρετικοὶ ἀναβαπτισταί, καλούμενοι οὕτως ἐκ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν ἰατροῦ *Γαλήνου de Haen* καὶ δεχόμενοι τὰς πλείστας τῶν ἰδεῶν τῶν *Σωκινιανῶν*. Ἡ αἵρεσις ἱδρύθη τῷ 1664. Ν. Κ. ΚΑΨΗΣ

γαληνίτης (ὁ) (Galenit, Bleiglanz) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτόν, κρυσταλλούμενον εἰς κρυστάλλους τοῦ κυβικοῦ κρυσταλλικοῦ συστήματος. Οἱ κρύσταλλοί του—ἐκ διαφόρων πολλῶν τόπων εὑρέσεως—εἶναι ὡραιότατα διαπεπλασμένοι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπιπεφυκότες καὶ οὐχὶ σπανίως σημαντικοῦ μεγέθους. Πολλάκις ἐπίσης εὑρίσκεται καὶ εἰς διδύμους κρυστάλλους ἢ χειροπληθὴς καὶ παρενεσπαρμένος εἰς σχισμογενῆ κοκκώδη, λεπτοκοκκώδη μέχρι στιφρὰ συσσωματώματα ἢ εἰς σχήματα βοτρυώδη, σταλακτιτώδη, γεηρά, σπανίως ἰνώδη, ἢ καὶ εἰς ψευδοκρυστάλλους ἢ τέλος καὶ ὡς ὑλικὸν ἀπολιθωμάτων.

Ὁ γαληνίτης ἔχει σχισμὸν πολὺ τέλειον εἰς κύβους, καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ σπουδαιότατον φυσικὸν γνώρισμα αὐτοῦ. Ἐπίσης ἔχει σκληρότητα $2^1/_2$ βαθμοῦ, εἰδικὸν βάρος 7,2 ἕως 7,6, πολὺ ἰσχυρὰν μεταλλικὴν λάμψιν (ἰδίᾳ ἐπὶ τῶν σχισμογενῶν ἐπιφανειῶν, ἐνῷ ἐπὶ τῶν χειροπληθῶν τεμαχίων ἢ καὶ τῶν κρυσταλλικῶν ἐπιφανειῶν συχνὰ παρουσιάζεται ἀλαμπὴς) καὶ χρῶμα μολυβδόφαιον, ὁτὲ ἀνοικτότερον, ὁτὲ βαθύτερον, ἀσθενῶς ἐρυθροίζον. Συρόμενος ἐπὶ ἀλαμποῦς πλακὸς ἐκ πορσελλάνης δίδει γραμμὴν φαιομέλαιναν ἀλαμπῆ.

Χημικῶς ἐξεταζόμενος εἶναι θειοῦχος μόλυβδος (PbS) μὲ 86.6 % περιεκτικότητα εἰς μόλυβδον (Pb) καὶ 13,4 % θείου (S). Πάντοτε περιέχει ἄργυρον καὶ ἀντιμόνιον ὡς καὶ σίδηρον, ψευδάργυρον, ἐνίοτε δὲ χρυσὸν καὶ βισμούθιον. Ἡ εἰς ἄργυρον περιεκτικότης κυμαίνεται συνήθως μεταξὺ 0,05 καὶ 0,3 %, κατὰ τόπους φθάνει ἐνίοτε τὸ 1 % καὶ κατά τι πλέον. Ὁ ἄργυρος εὑρίσκεται ἐντὸς τοῦ γαληνίτου ὡς θειοῦχος ἄργυρος (Ag_2S) ἄλλοτε ὡς ἰσόμορφον παράμιγμα καὶ ἄλλοτε ὡς μηχανικὸν πρόσμιγμα, καὶ καθιστᾷ ἐνίοτε τὸν γαληνίτην σπουδαιότατον μετάλλευμα ἀργύρου. Ἡ εἰς ἀντιμόνιον περιεκτικότης φθάνει ἐνίοτε νὰ εἶναι μεγάλη, ὁπότε ὁ γαληνίτης καθίσταται σπουδαῖον μετάλλευμα ἀντιμονίου.

Ὁ γαληνίτης εἶναι σπουδαιότατον καὶ ἀφθονώτατον μετάλλευμα μολύβδου. Εὑρίσκεται σχεδὸν πάντοτε μετὰ σφαλερίτου, συχνὰ ἐν ἐσωτάτῃ συναναπτύξει. Παρουσιάζεται: 1) Εἰς φλέβας, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐντὸς ἀρχαιοτέρων ὀρέων ἀποτελουμένων ἐκ σχιστολίθων καὶ γραουβακῶν, καὶ ἐντὸς κρυσταλλοπαγῶν σχιστολίθων, κατὰ κανόνα συνοδευόμενος ὑπὸ σφαλερίτου, σιδηροπυρίτου, χαλκοπυρίτου, χαλαζίου, ἀσβεστίτου, βαρίτου καὶ φθορίτου ὡς καὶ ὑπὸ μεταλλευμάτων ἀντιμονίου καὶ ἀργύρου. Τοιαῦται ἐμφανίσεις εἶναι πολλαί, ὡς π.χ. αἱ τῶν ὀρέων Χάρτζ, Ἄϊφελ, Φρεϊβέργης, νοτίου Ἱσπανίας κτλ. 2) Ἐντὸς ἀσβεστολίθων καὶ δολομιτῶν ἐπὶ ἀκανονίστων ρωγμῶν, κοιλωμάτων καὶ ἐν μετασωματικῇ ἀντικαταστάσει, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πτωχὸς εἰς ἄργυρον. Εἰς τὰς τοιαύτας του ἐμφανίσεις συνοδεύεται συχνὰ ὑπὸ τῶν ὀρυκτῶν σφαλερίτου, μαρκασίτου, σμιθσονίτου, λειμονίτου, ἀσβεστίτου. Τοιαῦται ἐμφανίσεις εἶναι αἱ τοῦ Aachen, Iserlohn, Ἄνω Σιλεσίας, Καρινθίας, Σαρδηνίας, νοτιοανατολικῆς Ἱσπανίας, Ἄνω Μισσισιπῆ, Missouri, Κολοράδου κτλ. 3) Ὡς ἐμπότισμα καὶ ὑπὸ μορφὴν συγκριμάτων, ἐχόντων μέγεθος πίσου, ἐντὸς τοῦ στικτοῦ ψαμμίτου τοῦ Ἄϊφελ. 4) Ὡς συνοδὸς κοιτῶν σιδηροπυρίτου καὶ σφαλερίτου, ἐντὸς κρυσταλλοπαγῶν καὶ παλαιοζωϊκῶν σχιστολίθων ὡς π.χ. εἰς τὴν Σουηδίαν, Χάρτζ (Rammelsberg) κτλ.

Ἡ μεγαλυτέρα τοῦ 1 % περιεκτικότης εἰς ἄργυρον εὑρίσκεται ἰδίᾳ ἐπὶ ἐκείνων τῶν φλεβῶν, αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται ἐγγὺς νεωτέρων ἡφαιστειογενῶν πετρωμάτων, ὡς π. χ. εἰς τὰ δυτικὰ τῶν Ἡν. Πολιτειῶν καὶ εἰς τὸ Μεξικόν. Ὁ γαληνίτης, ὁ ὁποῖος εὑρίσκεται εἰς φλέβας ἐντὸς σχιστολίθων, γραουβακῶν, ἀσβεστολίθων κλπ. εἶναι πτωχὸς εἰς ἄργυρον, περιέχων 0,3 % ἐκ τούτου καὶ ἔτι ὀλιγώτερον. Τὰ κοιτάσματα τοῦ γαληνίτου χαρακτηρίζονται ἐπιφανειακῶς, διότι φέρουν πολυάριθμα, συχνὰ καλῶς κρυσταλλωμένα προϊόντα ἀποσαθρώσεως, ὡς π.χ. κερουσσίτην, ἀγγλεσίτην, πυρομορφίτην, μιμητισίτην, φωσγενίτην κλπ.

Ἐν Ἑλλάδι ὁ γαληνίτης εἶναι τὸ σύνηθες ὀρυκτὸν τῶν μεταλλευμάτων μολύβδου τοῦ Λαυρίου. Εὑρίσκεται εἰς τελείους κρυστάλλους, ὡς καὶ εἰς κρυσταλλικὰ συσσωματώματα. Εἶναι ἀργυροῦχος μὲ κυμαινομένην περιεκτικότητα ἀργύρου, κατὰ κανόνα ὅμως τὰ λεπτομερῆ συσσωματώματα εἶναι πλουσιώτερα εἰς ἄργυρον ἢ τὰ χονδροκοκκώδη. Περιέχει ἐπίσης μικρὰν ποσότητα χρυσοῦ. Ὁ γαληνίτης εἰς τὸ Λαύριον ἐμφανίζεται ὑπὸ δύο τρόπους. Ἀφ' ἑνὸς μὲν μαζὶ μὲ σφαλερίτην, σιδηροπυρίτην, ὀρυκτὰ χαλκοῦ καὶ φθορίτην (ὡς σύνδρομον ὀρυκτόν), σχηματίζει τὰς φλέβας τῶν μικτῶν θειούχων μεταλλευμάτων, αἱ ὁποῖαι ἔχουν διεύθυνσιν πρὸς τὰ ΒΔ, καὶ διακλαδιζόμεναι ἀποσφηνοῦνται εἰς μέγιστον βάθος 15 μέτρων ἐντὸς τοῦ κατωτέρου στρώματος τοῦ μαρμάρου, ἀφ' ἑτέρου δὲ παρουσιάζεται ὑπὸ μορφὴν κοιτασμάτων ἀντικαταστάσεως εἰς τὰς ἐπαφὰς μεταξὺ τῶν στρωμάτων τοῦ μαρμάρου καὶ τοῦ σχιστολίθου. Τῶν μεταλλευμάτων μολύβδου τοῦ Λαυρίου ἐγένετο ἐκμετάλλευσις ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν. Κατὰ τὸ 1927 ἡ γαλλικὴ ἑταιρεία μεταλλείων Λαυρίου παρήγαγεν 71.223 τόννους μὲ μέσην περιεκτικότητα εἰς μόλυβδον 6,01 — 8 % καὶ εἰς ἄργυρον 100 γραμμάρια κατὰ τόννον. Ἡ εἰς χρυσὸν περιεκτικότης εἶναι περίπου 3 γρ. χρυσοῦ κατὰ τόννον ἀργυρούχου μεταλλεύματος.

Φλέβες γαληνίτου μετὰ γαλαζίου καὶ μὲ ὀρυκτὰ ψευδαργύρου εὑρέθησαν καὶ εἰς ἄλλας θέσεις τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὰς κρυσταλλοσχιστώδεις περιοχὰς αὐτῆς, ὡς π. χ. εἰς τὴν Μύκονον, Σίφνον, Ἀντίπαρον, Πήλιον, Θάσον, Παγγαῖον, Σάμον καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐπίσης εὑρίσκεται ἐντὸς τῶν σχιστολίθων τῆς νήσου Θήρας, ὡς καὶ ἐντὸς τῶν φλεβῶν, αἱ ὁποῖαι διασχίζουν τὰ ἡφαιστειογενῆ πετρώματα τῆς Μήλου, μαζὶ μὲ σφαλερίτην, ἀργυρίτην, βαρίτην. Ἐπίσης ἐντὸς προπυλιτιωμένων ἀνδεσιτῶν τῆς νήσου Ἴμβρου. Γ. Κ. Γ.

γαληνιῶ *(—άω)*· εἶμαι γαλήνιος, ἥσυχος, εὔδιος· || μεταφ., εἶμαι ἥσυχος ψυχικῶς, ἄφροντις, φαιδρός.

γαληνοβισμουτίτης (ὁ) (Galenobismutit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτόν, παρουσιαζόμενον μόνον εἰς χειροπληθεῖς μάζας καὶ ἐνίοτε εἰς ἀκτινοειδῆ συσσωματώματα. Ἔχει σκληρότητα 3—4ου βαθμοῦ, εἰδικὸν βάρος 6,88, χρῶμα κασσιτερόλευκον, λάμψιν ἰσχυράν. Χημικῶς ἐξεταζόμενος εἶναι θειοῦχος μόλυβδος καὶ θειοῦχον βισμούθιον. Ὁ χημικὸς μοριακός του τύπος εἶναι $PbBi_2.S_4$. Εὑρίσκεται κυρίως ἐν Wermland. Γ. Κ. Γ.

Γαληνολιμὴν *[Γεωγρ.]*· βλ. **Γαλλιμή**.

Γαληνὸν *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία δοθεῖσα ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς εἰς τὸν ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Θρᾴκῃ (ὑποδιοίκησις Μαλγάρων) συνοικισμὸν *Γιαλᾶ-κιοΐ*.

γαληνός, *—ή, —όν*· ἥσυχος, ἤρεμος, ἀτάραχος, φαιδρός, ἄλλως *γαληνιαῖος*· || τὸ ὑπερθετ. *γαληνότατος, —η* ὡς τίτλος καὶ προσηγορία βασιλικὴ ἢ αὐτοκρατορικὴ κατὰ μετάφρ. τοῦ λατινικοῦ serenissimus: «ἡ Αὐτοῦ γαληνοτάτη ὑψηλότης», «ἡ γαληνοτάτη ἡμῶν βασίλισσα».

Γαληνός. Ἕλλην ἰατρός, γεννηθεὶς τῷ 129 μ. Χ. ἐν Περγάμῳ καὶ ἀποθανὼν περὶ τὸ 201 μ. Χ. Ἀπὸ του ΙΕ' αἰῶνος μέχρι πρὸ μικροῦ ἔτι ἐκαλεῖτο *Κλαύδιος Γαληνός*, παρεξηγηθέντος τοῦ πρὸ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἔν τισι χειρογράφοις ἀπαντῶντος Cl. (Clarissimus=ἐνδοξότατος). Εἶχε πατέρα τὸν λίαν μεμορφωμένον περί τε τὰ μαθηματικά, τὴν ἀστρονομίαν καὶ τὴν λογικὴν ἀρχιτέκτονα *Νίκωνα*, ὅστις ὑπῆρξε καὶ ὁ πρῶτος αὐτοῦ διδάσκαλος ἐν τοῖς μαθηματικοῖς, περὶ ἃ κυρίως, παρὰ τὰ ἐν γένει φιλοσοφικὰ μαθήματα, ἰδίᾳ τὴν πλατωνικήν, ἀριστοτελικὴν καὶ ἐπικούρειον φιλοσοφίαν, μέχρι τοῦ 17ου ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἠσχολήθη, ὁπότε πλέον, κατόπιν προφητικοῦ ὄντως ὀνείρου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἤρξατο τῆς σπουδῆς τῆς ἰατρικῆς ἐν Περγάμῳ, ἰδίᾳ ὑπὸ τὸν ἀνατομικὸν Σάτυρον, τὸν ἱπποκρατικὸν Στρατόνικον καὶ τὸν ἐμπειρικὸν Αἰσχρίωνα. Τὴν περαιτέρω μόρφωσιν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἔλαβεν ὁ Γαληνός, ἐν ἀρχῇ μὲν ἐν Σμύρνῃ παρὰ τῷ μαθητῇ τοῦ Κοΐντου διασήμῳ ἀνατομικῷ Πέλοπι καὶ τῷ πλατωνικῷ φιλοσόφῳ Ἀλβίνῳ, εἶτα δ' ἐν Κορίνθῳ παρὰ τῷ ἐπίσης μαθητῇ τοῦ Κοΐντου *Νουμισιανῷ*, καὶ τέλος, μετὰ ἐπιστημονικὴν περιοδείαν, κυρίως ἀνὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, τῷ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους κατ' ἐξοχὴν κέντρῳ τῶν ἀνατομικῶν σπουδῶν, ὅπου «συνεγένετο οὐκ ἐν παρέργῳ» μετ' ἄλλου σοφοῦ ἀνατομικοῦ, τοῦ Ἡρακλειανοῦ, καὶ τοῦ μεθοδικοῦ Ἰουλιανοῦ, οὗτινος ὅμως ἡ διδασκαλία οὐδόλως ἱκανοποίησεν αὐτόν. Ἤδη ἀπὸ τῶν πρώτων τούτων χρόνων ὁ Γαληνὸς ἤρξατο συγγράφων διαφόρους πραγματείας, περὶ ὧν γνωρίζομεν, ὡς καὶ περὶ τῶν λοιπῶν ἐργασιῶν, ἐκ δύο ἔργων αὐτοῦ πραγματευομένων «Περὶ τῆς τάξεως τῶν ἰδίων βιβλίων» (*Kühn*, XIX, 49—61) καὶ «Περὶ τῶν ἰδίων βιβλίων» (XIX, 8—48).

Ὁ Γαληνός.

Συμπληρώσας τὰς σπουδὰς αὐτοῦ ὁ Γαληνὸς ἐπανῆλθεν εἰς ἡλικίαν 28 ἐτῶν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ Πέργαμον, ἐκλεγεὶς ἀμέσως ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως ἰατρὸς τῆς ἐκεῖσε σχολῆς τῶν μονομάχων. Ὡς ἐκ τῶν ἐπιτυχιῶν αὐτοῦ παρέμεινεν ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ἐπὶ 4 ἔτη, μεγάλως εὐρύνας τὰς χειρουργικὰς αὐτοῦ γνώσεις. Τῷ 162, ἀποβλέπων εἰς εὐρύτερον κύκλον ἐργασιῶν, ἀπῆλθεν εἰς Ρώμην, ἔνθα ταχέως κατέλαβεν ὑπέροχον θέσιν οὐ μόνον διὰ τῶν μεγάλων αὐτοῦ διαγνωστικῶν καὶ θεραπευτικῶν ἐπιτυχιῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν δημοσίων αὐτοῦ ἐπὶ ἀνατομικῶν ἰδίᾳ καὶ φυσιολογικῶν θεμάτων διαλέξεων, εἰς ἃς οὐχὶ σπανίως παρίσταντο ἐπισημότατα πρόσωπα, οἷον ὁ ὕπατος Βοητός, εἰς ὃν καὶ ἀφιέρωσε μέγα χειρουργικὸν αὐτοῦ ἔργον, ὁ Σέργιος Παῦλος, ὁ Εὔδημος, ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Δαμασκηνὸς καὶ ἄλλοι. Συχνότατα ὁ Γαληνὸς κατὰ τὰς διαλέξεις αὐτοῦ ταύτας ἐπετίθετο κατὰ τῶν ὀπαδῶν τῆς μεθοδικῆς σχολῆς, δηλαδὴ κατὰ τῶν στερεοπαθολόγων, οἵτινες ζηλοτυποῦντες καὶ μηνίοντες ἐγένοντο, ὡς εἰκάζεται, αἰτία, ἵνα μετ' ὀλίγον ἀναχωρήσῃ ἐκ Ρώμης. Τὸ ὑποστηριζόμενον ὑπό τινων ὅτι ἀπῆλθε τῆς πόλεως ταύτης ἕνεκα τοῦ ἐνσκήψαντος λοιμοῦ παρίσταται ἥκιστα ἀληθινόν, διότι ὁ Γαληνὸς ἐπιστρέφων εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ ἐγνώριζεν, ὅτι πλεῖον ἐξετίθετο εἰς τοῦτον, ὑφ' οὗ τέλος καὶ προσεβλήθη ἐλαφρῶς ἐν Ἀκυληίᾳ (XIX, 18). Καὶ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο τῆς ἐν Ρώμῃ διατριβῆς ὁ Γαληνὸς ἔγραψε νεώτερά τινα συγγράμματα, ὧν κυριώτερα: «Αἱ ἀνατομικαὶ ἐγχειρήσεις» καὶ τὸ α' βιβλίον «Περὶ χρείας μορίων». Φεύγων ἐκεῖθεν διῆλθε, διαρκῶς ἐργαζόμενος καὶ μελετῶν, διὰ μέσου Συρίας, Παλαιστίνης, Φοινίκης καὶ Κύπρου, ἀφίκετο δὲ πάλιν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, ὁπόθεν μετ' οὐ πολὺ κληθεὶς ὑπὸ τῶν αὐτοκρατόρων Λουκίου Βέρου καὶ Μάρκου Αὐρηλίου ἀνεχώρησε διὰ Λήμνου, Θρᾴκης καὶ Μακεδονίας εἰς Ἀκυληίαν (168/9) πρὸς συνάντησιν αὐτῶν. Θανόντος ἐν τῷ μεταξὺ ἐκ λοιμοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Λ. Βέρου, ὁ Γαληνὸς δὲν ἠθέλησεν ἵνα ἀκολουθήσῃ τὸν Μᾶρκον Αὐρήλιον εἰς τὴν κατὰ τῶν Μαρκομάνων ἐκστρατείαν, ἀλλὰ παρέμεινεν ἐν Ρώμῃ ὡς ἰδιαίτερος ἰατρὸς τοῦ διαδόχου Κομμόδου, συγγράφων ἅμα καὶ σπουδάζων. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δημητρίου, τοῦ ἰδιαιτέρου ἰατροῦ τοῦ αὐτοκράτορος, ὁ Γαληνὸς κατέλαβε τὴν θέσιν ἐκείνου παρὰ τῷ ἐπανελθόντι ἐκ τῆς ἐκστρατείας νικηφόρῳ Μάρκῳ Αὐρηλίῳ, ἀσχολούμενος πρὸς ἄλλοις καὶ εἰς παρασκευὴν θηριακῆς, ἐξ ἧς δόσιν τινὰ ἐλάμβανε καθ' ἑκάστην ὁ αὐτοκράτωρ πρὸς προφυλακτικὸν σκοπόν. Καίτοι δὲ εἰκάζεται ὅτι δὲν διετήρησε τὴν θέσιν ταύτην καὶ μετὰ τὸν Κόμμοδον, ἐν τούτοις αἱ σχέσεις αὐτοῦ πρὸς τὴν αὐλήν, τοῦ Σεπτιμίου Σεβήρου ὄντος αὐτοκράτορος, οὐδόλως ἐπαύσαντο.

Ὁ Γαληνὸς συνέγραψε περὶ τὰ 500 συγγράμματα ὧν πλεῖστα φιλοσοφικὰ καὶ φιλολογικά, ἐξ ὧν ὑπελείφθησαν ἡμῖν περὶ τὰ 150, τούτων δ' οὐκ ὀλίγα θεωροῦνται νόθα. Τὰ κυρίως ἰατρικὰ εἶναι 105. Τινά, τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου ἀπολε-

Digitized by Google

σθέντος, εὕρηνται ἐν ἀραβικῇ μόνον, ὡς τὰ τελευταῖα βιβλία περὶ ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων, ἢ ἑβραϊκῇ μεταφράσει. Τὰ πλεῖστα ὅμως τῶν ἔργων αὐτοῦ ἀπωλέσθησαν κατὰ τὴν πυρκαϊὰν τοῦ ναοῦ τῆς Εἰρήνης ἐν Ρώμῃ, κατακαείσης ἅμα καὶ τῆς *ἀποθήκης* αὐτοῦ. Κυριώτερα τῶν ἀνατομικῶν καὶ φυσιολογικῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων εἰσὶ τά: «Περὶ χρείας μορίων», «Ἀνατομικαὶ ἐγχειρήσεις», «Περὶ μήτρας ἀνατομῆς», «Περὶ τῆς τοῦ ἐμβρύου ἀνατομῆς», «Περὶ ὀστῶν τοῖς εἰσαγομένοις», «Περὶ φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν ἀνατομῆς», «Περὶ νεύρων ἀνατομῆς», «Περὶ χρείας ἀναπνοῆς» κτλ. Τῶν παθολογικῶν δὲ τὰ «Περὶ τῶν πεπονθότων τόπων», «Περὶ τύπων» (πυρετῶν), «Περὶ προκαταρκτικῶν αἰτίων», «Περὶ διαφορᾶς πυρετῶν», «Περὶ διαφορᾶς νοσημάτων», «Περὶ συμπτωμάτων διαφορᾶς» κτλ. Τῶν θεραπευτικῶν: «Θεραπευτικὴ μέθοδος», «Περὶ συνθέσεως φαρμάκων», «Περὶ φλεβοτομίας πρὸς Ἐρασίστρατον», «Περὶ τῆς τῶν καθαιρόντων φαρμάκων δυνάμεως», «Πρὸς Γλαύκωνα θεραπευτικῶν» κτλ. Κυριώτεραι δὲ τῶν ἐκδόσεων τῶν ἔργων αὐτοῦ εἰσὶν ἡ πρώτη παρ' *Ἄλδῳ* (Βενετία 1525 εἰς 5 τόμους εἰς φύλ.), ἡ ἐν Βασιλείᾳ (1538 εἰς 5 ἐπίσης τόμους εἰς φύλ.), ἡ καὶ *Frobeniana* ἐκ τοῦ ἐκδότου καλουμένη, ἡ τοῦ *R. Chartier* (Παρίσιοι 1638-79) καὶ τέλος ἡ συνήθως νῦν ἐν χρήσει τοῦ *Car. Gottl. Kühn* (Λειψία 1821 εἰς 20 τόμους, ὧν ὁ 17ος καὶ 18ος διπλοῦς). Εἰς τρεῖς τόμους ἰδιαιτέρως ἐξεδόθησαν εἶτα (Λειψία 1884—1896) τὰ μικρὰ ἔργα τοῦ Γαληνοῦ ὑπὸ *Marquardt, Müller* καὶ *Helmreich* Νεωτέρα ἔκδοσις ἤρξατο νῦν ἐν τῷ Corpus med. Graecorum. Ἰδιαιτέρας μνείας χρήζει ἡ λαμπρὰ μέν, ἀλλὰ δυστυχῶς μὴ συμπληρωθεῖσα μελέτη τοῦ *Daremberg* περὶ τῶν ἀνατομικῶν, φυσιολογικῶν καὶ ἰατρικῶν ἔργων τοῦ Γαληνοῦ (Oeuvres anatomiques, physiologiques et médicales de Galien εἰς 2 τόμ. Παρίσ. 1854—6).

Βεβαίως δυσχερέστατον εἶναι νὰ παράσχῃ τις σαφῆ ἰδέαν τοῦ ὅλου μεγαλειώδους συστήματος τοῦ Γαληνοῦ ἐν βραχυτάτῳ ἄρθρῳ, οἷον τὸ παρόν, διὸ ἀρκούμεθα εἰς μικρὸν μόνον ἀπάνθισμα τῆς ὅλης τούτου διδασκαλίας. Ἡ *Ἀνατομικὴ* αὐτοῦ, ἰσχύσασα σχεδὸν ἀναλλοιώτως μέχρι τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος, ἐστηρίζετο οὐχὶ ἐπὶ ἀνατομῆς ἀνθρωπίνων σωμάτων, ἐφ' ὧν σπανιώτατα, ὡς δῆλον, εἰργάσθη, ἀλλ' ἐπὶ ἀνατομῆς ζῴων, πιθήκων, χοίρων, ἄρκτων κ. τ. λ. Ὁ Γαληνὸς ἐθεώρει ταύτην ὡς βάσιν τῆς ἰατρικῆς, ἐτόνιζε δὲ τὴν χρησιμότητα τῶν ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν χειρουργικήν. Τὴν ὀστεολογίαν ἔγραψε κυρίως ἐπὶ σκελετῶν πιθήκων, εἰ καὶ ἔτυχε καὶ τῆς εὐκαιρίας σπουδῆς ἀνθρωπίνων σκελετῶν. Τὰ ὀστᾶ παραβάλλει πρὸς τοὺς θεμελίους λίθους τῶν οἰκοδομῶν ἢ τοὺς πασσάλους τῶν σκηνῶν, περιγράφει δ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ταῦτα καλῶς, διακρίνων τὸ περιόστεον, τοὺς χόνδρους, τὰ ἄρθρα, τοὺς συνδέσμους. Καλῶς περιγράφει ὡς τὰ πολλὰ καὶ τοὺς πλείστους τῶν μυῶν, τὸ μυῶδες πλάτυσμα, τοὺς μασητῆρας μῦς, τοὺς μῦς τοῦ θώρακος καὶ τῆς ῥάχεως, τὸν ἀχίλλειον τένοντα κτλ. Ἡ σπλαγχνολογία εἶναι μικρὸν ἐλλιπής, ἐνῷ τοὐναντίον ἡ νευρολογία αὐτοῦ ἐξαιρετικῶς προηγμένη. Ὁ Γαληνὸς περιγράφει ὡς ἄριστα τὸν ἐγκέφαλον βοῶν, διακρίνει τὰς κοιλίας, τὸν Συλουΐειον ὑδραγωγὸν (πόρον), τὴν ψαλίδα, τὰ μαστία, τὸ κωνάριον, τὴν σκωληκοειδῆ ἔκφυσιν, τὸν γραφικὸν θάλαμον κ.τ.λ. Γνωρίζει ἐπίσης τὰ σκληρὰ κινητικὰ νεῦρα, ἐκφυόμενα ἀπὸ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ, καὶ τὰ μαλακὰ αἰσθητικά, ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου. Διακρίνει δὲ 7 ἐγκεφαλικὰς συζυγίας καὶ περιγράφει τὸ συμπαθητικὸν ὡς λίαν εὐαίσθητον, ἐν ᾧ μαλακά τε καὶ σκληρὰ νεῦρα συναντῶνται· τὰ γάγγλια τούτου ἐπιρρωνύουσι τὴν τῶν νεύρων λειτουργίαν. Τοῦ ὀφθαλμοῦ διακρίνει 5 χιτῶνας, τὸν ἐπιπεφυκότα, τὸ ὑδατοειδὲς ὑγρόν, τὸν φακὸν κ. τ. λ. Τὰ γεννητικὰ ὄργανα τῆς τε γυναικὸς καὶ τοῦ ἀνδρὸς περιγράφει ὡς ἄριστα. Γνωρίζει τὴν μήτραν (τὴν ὁποίαν εἰκάζει δίκερων) ἀναλογοῦσαν πρὸς τὸ ὄσχεον τοῦ ἀνδρός, τὰς ᾠοθήκας πρὸς τοὺς ὄρχεις κ. τ. λ.

Ὁ Γαληνὸς παραδέχεται 4 στοιχεῖα, ὡς ὁ Ἱπποκράτης, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται καὶ τὸ σῶμα (πῦρ, γῆ, ὕδωρ, ἀήρ), ἀλλὰ παρὰ τὰς 4 τούτων ἰδιότητας (*θερμόν, ξηρόν, ὑγρόν, ψυχρόν*) καὶ 4 μικτὰ (*ὑγρὸν καὶ θερμόν, ξηρὸν καὶ θερμόν, ὑγρὸν καὶ ψυχρόν, ξηρὸν καὶ ψυχρὸν* VI 409). Αἱ φυσιολογικαὶ ἐξηγήσεις τοῦ Γαληνοῦ εἰσὶ τελολογικαί. Ἐν τῷ ὀργανισμῷ σαφῶς καταφαίνεται τὸ ἔργον τοῦ δημιουργοῦ. Τὸ σῶμα ἐπλάσθη πρὸς ὑπηρεσίαν τῆς ψυχῆς, τὰ δὲ διάφορα μέρη αὐτοῦ εἰσὶ τὰ ὄργανα, δι' ὧν ἐπιτελεῖ τὴν λειτουργίαν αὐτῆς. Ἡ ψυχὴ ἐνεργεῖ διὰ τοῦ πνεύματος, ἀνανεουμένου διὰ τῆς ἀναπνοῆς, διακρινομένου δὲ κατὰ Γαληνὸν *εἰς ψυχικόν*, ἕδραν ἔχον τὸν ἐγκέφαλον, εἰς ὃ ὀφείλεται ἡ αἴσθησις καὶ ἡ κίνησις, *ζωτικόν*, ἑδραζόμενον ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ ταῖς ἀρτηρίαις, δι' οὗ ἡ κίνησις τοῦ αἵματος καὶ ἡ διατήρησις τῆς θερμοκρασίας, καὶ τέλος τὸ *φυσικόν*, οὗ ἕδρα τὸ ἧπαρ, δι' οὗ ἡ παρασκευὴ τοῦ αἵματος, ἡ θρέψις καὶ ἡ τοῦ σώματος συντήρησις. Ὁ Γαληνὸς τὸ πνεῦμα εἰκάζει πάντοτε ἓν καὶ τὸ αὐτό, ἀλλ' ὅτι τοῦτο ὡς ἐκ τῆς ἑκάστοτε ἐν τῷ ὀργανισμῷ ἕδρας αὐτοῦ ἀλλάσσει, ὡς εἴρηται, λειτουργίαν, πλουτιζόμενον ἅμα καὶ δι' ἄλλων ἰδιοτήτων, οἷον *ἑλκτικῆς, προσωστικῆς, καταστατικῆς, ἀποκριτικῆς* κλπ. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν *πέψιν* ὁ Γαληνὸς διακρίνει τρία στάδια αὐτῆς. Διὰ τῆς πρώτης πέψεως ἡ τροφὴ ἐν τῷ στομάχῳ μεταβάλλεται εἰς χυλόν, ὅστις διὰ τῆς κοίλης φλεβὸς μεταβιβαζόμενος εἰς τὸ ἧπαρ, ὑφίσταται τὴν δευτέραν πέψιν, μεταβαλλόμενος εἰς αἷμα τῇ ἐπηρείᾳ τοῦ φυσικοῦ πνεύματος. Ὁ σπλὴν κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο καθαρίζει τὸ αἷμα ἀπὸ τῶν ἀκαθάρτων προσμίξεων, μεταβάλλων ταύτας εἰς μέλαιναν χολήν. Περαιτέρω τὸ αἷμα ἅμα μὲν ἀπ' εὐθείας διὰ τῶν φλεβῶν διανέμεται καθ' ὅλον τὸ σῶμα, ἅμα δὲ χωρεῖ πρὸς τὴν δεξιὰν καρδίαν, ὁπόθεν μεταφερόμενον διὰ τῆς πνευμονικῆς ἀρτηρίας εἰς τοὺς πνεύμονας, ἀποκαθαίρεται διὰ τῆς ἐκπνοῆς καὶ τοῦ εἰσπνεομένου ἀέρος τῶν ἐν αὐτῷ ἀχρήστων στοιχείων, τῆς *λιγνύος*. Διὰ τῶν αὐτῶν ἀγγείων μέρος εἰσέρχεται εἰς τοὺς πνεύμονας πρὸς θρέψιν αὐτῶν, ἕτερον δὲ διὰ πόρων δῆθεν εὑρισκομένων εἰς τὸ μεταξὺ τῶν κοιλιῶν διάφραγμα μεταβιβάζεται εἰς τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν, ἔνθα μίγνυται μετὰ τοῦ ἐν αὐτῇ πνεύματος, τοῦ ἀπολαμβανομένου ἀπὸ τοῦ πνεύμονος καὶ μεταφερομένου ἐκεῖσε διὰ τῶν πνευμονικῶν φλεβῶν. Διὰ τῆς ἀορτῆς εἶτα καὶ τῶν ἀρτηριῶν τὸ αἷμα, μεταφερόμενον ἐν τοῖς ἱστοῖς ὅλου τοῦ σώματος, ὑφίσταται τὴν τρίτην πέψιν, ἀπολαμβανομένων ἐξ αὐτοῦ τῶν ἑκάστῳ τῶν μερῶν χρησίμων στοιχείων. Ἄλλωστε τὴν κίνησιν τῆς καρδίας εἶχε καλῶς παρακολουθήσει ἐπὶ παιδὸς παθόντος νέκρωσιν τοῦ ὀστοῦ τοῦ στέρνου. Εἰς ἑκάστην πέψιν ἀνταποκρίνεται κατὰ τὰς ἰδέας αὐτοῦ καὶ μία ἀπόκρισις: ἐν τῇ πρώτῃ κοπράνων, ἐν τῇ δευτέρᾳ οὔρων, ἐν τῇ τρίτῃ ἱδρῶτος. Τὰ χυλοφόρα ἀγγεῖα, τὰ παρατηρηθέντα τὸ πρῶτον ὑπὸ Ἡροφίλου, ἀγνοεῖ.

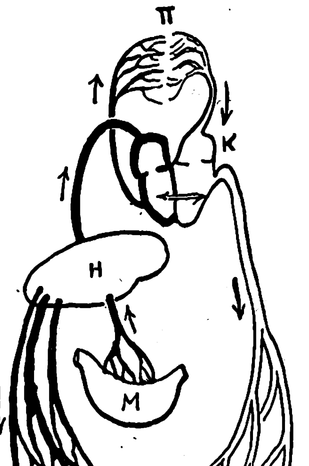

Σχῆμα τῆς κυκλοφορίας τοῦ αἵματος, ὡς ἠνόει ταύτην ὁ Γαληνός.

Τὴν *ἀναπνοὴν* εἴκαζεν ἐπιτελουμένην τῇ ἐνεργείᾳ τῶν μυῶν τοῦ θώρακος, τῶν μεσοπλευρίων καὶ τοῦ διαφράγματος, ὁ Γαληνὸς προφητικῶς μάλιστα προεῖπε τὴν ἐν τῷ ἀέρι ὕπαρξιν τοῦ ὀξυγόνου. Ἐάν, λέγει, «ἐν τῷ διαστέλλεσθαι τὴν καρδίαν ἀδύνατόν ἐστιν ἕλκεσθαί τι παρὰ τῶν ἀρτηριῶν ἔξωθεν, ἐκ τοῦ περιττοῦ θώραξ καὶ πνεύμων ἐγένετο» (IV 482), ὡς ἀλλαχοῦ προκειμένου περὶ σβέσεως φλογὸς ἐν ἐλλείψει ἀέρος λέγει: «ἂν τοίνυν εὑρεθῇ τί ποτε φλόγες ἐν ταῖς τοιαύταις διαθέσεσι πάσχουσαι σβέννυνται, τάχ' ἂν εὑρεθείη, τί ποτέ ἐστιν, ὃ παρὰ τῆς ἀναπνοῆς ἀπολαύει χρηστὸν ἡ ἐν τοῖς ζῴοις θερμασία» (IV. 488).

Τὸν *ἐγκέφαλον* θεωρεῖ ὡς ἕδραν τοῦ λογικοῦ καὶ κέντρον τῆς αἰσθήσεως καὶ κινήσεως. Εἰς τοὺς προσθίους λοβοὺς ἑδράζεται ἡ ψυχή. Τὰ νεῦρα εἰσίν, ὡς εἴρηται, κινητικὰ καὶ αἰσθητικά. Πολλὰς λειτουργίας τῶν ὀργάνων ὁ Γαληνὸς ἐβεβαίωσε διὰ πειραμάτων. Οὕτω διατέμνων τὸν νωτιαῖον μυελὸν παρετήρησε καὶ περιέγραψε τὰς ἐπερχομένας παραλύσεις ἢ τὸν θάνατον κατὰ τὴν διατομὴν τοῦ προμήκους ἐξετάζων τὸν στόμαχον διηκρίβωσε τὰ τῆς πέψεως πρῶτα φαινόμενα, τοὺς νεφροὺς τὴν τῶν οὔρων ἀπόκρισιν, παρατηρῶν δὲ τὴν καρδίαν ἐγνώρισε τὴν ταυτόχρονον κίνησιν τῶν κοιλιῶν κ.τ.λ, ἱδρυτὴς γενόμενος τῆς Πειραματικῆς φυσιολογίας.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν *Παθολογίαν*, ὁ Γαληνὸς παραδέχεται τὴν ἀρχαίαν ὑγρ παθολογικὴν θεωρίαν τοῦ Ἱπποκράτους (βλ. λ.) καὶ τὴν τῶν *κράσεων*, τὴν ἐνέχουσαν καὶ σπέρμα νεωτέρων ἰδεῶν. Μεγαλυτέραν σημασίαν ἀποδίδει ἐκ τῶν 4 χυμῶν εἰς τὸ αἷμα. Ὡρισμένα ὅρια μεταξὺ ὑγιείας καὶ νόσου οὐδόλως καθορίζονται ὑπὸ τοῦ Γαληνοῦ, διότι φρονεῖ ὅτι πάντοτε, καὶ ἐν τῷ μᾶλλον ὑγιεῖ σώματι, ὑφίσταται ὑπερίσχυσις ἑνὸς τῶν χυμῶν, ὅτι ὅμως *νόσος* ἐπέρχεται, ὁπόταν ἐπέλθῃ διαρκὴς μεταβολὴ ἐν τῇ συνθέσει τῶν χυμῶν ἢ τῶν στερεῶν μορίων, ἢ καὶ ἀποσύνθεσις τῶν ὑγρῶν. Διὸ καὶ διαιρεῖ τὰς νόσους εἰς νόσους τῶν 4 χυμῶν, τῶν ὁμοιομερῶν μορίων καὶ τῶν ὀργάνων. Ἐν τοῖς νοσήμασι διακρίνει 4 στάδια: 1) *ἀρχήν*, 2) *ἐπίδοσιν*, 3) *ἀκμὴν* καὶ 4) *παρακμήν*.

Ἡ νοσολογία αὐτοῦ εἶναι λίαν προηγμένη. Τῶν πυρετῶν διακρίνει πλεῖστα εἴδη (ἑλώδεις, σηπτικούς, ἑκτικοὺς κτλ.). Γνωρίζει τὴν πνευμονίαν καὶ τὴν πλευρῖτιδα καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ τούτων συμπτώματα. Τὴν φθίσιν περιγράφει ὡς ἄριστα, πιστοποιεῖ δὲ τὴν εὐνοϊκὴν ἐπίδρασιν τῆς ἐπὶ ὑψηλῶν μερῶν διαβιώσεως, εἰσηγητὴς γενόμενος τῆς ἐν ἀσκληπιείοις *(σανατορίοις)* ἀεροθεραπείας (βλ. *Ἀρ. Π. Κούζη*, Περὶ κλιματοθεραπείας τῆς φθίσεως καὶ φθισιατρείων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις). Κλινικὸς ἄριστος, μεγάλην σημασίαν ἀποδίδει τῇ διαγνώσει καὶ τῇ προγνώσει. Ἐξετάζει τὸν σφυγμόν, οὗτινος διακρίνει πλεῖστα εἴδη, καὶ τὰ οὖρα. Ποιεῖται δὲ χρῆσιν τῆς ἀκροάσεως.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν *θεραπευτικήν*, διακρίνει τὰ μέσα τὰ προφυλάσσοντα ἀπὸ τῆς νόσου ἀπὸ τῶν θεραπευόντων τὴν νόσον ἢ τῶν καταστελλόντων ἁπλῶς τὰ συμπτώματα αὐτῆς. Κυρίως ἡ θεραπευτικὴ ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐνδείξεως τοῦ αἰτίου, τῆς κράσεως καὶ τῆς νόσου, στηρίζεται δ' αὕτη ἐπὶ τῶν δύο κυριωτέρων ἱπποκρατικῶν κανόνων α') ὠφελέειν ἢ μὴ βλάπτειν καὶ β') τὰ ὅμοια τοῖς ὁμοίοις ἰῶνται. Ἡ θεραπεία ὅμως ἐπέρχεται ὡς τὰ πολλὰ δι' αὐτῆς τῆς φύσεως, ἧς ὁ ἰατρὸς διατελεῖ ὑπηρέτης (XVI, 35). Ὁ Γαληνὸς ἦτο ἐν τούτοις πολυφάρμακος, πλείστων δὲ μάλιστα νέων φαρμάκων καὶ συνθέσεων ἐγένετο εἰσηγητής.

Ὁ Γαληνὸς ἐνωρίτατα ἠσχολήθη καὶ περὶ τὴν *χειρουργικήν*, ἐν Ρώμῃ δὲ μάλιστα καὶ διαλέξεις ἐπὶ χειρουργικῶν θεμάτων ἐποιήσατο καὶ πρακτικῶς ἐξήσκησε ταύτην, ἡ δὲ χειρουργικὴ αὐτοῦ ἱκανότης τοσούτῳ ἀνεγνωρίζετο, ὥστε ἐν Ρώμῃ ἐπὶ χειρουργικῶν σοβαρῶν περιπτώσεων σχεδὸν πάντοτε ἐζητεῖτο ἡ γνώμη αὐτοῦ· χειρουργικαὶ δ' ἐπεμβάσεις αὐτοῦ οὐκ ὀλίγαι ἀναφέρονται (II, 631, 632, X 453, πβλ. καὶ XIV 674 καὶ ἀλ.). Ἐν ταῖς χειρουργικαῖς αὐτοῦ ὅμως ἐργασίαις ἔσχεν ὑπ' ὄψει παλαιότερα ἔργα. Ἰδιαιτέρως ὅλως ἠσχολήθη καὶ περὶ τὴν *ἐπιδεσμολογίαν*, μέχρι δὲ τῶν νεωτέρων χρόνων τινὲς τῶν ἐπιδέσμων φέρουσιν ἔτι τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

Αἱ *ὀφθαλμολογικαὶ* αὐτοῦ ἐργασίαι («Ὀπτικοὶ λόγοι», «Τῶν ἐν ὀφθαλμοῖς παθῶν διάγνωσις») κατεκάησαν ἐν τῇ πυρκαϊᾷ τοῦ ναοῦ τῆς Εἰρήνης, διὸ καὶ ἐλάχισται γνῶμαι τοῦ Γαληνοῦ ἐπὶ τοῦ κλάδου τούτου τῆς ἰατρικῆς διεσώθησαν ἐν ἄλλοις συγγράμμασιν αὐτοῦ. Πάντως ἐπὶ τῆς ὀφθαλμολογίας καὶ τῆς κατ' αὐτὴν χειρουργίας ἐσκόπει ν' ἀσχοληθῇ εἰδικώτερον (X. 944, 986).

Αἱ *ἐμβρυολογικαί, μαιευτικαὶ* καὶ *γυναικολογικαὶ* αὐτοῦ γνῶμαι περιλαμβάνονται ἐν τοῖς «Περὶ μήτρας ἀνατομῆς», «Περὶ ἑπταμήνων βρεφῶν» καὶ «Περὶ κυουμένων διαπλάσεως», στηρίζονται δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐπὶ τοῦ Ἱπποκράτους καὶ τῶν ἔργων τῶν ἐγκρίτων χρόνων.

Ἐκ τῶν *ὠτιατρικῶν* αὐτοῦ γνώσεων ἐλάχιστα γνωρίζομεν. Ἀναφέρει ἁπλῶς διαφόρους παθήσεις τοῦ ὠτός, ὠταλγίαν, βαρυηκοΐαν, κώφωσιν, ἀλλὰ καὶ παράκουσιν καὶ παρακούσματα. Τέλος καὶ ἐν τῇ *ὀδοντιατρικῇ* ὁ Γαληνὸς δείκνυται λίαν ἔμπειρος περί τε τὴν περιγραφὴν τῶν συχνότερον ἐμφανιζομένων νόσων τῶν ὀδόντων καὶ τὴν θεραπείαν αὐτῶν εἴτε διὰ φαρμάκων, εἴτε διὰ χειρουργίας (περιχαράξεως, ἐξαγωγῆς δι' ὀδοντάγρας κλπ.). Οὐδεὶς ὅμως λόγος γίνεται ἐν τοῖς περισωθεῖσιν ἡμῖν συγγράμμασιν αὐτοῦ περὶ *ὀδοντοτεχνικῆς*.

Διὰ τοῦ Γαληνοῦ ἡ ἑλληνικὴ ἰατρικὴ ἐξίκετο εἰς τὸν κολοφῶνα αὐτῆς, τὸ δὲ σύστημα αὐτοῦ ἀναλλοίωτον ἴσχυεν ἐπὶ αἰῶνας ὁλοκλήρους μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, οὐδενὸς τολμῶντος ἵνα ἀντείπῃ εἰς τοιούτου διδασκάλου τὰ δόγματα, ἅτινα καίτοι πλεῖστα κενὰ καταλείπουσιν, ἐξεταζόμενα δ' ὑπὸ τὰς σημερινὰς ἡμῶν γνώσεις πλεῖστα ἐσφαλμένα διδάσκουσιν, ἐν τούτοις παρίσταντο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην λίαν ἀναγκαῖα πρὸς συστηματοποίησιν τῆς ἰατρικῆς, εὑρεθείσης ἐν μέσῳ τοῦ δημιουργηθέντος χάους τῶν ἀντικρουομένων γνωμῶν τῶν διαφόρων ἰσχυουσῶν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἰατρικῶν σχολῶν (δογματικῆς, ἐμπειρικῆς, μεθοδικῆς, πνευματικῆς κλπ.). Καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ὁ Γαληνὸς ὄντως προσέφερε μεγίστην ὑπηρεσίαν τῇ ἰατρικῇ ἐπιστήμῃ. Οὐδὲ δύναταί τις ν' ἀπαιτήσῃ ἀπὸ τῆς Β' ἤδη μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος, ὁπότε ἔζησε, τὰ πάντα καλῶς οὗτος νὰ εἶχεν ἐρευνήσει καὶ ἐξηγήσει, οὐδὲ σφάλμα νὰ καταλογίσῃ τούτῳ, ὅτι διὰ τοῦ συστήματος αὐτοῦ ἐπὶ παντὸς ζητήματος ἔδωκεν εὐλογοφανῆ τινα ἑρμηνείαν, εἰς ἣν οἱ μεταγενέστεροι ἀρκούμενοι, οὐδόλως ἠσχολήθησαν πλέον ἵνα ἐρευνήσωσιν ἂν αὕτη ἦν καὶ ἡ ὀρθή. Δικαίως ἄρα διὰ τὴν γενικότητα αὐτοῦ ὑπὸ τῶν πλείστων, τῶν ἐξετασάντων ἀκριβοδικαίως τὸ ἔργον τοῦ Γαληνοῦ, ἐθεωρήθη οὗτος ὡς ἔξοχον πνεῦμα καὶ δικαίως ἀπεκλήθη «θεῖος» καὶ «θειότατος» καὶ ἐθεωρήθη ὡς ὁ «γνήσιος ἰατρὸς καὶ μόνος φιλόσοφος». Οὐδὲ δικαιολογεῖται ἡ κατ' αὐτοῦ κατακραυγὴ τῶν ἐν τῇ Δύσει, ὅτε ἐπὶ τέλους κατωρθώθη νὰ ἐξελεγχθῶσι τὰ σφάλματα τοῦ Γαληνοῦ, καὶ ὁπότε παρέστη οὗτος τὰ μέγιστα ἁμαρτήσας, διότι δὲν ἀνεῦρε τὰ πάντα καὶ δὲν ἠδυνήθη τὰ πάντα ὀρθῶς πρὸ 14 ὅλων αἰώνων νὰ ἐξηγήσῃ.

Ἡ κατανόησις τοῦ μεγάλου ἔργου τοῦ Γαληνοῦ φαίνεται ὅτι ὑπῆρξε πάντοτε δυσχερής, πολλῷ δ' ὡς εἰκὸς δυσχερεστέρα κατέστη τὴν σήμερον μετὰ 17 ὁλοκλήρους αἰῶνας, ὁπότε πλέον σαφῶς

Digitized by Google

κυροῦται ὁ ἰσχυρισμὸς τῶν παλαιοτέρων, ὅτι: «οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐς Γαληνὸν ἔσθ' ὁ πλοῦς».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Παλαιοτέρα παρὰ *Ackermann* (ἐν εἰσαγ. ἐκδ. *Kühn*) *Häser* (I, 347). νεωτέρα παρὰ *Pagel* (Hist. med. Bibliographie) σελ. 61ν καὶ Ἱστορία ἰατρικῆς ὑπὸ *Sudhoff* σελ. 10. Νεωτάτη παρὰ *Marouzeau* 19 4—21 σελ 18.. 19 4—26 σελ.4. *Ἑλληνική. Μπαλάνου Βασιλοπούλου.* Σχόλια εἰς Γαληνόν. *Γ. Γρηγοράκης* Ὁ Γαληνὸς ὑπὸ ἱστορικὴν ἐποψιν. Περιοδ. «*Γαληνὸς*» Ε'. σελ. 317. *Π. Κυριακοῦ*, Κλαυδίου Γαληνοῦ βίος καὶ συγγράμματα. «Ἰατρ. Ἐλ.» Ε', σελ. 126, «Ἐφημ. Φιλομαθῶν» Ε', σελ. 158. *Τριανταφύλλη Α.* Θαυμάσιος ἰατρικὴ τοῦ Γαληνοῦ. Ἀθῆναι 1?7). *Α. Κοραῆ.* Ξενοκράτους καὶ Γαληνοῦ περὶ τῆς ἀπὸ τῶν ἐνύδρων τροφῆς καὶ σημειώσεις κατὰ Γαληνόν Paris (18 4). *Ἀρ. Π. Κούζη*, Γαληνοῦ. Περὶ ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων Βιβλ. Θ, κατὰ τὸ ἀραβικὸν κείμενον (Ἀθῆναι 191). ΑΡ. Π. Κ.

— **Γαληνοῦ** *δοκιμασία [Ἰατρ.]*· βλ. λ. βρεφοκτονία

— **Γαληνοῦ** *λοιμὸς* ἢ *Ἀντωνίνου λοιμός*. Καλεῖται οὕτως ἡ φοβερὰ ἐπιδημικὴ νόσος, ἡ μαστίσασα μέγα μέρος τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας ἀπὸ τοῦ 164 μέχρι τοῦ 180 μ. Χ. Καὶ *Γαληνοῦ* μὲν ἐκλήθη ὁ λοιμὸς οὗτος, διότι ἐξερράγη ἐν Ῥώμῃ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ σοφοῦ ἐκείνου ἰατροῦ, ὅστις ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ κατέλιπεν ἡμῖν οὐκ ὀλίγας εἰδήσεις περὶ τῆς ἐπιδημησάσης νόσου, *Ἀντωνίνου* δὲ ἐκ τοῦ τότε Ῥωμαίου αὐτοκράτορος Μάρκου Αὐρηλίου τοῦ Ἀντωνίνου, ὅστις κατόπιν ἀπέθανε καὶ οὗτος ἐκ τοῦ λοιμοῦ (180).

Ἤδη πρὸ τῆς ἀνόδου τοῦ αὐτοκράτορος τούτου εἰς τὸν θρόνον μεγάλαι πλημμύραι, σεισμοί, δι' ὧν κατεστράφη καὶ ἡ Σμύρνη, καὶ λιμὸς ἐπισυμβάντες εἰς πλεῖστα μέρη τῆς οἰκουμένης εἶχον ἐξαντλήσει τοὺς κατοίκους, ὁπότε τῷ 164 ἤρξατο ὁ λοιμὸς οὗτος κατά τινας ὁρμηθεὶς ἐξ Αἰθιοπίας καὶ Αἰγύπτου, ὡς ὁ τοῦ Θουκυδίδου. Εἰς Ῥώμην κατὰ πᾶσαν πιθανότητα μετηνέχθη ἐκ Σελευκείας, ἣν τὰ ρωμαϊκὰ στρατεύματα ὑπὸ τὸν αὐτοκράτορα Λούκιον Βέρον καὶ τὸν στρατηγὸν Ἀβίδιον Κάσσιον ἥλωσαν (165), καταπνίξαντα τὴν ἐξέγερσιν τῶν Σύρων. Κατὰ χαλδαϊκὰς μάλιστα εἰδήσεις, ὁ λοιμὸς ἀνεφάνη ὡς θεία δῆθεν τιμωρία ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων στρατιωτῶν διὰ τὴν σύλησιν τοῦ ἐκεῖσε ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος (*Ἀμμ. Μαρκελῖνος*). Ὅπως ποτ' ἂν ᾖ ἡ νόσος διὰ τῶν ἐπανακαμπτόντων στρατευμάτων διεσπάρη εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Ἀσίας μέχρι τῆς Ῥώμης, εἰς ἣν ἐξερράγη μετὰ τὴν θριαμβευτικὴν ἐπὶ τῇ νίκῃ εἴσοδον τῶν αὐτοκρατόρων Λ. Βέρου καὶ Μ. Αὐρηλίου. Δευτέρα μείζων ἐπιδημία ἐν Ῥώμῃ ἐγένετο τῷ 168 ἐπενεγκοῦσα μεγίστας καταστροφάς. Πάντως ὁ λοιμὸς οὗτος διήρκεσε μέχρι τοῦ 180, ὁπότε ἀπέθανε καὶ ὁ Μᾶρκος Αὐρήλιος, ὡς ἀναφέρει ὁ Γαληνὸς ἐν τῷ περὶ θεραπευτικῆς μεθόδου ἔργῳ αὐτοῦ, ὅπερ κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἐγράφη. Ὁ λοιμὸς οὗτος ἐμάστισε σχεδὸν πάντα τὰ μέρη ἀπὸ τῆς Περσίας μέχρι τοῦ Ῥήνου, τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Σκωτίαν. Κατ' *Ὀρώσιον* δὲ μάλιστα πολλαὶ πόλεις ὡς ἐκ τοῦ λοιμοῦ ἐγκαταλειφθεῖσαι ὑπὸ τῶν κατοίκων κατερειπώθησαν τέλεον.

Τὰς ἰατρικὰς ἡμῶν περὶ τοῦ λοιμοῦ εἰδήσεις ἀρυόμεθα ἐκ τοῦ Γαληνοῦ, ἐξ ὧν ἅμα ἐμφαίνεται ὅτι οὗτος, *παρὰ* τὰς ἐναντίας γνώμας ἐνίων συγγραφέων ἀπῆλθε τῆς Ῥώμης οὐχὶ ἕνεκα τοῦ λοιμοῦ ἀλλ' ἐξ ἄλλων λόγων (βλ. λ. Γαληνός). Διότι καὶ περιγραφὰς πλείστων ἀσθενῶν, οὓς ἐπεσκέφθη, παραθέτει καὶ διότι ἐγνώριζεν ὅτι φεύγων πρὸς τὴν Μ. Ἀσίαν μᾶλλον ἐξετίθετο εἰς τὸν λοιμόν, ἐξ οὗ τέλος προσεβλήθη. Ἡ νόσος ἤρχετο συνήθως διὰ πυρετοῦ, ἐρυσιπελατώδους ἐρυθρότητος τοῦ φάρυγγος καὶ κακῆς ἀποπνοίας ἀπὸ τοῦ στόματος, μετὰ ἐρυθρότητος τῶν ὀφθαλμῶν, ἐμέτου καὶ διαρροίας. Κατόπιν προσετίθετο τραχύτης φωνῆς, βὴξ καὶ συμπτώματα ἀπὸ τοῦ θώρακος (βρογχῖτις ὡς ἐκ τοῦ ἐνανθήματος κατὰ Γαληνόν, καὶ πνευμονία, οὐχὶ σπανίως καταλήξασαι εἰς φθίσιν). Ἐξωτερικῶς τὸ δέρμα ἦτο οὐχ τόσῳ θερμόν, τοὐναντίον δ' ἡ θερμότης ἡ ἐσωτερικὴ ἦτο μεγάλη. Δίψα δ' ἀκατανίκητος κατετυράννει τοὺς πάσχοντας. Μετὰ ταῦτα ἐπήρχοντο αἱματηραί, κάκοσμοι ἢ οὔ, κενώσεις ἄνευ τεινεσμοῦ. Ἐπὶ τούτοις δὲ καὶ ἐξανθήματα συνήθως ἐπιφαινόμενα τὴν 9 ἡμέραν, ἅτινα ἦσαν βαθέος χρώματος («ἐξανθήματα μέλανα, κατὰ Γαληνόν, τοῖς πλείστοις μὲν ἑλκώδη, πᾶσι δὲ ξηρά»), καὶ ἐσχημάτιζον ἐφελκίδα, ἐπουλοῦντο δὲ ἐντὸς 1—2 ἡμερῶν. Τινὰ ἀπέληγον εἰς ἀπολέπισιν (*Γαλ.* Θερ. μέθοδ. V. 12). Τὰ ἐξανθήματα κατὰ Γαληνὸν ἦσαν ποικίλα (ἐρυσιπελατώδη, ἑρπυστικά, λειχηνώδη κτλ.), «ἐνίοις δέ τισιν ἀνθρακώδη τε καὶ φαγεδαινικα γενόμενα μετὰ πυρετῶν ἀπέκτεινον πολλοὺς ἐν χρόνῳ μακρῷ μόλις ἐλαχίστων σωθέντων». Πάμπολλοι ἦσαν οἱ θανόντες ἐκ τοῦ λοιμοῦ τούτου, ἐν οἷς πλεῖστα ἐξέχοντα πρόσωπα· ἴσως δὲ καὶ αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ Λ. Βέρος. Τὴν φύσιν ὅμως τῆς ἐπιδημησάσης νόσου δυστυχῶς ἀδυνατοῦμεν ὅπως ἐπακριβῶς ὁρίσωμεν. Ἐν πολλοῖς, τοὐλάχιστον ἐν τῇ περιγραφῇ, αὕτη παρομοιάζει τῷ λοιμῷ τοῦ Θουκυδίδου. Ἔνιοι εἰκάζουσιν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ἀρχαίου τύφου, μήπω ἐπαναφανέντος, ἄλλοι περὶ πανώλους, τινὲς δ' ἄλλοι περὶ εὐλογίας, ἐξανθηματικοῦ τύφου ἢ δυσεντερίας. Ὅτι ὅμως ἐν ταῖς περιγραφαῖς πλειότερα νοσήματα συγχέονται (ἐντερρορραγίαι τύφου, δυσεντερία, διάφορα ὀξέα ἐξανθήματα, δάγγειος πυρετός, ἐξανθηματικὸς τύφος κτλ.) εἶναι ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας. ΑΡ. Π. Κ.

— **«Γαληνός»**. —1) Μηνιαῖον περιοδικὸν ἰατρικῆς καὶ φαρμακευτικῆς ἐκδιδόμενον ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸ 1904 καὶ 1905 ὑπὸ Ἀναστασίου Τσέλιου καὶ Δημητρίου Β..ρινη. —2) Ἰατρικὸν περιοδικὸν σύγγραμμα ἐκδιδόμενον πρῶτον ἐν Παρισίοις ὑπὸ τοῦ Κ. Ρότη καὶ Κ. Παπᾶ τῷ 1859 καὶ δεύτερον ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τῶν ἰατρῶν Α. Γεωργαντᾶ, Σ. Σκιαδαρέση, Ν. Μακκᾶ καὶ Δαλαπόρτα ἀπὸ τῆς 6 Ἰανουαρίου 1879 μέχρι τοῦ 1897. Τῷ 1882 ἀπεχώρησεν ὁ Σκιαδαρέσης, τῷ 1886 ὁ Μακκᾶς καὶ Δαλαπόρτας, τῷ 1887 ἀποχωρήσαντος καὶ τοῦ Γεωργαντᾶ ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν ὁ Ἰ. Χ. Βάμβας. Τούτου δὲ θανόντος τῷ 1896 ἡ Ἰουλία Ἰ. Βάμβα. Δ. Π. Κ.

Γαληνὸς *Θεόδωρος*. Ἐπίσκοπος Σάρδεων, πρὸς τὸν ὁποῖον σῴζεται ἐπίγραμμα τοῦ Νικηφόρου Σάρδεων, εὑρισκόμενον ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ 84 κώδικι τῆς βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς, γεγραμμένῳ τὸν ΙΔ' αἰῶνα (βλ. «Νέος Ἑλληνομν.» Δ', 289). Ε. Γ. Π.

Γάλης *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις ἐν Ἀφρικῇ φερομένη ἐν πολλαῖς ἐπιγραφαῖς ὡς civitas Galesis. Ὁ Γκάουκλερ (Comptes rendus de l' Acad. des Inscr. 1901. 156) ὀνομάζει αὐτὴν civitas Galitana. Ἔκειτο νοτιοδυτικῶς τῆς Καρχηδόνος παρὰ τὸν ἄνω ροῦν τοῦ Βὶντ-Μιλιάν, ἐπὶ τοῦ ὄρους Ντζεμπὲλ Μανσούρ. Μία τῶν ἐκεῖ ἀνευρεθεισῶν ἐπιγραφῶν εἶναι συντεταγμένη εἰς λατινικὴν καὶ καρχηδονικὴν γλῶσσαν (*Clermont-Ganneau*, Recueil d' arch. orientale VI 377 καὶ ἐφεξῆς). —Μ.

Γάλης (ὁ). Ἀθηναῖος ἀγγειοπλάστης ἀκμάσας κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ε' αἰῶνος π. Χ. Εἶναι γνωστὸς ἔκ τινος ἐν Γέλᾳ ἀνευρεθείσης ληκύθου, ἥτις φέρει τὸ ὄνομά του καὶ εἰς ἣν ἀπεικονίζεται ὁ Ἀνακρέων οἰνοβαρὴς ἐν μέσῳ δύο ἐφήβων (*Zahn*, Dichter auf Vasenbildern VIII, 1861, 699, Tafel III). —Δ.

Γαλῆς. *Γεώργιος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Βαλτετσίου, ἔνθα καὶ διεκρίθη κατὰ τὴν φερώνυμον μάχην.

— **Γαλῆς**, *Γεώργιος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Φουρνᾶ τῶν Ἀγράφων, διεκρίθη ὡς ὁπλαρχηγὸς καὶ ὡς πληρεξούσιος. Ἀπέθανε τῷ 18.2.

— **Γαλῆς**. *Ἰωάννης*. Ἀδελφὸς τοῦ *Γεωργίου Γαλῆ* τοῦ ἐκ Φουρνᾶ, ἀγωνιστὴς διαπρέψας κατὰ τὸν Ἀγῶνα καὶ τιμηθεὶς μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ἀξιωματικοῦ τῆς φάλαγγος.

— **Γαλῆς**, *Κωνσταντῖνος*. Ἀδελφὸς τοῦ *Γεωργίου Γαλῆ* τοῦ ἐκ Φουρνᾶ ἀγωνιστὴς διαπρέψας κατὰ τὸν Ἀγῶνα καὶ τιμηθεὶς μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ἀξιωματικοῦ τῆς φάλαγγος Γ. Δ. Κ.

Γαλησιώτης. *Γεώργιος*. Ἕλλην ῥήτωρ τοῦ τέλους τοῦ ΙΓ' καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. ἐχρημάτισε διάκονος καὶ σακελλίων τῆς Μ. Ἐκκλησίας. Μετὰ τοῦ *Γεωργίου Ὀ ναιώτου* παρέφρασε τὸν «Βασιλικὸν ἀνδριάντα» τοῦ *Νικηφόρου Βλεμμύδου*. Ἔγραψε πρὸς τούτοις καὶ «Λόγον παραμυθητικὸν πρὸς τὸν Κύπριον», βεβαίως τὸν Γρηγόριον, καὶ «Μονῳδίαν ἐπὶ Θεοδώρῳ τῷ Ξανθοπούλῳ». Ἡ παράφρασις τοῦ Γαλησιώτου μετὰ τοῦ «Βασιλικοῦ ἀνδριάντος» καὶ λατινικῆς μεταφράσεως αὐτοῦ εὑρίσκεται παρὰ Migne 142 611 καὶ ἑξῆς. ὁ δὲ «Παραμυθητικὸς» καὶ ἡ «Μονῳδία» εἶναι εἰσέτι ἀνέκδοτα ἐν χειρογράφῳ τοῦ Βατικανοῦ. Ε. Γ. Π.

Γαλησὸς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ κατὰ τοὺς Λατίνους (*Tacit.* Annal. II, 54), ὀνομασία τοῦ Γαλλησίου *ὄρους* (βλ. λ.), ἣν ἐδέχθησαν καὶ αἱ ἀγγλ. ναυτολογικαὶ ὁδηγίαι (Medit. Pilot 1918. IV, 3?7, 7). Σ. Ε. Λ.

Γαλησσᾶς *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Σύρου, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτοικοι (1928) 340 Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ ὁ συνοικισμὸς *Δανακος* (κάτ. 63).

Κεῖται ἐν ὁμωνύμῳ κοιλάδι, διανοιγομένῃ μεταξὺ τῶν βουνῶν *Χαρασσῶνα* καὶ *Γλάροντας*. Ὁ ὁμώνυμος ἐπίσης ὅρμος σχηματίζεται μεταξὺ τῶν προβολῶν των Ἀγκυροβόλιον καταφυγῆς (πλάτ. 37°25' 1/4 Β, μῆκ. 24°53' 1/8 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1542 Syra island. ἑλλην. ὑπὸ *Ν. Κοτσοβίλλη* «Νῆσος Σῦρος») συγκοινωνοῦν πρὸς Ἑρμούπολιν δι' ἡμιονικῆς ὁδοῦ μέχρι *Ἐπισκοπικοῦ*, καὶ ἐκεῖθεν δι' ἁμαξιτῆς. Ἡ ὀνομασία *Γαλησᾶς* φαίνεται ὅτι εἶναι ἀρχαία, ὡς μαρτυρεῖ ἐπιγραφὴ (I. G II, 2 nr. 814 x B. 187), ἐν ᾗ ἀναφέρεταί τις «Πριανεὺς Σύριος Γαλήσσιος». —Μ.

Γαληψὸς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. —1) Πόλις τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς χερσονήσου *Σιθωνίας* (*Λόγγος* τῆς Χαλκιδικῆς), μία ἐξ ἐκείνων εἰς ἃς προσήγγισεν ἡ ναυτικὴ τοῦ Ξέρξου δύναμις, ἅμα τῷ ἔκπλῳ της ἀπὸ τῆς ἐν Ἄθῳ γενομένης διώρυγος, πρὸς ἐνίσχυσίν της (*Ἡρόδ.* Πολυμ. 121). Τὴν θέσιν τῆς Γαληψοῦ κατέχει πιθανῶς ὁ σύγχρονος συνοικισμὸς *Τριπόταμο* (πλάτ. 40°05' Β, μῆκ. 24°48' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1086: Gulf of Kassandra to Thassos and Lemnos) ἔχων ψαμμαθῶνα καὶ αὐλῶνα. —2) Πόλις τῆς Μακεδονίας, πρὸς νότον τῶν Φιλίππων καὶ τῶν περὶ Φιλίππους, μεταξὺ δὲ τῶν ἐκβολῶν Στρυμόνος καὶ Νέστου (*Στράβ.* Didot 279, 50). Ἀποικία Θασίων, ὡς καὶ ἡ γείτων της *Οἰσύμη*, κατελήφθη καὶ αὕτη ὑπὸ τοῦ Βρασίδα (424 π. Χ.) ἐπιβαλόντος εἰς αὐτὴν καὶ τὰς περὶ τὸν Στρυμόνα γειτονάς της ἐντατικωτέραν ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν ναυπηγίαν τριήρεων (*Διοδ. Σικελ.* IB, ξη', 4), ἀπὸ τὸν ὁποῖον τὴν κατέλαβε (422), μετὰ τῶν ἄλλων παρὰ τὸν Στρυμόνα πόλεων, Κλέων ὁ δημαγωγὸς (*Διοδ. Σικελ.* IB', ογ', 3). Κατασκαφεῖσα μετὰ τῆς Ἀπολλωνίας 356 π. Χ.) ὑπὸ Φιλίππου τοῦ Β' (*Στράβ.* Didot 280, 44) εἶχε λησμονηθῆ μέχρι τῆς ἐν Πύδνῃ μάχης, μεθ' ἣν ὁ ἡττημένος Περσεύς, φεύγων τὸν νικήσαντα αὐτὸν Αἰμίλιον, ἐχρησιμοποίησε τὸν ὅρμον της ὡς τόπον ἐπιβιβάσεως αὐτοῦ τε καὶ ὅσων εἶχε πείσει νὰ συνεκπλεύσωσι (*Διοδ. Σικελ.* Λ, κα'. 1) πρὸς διαπόρθμευσίν των εἰς Σαμοθράκην. Οὐδὲν πόλισμα ἐπέχει τὴν θέσιν τῆς Γαληψοῦ σήμερον. Ὡς ἐρείπιά της ὅμως εἰκάζονται τὰ εἰς θέσιν Μαχαλᾶ (*C. Müller*, χάρτης VII: Macedonia, Epirus. Thessalia, ἐκδ. *Didot* τοῦ Στράβωνος καὶ σελ. 809), δηλαδὴ περίπου εἰς πλάτος 40°44' Β' καὶ μῆκ. 23° 57 1/2 Ἀν. (χάρτ. ἀγγλ. 1086: Gulf of Kassandra to Thassos and Lemnos islands), εἰς 4 1/2 μιλ. Α.ΝΑ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Στρυμόνος. Σ. Ε. Λ.

— **Γαληψὸς** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Ὀρφανίου* τῆς ἐπαρχίας *Παγγαίου* (νέως *Πρακλίου*) τοῦ νομοῦ Καβάλλας. Κάτοικοι (1928) 220. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Δεδέμπαλη*. Δ. Ε. Μ.

Γαλιὰ (ἡ) *[Γεωγρ.]*. Περιοχὴ ἐν τῇ λιμνοθαλάσσῃ τοῦ Μεσολογγίου, μεταξὺ τῶν ἰχθυοτροφείων Πλωσταίνης, Ποταμοῦ καὶ Βασιλαδίου, ἐν τῇ ὁποίᾳ τὰ ὕδατα τῆς λιμνοθαλάσσης ἔχουσι τὸ μεγαλύτερον βάθος. Χ. Γ. Ε.

Γαλιάγρα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος τῆς ἀν. ἀκτῆς τῆς χερσονήσου τοῦ Ἄθωνος, ἀμέσως πρὸς Β τοῦ καταβαθμοῦ τῆς μονῆς τῶν Ἰβήρων (πλάτ. 40° 15' 00" Β, μῆκ. 25° 17' 05" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1086: Gulf of Cassandra to Thassos and Lemnos. Βλ. καὶ λ. Ἄθως τ. Β', σ. 330 γ). Σ. Ε. Λ.

Γαλίανα *[Γεωγρ.]*. Περιφέρεια τῆς ἐν Πόντῳ ἐπαρχίας *Ῥοδοπόλεως*, κοινῶς *Ματζούκας* καλουμένης. Ἡ Γαλίανα περιεῖχε πρὸ τοῦ 1923 τὰ ἑξῆς ἑλληνικὰ χωρία: *Βάλαινα, Κοτύλια, Μισαηλάντων, Μανδρανοῦ, Λιβάδια* καὶ *Κουστουλάντων*, ἀπετέλει δὲ πρὸ μὲν τοῦ 1902 ἐξαρχίαν τῆς μονῆς Περιστερεώτα, μετὰ δὲ ταῦτα προσηρτήθη ἐκκλησιαστικῶς εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ῥοδοπόλεως. Α. Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

γαλιάνδρα ἢ *γαλιάντρα [Ζῳολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ πτηνοῦ κορυδαλὸς *ὁ κάλανδρος* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

Γάλιας, *Ἰωσήφ*. Μελιταῖος τὴν καταγωγήν, μηχανικὸς τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ κατὰ τὴν πρώτην σύστασιν τοῦ κλάδου τῶν μηχανικῶν τοῦ στόλου. (Πρβλ. *Φωκᾶ* «Χρονικὰ τοῦ Ἑλλ. Β. Ναυτικοῦ» σελ. 307.) Σ. Ε. Λ.

Γαλιάτσος, *Σωτήριος*, ἐπιλεγόμενος καὶ *Μπίλρας*. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἀγγελοκάστρου. ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Δημ. Μακρῆν καὶ κατόπιν ὑπὸ τὸν Γεώργιον Καραϊσκάκην. —Β.

Γάλιβα *ἄκρα [Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς *Ταπροβάνης νήσου* (Κεϋλάνης), ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Ζ. δ 3), ὡς εὑρισκόμενον ἀμέσως ΝΔ τοῦ Βορείου *ἄκρου* (βλ. λ.). —Μ.

γαλιδεὺς (ὁ). Παρ' ἀρχαίοις τὸ νεογνὸν τῆς γαλῆς, τῆς ἰκτίδος.

Γαλικία (πολων. Halicz, γερμ. Galizien). Τὸ βορείως τῶν Καρπαθίων νότιον τμῆμα τῆς πολωνικῆς δημοκρατίας, περιλαμβάνον τὰ παλαιὰ βασίλεια τῆς Γαλικίας καὶ Λοδομερίας καὶ τὸ μέγα δουκᾶτον τῆς Κρακοβίας. Ἔκτασις 78.497 τετρ. χλμ. καὶ πληθυσμὸς 8.025.000 κατοίκων.

— [ΓΕΩΓΡ.] Ἡ Γαλικία, ἔχουσα μόνον πρὸς τὴν Οὐγγαρίαν φυσικὰ σύνορα, τὰ Καρπάθια, ἔχει ἔδαφος ἐκτάκτως πεδινόν, ἐλαφρῶς ὑψούμενον παρὰ τὴν Κρακοβίαν καὶ τὴν Ποδολίαν. Διαρρέεται πρὸς δυσμὰς ὑπὸ τοῦ *Βιστούλα*, πρὸς ἀνατολὰς ὑπὸ τοῦ *Δνειστέρου* καὶ ἐν μέρει ὑπὸ τοῦ *Δνειπέρου*, βορειοανατολικῶς δὲ ὑπὸ τοῦ *Στύρ*, παραποτάμου τοῦ *Πριπετ*. Τὸ κλῖμα ἠπειρωτικόν: βραχὺ καὶ θερμὸν τὸ θέρος, μακρὸς καὶ ψυχρότατος ὁ χειμών. Ἐν τῇ δυτικῇ Γαλικίᾳ ἐπικρατεῖ τὸ πολωνικόν, ἐν δὲ τῇ ἀνατολικῇ τὸ ρουθενικὸν στοιχεῖον. Οἱ παρὰ τὰ δυτικὰ Καρπάθια οἰκοῦντες Πολωνοὶ τῆς Γαλικίας ὀνομάζονται *Γοράλοι*, οἱ δ' ἐπὶ τῶν ὀρέων *Ρουθένοι, Βοῖκοι, Λέμκοι*. Πλὴν αὐτῶν ζῶσιν ἐν Γαλικίᾳ καὶ περὶ τὰς 100 000 Γερμανοί, ἐγκατασταθέντες ἐκεῖ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς Ἰωσὴφ τοῦ Β'. Ὡς πρὸς τὴν θρησκείαν, οἱ μὲν Πολωνοὶ εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον καθολικοί, οἱ δὲ Ρουθένοι ὀρθόδοξοι. Ὁ ἀριθμὸς τῶν καθολικῶν ἀνέρχεται εἰς 3,687,067, ὁ δὲ τῶν ὀρθοδόξων εἰς

Digitized by Google

3,023,284 Πρὸς τούτοις ὑπάρχουσι 740.323 Ἰσραηλῖται, 31,206 διαμαρτυρόμενοι, 4 684 οὐνῖται καί τινες ἀρμενοκαθολικοί. Καὶ ἡ μὲν καθολικὴ Ἐκκλησία ἐκπροσωπεῖται ὑφ' ἑνὸς μητροπολίτου ἐν Κρακοβίᾳ, ἑνὸς ἀρχιεπισκόπου ἐν Λέμπεργ καὶ δύο ἐπισκόπων ἐν Πρτσεμύσλ καὶ Ταρνόβ. ἡ δὲ ὀρθόδοξος ὑφ' ἑνὸς ἀρχιεπισκόπου ἐν Λέμπεργ καὶ δύο ἐπισκόπων ἐν Σταννισλάου καὶ Πρτσεμύσλ.

Ἡ Γαλικία ἔχει δύο πανεπιστήμια ἐν Λεμβὲργ καὶ Κρακοβίᾳ, πολυτεχνεῖον, σχολὴν καλῶν τεχνῶν, πολλὰ ἱεροσπουδαστήρια καὶ πολυάριθμα κατώτερα σχολικὰ ἱδρύματα. Ἡ «Πολωνικὴ Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν» εὑρίσκεται ἐν Κρακοβίᾳ. Καίτοι μὴ καλλιεργουμένη καλῶς, ἡ Γαλικία παράγει ἀφθόνους δημητριακοὺς καρποὺς (σῖτον, κριθήν, βρόμην κ. τ. λ.), γεώμηλα, ὄσπρια, τεῦτλα (χρησιμοποιούμενα ἰδίᾳ πρὸς κατασκευὴν σακχάρεως) καὶ καπνόν. Τὰ ἀπέραντα δάση της παρέχουσι μέγιστον ποσὸν ξυλείας. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ὀλιγώτερον σημαντική. Ἐν Γαλικίᾳ ἐκτρέφεται γνωστὸν εἶδος ἵππων, οἵτινες εἶναι μικροὶ μὲν τὸ σῶμα, ἀλλὰ μεγάλης ἀντοχῆς. Ἔχει σημαντικὰς πετρελαιοπηγάς, παρὰ τὰς κλιτῦς τῶν Καρπαθίων, ἐν Μπορυσλάβ, Γιάσλο, Βιτκόβ. Τὸ ποσὸν τοῦ ἐξαγομένου πετρελαίου ἀνέρχεται εἰς 5,683,000 περίπου βαρέλια. Πλούσια ἀνθρακωρυχεῖα εὑρίσκονται βορειοδυτικῶς τῆς Κρακοβίας, ἐπίσης ὑπάρχουσι μεταλλεῖα μολύβδου καὶ ψευδαργύρου. Ἡ Γαλικία ἔχει καὶ ἀφθόνους μεταλλικὰς πηγάς. Οἱ κυριώτεροι βιομηχανικοὶ κλάδοι εἶναι ἡ κατασκευὴ ὑφασμάτων εἰς τὴν Μπιάλα καὶ τὰ περίχωρα, μεταλλίνων καὶ ὑαλίνων εἰδῶν, χάρτου, καὶ οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν, ζύθου καὶ σακχάρεως. Τὸ ἐμπόριον (ἀρκετὰ ἀκμαῖον) εὑρίσκεται εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἰσραηλιτῶν. Τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον συνίσταται εἰς δημητριακοὺς καρπούς, ξυλείαν, πετρέλαιον καὶ οἰνοπνευματώδη ποτά. τὸ δὲ εἰσαγωγικὸν εἰς τὴν προμήθειαν πρώτων ὑλῶν. Τὸ σιδηροδρομικὸν δίκτυον τῆς Γαλικίας ἐκτείνεται εἰς 4 3 0 χιλιόμετρα. Ἡ σπουδαιοτέρα σιδηροδρομικὴ γραμμὴ εἶναι ἡ τοῦ Ὄμπερμπεργ—Κρακοβίας—Σέμπεργ - Τσέρνοβιτς. Α. Δ.

—[ΣΤΡΑΤ. ΓΕΩΓΡ.] Ἡ Γαλικία καὶ ἡ Βολυνία (Wolhynie) εὑρίσκονται μεταξὺ τῆς μεγάλης ὀρεινῆς γραμμῆς τῶν Καρπαθίων καὶ τῶν παμμεγίστων ἑλῶν τῆς ρωσικῆς Βολυνίας, σχηματίζουσι δὲ τὴν φυσικὴν λεωφόρον μεταξὺ τῶν νοτίων πεδινῶν περιοχῶν τῆς Ρωσίας μετὰ τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Τὴν λεωφόρον ταύτην ἠκολούθησαν τὰ ἀπὸ τῆς Ἀσίας ὁρμώμενα ἔθνη κατὰ τὰς μεταναστεύσεις αὐτῶν πρὸς δυσμὰς διασχίζοντα τὴν Γαλικίαν. Σιδηρόδρομοι μεγάλης ἐπικοινωνίας ἀκολουθοῦσι νῦν τὴν αὐτὴν ὁδόν, ἡ δὲ πόλις τῆς Γαλικίας *Λέμπεργ* (Lemberg) κατέστη κέντρον συγκεντρώσεως τῶν ἀπὸ Ρωσίας, Μπουκοβίνας καὶ ἀπὸ τῆς βορείου Πολωνίας ἀρχομένων σιδηροδρόμων. Οἱ ποταμοὶ *Ζὰν* (San) καὶ *Δνιέστερ* (Dniester), ρέοντες κατ' ἀντίθετον διεύθυνσιν. χωρίζουσι τὴν Γαλικίαν εἰς τὴν παρὰ τὰ Καρπάθια δυτικὴν Γαλικίαν καὶ εἰς τὴν ἀνατολικήν, συνορεύουσαν πρὸς τὴν ρωσικὴν Ποδολίαν (Podolie). Μεταξὺ τῶν ὀρέων *Τάτρα* (Tatra geb) καὶ ἀνατολικῶν *Μπεσκίδων* (Beskides) ὑπάρχει διατομὴ τῶν Καρπαθίων, παραγομένη ἐκ τῆς κοιλάδος τοῦ ἀπὸ Τσεχοσλοβακίας πηγάζοντος παραποτάμου τοῦ Βιστούλα *Πουρὰντ* (Pourad). Ἐπίσης μεταξὺ τῶν δυτικῶν Μπεσκίδων καὶ τῶν ὀρέων Τάτρα εἶναι ἑτέρα διατομή, προερχομένη διὰ τῆς διόδου τοῦ ποταμοῦ *Ἄρβα*, παραποτάμου τοῦ Βάαγ (Waag) τοῦ χυνομένου εἰς τὸν Δούναβιν. Αἱ διατομαὶ αὗται τῶν Καρπαθίων ὠφελοῦν τὴν Πολωνίαν, ἥτις δύναται νὰ ἐπιχειρήσῃ διὰ τούτων καὶ νὰ χωρίσῃ τὰς τσεχοσλοβακικὰς δυνάμεις ἅμα τῇ εἰσόδῳ αὐτῆς εἰς Τσεχοσλοβακίαν, διότι ἥ τε Βοημία καὶ ἡ Μοραβία χωρίζονται τῆς Σλοβακίας (Slowakei) διὰ τῶν ἄνω διατομῶν καὶ διὰ τῶν διασχιζόντων ταύτας ποταμῶν. Ἀντιθέτως πᾶσα εἰσβολὴ τῆς Τσεχοσλοβακίας ἐν Πολωνίᾳ ἔχει τὴν δυσχέρειαν τῆς καταλήψεως τῆς ἰσχυρᾶς γραμμῆς ἀμύνης τῶν Καρπαθίων.

Ν. Ι. ΚΟΚΙΔΗΣ

—[ΙΣΤΟΡ.] Ὡς Γαλικία ἐν τῇ ἱστορίᾳ θεωρεῖται ὁλόκληρον τὸ βόρειον τμῆμα τῶν Καρπαθίων πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Σάν, ὅπερ διετέλει ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς Αὐστρίας καὶ ἡ Λευκὴ Χορβατία (Weiss Chorwatien) πρὸς δυσμὰς τοῦ Σάν. Τὸ δυτικὸν τμῆμα μετὰ τῆς Κρακοβίας ὑπῆρξε κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα τὸ μῆλον τῆς ἔριδος μεταξὺ τῶν Πρεμυσλιδῶν καὶ τῶν Πιαστῶν, ἕως ὅτου περιῆλθεν εἰς τοὺς τελευταίους. Τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα μετὰ τοῦ Πρτσεμὺσλ καὶ τοῦ Κτσέρβιεν ἀπεσπάσθη ἀπὸ τῶν Πολωνῶν ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῶν Ρουθηνῶν Βλαδιμίρου τοῦ Μεγάλου τῷ 981. Τῷ 1087 ἐγένετο ρουθενικὸν δουκᾶτον, διοικηθὲν παρ' ἑνὸς τῶν κλάδων τοῦ οἴκου τῶν Ροστισλαβίκσεν, ὑπῆρξε δὲ τοιοῦτον ἐπὶ τριακόσια πεντήκοντα ἔτη. Τὸ τμῆμα τῆς Κρακοβίας, τὸ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν πολωνικὴν Στάμμλανδ (Μεγάλην Πολωνίαν), «Μικρὰ Πολωνία» καλούμενον, ἐγένετο ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, μετὰ τὸν θάνατον *Βολεσλάβου* τοῦ Γ' (1138), ἕδρα τοῦ μεγάλου δουκός, ὅστις διεξεδίκησε τὴν ἡγεμονίαν ἐπὶ πάντων τῶν λοιπῶν δουκάτων τῆς χώρας. Τῷ 1250 ὁλόκληρος ἡ Γαλικία ἐγένετο φόρου ὑποτελὴς εἰς τοὺς Ταρτάρους. Βραδύτερον ἐπὶ *Βέντσελ τοῦ Β'*, ἡγεμόνος Βοημοῦ, προσηρτήθη εἰς τὴν Βοημίαν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βέντσελ (1305), ὁ *Βλαδισλάβος Λόκιετεκ* ἐπανέκτησε τὴν Μικρὰν Πολωνίαν καὶ ὥρισε τὴν Κρακοβίαν πρωτεύουσαν τοῦ νέου πολωνικοῦ βασιλείου.

Μετὰ τὴν ἀπόσβεσιν τῆς δυναστείας τῶν Ρωμάνοβιτς, ἀγωνισθέντων κατὰ τῶν Ταρτάρων ἐρρωμένως, Λιθουανοί, Πολωνοί, Οὖγγροι καὶ Τάρταροι διεξήγαγον πρὸς κατάκτησιν τῆς Γαλικίας ἀγῶνας δεινούς, διαρκέσαντας πεντήκοντα ὁλόκληρα ἔτη. Ἐπὶ *Καζιμίρου* τοῦ Μεγάλου τῆς Πολωνίας (1330–1370) κατεκτήθη τὸ δουκᾶτον τῆς Γαλικίας καὶ τὸ Λέμπεργ, βραδύτερον δὲ ἡ Λοδομερία. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καζιμίρου, μὴ καταλιπόντος διάδοχον, ὁ *Λουδοβῖκος*, βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας, προσήρτησε τὴν Γαλικίαν καὶ τὴν Λοδομερίαν εἰς τὸ κράτος του καὶ εἰσήγαγεν εἰς ἀμφότερα τὰ δουκᾶτα, ὡς ἐπίσημον θρησκείαν τὴν καθολικήν. Ἀλλὰ διὰ τοῦ γάμου τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Ἐδβίγης μετὰ τοῦ μεγάλου δουκὸς Βλαδισλάβου Γιαγκέλλο τῆς Λιθουανίας ἡ Γαλικία περιῆλθεν ἐκ νέου εἰς τὴν Πολωνίαν, ἥτις διετήρησεν αὐτὴν μέχρι τοῦ διαμελισμοῦ της.

Κατὰ τὸν ἐν ἔτει 1772 γενόμενον διαμελισμὸν τῆς Πολωνίας ἐδόθησαν εἰς τὴν Αὐστρίαν ἐκ τοῦ ἐδάφους τῆς Γαλικίας 80.000 τετραγ. χιλιόμετρα, τῷ δὲ 1786 ἡ Αὐστρία προσήρτησεν εἰς τὸ ἔδαφος τοῦτο τὴν Μπουκοβίναν. Κατὰ τὴν τελευταίαν διανομὴν τῆς Πολωνίας (1795), ἡ Αὐστρία ἔλαβε καὶ τὰς βορείους περιοχάς. Κατὰ τὴν συνθήκην τῆς Βιέννης (1809) παρεχωρήθη εἰς μὲν τὴν Αὐστρίαν ὁλόκληρος ἡ δυτικὴ Γαλικία μετὰ τῆς Κρακοβίας, εἰς δὲ τὴν Ρωσίαν τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα Ταρνοπὸλ καὶ Τσαλεστούσκι.

Συνεπείᾳ τῶν ταραχῶν τούτων ἡ Δημοκρατία τῆς Κρακοβίας προσηρτήθη τῷ 1846 εἰς τὴν Αὐστρίαν. Μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἡ δυτικὴ καὶ κεντρικὴ Γαλικία παρεχωρήθη εἰς τὴν Πολωνίαν (1919). Ἡ ἀνατολικὴ Γαλικία μετὰ τὴν ἧτταν τῆς Αὐστρίας ἐκήρυξεν ἑαυτὴν οὐκρανικὴν Δημοκρατίαν, ἀλλὰ τὸν Μάρτιον τοῦ 1923 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Πολωνῶν, ἡ δὲ πρεσβευτικὴ διάσκεψις παρεχώρησεν αὐτὴν εἰς τὴν Πολωνικὴν Δημοκρατίαν ὑπὸ τὸν ὅρον αὐτοδιοικήσεως. Α. Δ.

—[ΣΤΡΑΤ. ΙΣΤΟΡ.] Διαρκοῦντος τοῦ τελευταίου Παγκοσμίου πολέμου 1914—1918, ἡ Γαλικία ὑπῆρξεν ἐπανειλημμένως τὸ θέατρον πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων.

Α') *Ἐπιχειρήσεις Αὐγούστου—Σεπτεμβρίου 1914.* Τὸν Αὔγουστον 1914 οἱ Αὐστριακοὶ εἶχον συγκεντρώσει εἰς Γαλικίαν ἐναντίον τῶν Ρώσων 5 στρατιάς, ἐξ ὧν 2 μὲν (1η τοῦ στρατηγοῦ Dankl καὶ 4η τοῦ στρατηγοῦ Auffenberg), ἵνα ἐπιτεθῶσι πρὸς βορρᾶν κατὰ τὸν μεταξὺ Βιστούλα καὶ Μπούγκ χῶρον ἐναντίον τῆς Πολωνίας, 2 ἑτέρας (2αν στρατηγοῦ Boehm Ermolli καὶ 3ην τοῦ στρατηγοῦ Bundermann), ἵνα προκαλύψωσι τὴν ἐπίθεσιν ταύτην ἐκ τῆς κατευθύνσεως τῶν ἀνατολῶν (ἐκ τῆς Ποδολίας), 1 δὲ τοῦ ἀρχιδουκὸς Φραγκίσκου Φερδινάνδου ὡς ἐφεδρείαν· οἱ δὲ Ρῶσοι εἶχον συγκεντρώσει ἀνατολικῶς τῆς Γαλικίας (εἰς Ποδολίαν) 2 μόνον στρατιὰς (3ην στρατηγοῦ Roussky καὶ 8ην στρατηγοῦ Broussilow), καθ' ὅσον αἱ 4η καὶ 5η συνεκεντρώθησαν εἰς Βολυνίαν περὶ τὸ τέλος Αὐγούστου.

Ἅμα ὅμως οἱ Αὐστριακοὶ προσεπέρασαν τὴν 25ην Αὐγούστου 1914 τὴν βόρειον μεθόριον καὶ ἤρχισαν προελαύνοντες ἐντὸς τῆς Πολωνίας, εὐθὺς ἀμέσως αἱ δύο ρωσικαὶ στρατιαὶ τῆς Ποδολίας εἰσέβαλον εἰς Γαλικίαν καὶ κατέλαβον ἀμέσως τὴν Ταρνοπὸλ καὶ τὴν Μπρόντυ, μεθ' ὅ, ἀπὸ τῆς 28ης Αὐγούστου, ἐπετέθησαν κατὰ τῶν 3ης καὶ 2ας αὐστριακῶν στρατιῶν τῶν τεταγμένων ὄπισθεν τοῦ Γνιότα Λίπα (παραποτάμου τοῦ Δνειστέρου), καὶ τοιουτοτρόπως ἐπῆλθεν ἡ μάχη τῆς Λεμπὲργ (ρωσιστὶ Lowow), καθ' ἥν, μετὰ τετραήμερον ἀγῶνα, ἠναγκάσθησαν οἱ Αὐστριακοὶ νὰ ὑποχωρήσωσι καὶ νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν πόλιν ταύτην, ἣν κατέλαβον οἱ Ρῶσοι τὴν 3ην Σεπτεμβρίου, διότι ἡ 8η ρωσικὴ στρατιὰ πορευθεῖσα διὰ τῆς ἄνω κοιλάδος τοῦ Δνειστέρου ἠπείλησε τὸ δεξιὸν (τὸ νότιον) πλευρὸν τῶν Αὐστριακῶν.

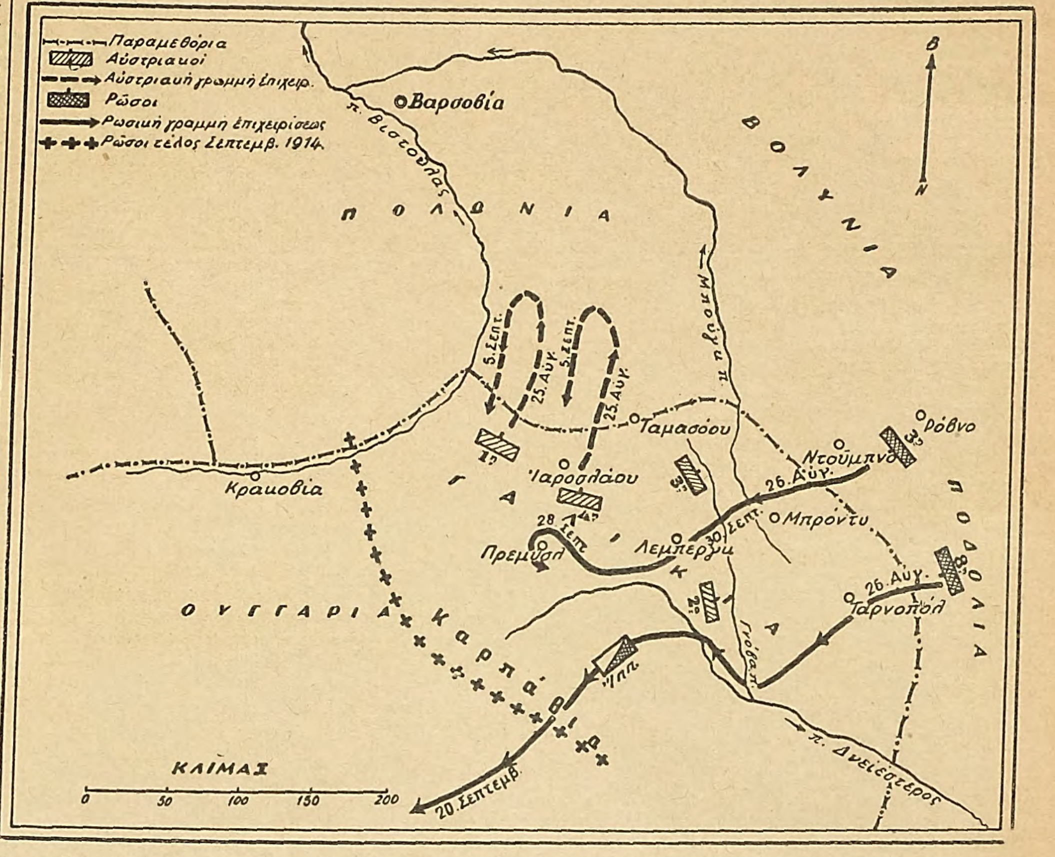

Μετὰ τὴν ἀπώθησιν ταύτην τῶν Αὐστριακῶν ἐκ Γαλικίας, ἐπηκολούθησεν ὑποχώρησις αὐτῶν ἐκ Πολωνίας καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐγκατάλειψις ὁλοκλήρου τῆς Γαλικίας, εἰς τρόπον ὥστε, ἀφοῦ ἐδόθη μεγάλη μάχη βορειοδυτικῶς τῆς Λεμπρὲργ εἰς τὸν περὶ τὴν Tomachow χῶρον ἀπὸ τῆς 7ης μέχρι τῆς 12ης Σεπτεμβρίου, ἀπολήξασα ὑπὲρ τῶν Ρώσων, οἱ μὲν Αὐστριακοὶ ὑπεχώρησαν πρὸς τὰ Καρπάθια καὶ τὴν ἄνω κοιλάδα τοῦ Βιστούλα ἀπολέσαντες περὶ τὰ 400 πυροβόλα, οἱ δὲ Ρῶσοι ἀπὸ τῆς 23ης ἰδίου μηνὸς ἐπολιόρκησαν τὸ ἰσχυρὸν φρούριον τῆς Πρεμὺζλ καὶ κατέλαβον τὸ φρούριον Jaroslaw, ἐνῷ τὸ ἱππικόν των προσεπέρασε τὰ Καρπάθια καὶ ἤρξατο προελαῦνον πρὸς τὴν Οὐγγαρίαν, συνέλαβον δὲ συγχρόνως περὶ τὰς 100.000 αἰχμαλώτους. Ἡ ἀπώλεια τῆς Γαλικίας ἐπέφερε μεγάλας ἀνησυχίας εἰς τοὺς Αὐστριακούς, οἵτινες ἤρχισαν τότε νὰ ὀχυρώνωσι τὴν Βουδαπέστην καὶ τὴν Βιένναν.

Β') *Ἐπιχειρήσεις Μαΐου — Σεπτεμβρίου 1915.* Ἐπειδή, μετὰ τὴν κατὰ Μάρτιον 1915 παράδοσιν τοῦ Πρεμύζλ, οἱ Ρῶσοι εἶχον πλέον εἰς τὴν διάθεσίν των ὁλόκληρον τὸ σιδηροδρομικὸν δίκτυον τῆς Γαλικίας, συγχρόνως δὲ διαθεσίμους τὰς μέχρις ὥρας χρησιμοποιουμένας διὰ τὴν πολιορκίαν δυνάμεις (περὶ τὰς 200,000 ἄνδρας), συνεπῶς εἶχον πλήρη ἐλευθερίαν δράσεως πρὸς τὰ Καρπάθια καὶ πρὸς τὴν Οὐγγαρίαν, διὰ τοῦτο κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1915 ἀπεφάσισαν οἱ Αὐστρογερμανοὶ νὰ ἐπιφέρωσι καίριον κτύπημα ἐναντίον τῆς Ρωσίας, μεταξὺ δὲ τῶν λοιπῶν ἐπιθέσεων ἀνέλαβον καὶ τὴν κατὰ τῆς Γαλικίας, ἥτις θὰ ἐξετελεῖτο κυρίως διὰ τῆς διόδου (trouée) τῆς Κρακοβίας, καθ' ὅσον πρὸς τὸν χῶρον τοῦτον παρουσίαζον οἱ Ρῶσοι μεγάλην ἀριθμητικὴν μειονότητα, ἅτε μὴ ἔχοντες ἐκεῖ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰμὴ μόνον περὶ τὰς 150,000 ἄνδρας ἐκ τῆς στρατιᾶς τοῦ Ἰβάνωφ. Πρὸς τοῦτο περὶ τὸ τέλος Ἀπριλίου συνεκεντρώθησαν ἐν Οὐγγαρίᾳ ἐν πάσῃ μυστικότητι αἱ κάτωθι μονάδες, μὲ τοὺς ἀναγραφομένους ἀντικειμενικοὺς σκοπούς· ἡ 4η αὐστριακὴ στρατιὰ τοῦ ἀρχιδουκὸς Ἰωσὴφ ἐναντίον τῆς

Digitized by Google

Ταρνάου, ἡ 11η γερμανικὴ στρατιὰ τοῦ Μάκενσεν ἐναντίον τῆς Γκόρλιτσε, ἀμφότεραι ὑπαγόμεναι ὑπὸ τὴν ἑνιαίαν διοίκησιν τοῦ Μάκενσεν καὶ ἀποτελοῦσαι τὸ στράτευμα κρούσεως (500.000 ἄνδρες), ἡ 2α αὐστριακὴ στρατιὰ τοῦ Boehm Ermolli ἐναντίον τῆς Πρεμύζλ, ἡ νοτία γερμανικὴ στρατιὰ τοῦ Linsingen ἐναντίον τῆς ἄνω κοιλάδος τοῦ Δνειστέρου, ἡ 5η αὐστριακὴ στρατιὰ τοῦ Pflanzer ἐναντίον τῆς νοτιοανατολικῆς Γαλικίας καὶ τῆς Βουκοβίνας, ἐν στενῇ ἐπαφῇ μετὰ τῶν πρὸς βορρᾶν, ἐναντίον τῆς Πολωνίας, τεταγμένων αὐστρογερμανικῶν στρατιῶν. Ἀφοῦ ἐπὶ 24ωρον ἐξετελέσθη δραστικώτατος βομβαρδισμὸς ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ τῶν στρατιῶν τοῦ Μάκενσεν, ἐπενεγκὼν μεγίστας καταστροφάς, καθ' ὅσον ἐβλήθησαν 700.000 βλήματα, ἐξώρμησε τὴν πρωΐαν τῆς 2ας Μαΐου ἡ ἐπίθεσις, κατὰ τρόπον ὅμως ἐντελῶς πρωτοφανῆ, ὑπενθυμίζοντα ἐπιθέσεις τῆς ναπολεοντείου ἐποχῆς· διότι προηγεῖτο τὸ πυροβολικόν, διατελοῦν ὑπὸ μικρὰν προκάλυψιν ἐκ πεζικοῦ, τεταγμένον δ' ἐπὶ τριῶν σειρῶν (πεδινόν, ὀβιδοβόλα, βαρύ). Τὸ βαρὺ κατὰ τὴν πρωΐαν τῆς ἡμέρας ταύτης ἐξετέλεσε νέον 4ωρον βομβαρδισμόν, διαλύσαντα ἐξ ὁλοκλήρου δύο ρωσικὰ σώματα στρατοῦ.

Μετὰ τὸ πυροβολικὸν ἤρχετο τὸ πεζικὸν (200.000 ἄνδρες) τεταγμένον ἐν συμπαγεῖ πυκνῇ τάξει, εἰς φάλαγγα δηλαδὴ μικροῦ μετώπου ἔχουσαν βάθος 8—12 ζυγῶν, προσομοιάζουσαν δέ, κατὰ τὴν ἔκφρασιν συγγραφέων τινῶν, πρὸς τὴν *μακεδονικὴν φάλαγγα*. Ὁ τοιοῦτος τρόπος προχωρήσεως ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἐπέφερε τρωτότητα καταπληκτικὴν καὶ ἀφάνταστον εἰς τὰς γερμανικὰς τάξεις. Ἀλλ' αἱ ἀπώλειαι αὗται δὲν ἀπησχόλησαν τοὺς Γερμανοὺς ἀρχηγούς, ἀποβλέποντας εἰς τὸ ἐπιτυγχανόμενον ἀποτέλεσμα, ὅπερ εὐθὺς ἀμέσως ἤρχισε νὰ εἶναι ἐξαιρετικῶς εὐνοϊκὸν δι' αὐτούς, διότι εὑρεθέντες οἱ Ρῶσοι πρὸ τοιαύτης ὁρμητικῆς ἐπιθέσεως ἠναγκάσθησαν τάχιστα νὰ ὑποχωρήσωσιν.

Κατὰ τὸν ἴδιον τοῦτον χρόνον ἡ 2α αὐστριακὴ στρατιὰ ἐπροχώρησε μέχρι τῆς Πρεμύζλ καὶ τὴν 3ην Ἰουνίου κατώρθωσε τὴν ἀνακατάληψιν τῆς πόλεως ταύτης. Τὸ φρούριον Πρεμύζλ εἶχον κατεδαφίσει οἱ Αὐστριακοὶ πρὸ τῆς κατὰ τὸν Μάρτιον 1915 παραδόσεώς του.

Ἡ συμμαχικὴ ὅμως προέλασις δὲν ἦτο ὁμοιόμορφος ἐφ' ὅλου τοῦ μετώπου, καθ' ὅσον ναὶ μὲν αἱ στρατιαὶ τοῦ κέντρου (τοῦ Μάκενσεν) ἐπροχώρουν, ἀλλ' αἱ ἄλλαι δὲν ἐπέτυχον τοῦτο, διότι ἀνεκόπησαν αἱ μὲν ἀριστερόθεν (αἱ βορείως τῆς Κρακοβίας) κατὰ τοὺς ἀγῶνάς των εἰς Πολωνίαν, αἱ δὲ δεξιόθεν (νοτία γερμανικὴ στρατιὰ καὶ 5η αὐστριακὴ) κατὰ τὴν μάχην τοῦ Δνειστέρου. Ἐν τούτοις ὁ συμμαχικὸς στρατὸς προήλασεν ἐκ Πρε-

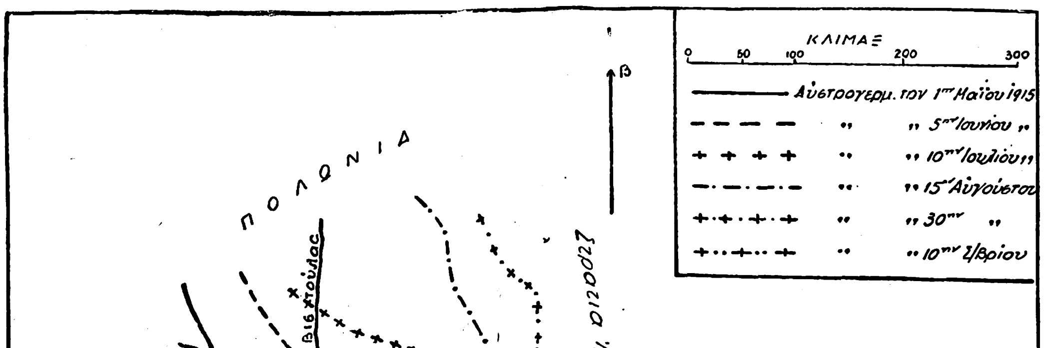

μύζλ πρὸς Λεμπέργ, ἣν καὶ ἀνακατέλαβε τὴν 22αν Ἰουνίου.

Κατὰ τὸ ἐπίλοιπον μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου χρονικὸν διάστημα ἐπηκολούθησεν ἐλαφρὰ συμμαχικὴ προέλασις εἰς Γαλικίαν καὶ κατάληψις τῆς Ταρνοπόλ. Ὡς αἴτιον τῆς ρωσικῆς ταύτης ἥττης φέρεται ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸ ὀλιγάριθμον τῶν ρωσικῶν δυνάμεων ἐν σχέσει πρὸς τὰς συμμαχικὰς τοιαύτας, ἀφ' ἑτέρου δέ, τὸ καὶ κυριώτερον, ἡ φοβερὰ σπάνις πυρομαχικῶν παρὰ τῷ ρωσικῷ στρατῷ, γνωστοῦ ὄντος ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ ἐκ μέρους τῆς Ἀντὰντ ἀνεφοδιασμὸς τῶν Ρώσων ἀναγκαστικῶς ἐγίνετο διὰ τοῦ λιμένος τοῦ Ἀρχαγγέλου.

Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1915 ὁ Ἰβάνωφ κατώρθωσε, κατόπιν ζωηρᾶς ἐπιθέσεως, ν' ἀνακαταλάβῃ τὴν Ταρνοπόλ.

Γ') *Ἐπιχειρήσεις Ἰουνίου—Σεπτεμβρίου 1916.* Ὅταν τὸ θέρος τοῦ 1916 ἀνέλαβεν ἡ Ρωσία τὴν κατὰ τῶν Αὐστρογερμανῶν μεγάλην ἐπίθεσιν, ἀνελήφθη γενικὴ ἐπίθεσις καὶ εἰς Γαλικίαν ὑπὸ τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ τοῦ νότου τοῦ στρατηγοῦ Broussilow (Στρατιαὶ Kaledine, Sakharow, Tcherbatcheff, Letchitsky) μὲ στρατηγικὸν σχέδιον ἐπιθέ-

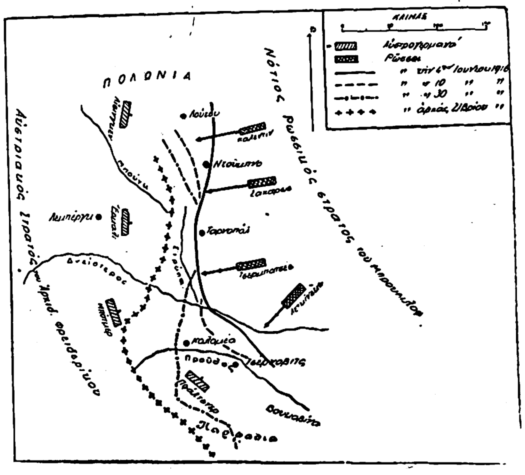

σεως κατ' ἀμφοτέρων συγχρόνως τῶν συμμαχικῶν πλευρῶν καὶ ὑπερκεράσεως αὐτῶν. Ἡ ἐπίθεσις αὕτη φέρεται συνήθως ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἐπίθεσις τοῦ Μπρουσίλοου». Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ κεντρικοὶ σύμμαχοι ἦσαν πολὺ ἀπησχολημένοι εἰς τὸ γαλλικὸν θέατρον (εἰς Βερντὲν) καὶ εἰς τὸ ἰταλικὸν (εἰς Τρεντίνο), δι' αὐτὸ εἶχον ἀποσύρει τὸ πλεῖστον τῶν δυνάμεών των ἐκ τοῦ ρωσικοῦ θεάτρου, ὅλως δ' ἰδιαιτέρως ἐκ τῆς Γαλικίας εἶχον ἀποσυρθῆ ἅπασαι αἱ γερμανικαὶ δυνάμεις, καὶ τοιουτοτρόπως δὲν παρέμενον ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ εἰμὴ μόνον αἱ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀρχιδουκὸς Φρειδερίκου αὐστριακαὶ στρατιαί. Ἡ τοῦ Μπὲμ Ἔρμολλι εἶχεν ἐντολὴν νὰ φράσσῃ τὴν πρὸς Λεμπέργ ἄγουσαν, ἡ τοῦ Botmer προήσπιζε τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Στρύπα, ἡ τοῦ Pflanzer τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Δνειστέρου, ἅπασαι δὲ εὑρίσκοντο ἐν ἐπαφῇ μετὰ τῆς εἰς Πολωνίαν γερμανικῆς στρατιᾶς τοῦ Linsingen. Ἡ τοιαύτη κατὰ τῆς Γαλικίας μεγάλη ρωσικὴ ἐπίθεσις ἤρχισε τὴν 4ην Ἰουνίου 1916, μετὰ προηγηθέντα βομβαρδισμὸν 36 ὡρῶν. Καθ' ὃν χρόνον ἡ στρατιὰ Καλεντὶν προήλαυνε νικηφόρος εἰς Πολωνίαν καὶ ἀπώθει τὰ γερμανικὰ στρατεύματα, ὑπερκερῶσα συγχρόνως ταῦτα, ἡ μὲν στρατιὰ τοῦ Σαχάρωφ προήλαυνεν ὁμοίως καί, μετὰ εὐτυχεῖς μάχας περὶ τὴν Louisk (4—10 Ἰουνίου) καὶ περὶ τὴν Doubno (11 Ἰουνίου), ἐξηνάγκαζε τοὺς Αὐστριακοὺς εἰς ὑποχώρησιν, καὶ διὰ τοῦ ἱππικοῦ της κατεδίωκεν αὐτοὺς (δυτικῶς τῆς Λούτσκ ἐξετελέσθη τὴν 13ην Ἰουνίου ἡρωϊκὴ ἐπέλασις τῶν κοζάκων), ἡ στρατιὰ τοῦ Τσερμπατσὲφ ἐπετέθη κατὰ τῆς τοῦ Μπότμερ ἥτις παρουσίασεν ἀντίστασιν μεγίστην ἐπὶ τῶν παρὰ τὸν Στρύπα τοποθεσιῶν της καὶ δὲν ὑπεχώρησεν εἰμὴ ὅταν εὑρέθη ὑπερκερωμένη ἑκατέρωθεν καὶ ἠπειλεῖτο εἰς κύκλωσιν, λόγῳ τῆς ὑποχωρήσεως τῶν ἑκατέρωθεν αὐτῆς φιλίων στρατιῶν, ἡ δὲ τοῦ Λετκίνσκυ, προσπεράσασα τὸν Δνείστερον τὴν 7ην Ἰουνίου, ἀπώθησε τὴν στρατιὰν Πφλάντσερ, μεθ' ὃ, προσπεράσασα καὶ τὸν Προῦθον, κατέλαβε τὴν Τσέρνοβιτς τὴν 17ην Ἰουνίου, ὁπότε ἡ στρατιὰ Πφλάντσερ εὑρέθη ὑπὸ στρατηγικὴν διάρρηξιν, μὲ μέρος αὐτῆς (τὸ δυτικὸν) πρὸς τὴν Κολομέα, ἕτερον δὲ (τὸ ἀνατολικὸν) πρὸς τὰ Καρπάθια, καὶ τοιουτοτρόπως οἱ Ρῶσοι ἐγένοντο κύριοι ὁλοκλήρου τῆς Βουκοβίνας. Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 4—27 Ἰουνίου κατώρθωσαν οἱ Ρῶσοι νὰ ὑπερκεράσωσιν ἀμφοτέρας τὰς συμμαχικὰς πτέρυγας καὶ νὰ συλλάβωσι 200,000 αἰχμαλώτους, καθ' ὅσον οἱ Αὐστριακοί, αἰφνιδιαζόμενοι ἑκάστοτε καὶ ἀπολέσαντες τὸ ἠθικόν των, κατέθετον τὰ ὅπλα ἀμαχητί, πρὸς δὲ διότι τὸ ρωσσικὸν ἱππικὸν (κοζάκοι) ἔδρασε θαυμασίως, κατορθῶσαν, λόγῳ τοῦ καταλλήλου τῶν ἵππων του (μικροσώμων καὶ πορευομένων διὰ παντοδαποῦ ἐδάφους), νὰ διεισδύῃ ἐντὸς τῶν ἐχθρικῶν γραμμῶν καὶ νὰ ὑπερκερᾷ ταύτας.

Ἅμα ὡς ἡ κατάστασις ἐπῆλθε τόσον δυσμενὴς διὰ τοὺς Αὐστριακούς, εὐθὺς ἀμέσως ἐνισχύθησαν οὗτοι διὰ γερμανικῶν δυνάμεων, διότι ἔπρεπε, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Χίνδενμπουργ, «νὰ ριφθῶσιν εἰς τὴν κάμινον τῆς Γαλικίας», εἰδικῶς δ' ἡ στρατιὰ Πφλάντσερ ἐνισχύθη σημαντικῶς διὰ τῆς αὐστριακῆς τοῦ Koewess καὶ διὰ 2 τουρκικῶν μεραρχιῶν ταχθεισῶν εἰς τὴν ἄμυναν τῶν Καρπαθίων. Μ' ὅλα ταῦτα ἡ ρωσικὴ προέλασις ἐξηκολούθησε καθ' ὅλον τὸν Ἰούλιον καὶ Αὔγουστον, ἰδίᾳ διὰ τῆς στρατιᾶς Λετίνσκυ, διότι ἡ τοῦ Τσερμπατσὲφ εὕρισκεν ἰσχυρὰν αὐστριακὴν ἀντίστασιν, ἡ δὲ περὶ τὸ τέλος Αὐγούστου ἐπιχειρηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κέουες ἐπίθεσις κατὰ τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ τῆς στρατιᾶς Λετίνσκυ ἀπέτυχε πλήρως. Ἡ αὐστριακὴ στρατιὰ τοῦ Μπότμερ ναὶ μὲν ἀντέστη μέχρις ἐσχάτων, ἀλλ' ὑποχωροῦσα, καίτοι ἡρωϊκώτατα καὶ μὲ συνεχεῖς ἀντεπιθέσεις (Gerojinka 31ης Αὐγούστου, Brzezany 1ης Σεπτεμβρίου κτλ.), εἶχεν ἀπωλείας σοβαρὰς εἴς τε ἄνδρας καὶ εἰς ὑλικόν, συγχρόνως δ' ἀφῆκεν 60.000 ἄνδρας συλληφθέντας αἰχμαλώτους. Διαρκοῦντος τοῦ Σεπτεμβρίου ἐγένοντο ἀπόπειραι τῶν Ρώσων πρὸς κατάληψιν τῆς Λεμπέργ, ἀλλ' ἅπασαι ἀπέτυχον. Ἔκτοτε ἐπῆλθε σταθεροποίησις τῶν ἑκατέρωθεν μετώπων, καὶ συνεπῶς ἐπηκολούθησεν ἀγὼν στασιμότητος.

Αἱ ρωσικαὶ αὗται ἐπιτυχίαι τοῦ θέρους 1916 προσέδωσαν μεγίστην ὠφέλειαν ἀπὸ γενικῆς στρατηγικῆς ἀπόψεως (ἐλάττωσιν τῆς συμμαχικῆς πιέσεως ἐν τῷ ἰταλικῷ θεάτρῳ), ἀλλ' ἐλαχίστην ἀπὸ τοπικῆς ἐν Γαλικίᾳ, καθ' ὅσον τὸ ἐδαφικὸν κέρδος ἐκυμαίνετο ἀπὸ 25 ἕως 50 χιλιομέτρων βάθους, ἐξαιρέσει τῆς περιοχῆς Βουκοβίνας, ὅπου τὸ βάθος ἐξικνεῖτο περὶ τὰ 100—125 χιλιόμετρα, εἶχον ὅμως ἐπιφέρει τὴν ἀπώλειαν (φθορὰν) ἑνὸς ἑκατομμυρίου Αὐστριακῶν καὶ τὴν σύλληψιν 400.000 αἰχμαλώτων καὶ 600 πυροβόλων.

Δ') *Ἐπιχειρήσεις Ἰουλίου—Αὐγούστου 1917.* Κατόπιν τῆς ἀρξαμένης νὰ ἐπιτείνηται ἀποστροφῆς πρὸς πόλεμον ἐκ μέρους τῶν Ρώσων στρατιωτῶν, ἠθέλησαν οἱ τότε ἐπαναστάται κυβερνῆται τῆς Ρωσίας ν' ἀποκτήσωσι πολεμικάς τινας ἐπιτυχίας, ἵνα δι' αὐτῶν συγκρατήσωσι τὸ ἠθικὸν τῶν στρατιωτῶν, δι' ὃ διετάχθησαν αἱ στρατιαὶ τῶν στρατηγῶν Goutor καὶ Korniloff ν' ἀναλάβωσι τὴν 1ην Ἰουλίου 1917 ἐπιθετικὰς ἐνεργείας πρὸς Γαλικίαν. Τὸ ὅτι ὅμως αἱ ρωσικαὶ αὗται ἐπιχειρήσεις ἐξετελοῦντο παρὰ τὴν βούλησιν τῶν στρατιωτῶν δὲν εἶχε διαφύγει τὴν προσοχὴν τῶν Γερμανῶν, δι' αὐτὸ μετέφερον τότε 4 γερμανικὰς μεραρχίας ἐκ τοῦ γαλλικοῦ θεάτρου (δυτικοῦ) ταχθείσας ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ πρίγκιπος Λεοπόλδου τῆς Βαυαρίας, καὶ δι' αὐτῶν ἐπετέθησαν τὴν 19ην Ἰουλίου, ἀφοῦ δ' ἐπέφερον ρῆγμα μετωπικοῦ μήκους 20 χιλιομέτρων δυτικῶς τῆς Ταρνοπόλ, ἀπώθησαν κατόπιν τοὺς Ρώσους καὶ τὴν 21ην κατέλαβον τὴν πόλιν ταύτην ἀμαχητί, διότι τὸ 1ον σῶμα στρατοῦ τῆς ρωσικῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς ἠρνήθη νὰ πολεμήσῃ. Ἡ ἐπίθεσις ἐξετάθη καὶ πρὸς νότον τοῦ Δνειστέρου, τὴν δὲ 3ην Αὐγούστου κατελήφθη ἡ Τσέρνοβιτς, καὶ τοιουτοτρόπως ἐντὸς τοῦ Αὐγούστου ἐπῆλθεν ἡ ἐξ ὁλοκλήρου ἀπώθησις τῶν Ρώσων ἐκ τῆς Γαλικίας καὶ Βουκοβίνας, ἡ φερομένη ὑπὸ τὸ ὄνομα «πανωλεθρία τῆς Γαλικίας», ἡ ἀποτελέσασα τὴν ἀπαρχὴν τῆς ρωσικῆς καταρρεύσεως.

Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

— **Γαλικία** (Galicia) *(Γεωγρ.)*. Τμῆμα τῆς βορειοδυτικῆς Ἰσπανίας, διαιρούμενον εἰς τέσσαρας νομούς: *Κορούνια, Ὀρένσε, Λοῦγκο* καὶ *Ποντεβέδρα*. Ὁρίζεται πρὸς βορρᾶν ὑπὸ τῆς Κανδαβρικῆς θαλάσσης, πρὸς ἀνατολὰς ὑπὸ τῶν Ἀστουριῶν καὶ τῆς Λεώνης καὶ πρὸς νότον ὑπὸ τῆς Πορτογαλίας. Ἐμβαδὸν 29,153 τετρ. χλμ., κάτοικοι 2,342,545. Τὸ μέγιστον ὕψος τῶν ὀρέων της εἶναι παρὰ μὲν τὰ πορτογαλικὰ σύνορα 1800 μ., παρὰ δὲ τὰς Ἀστουρίας καὶ τὴν Λεώνην 2000 μ. Ἡ Γαλικία ἔχει ἐκτενεῖς πεδιάδας καὶ ἀπέραντα

Digitized by Google

δάση ἐκ δρυῶν καὶ καστανεῶν. Ἔχουσα κλῖμα εὐκραέστατον καὶ ἀρδευομένη παρ' ἀφθονωτάτων βροχῶν εἶναι εὐφορωτάτη. Ἐν Γαλικίᾳ ὑπάρχουσι πολλὰ μεταλλεῖα, ἡ δὲ κτηνοτροφία εὑρίσκεται εἰς μεγάλην ἀκμήν.

—*[Ἱστορ.]* Περὶ τῶν πρώτων κατοίκων τῆς Γαλικίας, ἥτις ὠνομάζετο *Καλλαϊκὴ* (Gallaecia ἢ Callaecia) κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ὀλίγιστα εἶναι γνωστά. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν πρώτων ἐν Ἱσπανίᾳ ρωμαϊκῶν πολέμων ἔζων ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ κελτικοὶ καὶ καλλαϊκοὶ λαοί, διαιρούμενοι εἰς πολυάριθμα φῦλα, ὧν ποιεῖται μνείαν λεπτομερῆ ὁ Πτολεμαῖος καὶ μεταξὺ τῶν ὁποίων διεκρίνοντο τὸ τῶν Ἀρταβρῶν καὶ τῶν Λουκηνσίων. Κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους ὑπῆρξεν ἀκμαιότατον τὸ ἐμπόριον κασσιτέρου εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Γαλικίας. Ἐκεῖ ἔκειντο, κατά τινας ἱστορικούς, αἱ πολυθρύλητοι Κασσιτερίδες νῆσοι, αἵτινες ἀναφέρονται ὡς ἀνεξάντλητος πηγὴ κασσιτέρου. Φαίνεται ὅμως ὅτι αἱ νῆσοι αὗται ὀφείλουσι τὸ ὄνομα αὐτῶν εἰς τοὺς ἐμπόρους κασσιτέρου, οἵτινες συνεκεντροῦντο εἰς αὐτὰς καὶ οὐχὶ εἰς τὰ ὀρυχεῖά των.

Πρῶτοι ἀποικισταὶ τῆς Γαλικίας ὑπῆρξαν οἱ Ρωμαῖοι. Ἡ πληροφορία, ὅτι αἱ ἀκταὶ αὐτῆς κατῳκοῦντο ὑπὸ Φοινικων καὶ Ἑλλήνων στερεῖται ἱστορικῆς βάσεως. Ὅτε οἱ Ρωμαῖοι ἐπέδραμον εἰς τὴν χώραν ταύτην, εὗρον αὐτὴν κατῳκημένην πυκνῶς καὶ προστατευομένην ὑπὸ φρουρίων. Οἱ κάτοικοι τῆς Γαλικίας ἀντέταξαν ἡρωϊκὴν ἄμυναν κατὰ τῶν Ρωμαίων κατακτητῶν, εἰς οὓς καθυπετάγησαν τὸ πρῶτον ἐπὶ Αὐγούστου. Μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἡρωϊσμοῦ ἐπολέμησαν βραδύτερον κατὰ τῶν Σουαβῶν, τῶν Γότθων καὶ τῶν Νορμανδῶν. Κατὰ τὴν διαίρεσιν τῆς Ἱσπανίας, τὴν γενομένην μετὰ τὰς νικηφόρους ἐπιδρομὰς τῶν Σουαβῶν, τῶν Ἀλανῶν καὶ τῶν Βανδάλων, ἡ Γαλικία ἐδόθη εἰς τοὺς Σουαβοὺς (411). Τὸ βασίλειον τῶν Σουαβῶν, μετ' αὐτόνομον βίον διακοσίων ἐτῶν, προσηρτήθη εἰς τὸ τῶν Βισιγότθων ὑπὸ τὸν ἡγεμόνα Λεοβιγίλδον (585, μετ' αὐτοῦ δὲ καὶ ἡ Γαλικία. Τῷ 734 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Μαυριτανῶν, τοὺς ὁποίους ἐν ἔτει 739 ἐνίκησε καὶ ἐξεδίωξεν ὁ Ἀλφόνσος Α' τῶν Ἀστουριῶν. Κατὰ τὸν Θ' καὶ Ι' αἰῶνα ἐλεηλατήθη πολλάκις ὑπὸ τῶν Νορμανδῶν. Ὅτε Φερδινάνδος ὁ Α' διένειμε τὸ βασίλειον αὐτοῦ εἰς τοὺς υἱούς του (1063), ἡ Γαλικία περιῆλθεν εἰς τὸν Γκαρσία, τὸν νεώτερον τῶν τριῶν. Ἐν ἔτει 1072 προσηρτήθη ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Γκαρσία, Ἀλφόνσου ΣΤ', εἰς τὴν Καστίλην, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δὲ ταύτης ἀπετέλεσε τμῆμα τοῦ βασιλείου τῆς Καστίλης καὶ τῆς Λεώνης. —Μ.

γαλικιανὸς *[Ἀκτογρ.]*. Τύπος ἀκτῶν, ἀπαντῶν εἰς τὴν Βρεττάνην, τὴν δυτικὴν Κορσικήν, τὴν Κορέαν, τὴν νότιον Κίναν καὶ τὴν Βρεττανικὴν Κολομβίαν, ἰδίως ὅμως εἰς τὴν Γαλικίαν (Γκαλίθια, Galicia) τῆς ΒΔ Ἱσπανίας, ἐξ οὗ καὶ τοῦ τύπου ἡ ὀνομασία. Αἱ τοιαῦται ἀκταὶ διατέμνονται ὑπὸ κολπώσεων ἐχουσῶν διακλαδώσεις, ὀνομαζομένων διεθνῶς καὶ *ρίας* (rias) καὶ εἰσδυουσῶν πολὺ εἰς αὐτάς· κλασσικὸν δὲ παράδειγμα ἐμφανίζουν οἱ κόλποι τοῦ Βίγγο καὶ τοῦ Φερρόλ. Αἱ κολπώσεις αὗται, ἐμφανίζουσαι κρημνώδεις ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὰς ἀκτάς των καὶ μεγάλα τοῦ βυθοῦ των τὰ βάθη, εἶναι ἀπότοκοι κατακλυσμοῦ ὑπὸ τῆς θαλάσσης ἀρχαίων κοιλάδων. Εἶναι αἱ ἀναχύσεις (βλ. λ.) τῶν ἀρχαίων. Σ. Ε. Λ.

Γαλικὸς ἢ *Γάλυκος (μάρτυς)*. Ἄγνωστον ποῦ καὶ πότε ἀκμάσας ὁ μάρτυς οὗτος, φαίνεται ἐκ τοῦ «Μηναίου» ὅτι ὑπέστη τὸν μαρτυρικὸν θάνατον κατά τινα τῶν πρώτων διωγμῶν τῶν Χριστιανῶν. Ἡ μνήμη αὐτοῦ ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τὴν 3 Ἀπριλίου ἄνευ μαρτυρολογίου καὶ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας. Ε. Γ. Π.

Γαλικὸς *ποταμὸς [Γεωγρ.]*· βλ. Ἐχέδαρος.

γαλικτὶς (ἡ) (Galictis) *[Ζῳολ.]*. Γένος ζῴων θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἁρπακτικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἰκτίδων*. Τὰ ζῷα τοῦ γένους τούτου εἶναι ἰθαγενῆ τῆς Μαδαγασκάρης καὶ φέρουσι τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα: Σῶμα ἐπίμηκες, κεφαλὴν ᾠοειδῆ, καταλήγουσαν εἰς ρύγχος, ὦτα ἀνωρθωμένα καὶ μικρά, πόδας βραχεῖς καὶ ἰσχυρούς, ἀνάστημα μᾶλλον βραχὺ καὶ οὐρὰν μακροτάτην καὶ κεκαλυμμένην ὑπὸ πυκνῶν καὶ μακρῶν τριχῶν. Ἡ ράχις αὐτῶν εἶναι μελανὴ μὲ εὐρείας ἐπιμήκεις λευκὰς ἢ φαιὰς λωρίδας, ἡ κοιλία, ὁ λαιμὸς καὶ ἡ οὐρὰ λευκὰ καὶ ἡ κεφαλὴ ὑπόλευκος. Αἱ γαλικτίδες τρέφονται ἐκ πτηνῶν, ᾠῶν πτηνῶν, μικρῶν θηλαστικῶν κ.τ.λ. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ἡ: *γαλικτὶς ἡ ραβδωτὴ* (Galidictis striata). Δ. Ν. Π.

Γαλικτὶς ἡ ραβδωτή.

Γαλιλαία *[Βιβλ. Γεωγρ.]*. Ἐξηλληνισμένος τύπος τοῦ ἑβραϊκοῦ *Γκαλεὶλ* (=κύκλος, περιοχή), ὡς ὀνομάζεται ἡ γνωστὴ μάλιστα ἀπὸ τῶν εὐαγγελίων βορειοτέρα ἐπαρχία τῆς Παλαιστίνης. Γκαλεὶλ ὅμως ὠνομάζετο κατ' ἀρχὰς ἡ πρὸς βορρᾶν τῆς πεδιάδος Μπαττὼφ ὀρεινὴ χώρα, ἐν ᾗ μετὰ δυσκολίας καὶ κατὰ μικρὸν εἶχον ἑδραιωθῆ οἱ Ἰσραηλῖται καὶ ἔνθα πολὺ βραδύτερον ὁ πληθυσμὸς ἦτο ἀνάμεικτος ἐξ Ἰσραηλιτῶν καὶ ἐθνικῶν, ὅθεν ἐλέγετο *Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν* (*Ἡσαΐου* θ' 1, Α' Μακκαβ. ε' 15, πρβλ. καὶ *Ματθ.* δ' 15). Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ *Γαλιλαία* ὠνομάζετο ὁλόκληρος ἡ βορείως τῆς Σαμαρείας κειμένη ἐπαρχία τῆς Παλαιστίνης, περιλαμβάνουσα τὰ παλαιὰ ἐδάφη τῶν φυλῶν Νεφθαλείμ, Ἀσήρ, Ζαβουλὼν καὶ Ἰσσάχαρ. Διεκρίνετο δὲ ἡ *Ἄνω Γαλιλαία* ἀπὸ τῆς *Κάτω Γαλιλαίας*, ὧν τὰ ὅρια προσδιορίζουσιν ὁ Ἰώσηπος (Ἰουδ. Πολεμ. Γ' γ' 1) καὶ τὰ Ταλμούδ. Ἡ ὅλη Γαλιλαία εἶναι ὀρεινὴ χώρα, συνδεομένη οὕτω στενῶς πρὸς τὸν Λίβανον, ὡς ἡ ρίζα πρὸς τὸ δένδρον, εἰς ὃ καὶ ὀφείλει μέρος τῆς μεγάλης αὐτῆς εὐφορίας. Ὁ Ἰώσηπος παρέχει λαμπρὰν περιγραφὴν τῆς εὐφορίας αὐτῆς (δι' ἣν τὴν χαρακτηρίζει ὡς μέγαν κῆπον), ὡς καὶ τῆς ὡραιότητος τῶν τοπίων καὶ τῆς γλυκύτητος τοῦ κλίματος αὐτῆς (Ἰουδ. Πολεμ. Γ' γ' 2, ι' 8 καὶ Βίοι Ἰωσ. 45). Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους (α' μ. Χ. αἰὼν) ἡ ἐπαρχία αὕτη ἠρίθμει, κατὰ τὸν Ἰώσηπον, 15 πόλεις ὀχυρὰς καὶ 204 χωρία ἀκμάζοντα. Εἰς αὐτὴν δὲ ἀνήκει καὶ ἡ ἰχθυοτρόφος λίμνη *Γεννησαρέτ*, ἑτέρα πηγὴ εὐτυχίας. Τὴν εὐφορίαν αὐτῆς ὑμνοῦσι καὶ τὰ Ταλμούδ. Καὶ μέχρι σήμερον δέ, παρὰ τὰς περιπετείας, δι' ὧν διῆλθεν ἡ χώρα αὕτη, διασῴζει μέρος τῆς παλαιᾶς ὡραιότητος καὶ εὐφορίας αὐτῆς. Ἐπίσης ὁ Ἰώσηπος ὑμνεῖ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὸ φιλελεύθερον τῶν κατοίκων αὐτῆς, ὅθεν ἐξηγοῦνται τὰ ἐπανειλημμένα στασιαστικὰ κινήματα αὐτῶν κατὰ τῶν Ρωμαίων (πρβλ. καὶ *Λουκᾶ* ιγ' 1 ἑξ.).

Παρὰ τοῖς Γαλιλαίοις διετηρεῖτο ἁγνοτέρα ἡ πίστις εἰς τὴν πάτριον θρησκείαν καὶ ἀκμαιοτέρα ἡ μεσσιακὴ ἐλπίς. Παρὰ τὸν ἐπὶ Ἀριστοβούλου Α' (103 π. Χ.) ἐξιουδαϊσμὸν αὐτῆς, δὲν ἐξέλιπε τὸ ἐθνικὸν στοιχεῖον ἐν τῇ χώρᾳ. Οὐχὶ δ' εὐκαταφρόνητος ἦτο ἡ ἐνταῦθα ἐπίδρασις τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἥτις τεκμηριοῦται πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἐν αὐτῇ χρησιμοποιουμένων ἑλληνικῶν ὀνομάτων (πρβ. *Ἀνδρέας, Φίλιππος κλπ.*). Διὰ τοῦτο καὶ διὰ διαφοράς τινας περὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα περιεφρονοῦντο οἱ Γαλιλαῖοι ὑπὸ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν (πρβ. *Ματθ.* κστ' 69, *Ἰω.* α' 46, ζ' 52, Πράξ. Ἀπ. β' 7). Κοσμοϊστορικὴν σπουδαιότητα προσέλαβεν ἡ Γαλιλαία ὡς πατρὶς καὶ συνήθης τόπος ἐνεργείας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ οἱ ἀπόστολοι δὲ ἦσαν κατὰ τὸ πλεῖστον Γαλιλαῖοι (Πράξ. Ἀπ. α' 11, β' 7). Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπετέλει ἡ Γαλιλαία μέρος τῆς τετραρχίας Ἡρώδου τοῦ Ἀντίπα, ὅστις ἥδρευε κατ' ἀρχὰς ἐν Σεπφωρίδι, εἶτα δ' ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ ἀνοικοδομηθείσῃ Τιβεριάδι. Ἕτεραι δὲ πόλεις τῆς Γαλιλαίας ἀξιομνημόνευτοι εἶναι ἡ *Ναζαρέτ*, ἡ πόλις τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τοῦ Σωτῆρος, ἡ *Καπερναούμ*, ἡ *Βηθσαϊδά*, τὰ *Μάγδαλα*, ἡ *Χοραζίν*, ἡ *Ναῒν* καὶ ἡ *Κανά*. Κατὰ τὸν ἰουδαϊκὸν ἐναντίον τῶν Ρωμαίων πόλεμον, ἡ Γαλιλαία ὑπῆρξε κέντρον ἐπαναστατικὸν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ μνημονευθέντος ἱστοριογράφου Ἰωσήπου, καταληφθεῖσα ὑπὸ τοῦ Οὐεσπασιανοῦ τῷ 67 μ. Χ. Μετὰ δὲ τὴν ὑπὸ τῶν Ρωμαίων ἐπὶ Ἀδριανοῦ καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ (135 μ. Χ.) ἡ Γαλιλαία ἀπέβη τὸ θρησκευτικὸν κέντρον τῶν Ἰουδαίων καὶ δὴ ἕδρα σπουδαίων ραββινικῶν σχολῶν καὶ περιφήμων ραββίνων, μάλιστα δὲ ἡ *Τιβεριάς*, ὡς τεκμηριοῦται ἐκ τῶν πολυαρίθμων ἐνταῦθα καὶ μεγαλοπρεπῶν ἐρειπίων συναγωγῶν κλπ. Ἐνταῦθα δὲ παγιωθεῖσαι αἱ προφορικαὶ παραδόσεις τῶν ραββίνων ἀπετέλεσαν βραδύτερον (γ' αἰῶνα) τὴν *Μίσναν* καὶ ἔπειτα τὴν *Γεμάραν*, τουτέστι τὸ λεγόμενον ἱεροσολυμιτικὸν Ταλμούδ. Ἐνταῦθα τέλος ἐγεννήθη ἡ κριτικὴ ἐπὶ τοῦ ἑβραϊκοῦ κειμένου τῆς Βίβλου ἐργασία, ἡ λεγομένη *Μασσόρα* (βλ. λ.) Ἐπὶ τουρκοκρατίας ἡ Γαλιλαία ὑπήγετο εἰς τὸ βιλαέτιον τῆς Βηρυττοῦ (βλ. καὶ λ. Παλαιστίνη).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ *Guerin*, Galilée (1880).—*Smith*, The Historical Geography of the holy Land (δ' ἔκδ. 1897).—*Buhl*, Geographie des alten Palästine.—*Εὐαγγ. Κοφινιώτη*, Γεωγραφία τῆς Παλαιστίνης.—*Π. Μπρατσιώτου*, Συμβολαὶ εἰς τὴν Βιβλ. Ἱστορίαν κ. π. ἄ. Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΗΣ

Γαλιλαῖοι *[Βιβλ.]*. Οὕτως ἀποκαλοῦνται, ὡς ἐκ τῆς Γαλιλαίας καταγόμενοι, οἱ πρῶτοι μαθηταὶ τοῦ Ἰ. Χριστοῦ ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν ἀποστόλων (κεφ. α' 11, β' 7). Οὕτως ἀπεκάλουν ἐνίοτε καὶ οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς Χριστιανοὺς χλευαστικῶς καὶ μάλιστα ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης (πρβ. *Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ* Λόγος Δ'). Π. Ι. Μ.

Γαλιλαῖος (Galileo Galilei). Διάσημος Ἰταλὸς φυσικομαθηματικός, ἀστρονόμος καὶ φιλόσοφος, γεννηθεὶς ἐν Πίζῃ τῇ 18 Φεβρουαρίου 1564 καὶ ἀποθανὼν τῇ 8 Ἰανουαρίου 1642 εἰς Ἀρκέτριον τῆς Φλωρεντίας.

Ὁ πατήρ του *Βικέντιος Γαλιλαῖος*, διακεκριμένος μουσικός, εὐγενοῦς καταγωγῆς, ἀλλὰ σχεδὸν ἄπορος, δὲν ἐφείσθη θυσιῶν διὰ νὰ δώσῃ εἰς τὸν υἱόν του ἀρτίαν μόρφωσιν. Εἰς τὴν Φλωρεντίαν, ὅπου συνήθως διέμενεν ἡ οἰκογένειά του, καὶ κατόπιν εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Βαλλομπρόζο, ὁ Γαλιλαῖος ἐδιδάχθη μαθήματα φιλολογίας καὶ φιλοσοφίας. Ἀποσταλεὶς εἶτα εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Πίζης ὅπως ἐγγραφῇ εἰς τὴν ἰατρικήν, προὐτίμησεν ἀντ' αὐτῆς νὰ σπουδάσῃ μαθηματικὰ καὶ φυσικὰς ἐπιστήμας. Ἀπὸ ἐφηβικῆς ἄλλως τε ἡλικίας διεκρίνετο διὰ τὰς πρακτικὰς τάσεις τῶν κλίσεών του, ὅπως καὶ διὰ τὴν ἀποστροφήν του πρὸς τοὺς δογματισμούς, οἵτινες τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐπεῖχον τὴν θέσιν τῶν ἐπιστημονικῶν ἀποδείξεων. Οἱ διδάσκαλοί του ἐν Φλωρεντίᾳ καὶ ἐν τῇ μονῇ τοῦ Βαλλομπρόζο ἠγανάκτουν συχνὰ ἐναντίον του, διότι τὸ ἐρευνητικόν του πνεῦμα δὲν ἐφαίνετο πρόθυμον ν' ἀποδεχθῇ τὰς κρατούσας τότε αὐθαιρέτους δοξασίας περὶ τῶν διαφόρων φυσικῶν φαινομένων, ἀλλ' ἐζήτει νὰ «πεισθῇ» περὶ τῶν πραγματικῶν αἰτίων, εἰς τὰ ὁποῖα ταῦτα ὀφείλονται.

Περατώσας τὰς πανεπιστημιακάς του σπουδάς, διετέλεσε καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν ἐν Πίζῃ καὶ ἐν Παδούῃ ἀπὸ τοῦ 1589 μέχρι τοῦ 1610, ὁπότε ἐγκατεστάθη ἐν Φλωρεντίᾳ, φέρων τὸν τιμητικὸν τίτλον τοῦ καθηγητοῦ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Πίζης, ἀδιαλείπτως μελετῶν καὶ ἀόκνως μέχρι τοῦ θανάτου του ἐργαζόμενος διὰ τὴν πρόοδον τῶν μαθηματικῶν, τῆς φυσικῆς καὶ τῆς ἀστρονομίας. Κατὰ τὴν πρώτην ταύτην περίοδον τῆς ζωῆς του ὁ Γαλιλαῖος ἐπραγματοποίησε πλῆθος ἀνακαλύψεων καὶ ἐφευρέσεων, ἀναγομένων εἰς τὸν κύκλον τῆς φυσικῆς ἰδίως. Ἦτο 19ετὴς μόλις (τῷ 1583) ὅταν, παρακολουθῶν κάποτε μίαν ἱεροτελεστίαν καὶ παρατηρῶν τὰς αἰωρήσεις τῶν κανδηλῶν τοῦ ναοῦ, ἐνεπνεύσθη τὸν νόμον περὶ τοῦ ἰσοχρόνου τῶν ταλαντώσεων τοῦ ἐκκρεμοῦς. Ὀλίγον μετέπειτα ἐξετέλει τὸ περίφημον πείραμα τοῦ πύργου τῆς Πίζης πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ νόμου περὶ ἰσοχρόνου πτώσεως τῶν ἀνισοβαρῶν σωμάτων. Τοὺς νόμους ὅμως τούτους, καθὼς καὶ τὰς ἐρεύνας του ἐπὶ τῆς συνοχῆς, μόλις περὶ τὰς δυσμὰς τοῦ βίου του ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ ἐκδοθὲν τῷ 1638 ἐν Λουγδούνῳ ἔργον του «Discorsi et dimonstrazioni matematiche intorno a due nuove scienze attenenti alla mecanica ed ai movimenti locali». Τὴν ἐποχὴν ἄλλως τε τῆς ἐν Πίζῃ διαμονῆς του ὁ Γαλιλαῖος δὲν ἐγνώριζεν ἀκόμη τὸν νόμον τῆς ἐπιταχύνσεως, τὸν ὁποῖον ἀνεκάλυψε τῷ 1604.

Ἀπὸ τῆς νεανικῆς του ἡλικίας τὸν εἷλκυον ἰδιαιτέρως αἱ ἐπιστημονικαὶ ἐργασίαι τοῦ Ἀρχιμήδους, ἐκ τῶν ὁποίων ἐνεπνεύσθη τὴν κατασκευὴν τοῦ «ὑδροστατικοῦ ζυγοῦ» καὶ τὴν δι' αὐτοῦ μελέτην τῆς πυκνότητος τῶν διαφόρων σωμάτων, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰς ἐρεύνας του ἐπὶ τοῦ κέντρου τοῦ βάρους τῶν στερεῶν. Τὸ πρῶτον γνωστὸν θερμόμετρον εἶναι ἰδικῆς του κατασκευῆς. Μετ' αὐτὸ ἐπενόησε τὸν ἀναλογικὸν διαβήτην, ἐξ ἀφορμῆς δ' αὐτοῦ ἐξέδωκε τὸ πρῶτον ἔντυπον βιβλίον του: «Le operazioni del compasso geometrico e militare» (Πάδουα 1606). Τὰ μαθήματά του ἐπὶ τῶν ὀχυρώσεων, τῆς κοσμογραφίας, τῆς μηχανικῆς κλπ. ἐκράτει ἀδημοσίευτα, ἐν χειρογράφοις, ἐκ τῶν ὁποίων ὅμως ἄφηνε προθύμως τοὺς φίλους του νὰ λαμβάνουν ἀντίγραφα. Χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι τὰ ἐπὶ τῆς μηχανικῆς μαθήματά του, ἐν οἷς, ὁμιλῶν περὶ διαφόρων ἁπλῶν μηχανισμῶν, ἀναπτύσσει τὴν ἀρχὴν καθ' ἣν «ὅ,τι κερδίζεται εἰς δύναμιν ἀπόλλυται εἰς ταχύτητα», ἐδημοσιεύθησαν τὸ πρῶτον ἐν Παρισίοις εἰς γαλλικὴν μετάφρασιν τῷ 1634, ἐνῷ εἰς τὴν ἰταλικὴν ἐξετυπώθησαν μόλις τῷ 1649.

Ἡ διδασκαλία του ἐν Πίζῃ καὶ ἐν Παδούῃ εἶχε προκαλέσει πανευρωπαϊκὴν ἐκτίμησιν, πανταχόθεν δὲ συνέρρεον ἐκεῖ ἀκροαταὶ τῶν μαθημάτων του. Αἱ νέαι ἀνακαλύψεις του, αἱ νέαι θεωρίαι του, τὰ ὑπὸ τὰς ὁδηγίας του κατασκευαζόμενα νέα ἐπιστημονικὰ ὄργανα, τὸν καθίστων μικρὸν κατὰ μικρὸν διάσημον. Γύρω του ἐδημιουργεῖτο κύκλος θαυμαστῶν ἀφ' ἑνός, μιμητῶν καὶ ἐκμεταλλευτῶν ἀφ' ἑτέρου, καθὼς δὲ ἀνέτρεπε τὰς διδασκαλίας καὶ τὰς μεθόδους τῶν περιπατητικῶν ἐν ταῖς φυσικαῖς ἐπιστήμαις, εὕρισκεν ἀλλαχοῦ μὲν ἐνθέρμους ὀπαδούς, ἀλλαχοῦ δὲ ἀντιπάλους καὶ ἐχθροὺς ἀκόμη, κατὰ τῶν ὁποίων εὑρίσκετο συχνὰ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ διεξάγῃ σφοδροὺς ἀγῶνας, διακρινόμενος τόσον

Digitized by Google

διὰ τὴν δύναμιν τῆς λογικῆς ὅσον καὶ διὰ τὸν οἶστρον, τὴν θέρμην καὶ τὴν δεξιότητα τῆς πολεμικῆς του.

Ἀλλ' ἡ φήμη τοῦ Γαλιλαίου γίνεται παγκόσμιος ἰδίως ἀπὸ τοῦ 1610, ὁπόθεν ἀρχίζει ἡ δευτέρα καὶ πλειότερον ἐνδιαφέρουσα περίοδος τῆς ζωῆς του. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, πληροφορηθεὶς ὅτι ἐπενοήθη ἐν Ὁλλανδίᾳ διόπτρα ἀποτελουμένη ἐκ δύο φακῶν, ἔλαβεν ἀφορμὴν ἐκ τούτου νὰ κατασκευάσῃ τὸ φέρον τὸ ὄνομά του ἀστρονομικὸν τηλεσκόπιον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπέτυχε νὰ δώσῃ βαθμηδὸν μεγεθυντικὴν δύναμιν μέχρις 100 διαμέτρων. Ἀρχίζει ἀμέσως τότε νὰ μελετᾷ διὰ τοῦ ὀργάνου τούτου τὸν οὐρανόν, τὰ δὲ θαυμάσια ἀποτελέσματα τῶν παρατηρήσεών του κινοῦσι τὸ ἐνδιαφέρον σύμπαντος τοῦ κόσμου καὶ τὸν καθιστῶσι διάσημον. Αἱ ἔρευναί του στρέφονται κατὰ πρῶτον πρὸς τὴν σελήνην, τῆς ὁποίας διακρίνει καὶ ὑψομετρεῖ τὸ ὄρη. Βεβαιοῦται κατόπιν ὅτι ὁ γαλαξίας ἀποτελεῖ ἄθροισμα μυριάδων ἀστέρων, ἀνακαλύπτει τοὺς δορυφόρους τοῦ Διός, τοὺς δακτυλίους τοῦ Κρόνου, τὰς κηλῖδας τοῦ ἡλίου καὶ τὴν περὶ τὸν ἄξονά του περιστροφήν, τὰς φάσεις τῆς Ἀφροδίτης. Ἡ οἰκουμένη ὅλη μένει κατάπληκτος καὶ ὁ Γαλιλαῖος γίνεται ὁ ἐνδοξότερος ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς του. Καλεῖται εἰς Βενετίαν, ὅπου ἡ Γερουσία τὸν ἐκλέγει ἰσόβιον μέλος της μὲ ἐξαιρετικὴν ἀντιμισθίαν· ἐκεῖνος ὅμως προτιμᾷ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Φλωρεντίαν, ὅπου ὁ μέγας δοὺξ τῆς Τοσκάνης τὸν διορίζει «φιλόσοφόν» του καὶ «πρῶτον μαθηματικὸν» μὲ ἐτησίαν ἀποζημίωσιν 1000 σκούδων, παρέχουσαν εἰς αὐτὸν τὴν ἐλευθερίαν ν' ἀφοσιωθῇ ἀπερισπάστως εἰς τὸ ἐπιστημονικόν του ἔργον. Τὸ ἴδιον ἔτος ἐκδίδει τὸν «Ἀγγελιαφόρον τῶν ἄστρων» (Sidereus nuntius), εἰς τὸν ὁποῖον ἐκθέτει τὰς ἀνακαλύψεις του, καὶ εἶτα τὰς «Ἐπιστολὰς περὶ τῶν ἡλιακῶν κηλίδων».

Ὁ φθόνος δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐκραγῇ γύρω ἀπὸ μίαν τόσῳ καταπληκτικὴν ἐπιτυχίαν. Ὁ Γαλιλαῖος δὲν ἀπήντησεν οὔτε εἰς τὰς ταπεινὰς ἐπιθέσεις τοῦ Martini Horky, οὔτε εἰς τὰς ἀξιώσεις προτεραιότητος τὰς διατυπωθείσας ὑπὸ τοῦ Simon May (Νυρεμβέργη 1614), οὔτε εἰς τὰς ἀντιρρήσεις τοῦ Lagala καὶ τῶν ἄλλων. Ἠρκέσθη μόνον νὰ ὑπεραμυνθῇ τῆς παρ' αὐτοῦ ἀνακαλύψεως τῶν κηλίδων τοῦ ἡλίου καὶ τῆς περὶ τὸν ἄξονά του περιστροφῆς αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν ἐπεχείρησε νὰ οἰκειοποιηθῇ ὁ Γερμανὸς ἰησουίτης Scheiner.

Αἱ ἀνακαλύψεις του κατέλυον τὰ ἀστρονομικὰ συστήματα τῶν περιπατητικῶν καὶ τοῦ Πτολεμαίου καὶ ἄφιναν τὴν ἐκλογὴν μεταξὺ τῶν συστημάτων τοῦ Κοπερνίκου καὶ τοῦ Tucho Brahe. Τὸ δὲ γεγονὸς τοῦτο ἔδιδεν ἀφορμὴν εἰς ἄλλην σοβαρωτέραν ἐχθρότητα ἐναντίον του, ἐκ μέρους τῶν φανατικῶν ἐκκλησιαστικῶν κύκλων, διὰ τοὺς ὁποίους αἱ ἐνισχυόμεναι νέαι αὗται θεωρίαι ἀντέφασκον πρὸς τὰ ἱερὰ κείμενα τῶν Γραφῶν. Δι' αὐτοὺς ὁ Γαλιλαῖος ἦτο ἢ ὀφθαλμαπατώμενος φρενοβλαβής, ἢ κοινὸς ἀπατεών· πάντως ἦτο ἐναγὴς καὶ ἀνόσιος. Ἀλλ' ὁ Γαλιλαῖος μετέβη τῷ 1611 εἰς Ρώμην, ὅπου οἱ σημαίνοντες ἠναγκάσθησαν ν' ἀναγνωρίσουν δι' αὐτοψίας τὴν ἀκρίβειαν τῶν τηλεσκοπικῶν του παρατηρήσεων. Ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Λυγκέων καὶ ἐπανήρχετο εἰς Τοσκάνην πλήρης δόξης καὶ τιμῶν διὰ νὰ συνεχίσῃ τὰς μελέτας καὶ τὰς παρατηρήσεις του.

Πρὸ τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως. Ὁ Γαλιλαῖος εἶχεν ἤδη πρὸ πολλοῦ, ἀπὸ τοῦ 1597, ἀποδεχθῆ τὸ κοσμικὸν σύστημα τοῦ Κοπερνίκου, συνεννοεῖτο δὲ δι' ἀλληλογραφίας μετὰ τοῦ φίλου του Κεπλέρου περὶ τῶν μέσων τῆς διαδόσεως αὐτοῦ. Ἐν τῷ φανερῷ ἐν τούτοις ἀπέφευγε πᾶσαν πρόκλησιν πρὸς τὰς ἰσχυούσας ἐπιστημονικὰς γνώμας καὶ ἔφθασε μέχρι τοῦ σημείου νὰ διδάσκῃ ἀπὸ τῆς ἕδρας ἐν Παδούῃ τὰς παλαιὰς θεωρίας τοῦ Πτολεμαίου, ἐνῷ ἦτο πεπεισμένος περὶ τῆς ὀρθότητος τοῦ ἡλιοκεντρικοῦ συστήματος. Ἀλλὰ τῷ 1613 εἰς τὰς «Ἐπιστολὰς περὶ τῶν ἡλιακῶν κηλίδων» κηρύσσεται πλέον ἀνεπιφυλάκτως ὑπὲρ αὐτοῦ· δὲν ἠδύνατο ἄλλως τε, καὶ ἂν ἤθελε, ν' ἀποφύγῃ τὴν ὁμολογίαν, ἀφοῦ αὐταὶ αὗται αἱ παρατηρήσεις του ἤρχοντο νὰ κυρώσουν ἐμπραγμάτως καὶ κατὰ τρόπον ἀναμφισβήτητον ὅ,τι ὁ Κοπέρνικος διὰ τῆς λογικῆς μόνης εἶχεν οἰκοδομήσει. Αὐτὸ ἀκριβῶς ἀνέμενον οἱ ἐχθροί του. Λησμονοῦντες ὅτι τὸ ἡλιοκεντρικὸν σύστημα εἶχεν ἀναπτυχθῆ ὑπὸ τοῦ Πολωνοῦ κληρικοῦ εἰς βιβλίον του ἀφιερωμένον εἰς τὸν πάπαν Παῦλον Γ' καὶ δημοσιευθὲν ἀπὸ τοῦ 1543, ὅτι δὲ δὲν ἀπετέλεσε τοῦτο ἐπὶ 60 ἔτη ἀντικείμενον ἐκκλησιαστικῆς καταδίκης, ἐπετέθησαν λαῦροι, τόσον ἐν Πίζῃ, ὅσον καὶ ἐν Φλωρεντίᾳ καὶ Ρώμῃ, ἐναντίον τῆς διδασκαλίας τοῦ Γαλιλαίου, ὡς νεωτερισμοῦ ἀσεβοῦς, αἱρετικοῦ καὶ ἀντικειμένου εἰς τὰς Γραφάς. Δὲν εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ Γαλιλαῖος ἔφερεν ὁ ἴδιος τὸ ζήτημα τοῦ συστήματος τοῦ κόσμου ἐπὶ τοῦ θεολογικοῦ ἐδάφους· ἐξηναγκάσθη ἁπλούστατα ἐκ τῶν κατηγοριῶν τῶν ἀντιπάλων του νὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ εἰς τὸν στίβον τὸν ὁποῖον αὐτοὶ οὗτοι εἶχον ἐκλέξει. Διὰ ν' ἀποσείσῃ τὴν φοβερὰν κατηγορίαν τοῦ αἱρετικοῦ, ὑπεχρεώθη ν' ἀμυνθῇ συζητῶν ἐπὶ τῆς σημασίας καὶ τῆς ἐννοίας τῶν κειμένων, δι' ὧν οἱ ἐχθροί του ὡπλίζοντο ἐναντίον του καὶ τὸ ἔκαμε ὄχι κἂν δι' ἐντύπων δημοσιευμάτων, ἀλλὰ διὰ χειρογράφων μόνον ἐπιστολῶν του, ὧν μίαν ἀπηύθυνε τῷ 1613 πρὸς τὸν βενεδικτῖνον μοναχὸν Castelli, τὴν ἄλλην τῷ 1615 πρὸς τὴν μεγάλην δούκισσαν Χριστίναν τῆς Λωρραίνης· ἀντίγραφα δὲ μόνον τῶν ἐπιστολῶν τούτων ἀπέστειλε πρός τινας ἄλλας, ἐκκλησιαστικὰς ἰδίως, προσωπικότητας.

Ἀντίγραφον τῆς πρὸς τὸν Castelli ἐπιστολῆς περιῆλθεν εἰς χεῖρας τοῦ ἀρχιεπισκόπου Πίζης Bonciani, τὴν δὲ 5 Φεβρουαρίου 1615 εἷς δομινικανὸς μοναχὸς ἐκ Φλωρεντίας, ἐπισυνάπτων ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, ἐπέδιδε κρυφίως καταγγελίαν κατὰ τοῦ Γαλιλαίου ἐνώπιον τοῦ ἐν Ρώμῃ δικαστηρίου τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως. Τὴν 20 Μαρτίου ἰδίου ἔτους ἄλλος Φλωρεντῖνος δομινικανὸς μοναχός, ὁ Corini, κατέθετεν ἐνώπιον τοῦ ἰδίου δικαστηρίου ὅτι τὸ περὶ τῶν ἡλιακῶν κηλίδων ἔντυπον ἔργον τοῦ Γαλιλαίου μαρτυρεῖ αἱρετικὰς αὐτοῦ γνώμας «περὶ κινήσεως τῆς γῆς», καὶ ἐπὶ πλέον κατηγόρει ὡς ἀθέους τοὺς ἀνήκοντας εἰς τὴν δῆθεν «γαλιλαιϊκὴν αἵρεσιν».

Ἡμέρας τινὰς πρότερον προεκαλεῖτο ἀπόφασις τοῦ βιβλιοκριτικοῦ «Συμβουλίου τοῦ Index», ἐπὶ τοῦ συγγράμματος τοῦ Κοπερνίκου καὶ δύο ἄλλων βιβλίων πραγματευομένων περὶ τοῦ κοσμικοῦ συστήματος, κατὰ Μάρτιον δὲ τοῦ 1615 ἐδημοσιεύετο διάταγμα, καθ' ὃ «ἡ γνώμη περὶ ἀκινησίας τοῦ ἡλίου καὶ κινήσεως τῆς γῆς εἶναι ἐσφαλμένη καὶ ἄντικρυς ἀντίθετος πρὸς τὰς ἁγίας Γραφάς», ἀπηγορεύετο δὲ νὰ διδάσκωνται καὶ νὰ ὑποστηρίζωνται παρόμοιαι ἀσεβεῖς δοξασίαι. Τὸ διάταγμα τοῦτο δὲν ἀπηγόρευε παρὰ προσκαίρως μόνον τὴν κυκλοφορίαν τοῦ ἔργου τοῦ Κοπερνίκου «De revolutionibus orbium coelestium», μέχρις οὗ ἐπενεχθῶσιν εἰς αὐτὸ αἱ δέουσαι διορθώσεις φράσεών τινων μόνον, ἐν αἷς παρίστατο ὡς ἀπολύτως ἀληθὲς τὸ ἡλιοκεντρικὸν σύστημα, τὸ ὁποῖον ἡ λογοκρισία παρεδέχετο ὡς ἁπλῆν *ὑπόθεσιν* φυσικομαθηματικήν. Αἱ ἀπαγορευτικαὶ αὗται ἀποφάσεις τῶν λογοκριτῶν ἀνεκοινώθησαν δημοσίως, ἀλλ' ἡ ἀνάκρισις τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως κατὰ τοῦ Γαλιλαίου παρέμεινεν ἀπόρρητος μέχρι τοῦ 1632. Περὶ τὸ τέλος τοῦ 1615, ἴσως κατόπιν μυστικῆς προσκλήσεως τῶν ἱερεξεταστῶν, ὁ Γαλιλαῖος μετέβη εἰς Ρώμην, ὅπου ἐπεδίωξεν, ὄχι τὴν ἀποδοχὴν τοῦ συστήματος τοῦ Κοπερνίκου ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν καὶ τὴν ἀναγωγὴν αὐτοῦ εἰς δόγμα— ὡς ἀνακριβῶς ἀναφέρεται ὑπὸ διαφόρων ἱστορικῶν—, ἀλλ' ἁπλῶς τὴν ἀνοχὴν τῶν περὶ τοῦτο ἐπιστημονικῶν συζητήσεων. Τὴν 26 Φεβρουαρίου 1616 ἐκλήθη, μυστικῶς καὶ πάλιν, εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ καρδιναλίου Bellarmino. Τί διημείφθη ἐκεῖ δὲν εἶναι ἐπακριβῶς γνωστόν. Διεσώθη ὅμως ἡ σχετικὴ διαταγὴ τοῦ Πάπα (25 Φεβρ. 1616) ἀναφέρουσα ὅτι ὁ καρδινάλιος ὤφειλε ν' ἀπευθύνῃ πρὸς τὸν Γαλιλαῖον ἁπλῆν «παραίνεσιν» ὅπως ἐγκαταλείψῃ τὰς περὶ ἀκινησίας τοῦ ἡλίου καὶ κινήσεως τῆς γῆς δοξασίας του, μόνον δὲ εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν οὗτος δὲν συγκατατεθῇ, ὤφειλε ν' ἀπαγγείλῃ πρὸς αὐτὸν ἐνώπιον ἑνὸς συμβολαιογράφου καὶ δύο μαρτύρων «προσταγὴν» ν' ἀπόσχῃ ἐξ ὁλοκλήρου ἀπὸ τοῦ νὰ διδάσκῃ καὶ νὰ ὑποστηρίζῃ τὴν γνώμην ταύτην, ἀκόμη δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ νὰ ὁμιλῇ περὶ αὐτῆς. Ἐξ ἑτέρου ἐπισήμου ἐγγράφου φέροντος τὴν αὐτὴν ὡς ἄνω χρονολογίαν καὶ εὑρισκομένου εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως βεβαιοῦται, ὅτι ὁ Γαλιλαῖος ἀκούσας τὴν «παραίνεσιν» ἐδήλωσεν ἀμέσως «συγκατάθεσιν» πρὸς αὐτήν.

Ἐν τούτοις ἐν τῷ φακέλῳ τῆς μετέπειτα δίκης του τοῦ 1633 καὶ ὡς κύριον στοιχεῖον τῆς ἐναντίον του καταδικαστικῆς ἀποφάσεως περιλαμβάνεται ἔγγραφον χρονολογούμενον καὶ τοῦτο ἀπὸ 26ης Φεβρουαρίου 1616 καὶ ἀναφέρον ὅτι ἀμέσως μετὰ τὴν «παραίνεσιν» τοῦ καρδιναλίου, ὁ ἐπίτροπος τοῦ δικαστηρίου ἀπηύθυνε πρὸς αὐτὸν ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ συμβολαιογράφου καὶ τῶν μαρτύρων, ἐξ ὀνόματος τοῦ πάπα καὶ τοῦ δικαστηρίου καὶ ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν δικαστικῆς διώξεως, τὴν «προσταγὴν νὰ ἀπαρνηθῇ ἐξ ὁλοκλήρου τὴν ὡς ἀνωτέρω γνώμην, καθ' ἣν ὁ ἥλιος εἶναι τὸ κέντρον τοῦ κόσμου καὶ ἀκίνητος καὶ ἡ γῆ κινεῖται, καὶ ν' ἀπόσχῃ ἀπὸ τοῦ νὰ ὑποστηρίζῃ καὶ διδάσκῃ τὴν δοξασίαν ταύτην καθ' οἱονδήποτε τρόπον, γραπτῶς ἢ προφορικῶς». Το τελευταῖον τοῦτο ἔγγραφον, τὸ ὁποῖον ἄλλως τε δὲν φέρει οὔτε τοῦ καρδιναλίου Bellarmino οὔτε ἄλλου τινὸς τὴν ὑπογραφήν, ὑπῆρξεν ἀναμφιβόλως πλαστόν.

Ἑπτὰ ἔτη βραδύτερον, τῷ 1623, ὁ Γαλιλαῖος ἐδημοσίευσεν ὑπὸ τὸν τίτλον «il Saggiatore» βιβλίον, ἀφιερωμένον εἰς τὸν Πάπαν Οὐρβανὸν Γ', ἐν τῷ ὁποίῳ ἀπαντῶν εἰς τὰς ἐσφαλμένας περὶ κομητῶν γνώμας τοῦ P. Grassi, ὑπερημύνετο ἐμμέσως τοῦ συστήματος τοῦ Κοπερνίκου. Ἐνθαρρυνθεὶς ἐκ τῆς ἀπέναντι τοῦ βιβλίου τούτου ἀνοχῆς τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ἀπεφάσισε τῷ 1630 νὰ ἐκδώσῃ τὸ περίφημον σύγγραμμά του, τὸ φέρον τὸν τίτλον «Διάλογος κατὰ τὸν ὁποῖον ἐπὶ συνεχὲς τετραήμερον συζητοῦνται ἐν συνδιαλέξει τὰ δύο σημαντικώτερα κοσμικὰ συστήματα, — τὸ τοῦ Πτολεμαίου καὶ τοῦ Κοπερνίκου,—καὶ ὅπου τὰ φιλοσοφικὰ καὶ φυσικὰ ἐπιχειρήματα παρατίθενται ἀμερολήπτως». Τὰ πρόσωπα τοῦ διαλόγου εἶναι οἱ Σαλβιάτι καὶ Σαγρέδο, δύο φίλοι τοῦ Γαλιλαίου, καὶ ὁ Σιμπλίτσιο φανταστικὸν πρόσωπον ἐκπροσωποῦν τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Ἀριστοτέλους. Οἱ λογοκριταὶ τοῦ Index ἠπατήθησαν καὶ ἐπέτρεψαν τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ βιβλίου. Μετὰ τὴν δημοσίευσίν του ὅμως οἱ ἐχθροὶ τοῦ Γαλιλαίου, ὅπως καὶ πᾶς ἄλλως τε εὐφυὴς ἀναγνώστης, δὲν ἐδυσκολεύθησαν ν' ἀντιληφθοῦν καὶ νὰ ὑποδείξουν εἰς τοὺς ἁρμοδίους ποῖαι γνῶμαι τοῦ συγγραφέως ὑπεδηλοῦντο ὑπὸ τὴν προσωπίδα τοῦ δῆθεν διαλόγου. Κατώρθωσαν δ' ἐξ ἄλλου νὰ πείσουν τὸν πάπαν, ὅτι ὑπὸ τὸ γελοῖον πρόσωπον τοῦ Σιμπλίτσιο διεκωμῳδεῖτο αὐτὸς οὗτος ὁ ἀρχηγὸς τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησιας. Τὸ βιβλίον ἀπηγορεύθη καὶ ὁ Γαλιλαῖος ἐκλήθη τὴν 22 Ἰουνίου 1633 ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως. Ἡ δίκη του διήρκεσε τέσσαρας ἡμέρας. Αἱ παραδόσεις κατὰ τὰς ὁποίας ὁ Ἰταλὸς σοφὸς ἀντέταξε πείσμονα ἀντίθεσιν πρὸς τὰς δοξασίας τῆς θρησκείας εἶναι ἀναμφιβόλως εὑρήματα μυθιστορηματικοῦ τύπου. Ὁ Γαλιλαῖος—γράφει ὁ *J. B. Briot* («Ἡ ἀλήθεια ἐπὶ τῆς δίκης τοῦ Γαλιλαίου», 1858 —δὲν ἦτο ἥρως· ἦτο ἐπιστήμων· ὁ καιρὸς τῶν μαρτύρων τῆς ἰδέας εἶχε παρέλθει. Εἶναι εὔκολον νὰ συμπεράνωμεν ὅτι εἰς τὰς θεολογικὰς πονηρίας, εἰς τὰ ἀνειλικρινῆ κατηγορητήρια, ἀντέταξε κατὰ τὴν γελοίαν ἐκείνην πάλην τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ἄλλας πονηρίας καὶ ἄμυναν ἐπίσης ἀνειλικρινῆ. Ἡ ἡρωϊκὴ ἀφοσίωσις πρὸς τὴν ἐπιστήμην, τὴν νέαν αὐτὴν πίστιν, θὰ ἦτο βέβαια κάτι ὡραιότερον· ἀλλὰ δὲν εἶναι ὅλοι Σωκράται. Ἰσχυρίσθη ἁπλούστατα,—ὅπως θὰ ἔκαμναν οἱ περισσότεροι ἐνώπιον μιᾶς μωρᾶς κατηγορίας ἐκφερομένης ἀπὸ πανισχύρους κριτάς,—ὅτι ἡ εἰλικρινής του πρόθεσις ἦτο νὰ ὑπερασπίσῃ τὸ σύστημα τοῦ Πτολεμαίου ἐναντίον τῶν πλανῶν τοῦ Κοπερνίκου, ὑπέπεσεν ὅμως εἰς παρεξήγησιν ἐκ τοῦ ὅτι ἠθέλησε νὰ παρουσιάσῃ ἕκαστον τῶν προσώπων τοῦ διαλόγου ὁμιλοῦν μὲ ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα τῆς γνώμης τὴν ὁποίαν διερμηνεύει. Ὁ δυστυχὴς ὑπόδικος προσεφέρετο μάλιστα νὰ προσθέσῃ δύο ἀκόμη «ἡμέρας» εἰς τὸν διάλογον διὰ νὰ σαφηνίσῃ καλύτερον τὰς προθέσεις του. Κωμικὸν αὐτὸ βέβαια· ἀλλ' ἡ γελοιότης μεταπίπτει ἀναμφιβόλως ἀπὸ τοῦ διωκομένου εἰς τοὺς διώκοντας, ἀπὸ τῆς ταπεινουμένης μεγαλοφυΐας εἰς ἐκείνους οἵτινες τὴν πιέζουν νὰ κρύπτῃ τὰς γνώμας της. Οὔτε κἂν τὰ τρέμοντα γηρατεῖα τῶν 70 ἐτῶν τοῦ Γαλιλαίου δὲν συγκινοῦν τοὺς δικαστάς του. Τὸ πλαστὸν ἔγγραφον τῆς «προσταγῆς» τοῦ 1616 χρησιμοποιεῖται ὡς ἐπὶ πλέον πειστήριον περὶ τῆς ἀπειθείας του ἀπέναντι τῆς Ἐκκλησίας καί, διὰ τῆς ἐκδοθείσης τὴν τετάρτην ἡμέραν ἀποφάσεως, καταδικάζεται εἰς ἰσόβιον εἱρκτήν, ὁδηγεῖται δὲ ταυτοχρόνως εἰς παρακείμενον ναόν, ὅπου ἐξαναγκάζεται νὰ προβῇ γονυπετὴς καὶ ἔχων τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ εὐαγγελίου εἰς τὴν ἑξῆς δήλωσιν: «1ον Τὸ ὅτι ὁ ἥλιος εὑρίσκεται εἰς τὸ κέντρον τοῦ κόσμου καὶ εἶναι ἀκίνητος, εἶναι γνώμη ἀνόητος καὶ φιλοσοφικῶς σφαλερά, διότι εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὰς Ἁγίας Γραφάς. 2ον Το ὅτι ἡ γῆ δὲν εἶναι τὸ κέντρον τοῦ κόσμου, ὅτι δὲν εἶναι ἀκίνητος, ἀλλ' ὅτι ἔχει ἡμερησίαν κίνησιν, ἀποτελεῖ καὶ τοῦτο γνώμην φιλοσοφι-

Ὁ Γαλιλαῖος πρὸ τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως.

[Ἔργον τοῦ Robert Fleury.]

Digitized by Google

κῶς μωράν, ἥτις, θεολογικῶς ἀφ' ἑτέρου ἐξεταζομένη, εἶναι τὸ ὀλιγώτερον πεπλανημένης πίστεως».

Κατὰ τὴν παράδοσιν, ὁ Γαλιλαῖος, τελειώνων τὴν ἀπαγγελίαν τῆς «ἀπαρνήσεως» καὶ ἐγειρόμενος ἐκ τῆς γονυκλισίας, ἐκτύπησε τὸν πόδα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ προσέθεσε: «Καὶ ὅμως κινεῖται!» (E pur si muove). Ὡραία φράσις, τὴν ὁποίαν ἢ δὲν εἶπεν ὁ Γαλιλαῖος, ἢ δὲν ἤκουσαν οἱ δικασταί του, διότι ἄλλως δὲν θὰ διέφευγε βέβαια ὁ σοφὸς γέρων τὸν τόσον συνήθη εἰς τὰς ἱερεξεταστικὰς ἀποφάσεις θάνατον ἐπὶ τῆς πυρᾶς. Οὕτως ἢ ἄλλως, αἱ τρεῖς αὐταὶ λέξεις ἀπέμειναν καὶ θὰ μένουν σύμβολον τῆς δυνάμεως τῆς ἐπιστήμης ἀπέναντι παντὸς ὅστις θὰ ἐπεχείρει νὰ καταπνίξῃ τὴν φωνὴν καὶ νὰ καλύψῃ τὸ φῶς τῆς ἀληθοῦς γνώσεως.

Αἱ διηγήσεις, καθ' ἃς ὁ Γαλιλαῖος ὑπεβλήθη προηγουμένως εἰς τὰ συνήθη ἱερεξεταστικὰ βασανιστήρια, εἶναι ἀναμφιβόλως ἀναληθεῖς. Ὁ ἴδιος τὰς διέψευσε βραδύτερον. Ἄλλως τε ἡ φυλάκισίς του δὲν ὑπῆρξε κατὰ κυριολεξίαν πραγματική. Ὁ κατάδικος ἔλαβε τὴν ἄδειαν νὰ ἐγκατασταθῇ παρὰ τῷ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς Σιέννας Πικκολομίνι, ἐκ τῶν καλυτέρων του φίλων, κατόπιν δέ, ἀπὸ τοῦ Δεκεμβρίου 1633 εἰς τὸ περὶ τὴν Φλωρεντίαν κτῆμά του, ἀλλ' ὑπὸ ἐπιτήρησιν καὶ σχετικὴν ἀπομόνωσιν. Τῷ 1638, ἠλευθερώθη ἐντελῶς, ἀλλ' εἶχεν ἤδη, ἀπὸ τοῦ 1636, χάσει τὴν ὅρασίν του.

Τὰ τελευταῖα ἔργα του. Τὰ ὀκτὼ καὶ ἥμισυ ἔτη τὰ ὁποῖα ἔζησε μετὰ τὴν καταδίκην του τὰ ἐχρησιμοποίησε καὶ ταῦτα ὁ Γαλιλαῖος ἐπωφελέστατα διὰ τὴν ἐπιστήμην. Συνεπλήρωσε τὸ ἄριστον τῶν ἔργων του, τοὺς τέσσαρας Διαλόγους ἐπὶ τῶν νέων ἐπιστημῶν, δημοσιευθέντας ἐν Ὀλλανδίᾳ τῷ 1638, καὶ εἰς τοὺς ὁποίους προσέθεσε βραδύτερον δύο συμπληρωματικοὺς ἀκόμη. Καὶ μετὰ τὴν τύφλωσίν του δ' ἔτι ἐξηκολούθησε ν' ἀσχολῆται εἰς σοβαρὰς ἐπιστημονικὰς ἐργασίας, βοηθούμενος ὑπὸ τῶν μαθητῶν του Βιβιάνι καὶ Τορικέλλι. Διηγοῦνται ὅτι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του οἱ φρεατωρύχοι τῆς Φλωρεντίας, ἐπιχειρήσαντες ν' ἀνυψώσουν τὸ ὕδωρ ὑψηλότερον παρ' ὅσον τὸ ἐπιτρέπει ἡ ἀτμοσφαιρικὴ πίεσις, ἐπεσκέφθησαν τὸν γέροντα Γαλιλαῖον, ζητοῦντες νὰ μάθουν παρ' αὐτοῦ διατί αἱ ἀντλίαι των δὲν ἔφερον ἀποτέλεσμα πέραν ὡρισμένου ὕψους. «Δὲν εἶναι λοιπὸν ἀληθὲς — τὸν ἠρώτησαν — αὐτὸ ποῦ εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτι ἡ φύσις φοβεῖται τὸ κενόν;». «Ναί — ἀπήντησε γελῶν ὁ Γαλιλαῖος — τὸ φοβεῖται· ἀλλά, καθὼς φαίνεται, ἕως τοὺς 33 πόδας μόνον». Ἀνέθεσε δὲ τὴν μελέτην τοῦ προβλήματος εἰς τὸν Τορικέλλι, ὅστις ἐντεῦθεν ἤχθη εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως καὶ τοῦ βαρομέτρου.

Μέθοδοι καὶ ἀρχαὶ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Γαλιλαίου. Ὁ Γαλιλαῖος, κατὰ τὸν βιογράφον του Th. H. Martin, ὑπῆρξε πνεῦμα *θετικὸν* ἐν τῇ ὀρθῇ τῆς λέξεως ἐννοίᾳ, πνεῦμα δηλαδὴ ἀποβλέπον πάντοτε εἰς τὴν ἀκριβῆ καὶ βεβαίαν γνῶσιν, ἐπιλαμβανόμενον μετ' εὐσυνειδήτου δεξιότητος τῶν μέσων, διὰ τῶν ὁποίων δύναται νὰ φθάσῃ μέχρις αὐτῆς, εἰς περίπτωσιν δ' ἐλλείψεως θετικῶν μέσων, μὴ ἀποδίδον παρὰ σχετικὴν καὶ προσωρινὴν μόνον ἀξίαν καὶ εἰς τὰς ἀληθοφανεστέρας ἔτι καὶ χρησιμωτέρας τῶν ὑποθέσεων. Τοιαῦται ἦσαν αἱ ἐπιστημονικαί του ἀρχαί. Εἶναι ἀληθές, ὅτι συνέβη ν' ἀπομακρυνθῇ ἐνίοτε ἀπ' αὐτῶν ἐν τῇ ὁρμῇ τῶν πολυαρίθμων του ἀνακαλύψεων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς πλέον προσφάτους ἐποχὰς πολὺ ὀλίγοι ἐκ τῶν μεγαλυτέρων σοφῶν ἀπεμακρύνθησαν τῶν ἀρχῶν τούτων ὀλιγώτερον ἐκείνου.

Ἀνάγκη νὰ σαφηνισθῇ ὅτι ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ Γαλιλαίου ὡς ἐπιστήμονος *θετικοῦ* δὲν ἔχει κατ' οὐσίαν σχέσιν πρὸς τοὺς σημερινοὺς αὐτοκαλουμένους *θετικιστάς*, οἵτινες τὸν ἀδικοῦν λογιζοντες αὐτὸν ὡς ἕνα ἐκ τῶν ἰδικῶν των· διότι τὸ πνεῦμά του, τόσον εὐρὺ ὅσον καὶ αὐστηρόν, παρεδέχετο πᾶν ὅ,τι αὐτοὶ ἀπορρίπτουν καὶ δὲν εἶχεν ἀπὸ αὐτοὺς παρὰ μόνον ὅ,τι καλὸν ἔχουν, τουτέστι τὰς ὀρθὰς ἐπιβεβαιώσεις των καὶ ὄχι τὰς ἀστηρίκτους ἀρνήσεις των. Ἀφωσιώθη εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, τὰς ὁποίας ἠρεύνησε μαθηματικῶς καὶ πειραματικῶς· ἀλλὰ δὲν ἐκακολόγησε ποτὲ τὰς ἠθικὰς ἐπιστήμας, τὰς ὁποίας ἐκαλλιέργησε καρποφόρως καὶ δὲν ἐπεχείρησε ποτὲ νὰ ὑλικοποιήσῃ τὰ θέματά των δι' ἐλάχιστα θετικῶν καὶ λίαν σφαλερῶν ὑποθέσεων, οὐδὲ νὰ παραγνωρίσῃ τὸν θειικώτατον ῥόλον τοῦ «αὐτεξουσίου» διὰ νὰ μεταβάλῃ τὰς ἐπιστήμας ταύτας εἰς κλάδον τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Ὁ ἀγὼν τὸν ὁποῖον ἠναγκάσθη νὰ διεξαγάγῃ κατὰ τοῦ ὀπισθοδρομικοῦ πνεύματος τῶν συγχρόνων του περιπατητικῶν δὲν τὸν ἠμπόδισε ν' ἀποδίδῃ τὴν πρέπουσαν τιμὴν εἰς τὸν Ἀριστοτέλη καὶ νὰ ἐκδηλώνῃ βαθὺν θαυμασμὸν διά τινας ἀπόψεις τῶν Πλατωνικῶν καὶ τῶν Πυθαγορείων ὅσον ἀφορᾷ τὴν τάξιν καὶ τὸν ῥυθμὸν ποῦ βασιλεύουν εἰς τὸν κόσμον. Ἐκ τῶν φιλοσοφικῶν του σπουδῶν διετήρησε δύο ἀρχάς, τῶν ὁποίων ὁ ῥόλος ὑπῆρξε σημαντικώτατος εἰς τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων του. Αἱ δύο αὐταὶ ἀρχαί, — μισηταὶ εἰς τοὺς *θετικιστὸς* ἀλλ' ἀναγκαῖαι εἰς τὴν πειραματικὴν καὶ ἐπαγωγικὴν μέθοδον τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ὅταν θέλωμεν νὰ δώσῃ ἡ μέθοδος αὕτη πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ δώσῃ, — εἶναι: ἡ ἀρχὴ τῶν *ποιητικῶν αἰτίων* καὶ ἡ ἀρχὴ τῶν *τελικῶν αἰτίων*. Ἡ μελέτη τῶν ἔργων τοῦ Γαλιλαίου ἀποδεικνύει μετὰ πόσης ἐπιτυχίας ἐφήρμοσεν ἀμφοτέρας καὶ πόσην ὑπεροχὴν τῷ προσέδωκεν ἡ ἐφαρμογή των ἔναντι τοῦ Καρτεσίου καὶ τοῦ Βάκωνος.

Ἐν ἀντιπαραβολῇ πρὸς τὸν Κέπλερον, αἱ μέθοδοι τοῦ Γαλιλαίου δὲν φαίνονται οὐσιωδῶς διαφέρουσαι τῶν ἰδικῶν του. Εἰς τὴν πραγματικότητα οἱ δύο σοφοὶ ἐργάζονται ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι: ἐπιδιώκουσι νὰ συνενώσουν «παραγωγὴν» καὶ «ἐπαγωγήν», μαθηματικὰ καὶ πείραμα. Ἰδοὺ διατί θεωροῦνται ὡς θεμελιωταὶ τῆς ἀκριβοῦς πειραματικῆς ἐπιστήμης. Πάντως ὁ Κέπλερος ἤρχισε μᾶλλον ἀπὸ τῆς a priori, τῆς «παραγωγικῆς», πλευρᾶς, ἐνῷ ὁ Γαλιλαῖος ἀνεχώρει ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ πειραματισμοῦ, τῆς «ἐπαγωγικῆς».

Ἡ πρώτη ἀρχὴ τῆς μεθόδου τοῦ Γαλιλαίου ἐν τῇ φυσικῇ, εἶναι ὅτι τὸ μέγα βιβλίον τῆς φύσεως, τὸ ὁποῖον πρόκειται νὰ μελετήσωμεν, γίνεται κατανοητὸν μόνον διὰ τῆς ποσοτικῆς *μετρήσεως*. Γνωρίζει καλῶς ὅτι ἡ μέθοδος αὕτη δὲν ἔχει ἐφαρμογὴν ἐπὶ ἠθικῶν ἀντικειμένων, τὰ ὁποῖα δὲν ὑπόκεινται εἰς μέτρησιν καὶ ὅπου τὸ αὐτεξούσιον παίζει πρωτεύοντα ῥόλον. Τὰ φυσικὰ ὅμως φαινόμενα ὑπακούουν ἀμεταβλήτως εἰς ἀναγ-

Ὁ Μίλτων ἐπισκεπτόμενος τὸν Γαλιλαῖον εἰς τὴν παρὰ τὴν Φλωρεντίαν ἔπαυλίν του.
[Πίναξ τοῦ T. Lessi.]

καίους νόμους· ἐπιτελοῦνται εἰς χώρους καὶ χρόνους δεκτικοὺς ὑλικῆς μετρήσεως — καὶ ὅταν ἀκόμη δὲν γνωρίζωμεν τὸ μέτρον· εἰς τὰ φαινόμενα ταῦτα ὀφείλομεν νὰ μετρῶμεν ὅ,τι μᾶς εἶναι δυνατὸν νὰ μετρήσωμεν ἀπ' εὐθείας, καὶ νὰ προσπαθῶμεν νὰ καταστήσωμεν ἐπιδεκτικὸν μετρήσεως, ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, ὅ,τι δὲν ἦτο ἐξ ἀρχῆς τοιοῦτον.

Ὁ Γαλιλαῖος ἀποκρούει μετὰ δυνάμεως καὶ λογικῆς τὰς προθέσεις ἐκείνων, οἵτινες θέλουν νὰ λύσουν τὰ προβλήματα τῆς φυσικῆς μὲ τὴν «αὐθεντίαν». Εἰς τὸ «Sagiatore» του γράφει ὅτι μία λανθασμένη γνώμη δὲν γίνεται ὀρθὴ διότι ἐπανελήφθη ἑκατοντάκις καὶ οὐδεμία αὐθεντία εἶναι ἱκανὴ νὰ στηρίξῃ μίαν θέσιν, περὶ τοῦ ψευδοῦς τῆς ὁποίας μᾶς πείθει ἡ πειραματικὴ ἀπόδειξις. Ταῦτα διὰ τὰ πράγματα. Ὅσον ἀφορᾷ ὅμως τὰς θεωρίας φρονεῖ ὅτι ἡ αὐθεντία ἑνὸς μόνου εἰδικοῦ ἀνθρώπου, παρέχουσα τὰς ἀπαιτουμένας δικαιολογίας, ἀξίζει περισσότερον ἀπὸ τὴν ὁμόφωνον γνώμην ὅλων τῶν ἀνιδέων. «Ἡ προσπάθεια — λέγει — τῆς λύσεως ἑνὸς προβλήματος δὲν ὁμοιάζει πρὸς τὴν μεταφορὰν ἑνὸς φορτίου, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ πολλοὶ ἵπποι θὰ μεταφέρουν περισσοτέρους σάκκους παρ' ὅσους ὁ εἷς μόνος· ἡ λύσις τῶν προβλημάτων ἀναλογεῖ πρὸς τὴν προσπάθειαν τοῦ τρέχοντος καὶ ὄχι τοῦ φέροντος ἵππου, εἷς δὲ ἵππος κέλης τρέχει μόνος πολὺ ταχύτερα ἀπὸ ἑκατὸν ἄλλους».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Campanella*, Apologia pro Galilei (Φραγκφούρτη 1622). — *Frisi*, Elogio di Galilei (Λιβόρνον 1775, γαλ. ἐκδ. 1776). — *B. Cavalieri*, Elogio di Galileo Galilei (Μιλᾶνον 1778). — *Jagemann*, Geschichte des Galilei (Βαϊμάρη 1781) — *Nelli*, Vita e commercio letterario di Gal. Galilei (Λωζάννη 1793) 2 τόμ. — *J. F. Fries*, Die Geschichte der Philosophie, dargestellt nach den Fortschritten ihrer wissenschaftlichen Entwickelung. τ. Β' (Χάλλη 1840). — *Libri*, Histoire de Galilée ἐν «Revue des Deux Mondes» (1 Ἰουλίου 1841). — *Caspar*, Galileo Galilei (Στουττγάρδη 1854). — *Ph. Chasles*, Galileo Galilei, sa vie, son procès et ses contemporains (1862). — *Trouessart*, Galilée, sa mission scientifique κ. λ. π. (Παρίσιοι 186). — *M. Purchappe*, Galilée, sa vie, ses découvertes, ses travaux (Παρίσιοι 1866). — *H. de l'Epinois*, Galilée, son procès, sa condamnation (Παρίσιοι 1867). — *Th. H. Martin*, Galilée, les droits et la science (Παρίσιοι 1868). — *Castelnau* Galilée (Παρίσιοι 1870). — *Wohlwill*, Der Inquisitionsprozess des Galileo Galilei (Βερολῖνον 1870). — *Riccardi*, Bibliografia Galileiana (Μοδένα 1873). — *Wolynski*, La diplomazia toscana e Galileo Galilei (Φλωρεντία 1874). — *Prantl*, Galilei und Kepler als Logiker (Münchener Sitzungsberichte 1875). — *Pieralisi*, Urbano VIII e Galileo Galilei (Ρώμη 1875). — *V. Gebler*, Galilei und die römische Kurie (Στουττγάρδη 1876). — *Wohlwill*, Ist galilei gefoltert Werden ? (Λειψία 1877). — *L'Epinois*, La question de Galilée (Παρίσιοι 1878). — *Scartanini*, Il processo di Galileo (Φλωρεντία 1878). — *Campori*, Carteggio Galileiano inedito (Μοδένα 1881). — *Tönnies*, Ueber die Philosophie des Hobbes (Vierteljahrsschrift für wiss. Philos. III). — *Natorp*, Descartes, Erkenntnis-theorie (Μαρβοῦργον 1882 κεφ. 6). — *Grisar*, Galilei-Studien (Ρατισβόννη 188). — *Palau y Huguet*, La falsa historia. El proceso de Galileo (Βαρκελώνη 1887) καὶ αἱ βιογραφίαι ὑπὸ τῶν *Günther* (1896) καὶ *Fahl* (1903).
Γ. Ζ.

— **Γαλιλαῖος** (Galilei), ***Βικέντιος***. Διακεκριμένος Ἰταλὸς μουσικὸς (Φλωρεντία 1533 — 1600), πατὴρ τοῦ διασήμου φυσικομαθηματικοῦ. Ἀνήκων εἰς τὸν ἐν Φλωρεντίᾳ περίφημον κύκλον τοῦ κόμιτος Τζιοβάννι Μπάρδι, συνετέλεσε μὲ ὅλας του τὰς δυνάμεις εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ μελοδράματος τοῦ βασιζομένου ἐπὶ τῆς μουσικῆς ἀπαγγελίας καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῆς ἀντιστίξεως. Ἐφαρμόζων τὰς ἰδέας ταύτας συνέθεσε τὸ «ᾆσμα τοῦ κόμιτος Οὐγολίνου» ἐκ τῆς Θείας Κωμῳδίας τοῦ Δάντη καὶ τοὺς «Θρήνους τοῦ Ἱερεμίου». Τὰ ἔργα του περιλαμβάνουν: «*Discorso de la musica antica e della moderna*» (1581), εἰς ὃ εὑρίσκονται καὶ οἱ ὑπ' αὐτοῦ ἀνευρεθέντες ἀρχαῖοι ὕμνοι τοῦ Μεσομήδους τῆς Κρήτης, ὧν ἡ ἀνάγνωσις ἐν τούτοις καὶ ἡ μεταγραφὴ ἐπετεύχθη δύο αἰῶνας ἀργότερον· «*Discorso intorno alle opere di messer Zarlino*» μεταγραφὰς ἔργων μουσικοδιδασκάλων τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος κτλ. Παίζων βιόλαν καὶ λαοῦτο, ἔγραψε διὰ τὸ τελευταῖον τοῦτο ὄργανον τὴν «Intavolatura di lauto».
Γ. ΣΚΛΑΒΟΣ

Γαλίνδαι (οἱ) *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Λαὸς τῆς Εὐρωπαϊκῆς Σαρματίας, οὗ ποιεῖται μνείαν ὁ Πτολεμαῖος.
— Μ.

Γαλινθιάδια (τὰ) *[Γεωγρ.]*. Ἑορτὴ τελουμένη ἐν Θήβαις πρὸς τιμὴν τῆς *Γαλινθιάδος* πρὸ τῶν Ἡρακλείων.

Γαλινθιὰς (ἡ), *—άδος [Μυθολ.]*. Θυγάτηρ τοῦ Προίτου ἐν Θήβαις, φίλη ἢ θεραπαινὶς τῆς Ἀλκμήνης. Ὅτε ἡ Ἀλκμήνη ἔμελλε νὰ γεννήσῃ τὸν Ἡρακλέα καὶ ἡ Εἰλείθυια καὶ αἱ Μοῖραι παρεκώλυον τὴν γέννησιν, ἠλευθέρωσεν ἡ Γαλινθιὰς τὴν Ἀλκμήνην τῶν πόνων αὐτῆς. Μετεμορφώθη ὅμως πρὸς τιμωρίαν ὑπὸ τῆς Εἰλειθυίας ἢ τῶν Μοιρῶν εἰς ἰκτίδα. Ἡ Ἑκάτη ὅμως ἐξ εὐσπλαγχνίας προσέλαβε τὴν μεταμορφωθεῖσαν ὡς ἱερὰν θεραπαινίδα αὐτῆς καὶ ὁ Ἡρακλῆς ἵδρυσεν εἰς αὐτὴν βραδύτερον ἐν Θήβαις παρὰ τὴν οἰκίαν ἱερὸν καὶ ἐθυσίασεν εἰς αὐτήν.
ΙΑΚ. Χ. Δ.

γαλινιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ὄνωνις ἡ ἀρχαία* (Ononis antiquorum).
Δ.Ν.Π.

γάλιον (τὸ) (Galium) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐρυθροδανοειδῶν*. Εἶναι πόαι ἐτήσιαι ἢ πολυετεῖς, ἰθαγενεῖς τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας. Γνωστὰ ἄνω τῶν 300 εἰδῶν, ὧν κοινότερα εἶναι: *γάλιον ἡ ἀπαρίνη* (Galium aparine), κοινῶς *κολλητσίδα*, γνωστότατον παρ' ἡμῖν φυτόν· *γάλιον τὸ γνήσιον* (Galium Verum), ὅπερ ἀναφέρεται καὶ ὑπὸ τοῦ Διοσκορίδου, ὅστις λέγει: «ὠνόμασται ἀπὸ τοῦ γάλα πηγνύειν ἀντὶ πυτίας αὐτό»· *γάλιον τὸ εὐθυτενὲς* (Galium erectum)· *γάλιον τὸ νόθον* (Galium spurium) κοινῶς γνωστὸν παρ' ἡμῖν ὑπὸ τὸ ὄνομα *κολλητσόχορτο*, καὶ *γάλιον τὸ τρικέρατον* (Galium tricorne), ἐπίσης γνωστὸν παρ' ἡμῖν ὑπὸ τὸ ὄνομα *κολλητσίδα*.
Δ. Ν. Π.

γαλίον (τὸ) (Galion). Πλοῖον μεταγωγικὸν μᾶλλον ἢ πολεμικὸν τοῦ τέλους τοῦ ΙΣΤ' καὶ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν κατ' ἀρχὰς χρησιμοποιηθὲν καὶ κατόπιν ὑπὸ τῶν Πορτογάλων καὶ Ἄγγλων. Τὸ ἐκτόπισμά των ηὐξήθη σὺν τῷ χρόνῳ μέχρι 1500 τόννων. Ἔφερον 4 ἱστούς, τοῦ προβόλου συμπεριλαμβανομένου, καὶ μικρὸν ἐπιδρομίσκον. Πυροβολικὸν εἶχον, πλὴν μεγάλου ἀριθμοῦ μικρῶν, 50 πυροβόλα τῶν 9 ἕως 18 λιτρῶν διὰ κανονιοθυρίδων διαβεβλημένα καὶ ἐξ

Γαλίον ΙΖ' αἰῶνος.

ἴσον εἰς ἀμφοτέρας τὰς πλευρὰς διανεμημένα ἐπὶ δύο κεχωρισμένων καταστρωμάτων (κλειστῶν πυροβολείων)· ὕπερθεν αὐτῶν ἦτο τὸ κυρίως κατάστρωμα, ἐφ' οὗ καὶ πυροβολεῖον μὴ συνεχές, ἀλλὰ περιοριζόμενον εἰς πυροβολεῖον τοῦ ὑψηλοῦ προστέγου καὶ τοῦ κατὰ πολὺ ὑψηλοτέρου ἐπιστέγου, ἅτινα ἦσαν τελείως κλειστά, χρησιμεύοντα καὶ ὡς τελευταῖος προμαχὼν κατὰ τῶν ἐμβαλόντων τυχὸν πολεμίων. Τὸ βραδυκίνητον καὶ δυσχείριστον τῶν γαλίων καθίστα ταῦτα ἐπίφοβα μόνον διὰ τῆς ὀγκώδους ἐμφανίσεώς των σχετικῶς μὲ τὰ ἄλλα

Digitized by Google

πλοῖα τῆς ἐποχῆς, καὶ διὰ τοῦτο οἱ Ἱσπανοὶ κα Πορτογάλοι δὲν τοῖς ἔδιδον συχνὰ θέσιν εἰς τὰς ναυτικὰς παρατάξεις, χρησιμοποιοῦντες κυρίως ταῦτα ὡς *θησαυροφορτίδας*, δηλαδὴ διὰ τὴν μεταφορὰν τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ἐκ τῶν ἐν τῇ Ἀμερικῇ κτήσεών των· ἕνεκα τούτου τὰ γαλία ἦσαν ὁ στόχος τῶν πειρατῶν (flibustiers) καὶ καταδρομέων τῶν ἄλλων ἐθνῶν. Οἱ Ἄγγλοι πρῶτον ἐφρεγατοποίησαν τὰ γαλία, ἤτοι ηὔξησαν τὸ μῆκος μέχρι τοῦ τετραπλασίου καὶ πενταπλασίου τοῦ πλάτους, ἀντὶ τοῦ τριπλασίου ὅπερ εἶχον πρίν. Γ. Ν. ΝΙΚΟΤΣΑΡΑΣ

Γάλιος, *Γεωργάκης*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Βαλτετσίου. Διεκρίθη ὡς μπουλουκτσῆς εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπόλεως καὶ τοῦ Ναυπλίου. Ἔπεσε μαχόμενος εἰς τὸ Μανιάκι κατὰ τοῦ Ἰμπραήμ. Γ. Δ. Κ.

γαλιότα (ἡ) (Galiote). —1) Δίστηλον πλοῖον ἐμπορικόν, τῶν Ὁλλανδῶν κατ' ἀρχάς, φέρον τετράγωνα ἱστία μόνον εἰς τὸν πρωραῖον ἱστόν. Ὁ Chateau Renault ἐτοποθέτησεν ἐπὶ τῶν γαλιοτῶν βομβάλα (βλ. λ. **βομβάρδα**). —2) Κωπήλατον καὶ ἱστιοφόρον ταχύπλουν σκάφος τῆς Μεσογείου, κυρίως τῶν καταδρομέων καὶ πειρατῶν, μικρογραφία τῆς γαλέρας, ἔχον 16 ἕως 32 κώπας καὶ δύο λατίνια ἱστία. Εἰς τοὺς ὀθωμανικοὺς στόλους αἱ γαλιόται ἐχρησίμευον ὡς ἀνιχνευτικά, πολλάκις δ' ἐλάμβανον μέρος καὶ εἰς τὴν παράταξιν τῶν γαλερῶν (ὅπως εἰς τὰς ναυμαχίας τῆς Πρεβέζης καὶ Ναυπάκτου), χωρὶς ὅμως νὰ προσδίδωσι σημαντικὴν ἰσχύν. Διὰ γαλιοτῶν καὶ ἄλλων καταδρομικῶν σκαφῶν οἱ Ψαριανοί, μετὰ τὴν ἐν Τσεσμὲ (7 Ἰουλίου 1770) πυρπόλησιν τοῦ τουρκικοῦ στόλου ὑπὸ τῶν Ρώσων, ἐνήργουν τὰς καταδρομάς των ἀπὸ Δαρδανελλίων μέχρις αὐτῶν τῶν ἀκτῶν τῆς Συρίας. Αἱ ψαριαναὶ γαλιόται εἶχον μέχρι 32 κωπῶν καὶ πλήρωμα πλέον τῶν 100 ἀνδρῶν. Γ. Ν. Ν.

Γαλιότα (Galiota) [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ὕφαλος μεταξὺ Βιλλφρὰνς καὶ Μονακὸ (πλάτ. 43° 43' Β, μῆκ. 7°21' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 153: Villefranche bay) πρὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Ροὺ (Roux cape). Σ. Ε. Λ.

γαλιπέα (ἡ) (Galipea) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ρυτοειδῶν*. Εἶναι δένδρα ἢ δενδρύλλια μὲ φύλλα ἐναλλασσόμενα, ἄνθη λευκὰ ἢ ὑπέρυθρα, πενταμελῆ καὶ κατὰ κῦμα διατεταγμένα. Ὁ καρπὸς περιβάλλεται ὑπὸ πέντε ἀλλεπαλλήλων ἐπικαλυμμάτων καὶ περιέχει πλεῖστα σπέρματα σαρκώδη. Τὰ φυτὰ ταῦτα εἶναι ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς. Γνωστότερα εἴδη εἶναι: *γαλιπέα ἡ τρίφυλλος* (Galipea trifoliata), τῆς ὁποίας ὁ φλοιὸς χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν φαρμακευτικὴν καὶ εἶναι γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα *ἀγκουστύρα*, *γαλιπέα ἡ εὐοσμοτάτη* (Galipea odoratissima) καὶ *γαλιπέα ἡ μακρόφυλλος* (Galipea macrophylla). Δ. Ν. Π.

— **γαλιπέας ἀλκαλοειδῆ** [*Χημ.*]. Ὁ φλοιὸς τῆς γαλιπέας, *ἀγκουστύρα ἡ ἀληθής*, περιέχει τὰ ἑξῆς ἀλκαλοειδῆ: 1) *γαλιπίνη*, $C_{20}H_{21}O_3N$· 2) *γαλιπιδίνη*, $C_{19}H_{19}O_3N$· τήκεται εἰς 113°· 3) *κουσπαριδίνη*, $C_{19}H_{17}O_3N$· τήκεται εἰς 79°· 4) *κουσπαρίνη*, $C_{20}H_9O_3N$· τήκεται εἰς 90°. Ἡ δρόγη χρησιμοποιεῖται ὡς ἀντιπυρετικόν. Σ. Γ.

Γαλὶς (Ghalis) [*Παραλ. Γεωγρ.*] Ἀκρωτήριον καὶ νῆσος μικρὰ (Il gzeira tal Ghalis: πλάτ. 35° 56' Β, μῆκ. 14° 27' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2063: Malta, western portion) ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἁγίου Παύλου ἐν Μάλτᾳ. Σ. Ε. Λ.

Γάλιτς, *Νικόλαος*. Ἕλλην ἀξιωματικὸς τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ, ὅστις ὑπηρετῶν τῷ 1820 εἰς Ἰσμαήλιον ἐκατηχήθη εἰς τὸ μυστήριον τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, προσέφερε δὲ σημαντικὰς ὑπηρεσίας εἰς τοὺς καταφυγόντας εἰς τὸ ρωσικὸν ἔδαφος ἐπαναστάτας. Γ. Δ. Κ.

Γαλιτσάδες [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Ἱστιαίας τῆς ἐπαρχίας Ξηροχωρίου τοῦ νομοῦ Εὐβοίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 390. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Καματριάδες* (κάτ. 246), *Καστανιώτισσα* (κάτ. 140), *Νέα Ἐργκὶν* (κάτ. 207) καὶ *Σίμια* (κάτ. 186). Δ. Ε. Μ.

Γαλίτσιν· βλ. **Γκαλίτσιν**.

γαλίφης (ὁ) καὶ *γαλίφος*, *—α*, *—ικο*· κολακευτικός, θωπευτικός, μειλίχιος: «γαλίφικο παιδί» (ἀπὸ τοῦ ἰταλ. gaglioffo).

γαλιφιὰ (ἡ)· θωπεία, κολακεία, μειλιχιότης: «μὲ τὶς γαλιφιές του κάμνει τὶς δουλειές του».

γαλιφίζω· θωπεύω, κολακεύω: «γαλιφίζω τὸ παιδὶ νὰ πάψῃ τὰ κλάματα».

Γαλιῶτος, *Παναγιώτης*. Ὁπλαρχηγὸς ὑπὸ τὸν Πᾶνον καὶ τὸν Γενναῖον Κολοκοτρώνην. Μετὰ τῶν ἀδελφῶν του *Ἀδριανοῦ* καὶ *Ἠλία* ἡγεῖτο ἑνὸς σώματος κατὰ τὴν ἄμυναν ἐναντίον τοῦ Ἰμπραήμ.

Γάλλα (ἡ) [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Μηδίας ἧς ποιεῖται μνείαν ὁ Πτολεμαῖος (6,2,11). —Μ.

Γάλλα (Galla). Ἡ νεωτέρα θυγάτηρ τοῦ αὐτοκράτορος *Οὐαλεντινιανοῦ* τοῦ *Α'* καὶ τῆς δευτέρας συζύγου του *Ἰουστίνης*. Τὴν Γάλλαν ἔλαβεν ὡς σύζυγον ὁ Θεοδόσιος δύο ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τῆς πρώτης αὐτοῦ συζύγου, τῆς εὐσεβοῦς *Πλακκίλλης*. Ἡ Γάλλα ἀπέθανε περὶ τὰ τέλη Μαΐου ἢ τὰς ἀρχὰς Ἰουνίου 394 ἐκ δυστοκίας. —Β.

—**Γάλλα** ***Πλακιδία***. Θυγάτηρ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου· βλ. **Πλακιδία**.

γαλλαζίνη (ἡ) [*Βιομ. Χημ.*]. Τεχνητὴ χρωστικὴ παρασκευασθεῖσα τὸ πρῶτον τῷ 1893 ὑπὸ τοῦ *de la Harpe* διὰ συμπυκνώσεως γαλλοκυανίνης μετὰ 2-ναφθολο-6-σουφλοξέος καὶ περαιτέρω ὀξειδώσεως. Ἀνήκει εἰς τὴν τάξιν τῶν διὰ προστύψεως βαπτουσῶν ὀξαζινοχρωστικῶν, ἔρχεται δὲ εἰς τὸ ἐμπόριον ὡς μέλας ἐν ὕδατι διαλυτὸς πόλτος. Βάπτει τὸ διὰ χρωμίου κατεργασθὲν ἔριον μετ' ἀρκούντως ἀνθεκτικῆς ἰνδικοκυανῆς χρώσεως. Χρησιμοποιεῖται ἐπίσης ἐν τῇ τυποβαφικῇ. Σ. Γ.

Γάλλαι [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις ἐν Αἰθιοπίᾳ ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πλινίου. —Μ.

Γαλλαϊκαὶ ***δέσποιναι*** (Gallaicae matres). Κελτικαὶ θεότητες τῆς Γαλλαικίας χώοας, ἐξ ἐπιγραφῆς ἐκ Coruna γνωσταὶ (C.I.L. 2,2776). ΙΑΚ. Χ. Δ.

Γαλλαϊκὴ (ἡ) [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἀρχαιοτέρα ὀνομασία τῆς κατόπιν καλουμένης *Βριαντικῆς*, χώρας τῆς Θράκης, ἑκατέρωθεν τοῦ ποταμοῦ Λίσσου κειμένης (πρὸς Δ. τοῦ Ἕβρου). Οἱ κάτοικοι ἐλέγοντο *Γαλλαῖοι*. —Β.

—**γαλλαϊκὴ** ***γλῶσσα***· βλ. λ. Ἀφρικὴ (τ. ΣΤ', σ. 334, γ') καὶ **Γκάλα**.

γαλλακετοφαινόνη (ἡ) [*Ὀργ. Χημ.*]. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου $(HO)_3C_6H_2.CO.CH_3$ λαμβανομένη ἐκ τῆς πυρογαλλόλης δι' ἐπιδράσεως ὀξικοῦ ὀξέος καὶ ψευδαργυροχλωριδίου. Ἔρχεται εἰς τὸ ἐμπόριον ὡς τεχνητὴ χρωστικὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα *ἀλιζαρίνης κιτρινον C* καὶ βάπτει μετὰ πρόστυψιν δι' ἁλάτων ἀργιλλίου κιτρίνως, δι' ἁλάτων δὲ χρωμίου ἐλαιοπρασίνως. Σ. Γ.

γαλλάλη (ἡ) (Gallalum) [*Ὀργ. Χημ.*]. Οὕτως ἐκλήθη τὸ βασικὸν γαλλικὸν ἀργίλλιον (βλ. λ.) Κ. Γ. Μ.

γαλλαμίνης ***κυανοῦν*** [*Βιομ. Χημ.*]. Τεχνητὸν χρῶμα ἀνακαλυφθὲν τῷ 1889 ὑπὸ τοῦ Geigy. Ἀνήκει εἰς τὴν τάξιν τῶν διὰ προστύψεως βαφουσῶν ὀξαζινοχρωστικῶν. Χρησιμοποιεῖται κυρίως ἐν τῇ τυποβαφικῇ, ἀλλ' ἐπίσης καὶ πρὸς βαφὴν ἐρίων. Σ. Γ.

γαλλανιλίου ***χρώματα*** [*Βιομ. Χημ.*]. Συνθετικὰ χρώματα ἀνήκοντα εἰς τὴν τάξιν τῶν ὀξαζινοχρωστικῶν. Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τούτων εἶναι: Τὸ *γαλλανιλοϊῶδες Β. S*, παρασκευασθὲν τῷ 1889 ὑπὸ τοῦ *Môhler* δι' ἐπιδράσεως ὑδροχλωρικῆς νιτρωδοδιμεθυλαινιλίνης ἐπὶ γαλλοανιλιδίου. Εἶναι μέλαινα πάστα δυσδιάλυτος ἐν ὕδατι μετὰ κυανῆς χροιᾶς. Τὸ *γαλλανιλοϊνδικὸν P*, λαμβανόμενον διὰ κατεργασίας τοῦ κυανοῦ τῆς γαλλαμίνης. Ὁ τύπος P S εἶναι τὸ σουλφονικὸν ἅλας τοῦ τύπου P καὶ χρησιμοποιεῖται ἄνευ προστύψεως πρὸς βαφὴν τοῦ ἐρίου καὶ τῆς μετάξης. Τὸ *γαλλανιλοπράσινον* ἢ *εὐθηνὸν πράσινον*, τὸ ὁποῖον λαμβάνεται διὰ νιτρώσεως τοῦ ἀνωτέρω γαλλανιλοϊνδικοῦ. Σ. Γ.

γαλλανόλη [*Χημ.*]. Καλεῖται οὕτω τὸ ἀνιλίδιον τοῦ γαλλικοῦ ὀξέος. Ἔχει τὸν τύπον

$$C_6H_5NH.CO.C_6H_2(OH)_3$$

καὶ εἶναι σῶμα κρυσταλλικόν, χρησιμοποιούμενον ἐν τῇ θεραπευτικῇ. Σ. Γ.

—[*Φαρμ.*] Ἡ γαλλανόλη ἀνεγράφη ὡς ἀντικαταστάτης τῆς πυρογαλλόλης καὶ τοῦ χρυσοφανικοῦ ὀξέος ἐπὶ δερματικῶν παθήσεων, ψωριάσεως κ.λ.π. ὑπὸ τὴν μορφὴν ἀλοιφῆς, ὡς κόνις ἐπιπάσεως ἢ καὶ διάλυμα ἐν χλωροφορμίῳ ἢ ἐν ἀλκοόλῃ προσθήκῃ ἀμμωνίας. Κ. Γ. Μ.

γαλλεΐνη ἢ ***διοξυφλουορεσκεΐνη*** (ἡ) [*Βιομ. Χημ.*]. Συνθετικὸν χρῶμα τοῦ τύπου $C_{20}H_{12}O_7$. Παρεσκευάσθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ *Baeyer* τῷ 1871 διὰ θερμάνσεως πυρογαλλόλης μετ' ἀνυδρίτου τοῦ φθαλικοῦ ὀξέος εἰς 190—200°, ὁ δὲ Gürke τῷ 1884 ὑποκατέστησε τὴν πυρογαλλόλην διὰ τοῦ γαλλικοῦ ὀξέος. Εἶναι διὰ προστύψεως βάπτουσα χρωστική, ἐρχομένη εἰς τὸ ἐμπόριον ὑπὸ μορφὴν πάστας. Εἰς τὸ ψυχρὸν ὕδωρ εἶναι δυσδιάλυτος, διαλυομένη εὐκολώτερον εἰς θερμὸν μετὰ ὑσγινερύθρου χροιᾶς. Ὁ τύπος W ὑπὸ μορφὴν κόνεως εἶναι τὸ μετὰ νατρίου ἅλας τῆς γαλλεΐνης. Βάπτει τὸ διὰ χρωμικῶν ἁλάτων κατεργασθὲν ἔριον ἀρκούντως ἀνθεκτικῶς, χρησιμοποιεῖται δὲ καὶ εἰς τὴν τυποβαφικήν. Σ. Γ.

Γαλλήσιον [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ὄρος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας (Ἰωνίας, Λυδίας) μεταξὺ Ἐφέσου καὶ Κολοφῶνος (*Στράβ.* Didot, 548,43), οὗ τὰ κράσπεδα σχηματίζουσι τὴν ΒΑ ἀκτὴν τῆς κόλπου τῆς Λεβέδου. Εἶναι τὸ σύγχρονον Ἀλεβὰν (ἡ κορυφή του εἰς πλάτ. 38°05' Β, μῆκ. 27°07'1/3 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ 3446: Paspargo islet to Samos Strait), ὕψους 2840 ποδῶν. Παρ' αὐτὸ ἔκειτο ἡ πόλις *Γαλλήσιον*. Σ. Ε. Λ.

γαλλήσιος, **—α**, **—ο**· ὁ ἀνήκων εἰς τὸν γάλλον, τὸν ἰνδιάνον: «γαλλήσιο κρέας, — ἀβγό», «γαλλήσια φτερά».

γαλλὶ (τό)· τὸ νεογνὸν τοῦ ἰνδιάνου, γαλλόπουλο· || καθόλου ὁ ἰνδιάνος: «βόσκει γαλλιά», «πάει μὲ τὰ γαλλιά».

Γαλλία (France). Κράτος τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, κείμενον μεταξὺ τῶν παραλλήλων 51° 5' Β καὶ 42°20' Ν πλάτους καὶ τῶν μεσημβρινῶν 8°12' Α καὶ 4°48' Δ μήκ. ἀπὸ τοῦ Γρήνουιτς. Ὁρίζεται πρὸς Β ὑπὸ τῆς Μάγχης, τοῦ πορθμοῦ τοῦ Καλαὶ καὶ τῆς Βορείου θαλάσσης· πρὸς τὰ ΒΑ ὑπὸ τοῦ Βελγίου, τοῦ Λουξεμβούργου καὶ τῆς Γερμανίας· πρὸς Α ὑπὸ τῆς Γερμανίας, τῆς Ἑλβετίας καὶ τῆς Ἰταλίας· πρὸς Ν ὑπὸ τῆς Μεσογείου καὶ τῆς Ἰσπανίας· πρὸς Δ ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ πρὸς τὰ ΒΔ ὑπὸ τῆς Μάγχης. Ἔχει ἐμβαδὸν 550.986 τετρ. χιλ. καὶ 41.476.000 κατοίκους. Πρωτεύουσα αὐτοῦ εἶναι οἱ *Παρίσιοι*. —Μ.

—[ΓΕΩΛΟΓ.] Εἰς τὴν γεωλογικὴν σύστασιν τῆς Γαλλίας συμμετέχουν ποικίλα εἴδη πετρωμάτων ὅλων σχεδὸν τῶν γεωλογικῶν διαπλάσεων, ἀπὸ τοῦ ἀρχαϊκοῦ ἀθροίσματος στρωμάτων μέχρι τῶν ὁλοκαίνων ἀποθεμάτων. Τὰ παλαιότερα πετρώματα εἶναι τὰ ἀνήκοντα εἰς τὸ ἀρχαϊκὸν ἢ ἀζωϊκὸν ἄθροισμα. Ταῦτα ἀπαντῶσιν εἰς τὴν *ἠρειπωμένην χώραν* (Rumpfland) τῆς Βρετάνης καὶ Βανδέας ἀφ' ἑνὸς καὶ εἰς τὸ κεντρικὸν Γαλλικὸν ὀροπέδιον ἀφ' ἑτέρου. Παλαιοζωϊκὰ πετρώματα, μεταμορφωμένα ἢ οὔ, ἀπαντῶσιν ἐπίσης εἰς τὰς αὐτὰς περιοχάς, ὡς καὶ εἰς τὰ Βόσγια καὶ Ἄρδεννα ὄρη. Αἱ ἐξ ἀρχαϊκῶν καὶ παλαιοζωϊκῶν πετρωμάτων ἀποτελούμεναι περιοχαὶ τῆς Βρετάνης καὶ τοῦ Γαλλικοῦ κεντρικοῦ ὀροπεδίου ἀποτελοῦν λείψανα τοῦ κατὰ τὸ τέλος περίπου τοῦ παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος σχηματισθέντος ἀρμορικανικοῦ *τόξου ὀρέων* (βλ.λ.). Πετρώματα τοῦ μεσοζωϊκοῦ καὶ τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος εὑρίσκονται εἰς ἅπασαν σχεδὸν τὴν λοιπὴν Γαλλίαν. Οὕτως ἡ *παρισινὴ λεκάνη*, ἀποτελοῦσα χθαμαλὴν βαθμιδωτὴν χώραν μεταξὺ τῶν παλαιοτέρων μαζῶν τῆς Βρετάνης, Κεντρικοῦ γαλλικοῦ ὀροπεδίου, Βοσγίων καὶ Ἀρδέννων καὶ διεισδύουσα καὶ μεταξὺ τούτων πρὸς τὰ ΝΔ καὶ ΝΑ, συνίσταται ἐκ στρωμάτων σχηματισθέντων κατὰ τὸν μεσοζωϊκὸν αἰῶνα καὶ κατὰ τὴν τριτογενῆ περίοδον τοῦ καινοζωϊκοῦ. Ἐκ τῶν αὐτῶν στρωμάτων συνίσταται καὶ ἡ *λεκάνη τοῦ Γαρούνα*, ἡ ὁποία διὰ τοῦ βυθίσματος τοῦ Poitiers συνέχεται μὲ τὴν Παρισινὴν λεκάνην. Τὸ εἰς τὰ νοτιοανατολικὰ ἀνυψούμενον *Κεντρικὸν γαλλικὸν ὀροπέδιον* εἶναι ἐπίσης ἠρειπωμένον ὄρος, τὸ ὁποῖον ὅμως προσεβλήθη ὑπὸ ἰσχυρῶν πτυχωσιγενῶν καὶ ρηξιγενῶν τεκτονικῶν διαταράξεων κατὰ τὴν μειόκαινον ὑποπερίοδον τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος. Τούτων ἕνεκα παρουσιάζει καταβυθισμένα τεμάχη ἐκ νεωτέρων στρωμάτων καὶ μεγάλα ταφροειδῆ ἐγκατακρημνίσματα. Συγχρόνως ὡς ἀποτέλεσμα τῶν μειοκαίνων τούτων διαταράξεων ἐλειτούργησεν, εἰς τὴν περιοχὴν ἰδίᾳ τῆς Ὠβέρνης, καὶ ἡ ἡφαιστεία ἐνέργεια, σχηματίσασα μεγάλους ἡφαιστείους θόλους (μέχρι 1858 μ. ὕψους). Εἰς τὰ ΝΔ καὶ τὰ ΝΑ τῆς Γαλλίας παρουσιάζονται βαθύπεδα κατειλημμένα ὑπὸ νεωτέρων ἀποθεμάτων θαλασσογενῶν. Οὕτως εἰς μὲν τὴν νοτιοδυτικὴν πλευρὰν κεῖται τὸ τριγωνικὸν *βαθύπεδον τοῦ Γαρούνα*, ἀρχικῶς ἐπιμήκυνσις τοῦ θαλασσίου κόλπου τῆς Βισκαΐας καὶ κατόπιν κατὰ τὴν τριτογενῆ περίοδον καταστᾶσα ξηρά. Εἰς δὲ τὴν νοτιοανατολικὴν εὑρίσκεται τὸ ἐπιμήκως ἐκτεινόμενον *βαθύπεδον τοῦ Ροδανοῦ*, ἄλλοτε ἐπίσης βραχίων θαλάσσης. Ἡ *βουνώδης* τέλος *περιοχὴ τῆς Προβηγκίας* φαίνεται ὡς ἀποκεκομμένη συνέχεια τῶν Πυρηναίων.

Ὀρυκτὸς πλοῦτος. Ἡ Γαλλία εἶναι πτωχὴ εἰς μεταλλεύματα. Οὐ μόνον στερεῖται σχεδὸν ἐντελῶς πολυτίμων μετάλλων, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα μέταλλα σποραδικῶς παρουσιάζονται ἐν αὐτῇ. Μόνον τὰ μεταλλεύματα σιδήρου εἶναι ἄφθονα, καὶ τούτου ἕνεκα ἡ Γαλλία θεωρεῖται ἡ δευτέρα χώρα τοῦ κόσμου ἀπὸ ἀπόψεως παραγωγῆς σιδηρομεταλλευμάτων. Τὰ ἀφθονώτερα κοιτάσματα εὑρίσκονται ἐν Λωρραίνῃ, ἐκτεινόμενα ἀπὸ τῆς πόλεως Νανσὺ μέχρι τῶν συνόρων τοῦ Λουξεμβούργου. Ἐκ τῆς περιοχῆς ταύτης ἐξάγονται τὰ 95 % τῆς παραγωγῆς σιδηρομεταλλευμάτων τῆς Γαλλίας. Ἄλλα πλούσια ἐπίσης μεταλλεῖα σιδήρου ὑπάρχουν ἐν Βρετάνῃ καὶ παρὰ τὰ Πυρηναῖα. Τῷ 1926 παρήχθησαν περὶ τὰ 39 1/2 ἑκατομ. τόννων. Πλὴν τῶν μεταλλευμάτων σιδήρου τὸ ἔδαφος τῆς Γαλλίας περικλείει καὶ λιθάνθρακας. Τοιοῦτοι εὑρίσκονται παρὰ τὰ κράσπεδα τοῦ κεντρικοῦ ὀροπεδίου εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ ἄνω Λείγηρος, ἐκ τῆς ὁποίας τροφοδοτοῦνται τὰ βιομηχανικὰ κέντρα τοῦ Ἁγ. Στεφάνου, Λυῶνος καὶ τοῦ Κρεζῶ. Τὰ

Digitized by Google

πλουσιώτερα ὅμως λιθανθρακωρυχεῖα εἶναι εἰς τὰ βορειοανατολικὰ παρὰ τυ βελγικὰ σύνορα (νομοὶ του Βορρᾶ καὶ τοῦ Πᾶ-ντὲ-Καλαί). Κατὰ τὸ 1926 ἐξωρύχθησαν 52 ½ περίπου ἑκατομμύρια τόννων, μὴ ἐπαρκοῦντα ὅμως διὰ τὴν βιομηχανίαν τῆς χώρας. Γ. Κ. Γ.

— [ΦΥΣ. ΓΕΩΓΡ.] Αἱ πρῶται γεωγραφικαὶ γνώσεις, τας ὁποιας ἔχομεν περὶ Γαλλίας, ἀνάγονται εἰς τὸν Δ′ αἰῶνα π. Χ., ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποιαν ὁ Πυθέας καθώρισε κατὰ προσέγγισιν τὴν θέσιν τῆς Μασσαλίας. Ὁ Στράβων ὅμως (Α′ αἰὼν μ. Χ.) περιεγραψε πρῶτος τὴν χώραν. Οἱ πρῶτοι γεωγραφικοι χάρται τῆς Γαλλίας ἐνεφανίσθησαν μόλις κατὰ τὸν ΙΕ′ αἰῶνα, βασιζόμενοι, κατὰ μέγα μέρος, ἐπὶ τῶν πληροφοριῶν, συχνάκις ἐσφαλμένων, τοῦ Πτολεμαιου. Κατόπιν ἡ γαλλικὴ χαρτογραφία ἔκαμε μεγάλας προόδους, σήμερον δὲ ἡ Γαλλία εἶναι ἐκ τῶν μᾶλλον καὶ λεπτομερέστερον ἐξερευνηθεισῶν χωρων τοῦ κόσμου.

Ὀρεογραφία. Τὸ κυριώτερον χαρακτηριστικὸν τῆς φυσικῆς γεωγραφίας τῆς Γαλλίας εἶναι ἡ ὕπαρξις, ἐν τῷ κέντρῳ τῆς χώρας, μεγάλου γρανιτικοῦ ὀροπεδίου, ὕψους ἀπὸ 800—1100 μέτρων, ὅπερ καλεῖται *Κεντρικὸν ὀροπέδιον*. Αἱ ἀνατολικαὶ κατωφέρειαι αὐτοῦ σχηματιζουν τὰς ὀροσειρὰς τῶν *Σεβέν*, τοῦ *Βιβαραί*, τοῦ *Λυονναὶ* καὶ τοῦ *Μπωζολαί*. Αἱ δυτικαὶ αὐτοῦ παρυφαι σχηματίζουν τὰς ὀροσειρὰς τοῦ *Ρουέργκ*, τοῦ *Κερσύ*, τοῦ *Λιμουζέν*, τῆς *Μὰρς* καὶ τοῦ *Κομμπραΐγ*. Τὸ Κεντρικὸν ὀροπέδιον περικλείει ἀριθμὸν τινα ἡφαιστειογενῶν ὑψωμάτων (ὄρη τοῦ *Βελαί, Ωμπρά, Καντάλ, Ὠβέρνι*), τῶν οποίων ἡ ὑψηλοτέρα κορυφη, το *Σανσύ*, ἔχει ὕψος 1886 μ. Πρὸς τὰ ΒΔ τὸ Κεντρικὸν ὀροπέδιον συνδέεται, διὰ τῶν ὑψωμάτων τῆς *Γκατὶν* ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Πουατοῦ, πρὸς τὰ ὄρη τῆς Βρετάνης (*Νουὰρ* καὶ *Ἀρρὲ*) καὶ πρὸς τὰ βουνὰ τῆς Νορμανδίας (*Πὲρς* καὶ *Μαίν*). Πρὸς τὰ ΒΑ ἡ γρανιτώδης ὀροσειρὰ τοῦ *Μορβάν*, ἡ ὀροσειρὰ τῆς *Κὸτ-ντ' Ὄρ*, τὰ ὀροπέδια τοῦ *Λάνγκρ* καὶ τῶν *Φωσὶλ* συνδέουν τὸ Κεντρικὸν ὀροπέδιον πρὸς τὰ *Βόσγια* ὄρη καὶ πρὸς το ὀροπέδιον τῆς Λωρραίνης. Πρὸς Ν καὶ πρὸς Α κλείουν τὸ γαλλικὸν ἔδαφος τρεῖς ὑψηλαὶ ἁλύσεις ὀρέων: τὰ *Πυρηναῖα*, τεῖχος ἀπότομον, ἐπὶ τῶν ἱσπανικῶν συνόρων, τοῦ ὁποίου αἱ κορυφαὶ φθάνουν ἀπὸ 2500 μέχρι 3500 μέτρων καὶ τοῦ ὁποίου αἱ κυριώτεραι διακλαδώσεις εἶναι ἡ ὀροσειρὰ τοῦ *Λανμεζάν*, τὸ *Μπιγκόρ*, τὸ *Βαλλιὲ* καὶ τὸ *Καρλίτ*· αἱ *Ἄλπεις*, ἐπὶ τῶν ἰταλικῶν συνόρων, τῶν ὁποίων ἡ ὑψηλοτέρα κορυφή, τὸ *Λευκὸν Ὄρος*, ὕψους 4810 μ., εὑρίσκεται ἐπι τοῦ γαλλικοῦ ἐδάφους· καὶ πρὸς Β τῶν Ἄλπεων ἡ τοξοειδῶς ἐκτεινομένη ὀροσειρὰ τοῦ *Ἰούρα*, τῆς ὁποίας τὸ ὕψος ποικίλλει ἀπὸ 1600 μέχρι 1800 μ. Πέριξ καὶ ἐκεῖθεν τοῦ Κεντρικοῦ ὀροπεδίου τὸ ἔδαφος τῆς Γαλλίας εἶναι πεδινὸν καὶ σχηματίζει, πρὸς μὲν τὸ δυτικὸν καὶ τὸ βορειοδυτικὸν τμῆμα αὐτῆς, τὸ λεκανοπέδιον τῶν Παρισιων, τὸ ὁποῖον διαρρέει ὁ *Σηκουάνας*, τὰς πεδιάδας τοῦ *Λείγηρος* καὶ τῶν παραποτάμων του (*Μπερρύ, Σολόνι, Πουατοῦ, Τουραίν*) καὶ τὴν πεδιάδα τοῦ *Γαρούνα* ἐν Ἀκυϊτανίᾳ· πρὸς ἀνατολὰς δὲ τὰς κοιλάδας διὰ τῶν ὁποίων ῥέουν ὁ *Σὼν* πρὸς τὰ βορειότερα καὶ ὁ *Ροδανὸς* πρὸς τὰ νοτιώτερα.

Ἀκτογραφία. Ἡ Γαλλία ἀποτελεῖ ἀκανόνιστον ἑξάγωνον, περιβρεχόμενον ἐκ τῶν τριῶν αὐτοῦ πλευρῶν ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Αἱ ἀκταὶ τῆς Γαλλίας ἐκτείνονται ἐπὶ μήκους 2.700 χιλιομέτρων περίπου, ἐξ ὧν τὰ 2.075 εὑρίσκονται πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν καὶ τὰ 625 πρὸς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν. Ἡ πρὸς τὴν Βόρειον θάλασσαν γαλλικὴ ἀκτὴ ἐκτείνεται ἐπὶ μήκους 72 χιλιομέτρων καὶ εἶναι ἀμμώδης καὶ ἑλώδης. Ἡ παρ' αὐτὴν θάλασσα εἶναι ἀβαθής, μὴ προσιτὴ εἰς μεγάλα πλοῖα μέχρις ἀποστάσεως πολλάκις 20 χλμ. Οἱ κυριώτεροι λιμένες ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ταύτης εἶναι τῆς *Δουνκέρκης*, τοῦ *Γκραβελὶν* καὶ τοῦ *Καλαί*. Ὁ εἰς τὸ σημειον τοῦτο εὑρισκόμενος πορθμός, ὁ χωρίζων τὴν Γαλλίαν ἀπὸ τῆς Ἀγγλίας, ὀνομάζεται ὑπὸ μὲν τῶν Γάλλων «*Πὰ ντὲ Καλαί*» (Pas-de-Calais), ὑπὸ δὲ τῶν Ἄγγλων «*Ντόβερ Τσάννελ*» (Dover Channel, ἤτοι *διῶρυξ τοῦ Ντόβερ*) καὶ ἔχει πλάτος 32 χλμ. Αἱ ἑκατέρωθεν τοῦ πορθμοῦ τούτου ἀκταὶ εἶναι ὑψηλαί, αἱ δὲ πρὸς τὴν Γαλλίαν ἀπότομοι καὶ βραχώδεις, σχηματίζουσαι τὰ ἀκρωτήρια *Γκρὶ-Νὲ* (ὕψους 50 μ.) καὶ *Μπλὰν-Νὲ* (ὕψους 105 μ.). Πρὸς Ν τῆς Βουλώνης, μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Σόμ, ἡ ἀκτὴ γίνεται πάλιν χαμηλή, ἀμμώδης καὶ ἑλώδης. Εἰς ἀπόστασιν 20 χιλ. νοτίως τοῦ βαθέος κόλπου τῶν ἐκβολῶν τοῦ Σὸμ ἄρχεται ἡ περιοχὴ τῆς *Παιὺ ντε Κώ*, ἡ παραλία τῆς ὁποίας ἔχει ὕψος μέχρις 100 μέτρων, διακοπτομένη ἀπὸ τὰς κοιλάδας τῶν ῥυάκων, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τῶν ὁποίων εὑρίσκονται οἱ λιμένες τοῦ *Λὲ-Τρεπόρ*, τῆς *Ντιὲπ* καὶ τοῦ *Φεκάμ*. Εἰς τὸ ΝΔ ἄκρον τοῦ Παιὺ ντὲ Κὼ εὑρίσκεται τὸ ἀκρωτήριον τῆς *Ἕβ*, ὁπόθεν ἄρχεται τὸ στόμιον τοῦ ποταμοῦ Σηκουάνα, ἐπὶ τῆς Β ὄχθης τοῦ ὁποίου κεῖται ὁ μέγας λιμὴν τῆς *Χάβρης*, ἐπὶ δὲ τῆς Ν ὁ μικρὸς λιμὴν τοῦ *Ὀνφλέρ*. Ἐκεῖθεν, μέχρι τῆς χερσονήσου τῆς *Κοταντέν*, ἐκτείνεται ὁ κόλπος τοῦ Σηκουάνα, τοῦ ὁποίου αἱ ἀκταί, κατὰ μῆκος τοῦ Καλβαντό, εἶναι ἐναλλὰξ ἀμμώδεις ἢ βραχώδεις καὶ παρέχουν κατάλληλον ἔδαφος εἰς πολλὰς λουτροπόλεις (*Τρουβίλ, Βιλλὲ σὺρ-Μέρ, Καμπούρ, Κουρσέλ, Οὐλγκάτ, Ντίβ*).

Ἡ χερσόνησος τοῦ Κοταντὲν εἰσχωρεῖ πρὸς τὰ ΒΔ ἐντὸς τῆς Μαγχης καὶ ἀπολήγει πρὸς Α μὲν εἰς τὸ ἀκρωτήριον τοῦ *Μπαρφλέρ*, πρὸς Δ δὲ εἰς τὸ ἀκρωτήριον τῆς *Ἀγκ*. Εἰς τὴν Β ἀκτὴν τῆς χερσονήσου καὶ μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἀκρωτηρίων εὑρίσκεται ὁ μέγας πολεμικὸς καὶ ἐμπορικὸς λιμὴν τοῦ *Χερβούργου*. Ἡ δυτικὴ ἀκτὴ τῆς χερσονήσου παρουσιάζει ἐναλλὰξ ἀκτὰς βραχώδεις καὶ ἀμμώδεις, μέχρι τοῦ μικροῦ κόλπου τοῦ *Γκρανβίλλ*. Ἔναντι τῶν δυτικων τούτων ἀκτῶν τῆς χερσονήσου εὑρίσκονται αἱ *Ἀγγλονορμανδικαὶ* νῆσοι, χωριζόμεναι ἀπ' αὐτῆς ὑπὸ τοῦ στενοῦ τῆς *Ντερούτ* καὶ τοῦ *Μπλανσάρ*, ὅπου ἡ παλιρροια προκαλεῖ ὁρμητικὰ καὶ ἀκανόνιστα ῥεύματα. Μεταξὺ τῆς Κοταντέν, τῶν Ἀγγλονορμανδικῶν νήσων καὶ τῆς Βρετάνης ἐκτείνεται ὁ κόλπος τοῦ *Σαὶν-Μαλό*, ὁ μυχὸς τοῦ ὁποίου λαμβάνει τὸ ὄνομα τοῦ κόλπου τοῦ *Σαὶν-Μισέλ*. Ὁ κόλπος οὗτος ἀποτελεῖ ἓν τῶν σημείων τῆς Εὐρώπης, ὅπου τὰ ὕδατα κατὰ τὴν παλίρροιαν ὑψοῦνται μέχρι 15 μ καὶ ἀποσύρονται μέχρις 7 χιλιομέτρων. Πρὸς δυσμὰς τοῦ ποταμοῦ Κουενὸν ἄρχονται αἱ ἀκταὶ τῆς χερσονήσου τῆς Βρετάνης. Ἡ Βρετάνη εἶναι μακρὰ χερσόνησος, ἡ ὁποία χωρίζει τὴν Μάγχην ἀπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ καὶ περιλαμβάνεται μεταξὺ τῶν κόλπων τοῦ Σαὶν-Μαλὸ καὶ τοῦ στομίου τοῦ Λείγηρος ποταμοῦ. Αἱ ἀκταὶ αὐτῆς εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον βραχώδεις, διασχιζόμεναι ἀπὸ στόμια ποταμῶν καὶ ἀπὸ κολπίσκους πλήρεις πολυαρίθμων νήσων καὶ νησίδων. Πρὸς Δ. τοῦ ποταμοῦ Κουενὸν εὑρίσκεται ὁ κολπίσκος τοῦ *Κανκάλ*, ὀνομαστὸς διὰ τὴν ἁλιείαν τῶν στρειδιῶν. Δυτικώτερον ὑψοῦται τὸ βραχῶδες ἀκρωτήριον τοῦ *Φρεὲλ* καὶ ἐκεῖθεν ὁ κόλπος τοῦ *Σαὶν Μπριέ*, τὰ ἀκρωτήρια *Ταλμπέρ, Κορσέν, Σαὶν-Ματιέ*, ἔναντι τοῦ ὁποίου, εἰς τὸ δυτικώτερον σημεῖον τῆς χερσονήσου, εὑρίσκεται ἡ νῆσος τοῦ *Οὐεσσάν*. Πρὸς Ν τοῦ ἀκρωτηρίου Σαὶν-Ματιὲ ἄρχεται ὁ βαθὺς καὶ γραφικὸς κόλπος τῆς *Βρέστης*, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ εὐρεῖαν λεκάνην συγκοινωνοῦσαν μετὰ τῆς θαλάσσης διὰ τῆς στενῆς διόδου τοῦ *Γκουλὲ* καὶ ἐπὶ τοῦ βορείου τμήματος τοῦ ὁποίου εὑρίσκεται ὁ ναύσταθμος τῆς Βρέστης. Ἡ χερσόνησος τοῦ *Κροζὸν* χωρίζει τὸν κόλπον τοῦτον ἀπὸ τοῦ κόλπου τοῦ *Ντουαρνενε* πρὸς Ν, ὅπου τὸ ἀκρωτήριον τοῦ *Ρὰ* καὶ πρὸς τὰ ΝΑ τὸ ἀκρωτήριον τοῦ *Πενμάρκ*, ὁπόθεν ἄρχεται ἡ νοτία ἀκτὴ τῆς Βρετάνης, πλήρης κόλπων καὶ χερσονήσων. Μεταξὺ τούτων ἀναφέρομεν τὴν χερσόνησον τοῦ *Κιμπερόν*, τὴν νῆσον *Μπὲλλ-Ἴλ* καὶ τὰ ἀκρωτήρια *Κρουαζὶ* καὶ *Σαὶν-Ζιλντά*. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἀκρωτηρίων διανοίγεται τὸ στόμιον τοῦ Λείγηρος, πρὸς τὸ Β τμῆμα τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ὁ λιμὴν τοῦ *Σαὶν-Ναζαίρ*, γνωστὸς διὰ τὰ ναυπηγεῖά του. Πρὸς τὰ ΝΑ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Λείγηρος ἡ ἀκτὴ τῆς *Βανδέας* εἶναι σχεδὸν εὐθύγραμμος, χθαμαλὴ καὶ ἀμμώδης. Ἡ μᾶλλον ἐξέχουσα ἄκρα ἐνταῦθα εἶναι ἡ *Πουὰντ-ντε-λ'Αἰγυΐγ*, πρὸς Ν τῆς ὁποίας εὑρίσκεται ἡ λουτρόπολις *Σὰμπλ-ντ'Ολόνν*. Νοτιώτερον, παρὰ τὴν ἀκτήν, εὑρίσκονται αἱ νῆσοι τοῦ *Ρὲ* καὶ τοῦ Ὀλερόν, ἔναντι τῆς ὁποίας ὑπάρχει ὁ ναύσταθμος τοῦ *Ροσφόρ*. Ἔτι νοτιώτερον τὸ ἀκρωτήριον τῆς *Κούμπρ* σημειοῖ τὸ ἄνοιγμα τοῦ στομιου τοῦ *Ζιρόντ*, ὅπερ ἀποτελεῖ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Γαρούνα καὶ Δορδώνης, ὅπου αἱ πόλεις *Βορδὼ* καὶ *Λιμπούρν*. Πέραν τῆς Ζιρόντ, μέχρι τοῦ ποταμοῦ Ἀντούρ, παρὰ τὰ ἱσπανικὰ σύνορα, ἡ γαλλικὴ ἀκτὴ τοῦ *Μεντοκ* καὶ τῆς *Λάννδ* κατέρχεται πρὸς Ν σχεδὸν εὐθύγραμμος, ὁμοιόμορφος, ἄξενος, πλαισιουμένη ἀπὸ ἀμμολόφους, ὄπισθεν τῶν ὁποίων ὑπάρχει συνεχὴς σχεδὸν σειρὰ μικρῶν παραθαλασσίων λιμνῶν. Μία τούτων, ἡ λιμνοθάλασσα τοῦ *Ἀρκασόν*, ἤνοιξε δίοδον πρὸς τὴν θάλασσαν, πρὸς τὸ σημεῖον ὅπου ὑπάρχει τὸ ἀκρωτήριον *Φερρέ*. Πρὸς Ν τοῦ στομίου τοῦ Ἀντούρ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ὁ λιμὴν τῆς *Μπαγυόνν*, ἡ ἀκτὴ ἀλλάσσει ὄψιν, ἕνεκα τῆς γειτνιάσεως τῶν Πυρηναίων, καὶ γίνεται βραχώδης, μετὰ πολλῶν ἀκρωτηρίων, εἰς τὰς κολπώσεις τῶν ὁποίων ὑπάρχουν αἱ ὀνομασταὶ λουτροπόλεις τοῦ *Μπιαρρίτς*, *Βιὲ-Μπουκώ*, *Κὰ-Μπρετὸν* καὶ *Ἀνντὰὶ* καὶ ὁ λιμὴν τοῦ *Σαὶν-Ζὰν-ντὲ-Λού*. Ὁλόκληρος ἡ παραλία αὕτη, ἀπὸ τῆς νήσου τοῦ Ρὲ μέχρι τῶν Πυρηναίων, περιβρέχεται ὑπὸ τοῦ Γασκωνικοῦ κόλπου.

Ἡ Μεσόγειος περιβρέχει ἀπὸ τῶν ἱσπανικῶν μέχρι τῶν ἰταλικῶν συνόρων τὴν γαλλικὴν μεσημβρινὴν ἀκτήν, ἡ ὁποία παρουσιάζει τὸ σχῆμα καμπύλης κοίλης, ἀκολουθουμένης ὑπὸ καμπύλης κυρτῆς. Ἡ πρώτη ἀρχομένη ἀπὸ τὰ Πυρηναῖα, εἶναι χθαμαλή, ἀμμώδης, πλαισιουμένη ἀπὸ μικρὰς ἑλογενεῖς λίμνας. Ἡ δευτέρα εἶναι βραχώδης, πλήρης ἀκρωτηρίων καὶ κόλπων. Ἡ πρώτη δὲν ἔχει φυσικοὺς λιμένας (ὁ λιμὴν τῆς *Ἄγκντ* εὑρίσκεται ἐν τῷ στομίῳ τοῦ ποταμοῦ Ἐρὼ καὶ ἀρκετὰ μακρὰν τῆς θαλάσσης, ὁ δὲ λιμὴν τῆς *Σέττης* ἀπαιτεῖ συνεχῆ προστατευτικὰ ἔργα), ἐνῷ ἡ δευτέρα καυχᾶται διὰ τὸν μέγαν λιμένα τῆς *Μασσαλίας* καὶ τὸν ναύσταθμον τῆς *Τουλῶνος* καὶ τοὺς λιμένας *Λὰ-Σιοτά*, *Ὑὲρ* *Ἀντὶμπ* καὶ *Βιλλφράνς*. Ἡ κοίλη γαλλικὴ ἀκτὴ τῆς Μεσογειου σχηματίζει τὸν *Κόλπον* τοῦ *Λέοντος*, ὅπου ἐκβάλλει ὁ Ροδανός, τοῦ ὁποίου τὸ στόμιον ἀποτελεῖ πολύνησον δέλτα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἄλλους ποταμοὺς τῆς Γαλλίας τοὺς χυνομένους εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν καὶ τὴν Μάγχην διὰ χωνοειδῶν στομίων. Ἡ ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Μπενὰ μέχρι τῶν ἰταλικῶν συνόρων γαλλικὴ ἀκτὴ εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Κυανῆ Ἀκτὴ* (Côte d'Azur) καὶ περιλαμβάνει τὰς ὀνομαστὰς πόλεις *Καννας*, *Ζουὰν-λε-Πεν*, *Ἀντίμπ*, *Νικαιαν*, *Μπωλιέ*, *Βιλλφράνς*, *Μονακό*, *Μόντε-Κάρλο*, *Μαντὸν* καὶ τὰς νησῖδας *Ὑὲρ* καὶ *Λερέν*. Ὄπισθεν τῆς ἀκτῆς ταύτης ὑψοῦνται αἱ Ἄλπεις, τῶν ὁποίων αἱ βραχώδεις κορυφαὶ φθάνουν μεχρι τῆς θαλάσσης. Εἰς ἀπόστασιν 170 χιλ. πρὸς Ν τῆς ἀκτῆς ταύτης εὑρίσκεται ἡ νῆσος Κορσικὴ (βλ. λ.).

Ὑδρογραφία. Τὸ γαλλικὸν ἔδαφος διαρρέεται ὑπὸ πολλῶν ποταμῶν, οἵτινες κατέρχονται ἐκ τῶν ὀρέων καὶ εἶναι δημιουργήματα κυρίως τῶν πηγῶν καὶ τῶν βροχῶν. Οἱ ποταμοὶ οὗτοι κατανέμονται εἰς τρεῖς ὁμάδας. Ἡ πρώτη περιλαμβάνει τὸν *Ροδανὸν* καὶ τοὺς παραποτάμους του *Σών*, *Αἴν*, *Ἰζέρ*, *Ντρόμ*, *Ντυρὸνς* καὶ *Ἀρντὲς* καὶ πολλοὺς παραλιακοὺς ποταμούς, ὧν οἱ κυριώτεροι εἶναι ὁ *Τέτ*, ὁ *Ὤντ*, ὁ *Ὄρμπ*, ὁ *Ἐρώ*, ὁ *Ἀρζὰν* καὶ ὁ *Βάρ*. Πάντες οἱ ποταμοὶ τῆς ὁμάδος ταύτης χύνονται εἰς τὴν Μεσόγειον. Ἡ δευτέρα ὁμὰς περιλαμβάνει τὸν *Σηκουάναν*, τὸν *Λείγηρα* καὶ τὸν *Γαρούναν* μετὰ τῶν παραποτάμων των, οἱ κυριώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι: Τοῦ μὲν Σηκουάνα ὁ *Ὑόνν*, ὁ *Ἔρ*, ὁ *Ὤμπ*, ὁ *Μάρνης* καὶ ὁ *Οὐάζ*, τοῦ ὁποίου παραπόταμος εἶναι ὁ *Αἴν*· τοῦ Λείγηρος ὁ *Ἀλλιέ*, ὁ *Σέρ*, ὁ *Ἔντρ*, ὁ *Βιὲνν* (τοῦ ὁποίου παραπόταμος εἶναι ὁ *Κρὲζ*) καὶ ὁ *Μαὶν* σχηματιζόμενος ὑπὸ τοῦ *Λουὰρ* (Loire), τοῦ *Σὰρτ* καὶ τοῦ *Μαγιένν*· καὶ τοῦ Γαρούνα ὁ *Ἀριέζ*, ὁ *Τάρν*, ὁ *Λό*, ὁ *Ντορντόν*, ὁ *Ζὲρ* καὶ ὁ *Μπαΐζ*. Πάντες οἱ ποταμοὶ οὗτοι χύνονται εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν. Εἰς τὸν ὠκεανὸν ἐπίσης χύνονται καὶ πολλοὶ παραλιακοὶ ποταμοί, κυριώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι ὁ *Σόμ*, ὁ *Ὄρν*, ὁ *Βίρ*, ὁ *Σέβρ*, ὁ *Νιορταίζ*, ὁ *Σαράντ*, ὁ *Λεῦρ* καὶ ὁ *Ἀντούρ*. Ἡ τρίτη ὁμὰς περιλαμβάνει τοὺς ποταμοὺς τῆς Βρετάνης, κυριώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι ὁ *Κουενόν*, ὁ *Ράνς*, ὁ *Σαὶν Μπριέ*, ὁ *Ὤλν*, ὁ *Μπλαβὲ* καὶ ὁ *Βιλαίν*. Πλὴν τῶν ποταμῶν τούτων διέρχεται διὰ τοῦ γαλλικοῦ ἐδάφους καὶ τμῆμα τοῦ *Ρήνου*, τὸ ὁποῖον βρέχει τὴν Ἀλσατίαν, καὶ ὁ ἄνω ροῦς τοῦ *Μόζα* καὶ τοῦ *Μοζέλλα*. Πάντες οἱ ποταμοὶ τῆς Γαλλίας, ἀπὸ ἀπόψεως πληθώρας ὕδατος καὶ ὁρμητικότητος ῥεύματος ἀνήκουν εἰς τὴν μεσαίαν τάξιν. Τουτο ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονός, ὅτι οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν, πλὴν τοῦ Ροδανοῦ, τροφοδοτεῖται ἀπὸ παγετῶνας, ἀλλὰ προέρχονται πάντες ἀπὸ πηγὰς καὶ ἐνισχύονται καθ' ὁδὸν ἀπὸ τὰς βροχὰς καὶ τὰς παροδικὰς χιόνας. Οἱ ποταμοὶ τῆς Γαλλίας διαφέρουν τὰ μέγιστα ἀπ' ἀλλήλων· τὸ ῥεῦμα τοῦ Ροδανοῦ, ὁ ὁποῖος κατέρχεται ἀπὸ τὰς Ἄλπεις, εἶναι καταρρακτῶδες καὶ ἀκανόνιστον. Ἐπίσης τὸ ῥεῦμα τοῦ Γαρούνα ἀποβαίνει κατὰ τὰς αὐξήσεις τῶν ὑδάτων, τὸν Ἰούνιον, ὁρμητικώτατον. Τοὐναντίον ὁ Σηκουάνας καὶ ὁ Λείγηρ παρέχουν ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν ποταμῶν τῶν πεδιάδων, τὸ δὲ ῥεῦμα αὐτῶν εἶναι ἤρεμον. Καίτοι δὲν παρουσιάζουν ἀφθονίαν ὑδάτων, ἔχουν μέτριον μῆκος καὶ δὲν πηγάζουν ἀφ' ὑψηλῶν ὀρέων, ἐν τούτοις ἐμφανίζουν συχνὰς ἀνυψώσεις τῶν ὑδάτων των καὶ προκαλοῦν καταστρεπτικὰς πλημμύρας, ἰδίως δὲ ὁ Ροδανός, ὁ Γαρούνας καὶ ὁ Λείγηρ. Ἠρεμώτεροι εἶναι ὁ Σηκουάνας, ὁ Σὼν καὶ οἱ ποταμοὶ τοῦ βορρᾶ, τῶν ὁποίων αἱ ὑψώσεις τῶν ὑδάτων δύνανται νὰ προϋπολογισθοῦν κατὰ τρόπον σχεδὸν μαθηματικὸν καὶ εἶναι σπάνιαι. Αἱ πλήμμυραι θὰ ἦσαν συχνότεραι καὶ καταστρεπτικώτεραι, ἐὰν αἱ ὑψώσεις τῶν ὑδάτων τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν παραποτάμων συνέβαινον κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα. Τοῦτο ὅμως δὲν λαμβάνει χώραν, διότι ἄλλων μὲν παραποτάμων αἱ ὑψώσεις γινονται κατὰ τὴν ἄνοιξιν, ἄλλων κατὰ τὸ φθινόπωρον καὶ ἄλλων κατὰ τὸν χειμῶνα ἢ τὸ θέρος. Οἱ μεγαλύτεροι τῶν ποταμῶν τῆς Γαλλίας ἑνοῦνται διὰ διωρύγων καὶ εἶναι κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος αὐτῶν πλωτοί, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον καθιστᾷ αὐτοὺς εὐκολώτατον, εὐθηνότατον καὶ σπουδαιότατον μέσον συγκοινωνίας καὶ μεταφορᾶς ἐμπορευμάτων. Αἱ κυριώτεραι τῶν διωρύγων τούτων εἶναι ἡ ἑνοῦσα τὸν Σὸμ μετὰ τοῦ Μάρνη, τοῦ Σὼν καὶ τοῦ Ρήνου, ἡ διῶρυξ ἀπὸ Βρέστης πρὸς τὴν Νάντην καὶ ἡ διῶρυξ ἡ ἑνοῦσα τὸν Γαρούναν μετὰ τοῦ Ροδανοῦ.

Λίμνας μεγάλας δὲν ἔχει ἡ Γαλλία, πλὴν τμήματος τῆς νοτιου ὄχθης τῆς *Λίμνης* τῆς *Γενεύης*. Ἡ μεγαλυτέρα τῶν λιμνῶν αὐτῆς εἶναι ἡ τοῦ *Μπουρζέ*, ἔχουσα ἐπιφάνειαν 45 περίπου τετραγ. χλμ. καὶ μετ' αὐτὴν ἡ τοῦ *Ἀννεσύ*, 27 τετραγ. χλμ. ἐπιφανείας.

Κλῖμα. Ἡ Γαλλία ἀνήκει εἰς τὸ τμῆμα τῆς ὑδρογείου τὸ καλούμενον εὔκρατος ζώνη, τὸ δὲ κλῖμα αὐτῆς ποικίλλει εἰς τὰς διαφόρους περιοχὰς ἀναλόγως τῆς γειτνιάσεως αὐτῶν πρὸς τὴν θάλασσαν. Οὕτως αἱ μεγάλαι δυτικαὶ πεδιάδες καὶ

Digitized by Google

ἡ στενὴ παραλιακὴ λωρὶς τῆς Μεσογείου, ἀνοικται πρὸς τὰς θαλασσίας ἐπιδράσεις τοῦ *κολπείου ρεύματος* (gulf stream), ἔχουν κλῖμα γλυκύ, ἐνῷ τὸ Α καὶ τὸ ΒΑ τμῆμα τῆς Γαλλίας ἔχουν κλῖμα ἠπειρωτικόν. Ἕνεκα τούτου ἡ Γαλλία, ἀπὸ ἀπόψεως κλίματος, δύναται νὰ χωρισθῇ εἰς τὰς ἑξῆς ἑπτὰ περιοχάς: Βρετάνης, Παρισινοῦ κλίματος, Ἀκυϊτανιας, Ὠβέρνης, Μεσογειακοῦ κλίματος, Ροδανοῦ καὶ Βοσγίων.

Ἡ Βρετάνη, περιβρεχομένη ἐκ τριῶν σημείων ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ὑφίσταται τὰς ἐκ ταύτης ἐπιδράσεις ὅσον οὐδὲν ἄλλο τμῆμα τῆς Γαλλίας. Ἡ συνήθης θερμοκρασία κατὰ τὸν χειμῶνα ποικίλλει ἀπὸ 5° μέχρις 7°, κατὰ δὲ τὸ θέρος ἀπὸ 14° μέχρι 16°. Ἡ ἄνοιξις ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ εἶναι πρόωρος, ἀλλ' ἡ καλλιέργεια τῆς ἀμπέλου δὲν εὐδοκιμεῖ, ἀπαιτοῦσα θερμότερον κλῖμα. Ἐνταῦθα δὲν ὑπάρχει εἰδικὴ ἐποχὴ βροχῶν, αἵτινες ἐπέρχονται κατὰ κανονικὰ διαστήματα καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς καὶ εἶναι ἄφθονοι, μικραί, λεπταὶ καὶ διαπεραστικαί. Ἡ περιοχὴ τῶν Παρισίων ἐμφανίζει τὰς αὐτὰς ἐπιδράσεις τοῦ κολπείου ρεύματος, ἀλλ' ἐξησθενημένας, συνεπείᾳ τῆς ἀποστάσεως. Οἱ δυτικοὶ καὶ οἱ νοτιοδυτικοὶ ἄνεμοι προκαλοῦν συχνὰς βροχὰς κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἀνοίξεως καὶ τοῦ φθινοπώρου. Αἱ διαφοραὶ τῆς θερμοκρασίας ἐνταῦθα εἶναι μεγαλύτεραι, ὁ χειμὼν ψυχρότερος (2° εἰς Παρισίους κατὰ μέσον ὅρον) καὶ τὸ θέρος θερμότερον (19° κατὰ μέσον ὅρον). Τὸ κλῖμα τῆς Ἀκυϊτανίας εἶναι θερμότερον, λόγῳ τοῦ νοτιωτέρου πλάτους. Ἡ μέση θερμοκρασία κατὰ τὸ θέρος ὑπερβαίνει τοὺς 21° καὶ διατηρεῖται ἐπὶ μακρότερον χρόνον. Αἱ βροχαὶ εἶναι συχναί, τόσον εἰς τὰ παράλια, ὅσον καὶ εἰς τὸ ὀρεινὸν τμῆμα τῶν Πυρηναίων καὶ ἰδίως εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ ποταμοῦ Ἀντοὺρ καὶ τὰς κλιτῦς τοῦ ὄρους Νουάρ. Τὸ κλῖμα τῆς Ὠβέρνης, ἐν τῷ Κεντρικῷ ὀροπεδίῳ, εἶναι ψυχρὸν καὶ ὑγρόν. Αἱ βροχαὶ ἀπὸ τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ Σεβὲνν μέχρι τοῦ Κὸτ-ντ' Ὂρ εἶναι συχναὶ καὶ ἄφθονοι. Τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς περιοχῆς ταύτης εἶναι ἡ πρωϊνὴ πυκνὴ ὁμίχλη, ἡ ὁποία εἶναι σχεδὸν διαρκὴς ἐφ' ὁλοκλήρου τοῦ τμήματος τούτου τῆς χώρας. Τὸ κλῖμα τῆς Μεσογείου ἐκτείνεται ἐπὶ στενῆς παραλιακῆς λωρίδος τὴν ὁποίαν περιβρέχει ἡ Μεσόγειος. Οἱ δυτικοὶ ἄνεμοι παρεμποδίζονται πρὸ τοῦ Καρκασσόν, ὑπὸ τῶν Πυρηναίων, τοῦ ὄρους Νουὰρ καὶ τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ Σεβένν. Οἱ ἀπὸ βορρᾶ κατερχόμενοι ἄνεμοι παρεμποδίζονται ὑπὸ τῶν Ἄλπεων, οἱ δὲ ἐξ ἀνατολῶν ὑπὸ τῶν Ἀπεννίνων. Ἡ μέση θερμοκρασία τοῦ χειμῶνος εἶναι εἰς τὸ Μομπελλιὲ 6° ἕνεκα τοῦ σφοδροῦ, κανονικοῦ καὶ ψυχροῦ βορείου ἀνέμου, τοῦ ὀνομαζομένου μιστρὰλ (βλ. λ.). Ἐν τῇ Κυανῇ ἀκτῇ ὅμως, περικλειομένῃ καὶ προστατευομένῃ ὑπὸ τῶν Ἄλπεων, ἡ χειμερινὴ μέση θερμοκρασία κυμαίνεται ἀπὸ 9° μέχρις 11°. Ἐν αὐτῇ ὁ οὐρανὸς εἶναι σχεδὸν πάντοτε αἴθριος καὶ ἀνέφελος καὶ αἱ βροχαὶ σπανίζουν, ἐμφανιζόμεναι μόνον εἰς δύο βραχείας ἐποχάς, κατ' Ἀπρίλιον καὶ Ὀκτώβριον, μὲ διάστημα ἓξ ἕως ἑπτὰ μηνῶν θερινῆς ξηρασίας. Ἡ βλάστησις εἶναι ἀφθονωτάτη. Τὸ κλῖμα τῆς κοιλάδος τοῦ Ροδανοῦ εἶναι ἀκανόνιστον. Οἱ θαλάσσιοι ἄνεμοι διερχόμενοι διὰ τῶν ὀρέων ψυχραίνονται καὶ δὲν δύνανται πλέον νὰ ἀσκήσουν τὴν ρυθμιστικὴν αὐτῶν ἐπίδρασιν. Ἕνεκα τούτου αἱ θερμοκρασίαι ὑφίστανται ἀποτόμους μεταπτώσεις καὶ εἶναι πολλάκις λίαν χαμηλαί, αἱ δὲ βροχαὶ ἄφθονοι, ἀτάκτως διαμοιρασμέναι. Τὸ κλῖμα τῶν Βοσγίων, τὸ ὁποῖον ἐκτείνεται ἐν Ἀλσατίᾳ καὶ Λωρραίνῃ, εἶναι κατὰ πολὺ ψυχρότερον. Ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ ὁ χειμὼν διαρκεῖ ἐπὶ μακρότερον χρόνον καὶ χαρακτηρίζεται δι' ἀφθόνου πτώσεως χιόνος. Ἡ ἄνοιξις εἶναι βραχεῖα, τὸ δὲ θέρος ἀποτόμως καὶ ἀνίσως θερμόν, θερμότερον τῶν Παρισίων, ἐπιτρέπον τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου.

Χλωρίς. Ἡ χλωρὶς τῆς Γαλλίας ποικίλλει ἀναλόγως τῆς περιοχῆς εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκεται, τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους, τῶν ὑδάτων, τοῦ ὕψους καὶ τῆς κλιματολογικῆς ἐν γένει καταστάσεως τῶν διαφόρων τμημάτων τῆς χώρας. Διὰ τοῦτο αὕτη δύναται νὰ χωρισθῇ εἰς δύο σαφῶς ἀπ' ἀλλήλων διακρινόμενα εἴδη: 1) εἰς τὴν *μεσογειακὴν χλωρίδα*, ἡ ὁποία εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν τῶν ἀκτῶν τῆς Μεσογείου· καὶ 2) εἰς τὴν *χλωρίδα τῶν δασῶν τῶν βορείων περιοχῶν*, ἡ ὁποία εἶναι ὁμοία μὲ τὴν τῆς λοιπῆς Εὐρώπης, μέ τινα ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά. Ἡ μεσογειακὴ χλωρὶς ἐμφανίζεται κατὰ μῆκος τῶν παραλίων τῆς Μεσογείου, ἀπὸ τῶν Πυρηναίων μέχρι τῶν Ἄλπεων, εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Λανγκεντόκ, τὸ νότιον τμῆμα τῆς κοιλάδος τοῦ Ροδανοῦ, τὴν Προβηγκίαν καὶ τὴν Κορσικήν. Ἐν ταῖς περιοχαῖς ταύταις ἐπικρατοῦν τὰ ἀειθαλῆ, ἡ μύρτος, ὁ κόμαρος, ἡ δάφνη, ἡ πρασίνη δρῦς, ἡ ἐλαία, ἡ συκῆ, ἡ φελλόδρυς κτλ. Ἡ πορτοκαλλέα φύεται παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Προβηγκίας καὶ τὴν Νίκαιαν, ὅπου ἐνεκλιματίσθησαν ἐπίσης οἱ φοίνικες, αἱ βανανέαι καὶ ὁ εὐκάλυπτος τῆς Αὐστραλίας. Ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Κυανῆς ἀκτῆς γίνεται ἐπίσης εὐρεῖα καλλιέργεια ἀνθέων, ἰδίως ρόδων καὶ γαρυφάλλων, καθὼς καὶ ἀνθέων καὶ φυτῶν χρησιμοποιουμένων εἰς τὴν μυροποιίαν καὶ τὴν φαρμακευτικήν. Ἡ χλωρὶς τῶν βορείων δασῶν καὶ τῶν βορειοδυτικῶν πεδιάδων ποικίλλει ἐφ' ὅσον βαίνει τις ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμάς, λόγῳ τῆς διαφορᾶς τοῦ κλίματος ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ὠκεανοῦ. Ἐν Γαλλίᾳ τὰ περισσότερα δάση ἀποτελοῦνται ἀπὸ δένδρα μὴ ἀειθαλῆ, ὅπως εἶναι ἡ φηγός, ἡ δρῦς, ἡ ἰτέα, ἡ κλήθρα, ἡ καστανέα, ἡ καρυά, ἡ πτελέα κτλ. Ὑπάρχουν ἐπίσης καί τινα δάση μὲ δένδρα ἀειθαλῆ, μετὰ διαρκῶς πρασίνων φύλλων, τοῦ γένους τῶν ρητινωδῶν ἢ κωνοφόρων, ἐκ πευκῶν καὶ ἐλατῶν. Κατὰ μῆκος τῆς παραλίας τοῦ Ἀτλαντικοῦ ἐμφανίζονται δένδρα τινά, θάμνοι, καὶ φυτὰ συγγενῆ ἢ ὅμοια πρὸς τὴν μεσογειακὴν χλωρίδα, ὅπως εἶναι ἡ δάφνη, ἡ ροδοδάφνη, ὁ κόμαρος, ἡ μύρτος, ἡ ροδῆ, ἡ συκῆ, ἡ πρασίνη δρῦς, ὁ πρῖνος. Ἡ τοιαύτη ὅμως χλωρὶς ἐξαφανίζεται ἐφ' ὅσον προχωρεῖ τις πρὸς τὸ ἐσωτερικόν, πρὸς ἀνατολάς, ἀπὸ μιᾶς νοητῆς γραμμῆς, ἥτις διήκει ἀπὸ τοῦ Καρκασσὸν εἰς Μοντωμπάν, Νιὸρ καὶ Χερβοῦργον. Ἡ διαφορὰ τῆς θερμότητος ἐπιδρᾷ τὰ μέγιστα ἐπὶ τῆς χλωρίδος τῆς Γαλλίας. Παρὰ τὰς Ἄλπεις καὶ ἔτι βορειότερον, ἡ χλωρὶς περιλαμβάνει ὅλα τὰ εἴδη τὰ συναντώμενα εἰς τὰς ἄλλας πεδιάδας καὶ περιοχὰς τῆς Εὐρώπης, μέχρι τοῦ Βορείου παγωμένου ὠκεανοῦ. Οὕτως ἡ χλωρὶς τῶν βορείων καὶ βορειοδυτικῶν πεδινῶν καὶ ὀρεινῶν περιοχῶν δύναται νὰ ὑποδιαιρεθῇ: α') εἰς τὴν ζώνην τῶν πορτοκαλλεώνων, τῶν ἐλαιώνων καὶ τοῦ ἀραβοσίτου, παρὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ ὠκεανοῦ· β') εἰς τὴν ζώνην τῆς καλλιεργείας τῶν δημητριακῶν ἐν γένει, τῆς ἀμπέλου καὶ τῶν σιτηρῶν, ἡ ὁποία φθάνει μέχρι τοῦ ὕψους τῶν 1300 μέτρων, μὲ δάση φηγοῦ καὶ δρυὸς εἰς ὕψος 2000 μέτρων καὶ κωνοφόρων δένδρων μέχρις ὕψους 2300 μέτρων· καὶ γ') εἰς τὴν ζώνην τῶν Ἄλπεων μετὰ περιοχῶν καὶ λειμώνων καταφύτων μέχρι τῶν ὁρίων τῶν αἰωνίων πάγων καὶ χιόνων, εἰς ὕψος ποικίλλον μεταξὺ 2500 καὶ 2700 μέτρων.

Πανίς. Ἡ πανὶς τῆς Γαλλίας ἀνήκει εἰς τὴν καλουμένην πανίσκην τῆς εὐρωπαϊκῆς περιοχῆς, εἰς τὴν ὁποίαν προστίθενται, εἰς τὰ νότια μέρη, τύποι τινὲς τῆς πανίσκης τῆς μεσογειακῆς περιοχῆς. Ἡ πανὶς τῆς Γαλλίας ἐμφανίζει ὡς κύριον αὐτῆς χαρακτηριστικὸν τὴν ἀφθονίαν τῶν μικρῶν ἐντομοφάγων καὶ τῶν μικρῶν τρωκτικῶν, μετὰ σαρκοφάγων μικροῦ ἀναστήματος, τὰ ὁποῖα τρέφονται διὰ τῆς καταβροχθίσεως τῶν προηγουμένων. Μεταξὺ τῶν ἐντομοφάγων εἶναι οἱ ἀκανθόχοιροι, πολλὰ εἴδη μυγαλῶν καὶ οἱ ἀσπάλακες. Μεταξὺ τῶν σαρκοφάγων εἶναι ὁ λύκος, ἡ ἀλώπηξ, ἡ ἀγρία γαλῆ, ἡ ἰκτίς, ἡ ἄρκτος, ἡ ὁποία ὁλονὲν ἐξαφανίζεται ἀπὸ τὴν Γαλλίαν, ἐμφανιζομένη σήμερον μόνον ἐπὶ τῶν Ἄλπεων καὶ τῶν Πυρηναίων κ. τ. λ. Ἐκ τῶν τρωκτικῶν ἀναφέρομεν τὸν σκίουρον, τὸν ἀρουραῖον μῦν εἰς διάφορα εἴδη, τὸν μῦν, προελεύσεως ἀνατολικῆς, τὸν κάστορα, τὸν λαγωόν, τὸν κόνικλον κ.τ.λ. Ὁ μέλας μῦς ἦτο γνωστὸς ἐν Γαλλίᾳ ἀπὸ τὸν μεσαίωνα, ὁ δὲ φαιὸς μῦς ἐνεφανίσθη μόλις κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα. Τὰ χορτοφάγα ἀντιπροσωπεύονται ἐν Γαλλίᾳ ὑπὸ τοῦ ἀγριοχοίρου, τῆς ἐλάφου, τῆς δορκάδος, τῆς καμήλου, τῆς αἰγάγρου καὶ τοῦ μυωξοῦ. Ὁ ἄγριος κριὸς τῆς Κορσικῆς εἶναι τύπος μεσογειακός. Ἐπὶ ἀμμωδῶν τινων παραλίων τῆς Μάγχης καὶ εἰς τὸ στόμιον τοῦ ποταμοῦ Σὸμ ὑπάρχουν φῶκαι. Ἡ βασιλικὴ φάλαινα ἐξηφανίσθη πρὸ πολλοῦ ἀπὸ τὰ γαλλικὰ παράλια. Αἱ φῶκαι ἀνέρχονται εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς θαλάσσης τοὺς ποταμούς. Ἐν Γαλλίᾳ ὑπάρχουν σχεδὸν ὅλα τὰ εἴδη τῶν πτηνῶν τῆς Εὐρώπης. Πολὺ ὀλίγα ὅμως εἶναι τὰ εἰδικῶς ὡς γαλλικὰ πτηνὰ δυνάμενα νὰ ὀνομασθοῦν. Σχεδὸν δὲ ὅλα κατὰ τὸν χειμῶνα καταφεύγουν εἰς τὰ νότια μέρη. Μεταξὺ τῶν ἁρπακτικῶν ἀναφέρομεν τὸν ἀετὸν καὶ τὰ διάφορα εἴδη τοῦ ἱέρακος, ἐκ δὲ τῶν μικρῶν πτηνῶν τὰς κίχλας, τὰς ὑπολαΐδας, τοὺς μελισσοφάγους, τὰ στρουθία κτλ. Τὰ γνωστότερα ἑρπετὰ εἶναι αἱ σαῦραι, αἱ μικραὶ ἔχιδναι, ὁ τυφλίνος ὄφις κ.τ.λ. Οἱ περισσότεροι ποταμοὶ τῆς Γαλλίας εἶναι πλήρεις ἰχθύων διαφόρων εἰδῶν, εἰς δὲ τὰ παράλια, ἰδίως τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ἁλιεύονται ἀφθόνως ἡ σαρδίνη, ὁ βακαλάος, ὁ σολωμὸς κ.τ.λ.

Μ. Δ. Β.

— [ΠΟΛΙΤ. ΓΕΩΓΡ.] ***Πολίτευμα***. Ἡ σχέσις τῆς ἐκτελεστικῆς πρὸς τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν καὶ ἡ ὀργάνωσις αὐτῶν ρυθμίζονται ἐν Γαλλίᾳ διὰ τριῶν νόμων, οἵτινες ἐγένοντο δεκτοὶ τῇ 24 καὶ 25 Φεβρουαρίου καὶ τῇ 16 Ἰουνίου 1875 συμπληρωθέντες βραδύτερον διὰ τῶν νόμων τῆς 21 Ἰουνίου 1879 καὶ τῆς 14 Αὐγούστου 18·4. Εἶναι οἱ λεγόμενοι *συνταγματικοὶ νόμοι* (lois constitutionelles), διὰ τῶν ὁποίων προσεδόθη εἰς τὴν Γαλλίαν ἡ δημοκρατικὴ πολιτειακὴ μορφή. Κύριος φορεὺς τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας εἶναι ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας. Οὗτος ἐκλέγεται ὑπὸ τῶν δύο Βουλῶν, συνερχομένων πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἰς συντακτικὴν συνέλευσιν, κατ' ἀπόλυτον πλειοψηφίαν. Εἰς περίπτωσιν, καθ' ἣν ὁ ἐκλεγεὶς πρόεδρος τῆς δημοκρατίας εἶναι γερουσιαστὴς ἢ βουλευτής, ἀτονεῖ διὰ τῆς ἐκλογῆς του ἡ ἤδη ὑπὸ τοῦ λαοῦ δοθεῖσα εἰς αὐτὸν ἐντολή. Δὲν εἶναι ὑποχρεωτικὸν ἐκ τοῦ νόμου, ἵνα ὁ ἐκλεγόμενος πρόεδρος τῆς δημοκρατίας ἀνήκῃ εἰς τὴν μίαν ἐκ τῶν δύο Βουλῶν, ἐν τούτοις ὅμως ἐπεκράτησε, κατὰ συνήθειαν ἵνα λαμβάνηται ἀπὸ τούτων. Γενικῶς ἀρκεῖ, ἵνα ὁ ὑποψήφιος πρόεδρος εἶναι Γάλλος ὑπήκοος καὶ νὰ μὴ ἀνήκῃ εἰς οἰκογένειαν, ἥτις ἦρξεν ἄλλοτε ἐν Γαλλίᾳ, ἡλικίας 21 τοὐλάχιστον ἐτῶν, νὰ ἔχῃ ἐκπληρώσει τὰς στρατιωτικὰς αὐτοῦ ὑποχρεώσεις καὶ νὰ μὴ ἔχῃ στερηθῇ τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ δικαιωμάτων. Ἡ διάρκεια τῆς προεδρείας εἶναι ἑπταετής, τοῦ ἅπαξ ἐκλεγέντος δυναμένου νὰ ἐκλεγῇ ἐκ νέου ἄνευ οὐδενὸς περιορισμοῦ. Ἐν περιπτώσει θανάτου ἢ παραιτήσεως τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας πρὸ τῆς ἐκπνοῆς τῆς ἑπταετίας, ὁ ἐκλεγόμενος νέος πρόεδρος ἐκλέγεται διὰ μίαν ἑπταετίαν καὶ οὐχὶ διὰ τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ἑπταετίας τοῦ παραιτηθέντος ἢ ἀποβιώσαντος. Κατὰ τὸ διάστημα χηρείας διευθύνει τὰς ὑποθέσεις τοῦ κράτους ἡ ὁλομέλεια τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου. Ἡ ἁρμοδιότης τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας, ὡς διαγράφεται ὑπὸ τοῦ συντάγματος, εἶναι ἀρκετὰ εὐρεῖα, ἂν καὶ διὰ τῆς συνηθείας ἔχει σημαντικῶς περιορισθῇ. Ὁ πρόεδρος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ συγκαλῇ τὴν Βουλὴν καὶ τὴν Γερουσίαν, καὶ ν' ἀναβάλλῃ τὰς ἐργασίας ἀμφοτέρων τῶν νομοθετικῶν σωμάτων. Δύναται πρὸς τούτοις νὰ προκαλέσῃ ἐκτάκτους συνεδρίας τῶν δύο Βουλῶν καὶ ἀπὸ συμφώνου μετὰ τῆς Γερουσίας νὰ διαλύῃ τὴν Βουλὴν πρὸ τῆς ἐκπνοῆς τῆς προθεσμίας, δι' ἣν αὕτη ἐξελέγη. Τοιαύτη ὅμως διάλυσις μέχρι τοῦδε, ἐκτὸς τῆς μεμονωμένης περιπτώσεως τῆς 16 Μαΐου 1877, δὲν ἔλαβε χώραν. Πλὴν τοῦ δικαιώματος τῆς διαλύσεως τῆς Βουλῆς ἀπὸ συμφώνου μετὰ τῆς Γερουσίας ἔχει καὶ τὸ δικαίωμα νὰ προτείνῃ νόμους ἢ τροπολογίας νόμων. Ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ψηφισθῇ ὑπὸ τῶν Βουλῶν νόμος μὴ ἀρεστὸς εἰς αὐτόν, δύναται νὰ προτείνῃ τὴν ἐκ νέου συζήτησιν αὐτοῦ· τοῦ δικαιώματος ὅμως τούτου οὐδέποτε μέχρι τοῦδε ἐγένετο χρῆσις. Εἰς τὸν πρόεδρον ἀπαγορεύεται νὰ ἐμφανίζεται αὐτοπροσώπως ἐνώπιον τῶν Βουλῶν, δύναται ὅμως νὰ χρησιμοποιήσῃ ὡς ἀντικαταστάτην αὐτοῦ ἕνα ἐκ τῶν ὑπουργῶν, ὁσάκις πρόκειται ν' ἀναγνωσθῇ διάταγμα αὐτοῦ περὶ ἐνάρξεως ἢ λήξεως τῶν ἐργασιῶν τῶν Βουλῶν, νὰ προτείνῃ σχέδιον νόμου, ἢ ν' ἀναγνωσθῇ διάγγελμα αὐτοῦ πρὸς τὰς δύο Βουλὰς τῆς ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας. Περαιτέρω ἡ ἁρμοδιότης τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας συνίσταται εἰς τὰ ἑξῆς: δημοσιεύει τοὺς ὑπὸ τῶν Βουλῶν ψηφιζομένους νόμους καὶ ἐπαγρυπνεῖ διὰ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν· ἔχει τῶν ἐνόπλων δυνάμεων τῆς χώρας, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ ἔχῃ τὴν ἀρχιστρατηγίαν αὐτῶν· διορίζει πάντας τοὺς ὑπαλλήλους καὶ ἀξιωματικοὺς τοῦ κράτους ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κειμένων νόμων καὶ ὑπ' εὐθύνην τοῦ οἰκείου ὑπουργοῦ· ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς ἀπονομῆς χαρίτων, ὄχι ὅμως καὶ τὸ τῆς ἀμνηστείας, τὸ ὁποῖον ἀποκλειστικῶς ἀνήκει εἰς τὰς δύο Βουλάς· συνομολογεῖ συνθήκας καὶ ἐγκρίνει αὐτάς, ἐφ' ὅσον δὲν συνεπάγονται δαπάνας εἰς τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ κράτους, ἀνακοινώνει δὲ αὐτὰς εἰς τὰς Βουλὰς μόνον, ὅταν ἡ ἀσφάλεια καὶ τὰ συμφέροντα τοῦ κράτους ἐπιτρέπουν τοῦτο· ἀντιπροσωπεύει τὸ κράτος ἀπέναντι τῶν ξένων δυνάμεων, ἐφ' ὅσον ἐμπιστεύεται παρ' αὐταῖς τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Γαλλίας καὶ ἐγκρίνει τὸν διορισμὸν τῶν ξένων ἀντιπροσώπων ἐν Γαλλίᾳ· πόλεμον δὲν ἐπιτρέπεται νὰ κηρύξῃ εἰμὴ ἀπὸ συμφώνου μετὰ τῶν δύο Βουλῶν, συνθῆκαι δὲ εἰρήνης συνομολογούμεναι ὑπ' αὐτοῦ ἔχουν ἰσχὺν μόνον ἐὰν ἐγκριθοῦν ὑπὸ τῶν Βουλῶν· ἐκχώρησις, ἀνταλλαγὴ ἢ προσάρτησις τμημάτων εἰς τὴν ἐπικράτειαν ἐπιτρέπεται μόνον μετὰ συζήτησιν καὶ ἔγκρισιν τῶν Βουλῶν· καλεῖ εἰς τὴν ἀρχὴν τὴν κυβέρνησιν, ἂν καὶ κατὰ συνήθειαν μόνον τὸν πρόεδρον αὐτῆς, ὅστις καὶ ἐκλέγει τὰ ἄλλα μέλη τοῦ ὑπουργείου. Ὁ διορισμὸς καὶ ἡ ἀπόλυσις τῶν ὑπουργῶν γίνεται ὑπὸ τοῦ προέδρου. Ὑπόλογος διὰ τὴν διαχείρισιν τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ εἶναι ὁ πρόεδρος, μόνον ἐὰν ἐγερθῇ κατ' αὐτοῦ βάσιμος ὑπόνοια περὶ προδοσίας· ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τίθεται ὑπὸ κατηγορίαν προτάσει τῆς Βουλῆς καὶ δικάζεται ὑπὸ τῆς Γερουσίας. Πρὸς ἐνάσκησιν τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας χρησιμοποιεῖ ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας τοὺς ὑπουργοὺς καὶ τοὺς ὑφυπουργούς, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς ποικίλλει ἑκάστοτε. Νῦν (1929) ὑπάρχουν 14 ὑπουργοὶ (τῆς Δικαιοσύνης, τῶν Ἐσωτερικῶν, τῶν Ἐξωτερικῶν, τῶν Οἰκονομικῶν, τῶν Στρατιωτικῶν, τῶν Ναυτικῶν, τῶν Ἀποικιῶν, τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως καὶ τῶν Καλῶν τεχνῶν, τῆς Γεωργίας, τῶν Δημοσίων Ἔργων, τοῦ Ἐμπορίου καὶ τῆς Βιομηχανίας, τῶν Νεοπροσαρτηθεισῶν χωρῶν καὶ τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας καὶ Ὑγιεινῆς), καὶ 5 ὑφυπουργοὶ (εἷς παρὰ τῷ προέδρῳ τῆς κυβερνήσεως, τῶν ταχυδρομείων καὶ τηλεγράφων, τῆς ἀεροπλοΐας, τοῦ ἐμπορικοῦ στόλου καὶ τῆς τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως). Οἱ ὑπουργοὶ δὲν ἐνασκοῦν αὐτοτελῶς τὴν δημοσίαν ἐξουσίαν, ἐφ' ὅσον ἔχουν μὲν τὸ δικαίωμα νὰ ἐκδίδουν διατάγματα, ἀλλὰ ταῦτα δὲν ἰσχύουν ἄνευ τῆς ὑπογρα-

Digitized by Google

φῆς τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας. Καὶ ἀντιστρόφως ὁ πρόεδρος εἰς οὐδεμίαν πρᾶξιν προβαίνει, ἂν μὴ εἶναι προσυπογεγραμμένος καὶ ὁ ἁρμόδιος ὑπουργός. Διὰ τὰ ἐκδιδόμενα διατάγματα εἶναι ὑπεύθυνοι οἱ ὑπουργοὶ ἀπέναντι τῶν Βουλῶν, δι' ὑπέρβασιν δὲ τῆς ἐξουσίας αὐτῶν ἀπέναντι μὲν τῶν ποινικῶν δικαστηρίων, ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ κοινῶν ἀδικημάτων, ἀπέναντι δὲ τοῦ κράτους διὰ τὸ ἀδίκημα τῆς προδοσίας. Ἐν περιπτώσει διαφορᾶς ἀπόψεων μεταξὺ Βουλῆς καὶ κυβερνήσεως ἐπὶ ζητημάτων πολιτικῆς φύσεως, ἀποφαίνεται ἡ πρώτη διὰ ψήφου ἐμπιστοσύνης ἢ δυσπιστίας πρὸς τὴν κυβέρνησιν.

Τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν ἐνασκεῖ ἡ Γερουσία καὶ ἡ Βουλή. Ἡ Γερουσία ἀποτελεῖται ἐκ 310 μελῶν, τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἑδρῶν κατανεμομένου διὰ νόμου εἰς ἕκαστον νομὸν ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ αὐτοῦ. Ἐκλέξιμος εἶναι πᾶς Γάλλος ὑπερβὰς τὸ 40ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας, ἐκπληρώσας τὰς στρατιωτικὰς ὑποχρεώσεις του καὶ μὴ στερηθεὶς τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ δικαιωμάτων.

Ἡ διάρκεια τῆς θητείας τῶν γερουσιαστῶν εἶναι ἐννεαετής, αἱ ἐκλογαὶ ὅμως τῆς Γερουσίας γίνονται κατὰ τριετίαν δεδομένου ὅτι ἀνὰ τριετίαν ἀνανεοῦται τὸ τρίτον. Ἡ ἐκλογὴ γίνεται οὐχὶ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ καθολικοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος, ἀλλὰ διὰ συλλόγων συνερχομένων εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἑκάστου νομοῦ καὶ ἀποτελουμένων ἐκ τῶν βουλευτῶν, τῶν νομαρχιακῶν καὶ ἐπαρχιακῶν συμβούλων καὶ τῶν πληρεξουσίων τῶν κοινοτήτων ἑκάστου νομοῦ. Εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὑποψήφιος δύναται νὰ ἐκθέσῃ ὑποψηφιότητα γερουσιαστοῦ εἰς πλείονας τοῦ ἑνὸς νομούς, ὁ δ' ἅπαξ ἐκλεγεὶς δικαιοῦται καὶ ἐφεξῆς νὰ ἐκλέγηται ἄνευ οὐδενὸς περιορισμοῦ. Ἡ Βουλὴ ἀποτελεῖται νῦν ἐξ 616 βουλευτῶν, ἑνὸς βουλευτοῦ ἀναλογοῦντος ἐπὶ 75.000 κατοίκων. Οἱ βουλευταὶ ἐκλέγονται διὰ μίαν τετραετίαν, ἐκτὸς ἂν διαλυθῇ ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Βουλή, ὁπότε ἐντὸς τριῶν μηνῶν ἀπὸ τῆς διαλύσεως προκηρύσσονται αἱ νέαι ἐκλογαί. Ἐν ᾗ περιπτώσει κενωθῇ ἕδρα τις βουλευτοῦ λόγῳ θανάτου ἢ δι' ἄλλην αἰτίαν, ἐκλέγεται ἀντικαταστάτης διὰ τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς περιόδου. Τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν ἔχει πᾶς Γάλλος συμπληρώσας τὸ 21ον ἔτος τῆς ἡλικίας καὶ ἐγγεγραμμένος εἰς τοὺς ἐκλογικοὺς καταλόγους. Οἱ ὑπηρετοῦντες εἰς τὸν στρατὸν καὶ τὸν στόλον δὲν ἔχουν δικαίωμα ψήφου. Ἐκλέξιμος δὲ εἶναι πᾶς Γάλλος ἐκπληρώσας τὰς στρατιωτικὰς ὑποχρεώσεις καὶ μὴ στερηθεὶς τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ δικαιωμάτων, δύναται δὲ νὰ ἐκθέσῃ ὑποψηφιότητα εἰς περισσοτέρας τῆς μιᾶς ἐκλογικῆς περιφερείας. Ἀπὸ τῆς ἀποδοχῆς τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου τῆς 7 Ἰουλίου 1919 ἰσχύει τὸ ἀναλογικὸν ἐκλογικὸν σύστημα. Ἀμφότεραι αἱ Βουλαὶ συνέρχονται καὶ διακόπτουν τὰς ἐργασίας αὐτῶν ταυτοχρόνως. Αἱ συνεδρίαι αὐτῶν ἀρχίζουν κανονικῶς τὴν 2αν τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου, ἐκτὸς ἂν ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας συγκαλέσῃ αὐτὰς ἐνωρίτερον, διαρκοῦν δὲ τοὐλάχιστον ἐπὶ 5 μῆνας, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὅμως παρατείνονται ἐπὶ 8 μῆνας κατ' ἔτος. Συνήθως διακόπτονται αἱ ἐργασίαι τῶν Βουλῶν κατὰ Ἰούνιον καὶ ἐπαναλαμβάνονται κατὰ Νοέμβριον. Ἑκατέρα ἐκ τῶν Βουλῶν ἔχει ἕνα πρόεδρον καὶ 4 ἀντιπροέδρους. Ὁ πρόεδρος τῆς τε Βουλῆς καὶ τῆς Γερουσίας ἀσκεῖ ἐπὶ τῶν βουλευτῶν καὶ τῶν γερουσιαστῶν τὴν ἑξῆς πειθαρχικὴν ἐξουσίαν: ἀνάκλησιν εἰς τὴν τάξιν, πρόστιμον καὶ προσωρινὸν ἀποκλεισμὸν ἀπὸ τῶν ἐργασιῶν τοῦ σώματος. Αἱ Βουλαὶ συνεδριάζουν δημοσίᾳ, ἐκτὸς ἂν ἡ πλειοψηφία αὐτῶν αἰτήσηται μυστικὴν συνεδρίαν. Γερουσιασταὶ καὶ βουλευταὶ λαμβάνουν ἐτησίαν ἀποζημίωσιν εἰς φράγκα 15.000, ἀπολαύουν δὲ διαρκουσῶν τῶν συνεδριῶν τῶν σωμάτων κοινοβουλευτικῆς ἀσυλίας, ἥτις μόνον τῇ συναινέσει τοῦ οἰκείου σώματος εἶναι δυνατὸν νὰ ἀρθῇ. Ἡ Βουλὴ διαιρεῖται εἰς 11, ἡ Γερουσία εἰς 9 ὁμάδας, ἑκάστη τῶν ὁποίων ἐκλέγει ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς ἐπιτροπάς, αἵτινες ὡς ἐπιτροπαὶ κοινοβουλευτικαὶ ἐπεξεργάζονται τὰ κατατιθέμενα νομοσχέδια καὶ παραπέμπουν αὐτὰ μετὰ τῆς γνώμης αὐτῶν ὑπὸ τὴν ψῆφον τῆς ὁλότητος. Κοιναὶ συνεδρίαι τῶν δύο σωμάτων λαμβάνουν χώραν μόνον εἰς περίπτωσιν, καθ' ἣν πρόκειται νὰ ἐκλεγῇ νέος πρόεδρος τῆς δημοκρατίας, ἢ νὰ γίνῃ συζήτησις περὶ μεταβολῆς τοῦ συντάγματος, ἥτις πάντως, κατὰ τὸν νόμον τῆς 14ης Αὐγούστου 1884, πρέπει νὰ κινῆται ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς δημοκρατικῆς πολιτειακῆς μορφῆς. Ν. ΒΛΑΧΟΣ

Σημαία. Ἡ γαλλικὴ σημαία εἶναι ἡ αὐτὴ διὰ τὰ πολεμικὰ καὶ διὰ τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα. Ἀποτελεῖται δὲ ἀπὸ τρεῖς καθέτους καὶ ἰσομεγέθεις ταινίας χρώματος, κατὰ σειράν, κυανοῦ, λευκοῦ καὶ ἐρυθροῦ. Ὁ θυρεὸς τῆς τρίτης γαλλικῆς δημοκρατίας ἀποτελεῖται ἀπὸ ᾠοειδῆ στέφανον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐπὶ βάθους κυανοῦ ὑπάρχουν ἐν συμπλέγματι τὰ δύο κεφαλαῖα γράμματα RF. Ἑκατέρωθεν τοῦ στεφάνου ἀνὰ μία γαλλικὴ σημαία, ἡμιανεπτυγμένη. Τὸ ὅλον σύμπλεγμα στηρίζεται ἐπὶ δύο κλάδων, δρυὸς καὶ ἐλαίας, ἐστηριγμένων ἐπὶ ἀστέρος καὶ ἀναρτωμένων διὰ ταινίας φερούσης τὰς λέξεις, γαλλιστί: «ἐλευθερία, ἰσότης, ἀδελφότης».

Ἐθνικὸς ὕμνος τῆς Γαλλίας εἶναι ἡ Μασσαλιῶτις (βλ. λ.), καθιερωθεῖσα ἀπὸ τοῦ 1792.

Παράσημα. Ἡ Γαλλία ἔχει ἓν παράσημον, τὸ τῆς *Λεγεῶνος της Τιμῆς*, ἱδρυθὲν ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος τῷ 1802 πρὸς ἠθικὴν ἀμοιβὴν στρατιωτικῶν καὶ κοινωνικῶν ὑπηρεσιῶν. Τὸ παράσημον τοῦτο ὑποδιαιρεῖται εἰς πέντε τάξεις: α') τῶν ἱπποτῶν, β') τῶν ἀξιωματικῶν, γ') τῶν ταξιαρχῶν, δ') τῶν ἀνωτέρων ταξιαρχῶν καὶ ε') τῶν μεγαλοσταύρων. Ἡ ταινία τοῦ παρασήμου τούτου εἶναι ἐρυθρά. Ἀποτελεῖται δὲ ἀπὸ ἀστέρα μετὰ πέντε διπλῶν ἀκτίνων, συνδεδεμένων διὰ στεφάνου ἐκ δάφνης. Ὁ ἀστὴρ εἶναι ἀργυροῦς διὰ τοὺς ἱππότας καὶ χρυσοῦς διὰ τὰς ἄλλας τάξεις, μετὰ λευκοῦ σμάλτου. —Μ.

Θρησκεύματα. Ἡ ἐπικρατοῦσα θρησκεία ἐν Γαλλίᾳ εἶναι καθολική, ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἀντιπρόσωποι ὅλων τῶν ἄλλων θρησκευμάτων, οἱ ὁποῖοι ἐκτελοῦν ἐλευθέρως τὰ τῆς θρησκείας των, διατηροῦντες ναούς, συναγωγὰς καὶ τζαμία ἐν Παρισίοις καὶ εἰς ἄλλας πόλεις. Οἱ καθολικοὶ ἐν Γαλλίᾳ εἶναι τὰ 97,6 ἑκατοστὰ τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ, οἱ διαμαρτυρόμενοι ἀνέρχονται εἰς 1,8 καὶ οἱ Ἑβραῖοι 0,3 ἐπὶ τοῖς ἑκατόν. Μετὰ τὴν διακοπὴν τῶν σχέσεων, ἡ ὁποία ἐπῆλθε μεταξὺ Γαλλίας καὶ Βατικανοῦ τῷ 1904, ἡ Ἐκκλησία ἐχωρίσθη ἀπὸ τὸ κράτος. Αἱ σχέσεις ἐπανελήφθησαν μετὰ τὸν πόλεμον, τῷ 1921, διὰ τῆς ἀποστολῆς ὑπὸ τῆς Γαλλίας τοῦ πρεσβευτοῦ Ζοννὰρ εἰς τὸ Βατικανόν. Οἱ διαμαρτυρόμενοι συμποσοῦνται εἰς ἓν περίπου ἑκατομμύριον καὶ ἀνήκουν εἰς διάφορα δόγματα, ὧν τὰ κυριώτερα εἶναι δύο, τῶν λουθηρανῶν καὶ τῶν μεταρρυθμιστῶν. Οἱ περισσότεροι τούτων ὑπάρχουν εἰς τὸ νότιον καὶ τὸ νοτιοανατολικὸν τμῆμα τῆς Γαλλίας. Τὰ κυριώτερα κέντρα τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς τῶν διαμαρτυρομένων εἶναι τὸ Μοντωμπάν, τὸ Μπερζερά, τὸ Λὰ-Ροσέλλ, τὸ Κάστρ, τὸ Ἀλαί, τὸ Λὲ-Βιγκάν, ἡ περιοχὴ τοῦ Σεβὲν γενικῶς καὶ ἡ Νίμ. Ἐν Γαλλίᾳ ὑπάρχουν δύο πανεπιστήμια τῆς θεολογίας τῶν διαμαρτυρομένων, τὸ ἓν ἐν Παρισίοις καὶ τὸ ἕτερον ἐν Μοντωμπάν. Οἱ περισσότεροι Ἰσραηλῖται εὑρίσκονται εἰς τοὺς ἀνατολικοὺς νομοὺς καὶ ἰδίως ἐν Ἀλσατίᾳ καὶ Λωρραίνῃ. Τὰ κυριώτερα κέντρα τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν εἶναι τὸ Νανσὺ καὶ οἱ Παρίσιοι, ὅπου ἑδρεύει καὶ ὁ Μέγας αὐτῶν Ραββῖνος.

Μεταξὺ τῶν ἄλλων θρησκευμάτων, τὰ ἔχοντα πολυπληθεστέρους ἀντιπροσώπους εἶναι τὸ μωαμεθανικὸν καὶ ἡ ὀρθόδοξος ἀνατολικὴ Ἐκκλησία, μὲ κοινότητας καὶ ἐκκλησίας ἐν Παρισίοις καὶ ἐν Μασσαλίᾳ.

Πληθυσμός. Σύμφωνα πρὸς τὴν τελευταίαν ἀπογραφὴν τῆς 1 Ἀπριλίου 1921 ἡ Γαλλία ἀριθμεῖ 41.476.272 κατοίκους (συμπεριλαμβανομένων τῆς Ἀλσατίας καὶ Λωρραίνης), ἔναντι 39.209.766 τοῦ ἔτους 1913. Εἰς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον δέον νὰ προστεθοῦν 192,973 στρατιῶται καὶ πληρώματα τοῦ ἐμπορικοῦ στόλου, οἵτινες κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀπογραφῆς εὑρίσκοντο ἐκτὸς τῶν γαλλικῶν συνόρων. Κατὰ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ γαλλικοῦ πληθυσμοῦ δέον νὰ ληφθοῦν πρὸς τούτοις ὑπ' ὄψει οἱ ἐν Γαλλίᾳ ἐγκατεστημένοι ξένοι, οἵτινες ἀνέρχονται εἰς $1^1/_2$ ἑκατομμύριον ψυχῶν περίπου. Ὁ ἀριθμὸς τῶν γάμων ἀνήρχετο ἐν ἔτει 1921 εἰς 456.221 (τ. ἔ. 23 γάμοι ἐπὶ 10.000 κατοίκων), ἔναντι 312.036 τοῦ ἔτους 1913 (τ. ἔ. 151 ἐπὶ 10.000). Ὁ ἀριθμὸς τῶν διαζεύξεων χωρεῖ προοδευτικῶς: ἐν ἔτει 1885: 4.277, ἐν ἔτει 1910: 12.975, 1913: 15.076 καὶ 1921: 32.557.

Ὁ δείκτης τῶν γεννήσεων διαρκῶς ὑποχωρεῖ ἀπὸ τῶν ναπολεοντείων πολέμων καὶ ἑξῆς. Κατὰ τὰ ἔτη 1806—1816 ἀνήρχετο εἰς 3.16%, 1831—1841 εἰς 2.89%, 1872—1882 εἰς 2.56%, 1901—1911 εἰς 2.05% καὶ κατὰ τὸ τελευταῖον προπολεμικὸν ἔτος εἰς 1.88%. Εὐθὺς μετὰ τὸν πόλεμον ὁ δείκτης τῶν γεννήσεων ἀνῆλθε προσωρινῶς: ἐν ἔτει 1921 ἔχομεν 117.023 γεννήσεις ἔναντι 58.914 τοῦ ἔτους 1913. Ἐν τούτοις τὸ 1921 ὑπολείπεται εἰς ἀριθμὸν γεννήσεων τοῦ ἔτους 1920 κατὰ 159.970. Ἡ αἰτία τοῦ φαινομένου τούτου δέον ν' ἀποδοθῇ πρὸ παντὸς εἰς τὸν οἰκειοθελῆ περιορισμὸν τῶν γεννήσεων διὰ λόγους οἰκονομικῆς φύσεως. Τὸ ἥμισυ περίπου ἐκ τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ ζῇ εἰς μεγάλας πόλεις, ἐν τούτοις ὅμως εἶναι ἄξιον παρατηρήσεως, ὅτι ὀλίγαι εἶναι αἱ μεγάλαι πόλεις καθ' ὅλην τὴν Γαλλίαν. Τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν οἱ Παρίσιοι μὲ 2.888.110 κατοίκους ἐν ἔτει 1921, ἀκολουθεῖ ἡ Μασσαλία μὲ 550.619 καὶ ἡ Λυὼν μὲ 523.769 κατοίκους. Ἡ Βορδώ, ἡ τετάρτη πόλις τῆς Γαλλίας, ἀριθμεῖ 261.678 κατοίκων, ἡ Λιλλη 217.807, ἡ Νάντη 170.535, ἡ Τουλούζη καὶ ἡ Νίτσα μεταξὺ 140—150 χιλ. Περαιτέρω 23 πόλεις ἔχουν πληθυσμὸν μεταξὺ 10—99 χιλ., πᾶσαι δὲ αἱ ἄλλαι κάτω τῶν 10.000. Ἐκ τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ ἐργάζονται 21 ἑκατομμύρια περίπου, ἐκ τῶν ὁποίων 40% ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, 35% εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ μεταλλουργίαν, 6% εἶναι δημόσιοι ὑπάλληλοι ἢ μετέρχονται ἐλεύθερα ἐπαγγέλματα, 4.4% περίπου εἶναι ὑπηρέται παντὸς εἴδους, 3.4% ὑπηρετοῦν εἰς τὸν στρατὸν καὶ τὸν στόλον, οἱ δὲ λοιποὶ κατανέμονται εἰς διάφορα ἄλλα ἐπαγγέλματα.

Φυλετικῶς ὁ σημερινὸς γαλλικὸς λαὸς εἶναι μῖγμα κελτικῶν, ρωμαϊκῶν καὶ γερμανικῶν στοιχείων. Ὁ ἀρχικὸς πληθυσμὸς τῆς χώρας ἦτο κελτικὸς (γαλλικὸς) ἐγκαταμιχθεὶς μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Γαλλίας ὑπὸ τῶν Ρωμαίων μετὰ λατινικῶν, κατὰ δὲ τὴν ἐποχὴν τῆς μεταναστεύσεως τῶν λαῶν παρεισῆλθον καὶ γερμανικὰ στοιχεῖα. Οἱ Γερμανοὶ ἐγκατεστάθησαν μονίμως κυρίως εἰς τὰ βόρεια καὶ βορειοανατολικὰ τμήματα τῆς Γαλλίας, ἐν μέρει δὲ παρεισῆλθον καὶ εἰς τὸν πληθυσμὸν τῆς μέσης καὶ νοτίου Γαλλίας, ἰδίως διὰ τῆς ἐκστρατείας τῶν Βησιγότθων εἰς τὴν Ἱσπανίαν. Κατάλοιπα ἀμιγῆ τοῦ ἀρχικοῦ κελτικοῦ πληθυσμοῦ διετηρήθησαν εἰς τὰ βορειοδυτικὰ κράσπεδα τῆς Γαλλίας, ἐν Βρετάνῃ, τμήματα δὲ ἰβηρικοῦ (προαρίου) πληθυσμοῦ εἰς τὰς βορείους κλιτῦς τῶν Πυρηναίων. Οἱ παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ ἐν Προβηγκίᾳ κατοικοῦντες ἐγκατεμίχθησαν μετὰ φοινικικῶν καὶ ἑλληνικῶν στοιχείων, ἅτινα ἤδη πρὸ τῆς ρωμαϊκῆς κατακτήσεως εἶχον ἐγκατασταθῆ αὐτόθι μονίμως. Διὰ μακρᾶς καὶ ἐπιμόνου συγκεντρωτικῆς ἐργασίας τῶν Γάλλων βασιλέων, χρονολογουμένης ἀπὸ τοῦ ΙΒ' περίπου αἰῶνος, ἐπετεύχθη ἡ συγχώνευσις τῶν ἀνομοίων τούτων φυλετικῶν στοιχείων εἰς σταθερὰν ἐθνικὴν ἑνότητα, ἐκδηλουμένην ἐν τῇ θρησκείᾳ, τῇ γλώσσῃ, τοῖς ἐθίμοις καὶ τῷ πολιτισμῷ καθόλου. Διαπιστοῦται δὲ ἡ ἑνότης αὕτη καὶ εἰς τὰ τμήματα ἐκεῖνα τῆς χώρας, ἐν τοῖς ὁποίοις δὲν ἐπῆλθε κελτική-ρωμαϊκὴ καὶ γερμανικὴ ἐγκατάμιξις, ἀλλὰ διετηρήθη ὁ ἀρχικὸς πληθυσμός, ἢ ὅπου τὰ ὅρια τοῦ γαλλικοῦ κράτους ἐπεξετάθησαν ἐπέκεινα τῶν ὁρίων, ἐντὸς τῶν ὁποίων λαλεῖται ἡ γαλλικὴ γλῶσσα: εἰς τὰ βόρεια καὶ ἀνατολικὰ διαμερίσματα, ἐν Βρετάνῃ, εἰς τὰς βορείους κλιτῦς τῶν Πυρηναίων, εἰς τὰ ἀνατολικὰ παράλια τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ ἐν Κορσικῇ. Ὁ συνολικὸς πληθυσμὸς τῶν ἐνταῦθα κατοικουσῶν μειονοτήτων ἀνέρχεται εἰς 4 περίπου ἑκατομμύρια, ἐκ τῶν ὁποίων 250 χιλιάδες Βαλλόνοι καὶ Φλάμμαι οἰκοῦν εἰς τὰ βόρεια διαμερίσματα, 1 ἑκατομμύριον Βρετανοὶ ἐν Βρετάνῃ, 200.000 περίπου Βάσκοι καὶ Καταλανοὶ εἰς τὰς βορείους κλιτῦς τῶν Πυρηναίων, εἰς τὰ ἀνατολικὰ τμήματα τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ ἐν Κορσικῇ 600.000 περίπου Ἰταλοὶ καὶ ἐν Ἀλσατίᾳ καὶ Λωρραίνῃ 2 ἑκατομμύρια Γερμανοί. Ἀντιστρόφως, ἐκτὸς τῶν συνόρων τοῦ γαλλικοῦ κράτους ζοῦν 5 περίπου ἑκατομμύρια γαλλιστὶ ὁμιλοῦντες, οἵτινες κατανέμονται εἰς τὴν δυτικὴν Ἑλβετίαν, εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Πιεμοντίου, εἰς τὰ Βαλλονικὰ διαμερίσματα τοῦ Βελγίου, εἰς τμήματά τινα τῆς Λουιζιάνας, τῶν δυτικῶν Ἰνδιῶν, εἰς τὴν νῆσον Μαυρίκιος καὶ ἰδίως εἰς τὸν κάτω Καναδᾶν, ἔνθα οἰκεῖ συμπαγὴς γαλλικὸς πληθυσμὸς ἀνερχόμενος εἰς 2 ἑκατομμύρια περίπου ψυχῶν, ἀπόγονος τῶν Γάλλων ἀποίκων, οἵτινες, ἐγκατεστάθησαν αὐτόθι ἐπὶ τῆς βασιλείας Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ'. Ὁ ἐθνικὸς χαρακτὴρ τῶν Γάλλων δύναται νὰ διατυπωθῇ γενικῶς ὡς κρᾶμα τοῦ ρωμαϊκοῦ ὀρθολογισμοῦ μὲ τὸ εὐέξαπτον, ὅπερ χαρακτηρίζει τὴν κελτικὴν φυλήν. Τὰ πλεονεκτήματα δὲ καὶ τὰ μειονεκτήματα τῆς μίξεως ταύτης ἐξεδηλώθησαν ἐν τῇ περαιτέρω ἐξελίξει τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος τῶν Γάλλων. Ὡς φύσις αἱματώδης ὁ Γάλλος ἀρέσκεται εἰς τὴν εὔχαριν καὶ ἀβίαστον ἀναστροφήν, ἀναλόγως δὲ προσπαθεῖ ἐν τῇ συνομιλίᾳ νὰ εἶναι ἐπαγωγὸς καὶ εὐχάριστος. Ἵνα διακριθῇ εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον, ἀποδίδει ἐξαιρετικὴν σημασίαν εἰς τὴν ἐξωτερικὴν αὐτοῦ ἐμφάνισιν, εἰς δὲ τὰ ἄλλα πεδία τοῦ βίου προτιμᾷ κατὰ κανόνα τὸ εὔκολον καὶ τὸ ἐπαγωγόν. Ἡ μορφὴ ἐνδιαφέρει αὐτὸν κατ' ἐξοχὴν ἐν τῇ ἐπικοινωνίᾳ, τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τῇ τέχνῃ, ἡ ἔλλειψις ὅμως διεισδύσεως εἰς τὸ περιεχόμενον καὶ ἡ ἐπιθυμία, ἵνα ἀρέσκῃ, παρασύρει αὐτὸν ἐνίοτε εἰς ἐπιπολαιότητα· ὁ Γάλλος ὅμως δὲν εἶναι ἁπλῶς φύσις αἱματώδης, εἶναι καὶ ὀρθολογιστὴς συγχρόνως. Ἂν καὶ θεωρεῖ τὴν ζωὴν ὑπὸ τὴν εὔθυμον καὶ εὔκολον αὐτῆς ὄψιν, ἐν τούτοις γνωρίζει ὅτι πρέπει νὰ ἀπολαμβάνεται μὲ μέτρον καὶ συνείδησιν, ἵνα μὴ ἐκτραπῇ εἰς ἀταξίαν καὶ αἰθαιρεσίαν. Οὕτως ὁ Γάλλος παρὰ τὸ εὔχαρι καὶ τὴν κοινωνικότητα αὐτοῦ εἶναι καλὸς οἰκογενειάρχης, ἐκτιμῶν τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν οἰκονομίαν ὡς τὴν βάσιν πάσης ὑπάρξεως. Ἀκριβῶς δέ, διότι ἀγαπᾷ τὴν ζωήν, ἔχει διαρκῶς ὑπ' ὄψει τοὺς ὅρους, διὰ τῶν ὁποίων εἶναι δυνατὸν ν' ἀποβῇ αὕτη εὐχάριστος καὶ ἐξοικονομεῖ τὰ κατ' αὐτήν, ἵνα ἀπολαύσῃ τὸ γῆρας ἀπηλλαγμένον πάσης φροντίδος. Ὁ συζυγικὸς βίος τοῦ Γάλλου, βοηθουμένου εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ὑπὸ τοῦ ἡσύχου καὶ λελογισμένου κατὰ μέσον ὅρον χαρακτῆρος τῆς Γαλλίδος, εἶναι πολλαπλῶς πρότυπος.

Οἰκονομικὰ τοῦ κράτους. Τὰς οἰκονομικὰς προσόδους τοῦ γαλλικοῦ κράτους ἀποτελοῦν κατὰ μέγα μέρος οἱ ἔμμεσοι φόροι, οἵτινες βαρύνουν κυρίως: τὰ οἰνοπνευματώδη ποτά, τὴν σάκχαριν, τὸ ἔλαιον, τὰς φωτιστικὰς ὕλας, τὰ ἀργυρᾶ καὶ

Digitized by Google

χρυσᾶ ἀντικείμενα· ἀπὸ τοῦ ἔτους 1916 ἐφορολογήθησαν πρὸς τούτοις τὰ μεταλλικὰ ὕδατα, τὰ ἀποικιακὰ καὶ τὰ εἴδη πολυτελείας. Παρὰ ταῦτα ὑπάρχουν ἔμμεσοι πρόσοδοι ἐκ τελῶν σημάνσεως ἐξοφλήσεων καὶ χρηματιστηριακῶν πράξεων, οἱ φόροι πολυτελείας δι' ἵππους, ἁμάξας, αὐτοκίνητα κλπ. Κυρίως ὅμως ἀποφέρει σημαντικὰς προσόδους σειρὰ κρατικῶν μονοπωλίων, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ σπουδαιότερον εἶναι τὸ μονοπώλιον τοῦ καπνοῦ συσταθὲν ἐν ἔτει 1674 ὑπὸ τοῦ Golbert, καταργηθὲν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν καὶ ἀνασυσταθὲν τῷ 1810 ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος. Περαιτέρω ὑφίστανται τὰ κρατικὰ μονοπώλια: πυρείων, πυρίτιδος, τηλεγράφων, τηλεφώνων καὶ ταχυδρομείων. Ἐνῷ δὲ ἡ ἔμμεσος φορολογία εἶναι τόσον ἀνεπτυγμένη, ὥστε θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι ἐπιτυγχάνεται δι' αὐτῆς τὸ ἀνώτατον φορολογικὸν ὅριον, ἄμεσοι φόροι σχεδὸν δὲν ὑπάρχουν, ἐξαιρέσει τῆς βαρείας φορολογίας ἐπὶ τῆς κληρονομίας. Ὑπάρχει φορολογία ἐπὶ τῆς προσόδου καὶ τῆς ἰδιοκτησίας, ἀλλ' ἡ μὲν τελευταία θεωρεῖται ἐντελῶς ἀνεπαρκής, ἡ δὲ πρώτη βαρύνει ἁπλῶς τὴν πρόσοδον ἄνω τῶν 3000 φράγκων. Ἀνεπαρκεῖς ἐπίσης θεωροῦνται αἱ φορολογίαι τῶν κερδῶν ἐκ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας καὶ ἀπὸ ἄλλας συναφεῖς ἐπιχειρήσεις, ἀπὸ μισθούς, ἐπιχορηγήσεις καὶ συντάξει, καθὼς καὶ ἀπὸ τόκους ἐκ δανείων καὶ ὑποθηκῶν. Λίαν περιωρισμένη εἶναι πρὸς τούτοις καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1916 ἐπιβληθεῖσα φορολογία ἐπὶ τῶν ἐκτάκτων κερδῶν. Ὁ πλοῦτος τῆς Γαλλίας καὶ ἡ ἀνθηρότης τῶν οἰκονομικῶν τῆς χώρας ἐπέτρεπον πρὸ τοῦ πολέμου, ἵνα τὸ κράτος βαστάζῃ μέρος τῆς φορολογίας, ἥτις ἔπρεπε νὰ βαρύνῃ τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ. Πράγματι πρὸ τοῦ πολέμου χρέη ἐξωτερικὰ δὲν εἶχεν ἡ Γαλλία, ἀλλ' ἀντιθέτως σημαντικὰς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀπαιτήσεις. Τὸ ἐσωτερικὸν χρέος εἶχεν ἑνοποιηθῇ καὶ ἀνήρχετο κατὰ τὸ τελευταῖον προπολεμικὸν ἔτος εἰς 29.8 δισεκατομμύρια φράγκων. Ὁ ἀριθμὸς ὅμως οὗτος κατ' ἀκολουθίαν τῶν πολεμικῶν ἐξόδων ἀνῆλθεν εἰς 170,6 δισεκατομμύρια, ἐκ τῶν ὁποίων 28 εἰς ἐξωτερικὰ χρέη, 102 εἰς ἑνοποιημένας ἐσωτερικὰς ὑποχρεώσεις καὶ 48 εἰς κυμαινομένας ἐσωτερικὰς ὑποχρεώσεις.

Ἡ οἰκονομικὴ θέσις τοῦ κράτους ἀπέβη περισσότερον δυσχερὴς κατὰ τὰ ἐπακολουθήσαντα τὴν ὑπογραφὴν τῆς εἰρήνης τέσσαρα πρῶτα ἔτη. Οὕτως ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ κράτους παρουσίασε τὴν ἑξῆς περίπου ὄψιν: 1919 ἔσοδα 11 6 δισεκατομμύρια, ἔξοδα 54,2, ἔλλειμμα 42,6· 1920 ἔσοδα 19.8, ἔξοδα 58.1 ἔλλειμμα 38, 3· 1921 ἔσοδα 21 5 ἔξοδα 52, ἔλλειμμα 30.5. Ἐν ἔτει 1922 τὰ ἔξοδα ἀνῆλθον εἰς 48,7 δισεκατομμύρια φράγκων, τὰ ἔσοδα εἰς 23,4 καὶ τὸ ἔλλειμμα εἰς 25.3. Ἤτοι κατὰ τὰ τέσσαρα πρῶτα ἔτη (1919—1922) μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς εἰρήνης τὸ ἔλλειμμα τοῦ προϋπολογισμοῦ ἀνῆλθεν ἐν συνόλῳ εἰς 136,7 δισεκατομμύρια φράγκα. Ἐάν τις εἰς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον προσθέσῃ τὸ ποσὸν τῶν 170 6 δισεκατομμυρίων φράγκων, ὅπερ ἀντιπροσωπεύει τὰς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ καὶ ἐσωτερικῷ ὑποχρεώσεις τῆς Γαλλίας καὶ ὑπολογίσῃ πρὸς τούτοις ὅτι τὸ ἐξωτερικὸν δάνειον ἐξ 28 δισεκατομμυρίων πρέπει νὰ πληρωθῇ εἰς χρυσᾶ φράγκα, συνάγεται ὅτι τὸ γαλλικὸν χρέος ἀνήρχετο τῇ 31 Μαρτίου 1922 εἰς 316,9 δισεκατομμύρια φράγκων, κατανεμόμενον κατ' ἐπίσημον ἀνακοίνωσιν τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν ὡς ἑξῆς: ἑνοποιημένα ἐσωτερικὰ χρέη 155,1· κυμαινόμενα 87· ἐξωτερικαὶ ὑποχρεώσεις: ἑνοποιημέναι 44,4, κυμαινόμεναι 34 4 δισεκατομμύρια φράγκων.

Πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν οἰκονομικῶν δυσχερειῶν, εἰς τὰς ὁποίας εὑρέθη ἡ Γαλλία μετὰ τὸν πόλεμον, προσέφυγεν ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν ἔκδοσιν νέων ἐξωτερικῶν δανείων, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν βαθμιαίαν ἑνοποίησιν τῶν κυμαινομένων χρεῶν. Ὡς πρὸς δὲ τὰς ἐξωτερικὰς αὐτῆς ὑποχρεώσεις ἐπέτυχε, κατόπιν συμφωνίας μετὰ τῶν συμμάχων, ἰδίως τῆς Ἀγγλίας καὶ Ἀμερικῆς, ἀναβολὴν τῆς πληρωμῆς. Πρὸς τούτοις μετεβίβασε διὰ τοῦ νόμου τῆς 31 Ἰουλίου 1920 μέρος τῶν ἐξόδων τῶν πολεμικῶν ἐτῶν εἰς τὴν Γερμανίαν. Εἰς τὸ ποσὸν τοῦτο περιλαμβάνονται καὶ ἔξοδα, τὰ ὁποῖα δὲν ὑποχρεοῦται νὰ πληρώσῃ ἡ Γερμανία δυνάμει τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν.

Μετὰ τὴν ἐπελθοῦσαν οἰκονομικὴν κρίσιν καὶ τὴν πτῶσιν τοῦ γαλλικοῦ φράγκου, ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις δι' εὐρέος προγράμματος οἰκονομικῶν καὶ φορολογικῶν μέτρων προσεπάθησε νὰ ἀνορθώσῃ τὰ δημόσια οἰκονομικὰ καὶ προέβη τῷ 1927 εἰς τὴν νόμῳ σταθεροποίησιν τοῦ φράγκου εἰς τὴν τιμὴν τῶν 124.21 φράγκων ἔναντι τῆς ἀγγλικῆς λίρας καὶ 25,52 φράγκων ἔναντι τοῦ δολλαρίου. Ἡ σταθεροποίησις αὕτη συνέτεινεν εἰς τὴν ἐπαναφορὰν τοῦ κύρους τοῦ φράγκου καὶ εἰς τὴν ἀνανέωσιν τῆς ἀξίας του.

Προϋπολογισμὸς καὶ δημόσιον χρέος: Κατὰ τὸ 1925 ἡ γενικὴ οἰκονομικὴ κατάστασις τῆς Γαλλίας παρουσίαζε τὴν ἀκόλουθον ὄψιν, ὡς ἐμφανίζεται αὕτη ἐκ τοῦ ἐπισήμου προϋπολογισμοῦ τοῦ γαλλικοῦ κράτους:

Προϋπολογισμὸς τοῦ 1925 (εἰς ἑκατομ. φρ.)

Ἔσοδα		*Ἔξοδα*	
Φόροι	25.620.74	Ὑπ. Οἰκονομικῶν	2.949.65
Μονοπώλια	2.727.48	Παιδεία	1.850 1
Δημόσια κτήματα	325.58	Ὑπ. Ἐξωτερικῶν	131. 5
Δημόσια κτήματα Ἀλγερίας	11 54	Ὑπ. Ἐργασίας	670 07
Ἐπανορθώσεις	1.275 47	Ὑπ. Γεωργίας	198 36
Διάφορα προϊόντα	1.442.28	Δημόσια ἔργα	1.523.81
Ἔκτακτα ἔσοδα	1.450.00	Στρατὸς καὶ Ναυτ.	5.168.92
		Ἀποικίαι	242.33
		Δημόσιον χρέος	17.804.52
Σύνολον	32.853.09	Σύνολον	32.814.92

Ἐκ τοῦ κατωτέρω δὲ πίνακος ἐμφαίνεται ἡ κατάστασις τοῦ δημοσίου χρέους:

Δημόσιον χρέος τῆς 30 Νοεμβρίου 1924.

Ἐσωτερικὸν χρέος		*Ἐξωτερικὸν χρέος*	
Κυμαινόμ. χρέος	67.888.835	Κυμαινόμ. χρέος	17.633.084
Τράπεζα τῆς Γαλλίας	90.488.385	Χρέος ἐπὶ προθεσμίᾳ	22.055.765
Χρέος ἐπὶ προθεσμίᾳ	39 845 000		39.688.849
Μακροπρόθεσμον	149.420.471		
συνεχὲς χρέος	347.642.241		

Νομίσματα. Ἡ Γαλλία νομισματικῶς ἀνῆκεν εἰς τὴν λατινικὴν νομισματικὴν ἕνωσιν. Μετὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον τὸ νόμισμά της ὑπετιμήθη καὶ αἱ διακυμάνσεις τούτου ὡς πρὸς τὸ ἄρτιον ἦσαν καθημεριναὶ καὶ μεγάλαι. Κατ' Ἰούνιον 1928 προέβη εἰς τὴν σταθεροποίησιν τοῦ νομίσματός της, ὁρίσασα ὡς νομισματικὸν σύστημα τὸν μονομεταλλισμὸν χρυσοῦ καὶ ὡς μονάδα νέον χρυσοῦν γαλλικὸν φράγκον ἔχον βάρος 0,0655 γραμμ. χρυσοῦ, τίτλου 0,900. Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ νέου φράγκου ὡρίσθησαν νέα χρυσᾶ νομίσματα τῶν 100 φρ. μὲ ἀνοχὴν τίτλου 0,001 καὶ βάρους 0,002. Ἐπίσης νέα ἀργυρᾶ νομίσματα τῶν 5 καὶ 10 φρ., τίτλου 0,680, βάρους ἀντιστοίχως 5 καὶ 10 γραμμ., ἀνοχῆς τίτλου καὶ βάρους 0,005 καὶ ἐξοφλητικῆς ἱκανότητος 250 φρ. Τὰ κατὰ τὴν σταθεροποίησιν ὑπάρχοντα νομίσματα ἔπαυσαν ἔχοντα νόμιμον κυκλοφορίαν.

Τὸ νέον γαλλικὸν φράγκον ἔχει τὰς ἑξῆς σχέσεις εἰς τὸ ἄρτιον: 1 γαλλ. φρ. = 3,0185 νέας χρυσᾶς δραχμάς. — 1 νέα χρ. δραχ. = 0,3312 γαλλ. φρ. — 1 γαλλ. φρ. = 4.92 φρ. Λ. Ν. Ε. — 1 $ = 25,524 γαλλ. φρ. — 1 £ = 124,21 γαλλ. φρ.

ΤΡ. ΚΕΡΑΜΙΔΑΣ

Διοίκησις. Διοικητικῶς διαιρεῖται ἡ γαλλικὴ ἐπικράτεια εἰς 89 νομούς, ἑκάστου τῶν ὁποίων προΐσταται ὁ νομάρχης, διοριζόμενος προτάσει τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας. Ὁ νομάρχης βοηθούμενος ὑφ' ἑνὸς τῶν παρ' αὐτῷ γενικῶν γραμματέων, ἔχει τὴν διοίκησιν τοῦ ὅλου νομοῦ, δικαιούμενος ὡς ἐκ τῆς ἁρμοδιότητός του ταύτης νὰ ἐκδίδῃ διαταγὰς καὶ ἐξομαλύνῃ διαφορὰς διοικητικῆς φύσεως. Ἐν περιπτώσει ἐκρήξεως ταραχῶν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν συνδρομὴν τῆς ἐνόπλου δυνάμεως. Παρὰ τῷ νομάρχῃ ὑπάρχει τὸ νομαρχιακὸν συμβούλιον καὶ τὸ γενικὸν συμβούλιον ὡς σώματα αὐτοδιοικήσεως. Τὸ τελευταῖον ἐκλέγεται διὰ καθολικῆς τοῦ λαοῦ ψηφοφορίας καὶ ἀπαρτίζεται ἐκ μελῶν ἰσαρίθμων πρὸς τοὺς δήμους τοῦ νομοῦ, ἑκάστου δήμου δικαιουμένου ἵνα ἐκλέξῃ ἕνα σύμβουλον. Ἡ διάρκεια τῆς θητείας τοῦ γενικοῦ συμβουλίου εἶναι ἑξαετής, ἀνανεοῦται ὅμως τὸ ἥμισυ τῶν μελῶν αὐτοῦ κατὰ τριετίαν. Τὸ γενικὸν συμβούλιον συνέρχεται δὶς τοῦ ἔτους εἰς δημοσίας συνεδρίας ἐν τῇ ἕδρᾳ τοῦ νομάρχου, ἡ δὲ ἁρμοδιότης αὐτοῦ συνίσταται εἰς τὰ ἑξῆς: συζήτησις καὶ ἐπιψήφισις τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ νομοῦ καὶ κατανομὴ τῆς ἀμέσου φορολογίας εἰς τὰς ἐπαρχίας αὐτοῦ. Ἐπειδή, καθ' ἃ ἐλέχθη, τὸ γενικὸν συμβούλιον συνέρχεται δὶς τοῦ ἔτους, καταρτίζει ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ ἐπιτροπάς, τὰς *νομαρχιακὰς ἐπιτροπὰς* λεγομένας, αἵτινες ἑδρεύουν διαρκῶς παρὰ τῷ νομάρχῃ, ἐλέγχουσαι τὴν διοίκησιν αὐτοῦ καὶ δυνάμεναι νὰ ζητοῦν εἰς οἱανδήποτε στιγμὴν παρ' αὐτοῦ καὶ τῶν ὑπαλλήλων του πληροφορίας πάσης φύσεως. Ὁ νομάρχης δύναται μὲ συμβουλευτικὴν ψῆφον νὰ μετέχῃ τῶν συνεδριῶν τοῦ γενικοῦ συμβουλίου, ἐκτελεῖ δὲ ὑποχρεωτικῶς, κατὰ ἐπικρατήσασαν συνήθειαν, τὰς ἀποφάσεις αὐτοῦ.

Ἕκαστος νομὸς διαιρεῖται εἰς περισσοτέρας τῆς μιᾶς *ἐπαρχίας* (arrondissements), ἑκάστης τῶν ὁποίων προΐσταται ὁ ἔπαρχος. Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ νομοῦ, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἑδρεύει ὁ νομάρχης, ἐκτελεῖ οὗτος καὶ τὰ καθήκοντα τοῦ ἐπάρχου. Παρὰ τῷ ἐπάρχῳ ὑπάρχει τὸ ἐπαρχιακὸν συμβούλιον, τοῦ ὁποίου ἡ κυριωτέρα ἁρμοδιότης συνίσταται εἰς τὴν κατανομὴν τῆς ἀμέσου φορολογίας εἰς τὰς ἐπὶ μέρους κοινότητας τῆς ἐπαρχίας. Ἑκάστη ἐπαρχία διαιρεῖται εἰς *δήμους* (cantons), ἂν καὶ οἱ δῆμοι δὲν εἶναι πλέον μονάδες διοικητικαί, ἀλλ' ἁπλῶς στρατιωτικαὶ καὶ δικαστικαὶ κατηγορίαι.

Αἱ κοινότητες ἀπολαύουν, συμφώνως πρὸς τὸν νόμον τῆς 5/6 Ἀπριλίου 1884, ἐπὶ τοσοῦτο μόνον αὐτοδιοικήσεως, ἐφ' ὅσον τὰς ὑποθέσεις αὐτῶν διευθύνει συμβούλιον ἀνὰ τριετίαν ἐκλεγόμενον παρὰ τῶν ἐχόντων δικαίωμα ψήφου μελῶν τῆς κοινότητος. Τὸ κοινοτικὸν συμβούλιον μόνον κατόπιν ᾐτιολογημένου διατάγματος τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας δύναται ν' ἀπολυθῇ, ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ προκηρυσσομένων νέων ἐκλογῶν ἐντὸς διμήνου ἀπὸ τῆς ἀπολύσεως. Μέχρι συγκλήσεως τοῦ νέου συμβουλίου τὰ τῆς κοινότητος διευθύνει προσωρινὴ ἐπιτροπὴ ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας διοριζομένη. Αἱ συνεδρίαι τοῦ κοινοτικοῦ συμβουλίου γίνονται δημοσίᾳ, αἱ λαμβανόμεναι ὅμως ἀποφάσεις ὑπόκεινται εἰς τὴν ἔγκρισιν τοῦ νομάρχου ἢ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν κατὰ τὰς περιστάσεις· ὁ ὑπὸ τοῦ κοινοτικοῦ συμβουλίου ψηφιζόμενος προϋπολογισμός, ἡ συνομολόγησις δανείων ἢ ἡ ἐκποίησις κοινοτικῶν κτημάτων χρῄζουν τῆς ἐγκρίσεως τοῦ νομάρχου. Τοῦ κοινοτικοῦ συμβουλίου προΐσταται πρόεδρος (maire) ὑπ' αὐτοῦ ἐκλεγόμενος. Τὸν πρόεδρον τῆς κοινότητος δύναται νὰ τιμωρήσῃ ὁ νομάρχης διὰ παράβασιν τῶν καθηκόντων αὐτοῦ δι' ἀπολύσεως μέχρις ἑνὸς μηνός, ἐκπίπτει δὲ ὁριστικῶς τοῦ ἀξιώματός του μόνον δι' ἀποφάσεως τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας. Ὁ πρόεδρος τῆς κοινότητος προΐσταται τῶν κοινοτικῶν ὑπαλλήλων, οἵτινες διορίζονται καὶ παύονται ὑπ' αὐτοῦ, ἔχει ἐν τῇ κοινότητι τὴν ἀστυνομικὴν ἐξουσίαν καὶ συντάσσει σχέδιον προϋπολογισμοῦ, τὸ ὁποῖον θέτει ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν τοῦ συμβουλίου καὶ τοῦ νομάρχου ἔπειτα.

Δικαιοσύνη. Ἡ δικαστικὴ ἐξουσία κατανέμεται ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν ταῖς ἀποικίαις αὐτῆς εἰς πολιτικά, ποινικὰ καὶ διοικητικὰ δικαστήρια. Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὅλης δικαιοσύνης ἵσταται τὸ ἀναθεωρητικὸν (Cour de cassation) τῶν Παρισίων, περιλαμβάνον ἐν ὅλῳ 45 δικαστὰς καὶ διαιρούμενον εἰς τρία τμήματα: ἀνακριτικόν, πολιτικὸν καὶ ποινικόν. Τὸ ἀκυρωτικὸν ἐλέγχει τὴν νομιμότητα τῶν ἐκδιδομένων παρ' ἄλλων δικαστηρίων ἀποφάσεων, μόνον δὲ εἰς περίπτωσιν, καθ' ἣν ἤθελε πεισθῇ ὅτι ἀπόφασίς τις ἐξεδόθη κατὰ πλημμελῆ ἑρμηνείαν ἢ κατὰ παράβασιν τοῦ νόμου δύναται νὰ διατάσσῃ τὴν ἐπανάληψιν τῆς διαδικασίας ἐνώπιον δικαστηρίου τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ μὲ ἐκεῖνο, ὅπερ ἐξέδωκε τὴν προσβαλλομένην ἀπόφασιν. Τὴν ἀνωτάτην ἔνστασιν δι' ὑποθέσεις πολιτικῆς ἢ ποινικῆς φύσεως ἀσκοῦσι τὰ ἐφετεῖα, ἅτινα διαιροῦνται εἰς 3—4 τμήματα, ἀναλόγως τῆς σπουδαιότητος τοῦ τόπου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἑδρεύουν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν αὐτοῖς δικαστῶν κυμαίνεται μεταξὺ 8—24 Ἡ ἁρμοδιότης των συνίσταται πρὸ παντὸς εἰς τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν ἀναθεώρησιν ἀποφάσεων, οἵτινες ἐξεδόθησαν παρὰ τῶν πρωτοδικείων. Τὰ πρωτοδικεῖα (tribunaux de première instance) εἶναι ἁρμόδια διὰ τὴν ἐκδίκασιν ὑποθέσεων πολιτικῶν καὶ ποινικῶν, ἐκτὸς τῶν πταισμάτων καὶ τῶν παραβάσεων ἀστυνομικῶν διατάξεων, ὑπαγομένων εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τῶν εἰρηνοδικείων, καθὼς καὶ ὑποθέσεων ἐμπορικῆς ἢ ἐπαγγελματικῆς φύσεως, οἵτινες δικάζονται παρὰ εἰδικῶν δικαστηρίων. Τὰ πρωτοδικεῖα εἶναι ταυτοχρόνως καὶ δικαστήρια ἐφέσεως διὰ τὰς ἐκδιδομένας ὑπὸ τῶν εἰρηνοδικείων ἀποφάσεις, ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν τμημάτων εἰς τὰ ὁποῖα διαιροῦνται κυμαίνεται· ἐὰν ὑπάρχῃ ἓν μόνον τμῆμα δικάζει ἐναλλὰξ ὑποθέσεις πολιτικὰς καὶ ποινικάς. Εἰς τὰ πρωτόδικα δικαστήρια ἀνήκουν καὶ τὰ εἰρηνοδικεῖα, ἅτινα δικάζουν ὑποθέσεις εἰς βαθμὸν πταίσματος. Τὰ ἐμπορικὰ καὶ ἐπαγγελματικὰ δικαστήρια ἐκδικάζουν ὑποθέσεις εἰδικῆς φύσεως, αἱ δὲ ἀποφάσεις ἀμφοτέρων ἐφεσιβάλλονται ἐνώπιον τῶν πρωτοδικείων. Εἶναι δὲ συντεθειμένα τὰ μὲν πρῶτα ἐξ αἱρετῶν μελῶν συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ προέδρου αὐτῶν, τὰ δὲ δεύτερα ἐξ ἴσου ἀριθμοῦ ἐργοδοτῶν καὶ ἐργοληπτῶν καὶ ἀποφαίνονται κυρίως ἐπὶ διαφορῶν ὑφισταμένων μεταξὺ ἐργοληπτῶν καὶ ἐργοδοτῶν.

Τὰ ποινικὰ δικαστήρια διαιροῦνται εἰς ὁρκωτὰ (cours d'assises) καὶ κυρίως ποινικὰ (tribunaux correctionnels) καὶ ἀστυνομικὰ δικαστήρια, πταισματοδικεῖα (tribunaux de simple police). Τὰ ὁρκωτὰ δικαστήρια δικάζουν ἀδικήματα εἰς βαθμὸν κακουργήματος τὰ κυρίως ποινικὰ δικάζουν ἀδικήματα εἰς βαθμὸν πλημμελήματος πρὸς ἐκδίκασιν δὲ ἁπλῶν παραβάσεων ἁρμόδια εἶναι τὰ πταισματοδικεῖα, ἅτινα εἶναι συντεθειμένα ἀπὸ ἕνα δικαστὴν καὶ τὸν γραμματέα αὐτοῦ, καθήκοντα δὲ δημοσίου κατηγόρου ἐκτελεῖ παρ' αὐτοῖς εἷς ἀστυνομικὸς ὑπάλληλος.

Τὰ διοικητικὰ δικαστήρια διαιροῦνται εἰς τρεῖς κατηγορίας: τὸ συμβούλιον τῆς ἐπικρατείας, τὸ ἐλεγκτικὸν συνέδριον καὶ τὰ νομαρχιακὰ συμβούλια. Τὸ συμβούλιον τῆς ἐπικρατείας ἐξελέγχει τὰ σχέδια νόμου καὶ ἐκπονεῖ τὰ ἐκτελεστικὰ τῶν νόμων διατάγματα, εἶναι τὸ ἀνώτατον δικαστήριον πρὸς ἔλεγχον τῶν διοικητικῶν ὑπαλλήλων καὶ ἀναθεωρεῖ τὰς ἀποφάσεις τῶν νομαρχιακῶν συμβουλίων εἰς περίπτωσιν, καθ' ἣν ἤθελον αὗται προσβληθῆ ἐνώπιον αὐτοῦ. Τὸ ἐλεγκτικὸν συνέδριον ἐλέγχει τὰ ἔξοδα ἑκάστου ὑπουργείου, ἐξετάζον κατὰ πόσον ἐγένοντο συμφώνως πρὸς τὸν προϋπολογι-

Digitized by Google

σμὸν τοῦ κράτους. Τὰ δὲ νομαρχιακὰ συμβούλια, ἐν κατὰ νομ ν, εἶναι εἶδος συμβουλίου ἐπικρατείας τοῦ νομοῦ, ἀποτελούμενα ἕκαστον ἐκ 3—4 αἱρετῶν μελῶν, τῶν ὁποίων προεδρεύει ὁ νομάρχης. Ἀποφασίζουν ταῦτα περὶ τῶν ἐκτελεσθησομένων ἐν ἑκάστῳ νομῷ δημοσίων ἔργων καὶ ἐλέγχουν τὰ παράπονα τῶν ἰδιωτῶν ἐπὶ ὑποθέσεων φορολογικῆς φύσεως. Κατ' ἐξαίρεσιν τὸ νομαρχιακὸν συμβούλιον τῶν Παρισίων ἀποτελεῖται ἐκ 12 μελῶν, προεδρεύει δὲ αὐτοῦ ἀνώτερος διοικητικὸς ὑπάλληλος.

Ἐκπαίδευσις. Ἡ ἐκπαίδευσις ἐν Γαλλίᾳ διαρθροῦται εἰς δημοτικὰ σχολεῖα, γυμνάσια, ἰδιωτικὰ σχολεῖα, πανεπιστήμια καὶ ἐπαγγελματικὰς σχολάς. Ἡ μόρφωσις εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, δωρεὰν παρεχομένη, εἶναι ὑποχρεωτικὴ διὰ παῖδας ἡλικίας 6—14 ἐτῶν. Τὰ δημοτικὰ σχολεῖα συντηροῦνται ὑπὸ τοῦ κράτους, τῶν νομῶν καὶ τῶν κοινοτήτων καὶ διαιροῦνται εἰς σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων. Μόνον εἰς κοινότητας ἐχούσας κάτω τῶν 500 κατοίκων συνδιδάσκονται ἀμφότερα τὰ φῦλα. Τὰ δημοτικὰ σχολεῖα ἐργάζονται καθ' ὅλον τὸ ἔτος ἐξαιρέσει τῶν Κυριακῶν, διακόπτονται δὲ τὰ μαθήματα αὐτῶν ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα κατὰ τὸ Πάσχα καὶ ἐπὶ 6—8 ἑβδομάδας κατ' Αὔγουστον καὶ Σεπτέμβριον. Διαιροῦνται δὲ τὰ σχολεῖα ταῦτα, ἀναλόγως τῆς φύσεως τῶν διδασκομένων μαθημάτων, εἰς *στοιχειώδη δημοτικὰ σχολεῖα* (écoles primaires élementaires) καὶ εἰς *ἀνώτερα δημοτικὰ σχολεῖα* (écoles primaires supérieures). Εἰς τὰ στοιχειώδη δημοτικὰ σχολεῖα διδάσκονται ἀνάγνωσις, γραφή, ἀριθμησις, γεωγραφία, ἱστορία (ἰδίως τῆς Γαλλίας), φυσικὴ καὶ φυσικὴ ἱστορία, ἐκ τῆς τελευταίας ἰδίως τὰ ἀφορῶντα τὴν γεωργίαν. Περαιτέρω παρέχονται εἰς τὰ σχολεῖα ταῦτα στοιχεῖα ἠθικῆς ἀντὶ τῶν θρησκευτικῶν καὶ στοιχεῖα πολιτειακῆς ἀγωγῆς καὶ καλλιεργοῦνται ὡρισμέναι δεξιότητες διὰ τῆς διδασκαλίας τῆς ἰχνογραφίας, χειροτεχνίας, ᾠδικῆς καὶ γυμναστικῆς. Μετὰ τὸ τέλος τῆς φοιτήσεως παρέχεται εἰς τοὺς ἐπιτυγχάνοντας κατὰ τὴν κεκανονισμένην ἐξέτασιν *ἀποδεικτικὸν* (certificat d'assiduité scolaire), τοῦ ὁποίου ἡ προσαγωγὴ εἶναι ἀπαραίτητος πρὸς ἀποδοχὴν εἰς οἱανδήποτε ἐπαγγελματικὴν θέσιν ἢ μαθητείαν. Εἰς δὲ τὰ ἀνώτερα δημοτικὰ σχολεῖα διδάσκονται τὰ αὐτὰ μαθήματα, τὰ ὁποῖα καὶ εἰς τὰ κατώτερα, τῆς γαλλικῆς γλώσσης, γεωγραφίας, φυσικῆς ἱστορίας, ἠθικῆς καὶ πολιτειακῆς ἀγωγῆς ἀξιουμένων ἰδιαιτέρας προσοχῆς, παρέχονται δὲ πρὸς τούτοις καὶ ἀρχαὶ νεωργικῶν καὶ ἐπαγγελματικῶν γνώσεων. Τὸ θῆλεα διδάσκονται οἰκιακὴν οἰκονομίαν καὶ οἰκιακὰ ἔργα. Μετὰ τὸ τέλος τῆς φοιτήσεως παρέχουν τὰ ἀνώτερα δημοτικὰ σχολεῖα πτυχίον (brevet d'études primaires supérieures), τοῦ ὁποίου ἡ ὕπαρξις εἶναι ἀναγκαία πρὸς ἀποδοχὴν εἰς εἰδικὰς ἐπαγγελματικὰς σχολὰς (écoles d'arts et métiers).

Τὰ *γυμνάσια* (lycées καλούμενα, ἐὰν συντηροῦνται ὑπὸ τοῦ κράτους, collèges, ἐὰν συντηροῦνται ὑπὸ τῆς πόλεως) ἔχουν ἓξ τάξεις ἀνερχομένας ἀπὸ τῆς ἕκτης εἰς τὴν πρώτην. Αἱ ἀνώτεραι τέσσαρες τάξεις διαιροῦνται εἰς δύο παράλληλα τμήματα: τὸ ἀνθρωπιστικὸν καὶ τὸ πρακτικόν. Εἰς ἀμφότερα τὰ τμήματα διδάσκονται: ἱστορία καὶ γεωγραφία, ἡ γαλλικὴ γλῶσσα, μαθηματικά, φυσικὰ καὶ ἠθικά. Ἐκτὸς ὅμως τῶν μαθημάτων τούτων διδάσκονται εἰς μὲν τὸ ἀνθρωπιστικὸν τμῆμα ἡ λατινικὴ γλῶσσα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς καὶ ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ ἀπὸ τῆς 4 τάξεως, εἰς δὲ τὸ πρακτικὸν ἀνώτερα μαθηματικά, χημεία, ἰχνογραφία, στοιχεῖα τοῦ δικαίου καὶ διπλογραφία. Διὰ τὴν ἐγγραφὴν εἰς τὸ πανεπιστήμιον ἀπαιτεῖται ἀπολυτήριον ἑνὸς ἐκ τῶν τμημάτων τούτων τοῦ γυμνασίου.

Παρὰ τὰ κρατικὰ γυμνάσια, ἅτινα διαιροῦνται εἰς γυμνάσια ἀρρένων καὶ θηλέων, ὑπάρχει καὶ πλῆθος ἰδιωτικῶν σχολῶν. Τὸ πρόγραμμα τῶν σχολῶν τούτων εἶναι τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ τῶν δημοσίων γυμνασίων μὲ τὴν διαφοράν, ὅτι ὁ χαρακτὴρ αὐτῶν εἶναι μᾶλλον θρησκευτικὸς καὶ ὅτι διδάσκονται ἐν αὐτοῖς ἀντὶ τῆς ἠθικῆς θρησκευτικὰ μαθήματα. Οἱ διευθυνταὶ καὶ οἱ καθηγηταὶ τῶν σχολῶν τούτων ἔχουν τὰ αὐτὰ προσόντα μὲ τοὺς διδάσκοντας εἰς τὰ κρατικὰ γυμνάσια. Τὸ κράτος ἐπιβλέπει τὰς ἰδιωτικὰς ταύτας ἐπιχειρήσεις ἐπὶ τοσοῦτο μόνον, ἐφ' ὅσον ἀσκεῖ ἔλεγχον ἐπὶ τῆς ἠθικῆς κατευθύνσεως, τὴν ὁποίαν ἀκολουθοῦν, καὶ τῆς τηρήσεως τῶν ὅρων τῆς ὑγιεινῆς.

Περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς γαλλικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς κατανομῆς τοῦ ἄρρενος πληθυσμοῦ ἀναλόγως τοῦ σχολείου, εἰς τὸ ὁποῖον ἐφοίτησεν, μαρτυροῦν αἱ ἑπόμεναι στατιστικαὶ παρατηρήσεις, αἵτινες ἔγιναν ἐπὶ τῶν προσελθόντων πρὸς κατάταξιν κληρωτῶν τῆς ἀπογραφῆς 1921. Κατὰ τὴν στατιστικὴν ταύτην 6713 (1.93%) εὑρέθησαν ἀναλφάβητοι, 9882 (2.84%) ἠδύναντο μόνον ν' ἀναγινώσκουν, 158,562 (45,65%) εἶχον ἐνδείξεις τοῦ στοιχειώδους σχολείου, 11,171 (3,22%) ἀπολυτήριον τοῦ ἀνωτέρου δημοτικοῦ σχολείου, 8666 (2,50%) τοῦ γυμνασίου, καὶ δὲν ἠδύναντο ν' ἀποδείξουν τὰς σχολικὰς αὐτῶν σπουδὰς 26,182 (7,65%).

Πανεπιστήμια λειτουργοῦν ἐν ὅλῳ 18 εἰς Παρισίους καὶ εἰς ἄλλας πόλεις (Aix, Algier, Besançon, Nancy, Poitiers, Rennes, Strassburg, Toulouse. Bordeaux, Caen, Chambéry, Clermont-Ferrand, Dijon, Grenoble, Lille, Lyon καὶ Montpellier). Τὰ περισσότερα τῶν πανεπιστημίων ἔχουν τέσσαρας σχολάς: φιλοσοφικὴν (lettres), τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν (sciences), νομικὴν καὶ ἰατρικήν· εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Clermont καὶ Besançon ἐλλείπει ἡ νομικὴ σχολή. Δεκτοὶ πρὸς ἐγγραφὴν εἰς τὰ πανεπιστήμια γίνονται οἱ ἔχοντες ἀπολυτήριον γυμνασίου. Παρὰ τὰ κρατικὰ λειτουργοῦν καὶ ἰδιωτικὰ πανεπιστήμια μὲ δογματικὴν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπόχρωσιν. Τὰ σπουδαιότερα δὲ ἐξ αὐτῶν εἶναι: τὸ Institut catholique de Paris μὲ νομικὴν καὶ σχολὴν τῶν φιλοσοφικῶν-φυσικῶν ἐπιστημῶν. Ἐπίσης καθολικὸν ἰνστιτοῦτον ὑπάρχει ἐν Toulouse, ἐπὶ μέρους δὲ καθολικαὶ σχολαὶ ἐν Rennes. Lille, Lyon, Nantes καὶ ἐν Μασσαλίᾳ. Αἱ θεολογικαὶ σχολαὶ εἰς τὰ γαλλικὰ πανεπιστήμια κατηργήθησαν, οἱ δὲ μέλλοντες ἱερεῖς μορφοῦνται εἰς τὰ λεγόμενα κατώτερα καὶ ἀνώτερα σεμινάρια. Οἱ Γάλλοι διαμαρτυρόμενοι διατηροῦν ἀνὰ μίαν θεολογικὴν σχολὴν ἐν Montauban καὶ Παρισίοις, αἵτινες ἀπονέμουν τὸν τίτλον τοῦ διδάκτορος.

Πρὸς τούτοις λειτουργοῦν πολυάριθμοι εἰδικαὶ ἀνώτεραι σχολαί. Οὕτω διὰ παλαιογράφους καὶ ὑπαλλήλους τῶν ἀρχείων ἡ Ecole nationale des Chartes, διὰ διερμηνεῖς καὶ ὑπαλλήλους τῶν ἀποικιῶν ἡ École des langues orientales καὶ δι' ἀρχαιολόγους ἡ École française d'Athènes καὶ ἡ École française de Rome. Περαιτέρω ἡ École nationale et speciale des beaux arts, διαιρουμένη εἰς τέσσαρα τμήματα: ζωγραφικῆς, γλυπτικῆς, ἀρχιτεκτονικῆς, ξυλογλυπτικῆς καὶ χαλκογραφίας. Ἀκαδημίαι τῶν καλῶν τεχνῶν ὑπάρχουν ἐπίσης ἐν Lyon, Dijon καὶ Algier, μὴ ὑπολογιζομένων τῶν πολυαρίθμων κατωτέρων σχολῶν τοῦ εἴδους τούτου, αἵτινες λειτουργοῦν πολλαχοῦ τῆς Γαλλίας. Εἰς τὰς εἰδικὰς ἀνωτέρας σχολὰς συγκαταριθμοῦνται καὶ αἱ πολυάριθμοι ἐπαρχιακαὶ ἐπαγγελματικαὶ σχολαί, ὠργανωμέναι κατὰ τὸ πρότυπον τῆς Ecole des arts décoratifs τῶν Παρισίων. Πολυτεχνεῖα ὑπάρχουν ἐν Παρισίοις, Lille, Cluny, Angers, Châlons καὶ Aix.

Τὸ ἐπιστέγασμα τοῦ ὅλου ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος ἀποτελεῖ τὸ λεγόμενον Institut de France, ὅπερ περιλαμβάνει πέντε τμήματα: Académie française. Académie des inscriptions et belles lettres, Académie des sciences, Académie des beaux arts καὶ Académie des sciences politiques et morales. Ἡ παλαιοτέρα καὶ ἡ σπουδαιοτέρα ἐκ τῶν Ἀκαδημιῶν τούτων εἶναι ἡ Académie française μὲ 40 μέλη, ἱδρυθεῖσα ἐν ἔτει 1634 ὑπὸ τοῦ Richelieu ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ αὐτοῦ, ἵνα καταστήσῃ ἀρχὴν ἐπιφορτισμένην ὅπως ἐπαγρυπνῇ ἐπὶ τῆς διατηρήσεως τῆς γαλλικῆς γλώσσης ἀμιγοῦς ἀπὸ πάσης ξένης παραφθορᾶς καὶ ἐγκαταλείψεως. Καὶ σήμερον εἰσέτι ἡ σπουδαιοτέρα ἀποστολὴ τοῦ τμήματος τούτου εἶναι ἡ ἔκδοσις λεξικοῦ τῆς γαλλικῆς γλώσσης. Καὶ αἱ πέντε Ἀκαδημίαι συνέρχονται κατ' ἔτος τῇ 25 Ὀκτωβρίου εἰς κοινὴν συνεδρίαν, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δὲ ταύτῃ ἀναγινώσκει ὁ γραμματεὺς τῆς Académie française τὴν ἔκθεσιν τῶν πεπραγμένων καὶ ἀναφέρει τοὺς βραβευθέντας ἐκ τῶν συγγραφέων καὶ λογίων.

Πολιτικὰ κόμματα. Χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῶν πολιτικῶν κομμάτων ἐν Γαλλίᾳ εἶναι κυρίως τοῦτο: ὅτι ὀλίγα μόνον ἐξ αὐτῶν εἶναι ὀργανισμοὶ ἀπηρτισμένοι μὲ καθωρισμένον ἀριθμὸν μελῶν καὶ σταθερὸν πρόγραμμα· ἀντιθέτως τὰ περισσότερα εἶναι μᾶλλον κοινοβουλευτικαὶ ὁμάδες συσπειρούμεναι περὶ γνωστὰ ἐπιφανῆ πρόσωπα. Ἡ αἰτία δὲ τοῦ φαινομένου τούτου εἶναι ἡ ἑξῆς: ὁ Γάλλος πολιτικὸς κατέρχεται εἰς τὰς ἐκλογὰς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον αὐτοτελῶς, ἵνα μὴ ἡ ἐπιτυχία του κωλυθῇ ἐκ τοῦ προγράμματος ὁλοκλήρου ὁμάδος. Ἐν περιπτώσει δὲ ἐπιτυχίας συντάσσεται ἐν τῷ κοινοβουλίῳ εἰς ἤδη ὑπάρχουσαν ἢ ἐν τῇ γενέσει αὐτῆς διατελοῦσαν ὁμάδα, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ εἶναι ὑποχρεωμένος ν' ἀποδεχθῇ ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ προγράμματος τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῆς, οὐδὲ ν' ἀκολουθήσῃ αὐτὸν μέχρι τέλους τῆς περιόδου. Ἐκ τοῦ γεγονότος δὲ τούτου ἐξηγεῖται καὶ ἡ μεγάλη κοινοβουλευτικὴ εὐκαμψία, ἥτις ἐκδηλοῦται ἐν Γαλλίᾳ ἀπὸ ἐτῶν. Τὸ γαλλικὸν κοινοβούλιον συντίθεται ἐκ τῶν ἑξῆς κομμάτων: Τῆς *ἄκρας δεξιᾶς*, περιλαμβανούσης ἀνεξαρτήτους, ἀδιαλλάκτους μοναρχικούς, οἵτινες ἐπὶ τοσοῦτο μόνον ἐπιδιώκουν κοινοὺς σκοπούς, ἐφ' ὅσον προκρίνουν τῆς ἐξαχρειωθείσης κατ' αὐτοὺς δημοκρατίας σταθερὰν καὶ ἰσχυρὰν μοναρχίαν μὲ ἰμπεριαλιστικὸν πρόγραμμα. Μετὰ τῶν ἀνεξαρτήτων πολλαχῶς συμπράττουν οἱ βουλευταὶ οἱ μὴ ἐγγεγραμμένοι εἰς ὁμάδας. Ἕτερον κόμμα, ἡ *δημοκρατικὴ συνεννόησις*, ἐπιδιώκει τὴν διατήρησιν τῆς ἐννόμου τάξεως, ἐνάσκησιν τῶν δικαιωμάτων τῆς συνειδήσεως ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῶν πολιτικῶν θεσμῶν καὶ περιορισμὸν κατὰ τὸ μέτρον τοῦ δυνατοῦ τῆς κρατικῆς ἐξουσίας, τοῦ étatisme, δι' εὐρείας κοινοτικῆς καὶ νομαρχιακῆς ἀποκεντρώσεως. Ἀριστερώτερον τῆς δημοκρατικῆς συνεννοήσεως παρακάθηνται ἐν τῷ κοινοβουλίῳ οἱ *ἀριστεροὶ δημοκρατικοὶ* (républicains de gauche). Τὸ πρόγραμμα αὐτῶν διαπνέεται μὲν ὑπὸ ἰσχυρᾶς ἀντιθέσεως πρὸς τὴν κληρικόφρονα τάσιν τῆς δημοκρατικῆς συνεννοήσεως, ἀπὸ κοινοῦ ὅμως καὶ τὰ δύο κόμματα ἀποκρούουν τὴν δικτατορίαν ἀριστερόθεν ἢ δεξιόθεν, ζητοῦσαν νὰ ἐπιβληθῇ, καὶ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς κρατικῆς ἐξουσίας ἀναλώμασι τῆς περιφερειακῆς ἀποκεντρώσεως, ὑποστηρίζουν δὲ τὴν διατήρησιν τῶν ἐξωτερικῶν συνθηκῶν ἐντὸς τῶν ὁρίων, ἅτινα ἐπιτρέπουν ἡ ἀξιοπρέπεια, τὰ δικαιώματα καὶ τὰ συμφέροντα τοῦ ἔθνους. Ζητοῦν περαιτέρω ἐνίσχυσιν τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς, ἐκμετάλλευσιν τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν τῆς χώρας καὶ τῶν ἀποικιῶν, ἐπιτάχυνσιν τῆς ἐσωτερικῆς ἀναδημιουργίας καὶ περισυλλογῆς κατόπιν τῶν περιπετειῶν τοῦ πολέμου καὶ κοινωνικὴν ἀλληλεγγύην δι' ἀπαμβλύνσεως τῶν ἀντιθέσεων αἵτινες χωρίζουν τὰς κοινωνικὰς τάξεις. Ἐν δὲ τῇ ἐξωτερικῇ πολιτικῇ ἐμμένουν εἰς τὴν αὐστηρὰν ἐκτέλεσιν τῶν διατάξεων τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν καὶ τὴν πληρωμὴν τῶν γερμανικῶν ἀποζημιώσεων καὶ ὑποστηρίζουν τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ θεσμοῦ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Ἀριστερᾷ τῶν ἀριστερῶν δημοκρατικῶν ἔρχεται τὸ κόμμα gauche républicaine démocratique. Τὸ πρόγραμμα αὐτοῦ δὲν διαφέρει οὐσιωδῶς ἀπὸ τὸ πρόγραμμα τοῦ προηγουμένου, μὲ μόνην τὴν διαφοράν, ὅτι ἡ προστασία καὶ τὰ συμφέροντα τῆς γεωργίας ἀξιοῦνται παρ' αὐτοῦ ἰδιαιτέρας προσοχῆς καὶ μερίμνης. Ἔτι ἀριστερώτερον παρακάθηται τὸ κόμμα action républicaine et sociale. Ἐν τῷ προγράμματι αὐτοῦ ὑποστηρίζεται ὅτι αἱ μεταπολεμικαὶ οἰκονομικαὶ δυσχέρειαι τῆς Γαλλίας ὀφείλονται κυρίως εἰς τὰς ἐλλείψεις τοῦ φορολογικοῦ συστήματος, ἀπαιτεῖται δὲ πρὸς θεραπείαν τῶν ἀναγκῶν τούτων καὶ ἀποκατάστασιν τοῦ ἰσοζυγίου τοῦ προϋπολογισμοῦ αὔξησις τῆς φορολογίας ἐν ᾧ μέτρῳ ἐπιτρέπει τοῦτο ἡ κοινωνικὴ δικαιοσύνη καὶ ἁπλοποίησις τῶν διατυπώσεων, αἵτινες χρειάζονται κατὰ τὴν βεβαίωσιν καὶ εἴσπραξιν τῶν φόρων. Παραλλήλως ἐπιδιώκεται ἡ πραγματικὴ κοινωνικὴ προστασία καὶ ἡ ἀναδιοργάνωσις τῆς διοικήσεως. Ἔρχονται κατόπιν οἱ *δημοκρατικοὶ σοσιαλισταὶ* (républicains socialistes), ἐν οἷς ὁ *Briand* καὶ ὁ *Painlevé*. Ἐν τῷ προγράμματι τοῦ κόμματος τούτου τὸ κέντρον κατέχει τὸ φορολογικὸν ζήτημα, ἀπαιτουμένης αὐστηρᾶς εἰσπράξεως τῶν φόρων, ἰδίως ἐκείνων, οἵτινες βαρύνουν τὴν κεφαλαιακὴν πρόσοδον καὶ τὰ μεταπολεμικὰ κέρδη. Ἀπὸ κοινωνικῆς δὲ ἀπόψεως ὑποστηρίζεται, ὅτι οἱ ἐργάται δικαιοῦνται νὰ μετέχουν τῶν συμβουλίων πρὸς ἐπίβλεψιν τῶν ἐργοστασίων καὶ τῶν ἄλλων βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων, δυνάμενοι πρὸς τούτοις ν' ἀποκτήσουν ἐργατικὰς μετοχὰς εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις ταύτας. Περαιτέρω οἱ δημοκράται σοσιαλισταὶ δὲν ἀπαιτοῦν μὲν κρατικοποίησιν τῶν σιδηροδρόμων, τῶν μεταλλείων καὶ τῆς δυνάμεως τῶν ὑδάτων, ζητοῦν ὅμως ἐνίσχυσιν τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ κράτους διὰ τὴν συστηματικὴν αὐτῶν ἐκμετάλλευσιν. Μετὰ τὰ πέντε ταῦτα κόμματα, τὰ λεγόμενα τοῦ *ἐθνικοῦ συνασπισμοῦ*, ἔχομεν τὰ τρία κόμματα τῆς ἀριστερᾶς: *ριζοσπάσται σοσιαλισταί, σοσιαλισταὶ καὶ κομμουνισταί.*

Οἱ ριζοσπάσται σοσιαλισταὶ μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Eduard Herriot ἀντιπροσωπεύουν ἐν τῷ προγράμματι αὐτῶν ἀρχὰς πολλαπλῶς ἀντιτιθεμένας πρὸς τὰς βάσεις τοῦ ἐθνικοῦ συνασπισμοῦ. Εἰς τὰς ἀρχὰς δὲ ταύτας ἀνήκουν κυρίως τὰ οἰκονομικὰ σημεῖα τοῦ προγράμματος αὐτοῦ. Ἐπιδιώκεται διαρρύθμισις τῆς φορολογίας τῆς προερχομένης ἐκ τῆς αὐξήσεως τῆς ἰδιοκτησίας καὶ τῆς προσόδου, προοδευτικὴ φορολογία τῆς καθολικῆς προσόδου, βελτίωσις καὶ ἐνίσχυσις τοῦ τρόπου τῆς βεβαιώσεως καὶ εἰσπράξεως τῶν φόρων, κρατικοποίησις τῶν σιδηροδρόμων, τῆς δυνάμεως τῶν ὑδάτων, τῶν μεταλλείων κλπ., καὶ ἐπέκτασις τῶν κρατικῶν μονοπωλίων καὶ ἐπὶ τοῦ πετρελαίου. Ὄχι ὀλιγώτερον ἀσυμπαθῆ διὰ τὸν ἐθνικὸν συνασπισμὸν εἶναι τὰ κοινωνικοπολιτικὰ σημεῖα τοῦ προγράμματος αὐτῶν, ἐφ' ὅσον ἀπαιτεῖται: διαρρύθμισις τῆς κοινωνικῆς ἀσφαλείας, προστασία τῆς μητρὸς καὶ τῶν νόθων, τῶν γερόντων καὶ ἀναπήρων, γενίκευσις τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ στενὴ συνεργασία μὲ τὰς ἐπαγγελματικὰς τάξεις. Τὸ πρόγραμμα τῶν ριζοσπαστῶν σοσιαλιστῶν δὲν θίγει τὰ τῆς διοικήσεως, ἀμφισβητεῖ δὲ τὸ δικαίωμα τῆς ἀπεργίας εἰς ἐργάτας καὶ ὑπαλλήλους διατελοῦντας εἰς δημοσίαν ὑπηρεσίαν. Ἐν δὲ τῇ ἐξωτερικῇ πολιτικῇ, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν πάντοτε τῆς διατηρήσεως τῆς γαλλικῆς ἀσφαλείας, κατατείνουν εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς καθολικῆς εἰρήνης διὰ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, ἢ δι' ἄλλου θεσμοῦ εὐρυτέρου, ἀνταποκρινομένου πρὸς τὰς ἀμερικανικὰς προθέσεις. Μετὰ δὲ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς γενικῆς εἰρήνης δέον νὰ ἐπιδιωχθῇ περαιτέρω ὁ γενικὸς ἀφοπλισμὸς καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ αὐτοπροσδιορισμοῦ τῶν λαῶν, ἀποκρουομένης πάσης ἀποπείρας πρὸς ὑποδούλωσιν ἔξωθεν προερχομένης.

Οἱ σοσιαλισταὶ S. F. I. O. (section française de

Digitized by Google

l'internationale ouvrière) διαπνέονται ἐν τῷ προγράμματι αὐτῶν ὑπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ βιενναίου σοσιαλιστικοῦ συνεδρίου, αἵτινες εἶναι: κρατικοποίησις τῶν μεγάλων καὶ γενικοῦ ἐνδιαφέροντος βιομηχανιῶν, κατάργησις τῶν φόρων καταναλώσεως, ἀντισταθμιζομένων διὰ τῶν προσόδων τῆς κρατικοποιήσεως τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ διὰ τῆς φορολογίας τῆς ἰδιοκτησίας, εἰσαγωγὴ τοῦ ἑνιαίου σχολείου καὶ ἀντικατάστασις τοῦ στρατοῦ διὰ πολιτοφυλακῆς.

Οἱ κομμουνισταὶ S. F. I. C. (section française internationale communiste) ζητοῦν τὴν ἐπίτευξιν μεταρρυθμίσεων συμβαλλουσῶν εἰς τὴν ἐξύψωσιν καὶ βελτίωσιν τῶν ὅρων τῆς ζωῆς τῶν ἐργαζομένων τάξεων. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον ἐπιδιώκεται τόσον ἐν Γαλλίᾳ, ὅσον καὶ διεθνῶς, ἡ ἕνωσις καὶ ὀργάνωσις τῶν προλεταρίων, ἥτις δέον νὰ προηγηθῇ καὶ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς μέσον πρὸς καταπολέμησιν τῶν ἀστικῶν τάξεων. Περαιτέρω ἀπαιτεῖται: δήμευσις τῶν περιουσιῶν καὶ γενικὴ διανομὴ τῶν πολεμικῶν κερδῶν, κρατικοποίησις τῶν κεφαλαιοκρατικῶν μονοπωλίων καὶ ἄμεσος φορολογία τῆς μεγάλης προσόδου καὶ τοῦ κεφαλαίου. Ἐν δὲ τῇ ἐξωτερικῇ πολιτικῇ κηρύσσονται κατὰ τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν καὶ τῆς ἐν Γενεύῃ ἑδρευούσης Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, ὡς ἐπιγεννημάτων κεφαλαιοκρατικῶν. Ἡ ἐπιρροὴ τοῦ κόμματος τούτου ὁλονὲν μειοῦται, ἀφ' ὅτου ἰδίως οἱ δεσμοὶ οἱ συνδέοντες αὐτὸ μὲ τὴν Μόσχαν ἐχαλαρώθησαν καὶ διότι οἱ Γάλλοι ἐργάται τῶν πόλεων ἐπείσθησαν περὶ τοῦ ἀτελεσφόρου τοῦ κομμουνιστικοῦ ἀγῶνος.

Ἐν τῇ Γερουσίᾳ ὑπάρχουν 3 κυρίως κόμματα. Τὰ κόμματα τῆς δεξιᾶς καὶ ἡ δημοκρατικὴ συνεννόησις ἐν τῇ Βουλῇ ἀποτελοῦν ἐν τῇ Γερουσίᾳ τὴν ὁμάδα τῆς *δημοκρατικῆς ἑνώσεως* (groupe de l' union républicaine) Τὰ κόμματα τοῦ κέντρου τοῦ ἐθνικοῦ συνασπισμοῦ συσπειροῦνται ἐν τῇ Γερουσίᾳ περὶ τὴν ὁμάδα τῶν ἀριστερῶν δημοκρατικῶν (groupe de la gauche républicaine) μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν *Poincaré*. Τὰ δὲ κόμματα τῆς ἀριστερᾶς συνενοῦνται εἰς κοινὸν κόμμα ὑπὸ τὸ ὄνομα groupe de la gauche démocratique, radicale et radicale-socialiste.

Κοινωνικὴ πολιτική. Αἱ ἐργατικαὶ σχέσεις ἐν Γαλλίᾳ ἔχουν ὡς ἑξῆς περίπου: Πρὸ τοῦ πολέμου ἀπησχολοῦντο εἰς τὴν γεωργίαν τὰ $^{2}/_{5}$ τοῦ ἐργαζομένου πληθυσμοῦ, ἡ δὲ βιομηχανία ἀπησχόλει ἐν συνόλῳ 6 $^{1}/_{2}$ ἑκατομ. ἐργάτας. Ἐνῷ δὲ πρὸ τοῦ πολέμου ὑπῆρχε σχετικὴ ἔλλειψις ἐργασίας (5 % ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν ἐργαζομένων), μετὰ τὸν πόλεμον ἡ ὑπάρχουσα ἐργασία ὑπερβαίνει τὰς διατιθεμένας εἰς ἐργατικὰς χεῖρας δυνάμεις. Διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον ὑπεχρεώθη ἡ Γαλλία πρὸς κάλυψιν τῶν κενῶν νὰ προσελκύσῃ ἐργάτας ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ δυνάμει συνθηκῶν, τὰς ὁποίας συνωμολόγησε πρὸς χώρας φιλικῶς πρὸς αὐτὴν διακειμένας, ἰδίως δὲ τῆς Πολωνίας, τῆς Τσεχοσλοβακίας καὶ τῆς Ἰταλίας. Οὕτως ἡ Γαλλία εἰς τὴν ἀνάγκην ὑπείκουσα ἔθεσεν εἰς ἴσην μοῖραν μὲ τοὺς ἰθαγενεῖς τοὺς ἐκ τῶν φιλικῶν χωρῶν προσλαμβανομένους ἐργάτας, προηγηθεῖσα κατὰ τοῦτο τῆς συγχρόνου ἐργατικῆς πολιτικῆς τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν. Ἡ ἐργατικὴ νομοθεσία εἶναι ἀρκετὰ πολυμερής, περιλαμβάνουσα παντὸς εἴδους μέτρα ἀποσκοποῦντα τὴν προστασίαν τῶν ἐργαζομένων τάξεων. Εἰς τοὺς ἀπολαμβάνοντας δὲ προστασίας ἀνήκουν καὶ οἱ ἀπασχολούμενοι εἰς μικρὰς ἐπιχειρήσεις ἐργάται, δεδομένου ὅτι αὗται εἶναι εὐρύτατα διαδεδομέναι καὶ ἔχουν μεγάλην σπουδαιότητα διὰ τὴν ὅλην οἰκονομικὴν κίνησιν καὶ ζωὴν τῆς χώρας. Τὰ σπουδαιότερα τῶν μέτρων τῆς κοινωνικῆς ἐργατικῆς προνοίας εἶναι τὰ ἑξῆς: α') Προστασία τῶν ἐργαζομένων εἰς ἐπικινδύνους διὰ τὴν ὑγείαν ἐπιχειρήσεις, συμφώνως πρὸς τὰς ἰδέας τῆς διεθνοῦς κοινωνικῆς πολιτικῆς. β') Ὀκτάωρος ἡμερησία ἐργασία. Τὸ μέτρον τοῦτο εἶχεν ἤδη πρὸ τοῦ πολέμου καθιερωθῆ διὰ πάσας τὰς κρατικὰς βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις, καθὼς καὶ διὰ τὰς τελούσας ὑπὸ τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν, ἐξαιρέσει τῶν ἐργατῶν τῶν λιμένων, ἐπεξετάθη δὲ μετὰ τὸν πόλεμον εἰς τοὺς ἐργαζομένους εἰς μεταλλεῖα καὶ τοὺς ἐργάτας θαλάσσης. Ὁ γενικὸς νόμος, ὁ καθιερῶν τὸ ὀκτάωρον τῆς ἐργασίας δι' ἐπιχειρήσεις πάσης φύσεως, χρονολογεῖται ἀπὸ 23 Ἀπριλίου 1919. Παρὰ ταῦτα ὅμως ἀμφισβητεῖται ἐν Γαλλίᾳ, ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ, ἡ σκοπιμότης τῆς ἐσπευσμένης γενικεύσεως τοῦ ἄλλως δικαίου τούτου μέτρου, λόγῳ ἰδίως τῶν ζημιῶν, εἰς τὰς ὁποίας ὑπεβλήθη ἡ ἐθνικὴ οἰκονομία διαρκοῦντος τοῦ πολέμου. γ') Ἡ ἀσφάλεια τῶν ἐργατῶν δὲν ἦτο γενικῶς ὑποχρεωτικὴ πρὸ τοῦ πολέμου. Ὑποχρεωτικῶς μόνον ἠσφαλίζοντο οἱ ἐργαζόμενοι εἰς τὰ μεταλλεῖα, ἐφ' ὅσον εἶχον ἐτήσιον μισθὸν 2000 φράγκων, ἐναντίον ἀσθενείας, οἱ ναυτικοὶ ἐναντίον ἀτυχημάτων καὶ οἱ σιδηροδρομικοὶ ἐναντίον γήρατος. Προαιρετικῶς ἠδύναντο νὰ ἀσφαλισθοῦν ἐναντίον ἀτυχημάτων ὅσοι ἤθελον ἐκ τῶν ἐργοδοτῶν καὶ ἐργοληπτῶν τῶν ἄλλων ἐπιχειρήσεων. Μετὰ τὸν πόλεμον υἱοθετήθη ὑπὸ τῆς Βουλῆς σχέδιον νόμου ἀναφερόμενον εἰς τὴν γενικὴν ἀσφάλειαν τῶν ἐργατῶν, διότι μετὰ τὴν προσάρτησιν τῆς Ἀλσατίας καὶ Λωρραίνης εὑρέθη ἡ Γαλλία εἰς τὴν ἀνάγκην, ἵνα διατηρήσῃ ἐκεῖ τοὐλάχιστον τὸ ὑπάρχον τελειότερον γερμανικὸν σύστημα ἀσφαλείας καὶ καταστήσῃ τοῦτο προσιτὸν καὶ εἰς τοὺς Γάλλους ἐργάτας. δ') Ἄξια ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι τὰ ἑξῆς πρὸς τούτοις σημεῖα τῆς κοινωνικῆς προνοίας: Διὰ νόμου τῆς 12 Μαρτίου 1920 ἐτροπολογήθη ἐν προσαρμογῇ πρὸς τὰς συγχρόνους ἀπαιτήσεις ὁ ἰσχύων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1884 νόμος περὶ ἐργατικῶν καὶ ἐπαγγελματικῶν ὀργανώσεων. Σημεῖά τινα τοῦ νόμου τούτου, ὡς τὸ περὶ ἀπεργίας, συνεταιρισμῶν καταναλώσεως, ἐργατικῶν ὀργανώσεων κλπ., εἶναι ἄξια ἰδιαιτέρας προσοχῆς. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1911 διατελεῖ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ κράτους καὶ εἰδικῶς τοῦ ὑπουργείου τῆς Ἐργασίας ἡ ὑπηρεσία ἡ ἐπιφορτισμένη μὲ τὴν ἐξεύρεσιν ἐργασίας. Μέχρι περίπου τοῦ πολέμου ἐξευρέθη ὑπὸ τῆς ὑπηρεσίας ταύτης ἐργασία εἰς 800.000 ἀέργους ἐργάτας. Ἡ δὲ ἐνίσχυσις τῶν μὴ ἐχόντων ἐργασίαν γίνεται ἐκ μέρους τοῦ κράτους δι' ἐπιχορηγήσεων καταβαλλομένων εἰς τὰ εἰδικὰ ταμεῖα τῶν οἰκείων ἐργατικῶν ἑνώσεων. Γενικῶς εἶναι δυνατὸν νὰ λεχθῇ, ὅτι πάντα τὰ διὰ τοῦ χρόνου κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον δόκιμα ἀποδειχθέντα ἀξιώματα κοινωνικῆς προνοίας ἀντιπροσωπεύονται ἐν τῇ κοινωνικῇ πολιτικῇ τῆς Γαλλίας εἴτε διὰ νόμων πραγματοποιηθέντα, εἴτε ἁπλῶς κατ' ἀρχὴν ἀποδεκτὰ γενόμενα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ *A. Günther* Frankreich (εἰς τὸ βιβλίον Ausland im Weltkrieg) 1919 Halle.

Τύπος. Ὁ γαλλικὸς τύπος, τόσον ὁ ἡμερήσιος ὅσον καὶ ὁ περιοδικός, ἔχει διὰ τὴν πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν ζωὴν τῆς χώρας ὅλως ἐξαιρετικὴν σημασίαν.

Ἐν τοῖς ἐπὶ μέρους ἐξεταζόμενος ὁ γαλλικὸς τύπος παρέχει τὴν ἑξῆς περίπου εἰκόνα.

α') *Περιοδικά*. Τὰ γαλλικὰ περιοδικὰ ἐκδίδονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὶς τοῦ μηνὸς καὶ συνήθως ἐν Παρισίοις, ἡ δὲ ἐπικρατοῦσα παρ' αὐτοῖς πολιτικὴ ἀπόχρωσις εἶναι ἡ ἐθνικιστικὴ καὶ ἡ κεφαλαιοκρατική. Τὰ δύο ἀρχαιότερα περιοδικὰ «Revue des deux mondes» καὶ «Correspondant» ἀντιπροσωπεύουν τὰς ἀπόψεις τῶν δεξιωτέρων τοῦ ἐθνικοῦ συνασπισμοῦ κομμάτων. Καθαρῶς βασιλόφρονα χαρακτῆρα ἔχει τὸ περιοδικὸν «Revue universelle». Πρὸς τὰς ἀπόψεις τῆς δεξιᾶς πτέρυγος τοῦ ἐθνικοῦ συνασπισμοῦ ἐγγύτερον ἵστανται τὰ περιοδικά: «Revue hebdomadaire», «Revue de la semaine», «Opinion», «Renaissance», «Annalles politiques et littéraires»· πρὸς δὲ τὴν ἀριστεράν: «Revue de Paris», «Revue de France», «Revue bleue», «Europe nouvelle» καὶ «Mercure de France». Τὰς ἀπόψεις τῶν ῥιζοσπαστῶν σοσιαλιστῶν διερμηνεύουν τὰ περιοδικά: «Grande revue» καὶ «Le progrès civique». Κομμουνιστικὸν εἶναι τὸ κατὰ δεκαπενθήμερον ἐκδιδόμενον περιοδικὸν «Clarté», συνδικαλιστικὰ δέ: τὸ μηνιαῖον περιοδικὸν «Le droit ouvrier» καὶ «La bataille». Πρὸς τούτοις ἐκδίδονται εἰδικὰ πολιτικὰ περιοδικά, τὰ οἰκονομικά: «La revue d' économie politique», «L' économiste français» καὶ «L' économiste européen», αἱ ἐμπορικαὶ ἐφημερίδες: «La journée industrielle» καὶ «L' information» καὶ τέλος ἡ «Revue politique et parlementaire».

β') *Ἐφημερίδες*. Ἡ μεγαλυτέρα μερὶς τοῦ ἡμερησίου τύπου, χωρὶς ν' ἀνήκῃ εἰς οὐδὲν τῶν ἐν τῇ Βουλῇ πολιτικῶν κομμάτων, συμμερίζεται μᾶλλον τὰς ἀπόψεις τοῦ ἐθνικοῦ συνασπισμοῦ. Εἶναι δὲ αἱ σπουδαιότεραι ἐκ τῶν ἐφημερίδων τούτων: «Le Temps». «Journal de Débats», «Matin» «Figaro», «Journal», «Petit Parisien», «Echo national», «République française». Τὰς ἀπόψεις τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τοῦ ἐθνικοῦ συνασπισμοῦ ἀντιπροσωπεύουν αἱ ἐφημερίδες: «Victoire», «L'homme libre» καὶ «Le radicale», τῆς δὲ δεξιᾶς πτέρυγος αὐτοῦ αἱ κληρικόφρονες ἐφημερίδες: «Libre parole», «Liberté», «La croix» καὶ αἱ ἀπογευματιναὶ «Éclair» καὶ «Intransigeant». Συντηρητικῶν ἐπίσης ἀρχῶν, λόγῳ τοῦ σωβινιστικοῦ αὐτῆς χαρακτῆρος, εἶναι ἡ ἐφημερὶς «Echo de Paris». Τὰς ἀπόψεις τῆς ἄκρας δεξιᾶς συμμερίζεται ἡ βασιλόφρων ἐφημερὶς «L'action française». Οἱ ῥιζοσπάσται σοσιαλισταὶ διαθέτουν τὰ ἡμερήσια φύλλα «Rappel», «Action», «Oeuvre», «L'ère nouvelle», «Petite république» καὶ «Lanterne», οἱ κομμουνισταὶ τὰς «L' humanité» καὶ «L' internationale». Τέλος αἱ ἐφημερίδες «La France libre» καὶ «Bon soir» ἐμπνέονται ὑπὸ τῶν ἐθνικοφρόνων σοσιαλιστῶν, ἡ «Populaire» ὑπὸ τῶν ἡνωμένων σοσιαλιστῶν καὶ ἡ «L' atelier» ὑπὸ τῶν συνδικαλιστῶν.

Ὁ ἐπαρχιακὸς τύπος ἔχει ἐντελῶς δευτερεύουσαν σημασίαν. Ἄξιαι δὲ ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι αἱ ἑξῆς ἐπαρχιακαὶ ἐφημερίδες: «L' ouest éclair» ἐκδιδομένη ἐν Rennes, «La petite Gironde» ἐν Bordeaux, «Le petit Marseillais» ἐν Μασσαλίᾳ, «Le petit Niçois» ἐν Nizza, «Le progrès de Lyon» ἐν Λυὼν καὶ τὸ ῥιζοσπαστικὸν φύλλον «La dépêche de Toulouse» ἐκδιδόμενον ἐν Toulouse.

Αἱ περισσότεραι ἐκ τῶν γαλλικῶν ἐφημερίδων ἐκδίδονται εἰς 100 χιλ. ἀντίτυπα ἡμερησίως, ὁ δὲ ἀριθμὸς τῆς κυκλοφορίας αὐτῶν εἶναι, ὡς εἶναι φυσικόν, μικρότερος. Κατ' ἐξαίρεσιν αἱ ἐφημερίδες: «Le Petit Parisien», «Matin», «Journal», «Le Petit journal», «Echo de Paris», «Intransigeant» καὶ τὸ περιοδικὸν «Illustration» ἐκδίδονται εἰς μεγαλύτερον ἀριθμὸν ἀντιτύπων, αἱ τέσσαρες πρῶται μάλιστα εἶναι ἐκ τῶν σημαντικωτέρων ἐφημερίδων τῆς Εὐρώπης. Ἡ ἐφημερὶς «Le Petit Parisien», ἔχει τὸ ῥεκὸρ τῆς κυκλοφορίας, ἐκδιδομένη εἰς $1^{1}/_{2}$—2 ἑκατ. ἀντίτυπα ἡμερησίως.

Ἀποικίαι. Γαλλικαὶ ἀποικίαι ὑπάρχουν εἰς ὅλας τὰς ἠπείρους: Ἀφρικήν, Ἀσίαν, Ἀμερικὴ καὶ Αὐστράλιαν, μὲ συνολικὴν ἐπιφάνειαν 9,006,250 τ. χ. καὶ ἀριθμὸν κατοίκων 40,455 500. Ἐὰν πρὸς τούτοις ὑπολογισθοῦν καὶ αἱ ἀποικίαι Τύνις, Μαρόκκον καὶ Ἀλγέριον, αἵτινες δὲν ἀνήκουν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἀποικιῶν, ἀλλὰ εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν, ἡ συνολικὴ ἐπιφάνεια τῶν γαλλικῶν ἀποικιῶν ἀνέρχεται εἰς 10 3 ἑκ. τ.χ. μὲ 52.5 ἑκατ. κατοίκους. Τὸ κέντρον τοῦ γαλλικοῦ ἀποικιακοῦ κράτους κεῖται ἐν τῇ Μέσῃ Ἀφρικῇ καὶ ἐν τῇ Ἰνδοκίνᾳ. Ἐν τῇ Μέσῃ Ἀφρικῇ ἐκτείνεται ἡ οὕτω δὴ λεγομένη «*Μαύρη Γαλλία*», ἐκπροσωπουμένη διὰ τῶν γενικῶν διοικήσεων «*Γαλλικὴ Ἀφρικὴ τοῦ Ἰσημερινοῦ*» καὶ «*Γαλλικὴ δυτικὴ Ἀφρική*», ἐν δὲ τῇ Ἰνδοκίνᾳ ἡ οὕτω δὴ λεγομένη «*Κιτρίνη Γαλλία*», ἐκπροσωπουμένη διὰ τῆς γενικῆς διοικήσεως τῆς Ἰνδοκίνας. Παρὰ ταῦτα κατέχει ἡ Γαλλία ἐν Ἀφρικῇ ἐκτὸς τῆς ἀκτῆς Σομαλὶ καὶ τὰς νήσους Ἕνωσιν καὶ Μαδαγασκάρην, ἐν Ἀσίᾳ τὰς λεγομένας γαλλικὰς ἐγκαταστάσεις τῶν Ἰνδιῶν, ἐν Ἀμερικῇ τὸ σύμπλεγμα τῶν νήσων Ἅγιος Πέτρος-Μικελόν, τὴν νῆσον Μαρτινίκαν καὶ Γουαδελούπην, καθὼς καὶ τὴν Γουιάναν ἐπὶ τῆς βορείου ἀκτῆς τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς, ἐν δὲ τῇ Ὠκεανίᾳ τὰς λεγομένας γαλλικὰς ἐγκαταστάσεις τῆς Ὠκεανίας. Εἰς ταῦτα δέον νὰ προστεθῇ, ὅτι ἀνετέθη εἰς τὴν Γαλλίαν μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν ὑπὸ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ἡ προστασία ἐπὶ τοῦ Καμερούν καὶ τμήματος τοῦ Τόγκο μὲ 3.700.000 κατοίκους ἐν συνόλῳ. Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὅλης διοικήσεως τῶν ἀποικιῶν, αἵτινες διαιροῦνται εἰς κυρίως ἀποικίας καὶ προτεκτοράτα, εἶναι ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν ἑδρεύων ἐν Παρισίοις, ἐπὶ τόπου δὲ προΐστανται τῆς διοικήσεως γενικοὶ διοικηταὶ (πρόσεδροι ὑπουργοὶ) καὶ διοικηταί, παρὰ τοῖς ὁποίοις ἑδρεύει γενικὸν συμβούλιον ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸ γενικὸν συμβούλιον τῶν Γάλλων νομαρχῶν. Ἡ γαλλικὴ ἀποικιακὴ πολιτικὴ διῆλθε διὰ δύο φάσεων σαφῶς διακρινομένων ἀπ' ἀλλήλων καὶ τῶν ὁποίων τὰ ὅρια συμπίπτουν περίπου μὲ τὴν μετάστασιν ἀπὸ τοῦ ΙΘ' εἰς τὸν Κ' αἰῶνα. Κατ' ἀρχὰς ἐφέρετο ὑπὸ τῆς τάσεως, ἵνα μεταφέρῃ μηχανικῶς τοὺς θεσμοὺς τῆς μητροπόλεως εἰς τὰς ἀποικίας, ὁ δὲ ἀντικειμενικὸς αὐτῆς σκοπὸς ἦτο ἡ ἀφομοίωσις τῶν ἀποικιῶν πρὸς τὴν μητρόπολιν. Εἰς τὴν πολιτικὴν ταύτην ὀφείλουν αἱ γαλλικαὶ ἀποικίαι τὸ προνόμιον, ἵνα ἀποστέλλουν εἰς τὴν μητρόπολιν 10 βουλευτὰς καὶ 4 γερουσιαστάς. Προϊόντος ὅμως τοῦ χρόνου ὡρίμασεν ἡ πεποίθησις ὑπὸ τῆς πείρας ἐνισχυομένης, ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τῆς πολιτικῆς τῆς ἀφομοιώσεως ἦτο ἀδύνατος, δεδομένου ὅτι ὁ γαλλικὸς πληθυσμὸς τῶν ἀποικιῶν ἦτο λίαν ἀσθενὴς καὶ ἀνεπαρκής, ἵνα ἀνταποκριθῇ εἰς τὴν προσπάθειαν ταύτην. Ἄμεσον ἀποτέλεσμα τοῦ γεγονότος τούτου ὑπῆρξεν ἡ μεταστροφὴ τῆς ἀποικιακῆς πολιτικῆς· τὴν πολιτικὴν τῆς ἀφομοιώσεως διεδέχθη ἡ πολιτικὴ τοῦ προσεταιρισμοῦ, ἥτις προϋποθέτει πλήρη καὶ ὑπὸ πᾶσαν σχέσιν γνῶσιν τῶν ἀποικιῶν, ὁ δὲ σκοπὸς αὐτῆς κατέτεινεν εἰς τὸν προσεταιρισμὸν ὑπερθαλασσίων συμμάχων, μετὰ τῶν ὁποίων θὰ συνεδέετο ἐφεξῆς ἡ μητρόπολις μὲ δεσμοὺς ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης. Αἱ βάσεις τῆς πολιτικῆς ταύτης ἐτέθησαν δι' ἐπανειλημμένων συνεδρίων καὶ πολυαρίθμων ἐπιστημονικῶν καὶ ἐμπορικῶν ἑταιρειῶν, αἵτινες ὠργάνωσαν ἐπιστημονικὰς ἀποστολὰς εἰς τὰς ἀποικίας πρὸς μελέτην αὐτῶν ἀπὸ πολιτιστικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἀπόψεως, τὸ δὲ ὅλον ἔργον αὐτῶν συνετελέσθη διὰ τῆς ἐκδόσεως περιοδικῶν καὶ ἔργων ἐπιστημονικῶν εἰς τὰς ἀποικίας ἀναφερομένων. Ἀξία ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἡ προσπάθεια τῆς Comité de l' Afrique française τῆς Union coloniale française, τῆς Comité de Madagascar καὶ τῆς Comité de l'Asie française. Ὡς ἐπιστέγασμα τῆς πολιτικῆς ταύτης δύναται νὰ θεωρηθῇ τὸ πρόγραμμα, τὸ ὁποῖον ἐξήγγειλεν εἰς τὴν γαλλικὴν Βουλὴν κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1921 ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν Albert Sarraut. Διὰ τοῦ προγράμματος τούτου προβλέπεται ἡ ἐκτέλεσις ἔργων ἐν ταῖς ἀποικίαις ἀξίας $3^{1}/_{2}$ δισεκ. φρ. κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ καταστῇ ἡ Γαλλία οἰκονομικῶς ἀνεξάρτητος ἀπὸ τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν, δυναμένη ἀπὸ τῶν ἀποικιῶν νὰ προμηθεύηται καὶ καλύπτῃ τὰς ἀνάγκας αὐτῆς εἰς πρώτας ὕλας. Πρὸς μερικὴν δὲ κάλυψιν τῶν ἀπαιτηθησομένων

Digitized by Google

Νομοί και πρωτεύουσαι :

Φινιστὲρ	Πρωτ.	Κιμπὲρ
Βορ. Ἀκτῶν	»	Σαὶν Μριὲ
Μορμπιχὰν	»	Βὰν
Ἰλ-ἐ-Βιλαὶν	»	Ρένναι
Μάγιὲν	»	Λαβὰλ
Μάγχης	»	Σαὶν Λὸ
Καλβαντὸς	»	Κυὲν
Ὂρν	»	Ἀλανσὸν
Ερ	»	Ἐβρὲ
Κάτω Σηκουάνα	»	Ρουὲν
Σὸμ	»	Ἀμιένη
Πὰ ντὲ Καλαὶ	»	Ἀρρὰς
Βορρὰ (Νὸρ)	»	Λίλλη
Οὐὰζ	»	Μπωβαὶ
Αἲν	»	Λαὸν
Ἀρδεννῶν	»	Μαζιὲρ
Σὰρτ	»	Λὲ - Μὰν
Ἒρ-ἐ-Λουὰρ	»	Σὰρτρ
Σὲν-ἐ-Οὐὰζ	»	Βερσαλλίαι
Σηκουάνα	»	Παρίσιοι
Σὲν-ἐ-Μὰρν	»	Μελὲν
Μὰρν	»	Σαλὸν
Μὲζ	»	Μπαρ-λὲ-Ντὺκ
Μὲρτ-ἐ-Μοζὲλ	»	Νανσὺ
Μοζὲλ	»	Μὲτζ
Κάτω Ρήνου	»	Στρασβοῦργον
Βοσγίων	»	Ἐπινὰλ
Μάρνη	»	Σωμὸν
Ὤμπ	»	Τρουὰ
Ὑὸν	»	Ὠξὲρ
Λουὰρ	»	Ὀρλεάνη
Λουὰρ-ἐ-Σὲρ	»	Μπλουὰ
Εντρ-ἐ-Λουὰρ	»	Τοὺρ
Μαὶν-ἐ-Λουὰρ	»	Ἀνζὲρ
Κάτω Λείγηρος	»	Νάντη
Βανδέας		Λὰ-Ρὸς-σὺρ-Ὑὸν
Ντὲ Σὲβρ	»	Νιὸρ
Βιὲν	»	Πουατιὲ
Ἒντρ	»	Σατωρὸν
Σὲρ	»	Μπουρζ
Νιὲβρ	»	Νεβὲρ
Κὸτ-ντ' Ορ	»	Ντιζὸν
Ἄνω Σὼν	»	Βεζοὺλ
Ἄνω Ρήνου	»	Κολμὰρ
Μπελφὸρ	»	Μπελφὸρ
Ντοὺ	»	Βεζανσὸν
Ἰούρα	»	Λὸν-λὲ-Σωνιὲ
Αἲν		Μπούρζ-ἀν-Μπρὲς
Σὼν-ἐ-Λουὰρ	Πρ.	Μακὸν
Ἀλλιὲ	»	Μουλὲν
Κρὲζ	»	Γκερὲ
Ἄνω Βιέννης	»	Λιμὸζ
Σαρὰντ	»	Ἀγγουλὲμ
Κάτω Σαρὰντ	»	Λὰ-Ροσὲλ
Δορδώνης	»	Περιγκὲ
Κορρὲζ	»	Τὺλ
Καντὰλ	»	Ὠριλλὰκ
Πυὺ-ντὲ-Ντὸμ		Κλερμὸν Φερρὰν
Ἄνω Λείγηρος	Πρ.	Λὲ-Πυὺ
Λείγηρος	»	Σαὶντ-Ἐτιὲν
Ροδανοῦ	»	Λυὼν
Ἰζὲρ	»	Γκρενὸμπλ
Ἄνω Σαβοΐας	»	Ἀννεσὺ
Σαβοΐας	»	Σαμπερὺ
Ντρὸμ	»	Βαλὰνς
Ἀρντὲς	»	Πριβὰ
Λοζὲρ	»	Μὰντ
Ἀβεϋρὸν	»	Ροντὲζ
Λὸ	»	Καὸρ
Λὸ-ἐ-Γκαρὸν	»	Ἀζὰν
Ζιρὸντ	»	Μπορντὼ
Λὰντ		Μὸν ντὲ Μαρσὰν
Κ. Πυρηναίων	Πρ.	Πῶ
Ἀν. Πυρηναίων	»	Τὰρμπ
Ζὲρ	»	Ὢκ
Τὰρν-ἐ-Γκαρὸν	»	Μοντωμπὰν
Ἄνω Γκαρὸν	»	Τουλούζη
Ἀριὲζ	»	Φουὰ
Ἀν. Πυρηναίων	»	Περπινιὰν
Ὢντ	»	Καρκασσὸν
Τὰρν	»	Ἀλμπὶ
Ἐρὼ	»	Μονπελλιὲ
Γκὰρ	»	Νίμαι
Ἐκβολ. Ροδανοῦ	»	Μασσαλία
Βωκλὺζ	»	Ἀβινιὸν
Βὰρ	»	Ντραγκινιὰν
Παραθ. Ἄλπεων	»	Νίκαια
Κάτω Ἄλπεων	»	Ντίνι
Ἄνω »	»	Γκὰπ
Κορσικῆς	»	Αἰάκιον

δαπανῶν προτείνεται ἡ διαρρύθμισις τοῦ φορολογικοῦ συστήματος ἐν ταῖς ἀποικίαις. Διὰ τοῦ προσεταιρισμοῦ τῶν ἀποικιῶν ἐπεδίωξεν ἡ Γαλλία, ὄχι μόνον τὴν οἰκονομικὴν ἐκμετάλλευσιν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐνίσχυσιν τῶν μαχίμων δυνάμεων τῆς μητροπόλεως. Ἡ ἀνάγκη δὲ πρὸς ἐνίσχυσιν τόσον τοῦ στρατοῦ ὅσον καὶ τῶν ἐργατικῶν τάξεων τῆς Γαλλίας ἀπέβη λίαν ἐπιτακτικὴ λόγῳ τῆς σημαντικῆς ἐλαττώσεως. τὴν ὁποίαν παρουσίασεν ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου· κατέστη δὲ ἡ ἀνάγκη αὕτη ἔτι ἐπιτακτικωτέρα μετὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ πολέμου τοῦ 1914, ἐπιβαλοῦσα ἐν τέλει τὴν ὑποχρεωτικὴν στρατιωτικὴν θητείαν εἰς τοὺς ἰθαγενεῖς τῶν ἀποικιῶν Μεταξὺ 1914—1918 ἐξέπεμψαν αἱ ἀποικίαι εἰς τὴν Γαλλίαν 918 000 ἄνδρας. ἐκ τῶν ὁποίων 680 000 στρατιῶται καὶ 238.000 ἐργάται. Ἡ στρατολογία ἐκ τῶν ἀποικιῶν συνεχίζεται καὶ μετὰ τὸν πόλεμον. Τῷ 1926 κατετάχθησαν εἰς τὸν γαλλικὸν στρατὸν 330,000 μαῦροι: 125.000 ἐκ τῆς Β. Ἀφρικῆς, 100.000 ἐκ τῆς Δ. Ἀφρικῆς, 85.000 ἐκ τῆς Ἰνδοκίνας καὶ 20,000 ἐκ Μαδαγασκάρης.

—[ΟΙΚΟΝΟΜ. ΓΕΩΓΡ.] Ἡ Γαλλία εἶναι ἡ πλουσιωτέρα χώρα τῆς ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι γονιμώτατον καὶ περιλαμβάνει τὰ μεγαλύτερα μεταλλεῖα σιδήρου, ἐξ ὅσων εὑρίσκονται ἐν Εὐρώπῃ. Ἐὰν δὲ οἱ ἐξαγόμενοι ἐν Γαλλίᾳ γαιάνθρακες δὲν ἐπαρκοῦν εἰς τὴν ἐγχώριον κατανάλωσιν, ὁ ἐν αὐτῇ ὅμως περιεχόμενος πλοῦτος τοῦ λευκοῦ καλουμένου ἄνθρακος εἶναι ὁ μεγαλύτερος τῆς Εὐρώπης, μετὰ τὸν τῆς Νορβηγίας. Τὸν πλοῦτον τῆς Γαλλίας αὐξάνει καὶ τὸ ἀποικιακὸν αὐτῆς κράτος, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ δεύτερον ἐν τῷ κόσμῳ καὶ δύναται νὰ περιλάβῃ, εἰς ἔκτασιν, εἰκοσάκις τὴν μητρόπολιν. Ὁ οἰκονομικὸς ὅμως πλοῦτος τῆς Γαλλίας ὑπέστη μεγίστας ζημίας ἐκ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου. Τὰς μεγαλυτέρας καταστροφὰς ὑπέστη ἡ γεωργία συνεπείᾳ α') τῆς καταλήψεως καὶ καταστροφῆς μεγάλου τμήματος τῶν βορείων καὶ βορειοανατολικῶν ἐπαρχιῶν, αἵτινες ἐχρησίμευσαν ὡς θέατρον τοῦ πολέμου καὶ πεδία τῶν μαχῶν· β') τῆς ἐλαττώσεως τῶν ἐργατικῶν χειρῶν καὶ τῆς αὐξήσεως τοῦ κόστους τῆς ἐργασίας· καὶ γ') τῆς καταστροφῆς τῶν δασῶν, ἐκταθείσης εἰς πολλὰς ἑκατοντάδας χιλιάδων ἑκταρίων, κατόπιν τῆς ὁποίας ἡ ἀναδάσωσις θὰ ἀπαιτήσῃ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ 20 μέχρι 50 καὶ πλέον ἐτῶν.

Γεωργία. Ἡ Γαλλία εἶναι κατ' ἐξοχὴν χώρα γεωργική, ἡ δὲ ἐν αὐτῇ καλλιέργεια εἶναι εἰς μέγιστον βαθμὸν ἀνεπτυγμένη. Μόνον τὰ 7/18 τοῦ ἐδάφους της παραμένουν ἀχρησιμοποίητα εἰς τὴν παραγωγήν. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1830 ὑπάρχει ἐν Γαλλίᾳ ἰδιαίτερον ὑπουργεῖον τῆς Γεωργίας καὶ παρ' αὐτῷ ἀπὸ τοῦ 1831 ἀνώτερον γεωργικὸν συμβούλιον μὲ ἀποστολὴν νὰ δοκιμάζῃ καὶ προτείνῃ εἰς τὴν κυβέρνησιν τὴν εἰσαγωγὴν τῶν προσφορωτέρων μεθόδων καλλιεργείας. Ἀπὸ τοῦ 1830 ἐπίσης ὑπάρχουν τὰ λεγόμενα comices agricoles, ἐπιφορτισμένα μὲ τὴν ἀπονομὴν βραβείων εἰς γεωργοὺς καὶ κτηνοτρόφους καὶ τὴν ὀργάνωσιν ἐκθέσεων γεωργικῶν ἐργαλείων καὶ προϊόντων. Ἀνώτεραι γεωργικαὶ σχολαὶ λειτουργοῦν ἀπὸ τοῦ 1822 πρακτικαὶ ἀπὸ τοῦ 1875 καὶ γεωργικοὶ δοκιμαστικοὶ σταθμοὶ ἀπὸ τοῦ 1876 Πρὸς τούτοις καθιερώθη ἀπὸ τοῦ 1891, ἵνα παρέχωνται στοιχειώδεις γεωργικαὶ γνώσεις εἰς τοὺς κατοίκους τῶν γεωργικῶν περιφερειῶν εἰς τὰ κυριακὰ λεγόμενα σχολεῖα, εἰς πλεῖστα δὲ πανεπιστήμια ἱδρύθησαν ἕδραι βοτανικῆς καὶ γεγεωργικῆς χημείας.

Πρὸς οἰκονομικὴν ἀφ' ἑτέρου ἐνίσχυσιν τῶν γεωργῶν ὑφίστανται αἱ γεωργικαὶ τράπεζαι Crédit foncier καὶ Crédit agricol, ἀπὸ δὲ τοῦ ἔτους 1891 διερρυθμίσθη τὸ δασμολόγιον κατὰ τρόπον ἐγγυώμενον τὴν προστασίαν καὶ ἐνίσχυσιν τῆς γεωργίας. Ἡ γεωργικὴ παραγωγὴ τῆς Γαλλίας ἀντιπροσωπεύεται κατὰ μέγα μέρος διὰ τῶν δημητριακῶν προϊόντων. ἁμιλλᾶται δὲ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης μὲ ἄλλας σιτοπαραγωγοὺς χώρας, καὶ δὴ τὰς Ἡν. Πολιτείας τῆς Β. Ἀμερικῆς καὶ τὸν Καναδᾶν. Ἡ καλλιέργεια ὅμως τοῦ ἐδάφους σήμερον εἶναι κατὰ πολὺ μικροτέρα παρ' ὅ,τι ἦτο πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου. Ἀπὸ τοῦ 1904 μέχρι τοῦ 1913 ἐξετείνετο ἐπὶ 23.000.000 ἑκταρίων, τὰ ὁποῖα ἀντιπροσωπεύουν τὰ 47 ἑκατοστὰ τῆς ὅλης ἐπιφανείας τῆς Γαλλίας, ἀνερχομένης τότε εἰς 52 952.000 ἑκτάρια. Κατὰ τὸ 1923 ἡ καλλιεργουμένη ἔκτασις τῆς Γαλλίας, ἀνήρχετο μόνον εἰς 20,432,000 ἑκτάρια, καίτοι ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆς, διὰ τῆς προσθήκης τῆς Ἀλσατίας καὶ Λωρραίνης, ηὐξήθη εἰς 51.400 000 ἑκτάρια. Οὕτως ἡ καλλιεργουμένη ἐπιφάνεια, μετὰ τὸν πόλεμον, κατῆλθεν ἀπὸ 47 ἑκατοστὰ εἰς 37,5. Ἡ ἐλάττωσις αὕτη τῆς καλλιεργουμένης ἐπιφανείας ὀφείλεται κυρίως εἰς τὴν ἔλλειψιν ἐργατικῶν χειρῶν καὶ τὴν αὔξησιν τοῦ κόστους τῆς ἐργασίας, ἕνεκα τῶν ὁποίων οἱ γαιοκτήμονες προτιμοῦν τὴν μεταβολὴν τῶν γαιῶν των εἰς νομάς. Τὴν μείωσιν τῆς ἐκτάσεως τῶν καλλιεργουμένων γαιῶν ἐπεχείρησαν ν' ἀντισταθμίσουν διὰ τῆς ἐντατικῆς καλλιεργείας, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ τὸ κατορθώσουν, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ κατωτέρω ἐπισήμου στατιστικοῦ πίνακος.

Παραγωγή		1904—1913	1923—1924
Σιτηρὰ	ἑκατομμύρια στατήρων	88	76
Πατάται	» »	133	127
Τεῦτλα	» »	58	44
Γάλα	» λίτρων	128	117
Ἔρια	» χιλιογράμμων	34	20

Μόνον ἡ παραγωγὴ τοῦ οἴνου καὶ τῆς χορτονομῆς παρουσιάζει ἐλαφρὰν αὔξησιν.

Αἱ λοιπαὶ καλλιέργειαι γεωργικῶν προϊόντων εἶχον ὡς ἑξῆς τῇ 1 Ἰουνίου 1922 καὶ τῇ 1 Ἰουνίου 1921 ἀναφορικῶς πρὸς τὴν καλλιεργουμένην ἔκτασιν:

Εἶδος	*Καλλιεργουμένη ἔκτασις*	
	1922	1921
Φυσικοὶ λειμῶνες	5.062.150	5.014.340
Τεχνητοὶ λειμῶνες	2.771.050	2.760 700
Προσωρινοὶ λειμῶνες	366.310	4?4.?10
Νομαὶ	1.739 670	1.775.960
Γεώμηλα	1.540.600	1 5?5 600
Ἀραβόσιτος	303.?80	329.010
Σακχαροκάλαμον	?08.930	102.720
Ἄμπελοι	1.587.670	1.?91.580

Ἡ παραγωγὴ δὲ εἰς στατῆρας ἐκ τῶν εἰδῶν τούτων ἀνῆλθεν εἰς τὰ ἑξῆς ποσά:

Εἶδος	*1921*	*1920*	*1913*
Φυσικοὶ λειμῶνες	13?.7?6.?20	160.488.9?0	1?6 9?4 009
Προσωρινοὶ λειμῶνες	9.926 1?0	10 47? 620	1?.640.477
Νομαὶ	88 7?8.706	101.?48 630	98.77?.8?4
Γεώμηλα (εἰς τόννους)	88 0?.070	126.63?.000	—
Σακχαροκάλαμον	20.605 700	24.607.030	?9 393.353
Οἶνος (εἰς χιλιόγραμ.)	45 017.315	59.280.569	4?.336.872

Ἡ καλλιέργεια τῆς ἀμπέλου ἀκμάζει ἐν Γαλλίᾳ. ἡ δὲ ἐτησία παραγωγὴ οἴνου κατὰ τὸ ἔτος 1918 ἀνῆλθεν εἰς 42 261.000 χιλιόγραμμα ἐπὶ καλλιεργηθείσης ἐκτάσεως 1.466.168 ἑκτ., καὶ μὲ ἀκάθαρτον κέρδος 2 δισεκ. φρ. περίπου. Σημαντικὴ ἐπίσης εἶναι ἡ παραγωγὴ εἰς ὀπώρας καὶ καρποὺς τῶν νοτίων χωρῶν. Ἡ ἐξαγωγὴ ἀνῆλθεν ἐτησίως μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1910—1914 κατὰ μέσον ὅρον εἰς 121 000 τόννους, ἡ δὲ ἐξαγωγὴ εἰς λαχανικὰ κατὰ τὰ τελευταῖα προπολεμικὰ ἔτη εἰς τόννους 64.4?6 περίπου. Τέλος ἡ παραγωγὴ καπνοῦ ἀνῆλθεν εἰς 260.024 στατῆρας τῷ 1913, εἰς 206.793 τῷ 1920 (συμπεριλαμβανομένης τῆς Ἀλσατίας καὶ Λωρραίνης) καὶ εἰς 238.492 τῷ 1924.

Κτηνοτροφία. Τὰ κατοικίδια ζῷα, τὰ ὁποῖα ἠλαττώθησαν μεγάλως συνεπείᾳ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, ἐμφανίζουν σημαντικὴν μείωσιν ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς προπολεμικοὺς ἀριθμούς, ὅπως ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ κατωτέρω στατιστικοῦ πίνακος:

Εἶδος	1913	1924	*Ἐλάττωσις ἐπὶ τοῖς ἑκατόν*
Ἵπποι, ἡμίονοι, ὄνοι	3.222.000	2.859.000	11
Βόες καὶ ἀγελάδες	14.78? 000	1?.025 000	5
Πρόβατα καὶ αἶγες	16 131.000	10.172.?00	37
Χοῖροι	7.036.000	5.?02.000	18

Δάση. Ἀπὸ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος κατεκόπησαν σημαντικαὶ ἐκτάσεις δασῶν πρὸς ξύλευσιν. Σήμερον, μετὰ τὰς ἐντατικὰς προσπαθείας τῶν τελευταίων ἐτῶν πρὸς ἀναδάσωσιν τῆς χώρας, ὑφίστανται συμπαγεῖς δασικαὶ ἐκτάσεις εἰς τὰ Βόσγια, κατὰ τὸν ἄνω ροῦν τοῦ Μάρνη καὶ εἰς τὰ διαμερίσματα τοῦ Κεντρικοῦ ὀροπεδίου. Δασώδης πρὸς τούτοις εἶναι ἡ ἀνατολικῶς τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ροδανοῦ ἔκτασις καὶ ἡ νῆσος Κορσική. Διὰ τοὺς λόγους τούτους εἶναι ὑποχρεωμένη ἡ Γαλλία, ἵνα καλύπτῃ τὰς ἀνάγκας αὐτῆς εἰς ξυλείαν, καὶ ἰδίως οἰκοδομήσιμον, νὰ εἰσάγῃ τοιαύτην ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Ἁλιεία. Ἡ ἁλιεία ἐπιχωριάζει εἰς τοὺς λιμένας τῶν ἀκτῶν τῆς Βορείου θαλάσσης καὶ πρὸ παντὸς ἐν Boulogne, Fécamp, Dünkirchen, Gravelingen, Paimpol, St. Malo κλπ. Ἀπὸ τοὺς λιμένας τούτους ἀφορμῶνται καὶ οἱ ἁλιεῖς τῆς ἀνοικτῆς θαλάσσης, φθάνοντες μέχρι τῆς Ἰσλανδίας. Τὸ ἀπὸ τῆς μεγάλης ἁλιείας προϊὸν εἶναι κυρίως ὁ βακαλάος καὶ ἡ ἀρίγγη. Τὸ 1/10 ἐκ τῆς παγκοσμίου ἁλιείας ἀρίγγης πραγματοποιεῖται διὰ τῶν ἁλιευτικῶν στόλων τῆς Boulogne καὶ Fécamp. Παρὰ τὴν ἁλιείαν τῆς ἀνοικτῆς θαλάσσης ἀκμάζει ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἡ ἁλιεία τῶν ἀκτῶν. Γενικῶς ἡ ἐκ τῆς ἁλιείας συγκομιδὴ εἶναι πολυειδὴς καὶ πλουσία. Ἐν ἔτει 1912 ἡλιεύθησαν: βακαλάος 118 ἑκατ. χιλιόγραμμα, ἀρίγγη 24, σαρδέλλαι 402, σκόμβροι 5. 6 καὶ διάφορα ἄλλα εἴδη ἰχθύων 57, 5 ἑκατομμύρια, πρὸς δὲ τούτοις καὶ σημαντικαὶ ποσότητες ὀστρέων. Ἡ συνολικὴ πρόσοδος ἐκ τῆς ἁλιείας ἀνῆλθε κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος εἰς 99,9 ἑκατ. φράγκων. Ἐν ἔτει 1902 ἦσαν ἀπησχολημένοι εἰς τὴν ἁλιείαν τῶν ἀκτῶν 144.000 ἁλιεῖς μὲ 25.481 λέμβους, εἰς δὲ τὴν ἁλιείαν τῆς ἀνοικτῆς θαλάσσης 10.500 μὲ 450 λέμβους. Εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐξάγεται κυρίως βακαλάος καὶ σαρδέλλαι· ἐκ τοῦ τελευταίου εἴδους ἐξήχθησαν τῷ 1912 εἰς Ἀγγλίαν 7800 στατῆρες καὶ εἰς Γερμανίαν 4000. Περὶ τῆς ἐν Γαλλίᾳ ἁλιείας, βλ. λ. ἁλιεία τ. Γ' σ. ?01 α καὶ ἑξῆς.

Ἡ ἁλιεία ὑπάγεται ἐν Γαλλίᾳ εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν, παρὰ τῷ ὁποίῳ ἑδρεύει συμβούλιον ἐκ βουλευτῶν, λογίων, ἀνωτέρων ὑπαλλήλων καὶ ἀντιπροσώπων τῆς ἐπαγγελματικῆς ἑνώσεως τῶν ἁλιέων, ἵνα γνωματεύῃ ἐπὶ ζητημάτων σχετιζομένων μὲ τὴν ἁλιείαν. Πρὸς προστασίαν δὲ αὐτῆς ἱδρύθησαν καὶ διατηροῦνται ὑπὸ τοῦ κράτους ζωολογικοὶ καὶ βιολογικοὶ σταθμοί, ὡς λ. χ. ἐν Μασσαλίᾳ καὶ Boulogne. Οἱ μετερχόμενοι ἐπὶ 300 μῆνας τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο καὶ συμπληρώσαντες τὸ πεντηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας λαμβάνουν σύνταξιν, τῆς ὁποίας τὸ ποσοστὸν κανονίζεται ὑπὸ εἰδικοῦ ταμείου. Ἀλλὰ καὶ ἐξ ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας πολλὴ καταβάλλεται προσπάθεια πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἁλιείας· οὕτως ἑταιρεία ἱδρυθεῖσα τῷ 1895 διατηρεῖ πλῆθος ἁλιευτικῶν σχολῶν, ἐν ταῖς ὁποίαις παρέχονται στοιχεῖα ἐπαγγελματικῆς καὶ τεχνικῆς μορφώσεως τοῦ κλάδου τούτου, πλοῖα δὲ νοσοκομειακὰ ἄλλης ἑταιρείας, ἱδρυθείσης ἐπίσης τῷ 1895, τῆς Société des oeuvres de mer, συνοδεύουν τὰ μέχρις Ἰσλανδίας ἐκπλέοντα ἁλιευτικὰ πλοιάρια· πρὸς ἐξασφάλισιν δὲ τῶν ἁλιευτικῶν πλοίων καὶ ἐργαλείων ὑπάρχουν εἰδικαὶ ἀσφαλιστικαὶ ἑταιρεῖαι.

Ἐμπόριον. Ἡ Γαλλία εἶναι μία ἐκ τῶν ἐμπορικωτέρων χωρῶν τοῦ κόσμου, τῆς ἀξίας τῶν ἐμπορευμάτων κυμαινομένης μεταξὺ 40 ἕως 50 δισεκατομμυρίων φράγκων καὶ 300 μέχρι 400 ἑκατομμυρίων στατήρων βάρους. Τὸ ἐμπορικὸν ὅμως ἰσοζύγιον εἶναι παθητικόν. Ἡ παθητικότης αὕτη ὑφίστατο ἤδη καὶ πρὸ τοῦ πολέμου Μετὰ τὸν πόλεμον ἠλαττώθη σημαντικῶς, ἀλλὰ δὲν ἤρθη τελείως. Κατὰ τὰ πρῶτα μεταπολεμικὰ ἔτη ἐσημειώθη μεγάλη αὔξησις τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐμπορίου, ἰδίως συνεπείᾳ τῆς πτώσεως τοῦ νομίσματος, ἡ ὁποία προεκάλεσε τὴν εἰσροὴν πολλῶν ξένων ἐν τῇ χώρᾳ. Ἡ αὔξησις αὕτη ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ ποσοῦ τοῦ εἰσπραχθέντος εἰδικοῦ φόρου ἐπὶ τῶν πωλήσεων, ὁ ὁποῖος ἀνῆλθε τῷ 1924 εἰς 4 δισεκατομμύρια φράγκα. ἀντιπροσωπεύοντα ἀξίαν πωλήσεων 300 ἕως 400 δισεκατομμυρίων φράγκων. Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον παρουσιάζει σημαντικὴν αὔξησιν ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν προπολεμικὴν ἐποχήν, ὅπως ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ κατωτέρω στατιστικοῦ πίνακος:

	Εἰσαγωγή		Ἐξαγωγή	
Ἔτη	*Ἀξία εἰς ἑκατομ. φρ.*	*Βάρος εἰς ἑκατ. στατήρ.*	*Ἀξία εἰς ἑκατ. φρ.*	*Βάρος εἰς ἑκατ. στατήρ.*
1912	8.93?	397	6.712	203
1913	8.421	4?2	6.8?0	221
1924	40.132	565	41 454	294
1925	43.9?0	474	45.413	302

Αἱ κατωτέρω στατιστικαὶ παρέχουν ἀναλυτικὴν εἰκόνα τῆς παραγωγῆς καὶ τοῦ ἐμπορίου ἐν Γαλλίᾳ συμφώνως πρὸς τὰς ἐπισήμους πληροφορίας:

Μεταλλευτικὴ παραγωγὴ 1924:

Σίδηρος	τόννοι	28.922.2
Σιδηροῦχος πυρίτης	»	181 3
Ἀντιμόνιον	»	3 3
Ἀρσενικὸν	»	10.6
Χρυσὸς	»	68.9
Χαλκὸς	»	0.1
Μόλυβδος	»	2 .8
Ψευδάργυρος	»	15.1
Μαγνήσιον	»	3.7
Γαιάνθρακες καὶ ἀνθρακίτης	τόννοι	44.011.2
Λιγνίτης	»	944.1

Κυριώτερα εἴδη ἐμπορίου κατὰ τὸ 1925

Εἰσαγωγή		*Ἐξαγωγή*	
Βάμβαξ	4101,6	Μεταξωτὰ ὑφάσματα	3569,9
Μαλλία	3238,8	Ἐνδύματα, ἀσπρόρ.	28?8,0
Γαιάνθρακες κλπ	2920,9	Βαμβακερ. ὑφάσματα	2493,?
Σιτηρὰ	214?,6	Αὐτοκίνητα	2108,8
Σπορὰ καὶ καρποὶ	?13?,8	Σίδηρος καὶ χάλυψ	1?89,4
Μέταξα	2054,6	Μαργαριτάρια	195?,1
Καφφὲς	1732,3	Χημικὰ προϊόντα	1?13,7
Πετρέλαιον	156?,7	Εἴδη καουτσοὺκ	1067,3
Μηχαναὶ	963,7	Οἶνοι	6?6,2
Οἶνος	811,0	Καρποὶ νωποὶ	551,4
Χαλκὸς	757,1	Σάπωνες, ἀρώματα	623,1
Ζάχαρις	526,8	Ὕαλοι	3?0,8
Μεταλ. ἀντικείμενα	372,5	Ἰχθύες ἁλιπαστοὶ	205,4
Σίδηρος καὶ χάλυψ	183,0		
Μάλλινα ὑφάσματα	109,7		

Κυριώτεραι χῶραι εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς 1925

Εἰσαγωγή		*Ἐξαγωγή*	*Εἰσαγωγή*		*Ἐξαγωγή*
Μ. Βρεττανία	5893	8?57	Ἰταλία	172?	2209
Βέλγιον	30?2	75?6	Ἀργεντινὴ	1651	824
Ἡν. Π. Ἀμερικῆς	6383	305?	Ἰσπανία	8?4	1424
Γερμανία	2373	3754	Βραζιλία	1370	461
Ἐλβετία	7?6	2922			

Digitized by Google

Βιομηχανία. Ἡ βιομηχανία ἀνεπτύχθη, ἐκτὸς τῶν μεγάλων πόλεων, πανταχοῦ, ὅπου ὑπάρχει ἄνθραξ, ἤτοι εἰς τὰ βόρεια, βορειοανατολικὰ καὶ βορειοδυτικὰ διαμερίσματα, πρὸς δὲ τούτοις κατὰ τὰ νοτιοανατολικὰ κράσπεδα τοῦ Κεντρικοῦ ὀροπεδίου καὶ εἰς μεμονωμένα κέντρα τῆς νοτίου Γαλλίας. Ὁ σπουδαιότερος κλάδος τῆς βιομηχανίας εἶναι ἡ μεταλλουργία, ἥτις ἐπεξεργάζεται κυρίως τὸν ἐκ τῶν γαλλικῶν μεταλλείων ἐξαγόμενον σίδηρον πρὸς κατασκευὴν ἀντικειμένων πάσης φύσεως. Ἡ μεγάλη βιομηχανία τοῦ εἴδους τούτου ἐπιχωριάζει ἐν Λωρραίνῃ, εἰς τὰ βόρεια καὶ τὰ περὶ τὸν μέσον Λείγηρα διαμερίσματα τῆς χώρας. Ἐν Παρισίοις κατασκευάζονται πρὸς τούτοις παντὸς εἴδους λεπτῆς τέχνης ἀντικείμενα: ἐπιστημονικὰ καὶ χειρουργικὰ ἐργαλεῖα, ἅμαξαι, αὐτοκίνητα, ὡρολόγια, κοσμήματα, κλειδοκύμβαλα. Βιομηχανία τῶν τελευταίων τούτων εἰδῶν ὑπάρχει εἰς ὅλας τὰς μεγάλας πόλεις, ἰδίως ἐν Μασσαλίᾳ καὶ Λυῶνι. Ἡ βιομηχανία ἐνδυμάτων ἀκμάζει κυρίως ἐν Παρισίοις, λόγῳ τῆς θέσεως τῆς πόλεως ταύτης, ἥτις κατέχουσα τὸ κέντρον τῆς μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ ἐπικοινωνίας εἶναι ὁ τόπος τῆς συγκεντρώσεως τῶν πρώτων καὶ βιομηχανοποιημένων ὑλῶν. Πρὸ παντὸς κατασκευάζονται ἐνταῦθα ἕτοιμα ἐνδύματα καὶ εἴδη καλλωπισμοῦ — τὰ περίφημα articles de Paris — ἅτινα καταναλίσκονται πανταχοῦ τοῦ κόσμου. Λίαν σημαντικὴ εἶναι περαιτέρω ἡ βιομηχανία ὑφασμάτων. Κέντρον τῆς βιομηχανίας τῆς μετάξης εἶναι ἡ Λυὼν καὶ τὰ περίχωρα αὐτῆς, καθὼς καί τινα διαμερίσματα, τῆς νοτίου Γαλλίας. Πολυάριθμα ἐργοστάσια καλτσῶν καὶ δαντελλῶν λειτουργοῦν ἐν Παρισίοις, Καλαὶ καὶ Λυῶνι, καθὼς καὶ ἡ εἰς τὰ παρὰ τὰ Βόσγια καὶ τὸν ἄνω Λείγηρα διαμερίσματα. Κλωστήρια καννάβεως καὶ λίνου ὑπάρχουν εἰς τὰ βόρεια διαμερίσματα, καθὼς καὶ παρὰ τὸν ἄνω Λείγηρα. Εὐδοκιμεῖ ὡσαύτως ἡ βιομηχανία τῆς σακχάρεως, ἡ ποτοποιία, ἡ ἀρωματοποιία, ἡ σαπωνοποιία, ἡ παρασκευὴ χημικῶν προϊόντων, ἡ δερματοποιία, ἡ ὑαλουργία, τέλος ἐργοστάσια κατασκευῆς ἀντικειμένων ἐκ πορσελλάνης ὑπάρχουν πολλαχοῦ τῆς Γαλλίας πολυάριθμα καὶ ὀνομαστά.

Τράπεζαι. Αἱ μεγάλαι γαλλικαὶ τράπεζαι ἔχουν τὸ κέντρον αὐτῶν κυρίως ἐν Παρισίοις. Ἐπὶ κεφαλῆς ἵστανται ἡ Banque nationale de crédit καὶ ἡ Société générale pour favoriser le développement du commerce et de l' industrie en France, ἑκατέρα μὲ μετοχικὸν κεφάλαιον ἐκ 500 ἑκ. φράγκων. Ἀκολουθοῦν ἡ Crédit Foncier μὲ 262,5 μετοχικὸν κεφάλαιον, ἡ Crédit Lyonnais καὶ ἡ Comptoir nationale d' Escompte de Paris ἑκατέρα μὲ 250 ἑκατ., ἡ Sociétè général des banques de Province μὲ 200 ἑκ., ἡ Banque de France μὲ 182,5, ἡ Banque de Paris, ἡ Banque des Pays-bas, ἡ Union parisienne, ἡ Banque industrielle de Chine, ἑκάστη μὲ 150 ἑκατ., ἡ Crédit foncier d' Algérie et de Tunisie μὲ 125 ἑκατ., ἡ Crédit commercial de France μὲ 120, ἡ Banque française pour le commerce et l' industrie, ἡ Compagnie Algérienne καὶ ἡ Société générale de crédit industriel et commercial, ἑκάστη μὲ 100 ἑκ., ἡ Société Marseillaise de crédit μὲ 75 ἑκ., ἡ Banque de l' Indochine μὲ 72 ἑκ., ἡ Banque de la Seine μὲ 60 ἑκ., ἡ Banque des pays du nord, ἡ Banque Privée καὶ ἡ Crédit français, ἑκάστη μὲ 50 ἑκ., ἡ Société Lyonnaise de banque et de dépôts μὲ 30 ἑκ., καὶ ἡ Société syndicale de Banques μὲ 20 ἑκατομμύρια.

Αἱ 23 αὗται τράπεζαι εἶναι ὠργανωμέναι κατὰ τὸν αὐτὸν περίπου τρόπον. Εἶναι πᾶσαι ἑταιρεῖαι μετοχικαὶ μὲ διοικητικὸν συμβούλιον ἐπὶ κεφαλῆς, ὅπερ ἐκλέγεται καὶ εἶναι ὑπόλογον διὰ τὴν διαχείρισιν αὐτοῦ ἀπέναντι τῆς γενικῆς συνελεύσεως τῶν μετόχων, συνερχομένων κατ' ἔτος. Πολλὰ πρόσωπα μετέχουν περισσοτέρων τοῦ ἑνὸς διοικητικῶν συμβουλίων τραπεζῶν, τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶναι παραλλήλως καὶ κάτοχοι ἰδίων μικροτέρων τραπεζῶν, ἢ ἐπηρεάζουν οἰκονομικῶς παρεμφερεῖς ἐπιχειρήσεις, ἐφ' ὅσον ὡς κεφαλαιοῦχοι μετέχουν αὐτῶν. Οὕτως αἱ γαλλικαὶ τράπεζαι εἶναι πολλαπλῶς ἐξηρτημέναι καὶ συνδεδεμέναι πρὸς ἀλλήλας. Λαμβανομένου δὲ πρὸς τούτοις ὑπ' ὄψει, ὅτι εἰς τὰς γενικὰς συνελεύσεις τῶν ἑταιρειῶν τούτων δὲν λαμβάνουν μέρος ὅλοι οἱ μέτοχοι, ἀλλ' οἱ χρηματικῶς ἰσχυρότεροι—εἰς τὰς περισσοτέρας ἑταιρείας οἱ ἔχοντες ἄνω τῶν 20 μετοχῶν—συνάγεται ἐντεῦθεν, ὅτι ἡ χρηματικὴ κίνησις ἐν Γαλλίᾳ εὑρίσκεται εἰς χεῖρας τῶν μεγάλων τραπεζιτικῶν οἰκογενειῶν καὶ βιομηχάνων. Οὗτοι ἐχαρακτηρίσθησαν λόγῳ τῆς ἰσχυρᾶς ἐπιρροῆς, τὴν ὁποίαν ἀσκοῦν ἐπὶ τῆς γενικῆς πολιτικῆς τῶν τραπεζῶν καὶ μετ' αὐτῆς ἐπὶ τῆς ὅλης οἰκονομικῆς κινήσεως τῆς χώρας καὶ τοῦ κοινοβουλίου, ὡς ὀλιγαρχία ρυθμίζουσα τὰς τύχας τοῦ κράτους.

Ἐκ τῶν μεγάλων τραπεζῶν τῶν Παρισίων μόνη ἡ Banque de France ἔχει τὸ προνόμιον τῆς ἐκδόσεως χαρτονομίσματος κυκλοφοροῦντος ἀναγκαστικῶς ἐν Γαλλίᾳ καὶ ταῖς ἀποικίαις αὐτῆς. Ἡ τράπεζα αὕτη ἱδρύθη τῷ 1800, ἀπὸ τοῦ ἔτους δὲ 1803 ἔχει τὸ προνόμιον τῆς ἐκδόσεως χαρτονομίσματος, ἀνανεούμενον ἐκ μέρους τοῦ κράτους ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν. Τὰ κεφάλαια αὐτῆς διαιροῦνται εἰς 182.500 μετοχὰς ὀνομαστικῆς ἀξίας ἑκάστης 1000 φρ., εὑρίσκονται δὲ εἰς χεῖρας 33,683 μετόχων, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ $^{1}/_{10}$ ἔχει ἴσον περίπου ἀριθμὸν μετοχῶν πρὸς τὰς μετοχὰς $^{9}/_{10}$ ὁμοῦ λαμβανομένων. Ἔχει δὲ ἡ Banque de France ὡς σπουδαιοτέραν ἀποστολὴν αὐτῆς τὴν ρύθμισιν τῆς γαλλικῆς χρηματαγορᾶς καὶ τὴν πώλησιν καὶ ἀγορὰν χρεογράφων. Περαιτέρω ἔχουν τὸ προνόμιον τῆς ἐκδόσεως χαρτονομίσματος ἐν ταῖς ἀποικίαις μὲ ἀναγκαστικὴν ἐπὶ τόπου κυκλοφορίαν αἱ ἑξῆς τράπεζαι: ἡ Banque d'Afrique μὲ 25 ἑκ. μετοχικὸν κεφάλαιον, ἡ Banque de l'Indochine μὲ 72 ἑκ., ἡ Banque de l'Afrique occidentale μὲ 6 ἑκ., ἡ Banque de Guadeloupe μὲ 3 ἑκ. καὶ ἡ Banque de la Guyane μὲ 60 000 φρ.

Αἱ γαλλικαὶ τράπεζαι διαθέτουν τὰ κεφάλαια αὐτῶν κυρίως εἰς μεγάλας ἐπιχειρήσεις πάσης φύσεως: ἐμπορικῆς, βιομηχανικῆς καὶ οἰκονομικῆς, ἢ δανείζουν ἐπὶ ὑποθήκῃ κτημάτων ἢ χρεογράφων. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον πολυάριθμοι ἐπιχειρήσεις ἐν Γαλλίᾳ, ἐν ταῖς ἀποικίαις καὶ τῷ ἐξωτερικῷ ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ χρήματος τῶν γαλλικῶν τραπεζῶν, πολλαὶ δὲ ἔχουν ἀποκλειστικῶς περιέλθει εἰς χεῖρας αὐτῶν Οὕτως ὑπὲρ τὰς 150 τράπεζαι τῆς Εὐρώπης, Ἀμερικῆς, Ἀφρικῆς καὶ Ἀσίας ἐργάζονται μὲ γαλλικὰ κεφάλαια καὶ ἐλέγχονται ἐκ Παρισίων. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ διὰ πολλὰς ἀσφαλιστικὰς ἑταιρείας τῆς Γαλλίας, τῆς Εὐρώπης καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Περαιτέρω αἱ 23 μεγάλαι τράπεζαι τῶν Παρισίων ἀσκοῦν τὴν μᾶλλον ἰσχυρὰν ἐπίδρασιν ἐπὶ 50 περίπου σιδηροδρομικῶν ἑταιρειῶν, πρὸ παντὸς ἐν Γαλλίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν Βελγίῳ, Ἑλβετίᾳ, Ἱσπανίᾳ, Πορτογαλλίᾳ, Μαρόκκῳ, Ἀλγερίῳ, Ἀβησσυνίᾳ, Ἀργεντινῇ, Βραζιλίᾳ καὶ ἐν Ἀνατολῇ. Οἱ τοπικοὶ ἑλβετικοὶ σιδηρόδρομοι ἐξαρτῶνται αὐτόχρημα ἐκ τοῦ γαλλικοῦ χρήματος, ὅπως καὶ οἱ τῆς Ἀνδαλουσίας καὶ ὁ σιδηρόδρομος Θεσσαλονίκης—Κωνσταντινουπόλεως. Κεφάλαια ἐπίσης τῶν γαλλικῶν τραπεζῶν ἐργάζονται εἰς μεγάλας ναυτικὰς ἑταιρείας ἀπὸ τῆς Compagnie générale transatlantique καὶ Compagnie des Messageries maritimes μέχρι τῆς Compagnie Fraisinnet, ἥτις ἐκτελεῖ τὴν συγκοινωνίαν Μασσαλίας—Κορσικῆς, τὸ δὲ ἐνδιαφέρον καὶ ἡ συμμετοχὴ αὐτῶν εἰς ἑταιρείας διωρύγων, λιμένων, τροχιοδρόμων κλπ. δὲν εἶναι μικρότερα.

Ἐπειδὴ αἱ ὑπὸ τῶν μεγάλων τραπεζῶν παρεχόμεναι πιστώσεις παρέχονται συνήθως ἐπὶ ὅροις, εἰς τοὺς ὁποίους δὲν εἶναι εὔκολον ν' ἀνταποκριθοῦν αἱ μικρότεραι καὶ μέσαι βιομηχανικαὶ καὶ ἐμπορικαὶ ἐπιχειρήσεις, ἐμερίμνησε τὸ κράτος, κυρίως διαρκοῦντος τοῦ Μεγάλου πολέμου, διὰ τῶν νόμων τῆς 17 Μαρτίου 1917 καὶ 31 Ἰανουαρίου 1918 διὰ τὴν ἵδρυσιν λαϊκῶν τραπεζῶν, τῶν ὁποίων ἡ κυριωτέρα ἀποστολὴ συνίσταται εἰς τὴν παροχὴν πιστώσεων εἰς μικρὰς ἐπιχειρήσεις. Πρὸς διευκόλυνσιν τῶν ἐργασιῶν τῶν τραπεζῶν τούτων ἐξεχώρησεν εἰς αὐτὰς τὸ κράτος τὸν φόρον χαρτοσήμου καὶ τῆς προσόδου ἐκ κινητῆς ἰδιοκτησίας καὶ ἐπροικοδότησεν αὐτὰς μὲ ἀτόκους ἐπιχορηγήσεις, αἵτινες ἀνῆλθον περὶ τὸ τέλος τοῦ 1921 εἰς 11,700,000 φρ. Ἐν ἔτει 1921 ὑπῆρχον 80 ἐν συνόλῳ τοιαῦται τράπεζαι εἰς τοὺς διαφόρους νομοὺς τῆς Γαλλίας, βραδύτερον δὲ ἱδρύθη καὶ κεντρικὸν κατάστημα τῶν τραπεζῶν τούτων ἑδρεῦον ἐν Παρισίοις.

Συγκοινωνίαι. Ἀφετηρία τῶν γαλλικῶν σιδηροδρόμων, οἵτινες κατὰ μέγα μέρος εἶναι ἰδιοκτησία ἓξ μεγάλων ἑταιρειῶν, τῶν λεγομένων Grandes compagnies, εἶναι οἱ Παρίσιοι. Εἰς τὰς ἑταιρείας ταύτας ἐξεχώρησε κατὰ τὰ ἔτη 1852—1857 τὸ κράτος τὸ δικαίωμα τῆς ἐκμεταλλεύσεως ἐπὶ 99 ἔτη. Αἱ σπουδαιότεραι σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ εἶναι αἱ ἑξῆς: ὁ βόρειος σιδηρόδρομος, ὁ ἀνατολικός, ὁ νότιος, ὁ σιδηρόδρομος Παρισίων—Λυῶνος—Μεσογείου, ὁ δυτικὸς κρατικὸς σιδηρόδρομος καὶ ὁ σιδηρόδρομος τῆς Ὀρλεάνης. Ἔχουν ἐν συνόλῳ μῆκος 49.695 χιλιόμετρα, ἐκ τῶν ὁποίων 10.645 ἀναλογοῦν εἰς τοπικὰς σιδηροδρομικὰς γραμμάς. Αἱ δημόσιαι ὁδοὶ διαιροῦνται εἰς δύο συμπλέγματα: τὸ μέγα (la grande voirie) καὶ τὸ μικρὸν (la petite voirie). Τὸ μέγα σύμπλεγμα δημοσίων ὁδῶν, ὑπαγόμενον εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ ὑπουργείου τῶν Δημοσίων ἔργων, περιλαμβάνει σχεδὸν πάσας τὰς ἐθνικὰς ὁδούς, αἵτινες συνδέουν τοὺς Παρισίους μὲ τὰς μεγαλυτέρας πόλεις τοῦ κράτους καὶ τὸ ἐξωτερικόν. Διὰ τὴν κατασκευὴν καὶ συντήρησιν τῶν ὁδῶν τοῦ συμπλέγματος τούτου εἶναι ἐπιφορτισμένον συνεργεῖον ἐξ εἰδικῶν μηχανικῶν μορφωθέντων εἰς τὴν École des ponts et chaussées τῶν Παρισίων. Εἰς τὸ μέγα σύμπλεγμα ἀνήκουν πρὸς τούτους καὶ αἱ νομαρχιακαὶ ὁδοί, αἵτινες συνδέουν τὰς πρωτευούσας τῶν νομῶν πρὸς ἀλλήλας καὶ συντηροῦνται δι' ἐξόδων τῶν νομῶν. Τὸ δὲ μικρὸν σύμπλεγμα, ὑπαγόμενον εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν, περιλαμβάνει τὰς ὁδοὺς τὰς συνδεούσας τὰς πρωτευούσας τῶν νομῶν μὲ τὰς ἐπὶ μέρους κοινότητας αὐτῶν· αἱ ὁδοὶ αὗται συντηροῦνται δι' ἐξόδων τῶν κοινοτήτων καὶ τῶν νομῶν, διατηροῦνται δ' ἐν καλῇ καταστάσει κατὰ μέγα μέρος. Αἱ ποτάμιοι συγκοινωνίαι εἶναι σχεδὸν παρημελημέναι, διότι αἱ ἐκμεταλλευόμεναι τοὺς σιδηροδρόμους μεγάλαι ἑταιρεῖαι συστηματικῶς ἀντέδρασαν εἰς τὴν διαρρύθμισιν καὶ βελτίωσιν αὐτῶν. Διώρυγες ὑπάρχουν, συνολικοῦ μήκους 2000 περίπου χιλιομέτρων, αἱ ἑξῆς: ἡ διῶρυξ τοῦ Ρήνου-Μάρνη, Ρήνου-Ροδανοῦ, ἡ λεγομένη διῶρυξ τοῦ κέντρου (Σηκουάνα-Λείγηρος), ἡ ἀπὸ Μασσαλίας εἰς τὸν Ροδανόν, ἡ ἀπὸ Νάντης εἰς Brest κλπ. Πᾶσαι διατηροῦνται σχεδὸν ἐν καλῇ καταστάσει, ἀπὸ τῆς κατασκευῆς ὅμως αὐτῶν —κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ τῆς ἐποχῆς Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ' — οὐδεμία κατεβλήθη σημαντικὴ προσπάθεια πρὸς βελτίωσιν καὶ τελειοποίησίν των. Σχεδὸν ὅλαι ἔχουν ἐλλιπεῖς ὑδροφράκτας, τὸ σύστημα τοῦ φωτισμοῦ αὐτῶν εἶναι λίαν ἀνεπαρκές, τὸ δὲ σπουδαιότατον, δὲν ἔχουν τὸ ἀπαιτούμενον βάθος. Ἕνεκα τῶν λόγων τούτων μόνον κατὰ τὴν ἡμέραν εἶναι πλωταὶ αἱ διώρυγες καὶ διὰ πλοίων μικροτέρων τῶν 120 τόννων. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τὰς φυσικὰς ὁδοὺς τῶν ὑδάτων. Ἡ ἐπικοινωνία ὅμως διὰ τῶν ποταμίων ὁδῶν σημαντικῶς ηὐξήθη, τετραπλασιασθεῖσα περίπου ἀπὸ τοῦ 1871 μέχρι τοῦ 1913 (τῷ 1871 διῆλθον πλοῖα ἐκτοπίσματος ἐν συνόλῳ 1.558 τόννων, τῷ 1913 6.185).

Ἡ Γαλλία, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ Ἀλγερίου, διετήρει ἐν ἔτει 1919 23.697 τηλεγραφικὰ γραφεῖα μὲ τηλεγραφικὸν δίκτυον μήκους 217.000 χιλιομ., ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν ἐπιδοθέντων τηλεγραφημάτων ἀνῆλθε κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος εἰς 71.466 000. Πρὸς ἐξυπηρέτησιν δὲ τῶν ὑπερθαλασσίων συγκοινωνιῶν εἶχε τὸ κράτος ὑπὸ τὴν κατοχήν του ὑποβρύχιον καλώδιον μήκους 21 830 χιλιομ. κατανεμόμενον εἰς 92 γραμμάς. Παραλλήλως πρὸς τὴν κρατικὴν μέριμναν συνεστήθησαν καὶ ἰδιωτικαὶ ἑταιρεῖαι πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν: ἡ Compagnie des câbles sudamericaine μὲ τέσσαρα καλώδια μήκους 28.280 χιλιομέτρων καὶ ἡ Compagnie française des câbles télégraphiques μὲ 26 καλώδια συνολικοῦ μήκους 37.245 χιλ.

— [ΣΤΡΑΤ. ΓΕΩΓΡ.] Ἡ Γαλλία σχηματίζει ἀνεξάρτητον γεωγραφικῶς κράτος, ὅπερ ἐξαιρέσει μήκους 700 περίπου χιλιομέτρων, πρὸς τὰ ΒΑ ὅρια αὐτοῦ, φράσσεται καθ' ὅλας τὰς λοιπὰς πλευρὰς ὑπὸ ὀρέων εὐκόλου ἀμύνης, ὡς αἱ Ἀρδένναι, τὰ Βόσγια, αἱ Ἄλπεις, τὰ Πυρηναῖα. Γενικῶς ἀπὸ τῆς Γερμανίας δὲν χωρίζεται δι' ἐπαρκῶς διαχωριζομένων φυσικῶν ὁρίων, διὰ τοῦτο καὶ τὰ πρὸς αὐτὴν σύνορα ὑφίστανται κατὰ χρονικὰς περιόδους μεταλλαγάς. Τοὐναντίον χωρίζεται ἀπὸ τῶν λατινικῶν χωρῶν, Ἱσπανίας καὶ Ἰταλίας, δι' ἰσχυροτάτων ὀρεινῶν γραμμῶν, ὧν αἱ διαβάσεις εὑρίσκονται εἰς χεῖρας αὐτῆς. Διὰ τῶν νοτίων αὐτῆς ἀκτῶν ἡ Γαλλία μετέχει εἰς τὴν συγκυριαρχίαν τῆς Μεσογείου, διὰ δὲ τῶν δυτικῶν διανοίγει ἑαυτῇ ἐλευθέραν ἐπικοινωνίαν μετὰ τῶν πέραν τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ κόσμων. Ἐκτὸς δὲ τῆς εὐνοϊκῆς ἀπὸ πάσης ἀπόψεως γεωγραφικοστρατηγικῆς θέσεώς της ἐν Εὐρώπῃ, συμμετασχοῦσα εἰς ἀνακαλύψεις, ἀποικισμοὺς καὶ κατακτήσεις νέων χωρῶν εἰς τὰς λοιπὰς ἠπείρους, ἀπετέλεσε παμμέγιστον ἀποικιακὸν κράτος, ἐρχόμενον ἀμέσως δεύτερον μετὰ τὸ τῆς Ἀγγλίας κατ' ἔκτασιν.

Ἡ φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους της παρέχει εἰς τὴν Γαλλίαν ἰσχυρὰ μέσα ἀμύνης. Οὕτως ἡ ἐν τῇ πεδιάδι τῶν ποταμῶν Ροδανοῦ καὶ Σὼν σχηματιζομένη ποτάμιος γραμμὴ παρακωλύει τὰς στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις τὰς ἐχούσας κατεύθυνσιν ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμάς, ἰδίως παρὰ τὴν Λυῶνα. Ἡ ὡς ἄνω πεδιὰς εἶναι πλουσία εἰς μέσα συγκοινωνίας καὶ προϊόντα καὶ πυκνῶς κατῳκημένη, ἑπομένως παρέχει πολλὴν εὐχέρειαν διὰ τὴν συντήρησιν καὶ μεταφορὰν μεγάλων στρατῶν· ἐνισχύεται συνάμα καὶ ὑπὸ ὀχυρῶν φρουρίων, τῆς Μπεζανσόν, τοῦ Μπελφόρ, τῆς Λάγγρ. Ὁ ποταμὸς Γαρούνας σχηματίζει μετὰ τὰ Πυρηναῖα τὸ δεύτερον κώλυμα διὰ τὰς ἐξ Ἱσπανίας πρὸς τὴν Γαλλίαν στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις, ἀντιθέτως δὲ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς βάσις ἐπιχειρήσεων πρὸς τὴν Ἱσπανίαν. Ἡ ὑπὸ τοῦ Λείγηρος σχηματιζομένη ποτάμιος γραμμὴ ἔχει μεγάλην στρατιωτικὴν σπουδαιότητα, διότι δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς στρατηγικὸν κώλυμα καλῦπτον τὴν κεντρικὴν καὶ νότιον Γαλλίαν ἀπὸ ἐπιχειρήσεων προερχομένων ἀπὸ τῆς βορείου καὶ ἀνατολικῆς περιοχῆς αὐτῆς. Τὴν στρατηγικὴν ἀξίαν τοῦ Λείγηρος αὐξάνει ὁ ἐν τῇ ἀριστερᾷ αὐτοῦ ὄχθῃ παραπόταμος Σέρ, σχηματίζων δευτέραν ἀμυντικὴν γραμμήν. Ὁ Σηκουάνας σχηματίζει ἰσχυρὰν ἀμυντικὴν γραμμήν, ἣν ἐνισχύουσιν οἱ παραπόταμοι αὐτοῦ· οὗτοι κατατέμνουσιν ἀκτινοειδῶς τὴν κοιλάδα, ἐφ' ἧς κεῖνται οἱ Παρίσιοι. Τὸ φρούριον τῶν Παρισίων μετὰ τοῦ ὠχυρωμένου στρατοπέδου αὐτοῦ ἀποτελεῖ παμμεγίστην διπλῆν κεφαλὴν γεφύρας. Ὑπέστη πολύμηνον πολιορκίαν κατὰ τὸ 1870—1871, συγκρατῆσαν μέγα μέρος τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ καὶ διευκολῦναν

Digitized by Google

οὕτω τὴν παράτασιν τοῦ πολέμου διὰ τῶν σχηματιζομένων στρατῶν ἐν τῇ λοιπῇ Γαλλίᾳ. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον (1914—1918) ἐκ τοῦ περιχαρακωμένου τούτου στρατοπέδου ἐξώρμησεν ἡ συγκροτηθεῖσα δύναμις κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1914, ἡ ἀπειλήσασα τὸ δεξιὸν πλευρὸν τοῦ προελάσαντος μέχρι Μάρνη γερμανικοῦ στρατοῦ. Ὁ Μόζας εἶναι πλωτὸς ἐν τῇ βελγικῇ καὶ ὀλλανδικῇ χώρᾳ, καθιστάμενος κώλυμα διὰ τὰς στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις τὰς κατευθυνομένας πρὸς τοὺς Παρισίους. Ἡ σπουδαιότης τοῦ ποταμοῦ τούτου ἐπαυξάνεται διὰ τοῦ ἀνατολικώτερον ῥέοντος Μοζέλα. Διὰ τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν ὁ Ρῆνος κατέστη κατὰ τὸ τμῆμα αὐτοῦ ἀπὸ Βασιλείας μέχρι τῆς συμβολῆς τοῦ ποταμοῦ Λάουτερ ἡ ὀροθετικὴ γραμμὴ μεταξὺ Γαλλίας καὶ Γερμανίας. Διὰ τοῦ ὄγκου τῶν ὑδάτων αὐτοῦ ἀποβαίνει σοβαρώτατον κώλυμα πάσης ἀπὸ τῆς νοτίου Γερμανίας πρὸς τὴν Γαλλίαν στρατιωτικῆς ἐνεργείας.

Ὀχύρωσις. Ἡ Γαλλία ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἐκέκτητο μέγαν ἀριθμὸν ὀχυρῶν. Ταῦτα ὅμως εἶχον τὸ μειονέκτημα νὰ ἀποστεροῦν σημαντικοῦ ἀριθμοῦ μαχητῶν τὸν στρατὸν ἐλιγμῶν, ἐνῷ ἐξ ἄλλου ὅπου ἐχρησιμοποιήθησαν κατὰ τὸ 1870 ὡς σημεῖα στηρίγματος τοῦ παρατακτοῦ στρατοῦ ἐπῆλθον ἀποτελέσματα ἀντίθετα τῶν ἐπιδιωκομένων. Μετὰ τὸν πόλεμον ἐκεῖνον ἡ Γαλλία ἠναγκάσθη νὰ μετατρέψῃ ἄρδην τὴν ὀχύρωσιν τῶν βορείων καὶ ἀνατολικῶν συνόρων αὐτῆς, διότι τὰ πρὸς τὴν Γερμανίαν σύνορα εἶχον χαραχθῆ ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς τελευταίας. Ἐξ ἄλλου, αἱ ἐπελθοῦσαι νέαι μετατροπαὶ εἰς τὴν τακτικὴν συνεπείᾳ τῆς αὐξήσεως τῆς δυνάμεως τῶν πυροβόλων ὅπλων ἐξηνάγκασαν τοὺς Γάλλους νὰ ἐνισχύσωσι τὰ παλαιὰ φρούρια, ὧν τινα δευτερευούσης ἀξίας ἐγκατελείφθησαν, διατηρήσαντα τὴν παλαιάν των ὀχύρωσιν. Πρὸς τὰ βελγικὰ σύνορα, συνεπείᾳ τῆς οὐδετερότητος τοῦ Βελγίου καὶ τῆς γενικῆς πολιτικῆς τούτου ἔναντι τῆς Γαλλίας, ἐγκατελείφθησαν πᾶσαι αἱ παλαιαὶ ὀχυρώσεις, τοῦτο δὲ συνέτεινεν εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς Γερμανίας, ὅπως ἐπιχειρήσῃ τῷ 1914 βιαίαν διάβασιν διὰ τοῦ Βελγίου. Μόνον εἰς τὰς ὁδοὺς εἰσβολῆς καὶ τὰς ἐπ' αὐτῶν κειμένας πόλεις Λίλλην καὶ Μωμπὲζ ἐνισχύθησαν τὰ παλαιὰ ὀχυρωτικὰ ἔργα κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς νεωτέρας τακτικῆς. Ἡ ἀμυντικὴ τοποθεσία ὑπεχώρησε κατὰ 80 χλμ. πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Γαλλίας, ἔνθα τὰ ὀχυρὰ La Fère, Laon καὶ Reims ἀπετέλεσαν ἑνιαίαν ὀχυρὰν γραμμήν. Ἐνῷ πρὸς τὸ Λουξεμβοῦργον διετηρήθη μόνον τὸ μικρὸν ὀχυρὸν Λογκβύ, τὰ πρὸς τὴν Γερμανίαν σύνορα ὠχυρώθησαν μετὰ μεγάλης φροντίδος. Οἱ Γάλλοι διετήρησαν δύο ἀνοίγματα ἐλεύθερα, τὸ τοῦ Λογκβὺ—Βερντέν, μήκους 30 χιλιομέτρων, καὶ τὸ τοῦ Τοὺλ—Ἐπινάλ, μήκους 50. Τὰ τέσσαρα φρούρια Βερντέν, Τούλ, Ἐπινὰλ καὶ Μπελφὸρ κατέστησαν ἰσχυρόταται ὀχυρώσεις κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ νεωτέρου πολέμου.

Τὸ μεταξὺ Μπελφὸρ καὶ τῶν ἐλβετικῶν συνόρων διάστημα φράσσεται διὰ τῶν ὀχυρώσεων τοῦ Μονμπελιάρ. Εἰς τὴν ὄπισθεν τούτων ἐκτεινομένην γαλλικὴν ἐπαρχίαν Φράνς-Κοντὲ ἐσχηματίσθη διὰ τῶν τριῶν φρουρίων Λάνγκρ, Ντιζὸν καὶ Μπεζανσὸν μέγα ὠχυρωμένον τρίγωνον ἐξασφαλίζον τὴν ἄνω ἐπαρχίαν, ὅπερ συμπληρούμενον διὰ τῶν φρουρίων Ἐπινὰλ καὶ Μπελφὸρ σχηματίζει γιγάντιον ὠχυρωμένον πεδίον. Τὰ πρὸς τὴν Ἑλβετίαν ὅρια τοῦ γαλλικοῦ κράτους, ἐπὶ τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ Ἰούρα, ὑπερασπίζονται ἐπὶ μήκους 170 χιλ. διὰ τῶν φρουρίων Πονταρλιέ, Φὸρ-Ροὺς καὶ Λ' Ἐκλούζ, ὄπισθεν τῶν ὁποίων κεῖται ἡ πόλις Μπεζανσόν, χρησιμεύουσα ὡς ἰσχυρὸν ὠχυρωμένον καταφύγιον. Ἐπὶ τῶν Ἄλπεων, ἐπὶ τῆς κορυφογραμμῆς τῶν ὁποίων εἶναι κεχαραγμένη ἡ ὀροθετικὴ γραμμὴ τῆς Γαλλίας πρὸς τὴν Ἰταλίαν, ἐγένοντο ὀχυρώσεις ἀποτελοῦσαι ἰσχυρὸν ἀμυντικὸν μέτωπον, δι' ὧν ἐσκοπεῖτο ἡ ἐξασφάλισις τῶν νώτων τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ ἀποβλέποντος εἰς ἐπιχειρήσεις πρὸς τὴν νότιον Γερμανίαν. Αἱ ὀχυρώσεις αὗται ἐγένοντο κυρίως ἀφ' ὅτου ἡ Ἰταλία ἀπετέλεσε μέρος τῆς Τριπλῆς συμμαχίας. Συνεπείᾳ τούτου εὑρίσκομεν εἰς τὰ πρὸς τὴν Ἰταλίαν σύνορα πλούσιον δίκτυον ἐρυμάτων φρασσόντων τὰς διαβάσεις τῶν ὀρέων καὶ τὰς ἐκεῖ κοιλάδας. Εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ὑζὲρ ὑπάρχουσι τὰ ὀχυρὰ Μπούργ-Σαὶν Μορὶς καὶ Ἀλμπερτβίλ, εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἄρκ τὰ ὀχυρὰ Μοντὰν καὶ Σαμουσσέ, εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ντουρὰνς τὸ Μπριανσὸν μετὰ τῶν ἐπὶ ὑψηλῶν κορυφῶν τῶν Ἄλπεων ἀνιδρυθέντων ὀχυρῶν καὶ τὸ φρούριον Μὸν-Ντωφέν, εἰς τὴν κοιλάδα Οὐμπαὶ τὸ ὀχυρὸν Τουρνὸ καὶ Σαὶν-Βενσάν. Ὄπισθεν τούτων κεῖται ὡς καταφύγιον τὸ φρούριον τῆς Γκρενόμπλ. Ἐπίσης σιδηροδρομικὸν δίκτυον κατασκευασθὲν συνδέει πάντα τὰ ἄνω ὀχυρά, δι' αὐτοῦ δὲ δύνανται νὰ ἀποσταλῶσιν εἰς ταῦτα βοήθειαι καὶ ἐνισχύσεις. Ἐπὶ τῶν ἐπιθαλασσίων Ἄλπεων διετηρήθησαν τὰ παλαιὰ ὠχυρωμένα σημεῖα Κολμὰλ καὶ Ἀντρενό, ἡ δὲ πόλις Νίτσα ὀχυρωθεῖσα ἰσχυρῶς συνδέεται διὰ τῶν ὀχυρωτικῶν ἔργων τῶν ἀνεγερμένων μέχρι τοῦ Ὀσιόν, ἅτινα φράσσουσι τὴν ὁδὸν τὴν διερχομένην διὰ τοῦ διασέλου τῆς Τένδα. Εἰς τὰς ὀχυρώσεις ταύτας, τοῦ μετώπου τῆς Γαλλίας πρὸς τὸ Βέλγιον, Γερμανίαν, Ἑλβετίαν καὶ Ἰταλίαν, δέον νὰ προσθέσωμεν δύο μεγάλα ὠχυρωμένα κέντρα: τοὺς Παρισίους εἰς τὸ βόρειον μέρος, καὶ τὴν Λυῶνα εἰς τὸ νότιον. Εἰς τὰ πρὸς τὴν Ἰσπανίαν σύνορα, λόγῳ τῆς μὴ βατότητος τῶν Πυρηναίων κατὰ τὸ κεντρικὸν μέρος τούτων, κατεσκευάσθησαν ὀχυρώσεις κατὰ τὰ δύο ἄκρα παρὰ τὰς ἀκτάς.

Πρὸς ἄμυναν τῆς βορείου ἀκτῆς τῆς Γαλλίας κατεσκευάσθησαν τὰ φρούρια Δουγκέρκης, Καλαί, Χάβρης καὶ Χερβούργου. Αἱ ἀκταὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ ἔχουσιν ὀχυρώσεις εἰς τὴν νῆσον Σανζέ, εἰς Μπρὲστ καὶ Γκεσάν. Τὸ φρούριον Λοριάν, αἱ ὀχυρώσεις τῆς νήσου Μπὲλ-Ἴλ, αἱ εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Λείγηρος καὶ Γαρούνα καὶ τὰ μεταξὺ αὐτῶν φρούρια Λὰ-Ροσὲλ καὶ Ροσεφὸρ συμπληροῦσι τὴν ἄμυναν τῶν ἀκτῶν τούτων. Ἐν τῇ Μεσογείῳ ὑπάρχουσι τὰ φρούρια τῆς Τουλῶνος καὶ Ἀντίμπ, αἱ ὀχυρώσεις τῆς Σέττης καὶ Μασσαλίας, ἐν δὲ τῇ Ἀφρικανικῇ ἀκτῇ τῆς Τύνιδος τὸ φρούριον Μπιζέρτα. Ἡ Κορσικὴ ἔχει νέας ὀχυρώσεις εἰς Μπάστια, Αἰάκιον καὶ Σὰν-Μπονιφάτσιο, ἐνῷ τὸ Πόρτε-Βέκιο προορίζεται ὡς πολεμικὸς λιμήν. Ἐν γένει ἡ Γαλλία ἔχει 17 μεγάλα φρούρια, 59 μικρότερα ἢ ἐρύματα ἀνασχέσεως, 5 μεγάλους πολεμικοὺς λιμένας καὶ 18 ὀχυρώσεις ἀκτῶν, ἤτοι ἐν ὅλῳ 99 φρούρια, πλὴν τῶν περιελθόντων αὐτῇ κατόπιν τῶν συνθηκῶν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἐν Ἀλσατίᾳ καὶ Λωρραίνῃ, ἐξ ὧν τρία, τὸ τοῦ Μέτς, Νὲφ Μπρισὰχ καὶ Στρασβούργου ἀνήκουσιν εἰς τὴν τάξιν τῶν μεγάλων φρουρίων. Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον ἡ Γαλλία διετήρησεν εἰς τὴν ζώνην τῆς εἰσβολῆς τὰ μεγάλα φρούρια Ρένς, Βερδέν, Τούλ, Ἐπινὰλ καὶ Μπελφόρ, παρ' ὅλας τὰς γερμανικὰς προσπαθείας πρὸς κατάκτησιν αὐτῶν. Ν. Ι. ΚΟΚΙΔΗΣ

—[ΕΘΝΟΛΟΓ.] Ὅπως ὅλοι οἱ πληθυσμοὶ τῆς σημερινῆς Εὐρώπης, οὕτω καὶ ὁ γαλλικὸς ἀποτελεῖ ἀμάλγαμα πολλῶν φυλῶν, μεγάλως διαφερουσῶν ἀπ' ἀλλήλων. Ἡ ἀρχαιοτέρα φυλή, ἥτις κατῴκησεν ἐπὶ τοῦ γαλλικοῦ ἐδάφους κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους, θεωρεῖται ὅτι εἶναι ἡ τῶν *Κανστάντ*. Οἱ ἄνθρωποι τῆς φυλῆς ταύτης ἦσαν μικροῦ ἀναστήματος, μετὰ πεπλατυσμένης κεφαλῆς, μὲ μέτωπον κεκλιμένον πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ τεράστια τόξα τῶν ὀφρύων. Βραδύτερον ἔζησεν ἐντὸς τῶν σπηλαίων ἡ φυλὴ τῶν *Κρο-Μανιόν*, ὑψηλοῦ ἀναστήματος, μὲ καλῶς ἀνεπτυγμένην τὴν κεφαλὴν καὶ εὐρὺ τὸ μέτωπον. Ἔτι βραδύτερον ἐνεφανίσθησαν ἐν Γαλλίᾳ δύο ἕτεροι τύποι κατοίκων, οἱ *Κέλται*, ἐλθόντες ἀπὸ βορρᾶ, καὶ οἱ *Λίγουροι* ἀπὸ τὰ νοτιοανατολικά. Οἱ πρῶτοι ἦσαν ὑψηλοῦ ἀναστήματος, μὲ τὸ κρανίον ἐπίμηκες καὶ ἐλλειπτικὸν καὶ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου λεπτά. Οἱ δεύτεροι ἦσαν μικροῦ ἀναστήματος καὶ βραχυκέφαλοι. Μετὰ τούτους ἐνεφανίσθησαν οἱ Γαλάται (βλ. λ.), φυλὴ ὑψηλοῦ ἀναστήματος, μὲ κεφαλὴν ἐπιμήκη καὶ ξανθὰς τρίχας. Εἰς τὰς φυλὰς ταύτας πρέπει νὰ προστεθοῦν αἱ φυλαὶ τῶν ἀποικιῶν (Φοίνικες, Ἕλληνες κ.τ.λ.) καὶ ἐκεῖναι αἵτινες ἐγκατεστάθησαν κατὰ τρόπον μόνιμον, ἢ ἀφῆκαν ἴχνη τῆς διαβάσεώς των κατὰ τὰς πολυαρίθμους ἐπιδρομὰς τῶν ἱστορικῶν ἐποχῶν. Μεταξὺ τούτων εἶναι καὶ οἱ *Φράγκοι*, ἐξ ὧν ὠνομάσθη βραδύτερον ὁλόκληρος ἡ χώρα (Franc, Français, France). Αἱ προϊστορικαὶ φυλαὶ δὲν ἀφῆκαν ἀπογόνους ἀποτελοῦντας διακεκριμένας ὁμάδας· ἐν τούτοις συναντῶνται ἀκόμη καὶ σήμερον ἐν Γαλλίᾳ ἴχνη μεμονωμένα τῆς φυλῆς τῶν Κανστάντ, εἰς δὲ τὰς βασκικὰς ἐπαρχίας πολυάριθμα ἄτομα ἐνθυμίζουν τοὺς τύπους τῶν τρωγλοδυτῶν, τῶν Κρο-Μανιόν. Οἱ τύποι τῶν ἄλλων φυλῶν, καθὼς καὶ τῶν μετὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἀναμιχθεισῶν τοιούτων (γερμανικῶν, φλαμανδικῶν, βρετανικῶν κ. τ. λ.) εἶναι πολυπληθέστεροι, τὸ μῖγμα δὲ ὅλων αὐτῶν ἀποτελεῖ σήμερον τὸν ἐπικρατοῦντα τύπον τῶν κατοίκων τῆς Γαλλίας.

Ἡ ἀνάμειξις αὕτη τῶν φυλῶν καὶ ἡ διασταύρωσις τοῦ αἵματος ἐν Γαλλίᾳ, ἀντὶ νὰ ἀποτελέσῃ μειονέκτημα, τοὐναντίον συνέτεινεν εἰς τὸ νὰ προσδώσῃ εἰς τὸν χαρακτῆρα τῶν κατοίκων πνεῦμα συνθετικότητος, ἁρμονίας καὶ ἰσορροπίας εἰς τὴν ἐκδήλωσιν τῶν διαφόρων ἰδιοτήτων, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐπέτρεψεν εἰς αὐτοὺς νὰ καλλιεργήσουν τὰ γράμματα, τὰς τέχνας, τὰς ἐπιστήμας, τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸ ἐμπόριον μετὰ τῆς αὐτῆς ἐντάσεως καὶ ἐπιτυχίας.

—[ΙΣΤΟΡ.] Ἡ ἱστορία τῆς Γαλλίας ἄρχεται ἀπὸ τοῦ σημείου ἀπὸ τοῦ ὁποίου λήγει ἡ ἱστορία τῆς Γαλατίας (βλ. λ.), ἤτοι ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Ε' μ.Χ. αἰῶνος. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ Ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία καταρρέει, ἡ δὲ Γαλατία κατατέμνεται εἰς πολλὰ βαρβαρικὰ βασίλεια. Τρεῖς βαρβαρικοὶ λαοί, εἰσελθόντες κατ' ἀρχὰς ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ ὡς σύμμαχοι, κατώρθωσαν νὰ ἱδρύσουν, κατὰ τὸν Ε' μ. Χ. αἰῶνα, ἰδικάς των ἑστίας καὶ νὰ ἐγκατασταθοῦν μονίμως. Οὗτοι ἦσαν οἱ Βησιγότθοι, οἱ Βουργουνδιοι καὶ οἱ Φράγκοι. Οἱ τελευταῖοι ἦσαν λαὸς γερμανικῆς καταγωγῆς καὶ κατῴκουν ἀρχικῶς παρὰ τὸν Ρῆνον. Τῷ 428, ὑπὸ τὸν *Κλώδιον* προήλασαν μέχρι τοῦ ποταμοῦ Σόμ, ὑπὸ δὲ τὸν *Μεροβαῖον* ἡνώθησαν μὲ τοὺς Γαλλο-ρωμαίους καὶ τοὺς Βησιγότθους, πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ Ἀττίλα, τὸν ὁποῖον κατενίκησαν εἰς τὰ Καταλωνικὰ πεδία, μεταξὺ Τρόγιε καὶ Σάν, τῷ 451 μ. Χ. Ὁ Φράγκος βασιλεὺς Μεροβαῖος (448—458) εἶναι ὁ ἱδρυτὴς τῆς ἐξ αὐτοῦ ὀνομασθείσης δυναστείας τῶν *Μεροβιγγείων*, ἡ ὁποία ἐβασίλευσε μέχρι τοῦ 751 μ. Χ. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης μέχρι τοῦ 987 ἐβασίλευσαν οἱ *Καρολίγγειοι*, ἐπὶ τῶν ὁποίων, διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βερδούνου ἢ Βερντὲν (Verdun) τῷ 843, βασιλεύοντος Καρόλου τοῦ Β' τοῦ Φαλακροῦ, ἀνεγνωρίσθη διὰ πρώτην φορὰν ἡ ὕπαρξις τοῦ *βασιλείου τῆς Γαλλίας* μὲ τοὺς Παρισίους ὡς πρωτεύουσαν αὐτοῦ. Μετὰ τοὺς Καρολιγγείους ἐβασίλευσαν οἱ *Καπετίδαι* καὶ αἱ διακλαδώσεις τούτων *Βαλουᾶ*, *Ὀρλεανίδαι* καὶ *Βουρβῶνοι*, μέχρι τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ὁπότε ἐγκαθιδρύθη ἡ πρώτη δημοκρατία τῷ 1792. Κατόπιν ἐπῆλθεν ἡ βραχεῖα αὐτοκρατορία τοῦ *Ναπολέοντος* (1804—1814), ἡ πρώτη καὶ ἡ δευτέρα παλινόρθωσις τῶν Βουρβώνων καὶ τῶν Ὀρλεανιδῶν (1814—1848), ἡ δευτέρα δημοκρατία (1848—1851), ἡ δευτέρα αὐτοκρατορία (1852—1870) καὶ ἀπὸ τοῦ 1870 μέχρι σήμερον ἡ τρίτη δημοκρατία.

Οἱ Μεροβίγγειοι. Οἱ Φράγκοι ἐκυβερνῶντο ὑπὸ βασιλέων, τῶν ὁποίων ὅμως ἡ ἐξουσία ἦτο λίαν περιωρισμένη καὶ οἱ ὁποῖοι ἤγοντο καὶ ἐφέροντο ὑπὸ τῶν προκρίτων, τῶν ἀνωτέρων διοικητικῶν ὑπαλλήλων καὶ τῶν στρατιωτικῶν ἀρχηγῶν. Ἡ βασιλεία τῶν Μεροβιγγείων δὲν παρουσιάζει κανὲν ἄξιον λόγου γεγονός, χαρακτηρίζεται δὲ ὑπὸ ἀτελειώτων ἐμφυλίων ἀγώνων πρὸς κατάκτησιν τῆς ἀρχῆς. Οἱ ἀγῶνες οὗτοι προεκάλεσαν ἀλλεπαλλήλους διανομὰς τοῦ κράτους, αἵτινες ἔσχον ὡς συνέπειαν τὴν ἐξασθένησιν τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας. Τῷ 458 διεδέχθη τὸν Μεροβαῖον *Χιλδέριχος ὁ Α'* καὶ τοῦτον τῷ 481 ὁ *Χλοδοβῖκος ἢ Κλόβις*, ὁ ὁποῖος ἐνίκησε τοὺς Ρωμαίους εἰς τὸ Σουασσὸν τῷ 486 καὶ τοὺς Ἀλαμανοὺς εἰς τὸ Τολμπιὰκ τῷ 496. Νυμφευθεὶς τὴν Χριστιανὴν Κλοτίλδην, προσεχώρησε κατόπιν εἰς τὸν Χριστιανισμόν. Ἡ μεταστροφή του αὕτη προσεπόρισεν εἰς αὐτὸν τὴν φιλίαν τῶν ἐπισκόπων, οἱ ὁποῖοι τὸν ἐβοήθησαν νὰ προσβάλῃ τοὺς Βουργουνδίους καὶ τοὺς Βησιγότθους, νικήσας τοὺς μὲν πρώτους παρὰ τὴν Ντιζόν, τῷ 500 μ. Χ., τοὺς δὲ δευτέρους παρὰ τὸ Βουγιέ, τῷ 507 μ. Χ. Γενόμενος οὕτω κύριος ὁλοκλήρου τῆς Γαλατίας ἐβασίλευσε μόνος μέχρι τοῦ θανάτου του (511). Οἱ υἱοὶ τοῦ Χλοδοβίκου διένειμαν τὸ κράτος τοῦ πατρός των καὶ οὕτω ἀπὸ τοῦ 511 μέχρι τοῦ 558 ἡ Γαλατία ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ τεσσάρων Φράγκων βασιλέων: τοῦ *Τιερρὺ τοῦ Α'* (511—534) λαβόντος τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα τοῦ κράτους, ἤτοι τὴν Αὐστρασίαν, τοῦ *Χλοδομίρου* (511—524) λαβόντος τὴν Ὀρλεάνην, τοῦ *Χιλδεβέρτου τοῦ Α'* (511—558) λαβόντος τοὺς Παρισίους καὶ τοῦ *Κλοθαρίου τοῦ Α'* (511—558) λαβόντος τὴν Νευστρίαν. Ἐν Αὐστρασίᾳ τὸν Τιερρὺ τὸν Α' διεδέχθη ὁ *Θεοδεβέρτος ὁ Α'* (534—547) καὶ τοῦτον ὁ *Θεοδεβάλδος* (547—553). Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ὁ Κλοθάριος κατώρθωσε νὰ καταβάλῃ τοὺς τρεῖς ἄλλους βασιλεῖς καὶ νὰ παραμείνῃ μόνος βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ 558 μέχρι τοῦ 561. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ τὸ κράτος ὑπέστη νέαν διανομήν, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας ἐδημιουργήθη αἱματηρὸς ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ τῆς Αὐστρασίας, ὅπου ἐβασίλευεν ὁ *Βρουνεῶτος*, καὶ τῆς Νευστρίας, ὅπου ἐκυριάρχει ὁ *Φρεδεγόνδος*. Τῷ 613 ὁ υἱὸς τοῦ Φρεδεγόνδου *Κλοθάριος ὁ Β'* ἐφόνευσε τὸν Βρουνεῶτον καὶ ἀπέμεινε μόνος βασιλεὺς μέχρι του 628.

Οἱ ἐμφύλιοι οὗτοι σπαραγμοὶ ἐξησθένησαν τὸ βασιλικὸν κῦρος καὶ τὴν δυναστείαν τῶν Μεροβιγγείων, βαθμηδὸν δὲ ἡ ἐξουσία, οὐσιαστικῶς, περιῆλθεν εἰς τοὺς ἄρχοντας τοῦ παλατίου, οἱ ὁποῖοι ἀπέβησαν οἱ πραγματικοὶ κύριοι τοῦ κράτους. Τῷ 687 νέος ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ Νευστρίας, Αὐστρασίας καὶ Βουργουνδίας ἀπέληξεν εἰς τὴν ἐπικράτησιν τῶν Αὐστρασιανῶν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως *Δαγοβέρτου τοῦ Α'*, τῷ 639, ἐπηκολούθησε σειρὰ βασιλέων ἀνικάνων καὶ ὀκνηρῶν (τῶν καλουμένων rois fainéants), οἵτινες ἐξηκολούθησαν νὰ βασιλεύουν ἐπὶ ἕνα περίπου αἰῶνα, χωρὶς ὅμως νὰ κυβερνοῦν, μέχρις ὅτου ἀνετράπησαν ὑπὸ τῆς αὐστρασιανῆς οἰκογενείας τοῦ Ἐρισταλ. Ἓν τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας ταύτης, ὁ *Κάρολος Μαρτέλος*, εἶχεν ἀποκρούσει παρὰ τὴν Τοὺρ καὶ Πουατιέ, τῷ 732, τὴν εἰσβολὴν τῶν Ἀράβων. Συνεπείᾳ τῆς νίκης ταύτης ὁ υἱὸς τοῦ Καρόλου Μαρτέλου, *Πιπῖνος ὁ Βραχύς*, ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τοῦ κλήρου, καθήρεσε τὸν Μεροβίγγειον βασιλέα Χιλδέριχον τὸν Γ' καὶ ἵδρυσε τὴν νέαν δυναστείαν τῶν Καρολιγγείων, τῷ 751.

Οἱ Καρολίγγειοι. Εὐγνώμων ἔναντι τοῦ κλήρου, ὁ ὁποῖος ἐβοήθησεν εἰς τὴν ἄνοδον αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ θρόνου, τῷ 751, ὁ Πιπῖνος ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Λομβαρδῶν, ἐχθρῶν τῶν πάπων, καὶ παρεχώρησεν εἰς τὴν Ἁγίαν Ἕδραν τμῆμα τῶν χωρῶν του, ὅπερ ἀπετέλεσε τὴν ἀρχὴν τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας τοῦ πάπα. Οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Πιπίνου, *Κάρολος* καὶ *Καρλομᾶνος*, διεδέχθησαν αὐ-

Digitized by Google

τὸν τῷ 768. Ὁ Καρλομᾶνος ἀπέθανε μετὰ τρία ἔτη, ὁ δὲ Κάρολος, ὁ ὁποῖος ἐβασίλευσε μόνος μέχρι τοῦ θανάτου του (814), ἀπεκλήθη *Κάρολος ὁ Μέγας* ἢ *Καρλομάγνος*, ἕνεκα τῶν κατορθωμάτων του καὶ τῆς τεραστίας αὐξήσεως καὶ τῆς ἀναδιοργανώσεως τοῦ κράτους του.

Ὁ Καρλομάγνος συνεπλήρωσε τὴν κατάκτησιν τῆς Ἀκυϊτανίας, ἀνέτρεψε τὸν βασιλέα τῶν Λομβαρδῶν Διδιέρον, ἐχθρὸν τῶν παπῶν, καὶ συνέσφιγξε τοὺς δεσμοὺς τῆς φραγκικῆς μοναρχίας μετὰ τῆς παπωσύνης. Κατόπιν τριάκοντα τριῶν ἐτῶν συνεχῶν πολέμων (772—802) κατώρθωσε νὰ καθυποτάξῃ τοὺς Σάξωνας, τῶν ὁποίων ὁ ἀρχηγὸς Βίτικιντ συγκατετέθη τέλος νὰ δεχθῇ τὸ βάπτισμα. Ὁ Καρλομάγνος μετέβη ἐπίσης εἰς τὴν Ἰσπανίαν, ὅπου κατεπολέμησε τοὺς Ἄραβας (778). Γενόμενος οὕτω κύριος τῆς Γαλατίας, τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ἰταλίας καὶ συγκεντρώσας εἰς τὰς χεῖράς του τὴν δύναμιν, τὴν ὁποίαν εἶχον ἄλλοτε οἱ Ρωμαῖοι, ὁ Καρλομάγνος ἐστέφθη αὐτοκράτωρ τῆς Δύσεως τῷ 800 μ. Χ. Ἐκυβέρνησε τὰ διάφορα ὑπ᾽ αὐτὸν κράτη μετὰ μεγάλης περισκέψεως, ἐδημοσίευσε νέους νόμους, ἀνέθεσεν εἰς βασιλικοὺς ἀπεσταλμένους τὴν ἐπίβλεψιν τῆς διοικήσεως τῶν ἐπαρχιῶν καὶ ἵδρυσε πολυάριθμα σχολεῖα.

Οἱ διάδοχοι τοῦ Καρλομάγνου δὲν ἐφάνησαν ἀρκετὰ ἱκανοὶ ὥστε νὰ συνεχίσουν τὸ ἔργον του. *Λουδοβῖκος ὁ Ἀγαθὸς* (814—840) οὐδεμίαν ἐπιβολὴν ἐξήσκει ἐπὶ τῶν Φράγκων πολεμιστῶν. Καὶ αὐτοὶ οἱ υἱοί του ἐπανεστάτησαν ἐναντίον του. Ἐπὶ τέλους οἱ τρεῖς υἱοὶ τοῦ Λουδοβίκου, κατόπιν ἐμφυλίου πολέμου, μετὰ τὴν μάχην τοῦ Φοντανὲ (841), συμφιλιωθέντες διὰ τοῦ ὅρκου τὸν ὁποῖον ἔδωσαν εἰς τὸ Στρασβοῦργον (842), ὑπέγραψαν τῷ 843 τὴν συνθήκην τοῦ Βερδὲν ἢ Βερδούνου, διὰ τῆς ὁποίας ἡ αὐτοκρατορία τοῦ Καρλομάγνου διεχωρίζετο εἰς τρία χωριστὰ βασίλεια: εἰς τὸ βασίλειον τῆς Ἰταλίας, τὸ ὁποῖον ἔλαβεν ὁ *Λοθάριος*, εἰς τὸ βασίλειον τῆς Γερμανίας, τὸ ὁποῖον ἔλαβεν ὁ *Λουδοβῖκος ὁ Γερμανικός*, καὶ εἰς τὸ βασίλειον τῆς Γαλλίας, τὸ ὁποῖον ἔλαχεν εἰς τὸν *Κάρολον τὸν Φαλακρόν*. Ἡ διανομὴ αὕτη τοῦ 843 ἀποτελεῖ σταθμὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Γαλλίας, ἥτις ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀποβαίνει σαφῶς καθωρισμένον καὶ κεχωρισμένον βασίλειον. Ἀπὸ τοῦ ἔτους δὲ τούτου ἄρχεται καὶ ἡ ἰδιαιτέρα ἱστορία τοῦ γαλλικοῦ κράτους.

Διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βερδὲν τοῦ 843 τὰ ὅρια τοῦ κράτους τούτου καθωρίζοντο πρὸς ἀνατολὰς διὰ τοῦ ροῦ τῶν ποταμῶν Σκάλδιος, Μόζα, Σὼν καὶ Ροδανοῦ. Ἐν τῇ πρὸς τὰ ΝΔ τῆς γραμμῆς τῶν ποταμῶν τούτων χώρᾳ διεπλάσθη καὶ ἐξελίχθη τὸ γαλλικὸν ἔθνος, τοῦ ὁποίου οἱ βασιλεῖς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἤρχισαν νὰ σκέπτωνται ὅπως διαρρήξουν τὴν συνθήκην τοῦ Βερδέν. Πράγματι δὲ ὁ βασικὸς σκοπὸς τῆς πολιτικῆς τῶν μετὰ τοὺς Καρολιγγείους ἀρξάντων βασιλέων τῆς δυναστείας τῶν Καπετιδῶν, ὑπῆρξε πάντοτε ἡ ἀπόκτησις «τῶν φυσικῶν συνόρων τῆς Γαλατίας», ὅπως περιέγραψε ταῦτα ὁ Καῖσαρ.

Κατὰ τὰ πρῶτα ὅμως ἔτη αὐτῆς ἡ ἱστορία τοῦ γαλλικοῦ κράτους εἶναι λίαν συγκεχυμένη. Τὸ κυριώτερον χαρακτηριστικὸν αὐτῆς εἶναι ἡ κατάτμησις καὶ ἡ ἐξασθένησις τῆς μοναρχικῆς ἐξουσίας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον προεκάλεσε τὸν σχηματισμὸν τῆς φεουδαρχίας. Τὸν σχηματισμὸν τοῦτον ἐπέσπευσεν ἡ ἐμφάνισις τῶν Σκανδιναυῶν πειρατῶν Νορμανδῶν, οἱ ὁποῖοι, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Καρλομάγνου, ἤρχισαν νὰ ἀνέρχωνται τοὺς μεγάλους ποταμοὺς τῆς Γαλατίας καὶ νὰ δῃώνουν τὰς παροχθίους χώρας. Τῷ 886 οἱ πειραταὶ οὗτοι ἐπολιόρκησαν τοὺς Παρισίους ἐπὶ δέκα μῆνας, ὁ δὲ Κάρολος ὁ Παχὺς ἠναγκάσθη νὰ ἐξαγοράσῃ λίαν ἐπαισχύντως τὴν ἀποχώρησίν των. Καὶ αὐτὸς ὁ Καρλομάγνος εἶχεν ἀνησυχήσει ἐκ τῆς ἐμφανίσεως τῶν πειρατῶν τούτων. Ἡ ἀνικανότης τῶν διαδόχων του ηὔξησε τὸν νορμανδικὸν κίνδυνον. Ἐπειδὴ δὲ οἱ βασιλεῖς ἐδεικνύοντο ἀνίκανοι ὅπως προστατεύσουν τοὺς ὑπηκόους των ἀπὸ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν πειρατῶν, ἦτο φυσικόν, εἰς ἑκάστην κομιτεῖαν καὶ μικρὰν χώραν, οἱ ἀδύνατοι νὰ τίθενται ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ἰσχυρῶν. Οὕτω δὲ ἡ νορμανδικὴ εἰσβολὴ ἐπέσπευσε τὴν διοργάνωσιν ἑνὸς νέου συστήματος κοινωνικοῦ, βασιζομένου οὐχὶ ἐπὶ τῆς θρησκείας καὶ τῶν συγγενικῶν δεσμῶν, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῆς χρησιμότητος καὶ τῆς προσωπικῆς συμφωνίας, ἤτοι τοῦ φεουδαρχισμοῦ. Ὀλίγον κατ᾽ ὀλίγον οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ ἀξιωματοῦχοι τῶν Καρολιγγείων βασιλέων καθίστανται χωροδεσπόται, ὑποτελεῖς μὲν τῶν βασιλέων, ἀλλὰ καὶ ἰδιοκτῆται κυρίαρχοι τῶν ἐδαφῶν τὰ ὁποῖα ἄλλοτε διῴκουν ἐν ὀνόματι τοῦ αὐτοκράτορος. Ἡ ἀριστοκρατικὴ αὕτη ὀργάνωσις ἐπεκράτησεν ὁριστικῶς μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν Καρολιγγείων διὰ τῆς καθαιρέσεως Καρόλου τοῦ Παχέος τῷ 887. Τὸ στέμμα ἀπέβη αἱρετὸν εἰς τὰ διάφορα βασίλεια τὰ ὁποῖα ἐδημιουργήθησαν, διὰ τῆς ἱδρύσεως δὲ τῶν βασιλείων τῆς Λωρραίνης, τῆς Προβηγκίας καὶ τῆς Βουργουνδίας, ἡ Γαλλία περιωρίσθη καὶ πάλιν εἰς τὰ σύνορα τοῦ 843.

Οὕτως ἡ Γαλλία ἐκαλύφθη ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ Θ' αἰῶνος καὶ κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα ὑπὸ πλήθους χωροδεσποτιῶν ἐξαρτωμένων τῶν μὲν ἀπὸ τὰς δέ. Οἱ Καρολίγγειοι ἐπανέκτησαν τὸ στέμμα των ἐπὶ *Καρόλου τοῦ Ἁπλοῦ* (898—922). Οἱ Νορμανδοὶ ἔλαβον ἀπ᾽ αὐτοῦ, διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Σαὶν-Κλαὶρ-σὺρ-Ἔπτ τοῦ 911, τὸ δουκᾶτον τὸ ὁποῖον ἐκ τοῦ ὀνόματός των ἀπεκλήθη *Νορμανδία*, τὸ δὲ γαλλικὸν βασίλειον ἔπαυσε πλέον νὰ ὑφίσταται τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Σκανδιναυῶν πειρατῶν. Οἱ τελευταῖοι ὅμως Καρολίγγειοι βασιλεῖς, παρὰ τὴν ἀντίστασιν τὴν ὁποίαν ἀντέταξαν κατὰ τῶν δουκῶν τῆς Γαλλίας, ἀντικατεστάθησαν ὁριστικῶς ὑπ᾽ αὐτῶν τῷ 987. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ Οὗγος Καπέτης ἵδρυσε τὴν τρίτην δυναστείαν τῶν Γάλλων βασιλέων, τὴν τῶν Καπετιδῶν.

Οἱ Καπετίδαι. Κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἀναρρήσεως τοῦ Οὔγου Καπέτη εἰς τὸν θρόνον, ἡ βασιλεία εἶχεν ἐξασθενήσει τὰ μέγιστα. Ἡ Γαλλία ἔζη ὑπὸ τὸ φεουδαρχικὸν καθεστώς, δηλαδὴ ἡ ἀρχή, ἀντὶ νὰ ἀνήκῃ εἰς ἕνα καὶ μόνον μονάρχην, εἶχε διανεμηθῆ μεταξὺ τῶν κατεχόντων τὰ φέουδα. Ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας δὲν ἦτο παρὰ καὶ αὐτὸς εἷς χωροδεσπότης τιμώμενος περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους, διότι δὲν ἦτο κανενὸς ἄλλου ὑποτελής.

Οἱ πρῶτοι Καπετίδαι βασιλεῖς, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν καὶ τὴν βοήθειαν τοῦ κλήρου, ἔδωσαν τὰ πρῶτα κτυπήματα εἰς τὸν φεουδαρχισμὸν καὶ κατώρθωσαν νὰ ἀναστηλώσουν τὸ βασιλικὸν γόητρον. Αἱ Σταυροφορίαι, ἀρξάμεναι ἐπὶ *Φιλίππου τοῦ Α'* τῷ 1096 καὶ λήξασαι ἐπὶ *Λουδοβίκου τοῦ Θ'* τῷ 1270, προεκάλεσαν, μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀποτελεσμάτων, καὶ τὴν ἐξασθένησιν καὶ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν χωροδεσποτῶν, πρὸς ὄφελος τῆς βασιλείας.

Κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα αἱ πόλεις προσέλαβον τὴν παλαιάν των δύναμιν, ἐδημιουργήθησαν δὲ καὶ αἱ κοινότητες, αἵτινες ἦσαν φέουδα ὑποτελῆ εἰς τοὺς χωροδεσπότας, ἀλλ᾽ ἀπολαμβάνοντα ἐσωτερικῆς ἀνεξαρτησίας. *Λουδοβῖκος ὁ Παχὺς* (1108—1137) κατώρθωσε νὰ ἐπιβληθῇ ἐπὶ τῶν χωροδεσποτῶν καὶ νὰ ἀποκρούσῃ τὸν κίνδυνον τῆς ἡγεμονίας τῶν Γερμανῶν αὐτοκρατόρων. Ὁ *Λουδοβῖκος Ζ'* ὅμως (1137—1180), ὁ ὁποῖος διωργάνωσε τὴν δευτέραν Σταυροφορίαν, ἀπεποιήθη τὴν χεῖρα τῆς Ἐλεονώρας τῆς Γουιέννης, ἡ ὁποία ἐνυμφεύθη κατόπιν Ἐρρῖκον Β' τὸν Πλανταζενέ, ὅστις ἐγένετο βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας, λαβὼν ὡς προῖκα τὰς ἐπαρχίας τῆς Ἀκυϊτανίας, τοῦ Περιγκόρ, τοῦ Λιμουζέν, τοῦ Πουατοῦ, καὶ τοῦ Ἀνγκουμουᾶ. Τοῦτο ἐγένετο ἡ ἀφορμὴ μακρῶν πολέμων μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας. Ὁ *Φίλιππος-Αὔγουστος* (1180-1223) ἀνέλαβεν, ἀλλ᾽ ἄνευ ἐπιτυχίας, τὴν τρίτην Σταυροφορίαν, ἀπέσχε δὲ τελείως τῆς τετάρτης (1202—1204). Κατώρθωσεν ὅμως νὰ καθυποτάξῃ τοὺς χωροδεσπότας καὶ νὰ ἐνισχύσῃ τὰ μέγιστα τὴν βασιλείαν. Οὗτος ἵδρυσε τὸ πανεπιστήμιον τῶν Παρισίων καὶ ἐξωράϊσε τὴν πρωτεύουσάν του. Λουδοβῖκος ὁ Η' ἐβασίλευσε τρία μόνον ἔτη (1223—1226). Ὁ υἱός του *Λουδοβῖκος ὁ Θ'* ἢ *Ἅγιος Λουδοβῖκος* (1226—1270) ἐβασίλευσε κατ᾽ ἀρχὰς ὑπὸ τὴν ἀντιβασιλείαν τῆς Λευκῆς τῆς Καστίλλης, ἥτις κατώρθωσε νὰ συγκρατήσῃ εἰς ὑποταγὴν τοὺς χωροδεσπότας. Διωργάνωσε τὴν ἑβδόμην Σταυροφορίαν, ἐπιστρέψας δὲ εἰς Γαλλίαν κατώρθωσε νὰ ἀναδιοργανώσῃ τὴν χώραν, περιορίσας τὴν ἐπιρροὴν τῶν χωροδεσποτῶν καὶ αὐξήσας τὸν ἀριθμὸν τῶν βασιλικῶν ἀντιπροσώπων καὶ ὑπαλλήλων. Ἀναλαβὼν τὴν ὀγδόην Σταυροφορίαν, ἀπέθανεν ἐκ πανώλους ἐν Τύνιδι τῷ 1270. Ὁ *Φίλιππος Γ' ὁ Ἰταμὸς* (1270—1285) συνῆψεν ἀνακωχὴν μὲ τοὺς Μουσουλμάνους, ἐπενέβη ἐν Ἀραγωνίᾳ ὅπως ἐκδικηθῇ τὰς σφαγὰς τῶν Σικελικῶν Ἑσπερινῶν, ἀλλ᾽ ἀπέτυχε καὶ ἀπέθανεν ἐν Περπινιάν. *Φίλιππος ὁ Δ' ὁ Ὡραῖος* (1286—1314) ὑπῆρξεν ὁ διαρκὴς ἐχθρὸς τοῦ φεουδαρχισμοῦ. Ἐπολέμησε κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας καὶ ἐν Φλάνδρᾳ, ὅπου προεκάλεσε τὴν ἐχθρότητα τοῦ πάπα διὰ τὴν φορολογίαν τοῦ κλήρου. Ἐβελτίωσε τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν καὶ ἐνίσχυσεν ἔτι πλέον τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα.

Φίλιππος ὁ Ὡραῖος ἀφῆκε τρεῖς υἱούς, οἵτινες ἐβασίλευσαν ἀλληλοδιαδόχως, τὸν *Λουδοβῖκον Ι'* (1314—1316), τὸν *Φίλιππον τὸν Ε'* (1316—1322) καὶ τὸν *Κάρολον τὸν Δ' τὸν Ὡραῖον* (1322—1328). Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καρόλου τοῦ Δ' ἔσβησεν ὁ κλάδος τῶν κατ᾽ εὐθεῖαν Καπετιδῶν καὶ ἤρχισε, διὰ τοῦ Φιλίππου ΣΤ', ὁ κλάδος τῶν Βαλουᾶ (1328).

Οἱ Καπετίδαι-Βαλουᾶ. Ἐπειδὴ οἱ βασιλεῖς τῆς Ἀγγλίας κατεῖχον φέουδα ἐν Γαλλίᾳ, ἐθεωροῦντο ὑποτελεῖς εἰς τοὺς βασιλεῖς τῆς Γαλλίας. Τὸ γεγονὸς τοῦτο προεκάλει διαρκῶς προστριβὰς καὶ ἀνταγωνισμούς, οἵτινες κατέληξαν εἰς τὸν Ἑκατονταετῆ *πόλεμον* (1337—1453) (βλ. λ.). Ὁ ἀγὼν ἤρχισε συνεπείᾳ τῆς ἀνόδου εἰς τὸν θρόνον *Φιλίππου τοῦ ΣΤ' τοῦ Βαλουᾶ* (1328—1350), ὁ ὁποῖος ἀπέκλεισε τοῦ θρόνου τῆς Γαλλίας Ἐδουάρδον τὸν Γ', ὅταν ἔσβησεν ἡ δυναστεία τῶν ἀπ᾽ εὐθείας Καπετιδῶν.

Κατὰ τὸ 1346 ὁ Ἐδουάρδος Γ' τῆς Ἀγγλίας, συμμαχήσας μὲ τὰς φλαμανδικὰς κοινότητας, κατέστρεψεν εἰς τὸ Κρεσὺ τὸν γαλλικὸν στρατὸν καὶ ἐκυρίευσε τὸ Καλαί. Κατὰ τὸν θάνατόν του Φίλιππος ὁ ΣΤ' ἀφῆκε τὴν Γαλλίαν τελείως ἐξηντλημένην, καίτοι εἶχε κατορθώσει νὰ αὐξήσῃ ταύτην διὰ τῶν ἐδαφῶν τοῦ Δελφινάτου καὶ τοῦ Μονπελλιέ.

Ἐπὶ *Ἰωάννου τοῦ Β' τοῦ Ἀγαθοῦ* (1350—1364) ἡ Γαλλία προσεβλήθη ἐκ νέου ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας καὶ ἡττήθη εἰς τὸ Μωπερτουί, παρὰ τὸ Πουατιέ, τῷ 1356. Ὁ Ἰωάννης ᾐχμαλωτίσθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων καὶ μετεφέρθη εἰς τὸ Λονδῖνον. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ βασιλέως Ἰωάννου, ὁ Στέφανος Μαρσέλ, πρόεδρος τῶν ἐμπόρων τῶν Παρισίων, ἐπανεστάτησε κατὰ τοῦ δελφίνου Καρόλου καὶ ἀντέταξεν εἰς αὐτὸν τὸν βασιλέα τῆς Ναβάρρας Κάρολον τὸν Κακόν, διατάξας τὴν σφαγὴν τῶν στρατηγῶν τῆς Νορμανδίας καὶ τῆς Καμπανίας. Οἱ ἀστοὶ ὅμως τῶν Παρισίων δὲν ἠθέλησαν νὰ δεχθοῦν τὸν βασιλέα τῆς Ναβάρρας, σύμμαχον τῆς Ἀγγλίας, καὶ ἐδολοφόνησαν τὸν Μαρσέλ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην συνέπεσε καὶ ἡ ἐπανάστασις τῶν Ἰακωβιτῶν κατὰ τῶν εὐγενῶν, ἡ ὁποία κατεστάλη κατὰ τὸν ἀγριώτερον τρόπον. Ὁ Ἰωάννης ὁ Ἀγαθὸς ἀφέθη ἐλεύθερος κατόπιν τῆς συνθήκης τοῦ Μπρετινὺ τῷ 1360. Διὰ τῆς συνθήκης ταύτης ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας παρῃτεῖτο τῶν ἀξιώσεών του ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Γαλλίας, ἔναντι μεγάλου ποσοῦ λύτρων, διετήρει ὅμως τὴν κυριαρχίαν ἐπὶ τῆς Ἀκυϊτανίας, τοῦ Πουατοῦ, τοῦ Ὠνίς, τοῦ Σαιντὸνζ καὶ τῆς πόλεως τοῦ Καλαί. Ὁ Ἰωάννης ὁ Ἀγαθὸς ἀφῆκεν ἐν Λονδίνῳ ὡς ὅμηρον ἕνα τῶν υἱῶν του, ἐπειδὴ ὅμως οὗτος ἐδραπέτευσεν, ὁ Ἰωάννης ὑπεχρεώθη νὰ μεταβῇ ἐκ νέου εἰς Λονδῖνον, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 1364.

Ὁ δελφῖνος Κάρολος ἐγένετο τότε βασιλεὺς ὑπὸ τὸ ὄνομα *Κάρολος ὁ Ε'* (1364—1380). Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ Γαλλία εἶχε τεμαχισθῆ διὰ τῆς συνθήκης τῆς Μπρετινύ, ἦτο βεβαρημένη διὰ τεραστίων χρεῶν καὶ ἐταράσσετο ὑπὸ ἐσωτερικῶν ἐρίδων. Διὰ συνετῆς ὅμως διοικήσεως καὶ διὰ τῆς βοηθείας τοῦ ἱκανοῦ στρατηγοῦ Ντὺ-Γκεσκλέν, ὁ ὁποῖος ἐνίκησε τοὺς Ἱσπανοὺς καὶ τοὺς Ἄγγλους, Κάρολος ὁ Ε' κατώρθωσε νὰ ἀνασυγκροτήσῃ τὸ γαλλικὸν κράτος καὶ νὰ περιορίσῃ τοὺς Ἄγγλους εἰς μόνας τὰς πόλεις τοῦ Καλαί, τοῦ Βορδὼ καὶ τοῦ Μπαγιόν. Περιστοιχιζόμενος δὲ ὑπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν συμβούλων ἐβοήθησε τὰ μέγιστα τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τῆς Γαλλίας καὶ ἵδρυσε τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Λούβρου τῶν Παρισίων.

Κάρολος ὁ ΣΤ' (1380—1422) μετὰ τὴν ἐνηλικίωσίν του ἐξεδίωξε τοὺς θείους του, οἵτινες ἦσαν κακοὶ σύμβουλοι. Μετ᾽ ὀλίγον ὅμως ἀπώλεσε τὰς φρένας του (1392), οἱ δὲ θεῖοί του ἐπανῆλθον εἰς τὴν ἀρχήν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ Γαλλία κατεσπαράσσετο ὑπὸ τῶν ἀνταγωνισμῶν τῶν Ἀρμανιὰκ καὶ τῶν Μπουργκινιόν. Οἱ Ἄγγλοι, ἐπωφελούμενοι τοῦ ἐμφυλίου πολέμου τῆς Γαλλίας, κατήγαγον κατὰ τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων τὴν νίκην τοῦ Ἀζινκοὺρ (1415), συνεπείᾳ δὲ τῆς συνθήκης τοῦ Τρόϋες (1420) ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, μετὰ τὸν θάνατον Καρόλου τοῦ ΣΤ'.

Κάρολος ὁ Ζ' (1422—1461), ἀποκλεισθεὶς τοῦ θρόνου τῆς Γαλλίας διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Τρόϋες, δὲν εἶχεν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν του εἰμὴ ὀλίγας μόνον πόλεις περὶ τὸν Λείγηρα ποταμόν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ Γαλλία θὰ μετεβάλλετο εἰς ἀγγλικὴν χώραν, ἐὰν δὲν ἐνεφανίζετο ἡ Ἰωάννα ντ᾽ Ἄρκ. Ἡ Ἰωάννα κατώρθωσε νὰ ἀπελευθερώσῃ τὴν Ὀρλεάνην (1429) καὶ νὰ ὁδηγήσῃ Κάρολον τὸν Ζ' εἰς τοὺς Ρειμούς, ὅπου ἐστέφθη βασιλεύς, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ καταλάβῃ τοὺς Παρισίους. Συλληφθεῖσα εἰς τὴν Κομπιένην ὑπὸ τῶν Μπουργκινιὸν καὶ παραδοθεῖσα εἰς τοὺς Ἄγγλους ἐκάη ὑπ᾽ αὐτῶν ζῶσα εἰς τὸ Ρουὰν (1431). Ὁ θάνατος τῆς Ἰωάννας ντ᾽ Ἄρκ δὲν ἐσταμάτησε τὴν ὁρμὴν τοῦ πατριωτισμοῦ, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἐξεγείρει ἡ ἡρωῒς ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης, οἱ δὲ Γάλλοι μέχρι τοῦ 1453 κατώρθωσαν νὰ περιορίσουν τοὺς Ἄγγλους μόνον εἰς τὸ Καλαί. Ὁ Κάρολος Ζ' ἀνακτήσας τὸ βασίλειόν του ἐφήρμοσε πρῶτος ἐν Γαλλίᾳ τὸ σύστημα τοῦ διαρκοῦς στρατοῦ.

Νεώτεροι χρόνοι. Πόλεμοι τῆς Ἰταλίας: Ὁ *Λουδοβῖκος ΙΑ'* (1461—1483) ἐκυβέρνησε δεσποτικῶς, ἀλλ᾽ ἡ βασιλεία του ὑπῆρξε λίαν γόνιμος. Κατέφερε θανάσιμα πλήγματα κατὰ τῶν φεουδαρχῶν, εἰς τοὺς ἀγῶνάς του δὲ κατὰ τῶν εὐγενῶν ἐστηρίχθη ἐπὶ τῆς ἀστικῆς τάξεως. Κατόπιν ἐπιτυχῶν ἀγώνων ἐναντίον τοῦ Καρόλου τοῦ Ἰταμοῦ κατώρθωσε νὰ ἀπαλλαγῇ τούτου καὶ νὰ καταβάλῃ πάντας τοὺς ἀντιπάλους του, προσαρτήσας τὴν Βουργουνδίαν, τὸ Ἀρτουά, τὴν Φρὰνς-Κοντέ, τὴν Προβηγκίαν, τὸ Ἀνζοῦ καὶ τὸ Μαίν.

Μὲ τὸν Λουδοβῖκον τὸν ΙΑ' λήγει ὁ μεσαίων καὶ ἄρχονται ἐν τῇ γαλλικῇ ἱστορίᾳ οἱ νεώτεροι χρόνοι. Ἡ ἐποχὴ τῶν ἰδιωτικῶν πολέμων παρῆλθε πλέον διὰ παντός, οἱ δὲ βασιλεῖς, γινόμενοι ὁλονὲν ἰσχυρότεροι ἐντὸς τοῦ βασιλείου των, δὲν ἀπασχολοῦνται πλέον μὲ ἀγῶνας κατὰ τῶν ὑποτελῶν των χωροδεσποτῶν, ἀλλ᾽ ἀρχίζουν νὰ διεκδικοῦν τὴν κυριαρχίαν τῆς Εὐρώπης ὁλοκλήρου.

Τὸ τέλος τοῦ μεσαίωνος ἐπεσπεύσθη ἐπίσης ὑπὸ

Digitized by Google

πλήθους ἐφευρέσεων μεγίστης σημασίας καὶ ἐπιδράσεως ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὄχι μόνον τῆς Γαλλίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ὁλοκλήρου. Αἱ κυριώτεραι τούτων ἦσαν: 1) Ἡ χρησιμοποίησις τῶν πυροβόλων ὅπλων, ἡ ὁποία μετέβαλεν ἄρδην τοὺς ὅρους τοῦ πολέμου. 2) Ἡ τυπογραφία, ἡ ὁποία ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Γουτεμβεργίου καὶ ἐπέτρεψε τὴν ἐξάπλωσιν τῶν γνώσεων διὰ τῆς ἐκτυπώσεως πολυαρίθμων βιβλίων εἰς πολλὰ ἀντίτυπα κατὰ τὸν εὐκολώτερον καὶ τὸν ταχύτερον τρόπον. 3) Ἡ ἀνακάλυψις τῆς Ἀμερικῆς, ἡ ὁποία ἔδωσε τεραστίαν ὤθησιν εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον.

Τῶν ἀνακαλύψεων τούτων ἐπωφελήθη κυρίως ἡ ἀστικὴ τάξις. Ἐπειδὴ οἱ χωροδεσπόται καὶ οἱ εὐγενεῖς περιεφρόνουν τὸ ἐμπόριον, ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἐπλούτησαν ἀπὸ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ Κολόμβου ἦσαν οἱ ἀστοί. Ἐπειδὴ δὲ ἐπίσης οἱ εὐγενεῖς καὶ οἱ μεγιστᾶνες περιεφρόνουν τὴν παιδείαν, ἡ ἀνακάλυψις τῆς τυπογραφίας ὠφέλησε κυρίως τὰς μεσαίας τάξεις. Τέλος ἡ χρησιμοποίησις τῶν πυροβόλων ὅπλων κατέφερε θανάσιμον πλῆγμα κατὰ τῆς ἱπποσύνης.

Ὁ *Κάρολος ὁ Η'* (1483—1498) ἐβασίλευσε κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς *Ἄννης ντὲ Μπωζέ*, ἡ ὁποία κατώρθωσε νὰ καταστείλῃ τὴν ἐπανάστασιν τῶν μεγιστάνων. Ὁ Κάρολος ὁ Η' ἐνυμφεύθη τὴν Ἄνναν τῆς Βρετάνης, κληρονόμον τοῦ ὁμωνύμου δουκάτου, καὶ ἤρχισε τοὺς πολέμους τῆς Ἰταλίας. Κατέκτησε τὸ βασίλειον τῆς Νεαπόλεως, ἐπὶ τοῦ ὁποίου διετείνετο ὅτι εἶχε κληρονομήσει τὰ δικαιώματα τοῦ Καρόλου τοῦ Ἀνζοῦ, ἀδελφοῦ τοῦ ἁγίου Λουδοβίκου. Δὲν ἠδυνήθη ὅμως νὰ παραμείνῃ ἐπὶ πολὺ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ μετὰ τὴν νίκην τῆς Φόρμια τῷ 1495 ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Γαλλίαν, ὅπου ἀπέθανε μετὰ τριετίαν χωρὶς νὰ ἀφήσῃ τέκνα.

Τὸν διεδέχθη ὁ ἐξάδελφος αὐτοῦ *Λουδοβῖκος ὁ ΙΒ'*, ὁ ὁποῖος διὰ τὴν εὐεργετικὴν διοίκησίν του ὠνομάσθη *Πατὴρ τοῦ Λαοῦ* (1498—1515). Ἐνυμφεύθη τὴν χήραν τοῦ ἀποθανόντος βασιλέως καὶ ἐπανασυνέδεσεν οὕτω τὴν Βρετάνην εἰς τὸ στέμμα τῆς Γαλλίας. Φιλοπόλεμος, ὅπως ὁ Κάρολος ὁ Η', ἀπέστειλε τὰ στρατεύματά του ἐκεῖθεν τῶν Ἄλπεων, κατέκτησε τὸ δουκᾶτον τοῦ Μιλάνου ἐντὸς τριῶν ἑβδομάδων καὶ κατόπιν συνεννοήθη μὲ τὸν βασιλέα τῆς Ἱσπανίας Φερδινάνδον τὸν Καθολικὸν πρὸς κατάληψιν τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως. Οἱ δύο ὅμως σύμμαχοι δὲν κατώρθωσαν νὰ συμφωνήσουν ἐπὶ τῆς διανομῆς τῆς λείας των καὶ ἐκήρυξαν πρὸς ἀλλήλους τὸν πόλεμον. Ἡττηθέντες ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν εἰς τὴν Σεμινάρα καὶ εἰς τὴν Σερινὸλ οἱ Γάλλοι, ὑπεχρεώθησαν νὰ ὑπογράψουν τὴν συνθήκην τοῦ Μπλουᾶ (1505), τὴν ὁποίαν ὅμως αἱ συνελεύσεις τῶν τάξεων ἠρνήθησαν νὰ ἐπικυρώσουν.

Ὁ Λουδοβῖκος ΙΒ' συνῆψε κατόπιν τὴν Ἕνωσιν τοῦ Καμπραὶ ἐναντίον τῆς Βενετίας (1508), ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐγκατελείφθη ὑπὸ τῶν συμμάχων του, οἱ ὁποῖοι ἡνώθησαν εἰς τὴν Ἱερὸν Συμμαχίαν ἐναντίον του. Παρὰ τὴν νίκην δὲ τῆς Ραβέννης, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔπεσεν ὁ Γκαστὸν ντὲ Φοιᾶ (1512), ἡ Ἰταλία, μετὰ τὴν μάχην τῆς Νοβάρρας, ἀπωλέσθη διὰ τὴν Γαλλίαν.

Ὁ διάδοχος καὶ ἐξάδελφος Λουδοβίκου τοῦ ΙΒ' *Φραγκῖσκος ὁ Α'* (1515—1547) ἐκληρονόμησεν ἀπὸ αὐτὸν καὶ τὰς ἀξιώσεις του ἐπὶ τοῦ Μιλάνου, καὶ ἐκστρατεύσας κατὰ τῆς Ἰταλίας ἐκέρδησε τὴν αἱματηρὰν μάχην τῆς Μαρινιὰν (1515) κατὰ τῶν Ἑλβετῶν, οἵτινες εὑρίσκοντο εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ δουκὸς τοῦ Μιλάνου. Συνεπείᾳ τῆς νίκης ταύτης ὁ Φραγκῖσκος ὁ Α' ἀπέβη εἷς τῶν ἰσχυροτέρων ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας, τὸ γερμανικὸν στέμμα ἀπέβη τὸ μῆλον τῆς ἔριδος μεταξὺ τοῦ Φραγκίσκου τοῦ Α' καὶ Καρόλου τοῦ Κουίντου, αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας καὶ βασιλέως τῆς Ἱσπανίας. Ἐπειδὴ δὲ τὸ στέμμα τοῦτο ὑφηρπάγη ἐν τῷ μεταξὺ ὑπὸ τοῦ τελευταίου τούτου, ἐξερράγη μεταξὺ Γαλλίας καὶ Αὐστρίας πόλεμος, ὁ ὁποῖος διήρκεσεν ἐπὶ μακρόν. Κατ' ἀρχὰς οἱ Γάλλοι ἀπώλεσαν τὸ Μιλᾶνον, κατὰ δὲ τὴν μάχην τῆς Παβίας ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας συνελήφθη αἰχμάλωτος. Ἐπειδὴ δὲ κατόπιν ὁ Φραγκῖσκος ὁ Α' δὲν ἠθέλησε νὰ ὑποταγῇ εἰς τὴν συνθήκην τῆς Μαδρίτης, ὁ πόλεμος ἐπανήρχισε μέχρι τῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ δύο μονάρχαι, τελείως ἐξηντλημένοι, ἠναγκάσθησαν νὰ ὑπογράψουν τὴν συνθήκην τοῦ Καμπραὶ (1529), τὴν ὁποίαν ἐπηκολούθησε, μετὰ τὴν ἔναρξιν νέων ἐχθροπραξιῶν, ἡ συνθήκη τοῦ Κρεσπὺ (1544). Ὁ Φραγκῖσκος ὁ Α' ἀπέθανε τῷ 1547 εἰς Ραμπουγιέ, ἀφοῦ ἐκυβέρνησε δεσποτικῶς τὸ βασίλειόν του.

Ὁ διάδοχος αὐτοῦ *Ἑρρῖκος ὁ Β'* (1547—1559) ὑπεχρέωσε τὸν Κάρολον τὸν Κουῖντον νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν τοῦ Μέτς. Ἐπίσης κατώρθωσε νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς Ἄγγλους καὶ νὰ καταλάβῃ τὸ Καλαί. Ἡ συνθήκη τοῦ Κατὼ-Καμπρεζὶ ἔθεσε τέρμα εἰς τοὺς πολέμους τῆς Ἰταλίας. Δι' αὐτῆς ἡ Γαλλία διετήρει τὸ Καλαί, τὸ Μέτς, τὸ Τοὺλ καὶ τὸ Βερδέν, ἀλλὰ παρῃτεῖτο τῶν διεκδικήσεών της ἐκεῖθεν τῶν Ἄλπεων (1559).

Κατὰ τοὺς πολέμους τῆς Ἰταλίας οἱ Γάλλοι ὑπέστησαν τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἰταλικῆς τέχνης καὶ φιλολογίας, καθὼς ἐπίσης εἶχον ὑποστῆ καὶ τὴν καλλιτεχνικὴν ἐπίδρασιν τῆς Φλάνδρας. Ὅπως δὲ ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Φλάνδρα ἔσχον, κατὰ τοὺς χρόνους τούτους, τὴν ἐποχὴν τῆς ἀναγεννήσεώς των, οὕτω καὶ ἡ Γαλλία ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Φραγκίσκου τοῦ Α' καὶ Ἑρρίκου τοῦ Β' ἔσχε τὴν ἰδικήν της καλλιτεχνικὴν καὶ φιλολογικὴν ἀναγέννησιν, ἥτις δὲν ἐστερεῖτο πρωτοτυπίας.

Ὁ θρησκευτικὸς πόλεμος: Ἡ Μεταρρύθμισις ὑπῆρξεν ἐπανάστασις θρησκευτικὴ καὶ πολιτικὴ συγχρόνως. Ἀποτέλεσμα αὐτῆς ὑπῆρξεν ἡ ἀναγνώρισις ὑπὸ τῶν μοναρχῶν τῆς ἀρχῆς τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως. Ἡ ἐπανάστασις αὕτη εἶναι ἀδιαχώριστος ἀπὸ τὴν Ἀναγέννησιν· καὶ δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξηγηθῇ, οὔτε νὰ καταλήξῃ εἰς ἀποτέλεσμα, ἐὰν ἡ Ἀναγέννησις, ἡ τυπογραφία καὶ ὁ οὑμανισμὸς δὲν εἶχον συνηθίσει τὰ πνεύματα εἰς τὴν συζήτησιν καὶ δὲν εἶχον διαδώσει εἰς εὐρυτάτην κλίμακα τὰς γενικὰς γνώσεις.

Ἡ Μεταρρύθμισις, τῆς ὁποίας τὸ σύνθημα ἐδόθη ὑπὸ τοῦ Λουθήρου, ἐκηρύχθη ἐν Γαλλίᾳ ὑπὸ τοῦ Καλβίνου. Προεκάλεσε δὲ μεταξὺ καθολικῶν καὶ διαμαρτυρομένων μακρὰν σειρὰν πολέμων, γνωστῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα *Θρησκευτικοὶ πόλεμοι*. Ἤδη ἐπὶ Φραγκίσκου τοῦ Α' καὶ Ἑρρίκου τοῦ Β', ἐγένοντο ἀρκεταὶ διώξεις κατὰ τῶν μὴ καθολικῶν. Ἐπὶ *Φραγκίσκου τοῦ Β'* ὁ ἀγὼν μεταξὺ καθολικῶν καὶ διαμαρτυρομένων ἐξερράγη ἀναφανδόν. Οἱ πρῶτοι ἐστηρίζοντο ἐπὶ τῆς Ἱσπανίας, οἱ δεύτεροι ἐπὶ τῆς Ἀγγλίας. Ὁ ἀγὼν οὗτος ἐνετάθη ὑπὸ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν Βουρβώνων καὶ τῶν δουκῶν τῆς Γκίζης, οἵτινες διεξεδίκουν τὴν ἀρχήν. Ὁ Φραγκῖσκος ὁ Β' εἶχε νυμφευθῆ τὴν Μαρίαν Στούαρτ, ἀνεψιὰν τοῦ Φραγκίσκου τῆς Γκίζης καὶ τοῦ καρδιναλίου τῆς Λωρραίνης. Οὗτοι, ὑποστηριζόμενοι καὶ ὑπὸ τῆς βασιλομήτορος *Αἰκατερίνης τῶν Μεδίκων*, ἤσκησαν ἰσχυρὰν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ νεαροῦ βασιλέως καὶ συνέτειναν εἰς τὸν φόνον πολλῶν διαμαρτυρομένων, μετὰ τὴν συνωμοσίαν τῷ 1560. Ἐπὶ *Καρόλου τοῦ Θ'* (1560—1574) αἱ προσπάθειαι πρὸς συμφιλίωσιν μεταξὺ καθολικῶν καὶ διαμαρτυρομένων ἀπέτυχον, μετὰ δὲ τὴν σφαγὴν τῶν διαμαρτυρομένων τοῦ Βασσὺ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων τοῦ δουκὸς τῆς Γκίζης ἐπανήρχισαν αἱ ἐχθροπραξίαι (1562). Οἱ θρησκευτικοὶ πόλεμοι καθῄμαξαν τὴν Γαλλίαν κατὰ τὴν βασιλείαν Καρόλου τοῦ Θ', Ἑρρίκου τοῦ Γ' (1574—1589) καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας Ἑρρίκου τοῦ Δ' (1589—1610).

Τὸν *Ἑρρῖκον Γ'* δολοφονηθέντα διεδέχθη ὁ *Ἑρρῖκος ὁ Δ'*, ὁ ὁποῖος ὅμως μόλις μετὰ παρέλευσιν πέντε ἐτῶν συνεχῶν ἀγώνων κατώρθωσε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πρωτεύουσάν του καὶ νὰ ἐκδώσῃ τὸ διάταγμα τῆς Νάντης (1598), τὸ ὁποῖον ἔθεσε τέρμα εἰς τοὺς θρησκευτικοὺς πολέμους.

Ἀπόλυτος μοναρχία. Τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς ἐποχῆς ταύτης εἶναι ἡ σταθερὰ τάσις τῶν βασιλέων πρὸς τὴν ἀπόλυτον μοναρχίαν, ἥτις ἐπιτυγχάνεται πλήρως ἐπὶ *Λουδοβίκου ΙΔ'* (1643—1715). Τὸ δόγμα τῆς θεϊκῆς προελεύσεως τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας ἐπιβάλλεται ἐν Βερσαλλίαις. Ἀλλ' οὔτε οἱ θεσμοὶ βελτιοῦνται, οὔτε ἡ εὐτυχία τοῦ λαοῦ ἐπιζητεῖται, οὔτε ἑνότης ἐξωτερικῆς πολιτικῆς ὑπάρχει.

Ὁ *Ἑρρῖκος Δ'* (1589—1610) ἀφῄρεσεν ἀπὸ τῶν ἀρχηγῶν τῆς καθολικῆς «ἑνώσεως» (ligue) τὰς διοικήσεις τῶν ἐπαρχιῶν, διορίσας ἀντ' αὐτῶν στρατιωτικούς. Ἀλλ' οἱ εὐγενεῖς ἦσαν εἰσέτι λίαν ἰσχυροὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις των καὶ σχεδὸν αὐτόνομοι. Κατῴκουν εἰς φρούρια δυσπόρθητα καὶ ἦγον βίον πολυτελῆ καὶ δυσπειθάρχητον. Τὸ *παρλαμέντον* ἐξηκολούθει νὰ ἀναμιγνύεται εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ νὰ ἐλέγχῃ τὰς βασιλικὰς ἀποφάσεις διὰ τῶν «ἐνστάσεων» (remontrances) αὐτοῦ. Ὁ κλῆρος δὲν ἀνεγνώριζε τὴν αὐτονομίαν τῆς γαλλικῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ πάπα. Ἐν τούτοις ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἑρρίκου Δ' ἐπῆλθε τάξις ἐν τῇ χώρᾳ, μολονότι αὕτη ἐνίοτε διεταράχθη ὑπό τινων συνωμοσιῶν κα απνιγεισῶν εὐκόλως. Ὁ γενικὸς κάματος ἐκ τῶν θρησκευτικῶν πολέμων καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ λαοῦ ἐπὶ τὴν δικαιοσύνην τοῦ βασιλέως ἐπέτρεψαν εἰς αὐτὸν νὰ ἐπιβάλῃ διὰ τοῦ διατάγματος τῆς Νάντης (1598) τὴν θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν τῶν δογμάτων. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἑρρίκου Δ' ὁ ἐννεαετὴς υἱός του *Λουδοβῖκος ΙΓ'* (1610—1643) ἐπετροπεύθη ὑπὸ τῆς Μαρίας τῶν Μεδίκων, γυναικὸς φιλοδόξου καὶ ἀνικάνου. Οἱ εὐγενεῖς, ἰδίᾳ οἱ Κοντέ, οἱ Γκίζαι καὶ οἱ ντ' Ἐπερνόν, ἐζήτησαν ν' ἀναλάβουν τὴν παλαιάν των ἰσχύν. Ἡ γενικὴ συνέλευσις τῶν τάξεων τοῦ 1914 ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς νέους ἐμφυλίους σπαραγμούς. Ὁ ὑπουργὸς Κοντσίνι, ἐνῷ ἡτοιμάζετο ν' ἀναλάβῃ ἀγῶνα σοβαρὸν κατὰ τῶν εὐγενῶν, ἐδολοφονήθη. Τὸν ἀγῶνα τοῦτον ἤγαγεν εἰς πέρας μετὰ πολλῆς καὶ αἱματηρᾶς σκληρότητος ὁ καρδινάλιος *Ρισελιέ*, ἀφ' ἧς στιγμῆς ἔλαβε τὴν ἀρχὴν (1624). Περὶ τὴν βασιλομήτορα Μαρίαν τῶν Μεδίκων συνεκεντρώθη ἡ ἀντιπολίτευσις. Ὁ Ρισελιὲ κατηδάφισε πολλοὺς φεουδαρχικοὺς πύργους, ἐθανάτωσε διακεκριμένους συνωμότας, ἀπηγόρευσε τὴν μονομαχίαν. Ὁ τριπλοῦς αὐτοῦ σκοπός: α) νὰ καταστρέψῃ τοὺς διαμαρτυρομένους ὡς πολιτικὸν κόμμα, β') νὰ ταπεινώσῃ τοὺς εὐγενεῖς καὶ γ') νὰ μειώσῃ τὴν δύναμιν τῆς αὐστριακῆς δυναστείας, συμμάχου μὲ τὴν Σουηδίαν τοῦ Γουσταύου Ἀδόλφου, τότε δὲ ἰσχυροτάτης στρατιωτικῆς δυνάμεως, ἐπέτυχε κατὰ τὸ πλεῖστον. Ἱδρύσας καὶ τὴν Γαλλικὴν Ἀκαδημίαν καὶ προστατεύσας τὴν λογοτεχνίαν, ἀπέθανεν ὀλίγους μῆνας πρὸ τοῦ βασιλέως. Οἱ εὐγενεῖς τοῦ λοιποῦ συχνάζοντες εἰς τὰς παρισινὰς αἰθούσας, ἀρχίζουν νὰ ἐκλεπτύνωνται τὰ ἤθη, παύουν ν' ἀσχολοῦνται μόνον μὲ τὸν πόλεμον καὶ τὸν πότον, ἐνδιαφέρονται καὶ διὰ τὰ γράμματα, διαλέγονται εἰς ὕφος ἐπιτετηδευμένον καὶ γίνονται βαθμηδὸν τὸ πρότυπον ἐν Εὐρώπῃ τῆς ἐκλελεπτυσμένης ἁβρότητος. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λουδοβίκου ΙΓ' ὁ διάδοχος αὐτοῦ Λουδοβῖκος ΙΔ', τετραετὴς τὴν ἡλικίαν, ἐπετροπεύθη ὑπὸ τῆς μητρός του Ἄννης τῆς Αὐστριακῆς. Τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἀντιβασιλείας ἐταράχθησαν ὑπὸ τῶν ἐμφυλίων πολέμων μεταξὺ παρλαμέντου καὶ *Μαζαρίνου*, ἰσχυροῦ πρωθυπουργοῦ ὅστις ἐσυνέχισε τὴν ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τοῦ Ρισελιέ, καὶ ὑπὸ τοῦ πενταετοῦς πολέμου τῆς «Σφενδόνης» (1648—1653), ἤτοι τῆς στάσεως τοῦ λαοῦ κατὰ τῆς κακῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως, τῆς ἀπαλλαττούσης παντὸς φόρου τὰς προνομιούχους τάξεις. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μαζαρίνου (1659), ὁ νεαρὸς μονάρχης ἐδήλωσεν εἰς τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον, ὅτι τοῦ λοιποῦ θὰ κυβερνήσῃ μόνος του. Ἐπὶ 43 ἔτη ὑπῆρξεν ἀληθῶς ἀπόλυτος μονάρχης, θεωρῶν οὐ μόνον τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ προερχομένην ἐκ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν κρίσιν καὶ ἐπιβαλὼν ἐν Βερσαλλίαις τὴν ἀπονομὴν τῆς «βασιλικῆς λατρείας». Διὰ τοῦ ἱκανοῦ ὑπουργοῦ Κολμπὲρ ἔφερε τάξιν εἰς τὰ οἰκονομικὰ τοῦ κράτους, ὑπεστήριξε τὴν γεωργίαν, ὡς ὁ Ἑρρῖκος Δ' διὰ τοῦ Σουλλὺ καὶ ὁ Λουδοβῖκος ΙΓ' διὰ τοῦ Ρισελιέ· ὑπεστήριξε προσέτι τὴν βιομηχανίαν διὰ προστατευτικῶν δασμῶν. Ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Λουβουὰ ἀνωργάνωσε τὸν στρατὸν καὶ τὸ ναυτικόν, ὁ Βωμπὰν ὠχύρωσε καλῶς τὰ σύνορα. Ἐσωτερικῶς κατεπολέμησε τοὺς «Ζανσενιστὰς» (βλ. λ.), καταργήσας τῷ 1707 τὸ περίφημον ἀββαεῖον τοῦ Πὸρ-Ρουαγιάλ· ἐπέτυχε τὴν ἀνεξαρτησίαν του ἀπέναντι τοῦ πάπα καὶ τέλος ἀνέστειλε τὸ περίφημον διάταγμα τῆς Νάντης (1685), ἀποτέλεσμα δὲ τῆς ἀποφάσεώς του ταύτης ὑπῆρξε μὲν ἡ ἀποκατάστασις θρησκευτικῆς ἑνότητος ἐν Γαλλίᾳ, ἀλλὰ καὶ αἰτία τοῦ νὰ μεταναστεύσουν ἐξ αὐτῆς περὶ τὰς 300 χιλιάδας διαμαρτυρομένων, ἡ πλέον δηλαδὴ μορφωμένη μερὶς τοῦ ἔθνους καὶ οἱ ἄριστοι τῶν χειροτεχνῶν, ὥστε ἡ ἐν Γαλλίᾳ βιομηχανία ἐκλονίσθη σοβαρῶς. Θέλων ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ' νὰ γίνῃ σεβαστὸς καὶ ἐν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ, ὡς ἦτο ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ χώρᾳ, προέβη εἰς πολλοὺς λῃστρικοὺς πολέμους, ἰδίᾳ κατὰ τῆς Ἱσπανίας, Ὁλλανδίας, Αὐστρίας, οἵτινες ηὔξησαν μὲν τὴν χώραν καὶ τὸ γόητρον αὐτοῦ, κατέστρεψαν ὅμως οἰκονομικῶς αὐτήν. Ἰδίᾳ ὀλεθριώτερος πάντων τῶν πολέμων ὑπῆρξεν ὁ περὶ διαδοχῆς τοῦ ἱσπανικοῦ θρόνου πόλεμος (1701—1713). Ἡ εἰς ἄνδρας καὶ χρῆμα ἐξάντλησις τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ ἦτο τοσαύτη, ὥστε ὁ θάνατος τοῦ βασιλέως ἐπανηγυρίσθη ὡς λύτρωσις ἀπὸ κακοῦ δαίμονος, παρεσκευάσθησαν δὲ οἱ ὑλικοὶ καὶ πνευματικοὶ παράγοντες τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως. Ἅπαντες οἱ ἐχθροὶ τῆς Γαλλίας ἐξῆλθον τοῦ πολέμου τούτου ἰσχυρότεροι. Ἡ Αὐστρία ηὔξησε τὰ ἐδάφη της, ἡ Ἀγγλία παρεσκεύαζε τὴν θαλασσοκρατορίαν της, ἡ Πρωσσία καὶ Ρωσία ἀρχίζουν νὰ ὑπολογίζωνται ὡς μεγάλαι δυνάμεις. Ἡ πολιτικὴ καὶ διανοητικὴ ἡγεμονία τῆς Γαλλίας καταλύεται· μόνον ἡ λογοτεχνία αὐτῆς ἐκτείνεται εὐρύτερον ἐπὶ πάσης τῆς Εὐρώπης. Ἀλλ' ἤδη ὁ καιρὸς τῆς ὡραιολογίας παρέρχεται. Ἐπὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ ἡ κριτικὴ ἔρευνα θὰ ὑποσκάψῃ τὰ θεμέλια τῆς ἀπολύτου μοναρχίας.

Βασιλεία Λουδοβίκου ΙΕ' καὶ ΙΣΤ'. Ὁ «*βασιλεὺς ἥλιος*» κληροδοτεῖ εἰς τοὺς διαδόχους αὐτοῦ, *Λουδοβῖκον ΙΕ'* (1715—1774) καὶ *Λουδοβῖκον ΙΣΤ'* (1774—1793), τὸ γόητρον τῆς ἀπολύτου μοναρχίας, ἥτις, ὡς θεσμός, ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι σεβαστὸς παρὰ τῷ λαῷ, ἀλλὰ καὶ τὰ σπέρματα τῆς παρακμῆς καὶ τῆς τελικῶς βιαίας ἀνατροπῆς αὐτοῦ. Τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν ἡ ἀνόρθωσις δὲν θὰ ἐπιτευχθῇ ποτέ. Τοὐναντίον ἡ σπατάλη, οἱ ἀνόητοι πόλεμοι, ἡ διαφθορὰ τῆς αὐλῆς καὶ τῆς τάξεως τῶν εὐγενῶν ἐπιτείνονται. Πᾶσα φορολογία, ἄμεσος καὶ ἔμμεσος, πλήττει μόνον τὸν λαόν, ὡς καὶ ἡ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία καὶ αἱ σωματικαὶ «*δουλεῖαι*» (=ἀγγαρεῖαι). Οἱ εὐγενεῖς καὶ ὁ ἀνώτερος κλῆρος εἶναι ἀπηλλαγμένοι ὑποχρεώσεων, ἀλλὰ καὶ ἀνίκανοι διὰ πᾶσαν σοβαρὰν πολιτικὴν δρᾶσιν, πλὴν τῆς ἀμύνης τῶν προνομίων των. Ἤδη ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ' ἐχρησιμοποίησεν ὑπουργοὺς καὶ στρατηγοὺς καταγωγῆς ἀσήμου. Ὁ «*φιλελευθερισμὸς*» τῶν φιλοσόφων καὶ ποιητῶν, ὁ σημειωθεὶς ἀπὸ τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς ἀντιβασιλείας τοῦ δουκὸς τῆς Ὀρλεάνης (διότι ὁ Λουδοβῖκος

Digitized by Google

ΙΕ' ἦτο μόλις τετραετὴς ὅτε ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ θρόνου), κλονίζει τὰς ἠθικὰς βάσεις τοῦ κρατοῦντος ἀδίκου καθεστῶτος. Αἱ ἰδέαι τῆς ἰσότητος, τοῦ κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος κατὰ τὸν τύπον τοῦ ἀγγλικοῦ, διαδίδονται καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀέργους καὶ συναισθηματικοὺς εὐγενεῖς, ὡς καὶ εἰς μέγα μέρος τοῦ λαοῦ.

Ἐθνόσημον τῆς Γαλλίας πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1789.

Οἱ πρῶτοι φιλόσοφοι, *Μοντεσκιὲ* καὶ *Βολταῖρος*, προήρχοντο ἐκ τῆς τάξεως τῶν εὐγενῶν, καὶ ἐζήτουν μεταρρυθμίσεις ὑπὸ τὸ βασιλικὸν καθεστὼς («συνετὴν βασιλείαν»), ἀλλ' οἱ *Διδερότος* καὶ *Ρουσσὼ* εἶναι τέκνα τοῦ λαοῦ καὶ ἐπαναστατικοί. Οἱ οἰκονομολόγοι ἐζήτουν τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐργασίας, οὕτως ὥστε ἡ ἐκραγεῖσα βραδύτερον ἐπανάστασις νὰ εἶναι ἔργον συνειδητῆς προπαρασκευῆς. Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ', διευθυνομένη ὑπὸ τῶν εὐνοουμένων αὐτοῦ γυναικῶν, ἰδίᾳ τῆς *Μαντὰμ ντὲ Πομπαντοὺρ* καὶ τῆς *Μαντὰμ Ντὺ Μπαρύ*, ἔδωκε μὲν ὁριστικῶς εἰς τὴν Γαλλίαν τὴν Λωρραίνην (1766), ἀλλὰ καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀπώλειαν τῶν περισσοτέρων ἀποικιῶν, ἰδίᾳ τοῦ Καναδᾶ, τῆς Λουιζιάνης, τῆς Σενεγάλης καὶ τῶν Ἰνδιῶν. Διότι πάντες σχεδὸν οἱ πόλεμοι, εἰς οὓς μετέσχεν ἡ Γαλλία, ὁ τῆς διαδοχῆς τοῦ πολωνικοῦ θρόνου (1733—1735), ὁ τῆς διαδοχῆς τοῦ αὐστριακοῦ θρόνου (1741—1748), καθ' ὃν ὁ Φρειδερῖκος Β' τῆς Πρωσσίας κατέλαβε τὴν Σιλεσίαν, καὶ ὁ ἑπταετὴς (1756—1763), ὑπῆρξαν δι' αὐτὴν καταστρεπτικοί. Καὶ ὅτε ἀπέθανεν ὁ «πολυαγαπημένος» («bien aimé») οὗτος βασιλεύς, κατέλιπεν εἰς τὸν ἀγαθὸν μὲν προαιρέσεων, ἀνόητον ὅμως καὶ ἄβουλον διάδοχόν του τὰς εὐθύνας τῶν καταχρήσεων πάντων τῶν προκατόχων του, τὰς ὁποίας θὰ πληρώσῃ αὐτὸς διὰ τῆς κεφαλῆς του. Κατώρθωσε μὲν κατ' ἀρχὰς διὰ τοῦ ὑπουργοῦ αὐτοῦ Βερζὲν ν' ἀποδώσῃ ἐξωτερικήν τινα αἴγλην εἰς τὴν μοναρχίαν του, ἐμποδίσας τὸν αὐτοκράτορα Ἰωσὴφ τὸν Β' νὰ προσαρτήσῃ τὴν Βαυαρίαν καὶ ὑποστηρίξας ἐναντίον τῆς Ἀγγλίας τὸν ἀγῶνα τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν βορείων Ἀμερικανῶν, ἀποτέλεσμα τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ἡ ἀνάκτησις ἀποικιῶν τινων ὑπὸ τῆς Γαλλίας, ὡς τῆς Σενεγάλης, τῆς Ἁγίας Λουκίας κτλ., ἀλλ' αἱ ἐπιτυχίαι αὗται ἐπεδείνωσαν ἔτι πλέον τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τοῦ τε κράτους καὶ τοῦ λαοῦ. Μὴ δυνηθεὶς διὰ τοῦ Τυργκὸ καὶ Νέκερ νὰ θεραπεύσῃ τὸ κακόν, μηδὲ νὰ ἐπιφέρῃ ριζικὰς βελτιώσεις τῶν κρατούντων ἀπηρχαιωμένων θεσμῶν, οἵτινες εὑρίσκοντο ἐν πλήρει ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἐπενεχθεῖσαν μεταβολὴν τῆς κοινωνικῆς πραγματικότητος, διότι ἀνθίσταντο οἱ ἐνδιαφερόμενοι εὐγενεῖς καὶ ὁ κλῆρος, κατέφυγε, κατὰ συμβουλὴν τοῦ καλοῦ οἰκονομολόγου Νέκερ, εἰς τὴν σύγκλησιν τῆς γενικῆς συνελεύσεως τῶν τάξεων ἐν Βερσαλλίαις 1789, ὅθεν ἐξεπήδησεν ἡ Γαλλικὴ *ἐπανάστασις* (βλ. λ.).

Ὑπατεία καὶ αὐτοκρατορία Ναπολέοντος Α'. Ὑπὸ τὰ ὀνόματα ταῦτα δηλοῦται ἡ στρατιωτικὴ δικτατορία τοῦ *Ναπολέοντος Βοναπάρτου*, ἱδρυμένη ἐπὶ τῶν πολεμικῶν αὐτοῦ νικῶν καὶ σχεδὸν μόνον δι' αὐτῶν διατηρουμένη. Ὅλαι αἱ ἐξουσίαι συγκεντροῦνται ἐν τῷ προσώπῳ ἑνὸς ἀνδρός. Αἱ πολιτικαὶ ἐλευθερίαι καταργοῦνται, τὸ ἐκλογικὸν δικαίωμα τῶν πολιτῶν ἔχει εἰκονικὴν μόνον σημασίαν, ἀλλ' ἡ ἔσω τερικὴ διοίκησις, κυρίως ἡ οἰκονομική, ὀργανοῦται κατὰ τὸν τελειότερον τρόπον. Ὁ Ναπολέων συνδιαλλάσσεται μετὰ τῆς Ἐκκλησίας («κονκορδᾶτον»), διοργανοῖ τὴν ἐκπαίδευσιν, συντάσσει τὸν περίφημον καὶ ἐπώνυμον αὐτοῦ ἀστικὸν κώδικα καὶ ἱδρύει νέαν τάξιν εὐγενῶν, διὰ τῆς ἱδρύσεως τῆς Λεγεῶνος τῆς τιμῆς. Τῷ 1802 ἀνακηρύσσεται ἰσόβιος ὕπατος, τῷ δὲ 1804 αὐτοκράτωρ. Ἐπανακτᾷ πολλὰς τῶν ἀπολεσθεισῶν ἀποικιῶν καὶ ἀναλαμβάνει τὴν ἐκτέλεσιν σπουδαίων δημοσίων ἔργων: ἀνακτόρων, ὁδῶν, διωρύγων, λιμένων. Ἡ φιλοδοξία αὐτοῦ ν' ἀναστήσῃ τὴν παλαιὰν Ρωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν, αἱ ἀλλεπάλληλοι στρατιωτικαὶ του ἐπιτυχίαι ὁδηγοῦσιν αὐτὸν εἰς τὴν περιφρόνησιν πάσης φυσικῆς ἢ ἠθικῆς δυνάμεως. Τὰ ὅρια τῆς Γαλλίας, κυρίως κατὰ τὸ 1811, ἐξικνοῦνται ἀπὸ τῆς Βαλτικῆς μέχρι τῆς Μεσογείου. Διαθέτει τοὺς θρόνους, τὰς τύχας καὶ τὴν πολιτικὴν τῶν μικροτέρων λαῶν ὡς αὐτὸς θέλει. Κατὰ τὴν συνθήκην τοῦ Τίλσιτ (1807) διανέμεται τὸν κόσμον μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρωσίας Ἀλεξάνδρου Β'. Καταβάλλει πάντας τοὺς κατ' αὐτοῦ γενομένους συνασπισμούς. Ὁ ἀσπονδότερος ἐχθρός του, ἡ Ἀγγλία, δὲν καταβάλλεται διὰ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ κηρυχθέντος ἠπειρωτικοῦ ἀποκλεισμοῦ. Χάριν τῆς ἐπιβολῆς τοῦ ἀποκλεισμοῦ τούτου ἐπιχειρεῖ ματαίας ἐκστρατείας κατὰ τῆς Ἱσπανίας καὶ Πορτογαλίας, προσαρτᾷ τὴν Ὁλλανδίαν καὶ τὰς ἀνσεατικὰς πόλεις καὶ ἐπιχειρεῖ τὴν κατὰ τῆς Ρωσίας ὀλεθρίαν ἐκστρατείαν τοῦ 1812, καθ' ἣν ἅπασα ἡ *Μεγάλη Στρατιὰ* ἐξεμηδενίσθη. Κατὰ τὴν νέαν ἐξέγερσιν τῆς Εὐρώπης ἡττᾶται ἐν Λειψίᾳ (1813) καὶ μεταφέρει τὸν πόλεμον ἐπὶ τοῦ γαλλικοῦ ἐδάφους (1814), καθ' ὅν, ἐντὸς 8 ἑβδομάδων, κατελήφθησαν οἱ Παρίσιοι ὑπὸ τῶν συμμάχων καὶ ὁ Ναπολέων ἐξαναγκάζεται εἰς παραίτησιν ἀπὸ τοῦ θρόνου καὶ ἐξορίαν εἰς Ἔλβαν. Δραπετεύσας ἐκεῖθεν κατὰ Μάρτιον τοῦ 1815 καὶ καταλαβὼν αὖθις τὸν θρόνον (αὐτοκρατορία τῶν Ἑκατὸν Ἡμερῶν) ἡττᾶται ἐν Βατερλὼ καὶ συλληφθεὶς ἀποστέλλεται αἰχμάλωτος εἰς Ἁγίαν Ἑλένην, ὅπου μετὰ ἑξαετῆ μαρτυρικὸν βίον, ἐξυψώσαντα τὴν περὶ αὐτοῦ παράδοσιν παρὰ τῇ κοινῇ γνώμῃ, ἀπέθανεν ἐκ καρκίνου. Ἡ Γαλλία ὑπεχρεώθη εἰς βαρυτάτας ἀποζημιώσεις καὶ περιωρίσθη εἰς τὰ ὅρια αὐτῆς τοῦ 1792 (βλ. *Ναπολέων Α'*).

Τὸ Γαλλικὸν ἐθνόσημον ἐπὶ τῆς πρώτης καὶ τῆς δευτέρας αὐτοκρατορίας.

Κοινοβουλευτικὴ μοναρχία. Ὁ διὰ τῶν νικητῶν συμμάχων παλινορθώσας τὴν βασιλείαν ἐν Γαλλίᾳ *Λουδοβῖκος ΙΗ'* (1814—1824), ἀδελφὸς τοῦ καρατομηθέντος Λουδοβίκου ΙΣΤ', διετήρησε τοὺς σπουδαιοτέρους ναπολεοντείους θεσμοὺς καὶ ἔδωκε σύνταγμα εἰς τὸν λαὸν μὲ δύο Βουλάς. Ἀλλ' ἡ κατὰ τὴν δευτέραν ἐπάνοδόν του, μετὰ τὴν ἧτταν τοῦ Ναπολέοντος ἐν Βατερλώ, ἀρξαμένη «*λευκὴ τρομοκρατία*» ἐν τῇ μεσημβρινῇ Γαλλίᾳ, ἡ διαρκῶς αὐξανομένη ἐν τῇ Βουλῇ μερὶς τῶν φιλελευθέρων, αἱ συνωμοσίαι τῶν καρβονάρων καὶ τῶν βοναπαρτιστῶν, ἡ δολοφονία τοῦ δουκὸς ντὲ Μπερρὺ ὡδήγησαν τὸν βασιλέα τοῦτον εἰς αὔξησιν τῶν πιεστικῶν ἀνελευθέρων του μέτρων. Ὁ διάδοχος αὐτοῦ *Κάρολος Ι'* (1824—1830) ἐνέτεινεν ἔτι πλέον τὸν αὐταρχισμὸν τοῦ προκατόχου του. Ἔδωκεν ἓν δισεκατομμύριον φράγκα ἀποζημιώσεις εἰς τοὺς «*μετανάστας*» (émigrés), ὑπεστήριξε τοὺς Ἰησουΐτας, κατήργησε τὴν ἐλευθερίαν τοῦ τύπου, διέλυσε τὴν Βουλήν, καὶ παρὰ τὰς ἐξωτερικὰς αὐτοῦ ἐπιτυχίας, ὡς ἦτο ἡ συμμετοχὴ τῆς Γαλλίας εἰς τὴν ναυμαχίαν τοῦ Ναυαρίνου, ἡ ἀποστολὴ τοῦ Μαιζῶνος εἰς Ἑλλάδα πρὸς ἐκδίωξιν τῶν Τουρκοαιγυπτίων καὶ ἡ κατάληψις τοῦ Ἀλγερίου, προὐκάλεσεν ἐπανάστασιν τοῦ λαοῦ καὶ ἐκθρόνισιν τοῦ βασιλέως (Ἰούλιος 1830). Ὁ Λουδοβῖκος-Φίλιππος καταλαβὼν τὸν θρόνον (1830—1848) ἔδωκε νέον σύνταγμα, τὸ ὁποῖον διαρκῶς προσεπάθει νὰ καταστρατηγῇ. Ὁ λαὸς ἐζήτει ριζικωτέρας μεταρρυθμίσεις, ἰδίᾳ τὴν καθολικὴν ψηφοφορίαν. Ὑποστηρίζων ὁ βασιλεὺς τὰ ἀντιδραστικώτερα στοιχεῖα τοῦ τόπου, καταδιώκων τοὺς φιλελευθέρους, ἀποτυχὼν εἰς τὴν ἐξωτερικήν του διπλωματίαν καὶ διαρκῶς ἀλλάσσων τοὺς ὑπουργούς του, δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποφύγῃ τὴν ἔκρηξιν νέας ἐπαναστάσεως. Παρῃτήθη τοῦ θρόνου ὑπὲρ τοῦ ἐγγόνου του, κόμιτος τῶν Παρισίων, ἀλλ' ὁ λαὸς κατέλαβε τὸ βουλευτήριον, ἅπασα δὲ ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια ἠναγκάσθη νὰ δραπετεύσῃ καὶ ἡ σχηματισθεῖσα προσωρινὴ κυβέρνησις ἐκήρυξε τὴν δημοκρατίαν (25 Φεβρουαρίου 1848).

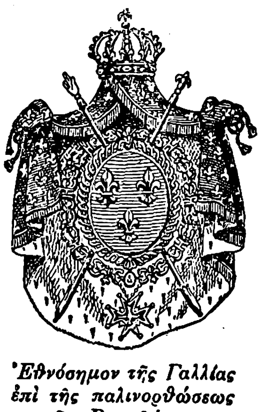

Ἐθνόσημον τῆς Γαλλίας ἐπὶ τῆς παλινορθώσεως τῶν Βουρβώνων.

Γαλλικὸν ἐθνόσημον ἐπὶ Λουδοβίκου-Φιλίππου.

Ἐπὶ τῶν βασιλέων τούτων ἡ γεωργία καὶ ἡ βιομηχανία προώδευσαν πολύ. Ὁ στρατός, ὁ στόλος, τὰ οἰκονομικὰ ἀναδιωργανώθησαν. Ἐπίσης ἡ παιδεία καὶ τὸ τελωνειακὸν σύστημα. Αἱ πρόοδοι τῆς ἐπιστήμης συντελέσασαι εἰς τὴν ἄφθονον παραγωγὴν σιδήρου καὶ ἀνθρακος, ὡς καὶ ὁ αὐξηθεὶς δημόσιος πλοῦτος, ἐπέτρεψαν τὴν ἐκτέλεσιν μεγάλων ἔργων. Ἐντὸς εἰκοσαετίας αἱ μηχαναὶ ἐτριπλασιάσθησαν ἐν Γαλλίᾳ, τὸ δὲ ἐμπόριον ἐδιπλασιάσθη. Ἡ ζωηκότης αὕτη τῆς πλουτοκρατικῆς τάξεως ἐξηγεῖ κατὰ πρῶτον λόγον τὴν ἐπίμονον ἀπαίτησιν πολιτικῶν ἐλευθεριῶν καὶ τὰς συχνὰς ἐπαναστάσεις, αἵτινες κατέληξαν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν τῆς δημοκρατίας.

Ἡ δευτέρα δημοκρατία. Αὕτη δὲν διήρκεσε πλέον τῶν τριῶν ἐτῶν καὶ οὐδὲν κατώρθωσε νὰ ἐπιφέρῃ τὴν ποθουμένην ἠρεμίαν. Τοὐναντίον παρατηρεῖται συνειδητοτέρα διάσπασις εἰς πολλὰ κόμματα. Οἱ εὐγενεῖς τῶν ἐπαρχιῶν καὶ οἱ μεγάλοι γαιοκτήμονες μετὰ τοῦ κλήρου ἀποτελοῦσι τὸ κόμμα τῶν *Βουρβώνων* μὲ σκοπὸν τὴν ἐπαναφορὸν τῆς θείῳ δικαίῳ μοναρχίας. Οἱ τραπεζῖται καὶ οἱ κεφαλαιοῦχοι τὸ κόμμα τῶν *Ὀρλεανιδῶν* (Λουδοβίκου-Φιλίππου), οἱ χωρικοί, οἱ ἐργάται καὶ οἱ μικροαστοὶ τὸ *δημοκρατικόν*. Ἀλλὰ καὶ οἱ *βοναπαρτισταὶ* συγκεντροῦσι πάντων τῶν κομμάτων τοὺς δυσηρεστημένους, ἐπιζητοῦντες μίαν κυβέρνησιν ἰσχυράν, ἐξασφαλίζουσαν τὴν ἐσωτερικὴν ἡσυχίαν. Οὕτως ὁ *Λουδοβῖκος-Ναπολέων Βοναπάρτης*, ἐπιχειρήσας δίς, καὶ ἀποτυχών, ἔνοπλον κατάλυσιν τῆς βασιλείας *Λουδοβίκου-Φιλίππου*, ἐκλέγεται πρῶτος πρόεδρος τῆς δημοκρατίας διὰ τῆς ψηφισθείσης καθολικῆς ψηφοφορίας (10 Δεκεμβρίου 1848). Τὴν 2αν Δεκεμβρίου 1852 διαλύει τὴν Ἐθνικὴν Συνέλευσιν διὰ πραξικοπήματος καὶ ἐκλέγεται διὰ δημοψηφίσματος πρόεδρος ἐπὶ δεκαετίαν. Τὸ ἑπόμενον ἔτος ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῆς Γερουσίας, ἧς ἡ ἀπόφασις ἐπεκυρώθη διὰ νέου δημοψηφίσματος ὑπὸ τοῦ λαοῦ.

Δευτέρα αὐτοκρατορία. Αὕτη διήρκεσεν ἀπὸ τοῦ 1852 μέχρι τοῦ 1870. Γεννηθεῖσα ἐκ τῆς βίας, μόνον διὰ ταύτης ἐπεζήτει νὰ διατηρηθῇ. Εἶναι δευτέρα ἐπανάληψις τοῦ ἀπολυταρχισμοῦ Ναπολέοντος τοῦ Α'. Διὰ τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ συντάγματος τοῦ 1852 ὁ Ναπολέων Γ' συνεκέντρωσε πάσας τὰς ἐξουσίας εἰς χεῖράς του καὶ ἐστηρίχθη ἐπὶ τῶν συντηρητικωτέρων στοιχείων, τοῦ κλήρου καὶ τοῦ στρατοῦ. Δημοσιεύσας τῷ 1858 τὸν νόμον «Περὶ γενικῆς ἀσφαλείας», προέβη εἰς προγραφὰς καὶ καταδιώξεις τῶν ἀντιθέτων. Θέλων ν' ἀπασχολῇ τὴν δημοσίαν γνώμην καὶ νὰ προσπορίζηται δόξαν, ἱκανὴν νὰ δικαιολογῇ τὴν ἀρχήν του, ἀνεμίχθη εἰς τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον (1854—1856), ἐξ οὗ οὐδὲν ἀπεκόμισε, καὶ εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἑνώσεως τῆς ἀγῶνα τῆς Ἰταλίας κατὰ τῆς Αὐστρίας, ἐξ οὗ ἐκέρδησε τὴν Σαβοΐαν καὶ τὴν Νίκαιαν (1866). Ἐπίσης ἀνεμίχθη εἰς τὴν Κίναν (1857—1860) καὶ τὸ Μεξικὸν (1862). Τῷ 1870 ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Πρωσσίας, καθ' ὃν ἀπαράσκευος ὁ γαλλικὸς στρατὸς ὑπέστη τὴν μεγαλυτέραν τῶν ὅσων ἐγνώρισεν ἕως τότε καταστροφῶν, τοῦ μὲν αὐτοκράτορος συλληφθέντος αἰχμαλώτου ἐν Σεδάν, τοῦ δὲ *Μπαζαὶν* παραδοθέντος ἐν Μὲτς μετὰ 180 000 ἀνδρῶν. Τῇ 4 Σεπτεμβρίου 1870 ἐξερράγη ἐπανάστασις ἐν Παρισίοις καὶ ἡ ἐγκατασταθεῖσα «Κυβέρνησις τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης» καθῄρεσε τὸν Ναπολέοντα καὶ ἐκήρυξεν ἐκ νέου τὴν δημοκρατίαν (βλ. Ναπολέων Γ').

Τρίτη δημοκρατία. Ἡ Γαλλία ἀπώλεσε διὰ τῆς συνθήκης τῆς Φραγκφούρτης τὴν Ἀλσατίαν καὶ Λωρραίνην, ὑπεχρεώθη νὰ πληρώσῃ πολεμικὴν ἀποζημίωσιν 5 δισεκατομμυρίων καὶ εἶδε νὰ ἱδρύεται ἐν τοῖς ἀνακτόροις τῶν Βερσαλλιῶν (Δεκέμβριος 1870) ἡ «Γερμανικὴ αὐτοκρατορία». Ἡ ἐθνικὴ δρᾶσις τοῦ *Γαμβέτα* κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ὀργανώσαντος στρατὸν ἑνὸς ἑκατομμυρίου καὶ κατορθώσαντος νὰ πληρώσῃ ταχέως τὰ 5 δισεκατομμύρια, ὑπῆρξε μεγάλη. Μόλις ὅμως οἱ Πρῶσσοι ἀπεχώρησαν ἐκ Παρισίων, ἐξερράγη ἐπανάστασις τοῦ λαοῦ, τῇ 18 Μαρτίου 1871, ἥτις ἐγκατέστησε τὴν κυβέρνησιν τῆς *Κομμούνας*. Ὁ *Θιέρσο*, ἀσκῶν τότε τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν, ἐπολιόρκησε τοὺς Παρισίους καὶ κατέστειλε τὸ κίνημα κατὰ τὸν αἱματηρότερον τρόπον, φονεύσας περὶ τὰς 30 χιλιάδας ἐπαναστατῶν. Τῷ 1873 ἐξελέγη πρόεδρος ὁ κληρικόφρων ἀρχιστράτηγος *Μὰκ-Μαών*. Τὰ δημοκρατικὰ φρονήματα τοῦ λαοῦ ὑπεχρέωσαν τὴν ἐθνικὴν συνέλευσιν νὰ ψηφίσῃ τὸ σύνταγμα τοῦ 1875 (25 Φεβρουαρίου) ὅπερ συνεδύαζε τὰς δημοκρατικὰς ἀρχὰς πρὸς τὸν κοινοβουλευτικὸν μοναρχισμόν. Τὸ σύνταγμα τοῦτο καθιέρωσε τὴν καθολικὴν ψηφοφορίαν. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ μοναρχικοὶ ὀρλεανισταὶ ὠργανοῦντο ὑπὸ τὸν κόμιτα *ντὲ Σαμπόρ* καὶ οἱ βοναπαρτισταὶ ὑπὸ τὸν υἱὸν τοῦ Ναπολέοντος Γ', διεκδικοῦντες τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Μὰκ-Μαὼν διέλυσε τὴν δη-

Τὸ Γαλλικὸν ἐθνόσημον τῆς τρίτης Δημοκρατίας.

Digitized by Google

μοκρατικὴν Βουλὴν τοῦ 1876, αἱ δὲ νέαι ἐκλογαὶ ἀπέστειλαν καὶ πάλιν πλειοψηφίαν δημοκρατικήν, ἧς κυριώτατος ἡγέτης ἦτο ὁ Γαμβέτας, ὁ στρατάρχης πρόεδρος ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ καὶ διεδέχθη αὐτὸν ὁ ἀκραιφνὴς δημοκρατικὸς *Ἰούλιος Γκρεβὺ* (1879), ὅστις ἐπανεκλεγεὶς τῷ 1886 ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ τὸ ἑπόμενον ἔτος λόγῳ πολιτικοῦ σκανδάλου τοῦ γαμβροῦ του. Ὁ θάνατος τῶν δύο ἀπαιτητῶν τοῦ θρόνου καὶ τὸ σταθερῶς αὐξανόμενον δημοκρατικὸν φρόνημα τοῦ λαοῦ ἐστερέωσαν τὸ νέον πολίτευμα. Μεγάλαι πρόοδοι ἐσημειώθησαν κατὰ τὴν τρίτην ταύτην δημοκρατίαν. Καθιερώθη ἡ ὑποχρεωτικὴ θητεία, ἡ δὲ λαϊκὴ ἐκπαίδευσις ἀπεσπάσθη τῶν χειρῶν τοῦ κλήρου, κατὰ μέγα μέρος ἀντιδραστικοῦ καὶ βασιλόφρονος. Ἀνεγνωρίσθη ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου, τὸ δικαίωμα τοῦ συνεταιρίζεσθαι τῶν ἐργατῶν καὶ ἐπροστατεύθη διὰ σχετικῶν τελωνειακῶν δασμῶν ἡ ἐγχώριος γεωργία καὶ βιομηχανία. Ἡ Γαλλία ἐπεξέτεινε τὸ ἀποικιακὸν αὐτῆς κράτος ἐν Τύνιδι, Ἀννάμ, Τογκίνῳ, Μαδαγασκάρῃ, Κογγό, Νίγηρι, Δαχομένῃ κ.τ.λ. Ἀλλ' ἡ ἐν Αἰγύπτῳ συγκυριαρχία μετὰ τῆς Ἀγγλίας κατέληξεν εἰς τὴν κατάληψιν τῆς χώρας ὑπὸ τῆς τελευταίας καὶ ἡ ἐπιτυχία αὕτη ὑπῆρξε βαρὺ πλῆγμα τῆς ἀποικιακῆς πολιτικῆς τῆς δημοκρατίας. Ἐπὶ τῆς προεδρείας τοῦ Σαντὶ Καρνώ, διαδεχθέντος τὸν Ἰούλιον Γκρεβὺ (1887—1894), ὁ στρατηγὸς *Μπουλανζέ*, βοηθούμενος ὑπὸ τῆς μοναρχικῆς δεξιᾶς καί τινων δημοκρατικῶν, ἐπεζήτησε ν' ἀνατρέψῃ τὸ πολίτευμα καὶ νὰ ἱδρύσῃ στρατιωτικὴν δικτατορίαν. Ἀποτυχὼν κατέφυγεν εἰς Βέλγιον, ὅπου καὶ ηὐτοκτόνησε. Τῷ 1891 ἐκλείσθη ἡ ρωσογαλλικὴ συμμαχία, ὡς ἀπάντησις εἰς τὴν τριπλῆν συμμαχίαν Γερμανίας, Αὐστρίας καὶ Ἰταλίας. Δολοφονηθέντος τοῦ Καρνὼ ὑπὸ ἀναρχικοῦ, ἐξελέγη πρόεδρος ὁ Καζιμὶρ Περιέ, ὅστις ὅμως μετὰ ἑξάμηνον ἀρχὴν ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ, λόγῳ τῆς μεγάλης ἀντιδράσεως ἐν τῇ Βουλῇ ὑπὸ τῶν ἀντιπολιτευομένων, κατηγορούντων αὐτὸν ἐπὶ αὐταρχισμῷ. Τοῦτον διεδέχθη ὁ Φελὶξ Φὼρ (1895—1899), δραστήριος καὶ λαοφιλὴς ἀνήρ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐγένετο ἡ κατάληψις τῆς Μαδαγασκάρης καὶ ἡ ἐπίσκεψις τοῦ γαλλικοῦ στόλου εἰς Κρονστάνδην. Ἀποθανόντα τοῦτον αἰφνιδίως διεδέχθη ὁ Αἰμίλιος Λουμπὲ (1899—1906), ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπερατώθη ἡ ὑπόθεσις *Ντρεϋφούς*, διὰ τῆς ἀθωώσεως αὐτοῦ, ἐχωρίσθη ὁριστικῶς ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τοῦ κράτους καὶ κατηργήθησαν τὰ θρησκευτικὰ τάγματα, ἀνεγνωρίσθησαν ἀμοιβαίως ἡ γαλλικὴ ἐπικράτησις ἐν Μαρόκκῳ καὶ ἡ ἀγγλικὴ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ τέλος συνεκροτήθη ἡ ἐν Ἀλγεθίρᾳ (βλ. λ.) τῆς Ἱσπανίας *διάσκεψις*, δι' ἧς ἐκανονίσθη ἡ διεθνὴς θέσις τοῦ Μαρόκκου. Ἐπὶ τοῦ διαδόχου του Ἀρμάνδου Φαλλιὲρ (1906—1913) συνήφθη ἡ Τριπλῆ Συνεννόησις Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσίας, λόγῳ τῆς λίαν προκλητικῆς στάσεως τῆς Γερμανίας. Ἀπὸ τοῦ 1913—1920 προήδρευσε τῆς δημοκρατίας ὁ *Ραϋμόνδος Πουανκαρέ*, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐξερράγη (1914—1918) ὁ *Παγκόσμιος πόλεμος*, καθ' ὃν ἡ Γαλλία βοηθουμένη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων καὶ Ἀμερικανῶν κατώρθωσε ν' ἀνακόψῃ τὴν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους της εἰσβολὴν τῶν Γερμανῶν, βαδιζόντων κατὰ τῶν Παρισίων, καὶ μετὰ τὴν μεγάλην ἀντεπίθεσιν τοῦ στρατάρχου *Φὸς* νὰ ἐξαναγκάσῃ αὐτοὺς εἰς αἴτησιν ἀνακωχῆς, ἥτις κατέληξεν εἰς τὴν *συνθήκην τῶν Βερσαλλιῶν*. Διὰ ταύτης ἡ Γαλλία ἀνέκτησε τὴν Ἀλσατίαν καὶ Λωραίνην, κατέλαβε πολλὰς τῶν γερμανικῶν ἀποικιῶν καὶ κατέχει εἰσέτι τὴν Ρενανίαν, ὡς ἐγγύησιν πληρωμῆς τῆς ἀποζημιώσεως. Τῷ 1920 ἐξελέγη πρόεδρος ὁ *Παῦλος Ντεσανέλ*, ὅστις ὅμως παρῃτήθη μετ' ὀλίγους μῆνας (Φεβρουάριος—Σεπτέμβριος) διὰ λόγους ὑγείας, καὶ τοῦτον διεδέχθη ὁ *Ἀλέξανδρος Μιλλεράν* (1920), τὸν ὁποῖον ὅμως ἡ κατὰ πλειοψηφίαν ριζοσπαστικὴ Βουλὴ τοῦ 1924 ἐξηνάγκασεν εἰς παραίτησιν, λόγῳ τῆς ἀναμίξεώς του εἰς τὰς ἐκλογάς. Ἀπὸ τοῦ 1924 μέχρι σήμερον προεδρεύει ὁ *Γάστων Ντυμέργκ*. Μεταπολεμικῶς ἡ Γαλλία ἀπέκτησε πρωτεύουσαν θέσιν ἐν τῇ ἠπειρωτικῇ Εὐρώπῃ, ἀπὸ πολιτικῆς, στρατιωτικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἀπόψεως. Συνετέλεσεν εἰς τὴν ἵδρυσιν τῆς Μικρᾶς Ἀντὰντ μεταξὺ Πολωνίας, Τσεχοσλοβακίας καὶ Νοτιοσλαυίας ὡς ἀπειλὴν κατὰ τῶν νώτων τῆς Γερμανίας καὶ φραγμὸν κατὰ τῶν ἰδεῶν τῆς ρωσικῆς ἐπαναστάσεως. Κατώρθωσε δὲ νὰ καταβάλῃ τὴν ἐν Συρίᾳ ἐπανάστασιν τῶν *Δρούσων* καὶ καθώρισε διὰ συνθήκης μετὰ τῆς Τουρκίας τὰ ὅρια τοῦ προτεκτοράτου αὐτῆς ἐν Συρίᾳ, ἐν δὲ Μαρόκκῳ κατέβαλε τὸν ὑπὸ τοῦ *Ἀμπντὲλ Κρὶμ* ἐθνικιστικὸν ἀγῶνα τῶν ἐγχωρίων.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΗΓΩΝ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ

Πρώτη δυναστεία: Μεροβίγγειοι	
Κλωδίων περὶ τὸ	428—448
Μεροβαῖος	448—458
Χιλδέριχος ὁ Α΄	458—481
Κλόβις ἢ Χλοδοβῖκος	481—511
Πρώτη διανομὴ (511)	
Αὐστρασία	
Τιερρὺ ὁ Α΄	511—534
Θεοδεβέρτος ὁ Α΄	534—547
Θεοδεβάλδος	547—553
Ὀρλεάνη	
Χλοδομῖρος	511—524
Παρίσιοι	
Χιλδεβέρτος Α΄	511—558
Νευστρία	
Κλοτάριος Α΄ (μόνος βασιλεὺς 558—561)	511
Δευτέρα διανομὴ (561)	
Παρίσιοι	
Καριβέρτος	561—567
Ὀρλεάνη καὶ Βουργουνδία	
Γκοντρὰν	561—593
Νευστρία	
Χιλπερῖκος ὁ Α΄	561—584
Κλοτάριος ὁ Β΄ (μόνος βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ 613—628)	584—628
Δαγοβέρτος ὁ Α΄	628—638
Αὐστρασία	
Σιγεβέρτος	561—575
Χιλδεβέρτος Β΄ (βασιλεὺς Βουργουνδίας ἀπὸ τοῦ 593)	575—596
Θεοδεβέρτος ὁ Β	596—612
Βουργουνδία	
Τιερρὺ ὁ Β΄	596—613
Αὐστρασία	
Σιγεβέρτος ὁ Β΄	638—656
Χιλδερῖκος ὁ Β (μόνος βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ 670)	656—673
Δαγοβέρτος ὁ Β΄	674—679
Νευστρία καὶ Βουργουνδία	
Κλόβις ὁ Β΄ (μόνος βασιλεὺς τῷ 656)	638—656
Κλοτάριος ὁ Β΄	656—670
Τιερρὺ ὁ Γ΄	670—691
Κλόβις ὁ Γ΄	691—695
Χιλδεβέρτος ὁ Γ΄	695—711
Δαγοβέρτος ὁ Γ΄	711—715
Χιλπερῖκος ὁ Β΄, ὑποδειχθεὶς ὑπὸ τῶν Νευστρίων	715—720
Κλοτάριος ὁ Δ΄, ὑποδειχθεὶς ὑπὸ Καρόλου Μαρτέλου	717—720
Τιερρὺ ὁ Δ΄	720—737
Μεσοβασιλεία	737—742
Χιλδερῖκος ὁ Γ΄	742—751
Δευτέρα δυναστεία: Καρολίγγειοι	
Πιπῖνος ὁ Βραχὺς	751—768
Καρλομάγνος (μετὰ τοῦ Καρλομάνου μέχρι τοῦ 771)	768—814
Λουδοβῖκος Α΄ ὁ Ἀγαθὸς	814—840
Κάρολος Β΄ ὁ Φαλακρὸς	840—877
Λουδοβῖκος Β΄ ὁ Τραυλὸς	877—879
Λουδοβῖκος Γ΄ καὶ Καρλομᾶνος	879—884
Καρλομᾶνος μόνος	882—884
Κάρολος ὁ Παχὺς	884—887
Εὔδιος (οἰκογένεια καπετιδῶν)	887—898
Κάρολος Γ΄ ὁ Ἁπλοῦς (συνεμερίσθη τὸν θρόνον μετὰ τοῦ Εὐδίου ἀπὸ τοῦ 893 μέχρι 898 καὶ ὑπῆρξε μόνος βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ 898 μέχρι τοῦ 993)	893—923
Ροβέρτος Α΄ (οἰκογένεια καπετιδῶν), ἀντιταχθεὶς εἰς τὸν Κάρολον τὸν Ἁπλοῦν	922—923
Ραοὺλ	923—936
Λουδοβῖκος ὁ Δ΄	936—954
Λοθάριος	954—986
Λουδοβῖκος ὁ Ε΄	986—987
Τρίτη δυναστεία: Καπετίδαι	
1. *Καπετίδαι κατ' εὐθεῖαν*	
Οὖγος Καπέτης	987—996
Ροβέρτος Β΄ ὁ Εὐσεβὴς	996—1031
Ἑρρῖκος ὁ Α΄	1031—1060
Φίλιππος Α΄	1060—1108
Λουδοβῖκος ΣΤ΄ ὁ Παχὺς	1108—1137
Λουδοβῖκος Ζ΄	1137—1180
Φίλιππος Β΄ Αὔγουστος	1180—1223
Λουδοβῖκος Η΄	1223—1226
Λουδοβῖκος Θ΄ (Ἅγιος Λουδοβῖκος)	1226—1270
Φίλιππος Γ΄ ὁ Ἰταμὸς	1270—1285
Φίλιππος Δ΄ ὁ Ὡραῖος	1285—1314
Λουδοβῖκος Ι΄	1314—1316
Ἰωάννης ὁ Α΄	1316
Φίλιππος ὁ Ε΄	1316—1322
Κάρολος Δ΄ ὁ Ὡραῖος	1322—1328
2. *Βαλουᾶ*	
(Προερχόμενος ἀπὸ τὸν Κάρολον Βαλουᾶ, ἀδελφὸν Φιλίππου τοῦ Ὡραίου.)	
Φίλιππος ΣΤ΄ Βαλουᾶ	1328—1350
Ἰωάννης Β΄ ὁ Ἀγαθὸς	1350—1364
Κάρολος ὁ Ε΄	1364—1380
Κάρολος ὁ ΣΤ΄	1380—1422
Κάρολος Ζ΄	1422—1461
Λουδοβῖκος ΙΑ΄	1461—1483
Κάρολος Η΄	1483—1498
Βαλουᾶ-Ὀρλεανίδαι	
(Καταγόμενοι ἀπὸ τὸν Λουδοβῖκον τῆς Ὀρλεάνης, ἀδελφὸν Καρόλου τοῦ ΣΤ΄.) Πρῶτος κλάδος, προερχόμενος ἐκ τοῦ πρώτου υἱοῦ Λουδοβίκου τῆς Ὀρλεάνης.	
Λουδοβῖκος ΙΒ΄	1498—1515
Δεύτερος κλάδος (Ὀρλεάνη-Ἀνγκουλὲμ) (Προερχόμενος ἐκ τοῦ τρίτου υἱοῦ τοῦ Λουδοβίκου τῆς Ὀρλεάνης.)	
Φραγκῖσκος ὁ Α΄	1515—1547
Ἑρρῖκος ὁ Β΄	1547—1559
Φραγκῖσκος Β΄	1559—1560
Κάρολος Θ΄	1560—1574
Ἑρρῖκος Γ΄	1574—1589
3. *Βουρβῶνοι*	
(Καταγόμενοι ἀπὸ τὸν Ροβέρτον, κόμητα τοῦ Κλερμόν, ἕκτον υἱὸν τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου.)	
Ἑρρῖκος Δ΄	1589—1610
Λουδοβῖκος ΙΓ΄	1610—1643
Λουδοβῖκος ΙΔ΄	1643—1715
Λουδοβῖκος ΙΕ΄	1715—1774
Λουδοβῖκος ΙΣΤ΄ (ἀποκεφαλισθεὶς τῷ 1793)	1774—1792
Ἐπανάστασις	
Δημοκρατία κηρυχθεῖσα τῷ	1792
Συντακτικὴ Ἐθνοσυνέλευσις	1789—1791
Νομοθετικὴ Συνέλευσις	1791—1792
Συμβατικὴ Συνέλευσις	1792—1795
Διευθυντήριον	1795—1799
Ὑπατία	1799—1804
Πρώτη Αὐτοκρατορία	
Ναπολέων Α΄ αὐτοκράτωρ	1804—1814
Λουδοβῖκος ΙΗ΄ (1η παλινόρθωσις)	1814—1815
Ἑκατονταήμερον	1815
Βουρβῶνοι	
Λουδοβῖκος ΙΗ΄ (2α Παλινόρθωσις)	1815—1824
Κάρολος Ι΄	1824—1830
Βουρβῶνοι-Ὀρλεανίδαι	
Λουδοβῖκος-Φίλιππος Α΄	1830—1848
Δευτέρα Δημοκρατία	
Δημοκρατία	1848
Συντακτικὴ Ἐθνοσυνέλευσις	1848—1849
Νομοθετικὴ Συνέλευσις	1849—1851
Δευτέρα Αὐτοκρατορία	
Ναπολέων ὁ Γ΄ αὐτοκράτωρ	1853—1870
Τρίτη Δημοκρατία	
Δημοκρατία (4 Σεπτεμβρίου)	1870
Θιέρσος (πρόεδρος)	1871—1873
Μὰκ-Μαὼν	1873—1879
Ἰούλιος Γκρεβὺ	1879—1887
Σαντὶ-Καρνὸ	1887—1894
Καζιμὶρ Περιὲ	1894—1895
Φῆλιξ Φὼρ	1895—1899
Αἰμίλιος Λουμπὲ	1899—1906
Ἀρμάνδος Φαλλιὲρ	1906—1913
Ραϋμόνδος Πουανκαρὲ	1913—1920
Παῦλος Ντεσανὲλ (Φεβρουάριος-Σεπτέμβριος)	1920
Ἀλέξανδρος Μιλλερὰν	1920—1924
Γαστων Ντουμὲργκ	1924—

—[ΣΤΡΑΤ. ΙΣΤΟΡ.] Τοὺς ἐν Εὐρώπῃ πολέμους τῆς Γαλλίας κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους: Τῶν ἐτῶν 1792—1795 βλ. ἐν λ. Γαλλικῆς *ἐπαναστάσεως πόλεμοι*. Τῶν ἐτῶν 1796—1799 ἐν λ. Διευθυντηρίου *πόλεμοι*. Τῶν ἐτῶν 1800—1802 ἐν λ. Ὑπατείας *πόλεμοι*. Τῶν ἐτῶν 1805—1815 ἐν λ. Ναπολεόντειοι *πόλεμοι*. Τῶν ἐτῶν 1854—1855 ἐν λ. Κριμαϊκὸς *πόλεμος*. Τοῦ ἔτους 1859 ἐν λ. Ἰταλικὸς *πόλεμος*. Τῶν ἐτῶν 1870—1871 ἐν λ. Γαλλογερμανικὸς *πόλεμος*. Τῶν ἐτῶν 1914—1918 ἐν λ. Παγκόσμιος *πόλεμος*.

—[ΘΡΗΣΚ.] Ἡ θρησκευτικὴ ἱστορία τῆς Γαλλίας περιλαμβάνει δύο κυρίως τομεῖς: Τοὺς ἀγῶνας τοῦ κράτους καὶ τῶν ἐπισκόπων κατὰ τῆς παπικῆς παντοδυναμίας καὶ τὰς μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς Μεταρρυθμίσεως ἐμφυλίους θρησκευτικὰς διαμάχας.

1) ***Σχέσεις πολιτικῆς ἐξουσίας πρὸς τὸν πάπαν.*** Κατὰ τὸν ΙΒ΄ αἰῶνα, ὅτε ἤρχισε ν' ἀφυπνίζεται ἡ ἐθνικὴ συνείδησις ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ, παρατηρεῖται ἐν Γαλλίᾳ ἡ πρώτη σοβαρὰ σύγκρουσις μεταξὺ τοῦ κράτους καὶ τῶν ἐπισκόπων ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ ἐν τῷ κολοφῶνι τῆς ἐξωτερικῆς αὐτοῦ ἰσχύος φθάσαντος παπισμοῦ ἀφ' ἑτέρου. Ὁ ἀγὼν μεταξὺ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας *Φιλίππου Δ΄* (1285—1314) καὶ τοῦ πάπα *Βονιφατίου Η΄* καὶ ἡ ἐπακολουθήσασα αἰχμαλωσία τοῦ πάπα κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1303 ἐξησφάλισαν τὴν ὑπεροχὴν εἰς τὸ πολιτικὸν κράτος τῆς Γαλλίας. Ἐπί τι διάστημα μάλιστα (1309—1370) ἡ ἕδρα τῶν παπῶν μετετέθη εἰς τὴν γαλλικὴν πόλιν Avignon. Ἔκτοτε ἡ ἐξάρτησις τῶν Γάλλων ἐπισκόπων ἀπὸ τοῦ βασιλέως, ὡς καὶ ἡ ἀντίθεσις αὐτῶν πρὸς τὴν παπικὴν Ἕδραν ἐγίνετο ὁλονὲν μεγαλυτέρα, ἕως οὗ κατὰ τὸ 1438, διὰ τῆς «πραγματικῆς ἐπικυρώσεως» (sanctio pragmatica) τοῦ Bourges, ἐτέθησαν αἱ βάσεις τοῦ νέου γαλλικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ συστήματος, καθ' ὃ ὁ πάπας ἐτίθετο ὑπὸ τὴν Σύνοδον τῶν ἐπισκόπων, οὗτοι ἀνεγνωρίζοντο ὡς ἀνεξάρτητοι ἀπ' αὐτοῦ, ἡ δὲ γαλλικὴ Ἐκκλησία ἀπέκτα ἐθνικὴν χροιὰν καὶ συνεδέετο στενῶς πρὸς τὸ στέμμα (*Γαλλικονισμός*). Ἂν καὶ ἡ συμφωνία αὕτη τυπικῶς ἠκυρώθη βραδύτερον (1516), ἐν τούτοις ἔμειναν οὐσιαστικῶς ἐν ἰσχύϊ αἱ κύριαι αὐτῆς διατάξεις, χάρις εἰς τὴν ἐπιμονὴν τοῦ γαλλικοῦ κοινοβουλίου.

2) ***Ὁ προτεσταντισμὸς ἐν Γαλλίᾳ.*** Ἐπὶ *Φραγκίσκου* τοῦ *Α΄* (1515—1547) ἤρχισε νὰ διαδίδεται καὶ ἐν Γαλλίᾳ ὁ προτεσταντισμός, ἀλλὰ δὲν εὗρεν ἔδαφος τόσον εὐνοϊκόν, ὅσον ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ. Τοὺς προδρόμους τῆς Μεταρρυθμίσεως ἐν Γαλλίᾳ ἀνευρίσκομεν μεταξὺ τῶν οὑμανιστικῶν κύκλων (Faber Stapulensis, Budé, de Berquin)· οὗτο ικυρίως διὰ τοῦ θάρρους των συνέτειναν εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ προτεσταντισμοῦ ἐν Γαλλίᾳ. Μέχρι τοῦ 1560 ἡ καθιερωμένη ἔκφρασις πρὸς δήλωσιν τῶν μεταρρυθμιστῶν ἦτο luthérien, ἔκτοτε ὠνομάσθησαν οὗτοι Οὐγενότοι (Hugenots). Τὸ πανεπιστήμιον καὶ ἡ Βουλὴ ἀπηγόρευσαν τὰ βιβλία τοῦ Λουθήρου ὡς ἀντιχριστιανικά, ἐν τούτοις ὅμως ταῦτα ἀνεγινώσκοντο ὑπό τε τῶν ἀνεπτυγμένων καὶ τοῦ λαοῦ. Πρὸς τὸν προτεσταντισμὸν ἤρχισαν πολλοὶ νὰ διάκεινται εὐμενῶς καὶ αὐτὴ ἡ ἀδελφὴ τοῦ βασιλέως *Μαργαρίτα* τῆς Ναβάρρας, ἐνῷ ὁ βασιλεὺς *Φραγκῖσκος Α΄* ἐκυμαίνετο ἐν τῇ ἐκδηλώσει τῆς συμπαθείας του, ὁτὲ μὲν πρὸς τοὺς παπικούς, ὁτὲ δὲ πρὸς τοὺς Οὐγενότους. Ἀπὸ τοῦ 1559 μέχρι τοῦ 1571 ὀκτὼ παπικοὶ ἐπίσκοποι μετεστράφησαν εἰς τὸν καλβινισμόν, ἤτοι τὴν προτεσταντικὴν ἐκείνην ἀπόχρωσιν, τῆς ὁποίας τὴν σφραγῖδα ἔδωκεν ὁ ἀπὸ τῆς Βασιλείας, εἶτα δὲ (1541) ἀπὸ τῆς Γενεύης δρῶν *Καλβῖνος*. Ἐν τούτοις τὰ διατάγματα τοῦ Fontainebleau (1540), μετά τινα δ' ἔτη ἐπὶ Ἑρρίκου Β΄ τὸ τοῦ Châteaubriant ἐστρέφοντο κατὰ τῆς Μεταρρυθμίσεως· ἐπὶ τοῦ βασιλέως τούτου συνέβησαν πολλαχοῦ τῆς Γαλλίας καὶ αἱματηραὶ συγκρούσεις μεταξὺ παπικῶν καὶ μεταρρυθμιστῶν. Κατὰ τὸ 1559 συνεκρότησαν οἱ μεταρρυθμισταὶ τὴν πρώτην ἐν Παρισίοις σύνοδον, ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν τὸ $^1/_6$ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γαλλίας. Ἡ νὺξ ὅμως τοῦ ἁγίου Βαρθολομαίου (βλ. λ.) ὑπῆρξε διὰ τὸν προτεσταντισμὸν τῆς Γαλλίας σοβαρώτατον πλῆγμα. Μετὰ μακροὺς πολιτικοὺς μᾶλλον καὶ δυναστικοὺς ἀγῶνας κατέλαβε τὸν θρόνον *Ἑρρῖκος ὁ Δ΄*, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐξεδόθη τὸ περίφημον *διάταγμα τῆς Νάντης* (1598), δι' οὗ οἱ προτεστάνται ἀπέλαυον πλήρους θρησκευτικῆς ἐλευθερίας εἰς πολλὰς πόλεις καὶ ἀπέκτων τὸ δικαίωμα νὰ καταλαμβάνωσι δημοσίας θέσεις. Ἐν τούτοις τὸ διάταγμα τοῦτο ἠκυρώθη τῷ 1685 ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΔ΄.

Σήμερον ἐκ τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γαλλίας περὶ τὸ ἓν ἑκατομμύριον εἶναι διαμαρτυρόμενοι καὶ 100,000 Ἑβραῖοι· οἱ λοιποὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον παπικοί. Ἡ παπικὴ Ἐκκλησία ἔχει 17 ἀρχιεπισκοπάς. Πλὴν τῶν πολλῶν παπικῶν θεολογικῶν σχολῶν καὶ σεμιναρίων ὑπάρχουσι καὶ δύο ἀνώτεραι προτεσταντικαὶ θεολογικαὶ σχολαί, ἐν Montpellier καὶ ἐν Παρισίοις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *G. Monod*, Bibliographie de l' histoire de France (1889).—*E. Lavisse*, Histoire de France etc. (9 τόμοι) (1903—1911). — *G. Des-Levises du Dezert*, L' église et l' état en France (1907—1908).—*G. Goyau*, Histoire religieuse de la nation française (1923).

Δ. Ν. ΜΩΡΑΪΤΗΣ

—[ΣΤΡΑΤΙΩΤ. ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ] Οἱ ἐπὶ τοῦ Καρόλου τοῦ Ε΄ κατὰ πρῶτον ἱδρυθέντες πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς δημοσίας ἀσφαλείας καὶ εἶτα τῷ 1448,

Digitized by Google

ἐπὶ Καρόλου τοῦ 7ου, συστηματικώτερον ὀργανωθέντες *συγκεκροτημένοι λόχοι* (compagnies d'ordonnance), ἀποτελοῦσι τὰ πρῶτα ὠργανωμένα στρατιωτικὰ τμήματα, τὰ ἔχοντα μόνιμον χαρακτῆρα. Κυρίως ὅμως ἡ πρώτη ἐν Γαλλίᾳ συστηματικὴ ὀργάνωσις τῶν πολεμικῶν δυνάμεων τῆς χώρας, ἀρξαμένη ὑπὸ τοῦ Ρισελιέ, ἐγένετο ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ' ὑπὸ τοῦ τότε πολιτικοῦ ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν μαρκησίου Λουβουᾶ (de Louvois), ὅστις ἐξήλειψε τὰ τελευταῖα ἴχνη τῆς φεουδαλικῆς συγκροτήσεως τοῦ στρατοῦ, καθιέρωσε τὴν ἱεραρχίαν εἰς τὴν προαγωγὴν καὶ τὴν διοίκησιν τῶν ἀξιωματικῶν, καθώρισε τοὺς μισθούς, ἐκανόνισε τὰ τῆς στολῆς καὶ ἵδρυσε τὰς σχολὰς τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τὰ κέντρα ἱππωνείας διὰ τὸ ἱππικόν. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ χρονολογεῖται καὶ ἡ ἵδρυσις τοῦ Ἀσύλου τῶν ἀναπήρων (l'hôtel des Invalides). Εἰδικώτερον, ἐκανόνισε τοὺς τρόπους τῆς στρατολογίας καὶ διωργάνωσε τὰς *ἐπαρχιακὰς ἐθνοφυλακὰς* (milices provinciales), οὕτως ὥστε, ἐνῷ ἐπὶ Ἑρρίκου τοῦ Δ' ὁ γαλλικὸς στρατὸς ἀνήρχετο εἰς 50.000 ἄνδρας περίπου, ἐδιπλασιάσθη δὲ ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ ΙΓ', ἐπὶ τῆς ὑπουργίας τοῦ Λουβουᾶ ἠδυνήθη νὰ φθάσῃ τὴν δύναμιν τῶν 350.000 ἀνδρῶν.

Ἡ γενικὴ συγκρότησις τοῦ στρατοῦ ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ' ἦτο ἡ ἀκόλουθος: Μόνιμα στελέχη ἐκ τῶν στρατάρχων καὶ τῶν ἀνωτάτων ἀξιωματικῶν, ἐκ τῶν ἀξιωματικῶν τῶν φρουρίων, ἐκ τῶν στρατιωτικῶν διοικήσεων καὶ τῶν τοῦ βασιλέως, καθὼς καὶ εἰδικὰ στελέχη διὰ τὸ πεζικόν, ἱππικὸν καὶ τοὺς δραγόνους. Στρατεύματα μόνιμα: ὁ στρατὸς τοῦ βασιλέως καὶ ἡ χωροφυλακή, προνομιοῦχα σώματα ἀποτελοῦντα ἐφεδρείαν τοῦ στρατοῦ, καθὼς καὶ πεζικόν, ἐλαφρὸν ἱππικόν, δραγόνοι, πυροβολικόν, ἔφιππον σῶμα δημοσίας ἀσφαλείας (la maréchaussée)· στρατιωτικὸν σῶμα μηχανικοῦ καὶ ἐπιμελητείας δὲν ὑφίσταντο. Πάντα ταῦτα ἀπετέλουν λόχους μεγάλης δυνάμεως. Ἡ στρατολογία ἐγίνετο δι' ἐθελοντικῆς κατατάξεως, ἐξαιρέσει διὰ τὸ πεζικὸν τοῦ βασιλέως. Ὁ στρατὸς τοῦ βασιλέως, συνολικῆς δυνάμεως ὀκτὼ μέχρις ἐννέα χιλιάδων ἀνδρῶν, ἀπετέλει ἴδιον καὶ προνομιοῦχον στράτευμα ἐν τῷ στρατῷ τῆς Γαλλίας. Τὸ *Συμβούλιον πολέμου*, ἱδρυθὲν ἐπὶ ἀντιβασιλείας, κατηργήθη τῷ 1718.

Ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ ΙΕ' ὄχι μόνον ἡ περαιτέρω πρόοδος τῆς συντάξεως τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τῆς χώρας ἀνεκόπη ὁλοσχερῶς, ἀλλὰ καὶ ὁ στρατὸς ὑπέστη κατάπτωσιν, ἕνεκα τοῦ περιορισμοῦ τῶν ἀπαιτουμένων δαπανῶν κατόπιν τῶν οἰκονομικῶν μέτρων τοῦ τότε ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν Κολμπὲρ (Colbert).

Τῷ 1788 ὁ βασιλικὸς στρατὸς περιελάμβανε: 1) τὸν στρατιωτικὸν οἶκον τοῦ βασιλέως· 2) τὸ πεζικὸν τῆς γραμμῆς μετὰ τοῦ πυροβολικοῦ καὶ μηχανικοῦ· 3) τὸ ἐλαφρὸν πεζικόν· 4) τὸ ἱππικόν· 5) τὰ ἔφιππα τμήματα δημοσίας ἀσφαλείας (la maréchaussée). Ἀπὸ τοῦ 1789, ἐποχῆς τῆς Ἐπαναστάσεως, ἀπεκλείσθησαν ἐντελῶς οἱ ξένοι, τεθέντος ὡς ἀξιώματος ὅτι: πᾶς πολίτης ὀφείλει νὰ εἶναι στρατιώτης καὶ πᾶς στρατιώτης πολίτης. Κατὰ ταῦτα, τῷ 1789 συνέστη ἡ *ἐθνοφυλακὴ* (garde nationale), ἧς ὁ ὀργανισμός, κατόπιν πολλαπλῶν μεταβολῶν, ἀντικατεστάθη ἐντελῶς διὰ τοῦ νόμου στρατολογίας τοῦ 1872. Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1793, ἐπῆλθεν ἡ κατάργησις ἰδίων σωμάτων ἐξ ἐθελοντῶν καὶ ἡ πρὸς ἐξομάλυνσιν τῶν ἐκ διαφόρων πολιτικῶν φρονημάτων προστριβῶν συγχώνευσις, ἐξ οὗ καὶ ὁ στρατιωτικὸς ὅρος «amalgame». Κατ' Αὔγουστον δὲ τοῦ αὐτοῦ ἔτους διετάχθη ἡ γενίκευσις τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας (levée en masse).

Ἀπὸ τῆς Ναπολεοντείου ἐποχῆς. Ἐπὶ Ναπολέοντος ἡ στρατολογία μετά τινων διαρρυθμίσεων παρέμεινεν ἡ αὐτή, ἡ σύνθεσις ὅμως τοῦ στρατοῦ μετεβλήθη, διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν μεγάλων μονάδων, ἤτοι σωμάτων στρατοῦ καὶ μεραρχιῶν ἐκ πεζικοῦ, εἰς ἃς προσεκολλῶντο μονάδες ὁλόκληροι ἢ τμήματα αὐτῶν, ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν, ἐκ πυροβολικοῦ καὶ ἱππικοῦ. Ἡ ἐθνοφυλακή, ἀναδιοργανωθεῖσα καὶ κατατμηθεῖσα εἰς τρεῖς σειράς, ἀπετέλεσε τὸν στρατὸν τοῦ ἐσωτερικοῦ, ἐκ ταύτης δὲ ἠδύνατο νὰ ἀντλῇ δυνάμεις ὁ ἐνεργὸς στρατός· ἡ ἐθνοφυλακὴ συνεκροτεῖτο εἰς *λεγεῶνας*, ἑκάστην ἐκ μεταβλητοῦ ἀριθμοῦ *κοόρτεων* (cohortes).

Ὁ Ναπολέων ἵδρυσε πρὸς τούτοις τὴν *φρουράν*, κατ' ἀρχὰς μὲν *ὑπατικήν*, εἶτα δὲ *αὐτοκρατορικὴν* ἐπωνομασθεῖσαν, ἧς οἱ μὲν ἀξιωματικοὶ ἐξελέγοντο καὶ ὠνομάζοντο ὑπὸ τοῦ ἰδίου, οἱ δὲ ὁπλῖται ὤφειλον νὰ εἶχον ὑπηρεσίαν πέντε ἕως ἓξ ἐτῶν καὶ νὰ συμμετέσχον εἰς δύο ἐκστρατείας. Τὰ ἔφιππα σώματα τῆς δημοσίας ἀσφαλείας ἀπετέλεσαν τὴν *χωροφυλακήν*. Τὸ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν νεοσυσταθὲν σῶμα, εἶναι τὸ τῆς ἀεροναυτικῆς, μετὰ δεσμίων ἀεροστάτων, πληρουμένων δι' ὑδρογόνου, ὧν ἡ χρῆσις εἰς τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις ἐχρονολογεῖτο ἤδη ἀπὸ τοῦ 1794. Ἐπὶ τῆς παλινορθώσεως (Restauration) ἀντικατεστάθη ἡ ὑποχρεωτικὴ στρατολογία διὰ τοῦ παλαιοτέρου συστήματος τῆς ἐθελοντικῆς περισυλλογῆς καὶ κατατάξεως, ἀλλὰ μόνον ἐπὶ βραχὺ διάστημα· τῷ 1818 ἐθεσπίσθη ἡ στρατολογία διὰ κλήρου μετὰ ἑξαετοῦς θητείας τῶν ἐχόντων ἡλικίαν 20 ἐτῶν καὶ καθωρίσθη ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐτησίως ὑπὸ τὰς σημαίας κατατασσομένων εἰς 40.000. Ἡ ἐφεδρεία ἀπετελέσθη ἐκ τῶν ἀφυπηρετούντων ὑπαξιωματικῶν καὶ ἀνδρῶν, ἀναλαμβανόντων ἑξαετῆ ὑπηρεσίαν εἰς τὴν ἐθνοφρουράν. Οὗτοι ἐκαλοῦντο *βετεράνοι* (vétérans). Τὰ παλαιὰ συντάγματα ἀντικατεστάθησαν ἐπίσης διὰ τῶν κατὰ στρατιωτικὰς περιοχὰς *μικτῶν λεγεώνων*. Κατόπιν ἀλληλοδιαδόχων μεταβολῶν εἰς τὴν στρατολογίαν καὶ τὸν ὀργανισμόν, τῷ 1832 ἡ μὲν θητεία ὡρίσθη ἑπταετής, ὁ δὲ ἐτησίως κατατασσόμενος ἀριθμὸς ἐν τῷ στρατῷ ἀνῆλθεν εἰς 80.000. Αἱ ἀνάγκαι κατόπιν τῶν ἐν τῇ Ἀφρικῇ πολέμων προὐκάλεσαν τὸν σχηματισμὸν νέων σωμάτων, ἤτοι τῶν *ζουάβων*, τῶν ἀκροβολιστῶν τοῦ Ἀλγερίου, τῆς λεγεῶνος τῶν ξένων, τῶν κυνηγῶν τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῶν *σπαχί*.

Ἀπὸ τοῦ 1868 μέχρι τοῦ 1913. Θεμελιώδης ὅμως ὑπῆρξεν ἡ ἀπὸ τοῦ 1855 ἀρξαμένη ὀργάνωσις, ἥτις συνεπληρώθη μετὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1859 καὶ ἰδίως μετὰ τὸν Αὐστροπρωσσικὸν πόλεμον τοῦ 1866, ὁπότε ἡ Γαλλία ἠναγκάσθη νὰ παραμείνῃ ἁπλοῦς θεατής, ἐλλείψει ἐπαρκῶν δυνάμεων πρὸς ἐπέμβασιν. Οὕτω, συμφώνως πρὸς τὸν ὀργανισμὸν τοῦ 1868, ἐμπνεόμενον ὑπὸ τῶν ἐν Πρωσσίᾳ ἰσχυουσῶν ἀρχῶν, ὁ στρατὸς ἀπετελέσθη ἐκ τοῦ *ἐνεργοῦ στρατοῦ*, εἰς ὃν ἡ θητεία ἦτο πενταετής, ἐκ τῆς *ἐφεδρείας*, εἰς ἣν ἀνῆκον ἐπὶ 4 ἔτη οἵ τε ἀφυπηρετήσαντες καὶ οἱ μὴ κληθέντες εἰς τὰ ὅπλα ἐκ τῶν ἀντιστοίχων ἀπογραφῶν, ἐκ τῆς *κινητῆς ἐθνοφυλακῆς* (la garde nationale mobile), εἰς ἣν ὑπήγοντο ἐπὶ 5 ἔτη οἱ δι' οἱονδήποτε λόγον μὴ καταταχθέντες ἢ ἀπαλλαγέντες ἐκ τῆς ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας ἢ τῆς ἐφεδρείας αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῆς *ἐμπέδου ἐθνοφυλακῆς* (la garde nationale sédentaire), ἥτις περιελάμβανε πάντας τοὺς Γάλλους ἀπὸ τοῦ 25 μέχρι τοῦ 50 ἔτους τῆς ἡλικίας των. Ὁ ἐνεργὸς στρατὸς ἐστρατολογεῖτο δι' ἀναγκαστικῆς κλήσεως ἢ ἐθελουσίας κατατάξεως ἀποκλειστικῶς Γάλλων πολιτῶν.

Οὕτω κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου τοῦ 1870—1871, ὁπότε ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἀτελειῶν εἰς τὴν ἐπιστράτευσιν καὶ ἡ ἐθνοφυλακὴ δὲν εἶχεν εἰσέτι ὀργανωθῆ καθ' ὁλοκληρίαν, ὁ γαλλικὸς στρατὸς περιελάμβανεν: 107 συντάγματα πεζικοῦ μετὰ τῶν ζουάβων καὶ τῶν ἀκροβολιστῶν τοῦ Ἀλγερίου, 20 τάγματα κυνηγῶν, 3 συντάγματα πεζικοῦ ἐλαφροῦ τῆς Ἀφρικῆς, 57 συντάγματα ἱππικοῦ μετὰ τῶν κυνηγῶν τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῶν σπαχί, 19 συντάγματα πυροβολικοῦ, 1 σύνταγμα γεφυροποιῶν, 3 συντάγματα μηχανικοῦ, 2 σώματα ἐλατῶν τοῦ πυροβολικοῦ (train d'artillerie) καὶ 2 σώματα ἐλατῶν τῶν σκευοφόρων (train des équipages)· πρὸς τούτοις δὲ τὴν αὐτοκρατορικὴν φρουρὰν ἐξ 8 συνταγμάτων πεζικοῦ, 1 τάγματος κυνηγῶν, 6 συνταγμάτων ἱππικοῦ, 2 συνταγμάτων πυροβολικοῦ, 1 μοίρας συζυγαρχιῶν πυροβολικοῦ καὶ 1 μοίρας σκευοφόρων, συγκροτηθέντα εἰς μεραρχίας καὶ σώματα στρατοῦ (βλ. λ. Γαλλογερμανικὸς *πόλεμος 1870*).

Μετὰ τὸν πόλεμον τοῦτον, τῷ 1872, ἐδημοσιεύθη ὁ στρατολογικὸς νόμος, δι' οὗ καθιεροῦται ἡ ἀρχὴ τῆς προσωπικῆς καὶ ὑποχρεωτικῆς ὑπηρεσίας, καὶ ὅστις ἀπέβλεπε, μετὰ τὴν σκληρὰν πεῖραν ἐκ τῆς ἐπελθούσης καταστροφῆς, εἰς τὴν ταχεῖαν ἐν ἀνάγκῃ ἐπιστράτευσιν ὅλων τῶν δυνάμεων, ἃς ἠδύνατο νὰ παράσχῃ ἡ χώρα. Κατὰ ταῦτα ὁ γαλλικὸς στρατὸς περιελάμβανε: 1) τὸν *ἐνεργὸν στρατόν*, εἰς ὃν ἡ θητεία ἦτο 5 ἐτῶν δι' ἓν μέρος τῆς ἀπογραφῆς ἓξ μηνῶν δὲ καὶ ἀργότερον ἑνὸς ἔτους διὰ τὸ ὑπόλοιπον· 2) τὴν *ἐφεδρείαν τοῦ ἐνεργοῦ στρατοῦ*, εἰς ἣν ὑπήγοντο ἐπὶ 4 ἔτη πάντες οἱ συμπληρώσαντες τὴν στρατιωτικὴν ἐκπαίδευσιν· 3) τὴν *ἐθνοφρουρὰν* (l'armée territoriale), διὰ 5 ἔτη ὑπηρεσίας· καὶ 4) τὴν *ἐφεδρείαν τῆς ἐθνοφρουρᾶς* δι' ἄλλα 6 ἔτη: ἤτοι ὁ ὁλικὸς χρόνος στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας ἦτο 20 ἐτῶν, ἀπὸ τοῦ 21ου ἔτους τῆς ἡλικίας. Εἰς τὴν κατανομὴν τῆς ὑπηρεσίας ταύτης τῷ 1892 ἐπῆλθε μεταβολή τις, αὐξηθείσης τῆς ἐν τῇ ἐφεδρείᾳ τοῦ ἐνεργοῦ παραμονῆς εἰς 10 ἔτη καὶ ἐλαττωθείσης τῆς εἰς τὴν ἐφεδρείαν τῆς ἐθνοφρουρᾶς εἰς 6 ἔτη. μετὰ ταῦτα δέ, τῷ 1905, ἐμειώθη ἡ ὑπὸ τὰς σημαίας ὑπηρεσία εἰς 2 ἔτη, ηὐξήθη δὲ εἰς 11 ἔτη διὰ τὴν ἐφεδρείαν τῆς ἐθνοφρουρᾶς· συγχρόνως ἐμειώθησαν εἰς τὸ ἐλάχιστον οἱ λόγοι ἐξαιρέσεως, τοῦ κράτους ἀναλαμβάνοντος τὴν οἰκονομικὴν ἀρωγὴν τῶν οἰκογενειῶν, ὧν τὰ στηρίγματα κατετάσσοντο εἰς τὸν στρατόν. Κατόπιν ὅμως τῆς διεθνοῦς πολιτικῆς καταστάσεως, τῆς ἐμφανισθείσης κατὰ τὴν πρώτην δεκαετίαν τοῦ παρόντος αἰῶνος, πρὸς αὔξησιν τῆς ὑπὸ τὰς σημαίας ἐν εἰρήνῃ δυνάμεως τοῦ στρατοῦ ἐπανῆλθον καὶ αὖθις εἰς τὴν τριετῆ ἐν τῷ ἐνεργῷ στρατῷ θητείαν.

Ἀπὸ τοῦ 1913 μέχρι τοῦ 1918. Διὰ τοῦ σχετικοῦ πρὸς ταῦτα στρατολογικοῦ νόμου τῆς 7 Αὐγούστου 1913, ὡρίσθη ἡ συνολικὴ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία εἰς 28 ἔτη, ἐξ ὧν 3 εἰς τὸν ἐνεργὸν στρατόν, 11 εἰς τὴν ἐφεδρείαν αὐτοῦ, 7 εἰς τὴν ἐθνοφρουρὰν καὶ 7 εἰς τὴν ἐφεδρείαν αὐτῆς· ἐξ ἄλλου δὲ ηὐξήθη καὶ διερρυθμίσθη ἡ κρατικὴ ἀρωγὴ πρὸς διατροφὴν τῶν οἰκογενειῶν τῶν ὑπηρετούντων, ἀναλόγως τῶν μελῶν ἑκάστης οἰκογενείας, καὶ ἐκανονίσθη ἅμα ἄδεια 120 ἡμερῶν διὰ τοὺς ἐπιδεικνύοντας καλὴν διαγωγὴν κατὰ τὴν ἐν τῷ στρατῷ ὑπηρεσίαν των.

Ἡ κατὰ τὸ ἔτος 1913 σύνθεσις τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ ἦτο ἡ ἑξῆς:

Πεζικόν. Συντάγματα τῆς γραμμῆς 173, μετὰ 528 ταγμάτων ἐν ὅλῳ, 32 τάγματα κυνηγῶν, 4 συντάγματα ζουάβων ἐκ 5 ταγμάτων ἕκαστον, 9 συντάγματα ἰθαγενῶν ἀκροβολιστῶν μετὰ 39 ταγμάτων ἐν ὅλῳ, 2 συντάγματα ξένων ἐξ 6 ταγμάτων ἕκαστον καὶ 5 τάγματα ἐλαφροῦ ἀφρικανικοῦ πεζικοῦ. Δι' ἕκαστον τάγμα ὑφίσταται εἷς οὐλαμὸς πολυβόλων.

Ἱππικόν. Συντάγματα: 12 θωρακοφόρων, 32 δραγόνων, 21 κυνηγῶν καὶ 14 οὐσάρων, ἕκαστον τῶν ὁποίων περιελάμβανε 4 ἴλας ἐν ἐνεργείᾳ καὶ 1 ἔμπεδον· πρὸς τούτοις 6 Ἀφρικανῶν κυνηγῶν καὶ 4 σπαχὶ ἐκ 5 ἰλῶν ἕκαστον. Εἷς οὐλαμὸς πολυβόλων διετίθετο ἀνὰ ἑκάστην μεραρχίαν ἱππικοῦ.

Πυροβολικόν. Συντάγματα: μεραρχιακὰ 42 μετὰ 378 πυρβολαρχιῶν ἐν ὅλῳ, 20 σωμάτων στρατοῦ μετὰ 240 πυρβολαρχιῶν ἐν ὅλῳ καὶ 2 ὀρειβατικὰ μετὰ 15 πυρβολαρχιῶν ἐν ὅλῳ· πρὸς δὲ 7 μοῖραι τῶν 155 χιλιοστῶν μετὰ 21 πυρβολαρχιῶν, 10 ἔφιπποι μοῖραι μετὰ 20 πυρβολαρχιῶν καὶ 5 μοῖραι ἀφρικανικαί, μετὰ 4 ὀρειβατικῶν καὶ 15 πεδινῶν πυρβολαρχιῶν.

Φρουριακὸν πυροβολικόν. Συντάγματα 11 καὶ 2 ἀνεξάρτητοι μοῖραι ἀφρικανικαί, μετὰ 59 ἐν συνόλῳ φρουριακῶν καὶ ἐπακτίων ταγμάτων. Εἰς τὰ 11 συντάγματα ἀνήκουν πρὸς τούτους 4 λόχοι καὶ 13 μοῖραι τεχνητῶν πυροβολικοῦ.

Μηχανικόν. Συντάγματα: 6 μηχανικοῦ μετὰ 20 ταγμάτων ἐν συνόλῳ, 1 σιδηροδρόμων ἐκ 3 ταγμάτων, 1 τηλεγραφητῶν ἐκ 3 ταγμάτων καὶ 1 τάγμα σκαπανέων Ἀφρικῆς· πρὸς τούτοις ἀποσπάσματα ὀρεινῶν σκαπανέων διὰ τὰ σώματα τῶν Ἄλπεων, ποδηλατιστῶν σκαπανέων διὰ τὰς μεραρχίας ἱππικοῦ καὶ τηλεγραφητῶν διὰ τὰ φρούρια.

Ποδηλατισταί. Λόχοι ποδηλατιστῶν 8. Ἕκαστος τούτων ἀπετέλει τὸν 6ον λόχον τῶν εἰς τὰ ἀνατολικὰ σύνορα ταγμάτων κυνηγῶν.

Ἀεροπορία. Τρεῖς μοῖραι μετὰ 4 λόχων ἀεροπλοίων, 3 λόχων ἀεροπλάνων καὶ 10 μοῖραι ἀεροπλάνων δι' ἐκπαίδευσιν.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω μονάδων, ἀναλόγως τῶν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς δημιουργηθεισῶν ἀναγκῶν διὰ τὴν ἐξασφάλισιν καὶ διατήρησιν τῶν ἐκτὸς τῆς Εὐρώπης κτήσεων καὶ ἀποικιῶν τῆς Γαλλίας, ἐσχηματίσθησαν ἀλληλοδιαδόχως εἰδικὰ σώματα ἐκ Γάλλων καὶ ἰθαγενῶν, συγκροτηθέντα ὑπὸ ἔποψιν συνθέσεως καὶ διοικήσεως συμφώνως πρὸς τὸν προορισμὸν καὶ τὰς εἰδικὰς συνθήκας χρησιμοποιήσεως αὐτῶν. Τινὰ τούτων διετηροῦντο ἐν Εὐρώπῃ πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἐν αὐτῇ στρατοῦ καὶ δι' εἰδικὰς ὑπηρεσίας.

Ἐν τῷ συνόλῳ του, κατὰ τὴν ὑπ' ὄψει ἐποχήν, ὁ γαλλικὸς στρατὸς περιελάμβανε:

Α) Τὸν *μητροπολιτικὸν στρατόν*, εἰς ὃν ἀνῆκον:

19 σώματα στρατοῦ, ὑπὸ τοὺς ἀριθμοὺς 1 ἕως 20, ἐκτὸς τοῦ 19ου, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἀπετελεῖτο ἐκ δύο μεραρχιῶν πεζικοῦ (ἐκ δύο ταξιαρχιῶν ἑκάστης), ἐκ τοῦ μεραρχιακοῦ πυροβολικοῦ δυνάμεως ἑνὸς συντάγματος πεδινοῦ, καὶ ἐκ τῶν μὴ μεραρχιακῶν σωμάτων, ἐκ 1 ταξιαρχίας ἱππικοῦ, 1 συντάγματος πεδινοῦ πυροβολικοῦ, 1 τάγματος μηχανικοῦ καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν σχηματισμῶν καὶ ὑπηρεσιῶν. Δύο ἐκ τῶν σωμάτων τούτων, τὸ 6ον καὶ 7ον, ἀπετελοῦντο ἐκ τριῶν μεραρχιῶν. Τῷ 1913 ἤρξατο ἡ συγκρότησις ἑνὸς ἔτι σώματος στρατοῦ, τοῦ 21ου, ἑδρεύοντος ἐν Ἐπινάλ.

1 σῶμα στρατοῦ ἀποικιακοῦ στρατοῦ, ἑδρεῦον ἐν Παρισίοις, ἐκ τριῶν μεραρχιῶν, ὁμοίας κατὰ τὰ ἄλλα ὡς τὰ λοιπὰ συνθέσεως.

2 στρατιωτικαὶ διοικήσεις, τῶν Παρισίων καὶ τῆς Λυών, εἰς ἃς ὑπήγοντο τὰ 27 συντάγματα πεζικοῦ.

10 μεραρχίαι ἀνεξαρτήτου ἱππικοῦ, ἑκάστη τῶν ὁποίων συνέκειτο ἐκ 2 ταξιαρχιῶν ἱππικοῦ καὶ μιᾶς μοίρας ἐκ 2 ἐφίππων πεδινῶν πυρβολαρχιῶν.

Τὰ φρουριακὰ στρατεύματα, εἰς ἃ ὑπήγοντο ἐκ τῶν 173 συνταγμάτων πεζικοῦ τὰ 12, μετὰ 44 ταγμάτων ἐν συνόλῳ, τὸ φρουριακὸν πυροβολικόν, τὰ σώματα μηχανικοῦ καὶ ἡ ἀεροπορία· ταῦτα ἦσαν κατανεμημένα εἰς τὰ φρούρια τῶν τότε ἀνατολικῶν συνόρων.

Β) *Τὸν στρατὸν τῆς Βορείας Ἀφρικῆς*, συνιστάμενον ἀπὸ τὸ 19ον σῶμα στρατοῦ καὶ τὴν *μεραρχίαν κατοχῆς τῆς Τύνιδος*· ἡ σύνθεσις τῶν μονάδων τούτων εἶναι οὐχὶ ἐντελῶς ὁμοία πρὸς τὴν τῶν ὁμοειδῶν μονάδων τοῦ μητροπολιτικοῦ στρατοῦ.

Εἰς τὰς δύο ταύτας κατηγορίας τοῦ στρατοῦ, ἐξαιρέσει τοῦ ἀποικιακοῦ σώματος στρατοῦ, περιελαμβάνοντο πᾶσαι αἱ προηγουμένως ἀναφερθεῖσαι μονάδες τῶν διαφόρων ὅπλων.

Γ) Τὸν *ἀποικιακὸν στρατόν*, ἀποτελούμενον ἐκ Γάλλων καὶ ἰθαγενῶν, κατανεμόμενον δὲ εἰς ὁμά-

Digitized by Google

δας μονάδων διὰ τὰς διαφόρους ἀποικίας, ὡς ἐν τοῖς κατωτέρω ἐκτίθεται.

Ἡ συνολικὴ δύναμις τοῦ στρατοῦ ἀνήρχετο εἰς 660.000 ἀνδρῶν περίπου.

Σύγχρονος ὀργάνωσις. Μετὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1914—1918 διετηρήθη ἡ αὐτὴ διάρκεια τῶν 28 ἐτῶν διὰ τὸ σύνολον τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, ἐμειώθη ὅμως ἡ ἐν τῷ ἐνεργῷ στρατῷ θητεία, κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς ἓν καὶ ἥμισυ ἔτος, εἶτα δὲ διὰ τοῦ στρατιωτικοῦ νόμου τῆς 31 Μαρτίου 1928 εἰς ἓν μόνον ἔτος.

Κατὰ τὸν νόμον τοῦτον ἡ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία κατανέμεται εἰς ἓν ἔτος ἐν τῷ ἐνεργῷ στρατῷ, 2 ἔτη εἰς διαθεσιμότητα (disponibilité), 16 ἔτη εἰς τὴν πρώτην ἐφεδρείαν καὶ 8 ἔτη εἰς τὴν δευτέραν ἐφεδρείαν. Κατὰ τὴν ἤδη ὑφισταμένην ὀργάνωσιν καὶ σύνθεσιν τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, καθορισθεῖσαν διὰ τοῦ νόμου τῆς 27 Ἰουλίου 1927 καὶ θεωρουμένην ὡς μεταβατικήν, ἡ χώρα διαιρεῖται διὰ τὴν διοίκησιν καὶ τὴν ἐπιστράτευσιν εἰς 20 στρατιωτικὰς περιφερείας, συμπεριλαμβανομένων τοῦ Ἀλγερίου καὶ τῆς Τύνιδος. Ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ διοικητοῦ ἑκάστης περιφερείας διατελοῦσι καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῇ στρατιωτικὰ σώματα, ὑπηρεσίαι καὶ καταστήματα. Τινὲς τῶν διοικητῶν τούτων εἶναι ἐντεταλμένοι ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης τὴν ἀνάληψιν τῆς διοικήσεως σώματος στρατοῦ ἐν καιρῷ ἐπιστρατεύσεως. Οἱ στρατηγοὶ διοικηταὶ τῆς περιφερείας, ὧν ἡ ἕδρα εἶναι τὸ Μὲτς καὶ ἡ Λυών, φέρουσι τὸν τίτλον τοῦ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ τοῦ Μὲτς καὶ τῆς Λυών· δύο στρατηγοί, μέλη τοῦ ἀνωτάτου πολεμικοῦ συμβουλίου, διορίζονται ὡς στρατιωτικοὶ διοικηταὶ τῶν Παρισίων καὶ τοῦ Στρασβούργου.

Ὁ ἐν πολέμῳ στρατὸς ὀργανοῦται εἰς σώματα στρατοῦ, ὧν ἕκαστον περιλαμβάνει ἀριθμόν τινα μεραρχιῶν καὶ στοιχεῖα μὴ μεραρχιακά. Παρ' ἑκάστῳ διοικητῇ στρατιωτικῆς περιφερείας ὑφίσταται ἐπιτελεῖον, ὠργανωμένον ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης, ἐκ δύο κλιμακίων, ὧν τὸ μὲν καλούμενον τῆς διοικήσεως ἀκολουθεῖ τὸ στράτευμα μετὰ τὴν κινητοποίησιν, τὸ δ' ἕτερον, καλούμενον *ἔμπεδον* (territoriale), παραμένει ἐν τῇ περιφερείᾳ διὰ τὴν λειτουργίαν τῆς ὑπηρεσίας τῆς ἐπιστρατεύσεως. Ἐν καιρῷ πολέμου, δι' ἕκαστον θέατρον πολέμου, συνιστᾶται ἰδία διοίκησις, ὑπὸ ἀρχηγὸν διευθύνοντα τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις καὶ ἔχοντα ὑπὸ τὰς διαταγάς του πάσας τὰς ἐν τῷ σχετικῷ τομεῖ στρατιωτικὰς δυνάμεις.

Εἰς τὰς ἀποικίας ὁ ἀνώτερος στρατιωτικὸς διοικητὴς διατελεῖ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ διοικητοῦ τῆς ἀποικίας, ὅστις εἶναι ὑπεύθυνος διὰ πάντα τὰ ἀφορῶντα τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ὑπ' αὐτὸν περιφερείας. Ἐκτὸς τῶν ἐν τῇ μητροπόλει εὑρισκομένων μονάδων, ὁ ἀποικιακὸς στρατὸς διαιρεῖται εἰς 6 ὁμάδας:

1η ὁμάς: τῆς *Ἰνδοκίνας.*

2α ὁμάς: τῆς *Δυτικῆς Ἀφρικῆς*, περιλαμβάνουσα τὴν Σενεγάλην, γαλλικὴν Γουινέαν, Δαχομέην, Ἀκτὴν τοῦ ἐλεφαντόδοντος καὶ τὰς περιοχὰς τῆς Σενεγαμβίας (Sénégambie), τοῦ Νίγερ (Niger) καὶ τῆς γαλλικῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς.

3η ὁμάς: Τῆς *Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς*, περιλαμβάνουσα τὴν Μαδαγασκάρην, Ρεϋνιὸν (Reunion) καὶ τὰς Κομόρας (Comores).

4η ὁμάς: τῶν *Ἀντιλλῶν.*

5η ὁμάς: τοῦ *Εἰρηνικοῦ*, περιλαμβάνουσα τὴν Νέαν Καληδονίαν καὶ τὴν Ταϊτήν.

6η ὁμάς: τοῦ *Γαλλικοῦ Κογκό.*

Ὁ στρατὸς ὁ εὑρισκόμενος εἰς τὴν ἠπειρωτικὴν Γαλλίαν καὶ τὰ ὑπὸ κατοχὴν εὐρωπαϊκὰ ἐδάφη, περιλαμβάνει 30 μεραρχίας πεζικοῦ, 5 μεραρχίας ἱππικοῦ, 2 μεραρχίας ἀεροπορίας. Τὰ στρατιωτικὰ σώματα τὰ μὴ εἰσερχόμενα εἰς τὰς μονάδας ταύτας σχηματίζουσι τὰς γενικὰς ἐφεδρείας. Ἑκάστη μεραρχία πεζικοῦ περιλαμβάνει: 3 συντάγματα πεζικοῦ ἢ ἡμιταξιαρχίας κυνηγῶν, 1 σύνταγμα ἐκ 3 μοιρῶν πεδινοῦ πυροβολικοῦ τῶν 75 χιλιοστῶν καὶ δύο βαρείας μοίρας τῶν 155 χιλιοστῶν. Αἱ μεραρχίαι τῆς Βορείου Ἀφρικῆς ἔχουσιν ἰδίαν συγκρότησιν. Ἑκάστη μεραρχία ἱππικοῦ περιλαμβάνει κατ' ἀρχὴν 3 ταξιαρχίας ἐκ 2 συνταγμάτων ἱππικοῦ, 1 μοῖραν ἐκ 3 ἰλῶν αὐτοπολυβόλων (auto-mitrailleuses), 2 μεραρχιακὰς μοίρας πυροβολικοῦ τῶν 75 χιλιοστῶν καὶ 1 μοῖραν ποδηλατιστῶν κυνηγῶν.

Ἡ σύνθεσις τῶν διαφόρων ὅπλων εἶναι ἡ ἑξῆς:

Α) *Πεζικόν.* Τὸ μητροπολιτικὸν πεζικὸν περιλαμβάνει: 65 συντάγματα πεζικοῦ ἐκ 3 ταγμάτων, 10 ἡμιταξιαρχίας κυνηγῶν ἐκ 3 ταγμάτων, 6 συντάγματα ζουάβων ἐκ 3 ταγμάτων, 28 συντάγματα ἀκροβολιστῶν (tirailleurs) Βορειοαφρικανῶν ἐκ 3 ταγμάτων, 3 ἡμιταξιαρχίας πολυβολιστῶν ἐκ 12 ταγμάτων ἐν συνόλῳ, 5 μοίρας ποδηλατιστῶν κυνηγῶν, 4 ξενικὰ συντάγματα ἐκ 17 ταγμάτων ἐν συνόλῳ, 6 λόχους Σαχαριανῶν, 3 τάγματα Ἀφρικῆς, 18 συντάγματα ἐλαφρῶν ἁρμάτων ἐκ 2 ταγμάτων, 1 σύνταγμα βαρέων ἁρμάτων ἐκ 3 ταγμάτων, 8 λόχους ἐργατῶν ἁρμάτων.

Τὸ ἀποικιακὸν πεζικὸν περιλαμβάνει: α) σώματα διαμένοντα ἐν τῇ μητροπόλει, εἰς τὰ κατεχόμενα εὐρωπαϊκὰ ἐδάφη, τὴν βόρειον Ἀφρικὴν καὶ τὴν Ἀνατολήν: 7 συντάγματα πεζικοῦ ἐκ 3 ταγμάτων, 14 συντάγματα ἀκροβολιστῶν ἐκ 3 ταγμάτων, 8 τάγματα πολυβολιστῶν ἰθαγενῶν· β) σώματα διαμένοντα ἐκτὸς τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς περιοχῆς τῆς Μεσογείου: 3 συντάγματα πεζικοῦ, ὧν 2 εἰς Ἰνδοκίναν καὶ 1 εἰς Κίναν, 2 τάγματα ἀνὰ ἓν εἰς τὴν Δυτικὴν καὶ Ἀνατολικὴν γαλλικὴν Ἀφρικήν, 3 λόχους πεζικοῦ, ἀνὰ εἷς τοῦ Εἰρηνικοῦ, τῆς Μαρτινίκας καὶ τῆς Γουυάνης (Guyane). 12 συντάγματα ἀκροβολιστῶν ἐξ ἰθαγενῶν, ἐξ ὧν 5 εἰς τὴν Ἰνδοκίναν, 4 εἰς τὴν Δυτικὴν γαλλικὴν Ἀφρικήν, 1 εἰς τὴν γαλλικὴν Ἀφρικὴν τοῦ Ἰσημερινοῦ καὶ 2 εἰς τὴν Ἀνατολικὴν γαλλικὴν Ἀφρικήν, 7 τάγματα ἀκροβολιστῶν εἰς τὴν Δυτικὴν γαλλικὴν Ἀφρικήν, 1 τάγμα εἰς τὴν γαλλικὴν Ἀφρικὴν τοῦ Ἰσημερινοῦ καὶ 1 τάγμα εἰς τὴν Ἀνατολικὴν γαλλικὴν Ἀφρικήν.

Β) *Ἱππικόν.* Τὸ μητροπολιτικὸν ἱππικὸν περιλαμβάνει: 6 συντάγματα θωρακοφόρων, 22 συντάγματα δραγόνων, 12 συντάγματα ἐφίππων κυνηγῶν, 14 ἶλας αὐτοπολυβόλων.

Τὸ ἱππικὸν τῆς Ἀφρικῆς περιλαμβάνει: 5 συντάγματα κυνηγῶν τῆς Ἀφρικῆς, 13 συντάγματα σπαχί, 1 σύνταγμα ξένων, 6 ἶλας αὐτοπολυβόλων.

Γ) *Πυροβολικόν.* Τὸ πυροβολικὸν τῆς μητροπόλεως, τῶν κατεχομένων εὐρωπαϊκῶν ἐδαφῶν, τῆς Βορείου Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀνατολῆς περιλαμβάνει: 30 συντάγματα μεραρχιακά, ἐκ 3 πεδινῶν μοιρῶν καὶ 2 βαρειῶν μοιρῶν, 2 συντάγματα ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ ἐκ 3 μοιρῶν, 2 συντάγματα βαρέος ἱπποκινήτου πυροβολικοῦ ἐκ 4 μοιρῶν, 4 πεζοπόρα συντάγματα πυροβολικοῦ ἐκ 3 μοιρῶν, 7 βαρέα συντάγματα μηχανικῆς ἕλξεως ἐκ 4 μοιρῶν, 18 συντάγματα πεδινοῦ πυροβολικοῦ ἐκ 3 μοιρῶν, 2 συντάγματα βαρέος πυροβολικοῦ ἐπὶ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ἐκ 4 μοιρῶν, 5 συντάγματα ἀεροπορικῆς ἀμύνης, ἕκαστον ἐκ 3 μοιρῶν ἐπὶ αὐτοκινήτων, 1 μοῖραν θέσεως καὶ 1 μοῖραν προβολέων, 5 συντάγματα μεραρχιακὰ διὰ τὸ ἱππικὸν ἐκ 2 μοιρῶν, 4 μοίρας ἀνεξαρτήτους τῆς Ἀφρικῆς, 3 συντάγματα τῆς Βορείου Ἀφρικῆς, 1 σύνταγμα τοῦ Μαρόκκου, 1 σύνταγμα καὶ 10 ἀνεξαρτήτους λόχους τῆς Ἀνατολῆς.

Τὸ ἀποικιακὸν πυροβολικὸν περιλαμβάνει: 2 συντάγματα εἰς τὴν Ἰνδοκίναν, 1 σύνταγμα εἰς τὴν Δυτικὴν γαλλικὴν Ἀφρικήν, 2 πυροβολαρχίας εἰς τὴν γαλλικὴν Ἀφρικὴν τοῦ Ἰσημερινοῦ, 1 μοῖραν ἐκ τριῶν πυροβολαρχιῶν καὶ μίαν ἀνεξάρτητον πυροβολαρχίαν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν γαλλικὴν Ἀφρικήν, 1 πυροβολαρχίαν εἰς τὴν Μαρτινίκαν, 1 πυροβολαρχίαν εἰς τὴν Κίναν.

Δ) *Μηχανικόν.* Τὸ μηχανικὸν ἀποτελεῖται ἐκ 15 συνταγμάτων καὶ 11 ταγμάτων ἐν συνόλῳ, περιλαμβάνον μονάδας σκαπανέων, γεφυροποιῶν, ἠλεκτροτεχνιτῶν, σιδηροδρόμων, βαρειῶν γεφυρῶν, τηλεγραφητῶν, ἀσυρματιστῶν καὶ περιστερῶν.

Ε) *Ἀεροπορία.* Διὰ τὴν μητρόπολιν, τὰ κατεχόμενα εὐρωπαϊκὰ ἐδάφη, τὴν Βόρειον Ἀφρικὴν καὶ τὴν Ἀνατολὴν τὸ ἀεροπορικὸν σῶμα ἀποτελεῖται ἐκ δύο μεραρχιῶν καὶ ἓξ ἀνεξαρτήτων μονάδων, περιλαμβανουσῶν ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῶν τοὺς ἑξῆς στολίσκους: 42 παρατηρήσεως, 32 καταδιώξεως, 20 βομβαρδισμοῦ τῆς ἡμέρας, 12 βομβαρδισμοῦ τῆς νυκτός, 8 διὰ τὴν Τύνιδα καὶ τὸ Ἀλγέριον, 10 διὰ τὸ Μαρόκκον καὶ 8 διὰ τὴν Ἀνατολήν. Πρὸς δέ: 2 συντάγματα ἀεροστάτων, 16 λόχους τεχνιτῶν ἀεροστάτων, 1 λόχον μετεωρολογίας. Οἱ στολίσκοι οὗτοι συγκροτοῦνται εἰς συντάγματα, ἐξ ὧν τὰ μὲν εἶναι μικτά, τὰ δὲ ὁμογενῆ ἀποκλειστικῶς ἐξ ἀεροπλάνων βομβαρδισμοῦ μεγάλων ἀποστάσεων.

Συμφώνως πρὸς τὸ Σύνταγμα τοῦ 1875, ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας ἀσχολεῖται διὰ τὴν στρατιωτικὴν δύναμιν, προεδρεύει δὲ *Ἀνωτάτου συμβουλίου τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης*, ἀποτελουμένου ἐκ τῶν ὑπουργῶν τῶν Ἐξωτερικῶν, τῶν Ἐσωτερικῶν, τῶν Οἰκονομικῶν, τῶν Στρατιωτικῶν, τῶν Ναυτικῶν, τῶν Δημοσίων ἔργων καὶ τῶν Ἀποικιῶν. Εἰς αὐτὸ συμμετέχουσι μετὰ συμβουλευτικῆς ψήφου οἱ ἀντιπρόεδροι τῶν ἀνωτέρων συμβουλίων τοῦ πολέμου καὶ τοῦ ναυτικοῦ.

Εἰδικῶς διὰ τὰ στρατιωτικὰ ζητήματα τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν ἐν γένει προπαρασκευὴν διὰ τὸν πόλεμον καὶ τὴν ὀργάνωσιν τοῦ στρατοῦ, ὑφίσταται τὸ *Ἀνώτερον συμβούλιον τοῦ πολέμου*, οὗτινος πρόεδρος εἶναι ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, μέλη δὲ οἱ στρατάρχαι τῆς Γαλλίας, δώδεκα κατὰ μέγιστον ὅρον ἀντιστράτηγοι, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ ἐπιτελείου, καὶ ὁ ἀντιστράτηγος ἐπιθεωρητὴς τῶν ἀποικιακῶν στρατευμάτων. Ἀντιπρόεδρος τοῦ συμβουλίου τούτου εἶναι ὁ στρατάρχης τῆς Γαλλίας ἢ ὁ ἀντιστράτηγος ὁ προωρισμένος νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ ἐν καιρῷ πολέμου.

Τὸ *Γενικὸν Ἐπιτελεῖον* διατελεῖ ὑπὸ τὸν ἀντιπρόεδρον τοῦ ἀνωτέρου συμβουλίου πολέμου. Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου βοηθεῖται ὑπὸ τριῶν ἀντιστρατήγων, ὧν ὁ εἷς, φέρων τὸν τίτλον τοῦ ὑπαρχηγοῦ, ἐν περιπτώσει ἐπιστρατεύσεως παραμένει ὡς ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου τοῦ στρατοῦ τοῦ ἐσωτερικοῦ.

Οἱ *μόνιμοι ἀξιωματικοὶ* προέρχονται: 1) Ἐκ τῶν διαφόρων στρατιωτικῶν σχολῶν, τῶν εἰδικῶν δι' ἕκαστον ὅπλον, εἰς ἃς εἰσέρχονται οἱ νέοι κατόπιν διαγωνισμοῦ. Εἰδικαὶ διατάξεις ἰσχύουσι διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς Πολυτεχνικῆς σχολῆς, ἐξ ὧν, ἐκ παραλλήλου μετὰ τῶν λοιπῶν πολιτικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ κράτους, στρατολογοῦνται καὶ διὰ τὸν στρατόν. 2) Ἐκ τῶν σχολῶν τῶν ὑπαξιωματικῶν, εἰς ἃς κατατάσσονται κατόπιν διαγωνισμοῦ οἱ ἔχοντες διετῆ τοὐλάχιστον εὐδόκιμον ὑπηρεσίαν ἐν τῷ βαθμῷ των. 3) Δι' ἀπ' εὐθείας προαγωγῆς ἀνθυπασπιστῶν, κατόπιν προτάσεως τῆς προϊσταμένης ἀρχῆς, καὶ ἐχόντων τοὐλάχιστον δεκαετῆ εὐδόκιμον ὑπηρεσίαν ἐν τῷ βαθμῷ των. 4) Διὰ μονιμοποιήσεως ἐφέδρων τινῶν ἀξιωματικῶν, κατόπιν εὐδοκίμου ὑπηρεσίας καὶ ὑποστάντων εἰδικὴν ἐκπαίδευσιν. 5) Οἱ στρατιωτικοὶ ἰατροί, φαρμακοποιοὶ καὶ κτηνίατροι προέρχονται ἐκ τῆς σχολῆς τῆς ὑγειονομικῆς ὑπηρεσίας τοῦ στρατοῦ καὶ ἐκ τῆς κτηνιατρικῆς σχολῆς.

Ἡ συνολικὴ δύναμις τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, τοῦ τε μητροπολιτικοῦ καὶ τοῦ ἀποικιακοῦ, κατὰ τὸ ἔτος 1927 ἀνήρχετο εἰς 29 774 ἀξιωματικούς, 593.397 ὁπλίτας· πρὸς τούτοις ἄτακτοι, ἐν Μαρόκκῳ, 16 ἀξιωματικοὶ καὶ 12.361 ὁπλῖται. Κ. ΔΙΓΕΝΗΣ

— [ΝΑΥΤΙΚΟΝ] Κατὰ τὴν ἐπίσημον στατιστικὴν τοῦ 1925, τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν τῆς Γαλλίας περιελάμβανε τὸ ἔτος ἐκεῖνο 4624 πλοῖα, ἐκ τῶν ὁποίων 2411 ἦσαν ἀτμόπλοια. Τὰ πλοῖα ταῦτα εἶχον χωρητικότητα 3.405.756 τόννων μικτῶν, ἐξ ὧν 3.139.401 τόννοι ἀνῆκον εἰς τὰ ἀτμόπλοια. Ἐκτὸς τῶν πλοίων τούτων ὑπάρχουν καὶ ἐμπορικά τινα πλοῖα ἀνήκοντα εἰς τὸ κράτος καὶ ἔχοντα χωρητικότητα 71.410 τόννων. Ἡ κίνησις τῶν λιμένων παρουσίαζε κατὰ τὸ 1925 τὴν ἑξῆς εἰκόνα: Εἴσοδος 25.396 πλοίων, χωρητικότητος 43 993.873 τόννων, ἐξ ὧν ἔφερον γαλλικὴν σημαίαν 8957 πλοῖα χωρητικότητος 12.412.744 τόννων. Ὁ γαλλικὸς ἐμπορικὸς στόλος, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, ὑπέστη μεγάλας ζημίας ἐκ τῶν τορπιλλίσεων. Ἡ ἀντικατάστασις τῶν ἀπολεσθέντων δὲν κατέστη τότε δυνατή, διότι ὅλα τὰ γαλλικὰ ναυπηγεῖα εἶχον διατεθῆ διὰ τὰς πολεμικὰς ἀνάγκας. Μετὰ τὸν πόλεμον ὅμως ἡ κατασκευὴ τῶν γαλλικῶν πλοίων ἤρχισε ραγδαία, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ κατωτέρω στατιστικοῦ πίνακος:

Ἔτη	*Ἀριθμὸς πλοίων*	*Μικτοὶ τόννοι*
1919	86	374.344
1920	159	605 665
1921	172	704.361
1922	176	765.377
1923	183	793 405

Τὰ κυριώτερα ναυπηγεῖα τῆς Γαλλίας εἶναι τὰ ἑξῆς, ἔχοντα τὰς παραπλεύρως σημειουμένας δεξαμενάς: ναυπηγεῖα τῆς Γαλλίας 5, ναυπηγεῖα τοῦ Σαὶν-Ναζαὶρ καὶ Πενοὲ 4, ναυπηγεῖα τῆς Νορμανδίας 5, ναυπηγεῖα τῆς Λουὰρ 7, ναυπηγεῖα τῆς Ζιρὸντ 4, ναυπηγεῖα τῆς Προβηγκίας 6, ναυπηγεῖα τῆς Μεσογείου 11. Ἄλλα μικρότερα εἶναι τὰ νορμανδικὰ ναυπηγεῖα 3, τὰ ναυπηγεῖα Ντελωναὶ - Μπελβὶλλ 2, τὰ ναυπηγεῖα Ντουμπιζὸν 2, τὰ ναυπηγεῖα τῆς Βρετάνης 4, τὰ ναυπηγεῖα Νιὺλ καὶ Μπακαλὰν 3, τὰ ναυπηγεῖα τῆς Σοσιετὲ Προβενσὰλ 2, τὰ ναυπηγεῖα Μπαρριὲλ 4. Εἰς τὸ Σαὶν Μαλό, τὸ Παιμπολ κ.τ.λ. ὑπάρχουν εἰδικὰ ναυπηγεῖα διὰ ξύλινα πλοῖα.

Τὸ πολεμικὸν ναυτικὸν τῆς Γαλλίας ὑπέστη μεγάλην ἐλάττωσιν συνεπείᾳ τῶν τορπιλλίσεων κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Κατὰ τὸ 1914 εἶχε χωρητικότητα 816 000 τόννων, ἐξ ὧν ἀπέμειναν κατὰ τὸ 1919 μόνον 590.000. Τῷ 1922, κατὰ τὴν διάσκεψιν τοῦ περιορισμοῦ τῶν ναυτικῶν ἐξοπλισμῶν, ἡ ὁποία συνῆλθεν ἐν Βασιγκτῶνι, ἡ Γαλλία ἐδέχθη νὰ ἐλαττώσῃ τὴν χωρητικότητα τῶν ἄνω τῶν 10 000 τόννων πλοίων της εἰς 175.000 τόννους.

Κατὰ τὸ 1926 ὁ γαλλικὸς στόλος ἀπετελεῖτο ἀπὸ τὰ ἑξῆς πλοῖα: α') πλοῖα τῆς γραμμῆς: 3 τύπου «Βρετάνης» καὶ καθελκύσεως 1913 («Βρετάνη», «Λωρραίνη», «Προβηγκία»), συνολικῆς χωρητικότητος 69 691 τόννων, δυνάμεως 87.000 ἵππων, μετὰ 96 βαρέων τηλεβόλων καὶ 12 τορπιλλοβλητικῶν ὑποβρυχίων σωλήνων· 3 τύπου «Ζὰν-Μπὰρτ («Κουρμπέ», «Ζὰν-Μπάρτ», καθελκύσεως 1911, «Παρίσιοι», καθελκύσεως 1912), συνολικῆς χωρητικότητος 68.833 τόννων, δυνάμεως 84.000 ἵππων, μετὰ 99 βαρέων τηλεβόλων καὶ 12 τορπιλλοβλητικῶν ὑποβρυχίων σωλήνων· 3 τύπου «Δαντὼν» («Κοντορσέ», «Βολταῖρος», καθελκύσεως 1909, «Διδερό», καθελκύσεως 1906), συνολικῆς χωρητικότητος 55.505 τόννων, δυνάμεως 67.500 ἵππων, μετὰ 48 βαρέων τηλεβόλων καὶ 6 τορπιλλοβλητικῶν ὑποβρυχίων σωλήνων· β') μεγάλα καταδρομικά: 2 τύπου «Ἐδγὰρ Κινὲ» («Βαλδὲκ-Ρουσσῶ», καθελκύσεως 1908, «Ἐδγὰρ Κινέ», καθελκύσεως 1907), συνολικῆς χωρητικότητος 27.842 τόννων, δυνάμεως 72 000 ἵππων, μετὰ 28 βαρέων τηλεβόλων καὶ 4 τορπιλλοβλητικῶν ὑποβρυχίων σωλήνων· 2 τύπου «Λέοντος Γαμβέττα» («Ἐρνέστος Ρενὰν» τοῦ 1906 καὶ «Ἰούλιος Μισλὲ» τοῦ 1905), συνολικῆς χωρητικότητος 26.609 τόννων, δυνάμεως 65.000 ἵππων, μετὰ 32

Digitized by Google

βαρέων τηλεβόλων καὶ 4 τορπιλλοβλητικῶν ὑποβρυχίων σωλήνων· 2 τύπου παλαιοῦ «Λέοντος Γαμβέττα» («Βίκτωρ Οὐγκὼ» τοῦ 1904 καὶ «Ἰούλιος Φερρὺ» τοῦ 1902), συνολικῆς χωρητικότητος 25.487 τόννων, δυνάμεως 55 000 ἵππων, μετὰ 36 βαρέων τηλεβόλων καὶ 4 τορπιλλοβλητικῶν ὑποβρυχίων σωλήνων· 1 τύπου βελτιωμένου Μονκάλμ («Κοντὲ» τοῦ 1902), χωρητικότητος 10.233 τόννων, δυνάμεως 20.500 ἵππων, μετὰ 10 βαρέων τηλεβόλων καὶ 2 τορπιλλοβλητικῶν ὑποβρυχίων σωλήνων· γ') μικρὰ καταδρομικά: 5 συνολικῆς χωρητικότητος τόννων 201,246, δυνάμεως 120 800 ἵππων, μετὰ 37 βαρέων τηλεβόλων καὶ 22 τορπιλλοβλητικῶν σωλήνων· 1 μοιραρχίδα στολίσκου («Ναύαρχος Σενὲ» τοῦ 1918 χωρητικότητος 2,340 τόννων, δυνάμεως 44.000 ἵππων, μετὰ 4 βαρέων τηλεβόλων καὶ 4 τορπιλλοβλητικῶν σωλήνων. Ἐπίσης περιελάμβανε: 4 θωρηκτὰ καταδρομικά, 3 ἐλαφρὰ καταδρομικά, 58 τορπιλλοβόλα, 42 ὑποβρύχια, μίαν ὑποβρύχιον τορπιλλοθέτιδα καὶ 152 ἄλλα μικρότερα πλοῖα. Ὑπὸ κατασκευὴν δέ: 1 ἀεροπλανοφόρον, 6 ἐλαφρὰ καταδρομικά, 9 ἀντιτορπιλλικά, 22 τορπιλλοβόλα, 21 ὑποβρύχια, 2 ὑποβρυχίους τορπιλλοθέτιδας. Ἡ ναυτικὴ πολεμικὴ ἀεροπλοΐα ἱδρύθη κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον καὶ περιλαμβάνει 11 στολίσκους ἀεροπλάνων ὅλων τῶν εἰδῶν (πηδαλιουχούμενα, ὑδροπλάνα, ἀερόστατα κ.τ.λ.), εὑρίσκεται δὲ ὑπὸ διαρκῆ ἐξέλιξιν καὶ ἀναδιοργάνωσιν. Τὰ κυριώτερα κέντρα ταύτης εἶναι τὸ Χερβοῦργον, ἡ Βρέστη, ὁ Σαὶν Ραφαὲλ κ.τ.λ. Τὰ γαλλικὰ παράλια διαιροῦνται εἰς πέντε ναυτικὰς περιφερείας, αἵτινες ἔχουν ὡς κέντρα τοὺς πέντε κυριωτέρους ναυστάθμους, Χερβοῦργον, Βρέστην, Τουλῶνα, Λοριὰν καὶ Ροσφόρ. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ναυστάθμων ὑπάρχουν καὶ αἱ ἑξῆς ναυτικαὶ βάσεις ἐκτὸς τῆς Γαλλίας: Εἰς τὸ Ὀρὰν ἐν Ἀλγερίᾳ, εἰς Μπιζέρταν ἐν Τύνιδι, εἰς Σαϊγκὸν ἐν Κοχιγκίνᾳ, εἰς Χονγκάϊ ἐν Τογκίνῳ, εἰς Ντιέγκο-Σουαρὲθ ἐν Μαδαγασκάρῃ, εἰς Δακὰρ ἐν Σενεγάλῃ, εἰς Φὸρ-ντὲ-Φρὰνς ἐν Μαρτινίκᾳ καὶ εἰς Νουμέα ἐν Νέᾳ Καληδονίᾳ. Ὁ γαλλικὸς στόλος διαιρεῖται εἰς ἑπτὰ μοίρας: Εἰς τὴν μοῖραν τῆς Μεσογείου, τῆς Βορείου θαλάσσης, τοῦ Ἀτλαντικοῦ, τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς, τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ καὶ τῆς Κοχιγκίνας. Οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ ναυτικοῦ ἐκπαιδεύονται εἰς τέσσαρας σχολάς· εἰς τὴν *Ναυτικὴν Σχολὴν* τῆς Βρέστης, ἡ ὁποία εἶναι ἡ κυριωτέρα ναυτικὴ σχολὴ τῆς Γαλλίας, εἰς τὴν *Πολυτεχνικὴν Σχολὴν* τῶν Παρισίων, εἰς τὴν *Ἀνωτέραν Σχολὴν τοῦ Ναυτικοῦ* τῶν Παρισίων καὶ εἰς τὰς *Σχολὰς τῆς Ὑδρογραφίας*, αἵτινες εἶναι ἐγκατεστημέναι εἰς διαφόρους λιμένας καὶ χρησιμεύουν ἐπίσης καὶ διὰ τὴν μόρφωσιν τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ. Τὰ πληρώματα τοῦ γαλλικοῦ στόλου ἀποτελοῦνται: 1) ἀπὸ τοὺς ἐθελοντάς· 2) ἀπὸ τοὺς κληρωτοὺς τοὺς μεταφερομένους εἰς τὸ ναυτικὸν καὶ 3) ἀπὸ τοὺς ναυτολογημένους, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν τὴν σοβαρωτέραν πηγὴν τοῦ γαλλικοῦ ναυτικοῦ. Ναυτολογημένοι εἶναι ὅλοι οἱ Γάλλοι, οἱ ὁποῖοι ἐξασκοῦν τὴν ναυτιλίαν ὡς ἐπάγγελμα ἐν τῇ θαλάσσῃ, εἰς λιμένας, λιμνοθαλάσσας, διώρυγας, ποταμούς. —Μ.

— [ΓΛΩΣΣΑ] Ἡ γαλλικὴ ἀνήκει εἰς τὴν ὁμάδα τῶν *ρωμανικῶν* (ἢ ἄλλως *νεολατινικῶν* καὶ *λατινογενῶν* λεγομένων γλωσσῶν), περιλαμβάνουσαν τὴν ἰταλικήν, γαλλικήν, ραιτικὴν (ἐν τῇ ΝΑ. Ἑλβετίᾳ καὶ ἐπὶ μέρους τινὸς τοῦ Τυρόλου), τὴν καταλωνικήν, τὴν ἱσπανικήν, τὴν πορτογαλικήν, τὴν ρουμανικὴν καὶ τὴν κουτσοβλαχικήν. Αἱ γλῶσσαι αὗται προῆλθον ἐκ τῆς διαφόρου κατὰ τόπους ἐξελίξεως μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς γλώσσης: τῆς *λατινικῆς* ἢ —ἀκριβέστερον— τῆς δημώδους λατινικῆς (sermo vulgaris ἤ, κατὰ τὸν Κικέρωνα, sermo plebejus, γερμ. Vulgärlatein), διαφόρου εἰς πολλὰ σημεῖα ἀπὸ τὴν δόκιμον λατινικήν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγράφη ἡ πλουσία λατινικὴ γραμματεία. Μετὰ τὴν κατάκτησίν της ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἡ Γαλατία δὲν ἔχασε μόνον τὴν ἀνεξαρτησίαν της· ἤρχισε ν' ἀποβάλλῃ ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ τὴν ἐθνικὴν γλῶσσάν της, τὴν *κελτικήν*, συγγενεστέραν ἄλλως τε πρὸς τὴν λατινικὴν ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας ἰαπετικὰς ἢ ἰνδοευρωπαϊκὰς γλώσσας. Ὀλίγα εἶναι τὰ λεξικολογικὰ λείψανα, τὰ ὁποῖα παρέλαβεν ἐξ αὐτῆς ἡ ἐν Γαλατίᾳ ὁμιλουμένη λατινική. Εἶναι πολὺ πιθανὸν ὅτι καὶ φωνητικά τινα καὶ ἄλλα στοιχεῖα ὀφείλονται εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς γλώσσης τῶν Γαλατῶν. Ἀλλ' ἡ ἐξακρίβωσις τῶν στοιχείων τούτων, ἕνεκα τῆς ἐλλιπεστάτης γνώσεως τῆς γαλατικῆς—ἐλάχιστα εἶναι τὰ διασωθέντα ἐπιγραφικὰ καὶ ἄλλα λείψανά της—ἀποβαίνει σχεδὸν ἀδύνατος. Ἡ γλῶσσα τῶν Γαλατῶν ὡμιλεῖτο ἀκόμη ὁπωσδήποτε κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα μ. Χ. Ἡ λατινικὴ τὴν ἐξετόπισε κατὰ πρῶτον ἐκ τῶν πόλεων, ἐξ αὐτῶν δὲ ἐξαπλωθεῖσα ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ εἰς τὴν ὕπαιθρον κατεκράτησεν ὁριστικῶς πανταχοῦ τῆς Γαλατίας. Κατὰ τοὺς πολυταράχους χρόνους τῆς λεγομένης μεγάλης Μεταναστεύσεως τῶν Ἐθνῶν, ἡ γαλατικὴ εἶχεν ἤδη ἐξαφανισθῆ ἐντελῶς ὑπὸ τῆς λατινικῆς. Ἡ εἰσβολὴ καὶ ἐγκαθίδρυσις κατὰ τὸν Ε' μ. Χ. αἰῶνα εἰς τὴν ἐκρωμαϊσθεῖσαν Γαλατίαν διαφόρων γερμανικῶν φύλων—Φράγκων Βουργουνδίων, Βισιγότθων, τῶν ὁποίων ἡ γλῶσσα ὑπεχώρησεν ὡσαύτως ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὴν ἐν Γαλατίᾳ ὁμιλουμένην λατινικὴν—ἔγινεν ἀφορμὴ νὰ εἰσαχθοῦν εἰς τὸν γλωσσικὸν θησαυρόν της καὶ διάφορα γερμανικὰ στοιχεῖα. Ἡ διὰ τῶν ξένων τούτων κελτικῶν καὶ γερμανικῶν στοιχείων ἀναμιχθεῖσα δημώδης λατινικὴ κατέστη οὕτως ἡ γλῶσσα τῆς Γαλατίας καὶ ἓν τῶν κυριωτέρων καὶ δραστικωτέρων ὀργάνων τοῦ ἐκλατινισμοῦ τῆς κατακτηθείσης χώρας. Ἡ ἐξέλιξίς της ἀπὸ τοῦ Ε'—Θ' αἰῶνος μ. Χ. εἶναι ἐντελῶς σκοτεινὴ καὶ σχεδὸν ἀπρόσιτος εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν. Ἡ ἐκβαρβάρωσις, εἰς τὴν ὁποίαν ἐβύθισεν ἐπὶ τέσσαρας περίπου αἰῶνας τὴν χώραν ἡ εἰς αὐτὴν εἰσβολὴ καὶ ἐγκαθίδρυσις τῶν ρηθέντων γερμανικῶν φύλων, σταματήσασα πᾶσαν ἐκπολιτιστικὴν κίνησιν—καὶ αὐτὴ ἡ Ἐκκλησία περιωρίσθη κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἁπλῶς εἰς τὴν διάσωσιν τῆς λατινικῆς παραδόσεως—δὲν ἐπέτρεψε νὰ γραφοῦν καὶ νὰ περιέλθουν εἰς ἡμᾶς γραπτὰ (λογοτεχνικὰ καὶ ἄλλα μνημεῖα), γεγραμμένα εἰς τὴν γλῶσσαν τὴν λαλουμένην κατὰ τὴν περίοδον ταύτην καὶ παρέχοντα εἰς ἡμᾶς εἰκόνα τινὰ τῆς κατ' αὐτὴν ἐξελίξεώς της. Ἀλλ' ἀκριβῶς ἡ χειραφέτησις αὕτη τῆς *γαλλο-λατινικῆς* (le gallo-roman, ὅπως καλεῖται ἡ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ὁμιλουμένη ἐν Γαλλίᾳ) ἀπὸ πάσης σχεδὸν ἐπιδράσεως τῆς γραπτῆς, τῆς ἐπισήμου λατινικῆς, συνετέλεσεν εἰς τὴν γοργοτέραν ἐξέλιξίν της, εἰς τὴν ταχυτέραν ἐξαλλοίωσίν της. Διὰ νὰ λάβῃ τις μίαν ἰδέαν τῆς ἐξαλλοιώσεως ταύτης, ἀρκεῖ νὰ λεχθῇ ὅτι ἡ λατινικὴ λέξις *lacryma* μετεβλήθη κατὰ τοὺς χρόνους τούτους εἰς *lairme* (ἐξ οὗ τὸ σημερινὸν *larme*) καὶ τὸ *vetulum* μετεμορφώθη εἰς *vieil*. Ἐκτὸς τῆς προφορᾶς καὶ ἡ κλίσις ὀνομάτων καὶ ρημάτων ἐντελῶς μετασχηματίζεται καὶ νέον κλιτικὸν σύστημα, ὅλως διάφορον τοῦ τῆς λατινικῆς, δημιουργεῖται ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Ἡ σύνταξις ὑφίσταται καὶ αὐτὴ ἀρκετὰς μεταβολάς, προσαρμοζομένη καὶ παρακολουθοῦσα τὰς ἄλλας ἀλλοιώσεις τῆς γλώσσης.

Ἀπὸ τοῦ Θ' αἰῶνος μ. Χ. ἀρχίζει ἡ περίοδος τῆς *ἀρχαίας γαλλικῆς* (l' ancien français), τῆς ὁποίας τὸ πρῶτον, τὸ παλαιότερον γλωσσικὸν μνημεῖον, εἶναι οἱ λεγόμενοι «Ὅρκοι τοῦ Στρασβούργου» (Serments de Strasbourg, 14 Φεβρουαρίου 842). Τὸ κείμενον τούτων μετὰ τοῦ τῆς «Cantilène de Sainte Eulalie» ἐξ 29 ἐν ὅλῳ στίχων, εἶναι τὰ μόνα γαλλικὰ κείμενα τοῦ Θ' αἰῶνος μ. Χ. Ἐκ τοῦ ἑπομένου αἰῶνος μᾶς παρεδόθησαν περισσότερα γλωσσικὰ μνημεῖα. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ΙΑ' αἰῶνος ἀρχίζουν νὰ ἀναφαίνωνται καὶ ἔργα λογοτεχνικά, σπουδαῖα οὐχὶ μόνον ὑπὸ γλωσσικήν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ φιλολογικὴν ἔποψιν: «La chanson de saint Alexis», «La chanson de Roland», «Le pélerinage de Charlemagne à Jérusalem», ποίημα ἡρωϊκοκωμικόν, κ.λ. Κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα—τὸν χρυσοῦν αἰῶνα τῆς ἀρχαίας γαλλικῆς λογοτεχνίας—ὅπως καὶ κατὰ τὸν ΙΓ' καὶ ΙΔ' αἰῶνα τὰ μνημεῖα τῆς γαλλικῆς γλώσσης πολλαπλασιάζονται καί, ὅπερ σπουδαιότατον διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς γαλλικῆς, παραλλάσσουν γλωσσικῶς ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ἀντανακλῶντα τὰς διαλεκτικὰς ποικιλίας, αἱ ὁποῖαι εἶχον ἤδη ἀναπτυχθῆ. Αἱ διάλεκτοι τῆς γαλλικῆς γλώσσης τῆς περιόδου ταύτης ὑπάγονται εἰς δύο μεγάλας τάξεις, εἰς τὰς τῆς γλώσσης τοῦ *oc* καὶ εἰς τὰς τῆς γλώσσης τοῦ *oïl* (ἤτοι εἰς τὰς νοτίους καὶ βορείους γαλλικὰς διαλέκτους), ληφθέντος ὡς διακριτικοῦ ὀνόματος τῶν διαλεκτικῶν τούτων ὁμάδων τοῦ ἐπιρρήματος τοῦ δηλοῦντος εἰς ἑκατέραν ἐκ τούτων τὸ *ναὶ* (*oc—oïl*=oui). Ἐκ τῶν διαλέκτων τοῦ oc γνωστότεραι εἶναι ἡ *γασκωνική*, ἡ *προβηγκιανὴ* (le provençal), ἡ ὁποία ἐκαλλιεργήθη ἐνωρὶς καὶ φιλολογικῶς (ἤδη κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα μ. Χ. ἤρχισε ν' ἀναπτύσσεται ἡ προβηγκιανὴ λογοτεχνία, ἥτις ἐλαμπρύνθη κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα διὰ τῆς ποιήσεως τῶν *τρουβαδούρων* (troubadours) καὶ ἀνενεώθη ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας διὰ τοῦ *Mistral* κλ.). Ἐκ δὲ τῶν διαλέκτων τῆς γλώσσης τοῦ oïl σπουδαιότεραι εἶναι ἡ *νορμανδική*, ἡ *πικαρδικὴ* καὶ ἰδίως ἡ τῆς περιφερείας τῶν Παρισίων, ἡ τῆς Ile de France, ἡ *κυρίως γαλλικὴ* (le français).

Αὕτη διὰ διαφόρους πολιτικοὺς καὶ ἄλλους λόγους ἤρχισεν ἤδη ἀπὸ τοῦ ΙΑ' αἰῶνος νὰ ἐξέρχεται τῶν ὁρίων τῆς Ile de France, νὰ ἐξαπλώνεται εἰς τὰς πέριξ ἐπαρχίας, νὰ ἐκτοπίζῃ βαθμηδὸν τὰς διαλέκτους τοῦ oïl κατ' ἀρχὰς τοῦ oc μετ' αὐτάς, καὶ οὕτω νὰ ἀνυψώνεται ἀπὸ ἁπλῆς διαλέκτου εἰς ὄργανον κοινὸν ἁπάντων τῶν Γάλλων, εἰς ὄργανον τῆς γαλλικῆς λογοτεχνίας καὶ ἐπιστήμης. Ἤδη τῷ 1188 ὁ ἐκ Λυῶν τρουβαδοῦρος *Aimon de Varennes* γράφει τὸ «Roman de Florimont» οὐχὶ εἰς τὴν διάλεκτον τοῦ τόπου τῆς γεννήσεώς του—ἀνήκουσαν εἰς τὴν ὁμάδα τοῦ oc—ἀλλὰ εἰς τὴν τῆς Ile de France. Ἡ ἐξάπλωσις τῆς παρισινῆς διαλέκτου προχωρεῖ ἀδιακόπως κατὰ τοὺς ἑπομένους αἰῶνας. Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος αἱ πόλεις Bordeaux, Toulouse, Montpellier, Lyon, Grenoble καὶ ἄλλαι, ἀνήκουσαι εἰς τὴν περιοχὴν τῆς γλώσσης τοῦ oc, παρέχουν συγγραφεῖς καὶ ποιητάς, γράφοντας τὰ ἔργα των οὐχὶ πλέον εἰς τὴν διάλεκτον τοῦ τόπου των, ἀλλ' εἰς τὴν τῶν Παρισίων, ἥτις εἶχεν ἤδη ὁριστικῶς ἀνυψωθῆ εἰς ἐπίσημον, εἰς ἐθνικὴν γλῶσσαν τῶν Γάλλων. Ἡ πλήρης ἐπικράτησίς της μαρτυρεῖται καὶ ἐκ τῆς κατὰ τὸ 1539 καταργήσεως τῆς λατινικῆς ὡς γλώσσης ἐπισήμου καὶ τῆς ἀντικαταστάσεώς της διὰ διατάγματος Φραγκίσκου τοῦ Α' ὑπὸ τῆς παρισινῆς γαλλικῆς ἐν τοῖς δικαστηρίοις καὶ τῇ ἐκπαιδεύσει. Διὰ τοῦ ρηθέντος διατάγματος ὡρίζετο «que tous arrêts et procédures et autres quelconques actes et exploits de justice ou qui en dépendent soient prononcés, enregistrés et délivrés aux parties en langage françois maternel et non autrement».

Ἀπὸ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος ἀρχίζει ἡ περίοδος τῆς νεωτέρας γαλλικῆς (le français moderne, ἂν καὶ μερικοὶ γραμματικοὶ καὶ ἱστορικοὶ τῆς γλώσσης διακρίνουν καὶ μεσαιωνικὴν περίοδον τῆς γαλλικῆς—le moyen français—ἀπὸ τοῦ ΙΔ' μέχρι τέλους τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος). Κατ' αὐτὴν ἡ κλίσις τῶν ὀνομάτων βαθμηδὸν ἐκλείπει, ἀντικαθισταμένη διὰ τῆς προτάξεως προθέσεων πρὸς δήλωσιν τῶν διαφόρων τύπων (la femme—*de* la femme—*à* la femme κλπ.). Καὶ ἡ κλίσις τῶν ρημάτων ὡσαύτως μεταβάλλεται διὰ ποικίλων ἀναλογικῶν ἐξομαλισμῶν τῶν διαφόρων τύπων, οἵτινες μέχρι τοῦδε ἐποίκιλλον ὡς πρὸς τὸ θεματικὸν φωνῆέν των ἀναλόγως τῆς διαφορᾶς τοῦ τονισμοῦ των. Καὶ ἡ φωνητικὴ ὑφίσταται βαθείας ἀλλοιώσεις: αἱ ἀρχαῖαι δίφθογγοι βαθμηδὸν ἁπλοποιοῦνται, ἤτοι μεταβάλλονται εἰς ἁπλᾶ φωνήεντα (πρβλ. ai, ei, au, eau κ. λ.), τὰ τελικὰ σύμφωνα κατὰ τὸ πλεῖστον παύουν νὰ προφέρωνται, ὡς καὶ τὸ ληκτικὸν ἄφωνον—e. Ὡρισμένα συμπλέγματα συμφώνων ὡσαύτως ἁπλοποιοῦνται, τὸ δὲ λεξιλόγιον πλουτίζεται διὰ πλήθους λέξεων ἐκ τῆς λατινικῆς καὶ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς—ὑπὸ μερικῶν μάλιστα συγγραφέων μέχρις ὑπερβολῆς, ὡς λ. χ. ὑπὸ τοῦ Ronsard, τὸν ὁποῖον ὁ Boileau ἔψεγεν αὐστηρῶς «de parler grec et latin en français».

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἡ γαλλικὴ γλῶσσα διὰ τῆς πολιτικῆς αἴγλης καὶ δυνάμεως τοῦ γαλλικοῦ κράτους καὶ τῆς ἀπαραμίλλου ἀνθήσεως τῆς γαλλικῆς λογοτεχνίας ἐξέρχεται τῶν ὁρίων τῆς Γαλλίας καὶ καθίσταται τὸ ὄργανον τῆς διεθνοῦς διπλωματίας, ἡ γλῶσσα τῆς εὐγενοῦς καὶ ἀριστοκρατικῆς τάξεως ὅλων σχεδὸν τῶν πολιτισμένων κοινωνιῶν, ἐν μιᾷ λέξει γλῶσσα διεθνὴς καὶ παγκόσμιος. Καὶ τοιαύτη ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἀκόμη καὶ σήμερον, παρὰ τὴν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους μεγάλην ἐξάπλωσιν καὶ ἄλλων μεγάλων εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν, τῆς γερμανικῆς καὶ ἰδίως τῆς ἀγγλικῆς.

Ἐλέχθη ἀνωτέρω, ὅτι ἀπὸ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος ἀρχίζει ἡ νεωτέρα περίοδος τῆς γαλλικῆς γλώσσης. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς διαρρεύσαντας τέσσαρας αἰῶνας αὕτη ἐξειλίχθη εἰς μέγαν βαθμόν. Ἡ προφορὰ ὑπέστη ἐν τῷ μεταξὺ μεγάλην μεταβολήν. «Ἐὰν εἷς συγγραφεὺς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος—λέγει ὁ *Meillet*—ἤκουε ν' ἀναγινώσκωνται σήμερον τὰ ἔργα του, δὲν θὰ τὰ ἀνεγνώριζεν εὐκόλως». Καὶ ἡ κλίσις δὲν ἔμεινεν ὡσαύτως ἀμετάβλητος: ἡ ὑποτακτικὴ λ. χ. τοῦ παρατατικοῦ καὶ ὁ passé défini (que j'aimasse, que je reçusse—j'aimai, je fus κλπ.) ἐξακολουθοῦν μὲν νὰ χρησιμοποιῶνται εἰς τὸν γραπτὸν λόγον, ἀλλ' εἶναι πλέον τελείως ἄχρηστοι καὶ ἀπηρχαιωμένοι εἰς τὸν προφορικόν. Ἡ χρῆσίς των εἰς τὴν καθ' ἡμέραν ὁμιλίαν θὰ προὐκάλει σήμερον τὸν γέλωτα. Μεγίστην ἐπίσης μεταβολὴν παρατηροῦμεν καὶ εἰς τὸ λεξικολόγιον ἀπὸ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος μέχρι σήμερον. Ἀλλ' ἐκτὸς τῆς ἀποστάσεως καὶ διαφορᾶς ταύτης μεταξὺ τῆς γαλλικῆς τοῦ ρηθέντος αἰῶνος καὶ τῆς σημερινῆς, παρατηροῦμεν ὡσαύτως μεγάλην καὶ ὁλονὲν αὐξάνουσαν τὴν διαφορὰν τῆς σημερινῆς *ὁμιλουμένης* γαλλικῆς καὶ αὐτῆς τῆς μορφωμένης καὶ καλῆς κοινωνικῆς τάξεως ἀπὸ τῆς συγχρόνου *γραφομένης*. Ἡ διαφορὰ τούτων εἶναι ἰδιαιτέρως καταφανὴς εἰς τὸ λεξιλόγιον. «Le vocabulaire de la langue écrite actuelle —γράφει ὁ *Meillet*—diffère profondément de celui de la langue parlée, même dans des cercles cultivés. Beaucoup de mots s' écrivent qu' on ne dit guère; beaucoup de mots se disent qu' on n' ose écrire».

Ἡ γαλλικὴ ὁμιλεῖται σήμερον εἰς ἅπασαν σχεδὸν τὴν Γαλλίαν (ἐκτὸς μικρᾶς περιοχῆς παρὰ τὰ Πυρηναῖα, εἰς τὴν ὁποίαν ὁμιλεῖται ἡ *βασκικὴ* γλῶσσα, καὶ τῆς Βρετάνης, εἰς τὴν ΒΑ. ἄκραν τῆς Γαλλίας, ἔνθα ὁμιλεῖται ἡ *βρετονική*, γλῶσσα κελτικῆς καταγωγῆς, ὑπὸ πληθυσμοῦ 1.300.000 κατοίκων περίπου). Ἡ γαλλικὴ ὁμιλεῖται προσέτι ἐν τῇ ρωμανικῇ ἢ γαλλικῇ Ἑλβετίᾳ (Suisse romande), ἐν τῷ τμήματι τοῦ Βελγίου, τὸ ὁποῖον κατοικεῖται ὑπὸ τῶν Βαλλόνων, ἐν τῷ Καναδᾷ (ὑπὸ πληθυσμοῦ ὑπερβαίνοντος τὸ ἑκατομμύριον), εἰς τὸ δυτικὸν ἥμισυ τῆς νήσου Ἁϊτῆς, εἰς τὴν Μαρτινίκαν, Γουαδαλούπην καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἀμερικῆς, εἰς τὴν Τύνιδα, τὸ Ἀλγέριον, τὴν γαλλικὴν Σενεγάλην, τὴν νῆσον τοῦ Μαυρικίου καὶ τὰς λοιπὰς ἀφρικανικὰς κτήσεις τῆς Γαλλίας. Εἰς τὰς Ἀντίλλας ἡ γαλλικὴ ἀναμιχθεῖσα μὲ τὴν γλῶσσαν τῶν αὐτοχθόνων ἀπετέλεσε μεικτὴν γλῶσσαν, τὴν *κρεολικήν*.

Digitized by Google

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *W. Meyer-Lübke*, Grammatik der romanischen Sprachen I—IV (Leipzig 1890—1906). — *G. Millardet*, Linguistique et dialectologie romanes (Paris 1923). -*F. Brunot*, Histoire de la langue française (Paris 1905).— *F. Brunot* ἐν *Petit de Julleville*, Histoire de la langue et de la litterature française, τόμ. VIII, 861 κ. ἑξ.— *Schwan-Behrens*, Grammatik des Altfranzösischen[5] (Leipzig 1901). — *H. Suchier*, Altfranzösische Grammatik. I (Halle 1893).—*W. Meyer-Lubke*, Historische Grammatik der französischen Sprache. I. Laut-und Formenlehre (Heidelberg 1908).— *A. Darmesteter*, Cours de Grammaire historique de la langue française (couronnée par l'Académie française)[12]. I—IV (Paris 1925). —*Nyrop*, Grammaire historique de la langue française. I—IV (Paris 1899). —*J. Bonjat*, Essai de syntaxe des parlers provençaux modernes (Paris 1913).—*Foncin*, La langue française dans le monde (Paris 1900).—*Koschwitz*, Anleitung zum Studium der franzôs. Philologie[3] (Marburg 1900). — *A. Haase*, Franözsische Syntax des 17 Jahrhunderts Oppeln 1888).—*Ch. Thyrot*, De la prononciation française depuis le commencement du XVI siècle. I—II (Paris 1881—1883). Διὰ τὴν ἔρευναν τῶν γαλλικῶν διαλέκτων πολύτιμος εἶναι ὁ Atlas linguistique de la France (35 fascicules ἐκ 50 πινάκων ἕκαστ.) ὑπὸ *J. Gilliéron* καὶ *E. Edmont*.— *O. Bloch*, Les Parlers des Vorges méridionales (Paris 1917).— *Τοῦ αὐτοῦ* Atlas linguistique des Vosges méridionales (Paris 1917).— *C. Bruneau*, La limite des dialectes Wallon, Champenois et Lorraine en Ardenne (Paris 1912).— *Τοῦ αὐτοῦ*, Étude phonétique des patois d'Ardenne (Paris 1912).— *Schnakenburg*, Tableau Synoptique et comparatif des idiomes populaires ou patois de la France (Berlin 1840).— *Pierquin de Gembloux*, Histoire littéraire philologique et bibliographique des patois[2] (Paris 1858).— *Λεξικά*: *Fr. Godefroy*, Dictionnaire de l'ancienne langue française et de tous ses dialectes du IX. au XV. siècle. I—X (Paris 1881).— *Littré*, Dictionnaire de la langue française. I—IV. (Paris 1863—1872. Supplement 1892).— *A. Hatzfeld-A. Darmesteter-A. Thomas*, Dictionnaire général de la langue française. I—II. (Paris 1889—1900). Τὸ ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας δημοσιευόμενον «Dictionnaire historique», οὗ ἐξεδόθησαν ἤδη 5 τόμοι, καὶ τὸ «Dictionnaire de l'Académie française (κατὰ πρῶτον τῷ 1694, εἰς 7ην ἔκδ. τῷ 1878).

Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

— [ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ] ***Λογοτεχνία:*** Τὰ πρῶτα μνημεῖα τῆς γαλλικῆς λογοτεχνιας ἐμφανίζονται περὶ τὸ τέλος περίπου τοῦ Θ' αἰῶνος, ἀφοῦ κατ' ἀρχὰς ἐμορφώθη ἡ γαλλικὴ ἐθνότης καὶ γλῶσσα. Ἀλλὰ μέχρι τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ἐπίσημος γλῶσσα τῶν πεπαιδευμένων (φιλοσόφων, θεολόγων, νομοδιδασκάλων, ποιητῶν κλπ.) παραμένει ἡ λατινική, τῆς ὁποίας τὰ προϊόντα ἐκφεύγουσι τοῦ κύκλου τῆς καθαρῶς γαλλικῆς λογοτεχνίας, ὡς καὶ τὰ εἰς τὴν γλῶσσαν *Ὄκ* τῶν νοτίων ἐπαρχιῶν γεγραμμένα. Μόνον τὰ εἰς τὴν γλῶσσαν *Ὀΐλ* τῆς βορείου Γαλλίας μνημεῖα εἶναι τὸ κύριον ἀντικείμενον αὐτῆς. Μολονότι δὲ ἡ γλῶσσα αὕτη ἐμερίζετο εἰς πολλὰς τοπικὰς διαλέκτους, ταχέως παρουσίασεν ἑνότητα διὰ τῆς ἐπικρατήσεως τῆς εἰς τὴν αὐλὴν τῶν Παρισίων λαλουμένης. Αὕτη ἐπεξετάθη καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν τῶν Πλανταγενετῶν, εἰς τὴν λατινικὴν Ἀνατολὴν (Ἱερουσαλὴμ κτλ.), τὴν Λομβαρδίαν, Ν. Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν, ὥστε καὶ τῶν τόπων τούτων τὰ δημιουργήματα, τὰ γεγραμμένα εἰς τὴν γλῶσσαν ταύτην, ὑπάγονται εἰς τὴν γαλλικὴν λογοτεχνίαν. Ταύτης διακρίνονται αἱ ἑξῆς μεγάλαι ἐποχαί:

Μεσαίων (—1453). α) *Πρώτη περίοδος* (—1060). Ὡς ἐν πάσαις ταῖς λογοτεχνίαις, οὕτω καὶ ἐν τῇ γαλλικῇ, ἡ ποίησις προηγεῖται τοῦ πεζοῦ λόγου. Τὰ πρῶτα ἀπαντώμενα εἰς δημώδη γλῶσσαν ποιήματα εἶναι θρησκευτικοῦ περιεχομένου, διότι οἱ συντάκται αὐτῶν προήρχοντο ἐκ τοῦ κλήρου, τοῦ μόνου σχεδὸν ἀσχολουμένου τότε μὲ τὰ γράμματα. Ἀρχαιότερα αὐτῶν εἶναι ἡ «Sequence de Sainte Eulalie» (περὶ τὸ 880) εἰς 28 στίχους ὁμοιοκαταληκτοῦντας κατὰ ζεύγη, τὸ «Poème sur la Passion» εἰς τετραστίχους ὀκτασυλλάβους στροφὰς καὶ τὸ «Poème sur Saint-Léger» εἰς ἑξαστίχους στροφάς, ἀμφότερα ἀνήκοντα εἰς τὰ τέλη τοῦ Ι' αἰῶνος. Τὸ περισσότερον δικαιούμενον τοῦ τίτλου τοῦ λογοτεχνήματος εἶναι ἡ «Vie de Saint-Alexis» (περὶ τὸ 1040) εἰς 125 πενταστίχους στροφὰς ἐκ δεκασυλλάβων στίχων ὁμοηχούντων. Τοιοῦτοι «Βίοι ἁγίων» ὑπῆρχον πολλοί. Ἀπηγγέλλοντο κατὰ τὰς ἑορτὰς πρὸ τῶν εἰσόδων τῶν ἐκκλησιῶν ἢ κατὰ τὰς ἀγρυπνίας παρὰ τὰ ἱερὰ λείψανα τῶν ἁγίων. Εἰς τὰς αὐλὰς ὅμως τῶν ἡγεμόνων καὶ ἱπποτῶν, ὅπου συνεκεντροῦτο τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ποίησιν, ἰδίᾳ τῶν γυναικῶν, ἀνεπτύχθη καὶ ἡ «κοσμικὴ» ποίησις (poésie profane), χαρακτῆρος ἀριστοκρατικοῦ. Παραλλήλως ὅμως ἀναπτύσσεται καὶ ποίησις ἀποτεινομένη εἰς τοὺς ἀστοὺς καὶ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ λαοῦ. Ἦσαν ποιήματα πρὸ πάντων ἐρωτικὰ εἰς βραχείας στροφὰς πρὸς συνοδείαν τοῦ χοροῦ. Τούτων οὐδὲν διεσώθη. Ἡ ἐπικὴ ὅμως ποίησις, κατὰ τὸ ἥμισυ λυρική, προερχομένη ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τῶν γερμανικῶν λαῶν, ἀλλὰ κατ' ἄλλους γνήσιον ἐθνικὸν προϊόν, ὡς ὁ γοτθικὸς ρυθμός, συνεχίζον τὴν ποίησιν τῶν «βίων», ἤκμασε πολὺ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους. Ἡ ποίησις αὕτη (chansons de geste) ἐστρέφετο περὶ τὴν ἐξύμνησιν τῶν ἡρωϊκῶν κατορθωμάτων τοῦ Κλόβιος, Δαγοβέρτου, Κλοθαρίου Β', Καρόλου Μαρτέλλου, Πιπίνου τοῦ Μικροῦ καὶ ἰδίᾳ τοῦ Καρλομάγνου, θεωρουμένου ὡς «ἱππότου τοῦ Θεοῦ».

β) *Δευτέρα περίοδος* (1060—1270). Ἡ περίοδος αὕτη εἶναι ὁ «χρυσοῦς αἰὼν» τῆς μεσαιωνικῆς γαλλικῆς λογοτεχνίας. Τὸ ἐπικρατοῦν εἶδος εἶναι τὸ ἐθνικὸν ἔπος («geste») προωρισμένον διὰ τὴν ἀριστοκρατικὴν κοινωνίαν. Τὰ ἀρχαιότερα σῳζόμενα ἔπη εἶναι: τὸ «Pèlrinage de Charlemagne à Jérusalem» (περὶ τὸ 1060), σοβαρὸν ἅμα καὶ κωμικόν, προωρισμένον ν' ἀπαγγέλληται κατὰ τὰς Lendits τοῦ Σαὶν-Ντενί, καὶ ἡ «Chanson de Roland» (1080). Ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΒ' αἰῶνος ἐμφανίζεται δεύτερος ἐπικὸς κύκλος, ὁ «Ἀρθουρικός», προελθὼν ἐκ τῶν παραδόσεων, ἃς μετέφεραν εἰς τὸ Ἀρμορικὸν (Bretagne) οἱ ἐκ Μεγάλης Βρεττανίας μετανάσται. Τὰ ἔπη ταῦτα στρέφονται περὶ τοὺς ἥρωας Τριστᾶνον, Περσεβάλ, Γκωβαίν, Λανσελότον κτλ. Ὁ ἰδεαλιστικὸς ἔρως ἐν αὐτοῖς κατέχει τὴν πρώτην θέσιν. Συγγραφεῖς αὐτῶν ὀνομαστοὶ εἶναι ὁ *Κρετιὲν ντὲ Τρουά*, ὁ *Ραοὺλ ντὲ Οὐντάν*, ὁ *Ρενὼ ντὲ Μπωζὲ* κτλ. Ἐπίσης ἡ παράδοσις περὶ τοῦ ἱεροῦ «Γκραὰλ» (πινακίου), ἔνθα Ἰωσὴφ ὁ ἐξ Ἀριμαθαίας περισυνέλεξε τὸ αἷμα τοῦ ἐσταυρωμένου, ὅπερ ἐφυλάσσετο ὑπὸ τῶν ἱπποτῶν τοῦ Γκραάλ, ἐχρησίμευσεν ὡς ὑπόθεσις πολλῶν εἰς στίχους καὶ πεζὸν ἔργων. Τρίτος ἐπικὸς κύκλος εἶναι ὁ τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς ἀρχαιότητος. Κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα αἱ λογοτεχνίαι τῶν Λατίνων καὶ τῶν Ἑλλήνων (ἐν λατινικαῖς μεταφράσεσιν) ἐμελετῶντο πολύ. Ἡ ἐπιτυχία δὲ τῶν ἡρωικῶν ἐπῶν ὡδήγησε κληρικούς τινας νὰ γνωρίσουν εἰς τοὺς συγχρόνους των πολλὰς ἀρχαίας παραδόσεις καὶ ἔργα, ἰδίᾳ τῶν καιρῶν τῆς παρακμῆς. Τὰ πρότυπα τῶν περισσοτέρων τούτων ἔργων δὲν διεσώθησαν. Κυριώτερα αὐτῶν εἶναι τά: «Apollonius de Tyr», «Les Sept Sages» («Οἱ ἑπτὰ σοφοί» ἢ ὁ «Συντίπας» τῶν Βυζαντινῶν), ὁ «Cligés» τοῦ *Κρετιὲν ντὲ Τρουά*, «Parthenopeus de Blois» (ὑποθέσεως ἀναλόγου τῆς «Ψυχῆς») «Floire et Blanchefleure» (τὸ «Φλώριος καὶ Πατζιαφλώρα» τῶν Βυζαντινῶν), «Alexandre le Grand», «Eracle» (Ἡράκλειος) τοῦ *Γκωτιὲ ντ' Ἀρράς*, «Thèbes» (κατὰ τὴν «Θηβαΐδα» τοῦ *Στατιου*), «Troie» (κατὰ τὸν «Δάρητα καὶ Δίκτυν»), «Énée» (κατὰ τὴν «Αἰνειάδα» τοῦ *Βιργιλίου*) κτλ. Ἐκ τῆς Ἀνατολῆς προσέτι εἰσήχθη εἰς Γαλλίαν διὰ τῶν σταυροφόρων ἢ διὰ τῆς μετὰ τῶν Ἀράβων ἐπικοινωνίας ἕτερον λογοτεχνικὸν εἶδος, τῶν fabliaux ἢ contes. Ἦσαν μικραὶ διηγήσεις εἰς στίχους ὁμοιοκαταλήκτους, ὁτὲ μὲν πνευματώδεις, ὁτὲ δὲ κοινοτυπικαί, οὐχὶ δὲ σπανίως κυνικαί, δι' ὧν ἐνεπαίζετο κυρίως ὁ κλῆρος καὶ οἱ καλόγηροι. Πολλαὶ ἐπίσης συλλογαὶ ἐγένοντο κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἱστοριῶν ζῴων ὑπὸ τὸν τίτλον «Isopet». Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον ἔργον τοῦ εἴδους τούτου, οὗ πλεῖσται παραλλαγαὶ διεσώθησαν, εἶναι τὸ «Roman de Renard» ἤτοι «Μυθιστόρημα τῆς Ἀλεποῦς» τῆς ὁποίας ἡ προέλευσις θεωρεῖται κατ' ἄλλους μὲν βυζαντινή, κατ' ἄλλους δὲ ὡς συνέχεια τῶν λατινικῶν ἐπῶν «Ecbasis captivi» καὶ «Isenggimus» (εἰς τὸ μυθιστόρημα τῆς Ἀλεποῦς, ὁ λύκος ὀνομάζεται «Isengrin»). Αἱ πρῶται γνωσταὶ ἱστορίαι ἢ χρονογραφίαι ἦσαν ἔμμετροι. Αἱ περισσότεραι δὲ ἐγράφησαν ἐν τῇ αὐλῇ τῶν βασιλέων τῆς Ἀγγλίας. Ὁ *Geffrai Gaimar* συνέθεσε τῷ 1150 τὴν «Estoure des Engles» (Ἱστορίαν τῶν Ἄγγλων) εἰς ἓξ χιλιάδας ὀκτασυλλάβους στίχους. Ὁ *Wace*, ἐκτὸς πολλῶν «βίων ἁγίων», συνέγραψε καὶ δύο μεγάλας ἱστορίας (1160—1170), τὸ «Roman de Brut» (Brut= Βροῦτος, ἐθνικὸς ἥρως τῶν Βρεττανῶν) καὶ τὸ Roman de Rou (=Rollons, δουκῶν τῆς Νορμανδίας), ὁ *Benoît* τὴν «Histoire des ducs de Normandie» εἰς 43 χιλιάδας ὀκτασυλλάβους, ὁ δὲ *Ambroise* τὴν «Histoire de la guerre sainte», μὲ ἥρωα Ριχάρδον τὸν Λεοντόκαρδον, εἰς 12 χιλιάδας στίχους. Τὸ ἔργον τοῦτο θεωρεῖται τὸ εἰλικρινέστερον πάντων. Ἐκ τῶν εἰς πεζὸν ἱστοριῶν ἀξιόλογος εἶναι ἡ «Conquête de Constantinople» τοῦ *Villehardouin*. Ἡ λυρικὴ ποίησις δὲν ἀκμάζει εἰς τὴν Β. Γαλλίαν πρὸ τῆς ἐπιδράσεως τῶν τρουβαδούρων τοῦ Νότου. Διότι διὰ τὸν πολεμικὸν καὶ ταραχώδη βίον αὐτῶν αἱ βόρειαι ἐπαρχίαι ἠρέσκοντο κυρίως εἰς τὴν ποίησιν τῶν θαυμαστῶν κατορθωμάτων (ἔπη), ἐνῷ αἱ νότιαι, εὐνοηθεῖσαι ὑπὸ σχετικῆς εἰρήνης καὶ εὐπορίας, ἐφέροντο φυσικώτερον πρὸς τὴν λυρικὴν διάχυσιν. Ἐν τούτοις τὰ ὀλίγα λυρικὰ μνημεῖα τῶν βορείων εἶναι ἐπικὰ καὶ λυρικὰ ἅμα, σοφὰ καὶ λίαν ἔντεχνα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα λείπει ὁ ἐνθουσιασμός, ἀντικαθιστάμενος ὑπὸ ποιᾶς τινος σοβαρᾶς τρυφερότητος. Ὑπάρχουσι καὶ ἐλάχιστα chansons de toile, pastourelles κ.τ.λ. λαϊκῆς προελεύσεως, ἅτινα ταχέως ὑπεχώρησαν. Ὀνομαστοὶ ποιηταὶ «σοφῶν» ᾀσμάτων εἶναι ὁ *Jauffré Rudel*, ὁ *Thibaud de Champaigne*, ὁ *Gace Brulé* κτλ. Ἕτερα εἴδη λογοτεχνικὰ τῆς ἐποχῆς ταύτης εἶναι τὸ μεμονωμένον δρᾶμα τοῦ *Jean Bodel*: «Jeu de Saint Nicolas» (ἀρχαὶ ΙΓ' αἰῶνος) καὶ ἡ διδακτικὴ ποίησις, ὡς τὸ «Livre des manières» τοῦ *Ἐτιὲν Φουζὲρ* (1170), τὸ «Roman de Charité», «Le songe de l' Enfer et la voie du Paradis» τοῦ *Ραοὺλ ντὲ Οὐντάν*, τὸ «Tournoiement d'Antéchrist» τοῦ *Ὑὸν ντὲ Μερὶ* (1235), τὰ «Miracles de la Vierge» τοῦ *Γκωτιὲ ντὲ Κουανσὶ* κλπ., ἔργα δηλαδὴ θρησκευτικὰ ἢ ἀλληγορικά.

Μεταξὺ λυρικῆς ποιήσεως καὶ ἀφηγηματικῆς κεῖνται τὰ «Laids» τῆς *Μαρὶ ντὲ Φράνς*.

γ') *Τρίτη περίοδος* (1270—1453). Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἡ ἐπικὴ ποίησις παρακμάζει, συνεχίζεται ἡ ἀλληγορικὴ καὶ ἀναπτύσσεται τὸ δρᾶμα καὶ ἡ ἐπιστήμη. Αἱ ἱστορίαι γράφονται πάλιν εἰς στίχους, ἀλλ' ὁ πεζὸς λόγος νικᾷ. Τὰ «Recits d' un ménestrel de Saint Denis», τὰ «Mémoires» τοῦ *Ζουανβὶλ* (1223—1319), τὰ «Chroniques» τοῦ *Φρουασσάρ* (1337—1410) εἶναι τὰ ἄριστα τοῦ εἴδους. Ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσεως ὁδηγεῖ εἰς τὴν μετάφρασιν ἔργων νομικῶν, ὡς τοῦ «Κώδικος», τῶν «Εἰσηγήσεων» τοῦ *Ἰουστινιανοῦ*, ἢ εἰς τὴν σύνταξιν πρωτοτύπων, ὡς «Les Assises de Jérusalem» τοῦ *Φιλίππου τῆς Νοβάρρας*, «Les coutumes de Beauvaisis» τοῦ *Μπωμανουάρ*, τὸ «Conseil» τοῦ *Πέτρου ντὲ Φονταὶν* κλ., ἢ συντίθενται μεγάλαι ἐγκυκλοπαιδεῖαι, ὡς ὁ «Trésor» τοῦ *Μπρυνέττο Λατίνι*, ἡ «Bible historicale» τοῦ *Γκυγιὰρ ντὲ Μουλέν*. Περὶ τὰ τέλη δὲ τοῦ ΙΔ' αἰῶνος ἐμφανίζεται σειρὰ συγγραφέων ἀνθρωπιστῶν, πολιτικῶν καὶ ἐπιστημόνων, ὡς ὁ *Ὀρὲμ* (Oresme), ὁ *Μπερσέρ*, ὁ *Ραοὺλ ντὲ Πρέλ*, ὁ *Φίλιππος ντὲ Μεζιέρ*, ὁ *Ἀλαὶν Σαρτιέ*, τῶν ὁποίων ἡ ἐπίδρασις φθάνει μέχρι τοῦ λαοῦ, ὅστις ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει τοῦ «Roman de la Rose» (1275), μυθιστορίας ἀλληγορικῆς τοῦ *Ζὰν λὲ Μέγκ*, εὑρίσκει πᾶσαν ἐγκυκλοπαιδικὴν γνῶσιν, ἠθικὴν καὶ ἐπιστημονικήν. Τοῦ δράματος ἰδίᾳ ἡ ἀνάπτυξις εἶναι ἀξιοσημείωτος κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην. Ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ΙΒ' αἰῶνος παριστάνοντο ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ὡς μέρη ἀναπόσπαστα τῆς θρησκευτικῆς λειτουργίας, δραματικαὶ σκηναὶ εἰλημμέναι κυρίως ἐκ τοῦ κύκλου τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Πάσχα. Εἶναι τὰ λεγόμενα «Μυστήρια» καὶ «Πάθη». Ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος τοῦ θεάτρου τούτου τὰ θέματα γίνονται ποικιλώτερα· λαμβάνονται καὶ ἐκ τοῦ βίου τῶν ἁγίων καὶ ἐπεκτείνονται καὶ εἰς τὰ γεγονότα τοῦ καθ' ἡμέραν βίου. Πλεῖσται δραματικαὶ ἀδελφότητες εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Γαλλίας παριστάνουσι φάρσας, «moralités» (ἔργα διδακτικὰ) κτλ., ἔνθα τὸ σατιρικὸν γαλατικὸν πνεῦμα μετὰ πολλοῦ ρεαλισμοῦ διακωμῳδεῖ τὰ τρωτὰ τῆς ἐποχῆς. Περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος (1548) μία ἀπόφασις τοῦ παρισινοῦ Παρλαμέντου, περιοριστικὴ τῆς ἐλευθερίας τῶν δραματικῶν σωματείων, ἐσημείωσε τὴν παρακμὴν τοῦ μεσαιωνικοῦ θεάτρου καὶ ἠμπόδισε τὸ τῆς Ἀναγεννήσεως ν' ἀναπτυχθῇ φυσικῶς. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἀντιπρόσωποι τῆς λυρικῆς ποιήσεως εἶναι ὁ *Ρυντμπὲφ* καὶ ὁ *Σὰρλ ντ' Ὀρλεάν*, ὁ πρῶτος μὲ τὴν πικρὰν ἀλλὰ ρωμαλέαν λύραν του καὶ ὁ δεύτερος μὲ τὴν χάριν καὶ ἐπιτήδευσίν του.

ΙΕ' καὶ ΙΣΤ' αἰὼν (ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ Ἑκατονταετοῦς πολέμου μέχρι τοῦ θανάτου Ἐρρίκου Δ', 1453—1610). Ἡ ἐποχὴ αὕτη εἶναι ἡ τῆς Ἀναγεννήσεως τῶν γραμμάτων ἐν Γαλλίᾳ. Ἡ ἐκδίωξις τῶν Ἄγγλων ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ἐδάφους καὶ ἡ ἐπακολουθήσασα ἐσωτερικὴ εἰρήνη ἐπιτρέπουν εἰς τὴν ἀστικὴν τάξιν ν' ἀναπτυχθῇ ἐλευθέρως. Ἡ ἐφεύρεσις τῆς τυπογραφίας, συντελοῦσα εἰς τὴν ταχεῖαν διάδοσιν τῶν γνώσεων, ἡ διὰ τῶν πολέμων Καρόλου τοῦ Η' καὶ Ἐρρίκου τοῦ ΙΒ' ἄμεσος ἐπαφὴ μὲ τὴν ἤδη ἀναγεννηθεῖσαν Ἰταλίαν καὶ ἡ Μεταρρύθμισις ἡ ἀπαλλάξασα τὸ κριτικὸν πνεῦμα ἀπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κηδεμονίας, ἡ ὑπὸ τῆς δυναστείας τῶν Βαλουὰ ἀγάπη καὶ προστασία τῶν ποιητῶν καὶ καλλιτεχνῶν εἶναι οἱ κύριοι παράγοντες τῆς ἐν Γαλλίᾳ Ἀναγεννήσεως.

α) *Πρώτη περίοδος* (1453—1515). Ἐπικρατεῖ κατ' αὐτὴν ἡ σκεπτικὴ διάθεσις. Δὲν δημιουργοῦνται πλέον ἱπποτικὰ ᾄσματα, ἀλλὰ διασκευάζονται εἰς πεζὰ τὰ ἤδη ὑπάρχοντα καὶ συντίθενται ἐν γένει ἔργα βραχείας μὲν πνοῆς, ὅμως χαρίεντα καὶ πνευματώδη. Καλλιεργεῖται κατ' ἐξοχὴν τὸ εἰς πεζὸν διήγημα κατὰ μίμησιν τοῦ «Δεκαημέρου» τοῦ *Βοκκακίου*. Ὁ *Ἀντώνιος ντὲ Σὰλ* εἶναι ὁ κατὰ μέγα μέρος συγγραφεὺς τῶν «Cent Nouvelles», διακρινομένων διὰ τὸν σκωπτικὸν διάλογον καὶ τὴν ζωντανὴν ζωγραφίαν τῶν ἠθῶν τοῦ καιροῦ. Ὁ αὐτὸς συνέγραψε καὶ τὸν «Petit Jehan de Saintré», ὡς καὶ τὰς «Quinze joies du mariage». Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς περιόδου ταύτης ἵσταται ὁ πατὴρ τῆς νεωτέρας λυρικῆς ποιήσεως, ὁ μεγαλοφυὴς καὶ μοναδικῆς εἰλικρινείας ποιητής *Φραγκῖσκος Βιγιὸν* (1431—1480) καὶ παρ' αὐτὸν ὁ *Φίλιππος ντὲ Κομὶν* (1445—1511), συγγραφεὺς τῶν «Mémoires», ἔργου εὐρείας ἀντιλήψεως καὶ βαθείας κρίσεως.

β) *Δευτέρα περίοδος* (1515—1610). Κατ' αὐτὴν τὸ πνεῦμα τῆς Ἀναγεννήσεως ἐπιβάλλεται πλήρως ἐπὶ τῆς γαλλικῆς λογοτεχνίας. Ὁ Clément Marot (1495—1544) θεωρεῖται ὁ πρόδρομος τῆς νέας ποιήσεως, τῆς ἐρειδομένης ἐπὶ τῶν προτύπων τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος. Συνεδύαζε μετά τινος αὐλικῆς κομψότητος ἐν τῷ ἔργῳ του τοὺς κυριωτέρους χαρακτῆρας τῆς μεσαιωνικῆς παραδόσεως καὶ τῶν νέων τάσεων. Ὁ Marot ὑπῆρξε διδάσκαλος τῆς νεωτέρας στιχουργικῆς. Μετ' αὐτὸν ἔρχεται ἡ ὁμὰς τῶν ποιητῶν τῆς «Πλειάδος» («Pleiade»), ἤτοι τοῦ *Ἰωακεὶμ Ντὺ Μπελλαὶ* (1524—1560), τοῦ ἐπικαλουμένου «Γάλλου Ὀβιδίου», τοῦ *Πέτρου Ρονσὰρ* (1524—1585), ἀληθοῦς ἀρχηγοῦ τῆς ὁμάδος, τοῦ *Ἐτιὲν Ζοντὲλ* (1532—1575), ὅστις ἠθέλησε ν' ἀναστήσῃ τὴν γαλλικὴν τραγῳδίαν, τοῦ *Ντορά*, *Μπαΐφ*, *Ρεμὺ Μπελλώ*, *Ποντὶς ντὲ Τυάρ*, οἵτινες εἰσάγουσιν εἰς τὴν γαλλικὴν ποίησιν τὴν ἀρχαίαν μυθολογίαν. Παρ' αὐτοὺς ὁ *Ματυρὶν Ρενιέ*, σατι-

Digitized by Google

ρικὸς καὶ ὁ *Ἀγρίππας ντ' Ὠμπινιὲ* καὶ ὁ *ντὺ Μπερτάς*, καθολικοί, θεωροῦνται μέλη τῆς Πλειάδος. Ὁ *Μαλὲρμπ* (1555—1628) καθιερώνει τὴν λαλουμένην γαλλικὴν ὡς γλῶσσαν λογοτεχνικὴν καὶ πλουτίζει τὴν μετρικὴν αὐτῆς, παρασκευάσας οὕτω τὸν δρόμον εἰς τοὺς μεγάλους κλασσικοὺς Κορνήλιον, Ρακίναν, Μπουαλώ. Ἀλλ' ὁ μεγαλοφυέστερος συγγραφεὺς τῆς περιόδου ταύτης εἶναι ὁ *Φραγκῖσκος Ραμπλαὶ* (1483—1553), σπουδαῖος ἑλληνιστής, σοφὸς καὶ μέγας σατιρικός. Τὸ μυθιστόρημα αὐτοῦ «Γαργαντούας καὶ Πανταγρυὲλ» εἶναι ἓν ἀπὸ τὰ ἀριστουργήματα τῆς παγκοσμίου πεζογραφίας καὶ ποιήσεως. Ἐφάμιλλος αὐτοῦ εἰς τὴν φιλοσοφίαν εἶναι ὁ *Μονταὶν* (1533—1592), πνεῦμα χάριεν, σαγηνευτικὸν καὶ σκεπτικιστικόν, ἐξαιρετικῆς δὲ κριτικῆς δυνάμεως.

Παραλλήλως πρὸς τὴν λογοτεχνίαν καὶ φιλοσοφίαν, ἡ ἱστοριογραφία ἀντιπροσωπεύεται διὰ σημαντικῶν συγγραφέων, ὡς ὁ *Ἀγρίππας ντ' Ὠμπονιὲ* (1550—1630), ὅστις συνέγραψε τὴν «Histoire Universelle» καὶ τὰ «Mémoires», ἐπονομασθεὶς ὁ Σαὶν - Σιμὸν τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος· ὁ *Ζὰκ ντὲ Τοὺ* (1553—1617) γράψας λατινιστὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος· ὁ *Μπλαὶζ ντὲ Μονλὺκ* (1503—1577), συγγραφεὺς τῶν «Commentaires», καὶ ὁ *Μπραντὸμ* (1527—1614) τῶν «Souvenirs de mon temps» κλπ. Μεγάλη ἐπίσης παρατηρεῖται κατὰ τὴν περίοδον ταύτην μεταφραστικὴ δραστηριότης καὶ σοφία. Ὁ *Ἀμυὸ* (1513 — 1593), ὁ *Ἐτιὲν Πασκιὲ* (1529—1615), ὁ *Ἀνρὶ Ἐτιὲν* (1532—1598) εἶναι οἱ κυριώτεροι ἀνθρωπισταὶ τῆς ἐποχῆς. Ἐκ τῆς μεγάλης σπουδῆς τῶν θρησκευτικῶν ζητημάτων ὑπὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἐλευθέρας ἐρεύνης, ὅπερ προεκλήθη διὰ τῆς Μεταρρυθμίσεως, καὶ ἐκ τῆς προσπαθείας ὅπως αἱ ἔρευναι αὗται γίνωνται γνωσταὶ εἰς ὅσον τὸ δυνατὸν εὐρύτερον κύκλον, καθιερώθη ἡ λαλουμένη ὡς ὄργανον ἐκφραστικὸν τῶν διασήμων θεολόγων τῆς ἐποχῆς, ὧν ἄριστος εἶναι ὁ *Καλβῖνος* (1509—1563), τοῦ ὁποίου ἡ «Institution chrétienne», γραφεῖσα λατινιστὶ καὶ μεταφρασθεῖσα εἰς τὴν γαλλικὴν ὑπὸ τοῦ ἰδίου, διακρίνεται διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ περιεχομένου, τὴν μέθοδον καὶ τὸ ὕφος. Τῶν θρησκευτικῶν ἀγώνων προϊὸν εἶναι ἡ «Satire Ménippée», ἔργον πολλῶν συγγραφέων, ζωντανὸς πίναξ τῶν ἠθῶν τῆς ἐποχῆς, ὑπόδειγμα εἰρωνείας.

ΙΖ' αἰὼν (ἀπὸ τοῦ θανάτου Ἑρρίκου Δ' μέχρι τοῦ θανάτου Λουδοβίκου ΙΔ', 1610 — 1715). Κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον συνεχίζεται τὸ πνεῦμα τοῦ προηγουμένου. Τὰ πολιτικὰ καὶ θρησκευτικὰ πάθη κατευνάζονται, ἡ ἀπόλυτος μοναρχία ἐπιφέρει εἰρήνην, τάξιν καὶ ἑνότητα εἰς τὸ ἔθνος. Μετὰ τῆς ἰταλικῆς ἐπιδράσεως συνδυάζεται ἤδη ἡ ἱσπανική. Ὁ *Ἀντώνιος Περέζ*, διδάσκαλος Ἑρρίκου Δ', ἐπιβάλλει τὴν καλαισθησίαν τοῦ ἐξεζητημένου ὕφους. Μεγάλη ἐλευθερία πνεύματος παρατηρεῖται, ὡς ἐν τῷ ἀββαείῳ τοῦ Port-Royal, καὶ ἀγάπη τῆς κομψοεπείας, ὡς εἰς τὰς συγκεντρώσεις τῆς μαρκησίας *ντὲ Ραμπουγιέ*. Ἐπιζητεῖται τὸ σπάνιον καὶ ἐκπληκτικόν, οὕτω δὲ ἡ λογοτεχνία ἀπομακρύνεται τῆς φυσικότητος. Ἀντιθέτως ἡ φιλοσοφία τοῦ *Καρτεσίου* (1596—1650), σκοποῦσα τὴν εὕρεσιν τῆς ἀληθείας, σεβομένη τὴν λογικὴν καὶ τὴν φύσιν, θέτουσα εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὰ ψυχικὰ προβλήματα, ἐπὶ πλέον ἡ διὰ τοῦ *Μαλὲρμπ* ἀρξαμένη καὶ διὰ τῆς Ἀκαδημίας καὶ τοῦ *Βωζελὰ* συνεχισθεῖσα ἀποκάθαρσις τῆς γραφομένης γλώσσης, ἀποκτησάσης οὕτω πλείονα διανοητικότητα εἰς βάρος τῆς πρωτογόνου αὐτῆς γραφικότητος, ὑποβοηθοῦσι τὴν μόρφωσιν τοῦ κλασσικισμοῦ ἐν τῇ λογοτεχνίᾳ. Κατὰ τὸν ΙΗ' ὅμως αἰῶνα ἡ μεγάλη αὕτη σχολὴ θὰ παραχωρήσῃ τὴν θέσιν της εἰς τὸν φιλελευθερισμὸν (libertinage).

α) *Πρώτη περίοδος* (1610—1660). Τὸ ἀντιπροσωπευτικώτερον ἔργον τῆς περιόδου ταύτης εἶναι ἡ «Astrée» τοῦ *Ὀνωρὲ ντ' Ὑρλὲ* (1567—1624) κατ' ἀπομίμησιν τῆς «Ἐρωτευμένης Ἀρτέμιδος» τοῦ Ἱσπανοῦ *Μοντεμαγιόρ*. Ἀκολουθεῖ σειρὰ ὅλη παρομοίων «βουκολικῶν» ἔργων. Ἡ ἐποποιία εἶναι ἀναξία λόγου, ἀλλὰ τὸ δρᾶμα λαμβάνει μεγάλην ἐπίδοσιν, ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ 1630, ὅτε τὸ κοινὸν ἤρξατο ἐνδιαφερόμενον διὰ τὸ θέατρον. Ὁ *Μαιρὲ* ἐπιβάλλει τὸν κανόνα τῶν τριῶν ἑνοτήτων. Ὁ *Σκυντερί*, ὁ *Ροτρού*, ὁ *Ρακὰν* παρασκευάζουσι τὸν δρόμον εἰς τὴν τραγῳδίαν τοῦ *Κορνηλίου* (1606—1684), ὅστις ἐκτοπίζει οὕτω τὸ ποιμενικὸν δρᾶμα καὶ τὴν τραγικοκωμῳδίαν. Διὰ τοῦ «Cid» αὐτοῦ δίδει τὴν ὁριστικὴν μορφὴν τῆς τραγῳδίας, ἐν ᾗ τὸ κύριον εἶναι ἡ δρᾶσις, ἡ σύγκρουσις τῶν χαρακτήρων καὶ ἡ σπουδὴ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Ἱστορία καὶ πολιτικαὶ ἀπόψεις χρησιμεύουσιν εἰς τὴν ἀνάδειξιν ὡς πρωτευούσης ἀνθρωπίνης ἀρετῆς, τῆς βουλήσεως. Ὁ πεζὸς λόγος κανονίζεται διὰ τοῦ *Μπαλζάκ*, ὅστις ἔχει ὕφος ῥητορικὸν ἐπὶ τῶν κοινοτέρων πραγμάτων καὶ φθάνει εἰς τὴν ἄκραν ἰσορροπίαν μορφῆς καὶ σκέψεως διὰ τοῦ μεγάλου *Πασκάλ*, ὅστις διὰ τὴν βαθύτητα τῆς κρίσεως, τὴν ἀναλυτικὴν δύναμιν καὶ τὴν ὡραιότητα τοῦ ὕφους («Pensées») κατατάσσεται μεταξὺ τῶν πρώτων συγγραφέων τῆς Γαλλίας.

β) *Δευτέρα περίοδος* (1660—1715). Εἶναι ὁ χρυσοῦς αἰὼν τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'. Ἡ ἰσχυρὰ προσωπικότης τοῦ βασιλέως ἐπιβάλλεται καὶ εἰς τὴν λογοτεχνίαν, ὅπως καὶ εἰς τὰ πολιτικὰ καὶ θρησκευτικὰ ζητήματα. Διὰ τῆς προστασίας ἐπὶ τῶν μεγαλυτέρων κλασσικῶν συγγραφέων συνετέλεσεν εἰς τὴν ὁριστικὴν νίκην τοῦ ἰδανικοῦ των. Ἡ ἰταλικὴ καὶ ἱσπανικὴ ἐπίδρασις ἐξοβελίζονται. Ἀναζητεῖται ἡ ἀλήθεια, ὁ λόγος, ἡ φύσις καὶ τὸ ὡραῖον ἀμέσως εἰς τὰς κλασσικὰς πηγάς. Ἡ λυρικὴ ποίησις εὑρίσκεται ἐν παρακμῇ. Μόνος ὁ *Λαφονταὶν* (1621—1695) ἀποτελεῖ μεγάλην ἐξαίρεσιν, ὅστις ἐν τοῖς «Μύθοις» αὐτοῦ, ἐκφεύγων τοῦ ἐπικρατοῦντος συρμοῦ, παρέχει ἀληθῆ λυρισμόν, γραφικότητα καὶ ἠθικὴν διδαχήν. Ὁ *Μπουαλὼ* διὰ τῶν «Ἐπιστολῶν» καὶ «Σατιρῶν» αὐτοῦ («Satires» καὶ «Epîtres»), κυρίως δὲ διὰ τῆς «Art poétique», ἔργων στερουμένων μὲν ἁγνῆς ποιητικῆς διαθέσεως καὶ πρωτοτυπίας, ὅμως ἐξόχου κριτικότητος, ἀποκρυσταλλώνει τὰ δόγματα τῆς νέας καλαισθησίας καὶ τεχνικῆς. Ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ *Μολιέρου* (1622—1673), ἀπαλλασσομένη τῆς ἕως τότε κυριαρχούσης φάρσας, συνθέτει τὰς πρώτας ἀληθεῖς καὶ ἀνυπερβλήτους κωμῳδίας χαρακτήρων. Οἱ διάδοχοι αὐτοῦ *Ρενιάρ*, *Νταγκούρ* καὶ *Λὲ Σὰζ* εἶναι κατὰ πολὺ κατώτεροί του. Ἡ πολιτικὴ τραγῳδία τοῦ Κορνηλίου ἐγκαταλείπεται. Ὁ ἀπόλυτος μοναρχισμὸς δὲν ηὐνόει τὸ εἶδος τοῦτο. Ὁ ἔρως εἶναι ἤδη τὸ πρωτεῦον τραγικὸν θέμα. Ὁ *Ρακίνας* (1639—1699), κληρονόμος τῶν ἀρετῶν τοῦ Κορνηλίου καὶ ἐρειδόμενος ἐπὶ τῶν ἀρχαίων προτύπων, ἀναπτύσσει ἐν ταῖς τραγῳδίαις αὐτοῦ τὸ ἐρωτικὸν πάθος, τὰς μανίας καὶ τὰ ἐγκλήματα αὐτοῦ μετ' ἀριστοτεχνικῆς δεξιότητος, μεγάλης ψυχολογικῆς δυνάμεως καὶ ποιητικῆς διαθέσεως. Καὶ τούτου οἱ ἀντίπαλοι καὶ μαθηταί, *Πραντόν, Καμπιστρόν, Λαγκρὰνζ-Σανσέλ*, διαφθείρουσι τὸ εἶδος.

Ἡ πεζογραφία τῆς περιόδου ταύτης ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἀξιόλογα μνημεῖα, ὡς τὸ μυθιστόρημα «La princesse de Clèves» τῆς *Μαντὰμ ντὲ λὰ Φαγιὲτ* (1634—1693) διακρινόμενον διὰ τὴν πρωτοτυπίαν καὶ τὴν ψυχολογικὴν ἀνάλυσιν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀναπτύσσονται νέα λογοτεχνικὰ εἴδη: 1) Ἡ ἐπιστολογραφία, ἐν ᾗ ἡ *Μαντὰμ ντὲ Σεβινιὲ* (1626—1696) κατέχει τὴν πρώτην θέσιν. 2) Τὰ ἠθικὰ ἀποφθέγματα (Maximes), ἐν οἷς ὁ *Λαρουσφουκὼ* (1613—1680) διαπρέπει διὰ τὴν ἐπιγραμματικὴν βραχύτητα καὶ τὸ βάθος τῶν παρατηρήσεών του, ἀνευρίσκων ὡς κύριον ἐλατήριον τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων τὴν φιλαυτίαν. 3) Αἱ σκιαγραφίαι ἀνθρωπίνων τύπων (portraits). Εἰς τὸ εἶδος τοῦτο οἱ «Χαρακτῆρες» τοῦ *Λὰ Μπρυγιὲρ* (1645—1696), ἂν καὶ στεροῦνται πρωτοτυπίας, εἶναι μετὰ πολλῆς τέχνης συντεθειμένοι. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ῥητορικὴ ἔχει τρεῖς μεγάλους ἐκπροσώπους: τὸν *Βοσσουέτον*, τὸν *Μπουρνταλοὺ* καὶ τὸν *Φενελών*. Διὰ τοῦ *Φλεσιὲ* καὶ *Μασιγιὸν* τὸ εἶδος τοῦτο παρακμάζει. Ἡ ἱστοριογραφία, μὴ δυναμένη ὑπὸ τὸ ἀπόλυτον καθεστὼς νὰ σκέπτεται ἐλευθέρως, ἔδωκε μετρίας ἀξίας ἔργα. Ὅμως τὸ εἶδος τῶν «Ἀπομνημονευμάτων» διὰ τῶν *Λαρουσφουκώ, Μαντὰμ ντὲ λὰ Φαγιέτ, Ντὲ Μονπανσιὲ* κτλ., καὶ ἰδίᾳ διὰ τοῦ καρδιναλίου *Ντὲ Ρετς*, εἶναι ἀξιόλογον διὰ τὴν ζωντανότητα τῆς διηγήσεως καὶ τὴν ψυχολογίαν τῶν προσώπων.

Μίαν περίπου δεκαετίαν πρὸ τοῦ θανάτου Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ' οἱ μεγάλοι κλασσικοὶ ἔχουν ἀποθάνει καὶ μετ' αὐτῶν ὁ κλασσικισμός. Ἡ καλαισθησία τοῦ καλοῦ κόσμου ἐβαρύνθη τὰ ἀκίνητα δόγματα. Ὁ φιλελευθερισμός, ὁ ἐπικουρισμός, τὸ σκῶμμα ἐπανέρχονται εἰς τὴν πρώτην γραμμήν. Ὁ ἀγὼν μεταξὺ τῶν παλαιῶν καὶ νέων (τῶν anciens καὶ τῶν modernes) ὀξύνεται. Ἡ ἄμυνα τοῦ κλασσικοῦ καθεστῶτος ὑπὸ τὸν Φενελὼν δὲν θὰ ἰσχύσῃ ν' ἀνακόψῃ τὴν νέαν τροπὴν τῶν πνευμάτων. Ἀναπτύσσεται ἡ δίψα τῆς κριτικῆς καὶ τῆς ἐρεύνης. Αἱ ἐν τῷ ναῷ (Temple) συγκεντρώσεις τῶν ἐλευθεριαζόντων συντελοῦσι κατὰ πολὺ εἰς τοῦτο. Ὁ *Φοντενέλλος* εἰσάγει τὴν ἐπιστήμην εἰς τὴν λογοτεχνίαν, ὁ δὲ *Μπαῦλ* διὰ τοῦ «Κριτικοῦ Λεξικοῦ» του (Dictionnaire critique) διαδίδει παρὰ τῷ πολλῷ κοινῷ μετὰ σαφηνείας καὶ μεθοδικότητος τὴν ἀμφιβολίαν τῶν παραδεδεγμένων ἀξιῶν. Οἱ δύο οὗτοι ἄνδρες παρασκευάζουσι τὸ κυριαρχοῦν πνεῦμα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ὁ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἀκμάσας ποιητὴς *Ἰωάννης Βαπτιστὴς Ρουσσὼ* δὲν κατορθώνει νὰ γίνῃ ἀνώτερος ἁπλοῦ στιχοπλόκου.

ΙΗ' αἰών. Εἶναι ὁ αἰὼν τῶν ἐγκυκλοπαιδιστῶν καὶ τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως. Ὁ ἄνθρωπος δὲν θεωρεῖται πλέον μεμονωμένη ἀπολύτος ἀτομικότης, ἀλλὰ μέρος τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Ἡ φιλοσοφία, ἡ λογοτεχνία, ἡ ἐπιστήμη πιστεύουσιν εἰς τὴν πρόοδον, εἰς τὴν παντοδυναμίαν τοῦ «λόγου», εἰς τὴν καλωσύνην τοῦ ἀνθρώπου, εἰς τὴν ἐλευθερίαν. Οἱ συγγραφεῖς ἐπιζητοῦσι γενικῶς τὴν βελτίωσιν τῆς ζωῆς καθ' ἑαυτήν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν θρησκείαν, ἥτις μετέθεσε τὸν σκοπὸν τῆς ζωῆς εἰς τὴν μεταθανάτιον ἐπιβίωσιν καὶ ἀνταπόδοσιν. Ἡ λυρικὴ ποίησις, ἡ τραγῳδία (*Βολταῖρος*), τὸ ἔπος («Ἑρριάς») εἶναι κατὰ πολὺ κατώτερα τῶν τοῦ προηγουμένου αἰῶνος. Ὅμως ἡ σάτιρα, τὸ ἐπίγραμμα καὶ ὁ πεζὸς λόγος (φιλοσοφία, διήγημα, ἱστορία) διακρίνονται διὰ τὴν μαχητικότητα καὶ ἐνεργητικότητα αὐτῶν. Ὁ ἐπικρατῶν χαρακτὴρ εἶναι ἡ ἐλευθέρα κριτικὴ πάντων τῶν κρατούντων θεσμῶν, ἡ ζήτησις τῆς ἀληθείας, ἡ ἐπιστροφὴ εἰς τὴν λύσιν, ἡ χειραφέτησις τοῦ παρόντος ἀπὸ τὸ παρελθόν. Ἡ κλασσικὴ παράδοσις εἰς τὸν τρόπον τοῦ γράφειν συνεχίζεται. Περὶ τὸ τέλος μόνον τῆς περιόδου θὰ ἐπιβληθῇ διὰ τοῦ Ρουσσὼ ὁ ρωμαντισμός. Ἀντιπροσωπευτικὰ ἔργα τοῦ αἰῶνος τούτου εἶναι τὸ «Esprit des lois» καὶ αἱ «Lettres Persanes» τοῦ *Μοντεσκιὲ* (1689—1755), οὗ ὁ σκεπτικισμὸς παραβάλλεται πρὸς τὸν τοῦ Μονταίν, μὲ τάσεις μεταρρυθμιστικὰς καὶ ἐπαναστατικάς· τοῦ *Βολταίρου* (1694—1778) τὸ «Essai sur les moeurs», ἡ «Histoire de Charles XII», ὁ «Siècle de Louis XIV», ὁ «Candide» καὶ πρὸ παντὸς ἡ καθημερινὴ αὐτοῦ κριτικὴ ἐπὶ παντὸς θέματος, ἔργα πλήρη πνεύματος καὶ χάριτος· τὸ «Esquisse sur les progrès de l'esprit humain» τοῦ *Ντιντερὸ* (1713—1784) καὶ ἡ «Nouvelle Heloise», αἱ «Confessions», ὁ «Émile» καὶ ἡ «Profession de foi du vicaire savoyard» τοῦ *Ρουσσὼ* (1712—1778), δι' οὗ γίνεται μετάβασις ἀπὸ τοῦ κρατοῦντος πνεύματος τῆς ἀναλύσεως ἐν τῇ λογοτεχνίᾳ εἰς τὴν συναισθηματικότητα. Ἀποκορύφωμα τῆς τάσεως ταύτης εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ *Ντ' Ἀλαμπὲρ* (1717—1783) καὶ τοῦ *Ντιντερὸ* ἵδρυσις τῆς «Ἐγκυκλοπαιδείας», τρομερᾶς πολεμικῆς μηχανῆς, ἥτις προπαγανδίζουσα παρὰ τῷ μεγάλῳ κοινῷ τὸ νέον πνεῦμα ὑπεβοήθησεν οὐ μόνον τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ κριτικισμοῦ ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ *(Kant)*, ἀλλὰ καὶ κλονίσασα τὰς βάσεις τῆς θρησκείας, τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς ἠθικῆς, συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἔκρηξιν τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ καθαρῶς δημιουργικὴ λογοτεχνία εἶναι κατωτέρα τῆς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ὅμως ὑπάρχουσι καὶ συγγραφεῖς ἀξιόλογοι καὶ πρωτότυποι: ὁ *Μαριβώ*, ὁ *Μπωμαρσαί*, δημιουργοῦσι νέον εἶδος κωμῳδιῶν, αἰσθηματικῆς ἀναλύσεως ὁ πρῶτος, εὐθύμων καὶ ζωντανῶν ὁ δεύτερος· ὁ *Λὲ Σὰζ* δίδει τὸν τύπον τοῦ νεωτέρου μυθιστορήματος, τοῦ ἀσχολουμένου μὲ τὴν πραγματικὴν ζωὴν καὶ ὁ ποιητὴς *Ἀνδρέας Σενιὲ* (1762—1794) ἐν τῇ λυρικῇ ποιήσει αὐτοῦ, δροσερᾷ καὶ εἰλικρινεῖ, συνδυάζει τὴν κλασσικὴν τεχνοτροπίαν μετὰ τῆς ρωμαντικῆς διαθέσεως. Ἡ ἔκρηξις τῆς ἐπαναστάσεως ἀνέπτυξε νέον εἶδος ῥητορικῆς, ἀγνώστου ἕως τότε εἰς τὴν γαλλικὴν λογοτεχνίαν, τὴν πολιτικήν, μὲ ἀντιπροσώπους ρωμαλέους, ὡς ὁ *Μιραμπώ*, ὁ *Βερνιέ*, ὁ *Δαντών*, ὁ *Σαὶν-Ζὺστ* καὶ ὁ *Ροβεσπιέρρος*.

ΙΘ' αἰών. Διὰ τοῦ Ρουσσὼ καὶ τοῦ Σενιὲ γίνεται ἡ μετάβασις εἰς τὴν λογοτεχνίαν τοῦ αἰῶνος τούτου, οὗ κύριος χαρακτὴρ κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ αὐτοῦ εἶναι ὁ ρωμαντισμός, μεταδοθεὶς ἐκ Γαλλίας εἰς πάσας σχεδὸν τὰς γραμματείας τῆς Εὐρώπης.

α') *Πρώτη περίοδος* (ρωμαντισμός). Ὁ *Σατωμπριὰν* (1768—1848) χειραφετεῖ τὸ ἐγώ, ὡς κυρίαν πηγὴν ἐμπνεύσεως, καὶ εἰσάγει τὸν Χριστιανισμὸν καὶ τὸν μεσαίωνα ὡς θέματα τῆς ὑψηγόρου αὐτοῦ πεζογραφίας καὶ γονίμου φαντασίας. Ἡ *Μαντὰμ ντὲ Σταὲλ* (1766—1817) ἐξαίρει ἐν τοῖς μυθιστορήμασιν αὐτῆς τὴν συναισθηματικότητα καὶ γνωρίζει εἰς τοὺς Γάλλους τὴν μεγάλην γερμανικὴν ποίησιν τοῦ καιροῦ. Ἀλλὰ κυρίως ἡ λυρικὴ ποίησις καὶ τὸ δρᾶμα εἶναι οἱ κυριώτεροι φορεῖς τῆς νέας τεχνοτροπίας. Ὁ *Βίκτωρ Οὐγκὼ* (1802—1884) εἶναι ὁ ἀρχηγὸς τῆς σχολῆς. Φαντασία πλουσία, ποικίλη καὶ γόνιμος, δύναμις περιγραφικὴ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, ἀλλὰ καὶ ἀναλυτικὴ τῶν ἠθικῶν καταστάσεων τοῦ ἀνθρώπου, διακρίνεται εἰς πᾶν εἶδος λόγου, ἀνακαινίζει τὴν γαλλικὴν μετρικὴν καὶ γλῶσσαν. Ὁ *Ἀλφρέδος Βινὺ* (1797—1863), φιλοσοφικὸς καὶ ἐπίσημος, ἀποφεύγων νὰ καταστήσῃ ἑαυτὸν ἥρωα τῆς ποιήσεως καὶ τῶν δραμάτων του, ὁμιλεῖ διὰ γενικῶν συμβόλων καὶ ἀλληγοριῶν. Ὁ *Μυσσὲ* (1810—1857), θερμός, παθητικός, μουσικός, συνεκίνησε περισσότερον παντὸς ὁμοτέχνου του τὴν ἐποχὴν ταύτην. Τὸ δρᾶμα καθαιρεῖ τὸν νόμον τῶν τριῶν ἑνοτήτων, δέχεται καὶ τὸ κωμικὸν στοιχεῖον ἐν αὐτῷ, καὶ ἀντὶ τῶν συμβατικῶν ἡρώων τοῦ παρελθόντος εἰσάγει ἀνθρώπους ζωντανοὺς ἐκ τῆς συγχρόνου πραγματικότητος. *Οὐγκώ*, *Βινύ*, *Μισσὲ* καὶ *Δουμᾶς* πατὴρ εἶναι οἱ κυριώτεροι σκηνικοὶ συγγραφεῖς. Τὸ μυθιστόρημα ἔχει μεγάλους ἀντιπροσώπους κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην: Τὴν *Γεωργίαν Σάνδην* (1804—1876), τὸν *Πρόσπερον Μεριμὲ* (1805—1870), ἀλλὰ καὶ δύο μεγαλοφυεῖς ζωγράφους τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ τῶν συγχρόνων ἠθῶν, τὸν *Σταντὰλ* (1783—1842) καὶ τὸν *Μπαλζὰκ* (1790—1850), μέγαν δραματιστὴν καὶ ρεαλιστὴν ἅμα, εὐρείων συλλήψεων καὶ βαθυτάτης παρατηρήσεως συγγραφέα, ὅστις θεμελιοῖ τὸ μυθιστόρημα ἐπὶ τῆς ἐπιστήμης. Ἡ ἱστοριογραφία παρουσιάζει πολλὰς παραλλαγάς· ρωμαντικὴ διὰ τοῦ *Τιερύ*, λυρικὴ διὰ τοῦ *Μισελέ*, μεθοδικὴ καὶ σοβαρὰ διὰ τοῦ *Γκυζώ*, καὶ πραγματιστικὴ διὰ τοῦ *Θιέρσου*. Ἡ κριτικὴ παύει νὰ εἶναι, ὡς ἐν τῷ παρελθόντι, δογματικὴ καὶ νοησιαρχική. Γίνεται ἤδη διὰ τοῦ *Σαὶντ-Μπὲβ* (1804—1869) ἑρμηνευτική,

Digitized by Google

συγκριτική καὶ ἱστορική. Παρ' ὅλην τὴν ἐσφαλμένην μεθοδικὴν αὐτοῦ ἀρχήν, τὴν ἐξομοιοῦσαν τὰ ἔργα τῆς τέχνης πρὸς τὰ δημιουργήματα τῆς φύσεως, ὁ Σαὶντ-Μπὲβ εἶναι ὁ πατὴρ τῆς νεωτέρας ἀντικειμενικῆς κριτικῆς.

β) *Δευτέρα περίοδος*. Κατὰ ταύτην σημειοῦται ἐνεργὸς καὶ νικηφόρος ἀντίδρασις κατὰ τοῦ ρωματισμοῦ, φθαρέντος ὑπὸ τῶν ἰδίων του ὑπερβολῶν. Διὰ τοῦ *Ρενὰν* (1823—1892) καὶ τοῦ *Ταὶν* (1828—1893) καταπολεμεῖται ὁ ὑποκειμενισμὸς καὶ εἰσάγεται ὁ θετικισμὸς εἴς τε τὴν διανόησιν καὶ τὴν λογοτεχνίαν. Ὁ *Θεόφιλος Γκωτιὲ* (1811—1872), ἀναπαριστῶν εἰς ἁρμονικοὺς στίχους τὸν ὁρατὸν κόσμον, παρασκευάζει τὴν «παρνασσιακὴν» σχολήν, ἧς δόγμα εἶναι «ἡ τέχνη διὰ τὴν τέχνην» καὶ χαρακτῆρες ἡ ἀπάθεια, ἡ ἀπρόσωπος ἀντικειμενικότης, ἡ τελειότης τῆς μορφῆς. Ἀρχηγὸς αὐτῆς εἶναι ὁ *Λεκὸντ ντὲ λ' Ἴλ* (1818—1894). ὀπαδοὶ δὲ ὁ *Φραγκῖσκος Κοππὲ* (1842—1908), ζωγράφος τῶν συνήθων γεγονότων τοῦ βίου, ὁ *Σουλλὺ Πρυντὸμ* (1839—1907), φιλοσοφικὸς καὶ λεπτὸς ψυχολόγος καὶ ὁ πρωτοτυπώτερος ποιητὴς τῆς περιόδου ταύτης, ὁ *Μπωντλαὶρ* (1821—1867), δι' οὗ γίνεται ἡ μετάβασις εἰς τὴν «συμβολικὴν» σχολήν. Τὸ ρωμαντικὸν δρᾶμα ὑποχωρεῖ πρὸ τοῦ κοινωνικοῦ καὶ ψυχολογικοῦ. Ὁ *Δουμᾶς* υἱὸς (1824—1895) καὶ ὁ *Ὠζιὲ* (1820—1889), ὁ πρῶτος σκηνικὸς ἀριστοτέχνης καὶ συναισθηματικός, ὁ δεύτερος πλατύτερος καὶ μείζονος συμπαθητικῆς συγκινήσεως, εἶναι οἱ κυριώτεροι δραματικοί. Τὸ μυθιστόρημα γίνεται ρεαλιστικὸν καὶ ἀναλυτικόν. Ὁ *Φλωμπὲρ* (1821—1880) εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἀριστοτέχνης τῆς πεζογραφίας ἐν Γαλλίᾳ. Ὁ *Ντωντὲ* (1840—1897), εἰρηνικός, τρυφερός, χαρίεις. Ὁ *Ζολὰ* (1840—1902), ὁ δυνατώτερος καὶ εὐρέων ὁριζόντων συγγραφεύς, συνδυάζων τὸν ἄκρον ρεαλισμὸν πρὸς ἐπικῶν ἀναλογιῶν ἀναπαράστασιν τῆς ζωῆς· οἱ ἀδελφοὶ *Γκονκούρ*, *Ἐδμόνδος* (1821—1896) καὶ *Ἰούλιος* (1830—1870), καὶ ὁ *Μωπασσὰν* (1850—1893) ἐπλούτισαν τὴν γαλλικὴν λογοτεχνίαν μὲ ἔργα, ὧν ἡ ζωτικότης δὲν παρῆλθεν εἰσέτι.

γ) *Τρίτη περίοδος* (τελευταῖον τέταρτον τοῦ ΙΘ' αἰῶνος μέχρι σήμερον). Κατὰ ταύτην κυριαρχεῖ ἡ «συμβολικὴ» ποίησις, ἥτις ἀντιτίθεται πρὸς τὴν παρνασσιακήν, ὡς ἐπιζητοῦσα ὄχι τὴν *πλαστικὴν* ἀναπαράστασιν τοῦ ἐξωτερικοῦ ἢ ἐσωτερικοῦ κόσμου, ἀλλὰ τὴν *μουσικὴν* ὑποβολὴν τῶν πλέον ἀκαθορίστων καὶ μυχιωτέρων συνειδησιακῶν καταστάσεων. Ἡ σχολὴ αὕτη ἔδωκεν ἐξαιρέτους ποιητάς, ὡς τὸν *Μαλλαρμὲ* (1842—1898), τὸν *Βερλαὶν* (1844—1896), τὸν *Ἰούλιον Λαφὸργκ* (1860—1887), τὸν *Ρεμπὼ* (1854—1891), τὸν *Βιελλὲ Γκριφέν*, τὸν *Φρανσὶς Ζὰμ* κτλ. Ἐκτὸς ὅμως τῆς ποιήσεως, ἡ λοιπὴ λογοτεχνία παρουσιάζει ἀπουσίαν πειθαρχίας εἰς συστήματα καὶ δόγματα. Ἐπικρατῶν χαρακτὴρ εἶναι ὁ ἀτομικισμός, ταχύτης ἐναλλαγῆς ἐφημέρων σχολῶν, ἀνάστασις παλαιῶν ἰδεωδῶν. Ὁ *Ἰωάννης Μορεὰς* (1856—1910) ἐπιστρέφει εἰς τὸν κλασσικισμὸν τῆς «Πλειάδος» καὶ τοῦ Ρακίνα, ὡς καὶ ὁ *Ἑρρῖκος ντὲ Ρενιέ*, ὁ *Ἐδμόνδος Ροστὰν* (1868—1918) εἰς τὸν ρωμαντισμὸν τοῦ Οὐγκὼ καὶ τὸν παρνασσισμὸν τοῦ Μπανβίλ. Ὁ *Κλωντέλ*, ὁ *Ἀνδρέας Ζίντ*, ὀφείλουν πολλὰ εἰς τὸν Ρεμπώ, ὁ δὲ *Παῦλος Βαλερὺ* εἰς τὸν Μαλλαρμὲ ὑπὸ τὸ δόγμα τῆς «καθαρᾶς ποιήσεως», ὡς τοῦτο διετυπώθη ἐν τῇ μαχητικῇ αἰσθητικῇ τοῦ *Ἀββᾶ Μπρεμόν*. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην σημειοῦνται καὶ αἱ ἀκόλουθοι σχολαί: τῶν «φανταιζίστ» (*Ραοὺλ Πωνσόν, Πὼλ Ρεμπού, Ζὰν Πελλερέν*), τῶν «κυβιστῶν» (*Μὰξ Ζακόμπ, Γκυγιὼμ Ἀπολλιναίρ, Ἀντρὲ Σαλμόν*), τῶν «ντανταϊστῶν» (*Ἀντρὲ Μπρετόν*), τῶν «ἐμπρεσσιονιστῶν» (*Ζιρωντού, Κοκτώ*), τῶν «ὁμοψυχιστῶν» (*Νιυαμέλ, Βιλντράκ, Ζὺλ Ρομαίν*). Παρ' αὐτούς, ὁ αἰσθησιακὸς *Πιὲρ Λουίς*, ὁ ἐξωτικὸς καὶ βοημὸς *Κλιγκσορ*, ὁ κοσμικὸς *Ζεραλντύ*, ὁ μυστικοπαθὴς *Πεγκύ*, ὁ φιλοσοφικὸς *Ζὰν Ρικτύς*, οἱ ἀντιπολεμικοὶ *Ζὰν Μπλοκ, Μαρτινέ, Βαγιάν, Κουκριέ, Σὰρλ Βιλντρὰκ* κλ. Ἡ πεζογραφία παρουσιάζει παρομοίας ποικιλίας, ἰδίᾳ τὸ μυθιστόρημα, ὅπερ εἶναι τὸ ἐπικρατοῦν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην λογοτεχνικὸν εἶδος. Ὁ διασημότερος ἐκπρόσωπος αὐτοῦ εἶναι ὁ *Ἀνατὸλ Φρὰνς* (1844—1924). τοῦ ὁποίου ἡ ὀρθολογιστικὴ φαντασία, ἐκδηλουμένη μετ' εἰρωνείας, χάριτος καὶ τελειότητος ὕφους, ἐπροίκισε τὸν γαλλικὸν ἔντεχνον λόγον μὲ σειρὰν ἔργων, δι' ὧν ἐσατίρισε πάσας τὰς προλήψεις καὶ τοὺς φανατισμούς, ἀπὸ τοῦ θρησκευτικοῦ μέχρι τοῦ πολιτικοῦ τῆς τρίτης δημοκρατίας. Ὁ *Μωρὶς Μπαρρὲς* (1862—1923), παρὰ πάντα τὸν δογματικὸν αὐτοῦ συντηρητισμόν, λεπτὸς ψυχολόγος καὶ πολλῆς εὐαισθησίας συγγραφεύς, μετεχειρίσθη τὸ μυθιστόρημα πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἐθνικιστικοῦ φρονήματος. Ὁ *Πὼλ Μπουρζὲ* ἐκπροσωπεῖ τὸ μυθιστόρημα τῆς ψυχολογικῆς ἀναλύσεως, ὁ *Πιὲρ Λοτὶ* (1850—1923) τὸ τοῦ λυρικοῦ ἐξωτισμοῦ, ὁ *Ρομαὶν Ρολλάν*, μεγάλης πνοῆς καὶ γονιμότητος, τὸ τῆς ἡρωϊκῆς πράξεως, τῆς διεθνικῆς συνειδήσεως καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς σκέψεως, ὁ *Ἀνρὶ Μπαρμπὺς* τὸ προπαγανδιστικὸν τῆς προλεταριακῆς ἐπαναστάσεως, ὁ *Μαρσὲλ Προύστ*, ὅστις, ἐρειδόμενος ἐπὶ τῶν θεωριῶν τοῦ Φρόϋντ, ἀσχολεῖται εἰς τὴν λεπτοτάτην ψυχολογικὴν ἀναζήτησιν τῶν ἀπωτέρων ἐλατηρίων τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων κ. τ. λ. Ὁ *Βικτὸρ Μαργκερίτ*, ὁ *Πὼλ Ἀντάμ*, ὁ *Λυσιὲν Ντεκάβ*, ὁ *Ἀμπὲλ Ἑρμάν*, ὁ *Λεὸν Ντωνιέ*, ὁ *Λεὸν Βέρτ*, τὸ τῆς κοινωνικῆς παρατηρήσεως κ. τ. λ. Ἐκ τῶν νεωτέρων, οἵτινες ἀκολουθοῦσιν ἄλλοι ἄλλην τάσιν, ἀναφέρομεν τοὺς *Πὼλ Μοράν, Ρολὰν Ντορζελές, Ρεϋμὸν Λεφέμπρ, Πὼλ Ρεμπού, Ζὼρζ Ντυαμέλ, Ἀνρὶ ντὲ Μοντερλάν, Ἀντρὲ Μωρουά, Φρανσουὰ Μωριάκ, Φρανσὶς Καρκό, Πιὲρ Μπενουά, Μωρὶς Ντεκομπρά, Πιὲρ Μὰκ Ὀρλὰν* κτλ. Τὸ θέατρον ἐπίσης τῆς περιόδου ταύτης εἶναι ποικίλον. Ἐκ τῶν δραματικῶν καὶ κωμικῶν συγγραφέων ὀνομαστότεροι εἶναι ὁ *Ἀνρὶ Μπέκ*, ὁ *Μωρὶς Ντοννάί*, ὁ *Ἀνρὶ Λαβεντάν*, ὁ *Ἀνρὶ Μπαταΐγ*, ὁ *Ἀνρὶ Μπερνστάϊν*, ὁ *Τριστὰν Μπερνάρ*, ὁ *Ρομπὲρ ντὲ Φλέρ*, ὁ *Καγιαβές*, ὁ *Ἀλέξανδρος Μπρισσόν* ὁ *Ζὼρζ Φεϋντώ*, ὁ *Σασὰ Γκιτρύ*, ὁ *Φερνὰν Κρόμμελυγκ*, ὁ *Ζὺλ Ρομαὶν* κτλ. Ἡ κριτικὴ ἀντιπροσωπεύεται διὰ τοῦ δογματικοῦ καὶ ἐξελικτικοῦ *Μπρυνετιέρ*, τῶν ἐμπρεσσιονιστῶν *Ζὺλ Λεμαίτρ* καὶ *Ἀνατὸλ Φράνς*, τοῦ μυστικιστοῦ *Ἀββᾶ Μπρεμόν*, τοῦ ρασιοναλιστοῦ *Πὼλ Σουνταὶ* κτλ. Κ. Ι. Β.

—[ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ] Πρωταρχικὴ κοιτὶς τῆς ἐν Γαλατίᾳ πνευματικῆς κινήσεως ὑπῆρξεν ἡ Μασσαλία, κέντρον ἐπιστημονικόν, παραβαλλόμενον πρὸς τὰς Ἀθήνας, τὴν Ἀλεξάνδρειαν, τὴν Κύζικον.

Καθ' ἅπαντα τὸν μεσαίωνα ἡ ἀλχημεία ἐκαλλιεργήθη καὶ ἐν Γαλλίᾳ μετὰ μεγάλου ζήλου. Οἱ ἀλχημισταὶ ἐπεδίωκον καὶ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς φιλοσοφικῆς λίθου, δι' ἧς ἐφαντάζοντο, ὅτι θὰ ἠδύναντο νὰ κατασκευάσωσι χρυσόν. Ἐκ τῶν Γάλλων ἀλχημιστῶν τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ὁ Παρισινὸς *Νικόλαος Φλαμέλ*, ἀκμάσας κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα. Οἱ διάφοροι ἐπιστημονικοὶ κλάδοι ἤρξαντο καλλιεργούμενοι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς Καρόλου τοῦ Μεγάλου καὶ τῆς ἐνδόξου αὐτοῦ Παλατινῆς Σχολῆς. Τὸν *Πέτρον ἐκ Πίζης* καὶ τὸν *Παῦλον Βαρνεφρείδον*, οἵτινες ἐξεπροσώπουν τὴν ἰταλικὴν ἐπιστήμην ἐν Γαλλίᾳ, διεδέχθη ὁ *Ἀλκουῖνος*, ὅστις ἐσυνέχισε τὸ ἔργον αὐτῶν. Πλὴν τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἐμελετῶντο ἐπίσης τὰ λατινικὰ γράμματα ὡς καὶ αἱ νεώτεραι εὐρωπαϊκαὶ γλῶσσαι καὶ λογοτεχνίαι. Ὁ *Σμάραγδος ντὲ Σὰν Μισὲλ* συνέγραψε γραμματικὸν ἔργον. Ὁ *Ραμπάνους Μάουρους* ἐπελήφθη τῆς σπουδῆς τῆς ἱστορίας καὶ τῆς φιλοσοφίας, εἰς δὲ τὸν *Κάρολον τὸν Μέγαν* ἀποδίδονται γραμματικὴ τῆς τευτονικῆς γλώσσης καὶ συλλογὴ ποιημάτων τευτονικῶν. Εἰς τὰς φραγκικὰς μονὰς καὶ εἰς τὰς σχολὰς μέρος τοῦ προγράμματος ἀπετέλουν ἡ διαλεκτική, ἡ ἀριθμητική, ἡ γεωμετρία καὶ ἡ ἀστρονομία. Ἡ θεολογία καὶ ἡ ἑρμηνεία τῶν Γραφῶν ἀπησχόλει ἅπαντας ἀνεξαιρέτως τοὺς σοφοὺς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Κάρολος ὁ Φαλακρὸς ἐπανίδρυσε τὴν μετὰ τὸν θάνατον Καρόλου τοῦ Μεγάλου διαλυθεῖσαν Παλατινὴν Σχολήν, συγχρόνως δὲ ὠργάνωσεν ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύματα ἐν Παρισίοις, Λαγκρ καὶ Φεκάν. Τὸ ἔργον τοῦ *Ἰωάννου Σκώτου* ὑπὸ τὸν τίτλον «ἡ Διαίρεσις τῆς Φύσεως», περιέχει ὁλόκληρον ἐγκυκλοπαιδείαν. Διὰ τῆς ἱδρύσεως τοῦ πανεπιστημίου τῶν Παρισίων ἡ θεολογικὴ ἐπιστήμη ἀνῆλθεν εἰς ὑψίστην περιωπήν. Τὸ αὐτὸ ἐγένετο καὶ ὡς πρὸς τὴν ἰατρικὴν διὰ τῆς δημοσιεύσεως τῶν περισπουδάστων ἔργων τοῦ *Κορμπέϊ*. Ὀλίγον βραδύτερον ὁ ἐπίσκοπος *ντὲ Ραβανὶ* ἐδημοσίευσε λεξικὸν τῆς νομικῆς. Ἤδη ὁ *Λαφρὰν* καὶ ὁ *Βερεγγάριος ντὲ Τοὺρ* εἶχον ὀργανώσει τὰς σχολαστικὰς καὶ ἐκκλησιαστικὰς σπουδάς. Ἐν προκειμένῳ δέον νὰ μνημονευθῶσι δύο μεγάλα ὀνόματα: τὸ τοῦ *Λαβαρουὲν* καὶ τοῦ *Ροσελέν*, οἵτινες μεγίστην προσέφερον συμβολὴν εἰς τὴν γαλλικὴν φιλοσοφίαν τοῦ μεσαίωνος. Ἀλλὰ πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ θεολόγους καὶ φιλοσόφους ὑπεσκέλισεν ὁ *Ἀβαιλάρδος*, ὁ μεγαλύτερος διαλεκτικὸς καὶ θεολόγος τοῦ αἰῶνός του.

Πλὴν τοῦ πανεπιστημίου τῶν Παρισίων, μεγάλου πνευματικοῦ κέντρου, δέον νὰ μνημονευθῶσι καὶ αἱ σχολαὶ τοῦ Πουατιέ, Τούρ, Μπέκ, Λὲ Μάν, Ἀνζὲ καὶ Σάρτρ. Αἱ θετικαὶ ἐπιστῆμαι ἤρχισαν νὰ λαμβάνουν μεγάλην ἀνάπτυξιν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Ἀριστοτελισμοῦ, εἰσαχθέντος εἰς τὴν Γαλλίαν κατὰ τὰς Σταυροφορίας. Ὁ *Μπωβαί*, ὁ *Σκῶτος*, ἰδίᾳ δὲ *Ἀλβέρτος ὁ Μέγας* διὰ τῶν πολυαρίθμων αὐτοῦ συγγραφῶν, διηύρυναν μεγάλως τοὺς ἐπιστημονικοὺς ὁρίζοντας τῆς πατρίδος των. Ὁ *Οὖγος ντὲ Σὰν Βικτὼρ* καὶ ὁ *Ἀλαὶν ντὲ Ρυσσαὶλ* προσεπάθησαν νὰ συνδέσουν τὸν μυστικισμὸν πρὸς τὰς θετικὰς ἐπιστήμας, αἵτινες προώδευον καθημερινῶς. Ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς ἰατρικῆς μέγα πρόσωπον διαδραματίζει ὁ *Γκὺ ντὲ Σολιάκ*, συγγράψας καὶ δημοσιεύσας ἰατρικὴν ἐγκυκλοπαιδείαν. Ὁ *Μοντρελέ*, ὁ *ντὲ Κουσσύ*, ὁ *Καστελλαίν*, ὁ *Λὰ Μὰρς* γράφουσιν ἱστορίαν ὑπὸ τύπον χρονικῶν. Ὁ *Βερτράνδος ντὲ λὰ Μπροκιὲρ* διὰ τῶν ἐξερευνήσεών του καὶ ὁ *Κουζὲν ντὲ Ντιὲπ* διὰ τῆς συντάξεως τοῦ γεωγραφικοῦ του ἄτλαντος δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἱδρυταὶ τῆς νεωτέρας γεωγραφίας. Κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς Ἀναγεννήσεως δημοσιεύονται τὰ ἔργα τοῦ *Λαγκὲ* καὶ τοῦ *Ὀτμὰν* περὶ τοῦ δημοσίου δικαίου, βραδύτερον δὲ τὰ τοῦ *Ρισὲ* καὶ τοῦ *Πασκιέ*. Ὁ *Κογιὰς* καὶ ὁ *Μπυντὲ* διακρίνονται ὡς πολυΐστορες, συγχρόνως δὲ ὡς μεγάλοι νομομαθεῖς. Ἀλλὰ τούτους ὑπερβάλλει ὁ *Κάρολος Ντυμουλέν*, ὅστις μεγίστην ἐξήσκησεν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς πολιτικῆς τῆς ἐποχῆς του. Ὁ *Αὔγουστος ντὲ Τοῦ* ἤρξατο πραγματευόμενος μεθοδικῶς την ἱστορίαν, ἥτις μέχρι τῆς ἐποχῆς του περιωρίζετο εἰς ἁπλῆν ἀναγραφὴν γεγονότων. Τὰ μαθηματικὰ προοδεύουν ἁλματικῶς χάρις εἰς τὸν *Φραγκῖσκον Βιὲτ* καὶ τὸν *Ἀλβέρτον Ζιράρ*. Ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς ἰατρικῆς ἄξιοι μνείας εἶναι ὁ *Ἰωάννης Φερνέλ*, ὁ καλούμενος *νεώτερος Γαληνός*, καὶ ὁ *Ἰωάννης Μπωέν*, ὅστις διεκρίθη καὶ ὡς βοτανικὸς καὶ ἐν γένει ὡς πολυμερὴς καὶ βαθὺς φυσιοδίφης.

Ὁ ΙΖ' αἰὼν προοιωνίζει ἐν Γαλλίᾳ τὰς μετέπειτα μεγάλας ἀνακαλύψεις τόσον ἐπὶ τοῦ φυσικοχημικοῦ ὅσον καὶ ἐπὶ τοῦ μαθηματικοῦ πεδίου. Εἰς τὸν αἰῶνα τοῦτον ἀνήκουσι τὰ μεγάλα ὀνόματα τοῦ *Πασκὰλ* καὶ τοῦ *Καρτεσίου*, εἰς οὓς ὀφείλει ἡ γαλλικὴ ἐπιστήμη ἐν μέρει τὴν παγκόσμιον φήμην της. Ὁ βασιλεὺς Λουδοβῖκος ὁ ΙΔ' ἐκάλεσεν εἰς Γαλλίαν ξένους σοφούς, τὸν Ὕγκενς, τὸν Ραῖμερ, καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἵδρυσιν τοῦ ἀστεροσκοπείου τῶν Παρισίων. Τῷ 1671 ἱδρύθη ὁ πρῶτος βοτανικὸς κῆπος ὑπὸ τὸ ὄνομα «Jardin des Plantes», ὅστις ὑπάρχει καὶ σήμερον. Ἡ Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν, ἀναδιοργανωθεῖσα τῷ 1699, ηὔξησε τὸν ἀριθμὸν τῶν μελῶν αὐτῆς καὶ ἐτέθη ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτοῦ τούτου τοῦ μονάρχου. Ἡ Ἀκαδημία τῶν Ἐπιγραφῶν καὶ τῶν Γραμμάτων, ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Κολμπέρ, διεκρίθη ταχέως διὰ τὴν δημιουργικὴν δρᾶσίν της. Μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Ἀκαδημίας ταύτης τὴν πρώτην θέσιν κατέχουσιν ὁ *Περρώ*, *Γκαλλουᾶ*, *Μορελιέ*, ἰδίᾳ δὲ ὁ *Μαμπιλλιόν*, ὁ *Φοντενέλ*, καὶ ὁ *Ρυλιέν*. Ἡ ἔρις τῶν Ἰανσενιτῶν ὑπῆρξεν ἀφορμὴ τῆς συγγραφῆς καὶ δημοσιεύσεως τῶν θεολογικῶν καὶ φιλοσοφικῶν ἔργων τοῦ *Ἀριὼ* καὶ τοῦ *Νικόλ*. Ἐν τῷ μεταξὺ αἱ περιηγήσεις τοῦ *Ταβερνιὲ* καὶ τοῦ *Μπερνιὲ* εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ τοῦ *Ὀλιβὲ* εἰς τὴν Περσίαν ἐπλούτισαν σημαντικῶς τὴν γεωγραφίαν. Ἡ στρατιωτικὴ ἐπιστήμη, ἰδίᾳ δὲ ἡ ὀχυρωματική, ἔλαβεν ὑπὸ τὸν *Βωμπὰν* καὶ τὸν *Ρενὼ ντ' Ἐλισαγκαραὶ* μεγάλην ἀνάπτυξιν. Ἡ καθαρὰ μαθηματικὴ ἐπιστήμη ἐσημείωσε σπουδαίας προόδους ὑπὸ τὸν *Καρρέ, Σωβὲρ* καὶ *Μονμόρ*. Ἡ βοτανική, ἣν μετὰ ζήλου παραδειγματικοῦ ἐκαλλιέργησεν ὁ *Τουρνεφόρ*, ὁ μελετήσας ἐπὶ τόπου καὶ τὴν ἑλληνικὴν χλωρίδα, ἐξειλίχθη βραδύτερον σημαντικῶς ὑπὸ τὸν *Μορὲν* καὶ τὸν *Ντυφαί*. Ἡ φυσικὴ ἐκαλλιεργήθη ὑπὸ τοῦ *Ἀμοντόν*, ἡ ἀστρονομία ὑπὸ τοῦ *Γκαζὲλ* καὶ ἡ μηχανικὴ ὑπὸ τοῦ *Τρουσέ*. Κατὰ τὸν αὐτὸν ἀκριβῶς χρόνον ὁ *Ἰωσὴφ-Νικόλαος Ντελὶλ* ἔδιδε βάσιν ἐπιστημονικὴν εἰς τὴν γεωγραφίαν, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὴν χαρτογραφίαν. Ἡ ἰατρικὴ προώδευσε μεγάλως διὰ τῶν ἐργασιῶν τοῦ *Ζοφρουᾶ*, τοῦ *Σιράκ*, τοῦ *Ντυβερνάί*. Αἱ φιλολογικαὶ μελέται προήχθησαν σημαντικῶς ὑπὸ τὸν *Βερτό*, τὸν *Λὰ Μπλαττερὶ* καὶ τὸν *Μπονραμύ*.

Ἡ βασιλεία Λουδοβίκου τοῦ ΙΕ' ἐσημείωσε μεγαλυτέρας ἀκόμη προόδους ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς ἀρχαιολογίας καὶ τῆς φιλολογίας. Μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης αἱ ἐπιστῆμαι αὗται ἐκαλλιεργοῦντο ἀποτελεσματικῶς ἐν Ὁλλανδίᾳ, Γερμανίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ, ἀλλὰ διὰ τῶν συγγραφῶν τοῦ *Στεφάνου-Γαβριὴλ Μπρίς*, τοῦ *Λουδοβίκου ντὲ Μπωφόρ*, τοῦ *ντὲ Μπρὸς* καὶ τοῦ *Καΰλὺς* ἡ ἀρχαιολογία καθίσταται ἑλκυστικὴ καὶ διὰ τοὺς μὴ εἰδικοὺς ἀρχαιολόγους καὶ ὡς τοιαύτη ἐκλαϊκεύεται. Τὸ αὐτὸ ἐγένετο καὶ ὡς πρὸς τὰς φυσ[illegible]ἐπιστήμας, χάρις εἰς τὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ [illegible]πυφόν. Ἡ ἀνατομία ὑπὸ τὸν *Νιωμπαντὸν* ἀνάγεται εἰς περιωπὴν αὐτοτελοῦς ἐπιστήμης καὶ χρησιμεύει ὡς βάσις τῆς συγκριτικῆς ζῳολογίας. Συγχρόνως ἡ φυσικὴ ὑπὸ τὸν ἀββᾶν *Νολλέ*, τὸν *Μογκολφιὲ* καὶ τὸν *Σάρλ* προοδεύει σημαντικώτατα. Οἱ ἐξερευνητικοὶ πλόες τοῦ *Λὰ Κονταμὶν* καὶ τοῦ *Περοὺζ* διευρύνουσι τοὺς ὁρίζοντας τῆς γεωγραφίας.

Εἰς τὴν σφαῖραν τῶν κοινωνιολογικῶν ἐπιστημῶν διακρίνονται ὁ *ντὲ Μαρλύ*, ὁ *Μοντεσκιὲ* καὶ ὁ *Κεναί*. Αἱ περιηγήσεις τοῦ *Μπουκαινβίλ*, τοῦ *Νεφονταὶν* καὶ τοῦ *Γκουφιὲ* σημειοῦσι διὰ τὴν γεωγραφίαν νέαν σημαντικωτάτην πρόοδον. Ἀφ' ἑτέρου οἱ διάφοροι κλάδοι τῆς ἰατρικῆς λαμβάνουσι τοιαύτην ἀνάπτυξιν ὑπὸ τὸν *Νιεζώ*, τὸν *Λουί*, τὸν *Σοσιέ*, τὸν *Ἀζύρ*, ὥστε ἡ Γαλλία νὰ θεωρῆται κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὡς ἡ κυριωτέρα κοιτὶς τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης. Ὁ *Κασσίνι* ἱδρύει τὴν στατιστικήν, ὁ δὲ *Μπουργκινιὸν ντ' Ἀνβὶλλ* καὶ ὁ *Σανσὸν* τελειοποιοῦν τὴν χαρτογραφίαν. Ὁ *Ἀνταν-σὸν* καὶ ὁ *Ζυσιὲ* ἀπαθανατίζουν τὸ ὄνομά των ὡς βοτανικοί. Ἐξ ἄλλου ὁ *Ρεωμύρος* καὶ ὁ *Πέτρος Λυονὲ* διακρίνονται εἰς τὴν ζῳολογίαν, συναγωνιζόμενοι τοὺς ἐνδοξοτέρους ξένους ζῳολόγους τοῦ αἰῶνός των, τὸν Βαλλισνιέρι καὶ τὸν ἀββᾶν Σπαλλαντζάνι. Μεγάλην ἐπίσης πρόοδον σημειοῖ ἡ ὀρυκτολογία, χάρις εἰς τὰς ἐμβριθεστάτας ἐρεύνας καὶ βαρυσημάντους συγγραφὰς τοῦ *Ρομέ*, τοῦ *ντὲ Λὶλ* καὶ τοῦ περιφήμου *ἀββᾶ Ὠύ*. Ἡ γεωλογία ἄρχεται ἐξελισσομένη διὰ τῶν ἐργασιῶν τοῦ κόμιτος *Μαρσάλ*, ἐνῷ ἡ ἀστρονομία διὰ τοῦ *Λαγκρὰν* καὶ τοῦ *Λαπλὰς* ἐξικνεῖται εἰς τὸ ἀποκορύφωμά της. Οὐχὶ ὀλιγώτερον ἔνδοξος εἶναι ἡ ἐν Γαλλίᾳ

Digitized by Google

ἱστορία τῆς χημείας κατὰ τὴν ἐν λόγῳ περίοδον. Ἀρκεῖ νὰ μνημονεύσωμεν ἐν προκειμένῳ τοὺς περιωνύμους χημικοὺς *Λαβουαζιέ*, *Μπερτολὲ* καὶ *Γκυτὸν ντὲ Μορβώ*. Πλὴν τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν καὶ φιλολογιῶν, εἰς ἃς διαπρέπουσιν ὁ *Βιλλοναζόν*, ὁ *Μπερτελεμὺ* καὶ πολλοὶ ἄλλοι, ἄρχεται μελετωμένη καὶ ἡ λογοτεχνία τῶν νεωτέρων εὐρωπαϊκῶν λαῶν. Ὁ *Γκυτεμὰν ντὲ Κεράλιο* καὶ ὁ *Μενὰρ* ἀφοσιοῦνται εἰς τὴν σπουδὴν τῆς γερμανικῆς καὶ τῆς ἰταλικῆς λογοτεχνίας, ἐξ ἄλλου δὲ ὁ *Κοὺρ ντὲ Ζεμπελὲν* ἱδρύει τὴν γενικὴν γραμματολογίαν. Ἡ συγκριτικὴ μυθολογία, ὡς ἰδιαίτερος ἐπιστημονικὸς κλάδος, συγκροτεῖται διὰ τῶν ἐργασιῶν τοῦ *Ντυπυΐ*, τοῦ *Φονομάνι* καὶ τοῦ *Λεβὲκ ντὲ Μπυρινύ*.

Καὶ κατὰ τὴν μεγάλην Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν δὲν ἔπαυσε καλλιεργουμένη ἡ ἐπιστήμη. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην διεκρίθησαν, πλὴν τοῦ φιλοσόφου *Κοντορσέ*, ὁ μαθηματικὸς *Λάζαρος Καρνό*, ὁ ἑλληνιστὴς *Εὐλόγιος Σνάϊντερ* καὶ ὁ φιλόλογος *Μπαλλύ*.

Ἡ κοινωνικὴ μεταρρύθμισις, ἡ ὑπατεία καὶ βραδύτερον ἡ αὐτοκρατορία ἀντικατοπτρίζονται καὶ εἰς τὴν ἐπιστήμην ἥτις διατρέχει ἤδη στάδιον πραγματικῆς ἀναγεννήσεως. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην προεξάρχουσι τὰ ὀνόματα τοῦ *ντὲ Μόνζ*, τοῦ *Κορβιζάρ*, τοῦ *Φοντάν*, τοῦ *Νταρὺ* καὶ τοῦ *Βολνέϋ*. Ἐν τῷ πεδίῳ τῆς ζῳολογίας ὁ πολὺς *Λαμὰρκ* παρασκευάζει τὸ ἔδαφος εἰς τὸν Δάρβιν καὶ τὸν Ροῦσσελ Οὐάλλας. Ὁ ἰατρὸς *Βιςὲϋ* καὶ ὁ *Μπορὺ ντὲ Σαὶν Βενσὰν* διὰ τῶν ἐπιστημονικῶν περιηγήσεών των πλουτίζουσι τὴν συγκριτικὴν ζῳολογίαν, συγχρόνως δὲ ὁ *Νικόλαος Θεόδωρος ντὲ Σωσσὺρ* καὶ ὁ *Ρενᾶτος ντὲ Φονταὶν* ἱδρύουσι τὴν φυσιολογίαν τῶν φυτῶν, ὁ δὲ *Ντελὺκ* καὶ ὁ *Γκρατὲ ντὲ Ντολομιὲ* ἀνακαινίζουσι τὴν γεωλογίαν. Ἡ ἵδρυσις τοῦ ἰνστιτούτου τῆς Γαλλίας (Institut de France), ἀναδιοργανώσαντος τὰς παλαιὰς ἀκαδημείας, ἐξήσκησε μεγάλην ἐπὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐπιστημῶν, ἐπίδρασιν, ἥτι γίνεται ἰδίᾳ καταφανὴς ἐκ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν εἰδικῶν περιοδικῶν τῶν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ γαλλικοῦ ἰνστιτούτου δημοσιευθέντων. Αἱ μαθηματικαὶ ἐπιστῆμαι εὑρίσκουσι παρὰ τῷ *Κωσύ*, τῷ *Πουασόν*, τῷ βαρόνῳ *Φουρριέ*, τῷ *Ρίς*, τῷ βαρόνῳ *Προνὺ* καὶ ἄλλοις πολλοῖς ἱκανωτάτους ἐκπροσώπους. Ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς φυσικῆς διακρίνονται ὁ *Ἀραγκώ*, ὁ *Φρενέλ*, ὁ *Ἀντώνιος Καῖσαρ Μπεκκερέλ*, ὁ *Ντυλὸν* καὶ ὁ *Πετί*. Ἡ χημεία σημειοῖ σπουδαίας προόδους, ὀφειλομένας εἰς τὸν *Τενάρ*, τὸν *Λυσσάκ*, τὸν *Μπαλὰρ* καὶ τὸν *Ντυμᾶ*. Ἡ ἰατρικὴ λαμβάνει σημαντικωτάτην ἀνάπτυξιν διὰ τῶν ἐργασιῶν τοῦ *Νιυπυϊτρέν*, τοῦ *Ὀρφιλᾶ*, τοῦ *Μπρουσαὶ* καὶ τοῦ *Μαζανιῆ*. Εἰς τὴν σφαῖραν τῶν βιολογικῶν ἐπιστημῶν διαπρέπει ὁ περιώνυμος *Κυβιέ*, ὁ μεταρρυθμίσας τὴν ταξινόμησιν τῶν ζῴων καὶ τῶν ὀργανισμῶν. Εἰς τὸν ἔνδοξον τοῦτον φυσιοδίφην ὀφείλεται ἡ ἵδρυσις ἐπιστημονικῆς σχολῆς, εἰς ἣν διεκρίθησαν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ *Φρειδερῖκος*, ὁ *Φραγκῖσκος Λεβαλλιάν*, ὁ *Νιυβερνουᾶ* καὶ ἄλλοι. Ἡ περαιτέρω ἀνάπτυξις τῶν ἰδεῶν τοῦ Κυβιὲ ἐπεφυλάσσετο εἰς τὸν *Ζοφρουᾶ-Σαὶντ Ἰλαίρ*, ὅστις συνέδεσεν αὐτὰς ἁρμονικῶς εἰς ἑνιαῖον φιλοσοφικὸν σύστημα, ἀφορμηθεὶς ἐκ τῆς θεμελιώδους ἰδέας τῆς ἑνότητος ἐν τῇ συστάσει τῶν ὀργανισμῶν. Ὁ ἀγών, ὁ συναφθεὶς λόγῳ τούτου μετὰ τοῦ *Φλουρὰν* ὑπῆρξεν αἰτία, ὥστε νὰ παραμεληθῇ ἐπὶ χρόνον ἱκανὸν ἡ μελέτη τῶν κυριωτέρων βιολογικῶν προβλημάτων. Εἰς τὴν χορείαν τῶν ἀκαταπονήτων τούτων σκαπανέων τῆς ἐπιστήμης, δέον νὰ συγκαταλέξωμεν τὸν *Ντυκραταὶ ντὲ Μπλαινβίλλ*, ἕνα τῶν ἐπιφανεστέρων φυσιοδιφῶν τοῦ ΙΘ´ αἰῶνος, ὡς καὶ τὸν *Φήλικα Ντυζαρντέν*, διακριθέντα διὰ τὰς εἰς τοὺς μονοκυττάρους ὀργανισμοὺς ἀναφερομένας μελέτας του. Ἡ βοτανικὴ χάρις εἰς τὰς ἐρεύνας καὶ τὰ πειράματα τοῦ *Τυρπέν*, τοῦ *Ρισάρ*, ἰδίᾳ δὲ τοῦ *Αὐγουστου ντὲ Σαὶντ-Ἰλαὶρ* κατέστη ἐπιστήμη κατὰ τὴν κυρίαν σημασίαν τῆς λέξεως. Ἡ γεωλογία, αἱ πρῶται ἀρχαὶ τῆς ὁποίας ὀφείλονται εἰς τὸν *Μπυφόν*, ἔλαβε σημαντικὴν ἀνάπτυξιν ἐν Γαλλίᾳ διὰ τῶν ἐργασιῶν τοῦ *Ντεμαρέ*, τοῦ *Ντολομιέ*, τοῦ *Λαπλὰς* καὶ τοῦ *ντὲ Μπωμόν*. Ἡ παλαιοντολογία, ἀρξαμένη ἀπὸ τῶν σχετικῶν ἐξερευνήσεων τοῦ Κυβιέ, ἐσημείωσε σπουδαίας προόδους, χάρις εἰς τὰς ἐρεύνας τοῦ *Μπρονιάρ*, τοῦ *ντ' Ὀρμπινὺ* καὶ τοῦ *Πρεβώ*. Ἡ ἀνθρωπολογία, πρότερον περιωρισμένη εἰς ἀορίστους καὶ νεφελώδεις ὑποθέσεις, ἀνῆλθεν ὑπὸ τὸν *Μπουσὲ ντὲ Κρεβκαὶρ* καὶ τὸν *Πεὸτ* εἰς ἀληθῆ ἐπιστημονικὴν περιωπήν. Συγχρόνως αἱ ὑποθέσεις τῶν Γερμανῶν Γκὰλλ καὶ Σπουρτσχάϊμ ἤγαγον τοὺς Γάλλους ἐπιστήμονας εἰς σοβαρὰς μελέτας περὶ τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος. Ὁ *Φλουραν*, ἀκολουθῶν τὸν Γκάλλ, ἔκαμε θαυμασίας ἀνακαλύψεις σχετικὰς πρὸς τοὺς ἐγκεφαλικοὺς ἐντοπισμούς. Αἱ ἱστορικαὶ ἐπιστῆμαι, ἀνακαινισθεῖσαι, ἐκαλλιεργήθησαν μετ' αὐστηροτάτου κριτηρίου καὶ ἐπιστημονικοῦ πνεύματος τοιούτου, ὁποῖον οὐδὲ κἂν ἐφαντάσθησαν οἱ προγενέστεροι αἰῶνες. Λαμπρὸν παράδειγμα παρέχουσιν ἡμῖν ἐν προκειμένῳ αἱ δημοσιεύσεις τοῦ *Αὐγουστίνου Τιερρύ*, τοῦ *Γκυζό*, τοῦ *Μπαράντ*, τοῦ *Τοκβίλλ* καὶ τοῦ *Ἐρρίκου Μαρτέν*. Ἡ ἐπιγραφική, ἡ παλαιογραφία, ἡ νομισματολογία καὶ ἄλλοι συγγενεῖς κλάδοι ἀνεπτύχθησαν ἐν Γαλλίᾳ σημαντικῶς. Δέον ἐνταῦθα νὰ μνημονεύσωμεν τὸν *Βαϊλλὺ* καὶ τὸν *Σιλβέστρον ντὲ Σασύ*.

Ἡ πολιτικὴ οἰκονομία, ἥτις γεννηθεῖσα ἐκ τῆς φυσιοκρατικῆς σχολῆς ἔσχε περὶ τὸ τέρμα τοῦ ΙΗ´ αἰῶνος μεγάλους ἐκπροσώπους, τὸν *Ντυπὸν ντὲ Νεμούρ*, τὸν *Τυργκὸ* καὶ ἄλλους, ἔλαβε κατὰ τὴν ΙΘ´ ἑκατονταετηρίδα νέαν εὐεργετικὴν παρόρμησιν ὑπὸ τὸν *Κὸντ* καὶ τὸν *Ντενουαγιέ*. Αἱ γλῶσσαι καὶ αἱ φιλολογίαι τῆς Ἐγγὺς καὶ Ἄπω Ἀνατολῆς ἐγένοντο θέμα σπουδῆς πολλῶν σοφῶν τῆς Γαλλίας. Ἡ αἰγυπτιολογία ἱδρύθη ὑπὸ τοῦ περιωνύμου *Σαμπολλιόν*. Ἡ σημιτικὴ φιλολογία ὀφείλει ἐν μέρει τὰς προόδους της εἰς τὸν *Ἐδουάρδον Ρές*. Ὁ *Στέφανος Κατρεμὲρ ντὲ Κενοὺ* ἀνεκαίνισε τὰς ἀραμαϊκὰς καὶ ὁ *Γκαρσὲν ντὲ Τασσὺ* τὰς ἀραβικὰς σπουδάς. Ὁ *Ἰωάννης Σαὶν Μαρτὲν* διεκρίθη ὡς σχολιαστὴς ἀρμενικῶν κειμένων καὶ ὁ *Ἀντώνιος ντὲ Σεζὺ* ὡς σοφὸς ἰνδολόγος. Ὁ ἰνδοσινικὸς πολιτισμὸς ἀπησχόλησε τὸν *Ζακὲ* καὶ τὸν *Ἀμπὲλ Ρεμυζᾶ*, ὁ δὲ σινικὸς τὸν *Στανισλαῦον Ζυλιέν*. Τινὲς τῶν σημιτικῶν σπουδῶν ἔσχον, λόγῳ τοῦ θρησκευτικοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν, πρὸς τῇ ἐπιστημονικῇ, καὶ κοινωνικὴν σημασίαν. Ἐντεῦθεν ἡ δημοτικότης, ἣν ἔσχον ὁ *Ἐρνέστος Ρενὰν* καὶ οἱ μαθηταί του. Ἡ ἐπιστημονικὴ φιλανθρωπία, ἡ ἀρξαμένη ἀπὸ τοῦ ἀββᾶ *ντὲ λ' Ἐπέ*, ὅστις ἐφεῦρε σύστημα ἐκπαιδεύσεως τῶν κωφαλάλων, ἀπεκορυφώθη παρὰ τῷ *Μπράϊλ*, γνωστῷ ἐφευρέτῃ τοῦ ἀναγλύφου ἀλφαβήτου τῶν τυφλῶν. Ἡ κοσμογραφία, ἡ ὑπὸ τόσον λαμπροὺς οἰωνοὺς αὐξομένη ἀπὸ τοῦ *Κασσίντ*, τοῦ *Ντελάμπρ* καὶ τοῦ *Μεσαίν*, ἐσημείωσε τεραστίαν ἐξέλιξιν. Συγχρόνως ἡ μαθηματικὴ ἀστρονομία συνετέλεσε μεγίστας προόδους ὑπὸ τὸν πολὺν *Λεβερριέ*, ἀνακαλύψαντα διὰ μαθηματικῶν ὑπολογισμῶν τὸν Ποσειδῶνα, τὸν *Προνὺ* καὶ τὸν *Ἰάκωβον Μπαμπινέ*. Ἐξαιρετικὴν ἀνάπτυξιν ἔλαβον ἐν Γαλλίᾳ πρὸ παντὸς αἱ βιοχημικαὶ ἐπιστῆμαι. Ἀρκεῖ ἐν προκειμένῳ νὰ μνημονεύσωμεν τὸν ἐπιφανῆ μικροβιολόγον *Παστέρ*, αἱ ἀνακαλύψεις τοῦ ὁποίου δὲν εἶναι μόνον διὰ τὴν ἰατρικήν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν βιομηχανίαν εὐεργετικώταται καὶ πολυτιμόταται. Ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς ἀνθρωπολογίας καὶ φυσιολογίας διακρίνονται ὁ *Μπροκᾶ*, γνωστὸς διὰ τὰς μελέτας αὐτοῦ τὰς σχετικὰς πρὸς τὴν ἀνατομίαν καὶ τὴν φυσιολογίαν τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ ὁ *Τοπινάρ*. Ἐξ ἄλλου αἱ πρακτικαὶ ἐφαρμογαὶ τῶν ἐπιστημῶν, ὡς ἡ ὑπὸ τοῦ *Νταγγὲρ* ἀνακαλυφθεῖσα φωτογραφία, ἐπεκτεινόμεναι εἰς μεγάλην ἀκτῖνα, συνετέλεσαν, αὐταὶ καθ' ἑαυτάς, πάλιν εἰς τὴν πρόοδον τῶν θεωρητικῶν ἐπιστημῶν. Τοῦτο δέον νὰ λεχθῇ ἰδίᾳ ὅσον ἀφορᾷ τὰς προόδους τῶν μικροσκοπικῶν σπουδῶν, αἵτινες ἐπέτρεψαν τὴν συγκρότησιν νέων ἐπιστημονικῶν κλάδων, τῆς βακτηριολογίας ἐπὶ παραδείγματι. Αἱ περὶ ἀντισηψίας θεωρίαι τῶν Γάλλων ἰατρῶν προήχθησαν μεγάλως καὶ ἐξελαϊκεύθησαν διὰ τῶν συγγραφῶν τοῦ *Γκερὲν* καὶ τοῦ *Πεάν*, ἐνῷ ἡ παρασιτολογία, χάρις εἰς τὸν *Μπλανσὰρ* καὶ τὸν *Λαβεράν*, ἀνεκαίνισε τὴν παθολογίαν εἰς τὰς τροπικὰς χώρας καὶ ἐν γένει τὴν ὑγιεινήν. Συγχρόνως ἡ ἐπιστημονικὴ μέθοδος, ἥτις μέχρι τῶν τελευταίων δεκαετηρίδων τοῦ ΙΘ´ αἰῶνος ἦτο ἀναλυτικὴ ἐν Γαλλίᾳ, ἤρξατο καθισταμένη συνθετική, ὡς δεικνύουσι τὰ περισπούδαστα καὶ βαρυσήμαντα ἔργα τοῦ *Μπερτελὸ* εἰς τὴν χημείαν.

Αἱ ἐπιστημονικαὶ πρόοδοι, αἱ κατὰ τὸν ΙΘ´ καὶ Κ´ αἰῶνα γενόμεναι εἰς τὸν πεπολιτισμένον κόσμον, ἔσχον ἀποτελεσματικὴν ἀπήχησιν καὶ ἐν Γαλλίᾳ, ἥτις ὑπῆρξεν ἐν μέρει ἡ ἀφετηρία των. Αἱ νέαι ἰδέαι περὶ τῆς συστάσεως τῆς ὕλης καὶ τῆς ἐνεργείας εὗρον τοὺς ἐμβριθεστέρους ἐκπροσώπους των εἰς τὸν *Κιουρύ*, ἀνακαλύψαντα τὸ ράδιον, καὶ τὴν σύζυγόν του. Εἰς τὰς μαθηματικὰς ἐπιστήμας ἐδόξασε τὴν Γαλλίαν ὁ πολὺς *Πουανκαρέ*, εἷς τῶν μεγαλυτέρων μαθηματικῶν τοῦ κόσμου. Ἡ ἀεροπλοΐα, ἥτις ὀφείλει τὰς πρώτας ἀρχάς της εἰς τοὺς *Μογκολφιὲ* καὶ τὸν *Μπλανσάρ*, συνετέλεσε τεραστίας προόδους μὲ πρωτεργάτας τοὺς *Σαντὸς-Ντυμόν*, *Μπλεριό*, *Φαρμὰν* κ. ἄ. Ἐπὶ τοῦ πεδίου τῶν ἀνατολικῶν σπουδῶν ἐξέχουσαν θέσιν κατέχουν ἐν μὲν τῇ αἰγυπτιολογίᾳ ὁ *Μασπερό*, ὁ *Γκρεμπώ*, ὁ *Πιερρέ*, ὁ *Ρεβιλλιοῦ*, ὁ *Φουκᾶ*, ἐν τῇ ἀσσυριολογίᾳ ὁ *Φοσσέ*, *Σεΐλ*, *Τεξιὲ* καὶ ἄλλοι, ἐν δὲ τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὁ *Ἀλεβύ*, ὁ *Δουαζύ*, ὁ *Ρεβίλλ*, ὁ *Βιγκουρου*, ὁ *Μανζενό*. Ἡ χριστιανικὴ ἀρχαιολογία καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία ἐκπροσωποῦνται ὑπὸ τοῦ *Καμπρόλ*, τοῦ *Μπωντριλλιὰρ* καὶ τοῦ *Φιλιιόν*. Ἡ ἀρχαιολογία τῆς Παλαιστίνης καὶ ἐν γένει ἡ σημιτικὴ ἐπιγραφικὴ ἐπλουτίσθη μεγάλως διὰ τῶν ἐργασιῶν τοῦ μαρκησίου *ντὲ Βογκέ*, τοῦ *Κλερμὸν-Γκαννώ*, τοῦ *Ντεραμπούρ*, τοῦ *Ζανσὲν* καὶ τοῦ *Σαβινιάκ*. Ἐπὶ τοῦ πεδίου τῶν ἰνδικῶν σπουδῶν διακρίνονται ὁ *Φουσὲ* καὶ ὁ *Συλβαὶν-Λεβὺ* καὶ ὡς σινολόγοι ὁ *Κορντιὲ* καὶ ὁ *Σαβάν*. Ἡ ἑλληνικὴ φιλολογία ἐκπροσωπεῖται ἰδίᾳ ὑπὸ τῶν μεγάλων φιλολόγων ἀδελφῶν *Κρουαζὲ* καὶ τοῦ *Πουές*, καθηγητῶν τῆς Σορβόνης. Νῦν, ὡς καὶ πάντοτε, ἡ Γαλλία εἶναι πνευματικὸν κέντρον ἐφάμιλλον πρὸς πάντα τὰ εὐρωπαϊκά, κοιτὶς πάσης ἐπιστήμης καὶ μαθήσεως.

Α. ΔΑΛΕΖΙΟΣ

Φιλοσοφία. Ἡ γαλλικὴ φιλοσοφία ἀρχίζει νὰ καθίσταται ἰδιότυπος καὶ νὰ διαφοροποιῆται τῆς σχολαστικῆς (βλ.λ.) διὰ τοῦ συστήματος τοῦ Καρτεσίου, πρόδρομοι τοῦ ὁποίου δύνανται νὰ θεωρηθοῦν, ἀφ' ἑνὸς μὲν οἱ διδάξαντες τὸν σκεπτικισμόν, ὡς ὁ *Μονταὶν* καὶ ὁ *Σαρρὸν* (οἱ ὁποῖοι οὕτως ἐκλόνισαν τὴν συστηματικὴν διδασκαλίαν τοῦ μεσαίωνος) ἀφ' ἑτέρου δὲ οἱ ἐκ θεωρητικῶν λόγων ταχθέντες κατὰ τῆς αὐθεντίας τῆς ἀριστοτελικῆς φιλοσοφίας τῆς διδασκομένης κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα, ἐν οἷς προέχει ὁ *Πέτρος Ράμος* καὶ οἱ ὀπαδοί του. Τὴν ριζικὴν μεταβολὴν τὴν ὁποίαν εἰσήγαγεν ὁ Καρτέσιος εἰς τὴν φιλοσοφίαν τῆς ἐποχῆς του, γενόμενος μετὰ τοῦ Βάκωνος ἱδρυτὴς τῆς νεωτέρας φιλοσοφίας, δυνάμεθα νὰ συνοψίσωμεν εἰς τοὺς ἑξῆς τέσσαρας κανόνας, τοὺς ὁποίους ὁ ἴδιος ἐκθέτει εἰς τὸ «Περὶ τῆς μεθόδου» ἔργον του: 1) νὰ ἐρευνᾷ πάντα τὰ τιθέμενα ζητήματα καὶ νὰ μὴ δέχηται τίποτε ἐκ τῶν προτέρων ὡς ἀληθές· 2) νὰ διαιρῇ τὰς παρουσιαζομένας ἀπορίας εἰς τὰ ἁπλούστατα αὐτῶν στοιχεῖα, ἕως ὅτου ταῦτα νὰ διευκρινίζωνται εὐκόλως· 3) νὰ βαδίζῃ εἰς ἔρευναν ἀπὸ τῶν ἁπλουστάτων εἰς τὰ συνθετώτερα καὶ 4) νὰ ἀπαριθμῇ τελείως τὰ δεδομένα τῆς ἐρεύνης κατὰ τρόπον ἀποκλείοντα ὅσον οἷόν τε τὰς παραλείψεις. Ἂν μετὰ τούτων συνυπολογίσωμεν καὶ τὴν ἐπιμονήν, μὲ τὴν ὁποίαν ὁ Καρτέσιος συνίστα τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ πειράματος κατὰ τὴν ἔρευναν, βλέπομεν, ὅτι ἡ φιλοσοφία του, ἀνεξαρτήτως τῶν στοιχείων τῆς σχολαστικῆς φιλοσοφίας, τὰ ὁποῖα ἐχρησιμοποίησε, παρουσιάζεται ρηξικέλευθος καὶ σύμφωνος μὲ τὸ σημερινὸν πνεῦμα τῆς ἐρεύνης: ἀπορρίπτει τὴν αὐθεντίαν, εἰσάγει τὴν μεθοδικὴν ἀμφιβολίαν, τὸ πείραμα καὶ τὴν ἐπαγωγήν. Τὰ στοιχεῖα ταῦτα ἐν συνδυασμῷ μὲ τὸν κατὰ βάσιν μεταφυσικὸν σκεπτικισμόν, ὁ ὁποῖος ὑπολανθάνει ἐν αὐτοῖς, καὶ τὴν πίστιν εἰς τὸν ἀνθρώπινον νοῦν, ἐπανευρίσκονται εἰς τὴν περαιτέρω πρόοδον τῆς γαλλικῆς φιλοσοφίας.

Ἐκ τῶν διαδόχων τοῦ Καρτεσίου ἄλλοι μὲν ἐπολέμησαν τὴν φιλοσοφίαν του, ὡς ἀντιτιθεμένην εἰς τὸν Χριστιανισμόν· ἄλλοι προσεπάθησαν νὰ συμβιβάσουν τὰ πραγματικῶς ἀσυμβίβαστα, ἤτοι τὴν φιλοσοφίαν του μετὰ τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας, καὶ τέλος ἄλλοι παρεσύρθησαν πρὸς τὴν ἄρνησιν τῆς μεταφυσικῆς. Ὁ *Πασκὰλ* δὲν πιστεύει ἀρκετὰ εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὥστε νὰ ἀρκῆται εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Καρτεσίου. Ὁ ἄνθρωπος καὶ διὰ τὴν γνῶσίν του καὶ διὰ τὴν πρακτικήν του καθοδήγησιν ἔχει ἀνάγκην ἰσχυροτέρας τινὸς ἀρχῆς ἐκτὸς ἑαυτοῦ, ἔχει ἀνάγκην τοῦ Θεοῦ. Οὕτως ὁ σκεπτικισμὸς τοῦ Μονταὶν παρὰ τῷ Πασκὰλ χρησιμοποιεῖται πρὸς ἐπικύρωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὁδηγῶν εἰς τὸν μυστικισμόν. Παρόμοιον μυστικισμὸν ἀπαντῶμεν εἰς τὸν κύκλον τοῦ Πασκάλ, ἤτοι τοὺς *Ἰανσενιστάς*, τὸν κύκλον τῆς *Γκυγιὸν* καὶ εἰς αὐτὸν ἔτι τὸν *Φενελόν*, ὅπου ὅμως εὑρίσκεται συγκεκερασμένος μὲ στοιχεῖα Καρτεσιανά.

Τὴν διδασκαλίαν τοῦ Καρτεσίου προσεπάθησε νὰ συμβιβάσῃ μετὰ τῆς χριστιανικῆς ὁ *Μαλεβράγχιος*, ὁ ἱδρυτὴς τοῦ συστήματος τῆς *συντυχίας* (occasionalismus, βλ. *καὶ* λ. ἀλληλεπίδρασις), ἀλλ' αὕτη ἦτο τόσον ριζοσπαστική, ὥστε μοιραίως ἐκ τῆς σχολῆς τοῦ Καρτεσίου ἐξῆλθε καθαρῶς θετικὴ φιλοσοφία ἀρνουμένη τὸ θεῖον καὶ τὴν καθεστηκυῖαν τάξιν τῶν πραγμάτων. Ἡ τάσις αὕτη δεσπόζει φιλοσοφικῶς σύμπαντος τοῦ ΙΗ´ αἰῶνος, πρόδρομον ἔχουσα τὸν *Μπέϋλ* καὶ μεγίστους ἐκπροσώπους τὸν *Φοντενέλ*, τὸν *Βολταῖρον*, τὸν *Ντιντερὸ* καὶ γενικῶς τὴν ὁμάδα τῶν κληθέντων «ἐγκυκλοπαιδικῶν». Τὰ διασαλευθέντα διὰ τῆς ἄρσεως τῆς πίστεως θεμέλια τῆς ἠθικῆς ἦτο ἑπόμενον νὰ στηριχθῶσι καὶ πάλιν δι' ἄλλων μέσων· τότε, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἀκμαζούσης ἀγγλικῆς φιλοσοφίας καὶ διὰ λόγους δημιουργηθέντας ὑπὸ τῆς ἀφορήτως πιεστικῆς διὰ τὸν λαὸν καταστάσεως τῶν πραγμάτων ἐν Γαλλίᾳ, ὑψώθη, ἀντὶ τῶν παλαιῶν ἀρχῶν, τῆς ὑποταγῆς εἰς τὴν παράδοσιν καὶ τὴν αὐθεντίαν, τὸ εἴδωλον τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἐλευθέρας ἐρεύνης, τὸ ὅλως συνεπὲς ἄλλως τε πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Καρτεσίου. Τελευταῖος καρπὸς τῆς τοιαύτης τροπῆς τῆς διανοήσεως θεωρεῖται τὸ κήρυγμα τοῦ *Ρουσσὼ* περὶ τῆς ἰσότητος τῶν ἀνθρώπων καὶ περὶ τοῦ κοινωνικοῦ συμβολαίου.

Ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις καὶ ἡ ἐπελθοῦσα μετ' αὐτὴν ἀντίδρασις διακόπτει τὸ δημιουργηθὲν ρεῦμα ὑπὲρ τῶν ἀρχῶν τῆς ἐλευθερίας, ἰσότητος καὶ ἀδελφότητος. Οἱ τελευταῖοι ἐπιζῶντες ὀπαδοὶ τῆς φιλοσοφίας ταύτης, ὅπως ὁ *Βολνὲ* καὶ ἄλλοι, βλέπουν τὰ εἴδωλά των κρημνιζόμενα καὶ εἴτε παρασύρονται ὑπὸ τοῦ ρεύματος, εἴτε μένουν εἰς τὸ περιθώριον τῆς πνευματικῆς κινήσεως. Ἀντιθέτως ἡ *ἰδεολογία* κερδίζει ἔδαφος· πρωτουργὸς τῆς νέας ταύτης κατευθύνσεως τῆς γαλλικῆς φιλοσοφίας εἶναι ὁ *Μαὶν-ντὲ-Μπιράν*, τὸν ὁποῖον ἠκολούθησεν ὁ *Κουζέν*, δίχως ν' ἀντιληφθῇ ὅλην τὴν σημασίαν τῆς διδασκαλίας του, συγκεράσας ταύτην μὲ διάφορα ἄλλα στοιχεῖα, μεταξὺ τῶν ὁποίων προέχουν τὰ ληφθέντα ἐκ τῆς μετὰ τὸν Κὰντ γερμανικῆς φιλοσοφίας καὶ γενόμενος οὕτω ἱδρυτὴς

Digitized by Google

τῆς καλουμένης ἐκλεκτικῆς γαλλικῆς σχολῆς. Τὴν κατεύθυνσιν τοῦ Κουζὲν ἠκολούθησαν ὁ *Ραβαιζόν*, ὁ *Σεκρετὰν* καὶ ὁ *Βασερώ*. Συνέχισιν τῆς ὀρθολογιστικῆς καὶ μεταρρυθμιστικῆς τάσεως τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἀποτελοῦν αἱ διδασκαλίαι τῶν περὶ τὸν *Σαὶν Σιμόν*, *Φουριὲ* καὶ ἄλλων, αἱ ὁποῖαι ἀπέβησαν διὰ τοῦ κυριωτάτου αὐτῶν κλάδου εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ *Αὐγούστου Κὸντ* ἱδρυθεῖσαν θετικὴν φιλοσοφίαν. Τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Κόντ, διὰ τοῦ *Λιτρὲ* ἰδίως, ἐπανευρίσκομεν εἰς τὸν *Ταίν*, τὸν *Ρενὰν* καὶ τὸν *Κλαύδιον Μπερνάρ*, ὁ ὁποῖος διὰ τοῦ ἔργου του, τοῦ ἐπιγραφομένου «Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν μελέτην τῆς πειραματικῆς ἰατρικῆς», θεωρεῖται ὁ μέγας εἰσηγητὴς τῆς ἐμπειρικῆς καὶ πειραματικῆς μεθόδου ἐν Γαλλίᾳ.

Ἡ σύγχρονος γαλλικὴ φιλοσοφία. Ἡ σύγχρονος γαλλικὴ φιλοσοφία ἐκπροσωπουμένη κατ' ἐξοχὴν ὑπὸ τοῦ *Μπέρξον* συνδέεται πρὸς τὴν γερμανικὴν φιλοσοφίαν διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ *Ρενουβιὲ* καὶ τοῦ *Μπουτρού*. Ἡ γενικὴ ὅμως φιλοσοφικὴ κίνησις ἔχει διασπασθῆ σήμερον εἰς τὰς μεγάλας σχολάς, ὡς π.χ. τὴν *ψυχολογικὴν* μὲ ἀρχηγὸν τὸν *Ριμπώ*, τὴν *κοινωνιολογικὴν* ἱδρυθεῖσαν ὑπὸ τοῦ *Ντυρκέϊμ*, τὴν *μαθηματικὴν* μὲ τὸν *Πουανκαρὲ* καὶ ἄλλους, τὴν *ἐξηγητικὴν* ὑπὸ τὸν *Λουαζὺ* κλπ. Σήμερον ἡ κρατοῦσα παρὰ τοῖς νέοις φιλοσόφοις τάσις εἶναι καθαρῶς χριστιανικὴ μὲ ποικίλας ἀποχρώσεις, ὡς κυριωτάτους δὲ συγχρόνους φιλοσόφους ἀναφέρομεν τὸν *Μαριταίν*, τὸν *Γκενὸν* καὶ τὸν *Μπλοντέλ*.

Ἰδιαιτέρως ἀνθηρὰ εἶναι σήμερον ἐν Γαλλίᾳ ἡ ἱστορία τῆς φιλοσοφίας· τοῦτο ὀφείλεται ἐν μέρει εἰς τὴν μακρὰν διδασκαλίαν τοῦ Κουζέν, ἡ ὁποία ὑπερηκοντίσθη κατὰ πολὺ ὑπὸ τῶν νεωτέρων. Ἀναφέρομεν ἐδῶ τὰς ἐργασίας τοῦ *J. Simon* καὶ τοῦ *Vacherot* περὶ τῆς Ἀλεξανδρινῆς φιλοσοφίας, τοῦ *Renouvier* ἰδίως ἐπὶ τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας, τοῦ *Brochard* καὶ τοῦ *Boutroux*, τοῦ ὁποίου τὴν κατεύθυνσιν ἠκολούθησαν ὁ *Hamelin*, ὁ *Delbos*, ὁ *Rodier*, ὁ *Gilson* καὶ ἄλλοι. Ἄξιοι λόγου ἐπίσης διὰ τὰς περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας διατριβάς των εἶναι ὁ *P. Tannery*, ὁ *Rivaud*, ὁ *Robin*, ὁ *Bréhier* καὶ ἄλλοι. Τὴν ἐν Γαλλίᾳ φιλοσοφικὴν κίνησιν ἐκπροσωποῦν σήμερον τρία ἰδίως περιοδικά: ἡ «Revue Philosophique», «Revue de Metaphysique et de Morale» καὶ ἡ «Revue d' Histoire de la philosophie».

Ἂν νῦν θελήσωμεν δι' ὀλίγων νὰ ὁρίσωμεν τί ἴδιον προσέφερεν ἡ γαλλικὴ φιλοσοφία εἰς τὴν παγκόσμιον διανόησιν καὶ διὰ τίνων ἀποκτᾷ τὸν χαρακτῆρα ὁ ὁποῖος τὴν διαφοροποιεῖ ἀπὸ τὰς ἄλλας φιλοσοφίας, θὰ παρατηρήσωμεν ὅτι: τὸ γαλλικὸν πνεῦμα ἐχαρακτηρίσθη πάντοτε, ἰδιαιτέρως ὅμως κατὰ τὰς πρώτας περιόδους τῆς δράσεώς του, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ ἐπίδρασις τῶν ξένων ἦτο ἀσθενεστέρα, διὰ τῆς συμπαθείας του πρὸς τὰς σαφεῖς ἐννοίας καὶ τὰ πεπερασμένα συστήματα. Ἡ μυστικὴ φιλοσοφία ὀλίγην ἔσχεν ἐπικράτησιν ἐν Γαλλίᾳ. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ σύστημα ἐμετριάσθη πάντοτε ὑπὸ τῆς ὀρθολογικῆς τάσεως κατὰ τρόπον, ὥστε οὐδέποτε ἢ σπανιώτατα τὰ κενὰ τὰ ὁποῖα ἄφινεν ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα νὰ πληροῖ ἡ φιλοσοφία διὰ τῆς φαντασίας. Ταῦτα παρατηρῶν ὁ *Delbos* προσθέτει ὅτι κατὰ κανόνα νέα φιλοσοφικὰ συστήματα ἐδημιουργοῦντο κατὰ τὸν ροῦν τῆς γαλλικῆς διανοήσεως, οὐχὶ ἁπλῶς κατὰ τὴν ἀρέσκειαν τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ φιλοσόφου, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἐξέλιξις τῶν ἐπιστημῶν ἦτο τοιαύτη, ὥστε νὰ ὑποχρεοῖ τοὺς διανοουμένους ἑκάστοτε εἰς νέας συνθέσεις, ἀφοῦ ὡς γνωστὸν οἱ πλεῖστοι τῶν Γάλλων φιλοσόφων ἤχθησαν εἰς τὴν φιλοσοφίαν ἐκκινήσαντες ἀπὸ τὴν μελέτην τῶν ἐπὶ μέρους ἐπιστημῶν καὶ δὴ τῶν μαθηματικῶν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Damiron*: «Essai sur l' histoire de la philosophie en France» (1834). — *H. Taine*: «Les philosophes classiques du XIX siècle en France». — *D. Parodi*: «La philosophie contemporaine en France». — *Th. Ruyssen* παρὰ Ueberweg (ἔκδοσις ιβ' 1927). — *V. Delbos*: «La philosophie Française» (1919) — *A. Cresson*: «Les courants de la Pensée philosophique française» τόμ. 2 (1927). — *G. Dwelshauvers*: «La psychologie française contemporaine».

Α. Δ.

—[ΘΕΑΤΡΟΝ] Αἱ ἀρχαὶ τοῦ γαλλικοῦ θεάτρου ἀνάγονται εἰς τὸ λειτουργικὸν δρᾶμα τῆς μεσαιωνικῆς ἐποχῆς, ἡ τελειοτέρα ἔκφρασις τοῦ ὁποίου φαίνεται εἰς τὰ μιστήρια (μὲ ἰῶτα καὶ ὄχι κακῶς μὲ ὕψιλον, καθόσον ἡ λέξις προέρχεται ἐκ παραφθορᾶς τῆς λατινικῆς ministerium, οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουσα μὲ τὸ μυῶ, μύησις). Ἡ χριστιανικὴ λειτουργία ἦτο μία ἐντυπωτικὴ θεατροποίησις τῶν διηγήσεων τῆς Γραφῆς, ἰδίως δὲ κατὰ τὰς δύο μεγάλας ἑορτὰς τοῦ Πάσχα καὶ τῶν Χριστουγέννων ἀνεπαριστάνοντο διαλογικῶς ἐπεισόδια σχετικὰ εἰς λατινικὴν εἰλημμένην κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐξ αὐτοῦ τοῦ κειμένου τῶν ἁγίων Γραφῶν. Ὀλίγον ὅμως κατ' ὀλίγον τὸ κείμενον ἐξετάθη καὶ ὁ πεζὸς λόγος ἀντικατεστάθη ἀπὸ στίχους ὄχι πλέον εἰς μιξοβάρβαρον λατινικήν, παρὰ εἰς τὴν ἐγχωρίαν τοπικὴν διάλεκτον. Οὕτω τὸ θέατρον τείνει νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς ἐκκλησιαστικῆς δουλείας καὶ κατὰ τοὺς ΙΒ'—ΙΔ' αἰῶνας παρακολουθοῦμεν τὴν ἐξέλιξιν τῶν «θαυμάτων» (miracles) εἰς «μιστήρια» (mistères). Τὸν ΙΓ' αἰῶνα ἔχομεν νὰ σημειώσωμεν τὰ δύο σωθέντα θεατρικὰ ἔργα: «Τὸ Παίγνιον τοῦ Ἁγίου Νικολάου» (Le Jeu de Saint Nicolas) τοῦ *Μποντὲλ* καὶ «Τὸ Θαῦμα τοῦ Θεοφίλου» (Le Miracle de Théophile) τοῦ *Ριτμπέφ*. Ἡ περισωθεῖσα παραγωγὴ τοῦ ἀκολούθου αἰῶνος εἶναι ἀσυγκρίτως πλουσιωτέρα, ἀποτελουμένη ἐκ τεσσαράκοντα περίπου «θαυμάτων» τῆς Παναγίας (Miracles de Notre Dame). Χαρακτηριστικὸν τῶν ἔργων αὐτῶν εἶναι ἡ θαυματουργὸς ἐπέμβασις τῆς Παναγίας εἰς τὴν λύσιν. Παρὰ τὸν θρησκευτικόν των χαρακτῆρα τὰ δραματικὰ ταῦτα ἔργα δὲν κολακεύουσι συνήθως τὴν ἄμεμπτον διαγωγὴν τῶν ἱερέων, οὔτε περιορίζονται εἰς εὐσεβεῖς ἐκφράσεις. Τὰ μιστήρια ἐπὶ ἕνα καὶ ἥμισυν αἰῶνα (1400—1548) γεφυρώνουσι τὸ μεσαιωνικὸν θρησκευτικὸν μὲ τὸ γαλλικὸν θέατρον τῆς νεωτέρας ἱστορικῆς περιόδου. Τὰ μιστήρια ἦσαν ἴσως μᾶλλον λαϊκαὶ ἑορταὶ ἢ καθαυτὸ θεατρικαὶ παραστάσεις μὲ τὴν σημερινὴν ἀντίληψιν τῆς λέξεως. Διήρκουν ἡμέρας, ἄπειρος κόσμος ἐλάμβανε μέρος εἰς τὴν ὑπόκρισιν, αἱ σκηνικαὶ ἀλλαγαὶ ἦσαν ποικιλώταται καὶ ἡ ἐναλλαγὴ τοῦ κωμικοῦ καὶ τοῦ δραματικοῦ στοιχείου τυχαία. Ἦσαν, οὕτως εἰπεῖν, ἡ θεατροποίησις μιᾶς σχοινοτενεστάτης θρησκευτικῆς ἐπιφυλλίδος. «Τὸ Μιστήριον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης» (le Mistère du Viel Testament) ἠρίθμει 50 000 ὀκτασυλλάβων στίχων, «Τὰ Ἅγια Πάθη» (La Passion) τοῦ *Ἀρνοὺλ Γκρεμπὰν* 70.000. Παραλλήλως εἶχον σχηματισθῆ καὶ θίασοι, ὧν ὁ ἀρχαιότερος καὶ σχεδὸν μονοπωλιακῶς ἀναβιβάσας τὰ μιστήρια εἶναι ὁ θίασος τῶν «Συναδέλφων τῶν Παθῶν» (Confrères de la Passion), ἀναγνωρισθεὶς τῷ 1402 ὑπὸ Καρόλου τοῦ ΣΤ' καὶ ἐμποδισθεὶς ν' ἀναβιβάζῃ μιστήρια δι' εἰδικῆς διαταγῆς τοῦ Κοινοβουλίου τῷ 1548. Ἐκτὸς τῶν μιστηρίων ἐπαίζοντο καὶ ἄλλα σκηνικὰ ἔργα καθαρῶς κωμικῆς ἐμπνεύσεως. Τὰ ἀρχαιότερα τοιαῦτα κωμικὰ ἔργα εἶναι τὸ «Jeu de la Feuillée» καὶ τὸ «Jeu de Robin et de Marion» τοῦ *Ἀδὰμ de la Halle*, περὶ τὸ τέλος τοῦ ΙΓ' αἰῶνος· ἀκολούθως ἔχουν ἐξελιχθῆ ἡ φάρσα (farce), τὸ μόνον εἶδος τοῦ ὁποίου ἐσώθη φιλολογικὸν ἀριστούργημα, «Ἡ φάρσα τοῦ νομικοῦ Πατλὲν» (La farce de l'avocat Pathelin), αἱ moralités, ἠθικὰ ἀλληγορικὰ παίγνια, καὶ αἱ soties, σατιρικαὶ σκηναὶ ἐνίοτε καυστικώταται. Ἡ ποιητικὴ πλειὰς τῆς ὁποίας κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα προΐστατο ὁ *Ρονσάρ*, δημιουργεῖ διὰ τοῦ *Ἐτιὲν Ζοντὲλ* τὴν γαλλικὴν τραγῳδίαν καθαρῶς ἐμπνευσμένην μέσον τοῦ Σενέκα ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν τραγῳδίαν. Ἡ θρησκευτικὴ ἔμπνευσις ὑποχωρεῖ πρὸ τῆς κλασσικῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιοπρεπείας. Ἡ ἐξωτερικὴ ἀρχιτεκτονικὴ τῆς γεννωμένης γαλλικῆς τραγῳδίας ἄρχεται νὰ καθορίζεται: 1500—2000 στίχοι, πέντε πράξεις, στίχος δωδεκασύλλαβος ὁμοιοκατάληκτος· ἐναλλαγὴ μονολόγων, διαλόγων, διηγήσεων καὶ χορικῶν λυρικῶν παρεμβολῶν. Ὁ Ζοντὲλ δίδει τῷ 1552 τὴν πρώτην γαλλικὴν τραγῳδίαν, τὴν «Κλεοπάτραν». Ἀκολουθοῦσιν ὁ *Ρομπὲρ Γκαρνιὲ* μὲ τὴν «Bradamante» καὶ τὰς «Ἑβραίας» (Les Juives) καὶ ὁ *Μονκρετιὲν* μὲ τὴν «Σκωτίδα» (L'Écossaise). Ὁ Ζοντὲλ δίδει ἐπίσης καὶ τὴν πρώτην γαλλικὴν κωμῳδίαν τὸν «Εὐγένιον ἢ τὴν Συνάντησιν» (Eugène ou la Rencontre), ἰταλικῆς ἐμπνεύσεως. Ὁ *Λαριβὲ* διασκευάζει ἰταλικὰς κωμῳδίας τῶν Dolce, Razzi καὶ ἄλλων. Ἡ μεταβατικὴ αὐτὴ περίοδος ἐξακολουθεῖ μὲ τοὺς τραγικοὺς *Ἀρντύ*, *Τεοφὶλ* καὶ *Μερὲ* τοῦ ὁποίου ἡ «Σοφονίσβη» (Sophonisbe, 1629) ἐγκαινιάζει τὰς κανονικὰς θεατρικὰς παραστάσεις κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα, ὁπότε τὸ γαλλικὸν θέατρον ἔφθασεν εἰς τὴν ὑψηλοτέραν του περιωπήν. Εἰς τὴν πλειάδα τῶν ἄλλων δραματικῶν τῆς ἐποχῆς ταύτης διακρίνονται τρεῖς ἀστέρες, ὁ Κορνήλιος, ὁ Ρακίνας καὶ ὁ Μολιέρος. Ὁ *Κορνήλιος* ἀφῆκεν ἔργα μεγαλειώδους ἐμπνεύσεως. Ἤρχισε γράφων κωμῳδίας. Ἐπηρεασθεὶς ἀπὸ τὸ ἱσπανικὸν θέατρον παρέφρασεν ἀριστουργηματικῶς τὸ ἱσπανικὸν ἀριστούργημα τὸν «Θὶντ» (γαλλ. Σὶντ, Cid), τραγῳδίαν τοῦ *Γκίλιεν ντὲ Κάστρο*. Τὸ ἔργον τοῦτο ἀφῆκεν ἐποχὴν εἰς τὸ γαλλικὸν θέατρον. Πρωτοτυπώτερα ἀριστουργήματα τοῦ Κορνηλίου εἶναι ὁ «Κίννας», ὁ «Ὁράτιος», ὁ «Πολύευκτος» καὶ ὁ «Νικομήδης», τραγῳδίαι. Ὁ «Ψεύστης» (Le Menteur) εἶναι ἡ καλυτέρα του κωμῳδία ἐξ ἱσπανικοῦ προτύπου. Σύγχρονοι τοῦ Κορνηλίου ὑπῆρξαν ὁ *Ροτρού*, γράψας τὸν «Saint-Genest» καὶ τὸν «Venceslas», καὶ ὁ *Νιὺ Ρυὲρ* γράψας τὸν «Σκαιβόλαν», τραγῳδίας. Ἀντίπαλος τοῦ Κορνηλίου ὑπῆρξεν ὁ νεώτερός του *Ρακίνας*, σημειώσας διὰ τῶν ἔργων του ἀντίδρασιν κατὰ τοῦ ἡρωϊκοῦ καὶ ρωμαντικοῦ συστήματος τῆς ἀντιλήψεως τῆς τραγῳδίας καὶ ἀναζητήσας καλλιτεχνικωτέραν ἀλήθειαν εἰς τὸν ψυχολογικὸν ρεαλισμόν. Θαυμαστὴς τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς τραγῳδίας, ἔγραψεν ἐμπνευσθεὶς ἀπὸ τὸν Εὐριπίδην τὴν «Ἰφιγένειαν ἐν Αὐλίδι» καὶ τὴν «Φαίδραν», τὸ ἀριστούργημά του, καὶ ἐκτὸς αὐτῶν τὸν «Μιθριδάτην», τὴν «Ἀνδρομάχην», τὸν «Βρεττανικόν», τὴν «Ἀθαλίαν» καὶ τὴν «Ἐσθήρ». Κυριώτερον δραματικὸν ἐλατήριον τῆς τραγῳδίας τοῦ Ρακίνα εἶναι ὁ ἔρως καὶ ἡ γυναικεία ψυχολογία. Εἰς τὴν κωμῳδίαν ἀνεδείχθη ὁ *Μολιέρος*, ὁ πρώτιστος τῶν Γάλλων θεατρικῶν συγγραφέων (1621—1673)· πλανόδιος ἠθοποιός, ἀφοῦ περιῆλθε τὴν Γαλλίαν μετὰ τοῦ θιάσου του, ἐμιμήθη κατ' ἀρχὰς τοὺς Ἰταλούς, γράψας φάρσας καὶ κωμῳδίας, ἔνθα ἡ ἐπιρροή των εἶναι καταφανής. Ἐγκατασταθεὶς εἰς Παρισίους, προστατευόμενος ὑπὸ τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου ΙΔ', ἔδωκε μέχρι τοῦ θανάτου σειρὰν ἀριστουργημάτων, τὰς «Γελοίας Σχολαστικὰς» (Les Précieuses Ridicules), τὸν «Μισάνθρωπον», τὸν «Φιλάργυρον» (L'avare), τὸν «Ταρτοῦφον» (Tartufe), τὸν «Ἀρχοντοχωριάτην» (Le Bourgeois Gentilhomme), τὸν «Κατὰ Φαντασίαν ἀσθενῆ» (Le Malade Imaginaire), ἄλλας φάρσας μικροτέρας φιλολογικῆς σημασίας καὶ διάφορα χοροδράματα.

Χαρακτηριστικὸν τῆς μεγαλοφυΐας τοῦ Μολιέρου εἶναι ἡ δημιουργία τύπων ἀνθρωπίνων καὶ ἡ γενικοποίησίς των διὰ τῆς ἀμειλίκτου σατιρικῆς του παρατηρητικότητος. Τὸ ὕφος του, ἐν ἀντιθέσει μὲ τὸ πομπῶδες καὶ ἐμφαντικῶς συμβατικὸν ὕφος τῆς τραγῳδίας, εἶναι ὑπόδειγμα ποικιλίας καὶ ζωτικότητος, ἰδίως εἰς τὸν πεζὸν λόγον, ὅπου κάθε πρόσωπον εἰς τὰς κωμῳδίας του ἔχει τὴν κατάλληλον ἔκφρασιν, ἥτις προσαρμόζεται μὲ τὸν χαρακτῆρά του. Ὁ ΙΗ' αἰὼν μέχρι τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως σημειώνει τὴν ταχεῖαν κατάπτωσιν τῆς τραγῳδίας καὶ τὴν ἐξέλιξιν τῆς κωμῳδίας πρὸς ἐλαφρότερα κωμικὰ εἴδη, καθὼς καὶ τὴν γένεσιν τοῦ γαλλικοῦ δράματος. Αἱ προσπάθειαι τοῦ *Βολταίρου* διὰ τὴν τραγῳδίαν, παρὰ τὴν «*Ζαΐραν*» καὶ τὴν «*Μερόπην*», ἀποβαίνουσι μάταιαι. Ὁ *Κρεμπιγιὸν* (1674—1762) μὲ τὴν «*Ἠλέκτραν*» καὶ τὸν «*Ἀτρέα*», νομίζει ὅτι καινοτομεῖ δι' ἀποτροπιασμῶν. Ἡ κωμῳδία ὅμως ἐξελίσσεται· ὁ *Ρενιὰρ* μιμεῖται τὸν Μολιέρον· ὀλιγώτερον καυστικός, εἶναι πολλάκις πλέον εὐτράπελος. Οἱ *Νταγκούρ*, *Νιυφρενί*, *Ντετούς*, *Πιρὸν καὶ Γκρεσέ*, πλέον ἐπιφανειακοί, παραμένουσι, τηρουμένων πασῶν τῶν ἀναλογιῶν, πάντως ἀνώτεροι τῶν συγχρόνων των τραγικῶν. Ὁ *Λεσὰζ* μὲ τὸν «Turcaret», κοινωνικὴν κωμῳδίαν, προαναγγέλλει τὸ δρᾶμα.

Δύο ὀνόματα χαρακτηρίζουσι τὸ γαλλικὸν θέατρον τοῦ ΙΗ' αἰῶνος: τὰ τοῦ *Μαριβὼ* καὶ τοῦ *Μπωμαρσαί*. Ὁ *Μαριβὼ* ἐντελῶς πρωτότυπος εἰσήγαγε νέον δραματικὸν ἐλατήριον εἰς τὴν γαλλικὴν κωμῳδίαν, τὸν ἔρωτα περὶ τὸν ὁποῖον συνεκέντρωσεν ὅλον τὸ δραματικὸν ἐνδιαφέρον. Διεμόρφωσε δ' ὁ Μαριβὼ καὶ ἰδιαίτερον θεατρικὸν ὕφος, τὸ marivaudage, δηλαδὴ τὴν εὐφυᾶ διαλογικὴν ἐρωτοτροπίαν, ἥτις μόνον χάρμα ἔχει ἕνα σπινθηροβόλον διάλογον. Ὁ *Μπωμαρσαὶ* εἰσήγαγε τὴν πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν σάτιραν εἰς τὸ θέατρον. Ἐδημιούργησεν ἀθάνατον τύπον τὸν Φιγκαρὸ εἰς τὰ δύο του ἀριστουργήματα, τὸν «Κουρέα τῆς Σεβίλλης» (La Barbier de Séville) καὶ τὸν «Γάμον τοῦ Φιγκαρὸ» (Le Mariage de Figaro). Ἐκτύπησε ἀμειλίκτως τοὺς αὐλοκόλακας καὶ τοὺς ἐξ αἵματος εὐγενεῖς καὶ ἐστάθη πρόδρομος τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην μέχρι τοῦ Ναπολεοντείου ἀπολυταρχισμοῦ καὶ ἐπέκεινα τὸ θέατρον καταπίπτει· ἀναφαίνονται ἔργα πατριωτικὰ παντελῶς ξένα μὲ τὴν ἀντίληψιν τῆς τέχνης. Μόλις τῷ 1827 ἀκούεται ἡ ἐπαναστατική, εἰς τὴν τέχνην πλέον, φωνὴ τοῦ *Οὐγκὼ* μὲ τὸν πρόλογον τοῦ «Κρόμβελ». Δυστυχῶς ὁ ἴδιος ὁ Οὐγκὼ μὲ τὰ θεατρικά του ἔργα, πλήρη φρενητιώδους ρωμαντισμοῦ καὶ ὑπερβολῶν, δὲν παρήγαγε δράματα ἀνάλογα τῶν ποιημάτων του, παρὰ τὴν ἀδιαφιλονίκητον δραματικὴν ἀξίαν τοῦ «Ἐρνάνη» καὶ τοῦ «Ρουὺ Μπλὰς» (Ruy Blas). Τὸ δρᾶμα πίπτει εἰς τὰς χεῖρας τοῦ *Σκρὶμπ*, πολυγραφωτάτου συγγραφέως, ὁ ὁποῖος πλουτίζει μὲν τὴν δραματικὴν τεχνοτροπίαν καὶ τὴν πλοκὴν δι' ἀφαντάστου ἐφευρετικότητος, ἀλλὰ δὲν κατορθώνει νὰ δώσῃ οὔτε τὴν ἐλαχίστην ζωὴν εἰς τὰ κατασκευάσματά του. Ὁ *Δουμᾶς* υἱός, ὀξὺς παρατηρητὴς τῆς κοινωνίας, δίδει τὰς βάσεις τῆς νεωτέρας γαλλικῆς κωμῳδίας. Ἡ «Κυρία μὲ τὰς Καμελίας» (La Dame aux Camelias) εἶναι τὸ ἀριστούργημά του. Ὁ *Ὠζιὲ* περιπτύσσεται τὴν παράδοσιν καὶ ἐξαίρει τὸν ἀστικὸν βίον. Ὁ *Μπὲκ* δίδει νέαν ὤθησιν εἰς τὸ θέατρον μὲ τὰ «Κοράκια» (Les Corbeaux), ὅπου μαστίζει τὴν κοινωνικὴν ὑποκρισίαν καὶ μᾶς εἰσάγει εἰς τὸ σύγχρονον γαλλικὸν θέατρον, τὸ ὁποῖον διακρίνεται μὲν διὰ τὴν ὑπερπαραγωγήν του, ἀλλ' ὄχι καὶ δι' ὑπεροχὴν ἀνάλογον. Ἐκ τοῦ συγχρόνου γαλλικοῦ θεάτρου, μὴ δεκτικοῦ ἀκόμη κριτικῆς, λόγῳ τῆς ποικιλίας τῶν ρευμάτων του, ἀνακύπτουσιν ἱκαναὶ ἐλπίδες ἀναβιώσεως καὶ νέας ἀκμῆς.

Μ. ΒΑΛΣΑΣ

—[ΤΕΧΝΗ] ***Προϊστορία καὶ ἀρχή***. Τὰ πρῶτα δείγματα τέχνης ἐν Γαλλίᾳ ἔχομεν ἀπὸ τὴν παλαιολιθικὴν ἀκόμη ἐποχήν, τῆς ὁποίας λείψανα ἐσώθησαν εἰς τὰς δυτικὰς καὶ νοτίους μάλιστα ἐπαρχίας. Περίφημοι εἶναι αἱ τοιχογραφίαι τῶν σπηλαίων εἰς κίτρινον, ἐρυθρωπὸν καὶ μέλαν χρῶμα, μὲ τὴν φυσικότητα τῶν παριστανομένων ζῴων, ὡς καὶ τὰ ἔργα πλαστικῆς τέχνης πάλιν ζῴων, ἐπὶ ἐλεφαντοστοῦ καὶ στεατίτου, μὲ ἰσχυρὰν νατουραλιστικὴν ἀντίληψιν, καὶ ἀνθρώπων, ὡς ἡ λεγομένη «Ἀφροδίτη Brassempouy» κλ. Ἐκ τῆς αὐτῆς ἐποχῆς ἔχομεν καὶ χαράγματα ζῴων ἐπὶ ὀστῶν. Κατὰ τὴν ἐπομένην νεολιθικὴν περίοδον συναντῶ-

Digitized by Google

μεν πάλιν τὰς πρώτας ἐνδείξεις ἀρχιτεκτονικῆς εἰς τὰ μεγαλιθικὰ μνημεῖα τῆς Βρετάνης, τὰ ἐπιτύμβια ὄρθια μενχίρ, τὰ ἔχοντα πολλάκις καὶ πλαστικὴν διακόσμησιν, καὶ τὰς σειρὰς αὐτῶν ἐν Καρνὰκ ἢ τὰ τεράστια ντόλμεν τῆς Βρετάνης. Κατὰ τὴν χαλκῆν ἐποχὴν ἐλαχίστη εἶναι ἡ καλλιτεχνικὴ δρᾶσις ἐν Γαλλίᾳ, ζωηρὰ ὅμως ἀναφαίνεται κατὰ τὴν σιδηρᾶν, μὲ τὴν γεωμετρικὴν διακόσμησιν τῶν πηλίνων καὶ μεταλλίνων σκευῶν καὶ ἀγγείων τῆς *ἀλλοταττείου* λεγομένης περιόδου (1000—550 π.Χ.) καὶ μὲ τὴν ἑλληνικὴν ἐπίδρασιν τῆς λεγομένης *λατηνείου* περιόδου (550 π.Χ. μέχρι τοῦ Χριστοῦ).

Ἔκτοτε, ἐνῷ αἱ ἐπιβιώσεις τῆς ἐγχωρίου τέχνης δὲν ἐξηλείφθησαν ἐντελῶς κατὰ τοὺς πρώτους μ. Χ. αἰῶνας, εἰς τὰς διακοσμητικὰς μάλιστα τέχνας, μὲ τὴν ρωμαϊκὴν κατάκτησιν ἀρχίζει καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν ἡ διάδοσις τῆς τέχνης τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους μὲ τὰ μεγάλα κοινῆς ὠφελείας ἔργα καὶ δὴ εἰς τὰς πόλεις, ὅπου ἐγκατεστάθησαν αἱ ἀρχαί. Ὁ ναὸς τοῦ Γαΐου καὶ Λουκίου (maison carrée) τῆς Nîmes, τὰ θέατρα τῆς Ἄρλης καὶ τῆς Ὀράγγης, τὰ θριαμβικὰ τόξα τῆς τελευταίας καὶ τοῦ Σαὶν Ρεμὺ καὶ πλεῖσται πύλαι καὶ γέφυραι εἶναι αἰωνόβια δείγματα τοῦ ρωμαϊκοῦ τούτου πολιτισμοῦ, ὅστις ὁμοιόμορφος ἐξηπλώθη εἰς ὅλα τὰ σπουδαῖα σημεῖα τῆς χώρας.

Ρωμανικὴ περίοδος. Ἀλλ' ἡ τέχνη αὕτη ἦτο τέχνη κατακτητῶν καὶ ἔμεινε πάντοτε ξένη πρὸς τὴν χώραν. Μόνον ἡ διάδοσις τοῦ Χριστιανισμοῦ ἔδωκε τὴν πρώτην ὤθησιν πρὸς δημιουργίαν πραγματικῆς ἐγχωρίου τέχνης. Διότι ἀπὸ τὴν δημιουργίαν νέων κοινωνικῶν καὶ ψυχικῶν καταστάσεων ἀπέρρευσαν καὶ νέαι καλλιτεχνικαὶ μορφαί. Ἡ νέα θρησκεία εἶχεν ἀνάγκην τόπων λατρείας, οἱ ὁποῖοι ἐπληθύνθησαν, καθόσον μὲ αὐτοὺς συνεδέθησαν καὶ τὰ ἱερὰ λείψανα τῶν μαρτυρησάντων ὑπὲρ τῆς πίστεως, προκαλοῦντα μεγάλην συρροὴν πιστῶν πρὸς προσκύνησιν αὐτῶν. Ἔπειτα τὰ ἰσχυρὰν λαβόντα ἀνάπτυξιν μοναχικὰ τάγματα συνετέλεσαν τὰ μέγιστα εἰς τὴν τέχνην διὰ τῆς ἱδρύσεως τῶν μεγάλων μονῶν καὶ τῶν ἐκκλησιῶν. Ταῦτα εἶναι οἱ δημιουργοὶ τῆς ρωμανικῆς *τέχνης* (βλ. λ.). Εἷς βενεδικτῖνος ἐκ Βουργουνδίας γράφει τὰ ἑξῆς περὶ τῶν πρώτων τούτων ἐκκλησιῶν: «Τρία περίπου ἔτη μετὰ τὸ ἔτος 1000 αἱ βασιλικαὶ (ἐκκλησίαι) ἀνενεώθησαν εἰς ὅλον σχεδὸν τὸν κόσμον, πρὸ πάντων εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν, μολονότι αἱ περισσότεραι ἦσαν ἀκόμη ἀρκεταὶ ὡραῖαι, ὥστε νὰ μὴ χρειάζωνται ἐπισκευάς. Ἀλλ' οἱ χριστιανικοὶ λαοὶ ἐφαίνοντο ὅτι ἁμιλλῶνται πρὸς ἀλλήλους ἀπὸ μεγαλοπρέπειαν διὰ νὰ ἀνεγείρουν τὰς πλέον κομψὰς ἐκκλησίας. Θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι ὅλος ὁ κόσμος κατὰ κοινὴν συμφωνίαν εἶχεν ἀποτινάξει τὰ ράκη τῆς παλαιότητος διὰ νὰ περιβληθῇ λευκὴν ἐσθῆτα ἐκκλησίας». Τοῦτο σημαίνει ὅτι αἱ ὑπάρχουσαι καλλιτεχνικαὶ μορφαὶ δὲν ἱκανοποίουν πλέον τοὺς ἀνθρώπους καὶ εὗρον ἄλλας. Τοιαῦται ἦσαν αἱ διαμορφώσασαι τὰς *ρωμανικὰς* ἐκκλησίας. Κατ' ἀρχὰς ἔκτισαν μὲ λίθους, οἱ ὁποῖοι ἔκαμαν τοὺς τοίχους λίαν βαρεῖς, ὅπως καὶ τοὺς θόλους, μὲ τοὺς ὁποίους ἐστέγαζον τὴν ἐκκλησίαν. Ἦτο ἀνάγκη λοιπόν, διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν στερεότητά των, τοὺς τοίχους νὰ κτίζουν πολὺ παχεῖς καὶ πολὺ χαμηλοὺς καὶ τοὺς κίονας, οἱ ὁποῖοι ἀνεῖχον τοὺς τοίχους, βραχεῖς καὶ χονδρούς. Οὕτω τὸ ὅλον κτίριον ἔλαβε χαμηλὴν πεπιεσμένην μορφήν. Ἀλλὰ καὶ τὸ σχέδιον μετερρυθμίσθη. Πρὸ τοῦ χοροῦ ἓν ἐγκάρσιον κλῖτος προσετέθη σχηματίζον μὲ τὸ μεσαῖον μέγα κλῖτος λατινικὸν σταυρόν. Ὑπεράνω τῆς διασταυρώσεως ταύτης ἀνηγέρθη μέγας πύργος λήγων εἰς βέλος, τοιούτους δὲ πύργους προσέθεσαν καὶ εἰς τὴν πρόσοψιν, ἥτις ἔλαβεν ἐντελῶς ἰδιόρρυθμον χαρακτῆρα. Εἰς τὴν Ὠβέρνην ἐγίνοντο αἱ καλύτεραι ρωμανικαὶ ἐκκλησίαι, ὅπως ἡ Notre-Dame du Port ἐν Clermont-Ferrand ἢ Notre-Dame du Puy, Issoire κτλ. Χαρακτηριστικὰ αὐτῶν εἶναι δύο ὄροφοι τῶν πλαγίων κλιτῶν, ὁ κεντρικὸς πύργος ὀκτάγωνος μὲ τροῦλλον καὶ ἡ χρῆσις λίθων λευκῶν καὶ μαύρων. Σημαντικαὶ εἶναι καὶ τῆς Προβηγκίας, ὅπως ὁ Ἅγιος Τρόφιμος τῆς Ἄρλης, ὁ Saint-Gilles τοῦ Γκώρ, ἐκκλησίαι ἄνευ πλαγίων κλιτῶν, μὲ τετράγωνον πύργον, ὅπου ἐπικρατοῦν αἱ ρωμαϊκαὶ παραδόσεις εἰς τὴν οἰκοδομὴν καὶ τὴν διακόσμησιν. Βυζαντινὴν ἐπίδρασιν βλέπομεν εἰς τὸ Périgord, ὅπως εἰς τὴν ἐκκλησίαν Saint-Front de Périgueux μὲ τοὺς πολλοὺς τρούλλους, εἰς Cahor καὶ Augoulême. Εἰς τὰς ἐκκλησίας αὐτὰς βλέπομεν μόνον ἓν κλῖτος χωρὶς πλάγια. Ἐντελῶς σκοτειναὶ εἶναι αἱ ἐκκλησίαι τοῦ Poitou μὲ τὰ στενὰ κλίτη, μὲ τοὺς κυκλικοὺς πύργους, ὡς εἰς Saint-Savin, Chauvigny καὶ Notre-Dame de Poitiers. Τοὐναντίον εἰς τὴν Βουργουνδίαν, ὅπου τὰ πλάγια κλίτη περιθέουν τὸν χορὸν πρὸς τὴν ἀψῖδα (déambulatoire) καὶ γενικῶς τὸ ἐσωτερικὸν φωτίζεται ἐπαρκῶς, ὅπως εἰς τὸ Cluny, Beaune, Autun, Semur κτλ. Τὴν μεγαλυτέραν σημασίαν ὅμως ἔχουν κυρίως αἱ νότιαι ἐπαρχίαι τῆς Γαλλίας, ὅπου διεμορφώθη ὁ ρωμανικὸς ρυθμὸς καὶ ἀνεπτύχθη, ἐνῷ αἱ βόρειοι παρέλαβον αὐτόν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἑπομένην περίοδον ἔδειξαν ὅλην τὴν ζωτικότητά των, ἀναπτύξασαι ἐξ αὐτοῦ τὸν γοτθικόν.

Ὁ κύριος διάκοσμος τῶν ἐκκλησιῶν τούτων ἦτο γλυπτικός. Εἰς τὰ τύμπανα τῶν πυλῶν βλέπομεν συνήθως ἀνάγλυφα εἰκονίζοντα τὸν Χριστὸν ἐν μέσῳ τῶν τεσσάρων συμβόλων τῶν εὐαγγελιστῶν, ὅπως εἰς τὴν πύλην τοῦ Ἁγ. Τροφίμου ἐν Ἄρλῃ, κάτω δὲ τοὺς δώδεκα ἀποστόλους, ἐνῷ ἑκατέρωθεν τῆς πύλης ἐπὶ τῶν τοίχων ἐξακολουθεῖ ἡ γλυπτικὴ διακόσμησις μὲ τὸν παράδεισον ἀριστερᾷ καὶ τοὺς δεσμίους ἁμαρτωλοὺς δεξιᾷ ἀγομένους εἰς τὴν κόλασιν. Μεταξὺ τῶν προεχόντων κιόνων ἵστανται ἀγάλματα ἁγίων. Ἀρχαϊκαὶ καὶ σχηματικαὶ εἶναι αἱ μορφαὶ αὗται μὲ γεωμετρικὴν ἀπόδοσιν καὶ ἀκαμψίαν, ἀλλὰ λίαν ἐκφραστικαί. Λίαν ἐνδιαφέροντα εἶναι τὰ γλυπτὰ εἰς τὸν Ἅγιον Πέτρον τῆς Moissac, ὅπου αἱ πτυχαὶ τῶν ἐνδυμάτων ἔχουν λάβει μίαν ἐξεζητημένην διακοσμητικὴν μορφὴν μὲ τὰς παραλλήλους γραμμάς, καὶ τὰ σώματα μὲ τὰς ἐπιτηδευμένας κινήσεις καὶ τὰς ἐκφραστικωτάτας χειρονομίας. Ἀληθινὴν ζωὴν προσδίδουν ἐξ ἄλλου οἱ ἀπόστολοι τοῦ καλλιτέχνου Gilabertus πρὸ τῆς πύλης τοῦ ἡγουμενοσυμβουλίου τῆς Τουλούζης, ὅπως καὶ ἐν Βουργουνδίᾳ, ὅπου ἀξιοσημείωτοι εἶναι αἱ μορφαὶ τῆς πύλης ἐν Vezelay καὶ τοῦ Autun μὲ τὰς ἐκφραστικὰς κινήσεις, ἀλλὰ μὲ τὰς ἐπιμήκεις μορφὰς τὰς πυκνῶς συνωθουμένας χωρὶς πραγματικὴν πλαστικότητα, τὴν ὁποίαν ἀντικαθιστᾷ τὸ παίγνιον τῶν διακοσμητικῶν γραμμῶν καὶ σχημάτων. Τὰ ἔργα ὅμως αὐτὰ ἔχουν ἐξαιρετικὸν θέλγητρον μὲ τὸ βίαιον πάθος των, τὸ ὁποῖον κυκλοφορεῖ πέριξ τῶν μορφῶν μὲ τὰς ἀποτόμους χειρονομίας, τὰς διασταυρουμένας κνήμας, τοὺς ὁρμαθοὺς τῶν ἀναδιπλουμένων πτυχῶν καὶ τὴν ὁρμὴν τῶν σωμάτων. Τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα ἔχουν καὶ αἱ τοιχογραφίαι εἰς τὰς ἐκκλησίας, αἱ ὁποῖαι μὲ τοὺς εὐρεῖς τοίχους καὶ τοὺς θόλους παρεῖχον εὐρὺ ἔδαφος εἰς τὴν ζωγραφικήν. Ἐδῶ τὰ πρότυπα ἤρχοντο ὅλα ἐκ τῆς Ἀνατολῆς, βυζαντινὰ δὲ θέματα κυρίως ἐκ μικρογραφιῶν ἀνεπτύσσοντο εἰς μεγαλυτέραν κλίμακα ἐπὶ τῶν τοίχων. Τούτων ὅμως ἐλάχιστα ἐσώθησαν, τῶν ὁποίων σημαντικώτερα εἶναι τοῦ παρὰ τὸ Poitier Saint-Savin, ὅπου εἰκονίζονται ἐπεισόδια ἐκ τῆς Γενέσεως μὲ ὠχρὰ χρώματα, ὅπου ἐπικρατεῖ τὸ κίτρινον, τὸ ὠχρέρυθρον καὶ τὸ πράσινον.

Τότε ἤρχισαν νὰ ἀναφαίνωνται καὶ τὰ χρωματιστὰ ὑάλινα παράθυρα, τῶν ὁποίων ἐσώθησάν τινα, ὡς εἰς τὴν ἀψῖδα τῆς ἐκκλησίας τοῦ Saint Denis (1144), τῆς ὁποίας τὴν ἐπίδρασιν βλέπομεν εἰς τὰ τρία μεγάλα παράθυρα τῆς δυτικῆς προσόψεως τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Chartres κ. ἄ. Σπουδαίαν ἐπίδρασιν ἔλαβον κατὰ τὴν ρωμανικὴν ἐποχὴν αἱ διακοσμητικαὶ τέχναι, ἡ χρυσοχοΐα καὶ ἡ σμαλτοποιία. Εἰς τὴν τελευταίαν ἀνεδείχθη ἡ Limoges μὲ τὰ περίφημα σμάλτα της εἰς λειψανοθήκας, κηροπήγια, σταυρούς, θυμιατήρια, καλύμματα βιβλίων κ.τ.λ.

Γοτθικὴ περίοδος. Ἀλλ' ἡ ρωμανικὴ τέχνη δὲν ἦτο παρὰ μόνον ὁ πρῶτος σταθμὸς τῆς γαλλικῆς τέχνης, προπαρασκευάσας τὴν πλουσίαν ἄνθησιν εἰς ἔργα καλλιτεχνικὰ ἀνυπέρβλητα. Ἐκ τοῦ ρωμανικοῦ ρυθμοῦ, ὅστις περιέκλειεν ἐντός του τὰ στοιχεῖα τῆς περαιτέρω ἐξελίξεως, ἐγεννήθη ὁ *γοτθικός*, καθαρῶς γαλλικὸς ρυθμός, ἐπεκταθεὶς εἰς ὅλην σχεδὸν τὴν Εὐρώπην, ἐπιδράσας δὲ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ἰταλίαν. Δὲν θὰ πραγματευθῶμεν ἐδῶ τὴν συστηματικὴν ἀνάπτυξιν τῆς *γοτθικῆς ἀρχιτεκτονικῆς* καὶ *τέχνης* (περὶ ὧν βλ. λ. γοτθικὴ *τέχνη*), ἀλλὰ συντόμως θὰ διαλάβωμεν περὶ τῆς γενέσεως αὐτῆς καὶ περὶ τῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα ἐδημιούργησε. Πολλοὶ εἶναι οἱ λόγοι οἱ συντελέσαντες εἰς τὴν μεταβολὴν αὐτὴν τῆς τέχνης.

Μία νέα κοινωνικὴ κατάστασις ἤρχισε νὰ διαγράφεται εἰς τὴν Γαλλίαν ἀπὸ τοῦ ΙΒ' αἰῶνος, συντελεσθεῖσα κατὰ τὸν ΙΓ', ὁπότε συμπίπτει καὶ ἡ ἀκμὴ τῆς τέχνης. Ἐξαιρετικὴ κίνησις καὶ ζωὴ παρατηρεῖται εἰς τὰς κοινότητας, αἱ ὁποῖαι ἐμπνεόμεναι καὶ ἀπὸ βαθὺ θρησκευτικὸν αἴσθημα ἀναλαμβάνουν τὴν ἀνέγερσιν μεγάλων καθεδρικῶν ναῶν, ἁμιλλώμεναι μεταξύ των εἰς τοῦτο. Αἱ πόλεις ἐφιλοδόξουν νὰ ἀνυψώσουν τὰς μεγαλοπρεπεστέρας ἐκκλησίας, εἰς τὴν κτίσιν τῶν ὁποίων ἐλάμβανε μέρος ὁλόκληρος ὁ πληθυσμός, προσφέρων μὲ πᾶσαν εὐλάβειαν πᾶσαν βοήθειαν ὡς ἱερὸν καθῆκον εἰς τὸ συντελούμενον ἔργον. Ἡ δὲ ὀργάνωσις τῆς ἐργασίας κατὰ συντεχνίας συνέτεινεν εἰς τὴν ἐπιτάχυνσιν καὶ τελειοποίησιν αὐτῆς. Τὴν πρώτην ὤθησιν εἰς τὴν νέαν ἀρχιτεκτονικὴν μορφὴν ἔδωκεν ἡ ἐπιθυμία νὰ ἐλαφρύνουν τὰς ἐπὶ τῶν τοίχων πιέσεις τῶν θόλων. Πρὸς τοῦτο συνεκέντρωσαν αὐτὰς εἰς τὰς συναντήσεις τῶν διασταυρουμένων μικρῶν θόλων, ὅπου *ραβδία* (nervures) τὰς παραλαμβάνουν καὶ τὰς μεταβιβάζουν εἰς τοὺς τοίχους. Διὰ τῆς μεταβολῆς δὲ τοῦ ἡμικυκλικοῦ τόξου τῶν θόλων εἰς ὀξὺ διηυκόλυναν περισσότερον τὸ πρᾶγμα. Τὰς ἐπὶ τῶν τοίχων πάλιν πιέσεις, αἱ ὁποῖαι ἔτεινον νὰ ρίψωσιν αὐτοὺς πρὸς τὰ ἔξω, μετεβίβασαν εἰς ἀντερείσματα, τὰ ὁποῖα ἔθεσαν ἔξω τῶν τοίχων εἰς τὰ σημεῖα τῶν πιέσεων τῶν ραβδίων, καὶ τὰ ὁποῖα ἀντερείσματα, τοξωτὰ καὶ αὐτὰ καὶ κλίνοντα πρὸς τὰ κάτω, μετέδιδον τὰς πιέσεις εἰς μεγάλας ἐξωτερικὰς καὶ ὀγκώδεις ἀντηρίδας. Τοῦτο ἔφερεν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ ἀπαλλάξῃ ἐντελῶς τοὺς τοίχους ἀπὸ τοῦ ἄνωθεν βάρους καὶ νὰ ἀνοίξουν μεγάλα παράθυρα μεταξὺ τῶν κατερχομένων ραβδίων, τὰ ὁποῖα λήγουν εἰς τοὺς στύλους. Οὗτοι, μὴ ἔχοντες μέγα βάρος νὰ βαστάσωσιν, ἔγιναν ὑψηλοὶ καὶ ραδινοὶ καὶ ἔλαβον ποικίλην διακόσμησιν. Οὕτως ἡ ἐκκλησία ἀπέκτησεν ὕψος καὶ πρὸς τὰ ἄνω κατεύθυνσιν, φῶς ἄφθονον καὶ ἐλαφρότητα ἐξαιρετικήν. Ἐσωτερικῶς εἰς τὸ σχέδιον ἑκατέρωθεν τοῦ μεσαίου κλίτους προσετέθη ἀνὰ ἓν ἢ δύο πλάγια, τὰ ὁποῖα ἐξακολουθοῦν καὶ πέραν τοῦ ἐγκαρσίου κλίτους καὶ περιβάλλουν τὸν χορόν. Εἰς τὴν ἀψῖδα ἀναπτύσσονται παρεκκλήσια περιβάλλοντα τὸν χορόν. Ἐξωτερικῶς ἡ πρόσοψις διαιρεῖται εἰς τρία μεγάλα μέρη μὲ τὰς τρεῖς θύρας, ὑπεράνω τῆς μεσαίας ἀνοίγει τὸ πελώριον *ρόδον*, ὑπεράνω δὲ τῶν πλαγίων ὑψοῦνται οἱ δύο πύργοι λήγοντες συνήθως εἰς πυραμίδα, ἥτις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲν προσετέθη.

Πατρὶς τῆς γοτθικῆς ἀρχιτεκτονικῆς εἶναι ἡ Ile de France, ὅπου τὸ πρῶτον διεμορφώθη αὕτη. Ἐκεῖ ὁ καθεδρικὸς ναὸς τοῦ Saint-Denis ὑπῆρξεν ἡ ἀφετηρία τῆς διαδόσεως τῶν νέων μορφῶν, ἀρχίσας νὰ κτίζεται ἀπὸ τοῦ 1140. Ὁ χορὸς αὐτοῦ ἔχει ἀκόμη ρωμανικὸν σχέδιον, ἀλλὰ τὰ τόξα καὶ τὰ παράθυρα αὐτοῦ ἀπολήγουν εἰς ὀξύ, οἱ θόλοι εἶναι μὲ ραβδία, αἱ δὲ ἀντηρίδες καθαρῶς γοτθικαί. Εἰς τὴν πρώτην ταύτην περίοδον ἀνήκουν ὁ καθεδρικὸς ναὸς τῆς Noyon (ἀπὸ τοῦ 1150 ἀρχίσας), ἡ Παναγία ἐν Châlons sur Marne (1183), ὁ καθεδρικὸς ναὸς τῆς Laon (1165), ἔχων ἀκόμη τὸν πύργον ρωμανικοῦ ρυθμοῦ, ἀλλ' ἀξιοθαύμαστον. Τῷ 1163 ἐτέθη ὁ θεμέλιος λίθος τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων, ἥτις ἐξηκολούθησε νὰ κτίζεται καὶ εἰς τὸν ἑπόμενον αἰῶνα. Ἐσωτερικῶς διῃρημένη εἰς πέντε κλίτη, διήκοντα καὶ εἰς τὸν χορὸν τὸν ἄνευ παρεκκλησίων, στηρίζει τοὺς τοίχους καὶ τὰ ραβδία ἐπὶ ὀγκωδῶν χαμηλῶν κιόνων. Ἐξωτερικῶς τρεῖς μεγάλαι πύλαι ἀνοίγονται εἰς τὴν πρόσοψιν καὶ ὑπεράνω αὐτῶν καθ' ὅλον τὸ πλάτος ἡ στοὰ τῶν βασιλέων (τοῦ Ἰσραήλ). Περαιτέρω ἐν τῷ μέσῳ τὸ μέγα ρόδον καὶ ἑκατέρωθεν αὐτοῦ διπλᾶ παράθυρα, περιλαμβανόμενα ὑπὸ κοινὸν τόξον· ὑπεράνω τούτων διήκει πάλιν συνεχὴς ἀνοικτὴ στοὰ καὶ τέλος ἀνυψοῦνται εἰς τὰ δύο ἄκρα μόνοι οἱ πύργοι, οἵτινες δὲν ἔλαβον τὴν τελειωτικήν των μορφήν. Ἡ Παναγία τῶν Παρισίων μὲ τὴν ἁπλῆν καὶ σαφῆ αὐτὴν διάρθρωσιν ἀποτελεῖ τὸν ἀρχαιότερον τύπον τῆς γοτθικῆς ἐκκλησίας, ὅπου ἡ πρὸς τὰ ἄνω κίνησις συγκρατεῖται διὰ τῶν πολλῶν ἰσχυρῶν ὁριζοντίων μορφῶν, ἡ διακόσμησις εἶναι περιωρισμένη ἀκόμη καὶ αἱ τεκτονικαὶ γραμμαὶ τῶν συστατικῶν οἰκοδομικῶν μελῶν εἶναι καθαραὶ καὶ ἀκάλυπτοι. Οὕτως ἔχει αὐστηρὰν καὶ ἀρχαϊκήν πως μορφήν, ἀλλ' ἐπιβλητικοῦ χαρακτῆρος καὶ μεγαλοπρεποῦς. Τὸν ΙΓ' αἰῶνα λαμβάνει τὴν μεγίστην της ἀνάπτυξιν ἡ γοτθικὴ ἐν Γαλλίᾳ ἀρχιτεκτονική. Τώρα διαμορφοῦται τελείως τὸ σύστημα, ἐγκαταλειπομένων τῶν ρωμανικῶν στοιχείων. Τρεῖς μεγάλοι καθεδρικοὶ ναοὶ δεικνύουν τὴν ἀκμὴν τῆς τέχνης, ὁ τῆς Chartres, ὁ τῆς Reims καὶ ὁ τῆς Ἀμιέννης. Ὁ πρῶτος (πλὴν τοῦ κάτω μέρους τῆς προσόψεως) ἀνήκει εἰς τὸν ΙΓ' αἰῶνα (1195—1260), ἔχει ἀκόμη αὐστηρὰν καὶ σοβαρὰν μὲ μικρὰν διακοσμητικὴν ἐμφάνισιν μορφὴν μὲ τοὺς δύο ὑψηλοὺς πύργους ἀπὸ τοὺς ἐλαχίστους ἀποπερατωθέντας. Ὁ καθεδρικὸς ναὸς τῆς Ἀμιέννης ἀνηγέρθη ἀπὸ τοῦ 1218—1268 μὲ τρία κλίτη, εἰς τὰ ὁποῖα προσετέθη καὶ τέταρτον περὶ τὸν χορὸν καὶ σειρὰ παρεκκλησίων, ὥστε οὗτος νὰ εἶναι εὐρύτερος πολὺ τῆς λοιπῆς ἐκκλησίας. Ἡ πρόσοψις εἶναι κατὰ τὸ σύστημα τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων μὲ τὰς στοὰς καὶ τὸ ρόδον, ἀλλὰ μὲ περισσοτέραν διακόσμησιν καὶ κίνησιν. Ἐπίσης θαυμασίαν ἐλαφρότητα καὶ ὁρμητικὴν ἀνάτασιν δεικνύει τὸ ἐσωτερικόν της, ἀποτελούσης τὸν κανονικώτερον τύπον τῆς γαλλικῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Ἀρχιτέκτονες αὐτῆς ἦσαν ὁ Robert de Luzarches, ὁ Thomas de Cormont καὶ ὁ υἱός του Regnault. Περιφημότερος εἶναι ὁ καθεδρικὸς ναὸς τῆς Reims, γενόμενος περιβόητος κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, καθ' ὃν ἐβομβαρδίσθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ὡς ἔχων παρατηρητήρια πυροβολικοῦ καὶ ὑπέστη σοβαρωτάτας βλάβας, καὶ ἀναστηλούμενος βαθμηδόν. Ἡ οἰκοδομή του ἤρχισε τῷ 1212 καὶ ἐπερατώθη τὸ τελευταῖον τέταρτον τοῦ ΙΔ' αἰῶνος ὑπὸ τῶν ἀρχιτεκτόνων Jean Leloup, Gauthier de Reims, Jean d' Orbais καὶ Robert de Coucy. Ἔχει πολύγωνον χορὸν μὲ στρογγύλα παρεκκλήσια. Πλουσιωτάτη εἶναι ἡ ἐξωτερικὴ ἀρχιτεκτονικὴ διαμόρφωσις, μάλιστα τῆς προσόψεως, μὲ δαψιλῆ καὶ πληθωρικὴν διακόσμησιν καὶ ἀγάλματα. Ἂν καὶ ἡ πρόσοψις αὕτη ἔχει συγγενῆ διάρθρωσιν πρὸς τὴν τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων, ἡ διακόσμησις καὶ ἡ ἐπεξεργασία αὐτῆς τῇ ἔχει δώσει ἐντελῶς διάφορον χαρακτῆρα. Μόλις διακρίνεται ἡ εἰς ὁριζοντίας ζώνας διαίρεσις αὐτῆς, αἱ ὁποῖαι χάνονται ὑπὸ τὴν δαντελλωτὴν διακόσμησιν. Ὁ τοῖχος σχεδὸν ἐξαφανίζεται καὶ εἰς αὐτὰ τὰ τύμπανα τῶν πυλῶν τὸν ἀν-

Digitized by Google

τικαθιστοῦν οἱ ρόδακες μὲ τὰ ὑάλινα παράθυρα, οἱ πύργοι ἀποσκελετοῦνται εἰς καθέτους μόνον γραμμὰς καὶ τὸ ὅλον φέρεται μὲ μίαν ὁμαδικὴν κίνησιν πρὸς τὰ ἄνω μὲ τὰ ἀετώματα τῶν πυλῶν, τοὺς πυργίσκους καὶ τοὺς κιονίσκους τῶν παραθύρων καὶ τῆς στοᾶς τῶν βασιλέων. Ἓν μικρὸν κομψοτέχνημα εἶναι ἡ Sainte-Chapelle τῶν Παρισίων (1226 — 1270), κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος Pierre de Montereau εἰς δύο πατώματα, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ κάτω ἀποτελεῖ τρίκλιτον ἐκκλησίαν, τὸ δὲ ἄνω μονόκλιτον. Ἅπας ὁ μεταξὺ τῶν στύλων χῶρος καταλαμβάνεται ὑπὸ ὑψηλῶν παραθύρων μὲ πλουσίαν διακόσμησιν καὶ θαυμασίας ἐγχρώμους παραστάσεις ἐπὶ τῶν ὑαλίνων παραθύρων.

Ἐν Beauvais ἔκτισαν πανύψηλον ἐκκλησίαν, ἀλλ' ὁ χορὸς περατωθεὶς τῷ 1272 κατέπεσε καὶ ἡ ἐκκλησία οὐδέποτε ἐτελείωσε. Ὁ καθεδρικὸς ναὸς τῆς Bourges εἶναι μὲ πέντε κλίτη, εἰς τὰ ὁποῖα ἀντιστοιχοῦν πέντε μεγάλαι πύλαι. Εἰς τὸ Mans ὁ χορὸς ἔχει δέκα τρία παρεκκλήσια μεγάλου βάθους, ἡ δὲ ἐξωτερικὴ αὐτοῦ διαμόρφωσις ἔχει ἐντελῶς ἰδιόρρυθμον χαρακτῆρα. Εἰς τὴν Νορμανδίαν αἱ γοτθικαὶ ἐκκλησίαι ἔχουν πρωτότυπον ἐμφάνισιν μὲ τὸν πύργον ὑπεράνω τῆς διασταυρώσεως τῶν δύο κλιτῶν. Ὁ καθεδρικὸς ναὸς τῆς Ρουὲν εἶναι μέγα οἰκοδόμημα ἐπιβλητικὸν καὶ αὐστηρόν. Μεγαλυτέραν κομψότητα δεικνύει ὁ καθεδρικὸς ναὸς τῆς Coutanees.

Ὁ γοτθικὸς ρυθμὸς ἐξηπλώθη καὶ πρὸς νότον, ἀλλὰ προσηρμόσθη εἰς τὰς τοπικὰς συνηθείας. Καὶ ὅπως εἰς τὴν Νορμανδίαν διετηρήθη ὁ μεσαῖος πύργος, οὕτω καὶ εἰς Poitou καὶ Anjou διετήρησαν λίαν ὑψηλὰ τὰ πλάγια κλίτη, ὥστε τὸ ἐσωτερικὸν νὰ κάμνῃ ἐντύπωσιν εὐρείας ὑποστύλου αἰθούσης. Εἰς τὸν καθεδρικὸν ναὸν τοῦ Poitiers ὁ ἀρχιτέκτων κατώρθωσε νὰ ἀποφύγῃ τὰς τοξωτὰς ἀντηρίδας καὶ εἰς τὰ παράθυρα διατηρεῖ τὰ ἡμικυκλικὰ τόξα. Ἐν γένει ἐδῶ ἡ γοτθικὴ τέχνη δὲν ἐξεδίωξε τὰς παλαιὰς ρωμανικὰς μορφάς, ἔδωκε μόνον εἰς αὐτὰς περισσοτέραν κίνησιν καὶ ἐλαφρότητα. Νοτιώτερον μικροτέρα ἀκόμη εἶναι ἡ ἐπίδρασις τοῦ γοτθικοῦ ρυθμοῦ. Ἔξω λείπουν αἱ τοξωταὶ ἀντηρίδες (arcs-boutants) καὶ τὰ πλάγια κλίτη δὲν ἔχουν χαμηλὴν ὀροφήν. Διὰ νὰ ὑποστηρίξουν τὸν εὐρὺν θόλον τοποθετοῦν ἐσωτερικῶς τὰ ἀντερείσματα, οὕτως ὥστε αὐτὰ νὰ ἀποτελοῦν καὶ τὰ χωρίσματα τῶν πλαγίων παρεκκλησίων. Ὡς φρούριον, λείψανον ρωμανικῆς ἐποχῆς, φαίνεται ὁ καθεδρικὸς ναὸς τοῦ Albi μὲ τοὺς ὑψηλοὺς συμπαγεῖς πύργους τῆς προσόψεως καὶ τὰ στενὰ παράθυρα. Τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν *Saint Nazaire* τῆς Carcassonne, ὅπου τὰ μεγάλα ἀντερείσματα εἶναι προσκεκολλημένα εἰς τὸν τοῖχον χωρὶς τοξωτὰς ἀντηρίδας καὶ τὴν τριγωνικὴν στέγην ἀντικαθιστᾷ ἡ ἐπίπεδος.

Καὶ μετὰ ΙΓ' αἰῶνα, ὅτε ἡ γοτθικὴ τέχνη ἔφθασεν εἰς τὸ ὕψιστον τῆς ἀκμῆς, δὲν ἔπαυσε νὰ εἶναι δημιουργική. Τώρα αἱ μορφαὶ γίνονται κομψότεραι καὶ ἡ διακόσμησις πλουσιωτέρα. Τὰ κτίρια ὑπολογίζονται προσεκτικώτερα, τὸ σχέδιον γίνεται καθαρώτερον, αἱ προσόψεις λαμβάνουν μίαν κανονικότητα, ἡ ὁποία ὅμως δὲν ἀποφεύγει τὴν ψυχρότητα. Τὰ οἰκοδομικὰ προβλήματα ἦσαν πλέον λελυμένα καὶ μόνον πεδίον ἀναζητήσεων παρεῖχεν ἡ διακόσμησις, ἡ ὁποία περιέλαβεν ὅλα τὰ μέρη τοῦ οἰκοδομήματος. Τὰ παράθυρα ἔγιναν εὐρύτερα, οἱ δὲ ἐσωτερικοὶ στύλοι δέσμη κιονίσκων. Τὰ ραβδία ἔλαβον πλουσιωτέραν ὄψιν καὶ τὰ κιονόκρανα τῶν στύλων, τὰ ὁποῖα πρότερον ἔσφυζον ἀπὸ τὰ θαλλομανοῦντα φύλλα τῶν ἐγχωρίων φυτῶν, ἐκλείπουν. Προσετέθη ὅμως τώρα ἄφθονος καὶ μικροχαρὴς διακόσμησις πανταχοῦ. Τὰ χωρίσματα τῶν παραθύρων ἔγιναν πολυπλοκώτερα, τὰ ρόδα ἐπίσης, τὰ ἀετώματα τῶν πυλῶν ἔγιναν ὀξύτερα καὶ περικέντητα καὶ τὰ πάντα ἀποκτοῦν γλυφὰς καὶ κοσμήματα λεπτότατα. Τὴν κατεύθυνσιν ταύτην ἔλαβεν ἡ γοτθικὴ τέχνη τὸν ΙΔ' αἰῶνα μὲ τὴν τεχνοτροπίαν τῶν λεγομένων *rayonnant*. Ἀκόμη περισσότερον ἐπετάθη ἡ διακοσμητικὴ αὕτη τάσις τὸν ΙΕ' αἰῶνα μὲ τὴν φλογόμορφον τεχνοτροπίαν *(flamboyant)*, ἥτις μεταβάλλει εἰς κοσμήματα ὅλα τὰ μέλη τοῦ οἰκοδομήματος. Μία ἀέναος κίνησις πληροῖ ὁλόκληρον τὴν ἐπιφάνειαν, αἱ γραμμαὶ γίνονται κυματοειδεῖς καὶ πολλαπλασιάζονται πολυπλοκώτεραι καὶ φευγαλέαι. Πολλάκις τὰ ραβδία τῶν θόλων σχηματίζουν πολύπλοκον δίκτυον καὶ αἱ κλεῖδες τῶν θόλων καταλήγουν εἰς κρεμάμενον σταλακτίτην. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ δὲν ἐκφράζει κανὲν σφρῖγος, ἐξαντλεῖται εἰς ἐξεζητημένην λεπτότητα καὶ κομψότητα ὡρισμένων τμημάτων καὶ λεπτομερειῶν. Οὕτω περίτεχνος εἶναι ἡ πρόσοψις τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ καὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Saint-Maclou τῆς Ρουένης, ἡ Ἁγία Μαγδαληνὴ τῆς Troyes, ὁ βόρειος πύργος (τὸ νέον κωδωνοστάσιον) τῆς Chartres, ἡ νοτία πύλη τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τοῦ Albi κλπ.

Ἐκτὸς τῶν θρησκευτικῶν καὶ διὰ τὰς κοσμικὰς ἀνάγκας ἐδημιούργησεν ἡ γοτθικὴ τέχνη σημαντικὰ ἔργα. Τὰ φρούρια τῶν βασιλέων συνδυάζουν τὸν φρουριακὸν πρὸς τὸν ἄνετον χαρακτῆρα τοῦ ἀνακτόρου μὲ πολλοὺς πύργους καὶ ἐσωτερικὴν πολυτέλειαν. Τὰ πλεῖστα οἰκοδομήματα εἶναι νῦν κατεστραμμένα. Ἄξιον ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι τὸ παπικὸν ἀνάκτορον τῆς Avignon (1336), εἰς τὰς πόλεις δὲ τὸ hôtel de Cluny ἐν Παρισίοις (νῦν Μουσεῖον) τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, τὸ δικαστήριον τῆς Ρουένης, ἡ οἰκία τῶν μουσικῶν μὲ τὴν πλουσίαν διακόσμησιν τῆς Reims καὶ ἡ οἰκία τοῦ Jacques Coeur ἐν Bourges. Τὸ φρούριον τοῦ Coucy ἦτο ἓν τῶν ἰσχυροτέρων τῆς Γαλλίας. Συνίσταται ἐκ δύο περιβόλων, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ ἐξωτερικὸς εἶχε τέσσαρας κυλινδρικοὺς πύργους, ὁ δὲ ἐσωτερικὸς περιελάμβανε κεντρικὸν ὑψηλὸν καὶ συμπαγῆ πύργον (donjon), εἰς ὃν εἰσήρχετό τις διὰ στενῆς γεφύρας, ὅστις ὅμως ἐσωτερικῶς ἦτο πολυτελῶς διαμορφωμένος μὲ μεγάλας θολωτὰς αἰθούσας. Πολλάκις τὸ φρούριον περιελάμβανεν ὁλόκληρον πόλιν, ὅπως τὸ Mont Saint-Michel, τὸ ὁποῖον ἀνέρχεται πυραμιδοειδῶς πρὸς τὰ ἄνω μὲ τὸν ναόν του. Μεγίστην ἐπίδοσιν ἔλαβε καὶ ἡ γλυπτικὴ κατὰ τὴν γοτθικὴν περίοδον, διακοσμοῦσα μὲ πλῆθος ἀγαλμάτων καὶ ἀναγλύφων τοὺς πυλῶνας καὶ τὰ τύμπανα αὐτῶν καὶ τὰς στοὰς τῶν καθεδρικῶν ναῶν καὶ ἐξαίρουσα τὰς μεγάλας γραμμάς. Γενικὸν χαρακτηριστικὸν αὐτῶν εἶναι ἡ βαθμιαία ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τῆς σχηματικῆς αὐστηρότητος καὶ ἡ τάσις πρὸς τὴν φυσικότητα, τὴν ζωηρὰν κίνησιν καὶ ἐπιμελῆ διαμόρφωσιν τοῦ σώματος. Κατ' ἀρχὰς βεβαίως ὑπηρετεῖ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ εἶναι ἀναποσπάστως πρὸς αὐτὴν συνδεδεμένη, ἀλλ' ἐλευθεροῦται ἀπὸ τὰ δεσμὰ αὐτὰ εἰς αὐτοτελῆ ἔργα. Εἰς τὸν καθεδρικὸν ναὸν τῆς Chartres παρατηροῦμεν τὴν ἐξέλιξιν τῆς τέχνης ταύτης, ἥτις βαθμιαίως βαίνει ἀπὸ τὴν γραμμικὴν συγκρατουμένην τεχνοτροπίαν εἰς τὴν ἐλευθέραν ζωὴν καὶ πλαστικότητα. Τὰ γλυπτὰ τῶν τριῶν τῆς δυτικῆς προσόψεως πυλῶν ἀνήκουν εἰς τὴν πρώτην περίοδον, κατασκευασθέντα ὑπὸ τεσσάρων διαφόρων γλυπτῶν. Αἱ μορφαὶ ἀκόμη εἶναι αὐστηραί, αἱ πτυχαὶ εἶναι συμμετρικῶς καὶ κατὰ παραλλήλους γραμμὰς διατεθειμέναι χωρὶς νὰ ἀφίνουν νὰ διαφαίνωνται αἱ ἀρθρώσεις τοῦ σώματος. Διὰ τοῦτο ὅμως προσαρμόζονται καλύτερον εἰς τὸν ἀρχιτεκτονικὸν χαρακτῆρα τοῦ περιβάλλοντος, τὸν ὁποῖον κοσμοῦν. Βαθμηδὸν ὅμως αἱ ἄκαμπτοι, εὐθεῖαι γραμμαί, διακόπτονται καὶ μαλακύνονται, καθόσον ἀρχίζει νὰ κινῆται τὸ σῶμα, προβαλλομένου τοῦ γόνατος καὶ καταβιβαζομένου τοῦ ὤμου, τὸ ἔνδυμα ρίπτεται λοξῶς, ὥστε νὰ παράγεται ἀντίθεσις πρὸς τὰς καθέτους πτυχὰς τοῦ ἐπενδύτου. Εἶναι δὲ χαρακτηριστικὴ αὐτὴ ἡ στάσις τῶν γαλλικῶν ἀγαλμάτων καθ' ἣν καμπτομένου τοῦ σώματος προεξέχει τὸ ἓν μέρος τῆς ὀσφύος καὶ τὸ βάρος πίπτει ἐπὶ τοῦ ἑνὸς σκέλους. Τὸν μεγαλύτερον ρόλον εἰς τὴν πλαστικὴν ἐξέλιξιν παιζουν τὰ ἐνδύματα, τὰ ὁποῖα οἱ καλλιτέχναι λαμβάνουν ἐκ τῆς συγχρόνου ζωῆς, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἀρχαιότητος. Συμμετρικὴ καὶ σχηματικὴ εἶναι καὶ ἡ ἀπόδοσις τῆς κόμης καὶ τοῦ γενείου. Τὰ πρόσωπα δὲν παριστάνουν ἀτομικοὺς τύπους, ἀλλὰ γενικοὺς χαρακτῆρας, πλήρεις ὅμως ζωῆς καὶ ἐκφράσεως ἀφῃρημένης. Καὶ αὐτὸς ὁ *Χριστὸς* τῆς Ἀμιένης, ὁ λεγόμενος «le beau Dieu», πέραν τῆς γενικῶς ἀορίστου ἐκφράσεως οὐδεμίαν ἰδιαιτέραν ἀτομικότητα παρουσιάζει. Μόνον ὅταν εἰσῆλθε μεγαλυτέρα κίνησις εἰς τὴν στάσιν καὶ τὰ ἐνδύματα ἤρχισε νὰ μεταβάλλεται καὶ ὁ τύπος τῆς κεφαλῆς. Μετὰ τὸ 1250 τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου γίνονται λεπτότερα, ἐλαφρὸν μειδίαμα ἀνθεῖ ἐπὶ τῶν χειλέων καὶ περισσοτέρα ζωὴ χύνεται εἰς ὅλην τὴν ἔκφρασιν. Εἰς τὴν πρόσοψιν τῆς Παναγίας τῶν Παρισίπν βλέπομεν καθαρὰ τὴν νέαν αὐτὴν τεχνοτροπίαν. Εἰς τὴν μεσαίαν πύλην ἀπεικονίζεται ἡ Δευτέρα Παρουσία, ἐνῷ εἰς τὰς δύο ἄλλας εἶναι ἡ ἁγία Ἄννα καὶ ἡ Παναγία. Εἰς τὸν μεσαῖον στῦλον εὐγενὴς καὶ ἐπιβλητικὴ εἶναι ἡ Παναγία καὶ λεπτότητα εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῶν μορφῶν παρουσιάζει ὁ βίος τῆς Παναγίας καὶ ἡ Μέλλουσα Κρίσις. Τὰ αὐτὰ θέματα παριστάνονται καὶ εἰς τὰς συγχρόνους πλαγίας πύλας τῆς Chartres, ὅπου ἄμετρον γίνεται τὸ πλῆθος τῶν ἀγαλμάτων καὶ ἀνελίσσονται ὅλαι αἱ ἐγκυκλοπαιδικαὶ γνώσεις τῆς ἐποχῆς. Ἀπέριττον χάριν καὶ εὐγένειαν ἀποπνέουν αἱ ὡραῖαι αὗται μορφαὶ τῆς Chartres, μὲ τὴν συγκρατημένην κίνησιν, τὰ ραδινὰ σώματα καὶ τὴν ἐκφραστικότητά των.

Εἰς τὰ ἐκ τοῦ πολέμου πολλὰς ζημίας παθόντα γλυπτὰ τῆς Reims βλέπομεν ἀνισότητα ἐργασίας. Πολλὰ σώματα εἶναι βαρέα, ἄλλων αἱ κινήσεις περίκομψοι καὶ ἐπιτηδευμέναι, αἱ κεφαλαὶ ἄνευ ἐκφράσεως, ἐνῷ εἰς τὰς μεγάλας μορφὰς ἐπὶ τῶν κυρίων θυρῶν κυριαρχεῖ ὑψηλὴ εὐγένεια μὲ τὰς θαυμασίως πλαστικὰς στάσεις των. Ἐνταῦθα παρατηρεῖται ποικιλία τύπων καὶ ἐλευθερία καὶ ζωηρότης τῶν πτυχῶν μὲ τὴν κλασσικήν των ἁπλότητα καὶ τὸ μεγαλεῖον. Εἰς μερικοὺς τύπους καὶ μορφὰς κάμνει ἐντύπωσιν ἡ ἀπήχησις τῆς ἀρχαιότητος εἰς τὴν ἐνδυμασίαν καὶ τὰ πρόσωπα. Εἰς τὴν Ἀμιένην μεγαλειώδης εἶναι ἡ μορφὴ τῆς Παναγίας ἐπὶ τοῦ μεσαίου σιύλου τῆς νοτίας προσόψεως (Χρυσῆς Πύλης), ὅπως εἰς τὴν κυρίαν πύλην ὁ Χριστὸς (Le beau Dieu). Ἀπὸ τὰς μικρὰς ἐκκλησίας ἡ Sainte Chapelle τῶν Παρισίων ἔχει τὰ ἀξιοθαύμαστα ἀγάλματα τῶν ἀποστόλων μὲ τὰς μεγάλας ζωηρὰς πτυχάς των.

Παρατηρητέον ὅτι, ὅπως τὰ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη, καὶ τὰ πλαστικὰ ἐλάμβανον τὴν ἀληθῆ ζωήν των διὰ τῆς πολυχρωμίας. Εἰς αὐτὰ τὸ χρῶμα δὲν ἐχρησίμευε τόσον νὰ ἐξαίρῃ καὶ δηλώνῃ τὰς μορφάς, ὅσον καὶ κυρίως νὰ ἀνακαλῇ τὴν πλήρη ἐντύπωσιν τῆς ζωῆς. Διὰ τοῦτο ἐζωγραφοῦντο πλούσια κοσμήματα εἰς τὰ φορέματα, ὅπως ὑπῆρχον εἰς τὰ πραγματικά, ἡ δὲ κόμη, τὸ γένειον καὶ ἡ σὰρξ ἀπεδίδοντο ἐντελῶς φυσικῶς διὰ τῶν χρωμάτων. Πανταχοῦ παρὰ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν ἀνάγκην ἐπεδιώκετο ἡ πρὸς τὴν φυσικότητα καὶ πραγματικότητα προσέγγισις. Ὁποίαν ζωὴν καὶ κίνησιν ἀναπτύσσει εἰς τὰ ἀνάγλυφα τῶν πλαγίων προσόψεων τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων ὁ Jean Chelles, μάλιστα εἰς τὸ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Στεφάνου καὶ εἰς τὰ ἐξαίρετα μαθητικὰ ἀνάγλυφα, καὶ πόσον ζωνταναὶ εἶναι αἱ σκηναὶ ἐκ τοῦ βίου τοῦ ἁγίου Διονυσίου ἐν Reims!

Κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα ἡ γλυπτικὴ διεκρίθη κυρίως εἰς τὰ ἐπιτύμβια μνημεῖα. Ἐν Saint-Denis δύναται κανεὶς νὰ παρακολουθήσῃ τὴν ἐξέλιξιν τῆς τέχνης ταύτης. Ἰδιαιτέρας μνείας ἀξία εἶναι ἡ προσωπογραφία τοῦ Φιλίππου Γ' ὑπὸ τοῦ Jean d'Arras, κατασκευασθεῖσα μὲ ρεαλιστικὴν ἀπόδοσιν τοῦ ἀτομικοῦ χαρακτῆρος, καὶ τοῦ Robert d'Artois († 1317) ὑπὸ τοῦ Jean Pépin, ὅστις ἐπίσης κατεσκεύασε πιθανώτατα καὶ τὴν Μαργαρίταν d'Artois καὶ τὸν σύζυγόν της κόμιτα d'Étampes μὲ περισσότερον αἴσθημα λεπτότητος ἢ ρεαλισμοῦ. Ἀντιθέτως ἰσχυρὸν ρεαλισμὸν ἔδειξεν ὁ André Beauneveu εἰς τὸν Φίλιππον Δ' καὶ Ἰωάννην τὸν Ἀγαθόν. Εἰς τὰς ἐκκλησίας ἀναφέρομεν τὸν χορὸν τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων μὲ τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ καὶ τὰ ἀγάλματα τῆς νοτίας προσόψεως τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Ρουὲν μὲ τὰς ὡραίας των κεφαλάς.

Ἐξαιρετικὴ καλλιτεχνικὴ ζωὴ ἀνεπτύχθη ἐν τῇ αὐλῇ τῆς Βουργουνδίας κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, ὅτε Φλαμανδοὶ καλλιτέχναι συνεκεντρώθησαν ἐκεῖ, τῇ προσκλήσει μάλιστα τοῦ Φιλίππου τοῦ Τολμηροῦ. Τότε ἦλθον οἱ Βαλλῶνοι Jean de Marville καὶ Jaan de Liège, μάλιστα δὲ ὁ Claus Sluter, ὁ μέγας ὀλλανδικῆς καταγωγῆς γλύπτης († 1406). Εἰς τὴν μονὴν τοῦ Champmol παρὰ τὴν Dijon οἱ δοῦκες τῆς Βουργουνδίας ἀπηθανατίσθησαν ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν πύλην τῆς ἐκκλησίας. Ἑκατέρωθεν τῆς Παναγίας μὲ τὰς ἀφθόνους καὶ περιπλόκους πτυχὰς καὶ μὲ τὸ ρωμαλέον σῶμα ἵστανται αἱ ἐκφραστικαὶ φυσιογνωμίαι Φιλίππου τοῦ Τολμηροῦ καὶ τῆς συζύγου του Μαργαρίτας τῆς Φλάνδρας, στερεαὶ μὲ εὐρέα ἐνδύματα καὶ μαλακά. Διὰ τὸν Φίλιππον τοῦτον ὁ Κλάους Σλῶτερ κατεσκεύασε καὶ τὸ περίφημον φρέαρ τοῦ Μωυσέως μὲ τοὺς ἓξ πέριξ προφήτας. Ἐξαιρετικὴ δύναμις καὶ βαθεῖα ἐκφραστικότης χαρακτηρίζει τὰς ὡσεὶ ὑπερανθρώπους αὐτὰς μορφάς. Βίαιον πάθος ἀποπνέουν τὰ κοντόχονδρα αὐτὰ σώματα μὲ τὰς τεραστίας κεφαλάς, τὰς βαθείας χαράδρας τῶν πτυχῶν καὶ τὰ ταραχώδη φορέματα.

Κατ' ἄλλον τρόπον, ἀλλὰ ἐκφραστικώτατα, εἶναι τὰ μνημεῖα τοῦ Φιλίππου τοῦ Τολμηροῦ καὶ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Ἀφόβου (Jean sans peur), κατασκευασθέντα ὑπὸ πολλῶν καλλιτεχνῶν. Τὸ δεύτερον, περατωθὲν τῷ 1470 ὑπὸ τοῦ Antoine le Moiturier, συνίσταται ἐξ ἀλαβαστρίνου βάθρου, ὅπου μορφαὶ θρηνούντων παρατάσσονται, καὶ ἐπ' αὐτοῦ εἶναι ἐξηπλωμένος ὁ νεκρός. Λίαν χαρακτηριστικαὶ εἶναι αἱ περικεκαλυμμέναι αὗται μορφαὶ τῶν συγγενῶν καὶ τῶν ἀξιωματικῶν τῆς αὐλῆς μὲ τὰ βαρέα ἐνδύματα, ὑπὸ τὰ ὁποῖα μόλις φαντάζεται κανεὶς σώματα, ἀλλὰ τὰ ὁποῖα διατρέχει ἡ ἄφωνος θλῖψις τοῦ θανάτου. Ὅμοιαι, ἀλλὰ ὑποβλητικώτεραι εἶναι αἱ μορφαὶ αἱ ὑποβαστάζουσαι τὴν πλάκα, ἐπὶ τῆς ὁποίας κεῖται ὁ Philippe Pot περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Τὰ κύπτοντα αὐτὰ σώματα μὲ τὰς καλύπτρας κατερχομένας καὶ σκεπούσας ὁλόκληρον τὸ πρόσωπον, εἶναι οἱονεὶ τὰ ἀπολιθωμένα σύμβολα τοῦ πένθους καὶ τῆς λύπης. Εἶναι ἡ τελευταία παθητικὴ ἔκφρασις τῆς γοτθικῆς βιαιότητος.

Ὁ γοτθικὸς ρυθμὸς μὲ τὴν κατάργησιν τῶν τοίχων δὲν παρεῖχε πεδίον ἀσκήσεως τῆς ζωγραφικῆς, ἔδωκεν ὅμως ἀφορμὴν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν χρωματιστῶν ὑαλωμάτων τῶν παραθύρων. Περίφημα εἶναι τὰ 146 παράθυρα τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Chartres μὲ παραστάσεις ἐκ τῆς Βίβλου καὶ τῶν ἁγίων. Σπουδαῖα ἐπίσης εἶναι καὶ τὰ ὑάλινα παράθυρα εἰς τοὺς καθεδρικοὺς ναοὺς τῆς Ρένς, Σάνς, Μπούρζ, Τοὺρ καὶ Λάν. Εἰς τὴν Λυῶνα ὑπῆρχε σημαντικὸν τοιοῦτον ἐργαστήριον. Κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ὡραῖα παράθυρα ἔχομεν καὶ εἰς Παρισίους, ὅπως τὰ 15 μεγάλα παράθυρα τῆς Sainte-Chapelle καὶ τὰ δύο μεγάλα τῶν ρόδων τοῦ ἐγκαρσίου κλίτους τῆς Παναγίας.

Ἡ μικρογραφία, ἡ ὁποία οὐδέποτε ἔπαυσε νὰ ἀσκῆται ὑπὸ τῶν μοναχῶν κατὰ τὸν μεσαίωνα, ἔφθασε κατὰ τὴν γοτθικὴν περίοδον εἰς μεγάλην ἀκμήν, ἀκολουθοῦσα τὴν λοιπὴν τέχνην τῆς γλυπτικῆς καὶ ὑαλογραφικῆς. Μὲ κέντρον τοὺς Πα-

Digitized by Google

ρισίους ἀρχίζει τὰς λεπτὰς καὶ ἁπαλάς, εὐκάμπτους μορφὰς μὲ ἁγνὰ χρώματα ἐρυθρόν, χρυσοῦν καὶ κυανοῦν κατ' ἀρχὰς ἄνευ σκιάσεως καὶ πλαστικότητος.

Τὸ ψαλτήριον τοῦ ἁγίου Λουδοβίκου εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην τῶν Παρισίων ἔχει σκηνὰς ἐκ τῆς Βίβλου, ὅπου αἱ μορφαὶ λαμβάνουν ζωήν τινα καὶ κίνησιν. Ἡ περίοδος αὕτη ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΓ' μέχρι τῶν μέσων τοῦ ΙΔ' αἰῶνος κρατεῖ ἀκόμη πολλὰς συμβατικότητας, αἱ ὁποῖαι βαθμηδὸν φεύγουν καὶ νέα τεχνοτροπία κυριαρχεῖ. Ἡ ζωγραφικὴ γίνεται γραφικωτέρα καὶ μὲ πλαστικότητα καὶ λεπτὴν τεχνικὴν ἐπεξεργασίαν, τὴν ὁποίαν παρακολουθεῖ προσεκτικωτέρα παρατήρησις τῆς φύσεως. Τότε ἤρχισαν Βέλγοι καλλιτέχναι νὰ ἔρχωνται εἰς Παρισίους, ὅπου ὁ βασιλεὺς Κάρολος Ε' μεγίστην ὑποστήριξιν ἔδειξεν εἰς τὴν τέχνην τούτων, ὅπως καὶ οἱ ἀδελφοί του Φίλιππος τῆς Βουργουνδίας, Λουδοβῖκος τοῦ Ἀνζοῦ καὶ ὁ δοὺξ Ἰωάννης ντὲ Μπερρύ, ὁ περίφημος Μαικήνας τῆς ἐποχῆς. Σειρὰ μεγαλοπρεπῶν κωδίκων ἐζωγραφήθησαν τότε, ὅπως π.χ. «Τὸ ἄστυ τοῦ Θεοῦ» τοῦ ἁγίου Αὐγουστίνου.

Ὁ Ἰωάννης ἐκ Μπρούζ ἐζωγράφησε τῷ 1378 μίαν «Γαλλικὴν Βίβλον» (Μουσεῖον Χάγης), ὁ γλύπτης Ἀνδρέας Μπωνεβὲ τὰ πρῶτα 24 φύλλα τοῦ «Ψαλτηρίου» τοῦ δουκὸς ντὲ Μπερρὺ καὶ ὁ Ζιακμὰρ ντὲ Ἐσντὲν τὸ περιβόητον «Μέγα προσευχητάριον» τοῦ ἰδίου δουκός. Τρεῖς ἄλλοι καλλιτέχναι ἐκ Λέμπουργ ἐζωγράφησαν τῷ 1416 ἄλλο προσευχητάριον τοῦ φιλοτέχνου δουκὸς (Les Très Riches Heures), ὅπου βλέπει κανεὶς τὴν καθημερινὴν ζωὴν τῆς Γαλλίας μὲ τόσην χάριν, δροσερότητα καὶ φυσικότητα ἀποτυπωμένην. Αἱ χαριτωμέναι αὗται σκηναὶ τοῦ ὑπαίθρου, τῆς ἐξοχῆς, εἶναι οἱ πρόδρομοι τῆς ἰσχυρᾶς κινήσεως πρὸς τὴν φυσικωτέραν ἀπόδοσιν τῆς πραγματικότητος, ἡ ὁποία εὗρε τοὺς μεγάλους ἀρχηγούς της εἰς τοὺς ἀδελφοὺς Βὰν Ἄϋκ τῆς Φλάνδρας, ἀπὸ τοὺς ὁποίους καὶ ἡ Γαλλία ἔλαβε μεγάλα μαθήματα. Εἶναι τὸ βόρειον ρεῦμα τῆς μεγάλης ἐκείνης εὐρωπαϊκῆς κινήσεως πρὸς τὴν φύσιν, ἡ ὁποία, συστηματικώτερον καὶ βαθύτερον ριζωμένη εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐδημιούργησε τὴν Ἀναγέννησιν.

Ἀναγέννησις. Ἡ κυρίως *Ἀναγέννησις* ἐξεδηλώθη ἐν Γαλλίᾳ μετὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα, ὅτε ἡ ἰταλικὴ τέχνη ἤρχισε νὰ ἐξέρχεται τῶν ὁρίων τῆς Ἰταλίας καὶ νὰ διαχύνεται εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην. Τοῦτο μάλιστα δύνατα νὰ λεχθῇ περὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ἥτις καὶ καθ' ὅλον τὸν ΙΕ' αἰῶνα ἠκολούθησε τὴν ἐξέλιξιν τῶν ἐγχωρίων μορφῶν. Ἀλλ' εἰς τὴν ζωγραφικὴν καὶ γλυπτικὴν ἰσχυρὰν ὤθησιν ἔδω εν εἰς μίαν τάσιν πρὸς τὴν φύσιν ἡ φλαμανδικὴ τέχνη καὶ μάλιστα αἱ γειτνιάζουσαι πρὸς τὴν Φλάνδραν ἐπαρχίαι. Εἰς τὴν ζωγραφικὴν ἀνεδείχθησαν τότε διάφοροι σχολαί. Ἡ Σχολὴ τῆς Ἀμιένης ἔχει τὴν μεγαλυτέραν συγγένειαν πρὸς τὰς Κάτω Χώρας μὲ τὸν ἱδρυτήν της *Σιμὸν Μαρμιόν*, ὅστις διεκρίθη καὶ εἰς μικρογραφίας, ὅπως τὰ χρονικὰ τοῦ ἁγίου Διονυσίου (νῦν ἐν Πετρουπόλει). Εἰς μερικοὺς πίνακάς του γνωρίζει μὲ ἀφέλειαν καὶ ἁπλότητα νὰ διηγῆται τὰ ἐπεισόδια ἁγίων, τὰ ὁποῖα τοποθετεῖ εἰς εὐρείας στοὰς ἐκκλησιῶν. Ἔδρασε κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΕ' αἰῶνος καὶ μέχρι τοῦ θανάτου του (1489) ἐν Ἀμιένῃ καὶ Βαλανσιέν. Ζωηροτέρα εἶναι ἡ Σχολὴ τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας, περὶ τὸν βασιλέα Ρενὲ τὸν Ἀγαθὸν τῆς Προβηγκίας συγκεντρωθεῖσα. Ὁ σπουδαιότερος καλλιτέχνης ἐδῶ ἦτο ὁ *Νικόλαος Φρομάν*, τοῦ ὁποίου ἔχομεν τὸ «Τρίπτυχον» μὲ τὴν «Ἀνάστασιν τοῦ Λαζάρου» τῆς Πινακοθήκης Uffizzi τῆς Φλωρεντίας (1461) καὶ ἡ «Καιομένη βάτος» τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Αἴξ, ὅπου ἡ Παναγία ἐμφανίζεται εἰς γηραιὸν ποιμένα, ἐνῷ εἰς τὰς πτέρυγας εἰκονίζεται ὁ βασιλεὺς Ρενὲ καὶ ἡ σύζυγός του Ἰωάννα ντὲ Λαβὰλ (τοῦ 1475). Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ἔχει καθαρωτέρας μορφὰς καὶ διαυγέστερα καὶ λαμπρότερα τὰ χρώματα. Τὴν ἀξίαν τῆς σχολῆς αὐτῆς ἀποδεικνύει εἰς «Ἐπιτάφιος Θρῆνος» ἐν Μονπελλιὲ μὲ τὴν θαυμαστὴν διάθεσιν τῶν προσώπων, μὲ τὸ ὡραῖον τοπίον καὶ τὸν ἐξαιρετικὸν φωτισμὸν καὶ τὸ συγκλονιστικὸν αἴσθημα.

Ἀλλὰ πασῶν σπουδαιοτέρα καὶ ἀνεξάρτητος ἀπὸ τὰς ξένας ἐπιδράσεις εἶναι ἡ Σχολὴ τῆς Τούρ. Αὕτη ἀνεπτύχθη αὐτοτελῶς καὶ δεικνύει τὴν ἰδιάζουσαν εἰς τὸ γαλλικὸν πνεῦμα λεπτότητα. Ἀρχηγὸς αὐτῆς εἶναι ὁ *Ζιὰν Φουκὲ* (1415 — 1480), ὅστις ἐγνώρισε καὶ τὴν Ἰταλίαν, ὅπου ἐταξίδευσε. Περίφημοι εἶναι αἱ εἰκονογραφήσεις του διὰ τὸ «Προσευχητάριον» τοῦ εὐεργέτου του Στεφάνου Σεβαλιέ, διὰ τὰ «Μεγάλα Χρονικὰ» τῆς Γαλλίας, καὶ τὴν «Αἰγυπτιακὴν ἀρχαιολογίαν» τοῦ Ἰωσὴφ καὶ τὰς «Γυναῖκας τοῦ Βοκκακίου», τῶν ὁποίων αἱ εἰκόνες μὲ τὸν ἤρεμον τόνον τῆς διηγήσεως μαρτυροῦν εὐγένειάν τινα στάσεων καὶ κινήσεων καὶ πνευματώδη ἐφευρετικότητα. Ἐκ τῶν πινάκων ὁ σπουδαιότερος εἶναι τὸ «Δίπτυχον» τῆς Melun (τὸ ἓν τμῆμα μὲ τὸν Σεβαλιὲ ἐν Βερολίνῳ, τὸ ἕτερον μὲ τὴν Ἀγνὴν Σορὲλ ἐν Ἀμβέρσῃ). Πλήρεις ρεαλισμοῦ εἶναι καὶ αἱ προσωπογραφίαι του Καρόλου Ζ' καὶ τοῦ Ζουβενὲλ ντὲλ Οὐρσέν. Μαθητής του ἦτο ὁ *Ζιὰν Μπουρντισιόν*, ὁ ζωγραφήσας τὸ «Προσευχητάριον» τῆς Ἄννης τῆς Βρετάνης, ὡς καὶ ὁ σπουδαιότερος *καλλιτέχνης ἐκ Μουλὲν* μὲ δύναμιν ἐκφράσεως καὶ ἀσφάλειαν ἀποδόσεως.

Κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα οὐδὲν γενναῖον παρήγαγεν ἡ γαλλικὴ ζωγραφική, πλὴν τῶν προσωπογράφων *Κλουέ*, πατρὸς καὶ υἱοῦ, οἱ ὁποῖοι, καταγόμενοι ἐξ Ὁλλανδίας, ἐζωγράφησαν τοὺς βασιλεῖς τῆς Γαλλίας, ὁ πατὴρ τὸν Φραγκῖσκον Α' ἔφιππον, ὁ δὲ υἱὸς πολλάκις τὸν Κάρολον Θ' καὶ τὴν σύζυγόν του Ἐλισάβετ τὴν Αὐστριακὴν (Λοῦβρον), μὲ λεπτότητα καὶ ἀκρίβειαν, ὀξύτητα καὶ δεινὸν χαρακτηρισμόν, ὅστις ἐνθυμίζει τὸν μέγαν Χολμπάϊν. Δὲν θ' ἀναφέρωμεν τὰ ἔργα τῶν μετακληθέντων Ἰταλῶν ζωγράφων, οἱ ὁποῖοι ἐγέμισαν μὲ θέματα τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας τοὺς τοίχους τῶν ἀνακτόρων του Φονταινεμπλώ.

Καὶ ἡ γλυπτικὴ μετὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΕ' αἰῶνος παρήγαγε καλὰ ἔργα, ἀναπτυχθεῖσα αὐτοτελῶς καὶ ἀκολουθοῦσα τὸ νέον πνεῦμα τῆς Ἀναγεννήσεως, τὸ ὁποῖον εἶχε διαχυθῆ πανταχοῦ. Πλῆρες ζωῆς εἶναι τὸ ἐπιτύμβιον ἄγαλμα τῆς Ἁγνῆς Σορὲλ εἰς τὸν καθεδρικὸν ναὸν τῆς Loches μὲ τὰ χαριτωμένα ἀρνάκια εἰς τοὺς πόδας της. Παραλλήλως πρὸς τὴν ζωγραφικὴν δύναταί τις νὰ παραδεχθῇ καὶ μίαν σχολὴν γλυπτικῆς εἰς τὴν Loire. Εἰς τὴν Τοὺρ ἔζησε καὶ ἔδρασε καὶ ὁ μέγας γλύπτης τῆς περιόδου αὐτῆς *Michel Κολὸμπ* κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΕ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Κύριον ἔργον του εἶναι τὸ ἐπιτύμβιον μνημεῖον Φραγκίσκου Β' καὶ τῆς Μαργαρίτας τῆς Βρετάνης ἐν Νάντῃ. Τὸ σχέδιον εἶναι τοῦ Jean Perréal, ἀλλ' ὁ κείμενος νεκρὸς καὶ αἱ τέσσαρες ἀρεταὶ εἰς τὰς γωνίας δεικνύουν ὡραίας μορφάς, ἐσωτερικὴν ψυχικότητα καὶ ἀλήθειαν ἀποδόσεως. Κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα ἐλευθεροῦται ἡ γλυπτικὴ ἀπὸ τὰς γοτθικὰς παραδόσεις, τὴν δὲ μετάβασιν αὐτὴν ἀποτελοῦν αἱ μὲ βαθεῖαν θρησκευτικότητα ἐμποτισμέναι μορφαὶ τοῦ *Ligier Richier*, ὅπως φαίνονται εἰς τὸν Ἐνταφιασμὸν τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλὰ τὸ γνήσιον πνεῦμα τῆς Ἀναγεννήσεως ἀντιπροσωπεύουν δύο σημαντικοὶ καλλιτέχναι, ὁ *Ζιὰν Γκουζιοὺ* καὶ ὁ *Ζερμαὶν Πιλόν*. Κύριον ἔργον τοῦ πρώτου εἶναι τὸ ἐπιτύμβιον μνημεῖον τοῦ δουκὸς de Brézé. Λίαν γνωστὴ εἶναι καὶ ἡ «Κρήνη τῶν ἀθώων» μὲ τὰ εὔκαμπτα μέλη τῶν νυμφῶν, τὰς ὁποίας περιβάλλουν πέπλοι λεπτότατοι. Εἰς λίαν χαμηλὸν ἀνάγλυφον ἀνακαλεῖ θαυμασίας μορφὰς μὲ ἑλληνικοῦ κάλλους γλυπτικὸν ἰδεῶδες. Αὐστηρότερος καὶ σοβαρώτερος εἶναι E. Pilon, ἀλλ' εὐγλωττότερος ἢ μᾶλλον ρητορικός, ἂν καὶ ἡ κομψότης τῶν Τριῶν Χαρίτων εἶναι φανερὰ καὶ δεικνύει καὶ πνευματικὸν περιεχόμενον.

Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΕ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ἤρχισε βαθμηδὸν νὰ προσαρμόζεται εἰς τὰς νέας μορφάς, ἕως οὗ διὰ τοῦ Φραγκίσκου Α' εἰσῆλθε πλησίστιος εἰς τὴν Ἀναγέννησιν, τῆς ὁποίας τὸν ρυθμὸν διέπλασαν οἱ ἀρχιτέκτονες *Λεσκό, Ντελόρμ, Ντυσερσὼ* καὶ *Μπουλλάν*. Οὕτω τὸ ἀνάκτορον τοῦ Μπλουὰ ἔχει ἀκόμη πολλὰ γοτθικὰ στοιχεῖα, μόνον ἡ διακόσμησις τῶν τόξων μαρτυρεῖ τὸ νέον πνεῦμα. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ ἀνάμιξις τῶν δύο ρυθμῶν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν τῆς ἀψῖδος τοῦ Ἁγίου Πέτρου ἐν Καέν, ὅπου τὰ γοτθικὰ οἰκοδομικὰ μέλη ἐνεδύθησαν ὄψιν Ἀναγεννήσεως. Περισσότερον ἔκδηλος εἶναι αὕτη εἰς τὰς λαμπρὰς βασιλικὰς ἐπαύλεις κατὰ μῆκος τῆς Λουάρ, τὸ κομψὸν Chambord, τὸ Φονταινεμπλώ, τὸ Chenonceaux, τὸ Bury καὶ ἄλλα, ὡς καὶ ἡ ἐν τῷ δάσει τῆς Βουλώνης ἔπαυλις Μαδρίτης καὶ τὸ Σαντιγύ. Κατὰ τὰ μέσα τοῦ αἰῶνος ὅμως ἐδημιουργήθησαν τὰ χαρακτηριστικώτερα κτίρια τῆς γαλλικῆς ἀναγεννήσεως. Ἡ καλλιτεχνικὴ δυὰς τοῦ *Λεσκὸ* καὶ *Γκουζιὸν* εἰς τὸ Λοῦβρον ἔδειξε τὸ καλύτερον καὶ λεπτότερον ἔργον των. Θαυμασίως μελετημέναι ἀναλογίαι καὶ σοφῶς κατανεμημένη πλαστικὴ διακόσμησις γεννοῦν μίαν ἤρεμον χάριν καὶ εὐγένειαν ἀνυπέρβλητον. Πολυμερέστερος καὶ δραστηριώτερος ἦτο ὁ *Φιλιπὲρ Ντελὸρμ* (1512—1570), ὁ ἀρχιτέκτων τοῦ Κεραμεικοῦ (Tuileries), καὶ τῆς ἐπαύλεως Anet, τῆς ὁποίας τὴν μνημειώδη πύλην μετέφεραν μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ κτιρίου εἰς τὴν σχολὴν τῶν Καλῶν Τεχνῶν ἐν Παρισίοις. Γενικῶς οἱ ἀρχιτέκτονες οὗτοι στηρίζονται εἰς τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχαίας ἀρχιτεκτονικῆς, ὅπως παραδίδεται αὕτη ἀπὸ τὸν *Βιτρούβιον*. Ἡ πρόσοψις τοῦ κτιρίου εἶναι μία ἐναλλαγὴ κιόνων καὶ παραστάδων μὲ τοξωτὰ καὶ τετράγωνα ἀνοίγματα, μὲ κανονικὰ ἐπιστύλια καὶ ζωφόρους. Ὁ Ντελὸρμ ἐφωδίασε τὰς παραστάδας τῆς προσόψεως μὲ δακτυλίους κατακόσμους, ὁ δὲ *Bullaut* μετεχειρίσθη τὸν κολοσσικὸν ρυθμόν, ὑψώνων πελωρίους κίονας ἀπὸ τῆς βάσεως μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ κτιρίου. Τούτου ἔργον εἶναι ἡ ἔπαυλις *Ἐκουέν*, εἰς τετράγωνον σχέδιον μὲ γωνιαῖα περίπτερα. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΣΤ' καὶ τὰς ἀρχὰς του ΙΖ' αἰῶνος ὑπὸ τοῦ Ἐρρίκου Δ' ἐξηκολούθησεν ἡ οἰκοδομικὴ δρᾶσις μὲ τὸν νεώτερον *Ντουσερσὼ* καὶ τὸν ἀνεψιὸν τοῦ Debrosse, τοῦ ὁποίου ὡραία εἶναι ἡ πρόσοψις τοῦ Saint-Gervais ἐν Παρισίοις καὶ τὸ ἀνάκτορον τοῦ Λουξεμβούργου μὲ τὸν θελκτικώτατον κῆπον. Οὕτω κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα ἡ γαλλικὴ τέχνη μὲ τοὺς μεγάλους τούτους ἀρχιτέκτονας ἐδημιούργησε τὸν κλασσικόν της ἀρχιτεκτονικὸν ρυθμόν, τὸν ὁποῖον μὲ διαφόρους παραλλαγὰς θὰ καλλιεργήσῃ πάντοτε καθ' ὅλην της τὴν διαδρομήν.

ΙΖ' αἰών. Μεταβαίνοντες εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς τέχνης τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἐν Γαλλίᾳ θὰ ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὴν ἀρχιτεκτονικήν, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ Γάλλοι ἐμελέτησαν τὴν κλασσικὴν τέχνην τόσον προσεκτικά, ὥστε ἐδημιούργησαν τὸν ἰδικόν των ὑποδειγματικὸν διὰ τὴν λοιπὴν Εὐρώπην κλασσικὸν ρυθμόν. Μὲ συντόνους προσπαθείας οἱ ἀρχιτέκτονες κατώρθωσαν νὰ προσδώσουν εἰς τὰ κτίρια λογικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν διάρθρωσιν ἀφ' ἑνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ προσαρμόσουν εἰς τὴν σκοπιμότητα, τὰς ἀνάγκας καὶ τὴν ἀναπαυτικὴν ἄνεσιν καὶ εὐπρέπειαν, τὰς ἀρχιτεκτονικὰς διαιρέσεις καὶ τὴν ἐσωτερικὴν διάταξιν. Ἡ μεγάλη αὐλικὴ ζωή, ἡ γυναικεία καλαισθησία μὲ τὸν ἀναπτυχθέντα εὐπρεπῆ τόνον καὶ τὴν ἐκλεπτυσμένην ἀντίληψιν τοῦ περιβάλλοντος καὶ τῆς εὐμαρείας, ἐκανόνισαν ἀναλόγως τὴν μορφὴν τῶν αἰθουσῶν εἰς τὴν διαρρύθμισιν τῶν δωματίων κατὰ λογικὴν καὶ σκόπιμον ἀκολουθίαν. Τὴν κυρίαν ὤθησιν εἰς τὴν κίνησιν αὐτὴν ἔδωκεν ἡ μοναρχία, ἐκ τῆς ὁποίας ἔλαβον καὶ τὸ ὄνομα οἱ διάφοροι ρυθμοί, Οὕτω τὸν ΙΖ' αἰῶνα ἔχομεν τὸν ρυθμὸν Λουδοβίκου ΙΓ' (1623—1643) καὶ τὸν τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' (1643—1715).

Ὁ πρῶτος ρυθμὸς τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος κρατεῖ ἀκόμη τὴν ἠρεμίαν καὶ εὐγένειαν τῶν μορφῶν τῆς Ἀναγεννήσεως. Ὁ *Δεμερσιὲ* (1585—1654), μαθητὴς τοῦ Λεμπρός, ἀποτελεῖ τὴν μετάβασιν εἰς τὴν ἐπιδεικτικὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ ἑπομένου ρυθμοῦ. Ἡ ἐκκλησία τῆς Σορβόννης ἔχει ἀκόμη αὐστηρὰν κανονικότητα καὶ συγκρατημένην κίνησιν. Ὁ *Λεβὼ* εἶναι ὁ δημιουργὸς τοῦ νέου, χωρὶς πλαγίας πτέρυγας, ἀνακτόρου, τοῦ ὁποίου τὸν τύπον ἔδωσεν εἰς τὸ Vaux-le-Vicomte (1643) παρὰ τὸ Melun, κατασκευάσας καὶ πλεῖστα ἄλλα μέγαρα ἢ προσθήκας εἰς ὑπάρχοντα, ὡς τὴν ἀνατολικὴν πτέρυγα τοῦ Λούβρου, τὰ γωνιαῖα περίπτερα (Marsau καὶ Flora), τῶν Tuileries κτλ. Αὐτὸς ἔκτισε καὶ τὸ Collège Mazarin μὲ τὴν θολωτὴν ἐκκλησίαν (τὴν μετέπειτα Γαλλικὴν Ἀκαδημίαν). Σπουδαιότερος ἦτο ὁ *Φραγκῖσκος Μανσὰρ* (1598—1666), τοῦ ὁποίου κύριον ἔργον εἶναι ἡ ἔπαυλις Maisons-sur-Seine λεπτὸν ὁμοῦ καὶ αὐστηρὸν κτίριον. Αὐτὸς πρῶτος μετεχειρίσθη καὶ τὰς ἐπικλινεῖς ἐμπρὸς στέγας μὲ τὰ ἐπ' αὐτῶν παράθυρα (mansardes), αἱ ὁποῖαι ἐξ αὐτοῦ ἔλαβον καὶ τὸ γνωστόν των ὄνομα τοῦτο. Γραφικὴ εἶναι καὶ ἡ ἐκκλησία τοῦ Val de Grace, τὴν ὁποίαν ἤρχισε τῷ 1645.

Μεγαλοπρεπῆ ὄψιν ἔλαβεν ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἐπὶ τοῦ βασιλέως-Ἡλίου. Περιώνυμος ἔγινε ἡ κιονοστοιχία μὲ τὴν ὁποίαν ἐκόσμησε τὴν νοτίαν πλευρὰν τοῦ Λούβρου ὁ *Περὼ* (Perault, 1613—1688), ὅπου οἱ διπλοῖ κίονες παρὰ τὸ κολοσσιαῖον μέγεθός των διατηροῦν τὴν κομψότητά των εἰς τὸ μεγαλεῖον τοῦ συνόλου. Ἀλλὰ τὸ μέγα ἔργον τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' εἶναι αἱ Βερσαλλίαι (βλ. λ.). Εἰς τὴν συντέλεσιν αὐτοῦ ἔλαβον μέρος ὅλοι οἱ μεγάλοι ἀρχιτέκτονες τῆς ἐποχῆς. Ἔργον κυρίως τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ Φρ. Μανσὰρ *Jules Hardouin Mansart* (1646 – 1708), τὸ ἀνάκτορον τῶν Βερσαλλιῶν μὲ τὴν μεγαλοπρέπειαν, τὴν πολυτελῆ διακόσμησιν καὶ διάταξιν, ἐθεωρήθη ὡς τὸ πρότυπον βασιλικῶν ἀνακτόρων καὶ ἐπέδρασεν εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην. Ὁ Μανσὰρ κατεσκεύασε καὶ τὸ Μέγα Τριανὸν καὶ μάλιστα τὸ μεγαλύτερον ἔργον του τὴν ἐκκλησίαν τῶν Ἀπομάχων (1706). Δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν ἐδῶ καὶ τὸν θεωρητικὸν *Μπλοντέλ*, τὸν δημιουργὸν τῆς λίαν μετρημένης καὶ μὲ διαυγῆ διάρθρωσιν πύλης Saint-Denis.

Εἰς τὴν ζωγραφικὴν κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ αἰῶνος ἐπικρατεῖ ἡ ἰταλικὴ ἐπίδρασις. Ἐλάχιστοι κατορθώνουν νὰ ἀπαλλαγοῦν αὐτῆς, ὅπως οἱ ἀδελφοὶ *Λεναίν*, οἱ ὁποῖοι περιγράφουν μὲ ἀφέλειαν καὶ ἁπλότητα τὴν ζωὴν τῶν ἀγρῶν καὶ τοῦ λαοῦ, σκηνὰς ἐκ τοῦ καθημερινοῦ βίου τῶν χωρικῶν καὶ τῶν στρατιωτῶν. Πρὸς τούτοις καὶ ἐκ τῆς Φλάνδρας ἦλθον ζωγράφοι τότε, ὡς ὁ Φίλιππος de Champaigne ἐκ Βρυξελλῶν, ἔχων ἤδη τελείαν τεχνικὴν δεξιότητα, τὴν ὁποίαν ματαίως θὰ ζητήσῃ τις εἰς τοὺς Γάλλους ζωγράφους τῆς ἐποχῆς. Οὗτος εἰς μὲν τὰς καλὰς προσωπογραφίας του διατηρεῖ τὸν φλαμανδικὸν τρόπον, ἀλλ' εἰς τοὺς θρησκευτικοὺς πίνακας συνδυάζει τὸ βαθὺ αἴσθημα τῆς πραγματικότητος πρὸς ἓν ἔντονον ἠθικὸν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον δὲν εὑρίσκομεν συνήθως εἰς τὴν φλαμανδικὴν τέχνην καὶ τὸ ὁποῖον προσῳκειώθη ἀπὸ τοὺς ἰανσενιστὰς μὲ τοὺς ὁποίους τόσον ἀνεμίχθη. Βόρειον χαρακτῆρα ἔχει καὶ ἡ τέχνη τοῦ σχεδιαστοῦ *Ἰακώβου Καλλὸ* (Callot, 1592—1635), ἐκ Νανσύ, ὅστις ἔζησεν ἐπὶ πολὺ ἐν Ἰταλίᾳ. Οὗτος μᾶς παρουσιάζει λαϊκὰς ἑορτάς, ζεύγη ἀνδρῶν καὶ κυριῶν, τύπους τῆς ἰταλικῆς κωμῳδίας, ποικίλας φανταστικὰς σκηνὰς πλήρεις ποιήσεως εἰς τὰ χαράγματά του.

Digitized by Google

Ἡ σκληρὰ ἀλήθεια τῶν «Ἀθλιοτήτων τοῦ πολέμου», ἡ ὁποία ἀναπηδᾷ ἀπὸ τὰς αὐστηρὰς καὶ ξηρὰς ἀλλὰ μὲ ἄφθονον κίνησιν γραμμάς του προσδίδει εἰς τὰ ἔργα του ταῦτα ἰδιαιτέραν ἀξίαν. Ἐκ τῶν πρώτων ἀντιπροσώπων τῆς ἰταλικῆς σχολῆς εἶναι ὁ *Σιμὸν Βουὲ* (1590—1649), λίαν ἐπιπόλαιος ζωγράφος, διδάσκαλος ὅμως ὁλοκλήρου σειρᾶς μαθητῶν, ὀλίγον διαφερόντων αὐτοῦ. Ἐκ τούτων ὁ *Δεζουὲρ* (Le Sueur 1616—1655) εἶχε μεγίστην εὐκολίαν εἰς τὰς ἀπεράντους θρησκευτικὰς συνθέσεις, ὅπου ἡ μίμησις τοῦ Ραφαὴλ καὶ ἡ ἄνευ ψυχικοῦ βάθους παράταξις προσώπων ἀποτελοῦν τὰ κύρια γνωρίσματα. Καὶ ὁ *Λεμπρὲν* (Lebrun), ὅστις κυρίως διεκρίθη ὡς διακοσμητής, εἶχε μεγάλην ἱκανότητα εἰς τὸ νὰ γεμίζῃ τοίχους καὶ ὀροφὰς μὲ ἐπιδεξίας συνθέσεις, νὰ δ.δῃ σχέδια διὰ γλυφάς, ἔπιπλα, ξυλογλυφίας κτλ. μὲ ἀπαράμιλλον εὐκολίαν ἐφευρέσεως. Ἡ τέχνη του ὅμως εἶναι ἀφῃρημένη, λογική, ἄνευ θελγήτρου. Ἐπίσης ἐπιπόλαιος ἦτο ὁ ἀντίπαλός του *Πιὲρ Μινιὰρ* (Mignard, 1610—1695) ζωγραφήσας ἐκτὸς τῶν μεγάλων διακοσμήσεων ἐκκλησιῶν (Val de Grace κτλ.) τὰς προσωπογραφίας τοῦ ἀριστοκρατικοῦ κόσμου, εἰς τὸν ὁποῖον ἦτο ἀγαπητός.

Ἀλλ' ὁ μέγας ζωγράφος τῶν χρόνων τούτων, ὁ κλασσικὸς καλλιτέχνης τῆς Γαλλίας, ἦτο ὁ *Νικόλαος Πουσσὲν* (N. Poussin, 1594—1665), ζήσας κυρίως ἐν Ἰταλίᾳ ἐν μέσῳ τοῦ κλασσικοῦ κόσμου. Πλεῖστοι εἶναι οἱ βιβλικοὶ πίνακές του, εἰς τοὺς ὁποίους φαίνεται ἡ ἁρμονικὴ διάταξις τῶν ὁμάδων καὶ ὁ ψυχικὸς χαρακτηρισμὸς τῶν καθ' ἕκαστα προσώπων. Τὸν ὑψηλὸν ὅμως ρυθμὸν τῆς τέχνης του εὑρίσκει εἰς τὰς μυθολογικὰς καὶ ἱστορικὰς σκηνάς. Εἰς αὐτοὺς μὲ λεπτότητα διατάσσει τὰς ὁμάδας θεῶν καὶ ἀνθρώπων, θαυμασίως ἀποδίδει τὰ ὡραῖα γυμνὰ καὶ τὰ γοητευτικὰ πολύχρωμα ἐνδύματα, ὥστε θεία ἁρμονία νὰ ἀποδίδεται ἀπὸ τοὺς ὑπεργηΐνους αὐτὰς σκηνάς, ὅπως εἰς τὴν «Ἑορτὴν τῆς Φλώρας» τῆς Δρέσδης καὶ εἰς τὸν περίφημον πίνακα τοῦ Λούβρου μὲ τοὺς «Ποιμένας τῆς Ἀρκαδίας» (Et in Arcadia ego).

Τὸ τοπίον, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸ βάθος τῶν πινάκων, γίνεται βραδύτερον σκοπός, ἀναδεικνύεται αὐτοτελὲς καὶ μακρὰν τοῦ καθημερινοῦ περιβάλλοντος μᾶς ὁδηγεῖ εἰς μακρινὸν ἰδεώδη κόσμον, ὅπου μόνον μεγάλοι ἄνθρωποι ζοῦν μὲ ἡρωϊκὰς πράξεις, ὅπως οἱ ἥρωες τοῦ Κορνηλίου καὶ τοῦ Ρακίνα. Τοπία ἐπίσης ἐζωγράφησε καὶ ὁ *Ντυγκέ*, ὁ λεγόμενος *Γκασπὰρ Πουσσέν*, ἀλλὰ ὄχι μὲ ἐσωτερικὴν ἀλήθειαν καὶ σύνθεσιν. Ὁ κυρίως τοπιογράφος τοῦ ΙΖ' αἰῶνος εἶναι ὁ *Κλαύδιος Ζελέ*, ὁ λεγόμενος *Κλὼντ Λωρραὶν* (1600—1682), ἀλλ' οὗτος βλέπει καλύτερα τὰ ἰδιαίτερα θέλγητρα ἑνὸς τοπίου, προσέχει περισσότερον εἰς τὸν φωτισμὸν καὶ δίδει ἠπιωτέραν καὶ φαιδροτέραν ἔκφρασιν εἰς τὴν φύσιν. Θαυμάσιαι εἶναι αἱ μακριναὶ ἀπόψεις του εἰς τὴν θάλασσαν δύοντος τοῦ ἡλίου, ἐνῷ ἑκατέρωθεν ὑψοῦνται μεγαλοπρεπῆ ἀρχιτεκτονήματα καὶ συμπαγεῖς μᾶζαι δένδρων. Ἀπὸ τὰ καλύτερά του ἔργα εἶναι ὁ «Μύλος» (τῆς Πινακοθήκης Doria), ἡ «Ἐπιβίβασις τῆς βασιλίσσης Σαβᾶ» (ἐν Λονδίνῳ) καὶ αἱ λεγόμεναι «Τέσσαρες ὧραι τοῦ ἔτους» (ἐν Πετρουπόλει).

Ἡ γλυπτικὴ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἐξακολουθεῖ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς λεπτῆς τέχνης τοῦ Τζιοβάννι ντὰ Μπολώνια καὶ τῶν μαθητῶν του τὴν κατασκευὴν κλασσικῆς ὑφῆς ἔργων. Ὁ *Γκιλλαίν*, ὁ *Σαρραζέν*, ὁ *Ἀγγιέ*, παρ' ὅλην τὴν ψυχρὰν πλαστικότητα, δεικνύουν πολλάκις καί τινα δροσερόοτητα ἐκτελέσεως καὶ πνοῆς. Ἀλλὰ περὶ τὰς Βερσαλλίας συγκεντροῦται ἡ μεγάλη πλαστικὴ δραστηριότης. Ὁ *Ζιραρνιὲν* εἶναι πολὺ εὔκαμπτον πνεῦμα, ἀλλὰ ἀληθινώτερος φαίνεται ὁ *Κουαζεβὸ* (Coyzevox) μὲ μεγαλυτέραν κίνησιν καὶ φυσικότητα, ὅπως καὶ εἰς τὰς προσωπογραφίας του, ὁρμητικώτερος δὲ ὁ *Κουστού*, τοῦ ὁποίου περίφημοι ἦσαν οἱ «Ἱπποδαμασταὶ τοῦ Μαρλύ». Πραγματικὸς ὅμως ἀντιπρόσωπος τῆς πλήρους πάθους τέχνης τοῦ Μπερνίνι, ἀλλ' ὄχι μιμητὴς αὐτοῦ, ἦτο ὁ ἐκ τῆς Νοτίου Γαλλίας *Πιὲρ Πυζὲ* (Pierre Puget, 1622—1694). «Τὸ μάρμαρον τρέμει πρὸ ἐμοῦ», ἔλεγε. Σφοδρὰν κίνησιν καὶ βίαιον πάθος ἔχουν ὅλα τὰ ἔργα του, εἰς τὰ ὁποῖα ἔδειξε τόσην ἐφευρετικὴν δύναμιν καὶ ποικιλίαν κινήσεως. Ζωγράφος καὶ γλύπτης εἰργάσθη πολλαχοῦ. Ἐν Τουλῶνι κατεσκεύασε τοὺς «Ἄτλαντας», οἱ ὁποῖοι ὑποβαστάζουν τὸν ἐξώστην ὑπεράνω τῆς κυρίας εἰσόδου τοῦ δημαρχείου, μὲ θαυμαστὴν φυσικότητα καὶ δύναμιν. Ἀξιοσημείωτος ἐπίσης εἶναι ὁ «Μίλων ὁ Κροτωνιάτης», ὅστις προσπαθῶν νὰ διανοίξῃ τὸν κορμὸν δένδρου δὲν δύναται νὰ ἀποσπάσῃ τὴν ὑπὸ τῆς σχισμῆς συλληφθεῖσαν χεῖρά του καὶ παρὰ τὴν τεραστίαν ρώμην του ὑποκύπτει εἰς τὸν ἐπιτιθέμενον λέοντα.

Γενικώτερον μεγίστην ὤθησιν ἔδωκεν εἰς τὴν τέχνην ἡ τῷ 1648 ἱδρυθεῖσα Ἀκαδημία, ἥτις ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΔ' ἦτο ἓν εἶδος διοικητικοῦ ἱδρύματος κανονίζοντος τὴν καλλιτεχνικὴν ἐργασίαν. Μετεῖχον ὅμως αὐτῆς πάντες σχεδὸν οἱ καλλιτέχναι, οἵτινες ἀντεπροσώπευον τὴν ἐν γένει τέχνην καὶ ὄχι μόνον τὴν ἐπίσημον.

ΙΗ' αἰών. Τὴν τέχνην τοῦ ΙΗ' αἰῶνος διακρίνουν τρεῖς ρυθμοί, ὁ τῆς ἀντιβασιλείας (Régence 1715—1735), ὁ τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ' (1735—1770) καὶ ὁ τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ', μάλιστα εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ δὴ τὴν διακοσμητικήν, ὅπου κυρίως ἐφαρμόζονται καὶ ἀναπτύσσονται. Ἀρχηγὸς καὶ ἱδρυτὴς τοῦ πρώτου δύναται νὰ θεωρηθῇ ὁ *Ὀππενὸρ* μὲ τὸ κατὰ τὸ 1871 καταστραφὲν Palais Royal. Ὁ ρυθμὸς οὗτος, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι, φαίνεται εἰς τὰ νέα διακοσμητικὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα εἰσάγει εἰς τὴν διάρθρωσιν τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν. Σειρὰ πλαισιουσῶν γραμμῶν, αἱ ὁποῖαι συμπλεκόμεναι καταλήγουν κατὰ τὸ ἄνω καὶ κάτω ἄκρον εἰς καμπυλόγραμμα φυτικὰ θέματα καὶ κογχύλια (*rocaille*, ὅθεν ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα *rococo*). Τὸ ἐντὸς τῶν πλαισίων τούτων πεδίον πληροῦσι ποικίλα ἐλαφρὰ καὶ παιγνιώδη σύμβολα ἢ εἰκόνες. Κατ' ἀρχὰς τὰ κοσμήματα ταῦτα ἔχουν μᾶλλον σχηματικὸν χαρακτῆρα, βαθμηδὸν ὅμως γίνονται φυσικώτερα καὶ λαμβάνουν ποικιλωτάτας μορφὰς μὲ λεπτὰ χρώματα καὶ τόνους, τὰ ὁποῖα προσδίδουν ἰδιαιτέραν χάριν εἰς τὸ ἀνεπτυγμένον *ροκοκό*. Εἰς τὴν διαμόρφωσιν αὐτοῦ συνετέλεσε καὶ ὁ ἀρχιτέκτων *Ντεκὸτ* (Rober de Cotte), ὁ διάδοχος τοῦ Μανσάρ, ὁ κατασκευάσας τὸ Hôtel de la Vrillière, τὴν νῦν Τράπεζαν τῆς Γαλλίας, τῆς ὁποίας ἡ Gallerie θεωρεῖται τὸ ὑπόδειγμα τοῦ ρυθμοῦ ἀντιβασιλείας, τῆς πρώτης αὐτῆς βαθμῖδος τοῦ ροκοκό, τοῦ ὁποίου ἡ πλήρης ἀνάπτυξις συμπίπτει μὲ τὴν βασιλείαν τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ'. Τότε εἰσέρχονται τὰ ἐλεύθερα φυτικὰ θέματα εἰς τὴν διακόσμησιν, ἐγκαταλείπεται ἡ συμμετρία, ἡ δὲ ἀνωμαλία καὶ ἡ διηνεκὴς ἀλλαγὴ ἀποτελοῦν τὸν κύριον χαρακτῆρα. Ἄνθη, στέφανοι, καρποί, πτηνά, προσωπεῖα, ποικίλα ἐμβλήματα καὶ διάφορα πράγματα συμπλέκονται μὲ τὰ ποικιλόσχημα κογχύλια εἰς ἀέναον σειρὰν καὶ μεταβολὴν μὲ χάριν καὶ ἐλαφρότητα. Ὁ *Μεσσονιὲ* ἔδωκε τὸν τόνον εἰς πολλὰς τοιαύτας συνθέσεις. Ἀλλ' ὁ καλλιτέχνης τοῦ ροκοκὸ εἶναι ὁ *Ζερμαὶν Μποφφρὰν* (Germain Boffrand, 1667—1754) μὲ τὰ μέγαρα Μονμορανσὺ καὶ Σουμπὶζ ἐν Παρισίοις καὶ τὸν καθεδρικὸν ναόν, τὸ δουκικὸν ἀνάκτορον καὶ τὴν εὐρύχωρον πλατεῖαν Στανισλάου ἐν Νανσύ. Ὅσον ὀλίγον καὶ ἂν διήρκεσεν ὁ παιγνιώδης καὶ ἐλαφρὸς αὐτὸς ρυθμός, ἔδειξεν ὅμως λεπτότατον πνεῦμα καὶ ἀσύλληπτον χάριν. Δὲν ἀπέβλεπεν εἰς βάθος καὶ μεγαλοπρέπειαν—ἡ στιγμιαία ἀστραπὴ τοῦ πνεύματος, ἡ λεπτεπίλεπτος χάρις καὶ ἀπόλαυσις ἦτο τὸ ἰδανικόν του. Ἀλλὰ ταχέως κάποια νηφαλιότης μετέβαλε τὰ πνεύματα. Ζῶντος ἀκόμη τοῦ Λουδοβίκου ΙΖ' ὁ *Σουφφλὸ* ἐδημιούργησε τὸ Hôtel-Dieu τῆς Λυῶνος καὶ ἐσχεδίασε τὸ Πάνθεον (Ἁγ. Γενεβιέβη), τὸ ὁποῖον ἔχει μεγαλοπρέπειαν εἰς τὴν πρόσοψιν καὶ μακρόθεν, ὅπως ἐπίσης ἐπιβλητικότητα εἰς τὸ ἐσωτερικόν του. Μετ' ὀλίγον καὶ ὁ *Jacques Ange Gabriel* διέπλασε τὴν Πλατεῖαν τῆς Ὁμονοίας, ἔκτισε τὸ ἁπλοῦν καὶ ὡραῖον Μικρὸν Τριανὸν καὶ διὰ τῆς ἐσωτερικῆς διακοσμήσεως κατέληξεν εἰς τὸν ρυθμὸν Λουδοβίκου ΙΣΤ' μὲ τὰ καθαρῶς ἑλληνικὰ διακοσμητικὰ στοιχεῖα, τὴν εὐθεῖαν γραμμὴν καὶ τοὺς ἠρέμους τόνους τοῦ λευκοῦ καὶ χρυσοῦ χρώματος. Εἶναι ὁ κανονικός, λεπτός, γυναικεῖος ρυθμὸς τῆς Μαρίας Ἀντουανέττας, τὰ δωμάτια τῆς ὁποίας ἐν Βερσαλλίαις εἶναι τὰ ἄριστα δείγματα τοῦ ρυθμοῦ.

Τὸν ρυθμὸν ροκοκὸ ἐνεσάρκωσεν εἰς τὴν ζωγραφικὴν ὁ μέγας *Βαττὼ* (1684—1721). Αὐτὸς ἀπέδωκεν ὁλόκληρον τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς, ἡ ὁποία ἐξελάμβανε τὴν ζωὴν ὡς παίγνιον, ἐξαντλουμένην εἰς μίαν εὔθυμον, ἐλαφρὰν ἀπόλαυσιν. Μὲ ἀσφάλειαν καὶ πλήρη κυριαρχίαν τῶν μορφῶν καὶ τῶν κινήσεων, τῆς ἐλαφρᾶς ψυχικῆς διαθέσεως τῶν νευρικῶν, περιποιητικῶν κυριῶν καὶ τῶν κομψῶν καὶ φιλαρέσκων γυναικῶν μᾶς ἀφῆκε τελείαν εἰκόνα τῆς ζωῆς ἐκείνης, περιγράψας ἑορτὰς τοῦ ὑπαίθρου καὶ λεπτὰς ἐρωτοτροπίας, μουσικὰς διασκεδάσεις καὶ τύπους τῆς συγχρόνου γαλλικῆς ζωῆς καὶ κωμῳδίας. Περίφημος εἶναι ὁ πίναξ μὲ τὴν «Ἐπιβίβασιν διὰ τὰ Κύθηρα» πλήθους ἐρωτικῶν ζευγῶν, διὰ νὰ ταξιδεύσουν πρὸς τὸν ναὸν τῆς Ἀφροδίτης. Τὸν Βαττὼ ἠκολούθησαν οἱ μιμηταί του *Λαγκρὲ* καὶ *Πατέρ*, δημιουργήσαντες πλείστας σκηνάς, ἀνεξάντλητοι εἰς ποικιλίαν καὶ γοητείαν ἀρκαδικῶν ἑορτῶν καὶ παιγνίων. Κατ' ἀρχὰς καὶ ὁ *Μπουσιὲ* (Boucher, 1703—1770) ἐζωγράφησεν ὅπως ὁ Βαττώ, ἀλλὰ βαθμηδὸν ἐδημιούργησε μίαν διακοσμητικήν, ἀλλὰ συμβατικὴν καὶ ἀβαθῆ τεχνοτροπίαν μὲ ἀνοικτούς, ροδίνους τόνους καὶ ἡδυπαθῆ χάριν. Τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἠκολούθησε καὶ ὁ μαθητής του *Φραγκονὰρ* (1732—1806), μὲ μεγαλυτέραν ὅμως ἱκανότητα καὶ καλαισθησίαν, ἀλλὰ καὶ ταχύτητα ἐκτελέσεως καταπληκτικήν. Εἰς τὴν προσωπογραφίαν ἰδιαιτέραν θέσιν κατέχει ὁ παστελογράφος *Λατοὺρ* (1704—1788), ὁ ὁποῖος εἰς τὸ βλέμμα καὶ τὴν νευρικὴν εὐκινησίαν τοῦ στόματος ζητεῖ νὰ συλλάβῃ τὴν πνευματικὴν ζωὴν τῶν προσώπων του. Οὗτος ἔλεγεν ὅτι κατέρχεται εἰς τὸ βάθος τῶν προσώπων καὶ ἀποσπᾷ ὁλόκληρον τὸν ἑαυτόν των. Πρὸ αὐτοῦ δύο ἱκανοὶ προσωπογράφοι, ὁ *Λαρζιλλιὲρ* καὶ ὁ *Ριγκώ*, εἶχαν δείξει ὁ πρῶτος ἀρκετὴν λεπτότητα εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῶν φευγαλέων ἀποχρώσεων τῆς σαρκὸς καὶ τῆς ἀτμοσφαίρας, ὁ δεύτερος δύναμιν εἰς τὴν ζωηρὰν ἔκφρασιν τῶν προσώπων, ἐνῷ ὁ *Νατιὲ* εἶχεν εὕρει τὸν γενικὸν τύπον τῆς κομψῆς γυναικὸς τῆς ἐποχῆς μὲ τὰ τρυφερὰ χρώματα, τὸ ρόδινον πρόσωπον, τὰς στρογγύλας καὶ ἠρέμους γραμμάς. Περισσοτέραν λάμψιν εἰς τὸ χρῶμα καὶ οἰκειότητα εἰς τὴν ἔκφρασιν καὶ τὴν στάσιν ἔδωκεν ἡ *Βιζὲ-Λεμπρὲν* εἰς τὰς προσωπογραφίας της. Εἶναι περίφημος ὁ πίναξ, ὅπου εἰκονίζεται ἡ ἰδία μὲ τὴν θυγατέρα της, ὡραῖον σύμπλεγμα μητρικῆς στοργῆς καὶ χάριτος.

Ἀλλὰ παρὰ τὴν ἀριστοκρατικὴν λεπτεπίλεπτον αὐτὴν ζωὴν ὑπῆρχε καὶ ἡ ἁπλῆ, ἀφελὴς καὶ πλήρης θελγήτρων ἀστικὴ ζωή, τῆς ὁποίας ἀνεδείχθη μέγας ὑμνητὴς ὁ *Σιαρντὲν* (Chardin, 1699—1779) μὲ μίαν εἰλικρινῆ παρατήρησιν καὶ ἀβίαστον φυσικότητα σπανίαν. Τὴν αὐτὴν ἀστικὴν ζωὴν περιέγραψε καὶ ὁ *Γκρὲζ* (Greuze), ἀλλὰ μὲ γλυκεῖαν αἰσθηματικότητα καὶ ἠθικολογίαν ἐνίοτε κουραστικὴν καὶ συμβατικήν. Εἰς τὸ τοπίον, ἀλλὰ χωρὶς καμμίαν ποίησιν καὶ πραγματικὴν ζωήν, ἠσχολήθη ὁ *Βερνὲ* (Vernet, 1714—1789), ὅπως καὶ ὁ *Ρομπὲρ* (H. Robert, 1733—1808), ὁ ζωγράφος δεξιοτέχνης τῶν ἐρειπίων χωρὶς ψυχὴν καὶ αἴσθημα. Εἰς τὴν γλυπτικήν, ὅσον καὶ ἂν κατ' ἀρχὰς ἡ κλασσικὴ παράδοσις ἦτο ἰσχυρά, βαθμηδὸν ἤρχισε νὰ ἐκφράζεται τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς ὄχι βέβαια τόσον ἐλευθέρως, ὅπως εἰς τὴν ζωγραφικήν. Πάντως ὅμως ἡ μορφὴ ἔγινε περίκομψος, πνευματώδης ἡ ἔκφρασις καὶ ἡ τεχνικὴ ἐπεξεργασία ἐξαίρετος. Μεγάλην μάλιστα ἀνάπτυξιν ἔλαβεν ἡ προσωπογραφία. Τοῦ *Μπουσιαρντὸν* (Bouchardon) ἀξιομνημόνευτος εἶναι ἡ ἐν Παρισίοις Κρήνη τῆς Grenelle καὶ ὁ Λουδοβῖκος ΙΕ'. Δυνατώτερος ἦτο ὁ *Πιγκάλ*, μάλιστα μὲ τὰ ἐπιτύμβια μνημεῖα, ὡς τοῦ ἀρχιστρατήγου Νταρκοὺρ ἐν τῇ Παναγίᾳ τῶν Παρισίων καὶ τοῦ ἀρχιστρατήγου τῆς Σαξωνίας ἐν Στρασβούργῳ μὲ τὴν ἐπικὴν μεγαλορρημοσύνην των. Ὁ *Φαλκονὲ* ἦτο ὁ λεπτὸς πλάστης κομψῶν νυμφῶν, λουομένων γυναικῶν μὲ τὰ εὔκαμπτα σώματα καὶ τὰς μαλακὰς μορφάς, ἂν καὶ εἰς τὸν Μέγαν Πέτρον τῆς Πετρουπόλεως ἠθέλησε νὰ φθάσῃ τὸ δραματικὸν ὕψος, μὲ τὴν ὁρμητικὴν ἔμφασιν τοῦ ἀνορθουμένου ἵππου. Μαλακὸς καὶ γλυκὺς εἶναι ὁ *Παζιοὺ* (Pajou), ἐνῷ ἔχει τὴν ἡδυπάθειαν καὶ ζέσιν τοῦ Φραγκονὰρ ὁ γαμβρός του *Λουὶ Μισιέλ*, ὁ λεγόμενος *Κλωντιόν*. Ἀλλ' ἡ ἰσχυροτέρα πλαστικὴ φυσιογνωμία τοῦ τέλους τοῦ ΙΗ' αἰῶνος εἶναι ὁ *Οὐντὸν* (Houdon, 1741—1828), ὅστις γνωρίζει νὰ δίδῃ ζωὴν καὶ εἰς τὰς λεπτὰς καὶ ἐλαφρὰς μορφὰς τῶν κλασσικῶν ἔργων του, ὅπως εἰς τὴν «Ἀρτεμίν» του τοῦ Λούβρου. Ἀλλ' εἰς τὰ πορτραῖτα μεταγγίζει ὅλον τὸ σφρῖγος καὶ τὴν δύναμιν τῆς παλλομένης ζωῆς μαζὶ μὲ τὴν ψυχικὴν ἐσωτερικότητα. Οὐδὲν σημεῖον τῆς ἐπιφανείας μένει νεκρὸν εἰς τὰς κεφαλάς του καὶ πᾶσα πτυχὴ ἢ γραμμὴ των ἀντανακλᾷ μίαν σκέψιν ἢ ἐκφράζει ἓν αἴσθημα. Ὅλαι αἱ διάσημοι προσωπικότητες τῶν χρόνων του, πολιτικοί, ποιηταί, καλλιτέχναι, σοφοί, γυναῖκες, ἀπηθανατίσθησαν ὑπ' αὐτοῦ, πολλάκις δὲ ὁ Βολταῖρος ἔγινεν ἀντικείμενον τῆς τέχνης του, ἰδιαιτέρως εἰς τὸ καθήμενον ἄγαλμά του τῆς Γαλλικῆς κωμῳδίας, τὸ ἐνσαρκῶνον τὴν εἰκόνα ἑνὸς εὐκινήτου, δραστηρίου καὶ μαχητικοῦ πνεύματος.

ΙΘ' αἰών. Ὁ κλασσικισμός. Ὁ ΙΘ' αἰὼν εἶδε τὴν τέχνην εἰς τὴν Γαλλίαν, ὅπως καὶ εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην, νὰ βαδίζῃ ποικιλωτάτους καὶ τοὺς μᾶλλον ἀντιθέτους δρόμους. Κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ αὐτοῦ ἡ τέχνη ἐστράφη πρὸς τὴν ἱστορίαν καὶ ἀνέστησεν ἢ ἐπροσπάθησε νὰ δώσῃ ζωὴν εἰς ὅλους σχεδὸν τοὺς προηγουμένους ρυθμούς. Ἐμιμήθη τὴν κλασσικὴν ψυχρότητα καὶ ἠρεμίαν, ὅπως καὶ τὰς ἰδεώδεις μορφὰς τῆς Ἀναγεννήσεως, ἔπειτα ἐνεθουσιάσθη μὲ τὸν μεσαίωνα καὶ ἔδωκεν ἐλεύθερον δρόμον εἰς τὴν φαντασίαν. Ἡ πρώτη αὐτὴ φάσις ἀποτελεῖ τὸν κλασσικισμόν. Διὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῆς αὐτοκρατορίας ἡ ἀρχαία τέχνη ἔχει αἰωνίαν νεότητα καὶ πρέπει διὰ τοῦτο νὰ μιμηθῶμεν αὐτήν: ἡ ἑλληνικὴ τέχνη δὲν εἶναι μόνον ἑλληνική, εἶναι παγκοσμία, δὲν εἶναι ἀρχαία, εἶναι αἰωνία. Τὸ καλὸν ἄλλως δὲν ἀνήκει εἰς ὡρισμένον τόπον καὶ χρόνον. Ὁ *Δαυίδ*, ὁ μέγας ἀντιπρόσωπος καὶ ἀρχηγὸς τῆς τέχνης τῆς ἐποχῆς αὐτῆς, καὶ οἱ ὀπαδοί του παρεδέχθησαν τὰς γνώμας αὐτὰς τῶν κριτικῶν καὶ αἰσθητικῶν καὶ τὰς ἐφήρμοσαν. Εἰς τὸ σχέδιον ἀποδίδεται μεγάλη σημασία, ἡ καλλιγραφική του δὲ χρῆσις ἀναδεικνύει τὰς μορφὰς εἰς ὅλην των τὴν ἁγνότητα καὶ ἐξαίρει τὴν ἁρμονίαν τῶν ἀναλογιῶν. Ἔπειτα ἡ ἀποστροφὴ πρὸς τὴν τέχνην τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἦτο μεγαλυτέρα καὶ διὰ τὸν λόγον ὅτι αὕτη ἦτο τέχνη τῆς ἀριστοκρατίας, ἐνῷ ἡ ἑλληνικὴ ἦτο δημιούργημα τῶν ἀρχαίων δημοκρατιῶν.

Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ δὲν ἔπαιξε σπουδαῖον πρόσωπον κατὰ τὴν περίοδον ταύτην. Ἕνεκα τῆς συχνῆς μεταβολῆς τοῦ πολιτικοῦ καθεστῶτος δὲν εἶχε καιρὸν νὰ ἀναπτύξῃ τὴν δρᾶσίν της, ἥτις ἀπαιτεῖ χρόνον διὰ νὰ δημιουργήσῃ τι μέγα καὶ μνημειῶδες. Περιωρίσθη λοιπὸν εἰς μικρὰ ἔργα,

Digitized by Google

τῶν ὁποίων τὰ σημαντικώτερα εἶναι τῶν δύο ἀχωρίστων ἀρχιτεκτόνων *Περσιὲ* καὶ *Φονταίν*. Τὸ θριαμβικὸν τόξον τοῦ Καρουζὲλ εἶναι λεπτὸν ἔργον, ὅπως καὶ ὁ Ἐξιλαστήριος Ναΐσκος τοῦ Λουδοβίκου ΙΗ'. Μεγαλύτερον ὅμως πεδίον δράσεως εὗρεν ἡ ἀρχιτεκτονικὴ εἰς τὰ ἔπιπλα, εἰς τὰ ὁποῖα ἔδωκε τὴν αὐστηρότητα τοῦ πομπηϊανοῦ ρυθμοῦ. Τὰ ἔπιπλα αὐτὰ φαίνονται μὲ τὴν ψυχρὰν ἀκαμψίαν καὶ σοβαρότητά των ὡς νὰ διαμαρτύρωνται κατὰ τῆς κοσμικῆς ματαιότητος, ὡς ὀρθῶς ἐλέχθη.

Ὁ *Δαυὶδ* ὅμως εἶναι ὁ καλλιτέχνης ὅστις κυριαρχεῖ ὁλοκλήρου τῆς ἐποχῆς αὐτῆς. Αὐστηρὸς ἀρχηγὸς σχολῆς ἐπανέφερεν εἰς τὴν ζωγραφικὴν τὰ σώματα καὶ τὰς στάσεις τῶν ἀρχαίων ἀγαλμάτων. Τὰ πρόσωπά του ποζάρουν, δὲν κινοῦνται, ὅπως εἰς τὴν Ἁρπαγὴν τῶν Σαβίνων. οἱ δὲ ἥρωες τῆς ἐπαναστάσεως ἔχουν τὸ ὕφος Ρωμαίων στρατηγῶν, ὅπως ὁ Ναπολέων τὴν μορφὴν καίσαρος μὲ τὸ μέτωπον ἐστεμμένον διὰ τῆς αὐτοκρατορικῆς δάφνης. Ὁ Δαυὶδ κατώρθωσε νὰ ἀποδώσῃ ὅλην τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ τὸ ἡρωϊκὸν μένος τῆς ἐπαναστάσεως, γενικεύων τὰ πρόσωπα εἰς ὑψηλοτέρους τύπους. Ὁ *Γκρὸ* εἶχε τὴν δύναμιν νὰ ἐλευθερωθῇ πως ἀπὸ τὴν καταθλιπτικὴν δαυίδειον ἐπιρροὴν καὶ ἐγένετο ὁ ἀφηγητὴς τῆς ναπολεοντείου στρατιωτικῆς ἐποποιίας. Ἀπὸ τὰ καλύτερά του ἔργα εἶναι οἱ «Πανωλόβλητοι τῆς Ἰάφφας» καὶ μάλιστα ἡ «Μάχη τοῦ Ἐϋλώ», ὅπου ὁ ζωγράφος ἀπέδωκε τὸν οἶκτον καὶ τὴν μελαγχολίαν τοῦ νικητοῦ, τὴν ἀπελπισίαν ἢ τὴν λύσσαν τοῦ ἡττημένου, ζοφερὸν τὸν οὐρανὸν καὶ τοὺς καπνοὺς τῆς πυρκαϊᾶς, τὸ αἷμα, τὴν χιόνα μέσα εἰς τὴν σφοδρότητα τοῦ ἀγῶνος. Ὁ *Γκερὲν* (Guérin) προτιμᾷ νὰ ἀποτυπώνῃ τὰ ἰσχυρὰ αἰσθήματα εἰς τὰς σκηνὰς τῶν τραγῳδιῶν, τὰς ὁποίας ζωγραφίζει μὲ ρητορικὰς καὶ θεαματικὰς στάσεις. Ὁ *Ζεράρ* (Gérard) ἔγινεν ὁ προσωπογράφος τῆς ἐποχῆς καὶ εἶναι θελκτικωτάτη ἡ προσωπογραφία τῆς Κας Ρεκαμιέ. Ὁ *Ἰζαμπεῦ* ἐστράφη μᾶλλον πρὸς τὴν ἰδιωτικὴν ζωὴν τοῦ αὐτοκράτορος καὶ διεκρίθη εἰς τὰς μικρογραφίας προσώπων. Θαυμαστὴς ἐπίσης τῆς ἀρχαιότητος ἦτο καὶ ὁ *Προυντὸν* (Prud'hon, 1758—1823), ἀλλ' ἐξέλεξεν ἐξ αὐτῆς τὴν χάριν καὶ ἡδυπάθειαν, τὴν ὁποίαν ἐπιτείνει ἡ γοητεία τοῦ χρώματος καὶ τοῦ φωτός του, ἡ φυσικότης καὶ ἡ ἀλήθεια τοῦ αἰσθήματος. Ἡ «Ἁρπαγὴ τῆς Ψυχῆς ὑπὸ τοῦ Ζεφύρου» καὶ ἡ «Καταδίωξις τοῦ ἐγκλήματος ὑπὸ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἐκδικήσεως» εἶναι τὰ περιφημότερα τῶν ἔργων του.

Ὁ ρωμαντισμός. Ἀλλ' ἡ ἀναιμικὴ καὶ ψυχρὰ πολλάκις τέχνη τοῦ κλασσικισμοῦ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἱκανοποιῇ πάντοτε. Οἱ περιορισμοὶ καὶ οἱ αὐστηροὶ κανόνες δὲν ἦσαν πλέον θέσφατα ἀπαράβατα· τοὐναντίον ἡ ἐλευθερία τοῦ καλλιτέχνου καὶ ἡ φαντασία ἤρχισαν νὰ διεκδικοῦν τὰ δικαιώματά των. Τὰ διδάγματα τῆς λογικῆς μὲ τὰς γενικὰς καὶ ἀφῃρημένας μορφὰς δὲν ἴσχυον πλέον, τὸ αἴσθημα, τὸ ἔνστικτον καὶ αἱ ὑποσυνείδητοι δυνάμεις ἔδωσαν τὸν τόνον εἰς τὴν νέαν κατεύθυνσιν. Τοιαύτη ἦτο ἡ αἰσθητικὴ τῶν ρωμαντικῶν. Πρῶτος ὁ νέος ἀποθανὼν ζωγράφος *Ζερικὼ* (Géricault, 1791—1824) ἔφερεν εἰς τὸ μέσον τὸν ρωμαλέον τοῦτον ρυθμόν. Ὅταν τῷ 1818 ἀπεκαλύφθη εἰς τὴν ἐπίσημον ἔκθεσιν τὸ ἔργον του «Οἱ Ναυαγοὶ τῆς Μεδούσης», ἐπροξένησε κατάπληξιν ἡ εἰς μνημειώδη πίνακα ἀνύψωσις ἑνὸς συγχρόνου γεγονότος μὲ τὸν ἀέρα τοῦ πάθους, ὅστις πνέει διὰ μέσου τοῦ σωροῦ τῶν πτωμάτων καὶ τῶν ἑτοιμοθανάτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὀλίγα σώματα ὀρθώνονται κινούμενα ἀπὸ τὴν ὑστάτην ἐλπίδα καὶ συγκεντροῦντα τὰς τελευταίας των δυνάμεις, διὰ νὰ ὑψώσουν τὸ σῆμα πρὸς ἐπίκλησιν βοηθείας καὶ τείνουν τὴν χεῖρα πρὸς τὴν σωτηρίαν. Ὁ Ζερικὼ ὅμως ἀπέθανε μετ' ὀλίγον καὶ δὲν ἐπρόφθασε νὰ κηρύξῃ ὁ ἴδιος τὸν πόλεμον κατὰ τῶν κλασσικῶν. Τοῦτο ἔκαμε μὲ μεγαλυτέραν δύναμιν καὶ σφρῖγος ὁ *Ντελακρουὰ* (Delacroix, 1798—1863), ὁπότε «Αἱ σφαγαὶ τῆς Χίου» κατεκραυγάσθησαν ὑπὸ τῶν κλασσικῶν ὡς ἡ σφαγὴ τῆς ζωγραφικῆς. Ἀλλ' ὁ Ντελακρουὰ κατῆλθεν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον μὲ ὁρμὴν ἀκατάβλητον. Ἑκάστη πινελιά του ἦτο καὶ διαμαρτυρία καὶ πολεμικὴ βολὴ μὲ τὸ λάμπον χρῶμα, τὸ βίαιον πάθος, τὴν ἀσυγκράτητον κίνησιν. Ἔπειτα εἰσήγαγε νέα θέματα εἰς τὴν ζωγραφικὴν ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ τὴν ποίησιν ξένων λαῶν, ἀπὸ τὴν κόλασιν τοῦ Δάντου, τὰς ποιητικὰς φαντασίας τοῦ Βύρωνος καὶ τὰς τραγικὰς ἱστορίας τοῦ Σαιξπήρου καὶ τοῦ Βάλτερ Σκώτ. Ἡ τέχνη τοῦ Ντελακρουὰ ἔσχε μεγίστην ἐπίδρασιν. Ὁ ἐξ Ὁλλανδίας ἐλθὼν *Ἀρὺ Σιεφφὲρ* τὸν ἠκολούθησε κατ' ἀρχὰς μὲ τοὺς «Σουλιώτας» του, ἀλλ' ὕστερον περιέπεσεν εἰς τὸν κλασσικισμόν. Τότε ἤρχισε καὶ ἡ πρὸς τὰ ἀνατολικὰ θέματα ροπή εἰς τὰ ὁποῖα διεκρίθησαν ὁ *Ντεκὰν* (Decamps), ὁ *Μαριλὰ* μάλιστα μὲ τὰ τοπία καὶ μετ' ὀλίγον ὁ *Φρομαντὲν* (Fromantin), ὁ γνωστὸς καὶ διὰ τὰς ζωγραφικάς του κριτικὰς μελέτας. Καὶ ὁ *Σασσεριὼ* (Chassériau) ἠσχολήθη εἰς αὐτά, ὅπως καὶ εἰς μυθολογικὰς καὶ θρησκευτικὰς παραστάσεις. Γνωστότατος ἔγινε μὲ τὰς ἱστορικάς του σκηνὰς ὁ *Ντελαρὸς* (Delaroche), ὁ ὁποῖος ἠθέλησε διὰ τῆς ζωγραφικῆς νὰ διαγωνισθῇ πρὸς τὴν ἱστοριογραφίαν. «Ἡ δολοφονία τοῦ προέδρου τῆς Βουλῆς Ντουραντὶ» καὶ ὁ «Θάνατος τῆς βασιλίσσης Ἐλισάβετ» ἦσαν τὰ περιφημότερα ἔργα του μὲ τὴν θεατρικήν των παράστασιν. Εἰς τὰς ἱστορικὰς καὶ πατριωτικὰς σκηνὰς ἠσχολήθη καὶ ὁ εὔκολος, ἀλλ' ἐπιπόλαιος *Ὁράτιος Βερνέ*. Εἰς τὴν ἀναπαράστασιν ἱστορικῶν σκηνῶν ἐντελῶς προσφάτου παρελθόντος, ἀλλὰ λαϊκοῦ χαρακτῆρο διεκρίθη ἐπίσης ἡ λιθογραφία. Καὶ θὰ εἶναι ἀλησμόνητοι αἱ παθητικαὶ καὶ συγκινητικαὶ συνθέσεις τοῦ *Ραφφὲ* μὲ τὸ «Ἐγερτήριον» καὶ τὴν «Νυκτερινὴν Ἐπιθεώρησιν», ἡ ἀνάστασις τύπων στρατιωτικῶν τῆς Μεγάλης Στρατιᾶς μὲ σπινίαν ὀξύτητα καὶ χαρακτηρισμόν. Ἀλλ' ὁ *Ντωμιὲ* (Daumier, 1810—1879) μᾶς ἔδωσε μίαν δυνατὴν εἰκόνα τῆς κοινωνίας. Μὲ μεγαλειώδεις, τολμηρὰς μορφὰς χαρακτηρίζει πρόσωπα, καταστάσεις, ψυχάς· ὑπερβάλλων χαρακτηριστικὰς λεπτομερείας, παραμορφώνων, συστρέφων, ὀγκώνων σώματα καὶ πρόσωπα, ζωγραφίζει τύπους καὶ ἐξαίρει χαρακτῆρας. Ὁ *Γκαβαρνὶ* πάλιν μᾶς παρουσιάζει τὴν κομψὴν κοινωνίαν, τὴν εὐθυμίαν τῶν Ἀπόκρεω, τὴν φαιδρὰν ἀμεριμνησίαν τοῦ φοιτητοῦ καὶ τὰς συζυγικὰς δυστυχίας τοῦ ἐθνοφρουροῦ μὲ ἀνεξάντλητον ποικιλίαν, φαιδρότητα καὶ ἐλαφρότητα.

Ἀλλὰ παραλλήλως πρὸς τὴν ρωμαντικὴν σχολὴν μὲ τὸ σφοδρὸν πάθος, τὸ συγκινοῦν χρῶμα, τὴν θυελλώδη κίνησιν, εἷς ζωγράφος ἐπανέφερε τὸ κλασσικὸν σχέδιον καὶ τὴν ὡραίαν γραμμήν, ὁ *Ἔγκρ* (Ingres, 1780—1867). Χωρὶς ὅμως νὰ περιορίζεται εἰς τὰς ἀφῃρημένας καὶ γενικὰς ἀγαλματώδεις στάσεις, εἶχεν ὡς ἀρχὴν τὴν παρατήρησιν τῆς πραγματικότητος, ἀπὸ τὴν ὁποίαν δὲν ἀφαιρεῖ τὸν ἀτομικὸν χαρακτῆρα. Μέγας σχεδιαστής, τὴν γραμμὴν μετεχειρίζετο ὡς τὸ κυριώτερον ἐκφραστικόν του μέσον, εἰς μελῳδικὰς καμπύλας καὶ λυρικὰς μεταβάσεις καὶ κινήματα. Ἡ «Ὀδαλίσκη» καὶ πρὸ πάντων ἡ «Πηγή» του εἶναι κλασσικὰ παραδείγματα τῆς τεχνοτροπίας του. Εἰς τὰς μεγάλας του συνθέσεις, ὅπως τὴν «Ἀποθέωσιν τοῦ Ὁμήρου», ἔχει μίαν ἠρεμίαν πνοῆς ἀλλὰ καὶ ψυχρότητα, κλασσικὴν συμμετρίαν ἀλλὰ καὶ ἀδιάφορον βάθος. Δυνατὸς εἶναι εἰς τὰς προσωπογραφίας καὶ μάλιστα εἰς τὰς ἀνδρικὰς τοῦ Μπερτὲν καὶ τοῦ κόμιτος Μολέ, μὲ τὴν φυσικότητα καὶ τὴν βαθεῖαν ψυχολογικὴν παρατήρησιν. Τὴν διακοσμητικὴν τέχνην τοῦ Ἔγκρ ἠκολούθησεν ὁ καλύτερος μαθητής του *Ἱππόλυτος Φλαντρὲν* εἰς τὰς θρησκευτικὰς μάλιστα παραστάσεις μὲ τὴν ἐπιτηδευμένην ἁπλότητα, ἀλλὰ καί τινα ἀληθῆ θρησκευτικὴν πίστιν.

Ἡ γλυπτική, κατὰ τὴν πρώτην αὐτὴν περίοδον τοῦ κλασσικισμοῦ καὶ τῆς πάλης αὐτοῦ πρὸς τὸν ρωμαντισμὸν μετέπειτα, ἠκολούθησεν εἰρηνικώτερον δρόμον μὲ τοὺς ψυχροὺς *Σιωντέ, Μποζιό*, τὸν *Πραντιὲ* μὲ τὰς ἀψύχους γυναικείας μορφάς του. Ὁ θελήσας νὰ ἐμψυχώσῃ τὰς μορφάς του μὲ τὸν ἐθνισμὸν *Δαυὶδ ντ' Ἀνζὲρ* ἔπλασε γενναίας ἐκφράσεις καὶ αἰσθηματικάς, ἀλλὰ χωρὶς πολλὴν πειστικότητα. Μεγαλυτέραν εἶχεν ἐπιτυχίαν εἰς μερικὰ ἐπιτύμβια μνημεῖα, ὅπου μακρὰν πάσης ἀλληγορικῆς ἐπινοήσεως λαμβάνει ἐκ τῆς ζωῆς συμβάντα. Εἰς τὸ μνημεῖον τοῦ ἥρωος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως Μάρκου Βότσαρη νεαρὰ γυμνὴ κόρη κύπτει ἐπὶ τοῦ τάφου καὶ προσπαθεῖ νὰ συλλαβίσῃ ὡσεὶ παίζουσα τὸ ὄνομα τοῦ ἀποθανόντος. Ἰσχυρότερος εἰς τὴν ἔκφρασιν τῶν παθῶν ἦτο ὁ *Ρυὺντ* (Rude, 1784—1855), ἐμφυσῶν μίαν ἐπικὴν πνοὴν εἰς τὰ ἔργα του. Ἡ συνολικὴ ψυχὴ τῆς Γαλλίας ἐνθουσιώδης καὶ ὁρμητικὴ ἐκσπᾷ εἰς τὴν «Πρόσκλησιν εἰς τὰ ὅπλα» (τὴν Μασσαλιῶτιδα, ὅπως λέγεται), τὸ κολοσσιαῖον σύμπλεγμα τοῦ θριαμβικοῦ τόξου τῆς πλατείας de l'Etoile τῶν Παρισίων. Μέγας ἀνεδείχθη εἰς τὴν ἐξεικόνισιν ζῴων ὁ *Μπαρὺ* (Barye, 1798—1875) ἀποδώσας ὄχι μόνον τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῶν διάπλασιν μὲ ἀπαράμιλλον ζωντανότητα, ἀλλὰ καὶ συλλαβὼν καὶ τὴν ἰδιάζουσαν ἀτομικότητα ἑνὸς ἑκάστου μὲ τὴν ἐσωτερικήν του ζωήν.

Ἐν τῇ ἀρχιτεκτονικῇ ὁ ρωμαντισμὸς ὑποκατέστησεν εἰς τὰ ἐρείπια τῆς Ρώμης τὰ ἐρείπια τοῦ Μεσαίωνος. Καὶ ὄχι μόνον οἱ ζωγράφοι ἐλάμβανον θέματα ἐκ τῶν μεσαιωνικῶν πύργων καὶ φρουρίων, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀρχιτέκτονες ἄλλοι μὲν ἀνεστήλωνον τὰς κατεστραμμένας γοτθικὰς ἐκκλησίας, ἄλλοι δὲ ἔκτιζον ἀντίγραφα ψυχρὰ καὶ χωρὶς ζωὴν ἐκκλησιῶν, ὅπως τὴν Ἁγίαν Κλοτίλδην τῶν Παρισίων κτλ. Μέγας ἐμψυχωτὴς τῆς τάσεως αὐτῆς εἶναι ὁ σοφὸς καὶ ἐμπνευσμένος ἀρχιτέκτων *Βιολλὲ-λε-ντὺκ* (Viollet le-Duc).

Ὁ ρεαλισμός. Ἤδη μία μικρὰ ὁμὰς ζωγράφων, ὡς ὁ *Huet* καὶ μάλιστα ὁ *G. Michel*, εἶχον ἀρχίσει νὰ στρέφωνται περισσότερον πρὸς τὴν φύσιν στηριζόμενοι εἰς τὴν μελέτην τῶν παλαιῶν Ὁλλανδῶν καὶ νὰ ἀνακαλύπτουν τὰ θέλγητρα αὐτῆς. Ἀλλὰ τώρα, κατὰ τὸ δεύτερον τρίτον τοῦ αἰῶνος, ἐπεδόθησαν μὲ νέας τάσεις εἰς τὴν μελέτην τῆς φύσεως, ἐπεδίωξαν αὐτὸν τὸν χαρακτῆρα ἑνὸς τοπίου νὰ συλλάβουν, εἰς τὸν ὁποῖον βεβαίως κατωπτρίζετο αὐτὴ ἡ ψυχή των. Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ τῆς *σχολῆς τῆς Μπαρπιζὸν* λεγόμενοι, οἱ ὁποῖοι ἀποσυρθέντες εἰς μίαν γωνίαν τοῦ δάσους τοῦ Φονταινεμπλὼ ἐπροσπάθησαν ἕκαστος κατὰ τὸν ἴδιόν του τρόπον νὰ ἀποδώσουν τὰ μυστικά των. Ὁ *Ρουσσὼ* (Rousseau, 1812-1867) εἶναι ὁ ἀφωσιωμένος μὲ θρησκευτικὸν ζῆλον εἰς τὴν φύσιν καὶ ἀποδίδων αὐτὴν εἰς ὅλας τὰς ἐκφάνσεις της καὶ εἰς ὅλας τὰς λεπτομερείας. Θαυμάσια μάλιστα εἶναι τὰ δένδρα του, τῶν ὁποίων εὗρε τὸν χαρακτῆρα, τὴν προσωπικότητα, τοὺς ὀζώδεις κλάδους, τὸ θορυβῶδες φύλλωμα, τὸ σύμπλεγμα τῶν τρυφερῶν κλώνων καὶ τὸν γιγαντώδη κορμόν των. Ποιητικώτερος ἦτο ὁ ἱσπανικῆς καταγωγῆς *Ντιὰζ* μὲ τὰ παίγνια τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ χρώματος εἰς τὰ θερινὰ καὶ χειμερινά του τοπία. Δραματικὴν πάλιν φύσιν ἔδειξεν ὁ *Ντυπρέ*, ὅσον εἰδυλλιακὸς καὶ ἤρεμος εἰς τὰ τοπία του ἦτο ὁ *Ντωμπινὺ* (Daubigny). Μεταξὺ αὐτῶν μὲ ἐξαιρετικὴν δύναμιν εἶδε τὰ ζῷα ὁ *Τρουαγιόν*, τῶν ὁποίων περιέγραψε τὴν ζωὴν μὲ βιβλικὴν μεγαλοπρέπειαν, τὴν ὁποίαν δὲν κατώρθωσε νὰ φθάσῃ ἡ περίφημος *Ρόζα Μπονὲρ* (Rosa Bonheur). Ἀλλ' ὅλην τὴν ποίησιν τῆς πρωϊνῆς ἀτμοσφαίρας, τοῦ ἐαρινοῦ φωτός, μετέδωκεν εἰς τὰ δένδρα του ὁ μέγας *Κορὸ* (Corot, 1796-1875), ὁ λυρικὸς ποιητὴς τοῦ τοπίου. Ἀργυρόχρους διαφανὴς πέπλος περικαλύπτει ὅλα τὰ πράγματα καὶ νομίζει κανεὶς ὅτι τὰ ἐξαϋλώνει. Ὅλως εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἐργάτου καὶ τοῦ χωρικοῦ ἀφωσιώθη ὁ ἄλλος μέγας ζωγράφος *Μιλλὲ* (Jean-François Millet, 1814—1874), γενόμενος καὶ αὐτὸς γεωργὸς μεταξὺ τῶν γεωργῶν, τῶν ὁποίων ὕμνησε τὸν μόχθον καὶ ἐμνημειοποίησε τὴν ἐργασίαν, ἀποδίδων γυμνὴν αὐτὴν τὴν πραγματικότητα. Συγχρόνως ὅμως ἐξυψώνει τοὺς τραχεῖς αὐτοὺς γεωργοὺς μὲ τὰ χονδρὰ ὑποκάμισα καὶ τὰ ξύλινα παπούτσια, μὲ τὴν ἡλιοκαῆ ὄψιν καὶ τὰς βραδείας βιβλικὰς κινήσεις εἰς ἀντιπροσωπευτικοὺς τύπους τῆς ἐργασίας εἰς ὅλα της τὰ στάδια, ἐξαίρων τὸ ἠθικὸν μεγαλεῖον αὐτῆς.

Ἀλλ' ὁ μέγας ἱδρυτὴς τοῦ γνησίου ρεαλισμοῦ ὑπῆρξεν ὁ *Κουρμπὲ* (Gustave Courbet, 1817—1877). Αὐτὸς πρῶτος ἐκήρυξε τὴν ἀπόλυτον ἀντικειμενικότητα εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν πραγμάτων καὶ τῆς φύσεως, τὰ ὁποῖα ἀπῄτει νὰ εἶναι ὁρατὰ καὶ χειροπιαστά. Εἰς τὸν «Ἐνταφιασμὸν τοῦ Ὀρνάν», εἰς τοὺς «Ἐργάτας τοὺς θραύοντας λίθους» ἐζωγράφησε χωρὶς καμμίαν μεταβολὴν ἢ βελτίωσιν τοὺς ἁπλοῦς ἀνθρώπους, ὅπως ἦσαν εἰς τὴν κοινὴν πραγματικότητα. Ἡ προσήλωσις αὐτὴ πρὸς τὴν πραγματικότητα ἔσυρε καὶ τὴν ζωγραφικὴν τῆς ἱστορίας εἰς περισσοτέραν ἀλήθειαν χρονολογικήν. Εἰς αὐτὴν διεκρίθη ὁ *Κουτοὺρ* (Couture) καὶ ὁ *Κιμπανέλ*. Πλεῖστοι ἄλλοι ζωγράφοι ἐπρόσεξαν τώρα τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐπροσπάθησαν νὰ ἀποδώσουν αὐτήν. Ἀναφέρομεν τὸν *Μεσσονιὲ* (Meissonier, 1815—1891), τὸν λεπτολόγον μελετητὴν τύπων, ἐνδυμάτων, στρατιωτῶν κλπ. εἰς τὰς ἐλαχίστας λεπτομερείας των. Ἐκ τῶν προσωπογράφων ἄξιος μνείας εἶναι ὁ *Μποννὰ* (Bonnat), ὁ ἔχων ἰδεῶδες τὸν Βελάσκεθ.

Καὶ εἰς τὴν γλυπτικὴν ἔχομεν ἀντιπροσώπους τῆς ρεαλιστικῆς αὐτῆς τέχνης. Ὁ *Καρπὼ* (Carpeaux, 1827—1875) ἦτο ἡ ἰσχυροτέρα προσωπικότης εἰς τὴν κατεύθυνσιν αὐτήν, ἰδιοσυγκρασία πλήρης ζωῆς καὶ δημιουργικότητος. Ὁ «Χορός» του ἐπὶ τῆς δεξιᾶς προσόψεως τοῦ κτιρίου τοῦ Γαλλικοῦ μελοδράματος ἐν Παρισίοις δεικνύει τὸν θρίαμβον τῆς πλαστικῆς του τέχνης, ἥτις συνδυάζει τόσην τόλμην εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῆς ἡδονικῆς χαρᾶς τῆς ζωῆς, ὅσην χάριν καὶ πλαστικότητα, καὶ μίαν ἐλευθέραν, ἀλλὰ καὶ κλειστὴν σύνθεσιν ἀξιοθαύμαστον. Τὴν αὐτὴν ρυθμικὴν ἁρμονίαν τῶν κινήσεων καὶ τὴν ζωὴν τῶν ὡραίων σωμάτων ἔχει καὶ ἡ «Κρήνη» τοῦ Ἀστεροσκοπείου μὲ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν τεσσάρων μερῶν τοῦ κόσμου, οἱ ὁποῖοι βαστάζουν τὴν γηΐνην σφαῖραν. Μεγαλυτέραν χάριν ἔχει ὁ *Σιαποὺ* (Chapu) εἰς τὰς γυναικείας μορφάς του, ὅπως εἰς τὴν Jeanne d'Arc, τὴν ὁποίαν παρέστησεν ὡς ποιμενίδα ἐν ἐκστάσει προσευχομένην καὶ γονυκλινῆ. Τὴν πρώιμον φλωρεντινὴν Ἀναγέννησιν μᾶς ἐνθυμίζει ὁ *Ντυμπουὰ* (Dubois) μὲ τὸν συγκρατημένον νατουραλισμόν του.

Εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν ἐκυριάρχησε κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν ἡ ἐκλεκτικότης, μὲ τὴν ὁποίαν οἱ ἀρχιτέκτονες ἐδημιούργησαν διάφορα ἔργα, ὡς τοῦτο βλέπομεν εἰς τὴν Σχολὴν τῶν Καλῶν τεχνῶν τῶν Παρισίων τοῦ *Ντυμπάν*, εἰς τὰ πρῶτα ἔργα τοῦ *Λαμπρούστ* καὶ εἰς τὸ Μελόδραμα τοῦ μεγάλου *Γκαρνιέ*.

Ὁ ἐμπρεσσιονισμός. Εἶναι ἡ νέα γαλλικὴ σχολὴ ζωγραφικῆς, ἡ ὁποία ἀποκαλύπτει τὸ φῶς καὶ τὸ χρῶμα, καὶ ἡ ὁποία περιφρονηθεῖσα καὶ καταδιωχθεῖσα κατ' ἀρχὰς κατέκτησε μετὰ τοῦτο τὴν τέχνην ὅλου τοῦ κόσμου. Ὁ *Κουρμπέ*, παρ' ὅλην τὴν εἰς τὴν φύσιν προσήλωσίν του, δὲν εἶχε κατορθώσει νὰ ἀποδώσῃ τὸ φῶς τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ τὸ χρῶμα τῶν πραγμάτων ἐν αὐτῇ. Κατ' ἀρχὰς οὐδὲ ὁ *Μανὲ* ἔβλεπε τοιοῦτόν τι εἰς τὰ πρῶτά του ἔργα. Ἀπὸ τοῦ 1870 καὶ ἑξῆς εὗρον τοῦτο οἱ ἐμπρεσσιονισταί. Τὰ χρώματα εἰς τὴν πραγματικότητα ἔχουν μίαν λάμψιν, τὴν ὁποίαν δὲν δύνανται νὰ ἀποδώσουν ἀμέσως τὰ διὰ τῆς ἀναμίξεως ἐπὶ τῆς παλέττας προκύπτοντα χρώματα τοῦ ζωγράφου. Οἱ ἐμπρεσσιονισταὶ ἀντὶ τούτου ἀφῆκαν εἰς τὸν

Digitized by Google

θεατὴν νὰ κάμῃ τὴν σύνθεσιν τῶν χρωμάτων, τὰ ὁποῖα αὐτοὶ ἔθεσαν εἰς τὸν πίνακα παραλλήλως. Διότι ὅπως ἡ ἡλιακὴ ἀκτὶς διὰ τοῦ πρίσματος ἀναλύεται εἰς τρία καθαρὰ χρώματα: κίτρινον, ἐρυθρὸν καὶ κυανοῦν, τὰ ὁποῖα ἀναμιγνυόμενα παράγουν τὰ σύνθετα: ἰῶδες, πράσινον καὶ πορτοκαλλόχρουν, οἱ ἐμπρεσσιονισταὶ ἔκαμαν τὸ ἀντίθετον τοῦ πρίσματος. Τὰ ἐπὶ τοῦ πίνακος χρώματα ἀνασυντίθενται εἰς τὸ διάστημα καὶ φθάνουν εἰς τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ θεατοῦ μὲ τὴν λάμψιν τῆς πραγματικότητος. Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν δὲν ἀναπαρίσταται ἡ ὑλικότης τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ μόνον ἡ φωτεινή των ἐμφάνισις. Διὰ τοῦτο χάνεται ἡ μορφὴ καὶ τὸ σχῆμά των, τὰ ὁποῖα διαλύονται εἰς τὸ δονούμενον φῶς καὶ εἰς τὴν μαρμαίρουσαν λάμψιν τῶν χρωμάτων. Ὁ *Μονέ*, ὁ *Μανὲ* εἰς τὰ ὕστερα ἔργα του, ὁ *Σισλεῦ*, ὁ *Πισσαρὸ* μᾶς ἔδωκαν εἰς δροσεροὺς πίνακας ὅλας τὰς μεταβολὰς τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ τοῦ ὑπαίθρου καὶ τὰ παίγνια τοῦ φωτὸς κατὰ τὰς διαφόρους ὥρας τῆς ἡμέρας καὶ τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους μὲ τὰ ἐναλλασσόμενα χρώματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀναβλύζουν ἀνάλογα αἰσθήματα καὶ ψυχικαὶ καταστάσεις ἁγναί, μακρὰν παντὸς φιλολογικοῦ ἢ λυρικοῦ θέματος. Εἰς τὰ πρόσωπα ἐφήρμοσαν τὴν τεχνικὴν αὐτὴν ὁ *Ρενουάρ*, ὁ παραστήσας μὲ τὸ χρῶμα τὴν ἡδυπάθειαν τοῦ γυναικείου σώματος, καὶ ὁ *Μπενάρ*. Τὸν ἐμπρεσσιονισμὸν τῆς γραμμῆς εἰς τὴν ἀστραπιαίαν κίνησιν τῶν σωμάτων μᾶς ἔδειξεν ἀριστουργηματικῶς ὁ *Ντεγκά*.

Τὸν ἐντελῶς ἀντίθετον δρόμον ἠκολούθησε παραλλήλως ὁ μέγας διακοσμητὴς *Πυβὶ ντὲ Σιαβὰν* (Puvis de Chavanne, 1824—1898). Αὐτὸς ἔθεσεν εὐγενεῖς καὶ ὑψηλὰς ἰδέας εἰς τὰς μορφάς, χωρὶς νὰ πέσῃ εἰς τὴν ἀκριβολόγον πεζότητα τῶν ρεαλιστῶν. Χωρὶς ζωηρὰ χρώματα, ἀλλὰ μὲ ὠχροὺς καὶ θαμβοὺς τόνους, οἱ ὁποῖοι καλύπτουν τὰ πράγματα μὲ μίαν διαυγῆ ὁμίχλην, δημιουργεῖ ἴδιον κόσμον, ἰδεώδη συγχρόνως καὶ πραγματικόν, ὅπου μεγαλοπρεπεῖς μορφαὶ κινοῦνται ἠρέμα εἰς τὸν εὐρὺν φωτεινὸν χῶρον ἁρμονικῶς διατεθειμέναι καὶ πλήρεις ποιήσεως. Ἐπίσης ξένη πρὸς τὸν ἐμπρεσσιονισμὸν ἦτο καὶ ἡ τέχνη τοῦ *Γ. Μορῶ* μὲ τὰς περιέργους ὀπτασίας καὶ τὰς λεπτότητας τοῦ νεωτέρου αἰσθήματος.

Ἀλλὰ καὶ ὁ ἐμπρεσσιονισμὸς δὲν ἐσταμάτησεν. Ἐπροσπάθησε νὰ συλλάβῃ τὴν φωτεινότητα τοῦ ἡλιακοῦ φωτὸς ἐπὶ τῆς ὀθόνης διὰ τῆς συστηματικῆς ἀναλύσεως ὅλων τῶν χρωμάτων καὶ διὰ τῆς κατὰ στίγματα ἐπιθέσεως αὐτῶν ἐπὶ τοῦ πίνακος, ὅθεν καὶ *pointillistes* ὠνομάσθησαν ἢ *νεοεμπρεσσιονισταί*. Τούτων ἀρχηγὸς ἦτο ὁ *Σερὰ* (Seurat) καὶ μεταξὺ αὐτῶν ὁ *Σινιάκ*, ὁ *Λὺς* (Luce) κτλ.

Εἶναι ἀδύνατον εἰς τὴν σύντομον αὐτὴν ἐπισκόπησιν νὰ ἀναφέρωμεν ὅλας τὰς ἀτομικὰς παραλλαγάς, αἱ ὁποῖαι ἀνεφάνησαν κατὰ τὴν γόνιμον αὐτὴν ἐποχὴν μὲ τὰς μεγίστας ἀντιθέσεις. Διότι παραπλεύρως τῆς ἀνοικτοχρώμου παλέττας τοῦ Μονὲ καὶ τοῦ Σισλεῦ συναντῶμεν τὴν σκοτεινὴν τοῦ *Κοττὲ* καὶ *Λερμίτ*, τὴν νεφελώδη καὶ τεφρὰν τοῦ μυστικοφανοῦς *Καρριέρ*. Εἰς τὴν γλυπτικὴν ἀνεφάνη κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν εἷς μέγας δημιουργός, ὁ *Ροντέν*, ὅστις ἔδωκε νέους παλμοὺς εἰς τὸ μάρμαρον καὶ νέαν δύναμιν εἰς τὸν μπροῦντζον, τὰ ὁποῖα ὑποτάσσει εἰς τὴν ἐκφραστικήν του θέλησιν μὲ χεῖρα τιτᾶνος.

Κ′ *αἰών*. Ἀλλὰ τὰς κατακτήσεις τοῦ ἐμπρεσσιονισμοῦ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ λησμονήσῃ ἡ τέχνη. Δὲν ἦτο καὶ ἱκανοποιημένη ὅμως μὲ τὴν ἐξαφάνισιν τῆς μορφῆς, τὴν κατάργησιν οὕτως εἰπεῖν τῆς κανονικῆς ἀρχιτεκτονικῆς συνθέσεως. Τὴν ἔλλειψιν ταύτην ᾐσθάνθη μάλιστα ὁ *Σεζάν*, ἐκ τῶν κόλπων αὐτοῦ τοῦ *ἐμπρεσσιονισμοῦ* ἐξελθών. Αὐτὸς ἠθέλησε νὰ δώσῃ πρῶτον μὲν λογικὴν διάταξιν εἰς τὸν πίνακα καὶ ἔπειτα ὑλικὴν οὐσίαν εἰς τὰ πράγματα, τὴν ὁποίαν εἶχον χάσει χάριν τῆς χρωματικῆς καὶ φωτεινῆς ἐντυπώσεως. Εἰς τοῦτο δὲ προέβη διὰ τοῦ χρώματος, μὲ τὸ ὁποῖον ἐπροσπάθησε νὰ εὕρῃ τὸν ὄγκον καὶ τὸ σχῆμα τῆς πραγματικότητος. Ἡ διδασκαλία του αὕτη ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς θεωρίας τοῦ *κυβισμοῦ*, κατὰ τὴν ὁποίαν ὅλα τὰ πράγματα πρέπει νὰ ἀποδίδωμεν μὲ στερεομετρικὰς μορφάς, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὴν κυρίαν οὐσίαν των. Ὁ *Πικασσὸ* ἐφήρμοσε κατὰ θαυμαστὸν σύστημα τὴν θεωρίαν αὐτήν, ἡ ὁποία μᾶλλον ὡς ἀντίδρασις κατὰ τῆς ἀντιθέτου τάσεως τοῦ ἐμπρεσσιονισμοῦ πρέπει νὰ κριθῇ. Κατὰ τὰ τελευταῖα ὅμως ἔτη μία νέα σύνθεσις ἐπιδιώκεται ὅλων αὐτῶν τῶν τάσεων, αἱ ὁποῖαι πάντοτε κἄτι καλὸν ἀφῆκαν εἰς τὴν τέχνην. Ὁ ὄγκος τῶν ἀντικειμένων μέσα εἰς τὸ φῶς τὸ πλάττον αὐτὸν καὶ ἡ ἁρμονική των σύνθεσις ἔγινε τὸ ἰδανικὸν πολλῶν καλλιτεχνῶν τῆς συγχρόνου μας ἐποχῆς, ὅπως ὁ *Ντεραίν*, ἐνῷ ἄλλοι νεώτεροι θὰ ἤθελον εἰς αὐτὰ νὰ προσθέσουν καὶ τὴν ποίησιν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸ θέλγητρον τῆς τέχνης.

Παρομοία τάσις παρατηρεῖται καὶ εἰς τὴν γλυπτικήν, ὅπου μία πλαστικὴ λιτότης καὶ τονισμὸς τοῦ ὄγκου ἐπιδιώκεται μὲ τὸν *Μαγιόλ*, τὸν *Δεσπιώ*, τὸν *Μπουρντὲλ* καὶ ἄλλους.

Εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν ἡ μεγάλη χρησιμοποίησις τοῦ σιδήρου τείνει νὰ ἀναστατώσῃ τοὺς ἱστορικοὺς ρυθμοὺς καὶ νὰ δημιουργήσῃ νέας μορφάς. Ὁ πύργος τοῦ Ἐφὲλ (Tour d' Eiffel) εἶναι ἡ μνημειώδης ἀπόδειξις τῆς ἀληθείας αὐτῆς ἤδη ἀπὸ τὴν παρελθοῦσαν περίοδον, ὁ δὲ συνδυασμὸς τοῦ σιδηροπαγοῦς κονιάματος πρὸς τὸν καθαρὸν σίδηρον ἔχει ἁπλοποιήσει τὰς ἀρχιτεκτονικὰς μορφὰς κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ ἀνταποκρίνωνται μόνον πρὸς τὰς πρακτικὰς ἀνάγκας. Δὲν πρέπει νὰ παραλείψωμεν νὰ ἀναφέρωμεν ὅτι ὑπάρχει καὶ διαμορφώνεται καὶ ἡ τάσις ὅπως αἱ ἐκ τοῦ νέου ὑλικοῦ προκύπτουσαι μορφαὶ ὑπαχθῶσιν εἰς ὀπτικὰς αἰσθητικὰς ἀπαιτήσεις.

Τοιαύτη ἐν συντόμῳ σκιαγραφίᾳ εἶναι ἡ εἰκὼν τῆς γαλλικῆς τέχνης κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τῶν αἰώνων, πολύμορφος καὶ πολυμερής, πλουσία καὶ δημιουργική. Ἀλλ' εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς διαφαίνεται ὁ ὀργανικός, λογικὸς σκελετός, περὶ τὸν ὁποῖον ἀνεπτύχθη τὸ σῶμά της, ὁ χυμὸς τῆς τάξεως καὶ τῆς σαφηνείας, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τοὺς καρπούς της, ἡ πνοὴ ἡ ὁποία ἑκάστοτε ζωντανεύει τὴν ἐξέλιξίν της.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Γενικά: *L. Hourticq*, France (Ars una), (1911).—*R. Schneider*, L' Art français (1923).— *E. Bellier de la Chavignerie*, Dictionnaire général des artistes de l' école française (2 τόμ. 1882).—*Eulart*, Manuel d' Archéologie Française (2 τόμ. νέα ἔκδ. 1919—1920). — *Anthime Sain - Paul*, Histoire monumentale de la France (1911).—*L. Gillet*, Histoire de la Nation française, Histoire des Arts (1922).—Ἀρχιτεκτονική: *Viollet-le-Duc*, Dictionnaire de l'Architecture Française (10 τόμ. 1854—1869).—*Bauchal*, Dictionnaire des architectes français (1887).—Γλυπτική: *L. Gonse*, La Sculpture française (1895).—*Saint - Lami*, Dictionnaire des Sculpteurs de l'école française jusqu'à Louis XIV (1898).—Ζωγραφική: *Siret*, Dictionnaire historique et raisonné des peintres (1883 3 τόμ.).—*Ch. Blanc*, Histoire des peintres, école française (3 τόμ. 1862).—Μικροτεχνία: *E. Molinier*, Histoire générale des arts appliqués à l'industrie du V à la fin du XIII Siècle (1896).—*A. Dumesnil*, Le peintre graveur français (11 τόμ. 1835—1871) —*Viollet-le-Duc*, Dictionnaire du mobilier français (4 τόμ. 1855—1873). Δ. Ε

—[ΜΟΥΣΙΚΗ] Ἡ ἱστορία τῆς μουσικῆς ἐν Γαλλίᾳ, κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους, δὲν δύναται νὰ χαραχθῇ συγκεκριμένως, οὔτε ἀκριβῶς νὰ χρονολογηθῇ. Κατὰ τοὺς πρώτους μ. Χ. αἰῶνας, ἡ γαλλικὴ φυλὴ δὲν εἶχεν ἀκόμη ἀποκτήσει σαφῆ ἐθνικὴν συνείδησιν καὶ ὡς ἐκ τούτου καὶ τὰ παλαιότερα λαϊκὰ τραγούδια δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ λεχθῇ ὅτι ἀντιπροσωπεύουν ἐπακριβῶς τὸ γαλλικὸν πνεῦμα. Οἱ πρόγονοι τῶν Γάλλων, οἱ Γαλάται, εἶχον ἤδη πολλὰς συνηθείας, ληφθείσας ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους, ὡς π. χ. τὴν χρησιμοποίησιν κατὰ τὰ συμπόσια ἀοιδῶν καὶ ραψῳδῶν τερπόντων αὐτοὺς μὲ τραγούδια βακχικὰ ἢ σατιρικά, εἰς λατινικὴν γλῶσσαν. Εἰς τὴν γλῶσσαν αὐτὴν γράφονται ἐπὶ πολλοὺς ἀκόμη αἰῶνας τὰ δημοτικὰ τραγούδια τῆς Γαλλίας, ὡς καὶ τὰ «λειτουργικὰ δράματα» ἢ «μυστήρια». Τὸ ἀρχαιότερον σῳζόμενον μυστήριον, ἐν Γαλλίᾳ, εἰς λατινικὴν καὶ αὐτὸ γλῶσσαν, εἶναι τοῦ ΙΑ′ αἰῶνος, πολύτιμον δὲ διότι περιλαμβάνει καὶ τὴν μουσικὴν τοῦ ἔργου· ὁ τίτλος του εἶναι: «Αἱ φρόνιμοι καὶ αἱ μωραὶ παρθένοι». Τῆς αὐτῆς ἐποχῆς εἶναι καὶ τὸ μυστήριον «οἱ Προφῆται». Τοῦ ΙΒ′ αἰῶνος ἔχομεν περισσότερα χειρόγραφα, περιλαμβάνοντα καὶ αὐτὰ μόνον λειτουργικὰ δράματα, ὡς τά: «Ὁ κλεμμένος Ἑβραῖος», «Ὁ υἱὸς τοῦ Γεδρῶν», «Ἡ προσκύνησις τῶν Μάγων», «Ἡ σφαγὴ τῶν Ἀθῴων» κτλ.

Κατὰ τὸν αὐτὸν αἰῶνα ἐμφανίζεται ἐπισήμως πλέον εἰς τὴν ποίησιν ἡ ρωμανικὴ γλῶσσα, ἐκθρονίζουσα συνεχῶς τὴν λατινικήν. Εἰς τὴν γλῶσσαν αὐτὴν τοῦ λαοῦ ἐγράφη τὸ πρῶτον γνωστὸν κοσμικὸν θεατρικὸν ἔργον: «Τὸ παιγνίδι τοῦ Ρομπὲν καὶ τῆς Μαριόν», δυνάμενον νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἡ ἀρχαιοτέρα κωμῳδία μετ' ᾀσμάτων. Τὸ ἔργον αὐτὸ φαίνεται ὅτι ἐγράφη μεταξὺ τοῦ 1283—1285 ὑπὸ τοῦ *Ἀδὰμ τῆς Χάλλης*, γνωστοῦ ἐπίσης καὶ ὡς *Ἀδὰμ τοῦ Ἀρράς*, ἢ ὡς *Κυφοῦ τοῦ Ἀρράς*. Ἡ μουσικὴ τοῦ κωμειδυλλίου τούτου εἶναι συρραφὴ διαφόρων λαϊκῶν τραγουδιῶν, λίαν δημοφιλῶν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ εὑρισκομένων πολλάκις ἐν ἀντιθέσει μὲ αὐτὸ τὸ νόημα τοῦ ἔργου.

Εἰς τὴν ἐπιβολὴν ἐν τούτοις τῆς ρωμανικῆς γλώσσης συνέτεινον ἀφ' ἑνὸς μὲν οἱ τρουβαδοῦροι (οἱ μουσικοὶ) ποιηταὶ τῆς Νοτίου Γαλλίας καὶ ἀφ' ἑτέρου οἱ ραψῳδοὶ τῆς Βορείου Γαλλίας. Ἡ χρυσῆ ἐποχὴ τῶν τρουβαδούρων δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ ἀπὸ τοῦ 1090—1250 περίοδος, ἀφ' ὅτου καὶ μέχρι τοῦ 1290 ἀρχίζει ἡ παρακμή. Σῴζονται, μετὰ τῆς μελῳδίας, 260 τραγούδια τρουβαδούρων καὶ περὶ τὰς 2000 τραγούδια ραψῳδῶν. Τὰ τραγούδια αὐτὰ εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἱστορικά, δραματικά, ποιμενικά, χορευτικά, ἐγκωμιαστικὰ καὶ θρησκευτικά. Ἡ ρυθμική των, προκαλέσασα πολλὰς συζητήσεις μεταξὺ τῶν εἰδικῶν, δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι δὲν ἡρμηνεύθη μέχρι τοῦδε ἐπακριβῶς (βλ. λ. τρουβαδοῦροι).

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ ἀντίστιξις, ἐν τῇ γενέσει της, κατακτᾷ συνεχῶς ἔδαφος καὶ ἐν Γαλλίᾳ, οἱ δὲ ὀργανίσται: *Λέων*, ὁ ἐπονομαζόμενος «organista optimus», *Ροβέρτος ντὲ Σαμπλόν*, *Θεοβάλδος ὁ Γκαλλουὰ* κτλ, προσπαθοῦν νὰ παρουσιάσουν ἔργα γραμμένα μὲ τὸ νέον ἁρμονικὸν σύστημα. Τῆς περιόδου ταύτης (ἀρχαὶ ΙΔ′ αἰῶνος) τὸ κυριώτερον σῳζόμενον ἔργον εἶναι τὸ «Roman de Fauvel», δυνάμενον νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ σημαντικώτερον μνημεῖον τῆς ἀρχαίας γαλλικῆς μουσικῆς. Τὸ ἔργον αὐτό, γραφὲν μεταξὺ 1310—1314, μὲ φραγκονικὴν σημειογραφίαν, εἶναι σάτιρα ἀλληγορικὴ καὶ πολιτικὴ καὶ περιέχει πλεῖστα μουσικὰ τεμάχια εἰς λατινικὴν καὶ παλαιογαλλικὴν γλῶσσαν. Ἐκ τῶν τεμαχίων τούτων, ἄλλα μὲν εἶναι θρησκευτικὰ (ἀντίφωνα, ὕμνοι κλπ.), ἄλλα δὲ λαϊκὰ (τραγούδια, ποιμενικὰ κλπ.). Πάντως τὸ «Roman de Fauvel», ἂν καὶ ἐν πολλοῖς ἀδέξιον, ρίπτει μίαν ἀκτῖνα φωτὸς εἰς τὴν σκοτεινοτέραν ἴσως περίοδον τῆς μουσικῆς ἱστορίας τοῦ μεσαίωνος.

Κατὰ τὴν αὐτὴν σχεδὸν ἐποχὴν ἐμφανίζεται ὁ *Φίλιππος ντὲ Βιτρὺ* (γεννηθεὶς μεταξὺ τοῦ 1285—1295), ὅστις ὑπῆρξεν ὄχι μόνον ἐκλεκτὸς συνθέτης ἀλλὰ καὶ δεινὸς θεωρητικός, τελειοποιήσας ἐν πολλοῖς τὴν μουσικὴν σημειογραφίαν καὶ προσθέσας νέα σημεῖα (βλ. μουσικὴ *σημειογραφία*). Οἱ σύγχρονοί του, ὁ *Ἰωάννης ντὲ Γκαρλὰντ* καὶ οἱ δύο *Muris*, πλουτίζουν τὴν μουσικὴν φιλολογίαν μὲ πλείστας συνθέσεις καὶ θεωρητικὰ ἔργα, ἀποτελοῦντες τὴν πρωτοπορείαν πλειάδος μουσικῶν, ὧν ἀνώτερος δέον νὰ θεωρηθῇ ὁ *Γουλιέλμος ντὲ Μασὼλ* (de Machault). Αἱ συνθέσεις του, γεμᾶται χάριν καὶ αἴσθημα, εἶναι δύσκολον νὰ ἀναγνωσθοῦν ἀπὸ τοὺς συγχρόνους, διότι στεροῦνται μέτρου, ἐκδόσεις δὲ αὐτῶν, μὲ σημερινὴν σημειογραφίαν, δὲν ἔχουν γίνει μέχρι σήμερον (ἐκτὸς μεμονωμένων ἐξαιρέσεων).

Ἐν τῷ μεταξὺ καθ' ὅλον τὸν ΙΕ′ αἰῶνα ἡ ἀντίστιξις κυριαρχεῖ καὶ ἀνοίγει τὸν δρόμον εἰς τὸν Ὀρλάνδον Λάσσον καὶ τὸν Παλεστρίνα. Ἐὰν δέ, τῆς χρυσῆς αὐτῆς ἐποχῆς τῆς ἀντιστικτικῆς σχολῆς, οἱ μεγαλύτεροι ἀντιπρόσωποι εἶναι οἱ Φλαμανδοί, δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῇ ὅτι οἱ *Βαλλόνοι*, οἱ Γαλλο-Βέλγοι δηλαδὴ μουσικοί, εἶναι οἱ κυριώτεροί των ἀντίπαλοι καὶ ὅτι ἐκτείνουν τὰ ὅριά των εἰς τὴν Βουργουνδίαν, τὴν Πικαρδίαν, τὸ Ἀρτοὰ καὶ τὸ Φρὰνς-Κοντέ. Τὸν *Γουλιέλμον Ντυφαὶ* (Dufay), ὅστις δεσπόζει διὰ τῆς μεγάλης του τέχνης ὁλοκλήρου σχεδὸν τοῦ ΙΕ′ αἰῶνος, ἀκολουθεῖ σειρὰ διακεκριμένων μουσικῶν, ὡς οἱ *Gilles Binchois*, ὁ *Loyset Compère*, τὸ τραγοῦδι τοῦ ὁποίου «Ἔλα φίλε, εἶναι ὥρα», εἶναι ἓν ἀνεκτίμητον δεῖγμα ἐκφραστικῆς τέχνης καὶ δυνάμεως, ὁ *Γουλιέλμος Garnier*, καὶ ἰδίως ὁ *Ζοσκὲν Ντεπρὲ* (Josquin Després), τὸ εἴδωλον τῆς Εὐρώπης καθ' ὅλον τὸν αἰῶνα τοῦτον. Σύγχρονος τοῦ Ζοσκέν, ὁ *Πέτρος de la Rue*, διεκρίθη ὡς ἐκκλησιαστικὸς συνθέτης, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν *Ἀντώνιον Brumel*, ὅστις εἰργάσθη εἰς ὅλα τὰ εἴδη τῆς μουσικῆς.

Καθ' ἅπαντας τοὺς αἰῶνας τούτους ἐδέσποζεν ἡ φωνητικὴ μουσική, ἡ ὁποία ἀπὸ μονῳδικῆς, διὰ τῆς ὁλονὲν αὐξανούσης ἐπιβολῆς τῆς ἀντιστίξεως, ἐγένετο σὺν τῷ χρόνῳ πολυφωνική. Ἡ πρόοδος τῆς ὀργανικῆς μουσικῆς ἐγίνετο πολὺ βραδυτέρα, ἐχρειάσθη δὲ νὰ παρέλθουν πολλοὶ ἀκόμη αἰῶνες ἵνα καταλάβῃ πρωτεύουσαν θέσιν. Τὸ παλαιότερον δεῖγμα γαλλικῆς ὀργανικῆς μουσικῆς, ὅπερ κατέχομεν, εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ Πέτρου Ὠμπρὺ (Aubry) ἀνακαλυφθὲν καὶ ἀναγόμενον εἰς τὸν ΙΔ′ αἰῶνα. Πρόκειται περὶ παλαιοῦ χειρογράφου περιέχοντος πλεῖστα τραγούδια τρουβαδούρων καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις μερικοὺς χοροὺς δι' ὀργανικὴν μουσικήν. Τὰ τεμάχια ταῦτα φέρουν τὸν τίτλον «*Estampies*» καὶ «*Danse real*». Κατ' ὀλίγα ἔτη μεταγενέστερον εἶναι τὸ «Μουσικὸν Ἐγχειρίδιον» τοῦ *Ἰωάννου ντὲ Γκρόκεο* (Grocheo), ὅστις κατὰ τὸν ΙΔ′ αἰῶνα ὑπῆρξε *regens Parisius*. Ὁ Γκρόκεο ὁμιλεῖ ἐν ἐκτάσει περὶ τῶν ὀργάνων τῆς ἐποχῆς του καὶ τὰ ὀνομάζει: *tubae* (δηλαδὴ τὰ χάλκινα, σάλπιγγας καὶ τρομπόνια), calami (δηλαδὴ ξύλινα μὲ γλωττίδα, καλάμους καὶ ὀξυαύλους), *fistulae* (αὐλοὺς) καὶ *organa* (τὰ ἐκκλησ. ὄργανα). Ἔγχορδα ὄργανα ἀναφέρει τά: *ψαλτήριον, κιθάραν, λύραν, σαρρακηνὴν κιθάραν* καὶ *βιέλλαν*, τὸ κατ' ἐξοχὴν ἔγχορδον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Τὰ ὄργανα ταῦτα ἀπετέλουν τὴν πρωτόγονον ὀρχήστραν, ἡ ὁποία ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας κατὰ τὸν μεσαίωνα ἐχρησιμοποιήθη ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὰς πανηγύρεις, τοὺς χορούς, καὶ ἰδίως κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν *Μυστηρίων*, εἰς τὰ ὁποῖα ἔπαιζε τὰς εἰσαγωγάς, τὰ ἰντερμέδια καὶ ὅ,τι ἄλλο καθαρῶς ὀργανικὸν ὑπῆρχεν.

Ἡ Ἀναγέννησις εὑρίσκει τὴν Γαλλίαν μὲ πλουσίαν κληρονομίαν ἐκ τοῦ παρελθόντος καὶ παρακολουθοῦσαν τὴν γενικὴν μεταβολὴν ἥτις σημειοῦται εἰς τὴν τέχνην· οἱ ψυχροὶ κανόνες τῆς ἀντιστίξεως δὲν ἱκανοποιοῦν πλέον τὸ ἀνθρώπινον αἴσθημα· ὁ κόσμος δὲν ἀρκεῖται μόνον εἰς τὸ νὰ ὑμνῇ τὸ θεῖον· προσπαθεῖ νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἀγάπην του πρὸς τὴν φύσιν, πρὸς τὴν γυναῖκα· ἡ τέχνη γίνεται πλέον ρεαλιστικὴ καὶ πλέον ἀληθινή. Ἡ θεωρία τῆς μουσικῆς μεταβάλλεται οὐσιωδῶς καὶ αὐτή· διὰ τοῦ *Γλαρεανοῦ* ὁ μείζων τρόπος εἰσέρχεται ἐπισήμως εἰς τὴν τέχνην καὶ ἡ τρίτη ἀναγνωρίζεται ὡς ἀπαραίτητον ἁρμονικὸν στοιχεῖον. Ἡ τέχνη τῶν μεγάλων συνθετῶν τραγουδιῶν τῆς Γαλλίας κατὰ τὸν ΙΣΤ′ αἰῶνα φέρει τὴν σφραγῖδα τῶν οὐσιωδῶν αὐτῶν ἀνακαινίσεων. Εἶναι δὲ τίτλος τιμῆς διὰ τὴν γαλλικὴν τέχνην ἡ δημιουργία τοῦ λεπτοῦ ἐκείνου εἴδους, ὅπερ εἶναι γνωστὸν εἰς τὴν ἱστορίαν ὡς *γαλλικὸ τραγοῦδι* (chanson française), καὶ *μαδριγάλιον* (madrigal).

Τὸ γαλλικὸ τραγοῦδι, τὸ ὁποῖον, ἀπὸ τοῦ 1500

Digitized by Google

σχεδόν, ἔχει ἀντικαταστήσει τὸ παλαιὸν *rondeau*, ἀντιπροσωπεύει σειρὰ διακεκριμένων μουσικῶν, ὡς οἱ: *Κλεμὰν Ζαννεκὲν* (Jannequin), οὗτινος σῴζονται περὶ τὰ 200 τραγούδια, ἐξ ὧν ὁ περίφημος «Πόλεμος» εἶναι ἀληθινὴ περιγραφικὴ μουσική· *Κλωντὲν Σερμιζὺ* (Sermisy), 11 τραγούδια, *Γκασκὸν* (Gascongne), *Ἰω. ντὲ Κονσέϊλ* (de Conseil), *Ρισαφὸρ* (Richafort), *Γκομπὲρ* (Gombert), *Πασερῶ* (Passereau), κ.τ.λ. Ὀλίγον κατόπιν ἀκολουθοῦν οἱ: *Μαγκντελὲν* (Magdelain), *Μιτανδιὲ* (Mittandier), *Μορὲλ* (Morel), *Ροκελλαὶ* (Roquellay), κ.τ.λ. Διὰ τοῦ *Γουλιέλμου Κοστελὲ* (Costeley) ἡ τέχνη τοῦ γαλλικοῦ τραγουδιοῦ παρουσιάζεται ἐν ὅλῃ της τῇ ὡριμότητι (περὶ τὸ 1570)· τὰ τραγούδιά του, ὧν πλεῖστα ἐπὶ στίχων τοῦ Ρονσάρ, δεικνύουν μουσικὸν ἀπολύτως κάτοχον τῆς ἁρμονίας καὶ τῆς ἀντιστίξεως· τὸ αὐτὸ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν καὶ διὰ τὸν *Κλὼντ τὸν Νέον* (Claude le Jeune, 1528—1602), οὗτινος σῴζεται θαυμασία συλλογὴ ἐκ 39 τραγουδιῶν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἄνοιξις». Ἡ μουσικὴ τῶν τεμαχίων αὐτῶν εἶναι γοητευτική, ἐκφραστικὴ καὶ ἀποδίδουσα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸ νόημα τῆς ποιήσεως.

Ἡ θρησκευτικὴ μεταρρύθμισις τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος διὰ τοῦ Καλβίνου ἐπέδρασεν αἰσθητῶς καὶ ἐπὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς τῆς Γαλλίας. Ἡ μουσικὴ τῶν Οὐγενότων βασίζεται ἐπὶ τοῦ ψαλτηρίου μεταφρασμένου εἰς γαλλικὴν ὑπὸ τῶν Κλεμὰν Μαρὸ καὶ Θεοδώρου Μπὲζ καὶ εἶναι πάντοτε ἁπλῆ, σοβαρά, ρωμαλέα. Μεγάλοι μουσικοδιδάσκαλοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὡς οἱ *Ποῦ Μπουρζουά*, *Κλαύδιος Γκουδιμέλ*, *Κλὼντ ὁ Νέος* κ. ἄ. δὲν ἀπέστερξαν, μὲ βάσιν τὰς ἁπλᾶς αὐτὰς μελῳδίας, νὰ δημιουργήσουν μεγαλοπρεπέστατα μουσικὰ μνημεῖα, γεμᾶτα δύναμιν καὶ θρησκευτικὴν πίστιν.

Ἡ γαλλικὴ Ἀναγέννησις ἀναγεννᾷ ἐπίσης τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν ἀρχαιότητα· ἡ λατρεία πρὸς τοὺς κλασσικοὺς ἐκείνους χρόνους γίνεται δόγμα ἐν Γαλλίᾳ, ὅλα δὲ τὰ φιλολογικὰ ἢ πλαστικὰ μνημεῖα φέρουν τὴν σφραγῖδα τῆς λατρείας ταύτης. Μεγάλοι μουσικοί, ὡς οἱ: *Κουρβίλ*, *Κλώντ*, *Μωντουὶ* κ.τ.λ., συνεργαζόμενοι μὲ ποιητάς, ὡς ὁ Μπαΐφ ἢ ὁ Ἀγρίππας ντ' Ὠμπινιέ, παράγουν ἔργα βασιζόμενα ἐπὶ τῆς ἀρχαίας μετρικῆς, λίαν περίεργα ἀπὸ ἀπόψεως θρησκευτικοῦ ἢ μουσικοῦ λυρισμοῦ. Τὰ ἔργα ταῦτα, τὰ «μετρημένα κατὰ τὸ ἀρχαῖον σύστημα», συνέτεινον, διὰ τῆς παραλλήλου πορείας ὅλων τῶν φωνῶν ταυτοχρόνως, εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς μονῳδίας τῆς συνοδευομένης ὑπὸ ὀργάνων· ὁ ΙΣΤ' αἰὼν μᾶς ἐκληροδότησε πλείστας τοιαύτας συνθέσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἡ μελῳδία μόνον ᾄδεται, ἐνῷ αἱ λοιπαὶ φωναὶ ἐκτελοῦνται ἀπὸ τὸ λαοῦτο.

Ἡ τάσις αὕτη πρὸς μίμησιν τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος καὶ ἀναδημιουργίαν τῆς ἀρχαίας τραγῳδίας ἐπροκάλεσεν ἀφ' ἑαυτῆς τὴν γέννησιν τοῦ πρώτου μπαλλέτου· τὸ παλαιότερον ὑπόδειγμα τοῦ σπουδαίου τούτου εἴδους εἶναι τὸ «Κωμικὸν Μπαλλέτο τῆς Βασιλίσσης», τὸ ὁποῖον ἐγράφη τῇ συνεργασίᾳ τῶν Μωντουί, Κλὼντ τοῦ Νέου καὶ Μπαΐφ, καὶ παρεστάθη τὴν 15 Ὀκτωβρίου 1581 εἰς τὸ Λοῦβρον, ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. Τὸ ἔργον τοῦτο, εἰς τὸ ὁποῖον κύρια πρόσωπα ἦσαν ἡ Κίρκη καὶ διάφοροι θεοί, περιελάμβανε διηγήσεις ἐμμέτρους, τραγούδια πολυφωνικά, μονῳδίας, ὀρχήστραν καὶ πλαστικοὺς χορούς.

Διακοπὲν ἐπί τινα χρόνον λόγῳ τῶν θρησκευτικῶν πολέμων, τὸ «μπαλλέτο» ἐσυνεχίσθη, οὐσιωδῶς τελειοποιηθέν, ἐπὶ Ἑρρίκου Δ'. Τὰ ἀριστουργήματα τοῦ εἴδους τούτου, «Τανκρέδος» (1613) καὶ ἡ «Ἀπελευθέρωσις τοῦ Ρενὼ» (1617), ὀφειλόμενα εἰς τὸν *Γκεσντρὸν* (Guesdron), προαναγγέλλουν ἤδη τὰ μεγαλοπρεπῆ μπαλλέτα τοῦ *Λούλλη*. Ὀλίγον κατόπιν τὸ δραματικὸν μπαλλέτο ἀρχίζει νὰ χάνῃ τὴν σημασίαν του ὑποσκελισθὲν ὑπὸ τοῦ μελοδράματος, εἰσαχθέντος ἐν Γαλλίᾳ ἐπὶ Μαζαρίνου. Ὁ διάσημος οὗτος καρδινάλιος μετεκάλεσεν ἐξ Ἰταλίας ἀοιδοὺς καὶ μουσικοὺς πρὸς διοργάνωσιν μουσικῶν ἑορτῶν. Φαίνεται ὅτι τὸ πρῶτον μελόδραμα παιχθὲν ἐν Παρισίοις τῷ 1645 ἦτο κάποια μουσικὴ κωμῳδία τοῦ Μαρατσόλι, ἡ ὁποία ἐπέρασεν ἀπαρατήρητος. Δύο ἔτη ἀργότερον (1647), ἡ μεγάλη ἰταλικὴ οἰκογένεια τῶν Μπαρμπερίνι, ἥτις εἶχεν ἐγκατασταθῆ εἰς τὴν γαλλικὴν πρωτεύουσαν, παρουσίασεν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, τῆς βασιλίσσης μητρός, τοῦ Μαζαρίνου καὶ τοῦ πρίγκιπος τοῦ Γκάλ, τὸ πρῶτον ἀληθινὸν μελόδραμα, τὸν «Ὀρφέα» τῶν *Μπούτι* καὶ *Λουδ. Ρόσσι*. Τὸ ἔργον τοῦτο, παρ' ὅλας τὰς ἀντιδράσεις τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς Ἐκκλησίας, ἐστέφθη ὑπὸ μεγίστης ἐπιτυχίας. Ἡ ἐπίδρασις τοῦ «Ὀρφέως» γίνεται καταφανὴς εἰς ἀρκετὰς τραγῳδίας μετὰ μουσικῆς, ὡς ἡ «Γέννησις τοῦ Ἡρακλέους» τοῦ Ροτροῦ (1649), «Ἀνδρομέδα» τοῦ Κορνηλίου (1650), αἱ ὁποῖαι φέρουν τὰ ἴχνη τῆς τέχνης τοῦ Ἰταλο-Γάλλου συνθέτου *Λουδ. Ρόσσι*, τοῦ ἀληθινοῦ ἱδρυτοῦ τῆς μουσικῆς τραγῳδίας ἐν Γαλλίᾳ.

Ἐν τῷ μεταξὺ νέα ἄνθησις τοῦ μπαλλέτου σημειοῦται, ἡ ὁποία, βοηθουμένη καὶ ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ κοινοῦ πρὸς τὸ κωμειδύλλιον, παραγκωνίζει τὸ μελόδραμα. Ἡ παραγνώρισις ὅμως αὕτη ὀλίγον διήρκεσεν· ἐπὶ τῆς μουσικῆς σκηνῆς ἐμφανίζεται ὁ ἀββᾶς Περρέν, διάσημος διὰ τὰς ἔριδάς του πρὸς τὸν Μπουαλώ. Ὁ ἀββᾶς οὗτος, θίγων τὴν πατριωτικὴν χορδὴν καὶ τὰς προκαταλήψεις τοῦ πολλοῦ κοινοῦ πρὸς τοὺς Ἰταλούς, σκέπτεται νὰ δημιουργήσῃ μουσικὸν ἔργον γραμμένον εἰς γαλλικὴν γλῶσσαν· πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον συνεταιρίζεται μετὰ τοῦ συνθέτου *Καμπὲρ* (Cambert) καὶ ἀπὸ κοινοῦ παρουσιάζουν, τῷ 1659, ἐνώπιον τοῦ παρισινοῦ κοινοῦ τὴν «Παστοράλ», πρώτην γαλλικὴν μουσικὴν κωμῳδίαν, τὴν ὁποίαν τὸ κοινὸν ἐδέχθη ἐνθουσιωδῶς. Τῷ 1667, ὁ Περρέν, ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τοῦ Κολμπέρ, ἔλαβε τὸ προνόμιον τῆς ἱδρύσεως «Μουσικῶν ἀκαδημιῶν, διὰ τὴν παράστασιν μελοδραμάτων εἰς γαλλικὴν γλῶσσαν». Ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Καμπέρ, γράφουν τῷ 1671 τὴν «Πομόνην», ἡ ὁποία ἠρίθμησεν 146 παραστάσεις· ἀπατηθεὶς ὅμως ἀπὸ τοὺς συνεταίρους του Σουρντεὰκ καὶ Σαμπερόν, οἵτινες τοῦ ἀφήρεσαν ὅλας τὰς εἰσπράξεις, ὁ Περρὲν ἐνεκλείσθη εἰς τὰς φυλακάς, ὁπόθεν ἐξῆλθε διὰ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Μολιέρου, ὅστις ἰδὼν τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ μελοδράματος ἐν Γαλλίᾳ ἐσκέφθη νὰ προσεταιρισθῇ τὸν Περρέν. Τὸν σπόρον ὅμως ὃν εἶχον σπείρει ὁ τελευταῖος οὗτος, ὁ Καμπὲρ καὶ ὁ Μολιέρος, ἔμελλε μετ' ὀλίγον νὰ θερίσῃ ὁ Φλωρεντῖνος *Ἰω. Βαπτ. Λούλλη* (1632—1687).

Ὁ Ἰταλὸς οὗτος, ὅστις ἀπὸ γελωτοποιὸς καὶ θαλαμηπόλος τῆς αὐλῆς κατώρθωσε σὺν τῷ χρόνῳ διὰ τῆς πονηρίας καὶ εὐφυΐας του νὰ λάβῃ κατ' ἀρχὰς μὲν τὸν τίτλον τοῦ διευθυντοῦ τῆς «μικρᾶς ὀρχήστρας τῶν βιολίων» τοῦ βασιλέως, κατόπιν δὲ νὰ ἐξασκήσῃ ἀληθῆ δικτατορίαν ἐπὶ τῆς μουσικῆς, ὀφείλει νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ πραγματικὸς πατὴρ τῆς γαλλικῆς λυρικῆς σκηνῆς. Κατορθώσας ν' ἀκυρωθῇ τὸ πρὸς τὸν Περρὲν χορηγηθὲν προνόμιον τῆς ἱδρύσεως γαλλικοῦ μελοδράματος, ἀνέλαβεν οὗτος τὴν ἐπιχείρησιν, ἐξ ἧς (ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', μὴ δυναμένου νὰ ὀργανώσῃ ἑορτὴν ἄνευ τῶν φώτων τοῦ Λούλλη) ἀπεκόμισε πλεῖστα κέρδη. Ἡ δικτατορία αὕτη ἐν τούτοις ὠφέλησεν ἐκ τῶν ὑστέρων τὴν γαλλικὴν τέχνην, ἐστερεοποίησε τὸ μελόδραμα καὶ ἐδημιούργησε τὴν ἀληθῆ συμφωνικὴν μουσικὴν ἐν Γαλλίᾳ. Ἡ ὀρχήστρα τοῦ Λούλλη πλουτίζεται καὶ περιλαμβάνει 6 μέρη ἐγχόρδων (3 μέρη βιολίον, βιόλαν, βιολοντσέλλον καὶ βαθύχορδον), δύο πλαγιαύλους, δύο ὀξυαύλους, βαρύαυλον, ἐνίοτε δὲ σάλπιγγας, κέρατα καὶ τύμπανα· ἔχει δηλαδὴ ἤδη τὰ πλεῖστα τῶν καὶ σήμερον ἐν χρήσει ὀργάνων. Ὁ Λούλλη συνέδεσεν ἐπίσης τὸ ὄνομά του μὲ τὰ μουσικὰ εἴδη *λυρικὴ τραγῳδία*, *ὄπερα-μπαλλέτο*, *ἡρωϊκὴ παστοράλ*, ἅτινα αὐτὸς ἐδημιούργησεν, ὡς καὶ μὲ τὴν «γαλλικὴν» λεγομένην «εἰσαγωγήν», ἣν ἀποδίδουσιν εἰς αὐτὸν καὶ ἥτις ἐχρησίμευσεν ὡς πρότυπον εἰς τὰ παρεμφερῆ ἔργα τῶν Μπάχ, Χαῖνδελ, Τέλεμαν κτλ. Τέλος ἡ μουσικὴ ἀπαγγελία, διὰ τὸν Λούλλη, εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ ἔργου, ἡ συλλαβικὴ ἀπόδοσις τῶν στίχων, ἀπὸ τὴν ὁποίαν λείπει κάθε περιττὸν μελῳδικὸν στόλισμα· καὶ ὡς τοιαύτη ὀφείλει νὰ θεωρηθῇ ὅτι ἤνοιξε τὸν δρόμον εἰς τὸν Ραμὼ καὶ τὸν Γκλούκ.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λούλλη, ἡ γαλλικὴ τέχνη ἀντιπροσωπεύεται ἀπὸ τοὺς μουσικοὺς *Κολάς*, *Μαραί*, *Ντεμαρέ*, καὶ ἰδίως ἀπὸ τὸν *Σαρπαντιέ*, συνθέτην μεγάλης ἀξίας, οὗτινος ἡ μουσικὴ διὰ τὸν «Κατὰ φαντασίαν ἀσθενῆ» τοῦ Μολιέρου εἶναι τὸ καλύτερον δεῖγμα τοῦ ταλάντου του.

Τὸ γαλλικὸν μελόδραμα ἐν τῷ μεταξὺ φέρει ἐπ' ἀρκετὸν ἀκόμη τὸν χαρακτῆρα τῆς ἐποχῆς τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' καὶ τὰ ἤθη τῆς αὐλῆς του· γράφεται διὰ τοὺς ἀριστοκράτας καὶ ἀπευθύνεται περισσότερον εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς παρὰ εἰς τὴν ἀκοήν. Ἡ «Ἁβρὰ Εὐρώπη» τοῦ *Καμπρά*, ἡ «Ὀμφάλη» τοῦ *Ντετούς*, τὰ «Στοιχεῖα» τῶν *Λαλὰνδ* καὶ *Ντετοὺς* κτλ. φέρουν τὴν σφραγῖδα τῆς καταπτώσεως ταύτης τῆς γαλλικῆς τέχνης, ἣν σῴζει μόνον ἡ ἐμφάνισις τοῦ Ραμώ, τοῦ μεγίστου Γάλλου συνθέτου τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος.

Ὁ *Ἰω. Φίλ. Ραμὼ* (1683—1764), ἀφοῦ διετέλεσεν ἐπ' ἀρκετὸν χρόνον ὀργανίστας ἐν Παρισίοις, ἄγνωστος εἰς τὸν πολὺν κόσμον, εἰς ἡλικίαν τεσσαράκοντα ἐτῶν προσήγγισε τὸ θέατρον διὰ τῆς «Ἐνδριάγης», διὰ ν' ἀναζωογονήσῃ καὶ τελειοποιήσῃ τὴν λυρικὴν τραγῳδίαν τοῦ Λούλλη. Σειρὰ ἔργων, ὡς ὁ «Ἱππόλυτος καὶ Ἀρικία», «Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης» (τὸ ἀριστούργημά του), «Αἱ Ἑορταὶ τῆς Ἥβης», «Δάρδανος» κ.τ.λ., ἐπροκάλουν συνεχῶς τὴν ἔκπληξιν τοῦ κοινοῦ, ἐνίοτε δὲ καὶ τὰς διαμαρτυρίας του, διὰ τοὺς τολμηροὺς νεωτερισμούς, τὰς «δυσκολίας» καὶ τὴν «σοφίαν» τῆς τέχνης του. Ὁ Ραμὼ ὑπῆρξεν ὁ ἐπαναστάτης τῆς ἐποχῆς του, ἀκριβῶς ὅπως ἕνα αἰῶνα ἀργότερον ὁ Βάγνερ διὰ τοὺς συγχρόνους του.

Ἐνῷ τὸ γαλλικὸν μουσικὸν θέατρον διὰ τοῦ Λούλλη καὶ ἰδίως διὰ τοῦ Ραμὼ ἐρριζοῦτο εἰς τὴν ἐθνικὴν συνείδησιν, ἡ ὀργανικὴ μουσικὴ ἐν Γαλλίᾳ ἔκαμνε καὶ αὐτὴ τὸν δρόμον της. Ὁ *Titelouze*, ὁ *Le Begue*, ὁ *Gigault* καὶ σειρὰ διασήμων ὀργανοκρουστῶν καταλήγουν εἰς τὸν *Ἰω. Φρ. Daudrieu* (1684—1740), τὸν ἡμίθεον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὀργάνου, ὡς ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν συγχρόνων του. Ταυτοχρόνως τὸ κλειδόχορδον (clavecin) γίνεται τὸ ἀπαραίτητον ὄργανον τῶν καλυτέρων οἰκογενειῶν, ἐκθρονίζον τὸ λαοῦτο. Ἡ Γαλλία δύναται νὰ σεμνύνεται, διότι ἔδωκεν εἰς τὸν κόσμον τοὺς καλυτέρους ἴσως ἐκτελεστὰς καὶ συνθέτας κλειδοχόρδου: τὸν *Ντακὲν* (Daquin, 1694—1772), τὸν *Ἀνδρέαν Ραιζόν*, τὸν *Κλεραμπὼ* (1676—1749), τὸν *Σαμπονιὲρ* καὶ τέλος τοὺς τέσσαρας *Κουπερὲν* (Couperin), ἐξ ὧν ὁ *Φραγκῖσκος Κουπερὲν* (1664—1733), ὑπῆρξεν ὁ μεγαλύτερος κλειδοχορδιστὴς τῆς ἐποχῆς του, ὄχι μόνον ἐν Γαλλίᾳ, ἀλλὰ καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην· ἡ τέχνη καὶ τὰ ἔργα τοῦ μεγάλου τούτου διδασκάλου ἐχρησίμευσαν ὡς πρότυπον εἰς τὸν Σκαρλάττι, τὸν Χαῖνδελ καὶ αὐτὸν τὸν Μπάχ.

Εἰς τὸ μεταξὺ τοῦ θανάτου τοῦ Ραμὼ καὶ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Γκλοὺκ μικρὸν χρονικὸν διάστημα, ἐπὶ τῆς γαλλικῆς μουσικῆς σκηνῆς βασιλεύουν μερικὰ δευτερεύοντα ὀνόματα, ὡς τοῦ φιλοσόφου Ζὰν-Ζὰκ Ρουσσὼ (οὗτινος τὸ κωμικὸν μελόδραμα «Ὁ Μάντις τοῦ Χωρίου» εἶχε καταπληκτικὴν ἐπιτυχίαν), τοῦ *Μπερτόν*, τοῦ *Φλοκὲ* καὶ τοῦ *Γκοσέκ*· ὅλοι οὗτοι ἐπισκιάζονται ἅμα τῇ ἀφίξει ἐν Παρισίοις τοῦ Γκλούκ, πρὸς ὃν στρέφονται τὰ βλέμματα τῶν Γάλλων φιλομούσων. Ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τῆς Μαρίας Ἀντωανέττας, ὁ Αὐστριακὸς μουσικοδιδάσκαλος ἀναβιβάζει τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1774 εἰς τὴν Ὄπεραν τὴν «Ἰφιγένειαν ἐν Αὐλίδι». Ἡ τέχνη τοῦ ξένου τούτου διδασκάλου διχάσασα τοὺς Γάλλους φιλομούσους, ἐπολιτογραφήθη τέλος ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐγέννησεν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ τὸ ζωντανώτερον πρότυπον τῆς λυρικῆς τραγῳδίας, ἡ ὁποία παραμένει καὶ σήμερον ἀκόμη ἡ πιστοτέρα διὰ τῆς μουσικῆς ἀπόδοσις τοῦ δράματος, ὡς τὸ ἐφαντάσθησαν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες.

Παρὰ τὸν *Πιτσίνι* καὶ ἄλλοι ξένοι συνθέται, εἰδικῶς προσκληθέντες ἀπὸ τοὺς ἀντιγλουκιστάς, προσπαθοῦν εἰς μάτην νὰ κλονίσουν τὸν Αὐστριακὸν κολοσσόν· ἐκ τούτων ὁ σημαντικώτερος εἶναι ὁ *Σακκίνι*, οὗτινος ὁ «Οἰδίπους ἐπὶ Κολωνῷ» παιχθεὶς τῷ 1786 ἐσημείωσε μεγάλην ἐπιτυχίαν· μετ' αὐτὸν ὁ *Παϊζιέλλο* ἔδωκεν εἰς τὴν γαλλικὴν σκηνὴν τὸν «Βασιλέα Θεόδωρον εἰς Βενετίαν» καὶ ὁ Γερμανὸς *Φόγκελ* τὸ «Χρυσοῦν δέρας» (1786)· τέλος ὁ *Σαλιέρι*, ὀπαδὸς τῶν ἀρχῶν τοῦ Γκλούκ, ἐχάρισεν εἰς τὸ γαλλικὸν μελόδραμα τὰς «Δαναΐδας», τοὺς «Ὁρατίους» καὶ τὸν «Ταράρ»· δύναται δὲ νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ συνδετικὸς κρίκος μεταξὺ τοῦ Αὐστριακοῦ μουσικοδιδασκάλου καὶ τοῦ *Σποντίνι*.

Καθ' ὃν χρόνον ἡ ἀρχαία τραγῳδία ἀναζῇ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Γκλούκ, νέον μουσικὸν εἶδος, καθαρῶς ἐθνικόν, ριζοῦται ἐν Γαλλίᾳ: τὸ *κωμικὸν μελόδραμα*. Αἱ ἀρχαί του βεβαίως ὀφείλουν νὰ ζητηθοῦν πολὺ πρὸ τῆς Ἀναγεννήσεως· ἀργότερον, ἐπὶ Μολιέρου, ὁ τύπος του γίνεται σαφέστερος (μουσικὴ διὰ τὸν «Διὰ τῆς βίας γάμον», τὸν «Κατὰ φαντασίαν ἀσθενῆ» κτλ.) καὶ διὰ τοῦ μικροῦ ἔργου τοῦ Ρουσσώ: «ὁ Μάντις τοῦ χωρίου», ἐπισημοποιεῖται. Ὁ *Μονσινὺ* (Monsigny), μὲ τὴν «Ρόζαν καὶ Κολὰ» (1764), ὁ *Μαρτίνι*, ὁ *ντ' Auvergne* καὶ ὁ *Duni* ὀφείλουν νὰ θεωρηθοῦν ἐκ τῶν κυριωτέρων ἱδρυτῶν τοῦ κωμικοῦ μελοδράματος. Ὁ *Φιλιδόρ*, τῷ 1763, διὰ τῆς μουσικῆς του κωμῳδίας: «Ὁ ξυλοκόπος καὶ αἱ τρεῖς εὐχαί του», θριαμβεύει ὄχι ὀλιγώτερον τοῦ Μονσινύ· ὁ *Νταλαϋρὰκ* μὲ τὴν «Νίναν τρελλὴν ἀπὸ ἔρωτα» κατακτᾷ τὸ παρισινὸν κοινὸν (1786), τέλος ὁ *Γκρετρύ*, ὁ διασημότερος ὅλων, δίδει εἰς τὸ γαλλικὸν κωμικὸν μελόδραμα τὸν ὁριστικόν του τύπον, τὸν ὁποῖον διετήρησε σχεδὸν καθ' ὅλον τὸν ΙΘ' αἰῶνα. Ὁ «Ριχάρδος ὁ Λεοντόκαρδος», τὸ ἀριστούργημά του, παραμένει καὶ σήμερον ἓν ἐκ τῶν τελειοτέρων προτύπων τοῦ κωμικοῦ μελοδράματος.

Ἡ περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἐκραγεῖσα ἐπανάστασις, μακρὰν τοῦ ν' ἀνακόψῃ τὴν πρόοδον τῆς μουσικῆς, συντείνει εἰς τὴν ἐκλαΐκευσίν της. Τὸ θέατρον, ἕως τότε κτῆμα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τῆς ἀριστοκρατίας, γίνεται προσιτὸν εἰς τὸν ὄχλον, ὅστις πλημμυρίζει τὰς αἰθούσας συμμετέχων πολλάκις εἰς τὸ παιζόμενον ἔργον καὶ ᾄδων ἐπὶ τῶν δημοφιλεστέρων μελῳδιῶν στίχους ἐπαναστατικῆς ἐμπνεύσεως. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπαναστατικῶν ὕμνων καὶ ᾀσμάτων εἶναι ἀφάνταστος: 116 ἐγράφησαν τῷ 1789· 261 τῷ 1790· 308 τῷ 1791· περὶ τὰ 325 τῷ 1792. Ἐπὶ τῆς τρομοκρατίας εὑρίσκομεν 590 τῷ 1793, 701 τῷ 1794, 137 τῷ 1795. Ἐννοεῖται ὅτι εἰς πολλὰ ἐκ τῶν τραγουδιῶν τούτων ἀλλάσσουν μόνον οἱ στίχοι, ἐνῷ ἡ μουσικὴ παραμένει ἡ αὐτή, καὶ ὅτι τὸ μέλος πολλάκις δὲν εἶναι πρωτότυπον, ἀλλ' ἀνήκει εἰς δημοφιλῆ λυρικὰ ἔργα τῶν Ρουσσώ, Γκρετρύ, Νταλαϋρὰκ κ.λ.π. Παράδειγμα ἡ μουσικὴ δύο ἐκ τῶν περιφημοτέρων τραγουδιῶν τῆς Γαλλ. ἐπαναστάσεως· ἐξ αὐτῶν τὸ «Ça ira», τοῦ 1790, εἶναι μουσικὴ ἑνὸς χοροῦ τοῦ Μπεκούρ, τὸ δὲ τραγούδι τῆς «Καρμανιόλας» ἔχει πολλὰς παραλλαγάς, ἐξ ὧν ἡ σπουδαιοτέρα εἶναι ἡ «Καρμανιόλα» τοῦ 1792.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν «Μασσαλιώτιδα», τὸν κατ' ἐξοχὴν ὕμνον τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ὅστις παρέμεινεν ἔκτοτε ὁ ἐπίσημος ὕμνος τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας, αὕτη ἐγράφη ὑπὸ τοῦ *Ρουζὲ ντὲ Λίλ*, ἐν Στρασβούργῳ, καὶ εἰς στιγμὰς ἐνθουσιασμοῦ, ἐντὸς μιᾶς νυκτὸς περὶ τὰ τέλη Ἀπρι-

Digitized by Google

λίου 1792. Ἕνας ἄλλος ὕμνος, «Τὸ Τραγούδι τῆς Ἀναχωρήσεως», γραφεὶς ὑπὸ τοῦ *Μεὺλ* (Mehul) τῷ 1794, δύναται νὰ θεωρηθῇ ἐξ ἴσου διάσημος καὶ δικαίως ἐπωνομάσθη «δευτέρα Μασσαλιῶτις».

Τὸ ἔτος 1795 δύναται νὰ θεωρηθῇ σταθμὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς γαλλικῆς μουσικῆς, διότι κατ' αὐτὸ ἡ Ἐθνοσυνέλευσις ἵδρυσε τὸν Ἰνστιτοῦτον καὶ τὸ Ὠδεῖον τῶν Παρισίων, διορίσασα τὸν *Σαρὲτ* ὡς πρῶτον διευθυντὴν αὐτοῦ, τοὺς δὲ *Μεΰλ*, *Γκοσσέκ*, *Γκρετρύ*, *Μονβέλ*, *Γκρανμενίλ*, μέλη τοῦ Ἰνστιτούτου τῶν Καλῶν τεχνῶν. Τὸ Ὠδεῖον ὑποστηριχθὲν ἐκθύμως ἐπὶ τῆς πρώτης αὐτοκρατορίας, κατεδιώχθη ἀγρίως ἐπὶ τῆς παλινορθώσεως, καταργηθὲν ὑπ' αὐτῆς τῷ 1816.

Ἡ ναπολεόντειος ἐποχὴ ἐξακολουθεῖ, ὄχι ὀλιγώτερον, νὰ προσελκύῃ τοὺς Ἰταλοὺς μουσουργούς, οἱ ὁποῖοι προσπαθοῦν νὰ διαιωνίσουν ἐν τῇ γαλλικῇ πρωτευούσῃ τὴν παράδοσιν, ἣν εἶχον δημιουργήσει οἱ συμπατριῶταί των ἐπὶ βασιλείας. Τὸν Σακκίνι καὶ τὸν Γκαλούπι, ἀποθανόντας ὀλίγον πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως, διαδέχονται οἱ *Ντούνι*, *Παϊζιέλλο*, *Πόρτα*, *Μπενενκόρι*, *Χερουμπίνι*, *Σποντίνι*, κλπ. Ἐκ τῶν Γάλλων θριαμβεύουν ἰδίως ὁ *Μεΰλ*, οὗτινος ὁ «Ἰωσὴφ» ἐβραβεύθη εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος προκηρυχθέντα διαγωνισμόν, καὶ ὁ *Μποαλντιὲ* (Boieldieu), τοῦ ὁποίου ἡ «Λευκὴ Κυρία» εἶναι καὶ σήμερον ἓν ἐκ τῶν ἀριστουργημάτων τῆς γαλλικῆς λυρικῆς σκηνῆς.

Ὁ Μποαλντιὲ ἐπεκτείνει τὴν δρᾶσίν του καὶ ἐπὶ τῆς παλινορθώσεως, ἐπὶ τῆς ὁποίας συμπίπτει ἡ ἄνθησις τοῦ ρωμαντισμοῦ ἐν Γαλλίᾳ. Τῆς περιόδου ταύτης ὡς κυριωτέρους ἀντιπροσώπους θέλομεν συναντήσει τούς: *Ὠμπὲρ* (1782—1871), *Ἐρὸλ* (Hérold, 1791—1833), *Ἀλεβὺ* (1799—1862), *Μονπού*, *Γκριζάρ*, *Κλαπισσὸν* κτλ. Οἱ ἀνωτέρω συμβάλλουν ἰδίως εἰς τὴν ἐπιβολὴν τοῦ κωμικοῦ μελοδράματος, τοῦ κατ' ἐξοχὴν γαλλικοῦ τούτου εἴδους, ἐνῷ εἰς τὸ σοβαρὸν μελόδραμα ξένοι ἐπήλυδες προσπαθοῦν νὰ κρατήσουν τὰ σκῆπτρα. Ἐναντίον τῆς «Ἑστιάδος» τοῦ Σποντίνι, τῶν «Ἀβενσεράγων» τοῦ Χερουβίνι καὶ σειρᾶς ἄλλης ἰταλικῶν ἔργων παιζομένων ἐν Παρισίοις, ἡ Γαλλία θὰ ἠδύνατο ν' ἀντιτάξῃ ἴσως μόνον τὴν «Βωβὴν τῶν Πορτίκων» τοῦ *Ὠμπέρ*, παιχθεῖσαν τῷ 1828. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἔργον τοῦτο ἐπισκιάζεται ἓν ἔτος ἀργότερον διὰ τοῦ «Γουλιέλμου Τὲλ» τοῦ Ροσσίνι, ὅστις ἀπὸ τοῦ 1823 ἐγκαιασταθεὶς ἐν τῇ γαλλικῇ πρωτευούσῃ εἶχε καθυποτάξει τὸ παρισινὸν κοινόν. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ροσσίνι μετ' ὀλίγον μέλλει νὰ ὑποχωρήσῃ πρὸ ἑνὸς ἄλλου κολοσσοῦ, τοῦ Γερμανοῦ Μέγυερμπεερ, ὅστις ἀναβιβάσας τῷ 1831 εἰς τὴν Ὄπεραν τὸν «Ροβέρτον Διάβολον» ἐγένετο ὁ ἥρως τῆς ἡμέρας. Ἡ βασιλεία τοῦ Μέγυερμπεερ διαρκεῖ ἐν Γαλλίᾳ μέχρι τοῦ θανάτου του (1864), τὰ δὲ ἔργα ἅτινα ἐκληροδότησεν εἰς τὴν γαλλικὴν σκηνὴν ἐχρησίμευσαν μέχρις ἐσχάτων ἀκόμη ὡς βάσις τοῦ γαλλικοῦ ρεπερτορίου. Ἡ ἐπιρροὴ τοῦ Γαλλο-γερμανοῦ διδασκάλου ἐγένετο λίαν αἰσθητὴ ἐπίσης ἐπὶ τῶν συγχρόνων του, πλεῖστα δὲ ἔργα, ἐν οἷς καὶ ἡ «*Ἑβραία*» τοῦ Ἀλεβύ, φέρουσι τὰ ἴχνη τῆς τεχνοτροπίας τοῦ Μέγυερμπεερ.

Ἐνῷ εἰς τὸ θέατρον οἱ Γάλλοι μουσουργοὶ εὑρίσκοντο εἰς συνεχῆ ἀγῶνα πρὸς τοὺς ξένους, ἡ μουσικὴ δωματίου καὶ ἡ συμφωνικὴ προσπαθοῦν δι' ἰδίων μέσων νὰ χαράξουν τὸν δρόμον των. Τὰς δειλὰς προσπαθείας τοῦ Μεΰλ, Λεσυὲρ καὶ Ρεμπὲρ πρόκειται νὰ ὁδηγήσῃ εἰς τὸν δρόμον τῆς μεγάλης τέχνης ἓν ἔνδοξον ὄνομα, ὁ *Ἕκτωρ Μπερλιὸζ* (1803—1869), ὁ κατ' ἐξοχὴν Γάλλος συμφωνιστής, οὗτινος ἡ «Φανταστικὴ συμφωνία» (1830) εἶναι τὸ ἀρχαιότερον παραμεῖναν γαλλικὸν ἔργον τοῦ εἴδους τούτου καὶ ἐκ τῶν ὡραιοτέρων ἐξ ὅσων ἐγράφησαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μπετόβεν. Διὰ τοῦ Μπερλιὸζ ἀναγεννᾶται ὄχι μόνον ἡ γαλλικὴ τέχνη, ἀλλὰ κερδίζει καὶ ἡ παγκόσμιος, ἡ ὁποία δανείζεται ἐξ αὐτοῦ τὴν πλουσίαν καὶ πρωτότυπον ἐνορχήστρωσιν, εἰς ἣν ὑπῆρξεν ἀπαράμιλλος διδάσκαλος, ἀνοίξας τὸν δρόμον καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Βάγνερ.

Ἀπὸ τοῦ Μπερλιὸζ ἡ γαλλικὴ τέχνη βαδίζει μὲ σταθερὰ πλέον βήματα εἰς τὴν λεωφόρον τοῦ ὡραίου· οἱ διάδοχοί του, οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν σύγχρονον περίοδον, εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μεγάλα ὀνόματα, ὡς ὁ *Ἀμπρουὰζ Τομά*, ὁ συνθέτης τῆς «Μινιὸν» (1811—1896), ὁ *Φελισιὲν Δαβίδ*, ὁ διάσημος δημιουργὸς τῆς «Λάλλα-Ρούκ» καὶ τῆς «Ἐρήμου». Ὅσον ἀφορᾷ τὸν *Γκουνὼ* (1818—1893), τὸν ἀνακαινιστὴν τοῦ γαλλικοῦ μελοδράματος, ἀρκεῖ ὁ «Φάουστ» διὰ νὰ τοῦ χαρίσῃ τὴν ἀθανασίαν. Παρ' αὐτοὺς ὁ *Ρεγυέρ*, μὲ τὸν «Σιγκοὺρ» ἢ τὸν «Σαλαμπό», καὶ ὁ *Μασσενὲ* (1842—1912), μὲ τὴν «Μανόν», τὴν «Θαΐδα» ἢ τὸν «Βέρθερον», ἐξακολουθοῦν νὰ τέρπουν ἀκόμη μὲ τὰς ὡραίας των μελῳδίας τοὺς φίλους τοῦ μουσικοῦ θεάτρου. Ἀλλ' ἡ σειρὰ εἶναι ἀτελεύτητος· ὁ *Φρανσουὰ Μπαζὲν* (1818—1878), ὁ *Βίκτωρ Μασσὲ* (1822—1884), μὲ τοὺς «Γάμους τῆς Γιαννούλας», ὁ *Γκυρὼ* (1837—1892), ὁ *Λενεβὲ* (1840—1910), ὁ *Ντελὶμπ* (1836—1891), μὲ τὴν «Λακμέ», ὁ *Παλαντιλ*, ὁ *Ντυμποᾶ*, θὰ ἔχουν πάντοτε ἐξέχουσαν θέσιν, ὄχι μόνον εἰς τὴν γαλλικήν, ἀλλ' εἰς τὴν παγκόσμιον τέχνην. Ὡς πρὸς τὸν *Μπιζέ*, ἀρκεῖ νὰ λεχθῇ ὅτι ὁ Νίτσε ἐξέλεξε τὴν «Κάρμεν» διὰ νὰ μειώσῃ τὸν πρὸς τὰ ἔργα τοῦ Βάγνερ φανατισμόν. Ὁ *Σαρπαντιὲ* μὲ τὴν «Λουΐζαν», ὁ *Φωρὲ* μὲ τὴν «Πηνελόπην», ὁ *Βιντόρ*, ὁ *Μπουασσλό*, ὁ *Μπουλανζέ*, ὁ *Μαγιάρ*, ὁ *Ντυπρατό*, καὶ ἰδίως ὁ *Ἐδουάρδρος Λαλό*, ἐχάρισαν πολλὰ ἀθάνατα μνημεῖα εἰς τὴν τέχνην. Τὰ πρωτεῖα τοῦ *Σαὶν-Σὰνς* ἀμφισβητοῦν οἱ *Φρὰνκ* καὶ *Ντεμπουσσύ*. Ἐξ αὐτῶν ὁ Φράνκ, συμφωνιστὴς ἀπαράμιλλος, εἶναι ὁ ἀρχηγὸς τῆς νεωτέρας γαλλικῆς μουσικῆς γενεᾶς· οἱ πλεῖστοι τῶν συγχρόνων Γάλλων συνθετῶν ὑπῆρξαν μαθηταί του, ἐξ ὧν ἀναφέρουεν τὸν *Βενσὰν ντ' Ἐντύ*, τὸν *Ἀρθ. Κοκάρ*, τὸν *Ἑρ. Ντυπάρκ*, *Ἀ. ντὲ Καστιγιὸν Κάμ. Μπενουά*, *Αὐγ. Ὁλμές*, *Ἐρν. Σωσόν*, *Π. ντὲ Μπρεβίλ*, *Γκὺ Ροπάρτς*, *Καρ. Μπόρδ*, *Ἰουλ. Λεκὲ* κτλ.

Ἀντιθέτως πρὸς τοὺς ἀνωτέρω μνημονευθέντας ὁ *Κλ. Ντεμπουσσὺ* δὲν βαδίζει ἐπὶ τῆς πεπατημένης· χαράσσει νέους δρόμους. Ὁ ἐμπρεσσιονισμὸς καὶ ὁ συμβολισμὸς εἶναι τὸ βασίλειόν του· προκαλεῖ ἐπανάστασιν εἰς τὴν παγκόσμιον τέχνην· τὰ πάντα ἐν αὐτῷ εἶναι νέα καὶ οἱ κανόνες ἐφ' ὧν στηρίζεται εἶναι ἀντίθετοι πρὸς τοὺς μέχρι τῆς ἐποχῆς του παραδεδεγμένους. Ἡ τέχνη του εἶναι φυσικὴ καὶ ἀληθινή, ὁ δὲ «Πελλέας καὶ ἡ Μελισάνδη» δύναται ἀδιστάκτως νὰ λεχθῇ, ὅτι εἶναι τὸ νεωτεριστικώτερον καὶ σημαντικώτερον ἔργον ποῦ εἶδε τὸ θέατρον ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ «Τριστάνου καὶ τῆς Ἰζόλδης» τοῦ Βάγνερ.

Ὀπαδοὶ τῶν θεωριῶν τοῦ Ντεμπουσσὺ ὁ *Φλορὰν Σμίτ*, ὁ *Μωρὶς Ραβέλ*, ὁ *Ροζὲρ Ντυκάς*, ὁ *Πὼλ Ντυκὰς* κ. ἄ. κρατοῦν καὶ σήμερον ἀκόμη ὑψηλὰ τὴν σημαίαν τῆς γαλλικῆς τέχνης. Ὡς πρὸς τὸν *Σαμπριέ*, εἶναι δυνατὸν νὰ λεχθῇ ὅτι ἀντιπροσωπεύει τὴν χιουμοριστικὴν τεχνοτροπίαν. Τέλος ἐκ τῶν συντηρητικῶν καὶ τῶν εὑρισκομένων εἰς τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ ὀφείλομεν ν' ἀναφέρωμεν τὸν *Ἀλφρ. Μπρυνώ*, τὸν *Μαρτύ*, τὸν *Γαβρ. Πιερνέ*, τὸν *Βιντάλ*, *Περού*, *Ἐρλανζέ*, *Μπασλέ*, *Σιλβέρ*, *Μπλόχ*, *Μπυσέρ*, *Ραμπώ*, *Μὰξ ντ' Ὀλλόν*, *Λεβαντὲ* κ. τ. λ.

Τὸ παρὸν ἄρθρον θὰ ἦτο ἐλλιπὲς ἐὰν δὲν ἀνεμιμνήσκετο τῆς σημασίας ἣν ἔσχε διὰ τὸ παγκόσμιον θέατρον ἡ γαλλικὴ ὀπερέττα, ἥτις προηγήθη τῆς σήμερον ἀκμαζούσης βιεννέζικης. Πατὴρ τοῦ ἐλαφροῦ τούτου εἴδους ὀφείλει νὰ θεωρηθῇ κυρίως ὁ Ὄφφενμπαχ, Ἑβραιογερμανός, σπουδάσας καὶ ἐνδιατρίψας ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας εἰς Γαλλίαν· ὁ συνθέτης οὗτος διὰ τῶν ἐμπνευσμένων του μελοδραματίων: «Chanson de Fortunio», «Πεπίτο», «Ὀρφεύς», ἡ «Ὡραία Ἑλένη» κ.τ.λ. ἔδειξε τὸν δρόμον εἰς τοὺς ἀμέσως μετ' αὐτὸν ἀκολουθήσαντας: *Ἐρβέ*, *Ὠντράν*, *Σερπέτ*, *Ροζέ*, *Βαρνέ*, *Πλανκὲτ* κ.τ.λ.

Ἀφ' ἑτέρου ἡ δεξιοτεχνία, ἡ μουσικοφιλολογία κ. λ. π. ἀντεπροσωπεύθη ἐπαρκῶς καὶ ἀντιπροσωπεύεται καὶ σήμερον διὰ τῶν: *Ἀλκὰν* (πιάνο), *Μπαρμπεδὲτ* (μουσικοφιλ.), *Ἔρνστ* (μουσικοφιλ.), *Λεμουὰν* (πιάνο), *Μαλὲρμπ* (μουσικοφιλ.), *Ριττέρ*, *Βιλμπάκ*, *Ντανκλὰ* (βιολίον), *Μαρμοντέλ*, *Σαβάρ*, *Κορτό*, *Ρισλέρ*, *Νιμπὼ* κ.τ.λ. Ἡ σχολὴ διευθυντῶν ὀρχήστρας ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ὀνόματα ὡς τῶν *Παντελοὺ* (1819—1887), *Λαμουρὲ* (1834—1899), *Κολὸν* (1838—1910), *Σεβιγιὰρ* κ. τ. λ.

Ἐν συμπεράσματι ἡ γαλλικὴ σχολή, μετὰ τῆς συγγενοῦς της βελγικῆς, χαρίσασα εἰς τὸν κόσμον ὀλίγον πρὸ τῆς Ἀναγεννήσεως, διὰ τῶν μεγάλων τέκνων της Ντυφαί, Ζοσκέν, Ντεπρέ, Ὀρλάνδου ντὲ Λάσσους, Κλὼντ τοῦ Νέου κ. τ. λ. τὴν πολυφωνικὴν τέχνην, μητέρα τῆς συγχρόνου μουσικῆς, εἶδεν ἑαυτὴν μετ' ὀλίγον ἀποξενουμένην τῶν καρπῶν οὓς αὐτὴ ἔσπειρε καὶ εὑρισκομένην εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ δανεισθῇ ἔξωθεν τὸ φῶς ποῦ αὐτὴ εἶχε προσφέρει εἰς τοὺς ἄλλους. Μετὰ δύο αἰώνων πάλην πρὸς τὰ ξένα στοιχεῖα, ἅτινα τὴν κατέκλυζον καὶ ἐνόθευον τὴν ἐθνικήν της μουσικὴν συνείδησιν, ἀνέκτησε τέλος κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα τὴν καλλιτεχνικήν της ἀνεξαρτησίαν· σήμερον τέλος οὐδεὶς θὰ ἠδύνατο ν' ἀρνηθῇ τὴν ὕπαρξιν ἀληθοῦς γαλλικῆς σχολῆς, ἐφ' ὅσον τῆς παρούσης μουσικῆς ἑκατονταετηρίδος ἡγεῖται ὁ *Ντεμπουσσύ*, τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου θὰ ὤφειλε καὶ νὰ φέρῃ.

Γ. ΣΚΛΑΒΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Γεωγραφία: *Ardouin-Dumazet*, Voyage en France, εἰς 50 τόμ., Paris 1893 κ. ἑξῆς.—*P. Joanne*, Dictionnaire géographique et administratif de la France, εἰς 8 τόμ., Paris 1900—1905. — *Hellwald*, Frankreich in Wort und Bild, εἰς 12 τόμ., 1884—1887. — *Klöpper*, Französisches Reallexikon, εἰς 3 τόμ., 1902 κ. ἑξῆς.—*Vidal de la Blache*, La France. Tableau géographique, Paris 1908.

Πληθυσμός: *Hillebrand*, Frankreich und die Franzosen in der 2 Hälfte des 19 Zahrhunderts 1874. — *Fouillée*, Psychologie du peuple français, Paris 1913. — *O. Wechzler*, Die Franzosen und wir, 1915. — *Nötzel*, Die Franzosen und der Deutsche Geist, 1916. — *R. Kotzler*, Frankreichs kultur im Spiegel seiner Sprach-entwickelung, 1921. — *Nostradamus*, Die Franzosen wie sie sind, Gegenwart und Zukunft, 1916. — *Levasseur*, La population française, εἰς 3 τόμ. 1889—1893. — *Goldstein*, Bevölkerungsprobleme und Berufsgliederung in Frankreich, 1920—Annuaire statistique de la France.

Ἱστορία: *E. Lavisse*, Histoire de France, εἰς 9 τόμ., Paris 1903—1910. — *E. Lavisse*, Histoire de la France contemporaine, εἰς 8 τόμ., Paris 1919 κ. ἑξῆς. — *L. von Ranke*, Französische Geschichte im 16 und 17 Jahrhundert (Sämtliche Werke VIII-XIII). — *A. Schülte*, Frankreich und das linke Rheinuter, 1918. — *H. Taine*, Origines de la France contemporaine, εἰς 6 τόμ. 1876—1891. — *O. Hanotaux*, εἰς 3 τόμ. 1903, *de la Oorce* εἰς 2 τόμ., 1898, *Zévort*, εἰς 4 τόμ. 1896—1901 καὶ τὰ τρία ἔργα ὑπὸ τὸν τίτλον: Ἡ τρίτη γαλλικὴ δημοκρατία. — *Albin*, L'Allemagne et la France en Europe 1885—1894 Paris, 1913. — *Albin*, Le coup d'Agadir, Paris 1912. — *J. Kühn*, Nationalismus im Leben der dritte République, 1920 Berlin. — *J. Köpke*, Von Cambetta bis Clémanceau 1922, Stuttgart.

Σύνταγμα, διοίκησις, δικαιοσύνη καὶ πολιτικὰ κόμματα: *Lebon*, Das staatsrecht der französischen Republik, 1886. —*Mayer*, Théorie des französischen Vermaltungsrechts, 1886. — *Heller*, Realenzyklopädie des französischen Staats -und Gesellechaftslebens, 1888.—*Brie*, Die gegenwärtige Verfassung Frankreichs, 1892.—*Block*, Dictionnaire de l'administration française, εἰς 2 τόμ., 1905 — *Brayer*, Dictionnaire général de politique administrative et judiciaire, εἰς 4 τόμ., Paris 1907. — *Dugutt et Monnier*, Les constitutions et les principales lois politiques de la France dépuis 1789, Paris, 1898. — *De Jouvenal*, La république des camarades, 1914 Paris. — *Bodley*, France, 1901. — *Poincaré*, Wie Frankreich regiert wird (ἐκ γαλ. μεταφράσεως), 1913.

Τύπος: *D'Avenel*, La presse française au 20 siècle 1901.— *De Chambure*, A travers la presse, Paris 1914. — *De Chambure*, Quelques guides de l'opinion en France pendant la grande guerre, 1918 Paris. — *Kühn*, Die französische Presse der Gegenwart, 1923 Berlin.—*Roux-Bluysen*, Annuaire de la presse française et étrangère et du monde politique (ἐκδίδεται κατ' ἔτος).

Ἐκπαίδευσις: *Gobron*, Législation et jurisprudence de l'enseignement public et de l'enseignement privé en France et en Algérie, 1908 Paris. — *Paquier*, L'enseignement professionnel en France, 1908 Paris. — *P. Rühlmann*, Die französische Schule und der weltkrieg, 1918 Leipzig. — *Mey*, Frankreichs Schule in ihrem organischen Tsau und ihrer historischen Entwickelung, 1901.

Οἰκονομικὰ τοῦ κράτους καὶ τράπεζαι: *Levergue et Henry*, La richesse de la France, 1908 Paris.—*Schneider*, Frankreichs Finanzpolitik (Zeitschrift für Politik XII τεῦχ. 3).—*Jacob*, La progression des budjets en France du 13 siècle à nos jours, Paris 1908.

Δημοσία οἰκονομία: α) *Γεωργία, κτηνοτροφία καὶ δάση*. *Reizenstein*, Agrarische Zustände in Frankreich, 1898. — *Du Plessis de Guénédan*, Géographie agricole de la France, 1903 Paris. — *Mauguin*, Histoire de l'agriculture en France, 3 τόμ. 1885. — *Imbert de la Tour*, La production, l'élévage et le commerce du bétail de France à l'étranger Paris 1915. — *Hermes*, Der Teilbau in Frankreich, 1907.—β) *Ἐμπόριον*. *Bajkté*, Die Handelspolitik Frankreichs 1892—1902.— *Pigeonneau*, Histoire du commerce de la France εἰς 2 τόμ. 1885—88). — *Crenet*, Répertoire général du commerce national et international, 1908 Paris.—γ) *Βιομηχανία καὶ τεχνική*. *Levasseur*, Histoire de l'industrie et des classes ouvrières en France, εἰς 2 τόμ., Paris 1900.

Συγκοινωνίαι: *Schlichting*, Die Wasserstrassen in Frankreich 1900. — *Von Kautmann*, Die Eisenbahnpolitik Frankreichs 1882—1922.

Ἀποικίαι: *Bonnefoy-Sibour*. Le pouvoir législatif aux colonies, 1908 Paris. — *Fallex et Mairey*, La France et ses colonies au début du 20 siècle, 1909. — *Meggle*, Le domaine colonial de la France, ses ressources et ses bésoins, 1922. — *Gaffarel*, Histoire de l'expansion coloniale de la France, Paris 1905.— *Petit*, Organisation des colonies françaises pétite encyclopédie coloniale εἰς 3 τόμ. 1902—1906. — *Boyer*, Les grands établissements de crédit dans les colonies françaises Paris, 1907. — *Goltau*, Die französischen kolonialbanken, 1907. — *François*, Finances coloniales, 1908, Paris.

Γαλλιὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαρχίας Καινουρίου τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 475. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ οἱ συνοικισμοὶ *Ἀπόλυχνος* (κάτ. 87), *Μονόχωρον* (κάτ. 58) καὶ *Νταραγδιανὰ* (κάτ. 35). Ἔξωθεν τοῦ Μονοχώρου πρὸς Β. ὑπάρχει ἐκκλησία χαλασμένη ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναγίας μὲ τοιχογραφίας καὶ ἐπιγραφὰς (*Ξανθουδ.* Χριστ. Ἐπιγρ. «Ἀθηνᾶς» τ. ΙΕ', σ. 135 ἑξ.). Ε. Γ.

γαλλιαμβικὸν *μέτρον* *[Μετρ.]*. Οὕτω καλεῖται ἐν τῇ παλαιᾷ ἑλληνικῇ μετρικῇ τὸ μέτρον, ὅπερ ἀποτελεῖται ἐκ στίχων γαλλιάμβων (βλ. λ.). Ὠνομάζετο δὲ τὸ μέτρον τοῦτο καὶ *μητρῳακόν*, διότι τὰ ᾄσματα, ἐν οἷς ἐγίνετο συνήθης χρῆσις αὐτοῦ, ἦσαν ἀφιερωμένα εἰς τὴν μεγάλην τῶν θεῶν μητέρα, τὴν Κυβέλην. Τὸ γαλλιαμβικὸν μέτρον ἐχρησιμοποιεῖτο εἰς ἐνθουσιαστικά, μαλθακά, συμποτικὰ καὶ ἐρωτικὰ ᾄσματα καὶ εἰς θρηνώδη τῆς τραγῳδίας χορικά, διότι κατὰ τοὺς παλαιοὺς μετρικοὺς ἦθος εἶχον οἱ ἑξάσημοι ἰωνικοὶ πόδες, ἐξ ὧν ἀπετελεῖτο τὸ μέτρον τοῦτο, οἱ μὲν ἀπὸ μείζονος (—′— ⌣ ⌣) μαλθακὸν καὶ χαῦνον, οἱ δὲ ἀπ' ἐλάσσονος (⌣ ⌣ —′—) κεκινημένον καὶ σύντονον καὶ διὰ τοῦτο *ἰωνικοὶ πόδες* ἀπὸ τῶν τρυφηλῶν καὶ δραστηρίων Ἰώνων ἐκλήθησαν. Ἐπιδέχεται δὲ τὸ γαλλιαμβικὸν μέτρον ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν κώλων αὐτοῦ τὴν καλουμένην *ἀνάκλασιν*, καθ' ἣν ταῖς ἰωνικαῖς (⌣ ⌣ —′— ⌣ ⌣ —′—) ἐπιμίγνυνται τροχαϊκαὶ διποδίαι (⌣ ⌣ —′ ⌣ — ⌣ —′Λ), αἵτινες ἔχουσι μὲν καὶ αὐταὶ μέγεθος ἑξάσημον, ὥσπερ αἱ ἰωνικαί, ἀλλὰ ρυθμὸν διάφορον. διότι ὁ μὲν ἰωνικὸς ποὺς εἶναι ἑξάσημος ἰαμβικὸς (=3/4), ἡ δὲ τροχαϊκὴ διποδία ἑξάσημος δακτυλικὸς (=6/8). Τοῦ ἀνακλωμένου δὲ τούτου γαλλιαμβικοῦ μέτρου κάλλιστον παράδειγμα διέσωσεν ἡμῖν Διογένης ὁ Λαέρτιος (η', 8) ἔκ τινος ποιήματος εἰς Εὔδοξον τὸν Κνίδιον, ἔνθα οὐ μόνον τροχαϊκαὶ συζυγίαι, ἀλλὰ καὶ λύσεις μακρᾶς εἰς δύο βραχείας καὶ συναιρέσεις δύο βραχειῶν εἰς μίαν μακρὰν ὑπάρχουσιν. Ἰδοὺ οἱ τρεῖς πρῶτοι στίχοι τοῦ ποιήματος τούτου:

Ἐν Μέμφει λόγος ἐστὶ προμαθεῖν τὴν ἰδίην
Εὔδοξόν ποτε μοῖραν παρὰ τοῦ καλλικέρω
ταύρου κοὐδὲν ἔλεξεν· βοῒ γὰρ πόθεν λόγος;

— —′— | ⌣ ⌣ —′— || ⌣ ⌣ —′— | ⌣ ⌣ —′Λ
— —′— | ⌣ ⌣ —′— || ⌣ ⌣ —′— | ⌣ ⌣ —′Λ
— —′— | ⌣ ⌣ —′— || ⌣ ⌣ —′⌣ | — ⌣ —′Λ

Οἱ δὲ Ρωμαῖοι ποιηταί, μάλιστα δ' ὁ Κάτουλλος, παραλαβόντες τὸ γαλλιαμβικὸν μέτρον παρὰ τῶν Ἑλλήνων, σπανίως μὲν ἔχουσι κῶλα καθαρά, συνήθως δὲ ἀνακλώμενα.

Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

Digitized by Google

γαλλίαμβος *[Μετρ.].* Στίχος συγκείμενος ἐκ τεσσάρων ποδῶν ἰωνικῶν ἀπ' ἐλάσσονος μετὰ καταλήξεως, ἤτοι ἐλλείψεως τῆς δευτέρας μακρᾶς συλλαβῆς τοῦ τετάρτου ποδός, οἷος εἶναι ὁ παρὰ τῷ κωμικῷ Φρυνίχῳ:

ἃ δ' ἀνάγκα 'σθ' ἱερεῦσιν καθαρεύειν φράσομεν

◡ ◡ —′— ◡ ◡ —′ - | ◡ ◡ —′—′◡ ◡ ◡′ ⊼,

ὅστις, εἰς δύο διποδίας τεμνόμενος, σύγκειται ἐξ ἑνὸς ἀκαταλήκτου καὶ ἑνὸς καταληκτικοῦ διμέτρου. Ὠνομάσθη δ' ὁ τοιοῦτος στίχος γαλλίαμβος, διότι ἐγίνετο συνήθης χρῆσις αὐτοῦ ἐν ᾄσμασιν ἀφιερωμένοις εἰς τὴν θεὰν Κυβέλην, ἅτινα ἔψαλλον οἱ ἱερεῖς αὐτῆς οἱ καλούμενοι γάλλοι (βλ. λ.) καὶ διότι οἱ ἰωνικοὶ πόδες, ἐξ ὧν σύγκειται ὁ γαλλίαμβος, ἀνήκουσιν εἰς τὸ ἰαμβικὸν γένος, ἀφ' οὗ ἡ τετράσημος θέσις αὐτῶν ἔχει πρὸς τὴν δίσημον ἄρσιν τὸν τοῦ διπλασίου λόγον, ἤτοι 2 : 1, τουτέστι τοῦ ἰάμβου ◡ —′. Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

Γαλλιάνα *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς κοινότητος *Οἰτόης* (τέως *Ἰλεσλῆ*) τῆς ἐπαρχίας Κοζάνης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. (1928) 102. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Ραχμανλῆ*. Δ. Ε. Μ.

Γαλλίδας *[Παραλ. Γεωγρ.].* Ἀκρωτήριον τῆς νήσου Σερίφου (βλ. λ. Αἰγαῖον, τ. Β′ σ. 402α′).

γαλλίζω· μιμοῦμαι τοὺς Γάλλους, ἀκολουθῶ, φρονῶ τὰ τῶν Γάλλων, πρόσκειμαι πρὸς τὰ γαλλικὰ πράγματα· || μεταχειρίζομαι γαλλισμοὺς (βλ. λ).

Γαλλιηνός, ***Πόπλιος-Λικίνιος-Ἐγνάτιος.*** Αὐτοκράτωρ τῆς Ρώμης (260—268), υἱὸς τοῦ *Οὐαλεριανοῦ*. Προσληφθεὶς ἀπὸ τοῦ 253 ὑπὸ τοῦ πατρός του ὡς συναύγουστος, παρέμεινε μόνος ἐπὶ τοῦ θρόνου ἀφ' ἧς ὁ πατήρ του, αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ τῶν Περσῶν, ἀπέθανεν ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ. Ὁ Γαλλιηνὸς κατὰ τὸν χρόνον τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ πατρός του παρεδόθη ἐν Ρώμῃ εἰς τὴν κραιπάλην καὶ διέπραττεν ἅμα παντοειδεῖς ὠμότητας. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο Ἀλαμαννοί, Γότθοι, Σαρμάται, Φράγκοι, Μαρκομάνοι καὶ Κάττοι διέσχιζον τὰς Ἄλπεις, ἀπειλοῦντες τὴν Ἰταλίαν. Εἰς τοὺς στρατιώτας ἦτο γνωστὴ ἡ ἀνικανότης τοῦ Γαλλιηνοῦ ν' ἀντισταθῇ ἀποτελεσματικῶς εἰς τοὺς πανταχόθεν ἐμφανιζομένους ἐχθρούς, διὰ τοῦτο δὲ ἕκαστον σῶμα στρατοῦ ἐξελέξατο ἴδιον αὐτοκράτορα, ὅστις ἦτο σχεδὸν πάντοτε ὁ πρῴην στρατηγὸς αὐτοῦ. Οὕτως ἐξελέγησαν συγχρόνως τριάκοντα αὐτοκράτορες ὑπὸ τῶν ρωμαϊκῶν στρατιῶν. Τὴν ἐποχὴν ταύτην τῆς στρατιωτικῆς ἀναρχίας ἀπεκάλεσεν ἡ ἱστορία «Ἐποχὴν τῶν τριάκοντα τυράννων». Ὁ Γαλλιηνὸς λησμονῶν ἐν τῇ κραιπάλῃ του ὅτι ἦτο αὐτοκράτωρ, κατελιπεν εἰς ἄλλους τὴν φροντίδα νὰ ὑπεραμύνωνται τοῦ κράτους. Οὕτω τὴν εἰσβολὴν τῶν Ἀλαμαννῶν εἰς τὴν ἔνθεν τῶν Ἄλπεων Γαλατίαν (Gallia Cisalpina) ἀπέκρουσεν ἡ Σύγκλητος, ἐξοπλίσασα τὰ πλήθη τῆς Ρώμης (258). Ὁ καχύποπτος ὅμως αὐτοκράτωρ, φοβηθεὶς τὴν τοιαύτην πατριωτικὴν δρᾶσιν τῆς Συγκλήτου καὶ ζητῶν νὰ ἀποφύγῃ ἐν τῷ μέλλοντι πάντα ἐκ τοιαύτης πρωτοβουλίας κίνδυνον τῆς αὐτοκρατορικῆς ἀρχῆς, ἐξέδωκε διάταγμα, ἀπαγορεῦον εἰς τοὺς συγκλητικοὺς τὴν ἐξάσκησιν οἱασδήποτε στρατιωτικῆς λειτουργίας καὶ αὐτὴν δ' ἔτι τὴν προσέγγισίν των εἰς τὸ στρατόπεδον. Ἐν τῇ Ἀνατολῇ δὲ ἀποκατέστησε τὸ ρωμαϊκὸν γόητρον ὁ *Ὀδαίναθος*, ἡγεμὼν τῆς Παλμύρας, διεξαγαγὼν ὡς σύμμαχος τῶν Ρωμαίων νικηφόρον ἀγῶνα κατὰ τῶν Περσῶν· πρὸς τὸν ἡγεμόνα ὅμως τοῦτον ὁ Γαλλιηνὸς ἐπέδειξεν εὐγνωμοσύνην, ἀνακηρύξας αὐτὸν καίσαρα τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Γαλλιηνός, ἀποβαλὼν πρὸς ὥραν τὴν νάρκην του, εἶχεν ἀποστείλει δύο στρατιὰς εἰς Ἤπειρον καὶ Θεσσαλίαν, ὡδήγησε δὲ καὶ τρίτην ὁ ἴδιος εἰς Ἰλλυρίαν κατὰ τῶν Γότθων, τῶν ὁποίων ἀπηλλάγη διὰ τῆς εἰς αὐτοὺς καταβολῆς μεγάλου ποσοῦ χρημάτων (βλ. καὶ λ. Ἀθῆναι τ. Β′ σ 65 γ′). Οἱ προμνημονευθέντες τριάκοντα τύραννοι ἀλληλοεσπαράσσοντο, καὶ οὕτω ὁ Γαλλιηνὸς διετήρησε τὸν θρόνον του, σκιώδης οὐχ ἧττον αὐτοκράτωρ ἐν πολλοῖς παραμείνας. Ἐν τούτοις, μετά τινα ἔτη, ὁ ἡγεμὼν τῶν ἰλλυρικῶν ἐπαρχιῶν *Αὐρίολος*, ὅστις εἶχε παραδώσει εἰς ὄλεθρον τὸν ἐξ Ἀσίας ἐπελθόντα στρατηγὸν Μακριανόν, ἀναγορευθέντα αὐτοκράτορα ὑπὸ τῶν ἐκεῖ ρωμαϊκῶν λεγεώνων, περιβληθεὶς ὁμοίως, μετὰ τὸ κατόρθωμά του τοῦτο, τὴν αὐτοκρατορικὴν πορφύραν, ἐβάδισε κατὰ τῆς Ἰταλίας, πρὸς καθαίρεσιν τοῦ Γαλλιηνοῦ (268 μ.Χ.). Οὗτος καταλιπὼν πάραυτα τὴν Ρώμην μετέβη ἐν σπουδῇ εἰς Μεδιόλανα, ἅπερ ἐπολιόρκησεν. Ἀπώλετο δὲ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐν τῇ πολιορκίᾳ ταύτῃ, ἄγνωστον πῶς.

Πόπλιος Γαλλιηνός.

Ὁ Γαλλιηνὸς παρὰ τὰς κακίας του δὲν ἐστερεῖτο καὶ ἀρετῶν τινων. Οὕτως ὁ ἱστορικὸς Τρεβέλλιος Πολλίων, πᾶν ἄλλο ἢ εὐμενῶς πρὸς αὐτὸν διακείμενος, λέγει ὅτι «ἦτο ἐγκρατὴς τῆς ρητορικῆς, τῆς ποιήσεως καὶ παντὸς εἴδους λογοτεχνίας». Επίσης ἐπαινεῖται ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν ἱστορικῶν ἐπὶ τῇ παύσει τοῦ ὑπὸ τοῦ πατρός του κηρυχθέντος διωγμοῦ κατὰ τῶν Χριστιανῶν.

Κ. Μ. Μ.—ΙΑΚ. Χ. Δ.

Γάλλικα (ἡ) *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Πόλις ἐν Βιθυνίᾳ, μνημονευομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (5,1,13). —Μ.

— **Γάλλικα** ***Φλαουία*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Πόλις τῶν Ἰλεργητῶν ἐν τῇ ἰσπανικῇ Ταρρακώνῃ, μνημονευομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (2,6,68). Κατά τινας εἶναι ἡ σημερινὴ *Φράγκα*. —Μ.

Γαλλικανισμὸς *[Θρησκ.]*· βλ. Γαλλία *[Θρησκ.]*.

Γαλλικανός. Μάρτυς τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. Γεννηθεὶς κατὰ τὰ τέλη τοῦ Γ′ αἰῶνος ἐν Ρώμῃ, ἐχρημάτισεν ὕπατος τῷ 330 ἐπὶ Μ. Κωνσταντίνου, τοῦ ὁποίου ἦτο φίλος. Προσελθὼν δ' ἔπειτα εἰς τὸν Χριστιανισμόν, παρῄτησε τὸ δημόσιον ἀξίωμα καὶ ἀποσυρθεὶς εἰς τὸν ἐν τῇ Ὀστίᾳ οἶκόν του μετέβαλεν αὐτὸν εἰς δημόσιον ἄσυλον, δεχόμενος καὶ περιθάλπων ἀσθενεῖς καὶ πτωχούς. Ἐπὶ Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου καταδιωχθεὶς ὡς Χριστιανὸς κατέφυγεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν τῆς Αἰγύπτου, ἐκεῖ δὲ συλληφθεὶς ὑπὸ Ραυκίωνος τοῦ δικαστοῦ ἀπεκεφαλίσθη τῷ 362. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τῇ 25 Ἰουνίου. Ε. Γ. Π.

Γαλλικὴ θάλασσα *[Ἀρχ. Παρ. Γεωγρ.].* Ἡ κατὰ Πτολεμαῖον (Β, ι, 2 καὶ Η, ε, 2) ὀνομασία τοῦ συγχρόνου κόλπου τῆς *Λυὼν* (βλ. **Γαλατικὸς** *κόλπος*). Σ. Ε. Λ.

γαλλικίνη (ἡ) (Gallicin) *[Φαρμ. Χημ.].* Εἶναι ὁ μεθυλεστὴρ τοῦ γαλλικοῦ ὀξέος:

$$C_6H_2(OH)_3COOCH_3$$

Κρυσταλλουμένη ἐκ μεθυλαλκοόλης ἀποτελεῖ ρομβικὰ πρίσματα, ἐξ ὕδατος λεπτὰς λευκὰς βελόνας, αἵτινες ἀποσαθροῦνται δίδουσαι ὀγκώδη κόνιν, τηκομένην εἰς 202°. Ἡ γαλλικίνη εἶναι εὐδιάλυτος ἐν θερμῷ ὕδατι, ἀλκοόλῃ καὶ αἰθέρι, ἀνεγράφη ἐπὶ ὀφθαλμικῶν παθήσεων, ἀλλ' ἐγκατελείφθη ὡς προκαλοῦσα ἐγκαύματα. Κ. Γ. Μ.

Γαλλικὸν στενὸν (Fretum Gallicum) *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Οὕτω κατὰ τοὺς Λατίνους γεωγράφους ὠνομάζοντο δύο περιώνυμοι ἐν τῷ κόσμῳ πορθμοί: 1) Τὸ στενὸν τὸ χωρίζον τὴν Σαρδῶνα (Σαρδηνίαν) ἀπὸ τῆς Κύρνου (Κορσικῆς), τὸ λεγόμενον καὶ *Τάφρος (Πλιν.* III, 83. *Ἀντωνίν.* Ὁδοιπορ.). Εἶναι ὁ σύγχρονος πορθμὸς τοῦ *Μπονιφάτσιο* (πλάτ. 41°23′ Β, μῆκ, 9°09′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1189: Bonifacio Strait). 2) Ὁ καὶ Fretum Oceani λεγόμενος πορθμός, ὁ **Βρεττανικὸς** *πορθμὸς* (βλ. λ.) τῶν Ἑλλήνων γεωγράφων, δηλαδὴ ἡ *Μάγχη*. Σ. Ε. Λ.

Γάλλικος *[Γεωγρ.].* Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ποταμοῦ Ἐχεδώρου (βλ. λ.).

Γαλλικὸς ***Γναῖος Ροντίλιος***· βλ Ροντίλιος.

γαλλικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀνήκων, ὁ ἀναφερόμενος εἰς τοὺς Γάλλους, ὁ προερχόμενος ἐκ Γαλλίας: «γαλλικὴ γλῶσσα, — φιλολογία, — βιομηχανία», «γαλλικαὶ κτήσεις», «γαλλικὰ προϊόντα»· || τὸ οὐδ. *γαλλικὰ* ὡς οὐσιαστ. ἡ γαλλικὴ γλῶσσα: «μανθάνω—, διδάσκω γαλλικά»· || δημοτ. «γαλλικὰ πάθη», νόσος ἀφροδισιακή· || ἐπιρρ. «ἀλὰ γαλλικά», κατὰ τρόπον γαλλικόν, κρυφίως: «μᾶς τὸ 'σκασε ἀλὰ γαλλικά».

— ***γαλλικὰ ἅλατα*** *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. γαλλικὸν *ὀξύ*.

— ***γαλλικὰ πάθη*** (τά). Καλεῖται γαλλικὸν πάθος (morbus gallicus—mal français) ἡ σύφιλις, ὡς ἀναφανεῖσα τὸ πρῶτον ἐπὶ τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων, καί, κατ' ἐπέκτασιν, τὰ *ἀφροδίσια νοσήματα* (βλ. λ.). Ν. Ν. Δ.

— **Γαλλικὴ** ***ἐπανάστασις.*** Οὕτως ὀνομάζεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἡ ἀρξαμένη ἐν Γαλλίᾳ ἐπανάστασις ἀπὸ τῆς 5 Μαΐου 1789 καὶ λήξασα κατὰ τὴν ἀναγόρευσιν τοῦ Βοναπάρτου ὡς αὐτοκράτορος τῶν Γάλλων τὴν 18 Μαΐου 1804 (28 Φλωρεὰλ ΙΒ′ ἔτους). Ἡ ἐπανάστασις αὕτη δὲν μετέτρεψε μόνον τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν, ἀλλ' ἐπέφερε γενικὴν μεταβολὴν εἰς τὴν ἐν γένει ἐσωτερικὴν κατάστασιν τοῦ γαλλικοῦ ἔθνους. Πρὸ αὐτῆς ἡ μορφὴ καὶ ἡ οὐσία τοῦ κοινωνικοῦ συστήματος ἐν Γαλλίᾳ ἦτο μεσαιωνική· αἱ κοινωνικαὶ τάξεις ἦσαν διῃρημέναι, διεμάχοντο πρὸς ἀλλήλας, καὶ ἄλλαι μὲν ἀπελάμβανον τιμὰς καὶ προνόμια, ὡς ἡ τῶν εὐγενῶν καὶ τοῦ κλήρου, ἄλλαι δέ, ὡς τῶν ἀστῶν καὶ τοῦ λαοῦ, ἐστεροῦντο παντὸς δικαιώματος. Ἡ δύναμις τῆς μοναρχίας ἦτο ἀπεριόριστος. Πρὸ τοῦ 1799, αἱ 30 ἐπαρχίαι τῆς Γαλλίας καὶ πλεῖστα ἄλλα τμήματα αὐτῆς ἐκυβερνῶντο δι' ἰδιαιτέρων νόμων, προνομίων καὶ ἐθίμων, τὸ διοικητικὸν δὲ τοῦτο σύστημα προεκάλει σύγχυσιν καὶ ἡ χώρα εὑρίσκετο εἰς τὸ χάος τῶν αὐθαιρεσιῶν τῶν ὑπουργῶν, οἵτινες ἦσαν ἁπλῶς ὄργανα τῆς μοναρχίας. Ἡ γεωργία εὑρίσκετο ὑπὸ τὴν δουλείαν τῶν τιμαριούχων καὶ ὑφίστατο καταθλιπτικὴν φορολογίαν. Βάσις τοῦ πολιτικοῦ τούτου συστήματος ἦτο ἡ ἀπολυταρχία. Ὁ ἀνήκων εἰς τὴν λαϊκὴν τάξιν ἐκαλεῖτο ὑποτελὴς (vassale), ὁ δὲ εἰς τὴν ἀριστοκρατίαν κυρίαρχος (seigneur). Ὁ βασιλεὺς δὲν ἦτο εἰμὴ ὑποτελὴς τοῦ Θεοῦ. Τὸ τιμάριον ἦτο κυρίως εἰπεῖν ἐπικαρπία παρεχομένη ὑπὸ τοῦ κυριάρχου εἰς τοὺς ὑποτελεῖς, οἵτινες ὑπεχρεοῦντο νὰ προσέρχωνται εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ ὁσάκις ἐκάλει αὐτοὺς ὁ κυρίαρχος.

Ἡ κατάστασις τῆς Γαλλίας ἀπὸ πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀπόψεως ἦτο ἔκτροπος, οὐχὶ δὲ ἅπαξ ἐγένετο ἀφορμὴ αἱματηρῶν ἐξεγέρσεων, καθ' ἃς διεδραματίσθησαν σκηναὶ ἐμπνέουσαι φρίκην. Οὕτως ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ Καλοῦ ἐκάησαν ζῶντες οἱ Ναΐται, αἱ ὠμότητες τοῦ Λουδοβίκου Θ′ ἦσαν ἀνόσιαι, τὰ μαρτύρια τῶν διαμαρτυρομένων Γάλλων ἐπὶ Φραγκίσκου Α′ ἦσαν ἀπερίγραπτα, αἱ δὲ ἀκολουθήσασαι βραδύτερον σφαγαὶ τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου ἀποτελοῦν στίγμα τῆς γαλλικῆς μοναρχίας. Τὰ αὐθαίρετα ἰκριώματα ἅτινα ἤγειρεν ὁ καρδινάλιος Ρισελιέ, αἱ στρατιωτικαὶ καταδιώξεις, αἱ λεγόμεναι dragonnades, ἡ ἀπέλασιν τῶν διαμαρτυρομένων, αἱ ἐπαναστάσεις καὶ αἱ ἐξεγέρσεις ὑπῆρξαν ἀπειράριθμοι κατὰ τὰ 800 ἔτη τῆς γαλλικῆς μοναρχίας. Ἡ τρίτη δυναστεία τῶν Γάλλων βασιλέων ἐσφετερίσθη τὰ δικαιώματα τῶν συνελεύσεων, ἐκμεταλλευθεῖσα τὰς ἔριδας τῶν τριῶν τάξεων, ἐπὶ Λουδοβίκου Θ′ δὲ ἐξεμηδενίσθησαν αἱ συνελεύσεςς τῶν τάξεων, καὶ ὁ εἰσβαλὼν εἰς Γαλλίαν βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας Ἐδουάρδος διεκήρυξεν ὅτι μετέβαινεν ὅπως ἀποδώσῃ εἰς τοὺς Γάλλους τὰ δικαιώματα, ἅτινα τοὺς εἶχον ἀφαιρεθῆ.

Ἡ κατάστασις αὕτη παρετάθη μέχρι τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ′. Ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ′ μάλιστα ἀπετόλμησε πάντα τὰ εἴδη τῶν αὐθαιρέτων πράξεων καὶ ἐπὶ τέλους εἰσῆλθε μαστιγοφόρος ἐνώπιον τοῦ κοινοβουλίου, κηρύξας ὅτι αὐτὸς ἦτο τὸ κράτος. Αἱ τοιαῦται ἀνεξέλεγκτοι αὐθαιρεσίαι τῶν βασιλέων τούτων κατεβαράθρωσαν τὰ οἰκονομικὰ τοῦ κράτους καὶ ἐδημιούργησαν κρίσιν, τὴν ὁποίαν δὲν ἠδυνήθησαν νὰ καταπνίξουν οἱ ἐφήμεροι θρίαμβοι τῶν ἡγεμόνων. Ἡ οἰκονομικὴ καχεξία τοῦ γαλλικοῦ κράτους ἐσημείωσε τὴν κατάρρευσιν τῆς πολιτικῆς ἐπιρροῆς τῶν εὐγενῶν καὶ τοῦ κλήρου. Προεκλήθησαν ἐπὶ τῆς βασιλείας Λουδοβίκου ΙΕ′ αἱ διηνεκεῖς ἔριδες αὐτοῦ μετὰ τῶν κοινοβουλίων, ἀρνουμένων τοὺς ζητουμένους φόρους. Τὰ κοινοβούλια ἀπέρρεον κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ τῆς τρίτης τάξεως. Τὸ παράδειγμα τῆς ἀγγλικῆς ἐπαναστάσεως ἐπηρέαζε τὰ πνεύματα καὶ οἱ φιλόσοφοι τοῦ ΙΗ′ αἰῶνος παρεσκεύαζον ἤδη τὴν μεταβολήν.

Ἡ δημοσία γνώμη ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΣΤ′. Τὰ οἰκονομικὰ τῆς Γαλλίας ἔβαινον εἰς χρεοκοπίαν, ὅτε ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ *Λουδοβῖκος ΙΣΤ′*, εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ἀπῃτοῦντο μεγάλα ἡγεμονικὰ προτερήματα, ὅπως δυνηθῇ νὰ παλαίσῃ πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ αἰῶνος ἢ νὰ συνθηκολογήσῃ μετ' αὐτοῦ. Ἐν τούτοις ὁ βασιλεὺς οὗτος εὗρε δύο ὑπερόχους συνεργάτας, τὸν *Τυργκὸ* καὶ τὸν *Μαλεζέρμπ*, ἀγομένους ὑπὸ φιλελευθέρων ἰδεῶν, οἵτινες ἐπεδίωξαν τὴν ἀνοργάνωσιν τοῦ κράτους ἐπὶ τῇ βάσει τοιούτων ἀρχῶν. Ἠθέλησαν νὰ ἐπιβάλωσι τὴν κατάργησιν τῶν μυστικῶν συλλήψεων, τῆς λογοκρισίας, τὴν ἀποκατάστασιν τῶν διαμαρτυρομένων καὶ τὴν ἐπιβολὴν φόρων εἰς τοὺς εὐγενεῖς. Ταῦτα πάντα προεκάλεσαν τὴν δυσαρέσκειαν τῶν προνομιούχων καὶ οἱ δύο οὗτοι μεγαλόφρονες πολῖται ἀπεβλήθησαν ἀπὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ′. Τὸν Τυργκὸ ἀντικατέστησεν ὁ *Νέκερ*, ὅστις ἐκλήθη εἰς τὴν ἀρχὴν ὡς τραπεζίτης, ὅπως εὕρῃ τὰ ἀναγκαιοῦντα εἰς τὴν αὐλὴν χρήματα, ἐπωφελήθη ὅμως ἀπὸ τὰς ἀνάγκας αὐτῆς, ὅπως παράσχῃ εἰς τὸν λαὸν ἐλευθερίας. Ἀλλὰ καὶ τούτου αἱ γενόμεναι οἰκονομίαι διήγειρον ἐναντίον του τοὺς αὐλικοὺς καὶ ἐβιάσθη νὰ παραιτηθῇ.

Ὀλίγον μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Νέκερ ἀπέθανε καὶ ὁ πρωθυπουργὸς *Μωρεπᾶ*, πραγματικὸς δὲ διάδοχος αὐτοῦ πλησίον τοῦ βασιλέως ἀνεδείχθη ἡ βασίλισσα, κληρονομήσασα ὅλην τὴν ἐπὶ τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ′ ἐπιρροήν του. Ἡ *Μαρία Ἀντωναέττα*, νέα οὖσα, ὡραία, ἐνεργητικὴ καὶ εἰς ἄκρον φιλόδοξος, παρέσυρε τὸν σύζυγόν της εἰς τὰς θελήσεις της. Ὁ Μωρεπᾶ δυσπιστῶν πρὸς τοὺς αὐλικοὺς ὑπουργούς, συνυπούργει πάντοτε μετὰ φιλολάων ὑπουργῶν. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ κατέλαβον τὰ ὑπουργεῖα αὐλικοί, τὰ δὲ σφάλματα αὐτῶν κατέστησαν ἀναπόφευκτον τὴν κρίσιν. Ἡ μεταβολὴ αὕτη τῶν προσώπων ἐπέφερε τὴν μεταβολὴν τοῦ διοικητικοῦ συστήματος. Ἡ ἐπανάστασις ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης, καθ' ὅσον ἡ ἐγκατάλειψις τῶν ἀρξαμένων μεταρρυθμίσεων καὶ ἡ ἐπάνοδος τῶν καταχρήσεων καὶ τῶν αὐθαιρεσιῶν ἐπετάχυνον τὴν ἔκρηξιν αὐτῆς καὶ τῆς ἔδωκαν ἀνυπολόγιστον ὁρμήν. Ἡ κουφότης τοῦ *Καλών*, γενομένου ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ἀπὸ ἐπάρχου, ἐπαυξήσαντος τὰς δαπάνας καὶ ἐξαντλήσαντος τὴν πίστιν τοῦ κράτους, προεκάλεσε τὴν ἐπιβολὴν νέων φόρων, τοὺς ὁποίους ὁ μὲν λαὸς δὲν

Digitized by Google

ἠδύνατο, οἱ δὲ προνομιοῦχοι δὲν ἤθελον νὰ καταβάλουν. Συνεκάλεσεν οὕτως ὁ βασιλεὺς τὴν 22 Φεβρουαρίου 1787 τὴν συνέλευσιν τῶν προκρίτων (Assemblée des notables). Ἡ συνέλευσις αὕτη, ἐκλεγομένη παρὰ τῆς κυβερνήσεως μεταξὺ τῶν ἀριστοκρατικῶν τάξεων, οὐδεμίαν λαϊκὴν ἐντολὴν εἶχε καὶ οὐδὲν δικαίωμα. Μετὰ φρίκης ἀπεκαλύφθη εἰς τὴν συνέλευσιν ταύτην, ὅτι τὰ δάνεια εἶχον ἀνέλθει εἰς χίλια ἑξακόσια ἑκατομμύρια, τὸ δὲ ἐτήσιον ἔλλειμμα τοῦ κράτους εἰς 140.000.000. Ὁ Καλὼν ἔπεσε καὶ διεδέχθη αὐτὸν ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Τουλούζης, ἀλλὰ καὶ οὗτος δὲν εὗρε τὴν συνέλευσιν τῶν προκρίτων πρόθυμον ν' ἀποδεχθῇ τὰ μέτρα αὐτοῦ. Τοὐναντίον ἐν τῇ συνελεύσει ταύτῃ ἐγένετο μέγας λόγος περὶ τῶν καταχρήσεων καὶ τῆς σπατάλης τῆς αὐλῆς, καὶ ἐζητοῦντο παρὰ τοῦ ὑπουργοῦ αἱ καταστάσεις τῶν δαπανῶν αὐτῆς. Ἡ συνέλευσις τῶν προκρίτων διελύθη μετὰ τρεῖς μῆνας. Ἡ διάλυσις αὐτῆς ἐσκλήρυνε τὸν ἀγῶνα καὶ ἐπέφερε τὴν πτῶσιν τοῦ ὑπουργοῦ, ἕνεκα τῆς παύσεως τῆς πληρωμῆς τῶν τόκων τῶν δανείων τοῦ κράτους. Ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον αὖθις ὁ *Νέκερ* καὶ ἐκλήθη ἡ Συνέλευσις τῶν Τάξεων, ἡμέρα δὲ τῶν συνεδριάσεων αὐτῆς ὡρίσθη ἡ 5 Μαΐου 1789 ἐν Βερσαλλίαις, ὅπου ἥδρευεν ἡ αὐλή.

Ἡ ἔναρξις τῆς ἐπαναστάσεως. Τὴν 4 Μαΐου 1789 ἐγένετο ἡ θρησκευτικὴ τελετή, καθ' ἣν παρέστησαν εἰς αὐτὴν ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια, οἱ ὑπουργοὶ καὶ οἱ αὐλικοί, οἱ δὲ ἀντιπρόσωποι τῶν τριῶν τάξεων ἐπορεύθησαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου, ὅπου ἔμελλε νὰ τελεσθῇ ἡ δοξολογία. Τὴν ἑπομένην ἤρξατο ἡ συνεδρίασις. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς τρίτης τάξεως (λόγιοι, δικηγόροι, ἔμποροι καί τινες εὐγενεῖς) εἶχον δηλώσει ἐκ τῶν προτέρων ὅτι δὲν ἤθελον γονυπετήσει κατὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ βασιλέως. Ὁ βασιλεὺς ἐξεφώνησε μακρὸν λόγον, τὸν ἡγεμόνα δὲ διεδέχθη ὁ σφραγιδοφύλαξ *Βαραντὲν* και ὁ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν *Νέκερ*, ὅστις ἀγορεύσας ἐπὶ τρεῖς ὥρας δὲν ἠθέλησεν οὔτε τὸν λαὸν οὔτε τὴν αὐλὴν νὰ δυσαρεστήσῃ. Οὔτε ὁ βασιλεύς, οὔτε οἱ ὑπουργοί του εἶχον σταθμίσει τὴν βαρύτητα τῆς συνελεύσεως. Δὲν εἶχον ἀντιληφθῇ ὅτι οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτῆς εἶχον λάβει τὴν ἐντολὴν παρὰ τοῦ λαοῦ, ὅπως φέρωσιν εἰς πέρας τὸ ἔργον τῆς γαλλικῆς ἀναγεννήσεως. Ἡ αὐλή, ἀναμιμνησκομένη τὰς παλαιὰς συνελεύσεις τῶν τριῶν τάξεων, ἐπίστευεν ὅτι διαιροῦσα αὐτὰς καὶ κρατοῦσα τοὺς Παρισίους διὰ τοῦ στρατοῦ, θὰ ὑπέτασσε τὰ πάντα εἰς τὴν θέλησίν της.

Τὴν ἑπομένην τῆς ἐνάρξεως τῶν συνεδριάσεων αἱ τάξεις τοῦ κλήρου καὶ τῶν εὐγενῶν μετέβησαν εἰς τὰ ἰδιαίτερα δωμάτιά των καὶ ἀνεγνώρισαν ἑαυτὰς νομίμως κατηρτισμένας. Ἡ τρίτη τάξις, κατέχουσα τὴν αἴθουσαν, ἀνέμενεν ἐκεῖ τὰς δύο ἄλλας, ἀναβάλλουσα ἐκ συστήματος πᾶσαν ἐργασίαν, ἕως ὅτου καὶ αἱ λοιπαὶ ἑνωθῶσι μετ' αὐτῆς καὶ προβῶσιν ἀπὸ κοινοῦ εἰς τὴν ἐξέλεγξιν τῶν ἐκλογῶν. Οἱ προνομιοῦχοι τοὐναντίον ὑπεστήριζον ὅτι ἔπρεπε κατ' ἰδίαν νὰ γίνῃ ἡ ἐξέλεγξις. Πάντα τὰ γενόμενα διαβήματα πρὸς συνεννόησιν ἀπετύγχανον, τὴν δὲ 27 Μαΐου διεκόπησαν ταῦτα, τῶν εὐγενῶν κηρυχθέντων ὑπὲρ τῆς κατ' ἰδίαν ἐξελέγξεως. Τότε ἡ τρίτη τάξις ἀπεφάσισε νὰ κηρύξῃ ἑαυτὴν ὡς ἐθνοσυνέλευσιν καὶ προσεκάλεσε τὸν κλῆρον ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ τῆς εἰρήνης νὰ ἑνωθῇ μετ' αὐτῆς. Ἡ αὐλὴ κατεθορυβήθη καὶ προσεπάθησε νὰ διαλλάξῃ τὰς τάξεις, ἀλλ' ἡ μεσολάβησις αὕτη τῆς αὐλῆς ἀπέβη ματαία. Τότε ὁ ἀντιπρόσωπος τῶν Παρισίων *Σιὲς* ἐπρότεινε ψήφισμα γενόμενον δεκτόν, ὅτι οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἑτέρων τάξεων ἤθελον προσκληθῇ ὅπως μεταβῶσιν εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς συνελεύσεως, ὅπου θὰ ἐγίνετο ἡ ἐξέλεγξις τῶν ἐκλογῶν, εἴτε παρόντων εἴτε ἀπόντων αὐτῶν, θὰ κατηρτίζετο δὲ τὸ σῶμα. Τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἠκολούθησε τὴν ἐπαύριον (17 Ἰουνίου) ἑτέρα, διὰ τῆς ὁποίας, τῇ προτάσει τοῦ Σιές, οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν κοινοτήτων ἐκηρύχθησαν *Ἐθνικὴ Συνέλευσις*. Ἡ ἀπόφασις αὕτη ὑπῆρξε μέγα καὶ ἀποφασιστικὸν βῆμα, διότι ἡ τρίτη τάξις, τῆς ὁποίας εἶχον ἐξελεγχθῆ αἱ ἐκλογαὶ νομίμως, ἐκηρύσσετο ὡς ἐκπροσωποῦσα τὸ ἔθνος καὶ δὲν ἀνεγνώριζε τὰς δύο ἄλλας, πρὶν ἢ ἐξελεγχθῶσι καὶ αὐτῶν αἱ ἐκλογαί. Οὕτω μετεβλήθη εἰς συνέλευσιν ἡ τρίτη τάξις, ἡ τοῦ λαοῦ. Τὸ σύστημα τῶν τάξεων ἐξέλιπε, τοιουτοτρόπως δὲ κατηργοῦντο αἱ κοινωνικαὶ διακρίσεις. Προέβη αὕτη ἔτι μᾶλλον, ἐκήρυξεν ὅτι οἱ φόροι θὰ εἰσεπράττοντο ἐφ' ὅσον διήρκει ἡ συνέλευσις καὶ θὰ ἔπαυον εἰσπραττόμενοι οὗτοι ὡς θὰ διελύετο αὕτη.

Ταῦτα πάντα ἐκίνησαν τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ ἔθνους. Οἱ βασιλικοὶ πρίγκιπες ὅμως μετὰ τῶν μοναρχικῶν ῥαδιουργοῦντες ἔπεισαν τὸν βασιλέα νὰ μεταβῇ ἐπισήμως εἰς τὴν συνέλευσιν, νὰ ἀκυρώσῃ τὰ ψηφίσματα αὐτῆς καὶ νὰ διατάξῃ τὸν χωρισμὸν τῶν τάξεων. Πρόεδρος τῆς συνελεύσεως ἦτο ὁ *Μπαλλύ*. Τὴν νύκτα τῆς 20 Ἰουνίου ἡ αὐλὴ εἰδοποίησε τοῦτον, ὅτι διεκόπτοντο κατ' ἐντολὴν τοῦ βασιλέως αἱ συνεδριάσεις τῆς συνελεύσεως. Οὗτος ἔχων τὴν ἐντολὴν δὲν ἔλαβεν ὑπ' ὄψει τὴν διαταγὴν τοῦ βασιλέως. Τὴν ἐπαύριον μεταβὰς κατὰ τὴν ὡρισμένην ὥραν εὗρε τὴν αἴθουσαν τῆς συνελεύσεως κατεχομένην ὑπὸ ἐνόπλων δυνάμεων, διεμαρτυρήθη διὰ τὴν αὐθαίρετον ταύτην πρᾶξιν καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ ἀκολουθούμενοι ὑπὸ ἀπείρου πλήθους μετέβησαν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ σφαιριστηρίου, ἐκεῖ δὲ ὡρκίσθησαν νὰ μὴ χωρισθῶσι πρὶν τοῦ νομοθετήσωσι τὸ σύνταγμα τῆς Γαλλίας. Κατὰ τὴν γενομένην τὴν ἑπομένην συνεδρίασιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου, οἱ πλεῖστοι ἐκ τοῦ κλήρου ἑνώθησαν μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ. Τὰ γενόμενα πρὸς ἐκφοβισμὸν τῆς συνελεύσεως ηὔξησαν τοὐναντίον τὸ θάρρος αὐτῆς καὶ ἐπροοιμίασαν τὴν αἰωνίως ἀξιομνημόνευτον συνεδρίασιν τῆς 23 Ἰουνίου. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν ταύτην τῆς αὐλῆς, ὁ βασιλεὺς ἀνήγγειλεν ὅτι θὰ μετέβαινεν αὐτοπροσώπως εἰς τὴν συνέλευσιν.

Πράγματι τὴν 23 Ἰουνίου ὁ βασιλεὺς μετέβη εἰς τὴν συνέλευσιν ἀκολουθούμενος ὑπὸ ἐπιδεικτικῆς δυνάμεως. Ἐγένετο δεκτός, παρὰ πᾶσαν συνήθειαν, ἐν ἄκρᾳ σιγῇ καὶ κατηφείᾳ. Ὁ ἡγεμὼν μὲ ὕφος ὑπεροπτικὸν διέταξε πράγματα ἀντιτιθέμενα πρὸς τὴν γνώμην τῆς συνελεύσεως καὶ τοῦ δημοσίου φρονήματος, κατέκρινε τὴν διαγωγὴν τῶν ἀντιπροσώπων, δὲν ἀνεγνώρισε ταύτην ὡς συνέλευσιν ἀλλ' ὡς συνέδριον τῶν τριῶν τάξεων, ἠκύρωσεν ὅλα τὰ ψηφίσματα αὐτῆς, διέταξεν ὅπως αἱ τρεῖς τάξεις παραμείνωσι κεχωρισμέναι, καθώρισε τὴν ἔκτασιν τῶν γενησομένων μεταρρυθμίσεων, ἠπείλησεν ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει τὴν διάλυσιν τῆς συνελεύσεως ἢ τοῦ «συλλόγου», ὡς ὠνόμασεν αὐτήν, καὶ ἀπῆλθε χωρὶς μία νὰ ἀκουσθῇ ἐπιδοκιμασία. Καὶ ὁ μὲν κλῆρος καὶ οἱ εὐγενεῖς ἐφάνησαν ὑπακούοντες εἰς τὰ κελεύσματα τοῦ βασιλέως, ἀλλ' οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ ἔμειναν εὐσταθεῖς εἰς τὰς ἕδρας των, ἐκδηλοῦντες τὴν ἀγανάκτησιν αὐτῶν, ὅτε ἐγερθεὶς ἐν μέσῳ νεκρικῆς σιγῆς ὁ Μιραμπώ, ἐξεφώνησε τὸν περίφημον ἐκεῖνον λόγον, ὅστις ὑπῆρξε τὸ ἔναυσμα τῆς ἐπαναστάσεως. Εἶπεν ὅτι οἱ συνελθόντες ἐκεῖ ἦσαν οἱ ἀντιπρόσωποι εἴκοσι πέντε ἑκατομμυρίων Γάλλων, οἵτινες ἀνέμενον παρ' αὐτῶν τὴν εὐδαιμονίαν των, ἀφοῦ δὲ ἔψεξε τὴν στάσιν τοῦ βασιλέως, «ἡ ἐλευθερία τῶν βουλευμάτων σας, εἶπεν, ἐδεσμεύθη· στρατιωτικὴ δύναμις πολιορκεῖ τὴν συνέλευσιν. Ἀλλὰ ποῦ εἶναι οἱ ἐχθροὶ τοῦ Ἔθνους; Μήπως εὑρίσκεται πρὸ τῶν πυλῶν ἡμῶν ὁ Κατιλίνας; Ζητῶ νὰ περιβληθῆτε τὴν νομοθετικήν σας ἐξουσίαν καὶ νὰ περιφρουρηθῆτε ἐντὸς τοῦ ὅρκου σας. Ὁ ὅρκος οὗτος δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ χωρισθῶμεν, ἂν μὴ ἀποπερατώσωμεν τὸ σύνταγμα».

Ὁ μαρκήσιος *Βρεζέ*, τελετάρχης τῆς αὐλῆς, βλέπων ὅτι ἡ συνέλευσις δὲν ἐσκόπει νὰ διακόψῃ τὴν συνεδρίασιν, ἐπανέλαβε τὴν διαταγὴν τοῦ βασιλέως. Ὁ Μιραμπὼ πλησιάσας αὐτὸν ἐκραύγασεν: «Ὕπαγε νὰ εἴπῃς εἰς τὸν κύριόν σου ὅτι εὑρισκόμεθα ἐδῶ κατ' ἐπιτακτικὴν ἐντολὴν τοῦ λαοῦ, καὶ ὅτι μόνη ἡ βία τῆς λόγχης θέλει μᾶς ἐκβάλει». Ἡ συνέλευσις πλήρης θάρρους καὶ μεγαλειότητος ἤρξατο συνεδριάζουσα. Προέβη ἀμέσως εἰς τὴν ἐπικύρωσιν πάντων τῶν ψηφισμάτων, τοῦ περὶ καταστάσεως τῶν ἀντιπροσώπων, τοῦ περὶ ψήφων, τοὺς ὁποίους μόνον ἡ συνέλευσις εἶχε δικαίωμα νὰ ἐγκρίνῃ, καὶ τοῦ περὶ τοῦ ὅρκου τῶν ἀντιπροσώπων.

Τὴν 23 Ἰουνίου κατέρρευσεν ἡ μοναρχικὴ ἐξουσία. Τὸ δικαίωμα τῆς προτάσεως τῶν νόμων μετεβιβάσθη εἰς τὴν συνέλευσιν, ἡ δὲ δύναμις αὐτῆς κατέστη ἀπεριόριστος. Κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς ἑπομένης μερὶς τοῦ κλήρου καὶ τεσσαράκοντα ἑπτὰ εὐγενεῖς, ἐν οἷς καὶ ὁ δοὺξ τῆς Ὀρλεάνης *Φίλιππος*, προσῆλθον ὅπως συνεδριάσουν μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ. Τὴν δὲ 27 Ἰουνίου προσῆλθον πᾶσαι αἱ τάξεις, αἱ κεχωρισμέναι ἕδραι ἀνεμίχθησαν, πᾶσα διάκρισις ἐξέλιπε καὶ ἐπῆλθε πλήρης ἡ ἑνότης τῆς ἐθνικῆς ἐξουσίας. Καὶ ἡ μὲν αὐλή, παρ' ὅλα ταῦτα, ἐσκευώρει τὴν κατάργησιν τῆς συνελεύσεως, αὕτη ὅμως ἤρχισε τὴν νομοθετικήν της ἐργασίαν καὶ παρεσκεύαζε τὸ σύνταγμα. Ἐν τούτοις ἡ αὐλὴ συνεκέντρου πολυάριθμον στρατὸν εἰς Βερσαλλίας, τὸ αὐτὸ δὲ ἐγένετο καὶ εἰς Παρισίους. Ἡ συνέλευσις δι' ἐντόνου ἀναφορᾶς ἐζήτησε τὴν 9 Ἰουλίου τὴν ἄμεσον ἀπομάκρυνσιν τῶν στρατευμάτων, ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπήντησεν ὅτι εἰς τοῦτο μόνος αὐτὸς ἦτο ὁ ἁρμόδιος, καὶ ἐπρότεινεν εἰς αὐτὴν ὅπως τὴν μεταφέρῃ εἰς τὴν Νουγιὼν ἢ εἰς τὴν Σουασσών, δηλαδὴ μεταξὺ δύο στρατιῶν.

Ἡ ἐπανάστασις τῆς 14 Ἰουλίου. Ἡ συγκέντρωσις αὕτη τῶν στρατευμάτων εἶχε πείσει τὴν αὐλὴν ὅτι ἠδύνατο εὐχερῶς πλέον νὰ διαλύσῃ τὴν συνέλευσιν. Ἡ παρουσία τούτων καὶ ἡ ἀπομπὴ τοῦ Νέκερ, ὡς προσκειμένου εἰς τὰς ἰδέας τῆς συνελεύσεως, διετάρασσε τοὺς Παρισίους. Πάντες ἐθεώρουν ὡς ὑπαιτίους τῶν δεινῶν τῆς χρεοκοπημένης χώρας καὶ τῆς ἀπειλῆς τοῦ λιμοῦ τὴν αὐλὴν καὶ τοὺς ἀριστοκράτας, ὁ δὲ κίνδυνος τῶν ἀντιπροσώπων τῆς συνελεύσεως προεκάλεσε γενικὴν ἀγανάκτησιν. Τὸ πλῆθος συνήρχετο εἰς τὸν κῆπον τοῦ Palais Royal, ὅπου ἁπλῆ τράπεζα ἐπεῖχε θέσιν βήματος, ῥήτωρ δ' ἐγίνετο ὁ πρῶτος τυχὼν πολίτης. Εἰς μίαν τῶν συναθροίσεων τούτων ἐνεκρίθη ἡ πρότασις τῆς παραβιάσεως τῶν δεσμωτηρίων τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ, καὶ οἱ ἐκεῖ κρατούμενοι ἐπίλεκτοι τῆς γαλλικῆς φρουρᾶς, οἱ μὴ θελήσαντες νὰ πυροβολήσωσι κατὰ τοῦ λαοῦ, ἠλευθερώθησαν καὶ περιήχθησαν εἰς τὴν πόλιν ἐν θριάμβῳ. Ὅταν ἐγνώσθη ἡ ἀπομπὴ τοῦ Νέκερ χιλιάδες λαοῦ συνέρρευσαν εἰς τὸν κῆπον τοῦ Palais Royal, ὅτε ἀνελθὼν ἐπὶ τραπέζης ὁ *Κάμιλλος Δεμουλὲν* καὶ κρατῶν εἰς τὰς χεῖρας πιστόλιον εἶπε: «Πολῖται, οὔτε στιγμὴν δὲν πρέπει νὰ χάνωμεν· ἡ ἀπομπὴ τοῦ Νέκερ εἶναι ὁ κώδων τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου τῶν πατριωτῶν· τὴν νύκτα αὐτὴν ὅλα τὰ ἐλβετικὰ καὶ γερμανικὰ τάγματα ἐξερχόμενα ἀπὸ τοῦ πεδίου τοῦ Ἄρεως θὰ μᾶς σφάξωσιν· ἓν μόνον μᾶς μένει, νὰ δράξωμεν τὰ ὅπλα».

Τὸ σύνταγμα τῶν Γάλλων φρουρῶν, διακείμενον εὐνοϊκῶς ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, συνέτριψε τὰς κιγκλίδας τοῦ κήπου τοῦ Κεραμεικοῦ, κατεδίωξε τὸ σῶμα τοῦ πρίγκιπος Λεμπὲσκ (ὅστις εἶχεν ἐπιτεθῆ κατὰ ἀόπλου πλήθους εἰς τὴν πλατεῖαν Λουδοβίκου ΙΕ', νῦν Ὁμονοίας) καὶ πάντα τὰ ξένα συντάγματα, οὕτω δὲ τὰ σχέδια τῆς αὐλῆς ἐματαιώθησαν καὶ ὁ στρατὸς δὲν ἐκινήθη κατὰ τῆς πόλεως τῶν Παρισίων. Κατὰ τὴν ἰδίαν ἑσπέραν πολῖταί τινες συνῆλθον εἰς τὴν δημαρχίαν καὶ ἀνέλαβον τὰς ἡνίας τῆς ἐξουσίας. Ἐξ ἄλλου πληροφορουμένη τὰ συμβαίνοντα ἐν Παρισίοις ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις καὶ τὴν ἀπομπὴν τοῦ Νέκερ ἐξηγέρθη ἐπίσης, οἱ δὲ εὐγενεῖς θεωρήσαντες τὰ συμβαίνοντα ὡς δημιουργοῦντα κοινὸν κίνδυνον, παρεσύρθησαν ἐκ τοῦ γενικοῦ φρονήματος καὶ ἠνώθησαν μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς τρίτης τάξεως, ἡ δὲ συνέλευσις ἀπεφάσισεν ὅπως συνεδριάζῃ διαρκῶς. Ἡ στάσις τῶν Παρισίων ἠκολούθησε τακτικωτέραν πορείαν. Καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν τῆς 13 Ἰουλίου ὁ λαὸς συνήρχετο εἰς τὸ δημαρχεῖον· ἐσχηματίσθησαν τὰ ὀνομασθέντα «τάγματα τῶν ἐθελοντῶν» τῶν διαμερισμάτων τῆς πόλεως καὶ μεταβάντα εἰς τὸ δημαρχεῖον ἐζήτουν ὅπλα. Ἐξαπατηθέντα ὅμως παρὰ τοῦ δημάρχου *Φλεσσέλ*, κατήγγειλαν αὐτὸν ἐπὶ προδοσίᾳ, καὶ τὴν ἑπομένην ὁ λαὸς ὁρμήσας κατὰ τοῦ μεγάρου τῶν Ἀπομάχων διήρπασεν 24.000 ὅπλα καὶ τηλεβόλα τινά, καὶ ἐτράπη ἐναντίον τοῦ φρουρίου τῆς *Βαστίλλης*, ζητῶν τὴν παράδοσιν αὐτοῦ. Μετὰ τετράωρον πολιορκίαν ἦλθον αἱ γαλλικαὶ φρουραὶ κομίζουσαι τηλεβόλα, ἡ δὲ φρουρὰ ἐβίασε τὸν φρούραρχον αὐτῆς *Δελωναὶ* νὰ παραδοθῇ. Οὗτος μὴ θέλων νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν βίαν τῆς φρουρᾶς, ἐζήτησε νὰ θέσῃ πῦρ εἰς τὴν πυριτιδαποθήκην, ἀλλ' ἡ φρουρὰ ἠμπόδισεν αὐτόν, κατεβίβασε τὴν γέφυραν καὶ οἱ πολιορκηταὶ εἰσέβαλον εἰς τὸ φρούριον καὶ συλλαβόντες τὸν φρούραρχον τὸν ἐφόνευσαν. Τὴν αὐτὴν τύχην ἔλαβε καὶ ὁ ἐξαπατήσας τὸν λαὸν δήμαρχος Φλεσσὲλ φονευθείς, ἐνῷ μετεφέρετο εἰς τὸ βασιλικὸν παλάτιον. Τὰ γεγονότα τῶν Παρισίων ἀνεκοινώθησαν εἰς τὴν συνεδριάζουσαν συνέλευσιν, ἥτις ἀπέστειλε κατ' ἐπανάληψιν πρεσβείας πρὸς τὸν βασιλέα ζητοῦσα τὴν ἄμεσον ἀπομάκρυνσιν τῶν πέριξ τῶν Παρισίων στρατευμάτων, τὰ ὁποῖα περιεστοίχιζον καὶ τὴν συνέλευσιν. Ἐνῷ συνεζητεῖτο πρότασις ἀποστολῆς καὶ τρίτης πρεσβείας, ἀνηγγέλθη ὅτι μετέβαινεν εἰς αὐτὴν ὁ Λουδοβῖκος ΙΣΤ'. Ἡ εἴδησις αὕτη ἐπροξένησε χαρὰν κατὰ πρῶτον εἰς τοὺς πληρεξουσίους, ἀλλ' ὁ Μιραμπὼ συνέστησεν εἰς τοὺς συναδέλφους του ν' ἀπόσχωσι πάσης ἐπευφημίας: «Ἂς ἀφήσωμεν, εἶπεν, νὰ σᾶς ἀνακοινώσῃ πρῶτον τοὺς ἀγαθοὺς σκοπούς του. Τὸ αἷμα τῶν ἀδελφῶν μας χύνεται εἰς Παρισίους». Ἡ ὑποδοχὴ ἐγένετο μετὰ κατηφείας, μόνον δὲ ὅταν εἶπεν ὅτι διέταξε τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν στρατευμάτων ἀπὸ τοὺς Παρισίους καὶ τὰς Βερσαλλίας, ἠγέρθη ἡ συνέλευσις καὶ συνώδευσεν αὐτὸν εἰς τὰ ἀνάκτορα· ἀνήγγειλε δὲ τότε ὁ βασιλεὺς τὴν ἀνάκλησιν τῆς παύσεως τοῦ Νέκερ καὶ ὅτι θὰ μετέβαινεν αὐτοπροσώπως ὅπως εἰρηνεύσῃ τὴν πρωτεύουσαν. Ἡ συνέλευσις διώρισεν ἑκατονταμελῆ ἐπιτροπὴν πρὸς ὑποδοχήν του, ὁ δὲ *Μπαλλὶ* καὶ ὁ *Λαφαγιὲτ* ἀνεδείχθησαν ὁ μὲν δήμαρχος τῶν Παρισίων, ὁ δὲ ἀρχηγὸς τῆς ἐθνοφυλακῆς.

Αἱ συνέπειαι τῆς ἐπαναστάσεως τῆς 14 Ἰουλίου ὑπῆρξαν ἀνυπολόγιστοι. Τὸ κίνημα τῶν Παρισίων μετεδόθη καθ' ὅλην τὴν Γαλλίαν, διωργανώθησαν δὲ πανταχοῦ δημαρχίαι καὶ ἐθνοφυλακαὶ πρὸς ἄμυναν. Ἡ ἐξουσία καὶ ἡ ἰσχὺς μετετοπίσθησαν ἐξ ὁλοκλήρου· ἡ βασιλεία νικηθεῖσα ἐστερήθη αὐτὰς καὶ τὰς ἀπέκτησε τὸ νικῆσαν ἔθνος. Ἡ βασιλεία καὶ ἡ ἀριστοκρατία ἐνέπνεον γενικὴν δυσπιστίαν, καὶ εἰς μὲν τὰς πόλεις κατεφέροντο οἱ ἀστοὶ κατὰ τῶν προνομιούχων, οἱ δὲ χωρικοὶ κατηδάφιζον τοὺς ἀρχοντικοὺς πύργους καὶ ἔκαιον τὰ ἔγγραφα καὶ τοὺς τίτλους τῶν κυρίων των. Ἀπὸ τῆς 4 Αὐγούστου 1789 ἐκαθαρίσθη τὸ ἔδαφος τῆς Γαλλίας ἀπὸ τὰ λείψανα τοῦ τιμαριωτισμοῦ, αἱ γαῖαι ἀφῃρέθησαν ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας, κατελύθησαν τὰ ἀρχοντικὰ δικαστήρια καὶ παρεσχέθη δωρεὰν ἡ δικαιοσύνη.

Συμβεβηκότα τῆς 5 καὶ 6 Ὀκτωβρίου 1789. Ἡ θύελλα τῆς 14 Ἰουλίου διετάρασσε τὴν πόλιν τῶν Παρισίων. Ἡ γενικὴ ὅμως διεύθυνσις τῶν

Digitized by Google

ὑποθέσεων εἰς τὴν αὐλὴν ἐξηκολούθει ἡ αὐτὴ ὡς καὶ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τῆς 14 Ἰουλίου· ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ μέσα τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας περιωρίσθησαν, ὁ κίνδυνος νέας ἀνταρσίας ἔμελλε νὰ εἶναι ἔτι μείζων. Ὁ *Νέκερ*, μὴ ἀπολαμβάνων τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ βασιλέως, καθίστατο ἀνίσχυρος ἐνώπιον τῆς συνελεύσεως· ὁ βασιλεὺς δὲν συγκατετίθετο νὰ θεωρήσῃ ἑαυτὸν ἀνίσχυρον ἐντὸς τοῦ βασιλείου του, οἱ δὲ περιστοιχίζοντες αὐτὸν ἀνερρίπιζον τὰς ἐλπίδας ἀνακτήσεως τῆς προηγουμένης αὐτοῦ κυριαρχίας. Ἡ βασίλισσα Μαρία Ἀντωανέττα εἶχεν ἔτι μᾶλλον τὴν πεποίθησιν ταύτην καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν σωματοφυλάκων ἐφάνη εἰς αὐτὴν ἱκανὸς ὅπως ἀναχαιτίσῃ τὸ λαϊκὸν κῦμα, ὅπερ ἔβαινε πρὸς τὰ πρόσω, ἐφ' ὅσον ἀντέτασσον εἰς αὐτὸ φραγμούς. Αἱ διαθέσεις αὗται τῆς βασιλίσσης καὶ τὰ ἄφρονα γεύματα πρὸς τοὺς σωματοφύλακας, ἐγένοντο ἀφορμὴ διαδόσεων περὶ ἀναχωρήσεως κρύφα τοῦ βασιλέως καὶ περὶ διαλύσεως τῆς συνελεύσεως.

Ἡ ἐξέγερσις ἐκ τούτου τοῦ λαοῦ ὑπῆρξε τρομερὰ καὶ τὴν 8 Ὀκτωβρίου, ἐνῷ διετάσσετο τὸ σύνταγμα τῆς Φλάνδρας νὰ λάβῃ τὰ ὅπλα, ὁ λαὸς τῶν Παρισίων, ἀνερχόμενος εἰς πολλὰς χιλιάδας, ἐβάδισε κατὰ τῶν Βερσαλλιῶν, καὶ ἀπῄτησεν ὅπως ὁ βασιλεὺς μετὰ τῆς οἰκογενείας του μεταχθῶσιν εἰς Παρισίους. Ὑποκύπτων εἰς τὴν ἐπιμονὴν τοῦ λαοῦ ὁ βασιλεὺς ὡδηγήθη εἰς Παρισίους, ἡγουμένων τῶν κρατούντων ἐπὶ τῆς αἰχμῆς τῶν λογχῶν τὰς κεφαλὰς τῶν φονευθέντων σωματοφυλάκων. Μετὰ τῶν βασιλέων μετέβη εἰς Παρισίους καὶ ἡ ἐθνοσυνέλευσις. Ἡ ἐπανάστασις ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης ἔλαβε νέαν τροπήν, ἐπὶ δὲ τῆς συνελεύσεως ἐδέσποσεν ἔκτοτε ἡ ἰσχὺς τοῦ λαοῦ. Ἡ παρουσία ἐν τούτοις τῆς συνελεύσεως καὶ τοῦ βασιλέως εἰς τὴν πρωτεύουσαν συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐπάνοδον τῆς ἡσυχίας, μία δὲ μόνη ὑπελείπετο ἀφορμὴ ταραχῶν, ἡ σιτοδεία. Τὴν 21 Ὀκτωβρίου ἐκηρύχθη ὁ στρατιωτικὸς νόμος, παρέχων τὴν ἄδειαν εἰς τὸν δῆμον, ὅπως μεταχειρίζεται τὴν ἔνοπλον δύναμιν πρὸς διάλυσιν τῶν συναθροίσεων. Ἡ συνέλευσις εἶχε διαιρέσει τὸ κράτος εἰς ὀγδοήκοντα τρεῖς νομοὺς ἰσοπληθεῖς κατοίκων, τῶν ὁποίων ἡ διοίκησις ἐκανονίσθη κατὰ τάξιν ὁμοιόμορφον. Τὰ πάντα κατὰ τὸ νέον σύστημα ἐγίνοντο δι' ἐκλογῆς, ἐχούσης διαφόρους βαθμούς. Οὕτως οἱ μὲν πολῖται ὑπεδείκνυον τοὺς ἐκλογεῖς, οὗτοι δὲ τὰ μέλη τῆς συνελεύσεως, τὰ τοῦ συμβουλίου καὶ τοὺς δικαστάς. Οἱ δημοτικοὶ ἄρχοντες διωρίζοντο ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ λαοῦ· τοιουτοτρόπως ὁ δῆμος ἀπετέλει τὸν πρῶτον βαθμὸν τῆς κοινωνίας καὶ ἡ βασιλεία τὸν τελευταῖον. Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ συστήματος τούτου καθιέρωσε τὴν ἔμπρακτον κυριαρχίαν τοῦ λαοῦ. Οἱ θιασῶται ἐν τούτοις τοῦ παλαιοῦ συστήματος ἔφερον ποικίλα προσκόμματα εἰς τὴν λειτουργίαν τούτου, οἱ δὲ εὐγενεῖς καὶ ὁ κλῆρος στερηθέντες τὰ προνόμιά των διηρέθιζον τὰς ἐπαρχίας καὶ προσέβαλλον τὴν ἐπανάστασιν. Ὁ κλῆρος μάλιστα προεκάλει στάσεις, ἐλπίζων ὅτι ἤθελε καρπωθῆ ὄφελη ἐκ τῆς ἀναρχίας, ὅταν δὲ ἤρξατο ἡ ἐκποίησις τῆς ἰδιοκτησίας τοῦ κλήρου καὶ εἰσήχθησαν τὰ χαρτονομίσματα, τὸ μῖσος αὐτοῦ κατὰ τῆς ἐπαναστάσεως δὲν εἶχε πλέον ὅρια.

Αἱ ἀντεπαναστατικαὶ ἀπόπειραι ηὔξανον ἐκτὸς τῆς συνελεύσεως καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ βασιλέως, δραπετεύσαντες ἐκ Γαλλίας ἀπὸ τῆς 14 Ἰουλίου, παρεσκεύαζον τὴν φυγὴν τούτου καὶ παρέσυρον εἰς λιποταξίας τοὺς ἀξιωματικοὺς εὐπατρίδας, οἵτινες κατέφευγον εἰς Κόμπλεντζ καὶ ἐσχημάτισαν ἐκεῖ τὴν ἐξωτερικὴν λεγομένην Γαλλίαν, κηρυχθεῖσαν ἐναντίον παντὸς μέτρου τῆς συνελεύσεως. Παρ' ὅλα ταῦτα ἡ γενομένη τελετὴ τῆς ἐπετείου τῆς 14 Ἰουλίου κατηύνασε τὰ πάθη. Ἀλλ' οἱ εὐγενεῖς, δυσαρεστηθέντες ἕνεκα τῆς καταργήσεως τῶν τίτλων, μετηνάστευον ἀθρόοι, ἐκίνουν δὲ εἰς ἔχθραν κατὰ τῆς Γαλλίας τοὺς βασιλεῖς τῆς Εὐρώπης καὶ δὲν ἔπαυον διερεθίζοντες τοὺς ἐσωτερικοὺς ἐχθροὺς αὐτῆς, ῥαδιουργοῦντες τὰ στρατεύματα. Εἰς τὰς ῥαδιουργίας ταύτας μετεῖχεν ὁ κλῆρος, διὸ ἡ συνέλευσις ἐπέβαλε διὰ ψηφίσματος εἰς τοὺς κληρικοὺς τὸν ὅρκον πίστεως εἰς τὸ ἔθνος, εἰς τοὺς νόμους καὶ εἰς τὸν βασιλέα, ἐκήρυττε δὲ ὡς ἐκπτώτους τοὺς μὴ ὁρκιζομένους τοιούτους. Οὕτως ὁ κλῆρος διῃρέθη εἰς συνταγματικὸν καὶ παραβάτην.

Ἡ σύστασις τῶν πολιτικῶν λεσχῶν. Τὰ κόμματα ἐπεδίωκον νὰ ἑλκύσουν πρὸς ἑαυτὰ τὸν λαὸν καὶ ἀφοῦ προσεπάθησαν νὰ παρασύρωσιν αὐτὸν διὰ τῆς θρησκείας, μετεχειρίσθησαν καὶ ἕτερον μέσον, τὰς πολιτικὰς λέσχας. Ἦσαν δὲ αὗται συγκεντρώσεις ἰδιαίτεραι, ἐντὸς τῶν ὁποίων συνεζητοῦντο αἱ πράξεις τῆς κυβερνήσεως, αἱ ὑποθέσεις τοῦ κράτους καὶ τὰ ψηφίσματα τῆς συνελεύσεως. Ἡ πρώτη ἐξ αὐτῶν ἐσχηματίσθη ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Βρετανῶν, οἵτινες συνήρχοντο εἰς ἰδιαιτέρας συσκέψεις, συνεδρίαζον δὲ εἰς τὴν μονὴν τῶν *Ἰακωβίνων*, ἔνθεν καὶ ἡ ἐπωνυμία αὐτῶν. Ἡ λέσχη αὕτη, περιλαβοῦσα πολυπληθεῖς ἄνδρας εἰς τοὺς κόλπους της, κατέστη μετὰ μικρὸν παντοδύναμος. Τὰ πρακτικὰ τῶν συνεδριάσεών της ἐδημοσιεύοντο εἰς τὰς ἐφημερίδας, συνέστησε δὲ παραρτήματα αὐτῆς εἰς τὰς ἐπαρχίας, καὶ οὕτω πως μετεβλήθη εἰς λαϊκὴν συνέλευσιν. Τινὲς τῶν ἱδρυτῶν αὐτῆς συνέστησαν ἑτέραν λέσχην, τὴν ὁποίαν ὠνόμασαν λέσχην τοῦ 89, διευθυνταὶ δὲ αὐτῆς ἐγένοντο διάσημοι ἄνδρες, οἷοι ὁ Σιές, ὁ Λαφαγιέτ, ὁ Λαβέτ, ὁ Μπαρνάβ. Ὁ Μιραμπὼ ἦτο μέλος ἀμφοτέρων τῶν λεσχῶν. Οἱ βασιλικοί, ἀπομιμούμενοι τοὺς συνταγματικούς, ἵδρυσαν καὶ οὗτοι ἰδίαν λέσχην, ἀποκληθεῖσαν «Λέσχην τῶν ἀμεροληπτων», ἥτις μὴ βασιζομένη ἐπὶ τῆς ἰσχύος τοῦ λαοῦ ἐξησθένησε καὶ ἐνεφανίσθη ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν «Φιλομοναρχικῶν». Θέλουσα νὰ ἑλκύσῃ εἰς ἑαυτὴν τὴν συμπάθειαν τοῦ λαοῦ διένειμεν ἄρτον εἰς αὐτόν. Ὁ λαὸς ὅμως θεωρήσας τοῦτο ὡς ἀντεπαναστατικὸν τέχνασμα ἀπέκρουσε τὴν δωρεάν της καὶ ἐπροξένει τοιοῦτον θόρυβον εἰς τὰς συνεδριάσεις της, ὥστε ὁ δῆμος κατήργησεν αὐτὴν τῷ 1791. Αἱ ἐνέργειαι αὗται τῆς λέσχης τῶν φιλομοναρχικῶν ἐκορύφωσαν τὴν γενικὴν δυσπιστίαν, ἥτις ἔφθασε μέχρι μανίας μετὰ τὴν φυγὴν ἐκ Γαλλίας μελῶν τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας. Ἠγέρθησαν τότε ὑποψίαι περὶ παρασκευαζομένης φυγῆς τοῦ βασιλέως. Ἡ συνέλευσις θελήσασα νὰ ἀναστείλῃ τὰς προόδους τῆς μεταναστεύσεως, ἐψήφισε τὸν πολιτικὸν θάνατον ἐναντίον παντὸς μετανάστου, ὁ νόμος δὲ οὗτος ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ Μιραμπὼ ἄξιος νὰ ταχθῇ εἰς τὸν κώδικα τοῦ Δράκοντος καὶ οὐχὶ μεταξὺ τῶν ψηφισμάτων τῆς ἐθνοσυνελεύσεως. Ἀλλ' ὁ Μιραμπὼ τὴν 2 Ἀπριλίου 1791 ἀπέθνησκε, συναποκομίσας εἰς τὸν τάφον τὰ μεγάλα αὐτοῦ σχέδια, δι' ὧν ἤθελε καὶ τὸν θρόνον νὰ ἐνισχύσῃ καὶ τὴν ἐπανάστασιν νὰ στερεώσῃ. Ἐνῷ ὅμως ἡ συνέλευσις συνεπλήρωσε τὴν ὀργάνωσιν τοῦ κράτους, ἡ αὐλὴ κατεγίνετο εἰς μικρορραδιουργίας, ὁ δὲ κλῆρος ἐπεδίωκε νὰ καταστρέψῃ τὸ νέον σύστημα δημιουργῶν σχίσμα. Τὰ ἀντεπαναστατικὰ κόμματα προητοίμασαν τὸν ἐμφύλιον καὶ τὸν εὐρωπαϊκὸν πόλεμον, ὅτε κατεφαίνετο πλέον ἡ τροπὴ ἣν ἔμελλε νὰ λάβῃ ἡ ἐπανάστασις.

Ἡ πολιτικὴ κατάστασις τῆς Εὐρώπης. Ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις ἔμελλε νὰ μεταβάλῃ τὴν πολιτικὴν τῆς Εὐρώπης, ἤρξατο δὲ τότε ἡ πάλη μεταξὺ λαῶν καὶ βασιλέων. Οἱ ἡγεμόνες τῆς Εὐρώπης ἐθεώρησαν ὡς κοινὸν ἐχθρὸν τὴν γαλλικὴν ἐπανάστασιν. Οἱ Γάλλοι μετανάσται ἐνεθάρρυνον καὶ παρώτρυνον τοὺς ἡγεμόνας, ὅπως εἰσβάλουν εἰς Γαλλίαν, λέγοντες ὅτι αὕτη οὔτε στρατὸν οὔτε χρήματα εἶχε, καὶ ὅτι ἐπόθει τὴν παλαιάν της κυβέρνησιν. Ὁ κόμις τοῦ Ἀρτουᾶ, ἀδελφὸς τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ', διεπραγματεύθη μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας συμφωνίας, ἀνηγγέλθησαν δὲ αὗται εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας καὶ ἀπεφασίζετο, ὅπως ἡ Αὐστρία, ἡ Πρωσσία, ἡ Σαρδηνία καὶ ἡ Ἰσπανία ἀποστείλωσι συμμαχικὰ στρατεύματα κατὰ τῆς Γαλλίας. Αἱ ἀποφάσεις αὗται ἐλήφθησαν εἰς Μάντουαν τὴν 20 Μαΐου 1791. Ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια τῆς Γαλλίας παρεσκευάζετο μυστικῶς εἰς φυγήν, καὶ τὴν 20 Ἰουνίου ἐδραπέτευσεν, ἀλλὰ συνελήφθη εἰς τὴν κώμην Βαρέν. Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης ἔπαυσε πρὸς καιρὸν ἡ βασιλικὴ ἀρχή, ἐτέθη ὑπὸ φρούρησιν ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια, ἐνεφανίσθη δὲ ἐπὶ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς καὶ τὸ δημοκρατικὸν κόμμα καὶ ἤρξατο ἡ μεταξὺ συνταγματικῶν καὶ δημοκρατικῶν πάλη. Ἡ συνέλευσις ἐψήφισεν ὅτι ὁ βασιλεὺς θὰ ἐλογίζετο ὡς παραιτούμενος, ἐὰν ὁρκιζόμενος εἰς τὸ σύνταγμα παρέβαινε τὸν ὅρκον αὐτοῦ. Ἡ ψηφοφορία αὕτη παρώργισε τὸν λαόν, ὅστις ἐθεώρει ὡς ἔκπτωτον μετὰ τὴν φυγήν του τὸν Λουδοβῖκον ΙΣΤ'. Οἱ μετανάσται ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ' συνεκεντροῦντο εἰς Κόμπλεντζ. Ἡ παρασκευασθεῖσα φυγὴ τοῦ βασιλέως, ἀναπτερώσασα κατ' ἀρχὰς τὰς ἐλπίδας αὐτῶν, τοὺς κατετρόμαξεν ὅταν ἔμαθον τὴν σύλληψιν αὐτοῦ. Ὁ πρεσβύτερος τῶν ἀδελφῶν του, ὁ κατόπιν Λουδοβῖκος ΙΗ', δραπετεύσας συγχρόνως μετὰ τοῦ βασιλέως ἀφίκετο εἰς Βρυξέλλας φέρων τὸν τίτλον τοῦ ἀντιβασιλέως. Ἔκτοτε οἱ μετανάσται εἰς τὴν συνδρομὴν μόνον τῆς Εὐρώπης ἤλπιζον. Οἱ ἀξιωματικοὶ ἐλιποτάκτουν καθ' ἑκάστην, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας, ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας καὶ ὁ κόμις τοῦ Ἀρτουᾶ συνελθόντες εἰς Πίλιντζ ἐδημοσίευσαν προκήρυξιν ἀναγγέλλοντες τὴν προσεχῆ εἰσβολήν των εἰς Γαλλίαν. Διὰ τῆς προκηρύξεως ταύτης (ἥτις ἀφῆκεν ἀπαθῆ τὴν συνέλευσιν) οἱ ῥηθέντες βασιλεῖς ἐθεώρουν τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ' ὡς ἰδικήν των καὶ ἀπῄτουν ν' ἀφεθῇ ἐλεύθερος καὶ νὰ μεταβῇ ὅπου ἤθελε, νὰ διαλυθῇ ἡ συνέλευσις καὶ ν' ἀποκατασταθῇ ἡ μοναρχία ὡς πρότερον, ἄλλως ἠπείλουν πόλεμον κατὰ τῆς Γαλλίας· Ἡ διακήρυξις αὕτη παρώργισε τὸν λαόν, ὅστις δὲν ἠδύνατο ν' ἀντιληφθῇ ἐν τίνι δικαιώματι ἀνεμιγνύοντο οἱ ἡγεμόνες τῆς Εὐρώπης εἰς τὰ ἐσωτερικὰ ζητήματα τῆς χώρας του. Ἐπειδὴ δὲ οὗτοι προέβαλλον τὴν ἰσχὺν τῶν ὅπλων, παρεσκευάσθη καὶ ἡ Γαλλία πρὸς ἄμυναν, ἐστρατολογήθησαν δ' ἀμέσως 100,000 ἐθνοφυλάκων.

Ἡ συνέλευσις εὑρίσκετο εἰς τὸ τέρμα τῶν ἐργασιῶν της καὶ προσδιωρίσθη ἡ 5 Αὐγούστου 1791 ὡς ἡμέρα συγκλήσεως τῶν ἐκλογικῶν συλλόγων. Τὰ μέλη τῆς πρώτης συνελεύσεως δὲν ἠδύναντο νὰ ἐκλεχθῶσιν εἰς τὴν δευτέραν τοιαύτην. Ἐψήφισαν ταῦτα τὸ σύνταγμα τοῦ 1791, ὅπερ καθιέρωσε τὴν ἰσότητα μεταξὺ τῶν πολιτῶν καὶ ἐθέσπισεν ὅτι ὁ λαὸς ἦτο ἡ πηγή, ἐξ ἧς ἀπέρρεον πᾶσαι αἱ ἐξουσίαι, χωρὶς αὐτὸς νὰ συμμετέχῃ αὐτῶν.

Ἡ νέα συνέλευσις ἤρξατο τῶν συνεδριάσεών της τὴν 1ην Ὀκτωβρίου 1791 καὶ ἐκλήθη ἀμέσως *Ἐθνικὴ νομοθετικὴ συνέλευσις*, ἔδειξε δὲ τὸ σέβας της πρὸς τὴν καθεστηκυῖαν τάξιν. Ἀπὸ τῶν πρώτων ὅμως αὐτῆς σχέσεων μετὰ τοῦ βασιλέως δὲν ἐτηρήθη μεταξύ των ὁμόνοια καὶ πίστις. Ὅταν μετέβη ἑξηκοντομελὴς ἐπιτροπὴ τῆς συνελεύσεως ἵνα ἀναγγείλῃ τὴν κατάρτισιν αὐτῆς, ὁ βασιλεὺς δὲν ἐδέχθη αὐτὴν ἀμέσως, ἀλλὰ τῆς παρήγγειλεν ὅτι θὰ ἐδέχετο αὐτὴν τὴν ἐπαύριον· τοῦτο παρώργισε τὴν ἐπιτροπὴν καὶ ὅταν αὕτη προσῆλθεν ἐνώπιον αὐτοῦ, ὁ πρόεδρος ταύτης *Ντυσατέλ* εἶπε τὰς ἀκολούθους μόνον λέξεις: «Βασιλεῦ, ἡ Ἐθνικὴ νομοθετικὴ συνέλευσις, καταρτισθεῖσα ὁριστικῶς, μᾶς στέλλει νὰ σὲ πληροφορήσωμεν τοῦτο». Ὁ βασιλεὺς ἀπεκρίθη λακωνικώτερον: «Δὲν δύναμαι νὰ προσέλθω εἰς τὴν συνέλευσιν πρὸ τῆς Παρασκευῆς».

Ἡ συνέλευσις, ἐγκρίνασα τὴν συμπεριφορὰν τοῦ προέδρου τῆς ἐπιτροπῆς, προέβη μετ' ὀλίγον εἰς πρᾶξιν ἀντεκδικήσεως, ἥτις ὅμως ἐλησμονήθη, ὅταν ὁ βασιλεὺς ἐνεφανίσθη ἐνώπιον τῆς συνελεύσεως. Ἀλλὰ τὴν 20ὴν Ὀκτωβρίου ἡ συνέλευσις ἐξέδωκε ψήφισμα περὶ τοῦ πρεσβυτέρου τῶν ἀδελφῶν τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου, προσκαλοῦσα αὐτὸν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Γαλλίαν, ἐπὶ ποινῇ ἐκπτώσεως τῶν ἐπὶ τῆς ἀντιβασιλείας δικαιωμάτων του. Δι' ἑτέρου ψηφίσματος οἱ πέραν τῶν γαλλικῶν ὁρίων συναθροιζόμενοι Γάλλοι ἐθεωροῦντο ὕποπτοι συνωμοσίας κατὰ τῆς πατρίδος καὶ κατεγινώσκετο αὐτοῖς ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου, ἐδημεύετο δὲ ἡ περιουσία των. Ἀπεφάσισεν ἐπίσης καὶ περὶ τῶν κληρικῶν, ὅπως ὀμόσωσιν οὗτοι τὸν ἀστικὸν ὅρκον, ἐπὶ ποινῇ στερήσεως πάσης χορηγίας.

Ὁ βασιλεὺς τὸ μὲν πρῶτον περὶ τοῦ ἀδελφοῦ του ψήφισμα ἐκύρωσε, ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων ἐπέθεσε τὴν ἀρνησικυρίαν. Ἡ βασιλεία οὕτω δὲν ὑπετάσσετο εἰς τὴν εἱμαρμένην της, συνεννοουμένη μετὰ τῶν ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης καὶ ἀναμένουσα ταχεῖαν τὴν εἰσβολὴν τῶν στρατῶν αὐτῶν. Τοιαῦτα ἐλπίζουσα ἠθέλησε νὰ ἐξασθενήσῃ τὸ συνταγματικὸν κόμμα. Ἀλλ' οἱ Γιρονδῖνοι, οἵτινες κατενόουν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ παραταθῇ ἡ τοιαύτη κατάστασις τοῦ κράτους ἐπὶ μακρόν, κατεμήνυσαν τὸν ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν *Ντελεσσάρ* ἐπὶ προσβολῇ τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἀσφαλείας τοῦ ἔθνους διὰ τὸν τρόπον καθ' ὃν διεπραγματεύετο μετὰ τῶν ξένων τὰ ζητήματα, καὶ τοὺς ὑπουργοὺς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ Ναυτικῶν ὡς ἀμελοῦντας τὴν ὀχύρωσιν τῆς χώρας, καὶ διεκήρυξαν ὅτι ἂν ὁ γαλλικὸς λαὸς ἔσυρεν ἅπαξ τὸ ξίφος, θὰ ἔρριπτε τὴν θήκην μακρὰν αὐτοῦ, καὶ ὅτι τότε μόνον θὰ ἀνεζήτει αὐτήν, ὅταν θὰ ἔφερε τὰς δάφνας τῆς νίκης ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του. Ἡ συνέλευσις ἐψήφισεν ἐνθουσιῶσα πρότασιν, δι' ἧς ὑπεχρεοῦτο ὁ βασιλεὺς νὰ δηλώσῃ, ἄνευ περιστροφῶν, ἂν ἀποδέχεται τὴν πρόκλησίν της περὶ διαλύσεως τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων. Ὁ βασιλεὺς ἀπήντησεν εἰς τὸ διάγγελμα τῆς συνελεύσεως, ὅτι θὰ ἐμελέτα τοῦτο μετὰ προσοχῆς καὶ μετά τινας ἡμέρας παραστὰς εἰς τὴν συνέλευσιν ἐδήλωσεν ὅτι συνεφώνει μετ' αὐτῆς. Ἠναγκάσθη πρὸς τούτοις ν' ἀπολύσῃ τὴν κυβέρνησίν του καὶ ἐσχημάτισεν ὑπουργεῖον ἐκ τοῦ κόμματος τῶν Γιρονδίνων, ὅπερ ἡ αὐλὴ ἀπεκάλεσεν «Ὑπουργεῖον τῶν ἀβρακώτων».

Ἀλλ' ὁ Λουδοβῖκος ΙΣΤ', ἀναγκασθεὶς νὰ δεχθῇ τοιοῦτον ὑπουργεῖον, διετέλει ψυχρῶς πρὸς τὰ μέλη αὐτοῦ, ἐν τέλει δὲ ἔπαυσε πᾶσαν ἐπικοινωνίαν μετ' αὐτῶν, ἕως ὅτου παρῃτήθησαν. Τοῦτο προεκάλεσε μεγίστην ταραχὴν καὶ ὁ λαὸς παρεσκευάζετο εἰς κίνημα, τὴν δὲ 20ὴν Ἰουνίου ὀκτακισχίλιοι ἔνοπλοι ἐπορεύοντο πρὸς τὴν συνέλευσιν κομίζοντες ἀναφοράν, δι' ἧς ἐζήτουν νὰ καθαρισθῇ τὸ ἔδαφος τῆς Γαλλίας καὶ νὰ καταλυθῇ ἡ νομοτελεστικὴ ἐξουσία. Αἱ χιλιάδες αὗται διελθοῦσαι τῆς αἰθούσης ἔψαλλον τὸ ἐπαναστατικὸν ᾆσμα «Ça ira» καὶ ἐξελθοῦσαι τῆς συνελεύσεως εἰσέβαλον εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἔθραυσαν τὰς θύρας αὐτῶν, καὶ ὡς ἐνεφανίσθη ὁ Λουδοβῖκος ἐζήτησαν παρ' αὐτοῦ τὰς ἐπικυρώσεις τῶν ψηφισμάτων. Ἡ ἐκθρόνισις πλέον τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ' ἦτο ζήτημα χρόνου, ἐπέσπευδον δὲ αὐτὴν τὰ διαγγέλματα τῶν ξένων ἡγεμόνων καὶ ἡ προέλασις τῶν στρατῶν των κατὰ τῆς Γαλλίας, ἀπειλούντων τὴν παντελῆ καταστροφὴν τῶν Παρισίων.

Ἡ ἄμοιρος αὕτη πάσης πολιτικῆς φρονήσεως στάσις τῶν συμμάχων προεκάλεσε μέγαν σάλον καθ' ὅλην τὴν Γαλλίαν καὶ ἐπετάχυνε τὴν κρίσιν. Τὸ φιλελεύθερον κόμμα δὲν ἔβλεπεν ἕτερον μέσον, ὅπως νικήσῃ ἡ Γαλλία τοὺς ἐχθρούς της, εἰμὴ τὴν παντελῆ ἐξόντωσιν τῆς βασιλείας. Οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ λαοῦ καὶ αἱ πολιτικαὶ λέσχαι παρεσκεύαζον πρὸς τοῦτο, στάσιν ἐνῷ τὸ κόμμα τῶν

Digitized by Google

Γιρονδίνων ἐζήτει τὴν ἔκπτωσιν τοῦ βασιλέως διὰ ψηφίσματος τῆς συνελεύσεως, ἔκτοτε δὲ ἤρξατο βαθυτέρα ἡ διαίρεσις ἐν τῇ συνελεύσει. Ἡ αὐλή, πληροφορηθεῖσα τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον, παρεσκευάζετο εἰς ἄμυναν καὶ ἐπίστευεν ὅτι ἤθελε δυνηθῇ ὄχι μόνον νὰ ἀντισταθῇ μέχρι τῆς ἀφίξεως τῶν ξένων στρατῶν εἰς Παρισίους, ἀλλὰ καὶ ν' ἀποκατασταθῇ εἰς τὴν προτέραν της δύναμιν ἀντικρούουσα τὴν βίαν διὰ τῆς βίας.

Ἡ καταστροφὴ τῆς 10 Αὐγούστου 1792. Τὴν 9ην Αὐγούστου τὰ τάγματα τῆς ἐθνοφυλακῆς, προσκείμενα εἰς τὸν θρόνον, μετὰ των ἐφίππων χωροφυλάκων κατέλαβον τὰς αὐλὰς τοῦ Κεραμεικοῦ, οἱ δὲ Ἐλβετοὶ καὶ οἱ προσδραμόντες πανταχόθεν εὐπατρίδαι ἐφρούρουν τὰ βασιλικὰ δώματα. Οὕτω πως ἡ ἄμυνα τῶν ἀνακτόρων ἐθεωρήθη ὑπεραρκετή. Τὴν 10ην, ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐθνοφυλακῆς *Μαντὰ* μεταβὰς εἰς τὴν δημαρχίαν, κατηγορήθη ὅτι διέταξε τὸν στρατὸν νὰ πυροβολήσῃ κατὰ τοῦ λαοῦ καὶ ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ ὄχλου, ἡ δὲ δημαρχία ἀνηγόρευσεν ἀρχηγὸν τῆς ἐθνοφυλακῆς τὸν *Σαντέρ*. Οὕτως ἐστερήθη ἡ αὐλὴ τοῦ ἰσχυροτέρου τῶν ὑπερασπιστῶν της. Καὶ ἡ μὲν βασίλισσα, Μαρία Ἀντωανέττα, δεικνύουσα μέγα θάρρος, συνεβούλευε τὴν μέχρις ἐσχάτων ἀντίστασιν κατὰ τῆς ἐφόδου τοῦ λαοῦ, ἐγγυωμένη αὐτὴ περὶ τῆς πίστεως τῶν συγκεντρωθέντων εἰς τὰ ἀνάκτορα στρατευμάτων. Ὅτε ὅμως ὁ Λουδοβῖκος ΙΣΤ' ἐπεθεώρησε ταῦτα, τὸ μὲν πυροβολικὸν καὶ τὸ τάγμα τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ ἐζητωκραύγαζον ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, τὰ δὲ παρατεταγμένα περὶ τὴν γέφυραν Τουρνὰν τάγματα ἐκραύγαζον ὄπισθεν αὐτοῦ: «Κάτω τὸ βέτο, κάτω οἱ προδόται». Ἐπιστρέψας εἰς τὰ ἀνάκτορα ἀνεκοίνωσεν ὅτι πᾶσα ἐλπὶς ἐξέλιπεν.

Ἐν τῷ μεταξὺ αἱ φάλαγγες τῶν προαστείων, συγκείμεναι ἐξ 20.000 ἀνδρῶν, προήλαυνον κατὰ τῶν ἀνακτόρων ὀγκούμεναι διαρκῶς. Ὅταν ἔφθασαν πρὸ τῆς πλατείας Καρρουσὲλ ἔστρεψαν τὰ τηλεβόλα των κατὰ τῶν ἀνακτόρων. Ὁ βασιλεὺς βλέπων ὅτι οἱ ἐπαναστάται ἐγίνοντο κύριοι τῆς καταστάσεως, ἐξῆλθε τῶν ἀνακτόρων μετὰ τῆς οἰκογενείας του καὶ ὁδεύων μεταξὺ δύο στοίχων ἐθνοφυλάκων διῆλθε τὸν κῆπον τοῦ Κεραμεικοῦ καὶ μετέβη εἰς τὴν συνέλευσιν ὡς πρὸς ἄσυλον. Ὁ πρόεδρος αὐτῆς *Πέτρος Βερνιὼ* ἐδέχθη τὴν βασιλικὴν οἰκογένειαν καὶ ἐτοποθέτησεν αὐτὴν εἰς τὸ θεωρεῖον τοῦ πρακτικογράφου. Οἱ ἐπαναστάται τότε παρεβίασαν τὰ ἀνάκτορα καὶ παρὰ τὴν κλίμακα τοῦ προδόμου ἐγένετο ἡ πρώτη συμπλοκὴ μετὰ τῶν Ἐλβετῶν τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς. Φρίκη κατέλαβε πάντας τοὺς ἐν τῇ συνελεύσει ἀκούσαντας τοὺς κανονιοβολισμούς, μετὰ μίαν δὲ ὥραν ἠκούσθησαν αἱ κραυγαὶ «Νίκη! Νίκη!» καὶ ἡ τύχη τῆς βασιλείας ἐκρίθη. Ἡ ἐκδίκησις τοῦ λαοῦ κατὰ τὴν φοβερὰν ταύτην ἡμέραν ἐξώκειλεν εἰς μυρίας ἀπανθρώπους πράξεις, τὸ αἷμα καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῶν ἀνακτόρων ἔρρεεν ἀφθόνως, οἱ δὲ δυστυχεῖς Ἐλβετοὶ ἐσφάζοντο εἴς τε τὰ ἀνάκτορα καὶ εἰς τὰ διάφορα τμήματα τῆς πόλεως, ὅπου εἶχον καταφύγει.

Ἐνῷ ταῦτα συνέβαινον εἰς τὰς ὁδούς, ἡ συνέλευσις συνεδρίαζεν ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ βασιλέως. Προσῆλθον τότε οἱ νέοι δημοτικοὶ ἄρχοντες ζητοῦντες τὴν ἀναγνώρισιν αὐτῶν, τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ βασιλέως καὶ τὴν σύγκλησιν Ἐθνικῆς Συνόδου (Convention nationale). Ἡ συνέλευσις ἠναγκάσθη νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὰς ἀξιώσεις τοῦ λαοῦ καὶ ὁ πρόεδρος αὐτῆς Βερνιὼ ἐπρότεινε τὴν ὁριστικὴν παῦσιν τῶν αὐλικῶν ὑπουργῶν καὶ τὴν προσωρινὴν τοῦ βασιλέως, καὶ τὴν σύγκλησιν ἐθνικῆς συνόδου, ὅπως αὕτη ἀποφασίσῃ περὶ τῆς ὁριστικῆς τύχης τῆς βασιλείας. Ὁ βασιλεὺς παραμείνας ἐπὶ τριήμερον εἰς τὴν συνέλευσιν, μετεφέρθη εἰς τὸν πύργον τοῦ Τὰμπλ ὡς αἰχμάλωτος μετὰ τῆς οἰκογενείας του, καὶ τὴν 23 Σεπτεμβρίου 1792 ἤρξατο ἡ νέα συνέλευσις τὰς ἐργασίας της, ἥτις ἐνέκρινε τὰ συμβάντα τῆς 10 Αὐγούστου, τῶν ὁποίων ψυχὴ ὑπῆρξεν ὁ γίγας εἰς τολμήματα *Δαντών*. Ἀπεφασίσθη συγχρόνως καὶ ἡ κατακρήμνισις πάντων τῶν ἀνδριάντων τῶν βασιλέων τῆς Γαλλίας.

Οἱ Πρῶσσοι ἐν τούτοις ἐπροχώρουν· ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ Λαφαγιὲτ μετὰ τὰ συμβάντα τῆς 10 Αὐγούστου, ἐγκαταλείψας τὴν διοίκησιν τοῦ στρατοῦ, διῆλθε τὰ σύνορα καὶ ἡ κατάστασις ἐδεινώθη ἔτι μᾶλλον. Ὁ ἐχθρικὸς στρατὸς κυριεύσας φρούριά τινα τὴν 30 Αὐγούστου εὑρίσκετο πρὸ τοῦ Βερδέν. Τὰ γεγονότα ταῦτα ἐφόβισαν τοὺς Παρισίους· συνεκλήθη ἡ ἐπὶ τῆς γενικῆς ἀμύνης ἐπιτροπή, εἰς ἣν ὁ Δαντὼν προέτεινεν, ὅπως ἐμπνευσθῇ τρόμος εἰς τοὺς ὑπονομεύοντας τὴν ἀσφάλειαν τοῦ κράτους βασιλικού, ὅστις θὰ ἐματαίου καὶ τὰ σχέδια τῶν εἰσελθόντων εἰς τὸ γαλλικὸν ἔδαφος ἐχθρῶν.

Ἐγένοντο τότε αἱ κατ' οἶκον ἔρευναι, ἄπειρον δὲ πλῆθος ἀνθρώπων ὑπόπτων διὰ τὴν διαγωγὴν καὶ τὰ φρονήματα αὐτῶν ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φυλακάς· ὅσοι δὲ τῶν πολιτῶν ἠδύναντο νὰ φέρωσιν ὅπλα, ὀργανωθέντες εἰς τάγματα, ἀνεχώρησαν τὴν 1 Σεπτεμβρίου εἰς τὰ σύνορα. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὁ Δαντών, ἐμφανισθεὶς ἐνώπιον τῆς συνελεύσεως, ἀνήγγειλε τὰ ληφθέντα μέτρα πρὸς σωτηρίαν τῆς χώρας, εἰπὼν τοὺς περιφήμους λόγους: «Διὰ τὴν νίκην, διὰ τὴν κατατρόπωσιν τῶν ἐχθρῶν δὲν χρειάζεται εἰμὴ τόλμη, καὶ πάλιν τόλμη καὶ πάντοτε τόλμη».

Ἡ ἀναγγελθεῖσα ἅλωσις τοῦ Βερδὲν ἀνεστάτωσε τοὺς Παρισίους. Ἐκρότησε πάλιν τὸ τηλεβόλον καὶ ἤρχισαν αἱ σφαγαί, αἱ γνωσταὶ εἰς τὴν ἱστορίαν ὡς «σφαγαὶ τοῦ Σεπτεμβρίου». Τριακόσιοι περίπου φονεῖς κατέσφαξαν τοὺς εἰς τὰς φυλακὰς κρατουμένους βασιλικούς. Αἱ σφαγαὶ αὗται διήρκεσαν ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας, τὰ δὲ θύματα ἀνῆλθον μεταξὺ τριῶν καὶ τεσσάρων χιλιάδων. Οὐδεμία ἀρχὴ ἠδυνήθη νὰ καταστείλῃ ταύτας.

Vinchon: *Ἐθελοντικαὶ κατατάξεις 22ας Ἰουλίου 1792.*

[Μουσεῖον Βερσαλλιῶν.]

Αἱ νῖκαι τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ. Ἐνῷ τοιαῦται σκηναὶ διεδραματίζοντο ἐν Παρισίοις, ὁ ἀντικαταστήσας τὸν Λαφαγιὲτ στρατηγὸς *Δυμουριὲ* ἀνέπτυξε τεραστίαν δραστηριότητα καὶ στρατηγικὴν δεινότητα, ἐπινοήσας σχέδιον εὐφυέστατον, ὅπως ἀναχαιτίσῃ τὴν πρόοδον τῶν ἐχθρικῶν στρατευμάτων. Δι' εὐτόλμου πορείας κατέλαβε τὰς ἐξόδους τοῦ δάσους τῆς Ἀργκών, ἀνέστειλε τὴν προέλασιν τοῦ ἐχθροῦ, εἰς δὲ τοὺς περὶ τὸ χωρίον *Βαλμὺ* λόφους ὁ στρατηγὸς Κελλερμὰν ἐνίκησε τοὺς Πρώσσους καὶ ὁ δοὺξ τῆς Βρουνσβίκης διέταξεν ὑποχώρησιν. Καίτοι τὸ κατόρθωμα τοῦ Βαλμὺ δὲν ἦτο πολλοῦ λόγου ἄξιον, ἀπεδειλίασεν ἐν τούτοις τὸν ἐχθρόν, ὅστις εὑρεθεὶς πρὸ ἀδιακόπων βροχῶν καὶ πλημμυρῶν, στερούμενος δὲ τροφίμων ὑπέστη μεγάλας ἀπωλείας. Ἐπειδὴ ἡ τύχη τῆς πρωσσικῆς μοναρχίας ἐξηρτᾶτο ἀπὸ τὸν στρατὸν αὐτῆς, ὑπεχώρησαν οἱ Πρῶσσοι, ἐγκαταλείψαντες δὲ εἰς χεῖρας τῶν Γάλλων τὰ ἁλωθέντα φρούρια καὶ διελθόντες τὸν Ρῆνον ἐστρατοπέδευσαν αὖθις εἰς Κόμπλεντζ.

Ἡ ἀνακήρυξις τῆς Δημοκρατίας. Ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις συνελθοῦσα τὴν 20ὴν Σεπτεμβρίου 1792 καὶ ἀρξαμένη τῶν συνεδριάσεων αὐτῆς τὴν 21ην, προέβη εἰς τὴν κατάλυσιν τῆς βασιλείας καὶ ἀνεκήρυξε τὴν Δημοκρατίαν. Τὴν κατάλυσιν τῆς βασιλικῆς ἀρχῆς ἐπρότεινεν ὁ *Κολλὼ-ντ'-Ἑρμπουά*, ἡ δὲ συνέλευσις, ἐπευφημοῦντος τοῦ λαοῦ, ἐδήλωσεν ὁμοθυμαδὸν τὴν συναίνεσιν αὐτῆς. Γενομένης βαθείας σιγῆς, ὁ πρόεδρος *Πετιὼν* ἐκήρυξεν ἐξ ὀνόματος τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς δημοκρατίας. Οἱ ἀπεσταλμένοι τῆς συνελεύσεως εἰς τὸ στρατόπεδον πρὸς ἀνακοίνωσιν τῆς μεταβολῆς ταύτης καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ στρατηγείου πρὸς αὐτὴν πρὸς ἀγγελίαν τῆς νίκης διεσταυρώθησαν καθ' ὁδόν.

Τὰ πολιτικὰ κόμματα. Ἀπ' ἀρχῆς τῆς συνελεύσεως τὸ κόμμα τῶν *Γιρονδίνων* κατέλαβε τὰς θέσεις τῆς δεξιᾶς πτέρυγος, οἱ δὲ *Ὀρεινοὶ* τὰς ὑψηλοτέρας τῆς ἀριστερᾶς. Οἱ ἄνευ συστήματος δὲ καὶ οἱ μὴ ἀνήκοντες εἰς κόμμα ἀπετέλεσαν τὸ ὀνομασθὲν «κόμμα τοῦ ἕλους», χλευαστικῶς καλούμενον «κοιλία» (ventre). Οἱ Ὀρεινοί, καίτοι ἀπετελοῦντο ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Παρισίων, ἦσαν μόνον εἴκοσι τέσσαρες, ἐδέσποζον ὅμως ἐπὶ τῆς πόλεως τῶν Παρισίων καὶ προσεπάθησαν νὰ ἐκτείνωσι τὴν ἐπιρροήν των καθ' ὅλην τὴν Γαλλίαν. Συνδεόμενοι μετὰ τῆς πανισχύρου λέσχης τῶν Ἰακωβίνων, ἐξησθένουν τοὺς Γιρονδίνους διὰ συνεχῶν καταμηνύσεων καὶ προσηταιρίσθησαν τὸν ὄχλον. Ἡ κυβέρνησις μόνον ἀπέμενεν εἰς τοὺς Γιρονδίνους, ἀλλὰ καὶ αὕτη εἶχεν ἀπολέσει τὴν ἰσχὺν αὐτῆς· τοὐναντίον οἱ Ὀρεινοὶ διὰ τῆς δημαρχίας, ἥτις εἶχεν ἀποβῆ ἡ πρώτη ἀρχὴ τοῦ κράτους, κατεῖχον πᾶσαν τὴν πραγματικὴν δύναμιν τῆς πρωτευούσης. Ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς δημοκρατίας ἤρξατο ἡ πάλη τῶν κομμάτων, αἱ δὲ σφαγαὶ τοῦ Σεπτεμβρίου εἶχον προκαλέσει φρίκην εἰς τοὺς Γιρονδίνους, οἵτινες ἀπεστρέφοντο τὸν *Ροβεσπιέρρον* καὶ τὸν *Μαρᾶ*. Ὁ Ροβεσπιέρρος ἤρξατο τότε ἀναφαινόμενος. Ὁ ἀνὴρ οὗτος εἶχεν ἰδιαίτερα προσόντα πρὸς τυραννίαν. Οἱ Γιρονδῖνοι κατεμήνυσαν αὐτὸν ἐπὶ δεσποτείᾳ καὶ δικτατορίᾳ, ἀλλ' ἡ καταγγελία αὕτη δὲν ἐτελεσφόρησεν, ἐπέπεσεν ὅμως κατὰ τοῦ Μαρᾶ, ὅστις διὰ τῶν αἱμοβόρων αὐτοῦ δημοσιεύσεων εἰς τὴν ἐφημερίδα του «Φίλος τοῦ Λαοῦ» διέφθειρε τὴν ἠθικὴν τῶν πολιτικῶν κομμάτων καὶ συνετέλεσεν ὅσον οὐδεὶς ἄλλος εἰς τὰς ἀθρόας ἀνθρωποκτονίας. Ἀλλὰ καὶ ἡ καταγγελία αὐτὴ δὲν ἔσχε διάφορον ἀποτέλεσμα τῆς ἐναντίον τοῦ Ροβεσπιέρρου. Ἐκ τῆς περιστάσεως ταύτης οἱ ἀντίπαλοι τῶν Γιρονδίνων διέδωκαν τὰς περὶ ὁμοσπονδιασμοῦ φήμας, κατηγοροῦντες αὐτοὺς ὡς ζητοῦντας νὰ μεταφέρωσι τὴν κυβέρνησιν εἰς τὴν Μεσημβρινὴν Γαλλίαν. Οἱ Ὀρεινοὶ κατώρθωσαν νὰ κηρυχθῇ διὰ ψηφίσματος ἡ ἑνότης καὶ τὸ ἀδιαίρετον τῆς δημοκρατίας, ἐνῷ οὐδεὶς ἐζήτει τὸ ἀντίθετον.

Τὰ κομματικὰ συμφέροντα καὶ ἡ ἀπέχθεια τοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ' παρεσκεύαζον τὸν ὄλεθρον αὐτοῦ. Ἡ γενομένη δὲ μετὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ Κεραμεικοῦ ἀνακάλυψις τῆς σιδηρᾶς χαρτοθήκης του, εἰς ἣν περιείχοντο ἰδιαίτερα ἔγγραφα αὐτοῦ, ἤγειραν τὴν ἐναντίον του κατηγορίαν ἐπὶ προδοσίᾳ, ὡς συνεννοουμένου μετὰ τῶν ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν φυγάδων ἀδελφῶν του. Κατὰ τὴν συζήτησιν τῆς 13 Νοεμβρίου, οἱ ὑποστηρίζοντες τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀπαραβιάστου, καίτοι θεωροῦντες τὸν Λουδοβῖκον ΙΣΤ' ἔνοχον, ἰσχυρίσθησαν ὅτι δὲν ὑπέκειτο οὗτος εἰς δίκην. Ἀλλὰ τὸ βίαιον τῶν Ὀρεινῶν κόμμα ἤθελε νὰ φονεύσῃ τὸν Λουδοβῖκον, ὡς νικηθέντα αἰχμάλωτον· καὶ οὕτως ἀπεφασίσθη ἡ παραπομπὴ τοῦ Λουδοβίκου εἰς δίκην.

Ἡ καταδίκη Λουδοβίκου τοῦ ΙΣΤ'. Ὁ Λουδοβῖκος ΙΣΤ' ἐγκάθειρκτος ἤδη ἀπὸ τεσσάρων μηνῶν ὡδηγήθη εἰς τὴν συνέλευσιν ὅπως δικασθῇ. Ἀπαγγελθείσης εἰς αὐτὸν τῆς κατηγορίας, ἀπελογήθη καὶ ἐζήτησε νὰ τοῦ ἐπιτραπῇ ὁ διορισμὸς συνηγόρων, ἡ δὲ συνέλευσις ἐνέκρινε τὴν παράστασιν ὡς συνηγόρων τοῦ *Ντεσέζ*, τοῦ *Μαλεζὲρμπ* καὶ τοῦ *Τρονσέ*, οἵτινες συνέταξαν τὴν ὑπεράσπισιν, ἣν ἀπήγγειλεν ὁ Ντεσὲζ παρόντος τοῦ Λουδοβίκου. Οἱ Γιρονδῖνοι ἐπεθύμουν τὴν σωτηρίαν τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησαν νὰ ἐκφράσωσι τὴν γνώμην των, ἐπρότεινον ὅμως ἄλλο τι προσφυές, τὴν ἔφεσιν τῆς ἀποφάσεως ἐνώπιον τοῦ λαοῦ. Ἡ συνέλευσις ἀπεφάσισεν ὁμοφώνως, ὅτι ὁ Λουδοβῖκος ἦτο ἔνοχος τῶν ἀποδιδομένων εἰς αὐτὸν πράξεων καὶ ἐτέθη τὸ ζήτημα τῆς ἐφέσεως εἰς τὸν λαόν. 284 τῶν ἀντιπροσώπων ἐψήφισαν καταφατικῶς, ἀποφατικῶς δὲ 424. Ἐτέθη τότε τὸ τρίτον ζήτημα, περὶ τῆς ἐφαρμοστέας ποινῆς. Ἡ ψηφοφορία διήρκεσεν ἐπὶ 24 ὥρας, μετὰ τὸ πέρας τῆς ὁποίας ὁ Βερνιὼ ἀνεκοίνωσεν ὅτι ἐπιβάλλεται εἰς τὸν βασιλέα ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου διὰ πλειοψηφίας 26 ψήφων.

Τὴν ἐπομένην λίαν πρωῒ εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν Παρισίων ἠκούοντο τὰ τύμπανα καὶ ὁ ἦχος τῶν συρομένων τηλεβόλων. Τέλος ἀφίκετο εἰς τὴν φυλακὴν ὁ Σαντὲρ καὶ παρέλαβε τὸν κατάδικον. Ὁ δρόμος τῆς ἁμάξης, ἀπὸ τῆς φυλακῆς εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς ἐπαναστάσεως, διήρκεσεν ἐπὶ μίαν ὥραν, τὴν δὲ 21 Ἰανουαρίου 1793 ἔπιπτεν ἡ κε-

Digitized by Google

φαλὴ τοῦ Λουδοβίκου. Ὁ δήμιος ἔδειξε ταύτην εἰς τὸ παριστάμενον πλῆθος, ὅπερ ἐξερράγη εἰς ζητωκραυγὰς ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας, τινὲς δὲ βρέξαντες τὰ μανδήλιά των εἰς τὸ αἷμά του καὶ φέροντες αὐτά, διεσπάρησαν εἰς τὰς ὁδοὺς ἀλαλάζοντες.

Ἐσωτερικαὶ διχόνοιαι. Ὁ θάνατος τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ' κατέστησεν ἀδιάλλακτον τὴν ἔχθραν τῶν κομμάτων καὶ ηὔξησε τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἐπαναστάσεως καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην. Οἱ ἐπικρατήσαντες Ὀρεινοὶ ἐπρόκειτο τοῦ λοιποῦ ν' ἀντιπαλαίσουν καθ' ὅλης τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν ἀντιπολιτευομένων πολιτικῶν μερίδων. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ὀρεινῶν *Δαντὼν* ηὔξησε τὸν δημοκρατικὸν σάλον καὶ εἰσήγαγεν εἰς τὴν πολιτείαν τὴν ὀχλοκρατίαν. Ὁ δὲ *Ροβεσπιέρρος* καὶ ὁ *Μαρᾶ* ἐζήτουν νὰ ἐγκαταστήσουν ταύτην ὡς μόνιμον κυβέρνησιν, τὴν ὁποίαν ὁ Δαντὼν ἐθεώρει ὡς κατάστασιν μεταβατικὴν μόνον. Ἡ στρατιωτικὴ κατάστασις τῆς Γαλλίας μετὰ τὴν νίκην τοῦ Ἀραγκὼν ἦτο καλή, ἡ δὲ κατὰ κράτος ἧττα τῶν Αὐστριακῶν εἰς Ζεμμὰπ ἤνοιξεν εἰς τοὺς Γάλλους τὰς θύρας τοῦ Βελγίου, οἵτινες κατέλαβον τὰς Κάτω Χώρας. Αἱ νῖκαι αὗται τοῦ *Δυμουριὲ* κατέστησαν αὐτὸν ὑπερφίαλον καὶ ἤρξατο ὁ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν Ἰακωβίνων πόλεμος, δὲν ἠδυνήθη δὲ οὗτος νὰ ἀναχαιτίσῃ τὴν ὁρμὴν τῶν Ἰακωβίνων, οὔτε νὰ σώσῃ τὸν βασιλέα, τοῦ ὁποίου ἡ καταδίκη προσέθεσε μεταξὺ τῶν πολεμίων τῆς Γαλλίας καὶ τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν. Πρὸς ἀντίκρουσιν τοσούτων ἐχθρῶν ἡ συνέλευσις ἐψήφισε νέαν στρατολογίαν ἐκ 300.000 ἀνδρῶν καὶ τὴν σύστασιν ἐννεαμελοῦς δικαστηρίου δικάζοντος ἀνεκκλήτως, πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἐπαναστάσεως ἐσωτερικῶς, καθ' ὃν χρόνον οἱ στρατολογηθέντες ἄνδρες θὰ ἐμάχοντο εἰς τὰ σύνορα. Ὁ Δυμουριέ, ἀντὶ νὰ μείνῃ οὐδέτερος ἐν τῇ πάλῃ τῶν κομμάτων, ἐφιλοδόξησε νὰ σχηματίσῃ ἴδιον κόμμα, ἀντιτάσσων κατ' αὐτῶν τὸν στρατόν. Ἀλλ' αἱ ἀποτυχίαι του ἐν Ὁλλανδίᾳ ἐξηγρίωσαν τὸν λαόν. Ἐν τῇ συνελεύσει κατεμήνυσαν οἱ Ὀρεινοὶ τοῦτον καὶ τοὺς Γιρονδίνους ὡς προδίδοντας τὴν δημοκρατίαν, ἡ δὲ ἀντεπανάστασις ἐν Βανδέᾳ ἐπηύξησε τὸ κακὸν καὶ ὁ Δυμουριὲ πιεζόμενος ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν καὶ διωκόμενος ὑπὸ τῶν Ἰακωβίνων κατέφυγεν εἰς τὴν ἀποστασίαν. Ἡ συνέλευσις ἐνήργησε μετ' ἀξιοθαυμάστου ταχύτητος, ἀπέστειλεν ἐπιτρόπους εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ ὁ Δυμουριὲ ὅπως σωθῇ ἐλιποτάκτησε πρὸς τοὺς Αὐστριακούς. Ὁ Ροβεσπιέρρος διὰ τοῦ δημάρχου Πὰς ἐζήτησε τὴν ἀποπομπὴν ἐκ τῆς συνελεύσεως 22 ἐκ τῶν προεξεχόντων Γιρονδίνων καὶ μετά τινας ἀντιρρήσεις ὁ λαὸς στασιάσας ἐκ νέου ἐξηνάγκασε τὴν συνέλευσιν νὰ ψηφίσῃ τὴν κράτησιν αὐτῶν. Οὕτω κατέρρευσε τὸ κόμμα τῶν Γιρονδίνων.

Ἡ καταστροφὴ τῶν Γιρονδίνων. Ἡ προφυλάκισις τῶν Γιρονδίνων ἐγένετο τὴν 31 Μαΐου 1793, καὶ οἱ μετριοπαθεῖς τούτων ἔμειναν ὑπὸ κράτησιν, οἱ δὲ λοιποὶ δραπετεύσαντες εἰς Κάν, πόλιν τοῦ νομοῦ Καλβαδός, ἐκήρυξαν ἀποστασίαν καὶ συνεκάλεσαν συνέλευσιν ὀνομασθεῖσαν «Συνέλευσιν τῶν νομῶν». Ἐσχημάτισαν ταυτοχρόνως στρατὸν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν *Βίμπφεν* καὶ συνέλαβον τοὺς Ὀρεινοὺς ἐπιτρόπους. Προετίθεντο δὲ νὰ προελάσωσι κατὰ τῶν Παρισίων. Ἐκεῖθεν ἀπῆλθεν ἡ τολμηρὰ κόρη *Καρλόττα Κορδαὶ* εἰς Παρισίους καὶ ἐφόνευσε τὸν πρωτοστατήσαντα εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν Γιρονδίνων *Μαρᾶ*. Ἡ πρᾶξις αὕτη ἐπηύξησε τὰ πολιτικὰ πάθη. Ἡ πόλις Λιὼν ἐπανεστάτησε, ταύτην δὲ ἠκολούθησαν καὶ ἄλλαι πόλεις τῆς Γαλλίας, ἰδίως ἡ Μασσαλία καὶ τὸ Βορδώ. Ἐκηρύχθησαν ἐπίσης σύμφωνοι μετ' αὐτῶν ἑξήκοντα ἄλλοι νομοί. Εἰς τὴν ἀντεπανάστασιν ταύτην ἀνεμίχθησαν οἱ βασιλικοὶ καὶ τὰ πάντα ἐφαίνοντο στρεφόμενα κατὰ τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως. Οἱ Ὀρεινοὶ ἔσπευσαν νὰ ψηφίσουν τὸ σύνταγμα, ὅπερ εἰσήγαγε σύστημα λαοκρατικόν, ἀναγνωρίζον τὸν λαὸν ὡς πηγὴν πασῶν τῶν ἐξουσιῶν καὶ ἐπιτρέπον εἰς αὐτὸν τὴν χρῆσιν ὅλων τῶν ἐξουσιῶν. Ἡ ἐφαρμογὴ τούτου ἦτο δυσχερὴς κατὰ τὴν περίστασιν ἐκείνην, διὸ ἀνεστάλη καὶ ἔλαβεν ἡ ἐπαναστατικὴ κυβέρνησις τὴν μορφὴν δικτατορίας. Ἡ Γαλλία μετεβλήθη διὰ τῶν νέων στρατολογιῶν εἰς στρατόπεδον καὶ ὁπλοστάσιον. Οἱ ἀποστάται τοῦ Καλβαδὸς ὑπετάγησαν ἀμέσως, οἱ δὲ ἐπαναστατήσαντες νομοὶ ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον ὑπέκυψαν εἰς τοὺς στρατοὺς τῆς συνελεύσεως καὶ οἱ ξένοι στρατοὶ ἀπεκρούσθησαν ἀπὸ τὰ γαλλικὰ σύνορα. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ἔγιναν φρικώδεις σφαγαί. Ἡ συνέλευσις ἐψήφισε τὴν κατεδάφισιν τῆς Λυών, τὴν ὁποίαν μετωνόμασε «δῆμον ἀπελεύθερον», ὡς πολεμήσαντα κατὰ τῆς ἐλευθερίας. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐπεδίωξεν αὕτη νὰ καταπνίξῃ πᾶν στασιαστικὸν κίνημα.

Ἐν Παρισίοις ἡ δικτατορικὴ κυβέρνησις προσέβαλεν ὅλα τὰ ἐχθρικά της κόμματα. Ἡ λαιμητόμος ἤρξατο λειτουργοῦσα ἀδιακόπως. Ἡ καταδίκη εἰς θάνατον τῶν 22 Γιρονδίνων ὑπῆρξε ράπισμα καθ' ὁλοκλήρου τοῦ κόμματος, ἡ καταδίκη τοῦ *Βαγὺ* κατὰ τῶν παλαιῶν συνταγματικῶν, ἡ καταδίκη τῆς *Μαρίας Ἀντωανέτ ας* καθ' ὁλοκλήρου τῆς Εὐρώπης, καὶ τέλος ἡ καταδίκη τοῦ δουκὸς τῆς Ὀρλεάνης κατὰ τῶν πλείστων μελῶν τοῦ κόμματος τῶν Ὀρεινῶν. Οἱ φυγαδευθέντες ἐκ τοῦ κόμματος τῶν Γιρονδίνων ἔλαβον ὅλοι τραγικὸν τέλος. Τινὲς τούτων συλληφθέντες ἐντὸς σπηλαίων ἐκαρατομήθησαν καὶ ἄλλοι ηὐτοκτόνησαν, τὰ δὲ πτώματά των κατεβροχθίσθησαν ὑπὸ τῶν λύκων. Ἐπηκολούθησεν ἡ καταδίκη εἰς θάνατον τῆς κυρίας *Ρολάν*· ὁ *Κοντορσὲ* ἐδηλητηρίασεν ἑαυτόν, ἐλάχιστοι δὲ καταφυγόντες εἰς μέρη ἀσφαλῆ ἐσώθησαν καὶ εἶδον τὸ τέλος τῆς τρομερᾶς ἐκείνης θυέλλης.

Ἡ καταστροφὴ τῶν Δαντωνιστῶν. Ἡ συσταθεῖσα ἐπαναστατικὴ κυβέρνησις ὡς μόνον σκοπὸν εἶχε τὴν καταστροφὴν τῶν κομμάτων καὶ τὴν νίκην τῆς δικτατορίας· ἐπειδὴ δὲ οὔτε τὴν μίαν οὔτε τὴν ἄλλην ἐθεώρει ἀναγκαίας ὁ Δαντὼν καὶ τὸ κόμμα του, προσεπάθησαν νὰ ἐπαναφέρουν τὴν ἰσχὺν τῶν νόμων, νὰ παράσχωσιν ἀνεξαρτησίαν εἰς τὴν συνέλευσιν, νὰ καταργήσωσι τὴν ἰσχὺν τοῦ ἐπαναστατικοῦ δικαστηρίου καὶ ν' ἀποφυλακίσωσι πάντας τοὺς κρατουμένους ὡς ὑπόπτους. Τὸ κόμμα τοῦτο, καταστὰν μετριοπαθές, ἀπώλεσε τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ. Ἐπεκράτησεν ὁ *Ροβεσπιέρρος*, ὁ δὲ Δαντὼν ἀπεμακρύνθη εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα ἐφησυχάζων. Οἱ φίλοι του βλέποντες ἐνισχυομένην τὴν ἀντίθετον φατρίαν, ἐκάλεσαν αὐτὸν ὅπως ἐπανέλθῃ εἰς Παρισίους, καὶ ὁ *Κάμιλλος Δεμουλὲν* ἐξέδωκε τὴν ἐφημερίδα του «Παλαιὰν Κορδελιέραν». Δι' αὐτῆς ἐλάλησε περὶ ἐλευθερίας μὲ τὴν βαθεῖαν περίνοιαν τοῦ Μακιαβέλλη καὶ περὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ μὲ τὴν ὀξύνοιαν τοῦ Βολταίρου. Ἐπιτιθέμενος κατὰ τοῦ ἐπαναστατικοῦ δικτατορικοῦ συστήματος, προσεπάθησε νὰ ἑλκύσῃ τὸν Ροβεσπιέρρον πρὸς τὰς νέας μετριοπαθεῖς ἐπαναστατικάς του ἰδέας, ἐπί τινα δὲ χρόνον συνεμερίσθη τὰς ἰδέας ταύτας αὐτός. Ἡ τροπὴ ἣν ἐλάμβανεν ἡ ἐπανάστασις ἐξῆψε τοὺς Ἰακωβίνους, οἵτινες διέγραψαν τὸ ὄνομα τοῦ Καμίλλου Δεμουλὲν ἀπὸ τῶν μελῶν τῆς λέσχης των, δὲν ἐφείδοντο δὲ οὐδ' αὐτοῦ τοῦ Ροβεσπιέρρου. Οὗτος παρέδωκε τότε τὸν Δαντών, τὸν Δεμουλὲν καὶ τοὺς φίλους των, καὶ καθίστατο μόνος κυρίαρχος. Τὴν διαγωγήν του δὲ ταύτην ὑπηγόρευον ὄχι μόνον ἀτομικαὶ φιλοδοξίαι, ἀλλὰ καὶ σκοποὶ κοινῆς σωτηρίας, διότι οἱ πολυειδεῖς ἐχθροὶ τῆς δημοκρατίας ἐπολέμουν αὐτὴν ἐμμανῶς, καὶ ἡ νίκη της δὲν εἶχε καταστῆ εἰσέτι ὁριστική. Συνεννόησις μεταξὺ Δαντὼν καὶ Ροβεσπιέρρου δὲν κατέστη δυνατή, καὶ ὁ *Σαὶν Ζοὺστ* κατηγόρησεν ὡς ἐνόχους ἐνώπιον τῆς συνελεύσεως πάντας τοὺς αἰσθανομένους ἔλεος πρὸς τοὺς καθειργμένους, οὓς ἐχαρακτήρισεν ὡς συνωμοτοῦντας κατὰ τῆς δημοκρατίας, πρὸς δὲ καὶ τοὺς ἐπιτρόπους τῆς δημαρχίας, ὡς πράκτορας τῶν ξένων, ἐνεργοῦντας πρὸς ἐγκαθίδρυσιν νέας τυραννίας. Συνελήφθησαν τότε ὁ *Ἐμπέρ*, ὁ στρατηγὸς *Ρουσέν*, ὁ *Ἀνάχαρσις Κλὼτζ κ. λ.* καὶ ἤχθησαν εἰς τὴν λαιμητόμον.

Καὶ ἡ θέσις τοῦ Δαντὼν καθίστατο ἐπικίνδυνος. Οἱ φίλοι του τὸν ἐξώρκιζον νὰ λάβῃ πρόνοιαν, ἀλλ' οὗτος ἀπήντησε: «Προτιμῶ νὰ καρατομηθῶ παρὰ νὰ καρατομῶ». Τότε προετάθη εἰς αὐτὸν νὰ ἀναχωρήσῃ ἐκ Γαλλίας, ἀλλ' οὗτος ἠρνήθη. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας συνελήφθη αὐτὸς καὶ οἱ φίλοι του. Οἱ κατηγορούμενοι προσήχθησαν ἐνώπιον τοῦ ἐπαναστατικοῦ δικαστηρίου. Παρὰ τὴν συγκίνησιν, ἣν ἐπροξένησεν ἡ παραπομπὴ αὐτῶν εἰς δίκην εἰς τὸν λαόν, τὸ δικαστήριον ἀπηγόρευσε τὴν ἀπολογίαν των. Ἀγόμενοι εἰς τὴν σφαγὴν ἔδειξαν στωϊκὴν ἀπάθειαν. Ἡ τρομοκρατία τοῦ Ροβεσπιέρρου ἐπεκράτησε καὶ οὐδεμία ἐπὶ μακρὸν ἠκούσθη κατ' αὐτῆς φωνὴ καθ' ἅπασαν τὴν Γαλλίαν.

Ἡ τρομοκρατία. Κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας μετὰ τὴν θανάτωσιν του Δαντὼν καὶ τῶν φίλων του, ἡ ἐξουσία τῶν ἐπιτροπῶν οὐδένα ἐγνώριζε χαλινόν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην μόνον κυβερνητικὸν μέσον τῆς πολιτείας ὑπῆρξεν ὁ θάνατος, καὶ διὰ τοῦτο αἱ καταδίκαι ἀπετέλεσαν σύστημα. Ἐφευρέθησαν τότε αἱ συνωμοσίαι τῶν φυλακῶν, αἵτινες εἶχον πληρωθῆ διὰ τοῦ νόμου τῶν ὑπόπτων, ὁ δὲ ψηφισθεὶς τὴν 22 τοῦ μηνὸς Πραιριὰλ νόμος τῶν καταδίκων ἐκένωσε ταύτας, ἀποστείλας τοὺς κρατουμένους εἰς τὸν θάνατον. Ἀπεστάλησαν εἰς ὅλους τοὺς νομοὺς τοῦ κράτους ἐπίτροποι τῆς «Κοινῆς σωτηρίας» καὶ ἤρξατο ἡ ἀθρόα τῶν ἐχθρῶν τῆς δημοκρατικῆς δικτατορίας ἐξολόθρευσις διὰ τῶν σιδηροβολισμῶν καὶ τῶν καταποντισμῶν. Εἰς δεκάδας χιλιάδων ἀνέρχονται αἱ θανατικαὶ ἐκτελέσεις κατὰ τοὺς διαφόρους νομούς. Τὴν λύσσαν ἐναντίον τῶν εὐγενῶν καὶ τῶν κληρικῶν διεδέχθη ἡ ὀργὴ ἐναντίον τῶν ἰδιοκτητῶν, τῶν ἱκανοτήτων καὶ ἐναντίον ἀκόμη τοῦ κάλλους. Τὸ ἐπαναστατικὸν δικαστήριον τῶν Παρισίων διεξῆγε τὸ ἔργον αὐτοῦ μετὰ ἠλεκτρικῆς ταχύτητος. Τότε ἀπεστάλη εἰς τὴν λαιμητόμον καὶ ἡ ἀδελφὴ τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ' πριγκίπισσα *Ἐλισάβετ* μετὰ εἴκοσι πέντε ἄλλων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ὥστε καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν τοῦ θανάτου της νὰ μὴ φανῇ ὅτι ἐγένετο δι' αὐτὴν διάκρισις. Μετὰ τῶν ἀπειραρίθμων θυμάτων τῆς ἐποχῆς ταύτης καταριθμεῖται καὶ ὁ περικλεὴς χημικὸς *Λαβουαζιέ*. Τῆς καταστάσεως ταύτης, τῆς δημιουργηθείσης ἐκ τῆς ὀλισθήσεως τῆς ἐπαναστάσεως, ὑπαίτιοι δὲν ἦσαν ὀλιγώτερον οἱ περικυκλοῦντες ἄλλοτε τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας.

Ὅλα τὰ κόμματα κατέρρευσαν· οἱ βασιλικοὶ καὶ οἱ εὐπατρίδαι ἐσφάγησαν ἐν ὀνόματι τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἰσότητος· οἱ Γιρονδῖνοι ἐν ὀνόματι τῆς ἑνότητος τῆς πολιτείας· οἱ ἄθεοι καὶ οἱ ἀναρχικοὶ ἐν ὀνόματι τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ ὑπερτάτου Ὄντος, ἄλλοι ἐν ὀνόματι τῆς χρησιότητος, ὁ Δαντὼν καὶ οἱ ὀπαδοί του ἐν ὀνόματι τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς σεμνότητος. Τῶν ἠθικῶν τούτων ἐγκλημάτων διώκτης ὑπῆρξεν ὁ Ροβεσπιέρρος καὶ ὁ Σαὶν-Ζούστ. Ὁ πρῶτος ἀνέπτυξεν εὐγλώττως περὶ τῶν ἠθικῶν ἰδεῶν καὶ καθιέρωσε τὰς τελετὰς τοῦ ὑπερτάτου Ὄντος, τῆς Ἀληθείας, τῆς Δικαιοσύνης, τῆς Αἰδοῦς, τῆς Φιλίας, τῆς Ὀλιγαρκίας, τῆς Ἀθανασίας, τῆς Δυστυχίας κτλ. καὶ ὅλων τῶν ἠθικῶν καὶ δημοκρατικῶν ἰδεῶν, προδιέθεσε δὲ τὸν λαὸν ὑπὲρ τῆς νέας λατρείας τοῦ ὑπερτάτου Ὄντος. Ὡς θεμελιωτὴς τῆς ἠθικῆς ταύτης δημοκρατίας ἀνῆλθεν εἰς τὸ κατακόρυφον τῆς ἰσχύος, αἱ δὲ κολακεῖαι πρὸς αὐτὸν ὑπερέβησαν πᾶν ὅριον. Τὸ ἐπαναστατικὸν δικαστήριον κατεδίκαζεν ὅσους διετάττετο, καὶ πάντες ἐπέμποντο ἀδιακρίτως εἰς τὴν λαιμητόμον, κατηργήθησαν δὲ καί τινες διατυπώσεις, ἵνα μὴ ἐπέρχεται βραδύτης εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν θανατικῶν ἀποφάσεων. Τὸ ἐπαναστατικὸν δικαστήριον διῃρέθη εἰς τέσσαρα τμήματα, αὐξηθέντος τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δικαστῶν, καὶ παρεπέμποντο εἰς αὐτὰ οἱ κατηγορούμενοι δι' ἁπλῆς μόνον διαταγῆς τῶν ἐπιτρόπων, μόνη δὲ ποινὴ τῶν ἐνόχων ἦτο ὁ θάνατος.

Ἀλλ' ἐνῷ οὕτως ἐξετράπη ἡ πολιτεία ἐπὶ Ροβεσπιέρρου, ἡ διαγωγὴ τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ ὑπῆρξε τῷ ὄντι φιλόπατρις· οἱ στρατοὶ παρέμειναν πιστοὶ εἰς τὸν ὅρκον των πρὸς τὴν πολιτείαν

Muller: *Τὰ τελευταῖα θύματα τῆς τρομοκρατίας.* [Μουσεῖον Βερσαλλιῶν.]

Digitized by Google

καὶ οἱ στρατιῶται ἀνῆκον μόνον εἰς τὴν Γαλλίαν, ἡ δὲ ἀληθὴς δημοκρατία δὲν ὑπῆρχεν εἰμὴ εἰς τὰ στρατόπεδα. Ὁ γαλλικὸς στρατὸς ἀντετάχθη καθ' ὅλων τῶν ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν καὶ καθυπέταξε τοὺς ἐσωτερικοὺς τοιούτους, ὁ ἐμφύλιος πόλεμος κατ' οὐδὲν ἠλάττωσε τὴν ἀντίστασιν, πρὸ τῆς ὁποίας οἱ εὐρωπαϊκοὶ στρατοὶ εἶδον συντριβομένας τὰς δυνάμεις των.

Πτῶσις τοῦ Ροβεσπιέρρου. Ἀλλὰ τὸ τέλος τῆς ἀπεριορίστου ἐξουσίας τοῦ Ροβεσπιέρρου ἐπλησίαζεν· αἱ συνεδριάσεις τοῦ μηνὸς Πραιριὰλ ἦσαν αἱ ελευταῖαι ἡμέραι τῆς ἐξουσίας τῶν ἐπιτροπῶν. Ἤρξαντο ἔκτοτε αἱ διαφωνίαι καὶ αἱ ἔριδες. Τὰ ἀνώτερα ὑπουργήματα κατέλαβον νέοι ἄνδρες, τοὺς ὁποίους ἐτοποθέτησεν ὁ Ροβεσπιέρρος, ὅπως ἀνατρέψῃ τὰς ἐπιτροπάς, καταστῇ κυρίαρχος καὶ καταστρέψῃ τοὺς φιλοταράχους Ὀρεινούς. Αἱ ἐπιτροπαὶ κατεπολέμησαν αὐτὸν ὑπούλως, κατηγοροῦσαι αὐτὸν ὡς τύραννον καὶ παρασκευάζουσαι τὴν πτῶσιν αὐτοῦ Ἀπεκάλουν αὐτὸν «Πεισίστρατον», ἡ προσωνυμία δ' αὕτη διεδίδετο εἰς τὸν λαόν. Περιστατικὸν ὅλως ἀσήμαντον ἔδωκεν ἀφορμὴν τῆς πρώτης κατ' αὐτοῦ προσβολῆς. Γυνή τις ἔλεγεν ἑαυτὴν προφῆτιν, προλέγουσα τὰ μέλλοντα, οἱ δὲ μύσται αὐτῆς τὴν ὠνόμαζον «Μητέρα τοῦ Θεοῦ». Αὕτη ἀνήγγελλε τὴν ἔλευσιν Μεσσίου ἐπανορθωτοῦ. Ἀνακαλύψασαι αἱ ἐπιτροπαὶ τὰς προφητείας τῆς Μητρὸς τοῦ Θεοῦ, διέδωκαν ὅτι αὕτη ἦτο ὄργανον τοῦ Ροβεσπιέρρου, θέλοντος νὰ παρουσιασθῇ ὡς Μεσσίας. Ἡ γενικὴ τῆς ἀσφαλείας ἐπιτροπὴ κατήγγειλε τὰ συμβαίνοντα, ἐχλεύασε τὴν αἵρεσιν ταύτην καὶ ἀνέμιξεν εἰς αὐτὴν τὸ ὄνομα τοῦ Ροβεσπιέρρου, ἐφυλάκισε δὲ τοὺς αἱρετικούς. Ὁ Ροβεσπιέρρος ἠθέλησε νὰ σώσῃ αὐτούς, ἀλλ' εὗρε πανταχόθεν ἀντίδρασιν, καὶ ἔκτοτε δὲν μετέβαινεν εἰς τὴν ἐπιτροπήν, σπανίως δ' ἐνεφανίζετο καὶ εἰς τὴν συνέλευσιν, δὲν ἔλειπεν ὅμως ἀπὸ τὰς συνεδριάσεις τῆς λέσχης τῶν Ἰακωβίνων, πιστεύων ὅτι ἐκεῖ θὰ συνέτριβε τοὺς ἐχθρούς του. Γενόμενος ἀρχηγὸς συνωμοσίας, τῆς ὁποίας ὅμως ἡ δύναμις ἦτο ἀνοργάνωτος, ἠναγκάσθη νὰ δώσῃ τὴν μάχην ἐντὸς τῆς συνελεύσεως, τῆς ὁποίας τὴν πλειοψηφίαν ἐθεώρει προσκειμένην εἰς αὐτόν, πρόθυμον δὲ τὸν λαὸν εἰς τὰ κελεύσματά του.

Τὴν 8 τοῦ μηνὸς Θερμιδὼρ παρευρίσκετο ἀπὸ πρωΐας εἰς τὴν συνέλευσιν, ὅπου ἠγόρευσε καὶ προσεπάθησε νὰ ἑλκύσῃ αὐτήν, προαναγγέλλων τὴν ἐπάνοδον τῆς δυνάμεώς της. Ἐζήτησε τὴν τιμωρίαν τῶν προδοτῶν καὶ τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κοινῆς Σωτηρίας. Βαθεῖα σιγὴ διεδέχθη τὴν ἀγόρευσιν ταύτην· καὶ ὅταν ἐζητήθη ἡ δημοσίευσις τῆς ἀγορεύσεως τοῦ Ροβεσπιέρρου, ἐπηκολούθησαν λογομαχίαι, ὁ δὲ Βαδιὲ ἀντέκρουσε τὴν πρότασιν ταύτην. Τότε ὁ *Καμπὼν* ἐγερθεὶς εἶπε: «Καιρὸς εἶναι ν' ἀποκαλυφθῇ πᾶσα ἡ ἀλήθεια· εἷς καὶ μόνον ἄνθρωπος παραλύει τὴν θέλησιν τῆς συνελεύσεως, ὁ ἄνθρωπος δὲ αὐτὸς εἶναι ὁ Ροβεσπιέρρος». Ὁ *Φρερὼν* ἐπρότεινε τότε τὴν ἀκύρωσιν τοῦ ψηφίσματος, δι' οὗ ἐπετρέπετο εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Κοινῆς Σωτηρίας νὰ φυλακίζῃ τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ λαοῦ. Ὁ Ροβεσπιέρρος κατέφυγε τὴν ἰδίαν ἑσπέραν εἰς τὴν λέσχην τῶν Ἰακωβίνων καὶ κατήγγειλεν ἐν μέσῳ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τούτων τὰ λαβόντα χώραν εἰς τὴν συνέλευσιν, τὴν δὲ ἐπομένην μετέβη εἰς τὴν συνέλευσιν (9 Θερμιδὼρ), κατὰ τὴν ὁποίαν ἐζητήθη ἡ σύλληψις αὐτοῦ καὶ τῶν φίλων του. Ἀλλ' ἐνῷ μετεφέρετο εἰς τὴν φυλακὴν ἠλευθερώθη καὶ μετεφέρθη εἰς τὴν δημαρχίαν, ὅπου κατεγίνετο νὰ ἐκλέξῃ νομοτελεστικὴν ἐπιτροπὴν καὶ συνέτασσε καταλόγους ὑποδίκων. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ἡ δημαρχία ἐτέθη ἐν τῇ συνελεύσει ἐκτὸς τοῦ νόμου καὶ ὁ λαὸς ἐκηρύχθη κατ' αὐτῆς. Βλέποντες οἱ συνωμόται ὅτι πᾶσα ἐλπὶς εἶχεν ἐγκαταλίπει αὐτούς, προσεπάθησαν ν' αὐτοκτονήσουν. Ὁ Ροβεσπιέρρος συνέτριψε τὴν σιαγόνα του διὰ πιστολίου, τὸ παράδειγμά του δὲ ἀκολουθοῦν καὶ ἄλλοι. Οἱ κηρυχθέντες ἐκτὸς τοῦ νόμου ἐφονεύοντο χωρὶς νὰ δικασθῶσι καὶ ὁ Ροβεσπιέρρος, δεινῶς τραυματισμένος, μετεφέρθη ἐν μέσῳ ὕβρεων καὶ χλευασμῶν εἰς τὴν φυλακήν. Τὴν 10 τοῦ μηνὸς Θερμιδώρ, περὶ τὴν 5ην ὥραν τῆς ἑσπέρας, ἀνῆλθεν αὐτὸς καὶ οἱ ἐπιζήσαντες φίλοι του τὸ ἰκρίωμα. Ἅμα δὲ τῇ πτώσει τῆς κεφαλῆς του ἔπαυσε καὶ ἡ τρομοκρατία.

Μεταβολὴ τοῦ συστήματος. Ἡ πτῶσις τοῦ Ροβεσπιέρρου ἐπέφερε τὴν μεταβολὴν ὅλου τοῦ πολιτικοῦ συστήματος. Αἱ ἐπιτροπαὶ ἀπολέσασαι τὸν γοητευτικὸν αὐτῶν τρόμον, ἀπώλεσαν καὶ τὴν ἰσχὺν αὐτῶν, ἡ δὲ συνέλευσις ἀποκτήσασα ταύτην ἀπηλευθέρωσεν ὅλην τὴν πολιτείαν καὶ ἀποκατέστησε τὴν νόμιμον τάξιν. Συνεστήθη τότε τὸ λεγόμενον «Θερμιδωρικὸν κόμμα», ὅπερ ἔδωκεν εἰς τὴν συνέλευσιν νέαν μορφήν, προσεκάλεσε πάντας τοὺς προγραφέντας πληρεξουσίους, ἀφώπλισε τὰ πολυτάραχα τμήματα τῶν Παρισίων καὶ κατήργησε τὴν μισθοδοσίαν τῶν 40 σολδίων, τὰ ὁποῖα ἐλάμβανον ἡμερησίως οἱ παρακολουθοῦντες τὰς συνεδριάσεις τῆς συνελεύσεως ἐνδεεῖς. Οἱ Ἰακωβῖνοι, βλέποντες τὴν τροπὴν ἣν ἐλάμβανον τὰ πράγματα, προσεπάθησαν νὰ διεγείρουν τὸν ὄχλον, ἀλλ' εὗρον ἀντιμέτωπον τὴν «Χρυσῆν Νεολαίαν» (ἀποτελουμένην ἐκ τῆς πλουσίας καὶ μέσης τάξεως τῶν πολιτῶν) καὶ τὸν στρατὸν τῶν τμημάτων τῆς πόλεως, οἵτινες ὁρμήσαντες κατὰ τῆς λέσχης αὐτῶν συνέτριψαν τὰς θύρας καὶ τὰ παράθυρα, διεσκόρπισαν αὐτούς, καὶ τέλος διέλυσαν ὁριστικῶς τὴν λέσχην αὐτῶν, ἥτις ὠφέλησε μὲν κατ' ἀρχὰς τὴν ἐπανάστασιν, κατὰ τὸν χρόνον ὅμως ἐκεῖνον μόνον προσκόμματα ἔφερεν εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως. Ἡ συνέλευσις προέβη εἰς τὴν ἀκύρωσιν τῶν ψηφισμάτων ἐξορίας τοῦ κλήρου καὶ τῶν εὐγενῶν, ἀποκατέστησε τὰς θρησκείας, καὶ παρέσχε τὴν ἐλευθερίαν τοῦ τύπου, ἀφῃρέθη δὲ ἀπὸ τὴν αἴθουσαν τῆς συνελεύσεως καὶ ἡ προτομὴ τοῦ Μαρᾶ. Πάντα ταῦτα ἐγένοντο ἐν μέσῳ στάσεων καὶ ὀχλαγωγιῶν, τὴν δὲ 25 τοῦ μηνὸς Μεσιδὼρ συνωμόται προέβησαν εἰς ψήφισιν πράξεως καταλυούσης πᾶσαν ἀρχὴν μὴ προερχομένην ἐκ τοῦ λαοῦ καὶ ἀκολουθούμενοι ὑπὸ μεγάλου πλήθους διέρρηξαν τὰς θύρας τῆς συνελεύσεως καὶ εἰσῆλθεν ὄχλος ζητῶν ἄρτον καὶ τὸ καταργηθὲν σύνταγμα τοῦ 1793, μετεβλήθη δὲ ὁ περίβολος τῶν συνεδριάσεων εἰς ἀληθὲς πεδίον μάχης. Ἀλλ' ἐνῷ οὗτοι ἐγένοντο κύριοι τῆς συνελεύσεως, οἱ σταλέντες ὑπ' αὐτῆς εἰς τὰ τμήματα πληρεξούσιοι συνεκέντρωσαν τὰ τάγματα τῶν γειτονικῶν τμημάτων, ἐπολιόρκησαν τοὺς ἀποστάτας καὶ καθυπέταξαν αὐτούς. Ἔκτοτε ὁ ὄχλος ἀπεκλείσθη τῶν δημοσίων ἀξιωμάτων καὶ ἡ μέση τῶν πολιτῶν τάξις ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐπαναστάσεως.

Ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις, καίτοι ἰδοῦσα ἀποτυγχάνοντας τοὺς σκοποὺς αὐτῆς, δὲν ἔπαυσε διεγείρουσα νέους κατὰ τῆς γαλλικῆς πολιτείας κινδύνους καὶ παρέσχε πάντα τὰ μέσα πρὸς τὸν μαρκήσιον *Ντεπουιζέ*, εὔτολμον μὲν ἀλλὰ κοῦφον ἄνδρα, ὅπως προκαλέσῃ ἀποστασίαν εἰς τὴν Βρετάνην. Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1795 παρεσκεύασε νέαν ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Γαλλίας, ἀπεβίβασεν εἰς τὴν χερσόνησον τοῦ Κιμπερὼν 1500 μετανάστας, 6.000 καταταχθέντας ὑπὸ τὰς σημαίας αὐτῶν καὶ πλήρη ὁπλισμὸν διὰ 40.000 ἄνδρας. Ἐναντίον τοῦ στρατοῦ τούτου ἐπέπεσεν ὁ νεαρὸς στρατηγὸς *Ὡς*, κατενίκησεν αὐτόν, ἐθεώρησεν αὐτὸν ἐκτὸς τοῦ νόμου καὶ οἱ ἀποτελοῦντες τοῦτον κατεσφάγησαν. Μετὰ τὴν καταστροφὴν ταύτην ἡ συνέλευσις τῆς 22ας Αὐγούστου 1795 ἐψήφισε τὸ νέον σύνταγμα, τὸ ἄριστον τῶν μέχρι τότε ψηφισθέντων. Διὰ τοῦ συντάγματος τούτου ἐσχηματίζοντο δύο νομοθετικὰ σώματα, ἡ Βουλὴ τῶν πεντακοσίων καὶ ἡ Γερουσία, ἡ δὲ νομοτελεστικὴ ἐξουσία ἀνετίθετο εἰς πενταμελὲς *Διευθυντήριον*. Πρὸς ἀποφυγὴν δὲ κατεσπευσμένης ψηφίσεως τῶν νομοθετημάτων, ἐθεσπίσθη ἡ εἰς τρεῖς ἀναγνώσεις ψήφισις αὐτῶν, εἰς κατεπειγούσας δὲ περιστάσεις ἀπῃτεῖτο ἡ ἀπόφασις τῆς Γερουσίας. Ἡ νομοτελεστικὴ ἐξουσία ἐξελέγετο παρὰ τῶν δύο σωμάτων, ἀπὸ δεκαπλοῦ καταλόγου ὑποψηφίων, συντασσομένου ὑπὸ τῆς Βουλῆς.

Ἡ πολιτικὴ ἐν τούτοις ἀντίδρασις ἐξηκολούθει. Τὸ κόμμα τῆς συνελεύσεως κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν, ὅπως περιστείλῃ τὴν ὑπεροχὴν τῶν βασιλικῶν, τὰ δὲ ἀπροσδόκητα δι' αὐτοὺς ψηφίσματα ἀφῄρεσαν πᾶσαν αὐτῶν ἐλπίδα νὰ εἰσχωρήσουν εἰς τὰς βουλὰς καὶ καταλαμβάνοντες τὴν ἀρχὴν νὰ μεταβάλουν τὸ κρατοῦν σύστημα. Παρεσκεύαζον ὡς ἐκ τούτου ἀνταρσίας κατηγοροῦντες τὴν συνέλευσιν ὡς προσβάλλουσαν τὴν κυριαρχίαν τοῦ λαοῦ. Ἐπέκειτο θύελλα, τὴν ὁποίαν ὅπως ἀποφύγῃ ἡ συνέλευσις ἐπεκαλέσθη τὴν συνδρομὴν τοῦ τακτικοῦ δημοκρατικοῦ στρατοῦ, καθ' ὅσον ὁ λαὸς δὲν ἦτο ὡς ἄλλοτε ὡπλισμένος. Εἰς τοιαύτην ἦσαν κατάστασιν τὰ πράγματα, ὅτε τὴν 20ὴν τοῦ μηνὸς Φρουκτιδώρ, ἡμέραν καθ' ἣν αἱ πρωτόκλητοι συνελεύσεις ἔμελλον ν' ἀποφασίσωσι περὶ τοῦ συντάγματος, τὸ τμῆμα Λεπελετιὲ ἔγινε κέντρον τῶν λοιπῶν τμημάτων τῶν Παρισίων καὶ προέβη εἰς ἀπόφασιν, δι' ἧς, παρούσης τῆς συνελεύσεως τοῦ λαοῦ, ἔπαυε πᾶσα ἰσχὺς τῆς συντακτικῆς ἐξουσίας, συνέστησε δ' ἐπαναστατικὴν κυβέρνησιν, ὀνομάσαν αὐτὴν «Κεντρικὴν Ἐπιτροπήν». Ἡ συνέλευσις ἠκύρωσε τὴν πρᾶξιν ταύτην, οὕτω δὲ ἤρξατο πόλεμος ἐκ τοῦ φανεροῦ. Τὴν 1 τοῦ μηνὸς Βανδεμιαὶρ ἡ συνέλευσις ἐκήρυξεν ὅτι ἡ πλειοψηφία τῶν πρωτοκλήτων συνελεύσεων ἐπεκύρωσε τὰ ψηφίσματά της, καὶ οὕτω τὰ τμήματα συνῆλθον ὅπως ἐκλέξωσι τὰ μέλη τῆς Βουλῆς καὶ τῆς Γερουσίας. Οἱ τμηματικοὶ μετέβησαν εἰς τὸ θέατρον τῆς Γαλλικῆς Κωμῳδίας, συνοδευόμενοι ὑπὸ ἐνόπλου δυνάμεως τῶν τμημάτων, καὶ ὠνόμασαν πρόεδρον αὐτῶν τὸν δοῦκα *Νεβερνουᾶ*.

Ἡ ἐμφάνισις τοῦ Βοναπάρτου. Ἡ συνέλευσις ἀπεφάσισε νὰ συνεδριάζῃ διαρκῶς καὶ ἀνέθεσε τὴν φροντίδα τῆς κοινῆς σωτηρίας εἰς πενταμελῆ ἐπιτροπήν, ἥτις ἀπέστειλε στρατιωτικὰ ἀποσπάσματα, ὅπως διαλύσῃ διὰ τῆς βίας τὴν συγκέντρωσιν τῶν ἐκλογέων τοῦ Γαλλικοῦ Θεάτρου. Τὸ τμῆμα Λεπελετιὲ ἐξηγριώθη καὶ ἐκήρυττεν ὅτι ἡ συνέλευσις ἐπανέφερε τὴν τρομοκρατίαν, ἐνῷ ἡ συνέλευσις ἀνέθετεν εἰς τὸν στρατηγὸν *Μενοῦ* καὶ τὸν πληρεξούσιον *Λαπὸρτ* ν' ἀφοπλίσῃ τοῦτο. Ἀλλ' ἀντὶ οἱ ἀντιπρόσωποι οὗτοι τῆς συνελεύσεως νὰ ἐκτελέσωσι τὰς διαταγὰς τῆς ἐπιτροπῆς, ἦλθον εἰς συμφωνίαν μετὰ τῶν ἀνδρῶν τοῦ τμήματος, ὅπως ἀποχωρήσουν ἀμφότερα τὰ μέρη. Οἱ τμηματικοὶ ἐθεώρησαν τοῦτο ὡς νίκην, ἐνθαρρυνθέντες δὲ καὶ πολλαπλασιασθέντες, ἀπεφάσισαν νὰ ἐφορμήσωσι τὴν ἐπαύριον κατὰ τῆς συνελεύσεως. Ἡ συνέλευσις πληροφορηθεῖσα ταῦτα, ἔπαυσε τὸν στρατηγὸν Μενοῦ καὶ διώρισεν ἀρχηγὸν τοῦ στρατοῦ τὸν *Μπαρρᾶ*. Οὗτος ἐζήτησεν ὡς βοηθὸν ἀξιωματικόν τινα ἀναδειχθέντα κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τουλών, νέον συνετὸν καὶ εὔτολμον. Ὁ ἀξιωματικὸς οὗτος ἦτο ὁ *Ναπολέων Βοναπάρτης*, ὅστις πρώτην φορὰν προσκαλούμενος ἐπὶ τῆς μεγάλης ταύτης σκηνῆς ἐνεφανίσθη ἐνώπιον τῆς ἐπιτροπῆς, ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς φρουρᾶς καὶ παρέταξε τὸ πυροβολικὸν καὶ τοὺς πεντακισχιλίους ἄνδρας του εἰς ὅλας τὰς θέσεις, δι' ὧν ἠδύναντο οἱ τμηματικοὶ νὰ ἐφορμήσουν. Τὴν 13 Βανδεμιαίρ, περὶ τὴν μεσημβρίαν, ὁ περίβολος τῆς συνελεύσεως εἶχε μεταβληθῆ εἰς φρούριον, οὕτω δὲ παρασκευάσας τὴν ἄμυναν ἀνέμενε τοὺς ἀποστάτας.

Οἱ τμηματικοὶ συγκεντρώσαντες περὶ τὰς 40.000 ἄνδρας ἐπολιόρκησαν τὴν συνέλευσιν, περὶ τὴν 2 μ. μ. δὲ ἠνάγκασαν τὸν στρατηγὸν Καρτὼ νὰ ὑποχωρήσῃ ἀπὸ τῆς Νέας Γεφύρας μέχρι τοῦ Λούβρου. Ὁ στρατηγὸς Δενικὰν προσεκάλεσε τότε τὴν συνέλευσιν νὰ ἀποσύρῃ τὸν στρατόν της, ὁ δὲ κομιστὴς τοῦ μηνύματος τούτου ἐπροξένησε ταραχὴν ἐντὸς αὐτῆς. Πληρεξούσιοί τινες ἐζήτησαν νὰ ἔλθωσιν εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τῶν τμηματικῶν, ἀλλ' ἡ συνέλευσις ἀπέρριψε πᾶσαν συνδιαλλαγὴν μετὰ τῶν ἀποστατῶν, ἐκομίσθησαν δὲ 700 ὅπλα, δι' ὧν ὡπλίσθησαν οἱ πληρεξούσιοι. Μετὰ μικρὸν ἤρξατο μάχη καθ' ὅλα τὰ σημεῖα, ἀλλὰ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ πολύ, διότι ἡ ἄμυνα ἣν παρεσκεύασεν ὁ Βοναπάρτης καθίστα ἀδύνατον τὴν ἅλωσιν τῆς συνελεύσεως. Οἱ ἐπιτιθέμενοι ἀπεκρούσθησαν, τὴν δ' ἐπομένην ἐβίασεν οὗτος τὰ τμήματα εἰς παράδοσιν. Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης τὸ ὄνομα τοῦ Βοναπάρτου κατέστη δημοφιλέστατον.

Ἡ συνέλευσις ἐπέδειξε μεγίστην μετριοπάθειαν, πλὴν δὲ τοῦ *Λαφών*, ὁμολογήσαντος καὶ ἐπιμείναντος ὅτι ἦτο μετανάστης, οὐδένα ἄλλον κατεδίκασε καὶ προέβη εἰς τὴν συγκρότησιν τῶν δύο νομοθετικῶν σωμάτων. Οὕτως ἔληξεν ἡ συνέλευσις ἐκείνη, τῆς ὁποίας ὁ βίος παρετάθη ἀπὸ τῆς 21 Σεπτεμβρίου 1792 μέχρι τῆς 26 Ὀκτωβρίου 1795, καθ' ὃ διάστημα ἐξέδωκεν 8370 ψηφίσματα.

Τὸ Διευθυντήριον. Ἀφ' ἧς ἀνέλαβε τὴν νομοτελεστικὴν ἐξουσίαν τὸ Διευθυντήριον ἐνίκα τοὺς ἐσωτερικοὺς ἐχθροὺς καὶ τὴν Εὐρώπην. Ἡ ἐκστρατεία τῆς Ἰταλίας ἀνατεθεῖσα εἰς τὸν Βοναπάρτην ἐστέφθη διὰ περιλάμπρων νικῶν, ἔκτοτε δ' ἤρξατο καὶ οὗτος τὴν καταπληκτικωτάτην αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ἐπιβολὴν καὶ ἐνέργειαν, τὴν ὁποίαν ἐξήσκησεν ἐπὶ εἴκοσιν ὁλόκληρα ἔτη. Ὁ δημοκρατικὸς στρατὸς περιέφερε πανταχοῦ νικηφόρους τὰς σημαίας του. Οἱ Αὐστριακοὶ στρατοὶ ἡττήθησαν πανταχοῦ. Ἡ Αὐστρία παρεχώρει τὸ Βέλγιον εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ ἀνεγνώριζεν αὐτόνομον τὴν Λομβαρδικὴν πολιτείαν. Αἱ σύμμαχοι δυνάμεις κατέθεσαν τὰ ὅπλα καὶ αὐτὴ ἡ Ἀγγλία ἐζήτει συνομολόγησιν συνθήκης μετὰ τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας.

Ἀλλ' ἡ κατάστασις τοῦ Διευθυντηρίου μετεβλήθη κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ Μαΐου 1797, ὅτε οἱ βασιλικοὶ μετέφερον εἰς νέον στάδιον τὴν ἀντεπανάστασιν, ἐντὸς τῆς Βουλῆς τῶν πεντακοσίων, καὶ ἔδειξαν ἐχθρικὰς διαθέσεις πρὸς τὸ Διευθυντήριον διὰ τὴν παράτασιν τοῦ πολέμου, ἐγκωμιάζετο δὲ ὁ κλῆρος ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς διὰ τοῦ στόματος τοῦ Ζιορντὰν καὶ σωρηδὸν ἐπανήρχοντο οἱ μετανάσται καὶ οἱ ἱερεῖς, οἵτινες δὲν ἀπέκρυπτον τοὺς ἀνατρεπτικοὺς σκοπούς των. Ἡ τοιαύτη στάσις τῶν Βουλῶν ἀπεδείκνυεν ὕποπτον τὴν πίστιν αὐτῶν πρὸς τὴν δημοκρατίαν, ἡ δὲ πάλη τῶν κομμάτων ἄφινε τὸν λαὸν ἀπαθῆ θεατήν. Τὰ μέλη τοῦ Διευθυντηρίου, πλὴν τοῦ *Καρνώ*, ἐσκέπτοντο ἐν ἀνάγκῃ νὰ μεταχειρισθῶσι βίαν κατὰ τῶν νομοθετικῶν σωμάτων. Ἀφ' ἑτέρου ἐκ τῶν στρατοπέδων ἀπεστέλλοντο φοβεραὶ ἀναφοραὶ κατ' αὐτῶν καὶ ὁ Βοναπάρτης παρηκολούθει τὰς παρασκευαζομένας ἐν Παρισίοις συνωμοσίας. Τὸ Διευθυντήριον προσεκάλεσε τὴν 18 τοῦ μηνὸς Φρουκτιδὼρ τὸν σταθμεύοντα περὶ τὴν πόλιν τῶν Παρισίων στρατὸν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατηγοῦ *Ὠζερώ*. Οὗτος κατέλαβε τὸ δημαρχεῖον καὶ ἐντὸς ὀλίγου διὰ 12.000 ἀνδρῶν μετὰ 40 τηλεβόλων ἐπολιόρκησε τὴν Βουλήν, ἑδρεύουσαν εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Κεραμεικοῦ. Οἱ φρουροῦντες τὴν Βουλὴν ἐτάχθησαν μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Ὠζερώ, εἰσελθὼν δ' οὗτος ἐντὸς αὐτῆς συνέλαβε τὸν ἀρχηγὸν τῶν βασιλικῶν *Πισεγκρὺ* καὶ πάντας τοὺς σπεύδοντας εἰς τὴν συνεδρίασιν καὶ τοὺς ἀπέστειλε νὰ συνεδριάσουν εἰς τὴν Σχολὴν τῆς

Digitized by Google

Ἰατρικῆς καὶ τὸ Ὠδεῖον. Ὁ λαὸς καὶ πάλιν παρέμεινεν ἀπαθὴς εἰς τὰ γεγονότα ταῦτα.

Τὸ Διευθυντήριον, θέλον νὰ δώσῃ νομιμοφάνειαν εἰς τὰς ἐνεργείας του ταύτας, ἐξέδωκε διάγγελμα πρὸς τὰς Βουλάς, καὶ ἀνεκοίνωσεν εἰς αὐτὰς τοὺς λόγους τῆς τοιαύτης ἐνεργείας του. Συνεστήθη πενταμελὴς ἐπιτροπή, ἥτις συνέταξε νόμον περὶ κοινῆς σωτηρίας, δυνάμει τοῦ ὁποίου κατεδικάσθησαν εἰς ἀειφυγίαν 55 ἐξ ἀμφοτέρων τῶν σωμάτων καὶ ἐκ τοῦ Διευθυντηρίου ὁ *Καρνὼ* καὶ ὁ *Βαρθελεμύ*. Καὶ ὁ μὲν Καρνὼ ἠδυνήθη μετά τινων ἄλλων νὰ φυγαδευθῇ, οἱ λοιποὶ δὲ ἀπήχθησαν εἰς τὴν Καγένναν καὶ εἰς τὴν νῆσον Ρέ. Εἰς τὴν ποινὴν ταύτην κατεδικάσθησαν ἐπίσης 35 συντάκται ἐφημερίδων· ἠκυρώθησαν δὲ αἱ ἐκλογαὶ 48 νομῶν καὶ οἱ περὶ ἐπιστροφῆς τῶν μεταναστῶν καὶ τῶν κληρικῶν νόμοι. Οὕτως ἐξωλοθρεύθη τὸ βασιλικὸν κόμμα.

Ὁ Βοναπάρτης ἐν τῇ πολιτικῇ. Ἀποτέλεσμα τῆς μεταβολῆς ταύτης ἦτο ἡ ἐπάνοδος ἐπαναστατικῆς κυβερνήσεως, μετριωτέρας ὅμως. Αἱ δύο προνομιοῦχοι τάξεις ἀπεμακρύνθησαν τῆς κοινωνίας καὶ οἱ ἱερεῖς ἐξωρίσθησαν, πάντες δὲ οἱ ὁπωσδήποτε συνδεόμενοι πρὸς τὸν οἶκον τῶν Βουρβώνων, οἱ ταξιάρχαι τοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, οἱ ἱππόται τῆς Μάλτας, οἱ εὐγενεῖς καὶ οἱ ἐξευγενισθέντες ἀπῆλθον τῆς Γαλλίας καὶ ἐστερήθησαν ἐπὶ ἑπταετίαν τοῦ δικαιώματος τοῦ πολίτου. Οὕτω τὸ βασιλικὸν κόμμα, θελῆσαν ν' ἀνακτήσῃ τὴν ἐξουσίαν, ἐπανέφερε τὴν δικτατορίαν. Τὸ Διευθυντήριον ἀνῆλθεν εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς ἰσχύος του. Ἀπηλλαγμένον ἐσωτερικῶν περισπασμῶν, ἐξηνάγκασε τὴν Γερμανικὴν αὐτοκρατορίαν νὰ παραδεχθῇ τὴν εἰρήνην διὰ τῶν συνθηκῶν τοῦ *Καμποφορμίου* καὶ τῆς *Ραστάτ*. Στερούμενον ὅμως χρημάτων ἐπέβαλε νέους φόρους καὶ ἠλάττωσε τοὺς τόκους τοῦ δημοσίου χρέους, περιορίσαν αὐτοὺς εἰς τὸ τριτημόριον.

Ὁ Βοναπάρτης νικητὴς ἐγένετο δεκτὸς ἐν Παρισίοις μετ' ἀπεριγράπτου ἐνθουσιασμοῦ, διελθὼν δὲ τὴν ἐγερθεῖσαν ἀπὸ τὰς ἐχθρικὰς σημαίας θριαμβευτικὴν ἁψῖδα, μετέβη εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Λουξεμβούργου, ὅπου ἥδρευε τὸ Διευθυντήριον. Ἀλλ' ἐνῷ τὰ πάντα ἐφαίνοντο τείνοντα πρὸς τὴν εἰρήνην, ἡ Ἀγγλία παρέσυρε τὴν Αὐστρίαν εἰς νέαν κατὰ τῆς Γαλλίας συμμαχίαν, εἰς ἣν μετέσχεν ἡ Ρωσία, ἡ Τουρκία, τὰ βάρβαρα τῆς Ἀφρικῆς κράτη καὶ οἱ ἡγεμονίσκοι τῆς Ἰταλίας. Αἱ ἐχθροπραξίαι ἤρξαντο εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ρήνου, οἱ δὲ ρωσικοὶ στρατοὶ ἐβάδιζον κατὰ τῆς Γαλλίας. Ἐψηφίσθη τότε νέος νόμος περὶ στρατιωτικῆς ἀπογραφῆς, ὅστις ἔθεσε 200.000 νέου στρατοῦ εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ Διευθυντηρίου. Οἱ ἀποτελοῦντες τὴν πρωτοπορίαν τῆς ἀντιγαλλικῆς συμμαχίας βασιλεῖς τῆς Σαρδηνίας καὶ Νεαπόλεως ἡττήθησαν εὐκόλως καὶ ἐκηρύχθησαν ἔκπτωτοι τοῦ θρόνου, ὁ δὲ στρατηγὸς *Σαμπιοννὲ* εἰσῆλθεν εἰς Νεάπολιν καὶ συνέστησε δημοκρατίαν ἐπονομασθεῖσαν «Παρθενόπειον πολιτείαν». Ὁ στρατηγὸς *Ζουμπὲρ* κατέλαβε τὸ Τουρῖνον καὶ ὁλόκληρος ἡ Ἰταλία περιῆλθεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Γάλλων. Ἀλλὰ κατὰ τὴν πραγματικὴν δυνάμιν οἱ ἐχθροὶ ἦσαν ὑπέρτεροι καὶ ἐνίκησαν εἰς διαφόρους μάχας τοὺς γαλλικοὺς στρατούς. Ὁ Βοναπάρτης εὑρίσκετο τότε εἰς Αἴγυπτον. Οἱ σύμμαχοι, ἀνακτήσαντες τὴν Ἰταλίαν, ἠθέλησαν νὰ εἰσβάλουν εἰς τὴν Γαλλίαν διὰ τῆς Ἑλβετίας καὶ Ὁλλανδίας. Ἀλλ' ὁ στρατηγὸς *Μασσένας* νικήσας τοὺς Ρώσους ἠνάγκασεν αὐτοὺς εἰς ὑποχώρησιν, καὶ ὁ δοὺξ τῆς Ὑόρκης ἡττηθεὶς εἰς Ὁλλανδίαν ἐπεβιβάσθη ἐπὶ τῶν πλοίων του.

Καὶ οἱ μὲν στρατοὶ τῆς δημοκρατίας κατήγαγον μεγάλας νίκας, ἐσωτερικῶς ὅμως ἐγένοντο νέαι ἀνησυχίαι. Πληροφορηθεὶς ταῦτα ὁ Βοναπάρτης παρέδωκε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ τῆς Ἀνατολῆς εἰς τὸν *Κλεμπέρ*, ἐπέστρεψεν εἰς Γαλλίαν τὴν 9 Ὀκτωβρίου 1799, καταπλήττων τοὺς πάντας διὰ τὰς ἐν Αἰγύπτῳ νίκας. Πληροφορηθεὶς τὴν ἐπικρατοῦσαν παραλυσίαν ἐν τῷ Διευθυντηρίῳ, εἰσῆλθεν εἰς τὸ στάδιον τῆς πολιτικῆς ἐνεργείας. Τὴν 9 Νοεμβρίου, κατόπιν συνεννοήσεως μετὰ τοῦ Σιές, προέβη εἰς πολιτικὸν τόλμημα. Ἡ Γερουσία συνεκλήθη αἰφνιδίως, ἐψήφισε τὴν μετάθεσιν τῶν νομοθετικῶν σωμάτων εἰς Σαὶν Κλοῦ καὶ τὸν διορισμὸν τοῦ Βοναπάρτου ὡς ἀρχηγοῦ τῆς ἐνόπλου δυνάμεως. Μεταβὰς οὗτος εἰς τὴν Γερουσίαν ὤμοσεν ὅρκον πίστεως. Τὰ μέλη τοῦ Διευθυντηρίου παρῃτήθησαν καὶ ἡ Βουλὴ τῶν πεντακοσίων παρέμενε μόνον ἀντιμέτωπος τοῦ Βοναπάρτου. Καὶ οἱ μὲν δημοκρατικοὶ παρίστανον αὐτὸν ὡς Καίσαρα καὶ ὡς Κρόμβελ, ἀλλ' οὗτος, σφετερισθεὶς τὴν δύναμιν τῆς ἐπαναστάσεως ὁλοκλήρου λαοῦ, κατώρθωσε νὰ μεταφέρῃ τὰ νομοθετικὰ σώματα εἰς Σαὶν-Κλοῦ. Γενομένης ὅμως ἐνάρξεως τῆς συνεδριάσεως τῆς Βουλῆς τῶν πεντακοσίων προεκλήθη μέγας θόρυβος καὶ ἠθέλησαν οἱ βουλευταὶ νὰ ὁμόσωσι πίστιν εἰς τὸ σύνταγμα τοῦ τρίτου δημοκρατικοῦ ἔτους.

Πληροφορηθεὶς ταῦτα ὁ Βοναπάρτης ἐνεφανίσθη ἐνώπιον τῆς Γερουσίας καὶ ἐξήτει παρ' αὐτῆς, ὅπως ὁμοῦ σώσουν τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν σύνταγμα. Προεκλήθη τότε νὰ ὀμόσῃ πίστιν εἰς τὸ σύνταγμα, ἀλλ' οὗτος ἀπήντησεν ὅτι τὸ σύνταγμα τοῦτο, παραβιασθὲν τοσάκις, δὲν ἐνέπνεε πλέον σεβασμὸν καὶ ὅτι ὑπῆρχεν ἀνάγκη ἄλλων ἐγγυήσεων. Ἡ Γερουσία ἐπεδοκίμασε τοὺς λόγους τοῦ Βοναπάρτου, ἀπατηθεὶς δὲ οὗτος ἐκ τῆς εὐκόλου ἐπιτυχίας ἐν αὐτῇ ἐπίστευσεν, ὅτι ἠδύνατο νὰ καταγάγῃ ὁμοίαν τοιαύτην καὶ ἐν τῇ Βουλῇ, ἐπορεύθη δὲ εἰς αὐτήν, ὅπου ὅμως εὗρεν ἀντιμετώπους τοὺς βουλευτάς. Ὁ Βοναπάρτης τότε διέταξε τὴν ἐκκένωσιν τῆς αἰθούσης καὶ ὁ στρατηγὸς *Λεκρὲκ* εἰσελθὼν εἰς τὴν Βουλὴν ἀναφωνεῖ: «Ἐν ὀνόματι τοῦ στρατηγοῦ Βοναπάρτου ὁ νομοθετικὸς σύλλογος διαλύεται· οἱ ἀγαθοὶ πολῖται ἃς ὑποχωρήσουν. Στρατιῶται, ἐμπρός». Εἰς τοὺς λόγους τούτους ἐγείρονται κραυγαὶ ἀγανακτήσεως πανταχόθεν, καταπνιγόμεναι ὅμως ὑπὸ τοῦ κρότου τῶν τυμπάνων, καὶ οἱ στρατιῶται προτείνοντες τὴν λόγχην καὶ βαδίζοντες ἐδίωκον τοὺς βουλευτάς, οἵτινες ἐξερχόμενοι διὰ τῶν παραθύρων ἐξητωκραύγαζον ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας. Τὴν $5\frac{1}{2}$ ὥραν τὴν 10 Νοεμβρίου 1799 διελύθη ἡ ἀντιπροσωπεία τοῦ λαοῦ καὶ ἤρξατο ἡ στρατιωτικὴ δεσποτεία. Ἅπασα ἡ δύναμις περιῆλθεν εἰς τὰς χεῖρας ἑνὸς μόνου ἀνδρός, ὅστις ἔμελλε νὰ μεταβάλῃ τὴν Γαλλίαν εἰς στρατόπεδον καὶ τοὺς πολίτας αὐτῆς εἰς ὄργανα τῆς θελήσεώς του.

Ὁ λαὸς ἀπεδέχθη εὐχαρίστως τὴν γενομένην μεταβολήν. Πάντες ἀνέμενον ὠφελείας ἐκ ταύτης. Οἱ μὲν συνταγματικοὶ τὴν ὁριστικὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐλευθερίας, οἱ δὲ βασιλικοὶ ἐπίστευον ὅτι ὁ Βοναπάρτης θὰ ἐπανέφερε τοὺς Βουρβώνους καὶ ὁ λαὸς τὴν ἐπαναφορὰν τῆς τάξεως καὶ τῆς γαλήνης. Τὴν συσταθεῖσαν προσωρινὴν κυβέρνησιν ἀπετέλεσαν τρεῖς ὕπατοι, ὁ *Βοναπάρτης*, ὁ *Σιὲς* καὶ ὁ *Ντουκώ*, πρὸς δὲ δύο νομοθετικαὶ ἐπιτροπαὶ ἐπιφορτισθεῖσαι τὴν παρασκευὴν τοῦ συντάγματος. Ὅταν συνεδρίασαν κατὰ πρῶτον οἱ τρεῖς ὕπατοι, ὁ Βοναπάρτης κατέλαβεν αὐτοκλήτως τὴν ἕδραν τοῦ προέδρου. Μετὰ δεκαεξῆ δοκιμασίαν, μετὰ τὰς διαφόρους βιαίας μεταβιβάσεις τῆς ἐξουσίας, ὁ λαὸς ἀπέβλεπε μόνον εἰς τὴν ἡσυχίαν. Τὴν 24 Δεκεμβρίου 1799 ἐδημοσιεύθη τὸ νέον σύνταγμα. Ἡ καθίδρυσις τῆς νέας κυβερνήσεως ἐγένετο παραχρῆμα καὶ ὁ Βοναπάρτης ἀνηγορεύθη πρῶτος ὕπατος, παρέλαβε δὲ ὡς συνυπάτους τὸν *Καμπασερὲς* καὶ τὸν *Λεμπρέν*, οὗτοι δὲ διώρισαν ἑξήκοντα γερουσιαστὰς καὶ οἱ γερουσιασταὶ διώρισαν ἑκατὸν μέλη τοῦ βουλευτηρίου καὶ τριακόσια τοῦ νομοθετικοῦ συλλόγου. Τὸ καθυποβληθὲν σύνταγμα ἐψηφίσθη ὑπὸ 3.011.607 πολιτῶν. Ὁ νέος ὕπατος ἐπρότεινεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν προτάσεις εἰρήνης, τὰς ὁποίας αὕτη ἀπέρριψεν, ἐξηκολούθησε δὲ ὁ πόλεμος, ὅστις ἐλάμπρυνε τὸν πρῶτον ὕπατον διὰ νέων νικῶν. Ὁ Βοναπάρτης γνωρίζων ὅτι ἐκεῖνοι ἄρχουν ἀσφαλέστερον, ὅσοι αὐξάνουν τὴν ὑλικὴν εὐεξίαν τῶν λαῶν, ἀνέπτυξε μεγάλως τὴν βιομηχανίαν, συνέδραμε τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον, συνέταξε τὸν πολιτικόν, ποινικὸν καὶ ἐμπορικὸν κώδικα, ἐκανόνισε τὸν ἐσωτερικὸν βίον τοῦ ἔθνους, ἀνέπτυξε τὴν ὁδοποιίαν, κατεσκεύασε διώρυγας καὶ ἐπανέφερε τὴν θρησκείαν. Ἡ συμπλήρωσις τῆς γενομένης μεταβολῆς ἐπετελέσθη διὰ τῆς ἰσοβίου ὑπατείας τοῦ Βοναπάρτου.

Τὸ τέλος τῆς δημοκρατίας. Ὁ μετὰ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας πόλεμος καὶ ἡ συνωμοσία τοῦ Πισεγκρὺ καὶ τοῦ Καντουντὰλ κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ Βοναπάρτου ἐχρησίμευσαν εἰς αὐτὸν ὡς κλῖμαξ ὅπως ἀνέλθῃ εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν. Τὴν 27 Μαρτίου 1804, ὡς ἐγένετο γνωστὴ ἡ συνωμοσία αὕτη, ἡ Γερουσία προσφωνοῦσα αὐτὸν τοῦ ἐπεδείκνυεν, ὅτι ὤφειλε νὰ μονιμοποιήσῃ τὴν ἀρχήν του, νὰ γίνῃ κύριος τῶν πραγμάτων, ν' ἀφοπλίσῃ τοὺς φιλοδόξους καὶ νὰ παγιώσῃ τὸ οἰκοδόμημά του. Ὁ Βοναπάρτης ἀπαντῶν εἰς τὴν Γερουσίαν, παρεκάλεσεν αὐτὴν νὰ διακοινώσῃ εἰς αὐτὸν ὁλοκλήρου τοὺς στοχασμούς της, διότι εἶχεν ἀνάγκην τῆς πείρας τῶν μελῶν της, ὅπως συγκεντρώσῃ ὁριστικῶς τὰς ἰδέας του καὶ προβῇ εἰς ἀποφάσεις. Ἡ Γερουσία ἀπαντῶσα τὴν 3 Μαΐου 1804 εἶπεν ὅτι φρονεῖ «πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ νὰ ἀνατεθῇ ἡ κυβέρνησις τῆς πολιτείας εἰς τὸν Ναπολέοντα Βοναπάρτην, ἀναγορευόμενον διαδοχικὸν αὐτοκράτορα». Εἰς τὸ βουλευτήριον μόνος ὁ *Καρνὼ* ἀντεῖπεν, οὐχὶ ἐκ προσωπικοῦ μίσους πρὸς τὸν ὕπατον, ἀλλ' ἀπὸ πολιτικῆς πεποιθήσεως· «Ἐψήφισα, εἶπεν, ἄλλοτε κατὰ τῆς ἰσοβίου ὑπατείας· ψηφίζω ἐπίσης σήμερον κατὰ τῆς διαδοχικῆς μοναρχίας, θεωρῶν τοῦτο καθῆκόν μου». Ἀλλ' ὅμως, μόνος ὁ Καρνὼ ἐσκέπτετο οὕτως· οἱ λοιποὶ συνάδελφοί του ἐψήφισαν τὴν αὐτοκρατορίαν μετ' ἐνθουσιασμοῦ, ἥτις καὶ ἀνεκηρύχθη ἐν Σαὶν-Κλοῦ τὴν 18 Μαΐου 1804. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν τὸ σύνταγμα μετερρυθμίσθη συμφώνως πρὸς τὴν νέαν τάξιν τῶν πραγμάτων. Εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν παρεσχέθησαν τιτλοῦχοι, ἀνηγορεύθησαν πρίγκιπες, μεγιστᾶνες, στρατάρχαι καὶ μεγάλη θεραπεία αὐλικῶν θεραπόντων. Πᾶσα δημοσιότης ἐξέλιπεν· ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου ἐτέθη ὑπὸ λογοκρισίαν καὶ τὸ βουλευτήριον συνεδρίαζε κεκλεισμένων τῶν θυρῶν. Ὁ πάπας *Πῖος Ζ'* μεταβὰς εἰς Παρισίους ἔστεψε τὸν Ναπολέοντα τὴν 2 Δεκεμβρίου 1804. Οὕτως ἔληξεν ἡ τελευταία περίοδος τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *A. Thiers*: Histoire de la Révolution française (Paris, 1844).— *L. Blanc*, Histoire de la Révolution française (Paris 1847). — *M. Esquiros*, Histoire des Montagnards (Paris 1809). — *Th. Carlyle*, Histoire de la Révolution française (Paris 1866).—*H. Taine*, Les Origines de la France Contemporaine (Paris 1907). — Ἐπιστολαὶ Ἀδαμαντίου Κοραῆ, τόμ. Α' (Ἐν Ἀθήναις 1885). — *A. de Lamartine*, Histoire des Girondins, (Bruxelles, 1847).—*Michelet*: Histoire de la Révolution française (Paris 1876).—*Terneau*: Histoire de la Terreur (1862—1869).— *Aulard*: Études et leçons sur la Révolution française (Paris 1910). — *Madelin*, La Révolution (Paris 1911). — *Ross*, The Revolutionary and Napoleonic era (Cambridge 1907).

Θ. Β. ΛΑΪΑΝΙΤΗΣ

ΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ. Ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν ταύτην φέρονται ἐν τῇ ἱστορίᾳ οἱ διεξαχθέντες κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 1792—1795 πόλεμοι μεταξὺ τῆς ἐπαναστατικῆς δημοκρατικῆς Γαλλίας καὶ τῶν ἐναντίον αὐτῆς συνασπισθέντων βασιλικῶν κρατῶν Αὐστρίας, Πρωσσίας, Ρωσίας, Ὁλλανδίας, Σαρδηνίας, Νεαπόλεως, Πορτογαλίας, Ἱσπανίας, οἵτινες χωρίζονται εἰς τέσσαρας κυρίους πολέμους.

Α') *Ἐπιχειρήσεις τοῦ 1792*. Καμπανία: Ἅμα ὡς τὴν 20 Ἀπριλίου 1792 διεκόπησαν αἱ σχέσεις μεταξὺ Γαλλίας καὶ λοιπῶν κρατῶν, ἡ Γαλλία, ἀκολουθοῦσα τὸ σχέδιον τοῦ στρατηγοῦ Dumouriez, ἐσκόπει νὰ παραμείνῃ ἐν ἀμύνῃ εἰς τ' ἀνατολικὰ σύνορα καὶ νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὸ Βέλγιον, ὅπερ, καθ' ὃ ἐπιθυμοῦν ν' ἀποτινάξῃ τὸν αὐστριακὸν ζυγόν, θὰ ἐδέχετο λίαν εὐχαρίστως ὡς ἐλευθερωτὴν τὸν ἐπαναστατικὸν γαλλικὸν στρατόν. Δι' ὃ διετάχθησαν τὰ εἰς Φλάνδραν συγκεντρωθέντα στρατεύματα τοῦ Lafayette καὶ τοῦ Rochambeau, ἅτινα ἀπετέλουν τὸν στρατὸν τοῦ βορρᾶ, ν' ἀναλάβωσι τὴν ἐναντίον τοῦ Βελγίου ἐπίθεσιν τὸ τέλος Ἀπριλίου 1792. Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἡ γαλλικὴ αὕτη ἐπιχείρησις ἀπέτυχε πλήρως, ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι οἱ ὑπολογισμοὶ τῶν γιρονδίνων ὅτι θὰ συνεκέντρουν 400 000 ἄνδρας ἀπεδείχθησαν ὀπραγματοποίητοι, καθ' ὅσον δὲν συνεκεντρώθησαν εἰμὴ περὶ τὰς 90 000 μόνον, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι οἱ νεαροὶ δημοκρατικοὶ στρατοὶ τῆς Γαλλίας ὑπέστησαν σειρὰν αἰφνιδιασμῶν παρὰ τὰ σύνορα, ἐπενεγκόντων τὴν ἀναστολὴν τῶν περαιτέρω ἐπιχειρήσεων (βλ. σχ. 1). Μετὰ τὴν κατ' Αὔγουστον 1792 παρέμβασιν εἰς τὸν πόλεμον τῆς Πρωσσίας, ὁ ὑπὸ τὸν δοῦκα τῆς Βρουνσβίκης αὐστροπρωσσικὸς στρατὸς εἶχε τὸ σχέδιον τῆς προελάσεως πρὸς Παρισίους καὶ τῆς καταλήψεως αὐτῶν, ἵνα τοιουτοτρόπως ἀποκατάστησῃ τὸν Λουδοβῖκον ΙΣΤ' εἰς τὰ βασιλικά του δικαιώματα. Πρὸς τοῦτο ἡ κεντρικὴ ὁμάς, συγκεντρωθεῖσα ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ δουκὸς εἰς Comblentz, θὰ προήλαυνε διὰ Βερντὲν-Σαλὸν πρὸς Παρισίους, πλαγιοφυλασσομένη ἑκατέρωθεν ὑπὸ δύο αὐστριακῶν ὁμάδων, δεξιόθεν (βορείως) ὑπὸ τῆς τοῦ δουκὸς Saxe Teschen, προερχομένης ἐκ Βελγίου καὶ ἐχούσης ἐντολὴν νὰ καταλάβῃ τὰ γαλλικὰ φρούρια τῆς Φλάνδρας, ἀριστερόθεν (νοτίως) ὑπὸ τῆς τοῦ πρίγκιπος Hohenlohe, ἐχούσης ἐντολὴν νὰ καταλάβῃ τὰ γαλλικὰ φρούρια τῆς Ἀλσατίας. Οὕτως, ἡ στρατιὰ τοῦ Βρούνσβικ εἰσέβαλε τὴν 19 Αὐγούστου ἐντὸς τοῦ γαλλικοῦ ἐδάφους, καὶ μετὰ μάχην δοθεῖσαν παρὰ τὸ Fontoy ἀπώθησε τὰ γαλλικὰ στρατεύματα τοῦ στρατηγοῦ Luckner (ἀνατολικὸν στρατὸν) πρὸς τὸ Μέτζ· τότε ἀντικατεστάθησαν ἐν τῇ διοικήσει τῶν γαλλικῶν στρατιῶν βορρᾶ καὶ ἀνατολῶν ὁ μὲν Λαφαγιὲτ ὑπὸ τοῦ Ντυμουριέ, ὁ δὲ Λύκνερ ὑπὸ τοῦ Kellermann. Ὁ Ντυμουριὲ ἀναλαβὼν τὴν διοίκησιν τοῦ στρατοῦ τοῦ βορρᾶ ἠθέλησε νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ σχέδιόν του, τῆς εἰσβολῆς εἰς Βέλγιον, ἀλλὰ παρημποδίσθη ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως, ἥτις τὸν διέταξε νὰ σπεύσῃ ὅπως καλύψῃ τὴν πρὸς Παρισίους ἄγουσαν. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ σύμμαχοι εἶχον προχωρήσει καὶ ἐπολιόρκουν ἤδη τὸ Βερντέν, ἤτοι τὸ τελευταῖον φρούριον ἐπὶ τῆς πρὸς Παρισίους ἀρτηρίας, ὁ Ντυμουριὲ ἀπεφάσισε νὰ σπεύσῃ πρὸς κατάληψιν τῶν πέντε διαβάσεων (στενωπῶν) τῆς Ἀργκόν, τοῦτο δὲ κατώρθωσε χάρις εἰς τὴν πλημμελῆ ἐνέργειαν τοῦ ἀντιπάλου πρωσσικοῦ προκαλυπτικοῦ ἀποσπάσματος τοῦ στρατηγοῦ Clairfayt. Τοιουτοτρόπως κατέλαβε διὰ τοῦ κυρίου ὄγκου τῶν δυνάμεών του τὴν κεντρικὴν στενωπὸν τοῦ Grand Pré, διὰ μικρῶν δὲ ἀποσπασμάτων τὰς ἑκατέρωθεν στενωπούς.

Μολονότι τὴν 2 Σεπτεμβρίου τὸ φρούριον τοῦ Βερντὲν παρεδόθη συνθηκολογῆσαν, ἐν τούτοις ὁ Βρούνσβικ δὲν ἐπωφελήθη τῆς εὐκαιρίας ταύτης, ἵνα προελάσῃ πρὸς Παρισίους, τοῦθ' ὅπερ δὲν θὰ ἦτο ἴσως τότε δύσκολον, λαμβανομένου ὑπ' ὄψει ὅτι τὰ στρατεύματα τοῦ Ντυμουριὲ δὲν εἶχον ἀκόμη ὀργανωθῇ ἀμυντικῶς, ἀλλ' ἐχρονοτρίβησεν ἀδικαιολογήτως ἐπὶ ὀκτήμερον, μετὰ τὴν παρέλευσιν τοῦ ὁποίου συνέλαβε τὸ σχέδιον νὰ ἐξαναγκάσῃ τὰ γαλλικὰ στρατεύματα εἰς ὑποχώρησιν διὰ τῆς ἀπειλῆς τῶν γραμμῶν συγκοινωνιῶν των· πρὸς τοῦτο, ὅθεν ἐξετέλεσεν ἐπιδεικτικὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῆς κεντρικῆς στενωποῦ (Grand Pré) καὶ τῶν νοτίως αὐτῆς, δι' ἧς ἐπέτυχε νὰ συμπαρασύρῃ πρὸς τὰς κατευθύνσεις ταύτας σοβαρὰς γαλλικὰς δυνάμεις, ἀνέλαβε σοβαρὰν ἐπίθεσιν κατὰ τῶν

Digitized by Google

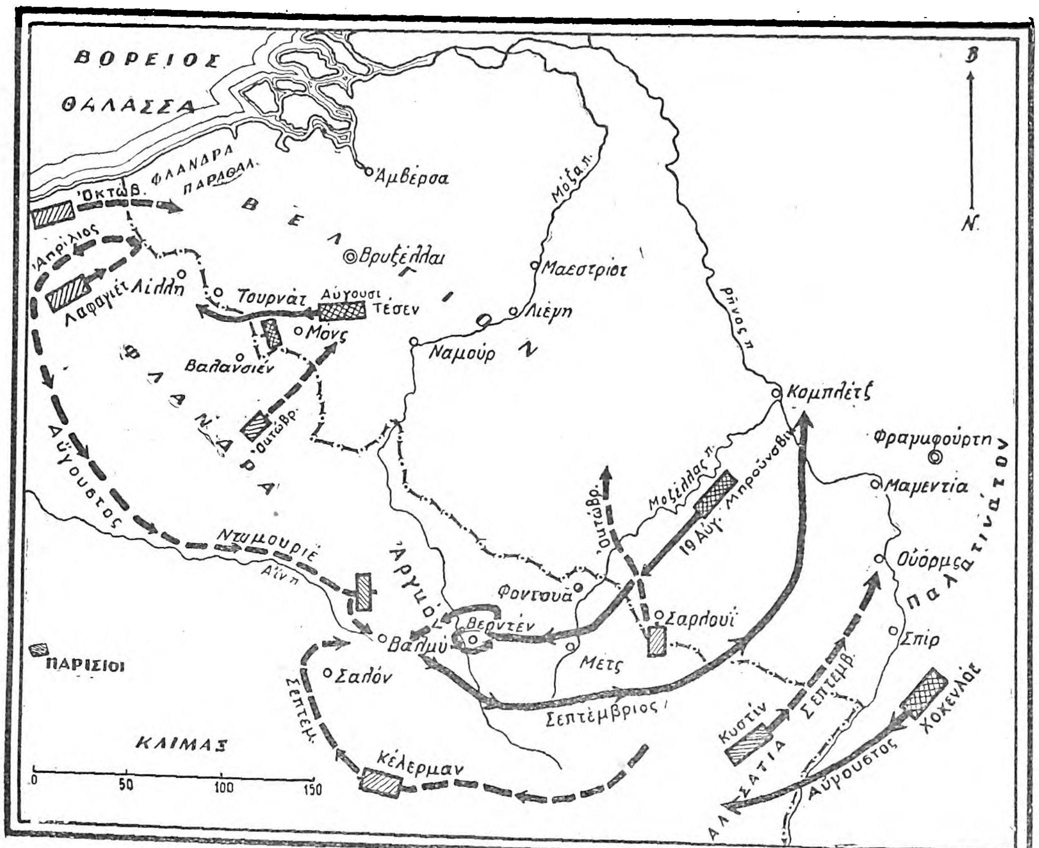

Σχ. 1. *Ἐπιχειρήσεις 1792 ἐν Καμπανίᾳ.*

ἀμυνομένων ἐπὶ τῶν βορειοτέρων στενωπῶν, ὧν ἐγένετο κύριος τὴν 13 Σεπτεμβρίου. Ὁ Ντυμουριὲ ὅμως, ἀντὶ νὰ ὑποχωρήσῃ, ὡς ὁ Βρούνσβικ ἐφαντάζετο, συνεκεντρώθη τοὐναντίον πρὸς τὴν ἄνω κοιλάδα τοῦ Aisne, περὶ τὸ Valmy, ἔνθα εἶχε καταφθάσει ἐξ Ἀλσατίας καὶ ἡ στρατιὰ τοῦ Κέλλερμαν, καὶ τοιουτοτρόπως τὴν 20 Σεπτεμβρίου ἔλαβε χώραν μάχη ἐπὶ τοῦ ὀροπεδίου τοῦ *Βαλμύ*, ἀπολήξασα ὑπὲρ τῶν Γάλλων. Ἡ μάχη αὕτη ἦτο ἀσήμαντος ἀπὸ τακτικῆς ἀπόψεως, ἀλλὰ μεγίστης στρατηγικῆς σημασίας, καθ᾽ ὅσον ἐπήνεγκε τοιαύτην ἠθικὴν κατάπτωσιν ἐπὶ τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων, ὥστε ὑπεχώρησαν ἀμέσως καὶ ἐξεκένωσαν ἐξ ὁλοκλήρου τὸ γαλλικὸν ἔδαφος. Οἱ Γάλλοι δὲν κατεδίωξαν τοὺς ὑποχωρήσαντας, ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν διότι τὰ νεαρὰ δημοκρατικὰ στρατεύματα δὲν ἦσαν εἰς κατάστασιν νὰ ἑλιχθῶσι (βλ. στρατηγοῦ *Bonnal:* De Rossbach à Ulm), ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ διότι ὁ λαβὼν τὴν ἐντολὴν τῆς καταδιώξεως στρατηγὸς Κέλλερμαν δὲν ἠδυνήθη νὰ προχωρήσῃ πέραν τῶν συνόρων, ἤτοι τοῦ Sarrelouis, καθ᾽ ὅσον μέγας ἀριθμὸς στρατιωτῶν εἶχε λιποτακτήσει. Ἕνεκα τούτου ἀντικατεστάθη ὁ στρατηγὸς οὗτος ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Beurnonville.

Ἀλσατία Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὁ εἰς Ἀλσατίαν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Custine γαλλικὸς στρατὸς εἰσέβαλεν ἐντὸς τοῦ Παλατινάτου καὶ κατέλαβεν ἀρχικῶς τὰς παραρρηνίους πόλεις Worms καὶ Spire, περὶ τὸ τέλος δ᾽ Ὀκτωβρίου τὴν Μαγεντίαν καὶ τὴν Φραγκφούρτην. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ἡ ἐνδεδειγμένη ἐνέργεια τοῦ Κυστὶν ἦτο τὸ νὰ σπεύσῃ νὰ καταλάβῃ τὴν γέφυραν τῆς Κόμπλεντζ, τὴν ἀποτελοῦσαν τὴν μοναδικὴν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην διάβασιν τοῦ Ρήνου ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ. Οὕτω θὰ παρεκωλύετο ἡ μετὰ τὴν μάχην τοῦ Βαλμὺ ὑποχώρησις τῶν συμμάχων πρὸς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ρήνου, περὶ ἧς ἐγένετο μνεία ἀνωτέρω. Ὁ στρατηγὸς ὅμως Κυστὶν ἠδράνησεν, ἀρκεσθεὶς εἰς τὰ καταληφθέντα ἐδάφη.

Ἄλπεις: Περὶ τὰ τέλη Σεπτεμβρίου τὰ γαλλικὰ στρατεύματα τῶν Ἄλπεων εἰσέβαλον, ὑπὸ μὲν τὸν στρατηγὸν Montesquiou ἐντὸς τοῦ δουκάτου τῆς Σαβοΐας, ὑπὸ δὲ τὸν στρατηγὸν Anselme ἐντὸς τῆς κομιτείας τῆς Νικαίας (Nice), κατέλαβον δ᾽ ἀμαχητὶ τὰς περιοχὰς ταύτας (βλ. σχ. 2).

Βέλγιον: Μετὰ τὴν ἀπώθησιν τῶν συμμάχων ἐκ Καμπανίας, ὁ γαλλικὸς στρατὸς κατενεμήθη εἰς τρεῖς ὁμάδας: α΄) τὴν *κεντρικήν*, συγκεντρωθεῖσαν περὶ τὴν Valenciennes, λαβοῦσαν τὴν ὀνομασίαν «*στρατιὰ τῶν Ἀρδεννῶν*» καὶ ταχθεῖσαν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ντυμουριὲ μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ εἰσβάλῃ εἰς Βέλγιον· β΄) τὴν *βορείαν*, συγκεντρωθεῖσαν εἰς Φλάνδραν, λαβοῦσαν τὴν ὀνομασίαν «*στρατιὰ τοῦ βορρᾶ*», ταχθεῖσαν ὑπὸ τὸν Bourdonaye καὶ ἔχουσαν ἐντολὴν νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν παραθαλασσίαν Φλάνδραν (Flandre maritime) καὶ γ΄) τὴν *ἀνατολικήν*, συγκεντρωθεῖσαν παρὰ τὸ Σαρλουΐς, λαβοῦσαν τὴν ὀνομασίαν «*στρατιὰ τοῦ Μοζέλλα*» καὶ ταχθεῖσαν ὑπὸ τὸν Μπευρνονβὶλ καὶ ἔχουσαν ἐντολὴν νὰ εἰσβάλῃ ἐντὸς τοῦ δουκάτου τῆς Trèves, ἵνα ἐκδικηθῇ τὸν ἐκλέκτορα, παρασχόντα ἔδαφος φιλοξενίας εἰς τοὺς καταφυγόντας ἐκεῖ Γάλλους βασιλόφρονας. Ἅμα ὡς οἱ σύμμαχοι ἐπληροφορήθησαν περὶ τῆς πρὸς βορρᾶν συγκεντρώσεως τῶν Γάλλων, συνεκεντρώθησαν μεταξὺ Tournay καὶ Mons, ἵνα ἐπιτηρῶσιν αὐτούς, διότι ὁ Βρούνσβικ, καίτοι εἶχε πληροφορίας περὶ ἐπικειμένης γαλλικῆς εἰσβολῆς εἰς τὸ Βέλγιον, ἐν τούτοις δὲν ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ εἰς τοῦτο, λόγῳ τῆς ἐποχῆς τοῦ ἔτους (φθινόπωρον). Κατὰ τὰς ἀρχὰς Ὀκτωβρίου ἤρχισεν ἡ γαλλικὴ προέλασις, εὐθὺς δ᾽ ἀμέσως ἐπηκολούθησεν ἡ κατάληψις τῆς παραθαλασσίας Φλάνδρας, λόγῳ δὲ τῆς πρὸς Mons προχωρήσεως τῆς στρατιᾶς τοῦ Ντυμουριὲ ἐπῆλθε τὴν 6 Νοεμβρίου ἡ μάχη τῆς Jemmapes, σχοῦσα ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἄνευ νίκης τῶν Γάλλων ὑποχώρησιν τῶν συμμάχων. Οἱ Γάλλοι κατέλαβον τὰς Βρυξέλ-

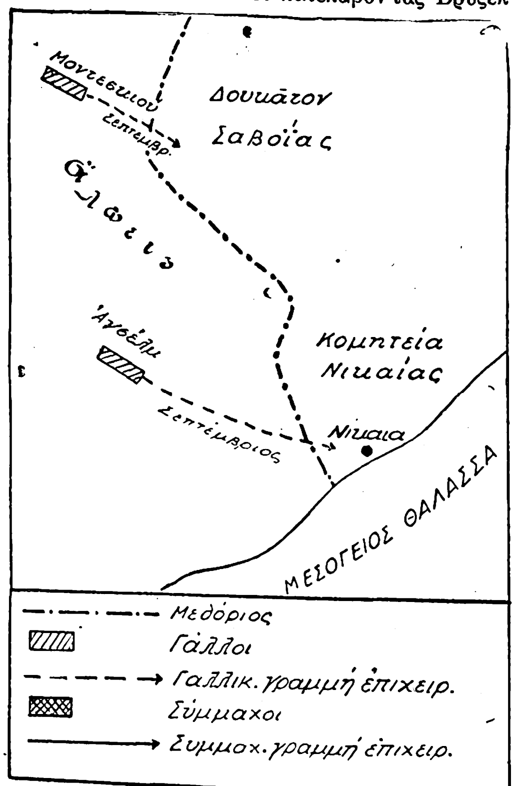

Σχ. 2. *Ἐπιχειρήσεις 1792 εἰς Ἄλπεις.*

λας, τὴν Ναμύρ, τὴν Λιέγην καὶ τὴν Ἀμβέρσαν, ἐπολιόρκησαν δὲ περὶ τὸ τέλος Νοεμβρίου τὴν Maestricht, χωρὶς νὰ προχωρήσωσι πέραν τοῦ Μόζα (Meuse).

Β΄) ***Ἐπιχερήσεις τοῦ 1793.*** Μετὰ τὴν θανατικὴν ἐκτέλεσιν τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ΄ (21 Ἰανουαρίου 1793), ἅπαντα τὰ εὐρωπαϊκὰ βασιλικὰ κράτη συνησπίσθησαν, τῇ πρωτοβουλίᾳ τῆς Ἀγγλίας, ἐναντίον τῆς Γαλλίας, ἀναγκασθείσης νὰ κηρύξῃ τὴν 8 Φεβρουαρίου τὸν πόλεμον κατὰ τῶν κρατῶν τούτων. Τὸ γαλλικὸν σχέδιον ἐπιχειρήσεων εἶχε συνταχθῇ ὑπὸ τοῦ Ντυμουριέ, μὲ βάσιν τὴν ἐκπόρθησιν τῆς Μαεστρὶχτ καὶ τὴν κατάληψιν τῆς Ὀλλανδίας, τὴν ἐν ἀμύνῃ δὲ παραμονὴν ἐφ᾽ ἁπάντων τῶν θεάτρων.

Ὀλλανδία: Ὁ Ντυμουριὲ δι᾽ ἁπασῶν τῶν γαλλικῶν δυνάμεων τοῦ θεάτρου τούτου, αἵτινες ἀπετέλεσαν στρατιὰν ὀνομασθεῖσαν «*μεγάλην στρατιὰν τοῦ βορρᾶ*», ἐπεζήτησε τὴν εἰς Ὀλλανδίαν εἰσβολὴν διὰ πολλῶν συγχρόνως σημείων, ἵνα οὕτως ἐπιφέρῃ τὸ ταχύτερον τὴν ἐξέγερσιν τῶν Ὀλλανδῶν. Ὁ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Saxe-Cobourg τεθεὶς συμμαχικὸς στρατὸς ἐσκόπει τὴν ἐκπόρθησιν τῆς Μαεστρὶχτ διὰ τοῦ αὐστριακοῦ στρατοῦ, τὴν κατάληψιν καὶ ἐν ἀνάγκῃ πολιορκίαν τῆς Μαγεντίας διὰ τοῦ πρωσσικοῦ στρατοῦ, τὴν ἀπελευθέρωσιν τέλος τοῦ Βελγίου δι᾽ αὐστριακοῦ στρατοῦ, προελαύνοντος ὅμως μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Μαγεντίας. Τὸν Φεβρουάριον ἐξεκίνησεν ἐξ Ἀμβέρσης ὁ Ντυμουριὲ διὰ τὴν πρὸς Ὀλλανδίαν προέλασίν του, προτιθέμενος ν᾽ ἀκολουθήσῃ μετὰ τῆς κυρίας του φάλαγγος τὸ δρομολόγιον διὰ Ρότερνταμ πρὸς Ἄμστερνταμ; καθ᾽ ὃν χρόνον ἕτεραι μικραὶ φάλαγγες θὰ προήλαυνον διὰ διαφόρων ἄλλων σημείων καὶ θὰ συνηνοῦντο μετ᾽ αὐτοῦ παρὰ τὴν Utrecht. Ἀλλ᾽ ἅμα ὡς ἔφθασεν οὗτος εἰς τὴν περιοχὴν Biesboch καὶ ἐνῷ ἠσχολεῖτο εἰς τὴν περισυλλογὴν ὑλικῶν, ἵνα ζεύξῃ τὸν θαλάσσιον τοῦτον βραχίονα, ἐπληροφορήθη ὅτι οἱ ἀπὸ τοῦ παρελθόντος Νοεμβρίου 1792 πολιορκοῦντες τὴν Μαεστρὶχτ Γάλλοι εἶχον ἀπωθηθῇ καὶ ἀναγκασθῇ νὰ ὑποχωρήσωσιν ἀποσυντεθειμένοι πρὸς τὴν Λουβαίν. Τότε ἠναγκάσθη ν᾽ ἀνακόψῃ τὴν παραιτέρω προχώρησίν του καὶ νὰ σπεύσῃ προσωπικῶς πρὸς τὰ ὑποχωρήσαντα ἐκ Μαεστρὶχτ στρατεύματα, μετὰ

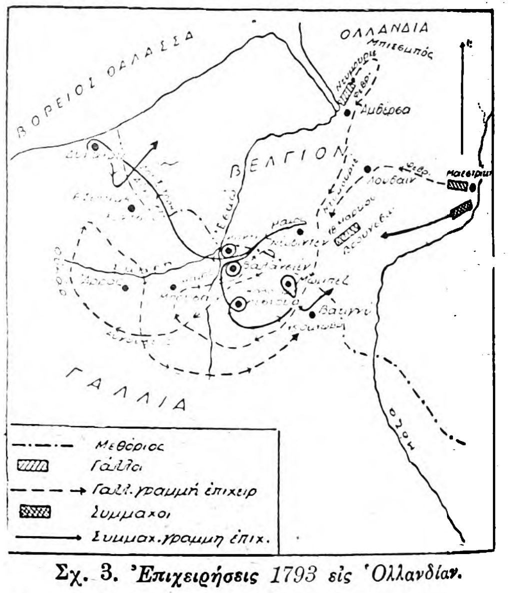

Σχ. 3. *Ἐπιχειρήσεις 1793 εἰς Ὀλλανδίαν.*

τὴν ἀναχώρησίν του ὅμως ἡ εἰς Μπιεσμπὸχ φάλαγξ ἔφυγεν ἐν πλήρει ἀταξίᾳ πρὸς Ἀμβέρσαν (βλ. σχ. 3). Μόλις ὁ Ντυμουριὲ κατώρθωσε ν᾽ ἀνασυγκροτήσῃ τὰ στρατεύματά του (τά τε τῆς Ἀμβέρσης καὶ τῆς Λουβαίν), ἐπεζήτησε νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς στρατιᾶς τοῦ Βρούνσβικ, ἵνα τὴν ἀπωθήσῃ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Μόζα, ταύτην δὲ συνήντησε παρὰ τὸ Nerwinden, προερχομένην ἐκ Μαεστρὶχτ. Ἐκ τῆς συναντήσεως ταύτης ἔλαβε χώραν μάχη τὴν 18 Μαρτίου, καθ᾽ ἣν ἐνικήθησαν οἱ Γάλλοι καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσιν. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης τὰ πολιτικὰ φρονήματα τοῦ Ντυμουριὲ μετεστράφησαν. Ἐξεκένωσεν ἐξ ὁλοκλήρου τὸ Βέλγιον καὶ παρέδωκεν εἰς τοὺς Αὐστριακοὺς τοὺς παρ᾽ αὐτῷ ἀντιπροσώπους τῆς συνελεύσεως, ἀλλ᾽ ἐνῷ προὐτίθετο νὰ σπεύσῃ εἰς Παρισίους, ἵνα ἀποκαταστήσῃ τὴν βασιλείαν, οἱ στρατιῶται του ἠρνήθησαν νὰ τὸν ἀκολουθήσωσιν. Οὕτως ὁ Ντυμουριὲ ηὐτομόλησε πρὸς τὰς ἐχθρικὰς τάξεις, ἀντικατεστάθη δὲ ἐν τῇ διοικήσει τῆς στρατιᾶς τοῦ βορρᾶ ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Dampierre.

Ἀλσατία: Ὁ εἰς Παλατινᾶτον εἰσβαλὼν περὶ τὰ τέλη τοῦ 1792 γαλλικὸς στρατὸς τοῦ Κυστὶν ἀπωθήθη περὶ τὰ μέσα Μαρτίου 1793 ἐκ Φραγκφούρτης καὶ Μαγεντίας, καὶ ἠναγκάσθη νὰ προκαλυφθῇ ὄπισθεν τοῦ Lauter ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης (βλ. σχ. 4).

Βόρειος Γαλλία: Ἀπὸ τῆς ἀνοίξεως 1793 ἡ κατάστασις ἐν Γαλλίᾳ ἤρχισε καθισταμένη πολὺ κρίσιμος, ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν διότι τὰ συμμαχικὰ στρατεύματα, ἐνισχυθέντα σοβαρῶς ὑπὸ Ἄγγλων, Ἀννοβερίων καὶ Ὀλλανδῶν, προήλαυνον πρὸς τὸ γαλλικὸν ἔδαφος, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ διότι πλεῖσται γαλλικαὶ ἐπαρχίαι ἐξηγέρθησαν κατὰ τῆς δημοκρατίας (βλ. λ. **Βανδέας** *πόλεμοι*), ἄλλαι ἀπεστάτησαν, ὡς ἡ Τουλών, ἥτις εἶχε παραδοθῇ εἰς τοὺς Ἄγγλους, ἡ δὲ Perpignan καὶ ἡ Bayonne εἶχον καταληφθῇ ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν. Τὸ σχέδιον τοῦ ἀρχιστρατήγου τῶν συμμάχων Κοβοὺργ ἐβασίζετο ἐπὶ ἀρχικῆς ἐπιθέσεως καθ᾽ ἁπάντων συγχρόνως τῶν φρουρίων τῆς βορείου Γαλλίας, ἀπὸ τῆς θαλάσσης μέχρι τοῦ Μοζέλλα, καθ᾽ ὅσον δὲν ἐθεωρήθη δυνατὴ ἡ προέλασις πρὸ τῆς ἐξουδετερώ-

Digitized by Google

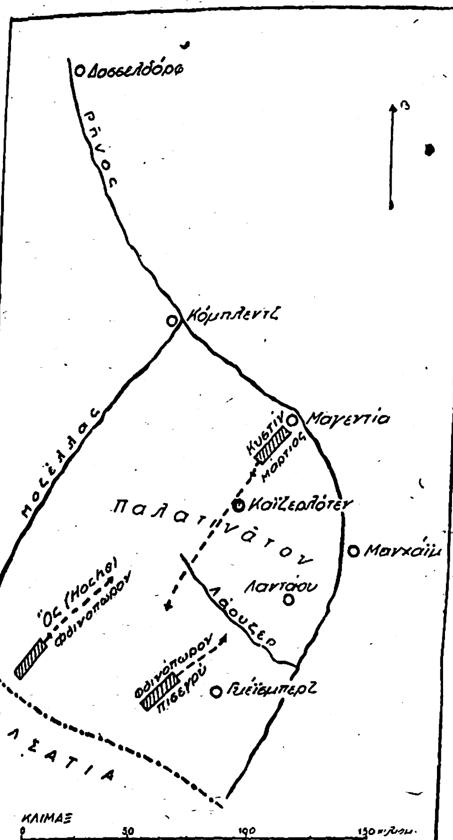

Σχ. 4. Ἐπιχειρήσεις 1793 ἐν Ἀλσατίᾳ.

σεως τῶν ἀντιπάλων φρουρίων (φόβος ἀπειλῆς τῶν γραμμῶν συγκοινωνιῶν)· οὕτως αἱ συμμαχικοὶ δυνάμεις ἀνεπτύχθησαν σχοινοτενῶς (en cordon), συνεπῶς δὲν εἶχον συμπαγῆ ὄγκον πρὸς σοβαρὰν ἐπίθεσιν. Ἕνεκα τούτου ἔσχον τοπικὰς μόνον ἐπιτυχίας, χωρὶς ν' ἀπασχολῶσι τὸν κύριον ὄγκον τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, κατορθώσαντος ν' ἀνασυνταχθῇ καὶ ὀργανωθῇ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Bouchain.

Ἅμα ὡς ὁ γαλλικὸς οὗτος στρατὸς ἐπεζήτησε, κατὰ Μάϊον, νὰ ἐπιτεθῇ, εὐθὺς ἀμέσως ἐξηναγκάσθη εἰς ὑποχώρησιν πρὸς Βαλανσιὲν καὶ μετ' ὀλίγον ὄπισθεν τοῦ Escaut παρὰ τὴν Μπουσαίν, εἰς χῶρον γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *«στρατόπεδον τοῦ Καίσαρος»*, τότε δὲ οἱ σύμμαχοι ἐπολιόρκησαν τὴν Βαλανσιὲν καὶ τὴν Κοντέ. Ὁ Κυστίν, ὁ ἀντικαταστήσας τὸν φονευθέντα Ντομπιέρ, ἐπεζήτησε τὴν συγκέντρωσιν πασῶν τῶν γαλλικῶν δυνάμεων εἰς τὸ θέατρον τοῦ βορρᾶ, ἵνα τοιουτοτρόπως δοθῇ ἀποφασιστικὸν κτύπημα εἰς τὸν συμμαχικὸν στρατόν, ἀλλ' ἡ Συνέλευσις ἐθεώρησε προτιμότερον νὰ χρησιμοποιηθῇ στρατὸν ἐκ Μαγεντίας εἰς Ἀλσατίαν ὑποχωρήσαντα στρατὸν (τέως τοῦ *Κυστίν*) διὰ τὴν κατάπνιξιν τῆς ἐν Βανδέᾳ ἀντιδημοκρατικῆς ἐξεγέρσεως. Ἐπειδὴ δὲ τὸν Κυστὶν ἡ Συνέλευσις ἐκήρυξεν ὕποπτον, τὸν ἀνεκάλεσεν εἰς Παρισίους καὶ τὸν ἀντικατέστησε διὰ τοῦ στρατηγοῦ Kilmaine ἐν τῇ διοικήσει τοῦ στρατοῦ τοῦ βορρᾶ. Κατ' Αὔγουστον ἐδέχθη οὗτος τὴν ἐπίθεσιν τῶν συμμάχων, ἀλλὰ θεωρήσας τὸν στρατόν του ὡς ἀδυνατοῦντα νὰ δεχθῇ μάχην, ὑπεχώρησεν ἄνευ οὐδενὸς ἀποχρῶντος λόγου ὄπισθεν τοῦ Scarpe, περὶ τὴν Arras, δι' ὃ ἀντικατεστάθη ἀμέσως ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Houchard. Κατ' Αὔγουστον τὰ φρούρια Βαλανσιὲν καὶ Κοντὲ παρεδόθησαν.

Λῆψις νέων στρατιωτικῶν μέτρων: Ἡ Γαλλία, εὑρεθεῖσα πρὸ τοιαύτης ἀπελπιστικῆς καταστάσεως, ἐθέσπισε νέα στρατιωτικὰ μέτρα. Ὁ πασίγνωστος διευθυντὴς τῶν στρατιωτικῶν ὑποθέσεων παρὰ τῇ *Ἐπιτροπῇ τῆς δημοσίας σωτηρίας* (Comité de salut public) λοχαγὸς τοῦ μηχανικοῦ Καρνὸ ἐπήνεγκε ριζικὰς μετατροπὰς ἐν τῇ ὀργανώσει καὶ τῇ διοικήσει τοῦ στρατοῦ, μεταξὺ τῶν ὁποίων κυριώτεραι ἦσαν: 1) ἡ *πανστρατιὰ* (levée en masse), ἀποδώσασα τότε 800 000 ἄνδρας, κατανεμηθέντας εἰς 9 στρατιάς· 2) ἡ κατάργησις τοῦ συστήματος τῆς διατροφῆς τοῦ στρατεύματος δι' ἐφοδιοπομπῶν, καθ' ὅσον διὰ τὴν κυκλοφορίαν αὐτῶν ἀπῃτεῖτο σοβαρὰ μέριμνα πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν γραμμῶν συγκοινωνιῶν, ἡ ἐγκατάστασις δὲ τοῦ συστήματος τῆς διατροφῆς ἐκ τῶν πόρων τῆς χώρας· 3) ἡ κατάτμησις τοῦ στρατοῦ εἰς διαφόρους μικρὰς αὐτοτελεῖς μονάδας, δυναμένας νὰ διατρέφωνται τῇ φροντίδι των ἐκ τῆς χώρας. Διὰ πρώτην φορὰν ἐγένετο τότε ἡ συγκρότησις τῶν *μεραρχιῶν* (divisions), δυνάμεως 12–15 χιλιάδων ἀνδρῶν ἑκάστης, συγκροτηθεισῶν δι' ἐπιμελητειακοὺς λόγους. Αἱ μεραρχίαι αὗται ἔδωσαν τὴν ἀφετηρίαν εἰς τὴν μετατροπὴν τῶν μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης στρατηγικῶν καὶ τακτικῶν μεθόδων μάχης· 4) ἡ ἀφαίρεσις τῶν σκηνῶν, ἵνα τοιουτοτρόπως αὐξάνηται ἡ ταχυκινησία καὶ εὐκινησία τοῦ στρατοῦ, λόγῳ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ βάθους τῶν μεταγωγικῶν.

Φλάνδρα: Μετὰ τὴν κατ' Αὔγουστον κατάληψιν τῆς Βαλανσιὲν καὶ τῆς Κοντέ, ὁ συμμαχικὸς στρατὸς ἀνέλαβε δύο πολιορκίας συγχρόνως, τὴν τῆς Δουγκὲρκ ὑπὸ τὸν Ἄγγλον δοῦκα τῆς York καὶ τὴν τῆς Quesnoy ὑπὸ τὸν Κοβοῦργ. Ὁ Οὐσὰρ ἐπεζήτησε νὰ ἐπωφεληθῇ τοῦ σφάλματος τούτου, τοῦ χωρισμοῦ τῶν δυνάμεων τῶν συμμάχων, ἐπιφέρων καίριον κτύπημα διὰ τοῦ ὄγκου τῶν γαλλικῶν δυνάμεων ἐναντίον μιᾶς ἑκάστης συμμαχικῆς ὁμάδος διαδοχικῶς. Κατὰ πρῶτον ἀπεφασίσθη ἐπίθεσις κατὰ τῶν πολιορκούντων τὴν Δουγκέρκην Ἀγγλοολλανδῶν. Μετὰ τὴν μάχην παρὰ τὸ Hondschoote (6 Σεπτεμβρίου), εὐτυχῆ διὰ τοὺς Γάλλους, οἱ σύμμαχοι ἠναγκάσθησαν νὰ λύσωσι τὴν πολιορκίαν τοῦ φρουρίου τούτου καὶ νὰ ὑποχωρήσωσιν. Ὁ Οὐσάρ, θεωρήσας τὰ στρατεύματά του ἀνίκανα νὰ ἐξακολουθήσωσι τὰς ἐπιχειρήσεις, ὑπεχώρησεν ὄπισθεν τοῦ Σκάρπ, ἀλλά, κατὰ τὴν συνάντησιν μετ' αὐστριακοῦ ἀποσπάσματος, τὸ γαλλικὸν τοῦτο στράτευμα ἔφυγε καὶ διελύθη. Ἀντικατεστάθη τότε ὁ Οὐσὰρ ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Jourdan. Τὴν 11 Σεπτεμβρίου παρεδόθη τὸ Κεσνουά, ὁ δὲ Κοβοῦργ ἐπολιόρκησε τὴν Maubeuge, ὁπότε ὁ Ζουρντάν, ἀφοῦ ἀφῆκεν ἐπιτηρητικὸν ἀπόσπασμα εἰς βόρειον Φλάνδραν, συνεκέντρωσεν ἁπάσας τὰς δυνάμεις του καὶ ἐπορεύθη πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Μωμπέζ, ἣν καὶ ἐπέτυχε μετὰ μάχην δοθεῖσαν εἰς Vattignies (15 Ὀκτωβρίου). Ἐπηκολούθησαν κατὰ τὸ φθινόπωρον 1793 διάφοροι τοπικαὶ ἐπιθέσεις, ἀλλ' ἄνευ συνοχῆς, μεθ' ἃ διεχείμασαν οἱ ἀντίπαλοι ἑκατέρωθεν τῆς μεθορίου, καθ' ὅσον κατεδείχθη πασιφανῶς, καὶ δὴ πρὸ τῶν ὀμμάτων τῶν παρακολουθούντων αὐτοπροσώπως τὰς ἐπιχειρήσεις ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ, ὅτι διὰ τοιούτων τοπικῶν μεμονωμένων καὶ ἀσυναρτήτων ἐπιχειρήσεων οὐδὲν ριζικὸν ἠδύνατο νὰ ἐπιτευχθῇ.

Παλατινᾶτον: Μετὰ τὴν κατὰ Μάρτιον ὑποχώρησιν τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ ἐκ τοῦ Παλατινάτου, ἐπηκολούθησαν διάφοροι ἀντικαταστάσεις στρατηγῶν, καθ' ὅσον ἡ συνέλευσις ἤθελε τὴν πάσῃ θυσίᾳ ἀπελευθέρωσιν τῆς Μαγεντίας, τοῦθ' ὅπερ δὲν κατωρθώθη· περὶ τὰ μέσα Ἰουλίου τὸ φρούριον τοῦτο παρεδόθη συνθηκολογῆσαν. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἠδύναντο οἱ δύο σύμμαχοι στρατοί, πρωσσικὸς ὑπὸ τὸν Βρούνσβικ καὶ αὐστριακὸς ὑπὸ τὸν Wurmser, νὰ κερδήσωσι σοβαρὰς ἐπιτυχίας κατὰ τῶν Γάλλων, ἀλλ' αἱ μεταξὺ τῶν κρατῶν τούτων ἀντιζηλίαι παρημπόδισαν τοῦτο, διότι ἡ Αὐστρία ἀπέβλεπεν εἰς τὴν κατάληψιν τῆς Ἀλσατίας, πρὸς ἣν ἀντετίθετο ἡ Πρωσσία. Ἡ Γαλλία τὸ φθινόπωρον κατένειμε τὸν ἐν Ἀλσατίᾳ στρατόν της εἰς *στρατιὰν τοῦ Μοζέλλα* ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Hoche καὶ εἰς *στρατιὰν τοῦ Ρήνου* ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Pichegru, αἵτινες ἔσχον ἀρκετὰς ἐπιτυχίας, δυνηθεῖσαι μετ' εὐνοϊκὰς μάχας περὶ τὴν Kaiserslautern (17 Νοεμβρίου) καὶ τὴν Geisberg (26 Δεκεμβρίου) ν' ἀπωθήσωσι τοὺς συμμάχους μέχρι τοῦ ὕψους Καϊζερλῶτερν—Λανδάου. Οὕτω, λήγοντος τοῦ 1793, ἡ Γαλλία εὑρίσκετο εἰς πολὺ καλυτέραν θέσιν παρ' ὅ,τι μέχρι τοῦ θέρους τοῦ ἔτους ἐκείνου.

Γ') *Ἐπιχειρήσεις τοῦ 1794*. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἡ Συνέλευσις κατήργησε τὴν συγκρότησιν εἰδικῶν μονάδων ἐξ ἐθελοντῶν καὶ κατέταξε τούτους εἰς τὰς διαφόρους μονάδας τοῦ στρατοῦ διὰ νόμου ὀνομασθέντος τότε «ἀμάλγαμα» (amalgame). Συγχρόνως κατώρθωσε ν' αὐξήσῃ τὰς γαλλικὰς δυνάμεις μέχρις ἑνὸς ἑκατομμυρίου, κατανεμηθείσας εἰς 11 στρατιάς, ὧν κυριώτεραι ἦσαν: τοῦ *Βορρᾶ* (Δουγκὲρκ—Ἀβέσν), τῶν *Ἀρδεννῶν* (Ἀβέσν—Λονγκβύ), τοῦ *Μοζέλλα* (Λονγκβὺ—Βόσγια) καὶ δευτερεύουσαι: τοῦ *Ρήνου*, τῶν *Ἄλπεων*, τῆς *Ἰταλίας*, τῶν *Πυρηναίων*, τοῦ *Χερβούργου*. Τὰ γαλλικὰ σχέδια εἶχον ἐκπονηθῇ ἐξ ὁλοκλήρου ὑπὸ τοῦ Καρνό, ἀπέβλεπον δὲ εἰς τὸ νὰ ἐπενεχθῇ τὸ ἰσχυρὸν κτύπημα κατὰ τῶν συμμάχων διὰ τῆς στρατιᾶς τοῦ βορρᾶ (στρατηγὸς *Πισεγρύ*). Αἱ συμμαχικαὶ δυνάμεις, αἵτινες ἦσαν κατά τι ἀνώτεραι τῶν γαλλικῶν, συνεκεντρώθησαν εἰς 4 στρατιάς, ἐξ ὧν ἡ κυριωτέρα (Ἄγγλοι, Πρῶσσοι, Αὐστριακοί, Ἀννοβέριοι καὶ Ὀλλανδοὶ) συνεκεντρώθη μεταξὺ Ἐσκὼ καὶ Σάμπρ, αἱ δευτερεύουσαι περὶ τὴν Ναμὺρ καὶ τὴν Μπάλ, ἡ δὲ ἐφεδρεία εἰς Μάνχαϊμ. Τὰ στρατηγικὰ σχέδια τῶν συμμάχων ἐξεπονήθησαν ὑπὸ τοῦ Αὐστριακοῦ στρατηγοῦ Mach, ἀπέβλεπον δ' εἰς τὴν κατὰ τῶν Γάλλων ἐπίθεσιν διὰ τῆς κυρίας αὐτῶν στρατιᾶς ὑπὸ τὸν Κοβοῦργ.

Περὶ τὸ τέλος Μαρτίου 1794 ἡ κυρία συμμαχικὴ στρατιὰ ἤρξατο πρώτη τῆς ἐπιθέσεως καί, ἀπωθήσασα τὸ κέντρον τῶν Γάλλων, ἐπολιόρκησε τὴν Λαντρεσί, εἰς τρόπον ὥστε ἡ γαλλικὴ στρατιὰ τοῦ βορρᾶ εὑρέθη ὑπὸ στρατηγικὴν διάρρηξιν, ὅλαι δ' αἱ προσπάθειαι τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἐπαφῆς τῶν διαχωρισθεισῶν πτερύγων της ἀπέβησαν ἄκαρποι (βλ. σχ. 5). Ἐσκέφθησαν τότε οἱ Γάλλοι νὰ ἐπιζητήσωσι τὴν διὰ τῆς ἀριστερᾶς αὐτῶν πτέρυγος ὑπερκέρασιν τοῦ δεξιοῦ τῶν συμμάχων, προελαύνοντες διὰ τῆς παραθαλασσίας Φλάνδρας. Ἐπειδὴ δὲ οἱ σύμμαχοι δὲν ἐπωφελήθησαν ἐκ τῆς παρακεκινδυνευμένης καὶ παρατόλμου γαλλικῆς ταύτης προελάσεως, ἡ γαλλικὴ φάλαγξ ὑπὸ τοὺς στρατηγοὺς Μορὼ καὶ Σουχὰμ κατώρθωσε νὰ προχωρήσῃ ἐπαρκῶς. Τότε οἱ Γάλλοι (*Καρνὸ* καὶ *Πισεγρὺ*) ἐσκέφθησαν ν' ἀπειλήσωσι τοὺς συμμάχους κατ' ἀμφότερα τὰ πλευρά. Ἡ μὲν ἀριστερὰ γαλλικὴ πτέρυξ ἐξηκολούθει πάντοτε τὴν προέλασίν της, ἀλλ' ἡ δεξιὰ δὲν τὸ κατώρθωσε, καθηλωθεῖσα ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Σάμπρ, καίτοι εἰς ταύτην εἶχε προστεθῇ καὶ ἡ στρατιὰ τῶν Ἀρδεννῶν. Ἅμα ὅμως οἱ σύμμαχοι εἶδον ὅτι ἡ ὑπερκέρασις τοῦ δεξιοῦ των ἤρξατο συντελουμένη, ἀπεφάσισαν ν' ἀφήσωσι μικρὰν μόνον δύναμιν πρὸ τοῦ Σάμπρ πρὸς ἀπασχόλησιν, διὰ τοῦ κυρίου δὲ ὄγκου των νὰ προσβάλωσι τὴν κατὰ τοῦ δεξιοῦ των προελαύνουσαν γαλλικὴν φάλαγγα, ἀποκαλέσαντες μάλιστα πομπωδῶς τὸ σχέδιον τοῦτο «σχέδιον καταστροφῆς». Δὲν τὸ ἐπέτυχον ὅμως καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσιν. Οἱ Γάλλοι βλέποντες ὅτι, καίτοι προήλαυνον, δὲν κατώρθωνον ν' ἀπειλήσωσι τὰς συγκοινωνίας τοῦ δεξιοῦ τῶν συμμάχων, μόνον δὲ ἐπέτεινον τὸν διαχωρισμὸν τῶν δυνάμεών των, ἐσκέφθησαν νὰ προσελκύσωσι τοὺς συμμάχους πρὸς ἕτερον πεδίον μάχης. Τὸν Ἰούνιον ἐπολιόρκησαν τὴν Ὕπρ, ἣν καὶ κατέλαβον εὐκόλως. Τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ Καρνό, ἀπεσύρθησαν κατὰ τὸ τέλος Μαΐου αἱ διάφοροι δευτερεύουσαι στρατιαὶ ἐκ

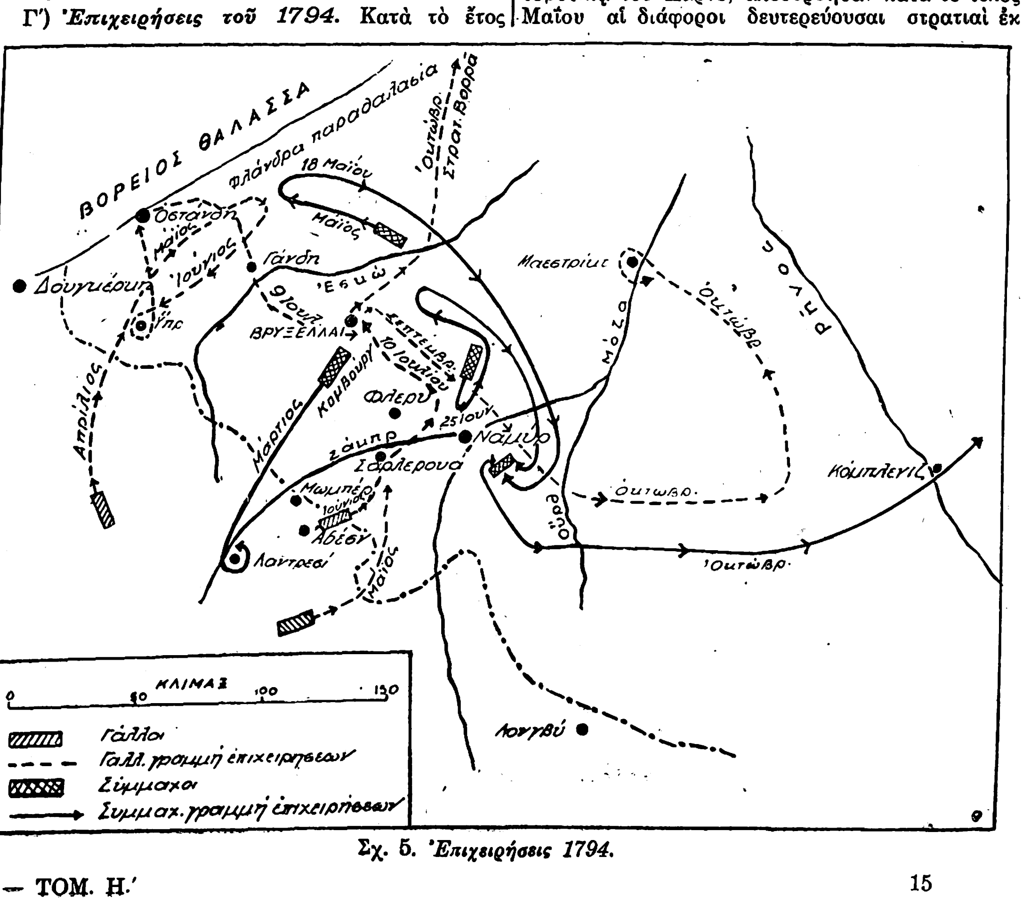

Σχ. 5. Ἐπιχειρήσεις 1794.

Digitized by Google

τῶν μετώπων τοῦ Ρήνου καὶ τῶν Βοσγίων, καὶ συνεκεντρώθησαν περὶ τὸν Σάμπρ, ἀποτελέσασαι μετὰ τῆς τῶν Ἀρδεννῶν μ αν ἰσχυρὰν στρ τιὰν ἀποκληθεῖσαν *«στρατιὰν τοῦ Σάμπρ καὶ Μόζα»* ταχθεῖσαν ὑπὸ τὸν Ζουρντάν. Οἱ σύμμαχοι, πληροφορηθέντες τοῦτο, συνεκέντρωσαν τὴν ὁλότητα σχεδὸν τῶν δυνάμεών των βορείως τοῦ Σαρλερουά. Περὶ τὰ μέσα Ἰουνιου ἡ στρατιὰ τοῦ Σάμπρ και Μόζα ἤρξατο τῆς προελάσεώς της προσπεράσασα τὸν Σάμπρ καὶ φθάσασα πρὸ τῆς Σαρλερουά, ἀλλ' ἀπεκρούσθη· μετά τινας ὅμως ἡμέρας κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ τὸ φρούριον τοῦτο. Συγχρόνως προήλασε καὶ ὁ συμμαχικὸς στρατὸς τοῦ Κοβούργ, καὶ οὕτως ἐπηκολούθησε τὴν 25 Ἰουνίου ἡ μάχη τῆς Fleurus, ἀπολήξασα ὑπὲρ τῶν Γάλλων. Οἱ σύμμαχοι ὑπεχώρησαν πρὸς βορρᾶν μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ προκαλύψωσι τὴν πρὸς Βρυξέλλας ὁδόν, ἀλλ' ἕνεκα τῆς ὁρμητικῆς καταδιώξεως ὑπὸ τοῦ Ζουρντὰν δὲν τὸ κατώρθωσαν, καὶ τοιουτοτρόπως τὴν 10 Ἰουλίου ἡ στρατιὰ Σάμπρ καὶ Μόζα κατέλαβε τὰς Βρυξέλλας. Ἐκεῖ κατέφθασεν ἀπὸ τῆς προτεραίας καὶ ἡ γαλλικη στρατιὰ τοῦ βορρᾶ (*Πισεγρύ*), ἥτις εἶχε καταλάβει κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον τὴν Ὀστάνδην καὶ τὴν Γάνδην. Ἡ στιγμὴ ἦτο κατάλληλος ὅπως ἀναληφθῇ διὰ τοῦ συνόλου τῶν γαλλικῶν δυνάμεων σοβαρὰ ἐπίθεσις κατὰ τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ, ἵνα τοιουτοτρόπως ἐξουδετερωθῇ οὗτος, ἀλλὰ τὸ συμβούλιον τῆς δημοσίας σωτηρίας διέταξε τὴν ἀναστολὴν πάσης περαιτέρω προελάσεως, μέχρις οὗ ἀπελευθερωθῶσιν ἅπαντα τὰ καταληφθέντα ὑπὸ τῶν συμμάχων φρούρια (Λαντρεσί, Κ σνουά, Βαλανσιέν, Κοντέ). Τοῦτο ἀπετέλεσε σφάλμα ἀσύγγνωστον τοῦ συμβουλίου, καθ' ὅσον ὁ καλύτερος τρόπος ἀνακτήσεως τῶν φρουρίων θὰ ἦτο ἡ ἐξουδετέρωσις τοῦ ἀντιπάλου στρατοῦ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ὅμως ἐκείνην ἐπεκράτουν ἀκόμη παρ' ἅπασι τοῖς στρατοῖς αἱ ἰδέαι περὶ τοπικῆς στρατηγικῆς δράσεως, αἵτινες δὲν ἐξέλιπον εἰμὴ μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ στρατηγοῦ Βοναπάρτου. Ὄντως, ἀφοῦ ἀνεκτήθησαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον εὐκόλως καὶ τὰ τέσσαρα φρούρια ταῦτα, ἡ δὲ στρατιὰ τοῦ βορρᾶ προὐχώρησε πρὸς Ἀμβέρσαν ἵνα καταλάβῃ τὴν παραθαλασσίαν περιοχήν, διετάχθη ἡ ὑπὸ τὸν Ζουρντὰν στρατιὰ νὰ προελάσῃ ὅπως ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς κυρίας συμμαχικῆς στρατιᾶς, τῆς διοικουμένης κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Clairfayt (ἀντικαταστήσαντος τὸν Κοβούργ). Οὗτος εἶχεν ὡς βασικὸν σχέδιον ν' ἀμυνθῇ ἀποφασιστικῶς ἐπὶ τῆς ποταμίου γραμμῆς τοῦ Ρήνου, ἀφοῦ ὅμως προηγουμένως ἀντιτάξῃ ἄμυναν διαδοχικῶς ἐπὶ τῶν ποταμίων γραμμῶν τῶν δεξιῶν παραποτάμων τοῦ Μόζα. Κατὰ Σεπτέμβριον προσεπέρασεν ἡ γαλλικὴ στρατιὰ τὸν Μόζαν καί, μετὰ εὐτυχεῖς μάχας, ἀπώθησε τοὺς συμμάχους πέραν τοῦ Ourthe, κατεδίωξε τούτους πρὸς τὸν Ρῆνον (παρὰ τὴν Κόμπλενιζ) καὶ ἐπολιόρκησε τὴν Μαεστρίχτ, ἥτις παρεδόθη, συνθηκολογήσασα, τὰς ἀρχὰς Νοεμβρίου. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἡ στρατιὰ τοῦ βορρᾶ προήλασε πρὸς βορειοανατολὰς καί, ἀφοῦ κατέλαβεν ἀμαχητὶ τὰ πρὸς τὸν Μόζαν ὀλλανδικὰ φρούρια, ἔφθασε μέχρι τῆς Nimegue καὶ τοῦ ποταμοῦ Waal. Ἡ Ὁλλανδία προέτεινεν εἰρήνην, ἣν ὅμως τὸ συμβούλιον δὲν ἀπεδέχθη, καθ' ὅσον ἤθελε νὰ καταλάβῃ ὁλόκληρον τὴν Ὁλλανδίαν καὶ νὰ συνάψῃ εἰρήνην ἐντὸς τῆς Ἄμστερνταμ. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἄμυνα τῆς βορείου Ὁλλανδίας ἦτο εὔκολος, λόγῳ τῶν δυναμένων νὰ ἐπιτευχθῶσι τεχνητῶν πλημμυρῶν, τὸ συμβούλιον διέταξε τὴν στρατιὰν τοῦ βορρᾶ ν' ἀναβάλῃ τὴν προέλασίν της μέχρι τῆς πλήρους πήξεως τῶν πάγων. Διαρκοῦντος τοῦ ἔτους 1794, ἐξετελέσθησαν τοπικοί τινὲς ἀγῶνες πρὸς τὰ νότια καὶ τὰ νοτιοανατολικὰ μεθόρια τῆς Γαλλίας, ὧν ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ κατάληψις μικρῶν τινων περιοχῶν ἐν Καταλωνίᾳ, ἐν Ναβάρρᾳ καὶ ἐν Πεδεμοντίῳ. Συνεπῶς, διὰ τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ ἔτους τούτου, ὄχι μόνον ἐξεδιώχθησαν οἱ σύμμαχοι ἐξ ὁλοκλήρου τοῦ γαλλικοῦ ἐδάφους, ἀλλ' ἐπὶ πλέον ἐπετεύχθη ἡ κατάληψις τοῦ Βελγίου, μέρους τῆς Ὁλλανδίας καὶ ἑτέρων μικρῶν περιοχῶν.

Δ') ***Ἐπιχειρήσεις τοῦ 1795.*** Ὁλλανδία: Αἱ ἐν Ὁλλανδίᾳ ἐπιχειρήσεις τοῦ 1795 ἦσαν συνέχεια τῶν τοῦ τέλους 1794 Οἱ μὲν Γάλλοι ἀνέμενον ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Waal τὴν τελείαν πῆξιν τῶν πάγων, ἵνα, καθισταμένου πανταχοῦ βατοῦ τοῦ ὁλλανδικοῦ ἐδάφους, ἀναλάβωσι τὴν πρὸς βόρειον Ὁλλανδίαν προέλασιν. Οἱ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Waal σύμμαχοι ἐσκόπουν ν' ἀμυνθῶσι τῆς πρὸς Ἄμστερνταμ ὁδοῦ διὰ τοῦ ὁλλανδικοῦ στρατεύματος ὑπὸ τὸν πρίγκιπα τῆς Ὀράγγης, καὶ τῆς πρὸς Ἀννόβερον διὰ τοῦ ἀγγλοαννοβερικοῦ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Walmoden (βλ. σχ. 6.).

Ἅμα ὡς περὶ τὰ μέσα Ἰανουαρίου 1795 ὁ Waal εἶχεν ἀποκρυσταλλωθῇ τελείως, προσεπέρασαν τοῦτον οἱ Γάλλοι διὰ τριῶν φαλάγγων παρὰ τὴν Νιμέγκ, ὁπότε ὁ μὲν ἀγγλοαννοβερικὸς στρατὸς ὑπεχώρησεν ἀμέσως ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Yssel (Yjssel), ἅτε φοβηθεὶς ἀποκοπὴν τῶν μετὰ τοῦ Ἀννοβέρου συγκοινωνιῶν του, ὁ δ' ὀλλανδικὸς ἀπέσχε πάσης ἀμύνης, καθ' ὅσον ὁ πρίγκιψ τῆς Ὀράγγης ἐθεώρησεν ὅτι πᾶσα ἄμυνα ἦτο ματαία. Ἐγκαταλείψας δὲ τὸν στρατόν του ἔσπευσεν εἰς Χάγην, ἵνα διακηρύξῃ εἰς τοὺς κυβερνῶντας ὅτι «ἔπραξε τὸ πᾶν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος καὶ ὅτι οὐδὲν ἔχει πλέον νὰ πράξῃ», μεθ' ὃ ἀνεχώρησε διὰ τὴν Ἀγγλίαν. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἡ πρὸς βορρᾶν προέλασις τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ καὶ ἡ κατάληψις ἁπάσης τῆς Ὁλλανδίας ἦτο ζήτημα ἁπλῆς πορείας, τοσούτῳ μᾶλλον καθόσον ὁ ὁλλανδικὸς λαὸς ὑπεδέχετο τοὺς Γάλλους ὡς ἐλευθε-

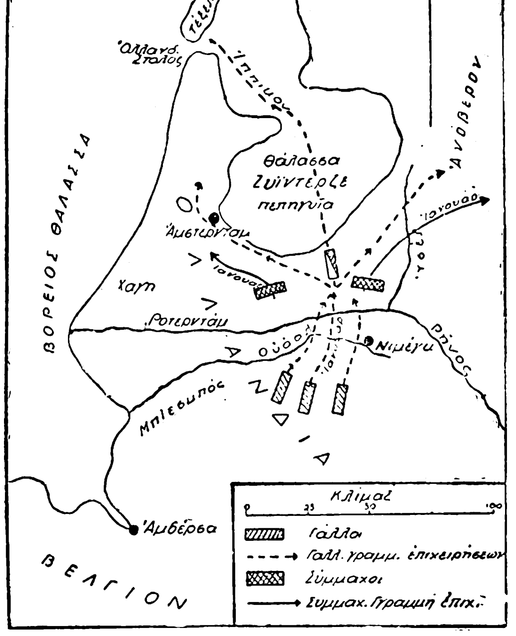

Σχ. 6. *Ἐπιχειρήσεις 1795.*

ρωτάς. Κατὰ τὸ πέρας τῶν ἐπιχειρήσεων τούτων ἔλαβε χώραν καὶ τὸ μοναδικὸν εἰς τὴν στρατιωτικὴν ἱστορίαν γεγονὸς τῆς καταλήψεως στόλου δι' ἱππικοῦ· τρεῖς ἕως τέσσαρες μεραρχίαι γαλλικοῦ ἱππικοῦ, προελάσασαι διὰ τῆς πεπηγυίας θαλάσσης τῆς Zuyderzée, κατέλαβον δι' ἐπελάσεως τὸν ὀλλανδικὸν στόλον τὸν καθηλωθέντα ὑπὸ τῶν πάγων παρὰ τὴν Τέξελ. Ἐπηκολούθησαν κατόπιν αἱ συνθῆκαι τῆς Bâle, μεταξὺ Γαλλίας καὶ Πρωσσίας (5 Ἀπριλίου), Ὁλλανδίας (16 Μαΐου) καὶ Ἱσπανίας (14 Ἰουλίου).

Ρῆνος: Κατόπιν τῆς συνομολογήσεως εἰρήνης μετὰ τῆς Πρωσσίας, οἱ μόνοι ἀντίπαλοι εἰς τὸ πολεμικὸν θέατρον τοῦ Ρήνου ἦσαν οἱ Αὐστριακοί. Τὸ θέρος 1795 ὁ γαλλικὸς στρατὸς ὠργανώθη εἰς δύο στρατιάς: τοῦ *Σάμπρ καὶ Μόζα* ὑπὸ τὸν Ζουρντάν, τοῦ *Ρήνου καὶ Μοζέλα* ὑπὸ τὸν Πισεγρύ. Αὗται ἐτάχθησαν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ρήνου, ἡ μὲν μεταξὺ Δύσσελντορφ καὶ Μπίγγεν, ἡ δὲ μεταξὺ Μπίγγεν καὶ Μπάλ, μὲ τὸ σχέδιον τῆς προσπεράσεως τοῦ Ρήνου καὶ τῆς κατόπιν ὑπερκεράσεως δι' ἑκατέρας τῶν στρατιῶν τούτων ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν τῶν Αὐστριακῶν. Τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ὁ αὐστριακὸς στρατὸς ὠργανώθη εἰς δύο στρατιάς, τεταγμένας ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ρήνου, τὴν μὲν κυρίαν ὑπὸ τὸν Κλαιρφαιτ περὶ τὴν Μαγεντίαν, τὴν δ' ἑτέραν ὑπὸ τὸν Βύρμσερ βορείως τῆς Μπάλ, ἄνευ ὅμως σχεδίου, ἀλλ' ἐν ἀναμονῇ τῆς δράσεως τῶν Γάλλων. Κατὰ τὰς ἀρχὰς Σεπτεμβρίου ὁ Ζουρντὰν ἤρξατο τῆς προελάσεως, προσπεράσας τον Ρῆνον, ἀλλ' ὁ Πισεγρύ, παρασυρθεὶς εἰς συνεννοήσεις μετὰ τῶν μεταναστῶν (émigrés) καὶ παύσας νὰ εἶναι εἰλικρινὴς ὀπαδὸς τῶν δημοκρατικῶν ἰδεῶν, ἠδράνησεν, ἀφήσας εὐκαιρίαν καθ' ἣν ἠδύνατο νὰ ἐπιφέρῃ σοβαρὸν κτύπημα κατὰ τῶν Αὐστριακῶν. Ἅμα δὲ διετάχθη ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς νὰ δράσῃ, ὑπέβαλεν εἰς αὐτὴν σχέδιον ἀκατάλληλον, συνιστάμενον εἰς πολιορκίαν τῆς Μαγεντίας διὰ τῆς στρατιᾶς τοῦ Ζουρντὰν καὶ ἀπασχόλησιν τῶν Αὐστριακῶν πρὸς τὴν Mannheim διὰ τῆς στρατιᾶς του. Τὸ σχέδιον τοῦτο ἀπεδέχθη ἡ ἐπιτροπή, μὴ ἀντιληφθεῖσα τὴν διπλοπροσωπίαν τοῦ Πισεγρύ. Ἰδὼν ὁ Κλαιρφαιτ ὅτι ἠδύνατο νὰ προσβάλῃ μεμονωμένως μίαν ἑκάστην γαλλικὴν στρατιάν, εἰς μὲν τὸν Βύρμσερ ἀνέθεσε τὴν ἀπασχόλησιν τοῦ στρατοῦ τοῦ Ζουρντάν, αὐτὸς δ' ἀνέλαβε τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Πισεγρύ. Τότε ὁ μὲν Ζουρντὰν ὑπεχώρησε, λύσας τὴν πολιορκίαν τῆς Μαγεντίας, ὁ δὲ Πισεγρὺ ὑπεχώρησεν ὅλως ἀδικαιολογήτως πρὸς τὴν Δύσσελδορφ καὶ τὴν Κόμπλεντζ. Ὁ Κλαιρφαιτ κατεδίωξε τοὺς Γάλλους καὶ σχεδὸν εἰπεῖν τοὺς διέλυσε, καίτοι ὁ Ζουρντὰν κατέβαλε πολλὰς προσπαθείας πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν Αὐστριακῶν, ἀπειλήσας μάλιστα πρὸς στιγμὴν τὸ δεξιόν των. Ἐπηκολούθησε κατόπιν, τὸν Δεκέμβριον 1795, ἡ ἐπ' ἀόριστον ἀνακωχὴ μεταξὺ Γαλλίας καὶ Αὐστρίας. Τοιουτοτρόπως αἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ 1795 δὲν ἀπέδωκαν εἰς τοὺς Γάλλους τ' ἀποτελέσματα, ἅτινα ἡ εὐνοϊκὴ δι' αὐτοὺς στρατηγικὴ κατάστασις ἠδύνατο ν' ἀποδώσῃ.

Πορίσματα. *Α')* Κατὰ τοὺς πολέμους τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως οἱ ἀντίπαλοι στρατοὶ εὑρέθησαν εἰς ποιοτικὴν κατάστασιν ἐντελῶς διάφορον. Ὁ συμμαχικὸς στρατὸς ἦτο συντεταγμένος καὶ πειθαρχῶν, ὅλως δ' ἰδιαιτέρως ὁ πρωσσικός, ἐνῷ ὁ γαλλικὸς ἦτο νεοσύστατος, ἄνευ καταλλήλων στελεχῶν, γνωστοῦ ὄντος ὅτι εἶχον παραιτηθῇ ἐκ τοῦ παλαιοῦ μονίμου γαλλικοῦ στρατοῦ καὶ εἶχον μεταναστεύσει περὶ τὰς 2000 ἀξιωματικοί, στερούμενος πάσης συνοχῆς καὶ πειθαρχίας μέχρι τοῦ σημείου, ὥστε ἐγκατέλειψαν τὰς τάξεις των τῷ 1792 περὶ τὰς 60.000 ἐθελονταί, ἄμοιρος πάσης ἐκπαιδεύσεως, μορφώσεως καὶ πολεμικῆς πείρας. Καίτοι ἦτο φυσικὸν νὰ κατασυντριβῇ ὁ γαλλικὸς οὗτος στρατός, ὡς ἄλλως τε ἐφρόνουν ἀκραδάντως οἱ σύμμαχοι, ἐν τούτοις τοιοῦτόν τι δὲν συνέβη, ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι οἱ Γάλλοι στρατιῶται ἐνεφοροῦντο ὑπὸ μεγάλης τόλμης καὶ ἐθελοθυσίας καὶ διεπνέοντο ὑπὸ τῆς ἀποφάσεως νὰ διασπείρωσι τὰς δημοκρατικάς των ἰδέας ἀνὰ τὴν Εὐρώπην, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι οἱ σύμμαχοι ἐδείχθησαν ἀναποφάσιστοι καὶ διαρκῶς διστακτικοί· δι' ὃ ὁ Γάλλος στρατάρχης Bugeaud εἶπε τῷ 1834: «Τὸ ἀκολουθηθὲν ὑπὸ τῶν ξένων πολεμικὸν σύστημα ἔσωσε τὴν Γαλλίαν, καθ' ὅσον τὸ σύστημα τοῦτο ἦτο διαρκὴς ἀναγνώρισις (tâtonnement=ψηλάφησις), σφαλερῶς ἀποκληθεῖσα μεθοδική».

Β') Ἐνῷ οἱ σύμμαχοι ἐξηκολούθησαν χρησιμοποιοῦντες τὴν παλαιὰν στρατηγικὴν μέθοδον τῆς *σχοινοτενοῦς* παρατάξεως (en cordon), τοὐναντίον οἱ Γάλλοι, τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ Καρνό, εἰσήγαγον διὰ πρώτην φορὰν τὴν στρατηγικὴν ἀρχὴν τῆς «οἰκονομίας τῶν δυνάμεων», μεθοδικῶς συστηματοποιηθεῖσαν κατόπιν ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος, καὶ εὐρέως ὑπ' αὐτοῦ χρησιμοποιηθεῖσαν, ἀποτελέσασαν δὲ τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον τῶν μέχρι σήμερον ἰσχυουσῶν στρατηγικῶν ἀρχῶν. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ Γάλλοι στρατηγοὶ τῆς ἐπαναστάσεως δὲν εἶχον ἐνστερνισθῇ πλήρως τὸ νέον τοῦτο δόγμα, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐπιτύχωσι σοβαρὰ ἀποτελέσματα κατὰ τῶν συμμάχων.

Γ') Διὰ τῆς ὀργανώσεως τῶν *μεραρχιῶν* ἐπῆλθε σπουδαῖον πλεονέκτημα εἰς τὴν ταχυκινησίαν τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, διότι καθίστατο ἐφικτὴ ἡ διὰ διαφόρων ὁδεύσεων προέλασις αὐτοῦ, λόγῳ τῆς αὐτοτελείας μιᾶς ἑκάστης μονάδος. Ἡ ταχυκινησία αὕτη δὲν ἠδύνατο ν' ἀποκτηθῇ κατ' ἄλλον τρόπον, καθ' ὅσον ἐπεκράτει ἀκόμη ἡ παλαιὰ ἀρχὴ τῆς καθ' ἑσπέραν συγκεντρώσεως τοῦ στρατοῦ διὰ τὴν νυκτερινὴν σταθμευσιν.

Δ') Μολονότι τὸ σύστημα τῆς ὀργανώσεως κατὰ μεραρχία ἦτο θαυμάσιον, ἐν τούτοις δὲν ἀπέδωκε τότε καλοὺς καρπούς, διότι ἡ ἰδέα τῆς αὐτοτελείας ἐπεξετάθη τόσον πολὺ ἐν τῇ διανοίᾳ τῶν Γάλλων στρατηγῶν, ὥστε μετέπεσεν εἰς τὴν τῆς πλήρους ἀνεξαρτησίας μιᾶς ἑκάστης μονάδος, εἰς τρόπον ὥστε ἐξετελοῦντο τοπικαὶ μάχαι ἄνευ οὐδενὸς στρατηγικοῦ συνδέσμου μεταξύ των· εἰς τοῦτο ὅμως συνετέλεσεν ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀνυπαρξία Γάλλου ἀρχιστρατήγου τῆς ἀπαιτουμένης ἐπιβολῆς καὶ ἀξίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι ἡ ἐπιτροπὴ τῆς δημοσίας σωτηρίας ἐκράτει ἐν Παρισίοις τὰ ἡνία τῆς διοικήσεως, ἀποστέλλουσα διὰ τῶν *ἀντιπροσώπων* τοῦ λαοῦ διαταγὰς πρὸς ἕνα ἕκαστον διοικητὴν μεγάλης μονάδος. Ἐν τούτοις πολλαὶ νεώτεραι στρατηγικαὶ ἰδέαι ἐξεκολάφθησαν ἐν τοῖς στρατοῖς τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, δὲν ἐπαγιώθησαν ὅμως τότε καὶ δὲν ἀπέκτησαν τὴν μορφὴν δόγματος (doctrine), καθ' ὅσον δὲν ὑπῆρχεν ὁ κατάλληλος ἀρχηγός.

Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

—**Γαλλικὴ** ***σχολὴ Ἀθηνῶν*** (École Française d' Athènes). Σχολὴ ἱδρυθεῖσα ἐν Ἀθήναις τῷ 1847 τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ τότε πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας ἐν Ἀθήναις Piscatory. Σκοπὸς τῆς ἱδρύσεώς της ἦτο κατ' ἀρχὰς ἡ ἐνίσχυσις τῆς γαλλικῆς ἐπιρροῆς εἰς τὴν νέαν Ἑλλάδα, ὅπου ἤδη ἐνωρίτερον εἶχον ἀρχίσει νὰ ἐργάζωνται καὶ ἄλλαι δυνάμεις μὲ τὸν αὐτὸν σκοπόν, κατόπιν δὲ ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐξερεύνησις τῆς χώρας. Ἡ ἐπιστημονικὴ δρᾶσις τῆς σχολῆς ἄρχεται ἀπὸ τοῦ 1875, ὁπότε ὁ διευθυντὴς αὐτῆς A. Dumont ἵδρυσε καὶ περιοδικόν, ὅπου θὰ συνεκεντροῦντο οἱ καρποὶ τῆς ἐργασίας ταύτης, τὸ Bulletin de Correspondance Hlléenique, ὅπερ σήμερον ἀριθμεῖ πεντήκοντα καὶ ἕνα τόμους. Ἡ σχολὴ σήμερον διευθύνεται ὑπὸ διευθυντοῦ διοριζομένου ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας τῆς Γαλλίας τῇ ὑποδείξει τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν (Académie des inscriptions), καὶ βοηθουμένου ὑπὸ γενικοῦ γραμματέως, πρῴην μέλους τῆς σχολῆς, καὶ ὑπὸ ἓξ μελῶν, τὰ ὁποῖα ἐκλέγονται κατόπιν διαγωνισμοῦ καὶ εἶναι ὑφηγηταὶ πανεπιστημίου. Ἡ παραμονὴ τῶν μελῶν εἰς τὴν σχολὴν δύναται νὰ παραταθῇ μέχρι πενταετίας καὶ ἀποβλέπει οὐ μόνον εἰς τὴν συμπλήρωσιν τῆς ἑλληνικῆς των μορφώσεως ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν μύησιν καὶ ἐξάσκησιν εἰς τὰς διαφόρους μεθόδους ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν.

Digitized by Google

Τὰ μέλη τῆς Γαλλικῆς σχολῆς ἐνήργησαν πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Μ. Ἀσίας ἐπιτυχεῖς ἀνασκαφάς, κυρίως ὅμως εἰς δύο σημεῖα μὲ τὰ ὁποῖα συνέδεσαν τὸ ὄνομά των. Ἐν Φωκίδι, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Homolle, ἔφεραν εἰς φῶς τὸ περίφημον ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος τῶν Δελφῶν μετὰ θαυμασίων εὑρημάτων, τὰ ὁποῖα περιέχονται εἰς τὸ μουσεῖον τῶν Δελφῶν. Ἐπίσης ἐν Δήλῳ κατ' ἀρχὰς μὲν ὁ Homolle, ἀπὸ δὲ τοῦ 1905 μέχρι τοῦ 1912 ὁ Holleaux ἐνήργησαν ἐπισταμένας ἀνασκαφάς, αἱ ὁποῖαι ἀπεκάλυψαν ἕτερον ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ πόλισμα περὶ αὐτό. —Η.

—**γαλλικὸν** ***ἀργίλλιον βασικὸν*** *[Φαρμ. Χημ.]*· βλ. λ. ἀργίλλιον *[Φαρμ. Χημ.]*.

—**γαλλικὸν** ***βισμουθοξυϊωδίδιον βασικὸν*** *[Χημ.]*· βλ. λ. *αἰρόλη* καὶ *γαλλικὸν ὀξύ*.

—**γαλλικὸν** ***ὀξὺ*** *[Χημ.]*. Εἶναι *τριοξυβενζοϊκὸν ὀξὺ* καὶ ἔχει τὸν τύπον $C_6H_2(OH)_3\ COOH$. Εὑρίσκεται ἐλεύθερον εἰς τὰς ρίζας τῆς ροιᾶς, εἰς τὸ σουμάκιον, εἰς τὸ ντίβι - ντίβι, εἰς τοὺς καρποὺς τῆς καισαλπινίας τῆς δεψικῆς, εἰς τὸ τεῖον, εἰς τὰ φύλλα τῆς καρύας, τῆς ἀμαμηλίδος καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα φυτά, περαιτέρω δὲ εἶναι λίαν διαδεδομένον ὑπὸ τὴν μορφὴν τῆς ταννίνης εἰς πολλὰ φυτά. Κρυσταλλοῦται μεθ' ἑνὸς μορίου ὕδατος εἰς λεπτὰς βελόνας. Διὰ θερμάνσεως εἰς 120^0 χάνει τὸ κρυσταλλικὸν αὐτοῦ ὕδωρ καὶ περαιτέρω θερμαινόμενον τήκεται εἰς 220^0, ἀποσυντιθέμενον εἰς ἀνθρακικὸν ὀξὺ καὶ πυρογαλλόλην. Τὸ κρυσταλλικὸν γαλλικὸν ὀξὺ εἶναι δυσδιάλυτον ἐν ψυχρῷ ὕδατι, εὐδιάλυτον ἐν θερμῷ ὕδατι καὶ ἀλκοόλῃ καὶ δυσδιάλυτον εἰς τὸν αἰθέρα. Ἐν ἀλκαλικῷ διαλύματι ὀξειδοῦται ὑπὸ τοῦ ὀξυγόνου τοῦ ἀέρος, ἀνάγει δὲ τὰ ἅλατα τῶν εὐγενῶν μετάλλων. Μεθ' ἁλάτων τοῦ σιδήρου παρέχει, ὡς ἡ ταννίνη, κυανομέλαν ἵζημα. Διὰ διαλύματος κόλλης δὲν καθιζάνεται, δὲν ἀπορροφᾶται δέ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ταννίνην, ὑπὸ τῶν δερμάτων. Διὰ θειικοῦ ὀξέος παρέχει τὸ *ροιφφιγαλλικὸν ὀξύ*, διὰ θειικοῦ δὲ καὶ βενζοϊκοῦ ὀξέος παρέχει *ἀνθραγαλλόλην*. Δι' ἀποτόμου θερμάνσεως εἰς 180^0, ἐκλυομένου ἀνθρακικοῦ ὀξέος, παρέχει *πυρογαλλικὸν ὀξὺ* καὶ εἰς τὴν θερμοκρασίαν τῶν 240^0 μετατρέπεται εἰς *μεταγαλλικὸν ὀξύ*. Δι' ὀξειδώσεως δὲ ἐν ἀλκαλικῷ διαλύματι παρέχει τὴν *γαλλοφλαβίνην*. Βιομηχανικῶς παρασκευάζεται ἐκ τῶν κηκίδων τῆς δρυὸς δι' ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος ἢ διὰ βρασμοῦ τῆς ταννίνης μετὰ ὑδροχλωρικοῦ ἢ θειικοῦ ὀξέος καὶ ὕδατος. Τὸ γαλλικὸν ὀξὺ χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ φωτογραφικῇ πρὸς ἐμφάνισιν, πρὸς παρασκευὴν διαφόρων χρωμάτων καὶ μετὰ τῆς ταννίνης πρὸς παρασκευὴν μελάνης. Περαιτέρω δὲ χρησιμοποιεῖται ὡς φάρμακον λόγῳ τῶν στυπτικῶν καὶ αἱμοστατικῶν αὐτοῦ ἰδιοτήτων.

Γαλλικὰ ἅλατα. Ἐκ τῶν ἁλάτων τοῦ γαλλικοῦ ὀξέος χρησιμοποιοῦνται ἐν τῇ θεραπευτικῇ τὸ *βασικὸν γαλλικὸν βισμούθιον* ὑπὸ τὸ ὄνομα *δερματόλη* καὶ τὸ *βασικὸν γαλλικὸν βισμουθοξυϊωδίδιον* ὑπὸ τὸ ὄνομα *αἰρόλη*. Σ. Γ.

—**Γαλλικὸς** ***κῶδιξ***· βλ. Ναπολεόντειος ***κῶδιξ***.

—**«Γαλλικὸς** ***σύνδεσμος»*** (Alliance française). Ἰδιωτικὴ ὀργάνωσις ἱδρυθεῖσα ἐν Παρισίοις τῷ 1883 καὶ ἀναγνωρισθεῖσα ὑπὸ τοῦ κράτους τῷ 1884, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐξαπλώσεως τῆς γαλλικῆς γλώσσης καὶ τοῦ γαλλικοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς συσφίγξεως τῶν σχέσεων μεταξὺ Γάλλων καὶ ἰθαγενῶν εἰς τὰς γαλλικὰς ἀποικίας, εἰς τὰς μὴ εἰσέτι πεπολιτισμένας χώρας καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐν γένει. Τὸν σκοπὸν τοῦτον ὁ Γαλλικὸς σύνδεσμος πραγματοποιεῖ διὰ τῆς ἱδρύσεως καὶ συντηρήσεως σχολείων, δι' ἐπιχορηγήσεων εἰς ξένα σχολεῖα πρὸς ἵδρυσιν ἑδρῶν γαλλικῆς γλώσσης, διὰ τῆς διανομῆς βραβείων καὶ βιβλίων, διὰ τῆς διοργανώσεως διαλέξεων κτλ. Ὁ σύνδεσμος οὗτος διατηρεῖ τμήματα εἰς τὰ κυριώτερα κέντρα ὅλου τοῦ κόσμου, διατελοῦντα ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῶν κατὰ τόπους Γάλλων πρεσβευτῶν ἢ προξένων καὶ ὑπὸ τὴν ἠθικὴν ὑποστήριξιν τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως, ἥτις παρέχει καὶ σημαντικὰς ὑλικὰς ἐπιχορηγήσεις. Ἐν Ἑλλάδι ὁ Γαλλικὸς σύνδεσμος διατηρεῖ σχολεῖα ἐν Πειραιεῖ, Σύρῳ, Θεσσαλονίκῃ καὶ ἀλλαχοῦ μὲ κεντρικὸν τμῆμα εἰς τὰς Ἀθήνας, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Γάλλου πρεσβευτοῦ. Μ. Δ. Β.

Γαλλιμὴ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον ἐπὶ τῆς Προκοννήσου, διατηρῆσαν ἐπὶ αἰῶνας, ἀλλὰ παρεφθαρμένον ὀλίγον, τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Παχυμέρης ὁ χρονογράφος ἀναφέρει, ἐπισκεψάμενος τὸ χωρίον τῷ 1267, ὅτι προσωρμίσθη τῷ *Γαληνολιμένι*, «ὃ δὴ καὶ Γαληνολιμὴν ἰδιωτικῶς οἱ ἐγχώριοι λέγουσι παραφθείραντες»· ἔκτοτε, τῆς ἐν γένει μεταβολῆς προχωρούσης, ἡ λέξις ἐγένετο *Γαλλιμήν*, καὶ κοινότερον *Γαλλιμὴ* (ἡ). Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

Γαλλιναρία ***ὕλη*** *[Ἀρχ. Παραλ. Γεωγρ.]*. Θαμνώδης ἔκτασις εἰς τὸ νότιον τμῆμα τῆς ἀκτῆς τοῦ κόλπου τῆς *Γαέτας* «ἐπὶ πολλοὺς ἐκτεινομένη σταδίους ἄνυδρος καὶ ἀμμώδης, ἣν Γαλλιναρίαν ὕλην καλοῦσι» (*Στράβ.* 203.13). Ἐκεῖ οἱ ναύαρχοι τῶν στόλων τοῦ Πομπηΐου Σέξτου συνεκέντρουν τοὺς πειρατὰς (40 π.Χ.) «καθ' ὃν καιρὸν Σικελίαν ἀπέστησεν ἐκεῖνος». Εἶναι ἡ σύγχρονος ἐξ 8 μιλ. ἔκτασις, ἀπὸ Alla Cività ἕως Torre di patria (*Cluver* Ital. Ant. IV, 2, 43) ἡ ὀνομαζομένη σήμερον Peneta (*Pratilli* Della via Appia II, 7) ἤ, κατὰ τὸν χάρτην τοῦ Rizzi Zannoni, Paneta τοῦ *Καστὲλ Βολτοῦρνο* (πλάτ. 41°01′ Β, μῆκ. 13°57′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1841: Civita-Vecchia to Naples). Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

γαλλίνουλα (ἡ) (Gallinula) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἑλοβίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ραλλιδῶν*. Τὰ πτηνὰ τοῦ γένους τούτου χαρακτηρίζονται ὑπὸ ράμφους εὐθέος, ἰσχυροῦ, γυμνοῦ πτερῶν κατὰ τὴν βάσιν του, κατὰ τὸ ἀνώτερον τμῆμα τῆς ὁποίας εὑρίσκεται μετωπική τις πλάξ, ἥτις αὐξάνει σὺν τῇ ἡλικίᾳ τοῦ πτηνοῦ. Τὰ πτερὰ εἶναι σκληρά, αἱ πτέρυγες μᾶλλον βραχεῖαι, ἡ οὐρὰ βραχυτάτη, οἱ πόδες μακροί, τελευτῶντες εἰς μακροτάτους δακτύλους. Αἱ *γαλλίνουλαι* εἶναι γενικῶς ὑδροχαρῆ μεταναστευτικὰ ἢ μὴ πτηνὰ καὶ τρέφονται ἐξ ἐντόμων, μαλακίων, μικρῶν ἰχθύων, κόκκων κτλ. Τὸ γένος περιλαμβάνει πλεῖστα εἴδη ἀπαντῶντα εἰς πάντα τὰ μέρη τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

γάλλιον (τὸ) (Gallium Ga) *[Χημ.]*. Μέταλλον ἀτομικοῦ βάρους 69,72, ἀνακαλυφθὲν τῷ 1875 ὑπὸ τοῦ Lecoq de Boisbaudran διὰ τῆς φασματοσκοπικῆς ἀναλύσεως ἔν τινι σφαλερίτῃ τοῦ Pierrefitte. Ἤδη προγενεστέρως, τῷ 1869, ὁ Mendelejeff εἶχε προείπει τὴν ὕπαρξιν καὶ τὰς ἰδιότητας τοῦ στοιχείου τούτου ὡς καὶ τὰς ἰδιότητας τῶν ἑνώσεών του, συμπληρῶν δι' αὐτοῦ τὴν κενὴν θέσιν ἐν τῷ περιοδικῷ συστήματί του καὶ ὀνομάσας αὐτὸ «*Ἐκααργίλλιον*». Πράγματι δὲ σχεδὸν ὅλαι αἱ ἰδιότητες τόσον τοῦ μετάλλου ὅσον καὶ τῶν ἑνώσεων συμπίπτουσι πρὸς τὰς ὑπὸ τοῦ Mendelejeff προβλεφθείσας.

Ἰδιότητες. Τὸ μέταλλον εἶναι σκληρόν, λευκόν, στιλπνὸν καὶ εὔθραυστον, τήκεται δὲ εἰς θερμοκρασίαν 30^0. Ἔχει εἰς μέγιστον βαθμὸν τὴν ἰδιότητα τῆς ὑπερτήξεως, δυνάμενον νὰ ψυχθῇ εἰς 0^0 καὶ νὰ διατηρηθῇ ἐν ρευστῇ καταστάσει ἐπὶ διάστημα μηνῶν· στερεοποιεῖται κρυσταλλούμενον εὐθὺς ὡς ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μετ' αὐτοῦ καὶ ἴχνος ἔτι στερεοῦ γαλλίου. Τὸ τετηγμένον μέταλλον προσφύεται εὐκόλως ἐπὶ τῆς ὑάλου, σχηματίζον κάτοπτρον τελειότερον τῶν δι' ἀργύρου ἢ δι' ὑδραργύρου τοιούτων. Ὑπὸ τῆς ὑγρασίας τοῦ ἀέρος καὶ ὑπὸ τοῦ ὕδατος ὀξειδοῦται κατ' ἐπιφάνειαν. Διαλύεται εἰς τὰ ὀξέα καὶ εἰς τὰ ἀλκάλια ὑπὸ ἔκλυσιν ὑδρογόνου. Ἐξάγεται δι' ἠλεκτρολύσεως ἀλκαλικοῦ διαλύματός του.

Ἑνώσεις γαλλίου. Τὸ γάλλιον σχηματίζει δύο σειρὰς ἑνώσεων, ὡς διδύναμον καὶ ὡς τριδύναμον. Αἱ ἑνώσεις τοῦ διδυνάμου τῇ ἐπιδράσει ὕδατος ὑπὸ ἔκλυσιν ὑδρογόνου μεταβάλλονται εἰς ἑνώσεις τριδυνάμου. Αἱ κυριώτεραι ἑνώσεις εἶναι:

Ὑποχλωριοῦχον γάλλιον ($GaCl_2$), παρασκευαζόμενον δι' ἀπ' εὐθείας ἑνώσεως τῶν στοιχείων, θερμαινομένου τοῦ μετάλλου ἐν οὐχὶ ἰσχυρῷ ρεύματι χλωρίου. Σχηματίζει λευκοὺς διαφανεῖς κρυστάλλους τηκομένους εἰς 164^0 πρὸς ἄχρουν φωτοθλαστικὸν ὑγρόν, παρουσιάζον εὐκόλως τὸ φαινόμενον τῆς ὑπερτήξεως καὶ δυνάμενον νὰ διατηρηθῇ ἐπὶ μῆνας ἐν ρευστῇ καταστάσει εἰς τὴν συνήθη θερμοκρασίαν. Εἶναι σῶμα λίαν ὑγροσκοπικόν· οἱ κρύσταλλοι αὐτοῦ διαρρέουσιν εἰς τὸν ἀέρα ὑπὸ ἔκλυσιν ὑδρογόνου.

Ὑποβρωμιοῦχον γάλλιον ($GaBr_2$) καὶ ***ὑποϊωδιοῦχον γάλλιον*** (GaJ_2). Εἶναι σώματα ἀνάλογα πρὸς τὸ προηγούμενον καὶ κατ' ἀνάλογον τρόπον παρασκευαζόμενα.

Ὑποξείδιον γαλλίου (GaO). Τεφρόχρους μᾶζα παρασκευαζομένη δι' ἐρυθροπυρώσεως τοῦ ὀξειδίου τοῦ γαλλίου ἐν ρεύματι ὑδρογόνου.

Ὑποθειικὸν γάλλιον ($GaSO_4$). Παρασκευάζεται διάλυμα αὐτοῦ δι' ἐπιδράσεως θειικοῦ ὀξέος ἐπὶ τοῦ ὑποξειδίου καὶ ἔχει ἰσχυρῶς ἀναγωγικὰς ἰδιότητας.

Χλωριοῦχον γάλλιον ($GaCl_3$). Μακροὶ λευκοὶ κρύσταλλοι τηκόμενοι εἰς $75{,}5^0$. Παρασκευάζεται εἴτε δι' ἐπιδράσεως περισσείας χλωρίου ἐν θερμῷ ἐπὶ μεταλλικοῦ γαλλίου, ἢ διὰ διαλύσεως τοῦ μετάλλου ἢ τοῦ ὑδροξειδίου του ἐν ὑδροχλωρικῷ ὀξεῖ. Διαλύεται εἰς τὸ ὕδωρ, διασπώμενον ὅμως τάχιστα ὑπὸ ἀποβολὴν βασικῶν ἑνώσεων καὶ ἔκλυσιν ὑδροχλωρίου.

Ὑδροξείδιον γαλλίου ($Ga[OH]_3$). Σῶμα ἀνάλογον πρὸς τὸ ὑδροξείδιον τοῦ ἀργιλλίου, διαλυόμενον τόσον εἰς τὰ ὀξέα ὅσον καὶ εἰς τὰς βάσεις. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ $Al(OH)_3$ διαλύεται καὶ εἰς τὴν πυκνὴν ἀμμωνίαν, καθ' ὅτι σχηματίζει περίπλοκα κατιόντα ἀνάλογα πρὸς τὰ τοῦ χαλκοῦ, ψευδαργύρου κ. τ. λ.

Ὀξείδιον γαλλίου (Ga_2O_3). Λαμβάνεται διὰ θερμάνσεως τοῦ νιτρικοῦ ἢ τοῦ θειικοῦ ἅλατος, καὶ εἶναι λευκὸν ἄτηκτον σῶμα. Διαλύεται εἰς ὀξέα, εἰς καυστικὰ ἀλκάλεα καὶ εἰς πυκνὴν ἀμμωνίαν, χάνει ὅμως τὴν διαλυτότητα αὐτὴν ἂν πυρωθῇ ἰσχυρῶς, ὅπως συμβαίνει καὶ εἰς ὅλα τὰ ὀξείδια τῶν μετάλλων τῶν γαιῶν.

Θειικὸν γάλλιον ($Ga_2[SO_4]_3 \cdot 18H_2O$). Λαμβάνεται διὰ διαλύσεως τοῦ μετάλλου, τοῦ ὀξειδίου ἢ τοῦ ὑδροξειδίου εἰς θειικὸν ὀξύ. Διὰ βραδείας ἐξατμίσεως τοῦ διαλύματος ἢ διὰ ψύξεως πυκνοῦ διαλύματος ἀποβάλλονται λευκὰ στιλπνὰ φακοειδῆ ἢ ἀστεροειδῆ κρύσταλλα, μὴ ὑγροσκοπικὰ καὶ λίαν εὐδιάλυτα ἐν ὕδατι. Διὰ θερμάνσεως τοῦ διαλύματος ἐπέρχεται ὑδρόλυσις, ἀποβαλλομένου λευκοῦ βασικοῦ ἅλατος, τὸ ὁποῖον ὅμως μετὰ τὴν ψῦξιν ἀναδιαλύεται. Ἐρυθροπυρούμενον μετατρέπεται ποσοτικῶς εἰς ὀξείδιον γαλλίου.

Στυπτηρία γαλλίου ($[NH_4]_2SO_4 \cdot Ga_2[SO_4]_3 \cdot 24H_2O$). Διὰ μίξεως διαλυμάτων θειικοῦ γαλλίου καὶ θειικοῦ ἀμμωνίου καὶ βραδείας ἐξατμίσεως λαμβάνονται ὡραῖοι ὀκταεδρικοὶ κρύσταλλοι ἰσόμορφοι πρὸς τοὺς τῆς στυπτηρίας.

Ἀντιδράσεις κατιόντων γαλλίου. 1) KOH, $NaOH$ καὶ NH_4OH καταβυθίζουσι λευκὸν ὑδροξείδιον $Ga(OH)_3$ διαλυτὸν ἐν περισσείᾳ ἀντιδραστηρίου. Διὰ διοχετεύσεως CO_2 διὰ τῶν διαλυμάτων τούτων ἀποβάλλεται ἐκ νέου τὸ ὑδροξείδιον.

2) Ὀξεικὰ ἀλκάλια ἐν θερμῷ σχηματίζουσιν ἵζημα λόγῳ ὑδρολύσεως.

3) Σιδηροκυανιοῦχον κάλιον εἰς ὄξινον διάλυμα σχηματίζει λευκὸν ἵζημα, ἀσθενῶς κυανίζον λόγῳ ὑπάρξεως ἰχνῶν σιδήρου. Ἡ ἀντίδρασις αὕτη εἶναι λίαν εὐαίσθητος, δυναμένη νὰ καταδείξῃ 1 μέρος Ga διαλελυμένον εἰς 200.000 μ. ὕδατος.

4) Θειοῦχον μαγγάνιον καταβυθίζει λευκὸν ὑδροξείδιον γαλλίου ὑπὸ ἔκλυσιν ὑδροθείου ἐπερχομένης ὑδρολύσεως.

5) Ὑδροξείδιον χαλκοῦ καταβυθίζει ἐπίσης ποσοτικῶς ὑδροξείδιον γαλλίου.

6) Τὸ φάσμα τοῦ γαλλίου εἶναι λίαν χαρακτηριστικόν· αἱ κύριαι γραμμαί του εἶναι λλ 4172,2 καὶ 4033. Σ. Χ.

γαλλισμὸς (ὁ) (gallicisme ἐκ τοῦ gallicus). —1) Τρόπος ἐκφραστικὸς ἰδιάζων τῇ γαλλικῇ γλώσσῃ καὶ ἐκφεύγων τῶν συνήθων γραμματικῶν καὶ συντακτικῶν κανόνων αὐτῆς. Οἱ γαλλισμοί, ἀποτελοῦντες τὰ πρωτοτυπώτερα καὶ ζωντανώτερα στοιχεῖα τῆς γλώσσης, δὲν δύνανται οὔτε νὰ μιμηθῶσι οὔτε νὰ μεταφρασθῶσι κατὰ λέξιν, διότι ἡ ἔννοια αὐτῶν ἐπιβληθεῖσα διὰ τῆς χρήσεως εἶναι διάφορος τῆς λογικῆς σημασίας τῶν ἀποτελούντων αὐτοὺς στοιχείων καὶ τοῦ τρόπου τῆς συνδέσεως αὐτῶν. Εἰ καὶ δὲν ἐγένετο εἰσέτι ἐπιστημονικὴ κατάταξις αὐτῶν, δύνανται ἁδρομερῶς νὰ διακριθῶσιν εἰς τὰς ἑξῆς κατηγορίας: α') *γαλλισμοὶ* ὀφειλόμενοι εἰς μεταφορικὴν ἔκφρασιν· π. χ. avoir le coeur sur la main· ne pas avoir la langue dans la poche· avoir le cafard· β') *γαλλισμοὶ* ὀφειλόμενοι εἰς ἐλλειπτικὴν ἔκφρασιν κυρίως ἐν ἀναφωνήσεσι: brisons-là! ta gueule! la barbe! κτλ. γ') *γαλλισμοὶ* ὀφειλόμενοι εἰς παράβασιν τῶν συντακτικῶν νόμων, π. χ. si j'étais que de vous (=si j'étais à votre place)· j'ai beau à appeller, personne ne repond (=j'appelle en vain)· δ') *γαλλισμοὶ* ὀφειλόμενοι εἰς μετάθεσιν τῶν ἐπιθέτων συνεπιφέρουσαν μεταβολὴν τῆς ἐννοίας· π. χ. un homme bon καὶ un bon homme· un brave homme καὶ un homme brave. Πρὸς τὸν ὅρον γαλλισμὸς παραβλητέοι οἱ ὅροι ἀττικισμός, βοιωτισμὸς κλπ., ἤτοι σχήματα λόγου ἰδιάζοντα τῇ ἀττικῇ ἢ βοιωτικῇ διαλέκτῳ (π. χ. «τὰ παιδία παίζει» κλπ.).

—2) *Γαλλισμὸς* λέγεται ἡ ἐν ξέναις γλώσσαις χρῆσις γαλλικῆς συντάξεως ἢ γαλλικῶν ἰδιωματισμῶν. Ἐν τῇ ἑλληνικῇ, ἰδίᾳ τῇ καθαρευούσῃ, οἱ γαλλισμοὶ εἶναι πάμπολλοι· π. χ. ἔπαιξε ρόλον σπουδαῖον· δὲν ἔχεις παρὰ νὰ ἐρωτήσῃς· ἐν τῷ ἐπανιδεῖν· θεωρεῖ αὐτὸν ὡς ψεύστην· ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς καὶ ὁ τουρκικὸς τοιοῦτος κλπ. —Β.

γαλλιστί· ἐπίρρ. εἰς γαλλικὴν γλῶσσαν: «ὁμιλεῖ —, γράφει γαλλιστί»· || συνεκδ. καὶ παιδιᾶς χάριν, κατὰ γαλλικὸν τρόπον: «τρώγει—, ἐνδύεται γαλλιστί».

Γαλλίων, *Ἰούνιος*. Πρωτότοκος υἱὸς τοῦ L. Annaeus Seneka καὶ ἀδελφὸς τοῦ φιλοσόφου Σενέκα, ἐγεννήθη τῷ 3 μ. Χ. ἐν Κορδούῃ τῆς Ἱσπανίας, ὁπόθεν μετῴκησεν ἡ οἰκογενειά του εἰς τὴν Ρώμην. Ἐνταῦθα υἱοθετηθεὶς ὑπὸ τοῦ ρήτορος Λευκίου Ἰουνίου Γαλλίωνος μετωνομάσθη Lucius Junius Annaeus Gallio, ὀνομαζόμενος πρότερον Murcus Annaeus Novatus. Κατὰ τὸ ἔτος 51—52 μ. Χ. ὑπηρέτει ὡς ἀνθύπατος Ἀχαΐας ἐν τῇ Κορίνθῳ, ὅτε οἱ Ἰουδαῖοι τῆς πόλεως ταύτης προσήγαγον πρὸς αὐτὸν τὸν ἀπόστολον Παῦλον καὶ ἠξίουν νὰ τιμωρηθῇ ὑπ' αὐτοῦ, λέγοντες ὅτι «παρὰ τὸν νόμον ἀναπείθει οὗτος τοὺς ἀνθρώπους σέβεσθαι τὸν Θεόν». Ἀλλ' ὁ ἀνθύπατος ἀρνηθεὶς νὰ γίνῃ κριτὴς «περὶ λόγου καὶ ὀνομάτων καὶ νόμου τοῦ καθ' Ἑβραίους ἀπήλασεν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ βήματος» (Πράξεις ιη', 12 κ. ἑξ.). Μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ ὁ Γαλλίων ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ρώμην καὶ περιπεσὼν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ Νέρωνος ηὐτοκτόνησεν. Ε. Γ. Π.

γαλλο—· ὡς πρῶτον συνθετικὸν τῶν ἀπὸ τοῦ *Γάλλος* συνθέτων: ***γαλλοαγγλικός***, *γαλλογερμανικός*, *γαλλοελληνικὸς* κτλ. ***γαλλομαθής***, *γαλλομανής*, *γαλλοφιλία*, *γαλλοφοβία* κττ.

Digitized by Google

γαλλοβρωμόλη (ἡ) (Gallobromol) *[Φαρμ. Χημ.]*. Οὕτω καλεῖται τὸ διβρωμογαλλικὸν ὀξύ: $C_6Br_2(OH)_3COOH$. Τὸ ἐκ ζέοντος ὕδατος ἀνακρυσταλλωθὲν προϊὸν ἀποτελεῖ ἀχρόους βελόνας ἢ ἀνοικτῶς φαιὰν κόνιν, διαλυτὴν εὐκόλως ἐν θερμῷ ὕδατι, ἀλκοόλῃ καὶ αἰθέρι, τηκομένην δὲ εἰς 140—150°. Ἡ γαλλοβρωμόλη ἀνεγράφη ὡς ἀντικαταστάτης τῶν βρωμιούχων ἀλκαλίων ἐξωτερικῶς ἐπὶ βλεννορροίας καὶ εἰς καταπλάσματα ἐπὶ δερματικῶν παθήσεων. Κ. Γ. Μ.

Γαλλογερμανικὸς *πόλεμος 1870—1871* *[Στρατ. Ἱστορ.]*. Ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν Γαλλογερμανικὸς πόλεμος τοῦ 1870—1871 φέρεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὁ κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ Αὐγούστου 1870 μέχρις Ἰανουαρίου 1871 διεξαχθεὶς μεταξὺ Γάλλων καὶ τῶν συμμάχων γερμανικῶν κρατῶν, ἤτοι τῆς Πρωσσίας, τῆς Σαξωνίας, τῆς Βαυαρίας, τῆς Βυρτεμβέργης, τῆς Βάδης καὶ τῆς Ἔσσης.

Τίνα τὰ πολιτικὰ αἴτια τὰ προκαλέσαντα τὴν ἔκρηξιν τοῦ πολέμου τούτου βλ. εἰς λ. Ναπολέων Γ΄.

Ἐπιστράτευσις. Γαλλία. Ὁ ἐν ἰσχύι κατὰ τὸ 1870 ὀργανισμὸς τοῦ στρατοῦ (ὁ τοῦ 1868) ἦτο πάντῃ ἀκατάλληλος διὰ τὴν μετάβασιν τοῦ στρατοῦ ἐκ τῆς ἐν εἰρήνῃ καταστάσεως εἰς τὴν ἐμπόλεμον, καθ' ὅσον αἱ κατὰ περιφερείας στρατιωτικαὶ διοικήσεις (commandements, ἀρχηγεῖα) ἦσαν ἀπρόσφοροι διὰ τὴν συγκρότησιν μεγάλων μονάδων μετὰ τῶν ἐπιτελείων των, ὑπηρεσιῶν των κλπ., δεδομένου ὅτι μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν ὑφίσταντο παρὰ τῷ γαλλικῷ στρατῷ μεγάλαι μονάδες (μεραρχ. Σ. Σ.) ἐν καιρῷ εἰρήνης· οὕτω πᾶσα ἡ ἐμπόλεμος ὀργάνωσις ἦτο αὐτοσχέδιος καὶ ἐκ τοῦ προχείρου τότε λαμβανομένη· ἐπὶ πλέον δὲν ὑπῆρχον σχέδια ἐπιστρατεύσεως, μεταφορῶν καὶ συγκεντρώσεως, δι' ὃ αἱ σχετικαὶ πρὸς ταύτας διαταγαὶ ἐξεδίδοντο διαρκοῦντος τοῦ σταδίου τῆς ἐπιστρατεύσεως, ἀλλὰ τὸ πάντων χείριστον ἦτο, ὅτι εἶχεν ἐπικρατήσει κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ ἀφελὴς ἰδέα ὅτι θὰ ἐκερδίζετο χρόνος, διότι ἡ συγκέντρωσις θὰ ἐγίνετο συγχρόνως μετὰ τῆς ἐπιστρατεύσεως, ὁπότε τοιουτοτρόπως θ' ἀντιμετωπίζετο ἡ γνωστὴ ταχεῖα ἐπιστράτευσις καὶ συγκέντρωσις τοῦ ἀντιπάλου γερμανικοῦ στρατοῦ· ὥστε ἅμα τῇ κηρύξει τοῦ πολέμου μετεφέρθησαν εἰς τὴν μεθόριον αἱ διάφοροι μονάδες ὡς εἶχον, δηλαδὴ μὲ τὴν ἐν εἰρήνῃ δύναμίν των, οἱ δ' ἔφεδροι, ὁπλιζόμενοι εἰς τὰ ἔμπεδα, μετεφέροντο καθ' ὁμάδας εἰς τὰ σχετικὰ των σώματα. Λόγῳ τῶν ἐνεργειῶν τούτων ἡ γαλλικὴ ἐπιστράτευσις ἐγένετο ἐν πλήρει ἀταξίᾳ καὶ συγχύσει. Ἡ ἐπιστράτευσις ἐκηρύχθη τὴν νύκτα τῆς 15 πρὸς τὴν 16 Ἰουλίου.

Καίτοι ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν στρατάρχης Le Boeuf ἐβεβαίου ὅτι ἐντὸς 15 ἡμερῶν θὰ ἦσαν ἐπὶ ποδὸς πολέμου ἄνδρες 550,000, ὅτι δὲ τὰ πάντα εἶναι ἕτοιμα, προσθέσας τὴν γνωστὴν φράσιν ὅτι «δὲν λείπει οὔτε ἓν κομβίον περικνημίδος» (pas même un bouton de guêtre), μ' ὅλα ταῦτα ὁ ἀριθμὸς οὗτος ὑπελείφθη κατὰ πολύ, εἰς τρόπον ὥστε τὸ τέλος Ἰουλίου δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ παραταχθῶσιν εἰμὴ περὶ τὰς 250 000 εἰς τὴν γερμανικὴν μεθόριον, ἕτεραι δὲ 80,000 να παραμείνωσι διὰ τὰς ὑπηρεσίας τοῦ ἐσωτερικοῦ, εἰς ἃς δυνάμεις δὲν λογίζονται αἱ ὀλίγαι παραμείνασαι εἰς Ἀφρικὴν καὶ εἰς τὰς μεθορίους Ἰταλίας καὶ Ἱσπανίας.

Διὰ τῶν παρὰ τὴν γερμανικὴν μεθόριον συγκεντρωθεισῶν δυνάμεων, τῶν συνήθως ἀποκαλουμένων *αὐτοκρατορικῶν*, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν ἐπιστρατευθεισῶν μετὰ τὴν 4ην Σεπτεμβρίου 1870 (ἡμέραν τῆς ἀνατροπῆς τῆς 2ας αὐτοκρατορίας), συνεκροτήθησαν 8 σώματα στρατοῦ, ἐξ ὧν ἓν ἦτο ἡ αὐτοκρατορικὴ φρουρά, ἐκ 3—4 μεραρχιῶν ἕκαστον, ἐφεδρεία πυροβολικοῦ (16 πυροβολαρχίαι), ἐφεδρεία ἱππικοῦ (3 μεραρχίαι), ἐφεδρεία μηχανικοῦ (1 τάγμα), ἤτοι περὶ τὰ 330 τάγματα πεζικοῦ, 200 ἴλαι, 1000 πυροβόλα, τὸ σύνολον τῶν ὁποίων ἀπετέλεσε στράτευμα, ἀποκληθὲν τότε «Στρατὸς τοῦ Ρήνου», ταχθὲν δ' ὑπὸ τὴν ἀρχιστρατηγίαν τοῦ αὐτοκράτορος Ναπολέοντος Γ΄, ἔχοντος ἐπιτελάρχην τὸν στρατάρχην Le Boeuf.

Τὸ μὲν πεζικὸν ἦτο ὡπλισμένον διὰ τοῦ ὀπισθογεμοῦς αὐλακωτοῦ ὅπλου Σασεπὼ (Chassepot) τῶν 11 χιλ., ὑπερτέρου ἀπὸ πάσης ἀπόψεως τοῦ γερμανικοῦ, εἰς τὸν χειρισμὸν καὶ τὴν βολὴν ὅμως τοῦ ὁποίου ἦσαν ἀνάσκητοι οἱ ἔφεδροι, τὸ δὲ πυροβολικὸν ἐκ τοῦ ἐμπροσθογεμοῦς αὐλακωτοῦ ὀρειχαλκίνου πυροβόλου (μεταποιηθέντος Lahitte), γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα «πυροβόλον-ὀβιδοβόλον», καθ' ὃ βάλλοντος εἴτε ὁλόσωμον βλῆμα, εἴτε ὀβίδα, κατὰ πολὺ ὅμως ὑποδεεστέρου τοῦ γερμανικοῦ.

Γερμανία. Διὰ τοῦ ἐν ἰσχύϊ κατὰ τὸ 1870 ὀργανισμοῦ τοῦ στρατοῦ (τοῦ 1869) αἱ μεγάλαι μονάδες (Σ. στρ. καὶ μεραρχ.) ὑφίσταντο ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης, τὰ πάντα εἶχον προμελετηθῆ καὶ προπαρασκευασθῆ καλῶς, ἡ δ' ἐπιστράτευσις ἐξετελέσθη κεχωρισμένως ἀπὸ τῆς συγκεντρώσεως, εἰς τρόπον ὥστε αἱ διάφοροι μονάδες μετεφέρθησαν εἰς τὸν χῶρον τῆς στρατηγικῆς συγκεντρώσεως, ἀφοῦ προηγουμένως εἶχον ἐπιστρατευθῆ πλήρως. Αἱ προβλέψεις τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν Roon καὶ τοῦ ἐπιτελάρχου Moltke ἐπηλήθευσαν καθ' ὅλην τὴν γραμμήν. Ἀφοῦ προηγουμένως εἶχον ἀρχίσει ἀπὸ τῆς 8ης Ἰουλίου προκαταρκτικαί τινες ἐνέργειαι, ἐκηρύχθη τέλος ἡ ἐπιστράτευσις τὴν νύκτα τῆς 15 πρὸς τὴν 16 Ἰουλίου.

Αἱ ἐπιστρατευθεῖσαι γερμανικαὶ δυνάμεις ἀνῆλθον εἰς 1,180,000 ἄνδρας, ἐξ ὧν 600,000, ἤτοι 470 τάγματα πεζικοῦ, 380 ἴλαι, 1600 πυροβόλα, ἀπετέλεσαν τὸν στρατὸν ἐκστρατείας, οἱ δ' ἐπίλοιποι τὸν ἐφεδρικὸν στρατὸν καὶ τὰς ὑπηρεσίας τοῦ ἐσωτερικοῦ (βλ. φυλλάδια Ἀπριλίου καὶ Μαΐου 1902 τῆς «Revue militaire des armées étrangères»). Αἱ γερμανικαὶ δυνάμεις ἀπετέλεσαν 16 Σ.Σ. ἐκ 2 μεραρχιῶν ἕκαστον, ἦσαν δὲ ταῦτα ἡ βασιλικὴ πρωσσικὴ φρουρά, 11 πρωσσικά, 1 σαξωνικόν, 2 βαυαρικά, 1 βυρτεμβεργοβαδικόν, πρὸς δὲ 8 μεραρχίαι ἱππικοῦ, αἵτινες δυνάμεις ἐτάχθησαν ὑπὸ τὴν ἀρχιστρατηγίαν τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας Γουλιέλμου Α΄, ἔχοντος ἐπιτελάρχην τὸν στρατάρχην Μόλτκε. Τὸ μὲν πεζικὸν ἦτο ὡπλισμένον διὰ τοῦ παλαιοῦ ὀπισθογεμοῦς ὅπλου Dreyse τῶν 15 χιλ., κατὰ πολὺ ὑποδεεστέρου τοῦ γαλλικοῦ, τὸ δὲ πυροβολικὸν διὰ τοῦ ὀπισθογεμοῦς αὐλακωτοῦ πυροβόλου Κρούπ ὑπερτέρου κατὰ πολὺ τοῦ γαλλικοῦ.

Στρατηγικὰ σχέδια καὶ συγκέντρωσις. Γαλλία. Τὸ πρῶτον σχέδιον ἐπιχειρήσεων ἐξεπονήθη τῷ 1868 ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Niel, ἀπέβλεπε δ' εἰς ἐπίθεσιν ἐκ τῆς κατευθύνσεως τοῦ Στρασβούργου πρὸς ἀνατολάς, δηλαδὴ εἰς τὴν δίκην σφηνὸς διείσδυσιν ἐντὸς τοῦ γερμανικοῦ ἐδάφους, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἀπομονώσεως τῶν νοτίων γερμανικῶν κρατῶν ἀπὸ τῆς Πρωσσίας, καθ' ὃν χρόνον θὰ ἐξετελεῖτο ἀντιπερισπασμὸς δι' ἀποβάσεως πρός τινος λιμένας τῆς Βαλτικῆς. Ἐπειδὴ ὅμως διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοιούτου σχεδίου ἀπῃτεῖτο ἀπαραίτητος ἡ προτεραιότης τῶν Γάλλων ἐν τῇ ἐπιστρατεύσει καὶ τῇ συγκεντρώσει, ἥτις ἐφαίνετο πολὺ ἀπίθανος, δι' αὐτὸ τὸ σχέδιον τοῦτο ἐγκατελείφθη, καὶ κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ πολέμου ἐξεπονήθη ἕτερον ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Frossard, ἔχον καθαρῶς ἀμυντικὸν σκοπόν, ἐφαρμοσθὲν δὲ κατὰ τὸν πόλεμον δι' ἀμύνης καθαρῶς παθητικῆς. Διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ σχεδίου τούτου συνεκεντρώθησαν: ἐν Ἀλσατίᾳ τὰ Σ. Σ. 1ον τοῦ Macmahon καὶ 7ον τοῦ Douay, ἐν Λωρραίνῃ τὰ Σ. Σ. 2ον τοῦ Frossard, 3ον τοῦ Bazaine, 4ον τοῦ Ladmirault καὶ ἡ αὐτοκρατορικὴ φρουρὰ τοῦ Βουρβαχῆ, ἐν Bitche δὲ τὸ 5ον τοῦ Failly διὰ τὸν σύνδεσμον τῶν εἰς Ἀλσατίαν καὶ Λωρραίνην στρατευμάτων τῶν χωριζομένων διὰ τῆς δασώδους ὀροσειρᾶς τῶν Βοσγίων· περὶ τοῦ 6ου τοῦ Canrobert δὲν γίνεται λόγος, διότι διετέλει ἀκόμη εἰς τὸ στάδιον τῆς συγκεντρώσεώς του εἰς Châlons Φέρεται ὅτι ὁ Ναπολέων ἀπέκλινε πρὸς στιγμήν, κατὰ τὸ τέλος Ἰουλίου, πρὸς τὴν ἰδέαν τῆς δι' ὁλοκλήρου τοῦ στρατοῦ τοῦ Ρήνου ἐπιθέσεως, ἀλλ' ἐπειδὴ τοιαύτη τις ἐνέργεια κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἦτο αὐτόχρημα ἀδύνατος, ἀφ' ἑνὸς μὲν λόγῳ τῆς ἐπὶ τόσον ἐκτεταμένου μετώπου ἀναπτύξεως (ἀπὸ Thionville εἰς Belfort, ἤτοι ἐπὶ 250 χιλιομέτρων), ἀφ' ἑτέρου δὲ λόγῳ τῆς συγκεντρώσεως μεγάλων μαζῶν γερμανικοῦ στρατοῦ πρὸς τὸ ἀριστερὸν πλευρὸν τῶν Γάλλων (περὶ τὴν Μαγεντίαν), δι' αὐτὸ ἐπανῆλθε καὶ πάλιν ὁ αὐτοκράτωρ εἰς τὴν δι' ἀμύνης ἀντιμετώπισιν τῆς καταστάσεως, καὶ δὴ δι' ἀναπτύξεως σχοινοτενοῦς (en cordon), ἵνα, κατὰ πεπλανημένην ἀντίληψιν, προασπίσῃ τὸ γαλλικὸν ἔδαφος ἀπὸ πάσης γερμανικῆς ἐπιδρομῆς.

Γερμανία. Τὸ σχέδιον τὸ ἐκπονηθὲν ὑπὸ τοῦ Μόλτκε τῷ 1868 καὶ μεταρρυθμισθὲν κατά τι τὸν Ἰούλιον 1870 ἀπέβλεπεν εἰς ἐπίθεσιν κατὰ τῆς Γαλλίας, διότι αὕτη ἦτο ὄχι μόνον ἡ ἐπικινδυνωδεστέρα τῶν ἀντιπάλων, λαμβανομένου ὑπ' ὄψει ὅτι διεβλέπετο τότε περίπτωσις συγχρονισμένης ἐπιθέσεως κατὰ τῆς Γερμανίας ὑπὸ τῶν Γαλλοαυστριακῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐνωρίτερον ἐπιστρατευομένη καὶ συγκεντρουμένη (ἐν σχέσει ἐννοεῖται πάντοτε πρὸς τὴν Αὐστρίαν) (βλ. *Moltkes,* Militarische Korrespondenz). Ἐὰν λοιπὸν ἐπετίθεντο πρῶτοι οἱ Γάλλοι, θὰ συνεκρατοῦντο κατὰ μέτωπον διὰ τοῦ κυρίου ὄγκου τῶν Γερμανῶν, καθ' ὃν χρόνον ἡ δεξιὰ γερμανικὴ στρατιὰ θὰ ἐπετίθετο κατὰ τοῦ ἀριστεροῦ γαλλικοῦ πλευροῦ· ἐὰν δ' οἱ Γερμανοὶ ἦσαν κύριοι τῆς καταστάσεως, ὡς ἤλπιζον, τότε θ' ἀπησχόλουν τοὺς Γάλλους κατὰ μέτωπον ἐπὶ τοῦ Sarre καὶ θὰ ἐπετίθεντο διὰ τῆς ἀριστερᾶς αὐτῶν στρατιᾶς κατὰ τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ τῶν εἰς Λωρραίνην Γάλλων, καθ' ὃν χρόνον θ' ἀπωθοῦντο διὰ μικρῶν δυνάμεων αἱ ἐν Ἀλσατίᾳ γαλλικαὶ δυνάμεις πρὸς νότον, εἰς τρόπον ὥστε ἡ ἀριστερὰ γερμανικὴ στρατιὰ νὰ δύναται να στραφῇ κατόπιν ὀρθῶς πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ ἄνω Σάρ. Χωρὶς νὰ ἐπεκταθῶμεν ἐπὶ λεπτομερειῶν, ἀρκούμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι διὰ τῆς αὐτῆς στρατηγικῆς συγκεντρώσεως θὰ ἠδύναντο ν' ἀνταποκριθῶσιν οἱ Γερμανοὶ πρὸς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις. Ὡς κατάλληλος χῶρος διὰ συγκέντρωσιν ἐξελέγη τὸ Παλατινᾶτον, διότι παρεῖχε πλεῖστα πλεονεκτήματα, καὶ δή: 1) ἔφερε τὰ γερμανικὰ στρατεύματα ἐγγύτατα τῶν Γάλλων, καὶ συνεπῶς ἐπέτρεπε τὴν ἄμεσον ἐπὶ ἐχθρικοῦ ἐδάφους δρᾶσίν των· 2) διότι παρείχετο κεντρικὴ θέσις, ἀφ' ἧς θὰ ἠδύναντο οἱ Γερμανοὶ νὰ στραφῶσιν εἴτε συγχρόνως πρὸς τε Ἀλσατίαν καὶ πρὸς Λωρραίνην, ἑκατέρωθεν τῶν Βοσγίων, εἴτε δι' ὁλοκλήρου τοῦ ὄγκου πρὸς μίαν τῶν κατευθύνσεων τούτων· 3) διότι προεκάλυπτε τὰ νότια γερμανικὰ κράτη ἀπὸ πάσης γαλλικῆς ἐπιδρομῆς.

Δι' ὃ, αἱ τρεῖς στρατιαὶ εἰς ἃς συνεκροτήθη ὁ στρατὸς συνεκεντρώθησαν ἡ μὲν 1η τοῦ Steinmetz (7ον καὶ 8ον Σ Σ.) περὶ τὴν Trèves, ἡ 2α τοῦ πρίγκιπος Φρειδερίκου Καρόλου (3ον, 4ον, 10ον Σ Σ. καὶ φρουρά) περὶ τὴν Μαγεντίαν, ἡ δὲ 3η του διαδόχου τῆς Πρωσσίας (5ον καὶ 11ον πρωσσικὰ καὶ 1ον καὶ 2ον βαυαρικα, καὶ τὸ βυρτεμβεργοβαδικὸν Σ. Σ.) περὶ τὴν Landau. Τὰ 9ον καὶ 12ον Σ.Σ. συνεκεντρώθησαν περὶ τὴν Μαγεντίαν καὶ Worms ὡς ἐφεδρεία. Τὸ μὲν 1ον Σ.Σ. τοῦ Vogel Falkenstein συνεκεντρώθη παρὰ τὴν Βαλτικήν, ἵνα ἀποκρούσῃ πᾶσαν τυχὸν γαλλικὴν ἀπόβασιν, τὰ δὲ 2ον καὶ 6ον συνεκεντρώθησαν παρὰ τὴν αὐστριακὴν μεθόριον πρὸς ἐπιτήρησιν τῆς Αὐστρίας.

Τὴν ὁριστικὴν ἀπόφασιν περὶ τοῦ ποίου σχέδιον θὰ ἐφηρμόζετο ἔλαβεν ὁ βασιλεὺς ἀρχιστράτηγος τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ Ἰουλίου, ἅμα ὡς ἐκ τῶν κινήσεων τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ τῆς Λωρραίνης ἐπείσθη ὅτι συνεκεντροῦντο (ὅπως ὀπισθεν τοῦ Σὰρ (ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς τοῦ ὄχθης), τοῦθ' ὅπερ ἔδιδε τὸ ἐνδόσιμον, ὅτι οἱ Γάλλοι θὰ παρέμενον ἐν ἀμύνῃ. Τὸ λεπτὸν ὅμως καὶ δύσκολον ἐνέκειτο εἰς τὴν ἔγκαιρον προέλασιν τῆς 2ας στρατιᾶς, ὑποχρεωμένης νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τῶν στενωπῶν τῆς ὀροσειρᾶς Hardt, ουνεπῶς εἰς τὸ δυνατὸν τῆς συγχρονισμένης ἐνεργείας τῶν τριῶν στρατιῶν. Ὅπως προληφθῇ λοιπὸν πᾶς αἰφνι-

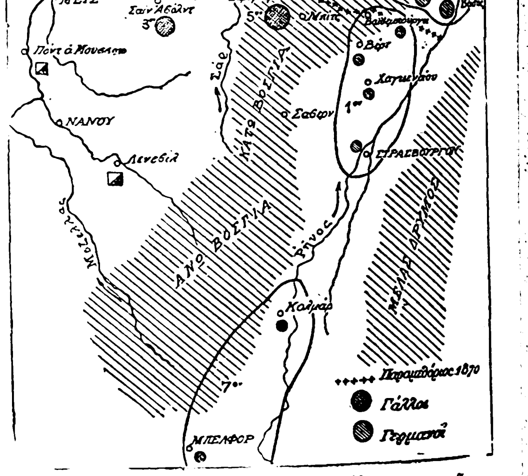

Σχ. 1. *Συγκέντρωσις τῶν ἀντιπάλων στρατῶν κατὰ τὰ τέλη Ἰουλίου 1870.*

διασμὸς ἐκ μέρους τῶν Γάλλων, πρὸ τῆς πλήρους συγκεντρώσεως τῶν Γερμανῶν, ἐλήφθησαν τότε τὰ κατάλληλα μέτρα προκαλύψεως, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ προκάλυψις αὕτη δὲν ἦτο τόσον ἱκανοποιητική, δι' αὐτὸ πολλὰ περὶ αὐτῆς ἔχουσι γραφῆ (βλ. λ. προκάλυψις, καὶ φυλλ. Ἰουνίου, Ἰουλίου, Αὐγούστου 1902 τῆς «Revue militaire des armées étrangères»). Συγκέντρωσι τῶν ἀντιπάλων εἰς τὸ γαλλογερμανικὰ παραμεθόρια περὶ τὰ τέλη Ἰουλίου 1870 βλ. εἰς σχῆμα 1.

Ἐπιχειρήσεις. Καίτοι ὁ Ναπολέων εἶχε λάβει τὴν κατηγορηματικὴν ἀπόφασιν τῆς ἐν ἀμύνῃ παραμονῆς τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, ἐν τούτοις τὴν 2 Αὐγούστου διέταξε τὸ Β΄ Σ.Σ. νὰ ἐκτελέσῃ ἐπιθετικὴν ἀναγνώρισιν πρὸς τὸν Σάρ, ἵνα φανῇ δρῶν. Οἱ Γάλλοι κατέλαβον πρὸς στιγμὴν τὸ χωρίον Sarrebrück, ἀλλὰ τάχιστα ἠναγκάσθησαν ὑποχωρήσωσι καὶ νὰ ταχθῶσιν ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τοῦ Spickeren, χωρὶς μάλιστα νὰ φροντίσωσι ν' ἀνατινάξωσι τὰς γεφύρας τοῦ Σὰρ (βλ. λ. Σαρμπρύκ). Καίτοι ὁ ἀγὼν οὗτος εἶναι ἐντελῶς ἀσήμαντος ἀπὸ τακτικῆς ἀπόψεως, μολαταῦτα εἶναι σημασίας ἀπὸ γενικωτέρας τοιαύτης, διότι ἔδωσε τὸ σύνθημα τῆς γερμανικῆς προελάσεως, καθ' ὅσον ὁ Γερμανὸς ἀρχιστράτηγος, νομίσας ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ἐνάρξεως γαλλικῆς ἐπιθέσεως, ὡς ἠθέλησε νὰ ἔχῃ οὗτος τὴν πρωτοβουλίαν, διέταξεν ὅπως τὴν ἐπομένην, 3 Αὐγούστου, αἱ στρατιαὶ προχωρήσωσιν, αἱ μὲν 1 καὶ 2 πρὸς τὸν Σὰρ ἵνα εἰσβάλωσιν εἰς Λωρραίνην, ἡ δὲ 3 πρὸς

Digitized by Google

Lauter, ἵνα εἰσβάλῃ συγχρόνως εἰς Ἀλσατίαν (βλ. σχ. 2).

Ἀλσατία. Τὴν ἑσπέραν τῆς 3 Αὐγούστου ἡ μὲν 3 γερμανικὴ στρατιὰ εὑρίσκετο εἰς τὸ ὕψος τοῦ Lauter προτιθεμένη νὰ συνεχίσῃ τὴν ἑπομένην τὴν προέλασίν της, ἐκ τῶν μεραρχιῶν δὲ τοῦ Α΄ γαλλικοῦ Σ. Σ. ἡ 2 μόνον εἶχε φθάσει εἰς Βουϊσσενμπουργ, διότι αἱ λοιπαὶ δὲν εἶχον ἀκόμη συγκεντρωθῆ, ἀλλ' ἦσαν εἰς μεγάλας κατὰ βάθος ἀποστάσεις, εἰς τρόπον ὥστε τὴν 4 Αὐγούστου, ἐνῷ ὁλόκληρος ἡ 3 γερμανικὴ στρατιὰ προήλαυνεν ἐπὶ στενοῦ μετώπου 20 μόνον χιλιομέτρων, τὸ δὲ Α΄ γαλλικὸν Σ Σ εὑρίσκετο ἀκόμη ἐν πορείᾳ διὰ τὴν συγκέντρωσιν, ἐπῆλθεν ἡ μάχη τοῦ Βάϊσσενμπουργ, καθ' ἣν ἡττήθη ἡ 2 γαλλικὴ μεραρχία ἀναγκασθεῖσα νὰ ὑποχωρήσῃ, χωρὶς ὅμως νὰ καταδιωχθῇ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν (βλ. λ. Βάϊσσενμπουργ).

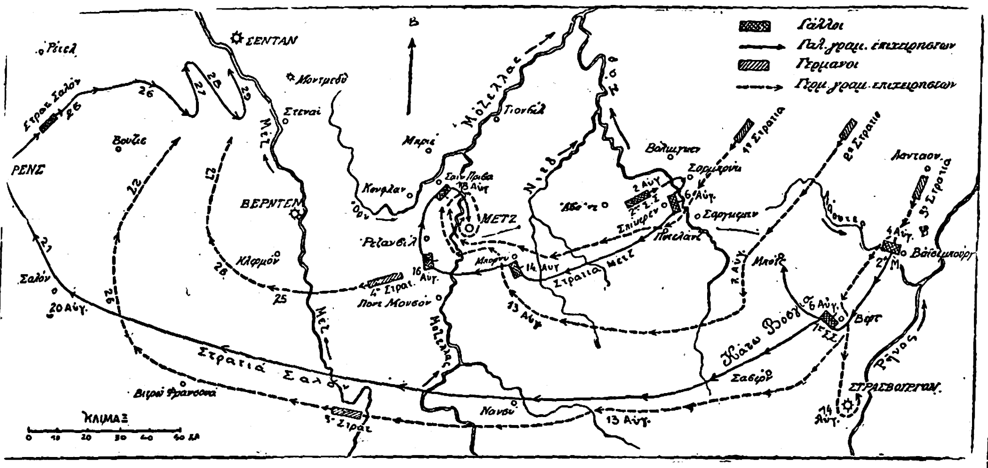

Σχ. 2. *Ἐπιχειρήσεις Αὐγούστου 1870.*

Μετὰ τὴν μάχην ταύτην ὁ Γάλλος ἀρχιστράτηγος συνεκρότησε τὰς μὲν εἰς Ἀλσατίαν εὑρισκομένας μονάδας (Α΄, Ε΄, Ζ΄ Σ Σ.) εἰς στρατιὰν ὑπὸ τὸν Μακμαόν, τὰς δὲ εἰς Λωρραίνην (Β΄, Γ΄, Δ΄ Σ Σ) εἰς στρατιὰν ὑπὸ τὸν Μπαζαίν, κρατήσας τὴν αὐτοκρατορικὴν φρουρὰν καὶ τὸ ΣΤ΄ Σ.Σ. ὡς ἐφεδρείαν.

Ὁ Μακμαὸν ἐσκέφθη τότε ὅτι ἡ ἐνδεδειγμένη ἐνέργεια ἦτο ἡ κατάληψις καταλλήλου κεντρικῆς τοποθεσίας, ἐξ ἧς νὰ δύναται νὰ ἐξασφαλίσῃ, ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰς μετὰ τῆς στρατιᾶς τῆς Λωρραίνης συγκοινωνίας του, δηλαδὴ τὴν διὰ Μπὶτς διάβασιν τῶν Βοσγίων, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν κυρίαν ἀρτηρίαν ἐκ Στρασβούργου διὰ Saverne πρὸς Νανσύ, δυναμένην νὰ χρησιμεύσῃ ὡς γραμμὴ ὑποχωρήσεως, τοιαύτη δὲ τοποθεσία ἐξελέγη ἡ περὶ τὸ Woerth, ἥτις, σὺν τοῖς ἄνω πλεονεκτήμασιν, ἐνεῖχε συγχρόνως καὶ τὸ ὅτι ἦτο δυνατὸν ἐξ αὐτῆς ν' ἀπειληθῇ τὸ δεξιὸν πλευρὸν παντὸς γερμανικοῦ στρατεύματος ἀποπειρωμένου νὰ προχωρήσῃ εἴτε πρὸς Στρασβοῦργον εἴτε πρὸς Νανσύ· λόγῳ ὅμως τῆς κακῆς ἀρχικῆς συγκεντρώσεως ἡ περὶ τὸ Βὲρτ συγκέντρωσις τῶν τριῶν Σ. Σ. τῆς στρατιᾶς Ἀλσατίας δὲν θὰ ἦτο δυνατὴ πρὸ τῆς 7ης Αὐγούστου. Ἐπειδὴ μετὰ τὴν μάχην τοῦ Βάϊσσενμπουργ ἀπώλεσαν οἱ Γερμανοὶ τὴν μετὰ τῶν ὑποχωρησάντων Γάλλων ἐπαφήν, δι' αὐτὸ ὁ διοικητὴς τῆς 3ης γερμανικῆς στρατιᾶς ἠθέλησε νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν 5ην Αὐγούστου τὴν πρὸς Haguenau προέλασίν του, ἀλλ', ἅμα ὡς ἐπληροφορήθη κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ὅτι οἱ Γάλλοι συνεκεντροῦντο περὶ τὸ Βέρτ, ἐσκέφθη τότε νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν 6ην, ἵνα κατ' αὐτὴν ἐκτελέσῃ τοὺς καταλλήλους ἑλιγμούς, εἰς τρόπον ὥστε, στρεφομένη περὶ τὸ δεξιόν της καὶ ἀποκτῶσα μέτωπον πρὸς δυσμάς, νὰ ἐπιτεθῇ τὴν 7ην κατὰ τῶν περὶ τὸ Βὲρτ Γάλλων· ἀλλ ἐξ ἐνεργείας τοῦ διοικητοῦ τοῦ Ε΄ γερμανικοῦ Σ Σ. στρατηγοῦ Kirchbach, προερχομένης ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας, ἐπῆλθεν ἡ μάχη τοῦ Βέρτ, ἡ ὑπό τινων ἱστορικῶν καλουμένη τοῦ Froeschwiller, καθ' ἣν ἡττήθησαν οἱ Γάλλοι καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσι πανικόβλητοι, μὲ τὸ μεῖζον μέρος πρὸς Μπὶτς καὶ μὲ μικρὸν πρὸς Σαβέρν, χωρὶς ὅμως νὰ καταδιωχθῶσι καὶ πάλιν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, ἀπολεσάντων ἐκ νέου τὴν ἐπαφὴν (βλ. λ. Βέρτ). Κατὰ τὴν ἀδικαιολόγητον ταύτην φυγὴν δὲν ἐφρόντισαν οἱ Γάλλοι ν' ἀνατινάξωσι τὴν σιδηροδρομικὴν σήραγγα τῆς Σαβέρν, συνεπῶς ἡ ἐκ Στρασβούργου σιδηροδρομικὴ συγκοινωνία δὲν διεκόπη. Ἐπειδὴ κατὰ τὴν μάχην ταύτην εἶχον καταπονηθῆ πολὺ τὰ στρατεύματα τῆς 3ης γερμανικῆς στρατιᾶς, δι' αὐτὸ παρεσχέθη αὐτοῖς ἀνάπαυσις τὴν 7ην Αὐγούστου· δι' ὅπερ ζήτημα πολλὰ ἔχουσι γραφῆ καὶ πολλαὶ ἐπικρίσεις ἐξηνέχθησαν κατὰ τῆς γερμανικῆς διοικήσεως, τόσον μᾶλλον, διότι, εἰς οἵαν κατάστασιν εὑρίσκετο τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁ στρατὸς τοῦ Μακμαόν, μικρὰ πίεσις δι' ἱππικοῦ θὰ κατέστρεφεν ἐξ ὁλοκλήρου τοῦτον. Ὁπωσδήποτε, ἅμα ὡς ἡ 3η στρατιὰ ἐπληροφορήθη περὶ τῆς νίκης τῶν Γερμανῶν εἰς Σπίκερεν, περὶ οὗ ζητήματος γίνεται λόγος ἀμέσως κατωτέρω, ἔκρινεν, ὅτι ἡ προέλασίς της πρὸς Σαργκεμὶν ἦτο ἤδη περιττή, καθ' ὅσον μάχη παρὰ τὸν Σὰρ δὲν θὰ ἐδίδετο, δεδομένου ὅτι οἱ Γάλλοι εἶχον ἤδη ὑποχωρήσει ἐξ αὐτοῦ· δι' ὃ ἡ στρατιὰ αὕτη ἤρξατο ἀπὸ τοῦ ἀπογεύματος τῆς 7ης διαβαίνουσα τὰ Βόσγια καί, ἀφοῦ κατέλαβε τὴν Σαβέρν, τὴν Λουνεβὶλ καὶ τὴν Νανσύ, προήλασε πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ ἄνω Μοζέλλα, τεθεῖσα ἐν ἐπαφῇ μετὰ τῶν ἑτέρων δύο γερμανικῶν στρατιῶν. Εὐθὺς ὅμως ἀπὸ τῆς 7ης Αὐγούστου ἡ μεραρχία Βάδης τοῦ στρατηγοῦ Werder ἀπεσπάσθη ἐκ τῆς 3ης στρατιᾶς καὶ προυχώρησε πρὸς Στρασβοῦργον (βλ. λ.), ὅπερ ἐπολιόρκησεν ἀπὸ τῆς 14ης Αὐγούστου καὶ τέλος ἐξηνάγκασεν εἰς παράδοσιν τὴν 28ην Σεπτεμβρίου.

Λωρραίνη. Κατὰ τὸν ἴδιον τοῦτον χρόνον διεξήχθησαν ἐπιχειρήσεις καὶ ἐν Λωρραίνῃ. Ἅμα ὡς μετὰ τὴν ἀψιμαχίαν τοῦ Σαρμπρύκ, εἶδεν ὁ Γερμανὸς ἀρχιστράτηγος ὅτι ἡ ἀνωτέρα γαλλικὴ διοίκησις ἠδράνει, ἠθέλησε νὰ προελάσῃ πρὸς τὸν Σάρ· ἀλλὰ πρὸ τούτου ἔπρεπε προηγουμένως νὰ προσπεράσῃ ἡ 2 στρατιὰ τὰς στενωποὺς τῆς Hardt, δι' ἣν προσπέρασιν ἀπῃτεῖτο χρονικὸν διάστημα 2—3 ἡμερῶν, κατὰ τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ καταβληθῇ μεγάλη προσπάθεια, ὅπως αἱ ἐμπροσθοφυλακαὶ τῶν διαφόρων ἐξελαυνουσῶν μονάδων μὴ προσβληθῶσι κατὰ τὰς ἐκ τῶν στενωπῶν ἐξόδους, τοῦθ' ὅπερ θὰ συνέβαινεν ἂν οἱ Γάλλοι ἐξετέλουν ἄμυναν τῶν στενωπῶν *πρὸς τὰ ὀπίσω*· δι' ὃ διέταξε τὴν μὲν 1ην στρατιὰν ν' ἀνακόψῃ προσωρινῶς τὴν προέλασίν της, λόγῳ τοῦ ὅτι ἦτο πολὺ προκεχωρημένη, τὴν δὲ 2αν νὰ ἔχῃ προελάσει καὶ συγκεντρωθῇ τὴν 7 Αὐγούστου δυτικῶς τῆς Hardt. Ἀλλά, τὴν ἑσπέραν τῆς 5 Αὐγούστου ἀνέλαβεν ὁ διοικητὴς τῆς 1ης στρατιᾶς ἐξ ἰδίας αὐτοβουλίας νὰ προελάσῃ τὴν ἑπομένην 6 πρὸς τὸν Σάρ, ἐπειδὴ δ' αἱ ἐμπροσθοφυλακαί του εὗρον τὰς παρὰ τὰ χωρία Σαρμπρὺκ καὶ Volkligen γεφύρας ἀθίκτους προσεπέρασαν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ τούτου, ὁπότε εὐθὺς ἀμέσως προσέκρουσαν ἐπὶ τῶν κατεχόντων τὰ ὑψώματα τοῦ Σπίκερεν Γάλλων, καὶ τοιουτοτρόπως ἐπῆλθε τὴν 6 Αὐγούστου ἡ μάχη τοῦ Σπίκερεν, ἡ ὑπό τινων ἱστορικῶν καλουμένη τοῦ Forbach, παρὰ τὰς προθέσεις καὶ τὰς προβλέψεις τοῦ Γερμανοῦ ἀρχιστρατήγου, καθ' ἣν μάχην ἡττήθη τὸ Β΄ γαλλικὸν Σ. Σ., διότι ὁ Μπαζαὶν ἠδράνησε πλήρως, μὴ συντρέξας τὸ παράπαν διὰ τῶν ἑτέρων Σ. Σ. τῆς στρατιᾶς Λωρραίνης τὴν μάχην ταύτην (βλ. λ. Σπίκερεν). Οἱ Γάλλοι ὑπεχώρησαν κατὰ τὴν νύκτα 6—7 Αὐγούστου ἀρχικῶς πρὸς Sarreguemines καὶ εἶτα πρὸς Puttelange, διότι, μαθόντες τὴν ἐν Βὲρτ ἧτταν, ἐφοβήθησαν μήπως εὑρεθῶσι περικυκλωμένοι μεταξὺ τῶν 1ης καὶ 2ας γερμανικῶν στρατιῶν.

Ἐπιχειρήσεις πρὸς Μοζέλλαν. Ἀφ' ἧς ἀπωθήθη ἅπας ὁ γαλλικὸς στρατὸς ἐκ τῶν γραμμῶν τοῦ Λάουτερ καὶ τοῦ Σάρ, ἡ ἀνωτάτη γαλλικὴ διοίκησις ἤρχισε κυριολεκτικῶς παραπαίουσα· πρὸς στιγμὴν ἐσκέφθη ὁ Ναπολέων νὰ συγκεντρώσῃ τὴν στρατιὰν Λωρραίνης εἰς St. Avold καὶ ἐκεῖθεν ν' ἀντεπιτεθῇ κατὰ τῶν Γερμανῶν, τοῦθ' ὅπερ θὰ ἠδύνατο νὰ εἶχεν ἴσως ἐπιτυχίαν τινά, καθ' ὅσον θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ συγκεντρωθῶσι τὴν 7ην Αὐγούστου περὶ τὰς 130.000 ἄνδρες, ἀλλ' ἄγνωστον διατὶ ἡ σκέψις αὕτη ἐγκατελείφθη, καὶ ἀπεφασίσθη τότε ἡ συγκέντρωσις τῆς στρατιᾶς ταύτης εἰς Μέτζ, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐγκατελείφθη καὶ ἡ ἀπόφασις αὕτη καὶ ἀπεφασίσθη ἡ ὑποχώρησις καὶ ἡ συγκέντρωσις ἀμφοτέρων τῶν στρατιῶν Λωρραίνης καὶ Ἀλσατίας εἰς Σαλόν, ἵνα μετὰ τὴν ἀναδιοργάνωσίν των ἐκεῖ, προκαλύψωσι τοὺς Παρισίους· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ εἴδησις καὶ μόνον ὅτι θὰ ἐγκατελείπετο ἀμαχητὶ τόσον γαλλικὸν ἔδαφος ἐπέφερε τὴν ἐξέγερσιν τῆς κοινῆς γνώμης ἐν Παρισίοις, δι' αὐτὸ μετήλλαξεν ἀπόφασιν ὁ Ναπολέων διὰ τετάρτην φορὰν ἐντὸς ὀλιγίστων ὡρῶν, καὶ διέταξε τότε ὅπως τὰ μὲν στρατεύματα τῆς στρατιᾶς Λωρραίνης, εἰς ἃ προσετέθη ἡ αὐτοκρατορικὴ φρουρὰ καὶ τὸ 5ον Σ. Σ. συγκεντρωθῶσι περὶ τὸ Μέτζ ἀποτελοῦντα τὴν *στρατιὰν τοῦ Μέτζ* ὑπὸ τὸν Μπαζαίν, τὰ δὲ τῆς στρατιᾶς Ἀλσατίας ὑποχωρήσωσι καὶ συγκεντρωθῶσιν εἰς Σαλόν, ἀποτελοῦντα τὴν *στρατιὰν τοῦ Σαλὸν* ὑπὸ τὸν Μακμαόν. Ἡ μὲν στρατιὰ τοῦ Σαλὸν ἤρξατο ἀμέσως μεταφερομένη σιδηροδρομικῶς εἰς Σαλόν, ὅπου εὑρέθη συγκεντρωμένη τὴν 20ὴν Αὐγούστου, ἡ δὲ στρατιὰ τοῦ Μέτζ ἤρξατο ἀμέσως συγκεντρουμένη ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Nied, ἵνα ἀμυνθῇ κατὰ τῆς προελάσεως τῶν Γερμανῶν, ἴσως δὲ καὶ ν' ἀντεπιτεθῇ κατ' αὐτῶν· ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ τοποθεσίαι τῆς ὄχθης ταύτης ἐκρίθησαν ἀπρόσφοροι, δι' αὐτὸ ἀπεσύρθη καὶ ἐτάχθη ἀπὸ τῆς 11ης Αὐγούστου ἀνατολικῶς τοῦ Μέτζ ἐπὶ τοῦ ὀροπεδίου τοῦ Boirny, χωρὶς ὅμως νὰ λάβῃ οὐδὲν μέτρον ἐρεύνης καὶ ἀσφαλείας. Ὁ Ναπολέων, ὑπείκων ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς κοινῆς γνώμης τῶν Παρισίων, ἠναγκάσθη νὰ καταστήσῃ ἀπὸ τῆς 12ης Αὐγούστου τὴν στρατιὰν τοῦ Μέτζ ἀνεξάρτητον ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Μπαζαίν, ἀρκεσθεὶς μόνον νὰ διατάξῃ τοῦτον νὰ μεταφέρῃ καὶ τὴν στρατιὰν ταύτην εἰς Σαλόν. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Μπαζαὶν προσέβλεπε πάντοτε ὡς ἄγκυραν σωτηρίας τὸ φρούριον τοῦ Μέτζ, δι' αὐτό, ἀφοῦ ἐπεβράδυνεν ὑπερμέτρως τὴν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Μοζέλλα προσπέρασιν, ἤρξατο ταύτην μόλις τὴν πρωΐαν τῆς 14ης Αὐγούστου. Καίτοι, μετὰ τὴν μάχην τοῦ Σπίκερεν, τὸ σχέδιον τοῦ Γερμανοῦ ἀρχιστρατήγου ὅπως δοθῇ ἡ κυρία μάχη παρὰ τὸν Σάρ, καθ' ἣν ὑπελογίζετο ὅτι θὰ ἐκυκλοῦντο οἱ Γάλλοι πρὸς τὸ δεξιὸν πλευρόν των, εἶχεν ἤδη ματαιωθῇ, μολαταῦτα ἡ βασικὴ σκέψις τοῦ Γερμανοῦ ἀρχιστρατήγου δὲν ἤλλαξεν, ἀλλ' ἐπεζητήθη ἡ τοιαύτη κύκλωσις παρὰ τὸν Μοζέλλαν. Λόγῳ ὅμως τοῦ ὅτι τὸ γερμανικὸν ἱππικὸν ὑστέρησεν εἰς τὴν δρᾶσίν του κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, ἅτε ἀπολέσαν τελείως τὴν ἐπαφήν, δι' αὐτὸ ὁ Γερμανὸς ἀρχιστράτηγος δὲν ἠδύνατο νὰ ἐνεργήσῃ εἰμὴ στηριζόμενος ἐπὶ ἁπλῶν ὑποθέσεων. Καὶ δή, ἐπειδὴ μετὰ τὴν μάχην τοῦ Βὲρτ ὑπέθεσεν ὅτι ὁ γαλλικὸς στρατὸς θὰ ὑπεχώρει διὰ Μπίτς, ἵνα ἐκεῖθεν συνενωθῇ μετὰ τοῦ στρατοῦ τῆς Λωρραίνης, δι' αὐτὸ διέταξε τὴν μὲν 3ην στρατιὰν νὰ παρακολουθήσῃ κατὰ πόδας τὸν στρατὸν τοῦ Μακμαόν, τὴν δὲ 2αν νὰ στραφῇ πρὸς νότον, ἵνα τοιουτοτρόπως ἀποκόψῃ τὴν ὑποχώρησιν τῶν γαλλικῶν φαλάγγων ἅμα ὡς αὗται θὰ ἐξήλαυνον ἐκ τῶν Βοσγίων πρὸς δυσμάς, οἵτινες ὅμως ἑλιγμοὶ ὄχι μόνον ἠστόχησαν, ἅτε κατευθύναντες τὰ γερμανικὰ στρατεύματα πρὸ τοῦ κενοῦ, ἀλλὰ συγχρόνως ἐξέθεσαν εἰς κίνδυνον τὴν 2αν στρατιάν, καθ' ὃ ἀπομονωθεῖσαν ἀπὸ τῆς 1ης καὶ συνεπῶς κινδυνεύσασαν νὰ προσβληθῇ κατὰ τὸ δεξιὸν πλευρόν της, ἐὰν ὁ γαλλικὸς στρατὸς ἐνεφορεῖτο καὶ ὑπὸ ἐλαχίστου ἐπιθετικοῦ πνεύματος. Ἅμα ὅμως ἀπεκτήθη ἡ ἐπαφὴ ἐκ μέρους τῶν Γερμανῶν καὶ ἐπληροφορήθη ὁ Γερμανὸς ἀρχιστράτηγος ὅτι οἱ Γάλλοι ὑπεχώρησαν πρὸς τὸ Μέτζ, συνέλαβε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι οἱ Γάλλοι θὰ ἠμύνοντο μεταξὺ Μὲτζ καὶ Thionville, ὄπισθεν ὅμως τοῦ Μοζέλλα (ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ ὄχθης), χρησιμοποιοῦντες τὴν ποτάμιον ταύτην γραμμὴν ὡς κώλυμα, διὸ καὶ ἐσκέφθη νὰ ἐπιτεθῇ κατ' αὐτῶν, ἐκτελῶν τὸ βασικὸν αὐτοῦ σχέδιον τῆς ὑπερκεράσεως τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ των· ἀλλ' ἵνα ἐπιτύχῃ τοῦτο, ἔπρεπε προηγουμένως νὰ ἐκτελέσῃ ὁ γερμανικὸς στρατὸς ἀλλαγὴν μετώπου, περιστρεφόμενος μὲ πόλον τὴν 1ην στρατιὰν καὶ περιστρεφομένην πτέρυγα τὴν 3ην, εἰς τρόπον ὥστε ν' ἀποκτήσῃ κατεύθυνσιν πρὸς δυσμάς· οἱ ἑλιγμοὶ οὗτοι ἀπετέλεσαν τοὺς φερομένους ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὑπὸ τὸ ὄνομα «ἑλιγμοὶ τῶν Γερμανῶν 7—13 Αὐγούστου 1870».

Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἐνισχύθη ὁ γερμανικὸς στρατός, διότι μετεφέρθησαν ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τὰ μέχρις ὥρας παραμείναντα ἐκεῖ Σ. Σ. καὶ προσεκολλήθησαν τὸ μὲν Α΄ εἰς τὴν 1ην στρατιάν, τὸ δὲ Β΄ εἰς τὴν 2αν καὶ τὸ ΣΤ΄ εἰς τὴν 3ην. Χωρὶς νὰ ὑπεισέλθωμεν εἰς τὰς λεπτομερείας τῶν ῥηθέντων ἑλιγμῶν, ἀρκούμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι τὴν ἑσπέραν τῆς 13ης Αὐγούστου ἡ μὲν 1η στρατιὰ εἶχε φθάσει μέχρι τοῦ Νιὲδ καὶ εἶχεν ἐκπέμψει τὰς ἐμπροσθοφυλακάς της ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης, ἵνα τεθῶσιν ἐν ἐπαφῇ μετὰ τῶν Γάλλων τῶν ἐγκατεστημένων ἤδη ἀπὸ τῆς 11ης Αὐγούστου ἐπὶ τοῦ ὀροπεδίου τοῦ Μπορνύ, ἡ 2α παρὰ τὴν Πὸντ ἀ Μουσόν, ἡ δὲ 3η πρὸς Νανσύ. Ἐπειδὴ ὅμως αἱ μεραρχίαι τοῦ γερμανικοῦ ἱππικοῦ εἶχον παραμείνει παρὰ ταῖς στρατιαῖς, δι' αὐτὸ ἡ ἔρευνα ὑστέρησε κατὰ πολύ, ἀποτέλεσμα δ' ἦτο τὸ νὰ εὑρεθῇ ὁ Γερμανὸς ἀρχιστράτηγος πρὸ ἐκπλήξεως, ὅταν τὸ ἀπόγευμα τῆς 13ης Αὐγούστου ἐπληροφορήθη ὅτι ὁ γαλλικὸς στρατὸς εὑρίσκετο ἀκόμη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Μοζέλλα, ἐνῷ ἐθεώρει ὅτι οὗτος θὰ εὑρίσκετο ἤδη ἐν ὑποχωρήσει πρὸς Βερντέν. Ἐνῷ λοιπὸν ὁ Γερμανὸς ἀρχιστράτηγος ἤρχισε καταστρώνων σχέδια διὰ τὴν κύκλωσιν τοῦ γαλλικοῦ τούτου στρατοῦ, διδων ὁπωσδήποτε μάχην παρὰ τὸν Μοζέλλαν, ἐξαίφνης τὴν πρωΐαν τῆς 14ης αἱ προφυλακαὶ τοῦ Ζ΄ γερμανικοῦ Σ. Σ. (1ης στρατιᾶς) διοικούμεναι ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ φὸν δὲρ Γκόλτς,

Digitized by Google

ἀντελήφθησαν ἔναρξιν ὑποχωρήσεως τῶν Γάλλων πέραν τοῦ Μοζέλλα (πρὸς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην), τότε δέ, τῇ ἀτομικῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ ῥηθέντος στρατηγοῦ, ἀνελήφθη ἐπίθεσις κατὰ τῶν Γάλλων, καταλήξασα κατὰ τὴν ἰδίαν ταύτην ἡμέραν εἰς τὴν μάχην τοῦ Μπορνύ, τὴν μὴ ἀποδώσασαν ὁριστικὰ ἀποτελέσματα εἰς οὐδέτερον τῶν ἀντιπάλων (βλ. λ. Μπορνύ), περὶ τῆς στρατηγικῆς ὅμως ὠφελείας τῆς ὁποίας αἱ γνῶμαι διχάζονται, διότι κατ' ἄλλους μὲν ἡ μάχη αὕτη ἐπεβράδυνε τὴν ὑποχώρησιν τῶν Γάλλων καὶ συνεπῶς ὑπεβοήθησε τοὺς ἑλιγμοὺς τῶν Γερμανῶν, κατ' ἄλλους δ' ἔδωσε καιρόν, ὥστε ἡ γαλλικὴ ὑποχώρησις ἐντεῦθεν τοῦ Μοζέλλα νὰ γίνῃ ἐν πληρεστέρᾳ τάξει.

Ἀπὸ τῆς 15ης Αὐγούστου ἤρχισεν, ἐκ μέρους μὲν τῶν Γάλλων ἡ πρὸς τὸν Meuse (πρὸς Βερντέν) ὑποχώρησις, ἀλλὰ μετὰ μεγάλης βραδύτητος καὶ φοβερᾶς ἀταξίας, εἰς τρόπον ὥστε περὶ τὴν ἑσπέραν τῆς ἡμέρας ταύτης οἱ διάφοροι μονάδες μόλις κατώρθωσαν νὰ φθάσωσι περὶ τὸν χῶρον Rezonville—Vionville—Gravelotte, ἐκ μέρους δὲ τῶν Γερμανῶν οἱ ἑλιγμοὶ οἱ ἀποβλέποντες εἰς τὴν κύκλωσιν τῶν Γάλλων καὶ ἀπολήξαντες εἰς τὴν μάχην τοῦ Σαὶν Πριβᾶ τὴν 18ην Αὐγούστου, διὸ φερόμενοι ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὑπὸ τὸ ὄνομα «ἑλιγμοὶ τοῦ Σαὶν Πριβᾶ 14—17 Αὐγούστου 1870». (Λεπτομερείας περὶ τῶν ἑλιγμῶν τούτων, τῶν τε Γάλλων καὶ τῶν Γερμανῶν, βλ. εἰς μελέτην τοῦ γερμανικοῦ ἐπιτελείου, ἐκδοθεῖσαν τῷ 1901, «Heeresbewegungen im Kriege 1870—1871», καὶ εἰς «Revue militaire des armées étrangères», Ἰανουάριος 1903).

Ἐνῷ τὴν χαραυγὴν τῆς 16ης Αὐγούστου ἐπρόκειτο νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ ὑποχώρησις τῶν Γάλλων πρὸς Βερντέν, ἐξαίφνης ὁ Μπαζαὶν διέταξεν ἀναστολὴν τῆς ὑποχωρήσεως μέχρι τοῦ ἀπογεύματος τῆς ἡμέρας ταύτης, ὁπότε ἐν τῷ μεταξὺ προκατελήφθησαν ὑπὸ τῆς γερμανικῆς ἐπιθέσεως, καὶ τοιουτοτρόπως ἐπηκολούθησε κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἡ μάχη τῆς Rezonville, καθ' ἣν διετήρησαν μὲν τὰς θέσεις των οἱ Γάλλοι, ἀλλ' ἀπεστερήθησαν τῆς κυρίας ἀρτηρίας τῆς πρὸς Βερντὲν ὁδοῦ ὑποχωρήσεως, τὸ δὲ πάντων κύριον δὲν ἐπωφελήθησαν τῆς εὐκαιρίας νὰ ἄρωσι περιφανῆ νίκην καὶ νὰ καταστρέψωσι τὴν 2αν γερμανικὴν στρατιάν, διότι, λόγῳ τῆς ἀδρανείας τοῦ Μπαζαίν, καθηλώθησαν 5 ὁλόκληρα γαλλικὰ Σ. Σ. καὶ 2 μεραρχίαι ἱππικοῦ ὑφ' ἑνὸς μόνου γερμανικοῦ Σ. Σ. (τοῦ Γ', τοῦ στρατηγοῦ Alvensleben) καὶ 2 μεραρχιῶν ἱππικοῦ, γνωστοῦ ὄντος, ὅτι κατὰ τὴν πρωΐαν τῆς ἡμέρας ταύτης τὸ Σ. Σ. τοῦτο μόνον ἐπετίθετο, τὸ δὲ Ι' γερμανικὸν Σ. Σ. ἔλαβε μέρος περὶ τὴν 15ην ὥραν (βλ. λ. Ρεζονβίλ).

Κατὰ τὴν νύκτα 16—17 παρέμεινον οἱ Γάλλοι ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ἐνῷ δ' ἀπὸ τῆς πρωΐας τῆς 17ης ὤφειλον νὰ ὑποχωρήσωσι πρὸς Βερντέν, ὡς ἦσαν αἱ κατηγορηματικαὶ πρὸς τὸν Μπαζαὶν διαταγαὶ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ συγχρόνως ἦτο τοῦτο δυνατόν, διότι εἶχον ἀπομείνει ἐλεύθεραι αἱ διὰ Conflans καὶ Briey ὁδεύσεις, μολαταῦτα οὐδόλως ἐφρόντισεν ὁ Μπαζαὶν διὰ τὰς γραμμὰς συγκοινωνίας ταύτας, ἀλλὰ διαρκῶς ἀπέβλεπεν ὅπως πάσῃ θυσίᾳ τηρήσῃ τὰς μετὰ τοῦ Μὲτζ συγκοινωνίας του. Διὸ τὴν πρωΐαν τῆς 17ης διέταξε τὴν ἐκκένωσιν τῶν περὶ τὴν Ρεζονβὶλ τοποθεσιῶν καὶ τὴν ἀποχώρησιν πρὸς τὰς θέσεις Amanvillers—St Privat—Roncourt, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως τὴν ἐπομένην 18ην διατάξῃ νέαν ἀποχώρησιν καὶ εἴσοδον εἰς Μέτζ. Συγχρόνως εἰδοποίησε τὸν αὐτοκράτορα, ὅτι ἀποχωρεῖ πρὸς Μὲτζ ἵνα ἀνεφοδιασθῇ. Ἡ τοιαύτη ἐνέργεια τοῦ Μπαζαὶν κατὰ τὴν 17ην Αὐγούστου ἦτο σφαλερωτάτη, διότι, ἐνῷ ἠδύνατο εἴτε νὰ παραμείνῃ εἰς Ρεζονβὶλ καὶ ν' ἀντεπιτεθῇ, εἴτε νὰ ὑποχωρήσῃ πρὸς τὴν φυσικὴν ὁδόν, δῆλα πρὸς τὸ ἐσωτερικόν, ἤτοι πρὸς Βερντέν, μολαταῦτα ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ εἰς Μέτζ. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τοὺς προβληθέντας λόγους περὶ ἀνεφοδιασμοῦ, οὓς ἱστορικοί τινες (ὡς π.χ. ὁ Vial) ὑποστηρίζουσιν, ἀπεδείχθησαν ἀνακριβέστατοι, καθόσον τὴν πρωΐαν τῆς 17ης Αὐγούστου ὑπῆρχον 80.000 βλήματα πυροβολικοῦ καὶ 17 000.000 φυσίγγια πεζικοῦ (ληπτέον ὑπ' ὄψει ὅτι ἐπρόκειτο περὶ καταναλώσεως πυρομαχικῶν ἐν ἔτει 1870, ἤτοι μὲ μικρὰν ταχυβολίαν), προσέτι 2 ἡμερῶν τροφαὶ ἐπὶ τῶν μεταγωγικῶν, εἶχον δὲ τὴν προτεραίαν μετοφερθῇ μεγάλαι ποσότητες εἰς Γραβελότ, ἐπὶ πλέον μιᾶς ἡμέρας εἰς Βερντέν, αἵτινες θ' ἀνεφοδίαζον τὸν στρατὸν ἅμα οὗτος θὰ ἔφθανεν ἐκεῖ.

Τὴν ἐπομένην τῆς μάχης τῆς Ρεζονβίλ, θὰ εὑρίσκοντο οἱ Γερμανοὶ εἰς πολὺ δύσκολον θέσιν, ἂν οἱ Γάλλοι τοῖς ἐπετίθεντο τὴν χαραυγὴν τῆς 17ης (βλ. *Ἐπιστολὴν 3ην* περὶ τοῦ ἱππικοῦ, τοῦ Hohenlohe, 1883), καθόσον ἦσαν, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἱππαστὶ ἐπὶ τοῦ Μοζέλλα, δεδομένου ὅτι ἡ 1η στρατιὰ εὑρίσκετο ἀκόμη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ τούτου, ἀφ' ἑτέρου δὲ μὲ τὰ στρατεύματα τῆς 2ας στρατιᾶς διεσπαρμένα· διὸ ἀπέβλεψεν ὁ Γερμανὸς ἀρχιστράτηγος εἰς τὴν ταχίστην μεταφορὰν ἐνισχύσεων, ἀλλ' ἡ ἀνησυχία του διελύθη ἅμα ὡς ἐπληροφορήθη ὅτι οἱ Γάλλοι ὑπεχώρουν. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γνωρίζῃ τοὺς σκοποὺς τοῦ Μπαζαίν, δι' αὐτὸ ὑπέθεσεν ὅτι ὁ γαλλικὸς στρατὸς ὑπεχώρει πρὸς βορρᾶν καὶ ὅτι τὰ ἐν Γραβελὸτ στρατεύματα δὲν ἦσαν εἰμὴ προκαλυπτικὰ ἀποσπάσματα, συνεπῶς ἐσκέφθη νὰ ἐπιτεθῇ ἐπειγόντως, ἵνα ἀποκόψῃ τὸν στρατὸν τοῦτον ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς χώρας καὶ νὰ τὸν ἀπωθήσῃ πρὸς τὸ Λουξεμβοῦργον. Ἐπὶ τῇ βάσει λοιπὸν τῆς ὑποθέσεως ταύτης, ἡ 1η στρατιὰ διετάχθη νὰ διαβῇ τὸν Μοζέλλαν ἐντὸς τῆς 17ης, ὅλος δ' ὁ γερμανικὸς στρατὸς νὰ διατεθῇ κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ δύναται νὰ ἐπιτεθῇ τὴν ἐπομένην 18ην, καὶ τοιουτοτρόπως ἐπῆλθεν ἡ μάχη τοῦ Σαὶν Πριβᾶ, καθ' ἣν ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν 1ης καὶ 2ας γερμανικῶν στρατιῶν ἐκυκλώθη τὸ δεξιὸν τῶν Γάλλων, ὑποχωρησάντων τότε πρὸς τὸ Μὲτζ κατὰ τὴν νύκτα 18—19 Αὐγούστου (βλ. Σαὶν Πριβᾶ).

Μετὰ τὴν μάχην ταύτην ὁ γερμανικὸς στρατὸς μετεσχηματίσθη· ἐκ τῆς 1ης στρατιᾶς καὶ μέρους τῆς 2ας συνεκροτήθη στρατιὰ (Α', Β', Γ', Ζ', Η', Θ', Ι' Σ. Σ. ἤτοι περὶ τὰς 200,000 ἄνδρες καὶ 600 πυροβόλα), ἀποκληθεῖσα *στρατιὰ τῆς πολιορκίας*, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ πρίγκιπος Φρειδερίκου Καρόλου, ἥτις ἀνέλαβε τὴν πολιορκίαν τοῦ Μέτζ, τὸ δ' ἀπομεῖναν μέρος τῆς 2ας στρατιᾶς Δ', ΙΒ' Σ Σ., φρουρά, 5η καὶ 6η μεραρχ. ἱππ.) ἀπετέλεσε τὴν 4ην στρατιάν, τὴν ἀποκληθεῖσαν *στρατιὸν τοῦ Μοζα*, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ διαδόχου τῆς Σαξωνίας, ἥτις μετὰ τῆς 3ης στρατιᾶς τοῦ διαδόχου τῆς Πρωσσίας ἔλαβε μέρος εἰς τὰς κατὰ τῆς ἑτέρας γαλλικῆς στρατιᾶς (τοῦ Σαλόν, δηλαδὴ τοῦ στρατηγοῦ Μακμαὸν) ἐπιχειρήσεις.

Ὁ εἰς Μὲτζ γαλλικὸς στρατὸς οὐδεμίαν σοβαρὰν ἀπόπειραν διασπάσεως τοῦ πολιορκητικοῦ κλοιοῦ ἐξετέλεσε, καθόσον οἱ ἀγῶνες τῆς Noisseville (28ην Αὐγούστου καὶ 1ην Σεπτεμβρίου), τοῦ Ladonchamps (26ην Σεπτεμβρίου, 2αν καὶ 7ην Ὀκτωβρίου), τοῦ Peltre (27ην Σεπτεμβρίου) δὲν διεξήχθησαν ἀποφασιστικῶς (à fond). Ἅμα ὡς ἐξηντλήθησαν τὰ τρόφιμα, ἐπῆλθε μοιραίως ἡ ἀνάγκη τῆς παραδόσεως τοῦ φρουρίου τοῦ Μὲτζ μεθ' ὅλου τοῦ ἐν αὐτῷ ἐμψύχου καὶ ἀψύχου ὑλικοῦ.

Ἡ παράδοσις ὑπεγράφη τὴν 27ην Ὀκτωβρίου (περὶ τῆς πολιορκίας ταύτης βλ. λ. Μέτζ).

Ἐπιχειρήσεις πρὸς Μόζαν. Ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, ὁ γαλλικὸς στρατὸς τῆς Ἀλσατίας, εὐθὺς μετὰ τὴν μάχην τοῦ Βέρτ, μετεφέρθη σιδηροδρομικῶς εἰς Σαλόν, ἔνθα συνεκροτήθη ἐκ τῶν στρατευμάτων τούτων καὶ νέων τινῶν στρατιὰ (Α', Ε', Ζ' Σ. Σ, τὸ νεοσχηματισθὲν ΙΒ' Σ.Σ. οὗ μία μεραρχία ἦτο ἡ τῶν πεζοναυτῶν, ἓξ μεραρχίαι ἱππικοῦ, ἤτοι 140.000 ἄνδρες καὶ 400 πυροβόλα), ἀποκληθεῖσα *στρατιὰ τοῦ Σαλόν*, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Μακμαόν, ἥτις ὅμως ἦτο πολὺ μικρᾶς ἀξίας, καθόσον ἐστερεῖτο ἠθικοῦ, ἑνότητος καὶ ἐκπαιδεύσεως, δεδομένου ὅτι πρὸς συμπλήρωσίν της ἐχρησιμοποιήθησαν νεοσύλλεκτοι, ἐθνοφύλακες κτλ. Ἐπὶ τοῦ στρατοῦ τούτου, τοῦ τελειοτάτου ἄλλως τε αὐτοκρατορικοῦ, ἐστήριξαν τὰς ἐλπίδας των ὅ τε αὐτοκράτωρ καὶ ἡ κυβέρνησίς του· αἱ περὶ ἀποστολῆς του ὅμως γνῶμαι ἐδιχάζοντο, διότι οἱ πλεῖστοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ αὐτοκράτωρ, ἐπέμενον ὅπως πορευθῇ πρὸς βορειοανατολὰς (πρὸς τὸν Μόζαν), ἵνα συνενωθῇ μετὰ τῆς στρατιᾶς τοῦ Μπαζαίν, καθόσον ἅπαντες ἐφρόνουν ὅτι ἡ στρατιὰ αὕτη θὰ ὑπεχώρει πρὸς Βερντέν· ὑπῆρχε δὲ μικρά τις μερίς, ἧς ἐπρωτοστάτει ὁ στρατηγὸς Trochy, ὑποστηρίζουσα ὅτι ἡ στρατιὰ τοῦ Σαλὸν ἔπρεπε νὰ ὑποχωρήσῃ πρὸς Παρισίους καὶ ἐκεῖ νὰ ἀναμείνῃ τὸν στρατὸν τοῦ Μπαζαίν, κατόπιν δὲ ν' ἀνελάμβανον ἀμφότεραι τὴν προκάλυψιν τῶν Παρισίων. Ὁ Μακμαόν, καίτοι ἀπέκλινε προσωπικῶς ὑπὲρ τοῦ δευτέρου σχεδίου, μολαταῦτα δὲν ἠθέλησε νὰ λάβῃ ὁριστικὴν ἀπόφασιν πρὸ τῆς λήψεως νεωτέρων πληροφοριῶν ἐκ μέρους τοῦ Μπαζαίν· διὸ τὴν 21ην Αὐγούστου ἐξεκίνησεν ἡ στρατιὰ αὕτη ἐκ Σαλὸν καὶ συνεκεντρώθη περὶ τὴν Reims, καθόσον ἐκ τῆς τοιαύτης κεντρικῆς θέσεως θὰ ἠδύνατο ν' ἀναλάβῃ τὴν ἐκτέλεσιν εἴτε τοῦ πρώτου εἴτε τοῦ δευτέρου σχεδίου· ἅμα ὅμως τὴν 22αν ἔλαβε παρὰ τοῦ Μπαζαὶν πληροφορίαν σταλεῖσαν τὴν 19ην, ἤτοι τὴν ἐπομένην τῆς μάχης τοῦ Σαὶν Πριβᾶ (σημειωτέον ὅτι καὶ κατὰ τὸ 1870 αἱ πληροφορίαι μετεβιβάζοντο δι' ἐφίππων), ὅτι ἐσκέπτετο πάντοτε νὰ ὑποχωρήσῃ διὰ Montmédy πρὸς Σαλόν, εὐθὺς ἀμέσως ἔθεσεν ἐν ἐφαρμογῇ τὸ πρῶτον σχέδιον, δηλαδὴ τῆς προσπαθείας του πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς στρατιᾶς τοῦ Μπαζαίν, καὶ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης ἤρχισαν οἱ ἑλιγμοὶ καὶ αἱ ἀλλαγαὶ μετώπου τῆς στρατιᾶς ταύτης.

Ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐλέχθη, τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ τοῦ Σαλὸν ἀνέλαβον αἱ 3η καὶ 4η γερμανικαὶ στρατιαί, αἵτινες ἤρξαντο τῆς πρὸς δυσμὰς προελάσεώς των μὲ τὴν 3ην τεταγμένην ἀριστερᾷ τῆς 4ης, ἔχουσαν κλιμάκωσιν πρὸς ἀριστερά, προηγουμένην δὲ τῆς 4ης κατὰ μιᾶς ἡμέρας πορείαν, εἰς τρόπον, ὥστε νὰ εἶναι δυνατὸν νὰ προσβληθῶσιν οἱ Γάλλοι συγχρόνως κατά τε τὸ μέτωπον καὶ τὸ δεξιὸν πλευρόν των, ὁπότε θὰ τοῖς ἀπεκόπτοντο αἱ πρὸς Παρισίους γραμμαὶ συγκοινωνίας. Ὑπὸ τὴν διάταξιν λοιπὸν ταύτην ἔφθασαν οἱ Γερμανοὶ τὴν 25ην Αὐγούστου εἰς τὸ ὕψος τοῦ μετώπου Clermont en Argonne—Vitry le François, διότι τὸ ἱππικόν των, ἀπολέσαν πλήρως τὴν ἐπαφήν, δὲν τοὺς ἐπληροφόρησεν ἐγκαίρως ὅτι ὁ γαλλικὸς στρατὸς τοῦ Σαλὸν εἶχεν ἤδη ἀναχωρήσει ἐκ Σαλὸν καὶ ἐπορεύετο πρὸς Rethel, ἤτοι εἰς 50 χιλιομέτρων πλευρικὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ τῶν Γερμανῶν, ἔλαβον δὲ τὴν κατάλληλον κατεύθυνσιν, στραφέντες πρὸς βορρᾶν τὴν 26ην, ἅμα ὡς ἐπληροφορήθη ὁ Γερμανὸς ἀρχιστράτηγος ἐκ τῆς ἀκριτομυθίας τοῦ γαλλικοῦ τύπου περὶ προχωρήσεως τῶν Γάλλων ἐκ Ρὲνς πρὸς Μέτζ, εἰς βοήθειαν τοῦ Μπαζαίν. Μετὰ ἐπανειλημμένας ἀλλαγὰς μετώπου καὶ διαφόρους ἑλιγμούς, ἐκτελεσθέντας ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν ἀντιπάλων, κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 25—29 Αὐγούστου (περὶ ὧν βλ. εἰς σχ. 2, καὶ εἰς λ. ἀλλαγή, τόμ. Γ' σ. 909 β' παράδειγ. Β', σχῆμ. 2 καὶ 3), δι' ὧν ὁ μὲν γαλλικὸς στρατὸς τοῦ Σαλὸν δὲν κατώρθωσε νὰ συνενωθῇ μετὰ τοῦ τοῦ Μέτζ, διότι ἀφ' ἑνὸς οἱ Γερμανοὶ τῷ ἀπέκοψαν πᾶσαν προσπέρασιν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Μοζα, ἀφ' ἑτέρου ὁ Μπαζαὶν οὐδεμίαν κατέβαλε προσπάθειαν, ὁ δὲ γερμανικὸς στρατὸς κατώρθωσε ν' ἀποκλείσῃ τὸν γαλλικὸν τοῦ Σαλόν, ἐπῆλθον οἱ ἀγῶνες τοῦ Nouart (29 Αὐγούστου), τοῦ Baumont (30 Αὐγούστου) καὶ τέλος ἐπηκολούθησε τὴν 1ην Σεπτεμβρίου ἡ μάχη τοῦ Sedan, καθ' ἣν ἡττήθησαν κατὰ κράτος οἱ Γάλλοι, ἅτε κυκλωθέντες ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, καὶ ἐξηναγκάσθησαν εἰς παράδοσιν τὸ ἀπόγευμα τῆς ἡμέρας ταύτης (βλ. λ. Σεδὰν καὶ μελέτην τοῦ γερμανικοῦ ἐπιτελείου ἐκδοθεῖσαν τῷ 1901, «Heeresbewegungen im Kriege 1870—1871», καὶ εἰς «Revue militaire des armées étrangeres», Φεβρουάριος 1903).

Ἐθνικὴ γαλλικὴ ἄμυνα. Μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς στρατιᾶς τοῦ Σαλὸν καὶ τὴν πολιορκίαν τοῦ στρατοῦ τοῦ Μέτζ ἡ πρὸς Παρισίους ὁδὸς ἦτο ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου ἐλευθέρα, διότι ἐκ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ δὲν ἀπέμενον εἰμὴ μόνον 5 συντάγματα πεζικοῦ, 6 ἱππικοῦ καὶ 10 πυροβολαρχίαι, ἤτοι περὶ τὰς 20.000 ἄνδρες, πρὸς δὲ περὶ τὰς 100 000 νεοσυλλέκτων τῆς κλάσεως 1870, ἄνευ ὅμως οὐδεμιᾶς βοηθητικῆς ὑπηρεσίας. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς 4ης Σεπτεμβρίου 1870, τὴν κατάρρευσιν τῆς 2ας αὐτοκρατορίας καὶ τὴν ἀνάληψιν τῆς διοικήσεως ὑπὸ τῆς *κυβερνήσεως τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης*, ἤρχισεν ὀργανούμενος νέος στρατὸς ὑπὸ τοῦ Γαμβέττα καὶ τοῦ Freycinet, δηλαδὴ ὑπὸ τῶν πληρεξουσίων τῆς Τοὺρ (délégués de Tours), εἰς τρόπον ὥστε, ἐκτὸς τοῦ περικλεισθέντος ἐντὸς τῶν Παρισίων, ἤτοι ΙΓ' καὶ ΙΔ' Σ. Σ., 15 000 πεζοναυτῶν, 15.000 χωροφυλάκων, μιᾶς ταξιαρχίας προελθούσης ἐκ τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ κατοχῆς τῆς Ρώμης, 100.000 ἐθνοφυλάκων, ἀχρήστων ὅμως ἐν παντί, δύο μεραρχιῶν ἱππικοῦ, ἐν συνόλῳ περὶ τὰς 200.000 ἀνδρῶν, ἤτοι τοῦ στρατοῦ τοῦ χρησιμοποιηθέντος διὰ τὴν ἄμυναν τῶν Παρισίων, συνεκροτήθη ἐπὶ πλέον εἰς τὰς διαφόρους ἐπαρχίας ἐντὸς τετραμήνου στρατὸς ἐκ 12 Σ Σ., λαβόντων ἀριθμοὺς 15—26, καὶ ἐκ τῶν γαριβαλδινῶν, ἤτοι ἐν ὅλῳ 700.000 περίπου ἀνδρῶν καὶ 1400 πυροβόλων, κατανεμηθεὶς ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου εἰς 3 στρατούς, τὸν τοῦ *Λείγηρος* (Loire), τὸν τοῦ *βορρᾶ* καὶ τὸν τῆς *ἀνατολῆς*, ἔχοντας δ' ἀποστολὴν νὰ λύσωσι τὴν πολιορκίαν τῶν Παρισίων, πιέζοντες ἐκ τῶν ἔξωθεν, καθόσον ἅπαντες ἐφρόνουν ὅτι τῶν Παρισίων ἐλευθερουμένων ὁ πόλεμος θὰ ἐπερατοῦτο.

Πολιορκία Παρισίων. Οἱ Γερμανοὶ ἀπὸ τῆς 2ας Σεπτεμβρίου ἤρξαντο θέτοντες εἰς ἐφαρμογὴν τὸ σχέδιον τῆς πρὸς Παρισίους προελάσεως διὰ τῶν 3ης καὶ 4ης στρατιῶν καὶ τεσσάρων μεραρχιῶν ἱππικοῦ, ἀκολουθουσῶν τῆς μὲν 3ης τὴν διὰ Ρὲνς—Epernay—κοιλάδος Μάρνη ὅδευσιν, ἵνα ἀποκλείσῃ τοὺς Παρισίους ἐκ τῆς κατευθύνσεως τοῦ νότου, τῆς δὲ 4ης τὴν διὰ Laon—Soissons—κοιλάδος τοῦ Oise, ἵνα ἀποκλείσῃ τὴν πόλιν ταύτην ἐκ τῆς κατευθύνσεως τοῦ βορρᾶ (βλ. σχ. 3). Ἐπειδὴ ὅμως ἡ προέλασις αὕτη, λόγῳ τῶν δυσκολιῶν τοῦ ἀνεφοδιασμοῦ, ἦτο πολὺ βραδεῖα (περὶ τὰ 12—15 χιλιόμετρα ἡμερησίως), ἐδόθη εἰς τοὺς Γάλλους καιρὸς νὰ λάβωσιν ἐπείγοντά τινα μέτρα. Περὶ τὴν 20ὴν Σεπτεμβρίου ἐπετεύχθη ἡ περίσχεσις τῶν Παρισίων καὶ ἡ ἐγκατάστασις τοῦ γερμανικοῦ ἀρχιστρατηγείου εἰς Βερσαλλίας, καθόσον διὰ τῶν ἀγώνων τοῦ Montmesly (17 Σεπτεμβρίου) καὶ τοῦ Chatillon (19 Σεπτεμβρίου), τοῦ σχόντος ὡς ἀποτέλεσμα τὸν φοβερὸν πανικὸν τῶν Γάλλων, φυγόντων τότε προτροπάδην πρὸς Παρισίους, δὲν κατωρθώθη ν' ἀποκρουσθῶσιν οἱ Γερμανοί· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐξετελέσθη ἀρκετὰ βραδέως, ἐδόθη καιρὸς εἰς τοὺς Γάλλους νὰ ὀργανώσωσιν ἄμυνάν τινα διὰ τοῦ ἐγκλεισθέντος ἐντὸς τῶν Παρισίων στρατεύματος, τοῦ ταχθέντος τότε ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ στρατηγοῦ Trochu. Ἡ πολιορκία τῶν Παρισίων παρετάθη ἀπὸ τῆς 20ῆς Σεπτεμβρίου 1870 μέχρι τῆς 28ης Ἰανουαρίου 1871, ἡμέρας τῆς παραδόσεως τῶν Παρισίων καὶ τῆς ἀνακωχῆς. (Περὶ τῶν Παρισίων ὡς φρουρίου καὶ περὶ τῆς πολιορκίας αὐτῶν βλ. λ. Παρίσιοι.)

Digitized by Google

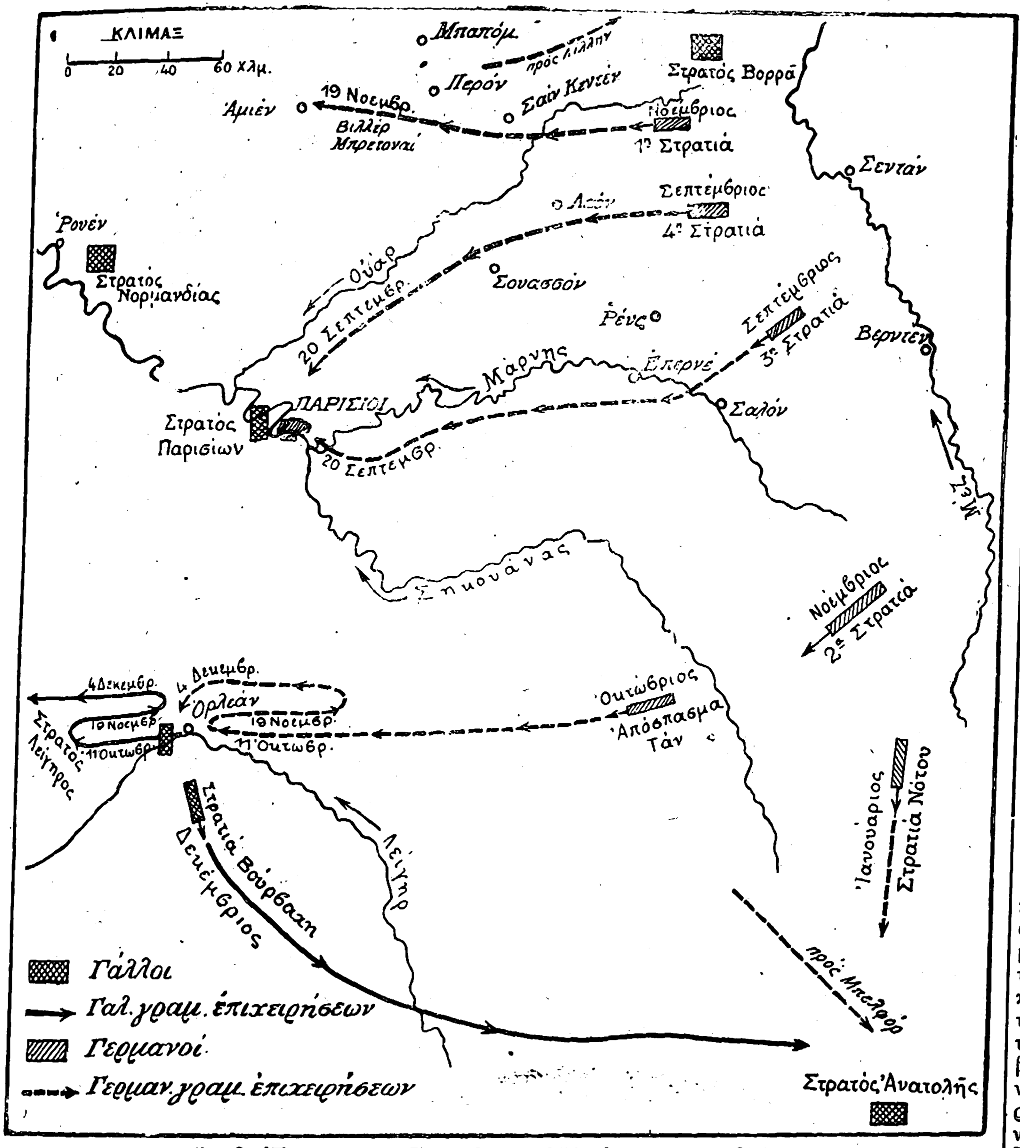

Σχ. 3. *Ἐπιχειρήσεις Σεπτεμβρίου 1870—Ἰανουαρίου 1871.*

Στρατὸς Λείγηρος. Περὶ τὸ τέλος Σεπτεμβρίου εἶχεν ἤδη ὀργανωθῇ τὸ ΙΕ΄ Σ. Σ. περὶ τὴν Ὀρλεάνην, ἀλλ' ἄνευ ὡρισμένης ἐντολῆς, ἅμα ὅμως περὶ τὰς ἀρχὰς Ὀκτωβρίου τὸ ἱππικὸν τοῦ γαλλικοῦ τούτου σώματος ἤρξατο ἐρευνῶν τὰ πέριξ, εὐθὺς ἀμέσως ὁ Γερμανὸς ἀρχιστράτηγος συνεκρότησεν ἀπόσπασμα ἐξ ἑνὸς Σ. Σ., μιᾶς μεραρχίας καὶ τριῶν μεραρχιῶν ἱππικοῦ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Tann, μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ διαλύσῃ τὰς γαλλικὰς ταύτας συγκεντρώσεις. Μετὰ ἀγῶνας, δοθέντας εἰς Artenay (10 Ὀκτωβρίου) καὶ εἰς Ὀρλεάνην (11 Ὀκτωβρίου), κατελήφθη ἡ Ὀρλεάνη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν.

Ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἶχεν ἤδη ὀργανωθῇ καὶ τὸ ΙΣΤ΄ Σ. Σ., ἐπεζητήθη διὰ τῶν δύο τούτων σωμάτων, ταχθέντων ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ Aurelle de Palladines, δρᾶσίς τις, ἀποβλέπουσα ὅμως πάντοτε εἰς πίεσιν τῶν πολιορκητῶν δύο δὲ μέσα πιέσεως ἐτέθησαν τότε ὑπ' ὄψει: ἡ ἀπ' εὐθείας ἐπίθεσις κατὰ τῶν πολιορκητῶν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ εὑρεθῶσιν οὗτοι ὑπὸ τὴν διπλῆν πίεσιν (ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν τῶν Παρισίων), ἡ ἐπίθεσις κατὰ τῶν γραμμῶν συγκοινωνιῶν τῶν πολιορκητῶν· ἐκ τῶν μέσων τούτων προὐκρίθη τὸ πρῶτον. Ἀπεφασίσθη λοιπὸν τότε ν' ἀνακαταληφθῇ ἡ Ὀρλεάνη, τοῦθ' ὅπερ ἐπετεύχθη μετὰ μάχην δοθεῖσαν εἰς Coulmiers (19 Νοεμβρίου), ἐνῷ δέ, κατὰ τὴν γνώμην τῶν πλείστων συγγραφέων, θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ γίνῃ τότε μείζων ἐκμετάλλευσις τῆς ἐπιτυχίας ταύτης διὰ προχωρήσεως πρὸς τὴν ὁδὸν τῶν Παρισίων, ἐν τούτοις δὲν ἐγένετο τοιαύτη, ἀλλ' οἱ Γάλλοι ἐγκατεστάθησαν ἀμυντικῶς περὶ τὴν Ὀρλεάνην, χαράξαντες εὐρὺ *περιχεχαρακωμένον στρατόπεδον* (Camp retranché). Ἐπειδὴ μία τοιαύτη βάσις θὰ ἦτο πάντοτε ἀφετηρία ἀπειλῆς κατὰ τῶν νώτων τῶν πολιορκητῶν, δι' αὐτὸ ἀπέστειλεν ὁ Γερμανὸς ἀρχιστράτηγος τὴν 2αν στρατιάν, καταστᾶσαν ἤδη ἐλευθέραν μετὰ τὴν παράδοσιν τοῦ Μετζ, μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ προκαλύψῃ τὸν πολιορκοῦντα στρατὸν ἀπὸ τῆς κατευθύνσεως τοῦ νότου· ἐξ ἄλλου δ' οἱ Γάλλοι, ἐνισχυθέντες σημαντικῶς διὰ τῆς ὀργανώσεως τῶν ΙΖ΄, ΙΗ΄ καὶ Κ΄ Σ. Σ. (μετὰ τῶν προϋπαρχόντων Σ. Σ. περὶ τὰς 100,000 ἐν ὅλῳ), ἐπεζήτουν σοβαρὰν δρᾶσιν πρὸς Παρισίους, ἀλλ' ἐπὶ σχεδίου κακίστου (ἐπιβληθέντος ὑπὸ τῶν *πληρεξουσίων*), δι' αὐτὸ ἐπηκολούθησαν αἱ μάχαι Beaume la Rolande (28 Νοεμβρίου) καὶ Loigny (1 Δεκεμβρίου), καθ' ἃς ἡττήθησαν οἱ Γάλλοι, καὶ τοιουτοτρόπως πᾶσα ὑποβοήθησις τῶν ἐν Παρισίοις πολιορκουμένων ἀπέτυχεν, ὁπότε κατώρθωσαν οἱ Γερμανοὶ ν' ἀνακαταλάβωσι τὴν Ὀρλεάνην τὴν 4ην Δεκεμβρίου καὶ νὰ ἐπιφέρωσι στρατηγικὴν διάρρηξιν εἰς τὰ γαλλικὰ στρατεύματα. Ὁ γαλλικὸς στρατὸς τοῦ Λείγηρος συνεκροτήθη τότε εἰς δύο στρατιάς, τὴν 1ην ὑπὸ τὸν Βούρβακην (τέως διοικητὴν τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς, κατορθώσαντα νὰ δραπετεύσῃ ἐκ τοῦ Μετζ), μὴ δράσασαν ὅμως περὶ τὸν Λείγηρα, ἀλλ' ἀποτελέσασαν τὸν *στρατὸν τῆς ἀνατολῆς*, τὴν 2αν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Chanzy. Ἀφοῦ διεξήχθησαν διάφοροι ἀγῶνες, Meung (6 Δεκεμβρ.) Beaugency—Cravant (7—10 Δεκεμβρ.), Vendôme (15 Δεκεμβρίου), ὑπεχώρησε τέλος ἡ 2α αὕτη γαλλικὴ στρατιὰ πρὸς τὸν Sarthe παρὰ τὴν Mans, ἔνθα διεξήχθη μάχη (11, 12 Ἰανουαρίου 1871), καθ' ἣν τὰ γαλλικὰ στρατεύματα καταληφθέντα ὑπὸ πανικοῦ ὑπεχώρησαν ὄπισθεν τοῦ Mayenne καὶ παρέμειναν μέχρι τῆς ὑπογραφῆς τῆς ἀνακωχῆς τὴν 28 Ἰανουαρίου 1871 (βλ. λ. Λείγηρ, Ὀρλεάνη).

Στρατὸς τῆς ἀνατολῆς. Ἀφ' ἧς τὸ Ζ΄ γαλλικὸν Σ. Σ. ἀπετέλεσε μέρος τῆς στρατιᾶς τοῦ Σαλόν, ὁλόκληρος ἡ περιοχὴ τῶν Βοσγίων κατείχετο ὑπὸ μικρῶν μόνον δυνάμεων ἐξ ἐθελοντῶν, ἐξ ἐλευθέρων σκοπευτῶν (francs-tireurs), ἐκ γαριβαλδινῶν, κτλ. ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Cambriels. Ἐναντίον τούτων ἀπεστάλησαν γερμανικά τινα ἀποσπάσματα εὐθὺς μετὰ τὴν παράδοσιν τοῦ Στρασβούργου, τὴν 28 Σεπτεμβρίου. Ταῦτα ἀφ' ἑνὸς μὲν διεξήγαγον κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου μέχρι Νοεμβρίου ἀγῶνάς τινας μικρᾶς σημασίας, ὡς π.χ. εἰς Bourgonce, Vologne, Bruyères, Anoud, Auxon-Chatillon κτλ., ἀφ' ἑτέρου δ' ἀπὸ τῶν ἀρχῶν Νοεμβρίου ἐπολιόρκησαν τὸ Μπελφόρ. Κατὰ Δεκέμβριον ἀπεφασίσθη ἡ ἀπασχόλησις τῶν ἐκ Στρασβούργου γραμμῶν συγκοινωνιῶν τῶν Γερμανῶν, δι' αὐτὸ ἀπεστάλη ἐκ τοῦ στρατοῦ τοῦ Λείγηρος ἡ στρατιὰ τοῦ Βούρβακη, ἥτις, μετὰ τῶν εἰς Βόσγια ὑπαρχουσῶν γαλλικῶν δυνάμεων, ἀπετέλεσε τὴν στρατιὰν ἀνατολῆς (ΙΕ΄, ΙΗ΄, Κ΄, ΚΔ΄ Σ. Σ., γαριβαλδινοί, ἐθελονταί, κτλ.. Λόγῳ ὅμως τοῦ ὅτι ἐπεκράτησε παρὰ τοῖς πληρεξουσίοις ἡ σφαλερὰ ἰδέα τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Μπελφόρ, καθόσον ἐφρόνουν ὅτι διὰ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν διαφόρων πολιορκουμένων φρουρίων θὰ ἔπαυεν ὁ πόλεμος, δι' αὐτὸ ὁ στρατὸς τῆς ἀνατολῆς, ἀντὶ νὰ χρησιμοποιηθῇ διὰ τὴν παρενόχλησιν τῶν συγκοινωνιῶν τῶν Γερμανῶν καὶ διὰ τὴν διάλυσιν τῶν προκαλυπτόντων τὰ πολιορκητικὰ στρατεύματα γερμανικῶν ἀποσπασμάτων, τοὐναντίον ἐχρησιμοποιήθη διὰ τὴν ἀπασχόλησιν τῶν πολιορκούντων τὸ Μπελφὸρ Γερμανῶν. Οἱ Γερμανοί, πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς δράσεως ταύτης, συνεκρότησαν κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰανουαρίου στρατιὰν ἐκ τῶν Β΄, Ζ΄ καὶ ἑνὸς βαυαρικοῦ Σ. Σ. ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ Manteuffel (μετακληθέντος ἐκ τῆς διοικήσεως τῆς 1 στρατιᾶς τῆς δρώσης εἰς τὴν βόρειον Γαλλίαν), ἀποκληθεῖσαν *στρατιὰν τοῦ νότου*, καὶ διεξήγαγον ἐπιχειρήσεις περὶ τὴν Besançon, Villersexel, Hericourt (Lisaine κατὰ τοὺς Γερμανοὺς) κτλ., ἀποσκοπούσας τὸ ν' ἀπασχολήσωσι τὴν γαλλικὴν στρατιὰν ἀνατολῆς, ὥστε νὰ μὴ δυνηθῇ αὕτη ν' ἀπελευθερώσῃ τὸ Μπελφόρ. Ἅπασαι αἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ στρατοῦ τῆς ἀνατολῆς φέρονται ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὑπὸ τὸ ὄνομα *ἐπιχειρήσεις τοῦ Μπελφὸρ* (βλ. λ. Μπελφόρ).

Στρατὸς τοῦ βορρᾶ καὶ τῆς Νορμανδίας. Εἰς τὰς βορείους ἐπαρχίας συνεκροτήθησαν κατ' Ὀκτώβριον δύο ὁμάδες στρατοῦ, μεραρχίαι τινὲς εἰς τὴν βόρειον Γαλλίαν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Farre, ἕτεραι δέ τινες εἰς Νορμανδίαν ὑπὸ τὸν Briand, πρὸς ἐπιτήρησιν τῶν ὁποίων δὲν διέθετον οἱ Γερμανοὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰμὴ μεραρχίας τινὰς ἱππικοῦ, ὑποστηριζομένας ὑπὸ ἀσθενεστάτων πεζικῶν μονάδων· ἅμα ὅμως παρεδόθη τὴν 27ην Ὀκτωβρίου τὸ Μέτζ, τότε ἀπεστάλη πρὸς τὴν περιοχὴν ταύτην ἡ 1η στρατιὰ δύο Σ. Σ. καὶ μία μεραρχία ἱππικοῦ) ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Manteuffel (ἀντικαταστήσαντα τὸν Steinmetz), μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ εἰσδύσῃ μεταξὺ τῶν δύο γαλλικῶν ὁμάδων, νὰ παρεμποδίσῃ τὴν συνένωσίν των, καὶ νὰ προσβάλῃ μίαν ἑκάστην μεμονωμένως. Μετ' ἀγῶνα, διεξαχθέντα εἰς Villers Bretoneux (27 Νοεμβρίου), καθ' ὃν ἀπωθήθη ἡ ὁμὰς τοῦ βορρᾶ πρὸς τὴν Ἀρράς, καὶ κατόπιν τοῦ ὁποίου ἠδυνήθη ὁ Μαντόϋφφελ νὰ καταλάβῃ τὴν Ἀμιένην (29 Νοεμβρίου), ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ στρατοῦ τοῦ βορρᾶ ὁ στρατηγὸς Faidherbe, ὅστις ὠργάνωσε τοῦτον εἰς ΚΒ΄ καὶ ΚΓ΄ Σ. Σ., ἐστερημένα ὅμως πυροβολικοῦ καὶ ἱππικοῦ, καὶ ὅστις ὡς κυρίαν ἀποστολὴν ἐθεώρησε τὸ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν διακατοχὴν τοῦ λιμένος τῆς Χάβρης, δι' οὗ ἐνηργεῖτο ἡ εἰσαγωγὴ τῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ πολεμικῶν προμηθειῶν, καθὼς καὶ τὴν διακατοχὴν τῶν ἐκ τούτου ὁδῶν, τοῦθ' ὅπερ καὶ κατώρθωσεν. Ἐπηκολούθησαν κατόπιν διάφοροι μάχαι εἰς Pont Noyelles (23 Δεκεμβρίου), Bapaume (2 Ἰανουαρίου), Péronne (9 Ἰανουαρίου), τέλος δ' ἡ εἰς St. Quentin (19 Ἰανουαρίου) μάχη, ἀποσκοποῦσα νὰ ὑποβοηθήσῃ συγχρονισμένην ἔξοδον ἐκ Παρισίων, καθόσον, ἐὰν μὲν ἦτο εὐνοϊκὴ διὰ τοὺς Γάλλους, θὰ ἐπήρχοντο τότε οὗτοι κατὰ τῶν πολιορκητῶν Γερμανῶν, ἐὰν δ' ἦτο ἀτυχὴς διὰ τοὺς Γάλλους, τότε θὰ ὑπεχώρουν οὗτοι ἐγκαίρως πρὸς βορρᾶν, συμπαρασύροντες εἰς καταδίωξίν των τοὺς Γερμανούς, ὁπότε καὶ πάλιν οἱ ἐν Παρισίοις θ' ἀπηλλάσσοντο σχετικῆς πιέσεως· ἀλλ' ἡ μάχη αὕτη ἔμεινεν ἀμφίρροπος.

Ἀνακωχή. Εἰρήνη. Ἡ ἀνακωχὴ ὑπεγράφη τὴν 27ην Ἰανουαρίου 1871 ἐν Βερσαλλίαις, ἀρχομένη ἀπὸ τῆς ἐπομένης 28ης· ἡ προκαταρκτικὴ εἰρήνη ὑπεγράφη ἐν Βερσαλλίαις τὴν 26ην Φεβρουαρίου 1871, ἡ δὲ ὁριστικὴ τοιαύτη ὑπεγράφη ἐν Φραγκφούρτῃ (Francfort sur Mein) τὴν 10ην Μαΐου 1871. Τὸ τελευταῖον ὅμως γερμανικὸν στράτευμα ἀνεχώρησεν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ἐδάφους (ἐκ τοῦ Βερντέν, κρατηθέντος ὡς τελευταίου ἐνεχύρου διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὅρων τῆς εἰρήνης) τὴν 13ην Σεπτεμβρίου 1873 ὑπὸ τὸν Μαντόϋφφελ.

Περὶ τῶν ὅρων τῆς ἀνακωχῆς καὶ τῆς εἰρήνης βλέπε Βερσαλλιῶν *συνθῆκαι*.

Αἴτια τῆς γαλλικῆς ἥττης. Τὰ αἴτια τῆς γαλλικῆς ἥττης κατὰ τὸν πόλεμον 1870—1871 εἶναι πολλαπλῆς φύσεως, δυνάμενα νὰ συνοψισθῶσιν ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς ζητήματα κακῆς προπαρασκευῆς καὶ ὀργανώσεως τοῦ πολέμου, ἀφ' ἑτέρου δ' εἰς ζητήματα πλημμελοῦς στρατιωτικῆς μορφώσεως καὶ ἐκπαιδεύσεως. Τὸ κοινῶς δὲ λεγόμενον, καὶ παρά τινων κακῶς ὑποστηριζόμενον, ὅτι αἴτιον τῆς γαλλικῆς ἥττης ἦτο ἡ ἀριθμητικὴ μειονότης τῶν Γάλλων εἶναι ἀνακριβέστατον, διότι τοῦτο βεβαίως πιθανὸν νὰ συνετέλεσε κατά τι, ἀλλὰ πόρρω ἀπέχει τοῦ νὰ ᾖ τὸ βασικὸν αἴτιον.

Α΄) Εὐθὺς μετὰ τὸν Αὐστροπρωσσικὸν πόλεμον τοῦ 1866, οἱ πάντες ἐν Γαλλίᾳ ἤρχισαν σκεπτόμενοι σοβαρῶς περὶ ἀναδιοργανώσεως τοῦ στρατοῦ, καθόσον προέβλεπον ἔκτοτε ὅτι, ἐν περιπτώσει γαλλογερμανικῆς συρράξεως, οἱ Γάλλοι θὰ ὑφίσταντο τὴν ἰδίαν τύχην τῶν Αὐστριακῶν, ἀλλ' οὐσιαστικῶς οὐδὲν ἐξετελέσθη. Ἐπὶ πλέον σχέδιον ἐπιχειρήσεων δυνατὸν εἰπεῖν ὅτι οὐδὲν ὑπῆρχε, διότι, ναὶ μὲν ὑπεβλήθησαν τῷ αὐτοκράτορι πολλά, ὡς π. χ. τὰ τῶν στρατηγῶν Jarras, Frossard, τοῦ Αὐστριακοῦ ἀρχιδουκὸς Ἀλβέρτου (τοῦ νικητοῦ τῆς Κουστότζας τῷ 1866) τοῦ μεταβάντος εἰς Παρισίους τὸν Ἀπρίλιον 1870, ὅπως συνεννοηθῇ διὰ τὴν περίπτωσιν αὐστρογαλλικῆς συμμαχίας, ἀλλ' οὐδὲν εἶχε γίνει ὁριστικῶς ἀποδεκτόν. Ἐνῷ δ' ὁ γαλλικὸς στρατὸς εὑρέθη ὑπὸ τοιούτους ὅρους προπαρασκευῆς καὶ ὀργανώσεως, εἶχεν ἀπέναντί του τὸν ἐσφυρηλατημένον γερμανικὸν στρατὸν τοῦ Μόλτκε, οὗτινος ἡ ἐπιστράτευσις καὶ ἡ συγ-

Digitized by Google

κέντρωσις εἶχον καλῶς προμελετηθῆ διὰ καταλλήλων στρατολογικῶν περιοχῶν καὶ διὰ λαμπρᾶς χρησιμοποιήσεως τῶν σιδηροδρόμων, τὸν ἐφαρμόσαντα δὲ σχέδιον ἐπιχειρήσεων, ὅπερ ἦτο τὸ ἀπόσ αγμα μελέτης καὶ ἐπεξεργασίας σειρᾶς ἐτῶν (1859—1870). Ἡ προπαρασκευὴ τοῦ σώματος τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ γερμανικοῦ ἐπιτελείου ἦτο ἡ ἐπισφράγισις τῆς ὅλης πολεμικῆς παρασκευῆς τῆς Γερμανίας.

Β') Ἡ ἐκπαίδευσις τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ ὑστέρει καταπληκτικῶς, διότι τὸ μὲν στράτευμα ἀπετελεῖτο βεβαίως ἐξ ἀνδρῶν γενναίων καὶ θελόντων νὰ πολεμήσωσιν, ἀλλ' ἦτο καλῶς ἐκπεπαιδευμένον εἰς ἀσκήσεις πυκνῆς τάξεως μόνον, οὐχὶ δ' εἰς μαχητικῆς, οἱ δ' ἀξιωματικοὶ εἶχον μόρφωσιν θεωρητικήν, ἀλλ' οὐδόλως ἠσχολοῦντο εἰς πρακτικὰς ἀσκήσεις ἐκστρατείας, καὶ δὴ μονάδων ἀνωτέρων τοῦ λόχου ἢ τάγματος. Οἱ ἀξιωματικοί, καίτοι εἶχον οἱ πλεῖστοι συμμετάσχει τῶν ἀποικιακῶν πολέμων, ἰδίᾳ οἱ ἀνώτεροι, μολαταῦτα ἐστεροῦντο πολεμικῆς πείρας, διότι οἱ πόλεμοι ἐκεῖνοι δὲν διεξήγοντο μεθοδικῶς καὶ ἐπιστημονικῶς ἄλλως τε οἱ πλεῖστοι εἶχον διακριθῆ ὡς γενναῖοι καὶ ἀνδρεῖοι, δεδομένου ὅτι τοιαύτας μόνον ἰδιότητας ἀπῄτουν οἱ πόλεμοι ἐκεῖνοι, δὲν εἶχον ὅμως δείξει δείγματα διοικητικῆς καὶ πολεμικῆς περινοίας καὶ ἀξίας, τόσον μᾶλλον διότι αἱ μονάδες, ἃς εἶχον διοικήσει μέχρι τοῦ 1870, ἦσαν μικροτάτης δυνάμεως, μὴ ἔχουσαι ἀνάγκην συνδυασμῶν στρατηγικῶν κτλ., ἀλλὰ μόνον ἐπιβλητικότητος καὶ ἀνδρείας. Τὸ σῶμα τῶν Γάλλων ἀξιωματικῶν τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου ἦτο μεμορφωμένον μὲν θεωρητικῶς, ἀλλὰ ζῶν μακρὰν τοῦ στρατεύματος, συνεπῶς ἀγνοοῦν τὰς ἀνάγκας του καὶ τὰς ἰδιότητάς του. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν χρησιμοποίησιν τῆς διὰ τηλεγράφου συνεννοήσεως καὶ τῶν σιδηροδρομικῶν μεταφορῶν ἐπεκράτει βαθυτάτη ἄγνοια παρὰ τοῖς ἀξιωματικοῖς τοῦ τότε γαλλικοῦ ἐπιτελείου, καθόσον τὰ ζητήματα ταῦτα ἦσαν νεώτατα διὰ τὴν τότε ἐποχὴν καὶ τεχνικὴ ἐκμετάλλευσις αὐτῶν μόλις εἶχεν ἀρχίσει ἐκτελουμένη κατὰ τοὺς πολέμους 1856 καὶ 1866. Τὸ πάντων ὅμως χείριστον ἦτο τὸ ὅτι οἱ Γάλλοι ἀξιωματικοὶ εἶχον ἐμποτισθῆ ὑπὸ πεπλανημένων στρατηγικῶν καὶ τακτικῶν ἀρχῶν, διὸ ἐθεώρουν ὅτι διὰ τῆς ἀμύνης, καὶ δὴ τῆς παθητικῆς, θὰ ἠδύναντο ν' ἀντεπεξέλθωσι κατὰ πάσης ἐπιθέσεως, εἰς ἃς δοξασίας συνετέλεσαν οἱ κανονισμοὶ τοῦ 1869, οἱ θεσπίσαντες τὸ δόγμα (doctrine) «Ἡ νίκη ἀποκτᾶται ἀποκλειστικῶς διὰ τοῦ ἐν στάσει πυρός». Εἰς τὸ αἴτιον δὲ τοῦτο ὀφείλονται πολλαὶ ἀποτυχίαι τῶν Γάλλων, διότι παρουσιάσθησαν περιστάσεις καθ' ἃς ὄχι μόνον ἠδύναντο οὗτοι νὰ ἐπιτεθῶσιν, ἀλλὰ καὶ ὤφειλον νὰ πράξωσι τοῦτο.

Εἶναι σφαλερὰ ἡ παρά τισιν ἐπικρατοῦσα ἀντίληψις, ὅτι οἱ Γερμανοὶ ἀξιωματικοὶ τοῦ 1870 ἦσαν πλέον μεμορφωμένοι τῶν Γάλλων· εἶχον ἀτομικὴν μόνον μόρφωσιν ἐντὸς τοῦ κύκλου τῶν γνώσεων τοῦ βαθμοῦ των, τὸ δὲ πάντων κύριον ἐνεπνέοντο ἅπαντες ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ κοινοῦ δόγματος δι' ἓν ἕκαστον ζήτημα. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τοὺς ἀξιωματικοὺς τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου ἀπετέλουν ἓν σύνολον ὁμοιογενὲς καὶ ὁμοιόμορφον, μὴ ἔχον ἄλλας ἀντιλήψεις ἐκτὸς τῶν τοῦ ἐπιτελάρχου Μόλτκε. Ἐπὶ δὲ τοῦ γερμανικοῦ στρατεύματος ἐπέδρα ἡ σιδηρᾶ πειθαρχία τοῦ μεγάλου Φρειδερίκου, εἰς τρόπον ὥστε δὲν ἐθεωρεῖτο παρ' αὐτοῦ ἄλλη βούλησις ὑπερτέρα τῆς τῶν ἀνωτέρων του.

Πορίσματα. Α') Ἐπῆλθε σημαντικὴ ἐξέλιξις εἰς τὸν ἀκροβολιστικὸν σχηματισμὸν τῆς μάχης, καταδειχθέντος πασιφανέστατα ὅτι οὗτος εἶναι ὁ μοναδικὸς χρησιμοποιήσιμος σχηματισμὸς κατὰ πᾶσαν προχώρησιν τοῦ πεζικοῦ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης (βλ. λ. ἀκροβολιστικός).

Β') Προέκυψεν ἡ δι' ἁλμάτων προχώρησις τῆς ἀκροβολιστικῆς γραμμῆς τοῦ πεζικοῦ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης (βλ. λ. ἅλμα *[Στρατηγ. Τακτ.]*).

Γ') Κατεδείχθη διὰ μίαν ἔτι φορὰν τὸ πλεονέκτημα τῆς ἀρχῆς τοῦ μεγάλου Φρειδερίκου· τὸ τῆς ἀπασχολήσεως κατὰ μέτωπον καὶ ἐπιθέσεως κατὰ πλευρὸν (βλ. *Ἐπιστολὴν 10ην* περὶ τοῦ πεζικοῦ, ὑπὸ *Hohenlohe* 1884).

Δ') Τὸ γερμανικὸν ἱππικὸν κατέδειξεν ὅλην τὴν ὑπεροχήν του ἀπέναντι τοῦ γαλλικοῦ, ἔν τε τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς ἐρεύνης καὶ τῇ τῆς προκαλύψεως (rideau), τῆς γαλλικῆς ἀδρανείας συντελεσάσης τὰ μέγιστα εἰς τὴν κατάδειξιν ταύτην. Κατὰ τὸν πόλεμον ὅμως τοῦτον κατεδείχθη καταφανῶς ἡ μειονεκτικὴ κατάστασις τοῦ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης δρῶντος ἱππικοῦ (ἐπελαύνοντος)· ὁ δὲ Hohenlohe γράφει: «Χάρις τῇ τελειοποιήσει τῶν πυροβόλων ὅπλων, δὲν ὑφίσταται πλέον ἡ καταπληκτικὴ ὑπεροχή, ἣν εἶχε τὸ ἱππικὸν ἐπὶ τῶν λοιπῶν ὅπλων, ἀλλ' ἐξισώθη πρὸς τὰ λοιπά» (βλ. *Ἐπιστολὴν 3ην* περὶ τοῦ ἱππικοῦ, ὑπὸ *Hohenlohe* 1883).

Ε') Κατεδείχθη ὅτι εἰς τὴν ἐπιτυχῆ καὶ ἐπωφελῆ ἐνέργειαν τοῦ πυροβολικοῦ δὲν εἶναι ὅρος ἀπαραίτητος ἡ ἀριθμητικὴ ὑπεροχή, ἀλλ' ἡ ἐκ μέρους τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ πυροβολικοῦ τελεία γνῶσις τῆς βολῆς καὶ ἡ εὐχέρεια τῆς τακτικῆς χρησιμοποιήσεως τοῦ πυροβολικοῦ. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ποιοτικὴν μειονεκτικότητα τοῦ πυροβόλου, δύναται καὶ αὕτη ἔν τινι μέτρῳ ν' ἀντιμετωπισθῇ διὰ τῆς καλῆς τακτικῆς χρησιμοποιήσεως. Πρὸς τοῦτο ἀρκεῖ νὰ ὑπομνησθῇ, ὅτι τὸ γαλλικὸν πυροβόλον τοῦ 1870 ἦτο ἀνώτερον τοῦ αὐστριακοῦ τοῦ 1866, καὶ ὅμως δὲν ἠδυνήθη νὰ ἔχῃ τ' ἀποτελέσματα τοῦ πυροβολικοῦ τούτου, διότι τὸ γερμανικὸν πυροβολικόν, ἐνῷ τῷ 1866 ἠγνόει τὴν βολὴν καὶ τὴν χρῆσιν τοῦ τότε νέου ὑλικοῦ (ὀπισθογεμοῦς πυροβόλου Κρούπ), τῷ 1870 εὑρέθη ἐκπεπαιδευμένον τελείως, χάρις εἰς τὸν γνωστὸν στρατηγὸν πυροβολητὴν Hindersin (βλ. *Ἐπιστολὰς* 8ην καὶ 11ην περὶ τοῦ πυροβολικοῦ ὑπὸ *Hohenlohe* 1884). Διό, τὸ ἐν τῇ 17ῃ ἐπιστολῇ περὶ τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ Γερμανοῦ τούτου στρατηγοῦ ἀναγραφόμενον, «Τὸ πυροβολικὸν ὀφείλει κατὰ πρῶτον νὰ βάλλῃ, εἶτα νὰ βάλλῃ καὶ πάλιν νὰ βάλλῃ τὸν ἐχθρόν· ὑπὸ τὸν τίτλον δὲ τοῦτον ἐννοοῦμεν πᾶν τὸ ἀφορῶν εἰς τὴν μᾶλλον ἀκριβῆ ὑπηρέτησιν τῶν πυροβόλων, εἰς τὴν ἀκριβεστέραν παρατήρησιν καὶ εἰς τὸν μεθοδικώτερον τρόπον τῆς βολῆς», εἶναι πόρισμα προελθὸν ἐκ τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου τοῦ 1870, ἰσχῦον μέχρι σήμερον καὶ μέλλον νὰ ἰσχύῃ ἐσαεί.

ΣΤ') Ἐπειδή, μετὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1870, ἀνεγνωρίσθη καὶ παρ' αὐτῶν τῶν Γάλλων ὅτι ἓν τῶν κυρίων αἰτίων τῆς γαλλικῆς ἥττης ἦτο ἡ διαρκῶς τηρουμένη παθητικὴ ἄμυνα, ἐπεκράτησε παρὰ τῇ γαλλικῇ διανοίᾳ ὅτι συμπαρομαρτοῦν ἐπίσης αἴτιον ἦτο καὶ ἡ μεγάλη χρῆσις ὀχυρώσεως πεδίου μάχης (προκαλυπτηρίων ὀρυγμάτων ἐκστρατείας), διό, μετὰ τὸν πόλεμον ἐκεῖνον, ἐθεσπίσθη ἐν Γαλλίᾳ τὸ ἀξίωμα ὅτι «ὁ ὑπερμέτρως σκεπτόμενος περὶ ὀχυρώσεως πεδίου μάχης στερεῖται ἐπιθετικοῦ πνεύματος», ὅπερ ἀξίωμα οὐδεμία λογικὴ σκέψις ἠδυνήθη νὰ καταρρίψῃ μέχρι τῆς ἐγγὺς χθὲς κατέπεσε μὲ μόνον, ἅμα ὡς κατ' Αὔγουστον 1914 κατεδείχθη ἡ ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη τῆς ὀχυρώσεως, ὄχι μόνον κατὰ τὴν ἄμυναν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἐπίθεσιν. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

γαλλογόνον *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις λαμβανομένη δι' ὀξειδώσεως τοῦ γαλλικοῦ ὀξέος. Ἄοσμος, ὠχροκιτρίνη, εὐχαρίστου γεύσεως κόνις, χρησιμοποιουμένη ὡς στυπτικόν. Σ. Γ.

Γαλλογραικία ἢ *Γαλατία [Γεωγρ.]*· βλ. λ. Γαλάται.

Γαλλογραικοί (οἱ). Οἱ κάτοικοι τῆς Γαλλογραικίας ἢ Γαλατίας (βλ. λ.).

γαλλοδεψικὸν *ὀξὺ [Χημ.]*. Ἑτέρα ὀνομασία τῆς ταννίνης (βλ. λ.).

Γάλλοι. Ἐκαλοῦντο οὕτως, ἐκ τοῦ παρὰ τὴν Πεσσινοῦντα ποταμοῦ *Γάλλου* (*Ἡρωδιαν.* βιβλ. Α', κ. 11 § 7) οἱ ἱερεῖς τῆς ἐν Πεσσινοῦντι θεᾶς Κυβέλης, οἵτινες μόνοι ἐλάμβανον μέρος κατὰ τὰς πρὸς τιμὴν αὐτῆς τελουμένας ἑορτάς, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς ἐν Ῥώμῃ τοιαύτας, ἀφ' ἧς μετεφέρθη ἐκεῖ τὸ ἄγαλμα αὐτῆς κατὰ τὸ 204 π. Χ. τῇ συμβουλῇ τῶν Σιβυλλείων χρησμῶν πρὸς κατάπαυσιν τοῦ δευτέρου Καρχηδονιακοῦ πολέμου. Οἱ ἱερεῖς οὗτοι,

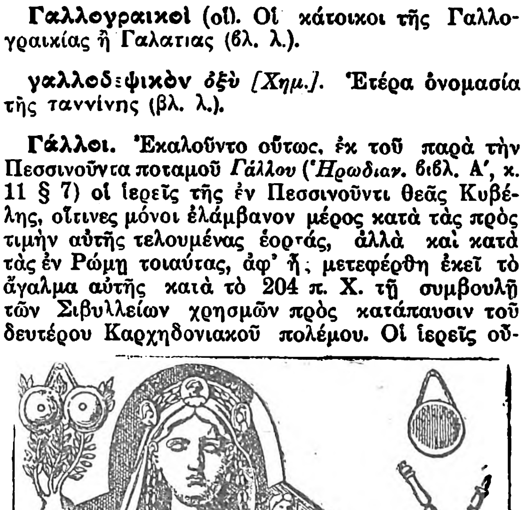

Ἀνάγλυφον τοῦ Μουσείου τοῦ Καπιτωλίου παριστῶν Ἀρχιγάλλον.

ἐκτομίαι ὄντες καὶ ὡς ἐκ τούτου *ἡμίανδροι* (semimares) καλούμενοι, εἶχον καὶ ἀρχιερέα, ἀρχιγάλλον (βλ. λ.) καλούμενον, ἐξετέλουν δὲ ὑπὸ τοὺς ἤχους βερεκυντιακῶν (ἐκ τοῦ ἱεροῦ τῆς Κυβέλης ὄρους *Βερέκυντος*) αὐλῶν καὶ τυμπάνων ὀργιαστικοὺς χορούς, μεθ' ὃ, κατὰ περιόδους, τὴν 12 Ἀπριλίου, ἢ κατ' ἄλλους τὴν 27 Μαΐου, μετέφερον ἐν μεγάλῃ πομπῇ τὸ ἄγαλμα τῆς θεᾶς κεκαλυμμένον καὶ τὸ ἐβύθιζον εἰς τὸ μέρος ὅπου συνέβαλλον οἱ ποταμοὶ Ἀλμὼν καὶ Τίβερις (*Ovid. Fast.* βιβλ. IV. στ. 337 καὶ ἑπ.). Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μυστουργίας αὐτῆς, καθ' ἣν δὲν ἐπετρέπετο ἡ παρουσία βεβήλων, οἱ Γάλλοι ἔβαλλον θρηνώδεις κραυγὰς καὶ ἔψαλλον ᾄσματα, ἅτινα ἐκαλοῦντο *γαλλίαμβοι* (*Martial.* βιβλ. II. Epigr. 6. στ. 5). Διαρκουσῶν τῶν ἑορτῶν αὐτῶν, αἵτινες ἐκαλοῦντο *Μεγαλήσια* (ἐκ τῆς Κυβέλης, ἣν οἱ Φρύγιοι ἐκάλουν *Μεγάλην* Μητέρα τῶν θεῶν, Magna mater), οἱ Γάλλοι ἔζων ἐκ τῆς ἐπαιτείας (*Διον. Ἁλικαρν.* βιβλ. II § 19). Ν. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

γαλλοκυανίνη *[Βιομ. Χημ.]*. Τεχνητὴ χρωστικὴ ἐρχομένη εἰς τὸ ἐμπόριον εἰς διαφόρους τύπους. Παρεσκευάσθη τὸ πρῶτον τῷ 1881 ὑπὸ τοῦ Köchlin δι' ἐπιδράσεως ὑδροχλωρικῆς νιτρωδοδιμεθυλανιλίνης ἐπὶ γαλλικοῦ ὀξέος. Εἶναι ὁ ἀρχαιότερος ἀντιπρόσωπος σειρᾶς ὀξαζινοχρωστικῶν βαπτουσῶν κατόπιν προστύψεως δι' ἀλάτων χρωμίου καὶ χρησιμοποιεῖται εὐρύτατα ἐν τῇ βαφικῇ λόγῳ τῆς ζωηρότητος καὶ τῆς ἀντοχῆς αὐτῆς. Ἐπίσης χρησιμοποιοῦνται καὶ διάφοροι ἄλλαι ἀναλόγου χημικῆς συστάσεως ἑνώσεις ὡς χρώματα ὑπὸ τὸ γενικὸν ὄνομα *γαλλοκυανῖναι.* Σ. Γ.

γαλλομάθεια (ἡ), ἡ γνῶσις καὶ χρῆσις τῆς γαλλικῆς γλώσσης.

γαλλομαθὴς (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ὁ γνωρίζων καὶ λαλῶν τὸν γαλλικὴν γλῶσσαν ἀλλοεθνής.

γαλλομανὴς (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ὁ μετὰ μανίας προσκείμενος εἰς τὰ γαλλικὰ πράγματα, ὁ μετὰ πάθους θαυμάζων καὶ τιμῶν ἢ μιμούμενος πᾶν τὸ γαλλικόν.

γαλλομανία (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τις γαλλομανής.

γαλλόμετρο (τό)· τὸ γαλλικὸν μέτρον, ὁ βασιλικὸς πῆχυς.

γαλλόνιον (τὸ) (Gallon). Μέτρον χωρητικότητος ὑγρῶν, ἐν χρήσει ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν ταῖς Ἡν. Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς. Ἰσοῦται πρὸς 4,54 λίτρας περίπου, ἤτοι πρὸς 3 ὀκάδ., 220 δράμια.

γαλλοπούλα (ἡ) καὶ *γαλλόπουλο* (τὸ)· τὸ θηλυκὸν τοῦ γάλλου, τοῦ ἰνδιάνου (βλ. λ. ἰνδικὴ *ὄρνις*).

γαλλορωμαϊκός, *—ή, —όν*, ἢ *γαλλορρωμαϊκός*. Ὁ ἀνήκων συγχρόνως εἰς τοὺς Γαλάτας καὶ εἰς τοὺς Ῥωμαίους.

— *γαλλορωμαϊκὴ γραφή*· ἡ γραφὴ τὴν ὁποίαν εἰσήγαγεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν Ἀλφρέδος ὁ Μέγας.

—*γαλλορωμαϊκὴ περίοδος.* Ὀνομάζεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἡ περίοδος ἐκείνη κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Γαλάται ἐκυβερνῶντο ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, μέχρι τῆς ἐποχῆς κατὰ τὴν ὁποίαν συνεχωνεύθησαν μὲ τοὺς Φράγκους καὶ ἀπετέλεσαν τὸ γαλλικὸν ἔθνος. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἡ λατινικὴ γλῶσσα εἶχε διαδοθῆ εἰς τὴν Γαλατίαν μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος, ὅπως μαρτυροῦν αἱ πολυάριθμοι ἐπιγραφαὶ αἱ ἀνευρεθεῖσαι ἐν τῇ χώρᾳ, οἱ δὲ γαλατικοὶ θεοὶ συνεχωνεύθησαν πρὸς τοὺς ῥωμαϊκούς. Ἀφ' ἑτέρου ἡ ῥωμαϊκὴ σύγκλητος, ἤδη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος, εἶχεν ἀνοίξει τὰς πύλας της εἰς τοὺς Γαλάτας, συχνάκις δὲ οἱ Ῥωμαῖοι αὐτοκράτορες διέμενον εἰς τὰς γαλατικὰς πόλεις Λουτεκίαν, Λυῶνα κ.τ.λ. Ἐπίσης κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ἡ Γαλατία παρέσχεν εἰς τὴν Ῥώμην πολλοὺς ῥήτορας καὶ στρατηγούς. —Η.

Γάλλος (ὁ), θηλ. *Γαλλίς, —ίδος*· τὸ ἐθνικὸν τῆς Γαλλίας: «Γάλλος ὑπήκοος». Ὑπὸ τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων ἐκαλοῦντο *Γαλάται.* Γάλλοι ἐκλήθησαν τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου.

Γάλλος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Φρυγίας πηγάζων παρὰ τὴν πόλιν Μόδρους (Μοδουρλοῦ) καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν Σαγγάριον παρὰ τὴν πόλιν Κέϋβε, εἰς ἀπόστασιν 49 χιλιομέτρων ἀπὸ τῆς Νικομηδείας.

Γάλλος, *ἅγιος* (τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας). Ἐν Ἰρλανδίᾳ γεννηθεὶς τῷ 551, ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ εἰσῆλθεν εἰς τὴν μονὴν Bangor καὶ ἐχειροτονήθη μοναχός. Μαθητὴς δὲ γενόμενος τοῦ περιωνύμου ἱεραποστόλου ἁγίου Κολουμβάνου ἀνεχώρησε μετ' αὐτοῦ ἐκ τῆς Ἀγγλίας καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν Γαλλίαν, τὴν Ἑλβετίαν καὶ τὴν Γερμανίαν, ὅπου πολλοὶ εἰσέτι ὑπῆρχον ἐθνικοί, ἐκήρυττε τὸν Χριστιανισμὸν καὶ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ εἵλκυσε. Συνεργαζόμενος μετὰ τοῦ διδασκάλου ἵδρυσε τρία μοναστήρια, τὸ τοῦ Annegrag τῷ 584, τὸ τοῦ Luxeuil τῷ 585, ὅπου καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἔζησε, καὶ τὸ τοῦ Fontaines τῷ 586. Λίαν ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος ὤν, τὰ προσφερόμενα αὐτῷ ὑπὸ τῶν πιστῶν πλούσια δῶρα διένεμεν εἰς τοὺς πτωχούς, καθ' ὑπερβολὴν δὲ ἀπεινόφρων, ἠρνήθη νὰ δεχθῇ τὴν προσενεχθεῖσαν αὐτῷ ἐπισκοπικὴν ἕδραν τῆς Κωνσταντίας, ἣν τότε εἷς τῶν μαθητῶν του κατέλαβε. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου του ἀποσυρθεὶς εἰς τι ἐρημητήριον ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Στάϊναχ οὐ μακρὰν τῆς λίμνης Κωνσταντίας τῆς Ἑλβετίας ἀπέθανεν ἐνταῦθα τῷ 646 εἰς βαθύτατον γῆρας. Ἡ μνήμη αὐτοῦ ἑορτάζεται τῇ 16 Ὀκτωβρίου. Ε. Γ. Π.

Εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἐρημητηρίου τοῦ ἁγίου Γάλλου ἱδρύθη περὶ τὸ 614 ὁμώνυμον μοναστήριον,

Digitized by Google

όπου, ἀκολουθοῦν κατ' ἀρχὰς τὰς μοναχικὰς διατάξεις τοῦ Κολουμβανοῦ, μετέστη εἰς τὸ τάγμα τῶν Βενεδικτίνων ἡγουμενεύοντος τοῦ Ὀτμάρ (720—759). Ἤκμασεν ἀπὸ τοῦ Θ'—ΙΑ' αἰῶνος. Ἐκαλλιεργήθησαν δ' ἐνταῦθα ἡ ἱστοριογραφία, ἡ ποίησις καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσική. Ἐπηκολούθησε παρακμὴ τοῦ μοναστηρίου τούτου κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους μέχρι τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Συνεχεῖ · ἀνωμαλίαι ἐπήνεγκον τὴν κατάργησιν αὐτοῦ ἐν ἔτει 1805. Π. Ι. Μ.

— **Γάλλος** (Gallus) *Αἴλιος*. Ρωμαῖος νομικὸς ἀκμάσας κατὰ τὸν Α' π. Χ. αἰῶνα καὶ συγγράψας ἔργον περὶ τῆς ἐννοίας τῶν νομικῶν ὅρων («de verborum. quae ad jus pertinent, significatione» πρβλ. Π. 50, 16, 77 καὶ 157).

— **Γάλλος** (Gallus), *Ἀκουΐλιος* βλ. λ. Ἀκουΐλιος Γάϊος Γάλλος. Δ. Φ. Π.

— **Γάλλος** (Gallus), *Ἀσίνιος* βλ. Ἀσίνιος Γάλλος.

— **Γάλλος** (Gallus), *Γάϊος - Βίβιος Τρεβώνιος*. Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ ἀπὸ τοῦ 251 — 254 μ. Χ. Γεννηθεὶς τῷ 194 ἢ 206, πιθανῶς ἐν γονέων Ἀφρικανῶν, ἠκολούθησε τὸ στρατιωτικὸν στάδιον. Ἐπὶ αὐτοκράτορος Δεκίου, στρατηγὸς ὢν ἐν Μυσίᾳ, ἐσυνθηκολόγησε μετὰ τῶν εἰσβαλόντων Γότθων καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν σφαγὴν τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τοῦ πρεσβυτέρου υἱοῦ του. Ἀνακηρυχθεὶς αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῶν λεγεώνων του (251) κατέλαβε τὸν θρόνον προσλαβὼν συνάρχοντά του τὸν νεώτερον υἱὸν τοῦ Δεκίου Ὀστιλιανόν, καὶ τούτου ἀποθανόντος μετ' ὀλίγον, τὸν ἴδιον υἱόν του Βολουσιανόν. Ἀλλὰ τοῦ στρατηγοῦ τῆς Παννονίας Αἰμιλιανοῦ στασιάσαντος, ὁ Γάλλος ἐβάδισε κατ' αὐτοῦ, ἐφονεύθη ὅμως (254) αὐτός τε καὶ ὁ υἱός του ὑπὸ τῶν ἰδίων του στρατιωτῶν, ἠγανακτισμένων διὰ τὴν δειλίαν του. Ὁ Γάλλος μετῆλθε διωγμοὺς κατὰ τῶν Χριστιανῶν. —Β.

— **Γάλλος** (Gallus), *Γάϊος Κορνήλιος* βλ. Κορνήλια γένη.

— **Γάλλος** (Gallus), *Γάϊος Σουλπίκιος*. Ρωμαῖος ὕπατος τοῦ Β' π. Χ. αἰῶνος. Ἐχρημάτισε πραίτωρ τῷ 175, καὶ χιλίαρχος κατὰ τὸν ἐναντίον τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Περσέως πόλεμον, (168). Ἀστρονόμος ὤν, προεῖπε καὶ ἐξήγησεν εἰς τοὺς στρατιώτας τὴν παραμονὴν τῆς μάχης τῆς Πύδνας ἔκλειψιν σελήνης, ἵνα οὕτω διαλύσῃ τὰς προλήψεις καὶ τοὺς φόβους των. Ὕπατος τῷ 166 ἐνίκησε τοὺς Λίγυρας. Θεωρεῖται ὁ πρῶτος εἰσαγαγὼν θεατρικὰς παραστάσεις κατὰ τὰς ὑπατικὰς ἑορτὰς καὶ ὑπὸ τῶν συγχρόνων του ἐφέρετο ὡς συνεργασθεὶς εἰς κωμῳδίας τινὰς τοῦ Τερεντίου. —Β.

— **Γάλλος** (Gallus), *Κέστιος*. Ρωμαῖος στρατηγὸς του Α' μ. Χ. αἰῶνος. Ἦτο διοικητὴς τῆς Συρίας τῷ 64, ὅτε ἐξερράγη ἡ μεγάλη ἐπανάστασις τῶν Ἰουδαίων κατὰ τῆς ρωμαϊκῆς δεσποτείας. Ἐπειδὴ οἱ ἐπαναστάται κατέσφαζον τοὺς Ρωμαίους, εἰσέβαλεν εἰς Παλαιστίνην αὐθορμήτως καὶ ἀφοῦ ἐδῄωσε τὰ παράλια τῆς Ἰουδαίας εἰσῆλθεν εἰς Γαλιλαίαν καὶ ἔφθασε μέχρι τῶν πυλῶν τῆς Ἱερουσαλήμ. Μὴ τολμήσας νὰ ἐπιτεθῇ ἀποφασιστικῶς κατὰ τῆς πόλεως, ἀπεχώρησε μετά τινας ἀψιμαχίας. Ἀλλ' οἱ Ἰουδαῖοι καταδιώξαντες αὐτόν, μετέτρεψαν τὴν ὑποχώρησίν του εἰς ἄτακτον φυγήν, καθ' ἣν πλεῖστοι Ρωμαῖοι ἐφονεύθησαν καὶ μέγας ἀριθμὸς πολεμικῶν μηχανῶν ἀπωλέσθη. Διὰ τὴν ἀνικανότητά του αὐτὴν ἀνεκλήθη ὁ Κέστιος καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἐστάλη ὁ πολὺς Βεσπασιανός. —Β.

—**Γάλλος** (Gallus), *Φλάβιος Κωνστάντιος*. Ρωμαῖος καῖσαρ τοῦ Δ' μ. Χ αἰῶνος (325—354). Ἦτο υἱὸς τοῦ Φλαβίου Ἰουλίου Κωνσταντίου, ἑτεροθαλοῦς ἀδελφοῦ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ ἀδελφὸς Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου. Ὅτε ὁ ἐκ τῶν διαδόχων τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου Κωνστάντιος, κληρονόμος τοῦ ἀνατολικοῦ τμήματος τῆς αὐτοκρατορίας, διέταξε τὴν σφαγὴν πάντων τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας, ἐπὶ τῇ προφάσει, ὅτι εἶχον δολοφονήσει τὸν πατέρα του, οἱ ἀνήλικοι τότε ἀδελφοί του Γάλλος καὶ Ἰουλιανὸς κατώρθωσαν νὰ σωθοῦν. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Μαγνέντιος, δολοφονήσας τὸν ἀδελφὸν τοῦ αὐτοκράτορος Κώνσταντα, ἥρπασε παρ' αὐτοῦ τὴν διοίκησιν τῆς Ἰταλίας, Ἀφρικῆς καὶ Ἰλλυρίας ἀπειλῶν καὶ τὸν θρόνον τοῦ Κωνσταντίου, οὗτος ἔλαβε συνάρχοντα αὐτοῦ τὸν Γάλλον (351) καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὸν σύζυγον τὴν ἀδελφήν του Κωνσταντίνην. Ἀλλ' ὁ Γάλλος, θρασύς, ματαιόδοξος καὶ σκληρός, προεκάλεσε διὰ τῆς σκαιᾶς διοικήσεώς του καὶ ἰδίᾳ τῶν σφαγῶν τῇ Ἀντιοχείας τὴν μῆνιν τοῦ Κωνσταντίου, ὅστις καλέσας αὐτὸν εἰς Ἰταλίαν ὅπως ἀπολογηθῇ τὸν ἐθανάτωσεν. —Β.

γάλλος (ὁ) *[Ζωολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ πτηνοῦ Ἰνδικὴ *ὄρνις* (βλ. λ.).

Γάλλου *[Γεωγρ.]*. Χωρίον ὑπαγόμενον εἰς τὸν δῆμον *Ρεθύμνης* Κρήτης, ἡ περιοχὴ τοῦ ὁποίου παράγει ἄφθονον βελανίδι. Κάτ. (1928 268. Τὸ ἐπίκαιρον τῆς θέσεως καθίστα τὸ χωρίον θέατρον συγκρούσεων κατὰ τοὺς κρητικοὺς ἀγῶνας. Τοιαῦται μάχαι περὶ τὸ χωρίον ἀναφέρονται ἡ τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1821, τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1829 καὶ ἡ τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1878. Κατὰ τὴν ἀνταρσίαν τοῦ Θερίσου τῷ 1905 ἔξωθεν τοῦ χωρίου συνεκρούσθησαν οἱ Ρῶσοι πρὸς τοὺς ἀντάρτας. Ε. Γ.

γαλλοϋλογλυκόζη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις λαμβανομένη δι' εἰσαγωγῆς τῆς ρίζης τοῦ γαλλοϋλίου $(HO)_3C_6H_2.CO-$, εἰς τὸ μόριον τῆς γλυκόζης. Ἔχει τὸν τύπον:

$$CH_2OH.CH(OH).CHC\,H(OH).CH(OH).CH.O.CO.C_6H_2(OH)_3$$
$$|\text{———}O\text{———}|$$

καὶ εἶναι σῶμα κρυσταλλικόν. Ἡ ἕνωσις αὕτη συμπίπτει πρὸς τὴν ἐν τῷ ρήῳ τῷ σινικῷ περιεχομένην *γλυκογαλλίνην*. Σ. Γ.

γαλλόφασις (ἡ) (Gallophasis) *[Ζωολ.]*. Γένος πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀλεκτοροειδῶν* (βλ. φασιανόρνις). Δ. Ν. Π.

γαλλόφιλος (ὁ, ἡ),—ον (τό)· ὁ φίλος τῶν Γάλλων, τῆς Γαλλίας, τῶν γαλλικῶν πραγμάτων (ὀρθότ. *φιλόγαλλος*).—Ἀφηρήμ. *γαλλοφιλία*.

γαλλοφλαβίνη (ἡ) *[Βιομ. Χημ.]*. Τεχνητὸν χρῶμα παρασκευαζόμενον ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὀξέος. Χρησιμοποιεῖται κυρίως ἐν τῇ τυποβαφικῇ. Σ. Γ.

γαλλοφοβία (ἡ)· ὁ ἀπὸ τῶν Γάλλων φόβος, τὸ νὰ διαβλέπῃ τις κινδύνους ἐκ τῆς γαλλικῆς ἰσχύος ἢ τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς.

γαλλόφοβος (ὁ, ἡ),—ον (τό)· ὁ φοβούμενος τοὺς Γάλλους, ὁ διαβλέπων κινδύνους ἀπὸ τῆς γαλλικῆς ἰσχύος ἢ τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς.

γαλλοφορμίνη (ἡ) (Galloformin) *[Φαρμ. Χημ.]*. Εἶναι τὸ ἑξαμεθυλενοτετραμινο-γαλλικὸν ὀξύ. Σκληραὶ φωτοθλαστικαὶ βελόναι, δυσδιάλυτοι ἐν ψυχρῷ ὕδατι, ἀλκοόλῃ καὶ αἰθέρι, διασπώμεναι δὲ ὑπὸ θερμοῦ ὕδατος, ἐνῷ ἀποχωρίζεται φορμαλδεΰδη καὶ ἀδιάλυτόν τι προϊόν. Ἡ γαλλοφορμίνη λόγῳ τῶν ἰδιοτήτων της θὰ ἠδύνατο νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς ἐξωτερικὸν καὶ ἐσωτερικὸν ἀντισηπτικόν. Κ. Γ. Μ.

γαλλοχρώματα (τὰ) *[Βιομ. Χημ.]*. Εἶναι διὰ προστύψεως βάπτουσαι ὀξαζῖναι, χρησιμοποιούμεναι ἐν τῇ τυποβαφικῇ. Εἰς τὴν τάξιν ταύτην ἀνήκουσι πολλὰ χρώματα ὅλων σχεδὸν τῶν ἀποχρώσεων. Σ. Γ.

γαλομάννα (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *κωδώνιον τὸ ἀλλοιόχρουν* (Campanula versicolor).

γαλονᾶς (ὁ)· δημοτ., πᾶς ὁ φέρων γαλόνια, ἤτοι διάσημα ἀξιωματικοῦ, λέγεται μετά τινος εἰρωνείας ἢ περιφρονήσεως.

γαλόνι (τό)· ταινία ἐπιρραπτομένη διακοσμητικῶς ἐπὶ ἐνδυμάτων ἢ πίλων.

— *[Στρατ. — Ναυτ.]* Καλεῖται κοινῶς *γαλόνι* τὸ ἐπὶ τοῦ πηληκίου τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ καὶ τὸ ἐπὶ τῶν περιχειρίδων τῶν ἀξιωματικῶν καὶ ὑπαξιωματικῶν τοῦ ναυτικοῦ, καθὼς καὶ τῶν ὑπαξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ διακριτικὸν σειράδιον τοῦ βαθμοῦ των (μάλλινον λευκὸν ἢ χρωματιστόν, ἀργυροῦν, ἢ χρυσοῦν). Ἡ ὀνομασία προῆλθεν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ galon. Διὰ τῆς εἰς πληθυντικὸν ἐκφράσεως, *γαλόνια*, ἐννοεῖται ἐν τῇ κοινῇ γλώσσῃ ἡ ἰδιότης τοῦ ἀξιωματικοῦ ἢ ὑπαξιωματικοῦ: «ἔχασε τὰ γαλόνια του» κτλ. Ν. Θ. Κ.

γαλοσκτίτης (ὁ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Πολυσθενὴς ἀλκοόλη λαμβανομένη ἐκ τῆς *γαλακτόζης*. Σ. Γ.

γαλοπίνη (ἡ) (Galopine) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ρουβιοειδῶν*, ἰθαγενῶν τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος. Δ. Ν. Π.

Γάλος. Ἐν τῷ ρωμαϊκῷ Ἁγιολογίῳ φέρονται τρεῖς ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἅγιοι:

α') *Γάλος, μάρτυς*. Οὗτος ἐμαρτύρησε κατὰ τὸν ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Δεκίου διωγμὸν τῶν Χριστιανῶν ἐν Ἀφρικῇ τῷ 250 καὶ ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τῇ 17 Ἀπριλίου.

β') *Γάλος ἅγιος*. Κατὰ τὸ 489 ἐν Clermont-Ferrand τῆς Auvergne γεννηθεὶς καὶ ἐκ μικρᾶς ἡλικίας πρὸς τὰ θεῖα τραπεὶς κατέλιπε τὸν πατρικὸν οἶκον, ὅτε οἱ γονεῖ, τὸν ἠθέλησαν νὰ νυμφευθῇ κόρην συγκλητικοῦ τινος. Εἰσελθὼν δὲ εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Cournon ἐγένετο μοναχὸς καὶ ταχέως εἵλκυσε τὴν ἀγάπην τῶν συμμοναστῶν καὶ τὴν ἐκτίμησιν τῶν προϊσταμένων του διὰ τὸν σεμνὸν βίον του. Τῷ 527 γενόμενος ἐπίσκοπος τῆς Auvergne ἐποίμανεν ἐπὶ εἴκοσι καὶ ἓξ ἔτη θεαρέστως τὸ πνευματικὸν αὐτοῦ ποίμνιον, τιμώμενος καὶ ἀγαπώμενος παρὰ πάντων. Παρέστη εἰς τὴν 4ην καὶ 5ην σύνοδον τοῦ Orleans καὶ εἰς τὴν τῆς Auvergne καὶ ἀπέθανε τῷ 553 Τὸν βίον αὐτοῦ ἔγραψεν ὁ ἀνεψιὸς καὶ μαθητὴς του Γρηγόριος ὁ ἅγιος, ἐπίσκοπος τοῦ Tours. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τῇ 1 Ἰουλίου.

γ') *Γάλος, ἅγιος*. Οὗτος γενόμενος ἐπίσκοπος τοῦ Clermont-Ferrand κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ Ζ' αἰῶνος ἀπέθανε τῷ 650 καὶ ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τῇ 1 Νοεμβρίου. Ε. Γ. Π.

Γαλουβᾶς *[Γεωγρ.]*. Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς ἐν Κρήτῃ κοινότητος *Δουσακιῶν* τῆς ἐπαρχίας Κισάμου τοῦ νομοῦ Χανίων Κρήτης. Ε. Γ.

Γαλοῦ-Καζάλ. Δυνάστη ἐκ τῶν λεγομένων «ἰσσακκοῦ», ὑποτελῶν δηλαδὴ εἰς τὸν κυρίως βασιλέα τῆς νοτίου Βαβυλωνίας. Ἐδυνάστευε τῆς πόλεως Λαγκὰς (σημ. Telloh) ἐπὶ τοῦ βασιλέως Σουλγι (2276—2231 π.Χ.), τῆς τρίτης δυναστείας τῆς Οὔρ. Σ. Ν. Μ.

Γαλούνια *[Παραλ. Γεωγρ.]*. «Μύρμηκες» τῆς Β ἀκτῆς τῆς Κύπρου (πλάτ. 35°26' Β. μῆκ. 33°56' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2074: Cyprus), εἰς 35 μίλ. Α.ΒΑ τοῦ φάρου τῆς Κυρηνείας. Κατέναντι αὐτῶν, ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῶν Β κρασπέδων τοῦ βουνοῦ Καβαλόπετρα, ἐρείπια ἀρχαῖα μὴ ἐξηκριβωμένης ταυτότητος. Σ. Ε. Λ.

Γαλουνόπετρα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Μέλαινα βραχονησὶς τῆς Κύπρου (πλάτ. 35°37'15" Β, μῆκ. 34°34 05" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2071: Cyprus) εἰς 3 μίλ. Ν τοῦ ἀκρωτηρίου Ἅγ. Ἀνδρέας. Α.ΒΑ τῆς μεγαλονήσου ἐσχατιᾶς. Φερωνύμως καὶ τοῦ κατέναντι αὐτῇ ἀκρωτήριον. Σ. Ε. Λ.

γαλούχημα (τό)· τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ γαλουχεῖν.

γαλούχησις (ἡ)· ἡ παροχὴ τοῦ μητρικοῦ γάλακτος ὡς πρώτης τροφῆς, ὁ θηλασμὸς τοῦ βρέφους, καθόλου θηλασμός.

γαλουχία (ἡ)· ἡ διὰ γάλακτος πρώτη διατροφὴ τοῦ βρέφους.

— [ΠΑΙΔΟΚΟΜ.] Ὑπάρχουσι τρεῖς διάφοροι τρόποι γαλουχίας:

α') ***Φυσικὴ γαλουχία***. Καλεῖται οὕτως ἡ διὰ γάλακτος γυναικὸς γαλουχία, ἥτις εἶναι καὶ ὁ καλύτερος τρόπος διατροφῆς τοῦ βρέφους, ἐφ' ὅσον οὐδὲν ξένον γάλα εἶναι δυνατὸν νὰ ἀντικαταστήσῃ ἐπωφελῶς τὸ γάλα τῆς γυναικός. Τὰ τρεφόμενα διὰ τοιούτου γάλακτος βρέφη ἔχουσι ταχυτέραν τὴν πέψιν καὶ σενεχεστέρας καὶ καλυτέρας κενώσεις· παρ' αὐτοῖς δὲ αἱ πεπτικαὶ διαταραχαὶ εἶναι σπανιώταται.

Ἡ φυσικὴ γαλουχία δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ διὰ τοῦ μητρικοῦ θηλασμοῦ ἢ διὰ τοῦ γάλακτος ἄλλης γυναικός. Ὁ μητρικὸς ὅμως θηλασμὸς εἶναι σχεδὸν πάντοτε πολὺ ἀνώτερος, δι' ὃ καὶ τὴν ξένην τροφὸν (βλ. λ.) δέον νὰ ἐπιβάλῃ μόνον μία ἀπόλυτος ἀνάγκη. Ἡ μήτηρ, ὅταν ἔχῃ γάλα καὶ δὲν εἶναι φυματική (βλ. λ. θηλασμός), ὀφείλει πάντοτε νὰ θηλάζῃ τὸ ἰδικόν της βρέφος, καθ' ὅσον εἶναι ἀποδεδειγμένον ὅτι ἡ διὰ μητρικοῦ γάλακτος διατροφὴ τοῦ βρέφους ἔχει τὴν καλυτέραν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ὑγιείας αὐτοῦ ἀναπτύξεως. Ἐξ ἄλλου ἡ φυσικὴ γαλουχία εἶναι πλεονέκτημα καὶ δι' αὐτὴν τὴν μητέρα, διότι παρετηρήθη ὅτι αἱ θηλάζουσαι γυναῖκες ἀναλαμβάνουσι ταχύτερον ἀπὸ τὴν κόπωσιν τοῦ τοκετοῦ καὶ προσβάλλονται ὀλιγώτερον ἀπὸ νοσήματα τῆς μήτρας. Ὁ πρῶτος θηλασμὸς τοῦ βρέφους εἶναι προτιμότερον νὰ γίνῃ κατὰ τὴν δευτέραν ἀπὸ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ ἡμέραν (βλ. θηλασμός) καὶ ὄχι βραδύτερον, διότι τὸ πρῶτον γάλα τῆς μητρὸς ἔχει ὑπακτικὰς ἰδιότητας, αἵτινες εὐκολύνουσι τὴν ἐκκένωσιν τοῦ μηκωνίου. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην οἱ θηλασμοὶ θὰ ἐπαναληφθῶσι κατὰ τετράωρον ἀπὸ τῆς 7ης π. μ. μέχρι τῆς 7ης μ. μ., ἔπειτα τὰ γεύματα τοῦ βρέφους θὰ αὐξάνουν καθημερινῶς καὶ κατὰ τὸ τέλος τῆς ἑβδομάδος τὸ παιδίον θὰ θηλάζῃ κατὰ τρίωρον, ἀπὸ τῆς 6ης π.-μ. μέχρι τῆς 9ης μ. μ. καὶ μόνον ἅπαξ κατὰ τὴν νύκτα. Ὅταν τὸ μητρικὸν γάλα δὲν εἶναι ἐπαρκές, δύναται τὸ βρέφος νὰ θηλάζῃ κατὰ $2\,^1/_2$ ὥρας ἐπί τινα χρόνον, πάντως ὅμως ὄχι πέραν τοῦ πρώτου μηνός. Ἀφ' ἧς στιγμῆς τὸ παιδίον κατωρθώνει νὰ θηλάζῃ καλῶς, ὁ θηλασμὸς θὰ διαρκῇ 10—15 λεπτά, ἐφ' ὅσον βεβαίως δὲν παρατηρεῖται πραγματικὴ ἀνεπάρκεια γάλακτος. Δὲν ὑπάρχει ὅμως ἀπόλυτος κανὼν ὅσον ἀφορᾷ τὴν ποσότητα τοῦ γάλακτος, ἥτις πρέπει νὰ δοθῇ εἰς τὸ βρέφος, διότι αὕτη ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ποιότητος τοῦ γάλακτος ἑκάστης γυναικός. Τὸ βρέφος δέον νὰ θεωρηθῇ ἐπαρκῶς τρεφόμενον, ὅταν παρατηρῆται ὁμαλὴ αὔξησις τοῦ βάρους του. Κατὰ μέσον ὅρον τὸ παιδίον ἀπὸ τῆς 2ας ἑβδομάδος δέον νὰ λαμβάνῃ 70—80 περίπου γραμμάρια γάλακτος καθ' ἕκαστον θηλασμόν, δηλαδὴ περὶ τὰ 560 γραμμάρια κατὰ 24ωρον.

Ἔπειτα ἡ ποσότης τοῦ γάλακτος θὰ εἶναι περίπου ἡ ἀκόλουθος:

Digitized by Google

Ἡλικία βρέφους	Ποσότης γάλακτος κατὰ θηλασμόν.	Ἀριθμὸς θηλασμῶν.	Ὁλικὴ ποσότης γάλακτος.
2 μηνῶν	100	7	700
3 »	110	7	770
4 »	120	7	840
5 »	125	7	875
6 »	130	7	910
7 »	150	6	900
8 »	165	6	990

Ἀπὸ τοῦ 7ου μηνὸς ἀρχίζει πλέον καὶ ἡ προσθήκη ἀλευρωδῶν εἰς τὴν τροφὴν τοῦ βρέφους.

Ἡ ὡρισμένη ὅμως αὐτὴ ποσότης γάλακτος ἐξαρτᾶται καὶ ἐκ τοῦ βρέφους· συνήθως ἡ ἡμερησία ποσότης, ἥτις χρειάζεται δι' ἕκαστον βρέφος, δέον νὰ ἀντιπροσωπεύῃ τὸ $^1/_{10}$ τοῦ βάρους του, εἰς τὸ ὁποῖον προσετέθησαν ἀκόμη περὶ τὰ 200 γραμμάρια. Τὸ βρέφος πρέπει νὰ θηλάζῃ πάντοτε κατὰ τὰς ὡρισμένας ὥρας διὰ τὰ γεύματά του καὶ οὐδέποτε ἐν τῷ μεταξύ· ὅταν εἶναι ἀνάγκη νὰ προστεθῇ ἄλλη τροφή, αὕτη δέον νὰ ἀντικαθιστᾷ ἕνα θηλασμὸν ὡρισμένης ὥρας.

β') *Τεχνητὴ γαλουχία.* Ὀνομάζεται οὕτως ἡ διατροφὴ τοῦ βρέφους διὰ γάλακτος ζῴου (ἀγελάδος, αἰγὸς κλπ.). Ἡ τεχνητὴ γαλουχία δύναται νὰ προκαλέσῃ τοὺς μεγαλυτέρους κινδύνους διὰ τὴν ὑγείαν τοῦ βρέφους, δι' ὃ καὶ θὰ καταφύγῃ τις εἰς αὐτὴν μόνον ὅταν δὲν εἶναι ἀπολύτως δυνατὸν νὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ φυσικὴ ἢ τοὐλάχιστον ἡ μικτὴ γαλουχία, ὅ αν π. χ. τὸ βρέφος ἐμφανίζῃ παραμορφώσεις τοῦ στόματος (*λαγοχειλίαν κτλ.*), οἵτινες καθιστῶσιν αὐτὸ ἀνίκανον νὰ θηλάσῃ ἢ ὅταν ἡ μήτηρ δὲν εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ θρέψῃ ἡ ἰδία τὸ τέκνον της καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τὴν ἀντικαταστήσῃ τροφός. Ἐν τούτοις παρ' ὅλα τὰ μειονεκτήματά της ἡ τεχνητὴ γαλουχία δύναται βεβαίως νὰ δώσῃ πολλάκις καλὰ ἀποτελέσματα, ὅταν ἀκολουθῆται καθ' ὅλους τοὺς κανόνας τῆς ὑγιεινῆς. Τὸ γάλα ζῴου, ὅπερ πλησιάζει περισσότερον πρὸς τὴν σύνθεσιν τοῦ γάλακτος τῆς γυναικός, εἶναι τὸ γάλα τῆς ὄνου. Τὸ γάλα ὅμως τοῦτο, ἐκτὸς τοῦ ὅτι στοιχίζει πολύ, περιέχει καὶ πολὺ ὀλιγώτερον λίπος καὶ θὰ ἀναγκασθῇ τις νὰ τὸ χορηγήσῃ εἰς μεγαλυτέρας ποσότητας· εἶναι λοιπὸν κατάλληλον μόνον διὰ τὰ νεογνά, ὅταν ἐνίοτε κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας παρουσιάζεται πραγματικὴ ἀνεπάρκεια μητρικοῦ γάλακτος, ὡς καὶ εἴς τινας εἰδικὰς περιστάσεις πεπτικῶν διαταραχῶν.

Καταλληλότερον εἶναι διὰ πολλοὺς λόγους τὸ γάλα τῆς ἀγελάδος, ἀρκεῖ νὰ εἶναί τις ἀσφαλὴς διὰ τὴν προέλευσιν καὶ τὴν ποιότητά του, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι πάντοτε εὔκολον ἐν Ἑλλάδι, τοὐλάχιστον διὰ τοὺς κατοίκους τῶν πόλεων.

Τὸ αἴγειον γάλα, ὅσον ἀφορᾷ τὴν σύνθεσίν του, διαφέρει ἀπὸ τὸ γάλα τῆς γυναικὸς περισσότερον καὶ ἀπὸ τὸ γάλα τῶν προαναφερθέντων ζῴων, ἔχει ὅμως παρ' ἡμῖν τὸ πλεονέκτημα νὰ εἶναι προσιτὸν εἰς πάντας μετὰ περισσοτέρας ἀσφαλείας, ἀφοῦ εἶναι δυνατὸν νὰ ἀμέλγηται τὸ ζῷον παρουσίᾳ ἐκείνων, οἵτινες ἔχουσιν ἀνάγκην γάλακτος διὰ τὸ τέκνον των. Δύναται λοιπὸν νὰ κάμῃ τις χρῆσιν αὐτοῦ ὅταν δὲν εὑρίσκῃ γάλα ἀγελάδος πραγματικῶς ἁγνόν.

Πάντως τὸ γάλα, τὸ ὁποῖον θὰ μεταχειρισθῇ τις διὰ τὴν διατροφὴν τοῦ βρέφους, πρέπει νὰ προέρχηται ἀπὸ ζῷα ὑγιῆ καὶ κατὰ προτίμησιν ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ζῷα, τὰ ὁποῖα περιφέρονται ἐλευθέρως εἰς τοὺς ἀγρούς, διότι ἔχει παρατηρηθῇ ὅτι τὸ γάλα τῶν ζῴων, ἅτινα βιοῦσιν ἐντὸς σταύλων, ἔχει συνήθως ὀλιγωτέραν ποσότητα βιταμινῶν. Ἐξ ἄλλου τὸ γάλα πρέπει νὰ ἀμέλγηται καθ' ὅλους τοὺς κανόνας τῆς ὑγιεινῆς, ἵνα μὴ μολύνηται κατὰ τὴν ἄμελξιν καὶ νὰ μεταφέρηται ἐντὸς καθαρῶν δοχείων. Γάλα, τὸ ὁποῖον πολλάκις θεωρεῖται καλόν, εἶναι δυνατὸν νὰ περιέχῃ ἀπειρίαν μικροβίων.

Διὰ τὸν λόγον τοῦτον τὸ γάλα πρέπει νὰ βράζηται καλῶς πρὶν προσφερθῇ εἰς τὸ βρέφος· μετὰ τὴν πρώτην του βράσιν καλὸν εἶναι νὰ βράζηται ἀκόμη ἐπὶ 5 τοὐλάχιστον λεπτά. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ λησμονῆται ὅτι ἡ βράσις καταστρέφει μόνον τὰ μικρόβια τοῦ γάλακτος, ἀλλ' ὄχι καὶ ὅλα τὰ τοξικὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα εἶναι δυνατὸν νὰ προέρχωνται ἐκ τῆς ἐνεργείας τῶν μικροβίων τούτων ἢ ἐκ τῆς ἀκαταλλήλου τροφῆς, διὰ τῆς ὁποίας διατρέφονται τὰ ζῷα, ἅτινα παράγουν τὸ γάλα. Πρέπει λοιπὸν νὰ εἶναι καλὴ καὶ ἡ ποιότης τοῦ βραζομένου γάλακτος καὶ τὸ γάλα νὰ βράσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερον μετὰ τὴν ἄμελξιν (τὸ ἀργότερον 6—8 ὥρας)· ἀφοῦ δὲ βράσῃ νὰ διατηρῆται ἐντὸς δροσεροῦ περιβάλλοντος, εἰς χαμηλὰς δηλαδὴ θερμοκρασίας, καὶ μόνον ὅση ποσότης χρειάζεται διὰ τὴν ἐντὸς τοῦ 24ώρου κατανάλωσιν.

Ἀτυχῶς ἡ βράσις καταστρέφει μετὰ τῶν μικροβίων καὶ πολλοὺς ἄλλους χρησιμωτάτους παράγοντας, ὁποῖοι εἶναι αἱ βιταμῖναι, ἰδίως μάλιστα ὅταν ἡ βράσις παρατείνεται ἐπὶ πολύ. Ἐπειδὴ ὅμως, ὅταν δὲν βρασθῇ τὸ γάλα, οἱ κίνδυνοι εἶναι πολὺ περισσότεροι τῶν πλεονεκτημάτων, θὰ προτιμηθῇ πάντοτε τὸ βρασμένον γάλα, ἐκτὸς βεβαίως εἴς τινας εἰδικὰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις. Διὰ νὰ δοθῇ γάλα μὴ βρασμένον, πρέπει τοῦτο νὰ προέρχηται ἀπὸ ἀγελάδας, αἵτινες εἶναι ἀποδεδειγμένον ὅτι δὲν εἶναι φυματικαὶ καὶ νὰ προσφέρηται ἀμέσως μετὰ τὴν ἄμελξιν ἢ νὰ διατηρῆται ἐντὸς πάγου. Τοὺς αὐτοὺς κινδύνους δύναται νὰ προκαλέσῃ τὸ λεγόμενον γάλα *pasteurisé* (τὸ ὁποῖον θερμαίνεται μόνον εἰς τοὺς 70 βαθμούς), ὅταν τὸ περιέχον αὐτὸ δοχεῖον δὲν διατηρῆται συνεχῶς ἐντὸς πάγου ἢ καὶ ἐντὸς ψυχροῦ ὕδατος. Μόνον ἡ ἀποστείρωσις ἐξασφαλίζει τὸ γάλα ἀπὸ τοὺς κινδύνους τῆς μολύνσεως, ἐφ' ὅσον καταστρέφει μετὰ τῶν μικροβίων καὶ τὴν ἀναπαραγωγὴν αὐτῶν· τὴν ἀποστείρωσιν δὲ θὰ φέρῃ ἡ ἐπαρκὴς βράσις τοῦ γάλακτος.

Διὰ τὴν ἀσφαλῆ ἀποστείρωσιν τοῦ γάλακτος δύναται νὰ μεταχειρισθῇ τις τὸ γνωστὸν μηχάνημα τοῦ *Soxhlet*, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀποστειροῦνται συγχρόνως αἱ ἐντὸς 24ώρου χρησιμοποιούμεναι φιάλαι διὰ τὰ γεύματα τοῦ βρέφους· ἑκάστη φιάλη περιέχει ὅσην ποσότητα γάλακτος χρειάζεται τὸ βρέφος δι' ἓν γεῦμα ἀναλόγως τῆς ἡλικίας του, ἡ ἰδία δὲ φιάλη γίνεται φιάλη θηλάστρου διὰ νὰ μὴ μολύνεται τὸ γάλα κατὰ τὴν μετάγγισιν. Διὰ τοῦ συστήματος Soxhlet τὸ γάλα πρέπει νὰ βράσῃ ἐπὶ $^3/_4$ τῆς ὥρας, ἀλλ' ἡ ἀπόλυτος αὕτη ἀποστείρωσις δὲν εἶναι πάντοτε ἀναγκαία, ὅταν δὲν ἀργήσῃ τὸ γάλα νὰ βράσῃ μετὰ τὴν ἄμελξιν καὶ ὅταν εἶναι γνωστὴ ἡ προέλευσις αὐτοῦ.

Τὸ γάλα ὅμως τῆς ἀγελάδος ἢ τῆς αἰγὸς εἶναι πολλάκις δύσπεπτον, ὅταν λαμβάνεται ὅπως εἶναι ἰδίως ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ βρέφη, τὰ ὁποῖα ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθοῦσιν ἀποκλειστικῶς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν τεχνητὴν γαλουχίαν. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον οἱ πλεῖστοι συγγραφεῖς παραδέχονται σήμερον, ὅτι τὸ γάλα τοῦτο πρέπει νὰ διαλύηται ἐντὸς ὡρισμένης ποσότητος ὕδατος ἐξαρτωμένης ἐκ τῆς ἡλικίας τοῦ βρέφους, τοὐλάχιστον κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τῆς ζωῆς, διὰ νὰ ἐλαττοῦται ἡ ἐντὸς αὐτοῦ περιεχομένη ποσότης τυρίνης. Διὰ νὰ μὴ ἐλαττοῦται δέ, μὲ τὸν τρόπον τοῦτον, ἡ θρεπτικότης τοῦ γάλακτος, τὸ προστιθέμενον ὕδωρ δέον νὰ περιέχῃ κατὰ 10 % περίπου σάκχαριν.

Τὸ ζήτημα τῆς διαλύσεως τοῦ γάλακτος ἀπησχόλησε πολλοὺς ἐπιστήμονας, οἵτινες ἐπεζήτησαν νὰ καταστήσωσι τὸ ξένον γάλα ὅσον τὸ δυνατὸν πλησιέστερον κατὰ τὴν σύνθεσίν του πρὸς τὸ γάλα τῆς γυναικός. Τὰ διάφορα ὅμως συμβουλευόμενα συστήματα εἶναι πολλάκις πολύπλοκα καὶ δὲν εἶναι πάντοτε εὐκόλως ἐφαρμόσιμα.

Ἡ ἁπλουστέρα μέθοδος εἶναι ἡ τοῦ *Marfau*: κατ' αὐτὴν θὰ προσθέσῃ τις εἰς τὸ γάλα σακχαροῦχον ὕδωρ εἰς ἀναλογίαν $^1/_2$, $^1/_3$, $^1/_4$ ἢ $^1/_5$ ἐξαρτωμένην ἐκ τῆς ἡλικίας τοῦ βρέφους, κατὰ τὸν πρῶτον δηλαδὴ μῆνα τὸ βρέφος θὰ λαμβάνῃ 1 μέρος ὕδατος καὶ 1 μέρος γάλακτος κατὰ τὸν δεύτερον 1 μέρος ὕδατος καὶ 2 μέρη γάλακτος, κατὰ τὸν τρίτον 1 μέρος ὕδατος καὶ 3 μέρη γάλακτος καὶ οὕτω καθεξῆς μέχρι τοῦ πέμπτου μηνός, ὅτε πλέον τὸ γάλα συνηθέστατα εἶναι ἀνεκτὸν ἄνευ προσθήκης ὕδατος.

Ἁπλουστάτη μέθοδος εἶναι ἐπίσης ἐκείνη, τὴν ὁποίαν ἀκολουθοῦσιν εἰς τὸ Παιδικὸν νοσοκομεῖον τῶν Παρισίων· ἐκεῖ ἀμέσως μετὰ τὸν πρῶτον μῆνα εἰς ὡρισμένην ποσότητα 15—20 γραμμαρίων ὕδατος προστίθεται ἡ καθ' ἕκαστον μῆνα αὐξανομένη ποσότης γάλακτος, παύει δὲ ἡ προσθήκη τοῦ ὕδατος ὅταν ἡ ὁλικὴ ποσότης τροφῆς δι' ἓν γεῦμα φθάνῃ εἰς τὰ 135 γραμμάρια, δηλαδὴ κατὰ τὸν πέμπτον ἢ ἕκτον μῆνα.

Διὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ βρέφους ἡ ποσότης τῆς τροφῆς δι' ἕκαστον γεῦμα δέον νὰ εἶναι ἡ ἀκόλουθος:

2α	ἡμέρα	10	γραμμ.
3η	»	20	»
4η	»	30	»
5η	»	40	»
6η	»	50	»
7η	»	60	»

Ἀπὸ τῆς 2ας ἑβδομάδος τὸ παιδίον δέον νὰ λαμβάνῃ τὴν αὐτὴν περίπου ποσότητα, ἥτις ὡρίσθη διὰ τὴν φυσικὴν γαλουχίαν. Ὁ καλύτερος δὲ τρόπος διὰ τὴν χορηγίαν τῆς τροφῆς εἰς τὸ βρέφος, τοὐλάχιστον κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τῆς ζωῆς, εἶναι ἡ χρησιμοποίησις τοῦ θηλάστρου (βλ. λ.). Τὰ γεύματα θὰ γίνωνται κατὰ τρίωρον.

Ἡ τεχνητὴ αὕτη γαλουχία διὰ νωποῦ γάλακτος εἶναι βεβαίως ἡ καλυτέρα, ἐφ' ὅσον εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναί τις ἀσφαλὴς περὶ τῆς ἁγνότητος τοῦ γάλακτος, τοῦ ὁποίου θὰ κάμῃ χρῆσιν· διότι εἶναι εἰς πάντας εὐνόητον τί δύναται νὰ συμβῇ, ὅταν θελήσῃ τις νὰ προσθέσῃ, κατὰ τοὺς κανόνας, τὸ ἀνάλογον ὕδωρ ἐντὸς γάλακτος, τὸ ὁποῖον μία προηγηθεῖσα προσθήκη ὕδατος παρὰ τοῦ γαλακτοπώλου ἔχει ἤδη καταστήσει διάλυσιν γάλακτος. Ὑπὸ τοιούτους ὅρους θὰ εἶναι ἀδύνατον τὸ γάλα νὰ εἶναι ἐπαρκὴς τροφὴ διὰ τὸ βρέφος. Αἱ ἄλλαι ποικίλαι νοθεῖαι τοῦ γάλακτος παρουσιάζουν πολὺ μεγαλυτέρους κινδύνους.

Διὰ τὸν λόγον τοῦτον πολλοὶ μεταχειρίζονται τὰ ἐν τῇ βιομηχανίᾳ εὑρισκόμενα γάλακτα ἀπεξηραμένα ἢ συμπεπυκνωμένα, τὰ ὁποῖα ἐξ ἀνάγκης εἶναι προτιμότερα ἑνὸς νωποῦ γάλακτος ἀγνώστου προελεύσεως. Ἀλλὰ καὶ τὰ γάλακτα τα τα τῆς βιομηχανίας πρέπει νὰ εἶναι γνωστὰ τοὐλάχιστον ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῶν καὶ ἐκ τῶν ἐγγυήσεων παρασκευῆς, τὰς ὁποίας παρουσιάζει ἑκάστη ἑταιρεία.

Τὸ ἀπεξηραμένον καὶ κονιοποιημένον γάλα πρέπει συνήθως νὰ προτιμᾶται, διότι διατηρεῖται καλύτερον. Ἐν Ἑλλάδι εἶναι γνωστότερον τὸ ἀποβουτυρωμένον κατὰ $^1/_4$, δύναταί τις δὲ νὰ κάμῃ χρῆσιν τῶν ἀκολούθων περίπου δόσεων ἀναλόγως τῆς ἡλικίας τοῦ βρέφους:

Ἡλικία βρέφους	Δόσις ἀπεξηραμ. γάλακτος (εἰ μικρὰ κοχλ. καφὲ	Δόσις ὕδατος (εἰ μεγάλα κοχλ. τραπέζης)
1 ἑβδομάδος	1	3
1 μηνός	2	4 $^1/_2$—5
2 μηνῶν	3	5 $^1/_2$—6
3 »	3 $^1/_2$	7—7 $^1/_2$
4 »	4	8
5 »	5	10

καὶ οὕτω καθεξῆς.

Τὸ προστιθέμενον ὕδωρ δέον νὰ ἔχῃ βράσει προηγουμένως καὶ νὰ ἀναμιγνύηται μετὰ τῆς κόνεως τοῦ γάλακτος ὅταν εἶναι χλιαρόν, διότι τὸ οὕτω παρασκευασθὲν γάλα δὲν πρέπει πλέον νὰ βράσῃ, μήτε νὰ προσφέρηται ἐκ νέου, ὁσάκις δὲν ἔχει καταναλωθῆ εἰς ὡρισμένον γεῦμα ὁλόκληρος ἡ παρασκευασθεῖσα ποσότης.

Παιδία τινὰ ἀνέχονται καλύτερον τὸ συμπεπυκνωμένον γάλα· τοῦτο ὅμως ἔχει ἀνάγκην μεγαλυτέρας προσοχῆς κατὰ τὴν παρασκευὴν αὐτοῦ, ἰδίᾳ ἐν ὥρᾳ θέρους, διότι ὑφίσταται ἐνίοτε ζυμώσεις, ὅταν μάλιστα παραμείνουν ἐντὸς αὐτοῦ σταγόνες ὕδατος προερχόμεναι ἐκ τοῦ χρησιμοποιουμένου κοχλιαρίου. Εἶναι προτιμότερον νὰ μὴ βυθίζηται τὸ κοχλιάριον ἐντὸς τοῦ περιέχοντος τὸ γάλα κυτίου.

Διὰ τὸ συμπεπυκνωμένον γάλα αἱ συνήθεις δόσεις εἰς μικρὰ κοχλιάρια καφὲ εἶναι αἱ ἀκόλουθοι:

Ἡλικία βρέφους	Γάλα συμπ.	Ὕδωρ
1 ἑβδομ.	$^1/_2$	8
1 μηνὸς	1	12
2 μηνῶν	$1^1/_2$	16
3 »	2	18
4 »	$2^1/_2$	20

καὶ οὕτω καθεξῆς.

Καθ' ὅλην τὴν περίοδον τῆς τεχνητῆς γαλουχίας τὸ βρέφος πρέπει νὰ λαμβάνῃ ποσότητά τινα χυμοῦ πορτοκαλλίου, σταφυλῶν, λεμονίου ἢ τομάτας, διότι ἄλλως εἶναι δυνατὸν νὰ παρουσιάσῃ διαφόρους διαταραχὰς προερχομένας ἐκ τῆς ἐλλείψεως βιταμινῶν. Κατὰ τὸν ἕβδομον δὲ μῆνα καὶ σπανίως ἐνωρίτερον εἶναι πολλάκις ἀνάγκη νὰ ἀρχίσῃ ἡ ἀνάμιξις ἀλευρωδῶν μετὰ του γάλακτος, διότι ἡ διατροφὴ τοῦ βρέφους δὲν εἶναι πλέον ἱκανοποιητικὴ διὰ μόνου τοῦ γάλακτος. Ἡ θνησιμότης τῶν τεχνητῶς τρεφομένων βρεφῶν εἶναι μεγίστη. Κατά τινα παλαιὰν στατιστικὴν τοῦ Μονάχου ἐκ τῶν θηλαζόντων βρεφῶν μόνον 15 % ἀποθνήσκουν κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἡλικίας των, ἐνῷ εἰς τὰ ἀκολουθοῦντα τὴν τεχνητὴν γαλουχίαν ἡ θνησιμότης φθάνει τὸ 85 %! Ἐν Βαυαρίᾳ καὶ ἐν Βυρτεμβέργῃ, ἔνθα ἄλλοτε ἡ τεχνητὴ γαλουχία ἦτο πολὺ διαδεδομένη, ἡ βρεφικὴ θνησιμότης εἶχε φθάσει εἰς 33 %, ἐνῷ ἡ θνησιμότης αὕτη δὲν ὑπερβαίνει 10 % εἰς τὴν Σκωτίαν καὶ τὰς Σκανδιναυϊκὰς χώρας, ἔνθα ἰδίᾳ ἀκολουθεῖται ὁ φυσικὸς θηλασμός.

Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ παρ' ἡμῖν· κατὰ τὴν στατιστικὴν τοῦ 1924 ἡ ἐκ γαστρικῶν νοσήσεων βρεφικὴ θνησιμότης τῆς Ἀττικῆς φθάνει τὰ 18,8 % τῶν γεννήσεων καὶ εἰς τὸν νομὸν Θεσσαλονίκης τὰ 17,8 %. Ἐνῷ ἡ αὐτὴ θνησιμότης δὲν ὑπερβαίνει τὰ 2,7 % ἐν Ἀρκαδίᾳ, τὰ 2 % ἐν Μεσσηνίᾳ καὶ τὰ 1,6 % εἰς τὸν νομὸν Κοζάνης. Παρατηρεῖται δηλαδὴ μεγάλη διαφορὰ μεταξὺ τῶν ἀστικῶν καὶ τῶν ἀγροτικῶν πληθυσμῶν. Εἶναι δὲ γνωστὸν πόσον περισσότερον εἶναι διαδεδομένος εἰς τοὺς ἀγρότας ὁ μητρικὸς θηλασμός.

γ') ***Μικτὴ γαλουχία.*** Ἡ μικτὴ γαλουχία, ἤτοι ἡ μετέχουσα τῆς τε φυσικῆς καὶ τεχνητῆς, εἶναι πάντοτε προτιμοτέρα τῆς ἀπολύτου τεχνητῆς γαλουχίας, προτιμοτέρα δὲ πολλάκις καὶ αὐτῆς τῆς διὰ τροφοῦ γαλουχίας, καὶ πρέπει νὰ συνιστᾶται ὁσάκις τὸ μητρικὸν γάλα εἶναι ἀνεπαρκὲς πρὸς τελείαν διατροφὴν τοῦ βρέφους. Συνήθως ἡ ἀνεπάρκεια αὕτη τοῦ μητρικοῦ γάλακτος ἀποδεικνύεται εὐκόλως, διότι παρατηρεῖται ὅτι ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου τὸ βάρος τοῦ βρέφους δὲν αὐξάνει πλέον ἐπαρκῶς· ἂν δὲ ζυγίσῃ τις τὸ παιδίον πρὸ τοῦ θηλασμοῦ καὶ μετ' αὐτόν, θὰ ἐξακριβώσῃ ὅτι τὸ ποσὸν τοῦ λαμβανομένου γάλακτος εἶναι κατὰ πολὺ κατώτερον ἐκείνου, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ λαμβάνῃ τὸ βρέφος ἀναλόγως τῆς ἡλικίας του.

Ὅταν ἡ ἀνεπάρκεια τοῦ μητρικοῦ γάλακτος ἐμφανίζεται κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ βρέφους,

Digitized by Google

εἶναι προτιμότερον νὰ συμπληροῦται διὰ ξένου γάλακτος τὸ ἔλλεῖπον ἑκάστοτε ποσὸν ἐκ τοῦ θηλασμοῦ, ἀφοῦ προηγουμένως ἐξακριβωθῇ διὰ τῆς ζυγίσεως τὸ ποσὸν τοῦ ληφθέντος μητρικοῦ γάλακτος. Ἡ τοιαύτη μικτὴ γαλουχία δύναται νὰ θεωρηθῇ μεταβατική, διότι εἶναι πιθανὸν ἀργότερον νὰ αὐξηθῇ διὰ τοῦ τρόπου τούτου τὸ γάλα τῆς μητρός. Ὅταν ὅμως βεβαιωθῇ τις ὅτι δὲν εἶναι πλέον δυνατὸν νὰ αὐξήσῃ τὸ μητρικὸν γάλα, τότε εἶναι καλύτερον νὰ ἀντικαθιστῶνται εἷς ἢ δύο θηλασμοὶ διὰ τῆς ἁρμοζούσης ποσότητος ξένου γάλακτος διότι εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἡ μικτὴ γαλουχία δέον νὰ θεωρηθῇ ὁριστική.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *A. Marfau*, Traité d' allaitement et de l' alimentation des enfants du 1er âge. (III éd. Paris 1920).—*E. Terrien*, Précis d'alimentation des nourrissons, (Paris 1921).— *F. Valagussa*, Clinica, dietetica e terapia infantile (Roma 1922).—*Σ. Βέρα*, Υγιεινὴ τοῦ παιδίου (Ἔκδ. Συλλόγ. πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων, ἀριθ. 46).—*S. Veras*. Étude comparée des moyens les meilleurs pour développer l' allaitement maternel (Congrès International de Protection de l' enfance. Paris. Juillet 1928 I Vol.). Σ. ΒΕΡΑΣ

γαλουχῶ (—*έω*)· παρέχω τὸ γάλα μου εἰς τὸ βρέφος, θηλάζω, ἐπὶ μητρὸς ἢ τροφοῦ· ‖ παρέχω τὴν πρώτην μόρφωσιν, τὰ στοιχεῖα, τὰς βάσεις, τὰ θεμέλια μιᾶς περαιτέρω ἐξελίξεως.

Γαλτενὰ [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος *Ἁγίου Γεωργίου* τῆς ἐπαρχίας Κυνουρίας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας. Κάτ. (1928) 100.

γαλτόζη (ἡ) ἢ *γλουτόζη* [*Ὀργαν. Χημ.*]. Σάκχαρα σχηματιζόμενα δι' ἐπιδράσεως ἀραιῶν ἀλκαλίων ἐπὶ τῆς d-γλυκόζης, d-μαννόζης, d-φρουκτόζης, d-γαλακτόζης, d-ταλόζης, d-ταγατόζης καὶ l-σορβόζης ὑπὸ σιροπώδη μορφήν. Εἶναι πιθανῶς μίγματα στερεοϊσομερῶν 3-κετοεξοζῶν τοῦ τύπου CH_2 (OH). CH (OH). CO. CH (OH) .CH (OH). CH_2 (OH) καὶ εἶναι ὀπτικῶς ἀνενεργά. Δὲν ζυμοῦνται, ὑπ' ἀλκαλίων δὲ μετατρέπονται ἀπ' εὐθείας εἰς ὀξέα. Σ. Γ.

γαλτονία (ἡ) (Galtonia) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *λειριοειδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει δύο εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Ἀμερικῆς. Δ.Ν.Π.

Γαλύπε [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐν Κρήτῃ κοινότητος *Γαλύφας* τῆς ἐπαρχίας Πεδιάδος τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου. Κάτ. (1928) 224.

Γαλύφα [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαρχίας Πεδιάδος τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 253. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ πλησίον χωρίον *Γαλύπε* (κάτ. 224). Κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ 1897 ἐξελθόντες αἰφνιδίως ἐκ τοῦ Ἡρακλείου Τουρκοκρῆτες κατέστρεψαν τὸ χωρίον καὶ ἐφόνευσαν πλείστους ἐκ τῶν κατοίκων. Ε. Γ.

γαλφιμία (ἡ) (Galphimia) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μαλπιγιοειδῶν*. Τὰ φυτὰ τοῦ γένους τούτου διακρίνονται διὰ τὰ κίτρινα ἢ ὑπέρυθρα ἄνθη των κατὰ καταληκτικοὺς βότρυς διατεταγμένα. Γνωστὰ 10 εἴδη, ὧν τινα καλλιεργοῦνται πρὸς κόσμον καὶ πάντα ἰθαγενῆ τῆς Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

Γάλωρον (τὸ) [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Τόπος παρὰ τὸν Εὔξεινον Πόντον μεταξὺ τῆς Σινώπης καὶ τοῦ Ἅλυος (*Πτολ.* Ε'. 4. 2). Ὁ Μύλλερ συνταυτίζει αὐτὸ πρὸς τὸ Ζάγωρον, ἀλλὰ δὲν φαίνεται ὀρθὴ ἡ συνταύτισις αὕτη. —Μ

Γάμα (Gama), *Βάσκος δὲ* —· βλ. **Γκάμα.**

Γάμαλα [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Γαλιλαίας ὕπερθεν τῆς Ταριχέας παρὰ τὴν Τιβεριάδα λίμνην. Ὁ Ἰώσηπος, ὅστις τὴν ὠχύρωσε, περιγράφει (Ἰουδ. Πόλ. Δ' 1.1) ζωηρῶς τὴν ἀφάνταστον ὀχυρότητα τοῦ βράχου ἐφ' οὗ ἦτο ἐκτισμένη καὶ τὴν ἅλωσιν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Βεσπασιανοῦ, ἐπιτευχθεῖσαν ἀντὶ πολλῶν θυσιῶν καὶ σκληροτάτων ἀγώνων. Γ. Λ. Α.

Γαμαλίβα [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Μεσόγειος τόπος ἐν τῷ κράτει τῶν ἀρίων Ἀριακῶν, ὅπερ ἔκειτο ἐπὶ τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τοῦ Δεκκάν. Τοποθετεῖται παρὰ τὸν ἄνω ῥοῦν τοῦ ποταμοῦ Γοδαβαρίου μεταξὺ τῶν ἀκτῶν τῆς Βομβάης καὶ τῆς πρωτευούσης τοῦ βασιλείου τῶν Ἀριακῶν Παϊτάνας, ἥτις διετήρησε τὸ παλαιὸν αὐτῆς ὄνομα. —Μ.

Γαμαλιὴλ *Α'*. Περίφημος Ἑβραῖος νομοδιδάσκαλος τῆς Ἱερουσαλήμ, παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ὁποίου ἐμαθήτευσε καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος (Πράξεων Ἀποστ. κβ' 3· πρβ. καὶ ε' 34). Ἐν τῷ Ταλμοὺδ λέγεται καὶ *πρεσβύτερος* κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸν ἔγγονον αὐτοῦ. Ὡς πατὴρ αὐτοῦ φέρεται παρ' Ἰουδαίοις καὶ Χριστιανοῖς λογίοις ὁ *Σίμων*, ὅστις θεωρεῖται υἱὸς τοῦ ἑτέρου περιφήμου Ἰουδαίου νομοδιδασκάλου *Χιλλαίλ*, ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένον. Ἀνῆκεν εἰς τὴν μερίδα τῶν Φαρισαίων καὶ ἀπετέλει μέλος τοῦ Μεγάλου Συνεδρίου, διακρινόμενος πρὸς τῇ σοφίᾳ καὶ διὰ τὴν σύνεσιν αὐτοῦ, ἣν ἀπέδειξε καὶ κατὰ τὴν ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου προσαγωγὴν τῶν ἀποστόλων, ὅτε συνέστησεν ὅπως ἀφεθῶσιν οὗτοι ἐλεύθεροι, τὸ δὲ Συνέδριον ἐπείσθη εἰς τοὺς λόγους αὐτοῦ (Πράξεων ε' 34 ἑξ.). Ἀκριβῶς δὲ διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἡ χριστιανικὴ παράδοσις ἀνέδειξεν αὐτὸν Χριστιανὸν (*Ψευδοκλήμεντος*, Recognitiones I 65 ἑξῆς, πρβ. καὶ *Παπαδοπούλου Κεραμέως*, Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμιτικῆς Σταχυολογίας Ε' ἐν Πετρουπόλει 1898 σελ. 28-53, καὶ *Φωτίου* Βιβλιοθήκην 171). Ἐν πολλοῖς δὲ μαρτυρολογίοις φέρεται ὁ Γαμαλιὴλ οὗτος καὶ ὡς μάρτυς, τοῦ ῥωμαϊκοῦ μαρτυρολογίου μνημονεύοντος τῇ 3 Αὐγούστου τῆς ἀνακομιδῆς τῶν λειψάνων αὐτοῦ ὁμοῦ μετὰ τῶν τοῦ ἁγίου Στεφάνου. Ἡ δὲ ἰουδαϊκὴ παράδοσις ἐξαγλαΐζει αὐτὸν ὡς ἐνδοξότατον διδάσκαλον. Ἐν τῇ «Μισνᾷ» λέγεται, ὅτι ἀφ' ὅτου ἀπέθανεν ὁ Γαμαλιὴλ ὁ πρεσβύτερος δὲν ὑπάρχει πλέον σεβασμὸς πρὸς τὸν νόμον καὶ ὅτι μετ' αὐτοῦ ἐξέλιπεν ἡ ἁγνότης καὶ ἐγκράτεια. Μεγάλην φήμην ὡς νομοδιδάσκαλος ἀπέκτησε καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ *Σίμων*, ὅστις ἔζη κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰουδαϊκοῦ πολέμου, ὡς καὶ ὁ ἔγγονος αὐτοῦ Γαμαλιὴλ *Β'* (βλ. λ.), πρὸς ὃν ἐνίοτε συγχέεται ὑπό τινων συγγραφέων.

[*Schürer*, Geschichte des Jüd. Volkes, δ' ἔκδ. 1907 Β' τόμος, ἔνθα καὶ πλήρης βιβλιογραφία.] Π. Ι. Μ.

— **Γαμαλιὴλ** *Β'*. Ἔγγονος Γαμαλιὴλ τοῦ Α', ἀνὴρ δραστηριώτατος καὶ εὐρείας μορφώσεως, πρόεδρος τοῦ ἐν Ἰαμνείᾳ (Γιαμπνὲ) συνεδρίου, θεωρούμενος ὡς ὁ σοφώτατος νομοδιδάσκαλος τῆς ἐποχῆς του (90—110 μ. Χ.) καὶ ὡς μοναδικὴ αὐθεντία. Διὰ τοῦτο προσωνομάσθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων *πατριάρχης*, τίτλος ὅστις παρέμεινεν ἐφεξῆς εἰς τὴν ἑκάστοτε κεφαλὴν ἢ τὸν ἐθνάρχην τῶν Ἰουδαίων ἐν Παλαιστίνῃ, τὸν καὶ ἐπὶ τοὺς Ἰουδαίους τῆς διασπορᾶς τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ ἐπεκτείνοντα, ὡς τελευταίου πατριάρχου μνημονευομένου ἄλλου τινὸς Γαμαλιήλ, ὃν ἐξέβαλε τῆς ἀρχῆς ὁ αὐτοκράτωρ Θεοδόσιος ὁ Β' (415) διὰ τὰς κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐνεργείας αὐτοῦ βλ. Θεοδοσιανὸν κώδικα XVI 8,22 καὶ 29). Ὁ Γαμαλιὴλ ὁ Β' ἐφρόντισε νὰ στερεώσῃ καλῶς τὸ κῦρος τοῦ πατριαρχικοῦ ἀξιώματος, συνεδύαζε δὲ αὐστηρότητα νομικὴν μετὰ ἀμεροληψίας κρίσεως. Ἀξιοσημείωτος πρὸς τοῖς ἄλλοις εἶναι ἡ εἰς τὸ ἐν Πτολεμαΐδι λουτρὸν τῆς Ἀφροδίτης ἐπίσκεψις αὐτοῦ, ἣν ἐδικαιολόγησε διὰ τοῦ ὅτι τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀφροδίτης ὑπῆρχεν ἐκεῖ χάριν τοῦ λουτροῦ καὶ οὐχὶ τὸ λουτρὸν χάριν τῆς Ἀφροδίτης.

[*Schürer*, Geschichte des Jüd. Volkes δ' ἔκδ. 1907. Π. Ι. Μ.

— **Γαμαλιὴλ** *Γ'*. Ἰουδαῖος διδάσκαλος ἀνήκων εἰς τὴν τελευταίαν γενεὰν τῶν Ταναϊτῶν (200—220). Διεδέχθη τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἰούδαν τὸν Ἅγιον εἰς τὸ προεδρεῖον τοῦ Συνεδρίου. Τινὲς ῥαββινολόγοι ἰσχυρίζονται ὅτι αὐτὸς προσέδωκε τὴν τελειωτικὴν μορφὴν εἰς τὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ πατρός του «Μισνᾶν» (=Δευτέρωσιν). Ἐν αὐτῇ ἀναφέρονται ἐπ' ὀνόματί του διάφορα γνωμικά, τὰ ὁποῖα διαπνέει εἰλικρινὴς εὐσέβεια καὶ ἀγάπη τοῦ νόμου.

[*Bacher*: Agada der Tanaiten II 554.] Γ. Ε.

Γαμαρίας [*Π. Διαθήκη*]. Ὄνομα δύο Ἑβραίων μνημονευομένων ὑπὸ τοῦ προφήτου Ἱερεμίου (ἑβρ. *Γκεμαρυάχου* ἢ *Γκεμαρυά*), ὧν ὁ μὲν εἷς, υἱὸς τοῦ Χελκίου, ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως Σεδεκίου εἰς Βαβυλῶνα, ὑπῆρξε μετὰ τοῦ Ἐλεασὰν κομιστὴς ἐπιστολῆς τοῦ προφήτου τούτου πρὸς τοὺς αὐτόθι αἰχμαλώτους (*Ἱερεμ.* λστ' 1 ἑξ.), ὁ δὲ ἕτερος υἱὸς Σαφὰν ὑπῆρξε σύμβουλος τοῦ βασιλέως τοῦ Ἰούδα Ἰωακεὶμ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ ἀνέγνωσεν ὁ Βαροὺχ τὸ ὑπ' αὐτοῦ γραφὲν βιβλίον τῶν λόγων τοῦ Ἱερεμίου (*Ἱερεμ.* μγ' 10 ἑξ.). Π. Ι. Μ.

γαμασίδαι (οἱ) (Gamasidae) [*Ζωολ.*]. Οἰκογένεια ἀκάρεων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀραχνοειδῶν*. Τὰ ἀκάρεα τῆς οἰκογενείας ταύτης ἔχουσι τὰ ἑξῆς γνωρίσματα: προσακτρίδας ἐλευθέρας, συσταλτάς, νηματοειδεῖς, ἐκ τεσσάρων ἢ πέντε ἀρθρώσεων ἀποτελουμένας· σιαγόνας καταληγούσας εἰς μικρὰς χηλάς· στίγματα, ἤτοι ἀνοίγματα τραχειῶν, ἐπὶ τῆς κοιλιακῆς χώρας εὑρισκόμενα καὶ μεταξὺ τοῦ δευτέρου καὶ τρίτου ἢ τρίτου καὶ τετάρτου ζεύγους τῶν ποδῶν, προστατευόμενα δὲ ὑπὸ σωληνοειδοῦς, στεατώδους συστάσεως, μεμβράνας. Ὁλόκληρος ὁ σκελετὸς στερεοῦται ἐπὶ τοῦ εὐρέος καὶ ἀνεπτυγμένου στέρνου τοῦ ζῴου Ἡ ῥάχις προφυλάσσεσαι ὑπὸ μιᾶς ἢ πλειόνων δερματίνων πλακῶν. Ἴδιον γνώρισμα εἶναι ἡ τελεία ἀπουσία τῶν ὀφθαλμῶν καὶ γεννητικὰ τρήματα παρὰ τὸ πρόσθιον τμῆμα τῆς κοιλιακῆς πλακὸς εὑρισκόμενα. Τὸ δεύτερον ζεῦγος τῶν ποδῶν, κυρίως εἰς τὰ ἄρρενα, εἶναι ἰσχυρότατον καὶ ἐφωδιασμένον δι' ἀνθεκτικῶν λαβιδίων. Γενικῶς τὰ ἔντομα τῆς οἰκογενείας ταύτης ἔχουσι σῶμα μέγα ἢ μέτριον καὶ τρέφονται ἐκ ζωϊκῶν ἀποσυντεθειμένων οὐσιῶν. Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει ἀρκετὰ γένη, ὧν γνωστότερα εἶναι: *γάμασος*, *ἐπικρινος*, *ἰφίς*, *λαῖλαψ* κτλ. Δ. Ν. Π.

γαμασόμορφον (τὸ) Gamasomorphum) [*Ζωολ.*] Γένος ἀκάρεων τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀνοσπιδῶν*. Τὰ ἀκάρεα τοῦ γένους τούτου ἔχουσι σῶμα μᾶλλον μικρὸν καὶ πόδας ἐπιτηδείους πρὸς πήδημα. Γνωστὰ περὶ τὰ 15 εἴδη ἰθαγενῆ τῶν θερμῶν χωρῶν τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

γάμασος (ὁ) (Gamasus) [*Ζωολ.*] Γένος ἀκάρεων τῆς οἰκογενείας τῶν *γαμασιδῶν*. Τὰ ἀκάρεα τοῦ γένους τούτου ἔχουσι σῶμα μήκους 1 μέχρι 2 χιλιοστομέτρων καὶ ἐνδιαιτῶνται συνήθως ὑπὸ τὰς πέτρας. Ἡ κοιλιακὴ πλὰξ καταλαμβάνει ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν ἐπιφάνειαν τῆς κοιλίας καὶ διακρίνεται τελείως τῆς γεννητικῆς καλουμένης πλακός, ἥτις ἐπιστρώνει τὰ γεννητικὰ τρήματα. Ἡ ῥαχιαικὴ πλὰξ ἢ εἶναι ἀδιαίρετος ἢ διαιρεῖται εἰς δύο ὅμοια ἡμίση. Γνωστότερον εἶδος τοῦ γένους εἶναι *γάμασος ὁ δασύπους* Gamasus crassipes), διακρινόμενος κυρίως ἐκ τῆς ἀνθεκτικῆς ἀκάνθης, δι' ἧς εἶναι ἐφωδιασμένον τὸ δεύτερον ζεῦγος τῶν ποδῶν. Ὁ χρωματισμὸς εἶναι καστανόπυρρος καὶ τὸ μῆκός του φθάνει περίπου τὰ δύο χιλιοστόμετρα. Οἱ γάμασοι ζῶσι κυρίως εἰς ὑγροὺς τόπους καὶ κατὰ μὲν τὴν ἡμέραν κρύπτονται ὑπὸ τὰς πέτρας, κατὰ δὲ τὴν νύκτα ἐξέρχονται πρὸς ἀναζήτησιν τῆς λείας των, ἥτις συνίσταται κυρίως ἐξ ἐντόμων καὶ ἑτέρων μικροτέρων ἀκάρεων. Ἡ θήλεια ἔχει σῶμα βραχύτερον, ἀλλὰ κατὰ πολὺ εὐρύτερον τοῦ ἄρρενος. Αἱ μεταμορφώσεις τῶν ἀκάρεων τούτων εἶναι πολύπλοκοι καὶ δὲν ἔχουσιν εἰσέτι ἐπακριβῶς μελετηθῆ. Εἰς πλείστας ποικιλίας τοῦ γένους τούτου παρετηρήθη ἡ παρθενογένεσις. Ἡ γονιμοποίησις διενεργεῖται γενικῶς διὰ σπερματοζωϊδίων, *σπερματοκύστεων* καλουμέμένων, ἅτινα ὁ ἄρρην εἰσάγει εἰς τὸ γεννητικὸν μόριον τῆς θηλείας τῇ βοηθείᾳ τῶν σιαγονικῶν χηλῶν του. Μετὰ πάροδον ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος ἡ θήλεια γεννᾷ ἀριθμόν τινα ᾠῶν ἐντὸς τῆς κόπρου τῶν ζῴων ἢ ἐντὸς σεσηπότων ὀργανικῶν οὐσιῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξέρχονται αἱ κάμπαι καὶ ἀναπτύσσονται καὶ αἱ νύμφαι κατὰ τὸ πρῶτον στάδιον τῆς μεταμορφώσεώς των. Δ. Ν. Π.

Γάμβαρος. Ἐμίρης τῶν ἐν Συρίᾳ ἀραβικῶν φυλῶν ἀμάσας κατὰ τὸν Α' αἰῶνα π. Χ. Ὁ Στράβων (ΙΣΤ', 753) καλεῖ αὐτὸν *Σαμσιγέραμον*. —Β.

Γαμβέττας (Gambetta), *Λέων*. Γάλλος πολιτικὸς ἀνὴρ (1838—1882). Μετὰ τὰς ἐγκυκλίους σπουδάς του ἐνεγράφη εἰς τὴν νομικὴν σχολὴν τοῦ πανεπιστημίου τῶν Παρισίων καὶ μετὰ λαμπρὰς ἐξετάσεις ἀνηγορεύθη διδάκτωρ, τῷ δὲ 1860 διωρίσθη δικηγόρος εἰς ἅπαντα τὰ δικαστήρια τῶν Παρισίων. Σὺν τῷ χρόνῳ ἀπηρνήθη τὰ δόγματα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας καὶ ἐγένετο ὀπαδὸς τῆς σχολῆς τῶν θετικοφρόνων.

Ὁ Γαμβέττας ἦτο ἀπὸ φύσεως πολιτικός, εἰσῆλθε δὲ εἰς τὴν πολιτικὴν προικισμένος δι' εὐγλωττίας ἐνθυμιζούσης τὴν ῥητορικὴν τοῦ Μιραμπώ. Σπανίως πολιτικὸς ἀνὴρ εἶχε προετοιμασθῇ δι' εὐρυτάτων σπουδῶν φιλολογικῶν, ἱστορικῶν, πολιτικῶν, οἰκονομικῶν καὶ στρατιωτικῶν ὅσον οὗτος. Νεαρώτατος εἰσήχθη εἰς τὸ δικηγορικὸν γραφεῖον τοῦ διασήμου δικηγόρου Λωριέ. Καταθελχθεὶς οὗτος καὶ μαντεύσας τὰς μεγάλας ἀρετάς του τὸν προσέλαβεν ὡς γραμματέα του. Ἐφόσον ἡ αὐτοκρατορία ἔβαινεν εἰς τὴν παρακμήν της, ὁ οἶκος τοῦ Λωριὲ μετεβάλλετο εἰς κέντρον ἐλευθεροφρόνων, κατὰ τὰ διδόμενα δὲ τρὶς τῆς ἑβδομάδος πολιτικὰ συμπόσια, ὁ Γαμβέττας εἶχε πάντοτε τὴν διεύθυνσιν τῆς ὁμηγύρεως. Φοιτῶν καθ' ἑκάστην εἰς τὴν Βουλήν, μετέβαινε τὴν ἑσπέραν εἰς τὸ φιλελεύθερον κέντρον καὶ μετέδιδε μετὰ καταπληκτικῆς ἀκριβείας τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ. «Μετ' ἀπιστεύτου οἴστρου, ἀναφέρει ὁ Φραγκῖσκος Σερσάν, ἐξεικόνιζε τὴν ὄψιν τῶν συνεδριάσεων, ἐπαναλαμβάνων τὰς ἀγορεύσεις τῶν ῥητόρων, τὰ σχήματα αὐτῶν καὶ ἐξηγῶν τὰ ἀπόκρυφα διαβήματα τῶν πολιτικῶν μερίδων. Ἦτο δὲ ἀξιοθαύμαστον νὰ τὸν βλέπῃ τις καὶ νὰ τὸν ἀκούῃ. Θάμβος κατελάμβανε τοὺς ἀκροατάς του. Πρὸ πάντων ἐξέπληττε ἡ ἐπὶ πάντων τῶν συγχρόνων πολιτικῶν ἀνδρῶν ἐπίδρασις τοῦ νεαροῦ δικηγόρου. Ἀπέρρεεν ἐξ αὐτοῦ μυστηριώδης τις δύναμις, πρὸ τῆς ὁποίας ἐξαναγκάζοντο νὰ ὑποκύπτουν πάντες. Δὲν ἦτο μόνη ἡ καταπληκτικὴ εὐγλωττία του, ἡ ἀναγκάζουσα τοὺς ἄλλους νὰ ὑποχωρῶσι· περὶ παντὸς ζητήματος ἐνδιεφέρετο καὶ ἦτο ἁρμόδιος ὅπως ὁμιλήσῃ. Καὶ περὶ φιλολογίας καὶ περὶ θεάτρου καὶ περὶ καλῶν τεχνῶν καὶ περὶ κοινωνικῶν ζητημάτων εἶχε πάντοτε πρόχειρον τὸν λόγον καὶ τὴν ἀρκτοῦσαν γνώμην». Οὕτως ὡς Ἀθηνᾶ πάνοπλος εἰσῆλθεν εἰς τὴν πολιτικὴν κονίστραν ὁ Γαμβέττας. Ὑπῆρξεν οὗτος κατ' ἐξοχὴν τέκνον τῶν νέων κοινωνικῶν ἰδεῶν, αἵτινες ἐξεπήγασαν ἐκ τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1848 καὶ εἶχον περισταλῆ ἐκ τῆς

Λέων Γαμβέττας.

Digitized by Google

ἀνόδου εἰς τὸν θρόνον τοῦ Ναπολέοντος Γ'. Μετὰ τὸν Κριμαϊκὸν ὅμως πόλεμον καὶ τὸν ἀκολουθήσαντα Ἰταλικὸν τοιοῦτον, εἶχεν ἀρχίσει ἐκ νέου ἡ δημοκρατικὴ κίνησις καὶ ἐπεδιώκετο ἡ μεταρρύθμισις τοῦ ἰσχύοντος πολιτεύματος ὑπὸ μορφὴν φιλελευθέραν. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ὁ Γαμβέττας ἐσύχναζεν εἰς τὰ καφενεῖα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶχον μεταβληθῆ εἰς πολιτικὰ κέντρα, καὶ εἰς τὰς πολιτικὰς συναθροίσεις, πα τοῦ δὲ ἐκυριάρχει ὁ λόγος αὐτοῦ. Ἰδίως ἀπεδείχθη ἀνυπέρβλητος εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῶν σκηνῶν τοῦ κοιμητηρίου της Μονμάρτρης, προκληθεισῶν κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1868 συνεπείᾳ τοῦ ὑπὸ διαφόρων ἐφημερίδων ἀνοιχθέντος καταλόγου συνδρομῶν πρὸς ἀνέγερσιν μνημείου τοῦ φονευθέντος ἐπὶ τῶν ὁδοφραγμάτων ἡρωϊκοῦ βουλευτοῦ Ἰωάννου Μπωνιὲν τὴν 3 Δεκεμβρίου 1852, ἀγωνιζομένου κατὰ τοῦ πραξικοπήματος τοῦ Ναπολέοντος Γ'. Κατὰ τὰς γενικὰς ἐκλογὰς τοῦ 1869 κατελθὼν ὡς ὑποψήφιος τῆς ἀδιαλλάκτου ἀντιπολιτεύσεως ἔλαβεν ἐν Παρισίοις μὲν ἐπὶ 35 417 ψηφισάντων 21.734 ψήφους, ἐν Μασσαλίᾳ δὲ υπερίσχυσεν ἰσχυροτάτων ἀντιπάλων, τοῦ Θιέρσου καὶ τοῦ Φερδινάνδου Λεσέψ. Προτιμήσας τὴν ἕδραν Μασσαλίας εἰσῆλθεν ἐν τῇ Βουλῇ, ὅπου ἐγένετο ἀρχηγὸς τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος. Πρεσβεύων τα ἁγνὰ δημοκρατικὰ δόγματα, οὐδέποτε ἠθέλησε νὰ ἔλθῃ εἰς συνδιαλλαγὴν μετὰ τῆς δημοκρατικῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Ὀλιβιέ. Ὑπῆρξε κατὰ την περίοδον ταύτην ριζοσπάστης δημοκρατικός, τὴν δὲ 5 Ἀπριλίου 1870 προεκήρυξε τὰς ἀρχάς του ἐν μέσῳ τοῦ γενικοῦ θαυμασμοῦ πρὸς τὸν μεγαλοφυᾶ πολιτικὸν ρήτορα. Σπανίως κοινὸς θνητός, ἔγραφεν ὁ «Νέος Ἐλεύθερος Τύπος» τῆς Βιέννης, ἀπέκτησε τὴν δόξαν, τὴν δύναμιν καὶ τὴν κοινωνικὴν περιωπήν, μεθ' οἵας ὁ Γαμβέττας ταχύτητος. Εἰς μίαν νύκτα ὁ ἄγνωστος ἀνὴρ μετεβλήθη εἰς ἱστορικὸν πρόσωπον καὶ κατέστη ἐφάμιλλος τῶν μεγάλων ἀνδρῶν, ὧν τὰ ὀνόματα κοσμοῦσιν ὁλόκληρον τον αἰῶνα. Τὴν 15 Ἰουλίου 1870, ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις ἐκήρυξε πόλεμον κατὰ τῆς Πρωσσίας. Ἡ τότε ἀγόρευσίς του ἐν τῇ Βουλῇ εἶχεν ἀνυψώσει τὸν Γαμβέτταν εἰς τὴν περιωπὴν ἰσχυροτάτου πολιτικοῦ ἀνδρός. Κηρυχθέντος τοῦ πολέμου, τὸν ὁποῖον ἐθεώρησεν οὐχὶ ὡς πόλεμον τῆς αὐτοκρατορίας, ἀλλ' ὡς ἐθνικόν, ἐχωρίσθη ἀπὸ τοὺς ἀδιαλλάκτους ὀπαδούς του καὶ ἐψήφισε τὰς αἰτηθείσας πιστώσεις, εἰπὼν τοὺς ἀξιομνημονεύτους λόγους: «Ἅπαξ τοῦ πολέμου ἐκραγέντος, ἡμεῖς οὐδὲν ἄλλο δυνάμεθα νὰ βλέπωμεν πρὸ ἡμῶν, εἰμὴ τὴν σημαίαν τῆς πατρίδος».

Κατὰ τὴν νύκτα τῆς 2 πρὸς τὴν 3 Σεπτεμβρίου ἐγνώσθη ἡ συνθηκολόγησις τοῦ Σεδὰν καὶ ἡ παράδοσις μεγάλου τμήματος τοῦ στρατοῦ. Ἡ καταστροφὴ αὕτη δὲν ἀπεθάρρυνε τὸν Γαμβέτταν, τοῦ ὁποίου τὸ πατριωτικὸν αἴσθημα ἐξυψώθη ἔτι μᾶλλον ἐκ ταύτης· τοὐναντίον ἐπεζήτησεν ὅπως ἡ Βουλὴ ἀντλήσῃ θάρρος ἐκ τῆς δημιουργηθείσης καταστάσεως καὶ ἀντικαταστήσῃ τὴν ὑφισταμένην Κυβέρνησιν τοῦ Ὀλιβιέ, ἐκλέξῃ δὲ τοιαύτην ἐθνικῆς ἀμύνης. Ὁ Θιέρσος καὶ Ἰούλιος Φάβρ κατείχοντο ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ αἰσθήματος, ἀλλ' αἱ προσπάθειαί των αὗται ἀπέβησαν ἄσκοποι. Τὸ νομοθετικὸν σῶμα ἐξεδήλου δισταγμούς, προετείνοντο δὲ ἀκατόρθωτα σχέδια. Ὁ λαὸς ἐξηγέρθη, ἡ ἐπανάστασις ἐκηρύχθη, ἡ ἀντιβασιλεύουσα αὐτοκράτειρα *Εὐγενία* ἐδραπέτευσε καὶ ἡ αὐτοκρατορία κατέρρευσε τὴν αὐτὴν ἡμέραν. Τὸ νομοθετικὸν σῶμα διετήρει ἐν τούτοις τοὺς αὐτοὺς δισταγμούς, ὅτε ὁ Γαμβέττας ὁρμήσας πρὸς τὸ βῆμα ἐξεφώνησε κεραυνοβόλον λόγον, εἰπὼν ὅτι ὁ Ναπολέων Γ' καὶ ἡ δυναστεία του δὲν ἠδύναντο τοῦ λοιποῦ νὰ βασιλεύσωσι. Τὸ πλῆθος προεκήρυξε τὴν δημοκρατίαν καὶ ὁ Γαμβέττας διὰ τῆς βροντώδους αὐτοῦ φωνῆς ἐκραύγασε: «Μάλιστα, ζήτω ἡ δημοκρατία· μεταβῶμεν ἤδη, πολῖται, εἰς τὸ δημαρχεῖον, ὅπως ἀνακηρύξωμεν αὐτήν». Εἰς τὸ δημαρχεῖον ὁ Γαμβέττας ἀνεκήρυξε τὴν δημοκρατίαν, συνέστη δὲ κυβέρνησις τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης, τῆς ὁποίας οὗτος ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ ἀπέβη ἡ ψυχὴ αὐτῆς. Ἡ θερμὴ εὐγλωττία του ἠλέκτρισε τὴν Γαλλίαν, ἡ δὲ ἐνεργητικότης του κατέπληξε τὴν Εὐρώπην καὶ ἀπέσπασε τὸν θαυμασμὸν καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν ἐχθρῶν τῆς Γαλλίας. Μὴ δυνάμενος νὰ διασπάσῃ τὰς πυκνὰς τῶν πολιορκούντων τοὺς Παρισίους γραμμάς, ὅπως μεταβῇ εἰς Τούρ, ὅπου ἠδρευε τμῆμα τῆς κυβερνήσεως τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης, ὅπως παρασκευάσῃ στρατὸν πρὸς ἀντίστασιν, ἐπέβη ἀεροστάτου καὶ ἐξετέλεσεν ἐναερίως τὴν μετάβασιν ταύτην τὴν 8 Ὀκτωβρίου 1870. Ἡ ἀκατάπαυστος ἐνεργητικότης του ἔφθασε τότε εἰς τὸ κατακόρυφον. Ἀναλαμβάνων ὁτὲ μὲν τὴν πολιτικὴν καὶ ἄλλοτε τὴν στρατιωτικὴν διεύθυνσιν, παρεσκεύαζε πόλεμον μέχρις ἐσχάτων. Παρεσκεύασεν οὕτως ἐν Γαλλίᾳ ἀπέραντον στρατόπεδον καὶ ἀπέστειλεν ἐνισχύσεις ἐκ τεσσάρων σωμάτων εἰς Παρισίους. Ὅταν ἀπεβιβάσθη εἰς τὸ δάσος τοῦ Ἐπινάζ, ἡ Γαλλία ἐστερεῖτο τῶν πάντων. Ἐπεκαλέσθη πάσας τὰς ἠθικὰς καὶ ὑλικὰς δυνάμεις τῆς χώρας καὶ μετὰ ἕνα μῆνα οἱ Γερμανοὶ ἡττηθέντες ἐν Ὀρλεάνῃ ἐξεκένωσαν αὐτήν.

Πανταχόθεν ἔσπευδον εἰς τὰ ὀργανούμενα στρατιωτικὰ σώματα, κατὰ τὸ τετράμηνον δὲ διάστημα καθ' ὃ διηύθυνε τὴν ἐκτὸς τῶν τειχῶν τῶν Παρισίων Γαλλίαν, συνεστήθησαν δύο νέαι στρατιαί, αἵτινες συνηνώθησαν μετὰ τῶν ἐρυθροχιτώτων τοῦ Γαριβάλδη· ἐδέχθη πλείστους ξένους στρατηγούς, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸν Ἕλληνα *Λοβέρδον* ὅστις ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ πεζικοῦ καὶ τοῦ ἱππικοῦ. Ὁ Κλεμὰν Λωριὲ συνῆψεν ἐν Λονδίνῳ δάνειον 250.000.000 φράγκων, τὸ γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα δάνειον τοῦ Μόργκαν, καὶ οὕτως ὁ Γαμβέττας παρέταξε στρατὸν ὅστις ἐξέπληττε τοὺς Γερμανοὺς συναντῶντας τοιαύτην ἀπροσδόκητον ἀντίστασιν. Ἀλλ' ἡ πτῶσις τοῦ Μὲτζ ἐκλόνισε τὸν στρατὸν καὶ ἀπεκαρδίωσε τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Γαμβέττα. Ἐν τούτοις ἐξέδωκε προκήρυξιν πρὸς τὸν λαόν, παρακινῶν αὐτὸν νὰ ὑψώσῃ, ἐν μέσῳ τῆς καταστροφῆς ταύτης, τὴν καρδίαν του καὶ νὰ ἐπιδείξῃ εἰς τὸν κόσμον ὅτι εἶναι μέγας λαός, τοῦ ὁποίου τὸ θάρρος παραμένει ἀκατάβλητον καὶ ἐν μέσῳ τῶν καταστροφῶν. Ἀλλ' αἱ προσπάθειαι αὐτοῦ ἀπέβαινον μάταιαι. Ἡ Ὀρλεάνη ἐξεκενώθη καὶ κατελήφθη, ἐπηκολούθησαν δὲ ἀτυχεῖς μάχαι καὶ ὑποχωρήσεις. Οἱ Παρίσιοι πολιορκούμενοι εἶχον ἐξαντλήσει πᾶσαν τροφὴν καὶ ἐστεροῦντο πολεμεφοδίων. Ὁ στρατηγὸς Τρουσὺ ἀντετίθετο πρὸς τὰς ἐνεργείας τοῦ Γαμβέττα, βραδύτερον δὲ κατηγόρησεν αὐτόν, διότι μὲ ἀπαράσκευα πλήθη ἐνόμισεν ὅτι ἡ Γαλλία ἠδύνατο νὰ παλαίσῃ ἐναντίον λαμπρῶς ὠργανωμένων στρατῶν.

Ἕνεκα τῆς ἐνεργητικότητος καὶ τῆς γενναιοψυχίας του ὁ Γαμβέττας ἀπεκλήθη Δαντὼν τῶν χρόνων ἐκείνων. Ἰδοὺ δὲ κατὰ τίνα τρόπον κρίνουν αὐτὸν οἱ Γερμανοί: «Ὁ Λέων Γαμβέττας εἶναι ὁ διοργανωτὴς τῆς ἀπροσδοκήτου ἀντιστάσεως τῆς Γαλλίας, ἡ ψυχὴ τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης. Αὐτὸς μόνος πράττει ὅ,τι ἔπραξεν ἄλλοτε ἡ συντακτικὴ συνέλευσις τοῦ 1793. Διὰ τοῦ στόματός του ἐλάλει ἡ πατρίς, τὸ καθῆκον, ἡ τιμή. Ἀντιπροσωπεύει τὴν ὑψηλὴν αὐταπάρνησιν κατὰ τῆς ἰδιοτελείας, τὴν πίστιν κατὰ τῆς λιποταξίας καὶ τῆς προδοσίας. Ὢ, ἡ συντακτικὴ συνέλευσις τοῦ 1793, ἄκαμπτος ἐπίσης, ἀμείλικτος, ἄτρομος καὶ ἀκάματος, ὁ νεαρὸς δικηγόρος διευθύνει τὰς μάχας καὶ ἐπιβάλλει εἰς τοὺς στρατηγοὺς ὡς καθῆκον τὴν νίκην». Κατὰ τὰς ἐκλογὰς τῆς ἐθνοσυνελεύσεως ἐξελέγη ἀντιπρόσωπος ὑπὸ ἐννέα ἐκλογικῶν διαμερισμάτων ἀπεσύρθη δὲ κατόπιν τῆς ἐξεγέρσεως τῆς 18 Μαρτίου εἰς τὸν Ἅγιον Σεβαστιανὸν τῆς Ἱσπανίας, ὁπόθεν ἐπέστρεψεν εἰς Γαλλίαν μετὰ τὴν ἀνατροπὴν τῆς Κομμούνας τὴν 29 Μαΐου 1871. Ἵδρυσε τότε τὴν ἐφημερίδα «Γαλλικὴ Δημοκρατία», ὅπως παρασκευάσῃ τὸν σχηματισμὸν δημοκρατικοῦ κόμματος. Ἀνέπτυξε καὶ πάλιν ἀκατάβλητον ἐνεργητικότητα, ἐκφωνήσας ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν πεντήκοντα λόγους, οἵτινες εἶναι ἀριστουργήματα ρητορικῆς τέχνης. Ἕκαστος δ' ἐξ αὐτῶν ἀποτελεῖ σταθμὸν προόδου τῆς δημοκρατικῆς ἰδέας. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ σύμπραξις τῶν μοναρχικῶν κομμάτων ἐναντίον τῆς δημοκρατικῆς κυβερνήσεως ἐξηνάγκασε τὸν Θιέρσον νὰ παραιτηθῇ τῆς προεδρείας τῆς δημοκρατίας (24 Μαΐου 1873), ὁ δὲ διαδεχθεὶς αὐτόν, στρατάρχης Μὰκ-Μαὼν ἐκάλεσεν εἰς τὴν ἀρχὴν τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς κληρικῆς ἀντιδράσεως καὶ τοὺς ἐπιδιώκοντας τὴν μοναρχικὴν παλινόρθωσιν. Κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην περίστασιν, ὁ Γαμβέττας, ὅστις διηύθυνε τὴν ἀντιπολίτευσιν, ἀπηύθυνε προκήρυξιν πρὸς τοὺς δημοκρατικούς, συστήσας πρὸς αὐτοὺς τὴν τήρησιν της τάξεως, τὴν ὁποίαν εἶχον συμφέρον νὰ διαταράξωσιν μοναρχικοί. Διὰ τῶν ἐκλογῶν τοῦ 1876, γενόμενος ἀρχηγὸς τῆς πλειοψηφίας τῶν δημοκρατικῶν, ἐκήρυξεν ὡς ἐχθρὸν τοῦ ἔθνους τὸν κλῆρον καὶ προανήγγειλε σειρὰν μέτρων ἐναντίον τῶν κληρικοφρόνων. Συνεννοηθεὶς μετὰ τοῦ κόμματος τοῦ κέντρου, ἔθεσε τὸ ζήτημα ἢ τῆς διαλύσεως τῆς συνελεύσεως, ἢ τῆς ὁριστικῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος. Ἤρξατο τότε ἀγῶνας πρὸς ἀνατροπὴν τοῦ βοναπαρτισμοῦ, ἔχοντος ἀρχηγὸν τὸν δοῦκα τοῦ Μπρογλί, τὸν ὁποῖον καὶ ἀνέτρεψε. Μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς Βουλῆς ἡ νίκη τῶν δημοκρατικῶν κατὰ τὰς ἐκλογὰς ὑπῆρξε περιφανής. Ἐπιτροπὴ τούτων ὑπέβαλε πρότασιν συστάσεως κοινοβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς ἐκ τριάκοντα δύο μελῶν, ὅπως ἐρευνήσῃ τὰς πράξεις τῆς κυβερνήσεως. Ἡ Βουλὴ ἐψήφισε τὴν πρότασιν, ὑποστηριχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Γαμβέττα, διὰ μεγάλης πλειοψηφίας καὶ ἡ κυβέρνησις τοῦ δουκὸς τοῦ Μπρολὶ παρῃτήθη. Ἡ ἀνανέωσις τοῦ τρίτου τῶν μελῶν τῆς Γερουσίας ἔδωκεν εἰς τοὺς δημοκρατικοὺς ἰσχυρὰν πλειοψηφίαν καὶ τὴν 5 Ἰανουαρίου 1879 ὁ στρατάρχης Μὰκ-Μαὼν ἠναγκάσθη νὰ ὑποβάλῃ παραίτησιν. Ὁ Γαμβέττας ἀπέκρουσε τὰς προτάσεις τῶν φίλων του, ὅπως ὑποβάλουν ὑποψηφιότητα αὐτοῦ ὡς προέδρου τῆς δημοκρατίας καὶ ὑπεστήριξε τὴν τοῦ Ἰουλίου Γκρεβύ. Ἡ κοινὴ γνώμη τῆς Γαλλίας ἀνέμενε τὴν ἀνάληψιν παρ' αὐτοῦ τῆς προεδρείας τῆς κυβερνήσεως, ἀλλὰ καὶ ταύτην δὲν ἠθέλησεν, ἡ δὲ Βουλὴ ἐξέλεξεν αὐτὸν πρόεδρόν της διὰ ψήφων 314 ἐπὶ 405 ψηφισάντων. Ἀνετέθη ὁ σχηματισμὸς κυβερνήσεως εἰς τὸν *Βάδδιγκτων*, ἀλλ' ὁ διευθύνων τὴν πλειοψηφίαν τῆς Βουλῆς ἦτο ὁ Γαμβέττας. Ἡ θέσις του ἐν τῷ δημοκρατικῷ κόμματι ἦτο τοιαύτη, ὥστε οὐδὲν ἠδύναντο να πράξωσιν αἱ κυβερνήσεις ἄνευ τῆς γνώμης αὐτοῦ. Ἡ ἐπιρροή του ἐξετείνετο βαθμηδὸν εἰς τὰς διεθνεῖς σχέσεις, ἡ πρώτη δὲ συνεννόησις τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας ἐπῆλθε κατὰ τὸ περίφημον γεῦμα, ὅπερ παρέθεσεν οὗτος εἰς τὸν διάδοχον τῆς Μεγάλης Βρεττανίας πρίγκιπα Ἀλβέρτον.

Ὁ Γαμβέττας, ἐμπεποτισμένος κλασσικῆς παιδεύσεως και ἀγαπων την Ἑλλάδα ὡς δευτέραν αὐτοῦ πατρίδα, ἀνέθεσεν εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Γαλλίας ἐν τῷ βερολινείῳ συνεδρίῳ, ὅπως ὑποστηρίξωσι τὰς ἑλληνικὰς ἀξιώσεις. Ὁ Ἑλληνισμὸς ὁλόκληρος εἶχε στρέψει τὰ ὄμματά του πρὸς τὸν Γαμβέτταν, ὅστις ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς τῆς συνθήκης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου διὰ τοῦ ἐπισήμου ὀργάνου του, τῆς «Γαλλικῆς Δημοκρατίας», ἐγένετο ὁ διαπρύσιος συνήγορος τῶν ἑλληνικῶν συμφερόντων ἐν Εὐρώπῃ. Ἐκ Παρισίων διηύθυνε τὰς σχετικὰς ἐνεργείας τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Γαλλίας Βάδδιγκτων, αἵτινες ἀπέληξαν εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ ΙΓ' πρωτοκόλλου τοῦ συνεδρίου τοῦ Βερολίνου περὶ διευθετήσεως τῶν ἑλληνοτουρκικῶν ὁρίων.

Ἡ δύναμις τοῦ Γαμβέττα ἐν τῇ πατρίδι του εἶχε φθάσει εἰς τὸ κατακόρυφον. Ἡ ὑπεροχή του, κτηθεῖσα διὰ μεγάλων ὑπηρεσιῶν πρὸς τὸ ἔθνος του, ἐπίεζε τοὺς ἀσημάντους συγχρόνους του πολιτικούς. Ἤρξαντο τότε κατ' αὐτοῦ αἱ ραδιουργίαι, δι' ὧν παρουσιάζετο ὡς ἐπιδιώκων δικτατορίαν καὶ ὡς ἄπληστος τύραννος. Περιφρονῶν ἐπὶ μακρὸν τὰς τοιαύτας προσβολάς, ἀπεσύρθη ἐν τέλει τῆς προεδρείας τῆς Βουλῆς, ὅπως κατευνάσῃ τὴν κατ' αὐτοῦ πολεμικήν. Αἱ νέαι ἐκλογαὶ ἔφερον τὸ δημοκρατικὸν κόμμα ἐν μεγίστῃ πλειοψηφίᾳ, ἀνέλαβε δὲ τότε την προεδρείαν τῆς κυβερνήσεως, ἡ ὁποία τὸ ἑπόμενον ἔτος (1882) ἀνετράπη. Ἐγένετο κατόπιν πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς πρὸς ἀναθεώρησιν τοῦ νόμου περὶ στρατολογίας, εἰς τὸ ζήτημα δὲ τοῦτο ἀφιέρωσε τὰς τελευταίας αὐτοῦ προσπαθείας. Αἱ συμπάθειαι τῆς κοινῆς γνώμης ἤρξαντο στρεφόμεναι αὖθις πρὸς αὐτόν. Ἡ τελευταία ἀγόρευσίς του εἰς τὴν Βουλὴν ἦτο ἡ της 18 Ἰουλίου 1882.

Ὁ θάνατος ἀφήρπασεν τὸν Γαμβέτταν ἐν πλήρει ἀκμῇ σωματικῇ καὶ διανοητικῇ καὶ πολιτικῇ δράσει. Εὑρισκόμενος εἰς τὴν μικράν του ἔπαυλιν τῆς Ville-d'Avray ἐτραυματίσθη διὰ περιστρόφου. Ἡ πληγὴ αὐτοῦ, σοβαρὰ καθ' ἑαυτήν, ἐγένετο σοβαρωτέρα λόγῳ τῆς ἐπελθούσης φλογώσεως. Ὁ θάνατός του διέλυσεν ἀμέσως πᾶσαν φατριαστικὴν ἐμπάθειαν, καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ἀσπονδότεροι τῶν ἀντιπάλων του ἐκύκλωσαν, μετανοοῦντες, τὸν νεκρόν του. Οὐδέποτε ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Μιραμπὼ καὶ τῆς μεταφορᾶς τῶν λειψάνων τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος, οἱ Παρίσιοι παρέστησαν εἰς παρομοίαν δημοτελῆ κηδείαν. Ὁ νεκρός του, κατὰ τὴν ἐκφρασθεῖσαν ἐπιθυμίαν του, μετεφέρθη καὶ ἐτάφη εἰς Νίκαιαν. Ἡ πατρίς του τῷ ἀνήγειρε τῷ 1888 μεγαλοπρεπὲς μνημεῖον ἀπέναντι τῆς θριαμβευτικῆς ἀψῖδος τοῦ Καρουζὲλ εἰς τὸν κῆπον τοῦ Κεραμεικοῦ, ἔργον τοῦ γλύπτου Μπουαλὼ καὶ τοῦ ἀρχιτέκτονος Ὠμπέ, παριστάνον αὐτὸν ἀγορεύοντα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Αἱ ἀγορεύσεις τοῦ Γαμβέττα ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ *J. Reinach* εἰς 12 τόμους. Βλ. συνάμα: *A. Barbou*, Gambetta; Paris 1879.—*J. Reinach*. Gambetta orateur, Paris, 1884.—*Francisque Sarchey*, Souvenirs de jeunesse, Paris, 1884.

Θ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

γαμβέττη (ἡ) (Gambette) [*Ζωολ.*]. Γένος πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐρωδιῶν*, περιλαμβάνον πτηνὰ ἀπαντῶντα ἐν Εὐρώπῃ, Βορείῳ Ἀφρικῇ καὶ Ἰνδίαις. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γαμβέττη ἡ καλιδρὶς* (Gambette calidris), ἰθαγενὲς πτηνὸν τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, ἀπαντῶν συχνάκις ἐν Εὐρώπῃ.

Γαμβέττη ἡ καλυδρίς.

Δ. Ν. Π.

Γαμβία (Gambia) [*Γεωγρ.*]· βλ. Γκαμπία.

Γαμβονα ἢ ***Γαμμαοῦσα*** (ἡ) [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις ἐν Φρυγίᾳ (*Πτολ.* Ε', 2, 17, 24. Ὁ Φρὰντς (Fünf Inschr. u. fünf Städte 39) ὑποθέτει, ὅτι εἶναι τὰ Ἀνάβουρα, κατὰ δὲ τὸν Ρανιὲ (Nouv. archives de miss. scient. 1895, 471) ἔκειτο παρὰ τὸ Μπωντὲς ἢ Γκαζίκιοϊ, πρὸς νότον τῶν Συννάδων καὶ τέλος ὁ Ράμσαυ (Asia min. 143) συνδέει τὴν πόλιν πρὸς τὸν δῆμον Ἀλαμασσοῦ (Ἀδαμασσοῦ). —Μ.

Γάμβρειον καὶ ***Γάμβριον*** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Καρκάσου, παραποτάμου τοῦ Καΐκου, νοτιοδυτικῶς τῆς Περγάμου ἐν Μυσίᾳ, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ πρὸς τὴν Ἀπολλωνίδα. Κατὰ τὸν Δ' καὶ Γ' αἰῶνα π. Χ. εἶχεν ἴδια νομίσματα ἐκ βρούντζου καὶ ἀργύρου. Τοιαῦτα εὑρίσκονται ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσείῳ καὶ ἐν τῇ Νομισμα-

Digitized by Google

τικῇ Συλλογῇ τοῦ Βερολίνου. Κατὰ τὸ 400 π. Χ. διῳκεῖτο ὑπὸ Πέρσου σατράπου. Εἰς ἐπιγραφὴν τοῦ ἔτους 326 π. Χ. ἀναφέρονται ὡς βασιλεὺς τοῦ Γαμβρείου ὁ Ἀλέξανδρος, ὡς σατράπης ὁ Μένανδρος καὶ ὡς πρύτανις ὁ Ἰσαγόρας. Ἑτέρα ἐπιγραφὴ τοῦ Γ' αἰῶνος π. Χ. ὁρίζει, ὅπως χρησιμοποιῆται ὡς πένθιμον χρῶμα τὸ κίτρινον. Ἡ αὐτὴ ἐπιγραφὴ ποιεῖται μνείαν στεφανηφόρου, γυναικονόμου καὶ ταμίου τινός. Ἐξ ἄλλου ἀναφέρει ἱερὸν τῆς Λοχείας Ἀρτέμιδος. —Μ.

Γαμβρέλης, *Βασίλειος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ τοῦ χωρίου Παπαδάτες τῆς Μακρυνείας, μετασχὼν τοῦ Ἀγῶνος ἀπὸ τοῦ 1821 ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Δ. Μακρὴν καὶ πολεμήσας εἰς τὰς πολιορκίας Βραχωρίου, Ζαπαντίου καὶ Μεσολογγίου, κατὰ τὴν τελευταίαν πολιορκίαν τοῦ ὁποίου, τῷ 1826, ἔπεσε μαχόμενος. Ὁ υἱός του *Δημήτριος* κατὰ τὴν περίπτωσιν ἐξόδου ἐξώρμησε μετὰ τῶν ἄλλων, ἐνῷ τὰ ἄλλα τέκνα του, *Ἰωάννης*, *Μαρία* καὶ *Ἑλένη*, ᾐχμαλωτίσθησαν, μόλις δὲ μετὰ πολλὰ ἔτη, χάρις εἰς τὰς ἱκεσίας τῆς Ἑλένης, ἐπανῆλθεν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ αὐτὴ καὶ ὁ Ἰωάννης, τῆς Μαρίας ἀποθανούσης. Τ. Χ. Κ.

γαμβρεύω (ἀρχ.)· συνδέομαι, συγγενεύω διὰ συνοικεσίου, κοιν. *συμπεθεριάζω*.

γάμβρη (ἡ) /*Βοτ.*/. Ἡ ὀνομασία αὕτη ἐδόθη ὑπὸ τοῦ Θεοφράστου εἴς τι φυτὸν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φρυγάνων*· δὲν εἶναι ὅμως τελείως καθωρισμένον εἰς ποῖον γένος ἢ εἶδος.

Γαμβριὰ /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος *Λυκίσσης* τῆς ἐπαρχίας Πυλίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας. Κάτ. (1928) 134.

γαμβριάτικος, —η, —ο ἢ *γαμπριάτικος*· ὁ τοῦ γαμβροῦ, ὁ ἁρμόζων εἰς γαμβρόν: «γαμπριάτικα ρούχα» «γαμπριάτικη λαμπάδα», ἡ λαμπάδα τῆς Λαμπρῆς προσφερομένη ἐνιαχοῦ εἰς τὴν μνηστὴν ὑπὸ τοῦ μνηστῆρος.

Γαμβρῖνος Gambrinus, Gambrivus, Gambreev. Θρυλικὸς βασιλεὺς τῶν Φλαμανδῶν, ὅστις ὑπῆρξε, κατὰ τὴν γερμανικὴν παράδοσιν, ὁ πρῶτος κατασκευαστὴς ζύθου. Ὁ θρύλος οὗτος μετηνέχθη ἐκ Γερμανίας εἰς τὴν Σκανδιναυΐαν, τὴν Ἰσλανδίαν κτλ. κατὰ τὸν ΙΕ' καὶ ΙΣΤ' αἰῶνα. Ὁ Γαμβρῖνος εἶναι, κατὰ τὴν παράδοσιν, καλοκάγαθος γίγας, ἔχων τὴν ἱκανότητα νὰ παρασκευάζῃ ζῦθον καὶ διάφορα οἰνοπνευματώδη ποτά. Ἡ ὀρθοτέρα ἑρμηνεία τοῦ θρύλου εἶναι, ὅτι *Γαμβρῖνος* εἶναι παραφθορὰ τοῦ Jan Primus, ἤτοι τοῦ ὀνόματος *Ἰωάννου τοῦ Α'*, δουκὸς τῆς Βραβάντης (1251—1294), ὅστις ἐδέχθη νὰ προεδρεύσῃ τοῦ ἐν Βρυξέλλαις σωματείου τῶν ζυθοποιῶν. —Δ.

Γάμβριον βλ. Γάμβρειον.

γάμβριος ὁ Gambrius /*Ζωολ.*/. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *σταφυλινιδῶν*. Τὰ ἔντομα τοῦ γένους τούτου διακρίνονται ἐκ τῶν κεραιῶν των, αἵτινες εἶναι ἐπιμήκεις κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καὶ νηματοειδεῖς. Ἐν Ἰταλίᾳ τινὰ κατὰ προτίμησιν ὑπὸ τὰς πέτρας καὶ ὑπὸ τὰ σεσηπότα φυτικὰ συντρίμματα. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη, ὧν τινα ἀπαντῶσιν ἐν Εὐρώπῃ. Δ. Ν. Π.

—**γάμβριος** ἢ *γαυβίοιος* (ὁ) /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἀγκυλοφόρος* (Angylophora).

γαμβροθήρας (ὁ)· ὁ θηρεύων γαμβρὸν διὰ θυγατέρα ἢ ἀδελφήν || ὁ μεσίτης γάμων.

γαμβρὸς (ὁ), κοιν. *γαμπρός*· ὁ νεωστὶ νυμφευθείς. θηλ. *νύμφη* || προληπτικῶς, ὁ μέλλων νὰ νυμφευθῇ, ὁ μνηστήρ: παροιμ. «θέλει ἡ νύφη κι' ὁ γαμπρός, τύφλα νά 'χῃ ὁ πεθερός» || καθόλου πᾶς νέος δυνάμενος ἢ θέλων νὰ ἔλθῃ εἰς γάμον: «αὐτὸς ὁ νέος εἶναι ἐξαίρετος γαμπρός» || ὁ σύζυγος τῆς θυγατρὸς ἢ τῆς ἀδελφῆς τινος: «ἔμεινα 'ς τοῦ γαμπροῦ μου», εἰς τὸ σπίτι τοῦ συζύγου τῆς κόρης μου, ἢ τοῦ συζύγου τῆς ἀδελφῆς μου.

γαμετάγγειον (τὸ) /*Βιολ.*/. Καλεῖται οὕτω τὸ πολλαπλασιαστικὸν ὄργανον τῶν κατωτέρων φυτῶν. Ἐντὸς τοῦ γαμεταγγείου παράγονται τὰ γενετήσια κύτταρα, ἅτινα *ἰσογαμέται* καλοῦνται. Δ. Ν. Π.

γαμέτης (ὁ)· (ἀρχ.). ὁ νόμιμος σύζυγος, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν *μοιχόν* || καθόλου, ἀνὴρ ἔγγαμος.— Τὸ θηλ. *γαμετή*.

γαμέτης (ὁ) /*Βιολ.*/. Τὸ ἄρρεν καὶ θῆλυ ἀναπαραγωγικὸν οἰκεῖον. Οἱ *γαμέται* παρουσιάζουσιν ἄξιον παρατηρήσεως μεταβολὰς τόσον εἰς τὰ ζῷα ὅσον καὶ εἰς τὰ φυτά. Ὑπὸ τὴν ἁπλουστέραν αὐτῶν μορφὴν ἐμφανίζονται εἰς τινας κατωτέρας διαπλάσεως μύκητας καὶ εἰς τινα ἄλγη, εἰς τὰ ὁποῖα τὸ ἄρρην καὶ ὁ θῆλυς γαμέτης ἔχουσι τὸ αὐτὸ σχῆμα καὶ μέγεθος. Ἐν τῇ περιπτώσει οἱ γαμέται καλοῦνται *ἰσογαμέται*

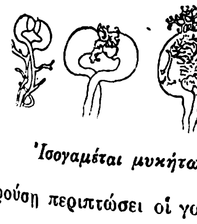

Ἰσογαμέται μυκήτων.

καὶ τὸ φαινόμενον *ἰσογαμία*. Ἡ ἰσογαμία σπανιώτατα παρατηρεῖται, διότι καὶ μεταξὺ ἴσων γαμετῶν ὑφίσταται πολλάκις διαφορὰ τόσον εἰς τὸ μέγεθος ὅσον καὶ εἰς τὸ σχῆμα, καὶ πάντοτε οἱ θήλεις γαμέται εἶναι μεγαλύτεροι τῶν ἀρρένων τοιούτων, ἐξ οὗ καὶ οἱ ἄρρενες καλοῦνται *μικρογαμέται*, οἱ δὲ θήλεις *μακρογαμέται*. Εἰς τὰ φυτὰ ὁ μακρογαμέτης ὀνομάζεται *φωσφαίριον*, ὁ δὲ μικρογαμέτης *ἀνθηροζῳίδιον*. Εἰς τὰ ἄλγη τῆς θαλάσσης τὸ φωσφαίριον εἶναι 60.000 φορὰς μεγαλύτερον τοῦ ἀνθηροζῳιδίου. Τὰ ἀνθηροζῳίδια ἔχουσι γενικῶς δύο ἢ περισσοτέρας *κινητικὰς βλεφαρίδας* ἢ *μαστίγια*.

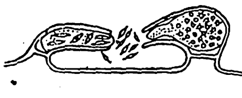

Γαμέτης τῆς βωχερίας.
(ἄλγη)
[Α = ἀνθηροζῳίδιον. Ο = ὠοσφαίριον.]

Εἰς τὰ ζῷα ὁ θῆλυς γαμέτης καλεῖται *ᾠάριον*, ὁ δὲ ἄρρην *σπερματοζῳίδιον*. Πάντοτε τὸ ᾠάριον εἶναι μεγαλύτερον τοῦ σπερματοζῳιδίου, ὅπερ εἰσέρχεται εἰς τὸ θῆλυ γεννητικὸν ὄργανον τῇ βοηθείᾳ κινητικῆς βλεφαρίδος. Ἡ ἕνωσις τῶν δύο γαμετῶν ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ εἴδους ζῴων παράγει τὸ ᾠόν. Δ. Ν. Π.

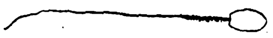

Σπερματοζῳίδιον τοῦ ἵππου.

—**γαμέτης** (ὁ) (Gametes) /*Ζωολ.*/. Γένος κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *λεπιδοπτέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει 12 περίπου εἴδη ἰθαγενῆ πάντα σχεδὸν τῆς Ἀφρικῆς. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γαμέτης ὁ σενεγάλιος* (Gametes senegalensis), ἀπαντῶν εἰς τὴν Σενεγάλην καὶ διακρινόμενος διὰ τὸ ἐπίμηκες σῶμά του καὶ τὸν φαιὸν μὲ πυρροφαίους κηλῖδας χρωματισμόν του. Δ. Ν. Π.

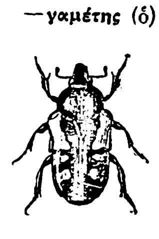

Γαμέτης ὁ σενεγάλιος.

γαμετογένεσις (ἡ) /*Βιολ.*/. Ἡ παραγωγὴ τῶν γεννητικῶν κυττάρων εἰς τοὺς διαφόρους ζῳϊκοὺς καὶ φυτικοὺς ὀργανισμούς. Δ. Ν. Π.

γαμέφυτον (τὸ) /*Βιολ.*/. Τὸ φυτὸν κατὰ τὴν ἐποχήν, καθ' ἣν φέρει τὰ *ἀνθηρίδια* καὶ τὰ *ἀρχεγόνια*, ἤτοι τὰ γεννητικὰ ὄργανα, καὶ μετὰ τὴν βλάστησιν καὶ αὔξησιν τῶν *γαμετῶν*. Δ. Ν. Π.

Γαμήδης. Ἕλλην ἀγγειογράφος τοῦ Ζ' π. Χ. αἰῶνος, καταγόμενος ἐκ Βοιωτίας, ὅπου καὶ εὑρέθησαν δύο ἀγγεῖά του φέροντα τὸ ὄνομά του. Ἐκ τούτων ἕν, σχήματος ἀρυβάλλου, προερχόμενον ἐκ Θεσπιῶν καὶ εὑρισκόμενον ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσείῳ, ἔχει μόνον ἁπλᾶ γεωμετρικὰ κοσμήματα, τὰ ὁποῖα, ὅπως καὶ τὸ σχῆμα τοῦ ἀγγείου, ἔχουν σχέσιν πρὸς τὰ κορινθιακὰ ἀγγεῖα. Τὸ ἕτερον ἀγγεῖον, εὑρεθὲν ἐν Τανάγρᾳ, εὑρίσκεται εἰς τὸ Μουσεῖον τοῦ Λούβρου καὶ εἶναι οἰνοχόη ἐντελῶς ἰάζουσα ἀρχαϊκοῦ σχήματος μὲ ὑψηλὸν λαιμόν, ἔχουσα εἰς τὸ μέσον προεξοχὴν κυκλικὴν συνδεομένην πρὸς τὴν ἄκραν λαβὴν καὶ μὲ σῶμα χαμηλὸν καὶ εὐρύ. Ἐκτὸς τῆς λοιπῆς κοινῆς διακοσμήσεως λωτοῦ καὶ ἀνθεμίων περὶ τὸν λαιμὸν καὶ φύλλων κατωτέρω, ἔχει περὶ τὴν κοιλίαν ζώνην μὲ ἰδιαιτέραν παράστασιν ἐξαιρετικοῦ χαρακτῆρος μὲ μέλαν χρῶμα: εἷς ποιμὴν ἔχων ἐπὶ τοῦ ὤμου τὴν ποιμενικὴν ῥάβδον ὁδηγεῖ τὸ πέριξ αὐτοῦ ποίμνιον, πρόβατα, ταῦρον, κριόν, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλα μὲν βαδίζουν, ἀλλὰ κύπτουν καὶ δρέπουν τὴν πρὸ αὐτῶν χλόην, δηλουμένην μὲ μικρὰ γραμμάς. Μὲ ἀφέλειαν καὶ χαρακτηριστικὴν ἁπλότητα εἰκονίζεται ἡ εἰδυλλιακὴ αὕτη γεωργικὴ σκηνή, ἡ τόσον συντονιζομένη μὲ τὸ περιβάλλον, τὸ ὁποῖον περιγράφει ἡ ποίησις τοῦ Ἡσιόδου.

[*Ducati*, Storia della ceramica greca (σ. 203). — *Hoppin*, A Handbook of greek black - figured vases (σ. 18).] Δ. Ε.

γαμηλία (ἡ)· βλ. γάμος /*Ἐγκυκλ.*: *Ἀρχ. Ἑλλ.*/.

γαμήλιος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ὁ τοῦ γάμου, ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν γάμον: «γαμήλιος πομπή», «δῶρον—, ταξίδι γαμήλιον». Ἐν Ἠπείρῳ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐλέγετο *Γαμήλιος* εἷς τῶν μηνῶν τοῦ ἔτους, πιθανῶς ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν ἀττικὸν Γαμηλιῶνα (βλ. λ.).

— **γαμήλιοι θεοί** /*Μυθολ.*/. Οἱ θεοί, οἱ ὁποῖοι ἠσχολοῦντο εἰς τὴν εὐτυχῆ ἔκβασιν τοῦ γάμου καὶ ἐδέχοντο διὰ τοῦτο πρὸ τοῦ γάμου θυσίας. Οὕτω π. χ. ὁ Πλούταρχος (Ρωμ. ζητ. 2) ὀνομάζει οὕτω τὸν Δία, τὴν Ἥραν, τὴν Ἀφροδίτην, τὴν Πειθώ, τὴν Ἄρτεμιν. Ἄλλοι προσθέτουσι καὶ τὰ Μοῖρας ὡς γαμηλίους θεούς. Ὑπὲρ πάντας ὑπελαμβάνοντο γαμήλιοι θεότητες ἡ *Ἥρα ἡ γαμηλία* καὶ *τελεία* ὀνομαζομένη καὶ ὁ *Ζεὺς γαμήλιος* καὶ *τέλειος*, τὸ μόνον γνήσιον γαμήλιον ζεῦγος ἐν τῷ Ὀλύμπῳ. Ἐν Βοιωτίᾳ ἐπιμήλιον [illegible] ἐτιμᾶτο ἡ Ἄρτεμις Εὔκλεια, ἡ Ἀφροδίτη ἐν Σπάρτῃ ἡ Ἥρα ἐν Ἀθήναις ἡ Παλλὰς Ἀθηνᾶ, ἡ Ἀπατουρία Ἀθηνᾶ ἐν Τροιζῆνι, ἔνθα αἱ νύμφαι πρὸ τῆς τελετῆς ἀφιέρωνον τὴν κόμην εἰς τὸν Ἱππόλυτον. Ἐν Ἁλιάρτῳ αἱ Νύμφαι καὶ ἀλλαχοῦ ἔτι. Καὶ ὁ Οὐρανὸς δὲ καὶ ἡ Γῆ ὡς καὶ οἱ Τριτοπάτορες ἐν Ἀθήναις. ΙΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ

Γαμηλιὼν (ὁ) /*Ἀρχ.*/. Ὁ ἕβδομος μὴν τοῦ ἀττικοῦ καὶ τοῦ δηλίου ἡμερολογίου, ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν καθ' ἡμᾶς Ἰανουάριον, ἅτε τοῦ ἔτους ἀρχομένου ἀπὸ τῆς θερινῆς τροπῆς τοῦ ἡλίου. Τὸ ὄνομα *Γαμηλιὼν* προῆλθεν ἐκ τοῦ ἔθους τοῦ συνάπτειν γάμους κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον, ὅστις ἦτο ἱερὸς τῇ Ἥρας, προστάτιδος τοῦ γάμου, ἐπονομαζομένης ἐκ τούτου Γαμηλίας. Γαμηλίου, Γαμοστόλου, Ζυγίας καὶ Συζυγίας. Τὴν 27ην τοῦ μηνὸς τούτου ἐτελοῦντο αἱ «γαμήλιαι» θυσίαι καὶ εἰσφοραὶ κατὰ τὴν πανσέληνον. —Β.

γαμηλιώτης (ὁ), πληθ. *γαμηλιῶτες*· ἰδιωμ., οἱ τὴν γαμήλιον πομπὴν ἀποτελοῦντες: «ἤρθαν οἱ γαμηλιῶτες μεθυσμένοι».

γαμιαῖος, —α, —ον· βλ. γαμικός.

γαμικός,—ή,—όν· καὶ *γαμιαῖος*· ὁ τοῦ γάμου, ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν γάμον: «γαμικοὶ νόμοι», «γαμιαῖος ὕμνος», «γαμικὸν συμπόσιον, —συμβόλαιον».

γάμμα· τὸ τρίτον γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου· βλ. Γ.

γαμμάδια (τὰ) ἢ *γαμμάτια*. Τὸ ἐκ τεσσάρων κεφαλαίων γάμμα (Γ) εἰς σύμπλεγμα σταυροειδὲς (┘└ ┐┌) ἢ (└┐┌┘) συντεθειμένον κόσμημα, τὸ πρὸς διακόσμησιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀμφίων χρησιμοποιηθὲν ἔν τε τῇ Ἀνατολῇ καὶ τῇ Δύσει. Ἐνίοτε διὰ τῆς κατέναντι ἀλλήλων τοποθετήσεως τῶν Γ προσελάμβανον τὰ γαμμάδια σχῆμα τετραγώνου, ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ ὁποίου ἐπεγράφετο σταυρὸς (┌┐ + └┘). Οὕτω προῆλθον τὰ λεγόμενα πολυσταύρια φελόνια καὶ τὰ «διὰ γαμμάτων στιχάρια», ἅτινα καὶ ἐπ' αὐτῶν ἔτι τῶν χρόνων τοῦ Βαλσαμῶνος ἀπετέλουν ἄμφια προσιδιάζοντα εἰς τοὺς πατριάρχας καὶ εἰς τοὺς ἐκ τῶν ἀρχιερέων ἐξάρχους (*Βαλσαμ.* Ἀποκρίσεις Migne 138, 1020 1028). Ἐντεῦθεν καὶ ὁ Μ. Βασίλειος ζωγραφίζεται τοιοῦτος φέρων πολυσταύριον φελόνιον. Ἀναλόγως δὲ τῆς ὕλης, ἐξ ἧς κατεσκευάζοντο τὰ γαμμάδια, ὑπῆρχον τοιαῦτα χρυσᾶ ἢ ἀργυρᾶ ἢ καὶ ἐκ πορφύρας τῆς Τύρου.

(*Smith* and *Cheetham*, A. dict. of Christ. Antiq ἐν λέξει. *Du Gange* Glossarium ἐν λέξει *πολυσταύριον*. Π. Ν. ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ

Γαμμάκη (ἡ) /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Πόλις ἐν Ἀραχωσίᾳ, μνημονευομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (6, 20,2).

γαμμαρίδαι (οἱ) (Gammaridae) /*Ζωολ.*/. Οἰκογένεια μαλακοστράκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀμφιπόδων*. Τὰ μαλακόστρακα τῆς οἰκογενείας ταύτης ἀπαντῶσιν εἰς τὰ γλυκέα καὶ ἁλμυρὰ ὕδατα ἀμφοτέρων τῶν ἡμισφαιρίων. Ἐκ τῶν ὀλίγων σχετικῶς γενῶν ἅτινα περιλαμβάνει γνωστότερον εἶναι ὁ γάμμαρος (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

γάμμαρος (ὁ) (Gammarus) /*Ζωολ.*/. Γένος μαλακοστράκων τῆς οἰκογενείας τῶν *γαμμαριδῶν*. Τὰ μαλακόστρακα ταῦτα ἔχουσι σῶμα ἐπίμηκες, κεκαλυμμένον ὑπὸ πλαγίων ἀνθεκτικῶν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πλακῶν, μὲ τέσσαρας ἀνίσους ἕθεις κεραίας στεατώδους συστάσεως, ὧν αἱ δύο πρόσθι αι πιμηκέστεραι τῶν λοιπῶν. Οἱ ὀφθαλμοὶ εἶναι ἐξωγκωμένοι. Φέρουν τέσσαρας σιαγόνας καὶ δεκατέσσαρας πόδας, ὧν οἱ τέσσαρες τελευταῖοι ἀπολήγουσιν εἰς διχαλωτὴν λαβίδα. Ἡ οὐρὰ τῶν ἀποτελεῖται ἐκ πλειόνων λεπτῶν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον κεραιῶν, διὰ τῶν ὁποίων τὸ ζῷον εὐκολύνεται εἰς τὸ ἅλμα. Νήχεται εὐκόλως καὶ ταχέως καὶ ἀναπαύεται εἰς τὸ βάθος κατακλινόμενος ἐπὶ τῆς ἑτέρας τῶν πλευρῶν. Ἐκ τῶν πολλῶν εἰδῶν γνωστότερον εἶναι ὁ *γάμμαρος ὁ ψύλλος* (Gammarus pulex), γνωστὸς ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα *νεροψυλλος*. Δ. Ν. Π.

—/*Παλαιοζ.*/ Λείψανα τοῦ γένους τούτου εὑρέθησαν ἀπολιθωμένα ἐντὸς στρωμάτων τῆς μειοκαίνου ὑποπεριόδου τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος εἰς τὸ Oeningen τῆς Βάδης. Γ. Κ. Γ.

γαμματίζω· κάμπτομαι, κάμνω γωνίαν καθώς, τὸ Γ.

γαμμοειδὴς (ὁ, ἡ), —ές (τό)· ὁ ὅμοιος μὲ τὸ γράμμα γάμμα, ὁ κεκαμμένος κατὰ τὸ σχῆμα γάμμα: «γαμμοειδὴς καυτήρ, — αὐλός».

γαμογάστριον (τὸ) /*Βοτ.*/. Τὸ ἄνθος ὅπερ ἔχει ἕνα μόνον ὕπερον. Δ. Ν. Π.

γαμοκαρπόφυλλον (τὸ) /*Βοτ.*/. Τὸ ἄνθος τὸ ἀποτελούμενον ἐκ συμφυομένων καρποφύλλων. Δ. Ν. Π.

γαμόκυστις (ἡ) (Gamocystis) /*Ζωολ.*/. Γένος πρωτοζῴων τῆς οἰκογενείας τῶν *μονοκυστιδῶν*. Τὰ

Digitized by Google

πρωτόζωα ταῦτα ζῶσι συνήθως παρασιτικῶς εἰς τὸν πεπτικὸν σωλῆνα γεωσκωλήκων τινῶν. Δ. Ν. Π.

γαμολεπὶς (ἡ) (Gamolepis) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *προσωπανθῶν*, περιλαμβάνον ἐλάχιστα εἴδη ἰθαγενῆ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος. Δ. Ν. Π.

γαμομανία (ἡ)· ἡ σφοδρὰ ἔφεσις πρὸς γάμον καὶ ἡ ἄφρων ἐπιδίωξις αὐτοῦ.

—*[Ψυχιατρ.]* Καλεῖται *γαμομανία* ἡ ψυχοπαθολογικὴ κατάστασις ἥτις χαρακτηρίζεται διὰ τῆς ἐπιμόνου καὶ πολλάκις παραλόγου τάσεως τοῦ ἀτόμου πρὸς σύναψιν γάμου, ἁπλῶς καὶ μόνον ὅπως ποιήσηται τοῦτον, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἐν τῇ προσπαθείᾳ ταύτῃ γεννητικός τις συντελεστής, ὡς ἐν τῇ ἐρωτομανίᾳ καὶ τῇ σατυριάσει. Γ. Κ. Π.

γαμοπεταλία (ἡ) *[Βοτ.]*. Ἡ σύμφυσις τῶν πετάλων τοῦ ἄνθους. Δ. Ν. Π.

γαμοπέταλον (τὸ) *[Βοτ.]*. Καλεῖται οὕτω τὸ ἄνθος, τοῦ ὁποίου τὰ πέταλα εἶναι συνηνωμένα. Δ. Ν. Π.

— **γαμοπέταλα** (τὰ) *[Βοτ.]*. Ἰδία τάξις τοῦ ἀθροίσματος τῶν δικοτυληδόνων φυτῶν, περιλαμβάνουσα φυτὰ χαρακτηριζόμενα ὑπὸ γαμοπετάλου ἄνθους. Τὰ γαμοπέταλα φυτὰ καλοῦνται ἄλλως καὶ μονοπέταλα (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

Γαμόροι. Οὕτως ἐκαλοῦντο ἐν Συρακούσαις οἱ εὐπατρίδαι, οἱ ἀπόγονοι τῶν ἐκ Κορίνθου πρώτων ἀποίκων, οἵτινες εἶχον ἐγκατασταθῆ ἐπὶ τῆς νησῖδος Ὀρτυγίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἔκειτο τὸ ἱερὸν τῆς Ἀρτέμιδος καὶ ὁ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς. Ὠνομάσθησαν δὲ *Γαμόροι* οἱ εὐπατρίδαι τῶν Συρακουσῶν, διότι οἱ πρόγονοί των (πρῶτοι ἄποικοι), κατὰ τὴν κρατοῦσαν παρὰ τοῖς Δωριεῦσι συνήθειαν, κατέλαβον δι' ἀναδασμοῦ τὴν κατακτηθεῖσαν γῆν, ἔλαβε δ' ἕκαστος τὴν μοῖραν (κλῆρον), ἥτις ἔλαχεν εἰς αὐτόν. Οἱ Γαμόροι τῶν Συρακουσῶν ὑπῆρξαν οἱ αἴτιοι τῆς καταλήψεως τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ Γέλωνος. ΚΑΨ.

γάμος (ὁ)· ἡ νόμιμος σύζευξις ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς πρὸς σύμπηξιν οἰκογενείας καὶ ἀπόκτησιν τέκνων, κοιν. *παντρειά*: «κόρη ὡραία γάμου» ἢ «. . . ἐν ὥρᾳ γάμου», κοιν.: «κόρη τῆς παντρειᾶς» «συνῆλθον εἰς γάμου κοινωνίαν» ‖ ἡ τελετὴ τοῦ γάμου, ἡ τέλεσι. τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου, ἡ εὐλογία τῆς ἐκκλησίας εἰς τοὺς συζευγνυμένους. Ἰδιωμ.: *βλογήματα* (τά), *χαρὰ* ἢ *χαρές*: «γίνεται—, ἔγινε—, θὰ γίνῃ γάμος» ‖ συνήθ. πληθ. ***οἱ γάμοι*** ἐπὶ τὸ σεμνότερον καὶ μεγαλοπρεπέστερον: «ἐτέλεσα τοὺς γάμους μου», «ἐτελέσθησαν οἱ γάμοι τοῦ . . .».

— [ΦΥΣΙΟΛΟΓ.-ΥΓΙΕΙΝΗ] Γάμος εἶναι ἡ μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς ἕνωσις συμφωνία πρὸς κοινὴν ἐφ' ὅρου ζωῆς συμβίωσιν μετ' ἀμοιβαιότητος συμφερόντων ὑλικῶν καὶ ἠθικῶν, σχέσεων γενετησίων καὶ τεκνοποιήσεως. Ὁ γάμος εἶναι θεσμὸς δημιουργηθεὶς ἐκ τῆς φυσιολογικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀνάγκης. Εἰς τὴν πρώτην αἰτιολογίαν ὑπάγεται ἡ ἱκανοποίησις τοῦ σεξουαλικοῦ ἐνστίκτου καὶ τοῦ τῆς διαιωνίσεως τοῦ εἴδους. Εἰς τὴν δευτέραν ὑπάγεται ἡ διὰ τῆς συμπήξεως οἰκογενεία, συγκρότησις τῆς κοινωνίας πρὸς ἐξασφάλισιν κοινῶν βιωτικῶν συμφερόντων, οἰκονομικῶν συνθηκῶν, νομίμων τέκνων, κληρονομικῶν δικαιωμάτων κ.ο.κ. Εὐνόητον δὲ τυγχάνει ὅτι ἡ δευτέρα αὕτη αἰτιολογία ἐπεφάνη μεταγενεστέρως, ἤτοι μετὰ τὴν κοινωνικὴν ὀργάνωσιν, ἐφ' ὅσον ἡ πρώτη ὑπῆρξεν οὐ μόνον ταυτόχρονος μὲ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλ' ἐνυπῆρχεν ἀείποτε καὶ εἰς τὰ κατώτερα τῶν ζῴων, ὑπὸ τὴν αὐτὴν ὡς πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἔννοιαν, καὶ ἄνευ οὐσιαστικῆς παραλλαγῆς παρέμεινεν ἡ αὐτὴ μέχρι σήμερον, παρ' ὅλας τὰς τροποποιήσεις ἃς ὑπέστη ἐν τῇ ἐξελίξει του ὁ θεσμὸς τοῦ γάμου ἀναλόγως τῶν ἐποχῶν καὶ τῶν λαῶν, τῶν συνθηκῶν καὶ τῶν ἀναγκῶν.

Ὁ γάμος ἐν τῇ φύσει. Ἡ στοιχειώδης ἔννοια τοῦ γάμου εἰς τὰ ζῷα οὐδὲν ἄλλο εἶναι εἰμὴ συνένωσις τῶν δύο φύλων ὁδηγουμένη ὑπὸ τοῦ ἐνστίκτου, συνένωσις τυχαία, πρόσκαιρος, ἄνευ ἐπιλογῆς, ἄνευ προκαταρκτικῶν, ἄνευ ἐκδηλώσεως προτιμήσεως, πιστότητος ἢ ζηλοτυπίας. Τοῦτ' αὐτὸ ἀκριβῶς συνέβαινε καὶ μὲ τοὺς πρωτογόνους ἀνθρώπους.

Ἐν τούτοις ποικίλαι παραλλαγαὶ τῆς πρωτογενοῦς αὐτῆς ἐκδηλώσεως ὑπάρχουν παρὰ τοῖς ζῴοις κατὰ τρόπον, ὥστε ἡ παρ' ἀνθρώπῳ ἀντίληψις τοῦ γάμου (ἀφαιρουμένων ὅσων τεχνητῶς προσετέθησαν ὑπὸ τῶν κοινωνικῶν νόμων) νὰ μὴ ἀποτελῇ παρὰ μίαν ἐπὶ πλέον παραλλαγὴν ἐν τῷ ζωϊκῷ βασιλείῳ. Οὕτω, ὡρισμένα εἴδη ζῴων καὶ δὴ πτηνῶν, δὲν συνευρίσκονται ἄνευ προηγουμένης ἐπιλογῆς, προσπαθείας εἰς τὸ ν' ἀρέσουν, νὰ προσελκύσουν, νὰ προτιμηθοῦν *(Letourneau)*. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τὸ ἄρρεν προσπαθεῖ νὰ κατακτήσῃ τὸ θῆλυ, ὅπερ πάλιν προσπαθεῖ νὰ ἑλκύσῃ. Ὁ δὲ δεσμὸς οὗτος ἄλλοτε μὲν εἶναι πρόσκαιρος, ἄλλοτε διατηρεῖται μέχρι τῆς ἀναπαραγωγῆς καὶ ἄλλοτε πέραν ταύτης ἢ καὶ ἰσοβίως. Ἡ μονογαμία δὲν εἶναι ἰδιότης χαρακτηρίζουσα τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ἐπ' αὐτοῦ μάλιστα ἡ πλάνη εἶναι μεγίστη, καθόσον ὁ ἄνθρωπος καὶ κατ' ἐξοχὴν ὁ ἀνὴρ ὑπῆρξεν ἀείποτε φύσις πολυγαμικὴ καὶ παραμένει τοιαύτη, παρ' ὅλην τὴν ἀντίθετον ὄψιν ἣν θέλει νὰ παρουσιάσῃ ἡ συμβατικὴ μονογαμία. Ἡ πολυγαμικὴ φύσις τοῦ ἄρρενος, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ θῆλυ, δέον ἰδιαιτέρως νὰ ἐξαρθῇ, καθ' ὅτι ἀποτελεῖ χαρακτηριστικὴν βιολογικὴν διαφορὰν τῶν φύλων παρατηρουμένην καὶ εἰς τὰ ζῷα, ὅπου τὸ θῆλυ δυνατὸν μὲν νὰ περιέλθῃ εἰς τὴν κατοχὴν πολλῶν ἀρρένων ἀλληλοδιαδόχως, οὐχὶ ὅμως ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας, ἀλλ' ὡς ἔπαθλον τοῦ ἰσχυροτέρου ἄρρενος. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἀπέβη κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον κληρονομικὴ ἕξις τοῦ θήλεος, ὅπερ ἐν περιπτώσει ἐκδηλώσεως πρωτοβουλίας ἀποφασίζει ὑπὲρ τοῦ ἰσχυροτέρου. Τοῦτο δὲ κατ' οὐσίαν παρατηρεῖται ἀταβιστικῶς καὶ ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει παρὰ τῷ θήλει. Ἡ πολυγαμικὴ φύσις τοῦ ἄρρενος παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ δέον ἐπίσης νὰ λαμβάνεται ὑπ' ὄψει πρὸς ἀποφυγὴν διαφόρων πλανῶν εἰς τὴν ἐξήγησιν κοινωνικῶν φαινομένων, ὡς τὸ τῆς συζυγικῆς ἀπιστίας, τῆς ταυτοχρόνου προτιμήσεως πρὸς πλείονας τῆς μιᾶς γυναῖκας κ. λ. π., φαινομένων ἅτινα δέον νὰ μὴ ἐξηγοῦνται καὶ νὰ μὴ χαρακτηρίζωνται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον προκειμένου περὶ θήλεος (βλ. **ἀφροδισία**).

Ἂν ὅμως ὁ ἄνθρωπος εἶναι, μόνον λόγῳ τῶν κοινωνικῶν νόμων, μονογαμικός, ἐν τούτοις ὑπάρχουν ζῷα τῶν ὁποίων ἡ φύσις εἶναι πράγματι μονογαμική. Οὕτως ὁ *μακάκος* τῶν Ἰνδιῶν (macacus silenus), εἶδος κυνοπιθήκου, δὲν ἔχει παρὰ μόνον μίαν σύζυγον, πρὸς τὴν ὁποίαν εἶναι πιστὸς μέχρι θανάτου. Εἰς τὸ εἶδος τῶν μελεαγρίδων (φραγκόκοττες) τὸ ἄρρεν περιορίζεται μόνον εἰς ἓν θῆλυ, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν συνηπαρχόντων θηλέων (Houzeau). Ἄλλοτε πάλιν ὁ τύπος τῆς ἑνώσεως ἀλλάσσει ἀναλόγως τῶν συνθηκῶν τῆς διαβιώσεως. Ἡ ἀγριόπαπια, τύπος μονογαμικός, καθίσταται πολυγαμικός, ὅταν ἐξημερωθῇ. Εἶναι προφανὲς ὅθεν, ὅτι οἱ τύποι οὗτοι τῶν ζῴων εἶναι πραγματικῶς μονογαμικοί, μὴ ἐπηρεαζόμενοι ὑπὸ τοῦ δόλως ἐκ τῆς συνυπάρξεως πολλῶν θηλέων, τοῦθ' ὅπερ δὲν συμβαίνει μὲ τὸν ἄνθρωπον. Ἔτι δὲ πλειότερον, ἡ μονογαμικότης ὡρισμένων ζῴων φθάνει τὴν ἀπόλυτον ἠθικήν, οἵαν οὐδ' οἱ κοινωνικοὶ νόμοι ἐσκέφθησαν νὰ ἐπιβάλουν εἰς τὸν ἄνθρωπον. Οὕτως εἶδός τι ἀμερικανικοῦ ψιττακοῦ (psittacus pertinax) καὶ εἶδός τι βραζιλιανοῦ πιθήκου (ouistiti-hapale jacchus) κλπ. δὲν συνέρχονται μετ' ἄλλου θήλεος, ὄχι μόνον ἐφ' ὅρου ζωῆς τῆς συζύγου των, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτῆς.

Οἱ λόγοι δι' οὓς ὡρισμένα ζῷα εἶναι μονόγαμα, χωρὶς οὐδεὶς κῶδιξ νὰ τὰ ἐξαναγκάζῃ εἰς τοῦτο, δὲν νὰ ζητηθῶσιν εἰς τὰς βιωτικὰς ἀνάγκας, οἷαι ὁ μονήρης βίος, ἡ σπάνις τοῦ θήλεος, ἡ ἐξασφάλισις τῆς τροφῆς, ἡ ἀποφυγὴ ἀγώνων διεκδικήσεως ἐξ ἀντιζηλίας, ἡ διατροφὴ τῶν νεογεννήτων, ἡ διαφύλαξις τῆς κατοικίας κλπ. Παρόμοιοι λόγοι ἐπέβαλον εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων τὴν κωδικοποίησιν τοῦ θεσμοῦ τοῦ γάμου καὶ τὴν ἀνάγκην αὐτοῦ. Οἱ κυριώτεροι κατ' ἀναλογίαν ἐκ τῶν λόγων τούτων εἶναι αἱ οἰκονομικαὶ συνθῆκαι, τὰ κληρονομικὰ δικαιώματα, ἡ συντήρησις τῆς ὑγείας, ἡ ἐξασφάλισις νομίμων τέκνων, τὰ διαμορφωθέντα ἔθιμα κλπ.

Ὁ γάμος παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ. Ὁ γάμος εἰς τὸν πρωτόγονον ἄνθρωπον ἦτο πρᾶξις ἐνστικτώδης, εἰς οὐδένα κανόνα ὑπείκουσα καὶ παρομοία πρὸς τὴν τῶν κατωτέρων ζῴων. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως, ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν δημιουργηθεισῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν ἑκάστοτε παρουσιαζομένων συνθηκῶν τοῦ ἀγῶνος τῆς ζωῆς, ἀναλόγως τοῦ κλίματος, τῆς διαμορφώσεως τοῦ ἐδάφους, τῶν μέσων διατροφῆς, σὺν τῇ συστάσει τῶν πρωτεθνικῶν ὁμάδων καὶ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, ὁ ἀνθρώπινος γάμος ἤρξατο προσλαμβάνων ὡρισμένην πρακτικὴν ἔννοιαν καὶ ῥύθμισιν, ἣν αἱ ἑκασταχοῦ ἀγωγαὶ ἐπέβαλον. Οὕτως ἐθεσπίσθησαν γάμοι δι' ὡρισμένας ἐποχὰς τοῦ ἔτους, μακρᾶς ἢ βραχείας ἢ περιοδικῆς διαρκείας, μεθ' ἑνὸς ἢ πλειόνων ἢ ἀλληλοδιαδόχων προσώπων, ἀναλόγως τῶν ἀγώνων τῆς φυλῆς, τῆς ἐσοδείας τῶν τροφίμων, τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γυναικῶν ἢ ἀνδρῶν, γάμοι μετὰ γυναικῶν τῆς αὐτῆς φυλῆς ἢ ἄλλης, τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, γάμοι αἱμομικτοί, γάμοι δι' ἁρπαγῆς τῆς γυναικὸς ἢ συναινέσεως, γάμοι ἀγοραίας κοινοκτημοσύνης διὰ τὰς γυναῖκας μόνον τῆς αὐτῆς φυλῆς, γάμοι τῇ συγκαταθέσει τῶν ἐνδιαφερομένων γυναικῶν ἢ μόνον τῶν συγγενῶν, γάμοι δι' ἀγορᾶς τῆς συζύγου μὲ ἀπεριόριστα δικαιώματα ἐπὶ τῆς ζωῆς της, ἢ γάμοι διὰ καταβολῆς προικὸς ἐκ μέρους τῆς συζύγου, γάμοι εἰς οὓς ἀπῃτεῖτο ἡ μετὰ τὸν γάμον πιστότης τῆς γυναικὸς ἢ ἀπῃτεῖτο καὶ ἡ πρὸ τοῦ γάμου παρθενία της γάμοι τριμερεῖς: πρὸς τεκνοποίησιν, πρὸς ἐξυπηρέτησιν καὶ πρὸς ἡδονὴν πνευματικὴν καὶ σωματικὴν μετὰ τριῶν διαφόρων γυναικῶν κλπ.

Ἅπαντα τὰ εἴδη ταῦτα τῶν γάμων δὲν εἶναι προϊόντα ἐξελίξεως, ἀλλὰ βιωτικῶν συνθηκῶν, ἐξ ὧν κατόπιν ἐγεννήθησαν τὰ ἔθιμα καὶ τὰ συναισθήματα (ζηλοτυπία, ἀντιζηλία, πίστις, ἀπιστία κλπ.). Ἡ μονογαμία ἐπίσης δὲν ἀποτελεῖ σημεῖον ἐξελίξεως τοῦ γάμου, καθότι εἰς μὲν τοὺς προηγμένους λαοὺς τῆς σήμερον δὲν τηρεῖται ἀπαρεγκλίτως, ἐνῷ πλειστάκις παρατηρεῖται εἰς πρωτογόνους λαούς, ὡς κατ' ἐξοχὴν εἰς τοὺς Weddahs τῆς Κεϋλάνης, καὶ τοῦτο λόγῳ τοῦ εἴδους τῆς μεμονωμένης, κατὰ μονήρη ζεύγη, ζωῆς των.

Μεταξὺ τῶν διαφόρων ποικιλιῶν τοῦ γάμου διὰ μέσου τῶν ἐποχῶν καὶ τῶν φυλῶν, ὡρισμέναι ἔννοιαι ἐμφανίζονται παντοῦ καὶ πάντοτε, σχεδὸν ἀναλλοιώτως. Τοιαῦται εἶναι: ἡ ὑποδεεστέρα θέσις τῆς γυναικὸς ἐν τῷ γάμῳ, ἡ ἀπαγόρευσις τῆς συζυγικῆς ἀπιστίας εἰς τὴν γυναῖκα καὶ ἡ πολυγαμικὴ ἐλευθεριότης εἰς τὸν ἄνδρα, ἡ δι' ἁρπαγῆς ἀπόκτησις τῆς γυναικός, ἡ ἀπαίτησις ὅπως διὰ τοῦ γάμου ἡ γυνὴ προσκομίζῃ ὠφελήματα εἰς τὸν ἄνδρα (γυναικεία ἐργασία εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, ἀναπαραγωγὴ τοῦ εἴδους, προὶξ κτλ.). Αἱ ἔννοιαι αὗται εἶναι τόσον σταθεραὶ διὰ μέσου τῶν αἰώνων, ὥστε νὰ παρουσιάζουν αὐταπόδεικτον τὴν ἐκ τῆς φυσιολογικῆς ἀληθείας προέλευσίν των.

Ὠφέλιμοι ἐπιδράσεις τοῦ γάμου. Ἀπὸ ἀπόψεως ὑγιεινῆς ὁ γάμος ἀποβαίνει ἐπωφελής, καθόσον κατὰ τὰς πλείστας τῶν στατιστικῶν συντελεῖ εἰς τὴν ἀποφυγὴν ἀσθενειῶν καὶ τὴν παράτασιν τῆς ζωῆς (κατὰ πέντε ἔτη διὰ τὸν ἄνδρα καὶ τέσσαρα διὰ τὴν γυναῖκα).

Κατὰ τὴν στατιστικὴν τοῦ Bertillon ἐπὶ χιλίων ἀνδρῶν, ἀποθνήσκουν:

	Ἔγγαμοι	Ἄγαμοι	Χῆροι
ἀπὸ 25 μέχρι 30 ἐτῶν	6	10	22
ἀπὸ 30 μέχρι 35 ἐτῶν	7	11 ½	19
ἀπὸ 35 μέχρι 40 ἐτῶν	7 ½	13	14 ½

Ἐπὶ δὲ χιλίων γυναικῶν:

	Ἔγγαμοι	Κόραι
ἀπὸ 14 μέχρι 20 ἐτῶν	11,86	7,53
ἀπὸ 20 μέχρι 25 ἐτῶν	[illegible],92	8,32
ἀπὸ 30 μέχρι 35 ἐτῶν	9	11

Ἐκ τῆς ἀφορώσης τὰς γυναῖκας στατιστικῆς καταφαίνεται, ὅτι τὸ ποσοστὸν τῶν θανάτων εἶναι ηὐξημένον ἐπὶ τῶν γυναικῶν λόγῳ τῶν κινδύνων τοῦ τοκετοῦ, οἵτινες εἶναι ἔτι μεγαλύτεροι εἰς τὴν κάτω τῶν 20 ἐτῶν ἡλικίαν, οὕτως ὥστε ἡ γυνὴ μόνον μετὰ τὸ τριακοστὸν ἔτος ἀρχίζει ν' ἀπολαμβάνῃ τοῦ πλεονεκτήματος τῆς διὰ τοῦ γάμου μακροβιότητος.

Ἐκ τῶν νοσημάτων ἐπίσης τὸ μεγαλύτερον μέρος (καὶ ἰδίως τῶν ἀφροδισίων καὶ τῶν φρενικῶν νόσων) κατανέμεται εἰς τοὺς ἀγάμους.

Ἡ αὐτοκτονία, ἡ ἐγκληματικότης καὶ ὁ ἀλκοολισμὸς ἐπίσης ἀφοροῦν κατὰ τὸ πλεῖστον τοὺς ἀγάμους.

Ἡ ἐπίδρασις τοῦ γάμου ἐπεκτείνεται ἐπίσης καὶ ἐπὶ τῶν τέκνων, παρατηρουμένης μεγαλυτέρας θνησιμότητος εἰς τὰ ἐκ μὴ νομίμου γάμου προερχόμενα.

Καταλληλότης πρὸς γάμον. Ἡ ἄποψις αὕτη ἀποτελεῖ ἐν τῇ γενικῇ της ἐννοίᾳ τὸ μεγαλύτερον ἐν τῷ γάμῳ κεφάλαιον πρὸς ἐξέτασιν. Καὶ ἡ μὲν κοινωνικὴ καταλληλότης (ἐχέγγυα εὐτυχοῦς συμβιώσεως, συγγένεια χαρακτήρων καὶ ἀντιλήψεων, λόγοι οἰκογενειακοὶ καὶ οἰκονομικοὶ κ.ο.κ.) εἶναί τι ἀληθῶς δυσεπίλυτον. Ἡ ἀπὸ ἀπόψεως ὅμως ὑγιεινῆς καταλληλότης ὑπάγεται ἤδη εἰς νόμους ἀρκετὰ σαφεῖς καὶ καθωρισμένους, δέον δ' ἐνταῦθα νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψει:

α') Ἡ ἀνατομικὴ καὶ φυσιολογικὴ διάπλασις: Τὸ σῶμα πρέπει νὰ εἶναι καλῶς διαπεπλασμένον, ἤτοι νὰ μὴ παρουσιάζῃ συγγενῆ ἀναπηρίαν, ἥτις δύναται νὰ μεταδοθῇ κληρονομικῶς καὶ εἰς τὰ τέκνα (ὡς π. χ. λαγώχειλος, κωφαλαλία, δισχιδὴς οὐρανίσκος, νανισμὸς ἢ γιγαντισμὸς κ.λ.π.), οὔτε αἰσθητικὴν δυσμορφίαν. Τὰ ἄνω τοῦ 1μ. 90 καὶ κάτω τοῦ 1μ. 30 ἀναστήματα εἶναι ἀποκλειστέα τοῦ γάμου. Ὡρισμέναι ἀναλογίαι δέον ν' ἀναζητῶνται εἰς τὴν σωματικὴν διάπλασιν, μὴ ἀπομακρυνόμεναι κατὰ πολὺ ἀπὸ τῶν κατωτέρω: 1) ἡ περιφέρεια τῆς κοιλίας (εἰς τὸ σημεῖον τοῦ ὀμφαλοῦ) δὲν πρέπει νὰ ὑπερβαίνῃ τὴν περιφέρειαν τοῦ θώρακος (εἰς τὸ ὑπὸ τοὺς βραχίονας σημεῖον)· 2) ἡ ἀπόστασις τῶν δύο τροχαντήρων τῶν μηριαίων ὀστῶν (ἐξ ἧς μετρεῖται τὸ εὖρος τῆς λεκάνης) δέον νὰ εἶναι μικροτέρα τῆς ἀποστάσεως τῶν δύο ἀκρωμίων (ἐξ ἧς μετρεῖται τὸ εὖρος τῶν ὤμων) ἐπὶ τοῦ ἀνδρὸς καὶ μεγαλυτέρα ἐπὶ τῆς γυναικός· οὕτως ἡ μέση ἀκρωμιακὴ διάμετρος φυσιολογικῶς εἶναι ἐπὶ τοῦ ἀνδρὸς 32 ἑκατ. καὶ ἐπὶ τῆς γυναικὸς 29, ἡ δὲ τροχαντηριακή, 31 διὰ τὸν ἄνδρα καὶ 32 διὰ τὴν γυναῖκα (ἡ γυνὴ ἔχει στενοτέρους ὤμους καὶ εὐρυτέραν λεκάνην, ὁ ἀνὴρ ἀντιθέτως)· 3) ἡ θωρακικὴ περιφέρεια (εἰς τὸ ὑπὸ τὰς μασχάλας σημεῖον) δέον νὰ ὑπερβαίνῃ τὸ ἥμισυ τοῦ ἀναστήματος ἢ νὰ ἰσοῦται τοὐλάχιστον πρὸς αὐτό· 4) τὸ κανονικὸν βάρος τοῦ σώματος λογίζεται εἰς τόσα χιλιόγραμμα ὅσα ἑκατοστὰ πέραν τοῦ μέτρου εἶναι τὸ ἀνάστημα, ἤτοι δι' ἄτομον ἀναστήματος 1.60 κανονικὸν βάρος εἶναι 60 κοιλά, δι' ἀνάστημα 1.72 κοιλὰ 72 κ.ο.κ.) 5) ἰδιαιτέρως ὅλως δέον νὰ λαμβάνεται ὑπ' ὄψει ἡ ἀνατομικὴ καὶ φυσιολογικὴ διάπλασις τῶν γεννητικῶν ὀργάνων, αἱ διαμαρτίαι τῶν ὁποίων εἶναι εἰς θέ-

Digitized by Google

σιν νὰ ἐκμηδενίσουν πάντα σκοπὸν τοῦ γάμου λόγῳ ἀδυναμίας ἐκπληρώσεως τῆς γενετησίου ὁμιλίας ἢ τῆς ἀναπαραγωγῆς τοῦ εἴδους (βλ. λ. ἀνικανότης — ἀναφροδισία). Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν στοιχείων τούτων ὁ Mackiewiez κατήρτισε πίνακα τῶν ἐλαχίστων συντελεστῶν, οἵτινες εἶναι ἀπαραίτητοι καὶ κάτω τῶν ὁποίων τὸ ἄτομον δέον νὰ μὴ θεωρῆται ἄρτιον.

ΠΙΝΑΞ ΕΛΑΧΙΣΤΟΥ ΟΡΙΟΥ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ
(κατὰ *Mackiewiez*)

Ἀνάστημα	Βάρος σώματος	Περίμετρος θώρακος	Περίμετρος ὤμων	Περ μετρος λεκάνης
1 μ. 76 καὶ ἄνω	60 χλγρ.	0 μ. 83	1 μ. 05	0 μ. 85
1 μ. 71—1 μ. 75	56 »	0 μ. 83	1 μ. 04	0 μ. 84
1 μ. 65 - 1 μ. 70	54 »	0 μ. 82	1 μ. 02	0 μ. 82
1 μ. 60—1 μ. 65	52 »	0 μ. 81	1 μ. 01	0 μ. 81
1 μ. 54—1 μ. 59	51 »	0 μ. 79	1 μ.	0 μ. 81

β') Ἐξέτασις παθολογικότητος: Ὁ γάμος δέον ν' ἀπαγορεύεται εἰς τοὺς πάσχοντας (μὴ θεραπευθέντας) ἐξ ἀφροδισίων νοσημάτων καὶ δὴ συφίλιδος, ἥτις μεταδίδεται κληρονομικῶς μὲ ὀλεθρίας συνεπείας (βλ. λ. *ἀφροδίσια νοσήματα*), εἰς τοὺς φυματικούς, εἰς τοὺς καρδιακούς, εἰς τὰς βαρείας μορφὰς τῆς ὑστερίας, τὴν ἐπιληψίαν, ἥτις προκαλεῖ ἐκτρώσεις ἢ γέννησιν τεθνεώτων, τὰς φρενικὰς νόσους αἵτινες ἀφίνουσιν ἴχνη κληρονομικῶς, εἰς τοὺς αἱμοφιλικοὺς καὶ τοὺς ἀλκοολικοὺς διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, εἰς τοὺς πάσχοντας καὶ δὴ τὰς πασχούσας ἐξ ἐξωφθάλμου βρογχοκήλης ἢ σακχαρώδους διαβήτου, κλπ.

γ') Ἐξέτασις κληρονομικότητος: Ἐν τῷ γάμῳ δέον νὰ λαμβάνηται ἐπίσης ὑπ' ὄψιν ἡ ὑγιεινὴ κατάστασις τῶν ἀνιόντων τῶν συμβαλλομένων ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ ὡρισμένας παθήσεις ἐχούσας πραγματικῶς τύπον οἰκογενειακόν, ὡς π. χ. ἡ οὐρικὴ δυσκρασία (ἀρθριτισμός, ρευματισμός, ψαμμίασις κλπ.), αἱ δερματικαὶ παθήσεις (ἔκζεμα, ἰχθύωσις, κνίδωσις κλπ.), αἱ νευρικαὶ παθήσεις (ὑστερία. χορεία, ἐπιληψία, φρενοβλάβεια κλπ.), αἱ χρόνιαι μολυσματικαὶ νόσοι (φυματίωσις, σύφιλις κλπ.) κ.ο.κ.

δ') Ἐξέτασις συγγενείας: Ὁ μεταξὺ ἐγγὺς συγγενῶν γάμος ἐθεωρήθη ἀπαγορεύσιμος ὑπὸ τῶν νεωτέρων νομικῶν καὶ θρησκευτικῶν κωδίκων. Βιολογικῶς ὅμως οὐδὲν τὸ ἄτοπον παρουσιάζει, ὅταν οἱ συμβαλλόμενοι εἶναι ὑγιεῖς καὶ ἀπηλλαγμένοι παθολογικῆς κληρονομικότητος. Ἐν Ἑλλάδι θεωρεῖται αἱμομιξία πᾶς γάμος μεταξὺ συγγενῶν κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν ἐπ' ἄπειρον, ἐκ πλαγίου δέ, μέχρις ἑβδόμου βαθμοῦ, ἤτοι τέκνα δευτέρου ἐξαδέλφου (βλ. λ. αἱμομιξία).

ε') Ἡλικία συζύγων: Εἶναι αὕτη ἐπίσης εἷς ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων συντελεστῶν, ἀπὸ ὑγιεινῆς ἀλλὰ καὶ κοινωνικῆς ἀπόψεως, διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ γάμου. Οἱ λίαν πρόωροι γάμοι ἀλλὰ καὶ οἱ λίαν ὄψιμοι, εἶναι ἐπιβλαβεῖς, ὡς ἐπίσης εἶναι ἐπιβλαβὴς καὶ ἡ μὴ τήρησις τῆς ὡρισμένης διαφορᾶς ἡλικίας μεταξὺ τῶν δύο συζύγων. Ἐπὶ τῆς ἁρμοδίας διὰ τὸν γάμον ἡλικίας προσειλκύσθη ἡ προσοχὴ τῶν νομοθετῶν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων. Οὕτως ὁ Ἡσίοδος θεωρεῖ κατάλληλον ἡλικίαν διὰ τὸν ἄνδρα τὸ 28ον ἔτος καὶ διὰ τὴν γυναῖκα τὸ 15ον. Ὁ Σόλων διὰ τὸν ἄνδρα το 35ον, ὁ Λυκοῦργος τὸ 36ον καὶ ὁ Ἀριστοτέλης τὸ 37ον καὶ διὰ τὴν γυναῖκα τὸ 18ον. Ὁ Πλάτων, τὸ 30ὸν διὰ τὸν ἄνδρα καὶ τὸ 20ὸν διὰ τὴν γυναῖκα. Εἰς τὴν Γερμανίαν ἐπιτρέπεται ὁ γάμος ἀπὸ τοῦ 18ου διὰ τὴν γυναῖκα καὶ τοῦ 20οῦ διὰ τὸν ἄνδρα. Εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀπὸ τοῦ 15ου καὶ 18ου. Εἰς τὴν Αὐστρίαν, 16ου καὶ 20οῦ. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν 16ου καὶ 21ου Εἰς τὴν Ὀλλανδίαν 16ου καὶ 18ου. Εἰς τὴν Σουηδίαν 15ου καὶ 21ου. Εἰς τὴν Βάδην 18ου καὶ 25ου. Εἰς τὴν Ἑλλάδα 12ου καὶ 14ου.

Ἡ πρὸς γάμον κατάλληλος ἡλικία βιολογικῶς ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἐνηβώσεως. Τὸ κοράσιον εἶναι ἱκανὸν πρὸς γονιμοποίησιν ἀπὸ τῆς πρώτης ἐμφανίσεως τῆς ἐμμηνορροῆς, ἡ κατάλληλος ἐν τούτοις ἐποχὴ πρὸς γονιμοποίησιν ἄρχεται πέντε ἔτη βραδύτερον.

Ἐκ τῆς μελέτης τόσον τῶν φυσιολογικῶν ὅσον καὶ τῶν κοινωνικῶν περὶ τὸν γάμον ὅρων προκύπτει τὸ συμπέρασμα, ὅτι πρὸς πραγμάτωσιν τῶν σπουδαιοτέρων διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ γάμου συντελεστῶν ἡ καταλληλοτέρα ἡλικία διὰ τὸν ἄνδρα εἶναι ἡ μεταξὺ 25—30 (ὡς πρὸς τὸν γάμον) καὶ 30—35 (ὡς πρὸς τὴν τεκνοποίησιν). ἡ δὲ γυνὴ δέον νὰ εἶναι δέκα ἔτη νεωτέρα τοῦ συζύγου της, ἢ οὐχὶ πέραν τῶν 12 ἐτῶν καὶ ἧσσον τῶν 6 (βλ. καὶ λ. εὐγονική).

Προγαμιαῖον πιστοποιητικὸν ὑγείας. Τὸ προγαμιαῖον πιστοποιητικὸν ὑγείας ἀποτελεῖ μέτρον προνοίας ληφθὲν ἐσχάτως ὑπὸ πλείστων εὐρωπαϊκῶν καὶ ἀμερικανικῶν κρατῶν. Κατὰ τοῦτο: 1) πᾶς ἀνὴρ ἢ γυνὴ προκειμένου νὰ συνέλθωσιν εἰς γάμου κοινωνίαν πρέπει νὰ παρουσιάσωσιν εἰς τὸ ἁρμόδιον γραφεῖον, τὸ χορηγοῦν τὴν ἄδειαν, πιστοποιητικὸν ὑγείας ἐκδεδομένον παρ' ἰατροῦ τὸ πολὺ πρὸ δύο ἡμερῶν· 2) πᾶς ἰατρὸς ἀνακαλυπτόμενος ὅτι ἐξέδωκε ψευδὲς πιστοποιητικὸν τιμωρεῖται βαρύτατα· 3) αἱ ἀσθένειαι αἵτινες προβλέπονται διὰ τὴν ἀπαγόρευσιν γάμου εἶναι: ἡ σύφιλις, ἡ φυματίωσις, ὁ καρκίνος, ἡ ἀνικανότης, ἡ ἐπιληψία, ἡ φρενοβλάβεια, ὁ ἀλκοολισμὸς καὶ ἡ λέπρα Ὁδηγίαι ἐξετάσεως καὶ βιβλιάρια προπαγάνδας μορφωτικῆς διὰ τοὺς μελλονύμφους εἰς χρῆσιν τοῦ κοινοῦ διανέμονται δωρεὰν ὑπὸ ἁρμοδίας ὑπηρεσίας πρὸς ἔγκαιρον γνῶσιν τῶν ἀποτελουσῶν κώλυμα νόσων, τῶν συνεπειῶν ἃς προκαλοῦν, καὶ πρὸς θεραπείαν αὐτῶν.

Ὑγιεινὴ τοῦ ἐγγάμου βίου. Ἡ τήρησις τῶν παραγγελμάτων τόσον τῆς καθαρῶς ἰατρικῆς ὑγιεινῆς ὅσον καὶ τῆς ἠθικῆς ὑγιεινῆς ἐν τῷ γάμῳ ἑδραιώνει τὴν ἐπιτυχίαν του καὶ πολλάκις λεπτομερειακαί τινες παραμελήσεις δυνατὸν νὰ ἐπιδράσουν ὀλεθρίως ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς ζωῆς τῶν συζύγων.

Ἡ σελήνη τοῦ μέλιτος, ὅταν συνοδεύεται ὑπὸ διαρκῶν μετακινήσεων εἰς σιδηροδρόμους καὶ ξενοδοχεῖα, ἀποβαίνει ὀλεθρία δι' ἀμφοτέρων τὴν ὑγείαν καὶ δὴ διὰ τὴν τῆς νεαρᾶς συζύγου, αἱ δὲ κατ' αὐτὴν συλλήψεις δὲν εἶναι εὐκταῖαι ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας. Καταλληλοτέρα ἐποχὴ πρὸς σύλληψιν εἶναι αἱ ἀμέσως μετὰ τὴν ἔμμηνον ρῦσιν ἡμέραι. Ἡ πρὸς ἀποφυγὴν δὲ συλλήψεως διακοπὴ τῆς γενετησίου ὁμιλίας κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐκσπερματώσεως εἶναι ὀλεθρία καὶ ἐπιφέρει σὺν τῷ χρόνῳ βαρεῖαν νευρασθένειαν εἰς τὸν ἄνδρα καὶ πλήρη ἀναφροδισίαν εἰς τὴν γυναῖκα. Ἡ σύζυγος ἐπίσης δέον νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψει της ὅτι διὰ πλείστους ὅσους λόγους, ὑγιεινούς, αἰσθητικοὺς κ.λ.π., δέον διὰ πλύσεων ἀντισηπτικῶν δὶς τῆς ἡμέρας (ἅμα τῇ πρωϊνῇ ἐγέρσει καὶ πρὸ τῆς ἑσπερινῆς κατακλίσεως) νὰ διατηρῇ τὴν ὑγιεινήν, τὴν καθαριότητα καὶ τὴν τονικότητα τῶν γεννητικῶν αὐτῆς ὀργάνων (βλ. *Dr Exnon*: Ὑγιεινὴ τῶν ἐγγάμων, μετάφρ. *Μ. Καίρη,* 1922.—*Μ Μωϋσειδου,* Ὑγιεινὴ τοῦ γάμου, 1925, ὡς καὶ ἐν Μ. Ἑλλ. Ἐγκ. τὰς λ. γενετήσιος ὁμιλία, γονιμοποίησις, ἀφροδισία, κύησις).

Ν. Ν. ΔΡΑΚΟΥΛΙΔΗΣ

—[ΕΓΚΥΚΛ.] Ὁ γάμος, ὡς εἷς τῶν σπουδαιοτέρων σταθμῶν τῆς ζωῆς τοῦ ἀτόμου καὶ ὡς πρᾶξις ἐξαιρετικῆς διὰ τὴν διατήρησιν καὶ εὐημερίαν τῆς ὁμάδος σημασίας, περιεβλήθη ἑορτάσια καὶ παρ' ἅπασι τοῖς λαοῖς ὑπὸ ὁλοκλήρου συστήματος ἀντιλήψεων καὶ ἐθίμων, τὰ ὁποῖα, διατηρούμενα σχεδὸν μέχρι τῆς σήμερον χάρις εἰς τὴν συντηρητικότητα, τὴν διακρίνουσαν τὸν συναισθηματικὸν βίον τῶν λαῶν, ἐνέχουσι μεγίστην σημασίαν καὶ καθ' ἑαυτὰ καὶ ὡς χαρακτηριστικὰ τῆς διανοητικότητος, τῆς ψυχοσυνθέσεως καὶ τῶν συνθηκῶν ἑκάστου λαοῦ.

Ἀρχαῖοι ἑλληνικοὶ χρόνοι. Ὁ γάμος παρ' ἀρχαίοις δὲν εἶχε τὸν χαρακτῆρα οὔτε αἰσθηματικῆς οὔτε ἀλληλοβοηθητικῆς συμβιώσεως. Ἦτο κυρίως θεσμὸς ἀποσκοπῶν τὴν τεκνοποιίαν, ἤτοι ὑποχρεῶν τοὺς πολίτας νὰ ἀφήσωσιν ἄρρενας νομίμους ἀπογόνους, «ἐπὶ παίδων γνησίων σπόρῳ» *Κλήμ. Ἀλεξ.* ἐν Στρωμ. ΙΙ, 23), ὅπως μὴ ἀπολεσθῇ τὸ γένος καὶ ἡ πατρικὴ περιουσία. Ἐκ τῆς θεμελιώδους ταύτης ἀρχῆς ἐξηγεῖται ἡ ὑποδεεστέρα θέσις τῆς γυναικὸς ἐν τῷ ἀρχαίῳ δικαίῳ, τὸ σύστημα τῆς μονογαμίας, ὅπερ κατ' ἀντανάκλασιν τῆς κοινωνικῆς πραγματικότητος συναντᾶται καὶ παρὰ τοῖς θεοῖς, τὸ δικαίωμα τοῦ ἐλευθέρου πολίτου νὰ ἔχῃ παλλακὰς ἢ νὰ συναναστρέφεται μὲ ἑταίρας, πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν σωματικῶν καὶ πνευματικῶν αὐτοῦ ἀναγκῶν, καὶ τέλος ἡ ὑπὸ τῆς σπαρτιατικῆς νομοθεσίας καὶ τῆς τοῦ Σόλωνος προβλεπομένη «*γραφὴ ἀγαμίου*» κατὰ τῶν ἀποφευγόντων τὸ πρὸς τὴν πολιτείαν καθῆκον τῆς τεκνοποιίας. Ἐν Σπάρτῃ ἰδίᾳ ὑπῆρχε καὶ «*γραφὴ ὀψιγαμίου*» διὰ τοὺς ἐν προβεβηκυίᾳ ἡλικίᾳ νυμφευομένους, ὡς καὶ «*γραφὴ κακογαμίου*» διὰ τοὺς συνάπτοντας γάμον ἀναρμόδιον μετὰ μὴ ἐλευθέρας ἀστῆς. Ἀλλὰ καὶ ἕτεροι λόγοι, ἠθικῆς τάξεως, ἐπέβαλλον τὴν ὑποχρέωσιν πρὸς γάμον· ἦσαν οὗτοι ἡ ἀνάγκη τοῦ «ἀεὶ τῷ θεῷ ἀνθ' αὑτοῦ ὑπηρέτας παραδιδόναι» (*Πλάτ.* ἐν Νόμ.) καὶ ἵνα καταλίπωσι τὸν «ἐναγιῶντα» (*Ἰσ.* περὶ Ἀπολ. κληρ. 66), δηλαδὴ τὸν φροντίσοντα περὶ τῆς κηδείας αὐτῶν. Διὰ τοὺς λόγους τούτους συχνάκι οἱ μὴ ἔχοντες ἄρρενας γόνους εἰσεποιοῦντο τοιούτους δι' υἱοθεσίας.

Ἀρχαιότεραι μορφαὶ τοῦ γάμου ἦσαν προφανῶς οἱ δι' ἁρπαγῆς καὶ ἀγορᾶς τῆς γυναικός. Τῆς πρώτης ἐξ αὐτῶν μοναδικὸν ἴχνος παρ' Ὁμήρῳ εἶναι ἡ ἁρπαγὴ τῆς Ἑλένης. Ἐπιβίωσις δὲ συμβολικὴ αὐτοῦ διεκρίθη ἐν Σπάρτῃ καὶ κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους, ὁπότε ὁ ἀνὴρ μετὰ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ πατρὸς τῆς νύμφης ὤφειλε ν' ἀπαγάγῃ αὐτήν, τῆς ἐπισήμου γαμηλίου τελετῆς δυναμένης ν' ἀναβληθῇ κατὰ πλείονα ἢ ἐλάσσονα χρόνον, κυρίως ἕως οὗ ἡ γαμετὴ προσαρμοσθῇ πρὸς τὰ νέα αὐτῆς καθήκοντα. Ἡ μορφὴ ὅμως τοῦ δι' ἀγορᾶς τῆς γυναικὸς γάμου, ἀπαντωμένη παρὰ πᾶσι τοῖς Ἀρίοις λαοῖς, εἶναι συνηθεστέρα παρ' Ὁμήρῳ. Ὁ ἀνὴρ μετὰ τὴν σύναψιν τοῦ γαμηλίου συμβολαίου προσέφερεν εἰς τὸν πατέρα τῆς νύμφης τὰ «ἔδνα», ἤτοι δῶρα ὡς τίμημα πραγματικὸν ἢ συμβολικὸν αὐτῆς, ὁ δὲ πενθερὸς εἰς τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ τὰ «μείλια», ἅτινα δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἡ πρώτη ἀρχὴ τοῦ θεσμοῦ τῆς προικός. Εἵπετο ἡ ἐνώπιον μαρτύρων θέσις τῆς παλάμης τῆς μελλονύμφου ἐν τῇ τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς στιγμῆς ἐθεωρεῖτο αὕτη νόμιμος σύζυγος αὐτοῦ («κουριδίη ἄλοχος»). Κατόπιν ἐτελεῖτο ὁ *γάμος*, ἤτοι ἡ ἑορταστικὴ εἰσαγωγὴ τῆς νύμφης εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρός.

Ἐν Ἀθήναις κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ὑπῆρχον δύο τρόποι συνάψεως γάμου: ἡ «*ἐγγύησις*» καὶ ἡ «*ἐπιδικασία*». Ἡ ἐγγύησις συνίστατο εἰς τὴν ἐνώπιον μαρτύρων παράδοσιν τῆς νύμφης εἰς τὸν γαμέτην, ὑπὸ τοῦ «*κυρίου*» αὐτῆς πατρὸς ἢ κηδεμόνος, ἀφοῦ πρῶτον συνήπτετο τὸ γαμήλιον συμβόλαιον. Ἡ ἐγγύησις ἦτο ἀπαραίτητος ὅρος τῆς νομιμότητος καὶ ἐγκυρότητος τοῦ γάμου. Ἄνευ αὐτῆς τὰ γεννώμενα τέκνα δὲν ἐθεωροῦντο γνήσια, ἤτοι ἐστεροῦντο τῶν κληρονομικῶν καὶ πολιτικῶν αὐτῶν δικαιωμάτων, ἅτε μὴ δυνάμενα νὰ ἐγγραφῶσι ἅμα τῇ ἐνηλικιώσει των ἐν τοῖς ἀρχείοις τῶν φρατόρων, διότι ἡ ἐγγραφὴ αὕτη ἀπῄτει τὴν ἔνορκον βεβαίωσιν τοῦ εἰσάγοντος, ὅτι τὰ τέκνα ἐγεννήθησαν ἐκ μητρὸς «*ἐγγυητῆς*». Κατὰ τὴν ἐγγύησιν ὡρίζετο καὶ τὸ ποσὸν τῆς διδομένης προικός, ἥτις ἐθεωρεῖτο ὡς μία ἐπὶ πλέον ἀπόδειξις τῆς νομιμότητος τοῦ γάμου, διότι ἡ παροχὴ καὶ μόνη τῆς προικὸς ἤρκει νὰ διαστείλῃ τὸν νόμιμον γάμον ἀπὸ τῆς παλλακείας. Ἐπειδὴ δὲ πολλάκις τὰ ρήματα «ἐγγυᾶν» καὶ «ἐκδιδόναι» λέγονται ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας, συμπεραίνεται, ὅτι ἡ ἐγγύησις ἦτο ἡ κυριωτέρα διατύπωσις διὰ τὴν σύναψιν νομίμου συζυγίας, τῆς ἀκολουθούσης γαμηλίου τελετῆς ὁλοκληρούσης τὴν ὅλην ὑπόθεσιν. Ἡ ἐγγύησις φαίνεται, ὅτι ἦτο θεσμὸς γενικὸς καθ' ἅπασαν τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, διότι ἀπαντᾶται καὶ ἐν Σπάρτῃ, Μεσσηνίᾳ, Κέᾳ, Μυκόνῳ κτλ. Ἡ συγκατάθεσις τῆς ὑποψηφίας νύμφης δὲν ἐθεωρεῖτο ἀπαραίτητος. Ὁ κύριος αὐτῆς ἐξέδιδε ταύτην εἰς ὃν αὐτὸς ἤθελεν ἐκλέξει «Νυμφευμάτων μὲν τῶν ἐμῶν πατὴρ ἐμὸς μέριμναν ἕξει κοὐκ ἐμοὶ κρίνειν τάδε», λέγει ὁ Εὐριπίδης ἐν «Ἀνδρομάχῃ» (στ. 987). Οὐχὶ σπανίως ὅμως ἐκ πατρικοῦ φίλτρου ἠδύνατο ὁ γονεὺς νὰ ζητήσῃ τὴν πρὸς τοῦτο γνώμην τῆς θυγατρός. Ἐν ᾗ ὅμως περιπτώσει ἐνόμιζεν αὕτη ὅτι ἐξεβιάζετο εἰς ἀνάρμοστον γάμον, εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἐγείρῃ κατὰ τοῦ κυρίου αὐτῆς «εἰσαγγελίαν κακώσεως». Ὁ ἐνήλικος ὅμως υἱὸς (μετὰ τὴν ἐγγραφὴν αὐτοῦ ἐν τῷ «ληξιαρχικῷ γραμματείῳ») δὲν ὑπεχρεοῦτο νὰ ζητήσῃ τὴν ἄδειαν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὅπως νυμφευθῇ.

Ἡ ἐπιδικασία ἦτο ἰδιαιτέρα καὶ ἐξαιρετικὴ μορφὴ γάμου, ἐφαρμοζομένη ἐπὶ τῶν θυγατέρων, φυσικῶν ἢ εἰσποιητῶν, πατρὸς ἀποθανόντος ἄνευ ἀρρένων τέκνων καὶ ἄνευ διαθήκης μεριμνώσης περὶ τῆς τύχης αὐτῶν Αὗται ἐκαλοῦντο «*ἐπίκληροι*», διότι ἦσαν κληρονόμοι τῆς περιουσίας καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ πατρός, καὶ «*ἐπίδικοι*», διότι συνήθως ὁ γάμος αὐτῶν ἐγίνετο διὰ δικαστικῆς ὁδοῦ. Ἀλλ' ἡ πατρικὴ περιουσία δὲν ἠδύνατο νὰ περιέλθῃ εἰς χεῖρας των ἀμέσως· ἔδει δι' αὐτῶν νὰ μεταβιβασθῇ εἰς τοὺς υἱούς των, οἵτινες καὶ ἐλάμβανον τὸ οἰκογενειακὸν ὄνομα τοῦ προμήτορος καὶ ἐσυνέχιζον τὴν λατρείαν τῶν θεῶν τοῦ γένους. Κατὰ τὸν νόμον ὑπεχρεοῦντο νὰ συζευχθῶσιν αὐτὰς οἱ πλησιέστεροι κατιόντες συγγενεῖς. Πρὸς τοῦτο ὁ προβάλλων δικαιώματα ἐγγυτέρου ἀγχιστέως παρουσίαζεν εἰς τὸν ἐπώνυμον ἄρχοντα (ὁ μέτοικος εἰς τὸν πολέμαρχον) ἔγγραφον τὴν ἀπαίτησίν του («*λῆξιν*», «*ἐπιδικασίαν*», «*ἀμφισβήτησιν ἐπικλήρου*»), ἥτις ἀνετίθετο δημοσίᾳ ἐπὶ τῆς «*σανίδος*» καὶ ἀνεγινώσκετο κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίαν τῶν πρυτάνεων ἐν τῇ «*κυρίᾳ ἐκκλησίᾳ*», ἵνα ὁ ἔχων πλείονα δικαιώματα λάβῃ γνῶσιν τῆς ἀπαιτήσεως ταύτης καὶ προσβάλῃ αὐτήν. Ἐν ᾗ περιπτώσει δὲν ἐνεφανίζετο ἕτερος διαμφισβητητής, ὁ ἄρχων ἐκύρου τὸν μετὰ τῆς ἐπικλήρου γάμον τοῦ πρώτου. Ἄλλως ἐγίνετο δίκη («*ἐπιδικασία*») ἐνώπιον τῶν ἡλιαστῶν. Ἐὰν ὅμως ἡ ἐπίκληρος ἦτο θῆσσα, ἐκ τῆς τάξεως δηλ. τῶν θητῶν, ἄρα πτωχή, ὁ πλησιέστερος συγγενὴς ἠδύνατο ν' ἀρνηθῇ τὸν μετ' αὐτῆς γάμον, ὑπεχρεοῦτο ὅμως νὰ τὴν προικίσῃ ἀναλόγως. Ὁ γάμος ἐπετρέπετο καὶ μεταξὺ ἀδελφῶν, ἀλλὰ μὴ ὁμομητρίων, ὡς καὶ ἀδελφοῦ εἰσποιητοῦ μετὰ τῆς θετῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ καὶ ἀντιθέτως. Ἡ ἐπιδικασία ἴσχυε κατὰ τὸν αὐτὸν περίπου τρόπον καὶ ἐν Σπάρτῃ, *ἀλλ'* ἐκεῖ ἡ διαδικασία τῶν ἐπικλήρων, ὅπως πᾶσα οἰκογενειακῆς φύσεως δίκη, ἦτο ἀνατεθειμένη τῷ βασιλεῖ. Γυνὴ νενυμφευμένη ἤδη ζῶντος τοῦ πατρὸς μετεβάλλετο εἰς ἐπίκληρον αὐτοῦ ἀποθανόντος ἄνευ ἀρρένων γόνων. Ὁ σύζυγος αὐτῆς τότε ὑπεχρεοῦτο νὰ τὴν διαζευχθῇ. Τὴν αὐτὴν ὑποχρέωσιν διαζυγίου εἶχε καὶ ὁ πλησιέστερος συγγενὴς ἐπικλήρου κόρης, ἂν ἦτο ἔγγαμος, ἵνα νυμφευθῇ τὴν ἐπίκληρον.

Τὰ ἐκ τοῦ γάμου ἀπορρέοντα ἀποτελέσματα: Ἡ γυνὴ ἀκολουθεῖ τὴν κοινωνικὴν τάξιν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, ἀνεξαρτήτως τῆς ἐξ ἧς αὕτη προέρχεται. Κατοικεῖ δὲ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἀναγκαστικῶς, ἐὰν ὁ ἀνὴρ συνδυάζῃ μετὰ τῶν συζυγικῶν αὐτοῦ

Digitized by Google

δικαιωμάτων καὶ τὰ τοῦ κυρίου τῆς γυναικὸς αὐτοῦ. Τὸ δικαίωμα τῆς κυριότητος δὲν εἶναι συμφυὲς τῷ γάμῳ, ἀλλ' ἀποτέλεσμα εἰδικοῦ τίτλου, προηγουμένου ἢ ἑπομένου τῷ γάμῳ. Συνήθως λοιπὸν τὴν κηδεμονίαν τῆς γυναικός, τὴν προστασίαν αὐτῆς καὶ τῆς προικός της ἔχει ὁ ἀρχῆθεν κύριος, δυνάμενος ἐξ ἰδίας του πρωτοβουλίας νὰ διαζευγνύῃ τὴν ὑπ' αὐτοῦ κηδεμονευομένην. Ὁπωσδήποτε ἡ γυνὴ ἔχει ἴσα δικαιώματα πρὸς τὸν ἄνδρα, οὗτος ὅμως διοικεῖ καὶ αὐτὴν καὶ τὰ τέκνα καὶ τὴν προῖκα αὐτῆς. Ἡ προὶξ θεωρεῖται ἰδιοκτησία τῆς γυναικός. Ὁ ἀνὴρ δὲν δύναται νὰ τὴν ἐκποιήσῃ, ἔχει ὅμως τὴν χρησικτησίαν αὐτῆς. Ἐν περιπτώσει διαζυγίου ἡ προὶξ ἐπανέρχεται εἰς τὴν γυναῖκα καὶ ἐν περιπτώσει θανάτου της μεταβιβάζεται εἰς τὰ τέκνα. Πρὸς ἀσφάλειαν τῆς προικὸς ὁ ἀνὴρ ὑπεχρεοῦτο νὰ δώσῃ «ἀποτίμημα», ἤτοι ἐνέγυρον, οἰκίαν ἢ κτῆμα αὐτοῦ. Μέχρι τῆς ἀποδόσεως τῆς προικὸς ὁ πρώην σύζυγος ὑπεχρεοῦτο νὰ πληρώνῃ τόκον ἐννέα ὀβολοὺς κατὰ μνᾶν, ἤτοι 18%. Ἐὰν ὁ σύζυγος δὲν ἦτο καὶ κύριος τῆς γυναικός του, αὕτη ἠδύνατο νὰ κατοικῇ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς. Κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην ἡ γυνὴ ἐξηκολούθει νὰ ἔχῃ τὴν οἰκογενειακὴν αὐτῆς λατρείαν. Τὰ τέκνα ἀκολουθοῦσι τὴν τάξιν τοῦ πατρός, πλὴν ἐὰν προέρχωνται ἐκ γάμου μεικτοῦ, δηλαδὴ ἀνδρὸς ἢ τοῦ μετὰ γυναικὸς ξένης. Ἡ πατρικὴ ἐξουσία ἦτο προφανῶς κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ὁμοία τῇ παρὰ Ῥωμαίοις, δηλαδὴ ἐξουσία ζωῆς καὶ θανάτου. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς ὅμως χρόνους ὁ πατὴρ ἐδικαιοῦτο νὰ τιμωρῇ τὰ τέκνα αὐτοῦ ἢ νὰ τὰ ἀποκηρύσσῃ ὡς καὶ νὰ ἀλλάσσῃ τὸ ὄνομα αὐτῶν, ἐὰν τὸ δοθὲν τῷ ἀπήρεσκεν. Τὰ τέκνα ἠδύναντο νὰ τυγχάνωσι μετὰ τοῦ πατρὸς τῆς ἐν πρυτανείῳ σιτίσεως ἢ τῶν ἀτελειῶν ἐκείνου. Ὅτε ὅμως ὁ πατὴρ κατεδικάζετο εἰς «ἀτιμίαν», τὰ τέκνα ὑφίσταντο τὰς αὐτὰς συνεπείας τῆς καταδίκης ταύτης. Ἐπίσης τὰ τέκνα τῶν εἰς θάνατον καταδικασθέντων δὲν ἠδύναντο νὰ ἀγορεύουν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου. Ὁ πατὴρ ὑπεχρεοῦτο νὰ διδάξῃ εἰς τὰ τέκνα αὐτοῦ «τέχνην», ἤτοι, κατὰ τὴν πιθανωτέραν ἐκδοχήν, νὰ μορφώσῃ αὐτά. Ἐκεῖνα δέ, ἄρρενα ἢ θήλεα, ὑπεχρεοῦντο νὰ διατρέφωσι (γηροβοσκήσωσι) τοὺς γονεῖς αὐτῶν γηράσαντας, καὶ τῆς ὑποχρεώσεως ταύτης ἐλύοντο, ἐὰν οἱ γονεῖς ἐξώθησαν αὐτὰ εἰς πορνείαν, ἐὰν δὲν ἐμόρφωσαν αὐτὰ ἀναλόγως τῆς τάξεώς των καὶ ἐὰν ἦσαν γόνοι παλλακῶν. Ἄλλη ὑποχρέωσις τῶν τέκνων ἦτο ὁ σεβασμὸς τῶν γονέων καὶ ἡ ἐκτέλεσις τῶν τῆς κηδείας αὐτῶν νενομισμένων, ἀναλόγως τῆς κοινωνικῆς τάξεως τῶν γονέων. Τῆς ὑποχρεώσεως ταύτης δὲν ἀπηλλάσσοντο τὰ τέκνα καὶ ἐὰν εἶχον ὑπὸ τῶν γονέων ἀχθῇ εἰς πορνείαν. Οὐδεὶς δὲ πολίτης ἠδύνατο νὰ ἄρξῃ ἀρχήν, ἐὰν δὲν εἶχεν ἐκτελέσει τὰ καθήκοντα διατροφῆς καὶ ταφῆς τῶν γονέων. Τοῦ γεγονότος τούτου ὁ ἔλεγχος ἦτο ἓν τῶν κυρίων ἔργων τῆς «δοκιμασίας» (βλ. λ.) τῶν αἱρεθέντων ἢ κληρωθέντων ἀρχόντων.

Τελεταὶ τοῦ γάμου: Αὗται διήρκουν τρεῖς ἡμέρας καὶ ἦσαν τὰ «προαύλια», ὁ κυρίως γάμος καὶ τὰ «ἐπαύλια». Καὶ μολονότι ὁ γάμος ὀνομάζεται παρ' ἀρχαίοις «ἱερός», δὲν εἶναι κατ' οὐσίαν θρησκευτικός. Κατὰ τὰ προαύλια ἐγίνοντο αἱ προετοιμασίαι τοῦ γάμου. Ἡ μελλόνυμφος ἀπεχαιρέτα τὸν ἕως τότε ἄζυγον βίον της καὶ ἀφιέρου τὰ παιγνίδια αὐτῆς: κύμβαλα, κεκρύφαλον, πλαγγόνας, εἰς τὴν Ἄρτεμιν. Κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν ἐγίνετο ἡ πρὸ τῶν γάμων θυσία καὶ ἑορτή, ἡ λεγομένη «προτέλεια», καθ' ἣν ὁ μὲν πατὴρ ἀφιέρου τὴν θυγατέρα αὐτοῦ εἰς τὴν Ἄρτεμιν καὶ τὰς Μοίρας, ἐκείνη δὲ ἕνα τῶν βοστρύχων αὐτῆς («ἀπαρχήν»), ἂν μὲν ἦτο Ἀθηναία εἰς τὴν Ἀρτέμιδα, ἂν Μεγαρὶς εἰς τὴν Ἰφινόην, ἂν Δηλία εἰς τὸν Ἑκάεργον Ἀπόλλωνα καὶ Ὦπιν κτλ. Ἐπηκολούθει ἡ «λουτροφορία» ἤτοι τὸ νυμφικὸν λουτρόν. Ἐν Τρῳάδι ἡ μελλόνυμφος ἐλούετο εἰς τὸν Σκάμανδρον λέγουσα: «λάβε μου, Σκάμανδρε, τὴν παρθενίαν», ἐν Θήβαις ἐλάμβανον ὕδωρ ἀπὸ τοῦ Ἰσμηνοῦ ποταμοῦ καὶ ἐν Ἀθήναις ἀπὸ τῆς Καλλιρρόης. Τὸ λουτρὸν τοῦτο ἐγίνετο μετά τινος πομπῆς. Τὸ ὕδωρ ἐφέρετο ἐντὸς μεγάλου ἀμφορέως (*λουτροφόρου*) ὑπὸ παιδὸς «*ἀμφιθαλοῦς*», ἐκ τῶν ἐγγυτέρων συγγενῶν τῆς νύμφης (ἐνίοτε ὑπὸ παιδίσκης). Ἡ τελετὴ τοῦ νυμφικοῦ λουτροῦ ἐγίνετο μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, διότι πάντοτε ἡ ἐν ταῖς ἀγγειογραφίαις πομπὴ συνοδεύεται ὑπὸ γυναικῶν φερουσῶν δᾷδας. Τὴν ἑπομένην ἐτελεῖτο ὁ κυρίως γάμος. Κατ' αὐτὸν ἐκόσμουν τὴν θύραν καὶ τοὺς τοίχους τῆς οἰκίας τῆς νύμφης διὰ στεφάνων καὶ ἐγκάρπων (γιρλανδῶν) ἐκ μύρτου. Ἐν τῷ γυναικωνίτῃ ἐγίνετο ὁ στολισμὸς τῆς νύμφης ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τῆς «*νυμφευτρίας*» («νυμφοστολεῖν», «γαμοστολεῖν»). Ἐνεδύετο πλουσίαν «*στολήν*», «*ἱμάτιον ποικίλον*», ἐφόρει τὰς «*νυμφίδας*» (=νυμφικὰ ὑποδήματα), τὸν «*πέπλον*», ὅστις θὰ ἐκάλυπτεν αὐτὴν τὴν ὥραν τοῦ δείπνου, καὶ στέφανον ἐκ μύρτου ἢ διάδημα. Μετὰ τὸν στολισμὸν τῆς νύμφης ἐγίνετο ἡ θυσία τοῖς γαμηλίοις θεοῖς (Διῒ Τελείῳ, Ἥρᾳ Τελείᾳ, Ἀφροδίτῃ, Πειθοῖ καὶ Ἀρτέμιδι) καὶ εἶτα παρεκάθηντο πάντες εἰς τὸ δεῖπνον, καλούμενον «*γάμος*», «*θοίνη γαμική*» καὶ «*γαμοδαίσια*». Τὸ δεῖπνον τοῦτο παρετίθετο ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρὸς τῆς νύμφης. Παρὰ τὰ κρατοῦντα ἔθιμα, ἡ νύμφη μετ' ἄλλων γυναικῶν συμμετεῖχε τοῦ δείπνου, ἀλλὰ ἐπὶ ἰδίων κλιντήρων. Ἡ «*δημιουργός*», ἡ ἐπιμεληθεῖσα τῆς θυσίας, παρεσκεύαζε τὸν «*γαμικὸν πλακοῦντα*» ἐκ σησάμου, συμβόλου τῆς γονιμότητος. Ἡ «*νυμφεύτρια*» εἰσῆγε κατόπιν τὴν νεόνυμφον καλῶς κεκαλυμμένην ὑπὸ τοῦ πέπλου. Παῖς ἀμφιθαλὴς φέρων κανοῦν πλῆρες ἄρτων διένεμεν αὐτοὺς τοῖς συμπόταις λέγων: «ἔφυγον κακόν, εὗρον ἄμεινον». Κατὰ τὸ τέλος τοῦ δείπνου ἐγίνοντο τὰ «*ἀνακαλυπτήρια*», ἤτοι ἡ ἀποκάλυψις τοῦ προσώπου τῆς νύμφης, σημαίνουσα ἐπισήμως πλέον, ὅτι αὕτη εἶναι τοῦ λοιποῦ γυνὴ ἔγγαμος. Τότε ὁ γαμέτης προσέφερεν αὐτῇ τὰ «*ἀνακαλυπτήρια δῶρα*». Κατόπιν ἐγίνετο ἡ «*ἀγωγή*» ἢ «*μέθοδος*» τῆς νύμφης, ἤτοι συνοδεία αὐτῆς εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρὸς ἤδη τῆς νυκτὸς προκεχωρηκυίας, ὥστε ὁ φωτισμὸς διὰ τῶν «*νυμφικῶν δᾴδων*» προσέδιδεν ἐξαιρετικὴν ὄψιν εἰς τὴν πομπήν. Ὁ «*παράνυμφος*» (ἢ «*πάροχος*» ἢ «*νυμφευτής*») συνώδευε τὸ ζεῦγος τῶν νεονύμφων καθήμενος μεταξὺ αὐτῶν ἐπὶ ἅρματος, συνήθως διτρόχου, συρομένου ὑπὸ ἡμιόνων ἢ βοῶν (ἐνίοτε καὶ ἵππων). Φίλος τοῦ συζύγου, ὀνομαζόμενος «*ὡρεοκόμος*» ἠκολούθει ἔφιππος. Ἐὰν ὅμως ὁ σύζυγος συνῆπτε δευτέρους γάμους, τότε δὲν συνώδευε καὶ αὐτὸς τὴν νύμφην, ἀλλὰ μόνον ὁ «*νυμφαγωγός*». Κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην ἠδύνατο ἐνίοτε ἡ νύμφη νὰ ὁδηγηθῇ εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρὸς καὶ «*χαμαίπους*» (=πεζῇ). Ἅμα τῇ ἀφίξει τῆς πομπῆς εἰς τὸν οἶκον τοῦ γαμβροῦ κατεχέοντο ἐπὶ τοῦ ζεύγους ὡς σύμβολον εὐπορίας διάφορα τραγήματα («*καταχύσματα*») καὶ ἐδίδετο εἰς αὐτοὺς νὰ φάγωσι «*μῆλον κυδώνιον*» πρὶν εἰσέλθωσιν εἰς τὸν νυμφικὸν θάλαμον, οὗ τὴν εἴσοδον ἐφύλαττεν ἡ «*θυρωρός*», μία τῶν φίλων τῆς νύμφης. Ἅμα ἐκλείετο τὸ ζεῦγος ἐν τῇ παστάδι, χορὸς παρθένων ᾖδε πρὸ τῆς θύρας ᾄσματα ἐπιθαλάμια, τὰ ὁποῖα ἠδύναντο νὰ ἐπαναληφθῶσι καὶ τὴν πρωΐαν. Τὴν ἑπομένην τῆς πρώτης νυκτὸς τοῦ γάμου, ἡ νύμφη ἐδέχετο τὰ δῶρα τῶν γονέων καὶ συγγενῶν αὐτῆς, καλούμενα «*ἐπαύλια δῶρα*»: λεκάνας, ὑποδήματα, πυξίδας, ἀρώματα κτλ. Κατὰ τὸν Σουίδαν τὴν ἡμέραν ταύτην παρεδίδετο ἡ φερνὴ τῆς γυναικὸς εἰς τὸν ἄνδρα αὐτῆς. Ἡ «*γαμηλία*», περὶ ἧς ὁμιλοῦσιν οἱ δικανικοὶ ῥήτορες διὰ τοῦ ὅρου «εἰσφέρειν γαμηλίαν ὑπὲρ τῆς γυναικὸς τοῖς φράτορσιν», ἦτο, κατὰ τὴν ἐπικρατεστέραν γνώμην, θυσία καὶ δεῖπνον ἴσως καὶ δῶρα προσφερόμενα ὑπὸ τοῦ συζύγου εἰς τοὺς φράτορας ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν γάμων του. Διὰ τῆς γαμηλίας ὁ γάμος ἐγίνετο δημοσίᾳ γνωστὸς εἰς τὴν φρατρίαν καὶ ἐπειδὴ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἡ σύζυγος δὲν ἐνεγράφετο ἐν τῷ φρατερικῷ γραμματείῳ, ἡ προσφορὰ τῆς γαμηλίας ἐδημιούργει μάρτυρας τῆς νομιμότητος τοῦ γάμου ἐν ᾗ περιπτώσει βραδύτερον ἤθελε διαμφισβητηθῆ αὕτη, ἰδίᾳ κατὰ τὴν εἰς τοὺς φράτορας εἰσαγωγὴν τῶν τέκνων.

Σκηνὴ λουτροφορίας ἐπὶ ἀρχαίας λουτροφόρου τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος.
[Ἐθνικὸν Μουσεῖον Ἀθηνῶν.]

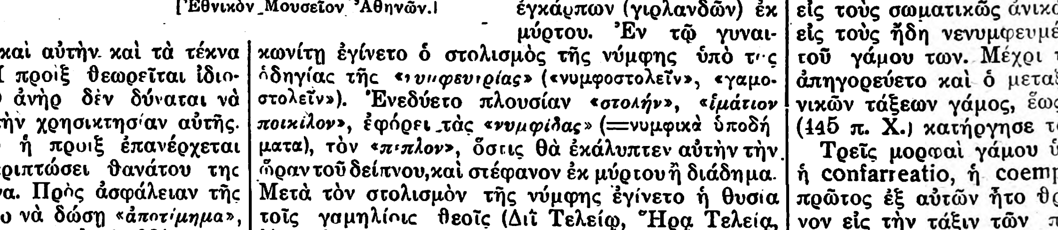

Στολισμὸς τῆς νύμφης παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησι.
[Παράστασις ἐπὶ ἀρχαίας πυξίδος ἀνακειμένης ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσείῳ.]

Παρὰ Ῥωμαίοις. Ὁ νόμιμος γάμος (justae nuptiae, justum ἢ legitimum matrimonium) προϋπέθετε τὸ jus connubii, ἤτοι ἱκανότητα πρὸς σύναψιν αὐτοῦ. Δὲν ὑπῆρχε connubium μεταξὺ ἐλευθέρων καὶ δούλων καὶ μεταξὺ γυναικὸς καὶ τέκνου, φυσικοῦ ἢ θετοῦ, ἀδελφοῦ καὶ ἀδελφῆς, θείου καὶ ἀνεψιᾶς. Ἐπίσης ἀπηγορεύετο ὁ γάμος εἰς τοὺς σωματικῶς ἀνικάνους (οἷον astrati) ὡς καὶ εἰς τοὺς ἤδη νενυμφευμένους πρὸ τῆς διαλύσεως τοῦ γάμου των. Μέχρι τῆς δευτέρας δεκαρχίας ἀπηγορεύετο καὶ ὁ μεταξὺ διαφορετικῶν κοινωνικῶν τάξεων γάμος, ἕως οὗ ὁ Κανουλήϊος νόμος (445 π. Χ.) κατήργησε τὸ κώλυμα τοῦτο.

Τρεῖς μορφαὶ γάμου ὑπῆρχον παρὰ Ῥωμαίοις: ἡ confarreatio, ἡ coemptio καὶ ἡ usucapio. Ὁ πρῶτος ἐξ αὐτῶν ἦτο θρησκευτικός, ἀνήκων μόνον εἰς τὴν τάξιν τῶν πατρικίων, καὶ ὀφείλει τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς τὴν λέξιν far, ᾗ ἐχρῶντο πρὸς τὰ τῶν γάμων τούτων προτέλεια. Ἀλλὰ μετὰ τὸν Κανουλήϊον νόμον φαίνεται, ὅτι ἔπεσεν εἰς ἀχρηστίαν. Διὰ τῆς confarreatio ἡ σύζυγος ἐγίνετο ὑποχειρία τῷ ἀνδρὶ (in manu viri). Ἡ coemptio (γάμος δι' ὠνήσεως) συνίστατο εἰς εἰκονικὴν ἀγορὰν τῆς γυναικὸς ὑπὸ τοῦ ἀνδρός, πιθανῶς λείψανον τοῦ παλαιοῦ τρόπου ἀποκτήσεως γυναικὸς δι' ἀγορᾶς, ὧν ἴχνη εὕρηνται καὶ παρ' Ἕλλησι τοῦ Ὁμήρου. Ἡ usucapio ἦτο ἡ δι' ἐτησίας τοὐλάχιστον συνοικήσεως ὑπαγωγὴ τῆς γυναικὸς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀνδρός.

Κατὰ τὴν κλασσικὴν ἐποχὴν ὑπῆρχε γάμος μετὰ ἢ ἄνευ ὑποχειριότητος (manus) τῆς γυναικός. Κατὰ τὴν usucapio ἡ γυνὴ ἠδύνατο ν' ἀποφύγῃ τὴν ὑποχειριότητα, ἐὰν ἐγκατέλειπεν ἐπὶ τρεῖς νύκτας (trinoctium) κατ' ἔτος τὸν οἶκον τοῦ συζύγου αὐτῆς. Διὰ νὰ γένηται ὑποχειρία, ἀπῃτεῖτο ἡ συγκατάθεσις τοῦ πατρὸς αὐτῆς, ἐὰν δὲ αὕτη ἦτο sui juris, τότε ἡ τοῦ προστάτου αὐτῆς. Ἡ ὑποχειριότης διελύετο διὰ τοῦ θανάτου ἢ τῆς διαρκοῦς ἐξορίας τοῦ συζύγου. Ἐν περιπτώσει διαζυγίου,

Ἄφιξις τοῦ γαμηλίου ἅρματος εἰς τὸν οἶκον τοῦ συζύγου.
[Παράστασις ἐπὶ ἀρχαϊκοῦ ἀμφορέως τοῦ Μουσείου Πετρουπόλεως.]

ἐὰν ὁ γάμος συνήπτετο διὰ τῆς confarreatio, ἐγίνετο ἡ diffareatio, ἐὰν διὰ τῆς coemptio ἐγίνετο χειραφέτησις τῆς γυναικός, ἴσως δὲ καὶ κατὰ τὴν περίπτωσιν τῆς usucapio ἐγίνετο ἡ αὐτὴ διατύπωσις.

Ἡ ὑποχειρία γυνὴ ἐπέχει ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ἀνδρὸς θέσιν θυγατρὸς (in loco filiae erat). Εἶχε δηλονότι πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς τὰς αὐτὰς νομίμους σχέσεις, ἃς τὰ τέκνα πρὸς τὸν πατέρα. Ἦτο κληρονόμος τοῦ ἀνδρός, ὡς οἱ ἔκγονοι αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὁ ἀνὴρ κληρονόμος αὐτῆς ὡς καὶ τῶν ἐκγόνων του. Ἡ περιουσία αὐτῆς συγ-

Digitized by Google

χωνεύεται μετὰ τῆς τοῦ ἀνδρός, ὅστις καὶ διοικεῖ αὐτήν, εἰ καὶ ἡ γυνὴ θεωρεῖται συνιδιοκτῆτις. Χηρεύουσα ἐπροστατεύετο ὑπὸ τῶν συγγενῶν τοῦ ἀνδρός, οἷον ἀδελφῶν.

Ἡ γυνὴ ὀφείλει ὑπακοὴν εἰς τὸν ἄνδρα καὶ πίστιν. Εἶναι δὲ ἰσότιμος αὐτῷ. Ἐὰν ἐκεῖνος ἀνήκῃ εἰς τὴν τάξιν τῶν συγκλητικῶν, ἠκολούθει καὶ ἡ γυνὴ καὶ ἔφερεν (ἰδίως ἀπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ) τὸ ἐπίθετον clarissima. Ἡ σύζυγος ἀνδρὸς ὑπατικοῦ ἐλέγετο ὁμοίως ὑπατική. Δὲν ἀπόλλυσιν ὅμως τὴν τάξιν αὐτῆς, ἐὰν πατρικία ἐνυμφεύετο πληβεῖον ἢ ἀντιθέτως καὶ ἐὰν ἐλευθέρα ἀπελεύθερον ἢ ἀντιθέτως. Μετέχει τῶν ἱερῶν τοῦ συζύγου (sacra privata), δὲν κλείεται εἰς γυναικωνίτην, διοικεῖ τὸν οἶκον, ἀνατρέφει τὰ τέκνα καὶ δύναται νὰ ἐμφανισθῇ εἴς τινας περιστάσεις αὐτοπροσώπως ἐπὶ δικαστηρίου. Μετέχει τῶν ἐπισήμων δείπνων, ὡρισμένων θεαμάτων καὶ ἐξερχομένη τοῦ οἴκου φέρει τὴν stola matronalis. Διατηρεῖ ὅμως τὸ οἰκογενειακόν της ὄνομα, εἰ καὶ ἀρχαιότερον, ὡς φαίνεται, ἐλάμβανε τὸ τοῦ ἀνδρός. Ἡ φράσις, ἣν ἔλεγεν εἰσερχομένη εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρὸς «Ubi tu Gaius, ego Gaia», ταύτην τὴν προέλευσιν πιθανώτατα εἶχεν.

Κατὰ τὴν περίπτωσιν τοῦ γάμου sine manus, ἡ γυνὴ ἐὰν μὲν ἦτο filia familias (ἢ alieni juris), εἶχε δηλονότι τὸν φυσικὸν αὐτῆς ἐξουσιαστήν, τὸν πατέρα, παρέμενεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, ὅστις ἦτο καὶ ὑπεύθυνος διὰ τὰ σφάλματά της. Ἡ περιουσία της δὲν συνεχωνεύετο μετὰ τῆς τοῦ συζύγου. Ἐὰν δὲ ἦτο sui juris, δηλαδὴ ὀρφανὴ πατρός, ὑπήγετο ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῶν πρὸς πατρὸς συγγενῶν της. Ὅτε δὲ βραδύτερον ἡ διαρκὴς αὕτη κηδεμονία κατηργήθη, ἡ sui juris καὶ sine manu ὑπανδρευομένη γυνὴ ἦτο ἀπόλυτος κύριος τῆς οὐσίας αὐτῆς.

Τὰ τέκνα ἠκολούθουν τὴν τάξιν τοῦ πατρός των (liberi patrem sequuntur). Ὑπήγοντο ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατρός, ἐὰν δὲ τὰ τέκνα ἐγεννῶντο καθ' ὃν χρόνον ὁ πατὴρ ἦτο ἔτι ὑπεξούσιος τοῦ ἰδίου πατρός, ὑπήγοντο ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πάππου.

Ὑπὸ ποίας περιστάσεις διελύετο ὁ γάμος βλ. διαζύγιον.

Ὁ μεταξὺ ἐλευθέρων καὶ ξένων (peregrinum) γάμος, δι' οὓς δὲν ὑπῆρχε νόμιμος ἐπιγαμία (connubium), ἠδύνατο νὰ μεταβληθῇ εἰς justum ἢ legitimum matrimonium: 1) διὰ τῆς κτήσεως τοῦ δικαιώματος Ρωμαίου πολίτου ὑπὸ τοῦ πατρός, λαμβάνοντος συγχρόνως παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν τέκνων του· 2) διὰ τῆς causae probatio, ἤτοι διὰ τῆς ἀποδείξεως τοῦ πατρός, ὅτι ἔχει ἐκ Ρωμαίας ἢ Λατίνης συζύγου τέκνον ἑνὸς ἔτους. Ἠδύνατο τότε νὰ λάβῃ τὸ δικαίωμα τοῦ πολίτου καὶ συνήθως μετ' αὐτοῦ καὶ τὸ τέκνον καὶ ἡ σύζυγος· καὶ 3) διὰ τῆς erroris causa, ἤτοι διὰ τῆς ἀποδείξεως ὅτι ἐνυμφεύθη Λατίνην ἢ ξένην κατὰ πλάνην.

Τοῦ γάμου προηγοῦντο ἀρραβῶνες (sponsalia), οὓς διεπραγματεύετο ὁ ἀνὴρ μετὰ τοῦ κυρίου τῆς μελλονύμφου. Ὁ ἀνὴρ ἔθετεν εἰς τὸν παράμεσον τῆς μνηστῆς αὐτοῦ δακτύλιον συνήθως χρυσοῦν καὶ κεκοσμημένον διὰ πολυτίμων λίθων, σύμβολον πίστεως. Ἡ μνηστὴ τοῦ λοιποῦ ἐκαλεῖτο sponsa, pacta, dicta ἢ sperata. Συνήθως ὁ μνηστὴρ ἔδιδε δῶρα (arra sponsalia), δὲν ἠδύνατο δὲ νὰ διαλύσῃ τὸν ἀρραβῶνα ἄνευ ἀποζημιώσεως τῆς κόρης, οὐδὲ νὰ συνάψῃ ἕτερον ἀρραβῶνα ἄνευ διαλύσεως τοῦ πρώτου, ἄλλως ὑπέκειτο εἰς «ἀτιμίαν» (infamia).

Σκοπὸς τοῦ γάμου ἦτο, ὡς καὶ παρ' Ἕλλησιν, ἡ παιδοποιία (liberum gaesundum ἢ guaerendorum gratia).

Ἡ τελετὴ τοῦ γάμου: Τὴν παραμονὴν τοῦ γάμου ἡ μελλόνυμφος ἐγκατέλειπε τὴν παρθενικήν της ἐσθῆτα (toga praetexta), ἣν μετὰ τῶν παιγνίων αὐτῆς ἀφιέρου εἰς τοὺς οἰκογενειακοὺς θεοὺς Λάρητας. Ἐνεδύετο δὲ μακρὰν λευκὴν ἐσθῆτα, κεκοσμημένην δι' ἐρυθρῶν ταινιῶν (tunica recta ἢ regilla) καὶ ἐκάλυπτε τὴν κεφαλὴν δι' ἐρυθροῦ πέπλου (flammeum). Περιέζωνε τὴν ὀσφὺν αὐτῆς διὰ ζώνης (zona) μετὰ κόμβου (nodus herculeus), ὃν ἔλυε τὴν ἑσπέραν ὁ σύζυγος. Τὴν κόμην αὐτῆς διεχώριζε διὰ κυρτῆς καρφίδος (hasta caelibaris), κατὰ τὸν τρόπον τῶν Ἑστιάδων καὶ τῶν δεσποινῶν, εἰς ἓξ πλοκάμους συγκρατουμένους διὰ ταινιῶν. Τὴν ἐπομένην ἅμα τῇ ἕῳ ἡ τελετὴ ἤρχετο δι' οἰωνοσκοπίας. Ὑπῆρχον δὲ πολλαὶ ἡμέραι τοῦ ἔτους ἀαίσιοι διὰ γάμον, ὡς ὁλόκληρος ὁ μὴν Μάϊος. Μετὰ τὴν οἰωνοσκοπίαν ὑπεγράφετο τὸ γαμικὸν συμβόλαιον, εἰς ὃ συνυπέγραφον καὶ δέκα μάρτυρες. Εἶτα ἡ pronuba, ἥτις ὤφειλε νὰ μὴ ἔχῃ συνάψει δεύτερον γάμον, ἔθετε τὴν δεξιὰν τοῦ γαμβροῦ εἰς τὴν δεξιὰν τῆς νύμφης (dextrarum junctio). Ἐπηκολούθει προσευχὴ ὑπό τινος οἰωνοσκόπου (auspex nuptiarum) πρὸς τὸν Δία, Ἥραν, Ἀφροδίτην, Ἄρτεμιν καὶ Πίστιν. Εἶτα οἱ μελλόνυμφοι ἐθυσίαζον βοῦν ἢ χοῖρον, μεθ' ὃ οἱ παριστάμενοι ἀνεφώνουν: «Feliciter!» καὶ ἐτελεῖτο τὸ γαμικὸν δεῖπνον (cena). Μετὰ τοῦτο ὡδηγεῖτο ἡ νύμφη εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρὸς (domum deductio) μετὰ δᾴδων, αὐλητῶν καὶ «φεσκενίννων» (ἀσέμνων) ᾀσμάτων. Τρεῖς παῖδες ἀμφιθαλεῖς (patrimi et matrimi) συνώδευον τὴν νύμφην, ὧν οἱ δύο ὡδήγουν αὐτὴν καὶ ὁ τρίτος ἐκράτει δᾷδα ἐκ λευκακάνθης. Ὄπισθεν αὐτῆς ἐφέρετο ὑπ' ἄλλων ἄτρακτος καὶ ἠλακάτη. Πρὶν εἰσέλθῃ εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρὸς ἤλειφε δι' ἐλαίου καὶ λίπους τὴν θύραν καὶ ἐκόσμει διὰ μαλλίνων ταινιῶν ἀπαγγέλλουσα τὴν φράσιν «Ubi tu Gaius ego Gaia». Μεθ' ὃ ἁρπάζων τις αὐτὴν εἰσῆγεν εἰς τὸν οἶκον ὑπεράνω τοῦ οὐδοῦ. Ὁ σύ-

Σκηνὴ ρωμαϊκοῦ γάμου (dextrarum junctio).
[Ἐπὶ σαρκοφάγου τοῦ ἐν Φλωρεντίᾳ Μουσείου.]

ζυγος τὴν ὑπεδέχετο προσφέρων εἰς αὐτὴν ὕδωρ καὶ πῦρ, σύμβολα τῆς κοινῆς ζωῆς καὶ λατρείας. Ἡ κλίνη (lectus genialis) ἡτοιμάζετο ὑπὸ τῆς pronuba ἐν τῷ ἀτρίῳ. Τὴν ἐπομένην ἡ νεόνυμφος παρέθετε γεῦμα (repotia) εἰς τοὺς γονεῖς αὐτῆς καὶ τὴν πρώτην θυσίαν εἰς τοὺς θεοὺς τοῦ νέου της οἴκου.

Βυζαντινοὶ χρόνοι. Κατὰ τὴν μακρὰν περίοδον τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὰ περὶ τὸν γάμον ἔθιμα, παραληφθέντα κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τῶν προγόνων καὶ προσαρμοσθέντα εἰς τὰς νέας συνθήκας, ἐπλουτίσθησαν σημαντικῶς διὰ νέων στοιχείων ὀφειλομένων εἰς τὴν νέαν θρησκείαν καὶ εἰς ἄλλους ὀλιγώτερον ἐκδήλους παράγοντας. Ὅπως εἰς πᾶσαν κατὰ τεκμήριον μονογαμικὴν κοινωνίαν ὁ γάμος ἔχει μεγίστην σημασίαν, οὕτω καὶ εἰς τὴν βυζαντινὴν ἀπετέλει μίαν ἀπὸ τὰς σπουδαιοτέρας κοινωνικὰς πράξεις καὶ τελετάς, περιβληθεὶς διὰ πομπώδους καὶ τελετουργικῆς σοβαρότητος καὶ ἀναχθεὶς εἰς κοινωνικὸν καθῆκον, τὸ ὁποῖον ἐδικαιολογεῖτο διὰ τῶν αὐτῶν, δι' ὧν καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἐπιχειρημάτων.

Νόμιμος πρὸς γάμον ἡλικία διὰ μὲν τὸν ἄνδρα ἐθεωρεῖτο τὸ 14ον ἔτος, διὰ δὲ τὴν γυναῖκα τὸ 12ον καὶ βραδύτερον τὸ 13ον συμπεπληρωμένον. Χάριν ὅμως πολιτικῶν, κοινωνικῶν ἢ κληρονομικῶν λόγων, ἐμνήστευον πολλαχοῦ τῆς αὐτοκρατορίας οἱ γονεῖς τὰ τέκνα των εἰς πολὺ μικροτέραν ἡλικίαν, γράφοντες γαμήλια συμβόλαια καὶ διδόντες ὑπόβολα. Κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας καὶ τὴν συνήθειαν οἱ γάμοι δὲν ἔπρεπε νὰ τελῶνται κατὰ τὰς τεσσαρακοστὰς καὶ τὰς μεγάλας ἑορτὰς ἀπὸ τῶν Χριστουγέννων μέχρι τῶν Φώτων, οὐδὲ κατὰ τὸν Μάϊον μῆνα, ὁ ὁποῖος παρὰ Ρωμαίοις ἦτο ἀφιερωμένος εἰς τοὺς χθονίους δαίμονας. Καταλληλότεραι ἡμέραι πρὸς γάμον ἦσαν ἡ 6η, ἡ 11η ἡ 14η, ἡ 27η τῆς σελήνης. Ὅταν ἡ σελήνη μετεπορεύετο πρὸς τὸν Καρκίνον ἢ τὸν Λέοντα ἢ τὴν Παρθένον ἢ τὸν Ζυγόν, τὸ συνετώτερον ἦτο νὰ μὴ τελῶνται γάμοι. Κατ' ἀρχὰς ὁ γάμος ἦτο μόνον πολιτικός. Καὶ ὑπῆρχε μὲν καὶ τύπος τις γάμου θρησκευτικοῦ τελουμένου πρὸ τοῦ ἐπισκόπου ἢ τοῦ ἱερέως, οὗτος ὅμως δὲν ἐθεωρεῖτο ἔγκυρος ὑπὸ τῆς πολιτείας. Μόλις ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ Θ' αἰῶνος διὰ «Νεαρᾶς» Λέοντος τοῦ Σοφοῦ νόμιμος ἐθεωρήθη μόνον ὁ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας εὐλογούμενος γάμος καὶ ἔκτοτε ἐπεκράτησε, καθορισθείσης ἐπὶ Ἀλεξίου Α' Κομνηνοῦ τῆς καὶ σήμερον ἐν χρήσει ἀκολουθίας. Περὶ τοῦ γάμου, οὔτε ἡ νύμφη, οὔτε ὁ μὴ αὐτεξούσιος νυμφίος ἠδύναντο νὰ ἔχουν ἰδίαν γνώμην. Ἀπόλυτος κύριος νὰ κανονίσῃ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς θυγατρός του ἦτο ὁ πατήρ, τοῦ ὁποίου ἦτο ἀναγκαία ἡ συγκατάθεσις πρὸς γάμον αὐτῆς. Ὁσάκις ἡ θυγάτηρ ἐδυστρόπει, ἐπεσείετο κατ' αὐτῆς ἡ πατρικὴ κατάρα ἢ ἐχρησιμοποιεῖτο ἡ βία.

Τὴν προπαρασκευαστικὴν διὰ τὴν σύνδεσιν ἐργασίαν ἐξετέλουν οἱ *προξενηταὶ* ἢ αἱ *προξενήτριαι* ἢ *κουρκουσοῦραι*, πρόσωπα ἔχοντα ὡς ἐπάγγελμα τὸ «προξενεῖν» καὶ ἀναλαμβάνοντα ἀντὶ ἀμοιβῆς νὰ ἐξεύρωσι καὶ συστήσωσι τὸν κατάλληλον γαμβρὸν ἢ νύμφην. Περὶ τῶν προσώπων τούτων, ὅπως καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι, δὲν ὑπῆρχε καλὴ ὑπόληψις παρὰ τῇ κοινωνίᾳ. Ἀφοῦ οἱ οἰκεῖοι κατόπιν μεσολαβήσεως συνήθως τῶν προξενητριῶν συνεφώνουν νὰ γίνῃ ὁ γάμος, εἰς πίστωσιν τούτου ἀντήλλασσον *ἐγκόλπια*, τοῦτο δ' ἐθεωρεῖτο «συμφωνία ἀμετάτρεπτος καὶ γάμος στερεωμένος». Προκαταρκτικὴ τοῦ γάμου πρᾶξις καὶ οὐχὶ τέλειος ἀρραβών, μάλιστα ὅταν ἐπρόκειτο περὶ ἀνηλίκων μνηστευομένων, ἐθεωρεῖτο καὶ ὁ *δεσμός*, πιστοποίησις δηλαδὴ τῆς συμφωνίας τοῦ γάμου διὰ δεσμευτικῶν χαρτίων ἐν οἷς ὡρίζοντο καὶ ποιναὶ ἐν περιπτώσει διαλύσεως. Θεμελιώδης ὅμως προπαρασκευαστικὴ τοῦ γάμου τελετὴ καὶ πίστωσις ἐθεωρεῖτο ὁ *ἀρραβών*, ὅστις παλαιότερον μὲν ἦτο ἁπλῆ «συναίνεσις καὶ γραφὴ συμβολαίων», βραδύτερον δὲ συνωδεύετο καὶ ὑπὸ ἱερολογίας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐδίδετο δακτύλιος καὶ ἀντηλλάσσετο μεταξὺ τῶν μνηστευομένων τὸ φίλιον φίλημα. Συγχρόνως συνετάσσοντο καὶ τὰ προικῷα συμβόλαια *(προικοσύμφωνα, προικοσυμβόλαια, ἄκτα νυμφαγωγίας)* ὑπὸ νοταρίου καὶ καθ' ὡρισμένον τύπον, ἐνώπιον τριῶν τοὐλάχιστον ἀξιοπίστων μαρτύρων. Εἰς τὸν γαμβρὸν ἐδίδοντο ὡς προὶξ *(προίξ, προικίον, τράχωμα, φερνὴ)* οὐ μόνον χρυσᾶ νομίσματα μετρητά, ἀλλὰ καὶ φορέματα πολύτιμα ὑφαντά, ἅτινα ἡ νύμφη ὕφαινεν ἐφ' ὅσον ἦτο παρθένος, κοσμήματα, ἀκίνητα, οἰκιακὰ ἔπιπλα, σκεύη, ζῷα διάφορα, ἄρτοι, δοῦλοι καὶ δουλίδες. Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ εἰς τὸν γαμβρὸν ἐδίδετο ἐκ μέρους τῶν γονέων του εἶδός τι προικός. Ἀφ' ἑτέρου, ὁ γαμβρὸς ἢ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἔδιδεν ὡρισμένα δῶρα, νυμφοστολισμόν, εἰς τὴν νύμφην, συνιστάμενα ἀπὸ διάφορα φορέματα καὶ κοσμήματα. Τὸ αὐτὸ ἐποίουν καὶ οἱ φίλοι τῆς οἰκογενείας τῆς μνηστευθείσης. Ἐκτὸς τούτων ὅμως, ὁ γαμβρὸς κατὰ τὴν σύναψιν τῶν συμβολαίων ὥριζε δωρεὰν πρὸς τὴν νύμφην χρήματα ἢ καὶ κτήματα, τὰ ὁποῖα ἐδικαιοῦτο αὕτη νὰ κατέχῃ πρὸς ἰδίαν ἐξασφάλισιν καὶ ἐξοικονόμησιν τῶν τοῦ βίου, μετὰ τὸν θάνατον τυχὸν τοῦ συζύγου. Ἡ δωρεὰ αὕτη, ἥτις ἦτο ἀνάλογος πρὸς τὴν προῖκα, ὠνομάζετο *θεώρητρον* (ἀρχικῶς ἐκαλεῖτο οὕτω τὸ ὑπὸ τοῦ νυμφίου διδόμενον τῇ νύμφῃ δῶρον, ὅταν ἀποκαλύπτων αὐτὴν τὴν ἔβλεπε διὰ πρώτην φοράν), *ὑπόβολον* καὶ *κανίσκιν*. Μετὰ τὰς προκαταρκτικὰς ταύτας ἐνεργείας ἤρχοντο τὰ προεόρτια τοῦ γάμου καὶ ὁ γάμος. Εἰς τὰ προεόρτια τοῦ γάμου ἀνῆκε καὶ ὁ στολισμὸς τοῦ νυμφικοῦ θαλάμου, τοῦ *παστοῦ* (*παστοπήγια, παστadοπήγια*) καὶ τῆς νυμφικῆς κλίνης, *παστοῦ* ἐπίσης καλουμένης. Θάλαμος καὶ κλίνη ἐκαλύπτοντο δι' ὀθονῶν καὶ ποικίλων παραπετασμάτων, ἐπικαλυμμάτων ἐχόντων ἐνυφασμένας διαφόρους παραστάσεις, καὶ ἀνθέων. Πολύτιμα ὑφάσματα, ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ σκεύη, κομψοτεχνήματα καὶ ἄλλα εἴδη ἐξετίθεντο πρὸς κοινὴν θέαν, ἐνῷ συγχρόνως ἀπηγγέλλοντο καὶ ἀνάλογα πρὸς τὴν περίστασιν ᾄσματα. Τὰ παστοπήγια συνήθως ἐτελοῦντο τὴν Πέμπτην πρὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ γάμου. Κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου, ἡ νύμφη στολισμένη ὑπὸ τῶν *νυμφοστόλων* ἢ *γαμοστόλων* ἐφόρει λευκὰ καὶ χρυσοκέντητα φορέματα, περιδέραια μὲ χρυσοῦς ὁρμίσκους καὶ πολυτίμους λίθους περὶ τοὺς βοστρύχους, ὑπεγράφετο δὲ τὰς ὀφρῦς, ἐψιμυθιοῦτο τὸ πρόσωπον, ἔβαφε τὴν κόμην καὶ ἦτο καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν κεκαλυμμένη. Ὁ γαμβρὸς ἀφ' ἑτέρου καινουργῆ ἐνδυμασίαν καὶ ὑποδήματα φορῶν, εἶχε κεκομμένον τὸ γένειον, οὔλην τὴν κόμην, καὶ οὐχὶ σπανίως, ἂν μάλιστα ἦτο γεροντότερος, ἐβάφετο τὰς ὀφρῦς καὶ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς. Ὅταν ἔφθανεν ἡ ὥρα τοῦ γάμου, προσήρχοντο μουσικοὶ εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης, ᾔδοντο γαμήλια ᾄσματα, δᾳδοῦχοι ὑπηρέτουν, καὶ τέλος ἀφικνεῖτο καὶ ὁ νυμφίος, ὁπότε αἱ συγγενεῖς τὸν ἔβαλλον διὰ μήλων καὶ τὸν ἔρραινον διὰ ρόδων, συμβόλων τοῦ ἔρωτος. Ἡ γαμήλιος πομπή, «οἱ ἐπὶ τούτῳ τεταγμένοι» ἢ τὸ «*ὀψίκιον*» διηυθύνετο εἰς τὴν ἐκκλησίαν προπορευομένων δᾳδούχων καὶ μουσικῶν. Ἡ νύμφη «καμαρώνουσα» καὶ περιστοιχιζομένη ὑπὸ τῶν γονέων, τῶν συγγενῶν καὶ τῶν φίλων ἐβραδυπόρει, ἐνῷ ἐρραίνετο αὐτή τε καὶ ὁλόκληρος ἡ πομπὴ μὲ ρόδα, ἴα καὶ ἄλλα ἄνθη, καὶ μὲ μυρωδικά. Ἅμα ἡ πομπὴ ἔφθανεν εἰς τὸν ναόν, εἰσήρχετο εἰς αὐτὸν καὶ ἐγίνετο ἡ στέψις. *Σύντεκνος* ἢ *παράνυμφος* ἦτο συνήθως ὁ ἀνάδοχος, ὅστις καὶ ἐκράτει κατὰ τὴν περιφορὰν τοὺς στεφάνους οἵτινες ἦσαν ἢ μετάλλινοι ἢ κλημάτινοι. Μετὰ τὴν τέλεσιν τοῦ μυστηρίου προσήρχοντο καὶ ἠσπάζοντο τὰ στέφανα τῶν νεονύμφων καὶ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους οἱ γονεῖς των, ὁ σύντεκνος καὶ οἱ φίλοι καὶ ἀπηύθυνον πρὸς αὐτοὺς καταλλήλους εὐχάς, λαμ-

Ὑποδοχὴ τῆς νύμφης ὑπὸ τοῦ πατρὸς τοῦ συζύγου.
[Παράστασις ἐπὶ ἀρχαίας πυξίδος ἀνακειμένης ἐν Λούβρῳ.]

Digitized by Google

βάνοντες προφύλαξιν μή τις τῶν ἐχθρῶν *ἀποδέση* τοὺς νεονύμφους. Ἐκ τοῦ ναοῦ ἡ πομπὴ ἐλάμβανε τὴν ἄγουσαν πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, ὑπὸ τοὺς ἤχους μουσικῶν ὀργάνων καὶ τῇ συνοδείᾳ διαφορων ἐρωτικῶν ᾀσμάτων. Εἰσερχομένην τὴν νύμφην εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ ὑπεδέχετο ἡ πενθερά, ἥτις ὡδήγει τοὺς νεονύμφους εἰς τὸν νυμφικὸν θάλαμον, ὅπου προσήρχοντο καὶ οἱ συγγενεῖς καὶ κεκλημένοι, προσέφερον τὰ ἐπιθαλάμια δῶρα καὶ ἔψαλλον ἀμειβαδὸν διάφορα ἐπιθαλάμια, τὰ ὁποῖα ἐξῆρον τὴν καταγωγὴν τῶν νυμφίων καὶ τὰ διάφορα σωματικὰ καὶ ψυχικὰ προτερήματα αὐτῶν. Καθ' ὅλην τὴν νύκτα ᾄσματα καὶ χοροὶ ἔδιδον χαρμόσυνον τόνον εἰς τὴν τελετήν, παρετίθετο δὲ ἀπαραιτήτως καὶ γεῦμα πλούσιον (γαμήλιον συμπόσιον) εἰς σκεύη, φαγητά, ποτὰ καὶ γλυκίσματα, χωριστὸν διὰ τὰς γυναῖκας καὶ χωριστὸν διὰ τοὺς ἄνδρας. Ὅταν προὐχώρει ἡ νύξ, ἐψάλλετο κατακοιμητικὸν εἰς τοὺς νεονύμφους ᾆσμα καὶ ἀπεσύροντο οἱ προσκεκλημένοι. Τὴν ἑπομένην τὸ πρωΐ ἐγίνετο τὸ *παραξύπνημα* τῶν νεονύμφων ὑπὸ τῶν συγγενῶν καὶ φίλων ψαλλόντων σχετικὰ ᾄσματα, καὶ ἐπεδεικνύετο εἰς τοὺς προσκεκλημένους ὁ ᾑμαγμένος χιτὼν τῆς νύμφης, ὡς πειστήριον τῆς παρθενίας της. Ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα ἐξηκολούθουν αἱ διασκεδάσεις, πολλάκις ἐπὶ ἑβδομάδας.

Ὁ γάμος παρὰ νεωτέροις Ἕλλησι. Βασικὸν χαρακτηριστικὸν τῶν περὶ γάμου ἀντιλήψεων καὶ τῶν κατ' αὐτὸν ἐθιζομένων παρὰ τοῖς Νεοέλλησιν εἶναι ἡ καταπληκτική των ὁμοιότης πρὸς τὰ τῶν ἀρχαίων καὶ Βυζαντινῶν, δι' ἧς πασιφανῶς ἀποδεικνύεται ἡ ἀδιάσπαστος συνέχεια ἣν ἐπέτυχε νὰ διατηρήσῃ τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος διὰ μέσου τῶν αἰώνων, εἰς ἁπάσας τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ πολιτισμοῦ. Ἐξετάζων τις τὰ γαμήλια ἔθιμα τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων καὶ μελετῶν τὰς ἀντιλήψεις των, νομίζει ὅτι ἐλαχίστη ἀπόστασις χωρίζει τοὺς ἀρχαίους ἀπὸ τῶν νεωτέρων. Σύμβολα, δεισιδαιμονίαι, ἠθικαὶ ἰδέαι, ὅροι, ᾄσματα, τελεταὶ κλπ., πάντα ταῦτα παρ' ὅλον τὸ πλῆθος καὶ τὴν ποικιλίαν των προδίδουν τὴν ἀρχαίαν προέλευσίν των. Ὁ γάμος ἀποτελεῖ διὰ τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἀδαμαντίνην ἀπόδειξιν τῆς ἑνότητός του καὶ τῆς ὁμοιογενείας του, πηγάζουσαν ἐκ στοιχείων, τὰ ὁποῖα συνδεόμενα στενῶς πρὸς τὸν συναισθηματικὸν βίον τοῦ λαοῦ εἶναι ἀνόθευτα καὶ αὐστηρῶς εἰδικευμένα. Ὅπως διὰ τοὺς ἀρχαίους καὶ τοὺς Βυζαντινούς, οὕτω καὶ διὰ τοὺς νεωτέρους Ἕλληνας, ὁ γάμος ἀποτελεῖ καθῆκον ἑκάστου πρὸς ἑαυτὸν καὶ πρὸς τὴν κοινωνίαν. Μὴ δυνάμενος ὁ λαὸς νὰ νοήσῃ ζωὴν ἄλλην ἀπὸ τὴν οἰκογενειακήν, συνιστᾷ ἐν ταῖς παροιμίαις του τὴν ταχεῖαν εἴσοδον εἰς αὐτήν. «Ἢ μικρὸς μικρὸς παντρέψου ἢ μικρὸς καλογηρέψου», λέγει, καὶ ἀφίνει τὴν ἐπιτυχίαν εἰς τὴν τύχην τὴν ὁποίαν θεωρεῖ ὡς κατ' ἐξοχὴν διέπουσαν τὰ κατὰ τὸν γάμον. Περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ προσώπου πλείστας διατυπώνει ἀντιλήψεις, συναισθάνεται ὅμως κατὰ βάθος ὅτι ἡ τελευταία λέξις δὲν ἀνήκει εἰς τὸν λόγον ἀλλὰ εἰς τὸ συναίσθημα. «Οἱ γάμοι εἶναι στὸν οὐρανὸ γραμμένοι». Ὅπως ὁ θάνατος οὕτω καὶ ὁ γάμος εἶναι ὡρισμένος ὑπὸ τοῦ θείου ἢ τῆς μοίρας, ὡς πιστεύει, καὶ οὐδεμία προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου δύναται νὰ παρακωλύσῃ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς θείας ἀποφάσεως. Παρ' ὅλας δὲ τὰς τυχὸν διαψεύσεις ἐλπίδων, κακοτυχίας κλπ. ἡ οἰκογενειακὴ συμβίωσις ἀποτελεῖ δι' αὐτὸν τὸ ὡραιότερον τῶν πραγμάτων ἐν τῇ ζωῇ:

> Ὄμορφο ποῦναι τὄμορφο, πέντε φορὲς καὶ δέκα,
> κι' ἀπ' ὅλα τ' ὀμορφότερο ὁ ἄνδρας μὲ τὴ γυναῖκα.

Κατάλληλος πρὸς τέλεσιν γάμου ἐποχὴ θεωρεῖται πᾶσα σχεδὸν ὥρα τοῦ ἔτους, πλὴν τοῦ Μαΐου («ὁ γάμος ὁ μαγιάτικος πολλὰ κακα 'ποδίδει»), ὁ ὁποῖος γενικῶς νομίζεται ἀπαίσιος, ὅπως καὶ παρὰ Βυζαντινοῖς. Κατὰ τόπους ὅμως πλὴν τοῦ Μαΐου καὶ ἄλλοι μῆνες θεωροῦνται ἀπαίσιοι, ὅπως ὁ Σεπτέμβριος (Τρυγητής), διότι «τρυγᾷ καὶ θερίζει τὸ ἀντρόγυνο», καὶ περίοδοι τῆς σελήνης (τὸ τελευταῖον τέταρτον, ὅπερ λέγεται «*λίγωση*») καὶ ἡμέραι τοῦ ἔτους, ὡς τὸ Σάββατον τῆς Τυρινῆς «γιὰ νὰ μὴ τυραννιοῦνται». Ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος κατ' ἐξοχὴν αἰσία διὰ τέλεσιν γάμου θεωρεῖται ἡ Κυριακή, ἀποφρὰς δὲ ἡ Τρίτη, ἡ Τετάρτη καὶ ἐνιαχοῦ καὶ ἡ Παρασκευή. Παλαιότερον τὴν πρωτοβουλίαν εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν συζύγων εἶχον οἱ γονεῖς. Τὰ τέκνα, ὅπως εἰς ὅλας τὰς πατριαρχικὰς κοινωνίας, ὑπεχρεοῦντο νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τὴν θέλησιν τῶν γονέων, ἡ ὁποία βεβαίως δὲν ἦτο πάντοτε σύμφωνος πρὸς τὰς συναισθηματικὰς κλίσεις τῶν μελλόντων νὰ συνδεθῶσι. Σχεδὸν ἀπαραίτητος ἐθεωρεῖτο ἡ μεσολάβησις, μεταξὺ τῶν δύο οἰκογενειῶν, τοῦ *προξενητοῦ* ἢ *προξενητρίας*, ἐπαγγελλομένων τὸ ἔργον τοῦτο ἀντὶ ἀμοιβῆς ἢ ἁπλῶς ἐνδιαφερομένων διὰ τὴν σύνδεσιν. Ὁ ἀναλαμβάνων τὸ πρόσωπον τοῦ προξενητοῦ, ἀποκρύπτων ἐπιμελῶς τὰ ἐλαττώματα καὶ ἐξαίρων τὰ προτερήματα τοῦ νέου, καταβάλλει πᾶσαν προσπάθειαν νὰ ἐπιτύχῃ τὴν συναίνεσιν τῶν γονέων τῆς κόρης εἰς τὸ συνοικέσιον. Αἱ διαπραγματεύσεις γίνονται μετὰ μεγάλης στρατηγικῆς δεινότητος ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν· ἐξ αὐτῆς ἐξαρτῶνται πολλὰ ζητήματα καὶ κυρίως τὸ ἠθικὸν γόητρον τῶν συμβαλλομένων, ἡ διατήρησις τοῦ ὁποίου ἔχει βαρύνουσαν σημασίαν διὰ τὸν διακανονισμὸν τῆς οἰκονομικῆς πλευρᾶς τῆς συμβάσεως. Ἐν περιπτώσει εὐτυχοῦς ἐκβάσεως τῶν προσπαθειῶν του, ὁ προξενητὴς καταλείπει τῇ νεάνιδι ὡς ἐγγύησιν δακτύλιόν τινα ἢ φλωρία, *σημάδια* λεγόμενα. Ἐφεξῆς ὁ νέος καὶ ἡ νεᾶνις καλοῦνται *λογοστεμμένοι* ἢ *σημαδεμένοι*· ὁ ἀκολουθῶν ἀρραβὼν ἁπλῆν ἐπισημοποίησιν καὶ συμπλήρωσιν τοῦ γεγονότος τούτου ἀποτελεῖ. Ταῦτα συνηθίζονται ἐκεῖ ὅπου ἐπικρατεῖ ὁ συνήθης κανὼν τῆς καταβολῆς προικὸς εἰς τὸν γαμβρόν. Ἐν Ἀρκαδίᾳ ὅμως καὶ ἐν Μάνῃ, ὅπου ἡ γυνὴ ἠγοράζετο ὑπὸ τοῦ ἀνδρός, οἱ γάμοι συνήπτοντο ἄνευ μεσαζόντων, κατὰ τὰς πανηγύρεις· κατ' αὐτὰς ὁ γαμβρὸς ἐπλήρωνε ποσόν τι εἰς τοὺς γονεῖς τῆς νύμφης καὶ μετὰ τὴν ἐπακολουθοῦσαν ἱεροτελεστίαν ὡδήγει τὴν νύμφην εἰς τὴν οἰκίαν του. Μετὰ τὴν παραδοχὴν τῆς προξενιᾶς, οἱ γονεῖς λαμβάνοντες μεθ' ἑαυτῶν τὸν μέλλοντα νὰ μνηστεύσουν υἱόν, τοὺς συγγενεῖς, τὸν ἱερέα, τοὺς φίλους καὶ τοὺς προύχοντας τοῦ χωρίου, μεταβαίνουν ἐν ἁπλῇ πομπῇ εἰς τὸν οἶκον τῶν γονέων τῆς κόρης, φέροντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὰ μνῆστρα, ἤτοι τὰ πρὸς τὴν νύμφην δῶρα, *χαρίσματα* ἢ *σημάδια* λεγόμενα, πρὸς τέλεσιν τοῦ ἀρραβῶνος (*ἀρραβῶνας, ἀρραβῶνα, ἀρραῶνα, ἀρραῶνας, ἀρρεβῶνα, ἀρβῶνα* κλπ.). Ἐκ τοῦ ἀρραβῶνος οὐδέποτε λείπει ὁ δακτύλιος, ἀποτελῶν τὸ κύριον αὐτοῦ στοιχεῖον, διὸ καὶ συνεκδοχικῶς ὁ δακτύλιος ἐπεκράτησε νὰ καλῆται *ἀρραβὼν* καὶ ὁ ἀρραβὼν πολλαχοῦ *δαχτυλίδωση*. Τὰ λοιπὰ δῶρα τοῦ γαμβροῦ πρὸς τὴν νύμφην εἶναι φλωριά, ἐνώτια, μάχαιρά τις μικρά, «*πασαλίδα*» καλουμένη, ἣν ἐφεξῆς ἡ μεμνηστευμένη φέρει ὡς προειδοποίησιν εἰς τοὺς κατὰ τὰς ἑορτὰς χορούς, μποτίνια μὲ χρυσὸ σταυρό, ἁγιοκωνσταντινᾶτα, χτένια, ὑποδήματα, κασετίνα, φακιόλι, σταυρομάντηλο, καρφίτσα, κλπ. Ὁ ἀπαραίτητος δακτύλιος, καλεῖται κατὰ τόπους: *δαχτυλίδι, ἀρραβῶνας, σημάδι, βέρα, βεργέττα βοῦλλα, παρόλα, πισάνι* κλπ. Πάντα τὰ δῶρα φέρει ἐντὸς κανίστρου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς παῖς τοῦ ὁποίου ζοῦν ἀμφότεροι οἱ γονεῖς. Ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς νύμφης ἀναγινώσκεται ἡ σχετικὴ ἀκολουθία καὶ περιβάλλονται οἱ μνηστευόμενοι τοὺς δακτυλίους, κατόπιν δὲ ἡ νύμφη προσφέρει οἶνον εἰς τοὺς παρισταμένους καὶ διανέμει εἰς αὐτοὺς ἐνθύμια τοῦ ἀρραβῶνος, συνήθως μανδήλια. Μετὰ τὸ πέρας τῶν διατυπώσεων τούτων ἀκολουθεῖ εὐωχία, καθ' ἣν προπίνουν ὑπὲρ τῶν μεμνηστευμένων ἤδη καὶ εὔχονται αὐτοῖς ταχεῖαν τὴν στέψιν. Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν τοῦ γαμβροῦ, οἱ συγγενεῖς τῆς νύμφης, ἔχοντες προπαρεσκευασμένα, ἀνταποστέλλουσιν εἰς τὸν γαμβρὸν ἀνάλογα δῶρα, *χάρες* καλούμενα. Ἐφεξῆς οἱ συνδεθέντες καλοῦνται *σημαδεμένοι, δαχτυλιδωμένοι, ἀρραβωνιασμένοι, λογοστεμμένοι, ἁρμαστοί*. Ἡ μνηστεία διαρκεῖ, ἐὰν μὲν ἡ νεᾶνις δὲν εἶναι ἐν ἡλικίᾳ γάμου, μέχρις οὗ γίνῃ ὥριμος, ἐὰν δὲ εἶναι ἐνῆλιξ, μέχρις οὗ ἀμφοτέρωθεν γίνωσιν ἕτοιμα τὰ τοῦ γάμου, ἡ προὶξ δηλονότι τῆς νεάνιδος καὶ ἡ οἰκία τοῦ νέου. Ἡ μακροχρόνιος μνηστεία δὲν νομίζεται οὔτε ὀρθὴ οὔτε καλὸς οἰωνός. Σχεδὸν κανόνα καὶ παρὰ τοῖς νεωτέροις Ἕλλησιν ἀποτελεῖ ἡ συνήθεια τῆς προικοδοτήσεως τῆς νύμφης ὑπὸ τῶν γονέων ἢ συγγενῶν αὐτῆς. Ἡ προὶξ (*προῖκα, προύκα, τράχωμα*) συνίσταται, ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς ὡρισμένον χρηματικὸν ποσὸν καὶ ἀκίνητα, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὰ ἀπαραιτήτως πρὸς καταρτισμὸν τοῦ οἴκου ἀναγκαιοῦντα, ἤτοι ἐνδύματα, κλινοστρωμνάς, οἰκιακὰ ἔπιπλα, ἐργαλεῖα, μαγειρικὰ σκεύη, ὑφάσματα, κοσμήματα, κλπ. Μόνον ἐν Μάνῃ ὁ πατὴρ ἢ οἱ συγγενεῖς τῆς νύμφης, οὐ μόνον οὐδεμίαν ἄλλην προῖκα ἔδιδον, πλὴν τῶν ἐνδυμάτων, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῦ γαμβροῦ ἐλάμβανον (ἂν ἦσαν ἀνωτέρας ἢ ἴσης γενεᾶς μὲ τὴν τοῦ γαμβροῦ) χρηματικὸν ποσόν, σφακτά, ἄρτον καὶ οἶνον. Ὅταν παρελάμβανε τὴν νύμφην ὁ γαμβρὸς ἐπλήρωνε τὰ *παραδοτικὰ* εἰς τὸν παραδίδοντα καὶ τὰ *παλληκαριάτικα* εἰς τοὺς συγγενεῖς. Μόνον ἂν ἦτο ἀνωτέρας γενεᾶς ἐλάμβανεν ὁ γαμβρὸς προῖκα καὶ ταύτην εὐτελῆ. Πρὸς πίστωσιν τῆς προικοδοτήσεως συντάσσεται, εἴτε ἀμέσως μετὰ τὸν ἀρραβῶνα, εἴτε μικρὸν πρὸ τῆς τελετῆς τοῦ γάμου, ἁπλοῦν ἔγγραφον, *προικοσύμφωνον* ἢ *προικοχάρτι* ἢ *κόπια* ἢ *νότα* καλούμενον, ἐν ᾧ περιγράφονται καταλεπτῶς τὰ εἰς τὸν γαμβρὸν διδόμενα ὡς προίξ. Τῆς ἀποστολῆς τῆς προικὸς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, ἥτις γίνεται ἀλλαχοῦ μὲν ὀκτὼ ἡμέρας πρὸ τοῦ γάμου, ἀλλαχοῦ δὲ τρεῖς ἢ δύο ἢ τὴν παραμονὴν ἢ καὶ τὴν ἡμέραν αὐτοῦ, προηγεῖται διευθέτησις καὶ ἔκθεσις αὐτῆς εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης. Κατὰ τὴν διευθέτησιν ᾄδονται καὶ σχετικὰ ᾄσματα ἐπαινοῦντα τὰ διδόμενα, ἀλλὰ κυρίως τὴν κατὰ κανόνα εὐάρμοστον ἕνωσιν. Κατὰ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἀπεφασίσθη ἡ μεταφορὰ τῆς προικὸς (ἡ *προικολαβή*), ἀποστέλλονται παρὰ τοῦ γαμβροῦ οἱ *προικολογοι* μετὰ δώρων εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης, παραλαμβάνουν τὴν προῖκα, τὴν φορτώνουν ἐπὶ ἵππων καὶ τὴν φέρουν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, εἰς τὰ πρόθυρα τῆς ὁποίας ἱστάμεναι γυναῖκες καὶ παῖδες ῥίπτουσιν ἐπὶ τῆς προικὸς ὄρυζαν καὶ «καλωσορίζουν τὰ χρυσᾶ προικιὰ καὶ τ' ἀργυρᾶ σεντόνια». Τὴν ἑσπέραν τῆς προικολαβῆς παρατίθεται πλουσία τράπεζα, εἰς τὴν ὁποίαν συνεισφέρουν εἰς εἶδος οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι. Κατὰ τὴν παραλαβὴν τῆς προικὸς ἢ κατὰ τὸν ἀρραβῶνα ἢ τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου, συνηθίζεται ὅπως καὶ ὁ γαμβρὸς ὁρίζῃ χρηματικόν τι ποσὸν διὰ τὴν νύμφην ὡς προγαμιαίαν δωρεάν, καλουμένην κατὰ τόπους *θέρωτρα, θώρετρα, πρόγαμο, εὐγενίκι, εὐκινίκιν, νυφίκιον, κοριτσιάτικο, ἄφερτα* κλπ. καὶ ἀποτελοῦσαν, οὕτως εἰπεῖν, ἠθικὸν ἀντιστάθμισμα τῆς προικός. Τῆς τελετῆς τοῦ γάμου, ἡ ἡμέρα τῆς ὁποίας ὁρίζεται ἐγκαίρως ἀπὸ κοινοῦ ὑπὸ τῶν δύο οἰκογενειῶν, προηγοῦνται ὡρισμέναι πράξεις, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν προπαρασκευὴν διὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς τελετῆς. Σπουδαιότεραι ἐξ αὐτῶν εἶναι τὸ «*ἀνάπιασμα*» τῶν προζυμίων τῆς νύμφης καὶ τοῦ γαμβροῦ καὶ τὰ «*λούσματα*» τῶν μελλονύμφων, δι' ἃς διατίθενται ὡρισμέναι ἡμέραι τῆς πρὸ τοῦ γάμου ἑβδομάδος. Ἡ τέλεσις αὐτῶν λαμβάνει ἑορταστικὸν χαρακτῆρα, συνοδευομένη ὑπὸ ᾀσμάτων καὶ ἑστιάσεων. Ἡ πρόσκλησις (*κάλεσμα*) τῶν συγγενῶν καὶ φίλων εἰς τὴν τελετὴν τοῦ γάμου συνήθως γίνεται ὑπὸ ὡρισμένων προσώπων, τὰ ὁποῖα πολλάκις ἀνακοινοῦντα τὸ γεγονὸς ἀφίνουν καὶ φαγώσιμόν τι (μῆλα, πορτοκάλια, κάρυα κλπ.) εἰς τὴν οἰκίαν τῶν προσκαλουμένων. Τὴν Κυριακὴν τοῦ γάμου μέχρι τῆς στιγμῆς τῆς στέψεως τελοῦνται διάφοροι πράξεις ἐν ταῖς οἰκίαις τῆς νύμφης καὶ τοῦ γαμβροῦ, ὅπως ἡ ἐν πομπῇ μεταφορὰ ὕδατος ὑπὸ τῆς νύμφης ἔκ τινος πηγῆς, ὁ στολισμὸς αὐτῆς (ὑπὸ τῶν γαμοστόλων) καὶ τοῦ γαμβροῦ, ἡ πρόσκλησις τῶν κουμπάρων κλπ. Ἡ σπουδαιοτέρα ὅμως πρὸ τῆς στέψεως τελετή, ἐθιζομένη ἐν Κρήτῃ κυρίως, εἶναι ἡ διακόσμησις τοῦ νυμφικοῦ θαλάμου ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς νύμφης καὶ τοῦ νυμφικοῦ κοιτῶνος καὶ τῆς κλίνης ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ γαμβροῦ. Τὰ κοσμούμενα δωμάτια καὶ ἡ κλίνη καλοῦνται ὅπως καὶ παρὰ Βυζαντινοῖς *παστοί*. Κατασκευάζεται δὲ ὁ παστὸς ὡς ἑξῆς: Ἐντὸς καθαροῦ θαλάμου ἀνεγείρουσι βάθρον, ὅπερ κυκλοτερῶς περιβάλλουσι διὰ κλάδων δάφνης ἢ μυρσίνης ἢ ῥοιᾶς. Ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς τοῦ τοίχου ἀναρτῶσι καὶ προσκολλῶσι μεγάλην λευκὴν σινδόνην ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁποίας ῥάπτουσι κυκλοειδῶς κλωνία βάτου. Ἔπειτα θέτουσι σποραδικῶς ἐπὶ ὅλης τῆς σινδόνης φύλλα καὶ ἄνθη καὶ μικρὰς ἀνθοδέσμας. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς προσκολλήσεως τῶν συμβολικῶν τούτων σημείων, αἱ φίλαι τῆς νύμφης παρθένοι ᾄδουσι διάφορα δίστιχα, δι' ὧν εὔχονται εἰς τὸ ζεῦγος τῶν μελλονύμφων εὐγονίαν καὶ ἀγάπην. Μετὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ παστοῦ τῆς νύμφης λαμβάνει αὕτη τὴν ἐπ' αὐτοῦ θέσιν της, δεξιὰ δὲ καὶ ἀριστερὰ παρθένοι φίλαι καὶ συγγενεῖς αὐτῆς παρακάθηνται καὶ τὴν περιποιοῦνται. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον παρασκευάζεται καὶ ὁ παστὸς τοῦ γαμβροῦ ὑπὸ τῶν παρθένων, ἑτοιμάζεται δὲ καὶ ἡ νυμφικὴ κλίνη, ἐνῷ ᾄδονται τὰ ἀκόλουθα:

> Στρώσετε τὰ μεταξωτά, στρώσετε τὰ βελοῦδα
> νὰ πέσ' ὁ νιὸς ὁ δροσερὸς κι' ἡ κόρ' ἡ κοπελοῦδα·
> στολίσετε τὸ νυφικὸ καὶ βάλετε διαμάντια,
> γιατὶ θὲ νὰ πλαγιάσουνε τέσσερα μαῦρα μάτια.

Ὅταν πάντα ταῦτα ἑτοιμασθῶσι καλῶς, ὁ γαμβρὸς μετὰ τῆς ἀκολουθίας του, ἥτις καλεῖται *συνεπαρσιά*, πορεύεται εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης ἐν συνοδείᾳ μουσικῶν ὀργάνων, ἐνῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς νύμφης ᾄδονται διάφορα ᾄσματα προαναγγέλλοντα τὸν μέλλοντα ἀποχωρισμὸν ἀπὸ τῆς οἰκογενειακῆς ἑστίας. Εὐθὺς ὡς φθάσῃ ἡ ἀκολουθία τοῦ γαμβροῦ γίνεται δεκτὴ διὰ χαρμοσύνων ἐκδηλώσεων καὶ χορῶν, εἰσάγεται δὲ κατόπιν διατυπώσεών τινων εἰς τὸν παστόν, ὅπου ἀκολουθεῖ γενικὸς ἀσπασμὸς τῶν παρευρισκομένων, εὐχαί, ᾄσματα καὶ χοροί. Περὶ τὴν ὁρισθεῖσαν διὰ τὴν τελετὴν τῆς στέψεως ὥραν, ἡ νύμφη μετὰ τοῦ γαμβροῦ καὶ τῶν προσκεκλημένων ἐκκινοῦν ὅπως μεταβῶσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Καθ' ἣν στιγμὴν γίνεται ἡ ἐκκίνησις, λαμβάνουν χώραν συγκινητικαὶ σκηναὶ διὰ τὸν ἀποχωρισμὸν καὶ ᾄδονται μελαγχολικὰ ᾄσματα:

> Σειστῆτ' ἀόρια καὶ βουνά, λαγκάδια μὲ τὰ δάση,
> κι' ἡ μάννα τὸ παιδάκι της κλαίει πῶς θὰ τὸ χάσῃ.

Ἐνῷ προχωρεῖ ἡ πομπή, βραδέως καὶ ἐν συνοδείᾳ μουσικῶν ὀργάνων, οἱ φίλοι τοῦ γαμβροῦ ἐκπροσωποῦντες τὸν εὐτυχῆ σύζυγον, ᾄδουσι χαρμόσυνα νικητήρια ᾄσματα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ μελαγχολικὰ τῶν οἰκείων τῆς νύμφης.

Ἡ νύμφη, «χαμηλοβλεποῦσα» καὶ βραδύνουσα τὸ βῆμά της, φέρει ἐπὶ τοῦ προσώπου της συνήθως λεπτὸν πέπλον καὶ συνοδεύεται ὑπὸ ἀδελφοῦ της ἢ συγγενοῦς μέχρι τῆς ἀφίξεώς της εἰς τὸν ναόν, ὁπότε ἵσταται εἰς τὸ μέσον μετὰ τοῦ γαμβροῦ, ὅστις ἔχει αὐτὴν ἀριστερά, ἐνῷ οἱ παράνυμφοι καὶ οἱ συγγενεῖς ἵστανται ὄπισθεν καὶ ἑκατέρωθεν, προσέχοντες τὸν νοῦν μή τις κατὰ τὴν ὥραν τῆς στέψεως «πάρῃ σημάδι καὶ ἀμποδέσῃ τὸ ἀντρόγυνο», ἢ μὴ «ρίξῃ χορίτσια τῆς νύφης». Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου, ὁ ἱερεὺς ἐρωτᾷ τοὺς μελλονύμφους ἐὰν οἰκείᾳ θελήσει ἔρχωνται εἰς γάμου κοινωνίαν. Κατόπιν προσφέρει τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης ποτήριον ἀκράτου οἴνου, περιέχον δύο μερίδας ἄρτου, ὧν ἑκάτερος λαμβάνει μίαν,

Digitized by Google

ροφῶν τρὶς ἐκ τοῦ ἐν τῷ ποτηρίῳ οἴνου, καὶ στεφανοῖ αὐτοὺς διὰ στεφάνων ἐκ τεχνητῶν ἀνθέων, ἄλλοτε δὲ ἐκ φυτῶν καὶ ἰδίως ἐκ κλημάτων ἀμπέλου. Καθ' ἣν στιγμὴν ψάλλεται τὸ «Ἠσαΐα χόρευε» καὶ ὁ γαμβρὸς ὁδηγούμενος ὑπὸ τοῦ ἱερέως καὶ ὁδηγῶν τὴν νύμφην περιέρχεται τρὶς τὴν τράπεζαν ἐφ' ἧς κεῖται τὸ Εὐαγγέλιον, ρίπτονται κατὰ τῶν νεονύμφων διάφορα καταχύσματα: κουφέτα, ἄνθη, ὄρυζα, ρεβίθια, λεπτοκάρυα κλπ. Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀκολουθίας ἀσπάζονται τὰ στέφανα πρῶτον οἱ ἱερεῖς καὶ ἔπειτα οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι τῶν ἐρχομένων εἰς γάμον, καὶ εὔχονται τοῖς νεονύμφοις τὰ προσήκοντα. Ἡ πομπὴ μετὰ τὴν στέψιν λαμβάνει τὴν ἄγουσαν πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, ραινομένη διαρκῶς δι' ἀνθέων, τὰ ὁποῖα κρατοῦσιν οἱ φίλοι ἐντὸς κοσκίνων. Ὅταν φθάσουν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, ἵστανται ὀλίγον πρὸ τῆς θύρας καὶ τελοῦν διαφόρους μαγικὰς πράξεις, σκοπὸν ἐχούσας νὰ προφυλάξουν τὸ ζεῦγος ἀπὸ πάσης κακῆς ἐπηρείας καὶ νὰ χαρίσωσιν αὐτῷ γονιμότητα, εὐτυχίαν, ὁμόνοιαν, ἀρρενογονίαν καὶ πᾶν ἀγαθόν. Τοιαῦται συμβολικαὶ πράξεις εἶναι: προσφορὰ εἰς τοὺς νεονύμφους ἀγγείου πλήρους μέλιτος, σησάμης καὶ καρύων, ἐξ οὗ ἐσθίουν ἀμφότεροι, χάραξις τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ διὰ πελέκεως ἢ διὰ τοῦ μέλιτος ἐπὶ τοῦ ἀνωφλίου τῆς θύρας καὶ τῶν πλευρῶν της, προσφορὰ εἰς τὴν νύμφην καρποῦ ροιᾶς, τὸν ὁποῖον αὕτη ρίπτει χαμαὶ ἵνα διασκορπισθῶσιν οἱ ἐμπεριεχόμενοι κόκκοι κλπ. Καθ' ἣν στιγμὴν εἰσέρχεται τὸ ζεῦγος ἐντὸς τοῦ οἴκου, χωρὶς νὰ πατήσῃ ἐπὶ τοῦ κατωφλίου, δίδουν εἰς τὴν νύμφην ὕνίον ἢ δέρμα ἀμνοῦ, τὰ ὁποῖα πατεῖ αὕτη, καὶ στεφάνην ἐκ λευκοσιδήρου δι' ἧς διέρχεται, ἐνῷ ᾄδουν:

Στὸ σπίτι τὸ πεθερικό, στὴ γειτονιὰ ὁποῦρθες,
σὰν κυπαρίσσι νὰ σταθῇς, σὰν πρίνος νὰ ριζώσῃς
καὶ σὰν μηλιὰ γλυκομηλιὰ ν' ἀνθίσῃς νὰ καρπίσῃς,
ὑγιοὺς ἐννιὰ ν' ἀξιωθῇς καὶ μιὰ γλυ ομηλιτσα.

Μετὰ τὴν εἴσοδον τῶν νεονύμφων εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, ἀκολουθοῦν χοροί, ᾄσματα καὶ εὐωχία. Περὶ τὴν ἑσπέραν παρατίθεται τράπεζα πλουσία, εἰς τὸ μέσον τῆς ὁποίας κάθηνται οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ γέροντες, ἔνθεν δὲ καὶ ἔνθεν οἱ νεώτεροι. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἑστιάσεως ᾄδονται διάφορα ᾄσματα, οὐ μόνον γαμήλια, ἀλλὰ καὶ ἱστορικὰ καὶ κλέφτικα, καὶ ἐγείρονται προπόσεις καὶ δίδονται παντοῖαι εὐχαὶ εἰς τοὺς νεονύμφους καὶ τοὺς παρισταμένους. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ δείπνου ἀκολουθεῖ χορός, ὅστις πολλάκις κρατεῖ μέχρι πρωΐας, ὡς πρώτης νυκτὸς τοῦ γάμου χρησιμευούσης πολλαχοῦ οὐχὶ τῆς νυκτὸς τῆς Κυριακῆς, ἀλλὰ τῆς νυκτὸς τῆς Δευτέρας.

Κατὰ τόπους εἰθίζετο ἄλλοτε, τὴν Δευτέραν ἢ τὴν Τρίτην λίαν πρωΐ, ἂν δὲν ὑπῆρχεν «*ἀμπόδεμα*» καὶ «ἐκοιμήθηκαν καλὰ ὁ γαμπρὸς καὶ ἡ νύφη», ὅπως κρεμῶσιν εἰς τὴν θύραν τοῦ νυμφικοῦ θαλάμου τὸ αἱματωμένον ὑποκάμισον, τὸ ὁποῖον ἐφόρει ἡ νύμφη κοιμηθεῖσα μετὰ τοῦ συζύγου καὶ πυροβολῶσιν ἀπὸ τοῦ παραθύρου εἰς ἔνδειξιν χαρᾶς, διότι ἀπεδείχθη παρθένος ἡ νύμφη. Περὶ τὴν μεσημβρίαν, ἀλλαχοῦ, συναθροίζονται οἱ προσκεκλημένοι εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ καὶ ἄρχεται ἡ ἐξαγωγὴ τῆς προικὸς ἐκ τῶν σάκκων, ἐνῷ συγχρόνως ᾄδονται διάφορα δίστιχα καὶ δίδονται κατάλληλοι εὐχαί. Καὶ τὰς ἀκολούθους ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος ἡ ἑορτὴ δὲν παύει, καὶ εὑρίσκονται διάφοροι προφάσεις πρὸς συνέχισιν τοῦ πανηγυρισμοῦ. Τὴν ὀγδόην ἡμέραν, Κυριακήν, γίνεται ὁ *ἀντίγαμος* ἢ *ἀντιχαρά*, ἀνταλλάσσονται δηλαδὴ ἐπισκέψεις μεταξὺ τῶν νεονύμφων καὶ τῶν συγγενῶν τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης. Ἡ ἀνταλλαγὴ αὕτη τῶν ἐπισκέψεων, ἥτις λαμβάνει πανηγυρικὸν χαρακτῆρα, καλεῖται καὶ *ἐπιστρόφια* καὶ κυρίως ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐπίσκεψιν τῆς πατρικῆς οἰκίας ὑπὸ τῆς νύμφης, τελεῖται δὲ εἴς τινα μέρη τὴν ἑσπέραν τῆς Κυριακῆς, καθ' ἣν ἔγινεν ἡ στέψις.

Ὁ γάμος παρ' ἄλλοις λαοῖς. Παρ' Ἑβραίοις ἡ σύζυγος ἠγοράζετο ὑπὸ τοῦ συζύγου. Κεκαλυμμένη διὰ μέλανος πέπλου, ὅστις ὑπενθύμιζε τὸν πέπλον τὸν ὁποῖον ἐφόρεσεν ἡ Ρεβέκκα βλέπουσα τὸν Ἰσαάκ, παρεδίδετο εἰς τὸν ἐπίσης μελανειμονοῦντα σύζυγον διὰ τὸ πένθος τὸ ἐκ τῆς ἀπωλείας τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντος καὶ τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἀμφότεροι ἔπινον ἐκ τοῦ αὐτοῦ ποτηρίου, τὸ ὁποῖον ἔθραυον μετὰ τὴν πόσιν, καὶ ἐπέρων εἰς τὰ δάκτυλά των δακτύλιον ἐκ καθαροῦ χρυσοῦ. Μετὰ τὰς συμβολικὰς ταύτας πράξεις συνετάσσετο τὸ συμβόλαιον, ἐρρίπτοντο κατὰ τῶν νεονύμφων κόκκοι σίτου καὶ ἔληγεν ἡ τελετή, ἡ ὁποία δὲν εἶχε θρησκευτικὸν χαρακτῆρα. Παρὰ Κέλταις ἡ ἐλευθερία τῆς ἐκλογῆς ἀνῆκεν εἰς τὴν γυναῖκα. Οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ τὴν καταστήσωσι σύζυγόν των συνήγοντο εἰς τὴν οἰκίαν της, ὅπου αὕτη ἔδιδε κύπελλον πλῆρες ἡδέος ὑγροῦ εἰς ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ἐπροτίμα. Οἱ λοιποὶ ἔφευγον καὶ ἡ τελετὴ ἔληγε. Παρὰ Ταρτάροις καλύπτουν τὴν νύμφην διὰ πέπλου καὶ τῆς συνιστοῦν ἀπόλυτον σιωπήν. Οἱ οἰκεῖοί της κλαίουν, αἱ δὲ παρθένοι φίλαι της ἐμποδίζουν τὴν ἀναχώρησίν της, ἐνῷ αἱ νυμφευμέναι προσπαθοῦν νὰ τὴν προσεταιρισθοῦν. Πολλάκις μεταξὺ τῶν δύο ὁμάδων συνάπτεται μάχη μὲ ὅπλα τοὺς ὄνυχας καὶ τὰς πυγμάς. Ὅταν ἡ νύμφη κατορθώσῃ νὰ δραπετεύσῃ ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ὁδηγεῖται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, ὅπου οὗτος περὶ τὸ μεσονύκτιον τὴν βλέπει διὰ πρώτην φοράν. Παρόμοιόν τι συμβαίνει καὶ ἐν Ἰάβᾳ, ὅπου μετὰ τὴν μάχην ἡ νύμφη γονατίζει καὶ πλύνει τοὺς πόδας τοῦ μέλλοντος συζύγου της. Οἱ Πάρσοι πιστεύουν ὅτι ὁ μὴ ἐπιδιώξας νὰ διαιωνίσῃ τὸ γένος του ἀδυνατεῖ νὰ εὕρῃ ἡσυχίαν μετὰ θάνατον, καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν εἶναι σπάνιοι καὶ εἰκονικοὶ γάμοι μετὰ νεκρῶν διὰ νὰ σωθῶσιν οὗτοι ἀπὸ τοῦ κινδύνου τούτου. Ἐν Φιλλανδίᾳ ἡ ἐκλογὴ τῆς συζύγου γίνεται κατὰ τρόπον ἀρκετὰ πρωτότυπον. Κάθε κόρη εἰς ἡλικίαν γάμου φέρει περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτῆς θήκην ξίφους. Ὅταν νέος τις ἐπιθυμῇ νὰ τὴν συζευχθῇ, ὀφείλει νὰ κατορθώσῃ ὥστε εἰς τὴν θήκην ταύτην νὰ ὀλισθήσῃ ξίφος ἀναλόγων διαστάσεων. Ἡ τέλεσις ἢ μὴ τοῦ γάμου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν παραδοχὴν ἢ μὴ τοῦ ξίφους. Ἐν Λιθουανίᾳ, μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἐκ τοῦ ναοῦ ὅπου τελεῖται ἡ στέψις, περιφέρουν τρὶς τὴν σύζυγον πέριξ τῆς ἑστίας, κατόπιν τὴν καθίζουν καὶ πλύνουν τοὺς πόδας της, διὰ τοῦ πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον χρησιμοποιηθέντος ὕδατος ραντίζουν τὴν νυμφικὴν κλίνην καὶ τὰ ἔπιπλα. Χρίουν ἔπειτα τὰ χείλη της μὲ μέλι, ἐπιδένουν τοὺς ὀφθαλμούς της καὶ τὴν ὁδηγοῦν εἰς ὅλας τὰς θύρας τῆς κατοικίας, τὰς ὁποίας ὀφείλει νὰ κρούσῃ διὰ τοῦ δεξιοῦ ποδός. Ἐν Θιβέτ, ὅταν ἡ κόρη δώσῃ τὴν συγκατάθεσίν της νὰ νυμφευθῇ τινα, τρίβει διὰ βουτύρου τὸ μέτωπόν του, οὗτος δὲ τὸ ἰδικόν της. Ἐν Καμτσιάτκα ἡ εἰλικρίνεια καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ γαμβροῦ ὑποβάλλεται εἰς περίεργον δοκιμασίαν. Φορτώνουν τὴν νύμφην δι' ἐνδυμάτων, στεφάνων, κοσμημάτων κλπ., τόσον, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ κινηθῇ καὶ θέτουν πέριξ αὐτῆς φρουρὰν γυναικῶν, αἵτινες ἐμποδίζουν τὸν γαμβρὸν νὰ πλησιάσῃ. Οὗτος πρέπει νὰ κατορθώσῃ ν' ἀφαιρέσῃ τὸ ἓν κατόπιν τοῦ ἄλλου ὅλα τὰ ἐνδύματα κλπ. τῆς νύμφης καὶ μετὰ τοῦτο νὰ ἐγγίσῃ τὸ σῶμά της. Μέχρις οὗ ἐπιτύχῃ τοῦτο, ὅπερ καὶ ἀποτελεῖ τὸ τέλος τῆς γαμηλίου τελετῆς, δέρεται ἀνηλεῶς ὑπὸ τῶν φρουρουσῶν τὴν νύμφην γυναικῶν. Παρὰ Σίναις, πρὸ τῆς ἑορτῆς τοῦ γάμου, ἥτις εἶναι ἀρκετὰ θορυβώδης, προηγεῖται τριήμερον πένθος, διότι ὁ γάμος τῶν τέκνων θεωρεῖται ὡς προσέγγισις τοῦ θανάτου τῶν γονέων. Οἱ ἰθαγενεῖς τῆς Βορείου Ἀμερικῆς κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου συνῆπτον εἰκονικὴν μάχην διὰ τὴν ἁρπαγὴν τῆς νύμφης καὶ ἀναπαρίστων δραματικῶς πάσας τὰς σκηνὰς τῆς μελλούσης οἰκογενειακῆς ζωῆς μὲ τὰς χαράς της καὶ τὰς λύπας της, τὰς φροντίδας καὶ τὰς ἀνέσεις της. Οἱ Λάπωνες, καὶ μετὰ τὴν ἀπόφασιν περὶ τοῦ γάμου, θεωροῦν ἀπαραίτητον τὴν μαντείαν περὶ τοῦ αἰσίου τῆς ἐκβάσεώς του. Οἱ συγγενεῖς τῶν μελλονύμφων συναθροίζονται εἰς μίαν καλύβην καὶ ἐκεῖ ὁ πρεσβύτερος αὐτῶν λαμβάνει τεμάχιον σιδήρου καὶ τὸ πλήττει ἐπὶ λίθου. Ἂν ἐκ τῆς συγκρούσεως ταύτης ἐξέλθουν σπινθῆρες, ὁ γάμος θὰ εἶναι εὐτυχής. Εἰς τοὺς Ἄραβας τῆς Νουβίας κυριαρχεῖ ὁ γάμος τῶν τριῶν τετάρτων, ἤτοι ἡ σύζυγος ἀνήκει ἐπὶ τεσσάρων ἡμερῶν τὰς τρεῖς εἰς τὸν σύζυγόν της καὶ τὴν τετάρτην διατίθεται ὅπως αὐτὴ θέλει (*Peschel*: Races of Man, 221). Εἰς τὰς Σαχαριανὰς φυλάς, ἡ κόρη πρὸ τοῦ γάμου της πρέπει νὰ κερδίσῃ διὰ τῆς πορνείας τὸ ποσὸν τὸ ὁποῖον ἐστοίχισεν εἰς τοὺς γονεῖς της. Ἡ περισσότερον δὲ ἐπιτυγχάνουσα ἐν τῇ προσπαθείᾳ ταύτῃ εἶναι καὶ περισσότερον περιζήτητος ὡς νύμφη (*Duveyrier*: Touaregs du Nord). Εἰς τοὺς Ἰουδαίους τοῦ Μαρόκκου ὁ ραββῖνος εὐλογεῖ γάμους προθεσμίας τριῶν ἢ ἓξ μηνῶν, μὲ ὑποχρέωσιν ἀναγνωρίσεως τοῦ γεννηθησομένου τέκνου (*Decugis*: Bull. Soc. Géogr. Paris 1879). Εἰς τὴν χριστιανικὴν Ἀβησσυνίαν δύναταί τις ἐλευθέρως νὰ συζευχθῇ καὶ νὰ ἐγκαταλείψῃ οἱανδήποτε θελήσῃ γυναῖκα. Ἐκ τῶν ἰθαγενῶν τῆς Ἀμερικῆς μονογαμικὴ εἶναι μόνον ἡ φυλὴ τῶν Ὀτομάκων, ἥτις εἶναι καὶ ἡ πασῶν διανοητικῶς ὑποδεεστέρα (*Mollien*: Hist. univ. des voy., vol. XLII, 416). Οἱ Ἐρυθρόδερμοι, διὰ νὰ κρατήσουν ἐν τῇ κατοχῇ των τὴν σύζυγόν των, εὑρίσκονται ἐν διαρκεῖ ἀγῶνι πρὸς τὸν ἰσχυρότερον, ὅστις θὰ τὴν ἐπιβουλευθῇ. Εἰς τὸ Μεξικὸν ἐπεκράτει ἡ μονομαχία, πλὴν τῶν ἀριστοκρατικῶν τάξεων, αἵτινες ἐδικαιοῦντο πολλῶν συζύγων, ἐξ ὧν μόνον μία εἶχε τὸν τίτλον τῆς νομίμου. Εἰς τοὺς ἰθαγενεῖς τῆς Μαλαβάρης παρατηρεῖται ἀντιθέτως πολυανδρία, ἤτοι μία γυνὴ ἔχει πέντε ἕως δέκα συζύγους. Ἀλλ' ὁ μηχανισμὸς τῆς πρωτοτύπου αὐτῆς συζυγίας εἶναι λίαν χαρακτηριστικός, καθότι ἡ γυνὴ εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ περιέρχεται κατὰ σειρὰν τοὺς συζύγους της καὶ νὰ συμβιοῖ μὲ ἕκαστον ἐξ αὐτῶν καὶ μόνον ἐπὶ δέκα συνεχεῖς ἡμέρας. Εἰς τοὺς ἰθαγενεῖς τῆς Αὐστραλίας ἡ σύζυγος ἀποκτᾶται δι' ἁρπαγῆς, καθισταμένη εὐθὺς ἀμέσως κτῆμα τοῦ ἀνδρός, ὅστις ἔχει δικαίωμα νὰ τὴν μεταχειρίζεται ὡς αὐτὸς θέλει, νὰ τὴν παραχωρῇ εἰς τρίτον λόγῳ φιλίας ἢ ἐπ' ἐνοικίῳ καὶ νὰ τὴν φονεύσῃ ἔτι (*Eyré*: Discoveries II, 320). Τοὐναντίον ὅμως, ἡ γυνὴ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ παραδοθῇ εἰς ἄλλον, πλὴν τοῦ συζύγου της, ἄνδρα, ἄνευ συγκαταθέσεώς του. Εἰς τὴν Νέαν Καληδονίαν πᾶς τις, νυμφευμένος ἢ μή, εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ συζευχθῇ ἀμέσως καὶ τὴν χήραν τοῦ ἀδελφοῦ του. Εἰς τοὺς Ἀνδαμανίτας ἡ γυνὴ ἀνήκει εἰς ὅλους τοὺς ἄνδρας τῆς αὐτῆς φυλῆς. Ἡ ἄρνησίς της, ὡς καὶ ἡ ἰδιαιτέρα της προτίμησις πρὸς ἕνα ἐκ τῶν ἀνδρῶν, τιμωροῦνται διὰ θανάτου (*Lubbok*: Orig. civ. 80). Εἰς τὴν Gabon τῆς Ἀφρικῆς τὰ κοράσια προαγοράζονται ἐπὶ σκοπῷ γάμου ἀπὸ ἡλικίας τριῶν ἢ τεσσάρων ἐτῶν, οἱ δὲ ἀγορασταὶ καθίστανται σύζυγοί των καὶ ἰδιοκτῆταί των ἅμα τῇ συμπληρώσει τοῦ ὀγδόου ἔτους (*Du Chaillu*: Voy. dans l' Afrique équator. 67). Ὁ γάμος εἶναι πολυγαμικὸς διὰ τοὺς ἄνδρας, ἡ δὲ γυναικεία συζυγικὴ ἀπιστία τιμωρεῖται διὰ θανάτου. Ἀμφότερα τὰ ἔθιμα εἶναι γενικὰ εἰς ὅλους σχεδὸν τοὺς πρωτογόνους λαούς. Μετὰ τὸν θάνατον ἑνὸς ἀνδρὸς ὁ κληρονόμος του λαμβάνει ὑπὸ τὴν κατοχήν του καὶ ὅλας τὰς γυναῖκάς του, κρατεῖ ἐξ αὐτῶν ὅσας θέλει, τὰς δ' ἄλλας διαμοιράζει εἰς συγγενεῖς του. Εἰς τὸ Κουράνκον αἱ νεάνιδες νυμφεύονται γέροντας καὶ μόνον μετὰ τὸν θάνατον τούτων ἔχουν τὴν ἐλευθερίαν νὰ νυμφευθοῦν ἕνα ἄνδρα νέον τῆς ἐκλογῆς των (*Laing*: Hist. univ. des voyages). Ἡ παρθενία ἐν Ἀφρικῇ εἶναι ἀπαιτητὴ μόνον εἰς τὰς μουσουλμανικὰς χώρας. Εἰς τοὺς Σακκαλάβας τῆς Μαδαγασκάρης ἡ νεᾶνις πρὸ τοῦ γάμου της διακορεύεται ὑπὸ τῶν γονέων της, ἢ μόνη της (*Noël*: Bull. Soc. Géogr. Paris, t. XX, 294).

Εἰς τοὺς ἀρχαίους λαοὺς τῆς Εὐρώπης ὁ γάμος εἶχε γενικῶς τὴν ἔννοιαν ἀγοραπωλησίας. Ἡ γυνὴ ἠγοράζετο ὑπὸ τοῦ συζύγου καὶ καθίστατο κτῆμά του. Ἡ ἀπιστία τῆς γυναικὸς καὶ κατὰ τοὺς χριστιανικοὺς χρόνους ἐθεωρεῖτο ἔγκλημα βαρύτατον, ἐτιμωρεῖτο δὲ αὐστηρότατα καί, κατὰ τὸν μεσαίωνα, διὰ θανάτου. Τοὐναντίον, ἡ ἀνδρικὴ ἀπιστία ἔμενεν ἀτιμώρητος. Ἡ ἐξευγένισις τοῦ θεσμοῦ τοῦ γάμου ἄρχεται ἀπὸ τῶν Γερμανῶν, οἵτινες εἰσήγαγον τὴν μνηστείαν. Ἡ δὲ ἐπικράτησις τῆς μονογαμίας (τοὐλάχιστον κατὰ τύπους) διαμορφοῦται σὺν τῇ αὐξήσει τῶν οἰκονομικῶν ἀναγκῶν, καθότι δὲν ἦτο εὔκολος ἡ συντήρησις πολλῶν γυναικῶν. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον καὶ εἰς ἔθνη σύγχρονα, ἐπιτρέποντα τὴν πολυγαμίαν, αὕτη παραμένει προνομία μόνον τῶν πλουσίων τάξεων. Διὰ τῆς μονογαμίας ἀνυψώθη κατὰ πολὺ ἡ ἠθικὴ θέσις τῆς γυναικὸς ἐν τῷ γάμῳ ἔναντι τῆς πατρικῆς οἰκογενείας της, τοῦ συζύγου της καὶ τῶν τέκνων της. Ὁ σύγχρονος γάμος ἐθνογραφικῶς εἶναι κατὰ γενικὸν κανόνα μονογαμικός. Ἐν τούτοις οὐσιαστικῶς ἐπικρατεῖ ἡ ἀνδρικὴ πολυγαμία, ἀνεπίσημος μέν, ἀλλ' ἐπικρατής. Ἡ ταυτόχρονος πολυγαμία κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ὡς δόγμα ἐπίσημον ἀποτελεῖ σπανιότητα. Ἐν τούτοις ἐπετράπη ὑπὸ τοῦ πάπα Γρηγορίου Β' καὶ τοῦ Λουθήρου καὶ ἀποτελεῖ κανόνα εἰς τοὺς Μωαμεθανοὺς καὶ ὑποχρέωσιν εἰς τοὺς Μορμόνους. Ἡ τελευταία αὕτη αἵρεσις, ἥτις χρονολογεῖται ἐν Ἀμερικῇ ἀπὸ τοῦ 1830, ἐμπνεομένη ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης (Ἀβραάμ, Ἰακώβ, Δαυΐδ, Σολομὼν κλπ.), ἐπιβάλλει τὴν πολυγαμίαν εἰς τοὺς ἄνδρας καὶ τελεῖ δύο εἰδῶν ἑνώσεις: μίαν διὰ τὴν ἐπίγειον ζωὴν καὶ μίαν διὰ τὴν οὐρανίαν, μετὰ θάνατον. Ἡ τέλεσις γάμου μὲ πρώτην σύζυγον διέπεται ἀπὸ τοὺς κανόνας τοῦ προτεσταντισμοῦ. Ὁ γάμος ὅμως μὲ δευτέραν, τρίτην κτλ. σύζυγον προαπαιτεῖ καὶ τὴν συγκατάθεσιν τῆς πρώτης συζύγου. Αἱ διάφοροι αὗται σύζυγοι (ἐνίοτε πλέον τῶν δώδεκα) ζοῦν ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην εἰς χωριστὰ δωμάτια ἢ εἰς χωριστὰς οἰκίας. Ἡ οἰκογενειακὴ ζωὴ τῶν Μορμόνων εἶναι εἰρηνική, ἡ τεκνοποίησις ἄφθονος, ἡ δὲ πορνεία, ἡ μοιχεία, τὸ ἔγκλημα, ἡ διαφθορὰ καὶ τ' ἀφροδίσια νοσήματα, εἶναι ἄγνωστα (βλ. *R. Duguet*: Les Mormons, leur religion, leurs moeurs, leur histoire).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ *Becker - Göll*: Charicles τ. III σ. 309—398. *Samter*: Familienfeste d. Griech. und Römer (1909).—*Τοῦ αὐτοῦ*: Geburt, Hochzeit und Tod (1911) *Daremberg-Saglio*: Dictionnaire des antiquités ἐν λ. matrimonium.—*E. Pernice*: Griech. u. röm. Privatleben (σ. 50 κ. ἑξ. ἔνθα καὶ βιβλιογραφία).—*Fustel de Coulanges*: La cité antique (18η ἔκδ. 1924). —*L. Schmidt*: Ἡ ἠθικὴ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων τ. Β' (1901) σ. 176 κ. ἑ.—*G. F. Abbot*: Macedonian Folklore σ. 147—184. —*Π. Γ. Βλαστοῦ*: Ὁ γάμος ἐν Κρήτῃ (1893).—*Φ. Φαρμᾶ*: Ὁ γάμος παρ' Ἕλλησι.—*Σακελλαρίου*: Κυπριακὰ τ. Α' σ. 717—734.—*Λουκᾶ*: Φιλολογικαὶ ἐπισκέψεις σ. 66-95. — *Παπαζαφειροπούλου*: Περισυναγωγὴ γλωσσικῆς ὕλης καὶ ἐθίμων (1887).—*Φ. Κουκουλέ*: Συμβολὴ εἰς τὸ περὶ τοῦ γάμου παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς κεφάλαιον ἐν «Ἐπετ. Ἑτ. Βυζ. Σπ.» τ. Β' σ. 3 - 41, καὶ Γ' σ. 3—27.—*Ἰ. Πρωΐου*: Γαμήλια ἤθη καὶ ἔθιμα ἐν Μακεδονίᾳ, ἐν «Ἐθν. ἀγωγῇ» τ. Δ' σ. 138.— *Ἰ. Γ. Ἀντωνιάδου*: Ὁ γάμος ἐν Βελβενδῷ, ἐν «Σκόκου Ἐθν. Ἡμερ.» (1910) σ. 362—368.—*Ν. Γ. Πολίτου*: Ὁ γάμος παρὰ τοῖς νεωτέροις Ἕλλησι, ἐν «Παρθενῶνι» τ. Α' σ. 335—40.— *Τοῦ αὐτοῦ*: Γαμήλια σύμβολα ἐν «Λαογρ. Συμ.» τ. Β' σ. 218 κ. ἑ.—*Ε. Γ. Πολίτου*: Ὁ γάμος ἐν Λευκάδι ἐν «Λαογρ.» τ. Α' σ. 303—320.—*Σ. Π. Κυριακίδου*: Τὰ κατὰ τὸν γάμον ἔθιμα ἐν Γκιουμουλτζίνῃ ἐν «Λαογρ.» τ. Β' σ. 48—59.—*Σ. Ζ. Παπαγεωργίου*: Τὰ κατὰ τὸν γάμον ἔθιμα ἐν Σαμαρίνῃ τῆς Μακεδονίας ἐν «Λαογρ.» τ. Β' σ. 342—436. — *Ε. Γ. Παπαμιχαήλ*: Ὁ γάμος στοῦ Βούρβουρα τῆς Κυνουρίας, ἐν «Λαογρ.» τ. Β' σ. 399—404.—*Β. Ἰ. Βήκα*: Ὁ γάμος παρὰ τοῖς βλαχοφώνοις ἐν Γουδοβάσδα, «Λαογρ.» τ. Δ', σ. 540—558.—*Στ. Βίου*: Τὰ κατὰ τὸν γάμον ἔθιμα ἐν Ἁγ. Γεωργίῳ τοῦ Πηλίου, «Λαογρ.» τ. Ε' σ. 643—645.—*Γ. Π. Ἀναγνωστοπούλου*: Λαογραφικὰ τῆς Ἠπείρου, ἐν «Λαογρ.» τ. Ε' σ. 9—45.—*Κ. Ἀ. Ρωμαίου*: Τὸ ὑνὶ κατὰ τὸν γάμον, ἐν «Λαογρ.» τ. Ζ' σ. 346—368.

Κ. Ε.—Θ. Π.—Ν. Δ.

—[ΚΟΙΝΩΝΙΟΛ] βλ. οἰκογένεια.

Digitized by Google

— [ΕΚΚΛΗΣ.—ΑΣΤ. ΔΙΚ.] *Γάμος* καλεῖται ἡ ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς πολιτείας ἀνεγνωρισμένη διὰ παντὸς τοῦ βίου κοινωνία ἀνδρὸς καὶ γυναικός, ἔχουσα σκοπὸν οὐ μόνον ὑλικὸν καὶ ἀλλὰ ἠθικόν. Ὁ γάμος ἀπὸ ἐπόψεως ἐκκλησιαστικῆς μέν, εἶναι μυστήριον· ἀπὸ ἐπόψεως δὲ ἀστικοῦ δικαίου δικαιοπραξία καὶ δή, σύμβασις οἰκογενειακοῦ δικαίου, ῥυθμιζομένη, οὐχὶ ὑπὸ τῆς θελήσεως τῶν συζύγων, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ νόμου. Ὁ ὑπὸ τοῦ μὴ νοοῦντος τὸ πραττόμενον διὰ διανοητικὴν πάθησιν ἢ ἄλλην αἰτίαν συναφθεὶς γάμος εἶνε ἄκυρος. Ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 124 τοῦ ἀπὸ 1861 περὶ ἀνηλίκων κλπ. νόμου, καθ' ἣν μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς περὶ ἀπαγορεύσεως ἀποφάσεως εἶναι ἄκυρος πᾶσα πρᾶξις γενομένη ὑπὸ τοῦ ἀπηγορευμένου ἀφορᾷ μόνον τὰς εἰς τὴν περιουσιακὴν διαχείρισιν ἀφορώσας, καὶ οὐχὶ τὰς μὴ δυναμένας νὰ ἐπιχειρηθῶσι δι' ἀντιπροσώπου, ἤτοι ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου, πράξεις· ὅθεν, ὁ ἐν διαλείμματι ἐχεφροσύνης συναφθεὶς γάμος δὲν εἶναι ἄκυρος. Ἔγκυρον, ὡς εἰκός, συνάπτει γάμον ὁ διὰ διφορουμένας τὰς φρένας ἢ ἀσωτείαν τελῶν ὑπὸ δικαστικὸν ἀντιλήπτορα, καθόσον ἡ συναίνεσις αὐτοῦ ἀπαιτεῖται μόνον ἐφ' ὡρισμένων πράξεων περιουσιακῆς διοικήσεως. Ὁ γάμος τοῦ πρὸς δικαιοπραξίαν ἀνικάνου διὰ φρενοβλάβειαν ἢ ἄλλην αἰτίαν ἐστερημένου βουλήσεως εἶναι οὐχὶ ἀκυρώσιμος, ἀλλ' ἄκυρος. Τὴν τοιαύτην ἀκυρότητα θεραπεύει, ἀναδρομικῶς κυρουμένου τοῦ γάμου, ἡ ἅμα τῇ ἰάσει τοῦ διανοητικῶς πάσχοντος πρὸς τὸν σύζυγον αὐτοῦ δήλωσις, ῥητὴ ἢ σιωπηρά, ὅτι παραιτεῖται πάσης κατὰ τοῦ γάμου προσβολῆς ὡς ἀκύρου. Δύναται δὲ τὴν ἀκυρότητα νὰ ἐπικαλεσθῇ ἑκάτερος τῶν συζύγων, ἤτοι καὶ ὁ σύζυγος τοῦ διανοητικῶς νοσοῦντος, ἂν μὴ συνῄνεσεν εἰς τὸν γάμον γιγνώσκων τὴν νόσον τοῦ ἑτέρου καθ' ὅσον ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ δὲν θὰ δύναται νὰ ἀνακαλέσῃ τὴν δηλωθεῖσαν συναίνεσιν ἐκ τοῦ λόγου ὅτι ὁ ἕτερος δὲν ἠδυνήθη νὰ δεχθῇ αὐτήν, διότι τοῦτο θὰ ἀπετέλει ἐμπαιγμὸν πρὸς τὸ μυστήριον τοῦ γάμου καὶ διότι δέον νὰ λογισθῇ παραιτηθεὶς διὰ τῆς μονομεροῦς συναινέσεώς του, τοῦ δικαιώματος πάσης κατ' αὐτοῦ προσβολῆς. Τὴν ἀκυρότητα δύναται νὰ ἐπικαλεσθῇ καὶ ὁ διανοητικῶς παθὼν σύζυγος μετὰ τὴν ἴασιν τῆς νόσου, ἧς διαρκούσης, μόνον ὁ ἐπίτροπος δύναται νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν ἀκυρότητα, ὅπερ ὅμως ἔχει τὸ μειονέκτημα ὅτι καθίστησιν ἀδύνατον τὴν κύρωσιν ὑπὸ τοῦ πάσχοντος ἐν περιπτώσει ἰάσεως αὐτοῦ. Τὴν ἀκυρότητα δύναται νὰ ἐπικαλεσθῇ καὶ πᾶς τρίτος ἔχων συμφέρον. Ὁ συναινέσας εἰς γάμον μετὰ τοῦ παροδικῶς ἐστερημένου βουλήσεως δὲν δύναται νὰ ἀνακαλέσῃ τὴν συναίνεσιν αὐτοῦ. Ὅθεν δύναται ὁ ἕτερος, παρελθούσης τῆς τὴν βούλησιν ἀποκλειούσης καταστάσεως, νὰ ἀποδεχθῇ τὴν γενομένην δήλωσιν, ὅτε ἀνέκαθεν ἔγκυρος ἔσται ὁ γάμος, ἢ νὰ μὴ ἀποδεχθῇ ταύτην, ὅτε ὁ γάμος ἔσται ἐξ ὑπαρχῆς ἄκυρος. Ἡ ἀκυρότης δηλονότι εἶναι σχετική. Τὸ δικαίωμα πρὸς προσβολὴν τοῦ ἀκύρου γάμου ὀφείλομεν νὰ δεχθῶμεν ὅτι, τελευτήσαντος τοῦ πρὸς τοῦτο δικαιουμένου, μεταβιβάζεται εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ, ἔχοντας ἔννομον περιουσιακὸν συμφέρον.

Ἡλικία. Ἡ πρὸς γάμον ἱκανότης ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἥβης, ἤτοι ἀπὸ τοῦ συμπληρωμένου δωδεκάτου ἔτους ὡς πρὸς τὰς γυναῖκας, τοῦ δεκάτου τετάρτου δ', ὡς πρὸς τοὺς ἄνδρας. Διὸ ὁ γάμος νηπίων καὶ ἀνήβων εἶναι ἄκυρος. Τὴν ἀκυρότητα, σχετικὴν οὖσαν· ἤτοι μόνον ὑπὲρ τοῦ ἀνήβου συζύγου τεταγμένην, μόνον οὗτος δύναται νὰ ἐπικαλεσθῇ· τελευτήσαντος δ' αὐτοῦ ὀφείλομεν νὰ δεχθῶμεν, ὅτι τὸ δικαίωμα τῆς προσβολῆς μεταβιβάζεται εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ, ἔχοντας ἔννομον περιουσιακὸν συμφέρον. Θεραπεύει δὲ τὴν τοιαύτην ἀκυρότητα, κυρουμένου οὕτω τοῦ γάμου, ἡ μέχρι τῆς ἥβης παράτασις τῆς συμβιώσεως. Ἡ γεροντικὴ ἡλικία δὲν ἀποτελεῖ κώλυμα γάμου.

Σωματικὴ ἱκανότης. Κωλύεται ὁ γάμος τῶν *ἐκτετμημένων* εὐνούχων, οὐχὶ ὅμως καὶ τῶν *θλιβιῶν*, τῶν *σπαδώνων* καὶ τῶν ἐξ οἱασδήποτε ἄλλης αἰτίας πρὸς συζυγικὴν ὁμιλίαν ἀνικάνων.

Συναίνεσις. Πρὸς τὸ κῦρος τοῦ γάμου ὁ ὑπεξούσιος χρῄζει τῆς συναινέσεως τοῦ ὑφ' οὗ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν τελεῖ πατρός, ἢ τῆς ἀναπληρούσης τὸν ἐν τῇ ἀσκήσει ταύτης κωλυόμενον πατέρα μητρός, ὅτε ἀρκεῖ ἡ συναίνεσις αὐτῆς, μήτε γνώμης τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, μήτε δικαστικῆς ἀποφάσεως προσαπαιτουμένης. Τὸ ὑπεξούσιον τέκνον, ἂν ὁ πατὴρ ἀπουσιάζῃ, εἶναι δ' ἄγνωστος ὁ τῆς διαμονῆς του τόπος ἢ ἐγένετο αἰχμάλωτος, δύναται νὰ συνάψῃ γάμον πρὸ τῆς παρόδου δύο ἐτῶν, μόνον ἐὰν ἡ τοῦ προσώπου ἐκλογὴ εἶναι τοιαύτη, ὥστε καὶ ὁ πατὴρ ἂν ἦτο παρών, δὲν θὰ ἀπεδοκίμαζεν αὐτήν. Ἐπὶ πλήρους υἱοθεσίας ἀπαιτεῖται μόνη ἡ συναίνεσις τοῦ θετοῦ πατρός, οὐχὶ δὲ καὶ τοῦ φυσικοῦ. Ἐπὶ τῶν ἐκ νοθείας τέκνων πατὴρ νομικὸς δὲν ὑπάρχει, ἀλλ' οὐδὲ τῆς μητρὸς εἶναι ἀναγκαία ἡ συναίνεσις. Ὡσαύτως δὲν ἀπαιτεῖται ἡ συναίνεσις τοῦ ἐπιτρόπου, τοῦ κηδεμόνος καὶ τοῦ ἀντιλήπτορος. Ὁ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν ἀσκῶν δύναται νὰ δώσῃ τὴν συναίνεσιν αὐτοῦ εἴτε ῥητῶς, εἴτε σιωπηρῶς. Ἡ ἄνευ εὐλόγου αἰτίας μὴ διδομένη συναίνεσις τοῦ πατρὸς ἀναπληροῦται ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου. Ὁ ὑπεξούσιος δύναται ν' ἀρνηθῇ τὸν παρὰ τοῦ πατρὸς προτεινόμενον αὐτῷ γάμον, μὴ ὑποχρεούμενος νὰ δώσῃ λόγον τῆς ἀρνήσεως αὐτοῦ, ἐνῷ ἡ ὑπεξουσία θυγάτηρ τὴν συναίνεσιν αὐτῆς ν' ἀρνηθῇ δύναται μόνον ὅταν τὸ παρὰ τοῦ πατρὸς προτεινόμενον πρόσωπον εἶναι ἀνάξιον καὶ αἰσχρόν. Τὴν πρὸς ἀκύρωσιν τοῦ ἄνευ συναινέσεως τοῦ ἀσκοῦντος τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν τελεσθέντος γάμου ἀγωγὴν ἐγείρει ὁ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν ἀσκῶν.

Κωλύματα τοῦ γάμου. Ταῦτα διαιροῦνται εἰς *ἀναβλητικά*, ἤτοι κωλύοντα τὴν σύστασιν τοῦ γάμου, ἀλλὰ μὴ ἐπαγόμενα ἀκυρότητα τοῦ παρὰ ταῦτα τελεσθέντος, καὶ εἰς *ἀνατρεπτικά*, ἤτοι ἐπαγόμενα τοιαύτην ἀκυρότητα. Τὰ κωλύματα διαιροῦνται ὡσαύτως εἰς ἀπόλυτα, ἤτοι κωλύοντα τὸν γάμον μετὰ παντὸς προσώπου καὶ σχετικά, ἤτοι κωλύοντα τοῦτον μόνον μεθ' ὡρισμένου προσώπου. Τέλος τὰ κωλύματα διαιροῦνται εἰς δημοσίας τάξεως, ἤτοι ὑπὲρ τοῦ δημοσίου συμφέροντος τεθειμένα, καὶ μὴ τοιαῦτα, ἤτοι χάριν τοῦ ἰδιωτικοῦ συμφέροντος τεθειμένα. Κωλύματα *ἀνατρεπτικὰ ἀπόλυτά* εἰσι τὰ ἑξῆς:

1) Τὸ ἐκ τοῦ ὑπάρχοντος γάμου κώλυμα. Κώλυμα γάμου δηλονότι ἀποτελεῖ ὁ ὑπάρχων γάμος, καθιστῶν ἄκυρον τὸν συναφθέντα δεύτερον, ὅστις ἐξακολουθεῖ ὢν ἄκυρος κἂν ἔτι ἀρθῇ τὸ ἐκ τοῦ πρώτου γάμου κώλυμα διὰ θανάτου ἢ διαζυγίου. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἄκυρος καὶ ὁ ἀκυρώσιμος γάμος ἀποτελεῖ κώλυμα πρὸς σύναψιν ἑτέρου γάμου, μέχρις οὗ τὸ δικαστήριον ἀποφήνηται ἐκεῖνον ἄκυρον. Ὑφίσταται δ' ἡ τοῦ γάμου ἀκυρότης καὶ μετὰ τὴν παραγραφὴν τῆς ποινικῆς ἐπὶ διγαμίᾳ ἀγωγῆς, διότι ἡ περὶ ἀκυρότητος τοῦ γάμου ἀγωγὴ εἶναι ἀνεξάρτητος τῆς ποινικῆς.

2) Τὸ ἐκ τοῦ προϋπάρξαντος τρίτου γάμου κώλυμα. Λυθέντος τοῦ πρώτου ἢ καὶ τοῦ δευτέρου γάμου διὰ θανάτου ἢ διαζυγίου ἢ καὶ ἀκυρωθέντος δύναται νὰ συνάψῃ τρίτον γάμον ὁ ἔχων ἡλικίαν μείζονα τῆς τεσσαρακονταετοῦς ἄπαις· λυθέντος ὅμως τοῦ τρίτου γάμου, ὁ τέταρτος ἀπαγορεύεται ἀπολύτως. Ὁ μετὰ τὴν ἀκύρωσίν τινος τῶν προτέρων γάμων, εἴτε τοῦ πρώτου, εἴτε τοῦ δευτέρου, εἴτε τοῦ τρίτου συναφθεὶς ἔσται κατὰ τὸ φαινόμενον τέταρτος, πράγματι δὲ τρίτος.

3) Κώλυμα ἐκ τῆς χειροτονίας. Ὁ κστ' ἀποστολικὸς κανὼν ἐπιτρέπει μὲν τὸν γάμον εἰς τοὺς ἀναγνώστας καὶ ψάλτας, ἀπαγορεύει δ' εἰς τοὺς χειροτονηθέντας εἰς ἱερατικὸν βαθμόν. Ἀλλ' ὁ κανὼν οὗτος δὲν περιέχει ποινικὴν κύρωσιν, ἤτοι δὲν ἀπειλεῖ ποινὴν κατὰ τῶν παραβατῶν τῆς διατάξεως. Περιέχει ὅμως τοιαύτην κύρωσιν ὁ στ' κανὼν τῆς ἐν Τρούλλῳ πενθέκτης οἰκουμενικῆς συνόδου, ἀπειλῶν καθαίρεσιν τῷ ὑποδιακόνῳ, τῷ διακόνῳ καὶ τῷ πρεσβυτέρῳ, ὅστις ἤθελε τολμήσει νὰ συνάψῃ γάμον μετὰ τὴν χειροτονίαν αὐτοῦ. Ποινικὴν κύρωσιν περιέχει καὶ ὁ κανὼν α' τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου τῆς συγκροτηθείσης μεταξὺ τῶν ἐτῶν 314 καὶ 325), ὁρίζων, ὅτι ὁ γάμον συνάψας πρεσβύτερος «τῆς τάξεως μετατίθεται», ἤτοι καθαιρεῖται, ἐνῷ, ἂν διαπράξῃ τὸ βαρύτερον παράπτωμα τῆς μοιχείας, τέλεον ἐξωθεῖται τῆς ἐκκλησίας. Ἡ διάταξις τοῦ κανόνος ι' τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνόδου (314), καθ' ἣν ὁ μετὰ τὴν χειροτονίαν συνάψας γάμον διάκονος δὲν τιμωρεῖται, ἂν πρὸ τῆς χειροτονίας ἐδήλωσε τῷ ἐπισκόπῳ ὅτι δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ παραμείνῃ ἄγαμος, δὲν δύναται νὰ ἰσχύσῃ μετὰ τὴν ῥητὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ μνημονευθέντος κανόνος στ' τῆς ἐν Τρούλλῳ πενθέκτης οἰκουμενικῆς συνόδου. Ἀφ' ἧς ὁ Ἰουστινιανὸς (νόμ. 45, Κώδ. 1. 3, νεαρὰ στ' κεφ. ε') πρὸς τῇ καθαιρέσει ἀπεφήνατο καὶ ἄκυρον τὸν τοιοῦτον γάμον, ἡ χειροτονία ἀνεγνωρίσθη κώλυμα γάμου καὶ δὴ ἀνατρεπτικόν, ἀπόλυτον, δημοσίας τάξεως. Προσέθηκε δὲ ὁ Ἰουστινιανὸς ὅτι τὰ ἐκ τοῦ τοιούτου γάμου τέκνα εἰσὶν ἀνάξια εἰς διαδοχὴν τῶν ἑαυτῶν γονέων, παρ' ὧν μηδὲ δωρεᾶς ἠδύναντο νὰ τύχωσιν.

4) Κώλυμα ἐκ τῆς ἐπαγγελίας τῆς παρθενίας. Κωλύεται δηλονότι ὁ γάμος τῶν ὑποστάντων τὴν μοναχικὴν κουράν, διὰ τὴν κατ' αὐτὴν δοθεῖσαν ἐπαγγελίαν τῆς ἐν τῇ παρθενίᾳ ἐμμονῆς. Τὸ κώλυμα δὲν ἰσχύει, ὡς εἰκός, ὡς πρὸς τοὺς μὴ τυχόντας ἔτι τῆς μοναχικῆς κουρᾶς δοκίμους, ἀλλ' οὐδ' ὡς πρὸς τοὺς ῥασοφόρους, ἤτοι τοὺς μετὰ τὴν τεθεσπισμένην ἐν τῇ μονῇ δοκιμασίαν λαβόντας ἄνευ δόσεως ἐπαγγελίας τὸ μοναχικὸν περίβλημα (ῥάσον) δι' ἰδίας ἐκκλησιαστικῆς τελετῆς ἐν τῷ ναῷ, ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς, παρόντων καὶ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν αὐτῆς. Δὲν ἰσχύει δ' ὡς πρὸς τοὺς ῥασοφόρους τὸ πρὸς γάμον κώλυμα, καθ' ὅσον οὗτοι δὲν δίδουσι τὴν ἐπαγγελίαν τῆς παρθενίας. Τοὐναντίον ἰσχύει τὸ πρὸ γάμον κώλυμα ὡς πρὸς τοὺς μικροσχήμους, ἤτοι τους κατὰ τὴν κουρὰν περιβαλλομένους τὸ μοναχικὸν σχῆμα καὶ ὑπισχνουμένους τὴν κατὰ πάντα τὸν βίον τήρησιν παρθενίας, ὡς εἰκὸς δέ, καὶ ὡς πρὸς τοὺς μεγαλοσχήμους ἢ μοναχοὺς τοῦ ἀγγελικοῦ σχήματος, ἤτοι τοὺς δι' ἰδίας ἐκκλησιαστικῆς τελετῆς ἐν τῷ ναῷ ἀνανεοῦντας αὐστηρότερον ἔτι τὴν τῶν μικροσχήμων ἐπαγγελίαν.

5) Κώλυμα γάμου μετὰ μὴ Χριστιανῶν. Ὁ γάμος ὀρθοδόξων Χριστιανῶν μετὰ Ἰουδαίων ἀπηγορεύθη ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, μετὰ παντὸς δὲ μὴ Χριστιανοῦ καὶ ἐθνικοῦ ἄρα, ἤτοι ἀπίστου, ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας. Τὸν γάμον ὀρθοδόξων Χριστιανῶν μεθ' αἱρετικῶν ἀπηγόρευσεν ἡ ἐκκλησία καὶ δή, ὁ κανὼν οβ' Τρούλλου, ἀποφηνάμενος ἄκυρον τὸν τοιοῦτον γάμον. Ἀλλ' οἱ Βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες δὲν ἀπηγόρευσαν τὸν μεθ' αἱρετικῶν γάμον τῶν ὀρθοδόξων. Ἡ παρ' ἡμῖν νομοθεσία ἐπέτρεψε τοὺς μικτοὺς γάμους, ἤτοι τὸν μεθ' ἑτεροδόξων χριστιανῶν γάμον τῶν ὀρθοδόξων, ἐπὶ τῷ ὅρῳ τῆς τηρήσεως τῶν ὑπὸ τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας τεθεσπισμένων. Τοιαῦτα δ' ἐλογίσθησαν ἡ ὑπ' ὀρθοδόξου ἱερέως τέλεσις τοῦ γάμου καὶ ἡ ὑπόσχεσις περὶ τῆς ἐν τῇ ὀρθοδοξίᾳ βαπτίσεως καὶ ἀνατροφῆς τῶν τέκνων. Οἱ μικτοὶ γάμοι ὀρθοδόξων πολιτῶν Ἑλλήνων μεθ' ἑτεροδόξων, οἱ τελεσθέντες πολιτικῶς, ἤτοι ἄνευ ἱερολογίας εἶναι, ὡς εἰκός, ἀνυπόστατοι.

6) Κώλυμα ἐκ τῆς μοιχείας. Κωλύεται κατὰ τὸ Ῥωμαϊκὸν δίκαιον, ὁ μετὰ τοῦ μοιχοῦ γάμος τῆς μοιχαλίδος. Ἡ καταδίκη δὲ τοῦ ἑνός, ἐπάγεται κώλυμα γάμου καὶ ὡς πρὸς τὸν μὴ κατηγορηθέντα συνένοχον τῆς μοιχείας. Παρ' ἡμῖν μοιχείας διαπραττομένης καὶ ὑπὸ τοῦ ἀθετοῦντος τὴν περὶ τὸν γάμον πίστιν ἀνδρός, ἀκολουθεῖ ὅτι κώλυμα γάμου ὑπάρχει καὶ ὡς πρὸς αὐτόν.

Σχετικὰ κωλύματά εἰσι: —1) Τὸ ἐκ τῆς ἐξ αἵματος συγγενείας. Ἐπὶ ταύτης ἐν τῇ εὐθείᾳ γραμμῇ τὸ κώλυμα ὑπάρχει ἐπ' ἄπειρον, κἂν ἔτι τὰ πρόσωπα μὴ προέρχωνται ἐκ νομίμου συναφείας· ἐν δὲ τῇ πλαγίᾳ γραμμῇ κωλύεται ὁ γάμος οὐ μόνον ἐν τῷ β' βαθμῷ, ἤτοι ἀδελφῶν ἀμφιθαλῶν ἢ ἑτεροθαλῶν, εἴτε ἐκ νομίμου γάμου προερχομένων εἴτε καὶ ἐκ μὴ τοιούτου, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ γ' βαθμῷ, ὡς καὶ ἐν τῷ δ' καὶ τῷ ε' καὶ τῷ στ' καὶ ἐν αὐτῷ ἔτι τῷ ζ' βαθμῷ, τοῦ ἐπὶ τῆς ἐκ μὴ νομίμου γάμου συναφείας κωλύματος ὑπάρχοντος μόνον ἐν τῷ β' βαθμῷ.

2) Τὸ ἐκ τῆς ἐξ ἀγχιστείας ἢ διγενείας κώλυμα. Ἐκ τοῦ κωλύματος τούτου ἐν τῇ εὐθείᾳ γραμμῇ, ἤτοι μεταξὺ ἀνιόντων καὶ κατιόντων ἐξ ἀγχιστείας ὁ γάμος κωλύεται ἐπ' ἄπειρον. Περὶ τοῦ κωλύματος τούτου λόγος δύναται, ὡς εἰκός, νὰ γένηται μόνον λυθέντος τοῦ γάμου, διότι ὑφισταμένου αὐτοῦ, ὑπάρχει τὸ ἐκ τοῦ ὑπάρχοντος ἤδη γάμου κώλυμα. Ἐν δὲ τῇ πλαγίᾳ γραμμῇ κωλύεται ὁ γάμος οὐ μόνον ἐν τῷ β' βαθμῷ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ γ' καὶ ἐν τῷ δ' καὶ ἐν τῷ ε', ἐν δὲ τῷ στ' βαθμῷ μόνον ὁσάκις ἐπέρχεται σύγχυσις ὀνομάτων, ὡς ἐπὶ γάμου δύο ἀδελφῶν πρὸς δύο πρωτεξαδέλφας (2+4=6) καὶ δύο πρωτεξαδέλφων πρὸς δύο ἀδελφὰς (4+2=6), διότι οὕτω οἱ ἀδελφοὶ θὰ καθίσταντο σύγγαμβροι, αἱ δὲ πρωτεξάδελφαι συννύμφαι, τὰ δὲ τέκνα, ἐκ πατρὸς μὲν πρῶτοι ἐξάδελφοι, ἐκ μητρὸς δὲ δισεξάδελφοι. Καὶ ἐν τῷ συνδυασμῷ (3+3=6) ἐπέρχεται σύγχυσις ὀνομάτων ἐπὶ τοῦ γάμου θείου μετ' ἀνεψιᾶς καὶ ἀνεψιοῦ μετὰ θείας, διότι οὕτως ὁ θεῖος καὶ ἡ θεία θὰ ἐγίνοντο ἀνεψιὸς καὶ ἀνεψιά, ὁ δὲ ἀνεψιὸς καὶ ἡ ἀνεψιά, θεῖος καὶ θεία· τοὐναντίον δὲν κωλύεται ὁ γάμος θείου μετὰ θείας καὶ ἀνεψιοῦ μετ' ἀνεψιᾶς, πάππου καὶ ἐγγόνου μετὰ μεγάλης θείας καὶ ἀνεψιᾶς, μὴ ἐπερχομένης συγχύσεως τῶν ὀνομάτων. Ὡσαύτως δὲν κωλύεται ὁ γάμος ἐν τῷ συνδυασμῷ (1+5=6), τουτέστι πατρὸς καὶ υἱοῦ μετ' ἐξαδέλφου καὶ θυγατρὸς ἐξαδέλφου. Ἐν τῷ ἑβδόμῳ βαθμῷ κωλύεται ὁ γάμος διὰ τὴν σύγχυσιν τῶν ὀνομάτων ἐν τῷ συνδυασμῷ 1+6=7, ἤτοι πατρὸς καὶ υἱοῦ μετὰ δισεξαδέλφων, ὡς καὶ ἐν τῷ συνδυασμῷ 3+4=7, ἤτοι πάππου καὶ δισεγγόνου μετὰ πρωτεξαδέλφων. Τοὐναντίον, μὴ ἐπερχομένης συγχύσεως ὀνομάτων δὲν κωλύεται ὁ γάμος ἐν τῷ συνδυασμῷ 2+5=7, ἤτοι πάππου καὶ ἐγγόνου μετὰ θείας καὶ ἀνεψιᾶς. Μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου παραμένουσι μὲν τὰ ἐκ τῆς ἐξ ἀγχιστείας συγγενείας κωλύματα πρὸς γάμον, ὡς πρὸς πάντα ὅμως τὰ ἄλλα ἡ ἐξ ἀγχιστείας συγγένεια ἀναιρεῖται. Οὕτω λ.χ. δὲν δύναται νὰ καταλεχθῇ ἐν τοῖς οἰκείοις ἡ μητρυιὰ τοῦ μισθωτοῦ κατὰ τὸ περὶ ἐνοικιοστασίου διάταγμα, ὡς ἐδέχθη καὶ ὁ Ἄρειος Πάγος διὰ τῶν ἀποφάσεων ὑπ' ἀριθ. 93 καὶ 297 τοῦ ἔτους 1925.

3) Τὸ ἐκ τριγενείας. Ἐπὶ τῆς τριγενείας, ἤτοι τῆς διὰ δύο γάμων συμπλοκῆς τριῶν γενῶν, ἐφηρμόσθη ἡ ἐν τῇ ἀγχιστείᾳ διάκρισις τῶν βαθμῶν, ἐξευρισκομένων διὰ τῆς ἀριθμήσεως ἀπὸ τοῦ ἐν τῇ πρώτῃ οἰκογενείᾳ προσώπου μέχρι τοῦ ἐν τῇ τρίτῃ, οὗ ζητεῖται ἡ ἐκ τριγενείας συγγένεια, τῶν συζύγων πρὸς ἀλλήλους ἕνα ἀποτελούντων βαθμόν. Διὰ τὴν τριγένειαν κωλύεται λ.χ. ὁ γάμος τοῦ πατρυιοῦ μετὰ τῆς συζύγου τοῦ προγόνου καὶ τῆς μητρυιᾶς μετὰ τοῦ συζύγου τῆς προγόνης. Πέραν τοῦ τρίτου βαθμοῦ ἡ τριγένεια δὲν ἀποτελεῖ κώλυμα πρὸς γάμον.

4) Τὸ ἐκ τῆς πνευματικῆς συγγενείας. Ὡς ἐκ τῆς πνευματικῆς συγγενείας κωλύεται ὁ γάμος τοῦ ἀναδόχου ὡς καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ μετὰ τῆς ἀναδεκτῆς, τῆς μητρὸς αὐτῆς καὶ τῆς θυγατρὸς αὐ-

Digitized by Google

τῆς, ὡς καὶ τῆς ἀναδεξαμένης καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς μετὰ τοῦ ἀναδεκτοῦ, τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.

5) Ἐκ τῆς νομικῆς συγγενείας. Ἐπὶ τῆς εἰσποιήσεως κωλύεται ὁ γάμος τοῦ εἰσποιήσαντος μετὰ τῆς θετῆς θυγατρὸς καὶ ἐγγόνης, ὡς καὶ μετὰ τῆς συζύγου τοῦ εἰσποιηθέντος, ἐπεχούσης τάξιν προγόνης· κωλύεται δ' ἔτι ὁ γάμος τοῦ εἰσποιηθέντος μετὰ τῆς τοῦ εἰσποιήσαντος συζύγου—ἐπεχούσης πρὸς τὸν εἰσποιηθέντα τάξιν μητρυιᾶς—, μητρός, ἀδελφῆς ἢ θείας. Κωλύεται δ' ὡσαύτως ὁ γάμος τοῦ ἐν τάξει ἐγγόνου εἰσποιηθέντος μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ εἰσποιήσαντος, γιγνομένης οὕτω θείας τοῦ εἰσποιηθέντος.

6) Τὸ ἐκ τῆς μνηστείας. Ὡς ἐκ τῆς μνηστείας, δημιουργούσης οἱονεὶ ἀγχιστείαν, χάριν εὐπρεπείας κωλύεται ὁ γάμος μόνον ἐν τῷ πρώτῳ βαθμῷ τῆς κατ' εὐθεῖαν γραμμῆς καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ βαθμῷ τῆς πλαγίας. Καὶ ἐγένοντο μὲν ἐν Βυζαντίῳ, ἀφ' ἧς ἡ μνηστεία ἐτελεῖτο δι' αὐτοτελοῦς ἱερολογίας τὰ κωλύματα τοῦ γάμου καὶ κωλύματα μνηστείας κατὰ τὴν ἀπόκρισιν τῆς ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ξιφιλίνου συνόδου ἔτους 1066, τὴν κυρωθεῖσαν ὑπὸ τῶν αὐτοκρατόρων Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου καὶ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ἀλλ' ἡ τοιαύτη ἐπέκτασις δὲν ἰσχύει παρ' ἡμῖν, μὴ τελουμένης τῆς μνηστείας δι' ἱερολογίας αὐτοτελοῦς καὶ ἀνεξαρτήτου τῆς τοῦ γάμου. Οὕτως ὁ τανῦν ἰσχύων Καταστατικὸς νόμος τῆς αὐτοκεφάλου ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ 31 Δεκεμβρίου 1923 ὁρίζει ἐν ἄρθρῳ 69, ὅτι ἡ κεχωρισμένως ἀπὸ τῆς τελέσεως τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου ἱερολογία τῆς μνηστείας ἀπαγορεύεται, κηρύσσεται δ' ἡ τοιαύτη μνηστεία πνευματικῶς ἄκυρος ὑπὸ τῆς ἁρμοδίας πνευματικῆς ἀρχῆς, ὁ δὲ τελέσας τὴν ἱερολογίαν ἱερεὺς ὑποβάλλεται εἰς ποινὴν ἀργίας ἑνὸς ἔτους μετὰ στερήσεως τοῦ ἡμίσεος τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ, κολάζεται δὲ καὶ διὰ φυλακίσεως τριῶν μηνῶν μέχρις ἑνὸς ἔτους, καταγιγνωσκομένης ὑπὸ τοῦ πλημμελειοδικείου.

7) Τὸ ἐκ τοῦ διαζυγίου. Ἐκ τοῦ διαζυγίου δημιουργεῖται οἱονεί τις ἀγχιστεία, κωλύουσα τὸν γάμον τοῦ ἑνὸς τῶν διεζευγμένων μετὰ τοῦ ἐκ τοῦ νέου γάμου τέκνου τοῦ ἑτέρου· τοῦτο δὲ χάριν εὐπρεπείας καὶ οὐχὶ διότι ἡ ἐκ τοῦ νέου τῆς μητρὸς γάμου θυγάτηρ ἐπέχει θέσιν προγόνης ὡς πρὸς τὸν διαζευχθέντα σύζυγον.

8) Ἐκ τῆς ἐπιτροπείας. Κωλύεται ὁ γάμος, ὡς καὶ ἡ μνηστεία τοῦ ἐπιτρόπου μετὰ τῆς ἐπιτροπευομένης, ἂν μὴ ὁ πατὴρ ἐπέτρεψε τὴν μετὰ τοῦ ἐπιτρόπου μνηστείαν τῆς θυγατρός. Ἀλλ' ὁ πατὴρ ὁ ἀναθέσας τῇ μητρὶ τὴν ἐκλογὴν τοῦ συζύγου τῆς θυγατρὸς δὲν λογίζεται ἐπιτρέψας καὶ τὸν μετὰ τοῦ ἐπιτρόπου γάμον. Ὁ παρὰ τὸ πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ἀνηλίκου ὑπάρχον κώλυμα (ἵνα δηλονότι, μὴ διὰ τοῦ γάμου καλυφθῇ ἡ ἐκ τῆς περιουσιακῆς διαχειρίσεως εὐθύνη τοῦ ἐπιτρόπου) γενόμενος γάμος εἶναι ἄκυρος. Τὴν ἀκυρότητα θεραπεύει, κυρουμένου τοῦ γάμου, ἡ ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου νομίμως δοθεῖσα λογοδοσία, καὶ ἡ ταύτης ἔγκρισις, ὡς καὶ ἂν ὁ ἐπίτροπος παύσηται ὢν τοιοῦτος διαρκούσης τῆς ἀνηλικότητος καὶ δώσῃ λόγον τῆς ἑαυτοῦ διαχειρίσεως, τοῦ κωλύματος μὴ παρατεινομένου, ὡς κατὰ τὸ Ρωμαϊκὸν δίκαιον ἐπὶ τετραετίαν, ἅτε ἀργούσης νῦν τῆς τετραετοῦς προθεσμίας τῆς ἀποκαταστάσεως. Τὴν ἀκυρότητα, σχετικὴν οὖσαν, ἤτοι μόνον πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ὑπὸ ἐπιμέλειαν τελούσης ὑπάρχουσαν, μόνον αὕτη δύναται νὰ προτείνῃ, τελευτησάσης δ' αὐτῆς ὀφείλομεν νὰ δεχθῶμεν ὅτι τὸ δικαίωμα τῆς προσβολῆς μεταβιβάζεται εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτῆς, ἔννομον ἔχοντας πρὸς τοῦτο συμφέρον.

Κωλύματα ἀναβλητικά. Τοιοῦτον κώλυμα εἶναι τὸ τοῦ πενθίμου ἐνιαυτοῦ· ἡ χήρα, δηλονότι, ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὴν μνήμην τοῦ ἀποβιώσαντος συζύγου δὲν δύναται νὰ συνάψῃ νέον γάμον πρὸ τῆς παρόδου ἐνιαυτοῦ ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ συζύγου, κἂν μὴ ἐγγυμονῇ ἐκ τοῦ μετὰ τοῦ ἀποβιώσαντος συζύγου γάμου. Οἱ Βυζαντῖνοι ἐδέξαντο ὅτι ἡ ἐν τῷ πενθίμῳ ἔτει τεκοῦσα χήρα ἠδύνατο νὰ συνάψῃ νέον γάμον πρὸ τῆς παρόδου τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἂν ὁ σύζυγος αὐτῆς ἦτο ἀνάξιος πένθους. Τὸ κώλυμα ἰσχύει κατὰ τὸ Ρωμαϊκὸν δίκαιον καὶ ἐν περιπτώσει λύσεως τοῦ γάμου διὰ διαζυγίου καὶ δι' ὑπαιτιότητα ἔτι τοῦ ἀνδρός, ὡς καὶ ἐν περιπτώσει λύσεως τοῦ γάμου ἐξ ἀγαθῆς αἰτίας. Ὁ πένθιμος ἐνιαυτὸς ἀποτελεῖ κώλυμα μόνον γάμου, οὐχὶ δὲ καὶ μνηστείας.

Οἰκονομία. Κατὰ τὸ ἄρθρον 67 τοῦ τανῦν ἰσχύοντος ἀπὸ 31 Δεκεμβρίου 1923 Καταστατικοῦ νόμου τῆς ἱερᾶς συνόδου τῆς αὐτοκεφάλου ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος οἱ κατ' οἰκονομίαν ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων ἐπιτρεπόμενοι γάμοι ἕκτου βαθμοῦ ἐξ αἵματος καὶ πέμπτου ἐξ ἀγχιστείας, εἶναι ἔγκυροι, ὡς καὶ πάντες οἱ μέχρι τῆς ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος τοῦ εἰρημένου καταστατικοῦ γενόμενοι τοιουτοτρόπως (κατ' οἰκονομίαν). Μὴ ὁριζομένου δὲ τύπου τινὸς τῆς τοιαύτης οἰκονομίας, ὀφείλομεν νὰ δεχθῶμεν ὅτι τοιαύτη περιέχεται ἐν αὐτῇ τῇ παροχῇ τῆς πρὸς γάμον ἐπισκοπικῆς ἀδείας, ἤτοι πᾶσα ἐπισκοπικὴ ἄδεια πρὸς ἱερολογίαν γάμου συγγενῶν ἕκτου βαθμοῦ ἐξ αἵματος καὶ πέμπτου ἐξ ἀγχιστείας λογίζεται κατ' οἰκονομίαν δοθεῖσα. Ἐντεῦθεν ἀκολουθεῖ ἐξ ἀντιδιαστολῆς, ὅτι γάμοι συγγενῶν ἐν τοῖς εἰρημένοις βαθμοῖς συναφθέντες μέχρι τῆς δημοσιεύσεως τοῦ εἰρημένου καταστατικοῦ ἢ καὶ συναφθησόμενοι ἄνευ ἐπισκοπικῆς ἀδείας εἶναι καὶ ἔσονται ἄκυροι, ὡς κεκωλυμένοι ὑπὸ τοῦ ἀστικοῦ δικαίου καὶ μὴ συγχωρηθέντες κατ' οἰκονομίαν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας.

Γάμου τέλεσις. Ὁ γάμος τῶν ὀρθοδόξων πολιτῶν Ἑλλήνων τελεῖται ἔν τε τῇ ἡμεδαπῇ καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ δι' ἱερολογίας, ἧς ἄνευ γάμος δὲν ὑπάρχει. Ἡ ἱερολογία τοῦ γάμου γίνεται ὑπὸ μὴ καθῃρημένου ὀρθοδόξου ἐπισκόπου ἢ ἱερέως, ἐν τῇ ἡμεδαπῇ δὲ μετὰ προτέραν πρὸς τὸν τελοῦντα τὸν γάμον ἱερέα ἄδειαν τοῦ ἁρμοδίου ἐπισκόπου (ἤτοι τοῦ ἐπισκόπου τοῦ τόπου ἔνθα θὰ τελεσθῇ ὁ γάμος), ἢ τοῦ ἐπιτρόπου αὐτοῦ, χηρεύοντος δὲ τοῦ ἐπισκοπικοῦ θρόνου, τοῦ τοποτηρητοῦ. Πρὸς τὴν ἔκδοσιν τῆς τοιαύτης ἀδείας τὰ προσήκοντα ὀφείλομεν νὰ δεχθῶμεν ὅτι ποιεῖται, βεβαιῶν δηλαδὴ τὴν μὴ ὕπαρξιν κωλύματος, ὁ ἐφημέριος τῆς νύμφης, ἑτεροδόξου δ' οὔσης αὐτῆς, ὁ τοῦ ὀρθοδόξου γαμβροῦ. Ὁ εἰς ὃν προσήκει ἡ ἔκδοσις τῆς ἀδείας δύναται νὰ ζητήσῃ πληροφορίας περὶ τῆς ὑπάρξεως κωλύματος παρὰ τοῦ ἐπισκόπου τῆς κατοικίας τῶν μελλονύμφων. Ἡ ἄδεια δίδεται ἐγγράφως. Ὁ ἄνευ ἐπισκοπικῆς ἀδείας τελούμενος γάμος κατὰ τὰ τανῦν κρατοῦντα παρ' ἡμῖν, δὲν εἶναι ἄκυρος. Ἀλλ' ὁ ἄνευ ἐπισκοπικῆς ἀδείας εὐλογήσας τὸν γάμον ἱερεὺς τιμωρεῖται οὐ μόνον δι' ἐκκλησιαστικῶν ποινῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ ποινῆς φυλακίσεως ἓξ μηνῶν μέχρις ἑνὸς ἔτους, καταγιγνωσκομένης ὑπὸ τοῦ πλημμελειοδικείου. Διώκεται δὲ τὸ ἀδίκημα τοῦτο αὐτεπαγγέλτως ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου εἰσαγγελέως κατὰ τὸ ἄρθρ. 68 τοῦ τανῦν παρ' ἡμῖν ἰσχύοντος καταστατικοῦ τῆς αὐτοκεφάλου ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Κατὰ δὲ τὸ ἄρθρ. 70 τοῦ αὐτοῦ καταστατικοῦ, ἐν ταῖς κατὰ τὴν διασπορὰν ὀρθοδόξοις ἑλληνικαῖς κοινότησιν, ἐφ' ὅσον αἱ ἐκκλησιαστικαὶ αὐτῶν ἀρχαὶ ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς ἱερᾶς συνόδου τῆς αὐτοκεφάλου ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὴν πρὸς τέλεσιν τοῦ γάμου ἄδειαν παρέχει ὁ οἰκεῖος ἐπίσκοπος, τοιούτου δὲ μὴ ὑπάρχοντος, ὁ κατὰ τὴν κατάστασιν αὐτοῦ ἐξουσιοδοτούμενος πρὸς τοῦτο ὑπὸ τῆς ἱερᾶς συνόδου ἐφημέριος. Τοιαύτη ἐξουσιοδότησις λογίζεται παρασχεθεῖσα ὑπὸ τῆς ἱερᾶς συνόδου καὶ εἰς τοὺς κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἰσχύος τοῦ εἰρημένου καταστατικοῦ νόμου ὑπάρχοντας ἐν ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ ὀρθοδόξοις ἑλληνικαῖς ἐκκλησίαις ἐφημερίους. Ὁ γάμος τελεῖται παρισταμένου παρανύμφου, ἐν ὀρθοδόξῳ ναῷ, οὐχὶ ὅμως καὶ μοναστηριακῷ, ἐν ἀνάγκῃ δὲ καὶ ἐν ἰδιωτικῷ οἴκῳ, οὐχὶ παρ' ἐνορίαν, ἐν ἡμέραις νηστειῶν μόνον κατ' οἰκονομίαν, ἐν οἱαδήποτε ὥρᾳ καὶ μετὰ τῆς δεούσης σεμνότητος. Ὀρθόδοξοι ἱερεῖς δὲν δύνανται νὰ εὐλογῶσι γάμον τῶν μελλονύμφων ὄντων ἀμφοτέρων ἑτεροδόξων. Ὁ τελεσθεὶς γάμος βεβαιοῦται διὰ ληξιαρχικῆς πράξεως, ἥτις ἔχει, ὡς εἰκός, ἀποδεικτικὴν μόνον σπουδαιότητα. Ἐν ᾗ δὲ περιπτώσει ὁ γάμος δὲν δύναται ν' ἀποδειχθῇ διὰ τῆς ληξιαρχικῆς πράξεως, ἐπιτρέπεται νὰ γένηται χρῆσις ἑτέρων ἀποδεικτικῶν μέσων, ἰδίως δὲ μαρτύρων. Ὁ γάμος τῶν πολιτῶν Ἑλλήνων μὴ ὀρθοδόξων, τελεῖται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ θρησκεύματος αὐτῶν.

Ἐπιρροὴ τῆς βίας. Ὁ γάμος ὁ τελεσθεὶς ὑπὸ τὸ κράτος *βίας ὑλικῆς* εἶναι ἄκυρος, *ψυχολογικῆς* δ' ὑπὸ τοῦ ἑτέρου συζύγου ἢ ὑπὸ τρίτου ἀσκηθείσης εἶναι κατά τινα γνώμην ὡσαύτως ἄκυρος, κατ' ἄλλην δ' ἀκυρώσιμος. Ἵνα ὅμως ἀκυρωθῇ ὁ γάμος, ἀπαιτεῖται τὸ διὰ τῆς ἀσκηθείσης βίας ἀπειληθὲν κακὸν νὰ ᾖ λόγου ἄξιον (ὡς λ.χ. ἀπειλὴ τῆς ζωῆς, τῆς σωματικῆς ἀκεραιότητος), λαμβάνοντος, ὡς εἰκός, τοῦ δικαστοῦ ὑπ' ὄψιν τοῦ καθ' οὗ ἡ βία τὴν ἡλικίαν, τὸ φῦλον, τὴν ἰδιοσυγκρασίαν καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Τὸ ἀπειληθὲν κακὸν δέον ὡσαύτως νὰ ᾖ ὑλικῶς ἢ ἠθικῶς ἐκτελέσιμον κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ καθ' οὗ ἡ βία, μὴ δυναμένου νὰ ἀποτρέψῃ τοῦτο· νὰ ᾖ δ' ἔτι προϊὸν οὐχὶ φαντασίας, ἀλλ' ἐξωτερικῆς ἐπιδράσεως καὶ νὰ μὴ ἔχῃ προκληθῇ ἐξ ὑπαιτιότητος τοῦ καθ' οὗ ἡ βία, ὅτε ὁ τὴν βίαν ἀσκῶν ὑπολαμβάνει ἑαυτὸν δικαιούμενον εἰς ταύτην· νὰ ἀποσκοπῇ δ' εἰς τὴν σύναψιν τοῦ γάμου καὶ νὰ ᾖ κακὸν ἐν τῇ κυρίᾳ τῆς λέξεως ἐννοίᾳ, οἷον λ. χ. δὲν λογίζεται ἡ ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὴν θέλησιν τοῦ πατρὸς τέλεσις γάμου ὑπὸ τοῦ τέκνου μετὰ προσώπου ὑποδεικνυομένου μὲν ὑπὸ τοῦ πατρός, οὐχὶ δ' ἀρεστοῦ αὐτῷ. Ὁ διὰ τὴν ἀσκηθεῖσαν ψυχολογικὴν βίαν γάμος, ἀκυρώσιμος ὤν, δύναται ὑπὸ τοῦ βιασθέντος νὰ ἐγκριθῇ καὶ κατ' ἀκολουθίαν νὰ θεραπευθῇ τὸ κατὰ τὴν σύναψιν αὐτοῦ ἐλάττωμα, μὴ δυναμένου πλέον τοῦ ἐγκρίναντος ἵνα ἐπικαλέσηται τοῦτο. Ἡ ἔγκρισις δύναται νὰ ᾖ, εἴτε ῥητὴ εἴτε σιωπηρά, συναγομένη δηλονότι ἐκ γεγονότων καθιστώντων ἀναμφίβολον τὴν πρόθεσιν. Τοιαύτην δ' ἐπιδοκιμασίαν μαρτυροῦν γεγονὸς δύναται νὰ λογισθῇ ἡ μετὰ τὴν τέλεσιν τοῦ γάμου συμβίωσις τῶν συζευχθέντων.

Ἐπιρροὴ τῆς πλάνης. Ἀκυρώσιμον καθιστᾷ τὸν γάμον ἡ εἰς τὴν ταυτότητα τοῦ προσώπου ἀφορῶσα *πλάνη*, τοιαύτη δὲ ὑφίσταται καὶ ὅταν τις νομίζῃ ὅτι ὁ μεθ' οὗ θὰ συνάψῃ τὸν γάμον ἔχει ὡρισμένην θεμελιώδη κατὰ τὴν ἑαυτοῦ κρίσιν ἰδιότητα, ἧς ἡ ἔλλειψις μεθίστησιν αὐτὸν εἰς ἑτέραν κατηγορίαν προσώπου. Πᾶσα ἄλλη πλάνη οὐδεμίαν ἀσκεῖ ἐπὶ γάμου ἐπιρροήν. Ὁ *δόλος* καθ' ἑαυτὸν ἐξεταζόμενος οὐδεμίαν ἔχει ἐπιρροὴν ἐπὶ τὸ κῦρος τοῦ γάμου. Ἐπὶ τῆς ἐκ δόλου ὅμως παραχθείσης πλάνης ἰσχύουσι τὰ ὡς πρὸς τὴν πλάνην εἰρημένα.

Νομιζόμενος γάμος. Νομιζόμενος γάμος καλεῖται ὁ ἄκυρος γάμος, ὃν ὅμως κατὰ τὴν τέλεσιν αὐτοῦ εἴτε ἀμφότεροι οἱ σύζυγοι, εἴτε ὁ ἕτερος αὐτῶν, ὑπέλαβον ἔγκυρον καλῇ τῇ πίστει, ἐκ πλάνης, ἀφορώσης εἴτε εἰς πραγματικὰ περιστατικά, εἴτε καὶ εἰς αὐτὸ τὸ δίκαιον. Ταῦτα ἔχουσι παρ' ἡμῖν οὕτω, ἂν ἱερολογηθῇ ὁ γάμος· διότι ἄλλως, οὔτε περὶ γάμου δύναται νὰ γένηται λόγος, οὔτε περὶ ἀκυρότητος τοῦ γάμου, ἀλλὰ περὶ ἀνυπαρξίας αὐτοῦ. Οὐδὲ συγγιγνώσκεταί τις, ὡς εἰκός, ἰσχυριζόμενος ὅτι ὑπέλαβε νομίμως τελεσθέντα τὸν μὴ ἱερολογηθέντα γάμον. Λογίζονται δὲ γνήσια τὰ τέκνα, ἔν τε τῇ περιπτώσει, καθ' ἣν ἀμφότεροι οἱ σύζυγοι ἐτέλουν ἐν καλῇ πίστει, ὡς καὶ ἐν τῇ περιπτώσει καθ' ἣν μόνον ὁ ἕτερος αὐτῶν ἐτέλει ἐν καλῇ πίστει, ἠγνόει δηλονότι τὸ κώλυμα, ὅτε καὶ ὡς πρὸς αὐτὸν τὸν κακῆς πίστεως σύζυγον τὰ τέκνα λογίζονται γνήσια· διὸ καὶ ἀμφοτέρους τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς τούτων ἀνιόντας κληρονομοῦσιν ὡς γνήσιοι κατιόντες καὶ κληρονομοῦνται παρ' αὐτῶν. Τὰ νόθα ὅμως τέκνα τῶν συζύγων τὰ πρὸ τοῦ τοιούτου νομιζομένου γάμου αὐτῶν γεννηθέντα, δὲν νομιμοποιοῦνται δι' αὐτοῦ. Ὀφείλομεν δὲ νὰ δεχθῶμεν ὅτι ταῦτα ἰσχύουσιν οὐ μόνον ὡς πρὸς τὸν ἕνεκεν κωλύματος συγγενείας ἄκυρον γάμον, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὸν ἀκυρώσιμον, ὅστις ἀκυρωθείς, ὡς πρὸς τὰ νομικὰ ἐπακολουθήματα ἐξισοῦται τῷ ἀκύρῳ.

Προξενηταὶ γάμων. Ὁ *προξενητής*, ἤτοι ὁ τὸν γάμον διαπραγματευθείς, ἀμοιβὴν δύναται νὰ ἀξιώσῃ μόνον ἂν συνεφωνήθη τοιαύτη. Καὶ ἂν μὲν ἡ προὶξ ᾖ οὐχὶ μειζων τῶν διακοσίων λιτρῶν χρυσίου, ἡ ἀμοιβὴ δὲν δύναται νὰ ᾖ μείζων τοῦ εἰκοστοῦ τῆς προικὸς καὶ τῆς προγάμου δωρεᾶς, ἂν δ' ἡ προὶξ ᾖ μείζων τῶν διακοσίων λιτρῶν, ἡ ἀμοιβὴ δὲν δύναται νὰ ᾖ μείζων τῶν δέκα λιτρῶν. Τὸ παρὰ τὰς διατάξεις ταύτας συμφωνηθὲν καὶ καταβληθὲν ἀποδίδοται· διὰ ποινὴν δ' ἔτι καὶ δέκα λιτρῶν χρυσίον. Τὴν διάταξιν περὶ καταβολῆς καὶ δέκα λιτρῶν χρυσίου ὀφείλομεν νὰ δεξώμεθα παρ' ἡμῖν μὴ ἰσχύουσαν. Ἔθιμα, ὡς εἰκός, τροποποιοῦσι τὰς εἰρημένας διατάξεις.

Λύσις τοῦ γάμου. Ὁ γάμος λύεται διὰ θανάτου τοῦ ἑτέρου τῶν συζύγων, διὰ διαζυγίου καὶ διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ ἑτέρου συζύγου ἐπιλογῆς τοῦ μοναχικοῦ βίου. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἡ κατάταξις ἐν τοῖς μοναχοῖς διὰ τῆς κουρᾶς νοεῖται ἐλευθέρᾳ βουλήσει καὶ οὐχὶ βίᾳ, μετὰ τὴν νενομισμένην δοκιμασίαν, μὴ προσαπαιτουμένης τῆς συναινέσεως τοῦ ἑτέρου συζύγου, ὅστις μετὰ τὴν κουρὰν τοῦ ἑαυτοῦ συζύγου δὲν κωλύεται νὰ συνάψῃ νέον γάμον. Κατὰ τὴν τοιαύτην *ἀγαθῇ αἰτίᾳ* λύσιν τοῦ γάμου οὐδέτερος τῶν συζύγων ὑφίσταται περιουσιακήν τινα ζημίαν. Οὕτως, ὁ μὲν ἀνὴρ κρατεῖ τὴν πρόγαμον δωρεάν, ἡ δὲ γυνὴ λαμβάνει τὴν ἑαυτῆς προῖκα, ὡς βραχεῖαν δὲ παραμυθίαν καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ συζύγου διὰ τοῦ γαμικοῦ συμφώνου ὑπὲρ αὐτῆς προορισθέν, δι' ἣν περίπτωσιν ἡ τοῦ γάμου λύσις ἐπήρχετο διὰ τοῦ θανάτου (*τὸ ἀπὸ τελευτῆς σύμφωνον*), πρὸς ἣν ἐξομοιοῦται καὶ ἡ διὰ τὴν τοῦ μοναχικοῦ σχήματος ἐπιλογὴν λύσις τοῦ γάμου.

Ἀνασύστασις γάμου. Ἀνασύστασις γάμου εἶναι ἡ σύστασις νέου γάμου μεταξὺ τῶν αὐτῶν προσώπων, ὧν ὁ ἔγκυρος γάμος ἐλύθη δι' ἀμετακλήτου δικαστικῆς ἀποφάσεως. Οἱ σύζυγοι ἄρα, ὧν ὁ γάμος ἐλύθη διὰ τελεσιδίκου ἀποφάσεως, ἀνατραπείσης διὰ τῆς χρήσεως τοῦ τῆς ἀναιρέσεως ἢ τῆς ἀναψηλαφήσεως μέσου, ἐπανέρχονται εἰς ἣν ἐτέλουν πρότερον ἔννομον σχέσιν. Διὸ ὁ ὑπ' αὐτῶν μετὰ τὴν τελεσιδικίαν αὖθις συναφθεὶς γάμος δὲν ἀποτελεῖ ἀνασύστασιν λυθέντος γάμου, διότι εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὑπάρχει γάμος οὐδέποτε λυθείς. Τοῦ ἀνασυνισταμένου γάμου, νέου ὄντος γάμου, ἀκολουθεῖ ὅτι πρὸς τὸ κῦρος αὐτοῦ ἀναγκαῖα εἶναι: ἡ ὕπαρξις πάντων τῶν πρὸς ἔγκυρον σύστασιν γάμου ἀναγκαίων ὅρων, ὡς ἱκανότητος πρὸς τὸ πράττειν, νὰ μὴ ᾖ ὁ ἀνὴρ ἐκτετμημένος εὐνοῦχος, νὰ ὑφίσταται ἡ πρὸς σύναψιν γάμου βούλησις τῶν μελλονύμφων, οὐχὶ ὅμως ἀναγκαία τυγχάνει καὶ ἡ συναίνεσις τοῦ πατρός, ἅτε διὰ τοῦ πρώτου ἐγκύρου γάμου γενομένου τοῦ συζύγου εἰς τὸ ἑξῆς αὐτοδικαίως χειραφέτου. Ἀναγκαῖον εἶναι πάντως νὰ μὴ ὑπάρχῃ κώλυμα προκῦψαν ἐξ αὐτῆς τῆς λύσεως· οὕτως ἀδύνατος εἶναι ἡ ἀνασύστασις τοῦ διὰ τὴν ἐπιλογὴν τοῦ μοναχικοῦ βίου λυθέντος γάμου.

Digitized by Google

Περὶ ἀνασυστάσεως γάμου ὅμως δὲν δύναται, ὡς εἰκός, νὰ γένηται λόγος, ὁσάκις ὁ εἰς μοναστήριον εἰσελθὼν σύζυγος ἵνα ὑποστῇ τὴν τεθεσπισμένην δοκιμασίαν ἐπανέλθῃ εἰς τὸν συζυγικὸν βίον, πριν ἢ τύχῃ τῆς μοναχικῆς κουρᾶς, καθόσον μόνον δι' αὐτῆς λύεται ὁ γάμος. Ὡσαύτως ἀδύνατος εἶναι ἔγκυρος ἀνασύστασις γάμου λυθέντος διὰ τὴν τοῦ ἑτέρου τῶν συζύγων παραφροσύνην, τὴν ὑφισταμένην ἔτι. Ἀπαιτεῖται ἐπίσης ἡ μὴ ὕπαρξις κωλύματος μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου δημιουργηθέντος. Οὕτω κωλύει τὴν ἀνασύστασιν τοῦ γάμου ἐσαεὶ ἡ μετὰ τὴν λύσιν αὐτοῦ δημιουργηγηθεῖσα ἀγχιστεία μεταξὺ τῶν τέως συζύγων (λ. χ. διὰ τῆς συνάψεως γάμου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ διεζευγμένου συζύγου μετὰ τῆς ἀδελφῆς τοῦ ἑτέρου), ὡς καὶ ἡ ἐπακολουθήσασα ἔκτμησις (εὐνουχισμὸς) τοῦ τέως συζύγου. Τοὐναντίον δὲν κωλύεται ἡ ἀνασύστασις τοῦ διὰ τὴν ἐξ ἄλλης αἰτίας πρὸς συζυγικὴν ὁμιλίαν ἀνικανότητα τοῦ ἀνδρὸς λυθέντος γάμου, ἂν στέργῃ εἰς τὴν ἀνασύστασιν ἡ γυνή, ἧς τῇ αἰτήσει ἐλύθη ὁ γάμος διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν. Δύναται δέ, στεργούσης τῆς γυναικὸς νὰ ἀνασυσταθῇ ὁ γάμος, κἂν μὴ ἤρθη ἡ τοῦ ἀνδρὸς ἀνικανότης, διότι αὕτη ἀποτελεῖ αἰτίαν διαζεύξεως, οὐχὶ δὲ ἀκυρότητος τοῦ γάμου. Τὴν ἀνασύστασιν κωλύει, ὡς εἰκός, ἡ χειροτονία τοῦ τέως συζύγου. Ἡ τοῦ σχολιαστοῦ τῶν Βασιλικῶν ἀπόφανσις «Εἰ γὰρ ὑπόθῃ τινὰ λαβόντα γαμετὴν καὶ μετὰ ταῦτα γενόμενον διάκονον καὶ ὑποδιάκονον καί... διαζευχθέντα τῆς αὐτοῦ γαμετῆς, καὶ ὀλίγου παραδραμόντος χρόνου πάλιν αὐτῇ συναφθέντα ἔρρωται ὁ γάμος· εἷς γὰρ καὶ ὁ αὐτὸς εἶναι δοκεῖ. Νομίζεται γὰρ πρὸ τῆς χειροτονίας συστῆναι καὶ ἔρρωται» εἶναι ὀρθὴ ὑπὸ τὴν ἐν αὐτῇ προϋπόθεσιν, ὅτι ἡ ἕνωσις τῶν συζύγων ἐγένετο «ὀλίγου παραδραμόντος χρόνου», διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει λογίζεται μὴ συντελεσθὲν ὁριστικῶς τὸ διαζύγιον καὶ κατ' ἀκολουθίαν διὰ τῆς ἐπανόδου δὲν συνάπτεται νέος γάμος, ἀλλὰ συνεχίζεται ὁ αὐτός. Ὁ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα διὰ μοιχείαν διαζευχθεὶς κληρικὸς δὲν δύναται νὰ ἀναλάβῃ αὐτήν, «εἰ γὰρ καὶ ἔξεστι τῷ ἀνδρὶ ἀκινδύνως λαμβάνειν τὴν μοιχευθεῖσαν, καὶ συγχωρεῖν τὸ ἁμάρτημα, ἀλλὰ τοῖς ἱερωμένοις τοῦτο οὐ δέδοται...». Ἀλλὰ καὶ ἂν δι' ἄλλον λόγον ἐλύθη ὁ γάμος, ἡ ἀνασύστασις τούτου εἶναι ἀδύνατος τῷ ἤδη κεχειροτονημένῳ. Οὐδὲ δύναται ὁ διαζευχθεὶς καὶ ἀνασυστήσας τὸν λυθέντα γάμον νὰ χειροτονηθῇ ἐπίσκοπος, πρεσβύτερος ἢ διάκονος, διότι λογίζεται δευτερόγαμος· τούτων δ' ἀπαγορεύεται ἡ χειροτονία. Κατὰ τὸ Ρωμαϊκὸν δίκαιον ἐκώλυε τὴν ἀνασύστασιν τοῦ γάμου ἡ ἐπακολουθήσασα ἐπὶ μοιχείᾳ καταδίκη· ὡς ἂν ἡ διαζευχθεῖσα συνῆπτε μετ' ἄλλου ἀνδρὸς γάμον, καθ' ὃν διέπραττε μοιχείαν. Διὰ τῆς ὑπὸ τῆς ρλδ' Ἰουστινιανείου νεαρᾶς καταργήσεως τῶν ἀρχαιοτέρων διατάξεων τοῦ Ρωμαϊκοῦ δικαίου, ἐπετρέπετο καὶ μετὰ τὴν καταδίκην τῆς μοιχαλίδος ἡ ἀνασύστασις τοῦ λυθέντος γάμου ἐντὸς διετίας ἀπὸ τῆς διαζεύξεως. Δὲν ἀνεστέλλετο δηλονότι μετὰ τὴν καταδίκην ἡ λύσις τοῦ γάμου ἐπὶ διετίαν ὅπως κατ' αὐτὴν ἀναλάβῃ ὁ ἀνὴρ τὴν γυναῖκα, ἀλλ' ἐπηκολούθει τῇ καταδίκῃ ἡ διάζευξις καὶ μετ' αὐτὴν ἠδύνατο νὰ ἀνασυσταθῇ ὁ γάμος ἐντὸς διετίας, μεθ' ἧς τὴν πάροδον ἐπηκολούθει ἡ μοναχικὴ κουρά. Διὰ τῆς τοιαύτης δ' ἀνασυστάσεως ὁ γάμος ἐλογίζετο οὐδέποτε λυθείς, ἐξ οὗ ἀκολουθεῖ ὅτι ἡ διάζευξις ἐτέλει ὑπὸ τὴν διαλυτικὴν αἵρεσιν: ἂν ἐντὸς δύο ἐτῶν ὁ ἀνὴρ ἀναλάβῃ τὴν διαζευχθεῖσαν, ἡ λύσις λογίζεται ὡς οὐδέποτε λαβοῦσα χώραν. Ἀλλὰ τανῦν, μὴ ἰσχυούσης τῆς ποινῆς τῆς εἰς μονὴν καθείρξεως τῆς μοιχαλίδος καὶ τῆς πρὸς ταύτην συνδεδεμένης διετοῦς προθεσμίας καθ' ἣν ἠδύνατο ὁ ἀνὴρ νὰ ἀναλάβῃ τὴν διαζευχθεῖσαν, πρὸς τὴν ἀνασύστασιν τοῦ γάμου τῆς καταδικασθείσης μοιχαλίδος οὐδὲν ὑπάρχει κώλυμα, μὴ ἰσχυούσης πλέον τῆς διατάξεως τῆς ρλδ' νεαρᾶς. Ἡ ἀνασύστασις τοῦ γάμου κωλύεται ἐπὶ ἐνιαυτὸν ἀπὸ τῆς θανάτῳ ἢ διαζυγίῳ λύσεως τοῦ νέου γάμου, ὃν συνῆψε μετ' ἄλλου ἀνδρὸς ἡ γυνή. Πρὸς τὴν ἔγκυρον ἀνασύστασιν τοῦ γάμου ἀπαιτεῖται ἡ τήρησις τῶν κατὰ τὴν σύναψιν τοῦ γάμου διατυπώσεων, ἤτοι ἔκδοσις νέας ἐπισκοπικῆς ἀδείας καὶ ἱερολογία τοῦ γάμου. Ἀλλ' ἡ ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας (ὑπολαμβανούσης, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἀστικὸν δίκαιον τὴν ἀνασύστασιν τοῦ γάμου οὐχὶ νέον γάμον, ἀλλ' οἱονεὶ ἀναβίωσιν τοῦ λυθέντος, ρηγνυμένου τοῦ προεκδεδομένου ἐκκλησιαστικοῦ διαζυγίου) μὴ τέλεσις ὁλοκλήρου τῆς κατὰ τὸν πρῶτον γάμον ἱεροτελεστίας, ἀπαγγελίας δὲ ἐξιλεωτικῶν τινων εὐχῶν, δὲν δύναται νὰ ἐπηρεάσῃ τὸ κῦρος τοῦ ἀνασυνισταμένου γάμου, διότι ἡ τὴν ἱερολογίαν ὡς συστατικὴν τοῦ γάμου πρᾶξιν θεσπίσασα νεαρὰ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ δὲν καθώρισε τὴν ἱεροπραξίαν ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα καὶ διότι ὁ γάμος, ὡς πρὸς τὸ πνευματικόν, ὑπάγεται ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς ἀρχαῖς καὶ κατ' ἀκολουθίαν μόνη ἡ ἐκκλησία εἶναι ἁρμοδία νὰ ὁρίσῃ τὰ τῆς ἱεροτελεστίας. Ἡ ἀνασύστασις τοῦ γάμου ἐπάγεται αὐτοδικαίως τὴν νομιμοποίησιν τῶν μετὰ τὴν λύσιν τοῦ πρώτου γάμου, πρὸ τῆς συνάψεως δὲ τοῦ δευτέρου, συλληφθέντων τέκνων, νόθων λογιζομένων, ἅτε τῆς συμβιώσεως τῶν διεζευγμένων μὴ ἀναιρούσης, ὡς εἰκός, τοῦ ἀπαγγελθέντος διαζυγίου τὰ ἐπακολουθήματα. Ἡ ἀνασύστασις ἐπάγεται ὡσαύτως ἀνάληψιν τῆς κηδεμονίας τῆς γυναικὸς (τῆς ὀρφανῆς πατρὸς) ὑπὸ τοῦ ἀνδρός, διαδεχομένου ἐν τῇ τοιαύτῃ κηδεμονίᾳ τὸν ἐκ τοῦ νόμου εἰς ταύτην κληθέντα μετὰ τὴν ὡς ἐκ τοῦ διαζυγίου ἀναίρεσιν τῆς ἰδιότητος αὐτοῦ ὡς συζύγου. Τοὐναντίον ἡ ἀνασύστασις δὲν ἐπάγεται μεταβολὴν ὡς πρὸς τὸ τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων δικαίωμα. Οὕτως ἡ μήτηρ διατελεῖ ἔχουσα τὸ δικαίωμα τοῦτο τὸ ἀφαιρεθὲν ἀπὸ τοῦ πατρὸς (οὗ πταίσματι ἐλύθη ὁ γάμος), δοθὲν δὲ διὰ τελεσιδίκου ἀποφάσεως τῇ μητρί, μὴ ἀναιρούμενον διὰ τῆς τοῦ γάμου ἀνασυστάσεως, κἂν ἔτι ὑποτεθῇ ὅτι δι' αὐτῆς ἐξέλιπεν ἡ ὑπαιτιότης τοῦ πατρός, δι' ἣν τὸ δικαστήριον ἀφῄρεσεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων δικαίωμα. Ἡ γυνὴ δέ, εἰ καὶ δευτερόγαμος, δὲν ἐκπίπτει τοῦ πρὸς ἀνατροφὴν δικαιώματος, διότι τὴν διάταξιν καθ' ἣν τὴν ἀνατροφὴν διατελεῖ ἔχουσα ἡ καὶ νέον γάμον συνάπτουσα γυνή, ἂν μὴ τὸ συγγενικὸν συμβούλιον ἀναθέσῃ ταύτην ἑτέρῳ, ὀφείλομεν νὰ δεξώμεθα ἐξ ἀναλογίας ἰσχύουσαν καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν μετὰ τὴν διὰ διαζυγίου λύσιν τοῦ γάμου ἤθελε συνάψει νέον γάμον μετὰ τοῦ τέως συζύγου ἢ καὶ μετ' ἄλλου ἀνδρός. Λυθέντος τοῦ ἀνασυσταθέντος γάμου θανάτῳ ἢ διαζυγίῳ, εἶτα δὲ καὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ ἑτέρου τῶν τέως συζύγων συναφθέντος νέου γάμου ὅστις ἔσται τρίτος νέος γάμος αὐτοῦ λογισθήσεται οὐχὶ τρίτος καὶ κατ' ἀκολουθίαν θεμιτός, ἀλλὰ τέταρτος καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἀθέμιτος, κατὰ τὸν καὶ ὑπὸ τῶν Βυζαντίνων αὐτοκρατόρων κατὰ τὰ ἄνω εἰρημένα κυρωθέντα τόμον τῆς ἑνώσεως. (Βλ. καὶ λ. διαζύγιον, μικτοὶ γάμοι, μνηστεία, συγγένεια καὶ υἱοθεσία.)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Ὅρα τὰ συγγράμματα τοῦ Οἰκογενειακοῦ δικαίου *Π. Καλλιγᾶ*, *Π. Παπαρρηγοπούλου*, *Α. Κρασσᾶ*, καὶ *Α. Μομφερράτου*. Βλ. ὡσαύτως *Zhishman*: Das Eherecht der orientalischen Kirche (Wien 1864), ὅπερ σύγγραμμα μετεφράσθη εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπὸ *Μελετ. Ἀποστολοπούλου* τῷ 1912. — *Ν. Δημητρακοπούλου*, «Περὶ ἀνασυστάσεως τοῦ γάμου» καὶ ἄρθρα *Α. Βαμβέτσου* (ἐν Θέμιδι τόμ. ΛΔ' σελ. 608) καὶ *Ἰω. Φραγκιᾶ* (ἐν Δικαιοσύνῃ τόμ. Γ' σελ. 16).

Κ. Μ. ΡΑΛΛΗΣ

— [ΤΕΛΕΤΟΥΡΓ.] Ἡ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρὸς εὐλογίαν τοῦ γαμικοῦ δεσμοῦ καθιερωθεῖσα τελετὴ καλεῖται *γάμου ἱερολογία*, προελθοῦσα δὲ δι' ἐκχριστιανισμοῦ τῶν παρ' Ἰουδαίοις καὶ Ἐθνικοῖς κρατούντων ἀρχαίων γαμικῶν ἐθῶν καὶ τελετῶν, ἐμφανίζει τὰ πρῶτα στοιχεῖα αὐτῆς ἐνωρίτατα. Οὕτως, αὐτοῦ τοῦ Β' αἰῶνος ἀρχομένου, ὁ γάμος γίνεται «μετὰ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου» (*Ἰγνατ.* πρὸς Πολύκαρ. 5), οἱ κληρικοὶ δὲ ἀντικαθιστῶσιν ἐν τῇ συνάψει τοὺς παρ' Ἐθνικοῖς conciliatores, ἐξ οὗ καὶ ὁ *Τερτυλλιανὸς* συνιστᾷ τὴν προαναγγελίαν παντὸς γάμου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν πρὸς ἔγκρισιν ἢ ἀπαγόρευσιν τούτου (de pudicit. 4· de monog. 11), ἀναφέρει δ' ὡρισμένως ὅτι τὸν γάμον «Ecclesia conciliat» (ad uxor. II, 9). Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι τὸ ἐπίσημον κράτος μόλις ἐπὶ *Καρολομάγνου* ἐν τῇ Δύσει καὶ ἐπὶ *Λέοντος τοῦ Σοφοῦ* (893) ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐνομοθέτησε τὴν ἱερολογίαν τοῦ γάμου ὡς στοιχεῖον ἀπαραίτητον παντὸς νομίμου γάμου, τὸ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὅμως φρόνημα εἴχετο ἀνέκαθεν τῆς ἱερολογίας, ὡς ἐμφαίνεται οὐ μόνον ἐκ μαρτυρίας τοῦ Τερτυλλιανοῦ, διακηρύττοντος, ὅτι «σύνδεσμοι μὴ προαναγγελλόμενοι εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ὁλομέλειαν ἐκινδύνευον νὰ λογισθοῦν ὡς μοιχεῖαι» (de pudic. 4), ἀλλὰ καὶ καὶ ὑπὸ πλείστων μεταγενεστέρων μαρτυριῶν (*Ambr.* epist. 19, *Χρυσοστ.* Ὁμιλ 48 εἰς τὴν Γένεσ. κεφ. 24, *Συνεσίου* Ἐπιστολ. 105, *Γρηγορ. Ναζ.* ἐπιστ. 57 πρὸς Προκόπιον, 13 κανὼν τῆς Δ' ἐν Καρθαγένῃ, *Μ. Βασιλ* Ὁμιλ. 7 εἰς τὴν Ἑξαήμερον § 7).

Εἰς τοιαύτην ἀρχαιότητα ἀναγομένη ἡ ἱερολογία τοῦ γάμου συνδέεται σήμερον μετὰ τῆς ἀκολουθίας τοῦ *ἀρραβῶνος*, ἥτις χρησιμεύει οἱονεὶ ὡς προανάκρουσμα ταύτης. Ἐπειδὴ δὲ ἐν ἀρχαιοτέροις καιροῖς συνεδυάζετο καὶ πρὸς τὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας, οὗτινος καὶ μετεῖχον οἱ νεόνυμφοι, διὰ τοῦτο καὶ σήμερον ἄρχεται διὰ τῆς ἐκφωνήσεως «Εὐλογημένη ἡ βασιλεία τοῦ Πατρός...». Μετὰ τὰ εἰρηνικά, ἐν οἷς παρεισάγονται καὶ εἰδικαί τινες αἰτήσεις ὑπὲρ τῶν συζευγνυμένων, ἐπακολουθοῦσι δύο εὐχαὶ πρὸς τὸν Θεόν, ἵνα εὐλογήσῃ τούτους, ὡς ηὐλόγησε «τὸν Ἀβραὰμ καὶ τὴν Σάρραν, τὸν Ἰακὼβ καὶ πάντας τοὺς πατριάρχας...» καὶ ἵνα διαφυλάξῃ αὐτούς, ὡς διεφύλαξε «τὸν Νῶε ἐν τῇ κιβωτῷ, τὸν Ἰωνᾶν ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους, τοὺς ἁγίους τρεῖς παῖδας ἐν τῇ καμίνῳ...», καὶ δῷ αὐτοῖς «καρπὸν κοιλίας, καλλιτεκνίαν, ὁμόνοιαν ψυχῶν καὶ σωμάτων» καὶ ὑψώσῃ τούτους «ὡς τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου, ὡς ἄμπελον εὐκληματοῦσαν». Δεόμενος δὲ ὁ ἱερεὺς τοῦ Κυρίου ἐν τρίτῃ εὐχῇ, ἵνα, ἐξαποστέλλων τὴν χεῖρά του ἐξ ἁγίου κατοικητηρίου ἁρμόσῃ τοὺς συζευγνυμένους, κατ' ἔθος ἀρχαιότατον, οἱονεὶ ἐγχειρίζων τὴν νύμφην εἰς τὸν νυμφίον ἐξ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ, παρ' οὗ «ἁρμόζεται ἀνδρὶ γυνή», ἁρμόζει ὁ ἱερεὺς τὰς δεξιὰς τῶν νεονύμφων. Ἡ σύναψις αὕτη τῶν χειρῶν, ἡ γινομένη ἄλλοτε κατὰ προτίμησιν ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου, ὡς ὑπαινίττονται αἱ μνημονευθεῖσαι ἐπιστολαὶ τοῦ Συνεσίου καὶ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, παρὰ μὲν τοῖς Ρώσσοις λαμβάνει χώραν μετὰ τὸ κοινὸν ποτήριον, κατὰ δὲ τὸν ἀρχαῖον Βαρβερινὸν κώδικα εὐθὺς μετὰ τὴν στέψιν. Μετὰ τοῦτο ἐπακολουθεῖ ἡ στέψις, καθ' ἣν ἐν τῇ ἐκφωνήσει «Στέφεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ...» ἑξάκις ἐπαναλαμβανομένῃ «στέφανοι ταῖς κεφαλαῖς [τῶν συζευγνυμένων] ἐπιτίθενται, σύμβολον τῆς νίκης, ὅτι μὴ κατηγωνίσθησαν ὑπὸ τῆς ἡδονῆς» (*Χρυσοστ.* Ὁμιλ. 9 εἰς τὴν Α' Τιμοθ.), ἢ καὶ σύμβολον τῆς ἐξουσίας αὐτῶν ἐν τῷ ἤδη πηγνυμένῳ οἴκῳ των, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐπέχουσι θέσιν βασιλέων. Παρὰ τοῖς Καθολικοῖς, μολονότι ἄλλοτε, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς ἀποκρίσεως τοῦ πάπα *Νικολάου* (860 μ. Χ.), οὐδεμία διαφωνία μεταξὺ Δύσεως καὶ Ἀνατολῆς ὑπῆρχεν ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν στεφάνων ἐν τῷ γάμῳ, ἤδη χρησιμοποιεῖται ἀντὶ τούτων μόνον ὁ ἀρχαιόθεν μαρτυρούμενος πέπλος (*Tertul.* de virgin. veland. 11, *Ambr.* Epist. 19,7), ὅστις ἐκ τῆς παρ' εἰδωλολάτραις συνηθείας εἰσήχθη καὶ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ πράξει ὡς σύμβολον τῆς ὑποταγῆς καὶ πίστεως τῆς συζύγου πρὸς τὸν σύζυγον πάντα τὰ ἑαυτῆς θέλγητρα ἐπικαλυπτούσης καὶ ἐπιφυλασσούσης διὰ τὸν ἄνδρα αὐτῆς. Μετὰ τοῦτο ἐπακολουθοῦσι τὰ κατάλληλα διὰ τὴν τελετὴν ἀναγνώσματα ἐκ τοῦ Ἀποστόλου καὶ τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ μετὰ τὴν ἀπαγγελίαν τῆς Κυριακῆς προσευχῆς προσφέρεται εἰς τοὺς νεονύμφους τὸ *κοινὸν ποτήριον*. Μολονότι δὲ ἐκλαμβάνεται τοῦτο σήμερον ὡς σύμβολον κοινότητος τοῦ βίου τῶν νεονύμφων, καλουμένων ἀπὸ κοινοῦ τά τε εὐφρόσυνα καὶ δυσάρεστα ἐν τῷ ἀρχομένῳ βίῳ αὐτῶν ν' ἀπογεύωνται, ὅμως μᾶλλον φαίνεται παρεισαχθὲν εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην προσφερομένου ἄλλοτε ποτηρίου τῆς Εὐχαριστίας, οὗτινος ἀπεῖχον πολλοὶ τῶν συζευγνυμένων, διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἱκανῶς. Μετὰ τοῦτο ὁ ἱερεὺς συνάπτει μετὰ τῶν νεονύμφων χορόν, ψάλλων μετὰ τοῦ λαοῦ τό: «Ἡσαΐα χόρευε...» κλπ. καὶ ἐπιθέτων οὕτω εἰς τὴν ὅλην χαρμόσυνον τελετὴν εὐφρόσυνον ἐπισφράγισμα. Μετ' ἀνταλλαγὴν δὲ συγχαρητηρίων ἀσπασμῶν, ἐπακολουθεῖ ἡ ἐν πομπῇ συνοδεία τῶν νεονύμφων εἰς τὸν οἶκον αὐτῶν, ὅπου, ἄλλοτε, ἡ μὲν νύμφη ἔλυε τὴν κόμην αὐτῆς εἰς δήλωσιν τῆς ὑπὸ τὸν ἄνδρα ὑποταγωγῆς αὐτῆς (κατὰ τὸ ἐν Α' Κορινθ. ΙΑ, 2—16), ὁ δὲ ἀνὴρ ἐνεχείριζεν εἰς αὐτὴν τὰς κλεῖδας τῆς οἰκίας, ἀναγνωρίζων ταύτην δέσποιναν τοῦ οἴκου (*Ambr.* Epist. 6, 3). Τῆς γαμικῆς ταύτης πομπῆς, ἥτις ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Μικροῦ ἐθεωρεῖτο παρά τινων οὐσιώδης ὅρος τοῦ κύρους παντὸς γάμου, συνέχεια ὑπῆρχον οἱ χοροὶ καὶ αἱ λοιπαὶ ἐν τῷ οἴκῳ χαρμόσυνοι ἐκδηλώσεις, αἵτινες καὶ παρὰ τοῖς Χριστιανοῖς κατὰ τὰ παρ' Ἐθνικοῖς κρατοῦντα ἐξετρέποντο εἰς ἀσεμνότητας, διὸ καὶ ὁ Χρυσόστομος δριμύτατα ἐπικρίνει αὐτὰς (Ὁμιλ. 12 εἰς τὴν Α' Κορινθ. 5—6, Ὁμιλ. 56 εἰς τὴν Γένεσιν 1, καὶ ἀλλαχοῦ). Ἡ λύσις τῶν στεφάνων, ἥτις ἄλλοτε ἐγίνετο τὴν ὀγδόην ἡμέραν, ἐπιστρεφομένων μετὰ τελετῆς εἰς τὸν ναὸν τῶν κατὰ τὴν στέψιν χρησιμοποιηθέντων στεφάνων, ἐκράτησεν ἤδη νὰ γίνεται αὐθημερὸν καὶ ἐν συνεχείᾳ τῆς ἱερολογίας τοῦ γάμου.

[Πρβλ. *Smith - Cheetham* Dict. of Chr. Antiqu. ἐν λέξει. — *Κ. Καλλινίκου*, Ὁ χριστιανικὸς ναός, σελ. 639 καὶ ἑξῆς.]

Π. Ν. ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ

— [ΠΟΙΝ. ΔΙΚ.] ***Γάμος δι' ἀπάτης.*** Τὴν ἐλευθέραν προς γάμον συναίνεσιν τοῦ προσώπου προστατεύει καὶ ὁ Ποινικὸς Νόμος ἐν ἄρθροις 359 καὶ 360. Τὸ πρῶτον τούτων προβλέπει τὴν δι' ἀπάτης τέλεσιν τοῦ γάμου καὶ τιμωρεῖ διὰ φυλακίσεως τοὐλάχιστον ἓξ μηνῶν ἐκεῖνον «ὅστις ἀναπείθει τινὰ εἰς τὸ νὰ συνάψῃ μετ' αὐτοῦ ἢ μετά τινος τρίτου γάμον ἄκυρον κατὰ τοὺς νόμους, μεταχειριζόμενος ἀπάτην, εἰς τὴν ὁποίαν συμπεριλαμβάνεται καὶ ἡ παρασιώπησις τῶν γνωστῶν εἰς αὐτὸν νομίμων τοῦ γάμου κωλυμάτων». Ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τούτου ἕπεται ὅτι ἐνεργητικὸν ὑποκείμενον τοῦ ἀδικήματος δύναται νὰ ᾖ οἱοσδήποτε, εἴτε τις τῶν εἰς γάμον συνερχομένων, εἴτε τρίτος, ἀναπείθων τὸν ἕνα ἐκ τούτων ἵνα συνάψῃ τὸν γάμον. Συστατικοὶ δὲ ὅροι τοῦ ἀδικήματος εἶναι: 1) Χρησιμοποίησις, ὑπὸ τοῦ δράστου *ἀπάτης*, τουτέστιν ἐν γνώσει παράστασις ὑπὸ τούτου πρός τινα τῶν μελλόντων νὰ συνάψωσι τὸν γάμον, ἢ πρὸς ἀμφοτέρους τούτους, ψευδῶν πραγμάτων ὡς ἀληθῶν, ἢ ἀπόκρυψις, ἢ ἀποσιώπησις ἀληθῶν τοιούτων, ὡς καὶ ἡ χρησιμοποίησις τῆς παρ' ἄλλου τρίτου γενομένης ἐξαπατήσεως καὶ τῆς ἐκ ταύτης προκληθείσης πλάνης τοῦ ἀπατηθέντος. Τὰ πράγματα, τὰ ψευδῶς ὡς ἀληθῆ παρασταθέντα ἢ τὰ ἀποσιωπηθέντα ἀληθῆ, δέον ν' ἀναφέρωνται εἰς τὸ παρὸν ἢ τὸ παρελθόν, δέον δηλαδὴ ἡ ἐξαπάτησις νὰ γίνηται ὅπως καὶ ἐπὶ τοῦ ἀδικήματος τῆς ἀπάτης. Μεταξὺ τῶν τοιούτων πραγμάτων μνημονεύει ἐνδεικτικῶς ὁ νόμος τὰ νόμιμα κωλύματα τοῦ γάμου. Ἐκ τῆς χρησιμοποιηθείσης δ' ἀπάτης δέον ὡς ἀποτέλεσμα νὰ ἐπέλθῃ ἡ σύναψις ὑπὸ τοῦ ἀπατηθέντος γάμου ἀκύρου ἢ ἀκυρωσίμου, κατὰ τὸν ἀστικὸν νόμον· τότε λοιπὸν ὑφίσταται ἀδίκημα, ὅταν ἐκ τῆς ἀπάτης προεκλήθη πλάνη τοῦ ἀπατηθέντος, καθιστῶσα τὸν ὑπὸ τὸ κράτος αὐτῆς συναφθέντα γάμον ἄκυρον ἢ ἀκυρώσιμον· τοιαύτη πλάνη εἶναι π. χ. ἡ περὶ τὴν

Digitized by Google

ταυτότητα τοῦ προσώπου, ἢ περὶ τὴν ἀνυπαρξίαν τῶν πράγματι ὑφισταμένων νομίμων τοῦ γάμου κωλυμάτων. Ἂν τοὐναντίον ἡ προκληθεῖσα πλάνη εἶνε ἐπουσιώδης καὶ δὲν συνεπάγεται τὴν ἀκυρότητα τοῦ γάμου, ἡ πρᾶξις εἶναι ἀνέγκλητος. 2) Δολία προαίρεσις παρὰ τῷ δράστῃ, συνισταμένη εἰς τὴν ἠθελημένην αὐτοῦ ἐνέργειαν καὶ τὴν γνῶσιν ὅτι τὰ παριστώμενα ὑπ' αὐτοῦ ὡς ἀληθῆ πράγματα εἶναι ψευδῆ, ἢ ὅτι ὑφίστανται τ' ἀποκρυπτόμενα, ὡς π. χ. τὰ πρὸς γάμον νόμιμα κωλύματα.

Τετελεσμένον εἶναι τὸ ἀδίκημα ἅμα ὡς συναφθῇ ὁ ἄκυρος ἢ ἀκυρώσιμος γάμος. Ἂν δὲν συνήφθη ἐκ λόγων ἀνεξαρτήτων τῆς θελήσεως τοῦ δράστου ἢ διότι ἐκ τύχης ἀπεκαλύφθη ἡ ἀπάτη, ὁ δράστης εὐθύνεται μόνον ἐπὶ *ἀποπείρᾳ*. Ἡ δίωξις τοῦ ἀδικήματος γίνεται κατ' ἔγκλησιν τοῦ ἀπατηθέντος, ἀλλὰ τότε μόνον ἐπιτρέπεται αὕτη, ὅταν κατ' αἴτησιν τοῦ ἀπατηθέντος ἢ τῶν ἐχόντων κατὰ τὸν ἀστικὸν νόμον δικαίωμα νὰ προσβάλωσι τὸν γάμον κηρυχθῇ ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου πολιτικοῦ δικαστηρίου οὗτος ἄκυρος ἕνεκα τῆς ὑπὸ τοῦ δράστου πραχθείσης ἀπάτης. Ἐν ὅσῳ ὁ γάμος ὑφίσταται, δὲν δύναται νὰ ἐνεργηθῇ ποινικὴ δίωξις τοῦ ἀπατήσαντος· καθιεροῖ δηλαδὴ ἐνταῦθα ῥητῶς ὁ νόμος ζήτημα προδικαστικόν, ἀναστέλλον τὴν ποινικὴν ἀγωγήν.

Γάμος διὰ βίας. Τὴν διὰ βίας τέλεσιν γάμου προβλέπει εἰδικῶς τὸ ἄρθρον 360 τοῦ Ποιν. Νόμου, τιμωροῦν μὲ φυλάκισιν τὸ πολὺ τριῶν μηνῶν «τοὺς γονεῖς ἢ ἐπιμελητὰς παίδων, ὡς καὶ τοὺς ἐπιτρόπους, οἵτινες ἠνάγκασαν εἰς γάμον διὰ βίας ἢ διὰ συνεχῶν ἀπειλῶν τὸ τέκνον των ἢ τὸν ὑπεξούσιόν των».

Συνεπῶς, ἐνεργητικὸν μὲν ὑποκείμενον τοῦ ἀδικήματος τούτου δύνανται νὰ εἶναι μόνον οἱ γονεῖς ἢ ἐπιμεληταὶ παίδων ἢ οἱ ἐπίτροποι ἀνηλίκων, παθητικὸν δὲ τὸ τέκνον, ἀδιακρίτως ἡλικίας, ἤ, ἂν ὁ δράστης ᾖ ἐπίτροπος ἢ ἐπιμελητής, ἀνήλικος διατελῶν ὑπὸ τὴν ἐπιτροπείαν ἢ ἐπιμέλειαν αὐτοῦ. *Γονεῖς* ἐννοεῖ ὁ νόμος οὐ μόνον τοὺς ἐκ νομίμου γάμου τοιούτους, ἀλλὰ καὶ τοὺς φυσικούς, οὐχὶ ὅμως τοὺς θετούς. *Ἐπιμελητὴν* δὲ (Pflegealter) τὸν ἐξ οἱουδήποτε λόγου (ἀνατροφῆς, υἱοθεσίας, ὑπηρετικῆς σχέσεως) ἔχοντα ὑπὸ τὴν ἐπιμέλειάν του ἀνήλικον. Ὅθεν, ἂν τρίτος μὴ ἔχων τὴν ἰδιότητα γονέως, ἐπιτρόπου ἢ ἐπιμελητοῦ, ἀναγκάσῃ τινά, ἀδιαφόρως φύλου ἢ ἡλικίας, εἰς γάμον, δὲν ὑπόκειται τῇ διατάξει τοῦ ἄρθρου 360 τοῦ Ποινικοῦ Νόμου, ἀλλὰ διωχθήσεται, ἀναλόγως τῶν συντρεχουσῶν περιστάσεων, εἴτε ἐπὶ *παρανόμῳ βίᾳ* ἢ *ἀπειλῇ*, εἴτ' ἐπὶ *ἀπαγωγῇ*. Τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος συνιστῶσι: 1) Ἄσκησις *βίας φυσικῆς*, ἀμέσως ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ ἀναγκαζομένου ἐπενεργούσης καὶ παραλυούσης τὴν ἐλευθέραν αὐτοῦ βούλησιν, ἢ *ψυχολογικῆ*, τουτέστιν ἀπειλῶν καθ' οἱουδήποτε ἀγαθοῦ τοῦ ἀπειλουμένου ἀπευθυνομένων, καὶ ἐπιτηδείων νὰ κάμψωσι τὴν θέλησιν αὐτοῦ· αἱ ἀπειλαὶ ὅμως αὗται πρέπει, κατὰ τὸ ῥητὸν γράμμα τοῦ νόμου, νὰ εἶναι *συνεχεῖς* (Fortgesetzte), δηλονότι νὰ ἐπανελήφθησαν συχνάκις καὶ μετ' ἐπιμονῆς· καὶ 2) Τέλεσις γάμου, ὡς ἀποτέλεσμα τῆς βίας ἢ τῶν ἀπειλῶν ἐπελθοῦσα· ἀπαιτεῖται τουτέστι μεταξὺ τῆς χρησιμοποιηθείσης πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς πράξεως βίας, ἢ τῶν ἀπειλῶν, καὶ τοῦ συναφθέντος γάμου νὰ ὑφίσταται *αἰτιώδης σύνδεσμος*· ἂν ἐγένετο μὲν χρῆσις τῆς βίας ἢ συνεχῶν ἀπειλῶν ἐπὶ σκοπῷ ἐξαναγκάσεως εἰς γάμον, ἀλλ' οὗτος δὲν συνήφθη ἐκ τύχης ἢ ἐκ λόγων ἀνεξαρτήτων τῆς θελήσεως τοῦ δράστου, ὑφίσταται ἀπόπειρα τοῦ ἀδικήματος. Ὡς ὑποκειμενικὸν στοιχεῖον τῆς πράξεως ἀπαιτεῖται ἡ δολία προαίρεσις τοῦ δράστου, τείνουσα εἰς τὴν πρὸς γάμον ἐξανάγκασιν τοῦ παθόντος. Τὸ ἀδίκημα διώκεται αὐτεπαγγέλτως, ἀλλ' ἀφοῦ προηγουμένως κηρυχθῇ ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου πολιτικοῦ δικαστηρίου ὁ διὰ βίας συναφθεὶς γάμος ἄκυρος ἕνεκα τοῦ λόγου τούτου. Καὶ ἐνταῦθα δηλαδή, ὅπως καὶ ἐπὶ τοῦ δι' ἀπάτης τελεσθέντος γάμου, καθιεροῖ ὁ νόμος προδικαστικὸν ζήτημα ἀναστέλλον τὴν ἔγερσιν τῆς ποινικῆς ἀγωγῆς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Κωστῆ*, Ἑρμηνεία ποιν. Νόμου, ἐκδ. 4η ὑπὸ *Ἀγγ. Μπουροπούλου*, τόμ Β΄ 1927 § 182.—*Α. Κωνσταντοπούλου*, Ἑρμηνεία Ποινικῆς Δικονομίας. ἐκδ. 3η 1925. §§ 173, 174.—*Liszt*, Lehrbuch des Deutschen Strafrechs ἐκδ. 17η 1908 § 114, I΄.—*Frank*, Das strafgesetzbuch, ἐκδ. 11—14, 1915, § 170.—*Meyer-Allfeld*, ἐκδ. 8η 1922, § 50. III.

Α. Ν. ΜΠΟΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

—[ΣΤΡΑΤ.—ΝΑΥΤ.] Τὰ τοῦ γάμου τῶν Ἑλλήνων στρατιωτικῶν εἶχον κανονισθῆ διὰ διαφόρων νόμων, ὧν οἱ κυριώτεροι ἦσαν ὁ τοῦ 1861, ὁ ὁρίζων ὡρισμένον χρηματικὸν εἰσόδημα πρὸς σύναψιν γάμου, καὶ ὁ τοῦ 1865, ὁ καθιστῶν ὑποχρεωτικὴν τὴν ἔκδοσιν ἀδείας γάμου. Ἐκ τῶν νόμων τούτων ἄλλοι μὲν κατηργήθησαν, ὡς ὁ τοῦ 1861, ἄλλοι δ' ἐτροποποιήθησαν κατὰ τὰ ἑπόμενα ἔτη, παραμεινάσης ὅμως πάντοτε τῆς βάσεως ὅτι πᾶς στρατιωτικὸς ἢ ναυτικὸς πρέπει νὰ τύχῃ ἀδείας ὅπως συνάψῃ γάμον. Σήμερον (1929) ἡ ἄδεια αὕτη χορηγεῖται εἰς μὲν τὸν στρατιωτικὸν ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου Στρατιωτικῶν, εἰς δὲ τὸν ναυτικὸν διὰ προεδρικοῦ διατάγματος, ἐὰν εἶναι ἀξιωματικός, διὰ διαταγῆς τοῦ ὑπουργείου Ναυτικῶν ἐὰν εἶναι ὑπαξιωματικός· ὁ ἄνευ ἀδείας γάμος συνεπάγεται εἰς μὲν τὸν νυμφευόμενον στρατιωτικὸν ἢ ναυτικὸν ποινικὴν δίωξιν, εἰς δὲ τὴν σύζυγον καὶ τὰ ἐκ τοῦ γάμου τούτου τέκνα στέρησιν τῶν σχετικῶν ὠφελημάτων συντάξεως καὶ μερίσματος.

[Περὶ τῶν ἐκ τοῦ γάμου προερχομένων χρηματικῶν εὐεργετημάτων τῶν στρατιωτικῶν καὶ ναυτικῶν, βλ. λ. σύνταξις καὶ μετοχιμὸν ταμεῖον, περὶ δὲ τῶν ἐκ τοῦ γάμου στρατολογικῶν ὑποχρεώσεων τοῦ Ἕλληνος πολίτου βλ. λ. στρατολογία.] Ν. Θ. Κ.—Ι. Α. Λ.

— [ΤΕΚΤΟΝ.] Ἐν τῷ τεκτονισμῷ ὁ γάμος τῶν μελῶν ἀναγνωρίζεται δι' εἰδικῆς τελετῆς, ἥτις «συζυγικὴ ἀναγνώρισις» καλεῖται. Σκοπὸς αὐτῆς εἶναι ὅπως μεταδοθῶσιν εἰς τοὺς συζύγους αἱ ἀπαραίτητοι διὰ τὴν εὐτυχίαν ἀμφοτέρων ἠθικαὶ ἀρχαί, αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὰς περὶ γάμου καὶ οἰκογενείας ἀντιλήψεις τῆς ἐλευθέρας τεκτονικῆς. Τοιαῦται ἀρχαὶ εἶναι ὅτι τὸ νυμφεύεσθαι προϋποθέτει ἐλευθέραν μετὰ κρίσεως καὶ κατόπιν ἀμοιβαίας κλίσεως ἐκλογὴν ἐκ μέρους ἀμφοτέρων τῶν συζύγων· ὅτι γάμος εἶναι ἡ συμφωνία τῶν αἰσθημάτων καὶ τῆς ἀγάπης· ὅτι εἶναι ἀνήθικος ὁ γάμος ὁ ἔχων ὡς ἐλατήριον τὸ χρῆμα, τὴν κοινωνικὴν θέσιν, τὸ συμφέρον, τὴν ἐμπορείαν καὶ τὴν κερδοσκοπίαν· ὅτι ὁ ὑμέναιος δέον νὰ μὴ μεταβάλλῃ τὴν φύσιν τῶν νόμων τῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἀγάπης, καθόσον μεταξὺ τῶν συζύγων δὲν ὑπάρχει οὔτε κύριος οὔτε ὑπηρέτης· ὅτι ὁ γάμος χειραφετεῖ τοὺς συζευγνυμένους καὶ τοὺς καθιστᾷ ἐλευθέρους καὶ ἀνεξαρτήτους, ὅπως ἀναπτύξωσι τὴν φύσιν καὶ τὰ χαρίσματά των κ. ἄ. Δ. Π. Κ.

—*γάμος ὅμαιμος*· βλ. αἱμομιξία

—*γάμου κωλύματα*· βλ. γάμος [*Ἐκκλ. καὶ Ἀστ. Δίκ.*].

Γάμος [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος Καλλιθέας Πυλίας (τέως Μεμεριζίου) τῆς ἐπαρχίας Πυλίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας. Κάτ. (1928) 263.

γαμοσεπαλία (ἡ) [*Βοτ.*]. Ἡ σύμφυσις τῶν σεπάλων τοῦ ἄνθους. Δ. Ν. Π.

γαμοσέπαλον (τὸ) [*Βοτ.*]. Τὸ ἄνθος ὅπερ ἔχει συμφυῆ σέπαλα.

γαμοστήμονα *ἄνθη* [*Βοτ.*]. Λέγονται οὕτω ἐκεῖνα ἐκ τῶν ἀνθέων, ἅτινα ἔχουσι συμφυεῖς στήμονας. Δ. Ν. Π.

γαμοστόλος (ὁ, ἡ) [*Ἀρχ.*]. Ὁ φροντιστὴς τῶν τοῦ γάμου. Οὕτως ἐκαλεῖτο ἡ Ἀφροδίτη καὶ ἡ Ἥρα. Ὠνομάζοντο ἐπίσης *γαμοστόλοι* ἢ *νυμφοστόλοι* αἱ γυναῖκες, οἵτινες ἐπεμελοῦντο τοῦ στολισμοῦ τῆς νύμφης καὶ συνώδευον αὐτὴν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς γαμηλίου τελετῆς. Αἱ γαμοστόλοι πολλάκις ἦσαν δύο ἢ καὶ περισσότεραι. Εἰς σχετικὰς ἐπὶ ἀγγείου παραστάσεις εἰκονίζεται ἡ μία τῶν γαμοστόλων προσφέρουσα πυξίδα μὲ τὰ κοσμήματα εἰς τὴν νύμφην, ἄλλη στεφάνους καὶ ἄλλη ἑτοιμάζουσα τὰ τῆς κομμώσεως. Κ. Μ. Κ.

γαμοστολῶ (*—έω*)· *ἀρχ.*, φροντίζω διὰ τὴν τελετὴν τοῦ γάμου, ἢ διὰ τὸν στολισμὸν τῆς νύμφης.

γαμόστυλον (τὸ) [*Βοτ.*]. Καλεῖται οὕτω τὸ ἄνθος, οὗτινος οἱ στυλίσκοι εἶναι συμφυεῖς. Δ.Ν.Π.

γαμοτροπισμὸς (ὁ) [*Φιλοσ.—Βιολ.*]· βλ. τροπισμός.

γαμοφόρος (ὁ) ἰδιωματ., πληθ. *γαμοφόροι*· οἱ τὴν γαμήλιον πομπὴν ἀποτελοῦντες (ἀλλαχοῦ *γαμηλιῶτες*).

γαμόφυλλον (τὸ) [*Βοτ.*]. Καλεῖται οὕτω τὸ ἄνθος, οὗτινος πάντα τὰ μέρη συμφύονται, ὅπερ ἄλλως καὶ *μονόφυλλον* καλεῖται. Δ. Ν. Π.

γάμπα (ἡ)· ἡ γαστροκνημία καὶ καθόλου ἡ ὅλη κνήμη (ἰταλ. gamba).

Γαμπάρα (Gambara), ***Βερονίκη***. Ποιήτρια Ἰταλίς, ἐξ εὐγενοῦς μεγάλης οἰκογενείας, γεννηθεῖσα τῷ 1485. Νυμφευθεῖσα τὸν Τζιμπέρτον τὸν Ι΄, ἡγεμόνα τοῦ Κορρεγίου, διεδέχθη αὐτὸν μετὰ τὸν θάνατόν του, καὶ διεκρίθη διὰ τὴν καλήν της διοίκησιν. Ἐπιδοθεῖσα εἰς τὴν ποίησιν, ἔγραψε ποιήματα πετραρχικῆς τεχνοτροπίας, ἀκολουθοῦσα τὸ ὑπόδειγμα τοῦ καρδιναλίου Μπέμπου, καθὼς καὶ ἐπιστολάς. Τὰ ἔργα της δὲν στεροῦνται ποιᾶς τινος χάριτος καὶ κομψότητος, ἐξεδόθησαν δὲ τῷ 1759 εἰς Βρεσκίαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Rime e lettere» μετὰ βιογραφικοῦ προλόγου τοῦ Zambini. Γ. Σ. Σ.

γάμπια (ἡ) ἢ *γάπια* [*Ναυτ.*]. Ὁ *δόλων* κατὰ τὴν κοινὴν τῶν ναυτικῶν μας διάλεκτον. Εἰς πληθυντικὸν ὅμως, *γάμπιες* ἐννοοῦνται συλλήβδην τὸ δολώνιον, ὁ δόλων καὶ ἡ δολωνίς. Σ. Ε. Λ.

γαμπιέρης (ὁ) [*Ναυτ.*]· βλ. λ. ἀρμενιστής.

γαμπιέροι (οἱ) [*Ναυτ.*]. Οἱ *θωρακῖται τῶν δολώνων*, κατ' ἐπέκτασιν δὲ καὶ πάντες οἱ δολωνῖται, ὡς καὶ οἱ *θωρακῖται τῶν μειζόνων*. Σ. Ε. Λ.

Γαμπρέλλης ἢ ***Γαμπρούλης, Βασίλειος***. Ἀγωνιστὴς ἐξ Αἰτωλίας ὑπὸ τὸν Δ. Μακρῆν. Μετέσχε τῆς ἀρχικῆς ἐπιθέσεως τοῦ Ζαπαντίου, καὶ εἰς διαφόρους μάχας. Κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου ἔπεσεν εἰς τοὺς προμαχῶνας τῷ 1826. Γ. Δ. Κ.

Γάμπροβον [*Γεωγρ.*]· βλ. λ. Γάβροβον.

γαμπρὸς (ὁ)· βλ. γαμβρός.

γαμφηλωτός, *—ή, —όν*· γαμψός, ἐπικαμπής: «γαμφηλωτὸς πάσσαλος» (νέα λ. ἀπὸ τοῦ ἀρχ. *γαμφηλαὶ* =γνάθοι, σιαγόνες).

γαμψοδακτυλία (ἡ) [*Ἰατρ.*]. Δυσμορφία τῶν δακτύλων τῆς χειρός, καθ' ἣν οὗτοι τηροῦνται γαμψοί, ἤτοι ἐν ἐκτάσει τῶν πρώτων αὐτῶν φαλάγγων καὶ ἐν κάμψει τῶν δευτέρων καὶ τρίτων. Ἡ δυσμορφία αὕτη ὀφείλεται εἰς παράλυσιν τοῦ ὠλενίου νεύρου. (Περὶ τῆς γαμψοδακτυλίας τοῦ ποδὸς βλ. κοιλόπους.) Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

γαμψός,*—ή,—όν*· ὁ κεκαμμένος ὡς δρέπανον ἢ ὡς ἄγκιστρον, ἐπικαμπής, ἀγκυλωτός: «γαμψοὶ ὄνυχες», «γαμψὸν ῥάμφος», «γαμψὰ κέρατα».

γαμψοστεόνυξ (ὁ) (Gampsosteonyx) [*Ζῳολ.*]. Γένος βατράχων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀνούρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ῥανιδῶν*. Γνωστὸν ἓν μόνον εἶδος, ὁ *γαμψοστεόνυξ ὁ βατέσιος* (Gampsosteonyx batesii), ἀνακαλυφθὲν εἰς τὴν Κούβαν καὶ διακρινόμενον ἐκ τῆς ἰδιορρύθμου κατασκευῆς τῶν φαλάγγων τῶν ποδῶν του. Δ. Ν. Π.

Γαμψοστεόνυξ ὁ βατέσιος.

γαμψότης,*— ητος* (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τις γαμψός, κυρτότης: «ἡ γαμψότης τοῦ ῥάμφους».

γαμψῶ (*—όω*)· κάμνω τι γαμψόν.

γαμψῶνυξ (ὁ, ἡ)· ὁ ἔχων γαμψοὺς ὄνυχας· λέγεται καὶ *γαμψώνυχος*.

— **γαμψώνυχα** (τὰ) [*Ζῳολ.*]. Καλοῦνται οὕτω τὰ ζῷα τὰ ἔχοντα γαμψοὺς ὄνυχας καὶ ἰδίως τὰ πτηνὰ τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἁρπακτικῶν*. Δ. Ν. Π.

— **γαμψώνυχες** (οἱ) [*Ζῳολ.*]. Οἰκογένεια ζῴων θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πιθήκων*. Οἱ πίθηκοι τῆς οἰκογενείας ταύτης φέρουσι τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα: Κεφαλὴν ἀπεστρογγυλωμένην, πρόσωπον βραχὺ καὶ πεπλατυσμένον, ὀφθαλμοὺς μικρούς, ὦτα μεγάλα καλυπτόμενα συνήθως ὑπὸ πυκνῶν ἐπιμήκων τριχῶν, σῶμα εὔρωστον, πόδας βραχεῖς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καὶ οὐρὰν μακροτάτην. Ἴδιον χαρακτηριστικὸν γνώρισμα αὐτῶν, μὴ ἀπαντῶν εἰς ἑτέρας οἰκογενείας τῶν πιθήκων, εἶναι ὅτι πάντες οἱ δάκτυλοι τῶν ποδῶν, πλὴν τοῦ ἀντίχειρος, εἶναι ἐφωδιασμένοι διὰ στενῶν, γαμψῶν, ὀνύχων· ὁ ἀντίχειρ φέρει πλατύτατον ὄνυχα. Οἱ γαμψώνυχες πίθηκοι ἀπαντῶσιν εἰς τὴν Νότιον Ἀμερικὴν ἀπὸ τοῦ Μεξικοῦ μέχρι τῆς Βραζιλίας, ἐπίσης ἀπαντῶσι καὶ εἰς τὴν Γουιάναν καὶ τὸ Περού. Ἐνδιαιτῶνται κυρίως ἐπὶ τῶν δένδρων, ἐπὶ τῶν ὁποίων δὲν ἵστανται ὄρθιοι ὡς οἱ περισσότεροι τῶν πιθήκων, ἀλλὰ κάθηνται ἢ ἐξαπλοῦνται ἐπὶ τῆς κοιλίας των μὲ τὴν οὐρὰν κρεμαμένην. Γενικῶς κατὰ τὰς κινήσεις των ὑπενθυμίζουν περισσότερον τοὺς σκιούρους ἢ τοὺς πιθήκους καὶ συνήθως βαδίζουσι διὰ τῶν τεσσάρων ποδῶν των. Εἶναι δειλότατα ζῷα καὶ ἔχουσι κλαυθμηρίζουσαν φωνήν. Τρέφονται ἐκ διαφόρων καρπῶν, φύλλων, σπερμάτων, ἀνθέων, ἀραχνῶν, ἐντόμων καὶ μικρῶν θηλαστικῶν.

Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει ἀρκετὰ εἴδη, ὧν κυριώτερον εἶναι ὁ *ἁπαλὸς* (Hapale). Δ. Ν. Π.

γαμῶ (*— έω*)· ἀρχ., λαμβάνω γυναῖκα, ἄλλως, γυναῖκα ἄγομαι· || νεώτ., ἐπιβαίνω τινὶ σαρκικῶς, συνουσιάζομαι.

γάνα (ἡ) καὶ ***γανάδα*** ἢ ***γανιάδα*** καὶ ***γανίλα***· τὸ ἐπὶ τῆς γλώσσης λευκὸν ἐπίχρισμα κατ' ἀκολουθίαν δυσπεψίας ἢ ἄλλης στομαχικῆς ἀνωμαλίας· || τὸ ὀξείδωμα τῶν μεταλλίνων σκευῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν χαλκῶν μαγειρικῶν σκευῶν· || κατ' ἐπέκτασιν, ἡ ἀσβόλη καὶ ἐντεῦθεν πᾶς ῥύπος, πᾶν τὸ συχαμερόν.

— [*Λαογρ.*] Ἐπειδὴ οἱ πομπευόμενοι δι' ἀξιοποίνους πράξεις πρὸ τῆς περιαγωγῆς αὐτῶν περιεχρίοντο κατὰ τὸ πρόσωπον δι' ἀσβόλης, ὡς ἐκ τούτου διὰ τῆς λέξεως *γάνα* μετωνυμικῶς δηλοῦται ὁ ἐξώλης, ὁ ἄξιος πομπεύσεως καί, γενικῶς, πᾶν βδέλυγμα. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον πολλάκις καὶ συνεκφέρεται ὡς συνώνυμον μετὰ τῆς πομπῆς. Οὕτως ἔχομεν τὰς παροιμιώδεις φράσεις: «τῆς πο-

Digitized by Google

μπῆς καὶ τῆς γάνας ἄνθρωπος», «πομπὴ (ἢ καὶ ντροπὴ) καὶ γάνα σου», «ἔπαρ' τὴν πομπή, χτύπα τὴ γάνα». Ὡσαύτως καὶ τὴν παροιμίαν: «κοντὴ γυναῖκα πέρδικα, ψηλὴ καραμαντάνα' | ψηλὸς ἄντρας σὰν ἄγγελος, κοντὸς μπομπὴ καὶ γάνα». Ἐπειδὴ δὲ ὁ δι' ἀσβολης περιχριόμενος κατὰ τὰς πομπεύσεις ἐγίνετο ἀντικείμενον τῆς γενικῆς καταισχύνης, διὰ τοῦτο *γανωμένος* εἴς τινα μέρη τῆς Ἑλλάδος λέγεται ὁ κατησχυμένος. Ἐκ τούτου καὶ ἡ φράσις «πῆρε γάνα»: κατεντροπιάσθη. Ἀλλαχοῦ πάλιν *γανωμένος* σημαίνει καὶ τὸν μετημφιεσμένον, λόγῳ τῆς συνηθείας κατὰ τὰς ἀπόκρεω νὰ περιχρίουν οἱ μετημφιεσμένοι τὸ πρόσωπον καὶ τὰς χεῖρας δι' ἀσβόλης. Χ. Γ. Σ.

Γαναδιὸ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κονίτσης τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων τῆς Ἠπείρου, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα ἀριθμοῦσαν (1928) 251 κατοίκους. Κεῖται παρὰ τοὺς πρόποδας δασώδους βουνοῦ εἰς θαυμασίαν τοποθεσίαν. Ἐπὶ τουρκοκρατίας, ἐπειδὴ οἱ κάτοικοί του ἐταξίδευον εἰς Ρουμανίαν, τὸ χωρίον εὐημέρει, ἀπετέλει δὲ μετὰ τῶν παρακειμένων κοινοτήτων *Μεσαριὰ* καὶ *Μποτσιφάρι* μίαν κοινότητα, τὴν τῆς *Μολίστης*, ἥτις ἐπὶ τουρκοκρατίας ἤκμαζεν ἔχουσα ἑλληνικὸν καὶ δημοτικὸν σχολεῖον, «*Σπυριδώνειον*» καλούμενον. Χ. Ι. Σ.

Γανᾶς, *Σεραφείμ.* Πατριάρχης Ἀντιοχείας· βλ. λ. Κύριλλος.

Γανδάρα *['Αρχ. Γεωγρ.]*· βλ. Γανδαρῖτις.

Γανδάρβαι (Gandarvas) *['Ινδ. Μυθ.]*. Ἰνδικαὶ θεότητες δευτέρου βαθμοῦ, συχνάκις ἀπαντώμεναι ἐν ταῖς Βέδαις. Συνήθως ἐν ταῖς Βέδαις ἀναφέρεται εἷς μόνος *Γανδάρβης*, κατοικῶν ἐν τῷ οὐρανῷ, τῷ ἀέρι καὶ τοῖς ὕδασι, σύζυγος τῆς *Ἀψαρά*, ἐξ ἧς ἐγέννησε τὸ πρῶτον ζεῦγος τῶν θνητῶν ἀνθρώπων *Ὑάμα-Ὑάμι*. Εὑρίσκεται εἰς στενὰς σχέσεις πρὸς τοὺς μεγίστους τῶν θεῶν, διευθύνει τοὺς ἡλιακοὺς ἵππους τοῦ *Σαβιτάρ*, φυλάττει τὸ ἱερὸν ποτὸν τοῦ *Σόμα* καὶ γινώσκει πάντα τὰ οὐράνια μυστήρια, ὡς καὶ τὰς θεραπευτικὰς ἰδιότητας τῶν φυτῶν. Μετὰ τοῦ *Ἄγνι* καὶ Σόμα θεωρεῖται ὁ φυσικὸς κύριος πασῶν τῶν γυναικῶν, αἵτινες νυμφευόμεναι δέον νὰ ζητῶσι τὴν ἀπ' αὐτῶν παραίτησιν τῶν δικαιωμάτων του. Φέρει πολυτελῆ πανοπλίαν καὶ ἠρωματισμένην ἀμφίεσιν, ὑπό τινων δὲ μυθολόγων ἐσχετίσθη ἄνευ ἀποδείξεων πρὸς τοὺς ἑλληνικοὺς Κενταύρους. —Β.

Γανδαρίδαι ἢ *Γαγγαρίδαι.* Ἀρχαῖος λαὸς τῶν Ἰνδιῶν, ὅστις κατῴκει παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Γάγγου ποταμοῦ, ἀπὸ τοῦ μέσου ροῦ αὐτοῦ μέχρι τῶν ἐκβολῶν του, ἤτοι εἰς τὴν σημερινὴν Βεγγάλην, περὶ τὴν Καλκούταν. Ὁ λαὸς οὗτος, ἔχων πρωτεύουσαν τὰ *Παλίμβουθρα* (τὴν σημερινὴν Πάτναν), ἦτο ἐκ τῶν ἰσχυροτέρων λαῶν τῆς Ἰνδικῆς καὶ εἶχε συγκροτήσει κράτος μέγα καὶ ἰσχυρόν, ἰδίως μετὰ τὴν ἐξ Ἰνδιῶν ἐπιστροφὴν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ὅστις δὲν ὑπέταξε τούτους, διότι οἱ στρατιῶταί του εἶχον ἀρνηθῆ νὰ προχωρήσωσι περαιτέρω τοῦ Ὑαρώτιδος ποταμοῦ. Ἡ χώρα τῶν Γανδαριδῶν ἐκαλεῖτο *Γανδαρίς.* ΚΑΨ.

Γανδάριοι (οἱ) καὶ *Γάνδαροι.* Λαὸς τῆς Ἰνδικῆς, κατοικῶν βορειοανατολικῶς τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ καὶ νοτίως τοῦ Σουαέτου, παρὰ τὰ ὅρια τῆς Ἀραχωσίας. Ἡ χώρα αὐτῶν ἐκαλεῖτο Γανδαρῖτις (βλ. λ.) καὶ *Γανδαρική.* Οἱ Γανδάριοι συνεξεστράτευσαν καθ' Ἡρόδοτον (Γ' 91) μετὰ τοῦ Ξέρξου κατὰ τῆς Ἑλλάδος. —Μ.

Γανδαρίς, *—ίδος* (ἡ) *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ χώρα τῶν *Γανδαριδῶν* (βλ. λ. Γανδαρίδαι καὶ Γανδαρῖτις). —Μ

Γανδαρῖτις ἢ *Γανδαρική.* Οὕτως ὠνομάζετο ἐκ τῆς ἰνδικῆς πενταποταμίας τὸ τμῆμα αὐτῆς τὸ περιλαμβανόμενον μεταξὺ τοῦ Ἀκεσίνου ποταμοῦ πρὸς Δ. καὶ τοῦ Ὑαρώτιδος πρὸς Α. Ἡ χώρα αὕτη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος ἀνῆκε μετὰ τῶν ὁμόρων αὐτῆς εἰς τὸ περσικὸν κράτος καὶ ἀποτελοῦσα μετ' αὐτῶν τὸν ἕβδομον νομὸν ἐπλήρωνε μετ' αὐτῶν 175 τάλαντα· διὰ τοῦτο καὶ μεταξὺ τῶν στρατευσάντων ὑπὸ τὸν Ξέρξην ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος μνημονεύονται καὶ *Γανδάριοι* (*Ἡροδ.* Ζ' 66) ὑπὸ τὸν Ἀρτύφιον τὸν Ἀρταβάνου. Κατὰ τοὺς χρόνους δὲ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἡ Γανδαρῖτις ἀπετέλει αὐτόνομον κράτος ὑπὸ τὸν *Πῶρον* ἀνεψιὸν τοῦ παρὰ τὸν Ὑδάσπην ἡττηθέντος κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ 326 π. Χ. βασιλέως *Πώρου.* Ὁ ἡγεμὼν τῆς Γανδαρίτιδος Πῶρος, μὴ βοηθήσας τὸν θεῖόν του κατὰ τὴν μάχην τοῦ Ὑδάσπους, ἀνέμενεν ὡς ἀμοιβὴν παρὰ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου τὴν πλήρη ἀνεξαρτησίαν του. Ὅτε ἔμαθεν ὅμως παρὰ τῶν ἀπεσταλμένων του πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, ὅτι ὁ θεῖός του καὶ βασιλεὺς ἦτο τῆς χώρας του καὶ μεγάλως ἐτιμᾶτο ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, φοβηθεὶς ἔφυγε μετὰ πλείστων ἐνόπλων, ἀποκομίζων καὶ πάντας τοὺς θησαυρούς του πρὸς ἀνατολὰς εἰς τὰς χώρας τοῦ Γάγγου. Μετὰ τὴν πληροφορίαν ταύτην ὁ Ἀλέξανδρος εἰσέβαλεν εἰς τὴν Γανδαρίτιδα, τὴν ὁποίαν καὶ κατέλαβε μέχρι τοῦ ποταμοῦ Ὑαρώτιδος καὶ παρέδωκεν αὐτὴν εἰς τὸν σύμμαχόν του Πῶρον, θεῖον τοῦ φυγόντος ἡγεμόνος της. Ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ καὶ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἀκεσίνου ἔκτισε κατ' ἐντολὴν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ὁ φίλος του *Ἡφαιστίων* τὴν πόλιν *Ἀλεξάνδρειαν*, ἥτις πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν ἄλλων ἐκαλεῖτο *ἡ ἐπὶ Ἀκεσίνου.* Ἡ χώρα αὕτη, *Γανδαρὶς* ὑπὸ τοῦ Στράβωνος καλουμένη (τὸ σημερινὸν Πεντζάβ), διαστέλλεται τῆς Γανδαρίτιδος (παρὰ τὴν σημερινὴν Καβούλ), ἥτις κατ' αὐτὸν ἀπετέλει ἓν τῶν δυτικῶν τμημάτων τῆς ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καταληφθείσης Ἰνδικῆς, τὸ παρὰ τὸν Κώφην ποταμὸν καὶ πρὸ τοῦ Ἰνδοῦ κείμενον. Ἀμφότεραι αὗται αἱ χῶραι ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν καλοῦνται *Γανδάρα.* Ἐφημίζοντο δὲ διὰ τὸν φυσικὸν πλοῦτόν των καὶ τὸ κάλλος τῶν κατοίκων των, ἰδίως τὸ βόρειον (προσάρκτιον) τμῆμα τῆς Γανδαρίτιδος. Κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας τοῦ Α' π. Χ. αἰῶνος, ἡ Γανδαρῖτις ἀπετέλει κράτος αὐτόνομον. Ἡ ἐπὶ τῆς χώρας ταύτης ἐπίδρασις τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, κατὰ τοὺς μετὰ τὸν Μ. Ἀλέξανδρον χρόνους, ἴσως καὶ ἐξ ἐπιδράσεως εἰς αὐτὴν τῶν Ἑλλήνων βασιλέων τῆς Βακτριανῆς, μαρτυρεῖται ἐκ τῶν δι' ἀνασκαφῶν ἐλθόντων εἰς φῶς ἔργων τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ γλυπτικῆς ἐπηρεασμένων ἐξ ἑλληνικῶν προτύπων. Τὰ ἔργα ταῦτα εἶναι κίονες καὶ κιονόκρανα καὶ ἀγάλματα, ἐκ τῶν ὁποίων καὶ ἓν τοῦ Βούδδα, φέρον τὴν σφραγῖδα τῆς ἑλληνικῆς τέχνης. ΚΑΨ.

Γανδάς. Βασιλεὺς τῶν *Κοσσαίων* ἢ *Κασσιτῶν*, (περὶ τὸ 1760 π. Χ.), ἐπὶ τοῦ ὁποίου οὗτοι ἐπέτυχον νὰ καταλάβουν ὁριστικῶς τὴν βόρειον καὶ κεντρικὴν Βαβυλωνίαν. Ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Βαβυλῶνος διετηρήθη ἡ δυναστεία τῶν Κοσσαίων 576 ἔτη ὡς Γ' δυναστεία τῆς Βαβυλῶνος. Σ. Ν. Μ.

Γάνδη (Gand, φλαμ. Gent, κατὰ τὸν μεσαίωνα λατ. Ganda ἢ Gandavum) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Βελγίου, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Φλάνδρας. Κεῖται ἐπὶ χαμηλῆς πεδιάδος, εἰς ἀπόστασιν 48 χιλιομέτρων ΒΔ τῶν Βρυξελλῶν, ἐπὶ τῆς συμβολῆς τοῦ ποταμοῦ Λὺς καὶ Σκάλδιος καὶ τῶν ρυάκων Λιὲβρ καὶ Μοέρ. Οἱ ποταμοὶ οὗτοι διαχωρίζουν τὴν πόλιν εἰς 26 νησίδια, τὰ ὁποῖα εἶναι συνδεδεμένα πρὸς ἄλληλα δι' ἑκατὸν περίπου γεφυρῶν. Εἶναι σημαντικώτατον σιδηροδρομικὸν κέντρον, συνδεομένη δι' εὐρυτάτου δικτύου μετὰ τῶν Βρυξελλῶν τῆς Ἀμβέρσης, τῆς Ὀστάνδης, τοῦ Ρουμπαὶ κ.λ.π. καὶ ἔχει 165.655 κατοίκους, μετὰ δὲ τῶν περιχώρων 211.519. Μὲ τὴν θάλασσαν συγκοινωνεῖ διὰ τῆς διώρυγος Μπρὺζ-Ὀστάνδης, δι' ἄλλης δὲ διώρυγος, ἐπιτρεπούσης τὴν διέλευσιν καὶ εἰς μεγάλα πλοῖα, συγκοινωνεῖ μὲ τὴν παραθαλάσσιον ὀλλανδικὴν πόλιν Τυρνέζεν. Εἶναι ἕδρα ἐπισκόπου, ἐφετείου, πανεπιστημίου, ἱδρυθέντος τῷ 1816, ὀνομαστῆς σχολῆς πολιτικῶν μηχανικῶν, τῆς βασιλικῆς φλαμανδικῆς Ἀκαδημίας, ᾠδείου κ. τ. λ. Ἔχει ἐπίσης σχολὴν ἀρχιτεκτονικῆς καὶ ζωγραφικῆς, ἵδρυμα κωφαλάλων, βοτανικὸν κῆπον, πλούσια μουσεῖα καὶ βιβλιοθήκην.

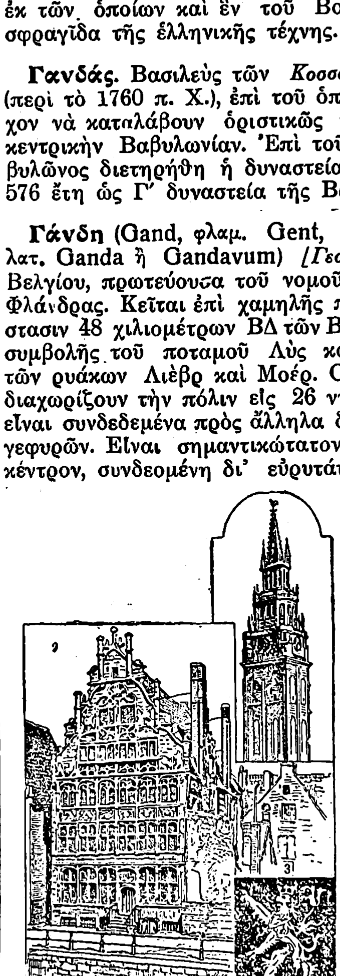

Γάνδη: *1. Τὸ κωδωνοστάσιον. 2. Οἶκος τοῦ ναύτου. 3. Ὁ θυρεὸς τῆς Γάνδης.*

Ἡ Γάνδη εἶναι πόλις βιομηχανικωτάτη καὶ ἐμπορικωτάτη. Ἡ βιομηχανία της ἀντιπροσωπεύεται κυρίως ὑπὸ σημαντικῶν κλωστηρίων βάμβακος καὶ λίνου, ἐργοστασίων ὑφασμάτων καὶ τριχάπτων, χυτηρίων χαλκοῦ καὶ σιδήρου, ἐργοστασίων κατασκευῆς μηχανημάτων, ἐργοστασίων σακχάρεως, πολυαρίθμων ζυθοποιείων καὶ θαυμασίων ἐγκαταστάσεων κηπουρικῆς καὶ φυτοκομίας. Διεξάγει ζωηρὸν ἐμπόριον σιτηρῶν, ἐλαίων, δερμάτων, ὑφασμάτων, ἀνθέων, ἵππων καὶ κερασφόρων ζῴων.

—*['Ιστορ.]* Ἡ ἀρχὴ τοῦ οἰκισμοῦ τῆς Γάνδης ἀνάγεται εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς κατασκευῆς ἑνὸς castrum Gandavum κατὰ τὸν Ε' ἢ ΣΤ' αἰῶνα, παρὰ τὴν συμβολὴν τῶν ποταμῶν Σκάλδιος καὶ Λύς. Ἡ ἱστορία τῆς πόλεως ἄρχεται ἀπὸ τοῦ Ζ' αἰῶνος, ὁπότε ἀναφέρεται κατὰ πρῶτον ἡ πόλις, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐκήρυξε τὸν χριστιανισμὸν ὁ Ἅγιος Ἄμαντος. Περὶ τὰ τέλη τοῦ Ι' αἰῶνος ἤρχισε νὰ διαδίδεται ἐν Γάνδῃ τὸ ἐπάγγελμα τῶν ὑφαντῶν καὶ τῶν γναφέων, ὑπὸ τῶν αἱματηρῶν στάσεων τῶν ὁποίων δεινῶς ἐταράχθη ἡ πλουσία καὶ ἰσχυρὰ πόλις κατὰ τὸν ΙΓ' καὶ τὸν ΙΔ' αἰῶνα. Ἡ Γάνδη εἶχε γίνει πρωτεύουσα τῆς Φλάνδρας καὶ ἕδρα τῶν κομίτων της, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ ἀξιολογώτερος εἶναι ὁ Ἰάκωβος βὰν Ἀρτεβέλντε, ἐν αὐτῇ δὲ ἐψηφίσθη τῷ 1477 τὸ πρῶτον σύνταγμα τῶν Κάτω Χωρῶν. Βραδύτερον η Γάνδη ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Φιλίππου τοῦ Ἀγαθοῦ, ἕνεκα τῆς βαρείας φορολογίας τὴν ὁποίαν ἐπέβαλεν εἰς αὐτήν. Ὁ ἀγὼν διήρκεσεν ἐπὶ πέντε ἔτη, μὲ δυσμενὲς ἀποτέλεσμα διὰ τὰ στρατεύματα τῆς Γάνδης, παρὰ τὴν ἐπιδειχθεῖσαν

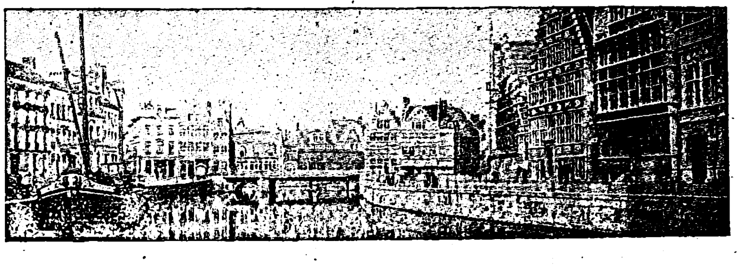

Γάνδη: *Μία τῶν προκυμαιῶν τῆς πόλεως.*

γενναιότητά των (1453). Τῷ 1539—1540 οἱ κάτοικοι τῆς Γάνδης ἐπανεστάτησαν ἐναντίον τοῦ Καρόλου Κουίντου, συνεπείᾳ νέας βαρείας φορολογίας. Ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ κατώρθωσε νὰ καταστείλῃ τὴν ἐπανάστασιν καὶ νὰ σφάξῃ 26 ἐκ τῶν πρωταιτίων στασιαστῶν. Κατὰ τὰς θρησκευτικὰς ταραχάς, αἵτινες ἐσημειώθησαν κατὰ τὴν βασιλείαν Φιλίππου τοῦ Β', πολλοὶ κάτοικοι τῆς Γάνδης ἐξορισθέντες μετέδοσαν τὴν τέχνην τοῦ ὑφαίνειν εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Γερμανίαν. Κατὰ τὸ 1576 ὑπεγράφη ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἡ συνθήκη τῆς ἑνώσεως ὅλων τῶν φλαμανδικῶν πόλεων ἐναντίον τῆς Ἱσπανίας. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης μέχρι τοῦ 1584, ὁπότε κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν, ἡ Γάνδη ὑπῆρξε τὸ θέατρον σφοδρῶν αἱματηρῶν ταραχῶν. Ὑπέστη κατόπιν πολλὰς πολιορκίας καὶ περιῆλθεν ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῶν Αὐστριακῶν, τῶν Ἄγγλων, τῶν Γάλλων καὶ τῶν Ὀλλανδῶν. Τῷ 1815, κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἑκατονταημέρου, ἐχρησίμευσεν ὡς καταφύγιον εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Λουδοβῖκον τὸν ΙΗ'. Ἀπὸ τοῦ 1830 περιῆλθεν εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Βελγίου. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον κατελήφθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καὶ ἀπηλευθερώθη τῷ 1918. Ἡ Γάνδη ἀπετέλεσεν ἀνέκαθεν τὸ κέντρον τῆς φλαμανδικῆς κινήσεως ἐν Βελγίῳ, τὴν κίνησιν δὲ ταύτην ἐνίσχυσαν οἱ Γερμανοὶ κατὰ τὴν κατοχήν των ἀπὸ τοῦ 1914 μέχρι τοῦ 1918, ἱδρύσαντες καὶ ἰδιαίτερον φλαμανδικὸν πανεπιστήμιον, παρὰ τὸ ὑπάρχον γαλλικόν. Τὸ πανεπιστήμιον τοῦτο ἐκλείσθη τῷ 1918, τῷ δὲ 1923 ὡρίσθη ὅπως ἡ διδασκαλία εἰς τὸ ὑπάρχον πανεπιστήμιον γίνεται εἰς τὰς δύο γλώσσας, φλαμανδικὴν και γαλλικήν. Ἡ Γάνδη εἶναι πατρὶς τοῦ ἀστρονόμου Ἀδόλφου Κετελὲ καὶ τοῦ ποιητοῦ Μαυρικίου Μαίτερλινγκ, ἐν αὐτῇ δὲ εἶχε γεννηθῆ καὶ ὁ Κάρολος Κουΐντος τῆς Αὐστρίας, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ὁποίου ἡ Γάνδη εἶχεν ἀποβῆ ἡ μεγαλυτέρα καὶ πολυανθρωποτέρα πόλις τῆς Εὐρώπης.

Μνημεῖα. Ἡ Γάνδη εἶναι μία τῶν παλαιοτέρων πόλεων τῆς Εὐρώπης καὶ διατηρεῖ πλεῖστα ἀξιολογώτατα μνημεῖα τοῦ ὀνομαστοῦ παρελθόντος της. Τὰ κυριώτερα τούτων εἶναι: τὸ δημαρχεῖον, χρονολογούμενον ἀπὸ τοῦ 1481· τὸ κωδωνοστάσιον, ὕψους 111 μέτρων, τετράγωνος πύργος τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, μετὰ 44 κωδώνων· ἡ βιβλιοθήκη, περιέχουσα 4 0 000 τόμους καὶ πολλὰ σπανιώτατα καὶ σημαντικὰ χειρόγραφα, μετὰ πολλῶν χαλκογραφιῶν· ὁ καθεδρικὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Μπαβόν, γοτθικοῦ ρυθμοῦ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, μετὰ πύργου 98 μέτρων καὶ κρύπτης τοῦ Ι' αἰῶνος, περιεχούσης πλούσια μαυσωλεῖα, καθὼς καὶ πλουσιωτάτων ἄλλων ἔργων, ἐν οἷς καὶ ἑνὸς πίνακος τοῦ Ρούμπενς («Ἡ ὑποδοχὴ τοῦ Ἁγίου Ἄμαντος εἰς τὸ ἀβαεῖον») καὶ ἑτέρου τοῦ Βὰν Ντάϋκ («Ὁ οὐράνιος ἀμνός»), θεωρουμένου ὡς ἑνὸς τῶν ἀριστουργημάτων του· ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Μιχαὴλ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, ὅστις περιέχει τὸν «Θνήσκοντα Χριστὸν» τοῦ Βὰν Ντάϋκ· ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Μιχαήλ, τοῦ ΙΒ' αἰῶνος· ὁ «Πύργος τῶν Κομίτων», τοῦ Θ' αἰῶνος. Ὑπάρχουν ἐπίσης πολλὰ παλαιὰ ἰδιωτικὰ οἰκήματα λίαν ἐνδιαφέροντα ἀπὸ ἀπόψεως ἀρχιτεκτονικῆς· μεταξὺ τούτων εἶναι τὰ τεσσάρων ἀρχαίων σωματείων, ὧν «ὁ Οἶκος τοῦ ναύτου» χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1531 καὶ διατηρεῖται σχεδὸν ἀνέπαφος, θεωρεῖται δὲ ὡς τὸ ὡραιότερον ἰδιωτικὸν οἰκοδόμημα τοῦ Βελγίου. Ἐν Γάνδῃ ὑπάρχει ἐπίσης καὶ ἡ περίεργος παλαιὰ συνοικία τῶν μοναχῶν Βεγήνων, μετὰ 18 μοναστηρίων καὶ 103 οἰκιῶν, χωριζομένων ἀπὸ τὴν λοιπὴν πόλιν διὰ τοίχων καὶ τάφρων. Ἡ συγ-

Digitized by Google

οικία αὕτη ἱδρύθη τῷ 1227 ὑπὸ τῆς κομίσσης Ἰωάννας τῆς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ περιελάμβανε πολλὰς ἑκατοντάδας μοναχῶν.

Μέγα τμῆμα τῆς παλαιᾶς πόλεως ἔχει ὑποστῆ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ καὶ ἔχει προσαρμοσθῆ εἰς τὰς σημερινὰς ἀνάγκας μετὰ μεγάλων ὁδῶν, πλατειῶν, κέντρων, μεγάλων λιμενικῶν ἔργων καὶ μεγαλοπρεπῶν οἰκοδομῶν, κυριώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι τὸ θέατρον, τὸ δικαστικὸν μέγαρον, τὸ μουσεῖον, τὸ δημοτικὸν νοσοκομεῖον. Μ. Δ. Β.

—*[Τέχν.]* Ἡ Γάνδη κατέχει μερικὰ ἀπὸ τὰ μᾶλλον ἀξιόλογα θρησκευτικὰ μνημεῖα τοῦ Βελγίου, σωρείαν σημαντικωτάτων ἔργων πλαστικῆς, ἀναγλυφοποιίας καί, ὅλως ἰδιαιτέρως, ζωγραφικῆς καὶ πλῆθος ὡραιοτάτων νεωτέρων οἰκοδομημάτων. Μεταξὺ τῶν ναῶν της ἐξέχουσαν θέσιν κατέχει ἡ μητρόπολις, ἥτις ἀφιερωθεῖσα κατ' ἀρχὰς εἰς τὸν Ἅγιον Ἰωάννην, ἐτιμήθη βραδύτερον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Μπαβόν. Τὸ μνημεῖον τοῦτο ᾠκοδομήθη τμηματικῶς, κατὰ διαφόρους περιόδους. Τοιουτοτρόπως ἡ κρύπτη του, ἥτις ἐκτείνεται ὑπὸ τὸν χορόν, κατεσκευάσθη κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα καὶ ἀνεκαινίσθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΓ'. Τὸ κωδωνοστάσιον, ἔχον ὕψος 90,66 μ., ἐκτίσθη τῷ 1533 καὶ 1534· εἰς τὴν κορυφὴν τούτου ὁδηγεῖ κλῖμαξ περιστροφικὴ ἀποτελουμένη ἐκ 446 βαθμίδων. Τὰ κλίτη προέρχονται ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Εἰς τὸν ναὸν τοῦτον συνῆλθον δύο σύνοδοι τοῦ τάγματος τοῦ Χρυσοῦ Δέρατος, ἡ μὲν πρώτη ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ἱδρυτοῦ τοῦ τάγματος Φιλίππου τοῦ Ἀγαθοῦ, τῷ 1445, ἡ δὲ δευτέρα κατὰ διαταγὴν Φιλίππου τοῦ Γ', βασιλέως τῆς Ἰσπανίας, τῷ 1559. Ἐκ τῶν περιεχομένων ἐν τῇ μητροπόλει ταύτῃ ἀνεκτιμήτων καλλιτεχνικῶν θησαυρῶν ἄξια ἰδιαζούσης μνείας εἶναι τὰ κάτωθι ἔργα: «Ἡ ἀποκεφάλισις τοῦ Ἁγία Ἰωάννου» ὑπὸ *Γασπάρου ντὲ Κράγερ*, «Ἡ Ἁγία Κολέττα» ὑπὸ *Παῖλινκ*, «Ὁ νεκρὸς Χριστὸς ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς Θεοτόκου» τοῦ *Γιάνσενς*, «Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν τῷ μέσῳ τῶν γραμματέων» τοῦ *Fr. Porbus*, «Τὸ μαρτύριον τῆς Ἁγίας Barbe» ὑπὸ *Γ. ντὲ Κράγερ*, «Ἡ ἀποκαθήλωσις» τοῦ *Γ. Χόντχορστ*, «Ὁ μυστικὸς ἀμνὸς» τῶν ἀδελφῶν *Βὰν Ἄϊκ*, τὸ γνωστὸν ἐπὶ θέματος εἰλημμένου ἐκ τῆς Ἀποκαλύψεως πολυσύνθετον καὶ πολυπρόσωπον ἀριστούργημα τῆς παλαιοτάτης φλαμανδικῆς τέχνης κλπ. Παρὰ τὴν μητρόπολιν τῆς Γάνδης ἄξιοι ἰδιαιτέρας ἀναγραφῆς εἶναι καὶ οἱ ἀκόλουθοι ναοί: α) ὁ τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου, θεμελιωθεὶς κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα, γενόμενος παρανάλωμα τοῦ πυρὸς ὀλίγῳ ὕστερον καὶ τυχὼν ἐπανειλημμένων μεταρρυθμίσεων καὶ ἀνακαινίσεων μετὰ ταῦτα. Περιλαμβάνει πλείστους πίνακας μεγάλης ἀξίας· β) ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἱδρυθεὶς τῷ 1051 καὶ ἀνακαινισθεὶς τῷ 1429 καὶ τῷ 1603· γ) ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Μιχαήλ, ἱδρυθεὶς τῷ 1480 καὶ κοσμηθεὶς διὰ κωδωνοστασίου κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος· δ) ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Πέτρου, ἱδρυθεὶς τῷ 1629 καὶ περιλαμβάνων πλείστους πίνακας· στ) ὁ ναὸς τῶν Αὐγουστίνων μοναχῶν· ζ) ὁ ναὸς τοῦ Σωτῆρος, περιλαμβάνων δώδεκα ἐξαιρέτους πίνακας τοῦ *Ρόσζε*· καὶ η) τὸ μέγα γυναικεῖον μοναστήριον τῆς Γάνδης, ἀποτελούμενον ἐκ δεκαοκτὼ ἡσυχαστηρίων καὶ 103 κελλίων καὶ χωριζόμενον ἀπὸ τῆς λοιπῆς πόλεως διὰ τάφρων καὶ τειχῶν. Ἡ ἐν τῷ κέντρῳ τῆς μοναχικῆς ταύτης πολιτείας ἐγειρομένη ἐκκλησία ἀνῆκεν εἰς τὸν ΙΖ' αἰῶνα. Ἐκ τῶν λοιπῶν μνημείων καὶ οἰκοδομημάτων τῆς Γάνδης μνημονεύομεν ἐντεῦθεν: α) τὸ δημαρχεῖον κτισθὲν κατὰ γοτθικὸν ρυθμὸν ἀπὸ τοῦ 1481 μέχρι τοῦ 1527, παραμεῖναν ἡμιτελὲς ἐξ ἀφορμῆς τῶν θρησκευτικῶν πολέμων μέχρι τοῦ 1600 καὶ συμπληρωθὲν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης μέχρι τοῦ 1618 κατὰ τὸν τότε ἐν χρήσει ἰταλίζοντα ρυθμόν. Ἡ πρόσοψίς του διαιρεῖται εἰς τρεῖς ὀρόφους καὶ παρουσιάζει καὶ τοὺς τρεῖς ἀρχαίους ἑλληνικοὺς ρυθμούς. Περιλαμβάνει σπουδαιότατα ἀρχεῖα τοῦ ΙΒ' αἰῶνος, πίνακα τοῦ Βὰν Μπρέε καὶ τὰς προσωπογραφίας τῆς Μαρίας-Θηρεσίας καὶ Ἰωσὴφ τοῦ Β'· β) τὸ μέγα κωδωνοστάσιον, θεμελιωθὲν τῷ 1183 καὶ περατωθὲν τῷ 1139. Ἀνέρχεταί τις εἰς αὐτὸ διὰ κλίμακος ἀποτελουμένης ἐκ 386 βαθμίδων. Περιλαμβάνει 44 κώδωνας· γ) τὸ δικαστικὸν μέγαρον, ἱδρυθὲν τῷ 1843 ὑπὸ τοῦ ὀνομαστοῦ ἀρχιτέκτονος *Roelandt*· δ) τὸ πανεπιστήμιον, ἔργον καὶ αὐτὸ τοῦ *Roelandt* (1813), ἔχον πρόσοψιν κοσμουμένην δι' ὀκτὼ κορινθιακῶν κιόνων καὶ περιλαμβάνον βιβλιοθήκην περιέχουσαν 100.000 τόμων καὶ 700 χειρόγραφα· ε) τὸ μέγα θέατρον, ἱδρυθὲν ὑπὸ τοῦ *Roelandt* ἐπίσης καὶ διακοσμηθὲν ὑπὸ τῶν *Philastre* καὶ *Cambon* (1837)· στ) τὸ Μουσεῖον, περιλαμβάνον πολυπληθῆ ἔργα τῆς φλαμανδικῆς ἰδίως σχολῆς, ἐξ ὧν ὅλως ἰδιαιτέρως ἀξιομνημόνευτα εἶναι τὰ ἀκόλουθα: «Ὁ ἅγιος Φραγκῖσκος δεχόμενος τὰ στίγματα» τοῦ *Ρούμπενς*, «Ἡ διαλλαγὴ» καὶ «Ἡ μοιχαλὶς» τοῦ *Γιορντάενς*, «Τὸ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Βλασίου» καὶ «Ἡ στέψις τῆς Ἁγίας Ροζαλίας» τοῦ *Κράγερ*· καὶ ζ) τὸ ἀββαεῖον τοῦ Ἁγίου Μπαβόν, ἱδρυθὲν περὶ τὸ 629, ἀνακαινισθὲν ἐν μέρει κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα, τρὶς πυρποληθὲν ὑπὸ τῶν Νορμανδῶν, ἐξ ὁλοκλήρου σχεδὸν ἀνασκαφὲν ὑπὸ Καρόλου τοῦ Κουίντου καὶ μὴ διασῷζον εἰσέτι, εἰμὴ τὸν ὀκταγωνικὸν πύργον, ὅστις συνήθως ὀνομάζεται παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Μακαρίου, καὶ ἕτερά τινα ἐλάσσονος σημασίας λείψανα. Ι. Μ. Π.

Ὁ μυστικὸς ἀμνός.
[Πίναξ τῶν Hubert καὶ Jan van Eyck, ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ τῆς Γάνδης.]

— **Γάνδης** ***σύστημα***. Σύστημα καταπολεμήσεως τῆς ἀνεργείας (βλ. λ.).

Γάνεια. Πολιοῦχος θεότης τῆς Θρᾳκικῆς πόλεως Γάνου (βλ. λ.). ΙΑΚ. Χ. Δ.

γανέσα (ἡ) (Ganesa) *[Ζῳολ.]*. Γένος μαλακίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *γαστεροπόδων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κυκλοστρεμιδῶν*. Πάντα τὰ μαλάκια τοῦ γένους τούτου ἀπαντῶσιν εἰς τὰ βάθη τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Γνωστὰ ἐλάχιστα εἴδη, διακρινόμενα διὰ τὴν λευκήν, λεπτὴν καὶ ἀποστίλβουσαν κόγχην των. Δ. Ν. Π.

Γανέσας (Ganêça) *['Ινδ. Μυθ.]*. Θεὸς τῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν γραμμάτων, υἱὸς τοῦ *Σίβα* καὶ τῆς *Παρβατι*, ἀπεικονιζόμενος μὲ κεφαλὴν ἐλέφαντος καὶ μὲ τέσσαρας χεῖρας. Τὸν θεὸν τοῦτον ἐπικαλοῦνται οἱ Ἰνδοί, ὁσάκις προβαίνουσιν εἰς δυσχερές τι ἐγχείρημα, παρακαλοῦντες αὐτὸν νὰ θέσῃ ἐκποδὼν τὰ τυχὸν ἐπιπροσθοῦντα ἐμπόδια. Ὁ Γανέσας συνοδεύεται πάντοτε ὑπὸ ἀσπάλακος, ἄγνωστον τί συμβολίζοντος. —Δ.

γανιάζω· ἔχω ἐπὶ τῆς γλώσσης *γανιάδα*· || φρ. «γάνιασα ἀπὸ τὴ δίψα», ἔχω σφοδρὰν δίψαν· «γάνιασα νὰ σὲ φωνάζω», ἢ «γάνιασε ἡ γλῶσσα μου νὰ σὲ φωνάζω»· «γάνιασε τὸ παιδὶ ἀπὸ τὰ κλάματα»· || ἐπὶ σκευῶν μεταλλικῶν καὶ ἰδίᾳ ἐπὶ χαλκῶν μαγειρικῶν σκευῶν, ὀξιδοῦμαι, ἰοῦμαι: «γανιασμένη καραβάνα,—ταψὶ κ.τ.τ.»· βλ. γάνα.

Γανναρία ***ἄκρα*** *['Αρχ. Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον «Λιβύης τῆς ἐντός, μετὰ τὸ πρὸς τῇ Τιγγιτανῇ Μαυριτανίᾳ πέρας» (*Πτολ.* Δ, στ, 5). Ἡ πρὸς τὴν λοιπήν, ἐν τῷ ἰδίῳ κεφαλαίῳ, περιγραφὴν τοῦ Πτολεμαίου συσχέτισις, ἤγαγε τὸν C. Müller (χάρτ. II: Africae Orae in Hannonis Periplum ἐν Γ' τόμῳ «Ἑλασ. Ἑλλ. Γεωγρ.») εἰς τὸν ταυτισμὸν αὐτῆς πρὸς τὸ 38 μίλ. νοτίως τοῦ Ἀγαδὶρ ἀκρωτήριον Agula (πλάτ. 29° 50' Β, μῆκ. 9° 51' Δυτ., χάρτ. ἀγγλ. 1229: Cape Ghir to Carnet head. Ναυτιλ. ὁδηγ. Africa Pilot: Cape Spartel to river Camerbon, 1920, τόμ. I, σελ. 272). Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

γανόδοντα (τὰ) (Ganodonta) *[Παλαιοζῳολ.]*. Οἰκογένεια ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνήκουσα εἰς τὴν ὑποτάξιν τῶν *ξενάρθρων νωδῶν* θηλαστικῶν. Τὰ ζῷα ταῦτα ἔφερον κρανίον καὶ ὀγκώδη χονδροειδῆ ἄκρα, τὰ ὁποῖα εἶχον μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς τὰ τῶν *βραδυβαμόνων* νωδῶν. Ἡ ὀδοντοστοιχία των ἔφερεν ἀνὰ ἕνα ἕως δύο κοπτῆρας, ἕνα μεγάλον κυνόδοντα, τέσσαρας προτραπεζίτας καὶ τρεῖς τραπεζίτας (ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον φέροντας ρίζας) ἑκατέρωθεν ἑκάστης σιαγόνος. Ἡ οἰκογένεια αὕτη περιλαμβάνει δύο ὑποοικογενείας, τοὺς *κανορυκτίνας* καὶ τοὺς *στυλινοδοντίνας*. Λείψανα τῶν ζῴων τούτων ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς κατωτέρας ἠωκαίνου ὑποπεριόδου τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος εἰς τὴν Β. Ἀμερικήν. Γ. Κ. Γ.

γανοειδεῖς (οἱ) *[Ζῳολ.]*. Καλοῦνται οἱ ἰχθύες οἱ διακρινόμενοι ἐκ τῶν ἀκανθοειδῶν, ρομβοειδῶν ἢ πολυγωνικῶν λεπίων των, ἅτινα ἀποτελοῦνται ἐξ ὀστεοειδῶν ἢ κερατοειδῶν πλακῶν καλυπτομένων ὑπὸ στιλπνῆς οὐσίας. Δ. Ν. Π.

—*[Παλαιοζωολ.]* Ἡ τάξις αὕτη τῶν ἰχθύων ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον κατὰ τὴν δεβόνιον περίοδον τοῦ παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος. Ἐντὸς στρωμάτων τοῦ αἰῶνος τούτου ὡς καὶ ἐντὸς ἀποθεμάτων τῆς τριασίου καὶ ἰουρασίου περιόδου τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος παρουσιάζονται ἀφθονώτατα λείψανά των, καταδεικνύοντα, ὅτι οἱ ἰχθύες οὗτοι κατὰ τὰς ἀνωτέρω περιόδους ἔλαβον τὴν κυρίαν των ἀνάπτυξιν και ἐξάπλωσιν. Κατὰ τὴν κρητιδικὴν περίοδον ἤρχισαν νὰ περιορίζωνται. Οἱ ἀπολιθωμένοι γανοειδεῖς ἰχθύες παρουσιάζονται κυρίως ἐντὸς θαλασσογενῶν στρωμάτων, ἐνῷ οἱ ὀλίγοι ἐπιζῶντες σήμερον ἀντιπρόσωποί των ζῶσιν ἢ ἀποκλειστικῶς ἢ καὶ κατὰ καιροὺς ἐντὸς γλυκέων ὑδάτων. Μόνον οἱ γανοειδεῖς τῆς τριτογενοῦς περιόδου τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος εὑρίσκονται ἀπολιθωμένοι ἐντὸς στρωμάτων σχηματισθέντων ἐντὸς γλυκέων ὑδάτων. Γ. Κ. Γ.

γάνος (τό)· ἀρχ., στιλπνότης, ἀκτινοβολία, κοιν. *γυάλισμα*· || χαρά, ἡδονή, εὐχαρίστησις, φαιδρότης.

Γάνος *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀγκυροβόλιον, χωρίον καὶ βουνὸς τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς Προποντίδος (ἀκτὴ τοῦ Μυριοφύτου τῆς ἀνατολικῆς Θρᾴκης) εἰς 3 μίλ. (πλάτ. 40° 44' 3/4 Β, μῆκ. 20° 27' 1/4 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1004: Western portion of Sea of Marmara) ΒΒΑ τοῦ ἀκρωτηρίου Χορὰ Μπουρνοῦ. Τὸ χωρίον ἐπὶ λόφου ἐκτισμένον ὑπέρκειται τῶν γύρω του ἄλλων· εἰς τὴν πρὸς Β κορυφὴν τοῦ λόφου, μοναστήριον. Ὁ βουνός, *Γκανὸς Νταγκλὰρ* ὑπὸ τῶν Τούρκων ὀνομαζόμενος, παραθέει τὴν ἀκτογραμμὴν ἀπὸ 3 περίπου μιλ. ἔνδον, ἐμφανίζων μέγιστον ὑψόμετρον 2975 ποδ. Σ. Ε. Λ.

— **Γάνος** *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαιοτάτη ὀχυρὰ πόλις καὶ φρούριον ἐπὶ τῆς Προποντίδος, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος (VII, 5, 8) καὶ διατηρήσασα ἀπὸ τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς ὄνομα. Φέρεται δὲ οὐδετέρως, τὸ *Γάνος* καὶ θηλυκῶς ἡ *Γάνος*, ὡς ἀναφέρει ὁ Ἁρποκρατίων. Κατά τινα παράδοσιν, ἡ Γάνος ἱδρύθη ὑπὸ τῶν μετὰ τοῦ *Βύζαντος*, τοῦ ἱδρυτοῦ τοῦ Βυζαντίου, ἀποίκων, οἵτινες, παραπλέοντες τὰς βορείας ἀκτὰς τῆς Προποντίδος, εἶδον λάμψιν τινὰ ἐπὶ τοῦ ὄρους, ὅπου ὑπῆρχε φανὸς ὁδηγὸς τῶν ναυτιλλομένων. Ἀποβιβασθέντες ἐκεῖ ἵδρυσαν τὴν πόλιν *Γάνον* (ἐκ τοῦ *γανόω*=στιλβώνω). Τὴν Γάνον ταύτην, μετὰ τῆς Βισάνθης καὶ Νέου Τείχους, ὑπέσχετο νὰ δώσῃ ὁ Σεύθης, βασιλεὺς τῶν Θρᾳκῶν, εἰς τὸν Ξενοφῶντα, ἐπιστρέφοντα ἐκ τῆς Μ. Ἀσίας, ἐὰν ἐβοήθει αὐτὸν πρὸς ἀνάκτησιν τῆς πατρικῆς χώρας, ὑποσχόμενος νὰ λάβῃ ὡς σύζυγον τὴν θυγατέρα τοῦ Ξενοφῶντος, ἐὰν εἶχε τοιαύτην, σύμφωνα μὲ τὰ θρᾳκικὰ ἤθη καὶ ἔθιμα.

Ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν χρόνων ἀναφέρεται ἡ Γάνος ὑπὸ τοῦ Ἱεροκλέους καὶ Κ. Πορφυρογεννήτου ὡς μία τῶν 14 πόλεων τῆς ἐπαρχίας Θρᾴκης.

Παρὰ τὴν Γάνον εὑρέθησαν πολλαὶ ἐπιγραφαί, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀναφέρεται ἡ θεὰ *Γάνεια* ἢ *Γανήα*. Παρὰ τῷ *Dumont-Homolle* (σελ. 420) ἀναφέρεται ἡ ἐπιγραφὴ «Ἀπολλώνιος Σεύθου, θεᾷ Γανήᾳ εὐχήν». Ὑπῆρχε δὲ καὶ προάστειον παρ' αὐτήν, *Γανὶς* ἢ *Γανιάς*. Πλὴν τῶν ἐπιγραφῶν τῆς Γάνου σώζεται καὶ σπανιώτατον ἐνεπίγραφον σήκωμα (μέτρον χωρητικότητος), τοῦ ἀττικοῦ μετρικοῦ συστήματος. Φέρει δὲ τὸ σήκωμα τοῦτο τέσσαρας κοιλότητας συνοδευομένας ὑπὸ τῶν ἐπιγραφῶν: ΗΜΙ - ΤΡΙ - ΚΟ - Η, αἵτινες προφανῶς σημαίνουσιν: ἡμίεκτον, τρικοτύλην, κοτύλην καὶ ἡμικοτύλην. Ἐπὶ δὲ τῆς κυρίας ὄψεως ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφή: ΙΕΡΟΣ, μὲ ὡραῖα γράμματα τῶν Μα-

Digitized by Google

κεδονικῶν χρόνων (*Dumont-Homolle*, σ. 206 καὶ 418). Ἡ σημερινὴ *Γάνος* κεῖται ὀλίγον ἀνατολικώτερον τῆς παλαιᾶς, 15 χιλιόμετρα πρὸς νότον τῆς Ραιδεστοῦ. Ἐκ τοῦ ὀνόματος δ' αὐτῆς καὶ τῆς γειτονικῆς κωμοπόλεως Χώρας, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀπέχει ἡμίσειαν ὥραν πρὸς βορρᾶν, ἐλήφθη τὸ περιληπτικὸν ὄνομα Γανόχωρα (βλ. λ.).

Οἱ κάτοικοι τῆς Γάνου διεκρίνοντο ἐπὶ φιλομουσίᾳ καὶ ἐργατικότητι. Ἐν Κωνσταντινουπόλει διετήρουν Ἀδελφότητα, τῆς ὁποίας αἱ πρόσοδοι διετίθεντο ὑπὲρ τῶν ἐκπαιδευτηρίων τῆς κωμοπόλεως, ἥτις διετήρει ἀρρεναγωγεῖον ἑξατάξιον μετὰ 240 μαθητῶν καὶ παρθεναγωγεῖον πεντατάξιον μετὰ 200 μαθητριῶν. μετ' ἀναλόγου διδασκαλικοῦ προσωπικοῦ. Διῃρεῖτο δὲ ἡ πόλις εἰς δύο μέρη: Τὴν ἀκρόπολιν (ὅπου ἡ παλαιὰ πόλι), ὅπου ὑπῆρχον τὰ ἐκπαιδευτήρια, ὁ μητροπολιτικὸς ναός, τιμώμενος ἐπ' ὀνόματι τῶν Ταξιαρχῶν, ὁ καὶ ἀρχαιότερος, ὁ τοῦ Ἁγ. Νικολάου καὶ τοῦ Ἁγ. Χαραλάμπους, καὶ τὴν κάτω συνοικίαν τῆς Παναγίας τῆς Ὁδηγητρίας.

Κατῳκεῖτο δὲ ὑπὸ 4.000 περίπου κατοίκων, ἀσχολουμένων εἰς τὴν ἀμπελουργίαν καὶ ναυτιλίαν. Κατὰ μῆνα Αὔγουστον τοῦ 1912 ἡ κωμόπολις καὶ ἐν γένει ὅλα τὰ Γανόχωρα, ὑπέστησαν φοβερὰς καταστροφὰς ὑπὸ σεισμῶν. Χάρις ὅμως εἰς τὴν φιλεργίαν καὶ δραστηριότητα τῶν κατοίκων αὐτῆς ταχέως ἀνέλαβεν. Ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς τῆς Ἀν. Θράκης ὑπήγετο εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Μυριοφύτου τοῦ νομοῦ Ραιδεστοῦ καὶ ἠρίθμει τῷ 1920 περὶ τὰς 2.000 κατοίκων, οἱ ὁποῖοι μετὰ τὴν ἐκκένωσιν τῆς Ἀν. Θράκης κατέφυγον εἰς τὴν Ἑλλάδα. Α. Θ. ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ

Γανόχωρα *[Γεωγρ.]*. Σύνολον χωρίων καὶ κωμοπόλεων τῆς πρὸς τὴν Προποντίδα Θράκης. Ἀπετέλει ἄλλοτε δύο ὑποδιοικήσεις, τὴν τῆς *Μυριοφύτου* καὶ τὴν τῆς *Περιστάσεως*, καὶ δύο ἐκκλησιαστικὰς ἐπαρχίας, τὴν τῆς «Γάνου καὶ Χώρας» καὶ τὴν τῆς «Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως». Περιελάμβανον αἱ δύο διοικήσεις τὰς δύο ταύτας κωμοπόλεις, μετὰ 12,000 σχεδὸν κατοίκων, ὧν τὸ ἓν δέκατον Τοῦρκοι, καὶ τὰ χωρία *Μηλιό*, *Πλάτανον Αὐδήμι* (ἴσως τὸ κατὰ Βυζαντινοὺς *Εὐδημοπλάτανον*), *Νεοχώριον*, *Εἰρηνοχώριον*, *Ἰντζέκιοϊ*, *Καστάμπολην*, *Παλαμούτι*, *Σεντούκι*, καὶ τὰς περισσότερον τῶν ἄνω χωρίων πληθυσμὸν ἐχούσας *Χώραν* καὶ *Γάνον* (ὁμοῦ 6—6500 κατοίκους), *Στέρνα* (2,500 κατ.), *Καλαμίτζι*, *Λούπιδα*, *Γιολτζίκι*, *Γιαγάτς*, *Ἡρακλείτσα*, καὶ *Γενίκιοϊ*. Προϊόντα ἐξῆγεν ὅλη ἡ περιοχὴ αὕτη οἶνον καὶ ρακήν, ἡ δὲ χειρωνακτικὴ κεράμους, πλίνθους, καὶ λαγήνους· τὰ μεσογαιότερα χωρία, ὑπὸ Τούρκων οἰκούμενα, παρῆγον καὶ τυρὸν εὔγευστον, ἐντὸς ἀσκῶν. Ἀπὸ τοῦ 1880 ἡ ἐξαγωγὴ τοῦ οἴνου ἠλαττώθη, διότι εἰς πολλὰ μέρη οἱ κάτοικοι, κέρδος ποθοῦντες περισσότερον, ἐξερρίζωσαν τὰς ἀμπέλους φυτεύσαντες συκαμινέας πρὸς τροφὴν τῶν μεταξοσκωλήκων. Οἱ κατὰ τὰ χωρία ταῦτα κατοικοῦντες ὡμίλουν τὴν ἑλληνικήν, ὀλίγῳ παρεφθαρμένην, ἦσαν δὲ εὐσεβεῖς καὶ φίλοι τῶν γραμμάτων. Αἱ γυναῖκες μέχρι πρὸ τεσσαρακονταετίας ἐφόρουν «*βράκαν*». Εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην ὑπῆρχον μία μὲν μονὴ μετὰ 5—6 μοναχῶν, μία μετὰ δύο μοναχῶν, ἡ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ἡ κοινότερον τοῦ Καλαφάτη, ἑορτάζουσα τῇ 29 Αὐγούστου, καὶ ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου, ἡ Νικαιώτισσα, ὁ Ἅγιος Γεώργιος ὁ Ξενίτας καὶ ὁ Ἅγιος Γεώργιος Ἀγριδιανός, ἔχουσαι ἀνὰ ἕνα μοναχόν, ἢ καὶ κανένα. Ἡ ἔχουσα 5—6 μοναχούς, ἡ τῆς Ἁγίας Ἄννης, ὑπῆρχε τῷ 1077. Εἰς Ἡρακλεῖτσαν ὑπῆρχε καὶ μικρὸν μετόχιον τῆς ἐν Ἄθω μονῆς τῶν Ἰβήρων.

Τὸ ὄνομα *Γάνος* ἦτο γνωστὸν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν, ὡς καὶ ἡ *Περίστασις* ἢ *Τειρίστασις*. Τὸ Μυριόφυτον ἀναφέρεται τὸ πρῶτον τῷ 1063, ὅτε κατεστράφη ὑπὸ σεισμοῦ. Οἱ παλαιοὶ συνοικισμοὶ ἔπαθον πολλὰ κακὰ ὑπὸ τῶν ὀρδῶν (813) τοῦ Βουλγάρου Κρούμου, ἄλλοι Βούλγαροι τῷ 1199 κατέστεψαν χωρία καὶ κατοίκους, καὶ μονὰς καὶ μοναχούς, διότι ἀπὸ τοῦ ΙΑ' αἰῶνος εἶχε πολλὰς μονὰς τὸ ὄρος τοῦ Γάνου, καὶ αἱ μοναὶ αὐτοῦ εἶχον τὸ «πρῶτον» αὐτῶν, ὡς εἶχον «πρῶτον» αἱ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μοναί, κατὰ μίμησιν τοῦ κατὰ τὴν ΣΤ ἑκατονταετηρίδα «πρώτου πάσης τῆς ἐρήμου Ἱεροσολύμων». Κατὰ τὴν βραχύχρονον λατινικὴν κυριαρχίαν, μετὰ τὸ 1204, περιῆλθον τὰ μέρη ταῦτα εἰς τοὺς Φράγκους, ἀλλὰ τὰ περισσότερα τούτων ἐκυρίευσεν ὁ Ἰωάννης ὁ Βατάτζης, πάντα δὲ ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος. Ἴσως ὁ Βατάτζης ἔκτισε τὴν Χώραν τῷ 1235. Μετὰ τὸ 1300 Τοῦρκοι καὶ Καταλάνοι κυριεύοντες κατέστρεφον τὰ χωρία, μόλις δὲ μετὰ τὴν ἀνὰ τὴν Θράκην ἐπικράτησιν τῆς τουρκικῆς κυριαρχίας ἡσύχασαν τὰ μέρη ταῦτα, ἅτινα πρότερον (1343, 1354 καὶ 1766) κατέστρεψαν φοβεροὶ σεισμοί, καθὼς ἐπήνεγκε καταστροφὰς μεγάλας καὶ ὁ σεισμὸς τῆς 27 Ἰουλίου (9 Αὐγούστου) 1912, ὅτε ἐκάησαν ἡ Χώρα, τὸ Μυριόφυτον, τὸ Γιολτζίκι, οἰκήματα δὲ πολλὰ χωρίων τινῶν κατηδαφίσθησαν. Μόλις ἤρξαντο ἐκ τῆς τέφρας αὐτῶν ἀναγεννώμεναι αἱ ἑλληνικαὶ κοινότητες τῶν Γανοχώρων, ἐπῆλθε κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1922 ὁ ἐκπατρισμὸς αὐτῶν.

Ἐκ τῶν γεννηθέντων ἐν Γανοχώροις ἐπισήμων ἀναφέρομεν *Ἄνθιμον*, πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως (1841—1842), *Ἱερόθεον*, πατριάρχην Ἀντιοχείας (1850—1885), *Κύριλλον Ἀθανασιάδην*, ἁγιοταφίτην ἀρχιμανδρίτην, διευθυντὴν τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις θεολογικῆς σχολῆς τοῦ Σταυροῦ (1861—1864) πολλὰς ἱστορικὰς διατριβὰς εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ γράψαντα, *Ματθαῖον* τὸν διδάσκαλον τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει πατριαρχικῆς ἀκαδημίας (1787—1789) συγγράψαντα «Γραμματικήν», *Ἰωάννην Λεοντόπουλον*, διδάξαντα ἐν Μυριοφύτῳ καὶ Κωνσταντινουπόλει καὶ Ραιδεστῷ, συγγράψαντα τὴν «Νέαν Ὁδηγὸν» (Γραμματικήν), *Κοσμᾶν* μοναχόν, διδάξαντα ἐν Προύσῃ καὶ ἐν Ἱεροσολύμοις (μετὰ τὸ 1812) γράψαντα «Παρακλητικοὺς κανόνας κατὰ τῆς πανώλους» (ἐν Βιέννῃ, 1816), τὸν *Δημήτριον Κοκκίδην*, καθηγητὴν τῆς Ἀστρονομίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ· *Μ. Ι. Γεδεών*: «Μνήμη Γανοχώρων» Κωνσταντινούπολις), 1913.—*Ἀθαν. Π. Κεραμέως*: ἐν Ἀρχαιολογικῷ παραρτήματι ΙΖ' τόμου Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Κων/πόλεως.—*Ἐλευθ. Ταπεινοῦ*: Ἐκδρομὴ ἀπὸ Ραιδεστοῦ εἰς Μυριόφυτον (ἐν «Ἀνατολικῷ Ἀστέρι» Κων/πόλεως 1890).—Ἐπετηρίδες Θρακικοῦ Φιλεκπαιδ. Συλλόγου Κων/πόλεως τῶν ἐτῶν 1873 καὶ 1874.—*Albert Dumont*: Inscriptions et monuments figurés de Thrace. Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

—**Γανόχωρα** ἢ *Γαννόχωρα [Γεωγρ]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Κατερίνης* τῆς ἐπαρχίας *Πιερίας* (τέως Κατερίνης) τοῦ νομοῦ *Θεσσαλονίκης*. Κάτοικοι (1928) 461 πρόσφυγες ἐποικισθέντες μετὰ τὸ 1923. Ὁ πρότερον ἐνταῦθα ὑπάρχων τουρκικὸς συνοικισμὸς ἐκαλεῖτο *Τουργιά*. Δ. Ε. Μ.

γαντζιέροι *[Ναυτ.]*. Οἱ *πρόκωποι* κατὰ τὸ κοινὸν τῶν ναυτικῶν μας ἰδίωμα, ἐπεκτεινόντων ἐνίοτε τὸν ὅρον καὶ εἰς τὴν σημασίαν τοῦ *ἐπίκωποι*. Σ. Ε. Λ.

γάντζος (ὁ), γαμψὸν σιδηροῦν ὄργανον πρὸς ἀνάρτησιν ἢ πρὸς σύλληψιν, πᾶν ἀγκιστροειδὲς ὄργανον, ἁρπάγη.

— *[Ναυτ.]* Ὅρος τοῦ κοινοῦ τῶν ναυτικῶν μας ἰδιώματος, σημαίνων ἀγκιστροειδὲς γαμψὸν ἐργαλεῖον σιδηροῦν, ὅπερ δύναται νὰ εἶναι εἴτε ἐμπεπηγμένον εἰς μέρος τοῦ σκάφους μόνιμον, λ.χ. διὰ τὴν ἄρτησιν τῶν αἰωρῶν, εἴτε στερεῶς προσηρμοσμένον εἰς κινητὸν σύσκευον, λ.χ. εἰς τοὺς *κορακωτοὺς τροχίλους*. Εἰς τὴν τελευταίαν κατηγορίαν περιλαμβάνονται καὶ οἱ τῶν ἀπολαβείων (βλ. λ.) διὰ τοὺς χειρισμοὺς τῶν ἁλύσεων καὶ οἱ προσηρμοσμένοι ὀρειχάλκινοι ἢ σιδηροῖ ἐπὶ κοντῶν, διὰ τὴν ἀπώθησιν ἢ τὴν παραβολὴν τῶν λέμβων, διό, συνεκδοχικῶς, *γάντζος* καὶ τὸ ὅλον τοῦ κοντοῦ ὀνομάζεται. Ἀντιστοιχεῖ πρὸς τοὺς ἐπισήμους ὅρους ἄγκιστρον καὶ κόραξ (βλ.λ.) καὶ τοὺς ξενικοὺς croc (γαλλ.), hook (ἀγγλ.). Σ. Ε. Λ.

Γαντζός, Γ. Ἀγωνιστὴς ἐκ Παλαιοκατούνης Ξηρομέρου. Ἔλαβε μέρος εἰς τὰς μάχας Βραχωρίου, Ζαπαντίου. Πέτα, Μακρυνόρους καὶ εἰς τὰς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου. Ξ. Γ. Μ.

γαντζώνω· συλλαμβάνω μὲ τὸν γάντζον, ἀναρτῶ τι ἀπὸ γάντζον || μεταφορ. συλλαμβάνω αἰφνιδίως.

γαντζωτός, *—ή, —όν*· ὁ εἰς σχῆμα γάντζου || ὁ φέρων γάντζον.

— *γαντζωτὸς μακαρᾶς [Ναυτ.]*. Ὀνομασία τοῦ *κορακωτοῦ τροχίλου* εἰς τὸ κοινὸν τῶν ναυτικῶν μας ἰδίωμα. Σ. Ε. Λ.

γάντι (τό)· χειρόκτιον, ἄλλως *χειρόχτι* || μεταφορ. «ὁμιλεῖ —, φέρεται μὲ τὸ γάντι», εὐπρεπῶς, κοσμίως || εἶδος κατειργασμένου δέρματος πολυτελείας: «παπούτσια γάντι».

Γανύκτωρ. —1) Πατὴρ τοῦ Κτιμένου καὶ τοῦ Ἀντίφου, φονέων τοῦ Ἡσιόδου (*Παυσ.* 9. 31. 6. *Πλουτ.* Ἑπτὰ σοφ. συμ. 9). —2) Υἱὸς τοῦ Ἀμφιδάμαντος, βασιλέως τῆς Εὐβοίας. Κατὰ τοὺς ἐπικηδείους ἀγῶνας, οὓς ὁ Γανύκτωρ ἐτέλεσε πρὸς τιμὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐγένετο διαγωνισμὸς τοῦ Ἡσιόδου πρὸς τὸν Ὅμηρον. —3) Ἀοιδὸς τῆς ἀκολουθίας τοῦ Διονύσου, ὅτε οὗτος μετέβη εἰς τὰς Ἰνδίας, ὁ ὁποῖος ψάλλει κατὰ τὴν νεκρικὴν πομπὴν τῶν πεσουσῶν Βακχῶν. ΙΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ

Γανυμήδα *[Μυθολ.]*. Θεὰ λατρευομένη ἐν τῇ ἀκροπόλει τῶν Φλιασίων, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὑπῆρχεν ἱερὸν αὐτῆς παλαιότατον καὶ ἄλσος κυπαρίσσων. Εἰς τὸ ἱερὸν τῆς θεᾶς ταύτης, ἥτις πολὺ ἐτιμᾶτο ὑπὸ τῶν Φλιασίων, κατέφευγον ὡς εἰς ἄσυλον οἱ δοῦλοι· διὰ τοῦτο οἱ ἐλευθερούμενοι ἐξ αὐτῶν εἰς τὰ ἐν τῷ ἄλσει δένδρα τῆς θεᾶς ἐκρέμων τὰς πέδας των. Ἡ πρὸς τιμὴν τῆς θεᾶς τελουμένη ἐν τῷ ἄλσει ἑορτὴ ἐκαλεῖτο «Κισσοτόμοι». Ἄγαλμα δὲ αὐτῆς οὔτε ἐν ἀπορρήτῳ ἐφυλάσσετο, οὔτε ἐν φανερῷ ἐδεικνύετο. Τὴν θεὰν Γανυμήδαν οἱ μεταγενέστεροι Φλιάσιοι, ὡς λέγει ὁ Παυσανίας (II. 13.3), μετωνόμασαν Ἥβην, πιθανώτατα διότι τὸ ἐν τῷ Ὀλύμπῳ ἔργον τῆς θεᾶς ταύτης, τὸ οἰνοχοεῖν, ἦτο τὸ αὐτὸ μὲ τὸ τοῦ *Γανυμήδους*, οὗτινος ἡ θήλεια μορφὴ ἦτο ἡ θεὰ *Γανυμήδα*. ΚΑΨ.

Γανυμήδειται. Οὕτως ἐλέγοντο ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Σμύρνῃ οἱ ἀποτελοῦντες τὸν θρησκευτικὸν θίασον τοῦ Γανυμήδους (βλ. λ. θίασος *[Ἀρχ.]*). —Β.

Γανυμήδης *[Μυθολ.]*. Νεανίας θαυμασίου κάλλους, υἱὸς τοῦ Τρωὸς καὶ τῆς Καλλιρρόης, θυγατρὸς τοῦ Σκαμάνδρου καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἴλου, τοῦ Ἀσσαράκου καὶ τῆς Κλεοπάτρας (κατ' ἄλλον μῦθον, υἱὸς τοῦ Λαομέδοντος ἢ τοῦ Ἴλου ἢ τοῦ Ἀσσαράκου). Ἀνηρπάγη ὑπὸ τῶν θεῶν καὶ μετεφέρθη εἰς τὸν Ὄλυμπον διὰ νὰ ἀνατρέφηται μετὰ τῶν ἀθανάτων, θέλγων τοὺς ὀφθαλμοὺς των καὶ εὐφραίνων τὰς καρδίας των διὰ τοῦ κάλλους του, καὶ νὰ χύνῃ ὡς οἰνοχόος τοῦ Διὸς τὴν ἀμβροσίαν εἰς τὰ κύπελλά των. Κατά τινα μῦθον μάλιστα, ἡρπάγη ἐκ Κρήτης, κατελθόντος εἰς αὐτὴν τοῦ Διὸς ὑπὸ μορφὴν ἀνδρός. Κατὰ τὸν ὁμηρικὸν εἰς τὴν Ἀφροδίτην ὕμνον, ὁ Γανυμήδης ἐξηφανίσθη ἐκ τῆς γῆς ἐν μέσῳ σφοδροῦ ἀνεμοστροβίλου καὶ ὁ Ζεὺς ἔδωκεν ὡς ἀντάλλαγμα εἰς τὸν Τρῶα διὰ τὴν ἁρπαγὴν τοῦ υἱοῦ του δύο ἵππους ταχεῖς ὡς ἡ πνοὴ τῆς θυέλλης (κατὰ τὴν Μικρὰν Ἰλιάδα, χρυσὴν ἄμπελον). Ἡ ὁμηρικὴ ὅμως παράδοσις μετερρυθμίσθη αὐθαιρέτως βραδύτερον ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν διαδοθέντων εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ Κρήτης ἐλαττωμάτων καὶ ὁ Γανυμήδης ἔγινεν ὁ εὐνοούμενος τοῦ Διὸς καὶ ὁ ἰδεώδης τύπος τοῦ Ἕλληνος ἐφήβου ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς θελκτικῆς καλλονῆς του. Κατὰ τὰς διηγήσεις ταύτας, αἵτινες ἔγιναν πολὺ δημοφιλεῖς, ὁ ἄναξ τῶν θεῶν κατῆλθεν ὁ ἴδιος εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Τροίας καὶ ἔλαβε τὴν μορφὴν ἀετοῦ διὰ νὰ ἁρπάσῃ τὸν θελκτικὸν νεανίαν καὶ ἀπαγάγῃ αὐτὸν εἰς τὸν Ὄλυμπον. Ἡ νέα αὕτη μορφὴ τοῦ μύθου ἐκυριάρχησε καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν τέχνην, ὑπὸ τῆς ὁποίας ὁ Γανυμήδης παρίστατο ὡς νεαρὸς βοσκὸς ἢ κυνηγὸς μὲ τὸν φρύγιον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πῖλον, συλλαμβανόμενος αἰφνιδίως καὶ ἀπαγόμενος διὰ μέσου τοῦ αἰθέρος ὑπὸ τῶν ὀνύχων τοῦ θείου πτηνοῦ, καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ποίησιν (ἰδίως τὴν κωμικήν), τῆς ὁποίας τινὲς κωμῳδίαι (Ἀλκαίου, Ἀντιφάνους κλπ.) ἐπεγράφοντο «Γανυμήδης», ἰδίως ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ καλλιτέχνου Λεωχάρους. Κατὰ τοὺς ἑλληνιστικοὺς δὲ καὶ ρωμαϊκοὺς χρόνους καὶ ἡ νέα μορφὴ τοῦ μύθου τοῦ Γανυμήδους ἔγινε ποικιλωτέρα, πλουτισθεῖσα καὶ μὲ νέα στοιχεῖα, διὰ τῶν ὁποίων ὁ Γανυμήδης συνεδέθη μὲ τὴν Ἀφροδίτην, τὸν Ἔρωτα καὶ ἄλλας συγγενεῖς θεότητας. Διεστράφη ἀκόμη περισσότερον ὁ ἀρχικὸς περὶ τοῦ Γανυμήδους μῦθος ὑπὸ τῶν ἐρωτικῶν ποιητῶν, οἵτινες ἐπενόησαν καὶ τὰ περὶ ζηλοτυπίας τῆς Ἥρας, ἰδίως κατὰ τοὺς αὐτοκρατορικοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους, ὅτε ὁ μῦθος τοῦ Γανυμήδους ἔγινε καὶ θέμα τῆς γελοιογραφίας. Ἄλλην περαιτέρω ἐξέλιξιν ἔπαθεν ὁ μῦθος μὲ τὸν καταστερισμὸν τοῦ Γανυμήδους, ὑπὸ μορφὴν ὑδροχόου, καὶ μὲ τὴν ἀντικατάστασιν ἐν τῷ μύθῳ τῆς ἁρπαγῆς τοῦ ὀνόματος τοῦ Διὸς ὑπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ Μίνωος ἢ τοῦ Ταντάλου. Οὕτω ποίησις καὶ τέχνη ἐπὶ μίαν περίπου χιλιετηρίδα (ἀπὸ τοῦ Ζ' π. Χ. μέχρι τοῦ Δ' μ. Χ. αἰῶνος) διέπλασσον, ποιητικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ἀδείᾳ, κατὰ τὸ δοκοῦν τὸν εὔπλαστον μῦθον τοῦ Γανυμήδους. Ἐκ τῶν ἐμπνευσθέντων ἐκ τοῦ μύθου τοῦ Γανυμήδους ἔργων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς τέχνης ὡς ἄξια λόγου ἐμνημονεύοντο τὸ ἐν τῇ ἱερᾷ Ἄλτει ἄγαλμά του, τὸ ὁποῖον ἦτο ἔργον τοῦ *Ἀριστοκλέους*, υἱοῦ καὶ μαθητοῦ τοῦ Κλεοίτα, καὶ ἀνάθημα τοῦ Θεσσαλοῦ Γνάθιος (τῶν ἀρχῶν τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος) καὶ ὁ περίφημος Γανυμήδης τοῦ *Λεωχάρους* τοῦ 350 π. Χ., ὅστις ἦτο χαλκοῦν σύμπλεγμα ἐκ τοῦ Γανυμήδους καὶ τοῦ Διός, ὑπὸ μορφὴν ἀετοῦ ἁρπάζοντος τὸν θελκτικὸν νεανίαν. Τὸ ἔργον τοῦτο εἶχε θαυμασθῇ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, τοσοῦτον διὰ τὴν ἐπίνοιαν καὶ τόλμην τοῦ μεγάλου καλλιτέχνου νὰ παραστήσῃ πλαστικῶς κίνησιν καὶ πτῆσιν, διὰ τῶν πρὸς τὰ ἄνω ἐστραμμένων κεφαλῶν Γανυμήδους καὶ κυνός, ὥστε ἀπὸ τότε, ὡς προελέχθη, ἐπεκράτησεν ἐκ τῶν πολλῶν παραλλαγῶν τοῦ μύθου τοῦ Γανυμήδους ἢ τῆς ἁρπαγῆς αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Διός, λαβόντος μορφὴν ἀετοῦ. Ὁ νεανίας ὑπετίθετο ὅτι ἀνεπαύετο ὑπὸ δένδρον μετὰ τοῦ κυνός του, ὅτε ἡρπάγη· διὰ τοῦτο καὶ τοῦ Γανυμήδους καὶ τοῦ ἀετοῦ τὸ σῶμα ἐστηρίζοντο ἐπὶ κορμοῦ δένδρου καλυπτομένου κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπ' αὐτῶν. Τοῦ ἀριστουργήματος τούτου ἐπιτυχεστάτη ἀπομίμησις εἶναι ἓν σύμπλεγμα ἐκ μαρμάρου, ἀρχαῖον, εὑρισκόμενον ἐν τῷ Βατικανῷ. Ὁ Γανυμήδης παρίσταται ὡς νεανίας ἀπαγόμενος ὑπ' ἀετοῦ καὶ ὑπὸ τὸ σύμπλεγμα ἀπεικονίζεται ὁ κύων προσβλέπων αὐτόν. Τὸ χαρίεν καὶ κομψὸν σῶμα τοῦ Γανυμήδους, ἡ ἐρασμία ἔκφρασις τοῦ προσώπου του καὶ ἡ ἐπιτυχὴς διευ-

Ἀρχαία παράστασις ἐπὶ μετάλλου τῆς ἁρπαγῆς τοῦ Γανυμήδους ὑπο τοῦ Διός.

Digitized by Google

θετήσις τῆς χλαμύδος του, ὥστε νὰ φαίνεται ὅτι προφυλάσσει τὸ τρυφερὸν σῶμά του ἀπὸ τὰς περιπτύξεις τῶν ὀνύχων τοῦ ἁπάγοντος αὐτὸν πτηνοῦ, καὶ πρὸ πάντων μία ὀλυμπικὴ ὑπερηφάνεια τοῦ ἀετοῦ, ἁπάγοντος τὸν νεανίαν μὲ τὸ κατάλληλον νὰ θέλγῃ καὶ τὸν ἄνακτα τῶν θεῶν κάλλος του, μαρτυροῦσιν ὅτι καὶ ὁ ἀπομιμηθεὶς τὸ καλλιτέχνημα τοῦ Λεωχάρους ἦτο δεξιώτατος τεχνίτης. Τοῦ Γανυμήδους διεσώθησαν καὶ ἄλλα ἀγάλματα ἐκ τῆς ἀρχαιότητος, διεσκορπισμένα εἰς διάφορα μουσεῖα (Ρώμης, Φλωρεντίας, Νεαπόλεως). Τὰ καλύτερα εἶναι τὰ τοῦ Βατικανοῦ. Τὸ ἓν ἀνευρέθη ἐν Ὀστίᾳ κατὰ τὸ 1800 καὶ εἶναι ἔργον τοῦ *Φαιδίμου*, οὗτινος τὸ ὄνομα ἀναγράφεται ἐπὶ τοῦ κορμοῦ τοῦ ἀγάλματος. Ὁ οἰνοχόος τοῦ Ὀλύμπου ἀπεικονίζεται ἔχων ἐπίχαρι τὸ πρόσωπον καὶ εὔκαμπτα καὶ κομψὰ τὰ μέλη τοῦ σώματός του. Πολὺ ἀνώτερον ὅμως τοῦ ἔργου τούτου εἶναι τὸ ἕτερον ἐν Βατικανῷ ἄγαλμα τοῦ Γανυμήδους, τὸ ἐκ μαρμάρου τῆς Καρράρας, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπεικονίζεται οὗτος ὡς παῖς, ὅστις ἔπαιζεν εἰς τοὺς ἀγροὺς μὲ σαύρας καὶ μίαν χελώνην, ὅτε ἐνεφανίσθη πρὸ αὐτοῦ ὁ Ζεὺς μὲ μορφὴν ἀετοῦ. Ὁ ἀετός, ὅστις κάθηται ἐπί τινος βράχου (διὰ νὰ εἶναι ἰσοϋψὴς μὲ τὸν νεανίαν), ἔχει ἡπλωμένας τὰς πτέρυγας, ὡς νὰ εἶναι ἕτοιμος νὰ πετάξῃ, φαίνεται δὲ παίζων μετὰ τοῦ παιδός, ὅστις παραιτήσας τὰ ζῷα μὲ τὰ ὁποῖα ἔπαιζεν, ὡς ἐὰν ἦσαν ἀθύρματά του, χωρὶς φόβον ἔχει πλησιάσει τὸ πτηνὸν καὶ προστρίβει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του τὴν ἰδικήν του, ἐνῷ ἐκεῖνο μὲ τὸ ράμφος του φέρει εἰς ἀταξίαν τοὺς βοστρύχους τῆς κόμης τοῦ παιδός, οἵτινες μὲ χάριν πίπτουσιν εἰς τοὺς ὤμους του. Αἱ χεῖρες τοῦ Γανυμήδους κρατοῦσι τὰς ἰσχυρὰς πτέρυγας τοῦ ἀετοῦ καὶ ἡ φυσιογνωμία του μαρτυρεῖ τὸν πόθον τῆς ψυχῆς του νὰ πετάξῃ καὶ αὐτὸς ὑψηλὰ εἰς τὸν οὐρανὸν μετὰ τοῦ βασιλέως τῶν πτηνῶν. Ὁ Βίγκελμαν εἶχε τόσον ἐνθουσιασθῇ ἀπὸ τὸ ἔργον αὐτό, παρὰ τὰς οὐσιώδεις βλάβας του, διά τε τὴν σύνθεσιν, τὸ σχέδιον καὶ τὴν τελειοτάτην ἐκτέλεσίν του, ὥστε ἐθεώρει αὐτὸ ἓν ἀπὸ τὰ πολυτιμότατα λείψανα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς τέχνης.

Κορρέτζιο: *Ὁ Γανυμήδης ἀπαγόμενος ὑπὸ τοῦ Διὸς μεταμεμορφωμένου εἰς ἀετόν.*
[Αὐτοκρατορικὴ Πινακοθήκη Βιέννης.]

Ἐκτὸς τῶν διασωθέντων γλυπτῶν ἔργων τῆς ἀρχαιότητος, ἅτινα ἐνεπνεύσθησαν ἐκ τῶν μύθων τοῦ Γανυμήδους, διεσώθη καὶ σύνθεσις ζωγράφου, προερχομένη ἐκ τοιχογραφίας τῆς Πομπηΐας καὶ εὑρισκομένη σήμερον ἐν τῷ μουσείῳ Νεαπόλεως Studj. Εἰς τὴν σύνθεσιν ταύτην τὸν ἀετὸν ὁδηγεῖ εἰς τὸν Γανυμήδη ὁ Ἔρως. Ὅπως δὲ ἐνεπνεύσθησαν ἐκ τοῦ μύθου γλύπται καὶ ζωγράφοι, οὕτως ἐνεπνεύσθησαν καὶ σφραγιδογλύφοι. Ἐπὶ ἑνὸς δακτυλιολίθου εὑρισκομένου ἐν Νεαπόλει, μὲ πολλὴν χάριν καὶ κατὰ ἐκφραστικώτατον τρόπον παρίσταται ἡ ἁρπαγὴ τοῦ Γανυμήδους. Ὁ ὡραῖος νεανίας ἀπεικονίζεται κοιμώμενος μὲ τὰς χεῖράς του ἐπὶ τῶν πτερύγων τοῦ ἀετοῦ, ὅστις θέτει ἐρωτικῶς τὴν κεφαλήν του ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ παιδός. Ἡ φυσιογνωμία τοῦ κοιμωμένου νεανίου, ἐκφράζουσα ὅτι οὗτος βλέπει τὸ γλυκύτερον τῶν ὀνείρων, εἶναι ἀληθινὰ ἀριστουργηματική.

Ὅπως δὲ ἐνέπνευσε τοὺς παντὸς εἴδους ἀρχαιοτέρους καλλιτέχνας ὁ μῦθος τοῦ Γανυμήδους, οὕτως ἐνέπνευσε καὶ τοὺς ὑπεροχωτέρους ἐκ τῶν νεωτέρων ὁμοτέχνων των. Οὕτως εἰς ἕνα πίνακα τοῦ *Μιχαὴλ Ἀγγέλου*, εὑρισκόμενον εἰς τὸ Hermitage τῆς Πετρουπόλεως, ὁ Ζεύς, ὑπὸ μορφὴν ἀετοῦ, ἵπταται εἰς τὸν ἀέρα μὲ τὴν πολύτιμον λείαν του, τὸν Γανυμήδη, τὸν ὁποῖον περιπτύσσεται. Ἡ κλίσις τῆς κεφαλῆς τοῦ Γανυμήδους, ἐπιχαρίτως κλινούσης πρὸς τὸν ἀριστερὸν ὦμον, καὶ οἱ ἡμιάνοικτοι ὀφθαλμοί του ἐκφράζουσι τελείως μίαν σωματικὴν ραθυμίαν. Ὁ Ζεὺς καὶ μὲ τὴν μεταμόρφωσίν του δὲν χάνει τὴν θείαν ἐπιβολήν του. Μέχρι τῆς κορυφῆς ἑνὸς ὄρους ὁ πιστὸς κύων ἔχει ἀκολουθήσει τὸν ἀπαγόμενον κύριόν του, πρὸς τὸν ὁποῖον στρέφει τὸ συμπαθές του βλέμμα. Δὲν διαφέρει πολὺ ἡ σύνθεσις τοῦ *Κορρέτζιο* (μουσεῖον Belvedere Βιέννης) εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Ζεὺς ἐν μορφῇ ἀετοῦ κρατεῖ εἰς τὸ στῆθός του τὸν θελκτικὸν παῖδα, ὅστις ἔχει κρεμασθῇ εἰς τὰς πτέρυγας καὶ στρέφει πρὸς τὸν θεατὴν τὸ ἐπίχαρι πρόσωπον, ὡς νὰ θέλῃ ν' ἀποχαιρετήσῃ. Καὶ εἰς τὴν σύνθεσιν ταύτην ὁ κύων φαίνεται ὡς νὰ θέλῃ ν' ἀκολουθήσῃ τὸν ἀπαγόμενον κύριόν του. Εἰς τὸν πίνακα τοῦ *Τισιανοῦ* (National Gallery) ὁ νεαρὸς κυνηγὸς (ὁ Γανυμήδης) κρατεῖ ἀκόμη τὸ τόξον του καὶ ἐπτοημένος πιάνεται ἀπὸ τὰς πτέρυγας τοῦ ἀετοῦ, ὅστις τὸν φέρει εἰς τὸν ἀέρα καὶ τὸν κρατεῖ εἰς τοὺς ἰσχυροὺς ὄνυχας του. Εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ *Ρούμπενς* (Βασιλικὸν μουσεῖον Μαδρίτης) ὁ ἀετὸς κρατεῖ εἰς τὸ ράμφος του τὸ ἄκρον ἑνὸς σχοινίου, περιβάλλοντος τὴν ὀσφὺν τοῦ ὡραίου κυνηγοῦ, ὅστις, φορῶν τὴν φαρέτραν του διὰ τῆς μιᾶς μὲν χειρὸς πιάνεται ἀπὸ τὴν πτέρυγα τοῦ ἀετοῦ, τὴν δὲ ἄλλην ὑψώνει πρὸς τὸν οὐρανὸν διαμαρτυρόμενος διὰ τὴν ἀπαγωγήν. Ἐκτὸς τῆς συνθέσεως αὐτῆς, καὶ εἰς ἄλλην τὸν σύνθεσιν ὁ Ρούμπενς ἔχει θέμα τὸν μῦθον τοῦ Γανυμήδους, ἀλλ' εἰς αὐτὴν ὑψηλὰ εἰς τὰ νέφη ἐφαίνετο ὁ ἀετὸς καὶ ἐπὶ τῶν πτερύγων του ὁ Γανυμήδης, τὸν ὁποῖον ὑπεδέχοντο ἀπὸ τῆς κορυφῆς ἑνὸς ὄρους (τοῦ Ὀλύμπου) δύο γυναικεῖαι μορφαί, ἡ Ἥβη καὶ ἡ Ἶρις, προσφέρουσαι εἰς αὐτὸν κύπελλον, σύμβολον τοῦ προορισμοῦ του εἰς τὸν Ὄλυμπον, εἰς τὸ βάθος τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου ἐφαίνοντο αἱ μορφαὶ τῶν ἀθανάτων παρακαθημένων εἰς συμπόσιον. Ὁ *Ρέμπραντ* (Μουσεῖον Δρέσδης) τὴν μυθολογικὴν σκηνὴν τῆς ἁρπαγῆς τοῦ Γανυμήδους παρέστησε κατὰ τρόπον γελοιογραφικόν· ἓν χονδροειδὲς μειράκιον, 6—7 ἐτῶν, τρομαγμένον κλαίει καὶ κραυγάζει διὰ τὴν παρουσίαν τοῦ ἀετοῦ. Εἰς τὸν πίνακα τοῦ *Κανιάτσι* (Cagnacci), εὑρισκόμενον ἐν Φλωρεντίᾳ, ὁ Γανυμήδης παρίσταται προσφέρων εἰς τὸν Δία κύπελλον πλῆρες νέκταρος. Πλὴν τῶν εἰρημένων ζωγράφων καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐνεπνεύσθησαν ἐκ τοῦ μύθου τοῦ Γανυμήδους, ὡς ὁ *Karle Vanloo*, ὁ *Καράτσι* (An. Caracci), ὁ *E. Lesueur* καὶ ἄλλοι. Ἀλλὰ καὶ γλύπται ἐνεπνεύσθησαν ἐκ τοῦ αὐτοῦ μύθου, ὡς ὁ *R. Barthelemy*, ὅστις εἰς σύμπλεγμα ἐκ μαρμάρου παρουσιάζει τὸν Γανυμήδη ὡς ἕνα ὡραῖον ἔφηβον, ὄρθιον μὲ φρύγιον πῖλον καὶ κύπελλον εἰς τὴν χεῖρα, στηριζόμενον ἐπὶ ἑνὸς ἀετοῦ, ὅστις τὸν παρατηρεῖ, καὶ ἄλλοι.

Ὁ ἀρχαῖος ἑλληνικὸς μῦθος τοῦ Γανυμήδους φαίνεται ὅτι εἶναι κοινὴ κληρονομία ὅλων τῶν λαῶν τῆς Ἀρίας ὁμοφυλίας, διότι ὑπενθυμίζει τὸν *Ἴνδραν* τῆς ἰνδικῆς μυθολογίας ὑπὸ μορφὴν ἐνόπλου ἀνδρὸς ἁρπάσαντος τὸν νεανίαν *Mêdha-Tithi* καὶ τὸν Ἴνδραν μεταμορφωθέντα εἰς ἱέρακα διὰ νὰ ὑποκλέψῃ τὸ «soma», θεῖον ποτόν, εὐφραῖνον τὰς καρδίας τῶν ἀθανάτων, ὅτε ὁ Γανυμήδης εἶναι αὐτὸ τὸ ποτὸν καταστὰν σὺν τῷ χρόνῳ διὰ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀνθρωπομορφισμοῦ ὁ οἰνοχόος τοῦ ποτοῦ.

Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

— Γανυμήδης. Εὐνοῦχος Αἰγύπτιος, ὅστις ἐν ἀρχῇ μὲν ὑπῆρξε παιδαγωγὸς τῆς νεαρωτέρας κόρης τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Αὐλητοῦ, βασιλέως τῆς Αἰγύπτου, βραδύτερον δὲ ἔγινε στρατηγὸς καὶ κυβερνήτης τῆς χώρας ὑπὸ τὰς ἑξῆς περιστάσεις: Ὅτε κατὰ τὸ 48 π. Χ. ὁ Καῖσαρ καταδιώκων τὸν Πομπήϊον ἔφθασεν εἰς Αἴγυπτον, ὁ Γανυμήδης, ἀναχωρήσας μετὰ τῆς Ἀρσινόης ἐξ Ἀλεξανδρείας, ἐπέτυχε ν' ἀναγορευθῇ αὕτη βασίλισσα τῆς Αἰγύπτου ἀντὶ τῆς Κλεοπάτρας Ζ'), ἐναντίον τῆς ὁποίας, συμφιλιωθείσης μετὰ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος, καὶ ἐκήρυξε πόλεμον. Τὴν διοίκησιν τοῦ στρατοῦ τότε, ἀντὶ τοῦ φονευθέντος, ὡς ἀποστατήσαντος, Ἀχιλλᾶ (βλ. λ.), ἀνέλαβεν ὁ Γανυμήδης, ὅστις, ἀποκόψας τὸ πόσιμον ὕδωρ ἀπὸ τοὺς ἀποκλεισθέντας εἴς τινα συνοικίαν τῆς Ἀλεξανδρείας Ρωμαίους καὶ ἀνασυντάξας τὸν στόλον τῶν Αἰγυπτίων, ἐπέτυχε πλεονεκτήματά τινα ἐν ἀρχῇ διὰ τῶν πρὸς αὐτοὺς διαπραγματεύσεών του, μετὰ τὴν ὁριστικὴν ὅμως νίκην τοῦ Καίσαρος ἐξηφανίσθη κατ' ἄγνωστον τρόπον.

ΚΑΨ.

Γανυμήδης *[Ἀστρονομ.]*. Ὁ τρίτος τῶν μεγάλων δορυφόρων τοῦ πλανήτου Διός, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐκ τοῦ πλανήτου ἀπόστασιν. Ἀνεκάλυψεν αὐτὸν ὁ Γαλιλαῖος τῇ 7ῃ Ἰανουαρίου 1610, τὸν ἐβάπτισε δ' ὁ Σίμων Μάριος ἢ Μάγερ. Ἀπέχει 14,99 ἀκτῖνας τοῦ πλανήτου καὶ ἡ διάρκεια τῆς περὶ τὸν Δία περιφορᾶς αὐτοῦ εἶναι 7 ἡμ. 3 ὥρ. 42' 33'',92. Τὸ σχῆμα τῆς τροχιᾶς του δύναται νὰ θεωρηθῇ πρακτικῶς ὡς κυκλοτερές, τῆς ἐκκεντρότητος τυγχανούσης ἀσημάντου. Καὶ ἡ μὲν διάμετρος αὐτοῦ ἰσοδυναμεῖ πρὸς 5.7 0 χιλιόμετρα, ἡ δὲ πυκνότης πρὸς 2.2, τῆς τοῦ ὕδατος οὔσης 1. Ὁ Γανυμήδης ἀποτελεῖ πραγματικὸν κόσμον, ὡς τυγχάνων, οὐ μόνον δὶς σχεδὸν μεγαλύτερος τοῦ πλανήτου Ἑρμοῦ, ἀλλ' ἔτι καὶ ὀγκωδέστερος ἁπάντων τῶν ἄλλων δορυφόρων τοῦ πλανητικοῦ συστήματος. Ἡ διάμετρος αὐτοῦ ἀνέρχεται εἰς τὰ 45/100 τῆς διαμέτρου τῆς Γῆς, ὁ δὲ ὄγκος αὐτοῦ ὑπερτερεῖ πεντάκις σχεδὸν τὸν τῆς Σελήνης· ἀλλ' εἶναι ὑποδεέστερος τοῦ ὄγκου τοῦ Ἄρεως. Ὁ δορυφόρος οὗτος, καίπερ ἔχων σφαιρικὸν σχῆμα, παρίσταται ἐνίοτε ᾠοειδὴς ἢ ἐλλειψοειδής, ὅπερ ὀφείλεται εἰς τὰς κηλῖδας τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ. Οὕτως ἡ παρουσία σκιερᾶς ἐκτάσεως πλησίον τῆς περιφερείας τοῦ δίσκου αὐτοῦ ἐπιφέρει ἐκεῖ τοπικὴν ὀπτικὴν πλάτυνσιν τοῦ γύρου ἐν τοῖς συνήθεσι τηλεσκοπίοις· ἀλλὰ τὸ ἀπατηλὸν τοῦτο φαινόμενον παρίσταται σπανίως, ἔτι δὲ καὶ ἐξησθενημένον, ὅταν τὸ ἄστρον τοῦτο παρατηρῆται δι' ἰσχυρῶν ὀργάνων. Ἡ φωτεινότης τοῦ Γανυμήδους, 0.45, φαίνεται ὑποδεεστέρα τῆς τοῦ Διός. Ὅταν ὁ δορυφόρος διέρχηται ἔμπροσθεν τοῦ πλανήτου καὶ προβάλληται ἐπ' αὐτοῦ, τότε παρίσταται φωτεινὸς μὲν ἐπὶ τοῦ γύρου τοῦ Διός, σκιερὸς δὲ πρὸς τὸ μέσον τοῦ μεγάλου δίσκου, ἀφανὴς δ' ἐν ταῖς ἀναμεταξὺ θέσεσιν, ὅπερ ὀφείλεται εἰς τὴν σκιερότητα τοῦ γύρου τοῦ Διός. Ὅταν δὲ προβάλληται ἐπὶ λαμπρῶν μεσαίων ἐπιφανειῶν ἢ φωτεινῶν νεφῶν τοῦ πλανήτου, τότε ὁ Γανυμήδης δύναται νὰ φανῇ ὡς μέλας δίσκος, ὡς παρετηρήθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Μεσσιέρου τῷ 1760 καὶ ὡς συχνάκις ἐξηκριβώθη ἔκτοτε. Τὸ χρῶμα τοῦ δορυφόρου, ὅταν οὗτος εὑρίσκηται ἐκτὸς τοῦ Διός, ἐπὶ τοῦ μέλανος τοῦ οὐρανοῦ ἐδάφους, εἶναι κίτρινον χρυσοῦν. Ὁ Lassell ἐσημείωσε τῷ 1850 λευκὴν κηλῖδα ἐπὶ τοῦ δορυφόρου πρὸς τὸν βόρειον γῦρον αὐτοῦ, ἣν ὁ Barnard ἐπεκύρωσε τῷ 1894· ἀλλ' αὕτη παραιτεῖται, ὡς εἰκός, ἐν ὡρισμέναις μόνον θέσεσι τοῦ ἐν τῇ τροχιᾷ αὐτοῦ περιστρεφομένου ἄστρου. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν διάρκειαν τῆς περὶ τὸν ἄξονα στροφῆς τοῦ Γανυμήδους, δέον νὰ εἴπωμεν ὅτι πρὸ 130 ἐτῶν ὁ Ἕρσχελος κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι αὕτη ἐξισοῦτο τῇ διαρκείᾳ τῆς περὶ τὸν Δία περιφορᾶς. Τοῦτο ἦτο ἀποτέλεσμα τῶν ὑπὸ τοῦ ἀστρονόμου ἐκείνου ἐκτελεσθεισῶν παρατηρήσεων ἀλλαγῶν τῆς ἐντάσεως φωτὸς τοῦ δορυφόρου. Ἀπ' ἐναντίας, ὁ Secchi ἐφρόνει ὅτι ἡ ἀνακύκλισις ἦτο ταχεῖα. Τῷ 1914, ὁ Guthnick, μεταχειριζόμενος τετελειοποιημένον φωτόμετρον, ἐπεκύρωσε τὰ συμπεράσματα τοῦ Ἑρσχέλου, καὶ τῷ 1921, ὁ Phillips, ὁρμώμενος ἐκ τῶν ῥηθεισῶν ἀλλαγῶν σχήματος τοῦ Γανυμήδους, καὶ δὴ ἐκ τῆς ᾠοειδοῦς αὐτοῦ ὄψεως, συνεπέρανεν ὡσαύτως ὅτι ἡ διάρκεια τῆς ἀνακυκλίσεως ἰσοδυναμεῖ τῇ τῆς περὶ τὸν πλανήτην περιφορᾶς. Πάλιν, τῷ 1926, ὁ Stebbins ἐπεκύρωσε τὴν μακρὰν ταύτην διάρκειαν τῆς περὶ τὸν ἄξονα στροφῆς διὰ τῆς φωτομετρικῆς μεθόδου. Σημειωτέον τέλος ὅτι οἱ Schæberle καὶ Campbell, καίπερ παρατηροῦντες τὸν δορυφόρον διὰ τοῦ ἰσχυροτάτου διαθλαστικοῦ τηλεσκοπίου τοῦ κόσμου, δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀποφανθῶσι θετικῶς ὑπὲρ τῆς βραχείας ἢ τῆς μακρᾶς διαρκείας τῆς ἀνακυκλίσεως.

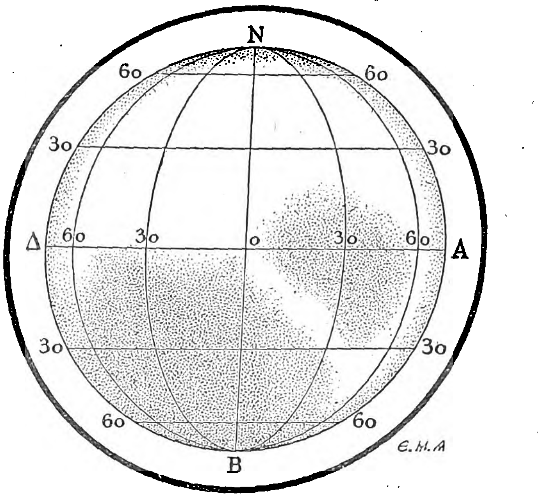

Χάρτης, ἐν ὀρθογραφικῇ προβολῇ, ἐκείνου τοῦ ἡμισφαιρίου τοῦ Γανυμήδους, τὸ ὁποῖον οὐδέποτε καθίσταται ὁρατὸν ἐκ τοῦ πλανήτου, ἀκριβῶς καθὼς τὸ μέρος τῆς ἐπιφανείας τῆς Σελήνης τὸ ὁποῖον διατελεῖ ἡμῖν πάντοτε κεκρυμμένον.
[Παρατήρησις Ε. Μ. Ἀντωνιάδου.]

Αἱ παρατηρήσεις, ἃς ὁ συγγραφεὺς τοῦ παρόντος ἄρθρου ἠδυνήθη νὰ ἐκτελέσῃ τῷ 1926 καὶ τῷ 1927 διὰ τοῦ μεγάλου διαθλαστικοῦ ἰσημερινοῦ τηλεσκοπίου, $0{,}^{m}83$ ἀνοίγματος τοῦ ἀστεροσκοπείου τοῦ Μεδῶν, ὡπλισμένου διὰ μεγεθύνσεων 580, 1.250 καὶ 2.020 διαμέτρων, ἤγαγον εἰς τὴν ἀνακάλυψιν σκιερῶν κηλίδων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐν λόγῳ δορυφόρου. Οὕτως, ὁσάκις ὁ Γανυμήδης διέβαινε πρὸ τοῦ Διός, παρουσίαζε πάντοτε μεγάλην καστανόχρουν κηλῖδα ἐν τῷ βορειοδυτικῷ τεταρτημορίῳ τοῦ δίσκου αὐτοῦ, ἔτι δὲ καὶ σμικροτέραν, τοῦ αὐτοῦ χρώματος, κειμένην ἐν μέρει μὲν ἐν τῷ βορειοανατολικῷ τεταρτημορίῳ, ἐν μέρει δ' ἐν τῷ νοτιοανατολικῷ. Τὴν τοιαύτην ὄψιν τοῦ δορυφόρου ἐπεκύρωσεν ἀκολούθως, διὰ τὴν μεγάλην κηλῖδα, ὁ Rougier, καὶ δι' ἀμφοτέρας τὰς κηλῖδας, ὁ Lyot. Ὁ ἀμετάβλητος χαρακτὴρ τῶν κηλίδων τούτων ἐν παρόδῳ πρὸ τοῦ

Digitized by Google

Διός ἀποδεικνύει ἀναμφιλόγως, ὅτι ὁ Γανυμήδης παρουσιάζει τὸ αὐτὸ πάντοτε πρόσωπον εἰς τὸν πλανήτην αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἑπομένως ἡ διάρκεια τῆς περὶ τὸν ἄξονα ἀνακυκλίσεως αὐτοῦ ἐξισοῦται τῇ διαρκείᾳ τῆς περὶ τὸν Δία περιφορᾶς.

Ἡ αὐτὴ πάντοτε ἄποψις τῶν ῥηθεισῶν δύο κηλίδων, ὅταν ὁ δορυφόρος εὑρίσκηται ἐν κατωτέρᾳ συνόδῳ μετὰ τοῦ πλανήτου, ἀποδεικνύει πρὸς τούτοις ὅτι ὁ Γανυμήδης στερεῖται λευκῶν ἢ ἄλλων νεφῶν, παραμορφούντων ἢ ἐξαφανιζόντων τὰς ἐν λόγῳ κηλῖδας, ὡς τοῦτο παρατηρεῖται ἐπὶ τῶν πλανητῶν τοῦ Ἄρεως καὶ τοῦ Ἑρμοῦ. Ἐνδεχόμενον δὲ νὰ στερῆται καὶ ἀτμοσφαίρας. Τῷ 1897, ὁ Johnstone Stoney ἰσχυρίσθη, ὅτι οἱ μικροὶ κόσμοι δὲν δύνανται νὰ ἔχωσιν ἀτμοσφαῖραν, διότι ἡ ἀσθενὴς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῶν ἕλξις, συνέπεια τῆς ἀνεπαρκοῦς αὐτῶν μάζης, εἶναι ἀνίκανος ἵνα συγκρατήσῃ τὰ ταχύδρομα ἀερίων μόρια. Οὕτως ὁ σοφὸς οὗτος Ἰρλανδὸς κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι οὐδεὶς τῶν δορυφόρων τοῦ πλανητικοῦ συστήματος δύναται νὰ ἔχῃ ἀτμοσφαῖραν, καὶ αἱ ἄνω παρατηρήσεις τοῦ Μεδών, συνδυαζόμεναι τῇ ἀπόψει τοῦ πρώτου δορυφόρου τοῦ Διὸς καὶ τῇ τῆς Σελήνης, ἔτι δὲ καὶ τῇ κανονικότητι τῶν ἀλλαγῶν φωτεινότητος τοῦ Ἰαπετοῦ ἢ 8ου δορυφόρου τοῦ Κρόνου, τείνουσιν ὁριστικῶς πρὸς τὴν ἐπικύρωσιν τῆς γνώμης ταύτης. Ὅθεν καὶ ὁ Γανυμήδης παρουσιάζεται ἡμῖν πιθανῶς ὡς κόσμος ἔρημος φυτῶν καὶ ζῴων. Ε. Μ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ

γανῶ (—*όω*), κοιν. *γανώνω*· λαμπρύνω, στιλβώνω, ἐπικαλύπτω ἀντικείμενόν τι διὰ στίλβοντος μετάλλου, ἰδίως κασσιτέρου (ἐκ τοῦ *γάνος*). Κατ' ἐπέκτασιν, *γανῶ* ἐσήμαινεν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ δοξάζω, τὸ δὲ παθ. *γανοῦμαι*, χαίρομαι, ἀγάλλομαι.

γάνωμα (τό)· τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *γανοῦν*, στίλβωμα, γυάλισμα: «τὸ γάνωμα τοῦ μαρμάρου»· || ἡ διὰ κασσιτέρου ἐπάλειψις τῶν χαλκῶν μαγειρικῶν σκευῶν, κασσιτέρωσις· || ἰδιωματ. ἡ διὰ μελανίας ἢ ἀσβόλης ἐπάλειψις τοῦ προσώπου τινὸς (βλ. γάνα).

γανωμάλιθος (ὁ) (Ganomalith) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτόν, τὸ ὁποῖον εἶναι ὑδροπυριτικὸν ἀσβέστιον καὶ μόλυβδος, μὲ χημικὸν μοριακὸν τύπον $(OH)_2\ Ca_4\ Pb_6\ Si_6O_{21}$. Παρουσιάζεται εἰς κρυστάλλους τοῦ ἑξαγωνικοῦ κρυσταλλικοῦ συστήματος. Οἱ κρύσταλλοί του εἶναι μακροστηλοειδεῖς. Εὑρίσκεται ἐπίσης καὶ εἰς μάζας κοκκώδεις καὶ χειροπληθεῖς. Ἔχει θραῦσιν ἀνώμαλον, σκληρότητα 3ου—4ου βαθμοῦ, εἰδικὸν βάρος 5,74 καὶ λάμψιν ἰσχυρὰν στεατοειδῆ μέχρις ὑελώδους. Εἶναι ἄχρους καὶ διαφανής, παραμένων ὅμως ἐν τῷ ἀέρι καθίσταται ἀλαμπὴς καὶ ὑπόλευκος. Εὑρίσκεται ὡς μεταμορφωσιγενὲς ὀρυκτὸν εἰς τὸ Langban καὶ Jacobsberg τῆς Wermland. Γ. Κ. Γ.

γανωματὴς (ὁ)· βλ. γανωτής.

γανώνω· βλ. γανῶ.

γάνωσις (ἡ)· ἡ πρᾶξις τοῦ γανῶ (βλ. λ.).

γανωτὴς (ὁ) ἢ *γανωτζῆς*. Ὁ γανώνων τὰ χάλκινα μαγειρικὰ σκεύη, ὁ ἐπαλείφων αὐτὰ διὰ κασσιτέρου· ἄλλως *γανωματὴς* καὶ *γανωματᾶς*.

—*[Λαογρ.]* Τὸ ἐπάγγελμα τοῦ γανωτῆ μετέρχονται εἰς τὴν Ἑλλάδα συνήθως οἱ ἄρρενες κάτοικοι τῶν χωρίων Τσαμαντᾶ, Μπαμτούρι, Λιᾶ, Ἀχούρια, Γλοῦστα τῆς περιφερείας Φιλιατῶν Ἠπείρου καὶ οἱ κάτοικοι Γορτυνίας τῆς Πελοποννήσου. Ἀπὸ τοῦ 1922 καὶ ἐντεῦθεν τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο ἐξασκοῦν καὶ πλεῖστοι ἐκ Πόντου Ἕλληνες καὶ Ἀρμένιοι πρόσφυγες. Εἰς τὴν λοιπὴν Βαλκανικὴν καὶ πλεῖστα τμήματα τῆς Εὐρώπης εὑρίσκομεν τὸ ἐπάγγελμα ἐξασκούμενον εἰς μεγάλην κλίμακα ἀπὸ Ἀτσιγγάνους. Ἡ τέχνη τοῦ γανωτῆ θεωρεῖται γενικῶς ὡς ταπεινὴ καὶ ἐξευτελιστική, οὐδενὸς σχεδὸν προθυμοποιουμένου ἐκ τῶν κατοίκων τῶν πλείστων μερῶν ὅπως ἐκμάθῃ ταύτην. Οἱ ἐκ τῆς περιφερείας Φιλιατῶν γανωταὶ περιερχόμενοι ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν Ἑλλάδα, παλαιότερον δὲ καὶ τὴν Τουρκίαν, διεμόρφωσαν ἰδιαίτερον συνθηματικὸν γλωσσικὸν ἰδίωμα, «τὰ ἀλειφιάτικα» (βλ. *Ν. Νίτσου* «Περὶ τῆς ἐν Ἠπείρῳ κώμης Τσαμαντᾶ», Ἀθῆναι 1926). Ἐπίσης ἰδιαιτέραν συνθηματικὴν ἐπαγγελματικὴν γλῶσσαν ἔχουν καὶ οἱ Γορτύνιοι κασσιτερωταί. Κ. ΦΑΛΤΑΪΤΣ

Γάος. Πέρσης στρατηγός, υἱὸς τοῦ Τάμου, εἷς τῶν σημαντικωτέρων ὀπαδῶν τοῦ Κύρου (*Ξενοφ.* Ἀνάβ. Β' 1,3) μεταχὼν τῆς κατὰ τοῦ Ἀρταξέρξου ἐκστρατείας. Ὁ Γάος ἦτο γαμβρὸς τοῦ *Τιριβάζου*, μεθ' οὗ συνεξεστράτευσε κατὰ τοῦ Εὐαγόρου, ὡς ναύαρχος τοῦ περσικοῦ στόλου. Ὡς τοιοῦτος κατέστειλε στάσιν τῶν πληρωμάτων προκληθεῖσαν ἐξ ἀφορμῆς ἐλλείψεως τροφίμων καὶ ἐξησφάλισε τὴν ἐκ Κιλικίας μεταφορὰν σιτηρῶν. Κατὰ τὴν ναυμαχίαν παρὰ τὸ Κίτιον κατώρθωσεν, ὥστε νὰ ἡττηθῇ ὁ Εὐαγόρας, καθ' ἣν ἀκριβῶς στιγμὴν ὁ περσικὸς στόλος, λόγῳ τῆς ἀδεξιότητος τοῦ Τιριβάζου, διέτρεχε κίνδυνον νὰ καταστραφῇ. Ὅτε ὁ Τιρίβαζος, καθαιρεθεὶς ὡς ὑπεύθυνος, μετεκλήθη ὅπως ἀπολογηθῇ, ὁ Γάος φοβηθεὶς μήπως θὰ ὑφίστατο καὶ αὐτὸς τὴν αὐτὴν τύχην ἐν περιπτώσει πολεμικῆς ἀποτυχίας, παρεσκεύασεν ἐπανάστασιν κατὰ τοῦ βασιλέως, στηριχθεὶς εἰς τὴν πρὸς αὐτὸν ἀφοσίωσιν τοῦ περσικοῦ στόλου. Αἱ προθέσεις αὐτοῦ κοινοποιηθεῖσαι ἐγένοντο ἀφορμή, ὥστε νὰ ἐπισπευσθῇ ἡ εἰρήνη τοῦ Ὀρόντου μετὰ τοῦ Εὐαγόρου. Κατόπιν συνῆψε συμμαχίαν μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου *Νεκτανέμπο* (τὸν ὁποῖον ὁ Διόδωρος ἀναφέρει ἐσφαλμένως ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἄκορις*), καὶ κατέβαλε συγχρόνως πᾶσαν προσπάθειαν, ὅπως συμμαχήσῃ καὶ μετὰ τῶν Σπαρτιατῶν, οἵτινες ἐφαίνοντο διατεθειμένοι ν' ἀποδεχθῶσι τὴν πρότασίν του (*Διόδ.* ΙΣΤ', 9). Ἀλλὰ πρὶν ἢ κηρύξῃ ἐπίσημον πόλεμον κατὰ τοῦ Πέρσου μονάρχου, ἐδολοφονήθη τῷ 385 ἢ 383 π. Χ. —Β.

γαουλθερία (ἡ) (Gaultheria) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐρεικοειδῶν* (βλ. γαλθερία)· Δ. Ν. Π.

Γάπαχοι. Ἀρχαῖος λαὸς τῆς κεντρῴας Ἀφρικῆς, μνημονευόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (4 7, 34). —Δ.

γάρ· ἀρχ., αἰτιολογικὸς σύνδεσμος εἰσάγων ἀνεξάρτητον πρότασιν, θεωρουμένης δηλαδὴ τῆς τοιαύτης αἰτιολογικῆς προτάσεως ὡς *μὴ* ἀναγκαίου συμπληρώματος τῆς προτάσεως εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρεται· || εἰσάγει πρότασιν ἐπεξηγηματικὴν ἢ διασαφητικὴν τῶν προηγουμένων, ἐξηγεῖται δὲ διὰ τοῦ *δηλαδή*· τίθεται συνηθέστατα μετὰ τὸ *τεκμήριον δέ, σημεῖον δὲ κ.τ.τ.*· || συνδέεται μετ' ἄλλων μορίων: *ἀλλὰ γάρ, καὶ γάρ, γάρ γε, μὲν γὰρ* κλπ.· || οὐδέποτε τίθεται ἐν ἀρχῇ λόγου, ἀλλὰ πάντοτε μετὰ μίαν ἢ περισσοτέρας λέξεις. Εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν φαίνεται ὅτι ἐσώθη εἰς τὸ μηγάρις καὶ τίγαρις (βλ. λ.). Β. Φ.

Γάρα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Νῆσος τῆς Κυρηναϊκῆς εἰς ἀπόστασιν 7 μιλ. ἀπὸ τῆς ἀκτῆς, δικόρυφος, λευκὴ καὶ περιθεομένη ὑπὸ λευκωπῶν βράχων. Ὀνομαζομένη καὶ *Ζεζιρὰτ Λεγαρὰ* (Ghara: πλάτ 30°47' Β., μῆκ. 19°54' Αν., χάρτ. ἀγγλ. 246: Ras Makhaber to Benghazi) εἶναι ἡ ἀρχαία Γαῖα (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

Γαράζο *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαρχίας Μυλοποτάμου τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 540. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Μουρτζανὰ* (κάτ. 192), *Ὁμάλα* (κάτ. 126), *Φαράτσι* (κάτ. 53) καὶ *Ἀνεμόμυλος* (κάτ. 24).

Ὡς ἐκ τῆς ἀσφαλοῦς τοποθεσίας τοῦ Γαράζου πολλάκις συνεκρότησαν ἐνταῦθα οἱ ἐπαναστάται συνόδους πρὸς σύσκεψιν περὶ πατριωτικῶν ζητημάτων. Ὁ Γαλάτης Θενὼν (Thenon) τοποθετεῖ ἐνταῦθα τὴν ὑπὸ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου μνημονευομένην Αὐλῶνα ἢ Αὐλῆνα, ἀμαρτύρως. Ε. Γ.

— **Γαράζου, *τέως δῆμος***—. Εἷς ἐκ τῶν πρὸ τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς ἀποτελούντων τὴν ἐν Κρήτῃ ἐπαρχίαν Μυλοποτάμου, ἔχων περιφέρειαν περίπου τὴν τῶν νῦν κοινοτήτων *Γαράζου, Λιβαδιῶν* καὶ *Κλεψιμίων* Δ. Ε. Μ.

Γάραλα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ὑποδιοικήσεως Κυψέλων ἐν τῇ Ἀνατ. Θρᾴκῃ, κατοικούμενον ὑπὸ 260 κατοίκων Χριστιανῶν ὀρθοδόξων. Ἐνταῦθα ἡ προπαγάνδα τῶν Οὐνιτῶν ὑπῆρξε ζωηροτάτη, ἀλλ' ἄνευ μεγάλων ἀποτελεσμάτων. Ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ἐκαλεῖτο *Χάραλα*, μετὰ δὲ τὴν ἐκκένωσιν τῆς Ἀνατ. Θρᾴκης οἱ κάτοικοι αὐτοῦ κατέφυγον εἰς τὴν Ἑλλάδα. Α. Θ. ΣΑΜ.

Γαραμαῖοι (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Ι, 12, 5. VI, 1, 2) λαὸς τῆς νοτίου Ἀσσυρίας συνταυτιζόμενος πρὸς τοὺς Γκουρούμου τῶν σφηνοειδῶν ἐπιγραφῶν (βλ. λ. Γκουρούμου).

Γαράμαντες (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Ὄνομα τῶν εἰς τὰς ἀνατολικὰς ὀάσεις τῆς Σαχάρας οἰκούντων βερβερικῶν φυλῶν, περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλεῖ καὶ ὁ Ἡρόδοτος. Κατ' Ἀπολλόδωρον τὸν Ρόδιον (IV, 1455) ἀρχηγὸς τῆς φυλῆς αὐτῶν ὑπῆρξεν ὁ *Γαράμας*. Κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους ἐμφανίζονται ὡς κάτοικοι τῆς Φαζανίας, ἤτοι τοῦ σημερινοῦ Φεζάν, ὅπου εὑρίσκετο ἡ πρωτεύουσά των *Γάραμα*. Τῷ 21 π. Χ. ὁ Λεύκιος Κορνήλιος Βάλβος, ἀνθύπατος τῆς Ἀφρικῆς, ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν Γαραμάντων καὶ ἐνίκησεν αὐτούς, χωρὶς νὰ κατορθώσῃ νὰ τοὺς ὑποτάξῃ. Δευτέραν ἧτταν τῶν Γαραμάντων ἀναφέρει ὁ Φλῶρος (IV, 12, 41). Ἐπὶ Τιβερίου, ἡγεμών τις τῶν Γαραμάντων ἐβοήθησε τὸν στασιαστὴν Τακφαρίναν (*Tac.* Ann. III, 74. IV, 23), ἔπεμψε δὲ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ πρεσβείαν εἰς Ρώμην, ὅπως συνάψῃ εἰρήνην μετὰ τῶν Ρωμαίων. Ἐν ἔτει 70 οἱ Γαράμαντες ἐπέδραμον κατὰ τῆς Τριπολίτιδος καὶ ἠρήμωσαν Λέπτιδα τὴν μεγάλην (Leptis magna), ἀναγκάσαντες οὕτω τὸν Ρωμαῖον διοικητὴν τοῦ νομοῦ νὰ σπεύσῃ ἐναντίον των. Περὶ τῆς τέχνης τῶν Γαραμάντων ὁμιλεῖ ὁ Μπάρτ ἐν τῷ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ταξίδια εἰς τὴν Ἀφρικὴν» ἔργῳ του (τόμ. I, σελ. 213). —Δ.

Γαραμαντὶς *νύμφη*. Μήτηρ τοῦ Ἰάρβα ἀπὸ τοῦ Ἄμμωνος, ὀνομασθεῖσα ἀπὸ τῶν Γαραμάντων (βλ. λ.). ΙΑΚ. Χ. Δ.

Γαράμας *[Μυθολ.]*· βλ. Ἀμφίθεμις (τ. Δ' σ. 404 α').

Γάρανος (Garanus). Ποιμήν τις φημιζόμενος ἐπὶ τῇ δυνάμει αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος ἐφόνευσε τὸν Κάκον, τὸν υἱὸν τοῦ Ἡφαίστου ἐν Ἰταλίᾳ, ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ ὁποίου πῦρ καὶ φλόγες ἐξεπέμποντο, καίτοι τοῦτο συνήθως ἀποδίδεται εἰς τὸν Ἡρακλέα. Κατά τινας ὀνομάζεται Recaranus (*Aurel.* Vict. or. gent. Rom. 8), ἐξ οὗ εἰκάζεται ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ Ἡρακλείδου Καράνου. Ἤδη ἀναφαίνεται ἐξ ἐπιγραφῆς ἐκ Παρισίων (Orelli 1993) Κελτική τις θεότης, παρὰ τὴν ὁποίαν ὑπάρχει ταῦρος, ὑπὲρ δὲ τοῦτον εἰκονίζονται τρεῖς γέρανοι. Τὸ ὄνομα, ἴσως δὲ καὶ ὁ ταῦρος, σχετίζονται πρὸς τὸν ἰσχυρὸν ποιμένα, ὃν ἀναφέρει ὁ Verrius Flaccus (Serv. Verg. Aen. 8, 203), ὅπως καὶ πάντα τὰ σχετικὰ πρὸς αὐτὸν καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἀφοῦ μάλιστα καὶ Τριγάρανος ἀναφέρεται ἐν σχέσει πρὸς τοὺς τρεῖς γεράνους. ΙΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ

γαρανσίνη *[Χημ.]*. Βαφικὸν παρασκεύσμα λαμβανόμενον διὰ κατεργασίας τοῦ ἐρυθροδάνου (κοιν. *ἀλιζαρίου*) διὰ θειικοῦ ὀξέος. Ἐχρησιμοποιεῖτο πρὸ τῆς παρασκευῆς τῆς συνθετικῆς ἀλιζαρίνης ἐν τῇ βαφικῇ. Σ. Γ.

Γαράντζα, *Κάτω* *[Γεωγρ.]*· βλ. Μέλπεια, *Κάτω*.

Γαράντζας *Μπουγάζι* *[Γεωγρ.]*· βλ. Μέλπεια, *Κάτω*.

γαρᾶτα (τά). Καλοῦνται οἱ διὰ *γάρου* ταριχευμένοι ἰχθύες.

Γαράτης (ὁ) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς ἐν Ἀρκαδίᾳ, μνημονευόμενος ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (8, 54, 4). —Μ.

Γάραφα *[Ἀρχ. Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὀνομασία ἀρχαίου ἀκρωτηρίου τῆς Τριπολίτιδος (βλ. Γάφαρα). Σ. Ε. Λ.

Γάργαζα (ἡ) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μαιώτιδος ἐν τῷ κιμμερίῳ Βοσπόρῳ (*Διόδ. Σικελ.* Κ', 23). —Β.

Γάργαζα *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία δοθεῖσα ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς εἰς τὸν ἐν τῇ ὑποδιοικήσει Ραιδεστοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Θρᾴκης συνοικισμὸν Γιαραψὰν (βλ. λ.).

γαργαζουλιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *λωτὸς ὁ ἐδώδιμος* (Lotus edulis).

Γαργαλιάνοι *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς ἐπαρχίας Τριφυλίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἀποτελοῦσα ἰδίαν κοινότητα. Κεῖται ἐπὶ ὀροπεδίου ἐν ὕψομ. 160 μ., ἀπέχουσα 6 χμτρ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης. Ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ πηγαίων ὑδάτων μεταφερομένων ἐκ τῆς θέσεως *Πανίτσης*, κειμένης ἀνατολικῶς αὐτῆς εἰς ἀπόστασιν 5 χμτρ. Ἔχει καλὸν ὑδρονομικὸν δίκτυον ἀπὸ τοῦ 1887, ὁπότε καὶ κατεσκευάσθη ἡ ἐν τῇ Α. ἄκρᾳ τῆς πόλεως δεξαμενή.

Οἱ Γαργαλιάνοι εἶναι πόλις νέα, μόλις περὶ τὸ 1870 ἀρχομένης τῆς ἀναπτύξεώς της, ὁπότε ἐγενικεύθη ἐν τῇ περιφερείᾳ ἡ καλλιέργεια τῶν σταφιδαμπέλων. Ἐπὶ τουρκοκρατίας ἦτο ἁπλοῦς συνοικισμός. Παρὰ τὸ αὐτόσειστον τῆς περιφερείας εἰς ἣν ἡ πόλις ἐγείρεται, δὲν ἐσημειώθησαν εἰς αὐτὴν καταστροφαὶ ἐκ σεισμῶν, εἰμὴ ζημίαι τινὲς τῷ 1886, ἐνῷ τοὐναντίον εἰς τὰ πέριξ ταύτης ἐγένοντο σημαντικαὶ καταστροφαί.

Οἱ Γαργαλιάνοι ἐν σχέσει μὲ τὸν πληθυσμόν των καταλαμβάνουσι μεγάλην ἔκτασιν, καθόσον αἱ οἰκίαι εἶναι ἀραιῶς ἐκτισμέναι, ἰδίᾳ εἰς τὰ Α., Β. καὶ Ν. ἄκρα αὐτῆς, ὅπου αἱ τρεῖς συνοικίαι *Ἁγίου Σπυρίδωνος*, *Ἀνεμομύλου* καὶ *Ἁγίου Γεωργίου*, αἱ ὁποῖαι εἶναι μᾶλλον ἀπομεμονωμέναι ἀπὸ τῆς λοιπῆς πόλεως, ἥτις εἶναι πυκνοκατῳκημένη. Εἰς τὸ κέντρον αὐτῆς ὑπάρχει ἡ ἀσφαλτοστρωμένη κεντρικὴ πλατεῖα (*Κολοκοτρώνη*), πέριξ τῆς ὁποίας ἐγείρονται αἱ καλύτεραι οἰκοδομαὶ τῆς πόλεως. Εἰς τὸ Δ. μέρος αὐτῆς ἐγείρεται ἡ ἀναμνηστικὴ στήλη τῶν πεσόντων. Ἄλλαι πλατεῖαι εἶναι ἡ πρὸς Ν. τῆς κεντρικῆς ἐν τῇ συνοικίᾳ *Σουλίου* καὶ ἡ πρὸς Β. «Παλιὰ Πλατεῖα». Ἡ ρυμοτομία τῶν Γαργαλιάνων δὲν εἶναι πολὺ καλή, καθόσον σχέδιον ἤρχισε πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐφαρμοζόμενον. Ἐνοριακοὺς ναοὺς ἔχει τρεῖς εἰς τὰς ὁμωνύμους συνοικίας (*Γέννησις Θεοτόκου*, *Ἅγιοι Πάντες*. *Ἅγιος Σπυρίδων*). Ἐκ τούτων ὁ τῆς *Γεννήσεως*, ὅστις κεῖται εἰς τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς κεντρικῆς πλατείας, θεωρεῖται παλαιὸν χριστιανικὸν κτίσμα. Εἶχεν ὡραίας τοιχογραφίας, αἱ ὁποῖαι ὅμως σήμερον εἶναι ἀσβεστοχρισμέναι. Πλὴν ἄλλων ναῶν σημειοῦμεν καὶ τὸν ἀνεγειρόμενον τοιοῦτον τῶν «Γενεθλίων τῆς Θεοτόκου», διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ ὁποίου ἐπεβλήθη εἰδικὴ φορολογία ἐπί τινων ἐγχωρίων προϊόντων.

Οἱ Γαργαλιάνοι, οἵτινες πρότερον ἦσαν ἕδρα τοῦ τέως δήμου Πλαταμώδους, ἀριθμοῦν (1928) 7074 κατοίκους (ἄρρενας 3558, θήλεις 3516). Εἶναι

Digitized by Google

ἕδρα εἰρηνοδικείου, τμήματος χωροφυλακῆς, ταχυδρ. καὶ τηλεγρ. γραφείου β' τάξεως, γραφείου ἐπόπτου γεωργικῶν συνεταιρισμῶν. Ἔχει ἑλληνικὸν σχολεῖον (μαθ. 170), καὶ δύο δημοτικὰ ἀρρένων (μαθ. 390) καὶ θηλέων (μαθητρ. 280).

Ἡ σταφιδάμπελος εἶναι ἡ κυριωτέρα καλλιέργεια τῆς περιφερείας (στρέμ. 25.000), ἀποδίδουσα ἐτησίως 8.000.000 ἑνετ. λίτρας. Ὑπὸ λοιπῆς ἀμπέλου καλλιεργοῦνται 3.000 στρέμματα μὲ ἀπόδοσιν ἑκατομμυρίου ὀκάδων ἐτησίως. Αἱ ἐλαιοφυτεῖαι καταλαμβάνουν 10.000 στρέμ. μὲ παραγωγὴν 300.000 ὀκ. ἐλαίου. Ἡ σπορὰ τῶν δημητριακῶν καταλαμβάνει 2.000 στρέμ. (150.000 ὀκ.), ἡ τῶν κηπευτικῶν προϊόντων 500 στρ. (300.000 ὀκ.) καὶ αἱ φυτεῖαι ἑσπεριδοειδῶν 100 στρ. (ἀπόδοσις 200.000 τεμάχια). Ἡ κτηνοτροφία συνίσταται ἐκ τῆς ἐκτροφῆς 6.000 αἰγοπροβάτων, ἐκ τοῦ γάλακτος τῶν ὁποίων ἀποδίδονται περὶ τὰς 15.000 ὀκ. τυροῦ ἐτησίως.

Ἡ βιομηχανία τῆς περιφερείας εἶναι ἀξία μνείας. Πλὴν τοῦ ἐργοστασίου παραγωγῆς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, ἐξ οὗ φωτίζεται ἡ πόλις, λειτουργοῦσι 12 ἐλαιουργεῖα, ἐξ ὧν τὰ 8 μηχανοκίνητα (ἵπποι 66), ἀπασχολοῦντα 103 πρόσωπα. Ἐκ τούτων δύο ἔχουσι καὶ ἐγκαταστάσεις ἀλευρομύλου. Ἐπίσης σημειοῦμεν ἓν βενζινοκίνητον πλεκτήριον, ἓν μικρὸν οἰνοπνευματοποιεῖον καὶ τὸ ἐκτὸς τῆς πόλεως εἰς ἀπόστασιν 8 χμτρ. ΝΔ ταύτης ἐργοστάσιον ἑταιρείας «Οἴνων καὶ Οἰνοπνευμάτων». Ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς κοινότητος ὑπάρχουσιν ὀρυχεῖα ἀσφάλτου, ἓν ἀνεκμετάλλευτον ἐν θέσει «Βρυσόμυλος» καὶ ἕτερον ἐν τῇ πρὸς τὰ ΒΔ τῆς πόλεως θέσει «Κρύψα», ἀπεχούσῃ 5 χμτρ., ἐκμεταλλευόμενον παρὰ τῆς ἑταιρείας «Βιό». Ὁ ἐξορυσσόμενος ἀσφαλτόλιθος ἔχει περιεκτικότητα εἰς ἄσφαλτον 7—9 %, ἡ ἐτησία δὲ μεταφερομένη ποσότης ἀνέρχεται τοὺς 5.000 τόννους. Λιμὴν φορτώσεως εἶναι ὁ *Μάραθος*, συνδεόμενος διὰ γραμμῆς ντεκωβίλ.

Λόγῳ τῆς παραγωγικότητος τῆς περιφερείας, οἱ Γαργαλιάνοι ἔχουσιν ἀξιόλογον ἐμπορικὴν κίνησιν, ἰδίᾳ ἐπὶ τῆς σταφίδος, τοῦ οἴνου καὶ τοῦ ἐλαίου. Ἀπὸ τοῦ 1923 λειτουργεῖ ἐν αὐτοῖς ἐμπορικὸς σύλλογος. Ἐπίσης λειτουργοῦν καὶ 12 γεωργικοὶ συνεταιρισμοὶ μὲ 750 μέλη, οἵτινες καὶ ἔχουν συμπτυχθῆ εἰς δύο ἑνώσεις, τὴν «Ἕνωσιν Συνεταιρισμῶν Τριφυλίας» καὶ τὴν «Ἕνωσιν Συνεταιρισμῶν Γαργαλιάνων». Ἐν Γαργαλιάνοις λειτουργοῦσιν ὑποκαταστήματα τῶν τραπεζῶν Ἀθηνῶν καὶ Μεσσηνίας, τοῦ Αὐτονόμου Σταφιδικοῦ Ὀργανισμοῦ καὶ τῆς Ἑταιρείας Γενικῶν Ἀποθηκῶν τῆς Ἑλλάδος.

Καὶ ἡ κοινωνικὴ ζωὴ ἐν Γαργαλιάνοις, παραλλήλως μὲ τὴν λοιπὴν πρόοδον αὐτῶν, εἶναι ἀρκετὰ προηγμένη. Ἡ σωματειακὴ δρᾶσις ἐν αὐτοῖς περιορίζεται κυρίως εἰς τὰ σωματεῖα «Χριστιανικὴ Ἕνωσις», «Μουσικογυμναστικὸς Σύλλογος» καὶ «Ἀγροτοπροοδευτικὸς Σύλλογος», ἅτινα ἔχουσι προσφέρει πολλὰς ὑπηρεσίας εἰς τὴν κοινωνίαν τῆς πόλεως. Οἱ Γαργαλιάνοι εὑρίσκονται εἰς τὸ μέσον τῆς ἀπὸ Κυπαρισσίας πρὸς Πύλον δημοσίας ὁδοῦ. Ἀπὸ τῆς πρώτης, οὔσης πρωτευούσης τῆς ἐπαρχίας, ἀπέχει 30 χμτρ. Ἡ συγκοινωνία δ' ἐπιτελεῖται τακτικώτατα δι' αὐτοκινήτων, ἐπιχειρουμένης ἤδη τῆς πρὸς Γαργαλιάνους προεκτάσεως τῆς γραμμῆς τῶν Σ. Π. Α. Π. Δ. Ι. ΔΗΜΑΚΗΣ

Γαργαλιανιώτης, ***Δημήτριος***, ἢ ***Παναγιωτόπουλος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Γαργαλιάνων ἐγκατεστημένος ἐν Κορώνῃ. Σχηματίσας μικρὸν σῶμα ἐπολέμησεν ὑπὸ τοὺς Μαυρομιχαλαίους, ἔπεσε δὲ μαχόμενος εἰς Νεόκαστρον τῷ 1825. Γ. Δ. Κ.

Γαργαλίδης, ***Παναγιώτης Δ.*** Ἀξιωματικὸς τοῦ πεζικοῦ, γεννηθεὶς τῷ 1870 καὶ προερχόμενος ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου ὑπαξιωματικῶν. Προήχθη μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ὑποστρατήγου. Συμμετέσχε τῶν Βαλκανικῶν πολέμων 1912—1913 φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ λοχαγοῦ, τῶν δ' ἐν Μακεδονίᾳ ἀνταντικῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ 1918 ὡς διοικητὴς συντάγματος πεζικοῦ. Κατόπιν φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ὑποστρατήγου, ὑπηρέτησε παρὰ τῇ στρατιᾷ Μικρᾶς Ἀσίας, ὀργανώσας τὴν μεραρχίαν Μαγνησίας (τὴν μετέπειτα 11ην), ἣν διῴκησε μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 1921, ὁπότε ἐτέθη εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ὑπουργείου Στρατιωτικῶν, παραμείνας οὕτω πως μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου 1922, ὅτε ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ Γ' σώματος στρατοῦ παρὰ τῇ στρατιᾷ τοῦ Ἕβρου. Ὑπῆρξεν εἷς τῶν ὀργανωτῶν καὶ συναρχηγὸς τοῦ ἀντεπαναστατικοῦ κινήματος τοῦ Ὀκτωβρίου 1923, λόγῳ τοῦ ὁποίου κατεδικάσθη τότε εἰς θάνατον, τυχὼν κατόπιν χάριτος. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

γαργαλίζω καὶ *γαργαλάω* ἢ *γαργαλῶ*· κνίζων ἐλαφρῶς διὰ τῶν δακτύλων προκαλῶ φρικίασιν καὶ ἀκούσιον γέλωτα: «δὲ γαργαλιέμαι πουθενά», «γαργαλιέται 'ς τὸ λαιμό,—'ς τὸ πέλμα»· «μὴ μὲ γαργαλίζῃς, γιατὶ θὰ λιποθυμήσω»· || μεταφορ. προκαλῶ, ἐξεγείρω τὴν ὄρεξίν τινος, διαθρύπτω: «τὸν ἐγαργάλισαν μὲ μεγάλας ὑποσχέσεις».

γαργάλισμα (τό)· ἡ πρᾶξις καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ γαργαλίζειν· || πρόκλησις, κέντησις τῆς φιλοδοξίας τινός.

γαργαλιστικός, *—ή, —όν*· ὁ ἱκανός, ὁ κατάλληλος διὰ γαργάλισμα, διεγερτικός, προκλητικός, δελεαστικός.

Γάργαλος, *Σταμάτης*. Ἀνδρεῖος ναυτικὸς ἐκ Ψαρῶν, μετασχὼν τῷ 1821 τῆς ἐκστρατείας κατὰ τοῦ μικρασιατικοῦ φρουρίου Ἴμπριτζα. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος μὲ τὸ πολεμικὸν τοῦ ναυάρχου Νικ. Ἀποστόλη ἐξεστράτευσεν εἰς Ἅγιον Ὄρος, καὶ μὲ τὸν Δημ. Γ Καλημέρην εἰς Κῶν, μὲ τὴν γολέταν τοῦ Κ. Κοτζιᾶ εἰς Πάτρας καὶ μὲ τὸν Κανάρην εἰς Χίον καὶ Λέσβον. Εἶτα μὲ τὸν Γιαννίτσην κατὰ τὴν κάθοδον τοῦ Ἰμβραὴμ τῷ 1825 εἰς τοὺς Μύλους τοῦ Ἀργολικοῦ (Ἀρχ. ἀγων. 19018—20). Τ. Χ. Κ.

Γάργανον *[Ἀρχ. Παραλ. Γεωγρ.]*. Πλόκαμος τῶν Ἀπεννίνων, «ὄρος Ἀπουλῶν Δαυνίων ἐν Ἰωνίῳ πελάγει» (*Πτολ.* Α, γ, 16), ἀπολῆγον εἰς φερώνυμον κλασικοῦ τύπου ἀκρωτήριον, ὅπερ διὰ τοῦτο ὁ Στράβων (236,17) ἀποκαλεῖ «πελάγιον ἀκρωτήριον, ἐπὶ τριακοσίους ἀνατεῖνον σταδίους πρὸς τὰς ἀνατολάς». Τὸ ὄρος τοῦτο ἀναφέρεται ὑπὸ Σκύλακος τοῦ Καρυανδέως (Περίπλους) § 14) ὡς *Ὠρίωνος ὄρος*, κατ' ἄλλα δὲ τοῦ περίπλου του χειρόγραφα *Ἀρίωνος* καὶ *Δρίωνος* (σχολ. *Muller* εἰς ἔκδ. Ἐλασ. Ἑλλ. Γεωγρ. I, 22,14). Ἡ τελευταία αὕτη ὀνομασία προσαρμόζει πλήρως εἰς εἴδησιν τοῦ Στράβωνος (236, 11) ὡς πρὸς ἀπότμημά τι τοῦ ὄρους, «λόφον οὗ ὄνομα Δρίον» καὶ ἐφ' οὗ ἠγείροντο δύο ἡρῷα, τὸ μὲν τοῦ Κάλχαντος ἐπ' ἄκρα κορυφῇ, εἰς τὸ ὁποῖον ὅσοι προσήρχοντο, ἵνα λάβωσι χρησμόν, ἔθυον μέλανα κριὸν καὶ ἐκοιμῶντο ἐπὶ τοῦ δέρματός του· τὸ δὲ ἀφιερωμένον εἰς τὸν Ποδαλείριον, ἀπέχον τῆς θαλάσσης ἑκατὸν σταδίους.

Κατὰ τὰς ἐπιχωρίους παραδόσεις, παρὰ τὴν κορυφὴν τῆς χθαμαλωτέρας (2,900 ποδ.) ἀκρωρείας, τὴν ὀνομαζομένην Monte S. Angelo, εἶχε κτισθῆ εἰς τὴν θέσιν, ἣν ἐπέχει ὁ σηματοτηλέγραφος, ἐρημοκκλήσιον τῶν Ταξιαρχῶν, ἐπονομάσαν τὸ ὄρος, κατὰ τοὺς πρώτους τοῦ Χριστιανισμοῦ χρόνους, ἀπολαμβάνον δὲ κοινῆς τῶν περιοίκων λατρείας διὰ τὴν θαυματουργόν του δύναμιν. Διατηρεῖ δὲ εἰσέτι τὸ ὄρος τὸ ἀρχαῖόν του ὄνομα, ἐλαφρῶς παραλλαγὲν εἰς Monte Gargano (ὑψόμ. 3465 ποδ.), καθὼς καὶ τὸ μὲ τὴν κρημνώδη κεφαλήν του ἀκρωτήριον Testa di capo Gargano (πλάτ. 41°49' Β, μῆκ. 16°25' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 199: Brindisi to Ortona), ὑφ' ὃ διανοίγεται τῆς Μανφρεντόνια ὁ κόλπος. Σ. Ε. Λ.

Γαργαντούας (Gargantua). Ἥρως τοῦ περιφήμου σατιρικοῦ μυθιστορήματος τοῦ Φρ. Ραμπλαὶ «La vie très horrifique du grand Gargantua» (1535), ὅπερ ἀποτελούμενον, ἐξ ἑνὸς βιβλίου συνεχίζεται εἰς τέσσαρα εἰσέτι βιβλία διὰ τοῦ βίου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ *Πανταγκρυέλ*. Ὁ Γαργαντούας ἦτο γίγας μεγάλης σωματικῆς δυνάμεως, εὐθυμίας καὶ πολυφαγίας. Ἡ τελευταία του αὕτη ἰδιότης κατέστησε τὸ ὄνομά του παροιμιῶδες εἰς πάσας σχεδὸν τὰς γλώσσας. Λέγονται *γαργαντούαι* οἱ λαίμαργοι, οἱ ἀδηφάγοι καί, μεταφορικῶς, οἱ ἴδια ἢ ξένα χρήματα διασπαθίζοντες, ἤτοι οἱ ἄσωτοι καὶ καταχρασταί. —Β.

Γάργαρα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς ἀρχαίας Μυσίας κειμένη ὑπὸ τὴν κορυφὴν τῆς ἐν Τρῳάδι Ἴδης Γάργαρον (βλ. λ. Ἀϊβατζίκ) καὶ ἐπὶ τοῦ ΒΔ. ἀκρωτηρίου τοῦ κόλπου τοῦ Ἀδραμυττίου. Ἦτο κτίσμα τῆς Ἄσσου, ἥτις εἶχεν ἱδρυθῆ ὑπὸ τῶν Μηθυμναίων τῆς Λέσβου. Ἐπειδή, ὅμως, ἐκτὸς τῶν Αἰολέων ἀποίκων, εἰς τὴν πόλιν εἶχον ἐγκατασταθῆ καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Μιλητουπόλεως, οἵτινες δὲν ἦσαν Ἕλληνες, ὁ Δημήτριος ὁ Σκύμμνος ἐκάλει τοὺς κατοίκους αὐτῆς ἡμιβαρβάρους. Ἀπὸ τῆς πόλεως ταύτης ὠνομάζετο *Γαργαρίς* (*Στρ.* C. 610) ἡ περὶ αὐτὴν χώρα, ἕνεκα τῆς ὁποίας συνεκρούσθησαν καὶ παλαιότερον κατὰ τὸ 608—606 π. Χ. καὶ ἐπὶ τῶν Πεισιστρατιδῶν Ἀθηναῖοι καὶ Μυτιληναῖοι καὶ ἀπεστάτησαν οἱ τελευταῖοι κατὰ τὸ 428 π. Χ. τῶν Ἀθηνῶν. Τῶν Γαργάρων διεσώθησαν καὶ νομίσματα: α') τῶν χρόνων 400—350 π. Χ., εἰς τὴν ἐμπροσθίαν μὲν ὄψιν τῶν ὁποίων ἀπεικονίζεται κεφαλὴ νεαροῦ ἀνδρὸς δαφνοστεφής, ἢ ἄνευ στεφάνου, ἢ κεφαλὴ Ἀπόλλωνος, δαφνοστεφής, ἐπὶ τῆς ὀπισθίας δὲ ταῦρος βόσκων ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΓΑΡΓ, ἢ ἵππος ἐλεύθερος ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΓΑΡ—καὶ β') τῶν αὐτοκρατορικῶν ρωμαϊκῶν χρόνων μὲ τὴν ἐπιγραφὴν ΓΑΡΓΑΡΕΩΝ καὶ τοὺς τύπους ταῦρον κυρίσσοντα ἢ Ἀσκληπιὸν ἢ Κυβέλην ἢ Δήμητραν. ΚΑΨ.

γαργάρα (ἡ)· ἡ ἔκπλυσις τοῦ στόματος καὶ τοῦ φάρυγγος δι' ὑγροῦ, ἀποπτυομένου κατόπιν· || τὸ πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν χρησιμοποιούμενον ὕδωρ ἢ φαρμακευτικὸν σκεύασμα (βλ. λ. γαργάρισμα). Λέξις ὀνοματοπεποιημένη (ἐκ τοῦ ἤχου γάρ-γάρ).

Γαργαρεῖς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. —1) Οἱ κάτοικοι τῶν Γαργάρων (βλ. λ.). —2) Μυθικὸς λαὸς ἐν Καυκάσῳ, ὅστις ἦτο ὅμορος τῶν Ἀμαζόνων καὶ ἐκ τοῦ ὁποίου ἐτεκνοποίουν αὗται ὡς ἑξῆς, κατὰ τὴν παρὰ Στράβωνι παράδοσιν (C. 504): Ἐπὶ δύο μῆνας ἑκάστου ἔαρος Ἀμαζόνες καὶ Γαργαρεῖς ἀνέρχονται εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ χωρίζοντος ἀλλήλους ὄρους διὰ νὰ προσφέρωσιν ἀπὸ κοινοῦ θυσίαν καὶ νὰ συνευρεθῶσι, «τεκνοποιίας χάριν, ἀφανῶς τε καὶ ἐν σκότει ὁ τυχὼν τῇ τυχούσῃ». Αἱ Ἀμαζόνες, ἐγκύμονες καταστᾶσαι, κατέρχονται εἰς τὴν χώραν των καὶ ἀναμένουσι τὸν χρόνον τοῦ τοκετοῦ, ὅτε τὰ μὲν γεννηθέντα ἄρρενα παραδίδουσιν εἰς τοὺς Γαργαρεῖς, ἕκαστος τῶν ὁποίων παραλαμβάνει τὸ παραδιδόμενον εἰς αὐτὸν νεογνόν, ἀναγνωρίζων αὐτὸ ὡς υἱόν του, τὰ δὲ θήλεα ἀνατρέφουσιν αὐταί, ἑκάστη τὸ ἰδικόν της. ΚΑΨ.

Γαργαρέτα. Παλαιὰ τοποθεσία τῶν Ἀθηνῶν προελθοῦσα πιθανῶς ἐξ ὀνόματος ἰδιοκτήτου ἀξίου λόγου καὶ ἡ ὁποία σὺν τῷ χρόνῳ ἐπεξετάθη, ὥστε ἀπὸ τοποθεσίας ἁπλῆς μετετράπη εἰς περιοχὴν καὶ κατόπιν εἰς συνοικίαν (βλ. καὶ λ. Ἀθῆναι τ. Β' σ. 220 α'). Δ. ΓΡ. Κ.

γαργαρεὼν ὁ) *[Ἀνατομ.]*. Ἀπὸ τοῦ ὀπισθίου ἐλευθέρου χείλους τῆς μαλθακῆς ὑπερῴας ἢ τοῦ ὑπερῴου ἱστίου ἀπήρτηται αἰωρουμένη πρὸς τὰ κάτω, μεταξὺ στόματος καὶ φάρυγγος, ροδόχρους κωνοειδὴς προσεκβολή· αὕτη καλεῖται *κιονίς*, *σταφυλὴ* καὶ *γαργαρεὼν* (κοιν. *σταφυλίτης*). Ι. Π.

Γάργαρη *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Νησίον τῶν Δωδεκανήσων (πλάτ. 37°05' Β. μῆκ. 27°06' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1899: Kalymno, Cappari and Cos islands) 2 μίλ. βορείως τῆς Καλολίμνου. Ὁ μεταξὺ αὐτῶν διάπλους εἶναι ἀπηλλαγμένος κινδύνων, ὁ δὲ βυθὸς περὶ τὸ νησίον εἶναι κατ' ἐξοχὴν «φανερός», ἐκ τούτου δὲ προῆλθε καὶ τὸ ὄνομά του (βλ. καὶ λ. Αἰγαῖον τ. Β' σ. 412 β'). Σ. Ε. Λ.

γαργαρίζω· κάμνω γαργάρες.

γαργάρισμα (τό), ἢ *γαργαρισμὸς* (ὁ)· ἡ πρᾶξις καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *γαργαρίζω*.

—*[Φαρμακολ.]* Ὀνομάζεται *γαργάρισμα* πᾶν ὑγρὸν φάρμακον, δι' οὗ ἐκπλύνεται τὸ κάτω μέρος τῆς κοιλότητος τοῦ στόματος καὶ τοῦ φάρυγγος, σκευαζόμενον διὰ διαλύσεως, ἐγχύσεως, ἀφεψήσεως ἢ μίξεως μετὰ διορθωτικῶν σιροπίου ἢ μέλιτος ἢ ὀπῶν καρπῶν. Ἐνίοτε, πλὴν τῶν ὑδατικῶν διαλυμάτων, χρησιμοποιεῖται ὡς εἴλημα τὸ γάλα, τὸ ὄξος ἢ ὁ οἶνος. Εἰσάγεται ἐν τῷ στόματι, ὁδηγεῖται μέχρι τοῦ φάρυγγος ὅπου ἄνευ καταπόσεως γίνεται ὁ γαργαρισμός. Τὰ διαλύματα περιέχουσι στυπτικά, ἀντιφλογιστικά, ἀντισηπτικά, γλισχρασματώδη φάρμακα, τὰ τελευταῖα τῶν ὁποίων προστίθενται ὅταν ἐνέχωνται δριμεῖαι καὶ διαβρωτικαὶ τῶν ὀδόντων οὐσίαι. Δηλητηριώδεις οὐσίαι ἀποκλείονται, καθότι δυνατὸν νὰ ἐπέλθωσι δηλητηριάσεις ἐκ καταπόσεώς τινος λόγῳ ἀδεξίου γαργαρισμοῦ. Τὰ γαργαρίσματα σκευάζονται πάντοτε πρόσφατα. Ε. Ι. Ε.

Γάργαρον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. —1) Ὄνομα ὅπερ ἔφερον κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τρεῖς πολίχναι, μία παρὰ τὴν Λάμψακον, ἑτέρα ἐν Ἠπείρῳ καὶ τρίτη ἐν Ἰταλίᾳ. —2) Ὄρος τῆς νοτίας Τρῳάδος (ὑψόμ. 3798 ποδ., πλάτ. 39°89' Β, μῆκ. 26°46' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1665: Mytileni island and gulf of Adramyti)· βλ. λ. Ἀϊβατζίκ. —Μ.

γάργαρος, *—η, —ο* (ἐπὶ ὕδατος ἢ πηγῆς), ἀναβρύζων, κελαρυστός, καὶ κατ' ἐπέκτασιν διαυγής: «σὰν τὸ γάργαρο νερό». Λέξις ὀνοματοπεποιημένη.

Γαργαφία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πηγὴ εἰς τοὺς βορείους πρόποδας τοῦ Κιθαιρῶνος καὶ εἰς ἀπόστασιν μιᾶς περίπου ὥρας πρὸς ἀνατολὰς τῶν Πλαταιῶν. Παρὰ τὴν πηγὴν ταύτην εἶχε στρατοπεδεύσει τὸ δεξιὸν κέρας τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ (οἱ ὑπὸ τὸν Παυσανίαν Σπαρτιᾶται) πρὸ τῆς ἐν Πλαταιαῖς μάχης, μετὰ τὸν φόνον τοῦ Πέρσου ἱππάρχου Μασιστίου καὶ τὴν ἧτταν τοῦ περσικοῦ ἱππικοῦ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων. Τὸν περὶ τὴν Γαργαφίαν ὅμως χῶρον κατέλαβεν ἐν ἀρχῇ τῆς μάχης τὸ ἱππικὸν τῶν Περσῶν καὶ κατέχωσεν αὐτήν. Τότε ἠναγκάσθη νὰ μεταστρατοπεδεύσῃ ὁ Παυσανίας ἐν καιρῷ νυκτὸς δυτικώτερον, κάτωθεν τῶν Πλαταιῶν, μεταξὺ τῶν μικρῶν ρυάκων, οἵτινες συνενούμενοι συναπετέλουν τὸν μικρὸν ποταμὸν Ὠερόην. Δὲν ὑπήκουσεν ὅμως εἰς τὴν διαταγήν του ὁ πείσμων λοχαγὸς τῶν Πιτανατῶν Ἀμομφάρετος, μείνας μετὰ τοῦ λόχου του πλησίον τῆς Γαργαφίας, διότι ἐθεώρησεν ἐντροπὴν τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς θέσεως, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε ταχθῆ. Εὐτυχῶς περὶ τὴν πρωίαν συνήνωσε τὸ διασπασθὲν κατὰ τὴν νύκτα δεξιὸν κέρας ὁ Παυσανίας πρὸ τῆς προσβολῆς τῶν Περσῶν καὶ οὕτως ἡ ἐπίθεσις αὐτῶν ἀπεκρούσθη ἐρρωμένως, ἕως ὅτου οἱ Σπαρτιᾶται κατισχύσαντες ἀντεπετέθησαν κατὰ τῶν Περσῶν καὶ ἔτρεψαν αὐτοὺς εἰς φυγήν. Σήμερον δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστὴ ἡ θέσις τῆς Γαργαφίας. ΚΑΨ.

Digitized by Google

γαργερὸς (ὁ)· ἰδιωματ. ὁ φορῶν ἱερωμένα ἐνδύματα. Ἡ λέξις ἐπιχωριάζει ἐν Κρήτῃ, λέγεται δὲ ἐπὶ τῶν ζώντων εἰς τὰ ὄρη ὡς ποιμένων ἢ λῃστῶν· ἦτο ἄλλοτε παρωνύμιον τῶν Σφακιανῶν. Ε. Γ.

Γαργηττὸς *[Μυθ.]*. Μυθικὸς ἥρως τῆς Ἀττικῆς, ἐπώνυμος τοῦ ὁμωνύμου δήμου καὶ πατὴρ τοῦ *Ἴωνος* (*Παυσ.* VI, 22, 7).

Γαργηττὸς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Εἷς τῶν μεγαλυτέρων δήμων τῆς Ἀττικῆς. Ἔκειτο μεταξὺ τοῦ Πεντελικοῦ καὶ τοῦ Ὑμηττοῦ καὶ εἶχεν ὅμορον τὸν δῆμον Παλλήνης (*Πλουτ.* Θησ. 13), ἀνῆκε δὲ εἰς τὴν Αἰγηΐδα φυλήν. Κατὰ τὴν παρὰ Στράβωνι (C. 377) διασωθεῖσαν παράδοσιν, ἐν Γαργηττῷ ἐτάφη τὸ σῶμα τοῦ Εὐρυσθέως. Ὁ Γαργηττὸς ἦτο πατρὶς τοῦ φιλοσόφου Ἐπικούρου. Ἡ περιοχὴ τοῦ ἀρχαίου Γαργηττοῦ διετήρησε μέχρι σήμερον τὸ ὄνομα Γοργηττὸς εἰς τὰ ἀρχεῖα καὶ τὸ κτηματολόγιον τῆς Μονῆς Πεντέλης καὶ παρ' αὐτῷ ἀκόμη τῷ λαῷ, ἀλλὰ μέ τινα παραφθοράν, καλοῦντι τὴν περιοχὴν ταύτην, κειμένην εἰς ἀπόστασιν 5 χιλιομέτρων πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ἀμαρουσίου καὶ πρὸς νότον τῆς Μονῆς Πεντέλης, *Γαρητιὸν* ἢ *Καρητιόν*. Ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ, καὶ ἰδίως παρὰ τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν Γέρακα, λείψανα ἀρχαίων κτιρίων διασώζονται κατὰ χώραν καὶ ἐπιγραφαὶ ἀνευρέθησαν, ἰδίως τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων, εἰς τὰς ὁποίας μνημονεύονται εἷς *Γαργήττιος* ὡς ἐπώνυμος ἄρχων τῶν Ἀθηνῶν καὶ εἷς εὐεργέτης αὐτῶν ἐν καιρῷ σιτοδείας (βλ. CIA III 687 καὶ *Κουμανούδη* Ἐπιγρ. Γαργηττίων *ἀρ.* 385—408). ΚΑΨ.

Γάργιλος ***Μαρτιάλιος*** (Gargilus Martialis). Λατῖνος συγγραφεὺς τοῦ Γ' μ. Χ. αἰῶνος, γεννηθεὶς ἐν Μαυριτανίᾳ. Ἔγραψε βιβλίον «Περὶ κήπων», ἕτερον «Περὶ τῶν ἰαματικῶν βοτανῶν» καὶ «Βίον Σεπτιμίου Σεβήρου». —Β.

γαρδαβίτσα (ἡ)· βλ. λ. ἀκροχορδόνες.

Γαρδαλεβὸς (ὁ) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο (ὡς καὶ *Γαρδεαλιβοῦ*, *Δραγαλιγὸς* καὶ *Δραγαλιβὸς*) ἀναφέρεται εἰς τὸ «Χρονικὸν τοῦ Μορέως» μεσαιωνικὴ κώμη τῆς Κυνουρίας, ὡς οὖσα σημαντικὸν κέντρον συγκοινωνίας μεταξὺ Λακεδαίμονος καὶ Ἀργολίδος. Τὴν κώμην αὐτὴν ταυτίζουσι πρὸς τὸ σημερινὸν *Δραγαλεβόν*, συνοικίαν τῆς κωμοπόλεως Καστρί. —Μ.

Γαρδελάδες *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου *Ἀπηλιωτῶν* τοῦ νομοῦ Κερκύρας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 460.

Γαρδέλης, ***Φυλακτός***. Ἐκ τῶν εὐπόρων κατοίκων τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸν Ἀγῶνα, καταθέσας πολλάκις εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῶν προμηθειῶν, τὴν ὑπὸ τὸν Παν. Σκοζέν, τροφὰς καὶ χρήματα (Ἀρχ. Ἀγων. ἀρ. 19023—4). Τ. Χ. Κ.

γαρδέλι (τὸ) *[Ζωολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ πτηνοῦ *ἀκανθυλλίς*· ἄλλως *καρδερίνα*.

Γαρδελῖνοι. Οἰκογένεια ἐκ Τριπόλεως μετασχοῦσα τοῦ Ἀγῶνος διὰ τοῦ *Βασιλείου Γαρδελίνου* ἢ *Κουτσοπούλου*, ὅστις ὡς μπουλουξῆς μετέσχε τῶν μαχῶν Τρικόρφων, Βαλτεσίου, Δολιανῶν, Γράνας καὶ Λεβιδίου, καὶ τοῦ *Νικολάου*, ὅστις μετέσχε πλὴν τούτων καὶ ἐν Λεβιδίῳ εἰς τὰ Δραμαλικὰ τῶν πολιορκιῶν Ναυπλίου καὶ Κορίνθου καὶ κατὰ τοῦ Ἰμβραὴμ (Ἀρχ. Ἀγων. 19034 καὶ 19047). Ὁ *Κωνσταντῖνος Γαρδελῖνος*, μέλος ὢν τῷ 1824 τῆς κατὰ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη ἱδρυθείσης ἀδελφότητος, ὑπῆρξε τῷ 1833 εἷς τῶν κυριωτέρων κατηγόρων του καὶ μάρτυς εἰς τὴν δίκην, δι' ἧς κατεδικάσθη ὁ Γέρων εἰς θάνατον (βλ. *Τ. Χ. Κανδηλώρου*: Ἡ Δίκη Κολοκοτρώνη καὶ Πλαπούτα 1906). Τ. Χ. Κ.

Ἐξάδελφοι τούτων ἦσαν οἱ ἐν Ὕδρᾳ Γαρδελῖνοι ἐξ ὧν ὁ μὲν *Δημήτριος*, ὁ ἐπονομασθεὶς καὶ *Πλατανιώτης*, παντοπώλης ἐν τῇ νήσῳ, ἠκολούθησε τὸν Νικηταρᾶν περὶ τὰ μέσα τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ διεκρίθη πολλαχοῦ, ὁ *Ἰωάννης* ὑπηρέτησεν ὡς πυρπολητὴς ὑπὸ τὸν Θ. Βῶκον, ὁ δὲ *Παναγιώτης* ὡς πυρπολητὴς ἐπίσης ὑπὸ τὸν Ραφαήλ. Ἀναφέρεται ἐπίσης καὶ ὁ *Σπυρίδων*, συγγενὴς προφανῶς τῶν ἀνωτέρω ὡς μπουλουξῆς τοῦ Δήμου Σκαλτσᾶ. Γ. Δ. Κ.

Γαρδενὰ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Κερύνεια.

γαρδενία (ἡ) (Gardenia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐρυθροδανοειδῶν*. Αἱ γαρδενίαι εἶναι θάμνοι ἢ δενδρύλλια ἀειθαλῆ. Τὸ ὕψος των φθάνει τὰ δύο περίπου μέτρα μὲ φύλλα λογχοειδῆ, λεῖα, ζωηροῦ πρασίνου χρώματος μὲ ἁπλᾶ ἢ διπλᾶ ἄνθη, λευκά, ἐπὶ μακρὸν χρόνον διατηρούμενα καὶ ἀναδίδοντα λεπτὸν καὶ εὐάρεστον ἄρωμα. Τὰ φυτὰ ταῦτα εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς. Εἰς τὰ βόρεια κλίματα τῆς Εὐρώπης διατηροῦνται κατὰ τὸν χειμῶνα ἐντὸς θερμοκηπίων· εἰς τὰ νοτιώτερα ἀντέχουσι καὶ εἰς σκεπῆ ἐδάφη. Τὸ γένος περιλαμβάνει 60 περίπου εἴδη, ὧν πλεῖστα κοσμητικά. Γνωστότερα ἐξ αὐτῶν εἶναι: *Γαρδενία ἡ εὐανθής* (Gardenia florida), ἰθαγενὲς φυτὸν τῆς Νατάλης, ἥτις διακρίνεται διὰ τὰ αἰχμηρὰ καὶ λεῖα φύλλα της, τὰ κατὰ τὰς μασχάλας τῶν φύλλων λευκὰ ἄνθη της, τῶν ὁποίων τὸ ἄρωμα ὁμοιάζει πρὸς τὸ τῶν ἀνθέων τῆς πορτοκαλλέας. *Γαρδενία ἡ εὔοσμος* (Gardenia odorata), ἰθαγενὲς φυτὸν τῆς Ἀφρικῆς· εἶναι δενδρύλλιον μὲ πολλοὺς κλάδους, σχεδὸν καθέτους πρὸς τὸν κορμόν, μὲ ἄνθη ᾠοειδῆ, μεγάλα, ζωηρῶς πράσινα καὶ ἄνθη μασχαλιαῖα, μεγάλα, μεμονωμένα, μὲ ὑποϊώδη ὕπερον, ἐσωτερικὰ τοιχώματα πετάλων λευκοϊώδη καὶ ἐξωτερικὰ λευκά, ἀναδίδοντα εὐάρεστον ὀσμήν. Ὁ πολλαπλασιασμὸς τῶν φυτῶν τούτων γίνεται διὰ σπορᾶς, μεταμοσχευμάτων ἢ διὰ καταβολάδων. Δ. Ν. Π.

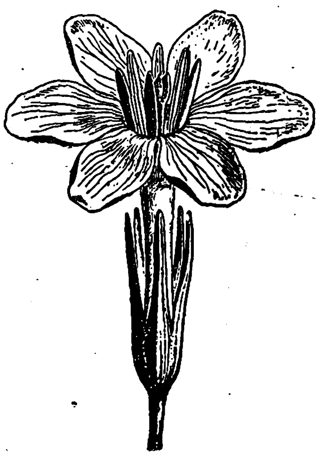

Γαρδενία ἡ εὔοσμος (ἄνθος).

γαρδενίνη (ἡ) (Gardenin) *[Φαρμ.]*. Πικρὰ οὐσία εὑρεθεῖσα εἰς τὸ κόμμι τοῦ φυτοῦ Gardenia lucida. Στιλπνοὶ κρύσταλλοι, βαθέως κίτρινοι, ἀδιάλυτοι ἐν ὕδατι, εὐδιάλυτοι εἰς ἀλκοόλην καὶ αἰθέρα, τηκόμενοι εἰς 163—164°. Ἡ γαρδενίνη ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν σύνθεσιν: $C_{14}H_{12}O_6$. Κ. Γ. Μ.

Γαρδενίτσα *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Κοκκινόκαμπος.

Γαρδικάκι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος τοῦ νομοῦ Φθιωτιδοφωκίδος, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 454. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Σκαμνος* (τέως *Προκοβενῖκος*). Δ. Ε. Μ.

Γαρδίκας, ***Γεώργιος***. Φιλόλογος, γεννηθεὶς τῷ 1869 ἐν Λαγκαδίοις Γόρτυνος. Ἐχρημάτισεν ὑφηγητὴς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν τῷ Ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ καὶ κατόπιν ἔκτακτος καθηγητής, εἶτα δὲ διωρίσθη γυμνασιάρχης ἐν τῷ Ἀρσακείῳ Ἀθηνῶν. Συνέγραψε πλείστας διατριβάς, ὧν κυριώτεραι: «Οἱ παρ' Ἕλλησι χαιρετισμοὶ ἐν παραβολῇ πρὸς τοὺς τῶν ἄλλων λαῶν», «Ἡ γυνὴ ἐν τῷ ἑλληνικῷ πολιτισμῷ», «Ἡ παρ' Ὁμήρῳ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἠθική», «Ἡ παρὰ Πλάτωνι τροπικὴ λέξις» (πραγματεία ἐπὶ ὑφηγεσίᾳ), «Ἡ πολιτεία τοῦ Πλάτωνος» (λόγος ἐναρκτήριος τῆς ὑφηγεσίας), «Συμβολὴ εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Θουκιδίδου καὶ περὶ τῶν παθητικῶν ρημάτων τῶν ἀπροσώπως σχηματιζομένων», «Περὶ τῶν εἰς —ιον καὶ —ειον οὐσιαστικῶν», «Περὶ τῶν εἰς —ικος ἐπιθέτων», «Συμβολὴ εἰς τὴν κριτικήν», «Ἡ τοῦ Εὐριπίδου Ἰφιγένεια ἡ ἐν Αὐλίδι», «Περὶ τόκου, παλιντοκίας καὶ τοκογλυφίας παρὰ τοῖς Ἕλλησι διὰ τῶν αἰώνων», «Αἱ προθέσεις ἀπὸ καὶ ἐκ ἐν συνθέσει», «Ἀρχαιολογικὰ μελετήματα», «Βακχυλίδης» (ἐν «Ἀθηνᾶς» τ. ΚΖ'), «Σῖτος καὶ σιτοδεία πάλαι τε καὶ νῦν», «Ἡ Γαλλία καὶ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα» (λόγος ἐναρκτήριος τῆς καθηγεσίας), «Συμβολαὶ φιλολογικαί», «Ἀρχαῖοι τῆς Ἀττικῆς δῆμοι» κ.τ.λ. Συνεργάτης τῆς Μ. Ἑλλ. Ἐγκυκλοπαιδεία. —Ω.

—**Γαρδίκας,** ***Κωνσταντῖνος***. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς ἐν Πάτραις τῷ 1896. Μετὰ τὰς ἐγκυκλίους καὶ πανεπιστημιακὰς σπουδὰς αὐτοῦ ἐν Ἀθήναις, μετέβη πρὸς εὐρυτέραν μόρφωσιν εἰς Γενεύην, ἔνθα ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τοῦ Δικαίου, εἰδικευθεὶς εἰς τὸ Ποινικὸν Δίκαιον. Τῷ 1918 ἐγένετο ὑφηγητὴς τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς πόλεως ταύτης. Διετέλεσε γεν. γραμματεὺς τῆς Γεν. Διοικήσεως Θεσσαλονίκης καὶ ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου 1920 μέχρι τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1922 διευθυντὴς τῆς Διοικήσεως Φυλακῶν παρὰ τῇ Ὑπάτῃ Ἁρμοστείᾳ Σμύρνης. Τῷ 1923 διωρίσθη τμηματάρχης τῆς Ἀστυνομίας Πόλεων. Ἐδημοσίευσε δὲ τὰ ἑξῆς ἔργα: «L'Homicide chez les anciens hellènes» (1917), «Τὸ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι καὶ μάλιστα τοῖς Ἀττικοῖς ποινικὸν καὶ ἰδίᾳ τὸ φονικὸν δίκαιον» (1917), «Συμβολὴ εἰς τὸ διεθνὲς ποινικὸν δίκαιον» (1923), «Τὸ ἔγκλημα τῆς μοιχείας» (1923), «Τὸ ἔγκλημα τῆς μοιχείας ἐν τῷ δικαίῳ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας» (1925), «Ἡ ἀόριστος καταδίκη» (1925), «Ἡ ἀποκατάστασις τοῦ καταδίκου» (1928), «Der Geist des Internationalen Strafrechtes und der Kampf gegen des Internationale Verbrechertum» (1923), «Ὁ Heindl καὶ ἡ δακτυλοσκοπική» (1924).
Συνεργάτης τῆς Μ. Ἑλλην. Ἐγκυκλοπαιδείας. —Β.

Γαρδίκης, ***Ἀθανάσιος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Φθιώτιδος, ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Νικηταρᾶν καὶ τὸν Κοντάκην, κατόπιν δὲ κατετάχθη εἰς τὸ Τακτικόν. Ὁ ἀδελφός του *Ἰωάννης* διέπρεψεν ὡς ἀξιωματικός, τιμηθεὶς διὰ τοῦ ἀργυροῦ ἀριστείου. Συγγενὴς τούτων ὑπῆρξεν ὁ πληρεξούσιος *Κωνσταντῖνος Γαρδίκας*, ὁ λεγόμενος καὶ *Σερέτης*. Ἄλλοι Γαρδῖκαι ἀναφέρονται ὡς ἀγωνισταὶ ὁ *Ἰωάννης* καὶ δύο *Νικόλαοι*. Γ. Δ. Κ.

Γαρδίκι *[Γεωγρ.]*. Πολίχνη ἄλλοτε ἐν Χαονίᾳ τῆς Ἠπείρου (Βόρειος Ἤπειρος), μεταπεσοῦσα νῦν εἰς χωρίον. Ὑπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων γεωγράφων μνημονεύεται ὑπὸ τὰ ὀνόματα *Γάρδη* καὶ *Γραδίκιον*.

— *[Ἱστορ.]* Τὸ Γαρδίκι, κατοικούμενον ὑπὸ μαχίμων Ἀλβανῶν παλαιόθεν ἐκμωαμεθανισθέντων ὀρθοῦται ἐπὶ ὑψηλοῦ λόφου, ὃν φύσει ὀχυρὸν καὶ δυσάλωτον, διότι, πλὴν βαθείας τινὸς χαράδρας προασπιζούσης αὐτὸ ἐκ νότου καὶ ἀνατολῶν, πᾶσα σχεδὸν οἰκία του ἀπετέλει, κατὰ τοὺς ζοφεροὺς καὶ ταραχώδεις χρόνους τοῦ ἀπωτέρου παρελθόντος ἐν τῇ Βαλκανικῇ, ἴδιον μικρὸν φρούριον. Τὸ Γαρδίκι ἤκμαζε μεγάλως κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα, διὰ τῆς ἀνδρείας δὲ τῶν κατοίκων του ἤσκει σημαντικὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ὅλης Χαονίας, ἀλλ' ἐξέπεσε μετὰ τὴν ἐρήμωσιν, ἣν εἶχεν ὑποστῇ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, ἐκ τῆς κατ' αὐτοῦ ὀργῆς καὶ ἐκδικήσεως τοῦ Ἀλῆ πασᾶ Τεπελενλῆ, τῆς ὁποίας τὸ ἱστορικὸν ἔχει ὡς ἑξῆς:

Ἐν ἔτει 1762, ὅτε ὁ Ἀλῆς, παῖς ἔτι ὢν καὶ ὀρφανὸς πατρός, διετέλει ὑπὸ τὴν ἐπιτροπείαν τῆς διαβοήτου μητρός του *Χάμκως*, αὕτη εἶχε καταπατήσει ἀσυστόλως τὰ ὅρια τῶν γειτόνων της, σφετερισθεῖσα τὰς γαίας τῶν ἀσθενεστέρων, μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων κατέλαβε καὶ τὸ χριστιανικὸν χωρίον Τοτόσι, ὅπερ κείμενον μεταξὺ Τεπελενίου καὶ Γαρδικίου διετέλει ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Γαρδικιωτῶν. Οὗτοι, τότε ἰσχυροὶ ὄντες καὶ ἐν πλήρει δικαίῳ εὑρισκόμενοι, ἀπεφάσισαν νὰ ἐκδικηθῶσι, συνεννοηθέντες δὲ μετὰ τῶν δυσηρεστημένων ἐπίσης κατὰ τῆς Χάμκως Χορμοβιτῶν καὶ ἄλλων γειτόνων καὶ βοηθούμενοι ὑπὸ τούτων, ἐπέπεσαν νύκτα τινὰ τοῦ Αὐγούστου ἰδίου ἔτους κατὰ τῆς Κάριανης, ὅπου διέμενεν ἡ μήτηρ τοῦ Ἀλῆ. Κατισχύσαντες τῶν περὶ τὴν Χάμκων, συνέλαβον ταύτην καὶ τὴν θυγατέρα της *Χαϊνίτσαν* (ἀπόντος τότε ἢ διαφυγόντος τοῦ Ἀλῆ) καὶ λαφυραγωγήσαντες καὶ πυρπολήσαντες τὰ οἰκήματα ἀπήγαγον ἐν θριάμβῳ τὰς αἰχμαλώτους αὐτῶν εἰς Γαρδίκι, ἔνθα ὑπέβαλον αὐτὰς εἰς δεινὰς προσβολὰς καὶ ταπεινώσεις καὶ τὰς ἐκράτησαν ἐγκλείστους, μέχρις οὗ, μετά τινας ἑβδομάδας, ἀπηλευθερώθησαν αὗται, φυγαδευθεῖσαι ὑπὸ τοῦ προύχοντος τοῦ Γαρδικίου Χατζῆ ἀγᾶ. Ὁ Ἀλῆς ὤμοσεν ἔκτοτε ἐκδίκησιν κατὰ τῶν Γαρδικιωτῶν, ἀνδρωθεὶς δὲ ἐκαραδόκει τὴν κατάλληλον πρὸς τοῦτο στιγμήν, ἥτις ὅμως ἐβράδυνεν ἐπὶ μακρὸν νὰ ἐμφανισθῇ. Οὕτω, μόλις μετὰ πεντήκοντα ὅλα ἔτη ἀπὸ τῆς εἰς τὴν μητέρα του καὶ τὴν ἀδελφήν του προσγενομένης ὕβρεως, ὁ Ἀλῆς, πανίσχυρος ἤδη ὢν βαλῆς τῶν Ἰωαννίνων, κατώρθωσε, μετὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ γενομένην ἁρπαγὴν τῶν ἐπαρχιῶν Βερατίου καὶ Ἀργυροκάστρου, νὰ πραγματώσῃ τοὺς θηριώδεις κατὰ τοῦ Γαρδικίου σκοπούς του. Ἔπεμψε τότε (1812) στρατὸν κατὰ τῆς πολίχνης καὶ ἀπέκλεισεν αὐτὴν στενότατα. Μετὰ πάροδον μηνὸς οἱ πολιορκούμενοι, μὴ λαμβάνοντες ἔξωθεν ἐπικουρίας, ἠναγκάσθησαν νὰ παραδοθῶσιν ἐν τέλει, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως αὐτοὶ μὲν ἀπέλθωσιν ἔνοπλοι καὶ ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ εἰς Ἰωάννινα, ἡ δὲ πολίχνη αὐτῶν οὐδεμίαν λεηλασίαν καὶ προσβολὴν ἐν γένει ὑποστῇ ἐκ μέρους τοῦ ἐχθροῦ. Τοῦ ὅρου τούτου δεκτοῦ γενομένου καὶ τῆς τηρήσεως αὐτοῦ μεθ' ὅρκου διαπιστωθείσης ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ, οἱ Γαρδικιῶται μαχηταὶ ὡδηγήθησαν εἰς Ἰωάννινα, ἔνθα ἐν ἀρχῇ ἔτυχον φιλόφρονος ὑποδοχῆς, παρασχεθέντων εἰς αὐτοὺς ἀνέτων καταλυμάτων ἐντὸς τοῦ φρουρίου. Ἅμα ὅμως παρῆλθον ἡμέραι τινές, δορυφόροι τοῦ Ἀλῆ ὥρμησαν νύκτωρ ἐναντίον τῶν κοιμωμένων Γαρδικιωτῶν, οἵτινες, καίπερ ἐξ ἀπροόπτου καταληφθέντες, ἠμύνθησαν οὐχ ἧττον ἐρρωμένως ἄχρι πρωΐας, ὁπότε, καθορῶντες τὸ ἀνωφελὲς τῆς περαιτέρω ἀντιστάσεως, κατέθεσαν τὰ ὅπλα καὶ ἀφεθέντες εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ὀργάνων τοῦ Ἀλῆ ἤχθησαν ὑπ' αὐτῶν εἰς τὴν ἐν τῇ νήσῳ τῶν Ἰωαννίνων μονὴν τοῦ Σωτῆρος. Ἀμέσως κατόπιν ὁ Ἀλῆς ἔπεμψε στρατὸν εἰς Γαρδίκι, δοὺς διαταγὴν νὰ συλληφθῶσιν ἅπαντες οἱ ἀπὸ δέκα ἐτῶν καὶ ἄνω ἄρρενες κάτοικοι τῆς κωμοπόλεως καὶ νὰ προσαχθῶσιν ἐνώπιόν του εἰς Λιμπόχοβον, ὅπου διέμενεν ἡ ἀδελφή του Χαϊνίτσα. Τούτου γενομένου ὁ Ἀλῆς ὑπεκρίθη καὶ πάλιν φιλοφροσύνην εἰς τοὺς προσαχθέντας, εἰπὼν ὅτι ἔρριπτεν εἰς λήθην τὰ παρελθόντα καὶ ὅτι θὰ ἐλάμβανε καὶ πρόνοιαν ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τοῦ τόπου των, εἶτα δέ, ἀπολύσας αὐτούς, διέταξε νὰ μεταβῶσιν εἰς πανδοχεῖόν τι, κείμενον ἐγγὺς τοῦ Λιμποχόβου καὶ νὰ παραμείνωσιν ἐκεῖ μέχρι τῆς ἑπομένης. Τὴν ἐπαύριον ὁ Ἀλῆς, συνοδευόμενος ὑπὸ τῆς ὅλης στρατιᾶς του, εἰσέβαλεν εἰς τὸ πανδοχεῖον καὶ διέταξε τοὺς ὑπ' αὐτὸν νὰ προβῶσι πάραυτα εἰς τὴν σφαγὴν τῶν ἐκεῖ Γαρδικιωτῶν. Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἄλλων στρατιωτικῶν τμημάτων

Digitized by Google

ἠρνήθησαν διαρρήδην νὰ συμμορφωθῶσιν εἰς τὴν τοιαύτην διαταγήν, ἀλλ' ὁ *Θανάσης Βάγιας*, ὁ συνεργὸς τῶν ἐγκλημάτων τοῦ Ἀλῆ, μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν προέβη εἰς ἀθρόαν σφαγὴν τῶν δυστυχῶν ἐκείνων ἀόπλων, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ πλεῖστοι δὲν εἶχον κἂν γεννηθῆ ὅταν, πρὸ ἡμίσεος αἰῶνος, ἐγίνετο ἡ πρὸς τὴν Χάμκων καὶ τὴν Χαϊνίτσαν προσβολὴ ἀπὸ τοὺς Γαρδικιώτας. Ἐκ παραλλήλου οἱ στρατιῶται τοῦ Ἀλῆ ἐπέπεσον κατὰ τῶν ἐν Γαρδικίῳ γυναικῶν, γερόντων καὶ νηπίων, καὶ κακώσαντες παντοιοτρόπως πάντας, ἰδίᾳ δὲ μετελθόντες κατὰ τῶν γυναικῶν ἀνήκουστον βίαν, ὡδήγησαν εἶτα τὰς τελευταίας ἐνώπιον τῆς Χαϊνίτσας, ἥτις, προσενεχθεῖσα ὡς Ἐρινὺς πρὸς αὐτάς, ἀπέκοψεν ἐν τέλει τὰς κόμας των, δι' ὧν ἐπλήρου ἔκτοτε τὰ προσκεφάλαιά της. Μετὰ τοῦτο τὰς ἐξαπέλυσεν εἰς τὰς ὁδούς, ἕρμαια τῆς πείνης καὶ τῆς δίψης, περιπλανωμένας μέχρις οὗ οἰκτρῶς ἐτερμάτισαν τὸν βίον, καθόσον, διαταγῇ τοῦ Ἀλῆ, εἶχεν αὐστηρῶς ἀπαγορευθῆ, ἐπὶ ποινῇ θανάτου εἰς πάντα, καθ' ἅπασαν τὴν δικαιοδοσίαν του, νὰ παράσχῃ ξενίαν εἰς αὐτάς. Ἑτέρωθεν, κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἀλῆ, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μουχτὰρ διεπέρασεν ἐν στόματι μαχαίρας ἅπαντας τοὺς ἐν τῇ μονῇ τοῦ Σωτῆρος κρατουμένους ἄνδρας τοῦ Γαρδικίου. Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ φρικτὸν δρᾶμα, ὅπερ ἀποτελεῖ μίαν τῶν μυσαρωτέρων ἐκφάνσεων τῆς ὅλης θηριώδους δράσεως τοῦ ἀπαισίας μνήμης Ἀλῆ Τεπελενλῆ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Π. Ἀραβαντινοῦ*: Χρονογραφία τῆς Ἠπείρου.—*Κ. Μέκιου*: Ἱστορία τῆς Ἠπείρου.—*Πουκεβίλ*: Ἱστορία τῆς Ἑλλην. Ἐπαναστάσεως.—*Καρ. Μενδελσῶνος*: Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, τόμ. Α' κ. ἄ. Κ. Μ. ΜΕΚ.ΟΣ

—**Γαρδίκι** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐν Ἠπείρῳ ἐπαρχίας Θυάμιδος (τέως Φιλιατῶν), ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 299, ἀσχολούμενοι εἰς τὴν γεωργίαν. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Βουρτόπια* (κάτ. 163). Χ. Ι. Σ.

—**Γαρδίκι** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐν Ἠπείρῳ ἐπαρχίας Παραμυθίας τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Γορίλα κείμενον, ἔχον 550 (1928) κατοίκους, μουσουλμάνους κατὰ τὸ ἥμισυ. Ὑπάγεται εἰς τὴν κοινότητα Δραγουμῆς. Χ. Ι. Σ.

—**Γαρδίκι** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Ἀμφείας τῆς ἐπαρχίας Καλαμῶν τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 529. Ἤδη καλεῖται *Ἄμφεια*.

—**Γαρδίκι(ον)** *[Γεωγρ.]*. Γραφικὸν χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Ἀθαμάνων τῆς ἐπαρχίας Τρικκάλων τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ τῆς Θεσσαλίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 577. Κεῖται εἰς ἀπόστασιν 75—78 χιλιομέτρων ΝΔ. τῶν Τρικκάλων, εἰς τὰ ὑπωρείας μιᾶς τῶν ὑψηλοτέρων κορυφῶν τῆς Πίνδου ἐν ὑψομ. 1100 μ. καὶ κατοικεῖται κυρίως κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας, προσελκῦον λόγῳ τοῦ κλίματος καὶ πολλοὺς παραθεριστὰς ἐκ διαφόρων θεσσαλικῶν πόλεων. Οἱ κάτοικοί του εἶναι κυρίως κτηνοτρόφοι, εἰς ἥσσονα μοῖραν ἀσχολούμενοι εἰς τὴν γεωργίαν. Δ. Ε. Μ.

—**Γαρδίκι(ον)** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μεγαλοπόλεως, ἤδη καλούμενον Ἀναβρυτὸν (βλ. λ.).

—**Γαρδίκι** *Κρεμαστῆς Λαρίσης [Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος, μετονομασθὲν Πελασγία (βλ. λ.).

—**Γαρδίκι**, *Μέγα— [Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Δωδώνης τοῦ ἐν Ἠπείρῳ νομοῦ Ἰωαννίνων ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 135. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ ὁ ἀκατοίκητος συνοικισμὸς *Γαρδικάκι* ἢ *Γαρδικόπουλον*. Κεῖται εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ λόφου *Καστρί*, ἔχει κλίμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ φρεάτων. Ἐπὶ τοῦ λόφου τούτου σῴζονται ἐρείπια τειχῶν, ἀνήκοντα κατὰ τὸν Ἀραβαντινὸν καὶ Λαμπρίδην εἰς τὴν ἀρχαίαν ἠπειρωτικὴν πόλιν *Ἔλλαν*, κατ' ἄλλους δὲ εἰς τὴν *Ἐρίβοιαν* ἢ τὴν *Τέκμονα*. Τὸ Γαρδίκι εἶναι ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων συνοικισμῶν τῆς Ἠπείρου, διότι ἀναγράφεται ἐν τῷ χρυσοβούλλῳ Ἀνδρονίκου τοῦ πρεσβυτέρου (1319). Μετὰ τῶν Ἰωαννίνων συνδέεται μέχρι Μεγάλου Μπισδουνίου διὰ βατῆς καὶ ἐκεῖθεν δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ. Χ. Σ.—Δ. Ε. Μ.

—**Γαρδίκι(ον)** *Ὀμιλαίων [Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Ὀμιλαίων τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος τοῦ νομοῦ Φθιωτιδοφωκίδος ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 1018. Κεῖται εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Ὄξυα ἐν ὑψομ. 1000 μ. περίπου. Ἔχει κλίμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ πηγῶν. Εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς κοινότητος ὑπάρχουσι δύο ἐκτεταμένα δάση, δυτικῶς τούτου τὸ κοινοτικὸν τῆς *Κεφαλάρης* καὶ ΒΑ τὸ τοῦ *Γαύρου* ἐκ δρυῶν. Ἡ σπορὰ τῶν δημητριακῶν καταλαμβάνει 5000 στρεμ. Ἀσκεῖται κτηνοτροφία 6000 αἰγοπροβάτων καὶ μελισσοκομία. Εἶναι ἕδρα σταθμοῦ χωροφυλακῆς, ταχυδρομικοῦ καὶ τηλεφωνικοῦ γραφείου, καὶ ἔχει τρία δημοτικὰ σχολεῖα ὧν ἓν θηλέων (μαθ. 180). Μετὰ τῆς Βαρυπόμπης καὶ Σπερχειάδος συνδέεται διὰ βατῆς ὁδοῦ (ὥρ. 6), ὁμοίως δὲ καὶ μετὰ τῆς Λαμίας (ὥρ. 12). Δ. Ε. Μ.

Γαρδικιώτης, *Νικόλαος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Φθιώτιδος, ὑπὸ τὸν Δυοβουνιώτην. Ἐφονεύθη τῷ 1824 εἴς τινα συμπλοκὴν ἐν Θεσσαλίᾳ. Γ. Δ. Κ.

Γαρδίτσα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Φιγαλίας τῆς ἐπαρχίας Ὀλυμπίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 508.

γαρδουκία (ἡ) (Gardúcia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *χειλανθῶν*, περιλαμβάνον δενδρύλλια πολυκλαδώδη, ἰθαγενῆ τῆς μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς. Γνωστὰ ἐλάχιστα εἴδη καλλιεργούμενα πρὸς κόσμον διὰ τὰ ὡραῖα πορφυρᾶ ἄνθη των. Δ. Ν. Π.

Γαρέα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Τεγέας τῆς ἐπαρχίας Μαντινείας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 353. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μεϊμέταγα*. Κεῖται ἐν πεδιάδι μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ξεριᾶ (ἢ Σαρανταποτάμου) καὶ Γαρεάτου (ἢ Δολιανίτου), οἵτινες ἐνίοτε ἐκχειλίζοντες ἐπιφέρουσι ζημίας εἰς τὸ χωρίον. Ἔχει κλίμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ φρεάτων. Μετὰ τῆς Τριπόλεως συνδέεται δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ (χμτρ. 10). Δ. Ε. Μ.

Γαρεάθυρα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]* βλ. Γαρσαυρῖτις.

Γαρεᾶται. Οὕτως ἐκαλεῖτο εἷς τῶν ἐννέα δήμων τῆς ἀρχαίας Τεγέας, ἥτις κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους δὲν περιεβάλλετο ὑπὸ τείχους, ἀλλὰ κατῳκεῖτο κατὰ δήμους, ὀκτὼ ἐν ἀρχῇ (τοὺς Γαρεάτας, Φυλακεῖς, Καρυάτας, Κορυθεῖς, Πωταχίδας, Οἰάτας, Μανθυρεῖς καὶ Ἐχευήθεις) καὶ ἐννέα βραδύτερον, προστεθέντος τελευταίου τοῦ τῶν Ἀφειδάντων. ΚΑΨ.

Γαρεάτης *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Ἀρκαδίας βλ. Γαράτης.

Γαρέλλα *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία δοθεῖσα ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς εἰς τὸ ἐν Ἀνατολικῇ Θρᾴκῃ χωρίον *Χαραλὰ Γκιουνὲ* τῆς περιφερείας Οὐζοῦν Κιοπροῦ (Μακρᾶς Γεφύρας) τοῦ νομοῦ Ἀδριανουπόλεως.

Γαρέφη *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Προμάχων (τέως Μπαχόβου) τῆς ἐπαρχίας Ἀλμωπίας (τέως Ἐνωτίας) τοῦ νομοῦ Πέλλης. Κάτ. (1928) 426. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Τσερνόσοβον*.

Γαρζενῖκος *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Δίρρεμα.

Γαρζώνης βλ. Γαρτζώνης.

Γαρησκὸς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. —1) Πόλις τῆς ἀρχαίας Μακεδονίας (τῆς Σιντικῆς), ἥτις ἔκειτο εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Ὀρβήλου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου εἶχεν ὀνομασθῆ καὶ ἡ χώρα Ὀρβηλία ἢ Παρορβηλία, καὶ οὐχὶ μακρὰν τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Στρυμόνος. Κατὰ τὸν Μακεδόνα γεωγράφον Μ. Δήμιτσαν ἔκειτο ἔνθα νῦν κεῖται τὸ Μελένικον, τὸ ἐρημωθὲν μετὰ τὸν τελευταῖον Ἑλληνοβουλγαρικὸν πόλεμον, ἕνεκα τῆς μετοικεσίας τῶν κατοίκων του εἰς τὸ Σιδηρόκαστρον τῆς Μακεδονίας. Κατ' ἄλλους ὅμως ἔνθα νῦν κεῖται τὸ Νευροκόπιον.

—2) Πολίχνη τῆς ἀρχαίας Μακεδονίας παρὰ τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον. Ταύτης οἱ κάτοικοι μετὰ τῶν κατοίκων 25 ἄλλων μικρῶν μακεδονικῶν πόλεων συνῳκίσθησαν κατὰ τὸ 306 π. Χ. εἰς τὴν πόλιν Θεσσαλονίκην. ΚΑΨ.

γαριάζω (παθ. μετχ. *γαριασμένος*) γεμίζω ἀπὸ γάρον, ἀπὸ γλίτσα, λερώνω || ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων, λαμβάνω χρῶμα κιτρινωπόν: «γαριάσανε τὰ ροῦχα ἀπὸ τὴν κακοπλυσιά».

Γαριβάλδης (Garibaldi), *Ἰωσήφ*. Ἰταλὸς στρατιωτικός, ναυτικὸς καὶ πατριώτης, γεννηθεὶς ἐν Νικαίᾳ τῷ 1807 καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ νησῖδι Καπρέρᾳ τῷ 1882. Κατήγετο ἀπὸ ναυτικὴν οἰκογένειαν τῆς Λιγουρίας. Ὁ πατήρ του *Δομένικος Γαριβάλδης* ἦτο πλοίαρχος ἐπὶ μικροῦ ἀκτοπλοϊκοῦ πλοιαρίου, λόγῳ δὲ οἰκονομικῶν δυσχερειῶν, ὁ νεαρὸς Ἰωσήφ, ὁ ὁποῖος ἦτο ὁ δεύτερος ἐκ τῶν τεσσάρων ἀδελφῶν του, δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ λάβῃ ἐπαρκῆ μόρφωσιν. Μεγίστην ἐπίδρασιν ἐξήσκησεν ἐπ' αὐτοῦ, κατὰ τὴν παιδικήν του ἡλικίαν, ἡ μήτηρ του Ῥόζα, τὴν ὁποίαν ὁ Ἰωσὴφ Γαριβάλδης ἐλάτρευε μέχρι τῆς τελευταίας της πνοῆς. Ὁ πατήρ του, φοβούμενος τὴν πρόωρον τόλμην του, δὲν τοῦ ἐπέτρεψε νὰ ταξιδεύσῃ μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν δεκαπέντε ἐτῶν καὶ τὸν προώριζε διὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον. Ὁ νεαρὸς ὅμως Ἰωσὴφ δραπέτευσεν ἐκ τῆς οἰκίας του καὶ ἔκαμε τὸ πρῶτον ταξίδιόν του ὡς ναυτόπαις ἐπὶ ἑνὸς πλοίου ἐκ Σὰν-Ρέμο, τὸ ὁποῖον ἔπλευσε μέχρις Ὀδησσοῦ. Κατόπιν προσέλαβεν αὐτὸν ὁ πατήρ του εἰς τὸ πλοῖόν του καὶ τὸν μετέφερεν εἰς τὸ Φιουμιτσῖνο, ὁπόθεν ἐπεσκέφθη τὴν Ῥώμην, τὴν ὁποίαν ἐγνώριζεν ἐκ τῆς ἱστορίας. Ἡ θέα τῆς Ῥώμης ἔκαμε μεγίστην ἐντύπωσιν εἰς τὴν νεαρὰν ψυχήν του καὶ ἐξῆψε τὸν πατριωτισμόν του, ἡ δὲ ἀνάμνησίς της ἐπέδρασε κατόπιν ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς ζωῆς του καὶ τὸν ἔκαμε νὰ καταστήσῃ τὴν Ῥώμην σημεῖον κατευθύνσεως τῶν ἡρωϊκῶν του ἀγώνων πρὸς ἀπελευθέρωσιν καὶ ἕνωσιν τῆς Ἰταλίας εἰς ἓν συμπαγὲς βασίλειον. Κατὰ τὴν διάρκειαν μακρᾶς ἀσθενείας ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπου εἶχε μεταβῆ εἰς ἄλλο ταξίδιόν του, κατηνάλωσε τὸν χρόνον τῆς ἀναγκαστικῆς του ἀργίας πρὸς μεγαλυτέραν μόρφωσίν του, ἐπιδοθεὶς ἰδίως εἰς τὰ μαθηματικά. Τῷ 1833, εὑρισκόμενος ἐν Γενούῃ, ἐμυήθη εἰς τὸ νέον κόμμα τῆς «Νέας Ἰταλίας» («Giovine Italia»), τὸ ὁποῖον εἶχεν ἱδρύσει κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ *Ματσίνι*. Κατόπιν ὅμως τῶν καταδιωκτικῶν μέτρων, τὰ ὁποῖα εἶχε λάβει ἡ κυβέρνησις τοῦ *Καρόλου-Ἀλβέρτου*, ὁ Ἰωσὴφ Γαριβάλδης ἠναγκάσθη νὰ ἀναχωρήσῃ διὰ τὴν Ἀνατολήν. Εὑρισκόμενος εἰς τὴν Ἀζοφικὴν θάλασσαν ἔμαθεν ἀπὸ συμπατριώτας του, ὅτι ἡ ἀστυνομία δὲν τὸν εἶχε περιλάβει εἰς τὸν κατάλογον τῶν ὑπόπτων ἐπὶ συνωμοσίᾳ καὶ διὰ τοῦτο ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου μάλιστα κατώρθωσε νὰ καταταχθῇ εἰς τὸ πολεμικὸν ναυτικὸν τῆς Σαρδηνίας μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ὑποπλοιάρχου. Τοῦτο ὅμως δὲν τὸν ἠμπόδισε νὰ μείνῃ συνδεδεμένος μὲ τοὺς ματσινιστάς, οἱ ὁποῖοι ὠνειρεύοντο τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς χώρας των. Τῷ 1834 ἔλαβε μέρος εἰς τὸ κίνημα τοῦ Ματσίνι καὶ ἡτοιμάζετο νὰ καταλάβῃ, ἐπιβαίνων τῆς φρεγάτας «Εὐρυδίκης», τὸν ναύσταθμον τῆς Γενούης, μεταξὺ τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ ὁποίου εἶχεν ἐνεργήσει εὐρεῖαν προπαγάνδαν. Ἀλλ' ἡ συνωμοσία ἐκείνη ἀπεκαλύφθη καὶ ὁ Ἰωσὴφ Γαριβάλδης ἠναγκάσθη νὰ δραπετεύσῃ εἰς τὸ ἐξωτερικόν, μεταμφιεσθεὶς εἰς χωρικὸν καὶ διὰ τῶν Ἄλπεων καὶ τῆς Νικαίας καταφυγὼν πεζῇ εἰς τὴν Μασσαλίαν. Ἐκεῖ ἐπληροφορήθη ὅτι εἶχε καταδικασθῆ εἰς θάνατον, διὰ νὰ κερδίζῃ δὲ τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ἤρχισε κατ' ἀρχὰς νὰ παραδίδῃ μαθήματα ἀριθμητικῆς καὶ κατόπιν προσελήφθη ὡς δεύτερος πλοίαρχος ἐπὶ ἑνὸς γαλλικοῦ πλοίου ἐκτελοῦντος ταξίδια εἰς τὴν Ἀνατολήν. Ῥέπων ὅμως ἐκ φύσεως πρὸς τὴν δρᾶσιν καὶ τὸν κίνδυνον, προσέφερε τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὸν βέην τῆς Τύνιδος, ὁ ὁποῖος τὰς ἐδέχθη. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐγκατέλειψε τὴν ὑπηρεσίαν αὐτήν, ἡ ὁποία τὸν ἀπεγοήτευσε, διότι δὲν τοῦ παρεῖχε τὸ πεδίον τῆς δράσεως, τὸ ὁποῖον εἶχεν ὀνειρευθῆ νὰ εὕρῃ ἐν Τύνιδι, καὶ ἀνεχώρησε διὰ τὴν Νότιον Ἀμερικήν. Ἐνταῦθα ἄρχεται ἡ περιπετειώδης καὶ ἡρωϊκὴ ἐκείνη δρᾶσις τοῦ Γαριβάλδη, ἡ ὁποία κατέστησε τὸ ὄνομά του θρυλικὸν ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἱστορίᾳ.

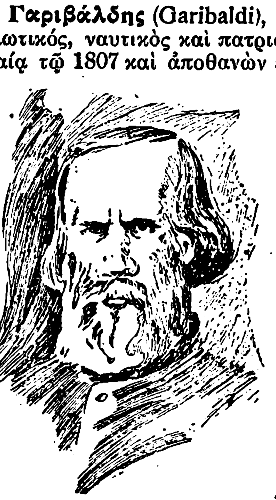

Ἰωσὴφ Γαριβάλδης.

Εἰς τὸ Ῥίον Ἰανέϊρον, ὅπου ἐπεβιβάσθη κατὰ πρῶτον, συνεδέθη μὲ πολλοὺς συμπατριώτας του ἐξορίστους, ὅπως καὶ αὐτός, τῇ βοηθείᾳ δὲ τούτων ἠγόρασε μικρὸν πλοῖον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐξετέλει τὴν ἀκτοπλοΐαν μεταξὺ Ῥίου καὶ Κάμπο-Φρίο. Ἡ ἐργασία του αὐτὴ διήρκεσεν ἐπὶ ἐννέα μόνον μῆνας, διότι εὐθὺς μετὰ τὴν κήρυξιν ἐναντίον τῆς Βραζιλίας τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ *Ρίο Γκράντε*, προσέφερε τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῶν ἐπαναστατῶν *Μπεάτο Γκονσάλβο ντὰ Σίλβα*. Ἐξώπλισε κρυφίως τὸ πλοῖόν του καὶ μόλις ἐξῆλθε τοῦ λιμένος τοῦ Ῥίου Ἰανεΐρου ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς νεαρᾶς δημοκρατίας καὶ ᾐχμαλώτισεν ἓν βραζιλιανὸν πλοῖον. Ὑποθέτων ὅτι τὸ Μοντεβίδεον θὰ ἦτο εὐνοϊκὸν πρὸς τὴν νέαν δημοκρατίαν, ἠγκυροβόλησε πρὸ τοῦ λιμένος του. Ἀλλ' ἰσχυρὰ κανονιοφόρος ἐλθοῦσα εἰς προϋπάντησίν του καὶ ἀνοίξασα σφοδρὸν πῦρ διέλυσε τὴν πλάνην του. Μία σφαῖρα διελθοῦσα διὰ τοῦ λαιμοῦ τοῦ Γαριβάλδη, ἐσφηνώθη κάτωθεν τοῦ ὠτὸς του καὶ τὸν ἔρριψεν ἡμιθανῆ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος. Οἱ σύντροφοί του κατώρθωσαν νὰ ἐγείρουν τὰ ἱστία καὶ νὰ διαφύγουν πλεύσαντες πρὸς τὸ Γκουαλεγκοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ αἱ ἀρχαὶ ἦσαν ἐχθρικαὶ πρὸς τοὺς ἐπαναστάτας καὶ συνέλαβον καὶ ἐφυλάκισαν ὁλόκληρον τὸ πλήρωμα. Ὁ Γαριβάλδης μεταφερθεὶς εἰς νοσοκομεῖον κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ τὸν κίνδυνον καὶ ἐν τέλει νὰ δραπετεύσῃ. Μὴ γνωρίζων ὅμως τὸν τόπον, περιεπλανήθη ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας εἰς ἀπεράντους ἐκτάσεις καὶ ἐξαντληθεὶς ὑπὸ τοῦ κόπου, τῆς πείνης καὶ τῆς δίψης συνελήφθη καὶ μετεφέρθη εἰς τὴν Γκουαλεγκοῦ, ὅπου ὑπεβλήθη εἰς φρικτὰ βασανιστήρια καὶ ἐφυλακίσθη ἐπί τινας μῆνας. Ἀφεθεὶς κατόπιν ἐλεύθερος μετέβη εἰς τὸ Ρίο Γκράντε, ὅπου ἔτυχε μεγάλων τιμῶν καὶ ὠνομάσθη ἀρχηγὸς τοῦ μικροσκοπικοῦ στόλου τῆς μικρᾶς δημοκρατίας, ἀποτελουμένου ἀπὸ δύο ἢ τρία ἀκτοπλοϊκὰ πλοιάρια ἐφωδιασμένα μὲ μικροσκοπικὰ τηλεβόλα. Μὲ τὸν στόλον αὐτὸν κατώρθωσε νὰ νικήσῃ

Digitized by Google

ἐπανειλημμένως τοὺς ἀντιπάλους καὶ νὰ συλλάβῃ μάλιστα ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος εἶχε διατάξει τὰ βασανιστήριά του καὶ τὸν ὁποῖον, μεγαλοψύχως φερόμενος, ἀφῆκεν ἐλεύθερον. Ἐν τῷ μεταξὺ συνεδέθη μὲ μίαν Βραζιλιανὴν τῆς Λαγκούνας, τὴν *Ἀνίταν Ριβέϊρα ντὰ Σίλβα*, ἡ ὁποία ἀπέβη ἡ ἀχώριστος σύντροφος τοῦ βίου του καὶ τῶν περιπετειῶν του. Δὲν ἐπρόφθασεν ὅμως νὰ τελέσῃ τοὺς γάμους του καὶ ὁ αὐτοκρατορικὸς στόλος τῆς Βραζιλίας τοῦ ἐπετέθη ἐν τῇ λιμνοθαλάσσῃ ὅπου εὑρίσκετο. Ὁ Γαριβάλδης, πρὸ τῶν ἀνωτέρων δυνάμεων τῶν ἐχθρῶν, ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν ξηρὰν μαχόμενος καὶ ἀνετίναξε τὰ πλοῖά του εἰς τὸν ἀέρα. Κατόπιν μετέβη εἰς τὸ Ρίο Γκράντε, ὅπου ἐπηκολούθησε μία περίοδος ἐξωτερικῆς γαλήνης καὶ ἐσωτερικῶν διαμαχῶν, ἡ ὁποία ἔκαμε τὸν Γαριβάλδην νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν μικρὰν δημοκρατίαν καὶ νὰ μεταβῇ εἰς τὸ Μοντεβίδεον, ὅπου ἐπεδόθη εἰς ἐμπορικὰς ἀτυχεῖς ἐπιχειρήσεις καὶ ἠναγκάσθη, διὰ νὰ προσπορισθῇ τὰ πρὸς τὸ ζῆν, νὰ δίδῃ μαθήματα ἀλγέβρας καὶ γεωμετρίας. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὁ δικτάτωρ τοῦ Μπουένος Ἄϋρες *Ἰωάννης-Μανουὴλ Ρόζας* ἠπείλει τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Οὐρουγουάης, ἐναντίον τῆς ὁποίας εἶχεν ἐπαναστατήσει ὁ πρώην πρόεδρος αὐτῆς *Ὀρίμπε*, ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τοῦ Ἀργεντινοῦ ἀρχηγοῦ. Μία λεγεὼν Γάλλων ἀνέλαβε νὰ ὑπερασπίσῃ τὸ ἀπειλούμενον Μοντεβίδεον διὰ ξηρᾶς, ἐνῷ αὐτὸς ἀναλαβὼν τὴν διοίκησιν μιᾶς κορβέττας, ἑνὸς βρικίου καὶ ἑνὸς κοττέρου κατώρθωσε νὰ βιάσῃ τὴν εἴσοδον τοῦ ποταμοῦ Παράνα, φυλασσομένην δι᾿ ἰσχυρῶν πυρβολαοχιῶν. Ἐξαφθεὶς ὑπὸ τῆς νίκης ταύτης, ἠθέλησε νὰ προχωρήσῃ εἰς τὰ ἐνδότερα. Ἀλλὰ μὴ γνωρίζων καλῶς τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ προσήραξεν ἐπὶ τῆς ἄμμου καὶ προσεβλήθη ὑπὸ τοῦ στόλου τοῦ Μπουένος Ἄϋρες. Ἀντέστη εἰς τὰς ἐπιθέσεις τοῦ ἐχθροῦ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας καὶ ὅταν πλέον εἶχον ἐξαντληθῆ τὰ πολεμεφόδιά του, ἀνετίναξε τὰ πλοῖα εἰς τὸν ἀέρα καὶ φθάσας εἰς τὴν ξηρὰν ἤνοιξε διὰ τοῦ ξίφους ὁδὸν διὰ μέσου τῶν ἀντιπάλων, οἵτινες εἶχον ἀποσταλῆ διὰ νὰ τοῦ ἀποκόψουν τὴν ὀπισθοχώρησιν. Ἐπιστρέψας εἰς Μοντεβίδεον ἐγένετο δεκτὸς ἐνθουσιωδῶς, παρὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ναυτικῆς του ἐκστρατείας. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως τὸ Μοντεβίδεον ἐκινδύνευε νὰ πέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ πολιορκοῦντος αὐτὸ στρατηγοῦ *Ὀρίμπε*. Ὁ Γαριβάλδης χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν ἐστρατολόγησεν 800 Ἰταλοὺς ἐθελοντὰς ἐκ τῶν διαμενόντων ἐν τῇ πόλει μεταναστῶν καὶ τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς των ἐπετέλεσε θαύματα ἡρωϊσμοῦ. Ἕνεκα τούτου ἡ κυβέρνησις τῆς Οὐρουγουάης τὸν ὠνόμασε στρατηγὸν καὶ παρεχώρησεν εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τοὺς στρατιώτας του γαίας καὶ ποίμνια. Ὁ Γαριβάλδης ὅμως δὲν ἐδέχθη τὰ προσφερθέντα εἰς αὐτὸν πλούσια δῶρα.

Ὅταν ἡ Οὐρουγουάη μετ᾿ ὀλίγον ἀπηλλάγη ἀπὸ τοῦ κινδύνου, εἰς δὲ τὴν Ἰταλίαν ἡ ἐκλογὴ τοῦ πάπα *Πίου τοῦ Θ΄* ἀνεπτέρωσε τὰς ἐλπίδας τῶν Ἰταλῶν πατριωτῶν, οἵτινες ἐπόθουν τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος των ἀπὸ τοῦ ξενικοῦ ζυγοῦ, ὁ Γαριβάλδης ἐτέθη εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ πάπα, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὅμως οὐδεμίαν ἀπάντησιν ἔλαβεν. Ἀλλ᾿ ὁ Γαριβάλδης δὲν ἦτο ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἵτινες ἀπογοητεύονται ἢ παραμένουν ἀδρανεῖς. Ἡ διεθνὴς κατάστασις τῆς Εὐρώπης καὶ ὁ πόλεμος τῆς πατρίδος του κατὰ τῆς Αὐστρίας τὸν ἔκαμαν νὰ ζητήσῃ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου ἡ φήμη του εἶχεν ἤδη προηγηθῆ καὶ τὸν εἶχε καταστήσει θρυλικὸν καὶ δημοφιλέστατον. Δι᾿ ἐράνων κατώρθωσε νὰ ναυλώσῃ ἓν πλοῖον, τὴν «Ἐλπίδα», καὶ νὰ ἀναχωρήσῃ, παρὰ τὰς προσπαθείας τῆς κυβερνήσεως τῆς Οὐρουγουάης ὅπως τὸν συγκρατήσῃ. Φθάσας εἰς τὴν Νίκαιαν, ἀφῆκεν ἐκεῖ, πλησίον εἰς τὴν μητέρα του, τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα του, καὶ μετέβη, τὸν Ἰούνιον τοῦ 1848, εἰς τὴν Μάντουαν, ὅπου εὑρίσκετο ὁ βασιλεὺς *Κάρολος-Ἀλβέρτος*, πρὸς τὸν ὁποῖον παρουσιασθεὶς προσέφερε τὰς ὑπηρεσίας του, αἵτινες ὅμως δὲν ἐγένοντο δεκταί. Ἕνεκα τούτου ὁ Γαριβάλδης μετέβη εἰς τὸ Μιλᾶνον καὶ ἀνέλαβε παρὰ τῆς ἐκεῖ ἐπιτροπῆς τῆς ἀμύνης τὸν σχηματισμὸν ἐθελοντικοῦ σώματος. Ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν κατώρθωσε νὰ συγκεντρώσῃ 3000 ἐθελοντὰς ὑπὸ τὴν σημαίαν του, χάρις εἰς τὸ γόητρον τὸ ὁποῖον ἐξήσκει τὸ ὄνομά του. Ἡ ἀνακωχὴ ὅμως, τὴν ὁποίαν συνῆψεν ὁ Κάρολος - Ἀλβέρτος μὲ τοὺς Αὐστριακούς, τὸν ὑπεχρέωσε νὰ στραφῇ πρὸς τὴν Λάγκο Ματζόρε, ὅπου κατενίκησε τετραπλάσια ἐχθρικὰ στρατεύματα. Οἱ Αὐστριακοὶ ἠναγκάσθησαν τότε νὰ ἀποστείλουν ἐναντίον του ἓν ὁλόκληρον σῶμα στρατοῦ διὰ νὰ τὸν καταδιώξῃ. Ὁ Γαριβάλδης, μετὰ λυσσώδεις μάχας, ἠναγκάσθη νὰ διέλθῃ τὰ σύνορα καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Ἑλβετίαν. Κατόπιν ματαίας ἀποπείρας ὅπως εἰσέλθῃ εἰς τὴν Βενετίαν, μετέβη εἰς τὴν Βολωνίαν καὶ εἰς τὴν Ραβένναν, ἔχων πάντοτε ὑπ᾿ ὄψιν νὰ στραφῇ πρὸς τὴν Ρώμην, τὸ διαρκὲς σημεῖον κατευθύνσεως τῶν πατριωτικῶν του ὀνείρων. Αἱ παπικαὶ ἀρχαὶ τὸν ὑπεδέχθησαν σχεδὸν ἐχθρικῶς. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ὁ πάπας ἠναγκάζετο νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Ρώμην καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Γαέταν, κατὰ δὲ τὰς ἐκλογάς αἵτινες ἐπηκολούθησαν ὁ Γαριβάλδης ἀπεστάλη εἰς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν τῆς Ρώμης ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Ματσεράτας. Κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίασιν τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως ἐπὶ τοῦ Καπιτωλίου, ὁ Γαριβάλδης ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας καὶ συνέβαλεν εἰς τὴν καθαίρεσιν τοῦ πάπα, τὴν 9 Φεβρουαρίου 1849. Τοῦτο ὅμως ἐξήγειρε τοὺς καθολικοὺς βασιλεῖς καὶ ἠνάγκασε τὸν βασιλέα τῆς Νεαπόλεως νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Ρώμης, ἐνῷ συγχρόνως τὰ γαλλικὰ στρατεύματα ἀπεβιβάζοντο εἰς τὴν Τσιβιταβέκκια, οἱ Ἱσπανοὶ εἰς τὸ Φιουμετσίνο καὶ οἱ Αὐστριακοὶ κατήρχοντο διὰ τῆς Βολωνίας. Ὁ Γαριβάλδης ἔπαιξε πρωτεύοντα ρόλον εἰς τὴν ἄμυναν τῆς νεαρᾶς δημοκρατίας τῆς Ρώμης, τεθείς, μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου, ἐπὶ κεφαλῆς σώματος ἐθελοντῶν 3 ἕως 4 χιλιάδων ἐρυθροχιτώνων, οἵτινες, παρὰ τὸ Βελλέτρι, κατενίκησαν περὶ τὰς 20 χιλιάδας στρατοῦ τῆς Νεαπόλεως. Μετὰ τὴν νίκην ταύτην, κατόπιν τῆς ὁποίας προήχθη εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ στρατηγοῦ, ὁ Γαριβάλδης ἐστράφη κατὰ τῶν Γάλλων, οἵτινες εἶχον καταλάβει ἤδη τὴν ἔπαυλιν Παμφίλι, παρὰ τὴν πύλην τῶν τειχῶν τῆς Ρώμης, τὴν καλουμένην τοῦ Ἁγίου Παγκρατίου. Μετὰ πολλὰς αἱματηρὰς ἐπιθέσεις καὶ ἐξόδους τῶν Γαριβαλδινῶν κατὰ τῶν πολιορκητῶν, ὁ Γαριβάλδης, κατανοῶν τὸ μάταιον τῆς ἀντιστάσεως καὶ ἔχων ἀναλάβει τὴν ἀνωτάτην ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ, συνεκέντρωσεν εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Ἁγίου Πέτρου τὰ δημοκρατικὰ στρατεύματα καὶ ἀπηύθυνεν εἰς αὐτὰ τὴν ἀξιομνημόνευτον ἐκείνην προκήρυξιν: «Στρατιῶται! Ἰδοὺ τί ἔχω νὰ προσφέρω εἰς ἐκείνους ποῦ θὰ θελήσουν νὰ μὲ ἀκολουθήσουν: Πεῖναν, κρύο, ἀτελείωτα ξενύχτια, ἀναγκαστικὲς πορεῖες, ἀκατάπαυστες μάχες. Ἐκεῖνοι ποῦ ἀγαποῦν τὴν πατρίδα, ἂς μὲ ἀκολουθήσουν!» Κατὰ τὴν νύκτα τῆς 2ας Ἰουλίου ἔδωκε τὸ σύνθημα τῆς περιφήμου ἐκείνης ἐξόδου ἐκ τῆς Ρώμης, ἡ ὁποία παραμένει ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὡς ἓν ἀπὸ τὰ μᾶλλον ἀξιοσημείωτα δείγματα τοῦ ἡρωϊσμοῦ του καὶ ἀπὸ τὰ ὀνομαστότερα ἐπεισόδια τοῦ περιπετειώδους βίου του. Τὸν ἠκολούθησαν 4 χιλιάδες πεζῶν καὶ 800 ἱππεῖς, μὲ σημεῖον κατευθύνσεως τὴν Βενετίαν, ὅπου ἐκυμάτιζεν ἀκόμη ἡ τρίχρωμος ἰταλικὴ σημαία. Τὸ ἔδαφος ὅμως διὰ τοῦ ὁποίου ἐβάδιζε κατείχετο ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν, αὐτὸς δὲ ἠκολουθεῖτο κατὰ πόδας ἀπὸ γαλλικά, αὐστριακά, ἱσπανικὰ καὶ στρατεύματα τῆς Νεαπόλεως. Μετὰ πολλὰς κακουχίας καὶ διαρκῶς ἀποδεκατιζόμενος, βαδίζων διὰ μέσου χαραδρῶν καὶ δυσβάτων ἀτραπῶν, ἀναρριχώμενος ἐπὶ βράχων καὶ ὀρέων, κατώρθωσε νὰ φθάσῃ εἰς τὰ ἀπόκρημνα ὑψώματα τῆς δημοκρατίας τοῦ Ἁγίου Μαρίνου τελείως ἐξηντλημένος. Ἐκεῖ ἐπέστρεψε τὸν λόγον τῆς στρατιωτικῆς των τιμῆς εἰς τοὺς στρατιώτας του, ἀφήσας αὐτοὺς ἐλευθέρους νὰ παραδοθοῦν εἰς τοὺς Αὐστριακούς, ἐνῷ αὐτός, μετὰ τριακοσίων πιστῶν, κατώρθωσε νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν παραλίαν καὶ νὰ ἐπιβῇ ἐπὶ 13 ἁλιευτικῶν πλοιαρίων, κατευθυνόμενος εἰς τὴν Βενετίαν.

Ὁ αὐστριακὸς ὅμως στόλος συνήντησε τὰ πλοιάρια ταῦτα παρὰ τὸ στόμιον τοῦ Πάδου ποταμοῦ καὶ ἠχμαλώτισε τὰ ὀκτώ. Μὲ τὰ ὑπόλοιπα ὁ Γαριβάλδης κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ καὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ξηράν, ὅπου ἀπεβιβάσθη μετὰ τῆς συζύγου του Ἀνίτας καὶ τῶν τέκνων του. Ἐπὶ δύο ἡμέρας περιεπλανήθησαν εἰς τὸ δάσος τῆς Ραβέννης, χωρὶς τροφὴν καὶ ἐκτεθειμένοι εἰς παντοειδεῖς κακουχίας. Ἐπὶ τέλους ἡ πιστὴ Ἀνίτα, εὑρισκομένη ἐν ἐγκύῳ καταστάσει, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀνθέξῃ περαιτέρω καὶ ἀπέθανε τὴν τρίτην ἡμέραν παρὰ τὸ Κομάκιο. Ὁ Γαριβάλδης ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ πτῶμά της, ἀφοῦ δὲ κρυπτόμενος πάντοτε ἀπὸ τοὺς Αὐστριακούς, διέσχισε τὰ Ἀπέννινα, ἔφθασεν εἰς τὴν Γένουαν, ὅπου συνελήφθη καὶ ἀπελύθη, καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν Νίκαιαν. Ἐκεῖ ἐνεπιστεύθη καὶ πάλιν τὰ τέκνα του εἰς τὴν μητέρα του καὶ μετὰ μικρὰν διαμονὴν εἰς τὴν Τύνιδα ἀνεχώρησεν ἐκ νέου διὰ τὴν Ἀμερικήν, τῷ 1850, ὅπου ἤνοιξεν ἐργαστήριον κατασκευῆς κηρίων ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ, διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ ζήσῃ. Κατόπιν μετέβη εἰς τὴν Καλιφορνίαν, τὸ Περοῦ καὶ ὡς πλοίαρχος ἐμπορικοῦ πλοίου εἰς τὴν Κίναν, ὑποστὰς μεγάλας περιπετείας κατὰ τὴν ἐπιστροφήν. Μετὰ τεσσάρων ἐτῶν ἀγῶνας αὐτοσυντηρήσεως, ἐπέστρεψε καὶ πάλιν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ἐπί τι χρονικὸν διάστημα ἐγένετο κυβερνήτης ἑνὸς πλοίου, τὸ ὁποῖον ἐξετέλει τῆς ἀκτοπλοΐαν ἀπὸ Νικαίας εἰς Μασσαλίαν. Διὰ τῶν ὀλίγων χρημάτων, τὰ ὁποῖα ἐκόμισεν ἐξ Ἀμερικῆς, ἠγόρασεν ἐπὶ τῆς ἀκατοικήτου νησῖδος Καπρέρα, παρὰ τὴν βόρειον ἄκραν τῆς Σαρδηνίας, ἓν κτῆμα, ὅπου ἔκτισε μόνος του μικρὸν οἰκίσκον ἐκ δύο δωματίων καὶ ἐγκατεστάθη, ὡς ἄλλος Κιγκινᾶτος, ἀφιερωθεὶς εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς. Ἐκεῖ ὅμως εὑρισκόμενος δὲν ἔπαυσε νὰ ἐνδιαφέρεται διὰ τὰ πράγματα τῆς πατρίδος του καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἵδρυσιν τῆς «Ἐθνικῆς Ἰταλικῆς ἑταιρείας» ὑπὸ τὸ πρόγραμμα «Ἰταλία καὶ Βίκτωρ Ἐμμανουήλ», γενόμενος τῷ 1857 καὶ ἀντιπρόεδρος αὐτῆς. Ὅταν δὲ ἡ Ἰταλία, ἐν συνεννοήσει μετὰ τῆς Γαλλίας, εἶχεν ἀποφασίσει τῷ 1858 νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς Αὐστρίας, ὁ *Καβοὺρ* ἐκάλεσε μυστικῶς τὸν Γαριβάλδην, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνέθεσε τὴν ὀργάνωσιν τῶν ἐλαφρῶν σωμάτων. Τῷ 1859 ὁ Γαριβάλδης, ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ «σώματος τῶν κυνηγῶν τῶν Ἄλπεων» καὶ μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ στρατηγοῦ, ἐνίκησε τοὺς Αὐστριακοὺς εἰς τὸ Βαρόζα καὶ τὸ Σὰν Φέρμο, κατέλαβε τὸ Κόμο, τὴν Πέργαμον καὶ τὴν Μπρέσσια καὶ ἐξήγειρεν ὅλους τοὺς κατοίκους τῶν πόλεων τὰς ὁποίας διήρχετο. Ἡ συνθήκη τῆς Βιλλαφράγκας ἐσταμάτησεν αὐτὸν εἰς τὰ σύνορα τοῦ Τυρόλου, ὁπόθεν ἀπέστειλε τὴν παραίτησίν του εἰς τὸν βασιλέα Βίκτωρα Ἐμμανουὴλ καὶ κατῆλθεν εἰς τὴν Φλωρεντίαν, ὅπου ἀνέλαβεν ὑπηρεσίαν εἰς τὸν στρατὸν τῆς Τοσκάνης ὡς ὑποστράτηγος, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ δυνηθῇ νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Ρώμην καὶ εἰς τὴν Νεάπολιν. Γενόμενος κατόπιν ἀρχηγὸς τῶν στρατευμάτων τῆς Κεντρικῆς Ἰταλίας διωργάνωσε παγκόσμιον ἔρανον μεταξὺ τῶν Ἰταλῶν διὰ τὴν ἀγορὰν ἑνὸς ἑκατομμυρίου ὅπλων. Μετὰ τὴν συνθήκην τῆς Ζυρίχης, ἀναγκασθεὶς νὰ παραιτηθῇ τῆς ἀρχηγίας, μετέβη εἰς τὸ Κόμο, ὅπου, τῷ 1860, ἐνυμφεύθη τὴν μαρκησίαν *Ἰωσηφίναν Ραϊμόντι*, τὴν ὁποίαν εἶχε γνωρίσει κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος τῆς ἐκστρατείας, ἀλλὰ τὴν ὁποίαν ἐγκατέλειψεν ὀλίγας ὥρας μετὰ τὸν γάμον του. Ὁ Γαριβάλδης, ἐκ λεπτότητος, οὐδέποτε ἠθέλησε νὰ ἀναφέρῃ τοὺς λόγους τῆς διαλύσεως τοῦ γάμου του τούτου. Ἐκλεγεὶς κατόπιν βουλευτὴς Νικαίας, ὑπέβαλεν ἐπερώτησιν εἰς τὴν Βουλὴν διὰ τὴν παραχώρησιν τῆς γενετείρας του εἰς τοὺς Γάλλους. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Βουλή, ἀναγνωρίζουσα τὴν ἐθνικὴν ἀνάγκην, ἥτις ἐπέβαλε τὴν παραχώρησιν ἐκείνην, ἐξέφρασε τὴν ἐμπιστοσύνην της πρὸς τὸν Καβούρ, ὁ Γαριβάλδης ἀγανακτήσας ὑπέβαλε τὴν παραίτησίν του ἐκ τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὴν Καπρέραν.

Ἐκεῖ παρεσκεύασε τὴν κατὰ τῆς Σικελίας ἐκστρατείαν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἓν τῶν λαμπροτέρων κατορθωμάτων του. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ Σικελοὶ εἶχον ἐπαναστατήσει, ὁ δὲ Γαριβάλδης, τῇ σιωπηρᾷ συγκαταθέσει τοῦ Καβούρ, κατώρθωσε νὰ στρατολογήσῃ περὶ τοὺς 1000 ἐθελοντάς, νὰ ἐπιβιβάσῃ αὐτοὺς τὴν νύκτα τῆς 5 πρὸς τὴν 6 Μαΐου 1860 ἐπὶ δύο ἐμπορικῶν πλοίων, τοῦ «Πιεμόντε» καὶ τοῦ «Λομπάρντο», τὰ ὁποῖα κατέλαβε διὰ τῆς βίας, καὶ νὰ ἀναχωρήσῃ διὰ τὴν Σικελίαν ἐκ τοῦ λιμένος τοῦ Κουάρτο, μικροῦ προαστείου πρὸς Ν. τῆς Γενούης, τὸ ὁποῖον κατόπιν ὠνομάσθη Κουάρτο ντεϊ Μίλλε, εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ἱστορικοῦ γεγονότος τῆς ἐκεῖθεν ἐκστρατείας τῶν Χιλίων κατὰ τῆς Σικελίας. Ἡ τόλμη, ἡ ταχύτης καὶ ἡ μυστικότης, μετὰ τῶν ὁποίων συνετελέσθη ἡ ἐκστρατεία αὕτη, συνέβαλον εἰς τὴν πλήρη ἐπιτυχίαν της. Ὁ Γαριβάλδης κατώρθωσε νὰ ἀποβιβάσῃ εἰς τὸν λιμένα τῆς Μαρσάλα, τὴν 11 Μαΐου, τοὺς χιλίους του, οἱ ὁποῖοι ηὐξήθησαν εἰς τὸ Σαλέμι τὴν 12 τοῦ ἰδίου διὰ σικελικῶν ἐπαναστατικῶν ἀποσπασμάτων, ἐνίκησε τὰ βασιλικὰ στρατεύματα τὴν 15 παρὰ τὸ Καλαταφίμι καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ Παλέρμον τὴν 27. Ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν εἶχε γίνει κύριος τοῦ μεγαλυτέρου τμήματος τῆς νήσου καὶ ἀπέβη τὸ εἴδωλον τοῦ σικελικοῦ λαοῦ. Ἡ πρωτότυπος καὶ γραφικὴ στολὴ τοῦ γκεριλλέρρο τῶν νοτιοαμερικανικῶν πάμπας, συνδυαζομένη πρὸς τοὺς θρύλους τῶν ἡρωϊσμῶν καὶ τὰς διηγήσεις τῶν δραματικῶν του περιπετειῶν ἐπροξένουν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Σικελῶν αἴσθημα ἀνάμικτον θαυμασμοῦ καὶ δέους. Ἀνακηρυχθεὶς δικτάτωρ τῆς Σικελίας, ἐγκατέστησεν εἰς τὸ Παλέρμον νέαν κυβέρνησιν ὑπὸ τὸν *Φραγκῖσκον Κρίσπι* καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἔργου τῆς κατακτήσεως ὁλοκλήρου τῆς νήσου. Τὴν 20 Ἰουλίου προσέβαλε τοὺς βασιλικοὺς εἰς τὸ Μιλάτσο καὶ ἀφοῦ, μετὰ πεισματώδη μάχην, κατετρόπωσεν αὐτούς, κατέλαβε τὴν Μεσσήνην καὶ ἡτοιμάζετο νὰ διέλθῃ τὸν πορθμόν, διὰ νὰ προσβάλῃ τὴν Νεάπολιν καὶ νὰ βαδίσῃ κατὰ τῆς Ρώμης. Ὁ Καβούρ, φοβούμενος διπλωματικὰς περιπλοκὰς μετὰ τῆς Γαλλίας, προσεπάθησε νὰ παρεμποδίσῃ τὴν νέαν ἐκστρατείαν καὶ ἐπεζήτησε νὰ κηρυχθῇ ἡ ἕνωσις τῆς Σικελίας μετὰ τοῦ βασιλείου τοῦ Πεδεμοντίου. Ὁ Γαριβάλδης ὅμως δὲν ἐθεώρει ὅτι τὸ ἔργον του ἐσταμάτα πρὸ τοῦ πορθμοῦ τῆς Μεσσήνης, μὴ συμφωνῶν δὲ τελείως πρὸς τὴν πολιτικὴν τοῦ Καβούρ, τὸν ὁποῖον δὲν ἠδύνατο να συγχωρήσῃ διὰ τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς γενετείρας του Νικαίας εἰς τοὺς Γάλλους, ἐφρόνει ὅτι μόνον μετὰ τὴν κατάκτησιν καὶ τῆς Νεαπόλεως μετὰ τῆς Ρώμης ἔπρεπε νὰ καλέσῃ τὸν βασιλέα Βίκτωρα Ἐμμανουὴλ τὸν Β΄ νὰ παραλάβῃ τὰς ἀπελευθερωθείσας χώρας. Εἰς ἐπιστολὴν τοῦ βασιλέως, συνιστῶντος εἰς αὐτὸν νὰ ἀναβάλῃ τὴν ἐκστρατείαν, ἀπήντησε διὰ τῆς ἱστορικῆς φράσεως: «Ἐπιτρέψατέ μου νὰ μὴ ὑπακούσω». Καὶ οὕτω τὴν 19 Αὐγούστου διῆλθε τὸν πορθμόν. Ἡ ἐκστρατεία του διὰ μέσου τῆς Καλαβρίας προεκάλεσε γενικὸν ἐνθουσιασμὸν καὶ εὐρεῖαν λαϊκὴν ἐξέγερσιν, ἀκόμη καὶ ἐντὸς αὐτῆς τῆς Νεαπόλεως, ὅτου ὁ Γαριβάλδης εἰσῆλθε τὴν 7 Σεπτεμβρίου, συνοδευόμενος ἀπὸ τὸ ἐπιτελεῖόν του μόνον, καὶ γενόμενος δεκτὸς ὑπὸ τοῦ ἐνθουσιῶντος λαοῦ, πρὶν εἰσέλθουν τὰ στρατεύματά του.

Digitized by Google

Ἐν τῷ μεταξὺ τὰ βασιλικὰ βουρβωνικὰ στρατεύματα, ἐκκενώσαντα τὴν Νεάπολιν, ἐπεχείρησαν νὰ ἀντισταθοῦν εἰς τὴν Καπύην καὶ παρὰ τὸν Βολτοῦρνο ποταμόν, ἀλλ' οἱ Γαριβαλδινοὶ κατετρόπωσαν αὐτὰ καὶ πάλιν τὴν 1 Ὀκτωβρίου. Κατόπιν τούτου ὁ Καβοὺρ ἐπιθυμῶν νὰ ἀναχαιτίσῃ τὴν προέλασιν τῶν Γαριβαλδινῶν κατὰ τῆς Ρώμης, διέταξε τὴν κάθοδον τῶν στρατευμάτων τοῦ Πεδεμοντίου πρὸς τὴν Καμπανίαν. Ὁ Γαριβάλδης τότε ἠναγκάσθη νὰ ἐνεργήσῃ δημοψήφισμα μεταξὺ τοῦ λαοῦ τῶν Δύο Σικελιῶν, ὁ ὁποῖος ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως. Συνεπείᾳ τούτου ἐκάλεσε τὸν βασιλέα *Βίκτωρα Ἐμμανουήλ*, ὁ ὁποῖος εἰσῆλθε θριαμβευτικῶς καὶ ἐπισήμως εἰς τὴν Νεάπολιν τὴν 7 Νοεμβρίου, ἔχων παρὰ τὸ πλευρόν του τὸν λαοφιλῆ ἥρωα. Μετὰ δύο ἡμέρας ὁ Γαριβάλδης, ἀρνηθεὶς πάσας τὰς τιμὰς καὶ τὰ προσφερθέντα δῶρα, ἀνεχώρησε, μετὰ τῶν τέκνων του καὶ τριῶν φίλων του εἰς τὴν Καπρέραν, συναποκομίζων μόνον δενδρύλλιά τινα πρὸς φύτευσιν, εἰς ἀνάμνησιν τῆς Σικελίας καὶ τῆς Νεαπόλεως.

Δὲν ἔμεινεν ὅμως ἐπὶ πολὺ ἐν τῇ νέᾳ ἑκουσίᾳ ἐξορίᾳ του. Ἐκλεγεὶς βουλευτής, μετέβη εἰς τὸ Τουρῖνον τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1861 καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὰς συνεδριάσεις τῆς Βουλῆς, ἐπιτεθεὶς σφοδρότατα κατὰ τοῦ Καβούρ, διὰ τὴν παραχώρησιν τῆς Νικαίας καὶ τὴν ἐγκατάλειψιν τῶν ὀπαδῶν του ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως. Τῇ ἐπεμβάσει τοῦ βασιλέως συνεφιλιώθη μὲ τὸν μέγαν Ἰταλὸν πολιτικὸν καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Καπρέραν. Μετ' ὀλίγον ἀπέθνησκεν ὁ Καβούρ, ὁ δὲ Γαριβάλδης, διαπεραιωθεὶς καὶ πάλιν εἰς τὴν Σικελίαν, προσεπάθησε νὰ συγκεντρώσῃ ἐθελοντάς, μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ βαδίσῃ κατὰ τῆς Ρώμης, ὑπὸ τὸ σύνθημα «Ρώμη ἢ θάνατος». Ὅταν ὅμως διεπεραιώθη εἰς τὴν ἠπειρωτικὴν ἀκτήν, συνήντησεν ἐν Καλαβρίᾳ τὰ στρατεύματα τοῦ Πεδεμοντίου, τὰ ὁποῖα εἶχον ἀποσταλῆ διὰ νὰ τὸν ἀναχαιτίσουν. Κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν συμπλοκὴν παρὰ τὸ Ἀσπρομόντε τὴν 29 Αὐγούστου 1862, ὁ Γαριβάλδης ἐπληγώθη ἐπικινδύνως εἰς τὸν δεξιὸν πόδα καὶ συνελήφθη αἰχμάλωτος. Κατ' ἀρχὰς ἐνεκλείσθη εἰς τὸ φρούριον τοῦ Βαρινιάνο, ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Σπέτσιας. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐξαγωγὴν τῆς σφαίρας ἐκ τοῦ ποδός του καὶ τὴν ἀνάρρωσίν του, ἠμνηστεύθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Καπρέραν. Τῷ 1864 μετέβη εἰς τὸ Λονδῖνον, ὅπου ἐγένετο δεκτὸς μετὰ μεγάλων τιμῶν.

Κατὰ τὸν πόλεμον τῆς Ἰταλίας ἐναντίον τῆς Αὐστρίας, τῷ 1866, ὁ Γαριβάλδης εὑρέθη καὶ πάλιν εἰς τὴν πρώτην γραμμήν, ἐπὶ κεφαλῆς σώματος ἐθελοντῶν. Μετὰ τὴν ἧτταν τῶν ἰταλικῶν στρατευμάτων εἰς τὴν Κουστότσαν, ἐπετέθη κατὰ τῶν Αὐστριακῶν τὴν 3 Ἰουλίου εἰς τὸ Μόντε Σονέλλο, ὅπου, καίτοι πληγωθείς, κατώρθωσε νὰ ὑπερισχύσῃ. Τὴν 7 Ἰουλίου ἐνίκησε τοὺς ἐχθροὺς εἰς τὸ Λοντρόνε, τὴν 10ην εἰς τὸ Ντάρσο, τὴν 16ην εἰς τὸ Κοντίνο, τὴν 19ην εἰς τὴν Ἀμπόλα, τὴν 21 εἰς τὴν Μπετσέκκα. Ὅταν ὅμως ἡτοιμάζετο νὰ προσβάλῃ τὸ Τρέντον, ἔλαβε διαταγὴν τοῦ Ἰταλοῦ στρατηγοῦ Λαμάρμορα νὰ ὀπισθοχωρήσῃ. Ἡ περίφημος ἀπάντησίς του «Obbedisco» (ὑπακούω) παρέμεινεν ἔκτοτε ἱστορικὴ καὶ ἀναφέρεται ὡς κλασσικὸν παράδειγμα στρατιωτικῆς ὑπακοῆς καὶ πειθαρχίας πρὸς μίαν διαταγήν, ἡ ὁποία καταστρέφει πάσας τὰς ἐλπίδας ἑνὸς νικηφόρου στρατηγοῦ. Μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς εἰρήνης ὁ Γαριβάλδης ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Καπρέραν, ὅπου ἐσχεδίασε νέαν ἐπίθεσιν κατὰ τῆς Ρώμης. Τῷ 1867 μετέβη εἰς τὴν Γενεύην, ὅπου παρέστη εἰς τὸ συνέδριον τῆς εἰρήνης, ἐπανελθὼν ὅμως εἰς τὴν Ἰταλίαν συνελήφθη παρὰ τὴν Ἀζιναλούγκα, ὅπου εἶχε κατέλθει διὰ νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀρχηγίαν τῶν ἐθελοντικῶν ἀποσπασμάτων, τὰ ὁποῖα εἶχον συγκεντρωθῆ παρὰ τὰ σύνορα τοῦ παπικοῦ κράτους. Ὡδηγήθη κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ φρούριον τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ κατόπιν εἰς τὴν Καπρέραν, ὁπόθεν ὅμως κατώρθωσε νὰ δραπετεύσῃ καὶ νὰ ἑνωθῇ μὲ τοὺς ἐθελοντάς του, τῶν ὁποίων τὴν ἀρχηγίαν εἶχεν ἀναλάβει ἐν τῷ μεταξὺ ὁ υἱός του Μενόττι. Τὴν 25 Ὀκτωβρίου ἐνίκησε τὰ ποντιφικὰ στρατεύματα εἰς τὸ Μόντε Ροτόντο, ἀλλὰ τὴν 3 Νοεμβρίου οἱ Γαριβαλδινοὶ ἡττήθησαν εἰς τὴν Μεντάναν, ἔξωθι τῆς Ρώμης, συνεπείᾳ τῆς βοηθείας τὴν ὁποίαν παρέσχον τὰ γαλλικὰ στρατεύματα εἰς τὸν παπικὸν στρατόν. Συλληφθεὶς καὶ πάλιν, ὡδηγήθη εἰς τὸ φρούριον τοῦ Βαρινιάνο καὶ ἐκεῖθεν εἰς Καπρέραν.

Τῷ 1870 μετέβη εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ ἐπολέμησε κατὰ τῶν Πρώσσων κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον. Ἀποβιβασθεὶς εἰς τὴν Μασσαλίαν μετὰ πολυαρίθμων Ἰταλῶν ἐθελοντῶν ἀνεχώρησε διὰ τὸ Τούρ, ὅπου ὠργάνωσε τὴν μικρὰν στρατιὰν τῶν ἐθελοντῶν εἰς τὰ Βόσγια καὶ ἀνεχαίτισε τὴν προέλασιν τῶν Πρώσσων εἰς τὴν Βουργουνδίαν. Ἐνίκησεν εἰς τὰς μάχας τοῦ Σατιγιὸν σὺρ-Σὲν καὶ τοῦ Ὠτὲν καὶ τὴν 6 Ἰανουαρίου 1871 κατέλαβε τὴν Ντιζόν. Ἐκλεγεὶς κατόπιν, καίτοι ξένος, βουλευτὴς τοῦ Σηκουάνα, τῆς Κὸτ ντ' Ὂρ, τῶν Ἄλπ-Μαριτὶμ καὶ τοῦ Ἀλγερίου εἰς τὴν ἐθνοσυνέλευσιν τοῦ Βορδώ, παρῃτήθη, συνεπείᾳ ὕβρεων καὶ ἀντιωμοσιῶν τῶν Γάλλων μοναρχικῶν.

Ἡ ἐκστρατεία του ἐν Γαλλίᾳ ὑπῆρξε τὸ τελευταῖόν του ἡρωϊκὸν κατόρθωμα, διὰ τοῦ ὁποίου ἐτερμάτισε τὸ στρατιωτικόν του στάδιον. Ἐν Καπρέρᾳ ὁ Γαριβάλδης ἐπεδόθη εἰς διαφόρους καλλιεργείας, αἵτινες δὲν ηὐδοκίμησαν καὶ τὸν κατέστησαν πτωχότατον. Ἕνεκα τούτου ἡ ἰταλικὴ Βουλὴ ἐψήφισεν ὑπὲρ αὐτοῦ 50.000 λιρέττας ἰσόβιον σύνταξιν καὶ ἓν ἑκατομμύριον ὡς κεφάλαιον διὰ τὰς ἐργασίας του. Ἀλλ' ὁ Γαριβάλδης ἀπέκρουσε μετ' ἀγανακτήσεως τὴν προσφοράν, ἡ ὁποία προήρχετο ἀπὸ τὸ συντηρητικὸν ὑπουργεῖον τοῦ *Μιγκέττι*. Τῷ 1874 ἐξελέγη βουλευτὴς Ρώμης, ὅπου παρεσκευάσθη εἰς αὐτὸν θριαμβευτικὴ ὑποδοχή. Ὅταν τῷ 1876 ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἀρχὴν ἡ ἀριστερά, ὁ Γαριβάλδης ἐδήλωσεν ὅτι δέχεται τὰ διατεθέντα δι' αὐτὸν χρήματα ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ χρησιμοποιηθοῦν διὰ τὴν κατασκευὴν ἀντιπλημμυρικῶν ἔργων εἰς τὸν Τίβεριν.

Ὁ Γαριβάλδης ἀπέθανε τὴν 2 Ἰουνίου τῷ 1882 ἐν Καπρέρᾳ, ὅπου καὶ ἐτάφη. Ἡ εἴδησις τοῦ θανάτου του ἐβύθισεν εἰς πένθος ὁλόκληρον τὴν Ἰταλίαν. Οἱ ἐπιζῶντες Γαριβαλδινοὶ καθιέρωσαν ἔκτοτε, κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου του, εὐλαβὲς προσκύνημα εἰς τὴν Καπρέραν ἀνὰ πενταετίαν, εἰς τὸ ὁποῖον λαμβάνουν μέρος καὶ ἀντιπρόσωποι τῆς Ἰταλίας, τῆς Οὐρουγουάης, τῆς Ἑλλάδος, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας.

Ὁ Γαριβάλδης ἐδημιούργησεν ἰδιαίτερον τύπον καὶ ἰδεολογίαν διεθνοῦς ἀντάρτου, ἀγωνιζομένου κατὰ τῶν ἀπολυταρχικῶν καθεστώτων καὶ ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν καταδυναστευομένων λαῶν. Εἶχε σχεδιάσει νὰ κατέλθῃ καὶ εἰς τὴν Σερβίαν, διὰ νὰ πολεμήσῃ κατὰ τῶν Τούρκων, καθὼς καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου τὰς σχετικὰς συνεννοήσεις διεξήγαγεν ὁ ἐκ τῶν ἐπιτελῶν του μαρκήσιος *Γκρέκο Κιαραμόντε*, ἀλλὰ τὰ ἐν Ἰταλίᾳ γεγονότα ἠμπόδισαν τὴν ἐκτέλεσιν τῶν σχεδίων του τούτων. Ἦτο φύσις πρωτόγονος, ἀφελὴς καὶ ἐνθουσιώδης, χωρὶς σύστημα εἰς τὴν ζωήν του καὶ εἰς τὴν δρᾶσίν του, καὶ χωρὶς μεγάλα στρατιωτικὰ χαρίσματα καὶ ἐπιστημονικὴν μόρφωσιν. Τὴν ἔλλειψιν ὅμως τῶν χαρισμάτων τούτων ἀνεπλήρου παρ' αὐτῷ ὁ παροιμιώδης ἡρωϊσμός του, ἡ ἀκλόνητος τόλμη του καὶ τὸ ἰδιαίτερον προτέρημα ὅπερ εἶχε νὰ σαγηνεύῃ καὶ νὰ ἐνθουσιάζῃ τοὺς ὀπαδούς του, μεταδίδων εἰς αὐτοὺς τὴν πίστιν του καὶ τὴν ἐπιμονήν του. Τὴν ἰδεολογίαν του καὶ τὴν δρᾶσίν του ἐσυνέχισαν κατόπιν οἱ ἀπόγονοί του καὶ οἱ ὀπαδοί του εἰς τὸ Μεξικόν, εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν.

Ὁ Γαριβάλδης, κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς του εἰς τὴν Καπρέραν, ἠσχολεῖτο καὶ εἰς τὴν λογοτεχνίαν, περισσότερον ἀπὸ λόγους οἰκονομικούς, παρὰ ἀπὸ ἐνδιάθετον φλόγα. Ἔγραψεν «Ἀπομνημονεύματα» (Memorie autobiografiche) καὶ τὰ ἄνευ φιλολογικῆς ἀξίας μυθιστορήματα «Καντόνι ὁ ἐθελοντής» («Cantoni il volontario», Milano 1870), «Κλελία ἢ ἡ κυβέρνησις τοῦ Μονακὸ» («Clelia o il governo di Monaco», Milano 1870), καὶ «Οἱ χίλιοι τῆς Μαρσάλας» («I mille di Marsala», Torino, 1874).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *L. Cappelletti*, «Storia d'Italia» (Milano, 1918). — *Garibaldi*, «Epistolario» (Milano, 1885) καὶ «Memorie autobiografiche (Firenze, 1888). — *Lævinson*, «Giuseppe Garibaldi» Roma, 1902). — *G. M. Trevelyan*, «Garibaldi's defence of the Roman Republic (London 1907) καὶ «Garibaldi and the Thousand» (1909). — *J. W. Mario*, «Garibaldi e i suoi tempi» (Milano, 1884). — *G Guarzoni*, «Garibaldi» (Firenze, 1882). — *Marc Monier*, «Garibaldi, histoire de la conquète de Deux Siciles» (Paris, 1861) κ. τ. λ. Μ. Δ. ΒΑΤΑΛΑΣ

— *[Τέκτων]* Ὁ Γαριβάλδης ἦτο τέκτων, μυηθεὶς τῷ 1844 εἰς τὴν ἄτακτον στοὰν «τὸ Ἄσυλον τῆς ἀρετῆς» καὶ κατόπιν εἰς τὴν κανονικὴν στοὰν «οἱ Φίλοι τῆς Πατρίδος» τῆς Μεγάλης Ἀνατολῆς τῆς Γαλλίας. Τῷ 1862 ἐγένετο Ὕπατος Μέγας Ταξιάρχης τοῦ ἐν Παλέρμῳ Ὑπάτου Συμβουλίου τοῦ ἀρχαίου καὶ ἀποδεδεγμένου Σκωτικοῦ δόγματος. Τῷ 1864, ἱδρυθείσης Μεγάλης στοᾶς ἐν Ἰταλίᾳ, ἐγένετο καὶ Μέγας Διδάσκαλος τῆς ἡνωμένης μετὰ τοῦ Ὑπάτου Συμβουλίου Μεγάλης Στοᾶς. Τῷ 1867 ἀνακηρυχθεὶς ἐπίτιμος Μέγας Διδάσκαλος τῆς Μεγάλης Ἀνατολῆς τῆς Ἰταλίας προεκάλεσε τὸ ἐν Νεαπόλει τῇ 21 Ἰουνίου 1867 συγκροτηθὲν συνέδριον τῶν Ἰταλῶν τεκτόνων πρὸς ἑνοποίησιν τῆς ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Ὑπάτου Συμβουλίου ἐργαζομένης Μεγάλης Στοᾶς τῆς Ἰταλίας μετὰ τῆς Μεγάλης Ἀνατολῆς τῆς Ἰταλίας. Τὸ μέγα γεγονὸς τῆς ἑνοποιήσεως τῆς Ἰταλίας ἐθεωρήθη τεκτονικὸν ἔργον καὶ ἑωρτάσθη μεγαλοπρεπέστατα τῷ 1920 ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν τεκτόνων, συγκαλεσάντων ἐπὶ τούτῳ παγκόσμιον Τεκτονικὸν Συνέδριον. Ἐν τῷ συνεδρίῳ τούτῳ μετέσχε καὶ ὁ ἑλληνικὸς Τεκτονισμὸς ἀντιπροσωπευθεὶς ὑπὸ τοῦ Ὑπάτου Μεγάλου Ταξιάρχου αὐτοῦ *Π. Δ. Καλογεροπούλου*, ὅστις ἔτυχεν ἐξαιρετικῶν τιμῶν καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἔλαβε καὶ τὸν τίτλον τοῦ Ἐπιτίμου Ὑπάτου Μεγάλου Ταξιάρχου τῆς Ἰταλίας.

Δ. Π. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

— **Γαριβάλδης** (Garibaldi), *Ἔτσιο* Υἱὸς τοῦ *Ριτσιόττι Γαριβάλδη*, γεννηθεὶς τῷ 1888. Ἐπολέμησε κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον μετὰ τῶν ἀδελφῶν του ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Ἰταλίᾳ, φθάσας μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ συνταγματάρχου. Ὑπῆρξεν ὁ μόνος ἐκ τῶν ἀδελφῶν του, ὅστις ἠνέχθη τὸν φασισμὸν καὶ παρέμεινεν ἐν Ἰταλίᾳ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν ἐκείνων. Διετέλεσεν ἀρχηγὸς τοῦ συνδέσμου τῶν Ἰταλῶν ἐφέδρων μαχητῶν καὶ κατετάχθη εἰς τὰς φασιστικὰς λεγεῶνας μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ στρατηγοῦ. Μ. Δ. Β.

— **Γαριβάλδης** (Garibaldi), *Μενόττι*. Ἰταλὸς πατριώτης, πρωτότοκος υἱὸς τοῦ *Ἰωσὴφ Γαριβάλδη*, γεννηθεὶς τῷ 1840 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1903 ἐν Ρώμῃ. Ἀνετράφη εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν καὶ ἤρχισε τὴν πολεμικήν του δρᾶσιν τῷ 1859, πολεμήσας παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ πατρός του εἰς τὸ σῶμα τῶν «κυνηγῶν τῶν Ἄλπεων» κατὰ τὸν πρὸς τοὺς Αὐστριακοὺς πόλεμον. Τὸ ἑπόμενον ἔτος μετέσχε τῆς ἐκστρατείας τῶν Χιλίων κατὰ τῆς Σικελίας καὶ κατόπιν ἠκολούθησε τὸν πατέρα του εἰς τὸ Ἀσπρομόντε (ὅπου ᾐχμαλωτίσθη μετ' αὐτοῦ), εἰς τὸ Τυρόλον καὶ εἰς τὴν Μεντάναν, ὅπου, ἀντικαταστήσας τὸν πατέρα του, μετὰ τὴν δευτέραν σύλληψίν του, ἐνίκησε τοὺς παπικοὺς ζουάβους εἰς τὴν Νερόλα καὶ ἐπροχώρησε μέχρι τῶν τειχῶν τῆς Ρώμης. Κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1870 διῴκησε μίαν ταξιαρχίαν ἐθελοντῶν εἰς τὰ Βόσγια, ὅπου ἐπολέμησεν ἐπιτυχῶς καὶ γενναίως. Διετέλεσε βουλευτὴς καὶ πρόεδρος τοῦ συνδέσμου τῶν «Ἐπαναχαμψάντων ἀπὸ τὰς ὑπὲρ πατρίδος μάχας» καὶ κατέγινε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του εἰς τὴν γεωργίαν. Μ. Δ. Β.

— **Γαριβάλδης** (Garibaldi), *Πεππῖνο-Ἰωσήφ*. Ἰταλὸς στρατηγός, πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ *Ριτσιόττι Γαριβάλδι*, καὶ ἔγγονος τοῦ μεγάλου Ἰταλοῦ πατριώτου *Ἰωσὴφ Γαριβάλδη*, γεννηθεὶς τῷ 1879. Ἐπολέμησε μετὰ τοῦ πατρός του κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897 καὶ κατόπιν εἰς τὸν Νοτιοαφρικανικὸν πόλεμον. Τῷ 1904 μετέβη εἰς τὴν Βενεζουέλαν καὶ μετέσχε τῆς ἐναντίον τοῦ προέδρου *Κάστρο* ἐπαναστάσεως, καθ' ἥν, συλληφθεὶς αἰχμάλωτος, κατεδικάσθη εἰς θάνατον, ἀλλὰ κατώρθωσε νὰ δραπετεύσῃ. Τῷ 1905 εἰργάσθη ἐν Λονδίνῳ διὰ τὴν ἀποστολὴν Ἰταλῶν μεταναστῶν εἰς τὴν Αὐστραλίαν. Ἀπὸ τοῦ 1907 μέχρι τοῦ 1909 εἰργάσθη ἐν τῇ ζώνῃ τῆς διώρυγος τοῦ Παναμᾶ, ὁπόθεν μετέβη εἰς τὸ Μεξικὸν καὶ ἐγένετο ἀρχηγὸς τοῦ Ἐπιτελείου τοῦ ἐπαναστάτου *Μαδέρο* κατὰ τοῦ *Πορφυρίου Ντιάζ*. Τῷ 1912 κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐπολέμησεν ὡς ἀξιωματικὸς κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Παγκοσμίου πολέμου μετέβη εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῆς λεγεῶνος τῶν Ἰταλῶν ἐθελοντῶν, ἀποτελεσθείσης ἐκ 14.000 ἀνδρῶν, μετὰ τῶν ἓξ ἀδελφῶν του, οἱ ὁποῖοι ὑπηρέτουν ὡς ἀξιωματικοί. Ἡ λεγεὼν αὕτη ἐπολέμησεν εἰς τὸ Ἀργκὸν μετὰ μεγάλης γενναιότητος καὶ ἔσχεν 6000 νεκρούς. Μεταξὺ τῶν φονευθέντων ἦσαν καὶ δύο ἐκ τῶν νεωτέρων ἀδελφῶν του, ὁ *Μπροῦνο* καὶ ὁ *Κωστάντσο*. Λόγῳ τῆς ἐπιδειχθείσης ἱκανότητος προεβιβάσθη εἰς ἀντισυνταγματάρχην καὶ κατόπιν εἰς συνταγματάρχην ἐν τῇ Λεγεῶνι τῶν Ξένων. Τῷ 1915 ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἰταλίαν μετὰ τῶν ἐθελοντῶν του, ὅταν δὲ ἡ πατρίς του εἰσῆλθεν εἰς τὸν πόλεμον, κατετάγη εἰς τὸν ἰταλικὸν στρατόν, μετὰ τῶν ἀδελφῶν του, ὡς ἐθελοντὴς καὶ διῴκησε κατ' ἀρχὰς ἓν τάγμα καὶ κατόπιν ἓν σύνταγμα καὶ μίαν ταξιαρχίαν τῆς τετάρτης στρατιᾶς, προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ταξιάρχου. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1918 ἐπέστρεψεν εἰς τὸ γαλλικὸν μέτωπον καὶ ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς διακριθείσης «Brigata Alpi». Τὸν Ἰούνιον τοῦ ἰδίου ἔτους προήχθη εἰς στρατηγόν, μετὰ τὴν ἀνακωχὴν δὲ διῴκησε τὴν ὀγδόην ἰταλικὴν μεραρχίαν ἐν Βελγίῳ, παραιτηθεὶς τὸ ἑπόμενον ἔτος. Διαφωνῶν πρὸς τοὺς Ἰταλοὺς φασίστας, ἀνεμίχθη τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1924 εἰς τὴν ἀντιφασιστικὴν κίνησιν, τὴν ὁποίαν ὠργάνωσεν ὁ σύνδεσμος «Ἐλευθέρα Ἰταλία» καὶ ἠναγκάσθη, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ κινήματος, νὰ φύγῃ εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην. Μ. Δ. Β.

— **Γαριβάλδης** (Garibaldi), *Ριτσιόττι*. Ἰταλὸς πατριώτης, νεώτερος υἱὸς τοῦ *Ἰωσὴφ Γαριβάλδη*, γεννηθεὶς τῷ 1847 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ρώμῃ τῷ 1924. Παρηκολούθησε καὶ αὐτός, εἰς ἡλικίαν 19 ἐτῶν, τὸν πατέρα του κατὰ τὰς μάχας τοῦ Ἰταλοαυστριακοῦ πολέμου τοῦ 1866 εἰς τὸ Τυρόλον, κατὰ δὲ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1870 ὑπῆρξε διοικητὴς μιᾶς ταξιαρχίας ἐθελοντῶν ἐν τῇ ἐθελοντικῇ στρατιᾷ τοῦ πατρός του, εἰς τὰ Βόσγια. Κατὰ τὴν κατάληψιν, κατόπιν τριημέρου μάχης, τῆς Ντιζὸν ὑπὸ τοῦ πατρός του, ἡ ταξιαρχία τοῦ Ριτσιόττι ἐπολέμησε γενναιότατα καὶ ἐκυρίευσε τὴν σημαίαν τοῦ 61ου πρωσσικοῦ συντάγματος, ἡ ὁποία ἦτο ἡ μόνη γερμανικὴ σημαία, ἥτις κατεκτήθη κατὰ τὸν πόλεμον ἐκεῖνον. Παραμείνας ἐπὶ πολὺ χρονικὸν διάστημα μακρὰν τῆς πολιτικῆς, ἐξελέγη τῷ 1887 βουλευτὴς καὶ παρεκάθησεν εἰς τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα τῆς ἰταλικῆς Βουλῆς μέχρι τοῦ 1890. Κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897 κατήρτισεν ἰδιαίτερον σῶμα Γαριβαλδινῶν, ἀποτελεσθὲν ἀπὸ ὑπερτριακοσίους Ἰταλούς, τετρακοσίους Ἕλληνας καὶ ἄλλους ἐξ ἄλλων ἐθνῶν, καὶ ἐπολέμησεν εἰς τὸν Δομοκὸν καὶ τὸ Βελεστῖνον.

Κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους τοῦ 1912, καὶ-

Digitized by Google

τοι πάσχων τοὺς πόδας, ἡτοιμάζετο νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν Ἀλβανίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ παρημποδίσθη ὑπὸ τῆς τότε ἰταλικῆς κυβερνήσεως: ἀποστείλας μόνον ὁμάδα Γαριβαλδινῶν. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ὠργάνωσεν ἐν Ἰταλίᾳ λεγεῶνα 14.000 Ἰταλῶν ἐθελοντῶν, τὴν ὁποίαν ἀπέστειλεν εἰς τὴν Γαλλίαν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ υἱοῦ του *Πεππῖνο Γαριβάλδη* καὶ μὲ ἀξιωματικοὺς τοὺς ἓξ ἄλλους υἱούς του. Ὁ Ριτσιόττι Γαριβάλδης εἶχε καταρτίσει ἐν τῇ οἰκίᾳ του ἐν Ρώμῃ ἰδιαίτερον μουσεῖον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐφύλαττε πάντα τὰ κειμήλια τῆς οἰκογενείας καὶ ἰδίως τὰ ἐνθύμια τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου, στολάς, ὅπλα, σημαίας κτλ., καὶ εἶχεν ἐκφράσει τὴν ἐπιθυμίαν, ὅταν ἀποθάνῃ, νὰ περιτυλιχθῇ τὸ φέρετρόν του μὲ τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν. Ἐτάφη ἐν Ρώμῃ, εἰς ἰδιαίτερον χῶρον, τὸν ὁποῖον παρεχώρησεν ἡ ἰταλικὴ κυβέρνησις εἰς τὴν οἰκογένειαν Γαριβάλδη, ἐν τῷ νεκροταφείῳ καὶ ὅπου μετεφέρθησαν καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν δύο υἱῶν του, τῶν φονευθέντων ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Ὁ Ριτσιόττι Γαριβάλδης ἔγραψε γαλλιστὶ «Ἀναμνήσεις τῆς ἐκστρατείας τῆς Γαλλίας» («Souvenir de la campagne de France»), αἵτινες ἐξεδόθησαν τῷ 1899. Μ. Δ. ΒΑΤΑΛΑΣ

—**Γαριβάλδης** (Garibaldi), ***Ριτσιόττι.*** Υἱὸς τοῦ προηγουμένου γεννηθεὶς τῷ 1884. Ἐπολέμησε μετὰ τῶν ἀδελφῶν του ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, διακριθεὶς εἰς πολλὰς μάχας καὶ λαβὼν τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου. Ὑπῆρξε πολέμιος τοῦ φασισμοῦ καὶ ἠναγκάσθη τῷ 1924 νὰ φύγῃ ἐξ Ἰταλίας καὶ νὰ ἐγκατασταθῇ ἐν Νικαίᾳ, ὅπου εἰργάσθη πρὸς δημιουργίαν κινήματος κατὰ τῶν φασιστῶν καὶ ἀνεμίχθη εἰς τὴν προπαρασκευὴν ἐξεγέρσεως ἐν Ἰσπανίᾳ πρὸς ἵδρυσιν Καταλανικῆς δημοκρατίας. Συλληφθεὶς ἕνεκα τούτου ὑπὸ τῶν γαλλικῶν ἀρχῶν καὶ προφυλακισθεὶς ἐν Παρισίοις, ἀπελύθη τῇ ἐπεμβάσει τοῦ ἀδελφοῦ του *Πεππῖνο*, ἐπίτηδες ἐλθόντος ἐξ Ἀμερικῆς εἰς Παρισίους, καὶ ἀνεχώρησε μετ' αὐτοῦ εἰς Νέαν Ὑόρκην. Μ. Δ. Β.

γαριβαλδινὸς (ὁ). Ὁ ἀνήκων εἰς τὸ ἐθελοντικὸν σῶμα τοῦ *Ἰωσὴφ Γαριβάλδη*. Οἱ *γαριβαλδινοὶ* ἐκλήθησαν καὶ *ἐρυθροχίτωνες* ἐκ τοῦ ἐρυθροῦ χρώματος τοῦ χιτωνίου των.

— [ΣΤΡΑΤ.] Τὰ ἐθελοντικὰ σώματα τῶν *γαριβαλδινῶν* συνεκροτήθησαν τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ *Ἰωσὴφ* (Guiseppe) *Γαριβάλδη*, τῷ 1862, ἀπετελοῦντο δὲ ἐκ 2000 περίπου ἀνδρῶν καὶ ἐχρησιμοποιήθησαν κατὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐνεργηθεῖσαν ἐκστρατείαν ἐναντίον τοῦ παπικοῦ κράτους. Ἡ προσωνυμία αὕτη διετηρήθη ἔκτοτε εἰς ὅμοια σώματα ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἢ τῶν υἱῶν του κατόπιν στρατολογούμενα καὶ λαβόντα μέρος εἰς διαφόρους, καὶ ἐκτὸς τῆς Ἰταλίας, χώρας εἰς ἀπελευθερωτικοὺς ἀποκλειστικῶς πολέμους.

Οὕτω σώματα γαριβαλδινῶν, ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ἰδίου Γαριβάλδη, συμμετέσχον τοῦ πολέμου 1866, τῆς Πρωσσίας καὶ Ἰταλίας ἐναντίον τῆς Αὐστρίας, τῷ 1867, κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Γαριβάλδη ἐναντίον τῆς Ρώμης καὶ τῷ 1870, μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς 2ας αὐτοκρατορίας ἐν Γαλλίᾳ, ὑπὸ τὴν δημοκρατίαν εἰς τὸ νότιον θέατρον πολέμου, ἀποτελέσαντα μέρος τῆς 2ας στρατιᾶς τῶν Βοσγίων.

Συμφώνως πρὸς τὴν πολεμικὴν ταύτην παράδοσιν τῆς οἰκογενείας, ὁ ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Ἰωσὴφ Γαριβάλδη, *Ριτσιόττι* (Ricciotti) *Γαριβάλδης*, κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ 1897, ἔσπευσε νὰ κατέλθῃ εἰς Ἑλλάδα, ἐπὶ κεφαλῆς ὁμάδος Ἰταλῶν γαριβαλδινῶν, ἥτις διὰ στρατολογίας Ἑλλήνων ἐξειλίχθη εἰς σῶμα ἐξ 800 περίπου ἀνδρῶν. Οἱ γαριβαλδινοὶ οὗτοι ἔλαβον μέρος εἰς τὴν μάχην τοῦ Δομοκοῦ, τὴν 5ην Μαΐου 1897, κατὰ μέγιστον μὲν μέρος μετὰ τοῦ ἀνεξαρτήτου ἑλληνικοῦ σώματος, τοῦ ἀποτελοῦντος τὸ ἄκρον ἀριστερὸν τῆς παρατάξεως, εἰς μικρὰν δὲ ὁμάδα ἐξ 170 περίπου, εἰς τὸ κέντρον, εἰς τὸν περὶ τὸν Δομοκὸν τομέα. Ἄξιον μνείας πολεμικὸν ἐπεισόδιον τῶν εἰς τὸ ἀριστερὸν ταχθέντων εἶναι ἡ ἐνεργηθεῖσα τὸ ἀπόγευμα τῆς ἡμέρας ταύτης ἐπιτυχὴς ἀντεπίθεσις, δι' ἧς ἀπεκρούσθη ἡ ἐναντίον τοῦ σώματος τῶν Φιλελλήνων τουρκικὴ ἐπίθεσις, τοῦ ἐχθροῦ ἀναγκασθέντος νὰ ὑποχωρήσῃ ἀτάκτως.

Ἐπίσης μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ Βαλκανοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ 1912, ἐπιτραπείσης τῆς συγκροτήσεως ἐθελοντικῶν σωμάτων ἐν Ἑλλάδι, κατόπιν συνεννοήσεως τοῦ Ριτσιόττι Γαριβάλδη μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ρώμα, λοχαγοῦ γαριβαλδινοῦ ἀπὸ τοῦ 1897, ὁ τελευταῖος οὗτος κατήρτισε σῶμα ἐθελοντῶν, τῶν «Ἑλλήνων ἐρυθροχιτώνων», ὅπερ ἐπρόκειτο νὰ ἐνισχυθῇ δι' ἑτέρας ὁμάδος Ἰταλῶν γαριβαλδινῶν, κατερχομένων εἰς Ἑλλάδα ἐξ Ἰταλίας μετὰ τοῦ Γαριβάλδη· ἡ προβλεπομένη δύναμις ἔδει ν' ἀνέλθῃ εἰς 2500 ἄνδρας ἐν συνόλῳ.

Τὸ σῶμα τοῦτο τῶν γαριβαλδινῶν ἦτο προωρισμένον, κατ' ἀρχάς, νὰ ἐνεργήσῃ ἐν Ἠπείρῳ εἶτα ὅμως, ἕνεκα πολεμικῶν ἀναγκῶν, ἀπεστάλη εὐθὺς μετὰ τὴν συγκρότησίν του ὑπὸ τὸν Ἀλ. Ρώμαν, εἰς τὴν Μακεδονίαν, εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Καϊλαρίων.

Κατὰ τὴν περαιτέρω δρᾶσίν του, τὸ σῶμα τῶν γαριβαλδινῶν ἔγραψεν ἀξιοσημείωτον σελίδα ἱστορίας εἰς τὴν διὰ τὴν κατάληψιν τοῦ Δρίσκου ἐπίθεσιν, ἐν Ἠπείρῳ, κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας

Γαριβαλδινὸς ἀξιωματικός.

τοῦ Νοεμβρίου 1912. Κατὰ τὴν 28ην τοῦ μηνός, μετὰ γενναῖον καὶ πείσμονα ἀγῶνα πρὸς τὸν κατὰ πολὺ ὑπέρτερον καὶ μετὰ πυροβολικοῦ ἐφωδιασμένον ἐχθρόν, ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ ἐκεῖθεν, μετὰ μεγίστων ἀπωλειῶν, ἐγκαταλείψαν τὰς διὰ σκληρῶν ἀγώνων κτηθείσας θέσεις· κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐφονεύθη ἐκεῖ ὁ *Λαυρέντιος Μαβίλλης*.

Σῶμα τῶν Ἑλλήνων ἐρυθροχιτώνων ἐσχηματίσθη ὁμοίως κατὰ τὸ 1914, ὑπὸ τὸν Ἀλέξανδρον Ρώμαν, δρᾶσαν ἐν Ἠπείρῳ. ἐν τῇ περιοχῇ τῆς τότε κηρυχθείσης αὐτονόμου Ἠπείρου. Κ. ΔΙΓΕΝΗΣ

Γαριβάλδος (Garibald). Βασιλεὺς τῶν Λομβαρδῶν κατὰ τὸ 671. Διεδέχθη τὸν πατέρα του Γκριμοάλδον, παῖς ἔτι ὤν, καὶ καθῃρέθη, μετὰ τρεῖς μῆνας, ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Περθαρίτου, ὁ ὁποῖος τὸν ἐνέκλεισεν εἰς ἓν φρούριον, ὅπου καὶ ἀπέθανεν. —Β.

Γαρίδας, *Γεώργιος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Παλαίρου (Ζαβέρδης) τῆς Βονίτσης, πολεμήσας ὑπὸ Διακαῖον, Σαφάκαν, Καραϊσκάκην καὶ Τσόγκαν, εἰς Αἰτωλικόν, Ἀσπροπόταμον, Τζουμέρκα, ἐγκλεισθεὶς καὶ ἐν Μεσολογγίῳ κατὰ τὰς πολιορκίας (ἐκ τοῦ Ἀρχ. Ἀγων.). Σ. Γ. Μ.

Γαριδᾶς. Ἐπώνυμον βυζαντινῆς οἰκογενείας ἐπιφανοῦς, ἀναφερομένης τὸ πρῶτον κατὰ τὴν Ι' ἑκατονταετηρίδα, ὅτε Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος ἀνέδειξε τὸν μάγιστρον *Ἰωάννην Γαριδᾶν* δομέστικον τῶν σχολῶν. Ἐκ τῆς οἰκογενείας πιθανῶς ταύτης εἷλκε τὸ γένος ὁ πατριάρχης Εὐστράτιος (βλ. λ.) ὁ *Γαριδᾶς*, καὶ εἰς αὐτήν, ἴσως, ἀνῆκε τὸ ἔξω τῆς Κωνσταντινουπόλεως χωρίον Γαρδᾶς, τὸ μίαν ὥραν περίπου μακρὰν τοῦ Ἀθύρα (Μεγάλου Τσεκμετζέ).

—[Βλ. *Theoph Continuati* σ. 387. *Συμεὼν Μάγιστρος* 722. *Γεώργιος μοναχὸς* 879. *Ζωναρᾶ* βιβλ. ΙΣΤ' κεφ. 17]. Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

Γαρίεννος (ὁ) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Βρεττανίας εἰς τὴν ἀνατολικὴν αὐτῆς πλευράν. Ἀναφέρεται ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Β, 3,4). Ἴσως εἶναι ὁ σημερινὸς *Γιάρ*, ὁ ἐκβάλλων παρὰ τὸ Γιάρμουθ. —Μ.

γαριερός, *—ή, —ό·* ἰδιωματ., ἐπὶ ἐνδυμάτων, ἀκάθαρτος, λερωμένος, γαριασμένος.

Γαριζεὶν *[Βιβλ. Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Παλαιστίνης 870 μ. νοτίως τῆς Συχὲμ (Ναβλοῦς), ἔναντι τοῦ ὄρους Γαιβάλ. Ἐκ τοῦ ὄρους τούτου, κατὰ τὴν παραγγελίαν τοῦ Μωϋσέως, ἀπηγγέλθη ἡ εὐλογία πρὸς τὸν λαὸν ὑπὸ ἀντιπροσώπων ἓξ φυλῶν (Δευτερον. κζ' 12 καὶ Ἰησ. Ναυῆ η' 33). Ἐκεῖθεν δὲ καὶ ὁ Ἰωάθαμ ἀπήγγειλε τὸν γνωστὸν μῦθον αὐτοῦ πρὸς τοὺς Συχεμίτας (Κριτῶν θ' 7). Ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ δὲ ὄρους τούτου ᾠκοδομήθη ὑπὸ τῶν Σαμαρειτῶν ναὸς ἴδιος, ἀφοῦ οἱ Ἰουδαῖοι ἀπέκρουσαν τὴν συμμετοχὴν αὐτῶν εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ ναοῦ. Ὁ ναὸς οὗτος, ὅστις ἔπειτα ἐξηλληνίσθη, κατεστράφη ὑπὸ τοῦ Ἰουδαίου ἡγεμόνος Ἰωάννου τοῦ Ὑρκανοῦ (129 π. Χ.). Ὡς τόπος ὅμως λατρείας τοῦ Θεοῦ καὶ ὡς ἱερὸν τὸ ὄρος Γαριζεὶν δὲν ἐθεωρεῖτο μόνον κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Σωτῆρος (*Ἰωάννου* δ' 20), ἀλλὰ καὶ μέχρι σήμερον ὑπὸ τῶν Σαμαρειτῶν, οἵτινες ἐπ' αὐτοῦ τελοῦσι καὶ τὸ πάσχα των. Σήμερον ὀνομάζεται τὸ ὄρος *Δζεμπὲλ Ἐτ-Τώρ*. Π. Ι. Μ.

γαρίζω. Λέξις τοῦ σιφνιακοῦ ἰδιώματος, λεγομένη ἐπὶ τοῦ φαγητοῦ, σημαίνουσα δὲ τὴν τελείαν παρασκευὴν τῆς τροφῆς: «Ἄσ' τὸ φαΐ νὰ γαρίσῃ», ἄφησε τὸ φαγητὸν νὰ γίνῃ καλό, νὰ παρασκευασθῇ δηλαδὴ καλῶς ἐπὶ τῆς πυρᾶς. ΙΑΚ. Χ. Δ.

Γαρίπας *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Γαρύπας.

Γαρὶς *[Γεωγρ. Παλαιστ.]*. Κώμη τῆς Παλαιστίνης κειμένη ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ οὐ μακρὰν τῆς Σεπφωρίδος καὶ μνημονευομένη ὑπὸ τοῦ Ἰουδαίου ἱστοριογράφου Ἰωσήπου, ἔνθα οὗτος εἶχε στρατοπεδεύσει ἐπί τινα χρόνον κατὰ τὸν Ἰουδαϊκὸν πόλεμον ἐν ἔτει 67 μ. Χ. (*Ἰωσήπου* Βίοι 71). Π. Ι. Μ.

γαρὶς ἢ ***γαρίδα*** (ἡ)· κοινὴ ὀνομασία εἴδους τινὸς καραβίδας (τῆς *καρίδος*)· || «τὸ μάτι του γαρίδα», ἐπὶ ἀνθρώπου ἢ ζῴου, τοῦ ὁποίου οἱ ὀφθαλμοὶ ἀνοίγονται ἐξώκογχοι, ὡς τῆς γαρίδας, ἐκφράζοντες ζωηρὸν πόθον ἢ ἐπιθυμίαν.

Γαρίτες (οἱ)· βλ. Γάτες.

Γαρίτσα *[Γεωγρ.]*. Συνοικία τῆς πόλεως Κερκύρας τοῦ δήμου *Κερκυραίων* τοῦ νομοῦ Κερκύρας. Κάτ. (1928) 2.282.

Ἀπὸ τῆς κατεδαφίσεως τῶν περιστοιχιζόντων τὴν πόλιν τειχῶν, ἡ Γαρίτσα ἡνώθη μετὰ τῆς πόλεως καὶ ἀποτελεῖ σήμερον τμῆμα αὐτῆς. Ἐπὶ τῆς εὐρείας παραλιακῆς ὁδοῦ κατεσκευάσθη ὡραιοτάτη προκυμαία, ἀποτελέσασα τὸν κυριώτερον περίπατον τῆς πόλεως καὶ ἠγέρθησαν πλεῖσται μεγάλαι οἰκίαι, προσδώσασαι εἰς τὸ προάστειον τοῦτο τὴν ὄψιν πόλεως. Ἀπὸ τοῦ 1922 ἐγκατεστάθησαν εἰς Γαρίτσαν Μικρασιᾶται καὶ Ἀρμένιοι πρόσφυγες. Τὸ προάστειον τοῦτο κεῖται παρὰ τὸν ἀρχαῖον λιμένα τοῦ Ἀλκινόου, τὸν ὁποῖον ὁρίζουσι τὸ φρούριον τῆς πόλεως καὶ γλῶσσα γῆς, συνέχεται δὲ μεθ' ἑτέρου προαστείου, τοῦ Ἀνεμομύλου. Εἰς τὸν σχηματιζόμενον κόλπον τῶν προαστείων καὶ τῶν πέριξ αὐτῶν μερῶν ἔκειτο ἡ ἀρχαία πόλις. Κατεδαφιζομένης τῆς ἐνετικῆς ἐπάλξεως τοῦ Παντοκράτορος ἢ Salvator, τῷ 1843, εἰς τὴν εἴσοδον τῆς Γαρίτσης ἀνεκαλύφθη τὸ ἀρχαῖον νεκροταφεῖον, εἰς ὃ ἀνευρέθησαν πλεῖστοι τάφο

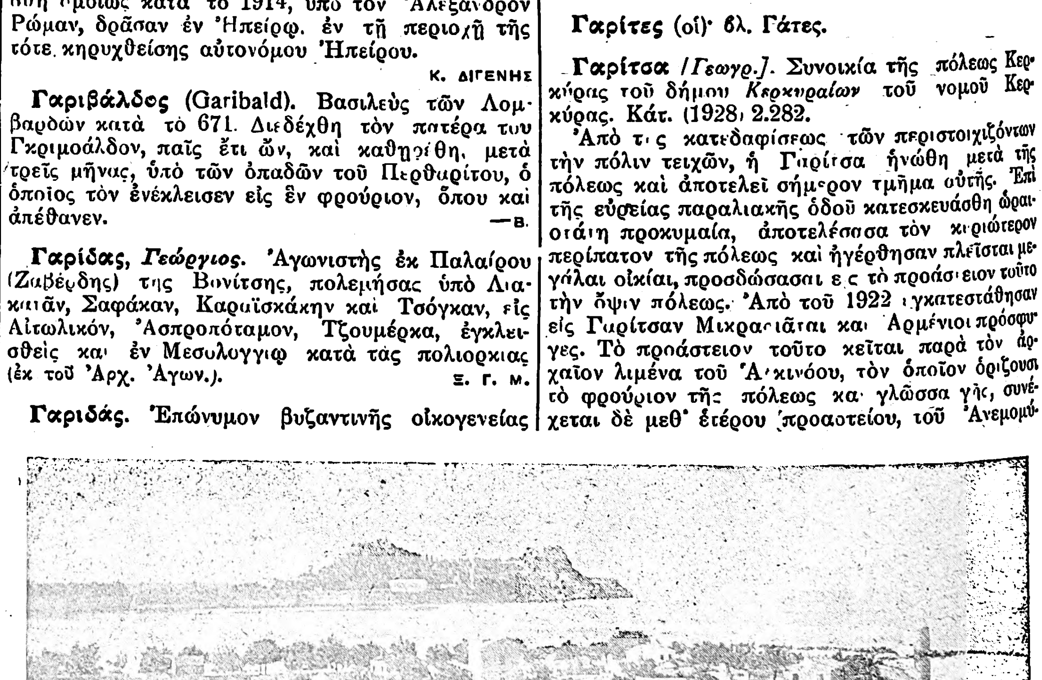

Ἄποψις τῆς Γαρίτσας.

Digitized by Google

ἐπάλληλοι εἰς δύο στρώματα. Εἰς τὸ κατώτερον εὑρέθη τὸ περίφημον μνημεῖον τοῦ Μενεκράτους, εἰκαζόμενον τοῦ ΣΓ' π. Χ. αἰῶνος. Ἐπίσης λέαινα ἐξ ἀσβεστολίθου, ἐργασίας ἀρχαϊκῆς προσομοιαζούσης πρὸς τὰ ἔργα τῆς αἰγυπτιακῆς τέχνης, πρὸς δὲ ὁ τάφος τοῦ Ἀρνιάδου. Θ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

γαριώνω· ἰδιωματ., γαριάζω (βλ. λ.).

Γάρκες. Καλεῖται οὕτως ὑπὸ Προκοπίου ἓν ἐκ τῶν πολλῶν φρουρίων ἅτινα ἔκτισεν ὁ Ἰουστινιανός. Εὑρίσκετο ἐν τῇ περιοχῇ Ναϊσσοῦ τῆς Ἄνω Μυσίας.

γαρκινία (ἡ) (Garcinia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σταλαγμοφοριδῶν*. Εἶναι δένδρα ἢ δενδρύλλια μὲ φύλλα ἀντίθετα, μὲ ἄνθη πολύγαμα, δίοικα, τετραμερῆ ἢ πενταμερῆ καὶ καρπὸν σαρκώδη, περιέχοντα πλεῖστα σπέρματα μὲ μέγα σαρκῶδες ἔμβρυον. Γνωστὰ περὶ τὰ 40 εἴδη ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου. Εἴδη τινὰ καλλιεργοῦνται διὰ τὴν κομμεορρητίνην, ἣν περιέχει ὁ κορμός των, ἥτις χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν βαφικὴν καὶ τὴν ζωγραφικὴν καὶ ἥτις εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα *κόμμι στακτὸν* (Gummi guttae), ἕτερα δὲ εἴδη καλλιεργοῦνται διὰ τοὺς ἐδωδίμους καρπούς των. Γνωστότερα εἶναι: *γαρκινία ἡ μορέλλη* (Garcinia morella), ἥτις ἔχει ὕψος 10—12 μέτρων καὶ εἶναι ἰθαγενὴς τῆς Κοχιγκίνας. Ἐκ τοῦ εἴδους τούτου προέρχεται ἡ καλυτέρα κομμεορρητίνη. *Γαρκινία ἡ ξανθόχυμος* (Garcinia xanthochyma), ἰθαγενὴς τῶν Ἰνδιῶν, καλλιεργουμένη εἰς πλεῖστα θερμοκήπια τῆς Εὐρώπης καὶ παράγουσα ἀνάλογον πρὸς τὴν τοῦ προηγουμένου εἴδους κομμεορρητίνην, ἀλλὰ κατωτέρας ποιότητος. Εἶδος παρέχον καρποὺς ἐδωδίμους εἶναι *γαρκινία ἡ τῆς Μαγγούστης* (Garcinia Mangostana), ἥτις εἶναι ἰθαγενὴς τοῦ Μαγγουστάν, τῆς ἀνατολικῆς Ἀσίας καὶ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ὠκεανίας. Εἶναι μικρὸν δένδρον μὲ φύλλα παχέα, ἄνθη μεγάλα, ἐρυθροῦ χρώματος, μεμονωμένα καὶ καταληκτικά. Οἱ καρποί της εἶναι σαρκώδεις καὶ ἔχουσι μέγεθος μικροῦ πορτοκαλλίου. Ὁ καρπὸς περιέχει 4—5 σπέρματα λευκοῦ, γαλακτώδους χρώματος, ἅτινα καὶ μόνον εἶναι ἐδώδιμα. Δ. Ν. Π.

γαρλίνο *[Ναυτ.]*. Ὀνομασία τοῦ *διπλόκου σχοινίου* εἰς τὴν κοινὴν τῶν ναυτικῶν μας διάλεκτον (βλ. σχοινίον). Προφανῶς ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὅρου grelin. Παρά τινων λέγεται *καρλίνο*. Σ. Ε. Λ.

Γαρμαθώνη. Βασίλισσα τῆς Αἰγύπτου, σύζυγος τοῦ Νείλου, ἡ ὁποία, παρὰ τὴν λύπην αὐτῆς διὰ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ Χρυσοχόα, τὴν Ἶσιν εὐμενῶς ὑπεδέχθη καὶ ὑπὸ ταύτης διὰ τοῦτο δι' ὁμοίας ἐπισκέψεως ἐτιμήθη. Κατ' ἄλλους λέγεται καὶ *Αργανθώνη*. ΙΑΚ. Χ. Δ.

Γαρμᾶνες (οἱ). Ἰνδοὶ σοφοί, ἀναφερόμενοι ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (βλ. Σαμαναῖοι). —Δ.

Γάρμη *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Λιμὴν ἐν τῇ νοτίᾳ ἀκτῇ τοῦ κόλπου τῆς *Κῶ* (ἀρχ. *Κεραμικὸς κόλπος*) ἀμφίδυμος ΝΔ πρὸς τὸν λιμένα Ντεμερὲν-Μπουκὶ (πλατ. 36° 55' Β., μῆκ. 28° 12' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1604: Gulfs of Kos, Doris and Symi) παρὰ τὸ ΝΔ κέρας τοῦ ὅρμου Γκιόβατα. Σ. Ε. Λ.

Γαρμπελέα *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Μηλέας* (τέως *Φαγριανικων*) τῆς ἐπαρχίας Οἰτύλου τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Κάτ. (1928) 82.

γαρμπῆς (ὁ) *[Ναυτ.]*. Ἡ εἰς τὴν κοινὴν διάλεκτον τῶν ναυτικῶν μας ὀνομασία τοῦ ἀνέμου Λιβός, τοῦ ἀπὸ ΝΔ πνέοντος. Ἡ προέλευσίς της ἀραβικὴ (*γαρμπῆ*=δυτικός). Σ. Ε. Λ.

Γαρμπὶ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Νῆσος ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Γκιμπὲς (ἀρχ. *Μικρὰ Συρτις* ἢ *Κερκιτῖτις*) κατέναντι τοῦ λιμένος τοῦ Σφάξ. Κατάφυτος ἀπὸ φοινικῶνας, ἀλλὰ καὶ εὐεπίφορος εἰς σπορὰν σίτου καὶ κριθῆς διὰ τὸ χθαμαλὸν ἔδαφός της καὶ τὴν γόνιμον γῆν της, ἔχει μετὰ τῆς ἐγγὺς καὶ ΒΑ αὐτῆς Ζεξιρὰτ Κερκενὰ (ἀρχ. ἡ *Κέρκινα*, Σταδ. Μεγ. θαλ. 112, *Διοδ.* Ε. 12, *Διον.* Περιηγ. Ε. 12) πληθυσμὸν 6000 (πλάτ. 34°41' Β, μῆκ. 10°58' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 249. Mahedia to Ras Makhaber). Ἡ πρὸς νότον καὶ κατέναντί της ἀφρικανικὴ ἀκτὴ εἶναι ἡ τῶν Λωτοφάγων τῶν ἀρχαίων. Σ. Ε. Λ.

Γαρμπιὰ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Νησὶς πρὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Καλλονῆς τῆς Λέσβου (πλάτ. 39° 04'20" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1665: Mityleni island), ἀποτελοῦσα τὸ ΝΑ κέρας τοῦ στομίου τοῦ κολπίζοντος λιμένος τῆς Καλλονῆς. Σ. Ε. Λ.

Γαρμπία (Garbieh) *[Γεωγρ.]*. Μουδιρία τῆς Αἰγύπτου· βλ. Γκαρμπία.

Γαρμπιᾶς *[Παραλ. Γεωγρ.]* Ὅρμο τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς Σερίφου (πλάτ. 37°06' 1/2 Β, μῆκ. 24° 29' 1/2 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1817 *: Serpho island), ὀνομαζόμενος καὶ *Καλὸ Ἀμπέλι*, ὁ δεύτερος δυτικῶς τοῦ φάρου Κάβο Σπαθί. Πρὸ αὐτοῦ, εἰς 1/20 τοῦ μιλλίου περίπου, βραχονησὶς φερώνυμος, ὀνομαζομένη καὶ *Μικρό*, ἐφ' ἧς τὸ θέρος ἀφίνουσιν αἰγοπρόβατα πρὸς βοσκήν. Σ. Ε. Λ.

γάρμπο (τό)· χάρις, κομψότης, συμμετρία· ἐκ τοῦ ἰταλ. *garbo*.

Γαρνᾶδες *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Αὐλιωτῶν* τῆς ἐπαρχίας Κερκύρας τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. (1928) 67.

Γαρνέλης, *Ἰωάννης*. Κερκυραῖος ἱερεὺς γεννηθεὶς εἰς Σινιὲς τῷ 1808 καὶ σπουδάσας τὴν θεολογίαν εἰς τὴν Ἰόνιον Ἀκαδημίαν. Διετέλεσεν ἐφημέριος τῶν ἀνακτόρων ἐν Κερκύρᾳ καὶ ἱεροκήρυξ τοῦ νομοῦ ἀπὸ τοῦ 1872 μέχρι τοῦ 1886, ὅτε καὶ ἀπέθανε. Ἐξέδωκε λόγον πανηγυρικὸν εἰς δόξαν τοῦ ἁγ. Σπυρίδωνος τοῦ θαυματουργοῦ, 1876 (*Émil Légrand*. Bibliogr. Ionion., τόμ. Β'). Π. Θ. ΣΤΕΡΙΩΤΗΣ

γαρνιερίτης (ὁ) (Garnierit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτόν, τὸ ὁποῖον εἶναι ὑδρομιγὲς πήκτωμα πυριτικοῦ νικελίου καὶ μαγνησίου μὲ 25% καὶ πλέον ὀξείδιον νικελίου (NiO) καὶ 40% περίπου πυριτικὸν ὀξὺ (SiO_2). Ἡ εἰς νικέλιον περιεκτικότης του ποικίλλει πολύ, διότι πιθανῶς προέρχεται ἐκ προσμίξεως πυριτικοῦ νικελίου.

Ὁ γαρνιερίτης παρουσιάζεται εἰς χειροπληθεῖς μάζας καὶ σταλακτιτοειδεῖς, χρώματος μηλοπρασίνου μέχρι σμαραγδοπρασίνου. Ἔχει σκληρότητα 2ου—4ου βαθμοῦ καὶ εἰδικὸν βάρος 2,27. Προέρχεται ἐκ τῆς ἀποσαθρώσεως ὀλιβινομιγῶν πετρωμάτων, τῶν ὁποίων ὁ ὀλιβίνης εἶναι νικελιοῦχος. Τοιαῦτα πετρώματα εἶναι ὀλιβινικοὶ βασάλται καὶ ὀφεῖται.

Παρουσιάζεται ἐν μεγίστῃ ἀφθονίᾳ ἐντὸς ὀφείτου παρὰ τὴν Νουμέαν εἰς τὴν Νέαν Καληδονίαν, ὅπου καὶ ἀνεκαλύφθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Garnier τῷ 1865. Ἐπίσης ἐντὸς περιδοτιτῶν παρὰ τὸ Riddles εἰς τὴν περιοχὴν Douglas τῆς Oregon. Ἐπειδὴ δ' εἰς αὐτοὺς τοὺς τόπους παρουσιάζεται κατὰ μεγάλας μάζας, ἀποτελεῖ πολὺ πολύτιμον μετάλλευμα νικελίου τῶν χωρῶν τούτων.

Ἐν Ἑλλάδι παρουσιάζεται κατὰ μικρὰς φλεβοειδεῖς καὶ ἀκανονίστους συγκεντρώσεις ἐντὸς τοῦ ὀφειτιωθέντος περιδοτίτου καὶ εἰς τὴν ἐπαφὴν μὲ τὸν κοκκώδη χρωμιοῦχον λειμονίτην εἰς τὴν Λάρυμναν (παρὰ τὴν Ἀταλάντην) καὶ εἰς τὴν Σκῦρον. Κατὰ καιροὺς ἐξωρύχθησαν ἐν Λαρύμνῃ ἀρκεταὶ ποσότητες (μέχρι 12600 τόννων περίπου μὲ μέσην περιεκτικότητα εἰς νικέλιον (Ni) 5,46%. Ὀνομάζεται καὶ *νουμεΐτης*. Γ. Κ. Γ.

— *Μεταλλ.]* βλ. νικέλιον.

γαρνίρισμα (τό)· ἡ πρᾶξις καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ γαρνίρω (βλ. λ.).

γαρνίρω (ἐκ τοῦ γαλλ. garnir)· περικοσμῶ, συμπληρώνω διακοσμητικῶς (ἰδίως προκειμένου περὶ εἰδῶν ἐνδυμασίας καὶ φαγητῶν): «γαρνίρω τὸ καπέλλο μὲ κορδέλλα, — μὲ λουλούδια», «ψάρι γαρνιρισμένο μὲ μαγιονέζα».

γαρνιτούρα (ἡ) (ἐκ τοῦ γαλλ. garniture)· πᾶν χρησιμοποιούμενον πρὸς περικόσμησιν εἰδῶν ἀμφιέσεως: «γαρνιτούρα ἀπὸ τοῦλι» || συμπλήρωμα (διακοσμητικὸν συνήθως) τῶν ἐδεσμάτων.

γάρνον (τό)· ἄλλως ***δίστρον*** καὶ ***ἄταρνον***. Ὁ ἐσωτερικὸς σιδηροῦς δακτύλιος τοῦ τροχοῦ, ἔνθα εἰσέρχεται ὁ ἄξων. Προεφύλαττε τὴν ἀπὸ τῆς τριβῆς τοῦ ἄξονος φθορὰν τῆς «πλήμνης». —Β.

γάρος (ὁ)· ἅλμη, ἔμβαμμα παρασκευαζόμενον ἐξ ἐντοσθίων ἰχθύων || ἅλμη ἐντὸς τῆς ὁποίας ταριχεύονται συσκευαζόμενοι μικροὶ ἰχθύες, οἷον σαρδέλλαι κττ., καλούμενοι ἐκ τούτου *γαρίτοι* (παστοί) || ἀκαθαρσία λιπώδης ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων ἕνεκα τῆς πολλῆς χρήσεως, ἄλλως *γλίτσα*.

γαρούμνιος *διάπλασις στρωμάτων* (Garumnien) *[Γεωλ.]*. Διάπλασις στρωμάτων τῶν Μικρῶν Πυρηναίων ὀρέων, ἀποτελοῦσα μετάβασιν μεταξὺ τῆς κρητιδικῆς καὶ τῆς παλαιοτριτογενοῦς διαπλάσεως, εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην. Ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ θαλασσογενῆ ἀσβεστολιθικὰ στρώματα. Γ. Κ. Γ.

Γαρούνα, *Ἄνω* — *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Μελιτειέων τοῦ νομοῦ Κερκύρας ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 412.

— **Γαρούνα**, *Κάτω* — *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Μελιτειέων τοῦ νομοῦ Κερκύρας ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτοικοι (1928) 666.

Γαρούνας ἢ ***Γαρούννας*** καὶ ***Γαρύνας*** (Garonne, λατιν. Garumna) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Γαλλίας, ὁ μεγαλύτερος τοῦ νοτιοδυτικοῦ τμήματος αὐτῆς, πηγάζων ἐκ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀράν, εἰς ὕψος 1872 μέτρων, ἐν τοῖς ἱσπανικοῖς Πυρηναίοις καὶ χυνόμενος εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν. Μετὰ ῥοῦν 50 χιλιομέτρων ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἀρὰν ἐπὶ ἱσπανικοῦ ἐδάφους, εἰσέρχεται εἰς τὴν Γαλλίαν διὰ τῆς διόδου τοῦ Πὸν-ντὺ Ρουά. Ἐκεῖθεν, διευθυνόμενος πρὸς τὰ ΒΔ, διέρχεται διὰ τοῦ Σαὶν-Μπεᾶ καὶ δέχεται τοὺς χειμάρρους Πικ καὶ Νέστ. Κατόπιν μεταβάλλει κατεύθυνσιν καὶ κατέρχεται πρὸς Α καὶ πρὸς τὰ ΒΑ ἐν πεδιάδι ὁλονὲν εὐρυνομένῃ, ὅπου διέρχεται διὰ τῶν πόλεων Σαὶν-Γκωντάν, Σαὶν-Μαρτορύ, Καζέρ, Μυρὲ καὶ Τουλούζης, δεχόμενος ἐν τῷ μεταξύ, πρὸς τὰ ἀριστερὰ μὲν τὸν παραπόταμον *Λοὺζ*, πρὸς τὰ δεξιὰ δὲ τοὺς παραποτάμους *Σαλά*, *Ἀρὶζ* καὶ *Ἀριέζ*. Μετὰ τὴν Τουλούζην ὁ Γαρούνας λαμβάνει κατεύθυνσιν ΒΔ μέχρι τῶν ἐκβολῶν του. Οἱ κυριώτεροι παραπόταμοι οἱ χυνόμενοι εἰς τὸ τμῆμα τοῦτο τοῦ ποταμοῦ εἶναι πρὸς τὰ δεξιὰ μὲν ὁ *Τάρν*, ὁ *Λὸ* καὶ ὁ *Ντρό*, πρὸς τὰ ἀριστερὰ δὲ ὁ *Σάβ*, ὁ *Ζιμόν*, ὁ *Ἀρρά*, ὁ *Ζέρ*, ὁ *Μπαΐζ*, ὁ *Ζελὶζ* καὶ ὁ *Σιρόν*. Αἱ κυριώτεραι πόλεις διὰ τῶν ὁποίων διέρχεται εἰς τὸ τμῆμα τοῦτο εἶναι ἡ Καστελσαρραζέν, ἡ Ἀζέν, ἡ Μαρμάντ, ἡ Λὰ-Ρεόλ, ἡ Λανγκόν, ἡ Καντιλλιὰκ καὶ ἡ Βορδῶ.

Παρὰ τὴν Βορδῶ ὁ Γαρούνας φθάνει τὰ 500 μέτρα πλάτους. Ὀλίγα χιλιόμετρα πέραν τοῦ Βορδῶ ἑνοῦται, παρὰ τὸ Μπὲκ-ντ'Αμπέ, μετὰ τοῦ ποταμοῦ *Ντορντόνι*, πρὸς τὰ δεξιά, καὶ ἐκεῖθεν σχηματίζει εὐρὺ στόμιον, μήκους 75 χλμ. περίπου, ὅπερ λαμβάνει τὸ ὄνομα *Ζιρόντ*. Τὸ στόμιον τοῦτο ἔχει πλάτος 3 χλμ. πρὸ τῆς πόλεως Μπλαῦ, 5 χλμ. πρὸ τοῦ Πωγιάκ, 10 χλμ. πρὸ τοῦ Μορτάνι καὶ τέλος 5 χλμ. κατὰ τὴν ἔξοδον αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἀτλαντικόν, μεταξὺ τῆς Πουὰντ Γκρὰβ καὶ Ροαγιάν. Πολυάριθμοι νησῖδες, ὕφαλοι καὶ προσχώσεις, καθιστοῦν δύσκολον τὴν ναυσιπλοΐαν ἐν τῷ στομίῳ τούτῳ τῆς Ζιρὸντ διὰ τὰ μεγάλα πλοῖα. Ὁ Γαρούνας εἶναι πλωτὸς ὀλίγα χιλιόμετρα πρὸς Α τοῦ Σαὶν-Γκωντέν, τὸ ὅλον δὲ μῆκος αὐτοῦ εἶναι 650 χλμ. Ἀπὸ τοῦ Καστὲ πρὸς τὸ Ἀζέν, παραλλήλως πρὸς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Γαρούνα, καὶ ἀπὸ τὸ Ἀζὲν πρὸς τὴν Τουλούζ, παραλλήλως πρὸς τὴν δεξιὰν ὄχθην αὐτοῦ, ἔχει κατασκευασθῆ ἡ καλουμένη Πλάγια διῶρυξ τοῦ Γαρούνα μήκους 193 χλμ., διὰ τῆς ὁποίας γίνεται κυρίως ἡ μεταφορὰ τῶν οἴνων τῆς οἰνοπαραγωγοῦ ταύτης περιοχῆς. —Μ.

— **Γαρούνα** *Ἄνω, νομὸς* — (Haute Garonne). Νομὸς τῆς Γαλλίας, πρὸς τὸ νότιον τμῆμα αὐτῆς, ὀνομασθεὶς ἐκ τοῦ ποταμοῦ, ὁ ὁποῖος τὸν διαρρέει καὶ ἀποτελεσθεὶς ἀπὸ τμῆμα τῶν παλαιῶν νομῶν τῆς Γασκώνης καὶ τοῦ Λαγκεντόκ. Ὁρίζεται πρὸς Β ὑπὸ τοῦ νομοῦ Τὰρν-ὲ Γκαρόν, πρὸς Α ὑπὸ τῶν νομῶν Τάρν, Ὤντ καὶ Ἀριέζ, πρὸς Ν ὑπὸ τοῦ νομοῦ Ἀριὲζ καὶ τῶν πρὸς τὴν Ἱσπανίαν συνόρων καὶ πρὸς Δ ὑπὸ τῶν νομῶν Ζὲρ καὶ Ἄνω Πυρηναίων. Ἔχει ἐπιφάνειαν 6367 τετρ. χιλ. καὶ 424.482 κατοίκους. Πρωτεύουσα ἡ *Τουλούζη*. Ὁ νομὸς τοῦ Ἄνω Γαρούνα διαιρεῖται εἰς τέσσαρας ἐπαρχίας, 39 καντόνια καὶ 587 κοινότητας. Τὸ ἔδαφος αὐτοῦ εἶναι πεδινὸν πρὸς Β καὶ ὀρεινὸν πρὸς Ν καὶ Α, ὅπου ὑπάρχουν πολλὰ δάση, μικραὶ λίμναι, καταρράκται καὶ βαθεῖαι γραφικαὶ κοιλάδες. Τὸ νότιον τμῆμα εἶναι ἐλάχιστα καλλιεργημένον καὶ παράγει κυρίως δασικὰ προϊόντα, ἐνῷ τὸ βόρειον καὶ βορειοδυτικὸν εἶναι εὐφορώτατον, διασχιζόμενον ὑπὸ πολλῶν διωρύγων καὶ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν καὶ παράγον ἀραβόσιτον, κριθήν, βρόμην καὶ γεώμηλα. Εὐδοκιμεῖ ἐπίσης μεγάλως καὶ ἡ ἄμπελος. Εἰς τὰς ὀρεινὰς περιοχὰς ὑπάρχουν πολλαὶ θερμοπηγαί, ὧν ἡ σημαντικωτέρα εἶναι ἡ *Μπανιὲρ-ντὲ Λυσόν*. Ἡ μόνη ἐνδιαφέρουσα βιομηχανία τοῦ νομοῦ εἶναι ἡ κεραμοποιία. Ἔχει ἐπίσης ξυλουργεῖα βυρσοδεψεῖα καὶ ἐργοστάσια κονσερβῶν. —Μ.

Γαρουφαλῆς, *Ἀναστάσιος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Λευκάδος, γνωστὸς κατόπιν ὑπὸ τὸ ὄνομα *Λευκαδίτης*. Ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Τσόγγαν καὶ τὸν Γκούραν. Τραυματισθεὶς κατ' ἐπανάληψιν, διεκρίθη ἰδίως εἰς τὴν Ἄμφισαν τῷ 1824 καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας.

γαρουφαλιὰ (ἡ) ἢ *γαρυφαλιὰ* *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *διόσανθος ὁ καρυόφυλλος* (Dianthus caryophyllus).

Γαρουφαλιᾶς. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο φέρονται: —1) ***Μανώλης***. Ὑδραῖος Ἀγωνιστὴς πολεμήσας εἰς τὰ πλοῖα τοῦ Τσαμαδοῦ καὶ τοῦ Ἀ. Κριεζῆ. Ἠκολούθησεν εἰς Κρήτην τὸν Ἐμμ. Τομπάζην.—2) ***Νικόλαος***. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἄρτης μετασχὼν εἰς τὰς μάχας τοῦ Κομποτίου, τῆς Πλάκας καὶ τοῦ Πέτα. Διεκρίθη ἐπίσης εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Κάρυστον. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἐμπίστων τοῦ Κίτσου Τζαβέλλα, ὅστις τὸν διώρισεν ὑπαρχηγὸν τοῦ σώματός του περὶ τὰς δυσμὰς τοῦ Ἀγῶνος. Ἐτιμήθη δι' ἀργυροῦ ἀριστείου. Γ. Δ. Κ.

— **Γαρουφαλιᾶς**, *Ἀνδρέας*. Ἐγεννήθη ἐν Ὕδρᾳ καὶ εἰσήχθη εἰς τὴν Στρατιωτικὴν Σχολὴν τῶν Εὐελπίδων ὡς ναυτικὸς ὑπότροφος (1866). Δόκιμος α' τάξεως ὢν (1870) ἀπεστάλη πρὸς τελειοτέραν ἐκπαίδευσιν εἰς τὸν ἀγγλικὸν στόλον τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Τοποθετηθεὶς ἐπὶ τοῦ τρικρότου «Duke of Wellington» ἔτυχεν ἀδείας ἐλευθέρας κυκλοφορίας ἐν τῷ ναυστάθμῳ τοῦ Πορτσμούθ. Ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος τονίσας τὴν ἀνάγκην τῆς εἰ-

Digitized by Google

δικεύσεως τῶν ἀξιωματικῶν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐπανελθὼν εἰς Ἑλλάδα καὶ βλέπων τὴν ἐπικρατοῦσαν τότε ῥαστώνην ἐν τῷ ναυτικῷ κατήντησε ψυχοπαθής, αὐτοκτονήσας ἐπὶ τῆς ἣν ἐκυβέρνα «Πληξαύρας» (1886) ἐν Ἑρμουπόλει. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

γαρούφαλο ἢ *γαρύφαλλο* (τὰ) [*Βοτ.*]. Κοινὴ ὀνομασία τῶν ἀρωματικῶν καλύκων τοῦ φυτοῦ *καρυοφύλλου τοῦ ἀρωματικοῦ* (Caryophyllus aromaticus), ἅτινα ἄλλως καλοῦνται καὶ *μοσχοκάρφια*. Ἐπίσης *γαρύφαλλα* ὀνομάζονται καὶ τὰ ἄνθη πλείστων εἰδῶν τοῦ φυτοῦ *διόσανθος* (Dianthus). Δ. Ν. Π.

— **γαρούφαλο τοῦ Ἄργους** (τὸ) [*Βοτ.*]. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *κύπειρος ἡ στρογγυλόρριζος* (Cyperus rotondus).

— **γαρούφαλο τοῦ βουνοῦ** (τὸ) [*Βοτ.*]. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *χιτὼν ὁ χνοώδης* (Tunica velutina).

Γαρούφαλος, Ἀναστάσιος. Ὁπλαρχηγὸς ἐκ Δυτικῆς Στερεᾶς συμπολεμῶν μέχρι τοῦ 1826 μετὰ τοῦ Κωνσταντίνου Ἀσπρογέρακα (Ἀρχ. Ἀγων. ἀρ. 19222). Τ. Χ. Κ.

—**Γαρούφαλος, Γεώργιος.** Μπουλουξῆς ἐκ Δυτικῆς Στερεᾶς ταχθεὶς κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τὸν Γῶγον Μπακόλαν καὶ πολεμήσας ὑπὸ τὸν Μάρκον Μπότσαρην ἀνδρείως πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ Σουλίου ἐκ τῶν δυτικῶν ἀκτῶν, ὡς καὶ κατόπιν εἰς τὰς μάχας Πέτα καὶ Κομπότι, τῷ 1822 ἐπὶ κεφαλῆς ὀλίγων ἐκλεκτῶν στρατιωτῶν (Ἀρχ. Ἀγων. ἀρ. 19103). Τ. Χ. Κ.

γαρρούλαξ (ὁ) (Garrulax) [*Ζῳολ.*]. Γένος πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *θημελιδῶν* περιλαμβάνον πτηνὰ ἰθαγενῆ τῆς Ἀσίας. Κυριώτερα χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ γένους τούτου εἶναι: Ῥάμφος ἐπίμηκες καὶ βαθέως ἐσχισμένον. Ῥωθωνικαὶ ὀπαὶ ἀπεστρογγυλωμέναι καὶ γυμναὶ πτερῶν. Πτερὰ μᾶλλον ἐπιμήκη καὶ οὐρὰ πυκνὴ καὶ ἀρκετὰ ἐπιμήκης. Πόδες μακροί, λεπτοὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καὶ κεκαλυμμένοι διὰ λεπίων. Ὁ χρωματισμὸς τοῦ πτερώματος ποικίλος, φαιός, ὑπέρυθρος, ὑπόφαιος κατὰ τὸ σῶμα καὶ λευκὸς κατὰ τὸν λαιμὸν τῆς κεφαλῆς. Ζῶσιν μεμονωμένα καὶ μόνον κατὰ τοὺς ἔρωτάς των συνέρχονται καθ' ὁμάδας, ἑκάστη τῶν ὁποίων ἀποτελεῖται ἐκ 15—20 πτηνῶν, καὶ ἀναζητοῦσι κατάλληλον μέρος πρὸς κατασκευὴν τῶν φωλεῶν των. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη, ὧν κοινότερον *γαρρούλαξ ὁ λευκόλοφος* (Garrulax leucolophus). Δ. Ν. Π.

Γαρρούλαξ ὁ λευκόλοφος.

Γαρσαύιρα [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]· βλ. λ. Ἀρχελαΐς (τ. Ε' σ. 727 α').

Γαρσαυρῖτις [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Περιφέρεια τῆς Καππαδοκίας παρὰ τὰ σύνορα τῆς Λυκαονίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (ΙΒ', 534) καὶ τοῦ Πτολεμαίου (Ε' 6. 13/14). —Μ.

Γαρσὶς [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Γαλιλαίας, ἐξ ἧς κατήγετο ὁ Τρύφων, εἷς τῶν ἡρωϊκωτέρων Ἰουδαίων ἐξ ὧν ἀνέδειξεν ἡ πολιορκία τῶν Ἱεροσολύμων ὑπὸ τοῦ Τίτου.

γαρσονοστάσιον (τό)· Οὕτως ἐκαλεῖτο τὸ πρὸς δυσμὰς προαύλιον τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας. Ἦτο δὲ τὸ προαύλιον τοῦτο τὸ πρώτιστον καὶ μέγιστον τῶν περιστοιχούντων τὸν εἰρημένον ναὸν *αἰθρίων* ἢ *αὐλῶν*, δι' ὧν ἠσφαλίζετο τὸ ἐν αὐτῷ φῶς. Τὸ ὄνομα *γαρσονοστάσιον* εἶχε δοθῇ εἰς τὸ κατ' ἐξοχὴν *αἴθριον* (atrium) ἢ μεσαύλιον, εἴτε διότι ἵσταντο ἐν αὐτῷ οἱ νεαροὶ ὑπηρέται (garçons) τῶν ἀρχόντων, ἀναμένοντες τοὺς κυρίους των, εἴτε διότι ἔπαιζον ἐν τῇ θέσει ταύτῃ οἱ ἀγυιόπαιδες, καθ' ἣν ὥραν ἐτελεῖτο ἡ ἀκολουθία ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ ναοῦ. Τὴν αὐλὴν ταύτην περιέβαλλον τέσσαρες στοαί· ὅθεν καὶ *τετράστῳον* ἐκαλεῖτο, ἂν καὶ ἦτο κυρίως τρίστῳος ἢ τρίστυλος καὶ *τετράπλευρος*· καὶ τοῦτο, διότι ἡ μία τῶν στοῶν τούτων συνέπιπτε μετὰ τοῦ ἐξωνάρθηκος τοῦ ναοῦ. Τὰ μεσόστυλα τῶν εἰρημένων στοῶν περιεβάλλοντο ὑπὸ κιγκλίδων ἢ θριγκίων (τῶν ἄλλως γνωστῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα *στήθεα* καὶ *παραθέσεις*), ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐστηρίζοντο οἱ βλέποντες ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν αὐλήν. Αἱ πολυσχιδεῖς δίοδοι, αἱ διασχίζουσαι αὐτήν, ἐκλείοντο διὰ κομψοτάτων θυρῶν, τῶν καλουμένων *μεσαύλων*. Ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς ταύτης εὑρίσκετο ἡ φιάλη (βλ. λ.) ἢ *κολυμβήθρα*. Κ. Μ. ΜΕΚΙΟΣ

Γαρταγάνης. Ἐπώνυμον τριῶν ἀδελφῶν Ἀγωνιστῶν ἐκ Στεμνίτσης. Ὁ Δημήτριος καὶ ὁ Βασίλειος, ἀφοῦ ἠγωνίσθησαν ἐπὶ ἔτη, ἔπεσαν ἡρωϊκῶς μαχόμενοι εἰς τὴν μάχην τῶν Τρικόρφων. Ὁ Ἰωάννης ἐπέζησε καὶ ἀπέθανε βαθύγηρως ὡς ἀξιωματικὸς τῆς ἐνεργοῦ Φάλαγγος. Γ. Δ. Κ.

Γάρτζας. Ἐπώνυμον τεσσάρων ἀδελφῶν Ἀγωνιστῶν ἐξ Ἀγρινίου. Ἐξ αὐτῶν ὁ *Ἀνδρέας*, *Δημήτριος* καὶ *Κωνσταντῖνος* ἔπεσαν κατὰ τὰς διαφόρους περιπετείας τοῦ Μεσολογγίου, ὁ δὲ *Νικόλαος* ὑπῆρξε μπουλουξῆς, μετασχὼν τῶν μαχῶν Βραχωρίου, Ζαπαντίου καὶ τῆς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου καὶ φονευθεὶς περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἀγῶνος. —Ω

Γαρτζώνης, Ἀναστάσιος. Ἕλλην ἀξιωματικὸς γεννηθεὶς ἐν Ζακύνθῳ τῷ 1761 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1818. Ἀναγραφεὶς ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως κατετάγη εἰς τὸν γαλλικὸν στρατὸν καὶ μετέσχεν ὅλων τῶν ἐκστρατειῶν τῆς Μεγάλης Στρατιᾶς τοῦ Ναπολέοντος. Ἐπληγώθη κατὰ τὴν μάχην τοῦ Βατερλώ. Γ. Δ. Κ.

—**Γαρτζώνης, Βίκτωρ.** Ἐνετὸς ἁρμοστὴς καὶ στρατιωτικὸς διοικητὴς τοῦ Ναυπλίου ἀπὸ τοῦ 1533 μέχρι τοῦ 1539. Διοικῶν τὸ φρούριον τῆς πόλεως κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1537 πολιορκίαν ταύτης ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐπεξήρισε, κατ' Ὀκτώβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, δύο ἐξόδους, ἐπενεγκὼν εἰς τοὺς πολιορκοῦντας μεγάλην καταστροφήν. Π. Π. Π.

—**Γαρτζώνης, Γαβριήλ.** Κληρικὸς γεννηθεὶς τῷ 1764 ἐν Ζακύνθῳ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1827. Ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ἀφοσιωθεὶς εἰς τὰ θεῖα ἐγένετο πρεσβύτερος, ὅτε καὶ μετωνομάσθη *Γαβριήλ*, Γεώργιος πρότερον καλούμενος. Τῷ 1814 ἐξελέγη πρωτοπαπᾶς τῆς νήσου καὶ τῷ 1824 πρῶτος τῆς Ζακύνθου ὀρθόδοξος ἀρχιεπίσκοπος. Οἱ πρόγονοι τοῦ Γαρτζώνη, κόμιτος τῆς Φλωρεντίας, καταδιωχθέντες ὡς Γιβελῖνοι ὑπὸ τῶν πολιτικῶν ἀντιπάλων των Γουέλφων, ἠναγκάσθησαν νὰ καταφύγωσιν εἰς τὴν Βενετίαν. Ἐνταῦθα κατέλαβον ἐπιφανῆ θέσιν, εἰς μέλη δὲ τῆς οἰκογενείας αὐτῶν ἀνέθηκεν ἡ κυβέρνησις τῆς Βενετίας τὴν διοικητικὴν ὀργάνωσιν τῶν Ἰονίων νήσων. Οὗτοι ἐλθόντες εἰς Ζάκυνθον καὶ ἐγκατασταθέντες ἐν αὐτῇ ἐνεγράφησαν ἐν τῇ «Χρυσῇ Βίβλῳ» τῆς νήσου (1584) καὶ ἐξ αὐτῶν κατήγετο ὁ ἱεράρχης Γαβριήλ. Οὗτος ἀνεμίχθη καὶ εἰς τὰ τοῦ Ἀγῶνος.

Ὅτε οἱ ἐξ Ἀνδριτσαίνης Ζαριφόπουλοι προσῆλθον εἰς τὸν ἁρμοστὴν Μαίτλανδ, πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς ἀγγλικῆς προστασίας διὰ τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα, ἐζήτησαν τὴν γνώμην καὶ τοῦ Γαρτζώνη. Ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις λαβοῦσα γνῶσιν τοῦ πράγματος ἀπέστειλεν εἰς Ζάκυνθον τῷ 1822 τὸν ἐπίσκοπον Ῥέοντος καὶ Πρασιῶν Διονύσιον, ὅστις ἀφοῦ συνήντησε τὸν Γαρτζώνην καὶ τὸν εὗρε προθυμότατον εἰς συνεννόησιν μετὰ τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ ἁρμοστοῦ ἐν Ζακύνθῳ, κατέφυγεν εἰς τὴν ἀγγλικὴν κυβέρνησιν, ἥτις ἀπήντησεν ὅτι θὰ ἔδιδεν ἀπάντησιν μόνον ἐὰν ἡ περὶ προστασίας πρότασις ἐστέλλετο εἰς Λονδῖνον ἔγγραφος ὑπὸ τῶν προκρίτων τῆς Πελοποννήσου. Οὕτω δέ, κατὰ τὸν Τρικούπην, διεκόπησαν αἱ διαπραγματεύσεις, ἐπαναληφθεῖσαι διὰ τῆς ἐπιτροπῆς Ζακύνθου τῷ 1825 ἐπὶ Ἰμβραὴμ (*Τρικούπη* τ. Β' σ. 188). Ε. Γ. Π.—Τ. Χ. Κ.

Γαρύνας (Garonne) [*Γεωγρ.*]· βλ. Γαρούνας.

Γαρύπας [*Γεωγρ.*]. Συνοικισμὸς τῆς ἐν Κρήτῃ κοινότητος *Χουμερίου* τῆς ἐπαρχίας Μυλοποτάμου τοῦ νομοῦ Ῥεθύμνης. Κάτ. (1928) 75. Τὸν Μάϊον τοῦ 1867 ὁρμηθέντες ἐντεῦθεν οἱ ἐπαναστάται ἀπέκρουσαν τοὺς πασάδες Ὁμὲρ καὶ Ῥεσὶτ ἐπελθόντας ἐξ Ἡρακλείου. Ε. Γ.

—**Γαρύπας** [*Γεωγρ.*]. Συνοικία τοῦ εἰς τὸν δῆμον Χανίων ὑπαγομένου χωρίου *Περιβόλια*. Κάτ. (1928) 85 Κεῖται παρὰ τὰ ἱστορικὰ *Μπουτζουνάρια*, εἶναι δὲ πατρὶς τῆς οἰκογενείας τῶν *Ζυμβρακάκιδων*. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 συνεκροτήθησαν ἐνταῦθα πολλαὶ μάχαι. Βραδύτερον δέ, κατὰ τὰς ἀνακωχάς, ὁ Γαρύπας ὥριζεν ὡς ὅριον τῆς ἀκτῖνος τῶν Τούρκων ἐκ Χανίων. Παρὰ τὸν Γαρύπαν σῴζεται τριμάρτυρος ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Βλ. *Ξανθουδίδου* Χριστ. ἐπιγραφαὶ ἐν «Ἀθηνᾷ» τ. ΙΕ' σ. 101.) Ε. Γ.

—**Γαρύπας, Ἐπάνω—** [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαρχίας Μονοφατσίου τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 259. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ ὁ συνοικισμὸς *Κάτω Γαρύπας* (κάτ. 74). Ἐπὶ τουρκοκρατίας ἡ περιφέρεια τῆς κοινότητος εἶχεν ἀμιγῆ τουρκικὸν πληθυσμόν.

— **Γαρύπας, Κάτω—** [*Γεωγρ.*]· βλ. *Ἐπάνω* Γαρύπας.

γαρυπνᾶς (ὁ)· βλ. βαρυπνᾶς.

γαρύφαλον (τό)· βλ. γαρούφαλο.
— [*Χημ. Τροφ.*]· βλ. καρυόφυλλον.

γάρφος (ὁ) [*Βοτ.*]. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *βῖκος ὁ ἥμερος* (Bicus sativus).

γάσα (ἡ). Ἡ εἰς τὴν κοινὴν τῶν ναυτικῶν μας διάλεκτον ὀνομασία τῆς *ἀμματίωσος* (ματισιᾶς) τῆς ὀνομαζομένης ἐπισήμως ἀγκύλη (βλ. λ.) Ι. Ε. Λ.

Γασάνδαι ἢ *Γασὰν* (οἱ). Λαὸς ὅστις κατῴκει ἐν τῷ ΒΔ. ἄκρῳ τῆς Ἀραβίας. Τοῦ λαοῦ τούτου ποιεῖται μνείαν ὁ Ἀγαθαρχίδης (παρὰ *Διοδ. Σικ.* Γ' 45), ὅστις ἐξαίρει τὸ κλῖμα τῆς χώρας τῶν Γασανδῶν, συγχρόνως δὲ ἀναφέρει ὅτι εἶχον ἄφθονον χρυσόν. Ὁ Φώτιος ὀνομάζει αὐτοὺς *Κασανδρεῖς*. Περὶ τοῦ κατὰ τὸν ΣΤ' μ. Χ. αἰῶνα ἱδρυθέντος κράτους αὐτῶν βλ. λ. Ἀραβία τ. Ε' σ. 300 γ'. —Μ.

γασέρειον (τὸ) ἢ *μηνοειδὲς γάγγλιον* [*Ανατομ.*]. Γάγγλιον τοῦ τριδύμου νεύρου, ἀνάλογον πρὸς νωτιαῖον γάγγλιον. Κατασκηνοῖ ἐν τῇ ἐπὶ τῆς προσθίας ἐπιφανείας τῆς κορυφῆς τοῦ λιθοειδοῦς ὀστοῦ κειμένῃ μηνοειδεῖ κοιλότητι (Μεκκελείῳ) τῆς σκληρᾶς μήνιγγος. Πεπλατυσμένον ὂν ἔχει τὸ μὲν κοῖλον χεῖλος αὐτοῦ πρὸς τὰ ὀπίσω ἐστραμμένον, τὸ δὲ κυρτὸν πρὸς τὰ πρόσω. Ἐκ τοῦ κυρτοῦ δὲ τούτου χείλους ἐξορμῶνται τρεῖς παχεῖς νευρικοὶ κλῶνες, ὁ ὀφθαλμικός, ὁ ἄνω γναθικὸς καὶ ὁ κάτω γναθικός. Ἐπὶ τὰ ἐντὸς δὲ αὐτοῦ ὁδεύει ἡ ἔσω καρωτίς. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

Γάσηπτον [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Τοποθεσία τις ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Σπάρτῃ. Ἐν τῷ Γασήπτῳ, κατὰ τὸν *Παυσανίαν* (ΙΙΙ. 12. 8), ἔκειτο τὸ ἱερὸν τῆς θεᾶς Γαίας (βλ. λ.) καὶ ὑπὲρ αὐτὸ τὸ ἱερὸν Ἀπόλλωνος τοῦ Μαλεάτα. ΚΑΥ.

Γάσι [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐν Κρήτῃ κοινότητος *Ἀρχαλοχωρίου* τῆς ἐπαρχίας *Μονοφατσίου* τοῦ νομοῦ *Ἡρακλείου*. Κάτοικοι (1928) 166.

Γασιωνγαβὲλ [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις καὶ λιμὴν ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Ὁ *Εὐσέβιος* (Ὀνομ. 241, 53) ἀναφέρει ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν του ὠνομάζετο *Αἰσία*. Ἡ πόλις ἔκειτο, κατὰ τὴν παράδοσιν, παρὰ τὰ *Αἴλανα* (Αἰλάθ), ἡ ἀκριβὴς ὅμως τοπογραφία της εἶναι ἄγνωστος. Ἤδη κατὰ τὸν μεσαίωνα τὰ ἴχνη αὐτῆς εἶχον ἐξαφανισθῆ καθ' ὁλοκληρίαν, ἡ δὲ πληροφορία τοῦ κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα ἀκμάσαντος Ἄραβος ἱστορικοῦ *Μακρίζια*, ὅτι παρὰ τὰ Αἴλανα ὑπῆρξέ ποτε ἡ μεγαλόπολις *Ἀσγιούν*, φαίνεται παραληφθεῖσα ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. —Μ.

Γάσκωνες ἢ *Γασκόνοι* ἢ *Βάσκωνες* (Gascons). Οἱ κάτοικοι τῆς Γασκωνίας (βλ. λ.). Ὁμιλοῦντες διάλεκτον, ἥτις διαφέρει ἱκανῶς τῆς γαλλικῆς γλώσσης ὁμοιάζουσα πρὸς τὴν προβηγκιανήν, διακρίνονται διὰ τὴν εὐστροφίαν τοῦ πνεύματός των καὶ τὴν μεγάλην καυχησιολογίαν των. Γάσκωνες ὑπῆρξαν πολλοὶ ἱκανοὶ ἄνδρες, ἐν οἷς καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας *Ἐρρῖκος Δ'*. Κ. Μ. Μ.

Γασκωνία (Gascogne) [*Γεωγρ.*]. Ἀρχαία χώρα τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας, ὁριζομένη πρὸς βορρᾶν μὲν ὑπὸ τῆς ἐπαρχίας *Γουϋέννης* (Guyenne), πρὸς ἀνατολὰς ὑπὸ τῆς ἐπαρχίας *Λαγκεντὸκ* (Languedoc), πρὸς νότον ὑπὸ τῆς ὀροσειρᾶς τῶν Πυρηναίων καὶ πρὸς δυσμὰς ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Κατέχει δὲ αὕτη τὴν θέσιν τῆς ποτὲ ὑπὸ τὸν τίτλον Tertia Aquitania ἢ Novempopulania ἐπαρχίας τῆς ῥωμαϊκῆς Γαλατίας. Διέκρινον ἐν αὐτῇ μετὰ τοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους καὶ πρὸ τῆς εἰς τὴν Γαλλίαν προσαρτήσεώς της, πρῶτον τὰς τρεῖς βασκικὰς γαλλικὰς ἐπαρχίας, ἤτοι τὸ *Λαμποὺρ* (Labourd), μὲ πρωτεύουσαν τὴν *Βαϋόννην*, τὴν *Κάτω Ναβάρραν*, μὲ πρωτεύουσαν τὸ *Σαὶν-Παλαὶ* (Saint-Palais) καὶ τὸ *Σαὶν Ζὰν Πιντὲ-Πὸρ* (Saint Jean-Pied-de-Port) καὶ τέλος τὴν *Σουλὴν* (Soule) μὲ πρωτεύουσαν τὸ *Μωλεὸν* (Mauléon)· εἶτα τὰς κυρίως γασκωνικὰς ἢ ἀκυϊτανικὰς ἐπαρχίας, ἤτοι τὴν *Σιαλόσσην* (Chalosse) μὲ πρωτεύουσαν τὸ *Σαὶν-Σεβὲ* (Saint-Sever), τὸ *Κοντομοὰ* (Condomois) μὲ πρωτεύουσαν τὸ *Κοντὸμ* (Condom), τὸ *Ἀρμανιὰκ* (Armagnac) μὲ πρωτεύουσαν τὸ *Auch*, τὴν *Βιγόρρην* (Bigorre) μὲ πρωτεύουσαν τὴν *Τάρβην* (Tarbes), τὸ *Κομμὶνζ* (Comminge) μὲ πρωτεύουσαν τὸ *Σαὶν-Μπερτρὰν* (Saint-Bertrand) καὶ τὸ *Κουζερὰν* (Couserans) μὲ πρωτεύουσαν τὸ *Σαὶν-Λιζιὲ* (Sain-Lizier). Ἐκ τῆς παλαιᾶς ταύτης Γασκωνίας, ἐχούσης ἐμβαδὸν 26.520 τετραγωνικῶν χιλιομέτρων, ἐσχηματίσθησαν οἱ νῦν νομοὶ τῶν *Ἄνω Πυρηναίων*, τοῦ *Ζερ* (Gers), τοῦ *Λὰντ* (Landes) καὶ μέρος τῶν νομῶν *Ἄνω Γαρούνα*, *Λὸτ-ἐ-Γαρούνα* καὶ *Τρὰν ἐ-Γαρούνα*. Κ. Μ. Μ.

— [ΙΣΤΟΡ.] Ἡ Γασκωνία ὀφείλει τὴν σημερινὴν ὀνομασίαν της εἰς τοὺς *Οὐάσκωνας* ἢ *Βάσκωνας* (Vascons), λαὸν τῆς μεγάλης κανταβρικῆς ὁμοσπονδίας, ὅστις, ἐκδιωχθεὶς τῆς ἐπὶ τῆς νοτίου κλιτύος τῶν Πυρηναίων πρώην χώρας αὐτοῦ ὑπὸ τῶν *Βησιγόθων* περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΣΤ' μ. Χ. αἰῶνος, μετῴκησεν εἰς τὴν Ἄνω Ναβάρραν (Haute Navarre) καὶ εἰς τὰ πέριξ τῆς Παμπελούνης. Ἡ εἰς τὸ ἐκτεταμένον τοῦτο μεταίχμιον τῆς Ἰσπανίας καὶ τῆς πάλαι Γαλατίας ἐγκαθίδρυσίς των δὲν ἀπετέλεσε τὴν πρώτην ἐκεῖ ἐμφάνισιν αὐτῶν, διότι πολλάκις ἐν τοῖς προτέροις

Digitized by Google

καιροὺς οἱ Φράγκοι βασιλεῖς εἶχον ἐκστρατεύσει κατ' αὐτῶν πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐν τῇ Γαλατίᾳ ἀρχῆς των ἀπὸ τῶν συχνῶν γασκωνικῶν ἐπιδρομῶν. Οἱ στρατοὶ ὅμως αὐτῶν εἶχον ἡττηθῇ πλειστάκις ὑπὸ τοῦ πολεμικοῦ τούτου λαοῦ· πλὴν ἐν ἔτει 602, οἱ δύο ἀδελφοὶ *Τιερρὺ* (Thierry) τῆς Βουργουνδίας καὶ ὁ *Θεοδεβέρτος* (Théodebert) τῆς Αὐστρασίας (Austrasie), ἑνωθέντες κατὰ τῶν *Βασκώνων* ἢ *Εὐσκαριανῶν* (Euscariens), ἐνίκησαν αὐτοὺς καὶ ἐξηνάγκασαν εἰς πληρωμὴν φόρου ὑποτελείας. Τότε ἐτέθησαν οἱ Βάσκωνες ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἑνὸς δουκὸς καὶ ἀριθμοῦ τινος κομίτων· ἐξηγέρθησαν ὅμως πάραυτα κατ' αὐτῶν καὶ ἐπανέλαβον τὰς προτέρας λεηλασίας καὶ δῃώσεις, ἃς οἱ Φράγκοι εἶχον πρὸς ὥραν καταστείλει· τέλος δέ, ἀρχομένου τοῦ Ζ' αἰῶνος, ἐγκατεστάθησαν ὁριστικῶς εἰς τὴν προμνημονευθεῖσαν ρωμαϊκήν ποτε ἐπαρχίαν Novempopulania, ἣν οἱ Φράγκοι ἤρξαντο ἤδη ἀποκαλοῦντες διὰ τοῦ λατινικοῦ ὀνόματος Βασκόνια (Vasconia) ἢ Γασκωνίαν (Gascogne). Συνῆψαν δὲ τότε οἱ Βάσκωνες ἢ Γάσκωνες (Gascons) συμμαχίαν μετὰ τῶν 'Ακυϊτανῶν, ἐξεγερθέντων ὡσαύτως κατὰ τῶν κατακτητῶν Φράγκων, οἵτινες ἐκ τῶν ἐκεῖθεν τοῦ Λειγηρος μητροπόλεων αὐτῶν ἠξίουν νὰ κυβερνῶσι τὴν μεσημβρινὴν Γαλατίαν. Κατὰ τὸν μακρὸν καὶ πεισματώδη ἐκεῖνον ἀγῶνα, ὃν ὑπεστήριξαν οἱ δοῦκες τῆς 'Ακυϊτανίας *Εὔδος* (Eudes), *Οὐνάλδος* (Hunald) καὶ *Βαΐφρος* (Waïfre) κατὰ τῶν Καρλοβιγγείων μοναρχῶν διέπρεψαν οἱ Γάσκωνες, οἱ ζωηροὶ καὶ ἀτρόμητοι οὗτοι ὀρεινοί, οἵτινες ἀπετέλουν τότε τὴν κυρίαν δύναμιν τῶν ἀκυϊτανικῶν ὅπλων. Φαίνεται ὅτι περὶ τὰ μέσα τοῦ Η' αἰῶνος ἡ Γασκωνία εὑρέθη κεχωρισμένη ἐκ τῆς λοιπῆς 'Ακυϊτανίας καὶ ἀπήρτισεν ἰδίαν τοπαρχίαν.

Κάρολος ὁ Μέγας κατέστησε δοῦκα τῆς Γασκωνίας *Λοπὲζ* τινα, ὃν οἱ Γάλλοι χρονογράφοι ἀποκαλοῦσι *Λοὺ* (Loup) καὶ ὅστις ἦτο ἀνεψιὸς τοῦ προρρηθέντος Οὐνάλδου, πιστεύων ὅτι οὕτω ἤθελεν ἑλκύσει πρὸς ἑαυτὸν τὸν ἐχθρικὸν τοῦτον λαόν· αἱ προσπάθειαί του ὅμως ἀπέβησαν μάταιαι, διότι, ὀλίγον βραδύτερον, ἕτερός τις *Λοπέζ*, διάδοχος τοῦ προηγουμένου, ὅστις διῆλθε τὰ ἔτη τῆς νεότητός του ἐν τῇ αὐλῇ Καρόλου τοῦ Μεγάλου, δὲν ἐδίστασε νὰ στρέψῃ τὰ ὅπλα του κατ' ἐκείνου ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Γασκώνων καὶ νὰ καταστῇ ὁ κύριος δημιουργὸς τῆς ἐν *Ρονσεβὼ* (Roncevaux) πανωλεθρίας τῶν φραγκικῶν ὀπισθοφυλακῶν (778). Κάρολος ὁ Μέγας ἐτιμώρησε μετά τινα καιρὸν σκληρῶς τὴν ἀχαριστίαν ταύτην, συλλαβὼν καὶ ἀπαγχονίσας τὸν Λοπέζ. Ὁμοίαν τύχην ἔσχε καὶ ὁ *'Αδαλρῖκος*, ὁ ἐκ τοῦ αὐτοῦ οἴκου τρίτος δοὺξ τῆς Γασκωνίας. 'Εξεγερθεὶς καὶ οὗτος πλειστάκις κατὰ τῶν Φράγκων, ἐθανατώθη τέλος. Τότε ἡ χώρα ὑπήχθη ἐπὶ ἥμισυν αἰῶνα εἰς μὴ μονίμους δοῦκας, ὑπὸ τῶν βασιλέων διοριζομένους· ἀλλ' οἱ Γάσκωνες, ὑπακούοντες εἰς τὸ ἀρχαῖον ἐκεῖνο γένος τῶν δουκῶν τῆς 'Ακυϊτανίας, ὅπερ εἶχεν ἀγωνισθῆ τόσον γενναίως πρὸς διατήρησιν τῆς ἀνεξαρτησίας των, ἐξηγέρθησαν καὶ πάλιν καὶ ἐν μέσῳ τῶν ταραχῶν εἰς ἃς ἡ φραγκικὴ αὐτοκρατορία ἦτο βεβυθισμένη τότε, ἔσπευσαν νὰ ζητήσωσιν ἐν Ἱσπανίᾳ ὡς ἡγεμόνα των τινὰ ὀνόματι *Σάντσον Σωκίωνα* (Sanche Saucion), ἀνεψιὸν τοῦ 'Αδαλρίκου, ἔχοντα κτήματα ἐν Ναβάρρᾳ. Βραδύτερον ἕτερός τις *Σάντσος*, ὁ ἐπιλεγόμενος Μιτάρα (Mitara), προερχόμενος ἐκ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, κατέστη κατὰ παρόμοιον τρόπον ἡγεμὼν αὐτῶν. Ἦτο δὲ οὗτος σύγχρονος *Καρόλου τοῦ Φαλακροῦ* (Charles le Chauve), ὅστις συγκατετέθη εἰς τὴν ἀνάρρησίν του ὡς δουκός, ἐπεκτείνας μάλιστα τὸ δουκᾶτον μέχρι τοῦ ποταμοῦ Γαρούνα. Τότε τὸ *Βορδὼ* (Bordeaux), ὅπερ ἀπὸ καιροῦ εἶχε τοὺς ἰδιαιτέρους του κόμιτας, κατέστη ἡ πρωτεύουσα τοῦ δουκάτου τῆς Γασκωνίας, ὁ δὲ Γαρούνας ἀπετέλεσε τὸ ὅριον μεταξὺ Γασκωνίας καὶ *Γουυέννης*, ἧς πρωτεύουσα κατέστη τὸ *Ποατιὲ* (Poitiers). Ἡ σειρὰ τῶν δουκῶν τῆς Γασκωνίας, καταστάντων ἔκτοτε κληρονομικῶν, δὲν ἐμφανίζει ἢ ἐλάχιστα ἄξια λόγου γεγονότα. Κατὰ τὰ τέλη τοῦ Ι' αἰῶνος ὁ 6ος δούξ, *Γουλιέλμος Σάντσος* καλούμενος, ἵδρυσεν ἢ μᾶλλον ἀνενέωσε τὴν ἡγουμενίαν τοῦ Σαὶν Σεβέρ, ἧς ὁ ἀββᾶ, ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ τοποτηρητοῦ τῆς Γασκωνίας, ἀπέκτησε τὸ προνόμιον νὰ συγκαλῇ τὴν συνέλευσιν τῶν τριῶν *τάξεων* (états) τοῦ δουκάτου. Τῷ ἐχορηγήθη δὲ τὸ προνόμιον τοῦτο πρὸς ἀπονομὴν τιμῆς εἰς τὴν ἐκκλησίαν, εἰς ἀνάμνησιν νίκης τινὸς καταγθείσης κατὰ τῶν Νορμανδῶν, οἵτινες ἐλεηλάτουν τότε τὴν Γασκωνίαν.

Περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΑ' αἰῶνος τὸ γένος τῶν δουκῶν εἶχε σβεσθῆ καὶ τὸ δουκᾶτον μετεβιβάσθη εἰς τὸν οἶκον τῶν δουκῶν τῆς Γουυέννης. Τῷ 1152 ἡ Γασκωνία περιῆλθεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἄγγλων, ὑφ' οὓς παρέμεινε μέχρι τοῦ 1453, ὅτε ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας *Κάρολος ὁ Ζ'* κατέκτησεν αὐτὴν ὁριστικῶς καὶ προσηρτησεν εἰς τὴν ἐπικράτειάν του. Ἔκτοτε ἡ Γασκωνία κατέστη γαλλικὴ ἐπαρχία, διατελοῦσα τοιαύτη μέχρι σήμερον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ: *Bladé*, «La Novempopulanie depuis l' invasion des Barbares jusqu' à la bataille de Vouillé» (1888). *Τοῦ αὐτοῦ*, L' Aquitaine et la Vasconie depuis la mort de Dagobert Ier jusqu' à l' époque du duc Eudes» (1891). *Τοῦ αὐτοῦ*, Fin du premier duché de l'Aquitaine» (1892).—*Monlezun*, «Histoire de la Gascogne depuis les temps les plus reculés jusqu' à nos jours» (1846-50, 6 τόμ.). Κ. Μ. ΜΕΚΙΟΣ

Γασκωνικός, ἢ ***Βισκαϊκός***, ἢ ***Βισκαΐας*, *κόλπος*** *[Παρ. Γεωγρ.]*. Καλεῖται οὕτως ἡ ἔκτασις τοῦ 'Ατλαντικοῦ ἡ ἁπλουμένη ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου *Πενμὰρκ* (Penmarch) τῆς Βρετάνης (Β. κέρας) καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου 'Ορτεγὰλ (Ortegal) τῆς Ἱσπανίας (ΝΔ. κέρας), ἡ γνωστὴ δὲ εἰς τοὺς ἀρχαίους ὡς *'Ακυτωνικὸς* ἢ *'Ακουϊτωνικὸς* ἢ *Γαλατικὸς κόλπος* ἢ Sinus Aquitanicus, ὡς ὀχτογραφοῦσα τὰς ἀκτὰς τῆς 'Ακυτανίας, ἥτις ὠνομάσθη Γασκωνία (Gascogne) ἀφ' ἧς οἱ Γάσκωνες ὑπερέβησαν τὰ Πυρηναῖα. 'Αλλὰ καὶ *Κανταβρικὸς* ὠνομάσθη παρ' ἀρχαίοις ὁ μέγιστος οὗτος κόλπος, τῆς ὀνομασίας ταύτης διατηρηθείσης ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν, καλούντων αὐτὸν Mar Cantabrigo ἕως σήμερον. 'Επικρατοῦν ὅμως ταύτης ἄλλαι σύγχρονοι ὀνομασίαι: ἡ Golfe de Gascogne παρὰ Γάλλοις, Bay of Biscay τῶν Ἄγγλων, καὶ *Μπὲϋ Μπίσκη* ἢ *Μπισκάγια* τῶν ναυτικῶν μας, τῶν ὀνομασιῶν τούτων, πλὴν τῆς πρώτης, ὀφειλομένων εἰς τὸν ἱσπανικὸν νομὸν Viscaya. 'Εκτεινόμενος εἰς 248 μίλλια, μεταξὺ τῶν προμνησθέντων ἀκρωτηρίων εἰσδύει ἐπὶ 216 μίλλ., παρουσιάζων μεγάλα βάθη καὶ περιοριζόμενος πρὸς Β μὲν καὶ 'Αν. ὑπὸ τῶν γενικῶς χθαμαλῶν γαλλικῶν ἀκτῶν, πρὸς Ν δὲ ὑπὸ τῶν Β ἀκτῶν τῆς 'Ιβηρικῆς χερσονήσου, οὐσῶν βραχωδῶν καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀποκρήμνων, ἅτε ἀποτελουσῶν τερματισμὸν τῶν Πυρηναίων καὶ τῶν Κανταβρίων ὀρέων, ὧν αἱ ὀροσειραὶ παραθέουν τὴν ἀκτὴν ἐξ ἀποστάσεως 18—30 μιλ. ἔνδον αὐτῆς. Καὶ ἡ μὲν ἱσπανικὴ τοῦ κόλπου ἀκτὴ ἐμφανίζει ἐλάχιστα ἀγκυροβόλια, ἡ δὲ γαλλικὴ διασχίζεται ἀντιθέτως εἰς εὐρεῖς κόλπους, παρουσιάζοντας ὅμως ἐνιαχοῦ ὑφάλους, νήσους καὶ βραχονησῖδας ἐπικινδύνους.

Αἱ κυριώτεραι τῶν νήσων τούτων εἶναι ἡ *Μπελλ-Ἴλ* (Bellisle), αἱ *Γυὲ* (Iles d' Yeu), ἡ *Ἴλ-ντὲ-Ρὲ* (Ile-de-Ré) καὶ ἡ *'Ορλερὸν* (Orleron). Πλεῖστοι ποταμοὶ ἐκβάλλουν εἰς τὸν Γασκωνικόν, ὧν ἐπισημότεροι ὁ *Λειγηρ* (Loire) καὶ ὁ *Γαρούνας* ἢ ἡ *Γιρόνδη* (Garonne ἢ Gironde), ὁ *Βιλαὶν* (Vilaine), ὁ *'Αδοὺρ* (Adour) καὶ ὁ *Νὶβ* (Nive), ἀλλὰ καὶ πλεῖστοι ἐλάσσονες ποταμοὶ πηγάζοντες ἀπὸ τῶν ἱσπανικῶν ὀρέων. Μεγάλας στομαλίμνας σχηματίζουσιν ὁ Λείγηρ καὶ ἡ Γιρόνδη· πρὸς νότον δὲ τῆς τελευταίας, ἐν τῇ ἀκτῇ Λὰνδ (Landes), ἣν ἐπιστέφουσι *θῖνες* («dunes»), σχηματίζονται δύο λεκάναι, χωριζόμεναι ἀπὸ τῆς λοιπῆς τοῦ κόλπου ἐκτάσεως δι' *ὑφαλοταινιῶν* («barres»), ἡ *'Αδοὺρ* καὶ ἡ *'Αρκασὸν* (Adour καὶ Arcachon).

Εἰς τὸ μέσον τοῦ Γασκωνικοῦ κόλπου, γενικῶς βαθυτάτου, ἀπαντῶσι βολίσματα 2700 ὀργυιῶν· ἡ δὲ ἰσοβαθὴς τῶν 100 ὀργυιῶν ἀκολουθεῖ παραλλήλως τὴν ἀκτογραμμήν, τὴν μὲν γαλλικὴν ἐξ ἀποστάσεως 80 μιλ. μειουμένης εἰς 30 μίλ. παρὰ τὴν ἀκτὴν Λάνδ, τὴν δὲ ἱσπανικὴν ἀπὸ 3 ἕως 26 μίλ.

Ὁ κόλπος οὗτος εἶναι κατ' ἐξοχὴν τρικυμιώδης λόγῳ τῆς μανίας καὶ τοῦ εὐμεταβόλου, ἀπὸ ἀπόψεως διευθύνσεως, τῶν εἰς αὐτὸν καταιγιζόντων ἀνέμων, ὑπεγειρόντων σφοδροτάτους κλύδωνας, περιάγοντας εἰς δυσχερεστάτην θέσιν τοὺς ναυτικούς, ἰδίᾳ τοὺς παραπλέοντας τὰς ἀνεπαρκῆ καταφύγια παρεχούσας ἱσπανικὰ ἀκτάς. Εἰς τοὺς ἀπὸ τῶν ρευμάτων δὲ καὶ τῶν ἀνέμων προερχομένους τοιούτους κλύδωνας ἐπιπροστίθενται καὶ τοιοῦτοι ἀπότοκοι μακρινῶν διαταράξεων καὶ γεννῶντε τὰς ὑφαλοταινίας (barres), αἱ ὁποῖαι καθιστῶσι δυσχερέστατον τὸν εἴσπλουν διὰ μέσου τῶν πόρων καὶ τῶν στομίων, ὡς τοῦτο συμβαίνει εἰς τὴν λεκάνην τῆς 'Αρκασόν, εἰς τὴν στομαλίμνην τοῦ 'Αδούρ. Οἱ ἐπικρατοῦντες δὲ ἄνεμοι εἶναι οἱ ἀπὸ Ζεφύρου ἕως Μέσου (ἀπὸ βορρᾶ), ἀλλὰ καὶ οἱ, ἐν χειμῶνι ἰδίως, ἀπὸ Λιβὸς ἕως Σκίρωνος ὑπεγείροντες τοὺς σφοδροτάτους τῶν κλυδώνων. Λεῖοι ἄνεμοι εἶναι οἱ μετὰ ἀπογείων ἐναλλάσσοντες πελάγιοι, συχνοὶ τὸ θέρος ἰδίᾳ.

Ἡ μαγνητικὴ ἀπόκλισις ἐν τῷ κόλπῳ ἔχει τιμὰς μεταξὺ 12° Δυτ. ἕως 15° Δυτ. μὲ ἐτησίαν μεταβολὴν 9' (ἀφαιρετικήν), αἱ δὲ γραμμαὶ ἴσης ἀποκλίσεως (ἰσογωνικαὶ καμπύλαι) πλησιάζουν αἰσθητῶς κατὰ τὴν διεύθυνσιν τὴν τοῦ Β—Ν.

Τὸ παλιρροιακὸν κῦμα, ἐρχόμενον ἀπὸ Λιβός, χωρεῖ ἐν τῷ κόλπῳ πρὸς Εὖρον καὶ προκαλεῖ τὴν πλήμμην ἐν ἀρχῇ μὲν εἰς τὰς βορειοϊσπανικὰς ἀκτὰς καὶ σχεδὸν συγχρόνως εἰς ὅλους των τοὺς λιμένας, βραδύτερον δὲ εἰς τὰς γαλλικάς. Τὸ εὖρος τῆς παλιρροίας βαίνει αὖξον ἀπὸ Ν πρὸς Β, λόγῳ τῆς κατὰ τὴν διεύθυνσιν ταύτην ἀπομακρύνσεως τῶν βυθῶν· ἐν τούτοις, περὶ τὰς νήσους τοῦ κόλπου καὶ ἐντὸς τῶν αὐλώνων του, παρατηρεῖται αἰσθητὴ τοῦ παλιρροιακοῦ εὔρους αὔξησις. Σπουδαῖον δὲ παράγοντα τῆς αὐξομειώσεως τοῦ παλιρροιακοῦ εὔρους ἀποτελεῖ ἡ βαρομετρικὴ πίεσις, καθ' ὅσον τοῦτο ὑπὸ βαρομετρικὴν ὕφεσιν καὶ ἀνέμους ἀπὸ δυσμῶν ἐνισχύεται, ἀντιστρόφως δὲ ὑπὸ βαρομετρικὴν ἔξαρσιν καὶ ἀνέμους ἀπὸ 'Ανατολῶν. Τὰ παλιρροιακὰ ὅμως ρεύματα, γενικῶς ἀσθενῆ ἐν τῷ κόλπῳ, γίνονται αἰσθητὰ μόνον ἀπὸ ἀποστάσεως 12 μιλ. ἀπὸ τῆς ἀκτῆς, ἐπηρεαζόμενα καὶ τότε τόσον ἀπὸ τὰ ἀπότοκα ἀνέμων ρεύματα, ἅτινα καὶ δύνανται νὰ ἐξαφανίζωσιν ἐκεῖνα, ὅσον καὶ ἀπὸ τὰ ἀπὸ τοῦ ροῦ τῶν ἐκβαλλόντων ποταμῶν παραγόμενα.

Ὁ ποταμὸς *Βιδασσόα* (Bidassoa) ἀποτελεῖ τὸ μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἱσπανίας παράλιον σύνορον. Αἱ δὲ περιοχαὶ ἃς ὁ Γασκωνικὸς κόλπος βρέχει, εἶναι: ἐν μὲν τῇ Ἱσπανίᾳ ἡ *Βισκαΐα* μὲ ἐπισημότερον λιμένα τὸ *Μπιλμπάο* (Bilbao), ἡ Καστίλη μὲ τὸν *Σαντάνδερ* (Santander), ἡ 'Αστούρια μὲ τὸν *Γκιχὸν* (Gijon) καὶ ἡ Γκαλίθια. 'Εν δὲ ταῖς γαλλικαῖς ἀκταῖς ἡ Γκασκὼν (Gascogne), ἡ Γουυέννη (Guyenne), ἡ Ποατοὺ (Poitou) καὶ ἡ Βρετάνη (Bretagne), μὲ ἐπισημοτάτους μὲν λιμένας τὸ *Μπορντὼ* (Bordeaux), τὴν *Ναντην* (Nantes) καὶ τὸ *Σαὶν Ναζαὶρ* (St-Nazaire), ἐπισήμους δὲ τὴν *Ροσσὲλ* (La Rochelle), τὸ *Λοριὰν* (Lorient), τὸν *Ροσφὸρ* (Rochefort) καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ 'Αδοὺρ *Μπαϊὸν* (Bayonne), ὧν ὁ μὲν δεύτερος καὶ τρίτος στρατιωτικοὶ λιμένες (ναύσταθμοι), ὁ δὲ πρῶτος καὶ δεύτερος ἁλιευτικοὶ λιμένες. Ι. ΝΙΕΛΕΒΙΤΣΚΙ

γασμοῦλοι ἢ ***βασμοῦλοι***. Οὕτως ἐκαλοῦντο ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἀλλὰ καὶ ἐπὶ φραγκοκρατίας (κυρίως ἐν Πελοποννήσῳ) οἱ ἐκ Λατίνου πατρὸς καὶ 'Ελληνίδος μητρός, ἢ ἐξ Ἕλληνος πατρὸς καὶ Λατινίδος μητρὸς γεννηθέντες (*Γ. Παχυμ.* Α, iv, 3, 9 Bon.). Ἡ λέξις συγγενεύει ἴσως τῇ λατινικῇ *mulus*, σημαινούσῃ ἡμίονον, μιγάδα. 'Επίσημος γασμοῦλος κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ὑπῆρξεν ὁ *Γεώργιος Συρουρομαλλαῖος*, πρωτοστράτωρ τοῦ 'Ανδρονίκου ἐν Πελοποννήσῳ. Ν. Δ. ΛΕΒΙΔΗΣ

Γάσπαρ (λατ. Gasbardus). 'Εν τῷ ρωμαϊκῷ 'Αγιολογίῳ ἀναφέρονται ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο πέντε ἅγιοι οἱ ἑξῆς:

—1) ***Γάσπαρ*** *ὁ Μάγος*. Οὗτος, κατά τινα παράδοσιν, ἦτο εἷς τῶν τριῶν Μάγων τοὺς ὁποίους ὡδήγησεν ὁ ἀστὴρ εἰς τὴν Βηθλεὲμ κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος (*Ματθ.* β'), *Μελχιὼρ* δὲ καὶ *Βαλτάσαρ* ἐκαλοῦντο οἱ δύο ἄλλοι. Καὶ οἱ τρεῖς δ' οὗτοι ὑπὸ Θωμᾶ τοῦ ἀποστόλου βαπτισθέντες καὶ εἰς Περσίαν πορευθέντες, κατὰ τὴν αὐτὴν παράδοσιν, ἐκήρυξαν τὸ εὐαγγέλιον καὶ πολλοὺς τῶν Περσῶν εἵλκυσαν εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ. Τὰ λείψανα αὐτῶν ἀποθανόντων ἐκομίσθησαν πρῶτον μὲν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Μεδιόλανα καὶ κατόπιν εἰς Βονωνίαν, ὅπου ὑπάρχει καὶ μνημεῖόν των.

—2) ***Γάσπαρ*** *ὁ ἅγιος*. Οὗτος ἐν Βαλεντίᾳ τῆς Ἱσπανίας γεννηθεὶς κατὰ τὸ 1530 ἐκ πτωχῶν γονέων κατετάχθη εἰς τὸν στρατὸν Καρόλου τοῦ Ε', τὸν ὁποῖον ἠκολούθησεν εἰς τὴν κατὰ τῆς 'Ιταλίας ἐκστρατείαν. 'Αποσυρθεὶς ἐκ τοῦ στρατοῦ μετὰ δεκαετῆ ἐν αὐτῷ ὑπηρεσίαν, εἰσῆλθεν εἰς τὸ θρησκευτικὸν τάγμα τῶν καλουμένων «'Ελασσόνων ἀδελφῶν», ἐκπληρῶν οὕτω παλαιάν του ὑπόσχεσιν. Ὡς μοναχὸς δὲ παλαίσας μετ' ἀκαταβλήτου καρτερίας πρὸς πολλὰς καὶ μακροχρονίους ἀντιξόους περιστάσεις ἀνεκηρύχθη ἅγιος μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, συμβάντα τῷ 1604, ὑπὸ τοῦ πάπα Πίου τοῦ ΣΤ' (1775—1799) κατὰ τὸ 1786. Ἡ μνήμη αὐτοῦ ἑορτάζεται τῇ 14 'Ιουλίου.

—3) ***Γάσπαρ Alvares*** *ὁ μάρτυς*. 'Εκ Πόρτου τῆς Πορτογαλίας καταγόμενος καὶ ζήσας κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα ἐμαρτύρησεν ἐν Βραζιλίᾳ μετὰ τοῦ ἁγίου 'Ιγνατίου κατὰ τὸ 1570. Ἡ μνήμη αὐτοῦ ἑορτάζεται τῇ 15 'Ιουλίου.

—4) ***Γάσπαρ Santamatzu***. Οὗτος ἐν Omura τῆς 'Ιαπωνίας γεννηθεὶς κατὰ τὸ 1565 καὶ ἐν Nangasaki ἀποθανὼν τῷ 1626 ἀνεκηρύχθη ἅγιος τῇ 7ῃ 'Ιουλίου 1867 ὑπὸ τοῦ πάπα Πίου τοῦ Θ' (1846—1878).

—5) ***Γάσπαρ*** *ὁ ἅγιος*. 'Εν Ρώμῃ γεννηθεὶς τῷ 1786 καὶ ἐκπαιδευθεὶς ἐν τῷ Ρωμαϊκῷ κολλεγίῳ, ἐχειροτονήθη διάκονος τῷ 1803 ὀνομασθεὶς Κανονικὸς τοῦ 'Αγίου Μάρκου καὶ μετὰ τρεῖς μῆνας πρεσβύτερος. Συνεργασθεὶς μετὰ τοῦ Κανονικοῦ *Φραγκίσκου 'Αλβερτίνη*, ἵδρυσε τὸν θρησκευτικὸν σύλλογον τοῦ «'Αγίου Αἵματος τοῦ Χριστοῦ». 'Εξορισθεὶς ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος ἐκ Ρώμης ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακὰς τῆς Λούκας τῷ 1812, ἐξ ὧν ἐξελθὼν τῷ 1814 περιήρχετο τὰς πόλεις τῆς 'Ιταλίας κηρύττων καὶ σφοδρῶς τοὺς Τέκτονας καταδιώκων, ὅθεν καὶ «πέλεκυς τοῦ Τεκτονισμοῦ» ἐπωνομάσθη. 'Εν Σπολέτῳ εὑρὼν ἐγκαταλελειμμένην μονὴν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Φήλικος ἐγκατεστάθη ἐν αὐτῇ καὶ ἀπέθανε τῷ 1837. Ὁ πάπας Λέων ὁ ΙΓ' (1878—1903) ἐκήρυξεν αὐτὸν ὅσιον (Venerabilis) τῷ 1891 καὶ ὁ Πῖος ὁ Ι' (1903—1914) μακάριον (beatus) τῷ 1904. Ε. Γ. Π.

Γάσπαρη *[Παραλ. Γεωγρ.]*. 'Ορμίσκος εἰς τὰ ΝΑ τῆς νήσου Κύθνου (βλ. λ. Αἰγαῖον τ. Β' σ. 399 β').

Γάσπαρης. Φραγκικὴ οἰκογένεια ἐκ Κορσικῆς καταγομένη καὶ ἐνωρίτατα ἐν 'Αθήναις ἐγκατασταθεῖσα. 'Ελθοῦσα εἰς ἐπιγαμίας μὲ ὅλας σχεδὸν τὰς παλαιὰς ἀθηναϊκὰς οἰκογενείας, συνεδέθη στενότατα μὲ τὸν τόπον καὶ ἐξηλληνίσθη τελείως. 'Εκ τῶν μελῶν αὐτῆς διεκρίθησαν κυρίως οἱ: —1) *Πέτρος*. Οὗτος ὁμοῦ μετὰ τοῦ μητροπολίτου 'Αθηνῶν *'Ιακώβου* καὶ τοῦ 'Αθηναίου διδασκάλου *'Αρ-*

Digitized by Google

γρου Βερναρδῆ μετέβη ὡς πρέσβυς πρὸς τὸν Μοροζίνην κατὰ τὸ 1687, αἰτῶν ἐκ μέρους τῶν Ἀθηναίων τὴν ὑπ' αὐτοῦ κατάληψιν τῶν Ἀθηνῶν καὶ παρέχων πληροφορίας περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἐν τῷ Κάστρῳ (Ἀκροπόλει) ἐγκεκλεισμένων Τούρκων. Ἐφονεύθη τῷ 1688 ἐν Εὐβοίᾳ διαρκοῦντος τοῦ ἐν τῇ Στερεᾷ Τουρκοενετικοῦ πολέμου, ὡς συνταγματάρχης τοῦ ἐνετικοῦ στρατοῦ.—2) ***Δημήτριος.*** Ἀδελφὸς τοῦ Πέτρου μετέβη καὶ οὗτος μετ' αὐτοῦ ὡς πρέσβυς πρὸς τὸν Μοροζίνην, μετέσχε δὲ καὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀγώνων. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του τὸν διεδέχθη εἰς τὸν βαθμόν. — 3) ***Δημήτριος.*** Δισέγγονος τοῦ Πέτρου, γνωστότερος δὲ ὡς *Κονσολας Φραντζέζος*. Ἐχρημάτισεν ὑποπρόξενος τῆς Γαλλίας ἐν Ἀθήναις. Διεκρίθη διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν ἀγάπην του πρὸς τὸν τόπον. Π. Π. ΠΛΟΥΜΗΣ

Γάσπαρος ***βὰν Βερμπίκε***· βλ. Βερμπίκε.

γαστάλδος (ὁ)· ὁ δικαστικὸς κλητήρ, ὁ ἐκτελεστὴς δικαστικῶν ἀποφάσεων. Ἡ λέξις ἀπαντᾷ εἰς κείμενα βενετοκρατουμένων χωρῶν καὶ εἶναι ἰταλικῆς προελεύσεως (gastaldo).

γαστέρα (ἡ) ἢ *ἀστέρα* [*Λαογρ.*]. Δημώδης ὀνομασία νοσήματος, περὶ τοῦ ὁποίου πολλαὶ ἀμφισβητήσεις ὑπάρχουν. Κατά τινας μὲν σημαίνει πόνον περὶ τὴν ὑστέραν, μητρόπονον, κατ' ἄλλους πόνον τῆς γαστρός, κοιλιόπονον, καὶ κατ' ἄλλους «νευραλγίαν τοῦ ἡλιακοῦ πλέγματος τοῦ μεγάλου συμπαθητικοῦ νεύρου, τοῦ ὁποίου τὸ γάγγλιον, μεγέθους φασιόλου, τοπογραφικῶς εὑρίσκεται κάτωθεν τῆς ὀμφαλικῆς χώρας καὶ ἐκ τοῦ ὁποίου ὡς ἀπὸ κέντρου ἐκφύονται τὰ νεῦρα δίκην ἡλιακῶν ἀκτίνων» (*Π. Γνευτός*). Πιθανωτέρα φαίνεται ἡ ἐκδοχὴ ὅτι ἡ λέξις σημαίνει κοιλιακὸν νόσημα, καλούμενον οὕτως ἐκ τῆς ἕδρας αὐτοῦ, καθώς, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, μαρτυρεῖ καὶ σχετικὴ ἐπῳδὴ Μηλία, ἐξορκίζουσα τὴν προσωποποιουμένην νόσον νὰ «ἀφήσῃ τ' ἄντερα τ' ἀνθρώπου». [Πρβλ. *Ν. Γ. Πολίτου* σημ. ἐν «Λαογρ.» τ. Α' σ. 389. *Ν. Γ. Πολίτου:* Αἱ ἀσθένειαι κατὰ τοὺς μύθους τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐν Δελτ. Ἱστορ. καὶ Ἐθνολ. Ἑταιρ. τ. Α' σ. 8. *Π. Γνευτοῦ:* Τραγούδια δημοτικὰ Ρόδου (1926) σ. 31 κ.ἑξ.]. Θ. Π.

γαστεράκανθα (ἡ) (Gasteracantha) [*Ζῳολ.*]. Γένος ἀραχνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γαστερακανθιδῶν*. Αἱ ἀράχναι τοῦ γένους τούτου ἔχουσι σῶμα μετρίου μεγέθους, μὲ πόδας μᾶλλον βραχεῖς, κοιλίαν συνήθως πεπλατυσμένην, ἀκανθώδη καὶ φέρουσαν κερατοειδεῖς καὶ αἰχμηρὰς ἀποφύσεις. Αἱ γαστεράκανθαι εἶναι ἰθαγενεῖς τῶν τροπικῶν χωρῶν. Γνωστὰ περὶ τὰ 200 εἴδη διακρινόμενα γενικῶς διὰ τὸν ζωηρὸν χρωματισμὸν τοῦ σώματος καὶ τὴν ἰδιόρρυθμον μορφήν των. Τὸ ἀράχνιόν των κατασκευάζουσι μεταξὺ τῶν δένδρων καὶ ζῶσι περιβεβλημέναι ὑπὸ τούτου. Δ. Ν. Π.

γαστερακανθίδαι (οἱ) (Gasteracanthidae) [*Ζῳολ.*]. Οἰκογένεια ἀραχνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀραχνοειδῶν*, περιλαμβάνουσα ἐλάχιστα εἴδη ὧν γνωστότερα: ἡ γαστεράκανθα καὶ ὁ ἐγγυόακκος (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

γαστερ(ο), *—γαστρ(ο)—*, ἢ *γαστρι—*· πρῶτον συνθετικὸν τῶν ἀπὸ τοῦ γαστὴρ συνθέτων: «*γαστεράκανθα*», «*γαστερομύκητες*», «*γαστροκνημία*», «*γαστρολογία, γαστρίμαργος* κλπ.

γαστερόκομα (τὰ) (Gasterocoma Goldf) [*Παλαιοζ.*]. Γένος ἐκλειψάντων ἀπολιθωμένων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *γαστεροκομιδῶν φιστουλάτων κρινοειδῶν ἐχινοδέρμων*. Λείψανά των εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς μέσης δεβονίου ὑποπεριόδου τοῦ παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος εἰς τὸ Αϊφελ. Γ. Κ. Γ.

γαστεροκομίδαι (οἱ) (Gasterocomidae) [*Παλαιοζ.*]. Οἰκογένεια ἐκλειψάντων ἀπολιθωμένων ζῴων, ἀνήκουσα εἰς τὴν τάξιν τῶν *φιστουλάτων κρινοειδῶν πελματοζῴων ἐχινοδέρμων*. Ὁ κάλυξ τοῦ σώματός των ἦτο μικρός, μετὰ δικυκλικῆς βάσεως. Τὰ ὑποβασικὰ πινακίδια τοῦ κάλυκος ἦσαν μικρὰ ἢ ἐνίοτε συνηνωμένα εἰς μίαν πλάκα, διάτρητον ὑπὸ μεγάλης τετραγώνου ὀπῆς, τὰ δ' ἀκτινωτὰ (πινακίδια) μεγάλα. Τὸ κάλυμμα τοῦ κάλυκος ἦτο στερεὸν καὶ συνίστατο ἐκ πολλῶν πινακίδων. Ἡ ὀπὴ τῆς ἕδρας εὑρίσκετο βαθέως πρὸς τὰ κάτω μετατοπισμένη. Λείψανα τῶν θαλασσοβίων τούτων ζῴων εὑρέθησαν μόνον ἐντὸς στρωμάτων τῆς δεβονίου περιόδου τοῦ παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος καὶ πιθανῶς καὶ ἐντὸς τοιούτων τῆς περμίου τοῦ αὐτοῦ αἰῶνος. Γ. Κ. Γ.

γαστερομύκητες (οἱ) (Gasteromycetes) [*Βοτ.*]. Τάξις μυκήτων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *βασιδιομυκήτων*. Οἱ γαστερομύκητες φέρουσι τὰ ἑξῆς γνωρίσματα: Μυκόστυπος μέγα, σαρκῶδες ἢ κυλινδρικόν, περικλεῖον κατὰ τὸν ἐσωτερικὸν αὐτοῦ ἱστὸν διαφόρους *κοιλότητας* ἢ *κρύπτας*, τὰς ὁποίας καλύπτει κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς σποριογονίας τὸ ὑμένιον. Ὁ ἐσωτερικὸς σποριογόνος ἱστὸς καλεῖται *θρόμβος*, ὁ λεπτὸς ἱστὸς ὁ περιβάλλων τὸν θρόμβον *περίδιον* καὶ τὰ περὶ τὸ ὑμένιον τοιχώματα *ἤτριον*. Τὰ μυκοστύπη τῶν γαστερομυκήτων σχηματίζονται κατὰ πρῶτον ὑπογείως καὶ βραδύτερον ἀναφαίνονται ὑπὲρ τὸ ἔδαφος. Εἰδῶν τινων τὸ μυκόστυπος παραμένει διαρκῶς ὑπὸ τὸ ἔδαφος. Εἴς τινας γαστερομύκητας ὁ θρόμβος δὲν εἶναι διῃρημένος εἰς κοιλότητας· ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὁ θρόμβος ἀποτελεῖται ἐκ πολλῶν, ποικίλης ὑφῆς, νηματίων, ἅτινα διαρρηγνύουσι κατὰ τὴν ὡρίμανσίν των τὸ περίδιον καὶ μεταβάλλουσι τὸν θρόμβον εἰς κονιορτώδη μᾶζαν. Οἱ γαστερομύκητες ἀναφαίνονται εἰς τὰ δάση, τοὺς λειμῶνας καὶ ἐπὶ τῶν σεσηπότων ξύλων. Ἡ τάξις τῶν γαστερομυκήτων περιλαμβάνει ἀρκετὰς οἰκογενείας: *λυκοπερδίδαι* (Lycoperdidae), *νιδουλαρίδαι* (Nidularidae) καὶ *φαλλῆδαι* (Phallidae) (βλ. καὶ λ. μύκητες). Δ. Ν. Π.

γαστερόποδα (τὰ) (Gasteropoda) [*Ζῳολ.*]. Ἡ μεγαλυτέρα τάξις τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μαλακίων*. Τὰ γαστερόποδα φέρουσι τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα.

Πάντα τοὐλάχιστον κατὰ τὴν νεαρὰν αὐτῶν ἡλικίαν φέρουσι κωνικὴν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον κόγχην ἀποτελουμένην ἐκ μιᾶς καὶ μόνης θυρίδος. Ἐνίοτε ὁ κῶνος εἶναι λίαν χαμηλός, ὁπότε ἡ κόγχη γίνεται σχεδὸν πεπιεσμένη. Ἄλλοτε ὁ κῶνος εἶναι ὑψηλὸς καὶ φέρει συσπειρώσεις, ὁπότε κατὰ τὸ ἀνώτερον αὐτῆς τμῆμα σχηματίζει αἰχμηρὰν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον κορυφὴν καὶ κατὰ τὴν βάσιν της εὐρὺ ἄνοιγμα, ὅπερ χρησιμεύει ὡς ἔξοδος τοῦ ζῴου καὶ συνήθως καλεῖται *στόμα*. Εἰς πλεῖστα εἴδη γαστεροπόδων ἡ κόγχη φέρει *ἐπίπτυγμά* τι ἢ *ἐπίπωμα*, ὅπερ ἀπαντᾷ κυρίως εἰς τὰ γήϊνα ζῷα καὶ χρησιμεύει ὅπως μὴ προσβάλληται ἀποτόμως τὸ ζῷον ὑπὸ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν μεταβολῶν. Τὸ ζῷον ἅμα προαισθανθῇ τὸν κίνδυνον κρύπτει τὰς προσακτρίδας του ἐντὸς τῆς κόγχης. Γενικῶς αἱ κόγχαι τῶν γαστεροπόδων ἔχουσι θαυμασίους ποικίλους χρωματισμοὺς καὶ εἶναι περιζήτητοι ὑπὸ τῶν διαφόρων συλλεκτῶν. Ἐνίοτε οἱ κύκλοι τῆς συσπειρώσεως ἅπτονται ἀλλήλων χωρὶς οὐδόλως νὰ μεταβάλλωσι τὸ σχῆμά των. Εἴς τινας περιπτώσεις ἡ περιφέρεια τῆς κόγχης φέρει πυκνὰς ὀδοντώσεις, εἰς ἃς ἐφάπτεται πολλάκις εἶδος λεπτοῦ μεμβρανώδους συστάσεως σωλῆνος, ὅστις χρησιμεύει διὰ τὴν ἀναπνοὴν τοῦ ζῴου. Εἰς εἴδη τινά, ὡς π. χ. εἰς τὴν *ἁλιωτίδα* καὶ εἰς ἄλλα, κατὰ τὴν περιφέρειαν τῆς κόγχης πλὴν τῶν πυκνῶν νηματοειδῶν προσφύσεων ὑπάρχουσι καὶ πλεῖσται μικραὶ ὀπαί, εἰς ἕτερα δέ, ὅπως τὴν *φισουρέλλην*, ὑπάρχει ᾠοειδὴς ὀπὴ κατὰ τὴν κορυφὴν τῆς κόγχης. Συνήθως πελαγικά τινα γαστερόποδα ἔχουσι λεπτοτάτην κόγχην, ὅπως π.χ. πλεῖστα εἴδη τῆς κατηγορίας τῶν *ἑτεροπόδων* κ.τ.λ.

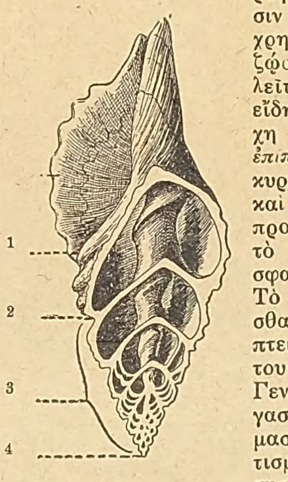

Συσπειρώσεις κόγχης.
[1=Πρόσθιος ὀχετός. 2=Ἐξωτερικὸν χεῖλος ἀνοίγματος κόγχης. 3=Ὀπίσθιος ὀχετός 4=Ραφή 5=Σπεῖρα. 6=Κορυφή.]

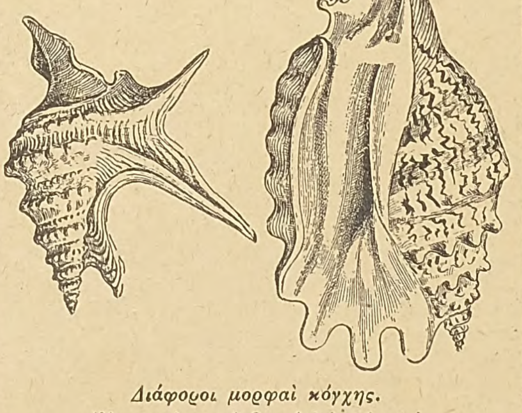
Διάφοροι μορφαὶ κόγχης.
[Ἀριστερὰ=στρόμβος. Δεξιὰ=χένωψ.]

Εἰς γήϊνά τινα γαστερόποδα, ἅτινα ἕρπουσιν ἐπὶ τῆς γῆς ἢ μεταξὺ τῶν ἀλγῶν ἢ ἐπὶ τῆς ἰλύος ἢ καὶ κατασκευάζουσιν ὑπογείους στοάς, ἡ κόγχη εἶναι ἀτροφικὴ καὶ ἔχει σχῆμα λεπτοῦ ἐλάσματος, ὅπως εἰς τὰς *δορίδας*, τὰς *ἀπλυσίας*, *γηΐνους λείμακας* κτλ. Κατὰ κανόνα αἱ συσπειρώσεις τῆς κόγχης ἔχουσι διεύθυνσιν ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιά, ὅπως ἀκριβῶς οἱ δεῖκται τοῦ ὡρολογίου, ὁπότε καὶ ἡ κόγχη καλεῖται *ἀριστερόστροφος*, ἐὰν δέ, ὅπως εἴς τινα εἴδη, αἱ συσπειρώσεις τῆς κόγχης διευθύνωνται ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά, τότε ἡ κόγχη καλεῖται *δεξιόστροφος*. Ἡ κόγχη εἰς πάντα τὰ γαστερόποδα σχηματίζεται ἐκ τοῦ ἐκκρίματος τοῦ χιτῶνος τοῦ ζῴου. Τέλος τὰ γαστερόποδα φέρουσι ἢ *ἐξωτερικὴν κόγχην*, ὁπότε αὕτη ἔχει ἀρκετὰς διαστάσεις ὥστε νὰ δύναται νὰ κινῆται ἐλευθέρως τὸ ζῷον ἐντὸς αὐτῆς ἢ *ἐσωτερικὴν κόγχην*, ὑπὸ τὸν χιτῶνα, ἥτις εἶναι μικροτάτη καὶ προφυλάσσει μόνον τὰ ἀναπνευστικὰ ὄργανα τοῦ ζῴου. Τὸ σῶμα τῶν γαστεροπόδων συνδέεται ἐπιπολαίως μετὰ τῆς κόγχης αὐτῶν. Τινῶν τὸ σῶμα συνδέεται μετὰ τῆς κόγχης διά τινος εἰδικοῦ μυός, *ἐπικιονίου* καλουμένου, ὅστις φύεται κατὰ τὸ στοματικὸν τμῆμα τοῦ ζῴου καὶ ἐπὶ τοῦ *κίονος* τῆς κόγχης συνήθως, σπανιώτερον δὲ κατὰ τὸ μέσον τῆς κόγχης, ἔνθα ἄρχονται αἱ συσπειρώσεις.

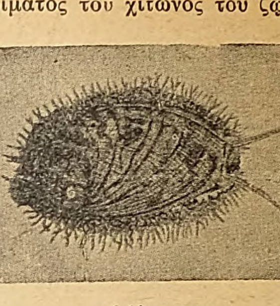
Ἁλιωτίς.

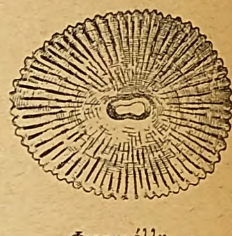
Φισουρέλλη.

Τὸ σῶμα τῶν γαστεροπόδων διακρίνεται εἰς *κεφαλὴν* καὶ εἰς *κυρίως σῶμα*, ὅπερ περιβάλλεται ὑπὸ χιτῶνος, φέροντος βλεφαρίδας, μεταξὺ τῶν ὁποίων, ὅπως καὶ εἰς τοὺς χερσαίους κοχλίας, εὑρίσκονται ἰδιόρρυθμά τινα κύτταρα, ἅτινα ἐκκρίνουσι βλένναν. Ἡ κεφαλὴ εἶναι μετρίως ἀνεπτυγμένη καὶ περιβάλλεται ὑπὸ προσακτρίδων, οἵτινες φέρουσιν ἄλλοτε ἐπὶ τῆς κορυφῆς καὶ ἄλλοτε κατὰ τὴν βάσιν δύο ὀφθαλμούς. Προσακτρίδες τινὲς εἶναι συσταλταὶ καὶ ἕτεροι διασταλταί. Ἴδιον χαρακτηριστικὸν ὄργανον τῶν γαστεροπόδων εἶναι ὁ *πούς*, ὅστις εἶναι σαρκώδης τις, πλατεῖα ἀπόφυσις ἀναφαινομένη κατὰ τὸ ὑποκάτω μέρος τοῦ σώματος, κατέχουσα ἄλλοτε μὲν ὁλόκληρον τὴν κοιλίαν, ἄλλοτε δὲ μόνον τὸ κέντρον αὐτῆς καὶ ἐκφυομένη ἀπό τινος βραχείας περισφίγξεως. Ὁ ποὺς χρησιμεύει ὡς ὄργανον κινήσεως καὶ διὰ τούτου τὰ ζῷα ἕρπουσι βραδέως δι' ἀλληλοδιαδόχων κυματοειδῶν ἀνυψώσεων τῆς κάτω ἐπιφανείας τοῦ σώματος, ἀρχομένων ἀπὸ τῆς οὐρᾶς καὶ καταληγουσῶν εἰς τὴν κεφαλήν. Γενικῶς ὁ ποὺς περιβάλλεται ὑπὸ ἐπιστρώσεως διασταυρουμένων νηματίων μεταβλητοῦ σχήματος, ἀναλόγως τῶν διαφόρων εἰδῶν.

Τὸ στόμα πάντοτε φέρει μασητικὰ ὄργανα, μίαν, δύο ἢ πλείονας σιαγόνας καὶ γλῶσσαν εὐκίνητον συνδεομένην διὰ χονδρίνων ἀποφύσεων καὶ καλυπτομένην ὑπὸ βραχέος ἢ ἐπιμήκους δέρματος, *κνηστῆρος* καλουμένου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶναι διατεταγμένα κατὰ πολλαπλᾶς σειρὰς πεταλοειδῆ τινα ἐπικαλύμματα ποικίλου σχήματος καὶ ἀνθεκτικά. Ὁ οἰσοφάγος ἀποτελεῖται ἐκ λεπτοῦ καὶ βραχέος κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον σωλῆνος, διανοιγομένου εἰς τὸν στόμαχον, ὅστις εἶναι σάκκος εὐρύτατος. Τὸ ἔντερον περιελίσσεται περὶ τὸ ἧπαρ τοῦ ζῴου, ὅπερ εἶναι ὀγκῶδες καὶ καταλήγει εἰς διάφορα τμήματα τοῦ σώματος τοῦ ζῴου, ἀναλόγως τοῦ εἴδους ἢ τῆς ποικιλίας. Εἴδη τινὰ ἔχουσι καὶ ὑποτυπώδη καρδίαν, ἥτις διατρυπᾶται ὑπὸ τοῦ ἐντερικοῦ σωλῆνος, λαμβάνει τὸ αἷμα ἀπὸ τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων καὶ ἀποστέλλει τοῦτο, διὰ συστήματος ἀρτηριῶν, πρὸς πάσας τὰς διευθύνσεις τοῦ σώματος. Τὸ αἷμα ἐκ τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ σώματος δὲν ἐπιστρέφει εἰς τὴν καρδίαν, ἀλλὰ συνήθως συναθροίζεται εἰς τὸ κύτος τῆς κοιλίας, πληροῦν τὸ ἀνώτατον πρόσθιον μέρος τοῦ ἐντερικοῦ σωλῆνος καὶ τὸ γαγγλιακὸν σύστημα τῆς κεφαλῆς καὶ εἶτα διὰ λεπτοτάτων σωληνίσκων εἰσρέει εἰς τὰ ἀναπνευστικὰ ὄργανα. Τὰ γήϊνα γαστερόποδα ἔχουσιν ἰδιόρρυθμον κυκλοφοριακὸν σύστημα διὰ τοῦ ὁποίου προσλαμβάνουσιν ὕδωρ, ἀναμιγνύουσι τοῦτο μεθ' αἵματος καὶ οὕτω διογκοῦσι τὸ σῶμά των, ὅπερ ἅμα τῇ ἐξόδῳ τοῦ μεμιγμένου ὕδατος ἐπανέρχεται εἰς τὸν πρότερον ὄγκον αὑτοῦ. Τὸ νευρικὸν σύστημα τῶν γαστεροπόδων ἀποτελεῖται ἐκ *γαγγλιώδους οἰσοφαγείου δακτυλίου*. Ἐκ τοῦ ἀνωτέρου μέρους τῶν γαγγλίων λαμβάνουσι τὴν ἀρχήν των τὰ ὀφθαλμικὰ στοματικὰ καὶ τὰ τῶν κεραιῶν νεῦρα. Ἐξ ἑπομένων ζευγῶν γαγγλίων ἐκφύονται τὰ ἀκουστικὰ νεῦρα καὶ τὰ νεῦρα τοῦ ποδὸς καὶ ἐξ ἄλλων τὰ νεῦρα τοῦ χιτῶνος, τῶν βραγχίων καὶ τῶν σπλάγχνων.

Ἐκ τῶν αἰσθήσεων τελειοτέρα φαίνεται ὅτι εἶναι ἡ *ἀφή*, ἥτις ἔχει τὴν ἕδραν της εἰς τὰς κεραίας, ἀποφύσεις ῥαβδοειδεῖς συσταλτὰς ἢ μή. Εἰς ἐλάχιστα εἴδη αἱ κεραῖαι εἶναι ὑποτυπώδεις καὶ σπανίως ἐλλείπουσι τελείως. Αἱ κεραῖαι τῶν γαστεροπόδων χρησιμεύουσι καὶ ὡς ὄργανα ὀσφρήσεως. Τοῦτο καταφαίνεται εἰς τοὺς γηΐνους κο-

Digitized by Google

χλίας, οἱ ὁποῖοι εὐθὺς ἅμα πλησιάσωσιν ἀντικείμενόν τι δυσαρέστου ὀσμῆς συστέλλουσι κατὰ πρῶτον τὰς κεραίας των. Ἡ ὅρασις εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀνεπτυγμένη. Γενικῶς οἱ ὀφθαλμοί των εἶναι μικροὶ καὶ τοποθετημένοι ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ παρὰ τὰς κεραίας. Πλεῖστα εἴδη ἔχουσι καὶ ἀκουστικὰ ὄργανα, ἑδραζόμενα παρὰ τὴν βάσιν τῶν κεραιῶν.

Τὰ περισσότερα τῶν γαστεροπόδων ἀναπνέουσι διὰ βραγχίων, ἅτινα εἶναι κτενοειδῆ, πεταλοειδεῖς ἢ διαφόρως διακλαδιζόμεναι ἀγγειοβριθεῖς ἀποφύσεις. Ἐκ τῆς διατάξεως, τοῦ ἀριθμοῦ, τῆς συστάσεως κτλ. τῶν βραγχίων γίνεται πολλάκις καὶ ἡ κατάταξις τῶν διαφόρων γαστεροπόδων εἰς οἰκογενείας, γένη καὶ εἴδη. Εἴδη τινὰ ἀντὶ βραγχίων ἔχουσιν ἴδιά τινα ἀναπνευστικὰ ὄργανα, ἅτινα προσομοιάζουσι πρὸς πνεύμονας. Ἕτερα εἴδη ἔχουσι βράγχια καὶ πνεύμονας συγχρόνως καὶ καλοῦνται *δίπνοα* καὶ τέλος ἕτερα, ὅπως λειμακές τινες, ἀμοιροῦσι τελείως ἀναπνευστικῶν ὀργάνων, ὁπότε ἡ ἀναπνοὴ διενεργεῖται δι' ὁλοκλήρου τῆς ἐπιφανείας τοῦ σώματος ἢ δι' ὡρισμένων τμημάτων τούτου.

Τὰ πολλαπλασιαστικὰ ὄργανα παρουσιάζουσι τρεῖς διακεκριμένας διατάξεις: 1ον) Τὰ *ἑρμαφρόδιτα γαστερόποδα* ἔχουσιν ἀμφότερα τὰ εἴδη τῶν γεννητικῶν ὀργάνων ἐπὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ζῴου, καὶ δύναται νὰ αὐτογονιμοποιηθῶσιν, ὅπως αἱ ἁλιωτίδες κτλ. 2ον) Τὰ *ἀνδρόγυνα γαστερόποδα* ἢ *μονόοικα* ἔχουσι καὶ ταῦτα ἄρρενα καὶ θήλεα ὄργανα ἀναπαραγωγῆς, ἀλλ' ἡ γονιμοποίησις δὲ λαμβάνει χώραν εἰμὴ μόνον διὰ τῆς ἐπαφῆς δύο διαφόρων ζῴων, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἀμοιβαίως, ἐν τῇ ὀχείᾳ παίζει ρόλον ἄρρενος καὶ θήλεος. Τινὰ γαστερόποδα τῶν γλυκέων ὑδάτων, ὅπως π. χ. οἱ λιμναῖοι, κατὰ τὴν ὀχείαν εὑρίσκονται ἡνωμένα μεταξύ των, ἀποτελοῦντα εἶδος ἁλύσεως, καὶ ἕκαστον τούτων ἐνεργεῖ ὡς ἄρρεν εἰς τὸ προηγούμενον αὐτοῦ ζῷον καὶ ὡς θῆλυ εἰς τὸ ἑπόμενον, ἐκτὸς τοῦ πρώτου ζῴου, ὅπερ κατὰ τὰς συνουσίας χρησιμοποιεῖται ὡς θῆλυ καὶ τοῦ τελευταίου, ὅπερ ἐνεργεῖ ὡς ἄρρεν. 3ον Τὰ *δίοικα γαστερόποδα* ἔχουσι γένη (ἄρρεν καὶ θῆλυ) κεχωρισμένα, ὅπως αἱ *βυκάναι*, οἱ *κῶνοι* κτλ. Γενικῶς τὰ γαστερόποδα εἶναι ᾠοτόκα, ἀλλ' ἐνίοτε τὰ ᾠὰ ἐκκολάπτονται ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς μητρός, εἴδη δέ τινα τῶν γλυκέων ὑδάτων εἶναι ζῳοτόκα. Τα ᾠὰ εἶναι πάντοτε ἐλεύθερα εἰς τὰ περισσότερα τῶν γηΐνων εἰδῶν, εἰς δὲ τὰ ὑπόλοιπα εἴδη, σχεδὸν εἰς πάντα, εὑρίσκονται συνηνωμένα καὶ περιβάλλονται ὑπὸ γλοιώδους τινὸς ἀνθεκτικῆς οὐσίας τὴν ὁποίαν ἐκκρίνει τὸ ζῷον.

Πάντα τὰ γαστερόποδα, ἐκτὸς τῆς κατηγορίας τῶν *πνευμονωδῶν*, κατὰ τὴν πρώτην αὐτῶν ἡλικίαν ὑφίστανται σειρὰν μεταμορφώσεων. Ἡ κάμπη ἅμα ὡς ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ ᾠοῦ, φέρει κατὰ τὸ ἀνώτερον αὐτῆς στομιστικὸν τμῆμα τὸ *κεφαλικὸν ἱστίον*, ὅπερ εἶναι πλατύ, λοβοειδὲς ὄργανον, φέρον πλῆθος κινητικῶν βλεφαρίδων καὶ χρησιμεῦον πρὸς νῆξιν.

Διαίρεσις: Τὰ γαστερόποδα ὑποδιαιροῦνται εἰς τέσσαρας κατηγορίας, τὰς ἑξῆς:

1ον) *Πνευμονώδη* (Pulmonata). Ἴδιον χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τούτων εἶναι ὅτι ἀναπνέουσι διὰ πνευμόνων.

2ον) *Προσθιοβράγχια* (Prosobranchiata). Διακρίνονται ἐκ τῆς βραγχιακῆς ἀναπνοῆς των· τὰ βράγχια τῶν ζῴων τούτων εὑρίσκονται πρὸ τῆς καρδίας.

3ον) *Ἑτερόποδα* (Heteropoda). Ὁ πούς αὐτῶν κεῖται κατὰ τὸ ὀπίσθιον μέρος τῆς κάτω ἐπιφανείας τοῦ σώματος καὶ εἶναι μεταβεβλημένος εἰς πεπιεσμένον, κάθετον καὶ πτεροειδὲς πτερύγιον, καὶ

4ον) *Ὀπισθοβράγχια* (Opisthobranchia). Διακρίνονται ἐκ τοῦ ὅτι τὰ βράγχια αὐτῶν εὑρίσκονται ὄπισθεν τῆς καρδίας.

Εἰς τὰ *πνευμονώδη* ὑπάγονται ἀρκεταὶ οἰκογένειαι, ὧν γνωστότεραι αἱ ἑξῆς: α') *Ἑλικίδαι* (Helicidae). Τὰ ζῷα τῆς οἰκογενείας ταύτης χαρακτηρίζονται ὑπὸ ἑλικοειδοῦς περιεστραμμένου ὀστράκου, μετὰ τοῦ ὁποίου τὸ ζῷον δύναται νὰ συνέλ-

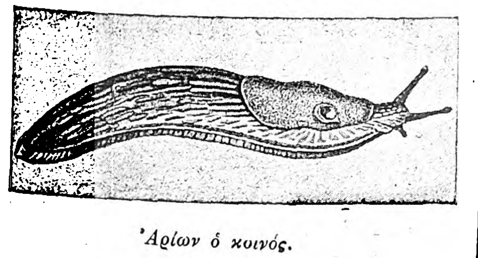

Ἀρίων ὁ κοινός.

κηται καὶ ὑφ' ὃ συνήθως ἐγκλείονται μόνον τὰ σπλάγχνα. Ἐκ τῶν εὐαρίθμων γενῶν ἅτινα περιλαμβάνει ἡ οἰκογένεια ἀναφέρομεν τὸ γνωστότερον, ὅπερ εἶναι ὁ *ἕλιξ* (Helix), ὅστις διακρίνεται ἐκ τοῦ σφαιροειδοῦς ὀστράκου του, ὅπερ εἶναι δεξιόστροφον. Τὸ γένος ἕλιξ περιλαμβάνει πλεῖστα ὅσα εἴδη, ὧν ἀξιολογώτερα καὶ γνωστότερα εἶναι τά: *ἕλιξ ὁ πηματίας* ἢ *κοχλίας* (Helix pomatia) καὶ *ἕλιξ ὁ τῶν δασῶν* (Helix lucorum). Ἀμφότερα τὰ εἴδη εἶναι κοινότατα καὶ παρ' ἡμῖν καὶ γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα *σαλιάγκοι*. β') *Λειμακίδαι* (Limaceae). Τὰ ζῷα τῆς οἰκογενείας ταύτης ἔχουσι κόγχην μόνον ἐπὶ τῆς ράχεως καὶ ὑπὸ τὸν χιτῶνα. Γνωστότερον γένος εἶναι ὁ *λεῖμαξ* (Limax), ὅπερ περιλαμβάνει τὰ εἴδη: *λεῖμαξ ἢ ἀρίων ὁ κοινὸς* (Limax empiricorum, ὅστις ἔχει χρῶμα μελανὸν ἢ ὑπέρυθρον, καὶ *λεῖμαξ ὁ ἀγροδίαιτος* (Limax agrestis), ὅστις ἐπιφέρει μεγάλας βλάβας εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ γενικῶς εἰς τὰ φυτείας. Ἀμφότερα τὰ εἴδη κοινότατα καὶ παρ' ἡμῖν ὑπὸ τὸ ὄνομα *γυμνοσαλιάγκοι*. γ) *Λιμναΐδαι* (Limnaceae). Ἡ οἰκογένεια αὕτη διακρίνεται ἐκ τῶν δύο κεραιῶν, αἵτινες εἶναι συσταλταὶ καὶ φέρουσι κατὰ τὴν βάσιν των τοὺς ὀφθαλμούς, περιλαμβάνει δὲ τὰ γένη: *λιμναῖος* (Limnaeus), ὅστις ἔχει γαστρωτὸν ὄστρακον, τοῦ ὁποίου αἱ περιελίξεις συναντῶνται εἰς κοινὴν κορυφὴν σχηματίζουσαι αἰχμήν. Γνωστότερον εἶδος τοῦ γένους εἶναι ὁ *λιμναῖος ὁ μέγας* (Limnaeus stagnalis) ἀπαντῶν ἐντὸς τῶν τελμάτων καὶ τῶν ἑλῶν.

Τὰ *προσθιοβράγχια* περιλαμβάνουσι τὰς ἑξῆς οἰκογενείας: α') *Ποταμοφιλίδαι* (Paludinaceae). Ἡ οἰκογένεια αὕτη περιλαμβάνει ζῷα πάντα τῶν γλυκέων ὑδάτων, χαρακτηριζόμενα κυρίως ἐκ τῆς διατάξεως τῶν ὀφθαλμῶν των, οἵτινες κεῖνται κατὰ τὴν βάσιν τῶν μακρῶν καὶ λεπτῶν κεραιῶν των. Εἰς ταύτην ὑπάγεται τὸ γένος *παλουδῖνος* (Paludinus), ὅστις χαρακτηρίζεται ὑπὸ στροβιλοειδοῦς ὀστράκου καὶ μικροῦ στρογγύλου στόματος. Κοινότερον εἶδος τοῦ γένους εἶναι ὁ *παλουδῖνος ὁ ζῳοτόκος* (Paludinus viviparus), ὅστις γεννᾷ ζῶντα τέκνα. β') *Κυπραιΐδαι* (Cypraeaceae). Τὰ ζῷα τῆς οἰκογενείας ταύτης διακρίνονται ἐκ τοῦ ὅτι ὁ τελευταῖος περιελιγμὸς τοῦ ὀστράκου των περιβάλλει πάντας τοὺς λοιπούς. Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει τὸ γένος *κυπραία* (Cypraea), ἥτις περιλαμβάνει τὸ εἶδος *κυπραία ἡ τίγρις* (Cypraea tigris, ἀπαντῶσα εἰς τὰ μεγάλα βάθη του Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ. γ') *Τριτω-*

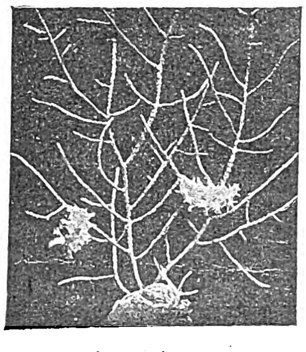

Τριτώνιον τὸ ποικίλον.

Βυκάνη ἡ ὀδοντωτή.

Πορφύρα ἡ αἱμόστομος.

νίδαι (Tritoniidae). Τὰ ζῷα τῆς οἰκογενείας ταύτης ἔχουσιν ᾠοειδῆ ἢ ἀτρακτοειδῆ κόγχην. Γνωστότερον τὸ γένος *τριτώνιον* (Tritonium), ὅπερ περιλαμβάνει τὰ εἴδη: *τριτώνιον τὸ ὀζῶδες* (Tritonium nodiferum), ἀπαντῶν εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν, καὶ *τριτώνιον τὸ ποικίλον* (Tritonium variegatum), ὅπερ ζῇ εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ καὶ χρησιμεύει εἴς τινας ἰθαγενεῖς τῶν μερῶν ἐκείνων ὡς πολεμικὴ σάλπιγξ. δ') *Βυκα-*

Μύρεξ ὁ φλογώδης.

Κῶνος ὁ ὑφασματοειδής.

νίδαι (Buccinidae). Ἡ οἰκογένεια αὕτη περιλαμβάνει ζῷα μὲ γαστρωτὴν ἢ ᾠοειδῆ κόγχην, στόμα πλατὺ καὶ ἕλικα, λείας. Εἰς ταύτην ὑπάγεται τὸ γένος *βυκάνη* (Buccinum), ὅπερ περιλαμβάνει τὸ εἶδος *βυκάνη ἡ ὀδοντωτὴ* (Buccinum undulatum). Ἰθαγενὲς μαλάκιον τῆς Βορείου θαλάσσης. ε') *Πορφυρίδαι* Purpuraceae). Ἡ οἰκογένεια αὕτη περιλαμβάνει ζῷα ἔχοντα ᾠοειδῆ, συνήθως, κόγχην καὶ ὀφθαλμοὺς κατὰ τὸ ἄκρον τῶν κεραιῶν κειμένους. Γνωστότερον γένος εἶναι ἡ *πορφύρα* (Purpura), ἥτις ἔχει κόγχην ἐπιμήκη, ᾠοειδῆ, στόμα μέγα καὶ βραχεῖς ἕλικας. Ἐκ τῶν κυριωτέρων εἰδῶν τοῦ γένους εἶναι ἡ *πορφύρα*

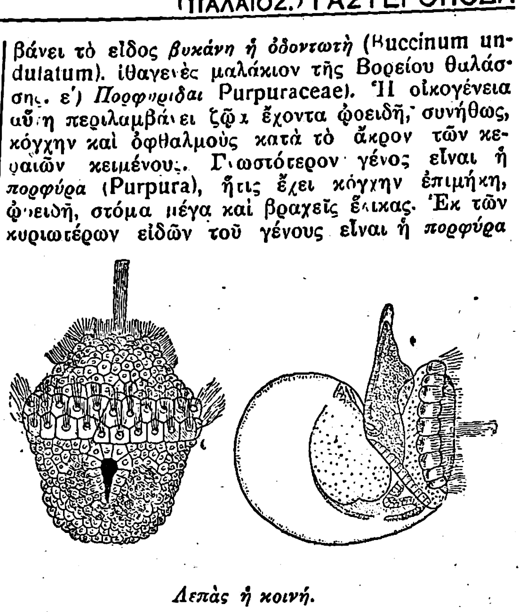

Λεπὰς ἡ κοινή.

[Νεογνὸν κατὰ πλαγίαν καὶ κατ' ὄψιν τομήν.]

ἡ αἱμόστομος (Purpura haemostoma), ἐκ τῆς ὁποίας οἱ ἀρχαῖοι ἐπρομηθεύοντο τὴν πορφύραν. στ') *Μυρηκίδαι* (Muricidae). Τὰ ζῷα τῆς οἰκογενείας ταύτης φέρουσι παρὰ τὸ ἄνοιγμα τῆς κόγχης ὀγκώδη κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀναδίπλωσιν, ἥτις καὶ μετὰ τὴν τελείαν αὔξησιν τῆς κόγχης ἀπομένει ὡς πτυχωτὴ ἢ ὀδοντωτὴ ἐπιμήκης ὀφρύς. Γνωστότερον γένος τῆς οἰκογενείας εἶναι ὁ *μύρεξ* (Murex), ὅστις διακρίνεται ἐκ τῶν ἀκανθωδῶν περιελιγμῶν τῆς κόγχης του. Τὸ γένος περιλαμβάνει τὰ εἴδη: *μύρεξ ὁ φλογώδης* (Murex brandaris) καὶ *μύρεξ ὁ κολοβὸς* (Murex truncatus). Ἀμφότερα τὰ εἴδη ἀπαντῶσιν εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν καὶ εἶναι γνωστὰ παρ' ἡμῖν ὑπὸ τὸ ὄνομα *πορφύρες*. Κατά τινας ἐκ τῶν εἰδῶν τούτων, καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς *πορφύρας τῆς αἱμοστόμου*, οἱ ἀρχαῖοι ἐπρομηθεύοντο τὴν πορφύραν. ζ') *Κωνοειδίδαι* (Conoidea). Ἡ οἰκογένεια αὕτη περιλαμβάνει ζῷα μὲ κόγχην ἀνιστρόφως κωνοειδῆ. Κυριώτερον γένος ὁ *κῶνος* (Conus), οὗ ἀξιολογώτερον εἶδος ὁ *κῶνος ὁ ὑφασματοειδὴς* (Conus textilis), ὅστις φέρει λαμπρῶς διακεκοσμημένην κόγχην. η') *Λεπαδίδαι* (Patellidae). Τὰ ζῷα τῆς οἰκογενείας ταύτης ἔχουσι λεπαδοειδῆ κόγχην, ἥτις συνάπτεται μετὰ τοῦ ζῴου διὰ πεταλοειδοῦς μυός. Ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ χιτῶνος ὑπάρχει σύστημα κυκλικὸν φυλλοειδῶν βραγχίων. Γνωστότερον γένος τῆς οἰκογενείας εἶναι ἡ *λεπὰς* (Patella), ἥτις διακρίνεται διὰ τὴν ἀνθεκτικὴν κόγχην της καὶ περιλαμβάνει τὸ εἶδος *λεπὰς ἡ κοινὴ* (Patella vulgaris), ἥτις ἀπαντᾷ εἰς ὁλόκληρον τὴν Μεσόγειον θάλασσαν καὶ εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα *πεταλίδα* ἢ *πατελίδα*.

Τὰ *ἑτερόποδα* εἶναι ζῷα μικρότατα πηκτωματώδους συστάσεως, διαφανῆ καὶ ζῶσιν εἰς τὸ πέλαγος καὶ εἰς μεγάλην σχετικῶς ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν ἀκτῶν. Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην τῶν ζῴων ἀντὶ νηκτικοῦ ποδὸς ὑπάρχει μίσχος πλατὺς καὶ πεπιεσμένος, διευθυνόμενος πρὸς τὰ ἄνω ὅταν τὸ ζῷον νήχεται. Ὁ μίσχος οὗτος, ὅστις χρησιμεύει ὡς εἶδος ποδὸς καὶ συνήθως ἀπαντᾷ μόνον εἰς τὰ ἄρρενα ζῷα, φέρει μυζητικὴν κοτυληδόνα, διὰ τῆς ὁποίας τὸ ζῷον στερεοῦται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ἕρπει. Πάντα τὰ ἑτερόποδα γεννῶσιν ᾠὰ ἐξ ὧν ἐκκολάπτονται κάμπαι φέρουσαι κόγχην καὶ κινητικὰς βλεφαρίδας (μαστίγια). Τινὰ τούτων φωσφορίζουν.

Τὰ *ὀπισθοβράγχια* εἶναι ζῷα μικρά, ἐπιμήκη καὶ γυμνά. Ἔχουσι δύο αἰσθητικὰς κεραίας καὶ ἐπὶ τοῦ στόματος φέρουσι δύο προσακτρίδας. Πάντα τὰ ὀπισθοβράγχια εἶναι θαλάσσιοι κοχλίαι τρεφόμενοι ἐκ διαφόρων φυκῶν. Γεννῶσιν ᾠὰ ἅτινα περιβάλλουσι διὰ πηκτωματώδους μάζης. Ἐνταῦθα ὑπάγονται αἱ οἰκογένειαι: *ἀκταιωνίδαι* (Actaeonidae), *βουλλίδαι* (Bullidae), *ἀπλυσιίδαι* (Aplyssiidae) καὶ ἄλλαι.

Δ. Ν. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

—*(Παλαιοζ.)* Ἡ ὁμοταξία τῶν γαστεροπόδων ζῴων ὑπερβάλλει πᾶσαν ἄλλην ὁμοταξίαν μαλακίων ζῴων εἰς πλῆθος ἀπολιθωμένων μορφῶν. Τὰ γαστερόποδα ἐμφανίζονται τὸ πρῶτον κατὰ τὴν κάμβριον περίοδον τοῦ παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος καί, διαδοχικῶς αὐξανόμενα εἰς ἐξάπλωσιν καὶ ποικιλίαν, λαμβάνουν τὴν ὑψίστην των ἀνάπτυξιν καὶ ἀκμὴν κατὰ τὴν σημερινὴν ἐποχήν. Κατὰ τὴν κάμβριον περίοδον ὑπάρχουν πολλὰ γένη τῶν *προσθιοβραγχίων*, *κυκλοβραγχίων* καὶ *ἀπιδοβραγχίων*, τὰ ὁποῖα παρουσιάζουν παλαιὸν χαρακτῆρα. Ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἀπολιθωμάτων τῆς περιόδου ταύτης προκύπτει τὸ συμπέρασμα ὅτι τὰ *ἀπιδοβράγχια* καὶ *κτενοβράγχια* δὲν ἦσαν ἀρχικῶς τόσῳ διακεκριμένα ἀπ' ἀλλήλων ὅσον σήμερον. Κατὰ τὰς ὑπο-

Digitized by Google

λοίπους περιόδους τοῦ παλαιοζωϊκοῦ αὐξάνεται σημαντικῶς ὁ ἀριθμὸς τῶν εἰδῶν, ἐμφανιζομένων νέων τινῶν οἰκογενειῶν. Κατὰ τὴν τριάσιον καὶ ἰουράσιον περίοδον τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος διάφοροι οἰκογένειαι τῶν *ἀσπιδοβραγχίων* φθάνουν εἰς τὸ ὕψιστον σημεῖον τῆς ἀναπτύξεώς των. Κατὰ τὴν κρητιδικὴν περίοδον τοῦ αἰῶνος τούτου τὰ *σιφωνόστομα κτενοβράγχια* λαμβάνουν σημαντικὴν ἐξάπλωσιν καὶ κατὰ τὴν τριτογενῆ περίοδον τοῦ ἑπομένου καινοζωϊκοῦ αἰῶνος κυριαρχοῦν, ὑπερβάλλοντα κατὰ τὸ πλῆθος τῶν μορφῶν ὅλας τὰς ὑπολοίπους οἰκογενείας καὶ πλησιάζοντα ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον κατὰ τὰς μορφὰς πρὸς τὰ ἀκόμη σήμερον ὑπάρχοντα γένη καὶ εἴδη.

Ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ κατὰ τὰς διαφόρους γεωλογικὰς περιόδους ἐξάπλωσις τῶν *πνευμονωδῶν* ἢ *ἐμπλευμόνων* (Pulmonata) *γαστεροπόδων*. Ἐνῷ κατὰ τὴν σιλούριον περίοδον τοῦ παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος παρουσιάζονται θαλασσόφιλα τοιαῦτα γαστερόποδα, οἱ χερσαῖοι κοχλίαι ἐμφανίζονται τὸ πρῶτον κατὰ τὴν λιθανθρακοφόρον περίοδον τοῦ αὐτοῦ αἰῶνος εἰς πολὺ σποραδικὸν ἀριθμόν, οἱ δὲ τῶν γλυκέων ὑδάτων κυρίως κατὰ τὰ ὅρια μεταξὺ τῆς ἰουρασίου καὶ τῆς κρητιδικῆς περιόδου τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος.

Ἡ διαδοχικὴ καὶ βαθμιαία προσέγγισις τοῦ προϊστορικοῦ κόσμου τῶν γαστεροπόδων πρὸς τὸν σημερινὸν δὲν περιορίζεται μόνον εἰς ὅσα ἀφορῶσι τὴν παραγωγὴν μορφῶν, αἱ ὁποῖαι ὁλονὲν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον προσεγγίζουν πρὸς τὰς σήμερον ζώσας, ἀλλ' ἐπεκτείνεται καὶ εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν διαχάραξιν καὶ τὴν διαμόρφωσιν τῶν σημερινῶν γεωγραφικῶν περιοχῶν διανομῆς τῶν γαστεροπόδων. Τὰ γαστερόποδα τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος φέρουν ἀκόμη χαρακτῆρα ξένον πρὸς τὸν σημερινὸν καὶ δὲν δύνανται νὰ συγκριθοῦν πρὸς νεωτέραν τινὰ πανίσκην γαστεροπόδων. Ἀλλ' αἱ μορφαὶ τῆς ἠωκαίνου περιόδου τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος ἀποκτῶσι νεώτερον χαρακτῆρα καὶ ἀφίνουν νὰ ἀναγνωρίζωνται σχέσεις τινὲς πρὸς τὰ γαστερόποδα, τὰ διαδεδομένα εἰς τὰς γειτονικὰς θερμοτέρας ζώνας. Ὅλη ἡ ἀπολιθωμένη πανίσκη τῶν ἠωκαίνων κοχχυλίων τῆς Εὐρώπης, Βορ. Ἀμερικῆς, Ἀσίας καὶ Βορ. Ἀφρικῆς ἔχει πολλὰ κοινὰ γένη καὶ ἀντιπροσωπευτικὰ εἴδη, τὰ ὁποῖα δεικνύουν ὅτι ὅλος αὐτὸς ὁ κόσμος ἔζησεν ἐντὸς ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ὠκεανοῦ. Οὐσιωδῶς ἀλλοῖον χαρακτῆρα δεικνύουν τὰ ἠώκαινα κοχχύλια τῆς Αὐστραλίας, Ζηλανδίας καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς, τὰ ὁποῖα φαίνονται ὡς πρόδρομοι τῶν σημερινῶν κατοίκων τῶν νοτίων περιοχῶν τοῦ Εἰρηνικοῦ καὶ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Τέλος μόλις κατὰ τὴν πλειόκαινον ὑποπερίοδον καὶ τὴν πλειστόκαινον περίοδον τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος ἀποκτᾷ ἕκαστον τμῆμα τῆς γῆς τὴν εἰς αὐτὸ ἰδιάζουσαν, πολὺ συγγενῆ πρὸς τὴν σημερινήν του, πανίσκην ἐκ κοχλιῶν. Ἐκ τῶν ἀπολιθωμένων γαστεροπόδων εἶναι γνωστὰ ἄχρι σήμερον ὑπὲρ τὰς 7000 εἴδη.

Ἐν Ἑλλάδι γαστερόποδα ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς τῶν στρωμάτων τῶν διαφόρων διαπλάσεων ἀπὸ τῆς δεβονίου (τὰ γένη *εὐόμφαλος* καὶ *στριγγοκέφαλος* ἐν Χίῳ) μέχρι τῆς τεταρτογενοῦς. Κατὰ τὴν ἰουράσιον καὶ κατωτέραν κρητιδικὴν περίοδον τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος ἐντὸς τῶν τότε θαλασσῶν ἔζων ἄφθονοι αἱ *νηρινέαι*. Ἀφθονώτατα τέλος γαστερόποδα εὑρέθησαν ἐντὸς τῶν νεογενῶν στρωμάτων τῆς Ἑλλάδος, ὡς π.χ. εἰς τὰ μειοκαινικὰ στρώματα τῆς Ἠπείρου (κοιλὰς τοῦ Μολίσσα), τὰ πλειοκαινικὰ καὶ πλειστοκαινικὰ τοῦ Ἰσθμοῦ καὶ ἄλλων περιοχῶν τῆς Πελοποννήσου καὶ ἀλλαχοῦ. Γ. Κ. Γ.

γαστερόπους, *—οδος* (ὁ)· ὁ ἀπὸ τῆς γαστρὸς ἔχων τοὺς πόδας. || ὁ περιπατῶν μὲ τὴν κοιλίαν.

γαστὴρ (ἡ), γεν. *γαστέρος* καὶ *γαστρός*· τὸ τμῆμα τοῦ σώματος τὸ μετὰ τὸν θώρακα μέχρι τῶν μηρῶν, ἡ κοιλία μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ σπλάγχνων· || ὁ στόμαχος: «γαστρὸς ἐγκρατής» || ἡ μήτρα: «συνέλαβεν ἐν γαστρί» || τὸ μέσον καὶ παχύτερον μέρος δοχείου τινὸς (κοιλία).

— *[Ἀνατομ.]* Διὰ τῆς *γαστέρος* σημαίνεται ὁ *στόμαχος* καὶ ἡ *κοιλία*· τούτων δὲ τῶν ὅρων κυρίως γίνεται χρῆσις ἐν τῇ ἀνατομικῇ. *Γαστὴρ ἀρχέγονος* ἢ *ἔντερον ἀρχέγονον* καλεῖται ἐν τῇ ἐμβρυολογίᾳ ἡ κοιλότης τοῦ εἰς γαστρίδιον μεταπλασσομένου βλαστιδίου, ἥτις περιβάλλεται ὑπὸ τῶν δύο βλαστικῶν δερμάτων, τοῦ ἔσω καὶ τοῦ ἔξω, καὶ κοινωνεῖ πρὸς τὰ ἔξω διὰ τῆς ὑπὸ τούτων ἀφοριζομένης ὀπῆς, τοῦ *ἀρχεγόνου στόματος*. *Γαστὴρ μυός* καλεῖται τὸ μέσον σαρκῶδες καὶ παχύτερον μέρος τοῦ μυός. Ι. Π.

γαστόρνις (ἡ) ἢ *γαστρόρνις* (Gastornis) *[Παλαιοζωολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν τάξιν τῶν *χηνομόρφων* πτηνῶν. Τὰ πτηνὰ ταῦτα χαρακτηρίζονται διὰ τοῦ μεγάλου μεγέθους τοῦ σώματός των (περίπου ἴσου πρὸς τὸ τῆς στρουθοκαμήλου) καὶ ἐκ τοῦ ὅτι τὰ ὀστᾶ τοῦ κρανίου των δὲν ἦσαν συνηνωμένα μεταξύ των. Λείψανα τῶν ζῴων τούτων ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων (πλαστικοῦ πηλοῦ) τῆς ἠωκαίνου ὑποπεριόδου τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος εἰς τὴν Γαλλίαν (Μεδόν), τὸ Λονδῖνον καὶ τὸ Ρένς τοῦ Βελγίου. Γ. Κ. Γ.

Γαστούνη *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς ἐπαρχίας Ἠλείας τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας καὶ Ἤλιδος ἀποτελοῦσα ἰδίαν κοινότητα. Κεῖται ἐν τῷ κέντρῳ περίπου τῆς ἠλειακῆς πεδιάδος, ΝΑ τοῦ ποταμοῦ Πηνειοῦ, ἀπὸ τῆς ὄχθης τοῦ ὁποίου ἀπέχει περὶ τὰ 20'. Ἔχει κλίμα ὑγρὸν καὶ νοσηρὸν λόγῳ τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ ἑλῶν, ὑδρεύεται δ' ἐξ ἀρτεσιανῶν φρεάτων. Ἀριθμεῖ 4183 κατοίκους καὶ διαιρεῖται εἰς δύο συνοικίας: τὴν τοῦ *Ἁγίου Νικολάου* καὶ τὴν τῆς *Καθολικῆς*. Ἐν τῇ τελευταίᾳ ἐγείρεται ὁ ναὸς τῆς «Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου», κοινῶς «Καθολική» καλούμενος, ὅστις εἶναι παλαιότατος, ἀναγομένης τῆς κτίσεώς του εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Ἰουστινιανοῦ, σῳζομένης δ' ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἐπιγραφῆς ἀνακαινισμοῦ τοῦ κτιρίου τῷ 1072. Αἱ κυριώτεραι καλλιέργειαι τῆς περιφερείας εἶναι ἡ τῶν δημητριακῶν καὶ τῆς σταφιδαμπέλου. Μεγίστας βλάβας εἰς τὴν γεωργίαν ἐπιφέρει ὁ Πηνειὸς διὰ χρονίων πλημμυρῶν. Τὸ ἐμπόριον λόγῳ τῆς σταφίδος εἶναι ἀνθηρόν, τελουμένης την 7 Ἰουλίου ἑκάστου ἔτους μεγάλης ἐμπορικῆς πανηγύρεως. Ἡ Γαστούνη συνδέεται μετὰ τῶν λοιπῶν κέντρων διὰ σιδηροδρόμου. Ὁ σταθμὸς αὐτῆς εὑρίσκεται εἰς τὸ 67 χλμ. τῆς ἀπὸ Πατρῶν πρὸς Καλάμας γραμμῆς τῶν ΣΠΑΠ. Δ. Ε. Μ.

Γαστουνιῶται. Ἡρωϊκοὶ ἀδελφοὶ πολεμήσαντες κατὰ τὸν Ἀγῶνα καὶ πεσόντες ἐνδόξως ὁ μὲν *Γεώργιος* εἰς τὸ Μεσολόγγι, ὁ δὲ *Πέτρος* ἐκτὸς τοῦ Μεσολογγίου, ὅταν ἔσπευσεν ὁ Καραϊσκάκης εἰς βοήθειαν αὐτοῦ πολιορκουμένου τῷ 1825, καὶ ὁ *Σωτήρος*, ἐπιλεγόμενος καὶ *Ἀρβανιτάκης*, εἰς τὰς μάχας τοῦ Πειραιῶς (Ἀρχ. Ἀγων. ἀρ. 19142). Τ. Χ. Κ.

Γαστούρι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Μεσοχωριτῶν τοῦ νομοῦ Κερκύρας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 1120. [Βλ. Κέρκυρα.]

γάστρα (ἡ)· τὸ ἐξωγκωμένον σφαιροειδὲς τμῆμα (κοιλία) τῆς λαγήνου ἢ τοῦ πίθου || πήλινον δοχεῖον πληρούμενον χώματος, ἐντὸς του ὁποίου φυτεύονται φυτὰ καὶ ἄνθη, κοιν. *γλάστρα*.

— *[Ναυτ.]* Καλεῖται *γάστρα* (κοιν. ἡ *πλεοῦσα*, γαλλ. la carène, ἀγγλ. careen) τὸ ὑπὸ τὴν ἴσαλον μέρος τοῦ σκάφους, συνωνύμως πρὸς τὸν ὅρον *ὕφαλα*· ἀλλὰ καὶ τὸ *τεῖχος* τοῦ πλοίου, ἐνίοτε δὲ καὶ αὐτὴ ἡ ἐξωτερικὴ του ὕφαλος ἐπιφάνεια. Εἰς τὴν ναυπηγικὴν ὅμως («*θεωρία τοῦ πλοίου*») *γάστρα* καλοῦνται τὰ μεταβλητά, λόγῳ τῶν ἐγκαρσίων καὶ διαμήκων κλίσεων τοῦ πλοίου, εἰς σχῆμα καὶ ὄγκον ὕφαλα. Τὸ κέντρον δὲ τοῦ ὄγκου τῆς ἀπὸ τοιαύτης ἀπόψεως μεταβλητῆς γάστρας ὀνομάζεται *κέντρον τῆς γάστρας* καὶ κατὰ διεθνὲς σύμβολον «C». Ὁ δὲ γεωμετρικὸς τόπος τῶν κέντρων τῆς γάστρας, δηλαδὴ τῶν κέντρων τοῦ ἑκάστοτε *ἐκτοπίσματος*, εἰς ἃ ἐφαρμόζονται αἱ *ἀντώσεις*, ὀνομάζεται *ἐπιφάνεια τῶν C* καὶ ἀποτελεῖ σπουδαῖον παράγοντα εὐσταθείας τοῦ πλοίου. Σ. Ε. Λ.

— *[Ναυτ. Φάρ.]* Ὀνομάζεται *γάστρα* (γαλλ. falde) τὸ σύστημα τῶν κάτω καταδιοπτρικῶν στοιχείων *τῶν ὀπτικῶν* Φρενέλ. Σ. Ε. Λ.

—*γάστρα* (ἡ) *[Βοτ.]*. Ἐκαλεῖτο οὕτως ἐν τῇ ἀρχαιότητι ὑπὸ μὲν τῶν Θηβαίων τὸ φυτὸν *κρόμβη ἡ λαχανώδης* (Brassica oleracea), ὑπὸ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων τὸ φυτὸν *κράμβη ἡ ῥάπυς* (Brassica rapa). Δ. Ν. Π.

γαστραλγία (ἡ) *[Ἰατρ.]*. Αὐτόματον ἄλγος κατὰ τὴν στομαχικὴν χώραν, προερχόμενον ἐκ τοῦ στομάχου καὶ ἀποτελοῦν σπουδαιότατον διαγνωστικὸν σύμπτωμα, ὅταν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν τὸν χρόνον, τὴν ἐντόπισιν καὶ τὸν τρόπον καθ' ὃν ἐμφανίζεται. Δὲν εἶναι ὅμως γαστραλγία πᾶν ἄλγος ὑπὸ τῶν ἀσθενῶν ὡς τοιοῦτον περιγραφόμενον, καθ' ὅτι πλειστάκις διάφοροι πόνοι τῆς κοιλίας, ἐκ τῶν ἐντέρων, τῆς χοληδόχου κύστεως, τῶν νεφρῶν, τοῦ παγκρέατος ἢ τοῦ δέρματος (epigastralgia cutanea) προερχόμενοι χαρακτηρίζονται ὡς γαστραλγία. Δέον νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι πᾶς ἐκ τοῦ στομάχου προερχόμενος πόνος δὲν ἐντοπίζεται εἰς τοῦτον. Πᾶσα γαστραλγία δὲν ὀφείλεται εἰς πάθησιν τοῦ στομάχου καὶ μόνον, καθότι καὶ ἄλλαι παθήσεις ἐκτὸς αὐτοῦ ἑδραζόμεναι εἶναι δυνατὸν νὰ προκαλέσωσι γαστραλγίαν, καθὼς καὶ ὀργανικαὶ ἀκόμη παθήσεις τοῦ στομάχου, ὡς π. χ. χρόνιος κατάρρους, καρκῖνος τοῦ πυθμένος, ἕλκος κλπ.

Τὰς γαστραλγίας διαιροῦμεν εἰς δύο κατηγορίας. Τὰς ἐχούσας σχέσιν πρὸς τὴν λῆψιν τροφῆς καὶ τὰς ἀσχέτους πρὸς ταύτην. Αἱ πρῶται ὀφείλονται κυρίως εἰς ὀργανικὰς ἢ καὶ νευρικὰς παθήσεις τοῦ στομάχου. Τοιαῦται δὲ εἶναι αἱ ἑξῆς: α') *Ἕλκος τοῦ στομάχου*· ὁ πόνος κατ' αὐτὸ συνήθως εἶναι δάκνων, καυστικός, ἐμφανιζόμενος ἀμέσως μετὰ τὴν λῆψιν τροφῆς, ὁσάκις τὸ ἕλκος ἑδράζεται εἰς τὴν καρδιακὴν μοῖραν τοῦ στομάχου, μετὰ 30'—45', ὁσάκις τὸ ἕλκος εὑρίσκεται εἰς τὸν πυθμένα, μετὰ 2—3 ὥρας ὁσάκις εὑρίσκεται εἰς τὸν πυλωρόν. Ἐνίοτε ὁ πόνος ἀκτινοβολεῖ εἰς τὰ πλάγια καὶ ὄπισθεν εἰς τοὺς θωρακικοὺς σπονδύλους. β') *Ἕλκος τοῦ δωδεκαδακτύλου*. Ὁ πόνος οὗτος ἐμφανίζεται κυρίως μετὰ 2—3 ὥρας ἀπὸ τῆς λήψεως τροφῆς, ἐνίοτε κατὰ τὰς νυκτερινὰς ὥρας (2αν—4ην πρωϊνήν), ἐντοπίζεται δὲ ὀλίγον δεξιώτερον τῆς μέσης γραμμῆς (δεξιὰ παραστερνικὴ γραμμή). Οἱ ἐξ ἑλκῶν πόνοι συνήθως μετριάζονται κατὰ τὴν ἠρεμίαν καὶ δὴ τὴν ὑπτίαν θέσιν ἢ κατόπιν λήψεως ἐλαφρᾶς θερμῆς τροφῆς, ἐπιτείνονται δὲ κατὰ τὰς κινήσεις ἢ κατόπιν λήψεως στερεᾶς τροφῆς. γ') *Ἔντονος ὑπερχλωρυδρία*· οἱ ἐκ ταύτης πόνοι χαρακτηρίζονται κυρίως ἐκ τοῦ ὅτι ἐμφανίζονται πολλὰς ὥρας μετὰ τὴν λῆψιν τροφῆς καὶ ἐξαφανίζονται μετὰ λῆψιν γάλακτος, ᾠῶν, κρέατος, ἀλκαλικῶν οὐσιῶν. δ') *Εἰδικὴ νεύρωσις* τοῦ στομάχου, ὀφειλομένη εἰς ἐπώδυνον σπασμὸν τοῦ πυλωροῦ κατὰ τὴν νηστείαν ἐπερχόμενον. ε') *Γαστροχυμόρροια* ἢ *σύνδρομον* τοῦ Reichmann· κατὰ τὴν παθολογικὴν ταύτην κατάστασιν, χαρακτηριζομένην διὰ γενικῆς ὑπερεκκρίσεως τοῦ στομάχου, οἱ πόνοι ἐμφανίζονται κατὰ τὴν νύκτα, συνοδεύονται δὲ συνήθως ὑπὸ ὀξίνων ὑδαρῶν ἐμέτων, οἵτινες ἀνακουφίζουσι τὰ μέγιστα τὸν πάσχοντα. Οἱ νυκτερινοὶ οὗτοι πόνοι ἐμφανίζονται καὶ ἐπὶ ὑπερχλωρυδρίας, ἕλκους τοῦ δωδεκαδακτύλου ἢ πυλωρικῆς στενώσεως.

Ἡ δευτέρα κατηγορία τῶν γαστραλγιῶν, τῶν ἀσχέτων πρὸς τὴν λῆψιν τροφῆς, ὀφείλεται συνήθως εἰς παθήσεις ἐκτὸς τοῦ στομάχου κειμένας. Τοιαῦται γαστραλγίαι εἶναι: α') Αἱ *περιοδικαὶ γαστραλγίαι* (crises gastriques) ἐπὶ ἀρχικοῦ σταδίου τῆς νωτιάδος φθίσεως, οἵτινες χαρακτηρίζονται διὰ σπασμωδικῶν συσφίγξεων εἰς τὸ ἐπιγάστριον, ἀντανακλωμένων πρὸς τὸ ἀριστερὸν ὑποχόνδριον μέχρι τῆς σπονδυλικῆς στήλης καὶ συνοδευόμενα ὑπὸ ἐμέτων διαρκείας ἡμερῶν τινων ἢ καὶ ἑβδομάδων. β') Αἱ *παροξυστικαὶ γαστραλγίαι* ἐπὶ ὑστερικῶν νευρασθενικῶν ἢ ἀναιμικῶν ἀτόμων, αἱ ἀποτελοῦσαι κυρίως τὴν *νευρικὴν γαστραλγίαν* (gastralgia nervosa), ὀφειλόμεναι εἰς ὑπερευαισθησίαν τοῦ συμπαθητικοῦ πλέγματος καὶ χαρακτηριζόμεναι διὰ περιοδικῶν πόνων τοῦ στομάχου λόγῳ σπασμοῦ αὐτοῦ (*πυλωροσπασμὸς* κλπ.), ἐμφανιζομένων κανονικὰ ἢ ἀκανονίστα διαστήματα, ἐνίοτε κατόπιν δυσπέπτου τροφῆς, καὶ διαρκούντων λεπτὰ τινα ἢ καὶ ὥρας ὁλοκλήρους. Ὁμοίας φύσεως εἶναι καὶ αἱ γαστραλγίαι τῶν νεογνῶν. γ') Αἱ γαστραλγίαι ἐπὶ μολυσματικῶν νόσων καὶ δηλητηριάσεων, π. χ. ἑλονοσίας, δηλητηριάσεως διὰ νικοτίνης, οὐρικῆς ἀρθρίτιδος, σακχαρώδους διαβήτου κλπ. δ) Αἱ *ἀντανακλαστικαὶ γαστραλγίαι* αἱ προερχόμεναι ἐκ παθήσεων ἄλλων ὀργάνων, π. χ. τῆς μήτρας, ὠοθηκῶν κλπ. ε') Αἱ γαστραλγίαι ἐπὶ λαθραίων κηλῶν (κήλη λευκῆς γραμμῆς κλπ.). στ') Αἱ γαστραλγίαι ἐπὶ ἀρτηριοσκληρώσεως σπλαγχνικῶν ἀρτηριῶν, αἱ συνοδευόμεναι ὑπὸ μετεωρισμοῦ τῆς κοιλίας καὶ ἀκανονίστου ἀφοδεύσεως, ἐνίοτε δὲ καὶ ὑπὸ αἱμορραγιῶν τοῦ στομάχου ἢ ἐντέρου. Αἱ γαστραλγίαι αὗται ὀφείλονται εἰς σπασμὸν τῶν ἀρτηριοσκληρωτικῶν ἀγγείων, λόγῳ τοῦ ὁποίου ἡ προσκομιδὴ αἵματος εἰς τὸ τοίχωμα τοῦ πεπτικοῦ σωλῆνος εἶναι ἀνεπαρκής, ἐξ οὗ ἐπέρχεται σπασμός, ἄλγος καὶ παραλυτικὰ φαινόμενα τοῦ ἐντέρου. Ι. Λ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

γαστραλγικός, *—ή*, *—όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν γαστραλγίαν.

γαστραντλία (ἡ) *[Ἰατρ.]*. Καλεῖται οὕτως εἰδικὴ συσκευὴ ἀποτελουμένη ἐξ ἐλαστικοῦ σωλῆνος, εἰσαγομένου διὰ τοῦ οἰσοφάγου ἐν τῷ στομάχῳ καὶ χρησιμεύοντος οὕτω πρὸς κένωσιν ἢ πλύσιν τούτου. Αἱ μᾶλλον ἐν χρήσει γαστραντλίαι εἶναι αἱ τῶν Faucher, Frémont, Sonorans, Tarnier καὶ Einhorn. Ἀποτελοῦνται ἐξ ἐλαστικοῦ σωλῆνος μήκους 150 ἑκ. καὶ πλάτους 8—10 χλμστ., ἵνα διέρχωνται εὐκόλως τὰ ἐν τῷ στομάχῳ ὑπολείμματα τῶν τροφῶν, ὡς καὶ ἡ βλέννα ἥτις ἐνίοτε εἶναι λίαν ἄφθονος καὶ πυκνή. Τὰ τοιχώματα τοῦ σωλῆνος εἶναι ἀρκούντως στερεά, ὥστε νὰ εἶναι εὐχερὴς ἡ εἰσβίβασις τούτου ἐν τῷ οἰσοφάγῳ καὶ δύσκολος πᾶσα ἀναδίπλωσις καὶ σύμπτωσις τῶν τοιχωμάτων ἐν τῷ φάρυγγι καὶ τῷ οἰσοφάγῳ. Τὸ στομαχικὸν ἄκρον φέρει καὶ μίαν πλαγίαν ὀπήν. Ἡ γαστραντλία τοῦ Faucher, χρησιμοποιουμένη δι' εὐκόλους περιπτώσεις, στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ σχηματισμοῦ σίφωνος, δι' ὃ καταλήγει κατὰ τὸ ἕτερον ἄκρον εἰς εὐρύτερον στόμιον, πρὸς ἐφαρμογὴν ὑελίνης χοάνης ἐν ᾗ τίθεται τὸ πρὸς πλύσιν ὑγρόν. Ὁ ἐλαστικὸς σωλὴν ἢ εἶναι μονομερὴς ἢ ἀποτελεῖται ἐκ δύο τμημάτων ἑνουμένων κατὰ τὸ μέσον δι' ὑελίνου σωλῆνος. Εἰς ἀπόστασιν 60 ἑκατ. ἀπὸ τοῦ στομαχικοῦ ἄκρου φέρει μελανὸν

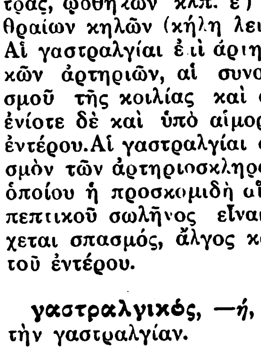

Γαστραντλία τοῦ Faucher.

Digitized by Google

κυκλικὸν δακτύλιον, σημεῖον ὅπερ συνήθως δέον νὰ μὴ ὑπερβαίνῃ τὴν στοματικὴν κοιλότητα. Ἡ γαστραντλία τοῦ Frémont διαφέρει τῆς προηγουμένης, ὅτι φέρει κατὰ τὸ μέσον τοῦ ἐλαστικοῦ σωλῆνος ἐλαστικὴν σφαῖραν ἀπορροφητικήν, ἧς πιεζομένης ἀπορροφᾶται πρὸς τὰ ἐκτὸς τὸ περιεχόμενον τοῦ στομάχου. Ὡς παραλλαγὴ τῆς ἀνωτέρω γαστραντλίας εἶναι ἡ τοῦ Sonorans, ἥτις ἔχει τὸ προσὸν ὅτι τὸ περιεχόμενον τοῦ στομάχου ἀθροίζεται ἀπ' εὐθείας εἰς ὑέλινον δοχεῖον ἠριθμημένον, λίαν κατάλληλον πρὸς μεταφοράν. Ἡ γαστραντλία τοῦ Tarnier, ἔχουσα ἠλαττωμένας τὰς διαστάσεις τοῦ ἐλαστικοῦ σωλῆνος εἶναι κατάλληλος διὰ τὰ βρέφη. Ἡ γαστραντλία τοῦ Einhorn, ἀποτελουμένη ἐκ σωλῆνος λίαν ἐστενωμένου, φέρει κατὰ τὸ ἕτερον ἄκρον αὐτοῦ ἐλαίαν μεταλλικὴν κοίλην καὶ διάτρητον. Ἡ γαστραντλία αὕτη κατεσκευάσθη ἀρχικῶς διὰ τὸ δωδεκαδάκτυλον, πρὸς συλλογὴν τῶν ἐκ τούτου ἀπεκκρινομένων ὑγρῶν, ἅτινα δύνανται ν' ἀπορροφηθῶσι διὰ πάσης ἀπορροφητικῆς συσκευῆς. Ἡ γαστραντλία αὕτη ἔχει τὸ προσὸν ὅτι δύναται νὰ παραμείνῃ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐν τῷ στομάχῳ (1 ὥραν καὶ πλέον), οὕτω δὲ λαμβάνονται εὐχερῶς τὰ γαστρικὰ ὑγρὰ καὶ τὰ δοκιμαστικὰ γεύματα τμηματικῶς. Πρὸ πάσης χρήσεως γαστραντλίας δέον νὰ λαμβάνωνται προφυλάξεις τινὲς ἀφορῶσαι τὸ μὲν τὴν στερεότητα τῶν τοιχωμάτων τοῦ ἐλαστικοῦ σωλῆνος, τὸ δὲ τὴν καθαριότητα καὶ τὴν ἀπολύμανσιν τούτου, ἐπιτυγχανομένην διὰ τοῦ βρασμοῦ. Ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ ἐλαστικοῦ σωλῆνος ἐν τῷ οἰσοφάγῳ δέον νὰ γίνηται μετὰ τῆς δεούσης προσοχῆς, ἵνα μὴ τὸ ἐλεύθερον ἄκρον εἰσέλθῃ εἰς τὴν τραχεῖαν, ὁπότε ἀκολουθοῦσι λίαν δυσάρεστα φαινόμενα. Ι. Κ. Κ.

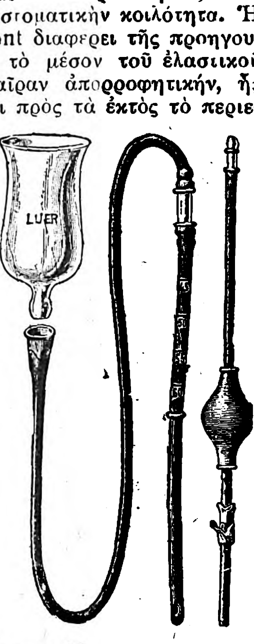

Γαστραντλία τοῦ Fremont.

Γαστραντλία τοῦ Sonorans.

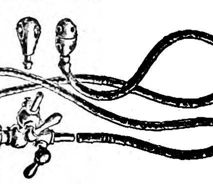
Γαστραντλία Einhorn.

γαστραφέτης (ὁ) [*Ἀρχ.*]. Μέγα πολεμικὸν τόξον, τοῦ εἴδους τῶν «*ἀφετηρίων μηχανῶν*», προσομοιάζον πρὸς τὴν «*βαλλίστραν*» τῶν Ἑλλήνων καὶ τὴν «arcuballistam» τῶν Ρωμαίων καὶ τὴν «*τοξοβολίστραν*» («arbalète») τοῦ μεσαίωνος.

Γαστρέας. Μεταβυζαντινὸς ἁγιογράφος ἀντιγράψας τινὰ ἐν τῇ μεσαιωνικῇ πόλει τῆς Πελοποννήσου Ταβιᾷ ἢ Νταβία πίνακας τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Πρὸς αὐτὸν σώζεται καὶ ἐπιστολὴ τοῦ Μανουὴλ τοῦ Μετοχίτου δημοσιευθεῖσα ὑπὸ Σπ. Λάμπρου (Πρβλ. «Νέος Ἑλληνομν.» Ε' 10' κ.ἑ.). Π. Π. Π.

γαστρεκτομία (ἡ) [*Ἰατρ.*]. Ἐγχείρησις ἥτις ἐκτελεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπὶ καρκίνου καὶ ἐπὶ ἕλκους τοῦ στομάχου. Εἶναι δὲ ἢ μερική, συνισταμένη δηλαδὴ εἰς ἐκτομὴν τμήματός τινος τῆς προσθίας ἢ τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας τοῦ στομάχου, ἢ κυκλική, ἤτοι ἐκτομὴ μοίρας τοῦ στομάχου καθ' ἅπασαν τὴν κυκλικὴν αὐτοῦ ἔκτασιν, ὥστε νὰ ἐπέλθῃ τελεία διακοπὴ τῆς συνεχείας αὐτοῦ, ἢ τέλος ὁλική, δηλ. ἐξαίρεσις ὅλου τοῦ στομάχου. Ἡ συνηθέστερον ἐκτελουμένη ἐγχείρησις εἶναι ἡ *κυκλικὴ γαστρεκτομία*, καθ' ἣν ἀφαιρεῖται ἡ πυλωρικὴ μοῖρα τοῦ στομάχου (*πυλωρεκτομία*).

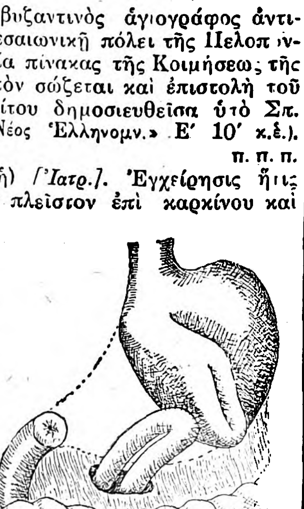
Κυκλικὴ γαστρεκτομία.
[ἄνω: κολόβωμα τοῦ διατμηθέντος στομάχου· κάτω ἀριστερᾷ: κολόβωμα τοῦ δωδεκαδακτύλου· ἐν τῷ κέντρῳ: ἀναστόμωσις μεταξὺ στομάχου καὶ νήστιος. Τὸ μεταξὺ τῶν διακεκομμένων γραμμῶν τμῆμα τῆς εἰκόνος ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν ἀφαιρεθεῖσαν μοῖραν τοῦ στομάχου.]

Πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῆς, μετὰ τὴν διάνοιξιν τῆς κοιλίας, ἐν πρώτοις ἀποχωρίζεται τὸ ἐξαιρετέον τμῆμα τοῦ στομάχου ἀπό τε τῶν φυσιολογικῶν προσφύσεων αὐτοῦ (πρὸς τὸ μεῖζον καὶ τὸ ἔλασσον ἐπίπλουν) καὶ ἀπὸ ὑπαρχουσῶν ἐνίοτε παθολογικῶν συμφύσεων. Κατόπιν, πρὸς ἀποφυγὴν ἐκχύσεως τοῦ περιεχομένου τοῦ στομάχου εἰς τὴν κοιλίαν, δύο εἰδικαὶ πιεστικαὶ λαβίδες ἐφαρμόζονται εἰς μικρὰν ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασιν ἐγκαρσίως ἐπὶ τοῦ στομάχου, ἐκεῖ ἔνθα θέλομεν νὰ διαιρέσωμεν αὐτόν, καὶ μεταξὺ τῶν λαβίδων τούτων διατέμνεται ὁ στόμαχος, κατόπιν δὲ φράσσεται διὰ ῥαφῶν τὸ ἐκ τῆς διατομῆς προκῦψαν ἄνοιγμα τοῦ στομάχου, τὸ πρὸς τὴν καρδιακὴν μοῖραν αὐτοῦ. Εἶτα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον διαιρεῖται ἡ παρακειμένη εἰς τὸν στόμαχον μοῖρα τοῦ δωδεκαδακτύλου καὶ ἀποφράσσεται τοῦτο ὡσαύτως διὰ ῥαφῶν. Οὕτως ἐξηρέθη ἡ πάσχουσα μοῖρα τοῦ στομάχου, ἤδη δὲ μένουσιν, ὡς εὐνόητον, κεχωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων τὸ δωδεκαδάκτυλον καὶ τὸ κολόβωμα τοῦ στομάχου, μὴ συγκοινωνοῦντα μετ' ἀλλήλων. Πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς συγκοινωνίας στομάχου καὶ ἐντέρου ἐκτελεῖται ἀναστόμωσις τοῦ στομάχου μετὰ τῆς νήστιος.

Κατὰ δὲ τὴν *ὁλικὴν γαστρεκτομίαν*, μετὰ τὴν ἐξαίρεσιν τοῦ ὅλου στομάχου, ὁ οἰσοφάγος ἑνοῦται μετὰ τοῦ δωδεκαδακτύλου ἢ μετὰ τῆς νήστιος. Ἡ ὁλικὴ γαστρεκτομία ἐκτελεῖται σπανίως. Δ. Χ. ΚΟΚΚΟΡΗΣ

γαστρεντεραλγία (ἡ) [*Ἰατρ.*]. Ἡ ἀλγεινὴ διαταραχὴ ἡ ἀπαντῶσα ταυτοχρόνως εἰς τὸν στόμαχον καὶ εἰς τὰ ἔντερα, ἐν ἄλλοις λόγοις ἡ συνύπαρξις *γαστραλγίας* ἅμα καὶ *ἐντεραλγίας*. Μ. Ν. Κ.

γαστρεντερικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος γενικῶς εἰς τὸν στόμαχον καὶ τὰ ἔντερα καθ' ὅλου.

—γαστρεντερικαὶ *παθήσεις* [*Παιδιατρ.*]. Συνηθέστατα παρὰ τοῖς παιδίοις παρατηροῦνται νοσηραὶ ἐπεξεργασίαι, αἵτινες ἀπασχολοῦν συγχρόνως, μολονότι εἰς διαφόρους διαβαθμίσεις, τὸν στόμαχον καὶ τὸ ἔντερον· αἱ ἐπεξεργασίαι αὗται πραγματοποιοῦσι τὰς λεγομένας *γαστρεντερικὰς παθήσεις*. Αὗται προσβάλλουσι περισσότερον τὰ βρέφη, εἰς τὰ ὁποῖα παρουσιάζουσι καὶ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά· δύνανται ὅμως νὰ ἐμφανισθῶσι καὶ εἰς τὰ μεγαλύτερα παιδία, ἀλλ' ὑπὸ διάφορον μορφήν. Αἱ γαστρεντερικαὶ παθήσεις, ἂν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ ἐξέλιξις αὐτῶν, διακρίνονται εἰς *ὀξείας* καὶ *χρονίας*. Αἱ πρῶται ἐκδηλοῦνται ὑπὸ τρεῖς διαφόρους τύπους: α') *τὴν ἁπλῆν γαστρεντερίτιδα* ὑπὸ τὰς δύο αὐτῆς μορφάς, τὴν ἐλαφρὰν καὶ τὴν ἔντονον, β') τὴν *χολεροειδῆ ἐντερίτιδα* ἢ *παιδικὴν χολέραν*, καὶ γ') τὴν *δυσεντεροειδῆ ἐντερίτιδα* ἢ *βλεννο-αἱμορραγικὴν ἐντεροκολίτιδα*.

Τὰ κοινὰ συμπτώματα εἰς τὰς παθήσεις ταύτας εἶναι τὰ ἀκόλουθα: Αἰφνιδίως τὸ παιδίον προσβάλλεται ὑπὸ πυρετοῦ καὶ ἐμέτων ἢ ὑπὸ διαρροίας, ἥτις πολλάκις προαναγγέλλεται, διότι ἀπό τινων ἡμερῶν ἐμφανίζονται κάκοσμοι κενώσεις. Ἡ κατάστασις αὕτη παρατείνεται ἐπὶ ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα, ἰδίᾳ μάλιστα αἱ κίτριναι ἢ πράσιναι διαρροϊκαὶ κενώσεις, αἵτινες ἐρεθίζουσι τὸ δέρμα τοῦ πρωκτοῦ καὶ προκαλοῦσιν ἐρυθήματα· συγχρόνως παρατηρεῖται ἐλάττωσις τοῦ βάρους τοῦ παιδίου. Εἶτα εἰς ὅλας τὰς γαστρεντερικὰς παθήσεις ἢ γαστρεντερίτιδας εἶναι δυνατὸν νὰ ἐμφανισθῶσιν ἐπιπλοκαί τινες, προερχόμεναι ἐκ τοξιναιμίας ἢ ἐκ μολύνσεως· τοιαῦται δὲ ἐπιπλοκαὶ εἶναι αἱ πυοδερμίτιδες, τὰ πολλαπλᾶ δερματικὰ ἀποστήματα, αἱ θωρακικαὶ ἐκδηλώσεις (βρογχοπνευμονίαι κλπ., οὐχὶ σπάνιαι εἰς τὰς βαρείας μορφάς) καὶ αἱ ποικίλαι νευρικαὶ διαταραχαὶ (σπασμοί, μηνιγγισμὸς κλπ.). Τὰ συμπτώματα τῆς ἁπλῆς γαστρεντερίτιδος εἶναι τὰ ἑξῆς: α') Εἰς τὴν ἐλαφρὰν μορφὴν παρατηροῦνται μόνον ἔμετοι, διάρροια, ἐλάττωσις τοῦ βάρους τοῦ παιδίου καὶ ἐνίοτε μικρὰ ἀνύψωσις τῆς θερμοκρασίας. β') Εἰς τὴν ἔντονον μορφὴν αἱ πεπτικαὶ διαταραχαὶ εἶναι σοβαρώτεραι· οἱ ἔμετοι εἶναι συνήθεις, αἱ κενώσεις συχνότεραι, διαρροϊκαί, κίτριναι ἢ πράσιναι, ὄξινοι, βλεννώδεις ἢ ζυμοειδεῖς, ἐρεθίζουσαι τὸ δέρμα. Τὸ ἐρύθημα τοῦ πρωκτοῦ εἶναι χαρακτηριστικώτατον, ἐπεκτεινόμενον πολλάκις ἐπὶ τῶν μηρῶν καὶ τοῦ περινέου. Πρὸς τούτοις συνηθέστατοι εἶναι οἱ κολικοὶ τοῦ ἐντέρου, οἵτινες προκαλοῦν τὴν γενικὴν διέγερσιν καὶ τὰς φωνὰς τοῦ παιδίου· ἡ κοιλία εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μετεωρισμένη. Συνάμα παρατηρεῖται μεγάλη ἀνύψωσις τῆς θερμοκρασίας (ἥτις δύναται νὰ φθάσῃ 40° καὶ ἄνω), ὡς καὶ ἀϋπνία καὶ ἐνίοτε σπασμοί.

Ἡ παιδικὴ χολέρα ὑπενθυμίζει τὴν πραγματικὴν χολέραν καὶ περιγράφεται συνήθως ὑπὸ τρεῖς διαφόρους φάσεις, τὴν ἀρχικήν, τὴν παγετώδη καὶ τὴν τῆς ἀντιδράσεως. Ἡ ἀρχικὴ φάσις ἐκδηλοῦται δι' ἐμέτων καὶ διαρροίας· ἐνίοτε μάλιστα οἱ ἔμετοι εἶναι τόσον συνεχεῖς, ὥστε περιεγράφη παρὰ τοῦ Marfan καὶ ἰδιαιτέρα *γαστρικὴ μορφὴ* τῆς παιδικῆς χολέρας. Αἱ κενώσεις, ἀποτελούμεναι κατ' ἀρχὰς ἐξ ὑπολειμμάτων τροφῆς, καθίστανται ὑδαρεῖς, σχεδὸν ἄοσμοι, εἶναι δὲ πολλάκις πολυάριθμοι. Ἡ παγετώδης φάσις ἐμφανίζεται ταχέως, ἐνίοτε μάλιστα ὀλίγας ὥρας μετὰ τὴν ἀρχικὴν φάσιν τῆς νόσου. Κατ' αὐτὴν παρατηρεῖται μεγάλη διαφορὰ μεταξὺ τῆς περιφερικῆς θερμοκρασίας καὶ τῆς τοῦ ὀρθοῦ· ἡ περιφερικὴ θερμοκρασία, ἥτις ἦτο προηγουμένως ὑψωμένη, πίπτει εἰς 36° καὶ 35°, ἐνῷ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἡ θερμοκρασία τοῦ ὀρθοῦ διατηρεῖται ἀκόμη εἰς 38° καὶ 38°5. Ἡ ὄψις τοῦ ἀρρώστου λαμβάνει τὸ λεγόμενον *γαστρικὸν προσωπεῖον* (facies abdominalis)· ἡ ῥὶς λεπτύνεται, οἱ ὀφθαλμοὶ ἐκκοιλαίνονται, ἡ προηγουμένως μετεωρισμένη κοιλία δὲν ἀργεῖ νὰ καταπέσῃ, συνάμα δὲ τὸ ἀφυδατωθὲν δέρμα χάνει τὴν ἐλαστικότητά του καὶ διατηρεῖ τὰς ἐντυπουμένας πτυχάς, βραδέως ἐπανερχόμενον εἰς τὴν προτέραν του κατάστασιν. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ὑπερβολικῆς ἀφυδατώσεως ταύτης καὶ τῆς ἐπερχομένης τοξιναιμίας, μία ἐξαιρετικὴ ἀπίσχνανσις ἐγκαθίσταται μετ' ἀπιστεύτου ταχύτητος. Πρὸς τούτοις σημειοῦται ἀκόμη κυάνωσις τῶν ἄκρων καὶ πολλάκις δύσπνοια. Ἡ κατάστασις αὕτη διαρκεῖ ὥρας τινὰς ἢ ὀλίγας ἡμέρας βαίνουσα πρὸς κατάπτωσιν. Ἐὰν τότε δὲν ἐπέλθῃ ὁ θάνατος, ὅλα τὰ προηγούμενα συμπτώματα λαμβάνουν ὀλιγώτερον ὀξυτέραν μορφὴν καὶ ἑδραιοῦται βαθμιαίως ἡ φάσις τῆς ἀντιδράσεως. Ἡ περιφερικὴ θερμοκρασία ἀνυψοῦται καὶ πάλιν, ἡ κυάνωσις ὑποχωρεῖ, τὰ οὖρα καθίστανται ἀφθονώτερα, ἡ ὄψις τοῦ ἀρρώστου καλυτερεύει καὶ τὸ παιδίον εἰσέρχεται πλέον εἰς τὸ στάδιον ἀναρρώσεως. Ἡ διάρροια ὅμως ἐπιμένει καὶ εἶναι δυνατὸν νὰ παραταθῇ ἀκόμη ἐπὶ 10—15 ἡμέρας, τῶν κενώσεων ἐπανερχομένων ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὴν φυσιολογικὴν αὐτῶν κατάστασιν. Ἀλλ' ἡ περίοδος αὕτη τῆς ἀντιδράσεως δὲν εἶναι πάντοτε τόσον ὁμαλή· ἐνίοτε παρουσιάζεται μεγάλη ὑπερθερμία καὶ ἐμφανίζονται τυφικὰ φαινόμενα οὐχὶ εὐχάριστα· ἄλλοτε δὲ πάλιν αἱ κενώσεις γίνονται δύσοσμοι, βλεννώδεις καὶ ὀλίγον αἱματηραὶ καὶ ἐγκαθίστανται κοιλιακοὶ πόνοι καταβάλλοντες τὸν ἄρρωστον. Αἱ ἀνωτέρω περιγραφεῖσαι ἐπιπλοκαὶ ἐμφανίζονται κατὰ τὴν περίοδον ταύτην.

Ἡ δυσεντεροειδὴς ἐντερῖτις ἢ ἐντεροκολῖτις προσβάλλει ἰδίᾳ τὰ παιδία, ἅτινα ἔφθασαν εἰς τὴν περίοδον τοῦ ἀπογαλακτισμοῦ. Παρατηρεῖται δὲ πρὸ πάντων ἐπὶ ὑπερσιτιζομένων παιδίων, τὰ ὁποῖα ἔσχον ἤδη συμπτώματα δυσπεψίας, καὶ ἐνίοτε κατὰ τὴν ἐξέλιξιν μολυσματικῶν τινων νόσων, οἷαι ἡ ἱλαρά, ἡ ὀστρακιά, ἡ γρίππη κ. τ. λ. Εἰσβάλλει ὁπωσδήποτε ἀποτόμως μετὰ πυρετοῦ (ἀνερχομένου πολλάκις μέχρι 39° καὶ 40°) καὶ μετ' ἐμέτων, οἵτινες ὅμως δὲν διαρκοῦν ἐπὶ πολύ. Αἱ χαρακτηριστικαὶ κενώσεις ἐμφανίζονται μετὰ 12 ἢ 24 ὥρας, συνοδευόμεναι ὑπὸ τεινεσμοῦ καὶ κολικῶν, εἶναι δὲ συχναὶ χωρὶς νὰ εἶναι ἄφθονοι καὶ συνήθως κάκοσμοι, περιέχουσαι βλέννας κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀναμεμιγμένας μεθ' αἵματος. Ἡ κοιλία εἶναι ἐπώδυνος, ἰδίᾳ κατὰ τὴν χώραν τοῦ παχέος ἐντέρου. Εἰς τὰς ἐλαφρὰς μορφὰς τὰ ἔντονα συμπτώματα ὑποχωροῦσι μετ' οὐ πολύ, παρατείνονται μόνον ἐπί τινας ἡμέρας αἱ διαρροϊκαὶ χαρακτηριστικαὶ κενώσεις, αἵτινες ὅμως βαθμιαίως ἐμφανίζονται μὲ ὀλιγωτέρας βλέννας, ἄνευ κακοσμίας καὶ ἐπὶ τέλους ἐσχηματισμέναι. Αἱ ὑποτροπαὶ ἐν τούτοις εἶναι συνηθέσταται καὶ πολλάκις παρατηρεῖται νέα ἐμφάνισις πυρετοῦ μετὰ διαρροίας. Εἰς τὰς σοβαρὰς μορφὰς τὰ ὀξέα συμπτώματα ἀντὶ νὰ ὑποχωροῦν αὐξάνουν, ἡ ὑπερθερμία ἐπιμένει καὶ δὲν εἶναι σπάνιον νὰ ἐμφανισθοῦν ποικίλα νευρικὰ φαινόμενα ὑποδυόμενα κωματώδη ἢ σπασμωδικὸν τύπον. Ἐνίοτε ἡ θερμοκρασία καταπίπτει, ὁ σφυγμὸς ἐξασθενεῖ καὶ τὸ παιδίον ὑποκύπτει εἰς κατάστασιν καταπτώσεως. Παρατηροῦνται ἐπίσης περιπτώσεις, καθ' ἃς αἱ διαρροϊκαὶ κενώσεις, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον βλεννώδεις, καθίστανται χρόνιαι καὶ τότε ἐπακολουθεῖ μεγάλη ἀπίσχνανσις τοῦ ἀρρώστου. Ἔχει περιγραφῆ πρὸς τούτοις ἡ *ξηρὰ* ἢ *ψευδοτυφικὴ μορφή*, καθ' ἣν ἡ διάρροια σχεδὸν ἐλλείπει, ἐνῷ τὰ γενικὰ φαινόμενα εἶναι βαρύτατα καὶ δίδουν εἰς τὸν ἄρρωστον ὄψιν τυφώδη.

Αἱ ἐπιπλοκαὶ δὲν εἶναι σπάνιαι· τοιαῦται εἶναι αἱ πυοδερμίτιδες, ἡ πυελῖτις καὶ ἐνίοτε ἡ νεφρῖτις, ἡ βρογχοπνευμονία, αἱ ἀρθρίτιδες, ἡ μηνιγγῖτις κτλ. Αἱ χρόνιαι γαστρεντερικαὶ παθήσεις ἢ χρόνιαι γαστρεντερίτιδες καθορίζονται ποικιλοτρόπως ἀπὸ τοὺς διαφόρους συγγραφεῖς, ἐφ' ὅσον καὶ ἡ παθογονία αὐτῶν εἶναι ποικίλη, διότι ὁτὲ μὲν ἀποδίδονται εἰς ἁπλᾶς λειτουργικὰς διαταραχὰς κατὰ τὴν πέψιν τῆς τροφῆς καὶ τότε συγχέονται μετὰ τῆς ἐντόνου δυσπεψίας, ὁτὲ δὲ εἰς πραγματικὰς ἑλκώσεις τοῦ παχέος ἐντέρου, ὡς καὶ εἰς ἄλλας αἰτίας. Ἐν τούτοις ἡ κλινικὴ εἰκὼν εἶναι περίπου ἡ αὐτὴ εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις. Ὅ,τι ἰδίως χαρακτηρίζει τὰς χρονίας ταύτας παθήσεις εἶναι ὁ διαρκὴς συνδυασμὸς τῶν πεπτικῶν διαταραχῶν μετὰ τῶν σοβαρῶν ἀλλοιώσεων τῆς γενικῆς θρέψεως τοῦ βρέφους. Ἡ ἀθρεψία καὶ ὁ ῥαχιτισμὸς εἶναι συνήθως συνέπειαι τῶν παθήσεων τούτων. Ἐνταῦθα αἱ πεπτικαὶ διαταραχαὶ εἶναι κυρίως ἐντερικαί· οἱ ἔμετοι ἐμφανίζονται πρὸ πάντων ὅταν ἡ πάθησις ἀναλάβῃ αἰ-

Digitized by Google

φνιδίως τύπον ὀξείας μορφῆς· τὸ τοιοῦτον δὲ συμβαίνει ἀρκετὰ συχνά. Ἡ διάρροια εἶναι λίαν ἐπίμονος· αἱ κενώσεις, πράσιναι, κίτριναι, ὑπόλευκοι ἢ διαποίκιλοι, δὲν εἶναι τόσον πολυάριθμοι κατὰ μέσον ὅρον 5—6 τὴν ἡμέραν), ἀλλ' εἶναι ἄφθονοι ἡμίρρευστοι, φυραματώδεις καὶ διαρκῶς κάκοσμοι. Περιέχουσι δὲ πολλάκις βλέννας, ὑπολεύκους ἢ ὑποκιτρίνους θρόμβους καὶ ἐνίοτε κατὰ τὰς ὀξείας φάσεις πύον καὶ αἷμα. Αἱ εἰς τὰ χρονίας ταύ ας παθήσεις ἔντονοι καὶ ἐπίμονοι ἐντερικαὶ ζυμώσεις προκαλοῦν τὴν αὔξησιν τοῦ ὄγκου τῆς κοιλίας, ἥτις εἶναι ὁτὲ μὲν καταφανῶς μετεωρισμένη, ὁτὲ χαλαρά, μαλθακὴ καὶ ἀναπεπταμένη. Τὸ ἧπαρ καὶ ὁ σπλὴν εἶναι ἐπίσης κατὰ τι ηὐξημένοι, καθόσον εἶναι συνήθως ψηλαφητοί.

Θεραπεία: Ὅλαι περίπου αἱ γαστρεντερικαὶ παθήσεις δύνανται νὰ ἔχουν τὴν αὐτὴν κατεύθυνσιν θεραπείας, ἥτις ὅμως ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς φάσεως εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκεται ἡ νόσος. Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου δὲν συμφωνοῦν πάντοτε αἱ γνῶμαι τῶν διαφόρων παιδιάτρων, ἐκ τῶν ὁποίων τινὲς (*Finkelstein*) συμβουλεύουν ἰδίαν θεραπευτικὴν κατεύθυνσιν δι' ἑκάστην κατηγορίαν πεπτικῶν διαταραχῶν. Πρακτικώτερον εἶναι νὰ διαιρέσῃ τις τὴν θεραπείαν, κατὰ τὸν Terrien, εἰς 4 φάσεις ἢ περιόδους τῆς νόσου: α') τὴν ὀξεῖαν φάσιν ἢ περίοδον διαίτης, β') τὴν ὑποξεῖαν φάσιν ἢ περίοδον ἡμιδιαίτης, γ') τὴν ἀνάρρωσιν ἢ περίοδον βαθμιαίας ἐπαναλήψεως τροφῆς, καὶ δ') τὰς χρονίας καὶ ὑποτροπιαζούσας μορφάς. Κατὰ τὴν ὀξεῖαν φάσιν πρέπει νὰ παύσῃ τις τὸ γάλα καὶ νὰ τὸ ἀντικαταστήσῃ διὰ βεβρασμένου ὕδατος ἐπὶ 12—24 ὥρας, καὶ εἰς ειδικὰς μόνον περιπτώσεις ἐπὶ 48 ὥρας. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰ καθαρτικά, πρέπει νὰ εἶναι τις πολὺ φειδωλὸς εἰς τὴν χρῆσιν αὐτῶν, ἰδίᾳ κατὰ τὸ θέρος, διότι πολλάκις ἐρεθίζουν ἔτι περισσότερον τὸ ἔντερον καὶ τὸ τοιοῦτον δύναται νὰ ἔχει σοβαρωτάτας συνεπείας. Πάντως δύναται νὰ τὰ χρησιμοποιήσῃ τις ἐξαιρετικῶς διαρκούσης τῆς ὑδατικῆς διαίτης. Τὰ λεγόμενα ἀντισηπτικὰ εἶναι ἀνωφελῆ. Κατὰ τῆς παραιτηρουμένης ὑπερθερμίας θὰ μεταχειρισθῇ τις τὰ χλιαρὰ λουτρά, τὰ ὁποῖα εἰς τινας περιστάσεις γίνονται καὶ σιναποῦχα. Πρὸς καταπολέμησιν δὲ τῆς ἐπερχομένης κατὰ τὴν ὀξεῖαν φάσιν αφυδατώσεως τοῦ ὀργανισμοῦ αἱ ἐνέσεις φυσιολογικοῦ ἢ σακχαρούχου ὀροῦ εἶναι πολλάκις ὠφέλιμοι. Κατὰ τὴν ὑποξεῖαν ἐπίσης φάσιν τῆς νόσου, ἡ διὰ γάλακτος διατροφὴ τοῦ παιδίου δὲν εἶναι ἀκόμη ἀνεκτή, διότι, καθὼς λέγει πολὺ ὀρθῶς ὁ Hutinel, τὸ γάλα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ τροφὴ τῶν ὑγιῶν βρεφῶν, διὰ τὰ πάσχοντα ἐξ ἐντερίτιδος παιδία καταντᾷ πολλάκις δηλητήριον. Ἡ δυσανεξία δὲ αὕτη τοῦ γάλακτος παρατηρεῖται ἐνίοτε καὶ δι' αὐτὸ τὸ γυναικεῖον γάλα. Ἐξ ἄλλου, ἐπειδὴ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξακολουθήσῃ τις ἐπὶ μακρὸν νὰ διδῃ μόνον ὕδωρ εἰς τὸ παιδίον, καλὸν εἶναι νὰ κάμῃ χρῆσιν παρασκευαστικῆς τινος διαίτης, χρησιμοποιῶν τὰ διάφορα ἀφεψήματα δημητριακῶν ἢ ζωμοῦ ὀσπρίων καὶ λαχανικῶν. Κατὰ τὴν φάσιν ταύτην, εἰς τὰς περιπτώσεις τὰς ἀναγομένας εἰς τὴν ἀνωτέρω περιγραφεῖσαν πρώτην κατηγορίαν,συγγραφεῖς τινες συμβουλεύουν τὸ *λευκωματοῦχον γάλα* (lait albumineux, Eiweissmilch). Κατὰ τὴν ἀνάρρωσιν ἡ ἐπανάληψις τῆς γαλακτικῆς διαίτης δέον νὰ γίνεται βαθμιαίως καὶ μετὰ μεγίστης προσοχῆς· ὅταν δὲ τὸ παιδίον τρέφεται μὲ ξένον γάλα, εἶναι πολλάκις ἀνάγκη νὰ ἀναμιχθῇ τὸ γάλα τοῦτο μετά τινος ὕδατι θρακος, οἷον εἶναι τὸ ἀφέψημα ὀρύζης, ἢ νὰ ὑποστῇ ἰδιαιτέραν τινὰ παρασκευήν. Εἰς τὰς χρονίας ἐπίσης μορφὰς τῶν γαστρεντερικῶν παθήσεων κατὰ πρῶτον λόγον τὰ βινοπαρασκευάσματα, ἐνίοτε μάλιστα ἀναμεμιγμένα μετ' ὀξυγάλακτος, εἶτα δὲ τὸ ρευστὸν ὀξύγαλα (εἴς τινας εἰδικὰς περιπτώσεις), ἀντιπροσωπεύουν τὸν ἀποτελεσματικώτερον καὶ τὸν μᾶλλον ἀκίνδυνον τρόπον διατροφῆς διὰ τὰ βρέφη. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς γαστρεντερικὰς νόσους τῆς μέσης καὶ μείζονος παιδικῆς ἡλικίας, αὗται διακρίνονται συνήθως εἰς ὀξείας μορφὰς (εἰς τὰς ὁποίας περιλαμβάνονται ὁ ἁπλοῦς καὶ ὁ ἐμπύρετος γαστρικὸς φόρτος, ἡ ἁπλῆ ὀξεῖα ἐνιερίτις καὶ ἡ χολεροειδὴς γαστρεντερῖτις) καὶ εἰς χρονίας μορφάς. Καὶ εἰς αὐτὰς ἡ θεραπεία βασίζεται ἰδίως ἐπὶ τῆς διαίτης τοῦ παιδίου. Εἰς τὰς αἱμορραγίας δέον νὰ διακρίνῃ τις ἰδιαιτέρως τὰς γαστρεντερικὰς αἱμορραγίας τῶν νεογνῶν, αἵτινες ἐπέρχονται κατὰ τὰς 10 πρώτας ἡμέρας τῆς ζωῆς (ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ κατὰ τὰς 3 πρώτας ἡμέρας) καὶ γενικῶς τὰς γαστρεντερικὰς αἱμορραγίας καὶ ἑλκώσεις τῶν παιδίων, αἵτινες συνήθως προέρχονται ἐκ τραυματισμῶν, μολύνσεων καὶ δηλητηριάσεων καὶ ἐξ εἰδικῶν τινων νόσων καὶ νοσηρῶν ἑνὸς τοῦ στομάχου καὶ τοῦ ἐντέρου ἐπεξεργασιῶν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Finkelstein*, Alimentäre Intoxikation. Jahrb. f. Kinderheilk. Bd. XV XVI, XVIII.—*L. F. Meyer*, Ueber Eiweissmilch, Jahrb. f. Kinderh. Bd. 71 Seite 525 u. 633.—*V. Hutinel*, Les maladies des enfants. Paris 1909 t. III.—*E. Terrien*, Précis d'alimentation des nourissons. Paris 1921.—*A. Marfan*, Les affections des voies digestives dans la Ire enfance. Paris 1923.—*Σ. Βέρα*, Ἡ καιάχρησις τῶν καθαρτικῶν. «Κλινική» Τεῦχ. 25,1928. Σ. ΒΕΡΑΣ

—**γαστρεντερικὸς** *ἄνθραξ* [*Ἰατρ.*]· βλ. λ. ἄνθραξ (νόσος) (τ. Δ' σ. 715 α').

—**γαστρεντερικὸς** ἢ *πεπτικὸς σωλὴν* [*Ἀνατομ.*]. Μακρὰ σωληνοειδὴς κοιλότης συνεχὴς ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ σώματος, ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ στόματος καὶ τελευτῶσα εἰς τὸν πρωκτόν. Διαιρεῖται εἰς τὰ ἑξῆς μέρη· 1) τὸ κοῖλον τοῦ στόματος 2) τὸν φάρυγγα· 3) τὸν οἰσοφάγον, ἄγοντα ἀπὸ τοῦ φάρυγγος εἰς τὸν στόμαχον· 4) τὸν στόμαχον, ἀποτελοῦντα κοίλωμα εὐρὺ ἀσκοειδές, ὑπὸ τὸ διάφραγμα 5) τὸ λεπτὸν ἔντερον (δωδεκαδάκτυλον, νῆστις, εἰλεός)· 6) τὸ παχὺ ἔντερον, ὑποδιαιρούμενον εἰς τὸ τυφλόν, εἰς τὸ κόλον (ἀνιόν, ἐγκάρσιον καὶ σιγμοειδὲς) καὶ εἰς τὸ ἀπευθυσμένον, ἀπολῆγον εἰς τὸν πρωκτόν. Ὁ γαστρεντερικὸς σωλὴν μετὰ τῶν ἀπ' αὐτοῦ ἀπηρτημένων μικρῶν καὶ μεγάλων ἀδένων (παρωτίδος, ὑπογναθίου καὶ ὑπογλωσσίου ἀδένος, ἥπατος καὶ παγκρέατος) ἀποτελεῖ τὸ πεπτικὸν σύστημα, ἐν ᾧ τελοῦνται ἡ (διὰ τῆς μασήσεως) κατεργασία τῶν τροφῶν, ἡ πέψις καὶ ἡ ἀπορρόφησις. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

—**γαστρεντερῖτις** (ἡ) [*Παιδιατρ.*]· Καλεῖται συνήθως οὕτω σύνολον πεπτικῶν διαταραχῶν ἐχουσῶν σχέσιν πρὸς ποικίλας μικροβιακὰς μολύνσεις, ὡς καὶ πρὸς τινα αὐτοδηλητηρίασιν προερχομένην ἐξ ἀκαταλλήλου ἢ ἀκανονίστου τροφῆς (βλ. *γαστρεντερικαὶ παθήσεις*). Σ. Β

γαστρεντεροπτωσία (ἡ) [*Ἰατρ.*]. Καλεῖται οὕτως ἡ παθολογικῶς ἐπερχομένη πτῶσις τοῦ στομάχου καὶ ἐντέρων ἡ ἐπιφέρουσα καὶ σειρὰν ὅλην νοσηρῶν ἀλλοιώσεων. Αἴτιον ταύτης εἶναι ἡ συγγενὴς διάθεσις τοῦ ὀργανισμοῦ, *παραλυτικὴ* ἢ *ἐντεροπτωτικὴ* κληθεῖσα, ἡ καταβολὴ τοῦ ὀργανισμοῦ, διάφορα μηχανικὰ αἴτια (ἐγκυμοσύνη, στηθόδεσμος κατὰ τὸ παρελθόν), προκαλοῦντα χαλάρωσιν καὶ πλαδαρότητα τῶν κοιλιακῶν τοιχωμάτων καὶ ἰδίᾳ τῶν ὀρθῶν κοιλιακῶν μυῶν (venter propendens). Συνήθης δὲ μετὰ τῆς πτώσεως τούτης εἶναι καὶ ἡ παρουσία κινητοῦ δεξιοῦ νεφροῦ. Ἡ χαλάρωσις οὕτη τῶν κοιλιακῶν τοιχωμάτων ἐπιτρέπει καὶ τὴν διὰ γυμνοῦ ἔτι ὀφθαλμοῦ διάγνωσιν τῆς πτώσεως τοῦ στομάχου, ἐμφανίζεται δηλονότι ἐλαφρὰ ἐπιπέδωσις ἢ καὶ εἰσοχὴ κατὰ τὸ ἐπιγάστριον, προπέτεια δὲ ἀντίστοιχος πρὸς τὸ σχῆμα τοῦ στομάχου κατὰ τὸ ὑπογάστριον καὶ ὤσεις ἐπιγαστρικαὶ τῆς κοιλιακῆς ἀορτῆς, δυσάρεστοι διὰ τὸν πάσχοντα, ἀμέσως κάτωθεν τοῦ στέρνου. Πρὸς πληρεστέραν ὅμως διάγνωσιν προβαίνομεν εἰς τεχνητὴν δι' ἀέρος διάτασιν τοῦ στομάχου ἢ ἀκριβέστερον εἰς ἀκτινοσκόπησιν.

Τὰ ἐκ τῆς μετατοπίσεως ταύτης ἐνοχλήματα καὶ ἐπὶ ἐκσήλου ἔτι καταστάσεως, εἶναι συχνὰ μηδαμινά, ἐνίοτε ὅμως ἐπέρχεται αἴσθημα πληρώσεως καὶ βάρους κατὰ τὸν στόμαχον, ἐρυγαί, πόνοι κατὰ τὴν ὀσφύν, παροξυστικῶς εἰσβάλλοντες, ἐρυγαὶ καὶ ἔμετοι ὀφειλόμενοι εἰς τὴν ἐκ τῆς πτώσεως καὶ ἀτονίας τοῦ στομάχου δυσχέρειαν περὶ τὴν ἔξοδον τῶν σιτίων, δυσπεπτικαὶ καὶ νευρασθενικαὶ διαταραχαὶ (ἀυπνία, κεφαλαλγία, ἴλιγγοι) καὶ δυσκοιλιότης, ὀφειλομένη κυρίως εἰς τὴν ὑπάρχουσαν ἀτονίαν τοῦ παχέος ἐντέρου, ἴσως ὅμως καὶ εἰς συνύπαρξιν συμπαθητικοτονίας. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω φαινομένων, συχνὰ ἐμφανίζεται καὶ ἀραίωσις τῶν σφύξεων, καρδιακοὶ παλμοὶ καὶ ἱδρῶτες, ὀφειλόμενοι κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς ἐρεθισμὸν τοῦ παρασυμπαθητικοῦ (vagotonie), ἐν μέρει δ' ἴσως καὶ εἰς τὴν ἐπερχομένην ἐκ τῆς καταστάσεως σωματικὴν καταβολήν. Ἐπὶ εἰδικῶς προδιατεθειμένων ἀτόμων ἐπιβάλλεται ἀπὸ τῆς ἐφηβικῆς ἔτι ἡλικίας, διὰ καταλλήλου τονωτικῆς διαίτης καὶ ὑπαιθρίων γυμναστικῶν ἀσκήσεων, καθὼς καὶ παραμονῆς εἰς ὀρεινὰ ἢ παραθαλάσσια μέρη, προφύλαξις ἀπὸ τῆς παθήσεως. Κατὰ δὲ τὴν ἐγκυμοσύνην καὶ μετὰ τὸν τοκετὸν διὰ καταλλήλου ζώνης, ἐντριβῶν καὶ μαλάξεων, προλαμβάνεται ἡ ἔντονος χαλάρωσις τῶν κοιλιακῶν τοιχωμάτων.

Ἐμφανισθείσης γαστρεντεροπτωσίας, συνιστάται θεραπευτικῶς ἡ κατάλληλος διατροφὴ διὰ λιπαρᾶς καὶ θρεπτικῆς τροφῆς κατὰ μικρὰ καὶ συχνὰ γεύματα, ἡ ἀποφυγὴ ὑγρῶν ἐν ἀφθονίᾳ, αἱ ἐντριβαὶ ἐπὶ τῆς στομαχικῆς χώρας δι' οἰνοπνεύματος καὶ ὕδατος, ὁ φαραδισμὸς καὶ ἡ μάλαξις, ἐπὶ δυσκοιλιότητος ὑποκλυσμοὶ δι' ἐλαίου παραφίνης, ἐπὶ νευρικῶν δ' ἀτόμων κατάλληλος ἠρεμία καὶ ψυχικὴ θεραπεία. Ἄριστον μέσον ἀνακουφίσεως, μὴ ἱκανὸν ὅμως νὰ μεταβάλλῃ καὶ τὴν θέσιν τοῦ στομάχου, εἶναι ἡ ἐφαρμογὴ καταλλήλου ζώνης (*Glénard-Landau*) κατὰ τὸ ὑπογάστριον. Εἰς βαρείας καταστάσεις, ὅπου πᾶσα θεραπεία ἀποτυγχάνει, καταφεύγει τις εἰς χειρουργικὴν ἐπέμβασιν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ *Bachmann W* Ueber Gastroptose.—*Bönninger*. Die Gastroptose und ihre Entstehung. B. Kl.Woch.(1910).—*Glénard*, Les ptoses viscérales, 5 (1899).—*v. Noorden*, Therapie der Gastroptose. Th. d. G. Januar. (1910).—*Th. Brugsch*. Sp. Path. und Therap. Bd. V. (1921). Α. ΤΣΙΒΙΔΗΣ

γαστρεντεροστομία (ἡ) [*Ἰατρ.*]. Ἐγχείρησις δι' ἧς διανοίγεται στόμιον συγκοινωνίας τοῦ στομάχου μετὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου (τῆς νήστιος), ὅπως τὸ περιεχόμενον τοῦ στομάχου ἐμπίπτῃ ἀμέσως εἰς τὸ ἔντερον, χωρὶς νὰ διέλθῃ διὰ τοῦ πυλωροῦ. Τοιαύτη ἔνδειξις ὑπάρχει ἐπὶ στενώσεως τοῦ πυλωροῦ ἐξ οἱασδήποτε ἀφορμῆς προερχομένης. Ἐπίσης ἐκτελεῖται συχνάκις ἡ γαστρεντεροστομία ἐπὶ ἕλκους κειμένου κατὰ τὴν πυλωρικὴν μοῖραν τοῦ στομάχου, ἵνα, ἀπαλλασσομένης τῆς ἑλκώδους ἐπιφανείας ἀπὸ τῆς ἐπαφῆς τοῦ στομαχικοῦ περιεχομένου διὰ τῆς δημιουργίας νέας συγκοινωνίας μεταξὺ στομάχου καὶ ἐντέρου, διευκολυνθῇ ἡ ἴασις τοῦ ἕλκους.

Ὑπάρχουσι πολλαὶ αἱ μέθοδοι γαστρεντεροστομίας. Ἡ μᾶλλον ἐν χρήσει εἶναι ἡ *ὀπισθία γαστρεντεροστομία*, καθ' ἣν ἀναστομοῦται ἡ ὀπισθία ἐπιφάνεια τοῦ στομάχου μετὰ τῆς νήστιος, ἥτις προσέλκύ ται πρὸς τὸν στόμαχον διὰ μέσου σχισμῆς τοῦ ἐγκαρσίου μεσοκόλου. Τὸ ἄνοιγμα, δι' οὗ συγκοινωνεῖ ὁ στόμαχος μετὰ τοῦ ἐντέρου, ἔχει πλάτος 5—6 ἑκατ. τοὐλάχιστον, ῥαφαὶ δὲ στεγαναὶ προσαρμόζουσι καταλλήλως τὰ χείλη τῶν τομῶν τῶν δύο τούτων ὀργάνων.

Δυσάρεστον εἶναι, μετὰ τὴν γαστρεντεροστομίαν, ἂν αἱ τροφαὶ διελθοῦσαι τὴν ἀναστόμωσιν, ἀντὶ νὰ ὁδεύσωσι περαιτέρω πρὸς τὸν ἐντερικὸν σωλῆνα, ἤθελον παλινδρομήσει διὰ τοῦ δωδεκαδακτύλου καὶ τοῦ πυλωροῦ πρὸς τὸν στόμαχον, διαγράφουσαι τὸν λεγόμενον «φαῦλον κύκλον» (circulus vitiosus). Ἰδιαίτεραι τινες τεχνικαὶ φροντίδες λαμβάνονται κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς γαστρεντεροστομίας πρὸς ἀποτροπὴν τῆς κινδυνώδους ταύτης ἐπιπλοκῆς, ἥτις ἐπελθοῦσα ἀπαιτεῖ νέαν χειρουργικὴν ἐπέμβασιν πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς κανονικῆς ὁδοῦ.

Κατὰ τὴν θέσιν τῆς ἀναστομώσεως παράγεται ἐνίοτε μετὰ χρόνον ἄλλοτε ἄλλον ἀπὸ τῆς ἐγχειρήσεως ἐξέλκωσις ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ὀξίνου γαστρικοῦ ὑγροῦ, τὸ λεγόμενον «πεπτικὸν ἕλκος», ἐπιπλοκὴ ἐπίσης λίαν δυσάρεστος (πόνοι, αἱμορραγίαι, διάτρησις καὶ περιτονῖτις), καθ' ἣν δέον νὰ ἐνεργηθῇ νέα ἐγχείρησις πρὸς ἐκτομὴν τοῦ ἕλκους. Γενικῶς ἡ γαστρεντεροστομία εἶναι ἐγχείρησις ὄχι βαρεῖα, πολλάκις δὲ λίαν εὐεργετική. Δ. Χ. ΚΟΚΚΟΡΗΣ

γαστρεπιπλοϊκὰ ἢ *γαστρικὰ γάγγλια* [*Ἀνατομ.*]. Ταῦτα εἶναι διττά: 1) Τὰ *ἄνω γαστρεπιπλοϊκὰ λεμφογάγγλια*, κείμενα κατὰ μῆκος τοῦ ἐλάσσονος τόξου τοῦ στομάχου μεταξὺ τῶν δύο πετάλων τοῦ ἐλάσσονος ἐπίπλου μέχρι τῆς καρδίας, ἣν περιβάλλουσι κρικοειδῶς. 2) Τὰ *κάτω γαστρεπιπλοϊκὰ λεμφογάγγλια*, κείμενα κατὰ μῆκος τοῦ μείζονος τόξου τοῦ στομάχου καὶ περὶ τὴν δεξιὰν καὶ ἀριστερὰν γαστρεπιπλοϊκὴν ἀρτηρίαν. Ἀμφότερα δὲ τὰ λεμφογάγγλια τοῦ στομάχου ὑποδέχονται λεμφαγγεῖα τοῦ στομάχου καὶ συνάπτονται μετὰ τῶν ἀορτικῶν καὶ παγκρεατοσπληνικῶν λεμφογαγγλίων.

—**γαστρεπιπλοϊκὰ** *νεῦρα* [*Ἀνατομ.*]. Νεῦρα συνοδεύοντα τὰς γαστρεπιπλοϊκὰς ἀρτηρίας καὶ προερχόμενα ἐκ τοῦ ἡπατικοῦ καὶ σπληνικοῦ πλέγματος.

—**γαστρεπιπλοϊκαὶ ἀρτηρίαι** [*Ἀνατομ.*]. Δύο ἀρτηρίαι, δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ἐκφυόμεναι ἡ μὲν πρώτη ἐκ τῆς γαστροδωδεκαδακτυλικῆς, ἡ δὲ δευτέρα ἐκ τῆς σπληνικῆς ἀρτηρίας. Ἀμφότεραι δὲ ἀναστομοῦνται πρὸς ἀλλήλας διανέμονται ἔνθεν μὲν εἰς ἀμφοτέρας τὸς ἐπιφανείας τοῦ στομάχου, ἔνθεν δὲ εἰς τὸ μεῖζον ἐπίπλοον.

—**γαστρεπιπλοϊκαὶ** *φλέβες* [*Ἀνατομ.*]. Φλέβες ἐκβάλλουσαι εἰς τὴν ἄνω μεσεντερικὴν καὶ τὴν σπληνικὴν φλέβα. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

γαστρηπατικὴ ἢ *στεφανιαία ἀρτηρία* [*Ἀνατομ.*]. Κλάδος τοῦ Ἀλλερείου τρίποδος, ἀναστομούμενος μετὰ τῆς δεξιᾶς γαστρικῆς ἀρτηρίας καὶ μετὰ τῶν δύο γαστρεπιπλοϊκῶν, μεθ' ὧν διανέμεται εἰς τοὺς ἔντος τοῦ κοίλου τοῦ στομάχου ἀδένας.

— **γαστρηπατικὸς** *σύνδεσμος* ἢ *ἔλασσον ἐπίπλοον* [*Ἀνατομ.*]. Πτυχὴ περιτοναϊκή, συνάπτουσα τὸ ἧπαρ μετὰ τῶν παρακειμένων ὀργάνων. Τὸ ἔλασσον δηλαδὴ ἐπίπλοον, προσφυόμενον ἔνθεν μὲν εἰς τὸ ἔλασσον τόξον τοῦ στομάχου, ἔνθεν δὲ εἰς τὰς πύλας τοῦ ἥπατος καὶ τὸ ὀπίσθιον ἡμιμόριον τῆς ἀριστερᾶς ὀβελιαίας αὔλακος αὐτοῦ, ἀποτελεῖ τὸν *γαστρηπατικὸν σύνδεσμον*. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

γαστρὶ (τὸ) ἀπὸ τοῦ *γάστρα*· μικρὸν πήλινον ἀγγεῖον. Εἰς τὸν πληθυντικὸν *γαστριὰ* ἢ *γιαστριά*, τὰ συντρίμματα τῶν πηλίνων σκευῶν. ΙΑΚ. Χ. Δ.

Γαστριὰ [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ὅρμος τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς Κύπρου (πλάτ. 35° 19' Β, μηκ. 34° 00' ½ Ἀν., χάρτ. Ἀγγλ. 2074: Cyprus) ἐν τῷ Β μυχῷ τοῦ κόλπου τῆς *Φαμαγούστας* (Ἀμμοχώστου), σχηματιζόμενος εἰς 3 ½ μίλ. δυτικῶς τοῦ ἀκρωτηρίου *Ἐλιά* (ἀρχ. *Ἐλαία*. *Πτολ.* E,ιδ,3), μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων *Καστρούλι* πρὸς Δ καὶ *Ἅγ. Ἰωάννης* πρὸς Ἀν. Φερούνων χωρίον εἰς 2 χλμ. πρὸς Β, ἔχον πύργον τῶν Ναϊτῶν ἱπποτῶν. Ἐλέχει δὲ τοῦτο τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας *Παλαιᾶς* (Στράβ. Μεγ. θαλάσ. § 305—306), ἥτις ἔκειτο μεταξὺ Κιτίου καὶ Ἀμαθοῦντος (*Στράβ*. *Didot* 582,36) καὶ ἧς τὸ ὄνομα προδίδει ὅτι καὶ αὐτὴ ἐπεῖχε τὴν θέσιν ἔτι ἀρχαιοτέρας πόλεως, προμήτορος τῆς *Γαστριᾶς*. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Digitized by Google

γαστρίδιον (τό)· μικρὰ γαστήρ, μικρὰ κοιλία, κοιλιτσα· || μικρὰ γάστρα, γλαστρί, γλαστράκι.

— *['Οντογον.]* Καλεῖται γαστρίδιον μορφὴ δίφυλλος τοῦ μεταπλασσομένου βλαστιδίου. Τὸ τοίχωμα τοῦ *βλαστιδίου* ἐμφανίζει ἔν τινι θέσει ὑφίζησιν ἐπὶ τὰ ἐντὸς τοῦ ὑπ' αὐτοῦ πάντοθεν περικλειομένου ὑγροῦ, ἥτις αὐξανομένη βαθμηδὸν συμπαρασύρει καὶ μέρος τοῦ τοιχώματος, ὅπερ εἰσχωρεῖ εἰς τὸ κοῖλον τοῦ βλαστιδίου, ὡς συμβαίνει λ.χ. ὅταν ἐπὶ ἐλαστικῆς σφαίρας πιέζοντες διὰ τοῦ δακτύλου εἰσωθῶμεν τὸ τοίχωμα ἐντὸς τοῦ κοίλου αὐτῆς χώρου. Ἕνεκα δὲ τῆς ἐμπτύξεως ταύτης τὸ κοῖλον τοῦ βλαστιδίου ἐξαφανίζεται καὶ ἀντ' αὐτοῦ σχηματίζεται χῶρος σχισμοειδής, ὅστις χωρίζει τὸ ἐμπτυχθὲν μέρος ἀπὸ τοῦ λοιποῦ τοιχώματος. Οὕτω δὲ ἀντὶ τοῦ κοίλου τοῦ βλαστιδίου παράγεται νῦν ἑτέρα κοιλότης, ἥτις ἀφορίζεται ὑπὸ δύο ἐπιθηλιακῶν στοιβάδων ἢ φύλλων. Καλεῖται δὲ ἡ κοιλότης αὕτη *γαστὴρ ἀρχέγονος* ἢ *ἔντερον ἀρχέγονον*, αἱ δὲ δύο στοιβάδες ὀνομάζονται ἡ μὲν ἔσω *ἔσω βλαστικὸν δέρμα*, ἡ δ' ἔξω *ἔξω βλαστικὸν δέρμα*, ἀμφότερα δὲ μιᾷ λέξει *ἀρχέγονα ὄργανα*· ἡ δὲ ὀπὴ δι' ἧς τὸ κοῖλον τοῦ γαστριδίου (τὸ ἀρχέγονον ἔντερον) κοινωνεῖ πρὸς τὰ ἔξω καὶ καθ' ἣν τὰ βλαστικὰ δέρματα συνέχονται πρὸς ἄλληλα, καλεῖται *στόμα ἀρχέγονον*. Διὰ τῆς μεταβολῆς τοῦ βλαστιδίου εἰς γαστρίδιον τὸ κύημα ἀνέρχεται εἰς ἀνωτέραν βαθμίδα, ἄρχονται δ' ἐντεῦθεν σχηματιζόμενα τὰ βλαστοδέρματα, ἀφ' ὧν ἐκπηγάζουσιν οἱ διάφοροι ἱστοὶ καὶ τὰ ὄργανα τοῦ ἐμβρύου.

Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

—**γαστρίδιον** *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀγρωστωειδῶν*, περιλαμβάνον δύο εἴδη, τὸ *γαστρίδιον λενδίγερον*, καὶ τὸ *γαστρίδιον τὸ τραχύ* φυτὰ τῶν μεσογειακῶν χωρῶν, φυόμενα ἐν Ἑλλάδι.

γαστρίδουλος (ὁ, ἡ)· ὁ δοῦλος τῆς γαστρός, γαστρίμαργος, κοιλιόδουλος.

γαστρικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀνήκων ἢ ἀναφερόμενος εἰς τὴν γαστέρα: «γαστρικὴ ἀρτηρία, —ἀχυλία, —ραφή, —πλέγμα, κ.λ.π.».

—**γαστρικαὶ** *ἀρτηρίαι ['Ανατομ.]*. Ἀρτηρίαι τοῦ στομάχου, ἐκφυόμεναι ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἐκ τῆς κοιλιακῆς ἀρτηρίας (κλάδου τῆς κοιλιακῆς ἀορτῆς)· εἶναι δὲ αὗται ἡ *ἀριστερὰ* καὶ ἡ *δεξιὰ γαστρική*, καὶ ἡ *ἀριστερὰ* καὶ ἡ *δεξιὰ γαστρεπιπλοϊκή*. Καὶ αἱ μὲν δύο γαστρικαὶ φέρονται κατὰ μῆκος τοῦ ἐλάσσονος τόξου τοῦ στομάχου καὶ ἀναστομούμεναι πρὸς ἀλλήλας ἀποτελοῦσιν ἀρτηριακὸν τόξον, αἱ δὲ δύο γαστρεπιπλοϊκαὶ πορεύονται κατὰ μῆκος τοῦ μείζονος τόξου, ἀπαρτίζουσαι ὡσαύτως ἀρτηριακὸν τόξον. Ἐκ τῶν δύο τούτων τόξων, ἑνουμένων, σχηματίζεται τὸ *ὑπορρογόνιον δίκτυον* καὶ ἐκ τούτου τὸ *ὑποβλεννογόνιον δίκτυον*, ἐξ οὗ ἀποτελοῦνται τὰ *περιαδενικὰ δίκτυα* καὶ τὸ *ὑπεπιθηλιακὸν δίκτυον*, ὅπερ δίκην κρίκων περιβάλλει τὰ στόμια τῶν ἀδένων. Καὶ τὰ μὲν περιαδενικὰ δίκτυα προσάγουσιν εἰς τοὺς ἀδένας τὸ ὑλικὸν πρὸς κατεργασίαν τοῦ ἐκκρίματος αὐτῶν, τὸ δὲ ὑπεπιθηλιακὸν χρησιμεύει πρὸς ἀπορρόφησιν τῶν σιτίων.

Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

— **γαστρικὴ** *ἀχυλία ['Ιατρ.]*. Διαταραχὴ τῆς χημικῆς ἐπεξεργασίας τῆς πέψεως, χαρακτηριζομένη διὰ τῆς ἐξαφανίσεως τῆς ζυμωτικῆς ἀντιδράσεως, διὰ τῆς καταργήσεως δηλονότι τῶν λειτουργιῶν τοῦ στομάχου. Ἡ ἀχυλία ἀντιπροσωπεύει τὸν τρίτον καὶ τελευταῖον σταθμὸν τῆς γαστρικῆς ἀνεπαρκείας· κατ' αὐτὴν χημικῶς ὁ στόμαχος οὐδεμίαν ἐκτελεῖ ἐργασίαν, αἱ δὲ εἰσαγόμεναι ἐν αὐτῷ τροφαὶ οὐδεμίαν ὑφίστανται μεταβολὴν ἢ μετατροπήν.

Ἡ συμπτωματολογία ταύτης εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν τῆς *ἀχλωρυδρίας*, δι' ὃ δυνάμεθα νὰ ἀπατηθῶμεν πολὺ ἐπὶ ταύτης. Ἡ ἀχυλία, καίπερ μὴ ὁμοιάζουσα εἰς πάσας τὰς περιπτώσεις πρὸς τὴν *ὑποχλωρυδρίαν*, ἐμφανίζει τὸν πάσχοντα ἔχοντα τὴν ὄψιν γαιώδη, διαρκῶς κατατρυχόμενον ὑπὸ πείνης οὐ μόνον κατὰ τὰς ὥρας τῶν γευμάτων, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰ μεσογευμάτια διαστήματα, ὑποφέροντα δεινῶς, κατεχόμενον πολλάκις ὑπὸ διαρροίας μετὰ λειεντερίας, ἐξησθενημένον, ἐμφανίζοντα δὲ κλινικῶς τὴν εἰκόνα τῆς ὑπερχλωρυδρίας· δι' ὃ καὶ πολλάκις ὁ ἰατρὸς ἀπατᾶται.

Ἡ διάγνωσις τῆς ἀχυλίας γίνεται μόνον διὰ τῆς χημικῆς ἀναλύσεως τοῦ γαστρικοῦ περιεχομένου. Παρατηροῦμεν τότε ὅτι τὸ δοκιμαστικὸν γεῦμα ἐγκαταλείπει κατὰ μέγα μέρος τὸν στόμαχον, ἕνεκα ἀκρατείας τοῦ πυλωροῦ· ὁ ἐκ τοῦ στομάχου ἐξαγόμενος πόλτος εἶναι παχύς, ἄνευ ὑγροῦ, μὴ ἐρυθραίνων τὸν κυανοῦν χάρτην τοῦ ἡλιοτροπίου, τοῦθ' ὅπερ ἀπαλλάσσει ὅπως ἐρευνήσωμεν τὰ ἐν αὐτῷ ὀξέα (ἐλεύθερον, συνδεδυασμένον ἢ ἐκ ζυμώσεως), τὸ δὲ ἰωδιοϊωδιοῦχον διάλυμα ἢ τὸ Φελίγγειον ὑγρὸν δὲν ἐπιφέρουσιν οὐδεμίαν παραλλαγὴν τῆς χροιᾶς τοῦ πόλτου τούτου, ὑποδεικνύουσαν μερικὴν μεταμόρφωσιν τῶν ἀμυλωδῶν ἢ τῶν λευκωματοειδῶν. Ἡ ἔλλειψις αἵματος ἐν τῷ γαστρικῷ περιεχομένῳ, ἡ ὑπερβολικὴ ὄρεξις καὶ ἡ σχετικῶς καλὴ διατήρησις τῆς γενικῆς καταστάσεως ἀποκλείουσι πᾶσαν ἰδέαν καρκίνου τοῦ στομάχου.

Ἡ θεραπεία τῆς ἀχυλίας ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς χορηγήσεως τῶν δωδεκαδακτυλικῶν καὶ παγκρεατικῶν ζυμεγερτῶν, ἀλλὰ καὶ οὗτοι εἶναι ἀσταθεῖς, καθόσον δὲν δύνανται νὰ καταπολεμήσωσι τὰ ἐπακόλουθα τῆς καταστάσεως, ὁπότε ἀναγκαζόμεθα νὰ ἐνεργήσωμεν συμπτωματικῶς, παρέχοντες κατὰ τὰς διαρροίας τὰ στυπτικὰ καὶ τὰ τονωτικὰ τοῦ γαστρικοῦ μυός.

Μ. Ν. ΚΑΪΡΗΣ

— **γαστρικὴ** *ραφὴ [Βοτ.]*· βλ. λ. ἄνθος (τ. Δ' σ. 727 γ').

— **γαστρικὸν** *πλέγμα ['Ανατομ.]*. Τριπλοῦν νευρικὸν γαγγλιοφόρον πλέγμα τοῦ στομάχου, τὸ ὑπορρογόνιον, τὸ μυϊκὸν καὶ τὸ ὑποβλεννογόνιον, ἀπαρτιζόμενα ἐκ τῶν νεύρων αὐτοῦ, ἅτινα προέρχονται ἐκ τῶν δύο πνευμονογαστρικῶν καὶ ἐκ τοῦ συμπαθητικοῦ πλέγματος τῆς κοιλιακῆς ἀρτηρίας.

— **γαστρικὸν** *ὑγρὸν ['Ανατομ.]*. Ὑγρὸν διαφανές, ἄχρουν ἢ ὕπωχρον, ἐκκρινόμενον ὑπὸ τῶν πεψινογόνων ἀδένων τοῦ στομάχου εἰς ποσὸν ἄλλοτε ἄλλο ($^1/_{1}$ περίπου τοῦ ὅλου βάρους τοῦ σώματος ἐν 24 ὥραις), ἀντιδρῶν λίαν ὀξέως. Τὸ γαστρικὸν ὑγρὸν διαλύει τὰ λευκωματοῦχα σιτία καὶ μεταβάλλει αὐτὰ εἰς πεπτάς, ἤτοι οὐσίας εὐδιαλύτους, ἄρα εὐατομυζήτους καὶ εὐαφομοιώτους. Ἐνέχει ἐν 100 μέρεσιν 96 ὕδατος καὶ 4 στερεῶν οὐσιῶν, αἵτινες εἶναι: 1) ἅλατα ὀρυκτά· 2) οὐσία ὀργανική, ἡ πεψίνη ($^3/_{100}$) καὶ 3) ἓν ὀξύ, τὸ ὑδροχλωρικόν.

Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

— **γαστρικὸς** *κατάρρους*· βλ. γαστρῖτις.

—**γαστρικὸς** *πυρετὸς* ἢ *γαστρικὸς φόρτος ['Ιατρ.]*. Νόσημα τοῦ ὁποίου ἡ ἐκδήλωσις εἶναι ἄλλοτε τοπικὴ ἀφορῶσα τὸν στόμαχον καὶ ἄλλοτε γενικωτέρα. Μετὰ κοπιώδη γεύματα, κόπους, ἀγρυπνίας, κατάχρησιν οἰνοπνευματωδῶν καὶ καπνοῦ ἐπέρχεται κεφαλαλγία, ἀνορεξία, ἀποστροφὴ πρὸς τὰς τροφάς, ναυτία καὶ ἔμετοι· τὸ στόμα ἀποβαίνει γλοιῶδες, ἡ δὲ γλῶσσα λευκωπῶς ἐπίχριστος, συχνὰ δὲ ἀναφαίνεται καὶ πυρετός. Ἄλλοτε πάλιν μετὰ βρῶσιν κρεάτων καὶ γενικῶς τροφῶν σιτευμένων ἢ ἀποσυντεθειμένων, ἐμφανίζεται ὁ γαστρικὸς φόρτος ὡς κατάστασις αὐτομολυσμοῦ (autointoxication), λόγῳ ἀλλοιώσεως τοῦ ἐν τῷ στομάχῳ χυμισμοῦ — ἀνεπαρκὴς παραγωγὴ ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος — ἐπαυξήσεως τοῦ ἐν αὐτῷ ζυμώσεων καὶ ἀπορροφήσεως τοξικῶν οὐσιῶν ὑπὸ τοῦ βλεννογόνου τοῦ στομάχου. Ἄλλοτε τὸ νόσημα ἐκδηλοῦται ὑπὸ ἄλλην κλινικὴν εἰκόνα. Ἄνευ σαφοῦς αἰτίου, ὑπερβολῶν καὶ παρεκτροπῶν διαιτητικῶν, ἐπέρχεται κακουχία, κάματος, κεφαλαλγία μετὰ ρίγους καὶ πυρετοῦ, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐπίσταξις, συχνὰ δὲ δυσκοιλιότης καὶ μετεωρισμὸς τῆς κοιλίας· ἐπέρχεται τουτέστι ἡ εἰκὼν τοῦ ἐμπυρέτου γαστρικοῦ φόρτου ἢ γαστρικοῦ πυρετοῦ. Ἡ ὑφέσιμος πυρετικὴ πορεία, ἡ ἀπότομος καταβολὴ τῶν δυνάμεων, ἡ ἔστιν ὅτε ἐμφάνισις ἐξανθήματος, ἡ βραδύτης τῆς ἀναρρώσεως, ἀποτελοῦσι τὸ σύνολον τῶν συμπτωμάτων, ἐξ ὧν αἱ δυσπεπτικαὶ εἶναι αἱ ὀλιγώτερον ἔκδηλοι.

Ἡ νόσος εἰσβάλλει ἐνίοτε καὶ ὑπὸ μορφὴν ἐπιδημικήν, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἀποτόμων ἀτμοσφαιρικῶν διακυμάνσεων, κατὰ τὴν ἄνοιξιν καὶ τὸ θέρος, ὁπότε καὶ συγχέεται πρὸς ἄλλα λοιμώδη νοσήματα. Λόγῳ τῆς διαδρομῆς καὶ τῶν ὑφέσεων ἃς ἐμφανίζει ἡ πυρετικὴ κλῖμαξ, ἡ νόσος ἐκλήθη καὶ *ὑφέσιμος γαστρικὸς πυρετός*.

Ὑπὸ ὡρισμένας συνθήκας, τὸ νόσημα ἐπιπλέκεται μὲ διαταραχὰς ἡπατικάς, ἰκτερικὴν ἢ ὑπικτερικὴν χρῶσιν τῶν ἐπιπεφυκότων, τοῦ δέρματος καὶ τῶν οὔρων, διογκώσεις τοῦ ὀργάνου ἐπωδύνους, ἐμέτους χολοβαφεῖς, κεφαλαλγίας καὶ ἀνωμαλίας τοῦ σφυγμοῦ, δι' ὃ καὶ ἐκλήθη καὶ *χολώδης γαστρικὸς πυρετός*. Ἡ μορφὴ αὕτη, ἡ συχνὴ ἰδίᾳ εἰς τὰς τροπικὰς καὶ περιτροπικὰς χώρας, εἶναι πολλάκις ἀπότοκος ἑλονοσίας.

Ἡ ἐπιδημικὴ μορφὴ τῆς νόσου, ἡ εἰς ψυχρὰ ἰδίᾳ κλίματα ἐπερχομένη συνοδεύεται ὑπὸ κεφαλαλγίας, ἀϋπνίας, ἐντερικῶν διαταραχῶν καὶ ἐπιστάξεων, ἡ δὲ διαφορικὴ διάγνωσις καθίσταται δυσχερής, συγχεομένης τῆς νόσου πρὸς τὸν τυφοειδῆ πυρετόν· παραδόξως δὲ ἀναφαίνεται ἐπὶ ὑπάρξεως ἐπιδημίας τύφου, δι' ὃ καὶ συγγραφεῖς τινες, ἰδίᾳ Γερμανοί, θεωροῦσι τὰς περιπτώσεις ταύτας ὡς ἐλαφρὰς τυφικὰς μορφάς. Αἱ γνωσταὶ ὅμως βιολογικαὶ καὶ μικροβιολογικαὶ ἐξετάσεις καθορίζουσι σήμερον ἐπακριβῶς τὴν διάγνωσιν. Ἡ ἐν γένει πρόγνωσις τῶν μορφῶν τοῦ γαστρικοῦ φόρτου εἶναι κατὰ κανόνα καλή· ἐνίοτε μόνον ἡ ὅλη συμπτωματολογία ἐπιπλέκεται μὲ αἴσθημα πιέσεως κατὰ τὴν καρδιακὴν χώραν, ἄγχος προκάρδιον, παλμούς, μετρίαν διαστολὴν τῆς δεξιᾶς καρδίας, ἐνοχλήματα τὰ ὁποῖα παρέρχονται ἅμα τῇ ὑποχωρήσει τῶν γαστρικῶν διαταραχῶν.

Ἡ θεραπεία τῆς νόσου συνίσταται κυρίως εἰς χρῆσιν καθαρτικῶν καὶ κατὰ προτίμησιν ἁλατούχων ἐπὶ τρεῖς συνεχεῖς ἡμέρας· ἐφ' ὅσον ὅμως τὰ γαστρικὰ φαινόμενα εἶναι ἔντονα, χορηγοῦνται τὰ ἐμετικὰ φάρμακα, ἡ ἰπεκακουάνα μόνη ἢ ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ἐμετικὴν τρύγα, τὴν δ' ἐπομένην ἢ μεθεπομένην ἀναγράφεται ἁλατοῦχον καθαρτικόν. Ὁ πάσχων ὑποβάλλεται εἰς δίαιταν, συνισταμένην εἰς χρῆσιν ψυχροῦ ζωμοῦ, γάλακτος ἀραιωθέντος μεθ' ὕδατος Vichy (Célestins) ἢ ἑτέρου αὐτοφυοῦς ἀλκαλικοῦ ὕδατος καὶ ὕδατος περιέχοντος ὑδροχλωρικὸν ὀξύ.

Α. Τ.

γαστριμαργία (ἡ)· λαιμαργία.

γαστρίμαργος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· λαίμαργος, πολυφάγος, κοιλιόδουλος.

γαστρίον (τὸ) καὶ *γαστρίδιον*· μικρὰ γάστρα (βλ. λ.).

γάστρις (ὁ) *['Αρχ.]*. Εἶδος πλακοῦντος παρ' ἀρχαίοις, ἀποτελουμένου ἐκ πολλῶν ἀλλεπαλλήλων στρωμάτων μάζης, ἐναλλὰξ λευκῶν καὶ μελαίνων, ὧν τὰ πρῶτα περιεῖχον μήκωνα καὶ τὰ δεύτερα σήσαμον.

—Β.

γαστρῖτις (ἡ) ἢ *γαστρικὸς κατάρρους ['Ιατρ.]*. Καλεῖται ἐν τῇ ἰατρικῇ ὁ κατάρρους τοῦ ἐπιπολῆς βλεννογόνου τοῦ στομάχου, χαρακτηριζόμενος ἐκ λειτουργικῆς ἀλλοιώσεως (ηὐξημένη παραγωγὴ βλέννης) τῶν ἀδενικῶν στοιχείων. Διακρίνομεν:

1) Τὴν *ὀξεῖαν γαστρίτιδα*, ἥτις πάλιν ὑποδιαιρεῖται εἰς:

α') *Ἁπλῆν γαστρίτιδα*. Ὡς τοιαύτην θεωροῦμεν τὴν μορφὴν ἐκείνην τῆς γαστρίτιδος, ἥτις προκαλεῖται ἰδίᾳ ἐκ διαιτητικῶν παρεκτροπῶν, χρήσεως λίαν ψυχρῶν ἢ θερμῶν ποτῶν, βρώσεως ἀκαταλλήλων ποιοτικῶς τροφίμων, ψύξεως, ὑγρασίας καὶ διαφόρων ἄλλων αἰτίων ἀορίστου ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ φύσεως.

Κυριώδη ὑποκειμενικὰ συμπτώματα τῆς νόσου εἶναι ἡ ἀνορεξία καὶ ἡ διαστροφὴ τῆς ὀρέξεως, τὸ αἴσθημα ναυτίας, ἡ σιελόρροια καὶ τέλος ὁ ἔμετος μετὰ φαινομένων καταπονήσεως καὶ κεφαλαλγίας, δίψης καὶ λιποθυμίας ἐν συνδυασμῷ μετ' αἰσθήματος δυσαρέστου πληρώσεως τοῦ στομάχου καὶ τῶν ἐντέρων, παραγωγῆς ἀερίων καὶ πόνων ὑπὸ μορφὴν ἐνίοτε κολικῶν. Ἡ γλῶσσα ἐμφανίζει ἐπίχρισμα λευκωπὸν ἢ καὶ ρυπαρῶς φαιόν, ὑπάρχει δὲ καὶ σχετικὴ ἐκ τοῦ στόματος ἀποπνοια. Πυρετός, ὑψηλὸς ἐνίοτε, εἰσβάλλει εἰς νεαρὰ μόνον ἄτομα, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ ἐλλείπει. Ἡ ἁπλῆ ὀξεῖα γαστρῖτις, ἐφ' ὅσον δὲν προσλάβῃ ὑποξεῖαν ἢ χρονίαν πορείαν, διακρίνεται ἐκ τῆς ταχείας καὶ εὐκόλου παρόδου τῶν συμπτωμάτων καὶ ἀμέσου ἀναρρώσεως.

Ἡ θεραπεία τῆς νόσου συνίσταται εἰς τὴν διὰ φαρμάκων ἢ μηχανικῶς πρόκλησιν ἐμέτων, εἰς ἐκτέλεσιν πλύσεων τοῦ στομάχου δι' ἁλατούχου ὕδατος ἢ καὶ δι' αὐτοφυῶν μεταλλικῶν ὑδάτων (Ems), καὶ περαιτέρω εἰς ἠρεμίαν τοῦ σώματος καὶ δίαιταν, ἡ ὁποία ὅσῳ αὐστηροτέρα εἶναι, ἐπὶ τοσοῦτον ἐπιφέρει καὶ ἄμεσα ἀποτελέσματα θεραπείας. Ἐπὶ αἰσθήματος ἐντόνου καταβολῆς καὶ δίψης, χορηγοῦμεν ὑγρὰ ὑπὸ μορφὴν ψυχροῦ τείου ἄνευ σακχάρεως, οἶνον ἐρυθρόν, κονιὰκ καὶ λεμονάδας· ἐπὶ δὲ ναυτίας τεμάχια πάγου καὶ διατάσσομεν τὴν ἐκτέλεσιν εἰσπνευστικῶν κινήσεων· ἐπὶ ἐρυγῶν ὀξίνων χορηγοῦμεν τὰ ἀλκαλικὰ καὶ τὴν ρεσορκίνην εἰς διάλυμα 1 : 100.

Ὡς τροφὴ χορηγεῖται γάλα ψυχρόν, τεῖον, λεμονάδες, ζωμὸς κρέατος, εἶτα μυελός, ὀρνίθιον βραστόν, πουρὲς γεωμήλων κτλ., ἀλλὰ πάντως μετὰ προηγηθεῖσαν παντελῆ νηστείαν ἐπὶ 12—48 ὥρας. Μετὰ 8—10 ἡμέρας ἄρχεται ἡ ἄφθονος διατροφή, ἐξ ὧν ἀποκλείονται ὁ μέλας ἄρτος, τὰ ὄσπρια καὶ τὰ ὀπωρικά.

Ἐπὶ ἐπιμόνου ἀνορεξίας χορηγοῦμεν διάλυμα ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος ἢ ἐκχύλισμα condurango· ἐπὶ δὲ κολικῶν ὄπιον εἰς ὑπόθετα ἢ θερμοφόρον συσκευὴν ἐπὶ τῆς κοιλίας. Τὸ δ' ἐκ τοῦ στομάχου δυσάρεστον αἴσθημα πιέσεως καταπραΰνεται δι' ὑδροθεραπευτικῶν μέσων.

β') *Μολυσματικὴν γαστρίτιδα*, ἢ ὀρθότερον *γαστρεντερίτιδα*. Αὕτη ἐπέρχεται διὰ βρώσεως ἀποσυντεθειμένων τροφῶν ἢ ἐκ μολύνσεως διὰ μικροβίων παρατύφου, βακτηριδίου Gärtner ἢ κολοβακτηριδίου, χρήζει δὲ τῆς αὐτῆς περίπου διαιτητικῆς καὶ φαρμακευτικῆς θεραπείας.

γ') *Φλεγμονώδη γαστρίτιδα*. Ὀφείλεται εἰς στρεπτοκοκκικὴν συνήθως μόλυνσιν καὶ ἐπέρχεται ἢ ὡς πρωτοπαθὲς νόσημα ἢ ὡς ἐπιπλοκὴ ἄλλης νόσου (καρκίνος, ἕλκος στομάχου), ὑπὸ μορφὴν ἀποστήματος ἢ διαχύτου πυώδους διηθήσεως τῶν τοιχωμάτων τοῦ στομάχου· ἀπαντᾷ ἐνίοτε μετὰ ἐγχειρητικὰς ἐπεμβάσεις *(γαστροεντεροαναστόμωσις)* ἢ καὶ κατόπιν λοιμωδῶν νόσων (τύφος, εὐλογία, ἐπιλόχειος μόλυνσις, πυαιμία, ἄνθραξ, ρευματισμοὶ ὀξεῖς κτλ.).

Τὰ ἐκ τῆς νόσου συμπτώματα εἶναι πόνοι κατὰ τὸ ἐπιγάστριον, βαρεῖα ἐξάντλησις, πυρετὸς μετὰ ρίγους, μετεωρισμός, ἔμετοι, διάρροια· μετὰ πάροδον συνήθως 2—3 ἡμερῶν ἐπέρχεται καθολικὴ περιτονῖτις.

Ἡ τῆς νόσου διάγνωσις εἶναι κατ' ἐξοχὴν δυσχερής· ἐφόσον δὲ ἤθελε καταστῆ δυνατή, ἀποβαίνει ἀντικείμενον χειρουργικῆς θεραπείας.

δ') *Τοξικὴν γαστρίτιδα*. Ἐπέρχεται κατόπιν, λήψεως καυστικῶν ἀνοργάνων ὀξέων ἢ ἀλκαλίων

Digitized by Google

καὶ ἄλλων μετάλλων (ἀρσενικοῦ, φωσφόρου κτλ.) μετὰ συμπτωμάτων ἀναλόγων πρὸς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ δηλητηρίου. Ὡς κύριον σύμπτωμα καὶ σύνηθες εἶναι οἱ πόνοι κατὰ τὸν στόμαχον καὶ τὸν οἰσοφάγον, ἔμετοι συστάσεως ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ αἱματηρᾶς, δίψα ἔντονος, ἐξάντλησις καὶ λιποθυμία· εἰς καταστάσεις δὲ βαρείας ἐπέρχεται καὶ ὁ θάνατος.

Ἡ θεραπεία συνίσταται εἰς τὴν ὅσον τὸ δυνατὸν ταχυτέραν ἀπομάκρυνσιν τοῦ δηλητηρίου διὰ καταλλήλου ἀντιδότου οὐσίας (ἀλκάλια διὰ τὰ ὀξέα καὶ τἀνάπαλιν) ἢ διὰ μηχανικῶν μέσων (πλύσεις τοῦ στομάχου), μετὰ περισκέψεως ὅμως, λόγῳ τοῦ κινδύνου τῆς διατρήσεως τοῦ στομάχου (βλ. τοξικολογία).

2) Τὴν χρονίαν γαστρίτιδα. Τὰ αἴτια γενικῶς τὰ προκαλοῦντα τὴν ὀξεῖαν γαστρίτιδα δύνανται, ἐπὶ μακρὸν ἐπιδρῶντα, νὰ προκαλέσωσι καὶ *χρονίαν* τοιαύτην. Διακρίνομεν καὶ ἐνταῦθα:

α') Τὰς πρωτοπαθεῖς. Αὗται ἐπέρχονται κατόπιν ἀσκόπων καταχρήσεων τροφῶν, οἰνοπνεύματος, καπνοῦ, μακρᾶς χρήσεως καθαρτικῶν, κακῆς μασήσεως, ἐφθαρμένων ὀδόντων, καταχρήσεων καφφὲ καὶ τεΐου κλπ. καὶ

β') Τὰς δευτεροπαθεῖς. Αὗται προέρχονται ἐκ γαστρικῶν νοσημάτων (καρκίνος, ἕλκος, ἀνευρυσμός, ἀτονία τοῦ στομάχου) καὶ εἰς ὑπεραιμίας τοῦ βλεννογόνου ἐπὶ καρδιοπαθείας, ἄλλοτε δὲ πάλιν κατόπιν νοσημάτων τοῦ ἥπατος, τῆς πυλαίας φλεβός, τοῦ πνεύμονος, καθὼς καὶ εἰς ἀναιμίας, λευχαιμίας καὶ διαβήτην· συχνὰ ἀπαντᾷ τὸ νόσημα ἐπὶ χρονίας παθήσεως τοῦ φάρυγγος καὶ τῶν παραρρινικῶν κοιλοτήτων, καθ' ἃ τὸ ἐκ τῆς συχνῆς καταπόσεως ἔκκριμα προκαλεῖ προϊόντα ζυμώσεως ἐν τῷ στομάχῳ καὶ ἐρεθισμὸν τοῦ βλεννογόνου αὐτοῦ.

Ὡς πρὸς τὴν κλινικὴν ἐκδήλωσιν τῆς νόσου, διακρίνομεν τὰς ἀκολούθους μορφάς: Τὴν ὀξίνον γαστρίτιδα (ὑπερχλωρυδρία) μὲ ηὐξημένην παραγωγὴν ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος, ἥτις καὶ περιπίπτει, ἐπὶ μακρὸν διαρκοῦσα, εἰς τὴν μορφὴν τῆς *ὑποπεπτικῆς* ἢ ἀνοξίνου γαστρίτιδος (αχλωρυδρία), μὲ ἐλάττωσιν ἢ καὶ παντελῆ ἔλλειψιν ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος· ἐπὶ τοιαύτης καταστάσεως ἡ πέψις τῶν λευκωμάτων ἐκτελεῖται διὰ τῆς ὑπαρχούσης ἔτι πεψίνης καὶ πιτύας. Μακρὰ παράτασις τοῦ γαστρικοῦ κατάρρου ἐπιφέρει τὴν βαρεῖαν ἐκείνην μορφὴν τῆς ἀτροφίας τοῦ βλεννογόνου τοῦ στομάχου, τὴν *γαστρικὴν ἀχυλίαν,* καθ' ἣν οὐδεμία ἀδενικὴ ἔκκρισις ὑφίσταται. Ἄνευ βλέννης οὐδεὶς κατάρρους· ἐκ τούτου καὶ ὅλαι αἱ μορφαὶ τῆς χρονίας γαστρίτιδος χαρακτηρίζονται ἐκ τῆς παρουσίας ἐν τῷ γαστρικῷ ὑγρῷ βλέννης ἄλλοτε ἄλλης.

Τὰ ἐκ τῆς νόσου ὑποκειμενικὰ συμπτώματα εἶναι τὰ αὐτὰ τῆς χρονίας δυσπεψίας· εἰς περιπτώσεις τινὰς ἡ πορεία τῆς νόσου οὐδὲν ἐνόχλημα ἐμφανίζει, δι' ὃ καὶ ἡ διάγνωσις ἀποβαίνει δυνατὴ μόνον κατόπιν ἐξετάσεως τοῦ γαστρικοῦ περιεχομένου. Συνήθως ὅμως ἡ ὄρεξις διαταράσσεται ἢ καὶ διαστρέφεται τελείως, ἡ γεῦσις ἀποβαίνει αηδής, ἐμφανίζεται δὲ συχνὰ καὶ δυσοσμία τοῦ στόματος ἅμα τῇ λήψει τροφῆς ἐπέρχεται αἴσθημα πιέσεως καὶ πληρώσεως τοῦ στομάχου, ὀξυρεγμία ἰδίᾳ ἐπὶ ὀξίνου γαστρίτιδος, εἰς δὲ τὴν γαστρικὴν ἀχυλίαν πόνοι ἔντονοι διατιτραίνοντες, ἀνεξάρτητοι τῆς λήψεως τροφῆς· πόνοι ἰσχυροὶ ἐπίσης ἐπέρχονται καὶ εἰς τὴν καλουμένην ἑλκωτικὴν γαστρίτιδα, διακρινομένην ἀνατομικῶς ἐκ τῆς ὑπάρξεως πολλαπλῶν ἑλκώσεων τοῦ ἠλλοιωμένου βλεννογόνου (βλ. *ἕλκος στομάχου*). Τὸ αἴσθημα ναυτίας εἶναι σύνηθες, σπανιώτερον δὲ ἐπέρχεται καὶ ἔμετος, συχνὸς εἰς τοὺς πότας τὴν πρωΐαν νήστεις (vomitus matutinus). Ἄλλοτε ἐπέρχονται νευρικαὶ διαταραχαί, ἰδίᾳ ἴλιγγος, ἆσθμα δυσπεπτικόν, καρδιακοὶ παλμοὶ καὶ αἴσθημα φόβου καὶ ὑποχονδρίας.

Ἡ ἐντερικὴ λειτουργία παραβλάπτεται· συχνὰ ὑπάρχει διάρροια, σπανίως δὲ δυσκοιλιότης. Ἡ γλῶσσα εἶναι λευκωπὴ ἢ φαιολεύκως ἐπίχριστος, αἰτιῶνται δ' οἱ πάσχοντες, κατὰ τὴν ψηλάφησιν, εὐαισθησίαν κατὰ τὸ ὑπογάστριον.

Τὰ ἀπὸ τῆς ἐξετάσεως τοῦ γαστρικοῦ ὑγροῦ συμπεράσματα εἶναι διαγνωστικῶς πολύτιμα ἀνευρίσκομεν κατὰ κανόνα βλένναν ἐν μεγάλῃ ποσότητι, ὀργανικὰ ὀξέα, ἰδίᾳ γαλακτικὸν ὀξὺ καὶ λευκοκυτταρικὰ στοιχεῖα.

Ἡ κινητικότης τοῦ στομάχου παραμένει ἐπὶ καιρὸν φυσιολογική, δύναται ὅμως καὶ νὰ αὐξηθῇ, ὁπότε ἡ ἐν τῷ στομάχῳ χυλοποίησις τῶν τροφῶν περιορίζεται, ταχέως μεταφερομένων αὐτῶν εἰς τὸ ἔντερον, τὸ ὁποῖον καὶ ἐπικουρικῶς ἀναλαμβάνει τὴν πέψιν· ἐπὶ ἐλαττώσεως τῆς κινητικότητος αἱ τροφαί, παραμένουσαι ἐπὶ μακρὸν ἄπεπτοι ἐν τῷ στομάχῳ, περιπίπτουσιν εἰς ζύμωσιν καὶ ἀποσύνθεσιν καὶ προκαλοῦσιν ἔντονα ἐνοχλήματα καὶ θρεπτικὰς διαταραχάς. Ἐπέκτασις τοῦ κατάρρου καὶ ἐπὶ τοῦ μυϊκοῦ χιτῶνος τοῦ στομάχου ἔχει ὡς συνέπειαν τὴν ὑποτονίαν ἢ καὶ ἀτονίαν, σπανιώτερον δὲ καὶ τὸν ἀνευρυσμὸν αὐτοῦ.

Τὰ ἁδρὰ ἀνατομικὰ γνωρίσματα συνίστανται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς πάχυνσιν τοῦ φλεγμαίνοντος βλεννογόνου, οὗτινος ἡ χροιὰ ἐμφανίζεται συνήθως ἐρυθρόφαιος ἢ καὶ φαιά. Ἐπὶ μακρᾶς διαρκείας τοῦ κατάρρου, ὁ βλεννογόνος ἀποβαίνει ἀτροφικὸς καὶ λεῖος, ἐπέρχεται δὲ σπανίως καὶ ἀνάπτυξις *συνεκτικοῦ ἱστοῦ* καὶ ρίκνωσις αὐτοῦ. Απαντῶσιν ὅμως καὶ μορφαὶ χρονίας γαστρίτιδος, τῶν ὁποίων ὁ βλεννογόνος ἐμφανίζει θηλώδη πάχυνσιν καὶ ὑπερπλασίαν τῶν ἀδενικῶν ἰδίᾳ στοιχείων «état mamelonné», μέχρι σχηματισμοῦ καὶ πολυποδειδῶν ἐκβλαστήσεων.

Θεραπεία. Ἐφ' ὅσον ἡ χρονία γαστρῖτις ἐκδηλοῦται ὡς σύμπτωμα παθήσεως καρδιακῆς, πνευμονικῆς, ἡπατικῆς, στόματος, ὀδόντων κτλ., ἡ θεραπεία ἀποσκοπεῖ τὴν βελτίωσιν τῆς κυρίας νόσου. Ἐπὶ πρωτοπαθοῦς ὅμως γαστρίτιδος συνίσταται αὕτη εἰς ἐφαρμογὴν διαιτητικῶν, μηχανικῶν καὶ φαρμακευτικῶν μέσων.

Γενικὸς τύπος διαίτης, κατάλληλος εἰς πάσας τὰς περιπτώσεις, δὲν εἶναι δυνατός, ὡς ἐκ τῆς διαφόρου ἐκκριτικότητος καὶ κινητικότητος τοῦ στομάχου. Ἐπὶ ἐλαττώσεως τοῦ ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος, ὡς καὶ συμβαίνει συνήθως, ἡ τροφὴ χορηγοῦνται οἱ ὑδατάνθρακες (ζυμαρικά), περιορίζονται δὲ τὰ λίπη καὶ τὰ λευκώματα. Τὰ οἰνοπνευματώδη καλὸν ὅπως ἀπαγορεύωνται· ἐλαφρὸν τέϊον καὶ καφὲς χορηγεῖται. Ἐπὶ ὑπερχλωρυδρίας, ἀπαγορεύεται ἡ χρῆσις καφὲ καὶ ἐπιτρέπεται τὸ κακάο μὲ γάλα, τὸ ὑγίαμα, ἡ σοκολάτα, τὸ κεφὶρ καὶ τὸ ὀξύγαλα (γιαούρτι). Ἀπαγορεύονται αὐστηρῶς τὰ ὀρεκτικὰ καὶ διάφορα καρυκεύματα· τοῦ δὲ μαγειρικοῦ ἅλατος δέον νὰ γίνεται μετρία χρῆσις. Ὡς ποτὰ χορηγοῦνται τὰ αὐτοφυῆ ἀλκαλικὰ ὕδατα, καλύτερον ἐν αὐταῖς ταῖς πηγαῖς (Karlsbad, Vichy, Kissisgen, Λουτράκι κτλ.). Αἱ δὲ τροφαὶ γενικῶς δέον νὰ λαμβάνωνται λεπτότατα τετμημέναι, νὰ μασῶνται δὲ καλῶς καὶ βραδέως καὶ ἐν χλιαρᾷ καταστάσει· οὐδὲν δὲ προτιμότερον ἀπὸ τὴν εἰς πλείονα τὸν ἀριθμὸν γεύματα κατανομὴν τῆς τροφῆς καὶ ἐν μικρᾷ ποσότητι.

Τὰ μηχανικὰ θεραπευτικὰ μέσα συνίστανται εἰς μεθοδικὰς τοῦ στομάχου πλύσεις, ἰδίᾳ ἐπὶ παραμονῆς σιτίων καὶ ἀποσυνθέσεων ἐν αὐτῷ· ἐκτελοῦνται συνήθως ἐφ' ἅπαξ καθ' ἑκάστην καὶ συνήθως τὴν πρωΐαν, νήστεως τοῦ στομάχου.

Τὰ δὲν ὑδροθεραπευτικὰ μέσα ἀφορῶσι τὴν ἐφαρμογὴν ἡμιλούτρων, ἐπιθεμάτων Priessnitz διαρκούσης τῆς νυκτὸς καὶ στομαχικῶν συσκευῶν Winternitz· ἡ ὑδροθεραπευτικὴ αὕτη μέθοδος ἔχει ὡς σκοπὸν τὴν πρόκλησιν περιφερικῆς ὑπεραιμίας, τὴν ἐλάττωσιν τῆς ἐν τῷ στομάχῳ παθητικῆς τοιαύτης καὶ ρύθμισιν τῶν ἐν τοῖς κοιλιακοῖς ὀργάνοις κυκλοφορικῶν συνθηκῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ φαρμακευτικὰ μέσα θεραπείας, ἡ ἀναγραφὴ τοῦ ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος ἐπὶ ἀχλωρυδρίας καὶ ἀπὸ θεωρητικῆς ἀπόψεως εἶναι ἐνδεδειγμένη· χορηγεῖται εἰς διάλυσιν καὶ κατὰ σταγόνας.

Ἡ ἐν τῷ στομάχῳ παραγωγὴ πεψίνης σπανίως διαταράσσεται, δι' ὃ καὶ ἐξαιρετικῶς παρίσταται ἀνάγκη χορηγήσεως ταύτης· ἐν τῇ πράξει, ἐφ' ὅσον ἀποβαίνει ἀπαραίτητος ἡ ἀναγραφὴ πεψίνης, χορηγεῖται οὕτη ὡς acidolpepsin εἰς δισκία, τρὶς τῆς ἡμέρας, ἀμέσως πρὸ τοῦ φαγητοῦ. Ἐπὶ ἐντόνων ἐκκριτικῶν διαταραχῶν τοῦ τε ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος καὶ τῆς πεψίνης, συνιστᾶται ἡ χρῆσις *παγκρεατίνης* ἢ pancreon, πρὸς πέψιν τῶν λευκωμάτων ἐν αὐτῷ τῷ στομάχῳ.

Κατὰ τῆς ἀνορεξίας συνιστᾶται ἡ χορήγησις πρὸ τοῦ γεύματος τῶν πικρῶν ἢ εὐστομάχων φαρμάκων, ἐκχύλισμα condurango, κίνας, ἐμετικῶν καρύων καὶ τῶν τοιούτων· κατὰ δὲ τῶν ἐν τῷ στομάχῳ ζυμώσεων τὸ σωσίκρεας (κρεόζωτον). Ὁ ἔμετος καταπαύει διὰ τακτικῶν πλύσεων τοῦ στομάχου, τεμαχίων πάγου, σταγόνων ἰωδίου, μικρῶν δόσεων ὀπίου κτλ.

Ἡ ἐκ τοῦ στόματος ἀπόπνοια καθὼς καὶ ἡ ἀηδὴς γεῦσις καταπολεμοῦνται διὰ συχνῶν πλύσεων διαλύματος ὀξυγονούχου ὕδατος, ὑπερμαγγανικοῦ καλίου, βάμματος μύρρας, διαλύματος rivanol, καθὼς καὶ καθαριότητος τῶν ὀδόντων. Κατὰ τῆς ὀξυρεγμίας χορηγεῖ αἱ ἡ σόδα καὶ τὰ σκευάσματα μαγνησίας· ἐπὶ ὑπάρξεως πόνων χορηγοῦνται ἐξαιρετικῶς τὰ ναρκωτικά, διότι καὶ ἡ ἐνίασις αὐτῶν εἶναι μετρία, ἀρκεῖ δὲ πρὸς ἀνακούφισιν ἡ λῆψις σταγόνων τινῶν βάμματος ἢ ἐκχυλίσματος εὐθαλείας (belladonnia), ὡς καὶ ἡ ἐπίθεσις θερμῶν ἐπὶ τῆς κοιλίας. Μακρὰ χρῆσις καθαρτικῶν ἐπιφέρει ἐπιδείνωσιν τοῦ γαστρικοῦ κατάρρου, δι' ὃ ἐνδείκνυται, πρὸς καταπολέμησιν ὑπαρχούσης δυσκοιλιότητος, ἡ διαιτητικὴ καὶ φυσικὴ ἀγωγή, ἡ μάλαξις, ἡ ἠλεκτροθεραπεία καὶ οἱ ὑποκλυσμοί· τὰ δὲ κατὰ τῆς διαρροίας χορηγούμενα σκευάσματα ταννίνης κακῶς ἀνέχονται οἱ πάσχοντες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Broussais*, Histoire des phlegmasies chroniques (Paris 1808. — *Bickel*, Zur path. Physiologie der chr. Entzündung der Magenschleimhaut Char. Ann. 1907. — *Boas*, Diagn. und Th. der Magenkrankheiten. — *Bourget*, Die Krankheiten des Magens und ihre Behandlung. — *Einhorn*, On achylia gastrica. — *Kund*, Faber. Sp. Path. und Th. inn. Krank. Kraus, Brugsch. Bd. V S. 1003. — *Leo*, Die Selzsäuretherapie 1909.

Α. ΤΣΙΒΙΔΗΣ

Γαστρίτσα *[Γεωγρ.].* Μικρὸς παραπόταμος τοῦ Ἀλφειοῦ πηγάζων ἐκ τοῦ Λυκαίου ὄρους καὶ ρέων βορείως τῆς ἀρχαίας Λυκοσούρας. Δέχεται ἐκ δεξιῶν τὸν ἐκ τῶν Νομίων ὀρέων (Τετραγίου) πηγάζοντα ποταμὸν τῆς Στάλας. Ι. Σ. Σ.

Γαστρίων μονή. Ἔκειτο ἐν Κωνσταντινουπόλει, κατὰ τὴν συνοικίαν τοῦ Ψαμαθία, καὶ ἦτο πρότερον ἀνάκτορον Θεοκτίστης, τῆς μητρὸς Θεοδώρας συζύγου τοῦ Θεοφίλου, ἢ οἶκος Εὐφροσύνης τῆς τοῦ Θεοφίλου μητρός, καὶ πρότερον οἶκος τοῦ πατρικίου Νικήτα. Τὰ περὶ γαστρῶν καὶ τῶν ἐν αὐταῖς εὐωδῶν ἀνθέων, φυτευθέντων ὑπὸ τῆς ἁγίας Ἑλένης τῆς Ἰσαποστόλου, οὐδένα πείθουσιν. Εἰς τὴν μονὴν ταύτην ἐμόνασαν καὶ ἐτάφησαν εἰς τὸν ἐν αὐτῇ ναὸν ἡ Θεοδώρα, αἱ θυγατέρες αὐτῆς, ὁ ἀδελφὸς Πετρωνᾶς, Εἰρήνη ἡ θυγάτηρ Βάρδα. Ὁ Πασπάτης, ὁ διακριβώσας τὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει παλαιῶν ναῶν, φρονεῖ ὅτι ἡ μονὴ Γαστρίων μετεβλήθη ἐπὶ τοῦ πορθητοῦ Μωάμεθ εἰς τουρκικὸν εὐκτήριον, τὸ σημερινὸν *Σαντζακτὰρ μεσδζητί* (σημαιοφόρου εὐκτήριον). [Βλ. *Γεδεὼν* «Βυζαντινὸν Ἑορτολόγιον» σελ. 72.— *Πασπάτη* Βυζαντιναὶ Μελέται σ. 354—357.—*Theophanis Continuati* σ. 89—90 Βόννης. *Συμεὼν Μάγιστρος* σ. 658.] Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

γαστρο— βλ. γαστερο—.

γαστροδωδεκαδακτυλῖτις (ἡ) *['Ιατρ.].* Κατάρρους στομάχου καὶ δωδεκαδακτύλου.

γαστροειδής (ὁ, ἡ),—ές (τό)· ὁ ὅμοιος πρὸς γαστέρα· ‖ ὁ κοιλιώδης, ὁ μετὰ κόλπου, μετὰ κοιλίας.

γαστροεντεραλγία, *γαστροεντερικός, γαστροεντερῖτις, γαστροεπιπλοϊκὸς* κ.λ.π.· βλ. γαστρεντεραλγία, γαστρεντερικός, γαστρεντερῖτις, γαστρεπιπλοϊκὸς κ.λ.π.

γαστροζυμάση (ἡ) (Gastrozymase) *[Φαρμ.].* Εἰδικὴ φαρμακευτικὴ σκευασία ἔχουσα ὡς βάσιν τὸν φυσικὸν χυμὸν τὸν ἐκκρινόμενον καὶ συλλεγόμενον ἐκ τοῦ στομάχου τοῦ ζῶντος χοίρου. Συνιστᾶται κατὰ τῆς δυσπεψίας τῆς ὑπερχλωρυδρικῆς. Μ. Ν. Κ.

γαστροκήλη (ἡ) *['Ιατρ.]* Κήλη περιέχουσα ἐντὸς τοῦ κηλικοῦ σάκκου τὸν στόμαχον (βλ. κήλη). Δ. Χ. Κ.

γαστροκνημία (ἡ) *['Ανατομ.].* Τὸ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας τῆς κνήμης σαρκῶδες μέρος, τὸ ἀποτελούμενον ὑπὸ τῶν λίαν μυωδῶν γαστέρων τοῦ γαστροκνημίου καὶ τοῦ ὑποκνημιδίου μυός. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

γαστροκνημιαῖος *μῦς ['Ανατομ.].* Μῦς τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας τῆς κνήμης, ἀποτελῶν μετὰ μὲν τοῦ ὑποκνημιδίου τὴν *γαστροκνημίαν*, μετὰ δὲ τούτου καὶ ἐν μέρει μετὰ τοῦ πελματικοῦ τὸν *Ἀχίλλειον τένοντα.* Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

γαστροκολικὴ *φλέψ ['Ανατομ.].* Φλεβικὸν στέλεχος, ἀπαρτιζόμενον ἐκ τῆς ἑνώσεως τῶν γαστρεπιπλοϊκῶν φλεβῶν καὶ τῆς δεξιᾶς κολικῆς φλεβὸς καὶ ἐκβάλλον εἰς τὴν ἄνω μεσεντερίου φλέβα. Ι. Π.

— **γαστροκολικὸν** *ἐπίπλουν* ἢ *γαστροκολικὸς σύνδεσμος ['Ανατομ.].* Διὰ τοῦ συνδέσμου τούτου καὶ τοῦ μεσοκόλου (πτυχῆς περιτοναϊκῆς) στηρίζεται ἡ μέση μοῖρα τοῦ ἐγκαρσίου κόλου τοῦ παχέος ἐντέρου ἐπὶ τοῦ μείζονος τόξου τοῦ στομάχου καὶ τοῦ ὀπισθίου κοιλιακοῦ τοιχώματος (βλ. ἐγκάρσιον *κόλον* καὶ μεῖζον *ἐπίπλουν*). Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

γαστροκολῖτις (ἡ) *['Ιατρ.].* Ἡ καταρροϊκὴ φλεγμονή, ἡ ἀναπτυσσομένη ταυτοχρόνως εἰς τε τὸν στόμαχον καὶ εἰς τὸ παχὺ ἢ κόλον ἔντερον. Μ. Ν. Κ.

γαστρολογία (ἡ)· συνών. τοῦ γαστρονομία (βλ. λ.). Ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον εἶχε γραφῆ ἐν τῇ ἀρχαιότητι ὑπὸ τοῦ Ἀρχεστράτου ποίημα περιλαμβάνον γαστρονομικὰς ὁδηγίας.

γαστρομαλακία *ὀξεῖα ['Ιατρ.].* Πτωματικὴ ἀλλοίωσις τοῦ στομάχου ὀφειλομένη εἰς αὐτοπεψίαν καὶ ἐπερχομένη ὅταν κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ θανάτου ὁ στόμαχος περιέχῃ ἱκανὴν ποσότητα ὀξίνων προϊόντων καὶ δὴ γαστρικοῦ ὑγροῦ ἢ προϊόντων ἀποσυνθέσεως ὀξίνως ἀντιδρώντων.

Ἡ γαστρομαλακία ἄρχεται ταχύτατα μετὰ θάνατον, πολὺ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν γενικῶν φαινομένων τῆς σήψεως· ἐπειδὴ δὲ τὰ ἐν τῷ στομάχῳ ὑγρὰ ἀθροίζονται μετὰ θάνατον εἰς τὰ κατωφερέστερα μέρη αὐτοῦ, διὰ τοῦτο κατὰ τὸν πυθμένα ἐμφανίζονται τὰ φαινόμενα τῆς γαστρομαλακίας. Συνεπείᾳ τῆς πεπτικῆς ταύτης ἐπιδράσεως ὁλόκληρον τὸ πάχος τοῦ τοιχώματος δύναται βαθμηδὸν νὰ μαλακυνθῇ, οὕτω δὲ παράγεται ρῆξις αὐτομάτως ἢ ἐπὶ τῇ ἐλαχίστῃ μετακινήσει τοῦ πτώματος. Τὰ ἐκ τοῦ στομάχου ἐκχυνόμενα ὀξίνα ὑγρὰ δύνανται νὰ ἐπιδράσωσι πεπτικῶς ἐπὶ τὰ παρακείμενα ὄργανα τῆς κοιλίας, λ.χ. τὸν σπλῆνα, τὸ ἧπαρ καὶ τὸ διάφραγμα. Μαλακυνομένου τοῦ διαφράγματος δύναται νὰ γίνῃ αὐτοπεψία καὶ ἐπὶ τῶν πνευμόνων καὶ τοῦ περικαρδίου. Ἄλλοτε

Digitized by Google

πάλιν, συνεπείᾳ τῆς ὑπτίας θέσεως τοῦ πτώματος, τὸ περιεχόμενον τοῦ στομάχου δύναται νὰ παλινδρομήσῃ διὰ τοῦ χαλαρωθέντος καρδιακοῦ στομίου αὐτοῦ εἰς τὸν οἰσοφάγον καὶ νὰ προκαλέσῃ μαλάκυνσιν ἢ καὶ νὰ φθάσῃ διὰ τοῦ οἰσοφάγου εἰς τὸν λάρυγγα καὶ ἐκεῖθεν εἰς τοὺς βρόγχους καὶ τὸ πνευμονικὸν παρέγχυμα, προκαλοῦν αὐτοπεψίαν τῶν πνευμόνων καὶ σχηματισμὸν μεγάλων κοιλοτήτων ἐντὸς αὐτῶν. Ι. Μ. ΚΑΤΣΑΡΑΣ

γαστρονομία (ἡ). Ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦτον νοοῦνται περιλαμβανόμεναι πᾶσαι αἱ γνώσεις οἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῶν διαφόρων τροφῶν ἐπὶ τῆς θρέψεως καὶ τῆς ὑγιεινῆς τοῦ ἀνθρώπου, καθὼς ἐπίσης καὶ εἰς τὴν κατάλληλον ἐκλογὴν τῶν τροφίμων καὶ τὴν μαγειρικὴν των παρασκευὴν κατὰ τρόπον καθιστῶντα τὰ ἐδέσματα εὐγευστότερα. [Βλ. καὶ βρωματολογία καὶ βρωματοχημεία.]

γαστρονομικός, —ή, —όν· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν γαστρονομίαν, εἰς τὴν διαιτητικήν.

γαστρονόμος (ὁ)· ὁ εἰδικὸς περὶ τὴν γαστρονομίαν (βλ. λ.)· || ὁ καλοφαγᾶς.

γαστροοισοφαγῖτις (ἡ) [*Ἰατρ.*]. Φλεγμονὴ ἐκδηλουμένη ταυτοχρόνως εἴς τε τὸν στόμαχον καὶ εἰς τὸν οἰσοφάγον· αὕτη εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπότοκος ἐγκαύματος ἢ τοξικῆς δηλητηριάσεως εἰς περιπτώσεις ἀποπείρας λ. χ. αὐτοκτονίας δι᾿ ἄχνης ὑδραργύρου (sublimé) ἢ ἄλλης τινὸς καυστικῆς οὐσίας, κτλ. Μ. Ν. Κ.

γαστροπηξία (ἡ) [*Ἰατρ.*]. Ἐγχείρησις, δι᾿ ἧς ὁ πεπτωκὼς στόμαχος [βλ. γαστροπτωσία] ἀνυψοῦται μέχρι τῆς φυσιολογικῆς θέσεως καὶ συγκρατεῖται αὐτόθι εἴτε διὰ συρραφῆς τοῦ τοιχώματος αὐτοῦ μετὰ τῶν κοιλιακῶν τοιχωμάτων ἢ καὶ μετὰ τῶν κατωτέρων πλευρῶν, ἢ διὰ συμπτύξεως καὶ βραχύνσεως τοῦ ἡπατογαστρικοῦ συνδέσμου, ἢ κατὰ διαφόρους ἄλλους τρόπους. Εἶναι ἐγχείρησις σπανίως ἐκτελουμένη. Δ. Χ. ΚΟΚΚΟΡΗΣ

γαστροπλασία (ἡ) [*Ἰατρ.*]. Ἐγχείρησις ἐκτελουμένη ἐπὶ κλεψυδροειδοῦς στομάχου. Συνίσταται εἰς ἐπιμήκη διατομὴν τῆς ἐστενωμένης μοίρας καὶ συρραφὴν ἐγκαρσίαν τοῦ προκύπτοντος χάσματος ἐπὶ τοῦ τοιχώματος τοῦ στομάχου. Προτιμᾶται ἀντὶ τῆς γαστροπλασίας ἡ ἐκτομὴ τῆς ἐστενωμένης μοίρας (μερικὴ γαστρεκτομία). Δ. Χ. Κ.

γαστρόπτης (ὁ)· (ἐκ τοῦ *γάστρα* καὶ *ὀπτῶ*). Εἶδος εὐμεγέθους μαγειρικοῦ ἀγγείου παρ᾿ ἀρχαίοις, χρησιμοποιουμένου κατὰ τὰς θυσίας. —Β.

γαστροπτωσία (ἡ) [*Ἰατρ.*]. Ἀνωμαλία, καθ᾿ ἣν ὁ στόμαχος εὑρίσκεται χαμηλότερον τῆς φυσιολογικῆς θέσεως αὐτοῦ. Συνηθέστερον πάσχουσι γυναῖκες, τὸ αἴτιον δὲ εἶναι κυρίως μηχανικόν, ὡς πιέσις περισφιγγόντων ἐνδυμάτων, στηθοδέσμου κτλ. Πολλάκις συνυπάρχει πτῶσις καὶ ἄλλων ὀργάνων, ἰδίως τοῦ δεξιοῦ νεφροῦ καὶ τοῦ ἐγκαρσίου κόλου, τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου, τοῦ ἥπατος (ἐντεροπτωσία, σπλαγχνοπτωσία). Ἀσφαλὴς διάγνωσις τῆς γαστροπτωσίας γίνεται διὰ τῶν ἀκτίνων Röntgen. Ἡ γαστροπτωσία ἐνίοτε μὲν ὑφίσταται χωρὶς νὰ προκαλῇ ἐνόχλησίν τινα. Πολλάκις ὅμως ἐκδηλοῦται διὰ διαφόρων παθολογικῶν συμπτωμάτων, ὡς βάρους κατὰ τὸν στόμαχον, πόνων, ἐρυγῶν, ἐμέτων, νευρασθενικῶν φαινομένων κλπ. *Θεραπεία*: Ἀποφυγὴ πάσης περισφίγξεως κατὰ τὸ ἐπιγάστριον, κοιλιακὴ ζώνη πρὸς ὑποστήριξιν τῶν σπλάγχνων. Ἐπὶ βαρειῶν μορφῶν ἐγχείρησις (βλ. γαστροπηξία). Δ. Χ. ΚΟΚΚΟΡΗΣ

γαστρορραγία (ἡ) [*Ἰατρ.*]. Καλοῦμεν οὕτω τὰς συνεπείᾳ ῥήξεως ἀγγείου τοῦ στομάχου αἱμορραγίας, ἀποτέλεσμα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ αἱματεμεσία (βλ. λ.).

Ἡ *γαστρορραγία* δὲν εἶναι νόσος ἀλλὰ σύμπτωμα πολυαρίθμων νόσων, ὧν αἱ συχνότερον προκαλοῦσαι ταύτην εἶναι ἡ ἐξέλκωσις (érosion), τὸ ἕλκος καὶ ὁ ἐξελκωμένος καρκίνος τοῦ στομάχου. Τὰ αἴτια τὰ προκαλοῦντα γαστρορραγίαν εἶναι:

1) Φλεβικαὶ στάσεις τοῦ στομάχου, συνεπείᾳ καρδιοπαθειῶν (ἀσυστολία), ἀτροφικῆς κιρρώσεως τοῦ ἥπατος, ἀποφράξεως τῆς πυλαίας φλεβὸς κλπ.
2) Τραυματισμοὶ τοῦ στομάχου συνεπείᾳ πλύσεων, ἐγχειρήσεων (μετεγχειρητικαὶ γαστρορραγίαι).
3) Μολυσματικὰ νοσήματα (χολέρα, τύφος, ἑλονοσία, πανώλης, δάγκειος, σηψαιμία, σκωληκοειδῖτις κλπ.) προκαλοῦντα ἐκφυλιστικὰς ἀλλοιώσεις τῶν ἀγγείων.
4) Δηλητηριάσεις δι᾿ ἀρσενικοῦ, φωσφόρου, sublimée κλπ.
5) Ὀξεῖαι ἢ χρόνιαι γαστρίτιδες, βαρεῖς ἴκτεροι, χολολιθίασις.
6) Παθήσεις τοῦ αἵματος, ἀγγείων καὶ αἱμοποιητικῶν ὀργάνων (σκορβοῦτον, αἱμοφιλία, λευχαιμία, λυμφοκοκκιωμάτωσις).
7) Ἀρτηριοσκληρυντικαὶ βλάβαι τῶν ἀγγείων (angina abdominalis).
8) Γαστρορραγίαι ὡς ἀναπληρωματικαὶ τῆς ἐμμήνου ῥύσεως.
9) Γαστρορραγίαι συνεπείᾳ ῥήξεως εἰς τὸν στόμαχον, ἀνευρυσμάτων ἢ ἀποστημάτων γειτνιαζόντων ὀργάνων.
10) Γαστρορραγίαι ἐκ νευρικῶν νόσων (tabes, ὑστερία κλπ.). Ι. Λ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

γαστρορραφία (ἡ) [*Ἰατρ.*]. Ἡ ῥαφὴ τῶν τοιχωμάτων τοῦ στομάχου ἡ ἐκτελουμένη κατὰ τὰς διατρήσεις, τὰ μετεγχειρητικὰ ἢ τυχαῖα τραύματα τοῦ στομάχου. Ι. Κ. Κ.

Γάστρος. Υἱὸς τοῦ Ἄνδρωνος ἐξ Οἰνιαδῶν τῆς Ἀκαρνανίας. Ἦτο στρατηγὸς τῶν Ἀκαρνάνων κατὰ τὴν Β' ἑκατονταετηρίδα καὶ ἐν ταὐτῷ καὶ ἱεραπόλος τοῦ Διός. ΚΑΨ.

γάστρος [*Ζῳολ.*]· βλ. λ. κέφαλος ὁ *λεπτόρρυγχος*.

γαστροσκόπησις (ἡ), ἢ *γαστροδιαφανοσκοπία* [*Ἰατρ.*]. Ἡ ἄμεσος ἐξέτασις τοῦ ἔσω τοιχώματος τοῦ στομάχου δι᾿ εἰδικοῦ ἐργαλείου, *γαστροσκοπίου* καλουμένου, εἰσαγομένου ἐν αὐτῷ διὰ τοῦ οἰσοφάγου.

Αἱ πρῶται πρὸς τοῦτο ἐργασίαι ἐγένοντο κατὰ τὸ 1868 ὑπὸ τοῦ Kussmaul, ὅστις εἰσήγαγεν εἰς τὸν στόμαχον ἀνθρώπου (ἐξασκημένου μὲ τὴν κατάποσιν σπάθης) σωλῆνα στερεὸν μήκους 47 ἑκμ., διαμέτρου δὲ 13 χλ.μ., ὃν ἀκολούθως ἀντικατέστησε διὰ τοῦ ἐνδοσκοπίου τοῦ Desormeaux. Ἐσχάτως οἱ Elsner, Schindler, Sternberg ἐν Γερμανίᾳ, κατόπιν δὲ ὁ Bensaude ἐν Γαλλίᾳ, εἰργάσθησαν ἐπὶ τῆς γαστροσκοπήσεως, τελειοποιήσαντες τὰς πρὸς τοῦτο χρησιμοποιουμένας συσκευὰς καὶ τὰς μεθόδους τῆς εἰσαγωγῆς τούτων. Ἐγκαταλείψαντες δὲ τὴν ἄμεσον ἐξέτασιν τὴν στηριζομένην ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς οἰσοφαγοσκοπήσεως, κατεσκεύασαν γαστροσκόπιον ἐμμέσου ἐξετάσεως οἷον τὸ *κυστεοσκόπιον*. Τοιοῦτον εἶναι τὸ *γαστροσκόπιον* τοῦ Bensaude (βλ. σχῆμα). Ὁ Bensaude διευκολύνει τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ γαστροσκοπίου ἐν τῷ στομάχῳ διὰ τοῦ οἰσοφάγου, ὁδηγῶν τοῦτο ἐπὶ εὐλυγίστου μεταλλίνου σύρματος, φέροντος μικρὸν σφαιρίδιον, ὅπερ καταπίνει προηγουμένως ὁ πρὸς ἐξέτασιν ἄρρωστος.

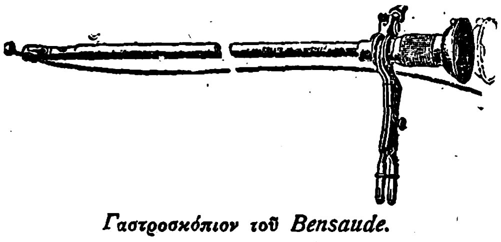

Γαστροσκόπιον τοῦ Bensaude.
(Μήκ. 68 ἑκατοστ.)

Ἡ μέθοδος τῆς γαστροσκοπήσεως ἕνεκεν τοῦ δυσκόλου τῆς χρήσεως ἐγκατελείφθη ἐν τῇ πρακτικῇ ἐφαρμογῇ, ἀντικατασταθεῖσα ἤδη διὰ τῆς ἀκτινοσκοπήσεως καὶ ἀκτινογραφίας. Ι. Κ. Κ.

γαστροσκόπιον (τὸ) [*Ἰατρ.*]. Εἰδικὸν ἐργαλεῖον χρησιμεῦον πρὸς ἐξέτασιν τῆς ἔσω ἐπιφανείας τοῦ στομάχου (βλ. γαστροσκόπησις).

γαστροσοδίνη (ἡ) (Gastrosodine). Εἶναι φαρμακευτικὴ σύνθεσις προερχομένη ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ ἁλάτων νατρίου χημικῶς καθαρῶν. Συνιστᾶται δὲ ἐπὶ γαστρικῶν, ἐντερικῶν καὶ ἡπατικῶν παθήσεων, ὁσάκις ἐνδείκνυται ἡ χρῆσις τῶν ἀλκαλικῶν ἁλάτων. Μ. Ν. Κ.

γαστροσπληνικὸς *σύνδεσμος* [*Ἀνατομ.*]. Πτυχὴ περιτοναϊκή, φερομένη ὀβελιαίως ἀπὸ τῶν πυλῶν τοῦ σπληνὸς εἰς τὸν πυθμένα τοῦ στομάχου καὶ συμβάλλουσα εἰς τὴν στήριξιν τοῦ σπληνός. Ι. Π.

γαστροστομία· βλ. γαστρεντεροστομία.

γαστροτομία (ἡ) [*Ἰατρ.*]. Ἡ ἐγχείρησις, δι᾿ ἧς διανοίγεται ὁ στόμαχος. Ἐκτελεῖται αὕτη πρὸς ἐξαγωγὴν ἀλλοτρίων σωμάτων ἐκ τοῦ στομάχου, ἢ, σπανιώτερον, πρὸς ἐπίσχεσιν ἐπικινδύνου στομαχικῆς αἱμορραγίας (ἕλκος τοῦ στομάχου)· διανοίγεται τέλος ὁ στόμαχος πρὸς ἐξέτασιν τῆς κοιλότητος αὐτοῦ, ὅταν, προκειμένου περὶ παθήσεως ἀπαιτούσης πάντως χειρουργικὴν ἐπέμβασιν, δὲν δυνάμεθα διὰ τῶν ἄλλων ἐξεταστικῶν μεθόδων νὰ καθορίσωμεν ἀκριβῶς τὴν φύσιν τῆς παθήσεως ταύτης, ἀναλόγως τῆς ὁποίας θὰ ὁρίσωμεν τὴν περαιτέρω ἐγχειρητικὴν ἐνέργειαν ἡμῶν. Ἡ γαστροτομία δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ καὶ ὑπὸ τοπικὴν ἀναισθησίαν (βλ. ἀναισθησία).

Ἡ τομὴ τοῦ κοιλιακοῦ τοιχώματος γίνεται κατὰ τὴν μέσην γραμμὴν τῆς κοιλίας, ἀπὸ τῆς ξιφοειδοῦς ἀποφύσεως τοῦ στέρνου πρὸς τὸν ὀμφαλόν. Μετὰ τὴν διάνοιξιν τοῦ περιτοναίου ἀνευρίσκεται συνήθως εὐκόλως ὁ στόμαχος, ὅστις διανοίγεται, μετὰ τὴν κατάλληλον προφύλαξιν, ἐπὶ τῆς προσθίας αὐτοῦ ἐπιφανείας, μεταξὺ τοῦ μείζονος καὶ τοῦ ἐλάσσονος τόξου, διὰ τομῆς παραλλήλου πρὸς τὸν μείζονα ἄξονα αὐτοῦ. Ἂν ἡ ἐγχείρησις ἐγένετο πρὸς ἐξαίρεσιν ἀλλοτρίου σώματος, ἐξάγεται τοῦτο ἐκ τοῦ στομάχου. Ἂν θέλωμεν νὰ ἐξετάσωμεν λεπτομερέστερον τὴν κοιλότητα τοῦ στομάχου, ἀφοῦ κενώσωμεν μετὰ προσοχῆς αὐτήν, ἀπάγομεν διὰ καταλλήλων ἀμβλέων ἀγκίστρων τὰ χείλη τῆς τομῆς τοῦ στομάχου ἀπ᾿ ἀλλήλων καὶ ἐρευνῶμεν διά τε τοῦ δακτύλου καὶ διὰ τῆς ὁράσεως, ἐν ἀνάγκῃ εἰσαγομένου ἠλεκτρικοῦ λαμπτῆρος, τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τοῦ στομάχου, ἀναλόγως δὲ τῆς βλάβης ἐνεργοῦμεν περαιτέρω· π. χ. ἀπολινοῦμεν διὰ περιπάρσεως αἱμορραγοῦν ἀγγεῖον ἢ ἐκτελοῦμεν ἄλλην ἐγχείρησιν ἀναγκαίαν (π. χ. γαστρεντεροστομίαν, γαστρεκτομίαν). Ἡ δὲ σύγκλεισις τῆς τομῆς τοῦ στομαχικοῦ τοιχώματος γίνεται διὰ διπλῆς σειρᾶς ῥαφῶν, ὧν ἡ ἐξωτερικὴ περιλαμβάνει μόνον τὸν ὀρρογόνον μετὰ τοῦ μυϊκοῦ χιτῶνος, κατόπιν δὲ ῥάπτεται κατὰ στρώματα καὶ τὸ κοιλιακὸν τοίχωμα. Δ. Χ. ΚΟΚΚΟΡΗΣ

γαστροῦλλα (ἡ)· μικρὴ γάστρα, γλαστράκι.

γαστρουστεροτομία (ἡ) [*Ἰατρ.*]· βλ. καισαρικὴ τομή.

γαστρόφιλος (ὁ,ἡ),—ον· (τό)· ὁ κοιλιόδουλος, πολυφάγος.

γαστροφυλακία (ἡ) [*Ἰατρ.*]· βλ. γαστρομαλακία.

γαστροχαινίδαι (οἱ) (Gastrochaenidae) [*Ζῳολ.*]. Οἰκογένεια μαλακίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *λεπιδοβραγχίων*, περιλαμβάνουσα ἐλάχιστα εἴδη ὧν κυριώτερον, ἡ *γαστροχαίνα ἡ κοινή* (Gastochaena vulgara) ἀπαντῶσα εἰς πάσας σχεδὸν τὰς θαλάσσας. Δ. Ν. Π.

—[*Παλαιοζῳολ.*] Λείψανα ζῴων τοῦ γένους τούτου εὑρέθησαν ἀπολιθωμένα ἐντὸς στρωμάτων ἀπὸ τῆς τριασίου περιόδου τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος. Ἐν Ἑλλάδι ἀνευρέθησαν κελύφη τοῦ εἴδους *γαστροχαίνα modiolina Lam.*, ἐντὸς τῶν νεογενῶν κογχυλιοπαγῶν ἀσβεστολίθων τῆς Μουνυχίας (Ἀκτῆς) τοῦ Πειραιῶς. Γ. Κ. Γ.

γάστρων,—ωνος· ὁ ἔχων μεγάλην γαστέρα, κοιλαρᾶς.

Γάστρων. Λακεδαιμόνιος ἐν ὑπηρεσίᾳ αἰγυπτιακῇ. Περὶ τούτου λέγεται (*Πολύαιν.* ΙΙ. 16) ὅτι κατά τινα πόλεμον μεταξὺ Αἰγυπτίων καὶ Περσῶν κατέφυγεν εἰς τὸ ἑξῆς στρατήγημα διὰ νὰ καταπλήξῃ τοὺς Πέρσας. Ἐνέδυσε τοὺς μὲν μισθοφόρους Ἕλληνας, οἵτινες ἦσαν κατὰ πολὺ γενναιότεροι τῶν Αἰγυπτίων, μὲ πανοπλίας αἰγυπτιακάς, τοὺς δὲ Αἰγυπτίους μὲ πανοπλίας ἑλληνικάς, ἔταξε δὲ πρώτους τοὺς Ἕλληνας καὶ ὄπισθεν αὐτῶν διέταξε νὰ κρυβῶσιν οἱ Αἰγύπτιοι. Ὅτε ἤρχισεν ἡ μάχη ἐπετέθησαν κατὰ τῶν Περσῶν οἱ Ἕλληνες, τοὺς ὁποίους οὗτοι ἐνόμισαν Αἰγυπτίους, μὲ τὴν συνήθη ὁρμητικότητά των. Οἱ Πέρσαι κατάπληκτοι ἀπὸ τὴν ἀπίστευτον ταύτην γενναιότητα τῶν νομιζομένων Αἰγυπτίων ἤρχισαν νὰ κλονίζωνται, ὅτε ἐπεφάνησαν καὶ οἱ Αἰγύπτιοι μὲ τὰς ἑλληνικὰς πανοπλίας. Εἰς τὴν θέαν τούτων οἱ Πέρσαι ἐτράπησαν εἰς ἄτακτον φυγήν, κρίναντες ὅτι εἶναι ἀδύνατον ν᾿ ἀντισταθῶσιν εἰς αὐτούς, ἀφοῦ καὶ ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων εἶχον νικηθῆ. ΚΑΨ.

γάτα (ἡ) καὶ ἰδιωμ. **κάτα**· ἡ γαλῆ ἀμφοτέρων τῶν γενῶν· ἀλλὰ καὶ *γάτος* (ὁ) ἢ *γάτης* καὶ ἰδιωμ. *κάτης* ἡ ἄρρην γαλῆ. Κοινοῦ γένους εἶναι καὶ τὸ οὐδ. *γατί* ἢ *κατί*, ὡς καὶ τὰ ὑποκοριστικὰ *γατάκι, γατοῦλι, κατοῦλι, κατσουλάκι*, ἐνῷ τά: *γατίτσα, γατοῦλα, γατσοῦλα, κατσοῦλα* σημαίνουν μικρὰς θηλυκοῦ γένους γαλᾶς.

—[*Λαογρ.*]. Ὡς κατοικίδιον ζῷον ἡ γάτα ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς σχηματισμὸν πλείστων αἰτιολογικῶν καὶ ἄλλης φύσεως παραδόσεων καὶ παροιμιῶν, προελθουσῶν ἐκ τῶν παρατηρήσεων ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν ἰδιοτήτων αὐτῆς. Διὰ τὸν ἑλληνικὸν λαὸν ἡ γάτα εἶναι ἄπιστος καὶ ἄπληστος, ὅπως ὑποδηλώνει καὶ ἡ παροιμία: «ὅταν κάνῃς γάτο φίλο, βάστα καὶ κομμάτι ξύλο». Προξενοῦσα ζημίας ἐν τῷ οἴκῳ γίνεται ἀφορμὴ συζυγικῶν ἐρίδων, αἱ ὁποῖαι πολλάκις ὁδηγοῦν εἰς διαζύγιον: «ἡ γάτα εἶναι ἀντρογυνοχωρίστρα». Ἡ ἀσυμφιλίωτος ἔχθρα της πρὸς τὸν σκύλον, τὸ ὕπουλον τοῦ χαρακτῆρός της, ἡ ἰδιότης της ν᾿ ἀπαλλάσσῃ τὸν οἶκον ἀπὸ τῶν ὀχληρῶν ποντικῶν κλπ. ἐγέννησαν παροιμίας αἱ ὁποῖαι χρησιμοποιούμεναι μεταφορικῶς διακρίνονται διὰ τὴν ἐκφραστικότητά των: «γάτα ποὺ λουμώνει, ὅλο ποντικοὺς μαζώνει», «ἔφυγε ἡ γάτα, χορεύουν τὰ ποντίκια», «τρώγονται σὰν τὴ γάτα μὲ τὸ σκύλο» κλπ. Ἐνῷ ὁ κύων συνδέεται πρὸς τὰ πρόσωπα τὰ ὁποῖα τὸν περιβάλλουν, ἡ γάτα συνδέεται πρὸς τὰ πράγματα, καὶ ἕνεκα τούτου ὅταν μετοικήσῃ ἡ οἰκογένεια, ἡ ὁποία τὴν ἔτρεφε, παραμένει ἐν τῷ οἴκῳ: «ἡ γάτα εἶναι τοῦ σπιτιοῦ κι᾿ ὄχι τοῦ νοικοκύρη». Ἡ εὐλυγισία, ἡ ἐλαστικότης καὶ ἡ ἀντοχὴ τοῦ σώματός της ἐγέννησε τὴν ἀντίληψιν ὅτι ἡ γάτα ἔχει ἑπτὰ ψυχάς, μεγαλυτέραν δηλαδὴ ζωϊκὴν δύναμιν καὶ μεγαλύτερον ζωϊκὸν ἀπόθεμα ἐκείνου, τὸ ὁποῖον θὰ ἀνέμενέ τις. Εἰς τὴν γάταν ἀπονέμονται καὶ προγνωστικαὶ καὶ μαγικαὶ δυνάμεις. Ὅταν λείχεται ἐστραμμένη πρὸς τὸν ἥλιον προμηνύει βροχήν, ὅταν δὲ διέλθῃ ἄνωθεν νεκροῦ

Digitized by Google

τὸν μεταβάλλει εἰς βρυκόλακα χωρὶς νὰ συντρέχῃ ἄλλος λόγος.

Περὶ τῆς ἐχθρότητός της πρὸς τὸν σκύλον ἀφ' ἑνὸς καὶ περὶ τῆς ἀπηνοῦς καταδιώξεως τῶν ποντικῶν ἀφ' ἑτέρου ὑπάρχει ἡ ἑξῆς αἰτιολογικὴ παράδοσις. Κάποτε οἱ σκύλοι εἶχον μίαν δίκην, ἡ ἐπιτυχία τῆς ὁποίας ἐξηρτᾶτο κατὰ μέγα μέρος καὶ ἀπὸ τὴν προσαγωγὴν σχετικῶν ἐγγράφων. Τὰ ἔγγραφα ταῦτα τὰ ἐνεπιστεύθησαν οἱ σκύλοι εἰς «τὶς γάτες τὶς νοικοκυράδες» πρὸς φύλαξιν. «Αὐτὲς πῆγαν καὶ τἄβαλαν πάνω στὴν ἀστράχα (δοκὸν παρὰ τὴν στέγην) ὅπου τὰ βρῆκαν οἱ ποντικοὶ και τἄφαγαν». Εἰς τοῦτο ὀφείλεται ἡ ἐχθρότης τοῦ σκύλου πρὸς τὴν γάταν καὶ ταύτης πρὸς τὸν ποντικόν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Χ. Κορύλλου*, Ἑλληνικαὶ παραδόσεις ἐν «Δελτ. Ἱστορ. καὶ Ἐθνολ. Ἑτ.», τ. Α', 1883, σ. 532.—*Ν. Γ. Πολίτου*, Παραδόσεις, 1904, τ. Α'.—*Τοῦ αὐτοῦ*, Παροιμίαι, τ. 3 ἐν λ. γάτος.—*O. Dähnhardt*, Natursagen (1910, Leipzig—Berlin) τ. III—IV.—*J. Bolte* ἐν Zeitschrift d. Ver. f. Volksk. 1911, σ. 164—168. Χ. Γ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΑΔΗΣ

Γάτα */Παρ. Γεωγρ./*. Ἡ ἀνατολικὴ ἄκρα τῆς χερσονησιζούσης ἀποφύσεως *Ἀκρωτήρι*, νοτίας τῆς Κύπρου ἐσχατιᾶς (πλάτ. 34°33'20" Β, μῆκ. 33°02' 40". χάρτης ἀγγλ. 2074: Cyprus) ἔχουσα φάρον λευκοῦ φωτὸς σταθεροῦ μετ' ἀναλαμπῶν 17 μιλ. καὶ ἀποτελοῦσα τὸ νότιον κέρας τοῦ κόλπου Ἀκρωτήρι. Κατά τινα παράδοσιν ἡ ὀνομασία του ὀφείλεται εἰς καταφυγὴν γαλῶν εἴς τι ἐκεῖ μονύδριον Ἁγίου Νικολάου. Ὁ C. Müller ὅμως ἔχει διασώσει (χάρτ. 26: Cyprus insula εἰς Γ' τόμον ἐκδ. Didot τῶν «Ἐλασσόνων Ἑλλήνων γεωγράφων») Galla καὶ Gavata, αἵτινες δὲν καθιστῶσι πιθανοφανῆ τὴν παράδοσιν, ἀλλὰ πιθανοφανεστέραν τὴν παρεμβολὴν παραφθορῶν. Πάντως εἶναι ὁ τῶν ἀρχαίων *Κουριακὸς* (Σταδ. Μεγάλ. Θαλάσ. 302) ἢ τὸ *Κούριον* (*Ἡροδ.* Ε, 113. *Στράβ. Didot* 582, 39. *Ἀρριαν.* Β, 20. *Πτολ.* Ε, δ, 2. *Στεφ. Βυζ.* *Κωνστ. Πορφ.* Περὶ θεμ. 1, 15. *Τζέτζης* εἰς Λυκοφ. 448), ἥτις ὀνομασία ἐν τούτοις προσαρμόζει μᾶλλον εἰς χωρίον ἐπὶ τῆς ἄκρας, τὸ τανῦν *Πισκοπή*, ἢ εἰς αὐτὴν τὴν ἄκραν, ὡς τοῦτο σαφῶς διαστέλλουσι καὶ ὁ Πλίνιος (V, 35, 130) καὶ ὁ Στράβων (*Did.* 582, 37—39: «εἶτα Κουριὰς χερρονησώδης εἶτα Κούριον πόλις, Ἀργείων κτίσμα»), καὶ ὁ Πτολεμαῖος. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

— **Γάτα** (Gata) */Γεωγρ./*. Ἀκρωτήριον τῆς ΝΑ Ἱσπανίας (*πλάτ.* 36°43' Β, μῆκ. 2°11' Δυτ., χάρτ. ἀγγλ. 774: Adra to Cartagena) ἀποτελοῦν τὸ Ἀν. κέρας τοῦ κόλπου τῆς Ἀλμερίας καὶ ἔχων φάρον λευκοῦ φωτὸς 19 μιλ. σταθεροῦ μετ' ἀναλαμπῶν, καὶ ὡραῖον ὑπὸ τὸν φάρον ἀγκυροβόλιον καὶ πλουσίας ἁλυκάς. Εἶναι ὁ *Κάβο Γάτος* τῶν ναυτικῶν μας, τὸ *Χαριδήμου ἀκρωτήριον* (*Πτολεμ.* Β, δ, 7) τῶν ἀρχαίων. Σ. Ε. Λ.

— **Γάτα** (Gata) */Γεωγρ./*. Μεγάλη ὀροσειρὰ (Siera de Gata) συνεχίζουσα τὰ Πορτογαλικὰ ὄρη, διαθέουσα τὸν ἱσπανικὸν νομὸν τῆς Σαλαμάγκας καὶ ἀπολήγουσα εἰς τὸ προμνησθὲν ἀκρωτήριον. Ὑψηλοτέρα της κορυφὴ ἡ Pena de Francia (Πένια δὲ Φράνθια, 1740 μετρ.). Σ. Ε. Λ.

γατάκι (τό)· βλ. γάτα.

Γατελοῦζοι (Gateluzzi)· βλ. Κατελοῦζοι.

Γάτες (οἱ) (Gates) *['Αρχ.]*. Λαὸς ἐν Ἀκυϊτανίᾳ, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος (de bell. Gall. III, 27). Ὁ τύπος τῆς λέξεως *Γαρῖται* (Garites), ἐπὶ τοῦ ὁποίου στηριχθεὶς ὁ ντ' Ἀρβὰλλ θεωρεῖ ὡς κοιτίδα τοῦ λαοῦ τούτου τὴν κομιτείαν τοῦ Γκὼρ παρὰ τὸ Ὢκ, εἶναι ἡμαρτημένος (πρβλ. *Desjardin*, Géographie de la Gaule, II, 364). —Μ.

Γατζέα */Γεωγρ./*. Χωρίον τῆς κοινότητος Ἁγίου Γεωργίου Νηλείας τῆς ἐπαρχίας Βόλου τοῦ νομοῦ Λαρίσης, διακρινόμενον εἰς *Ἄνω* (κάτ. 331) καὶ *Κάτω Γατζέαν* (κάτ. 59). Εἶναι παράλιον ἐν τῷ Παγασιτικῷ, συγκοινωνοῦν τακτικῶς μετὰ τοῦ Βόλου διὰ μικρῶν ἀκτοπλοϊκῶν ἀτμοπλοίων. Δ. Ε. Μ.

Γάτζου, ***Νικόλαος***. Ψαριανὸς ναυτικὸς πεσὼν κατὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Ψαρῶν τῷ 1824, ὡς ἱστορεῖ ὁ Νικόδημος. Τ. Χ. Κ.

γατήσιος,—*α*,—*ο*· ὁ ἀνήκων εἰς τὴν γάταν· «γατήσια πατήματα», «γατήσιο τομάρι».

γατὶ (τό)· βλ. γάτα.

Γατιανός. Ἅγιος τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. Ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ πάπα Φαβιανοῦ (236—250) διατελῶν, κατὰ τὸν Γ' αἰῶνα, ἀπεστάλη ὑπ' αὐτοῦ περὶ τὸ 245 ὡς ἱεραπόστολος πρὸς τοὺς Γάλλους καὶ ἐγκατασταθεὶς ἐν Tours πολλοὺς ἐξ αὐτῶν εἵλκυσεν εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ. Ἀποθανὼν κατὰ τὰ τέλη τοῦ Γ' αἰῶνος κατετάχθη εἰς τοὺς ἁγίους καὶ ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τῇ 18 Δεκεμβρίου. Ε. Γ. Π.

Γάτις (ἡ)· Βασίλισσα τῆς Συρίας, ἧς ποιεῖται μνείαν ὁ Ἀθήναιος (8.346). —Β.

γατίτσα (ἡ)· βλ. γάτα.

Γατίτσα */Παραλ. Γεωγρ./*. Ἀκρωτήριον ἀποτελοῦν τὴν Ν ἄκραν τῆς χερσονησιζούσης προβολῆς Γάτος (βλ. λ.) τῆς Σάμου, τὸ Ν τοῦ «Ὅρμου τῶν Γάτων» ὡς καὶ τοῦ ΒΑ κέρως (πλάτ. 37°42'3/4 Β, μῆκ. 27°05'1/3 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1530: The Strait of Samos or Samos Boghaz) τοῦ στενοῦ τῆς Μυκάλης. Σ. Ε. Λ.

γατονουρὰ (ἡ) */Βοτ./*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *τριφύλλιον τὸ στενόφυλλον* (Trifolium angustifolium). Δ. Ν. Π.

Γατόπουλος, ***Ἀνδρέας***. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ὑπάτης, τραυματισθεὶς εἰς τὴν μάχην τῆς Καλιακούδας. Διεκρίθη εἰς τὸ Δίστομον, τὴν Ἀράχωβαν καὶ τὰς Ἀθήνας. Γ. Δ. Κ.

γάτος (ὁ)· βλ. γάτα.

— *γάτος ἢ γάτα* (ὁ, ἡ) */Ζῳολ./*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ἰχθύος *σκύλαξ ὁ γάτος* (Scyllium catulus) (βλ. λ. σκύλαξ). Δ. Ν. Π.

Γάτος */Παραλ. Γεωγρ./*. Ἡ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ὅρμου Μεσοκάμπος τῆς Σάμου χερσονησίζουσα προβολή, ἡ ἀποτελοῦσα τὴν Α. ΝΑ τῆς μεγαλονήσου ἐσχατιὰν (πλάτ. 37°43'1/8 Β, μῆκ. 27°05'3/4 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1530: The Shait of Samos). Ἐν αὐτῇ ὅρμος *«τῶν Γάτων»*. Σ. Ε. Λ.

Γάτος, *Δ.* Ἀγωνιστὴς ἐκ Κυδωνιᾶς (Ζελίστης) τῆς Ναυπακτίας. Ἐπολέμησεν, ὑπὸ τὸν Ἰ. Φαρμάκην, εἰς Ναύπακτον, Καρπενήσιον, Καλιακούδαν καὶ ἐν Μεσολογγίῳ. Ξ. Γ. Μ.

— **Γάτος** ***Μπακογιάννης***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Καστρακίου (Κριεκουκίου) τοῦ Βάλτου. Ἔλαβε μέρος εἰς τὰς μάχας τοῦ Μακρυνόρους, τοῦ Πέτα καὶ ἐνεκλείσθη εἰς Μεσολόγγιον ὑπὸ τὸν Κῖτσον Τζαβέλλαν. Ξ. Γ. Μ.

— **Γάτος**, ***Σταῦρος***. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἀμφίσσης. Μετέσχε τῆς μάχης εἰς τὴν Χαλκωμάταν, εἰς τὴν Γραβιάν, τὸν Ἀετόν, διεκρίθη δὲ εἰς τὴν Ἀμπλιανην, τὴν Ἀράχωβαν καὶ τὸν Προφήτην Ἠλίαν. Ἐπίσης ἔλαβε μέρος εἰς τὰς γύρω τῶν Ἀθηνῶν μάχας τοῦ 1827. Γ. Δ. Κ.

«Γάτος, *Μαῦρος*—». Φιλολογικὸν καὶ λογοτεχνικὸν περιοδικὸν ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ Γερ. Σπαταλᾶ (12 τεύχη κατὰ τὸ 1919 καὶ 1920). Δ. Π. Κ.

γατούλα (ἡ) καὶ ***γατούλι*** (τό)· βλ. γάτα.

Γατουμδούγ (ἡ). Ἕτερον ὄνομα τῆς θεότητος *Βάκ*, θυγατρὸς τοῦ βαβυλωνιακοῦ θεοῦ Ἀνοῦ, ἥτις ἐνυμφεύθη τὸν θεὸν Νιγκιρσοῦ. Ἐλατρεύετο ὡς «δέσποινα» καὶ «Μήτηρ τῶν θεῶν», παρέχουσα ζωήν, διδουσα χρησμούς, καθορίζουσα τὸ πεπρωμένον καὶ ἐπιμηκύνουσα τὴν ἡμέραν. Σ. Ν. Μ.

γατόψαρα (τὰ) */Ζῳολ./*. Κοινὴ ὀνομασία κατὰ τόπους διαφόρων ἰχθύων.

Γατσῆς, ***Ἀθανάσιος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Μπαμπίνης Ξηρομέρου, λαβὼν μέρος εἰς τὰς μάχας Βραχωρίου, Ζαπαντίου, Πέτα, Μακρυνόρους καὶ πλείστας ἄλλας ὑπὸ τὸν Ἀπόστ. Κουσουρῆν. Ἐνεκλείσθη καὶ εἰς τὰς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου, ἔνθα καὶ ἐπληγώθη. Ξ. Γ. Μ

Γατσόπουλος, ***Μῆτρος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Χαοβατίου τῆς Ἀργολικῆς, πολεμήσας ὑπὸ διαφόρους ἀρχηγοὺς εἰς Ναύπλιον, Τρίπολιν καὶ Πάτρας. Μετέσχε τῶν ἀγώνων ἐναντίον τοῦ Δράμαλη καὶ τοῦ Ἰμβραήμ, λαβὼν τὸ ἀργυροῦν ἀριστεῖον. Γ. Δ. Κ.

Γάτσος, ***Ἀγγελῆς***. Εἷς τῶν γενναιοτέρων ὁπλαρχηγῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, γεννηθεὶς εἰς τὰ Βοδενὰ τῆς Μακεδονίας περὶ τὸ 1765. Ἁρματολὸς περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος εἰς τὸν Ὄλυμπον, δὲν ἔπαυσεν ἀγωνιζόμενος καθ' ὅλον τὸ προεπαναστατικὸν διάστημα, καίτοι διωκόμενος ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων. Ὅταν ἡ ἐπανάστασις ἐξερράγη καὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν, ὁ Γάτσος παραδόξως δὲν ἐκινήθη. Ἠρνήθη ὅμως νὰ παραδοθῇ ἀργότερον ὡς ὅμηρος εἰς τὸν Ἀμπ. Λουμπούτ (Ἀβδοὺλ-Ἀμπούτ-πασᾶν), ὅταν οὗτος καταστείλας τὸ κίνημα τῆς Χαλκιδικῆς ἐζήτησε νὰ ἐξασφαλισθῇ δι' ὁμήρων ἐκ τῶν διαφόρων μερῶν τῆς Μακεδονίας. Τότε ὁ Γάτσος μετὰ τοῦ ἔκτοτε ἀχωρίστου *Καρατάσσου* καὶ τοῦ *Ζαφειράκη* καὶ πεντακοσίων ἐπιλέκτων ἐκήρυξαν τὴν ἐπανάστασιν, ἥτις ἐπέπρωτο νὰ πνιγῇ εἰς τὸ αἷμα τῆς Ναούσης τὸν Ἀπρίλιον 1822. Κατὰ τὴν καταστροφὴν ἠχμαλωτίσθη ἡ σύζυγος, αἱ τέσσαρες θυγατέρες καὶ ὁ υἱός του Νικόλαος, ὁ δὲ Γάτσος, ἡγούμενος πολυαρίθμων συγγενῶν καὶ ἄλλων παλληκαρίων, διέβη μετὰ τοῦ προγονοῦ του Μήτρου καὶ τοῦ Καρατάσσου εἰς τὸν Ἀσπροπόταμον, ἐκεῖθεν δὲ εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα, ὅπου ἠγωνίσθη μετὰ μεγάλου ἡρωϊσμοῦ καὶ αὐταπαρνήσεως, κινήσας τὸν γενικὸν θαυμασμόν. Συνεργασθεὶς ἀρχικῶς μετὰ τοῦ Ἀνδρούτσου, ὁ Γάτσος ἐγνώρισεν ἀκολούθως τὸν Γενναῖον Κολοκοτρώνην εἰς τὴν Στερεάν, ὃν καὶ ἠκολούθησε μετὰ τῶν ἄλλων Μακεδόνων εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ὑψηλόσωμος καὶ ῥωμαλέος ἐπεβάλλετο εἰς τοὺς νέους συντρόφους του, εἰς τοὺς ὁποίους ἐνεποίει τὴν ἐντύπωσιν μυθικοῦ ἥρωος. Τῷ 1823 μετέσχεν εἰς τὴν περίφημον μάχην τοῦ Ἀλατᾶ (βλ. λ.). Τῷ 1824 ἐχρησιμοποιήθη ἐν Πελοποννήσῳ κατὰ τὸν πρῶτον ἐμφύλιον. Κατόπιν ὅμως ἠγωνίσθη μὲ πολλὴν αὐταπάρνησιν ἐναντίον τοῦ Ἰμβραήμ. Τῷ 1826 καὶ 1827 ἐπεδίωξε μετ' ἄλλων Μακεδόνων νὰ φέρῃ ἀντιπερισπασμὸν εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ὅπου προεκάλεσε μερικὰ κινήματα, ἀλλ' ἀπέτυχε. Μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ Καποδιστρίου προσεκολλήθη εἰς αὐτόν, ἐπέτυχε δὲ νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν αἰχμάλωτον υἱόν του *Νικόλαον*, ὃν κατόπιν ὁ βασιλεὺς Ὄθων ἀπέστειλεν εἰς Μόναχον, ὅπως σπουδάσῃ τὴν στρατιωτικὴν τέχνην. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ὁ Γάτσος, ἐγκατασταθεὶς εἰς Ἀταλάντην ὡς συνταγματάρχης συνταξιοῦχος τῆς ἐνεργοῦ φάλαγγος, κατεγίνετο εἰς τὴν διαπίστωσιν τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν μετασχόντων εἰς τὰς ὑπ' αὐτὸν διεξαχθείσας πολλαπλᾶς μάχας, ἀπέθανε δὲ εἰς βαθὺ γῆρας, πένης καὶ λίαν καταβεβλημένος τῷ 1839.

Ὁ προγονὸς τοῦ Ἀγγελῆ Γάτσου *Μῆτρος* ἠκολούθει τὸν θετὸν πατέρα του ὡς μαγκατζῆς καὶ εἶτα ὡς μπουλουξῆς, παρέμεινε δὲ εἰς τὸν ἐνεργὸν στρατόν, εἰς τὸν ὁποῖον ὅμως δὲν ὑπερέβη τὸν βαθμὸν τοῦ ταγματάρχου, καίτοι εἶχε λάβει τὸν βαθμὸν τοῦ ἀντιστρατήγου κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον τοῦ 1825. Γ. Δ. Κ.

— **Γάτσος**, ***Γεώργιος***. Ἰωαννίτης ἔμπορος ἐν Μόσχᾳ τῆς Ρωσίας, διαδραματίσας σπουδαῖον πρόσωπον ἐν τῇ Ἑταιρείᾳ τῶν Φιλικῶν. Κατηχηθεὶς ὑπὸ τοῦ Κομιζοπούλου, ἴσως δὲ καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Νικολάου Γαλάτη, ἀπεστάλη πρὸς αὐτὸν εἰς Ἰάσιον, ὅταν ἡ Ἑταιρία ἐζήτησε νὰ τὸν ἐπαναφέρῃ εἰς ὑποταγὴν τῷ 1818. Φαίνεται ὅτι ἐφονεύθη κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς Ἐπαναστάσεως εἰς Βλαχίαν. Γ. Δ. Κ.

— **Γάτσος**, ***Σταμούλης***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Συντέκνου τοῦ Βάλτου. Πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως ἦτο κλέφτης καὶ ἁρματολὸς Ἀγράφων, διαμαχόμενος πρὸς τὸν Καραϊσκάκην καὶ Ράγκον διὰ τὸ ἁρματολίκι τῶν Ἀγράφων. Μυηθεὶς εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, ἐπαναστάτησεν εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς κατὰ τῶν Τούρκων καὶ μετὰ τῶν ἄλλων ἐξεκαθάρισε τὴν περιφέρειαν Ἀγράφων ἀπὸ τῶν Τούρκων, προχωρήσας μετὰ τῶν Κ. Μποτκουβάλα, Κ. Βελῆ καὶ Βουλπιώτη μέχρι Θεσσαλίας, ὅπου ἔκαυσαν καὶ δύο Κονιαροχώρια, τὸ Φράγκον καὶ τὴν Λοξάδαν. Ἐνῷ δὲ ἡτοιμάζοντο νὰ προχωρήσωσιν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Θεσσαλίας, ἐπῆλθον οἱ ἐν Λαρίσῃ Τοῦρκοι καὶ τοὺς κατεδίωξαν μέχρι Κερασιᾶς καὶ Στρούγκας. Τότε ὁ Γάτσος ἑνωθεὶς μετὰ τοῦ Καρατάσσου διέβησαν εἰς Νάουσαν πρὸς ἐξέγερσιν καὶ τῆς Μακεδονίας. Ὅτε ἀπεφασίσθη ἡ ἐκστρατεία κατὰ τῆς Ἠπείρου (Μάϊον 1821), ἐκλήθη ὁ Γάτσος ἐκ Μακεδονίας καὶ ἦλθεν εἰς Δυτικὴν Ἑλλάδα μετὰ τοῦ Καρατάσσου ἐπὶ κεφαλῆς 300 ἀνδρῶν καὶ τὴν 21 Ἰουνίου 1922 ἀνεχώρησεν ὁ Γάτσος μετὰ τοῦ Βαρνακιώτη, Μάρκου Ἴσκου καὶ ἄλλων εἰς Πέτα μετὰ 1200 ἀνδρῶν. Μετὰ τὴν ἧτταν τοῦ Πέτα, ὁ Γάτσος εἶχεν ἀναλάβει τὴν φρούρησιν τῶν Ἀγράφων καὶ ἐν γένει ἕδρα ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἑλλάδι, καίτοι δὲν κατήγετο ἐκεῖθεν. Κατὰ δὲ τὸν Αὔγουστον τοῦ 1828, ὅτε ἡ ἑλληνικὴ διοίκησις ἔσπευδε νὰ ἐκκαθαρίσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον ἔδαφος ἀπὸ τῶν Τούρκων, ὁ Γάτσος ἀπεστάλη, ὑπὸ τοῦ διορισθέντος τότε ἀρχιστρατήγου τῆς Ἑλλάδος Τσούρτς, μετὰ τοῦ Καρατάσσου καὶ Ντουμπιώτη εἰς Εὔβοιαν καὶ Θεσσαλίαν. Ξ. Γ. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ

Γατσώρης, ***Γεώργιος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Παλαιοκατούνης τοῦ Ξηρομέρου. Ὑπὸ τὸν Βαρνακιώτην ἔλαβε μέρος εἰς τὰς μάχας Βραχωρίου, Ζαπαντίου, Πέτα καὶ Μακρυνόρους καὶ εἰς τὰς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου (Ἀρχ. Ἀγων.) Ξ. Γ. Μ.

γάττα, *γάττος* κ.λ.π.· ἑτέρα γραφὴ τῶν γάτα, γάτος κ.λ.π. (βλ.λ.).

Γαυάνης (ὁ). Ἀπόγονος τοῦ ἐν Ἄργει Ἡρακλείδου Τημένου, κατὰ τὴν παρ' Ἡροδότῳ (VIII. 137) παράδοσιν, καὶ ἀδελφὸς τοῦ *Ἀερόπου* καὶ *Περδίκκα*. Οἱ τρεῖς οὗτοι ἀδελφοὶ φυγόντες ἐξ Ἄργους μετέβησαν εἰς Ἰλλυρίαν, ἐκεῖθεν δὲ εἰς τὴν μακεδονικὴν πόλιν Λεβαίαν, ἔνθα ἔγιναν μισθωτοὶ δοῦλοι τοῦ βασιλέως τῆς πόλεως, ἀναλαβόντες νὰ βόσκωσιν ὁ πρῶτος ἵππους, ὁ δεύτερος βοῦς καὶ ὁ τρίτος πρόβατα. Δὲν ἔμειναν ὅμως ἐπὶ πολὺν χρόνον μισθωτοὶ τοῦ βασιλέως οἱ τρεῖς ἀδελφοὶ ἕνεκα τῆς ἑξῆς αἰτίας. Ὅταν ἡ βασίλισσα ἐζύμωνε τοὺς ἄρτους, ἀνὰ ἕνα εἰς ἕκαστον τῶν τριῶν ἀδελφῶν βοσκῶν, παρετήρησεν ὅτι ὁ ἄρτος τοῦ νεωτάτου (τοῦ Περδίκκα) ἀφ' ἑαυτοῦ ἐγίνετο διπλάσιος τῶν ἄλλων. Τοῦτο ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸν βασιλέα σύζυγόν της, ὅστις ἡρμήνευσε τὸ γενόμενον ὡς διοσημείαν, ὅτι ὁ Περδίκκας θὰ γίνῃ μέγας τις, καὶ φοβηθεὶς ἐξεδίωξε τοὺς τρεῖς ἀδελφούς, ἀρνηθεὶς νὰ πληρώσῃ εἰς αὐτοὺς τοὺς μισθούς των. Οὗτοι ἔφυγον τότε εἰς ἄλλην χώραν τῆς Μακεδονίας καὶ ἐγκατεστάθησαν πλησίον τῶν κήπων τοῦ Μίδου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Γορδίου, ὁπόθεν ὁρμώ-

Digitized by Google

μενοι (κατ' ἄλλους ἐκ Βερμίου τοῦ ὄρους) ὑπέταξαν καὶ ἄλλας χώρας τῆς Μακεδονίας, τὰς ὁποίας καὶ διένειμαν μεταξύ των γενόμενοι ὁ μὲν Γαυάνης γενάρχης τῆς ἐν Ἐλιμείᾳ ἢ Ἐλιμιώτιδι βασιλικῆς δυναστείας, ὁ Ἀέροπος πρῶτος βασιλεὺς τῆς Λυγκηστίδος καὶ ὁ Περδίκκας πρῶτος βασιλεὺς καὶ γενάρχης τῆς δυναστείας τῶν Αἰγῶν ἢ Ἐδέσσης, ἡ ὁποία καὶ συνήνωσεν ὑφ' ἑαυτὴν ἅπασαν τὴν Μακεδονίαν βραδύτερον. Τὴν παράδοσιν τοῦ Ἡροδότου δὲν ἀποδέχονται οἱ νεώτεροι ἱστορικοὶ ὡς ἀκριβῆ, εἰς μάλιστα, ὁ Unger (Philol. XXVIII. 401) ὑποστηρίζει ὅτι ὁ μὲν Ἀέροπος ἦτο Βακχιάδης ἐκ Κορίνθου, ὁ δὲ Γαυάνης Τυρρηνός, ταυτιζόμενος ὑπ' αὐτοῦ μὲ τὸν Αἰάνην, τὸν ἀρχαιότατον ἡγεμόνα τῶν Ἐλιμιωτῶν. ΚΑΨ.

Γαύας *[Ἀρχ.]*. Ἐπωνυμία ἐν Κύπρῳ τοῦ Ἀδώνιδος (*Τζέτζης παρὰ Λυκόφρ.* 831), ὁ ὁποῖος ἐκεῖ ἐπωνομάζετο καὶ *Κίρις* ἢ *Κύρις* (*Ἡσυχ. καὶ Μ. Ἐτυμ. ἐν. λ.*) καὶ *Πυγμαίων*. ΙΑΚ. Χ. Δ.

Γαυγάμηλα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Ἀσσυρίας (ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἀτουρίᾳ) μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ Τίγριδος καὶ τοῦ παραποτάμου αὐτοῦ Ζὰμπ τοῦ μεγαλυτέρου (ἀρχαίου Λύκου). Τὸ χωρίον κατέστη περιώνυμον ἀπὸ τῆς παρ' αὐτὸ μεγάλης νίκης τοῦ *Ἀλεξάνδρου* κατὰ Δαρείου τοῦ Κοδομαννοῦ (331 π. Χ.), εἶχε δὲ ὀνομασθῆ οὕτω κατὰ τὸν Στράβωνα ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν Δαρείου τοῦ Ὑστάσπους, ὅστις εἶχε δώσει αὐτὸ εἰς τὸν ἀναλαβόντα τὴν μέριμναν τῆς διατροφῆς τῆς καμήλου, ἥτις μετασχοῦσα τῆς κατὰ τῆς Σκυθίας ἐκστρατείας τοῦ Δαρείου εἶχε συγκοπιάσει μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Σκυθίας μετακομίζουσα τὰ πρὸς διατροφὴν τοῦ βασιλέως τρόφιμα. Ἡ λέξις ἐσήμαινε, κατὰ τὸν εἰρημένον γεωγράφον, «καμήλου οἶκος», τῷ ὄντι δὲ δηλοῖ ἐν τῇ ἀσσυριακῇ καὶ ἀραμαϊκῇ γλώσσῃ «καμήλου ράχις». Ἂν καὶ εἶχε συναφθῆ ὅμως ἡ μάχη παρὰ τὸ εἰρημένον χωρίον καὶ οὐχὶ μακρὰν τῆς ἀρχαίας Νινευΐ, οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς παρέδοσαν τὸ ὄνομα τῆς μάχης ὡς μάχης τῶν *Ἀρβήλων* εἰς τοὺς μεταγενεστέρους, καὶ διότι τὰ Ἄρβηλα ἦσαν ἀξιόλογος πόλις τότε, ἐνῷ τὰ Γαυγάμηλα ἦσαν «*κώμιον εὐτελές*» (*Στρ.* C. 737), καὶ διότι τὰ Ἄρβηλα ὑπῆρχε παράδοσις ὅτι ἦσαν κτίσμα Ἀρβήλου τοῦ Ἀθμονέως (Ἀθμοσίου). Τὴν ἐσφαλμένην ταύτην πληροφορίαν, ὀφειλομένην εἰς τὸν Καλλισθένη καὶ τοὺς παρακολουθήσαντας τὸν Μ. Ἀλέξανδρον καὶ γράψαντας περὶ αὐτῆς στρατηγούς του καὶ λογίους, εἶχεν ἐλέγξει καὶ ἐκ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἐκτὸς τοῦ Στράβωνος καὶ ὁ Ἀρριανός, ὁ κυριώτερος ἱστορικὸς τῶν ἐκστρατειῶν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, καὶ ὁ Πλούταρχος ἀκόμη. ΚΑΨ.

— **Γαυγαμήλων** ***μάχη*** (*ἄλλως μάχη τῶν Ἀρβήλων*) *[Ἱστορ.]*. Εἰς τὴν εὐρεῖαν πεδιάδα τῶν Γαυγαμήλων εἶχε στρατοπεδεύσει ὁ Δαρεῖος μετὰ τοῦ στρατοῦ του ἀνερχομένου εἰς ἓν περίπου ἑκατομμύριον ἀνθρώπων καὶ τεσσαράκοντα χιλιάδας ἵππων, ὅτε ἔφθασε κατὰ τὴν 30 Σεπτεμβρίου 331 π. Χ. εἰς ἀπόστασιν μιᾶς περίπου ὥρας ἀπ' αὐτοῦ ὁ Μ. Ἀλέξανδρος μετὰ τοῦ στρατοῦ του (ἀνερχομένου εἰς 40.000 πεζῶν καὶ 7.000 ἱππέων), εἰς τὸν ὁποῖον εἶχε χορηγηθῆ ἀνάπαυσις τετραήμερος, διὰ νὰ προπαρασκευασθῆ διὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην μάχην. Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, παραμονὴν τῆς συγκροτηθείσης κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν μάχης, συνεκάλεσεν εἰς συμβούλιον ὁ Ἀλέξανδρος τοὺς φίλους του, τοὺς στρατηγούς, τοὺς ἰλάρχους καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῶν συμμάχων καὶ τῶν μισθοφόρων καὶ ἔθεσεν εἰς αὐτοὺς τὸ ζήτημα, ἂν ἔπρεπεν εὐθὺς νὰ ἐπιτεθῶσιν ἢ νὰ στρατοπεδεύσωσιν ὅπου εὑρίσκοντο περιχαρακούμενοι καὶ νὰ κατοπτεύσωσι πρότερον τὸ πεδίον τῆς μάχης, ἂ καὶ οἱ πλεῖστοι ἦσαν τῆς γνώμης ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐφορμήσωσιν ἀμέσως κατὰ τῶν πολεμίων, διότι ὁ στρατὸς διεκαίετο ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τῆς μάχης. Ὁ Ἀλέξανδρος ἠκολούθησε τὴν γνώμην τοῦ συνετοῦ *Παρμενίωνος*, ὅστις συνεβούλευσε να προηγηθῇ τῆς μάχης ἡ ἀναγνώρισις τοῦ ἐδάφους, ὡς ἀπῄτουν οἱ κανόνες τοῦ πολέμου, διότι δὲν ἠδύναντο νὰ γνωρίζωσιν ἂν ἐμπεπηγμένοι πάσσαλοι ἢ ἀφανεῖς τάφροι δὲν προεφύλαττον τὴν ἐχθρικὴν παράταξιν. Περιωρίσθη λοιπὸν κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν κατόπτευσιν μόνον τοῦ ἐδάφους διὰ στίφους τινὸς ἱππέων καὶ ψιλῶν πεζῶν. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὁ Δαρεῖος, θορυβηθεὶς μόλις ἔμαθε τὴν προσέγγισιν τοῦ Ἀλεξάνδρου, διέταξε τὸν στρατόν του νὰ παραταχθῇ εἰς μάχην, διότι ἐφοβήθη μήπως ἐπιτεθῇ ὁ Ἀλέξανδρος ἢ ἀμέσως ἢ κατὰ τὴν νύκτα. Ὁ φόβος τοῦ Δαρείου περὶ νυκτερινῆς κατ' αὐτοῦ ἐπιθέσεως δὲν ἦτο, φαίνεται, ἀδικαιολόγητος· διότι λέγεται ὅτι προέτεινε τοῦτο ὁ Παρμενίων, ἀλλ' ἀπέκρουσεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰπὼν «οὐ κλέπτω τὴν νίκην» (*Ἀρρ. Γ'* 10.1) καὶ ἀρκεσθεὶς νὰ συστήσῃ εἰς τοὺς στρατηγοὺς νὰ συμβουλεύσωσι τοὺς ἄνδρας των νὰ βαδίζωσι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐν σιγῇ, ἕως ὅτου δοθῇ ἡ διαταγὴ τῆς μετ' ἀλαλαγμοῦ ἐφόδου, καὶ νὰ τονίσῃ εἰς αὐτοὺς ὅτι ἡ νίκη ἐξαρτᾶται καὶ ἐξ ἑκάστου αὐτῶν καὶ ὅτι ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ θὰ κριθῇ τίς θὰ ἄρχῃ τῆς Ἀνατολῆς.

Ἡ παράταξις τῶν δύο ἀντιπάλων στρατῶν.—*Ὁ Περσικὸς στρατός.* Εἰς τὴν ἄκραν ἀριστερὰν πτέρυγα αὐτοῦ εἶχε παραταχθῆ ὁ Βῆσσος μετὰ τῶν Βακτρίων Δάων καὶ Σογδίων, ἔμπροσθεν τῶν ὁποίων ἦσαν 100 δρεπανηφόρα ἅρματα. Πρὸς προφύλαξιν δὲ αὐτῶν εἶχον προταχθῆ ἐξ ἀριστερῶν 1000 Βάκτριοι ἱππεῖς καὶ οἱ Μασσαγέται Σκύθαι, οἵτινες ἦσαν τεθωρακισμένοι καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ ἵπποι των. Πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ Βήσσου ἦσαν κατὰ σειρὰν οἱ Ἀραχωτοί, οἱ ὀρεινοὶ Ἰνδοί, ἱππεῖς καὶ Πέρσαι πεζοὶ ἀναμίξ, οἱ Σούσιοι καὶ οἱ Καδούσιοι. Μετὰ τούτους ἦτο τὸ κέντρον τῆς στρατιᾶς, τὸ ὁποῖον περιελάμβανε τὰς τάξεις τῶν εὐγενεστάτων Περσῶν (τοὺς συγγενεῖς τοῦ βασιλέως καὶ τοὺς μηλοφόρους σωματοφύλακας), τοὺς ἑκατέρωθεν αὐτῶν τεταγμένους Ἕλληνας μισθοφόρους, τοὺς Ἰνδοὺς μετὰ τῶν ἐλεφάντων, τοὺς Κᾶρας, τοὺς Μάρδους τοξότας καὶ 50 δρεπανηφόρα ἅρματα πρὸ αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ κέντρον εἶχε διασπασθῆ ἐν τῇ παρὰ τὸν Πίναρον μάχῃ (ἐν Ἰσσῷ), εἶχεν ἐνισχυθῆ ἐν Γαυγαμήλοις τοῦτο διὰ διπλῆς καὶ τριπλῆς παρατάξεως, πρὸς μεγαλυτέραν ἀσφάλειαν τοῦ ἐν αὐτῷ εὑρισκομένου βασιλέως, διὰ τῶν ταχθέντων ὄπισθεν αὐτοῦ Οὐξίων, Βαβυλωνίων τῶν παρὰ τὸν Περσικὸν κόλπον ἐθνῶν καὶ τῶν Σιτακηνῶν. Εἰς τὴν δεξιὰν πτέρυγα μετὰ τοὺς Μάρδους ἐφεξῆς εἶχον παραταχθῆ οἱ Ἀλβανοὶ καὶ Σακασηνοί, ὁ Φραταφέρνης μετὰ τῶν Πάρθων, Ὑρκανῶν, Ταπούρων καὶ Σακῶν, ὁ Ἀτροπάτης μετὰ τῶν Μήδων, οἱ Σύριοι καὶ ἔσχατοι οἱ Καππαδόκαι καὶ Ἀρμένιοι ἱππεῖς μετὰ 50 δρεπανηφόρων ἁρμάτων πρὸ αὐτῶν.

Ὁ μακεδονικὸς στρατός. Εἰς τὸ μέσον εἶχον ταχθῆ αἱ ἓξ τάξεις τῆς φάλαγγος, πρὸς τὰ δεξιὰ αὐτῆς οἱ ὑπασπισταὶ καὶ μετ' αὐτοὺς αἱ ὀκτὼ ἶλαι τῶν Μακεδόνων ἑταίρων ἱππέων, πρὸς τὰ ἀριστερὰ δὲ οἱ ἱππεῖς τῶν Ἑλλήνων συμμάχων. Τοῦ ἀριστεροῦ κέρατος ἡγεῖτο ὁ Παρμενίων κατέχων μετὰ τῆς φαρσαλικῆς ἴλης, ἥτις ἦτο ἡ κρατίστη ἐκ τοῦ θεσσαλικοῦ ἱππικοῦ, τὸ ἄκρον ἀριστερόν, τὸ δὲ ἄκρον δεξιὸν κατεῖχον οἱ τοξόται καὶ ὁ Βάλακρος μετὰ τῶν ἀκοντιστῶν. Ἐπειδὴ δέ, ἕνεκα της τεραστίας δυνάμεως τοῦ ἐχθροῦ, ἡ ὑπερφαλάγγισις ἦτο ἀναπόδραστος, ὁ Ἀλέξανδρος πρὸς προφύλαξιν τῶν νώτων καὶ τῶν πλαγίων τῆς ἐπιτιθεμένης παρατάξεως διέταξεν ὄπισθεν τῶν κεράτων οὕτως νὰ σχηματισθῇ δευτέρα τάξις, ἥτις, ἐὰν μὲν ὁ ἐχθρὸς ἠπείλει τὰ νῶτα, θὰ ἔστρεφεν ὀπίσω καὶ θὰ ἐσχημάτιζε δεύτερον μέτωπον, ἐὰν δὲ ἐπετίθετο κατὰ τῶν πλαγίων θὰ ἐσχημάτιζε διὰ μιᾶς ἐπικαμπῆς γωνίαν μετὰ τῆς προσθίας παρατάξεως.

Ἡ μάχη. Μόλις προυχώρησαν οἱ δύο στρατοὶ κατ' ἀλλήλων, ὁ Ἀλέξανδρος ἡγούμενος τοῦ δεξιοῦ κέρατος τοῦ στρατοῦ του εὑρέθη ἀπέναντι τοῦ κέντρου τῶν πολεμίων, ἀποτελουμένου ἐκ τοῦ ἄνθους τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοῦ, τῆς διπλῆς παρατάξεως καὶ τῶν εἰδικῶν ἐλεφάντων, ὑπερεφαλαγγεῖτο δὲ ὑφ' ὅλης τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τῶν πολεμίων. Πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ πλεονεκτήματος τούτου τῶν Περσῶν, ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε τὰ στρατεύματά του νὰ βαδίσωσι λοξῶς καὶ κλιμακηδὸν ἡ μία τάξις κατόπιν τῆς ἄλλης. Αἱ κινήσεις αὗται ἐξετελέσθησαν μετὰ σιγῆς καὶ εὐταξίας ὑπὸ τοῦ στρατοῦ του, οὐδόλως θορυβηθέντος ἐκ τῆς συγκρούσεως τῆς δευτέρας γραμμῆς τῶν ἑλληνικῶν στρατευμάτων πρὸς τοὺς Σκύθας καὶ Βακτρίους ἱππεῖς, οἵτινες ἐπετέθησαν ἐκ τῶν πλαγίων διὰ νὰ ἐμποδίσωσι τὴν λοξὴν πορείαν τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου, διὰ τῆς ὁποίας ἐπεδίωκεν οὗτος νὰ ἀντιπαρέλθῃ τὸν ἐξωμαλισμένον πρὸς χρῆσιν τῶν δρεπανηφόρων ἁρμάτων χῶρον. Ὅτε ἡ ὁδηγουμένη ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου πτέρυξ λοξῶς βαδίζουσα ἔφθασεν ἀπέναντι τῶν 100 δρεπανηφόρων ἁρμάτων τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τῶν Περσῶν, ἐπήλασαν ταῦτα διὰ νὰ διασπάσωσι τὸν μακεδονικὸν στρατόν, οὗτος ὅμως ταχέως, κατ' οὐλαμούς, παραμερίζων δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἢ μετὰ βοῆς καὶ χαλάζης βελῶν καὶ λίθων ὑποδεχόμενος αὐτά, οὐ μόνον διέφυγε τὸν ἀπὸ τῆς ἐπελάσεως κίνδυνον, ἀλλὰ καὶ ἐγένετο κύριος τῶν πλείστων αὐτῶν. Μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν ταύτην ἔστειλεν ὁ Ἀλέξανδρος τὴν δέουσαν βοήθειαν εἰς τοὺς μαχομένους κατὰ τῶν Βακτρίων καὶ Σκυθῶν εἰς τὰ πλάγια τοῦ στρατοῦ του, ἀναγκάσας οὕτω καὶ τοὺς Πέρσας νὰ στείλωσιν ἐπικουρίας πρὸς τοὺς ἰδικούς των. Ἡ κίνησις ὅμως αὕτη τῶν Περσῶν ἀδεξίως γενομένη ἔγινεν ἀφορμὴ νὰ σχηματισθῇ εἰς τὴν ἀριστερὰν περσικὴν πτέρυγα χάσμα, εἰς τὸ ὁποῖον ταχέως εἰσχωρήσας ὁ Ἀλέξανδρος διέσπασε τὰς τάξεις τῶν πολεμίων. Ὁ Δαρεῖος εὑρεθεὶς ἐνώπιον τοῦ μανιωδῶς ἐφορμήσαντος καὶ ἀλαλάζοντος μακεδονικοῦ στρατοῦ ὄχι μόνον ἐφάνη ἀνίκανος νὰ ἐπανορθώσῃ τὸ σφάλμα του, ἀλλὰ θορυβηθεὶς ἐνόμισεν ὅτι οὐδεμία ὑπάρχει ἐλπὶς σωτηρίας καὶ ἐτράπη εἰς φυγήν. Φεύγων δὲ μὲ τὰ στρατεύματα τῆς πρώτης παρατάξεως παρέσυρεν εἰς τὴν φυγὴν καὶ τὰ τῆς δευτέρας παρατάξεως καὶ οὕτω διεσπάσθη τὸ κέντρον. Ἐκ τῆς διασπάσεως τοῦ κέντρου ἐνθαρρυνθέντες καὶ οἱ ὑπὸ τὸν Ἀρέταν σαρισσοφόροι, οἵτινες εἶχον δράμει πρὸς βοήθειαν τῶν μαχομένων κατὰ τὰ πλάγια τῆς δεξιᾶς πτέρυγος τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἔγιναν ὁρμητικώτεροι καὶ ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα τῶν Περσῶν. Δὲν ὑπῆρξαν ὅμως εὐτυχεῖς καὶ οἱ μαχόμενοι εἰς τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου, διότι ἐν ταύτῃ ἄλλοι μὲν τῶν Περσῶν ἐπωφεληθέντες χάσματός τινος σχηματισθέντος ἐν αὐτῇ εἰσεχώρησαν εἰς αὐτὸ καὶ φθάσαντες μέχρι τοῦ μακεδονικοῦ στρατοπέδου ἐτράπησαν εἰς σφαγὴν καὶ διαρπαγὴν τῶν ἐν αὐτῷ, ἄλλοι δὲ ἐρρωμένως ἐπιτιθέμενοι εἶχον καταπονήσει τὸν ὑπὸ τὸν Παρμενίωνα στρατόν. Ἀλλὰ τοὺς μὲν λαφυραγωγοῦντας τὸ στρατόπεδον ἐξεδίωξαν οἱ ἡγεμόνες τῆς δευτέρας παρατάξεως τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος Σιτάλκης, Κοίρανος, Ἀγάθων καὶ Ἀνδρόνικος, τῶν δὲ Περσῶν τῆς δεξιᾶς πτέρυγος κατίσχυσε τὸ θεσσαλικὸν ἱππικὸν πρὶν τοῦ νὰ φθάσῃ ὁ Ἀλέξανδρος πρὸς βοήθειάν του, ἀναγκασθεὶς νὰ παύσῃ τὴν καταδίωξιν τοῦ ὑπὸ τὸν Δαρεῖον φυγόντος περσικοῦ στρατοῦ. Μετὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἔκβασιν τῆς μάχης καὶ εἰς τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα τοῦ στρατοῦ του ὁ Ἀλέξανδρος μὲν ἐτράπη εἰς καταδίωξιν τοῦ ἐχθροῦ μέχρι τοῦ Λύκου ποταμοῦ (τέσσαρας ὥρας πέραν τοῦ πεδίου τῆς μάχης), ἔνθα καταπεσούσης καὶ τῆς γεφύρας τοῦ ποταμοῦ ἔγινε μεγάλη σφαγὴ τῶν Περσῶν, ὁ δὲ Παρμενίων ἔγινε κύριος τοῦ στρατοπέδου τῶν Περσῶν μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ ἐλεφάντων, καμήλων, ἄλλων ὑποζυγίων, ἁμαξῶν καὶ ἀποσκευῶν. Εἰς χεῖρας τοῦ Ἀλεξάνδρου περιῆλθον τότε οἱ θησαυροί, τὸ ἅρμα, τὸ τόξον, ἡ ἀσπὶς καὶ αἱ ἀποσκευαὶ τοῦ τε Δαρείου καὶ τῶν ἄλλων μεγιστάνων Περσῶν.

Ἀποτέλεσμα τῆς μάχης ταύτης, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔπεσον περὶ τοὺς 500 ἐκ τῶν Μακεδόνων καὶ περὶ τὰς 30.000 (κατά τινας 90 000) ἐκ τῶν Περσῶν, ὑπῆρξεν ἡ συντριβὴ τῆς πολεμικῆς δυνάμεως τοῦ Δαρείου καὶ ἡ κατάληψις τῆς Βαβυλῶνος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Πηγαί* Ὁ *Ἀρριανὸς* (ὅστις εἶχεν ὑπ' ὄψιν τὸν *Ἀριστόβουλον*), ὁ *Διόδωρος*, ὁ *Στράβων*, ὁ *Curtius* καὶ ὁ *Πλούταρχος* (Ἀλεξ.). *Συγγράμματα: Ἰ. Δρόυσεν*, Ἱστορία τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου (*μετάφρ. Ἰ. Πανταζίδου*), *Κ. Παπαρρηγόπουλος*, Ἱστορία τοῦ Ἑλλ. Ἔθνους κ. ἄ. ΚΑΨ.

γαυγίζω ἢ *γαβγίζω*, ἄλλως *βαυύζω*· ἐπὶ τῶν κυνῶν, ὑλακτῶ, παροιμ. «σκύλος ποῦ γαυγίζει δὲν δαγκάνει».

γαύγισμα (τὸ) ἢ *γάβγισμα*· ἡ πρᾶξις καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *γαυγίζω*, ὑλακή.

Γαυγὸς *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς νοτίας ἀκτῆς τοῦ Εὐξείνου (πλάτ. 40°58' Β, μῆκ. 40°03' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 22 6: Cape Yasùn to Fort Anakria) καὶ ἀγκυροβόλιον 10 μίλ. ἀνατολικῶς τῆς Τραπεζοῦντος, εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμίου Γιαμπολῆ. Κατῳκεῖτο ὑπὸ Ἑλλήνων, ὧν τὸ πλεῖστον ἦσαν ἁλιεῖς. Ὑπὸ τῶν Τούρκων παλαιότερον ὠνομάζετο *Κοβὰν* καὶ μεταγενέστερον *Γκαβγκός*. Σ. Ε. Λ.

Γαυδέντιος (Gaudentius). Φιλόσοφος καὶ μουσικός, ἀκμάσας κατὰ τὰ τέλη τοῦ Α' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Β' μ. Χ. αἰῶνος. Ἔγραψεν «Εἰσαγωγὴν τέχνης μουσικῆς», ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐπραγματεύετο περὶ φθόγγων, διαστημάτων, τρόπων καὶ μουσικῶν σημείων. Τοῦ συγγράμματος τούτου τὰ περισωθέντα ἀποσπάσματα ἐξέδωκεν ὁ *Westphal* «Die Fragmente der Rhuthmiker und die Musikreste der Griechen» ὡς ἐπίμετρον τοῦ συγγράμματός του «Metrik der Griechen» (Leipzig 1867) β' ἔκδ. Ε. Γ. Π.

— **Γαυδέντιος.** Ὑπομνηματιστὴς τοῦ Βιργιλίου, ζήσας πιθανῶς κατὰ τὴν Ε' μ. Χ. αἰῶνα καὶ ἀντλήσας ἐκ τοῦ Σερβίου. Τὰ ὑπομνήματά του ἀναφέρονται εἰς τὰ βουκολικὰ καὶ γεωργικὰ τοῦ ποιητοῦ καὶ περιεσώθησαν μετὰ τῶν τοῦ Φιλαργυρίου καὶ τοῦ Τίτου Γάλλου ὑπὸ τὸν γενικὸν τίτλον «Scholia Bernensia». —Β

— **Γαυδέντιος** (*ἅγιοι*). Ἐν τῷ ρωμαϊκῷ Ἁγιολογίῳ ἀναφέρονται οἱ ἑξῆς ἅγιοι φέροντες τὸ ὄνομα τοῦτο:

1) ***Γαυδέντιος***, *μάρτυς*. Οὗτος ἐπίσκοπος τοῦ Rimini ἐν Ἰταλίᾳ ὢν κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα καὶ ἀντιαρειανός, ἐκαρατομήθη ὑπὸ τοῦ ἀρειανοῦ διοικητοῦ τῆς πόλεως τῷ 359. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τῇ 14 Ὀκτωβρίου.

2) ***Γαυδέντιος***, *ἅγιος*. Ἐπίσκοπος τοῦ ἐν Ἱσπανίᾳ Τολέδου κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα, ἀπέθανε τῷ 396. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τῇ 3 Δεκεμβρίου.

3) ***Γαυδέντιος***, *ἅγιος*. Ἐν Νοβάρᾳ τῆς Ἰταλίας γεννηθεὶς περὶ τὰ μέσα τοῦ Δ' αἰῶνος ἐκ γονέων ἐθνικῶν προσῆλθεν εἰς τὸν Χριστιανισμόν, ἐχειροτονήθη ἀναγνώστης καὶ πληροφορηθεὶς ὅτι ὁ Εὐσέβιος εἶχεν ἐξορισθῆ εἰς Σκυθόπολιν τῆς Παλαιστίνης μετέβη εἰς αὐτόν. Παραμείνας μικρὸν παρὰ τῷ Εὐσεβίῳ ἐπέστρεψε τῇ προτροπῇ αὐτοῦ εἰς Νοβάραν, ἧς τὸν ἐπίσκοπον Λαυρέντιον εἶχον θανατώσει οἱ ἐθνικοί. Ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος τῆς πόλεως ταύτης ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου τοῦ Μιλάνου Σιμπλικίου, ἔκτισε πολλοὺς ναοὺς ἐν τῇ περιφερείᾳ του, ἵδρυσε πολλὰς ἐνορίας καὶ ἀπέθανε τῷ 417. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τῇ 22 Ἰανουαρίου.

Digitized by Google

4) *Γαυδέντιος, ἅγιος*. Κατήγετο ἐκ Λομβαρδίας, ἔζησε κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα, καὶ ἐπεχείρησε ταξίδιον εἰς Ἀνατολήν, ὁπόθεν ὅμως ἀνακληθεὶς ἐπειγόντως ἐπέστρεψεν εἰς Ἰταλίαν καὶ ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος Βρεσκίας. Διὰ τῶν θεωρήσεων καὶ τὸν θεῖον λόγον κηρύττων μεγάλης ἠξιοῦτο τιμῆς ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ αὐτοκράτορος Ὀνωρίου καὶ τοῦ πάπα Ἰννοκεντίου τοῦ Α' (402—417). Ὅθεν τῷ 405—406 στέλλεται ὑπὸ τούτων μετὰ τεσσάρων ἄλλων εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπως συνηγορήσῃ παρὰ τῷ αὐτοκράτορι Ἀρκαδίῳ ὑπὲρ τοῦ καταδιωκομένου Χρυσοστόμου, τοῦ ὁποίου καὶ σῴζεται εὐχαριστήριος πρὸς τὸν Γαυδέντιον ἐπιστολή. Ἀπέθανε μεταξὺ τοῦ 420—427 καὶ κατέλιπε βιογραφίαν τοῦ προκατόχου του *Φιλαστρίου* («De vita et obitu beati Filastrii») καὶ πολλὰς ὁμιλίας, ὧν τινες ὑπὸ νεωτέρων κριτικῶν νοθεύονται. [Πρβλ. *Migne* P. L.XX, 827—1002 τὰ ἅπαντα τοῦ Γαυδεντίου.] Ε. Γ. Π.

— **Γαυδέντιος ὁ αἱρετικός**. Ὑπέρμαχος τῆς κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα ἀναφανείσης ἐν Ἀφρικῇ αἱρέσεως τῶν δονατιστῶν (βλ. λ.). Μετὰ ἐξ ἄλλων ὁμοφρόνων παραστὰς εἰς τὴν ἐν Καρχηδόνι τῷ 411 συνελθοῦσαν σύνοδον ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Μαρκελλίνου, ἐπιτρόπου τοῦ αὐτοκράτορος Ὀνωρίου, κατεδικάσθη ὑπ' αὐτῆς καὶ αὐτὸς καὶ ἡ αἵρεσις αὐτοῦ. Ἀλλὰ μετὰ τοσαύτης ἐπιμονῆς ἐνέμεινεν ὁ Γαυδέντιος εἰς τὰς αἱρετικὰς αὐτοῦ δοξασίας, ὥστε τῷ 420 τοῦ τριβούνου Δουλκιτίου ἐκδόντος αὐστηρὸν διάταγμα κατὰ τῶν δονατιστῶν, ἐκήρυξε παρρησίᾳ ὅτι θὰ προετίμα μᾶλλον νὰ καῇ μετὰ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ παρὰ νὰ ἀποκηρύξῃ τὰς θρησκευτικὰς δοξασίας του. Τότε δ' ἔγραψεν ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος, πιθανῶς τῇ παρακλήσει τοῦ Δουλκιτίου, τὸν κατὰ Γαυδεντίου πρῶτον λόγον του, ἐν ᾧ ἤλεγξε τὴν κακοδοξίαν αὐτοῦ τε καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς αἱρέσεως, εἰς τοῦτον δ' ἀπαντήσας δι' ὑβριστικοῦ λιβέλλου ὁ Γαυδέντιος ἠνάγκασε τὸν Αὐγουστῖνον νὰ γράψῃ καὶ δεύτερον λόγον κατὰ Γαυδεντίου (*Monceaux* ἐν «Revue de Philologie», 1907, σελ. 111—13). Ε. Γ. Π.

— **Γαυδέντιος μάρτυς**. Ἐν μὲν τῷ Συναξαρίῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως φέρεται «τῇ θ' Ὀκτωβρίου ἄθλησις *Γαυδεντίου* τοῦ ἐκ Μακεδονίας τῆς Φιλίππου, ὃς ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς βασιλείας Νέρωνος, διὰ δὲ τὸ κήρυγμα πολλὰς βασάνους ὑπομείνας τὸ πνεῦμα τῷ Θεῷ παρατίθησιν», ἐν δὲ τῷ Συναξαριστῇ καὶ τῷ Μηναίῳ, ἡ μνήμη τοῦ Γαυδεντίου ἀναγράφεται τῇ 31 Δεκεμβρίου ἄνευ βιογραφίας καὶ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας (*H. Delehaye* «Synaxarium Ecclesiae Constantinopolitanae» Bruxellis 1902, σ. 124). Ε. Γ. Π.

Γαυδῖνος. Μάρτυς τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἐπίσκοπος Soissons ἐν Γαλλίᾳ, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Η' αἰῶνος καὶ αὐστηρὸς τηρητὴς τῶν θρησκευτικῶν διατάξεων. Ἐφονεύθη ὑπὸ κακοποιῶν ριφθεὶς ἐντὸς φρέατος. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τῇ 11 Φεβρουαρίου. Ε. Γ. Π.

Γαυδιόσος *(ἅγιοι)*. Ἐν τῷ ρωμαϊκῷ Ἁγιολογίῳ ἀναφέρονται τρεῖς ἅγιοι φέροντες τὸ ὄνομα τοῦτο, ἤτοι:

— 1) *Γαυδιόσος*, ἐπίσκοπος τῆς ἐν Λομβαρδίᾳ Βρεσκίας, ἀκμάσας κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ Ε' αἰῶνος· ἀπέθανε τῷ 445.

— 2) *Γαυδιόσος*, ἐπίσκοπος τῆς ἐν Ἀφρικῇ Ἀβιτηνῆς (Abitina), ἐξωρίσθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Βανδήλων Γενσερίχου καὶ ἀπέθανε κατὰ τὰ τέλη τοῦ Ε' αἰῶνος ἐν Σαλέρνῳ τῆς Ἰταλίας. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τῇ 26 Ὀκτωβρίου.

—3) *Γαυδιόσος*, ἐπίσκοπος ἐν Ἀφρικῇ ὢν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ε' αἰῶνος ἐξωρίσθη καὶ οὗτος μετ' ἄλλων ἐπισκόπων ὑπὸ τοῦ Γενσερίχου τῷ 439 εἰς Καμπανίαν καὶ ἐλθὼν εἰς Νεάπολιν ἵδρυσε μοναστήριον καὶ ἐν αὐτῷ ἀπέθανεν. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τῇ 22 Ὀκτωβρίου. Ε. Γ. Π.

Γαυδοπούλα ἢ *Γαυδόπουλο* *[Γεωγρ.]* βλ. Γαῦδος.

Γαῦδος *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Νῆσος τοῦ Λιβυκοῦ πελάγους, 20 μίλ. νοτίως τοῦ ἀκρωτηρίου *Βίγλας* τῶν Σφακίων, εἰς πλάτος 34°50' Β καὶ μῆκος 24°05' Ἀν. (χάρτ. ἀγγλ. 2536a: Candia; Eastern portion), ἔχουσα δὲ 5½ μιλ. μῆκος, 3 μιλ. κατὰ μέσον ὅρον πλάτος καὶ 1065 ποδ. ὕψος. Σχήματος τριγώνου περίπου μὲ τὴν βάσιν πρὸς τὰ ἄνω, παρουσιάζει ἀκρωτήρια Πουδουράκι, τὸ Δ, Ἅγ. Ἰωάννης τὸ Β καὶ μεταξὺ αὐτῶν ὅρμον Λάβρακας, Σαρακήνικο τὸ ΒΑ, Ζ ὅρο τὸ Α, Ἅγ. Φώκας τὸ ΝΝΑ, Καμαρέλα ἢ Τρυπητὴ τὸ Ν, οὕτω ὀνομαζόμενον ἀπὸ τῆς φυσικῆς ἀψῖδος διαπερώσης τὴν βραχώδη ἐσχατιάν του, καὶ Τραπέζι τὸ ΔΝ. μεταξὺ τῶν δύο τελευταίων οἱ ὅρμοι Κουτρὶ Νερεδιανὰ καὶ Γοὐέττα. Ἐπὶ τῆς νήσου, ἀποτελούσης κοινότητα (342 κάτ. τῷ 1928) τῆς ἐπαρχίας Σφακίων τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης, οἱ συνοικισμοὶ *Γαῦδος* (ἕδρα: 125, *Ἄμπελος*, *Βατσιανά*, *Καστρί*, *Φραγκαδιανά*, *Γαλαιά*. Ἐν τῇ κοινότητι ὑπάρχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ σταθμὸς χωροφυλακῆς. Εἰς τὴν κορυφὴν τῆς νήσου ἀνεγέρθη τῷ 1880 ὑπὸ τῆς γαλλικῆς ἑταιρείας τῶν Ὀθωμανικῶν φάρων ἰσχυρὸς φάρος λευκῶν ἀναλαμπῶν ἀνὰ πᾶν λεπτόν, αἵτινες ἐν αἰθρίᾳ μὲν φαίνονται ἀπὸ 42 μιλ., ἀλλ' ὑπὸ τὴν παραμικροτέραν ἀτμοσφαιρικὴν διατάραξιν, ἰδίως ἀπὸ Λιβός, τὰ ἐπικαθήμενα εἰς τὴν κορυφὴν νέφη ἀποκρύπτουσι τέλεον τὸν φάρον.

Εἰς 5 μίλ. ΒΔ ἡ νησὶς *Γαυδόπουλο* (πλάτ. 34° 55' Β, μῆκ. 24°0' Ἀν., ὕψος 440 ποδ.), ὀνομαζομένη καὶ *Γκοτζόπουλο* ἢ *Γαυδοπούλα*, ἢ *Γκότζο*, ἣν τινὲς ὑπολαμβάνουσιν ὡς τὴν Ophiussa τοῦ Πλινίου· ἔρημος καὶ τραχεῖα.

Παλαιότερον ἡ Γαῦδος ἐλέγετο Γαυδονήσι ἢ Γκότζο. Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ Χριστιανισμοῦ φέρεται ὡς «Κλαῦδος νῆσος ἐν ᾗ πόλις Κλαύδη» (*Πράξ. Ἀποστόλ.* 27.17, *Πτολεμ.* Γ, ιζ,11 καὶ *Ἰσιδωρ.* «Συνέκδ.»), παρὰ δὲ τοῦ Ἀνωνύμου τοῦ Σταδιασμοῦ τῆς Μεγάλης θαλάσσης (§ 328) ὡς Κλαυδία. Μόνος ὁ Πλίνιος (IV, 20 61) τὴν ἀναφέρει ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὡς καὶ σήμερον ὄνομά της Gaudus, τοῦ Στράβωνος (*Didot* 37. 23. 230 32 248 51) ἀναφέροντος μὲν τὴν ὀνομασίαν Γαῦδος, οὐχὶ ὅμως διὰ τὴν κρητικὴν νῆσον, ἀλλὰ διὰ τὴν μελιταίαν, τὴν Γκότζο (βλ. λ.) ἐπίσης ὀνομαζομένην. Σ. Ε. Λ.

— **Γαῦδος** *[Ἀρχ. Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὀνομασία τῆς νήσου Γκότζο (βλ. λ.) τῆς Μελίτης, παρ' ἀρχαίοις. Ἐλέγετο ἐπίσης καὶ *Καῦδος* καὶ *Γαῦλος*. Σ. Ε. Λ.

Γαυλανῖτις· βλ. Γαυλών.

γαυλίς (ἡ) *[Ναυτ.]*. Ὀνομασία περιπεσοῦσα ἐν ἀχρηστίᾳ, δι' ἧς ἠθέλησαν νὰ ἀποδώσουν εἰς τὴν ἐπίσημον ναυτικὴν γλῶσσαν τὸν ὅρον *μπρατσέρα* τοῦ κοινοῦ τῶν ναυτικῶν μας ἰδιώματος (βλ. βρατσέρα). Σ. Ε. Λ.

γαυλολιβυρνίς (ἡ) *[Ναυτ.]*. Ὅρος δι' οὗ ὠνόμαζον, πρὸ τῆς συντάξεως τοῦ ἐπισήμου ὀνοματολογίου τοῦ ναυτικοῦ, οἱ εὐπαίδευτοι ἀξιωματικοὶ τοῦ ἄλλοτε ναυτικοῦ τὸ πλοῖον *μπρατσέρα-σαμπατιέρα*, ὃ καὶ *ἑρμαφρόδιτον* ὠνόμαζον ἄλλοι. Οὐδέτερα τῶν ὀνομασιῶν ἐπέζησε. Σ. Ε. Λ.

γαῦλος (ὁ) *[Ναυτ. Ἱστορ.]*. Ὀνομασία πλοίου φορτηγοῦ παρ' ἀρχαίοις. Ἡ προέλευσις τῆς ὀνομασίας εἶναι φοινικικὴ ἐκ τῆς σημιτικῆς λέξεως *γκαουλ* (σανσκρ. gola) σημαινούσης κοῖλόν τι σκεῦος, λεκάνην ἢ ὑδρίαν (πρβλ. *σκαφίς* καὶ *γαυλοί*=τὰ σκεύη, ἐν οἷς ὁ Κύκλωψ ἤμελγε). Δικαίως δὲ ἐφελκύει ὁ Berard (Les Phéniciens et l'Odyssée, ἐκδ 1927 I. 395) τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῆς συμπτώσεως καθ' ἣν ὅπως ἐκ τοῦ «γκαουλ» (=λεκάνη) προῆλθε τὸ «γαῦλος» (τὸ πλοῖον), οὕτω καὶ ἐκ τῆς ἑρμηνείας αὐτοῦ «σκαφίς» προῆλθε τὸ «σκάφος». Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γαῦλος *[Ἀρχ. Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὀνομασία τῆς νήσου *Γκότζο* τῆς Μελίτης παρ' ἀρχαίοις. Ἐπίσης ἐλέγετο *Καῦδος* καὶ *Γαῦδος*. Σ. Ε. Λ.

γαυλὸς (ὁ) *[Ἀρχ.]*. Εἶδος ἀγγείου, συνήθως εὐμεγέθους, ἔχοντος κοιλίαν στρογγύλην καὶ χρησιμοποιουμένου πρὸς ἄμελξιν (ἡ σημερινὴ *καρδάρα*) ἢ ἄντλησιν ὕδατος (*κουβᾶς*), ἀλλὰ καὶ μικροτέρων διαστάσεων, ὁπότε ἐχρησίμευε πρὸς πόσιν (λατ. gaulus). Ὁ Πολυδεύκης ἀναφέρει καὶ *χυτρόγαυλον* ὡς μαγειρικὸν σκεῦος. —Β.

γαϋλουσσακία (ἡ) (Gaylussacia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μυρτοειδῶν*. Εἶναι θάμνοι ἰθαγενεῖς τῆς Ἀμερικῆς, ὧν τινες καλλιεργοῦνται πρὸς κόσμον. Ἐκ τῶν τεσσαράκοντα περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερα εἶναι: *γαϋλουσσακία ἡ φυλλοβριθής* (Gaylussacia frondosa) καὶ *γαϋλουσσακία ἡ ρητινοφόρος* (Gaylussacia resinifera), τῆς ὁποίας οἱ καρποί, οἵτινες εἶναι ρᾶγες, εἶναι ἐδώδιμοι. Δ. Ν. Π.

Γαυλὼν καὶ *Γαυλωνῖτις* ἢ *Γαυλανῖτις* *[Βιβλ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Παλαιστίνης κειμένη ἐν τῷ Βασὰν καὶ δοθεῖσα εἰς τοὺς Λευείτας. Ἑβραϊστὶ ἐλέγετο *Γκωλάν*, ὑπὸ δὲ τοῦ Ἰωσήπου ἐξελληνίζεται *Γαυλάνη*. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἱστορικοῦ Εὐσεβίου ἐσῴζετο ὡς μέγα χωρίον. Ἀπ' αὐτῆς δὲ ὠνομάσθη ἡ ὅλη πέριξ χώρα *Γαυλωνῖτις* ἢ *Γαυλανῖτις*, ἡ ἐκτεινομένη ἀπὸ τῶν πηγῶν τοῦ Ἰορδάνου μέχρι τῆς λίμνης Γεννησαρέτ. Μνημονεύεται δ' ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο πολλάκις παρ' Ἰωσήπῳ, ὅστις καὶ διακρίνει *Ἄνω Γαυλωνῖτιν* μὲ πρωτεύουσαν τὴν Σογάνην καὶ *Κάτω Γαυλωνῖτιν* μὲ πρωτεύουσαν τὰ Γάμαλα. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Γαυλωνίτιδος ὑπῆρξε πάντοτε ἀνάμικτος, ὡς καὶ ὁ τῆς Βαταναίας, Τραχωνίτιδος καὶ Αὐρανίτιδος. Εἰς τὸ ἰουδαϊκὸν ἔδαφος προσετέθη διὰ τῶν ἀγώνων Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἰανναίου. Μετά τινα χρόνον περιελήφθη εἰς τὸ κράτος Ἡρῴδου τοῦ Μεγάλου, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου ἀπετέλεσε μέρος τῆς τετραρχίας τοῦ Φιλίππου. Ἐν γένει δὲ ἡ χώρα αὕτη ἔχει κοινὴν τὴν ἱστορίαν μετὰ τῆς Βαταναίας, ἧς μέρος ἀπετέλει. Τὸ ὄνομα αὐτῆς διεσώθη ἐν τῷ σημερινῷ *Δζωλάν*. Π. Ι. Μ.

Γαυμάτας. Οὕτως ὠνομάζετο ὁ ἀδελφὸς τοῦ μάγου Πατιζείθου, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ βασιλεὺς Καμβύσης, πρὸ τῆς εἰς Αἴγυπτον ἐκστρατείας του, ἐκ δυσπιστίας πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς τῶν Περσῶν, εἶχεν ἀφήσει τὴν διοίκησιν τῶν ἀνακτόρων του καὶ τὴν φύλαξιν τῶν θησαυρῶν του. Ὁ Πατιζείθης ἐπωφελούμενος τῆς ἀπουσίας τοῦ Καμβύσου, ἐκήρυξε τὸν θρόνον τῆς Περσίας ὡς χηρεύοντα καὶ ἀνεβίβασεν εἰς αὐτὸν τὸν ἀδελφόν του *Γαυμάταν*, διὰ τὸν ὁποῖον διεκήρυξεν ὅτι ἦτο ὁ νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ Καμβύσου *Βαρτίγιας*, ὁ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καλούμενος *Σμέρδις*, πρὸς τὸν ὁποῖον ὡμοίαζε πολὺ ὁ Γαυμάτας. Ἐνῷ ὅμως ὁ λαὸς ἐπίστευεν ὅτι ἦρχεν αὐτοῦ ὁ υἱὸς τοῦ μεγάλου Κύρου, οἱ ἐπισημότεροι τῶν Περσῶν ἐγνώριζον τὴν ἀλήθειαν. Συνελθόντες δὲ οὗτοι ὑπὸ τοὺς ἑπτὰ γενάρχας, τοὺς ἀντιπροσωπεύοντας τοὺς ἑπτὰ εὐγενεστέρους περσικοὺς οἴκους, καὶ ἀναγνωρίσαντες ἀρχηγὸν τὸν υἱὸν τοῦ Ὑστάσπους *Δαρεῖον*, ἡγέτην τοῦ νεωτέρου κλάδου τῶν Ἀχαιμενιδῶν καὶ στενὸν συγγενῆ τοῦ οἴκου τοῦ Κύρου, ἐπανεστάτησαν κατὰ τοῦ Γαυμάτα ἢ Ψευδοσμέρδιος καὶ ἐπέτυχον τὴν δολοφονίαν αὐτοῦ κατὰ τὸ 521 π. Χ. Γ. ΚΑΨΑΛΗΣ

Γαῦρα (Gaura). Ἐπωνυμία τῆς Ἥρας ἐπὶ ἐπιγραφῆς στήλης, ἥτις ἦτο ἱδρυμένη ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Καπύης (C. I. L. 10, 3783). Ἡ ἔννοια τοῦ ἐπωνύμου τούτου δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένη. ΙΑΚ. Χ. Δ.

Γαύρανος. Υἱὸς τοῦ Ἀνικήτου, γνωστὸς ἐξ ἐπιγραφῆς ἐπὶ σφραγιδολίθου ἐξ ἡλιοτροπίου, εὑρισκομένου εἰς τὴν συλλογὴν Ρόμπινσον ἐν Λονδίνῳ. Ὁ λίθος οὗτος ἔχει εἰς τὴν ἔμπροσθεν ἐπιφάνειαν παράστασιν εἰκονίζουσαν κάπρον, κατὰ τοῦ ὁποίου ἔχει ἐπιτεθῆ δάκνων αὐτὸν ἐμπρὸς εἰς τὸν λαιμὸν εἷς κύων. Ὑπὸ τὴν παράστασιν εἶναι ἡ ἐπιγραφὴ μὲ μεγάλα γράμματα. Μὲ πολλὴν τέχνην εἶναι ἀποδεδομένα τὰ δύο ζῷα, μὲ ἐξαιρετικὴν μάλιστα ἐπιτυχίαν τὸ τριχωτὸν δέρμα των. Κατ' ἀρχὰς τὸ ὄνομα ἐθεωρεῖτο ὅτι ἀνήκει εἰς σφραγιδογλύφον, ἀλλὰ τώρα πιστεύεται ὅτι δηλώνει μᾶλλον τὸν κάτοχον τοῦ λίθου. Εἰς τὴν ὀπισθίαν πλευρὰν τοῦ λίθου εἶναι ἀδρῶς ἐγχαραγμένος πάνθηρ εἰς νεοπερσικὴν τεχνοτροπίαν (βλ. *Furtwängler*, Gemmen I Πίν. XLV, 18, καὶ II σελ. 219). Δ. Ε.

Γαύρειον *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἐπίσημος ὀνομασία τοῦ ὅρμου *Γαυρειό*, διανοιγομένου εἰς τὸ Β τμῆμα τῆς Δ ἀκτῆς τῆς Ἄνδρου (πλάτ. 37°52' Β, μῆκ. 24°41' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1820 Andros island and Doro channel καὶ 1827: Gavrion bay) μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων *Κακογκρέμι* (Δ. κέρας Goremi κατὰ τοὺς ἀγγλ. χάρτας) καὶ *Κολώνα* (Ἀν. κέρας) εἰς εὖρος 3⅓ μίλ. καὶ ἀνοικτὸς πρὸς νότον. Ἐν αὐτῷ σχηματίζονται τρεῖς ὅρμοι ἐλάσσονες: *Φοῦρνος*, *Ἅγιο Πέτρος* καὶ *Πόρτο Γαυρειό* ἢ ἁπλῶς *Λιμένας*. Ὁ τελευταῖος οὗτος λιμήν, διανοιγόμενος μεταξὺ τῶν ἄκρων *Καστρὶ* ἢ *Χάρακας* καὶ *Ἄκρα* (ἢ *Μάρμαρα*) εἶναι ἀσφαλὴς ὑπὸ πάντα ἄνεμον καὶ αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς νοτίους, τοῦ ἀπ' αὐτῶν κλύδωνος ἀποσβεννυμένου αἰσθητῶς ἔξω τοῦ λιμένος. Ἡ ὀνομασία του ἦτο τοιαύτη ἀπὸ τοῦ Ξενοφῶντος, ἀναφέροντος τὸν λιμένα ὡς τόπον ἀποβιβάσεως ὑπὸ τοῦ Ἀλκιβιάδου τοῦ στρατεύματος τῆς Ἀνδρίας χώρας (Ἑλλην. Α. δ, 22. πρβλ. *Διοδ. Σικελ.* ΙΓ, ξθ 4)· κατὰ τοὺς μακεδονικοὺς ὅμως χρόνους εἶχεν ἀλλάξει ἡ ὀνομασία του εἰς *Γαύρηλος* ἢ *Γαυρηλός*, κατὰ δὲ τοὺς ρωμαϊκοὺς εἰς *Γαυρολέων* (Gauro'eon). Κατὰ τὸν Berard ἡ ὀνομασία εἶναι φοινικικῆς προελεύσεως, ἐκ τῆς σημιτικῆς ρίζης «*γκαούρ*», σημαινούσης τὸ «εἴσδυον» (L'Odyssée et les Phéniciens, 1903 II, 126). Σ. Ε. Λ.

— **Γαύρειον** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἄνδρου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 354. Κεῖται εἰς τὸν μυχὸν τοῦ ὁμωνύμου λιμένος, ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ φρεάτων. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ οἱ συνοικισμοὶ *Ἅγιος Πέτρος*, ἀπέχων 45', *Κυπρί*, ἀπέχων 45', καὶ *Γίδες*, ἀπέχων 1 ὥρ. 15', ἀριθμοῦντες συνολικῶς 255 κατοίκους. Εἰς τὸ χωρίον Ἅγιος Πέτρος σῴζεται ἀρχαῖος πύργος, παρ' αὐτὸν δὲ ὑπάρχουσι σιδηροῦχα κοιτάσματα, ὧν ἐκμετάλλευσις ἐπεχειρεῖτο καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων. Το Γαύρειον ἀποτελεῖ ἄριστον τόπον θερινῆς διαμονῆς. Μετὰ τῆς ἕδρας τῆς ἐπαρχίας συγκοινωνεῖ διὰ βατῆς ὁδοῦ (ὥρ. 6). Ἡ κτίσις του χρονολογεῖται μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν καίτοι ὡς ἐπίνειον τῆς περιφερείας ἀναφέρεται ἀπὸ πολλῶν αἰώνων. Διὰ τοῦτο μέχρις ἐσχάτων διετήρησε τὴν ὀνομασίαν *Καραβοστάσι* ἣν εἶχε πρὸς διάκρισιν τοῦ βορείως κειμένου παλαιοτέρου συνοικισμοῦ *Ἄνω Γαυρείου*, ὅστις ἐκαλεῖτο τότε ἁπλῶς *Γαύρειον*. Δ. Ε. Μ.

—**Γαύρειον, Ἄνω** — *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἄνδρου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 368. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται οἱ γειτνιάζοντες συνοικισμοὶ *Κουμάρι*, *Ξηρόκαμπος* καὶ *Σχολή*. Παράγει κυρίως δημητριακά, κρόμμυα, γεώμηλα, λεμόνια, οἶνον καὶ ἔλαιον. Δ. Ε. Μ.

—**Γαυρείου, τέως δῆμος**—. Εἷς τῶν ἀπαρτιζόντων πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου ΔΝΖ' τὴν ἐπαρχίαν Ἄνδρου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων 4 δήμων, ἔχων

Digitized by Google

περιφέρειαν τὴν τῶν νῦν κοινοτήτων *Ἀμολόχου, Ἄνω Γαυρείου, Βιταλιου, Γαυρείου, Μακροταντάλου καὶ Φελλοῦ.* Δ. Ε. Μ.

Γαυρειονήσια, ἢ καὶ ***Γαυρειόνησα*** *[Παρ. Γεωγρ.]*. Ἡ πρὸ τοῦ λιμένος τοῦ Γαυρείου συστὰς τῶν νησίδων καὶ τῶν σκοπέλων: *Μεγαλονήσι* (ὑψόμ. 190 ποδῶν), *Πρασονήσι, Ἀκαμάτης* ἢ *Καπητήτα, Τουρλίτης* (ἄλλη ἡ πρὸ τοῦ λιμένος *Κάστρο* Ἄνδρου βραχονησίς), *Γαϊδαρος* ἢ *Ἀλιδονήσι* (ὑψόμ. 120 ποδ.), *Πλάτη, Τουρλίτα* καὶ *Λαγονήσι*, ὡς καὶ ἡ ΝΑ τοῦ λιμένος Γαυρείου καὶ εἰς ἀπόστασιν $6^1/_2$ δεκάτων μιλλίου ἀπὸ τοῦ φρινοῦ Καστρὶ ὕφαλος *Βωβὴ* ἢ *Βουβᾶς*, καὶ ἡ ἐγγὺς τῆς ἄκρας Μάρμαρα βραχονησὶς *Ρώσσα* (ἡ ὀνομασία ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ ὑδροβίου πτηνοῦ τοῦ καὶ «*καλικατζοῦ*» ὀνομαζομένου). Πᾶσαι αὗται, νησῖδες, σκόπελοι καὶ ὕφαλοι, κεῖνται ἀνατολικῶς τοῦ μεσημβρινοῦ τοῦ χωρίου Γαυρείου καὶ δὲν στενοχωροῦσι συνεπῶς τοὺς ἐκ δυσμῶν εἰσπλέοντας τὸν λιμένα (βλ. λ. Ἀλιδονήσι καὶ Γαύρειον). Σ. Ε. Λ.

Γαυρηλὸς ἢ ***Γαύρηλος*** *[Παρ. Γεωγρ.]*· βλ. λ. Γαύρειον.

Γαυριὰ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. **Γαβριά.**

γαυριάζω· ὀργῶ πρὸς συνουσίαν· γενικώτερον, ὁρμῶ, εἶμαι ἀκράτητος· || ὀργίζομαι, θυμώνω.

γαυρίαμα (τό)· ἀρχ. (ἐκ τοῦ *γαυριῶ*), οἴησις, ἀλαζονεία· || ἐκεῖνο διὰ τὸ ὁποῖον τις καθ' ὑπερβολὴν ἐπαίρεται.

Γαυριανοῦ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. **Γαβριανοῦ.**

γαυρίασμα (τό)· (ἐκ τοῦ *γαυριάζω*), ἔντονος ὀργασμὸς πρὸς συνουσίαν· || ὀργή, θυμός.

Γαύριον *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. **Γαύρειον.**

γαυριῶ (*—άω*)· ἐπαίρομαι, ὑπερηφανεύομαι, ἀλαζονεύομαι, μεγαλαυχῶ: «γαυριᾷ ἐπὶ τῇ νίκῃ».

Γαύροβον *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. **Γάβροβον.**

Γαυρολέων *[Ἀρχ. Παραλ. Γεωγρ.]*· βλ. **Γαύρειον.**

Γαυρολίμνη *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. **Γαβρολίμνη.**

γαυρόνι (τὸ) *[Ζωολ.]*· κοινὴ ὀνομασία τοῦ πτηνοῦ *πυρροκόραξ ὁ ἄλπειος*.

Γαῦρος *[Ἀρχ.]*. Ὀνομασία παρ' ἀρχαίοις τῆς νήσου Ἄνδρου (βλ. λ.).

γαῦρος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἐπαιρόμενος ἐπί τινι, ὑπερήφανος, ἀγέρωχος.

γαῦρος (ὁ) (Garpinus) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *κυπελλοφόρων*. Εἶναι δενδρύλλια φυλλοβόλα, δίοικα, μετρίου ἀναστήματος καὶ ἰθαγενῆ τῶν εὐκράτων χωρῶν τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου. Ἐκ τῶν δέκα εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερα εἶναι: *γαῦρος ὁ βετουλοειδὴς* (Garpinus betulus), ἁπανταχοῦ καὶ παρ' ἡμῖν καὶ γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα *ἀγριοτσουκνίδα*, καὶ *γαῦρος ἀνατολικὸς* (Garpinus orientalis), κοιν. *σκυλλόγαυρος*. Ὁ κορμὸς ἀμφοτέρων τῶν εἰδῶν εἶναι σκληρὸς καὶ χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ξυλουργίαν. Δ. Ν. Π

— *[Παλαιοφυτολ.]* Λείψανα τοῦ γένους τούτου εὑρίσκονται ἀπολιθωμένα τὸ πρῶτον ἐντὸς στρωμάτων ἀπὸ τῆς ὀλιγοκαίνου ὑποπεριόδου τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος. Τὸ εἶδος *γαῦρος ὁ μέγας* (Garpinus grandis) κατατάσσεται εἰς τὰ συχνότατα φυτικὰ ἀπολιθωμένα εὑρήματα τῶν τριτογενῶν στρωμάτων τῆς Εὐρώπης καὶ ὅλου τοῦ Βορρᾶ. Γ. Κ. Γ.

—γαῦρος (ὁ) *[Ζωολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ἰχθύος χαρπῖνος (βλ. λ.).

γαυσάπης ἢ ***γαύσαπος*** (ὁ) (λατ. gausapa, —e καὶ —um) *[Ἀρχ.]*. Εἶδος ὑφάσματος, οὗ ἡ μὲν μία ὄψις ἦτο ἔμμαλος (φλοκωτή), ἡ δὲ ἑτέρα ὄχι. Κατεσκεύαζον ἐξ αὐτοῦ σκεπάσματα τραπεζῶν, κλινῶν καὶ ἐνδύματα θερμὰ ἀνδρικὰ καὶ γυναικεῖα. Ἀναλογεῖ πρὸς τὴν παρ' ἡμῖν «κάππαν». —Β.

γάφα (ἡ) *[Ναυτ.]*. Ὅρος τοῦ κοινοῦ τῶν ναυτικῶν μας ἰδιώματος (*Κοτσοβίλλη* «Περὶ ἐξαρτισμοῦ τῶν πλοίων» σελ. 119) σημαίνων τὴν ἁρπάγην δι' ἧς ἡ *σκύλα* συγκρατεῖ τὴν ἅλυσιν τῆς ἀγκύρας κατὰ τὰς ἀμφιδετήσεις, τὰς ἐξαμφιδετήσεις, κα τὸν εὐτρεπισμὸν τῶν ἀγκυραίων ἁλύσεων ὅταν ὦσι συνεστραμμέναι. Σ. Ε. Λ.

Γάφαρα *[Ἀρχ. Παραλ. Γεωγρ.]*. «Ἄκρα ἐστὶν ἔχουσα ὅρμον ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν· ἔχει ὕδωρ· καλεῖται [Αἰ]νεόσπορα· ἔστι γὰρ ὁμοία νήσῳ» (Σταδ. Μεγάλ. θαλ. 94—96), ἀπέχουσα τοῦ *Εὐμαίου* σταδίους 15, τοῦ δὲ *Ἀμαοαία* 40. Κατὰ Σκύλακα Καρυανδέα (Περίπλους § 110: Λωτοφάγοι) *Γράφαρα*, κατὰ δὲ Πτολεμαῖον ὁμοίως, ἀλλὰ καὶ *Γάφαρα* Δ, γ, 12), κατὰ δὲ τὸν Πλίνιον Trafra καὶ Tafra (V, 4)· ἀλλὰ καὶ πλεῖσται ἄλλαι παραφθοραὶ τῆς τοπωνυμίας ὑπάρχουσι (Graec. Geogr. Minor. I, σελ. 462,95). Τὸ ἕτερον ὄνομα, *Αἰνεόσπορα*, λόγῳ τῆς συλλαβῆς *Αἰ* φοινικιστὶ «νῆσος») καὶ τῆς ἐπεξηγηματικῆς μνείας τοῦ Σταδιασμοῦ, ἐλέγχεται φοινικικῆς προελεύσεως. Πρόκειται πάντως περὶ τοῦ συγχρόνου ἀκρωτηρίου τῆς Τριπολίτιδος (Ἀφρικῆς) *Ρὰς Ἐσφαρὰ* ἢ *Ρὰς Ἐμσέλ*, εὑρισκομένου 3 μιλ. ΒΔ τοῦ ἀκρωτηρίου Ρὰς Λιγκάτα (πλάτ. 32°28' Β, μῆκ. 14°16' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 246: Ras Makhabez to Benghazi harbour). Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γαφφόρης, ***Γαφφόρε*** ἢ ***Γαφφόριο*** (Gaffore καὶ Gafforio)· βλ. Γκαφφόρε.

Γαχιγιὰ - *Μπεϊλῆ* *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. **Ἀμάραντα.**

γγάστρι (τό)· δημοτ., ἡ ἐγκυμοσύνη: «ἔχει καλὸ—, κακὸ γγάστρι», καλὴν ἢ κακὴν ἐγκυμοσύνην.

γγάστρωμα (τό)· δημοτ., ἀποτέλεσμα τοῦ *γγαστρώνω*, τὸ φέρειν ἐν γαστρί, ἡ ἐγκυμοσύνη.

γγαστρώνω· δημοτ., καθιστῶ τινα ἔγκυον: «τὴν ἐγγάστρωσε», «γγαστρώθηκε ὕστερα ἀπὸ χρόνια»· || παθ. μετχ. *γγαστρωμένη* καὶ ἐπὶ τὸ εὐφημότερον *βαρεμένη* καὶ *βαρούμενη*.

γγίζω· βλ. ἐγγίζω.

γδάρσιμο (τό)· ἡ πρᾶξις καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ἐκδέρειν, ἡ ἀφαίρεσις τοῦ δέρματος· || ἐκδορά, τραῦμα τοῦ δέρματος.

γδάρτης (ὁ)· ὁ ἐκδέρων τὰ σφάγια· || μεταφ. ὁ ἀπηνὴς τοκογλύφος, ὁ οἱονεὶ ἐκδέρων τοὺς ὀφειλέτας· || παροιμ. «Μάρτις γδάρτης, παλουκοκαύτης», λέγεται περὶ τοῦ μηνὸς Μαρτίου, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐνίοτε ἕνεκα τοῦ ὑπερβολικοῦ ψύχους ἀποθνήσκουν τὰ βοσκήματα, χρησιμοποιοῦνται δὲ ὡς καύσιμα ξύλα καὶ τὰ παλούκια τῶν φρακτῶν.

γδαρτός, *—ή, —ό*· ὁ γδαρμένος, ὁ ἐκδαρείς.

Γδερνέτο· βλ. Γουβερνέτο.

γδέρνω, *ἀόρ. ἔγδαρα*, παθ. μετχ. *γδαρμένος*· ἐκδέρω, ἀφαιρῶ τὸ δέρμα· || μεταφ. ἁρπάζω, ἐκβιάζω εἰς ἀπόδοσιν μὴ ὀφειλομένων: «μ' ἔγδαρε ὁ γαμπρός μου, μοῦ πῆρε ὅ,τι εἶχα καὶ δὲν εἶχα»· || παροιμ. «γδέρνει ἄνθρωπο μὲ τὸ στουρνάρι», ἐπὶ σκληροῦ καὶ ἀπανθρώπου· ὁμοίως «τὸν ἔγδαρε ζωντανόν».

γδοῦπος, *γδουπῶ*· ἀντὶ δοῦπος, δουπῶ (βλ. λ.).

Γδόχια *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐν Κρήτῃ κοινότητος *Μουρτου* τῆς ἐπαρχίας Βιάννου τοῦ νομοῦ Λασιθίου. Κάτ. (1928) 312. Ἐντεῦθεν ὁρμώμενος ὁ ὁπλαρχηγὸς Μιχελοδημητράκις τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1867 προσέβαλε τὸν ἐξ Ἡρακλείου ἐπερχόμενον Ἀρὶφ πασᾶν εἰς τὸ Βαλτοπήγαδο (*Ψιλάκι* Ἱστ. Κρήτης Γ' σ. 1056) καὶ ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ σπεύσῃ εἰς Ἱεράπετραν ἡττημένος. Ε. Γ.

γδύμνια (ἡ)· δημοτ., τὸ ἀφῃρημ. τοῦ *γδυμνός*, ἡ γυμνότης.

γδυμνός, *—ή, —ό*· δημοτ., γυμνός, ὁ μὴ φορῶν τὰ ἀναγκαῖα ἐνδύματα (κατὰ σύμφρυσιν τοῦ *γυμνὸς* + *γδυτός*).

γδύνω· δημοτ., ἀόρ. *ἔγδυσα*, παθ. ἀόρ. *ἐγδύθηκα*, παθ. μετχ. *γδυμένος*· ἐκδύω, ἀφαιρῶ τὸ ἔνδυμα, ξεγυμνώνω, ἀντίθ. *ντύνω*· μέσ. *γδύνομαι*· ἐκδύομαι, ἀφαιρῶ τὰ ἐνδύματά μου, ἀντίθ. *ντύνομαι*· || μεταφ. ἀφαιρῶ διὰ τῆς βίας ἢ τῆς κλοπῆς ἢ τῆς ἐπιβολῆς πᾶν ὅ,τι ἔχει τις: «τὸν ἔγδυσε ὁ γυιός του, τοῦ πούλησε καὶ τὸ σακκάκι», «ἄνοιξαν τὸ κατάστημα καὶ τὸ 'γδυσαν».

γδύσιμο (τό)· ἡ πρᾶξις τοῦ *γδύνω* ἢ *γδύνομαι*, ἡ ἀφαίρεσις τῶν ἐνδυμάτων, ἔκδυσις· || μεταφ. ἡ διὰ τῆς βίας, κλοπῆς, ἐπιβολῆς ἀφαίρεσις παντὸς ὅ,τι τις ἔχει.

γδυτός, *—ή, —ό*· ὁ ἐκδεδυμένος, ὁ ἀφαιρέσας τὴν περιβολήν του εἴτε ἐν ὅλῳ, εἴτε ἐν μέρει, γυμνός.

γὲ *[Ἀρχ.]*· μόριον βεβαιωτικόν, πολλάκις ὅμως λαμβάνεται ἐλαττωτικῶς ἢ καὶ ὅλως ἀργόν· || συνεκφέρεται καὶ μετ' ἄλλων βεβαιωτικῶν μορίων: *γέ δή, γέ τοι, γέ τοί που, γὲ οὖν* καὶ *γοῦν*. ἡ δὲ ἀκριβὴς σημασία συνάγεται ἐκ τῶν συμφραζομένων.

γέαστρον (τὸ) (Geastrum) *[Βοτ.]*. Γένος μυκήτων τῆς οἰκογενείας τῶν *λυκοπερδιδῶν*. Τὰ φυτὰ τοῦ γένους τούτου ἔχουσι θαλλὸν κοκκώδη, περιβαλλόμενον ὑπὸ διπλοῦ περικαλύμματος, ὅστις κατὰ τὴν τελείαν ὡρίμανσιν τοῦ μύκητος διανοίγεται εἰς πλεῖστα τμήματα καὶ λαμβάνει ἀστεροειδὲς σχῆμα. Ἐκ τοῦ διανοιγομένου θαλλοῦ ἐξέρχονται τὰ σπόρια ἢ ἄρρενα γονιμοποιὰ στοιχεῖα ἀνάμικτα μετὰ τῶν θηλέων τοιούτων, ἅτινα προσομοιάζουσι πρὸς φαιὰν κόνιν. Οἱ μύκητες οὗτοι κατ' ἀρχὰς ἀναφαίνονται ὑπὸ τὴν γῆν καὶ εἶτα ὑπὲρ τὸ ἔδαφος. Τὸ γένος περιλαμβάνει πέντε εἴδη φυόμενα εἰς ὑγρὰς ἐκτάσεις. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γέαστρον τὸ ὑγρομετρικὸν* (Geastrum hygrometricum), ὅπερ ἔχει χρῶμα ἐρυθρόφαιον καὶ ἀπαντᾷ πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης. Δ. Ν. Π

γεάσφαλτος (ἡ) *[Ὀρυκτολ.]*· βλ. λ. ἄσφαλτος.

Γεβαδαῖοι *[Ἀρχ.]*. Ἀραβικὸς λαὸς ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς ἄνω Αἰγύπτου, μνημονευόμενος ὑπὸ τοῦ Πλινίου (Φ. Ι. VI, 168). Ἡ χώρα *αὐτῶν* ἀνῆκεν εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Τρωγλοδυτῶν (Μπισσαρίν), ἔκειτο δὲ μεταξὺ τῆς Βερενίκης-(Σεκκὲτ-Μπεντὲρ ἐλ-Καμπὶρ) εἰς 23°55' παρὰ τὸν Ἀκάθαρτον κόλπον τῶν ἀρχαίων (*Στράβ.* XVI, 761), τὸν νῦν καλούμενον Οὐμμ ἐλ-Κετέφ, πρὸς βορρᾶν, καὶ τοῦ ὄρους Πενταδακτύλου (Γκεμπὲλ-Φεράγ) πρὸς νότον. Κατὰ ταῦτα, ἡ χώρα τῶν Γεβαδαίων ὡρίζετο πρὸς βορρᾶν ὑπὸ τοῦ Γκεμπὲλ Σαλάϊ, πρὸς νότον ὑπὸ τοῦ Γκεμπὲλ Φεράγ, πρὸς ἀνατολὰς ὑπὸ τῶν ἀκτῶν Οὐμμ-ἐλ-Κετὲφ καὶ πρὸς δυσμὰς ὑπὸ τοῦ ἰσθμοῦ Ἀσσαμπάμπ. —Μ.

Γεββανῖται *[Γεωγρ.]*. Λαὸς τῆς ἀρχαίας Ἀραβίας, ὅστις κατῴκει ἐν τῇ καλουμένῃ Εὐδαίμονι Ἀραβίᾳ καὶ ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ σημερινοῦ Ἄδεν. Τοῦ ἀραβικοῦ τούτου λαοῦ μνημονεύονται καὶ δύο πόλεις (*Θούμνα* ἢ *Θόμνα* καὶ *Ναγία*) καὶ εἷς ἐμπορικὸς λιμήν, *Ὄκηλις* καλούμενος, διὰ τοῦ ὁποίου ἐξήγοντο τὰ ἀρώματα (θυμιάματα), ἅτινα παρῆγεν ἡ χώρα. ΚΑΦ.

Γέβελ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*· βλ. λ. **Βύβλος.**

Γεβελέϊζις *[Μυθολ.]*. Δαίμων τις τῶν Γετῶν (*Ἡροδ.* 4,94) ἐν Θρᾴκῃ, ὃν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ συγχέουσι πρὸς τὸν Ζάμολξιν, πρὸς ὃν μεταβαίνουσιν οἱ ἀποθνήσκοντες. ΙΑΚ. Χ. Δ.

γεβεντίζω καὶ ***γκεβεντίζω***· (ἐκ τοῦ τουρκ. *γκεβεντῆ*) ἀτιμάζω, ἐκθέτω. Ἡ λέξις εἶναι ἐν χρήσει ἐν τῇ δημώδει διαλέκτῳ ἑλληνικῶν τινων χωρῶν.

γεβέντισμα (τό)· δημοτ., ἡ πρᾶξις τοῦ γεβεντίζω, διαπόμπευσις.

—*[Λαογρ.]* Μία ἐκ τῶν συνωνύμων τοῦ *πομπὴ* λέξεων, σημαίνουσα τὸ σύνηθες κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους καὶ παρὰ τῷ καθ' ἡμᾶς λαῷ διατηρηθὲν ἔθιμον τῆς διαπομπεύσεως τῶν παραβατῶν τῆς κρατούσης ἠθικῆς. Κατὰ τὸ γεβέντισμα ὁ ἔνοχος καθεσθεὶς ἐπὶ ὄνου, συνήθως ἀνάστροφα, περιήγετο ἀνὰ τὰς κεντρικὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως ὑποβαλλόμενος εἰς διαφόρους κακώσεις καὶ ἐξευτελισμοὺς ἐκ μέρους τοῦ παρακολουθοῦντος ὄχλου, ἐνῷ κῆρυξ διελάλει τὸ ἔγκλημα ὅπερ ὑπῆρξεν ἀφορμὴ τῆς πομπεύσεώς του. Ἐκ τούτου τὸ ῥῆμα *γεβεντίζω* προσέλαβε τὴν σημασίαν τοῦ ἀτιμάζω δεινῶς, καὶ ἀνάλογον τὸ οὐσιαστικὸν *γεβέντισμα* καὶ ἡ μετοχὴ *γεβεντισμένος*. Ἄλλοι τύποι τῆς αὐτῆς λέξεως: *κιβέντισμα, γιβέντισμα, γκιβέντισμα* κλπ. [Πρβλ. *Ν. Γ. Πολίτου*. Ὑβριστικὰ σχήματα ἐν «Λαογρ. Συμμ.» Β', σ. 350 ἑξ.] Χ. Γ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΑΔΗΣ

γεβία (ἡ) (Gebie) *[Ζωολ.]* Γένος μαλακοστράκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δεκαπόδων-μακρούρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *θαλασσινιδῶν*. Αἱ γεβίαι ὁμοιάζουσιν ὡς πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν τοῦ σώματος πρὸς τὰς *καρίδας*. Τὸ χιτώνιον τῶν μαλακοστράκων τούτων εἶναι μᾶλλον μαλακὸν καὶ περιβάλλεται ὑπὸ μικροτάτων ἀκανθῶν. Αἱ κεραῖαι, τέσσαρες τὸν ἀριθμόν, εἶναι ἀρκετὰ μακραὶ καὶ τελευτῶσιν εἰς δύο ἢ τέσσαρας χηλάς. Αἱ γεβίαι ἀπαντῶσιν εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Τρέφονται ἐκ μικροτέρων μαλακοστράκων καὶ μικρῶν σκωλήκων. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἐλάχιστα εἴδη. Δ. Ν. Π.

Γεβὼν *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*· βλ. λ. **Βύβλος.**

γεγές· δημοτ., μωρολόγος, ἀνόητος, κοιν. σαλιάρης· || κρονόληρος.

Γεγκὲν Μεχμὲτ *πασᾶς*. Βεζύρης τῆς Τουρκίας (βλ. Μεχμέτ).

Γεγκοργιὲβσκ (Jegorjewsk) *[Γεωγρ.]*· Πόλις τῆς Ρωσίας ἐν τῷ κυβερνείῳ Ργιαζὰν (κάτ. 30.000), ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Βοσκρεσσένσκ-Γεγκοργιέβσκ. Ἔχει ἐμπόριον σιδηρῶν καὶ βιομηχανίαν ὑφασμάτων. —Μ.

γεγονός, *—ότος* (τό)· (μετοχ. τοῦ *γέγονα*, παρακ. τοῦ *γίγνομαι*, ὡς οὐσιαστ.)· πᾶν ὅ,τι ἔγινε, τὸ γεγενημένον, τὸ τετελεσμένον, συμβὰν ἔχον ἑνότητα πράξεως: «ἀξιοσημείωτον γεγονός», «τοῦτο εἶναι ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα γεγονότα τοῦ πολέμου»· || τὸ δεδομένον, ἡ ἀναμφισβήτητος ἀλήθεια: «τὸ γεγονὸς ὅτι πρόσθετα φορολογικὰ βάρη εἶναι ἀδύνατα, ἐπιβάλλει οἰκονομίας». Β. Φ.

— *[Φιλοσ.]* Ἐν τῇ μεθοδολογίᾳ καθόλου καλεῖται *γεγονὸς* τὸ ὑπὸ εὐρυτάτην ἔννοιαν ἐμπειρικὸν φαινόμενον, λαμβανόμενον χρονικῶς καὶ περιγραφικῶς καὶ ἐξεταζόμενον μεμονωμένως εἴτε καθ' ἑαυτὸ εἴτε κατὰ τὴν χρονικὴν ἐπανάληψίν του. Ὁ χαρακτηρισμὸς ἑνὸς δεδομένου ὡς γεγονότος δηλοῖ καταφατικὴν κρίσιν τοῦ ὑποκειμένου ἐν

Digitized by Google

σχέσει πρὸς τὴν ἀπόλυτον ἐμπειρικὴν ἀλήθειαν τοῦ δεδομένου.

Τὸ γεγονὸς δύναται νὰ ἀπολεσθῇ ἐκ τῆς ἐμπειρίας μας, ὁπότε ἐξέρχεται τῶν ὁρίων τῆς μεθοδικῆς ἐρεύνης, δυνάμενον ἐν καιρῷ νὰ ἐπανέλθῃ· ἢ δύναται νὰ προϋπάρξῃ τῆς ἐμπειρίας, ὁπότε εἶναι δυνατὸν νὰ εἰσέλθῃ· οὕτω π. χ. γεγονὸς εἶναι τὸ ὅτι λέγεται περὶ τοῦ Ξέρξου ὅτι κατέλυσεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πατρὸς τοῦ Δημοκρίτου· τὸ ὅτι κατέλυσε δυνατὸν νὰ εἶναι γεγονός, ἐξέρχεται ὅμως ὡς τοιοῦτον τῶν ὁρίων τῆς μεθοδικῆς ἐρεύνης, δυνάμενον νὰ εἰσέλθῃ, ἢ μᾶλλον τότε νὰ ἐπανέλθῃ, ἐντὸς αὐτῶν ἂν ἀποδειχθῇ. Ἄλλως: δεχόμεθα ὅτι συνέβησαν ὡρισμένα γεγονότα πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς· τὰ γεγονότα ὅμως ταῦτα εἰσέρχονται κατ' ὀλίγον καὶ διὰ τῆς ἐρεύνης εἰς τὴν σφαῖραν τῆς ἐμπειρίας.

Τὸ γεγονὸς διαστέλλεται: 1) τοῦ *φαινομένου*, καθ' ὅτι πᾶν φαινόμενον εἶναι μὲν γεγονός, ἀλλὰ καθ' ὃ φαινόμενον, καὶ διὰ τὴν ψυχολογικὴν ἐμπειρίαν τοῦ ὑποκειμένου τοῦ φαινομένου, οὐχὶ δὲ καθ' ἑαυτὸ ἐξεταζόμενον κλπ., ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου τὸ γεγονὸς δύναται νὰ προϋπάρξῃ τοῦ φαινομένου ἢ καὶ νὰ μὴ συνυπάρξῃ μετ' αὐτοῦ· 2) τοῦ *συμβάντος*, καθ' ὅτι τοῦτο ἐκφράζει πολὺ στενοτέραν ἔννοιαν, ἔχον ἰδίᾳ κινητικὸν περιεχόμενον: «θεσμός τις εἶναι γεγονός, δὲν εἶναι συμβάν»· 3) τοῦ *δεδομένου*, καθ' ὅτι τοῦτο συμπεριλαμβάνει πᾶν τὸ ἐξεταστέον εἴτε γεγονός, εἴτε μή· 4) τῆς *ἀντικειμενικῆς πραγματικότητος*, καθ' ὅτι ἀφορᾷ συγκεκριμένα καὶ ἐν χρόνῳ δεδομένα.

Ἡ μεθοδικὴ ἀξία τοῦ γεγονότος ὡς στοιχείου μεθοδικοῦ, συμφώνως πρὸς τὰ ἐν τῇ ἀρχῇ λεχθέντα εἶναι ἐκ φύσεως καὶ γενετικῶς ἀπόλυτος ἐν τῇ ἐμπειρίᾳ, δύναται δὲ νὰ ἀμφισβητηθῇ μόνον διὰ προτάσεων μεταφυσικῶν καὶ γνωσιολογικῶν, θιγουσῶν αὐτὴν τὴν ἐμπειρίαν. Κ. Θ. Δ.

«γεγωνυίᾳ τῇ φωνῇ» (φρ. ἐκ τῆς ἀρχαίας γλώσσης)· μὲ ἰσχυρὰν φωνήν, μεγαλοφώνως.

γεδέκι (τὸ) ἢ *γεντέκι* (τουρκ. καὶ περσ. *γεντέκ*= τὸ σχοινίον διὰ τοῦ ὁποίου σύρεται ὁ ἵππος).—1) Σχοινίον διὰ τοῦ ὁποίου σύρονται ἢ ρυμουλκοῦνται ἀκάτια καὶ λέμβοι ἐναντίον τοῦ ρεύματος ποταμῶν ὑπὸ ἀνθρώπων βαδιζόντων ἐπὶ τῆς ὄχθης, ὁ «*τόνος*» τῶν ἀρχαίων.—2) Ἵππος συρόμενος κατόπιν τοῦ ἱππέως (*ἵππος παράσειρος* ἢ *παρήορος* ἢ *σειροφόρος*), κυρίως μὲν ὅπως χρησιμεύσῃ ἐν περιπτώσει ἀνάγκης, συχνότερον ὅμως χάριν ἐπιδείξεως μεγαλείου, ὡς συνέβαινεν εἰς παλαιοτέρους χρόνους ἐν Τουρκίᾳ, ὅπου ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τοιούτων ἵππων ἐκρίνετο καὶ ὁ βαθμὸς τῆς ἀξίας καὶ δόξης τοῦ ἱππεύοντος. Ν. Μ.

Γεδεὼν *[Βιβλ. Ἱστορ.]*. Ὄνομα διαφόρων Ἑβραίων μνημονευομένων ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ, ἐξ ὧν μάλιστα ἄξιος λόγου εἶναι ὁ κριτὴς *Γεδεών*, εἷς ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων κριτῶν. Ἦτο υἱὸς τοῦ Ἰωὰς καὶ κατήγετο ἐκ τῆς μανασσικῆς πόλεως Ἐφραθᾶ. Ἦτο ἀνδρεῖος καὶ εἶχε μεγαλοπρεπὲς παράστημα. Ἤδη ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἵνα βοηθήσῃ τὸν λαόν του καταθλιβόμενον ὑπὸ τῶν Μαδιανιτῶν. Ἡ πρώτη αὐτοῦ πρὸς τὸν Γιαχβὲ (τὸν Θεὸν τοῦ Ἰσραὴλ) ὑπηρεσία ἦτο, ὅτι κατέστρεψε βωμόν τινα τοῦ Βάαλ καὶ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ ἀνήγειρε βωμὸν εἰς τὸν Γιαχβέ, ἐφ' ᾧ καὶ ἐπωνομάσθη Ἱεροβάαλ, ὅπερ δηλοῖ ἀμυνέσθω ὁ Βάαλ. Καθοδηγηθεὶς καὶ ἐνισχυθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, κατώρθωσε νὰ καταβάλῃ τοὺς Μαδιανίτας καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ τεσσαρακονταετῆ εἰς τὸν λαὸν αὐτοῦ εἰρήνην. Ἔσχε δὲ τὴν μεγαλοψυχίαν νὰ ἀποκρούσῃ τὴν εἰς αὐτὸν μετὰ τὴν νίκην κατὰ τῶν Μαδιανιτῶν προταθεῖσαν βασιλείαν, ἀποκριθεὶς τὸ περίφημον «οὐκ ἄρξω ἐγὼ καὶ οὐκ ἄρξει ὁ υἱός μου ἐν ὑμῖν· Κύριος ἄρξει ὑμῶν» (Κριτῶν η' 23). Παρὰ τὴν ἀπαγόρευσιν ὅμως τοῦ νόμου, κατεσκεύασεν ἐκ τῶν χρυσῶν λαφύρων, ἅτινα οἱ πολεμισταὶ εἶχον λάβει παρὰ τῶν Ἰσμαηλιτῶν (Μαδιανιτῶν), χρυσοῦν ἐφὼδ (ἱερατικὸν ἔνδυμα, τὴν *ἐπωμίδα* λεγομένην), ὅπερ γενόμενον ἀφορμὴ εἰδωλολατρείας εἰς τὸν λαὸν ὑπῆρξεν ὀλέθριον καὶ εἰς τὸν οἶκον Γεδεών. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ὁ λαὸς παρεδόθη εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Βάαλ, ὁ δὲ οἶκός του (ἑβδομήκοντα υἱοί) ἐξωλοθρεύθη ὑπὸ τοῦ Ἀβιμέλεχ (βλ. λ.) πλὴν τοῦ Ἰωάθαμ. Π. Ι. Μ.

—**Γεδεών**. Ἐπίσκοπος Αὐλοποτάμου (Κρήτης) κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς τουρκικῆς κατακτήσεως. Καταδιωχθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἕνεκα τῶν φιλελευθέρων αὐτοῦ αἰσθημάτων, ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακὰς Ρεθύμνης καὶ κατόπιν πολλῶν βασάνων ἀπεφυλακίσθη τὴν 18 Ὀκτωβρίου 1716 ἐπανελθὼν εἰς τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ, ὅπου παρέμεινε μέχρι τοῦ 1753, ὅτε παρῃτήθη τοῦ ἐπισκοπικοῦ θρόνου καὶ κατέγινεν εἰς τὴν συγγραφὴν χρονογραφίας ἀρχομένης ἀπὸ τοῦ 1538 μέχρι 1716. Ἀπεβίωσεν ἐν Μελιδονίῳ Μυλοποτάμου (Κρήτῃ) τὴν 22 Σεπτεμβρίου 1754. [Βλ. κατάλογον κωδίκων ἐξαχθέντα ὑπὸ Σπυρ. Λάμπρου ἐκ Νομοκάνονος ἀνευρεθέντος ἐν τῇ Ἱ. Μονῇ τοῦ Ἁγ. Νικολάου ἐν Ἄνδρῳ]. Ν. ΚΛΣ

—**Γεδεών**. Λόγιος κληρικὸς τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος, ἐγεννήθη ἐν Κύπρῳ, κατετάχθη εἰς τὸν κλῆρον τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων, ἐλθὼν δ' ὕστερον εἰς τὴν Λειψίαν ἐχρημάτισεν ἐφημέριος τῆς ἐκεῖ ἑλληνικῆς κοινότητος ἀπὸ τοῦ 1754—1758, ἴσως ὅμως ἔμενε καὶ κατόπιν εἰς τὴν πόλιν ταύτην, διότι σημειοῦται διορθωτὴς δύο βιβλίων τυπωθέντων αὐτόθι τῷ 1760 καὶ 1768. Ἐξέδωκεν αὐτὸς τῷ 1758 τὸν εἰς δύο τόμους «Κριτὴν τῆς ἀληθείας» (εἰς 4ον), περιέχοντα τὴν μετὰ τῶν διαμαρτυρομένων ἀλληλογραφίαν τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίου Β'.

—[Βλ. *Παπαδοπούλου Βρεττοῦ Ἀνδρέου*, Νεοελλην. Φιλολογία, τ. Α' σ. 188. *Μαυροκορδάτου*, Ψόγος νικοτιανῆς, ἐκδ. Σοφοκλέους ἐξ Οἰκονόμων· Βενετία, 1876, σ. 67.]. Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

— **Γεδεὼν**· βλ. Βυζάντιος, *Γεώργιος* (τ. Ζ' σ. 922 β').

— **Γεδεὼν** *ὁ Θεσσαλός, νεομάρτυς*. Γεννηθεὶς κατὰ τὸ β' ἥμισυ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἐν τῷ χωρίῳ Κάπουρνα παρὰ τὴν Μακρυνίτσαν, ἐστάλη, δωδεκαετὴς ὤν, ὑπὸ τῶν πτωχῶν γονέων του πρός τινα θεῖόν του εἰς Βελεστῖνον. Ὁ ἀγᾶς ὅμως τοῦ Βελεστίνου Ἀλῆς κατώρθωσε ν' ἀποσπάσῃ τὸν παῖδα ἀπὸ τοῦ θείου του καὶ παραλαβὼν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκόν του περιτέμνει καὶ μετονομάζει *Ἰμβραὴμ* (*Νικόλαον* πρότερον καλούμενον). Ἀλλὰ μετὰ δύο μῆνας ὁ μικρὸς Νικόλαος δραπετεύει εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον, ὁ δὲ πατὴρ φοβούμενος τοὺς Τούρκους φυγαδεύει αὐτὸν μετά τινων Χριστιανῶν κτιστῶν εἰς Κρήτην καὶ ἐκεῖ διαμένει παρά τινι ἱερεῖ βοηθῶν αὐτὸν εἰς ἀγροτικὰς ἐργασίας. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ ἱερέως μετὰ τρία ἔτη, ἀπέρχεται μετά τινος ὁμήλικος Κρητὸς εἰς Ἅγιον Ὄρος ὁ Νικόλαος, καὶ γενόμενος μοναχὸς ἐν τῇ μονῇ τοῦ Καρακάλλου μετονομάζεται *Γεδεών*. Συλλογιζόμενος δὲ πάντοτε τὸ παιδικὸν ἁμάρτημά του καὶ πεποιθὼς ὅτι τοῦτο μόνον διὰ μαρτυρικοῦ θανάτου ἠδύνατο νὰ συγχωρηθῇ, μετὰ 35 ἐτῶν διαμονὴν ἐν τῇ μονῇ, ἐπανέρχεται εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ περιερχόμενος πόλεις καὶ χωρία αὐτῆς προεκάλει τοὺς Τούρκους, πολλὰ κατὰ τῆς θρησκείας αὐτῶν λέγων. Συλληφθεὶς δ' ἐν Ἀγυιᾷ ἡμέραν τινὰ καὶ ἀποσταλεὶς εἰς Τύρναβον, ὅπου εὑρίσκετο ὁ Βελῆ πασᾶς, ὁμολογεῖ ἐνώπιον αὐτοῦ τὸ παιδικόν του ἁμάρτημα, ὁμολογεῖ ὅτι Χριστιανὸς ἐγεννήθη καὶ Χριστιανὸς θ' ἀποθάνῃ, καὶ ἐξοργίσας οὕτω τὸν πασᾶν παραπέμπεται εἰς τὰς φυλακάς. Ἐκεῖ δὲ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας βασανισθείς, τελευταῖον ἀποτέμνεται τὰς χεῖρας, ἔπειτα τοὺς πόδας καὶ τελευταῖον τὴν κεφαλὴν τῇ 30 Δεκεμβρίου τοῦ 1818. Οἱ Χριστιανοὶ παραλαβόντες τὰ λείψανα αὐτοῦ ἔθαψαν ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων τοῦ Τυρνάβου, ὁπόθεν τῷ 1837 μοναχοὶ τῆς μονῆς Καρακάλλου παρέλαβον αὐτὰ εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος. Τὴν ᾀσματικὴν ἀκολουθίαν τοῦ νεομάρτυρος τούτου ἔγραψεν ὁ ἱερεὺς καὶ διδάσκαλος Μακρυνίτσης Πολυζώης, ἐκδοθεῖσαν ἐν Βόλῳ τῷ 1888 ἐν β' ἐκδόσει (*Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου* «Οἱ νεομάρτυρες» σ. 199). Ε. Γ. Π.

Γεδεών. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἀναφέρεται φιλέλλην ἐκ Βυρτεμβέργης, κατελθὼν μεταξὺ τῶν πρώτων εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπως μετάσχῃ τοῦ Ἀγῶνος. Ὀνομασθεὶς ὑποχιλίαρχος ὑπηρέτησεν εἰς τὸν τακτικὸν στρατὸν καὶ διεκρίθη εἰς πολλὰς μάχας. Γ. Δ. Κ

Γεδεών, ***Μανουὴλ Ἰω.*** Γεννηθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 8 Ἰουλίου 1851, ἐδιδάχθη κατ' οἶκον τὴν ἑλληνικήν, καὶ κατόπιν ἐπὶ ἓξ ἔτη ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ, λαβὼν τὸ πτυχίον τελειοδιδάκτου τὸν Ἰούνιον τοῦ 1869. Ἐγκύψας ἔκτοτε εἰς τὴν μελέτην τῆς ἑλληνικῆς μεσαιωνικῆς ἱστορίας, ἐπὶ τούτῳ δ' ἐρευνήσας κώδικας τοῦ Πατριαρχείου, τῆς Ἁγιοταφικῆς βιβλιοθήκης τῶν Ἀθηνῶν, Ἁγίου Ὄρους, Πάτμου, καὶ τινας ἰδιωτικούς, ἤρχισε νὰ δημοσιεύῃ ἀπὸ τοῦ 1871, διὰ τῆς «Πανδώρας», ἱστορικὰς διατριβάς, ἀσχοληθεὶς ὕστερον καὶ εἴς τινα θέματα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου, γνωρισθεὶς διά τινων ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐφημερίδων, μετὰ ταῦτα δὲ διὰ τῆς «Ἐκκλησ. Ἀληθείας», τῆς ὁποίας 29 ἐκ τῶν 42 τόμων ἔχουσιν ἐκδεδομένας διατριβὰς αὐτοῦ, ὡς ἔχει καὶ τὸ περιοδικὸν τοῦ Ἑλλην. Φιλολογ. Συλλόγου (Κωνσταντινουπόλεως), ἡ «Ἀνάπλασις», ὁ Ἱερὸς Σύνδεσμος», ἡ «Νέα Φόρμιγξ», κτλ. Αἱ μέχρι σήμερον οὕτως ἐκδοθεῖσαι διατριβαὶ αὐτοῦ ἀνέρχονται εἰς 550, τῶν ὁποίων κυριώτεραι: Πατριαρχικοὶ Πίνακες, Κανονικαὶ Διατάξεις, Βυζαντινὸν Ἑορτολόγιον, οὗ συμπληρώματα (560 σελίδες) αἱ Ἐκκλησίαι βυζαντιναὶ ἐξακριβούμεναι, καὶ Ἑορτολόγιον Κωνσταντινουπολίτου προσκυνητοῦ. Ἔγγραφα περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος (680 σελ.), Ἡ περὶ προνομίων τριλογία, Αἱ Θρακικαὶ ἱστορίαι (3 βιβλία), Ἀρχεῖον ἐκκλησ. Ἱστορίας (σελ 416), Ἀναγνώσματα τῶν Κυριακῶν, Χρονικὰ τῆς πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας, Χρονικὰ τοῦ πατριαρχικοῦ οἴκου καὶ τοῦ ναοῦ. Ὁ Ἄθως, Ζωοδόχος Πηγὴ (ψευδωνύμως ὑπὸ *ἱερέως Εὐγενίου*), Προικόννησος, Τυπικὸν τῆς ἐπὶ τοῦ βουνοῦ τοῦ Αὐξεντίου μονῆς Ζωοδόχος Πηγὴ (μικρότερον, χάριν τοῦ λαοῦ), Περὶ τοῦ ἁγίου μύρου, Νεκταρίου Ἱεροσολύμων πέντε ἐπιστολαί, Γράμματα πατριαρχικὰ περὶ τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς, Κυρίλλου Λαυριώτου πατριάρχαι μετὰ τὴν ἅλωσιν, Γρηγορίου τοῦ Ε' 9 διάδοχοι.

Ὁ Μανουὴλ Γεδεὼν εἶναι μέλος τῆς ρουμανικῆς Ἀκαδημίας καὶ τῆς ἀρχαίας Ἀκαδημίας τῆς Ρουάν, μέγας χαρτοφύλαξ τοῦ Πατριαρχείου ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντίνου Ε' (1897), χρονογράφος (ἱστοριογράφος ἐπὶ μισθῷ) ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἰωακεὶμ Γ' καὶ τῆς Συνόδου καὶ τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου (1901) καθορισθείς, καὶ ὑπομνηματογράφος τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Δαμιανοῦ (1920). —Β.

Γεδῆ-Δερμὲν *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Ἑπτάμυλοι.

Γεδῆ-Περὲ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Νεροφράκτης.

γεδίκι (τὸ) ἢ *γεντίκι* (λ. τουρκ. *γεντίκ*)· προνομιοῦχος ἄδεια ἐξασκήσεως ἐπαγγέλματος ἢ μικροεμπορίου τινὸς (ἐν Τουρκίᾳ) ἐν ὡρισμένῳ ἢ καὶ μὴ ὡρισμένῳ χώρῳ, ἰδίᾳ δὲ ἄδεια οἰνοπνευματοπωλείου, καπηλείου ἢ καπνοπωλείου, ἀποτελοῦσα ἐμπράγματον δικαίωμα ἐκχωρήσιμον καὶ μεταβιβάσιμον, ἀναπόσπαστον ἀπὸ τοῦ κτιρίου καὶ ἀπὸ τῶν διὰ τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματος ἢ τοῦ ἐμπορίου συναφῶν ἐργαλείων, ἐνίοτε δὲ καὶ δικαίωμα ἐπιφανείας, ἐμφυτεύσεως, ὁποῖα π. χ. τὰ ἀρχικῶς παραχωρηθέντα εἰς τὰς τέως τουρκικὰς ἐπαρχίας τῆς Μακεδονίας.

Γεδίκιον λέγεται καὶ εἰδικόν τι τέλος βακουφικῶν τινων κτημάτων (τουρκ. Δικ.). Τὸ γεδίκιον ἦτο κἄτι ἀνάλογον πόρρωθεν πρὸς τὴν σημερινὴν ἄδειαν τῶν περιπτεριούχων. Τοιαύτας ἀδείας ἐξέδιδεν ἀρχικῶς ἡ διοίκησις τῶν βακουφικῶν κτημάτων, εἰς τὴν ὁποίαν περιήρχετο καὶ τὸ μίσθωμα τῆς ἀδείας ἢ τοῦ δικαιώματος, δυναμένου νὰ μεταβιβασθῇ διὰ πωλήσεως, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ καταβάλληται ἐτησίως τὸ οἰκεῖον μίσθωμα εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν βακουφίων. Ἐκτὸς τῶν πρὸς ὑπόστεγα κτίρια ἀναποσπάστως συναφῶν γεδικίων ὑπῆρχον καὶ τὰ ἐν τῷ ἐλευθέρῳ ἀέρι τοιαῦτα (*χαβάϊ-γεδίκ*), δυνάμενα νὰ μετατεθῶσιν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον. Ὡς ἐκ τῶν δυσχερειῶν ὅμως, τὰς ὁποίας συνεπήγετο ἡ ὅλη ὑπόθεσις τῶν γεδικίων, ἀπηγορεύθη διὰ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος τῆς 8 Ζιλχιττζὲ 1277 (1875).

Τὰ βακουφικὰ γεδίκια διῃροῦντο ἀρχικῶς εἰς δύο κατηγορίας: τὰ *κανονικὰ (νιζαμλῆ)*, ἅτινα ἀφιερώθησαν ἀρχικῶς εἰς τὰς δύο ἱερὰς πόλεις, τὴν Μέκκαν καὶ τὴν Μεδινάν, ὑπὸ Μωάμεθ τοῦ Κατακτητοῦ, καὶ εἰς τὰ *κοινὰ* (*ἀαντί*).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Θεμιστ. Κτενᾶ*, Αἱ ἀφιερώσεις ἢ τὰ Βακούφια (Ἀθῆναι 1893).—*Georges Young*, Corps de droit ottoman, Oxford (1906 τ. VI). Ν. Μ.

Γεδικλῆ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Περιστερά, *Κάτω*.

γεδίννιος ***ἐποχὴ*** ἢ ***σειρὰ στρωμάτων*** (Gedinnien) *[Γεωλογ.]*. Ἡ ἀρχαιοτέρα ἐκ τῶν δύο ἐποχῶν εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ἡ κατωτέρα δεβόνιος ἢ παλαιοδεβόνιος ὑποπερίοδος (ὑποδιάπλασις) τοῦ παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος (ἀθροίσματος στρωμάτων).

Στρώματα τῆς ἐποχῆς (σειρᾶς) ταύτης εὑρέθησαν εἰς τὰ Ἄρδεννα, τὰ ρηνικὰ σχιστολιθικὰ ὄρη, εἰς τὸ Looe τῆς Κορνουαλλίας καὶ ἀλλαχοῦ. Εἶναι κυρίως σχιστόλιθοι καὶ φυλλῖται μετὰ χαλαζιτῶν καὶ ἀρκοσῶν ὡς καὶ κροκαλοπαγῆ. Περικλείουν πολλὰ ἀπολιθωμένα λείψανα βραχιοπόδων θαλασσίων ζῴων. Γ. Κ. Γ.

γεδρίτης (ὁ) (Gedrit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτόν, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀνθοφυλλίτης (βλ. λ.) περιέχων ὀξείδιον ἀργιλλίου (Al_2O_3). Ἔχει χρῶμα ἀνοικτὸν καστανόφαιον μέχρι πρασινωποῦ. Ὠνομάσθη οὕτως ἐκ τοῦ τόπου Gèdres τῶν Πυρηναίων, ὅπου τὸ πρῶτον ἀνευρέθη. Ἀπαντᾷ ἐπίσης εἰς Fiskernäs τῆς Γροιλανδίας, Banle τῆς Νορβηγίας, Μέλανα Δρυμὸν καὶ ἀλλαχοῦ. Γ. Κ. Γ.

Γεδρωσία καὶ ***Γαδρωσία*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς Ἀσίας, ἥτις ἔκειτο μεταξὺ τῆς Ἰνδοσκυθίας πρὸς Α, τῆς Καρμανίας πρὸς Δ, τῆς Δραγγιανῆς καὶ Ἀραχωσίας πρὸς Β καὶ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης πρὸς Ν. Ἦτο ἡ χώρα ἡ ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὸ σημερινὸν χανᾶτον *Βελουτχιστάν*, ἦτο δὲ ἄγονος καὶ παρῆγεν ἀρώματα μόνον, ἰδίως νάρδον καὶ σμύρναν, καὶ ἐλαχίστους καρπούς, οἱ δὲ κάτοικοι τῶν παραλίων αὐτῆς ἔζων τρεφόμενοι μὲ ἰχθῦς μόνον. Τὴν Γεδρωσίαν πρῶτος ὑπέταξεν ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπους, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ ὁποίου καὶ ὁ Ἕλλην γεωγράφος Σκύλαξ ὁ Καρυανδεύς, ναύαρχος ὢν τοῦ περσικοῦ στόλου, ἠρεύνησε τὰ παράλια αὐτῆς. Εἰς τὰ βόρεια ὅρια τῆς χώρας ταύτης ἔφθασεν ὁ Μ. Ἀλέξανδρος κατὰ τὸ 330 π. Χ., διερχόμενος τὴν Ἀραχωσίαν, ὅτε καὶ ἡνώθη, φαίνεται, μετ' αὐτῆς ἡ Γεδρωσία εἰς μίαν σατραπείαν ὑπὸ τὸν Μακεδόνα Μένωνα, τῇ ἐπιμελείᾳ τοῦ ὁποίου καὶ ἐκτίσθη τότε ἡ ἐν Ἀραχωτοῖς *Ἀλεξάνδρεια (Κανδαχάρ)*. Διῆλθε δὲ δι' αὐτῆς κατὰ τὸ 325 π. Χ. ἐπιστρέφων ἐκ τῆς Ἰνδικῆς καὶ μετὰ τὴν καθυπόταξιν τῆς κατὰ τὰ ἀνατολικὰ ὅρια αὐτῆς χώρας

Digitized by Google

τῶν Ὠρειτῶν, τὴν ὁποίαν καὶ ἥνωσε μετὰ τῆς Γεδρωσίας καὶ τῆς χώρας τῶν Ἀρβιτῶν εἰς μίαν σατραπείαν ὑπὸ τὸν Ἀπολλοφάνην, ὅστις καὶ διετάχθη τότε νὰ μεριμνήσῃ ὅπως συναθροισθῶσι πρόβατα καὶ ἄλλα χρειώδη εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Γεδρωσίας, διὰ νὰ μὴ περιέλθῃ εἰς ἔνδειαν ὁ στρατός του, ὅστις ἔμελλε νὰ διέλθῃ δι' αὐτῆς. Ἀνεκδιήγητα ἦσαν τὰ βάσανα τῆς στρατιᾶς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὁδοιπορούσης διὰ τῶν ἀμμωδῶν ἐρήμων ἐκτάσεων τῆς Γεδρωσίας. Δὲν ἦσαν δὲ ὀλιγώτεραι αἱ ταλαιπωρίαι ἃς ὑπέστη καὶ ὁ στόλος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ὁ ὑπὸ τὸν ναύαρχον Νέαρχον περιπλεύσας τὰ παράλια τῆς Γεδρωσίας. Ὁ Νέαρχος μάλιστα ὑπῆρξε ὁ σπουδαιότερος τῶν ἐρευνητῶν τῆς χώρας ταύτης, ὁ μελετήσας τὴν φύσιν τοῦ ἐδάφους καὶ τὴν χλωρίδα αὐτῆς. Τὰς ἐρεύνας τοῦ Νεάρχου εἶχον ὡς πηγὴν καὶ ὁ Θεόφραστος ἀναφέρων τὰ φυτὰ τῆς Γεδρωσίας καὶ ὁ Ἀριστόβουλος καὶ ὁ Ἀρριανός. Κατὰ τὸν θάνατον τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου (323 π. Χ.) σατράπης τῆς Γεδρωσίας καὶ Ἀραχωσίας ἦτο ὁ Σιβύρτιος, διαδεχθεὶς φαίνεται τὸν Θόαντα, τὸν ὁποῖον εἶχε κατασιήσει ὁ Ἀλέξανδρος σατράπην αὐτῆς, ὅτε εἶχε φθάσει εἰς Ποῦρα. Ὁ Σιβύρτιος ἀνεγνωρίσθη καὶ πάλιν ὁ σατράπης αὐτῆς καὶ ὅτε ἔγινεν ἡ ἐν Τριπαραδείσῳ κατὰ τὸ 321 π. Χ. ὑπὸ τοῦ Ἀντιπάτρου διανομὴ τῶν ἀξιωμάτων καὶ σατραπειῶν, ὡς καὶ ὅτε ὁ Ἀντίγονος, κύριος καταστὰς τῆς Ἀσίας (316 π. Χ), διένειμεν ἐκ νέου τὰς σστραπείας. Διὰ τῆς ἀνόδου εἰς τὸν θρόνον τοῦ Ἀρδεσχὶρ κατὰ τὸν Γ' μ. Χ. αἰῶνα (226 μ. Χ.) ἐξέλιπον οἱ *Ἀρσακίδαι* καὶ ἤρξαντο βασιλεύοντες ἐν τῇ Γεδρωσίᾳ καὶ Ἀραχωσίᾳ οἱ *Σασσανίδαι*, καλούμενοι βασιλεῖς τοῦ *Παραδάν*, ὡς ἐκαλεῖτο τότε ἡ Γεδρωσία.

Γ. ΚΑΨΑΛΗΣ

Γέεννα (ἡ) *[Βιβλ. Γεωγρ.]*. Συντετμημένος τύπος, τὸ πρωτον ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ ἀναφαινόμενος, τοῦ *Γκὲ - Χιννὼμ* ἢ *Γκὲ Μπὲν - Χιννὼμ* ἢ *Γεεννὼμ* καὶ σημαίνων: «κοιλὰς υἱοῦ Ἐννώμ». Τὸ ἑβραϊκὸν τοῦτο πρόσωπον τοῦ Ἐννώμ, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ὠνομάσθη ἡ κοιλάς, εἶνε ἐντελῶς ἄγνωστον. Ἡ κοιλὰς τοῦ Ἐννώμ, στενὴ καὶ βαθεῖα, κεῖται ἀμέσως ὑπὸ τὰ ΝΔ τείχη τῶν Ἱεροσολύμων, σύνορον τῶν φυλῶν Ἰούδα καὶ Βενιαμίν. Καμπτομένη πρὸς Ν τῆς πόλεως ἑνοῦται μετὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἰωσαφάτ. Ἄλλοιε γόμιμος καὶ ἀνθηρά, εἶχε πυκνόφυλλα δένδρα, ἀναφέρεται δ' ὅτι ἐκεῖ ἔκειντο καὶ «βασιλικοὶ κῆποι». Βραδύτερον ὅταν ἐπεκράτησεν ἡ εἰδωλολατρεία, ἐκεῖ ἐστήθη τὸ τερατῶδες χάλκινον ἄγαλμα τοῦ *Μολὼχ* (βλ. λ.), ἀφ' οὗ ἀντήχουν αἱ κραυγαὶ τῶν καιομένων βρεφῶν ἐπὶ τῶν πεπυρακτωμένων βραχιόνων τοῦ ταυροκεφάλου θεοῦ. Ὁ ἀνορθώσας τὴν ἀληθῆ θρησκείαν Ἰωσίας κατηράσθη τὸ μέρος καὶ τὸ ὠνόμασε *Τοφὲθ* (φρίκην). Κατήντησεν ἔκτοτε τόπος τῶν θανατικῶν ἐκτελέσεων καὶ ὁ κοπρὼν τῶν Ἱεροσολύμων, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία «γέεννα τοῦ πυρός», ὡς εἰκὼν τῆς κολάσεως.

Γ. Λ. Α.

Γεεννὼμ *[Βιβλ. Γεωγρ.]*· βλ. Γέεννα.

Γεζὲρ (Gezer) *[Βιβλ. Γεωγρ.]*. Βασιλικὴ πόλις τῶν Χαναναίων μεταξὺ τῆς Βεθωρὸν καὶ τῆς Μεσογείου, βραδύτερον δὲ πόλις ἱερατικὴ τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ μεθόριος πρὸς Δ. τῆς φυλῆς Ἐφραΐμ. Ἤδη ἀπὸ τοῦ ΙΕ' π. Χ. αἰῶνος ἀναφέρεται εἰς τὰ αἰγυπτιακὰ κείμενα, ὕστερον εἰς τὰ ἀσσυροβαβυλωνιακὰ καὶ τὴν Βίβλον, ὁπόθεν καὶ τὸ ὄνομα Γεζὲρ εἶναι γνωστὸν (ἑλλην. *Γάζαρα*, *Γαζαρά*, *Γαζερὰ*) καὶ παρὰ Στράβωνι *Γάδαρις*. Ἡ πόλις αὕτη ἀνεκαλύφθη πλησίον τοῦ χωρίου Abu-suse καὶ ἀνεσκάφη ἀπὸ τοῦ 1902 μέχρι τοῦ 1909 ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου Μακάλιστερ. Ἐκτὸς τῶν λειψάνων τῆς νεολιθικῆς ἐποχῆς, οὗτος διέκρινε προσημιτικὴν περίοδον (μέχρι τοῦ 2500), πρώτην σημιτικὴν (μέχρι τοῦ 1600), δευτέραν σημιτικὴν (1600—1200), τρίτην σημιτικὴν (1200—950) καὶ τετάρτην σημιτικὴν ἀπὸ τοῦ 950 καὶ ἑξῆς. Εἰς τὰ στρώματα τῆς δευτέρας σημιτικῆς περιόδου ἀνεκαλύφθησαν εἰσηγμένα κρητομυκηναϊκὰ ἀγγεῖα.

Ἡ πόλις κατὰ τὰ μέσα τῆς Β' χιλιετηρίδος κατεστράφη ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, δι' ὃ ἐπανεκτίσθη μετ' ἰσχυροτέρων τειχῶν. Περὶ τὸ 1000 π. Χ. τέλος περιῆλθεν εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἰουδαίων (δωρηθεῖσα κατὰ τὴν παράδοσιν ὑπὸ τοῦ Φαραὼ εἰς τὸν Σολομῶντα, ἐφ' οὗ προφανῶς ἐφωδιάσθησαν καὶ τὰ τείχη διὰ πύργων). Τὸ Γεζὲρ εἶναι ἡ πρώτη ὑποδειγματικὴ ἀνασκαφὴ ἐν Παλαιστίνῃ, ἧς τὰ εὑρήματα ἐμελετήθησαν ἐπιμελέστατα.

[*R. A. Makalister*, the Excavation of Geser, 1912, 3 τ.].

Σ. Ν. Μ.

Γεζέριχος, ἢ *Γειζέριχος*· βλ. Γιζέριχος.

Γέζι (Iesi καὶ Jesi) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας, ἐν Οὐμβρίᾳ, ἐν τῷ νομῷ τοῦ Ἀγκῶνος, εἰς ἀπόστασιν 26 χιλ. ΝΔ ταύτης, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ἀγκῶνος - Ὄρτε - Ρώμης καὶ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Ἔζινο. Εἶναι ἡ ἀρχαία *Αἶσις* ἐπὶ τοῦ Αἴσιος ποταμοῦ. Ἔχει πύργον τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, ἐπιβλητικὸν καθεδρικὸν ναόν, παλαιὸν δημαρχεῖον περιέχον ἀξιόλογα ἔργα ζωγραφικῆς, μεταλλουργεῖα, σαπωνοποιεῖα, χαρτοποιεῖα καὶ ἐμπόριον οἴνου, ἐλαίου καὶ τυροῦ. Κάτ. 15.759.

—Μ.

Γεζὶτ ἢ *Γεζίδ*. Ὄνομα τριῶν Ἀράβων χαλιφῶν τῆς δυναστείας τῶν Ὀμεϊαδῶν:

1) *Γεζὶτ ὁ Α'*. Υἱὸς τοῦ Μωαβία (Μουαβιγὲμπὶν - ἔμπου - Σοφιάν), γενάρχου τῆς δυναστείας ταύτης, ἐγεννήθη τῷ 26ῳ ἔτει τῆς Ἐγίρας (647 μ. Χ.) ἐκ μητρὸς Χριστιανῆς, τῆς Μαϊσσόν, ἥτις εἶχε διατηρήσει τὴν θρησκείαν της εἰς τὸν γυναικωνίτην τοῦ χαλίφου. Ἀνετράφη ἐν μέσῳ Χριστιανῶν λογοτεχνῶν, ποιητῶν καὶ ἐπιστημόνων, τοὺς ὁποίους ηὐνόει καὶ περιεποιεῖτο ὁ πατήρ του, ἀνῆλθε δὲ τὸν χαλιφικὸν θρόνον τῷ 680 μ.Χ. ἐν Δαμασκῷ. Εὐθὺς μετὰ τὴν ἀνάρρησίν του εὑρέθη ἀπέναντι ἐξεγέρσεως τῆς Μέκκας, καθ' ἣν ὁ χαλιφικὸς στρατὸς ἡττήθη, ἐνῷ συγχρόνως οἱ Σιῖται (βλ. Ἀραβία), ὀπαδοὶ τῆς οἰκογενείας τοῦ Ἄλη, ὕψωνον ἐν Μεσοποταμίᾳ (Ἰρὰκ) τὴν σημαίαν τῆς ἀνταρσίας καὶ ἐκάλουν τὸν Χουσεΐν, υἱὸν τοῦ Ἄλη, νὰ τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν, ὑποσχόμενοι ν' ἀνακηρύξωσιν αὐτὸν χαλίφην. Ἐναντίον τῶν Σιιτῶν ὁ Γεζὶτ ἀπέστειλε τὸν διοικητὴν τῆς Βασόρας Οὐμπεῒντ - οὐλλάχ. Ἓν σῶμα τοῦ χαλιφικοῦ στρατοῦ, συναντῆσαν τοὺς περὶ τὸν Χουσεΐν, φθάσαντα ἐκ Μεδίνης παρὰ τὴν Κερμπελὰ τῆς Μεσοποταμίας, Δ. τοῦ Εὐφράτου, ἐνίκησεν αὐτοὺς κατὰ κράτος, κατασφάξαν καὶ τὸν μνηστῆρα τοῦτον τῆς χαλιφείας μεθ' ὅλων τῶν ὀπαδῶν του τὴν 10ην Ὀκτωβρίου 680, ἢ 10 τοῦ ἀραβικοῦ μηνὸς Μουχαρρέμ. Ἔκτοτε ἡ δεκάτη (*ἄσερε*, *ἀσούρα*) τοῦ μηνὸς τούτου ἑορτάζεται ὑπὸ τῶν ἁπανταχοῦ Σιιτῶν ὡς ἡμέρα βαθέος θρησκευτικοῦ πένθους, ἓν εἶδος ἑβδομάδος τῶν παθῶν. Ἡ κεφαλὴ τοῦ Χουσεΐν καὶ ὁλόκληρος ἡ οἰκογένειά του ἐστάλησαν εἰς τὸν Γεζὶτ ἐν Δαμασκῷ, ἐκεῖθεν δὲ εἰς Μεδίναν, ἥτις ἐν τῷ μεταξὺ ὑπετάγη κατόπιν λίαν αἱματηρῶν μαχῶν. Κατόπιν ὁ χαλιφικὸς στρατὸς ἐστράφη κατὰ τῆς Μέκκας, ἥτις ἐπολιορκεῖτο, ὅταν ἦλθεν ἡ εἴδησις τοῦ θανάτου τοῦ Γεζίτ, ἐπισυμβάντος τῇ 14 Νοεμβρίου 683 (14 Ρεμπὶ-οὐλ-ἐββὲλ 64).

Ὁ Γεζὶτ θεωρεῖται εἷς τῶν μεγάλων Ὀμεϊαδῶν χαλιφῶν. Εἰς τὴν «Συνέχειαν Ἰσιδώρου τοῦ Βυζ.» (§ 27) περιγράφεται ὡς ἀνὴρ εὐγενέστατος καὶ τὰ μέγιστα εὐμενὴς πρὸς ὅλα τὰ εἰς αὐτὸν ὑποτεταγμένα ἔθνη. Βασιλεύσας ὅμως εἰς ἐποχὴν ταραχώδη τοῦ Ἰσλαμισμοῦ, καθ' ἣν ἐπῆλθε τὸ τραγικὸν τέλος τῶν ὀπαδῶν τοῦ Ἄλη, κατέστη μισητὸς εἰς τὸ ἥμισυ σχεδὸν τοῦ τότε μουσουλμανικοῦ κόσμου, ἀποτελουμένου ἀπὸ τοὺς Σιίτας, οἱ ὁποῖοι μέχρι σήμερον ἀναφέρουσι τὸ ὄνομά του μετ' ἀποστροφῆς. Ὁ ἴδιος ὅμως ἦτο πρᾶος καὶ ἀγαθός, φίλος τῶν τεχνῶν, ἐνδιαφερθεὶς διὰ τὴν εὐτυχίαν ὅλων τῶν ὑπηκόων του καὶ διατηρήσας τοὺς κρατικοὺς ὀργανισμοὺς τοῦ μετὰ τόσης ἀνοχῆς πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς πολιτευθέντος πατρός του.

—2) *Γεζὶτ ὁ Β'*. Ἔνατος χαλίφης τῆς δυναστείας τῶν Ὀμεϊαδῶν, υἱὸς τοῦ Ἄμπτ-ἐλ-Μάλεκ (5ου χαλίφου τῆς αὐτῆς δυναστείας), ἀνῆλθε δὲ εἰς τὸν θρόνον τῇ 9 Φεβρουαρίου 720 μ. Χ. Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἶχε νὰ πολεμήσῃ σοβαρὰν ἀνταρσίαν ἐν Μεσοποταμίᾳ καὶ Περσίᾳ ὑπὸ τὸν Χατζάιζ, συγγενῆ αὐτοῦ ἐξ ἀγχιστείας. Τοὺς ἐπαναστάτας ἐνίκησεν ὁ γηραιὸς στρατηγὸς Μασλάμα (24 Αὐγούστου 720), ἡ δὲ τιμωρία τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἀνταρσίας ὑπῆρξε σκληρά. Ἡ κατὰ τῶν Ὀμεϊαδῶν ὅμως δυσαρέσκεια ἤρξατο νὰ ἐξαπλοῦται καὶ εἰς ἄλλας ἐπαρχίας. Ἐν Ἀφρικῇ ἐπανεστάτησαν οἱ Βέρβεροι ἕνεκα καταπιέσεων τοῦ διοικητοῦ, τὸν ὁποῖον καὶ ἔσφαξαν ἀντικαταστήσαντες μόνοι δι' ἄλλου. Ἐν τούτοις ὁ φιλήδονος Γεζὶτ ἐξηκολούθει διάγων βίον ῥαστώνης καὶ διασκεδάσεων μακρὰν τῆς πρωτευούσης του (Δαμασκοῦ), εἰς τὸν Α. τοῦ Ἰορδάνου πύργον τῆς Μπάλκα, ἐκεῖ δὲ καὶ ἀπέθανε τὴν 26ην Ἰανουαρίου 724 εἰς ἡλικίαν τεσσαράκοντα μόλις ἐτῶν, συνεπείᾳ τῆς βαθείας λύπης τὴν ὁποίαν ἐπροξένησεν εἰς αὐτὸν ὁ θάνατος ἀγαπητῆς του χορευτρίας.

— 3) *Γεζὶτ ὁ Γ'*. Δωδέκατος τῶν Ὀμεϊαδῶν, υἱὸς τοῦ Χαλίφου Οὐάλιδ τοῦ Α', διεδέχθη τὸν ἐξάδελφόν του Οὐάλιδ τὸν Β', φονευθέντα ὑπὸ ἐπαναστατῶν, τῶν ὁποίων ὁ ἴδιος ἦτο ἀρχηγὸς (17 Ἀπριλίου 744). Τὴν βασιλείαν του ἐσημείωσαν ἐμφύλιοι πόλεμοι, διότι τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ χαλιφάτου δὲν ἠθέλησε νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ. Ἓξ μῆνας μετὰ τὴν ἀνάρρησίν του ἀπέθανεν αἰφνιδίως τῇ 25 Σεπτεμβρίου 744 ἐν μέσῳ τῶν φανερῶν πλέον συμπτωμάτων τῆς ἀποσυνθέσεως τοῦ μεγάλου κράτους τῶν Ὀμεϊαδῶν.

Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

Γεζὶτ-*Ἰμπν-Ἄμπου-Σοφιὰν* (ὁ Ἴαδος τῶν Βυζαντινῶν). Ἄραψ στρατηγὸς τῶν πρώτων χρόνων τοῦ Μωαμεθανισμοῦ, ἑτεροθαλὴς ἀδελφὸς τοῦ Μωαβία, γενάρχου τῆς δυναστείας τῶν Ὀμεϊαδῶν, προσελθὼν εἰς τὸν Ἰσλαμισμὸν τὴν ἡμέραν τῆς ἁλώσεως τῆς Μέκκας. Εἰς αὐτὸν ἀνέθεσεν ὁ χαλίφης Ἄμπου-Μπὲκρ τὴν ἀρχηγίαν τῆς πρώτης ἐναντίον τῶν βυζαντινῶν ἐπαρχιῶν τῆς Παλαιστίνης καὶ Ὑπεριορδανίας ἐκστρατείας τῶν Ἀράβων. Ὁ Γεζὶτ ἐνίκησε δὶς παρὰ τὴν Νεκρὰν θάλασσαν τὸν βυζαντινὸν στρατὸν ὑπὸ τὸν πατρίκιον Σέργιον, πεσόντα κατὰ τὴν πρώτην μάχην. Βραδύτερον ὁ Γεζὶτ διωρίσθη διοικητὴς Συρίας. Ἀπέθανε τῷ 641 ἐκ πανώλους.

Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

Γεζῖται (ἀραβ. *Γεζιντί*). Λαὸς ἀνήκων εἰς ἰδιαιτέραν ψευδομουσουλμανικὴν αἵρεσιν, κατοικῶν δὲ κυρίως μὲν εἰς τὸ Κουρδιστὰν (χώραν τῶν Καρδούχων), ἤτοι εἰς μέρος τῆς Ἄνω Ἀρμενίας (εἰς τὴν περίχωρον τοῦ Μοὺς καὶ τοῦ Βὰν) καὶ τῆς Μεσοποταμίας, ἀλλὰ καὶ μέχρις Ὑεμένης, Περσίας, Ρωσίας καὶ δυτικῆς Κίνας. Ἐθεωροῦντο ὑπὸ τῶν παλαιοτέρων συγγραφέων ὡς μία τῶν πέντε κυριωτέρων κουρδικῶν φυλῶν, θρησκευτικῶς δέ, ἂν καὶ φέροντες μουσουλμανικὰ ὀνόματα, δεικνύουσι συμπάθειαν μᾶλλον πρὸς τοὺς Χριστιανούς. Μισοῦνται ὑπὸ τῶν Μουσουλμάνων, τόσον ὑπὸ τῶν Σουνιτῶν ὅσον καὶ ὑπὸ τῶν Σιιτῶν, ἰδίᾳ ὅμως ὑπὸ τῶν τελευταίων τούτων, διότι κατὰ μίαν ἱστορικὴν παράδοσιν εἰς τὴν φυλὴν καὶ αἵρεσιν αὐτῶν ἀνῆκον οἱ δολοφονήσαντες τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἄλη, τὸν Χασὰν καὶ τὸν Χουσεΐν (βλ. Ἀραβία καὶ Γεζὶτ Α'). Γενικῶς μισοῦνται καὶ περιφρονοῦνται ἀπὸ τοὺς Μουσουλμάνους, μεταχειριζομένους τὴν λέξιν *γεζὶτ* ὡς τὴν χειροτέραν ὕβριν. Ἄλλαι ἐπιτόπιοι παραδόσεις σχετίζουσι τοὺς Γεζίτας μετὰ τῶν πρώτων χρόνων τοῦ Χριστιανισμοῦ. Οὕτω λέγεται ὅτι εἷς Γεζίτης ὑπεξήρεσεν ἕνα τῶν ἥλων τῆς σταυρώσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Οἱ ἴδιοι οἱ Γεζῖται πιστεύουσιν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὡμίλει ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς γεννήσεώς του καὶ ὅπως ἀποδείξῃ τὴν ὑπερφυσικὴν σύλληψίν του ἀνέστησεν ἄνθρωπον ἀποθανόντα πρὸ χιλίων ἐτῶν. Οἱ Γεζῖται σέβονται τὰς χριστιανικὰς δοξασίας καὶ προσεύχονται μάλιστα ἐντὸς τῶν ἐκκλησιῶν, δέχονται εὐχαρίστως εἰς τὰς οἰκίας των τοὺς Χριστιανούς, ἐνώπιον τῶν ὁποίων αἱ γυναῖκές των ἐμφανίζονται ἀκάλυπτοι. Κυρίως οἱ Γεζῖται φοβοῦνται τὴν περιτομήν, εἰς τὴν ὁποίαν ὑποβάλλονται οἱ Μουσουλμᾶνοι, ἀκριβῶς δὲ ὅπως ἀποφύγωσι ταύτην ἠρνοῦντο πεισμόνως νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, τὴν ὁποίαν ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις ἐζήτει νὰ ἐπιβάλῃ εἰς αὐτούς. Καὶ ἐκ τοῦ λόγου τούτου οἱ Γεζῖται παρεκάλουν τοὺς θρησκευτικοὺς ἀρχηγοὺς τῶν χριστιανικῶν κοινοτήτων νὰ ἐγγράψωσιν αὐτοὺς εἰς τὰ μητρῷά των, ἀλλὰ νὰ τοὺς ἀφίνωσιν ἐλευθέρους εἰς τὰ τῆς λατρείας κατὰ τὸ ἰδικόν των θρήσκευμα, ὅπερ εἶναι εἶδος μανιχαϊσμοῦ. Φαίνεται ὅτι ἀναγνωρίζουσι δύο θεμελιώδεις ἀρχάς, τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν, ἀλλὰ προτιμῶσιν ἐν τῇ λατρείᾳ των μόνον τὸ τελευταῖον τοῦτο. Ἐξάπτονται μέχρι μανίας ὅταν ὁμιλῇ τις ἄνευ σεβασμοῦ περὶ τοῦ διαβόλου. Σεβόμενοι τοῦτον οἱ ἴδιοι, ἀποφεύγουσι νὰ μεταχειρίζωνται λέξεις ἀρχομένας ἀπὸ τὸ γράμμα *chin* (ch), ἀρχικὸν γράμμα τῆς λέξεως *cheitan* (σατάν, σατανᾶς), ἤτοι τοῦ ἀραβικοῦ καὶ τουρκικοῦ ὀνόματος τοῦ διαβόλου. Μετὰ προσοχῆς δὲ ὅλως ἰδιαιτέρας ἀποφεύγουσι νὰ προφέρωσι τὴν λέξιν σεϊτάν, ὅταν δὲ θέλουσι νὰ ὁμιλήσωσι περὶ τοῦ διαβόλου μεταχειρίζονται τὴν περίφρασιν «ἐκεῖνος ποῦ ξέρεις» ἢ «ἐκεῖνος ποῦ τὸν καταρῶνται οἱ τρελλοὶ καὶ οἱ ἀμαθεῖς» ἢ ἁπλῶς «Ἐκεῖνος» ἢ τέλος «ταοὺχ-οὐ-μελέκ», ἤτοι ὁ «βασιλεὺς-κόκορας» ἢ ὁ «ἄγγελος-κόκορας». Βεβαιοῦται πράγματι ὑπὸ περιηγητῶν ἐπισκεφθέντων τὴν χώραν των, ὅτι λατρεύουσι τὸν διάβολον ὑπὸ τύπον ἀλέκτορος ἐξ ὀρειχάλκου εἰς ἱερὸν χῶρον παρὰ τὴν πόλιν Μοσούλην.

Σήμερον κατοικοῦσι κυρίως εἰς τὸ τέως τουρκικὸν βιλαγέτιον τῆς Μοσούλης. Εἶναι ὅμως ἄγνωστον πόσοι ἐξ αὐτῶν περιῆλθον σήμερον μετὰ τὴν ὁροθεσίαν τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης (1923) εἰς τὸ κράτος τοῦ Ἰρὰκ καὶ πόσοι ἔμειναν ὑπὸ τὴν Τουρκίαν. Πρὸ τῆς συνθήκης ταύτης ἐξηρτῶντο μὲν ἐκ τῶν τουρκικῶν διοικητικῶν ἀρχῶν, ἀλλ' ἐτέλουν ὑπὸ ἴδιον ἄρχοντα (ἐμίρην) ἑδρεύοντα εἰς Μπαχαντρὶ ἢ Μπαντρί, χωρίον κείμενον εἰς ἀπόστασιν 44 χιλιομέτρων ΒΔ. τῆς πόλεως Μοσούλης. Ἡ ἐξουσία τοῦ ἀνωτάτου τούτου ἐμίρου, ἔχοντος ὑπ' αὐτὸν ἄλλους δευτερεύοντας, ἦτο ἀπόλυτος, ἐκτεινομένη ἐφ' ὅλων τῶν Γεζιτῶν τοῦ κόσμου (Εὐρώπης καὶ Ἀσίας). Ὁ ἐμίρης οὗτος ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως μέχρι τοῦ 1875 ἀνεξάρτητος ἡγεμών, ἔχων δικαίωμα ζωῆς καὶ θανάτου ἐπὶ τῶν ὑπηκόων του. Βραδύτερον ὅμως οὗτοι ὑπήγοντο εἰς τὰ τακτικὰ τουρκικὰ δικαστήρια. Μόνον πρωτοδίκως αἱ ὑποθέσεις τῶν Γεζιτῶν ἐδικάζοντο ὑπὸ τοῦ μουδίρου (δημάρχου) τοῦ Μπαντρί. Ὁ ἀνώτερος αὐτῶν θρησκευτικὸς ἀρχηγὸς (μέγας σεΐχης) ἦτο εἶδος ποντίφηκος, ἑδρεύει δὲ ἐν Σεῒχ-Ἀντί, παρὰ τὸ Μπαντρί. Τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ εἶναι κληρονομικὸν ἐν τῇ οἰκογενείᾳ του, ὡς καὶ τὸ ἱερατικὸν τῶν λεγομένων *πὶρ* (ἤτοι γερόντων, ἱερέων). Μία μόνη οἰκογένεια μεταξὺ τῶν Γεζιτῶν ὅλου τοῦ κόσμου, οἰκοῦσα παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Δζεμπέλι-Μαχλούπ, ἔχει τὸ ἀποκλειστικὸν προνόμιον τοῦ νὰ γνωρίζῃ ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν, ἄγνωστον ὅμως εἶναι τὸ ἱερὸν βιβλίον, διὰ τὸ ὁποῖον παρεχωρήθη εἰς αὐτὴν τὸ προνόμιον τοῦτο.

Ὁ Ἄγγλος Layaro ἐπληροφορήθη παρ' ἑνὸς τῶν μεγάλων σεΐχων τῶν Γεζιτῶν, ὅτι ὑπάρχει ἱερὸν κείμενον γεγραμμένον ἐπὶ πλακὸς ἐκ ξύλου. Ὅλαι

Digitized by Google

αἱ εὐχαὶ καὶ προσευχαὶ τῶν πίρ, οἱ ἀπαγγελλόμεναι μὲ σιγανὴν φωνὴν κατὰ τὰς κηδείας καὶ ἄλλας τελετάς, μεταβιβάζονται διὰ ζώσης φωνῆς ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱόν. Ἡ καθημερινὴ προσευχὴ γίνεται τὴν πρωΐαν, ὁ δὲ προσευχόμενος πὶρ στρέφεται πρὸς Ἀνατολὰς καὶ θέτει τὰς χεῖρας ἐπὶ τῶν παρειῶν του. Ἡ ἱερατικὴ τάξις ἐπιβάλλει κυρίως τὴν ποινὴν τοῦ ἀφορισμοῦ εἰς τοὺς ἀπειθοῦντας καὶ εἰς τοὺς παραβάτας τῶν κατ' αὐτοὺς θεσμίων. Γάμος παρὰ Γεζίταις δὲν ὑπάρχει. Ὁ μέγας σεΐχης, κατὰ τὸ παράδειγμα δὲ αὐτοῦ καὶ πᾶς Γεζίτης, δύναται νὰ χρησιμοποιήσῃ πᾶσαν γυναῖκα ἀνεξαιρέτως. Ὑπάρχει λοιπὸν παρὰ τοῖς Γεζίταις ἡ κοινοκτημοσύνη τῶν γυναικῶν. Ἅπαξ τοῦ ἔτους διέρχονται τὴν νύκτα εἰς τὴν εἴσοδον ἄντρου πρὸς τιμὴν τοῦ μυστηριώδους «ἀγγέλου-ἀλέκτορος». Ἐκεῖ τρώγουσι καὶ πίνουσι, μεθ' ὃ εἰσερχόμενοι εἰς τὸ ἄντρον παραδίδονται εἰς ὀργιαστικὰς ἀπολαύσεις ἀκατονομάστους. Ὑπάρχει παρὰ τοῖς Γεζίταις εἶδος βαπτίσματος, συνιστάμενον εἰς τὴν ἐμβάπτισιν τοῦ νεογνοῦ ἐντὸς ἱεροῦ δοχείου, ἀφοῦ προηγουμένως ἐξαπλώσωσιν αὐτὸ ἐπὶ ὀρειχαλκίνου ἀλέκτορος. Τὸν οἶνον ὀνομάζουσιν «αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ». Προσφέρουσι δὲ τοῦτον λέγοντες: «Λάβε τὸ ποτήριον τοῦ αἵματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ». Ὁ λαμβάνων ὀφείλει νὰ ἀσπασθῇ τὴν χεῖρα τοῦ προσφέροντος, ἔστω καὶ ἂν οὗτος εἶναι κατώτερος, καὶ κατόπιν νὰ πίῃ, ἐνῷ οἱ παριστάμενοι ἔχουσι τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας ἐπὶ τοῦ στήθους μετὰ βαθέος σεβασμοῦ, μέχρις ὅτου λήξῃ ἡ πόσις. Ἡ συνδιαλλαγὴ μεταξὺ δύο συμπλακέντων γίνεται μετ' ἐνδείξεων μετανοίας. Ὁ ἀναγνωρίσας ὅτι ἔπταισε καλύπτει τὸ πρόσωπον μὲ τὰς δύο χεῖρας καὶ ὑποκλινόμενος βαθυσεβάστως πρὸ τοῦ σεβασμιωτέρου τῶν παρισταμένων ὁμολογεῖ τὸ σφάλμα του ὑψηλοφώνως, ἐνῷ ὁ τελευταῖος οὗτος ἀπευθύνει εἰς αὐτὸν παραινέσεις, προσεύχεται δι' αὐτὸν καὶ τὸν στέλλει νὰ ἀσπασθῇ τὴν χεῖρα τοῦ ἀντιπάλου του ὡς καὶ ὅλων τῶν παρισταμένων μελῶν τῆς ἱερατικῆς οἰκογενείας. Ἐν περιπτώσει ὑποτροπῆς ἡ αὐτὴ τελετὴ ἐπαναλαμβάνεται ἐνώπιον τοῦ μεγάλου σεΐχου.

Οἱ Γεζῖται πίνουσιν οἶνον καὶ τρώγουσι χοιρινὸν κρέας, ἀλλ' οἱ ἱερεῖς των δὲν ἐπιτρέπεται νὰ φάγωσι θρίδακας (μαρούλια) καὶ στρύγνους (μελιτζάνας). Ἀπαγορεύεται εἰς αὐτοὺς νὰ φέρωσιν ἐνδύματα χρώματος κυανοῦ ἢ ἐρυθροῦ. Ἡ ἐνδυμασία ὅλων τῶν Γεζιτῶν εἶναι λευκή, τῶν δὲ ἱερέων μαύρη. Κόπτουσι τὴν κόμην τῆς κεφαλῆς μέχρι τῆς ῥίζης, ἀλλ' οὐδέποτε τὴν ξυρίζουσι. Οἱ ἄνδρες φέρουσιν ὑποκάμισα ἀνοικτὰ κυκλικῶς μέχρι τοῦ ὀμφαλοῦ εἰς ἀνάμνησιν τοῦ φωτεινοῦ κύκλου ὅστις κατῆλθεν ἐπὶ τοῦ σεΐχου Ἀντὶ μετὰ τὴν τεσσαρακονθήμερον νηστείαν του. Αἱ γυναῖκες φέρουσιν ὑποκάμισα καὶ ἐσώβρακα λευκά, ὑποδήματα δὲ ὑψηλὰ κιτρίνου χρώματος.

Οἱ Γεζῖται θεωροῦνται ὅτι ἦλθον ἐκ Περσίας συνεπείᾳ διωγμῶν ἐκ μέρους τῶν Σιτῶν Μουσουλμάνων. Ἄλλοι ὅμως θεωροῦσιν αὐτοὺς Κούρδους καὶ δὴ ἀνήκοντας εἰς τὴν ἰνδοευρωπαϊκὴν φυλήν. Ὁμοίας θρησκευτικὰς δοξασίας ἔχει ἄλλος μικρὸς λαὸς κατοικῶν παρὰ τοὺς πρόποδας τῶν Ἱμαλαΐων, οἱ λεγόμενοι λεπχά.

Ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ τελετὴ τῆς μυήσεως τῶν ἱερέων καὶ τῆς περιβολῆς τοῦ μαύρου ράσου. Πρὸ τῆς τελετῆς ὁ ὑποψήφιος πρέπει νὰ διέλθῃ ἡμέρας τινὰς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ μεγάλου σεΐχου. Κατόπιν ἀποβάλλει τὰ συνήθη ἐνδύματά του, μεθ' ὃ δύο Γεζῖται λαμβάνουσιν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὤμου καὶ τὸν ὁδηγοῦσι πρὸς τὸν σεΐχην, ὅστις παραδίδει εἰς αὐτὸν τὸ ἱερατικὸν ἔνδυμα λέγων:

«Εἴσελθε εἰς τὸ πῦρ καὶ γνώριζε ὅτι ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς εἶσαι μαθητὴς τοῦ Γεζίτ. Γνώριζε ἐπίσης ὅτι ὡς τοιοῦτος θὰ ὑποφέρῃς διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ πολλὰς ὕβρεις καὶ διωγμοὺς ἐκ μέσους τῶν ἀνθρώπων, διότι τὸ ἔνδυμα τοῦτο θὰ σὲ καταστήσῃ περιφρονητὸν ἀπὸ ὅλους, ἀλλ' εὐάρεστον εἰς τὴν θείαν μεγαλειότητα»!

Μετὰ τοῦτο, ἐνῷ οἱ παρόντες προσεύχονται μὲ σιγανὴν φωνήν, ὁ ὑποψήφιος ἐνδύεται ἀνὰ ἓν τὰ διάφορα τεμάχια τῆς στολῆς καὶ τὸ σαρίκιον, μεθ' ὃ ὁ σεΐχης τὸν ἀσπάζεται ὡς καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ἱερωμένοι. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὁ μυηθεὶς ὀνομάζεται κιοτσέκ (μαθητευόμενος ἱερεύς).

Οἱ ἐν τῷ τέως νομῷ Μοσούλης Γεζῖται ἀνέρχονται εἰς 15.000. Κατὰ τὰς τουρκικὰς στατιστικὰς ὁ ὁλικὸς ἀριθμὸς τῶν ἐν Κουρδιστὰν καὶ Μεσοποταμίᾳ Γεζιτῶν ἀνήρχετο εἰς 200.000. Οἱ Γεζῖται καταγίνονται κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν. Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

Γέζτ (Yezd) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Περσίας, πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας (πλάτ. 31°54' Β μήκ. 54°22' Α.), εἰς ἀπόστασιν 162 μιλλίων ΝΑ τοῦ Ἰσπαχὰν καὶ 192 μ. ΒΔ. τοῦ Κερμάν, εἰς ὕψος 1410 μέτρων. Κάτοικοι 50 000, ἐκ τῶν ὁποίων 2.000 εἶναι Ἑβραῖοι, 1.300 ὀπαδοὶ τῆς ζωροαστρικῆς θρησκείας, οἱ δὲ λοιποὶ Μουσουλμᾶνοι (Σῖται). Ἡ πόλις διαιρεῖται εἰς τὴν *Σέχρ-ἰ-νέβ* (νέα πόλις) καὶ εἰς τὴν *Σέχρ-ἰ-κιοχνὲ* (παλαιὸν πόλιν), χωριζομένας διὰ διπύλου τείχους. Εἰς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς πόλεως ὑπάρχει ὀχυρὰ ἀκρόπολις, ἐντὸς τῆς ὁποίας εἶναι καὶ τὸ διοικητήριον. Ἐν τῇ πόλει ἑδρεύει Ἄγγλος ὑποπρόξενος, ὅστις εἶναι συνάμα καὶ προϊστάμενος τοῦ ἀγγλικοῦ τηλεγραφικοῦ σταθμοῦ. Πρὸ ἑνὸς αἰῶνος ἡ Γέζτ εἶχεν 100 000 κατοίκων.

Ἡ ὁμώνυμος ἐπαρχία, κειμένη μεταξὺ τῆς ἐρήμου τῆς κεντρικῆς Περσίας καὶ τῶν ἐπαρχιῶν Κερμάν, Φάρι καὶ Ἰσπαχάν, ἔχει μόλις 100.000 κατοίκων, τὰ δὲ προϊόντα αὐτῆς εἶναι κυρίως ἓν εἶδος πιλήματος (*κετσέ, περσ. νιμάτ*), βαμβακερὰ ὑφάσματα, ὄπιον, ἐρυθρόδανον καὶ ἀμύγδαλα. Κινητοὶ ὄγκοι ἄμμου καθιστῶσι τὴν γεωργίαν δυσχερῆ ἢ καὶ ὅλως ἀδύνατον εἰς τὰ πεδινὰ μέρη. Ν. Μ.

Γέηλ ἢ *Γέλ* (Yale)· βλ. *Υέλ*.

γεηρός,—ά,—όν· ὁ περιέχων ἐν μεγάλῃ ἀναλογίᾳ χῶμα: «γεηρὸς ἀσβεστόλιθος».

Γὲθ *[Βιβλ. Γεωγρ.]*. Μία ἐκ τῶν πέντε σπουδαιοτέρων πόλεων τῶν Φιλισταίων, ἡ πλησιεστέρα πρὸς τὰ ἑβραϊκὰ σύνορα, τῆς ὁποίας ἀγνοεῖται ἡ ἀκριβὴς τοποθεσία. Ὁ Εὐσέβιος καὶ ὁ ἅγιος Ἱερώνυμος μᾶς πληροφοροῦν ὅτι κατὰ τὴν ἐποχήν των ὑφίστατο ἀκόμη μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο πόλις εἰς ἀπόστασιν ἑπτὰ χιλιομέτρων ἀπὸ τῆς Ἐλευθερουπόλεως, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης πρὸς Διόσπολιν. Ἐκ τῆς πόλεως ταύτης κατήγετο καὶ ὁ γίγας Γολιάθ, τὸν ὁποῖον ἐνίκησεν ὁ Δαυίδ. Μετὰ τὴν ἧτταν τοῦ Γολιὰθ οἱ Φιλισταῖοι κατέλιπον τὴν πόλιν καὶ ἐτράπησαν εἰς διαφόρους διευθύνσεις. Ἀργότερον ἐκυριεύθη ὑπὸ τοῦ Ἀζαὴλ ἐκ Δαμασκοῦ, ἐφεξῆς δέ, ὁσάκις οἱ προφῆται ἀπαριθμοῦν τὰ δεινὰ τὰ ὁποῖα πρόκειται νὰ ὑποστοῦν οἱ Φιλισταῖοι, ἀναφέρουν μόνον τὰς ἄλλας τέσσαρας πόλεις των, οὐδαμοῦ δὲ τὴν Γέθ. Τῷ 711 π. Χ ἡ πόλις ἐκυριεύθη ὑπὸ τοῦ Σάργωνος, βασιλέως τῶν Ἀσσυρίων. —Ω

Γεθέρ. Φυλὴ ἀραμαία ἀναφερομένη εἰς τὴν Π. Διαθήκην (Γεν. Ι' 23), ἀλλ' ἐντελῶς ἄγνωστος. Ὁ Ἱερώνυμος νομίζει ὅτι εἶναι οἱ Κᾶρες, ὁ Ἰώσηπος Βακτριανοί, ὁ Σααδίας φυλὴ κατοικοῦσα τὴν Μοσοὺλ ἐπὶ τοῦ προφήτου Μωάμεθ, ὁ περιηγητὴς Βοχάρδος ἀναζητεῖ αὐτοὺς παρὰ τὸν ποταμὸν Κενιρίτην χωρίζοντα τοὺς Καρδούχους τῶν Ἀρμενίων. Τέλος ὁ Λεκλὲρκ τοὺς θέτει εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Τίγρητος πόλιν Καρθαρα, περὶ ἧς ὁμιλεῖ ὁ Κλ. Πτολεμαῖος. Γ. Λ. Α.

Γεθρεμμὼν *[Βιβλ. Γεωγρ.]*. Ὄνομα πόλεως τῆς Παλαιστίνης, ἀνήκουσα εἰς τὴν φυλὴν Δάν, ἐκ τῶν βορειοτέρων πόλεων τῆς χώρας, ἧς ἡ τοποθεσία παραμένει ἀνεξακρίβωτος (Ἰησ. Ναυῆ κα' 24, Α' Παραλειπομ. στ' 69). Π. Ι. Μ.

Γεθσημανῆ *[Βιβλ. Γεωγρ.]*. Τὸ τιμιώτατον ἐν Ἱεροσολύμοις προσκύνημα μετὰ τὸν τάφον τοῦ Σωτῆρος, διότι ἐγκλείει τὸν τάφον τῆς Θεομήτορος. Κεῖται εἰς τοὺς Δ. πρόποδας τοῦ ὄρους τῶν Ἐλαιῶν, μεταβαίνομεν δ' ἐκεῖ ἀπὸ τῆς Ἀν. πόλεως, διὰ τῆς πύλης τοῦ Ἁγ. Στεφάνου καὶ διερχόμενοι τὴν κοιλάδα Ἰωσαφὰτ διὰ γεφύρας. Μετὰ 30 μ. φθάνομεν εἰς κλίμακα 26 βαθμίδων. Κατερχόμεθα τὰς 5 πρώτας, αἱ δὲ λοιπαὶ 21 ἀριστερὰ φέρουν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ναοῦ τῆς Γεθσημανῆς, τετράγωνον καὶ λιθόστρωτον, 15 μ. πλευρᾶς.

Ὁ Ναός. Ἡ πρόσοψίς του εἶναι ἐστραμμένη πρὸς Ν. καὶ στηρίζεται ὑπὸ δύο ἀντερεισμάτων. Ἡ ἐν τῷ μέσῳ πύλη ἀπολήγει ἄνω ἐς ἀψῖδα, οὖσα πλατεῖα καὶ μετὰ πολλῶν ραβδώσεων. Δευτέρα ἀψὶς μετὰ πολλῶν ραβδώσεων περιβάλλει τὴν πρώτην, κοινὰ δὲ κιονόκρανα βαστάζουσιν ἑκατέρωθεν τὰ κάτω ἄκρα τῶν διαφόρων τούτων τόξων. Τέσσαρες κίονες λευκοῦ μαρμάρου μὲ κιονόκρανα φυλλοειδῆ πληροῦσι τὰς εἰσεχούσας γωνίας τῶν παραστάδων. Ἡ ὅλη πρόσοψις φέρει καὶ ἄλλα τεμάχια ἐξέχοντα, λείψανα ἀρχαίου καλλωπισμοῦ αὐτῆς.

Μόλις προβάλωμεν τὸν πόδα διὰ τῆς πύλης, εὑρισκόμεθα ἐνώπιον μακρᾶς κατωφεροῦς καὶ πλατείας κλίμακος ἐκ 48 βαθμίδων. Εἰς τὴν 21ην βαθμίδα δεξιὰ ἔχομεν τὸ παρεκκλήσιον τῶν γονέων τῆς Θεοτόκου Ἰωακεὶμ καὶ Ἄννης μετὰ δύο θυσιαστηρίων. Ἐκεῖ θέτουν τοὺς τάφους των. Κατέναντι, δηλαδὴ ἀριστερά, θέτουν τὸν τάφον τοῦ μνηστῆρος Ἰωσήφ, ὅπου ὑπάρχει καὶ παρεκκλήσιον. Κατελθόντες καὶ τὰς λοιπὰς 20 βαθμίδας ἔχομεν δεξιὰ εἰς τὴν γωνίαν Ἁγ. Τράπεζαν ἀνήκουσαν εἰς τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγ. Νικολάου, ἀριστερὰ δὲ εὐρυτάτην κρύπτην, ἡ ὁποία πιθανῶς ἦτο ποτε σκευοφυλάκιον. Τὸ σχῆμα τοῦ ὅλου ναοῦ εἶναι καθαρὸς ἑλληνικὸς σταυρός, ἔχων τὸ Ἀν. σκέλος ἐπιμηκέστερον τοῦ Δυτ. Ἔχει μῆκος 30 μ. καὶ πλάτος 8 μ. Πρὸς τὸ Δ μέρος, ἤτοι ἀριστερά, ἀπαντῶμεν στέρναν ἔχουσαν ὄπισθεν θυσιαστήριον ἀνῆκον εἰς τοὺς Κόπτας. Εἰς δὲ τὸ βάθος, πρὸς Β., εἰσερχόμεθα διὰ βαθμίδων 18 εἰς κρύπτην 12×3 μ., ὅπου τὰ δωμάτια τῶν μοναχῶν μας τῶν ὑπηρετούντων τὸν ναόν. Δεξιὰ τῆς εἰσόδου της, εἰς μίαν γωνίαν, εἶναι τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγ. Στεφάνου. Στρέφοντες πρὸς Ἀν., ἤτοι πρὸς τὸν δεξιὸν βραχίονα τοῦ σταυροῦ, ἔχομεν ἐνώπιόν μας τὸν τάφον τῆς Θεοτόκου. Εἶναι λαξευμένος βράχος κατὰ τὸ σύστημα τοῦ τάφου τοῦ Χριστοῦ, καθ' ὃ ἐγλύφη ὅλος ὁ πέριξ βράχος καὶ ἀπεμονώθη ὡς λάρναξ ὁ τάφος. Εἶναι τετράγωνος μετὰ μόλις διακρινομένου ἡμισφαιρικοῦ θόλου, ἐξωτερικῶς δὲ κάλλιστα κεκοσμημένος. Τὸ Ἀν. μέρος ἀποτελεῖ τὸ ὄπισθεν τοῦ ἱεροῦ τῆς ἐκκλησίας, τὸ Β καὶ Ν τὰς πλευράς, τὸ δὲ Δ τὴν πρόσοψιν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι κολλημένον θυσιαστήριον, ἔχον μῆκος ἴσον πρὸς τὸ ὕψος καὶ καλύπτον σχεδὸν τὴν πρόσοψιν ὁλόκληρον. Δύο θυρίδες πρὸς Α καὶ Δ φέρουν εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Εἰσερχόμενοι κανονικῶς, ἤτοι διὰ τῆς Δ θυρίδος, εὑρισκόμεθα εἰς χῶρον στενὸν δυνάμενον νὰ περιλάβῃ μόλις 5 ἄτομα. Ὁ τάφος εἶναι πρὸς Ἀν., τὸ τοιχώματα εἶναι κεκαλυμμένα δι' εὐπρεποῦς σκέπης, πλῆθος δὲ λυχνιῶν φωτίζει ἀπλέτως τὸν σεβάσμιον χῶρον.

Λέγεται ὅτι ἡ Πουλχερία ἐζήτησε παρὰ τοῦ πατριάρχου Ἰουβεναλίου ν' ἀνοίξῃ τὸν τάφον, οὗτος δὲ εὗρεν εἰς αὐτὸν τὰ νεκρικὰ ὀθόνια, τῶν ὁποίων μέρος κατετέθη εἰς τὴν περιώνυμον ἐκκλησίαν τῶν Βλαχερνῶν. Τὸ κοίλωμα τοῦ τάφου εἶναι παραλληλεπίπεδον βάθους 1 μ. καὶ κεκαλυμμένον διὰ λευκῶν μαρμάρων. Ἐξερχόμενοι τούτου βλέπομεν κατέναντι ἡμῶν παρεκκλήσιον τῶν Συρίων. Δεξιὰ εἶναι ἡ Ἁγ. Τράπεζα ἡμῶν τῶν ὀρθοδόξων, εἰς τὸ βάθος τῆς ἀψῖδος τοῦ δεξιοῦ βραχίονος τοῦ ναοῦ, καὶ παρ' αὐτὴν πρὸς Β. ἡ Πρόθεσις. Ὁ ναὸς κλείει ἀπὸ τῆς 8 π. μ. μέχρι τῆς 9 μ.μ. Ἡ λειτουργία τελεῖται καθ' ἑκάστην λίαν πρωΐ τὴν δὲ 15 Αὐγούστου πανηγυρίζεται ἡ ἐπέτειος τῆς Κοιμήσεως, καθ' ἣν ἐπὶ ἑβδομάδας συγκεντρώνονται ἐκεῖ χιλιάδες προσκυνητῶν καὶ ἐπὶ ὀθωμανικῆς κατοχῆς ἐπαιάνιζεν ἡ στρατιωτικὴ μουσική, διότι οἱ Ὀθωμανοὶ τιμῶσιν ἐξαιρέτως τὴν μητέρα τοῦ «Προφήτου» Ἰησοῦ. Ὁ ναὸς ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τοὺς ὀρθοδόξους Ἕλληνας, λειτουργοῦσιν ὅμως εἰς ἐξιδιασμένα τοῦ ναοῦ σημεῖα καὶ οἱ Κόπται, οἱ Ἀρμένιοι καὶ Σύριοι, διεξεδικησαν δὲ καὶ διεκδικοῦσι τὸν ναὸν οἱ Φράγκοι. Ὁ ναὸς ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου καὶ τῆς ἁγίας Ἑλένης, ἐπεσκευάσθη δὲ καὶ ἐκοσμήθη ὑπὸ πλείστων κατὰ καιροὺς Ἑλλήνων πατριαρχῶν.

Τὸ σπήλαιον τῆς Ἀγωνίας. Ἐξερχόμενοι τοῦ Ναοῦ ἔχομεν δεξιὸ ἀδιέξοδον φέρουσαν εἰς πύλην σιδηρᾶν, ἡ ὁποία δι' 6 βαθμίδων φέρει εἰς σπήλαιον, ὅπου, κατὰ τοὺς Φράγκους, προσηυχήθη τὴν παραμονὴν τῆς συλλήψεώς του ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ ὁ ἱδρὼς αὐτοῦ κατήρχετο ὡς θρόμβοι αἵματος. Ἐσωτερικῶς εἶναι ἀκανόνιστον 10—12 μ. μήκους καὶ 7—8 μ. πλάτους δεχόμενον τὸ φῶς ἀπὸ ὀπῆς ἀνοιχθείσης εἰς τὸν θόλον τοῦ σπηλαίου. Ἐνέχει τρία θυσιαστήρια καὶ εἰς τὴν Ν. παρειὰν γεγλυμμένους ἀρχαίους σταυρούς. Ἐπίσης ἀστέρες τινὲς ἐπὶ τοῦ θόλου ἐζωγραφημένοι καὶ λείψανά τινα μωσαϊκῶν ἐπὶ τοῦ δαπέδου μαρτυροῦν τὴν ἀρχαιότητα τῆς παραδόσεως. Οἱ Φράγκοι δεικνύουν εἰς τὰ πέριξ τῆς Γεθσημανῆς τὸν τόπον τῆς προδοσίας, ὅπου ὁ Ἰούδας ἐφίλησε τὸν Ἰησοῦν, τὸ μέρος ὅπου προσηυχήθη καὶ τὸν βράχον τῶν Ἀποστόλων. Εἰς τὸν βράχον αὐτὸν βλέπουν οἱ Φράγκοι τὰ ἀποτυπώματα τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ κοιμηθέντων ἐπ' αὐτοῦ, ὅταν ἐκεῖνος προσηύχετο. Γ. Λ. Α.

γειά· μόριον παρακελευσματικόν, συνηθέστ. γιά (βλ. λ.).

γειά (ἡ)· δημοτ., ἀντὶ *ὑγεία*· ἡ λέξις συνήθης εἰς στερεοτύπους φράσεις χαιρετισμοῦ «γειά σας», «γειά νά 'χετε», «γειά σου καὶ χαρά σου», «γειά χαρά» ‖ «γειὰ 'ς τὰ χέρια σου», πρὸς ἐκτελέσαντα καλῶς ἔργον τι ‖ «ἄφινω γειά», «ἔχετε γειά» δσμ. «ἀφίνω γειὰ 'ς τὶς ὄμορφες καὶ γειὰ 'ς τὶς μαυρομμάτες» ‖ «με γειὰ τὰ ροῦχα, — τὰ παπούτσια, — τὸ καπέλλο», εὐχὴ πρὸς τὸν φορέσαντα καινουργῆ ἐνδύματα, ὑποδήματα κ. τ. τ. Β. Φ.

γεϊερίτης (ὁ) (Geierit) *[Ὀρυκτ.]*. Ὀρυκτόν, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀρσενοπυρίτης (βλ. λ.) πλουσιώτερος ὀλίγον εἰς ἀρσενικὸν καὶ ἀπαντᾶται εἰς τὸ Geyer τῆς Σαξωνίας καὶ εἰς τὸ Breitenbrunn. Γ. Κ. Γ.

Γεϊθαζέτ, *μάρτυς*. Ἐν τῷ Μηναίῳ τὴν 30 Νοεμβρίου καὶ ἐν τῷ Συναξαριστῇ ἀναγράφεται: «τὸν Γεϊθαζὲτ καὶ συνάθλους τρεῖς ἅμα λόγχαις κατακτείνουσιν ἐχθροὶ Τριάδος», ἀλλὰ βιογραφία αὐτῶν δὲν ἐπισυνάπτεται. Ἐπειδὴ δὲ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μνημονεύονται καὶ ἄλλοι μάρτυρες «Νιρσᾶς καὶ Ἰωσὴφ καὶ ἕτεροι τελειωθέντες ἐν Περσίδι», πιθανῶς καὶ ὁ Γεϊθαζὲτ καὶ οἱ συναθλήσαντες αὐτῷ ἦσαν Πέρσαι καὶ ἐν Περσίᾳ ἔλαβε τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου, ἴσως ἐπὶ Σαπὼρ Β' τοῦ Σασσανίδου 310—379), ὅτε ἀπηνὴς διωγμὸς ὑπ' αὐτοῦ καθ' ἅπασαν τὴν Περσίαν ἐγένετο. Ε. Γ. Π.

γεικιέλιθος (ὁ) (Geikielith) *[Ὀρυκτ.]*. Ὀρυκτόν, τὸ ὁποῖον εἶναι τιτανικὸν μαγνήσιον περιέχον πάντοτε τοὐλάχιστον 8% ὀξείδιον ὑποσιδήρου (FeO), οὕτως ὥστε ὁ χημικὸς του τύπος νὰ εἶναι (Mg Fe) TiO_3. Ἀπαντᾷ εἰς κρυστάλλους τοῦ ἑξαγωνικοῦ κρυσταλλικοῦ συστήματος. Ἔχει σχισμὸν τέλειον, σκληρότητα 6ου βαθμοῦ, εἰδικὸν βάρος 3,97 καὶ

Digitized by Google

λάμψιν μεταλλικήν. Εἶναι μέλας καὶ εἰς λεπτὰ πινακίδια διαφώτιστος μὲ πορφυρέρυθρον χρῶμα. Εὑρίσκεται εἰς ἀπεστρογγυλωμένα κοκκία ἐντὸς λατερίτου εἰς τὴν Κεϋλάνην. Γ. Κ. Γ.

γεῖλος (τό). Ὑβριστικὸν σχῆμα, ὅπερ διὰ τὴν αἰσχρότητα αὐτοῦ θεωρεῖται προσφορώτατον ὡς προβασκάνιον καὶ ἐν γένει ὡς ἀποτρεπτικὸν τῶν δαιμονικῶν ἐπηρειῶν. Ἡ λέξις ἀναγράφεται εἰς τὸν Θησαυρὸν τοῦ Somavera (Παρίσιοι 1709), εἶναι δὲ σήμερον σχεδὸν λησμονημένη. Κ. Μ. Κ.

γεΐνη (ἡ) *['Οργαν. Χημ.]*. Γλυκοζίτης τοῦ τύπου

$$CH_2:CH.CH_2.C_6H_3\begin{cases}O.CH_3\\ O.C_6H_{11}O_5\end{cases}$$

συνιστάμενος ἐκ γλυκόζης καὶ εὐγενόλης. Ἐμφανίζεται ὑπὸ μορφὴν σφαιροκρυστάλλων εἰς τος ρίζας *γευστοῦ τοῦ ἀστικοῦ*. Σ. Γ.

Γεὶρ καὶ *Γὶρ ['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Γαιτουλίας ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου καὶ ἄλλων συγγραφέων ἀναφερόμενος. Σήμερον καλεῖται *Ἀϊν-Τζιντί*. —Μ.

Γεῖρα (ἡ) *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαιτουλίας παρὰ τὸν ποταμον Γείρ, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου. —Β.

γεισίποδες (οἱ)· βλ. γεῖσον.

γεισιπόδισμα (τό). Τὸ κάτω τμῆμα τοῦ γείσου τὸ στηριζόμενον ἐπὶ τῶν ὁριζοντίων δοκῶν τῆς στέγης καὶ φέρον τοὺς γεισίποδας (βλ. γεῖσον).

Γεῖσκ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἡ ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος Βορωζὼφ ἱδρυθεῖσα τῷ 1848 πόλις μετὰ λιμένος ἐν τῇ ὁμωνύμῳ κολπώσει (Yeisk Liman: πλάτ 46° 46′ Β μῆκ. 38° 22′ Ἀν, χάρτ. ἀγγλ 3389: Taganrog gulf) τῆς Ἀζοφικῆς, εἰς 25 *μίλ.* νοτίως τῆς γλώσσης Ντόλγκα τοῦ κόλπου τοῦ Ταϊγανίου. Πληθυσμὸς (1914) 54 000. Μεγάλη ἐμπορικὴ κίνησις εἰς σιτηρά. Τελείως μελετημένη καὶ ἄριστα ἐπισεσημασμένη καὶ διὰ φώτων εὐθυγραμμίσεως καὶ δι' ἀστερίων καὶ διὰ σημείων ἠχηρῶν ὁμίχλης ἡ ἀπὸ τῆς Ἀζοφικῆς πρὸς τὸν λιμένα διῶρυξ. Ἀρτιώτατος ναυαγοσωστικὸς σταθμός. Σ. Ε. Λ

γεῖσον (τό)· τὸ προέχον τῆς στέγης, ἵνα μὴ ρέῃ τὸ ὕδωρ ἐπὶ τοῦ τοίχου, προστέγασμα, ἄλλως *γρηπίδα* ‖ τὸ προεξέχον τῆς περικεφαλαίας, τοῦ πηληκίου κ.τ.τ., κοιν. *κεραμίδι*.

—*['Αρχιτεκτ.]* Τὸ τρίτον καὶ τελευταῖον πρὸς τὰ ἄνω τμῆμα τοῦ θριγκοῦ ἐξέχον τῶν ἄλλων, *(ἐπιστυλίου καὶ διαζώσματος)*, ἵνα προφυλάττῃ ἀπὸ τῶν βροχῶν τὸν κάτωθεν αὐτοῦ διάκοσμον τοῦ ναοῦ. Ἐπὶ τοῦ γείσου ἐπεκάθητο ἡ στέγη καὶ ἐπ' αὐτοῦ κατέληγον αἱ κεραμίδες. Ἐπειδὴ δὲ ἡ στέγη ἦτο πάντοτε δικλινής, ἐσχηματίζοντο εἰς τὰς μικρὰς πλευρὰς τῆς «περιστάσεως», δηλαδὴ τὴν ἔμπροσθιαν καὶ ὄπισθιαν, τριγωνικοὶ τοῖχοι (τύμπανα), ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐπεκάθητο ἕτερον ἀμφικλινὲς γεῖσον μετὰ διακοσμητικῶν ἀκρωτηρίων εἰς τὰς τρεῖς γωνίας αὐτοῦ. Τὰ τύμπανα μετὰ τῶν γείσων καὶ τῶν ἀκρωτηρίων ἀπετέλουν τὸ λεγόμενον *ἀέτωμα*. Τὸ γεῖσον τοῦ ἰωνικοῦ ναοῦ διῃρεῖτο διὰ βαθείας ἐγκοπῆς εἰς δύο ἐπάλληλα πλακοειδῆ μέρη, ὧν τὸ ἀνώτερον ἐξεῖχε περισσότερον τοῦ κατωτέρου. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔφερε βαθείας ὀρθογωνίους ἐγκοπάς, καλουμένας «γεισίποδας» (denticuli κατὰ τὸν Βιτρούβιον). Τὰς ἐγκοπὰς ταύτας (viae) ἔφερε καὶ ὁ δωρικὸς θριγκός, ἀλλ' ἧττον βαθείας, δίκην τετραγωνικῶν πλακῶν ἢ ἀβάκων, καλουμένων «προμόχθων» (mutuli κατὰ Βιτρούβιον) καὶ φερόντων τρεῖς στίχους «σταγόνων». Οἱ γεισίποδες ὡς καὶ ἡ ζωφόρος δὲν ἦσαν ἀναπόσπαστα μέρη τοῦ ἰωνικοῦ ρυθμοῦ, ἤτοι ἠδύναντο νὰ ἐλλείπωσιν. —Β.

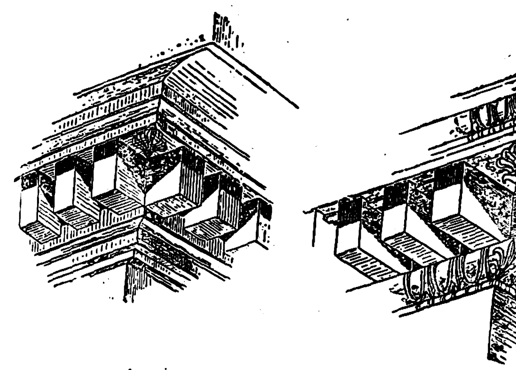

Γεῖσον (γεισίποδες) τοῦ ἐν Πριήνῃ ναοῦ.

—*[Στρατ. —Ναυτ.]* Γεῖσον ἢ γεῖσος καλεῖται ἐν τῷ στρατῷ καὶ τῷ ναυτικῷ τὸ σκῦτος, ἢ τὸ δι' ὑφάσματος ἐπενδεδυμένον χαρτόνιον, τὸ προσηρμοσμένον λοξῶς καὶ κυρτῶς πρὸς τὰ κάτω ἐπὶ τοῦ προσθίου κατωτέρου ἄκρου τοῦ στεφανίου τοῦ πηληκίου τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν ὁπλιτῶν ἄλλοτε (τὸ σημερινὸν δίκωχον τῶν ὁπλιτῶν δὲν φέρει γεῖσον), καθὼς καὶ ἐπὶ τοῦ πηληκίου τῶν ἀξιωματικῶν καὶ ὑπαξιωματικῶν τοῦ ναυτικοῦ. Τὸ γεῖσον τῶν ἀνωτέρων καὶ κατωτέρων ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ ἦτο κατὰ τὰς παλαιοτέρας ἐποχὰς ἄνευ ποικίλματος, ἐξαιρέσει τοῦ γείσου ἱππικοῦ καὶ χωροφυλακῆς, ὅπερ ἔφερε παρὰ τὴν ὀφρὺν ποίκιλμα ἀργυροῦν καὶ τοῦ γείσου τῶν στρατηγῶν, ὅπερ ἐξακολουθεῖ νὰ φέρῃ ποίκιλμα χρυσοῦν παρὰ τὴν ὀφρύν. Τὸ γεῖσον τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ ναυτικοῦ ἦτο κατὰ τὰς παλαιὰς ἐποχὰς ἄνευ ποικίλματος, πλὴν τοῦ γείσου ναυάρχων, φέροντος χρυσοῦν ποίκιλμα παρὰ τὴν ὀφρύν. Σήμερον τὸ γεῖσον τῶν μὲν κατωτέρων ἀξιωματικῶν φέρει χρυσοῦν ποίκιλμα ἁπλοῦν, τὸ δὲ τῶν ἀνωτέρων καὶ τῶν ναυάρχων ποίκιλμα χρυσοῦν μετὰ κεντημάτων.

Γεῖσον ἐκαλεῖτο ἐπίσης τὸ πρόσθιον κατώτερον μέρος τοῦ κράνους, τοῦ φερομένου ὑφ' ἁπάντων τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ὄθωνος καὶ ὑπὸ τῶν ὑπασπιστῶν τοῦ βασιλέως κατὰ τὴν μέχρι τοῦ 1924 ἐποχήν. Ν. Θ ΚΛΑΔΑΣ

γεισσοσπερμίνη (ἡ)· βλ. γεισσοσπέρμου *ἀλκαλοειδῆ*.

γεισσόσπερμον (τὸ) (Geissospermum) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀποκυνοειδῶν*. Γνωστὸν τὸ εἶδος *γεισσόσπερμον τὸ εὔθραυστον* (Geissospermum gracilum) ἁπαντῶν εἰς θερμὰς χώρας. Δ. Ν. Π

—***γεισσοσπέρμου ἀλκαλοειδῆ*** *['Οργ. Χημ.]*. Ἀλκαλοειδῆ τοῦ φλοιοῦ τοῦ γεισσοσπέρμου, ὅστις κέκτηται ἀντιπυρετικὰς ἰδιότητας, ἀγνώστου χημικῆς συντάξεως καὶ λίαν δηλητηριώδη, τὰ ἑξῆς: *γεισσοσπερμίνη*, $C_{19}H_{24}N_2O_2N_2, H_2O$, *βελλοσίνη*, $C_{23}H_{28}N_2O_4$ καὶ *περεϊρίνη*, πιθανῶς τοῦ τύπου $C_{19}H_{24}N_2O$. Σ. Γ.

Γεϊσσοὺ *[Γεωγρ.]*· βλ. Γκεϊσσού.

γείσωμα (τὸ) ἢ ***ἀπογείσωμα***. Ταυτόσημον τοῦ γεῖσον (βλ. λ.).

γειτνιάζω· εἶμαι γείτων, συνορεύω μετά τινος· λέγεται συνήθως ἐπὶ χωρῶν, ἐκτάσεων, ἀγρῶν κ.τ.τ.

γειτνίασις (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τις γείτων, πλησιασμός, συμπλησιασμός.

γείτονας (ὁ), θηλ. *γειτόνισσα*· δημοτ., γείτων (βλ.λ.).

γειτονία *(ἡ)*· τὸ νὰ εἶναί τις γείτων, γειτνίασις ‖ δημ *γειτονιά*· πολλαὶ οἰκίαι πλησίον ἀλλήλων κείμεναι ὡς γειτονικαί: «'ς τὴν πάρα κάτω γειτονιά» ‖ συνοικία πόλεως: «σὲ ποιὰ γειτονιὰ κάθεσαι;», «φωνίζω ἀπ' τὴ γειτονιά» ‖ ἡ συνάθροισις τῶν γειτόνων γυναικῶν εἰς τὸν αὐτὸν τόπον, ἰδίᾳ κατὰ τὰς ἑορτὰς καὶ κατὰ τὰς ἑσπέρας τοῦ θέρους πρὸς διάχυσιν καὶ κοινολογίαν: «κάθεται 's τὴ γειτονιὰ καὶ κοτσομπολεύει τὸν κόσμο» ‖ παροιμ. «ὁ καλὸς τῆς γειτονιᾶς κι' ὁ κακὸς τῆς φαμελιᾶς» καὶ «γαρούφαλο στὴ γειτονιὰ κι' ἀγκάθι μέσ' 's τὸ σπίτι». Β. Φ.

γειτονικός, *—ή, —όν*· ὁ τοῦ γείτονος, ὁ ανήκων εἰς τὸν γείτονα: «τὸ γειτονικὸ σπίτι,—χωράφι» ‖ ὁ γείτων, ὁ γειτνιάζων.

γειτονοπούλα (ἡ)· ἡ γείτων κορασίς, ἡ κόρη τοῦ γείτονος ‖ ***γειτονόπουλο*** (τό)· τὸ παιδίον τοῦ γείτονος.

γείτων, *—ονος* (ὁ, ἡ)· δημ., *γείτονας*, θηλ. *γειτόνισσα*, ἰδιωμάτ. *γεῖτος*· ὁ παροικῶν, ὁ συνορεύων, ὁ πλησιόχωρος: «ἡ γείτων ἐπικράτεια», «ὁ γείτων λαός» ‖ δημοτ «*κάλλιο κακὸς χρόνος παρὰ κακὸς γείτονας*», «*ὁ κακὸς χρόνος περνᾷ, ὁ κακὸς γείτονας δὲν περνᾷ*», «*ἡ κακὴ γειτόνισσα κάνει τὴν καλὴ νοικοκυρά*», σημαίνουσα ὅτι ἡ ἀρνουμένη νὰ δανείσῃ οἰκιακὰ σκεύη εἰς τὴν γειτονά της ἀναγκάζει αὐτὴν νὰ προνοῇ ἐν καιρῷ περὶ τῶν ἀναγκῶν της, ὅπως μὴ ἔχῃ χρείαν τῶν ἄλλων.

γειώρας. Ἑλληνικὴ ἀπόδοσις, ἐν τῇ μεταφράσει της Π. Διαθήκης τῶν Ο', τῆς ἑβραϊκῆς λέξεως *γκαίρ*, σημαινούσης τὸν ἔπηλυν, τὸν παρεπίδημον (*Ἐξόδ.* ιβ', 19, *Ἡσα.* ιδ', 1) καὶ ἀλλαχοῦ ἀποδιδομένης διὰ τοῦ προσήλυτος. Την λεξιν γειώρας μεταχειριζεται καὶ ὁ Φιλων. Π. Ι. Μ.

γεκαρκινίδαι (οἱ) (Gecarccinidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογενεια μαλακοστράκων δεκαπόδων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *βραχυούρων*. Δ. Ν. Π.

γεκοειδῆ (τὰ) (Gecoidea) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια ἑρπετῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαυρῶν*. Τὰ ἑρπετὰ τῆς οἰκογενείας ταύτης ἔχουσι σῶμα ἐπίμηκες, πόδας βραχυτάτους καὶ οὐρὰν μακρὰν καὶ κεκαλυμμένην ὑπὸ κερατοειδῶν λεπίων. Ἡ κεφαλή των εἶναι πεπιεσμένη ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω καὶ τὸ ρύγχος βραχύ. Τὸ στόμα των εἶναι βαθέως ἐσχισμένον καὶ αἱ σιαγόνες των φέρουσι πολυπληθεῖς ὀδόντας, μικρούς, εὐθεῖς, σχεδὸν ἰσομεγέθεις, αἰχμηροὺς καὶ κοπτερούς. Ἡ γλῶσσά των εἶναι εὐρεῖα, πεπλατυσμένη, σαρκώδης καὶ κατὰ τὴν ἄνω αὐτῆς ἐπιφάνειαν καλύπτεται ὑπὸ πολυαρίθμων κερατώδους συστάσεως νηματίων. Οἱ ὀφθαλμοὶ εἶναι μεγάλοι, προέχοντες, ἀπεστρογγυλωμένοι, μὲ βραχυτάτας βλεφαρίδας. Ὁ λαιμὸς φέρει πλείστας ἀναδιπλώσεις, ὁ θώραξ εἶναι ἀτρακτοειδὴς καὶ πεπιεσμένος. Τὸ ἄνω μέρος τοῦ σώματος καλύπτεται ὑπὸ κερατοειδῶν λεπίων διαφόρου σχήματος. Ἀπαντῶνται εἰς τὰς θερμὰς χώρας ἀμφοτέρων τῶν ἡμισφαιρίων. Γενικῶς εἶναι ζῷα ἀβλαβῆ, δυσειδῆ, νυκτόβια καὶ ἐντομοφάγα. Ἡ οἰκογένεια αὕτη περιλαμβάνει περὶ τὰ 60 εἴδη, ὧν κυριώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: *γέκος, ἡμιδάκτυλος, πτυχόζωον, πτερόπλευρος, πτυοδάκτυλος, φυλλοδάκτυλος* κ.τ.λ. Δ. Ν. Π.

Γέλα *['Αρχ. Γεωγρ.—'Ιστορ.]*. Μία τῶν σπουδαιοτέρων πόλεων τῆς Σικελίας, κατὰ τὰ νότια παράλια αὐτῆς κειμένη, εἰς τὸ στόμιον τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ. Ἦτο ἀποικία δωρική, κτισθεῖσα ὑπὸ τῶν Ροδίων κατὰ το 690 π. Χ. Οἰκισταὶ αὐτῆς ὑπῆρξαν ὁ Ρόδιος *Ἀντίφημος* καὶ ὁ Κρὴς *Ἔντιμος*, ἐκτίσθη δὲ μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως τῶν Σικανῶν *Ὀμφάκης* καὶ ὠνομάσθη ἐν ἀρχῇ *Λίνδιοι* (*Θουκ.* VI, 4), ἀπὸ τοῦ μεγαλυτέρου ἀριθμοῦ τῶν ἐκ διαφόρων πόλεων ἀποίκων, καταγομένων ἐκ τῆς Λίνδου, μετωνομάσθη δὲ Γέλα μετὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῶν πρώτων ἀποίκων διὰ τῆς προσελεύσεως καὶ ἄλλων ἐκ τῆς νήσου *Τήλου* καὶ τῶν κατὰ τὰ παράλια τῆς Καρίας νήσων· κατά τινα παράδοσιν, *Γέλων* ἐκαλεῖτο ὁ ἐκ τῆς νήσου Τήλου ἀρχηγὸς τῶν ἀποίκων. Κτισθεῖσα ἡ Γέλα εἰς χώραν γονιμωτάτην, προήχθη πολὺ ταχέως εἰς εὐημερίαν καὶ ἰσχύν, τῷ δὲ 582 π. Χ. ἔκτισεν ἐν τῷ μέσῳ τῆς νοτίου παραλίας τῆς νήσου, ἐπὶ ὀρθίου βραχώδους λόφου, τὴν πόλιν Ἀκράγαντα (βλ. λ.), ἥτις ὑπερηκόντισεν ἐν βραχεῖ χρόνῳ εἰς αἴγλην καὶ δύναμιν τὴν μητρόπολιν. Ἕνεκα τῆς ἐκ πολλῶν νήσων καὶ πόλεων προελεύσεως τῶν κατοίκων τῆς Γέλας, ἐξερράγη ἐμφύλιος ἀγὼν μεταξὺ αὐτῶν, διαιρεθέντων εἰς δύο ἀντιμαχομένας φατρίας, ἕως ὅτου ἡ ἑτέρα ἠναγκάσθη νὰ μετοικήσῃ εἰς τὸ *Μακτώριον*, τὸ ὁποῖον ἔκειτο πρὸς τὰ μεσόγεια τῆς νήσου, ἱκανῶς μακρὰν τῆς Γέλας. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν ἐκπατρισμὸν τῆς ἡττηθείσης φατρίας ἡ κατάστασις δὲν ἐβελτιώθη καὶ τὰ «δωρικὰ νόμιμα» εὑρίσκοντο ἐν διαλύσει· ἔσωσεν ὅμως τὴν πόλιν τότε εἷς τῶν πολιτῶν της, ὁ ἐκ Τήλου καταγόμενος *Τηλίνης*, ἱερεὺς τῶν ὑποχθονίων θεῶν, ὅστις διὰ συνετοῦ λόγου κατώρθωσε νὰ διαλλάξῃ τοὺς πολίτας πρὸς ἀλλήλους, ἀμειφθεὶς διὰ τοῦτο διὰ κληρονομικῆς ἱερατείας τῶν θεῶν Δήμητρος καὶ Κόρης. Μετ' ὀλίγα ὅμως ἔτη ἐξερράγη νέος ἐμφύλιος ἀγὼν μεταξὺ τῶν ὀλιγαρχικῶν καὶ τοῦ δήμου, ἀποτέλεσμα τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ἡ ἐγκαθίδρυσις τῆς τυραννίας τοῦ *Κλεάνδρου*, τὸν ὁποῖον κατὰ τὸ 498 διεδέχθη ὁ ἀδελφός του *Ἱπποκράτης*, τυραννήσας τῆς Γέλας μέχρι τοῦ 491 π. Χ. Ὁ φύσει πανοῦργος καὶ δραστηριώτατος οὗτος τύραννος, ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς ἀρχῆς του ἐπεδόθη εἰς πρόγραμμα κατακτητικόν, ἐπωφελούμενος ἑκάστοτε ὑπὲρ τῆς ἰδίας φιλοδοξίας τὰς ἔριδας τῶν ὁμόρων πόλεων. Ἡ πρώτη πόλις κατὰ τῆς ὁποίας παρέσυρεν εἰς ἀγῶνα την Γέλαν ὁ Ἱπποκράτης ἦσαν αἱ *Συρακοῦσαι*. Κατὰ το 512 π.Χ. ἀπεστάτησε τῶν Συρακουσῶν ἡ ἀποικία των *Καμάρινα*, οἱ δὲ Συρακόσιοι ἐπελθόντες κατὰ τῶν Καμαριναίων ἐνίκησαν αὐτοὺς καὶ μετέβαλον τὴν πολιν των εἰς ἀγροὺς ἰδικούς των, γενόμενοι οὕτω γείτονες τῶν Γελῴων. Τὴν γειτονίαν ἐκείνην ἐθεώρησαν ἐπικίνδυνον εἰς τὴν πόλιν των οἱ κάτοικοι τῆς Γελας, ὑποκινούμενοι ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους, καὶ οὕτω παρὰ τὸν ποταμὸν Ἕλωρον ἔστησαν κατ' ἀλλήλων τὸ πρῶτον δύο ἑλληνικαὶ ἐν Σικελίᾳ στρατιαί, καὶ μάλιστα δωρικῶν πολεων. Ὁ πόλεμος ἀπέβη ὑπὲρ τῆς Γέλας, εἰς τὴν ὁποίαν περιῆλθεν ἡ χώρα, ἡ ἀνήκουσα ἄλλοτε εἰς τὴν Καμάριναν, ἐν ταύτῃ δὲ ἐκτίσθη πόλις ἐχθρικὴ προς τὰς Συρακούσας καὶ πρόσκοπος τῆς Γέλας. Οἱ Συρακούοιοι ἔμειναν εὐχαριστημένοι τότε, ὅτι τῇ βοηθείᾳ Κορινθίων καὶ Κερκυραίων διέσωσαν τὴν πόλιν των ἀπὸ τῆς καταλήψεως ὑπὸ τῶν στρατιῶν τοῦ Ἱπποκράτους. Μετὰ τὰς Συρακούσας ἐπετέθη ὁ Ἱπποκράτης καὶ ἐπέτυχε νὰ ὑποτάξῃ τὰς χαλκιδικὰς ἐν Σικελίᾳ ἀποικίας *Λεοντίνους* καὶ *Νάξον*. Μετ' αὐτὰς δὲ ἐπέτυχε ν' ἀναγνωρισθῇ ἡ κυριαρχία του καὶ ἐπὶ τῆς ἐν τῷ σικελικῷ πορθμῷ *Ζάγκλης* κατὰ δολιώτατον τρόπον. Ὅτε ὁ τύραννος αὐτῆς καὶ σύμμαχος τοῦ Ἱπποκράτους *Σκύθης* ἐκάλεσε τοῦτον πρὸς βοήθειάν του κατὰ τῶν Σαμίων, οἵτινες τῇ ὑποκινήσει τοῦ τυράννου τοῦ Ρηγίου εἶχον καταλάβει τὴν Ζάγκλην, ὁ Ἱπποκράτης, προδότης γενόμενος τοῦ συμμάχου του Σκύθου,

Νόμισμα τῆς Γέλας.

Digitized by Google

ἦλθεν εἰς συνεννόησιν μετὰ τῶν Σαμίων. Οὗτοι ἀνεγνώρισαν τὴν κυριαρχίαν του καὶ διενεμήθησαν μετ' αὐτοῦ τὰ λάφυρα τῆς πόλεως, ὁ δὲ Ἱπποκράτης παρέδωκεν εἰς αὐτοὺς τὸν Σκύθην καὶ τριακοσίους πολίτας πρὸς σφαγήν. Τὸν Ἱπποκράτη πεσόντα ἔν τινι μάχῃ κατὰ τῶν Σικελῶν κατὰ τὸ 491 π. Χ., διεδέχθη ὡς τύραννος ὁ ἵππαρχος τοῦ στρατοῦ του Γέλων (βλ. λ.), ἐπὶ τῆς τυραννίας τοῦ ὁποίου ἔφθασεν εἰς τὸ ἀπόγειον τῆς δόξης της ἡ Γέλα. Μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Γέλωνος κατάληψιν τῶν Συρακουσῶν, 485 π. Χ., κυβερνήτης τῆς Γέλας ἔγινεν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ *Ἰάρων* ἢ Ἱέρων (βλ.λ.), τυραννήσας αὐτῆς μέχρι τοῦ 476 π. Χ., ὅτε, ἀποθανόντος τοῦ ἀδελφοῦ του Γέλωνος, μετῴκησεν εἰς Συρακούσας, γενόμενος βασιλεὺς τὸ πρῶτον καὶ μετὰ ταῦτα τύραννος αὐτῶν μέχρι τοῦ 467 π. Χ.

Εἰς τὴν μεγάλην πνευματικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν ἐν Σικελίᾳ κίνησιν, ἥτις ἐπηκολούθησε τὴν ἔνδοξον μάχην τῆς *Ἱμέρας* (480 π. Χ.), ἡ Γέλα μετὰ τῶν Συρακουσῶν καὶ τοῦ Ἀκράγαντος ἦτο ἐν τῇ πρωτοπορείᾳ. Ἀπ' αὐτῆς ὡρμήθησαν οἱ περικλεεῖς τῶν Συρακουσῶν τύραννοι Γέλων καὶ Ἱέρων, οἵτινες ὑπῆρξαν καὶ οἱ πρωταίτιοι τῆς κινήσεως ἐκείνης, διὰ τῶν νικῶν των προκαλέσαντες τὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν ἐν Σικελίᾳ Ἑλλήνων καὶ διὰ τοῦ πλούτου καὶ τῆς καλαισθησίας των πρωτεργάται γενόμενοι τῆς ἀνεγέρσεως μεγαλοπρεπῶν ἀρχιτεκτονικῶν μνημείων καὶ τῆς ἀφιερώσεως πλουσίων καὶ καλλιτεχνικῶν ἀναθημάτων εἰς τὰ ἐν τῇ ἠπειρωτικῇ Ἑλλάδι καὶ ἐν τῇ Σικελίᾳ ἱερά. Οὕτως ἡ Γέλα εἶχεν ἐν τῇ ἱερᾷ Ἄλτει πλησίον τοῦ σταδίου ἴδιον θησαυρόν, οἱ δὲ τύραννοι αὐτῆς Γέλων καὶ Ἱέρων, δι' ἐπιδεικτικῶν καλλιτεχνημάτων θέλοντες νὰ γνωσθῶσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὡς Γελῷοι εἶχον ἀφιερώσει εἰς τὸ αὐτὸ ἱερὸν τέθριππα ἐκ μαρμάρου, ἔργα τῶν καλλιτεχνῶν Καλάμιδος καὶ Ὀνάτα, ὁμοιώματα δηλαδὴ τῶν πολεμικῶν ἁρμάτων, διὰ τῶν ὁποίων εἶχον νικήσει ἐν τῇ ἁρματοδρομίᾳ ἐν τῷ πανελληνίῳ ἐκείνῳ ἱερῷ. Εἰς τὴν ἐν τῇ Γέλᾳ αὐλὴν τοῦ Ἱέρωνος μετέβη κατὰ τὴν πρώτην εἰς Σικελίαν ἀποδημίαν του ὁ Αἰσχύλος καὶ ἐν ταύτῃ ἀπέθανε κατὰ τὸ 455 π. Χ. Τὴν Γέλαν εἶχε καὶ ὡς ἰδιαιτέραν πατρίδα ὁ κωμικὸς ποιητὴς Ἀπολλόδωρος.

Κατὰ τὸ 466 π.Χ., καταλυθείσης τῆς ἐν Συρακούσαις τυραννίδος, ἀποκατεστάθη καὶ ἐν Γέλᾳ ὡς καὶ ἐν Συρακούσαις καὶ Ἀκράγαντι ἡ δημοκρατία. Ἡ μεταπολίτευσις ὅμως αὕτη προεκάλεσεν αἱματηροτάτους ἐν ἑκάστῃ τῶν ἐν Σικελίᾳ ἑλληνικῶν πόλεων ἀγῶνας, οἵτινες κατέπαυσαν μετά τινα ἔτη. Τὴν ἡσυχίαν των ὅμως διετάραξεν ὁ ἐκραγεὶς Πελοποννησιακὸς πόλεμος (431 π. Χ.), ὅστις ἀνῆψε καὶ ἐν Σικελίᾳ τὸ μεταξὺ Ἰώνων καὶ Δωριέων μῖσος. Ἀλλὰ τὸ φυλετικὸν αὐτὸ μεταξὺ Ἰώνων καὶ Δωριέων μῖσος ἠδυνήθη νὰ κατασβέσῃ προσωρινῶς ὁ ἐπιφανὴς Συρακούσιος πολιτικὸς *Ἑρμοκράτης* ὁ Ἕρμωνος, ὅστις συγκαλέσας ἁπάντας τοὺς Σικελιώτας (τοὺς ἐν Σικελίᾳ Ἕλληνας) εἰς καθολικὴν ἐν Γέλᾳ σύνοδον, μετὰ τὸν εἰς τὰ σικελικὰ ὕδατα κατάπλουν τοῦ ἀθηναϊκοῦ στόλου ὑπὸ τὸν Εὐρυμέδοντα (424 π. Χ.), ἐπέτυχε νὰ διαλλάξῃ πρὸς ἀλλήλας ἁπάσας τὰς ἐν τῇ νήσῳ ἑλληνίδας πόλεις, καλλιεργήσας δεξιώτατα εἰς τὰς ψυχὰς ἁπάντων ἓν πανσικελιωτικὸν πνεῦμα καὶ πείσας ὅτι Δωριεῖς καὶ Ἴωνες διέτρεχον τὸν αὐτὸν κίνδυνον ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους, οἵτινες ἐπεδίωκον τὴν καθυπόταξιν συμπάσης τῆς νήσου. Μετὰ ὀκτὼ ὅμως ἔτη ἀπὸ τῆς ἐν Γέλᾳ συνόδου οἱ Ἀθηναῖοι ἐπανῆλθον καὶ πάλιν εἰς τὴν Σικελίαν, προσκληθέντες ὑπὸ τῶν Ἐγεσταίων ἐναντίον τῶν Σελινουντίων, πρὸς τοὺς ὁποίους ἤριζον ἕνεκα διαφορῶν περὶ τῶν μεταξύ των συνόρων. Κατὰ τὴν ὀλεθρίαν διὰ τοὺς Ἀθηναίους ἐκστρατείαν των εἰς Σικελίαν, οἱ Γελῷοι ὡς καὶ οἱ Ἀκραγαντῖνοι ἔμειναν ἐν ἀρχῇ οὐδέτεροι, μετὰ τὴν εἰς Συρακούσας ὅμως ἄφιξιν τοῦ Σπαρτιάτου Γυλίππου ἀμφότεραι αἱ πόλεις ἀπέστειλαν ἐπικουρίας πρὸς τοὺς Συρακουσίους, ἀλλὰ μέγα μέρος αὐτῶν ἐξωλοθρεύθη ὑπὸ τῶν ἐν Σικελίᾳ συμμάχων τῶν Ἀθηναίων. Πρὶν ἢ λήξῃ ἔτι ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος, οἱ ἐν Σικελίᾳ ἐθνικοὶ τῶν Ἑλλήνων ἐχθροί, οἱ Καρχηδόνιοι, ἐπωφελούμενοι τοῦ ἐμφυλίου ἐκείνου πολέμου καὶ τῆς ἐξασθενήσεως τῶν Ἑλλήνων, ἐπεξέτειναν τὰς ἐν Σικελίᾳ κτήσεις των καὶ ἐπιτεθέντες κατὰ τῆς Γέλας τῷ 405 ἐκυρίευσαν καὶ κατέστρεψαν αὐτήν. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ὑπερήσπισαν τότε ἡρωϊκώτατα τὴν πατρίδα των, συμμεριοθέντες τοὺς μόχθους καὶ τοὺς κινδύνους τῶν ἀνδρῶν καὶ αὐτῶν τῶν γυναικῶν, ἀλλὰ δὲν ἔσωσεν αὐτὴν οὔτε ὁ ἡρωϊσμὸς τῶν κατοίκων της, οὔτε τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν Διονυσίου ἡ ἀποσταλεῖσα βοήθεια. Πάντες ἐσφάγησαν ἢ ἐξηνδραποδίσθησαν ἢ διεσκορπίσθησαν μὲ τὴν γνωστὴν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα φοινικικὴν σκληρότητα. Καὶ ἀνεκτίσθη μὲν βραδύτερον ἡ Γέλα ὑπὸ τοῦ ἀποσταλέντος εἰς Σικελίαν ἐκ Κορίνθου κατὰ τὸ 345 π Χ. *Τιμολέοντος* ὡς διαιτητοῦ καὶ ἀνορθωτοῦ τῶν ἐν τῇ νήσῳ ἑλληνικῶν πραγμάτων, ἀλλ' ἡ εὐδαίμων πόλις δὲν ἀνέκτησεν οὔτε τὴν προτέραν αἴγλην της, οὔτε τὸν πληθυσμόν της, παρὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Τιμολέοντος ἐγκατάστασιν εἰς αὐτὴν καὶ ἀποίκων ἐκ τῆς νήσου Κῶ. Τοὐναντίον δὲν ἐβράδυνε νὰ ὑποστῇ καὶ τὴν ὀλεθρίαν μοῖραν τῆς ἀρχαιοτέρας Γέλας. Κατὰ τὸ 312 π. Χ. ὁ Ἀγαθοκλῆς, στρατηγὸς αὐτοκράτωρ ὢν τῶν Συρακουσῶν, ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς Γέλας, τῆς ὁποίας οἱ ὀλιγάρχαι συνεμάχουν μετὰ τῶν ἐχθρῶν του ὀλιγαρχῶν τῶν Συρακουσῶν, τοῦ Ἀκράγαντος καὶ τῆς Μεσσήνης, καὶ καταλαβὼν τὴν πόλιν ἐφόνευσε τετρακισχιλίους ἐκ τῶν ἐγκριτοτέρων αὐτῆς πολιτῶν. Κατὰ δὲ τὸ 288 π. Χ. καταλαβόντες αὐτὴν οἱ Μαμαρτῖνοι κατηδάφισαν ἐκ θεμελίων. Τοὺς περισωθέντας τότε ὀλίγους ἐκ τῶν κατοίκων της ἐγκατέστησεν ὁ τύραννος τοῦ Ἀκράγαντος Φιντίας εἰς νέαν πόλιν, *Φιντιάδα* ἀπ' αὐτοῦ κληθεῖσαν, εἰς ἱκανὴν ἀπὸ τῆς κατεστραφείσης Γέλας ἀπόστασιν, παρὰ τὸν ποταμὸν Ἱμέραν καὶ μεταξὺ Γέλας καὶ Ἀκράγαντος. Τῆς Γέλας ὁ χῶρος ἔμεινεν ἔκτοτε ἀκατοίκητος. Οἱ κάτοικοι τῆς νέας πόλεως ἐκαλοῦντο *Φιντιεῖς Γελῷοι*.

Τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Γέλας διασῴζονται πλησίον τῆς Terra Nuova ἢ κατ' ἄλλους, ὅλως ἀπιθάνως, παρὰ τὴν Alicata (διότι καὶ ἐν ταύτῃ διασῴζονται ἀρχαῖα ἐρείπια.). Εἰς ἀμφοτέρας εἶναι τόσον ἄφθονα τὰ πτηνὰ συκοφάγοι, ὥστε οἱ κάτοικοί των κατασκευάζουσιν ἐξ αὐτῶν ἔλαιον, διατηρούμενον εἰς πήλινα δοχεῖα, ἐκλεκτῆς λεπτότητος καὶ γεύσεως. Τῆς Γέλας διεσώθησαν πλεῖστα νομίσματα, καὶ ἐκ πολυτίμων μετάλλων, ἅτινα, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἔχουσιν ὡς κύριον τύπον ταῦρον ἀνθρωποκέφαλον, εἰκόνα τοῦ ποταμοῦ Γέλα, εἰς τὰ ὕδατα τοῦ ὁποίου ὠφείλεν ἡ γονιμωτάτη πεδιὰς τῆς πόλεως τὸν πλοῦτον τῶν προϊόντων της. Τὰ νομίσματα ταῦτα κατανέμονται εἰς πέντε περιόδους.
Γ. ΚΑΨΑΛΗΣ

Γελάδα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς ἀκαρνανιακῆς ἀκτῆς (πλάτ. 38°56'3/4 Β, μηκ. 20° 55 1/3, χάρτ. ἑλλην. ὑδρογρ. 10: *Ἀμβρακικός*, ἀγγλ. 203: Santa Maura, Ithaca and Cefallonia), ἀποτελοῦν τὸν πρὸς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον τερματισμὸν τοῦ βουνοῦ **Ἀμαδερὸς** καὶ τὸ ΒΑ κέρας τοῦ ὅρμου Βονίτσης.
Σ. Ε. Λ.

Γελαδάκης, *Δημήτριος*. Ἀγωνιστὴς ἐξ Αἰγίνης. Ἐπολέμησεν ἐν Ἀθήναις ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1827, καὶ ἐτιμήθη διὰ τοῦ χαλκοῦ ἀριστείου καὶ διὰ βαθμοῦ εἰς τὴν ἐνεργὸν Φάλαγγα.
Γ.Δ.Κ.

γελαδάρης (ὁ)· ὁ βόσκων ἀγελάδας ἢ καὶ βοῦς, ὁ *βουκόλος*.

γελάδας (ὁ) (Geladas) *[Ζωολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τετραχείρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κυνοπιθήκων*. Ὁ πίθηκος οὗτος φθάνει εἰς μέγα ὕψος καὶ πολλάκις ὑπερβαίνει καὶ τὸ ὕψος τοῦ *ἀμαδρύα*. Τὸ σῶμά του εἶναι εὔρωστον καὶ καλύπτεται ὑπὸ πυκνῶν τριχῶν, μακροτάτων κατὰ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ ἄνω μέρος τῆς ράχεως. Ὁ γενικὸς χρωματισμός του εἶναι φαιομέλας. Ἡ οὐρά του εἶναι ἐπιμήκης καὶ καταλήγει εἰς θύσανον. Ἐκ τῶν ὀλίγων εἰδῶν ἅτινα περιλαμβάνει τὸ εἶδος τοῦτο γνωστότερος εἶναι ὁ

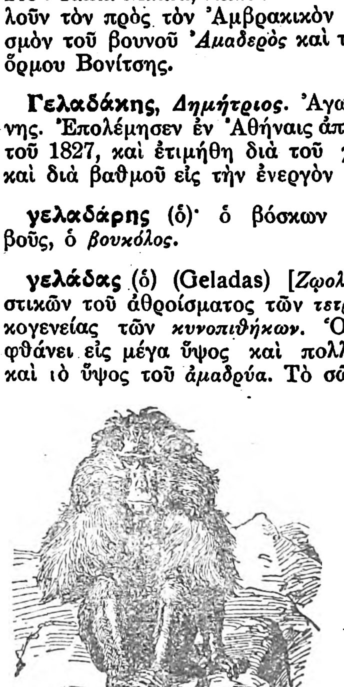

Γελάδας ὁ ρυππέλιος.

γελάδας ὁ ρυππέλιος (Gelada ruppelii), ὅστις εἶναι ὁ μεγαλύτερος πάντων τῶν ζῴων τοῦ γένους καὶ φθάνει τὸ ἀνάστημα τοῦ ἀνθρώπου. Χρωματισμοῦ σκοτεινῶς φαιομέλανος, φέρει περὶ τὸν τράχηλον πυκνὸν τρίχωμα ἐν εἴδει χαίτης.
Δ. Ν. Π.

Γελαδινὸν *[Γεωγρ.]*. Μικροσυνοικισμὸς τῆς κοινότητος Γρεβενῶν τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν τοῦ νομοῦ Ἀχαϊοήλιδος.

γελαδινός, *—ή, —ό*· ὁ ἐξ ἀγελάδος προερχόμενος, ὁ ἀνήκων εἰς τὴν ἀγελάδα, *ἀγελαδινός*.

Γελαδόμανδρα *[Γεωγρ.]*. Μικροσυνοικισμὸς τῆς κοινότητος Καρύστου τῆς ἐπαρχίας Καρυστίας τοῦ νομοῦ Εὐβοίας.

Γελάμπουγκα (Jelabuga) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρωσίας, ἐν τῇ σοβιετικῇ δημοκρατίᾳ τῶν Ταττάρων, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Τοῖμα. παρὰ τὴν συμβολὴν αὐτοῦ πρὸς τὸν Κάμα. Εἶναι ποτάμιος λιμὴν καὶ ἔχει ἐργοστάσια ὑφασμάτων καὶ ἐμπόριον σίτου. Κάτοικοι 15.000 περίπου.
—Μ.

Γελάνθη *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία δοθεῖσα ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς εἰς τὸ ἐν τῇ ὑποδιοικήσει Μαλγάρων (Ραιδεστοῦ) τῆς Ἀνατολ. Θράκης χωρίον *Γιλανλῆ*.

— Γελάνθη *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Ἰθώμης τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσης τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτοικοι (1928) 422.

γελαντζῆς. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ πλανήτου Διός (βλ. λ. ἀστερισμοὶ *[Λαογρ.]* τ. Ε', σ. 906 γ).

Γελάνωρ *[Μυθολ.]*. Βασιλεὺς τοῦ Ἄργους, υἱὸς τοῦ Σθενέλα καὶ ἀπόγονος τοῦ Ἄργου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου εἶχεν ὀνομασθῆ καὶ ἡ χώρα Ἄργος. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Γελάνωρος ἦλθεν ἐκ τῆς Αἰγύπτου ὁ *Δαναός*, ὅστις τὸν ἐξεθρόνισε καὶ ἔγινεν αὐτὸς βασιλεύς. Κατὰ τὸν ἐπιχώριον ἐν Ἄργει μῦθον (*Παυσ.* 11. 19. 3—4), ὁ Δαναὸς ἠξίωσε νὰ λάβῃ τὴν βασιλείαν τοῦ Ἄργους ὡς ἀπόγονος τῆς Ἰοῦς, θυγατρὸς τοῦ Ἰάσου, βασιλέως τοῦ Ἄργους, ἥτις εἶχε μεταβῆ εἰς Αἴγυπτον. Ὁ λαός, κατὰ τὴν αὐτὴν παράδοσιν, εὑρίσκων ἐξ ἴσου δικαίας καὶ τὰς ἀξιώσεις τοῦ Δαναοῦ καὶ τὰς τοῦ Γελάνωρος, ἀνέβαλε τὴν ἀπόφασιν του διὰ τὴν πρωΐαν τῆς ἐπιούσης. Κατὰ τὴν πρωΐαν δέ, ἐνῷ μετέβαινε νὰ κρίνῃ, παρέστη πρὸ τοῦ ἐξῆς θεάματος· εἷς λύκος ἐπέπεσε κατὰ μιᾶς ἀγέλης βοῶν βοσκούσης πρὸ τοῦ τείχους καὶ κατεσπάραξε τὸν ἡγεμόνα τῆς ἀγέλης ταῦρον. Ὁ λαὸς ἡρμήνευσε τὰ γενόμενα οὕτως: ἐδέχθη ὅτι ὁ ταῦρος ἦτο ὁ Γελάνωρ, οὗτος ἡ ἀγέλη τῶν βοῶν, ἡ σύντροφος τοῦ Γελάνωρος, καὶ λύκος ὁ Δαναός. Ἀφοῦ δὲ ὁ λύκος κατέβαλε τὸν ταῦρον, θέλησις τῶν θεῶν ἦτο νὰ λάβῃ τὴν βασιλείαν ὁ Δαναός, ὅστις καὶ ἀνεκηρύχθη ὑπ' αὐτῶν βασιλεὺς ἐκθρονισθέντος τοῦ Γελάνωρος. Ὁ Δαναός, γενόμενος βασιλεὺς διὰ τῆς διοσημείας ἐκείνης, ἀπέδωκε τὸ συμβὰν εἰς τὸν θεὸν Ἀπόλλωνα καὶ ἵδρυσεν ἐν Ἄργει ἱερὸν τοῦ Λυκίου Ἀπόλλωνος.
ΚΑΨ.

Γέλας (Gela) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]* Μικρὸς ποταμὸς τῆς Ν. Σικελίας ρέων διὰ τῆς ὁμωνύμου πόλεως Γέλας (παρὰ τὴν σημερινὴν Terra Nuova) καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸ Λιβυκὸν πέλαγος. Εἶναι ὁ σημερινὸς Fiume di Terra Nuova.
—Β.

γελασῖνος (ὁ)· ὁ πρὸς τὸν γέλωτα ἐπιρρεπής, ὁ φιλόγελως· οὕτως ἐκλήθη ὁ φιλόσοφος Δημόκριτος, ὅστις ἐγέλα διὰ τὴν ἀνθρωπίνην ἀτέλειαν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Ἡράκλειτον, ὁ ὁποῖος ἔκλαιε || γελασῖνοι λέγονται καὶ οἱ πρόσθιοι ὀδόντες (ἄλλως *τομεῖς*), διότι κατὰ τὸν γέλωτα προφαίνονται || ἐπίσης αἱ κατὰ τὰς παρειὰς σχηματιζόμεναι κοιλότητες εἴς τινας, ὅταν γελῶσιν· ἄλλως *βοῦλλες*.

γελασῖνος (ὁ) (Gelasinus) *[Ζωολ.]*. Γένος μαλακοστράκων δεκαπόδων τῆς οἰκογενείας τῶν *γκαρκινιδῶν*. Τὰ μαλακόστρακα ταῦτα φέρουσι τὰ ἐξῆς γνωρίσματα: Χιτώνιον εὐρύτατον, κυρτὸν κατὰ τὴν ραχιαίαν ἐπιφάνειαν καὶ κολοβὸν κατὰ τὸ ὀπίσθιον ἄκρον. Οἱ ὀφθαλμοί των εἶναι τοποθετημένοι κατὰ τὸ πρόσθιον μέρος τῆς κεφαλῆς καὶ κατὰ τὸ ἄκρον λεπτῆς, κυλινδρικῆς κεραίας. Οἱ πρόσθιοι πόδες γενικῶς εἶναι βραχύτατοι, λεπτοὶ εἰς τὰς θηλείας καὶ ἰσχυρότατοι εἰς τοὺς ἄρρενας. Εἷς ἐκ τῶν δύο, ὁτὲ ὁ δεξιός, ὁτὲ ὁ ἀριστερός, εἶναι μακρότερος τοῦ ἑτέρου καὶ ἐνίοτε ἰσοῦται πρὸς τὸ διπλάσιον τοῦ μήκους τοῦ σώματος. Ἐκ τῶν πολλῶν εἰδῶν ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος γνωστότερον εἶναι ὁ *γελασῖνος ὁ χερσαῖος* (Gelasinus terrestris). Διακρίνεται ἐκ τοῦ ὅτι τηρεῖ πάντοτε τὰς δύο χειλικὰς προσαχτρίδας του ἠνωρθωμένας καὶ ἐκ τοῦ πιρροφαίου χρωματισμοῦ του. Τὰ ζῷα τοῦ εἴδους τούτου σκάπτουσι βαθείας κυκλικὰς στοὰς ὑπὸ τὴν γῆν καὶ ἐνδιαιτῶνται ἐνταῦθα καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ μόνον κατὰ τὴν νύκτα ἐξέρχονται τῆς κρύπτης των ἵνα ἀνεύρουν τὴν λείαν των, ἥτις συνίσταται ἐξ ἐντόμων, σκωλήκων, μυρμήκων καὶ ἀποσυντεθειμένων ζωϊκῶν οὐσιῶν. Ἐνίοτε ἐμβυθίζονται καὶ εἰς τὰ τέλματα ἢ τὰ ὕδατα τῶν λιμνῶν καὶ τῶν ρυάκων, ἀλλὰ δὲν παραμένουσιν ἢ ἐλάχιστον μόνον χρονικὸν διάστημα. Οἱ γελασῖνοι ἀπαντῶσιν εἰς τὰς θερμὰς καὶ ὑγρὰς χώρας τοῦ νέου κόσμου.
Δ.Ν.Π.

Γελασῖνος ὁ χερσαῖος.

Γελάσιος (ἅγιοι). Ἐν μὲν τῷ Ἁγιολογίῳ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας τέσσαρες ἅγιοι ἀναφέρονται μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο, ἤτοι:

1) *Γελάσιος ὁ μάρτυς*. Οὗτος ἄγνωστον πού καὶ πότε ζήσας, «τὸ βάπτισμα κελευσθεὶς διαπαῖξαι ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος βαπτίζεται ἀληθῶς καὶ ξίφει τελειοῦται». Ἡ μνήμη του ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τὴν 27 Φεβρουαρίου ἄνευ βιογραφίας καὶ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας.

2) *Γελάσιος ὁ μάρτυς*. Καὶ οὗτος ἄγνωστον ποῦ καὶ πότε ζήσας, πάντως δὲ κατὰ τοὺς διωγμοὺς τῶν Χριστιανῶν, πωλήσας ἅπαντα τὰ ὑπάρχοντά του καὶ διαμοιράσας τὰ χρήματα εἰς πτωχούς, λευκὸν δὲ μόνον χιτῶνα ἐνδεδυμένος, περιήρχετο ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν παραθαρρύνων τοὺς μάρτυρας τῆς πίστεως καὶ ἐξαιτούμενος τὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας αὐτῶν. Ὅθεν συλληφθεὶς καὶ αὐτὸς

Digitized by Google

καὶ προσαχθεὶς ἐνώπιον τοῦ ἄρχοντος ὡμολόγησε τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν του καὶ ἀπεκεφαλίσθη. Ἡ μνήμη του ἀναγράφεται μὲν ἐν τῷ Συναξαριστῇ τῆς 6 Ἰουνίου, οὐχὶ δ' ὅμως ἐν τῷ Μηναίῳ.

3) *Γελάσιος ὁ ἅγιος*. Οὗτος ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τὴν 31 Δεκεμβρίου ἄνευ βιογραφίας καὶ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας.

4) *Γελάσιος*, εἷς τῶν δέκα μαρτύρων τῶν ἐν Κρήτῃ ἐπὶ Δεκίου μαρτυρησάντων.

Ἐν δὲ τῷ Ἁγιολογίῳ τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας ἀναφέρονται οἱ ἑξῆς:

α') *Γελάσιος ἅγιος*. Οὗτος ἀκμάσας κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα ἐγένετο ἐπίσκοπος τοῦ ἐν τῇ δυτικῇ Γαλλίᾳ Poitiers. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τῇ 26 Αὐγούστου.

β') *Γελάσιος μάρτυς*. Ἐν Fossombrone τῆς Ἰταλίας μαρτυρήσας μετὰ πολλῶν ἄλλων, ἑορτάζεται τῇ 4 Φεβρουαρίου.

γ') *Γελάσιος μάρτυς*. Οὗτος μοναχὸς ὢν μετὰ τοῦ ἀββᾶ Πονύτου ἐν Αἰθιοπίᾳ τῷ 373, ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν βαρβάρων Βλεμμύων εἰς τὰ παράλια τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τῇ 14 Ἰανουαρίου καὶ τῇ 28 Δεκεμβρίου.

δ') *Γελάσιος ἅγιος*. Ἐξ Ἀφρικῆς καταγόμενος ἦλθεν εἰς Ἰταλίαν καὶ ἐγένετο πάπας τῷ 492, διαδεχθεὶς *Φήλικα* τὸν *Γ*. Σφοδρὸς ὑπέρμαχος τῶν δογμάτων τῆς πίστεως, κατεδίωξε τοὺς αἱρετικοὺς Πελαγιανοὺς καὶ Μανιχαίους, ἐποίησεν ὕμνους ἐκκλησιαστικοὺς ἀπολεσθέντας, ἔγραψε περὶ τῶν δύο φύσεων ἐν Χριστῷ, κατὰ Πελαγιανῶν, Εὐτυχοῦς καὶ Νεστορίου καὶ ἀπέθανε τῷ 496. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τῇ 21 Νοεμβρίου. Ε. Γ. Π.

—**Γελάσιος**. Ἐπίσκοπος Καισαρείας τῆς ἐν Παλαιστίνῃ, διαδεχθεὶς τὸν Εὐζώϊον περὶ τὸ 367, ἀνεψιὸς Κυρίλλου τῶν Ἱεροσολύμων, παρευρέθη εἰς τὴν Β' οἰκουμενικὴν σύνοδον καὶ ἀπέθανε περὶ τὸ 394. Ὁ Γελάσιος «λόγῳ καὶ βίῳ κοσμούμενος» κατὰ τὸν Θεοδώρητον (Ἐκκλ. Ἱστορ. Ε', 8), ἔγραψεν «Ἔκθεσιν τοῦ μαθήματος» (ἤτοι περὶ τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως), «Ὁμιλίαν εἰς τὴν Ἐπιφάνειαν», «Πρακτικὴν στοιχείωσιν» καὶ «Κατὰ Ἀνομοίων», ἀλλ' ἐξ αὐτῶν ἐλάχιστα ἀποσπάσματα διεσώθησαν. Ὡς συγγραφεὺς ἐπαινεῖται καὶ ὑπὸ τοῦ Φωτίου, γράφοντος ὅτι ὁ Γελάσιος «ἐστὶ τὴν φράσιν ἀπέριττος τε καὶ σύντονος καὶ ἐξηττικισμέναις λέξεσι κεχρημένος καὶ ἀξιώμασιν ἀπηκριβωμένος καὶ οὐδὲ τοῖς ἐπιχειρήμασιν ἄπορος καὶ πάντα καλός».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Κ. Κοντογόνου*, «Φιλολογικὴ καὶ κριτικὴ ἱστορία τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας» (Ἀθῆναι 1853), Β', 616.—*P. Batiffol*, «La littérature grecque chrétienne» (Paris 1897), σ. 215.—*Diekamp*, «Doctrina Patrum» (Munster 1907), σ. 351. Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

— **Γελάσιος**. Ἀρχιτέκτων ἐν Παλαιστίνῃ, ἐξ Ἰσαυρίας καταγόμενος, ἀκμάσας μικρὸν πρὸ τοῦ ΣΤ' αἰῶνος. Μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του *Θεοδώρου* ἐπεστάτησεν εἰς τὰς οἰκοδομὰς τῶν ὑπὸ τοῦ ὁσίου *Σάββα* τοῦ κοινοβιάρχου συσταθέντων μοναστηρίων, ὡς ἐν τῇ βιογραφίᾳ τοῦ ὁσίου φέρεται. Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

— **Γελάσιος** ὁ ***Κυζικηνός***. Συγγραφεὺς Κυζικηνός, ἀκμάσας κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα καὶ γράψας τῷ 475 ἱστορίαν τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς συνόδου, ἐν τῇ ὁποίᾳ πραγματεύεται καὶ περὶ τοῦ βίου τῆς Ἐκκλησίας ἐν Ἀνατολῇ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μ. Κωνσταντίνου. Τοῦ ἔργου τούτου, συγκειμένου ἐκ 3 βιβλίων, ἐξεδόθησαν τὰ δύο πρῶτα, τοῦ δὲ τρίτου βιβλίου (σῳζομένου ὅλου ἐν τῇ Ἀμβροσιανῇ βιβλιοθήκῃ) κατ' ἀρχὰς ἐξεδόθη ἀπόσπασμα περιέχον τρεῖς ἐπιστολὰς τοῦ Κωνσταντίνου, εἶτα δὲ καὶ ἄλλα ἀποσπάσματα καὶ πίναξ τῶν περιεχομένων αὐτοῦ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Migne*, P. G. τ. 85 στ. 1191—1360 — *Oehler* ἐν Zeitschrift für wissenschaftliche Theologie (1861) Δ', 439.— *P. Batiffol*, «La littérature grecque chrétienne» (Paris 1897) σ. 224. — *Loeschke*, «Das Syntagma des Gelasius Cyzikenus» (Bonn. 1906). Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

γέλασμα (τό)· ἡ πρᾶξις τοῦ γελᾶν, ὁ γέλως, κοιν. *γέλιο* ‖ τὸ νὰ γελιέται τις, πλάνη, ἀπάτη, δόλος ‖ τὸ ἐφ' ᾧ τις γελᾷ, περίγελως: «τὸ γέλασμα τῆς γειτονιᾶς».

γελαστήριος ἢ *σαντορίνειος μῦς* [*Ἀνατομ.*]. Λεπτὸς καὶ τρίγωνος μῦς τοῦ στόματος· ἐκφύεται διὰ τῆς βάσεως αὐτοῦ ἐκ τῆς παρωτιδομασητηρίου περιτονίας καὶ καταφύεται διὰ τῆς κορυφῆς εἰς τὴν γωνίαν τοῦ στόματος· ἕλκει τὴν γωνίαν τοῦ στόματος πρὸς τὰ ἔξω (μῦς τοῦ μειδιάματος). Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

γελαστὴς (ὁ), θηλ. *γελάστρια*· ὁ γελῶν, ὁ περιγελῶν, περιγελαστής, ἐμπαίκτης ‖ ὁ ἀπατῶν, ὁ παραπλανῶν.

γελαστικός, —ή, —όν· ὁ γελῶν, ὁ δυνάμενος νὰ γελᾷ, χαρακτηριστικὸν τοῦ ἀνθρώπου ὡς μόνου ἐκ τῶν ζῴων δυναμένου νὰ γελᾷ.

γελαστός, —ή, —όν· ὁ οἱονεὶ γελῶν, ὁ ἐμφανίζων πρόσωπον εὔχαρι, φαιδρός, *γελούμενος*, ἄλλως *χαρούμενος*: «ἦρθε γελαστὸς κι' ἔφυγε κλαμένος».

γελατίνη (ἡ)· βλ. ζελατίνη.

Γέλβερτ (Gelbert)· βλ. Ζελμπέρ.

Γέλβης (ὁ) [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ποταμὸς τῆς Βιθυνίας μεταξὺ τοῦ Δασκυλίου καὶ τῆς Ἀπαμείας, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πλινίου (V 143). Κατὰ τὸν Ρήπερτ («Χάρτ. Μικρ. Ἀσίας» Β. II) εἶναι ὁ σημερινὸς *Κετὲν Ντερέ*, ὅστις ἐκβάλλει πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ἐσκὲλ-Λιμάν. —Μ.

γελβῖτις (ἡ) [*Στρατ.*]· εἶδος ἀκάπνου πυρίτιδος.

Γελβονὲ [*Βιβλ. Γεωγρ.*]. Ὄρος τῆς φυλῆς Ἰσσάχαρ κατὰ τὸ ΝΑ ἄκρον τῆς πεδιάδος Ἰεζράελ, ἀπέχον, καθ' Ἱερώνυμον καὶ Εὐσέβιον, 6 μίλλια ἀπὸ τῆς Σκυθοπόλεως (Βεθσάν). Εἰς τὸ ὄρος τοῦτο ἐφονεύθησαν ὁ Σαοὺλ καὶ ὁ Ἰωνάθαν πολεμοῦντες κατὰ τῶν Φιλισταίων. Σήμερον εἶναι ξηρὸν καὶ ἄγονον. Ἐπὶ Εὐσεβίου ὑπῆρχεν ἐκεῖ μεγάλη κωμόπολις ὀνομαζομένη *Γέλβος* καὶ παρ' αὐτὴν πηγή. Γ. Λ. Α.

γελγίδιον (τό)· ὑποκ. τοῦ *γέλγις, —ιθος* (καὶ *-ιος, —ιδος*)· ἡ κεφαλὴ ἢ σκελὶς τοῦ σκορόδου.

γελέκι (τὸ) καὶ *γελέκο* ἢ *γιλέκο* (τουρκ. γελέκ). τὸ ἄνευ χειρίδων περιβάλλον τὸν κορμὸν ἀνδρικὸν ἔνδυμα, ἄλλως *κολόβιον* καὶ *ἐσωκάρδιον*. Λέγεται καὶ *ζιλὲς* (ὁ), ἐκ τοῦ γαλλ. gilet.

Γελεμάκης ἢ *Γεμελάκης, Θεόδωρος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Τήνου. Ἐστρατολογήθη ὑπὸ τοῦ Φαβιέρου τῷ 1825 ὡς πυροτεχνουργός, παρέμεινε δὲ εἰς τὸν τακτικὸν στρατόν. Γ. Δ. Κ.

Γελενζὶκ (Ghelenjik) [*Παραλ. Γεωγρ.*]. —1) Ἀσφαλὴς λιμὴν τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τοῦ Εὐξείνου (Καυκασία). —2) Μικρὰ ἀλλ' ἐμπορικωτάτη πόλις (πλάτ. 44°33' Β., μῆκ. 38°04' Ἀ., χάρτ. ἀγγλ. 2235: Fort Anakria to Kertch) 8 μιλ. ΝΑ. τῆς Νοβορωσίσκης, ἔχουσα βιομηχανίαν τσιμέντων, καπνοῦ καὶ οἴνων. Εἶναι αἱ *Πάγραι* τοῦ Ἀρριανοῦ («Εὐξείνου περίπλους» § 28), ἃς ὁ Σκύλαξ («Περίπλους: Τορέται» § 74) ὠνόμαζε *Τορικόν*. Σ. Ε. Λ.

Γελενινὰ [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ἀκρωτήριον χθαμαλὸν τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς Μαιώτιδος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου διαβρωθὲν ἀπέμεινεν ἐπικίνδυνος ὑφαλόγλωσσα (Yelenina: πλάτ. 46°35, μῆκ. 37°23' ½ Α., χάρτ. ἀγγλ. 2234: Sea of Azov) ἐπισημαινομένη διὰ τοὺς εἰσπλέοντας τὸν κόλπον τοῦ Ταϊγανίου διὰ φωτοβόλου καὶ συρίζοντος ἅμα σημαντῆρος. Σ. Ε. Λ.

γελενίτης (ὁ) (Gehlenit) [*Ὀρυκτολ.*]. Ὀρυκτόν, τὸ ὁποῖον εἶναι πυριτικὸν ἅλας ἀσβεστίου καὶ ἀργιλίου κατὰ τὸν χημικὸν μοριακὸν τύπον $Ca_2Al_2Si_2O_{10}$. Περιέχει μικρὰς ποσότητας ὀξειδίου τοῦ σιδήρου, ὀξειδίου τοῦ ὑποσιδήρου (FeO), μαγνησίαν (MgO) καὶ ὕδωρ. Ἀπαντᾷ εἰς κρυστάλλους τοῦ τετραγωνικοῦ κρυσταλλικοῦ συστήματος, οἱ ὁποῖοι εἶναι μικροί, ἐμπεφυκότες, παχυτραπεζοειδεῖς ἢ βραχυστηλοειδεῖς, μεμονωμένοι ἢ καὶ εἰς ψαθυρὰ συσσωματώματα. Ὁ γελενίτης ἔχει σχισμὸν ἀρκούντως τέλειον, σκληρότητα 5 ½—6ου βαθμοῦ, εἰδικὸν βάρος 3 καὶ ἄσθενῆ στεατώδη λάμψιν. Εἶναι πρασινωπόφαιος μέχρις ἀκαθάρτως πράσινος καὶ καστανόφαιος. Εὑρίσκεται ὡς ὀρυκτὸν εἰς περιοχάς, ὅπου ἔχουν γίνει μεταμορφώσεις τῶν πετρωμάτων ἐξ ἐπαφῆς, ὡς π. χ. ἐντὸς κοκκωδῶν ἀσβεστολίθων εἰς τὸ Monzoni καὶ παρὰ τὸ Predazzo, ὡς καὶ εἰς τὴν Oravicza. Γ. Κ. Γ.

Γελέοντες. Οὕτως ἐκαλοῦντο ἐν Ἀθήναις οἱ ἀνήκοντες εἰς μίαν τῶν τεσσάρων ἀρχαιοτέρων φυλῶν, τὴν καὶ κυριωτέραν ἐξ αὐτῶν. Οἱ Γελέοντες ἦσαν οἱ λαμπροί, οἱ ἄρχοντες ἢ τὰ ἱερατικὰ γένη, οἱ *ἱεροποιοὶ* κατὰ Στράβωνα (C. 383). Ἐκ τῆς διατηρήσεως τῆς λατρείας *Διὸς Γελέοντος* καὶ μετὰ τὴν κατάργησιν τῶν 4 φυλῶν ὑπὸ τοῦ Κλεισθένους, ἐξάγεται ὅτι ἡ λατρεία αὕτη διετηρήθη ἐν Ἀθήναις ὡς λατρεία ἰδιωτική. Ἡ φυλὴ τῶν Γελεόντων ὑπῃρέτει, ὡς καὶ αἱ ἄλλαι φυλαί, εἰς φατρίας καὶ γένη. Οἱ Γελέοντες μνημονεύονται ὡς φυλὴ καὶ τῶν ἰωνικῶν πόλεων, Κυζίκου, Περίνθου καὶ Τέω. ΚΑΨ.

Γελέων. —1) Ὁ μυθικὸς γενάρχης τῶν ἐν Ἀθήναις Γελεόντων (βλ. ἀνωτ.), λεγόμενος υἱὸς τοῦ Ἴωνος. —2) Ἐπίθετον τοῦ Διὸς ἐν Ἀθήναις.

Γελήνη [*Γεωγρ.*]. Ὀνομασία δοθεῖσα ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς εἰς τὸ ἐν τῇ ὑποδιοικήσει Περιστάσεως (Καλλιπόλεως) τῆς Α. Θρᾴκης χωρίον Γιούλετζι (βλ. λ.).

Γεληνιάτικα [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος Σπαρτινεΐκων ἧς εἶναι χειμερινὴ ἕδρα, τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας τοῦ νομοῦ Ἀργολιδοκορινθίας. Κάτ. (1928) 256.

Γέλια [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μηθύμνης τοῦ νομοῦ Λέσβου ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κεῖται εἰς τὰς ΝΑ κλιτῦς τοῦ ὄρους Λεπετύμνου, διασχιζόμενον ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ *Καβουροποτάμου*, ὁ ὁποῖος διαχωρίζει αὐτὸ εἰς δύο συνοικίας. Ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ πηγαίων ὑδάτων μεταφερομένων δι' ὑδραγωγείου. Κάτ. (1928) 864. Ἡ περιφέρεια τῆς κοινότητος παράγει δημητριακά, ὄσπρια καὶ ἰδίως ἔλαιον, οὗτινος ἡ μείζων ποσότης ἐξάγεται. Μετὰ τῆς Μυτιλήνης συνδέεται δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ (χλμ. 44). Δ. Ε. Μ.

γελιδία (ἡ) (Gelidia) [*Βοτ.*]. Γένος φυκῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γελιδιδῶν*. Τὰ φύκη τοῦ γένους τούτου ἔχουσι χρῶμα πορφυροῦν καὶ διακρίνονται κυρίως ἐκ τῶν φωσποριῶν των, ἅτινα ἀναφαίνονται κατὰ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ θαλλοῦ. Ἐκ τῶν πολλῶν εἰδῶν τὰ ὁποῖα περιλαμβάνει τὸ γένος γνωστότερον εἶναι *γελιδία* ἡ *κερατοειδὴς* (Gelidia Ceratoidea), ἥτις ἀπαντᾷ εἰς ἰαπωνικὰς θαλάσσας. Εἴδη τινὰ τρώγονται ὑπὸ τῶν Κινέζων ὡς λαχανικόν. Δ. Ν. Π.

γελιδιίδαι (οἱ) (Gelidiidae) [*Βοτ.*]. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ροδοφυκῶν*. Τὰ φυτὰ τῆς οἰκογενείας ταύτης φέρουσι θαλλὸν πολυκλαδώδη, πηκτωματώδους συστάσεως, ἀποτελούμενον ἐκ τριῶν στρωμάτων ἐκ λεπτοτάτων νηματοειδῶν ἰνῶν. Τὸ χρῶμά των εἶναι πορφυροῦν ἢ ἐρυθρόν. Ἀπαντῶσιν εἰς τὰς θερμὰς καὶ εὐκράτους θαλάσσας. Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει ἀρκετὰ εἴδη, ὧν γνωστότερον εἶναι ἡ γελιδία (βλ. λ.) Δ. Ν. Π.

Γελίμερος. Ἡγεμὼν τῶν Βανδάλων (530—534), υἱὸς τοῦ Γειλάριδος, ἐγγόνου τοῦ Γιζερίχου (427—477) καὶ διάδοχος τοῦ ἡγεμόνος Ἰλδερίχου (523—530). Ἐφημίζετο ὡς ἀνὴρ πολεμικός, ἀλλὰ καὶ διεφθαρμένος καὶ ἅρπαξ καὶ κατ' ἐξοχὴν φίλαρχος. Ἀνυπομονῶν νὰ καταλάβῃ τὴν ἐξουσίαν ἐπενέβαινεν αὐθαιρέτως εἰς τὰ τοῦ ἡγεμόνος καθήκοντα καὶ τέλος συκοφαντῶν διαρκῶς τὸν γέροντα θεῖον αὐτοῦ ἡγεμόνα Ἰλδέριχον ὡς ἀπόλεμον καὶ ἡττημένον ὑπὸ τῶν Μαυρουσίων καὶ ὡς διαπραγματευόμενον δῆθεν μετὰ τοῦ βασιλέως τοῦ Βυζαντίου Ἰουστίνου Α' (518—527), ἵνα τῷ παραδώσῃ τὸ κράτος, παρέσυρεν εἰς συνωμοσίαν πολλοὺς ἰσχυροὺς Βανδάλους, ἐξεθρόνισε τὸν Ἰλδέριχον τῷ 530 καὶ κατέλαβε τὴν ἀρχήν, φυλακίσας αὐτόν τε καὶ τοὺς ἐξ ἀδελφοῦ ἀνεψιούς του Ὀάμερον καὶ Εὐαγένη. Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἀνέλθει εἰς τὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου ὁ Ἰουστινιανὸς Α' (527—565), ὅστις, διαπνεόμενος ὑπὸ τοῦ πόθου νὰ ἀνασυστήσῃ ὑπὸ τὸ σκῆπτρόν του τὸ ἀρχαῖον Ρωμαϊκὸν κράτος, ἐπωφελήθη τῆς περιστάσεως ἵνα ἐπέμβῃ εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῶν Βανδάλων καὶ δημιουργήσῃ οὕτως ἀφορμὴν ἵνα κατακτήσῃ τὴν χώραν των. Πρὸς τοῦτο ἀπέστειλεν εἰς τὸν Γελίμερον πρέσβεις ἀξιῶν τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ Ἰλδερίχου.

Ὁ Γελίμερος εἰς ἀπάντησιν ἀπέπεμψε τοὺς πρέσβεις, ἐξετύφλωσε τὸν Ὀάμερον καὶ ἔκλεισεν ἔτι στενότερον τοὺς Ἰλδέριχον καὶ Εὐαγένη, ὡς δῆθεν μελετῶντας νὰ δραπετεύσωσιν εἰς Βυζάντιον. Τότε ὁ Ἰουστινιανὸς ᾐτήσεν ἀπειλητικῶς παρὰ τοῦ Γελιμέρου νὰ τῷ πέμψῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν τοὺς Ἰλδέριχον καὶ Ὀάμερον, ἵνα περιθάλψῃ αὐτοὺς ἐπαξίως τῆς θέσεώς των. Ὁ Γελίμερος ἠρνήθη καὶ πάλιν, δηλώσας ἀπεριφράστως τῷ Ἰουστινιανῷ ὅτι, ἐὰν ἀποπειραθῇ νὰ ἐπέμβῃ εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῶν ζητήματα, θὰ ἀντιπαρατάξῃ συσσώμους τὰς βανδαλικὰς δυνάμεις. Ὁ Ἰουστινιανὸς ἐπέτυχεν οὕτως ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπεζήτει, ὅθεν, δοὺς πέρας εἰς τὸν πρὸς τοὺς Πέρσας πόλεμον, ἤρξατο παρασκευαζόμενος διὰ τὴν νέαν ἐκστρατείαν, ἡτοίμασε τάχιστα τὸν στόλον του καὶ ἐπιβιβάσας στρατὸν ἐκ 15 χιλιάδων ἀνδρῶν ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς Ἀφρικὴν ὑπὸ τὸν Βελισσάριον (βλ. λ.) μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ ἐξαφανίσῃ τὸ κράτος τῶν Βανδάλων. Ὅταν οὗτος ἀπεβιβάσθη (10 Σεπτεμβρίου 534) εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Β. Ἀφρικῆς (εἰς τὴν σημερινὴν Τύνιδα), ὁ Γελίμερος διέτριβεν ἀμέριμνος ἐν Ἑρμιόνῃ, πόλει τοῦ Βυζακίου ἀπεχούσῃ τεσσάρων ἡμερῶν δρόμον ἀπὸ τῆς παραλίας, καὶ ἅμα ὡς ἐπληροφορήθη τὴν ἐπέλευσιν τῶν Βυζαντινῶν, διέταξε τὸν ἐν Καρχηδόνι ἀδελφόν του *Ἀμμάταν*, ἵνα, ἀφοῦ φονεύσῃ τὸν Ἰλδέριχον καὶ τοὺς συγκρατουμένους φίλους του, συγκεντρώσῃ ὅσας δύναται περισσοτέρας δυνάμεις καὶ καταλάβῃ τὸ 70 σταδίους (=13 χιλιόμ.) ἀπέχον τῆς Καρχηδόνος Δέκιμον, ὅπου συγχρόνως θὰ ἐπήρχετο καὶ αὐτὸς ἵνα ἀπὸ κοινοῦ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν πολεμίων. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Βελισσάριος ἐβάδισε πρὸς τὴν Καρχηδόνα, διεσκόρπισε παρὰ τὴν Γράσσην σώματά τινα Βανδάλων καὶ ἡμέρας πορείαν τεσσάρων ἡμερῶν ἐκεῖθεν ἐπλησίαζεν εἰς Δέκιμον, προπορευομένου εἰς μεγάλην ἀπ' αὐτοῦ ἀπόστασιν ἰσχυροῦ σώματος ἱππέων. Ὁ Ἀμμάτας πληροφορηθεὶς ἐν Καρχηδόνι τὴν ἀπροσδόκητως ταχεῖαν ἐμφάνισιν τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς τῶν Βυζαντινῶν εἰς Δέκιμον, ἔλαβεν ὅσους εὗρε προχείρους ἄνδρας καὶ ἔσπευσεν ἐκεῖ. Γενομένης συγκρούσεως πρὸς τοὺς Βυζαντινοὺς ἐφονεύθη ὁ Ἀμμάτας καὶ οἱ Βάνδαλοι διεσκορπίσθησαν. «Καὶ γέγονε, λέγει ὁ αὐτόπτης ἱστορικὸς Προκόπιος, φόνος Βανδάλων ἐν τοῖς ἑβδομήκοντα σταδίοις τοσοῦτος, ὥστε εἰκάζειν τοὺς θεωμένους δισμυρίων πολεμίων τὸ ἔργον εἶναι»· Ὁ Γελίμερος, ἀγνοῶν τὰ ἐν Δεκίμῳ συμβάντα

Digitized by Google

προύχώρει πρὸς τὰ ἐκεῖ, συμφώνως πρὸς τὸ ἀρχικὸν αὐτοῦ σχέδιον, καθ' ὁδὸν δὲ ἀπέσπασεν ἐκ τῆς ὑπ' αὐτὸ φάλαγγος δισχιλίους ἱππεῖς, οὓς ἔδωσε τῷ ἀνεψιῷ του *Γιβιμούνδῳ* σὺν τῇ ἐντολῇ νὰ βαδίσῃ καὶ οὗτος κυκλικῶς πρὸς τὸ αὐτὸ σημεῖον (Δέκιμον) καὶ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ ἀριστεροῦ τῶν Βυζαντινῶν, καθ' ὃν χρόνον ὁ Ἀμμάτας θὰ προσέβαλλεν αὐτούς, ὡς εἴπομεν, κατὰ μέτωπον, ἡ δὲ κυρία φάλαγξ ὑπὸ τὸν Γελίμερον ἀπὸ νώτων. Ὁ Γιβιμοῦνδος συναντήσας τὴν πλαγιοφυλακὴν τοῦ Βελισσαρίου ἐν τῷ πεδίῳ τῶν Ἀλῶν (7 χιλιόμετρα πρὸς Ν τοῦ Δεκίμου) καὶ συγκρουσθεὶς πρὸς αὐτήν, ἀπωλέσθη μετὰ πάντων τῶν ὑπ' αὐτὸν ἀνδρῶν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Βελισσάριος ἐστρατοπέδευσεν εἰς ἀπόστασιν χιλιομέτρων τινῶν πρὸς Α τοῦ Δεκίμου καὶ εἶτα παραλαβὼν ἰσχυρὸν τμῆμα ἱππικοῦ ἐξῆλθε πρὸς κατόπτευσιν. Ἐν τῷ μεταξὺ προήλαυνεν ὁ Γελίμερος διατελῶν ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ τῆς τε ἐξολοθρεύσεως τοῦ Ἀμμάτα ἐν Δεκίμῳ καὶ τῆς τοῦ Γιβιμούνδου ἐν τῷ πεδίῳ τῶν Ἀλῶν. Κατὰ τὴν πορείαν του συνεκρούσθη πρὸς τμῆμα βυζαντινοῦ ἱππικοῦ ἀναγνωρίσεως, τὸ ὁποῖον ἐξηνάγκασε νὰ ὑποχωρήσῃ δρομαίως πρὸς τὴν φάλαγγα τοῦ Βελισσαρίου. Ἐντεῦθεν ἄρχονται τὰ σοβαρὰ τοῦ Γελιμέρου σφάλματα τὰ ἐπενεγκόντα τὸν ὄλεθρόν του.

Καίτοι ἄγων δυνάμεις πολὺ ὑπερτέρας τῆς τῶν πολεμίων, οὔτε τὴν καταδίωξιν ἐσυνέχισεν, οὔτε πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς Καρχηδόνος ἐτράπη. Ὁ Προκόπιος ὁμολογεῖ ὅτι, ἐὰν ὁ Γελίμερος ἐπήρχετο τὴν ἡμέραν ἐκείνην κατὰ τοῦ Βελισσαρίου, θὰ ἀνέτρεπεν αὐτόν, ἐὰν δὲ ἐβάδιζε πρὸς τὴν Καρχηδόνα, θὰ ἐξωλόθρευε τὰ ἔξωθεν αὐτῆς ἀμερίμνως περιφερόμενα βυζαντινὰ ἀποσπάσματα καὶ εἶτα θὰ ᾐχμαλώτιζεν ἀκόπως καὶ τὰ ἐκεῖ που ἠγκυροβολημένα ἄνευ στρατοῦ βυζαντινὰ πλοῖα. Ἀντὶ τούτων προύχώρει βραδύτατα καὶ πλήρης δισταγμῶν, εἶτ' ἐπὶ μέτρον δὲ ὅταν συνήντησε τὰ πτώματα τῶν περὶ τὸ Δέκιμον πεσόντων Βανδάλων καὶ ἀνεγνώρισε μεταξὺ οὕτων τὸ τοῦ ἀδελφοῦ του, ἤρχισε νὰ ὀλοφύρεται καὶ λησμονῶν τὸ κρίσιμον τῆς καταστάσεως ἐχρονοτρίβησεν ἐπὶ μακρόν, ἵνα μεριμνήσῃ περὶ τῆς ταφῆς του. Τοιουτοτρόπως ἔδωσε καιρὸν εἰς τὸν Βελισσάριον νὰ περισυλλέξῃ τὰ ὑποχωρήσαντα τμήματά του, νὰ ἀνασυντάξῃ αὐτὰ καὶ ἐν γνώσει τῆς καταστάσεως νὰ προχωρήσῃ πρὸς συνάντησιν τῶν ἀντιπάλων. Μετ' οὐ πολὺ οἱ δύο στρατοὶ συνηντήθησαν, ἀλλὰ μόλις ἦλθον εἰς ἐπαφήν, οἱ Βάνδαλοι ἐτράπησαν εἰς φυγὴν ἄτακτον πρὸς ΝΔ, ἀκολουθοῦντες τὴν πρὸς Νουμιδίαν ὁδὸν καὶ ἐστρατοπέδευσαν εἰς τὸ πεδίον τῆς Βούλλης (ἀπέχον 4 ἡμέρας πορείας ἐκ Καρχηδόνος). Ἐκεῖθεν ὁ Γελίμερος διέταξε τὸν ἐν τῇ νήσῳ Σαρδηνίᾳ ἀδελφόν του *Τζάζωνα* νὰ ἐπανέλθῃ τάχιστα εἰς Ἀφρικὴν μεθ' ὅλης τῆς ὑπ' αὐτὸν δυνάμεως, συγχρόνως προσεπάθησε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν σύμπραξιν τῶν ἰθαγενῶν Μαυρουσίων καὶ συνάμα ἐπεζήτησε διὰ τῶν πρακτόρων του νὰ παρασύρῃ ὑπὲρ αὐτοῦ μισθοφορικά τινα τάγματα Μασσαγετῶν τοῦ στρατοῦ τοῦ Βελισσαρίου.

Ἐξ ὅλων τούτων ἐπέτυχε νὰ λάβῃ μικράν τινα ἐνίσχυσιν Μαυρουσίων καὶ μετ' ὀλίγον τὴν τοῦ ἀδελφοῦ του Τζάζωνος, μεθ' ὃ προήλασε πάλιν πρὸς Καρχηδόνα, τὴν ὁποίαν ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε καταλάβει ἀμαχητὶ ὁ Βελισσάριος, καὶ ἐστρατοπέδευσεν εἰς Τρικάμαρον, θέσιν ἀπέχουσαν τῆς Καρχηδόνος περὶ τὰ 28 χιλιόμετρα. Μετά τινας ἡμέρας ἐνεφανίσθη πρὸ τοῦ στρατοπέδου του ἡ ἐξ ἱππικοῦ ἐμπροσθοφυλακὴ τοῦ Βελισσαρίου, ἥτις καὶ ἐστρατοπέδευσε παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ἐκεῖ ρύακος εἰς ἀπόστασίν τινα ἀπὸ τοῦ βανδαλικοῦ στρατοπέδου καὶ μετὰ ἐπανειλημμένας ἐφόδους ἔτρεψε τοὺς Βανδάλους εἰς φυγὴν καὶ τοὺς ἠνάγκασε νὰ κλειοθῶσιν ἐν τῷ στρατοπέδῳ των. Πρὸς τὴν ἑσπέραν, ἀφικομένου καὶ τοῦ πεζικοῦ τῶν Βυζαντινῶν, ὁ Βελισσάριος, ἄνευ χρονοτριβῶν, διηυθύνθη μεθ' ὅλων τῶν δυνάμεών του (οὐχὶ πλειόνων τῶν 10 χιλιάδων ἀνδρῶν) κατὰ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Γελιμέρου, ὅστις μόλις εἶδε τὴν τῶν Βυζαντινῶν προχώρησιν κατελήφθη ὑπὸ τρόμου καὶ «οὐδὲν οὔτε εἰπὼν οὔτε ἐντειλάμενος», ἵππευσε καὶ ἔφυγεν ἀκολουθούμενος ὑπὸ ὀλίγων συγγενῶν καί τινων ὑπηρετῶν του. Τὴν φυγὴν τοῦ Γελιμέρου ἐμιμήθησαν ἀμέσως ἅπαντες οἱ ἄνδρες, ὥστε ὅταν μετ' ὀλίγον ἐκυρίευσεν ὁ Βελισσάριος τὸ στρατόπεδον, γυναῖκας μόνον εὗρεν ἐν αὐτῷ ὀλοφυρομένας καὶ παιδία, ἀλλὰ καὶ χρήματα τοσαῦτα, «ὅσα οὐδὲ πώποτε ἔν γε χωρίῳ ἑνὶ τετύχηκεν εἶναι». Ὁ Γελίμερος κατέφυγε παρὰ τοῖς Μαυρουσίοις ἐπὶ τοῦ δυσπροσίτου ὄρους Παπούας, ὅπου ὅμως στενοχωρηθεὶς ἐκ τοῦ ἀποκλεισμοῦ ὃν ἐνήργουν τὰ ὑπὸ τὸν Φάραν ἀποσπάσματα, καὶ κυρίως ταπεινούμενος καὶ ἐξευτελιζόμενος καθ' ἑκάστην ὑπὸ τῶν βαρβάρων Μαυρουσίων, προυτίμησε νὰ παραδοθῇ εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς καὶ κατελθὼν ἐκ τοῦ κρησφυγέτου του προσῆλθε πρὸς τὸν Φάραν, παρ' οὗ ἀπεστάλη πρὸς τὸν ἐν Καρχηδόνι Βελισσάριον, ὡδηγήθη μετ' ὀλίγον εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐκόσμησε τὸν ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ τελεσθέντα μεγαλοπρεπῆ αὐτοῦ θρίαμβον. Μετὰ ταῦτα ἀπεστάλη εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Μ. Ἀσίας, ὅπου τῷ παρεσχέθησαν ἀπέραντα κτήματα πρὸς ἄνετον συντήρησίν του καὶ ἐκεῖ μετά τινα ἔτη, ἄγνωστον πότε, ἀπέθανεν ἐν πλήρει ἀφανείᾳ.

Ν. ΚΑΛΟΜΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Γέλινεκ (Jelinek), ***Κάρολος***. Αὐστριακὸς μετεωρολόγος (1822—1876). Ἐχρημάτισεν ἀπὸ τοῦ 1863 διευθυντὴς τοῦ Κεντρικοῦ Ἱδρύματος Μετεωρολογίας καὶ Γηΐνου Μαγνητισμοῦ ἐν Βιέννῃ, ἵδρυσε τὴν Αὐστριακὴν Μετεωρολογικὴν Ἑταιρείαν καὶ διηύθυνε τὸ περιοδικὸν ταύτης (1866—1876). Συνέγραψε δίτομον «*Ἐγχειρίδιον συντάξεως μετεωρολογικῶν παρατηρήσεων*» (1869 καὶ δ' ἔκδ. 1893—1895) καὶ «*Ψυχρομετρικοὺς πίνακας*» (1875, ε' ἔκδ. 1904).

ΑΝ. Δ.

γέλιο (τό)· ὁ γέλως: «ἔμπηξα τὰ γέλια», «ἔσκασα ἀπὸ τὰ γέλια», «λιποθύμησα 'ς τὰ γέλια», «μ' ἐπῆραν κάτι γέλια, ποῦ δὲν μποροῦσα νὰ κρατηθῶ», «μοῦ 'βγαν ξινὰ τὰ γέλια», δηλαδὴ μετὰ τὸν πολὺν γέλωτα ἐλυπήθην σφόδρα ἢ καὶ ἔκλαυσα. (Παράγεται ἀναδρομικῶς ἀπὸ τοῦ *γελῶ*· ἡ γραφὴ *γέλοιο* εἶναι ἀσύστατος.)

Β. Φ.

— **«Γέλιο»**. Ἑβδομαδιαία σατιρικοπολιτικὴ εἰκονογραφημένη ἐφημερίς. Ἐκδίδεται ἀπὸ τοῦ 1928 ἐν Λεμεσῷ Κύπρου. Διευθυντὴς-ἰδιοκτήτης Γεώργιος Φασουλιώτης.

Κ. Μ. Κ.

γελιοῦμαι, *γελιέμαι* κτλ.· βλ. γελῶ.

Γελκὲν-Καγιὰ-μπουρνοῦ *(Παραλ. Γεωγρ.)*. Ἀκρωτήριον τῆς Ἀν. Προποντίδος ἀποτελοῦν τὸ ΒΔ. κέρας τοῦ κόλπου τοῦ *Ἰσμίδτ*, ἀμέσως πρὸς νότον τοῦ ὅρμου Τοῦζλα καὶ ἔχον φάρον (πλάτ. 40° 45' ½ Β., μῆκ. 29° 21' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 497: Gulf of Ismid). Εἶναι ἡ *Ἀκρίτας ἄκρα* τῶν ἀρχαίων (*Πτολ.* Ε α 2), ΒΔ. κέρας τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου (τοῦ κατόπιν Νικομηδείας) ἀμέσως πρὸς νότον τῆς Χαλκηδόνος.

Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γελλῆ-Μπουργὰζ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Πύργος.

Γελλίας ὁ *Ἀκραγαντῖνος*. Ἀνὴρ πλουσιώτατος καὶ ἐλευθεριώτατος, ἀκμάσας κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος. Ἀναφέρεται περὶ αὐτοῦ, ὅτι «κατὰ τὴν οἰκίαν ξενῶνας ἔχων πλείους πρὸς ταῖς πύλαις ἔταττεν οἰκέτας, οἷς παρηγγελμένον ἦν ἅπαντας τοὺς ξένους καλεῖν ἐπὶ ξενίαν» (*Διόδ. Σικελ.* XIII, 83). Ἐφιλοξένησε 500 ἱππεῖς ἐκ Γέλας καταληφθέντας ὑπὸ κακοκαιρίας, δοὺς εἰς ἅπαντας ἱμάτια καὶ χιτῶνας. Ὅτε τῷ 406 ὁ Καρχηδόνιος στρατηγὸς Ἀμίλκας ἐκυρίευσε τὸν Ἀκράγαντα, ὁ Γελλίας κατέφυγεν εἰς τὸν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ ὅπως μὴ οἱ ἐχθροὶ συλήσωσιν αὐτόν, ὄντα πλήρη πλουσίων ἀναθημάτων, ἐπυρπόλησε καὶ συνεκάη μετ' αὐτοῦ.

—Β.

Γελλιβάρα καὶ *Γελλιβάρε* (Gellivara, Gellivare, Gällware) *(Γεωγρ.)*. Πόλις τῆς Σουηδίας ἐν τῷ διαμερίσματι τοῦ Νορρμπόττεν ἀπέχουσα 1311 χιλ. σιδηροδρομικῶς ΒΑ τῆς Στοκχόλμης. Κεῖται ἐπὶ τῆς ἀκατοικήτου σχεδὸν περιοχῆς τῆς Συνηδικῆς Λαπωνίας καὶ ὀφείλει τὴν σημασίαν της εἰς τὰ μεταλλεῖα τοῦ σιδήρου, τὰ ὁποῖα κεῖνται ἐπὶ τοῦ ὄρους Μάλμμπεργετ εἰς ἀπόστασιν 7 χιλιομέτρων πρὸς Β. Ἡ σιδηροῦχος ὀροσειρά, ἡ ὁποία ἔχει καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως, εἶναι μήκους 4.700 μέτρων καὶ ὕψους 617. Ἡ ὁλικὴ ἔκτασις τῶν κοιτασμάτων σιδήρου ὑπολογίζεται εἰς 280.000 τετρ. μ., τὸ δὲ ἐξορυσσόμενον μετάλλευμα εἰς 3 ἑκατομμύρια τόννους δι' ἕκαστον μέτρον βάθους ὁλοκλήρου τῆς ἐπιφανείας. Τὸ ἐξορυχθὲν ἐν ἔτει 1922 μετάλλευμα ἀνῆλθεν εἰς 1.533.749 τόννους, ἀξίας 14.248.165 κορωνῶν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν σκοτεινῶν χειμερινῶν μηνῶν ἡ ἐργασία συνεχίζεται τῇ βοηθείᾳ τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτός. Ἡ ἐντατικὴ ἐκμετάλλευσις τῶν μεταλλείων τούτων, ἄρχισασα ἀπὸ τοῦ 1864, ἐγίνετο κατ' ἀρχὰς ὑπὸ ἀγγλικῶν ἑταιρειῶν, αἵτινες συνέδεσαν τὴν πόλιν διὰ σιδηροδρόμου μετὰ τοῦ Λουλέα ἐπὶ τοῦ κόλπου τῆς Βοθνίας, καὶ ἀπὸ τοῦ 1892 ὑπὸ σουηδικῶν, αἵτινες ηὔξησαν μεγάλως τὴν ἀπόδοσιν. Οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ἀνέρχονται εἰς 5,452, τῆς δὲ περιοχῆς τῶν μεταλλείων εἰς 11.345.

—Μ.

Γέλλινεκ (Jellinek), ***Ἀδόλφος***. Διαπρεπὴς Ἰσραηλίτης ἱεροκῆρυξ καὶ ραββινολόγος γεννηθεὶς ἐν Μοραβίᾳ τῷ 1821 καὶ ἀποθανὼν ἐν Βιέννῃ τῷ 1893. Τῷ 1845, ἀνακηρυχθεὶς διδάκτωρ τῶν ἀνατολικῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς φιλοσοφίας, διωρίσθη ἱεροκῆρυξ ἐν Λειψίᾳ. Μετά τινα ἔτη μεταβὰς εἰς Βιέννην ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ ραββινικοῦ σεμιναρίου Βαῒς Φρίντμαν. Μειλίχιος, εὐφραδέστατος καὶ πειστικός, ὁ Γέλλινεκ ὑπῆρξεν ὡς θρησκευτικὸς ρήτωρ μία δόξα τῆς νεωτέρας συναγωγῆς. Ἀσχοληθεὶς μὲ τὴν «*Καββάλαν*» διεφώτισεν ὡρισμένα ἐπίμαχα σημεῖα τῆς ἱστορίας τῆς ἐξελίξεως τοῦ ἰουδαϊκοῦ μυστικισμοῦ καὶ μετέφρασεν ὑπὸ τὸν τίτλον: «Die Kabbala oder die Relgionsphilosophie der Jüden», τὸ κλασσικὸν περὶ Καββάλας ἔργον τοῦ *Ad. Franck* (Leipzig 1844). Πρωτότυποι ἐργασίαι αὐτοῦ εἶναι αἱ ἑξῆς: «Moses ben Schem-Tob de Léon und sein verhältniss zum Sohar» (Leipz. 1851), «Beitrage zur Geschichte der Kabbala» (Leipz. 1852), «Guinzei hônmath ha' Kabbala» (ἑβρ.) (Leipz. 1853), «Philosophie und Kabbala» (Leipz. 1854, «Sefath-hahamim (ἑβρ.) (Leipz. 1846) κλπ. Τὸ ρητορικὸν αὐτοῦ ἔργον εὑρίσκεται εἰς διαφόρους ἐκδόσεις ὑπὸ τοὺς ἀκολούθους τίτλους: «Pred'gten» (Wien-Gerold. 1863) τόμ. 3, «Das judenthum unserer Zeit» (Wien 1861), «Die Drei Symbo'e des Passah-Festes» (Wien 1870), «Schma Jisraël. 5 Reden üb. d. isra. Gottesbekentniss» (Wien 1869) κλ. κλ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Jost*, Adolf Je'linek und die Kabbalah (Leipzig 1852). — *Morais*, Eminent Israelites of the Nineteenth Century (Philadelphia 1880).

Γ. ΕΛΓΙΑ

— **Γέλλινεκ** (Jellinek), ***Βάλτερ***. Γερμανὸς πολιτειολόγος καὶ νομομαθής, υἱὸς τοῦ *Γεωργίου Γέλλινεκ* (βλ. κατωτ.), γεννηθεὶς τῷ 1885 ἐν Βιέννῃ. Ἀπὸ τοῦ 1913 διατελεῖ καθηγητὴς τοῦ δημοσίου δικαίου ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Κιέλου, ἔνθα μετὰ παραδειγματικοῦ ζήλου ἐπεδόθη εἰς τὴν συμπλήρωσιν τῆς «Γενικῆς Πολιτειολογίας» τοῦ πατρός του, καὶ εἰς τὴν ἔρευναν καὶ συστηματοποίησιν τοῦ διοικητικοῦ δικαίου, συγγράψας σπουδαιοτάτας μελέτας, αἵτινες τὸν κατέστησαν ἐξέχουσαν αὐθεντίαν ἐν τῷ κλάδῳ του. Τὰ σπουδαιότερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Verfassung und Verwaltung des Reichs und der Länder» (3 ἔκδ. 1927), «Die Erklärung der Menschen und Bürgerrechte» (4 ἔκδ. 1927), «Verwaltungsrecht» (Berlin 1928), «Schöpferische Rechtswissenschaft» (1928).

Ν.Γ.Φ.

— **Γέλλινεκ** (Jellinek), *Γεώργιος*. Γερμανὸς νομομαθὴς (1851—1911). Διωρίσθη τὸ πρῶτον (1899) καθηγητὴς τοῦ δημοσίου δικαίου ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βιέννης, κατόπιν δὲ ἐδίδαξεν εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Βασιλείας τῆς Ἑλβετίας καὶ τῆς Αἰδελβέργης μέχρι τοῦ θανάτου του. Μεταξὺ τῶν πολυαρίθμων ἔργων του κυριώτερα εἶναι: «Die Lehre von den staaten verdingungen» (1882), «System der subjektiven öffentlichen Rechte» (1892), «Die Erklärung der Menschen-und Bürgerrechte» (1895), «Das Recht des modernen Staates» (2α ἔκδ. 1900—1905), «Allgemeine Staatslehre» (4η ἔκδ. 1900—1922). Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1902 ἐξεδίδεν ὁ Γέλλινεκ τὸ «Handbuch des öffentlichen Rechts der gegenwart».

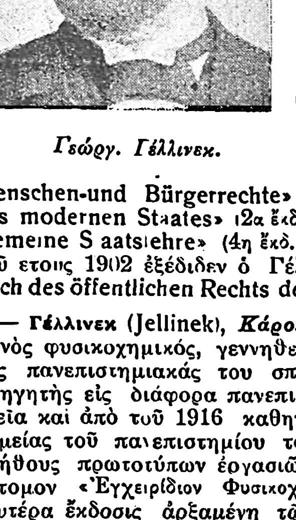
Γεώργ. Γέλλινεκ.

Ν.Β.

— **Γέλλινεκ** (Jellinek), ***Κάρολος***. Διάσημος Γερμανὸς φυσικοχημικός, γεννηθεὶς τῷ 1882. Μετὰ τὰς πανεπιστημιακάς του σπουδὰς ἐχρημάτισεν ὑφηγητὴς εἰς διάφορα πανεπιστήμια καὶ πολυτεχνεῖα καὶ ἀπὸ τοῦ 1916 καθηγητὴς τῆς φυσικοχημείας τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Δάντσιγ. Ἐκτὸς πλήθους πρωτοτύπων ἐργασιῶν, συνέγραψε πεντάτομον «Ἐγχειρίδιον Φυσικοχημείας», οὗτινος ἡ δευτέρα ἔκδοσις ἀρξαμένη τῷ 1927 δὲν ἐπερατώθη εἰσέτι.

ΑΝ. Δ.

Γέλλιος, ***Αὖλος*** (Aulus Gellius). Ρωμαῖος συγγραφεὺς γεννηθεὶς τῷ 130 μ. Χ. Ὅπως καὶ ἄλλοι Ρωμαῖοι, ἐπεσκέφθη τὰς Ἀθήνας πρὸς πλουτισμὸν τῶν γνώσεών του, ἐκεῖ δὲ ἐγνώρισε καὶ τὸν Ἡρώδην τὸν Ἀττικόν. Ἐπανελθὼν δ' εἰς Ἰταλίαν συνέγραψε τὸ πολυθρύλητον σύγγραμμά του «Noctes Atticae» (Ἀττικαὶ νύκτες) πρὸς διδασκαλίαν καὶ ψυχαγωγίαν τῶν τέκνων του. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο, ἐξ 20 βιβλίων συγκείμενον, εἶναι ἀποθήκη ποικίλων γνώσεων, ὡς οἱ «*Δειπνοσοφισταὶ*» τοῦ *Ἀθηναίου*, ἡ «*Ποικίλη ἱστορία*» τοῦ *Αἰλιανοῦ* καὶ τὰ «*Ἠθικὰ*» τοῦ *Πλουτάρχου*, εἶδος ἐγκυκλοπαιδικοῦ λεξικοῦ. Πολλὰ ἀναγνώσας ὁ Γέλλιος, ἐγκατασπείρει εἰς τὰς «*Ἀττικὰς νύκτας*» ἀνέκδοτα ἐκ τῆς μυθολογίας καὶ τῆς ἱστορίας, φιλοσοφικὰ διδάγματα ἐκ τοῦ Θεοφράστου, τοῦ Χρυσίππου, τοῦ Κικέρωνος, ἀναλύει ὁμιλίας τοῦ Φαβωρίνου περὶ μητρικοῦ θηλασμοῦ, περὶ δικαιοσύνης, περὶ ἀστρολογίας καὶ τῆς δωδεκαδέλτου, μνημονεύει τὰς κατὰ τοῦ Σενέκα μομφὰς τῶν συγχρόνων του, συγκρίνει τὸν Μένανδρον καὶ Καικίλιον, κάμνει λεπτὰς παρατηρήσεις περὶ τῶν ἐκ τῆς ἑλληνικῆς μεταφρασμένων στίχων τοῦ Βιργιλίου, περὶ γνησιότητος τῶν δραμάτων τοῦ Πλαύτου, περὶ συνθέσεως τῆς Αἰνειάδος, περὶ διαθέσεων προταθεισῶν εἰς χωρία Κικέρωνος, Σαλλουστίου καὶ Βιργιλίου.

Ὅπως ὁ Πλούταρχος, οὕτω καὶ ὁ Γέλλιος ἐνδιατρίβει εἰς τὴν ἑρμηνείαν ἀρχαίων ρωμαϊκῶν καθεστώτων, λέξεων συνωνύμων καὶ παραθέτει ἀποσπάσματα ἀξιόλογα ἀπολεσθέντων κειμένων τῆς ἀρχαίας ρωμαϊκῆς λογοτεχνίας, τὰ ὁποῖα ἡμεῖς σήμερον ἐκ μόνου τοῦ Γελλίου μανθάνομεν. Τὸ μόνον ἐλάττωμα τοῦ συγγράμματος εἶναι τοῦτο, ὅτι ἄνευ ὡρισμένου σχεδίου καταρτισθὲν στερεῖται ἑνότητος καὶ τὰ διάφορα κεφάλαια εἶναι φύρ-

Digitized by Google

δην μίγδην κατατεταγμένα (indistincte atque promiscue) καὶ πολὺ ἐπιτυχῶς αὐτὸς ὁ Γέλλιο χαρακτηρίζει τὰς Ἀττικὰς νύκτας του ὡς φιλολογικὸν βιβλιοπωλεῖον (quasi quoddam litterarum penus), ἀλλὰ βιβλιοπωλεῖον μὲ διευθυντὴν ἀκατάστατον. Ἐν τούτοις αἱ «Ἀττικαὶ νύκτες» εἶναι σήμερον ἀπαραίτητος συνέκδημος παντὸς μελετητοῦ τῆς ρωμαϊκῆς φιλολογίας καὶ καθόλου τοῦ ἀρχαίου ρωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ. ε. γ. π.

—**Γέλλιος** (Gellius), ***Γναῖος***. Ἔν τινι λόγῳ τοῦ ἐν ἔτει 149 π. Χ. ἀποθανόντος Κάτωνος ὑπὸ τὸν τίτλον «L. Turio contra Gn. Gellium» ἀναφέρεται ἅπαξ τὸ ὄνομα τοῦ Γναίου Γελλίου. Μεταξὺ τοῦ 154 καὶ τοῦ 134 ὑπῆρξεν ἐν Ρώμῃ ταμίας τις ὀνομαζόμενος Γναῖος Γέλιος (*Μόμμσεν*, Münzw 534 καὶ ἑπ., nr. 144). Ἴσως πρόκειται περὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου.

—**Γέλλιος** (Gellius), ***Λεύκιος***. Εἷς τῶν οἰκοδομησάντων τὸν καλούμενον ναὸν τῶν Σιβυλλῶν ἐν Τιβουρίᾳ κατὰ τοὺς τελευταίους τῆς ρωμαϊκῆς δημοκρατίας χρόνους (*Altmann* «Die italischen Rundbanten» Βερολῖνον 1906).

—**Γέλλιος** (Gellius), ***Λεύκιος***. Γνωστὸς ἀγγειοπλάστης ἐξ Ἀρρετίνου, ἀκμάσας κατὰ τὴν πρώτην ἑκατονταετηρίδα μ. Χ. Εἶχεν ἀξιόλογον ἐργοστάσιον, ὅπερ διετηρήθη, ὡς φαίνεται, ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐν μεγάλῃ ἀκμῇ, δεδομένου, ὅτι πολλὰ παλαιότερα καὶ νεώτερα ἀγγεῖα φέρουσι τὸ ὄνομά του. Τὸ πλῆρες ὄνομα αὐτοῦ εἶναι πιθανῶς *Λεύκιος Γέλλιος Κουαντρᾶτος*. Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη εἰργάσθη μετὰ τοῦ Λευκίου Σεμπρονίου.

—**Γέλλιος** (Gellius), ***Λεύκιος - Ποπλικόλας***. Ρωμαῖος στρατηγὸς καὶ ρήτωρ ἀκμάσας μεταξὺ τοῦ Β′ καὶ Α′ π. Χ. αἰῶνος. Ἐχρημάτισε πραίτωρ, ἀνθύπατος ἐν Ἀχαΐᾳ, ὅπου ἐπενέβη εἰς ἔριδά τινα τῶν ἐν Ἀθήναις φιλοσόφων, καὶ ὕπατος τῷ 72 π.Χ. μετὰ τοῦ Γαΐου Λέντλου Κλωδιανοῦ, ἡττήθη δὲ παρὰ τὴν Πισκήνην ὑπὸ τοῦ Σπαρτάκου κατὰ τὴν ὑπὸ τούτου κινηθεῖσαν ἐπανάστασιν τῶν δούλων. Εἰσέφερε νόμον ἀπαγορεύοντα τὴν καταδίκην ὑπάτων ἀπόντων. Τῷ 70 ἐκλεγεὶς τιμητὴς ἤσκησε τὰ καθήκοντά του μετὰ πολλῆς αὐστηρότητος. Κατὰ τὸν πειρατικὸν πόλεμον ὑπηρέτησεν ὡς ὕπαρχο ὑπὸ τὸν Πομπήϊον. Κατὰ τὴν συνωμοσίαν τοῦ Κατιλίνα ἠμπόδισε τοὺς ὀπαδοὺς τούτου νὰ καταλάβωσι τὸν στόλον, ὃν ὁ Γέλλιος διῴκει ἐν τῇ Τυρηννικῇ θαλάσσῃ καὶ ἐβοήθησε τὸν Κικέρωνα εἰς τὴν καταστολὴν τῆς συνωμοσίας. Ἀνήκων εἰς τὸ ἀριστοκρατικὸν κόμμα, ἐπολέμησε τοὺς ἀγροτικοὺς νόμους τοῦ Καίσαρος (59) καὶ ἠγωνίσθη διὰ τὴν ἐκ τῆς ἐξορίας ἐπάνοδον τοῦ Κικέρωνος (57).

—**Γέλλιος** (Gellius), ***Στάτιος***. Στρατηγὸς τῶν Σαμνιτῶν εἰς τὴν μάχην παρὰ τὸ Βοϊανόν, δι' ἧς ἐτερματίσθη ὁ δεύτερος σαμνιτικὸς πόλεμος. Ἡττηθεὶς καὶ μὴ κατορθώσας νὰ διαφύγῃ τὴν καταδίωξιν τῶν Ρωμαίων, συνελήφθη αἰχμάλωτος. Παρὰ Διοδώρῳ ὀνομάζεται *Γέλλιος Γάϊος* (XX, 90,4).

—**Γέλλιος** (Gellius), ***Ποπλικόλας***. Υἱὸς τοῦ πραίτορος καὶ ὑπάτου Γελλίου Ποπλικόλα, γεννηθεὶς ἐν Ρώμῃ κατὰ τὸ 80 π. Χ. Διελθὼν τὴν νεανικὴν ἡλικίαν του ἀκολάστως, ἠθέλησεν ἀνδρούμενος νὰ συμμετάσχῃ εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς πατρίδος του. Ὁ Γέλλιος Ποπλικόλας ὑπῆρξε φίλος τοῦ Μάρκου Βρούτου, καὶ συνώδευσεν αὐτὸν μετὰ τὸν φόνον τοῦ δικτάτορος εἰς τὴν Ἀνατολήν. Καίτοι δὲ ἐπεβουλεύετο τὸν Βροῦτον, οὗτος εἰς οὐδεμίαν προέβη καταδίωξιν κατ' αὐτοῦ, χαριζόμενος εἰς τὸν ἀδελφὸν τοῦ Γελλίου Μεσάλλαν. Καὶ κατὰ τοῦ Κασσίου συνελήφθη συνωμοτῶν, ἀλλὰ καὶ πάλιν διέφυγε τὴν τιμωρίαν, διότι ἡ μήτηρ αὐτοῦ Πόλλα ἀπεκάλυψε τὰ σχέδιά του καὶ κατώρθωσεν, ὥστε ν' ἀποφύγῃ τὴν ποινήν. Βραδύτερον ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Τριανδρίας ἔκοψε νομίσματα μὲ τὴν ἐπιγραφὴν L. Gell(ius)q(uaestor) p(rovincialis).

—**Γέλλιος** (Gellius), ***Ποπλικόλας***. Ρωμαῖος ταμίας ἐν Ἀσίᾳ ἐπὶ τῆς ὑπατείας τοῦ Γαΐου Ἰουνίου Σιλανοῦ (21 μ. Χ.). —Β.

Γελλού· βλ. Γελλώ.

Γελλώ. Νεαρὰ κόρη τῆς Λέσβου, θανοῦσα κατὰ τὸν τοκετόν, διὰ τὴν ὁποίαν ὑπῆρχεν ὁ μῦθος παρὰ τοῖς Λεσβίοις ὅτι τὸ φάντασμά της ἥρπαζε τὰ μικρὰ παιδία. Ἐντεῦθεν προῆλθε καὶ ἡ ἐν τοῖς ποιήμασι τῆς Σαπφοῦς ἀπαντῶσα παροιμία «Γελλοῦς παιδοφιλωτέρα», τὴν ὁποίαν ὁ Ζηνόβιος ἑρμηνεύει, ὅτι λέγεται ἐπὶ ἐκείνων αἵτινες ἀπέθανον προώρως, ὡς καὶ «ἐπὶ τῶν φιλοτέκνων μέν, τροφῇ δὲ διαφθειρουσῶν αὐτά».

—*[Λαογρ.]* Τὸ ὄνομα τῆς παιδολετείρας ταύτης δαίμονος διετηρήθη παρὰ τῷ συγχρόνῳ ἑλληνικῷ λαῷ, παρέμειναν δὲ ἐν μέρει καὶ αἱ δοξασίαι περὶ τῶν ἰδιοτήτων ταύτης. Ὀνομάζεται δὲ ἀλλαχοῦ μέν, ὡς ἐν Χίῳ, *Γελλοῦ, Γελλοῦδα, Γιαλοῦρα, Ἀγγελοῦδα* ἢ *Ἀναγριαλοῦδα*, ἐν Σύμῃ καὶ Τήλῳ *Γιαλλοῦ*, ἐν Μυκόνῳ καὶ Τήνῳ *Γιαλλοῦδα* ἢ *Ἀγελλοῦδα*, πολλαχοῦ δέ, ὡς ἐν Μαδύτῳ, λέγεται *Γιλλοῦ*, ὅπερ ὄνομα ἐν Κύπρῳ σημαίνει πλαγγών. Εἴς τινα πάλιν παράδοσιν Λάστας Γορτυνίας, μεταξὺ τῶν ὀνομάτων τῶν Νεράϊδων ἀναφέρεται καὶ τὸ *Γελοῦσα*. Ὑπὸ τὰ διάφορα ταῦτα ὀνόματα ὁ ἑλληνικὸς λαὸς παριστᾷ εἴδη Νηρηΐδων. Γνωστὸν ἐξ ἄλλου ὅτι αἱ Νεράϊδες πανταχοῦ θεωροῦνται ὡς δαιμόνια κακοποιά. Ἐν προκειμένῳ δὲ ὁ ἑλληνικὸς λαὸς τὰς δοξασίας περὶ τῆς παιδοπνικτρίας Γελλοῦς ἀνέμιξε πρὸς τὰς λοιπὰς τοιαύτα τῶν Νεράιδων καὶ ἀναφαίνονται τοιουτοτρόπως Νηρηΐδες, γνωσταὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Μάγισσες* ἢ καὶ ἁπλῶς *Νεράϊδες*, ἔχουσαι πάσας τὰς ἰδιότητας τῆς ἀρχαίας παιδολετείρας δαίμονος. Πιστεύεται δηλαδὴ ὅτι μερικαὶ Νεράϊδες ἔχουν τὴν συνήθειαν νὰ πνίγουν τὰ βρέφη, πάντοτε ὅμως τὴν νύκτα, ἢ νὰ πίνουν, ἐν ἀπουσίᾳ τῶν γονέων, τὸ αἷμα τῶν παιδίων, τὰ ὁποῖα οὕτω μαραίνονται καὶ ἀποθνήσκουν. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ μερικαὶ Νεράϊδες, αἱ ὁποῖαι διατηροῦν καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὰς μυθικὰς παραστάσεις τῆς ἀρχαίας Γελλοῦς. Οὕτω, κατ' ἀνεκδότους εἰδήσεις τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου, ἐν Μαδύτῳ ὑπὸ τὸ ὄνομα Γιλλοῦ παριστάνεται φάντασμα ὑπὸ γυναικείαν μορφήν, τὸ ὁποῖον ἐπιφαινόμενον ἐπιφέρει πρόωρον θάνατον εἰς τ' ἀβάπτιστα βρέφη. Κατ' ἄλλας πάλιν ἀνεκδότους παραδόσεις τῆς Χίου ἡ Γελλοῦ προσπαθεῖ μὲ κάθε τρόπον νὰ ἐπιφέρῃ τὸν θάνατον εἰς κάθε νέαν γυναῖκα, ἰδίως λεχώ, ἐνίοτε δὲ κατορθώνει τοῦτο. Συνήθως ὅμως ὑπὸ τὰ ἀνωτέρω ἀναφερθέντα ὀνόματα παριστάνονται Νεράϊδες ἔχουσαι ὅλας τὰς εἰς ταύτας ἀναφερομένας ἰδιότητας, χωρὶς νὰ ὑποστῶσι μεγάλην ἐπήρειαν ἐκ τῶν περὶ Γελλοῦς δοξασιῶν. Σημειωτέον ὅτι πάντα τὰ ἀνωτέρω ἀναφερθέντα ὀνόματα, τὰ προερχόμενα ἐκ τῆς ἀρχαίας Γελλοῦς, καθὼς καὶ αἱ περὶ ταύτης σωζόμεναι παραδόσεις, ὑπάρχουσι μόνον εἰς τὰς νήσους καὶ δὴ τοῦ Ἀρχιπελάγους, δηλαδὴ εἰς μέρη πλησιέστατα κείμενα πρὸς τὴν Λέσβον.

(*Ν. Γ. Πολίτου*, «Τὰ ὀνόματα τῶν Νεράιδων καὶ τῶν Ἀνασκελάδων, ἐν 5ῳ τόμῳ Λεξικογραφικοῦ Ἀρχείου τῆς Μέσης καὶ Νέας Ἑλληνικῆς». Χ. Γ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΑΔΗΣ

Γέλλωστον (Yellowstone) *[Γεωγρ.]*· βλ. Ὑέλλωστον.

Γελμὲζ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὡραῖον τουρκικὸν χωρίον τοῦ Ἑλλησπόντου (πλάτ. 40° 01′ Β., μῆκ. 26° 21′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2429: The Dardanelles) εἰς $1\frac{1}{2}$ μίλ. ἔνδον τοῦ μυχοῦ τῆς κολπώσεως τοῦ *Ἀρὲν-Κιοΐ*, τῆς σχηματιζομένης ἐν τῇ Τρωαδικῇ ἀκτῇ μεταξὺ τοῦ φρουρίου Κοὺμ Καλὲ καὶ τῆς γλώσσης Κεφὲζ ἢ Μπερμπὲρ-μπουρούν. Ἐπίσημον γνώρισμα διὰ τοὺς ἀναπλέοντας τὸν Ἑλλήσποντον. Σ. Ε. Λ.

γελόζη (ἡ) *[Χημ.]*· πολυσακχαρίτης ἀπαντῶν εἰς τὸ *ἀγὰρ-ἀγάρ*. Σ. Γ.

Γέλοια *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Γέλια.

γελοιασμὸς (ὁ)· πρόκλησις γέλωτος εἰς βάρος ἄλλου.

γελοιαστὴς (ὁ)· ὁ ἐμφανίζων ἄλλον τινὰ γελοῖον καὶ προκαλῶν τὸν γέλωτα εἰς βάρος αὐτοῦ· || ὁ γελωτοποιός.—Ἐπιθ. *γελοιαστικός*.

γέλοιο (τό)· κακὴ γραφὴ ἀντὶ γέλιο (βλ. λ.).

γελοιογράφημα (τό)· ταυτόσημον πρὸς τὸ γελοιογραφία (βλ. λ.).

γελοιογράφησις (ἡ)· ἡ ἐπὶ τὸ γελοιότερον ἰχνογράφησις ἢ ζωγράφησις ἀνθρώπου τινος ἢ πράγματος: «ἡ γελοιογράφησις τοῦ Θεοῦ ἢ τῶν ἁγίων εἶναι ἀσέβεια».

γελοιογραφία (ἡ)· ζωγραφία παριστάνουσα ἐπὶ τὸ γελοιότερον πρόσωπόν τι ἢ πρᾶγμα: «ἡ γελοιογραφία τοῦ Δηλιγιάννη,—τοῦ Θεοτόκη κ.τ.τ.»· || μεταφ., χαρακτηρισμὸς ἀτυχοῦς ζωγραφίας ἢ εἰκόνος.

—[ΕΓΚΥΚΛ.] *Γελοιογραφία* λέγεται ἡ διὰ τῶν πλαστικῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν γραφικῶν τεχνῶν (σχεδιογραφήματος, ζωγραφίας, ξυλογραφίας, λιθογραφίας, χαλκογραφίας, τσιγκογραφίας) παραμόρφωσις ἑνὸς προτύπου πρὸς διακωμῴδησιν αὐτοῦ καὶ πρόκλησιν γέλωτος. Πρὸς τοῦτο ἡ γελοιογραφία ὑπερβάλλει τὰ φυσικὰ χαρακτηριστικὰ τῶν προσώπων ἢ δι' ἀπροόπτου ἀντιθέσεως ἀναδεικνύει τὴν ἐνυπάρχουσαν κωμικὴν ἀσυμφωνίαν τῶν φυσικῶν ἢ ἠθικῶν ἰδιοτήτων τῶν ἀτόμων, τῆς ἡλικίας ἢ τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν, πρὸς τὰς πράξεις ἢ τὸ περιβάλλον των. Ἀπαραίτητος ὅρος ἐπιτυχοῦς γελοιογραφίας εἶναι τὸ πνεῦμα, ἡ εὔθυμος διάθεσις, καὶ ἂν ἀκόμη πρόκειται περὶ ἱκανοποιήσεως ἐχθρότητος ἢ μίσους, ἡ σαφήνεια, τὸ ἀμέσως κατανοητόν, ἡ ἁπλότης. Ὅ,τι εἶναι αἰνιγματῶδες, ὅ,τι ἐλέγχει ψυχρὰν μόνον κακίαν τοῦ συνθέτου ἀποτυγχάνει τοῦ σκοποῦ του. Ἡ γελοιογραφία δέον νὰ διακριθῇ τοῦ «*γροτέσκου*», τὸ ὁποῖον ἐπίσης παραμορφώνει τὰ ἀντικείμενα αὐτοῦ (πρόσωπα ἢ πράγματα ἢ ζῷα) καὶ ὑπερβάλλει τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτῶν, ὄχι ὅμως πρὸς γελοιοποίησίν των, ἀλλὰ πρὸς ἱκανοποίησιν ἰδιοτρόπου φαντασίας καὶ ἐπίτευξιν διακοσμητικῶν αἰσθητικῶν σκοπῶν. Ἐπίσης δέον νὰ διακριθῇ καὶ τῆς ἄκρας ρεαλιστικῆς τεχνοτροπίας, ἥτις ἀρέσκεται εἰς τὴν ἀναπαράστασιν τῶν ἀσχήμων προσώπων καὶ σκηνῶν τῆς ζωῆς, ὡς ἔχουσιν ἐν τῇ πραγματικότητι. Κατὰ ταῦτα τὰ «Καπρίτσια» τοῦ Γκόγια, πολλαὶ συνθέσεις τοῦ Ντωμιέ, ὡς καὶ τῶν Γκράιαχ, Μπρέγκελ κλπ., ἐκφεύγουσι τοῦ κύκλου τῆς γελοιογραφίας.

Οἱ πρωτόγονοι λαοί, ὡς καὶ τὰ παιδία, ἔχουσιν ἔμφυτον κλίσιν πρὸς τὸν μετὰ κακίας σατιρισμόν. Εὑρέθησαν ἐπὶ ὀστῶν ζῴων γελοιογραφίαι προϊστορικαὶ παριστῶσαι τοὺς ἐχθροὺς τῶν ποιησάντων αὐτὰς μὲ κεφαλὰς ἐλάφων, πρὸς ἐμπαιγμὸν προφανῆ τῆς δειλίας των. Ἐν παπύρῳ αἰγυπτιακῷ, εὑρισκομένῳ ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Τουρίνου καὶ δημοσιευθέντι ὑπὸ τοῦ Λειψιους, ὑπάρχει εἰκὼν παριστῶσα συναυλίαν ἐκτελουμένην ὑπὸ ὄνου, λέοντος, πιθήκου καὶ κροκοδείλου. Ἀλλ' ἡ εἰκὼν αὕτη, ὡς καὶ ἀνάλογοι ἀσσυριακαί, ἑλληνικαὶ καὶ ρωμαϊκαί, δὲν εἶναι κυρίως γελοιογραφίαι, ἀλλὰ φανταστικὰ παίγνια τοῦ ζωγράφου, ὡς καὶ ἡ ἐν τῷ αὐτῷ παπύρῳ μάχη πιθήκων καὶ γάτων. Οἱ ἐν Ἀθήναις καὶ Ρώμῃ σφοδροὶ πολιτικοὶ ἀγῶνες οὐδὲν λείψανον κατέλιπον γελοιογραφήσεως δρασάντων ἀνδρῶν, ὡς ὁ Περικλῆς, ὁ Κλέων, ὁ Κικέρων, ὁ Πομπήϊος, ὁ Καῖσαρ κτλ. Τὰ κωμικὰ προσωπεῖα δὲν δύνανται νὰ λογισθῶσιν ὡς γελοιογραφίαι, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς αἰσθητικῆς σκοπιμότητος πρὸς τὰ τραγικά. Ἀλλὰ μία τοιχογραφία εὑρεθεῖσα ἐν Γκρανιάνο τῷ 1760 καὶ παριστῶσα τὸν Αἰνείαν φέροντα ἐπὶ τῶν ὤμων του τὸν πατέρα του Ἀγχίσην καὶ σύροντα διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς τὸν μικρὸν Ἀσκάνιον καὶ τοὺς τρεῖς κυνοκεφάλους εἶναι πράγματι γελοιογραφία. Πολλαὶ ἐπίσης ἀγγειογραφίαι ἔχουσι προφανῶς πρόθεσιν γελοιογραφικήν. Τὰ χάλκινα ὅμως ἢ ἐξ ὀπτῆς γῆς εἰδώλια σατύρων μὲ ὑπερφυσικὰ γεννητικὰ μόρια, αἱ ἐπὶ λύχνων ἀνάγλυφοι ἄσεμνοι παραστάσεις, αἱ παρόμοιαι τοιχογραφίαι τῶν Lupanaria τῆς Πομπηΐας δὲν εἶναι γελοιογραφίαι. Ἐν Πομπηΐᾳ καὶ Ἡρακλείᾳ εὑρέθησαν ἐπὶ τοίχων κεχαραγμέναι διὰ στύλου σατιρικαὶ παραστάσεις (graffiti), αἵτινες ἦσαν λίαν προσφιλεῖς εἰς τὸν λαὸν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους.

Κατὰ τὸν μεσαίωνα ἡ πρὸς τὴν γελοιογραφίαν καὶ διὰ τὸ γροτέσκον τάσις εἶναι γενική, ὥστε καὶ ἐν τοῖς ναοῖς νὰ ὑπεισέρχωνται παραστάσεις ὡς φαντασιώσεις ποικίλλουσαι τὴν ἀπειρίαν τῶν ἐπὶ λίθου σοβαρῶν, ἰδεαλιστικῶν ἢ ρεαλιστικῶν θεμάτων (π. χ. ὄνος παίζων βιολίον ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ τῆς Σάρτρης). Ἀλλ ἡ κοσμικὴ τέχνη μετὰ πλείονος ἐλευθερίας ποιεῖται χρῆσιν τῶν σατιρικῶν τούτων μέχρι τοῦ ἀσέμνου παραστάσεων, κυρίως καλογήρων καὶ καλογραιῶν, εἴτε ὡς «*καρυατίδων*» εἴτε ὡς culs de lampe τῶν τεθλασμένων τόξων κτλ. Ἀρεστὸν θέμα γελοιογραφίας ἦσαν ἐπίσης αἱ ἐκ τῶν fabliaux καὶ τῶν «μυθιστορημάτων τῆς Ἀλεποῦς» εἰλημμέναι σατιρικαὶ ἀναπαραστάσεις, ἐνίοτε γλυπταί, συνηθέστερον ὅμως γραπταί, ὡς αἱ ἐν ταῖς περιφήμοις ἱστορημέναις συλλογαῖς τῶν «Ὡρῶν». Καὶ ἡ Ἐκκλησία μεταχειρίζεται τὸ εἶδος τοῦτο τῆς τέχνης πρὸς διακωμῴδησιν τῶν ἐχθρῶν της, π. χ. τοῦ αἱρετικοῦ ὑπὸ μορφὴν μυὸς προσπαθοῦντος νὰ φάγῃ τὴν γηΐνην σφαῖραν. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ αἰῶνος ἡ ἐπέκτασις τῆς τυπογραφίας ἐπέτρεψε καὶ τὴν γενίκευσιν τῆς γελοιογραφίας, ἥτις τοῦ λοιποῦ θ' αὐτονομηθῇ εἰς διακεκριμένον εἶδος τέχνης.

Ἐν Γαλλίᾳ Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΣΤ′ αἰῶνος ἡ βασιλικὴ λογοκρισία ἐμποδίζει τὴν ἐλευθέραν ἀνάπτυξιν τῆς γελοιογραφίας. Ἀλλ' ἡ Μεταρρύθμισις ὡς καὶ οἱ ἀγῶνες τῆς Ligue παρέχουσιν εὐρὺ στάδιον εἰς τὸν διασυρμὸν τῶν ἀντιφρονούντων. Αἱ περισσότεραι τῶν γελοιογραφιῶν τῆς περιόδου ταύτης συνελέγησαν ὑπὸ τοῦ Πέτρου ντ' Ἐτουὰλ κατὰ τὸ 1600 καὶ ἐξεδόθησαν πρὸ ἐτῶν ὑπὸ τὸν τίτλον «Les belles figures et drolleries de la Ligue». Ἐπὶ τῆς ἀπολύτου μοναρχίας ἡ γελοιογραφία δὲν τολμᾷ νὰ θίξῃ τοὺς ἰσχυροὺς τῆς Γαλλίας ἢ τοὺς θεσμοὺς αὐτῆς, ὅμως διακωμῳδεῖ μετὰ πάσης ἀνέσεως τοὺς ἐχθρούς της, ὡς τοὺς Ἱσπανούς, τοὺς Ὁλλανδοὺς καὶ Ἄγγλους. Κατὰ τὸν ΙΖ′ αἰῶνα ἡ γελοιογραφία ἀποκτᾷ χαρακτῆρα γενικὸν καὶ ἀφῃρημένον. Εἶναι ἡ ἐποχὴ τοῦ ἀπολύτου καὶ καθολικοῦ λόγου. Ἡ γελοιογράφησις τῶν ἠθῶν τῆς ἐποχῆς, ὧν γνώμων ἦτο ἡ αὐλὴ τῶν Βερσαλλιῶν, θὰ ἐσήμαινε διασυρμὸν τῆς βασιλείας. Οἱ λαϊκοὶ τύποι: στρατιῶται, βοημοί, σαλτιμπάγκοι, τοῦ μεγάλου σχεδιογράφου Ἰωάννου Καλλὸ (Jean Callot) δὲν ἔχουσι σκοπὸν γελοιογραφικόν, ἀλλ' εἶναι ἄκρως ρεαλιστικαὶ παραστάσεις ἀμέσων ἐντυπώσεων τοῦ καλλιτέχνου. Κατὰ τὸν ΙΗ′ αἰῶνα, ὅστις χαρακτηρίζεται διὰ τῆς μεγάλης ἀναπτύξεως τοῦ σκεπτικισμοῦ καὶ τῆς κριτικῆς τῶν παραδεδομένων, ἡ γελοιογραφία ἀσχολεῖται μὲ τὰ ἤθη τοῦ καιροῦ καὶ τὰς θρησκευτικὰς διαμάχας μεταξὺ ἰανσενιστῶν καὶ ἰησουιτῶν. Ὁ χαρακτὴρ ὅμως αὐτῆς εἶναι ἀριστοκρατικός. Μόνον ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις θὰ μεταχειρισθῇ τὴν γελοιογραφίαν ὡς ὅπλον προπαγανδιστικὸν παρὰ τῷ λαῷ. Ἡ στρατιωτικὴ δικτατορία τοῦ Ναπο-

Digitized by Google

Αἰγυπτιακὴ γελοιογραφία.
[Συλλογὴ Ἄμποτ.]

Ὁ Αἰνείας φέρων τὸν πατέρα του Ἀγχίσην καὶ τὸν Ἀσκάνιον.
[Ρωμαϊκὴ τοιχογραφία.]

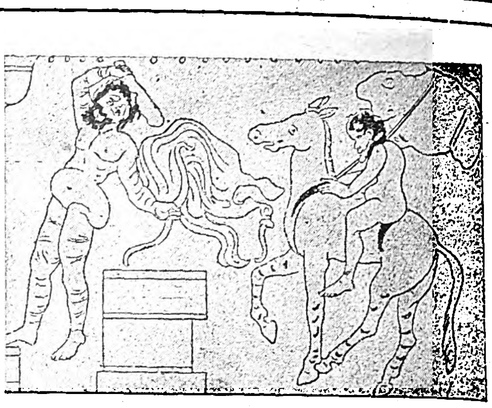

Γελοιογραφία, παριστῶσα κατὰ πᾶσαν πιθανότητα σκηνὴν ἐκ τῆς «Εἰρήνης» τοῦ Ἀριστοφάνους.
[Ἑλληνικὴ ἀγγειογραφία.]

Καρόλου Φιλιππόν: *Γελοιογραφικὴ μάσκα τοῦ βασιλέως Καρόλου Ι΄.*

Ζὰν Βεμπέρ: *Οἱ ἀδελφοὶ Ζὰν καὶ Πιὲρ Βεμπέρ.*

Ὁ νέος αὐθέντης.
[Γελοιογραφία Βίσμαρκ.]

Ντοντάν: *Γελοιογραφικὴ προτομὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμᾶ.*

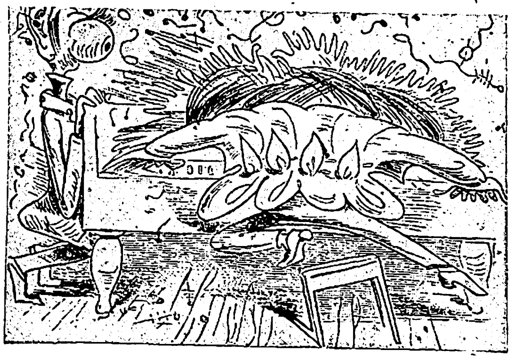

Γ. Μπούλ: *Γελοιογραφία πιανίστα.*

Μπόζιο: *Τί εἶναι ὁ πόνος μπρὸς στὰ κάλλη.*

Ὠμπρύ: *Ἡ Φλὸρ ἐν τῷ τάφῳ* (παρωδία τοῦ περιφήμου πίνακος τοῦ Ζιροντέ, «Ἡ Ἀτάλα ἐνταφιαζομένη»).

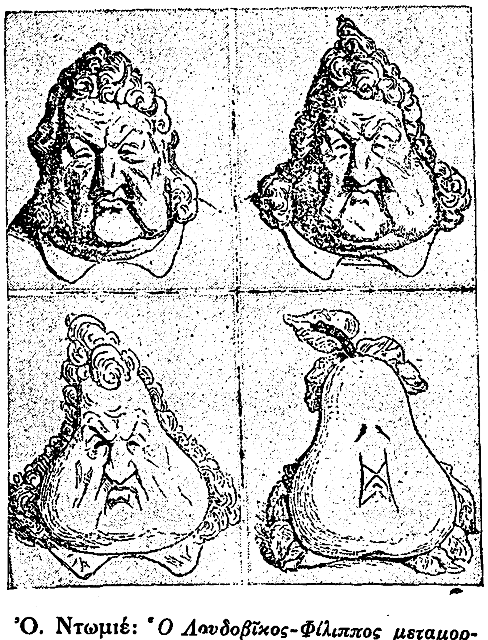

Ὀ. Ντωμιέ: *Ὁ Λουδοβῖκος-Φίλιππος μεταμορφούμενος βαθμιαίως εἰς ἀχλάδιον.*

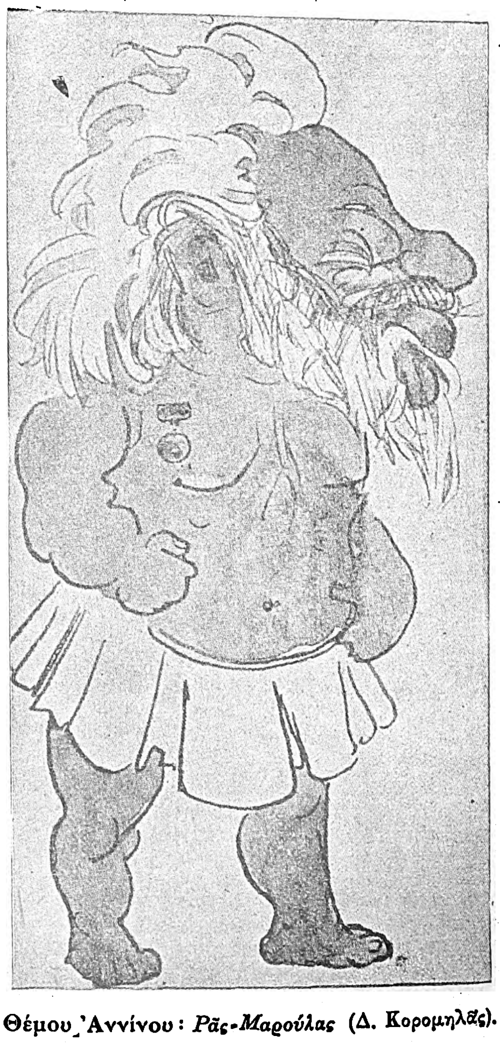

Θέμου Ἀννίνου: *Ρᾶς-Μαρούλας* (Δ. Κορομηλᾶς).

Μπουαλῶ: *Ταιριασμένο ζευγάρι.*

Digitized by Google

λέοντος στρέφει αὐτὴν πρὸς τὸν διασυρμὸν τῶν ἠθῶν, τῶν ἐνδυμασιῶν τῆς ἐποχῆς καὶ τῶν ἐχθρῶν τῆς Γαλλίας, Ἱσπανῶν, Γερμανῶν, Ἄγγλων καὶ Ρώσων. Ἐπὶ παλινορθώσεως τῆς βασιλείας (1814) ὁ Ναπολέων Α' γίνεται ἀντικείμενον δρυμείας σατίρας· εἶτα οἱ βασιλεῖς Λουδοβῖκος ΙΗ', Κάρολος Ι' καὶ Λουδοβῖκος Φίλιππος. Τῆς ἐποχῆς ταύτης δεσπόζει ἡ μεγάλη φυσιογνωμία τοῦ Ντωμιέ, τοῦ ὁποίου αἱ λιθογραφίαι δημοσιευόμεναι κυρίως εἰς τὸ «Charivari», σατιρικὸν περιοδικὸν ἱδρυθὲν τῷ 1832, ἀποτελοῦσιν ἓν εἶδος ἀνθρωπίνης κωμῳδίας λόγῳ τῆς ποικιλίας τῶν θεμάτων της καὶ τῆς μεγάλης καλλιτεχνικῆς ἀξίας, σχεδίου, διαθέσεως, σαφηνείας, φωτοσκιασμοῦ. Παρ' αὐτὸν ὁ Γκαβαρνί, ὁ Γκρεβέν, ὁ Ζίλλ διακωμῳδοῦσι τὴν παρισινὴν ζωήν. Ἐπὶ αὐτοκρατορίας τοῦ Ναπολέοντος Γ' ἡ αὔξησις τοῦ δημοσίου πλούτου ἐγκαινιάζει νέα ἤθη, τὰ ὁποῖα ἐπὶ τῆς τρίτης δημοκρατίας λαμβάνουσι τὴν πλήρη αὐτῶν ἀνάπτυξιν, ὑπὸ καθεστὼς ἐπιτρέπον τὴν ἐλευθερίαν τῆς σκέψεως καὶ τοῦ λόγου. Ἤδη ἡ γυνὴ κυριαρχεῖ εἰς τὴν κοινωνικὴν ζωὴν καὶ γίνεται τὸ προτιμώμενον θέμα τῆς γελοιογραφίας. Οἱ καλύτεροι ἐκπρόσωποι αὐτῆς εἶναι ὁ Σάμ, ὁ Μάρς, ὁ Μαρσελέν, ὁ Καρὰν ντ' Ἄς, ὁ Λεοννὲκ κτλ. Σήμερον ἐκδίδονται ἐν Γαλλίᾳ πλῆθος εἰδικῶν περιοδικῶν, ἀλλὰ καὶ αἱ πολιτικαὶ ἐφημερίδες δημοσιεύουσι καθ' ἑκάστην σχεδὸν καὶ μίαν ἢ πλείονας γελοιογραφίας πάσης φύσεως.

Ἐν Γερμανίᾳ. Ἡ γελοιογραφία ἐν Γερμανίᾳ ἐμφανίζεται κυρίως κατὰ τὴν μεταρρύθμισιν. Ὁ χαρακτὴρ αὐτῆς δὲν εἶναι ὡς τῆς γαλλικῆς, πνεῦμα καὶ χάρις, ἀλλὰ δριμύτης καὶ μεγάλη καυστικότης. Ὁ Ἄγγλος Hogarth εἶναι ὁ ἀληθὴς διδάσκαλος τῆς γελοιογραφίας ἐν Γερμανίᾳ. Ὁ μεγαλύτερος καλλιτέχνης τοῦ εἴδους κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα, ὁ Σοντοβιέκι, φέρει τὰ ἴχνη τῆς ἐπιδράσεως τοῦ διδασκάλου. Ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις προκαλεῖ ἐν τῇ κεντρικῇ Εὐρώπῃ, ὡς καὶ ἐν Γερμανίᾳ, ἀντίδρασιν κατὰ τῶν νέων ἰδεῶν. Ὁ Σοντοβιέκι ἐν τούτοις σαρκάζει τοὺς ρακενδύτους Γάλλους «μετανάστας». Ὁ Ἔς, ὁ Ντύνκερ σατιρίζουν τὴν Ἐπανάστασιν, ὁ Σάλωφ, ὁ Γκεϊσσλερ κτλ. τὸν Ναπολέοντα Α'. Ἀλλ' ἡ αὐστηρὰ λογοκρισία ἐμποδίζει τὴν γελοιογραφίαν ν' ἀσχοληθῇ μὲ τὸ παρὸν καὶ ἀναγκάζει αὐτὴν ν' ἀσχοληθῇ ἢ μὲ φανταστικὰ θέματα ἢ ἱστορικὰ ἢ ἀνώδυνα κοινωνικά. Βραδύτερον ὁ Ναπολέων Γ' γίνεται τὸ κύριον ἀντικείμενον τῆς γερμανικῆς γελοιογραφίας. Μετὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1871, τὸ Μόναχον γίνεται ἡ πρωτεύουσα τοῦ γερμανικοῦ «χιοῦμορ», ἔνθα τὸ περιοδικὸν «Fliegente Blätter» ἀποβαίνει τὸ πραγματικὸν λεύκωμα τοῦ γερμανικοῦ σατιρικοῦ πνεύματος. Ὁ Μελγεντόρφερ, ὁ Ὀμπερλάντερ, ὁ Ραϊνικε, ὁ Ἰμπάουερ εἶναι οἱ ὀνομαστότεροι γελοιογράφοι τῆς Γερμανίας, ἀλλ' ὁ ἐξ Ἀννοβέρου Busch ὑπῆρξεν ὁ ἀρχηγὸς ὁλοκλήρου σχολῆς χάρις εἰς τὴν λαϊκὴν ἁπλότητα τῶν γελοιογραφιῶν του, ὧν ἡ διάθεσις κρίνεται ἐφάμιλλος τῆς τοῦ Ραμπλαί. Ἡ Βιέννη ἁμιλλᾶται πρὸς τοὺς Παρισίους κατὰ τὰ κοσμικὰ ἤθη καὶ τὴν χάριν τοῦ πνεύματος. Ἐκεῖ ἡ γελοιογραφία διακωμῳδεῖ τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας, τὸν ἀρχικαγκελλάριον, τὸν Βάγνερ, ἰδίᾳ ἐν τοῖς περιοδικοῖς: «Neue illustrirte Zeitung» καὶ «Humoristische Blätter», ἀλλὰ πρὸ πάντων τὴν ἐλαφρὸν Βιεννέζαν.

Ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἡ γελοιογραφία ἐμφανίζεται ἐν Ἀγγλίᾳ ἤδη κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν μεταξὺ πρεσβυτεριανῶν καὶ ἐπισκοπικῶν ἀγώνων ἐπὶ ξύλου ἢ χαλκοῦ. Χαρακτηρισ κὶ αὐτῆς εἶναι ἡ ὀξύτης καὶ κακία τῆς διαθέσεω., ἀλλ' ἡ ἐκτέλεσις μετρία καὶ ἡ σκέψις ἀσαφής. Ἡ Ὁλλανδία ὑπῆρξεν ὁ ἀληθὴς διδάσκαλος τῶν Ἄγγλων εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς τέχνης. Διότι ἐν Ὁλλανδίᾳ ἡ ἐχθρότης τῆς χώρας πρὸς τὸν Λουδοβῖκον ΙΔ' ἠνώνησε τὴν γελοιογραφίαν τοῦ «βασιλέως Ἡλίου» ἐν πλείστας ἐστάμπας ὑπὸ τοῦ Ρομαὶν ντὲ Χόογκ. Κατόπιν, λόγῳ τοῦ γάμου τοῦ Γουλιέλμου τῆς Ὀράγγης μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ δουκὸς τῆς Ὑόρκης, ἡ ὁλλανδικὴ γελοιογραφία ἠσχολήθη καὶ μὲ τοὺς Ἄγγλους. Ὁ μέγας Βίλλιαμ Ὁγκάρ (1697—1764) εἶναι ὁ δημιουργὸς τῆς ὑψηλῆς γελοιογραφίας ἐν Ἀγγλίᾳ. Ὁ Μπούμπουρυ, ὁ Σάγιερ, ὁ Τζιλραίϋ, ὁ Σεϋμουρ ὑπῆρξαν μεγάλοι σκῶπται τῶν ἠθῶν, κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν, τῆς ἐποχῆς των. Ἰδίᾳ ὁ Τζιλραίϋ ἐστιγμάτισε τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν καὶ βραδύτερον Ναπολέοντα τὸν Α' ὡς καὶ τὸν Φὸξ καὶ Πίττ. Ἀλλὰ τὸ μέγα ἐλάττωμα τῆς ἀγγλικῆς γελοιογραφίας καὶ μέχρι τοῦ ΙΘ' αἰῶνα εἶναι τὸ αἰνιγματῶδες αὐτῆς καὶ ἡ θυσία τοῦ πνεύματος εἰς τὸ ἀνοικτίρμον πάθος. Ἀπὸ τοῦ 1840 τότε ἱδρυθὲν ἑβδομαδιαῖον σατιρικὸν περιοδικὸν «Punch» συγκεντρώνει τὴν καλυτέραν γελοιογραφικὴν παραγωγὴν τῆς Ἀγγλίας, ὡς ἐν Γαλλίᾳ τὸ «Charivari» καὶ ἐν Γερμανίᾳ τὸ «Fliegente Blätter». Ἐκ τῶν ἀρίστων καλλιτεχνῶν τοῦ εἴδους κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα εἶναι οἱ: Κρύϊξανκ, Ντούλ, Τζῶν Λῆτς, τοῦ Μποιέ, Τζῶν Τέννιλ, Κάρολος Κήν, Σάμπορν κλπ. Ἡ πολιτικὴ γελοιογραφία μετὰ τῆς τῶν ἠθῶν κυριαρχεῖ. Ἰδίᾳ ὁ Κρούϊξανκ ὑπῆρξε δημοτικώτατος καὶ θεωρεῖται ἐφάμιλλος τοῦ Ντωμιέ.

Ἐν Ἱσπανίᾳ. Ὁ Γκόγια συνέθεσεν, ὡς ἀνωτέρω ἐσημειώσαμεν, σειρὰς φανταστικῶν συλλογῶν, τὰ «Καπρίτσια» («Kaprichos») καὶ τὰς «Καταστροφὰς τοῦ πολέμου» («Desastres de la guerra»), αἱ ὁποῖαι παρὰ τὰς χαρακτηριστικὰς παραμορφώσεις τῶν προσώπων δὲν εἶναι γελοιογραφίαι. Ἄλλως τε τὰ ἔργα του ταῦτα δὲν ἔφθανον εἰς τὸ μέγα κοινόν. Τινὰ ὅμως τῶν σχεδιασμάτων του, ὡς ὁ «Malus poeta», εἶναι πραγματικὴ γελοιογραφία. Ἡ γαλλικὴ εἰσβολὴ εἰς Ἱσπανίαν προεκάλεσε τὴν ἀνάπτυξιν τῆς τέχνης ταύτης, τὴν ὁποίαν διακρίνει τὸ κατὰ τῶν ἐχθρῶν μῖσος. Ἡ γενομένη ἐν Μαδρίτῃ «Ἱστορικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ἔκθεσις» τοῦ 1808 ἑώρτασε καὶ τὴν ἑκατονταετηρίδα τοῦ Ντὸς ντὲ Μάγιο, οὗ πολλαὶ γελοιογραφίαι ἐξετέθησαν, ὡς ἡ τοῦ «Ἀρλεκίνου τῆς Εὐρώπης» (Ναπολέοντος Α'), τοῦ «Ναπολέοντος ἐργαζομένου διὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἱσπανίας» κτλ. Κατὰ τὸν πόλεμον τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἱσπανίας διεκρίθη ὡς γελοιογράφος καὶ ὁ Λεονάρντο Ἀλένζα ὑ Νιέτο (1807-1845), δημοσιεύσας ἔργα αὐτοῦ ἐν τοῖς περιοδικοῖς «Reflejo» καὶ «Semanario Pintoresco». Βραδύτερον ὁ Φραντσίσκο Ὀρτέγκο ἐξελαίκευσε τοὺς τύπους τῶν λωποδυτῶν, τῶν ἀλητῶν καὶ τῶν πολιτικῶν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος μεσοῦντος. Ἕτεροι διακεκριμένοι καλλιτέχναι τοῦ εἴδους εἶναι οἱ: Τουὰς Παντρὸ ὑ Μολλινέ, Μοντέστο Θυργκέλ, Ζοζὲ Λουὶ Πολλιθέρ, οἵτινες ἐκαλλιέργησαν τὴν ἠθικὴν καὶ φιλολογικὴν γελοιογραφίαν, μὲ ἔργα παραβαλλόμενα πρὸς τὰ τῶν Μποὺς καὶ Ὀμπερλάντερ. Ἐκτὸς τῶν πολλῶν σατιρικῶν περιοδικῶν καὶ ὁ ἡμερήσιος ἱσπανικὸς τύπος δημοσιεύει τακτικῶς γελοιογραφίας, ὡς ὁ «El Fleraldo de Madrid», ὁ «Espana Nueva» κτλ. Κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη ἐκδίδονται τὰ εἰδικὰ περιοδικὰ «Gedeon» ἐν Μαδρίτῃ καὶ «Cu-Cut» καὶ «Papitu» ἐν Βαρκελώνῃ. Ἐκ τῶν νεωτέρων δὲ γελοιογράφων, τῶν συνεργαζομένων εἰς τὰ ἄνω περιοδικά, ἄξιοι μνείας εἶναι οἱ: Θίλλα, Σάντσα, Λέγκο, Μεντίνα Βέρα, Τοβάρ, Ρόγιας, Ραμιρέθ, Φραντέρα, Πούς, Σαουντάρο, Ὀπίσσο, Γκράου κτλ., ὡς καὶ οἱ γλύπται Ὀσλὲ καὶ Σμίθ.

Οἱ νεώτεροι γελοιογράφοι. Ἐκ τῶν νεωτέρων γελοιογράφων πασῶν τῶν χωρῶν ὀνομαστότεροι εἶναι ὁ Αὐστραλιανὸς Μάρσαλλ, ὁ Βέλγος Λέο Ζό, οἱ Ὁλλανδοὶ Μπράκενσικ καὶ Βίλλυ Σλύϊτερ, οἱ Οὔγγροι Μίκλος Βάντας καὶ Μ. Βέσι, οἱ Ἰταλοὶ Μπρουνελέσκι, Καππιέλλο, Τσίρ, Γκάλλο, Τζίρις, Μάγκρι, ὁ Ἰάπων Ἀνταμαρικάρο, ὁ Μεξικανὸς Μοντενέγκρο, ὁ Πολωνὸς Ντ' Ὀστόγια, ὁ Ρωμανὸς Ἰζέρ, ὁ Ρῶσσος Ζλόνιτωφ, ὁ Ἑλβετὸς Ζυλλενχάμαρ καὶ ὁ Τοῦρκος Χαλὶντ-Ρασίντ. Τὰ ὀνομαστότερα γελοιογραφικὰ περιοδικὰ εἶναι: τὸ «Πασκῖνο» τοῦ Τουρίνου, τὸ «Νάρρενσπίγκελ» τῆς Ζυρίχης, τὸ «Σούτ» τῆς Πετρουπόλεως, τὸ «Μπόλον Ἴστοκ» τῆς Βουδαπέστης, τὸ «Ντὶ Βέσπεν» (=«Αἱ σφῆκες»), τὸ «Φλόο» (=«Ψύλλος») καὶ «Κικερικὶ» τῆς Βιέννης, τὸ «Καλὲμ» τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὰ «Κάρας ὁ Καρένας» καὶ «Ντὸν Κιχῶτος» τοῦ Μπουένος Ἄϋρες, τὸ «Σουθέσος» τοῦ Σαντιάγου, τὸ «Φιγκαρὸ» τῆς Ἀβάνας, τὸ «Ἄρροου» τοῦ Σίδνεϋ τῆς Αὐστραλίας, τὸ «Τοξὲν» τῆς Μελβούρνης καὶ τὸ «Νιοὺ Ζίλαντ Πέντς» τῆς Ὤυκλαντ τῆς Νέας Ζηλανδίας κλπ.

Ἐν Ἑλλάδι ὁ πρῶτος ἀναπτύξας τὸ εἶδος καὶ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν σατιρίσας ἀνωδύνως τοὺς τύπους τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς τῶν Ἀθηνῶν, ὑπῆρξεν ὁ *Θέμος* Ἄννινος (βλ. λ.), ἀληθινὸς καλλιτέχνης, τοῦ ὁποίου τὴν δημιουργίαν χαρακτηρίζει ἁπλότης καὶ σαφήνεια. Βραδύτερον ἀνεφάνη ὁ Δημήτριος Γαλάνης, ἀπελθὼν ὅμως ἐνωρὶς εἰς Παρισίους. Σύγχρονοι γελοιογράφοι εἶναι οἱ Φ. Δημητριάδης, Ἡλίας Κουμετάκης, Ν. Καστανάκης, Ἀλῆ Ντῖνο βέης, Γ. Μαυριλᾶκος (Noir), Σ. Ἀντωνιάδης, Στ. Ξενόπουλος ἐν Ἀθήναις, Κ. Μαραγκὸς (Κὲμ) ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ Κ. Ρωμᾶνος ἐν Καΐρῳ, Δ. Παπαδημητρίου (Μιμ. Παπ.). Ἀλλὰ καὶ ζωγράφοι μὴ εἰδικῶς ἀσχοληθέντες μὲ τὴν τέχνην ταύτην, ὡς καὶ λόγιοι, συνέθεσαν ἐπιτυχεῖς γελοιογραφίας, ὡς οἱ Γ. Ροΐλός, Φρ. Ἀριστεύς, Ζ. Παπαντωνίου καὶ Σταμ. Σταματίου.

Κ. Ι. ΒΑΡΝΑΛΗΣ

γελοιογραφικὴ (ἡ)· ἡ τέχνη τοῦ γελοιογράφου· ἴδιος κλάδος τῶν γραφικῶν τεχνῶν.

γελοιογραφικός, *-ή, -όν* ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν γελοιογραφίαν.

— «Γελοιογραφικὸν *Ἡμερολόγιον*». Ἐξεδόθη ἀνωνύμως ὑπὸ *Θέμου Ἀννίνου* ἐν Ἀθήναις τῷ 1872 εἰς ἕνα τόμον, σχ. 8ον.

Δ. Κ. Μ.

γελοιογράφος (ὁ, ἡ)· ὁ δι' ἰχνογραφήσεως ἢ ζωγραφήσεως παριστάνων ἐπὶ τὸ γελοιότερον πρόσωπα ἢ πράγματα, γαλλ. caricaturiste.—Ρῆμ. *γελοιογραφῶ*.

γελοῖον (τὸ) *[Ψυχολ.]*. Κυριολεκτικῶς σημαίνει τὸ προκαλοῦν γέλωτα, τὸ κωμικόν, τὸ ἀστεῖον. Συχνὰ ὅμως, ὅπως εἰς τὰς φράσεις «γελοῖα εἰπεῖν, ἀλλὰ μὴ καταγέλαστα» (*Πλάτ.* Συμπ. 189 Β) καὶ «τὰ γελοῖα ἡδέα» (*Ἀριστ.* Ρητορ. Ι, 11, 29), ἡ ἔννοια τῆς λέξεως «*γελοῖον*» διακρίνεται σαφῶς τῆς τοῦ ἀηδοῦς, τοῦ ἀξίου περιφρονήσεως, ὡς εἶναι ἡ συνήθης ἐκδοχὴ τῆς λέξεως ἐν τῇ νέᾳ ἑλληνικῇ.

Παρὰ τοῖς περισσοτέροις φιλοσόφοις, οἵτινες ἀνεζήτησαν τὴν φύσιν καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ γέλωτος, δὲν γίνεται ἡ διαστολὴ τοῦ ἀστείου ἀπὸ τοῦ ἀηδοῦς, ἐνῷ πρόκειται περὶ δύο ψυχολογικῶν γεγονότων οὐ μόνον διαφόρου κατηγορίας, ἀλλὰ καὶ ἀντιφατικῆς πρὸς ἄλληλα σχέσεως, διότι τὸ πρῶτον αἴρει τὸ δεύτερον καὶ τἀνάπαλιν. Ὁ Ἀριστοτέλης (Ποιητ. κεφ. V) δὲν πραγματεύεται τὸ θέμα τοῦτο κατ' εὐθεῖαν, οὐδὲ δίδει τὸν ὁρισμὸν τοῦ γελοίου. Φρονεῖ ὅμως, ὅτι τοῦτο εἶναι οὐσιῶδες στοιχεῖον τῆς κωμῳδίας καὶ ὅτι προϋποθέτει ἀτέλειάν τινα ἢ παραμόρφωσιν μὴ ὑπερβαίνουσαν ὡρισμένα ὅρια. Δύνανται τὰ φυσικά, ἠθικὰ καὶ πνευματικὰ ἐλαττώματα νὰ προκαλέσωσι τὸν γέλωτα, ἀλλ' ἡ αἰτία τῆς ψυχολογικῆς ταύτης ἀντιδράσεως δὲν κεῖται εἰς αὐτὰ ταῦτα τὰ ἐλαττώματα. Διότι ταῦτα δύνανται νὰ προκαλέσωσι καὶ τὸν οἶκτον, τὴν συμπάθειαν ἢ τὴν περιφρόνησιν. Ἰδίᾳ τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς καθεσιηκυίας αἰσθητικῆς αἱ παραβάσεις προκαλοῦσι συνήθως ἀγανάκτησιν καὶ ἐπάγονται κοινωνικὴν μείωσιν τοῦ δράστου. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τὸ γελοῖον ταυτίζεται πρὸς τὸ ἄσχημον καὶ δὲν προκαλεῖ γέλωτα, ἀλλὰ δυσαρέσκειαν. Ἔχει τουτέστι τὸ «*γελοῖον*» («*αἰσχρὸν*») τοιαύτην σχέσιν πρὸς τὸ «*ὡραῖον*», οἵαν τὸ «*κακὸν*» πρὸς τὸ «*ἀγαθόν*». Ἀλλὰ τὸ κωμικὸν «γελοῖον» εἶναι «*ἡδὺ*» κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη καὶ ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ καθαρῶς αἰσθητική, ἰσότιμος πρὸς τὴν τοῦ «ὡραίου», τοῦ ὁποίου ἀποτελεῖ εἶδος καὶ ἐξ ἴσου πρὸς αὐτὸ ἔχον τὸν χαρακτῆρα τῆς ἀνιδιοτελείας. Ἡ παρατήρησις αὕτη εἶναι μὲν ἀληθής, ἀλλὰ μερική, διότι τὸ «γελοῖον» εὑρίσκεται, ἴσως πολὺ συνηθέστερον, καὶ ἐκτὸς τῆς περιοχῆς τῆς Τέχνης. Δύναται α) νὰ προκληθῇ γέλως ἐντελῶς μηχανικῶς διὰ τοῦ γαργαλίσματος. β) φυσιολογικῶς, ἄνευ ἄλλης ἀφορμῆς, ἀλλὰ μόνον διὰ τῆς καλῆς διαθέσεως τοῦ ὀργανισμοῦ, ἥτις ἐπιδρᾷ ἀναλόγως καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς. Ἡ ὑγεία, ἡ νεότης, ἡ ἐλευθερία διαθέτουσιν εὐθύμως καὶ ὁ οὕτω διακείμενος γελᾷ εἰς πρώτην ἀσήμαντον, οὐδαμῶς δὲ ἀστείαν, εὐκαιρίαν. Ἡ αἰτία τοῦ γέλωτος τούτου εἶναι καθαρῶς ὑποκειμενική· γ) ὑποκειμενικὴ ἐπίσης, ἀλλὰ ψυχολογικῆς καὶ οὐχὶ φυσιολογικῆς προελεύσεως, εἶναι ὁ κατὰ τὸν νόμον τῆς ἀντιθέσεως γέλως τῶν τεθλιμμένων. Ἡ ὑπερβολικὴ λύπη φέρει ἀντίδρασιν καὶ φυσιολογικὴν (ἐρωτισμὸν) καὶ ψυχολογικὴν (γέλωτα). Τὰ τρία ταῦτα εἴδη τοῦ γέλωτος δὲν ἔχουσιν αἰτίαν τὸ λεγόμενον «γελοῖον».

Αἱ ἐκτὸς ἡμῶν αἰτίαι γέλωτος εἶναι ἄπειροι. Ἡ προσπάθεια τῆς κατατάξεως αὐτῶν, πολὺ δὲ περισσότερον τῆς ἀπαριθμήσεως αὐτῶν, ἀπεδείχθη πάντοτε ἐλλιπής. Ἀναφέρομεν κατηγορίας τινάς, τὰς συνηθεστέρας: 1) Αἱ βωμολοχίαι, αἱ αἰσχρολογίαι, τὰ διφορούμενα. Οἱ κωμικοὶ ποιηταὶ (Ἀριστοφάνης, Πλαῦτος, Μολιέρος) ἔκαμαν μεγάλην καὶ ἐπιτυχῆ χρῆσιν τοῦ εἴδους τούτου. 2) Τὸ ἄηθες, ἤτοι ὅ,τι δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὰς καθιερωμένας ἡμῶν ἀντιλήψεις, ὅ,τι προσβάλλει τὰς κατὰ παράδοσιν κοινωνικὰς ἡμῶν ἕξεις, π.χ. ἄνθρωπος ἐξερχόμενος εἰς τὰς ὁδοὺς ἄνευ περισκελίδος. 3) Ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ ἐκείνου τὸ ὁποῖον ἀναμένομεν καὶ ἐκείνου τὸ ὁποῖον εὑρίσκομεν (Πασκάλ, Κάντιος, Ἕγελος). Ὁ Ντυμὸν («Des causes du rire», Παρίσιοι 1862) παρατηρεῖ, ὅτι οὐχὶ πᾶσα ἀντίθεσις προκαλεῖ γέλωτα, ἀλλὰ μόνον ἡ λογικὴ τοιαύτη, ἤτοι ἡ σύγχρονος ἐμφάνισις δύο ἰδεῶν ἀποκλειουσῶν ἀλλήλας. 4) Ἡ μείωσις τῆς ἀξίας προσώπων ἢ πραγμάτων ἐκτιμωμένων, ὅταν αἴφνης ἀνακαλύπτωμεν τὴν μικρότητα αὐτῶν· καὶ ἀντιθέτως ἡ ἰδιοποίησις ἀξίας ἢ τρόπων ἀνωτέρων τῶν πραγματικῶν (περίπου ἡ περίπτωσις τοῦ Ἀριστοτέλους).

Εἶναι φανερόν, ὅτι πᾶσαι αἱ περιπτώσεις αὗται τοῦ γελοίου δὲν εἶναι κατηγορηματικαί. Διότι εἰς τὰς αὐτὰς περιπτώσεις δύναται νὰ προκληθῇ καὶ γέλως, ἀλλὰ καὶ ἀγανάκτησις.

Κατὰ τὸν Ντυμόν, ὃν καὶ ἄλλοι νεώτεροι ἀκολουθοῦσιν, ὁ γέλως προκαλεῖται ἐκ τῆς καταφάσεως καὶ ἀρνήσεως τοῦ αὐτοῦ πράγματος. Ἤτοι ἡ αἰτία τοῦ γέλωτος εἶναι διπλῆ. Εὑρίσκομεν ἐν τῷ παραδόξῳ γεγονότι ἓν γεγονὸς κοινὸν καὶ σύνηθες. Εἶναι δηλαδὴ τὸ γελοῖον φύσεως διανοητικῆς. Ἡ λειτουργία τῆς διανοίας ἔγκειται εἰς τὸ νὰ κατατάσσῃ τὰ ἄγνωστα εἰς τὰ νέα εἰς τὰ ὅμοια παλαιὰ καὶ γνωστά. Ὅταν τὸ νέον δὲν δύναται οὐδαμοῦ νὰ καταταχθῇ, μένει ἀκατανόητον, ὡς αἱ λέξεις ξένης καὶ ἀγνώστου ἡμῖν γλώσσης. Ὅταν ὅμως γεγονός τι εὑρίσκῃ θέσιν εἰς δύο συγχρόνως λογικὰς κατηγορίας, τότε προσβάλλει τὴν σκέψιν μας, εἶναι παράλογον καὶ προκαλεῖ γέλωτα (π. χ. τρίγωνον ἔχον τέσσαρας πλευράς)· ὅτε ὅμως εἰσέρχεται εἰς μίαν μόνην λογικὴν κατηγορίαν, τότε ἀλλως ἱκανοποιοῦμεν λογικῶς.

Κατὰ τὸν Μπέργκσον («Le rire») ἡ κυρία αἰτία τοῦ γέλωτος (ἤτοι τὸ γελοῖον) εὑρίσκεται εἰς πᾶσαν περίπτωσιν, καθ' ἣν ἡ ἐνσυνείδητος ζωὴ ὑποκαθίσταται ὑπὸ τοῦ μηχανοποιημένου αὐτοματισμοῦ. Καὶ ὁ γέλως εἶναι ἡ κοινωνικὴ ποινὴ τοῦ

Digitized by Google

γεγονότος τούτου, οὗ αἱ μορφαὶ εἶναι ποικίλαι: ἡ ἀκαμψία, τὸ ἀσύνειδον, ἡ ἀπροσεξία κτλ. Κ. Ι. Β.

γελοιοποίησις (ἡ)· ἡ εἰς τὸ γελοῖον μετάπτωσις σοβαροῦ τινος προσώπου ἢ ὑποθέσεως, ἡ πρᾶξις καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ γελοιοποιεῖν.

γελοιοποιῶ (—έω)· καθιστῶ τι γελοῖον, μεταβάλλω σοβαρόν τι εἰς γελοῖον: «γελοιοποιεῖ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἰατροῦ,—τοῦ διδασκάλου κτλ.».

γελοῖος, —α, —ον· ὁ προκαλῶν τὸν γέλωτα, ὁ ἄξιος γέλωτος, ἐκεῖνος ἐφ' ᾧ γελᾷ τις, ὁ ἄξιος περιφρονήσεως, ἀνάξιος λόγου, ἀντίθ. *σπουδαῖος, σοβαρός*: «γελοῖος ἄνθρωπος», «αὐτὸς ὁ γελοῖος!», «γελοῖον ὑποκείμενον», «ὑπόθεσις γελοία», «εἶσαι γελοῖος» ‖ γελοῖον (τό) ὡς οὐσιαστ. (βλ. λ.).

— *[Ψυχολογ.]* βλ. γελοῖον. — Ἐπίρρ. *γελοίως*.

— **γελοῖον** *παρὰ προσδοκίαν* *[Ρητορ.]* βλ. λ. ἀπροσδόκητον *[Ρητορ.]*.

γελοιότης (ἡ)· ἡ ἰδιότης τοῦ γελοίου.

γελοιώδης (ὁ, ἡ),—ες (τό)· ὁ ἔχων ὡς γνώρισμα τὸ γελοῖον.— Ἐπίρρ. *γελοιωδῶς*.

Γελοῦ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Νῆσος μικρὰ τῶν μικρασιατικῶν παραλίων ἐν τῷ κολπίσκῳ τῷ ὄντι ὅρμῳ *Σεγιούτ* ἢ *Τοιαγὰκ λιμὰν* (πλάτ. 36° 57' Β, μῆκ. 28° 14' Ἀν, χάρτ ἀγγλ. 1604: The gulf of Kos, Doris and Symi). Ὀνομάζεται καὶ *Καργιά*. Σ. Ε. Λ.

γελσεμινη (ἡ) *[Χημ.]*. Ἀλκαλοειδὲς τοῦ τύπου $C_{11}H_{19}NO$, ἀπαντῶν εἰς τὸ φυτὸν γελσέμιον (βλ. λ.). Εἶναι ἄμορφος λευκὴ κόνις λίαν δηλητηριώδης, δυσδιάλυτος ἐν ὕδατι καὶ εὐδιάλυτος ἐν ἀλκοόλῃ· ὑπεδείχθη ὡς φάρμακον. Σ. Γ.

γελσέμιον (τό) (Gelsemium) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *λογανιοειδῶν*. Εἶναι θάμνοι περιαλόκαυλοι. Ἐκ τῶν τριῶν εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερον εἶναι *γελσέμιον τὸ στίλβον* (Gelsemium nitidum), ἰθαγενὲς φυτὸν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, τοῦ ὁποίου ἡ ῥίζα χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν φαρμακευτικὴν καὶ εἶναι δηλητηριωδεστάτη. Ἐπίσης ἐκ τῆς ῥίζης τοῦ εἴδους τούτου λαμβάνεται ἀλκαλοειδὴς τις οὐσία, ἡ *γελσεμινη*. Δ. Ν. Π.

Γελσέμιον τὸ στίλβον.

—*[Φαρμακ.]* Περὶ τῶν ἀντιδότων κατὰ τῶν διὰ γελσεμίου δηλητηριάσεων βλ. λ. ἀντίδοτα (τ. Δ'. σ. 859 γ').

Γελχάνος ἢ *Βελχάνος*. Προσωνυμία τοῦ Διὸς κατὰ τὸν Ἡσύχιον παρὰ τοῖς Κρησίν. Τὸ ὄνομα τοῦτο ὑπάρχει καὶ ἐπὶ νομίσματος τῆς ἐν Κρήτῃ πόλεως Φαιστοῦ, ἡ καταγωγὴ δὲ αὐτοῦ εἶναι σημιτική. Ἐπὶ τοῦ σημειωθέντος νομίσματος εἰκονίζεται ὁ θεὸς ὡς γυμνὸς νεανίας καθήμενος ἐπὶ κορμοῦ δένδρου ἐν μέσῳ κλάδων, πρὸ τῶν γονάτων ἔχων ἀλέκτορα. ΙΑΚ. Χ. Δ.

γελῶ (—άω), ἀόρ. *ἐγέλασα*, παθ. ἀόρ. *ἐγελάστηκα* δημοτ., παθ. μετχ. *γελασμένος*· «τί βλέπεις καὶ γελᾷς», «τὸ χεῖλι του δὲν ἐγέλασε», οὐδέποτε ἐχάρη ‖ παροιμ. «οὔτε κλαίει οὔτε γελάει», ἐπὶ πραγμάτων μετρίας ποιότητος· «ποιὸς δὲ γελάσῃ τὸ πρωΐ, μηδ' ὅλη τὴν ἡμέρα», ὁ ἐξ ἀρχῆς δυστυχὴς δὲν ἐλπίζει μεταβολὴν ἐν τῷ μέλλοντι ‖ γελῶ, περιγελῶ, ὀνειδίζω, ἐμπαίζω: «τὸν γελάει ὁ κόσμος μ' αὐτὰ ποῦ κάμνει», «τὸν ἐγέλασαν σὰν κουρεμένο τράγο» ‖ ἀπατῶ, πλανῶ, δολιεύομαι: «τὸν ἐγέλασαν καὶ τὸν 'δωσαν μιὰ γριά» ‖ τὸ μέσ. *γελιέμαι*· πλανῶμαι, ἀπατῶμαι: «ἔκανα μιὰ ἀγορὰ καὶ γελάστηκα», παροιμ. «ἐσὺ θαρρεῖς πὼς μὲ γελᾷς, γελιέσαι, δὲ γελιοῦμαι· κεῖνα ποῦ ξέρεις ξύπνια σου τὰ ξέρω ὄταν κοιμοῦμαι». Β. Φ.

Γέλων *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πηγὴ παρὰ τὰς Κελαινάς, μνημονευομένη ὑπὸ τοῦ Πλινίου (n. h. XXXI, 19). Κατὰ τὸν Ράμσεϋ («Cities and Bishoprics of Phrygia» I. 407) εἶναι ἡ σημερινὴ *Ἰνιζερλὶ-Σοῦ* πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ντινεΐρ. —Μ.

Γέλων. Ὀνομαστὸς κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἀνήρ, τύραννος τῆς Γέλας. Ἦτο υἱὸς τοῦ Δεινομένους καὶ κατήγετο ἐκ τοῦ ἱερατικοῦ οἴκου τοῦ Τηλίνου (βλ. λ.). Ὁ Γέλων μετὰ τοῦ Αἰνησιδήμου (βλ. λ.) ὑπῆρξαν οἱ δύο ἔνδοξοι στρατηγοί, εἰς τῶν ὁποίων τὴν ἀξίαν ὤφειλε τὰς λαμπρὰς νίκας του ὁ τύραννος τῆς Γέλας Ἱπποκράτης (498 – 491 π. Χ.). Ὅτε δὲ ἐφονεύθη ὁ Ἱπποκράτης εἴς τινα μάχην κατὰ τῶν Σικελῶν παρὰ τὰ Ὕβλα, ἔμεινεν ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ ὁ ἵππαρχος Γέλων, ὅστις, μὲ τὴν πρόφασιν τῆς ὑπερασπίσεως τῶν ἐπὶ τοῦ θρόνου δικαιωμάτων τῶν ἀνηλίκων υἱῶν τοῦ φονευθέντος τυράννου, περιεβλήθη τὴν ἀνωτάτην ἐξουσίαν ἐν τῇ πόλει. Γενόμενος οὕτω τύραννος τῆς Γελας ὁ Γέλων καὶ διαφημισθεὶς ἐν τῷ ἑλληνικῷ κόσμῳ διὰ τῆς ἐν Ὀλυμπίᾳ νίκης του κατὰ τὸ 488 π. Χ., ὅτε ἀφιέρωσε καὶ τὸ ἅρμα διὰ τοῦ ὁποίου ἐνίκησε καὶ τὸν ἀνδριάντα του ἐκ χαλκοῦ τὸν ὁποῖον ἐφιλοτέχνησεν ὁ Αἰγινήτης Γλαυκίας, διενοήθη νὰ πραγματώσῃ τὸ σχέδιον τοῦ προκατόχου του, τὴν ἵδρυσιν δηλαδὴ ἑλληνικοῦ βασιλείου ἐν Σικελίᾳ. Πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ του ἐμερίμνησε κατὰ πρῶτον περὶ ναυπηγήσεως ἰσχυροῦ στόλου, ἐπειδὴ δὲ αἱ πόλεις τῆς νοτίου παραλίας τῆς Σικελίας δὲν εἶχον καταλλήλους λιμένας, ἔστρεψε τὴν προσοχήν του πρὸς τὰς Συρακούσας, αἵτινες ἕνεκα τοῦ μεγάλου λιμένος των ἐφαίνοντο προωρισμέναι νὰ γίνωσιν ἡ πρωτεύουσα τῆς νήσου πόλις. Εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν σχεδίων τοῦ Γέλωνος συνετέλεσαν δύο δι' αὐτὸν εὐκαιρίαι, ἡ ἀπασχόλησις τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι μητροπόλεων μὲ τὸν ἐπαπειλοῦντα αὐτὰς περσικὸν κίνδυνον καὶ αἱ ἐμφύλιοι ἔριδες τῶν Συρακοσίων, ἕνεκα τῶν ὁποίων ἐξεδιώχθησαν ἐκ τῶν Συρακουσῶν οἱ εὐπατρίδαι (γαμόροι) κάτοικοι τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν δύο κατωτέρων τάξεων. Οἱ εὐπατρίδαι κατέφυγον τότε πρὸς τὸν Γέλωνα, ἀπὸ ἑξαετίας τυραννοῦντα τῆς Γέλας, καὶ ἐζήτησαν τὴν συνδρομήν του, τὴν ὁποίαν εὐχαρίστως παρέσχεν οὗτος, σπεύσας μετ' αὐτῶν εἰς τὴν στασιάζουσαν πόλιν πρὸ τῆς ἀποκαταστάσεως ἐν αὐτῇ νέου πολιτεύματος. Διὰ τῆς δραστηρίας καὶ δεξιᾶς ἐνεργείας του ἐπέτυχεν ὁ Γέλων ν' ἀναγνωρισθῶσιν ἐκουσίως αὐτὸν καὶ αἱ τρεῖς τάξεις διαλλακτὴν τῶν μεταξύ των διαφορῶν. Μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν του ταύτην παρέδωκε τὴν διοίκησιν τῆς Γέλας εἰς τὸν ἀδελφόν του Ἱέρωνα, αὐτὸς δὲ ἐγκαθιδρύθη εἰς τὰς Συρακούσας, ἡ ἀνάδειξις τῶν ὁποίων καὶ κατέστη ἡ μόνη μέριμνά του, διότι εἶχε τὴν ὀρθὴν ἀντίληψιν νὰ κατανοήσῃ εὐθὺς

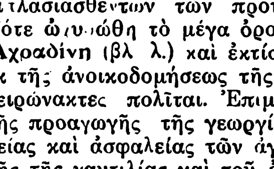

Νομισμα τοῦ Γέλωνος.

ὅτι ἡ εἰς πλοῦτον καὶ ἰσχὺν προαγωγὴ τῆς πόλεως ἠσφάλιζεν εἰς αὐτὸν τὴν τυραννίδα. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον μετῴκισεν εἰς Συρακούσας ἅπαντας τοὺς Καμαριναίους, μέγα μέρος τῶν κατοίκων τῆς Γελας καὶ τοὺς κατοίκους τῶν Ὑβλαίων Μεγάρων, μετὰ μακρὰν πολιορκίαν αὐτῶν, καὶ τοὺς Λεοντίνους.

Οὕτως αἱ Συρακοῦσαι ἔγιναν πόλις μεγάλη, ὑπερδιπλασιασθέντων τῶν προτέρων κατοίκων των. Τότε ὠχυρώθη τὸ μέγα ὀροπέδιον τῆς πόλεως, ἡ Ἀχραδίνη (βλ. λ.) καὶ ἐκτίσθη ἡ συνοικία *Τύχη*, ἐκ τῆς ἀνοικοδομήσεως τῆς ὁποίας ἐπλούτησαν οἱ χειρώνακτες πολῖται. Ἐπιμελούμενος δὲ ἐξ ἴσου τῆς προαγωγῆς τῆς γεωργίας, διὰ τῆς καλλιεργείας καὶ ἀσφαλείας τῶν ἀγρῶν, καὶ τῆς προαγωγῆς τῆς ναυτιλίας καὶ τοῦ ἐμπορίου διὰ προστατευτικῶν νόμων, ἐπέτυχεν ὅ,τι ἐπεδίωκε, νὰ ἔχῃ δηλαδὴ εὐπορίαν ἡ πόλις πολίτας καὶ εὐχαριστημένους αὐτὸς ὑπηκόους. Ἐπειδὴ δὲ πρῶτος αὐτὸς συνῴκισεν οὐχὶ μόνον πολίτας διαφόρων πόλεων, ἀλλὰ καὶ ἀνθρώπους διαφόρων φυλῶν (Ἴωνας, Δωριεῖς, ξένους), αἱ Συρακοῦσαι ἦσαν ἡ πρώτη μεγάλη ἑλληνικὴ πόλις καὶ ὑπερεῖχον εἰς δύναμιν καὶ πλοῦτον οὐχὶ μόνον τῶν ἐν Σικελίᾳ ἑλληνικῶν πόλεων ἀλλὰ καὶ τῶν ἰσχυροτέρων ἐν τῇ μητροπόλει Ἑλλάδι πόλεων. Αἱ Συρακοῦσαι εἶχον στρατὸν καλῶς ἠσκημένον ἐξ 20 χιλιάδων ἀνδρῶν, ἱππεῖς θωρακοφόρους, σφενδονήτας καὶ τοξότας, ἐμπειροπόλεμον στόλον ἐκ 200 τριήρων, ταμεῖον πλούσιον καὶ σιτοβολῶνας πλήρεις πάντοτε ἐκ τῶν περισσευμάτων τῆς σιτοφόρου νήσου. Ὁ Γέλων δμως παρὰ τὰς ἰσχυρὰς ταύτας στρατιωτικὰς καὶ οἰκονομικὰς δυνάμεις του καὶ τὴν συμμαχίαν του πρὸς τὸν ἰσχυρὸν τύραννον τοῦ Ἀκράγαντος Θήρωνα (βλ. λ.), μετὰ τοῦ ὁποίου εἶχε συνάψει δι πλοῦς συγγενικοὺς δεσμούς, διὰ νὰ καθυποτάξῃ τὴν ὅλην νῆσον καὶ νὰ ἐκδιώξῃ ἐκ τῶν δυτικῶν παραλίων αὐτῆς τοὺς Καρχηδονίους, εἶχεν ἀνάγκην καὶ ἐπικουριῶν ἐξ Ἑλλάδος. Τὰς ἐπικουρίας ταύτας ἐζήτησε παρὰ τῆς Σπάρτης, αὕτη ὅμως δὲν ἐφάνη πρόθυμος νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὰ φιλόδοξα σχέδια τοῦ Γέλωνος· διὰ τοῦτο καὶ συμπεριφερθη μετ' ἀγερωχίας οὗτος, ὅτε μετά τινα ἔτη ἦλθον πρὸς αὐτὸν πρέσβεις τῆς Σπάρτης, τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἄλλων πόλεων τῆς Ἑλλάδος, διὰ νὰ ζητήσωσι τὴν συνδρομήν του εἰς τοὺς κατὰ τῶν Περσῶν ἀγῶνάς των. Ἀπῄτησε τότε ὁ Γέλων τὴν ἡγεμονίαν τοῦ κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν στρατοῦ, ὅτε δὲ μετ' ἀγανακτήσεως ἀπέκρουσαν τὰς προτάσεις του οἱ Σπαρτιᾶται, περιώρισε τὴν ἀξίωσίν του εἰς τὴν ἡγεμονίαν τοῦ κατὰ γῆν ἢ τοῦ κατὰ θάλασσαν στρατοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀξίωσίν του ταύτην ἀπέκρουσαν οἱ Ἀθηναῖοι, εἰπόντες ὅτι δὲν ἐζήτουν στρατηγούς, ἀλλὰ στρατιάς. Μετὰ καὶ τὴν ἀπόρριψιν τῆς δευτέρας προτάσεώς του ὁ Γέλων ἀπεχωρίσθη τῶν πρέσβεων, εἰπὼν εἰς αὐτοὺς νὰ εἴπωσιν εἰς τοὺς συμπολίτας των «ὅτι ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ ἔαρ αὐτῇ (τῇ Ἑλλάδι) ἐξαραίρηται» (Ἡροδ. Ζ' 162, ὅτι δηλαδὴ ἡ Ἑλλὰς θὰ στερηθῇ τοῦ ἀρίστου μέρους τῶν στρατιωτικῶν της δυνάμεων. Ἡ ματαίωσις ὅμως τῆς ἀποστολῆς ἐπικουρικῶν δυνάμεων ὑπὸ τοῦ Γέλωνος φαίνεται ὅτι ὠφείλετο οὐχὶ εἰς τὸ ναυάγιον τῶν διαπραγματεύσεων, ἀλλὰ εἰς τὸν ἀπὸ τῶν Καρχηδονίων ἐπικρεμασθέντα κίνδυνον κατὰ τοῦ Γέλωνος. Κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ὁ τύραννος τῶν Συρακουσῶν ἐπέδειξε τὴν διπλωματικὴν περίνοιαν τοῦ Θεμιστοκλέους. Φοβηθεὶς ὅτι οἱ Πέρσαι, ἂν καθυποτάξωσι τὴν Ἑλλάδα, δὲν θὰ ἀρκεσθῶσιν εἰς αὐτήν, ἀλλ' ὅτι θὰ ἐπέλθωσι καὶ κατὰ τῆς Σικελίας, ὅτε δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ κατισχύσῃ εἰς τὸν διμέτωπον αὐτὸν ἀγῶνα, κατὰ τῶν Καρχηδονίων, οἵτινες, κατόπιν συνεννοήσεως, πιθανώτατα, πρὸς τοὺς Πέρσας εἶχον ἀρχίσει τὸν ἐναντίον του πόλεμον, καὶ κατὰ τῶν Περσῶν, ἀπέστειλε τὸν υἱὸν τοῦ ἐκδιωχθέντος ἐκ Ζάγκλης τυράννου Σκύθου (βλ. λ.) Κάδμον μετὰ τριῶν πλοίων καὶ πλουσίων δώρων εἰς Δελφούς, ὅπως ἐκεῖ ἐπὶ οὐδετέρου ἐδάφους ἐπιτηρῇ τὴν πορείαν τῶν γεγονότων. Ἔλαβε δηλαδὴ ὁ Κάδμος τὴν ὁδηγίαν, ὅτως, ἂν νικήσωσιν οἱ Πέρσαι, σπεύσῃ νὰ δώσῃ εἰς τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν γῆν καὶ ὕδωρ ἐν αὐτῇ τῇ Ἑλλάδι καὶ προλάβῃ οὕτω τὴν κατὰ τῆς Σικελίας ἐπίθεσιν τῶν Περσῶν. Εὐτυχῶς διὰ τὴν Ἑλλάδα (καὶ τὴν ἀνθρωπότητα) καὶ διὰ τὸν Γέλωνα ὁ Κάδμος δὲν ἠναγκάσθη νὰ προσφέρῃ εἰς τοὺς Πέρσας γῆν καὶ ὕδωρ μετὰ τοὺς θριάμβους τῶν Ἑλλήνων ἐν Σαλαμῖνι καὶ Πλαταιαῖς. Καὶ ὄχι μόνον τὴν εἰς τοὺς Πέρσας ὑποταγὴν διέφυγεν ὁ Γέλων, ἀλλὰ καὶ ηὐτύχησε νὰ καταγάγῃ κατὰ τῶν Καρχηδονίων θρίαμβον ἴσης σχεδὸν βαρύτητος καὶ σημασίας μὲ τὸν τῶν ἐν τῇ μητροπόλει Ἑλλάδι Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν, κατὰ τὴν παρὰ τὴν Ἱμέραν μάχην (βλ λ. Ἀμίλκας, τ. Δ' σελ. 274). Ἡ ποιητικὴ τάσις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, θελόντων νὰ ἐκδηλωθῇ σαφέστερον ὡς θεόθεν πεπρωμένη ἡ σύγχρονος ταπείνωσις τῶν βαρβάρων, ἐσυγχρόνισε τὴν μάχην τῆς Ἱμέρας πρὸς τὴν μάχην τῶν Θερμοπυλῶν ἢ τῆς Σαλαμῖνος. Ὅτι ἡ μάχη τῆς Ἱμέρας μετὰ τῆς τῆς Σαλαμῖνος καὶ τῆς τῶν Πλαταιῶν ἐθεωρήθη ὑπὸ τοῦ συγχρόνου τότε ἑλληνικοῦ κόσμου ὡς μία τῶν τριῶν διεθνῶν μαχῶν, ὧς ἡ τριπλῆ νίκη, εἰς καὶ ὁ αὐτὸς κοινὸς θρίαμβος τῶν Ἑλλήνων, μαρτυρεῖ ἡ πρώτη πυθικὴ ᾠδὴ τοῦ μεγάλου Πινδάρου κατὰ τὸ 474 π. Χ, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ υἱὸς τοῦ Δεινομένους (ὁ Γέλων) κρίνεται ἄξιος τῆς αὐτῆς τιμῆς μὲ τοὺς νικητὰς τῶν Περσῶν ἐν Σαλαμῖνι Ἀθηναίους καὶ ἐν Πλαταιαῖς Λακεδαιμονίους.

Μετὰ τὴν μάχην τῆς Ἱμέρας ὁ Γέλων, ἀγνοῶν ἀκόμη τίς θὰ ἦτο ἡ τύχη τῆς μητροπόλεως Ἑλλάδος, καὶ ἐπιθυμῶν νὰ εἶναι ἐλεύθερος ὅπως συμμετάσχῃ τῶν περσικῶν πολέμων, παρεχώρησεν εἰρήνην εἰς τοὺς Καρχηδονίους ἐπὶ τῷ ὅρῳ τῆς διατηρήσεως τῶν ἐν Σικελίᾳ κτήσεών των, ἀρκεσθεὶς εἰς τὰ πλούσια λάφυρα καὶ δισχίλια τάλαντα, ἅτινα ἐπλήρωσαν οἱ Καρχηδόνιοι εἰς αὐτὸν ὡς πολεμικὴν ἀποζημίωσιν. Μετὰ τὴν ἀναγγελίαν ὅτι οἱ περσικοὶ πόλεμοι ἐκρίθησαν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, εἰργάσθη ὑπὲρ τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ κράτους του καὶ ἐπέτυχε διὰ τῆς συνέσεως καὶ δραστηριότητός του, καὶ πρὸ πάντων διὰ τῆς πρᾳότητος τὴν ὁποίαν ἐδείκνυε πρὸς τοὺς ὑπηκόους του, νὰ ὑποκύψωσιν εἰς αὐτὸν καὶ νὰ συνενωθῶσιν ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν του πᾶσαι αἱ ἐν Σικελίᾳ δυνάμεις τῶν Ἑλλήνων πρὸς συγκρότησιν κοινῆς ἀρχῆς. Ἐκτὸς ὅμως τῆς ἐπεκτάσεως τῶν ὁρίων τοῦ κράτους του καὶ τοῦ πλουτισμοῦ αὐτοῦ διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν πόρων του, αὐξήσεως τῶν φυσικῶν προϊόντων του (δημητριακῶν, κτηνῶν, ἐρίων, δερμάτων), καὶ ἐκμεταλλεύσεως αὐτῶν διὰ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας (ταπητουργίας ἰδίως), ἐπεδίωξεν ὁ Γέλων νὰ δώσῃ νέαν πτῆσιν εἰς τὸν πνευματικὸν καὶ καλλιτεχνικὸν βίον καὶ τῶν Συρακουσῶν, τὰς ὁποίας ἀνέδειξε, διὰ τῶν πολλαπλῶν ἱερῶν, δημοσίων κτιρίων καὶ ἀνακτόρων, μίαν τῶν μεγαλοπρεπεστέρων πόλεων τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου καὶ τῶν ἄλλων ἐν Σικελίᾳ πόλεων. Πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Ἀχραδίνης ἔκτισε, μετὰ τὴν νίκην τῆς Ἱμέρας, τὸν λαμπρὸν ναὸν τῶν τριῶν θεαινῶν, τῶν ὁποίων ὁ ἐκ Τήλου πρόγονός του ὑπῆρξεν ἱεροφάντης, ἐκόσμησε δι' ἱματίου ἐκ καθαροῦ χρυσοῦ τὸ ἄγαλμα τοῦ Διός, τὸ ἀνατεθειμένον εἰς τὸν ἐν Συρακούσαις ναόν του, ἀνέθηκε χρυσοῦν τρίποδα ἐν Δελφοῖς ἀξίας 16 ταλάντων, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ Σιμωνίδης ἔγραψεν ἐπίγραμμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἐξύμνει τὸ γένος τῶν Δεινομενιδῶν καὶ ἀπέστειλε πλούσια δῶρα εἰς Ὀλυμπίαν καὶ ἄλλα ἱερά. Ἐκτὸς ὅμως τῶν ἀναθημάτων τοῦ Γέλωνος πλούσια ἦσαν τὰ ἀναθήματα καὶ πολύτιμα τὰ καλλιτεχνήματα, ἅτινα ἀνέθησαν καὶ ὑπὸ ἄλλων πλουσίων καὶ ἐπισήμων Συρακοσίων εἰς τοὺς ναοὺς τῆς πόλεώς των. Μεγαλοπρεπεῖς δὲ ἦσαν καὶ οἱ ναοὶ καὶ τὰ ἄλλα ἀρχιτεκτονικὰ μνημεῖα, ἅτινα ἀνηγέρθησαν μετὰ τὴν νίκην τῆς Ἱμέρας καὶ εἰς τὰς Συρακούσας καὶ εἰς τὰς ἄλλας πόλεις τῆς Σικελίας, καὶ ἰδίως τὸν Ἀκράγαντα (βλ. λ.), τὸν Σελινοῦντα καὶ τὴν Ἱμέραν, διότι ἡ νίκη τοῦ Γέλωνος ἐν τῇ τελευταίᾳ ὑπῆρξε διὰ τὰς ἐν Σικελίᾳ πόλεις ἡ ἀφετηρία νέου σταδίου διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν καλῶν τεχνῶν καὶ τὴν προαγωγὴν τοῦ πνευματικοῦ βίου τῶν κατοίκων των.

Digitized by Google

Ἐκ τῶν ἐν Σικελίᾳ καλλιτεχνημάτων ἐκεῖνα ἅτινα ὑπερέβαλον τὰ τοῦ αὐτοῦ εἴδους ἐν τῇ μητροπόλει Ἑλλάδι ἦσαν τὰ νομίσματα. Πρῶτα δὲ καλλιτεχνικὰ νομίσματα τῆς Σικελίας ἦσαν τὰ κοπέντα ἐν Συρακούσαις ἐπὶ Γέλωνος δεκάδραχμα (πεντηκοντάλιτρα), τετράδραχμα καὶ ὀβολοί, ἅτινα ὠνομάσθησαν Δαμαρέτεια, ἀπὸ τῆς συζύγου τοῦ Γέλωνος καὶ κόρης τοῦ τυράννου Ἀκράγαντος Θήρωνος, *Δαμαρέτης*, διότι ἐκόπησαν ἐκ τοῦ δωρηθέντος εἰς αὐτὴν χρυσοῦ 100 ταλάντων ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων ἐξ εὐγνωμοσύνης πρὸς αὐτὴν διὰ τοὺς ἐπιτευχθέντας ἀνελπίστως εὐμενεῖς ὅρους εἰρήνης μετὰ τὴν παρὰ τὴν Ἱμέραν μάχην, τῇ μεσολαβήσει της. Τὰ νομίσματα ταῦτα ἐπὶ τῆς μιᾶς μὲν ὄψεως ἔφερον τὴν ἐπιγραφὴν ΣΥΡΑΚΟΣΙΟΝ, κεφαλὴν Νίκης ἐλαιοστεφῆ καὶ περὶ αὐτὴν δελφῖνας, ἐπὶ τῆς ἑτέρας δὲ τέθριππον, ἠρέμα βαδίζον, τοῦ ὁποίου οἱ ἵπποι ἐστεφανοῦντο ὑπὸ Νίκης καὶ ἐν τῷ ἐξέργῳ λέοντα (σύμβολον πιθανώτατα τοῦ Ἀπόλλωνος, ὡς ἦτο καὶ τῶν Λεοντίνων). Ἀλλὰ καὶ νομίσματα μὲ τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ Γέλωνος ἐκόπησαν, ἅτινα ἐπὶ τῆς μιᾶς μὲν ὄψεως ἔφερον κεφαλὴν τούτου, τῆς ὁποίας ἡ κόμη ἦτο δεδεμένη διὰ ταινίας, ἐπὶ τῆς ἑτέρας δὲ πολεμικὸν ἅρμα ἐκ δύο ἵππων ὑπὸ τῆς Νίκης ὁδηγούμενον.

Οὕτω διὰ τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων ἀρετῶν του ὁ Γέλων ἐπέτυχε τὰ μάλιστα ἀσυνάρμοστα πρὸς ἄλληλα, ἀσφαλῆ τὴν τυραννίδα εἰς ἑαυτόν, μεγάλην εὐνομίαν ἐν τῇ πόλει καὶ εὐημερίαν ἁπάντων τῶν πολιτῶν.

Ὁ Γέλων ἀπέθανε κατὰ τὸ 476 π. Χ. ἐξ ὕδρωπος, ἐτάφη δὲ συμφώνως πρὸς τὰς τελευταίας θελήσεις του ὡς κοινὸς πολίτης καὶ μακρὰν τῆς πόλεως. Οἱ Συρακόσιοι ὅμως ἐτίμησαν αὐτὸν μετὰ θάνατον ὡς ἥρωα, δι' ἀνεγέρσεως μεγαλοπρεποῦς μνημείου εἰς τὸν χῶρον ὅπου ἐτάφη, τὸ ὁποῖον κατέστρεψαν οἱ Καρχηδόνιοι κατὰ τὸ 396 π. Χ., καὶ δι' ἀνδριάντος.

— **Γέλων.** Ἐκτὸς τοῦ ἀνωτέρω μνημονεύονται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων καὶ ἄλλοι πολλοὶ φέροντες τὸ ὄνομα Γέλων, ἐν οἷς: —1) Ὁ μυθικὸς *Γέλων*, υἱὸς τῆς Αἴτνας καὶ τοῦ Ὑμέρου κατὰ τὸν Στέφ. Βυζάντιον. —2) Ὁ υἱὸς τοῦ Ἱέρωνος Β' τυράννου τῶν Συρακουσῶν. Εἶχε νυμφευθῆ τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῆς Ἠπείρου Πύρρου Νηρηΐδα καὶ εἶχε συμβασιλεύσει μετὰ τοῦ πατρός του Ἱέρωνος μέχρι τοῦ θανάτου (216 π. Χ.), συμβάντος ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ πατρός του. —3) Εἷς Ἠπειρώτης, φίλος τοῦ βασιλέως Νεοπτολέμου καὶ ἐχθρὸς τοῦ Πύρρου, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀποπειραθῆ νὰ δολοφονήσῃ. Τοῦτον, ὡς καὶ τὸν βασιλέα Νεοπτόλεμον, εἶχεν ἐκτοπίσει ἐκ τῆς Ἠπείρου, κατισχύσας, ὁ βασιλεὺς Πύρρος. —4) Ὁ ἀρχηγὸς τῶν 300 λογάδων Φωκέων, οἵτινες μετ' αὐτοῦ ἔπεσαν φονευθέντες, ὅτε ἐστάλησαν νὰ κατοπτεύσωσιν ὁπόσοι ἦσαν οἱ κατ' αὐτῶν ἐπερχόμενοι Θεσσαλοὶ κατὰ τὴν πρὸ τῶν Μηδικῶν πολέμων γενομένην ἐπιδρομὴν εἰς τὴν χώραν των τῶν Θεσσαλῶν *Παυσ.* X 1 5 —5) Εἷς λιθογλύφος, ἀκμάσας κατὰ τὸν Γ' π. Χ. αἰῶνα. Τούτου εἷς δακτυλιόλιθος μὲ παράστασιν τῆς ἐνόπλου Ἀφροδίτης, εὑρεθεὶς εἴς τινα τάφον τῆς Ἐρετρίας, ἀπόκειται νῦν εἰς τὸ Ἐθν. Ἀρχαιολ. Μουσεῖον. Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

γέλως, *—ωτος*· ἡ διὰ συσπάσεως τῶν μυῶν τοῦ προσώπου καὶ μάλιστα τῶν χειλέων ἐκδήλωσις χαρᾶς, εἰρωνείας σαρκασμοῦ κττ., κοιν. *γέλιο*: «ξεσπάει εἰς γέλωτας», «ἔκρηξις γελώτων», «κινεῖ τὸν γέλωτα»· ‖ «σαρδάνιος γέλως», γέλως πικρός, εἰρωνικός, χλευαστικός· ὁ τύπος *σαρδώνιος* κατὰ παρετυμολογίαν πρὸς τὸ Σαρδὼ (τὴν νῆσον)· ἡ ἐτυμολογία τῆς λέξεως ἄγνωστος, ὑποτίθεται ὅμως ὅτι εἶναι τῆς αὐτῆς ἀρχῆς μὲ τὸ ῥῆμα *σαίρω, σεσηρώς.* Β. Φ.

— *[Φυσιολ.]* Ὁ γέλως παράγεται διὰ σπασμωδικῶν καὶ ἀκουσίων συστολῶν τοῦ διαφράγματος, δηλοῦται δὲ διὰ σειρᾶς ἐκπνοῶν, διαδεχομένων ταχεῖαν εἰσπνοὴν καὶ συνοδευομένων ἀπὸ ὀξεῖς συνήθως ἤχους, οὓς ἀποδίδουσιν αἱ φωνητικαὶ χορδαὶ τοῦ λάρυγγος, συμπλησιάζουσαι ἐναλλὰξ πρὸς ἀλλήλας καὶ ἀπομακρυνόμεναι. Ἐπειδὴ ἡ ἐκπνοὴ παρατείνεται πολὺ κατὰ τὸν γέλωτα, καθ' ὃν χρόνον ὁ λάρυγξ φράσσεται ἐν μέρει ὑπὸ τῆς γλωττίδος, ἡ ἐνδοπνευμονικὴ τάσις αὐξάνεται ἐκ τούτου σημαντικῶς· ἐξ αὐτοῦ ἀκριβῶς τοῦ λόγου κατὰ τὸν ὑπερβολικὸν γέλωτα δύναταί τις νὰ πάθῃ δυσχέρειαν τῆς κυκλοφορίας τοῦ αἵματος εἰς τοὺς πνεύμονας καὶ συνεπείᾳ τούτου σύσπασιν τῶν μυῶν τοῦ προσώπου, σύσπασιν ἥτις μόλις εἶναι ἐμφανὴς κατὰ τὸ μειδίαμα.

Ὁ γέλως δύναται νὰ προκληθῇ καὶ τεχνητῶς, ὡς ἐπὶ παραδείγματι διὰ τῆς εἰσπνοῆς τοῦ λεγομένου ἱλαροποιοῦ ἀερίου (πρωτοξειδίου τοῦ ἀζώτου), τὸ ὁποῖον προκαλεῖ ἀνακλαστικῶς τὰς συστολὰς τοῦ διαφράγματος καὶ τὰ ἐκ ταύτης ἀκολουθοῦντα φυσιολογικὰ φαινόμενα. Ὑστερικὴ κρίσις ἢ ἐπίμονος γαργαλισμὸς δύναται νὰ φέρῃ ἀνάλογον ἀποτέλεσμα. Συνέβη ἐνίοτε νὰ ἐπέλθῃ ἐξ ὑπερβολικοῦ γέλωτος θάνατος, λόγῳ ῥήξεως αἱμοφόρων ἀγγείων. Ἀπ' ἐναντίας ὁ μέτριος γέλως εἶναι ἀναμφισβητήτως ὑγιεινός. —Ν.

— *[Ψυχολ.]*· βλ. λ. γελοῖον.

Γέλως *[Μυθολ.]*. Προσωποποιηθεῖσα τοῦ *γέλωτος* θεότης, ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Σπαρτιατῶν ἰδίως καὶ τῶν Αἰνιάνων λατρευθεῖσα. Ὑπῆρχεν ἱερὸν αὐτοῦ ἐν Σπάρτῃ καὶ ἐν Ὑπάτῃ, ἔνθα καὶ δημόσιοι ἀγῶνες πρὸς τιμήν του ἐτελοῦντο. Τὸν *Γέλωτα* ὡς θεὸν ἀπεικόνισε καὶ ἡ ἀρχαία τέχνη. Οὕτως ἐλέγετο ὅτι ὁ Λυκοῦργος πρῶτος ἐν Σπάρτῃ ἵδρυσεν ἀγαλμάτιον τοῦ Γέλωτος. Ὁ Φιλόστρατος μνημονεύει εἰκόνα, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Γέλως παρίστατο ὡς ἓν τῶν μελῶν τοῦ θιάσου τοῦ Διονύσου, πρὸς τὸν ὁποῖον ὡδηγεῖτο ὑφ' ἑνὸς Σιληνοῦ. Καὶ ἐν ἀγγείοις παρίσταται, ἔνθα παρὰ τὴν μορφήν του ἀναγράφεται καὶ ἡ λέξις «Γέλως». Ἐθεωρεῖτο ὡς τὸ κάλλιστον τῶν δώρων τῆς Ἀφροδίτης πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. ΚΑΨ.

γελωτοποίησις (ἡ)· λέγεται κακοζήλως ἀντὶ τοῦ *γελοιοποίησις.*

γελωτοποιΐα (ἡ)· τὸ ποιεῖν γέλωτα, ἀστεϊσμοὶ πρὸς κίνησιν γέλωτος· ‖ ἡ τέχνη τοῦ *γελωτοποιοῦ.*

γελωτοποιός (ὁ, ἡ)· ὁ ποιῶν, ὁ προξενῶν γέλωτα, ὁ ἔχων τὴν ἱκανότητα νὰ προκαλῇ γέλωτας.

— *[Ἐγκυκλ.]* Ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος ἐλέγοντο *γελωτοποιοὶ* οἱ διὰ μορφασμῶν καὶ ἄλλων κινήσεων τοῦ σώματός των, πρὸς δὲ ἀστειολογημάτων καὶ ἔστιν ὅτε δι' ἀνοησιῶν προκαλοῦντες τοὺς γέλωτας τῶν παρισταμένων. Τοιοῦτοι ἐξ ἐπαγγέλματος γελωτοποιοὶ ὑπῆρξαν ἀπὸ τῶν παλαιοτάτων χρόνων, διασκεδάζοντες εἴτε τὰ πλήθη ἐν ταῖς ὁδοῖς, εἴτε τοὺς ἄρχοντας καὶ πλουσίους ἐν ταῖς οἰκίαις των. Ἐν Ἑλλάδι, καὶ δὴ ἐν Ἀθήναις, ὑπῆρξαν πολλοὶ τοιοῦτοι πλανόδιοι, οἵτινες ἐπὶ τῆς ἐποχῆς μάλιστα τοῦ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνος συνέστησαν καὶ σωματεῖον, ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τοῦ ὁποίου ὠνομάσθησαν «οἱ ἑξήκοντα». Τοσαύτην δὲ φήμην ἔσχον αἱ ἀστειότητες αὐτῶν, ὥστε ὁ Φίλιππος τοὺς ἔστειλεν ἓν τάλαντον διὰ νὰ τοῦ τὰς ἀποστείλωσιν ἐγγράφως (*Ἀθήν.* XIV. 614). Ἐκ τῶν ὁδῶν, ἔνθα ἐξήσκουν τὴν τέχνην των οἱ γελωτοποιοί, μετέβαινον προσκαλούμενοι ἢ καὶ αὐτόκλητοι εἰς τὰ συμπόσια τῶν πλουσίων καὶ τοὺς διεσκέδαζον κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῶν. Ἕνα τοιοῦτον, *Φίλιππον* τὸ ὄνομα, ἀναφέρει ὁ Ξενοφῶν ἐν τῷ συμποσίῳ του (Κεφ. I § 12 καὶ κεφ. IV § 50), ἕτερον δὲ ὁ Λουκιανὸς Συμπόσιον ἢ Λαπίθαι *Σατυρίωνα* καλούμενον, «ἀσχημάνθρωπον δὲ καὶ μὲ ξυρισμένην τὴν κεφαλήν, εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ὁποίας εὑρίσκοντο ὀλίγαι μόνον τρίχες». Ὁ Ἀθήναιος ἐξ ἄλλου (βιβλ. IV. 130) ἀναφέρει ὡς διάσημον γελωτοποιὸν *Μανδρογένην* τινά, ἀπόγονον τοῦ ἐπίσης γελωτοποιοῦ *Στράτωνος* τοῦ Ἀττικοῦ. Τοὺς γελωτοποιοὺς συναντῶμεν κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους καὶ ἐν Περσίᾳ. Κατὰ τὸν Πλούταρχον (Λακων. ἀποφθέγμ. 220, c) ὁ Δαρεῖος εἶχεν ἕνα τοιοῦτον, ὅστις κατ' ἐπανάληψιν ἔσκωπτε τὸν Δημάρατον διὰ τὴν πρὸς τὸν Μέγαν βασιλέα καταφυγήν του. Οἱ Συβαρῖται ἐπίσης διετήρουν γελωτοποιούς, νάνους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, *σκωπαίους*

Ρωμαῖος γελωτοποιός
(Φέρων περίαπτον παιδὸς καὶ ἀβάκιον μαθητοῦ.)

Χορὸς γελωτοποιῶν.
(Ἐξ ἀρχαίας εἰκόνος ἀνακαλυφθείσης ἐν Ρώμῃ.)

καὶ *στίλπωνας* καλουμένους (*Ἀθήν.* XII, 518). Τὴν αὐτὴν συνήθειαν εἶχον καὶ οἱ Αἰγύπτιοι, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν εἰκόνων, αἵτινες διακοσμοῦν τοὺς τάφους τῆς Μέσης Αἰγύπτου, τῆς ἄλλως Ἑπτανομίδος ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καλουμένης. Οὐχ ἧττον καὶ ἐν Ἰνδίαις δὲν ἦτο ἄγνωστον τὸ ἐπάγγελμα τοῦ γελωτοποιοῦ, καθόσον ἐν τῇ «Ραμαγιάνᾳ» ἀναφέρεται ὅτι ἡ Σίττα εἶχε πλησίον της γελωτοποιόν, ὅστις ἔσκωπτε τὰ προτερήματα τῶν ἐραστῶν της. Γελωτοποιοὺς εἶχον καὶ οἱ Ρωμαῖοι αὐτοκράτορες, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι πλούσιοι καὶ εὐγενεῖς διὰ νὰ τοὺς διασκεδάζουν κατὰ τὰ συμπόσιά των, τοὺς ἐκάλουν δὲ «urbani scurrae» καὶ ἐπὶ τὸ ἁπλούστερον ridiculi. Ἀλλ' ὑπῆρχε καὶ ἰδιαιτέρα τάξις αὐτῶν, moriones καλούμενοι, ἐκ τῆς ἑλληνικῆς λέξεως «μωρός», ὡς βεβαιοῖ ὁ ἅγιος Αὐγουστῖνος, λέγων ὅτι «moriones ὀνομάζομεν τοὺς μωροὺς ἐκείνους, οἵτινες δὲν διαφέρουν ποσῶς τῶν ζῴων». Οἱ moriones οὗτοι ἦσαν δοῦλοι δύσμορφοι καὶ μωροί, τοὺς ὁποίους ἠγόραζον, ἀπὸ εἰδικὰς μάλιστα ἀγοράς, αἵτινες ὑπῆρχον ἐν Ρώμῃ, αἱ μεγάλαι ρωμαϊκαὶ οἰκογένειαι πρὸς διασκέδασίν των. Ὁ Ἔρασμος ἐν τῷ ἔργῳ του «Μωρίας ἐγκώμιον» ἀνάγει παιγνιωδῶς τὴν ὕπαρξιν τῶν γελωτοποιῶν μέχρι τοῦ Ἡφαίστου, ὃν παρουσιάζει ὡς γελωτοποιὸν τοῦ Ὀλύμπου, ὁ δὲ Φίλιππος Cradélius ὑπεστήριξε σοβαρώτερον ὅτι, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Δαυΐδ, ὁ βασιλεὺς Ἄχις εἶχεν ἐν τῇ αὐλῇ του γελωτοποιούς.

Ἰδιαιτέρους γελωτοποιοὺς εἶχον πάντοτε πλησίον των ὁ Διονύσιος τῶν Συρακουσῶν, ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, πολλοὶ Ρωμαῖοι αὐτοκράτορες καὶ Βυζαντινοὶ τοιοῦτοι. Παρὰ τοῖς τελευταίοις μάλιστα, οἱ γελωτοποιοὶ (*Μῖμοι*, καὶ ἔστιν ὅτε *Τζουτζέδες* καλούμενοι, τῆς λέξεως *γελωτοποιὸς* χρησιμοποιηθείσης μόνον μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως) ἔπαιξαν καὶ τραγικώτερον ρόλον, ἀναμιχθέντες πολλάκις εἰς στάσεις καὶ ἀνακτορικὰ σκάνδαλα, ἐξ ὧν γέμει ἡ βυζαντινὴ ἱστορία (βλ. «Γελωτοποιὸν τοῦ βασιλέως» τραγῳδ. *Π. Δημητρακοπούλου*). Ἰδίως οἱ γελωτοποιοὶ ἐγένοντο ἀπαραίτητοι εἰς τοὺς ἡγεμόνας τῆς Εὐρώπης κατὰ τὸν μεσαίωνα καὶ δὴ ἐν Γαλλίᾳ, ἔνθα τοὺς ὠνόμαζον «Fous de cour» καὶ «Fous en titre d'office». Ἦσαν σχεδὸν πάντοτε νᾶνοι, δύσμορφοι καὶ κυφοί, ἔφερον δὲ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πῖλον μὲ ὦτα ὄνου καὶ κάλλαιον ὡς τοῦ πετεινοῦ, κωδωνίσκους εἰς τὴν λοιπὴν περιβολήν των καὶ ἐκράτουν ἀνὰ χεῖρας κορύνην ὡς σκῆπτρον. Διασημότεροι μεταξὺ αὐτῶν ὑπῆρξαν οἱ τοῦ Καρόλου Ε' Mitton καὶ Thevanin, ὁ τοῦ Καρόλου ΣΤ' Haincelin Coq, ὁ τοῦ Καρόλου Ζ' Colart, ὁ τοῦ Λουδοβίκου ΙΒ' καὶ κατόπιν τοῦ Φραγκίσκου Α' Triboulet, ὃν καὶ ἠκολούθησεν ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ ἐν τῷ δράματί του «Le roi s'amuse». Ἐν Ἰταλίᾳ, κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν, τόσον ἐπεκράτησαν οἱ γελωτοποιοί, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ πάπας Λέων ὁ Ι' ἐδέχετο τοιούτους κατὰ τὰς ὥρας τῶν δείπνων του. Ἐν Ἀγγλίᾳ, μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Καρόλου Α', ὑπῆρξαν πολλοὶ γελωτοποιοί, ἐξ ὧν περιφημότερος καὶ μεταξὺ πάντων ἐν γένει τῶν ἐν Εὐρώπῃ συναδέλφων του ἐγένετο ὁ εὐνοούμενος τῆς βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας γελωτοποιὸς Tarleton. Ἐν τῇ αὐλῇ, ἔγραφε σύγχρονός τις, ὁ Tarleton ἔλεγεν εἰς τὴν βασίλισσαν περισσοτέρας ἀληθείας ἀπὸ τὸν πνευματικόν της καὶ διεσκέδαζε τὴν μελαγχολίαν της εὐκολώτερον ἀπὸ τοὺς ἰατρούς της. Ἐν τῷ θεάτρῳ, προσθέτει ὁ A. Mézières (Shakespeare, ses oeuvres et ses critiques) ἐνεθουσίαζε. Δὲν εἶχε κἂν ἀνάγκην νὰ ὁμιλήσῃ. Μόλις ἐνεφανίζετο ἐπὶ σκηνῆς, τὸ θέατρον ὁλόκληρον κατελαμβάνετο ἀπὸ ἄσβεστον γέλωτα. Ὁ θάνατος τοῦ Tarleton ἐθεωρήθη ἐν Ἀγγλίᾳ ὡς ἓν τῶν δύο σπουδαιοτέρων γεγονότων τοῦ 1588. Τὸ ἕτερον ἦτο ἡ καταστροφὴ τῆς ἀηττήτου ἀρμάδας (Tarleton's Jests, ἔκδ. Haliwell, εἰσαγωγή). Ἀπὸ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος οἱ γελωτοποιοὶ ἐξέλιπον ἀπὸ τῶν εὐρωπαϊκῶν αὐλῶν, διατηρηθέντες μόνον ἐπὶ μακρότερον χρόνον ἐν τῇ ρωσικῇ τοιαύτῃ. Ν. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

γελωτοποιῶ *(—έω)*· προκαλῶ γέλωτα, κάμνω ἀστεῖα διὰ νὰ κάμω ἄλλους νὰ γελάσουν (ἡ χρῆσις τοῦ ῥήματος ἀντὶ τοῦ *γελοιοποιῶ* εἶναι κακόζηλος).

γέμα (τὸ) καὶ *γιόμα*· ἰδιωματ., τὸ γεῦμα (βλ. λ.).

γεμᾶτος, *—η, —ο*· δημοτ., καὶ ἰδιωματ. *γιομᾶτος*· πλήρης, μεστός, ὁ βρίθων τινός: «γεμᾶτο βαρέλι, καζάνι, ποτήρι κττ.», «αἴθουσα γεμάτη», «κῆπος γεμᾶτος ἄνθη», «τουφέκι —, κανόνι γεμᾶτο»· ἀντίθ. *ἄδειος, ἀδειανός, κενός* ‖ παχύς, εὔτραφής, ὁ ἔχων ὄγκον: «ἕνας ἄνθρωπος κοντὸς καὶ γεμᾶτος»· ὁμοίως ἐπὶ ὑφάσματος, χάρτου, ξύλου κττ.· συγκρ. *γεματύτερος*: «θέλω ἕνα ὕφασμα λίγο γεματύτερο», ἀντίθ. *λεπτός, ψιλός, λειανός, ἀδύνατος.*—Ἐπίρρ. *γεμᾶτα* ἢ *'ς τὰ γεμᾶτα*: «βαράει γεμᾶτα», μὲ ὅλας του τὰς δυνάμεις, ἰσχυρῶς. Β. Φ.

γεμελλάκια (τὰ) *[Λαογρ.]* (=δίδυμοι). Οὕτω καλοῦνται ἐν Θήρᾳ δύο ἀστέρες, οἱ ἄκροι τοῦ κέντρου τοῦ Σκορπίου, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου ἐπιτέλλουσι κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, ἀπὸ δὲ τοῦ Μαρτίου μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν πρὸ αὐτῆς καὶ καθεξῆς ἐνωρίτερον, ἐπέχοντες μέχρι τοῦ χειμῶνος τὴν θέσιν τοῦ Αὐγερινοῦ (Ἀφροδίτης). Ἐν Μιλήτῳ οἱ δύο οὗτοι ἀστέρες καλοῦνται *γαλαρτσίδες.* [Πρβλ. *Ν. Γ. Πολίτου.* Οἱ περὶ ἀστέρων καὶ ἀστερισμῶν μῦθοι ἐν «Λαογρ. Συμμεικτ.» τ. Β, σ. 197] Θ. Π.

γεμελλαριίδαι (οἱ) (Gemellariidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια βρυοζώων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *γυμνολαίμων*. Τὰ βρυόζῳα τῆς οἰκογενείας ταύτης ζῶσι κατ' ἀποικίας καὶ ἀπαντῶσιν εἰς πάσας σχεδὸν τὰς θαλάσσας. Δ. Ν. Π.

Γεμελλομοῦντες (Gemellomuntes) *[Ἀρχ.]*. Φρούριον παρὰ τὸν Δούναβιν ἐν τῇ κάτω Μυσίᾳ.

γέμελλος (ὁ) καὶ *γεμέλλικος, —η, —ο*· δίδυμος, ἄλλως *μπηνιάρις, διπλάρης*: «εἶναι γέμελλα» ἢ «γε-

Digitized by Google

μέλλικα παιδιά», (Ἀπὸ τοῦ ἰταλ. gemello, λατ. gemellus).

Γέμελλος. Αὐλικὸς τοῦ Μ. Ἡρώδου, πλείστας ἐμπιστευτικὰς διεξαγαγὼν ἐπιτυχῶς ἐντολάς του, τέλος δὲ καταστὰς ὕποπτος καὶ ἀποστερηθεὶς τῶν ἀξιωμάτων του.

— **Γέμελλος**, *μάρτυς*. Οὗτος ζῶν ἐν Ἀγκύρᾳ κατὰ τὸν Δ´ αἰῶνα προσήχθη πρὸς τὸν βαδίζοντα κατὰ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν Σαπὼρ τοῦ Β´ (310—379) Ἰουλιανὸν τὸν Παραβάτην, διερχόμενον διὰ τῆς πόλεως ταύτης, ὡς δεινὸς ὑπέρμαχος τῶν Χριστιανῶν καὶ ὑβριστὴς τῆς πίστεως τῶν ἐθνικῶν. Ὑποβληθεὶς ὑπὸ τούτου εἰς πολλὰς βασάνους, ἐν τέλει ἐσταυρώθη. Ἡ μνήμη του ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τὴν 10 Δεκεμβρίου μετὰ βιογραφίας ἄνευ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας. Ε. Γ. Π.

Γεμὲν *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Ὑεμένη.

Γεμενάκης, *Γεώργιος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Μυτιλήνης. Μετὰ τὰς σφαγὰς τῶν Κυδωνιῶν κατῆλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας μετὰ δύο του ἀδελφῶν καὶ ἄλλων Μυτιληναίων. Μετέσχε τῶν μαχῶν τῆς Κολοπιέζας, τοῦ Μαραθῶνος καὶ τοῦ Ὠρωποῦ, διαβὰς δ' ἐν Εὐβοίᾳ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν μάχην τῶν Βρυσακίων. Ἠκολούθησε κατόπιν τὸν Κριεζώτην εἰς τὴν Βηρυττόν, ὑπ' αὐτὸν δ' ἔκτοτε ὑπηρετῶν ἐπανῆλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ τέλος ἠγωνίσθη εἰς Χίον καὶ τὴν Πέτραν. Ἠμείφθη διὰ τοῦ ἀριστείου. Ὁ ἀδελφός του *Κωνσταντῖνος* ἐνεγράφη τῷ 1825 εἰς τὸ τακτικὸν τοῦ Φαβιέρου καὶ παρέμεινε καὶ μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν. Ἕτερος ἀδελφὸς *Παναγιώτης*, ἀκολουθήσας τὸν πρῶτον εἰς ὅλας τὰς περιπετείας, ἔπεσε μαχόμενος ἐν Χίῳ. Γ. Δ. Κ.

γεμενὶ (τὸ) (ἴσως ἐκ τοῦ *γεμὲν* = Ὑεμένη)· ἰδιωμ., χονδροπάπουτσο, τσαρούχι· ‖ εἶδος ζωγραφιστοῦ φακιολίου.

γέμι (τό)· (τουρκ. *γέμ*), τροφὴ τῶν ζῴων κυρίως ἵππου, *ταγή*·

γεμίζω· πληρῶ, καθιστῶ τι πλῆρες: «γεμίζω τὴ στάμνα νερό,—τὸ βαγένι κρασί,—τὸ τουλούμι λάδι κττ.»· ‖ καὶ ἀμετάβ. πληροῦμαι: «μ' ἕνα ποτήρι γάλα ἡ κοιλιὰ δὲ γεμίζει», «ἐγέμισε τὸ ἀσκί,—τὸ βαγένι,—ἡ στάμνα κττ.»· παροιμ. «στάλα στάλα γεμίζει ἡ τσουβάλα»· ‖ «γεμίζει τὸ φεγγάρι», ὁλοκληροῦται, βαίνει πρὸς τὴν πανσέληνον· ‖ «ἐπλύθη τὸ παννὶ καὶ γέμισε» ἔγινε ἁδρότερο, χρουστότερο. Β. Φ.

γεμινέλλη (ἡ) (Geminella) *[Βοτ.]*. Γένος μυκήτων τῆς οἰκογενείας τῶν *οὐστιλαγκιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει 3 εἴδη ζῶντα παρασιτικῶς ἐπὶ τῶν καρπῶν διαφόρων δένδρων. Δ. Ν. Π.

Γεμινιανὸς *μάρτυς*. Ἄγνωστον ποῦ καὶ πότε μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Λευκίας μαρτυρήσας, ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τὴν 17 Σεπτεμβρίου ἄνευ βιογραφίας καὶ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας (βλ. λ. Λευκία). Ε. Γ. Π.

Γεμίνιος —1) Δέκαρχος τῆς Τερρακηνῆς, προσωπικὸς δὲ ἐχθρὸς τοῦ ὑπάτου Μαρίου τοῦ πρεσβυτέρου. Συνέλαβε διὰ τῶν ἱππέων του τὸν Μάριον εἰς τὰ ἕλη τῶν Μιντούρνων τῷ 88 π. Χ. —2) Ἐπιστήθιος φίλος τοῦ Μάρκου Ἀντωνίου. Ὅταν οὗτος ἐξετέθη πολὺ μὲ τὴν Κλεοπάτραν καὶ ἦλθε μετ' αὐτῆς εἰς Ἀθήνας, ἡ δὲ θέσις του ἐν τῇ κοινῇ συνειδήσει τῶν Ρωμαίων ἰσχυρῶς ἐκ τούτου ἐκλονίζετο, οἱ ἐν Ρώμῃ φίλοι τοῦ Ἀντωνίου ἔστειλαν τὸν Γεμίνιον νὰ διαφωτίσῃ τὸν Ἀντώνιον. Χάρις εἰς τὰς ἐνεργείας τῆς Κλεοπάτρας, ἡ ὁποία ἠπείλησεν αὐτόν, ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ ἄπρακτος.— 3) Πραίτωρ τῆς Μακεδονίας ἡττηθεὶς τῷ 92 μ. Χ. ὑπὸ τῶν Μηδίων, θρᾳκικῆς φυλῆς. —4) Ρωμαῖος ἱππεὺς θανατωθεὶς ὑπὸ τοῦ Τιβερίου ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι συνωμότει κατ' αὐτοῦ, ἀληθινὰ ὅμως διότι ἦτο φίλος τοῦ Σεζανίου.

Γέμινος. Ἕλλην ἀστρονόμος καὶ γεωμέτρης. Φέρεται ὡς Ρόδιος, ἀλλ' οὔτε ἡ καταγωγή του εἶναι ἐξηκριβωμένη οὔτε ἐὰν ἔζησεν ἐν Ρώμῃ, ὅπου καὶ συνέγραψεν, ὡς λέγεται. Ἤκμασε κατὰ τὸν Α´ π. Χ. αἰῶνα. Ἔργα αὐτοῦ ἦσαν ἡ «Εἰσαγωγὴ εἰς τὰ φαινόμενα» ἤτοι τὰ φαινόμενα τοῦ Ἀράτου, δημοσιευθεῖσα μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως ὑπὸ τοῦ Χίλντεριχ (Ἄλτορφ 1590) καὶ κατόπιν ὑπὸ τοῦ Πετὼ ἐν τῷ «Οὐρανολογίῳ» (Uranologion) αὐτοῦ (Παρίσιοι 1630). Μετεφράσθη αὕτη καὶ γαλλιστὶ ὑπὸ τοῦ Ἅλμα ἐν Cronologie de Ptolemée (Παρίσιοι 1819). Τὸ ἔργον του τοῦτο ἀποτελεῖ λίαν ἐνδιαφέρουσαν κοσμογραφικὴν πραγματείαν κυρίως ἀπὸ ἱστορικῆς ἀπόψεως. Κατὰ τὸν Σιμπλίκιον (εἰς Ἀριστοφ. Φυσ. Β´ σ. 291) ὁ Γέμινος συνέγραψε καὶ «Ἐπιτομὴν τῶν Μετεωρολογικῶν» τοῦ Ποσειδονίου ὅπερ ἔργον ταυτίζουσι τινὲς πρὸς τὴν «Εἰσαγωγήν». Ἕτερον ἔργον αὐτοῦ ἀναφέρεται ἡ «Θεωρία τῶν Μαθηματικῶν» πιθανῶς εἰς ἓξ βιβλία, ἧς ἀποσπάσματα διέσωσαν ἡμῖν ὁ Πάππος, ὁ Εὐτόκιος καὶ ἰδίᾳ ὁ Πρόκλος. —Β.

— **Γέμινος**. Ὀνειροκρίτης ἐκ Τύρου, γράψας τρία βιβλία ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὀνειροκριτικά», ὧν ποιεῖται μνείαν ὁ Ἀρτεμίδωρος (ΙΙ. 44). Τὰ βιβλία ταῦτα περιεῖχον καὶ πολυαρίθμους ὁδηγίας πρὸς θεραπείαν ἐπικινδύνων νόσων. Ὁ συγγραφεὺς ἰσχυρίζεται ὅτι αἱ ὁδηγίαι αὗται ἐδόθησαν εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Σεράπιδος, ἀλλὰ δεδομένου, ὅτι δὲν ἐστηρίζοντο ἐπὶ τῶν ἰατρικῶν κανόνων τῆς ἐποχῆς, φαίνεται ὅτι ἦσαν ἁπλοῦν προϊὸν τῆς φαντασίας του. (*Weinrlich*, Antike Heilungswunder, Giessen 1909. σελ. 119, 184). —Β.

— **Γέμινος** *Τανύσιος*. Λατῖνος ἐπικὸς ποιητής, ἀκμάσας ἐν Παδούῃ κατὰ τὸν Α´ αἰῶνα π. Χ. Τὸ κυριώτερον αὐτοῦ ἔργον φέρει τὸν τίτλον «Annales» (Χρονικά). Εἶναι ἐπικὸν ποίημα, ὅπερ κρίνει ὁ Κάτουλλος ὡς κάκιστον ἔργον καὶ κατατάσσει τὸν συγγραφέα του ὑπὸ τὸ ἐπίτηδες παραμεμορφωμένον ὄνομα *Βολούζιος* εἰς τοὺς «pessimi poeti» (κακίστους ποιητάς). Ἐκ τῆς «Ἱστορίας» αὐτοῦ ἀναφερομένης εἰς τὴν Ρώμην μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Καίσαρος οὐδὲν περιεσώθη. —Β.

Γέμινος. Ἐν τῷ Ρωμαϊκῷ Ἁγιολογίῳ ἀναφέρονται τέσσαρες ἅγιοι μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο:

1) — *μάρτυς*. Εἷς τῶν τεσσαράκοντα ἑπτὰ μαρτύρων τῶν ἐπὶ Μάρκου Αὐρηλίου ἐν Λυὼν τῷ 177 μαρτυρησάντων. Ἡ μνήμη αὐτῶν ἑορτάζεται τῇ 2 Ἰουνίου.

2) — *μάρτυς*. Εἷς τῶν πέντε μαρτύρων τῶν ἐν Fossombrone τῆς Ἰταλίας μαρτυρησάντων. Ἡ μνήμη αὐτῶν ἑορτάζεται τῇ 4 Φεβρουαρίου.

3) — *μάρτυς*. Οὗτος ἐμαρτύρησεν ἐν Ἀφρικῇ τῷ 484 κατὰ τῶν διωγμὸν τῶν Βανδάλων. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τῇ 4 Ἰανουαρίου.

4) — *ἅγιος*. Μοναχὸς τοῦ Saint Paternien de Fano ἐν τῷ δουκάτῳ τοῦ Σπολέτου τῆς μέσης Ἰταλίας, ἀπέθανε τῷ 815. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τῇ 9 Ὀκτωβρίου. Ε. Γ. Π.

Γεμῖνος, *Κλαύδιος*. Ἀραβάρχης καὶ ἐπιστράτηγος τῆς Θηβαΐδος, καθ' ἃ ἀναφέρει ἐπιγραφή του χαραγμένη ἐπὶ τοῦ κολοσσοῦ τοῦ Μέμνονος κατέναντι τῶν ἀρχαίων Θηβῶν, δι' ἧς μαρτυρεῖ ὅτι ἤκουσε τὴν ἑωθινὴν φωνὴν τοῦ κολοσσοῦ δὶς (βλ. Μέμνων).

γέμισις (ἡ), κοιν. *γέμισι*· ἡ πρᾶξις τοῦ *γεμίζειν*, πλήρωσις· ‖ γόμωσις πυροβόλου ὅπλου: «ἔχω μιὰ γέμισι —λίγες γέμισες»· ‖ ἰδιωματ. «γέμισι φεγγαριοῦ», ὅταν ἡ σελήνη ἄρχεται νὰ βαίνῃ πρὸς τὴν πανσέληνον, ἄλλως *φέξι*, ἀντίθ. «χάσι φεγγαριοῦ»· ‖ εἰς τὴν μαγειρικὴν λέγεται τὸ παρασκεύασμα δι' οὗ πληροῦται τὸ κοιλιακὸν καὶ θωρακικὸν κοίλωμα ὄρνιθος, ἰνδιάνου κ.τ.τ., ἢ τὸ ἐσωτερικὸν μελιτζάνας κλπ.

—*[Στρατ.]* Καλεῖται *γέμισις* ἐν τῷ στρατῷ ἡ ἐργασία τῆς διὰ τὴν βολὴν εἰσαγωγῆς τῶν ἀπαιτουμένων πυρομαχικῶν ἐν τῇ κάννῃ τοῦ ὅπλου ἢ ἐν τῷ σωλῆνι τοῦ πυροβόλου. Ὁ χρόνος τῆς γεμίσεως ἦτο μακρὸς κατὰ τὰς παλαιὰς ἐποχὰς (χωριστὴ ἡ πυρῖτις ἀπὸ τῆς βολίδος ἢ τοῦ βλήματος), ἐνῷ σήμερον κατέστη βραχύς, λόγῳ τοῦ ὁλομεροῦς τοῦ φυσιγγίου καὶ τῆς φυσίγγης (βλ. λ. ταχυβολία). Ν. Θ. Κ.

γέμισμα (τό)· ἰδιωματ. *γιόμισμα*· ἡ πρᾶξις καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ γεμίζειν, πλήρωσις: «τὸ γέμισμα τῆς στάμνας,—τοῦ βαγενιοῦ,—τοῦ ἀμπαριοῦ» κ.τ.τ., ἄλλως γέμισις (βλ. λ.).

— [ΠΥΡΟΒΟΛ.] Καλεῖται τὸ ποσὸν τῆς πυρίτιδος ἢ ἄλλης ἐκρηκτικῆς οὐσίας, τὸ προωρισμένον ἢ νὰ ἐκσφενδονίσῃ τὸ βλῆμα ἀπὸ τοῦ σωλῆνος τοῦ πυροβόλου ὅπλου πρὸς τὸν στόχον, ἢ νὰ προκαλέσῃ ἐν δέοντι χρόνῳ τὴν διάρρηξιν ὠργανωμένου βλήματος πρὸς ἐπίτευξιν ὡρισμένου ἀποτελέσματος. Διακρίνονται οὕτω αἱ δύο κύριαι κατηγορίαι:

I. *Γέμισμα τῆς θαλάμης τοῦ πυροβόλου ὅπλου.* Ὡς ἐκ τοῦ ἀνωτέρω προορισμοῦ αὐτοῦ, δέον τοῦτο νὰ παρουσιάζῃ τὰς ἑξῆς ἰδιότητας: α´) Νὰ προσδίδῃ εἰς τὸ βλῆμα ὅσον ἔνεστι μείζονα μεταβατικὴν ἀρχικὴν ταχύτητα, β´) νὰ ἀναπτύσσῃ ὅσον οἷόν τε μικροτέρας πιέσεις ἐν τῷ σωλῆνι τοῦ πυροβόλου ὅπλου, ὅπως μὴ καθίσταται ἐκ τούτου ἀναπόφευκτος ἡ χρῆσις πολὺ παχέων τοιχωμάτων τοῦ σωλῆνος τούτου, καὶ γ´) νὰ παρουσιάζῃ ὁμοιογένειαν ἀποτελεσμάτων ἀπὸ βολῆς εἰς βολήν, ἄνευ τῆς ὁποίας δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἡ ἀπαραίτητος ἀκρίβεια βολῆς. Ἐξεταστέα ὅθεν: 1ον) ἡ οὐσία, δι' ἧς θ' ἀναπτυχθῇ ἡ προβλητικὴ δύναμις καὶ 2ον) ἡ διάταξις αὐτῆς ἐν τῇ θαλάμῃ τοῦ πυροβόλου ὅπλου.

1ον) Χρησιμοποιούμεναι οὐσίαι. Αὗται γενικῶς φέρονται ὑπὸ τὸ ὄνομα πυρίτιδες (βλ. λ.). Ποικίλης φύσεως καὶ συνθέσεως αὗται καὶ ἐν διαφόροις μορφαῖς διὰ τὴν αὐτὴν οὐσίαν χρησιμοποιούμεναι, δίδουσιν ἑκάστοτε διάφορα ἀποτελέσματα, ἐξ οὗ καὶ δι' ἕκαστον εἶδος πυροβόλου ὅπλου, ἀναλόγως τοῦ διαμετρήματος αὐτοῦ καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ βαλλομένων βλημάτων, κανονίζεται τὸ κατάλληλον γέμισμα κατά τε τὸ εἶδος τῆς πυρίτιδος, τὸ ποσὸν καὶ τὴν μορφὴν αὐτῆς. Ἐπὶ μακρὸν καὶ μέχρι τοῦ 1886 ἐχρησιμοποιεῖτο διὰ τὸ γέμισμα τῶν πυροβόλων ὅπλων γενικῶς ἡ *μέλαινα πυρῖτις* μὲ διαφοράς τινας ὡς πρὸς τὰς ἀναλογίας τῶν ἀπαρτιζόντων τὸ μηχανικὸν τοῦτο μῖγμα στοιχείων, κυμαινομένας ἐντὸς στενῶν ὁρίων, καὶ ἐν εὐρυτέρᾳ ποικιλίᾳ ὡς πρὸς τὴν μορφήν, τῶν κόκκων αὐτῆς ποικιλλόντων οὐσιωδῶς, κυρίως μὲν κατὰ τὸ μέγεθος, ἀλλὰ καὶ κατὰ σχῆμα. Ἡ μέλαινα πυρῖτις κατὰ τὴν χρῆσιν αὐτῆς παρουσιάζει πολλὰ μειονεκτήματα· μὴ κατακαιομένη ὁλοσχερῶς ἀφίνει στερεὰ κατάλοιπα ἐν μεγάλῃ ἀναλογίᾳ, ἅτινα ρυπαίνοντα τὸν ὅλον σωλῆνα τοῦ πυροβόλου ὅπλου ἐπέβαλλον τὴν συχνοτάτην κάθαρσιν αὐτοῦ, ἐξ ἧς καὶ μείωσις τῆς ταχυβολίας· τὰ βλητικὰ αὐτῆς ἀποτελέσματα δὲν καθίστατο δυνατὸν νὰ προαχθῶσιν εἰς ἱκανοποιητικὸν βαθμόν· οὖσα κατὰ φύσιν λίαν ἐκπυρσοκροτικὴ εἰς τὸν ἐλεύθερον ἀέρα, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ προσλάβῃ ἐν ἐπαρκεῖ βαθμῷ τὰ χαρίσματα πυρίτιδος προοδευτικῆς, τὰ καθιστῶντα δυνατὴν τὴν χρῆσιν αὐτῆς εἰς πυροβόλα μεγάλης ἰσχύος· ἐν τέλει παραγωγὴ ἀφθόνου καπνοῦ κατὰ τὴν βολήν, παρεμποδίζοντος τὸν βάλλοντα νὰ βλέπῃ καὶ ἀποκαλύπτοντος τὴν θέσιν αὐτοῦ, καὶ σχετικοὶ κίνδυνοι κατά τε τὴν κατασκευὴν καὶ τοὺς χειρισμοὺς αὐτῆς. Πάντα ταῦτα ἔστρεψαν τὰς προσπαθείας τῶν εἰδικῶς ἀσχολουμένων εἰς ὀργάνωσιν ἄλλης οὐσίας πρὸς ἀντικατάστασιν τῆς μελαίνης πυρίτιδος. Προσπάθειαι ἄγονοι ἐπ' ἀρκετὸν καὶ δοκιμαὶ μὴ ἀπηλλαγμέναι καὶ δυστυχημάτων ἔφερον εἰς φῶς τὴν γαλλικὴν *ἄκαπνον πυρίτιδα*, τὴν ὑπὸ τοῦ Γάλλου ἀρχιμηχανικοῦ πυριτίδων καὶ νίτρων Vielle παρασκευασθεῖσαν κατὰ τὸ 1884. Ἀπὸ τοῦ 1886 ἡ μέλαινα πυρῖτις ἤρξατο ἐκτοπιζομένη ὡς μέσον ἀναπτύξεως προβλητικῆς δυνάμεως καὶ διάφοροι τύποι ἀκάπνων πυριτίδων ἐπηκολούθουν. Τὰ νῦν ἡ χρῆσις τῶν ἀκάπνων πυριτίδων, βάσεως νιτροκυτταρίνης ἢ νιτρογλυκερίνης ἢ καὶ μίγματος τῶν δύο ἐγενικεύθη, τεθείσης κατὰ τὸ μέρος ὁλοκληρωτικῶς τῆς μελαίνης πυρίτιδος ἐν τῇ χρήσει ταύτῃ. Αἱ πυρίτιδες αὗται ὑπερέχουσιν οὐσιωδέστατα τῆς μελαίνης· κατακαίονται ὁλοκληρωτικῶς μὴ ρυπαίνουσαι τὰ ὅπλα· κατακαιόμεναι εἰς τὸν ἐλεύθερον ἀέρα ἄνευ ἐκπυρσοκροτήσεως καὶ ἐν κλειστῷ χώρῳ κατὰ διαδοχικὰ παράλληλα στρώματα, παρέχουσι τὸ μέσον τῆς σημαντικωτάτης βελτιώσεως τῶν βλητικῶν ἰδιοτήτων, ἅτε καθισταμένης δυνατῆς τῆς κατασκευῆς λίαν προοδευτικῶν πυριτίδων· ὡς ἐκ τῆς πολὺ κανονικωτέρας ἐν τῷ κοίλῳ τῶν πυροβόλων κατακαύσεως, περιορίζεται κατὰ πολὺ ἡ διακύμανσις μεταξὺ τῶν ἀποδιδομένων πιέσεων καὶ ἀρχικῶν ταχυτήτων, αὐξανομένης οὕτω τῆς ἀκριβείας τῆς βολῆς, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου διὰ μὲν τῆς αὐτῆς μεγίστης πιέσεως ἀπολαμβάνεται μείζων ἀρχικὴ ταχύτης, διὰ δὲ τὴν αὐτὴν ἀρχικὴν ταχύτητα ἡ ἀναπτυσσομένη μεγίστη πίεσις εἶναι μικροτέρα· ἐν τέλει παράγει ἀραιὸν μόνον καπνὸν καὶ τοῦτον ἀμέσως διαλυόμενον καὶ δὲν παρουσιάζει κινδύνους κατὰ τοὺς χειρισμούς. Ἡ βλητικὴ ἰσχὺς τῶν ἀκάπνων πυριτίδων ἀνέρχεται εἰς τὸ τριπλάσιον περίπου τῆς τῆς μελαίνης τοιαύτης.

2ον) Διάταξις τοῦ γεμίσματος ἐν τῇ θαλάμῃ. Δασύτης γεμίσματος. Εἰς τὰ ἀπὸ τοῦ στόματος γεμιζόμενα φορητὰ ὅπλα, τὸ ἐκ μελαίνης πυρίτιδος γέμισμα ἐτίθετο ἀπὸ τοῦ στόματος χύδην καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐτίθετο βύσμα τυπαζόμενον διὰ τῆς ράβδου τοῦ ὅπλου, ὅπως διαχωρίσῃ τὸ γέμισμα ἀπὸ τοῦ σφαιρικοῦ βλήματος καὶ παρεμποδίσῃ ὅσον οἷόν τε πληρέστερον τὴν διαφυγὴν ἀερίων ἐκ τῶν ὑπὸ τῆς πυρίτιδος ἀναπτυσσομένων. Εἰς τὰ ὀπισθογεμῆ φορητὰ ὅπλα τὸ γέμισμα μετὰ τῆς βολίδος συνενοῦνται εἰς ἓν καλούμενον φυσίγγιον μὲ θήκην διὰ τὴν πυρίτιδα, χαρτίνην μὲν διὰ τὰ πρῶτα ἐμπροσθογεμῆ ἅτινα ἦσαν βελονωτά, φέρουσαν καὶ τὸ καψύλλιον, μεταλλικὴν δὲ κατόπιν, φέρουσαν τὸ καψύλλιον κατὰ τὸ πυθμένιον. Αἱ μεταλλικαὶ αὗται θῆκαι, κάλυκες καλούμεναι, εἰσαχθεῖσαι ἀπὸ τοῦ τελευταίου τετάρτου τοῦ ΙΘ´ αἰῶνος ἐγενικεύθησαν τάχιστα.

Εἰς τὰ ἀπὸ τοῦ στόματος γεμιζόμενα παλαιὰ πυροβόλα, τὸ γέμισμα ἐτίθετο ἐν τῇ θαλάμῃ εἴτε χύδην εἴτε ἐν σακκιδίῳ ἀναλόγως τοῦ πυροβόλου, τοῦ χρησιμοποιουμένου βλήματος καὶ τῶν διατιθεμένων μέσων. Εἰς δὲ τὰ ὀπισθογεμῆ τοιαῦτα κατὰ τοὺς ἑξῆς τρόπους: Εἰς τὰ πρῶτα ὀπισθογεμῆ πυροβόλα τὸ γέμισμα ἐτίθετο ἐν σακκιδίῳ ἐκ χονδρομετάξης καὶ ἐτοποθετεῖτο ἐν τῇ θαλάμῃ ἀμέσως μετὰ τὸ βλῆμα· ἡ ἀνάφλεξις τοῦ γεμίσματος συνετελεῖτο διὰ ἐμπυρεύματος τιθεμένου ἐντὸς αὐλοῦ κατ' ἄξονα ἢ λοξοῦ, διήκοντος διὰ τοῦ κορμοῦ τοῦ κλείστρου καὶ καταλήγοντος εἰς τὴν θαλάμην. Ἡ βραδύτερον τελειοποίησις τῶν πυροβόλων ἀπὸ ἀπόψεως ταχυβολίας ἐπέβαλε τὴν βράχυνσιν τοῦ διὰ τὴν γέμισιν ἀπαιτουμένου χρόνου καὶ τὸ βλῆμα μετὰ τοῦ γεμίσματος συνηνώθησαν μέσῳ μεταλλικῆς θήκης φερούσης καὶ τὸ ἐμπύρευμα κατὰ τὸ πυθμένιον, κατὰ τρόπον ἐντελῶς ὅμοιον πρὸς τὸν διὰ τὰ φυσίγγια τῶν φορητῶν ὅπλων χρησιμοποιηθέντα. Τέλος ἡ ποικιλία τῶν κατὰ τὴν μάχην ἐμφανιζομένων ἀψύχων στόχων, τὰ μέσα τῆς προκαλύψεως τῶν ἐμψύχων τοιούτων καὶ ἡ ἀπὸ κεκαλυμμένων θέσεων πραγματοποιουμένη ἀκριβεστάτη σκόπευσις, ὡς ἐκ τῆς τελειοποιήσεως καὶ αὐτῶν τῶν πυροβόλων καὶ ἔτι μᾶλλον τῶν σκο-

Digitized by Google

πευτικῶν αὐτῶν ὀργάνων, ἐγέννησαν τὴν ἀνάγκην ὅπως τὸ πλεῖστον τῶν πυροβόλων βάλλῃ οὐ μόνον διάφορα βλήματα, ἀλλὰ καὶ τὸ αὐτὸ βλῆμα μὲ διαφόρους ἀρχικὰς ταχύτητας καὶ τροχιὰς μᾶλλον εὐθυτενεῖς ἢ μᾶλλον καμπύλας. Ἐπακολουθεῖ ὅθεν ἡ χρῆσις διαφόρων ἑκάστοτε κατὰ ποσὸν γεμισμάτων καὶ ὡς προσφορώτερος τόπος ἐκρίθη ὁ μερισμὸς τοῦ ὅλου γεμίσματος εἰς τμήματα, ὁπότε γεννῶνται τὰ πολυμερῆ γεμίσματα, χρησιμοποιουμένων ἑκάστοτε ἑνὸς ἢ πλειόνων τμημάτων, ἀναλόγως τοῦ προσβλητέου στόχου καὶ τῆς ἁρμοζούσης τροχιᾶς, τῶν πρὸς τοῦτο στοιχείων διδομένων ὑπὸ τῶν σχετικῶν πινάκων βολῆς. Οὕτω κατὰ τὰ νῦν τὸ γέμισμα παρουσιάζεται: πρῶτον ἐντὸς σακκιδίου ἐκ χονδρομετάξης ἢ ἀμιαντίνης, ἀμφοτέρων μὴ καταλειπόντων ἀναφλέξιμα κατάλοιπα κατὰ τὴν βολήν· τὸ σακκίδιον πληρούμενον διὰ τοῦ γεμίσματος λαμβάνει σχῆμα κυλινδρικὸν διαμέτρου ἀναλόγου πρὸς τὴν τῆς ἀντιστοίχου θαλάμης καὶ περισφίγγεται πρὸς τὸ ἀνοικτὸν ἄκρον διὰ θηλείας· οὕτω πως ἐμφανιζόμενον τὸ γέμισμα καλεῖται ἁπλῶς *φυσίγγη*. Τοιαῦται φυσίγγαι χρησιμοποιοῦνται εἴτε εἰς τὰ μεγάλου διαμετρήματος πυροβόλα, ὅπου ἡ συνένωσις μετὰ τοῦ βλήματος καθίσταται δυσχερὴς λόγῳ τῶν βαρῶν, εἴτε προκειμένου περὶ διαιρετοῦ γεμίσματος. Δεύτερον· τῶν τμημάτων τοῦ πολυμεροῦς γεμίσματος ἐντιθεμένων ἐντὸς κάλυκος ὀρειχαλκίνου φέροντος ἐμπύρευμα· ἄνωθεν τῶν σακκιδίων κλείεται ὁ κάλυξ δι᾽ ἐσωτερικοῦ ἐπιπώματος ἀπὸ χάρτονος ἀδιαβρόχου ἐπιχριομένου διὰ κομμιολάκκης διὰ τὴν ἐξαγωγήν· ἡ τοιαύτη διάταξις δίδει τὴν *μεταλλικὴν φυσίγγην*. Τρίτον· προκειμένου περὶ ἑνιαίου γεμίσματος δι᾽ ἕκαστον εἶδος βλήματος ἐντιθεμένου τοῦ γεμίσματος ἐντὸς κάλυκος ὀρειχαλκίνου φέροντος ἐμπύρευμα καὶ τῆς ὀβίδος προσαρμοζομένης ἐπ᾽ αὐτοῦ διὰ σφηνώσεως· τὸ οὕτω πως ἀπαρτιζόμενον σύνολον ὀνομάζεται *ὁλομερὴς φυσίγγη*. Ἡ πυρῖτις τοῦ γεμίσματος μορφοῦται εἰς δεσμίδας ἢ περικλείεται ἐν σακκιδίοις, ἀναλόγως τοῦ σχήματος αὐτῆς καὶ οὕτω τίθεται εἰς τὰς φυσίγγας. Προκειμένου περὶ πολυμεροῦς γεμίσματος (μέχρις ἓξ μερῶν) αἱ δεσμίδες ἢ τὰ σακκίδια ἐντίθενται ἐν ταῖς φυσίγγαις ἠριθμημένα, καθισταμένης οὕτω δυνατῆς τῆς ἐκτελέσεως βολῆς διὰ διαφόρων ἀρχικῶν ταχυτήτων τῇ βοηθείᾳ τῶν ἀντιστοίχων πινάκων βολῆς.

Ἡ ἐνέργεια γεμίσματός τινος ἐκ πυρίτιδος, ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ εἴδους αὐτῆς καὶ τῆς εἰς βάρος ἐκφραζομένης ποσότητος, ἐξαρτᾶται οὐσιωδῶς καὶ ἐκ τοῦ χώρου ἐν ᾧ λαμβάνει χώραν ἡ κατάκαυσις. Καιομένη ὁμαλῶς καὶ μετὰ ταχύτητος σταθερᾶς ἐν τῷ ἐλευθέρῳ ἀέρι, ἡ ἄκαπνος πυρῖτις κατακαίεται μετὰ ταχύτητος τάχιστα αὐξανομένης ἐφ᾽ ὅσον εὑρίσκεται ὑπὸ πίεσιν, ὡς συμβαίνει ἐν κλειστῷ χώρῳ ὡς καὶ εἰς τὴν θαλάμην τῶν πυροβόλων ὅπλων. Τὸ αὐτὸ γέμισμα κατακαιόμενον ἐν μικροτέρῳ χώρῳ θὰ κατακαῇ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν μεγαλυτέρας πιέσεως καὶ συνεπῶς ταχύτερον, καὶ ἀντιστρόφως ἂν ὁ χῶρος οὗτος εἶναι μεγαλύτερος. Ἀντιστοίχως, προκειμένου περὶ τῆς αὐτῆς θαλάμης, ἐφ᾽ ὅσον αὐξάνεται κατὰ βάρος τὸ ἐν αὐτῇ κατακαιόμενον γέμισμα ἐπὶ τοσοῦτον αὐξάνονται αἱ ὑπὸ τῶν ἀναπτυσσομένων ἀερίων ἀσκούμεναι πιέσεις καὶ συνεπῶς ἡ ταχύτης κατακαύσεως αὐξάνεται, καὶ ἀντιστρόφως ἂν τὸ βάρος τοῦ γεμίσματος ἐλαττωθῇ. Μεγάλως ὅθεν ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῶν βλητικῶν ἀποτελεσμάτων (μεγίστη πίεσις τῆς πυρίτιδος, ἀρχικὴ ταχύτης τοῦ βλήματος) ἡ σχέσις τοῦ βάρους τοῦ γεμίσματος πρὸς τὸν χῶρον ἐν ᾧ κατακαίεται τοῦτο. Ὁ λόγος τοῦ βάρους τοῦ γεμίσματος ἐκφραζομένου εἰς χιλιόγραμμα πρὸς τὸν ὄγκον τοῦ κλειστοῦ χώρου ἐν ᾧ θὰ κατακαῇ τοῦτο, ἐκφραζομένου εἰς κυβικὰ ὑποδεκάμετρα, καλεῖται *δασύτης γεμίσματος* καὶ δίδει κριτήριον μέτρον τῶν συνθηκῶν ὑφ᾽ ἃς θέλει κατακαῇ τὸ γέμισμα, ἀφ᾽ ἑνὸς δηλαδὴ τῆς ἀναπτύξεως πιέσεων μᾶλλον ἢ ἧττον ὑψηλῶν, ἐξ ὧν κοπιάζει τὸ πυροβόλον ὅπλον, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ τῆς προσδόσεως εἰς τὸ βλῆμα ἀρχικῆς ταχύτητος, ἥτις καὶ ἐμφανίζει τὸ ὠφέλιμον ἔργον τῆς πυρίτιδος, μικροτέρας ἢ μεγαλυτέρας, καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν πάντοτε τρόπον, ὥστε νὰ ἀσφαλίζηται ἡ ἀκρίβεια τῆς βολῆς. Πλεονεκτεῖ γενικῶς ἡ μικροτέρα δασύτης γεμίσματος· τοῦτο ὅμως μέχρις ὁρίου τινὸς ἐξαρτωμένου ἐκ τοῦ εἴδους τῆς χρησιμοποιουμένης πυρίτιδος, τῆς χαράξεως τοῦ σωλῆνος τοῦ πυροβόλου ὅπλου καὶ τοῦ βαλλομένου βλήματος. Μεγέθυνσις τῆς θαλάμης, τοῦ γεμίσματος μένοντος τοῦ αὐτοῦ, ὑποβιβάζει τὴν δασύτητα τοῦ γεμίσματος, ἀλλ᾽ ἡ μεγέθυνσις αὕτη περιορίζεται ἐξ αὐτῆς τῆς συγκροτήσεως τοῦ πυροβόλου ὅπλου, ἐνῷ ἀφ᾽ ἑτέρου συνεπάγεται μείωσιν τῆς ἀρχικῆς ταχύτητος· πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ τελευταίου τούτου δέον νὰ αὐξηθῇ τὸ βάρος τοῦ γεμίσματος, ἀλλὰ καὶ τοῦτο μέχρις ὁρίου, καθ᾽ ὅσον δέον ὅπως τὸ γέμισμα κατακαίηται πλήρως πρὸ τῆς ἐξόδου τοῦ βλήματος ἐκ τοῦ στομίου τοῦ σωλῆνος. Πυρῖτις ἧττον ζωηρὰ καὶ μᾶλλον προοδευτικὴ προσφέρεται εἰς χρῆσιν βαρυτέρων γεμισμάτων καὶ ἐπίτευξιν μεγαλυτέρων ἀρχικῶν ταχυτήτων ἄνευ αὐξήσεως τῶν πιέσεων. Ἀφ᾽ ἑτέρου μείωσις τοῦ βάρους τοῦ γεμίσματος, τῆς θαλάμης μενούσης τῆς αὐτῆς, δηλαδὴ μείωσις καὶ τῆς δασύτητος τοῦ γεμίσματος, θὰ ἐπιφέρῃ ὕφεσιν τῶν ἀναπτυσσομένων πιέσεων, μείωσιν ἑπομένως τῆς ταχύτητος κατακαύσεως, καὶ πέραν ὁρίου τινός, βραδυνομένης οὕτω τῆς κατακαύσεως, τὸ γέμισμα δὲν προλαμβάνει νὰ κατακαῇ ἐξ ὁλοκλήρου πρὸ τῆς ἐξόδου τοῦ βλήματος, ὁπότε ἐπέρχονται ἀνωμαλίαι περὶ τὰς ἀρχικὰς ταχύτητας καὶ διατάραξις τῆς ἀκριβείας τῆς βολῆς. Δι᾽ ἕκαστον ὅθεν πυροβόλον ὅπλον καὶ ἕκαστον εἶδος βαλλομένου βλήματος κανονίζεται τὸ γέμισμα ἐκ τῆς μᾶλλον ἁρμοζομένης πυρίτιδος πρὸς ἐπίτευξιν τῶν πλεονεκτικωτέρων ἀποτελεσμάτων εἰς πιέσεις καὶ ἀρχικὰς ταχύτητας, ἑπομένως καὶ ἀκριβείας βολῆς. Προκειμένου περὶ γεμίσματος πολυμεροῦς, δυνατὸν νὰ γίνῃ κατὰ μέρη χρῆσις διαφόρων τύπων πυριτίδων ἀναλόγως τοῦ δι᾽ ἑκάστου γεμίσματος ἐπιδιωκομένου σκοποῦ. Τὰ βάρη τῶν γεμισμάτων, ὁ τύπος τῆς πυρίτιδος καὶ αἱ προσδιδόμεναι εἰς τὸ βλῆμα ἀρχικαὶ ταχύτητες ἀναγράφονται εἰς τοὺς πίνακας τῆς βολῆς, καταρτισθέντας ἐπὶ τῇ βάσει κανονικῶς παρασκευασθείσης πυρίτιδος. Κατὰ τὰς ἑκάστοτε ὅμως κατασκευὰς ὁμοίων πυριτίδων δὲν ἐπιτυγχάνονται ἀπολύτως ὅμοια ἀποτελέσματα εἰς ἀρχικὰς ταχύτητας διὰ τῶν αὐτῶν γεμισμάτων καὶ δι᾽ ἑκάστην μερίδα πυρίτιδος προσδιορίζεται πειραματικῶς τὸ δίδον τὴν ἀρχικὴν ταχύτητα τοῦ πίνακος βολῆς βάρος τοῦ γεμίσματος, ἀναγραφομένου τούτου ἐπὶ τῶν βίκων ἢ τῶν κιβωτίων ἑκάστης μερίδος πυρίτιδος ἢ κατηρτισμένων γεμισμάτων. Ἡ πάροδος τοῦ χρόνου ἐπιδρᾷ γενικῶς ἐπὶ τῶν ἀκάπνων πυριτίδων ἀναλόγως τοῦ εἴδους τῆς πυρίτιδος καὶ τῶν συνθηκῶν τῆς ἀποθηκεύσεως καὶ μεταβάλλει τὰς ἀρχῆθεν ἐπιτευχθείσας ἀρχικὰς ταχύτητας· ἐπιβάλλεται ὅθεν ὁ κατὰ καιροὺς ἔλεγχος τῶν βλητικῶν ἰδιοτήτων τῆς πυρίτιδος καὶ ὁ κανονισμὸς τοῦ βάρους τῶν γεμισμάτων ἀναλόγως πρὸς τὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἐλέγχου.

Εἰς τὸ γέμισμα τῆς θαλάμης ὑπάγονται καὶ τὰ ἑξῆς βοηθητικὰ ἢ συμπληρωματικὰ γεμίσματα:

α΄) *Γεμισμα ἐναυσματικόν.* Αἱ ἄκαπνοι πυρίτιδες γενικῶς τυγχάνουσι δύσφλεκτοι καὶ δυσκόλως ἐκπυρσοκροτοῦσι· πρὸς πλήρη καὶ ὁμαλὴν κατάκαυσιν προστίθεται εἰς τὸ γέμισμα μικρὰ ποσότης μελανῆς πυρίτιδος, ἥτις καλεῖται γέμισμα ἐναυσματικόν. Καὶ εἰς μὲν τὰς μεταλλικὰς καὶ ὁλομερεῖς φυσίγγας φέρεται τοῦτο ἐντὸς τοῦ ἐμπυρευματοφόρου κοχλίου τοῦ κάλυκος, εἰς δὲ τὰς ἄνευ κάλυκος τοιαύτας φέρεται κατὰ τὸ πυθμένιον τοῦ ἐξωτερικοῦ σακκιδίου τοῦ γεμίσματος ἐντὸς παρεσκευασμένου πρὸς τοῦτο θυλακίου.

β΄) *Γέμισμα ἀντιφλογοβόλον.* Ἡ κατὰ τὴν πυροβόλησιν ἐκ τῆς πυρίτιδος προερχομένη λάμψις προδίδει τὴν θέσιν τοῦ πυροβόλου καὶ δὴ κατὰ τὴν νύκτα. Πρὸς περιορισμὸν ταύτης προστίθεται τὸ ἀντιφλογοβόλον γέμισμα ἀποτελούμενον ἀπὸ ὕλας ὧν ἡ κατάκαυσις παράγει ἄφθονον καπνόν, ὅστις σβεννύει τὴν φλόγα εἰς τὸ στόμα διατρῶν καὶ ψύχων τὰ ἀέρια τὰ ἐπιδεκτικὰ ἐπαναφλέξεως ἐκ τῆς μετὰ τοῦ ἀέρος ἐπαφῆς. Ὡς ἀντιφλογοβόλοι ὕλαι χρησιμοποιοῦνται διάφορα ἅλατα καλίου, ὡς κάλιον διοξαλικὸν ἢ διτρυγωτόν, σιδηροκυανιοῦχον, δινιτροτολουόλη νιτροκαλιοῦχος. Ἡ μέλαινα πυρῖτις, ἡ βαζελίνη καὶ γενικῶς πάντα τὰ σώματα, ὧν ἡ κατάκαυσις ἀφίνει στερεὰ κατάλοιπα, ἔχουσιν ἀντιφλογοβόλον ἐνέργειαν. Τὸ ἀντιφλογοβόλον γέμισμα τοποθετεῖται ἐντὸς ἑνὸς ἢ πλειοτέρων, ἀναλόγως τοῦ διαμετρήματος τοῦ πυροβόλου, μικρῶν σακκιδίων καὶ διανέμεται ἐντὸς τοῦ γεμίσματος. Τὸ βάρος αὐτοῦ, 30 γραμμ. διὰ πυροβόλον τῶν 80 χ. μ., φθάνει τὰ 240 γραμμ. ἐντὸς 8 σακκιδίων διὰ τὸ μακρὸν πυροβόλον τῶν 155 χ. μ. Τὸ ἀντιφλογοβόλον γέμισμα χρησιμοποιεῖται κατὰ γενικὸν κανόνα μόνον κατὰ τὴν νύκτα καὶ προστίθεται κατὰ τὸν χρόνον τῆς χρήσεως. Εἰς τὰς ὁλομερεῖς φυσίγγας τίθεται κατὰ τὴν σύνδεσιν, ἂν προβλέπηται νυκτερινὴ χρῆσις τούτων.

γ΄) *Γέμισμα ἀντιχαλκωτικόν.* Αἱ χάλκιναι ζῶναι, αἱ τὴν περιστροφικὴν κίνησιν τῶν βλημάτων προκαλοῦσαι, ἐπιχαλκοῦσι τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ σωλῆνος τῶν πυροβόλων καὶ ἰδίως τῶν μακρῶν τοιούτων τῶν βαλλόντων διὰ μεγάλων ἀρχικῶν ταχυτήτων, ὡς ἐκ τῶν ἀναπτυσσομένων θερμότητος καὶ ἰσχυρῶν τριβῶν. Ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης ἐπιχαλκώσεως διατάραξις τῆς ἀκριβείας τῆς βολῆς καὶ ἐνίοτε δυστυχήματα. Πρὸς παρεμπόδισιν ταύτης χρησιμοποιεῖται τὸ ἀντιχαλκωτικὸν γέμισμα, ἀποτελούμενον ἐκ μίγματος 60% κασσιτέρου καὶ 40% μολύβδου προστιθεμένου εἰς τὴν φυσίγγην κατὰ τὸν καταρτισμὸν ἢ τὴν σύνδεσιν αὐτῆς ὑπὸ μορφὴν ταινίας διαστάσεων καὶ βάρους ἐξαρτωμένων ἐκ τοῦ διαμετρήματος τοῦ πυροβόλου (μέχρις 20 γραμμ. διὰ τὸ μακρὸν πυροβόλον τῶν 155 χ.μ.). Τὸ κρᾶμα τοῦτο, ὑδαροποιούμενον ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς θερμότητος τῶν ἀερίων τῆς πυρίτιδος (2.200 βαθμοὶ περίπου) φέρεται πρὸς τὰς παρειὰς τοῦ σωλῆνος ὑπὸ μορφὴν σταγονιδίων ὡς ἐκ τῆς περιστροφικῆς ταχύτητος τοῦ βλήματος καὶ σχηματίζει μετὰ τοῦ ἤδη ἀποτεθειμένου χαλκοῦ κρᾶμα τηκόμενον εἰς τὴν θερμοκρασίαν τοῦ σωλῆνος, τὸ ὁποῖον οὕτω διατελοῦν ἐξωθεῖται διὰ τῆς διαβάσεως τοῦ ἑπομένου βλήματος. Ἐκτελουμένης βολῆς διὰ γεμισμάτων φερόντων καὶ ἀντιχαλκωτικὸν τοιοῦτον, πολὺ ἰσχυρότερον τοῦ συνήθους ὅμως, ἐπιτυγχάνεται ἡ ἀποχάλκωσις ἐπιχαλκωθέντων ἤδη πυροβόλων, ἀφοῦ προθερμανθῇ ὁ σωλὴν διὰ δωδεκάδος περίπου ταχέως βαλλομένων βολῶν. Πρὸς ἀνάλογον σκοπόν, εἰς τὰ φορητὰ ὅπλα καὶ δὴ τὰ πολυβόλα καὶ ὁπλοπολυβόλα τὰ βάλλοντα βολίδας ἐπενδεδυμένας διὰ κράματος χαλκοῦ, ἐδοκιμάσθη ἡ προσθήκη 2% κασσιτέρου εἰς τὸ κρᾶμα τοῦτο τοῦ χαλκοῦ πρὸς παρεμπόδισιν τῆς ἐπιχαλκώσεως τῆς κάννης. Ἡ μέθοδος αὕτη δὲν ἐπεκράτησεν, ἅτε μὴ ἐπιτυγχανομένης ὁμοιογενείας ἐν τῷ μεταλλοκράματι.

δ΄) *Γέμισμα βολῆς ἀσκήσεων.* Διὰ τὰ φορητὰ ὅπλα χρησιμοποιεῖται εἰδικὴ πυρῖτις ἐντιθεμένη ἐντὸς τοῦ κάλυκος, ὅστις φέρει ψευδοβολίδα ἐκ πεπιεσμένου χάρτου ἢ ἐλαφροῦ ξύλου, διαλυομένων ἅμα τῇ ἐκ τοῦ στόματος ἐξόδῳ. Προκειμένου περὶ βολῆς ἀπὸ ἠλαττωμένης ἀποστάσεως διὰ σφαιρικῶν βολίδων, χρησιμοποιεῖται διὰ γέμισμα χάρτης νενιτρωμένος. Διὰ τὰ πυροβόλα χρησιμοποιεῖται καὶ μέλαινα πυρῖτις καὶ ἄκαπνος. Προκειμένου περὶ μελαίνης πυρίτιδος, δέον νὰ ἀσφαλισθῇ ἡ θέσις τῆς φυσίγγης ἐν ἐπαφῇ πρὸς τὴν πρὸς τὸ ἔσω ὀπὴν τοῦ ἐκκαυματοφόρου ἢ πυραγωγοῦ αὐλοῦ· τὸ ἀσφαλέστερον μέσον εἶναι ἡ χρῆσις ψευδοβλήματος συνισταμένου ἐξ ἀπὸ χάρτονος κυλίνδρου καταλήγοντος κατὰ τὸ πρόσθιον εἰς κόλουρον κῶνον ἀπεικονίζοντα τὸν πυροσωλῆνα. Προκειμένου δὲ περὶ ἀκάπνου πυρίτιδος, τυγχάνει ἀπαραίτητος ἡ ὕπαρξις σχετικῆς ἀντιστάσεως πρὸ τοῦ γεμίσματος. Καὶ εἰς μὲν τὰς ἄνευ κάλυκος φυσίγγας προστίθεται ψευδοβλῆμα κυλινδρικὸν ἀπὸ χάρτονος μὲ πυθμένιον ἐνισχυμένον· τὸ γέμισμα συμπληροῦται δι᾽ ἐναυσματικοῦ τοιούτου. Εἰς δὲ τὰς μετὰ κάλυκος ἐμπυρευματοφόρου φυσίγγας ἡ θέσις τοῦ γεμίσματος ἐντὸς τοῦ κάλυκος ἀσφαλίζεται διὰ βύσματος ἀποτελουμένου ἐκ πριονισμάτων ξύλου συμπιεζομένων μεταξὺ δίσκων ἐκ ναστοχάρτου.

ε΄) *Γέμισμα χαιρετισμοῦ.* Χρησιμοποιεῖται εἰς βολὴν διὰ πυροβόλων εἰς ἐπισήμους ἡμέρας ἢ τιμητικὸν χαιρετισμόν. Τοῦτο εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὸ διὰ πυροβόλα γέμισμα ἀσκήσεων.

II) ***Γέμισμα διαρρηκτικὸν τοῦ βλήματος.*** Καλεῖται οὕτως ἡ ἐντὸς κοίλου βλήματος ἐντιθεμένη ἐκρηκτικὴ οὐσία ἢ καὶ πυρῖτις, ὅπως προκαλέσῃ ἐν δεδομένῃ στιγμῇ τὴν διάρρηξιν τοῦ βλήματος πρὸς ἐπίτευξιν ἀποτελεσμάτων, ἅτινα δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ παραχθῶσι δι᾽ ὁλοσώμων βλημάτων τοῦ αὐτοῦ μεγέθους. Ὅσῳ μεγαλύτερον τὸ βλῆμα τόσῳ καὶ δεκτικώτερον ἐσωτερικοῦ ὀργανισμοῦ. Τοιουτοτρόπως αἱ μὲν βολίδες (βλ. λ.) δὲν δύνανται νὰ παρουσιάσωσι πρακτικὸν ἐνδιαφέρον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης, τὰ βλήματα ὅμως τοῦ πυροβολικοῦ καὶ αἱ διάφοροι βόμβαι καὶ βομβίδες, ὡς ἐκ τοῦ ὄγκου αὐτῶν, ὀργανοῦνται ἅπαντα ἐσωτερικῶς καὶ φέρουσι κατ᾽ ἀρχὴν γέμισμα διαρρηκτικόν, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπιζητοῦνται: ἡ διάνοιξις τοῦ βλήματος ὅπως ἐπενεργήσωσι κατὰ τοῦ στόχου εἴτε τὰ ἐν αὐτῷ ἐγκλειόμενα μεταλλικὰ στοιχεῖα, ὡς π. χ. εἰς τὴν βολιδοφόρον *ὀβίδα* (βλ. λ.), εἴτε εἰς τὰ εἰδικὰ γεμίσματα, ὡς τὰς καπνογόνους, φωτιστικὰς καὶ λοιπὰς εἰδικὰς ὀβίδας, ὁ τεμαχισμὸς τούτου ὅπως τὰ ἐκ τοῦ παχέος κορμοῦ προερχόμενα τμήματα, κατὰ ποικίλας διευθύνσεις ἐκσφενδονιζόμενα καὶ τηροῦντα ἐπαρκῆ μᾶζαν, ἐνεργήσωσιν ὡς μεμονωμένα βλήματα, τῶν ἐκ τῆς καθ᾽ αὐτὸ ἐκρήξεως τοῦ διαρρηκτικοῦ γεμίσματος ἄλλων ἀποτελεσμάτων τιθεμένων εἰς δευτέραν μοῖραν· τέλος ἡ δι᾽ ὅσον ἔνεστιν ἰσχυροτέρου διαρρηκτικοῦ γεμίσματος, περιλαμβανομένου ἐντὸς βλήματος λεπτοτέρων τοιχωμάτων, πρόκλησις ἰσχυρᾶς ἐκρήξεως πρὸς ἐπίτευξιν ἀποσυνθετικῶν καὶ ἀνατρεπτικῶν ἀποτελεσμάτων, ἀνασκάψεως γαιῶν καὶ ἐν γένει καταστροφῆς ὑλικοῦ πυροβολικοῦ καὶ ἰσχυρῶν ὑλικῶν ἀντιστάσεων, τῶν ἐκ τοῦ τεμαχισμοῦ τοῦ λεπτοτέρου κορμοῦ ἀποτελεσμάτων, ὅστις θὰ ᾖ καὶ λεπτομερέστερος, μὴ λαμβανομένων σχεδὸν ὑπ᾽ ὄψει. Ἀναλόγως ὅθεν τοῦ ἐπιδιωκομένου ἀποτελέσματος δέον νὰ γίνηται ἡ ἐκλογὴ τῆς καταλληλοτέρας ἐκρηκτικῆς οὐσίας καὶ ἀναλόγως τοῦ διαμετρήματος καὶ τοῦ τύπου τοῦ βλήματος ὁ προσδιορισμὸς τοῦ βάρους τοῦ διαρρηκτικοῦ γεμίσματος.

Ἐκρηκτικὴ ὕλη γενικῶς σημαίνει σῶμα ὅπερ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ὑψώσεως τῆς θερμοκρασίας, κρούσεως, τριβῆς ἢ γειτονικῆς ἐκρήξεως (βλ. λ. ἐκρηκτικὴ *οὐσία*) ἀποσυντίθενται ἀκαριαίως εἰς μέγαν ὄγκον ἀερίων ἐν λίαν ὑψηλῇ θερμοκρασίᾳ, ἀναπτυσσομένων οὕτω παμμεγίστων πιέσεων ἐν χρόνοις ἀπειροστοῖς. Παλαιότερον καὶ πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τῶν τόσων ἐκρηκτικῶν ὑλῶν, αἵτινες παρέχονται σήμερον, ἐχρησιμοποιεῖτο ἡ μέλαινα πυρῖτις ὡς διαρρηκτικὸν γέμισμα· νῦν ὅμως, αὕτη μὲν χρησιμοποιεῖται μόνον εἰς τὰ διανοιγόμενα βλήματα, εἰς πάσας δὲ τὰς ἄλλας περιπτώσεις ἰσχυραὶ ἐκρηκτικαὶ οὐσίαι δυνάμεναι νὰ καταταγῶσιν εἰς τὰς ἑξῆς κατηγορίας: Νιτρικαὶ (μελινῖτις, τροτύλη, κτλ.). Νιτροῦχοι (σναϊδερῖτις κτλ.). Χλωρικαὶ (σεδδῖτις κτλ.). Ἑκάστη τῶν κατηγοριῶν

Digitized by Google

τούτων ἐμφανίζει διαφόρους γενικὰς ἰδιότητας καὶ μεταξὺ τῶν ἑκάστης κατηγορίας ὑπάρχουσι διαφοραί. Ἐκρηκτικὴ οὐσία, ὅπως θεωρηθῇ κατάλληλος πρὸς χρῆσιν εἰς διαρρηκτικὸν γέμισμα βλήματος, δέον νὰ παρέχῃ: α') Ἀσφάλειαν κατὰ τοὺς χειρισμοὺς καὶ τὴν βολήν· συνεπῶς νὰ μὴ παρουσιάζῃ εὐαισθησίαν εἰς κρούσεις καὶ τριβάς· νὰ ᾖ συμπαγής, προσκολλημένη εἰς τὰς παρειὰς τοῦ κοίλου τοῦ βλήματος ἄνευ διακένου· νὰ παρουσιάζῃ δασύτητα ὅσον οἷόν τε ὁμοίαν εἰς ὅλα τὰ σημεῖα τῆς μάζης καὶ τοιαύτην ὥστε ἐν τῷ κατηρτισμένῳ διαρρηκτικῷ γεμίσματι νὰ μὴ ὑπάρχῃ κίνδυνος ἀναπτύξεως κρούσεων ἢ τριβῶν κατὰ τὴν ἐκκίνησιν τοῦ βλήματος λόγῳ ἀδρανείας, δυναμένων νὰ προκαλέσωσι πρόωρον ἔκρηξιν καὶ δὴ ἐντὸς τοῦ κοίλου, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου δέον αὕτη νὰ μὴ ὑπερβάλλῃ ὅριον, πέραν τοῦ ὁποίου ἡ ὑπ' ὄψει ἐκρηκτικὴ οὐσία δὲν ἐκρήγνυται. β') Ὅσον οἷόν τε μεγαλυτέραν διαρρηκτικὴν δύναμιν καὶ ἀποτελέσματα ἀνασκαπτικά. γ') Ἀσφάλειαν κατὰ τὴν συντήρησιν καὶ μακροχρόνιον εὐστάθειαν καὶ διατήρησιν. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω κατηγοριῶν αἱ παρουσιάζουσαι τὰ πλεῖστα πλεονεκτήματα εἶναι αἱ νιτρικαὶ τοιαῦται καὶ μεταξὺ τούτων ἡ τροτύλη καὶ τρινιτροτολουόλη καλουμένη, φερομένη εἰς τὸ ἐμπόριον ὑπὸ τὰ λατινικὰ στοιχεῖα T.N.T. Αἱ νιτροῦχοι ἐκρηκτικαὶ πλεονεκτοῦσιν ὑπὸ ἄποψιν ἀνασκάψεως γαιῶν καὶ αἱ χλωριοῦχοι μόνον ἀπὸ ἀπόψεως εὐκόλου καὶ ταχείας κατασκευῆς, καθιστάμεναι οὕτω εὔωνοι. Ἐκ τῶν τελευταίων τούτων δύναται νὰ γίνῃ χρῆσις μόνον προκειμένου περὶ βλημάτων βαλλομένων διὰ λίαν ἀσθενοῦς ἀρχικῆς ταχύτητος, ὡς π.χ. εἰς τὰς χειροβομβίδας. Ἡ ἔνθεσις τοῦ διαρρηκτικοῦ γεμίσματος εἰς τὰ βλήματα συντελεῖται εἴτε διὰ τήξεως τῆς ἐκρηκτικῆς οὐσίας καὶ χύσεως ταύτης καταλλήλως ἐν τῷ βλήματι, εἴτε διὰ συμπιέσεως ἐν τῷ βλήματι τῆς εἰς κόνιν λαμβανομένης ἐκρηκτικῆς οὐσίας εἴτε καὶ μικτῶς. Ἐπίσης δι' εἰσαγωγῆς προητοιμασμένης φυσίγγης, περιλαμβανούσης τὸ διαρρηκτικὸν γέμισμα ἐντὸς ἀπὸ χάρτονος θήκη, ἐχούσης τὸ σχῆμα τοῦ ἐσωτερικοῦ κοίλου τοῦ βλήματος. Ἡ μέθοδος αὕτη δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ μόνον εἰς βλήματα μετ' ἀποκοχλιουμένου πυθμένος, καὶ εἶναι μὲν πλεονεκτικωτέρα ὡς παρέχουσα τὸ μέσον τῆς κεχωρισμένως ἀποθηκεύσεως καὶ συντηρήσεως τῶν διαρρηκτικῶν γεμισμάτων, ἢ τῆς ἀπομονώσεως τούτων ὑπὸ τῆς μετὰ τοῦ μετάλλου ἐπαφῆς, μειονεκτικὴ ὅμως, ὡς ἀφαιροῦσα ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ χώρου τοῦ βλήματος τοῦ ἀπαιτουμένου διὰ τὴν ἐκ χάρτονος θήκην.

Κ. Ν. ΓΚΙΤΑΡΑΚΟΣ

Γεμιστή [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος Πέπλου τῆς ἐπαρχίας Σουφλίου τοῦ νομοῦ Ἕβρου. Κάτ. (1928) 315. Ἐπὶ τουρκοκρατίας ἐκαλεῖτο *Γκεμητζήκιοϊ*.

Α. Θ. ΣΑΜ.

γεμιστὴρ (ὁ) [*Πυροβ.*]. Καλεῖται *γεμιστὴρ* τὸ μέσον δι' οὗ εὐκολυνομένης καὶ ἐπιταχυνομένης τῆς γεμίσεως τῶν φορητῶν ὅπλων καθίσταται δυνατὴ ἡ ἐπαναληπτικὴ βολὴ καὶ αὐξάνεται οὕτως ἡ ταχυβολία αὐτῶν. Ὁ ἐκ Πράγας ὁπλοποιὸς Krinka κατεσκεύασε θήκην ἀπὸ ἰσχυροῦ χάρτονος περιλαμβάνουσαν δεκάδα φυσιγγίων, ἥτις προσαρμοζομένη διὰ κατοχέως ἐλατηριωτοῦ παρὰ τὴν εἴσοδον τῆς *θαλάμης* κατὰ τὸ ἀριστερὸν πλευρὸν τοῦ τυφεκίου ηὐκόλυνε τὴν λῆψιν τῶν φυσιγγίων παρὰ τοῦ στρατιώτου καὶ ηὐξάνετο οὕτω κατὰ βαθμόν τινα ἡ ταχυβολία. Τὴν διάταξιν ταύτην ἐφήρμοσαν οἱ Ρῶσοι κατὰ τὸν μετὰ τῶν Τούρκων πόλεμον αὐτῶν (1877—1878). Τοιοῦτος γεμιστήρ, δοὺς τὴν πρώτην κατεύθυνσιν μόνον, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὴν βολὴν τῶν ἐπαναληπτικῶν ὅπλων, εἰσελθόντων βαθμηδὸν εἰς γενικὴν χρῆσιν, ἐὰν θὰ ἡ γέμισις ἔδει νὰ συντελῆται αὐτομάτως· διάφοροι τύποι ἐνεφανίσθησαν καὶ δι' ἕκαστον ὅπλον ἰδιαίτερος. Οἱ γεμιστῆρες ἐν γένει δύνανται νὰ διαιρεθῶσιν εἰς γεμιστηρίους κατασκευαζομένας ἀπὸ λεπτοῦ κατὰ τὸ δυνατὸν χαλυβικοῦ πεταλίου, καὶ εἰς γεμιστήρια ἐλάσματα, ἅτινα δι' ἰδιαιτέρων ἐλατηρίων ἢ ἐλατηριωτῆς διατάξεως αὐτῶν τῶν ἰδίων συγκρατοῦσιν ἀριθμόν τινα φυσιγγίων ἐπ' αὐτῶν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν ταῖς μεταλλικαῖς θήκαις τιθεμένων φυσιγγίων ἢ παρὰ τῶν ἐλασμάτων συγκρατούμενος ἀνέρχεται συνήθως εἰς 3—6 προκειμένου περὶ τυφεκίων, εἶναι μεγαλύτερος, 7-10, διὰ τὰ πιστόλια καὶ πολὺ μεγαλύτερος διὰ τὰ πολυβόλα καὶ ὁπλοπολυβόλα, δι' ὧν ἐπιδιώκεται πολλῷ μεγαλυτέρα ταχυβολία. Τοιουτοτρόπως διὰ τῶν γεμιστήρων τοποθετοῦνται ὁμαδικῶς τὰ φυσίγγια ἐγγὺς τῆς εἰσόδου τῆς θαλάμης καὶ εἰσέρχονται ἐν ταύτῃ καθ' ἕκαστον καὶ κατὰ σειρὰν ἀναλόγως τοῦ διέποντος τὸ ὅπλον, ὁπλοπολυβόλον ἢ πολυβόλον συστήματος ἐπαναληπτικῆς βολῆς ἢ αὐτομάτου γεμίσεως.

Γεμιστήριοι θῆκαι. Τὸ σχ. 1 δίδει τὴν εἰκόνα γεμιστῆρος ὅπλου Μάνλιχερ τῶν 8 χ. μ. (ὑπόδ. 1888 μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ πέντε φυσιγγίων· ὡς οὗτος ἔχει εἰσάγεται ἐν τῇ πρὸς τοῦτο ἀπειργασμένῃ ὑποδοχῇ ὑπὸ τὴν οὐραιοθήκην καὶ συγκρατεῖται ἐκεῖ καταλλήλως μέχρις οὗ ἅπαντα τὰ φυσίγγια, ὠθούμενα ἐκ τῶν κάτω διὰ καταλλήλου ἐλατηρίου, ἔλθωσι πρὸ τῆς θαλάμης καὶ εἰσωθούμενα ἐν αὐτῇ διὰ τῆς πρὸς τὰ ἔμπρὸς κινήσεως τοῦ *κινητοῦ οὐραίου* βληθῶσιν· ἅμα τῇ ἐν τῇ θαλάμῃ εἰσαγωγῇ καὶ τοῦ τελευταίου φυσιγγίου ὁ γεμιστὴρ καταπίπτει μόνος. Ἐν τῇ τοιαύτῃ μορφῇ τοῦ γεμιστῆρος τὰ φυσίγγια φέρονται συνεσκευασμένα ἐν αὐτοῖς. Ἀνάλογον γεμιστῆρα 6 φυσιγγίων ἔχει τὸ ἰταλικὸν τυφέκιον (ὑπόδ. 1891), τὸ γαλλικὸν Λεμπὲλ νεωτέρων ὑποδειγμάτων ἢ 5 ἢ 3 φυσιγγίων καὶ ἄλλα. Τὸ σχ. 2 παριστᾷ γεμιστῆρα αὐτομάτου πιστολίου Browning τῶν 7.65 μετὰ τοῦ ἐν αὐτῷ ἐλατηρίου. Ἡ γεμιστήριος αὕτη θήκη φέρει 7 φυσίγγια καὶ εἰσάγεται ἐν τῷ κοντακίῳ· ἐξαντλουμένων τῶν φυσιγγίων τοῦ γεμιστῆρος ἐξάγεται οὗτος διὰ τῆς χειρὸς καὶ ἀναγεμίζεται· πρὸς εὐκολίαν καὶ ἀσφάλειαν δέον νὰ παρακολουθῇ καὶ δεύτερος τοὐλάχιστον γεμιστήρ. Τὸ σχ. 3 δίδει τὴν εἰκόνα γεμιστῆρος μετὰ τοῦ ἐν αὐτῷ κυκλικοῦ ἐλατηρίου ὁπλοπολυβόλου Saint Etienne τῶν 8 χ. μ. βάλλοντος τὸ μετὰ στεφάνης κατὰ τὸ πυθμένιον φυσίγγιον Λεμπέλ. Οὗτος προσαρμόζεται διὰ καταλλήλου διατάξεως ὑπὸ τὴν οὐραιοθήκην, φέρει 20 φυσίγγια καὶ κενούμενος ἀναγεμίζεται.

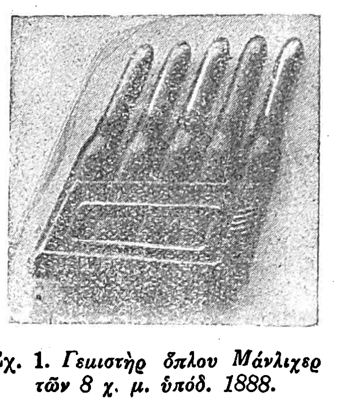

Σχ. 1. *Γεμιστὴρ ὅπλου Μάνλιχερ τῶν 8 χ. μ. ὑπόδ. 1888.*

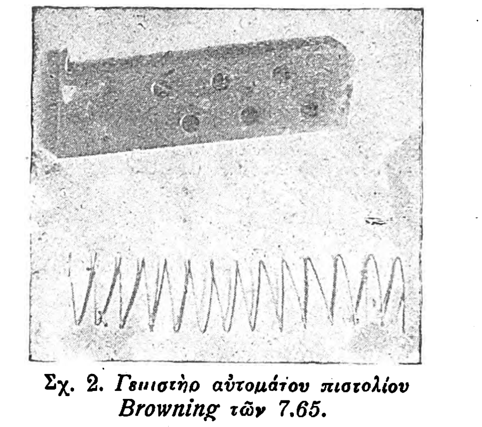

Σχ. 2. *Γεμιστὴρ αὐτομάτου πιστολίου Browning τῶν 7.65.*

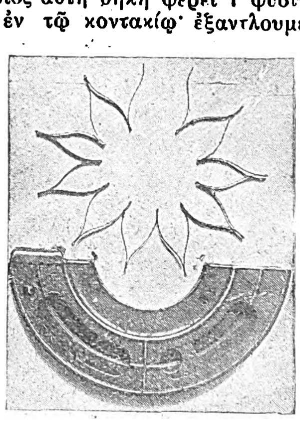

Σχ. 3. *Γεμιστὴρ ὁπλοπολυβόλου Saint-Etienne τῶν 8 χμ.*

Γεμιστήρια ἐλάσματα. Τὸ σχ. 4 παριστᾷ τὸν ὑπὸ μορφὴν γεμιστηρίου ἐλάσματος γεμιστῆρα ἑλληνικοῦ ὅπλου Μάνλιχερ τῶν 6.5 χμ., δεχόμενον 5 φυσίγγια καὶ συγκρατοῦντα ταῦτα διὰ τῶν ὀνύχων τοῦ καθ' ὅλον τὸ μῆκος τοῦ γεμιστῆρος ἐνυπάρχοντος ἐλατηριωτοῦ ἐλάσματος. Ὁ γεμιστὴρ φέρεται ἄνωθεν τῆς οὐραιοθήκης, τοῦ οὐραίου ἀνοιχθέντος, εἰς τὰς ἀντιστοίχους ἐγκαθίσεις, τὰ φυσίγγια ὠθοῦνται διὰ τοῦ δεξιοῦ ἀντίχειρος, κατέρχονται εἰς τὴν κάτωθεν τῆς οὐραιοθήκης ἐν τῷ κοντακίῳ ἀποθήκην κυκλικῶς περὶ τὸν φορέα τῶν φυσιγγίων καὶ ὁ γεμιστὴρ καταπίπτει. Τὰ φυσίγγια διὰ τὰ ὅπλα φέρονται ἅπαντα συνεσκευασμένα μετὰ γεμιστήρων. Τὸ σχ. 5 δίδει εἰκόνα γεμιστηρίου ἐλάσματος ἐπιπέδου μετὰ ὀνυχωτῶν ἐξάρσεων ἐκ τοῦ ἰδίου ἐλάσματος προερχομένων πρὸς συγκράτησιν τῶν φυσιγγίων διὰ τὸ ἑλληνικὸν ὁπλοπολυβόλον Χότσκις τῶν 6,5. Τὸ ἔλασμα τοῦτο φέρον 15 φυσίγγια, τίθεται εἰς τὴν ἐπὶ τούτῳ θέσιν πρὸ τῆς εἰσόδου τῆς θαλάμης καὶ μεθ' ἑκάστην βολὴν κινεῖται κατὰ τὴν μεταξὺ τῶν ἀξόνων δύο παρακειμένων φυσιγγίων ἀπόστασιν, ὅπως παρουσιασθῇ ἄλλο φυσίγγιον πρὸ τῆς θαλάμης καὶ εἰσωθηθῇ δι' αὐτοῦ τοῦ μηχανισμοῦ τῆς ἀναγεμίσεως, καὶ τοῦτο μέχρις ἐξαντλήσεως τῶν ἐπὶ τοῦ ἐλάσματος φυσιγγίων, ὁπότε τοῦτο καταπίπτει ὅπως ἀναχρησιμοποιηθῇ ἐπαναγεμιζόμενον. Ὅμοιος γεμιστὴρ φέρων 30 φυσίγγια χρησιμοποιεῖται διὰ τὸ ἑλληνικὸν πολυβόλον Χότσκις τῶν 7.92. Εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν δύνανται νὰ ὑπαχθῶσι λόγῳ τοῦ προορισμοῦ αὐτῶν καὶ αἱ ἐκ νήματος πλεκταὶ φυσιγγιοφόροι ταινίαι, αἱ διὰ τὰ πολυβόλα χρησιμοποιούμεναι. Οἱ ὑπὸ μορφὴν ἐλασμάτων γεμιστῆρες τῶν ὅπλων πλεονεκτοῦσιν ἔναντι τῶν θηκῶν ὡς ἔχοντες μικρότερον νεκρὸν βάρος. Διὰ τὰ μετὰ λαιμοῦ κατὰ τὸ πυθμένιον φυσίγγια δύνανται νὰ χρησιμοποιηθῶσιν ἀμφότεραι αἱ κατηγορίαι τῶν γεμιστήρων, διὰ τὰ μετὰ στεφάνης ὅμως τοιαῦτα ἡ χρῆσις γεμιστηρίων ἐλασμάτων καθίσταται δυσχερεστάτη καὶ προτιμᾶται ἡ χρῆσις τῶν γεμιστηρίων θηκῶν.

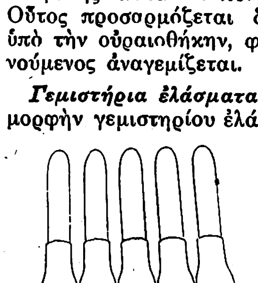

Σχ. 4. *Γεμιστὴρ ἑλληνικοῦ ὅπλου Μάνλιχερ τῶν 6.5 χμ.*

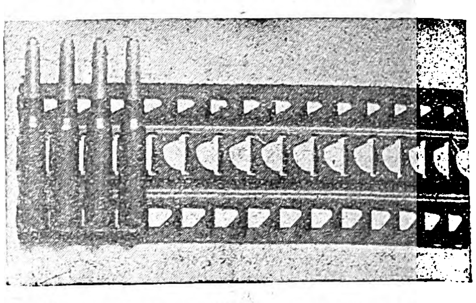

Σχ. 5. *Γεμιστὴρ ἑλληνικοῦ ὁπλοπολυβόλου Χότσκις τῶν 6.5 χμ.*

Οἱ γεμιστῆρες ἐν γένει δέον νὰ φυλάσσωνται καλῶς, καθ' ὅσον ὀξειδώσεις καὶ παραμορφώσεις δυνατὸν νὰ δυσχεράνωσι τὴν χρῆσιν καὶ τὴν λειτουργίαν τούτων. Εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν γεμιστήρων γενικῶς δύνανται νὰ ὑπαχθῶσιν, ὡς ἐκ τοῦ προορισμοῦ καὶ τῆς λειτουργίας αὐτῶν, εἴτε στερεὰ ἐλάσματα προσαρτώμενα καταλλήλως κατὰ τὸ πυγαῖον πυροβόλου μεγάλου διαμετρήματος πρὸς διευκόλυνσιν τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ βλήματος εἰς τὴν θαλάμην καὶ ἀποφυγὴν κακώσεως τοῦ ὀπισθίου τοῦ πυροβόλου ἐκ κρούσεων, ὡς εἰς τὸ ἡμέτερον βραχὺ πυροβόλον τῶν 155 χ μ., ἔνθα καὶ καλεῖται *φορεῖον γεμίσεως*, εἴτε σύστημα ἀνυψωτικόν, δι' οὗ βαρέα βλήματα εἰς πυροβόλα θέσεως ἀνυψοῦνται ἀπὸ τῆς βληματοθήκης καὶ φέρονται πρὸ τοῦ πυγαίου, ὅπως εἰσαχθῶσιν εἰς τὴν θαλάμην.

Κ. Ν. ΓΚΙΤΑΡΑΚΟΣ

γεμιστὴς (ὁ)· ὁ γεμίζων, ὁ πληρῶν τι.

— [*Στρατ.*] Ἐν τῷ στρατῷ *γεμιστὴς* λέγεται ὁ ἀνὴρ ὁ ἐκτελῶν τὴν ἐργασίαν τῆς γεμίσεως (βλ. λ.) εἰς τὰ μὴ φορητὰ ὅπλα (πυροβόλον, πολυβόλον).

Ν. Θ. Κ.

γεμιστικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν γέμισιν (βλ. λ.).

— *γεμιστικὴ μηχανὴ* [*Στρατ.*]. Τὸ εἰδικὸν μηχάνημα, δι' οὗ ἐντίθενται τὰ φυσίγγια ἐντὸς τῶν ἐγκαθίσεών των ἐπὶ τοῦ γεμιστῆρος (βλ. λ.) τοῦ ὁπλοπολυβόλου καὶ τῶν μεταλλικῶν ἢ ἐξ ὑφάσματος φυσιγγιοφόρων ταινιῶν τῶν πολυβόλων.

Ν. Θ. Κ.

γεμιστός, *—ή, —όν*· ὁ πεπληρωμένος· ‖ ὁ παρασκευασμένος μὲ *γέμισι*: «ντομάτες γεμιστές», ἄλλως *παραγεμιστός*.

Γεμιστός, *Γεώργιος* ἢ *Πλήθων*. Ἕλλην φιλόσοφος γεννηθεὶς περὶ τὸ 1355, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἀποθανὼν ἐν Σπάρτῃ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1450 καὶ 1456. Νέος ἔτι μετέβη εἰς Ἀδριανούπολιν, πρωτεύουσαν τότε τῶν Τούρκων καὶ φημιζομένην διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν. Ὁ σουλτᾶνος Μουρὰτ ἀκολουθῶν τὸ παράδειγμα τῶν χαλιφῶν τῆς Βαγδάτης, τοῦ Καΐρου καὶ τῆς Ἱσπανίας, ἐφιλοτιμεῖτο νὰ τιτλοφορῆται προστάτης αὐτῶν. Παντοδαποὶ σοφοὶ ἄνδρες κατέφευγον εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ νέου τούτου χαλιφάτου, μεταξὺ τῶν ὁποίων διεκρίνετο κατ' ἐξοχὴν ὁ Ἰουδαῖος *Ἐλισσαῖος*. Παρὰ τούτου ὁ Γεμιστὸς ἐμυήθη εἰς τὰ ἀπόρρητα τῆς διδασκαλίας τοῦ Ζωροάστρου. Ἄγνωστον πόσον χρόνον διέτριψεν ἐν Ἀδριανουπόλει ὁ Γεμιστός. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ διδασκάλου του, καταδικασθέντος εἰς τὸν διὰ πυρὸς θάνατον ἕνεκα τῶν θρησκευτικῶν του πεποιθήσεων, ἐγκατέλειψε τὴν πόλιν καὶ ἐπισκεφθεὶς διαφόρους χώρας, καθὼς τὴν Κύπρον, Παλαιστίνην καὶ ἄλλας, ἀπῆλθε τελευταῖον εἰς Πελοπόννησον, ὅπου καὶ ἐγκατεστάθη ὁριστικῶς ἐν Σπάρτῃ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Ἐνταῦθα διῆλθε τὸ πλεῖστον τῆς ζωῆς, ἀσχολούμενος εἰς τὴν μελέτην τῶν ἀρχαίων συγγραφέων καὶ ἰδίως τοῦ Πλάτωνος, τοῦ ὁποίου ἀνεδείχθη ὁ θερμότατος ζηλωτὴς καὶ ὑπέρμαχος κατὰ τῶν ἀριστοτελιζόντων λογίων τῆς ἐποχῆς του. Χαρακτηριστικὸν τοῦ πλατωνικοῦ του ζήλου εἶναι καὶ τὸ ἀρχαϊκώτερον ἐπώνυμον *Πλήθων*, ὅπερ βραδύτερον

Digitized by Google

προσέλαβεν. Ὄχι δὲ μόνον ἐμελέτα τὴν φιλοσοφίαν, ἀλλὰ καὶ ἐδίδασκεν αὐτήν. Ἐκ τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς του ἐξῆλθε καὶ ὁ πολὺς *Βησσαρίων*. Ὁ Γεμιστὸς συνέγραψεν ἰδίας φιλοσοφικὰς μελέτας, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλαι μὲν ἀπωλέσθησαν, ἄλλαι δὲ ἐδημοσιεύθησαν. Ἐκτὸς τῶν φιλοσοφικῶν συγγραφῶν ἔγραψε καὶ ἱστορικά, γεωγραφικὰ καὶ ἀστρονομικὰ καταδεικνύοντα κοπιώδη μελέτην καὶ εὐρυτάτην μάθησιν.

Ἡ πολυμερὴς μόρφωσις τοῦ Γεμιστοῦ ἦτο τοιαύτη, ὥστε λίαν ἐνωρὶς ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν τῶν ἀνωτάτων ἀρχόντων τοῦ Βυζαντιακοῦ κράτους, οἱ ὁποῖοι ἐτίμησαν αὐτὸν διὰ σειρᾶς κτηματικῶν δωρεῶν. Ὁ δεσπότης τῆς Πελοποννήσου Θεόδωρος ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀνωτάτου δικαστικοῦ λειτουργοῦ, τὸ ὁποῖον ἦτο τὸ ὕπατον τῶν ἀξιωμάτων εἰς τὴν χώραν ἐκείνην, δι' ὃ καὶ προστάτης τῶν νόμων τιτλοφορεῖται ὑπὸ τοῦ συγχρόνου Γρηγορίου Μοναχοῦ. Ὅσον καὶ ἂν φαίνωνται ὑπερβολικοὶ οἱ ἔπαινοι τῶν συγχρόνων, καλούντων αὐτὸν ἀνώτερον τοῦ Μίνω καὶ Ῥυδαμάνθυος καὶ Ἀριστείδου καὶ βεβαιούντων ὅτι ἦτο τόση ἡ περὶ τοὺς νόμους σοφία του ὥστε, ἂν συνέβαινε ποτὲ ν' ἀπολεσθοῦν, οὗτος θὰ ἠδύνατο νὰ τοὺς ἐκθέσῃ ἀκριβέστερον τοῦ Λυκούργου καὶ Σόλωνος, καὶ τόση ἡ ἀκρίβεια καὶ δικαιοσύνη, ὥστε καὶ ὁ νικήσας καὶ ὁ ἡττηθεὶς ἀπήρχοντο ἀμφότεροι κατενθουσιασμένοι ἐκ τῆς δικαστικῆς του ἀποφάσεως· ὅσον καὶ ἂν ταῦτα φαίνωνται ὑπερβολαὶ τῆς συνήθους τότε φρασεολογίας, βέβαιον ἐν τούτοις εἶναι ὅτι ὁ Γεμιστὸς δύναται νὰ καταταχθῇ εἰς τοὺς ἀρίστους ἄνδρας τῶν χρόνων ἐκείνων καὶ διεκρίθη ὄχι μόνον ὡς ὁ ἐξοχώτερος φιλόσοφος τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, ἀλλὰ καὶ ὁ μᾶλλον πεπειραμένος πολιτικὸς καὶ νομομαθής. Τῷ 1415 ἀπηύθυνεν ἐκ Σπάρτης περὶ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ πραγμάτων λόγους πρὸς τὸν βασιλέα Μανουὴλ Παλαιολόγον καὶ πρὸς τὸν δεσπότην Θεόδωρον. Ἡ κυριαρχοῦσα σκέψις εἰς τὰ ὑπομνήματα ταῦτα εἶναι, ὅτι τὰ πολιτικὰ καὶ κοινωνικὰ πράγματα, τὸ διοικητικὸν σύστημα, ἡ στρατιωτικὴ ὀργάνωσις, αἱ κοινωνικαὶ τάξεις, τὸ φορολογικὸν σύστημα καὶ τὰ τοιαῦτα εἶναι κακῶς ὠργανωμένα καὶ ἑπομένως πρὸς σωτηρίαν τοῦ κράτους ἀπὸ τοῦ ἐπικρεμαμένου κινδύνου ἔχουν ἀνάγκην τελείας ἀναδιοργανώσεως ἐπὶ νέων ἐντελῶς βάσεων. Δὲν παραλείπει δὲ νὰ προσθέσῃ ὅτι μόνον αὐτὸς εἶναι ἁρμόδιος καὶ ἱκανὸς νὰ ἀναλάβῃ τὸ μεταρρυθμιστικὸν τοῦτο ἔργον. Ἂν καὶ ἡ μεταρρύθμισις αὕτη δὲν ἐπραγματοποιήθη, ἐν τούτοις αἱ δοξασίαι τοῦ Γεμιστοῦ εἶναι πολυειδῶς ἀξιοσημείωτοι. Ὁ Γεμιστός, μὴ ἀρκούμενος εἰς τὴν θεωρητικὴν τῆς ἀρχαιότητος μελέτην, ἐπεχείρησε νὰ μεταφέρῃ εἰς τὸν σύγχρονον βίον ὅσα ἐξ αὐτῆς ἀγαθὰ κατὰ τὴν γνώμην του προσεπορίζετο. Ἡ τάσις δὲ αὐτὴ πρὸς γενικωτέραν ἀναβίωσιν τῆς ἀρχαιότητος ἔφθασε παρ' αὐτῷ εἰς τόσην ὑπερβολήν, ὥστε φαίνεται ὅτι περιέπεσεν ἐν τῷ ΙΕ' αἰῶνι καὶ ἐν πλήρει ἀναγεννήσει εἰς τὴν πλάνην τοῦ ἀποστάτου Ἰουλιανοῦ καὶ ἐπρέσβευσε περὶ τῆς θρησκείας δόγματα ἀλλότρια τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Παρὰ ταῦτα ὅμως, ὅτε ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Παλαιολόγος ἐλθὼν εἰς Πελοπόννησον τῷ 1428 τὸν συνεβουλεύθη περὶ τοῦ σπουδαιοτάτου πολιτικοῦ καὶ ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τῆς ἑνώσεως τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, καὶ τὸν ἠρώτησε τί καλὸν ἠδύνατο νὰ προκύψῃ ἐκ τῆς συμφωνίας, οὗτος ἀπήντησεν «ὀλίγον ἢ οὐδὲν» καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ὅσον ἐνδέχεται συνετὰς περὶ τοῦ ζητήματος συμβουλάς. Τοῦ εἶπεν ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν πρέπει νὰ ἐμπιστεύωνται εἰς τὰς προσφορὰς τῆς λατινικῆς ἐκκλησίας καὶ ὅτι ἡ ἐπὶ τούτῳ μετάβασις εἰς Ἰταλίαν θὰ ἦτο ἐπιζήμιος μᾶλλον ἢ ὠφέλιμος. Ἐὰν ὅμως ἤθελε πάντως ἀποφασισθῇ ἡ μετάβασις, θὰ ἦτο ἀνάγκη νὰ κανονισθῇ ὥστε εἰς τὰς διασκέψεις Ἕλληνες καὶ Λατῖνοι νὰ ἔχουν ἴσον ἀριθμὸν ψήφων, ἄλλως οἱ δεύτεροι, ὡς περισσότεροι, ἤθελον ἀναγκαίως πλειοψηφήσει, εἰς δὲ τοὺς ἡμετέρους δὲν θὰ ὑπελείπετο τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ ὑποκύψουν εἰς τὴν θέλησιν τῶν ἀντιπάλων. Ὅτε, ἀρκετὰ ἔτη κατόπιν, ἀπεφασίσθη ἡ μετάβασις εἰς Ἰταλίαν, ὁ Γεμιστὸς ὑπῆρξεν εἷς τῶν πρώτων λαϊκῶν, οἱ ὁποῖοι ἐκλήθησαν ν' ἀκολουθήσουν τὸν Ἰωάννην Παλαιολόγον καὶ μετέσχε τῶν ἐργασιῶν τῆς συνόδου τῷ 1438 καὶ 1439 εἰς Φερράραν καὶ Φλωρεντίαν ὡς μέλος τῆς ἑξαμελοῦς ἑλληνικῆς ἐπιτροπῆς πρὸς καταρτισμὸν τῶν εἰς ἑκάστην συνεδρίαν συζητητέων ἀντικειμένων. Ὁπωσδήποτε ὁ Γεμιστὸς δὲν φαίνεται ὅτι ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὴν πολυθρύλητον ἐκείνην σύνοδον, ὡς ἀνεμένετο ἐκ τῆς μεγάλης του ἀξίας. Κατ' ἐξοχὴν ἀπερροφᾶτο ἀπὸ τῶν φιλοσοφικῶν αὐτοῦ μελετῶν, φροντίζων μᾶλλον περὶ τῆς διαδόσεως αὐτῶν καὶ τοῦ προσηλυτισμοῦ μεταξὺ τῶν Ἰταλῶν παρὰ περὶ τῆς ἐπικρατήσεως τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰς διασκέψεις τῆς συνόδου. Τὸ δὲ περίεργον εἶναι ὅτι, ἐνῷ εἰργάζετο ἐπισήμως περὶ τῆς ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, δὲν ἐσυστέλλετο νὰ λέγῃ ὅτι ἐντὸς ὀλίγων ἐνιαυτῶν θέλει ἐπικρατήσει ἁπανταχοῦ τῆς γῆς νέα θρησκεία οὐχὶ διαφέρουσα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ ὅτι προγενεστέρως (1428) συμβουλεύων τὸν βασιλέα περὶ τῶν πρακτέων ὡς πρὸς τὴν ἕνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν συνέγραφε συγχρόνως τὸ μέγα αὐτοῦ περὶ τῆς εἰδωλολατρείας σύγγραμμα, τοὺς «Νόμους», ἀποδεικνύει ὅτι ἡ εὐθύτης τῶν χαρακτήρων καὶ ἡ ἰσχὺς τῶν πεποιθήσεων δὲν ἐθεωροῦντο τότε ὡς σπουδαῖα προσόντα. Ὁ Γεμιστὸς πρεσβεύων ὅ,τι αὐτὸς ἤθελε περὶ τῆς θεότητος καὶ σκεπτόμενος ἴσως νὰ γίνῃ αὐτὸς ἱδρυτὴς νέας θρησκείας, δὲν ἐχωρίζετο ἀπὸ τῆς ἐπικρατούσης θρησκείας, οὔτε ἐθεώρει ἄτοπον νὰ συνεργάζεται μετὰ τοῦ Βησσαρίωνος καὶ τοῦ Εὐγενικοῦ καὶ τοῦ Ἰσιδώρου περὶ τῆς ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν.

Ἀπὸ τῆς ἐν Ἰταλίᾳ διατριβῆς ἀρχίζει κυρίως τὸ φιλοσοφικὸν στάδιον τοῦ Γεμιστοῦ. Γνωρισθεὶς μετὰ πολλῶν λογίων ἀνδρῶν ἢ ἄλλως ἐπισήμων καὶ ἰδίως Κοσμᾶ τοῦ ἀπὸ Μεδίκων, ἤρχισε ν' ἀναπτύσσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν μέχρι τότε ἄγνωστον πλατωνικὴν φιλοσοφίαν, ἡ ὁποία παταχθεῖσα μέχρις ἐξοντώσεως ὑπὸ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ὑπεχώρησε καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τὴν ἀριστοτελικήν, τὴν σύμμαχον τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τόσην δὲ ἐντύπωσιν ἐπροξένησεν εἰς τὸν μέγαν ἐκεῖνον ἄρχοντα τῆς Φλωρεντίας ἡ ὑπὸ τοῦ Γεμιστοῦ ἀναπτυσσομένη πλατωνικὴ φιλοσοφία, ὥστε ἔκτοτε ἐσκέφθη οὗτος νὰ ἱδρύσῃ τὴν Πλατωνικὴν Ἀκαδημίαν. Κατὰ προτροπὴν δὲ τούτου καὶ ἄλλων λογίων ὁ Γεμιστὸς συνέγραψε τὸ γνωστόν του ἔργον «Περὶ ὧν Ἀριστοτέλης πρὸς Πλάτωνα διαφέρεται», ἐριστικὸν μᾶλλον ἢ καθαρῶς δογματικὸν βιβλίον, τὸ ὁποῖον ἔμελλε νὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς τραχείας φιλοσοφικὰς συζητήσεις μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ὀπαδῶν τῆς ἀριστοτελικῆς καὶ πλατωνικῆς φιλοσοφίας. Κορυφαῖος τῶν ἀριστοτελικῶν ἦτο ὁ *Γεννάδιος Σχολάριος*. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἀντιπροσώπων τοῦ ὁσημέραι κινδυνεύοντος Ἑλληνισμοῦ κρατερὰ συνήπτετο μάχη, τῆς ὁποίας ὁ ἀντίλαλος ὑπερέβη τὰ ὅρια τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου. Διέπρεψαν δὲ εἰς αὐτὴν ἀμφότεροι διὰ τὴν βιαιότητα τῆς γλώσσης, ὁ δὲ Σχολάριος ἐπὶ πλέον, βραδύτερον γενόμενος οἰκουμενικὸς πατριάρχης, παρέδωσεν εἰς τὸ πῦρ ὡς σατανικὸν καὶ εἰδωλολατρικὸν τὸ περὶ «Νόμων» βιβλίον τοῦ ἀντιπάλου του. Τὸ ἐν Φλωρεντίᾳ φιλοσοφικὸν ἔργον τοῦ Γεμιστοῦ δὲν περιωρίσθη μόνον εἰς τὰς ἰδιαιτέρας συζητήσεις. Παρεχωρήθη εἰς αὐτὸν καθηγητικὴ ἕδρα καὶ τόπος κατάλληλος πρὸς καλλιέργειαν καὶ διάδοσιν τῶν πλατωνικῶν θεωριῶν.

Ἐπανελθὼν ἐξ Ἰταλίας εἰς Σπάρτην ὁ Γεμιστὸς ἠσχολήθη εἰς τὴν συμπλήρωσιν τῆς μεγάλης αὐτοῦ περὶ τῶν νόμων συγγραφῆς, καθόσον τοῦ ἐπέτρεπαν τὰ καθήκοντα τοῦ ἀνωτάτου δικαστικοῦ ἀξιώματος. Εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦτο συμφύρει τὰς ἰδέας τοῦ Πλάτωνος, τῶν Στωϊκῶν, τῶν Νεοπλατωνικῶν καὶ τοῦ Ζωροάστρου μετὰ τῶν ἰδικῶν του, ἔχων βάσιν τὴν ἑλληνικὴν πολυθεΐαν ὀλίγον μεταβεβλημένην, δανείζεται ἐκ τῶν πανθεϊστῶν τὰς πλέον τολμηρὰς ἰδέας, πιστεύει εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ἄστρων, εἰς τοὺς δαίμονας καὶ τὴν μετεμψύχωσιν καὶ προσπαθεῖ νὰ συναγάγῃ ἐκ τοῦ ἰδικοῦ του θρησκευτικοῦ συστήματος ἕνα κώδικα κοινωνικῆς ἠθικῆς. Ἡ συγγραφὴ αὕτη «Περὶ νόμων τε καὶ πολιτείας τῆς ἀρίστης, ᾗ ἂν διανοούμενοι ἄνθρωποι καὶ ἅττ' ἂν καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ μετιόντες τε καὶ ἐπιτηδεύοντες, ὡς δυνατόν, ἀνθρώπων κάλλιστά τε καὶ ἄριστα βιῷεν καὶ ἐς ὅσον οἷόν τε εὐδαιμονέστατα» ἦτο τὸ πόρισμα μακρῶν σκέψεων καὶ πείρας καὶ πρὸ τοῦ θανάτου του εἰς ἐλαχίστους ἦτο γνωστή. Κυρίως δὲ ἰδέαι τινὲς μόνον καὶ ἀποσπάσματα ἦσαν γνωστὰ εἰς τὸν κύκλον τῶν γνωρίμων τοῦ φιλοσόφου. Ἀόριστά τινα ἐγνώριζε περὶ αὐτῆς καὶ ὁ Σχολάριος, ὅστις διὰ ν' ἀναγκάσῃ τὸν Γεμιστὸν νὰ δημοσιεύσῃ αὐτὴν ἔγραψε κατὰ Πλάτωνος καὶ ὑπὲρ Ἀριστοτέλους καὶ ἐμμέσως προσεπάθει νὰ προφυλάξῃ αὐτὸν ἀπὸ τὰς εἰδωλολατρικάς του τάσεις. Ὁ Γεμιστὸς ἐξωργισμένος ἀπήντησε διὰ μιᾶς πικρᾶς διατριβῆς, ὅτι ἠρκέσθη ν' ἀπευθυνθῇ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα κατ' ἀρχὸς διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐπιδοκιμασίαν ἢ τοὐλάχιστον τὴν οὐδετερότητά του. Ὀλίγον βραδύτερον, περὶ τὸ 1448, ἔγραψε μελέτην «Περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος», εἰς τὴν ὁποίαν κατεδίκαζε μὲν ἀναφανδὸν τοὺς Λατίνους, ἀλλὰ συγχρόνως δὲν ἀπέκρυπτε πλέον τὰ εἰδωλολατρικά του αἰσθήματα καὶ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ κηρύξῃ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἀρχαίας μυθολογίας. Ὁ Σχολάριος τότε ἔγραψεν ἐπιστολὴν πρὸς αὐτόν, ἀποτελοῦσαν ἀριστούργημα δεξιότητος καὶ ἱκανότητος λόγου. Ἐπῄνει μὲν αὐτὸν ὅτι ὑπερήσπισε τὴν ἄποψιν τῶν ὀρθοδόξων ἐναντίον τοῦ Βησσαρίωνος, ἀλλὰ τὸν ἐμέμφετο διότι κακῶς τὴν ὑπερήσπισεν. Ὁ Γεμιστὸς προσβεβλημένος ἀπὸ τὰς ἐπικρίσεις ἐδημοσίευσε τὴν ἀνταπάντησιν, τηρηθεῖσαν μυστικὴν ἕως τότε, γνωστὴν δὲ μόνον εἰς τὸν αὐτοκράτορα. Τὸ αὐτόγραφον τῶν «Νόμων» μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γεμιστοῦ ἐκόμισεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἡ σύζυγος τοῦ δεσπότου τῆς Πελοποννήσου, ὅτε καὶ ἡ τελευταία αὕτη ἀκρόπολις τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὑπέκυψεν εἰς τοὺς Τούρκους, καὶ παρέδωκεν εἰς τὸν πατριάρχην Γεννάδιον Σχολάριον. Οὗτος ἀναγνώσας τὸ σύγγραμμα καὶ θεωρήσας πολὺ ἐπικίνδυνον τὴν διάδοσίν του διὰ τὰς περιεχομένας κακοδοξίας καὶ τὴν ἀθεΐαν, δὲν τὸ ἀνεσκεύασεν, ἀλλ' ἐνόμισε προτιμότερον νὰ τὸ παραδώσῃ εἰς τὸ πῦρ δημοσίᾳ, ἐξορκίζων τοὺς πάντας νὰ συντελέσουν εἰς τὴν καταστροφὴν οἱουδήποτε ἀντιγράφου. Ἕνεκα τῆς πράξεως αὐτῆς ὁ Σχολάριος ἐπέσυρε τὴν κατακραυγὴν τῶν ὀπαδῶν τοῦ Γεμιστοῦ. Ἐχαρακτηρίσθη ὡς φθονερός, ἀπαίδευτος, ἱερόσυλος, τυμβωρύχος καὶ ἀλιτήριος. Δὲν ἀπωλέσθη ὅμως ὁλόκληρον τὸ σύγγραμμα. Ἀρκετὰ ἀποσπάσματα διέσωσεν ὁ ἴδιος ὁ Γεννάδιος, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ Γεμιστὸς ὁμιλεῖ περὶ τῶν θεῶν καὶ τῆς λατρείας των, περὶ κοινωνικῆς ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας, περὶ τῶν κοινωνικῶν σχέσεων καὶ τῆς ἐπιμιξίας ἀρρένων καὶ θηλέων, περὶ τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογενείας, περὶ τῆς κοινωνικῆς αἰδοῦς καὶ ἄλλων ἠθικῶν ζητημάτων τοῦ βίου. Ἀρκετὰ παράδοξος εἶναι καὶ ἡ θεολογία του. Ὁ ἐθνικὸς ἀποκαλύπτεται κατὰ πᾶσαν στιγμὴν εἰς τὰ σῳζόμενα ἀποσπάσματα. Ὁ Ζεὺς προσφωνούμενος ἐν προσευχῇ ἀποκαλεῖται «βασιλεύς, αὐτοών, αὐτοέν, μέγας τῷ ὄντι καὶ ὑπέρμεγας, ὃς γέγονε ἐξ οὐδενός, οὗ οὐδεὶς πρεσβύτερος, προαιώνιος καὶ μόνος δὴ τῶν πάντων πάντοτε καὶ πάντως ἀγέννητος». Αἱ πρὸς τοὺς θεοὺς προσευχαὶ εἶναι ἄφθονοι. Ὁ φιλόσοφος ἐκδηλώνει ποικιλοτρόπως τὸ θρησκευτικόν του συναίσθημα δι' ὕμνων πρὸς ὅλας τὰς θεότητας. Ἐν τῇ ὑποτυπώσει τῆς κοινωνικῆς καὶ θρησκευτικῆς ὀργανώσεως, ἡ ὁποία φαίνεται ἐκ τῶν ἀποσπασμάτων, πρωτοστατεῖ μὲν ἡ σκέψις τοῦ φιλοσόφου τῆς Ἀκαδημίας, ἀλλ' ἕτερα ἐπίσης δόγματα πυθαγόρεια, ζωροαστρικὰ καὶ χριστιανικὰ καθιστοῦν μεταφυσικωτέραν τὴν σκέψιν τοῦ θεοσόφου τῆς Σπάρτης. Ἐνῷ εἰς τὰ πρὸς τοὺς Παλαιολόγους ὑπομνήματα ἡ πλατωνικὴ ἰδέα φαίνεται εἰς πᾶσαν σελίδα, εἰς τοὺς νόμους κρατεῖ μᾶλλον ἀνατολική μυστική τις ἐπίπνοια ὑπερφυσικοῦ βίου καὶ πνεῦμα μεταφυσικῆς θεολογικῆς ἐκστάσεως.

Μετὰ τὴν ἐξ Ἰταλίας ἐπάνοδον ὁ Γεμιστὸς ἵδρυσεν εἰς τὴν Σπάρτην κατὰ πρότυπον τῶν ἐλευσινίων μυστηρίων σχολήν, εἰς τὴν ὁποίαν μόνον προνομιοῦχοι μαθηταὶ ἐδιδάσκοντο ὑπὸ τοῦ ἀναμορφωτοῦ τὴν νέαν θρησκείαν. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν τόσον εἶχον ἀποξενωθῆ ἀπὸ τὴν ἐπικρατοῦσαν θρησκείαν, ὥστε ἐλάτρευον ἀγάλματα ἑλληνικῶν θεῶν, παρρησίᾳ διακηρύττοντες τὰς δοξασίας των. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν εἶχε καλλιεργήσει ἀρκετὰ τὰ σπέρματα τῆς πολυθεΐας. Ὁ *Πέτρος Καλαυρός*, εἷς τῶν σοφωτέρων ἀνδρῶν τοῦ ΙΕ' αἰῶνος καὶ μαθητὴς τοῦ Γεμιστοῦ, φαίνεται ἀληθὴς πλέον εἰδωλολάτρης, διακηρύττων καὶ ἐνώπιον τῶν παπῶν ὅτι θὰ καταστρέψῃ τὸν Χριστιανισμόν.

Ὁ Γεμιστὸς ἀπέθανεν ἑκατοντούτης περίπου ἐν Σπάρτῃ. Ὁ θάνατός του παρήγαγε μεγάλην συγκίνησιν μεταξὺ τῶν μαθητῶν του, οἱ ὁποῖοι ποικιλοτρόπως ἐξύμνησαν τὸν «διαφανώτατον καὶ λαμπρότατον τῆς οἰκουμένης ἀστέρα». Καὶ αὐτοὶ οἱ ἀμείλικτοι ἐχθροί του, Γεώργιος Τραπεζούντιος καὶ Γεννάδιος Σχολάριος, ὁμολογοῦν τὴν ἔξοχον τοῦ Πλήθωνος σοφίαν. Ἄνευ ὑπερβολῆς δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι ὁ Πλήθων ἀνεδείχθη ὁ πολυμαθέστατος ἀνὴρ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος καὶ ὁ πρῶτος τῶν νεοπλατωνικῶν φιλοσόφων. Οἱ σύγχρονοί του ἐγκωμιάζουν τὴν βαθεῖαν περὶ τῆς ἀρχαιότητος γνῶσιν, τὸ ἀττικὸν ὕφος τοῦ λόγου, τὴν δύναμιν τῆς διαλεκτικῆς καὶ τὴν πειστικότητα τῶν συλλογισμῶν του.

Πρωτοῦ σβήσῃ κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα ἡ φωτεινὴ λαμπὰς τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἔρριψε τὴν τελευταίαν αὐτῆς ἀναλαμπήν, ἐὰν δὲ δύναται νὰ καυχηθῇ ἐπὶ σοφίᾳ ἡ Ἑλλὰς κατὰ τὴν δραματικὴν ἐκείνην περίοδον, ὁ Γεμιστὸς εἶναι τὸ φαεινότατον τῆς αἴγλης σημεῖον. Ὅσον καὶ ἂν διὰ τῆς ἀρνήσεως τοῦ χριστιανικοῦ δόγματος ἠμαύρωσε τὴν δόξαν του ὁ Γεμιστὸς καὶ προκαλεῖ ἡμῶν τῶν νεωτέρων τὴν εὔλογον ἀπορίαν, διότι ἐφαντάσθη ὅτι ἦτο δυνατὴ ἡ ἀνάστασις τοῦ καταρρέοντος ἔθνους μεταξὺ ἄλλων μέσων καὶ διὰ τῆς ἐπαναφορᾶς τοῦ πολυθεϊσμοῦ, ἐν τούτοις ὅμως ἡ φιλοσοφικὴ σκέψις του δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ κύκνειον ᾆσμα τοῦ προσωρινῶς ἀπὸ τῆς ἱστορικῆς σκηνῆς ἀποχωροῦντος Ἑλληνισμοῦ.

Ἡ μικρὰ μυστικὴ κοινωνία, τὴν ὁποίαν ἵδρυσεν ἐν Σπάρτῃ ὁ Γεμιστός, διελύθη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἱεροφάντου της, ἀλλ' αἱ ἀρχαὶ τῆς νέας θρησκείας δὲν ἐξηφανίσθησαν ἀμέσως, τοὐλάχιστον ἐν Ἰταλίᾳ. Ἐν τῇ Πλατωνικῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Φλωρεντίας ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τοῦ Πλάτωνος ἐκαίοντο ἀναμφιβόλως καὶ διὰ τὸν ἀνακαινιστὴν τῆς διδασκαλίας τοῦ μεγάλου φιλοσόφου κόκκοι ἐθνικοῦ θυμιάματος, διότι ἂν ὁ Πλάτων ἦτο ὁ θεὸς τῆς νέας θρησκείας, ὁ Πλήθων ἀναντιρρήτως ἦτο ὁ προφήτης. Ἀφοῦ ὅμως δὲν κατώρθωσαν νὰ ἐπικρατήσουν ὁ νέος θεὸς καὶ ὁ νέος προφήτης, ἔπρεπε ν' ἀποδοθοῦν τιμαὶ ἁγίου εἰς τὸν προφήτην. Τῷ 1475 ὁ ἄρχων τοῦ Ῥιμινίου Σιγισμόνδος ὁ Μαλατέστας ἐξέθαψεν ἐκ Πελοποννήσου τὰ ὀστᾶ τοῦ Πλήθωνος καὶ ὡς ἅγια λείψανα μετέφερεν αὐτὰ εἰς Ἰταλίαν. Ἦσαν τὰ ὀστᾶ τοῦ τελευταίου τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφου, «οὗ μετὰ Πλάτωνα (ἐξῃρήσθω δὲ λόγου Ἀριστοτέλης) σοφώτερον οὐκ ἔφυσεν ἡ Ἑλλάς», καθὼς ὁ Βησσαρίων λέ-

Digitized by Google

γει συλλυπούμενος τοὺς υἱούς του Δημήτριον καὶ Ἀνδρόνικον.

Ὁ Βησσαρίων, ὁ προσφιλὴς καὶ ἀντάξιος τοῦ σοφοῦ Γεμιστοῦ μαθητής, ἔκαμεν εἰς αὐτὸν τὰ ἑξῆς δύο ἐπιγράμματα:

Γαῖαν σώματι, ψυχὴ δ' ἄστρα Γεώργιος ἴσχει,
παντοίης σοφίης σεμνότατον τέμενος.
Πολλοὺς μὲν φῦσεν ἀνέρας θεοειδέας Ἑλλὰς
προὔχοντας σοφίῃ, τῇ τε ἄλλῃ ἀρετῇ,
ἀλλὰ Γεμιστός, ὅσον Φαέθων ἄστρων παραλλάσσει
τόσον τῶν ἄλλων ἀμφότερον κρατέει.

Συγγράμματα: «Ἐκ τῶν Διοδώρου καὶ Πλουτάρχου περὶ τῶν μετὰ τὴν ἐν Μαντινείᾳ μάχην διάληψις» (Βενετίᾳ 1503, Βασιλείᾳ 1540, Λειψίᾳ 1770), «Πρὸς τὸν βασιλέα Ἐμμανουῆλον περὶ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ πραγμάτων» (*Migne* P. G. τόμ. 160). «Πρὸς τὸν δεσπότην Θεόδωρον περὶ τῆς Πελοποννήσου» (Migne), «Διαγραφὴ ἁπάσης τῆς Πελοποννήσου παραλίου τε καὶ μεσογείου», «Ἱστορία τῆς τῶν Περσῶν μοναρχίας», «Ἐπιτομὴ ἐξ Ἀππιανοῦ, Στράβωνος, Ἀριστοτέλους, Ξενοφῶντος, Διονυσίου Ἁλικαρνασσέως κλπ.», «Περί τινων οὐκ ὀρθῶς κατὰ τὴν γεωγραφίαν Στράβωνος διορισθέντων», «Χωρογραφία Θεσσαλίας», «Περὶ ἀρετῶν» *(Migne)*, «Περὶ ὧν Ἀριστοτέλης πρὸς Πλάτωνα διαφέρεται» *(Migne)*, «Προοιμίων ρητορικῶν καὶ ἀριστοτελικῶν ζητημάτων», «Ζωροαστρείων καὶ πλατωνικῶν δογμάτων συγκεφαλαίωσις» *(Alexandre καὶ Migne)*, «Νόμων συγγραφῆς τὰ σῳζόμενα» *(Alexandre)* «Κεφάλαια ἄττα λόγων μουσικῶν» *(Alexandre)*, «Περὶ σχήματος γῆς», «Μεθοδος εὑρέσεως ἡλίου καὶ σελήνης καὶ τῆς τῶν ἀστέρων ἐποχῆς», «Προθεωρία εἰς τὸν λόγον τοῦ βασιλέως Ἐμμανουήλου τοῦ Παλαιολόγου», «Προσφώνησις εἰς τὸν δεσπότην Δημήτριον Παλαιολόγον», «Πρὸς τὸ ὑπὲρ τοῦ λατινικοῦ δόγματος βιβλίον» *(Migne)*, «Μονῳδία ἐπὶ τῇ ἀοιδίμῳ δεσποίνῃ Ὑπομονῇ», «Ἐπιτάφιος εἰς Κλεώπην, σύζυγον τοῦ δεσπότου Θεοδώρου» *(Migne)*, «Ἑρμηνεία εἰς τὰς φωνὰς Πορφυρίου καὶ εἰς τὰς δέκα κατηγορίας Ἀριστοτέλους», «Πρὸς τὰς Σχολαρίου ὑπὲρ Ἀριστοτέλους ἀντιλήψεις» *(Migne καὶ Alexandre)*, «Φιλοσοφικαὶ ἐπιστολαὶ πρὸς Βησσαρίωνα» (Ζυρίχῃ 1824), «Διασάφησις τῶν ἐν τοῖς Ζωροάστρου λόγοις ἀσαφέστερον εἰρημένων», «Εὐχὴ εἰς τὸν ἕνα Θεὸν» *(Alexandre)*, «Προλεγόμενα ρητορικῆς τέχνης», «Σχόλια εἰς τὰ Ἀναλυτικὰ τοῦ Ἀριστοτέλους», «Ἐπιτάφιος εἰς τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ πεσόντας».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων τοῦ Γεμιστοῦ παρά: 1) *Alexandre*, Pléthon, traité des lois κλπ. (Παρίσιοι 1858) μετὰ ἐνδιαφέροντος προλόγου. 2) *Migne*, Πατρολογία ἑλληνικὴ τ. 160. 3) *Λάμπρου*, Παλαιολόγεια καὶ Πελοποννησιακὰ τ. 1—4.—*Βοηθήματα:* *Ζαβίρα*, Νέα Ἑλλάς.—*Gass*, Gennadius und Pletho (Breslau 1844).—*Σάθα*, Νεοελληνικὴ Φιλολογία —*Παπαρρηγοπούλου*, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους.—*Schultze*, Georgios Gemistos Plethon (πρῶτος τόμος τῆς Geschichte der Philosophie der Renaissance) (Jena 1874).—*Καζάζη Ν.*, Γεώργιος Γεμιστὸς Πλήθων καὶ ὁ κοινωνισμὸς κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν (Ἐπιστ. Ἐπετ. Πανεπιστ. τ. Γ').—*Καραμπάση Ἀγησ.*, Τὸ φιλοσοφικὸν σύστημα τοῦ Πλήθωνος (Ἡράκλειον 1910).—*Κουγέα Σ.*, Χρυσόβουλλον Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου (Ἑλληνικὰ τ. Α').

Α. Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

—**Γεμιστός,** ***Δημήτριος.*** Διάκονος τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰ. Ἔργα τούτου χειρόγραφα σῴζονται: «Διάταξις τῶν λειτουργιῶν καὶ χειροτονιῶν» καὶ «Περὶ τάξεων» ἐν Ἐθν. Βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων· «Ὕμνος εἰς τὸν Ἰωάννην Χρυσόστομον» εἰς Βιβλιοθήκην τοῦ Βατικανοῦ καὶ «Διάταξις τῆς τοῦ Πατριάρχου λειτουργίας», ἀποκειμένη ἐν κώδικι τῆς Πατμιακῆς Βιβλιοθήκης ὡς καὶ τῆς Ρωσικῆς μονῆς Ἁγίου Παντελεήμονος τοῦ Ἄθωνος.

[Πρβλ. *Fabricii*, Bibliotheca graeca XI, σ. 606 καὶ *Σ. Λάμπρου*, Catalogue of the greek Manuscripts of Mount Athos, Α' 433 καὶ Β' 413.] Π.Π.Π.

—**Γεμιστός,** ***Ἰωάννης.*** Ἕλλην λόγιος τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Ἐγεννήθη ἐν Ἑλλάδι καὶ καταδιωχθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων κατέφυγεν εἰς Ἰταλίαν. Τῷ 1516 ἐξέδωκε λατινιστὶ ἐν Ἀγκῶνι τὸ ἔργον «Ad sanctissimum dominum nostrum Leonem X pontificem protrepticon et pronosticon», ὅπερ εἶναι ἔμμετρος συμβουλὴ πρὸς τὸν πάπαν περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν εἶναι δυνατὸν ν' ἀπελευθερώσῃ οὗτος τὴν Ἑλλάδα ἐκ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ. Τὸ βιβλίον τοῦτο εἶναι ἐκ τῶν σπανιωτάτων.

[Πρβλ. *Κ. Σάθα*, Νεοελληνικὴ Φιλολογία, 228.—*E. Legrand*, Bibliographie Hellénique du XV et XVI siècles Γ' 225.] Π. Π. ΠΛΟΥΜΗΣ

Γεμιστσῆ *Χασὰν πασᾶς.* Μέγας βεζίρης τῆς ἄλλοτε Τουρκικῆς αὐτοκρατορίας, ἀπὸ 10 Ἰουλίου 1601 μέχρι 4 Ὀκτωβρίου 1603, ἐπὶ τοῦ σουλτάνου Μεχμὲτ Γ', οὗ ἦτο γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ. Καταδιωχθεὶς ὑπὸ τῶν αὐλικῶν καὶ τῶν ἐν τέλει, διότι ἐδείχθη διώκτης τῶν καταχρήσεων, ἐπαύθη καὶ τῇ 13 Ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐφονεύθη. Μ.Ι.Γ.

γεμιτζῆς (ὁ) *[Ναυτ.].* Τό, κατὰ τὴν κοινὴν τῶν ναυτικῶν μας διάλεκτον, ἐπώνυμον τοῦ θαλασσοβίου, τοῦ ἁλιτρύτου, τοῦ ποντοναύτου, σημαῖνον, ἐπὶ τὸ ἧσσόν πως, ὅ,τι καὶ αἱ ξενικαὶ ἐκφράσεις loup de mer (γαλλ.), sea wolf (ἀγγλ.), τῶν ὁποίων μεταφορὰ εἰς τὰ καθ' ἡμᾶς *θαλασσολύκος.* Σχετικαὶ μὲ τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην αἱ ναυτικαὶ παροιμίαι: «Σαράντα χρόνια γεμιτζῆς καὶ πάλι τίρα-μόλα» (ἐπὶ ἀνθρώπου εἰς ὃν ἡ ἀνάγκη ἐπιβάλλει ἐπαναρχὴν τοῦ ἐπαγγέλματός του)· «γιὰ 'δὲ γεμιτζῆς γιὰ παπαφίγκο!», «ὁ γεμιτζῆς εἶναι καλὸς μὰ ὁ 'παφίγκος 'ναι παλιός»· «μήτε γεμιτζῆς 'ς τὸ πέλαο μήτε γάϊδαρος 'ς τὰ Ψαρά»· «ὀλόρθο φεγγάρι, δίπλα ὁ γεμιτζῆς· δίπλα φεγγάρι, ὀλόρθος ὁ γεμιτζῆς» (δηλαδή: ἡμισέληνος μὲ τὰ κέρατα αὐτῆς πρὸς τὴν κατακόρυφον, ἀποτελεῖ προγνωστικὸν καλοκαιρίας· κακοκαιρίας δέ, ὅταν τὰ κέρατά της εὑρίσκωνται σχεδὸν ἐπὶ παραλλήλου τῇ γραμμῇ τοῦ ὁρίζοντος). Εἰρωνικῶς δέ, γεμιτζῆς σημαίνει τὸν κομπορρήμονα ἀθαλάσσωτον. [Πρβλ. καὶ *Δ. Π. Πασχάλη*: «Ναυτικαὶ παροιμίαι τῆς νήσου Ἄνδρου».] Σ. Ε. Λ.

Γέμμα *(ἅγιαι).* Ἐν τῷ ρωμαϊκῷ Ἁγιολογίῳ ἀναφέρονται δύο ἅγιαι φέρουσαι τὸ ὄνομα τοῦτο, ἤτοι: 1) ***Γέμμα*** ἡ μάρτυς, ἥτις μετὰ πολλῶν ἄλλων ἐμαρτύρησεν ἐν Ἀφρικῇ, καὶ ἧς ἡ μνήμη ἑορτάζεται τῇ 20 Ἀπριλίου· καὶ 2) ***Γέμμα*** ἡ μοναχή, ἀκμάσασα ἐν ἀρχῇ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος καὶ ἀποθανοῦσα τῷ 1519. Ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου ἐν Casto Govriano παρὰ τὴν Sulmone τῶν Ἀβρουζζίων τῆς μέσης Ἰταλίας, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐτάφη, ὀνομάζεται εἰσέτι ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Γέμμας. Ἡ μνήμη της ἑορτάζεται τῇ 13 Μαΐου. Ε. Γ. Π.

γέμοση (ἡ)· ἰδιωμ. ἀντὶ γέμισις (βλ. λ.).

— *[Ναυτ.]* Ἐν τῇ κοινῇ τῶν ναυτικῶν μας διαλέκτῳ *γέμοση* λέγεται ἡ μεταξὺ τῶν ἀρμωμάτων τῶν ἀπὸ ἐγκοιλίου εἰς ἐγκοίλιον ξύλωσις (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

Γεμτλανδία (Jämtland καὶ Jemtland) *[Γεωγρ.].* Τμῆμα τῆς κεντρικῆς Σουηδίας, ὁριζόμενον πρὸς βορρᾶν ὑπὸ τοῦ Βεσπερμπόττεν, πρὸς δυσμὰς ὑπὸ τῶν νορβηγικῶν συνόρων, πρὸς ἀνατολὰς ὑπὸ τοῦ Βέστερ Νόρλαντ καὶ πρὸς νότον ὑπὸ τοῦ Γκέφλερμποργ. Ἐμβαδὸν 37.671 τετραγ. χιλιόμ., κάτοικοι 120.088. Ἀποτελεῖ μετὰ τοῦ Χαιργεντάλεν τὸ κυβερνεῖον τῆς Γεμτλανδίας, ἔχον ἐμβαδὸν 51.533 τετρ. χιλιόμ. καὶ κατοίκους 136.281. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ *Ἔστεργουντ.* —Μ.

γέμω· εἶμαι πλήρης, βρίθω, ἀφθονῶ: «οἰκία γέμουσα παντὸς ἀγαθοῦ».

— **γέμων** (rempli) *[Ἑραλδ.].* Ὀνομάζεται οὕτω τὸ ἐντὸς τοῦ θυρεοῦ ἔμβλημα, τοῦ ὁποίου αἱ παρυφαὶ ἔχουν μέταλλον ἢ χρῶμα διάφορον τοῦ μετάλλου ἢ τοῦ χρώματος, ὅπερ ἔχει τὸ ὅλον τοῦ ἐσωτερικοῦ σχήματος. Γ. Ε. Τ.

Γέμων *[Μυθολ.].* Εἷς των Σατύρων, οἱ ὁποῖοι ἠκολούθησαν τὸν Διόνυσον κατὰ τὴν μετάβασιν αὐτοῦ εἰς τὰς Ἰνδίας. ΙΑΚ. Χ. Δ.

γένα (ἡ) (Gena) *[Ζῳολ.].* Γένος μαλακίων γαστερόποδων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *προσθιοβραγχίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *στοματιιδῶν.* Τὰ μαλάκια τοῦ γένους τούτου διακρίνονται ἐκ τοῦ μεγάλου σχετικῶς μεγέθους των, τοῦ μεγάλου ποδός, τὸν ὁποῖον φέρουσι κατὰ τὸ μέσον τῆς κοιλίας των, τῆς ᾠοειδοῦς κόγχης ἥτις φέρει κανονικὰς συσπειρώσεις. Γνωστὰ εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὰς θερμὰς θαλάσσας. Δ. Ν. Π.

γενάκι (τό)· μικρὸν γένειον, ὀλίγα γένεια.

γεναλκαλοειδῆ (τὰ) *[Φαρμ. Χημ.].* Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο οἱ Μάξιμος καὶ Μιχαὴλ Πολονοβοκη παρουσίασαν τῷ 1925 σειρὰν ἀλκαλοειδικῶν συνθέσεων συντάξεως ἀμινοξειδίων, τῶν αὐτῶν μὲν ἰδιοτήτων πρὸς τὰ παραγωγὰ ἀλκαλοειδῆ ἀλλὰ ἥττονος τοξικῆς ἐνεργείας. Τὸ πρῶτον γεναλκαλοειδές, ἡ *γενεσερίνη*, θεωρεῖται ὡς 200κις ἧττον δηλητηριώδης τῆς ἀντιστοίχου *ἐσερίνης*. Ἐν τῇ φαρμακευτικῇ κυκλοφοροῦσι τὰ ἑπόμενα γεναλκαλοειδῆ: α') *Γενεσερίνη*, εἰς κοκκία, φύσιγγας καὶ σταγόνας κατὰ τῆς ὑποχλωρυδρικῆς δυσπεψίας, γαστρικῆς ἀτονίας, ἡλιακῆς συνδρομῆς καὶ πόνων τοῦ στομάχου. β') *Γενατροπίνη*, εἰς κοκκία καὶ φύσιγγας κατὰ τῶν ἐντεραλγιῶν, κωλικῶν, ἐντεροκωλίτιδος, ὑπερχλωρυδρικῆς δυσπεψίας, τῶν ἑλκῶν καὶ τοῦ σπασμοῦ τοῦ πυλωροῦ. γ') *Γενοσκοπολαμίνη*, εἰς κοκκία καὶ φύσιγγας κατὰ τῆς νόσου τοῦ Parkinson τοῦ ἐγκεφαλικοῦ ληθάργου καὶ ὡς προκλητικὸν χειρουργικῆς ἀναισθησίας. δ') *Γενυοσκυαμίνη*, εἰς κοκκία καὶ φύσιγγας κατὰ τῶν σπασμῶν τοῦ πεπτικοῦ συστήματος, κωλικῶν, χορείας, τρομώδους παραλύσεως, σπασμῶν καὶ νόσου Parkinson. ε') *Γενοστρυχνίνη*, εἰς κοκκία καὶ φύσιγγας, κατὰ τῆς μυοκαρδίτιδος, νευρασθενείας, ἀδυναμίας, ἀναρρώσεως, ἀναιμίας, παραλύσεων διφθεριτικῶν κτλ. Ε. Ι. Ε.

Γενάρενας, *μετόχι* — *[Γεωγρ.].* Μικρὸς συνοικισμὸς ἐπὶ τουρκοκρατίας ἀνήκων εἰς τὸν τέως δῆμον Ἀρχανῶν τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου ὑπὸ Τούρκων κατοικούμενος, ἤδη ἐρημωθείς. Ε. Γ.

Γενάρης Δημώδης ὀνομασία τοῦ μηνὸς *Ἰανουαρίου.* Ὀνομάζεται ἐνιαχοῦ καὶ ***Καλαντάρης,*** διὰ τὰ πρωτοχρονιάτικα βεβαίως κάλαντα.

— *[Λαογρ.]* βλ. Ἰανουάριος.

Γενάρης, ***Δημήτριος.*** Ἀγωνιστὴς ἐκ Ναυπάκτου. Ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Μακρῆν, τὸν Χορμόβαν καὶ τὸν Καραϊσκάκην μέχρι τοῦ 1824, ὁπότε ἠκολούθησε τὸν Λόντον. Προσκολληθεὶς περὶ τὸ τέλος τοῦ Ἀγῶνος εἰς τὸ σῶμα τοῦ Κίτσου Τζαβέλλα, παρέμεινεν εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ, ἀπέθανε δὲ τῷ 1839. Γ. Δ. Κ.

γενάρχης (ὁ)· ὁ ἀρχηγὸς τοῦ γένους, ὁ ἱδρυτὴς οἰκογενείας ἐπιφανοῦς, ὁ πρῶτος ἐπιφανὴς εἰς ὃν ἀνάγουσι τὸ γένος οἱ μετ' αὐτὸν εἴτε ὡς οἰκογένεια, εἴτε ὡς ἔθνος, εἴτε ὡς φυλὴ π. χ. *Ἀλκμέων* (=ὁ γενάρχης τῶν Ἀλκμεωνιδῶν), *Ἡρακλῆς* (=ὁ γενάρχης τῶν Ἡρακλειδῶν) κ.τ.λ.

γενάτι (τὸ) καὶ ***γινάτι***· (ἐκ τοῦ τουρκ. *ἰνάτ*), πεῖσμα.

γενᾶτος (ὁ)· ὁ ἔχων μακρὰ γένεια, ὁ πωγωνοφόρος.

γενᾶττος (ὁ) (Genattus) *[Ζῳολ.].* Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κοιλοκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *δερμεστιδῶν.* Τὸ γένος περιλαμβάνει ἐλάχιστα εἴδη ἰθαγενῆ τοῦ Μεξικοῦ. Δ. Ν. Π.

γενδαροῦσα (ἡ) (Gendarusa) *[Βοτ.].* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀκανθοειδῶν.* Τὸ γένος περιλαμβάνει ἓν μόνον εἶδος, τὴν *γενδαροῦσαν τὴν κοινὴν* (Gendarusa vulgaris), ἥτις εἶναι ἰθαγενὲς δενδρύλλιον τῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν. Τὰ φύλλα της καὶ αἱ ῥίζαι της ἔχουσιν ἐμετικὰς ἰδιότητας. Δ. Ν. Π.

γενεὰ (ἡ), κοιν. ***γενιά***· τὸ σύνολον τῶν εἰς ἕνα κοινὸν γενάρχην ἀναγόντων τὸ γένος ἀπ' αὐτοῦ τοῦ γενάρχου μέχρι τοῦ ἐσχάτου ἀπογόνου, ἄλλως *γένος*: «ἡ γενεὰ τῶν Ἀλκμεωνιδῶν, τῶν Κοδριδῶν, τῶν Βουταδῶν κλπ.»· || οἱ εἰς περίοδόν τινα χρόνου ζήσαντες ἄνθρωποι ὡς σύνολον· «ἡ γενεὰ τῶν Μαραθωνομάχων,—τῶν Τουρκομάχων», «ἡ παροῦσα γενεά», οἱ νῦν ζῶντες καὶ δρῶντες, «ἡ παρελθοῦσα γενεά», οἱ πρὸ τῆς παρούσης γενεᾶς δράσαντες· || τὸ τριτημόριον τοῦ αἰῶνος (ἤδη ἀπὸ τοῦ Ἡροδότου «ἐδίδαξεν ἐπὶ μίαν γενεὰν ἐτῶν»· || φρ. «τὸν ἐπέρασε γενεὲς δεκατέσσερες», τὸν ἐξύβρισε δεινῶς, τοῦ ἀπηρίθμησε τὰ ὀνείδη τῆς οἰκογενείας του· || εὐγενὴς καταγωγή, ἐπιφανὴς οἰκογένεια: παροιμ. «ἔπαρε νιὸν ἀπὸ γενιὰν καὶ σκύλλον ἀπὸ μάντρα»· || καθόλου, καταγωγή, γένος: παροιμ. «ἄσπρος σκύλλος, μαῦρος σκύλλος, ὅλοι οἱ σκύλλοι μιὰ γενιά», «ὅλοι οἱ γύφτοι μιὰ γενιά», ὅτι οἱ τοῦ αὐτοῦ γένους ἢ τῆς αὐτῆς ἐνασχολήσεως ἢ τῶν αὐτῶν παραδόσεων ἄνθρωποι ἔχουν τὰ αὐτὰ ἐλαττώματα. [Βλ. καὶ γένος.] Β. Φ.

— **«Γενεὰ Νέα»**· βλ. «Νέα Γενεά».

Γενεὰ *[Μυθολ.].* Προσωποποιία τοῦ ἀρχεγόνου οἰκισμοῦ τῆς Φοινίκης, ἀδελφὴ τοῦ Αἰῶνος ἢ τοῦ Πρωτογόνου καὶ τοῦ Γένους, ἀμφοτέρων λάτρεων τῆς ἡλιακῆς θεότητος *Βεελσάμου.* Ὁ Βεελσάμης οὗτος εἶναι ὁ θεὸς τοῦ φωτὸς παρὰ τοῖς Φοίνιξι, ὀνομαζόμενος καὶ *Σάμας.* Τὸ ὄνομα αὐτοῦ σημαίνει τὸν κύριον τοῦ οὐρανοῦ· ἀλλὰ καὶ ὡς *Βάλσαμος* φέρεται τὸ αὐτὸ ὄνομα, ὡς θεότης τῶν Γνωστικῶν. ΙΑΚ. Χ. Δ.

Γενεά, ***Μεγάλη*** — *[Γεωγρ.].* Ὀνομασία δοθεῖσα ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς εἰς τὸ ἐν τῇ ὑποδιοικήσει Δρογγυλίου τοῦ νομοῦ Ἀδριανουπόλεως τῆς Α. Θρᾴκης χωρίον Βουγιοὺκ-Δολιούκ, ὅπερ τῷ 1920 ἠρίθμει 424 κατοίκους. Δ. Ε. Μ.

— **Γενεά,** ***Μικρὰ*** — *[Γεωγρ.].* Ὀνομασία δοθεῖσα ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς εἰς τὸ ἐν τῇ ὑποδιοικήσει Δρογγυλίου τοῦ νομοῦ Ἀδριανουπόλεως τῆς Α. Θρᾴκης χωρίον Κιουτσοὺκ-Δολιούκ, ὅπερ τῷ 1920 ἠρίθμει 144 κατοίκους. Δ. Ε. Μ.

γενεαλογία (ἡ)· ὁ κατάλογος τῶν ἐπαλλήλων γεννητόρων ἀπὸ τοῦ γενάρχου μέχρι τοῦ ἀπογόνου, εἰς ὃν ἡ γενεαλογία ἀναφέρεται: «ἡ γενεαλογία τοῦ Περικλέους,—τοῦ Σόλωνος».

— *[Ἐγκυκλ.]* Ἡ ἐξεύρεσις καὶ ἡ ταξινόμησις τῆς γενετικῆς σειρᾶς τῶν ἀνθρώπων ἀπετέλεσεν ἐνωρίτατα ἀντικείμενον ἰδιαιτέρας ἐρεύνης, σκοπούσης κυρίως τὴν κύρωσιν τῆς κοινωνικῆς ἱεραρχίας καὶ τὴν λύσιν τῶν διαφόρων κληρονομικῶν προβλημάτων. Σὺν τῷ χρόνῳ ἡ γενεαλογία ἐξειλίχθη εἰς ἰδιαιτέραν ἐπιστήμην, ἥτις κατήντησεν ἀπαραίτητος ἐπίκουρος τῆς καθόλου ἱστορίας. Τῆς ἐπιστήμης ταύτης διακρίνονται δύο μέρη: τὸ θεωρητικὸν καὶ τὸ πρακτικόν. Τὸ πρῶτον ἀφορᾷ τὰς χρησιμοποιητέας μεθόδους διὰ τὴν ἀποκατάστασιν καὶ ἐξεύρεσιν τῆς γενεαλογικῆς σειρᾶς, τὸ δεύτερον ἀποτελεῖ ἐφαρμογὴν συγκεκριμένην τῶν μεθόδων τούτων εἰς κρατούσας ἢ ὁπωσδήποτε ἀξιολόγους οἰκογενείας. Ἐπειδὴ ὅμως, ἐν τῇ Δύσει κατὰ τὸν μεσαίωνα καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῶν νεωτέρων χρόνων, ἡ ἀπόδειξις κληρονομικῆς εὐγενείας διὰ τῆς γενεαλογίας ἀπετέλει ζωτικὴν ἀνάγκην διὰ τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσιν ἀνωτέραν θέσιν ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἕνεκα τούτου καὶ ἕνεκα τῆς ματαιοδοξίας πολλῶν, ἡ γενεαλογικὴ ἐπιστήμη ἐξετράπη εἰς θεραπαινίδα τῶν ταπεινοτέρων ἐπιθυμιῶν, καὶ ἀδιαφοροῦσα διὰ τὴν ἀλή-

Digitized by Google

θειαν, ἐξυπηρέτησε τὰς ἑκάστοτε παρουσιαζομένας ἀνάγκας. Οὕτω εἶδον πολλάκις τὸ φῶς γενεαλογίαι καθ' ὁλοκληρίαν πλασταὶ καὶ ψευδεῖς, αἱ ὁποῖαι ἐπέφερον μεγίστην σύγχυσιν εἰς τὰς προσπαθείας τῆς ἀληθοῦς ἐπιστήμης.

Πρῶτος ἀποπειραθεὶς νὰ ἐξετάσῃ συστηματικῶς τὴν γενεαλογίαν εἶναι ὁ Γερμανὸς *Rüxner*, ὅστις τῷ 1527 ἐδημοσίευσε τὸ «Turnierbuch». Μετ' αὐτὸν τῷ 1563 ὁ *H. Zellius* ἐξέδωκεν ἐν Καινιξβέργῃ τὴν «Genealogia insignium imperatorum regum et principum». Ἀμφότεροι ἐν τῷ καταρτισμῷ τῶν γενεαλογικῶν δένδρων ἀνέρχονται εἰς θρυλικοὺς προγόνους. Πρόοδον εἰς τὴν γενεαλογίαν ἀπετέλεσεν ἡ «Germania topochronostemmatographica τοῦ *Bucelin*, ἐκδοθεῖσα ἀπὸ τοῦ 1655 μέχρι τοῦ 1678. Ἀλλ' ὁ πραγματικὸς ἱδρυτὴς τῆς ἐπιστημονικῆς γενεαλογίας εἶναι ὁ Γάλλος *Ἀνδρέας Duchesne*, δημοσιεύσας τὴν γενεαλογικὴν ἱστορίαν διαφόρων οἴκων τῆς Γαλλίας. Μετ' αὐτὸν ἔρχονται ὁ *P. d'Hozier*, ὁ *Ἀνσέλμος* ἐκ Sainte-Marie, ὁ *J. le Laboureur* καὶ ὁ *A. Lancelot*. Νεωτέρων χρόνων σημαντικὰ ἐπὶ τῆς γενεαλογίας ἔργα εἶναι: τοῦ *Hübner*, Genealogische Tabellen (Λειψία 1725—1733 τ. 4 ἐπανεκδοθέντες καὶ συμπληρωθέντες πολλάκις), τοῦ *Las Casas* (Lesage), Atlas généalogique (Παρίσιοι 1803), τοῦ *Koch*, Tables généalogiques des maisons souverains de l'Europe, τοῦ *Hopf*, Historisch-genealogischer Atlas (Γκότα 1858—1861 τ. 2), τὸ Almanach τοῦ Γκότα ἐκδιδόμενον κατ' ἔτος ἀπὸ τοῦ 1764, τὸ Peerage and Baronage of the British Empire, ἐκδιδόμενον κατ' ἔτος ἀπὸ τοῦ 1838, τὸ Giornale araldico-genealogico-diplomatico τοῦ *Crollanza*, ἐκδιδόμενον ἀπὸ τοῦ 1874, κλπ. Ἐν Ἑλλάδι ἐκ τῶν ἀσχοληθέντων μὲ τὴν γενεαλογίαν μνημονευτέοι οἱ *Κ. Χρηστομᾶνος, Εὐγ. Ραγκαβῆς* καὶ *Γρ. Καμπούρογλους*. —Κ.

γενεαλογικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν γενεαλογίαν: «γενεαλογικὸν δένδρον» (β. λ. γενεαλογία) «γενεαλογικὸς πίναξ».

— γενεαλογικὸν *ἔπος [Γραμματολ.]*. Ἐκαλεῖτο οὕτω τὸ ἔπος τὸ συντεταγμένον κατὰ τὴν γενεαλογικὴν μέθοδον, ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ ποιητὴς ἐπραγματεύετο μύθους θεῶν καὶ ἡρώων, ἐμφανίζων τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα σχέσιν τῶν γενῶν αὐτῶν. Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην τῶν γενεαλογικῶν ποιημάτων δύναται νὰ ταχθῇ τοῦ Ἡσιόδου ἡ «Θεογονία», διότι εἰς αὐτὴν οὗτος καταγράφει ἐν συστήματι συνεχεῖ καὶ εὐρύθμῳ τὰ γένη, τὰ ἀξιώματα καὶ καθόλου εἰπεῖν σύμπασαν τὴν ἱστορίαν τῶν ἑλληνικῶν θεῶν. Τοιοῦτον ἦτο καὶ ἄλλο ποίημα ὑπὸ τῶν παλαιῶν εἰς τὸν Ἡσίοδον προσγραφόμενον, τὸ καλούμενον «Κατάλογος γυναικῶν ἢ Μεγάλαι Ἠοῖαι», ἐν ᾧ ἐγίνετο λόγος ἐγκωμιαστικὸς περὶ τῶν ἡρωΐδων, ὅσαι ἐκ θεῶν ἐγέννησαν ἐπιφανεῖς ἄνδρας. Ἀλλ' ἰδίως τὸ γενεαλογικὸν ἔπος ἐκαλλιεργήθη κατὰ τοὺς μεθ' Ὅμηρον καὶ Ἡσίοδον χρόνους, ὅτε πλεῖστοι ποιηταὶ ἀνεφάνησαν εἰς ἑκάστην σχεδὸν ἑλληνικὴν χώραν, πραγματευθέντες ἐγχωρίους μύθους ἐν ἐπικῷ σχήματι καὶ κατὰ γενεαλογικὴν οἱ πλεῖστοι μέθοδον, συνάπτοντες δηλαδὴ μύθους οὐδὲν κοινὸν πρὸς ἀλλήλους ἔχοντας, καὶ οὕτως ἐκτείναντες τὴν σειρὰν ἐπὶ πολλὰς γενεάς. Πολλῶν ἐκ τῶν ποιητῶν τούτων περιεσώθησαν τὰ ὀνόματα καὶ λείψανα τῶν ποιημάτων αὐτῶν, μεταξὺ δὲ τούτων κατατάσσονται ὁ Κορίνθιος *Εὔμηλος*, ἀκμάσας κατὰ τὰ μέσα τοῦ Ζ' π. Χ. αἰῶνος καὶ ποιήσας «Κορινθιακά», ἐν οἷς κατεγράφοντο κορινθιακοὶ μῦθοι κατὰ χρονολογικὴν σειράν· ὁ ποιητὴς τῆς «Ἀλκμεωνίδος», πραγματευθεὶς ἐν αὐτῇ τὸν μῦθον τοῦ Ἀλκμέωνος καὶ τὴν ἐκστρατείαν τῶν Ἐπιγόνων ἐπὶ τὰς Θήβας· ὁ Ναυπάκτιος *Καρκίνος*, ποιήσας τὰ «Ναυπάκτια ἔπη»· ὁ σύγχρονος τοῦ Εὐμήλου Λακεδαιμόνιος *Κιναίθων*, πραγματευθεὶς εἰς τὰ ἔπη του τὴν γενεαλογίαν καὶ τὴν μυθικὴν ἱστορίαν τῶν Δωριέων καὶ τῶν Ἡρακλειδῶν· ὁ Ὀρχομένιος *Χερσίας*, ζῶν κατὰ τοὺς χρόνους τῶν ἑπτὰ σοφῶν καὶ συναγαγὼν μύθους ἐγχωρίους· ὁ Σάμιος *Ἄσιος*, πραγματευθεὶς τὴν γενεαλογίαν τῶν ἀρχόντων τῆς πατρίδος του. Πρὸς τούτοις μνημονεύονται ὁ *Ἡγησῖνος* ποιήσας «Ἀτθίδα», ὁ *Δίφιλος* «Θησηΐδα», ὁ *Μουσαῖος* «Θεσπρωτίδα», καὶ εἴ τις ἄλλος. Κ. ΑΡΑΠΗΣ

γενεαλόγιον (τὸ) *[Ζωοτεχν.]*. Καλεῖται οὕτως ὁ κατάλογος, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀναγράφονται ὑπὸ τῶν ἐπαγγελματιῶν κτηνοτρόφων, καὶ δὴ τῶν ἱπποτρόφων, τῶν βοοτρόφων καὶ τῶν κυνοτρόφων, πάντα τὰ σχετικὰ μὲ τὴν κατάστασιν τῶν διατρεφομένων ζῴων, ἤτοι αἱ γεννήσεις αὐτῶν, οἱ θάνατοι, αἱ ἐκποιήσεις κ.τ.λ. Πλὴν τοῦ προχείρου οὕτως εἰπεῖν καταλόγου, διατηροῦνται καὶ ἐπίσημα γενεαλογικὰ βιβλία, εἰς τὰ ὁποῖα ἀναγράφονται μὲ πάντας αὐτῶν τοὺς ζῳοτεχνικοὺς χαρακτῆρας τὰ ἄριστα τῶν διατρεφομένων ζῴων. Τα γενεαλογικὰ βιβλία τὸ πρῶτον ἐχρησιμοποιήθησαν ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ εἶναι γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα Stud-Book (βιβλία ἱπποφορβίας), ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ τῶν ἱππείων γενεῶν καὶ Herd-Book (βιβλία ἀγέλης), ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ βοῶν. Δ. Ν. Π.

γενεαλόγος (ὁ, ἡ)· ὁ τὴν γενεαλογίαν τινὸς ἐξερευνήσας, ἐξακριβώσας.

γενεαλογῶ (*—έω*)· ἐξερευνῶ, ἐξακριβῶ τὴν γενεαλογίαν τινός || παθ. ἀνάγω τὸ γένος, τὴν καταγωγήν: «ὁ Σόλων γενεαλογεῖται ἀπὸ τοῦ Κόδρου».

Γενεβιέβη, *ἁγία*. Ἁγία τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, γεννηθεῖσα περὶ τὸ 419, ἀποθανοῦσα τῷ 502 καὶ θεωρουμένη πολιοῦχος τῶν Παρισίων. Κατὰ τὴν παράδοσιν κατήγετο ἐκ Nanterne, ἀφωσιώθη εἰς τὸν Θεὸν ὑπὸ τοῦ ἁγίου Γερμανοῦ τῆς Ὠξέρρης, ἦλθεν εἰς Παρισίους, ἔσωσε τούτους κατὰ τὸ 451 πείσασα τοὺς κατοίκους νὰ παραμείνουν εἰς τὴν νῆσον, ὅπου ὁ Ἀττίλας δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ τοὺς προσβάλῃ, μετέβη μέχρι Troyes καὶ Arcis-sur-Aube πρὸς ἀναζήτησιν τροφίμων διὰ τοὺς Παρισινοὺς πολιορκουμένους ὑπὸ τοῦ Χιλδερίχου, ἵδρυσε ναὸν πρὸς τιμὴν τοῦ ἁγίου Διονυσίου, ἐδοξάσθη κα ἐν Ἀνατολῇ καὶ ἀπέθανε μετὰ πολλὰ ταξίδια ἐν Παρισίοις. Ἡ αὐθεντικότης ὅμως τῆς παραδόσεως ταύτης δὲν εἶναι μεγάλη. Τὸ γεγονὸς εἶναι ὅτι ἡ ἁγία Γενεβιέβη ὑπῆρξεν ἀντικείμενον λατρείας διαρκῶς ἐνισχυομένης. Ὁ ναὸς τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, ἔνθα εἶχον ἀποτεθῆ τὰ λείψανά της, ἔλαβε τὸ ὄνομά της, ὅπως καὶ ὁ νέος ναὸς ὅστις ἀντικατέστησε τὸν παλαιὸν κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα ἐπὶ τοῦ ὄρους τῆς Ἁγίας Γενεβιέβη, καὶ ὅστις ἐκοσμήθη διὰ τοιχογραφιῶν τοῦ Puvis de Chavannes, ἀναπαριστωσῶν σκηνὰς ἐκ τοῦ βίου τῆς ἁγίας. Ἡ μνήμη της ἐπιτελεῖται τῇ 9ῃ Ἰανουαρίου. —Ω.

— *[Εἰκονογρ.]* Ἡ ἁγία Γενεβιέβη, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἰδιότητός της ὡς πολιούχου τῶν Παρισίων καὶ τῶν ποικίλων θρύλων καὶ παραδόσεων, αἵτινες ἀνεπτύχθησαν περὶ αὐτήν, ἀπησχόλησε καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς πλείστους ἐκπροσώπους τῆς γαλλικῆς τέχνης. Συνήθως ἀπεικονίζεται ὡς νεαρὰ χωρικὴ περιβαλλομένη ἀπὸ τὰ πρόβατά της ἢ προσευχομένη πρὸς τὸν Θεόν. Ἐκ τῶν ζωγραφικῶν ἔργων, τῶν ἀναφερομένων εἰς αὐτήν, σημειοῦμεν τοὺς πίνακας τοῦ Philippe de Champagne, ἀποκειμένους εἰς τὸ μουσεῖον τῶν Βρυξελλῶν, τοῦ J. Gigoux (Σαλὸν τοῦ 1841), τοῦ Al. Debacq (1842), τοῦ Alophe (1850), τοῦ Th. Salmon (1850), τοῦ Maurice de Vaines (1852), τοῦ G. Tyr (1855), τοῦ H. Debon (1859), τοῦ Aug. Charpentier (1870) κλπ. Ἐκ τῶν γλυπτικῶν ἔργων μνημονεύομεν τὰ ἔργα τῶν: Debay père (ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Μαγδαλινῆς, Παρίσιοι), A. Etex (Σαλὸν τοῦ 1836), P. Loison (ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Ἀμβροσίου, Παρίσιοι), Penaud (ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου du Saint-Sacrement, Παρίσιοι), P. Hebert (ἐν τῇ προσόψει τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου τοῦ Ὄρους), Leharivel-Durochel (ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Κλοτίλδης, Παρίσιοι), Boitel (Σαλὸν τοῦ 1845), H. Cailleux (Σαλὸν τοῦ 1853) κλπ. Ἐκ τῶν ἀπειροπληθῶν ἐσταμπῶν, αἵτινες ἐξετελέσθησαν ἐπὶ τῇ βάσει ἔργων ἀναφερομένων εἰς τὴν ἁγίαν Γενεβιέβην, σημειοῦμεν τὰ ἔργα τῶν: Ambraham Bosse, Ben. Audran, N. Bazin, J. Boulanger, P. Daret, M. Lasne, J. Ganière, P. van Ballin, C.-N. Cochin, Ba échon, Et. Jeaurat, J. Barbié, C. Halbauer, J.-A. Allais κλπ. Ἐπὶ πλέον ἀναφέρομεν τὸν πίνακα τοῦ Φραγκίσκου Μιλλὲ τὸν ἀπεικονίζοντα τὴν «Ἁγίαν Γενεβιέβην δεχομένην τὴν εὐλογίαν τοῦ ἁγίου Γερμανοῦ» (ἐκτεθέντα εἰς τὸ Σαλὸν τοῦ 1765) καὶ τὰς τρεῖς τοιχογραφίας τοῦ Puhon ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Εὐσταθίου ἐν Παρισίοις, ἀπεικονιζούσας «Τὴν ἁγίαν Γενεβιέβην συναντῶσαν τοὺς ἁγίους Γερμανὸν καὶ Λουδοβῖκον», «Τὴν Ἁγίαν Γενεβιέβην ἀποδίδουσαν εἰς τὴν μητέρα της τὴν ὅρασιν», καὶ «Τὴν ἁγίαν Γενεβιέβην διανέμουσαν τροφὰς εἰς τοὺς ἐν Παρισίοις πολιορκουμένους». Ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου θέματος εἰργάσθη καὶ ὁ Schnetz ἐν πίνακι ἐκτεθέντι εἰς τὸ Σαλὸν τοῦ 1824 καὶ ἀποκειμένῳ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Ὁ Lécurieux καὶ ὁ Maison ἀπεικόνισαν τὴν «Ἀποθέωσιν τῆς ἁγίας Γενεβιέβης», ὁ μὲν πρῶτος ἐν τῷ ναῷ τῶν Λευκοχιτώνων μοναχῶν, ὁ δὲ δεύτερος ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Νικολάου du Chardonnet. Ὁ Στέφανος-Ἱππόλυτος Μαιντρόν, τέλος, ἐξειργάσθη θαυμάσιον μαρμάρινον σύμπλεγμα ἀπεικονίζον τὴν «Ἁγίαν Γενεβιέβην σιαματῶσαν τὸν Ἀττίλαν». Ι. Μ. Π.

— Γενεβιέβης *ἁγίας, ὄρος*—(Montagne Sainte Geneviève) *[Γεωγρ.]*. Οὕτω καλεῖται μία τῶν κεντρικῶν συνοικιῶν τοῦ νοτίου τμήματος τῶν Παρισίων, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Σηκουάνα, εὑρισκομένη ἐπὶ ὑψώματος, ὅπου ἔχουν συγκεντρωθῆ τὰ σπουδαιότερα ἐκπαιδευτικὰ καθιδρύματα, ἡ Σορβόννη, τὸ Κολλέγιον τῆς Γαλλίας, ἡ Νομικὴ Σχολή, τὸ Πολυτεχνεῖον, καθὼς καὶ τὸ Πάνθεον, καὶ πολλὰ ἄλλα κολλέγια καὶ λύκεια. Κατὰ τὴν ρωμαϊκὴν ἐποχὴν τὸ ἱκανῶς ἰσοπεδωμένον σήμερον ὕψωμα τοῦτο ἀπετέλει λόφον δεσπόζοντα τῆς κοιλάδος τοῦ Σηκουάνα καὶ τοῦ Μπιέβρ, ἐκαλεῖτο δὲ mons Lucotitius. Ἐκ τῶν γενομένων ἀνασκαφῶν ἀπεδείχθη ὅτι ὁ λόφος κατῳκεῖτο κατὰ τοὺς τέσσαρας πρώτους αἰῶνας μ. Χ. καὶ ἀπετέλει τὸ κέντρον τῶν δημοσίων κτιρίων τῆς ἐποχῆς Ἡ σημερινὴ ὀνομασία ὀφείλεται εἰς τὴν πολιοῦχον τῶν Παρισίων *ἁγίαν Γενεβιέβην*, ἡ ὁποία ἐτάφη ἐντὸς τοῦ ἀββαείου, τὸ ὁποῖον ἔκτισεν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου ὁ Κλόβις κατὰ τὸ 508 μ. Χ. Κατὰ τὸν μεσαίωνα ὁ λόφος ἐκαλύπτετο ἀπὸ πολλὰ μοναστήρια, κολλέγια καὶ ἐκκλησίας. —Μ.

— Γενεβιέβη τῆς *Βραβάντης*· βλ. **Γενοβέφα**.

Γένεβρον *ὄρος* (Mont Genèvre) *[Γεωγρ.]*. Λαιμὸς τῶν γαλλικῶν Ἄλπεων, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Μπριανσὸν τοῦ νομοῦ τῶν Ἄνω Ἄλπεων, ἀποτελῶν τὸ χαμηλότερον τμῆμα τῶν μεγάλων Ἄλπεων, ἐπὶ ὕψους 1860 μέτρων. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐκαλεῖτο mons Matrona καὶ κατόπιν mons Genebrae, ἕνεκα δὲ τῆς εὐκολίας μεθ' ἧς δύναταί τις νὰ διέλθῃ τοῦτον ἀπετέλεσεν ἀνέκαθεν μίαν τῶν μᾶλλον πολυσυχνάστων διόδων τῶν Ἄλπεων καὶ εὐρεῖαν θύραν εἰς πολυαρίθμους εἰσβολάς. Ἐκ τῆς διόδου ταύτης διῆλθον οἱ Γαλάται, πιθανῶς ὁ Ἀννίβας, ὁ Καῖσαρ, ὁ Ἰουλιανός, ὁ Καρλομάγνος, ὁ Κάρολος ὁ Η' κ. τ. λ. Κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα ἐπὶ τοῦ ὀροπεδίου τῆς διόδου ἱδρύθη ἄσυλον, χρησιμεῦον ὡς νοσοκομεῖον καὶ ὡς ξενών. Σήμερον διέρχεται δι' αὐτοῦ ἁμαξιτὴ ὁδὸς κατασκευασθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος τῷ 1802. Πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ γεγονότος ἐστήθη ἐκεῖ ὀβελίσκος. —Μ.

γενέθλια (τὰ) (οὐδέτ. πληθ. τοῦ ἐπιθ. γενέθλιος ὡς οὐσιαστ.)· ἡ ἐπὶ τῇ γεννήσει τινὸς ἑορτή || ἡ ἐπέτειος τῆς ἡμέρας τῆς γεννήσεως ζῶντος ἀνθρώπου. (Ἐπὶ τεθνεώτων λέγεται *γενέσιον* ἢ *γενέσια*.)

—*[Ἀρχαιολ.]*. Παρ' ἀρχαίοις *γενέθλια* ἐκαλοῦντο: 1) ἡ ἡμέρα τῆς γεννήσεώς τινος καὶ 2) ὁ κατ' ἔτος ἑορτασμὸς τῆς ἡμέρας ταύτης, ἡ ἐπέτειος αὐτῆς. Εἰ καὶ τὸ ἔθος τοῦ ἑορτασμοῦ τῶν γενεθλίων ἦτο ἀρχαιότατον, οὐδὲν περὶ αὐτῶν ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ποιητῶν. Κατὰ τοὺς μακεδονικοὺς ὅμως χρόνους ὑπάρχουσι πλείονες μαρτυρίαι περὶ τῶν γενεθλίων. Ἀπὸ τοῦ καθορισμοῦ τοῦ ἡμερολογίου ἦτο εὔκολος ἡ συγκράτησις τῆς γενεθλίου ἡμέρας εἴτε πραγματικῆς εἴτε ὑποθετικῆς (θεῶν ἢ ἡρώων). Ἐν Ἀθήναις αἱ ἡμερομηνίαι τῆς γεννήσεως ἀνεγράφοντο ἐν τοῖς γραμματείοις τῶν φρατόρων καὶ τοῦ δήμου. Καθ' ἑκάστην λοιπὸν ἐπέτειον ἤγετο μικρὰ θρησκευτικὴ ἑορτή, καθ' ἣν ἐτελεῖτο θυσία («θύειν τοῖς γενεθλίοις»). Κατὰ τοὺς ἑλληνιστικοὺς χρόνους λόγῳ τῆς ἐπιδράσεως τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Ρώμης τὰ γενέθλια ἑωρτάζοντο μετὰ πλείονος ἐπισημότητος. Προσεφέροντο δῶρα, ἥτις συνήθεια ἦτο πολὺ ἀρχαιοτέρα («γενεθλίων δόσις» *Αἰσχ*. Εὐμ. 7), παρετίθεντο δεῖπνα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μετὰ μουσικῆς, χοροῦ καὶ μίμων, ἀπεστέλλοντο εὐχετήρια ἐπιγράμματα ἢ ποιήματα, ἀφιεροῦντο βιβλία καὶ ἀπὸ τοῦ Β' μ. Χ. αἰῶνος συνετίθεντο καὶ λόγοι «γενεθλιακοί». Σκοπὸς τῆς ἑορτῆς ταύτης ἦτο ἡ ἐξευμένισις τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ἡ ἀποτροπὴ τοῦ κακοῦ δαίμονος, οἵτινες συνώδευον πάντα ἄνθρωπον ἅμα τῇ γεννήσει του. Παρὰ Ρωμαίοις ἤγετο ἡ αὐτὴ ἑορτὴ (dies natalis) κυρίως τοῦ πατρὸς ἑκάστης οἰκογενείας. Ἡ ἡμέρα ἐθεωρεῖτο εὐτυχὴς (dies candidus) καὶ ἐπανηγυρίζετο διὰ συμποσίων, προσφορᾶς δώρων, ἀφιερώσεως βιβλίων καὶ θυσίας εἰς τοὺς Λάρητας καὶ εἰς τὸν Genius natalis ἐπὶ ἀνδρῶν ἢ εἰς τὴν Juno natalis ἐπὶ γυναικῶν. Ἐπίσης οἱ Ρωμαῖοι ἑώρταζον τὴν ἐπέτειον τῆς ἱδρύσεως ναῶν, ὡς τοῦ Ἡρακλέους, τοῦ Κυρίνου, τοῦ Κάστορος καὶ Πολυδεύκους, τοῦ Ἡλίου καὶ τῆς Σελήνης, τῆς Ἀρτέμιδος, τοῦ Διὸς Ἀλάστορος (Jupiter Ultor) κλπ. ὡς καὶ τῆς ἱδρύσεως τῆς Ρώμης (natalis Urbis). Ἐπὶ αὐτοκρατορίας ἑωρτάζοντο, συνήθως μετ' ἀγώνων ἐν τῷ Ἱπποδρόμῳ, τὰ γενέθλια τῶν αὐτοκρατόρων καὶ τῶν πριγκίπων, ἐνόσῳ ἔζων. Ἀπὸ τοῦ 70 μ. Χ. ἑώρταζον καὶ τὰ «γενέσια» (βλ. λ.) τῶν θεοποιηθέντων αὐτοκρατόρων (divi), ὡς τοῦ Αὐγούστου, Βεσπασιανοῦ, Τιτου, Νερβα, Τραϊανοῦ κ. τ. λ. —Β.

—**γενεθλίων** τῆς *Θεοτόκου, μοναί*—. 1) Ἐν *Κατερινοῦ* τῆς ἐπαρχίας Μεσολογγίου. Κεῖται ἐντὸς χαράδρας παρὰ τὰ βόρεια κράσπεδα τοῦ Ἀρακύνθου (Ζυγοῦ), μίαν ὥραν περίπου μακρὰν τοῦ χωρίου Γοβαλοῦς καὶ ἐντὸς τῆς περιφερείας τούτου. Εἶναι κτίσμα τῶν χρόνων τῆς τουρκοκρατίας καὶ δὴ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ὡς ἐξ ἐπιγραφῆς ἐξάγεται. Ἑορτάζουσα τὴν 8ην Σεπτεμβρίου, συγκεντρώνει ὅλον τὸν πληθυσμὸν τῆς Μακρυνείας καὶ τῶν ἄλλων πέριξ τόπων εἰς ἐτησίαν ἐμπορικὴν πανήγυριν γινομένην ἐντὸς τῆς Γαβαλοῦς. —2) Ἐν *Τατόρια*. Εἶναι ἐκτισμένη μεταξὺ τοῦ Ἀγραφιώτη καὶ Ἀχελῴου και κατέχει ὡς ἰδιοκτησίαν αὐτῆς ἅπασαν τὴν χερσονησοειδῆ λωρίδα γῆς, ἥτις σχηματίζεται μεταξὺ τῶν δύο ποταμῶν. Σπουδαιότερον τῶν ἐν τῇ μονῇ σῳζομένων κειμηλίων εἶναι ἐπιτάφιος χρυσοκέντητος τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας ἡ μονὴ διετήρει σχολήν, εἰς τὴν ὁποίαν μεταξὺ ἄλλων διαπρεπῶν λογίων καὶ κληρικῶν ἐφοίτησεν Εὐγένιος ὁ Αἰτωλός, ὁ μετὰ ταῦτα ἱδρυτὴς τῆς περιφήμου σχολῆς τῶν Ἀγράφων. Ὡς ἐκ τῆς ἐ. ικαίρου θέσεώς της ὑπῆρξε καταφύγιον τῶν Κλεφτῶν· ἐπιδεικνύεται εἰσέτι ὑπὸ τῶν μοναχῶν ἀργυροῦν ἐπιτάφιον

Digitized by Google

κανδήλι, τὸ ὁποῖον ὁ Κατσαντώνης ἐδώρησεν εἰς τὴν μονήν. Αὕτη ἐπυρπολήθη κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐπαναστάσεως. Τῷ 1840 ὁ βασιλεὺς Ὄθων περιοδεύων τὸν τόπον καὶ πληροφορηθεὶς τὰ τῆς ἱστορίας τῆς μονῆς ἀπέστειλε Βαυαροὺς μηχανικούς, οἵτινες ἐπεστάτησαν εἰς τὴν ἀνέγερσιν τῆς νέας ἐκκλησίας (1841—1843), κτισθείσης μεσημβρινώτερον τῆς ἀρχαίας μὲ ἐντελῶς βυζαντινὸν ρυθμόν. Δ. Ν. Λ.

— 3) *Βελλᾶς*. Ἐν τῇ κοινότητι Νεγράδων τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, μὲ 30 μοναχούς. Διατηρεῖ καὶ σχολὴν ἱερατικήν.

— 4) *Δουραχάνης*. Ἐν τῇ κοινότητι Ἀρδομίσιης τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ἔχουσα 9 μοναχούς. Καὶ ἄλλαι τινὲς μικρότεραι.

γενεθλιάζω· ἑορτάζω τὰ γενέθλια.

γενεθλιακός, *—ή, —όν*· ὁ τῶν γενεθλίων ἢ ἐπὶ τοῖς γενεθλίοις: «γενεθλιακὸν ποίημα».

γενεθλιαλογία (ἡ) ἢ *γενεθλιολογία*· ἡ ἐξέτασις τῶν γενεθλίων ἀστερισμῶν καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς ἐξαγωγὴ συμπερασμάτων περὶ τῆς μελλούσης τύχης τινός. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς μαντείας, προερχόμενον ἐκ τῆς ἀντιλήψεως ὅτι οἱ ἀστέρες ἀσκοῦσιν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν τυχῶν τοῦ ἀνθρώπου, ἦτο εὐρύτατα διαδεδομένον κατὰ τὴν ἀρχαιότητα.

γενεθλιαλόγος (ὁ, ἡ)· ὁ καταρτίζων τὴν γενεθλιακὴν κλίμακα.

Γενέθλιον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. —1) Τοποθεσία τις παρὰ τὴν ἀρχαίαν Τροιζῆνα καὶ ἐπὶ τῆς ἀπ' αὐτῆς εἰς τὸν λιμένα Πώγωνα ὁδοῦ, πλησίον τῆς ἀρχαίας Κελενδέρεως. Ἡ τοποθεσία αὕτη εἶχε κληθῆ οὕτω. διότι ἐν αὐτῇ ἐπιστεύετο ὅτι εἶχε γεννηθῆ ὁ *Θησεύς*. Παρὰ τὸ χωρίον αὐτὸ ὑπῆρχε καὶ ναὸς τοῦ Ἄρεως, ἔνθα ἐλέγετο ὅτι εἶχε νικήσει ὁ Θησεὺς τὰς Ἀμαζόνας.—2) Τοποθεσία τις ἐν Ἀργολίδι, παρὰ τὴν ὁποίαν ὑπῆρχεν ἡ *Δίνη*, πηγὴ γλυκέος ὕδατος ἐντὸς τῆς θαλάσσης. Τὸ ὕδωρ τῆς Δίνης ἐπιστεύετο, κατὰ τὸν Παυσανίαν (VIII. 7. 1), ὅτι προήρχετο ἐκ τοῦ Ἀργοῦ πεδίου τῆς Μαντινείας, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπῆρχε χάσμα, ἔνθα ἠφανίζετο τὸ ἐκ τῶν ὀρέων εἰς τὴν πεδιάδα κατερχόμενον ὕδωρ. Εἰς τὴν Δίνην ἔρριπτον οἱ Ἀργεῖοι ἀρχαιότερον ἵππους κεκοσμημένους μὲ χαλινοὺς ὡς θυσίαν εἰς τὸν Ποσειδῶνα. Ἡ Δίνη δὲν ἀπέχει πολὺ τοῦ σημερινοῦ χωρίου *Κυβέρι*, εἰς τὸ ὁποῖον διαθερίζουσιν οἰκογένειαι ἐξ Ἄργους. ΚΑΨ.

γενέθλιος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ τῆς γεννήσεως: «γενέθλιος ἡμέρα»· τὸ οὐδ. **γενέθλια** (τὰ) ὡς οὐσ. (βλ. λ.).

— **γενέθλιοι** *θεοὶ* *[Θρησκειολ.]*. Ὠνομάζοντο οὕτω παρ' ἀρχαίοις αἱ τὴν εὐτεκνίαν καὶ πολυτεκνίαν παρέχουσαι θεότητες. Ὡς τοιαῦται δὲ εἶναι συγχρόνως οἱ φυσικοὶ προστάται τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του μέχρι τῆς τελευτῆς, ὅμοιαι κατὰ τοῦτο πρὸς τοὺς φύλακας ἀγγέλους ἢ τοὺς προστάτας ἁγίους. Ἐντεῦθεν ἐκτείνονται καὶ εἰς ὁδηγοὺς καὶ προμάχους ὁλοκλήρου τῆς οἰκογενείας ἢ ὁμάδος οἰκογενειῶν καὶ θεωροῦνται συγχρόνως κατὰ φυσικὸν λόγον καὶ ὡς κτήτορες καὶ ὑπερασπισταὶ τῆς χώρας, ἐν τῇ ὁποίᾳ διατρίβει ἡ οἰκογένεια, ἀκριβῶς ὡς συμβαίνει περὶ τὴν λατρείαν πολλῶν ἁγίων, οἵτινες εἶναι συγχρόνως οἰκογενειακοὶ ἅγιοι καὶ προστάται τοῦ χωρίου, ἐν ᾧ λατρεύει αὐτοὺς ἡ οἰκογένεια ἢ ἡ πατριά. Οἱ γενέθλιοι θεοί, ὡς πλησιέστατοι ἀσκοῦσι τὴν μεγίστην ροπὴν ἐπὶ τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως τῶν ἀνθρώπων, συλλατρεύονται δὲ μετὰ τῶν *πατρῴων* καὶ τῶν *γαμηλίων*, πρὸ τοὺς ὁποίους καὶ ταυτίζονται. Παρ' Αἰσχύλῳ («Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις» 622) ἐπικαλεῖται ὁ Πολυνείκης «Θεοὺς γενεθλίους πατρῴας γῆς» ὡς τοὺς δραστικωτάτους ἀντιλήπτορας τῶν πόθων του. Οἱ κατὰ τὴν ἐπέτειον τῆς γεννήσεώς των θύοντες προσεύχονται πρὸς τοὺς γενεθλίους καὶ πατρῴους θεούς. Οἱ σύζυγοι προσφέρουν θυσίαν θεοῖς «γαμηλίοις, γενεθλίοις, ἐφεστίοις» κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἱεροκλέους («περὶ γάμου» παρὰ *Στοβαίῳ* Ἀνθολογ. 67, 24). Ὁ δὲ σχολιαστὴς τῆς πινδαρικῆς ᾠδῆς (Ὀλυμπ. 13, 105) τῆς εἰς τὸν Ξενοφῶντα ἀναφερομένης, ἑρμηνεύει τὸν γενέθλιον δαίμονα ὡς τὸ «συγκληρωθὲν δαιμόνιον», τουτέστι τὸν θεὸν «τὸν διοικοῦντα τοῦ Ξενοφῶντος τὸν βίον ἀπὸ τῆς γενέσεως». Ἡ λατρεία καὶ οἱ μῦθοι οἱ ἑκασταχοῦ ἐπικρατοῦντες καθορίζουν φυσικὰ τοὺς γενεθλίους θεοὺς τῶν διαφόρων γενῶν. Ὁ Ζεὺς ἐμφανίζεται παρὰ Πινδάρῳ ὡς ὁ οἰκογενειακὸς θεὸς τῶν ἐξ Αἰγίνης ἀδελφῶν Τιμοσθένους καὶ Ἀλκιμέδοντος (Ὀλυμπ. 8, 16), παρὰ τῷ αὐτῷ δὲ ποιητῇ ὡς θεὸς προστάτης τῶν ὁμαίμων Πελίου καὶ Ἰάσωνος Πυθ. 4, 167). Ἐν Ρόδῳ, ἔνθα κατεῖχε σημαίνουσαν θέσιν ἡ λατρεία τοῦ ἡλίου, ἐλάτρευον τι ἐς ἰδιαζόντως αὐτὸν ὡς θεὸν γενέθλιον τῆς οἰκογενείας των. Τὴν ἐπωνυμίαν *γενέθλιος* εὑρίσκομεν ἀναφερομένην καὶ εἰς τὸν Ποσειδῶνα, εἰς ὃν ὡς τοιοῦτον εἶναι καὶ ἀφιερωμένα ἱερά. Τοιοῦτο ἱερὸν Ποσειδῶνος γενεθλίου ὑπῆρχεν ἐν Σπάρτῃ, κατὰ τὸν Παυσανίαν (3,15,10), κείμενον παρὰ τὸ θέατρον, ἐν Ἀργολίδι, ὅπου ἔθυον ἵππους τῷ θεῷ παρὰ τὴν Δίνην (βλ. λ. Γενέθλιον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*), ἴσως δὲ καὶ ἐν Τροιζῆνι. Ὅτι ἡ ἐπίκλησις γενέθλιος ἦτο συχνὴ διὰ τὸν Ποσειδῶνα μαρτυρεῖ ἡ παρ' Ἀπολλωνίῳ τῷ Ροδίῳ διήγησις, καθ' ἣν ὁ Ἄμυκος ἐγένετο υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος γενεθλίου. Οἱ *θεοὶ γενέθλιοι* καλοῦνται ἐνίοτε καὶ *θεοὶ γενέται*, ὅτι δὲ ὀνομάζονται καὶ *θεοὶ πατρῷοι* ὑπεδηλώθη ἤδη ἐν ἀρχῇ. Τούτους ἐπικαλοῦνται αἱ Δαναΐδες παρ' Αἰσχύλῳ (Ἱκετιδ. 47), παρὰ δὲ Εὐριπίδῃ (Ἴων. 1130) προσφέρει ὁ Ξοῦθος θυσίαν εἰς αὐτούς, ὅτε πρὸς τιμὴν τοῦ υἱοῦ του θύει τὰ γενέθλια.

Τὸ ὄνομα γενέθλιοι προήγαγε τοὺς μεταγενεστέρους εἰς τὸ νὰ ἀνάγωσιν εἰς αὐτοὺς τὴν ἐν τῇ φύσει γέννησιν καὶ αὔξησιν καθόλου, ταυτίζοντες αὐτοὺς πρὸς τὴν ἐν αὐτῇ δρῶσαν δημιουργικὴν δύναμιν. Ὡς δηλαδὴ ὁ ἥλιος «ὀξειῶν ὁ γενέθλιος ἀκτίνων πατήρ», νοεῖται ὑπὸ τῶν σχολιαστῶν τοῦ Πινδάρου (Ὀλυμπ. 7, 70) ὡς ὁ ἔφορος πάσης γενέσεως, ὡς ἡ ἀρχικὴ δημιουργικὴ δύναμις, ἐξ ἧς τὰ πάντα ἀπορρέουσι καὶ δι' ἧς συντηροῦνται τὰ πάντα, τοιουτοτρόπως θεωροῦνται οἱ θεοὶ γενέθλιοι ὡς ὑποδηλοῦντες τὴν δημιουργικὴν καθόλου δύναμιν, ἐξ ἧς καὶ δι' ἧς ἡ γένεσις τῶν ἐν τῷ κόσμῳ. Ἐντεῦθεν συμβαίνει λ. χ. ὅτι ὁ *Ποσειδῶν Γενέθλιος*, θεὸς προστάτης ὡρισμένων οἰκογενειῶν, παρανοεῖται ὑπὸ τῶν σχολιαστῶν, οἵτινες τὸν ὅρον *Γενέθλιος* ἐξηγοῦσιν ἀνάγοντες εἰς τὴν φιλοσοφικὴν δόξαν, καθ' ἣν τὸ ὕδωρ ἀποτελεῖ τὸ στοιχεῖον καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐν τῷ κόσμῳ γενέσεως.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Pauly-Wissowa* ἐν λ. Γενέθλιος.— *Wide*, Lakonische Kulte.— *Τοῦ αὐτοῦ*, De sacris Troezeniorum.— *Bader*, De dis πατρῴοις. Ν. Ι. Λ.

Γενέθλιος. Καταγόμενος ἐκ Πετρῶν τῆς Παλαιστίνης, κατὰ τὸν Σουίδαν ἐν λ.), υἱὸς δὲ Γενεθλίου τινός, ἦτο σοφιστὴς καὶ διδάσκαλος τῆς ρητορικῆς, μαθητὴς δὲ τοῦ Μινουκιανοῦ. ἀκμάσαντος ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Γαλιηνοῦ (260—268 μ. Χ.). Κατὰ τὸν αὐτὸν Σουίδαν ἦτο δεξιὸς τὴν φύσιν καὶ μνημονικώτατος, «ἀντεπαίδευσε δὲ καὶ ἐν Ἀθήναις Καλλινίκῳ τῷ διασήμῳ». Ἔγραψε λαλιά, ἤτοι διαλέξεις καὶ μελέτας ρητορικὰς καὶ ρητορικὰ ὑποδείγματα καὶ ἀσκήσεις κατὰ τὸν τρόπον τοῦ διδασκάλου (προγυμνάσματα), προσέτι δὲ λόγους πανηγυρικούς. Ἐτελεύτησε πολὺ νέος. Κ. Α.

γένεια (τά)· βλ. γένειον.

γενειάζω· ἀποκτῶ γένειον, εἶμαι εἰς ἡλικίαν καθ' ἣν φύεται τὸ γένειον.

γενειακός, *—ή, —όν*· ὁ τοῦ γενείου, ὁ τῆς κάτω σιαγόνος ἐφ' ἧς φύεται τὸ γένειον.

— **γενειακὴ** *ἄκανθα* *[Ἀνατομ.]*. Κάθετος ἀκρολοφία ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας τῆς κάτω γνάθου, ἀντιστοιχοῦσα τῇ γενειακῇ συμφύσει, προέχουσα πρὸς τὰ κάτω εἰς τέσσαρα φύματα, ἐξ ὧν ἐκφύονται οἱ γενειογλωσσικοὶ καὶ οἱ γενειοϋοειδεῖς μύες.

— **γενειακὴ** *ἀρτηρία* *[Ἀνατομ.]*. Ἡ κάτω φατνιακὴ ἀρτηρία, ἥτις εἰσδυομένη διὰ τοῦ ἔσω γναθιαίου τρήματος εἰς τὸν ἔσω γναθιαῖον πόρον τῆς κάτω γνάθου, ἐξέρχεται διὰ τοῦ γενειακοῦ τρήματος εἰς τὸ πρόσωπον ὡς *γενειακὴ ἀρτηρία*· διανέμεται δὲ εἰς τὸ γένειον, ἀναστομουμένη ἅμα μετὰ τῶν πέριξ ἀρτηριῶν.

— **γενειακὴ** *σύμφυσις* *[Ἀνατομ.]*. Ἡ γραμμή, καθ' ἣν ἑνοῦνται διὰ συμφύσεως ἐν τῷ μέσῳ τὰ δύο ἡμιμόρια τοῦ ὀστοῦ τῆς κάτω γνάθου.

— **γενειακὸν** *νεῦρον* *[Ἀνατομ.]*. Παριστᾷ τὸ πέρας τοῦ κάτω φατνιακοῦ νεύρου, ὅπερ διὰ τοῦ ἔξω γναθιαίου τρήματος ἀναδύεται εἰς τὸ πρόσωπον ὡς γενειακὸν νεῦρον· διανέμεται εἰς τὸ δέρμα τοῦ γενείου καὶ εἰς τὸ δέρμα καὶ τὸν βλεννογόνον τοῦ κάτω χείλους.

— **γενειακὸν** *ὄγκωμα* ἢ *γένυς* *[Ἀνατομ.]*. Πυραμιδοειδὲς ἔπαρμα, ὅπερ σχηματίζει ἐπὶ τὰ κάτω ἡ κατὰ τὴν μέσην γραμμὴν τῆς ἔξω ἐπιφανείας τῆς κάτω γνάθου προέχουσα κάθετος γναθιαία ἀκρολοφία ἢ ἄκανθα. Τὸ γενειακὸν ὄγκωμα καλεῖται ὑπ' ἄλλων καὶ *γένειον*.

— **γενειακὸν** *τρῆμα* *[Ἀνατομ.]*. Διπλῆ ἢ τριπλῆ εὐμεγέθης ὀπὴ ἐπὶ τῆς ἔξω ἐπιφανείας τῆς κάτω γνάθου ἑκατέρωθεν τοῦ γενειακοῦ ὀγκώματος.

— **γενειακὸν** *φῦμα* *[Ἀνατομ.]*. Ὄγκωμα δίκην φύματος, προέχον ἐπὶ τοῦ κάτω χείλους τοῦ σώματος τῆς κάτω γνάθου οὐ μακρὰν καὶ ἑκατέρωθεν τῆς ἐπὶ τῆς μέσης γραμμῆς τῆς γνάθου καθέτου προσθίας ἀκρολοφίας ἢ γναθιαίας ἀκάνθης.

— **γενειακὸς** *μῦς* ἢ *ἀνελκτὴρ τοῦ γενείου* *[Ἀνατομ.]*. Μῦς διφυὴς ἑκατέρωθεν τῆς γενειακῆς συμφύσεως, κείμενος ἐπιπολῆς ὑπὸ τὸ δέρμα· ἕλκει τὸ δέρμα τοῦ γενείου πρὸς τὰ ἄνω, ὡς ἐπὶ ἀγανακτήσεως. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

Γένειας, ***Γεώργιος***. Ἀγωνιστὴς καὶ ἰατροχειρούργος ἐξ Ἄρτης, ἀπ' ἀρχῆς τοῦ Ἀγῶνος ἀκολουθήσας τὰ στρατεύματα τῆς Ρούμελης, εἰς τὰ ὁποῖα προσέφερε τὰς ἐκδουλεύσεις του. Ἦτο ἐμπειρικὸς ἀλλ' ἱκανὸς εἰς τὴν τέχνην του. Ὑπέστη τὰς περιπετείας τοῦ Αἰτωλικοῦ, ᾐχμαλωτίσθη ἐπί τινα χρόνον, ἀλλ' ἀπελευθερωθεὶς ἐπανῆλθεν εἰς τὸ Μεσολόγγιον, ὅπου ἔζησε μέχρι τοῦ 1845. Ὁ ἀδελφός του *Σωτήριος*, συλληφθεὶς ἐν Ἄρτῃ κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς Ἐπαναστάσεως, ἀνεσκολοπίσθη. Γ. Δ. Κ.

γενειὰς *—άδος* (ἡ)· κοιν. *γενεάδα*· πολλὰ γένεια, μακρὸν γένειον: «τρέφω γενειάδα», ἀφίνω γένεια.

γενειογλωσσικὸς *μῦς* *[Ἀνατομ.]*. Ἐκφύεται ἐκ τῆς ὀπισθίας γενειακῆς συμφύσεως τῆς κάτω γνάθου καὶ αἱ μὲν τῶν ἰνῶν αὐτοῦ καταφύονται εἰς τὸ ὑοειδὲς ὀστοῦν, αἱ δὲ εἰς τὸν βλεννογόνον ὑμένα τῆς ράχεως τῆς γλώσσης ἀπὸ τῆς κορυφῆς μέχρι τῆς βάσεως. Ἕλκει τὴν γλῶσσαν πρὸς τὰ πρόσω καὶ κάτω. Νευροῦται ὑπὸ τοῦ ὑπογλωσσίου νεύρου. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

γένειον (τό)· ἡ κάτω σιαγών, ἄλλως *πώγων* ‖ αἱ τρίχες τῆς κάτω σιαγόνος, ἰδίως εἰς τὸν πληθ. ***γένεια*** (τά), ἰδιωμ. *γένι*, πληθ. *γένια*: «ἀφίνω γένεια» ‖ ἐπὶ τῶν σιτηρῶν, φυτῶν, ὁ θύσανος, ἡ φοῦντα τοῦ στάχυος τῶν σιτωδῶν ἄλλως: *ἀθέρας* ἢ *ἄνανον*; ‖ Παροιμιώδεις φράσεις: «ὁποιος ἔχει τὰ γένεια ἔχει καὶ τὰ χτένια» σημαίνουσα ὅτι ἡ δημιουργία μιᾶς ἀνάγκης ἀπαιτεῖ ἀπαραιτήτως καὶ τὴν ἱκανότητα πρὸς ἱκανοποίησίν της· «ἔπιασε τὸν πάπα ἀπὸ τὰ γένεια» ἐπὶ τῶν κομπορρημόνων καὶ καυχησιολόγων· «ὅλα γίνονται μόνο τοῦ σπανοῦ τὰ γένεια δὲν γίνονται», ἐπὶ αἰσιοδόξου ἀντιμετωπίσεως τῶν παρουσιαζομένων δυσκολιῶν· «καίονται τὰ γένειά σου, δόσμου ν' ἀνάψω» ἐπὶ ἀκαίρου ἢ ἀναρμόστου ἀπαιτήσεως.

— [ΑΝΘΡΩΠΟΛ.— ΑΝΑΤΟΜ.] Ἐν τῇ Ἀνθρωπομετρικῇ (κρανιομετρίᾳ) *γένειον* καλεῖται τὸ μᾶλλον προέχον σημεῖον τῆς ἔσω ἐπιφανείας τοῦ σώματος τοῦ ὀστοῦ τῆς κάτω γνάθου ἐπὶ τῆς μέσης γραμμῆς. Τὸ σημεῖον τοῦτο πίπτει συνήθως ἐπὶ τῆς ἔσω γενειακῆς ἀκάνθης, ἤ, ἐπὶ παρουσίας πολλῶν τοιούτων, κατὰ τὸ μέσον αὐτῶν.

Ἐν τῇ καθόλου ὅμως Ἀνατομικῇ (ὀστεολογίᾳ), ἡ λέξις γένειον δηλοῖ τὸ μᾶλλον προέχον τμῆμα τοῦ προβάλλοντος ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας ἐπάρματος κατὰ τὸ κάτω μέσον τμῆμα τῆς βάσεως τῆς κάτω γνάθου, δηλαδὴ τοῦ «γενειακοῦ ὀγκώματος». Τούτου τὸ πρὸς τὰ πρόσω πλέον προέχον κρανιομετρικὸν σημεῖον καλεῖται ἐν τῇ ἀνθρωπολογίᾳ «πωγώνιον» (ἔξω γενειακὴ ἄκανθα). Ἡ προβολὴ αὕτη τοῦ ὀστοῦ τῆς κάτω γνάθου, τὸ γένειον, ἀπετέλεσεν ἀνέκαθεν ἐνδιαφέρον ἀνθρωπολογικὸν πρόβλημα, ἄλυτον μέχρι σήμερον, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν. Τὸ γένειον παριστᾷ ἀναντιρρήτως ἀνθρώπειον χαρακτηριστικόν, ἐλλεῖπον ἀπὸ τὰ ἀμέσως ὑποδεέστερα θηλαστικά, τοὺς πιθήκους καὶ τοὺς ἀνθρωποειδεῖς ἀκόμη. Καὶ ἐπὶ μὲν τῶν συγχρόνων ἀνθρώπων τὸ γένειον ἀπαντᾷ, πλὴν τῶν καθαρῶς ἀτομικῶν ἐξαιρέσεων, γενικῶς εἰς ὅλας τὰς φυλάς, μὲ τινὰς παραλλαγὰς βεβαίως. Εἶναι ἧττον ἐκσεσημασμένον εἰς κατεχούσας τὰς κατωτάτας βαθμῖδας τῆς ἀνθρωπίνης κλίμακος φυλάς, καὶ ἰδίᾳ τοὺς Αὐστραλούς. τοὐναντίον δὲ μᾶλλον ἀνεπτυγμένον ἐπὶ τῶν Ἰνδῶν, Νέγρων, Κινέζων καὶ λίαν ἀνεπτυγμένον παρὰ τοῖς εὐρωπαϊκοῖς καθόλου λαοῖς. Ἐκ δὲ τῶν προϊστορικῶν φυλῶν, τὸ γένειον εὕρηται καλῶς μὲν ἀνεπτυγμένον ἐπὶ τοῦ «Νέου» ἀνθρώπου (Homo sapiens) καὶ δὴ κατ' ἐξοχὴν τοῦ «συγχρόνου» τοιούτου (Homo sapiens rezens), νεολιθικοῦ κλπ. καὶ ὀλιγώτερον ἐπὶ τοῦ «παλαιοντολογικοῦ» (Homo sapiens fossilis), τῶν νεωτέρων παλαιολιθικῶν περιόδων, Κρομανιονίου κλπ. Ὀλιγώτερον δ' εὕρηται ἀνεπτυγμένον, ἐνίοτε δὲ καὶ μόλις ὑποτυποῦται, ἐπὶ τοῦ «παλαιοῦ» ἀνθρώπου (Homo primigenius), τῶν διαφόρων παλαιοντολογικῶν τύπων δηλαδὴ τοῦ Νεανδερταλίου ἀνθρώπου, τῶν παλαιοτέρων παλαιολιθικῶν περιόδων, μὲ τὴν κολοσσιαίαν ἀνάπτυξιν τῶν ὀδόντων. Τελείως στερεῖται γενείου ἐκ τῶν παλαιοντολογικῶν εὑρημάτων, τῶν σχετιζομένων μὲ τὸν ἄνθρωπον, μόνον ἡ «γνάθος τῆς Ἀϊδελβέργης» ἐμφανίζουσα τὴν πιθήκειον μορφολογίαν, τῆς «ἀγενείου» γνάθου τῶν ἀνθρωποειδῶν καὶ τῶν λοιπῶν πιθήκων. Ἐν τῇ ἐμβρυϊκῇ ἐποχῇ μόλις ὑποσημαίνεται, ἐπὶ τοῦ παιδίου ὅμως εἶναι ἤδη καταφανές. Ἑπομένως, τὸ γένειον ἀπαντᾷ εἰς ἅπασαν τὴν ἀνθρωπότητα παντὸς τύπου καὶ χρόνου.

Τὴν προβολὴν τῆς συμφύσεως καθόλου τῆς κάτω γνάθου δυνάμεθα καὶ νὰ μετρήσωμεν διὰ τῆς λήψεως τῆς «*γενειακῆς γωνίας*» (μεταξὺ ἐπιπέδου ἐφαπτομένου τοῦ κάτω χείλους τῆς γνάθου καὶ γραμμῆς φερομένης μεταξὺ «ὑποδοντίου» καὶ «γναθίου», ἢ ἄλλως). Ἡ γενειακὴ γωνία ποικίλλει ἀπὸ 54°—94° συνήθως ἐπὶ τῶν συγχρόνων ἀνθρώπων, σπανιώτατα δὲ ἐμφανίζεται ἀνοικτή. δηλαδὴ ἀνωτέρα τῶν 100°, ὡς ἀτομικὴ ἀνωμαλία. Ἐπὶ τοῦ παλαιοῦ ἢ Νεανδερταλίου ἀνθρώπου εἶναι γενικῶς ἀρνητικὸν τὸ γένειον (γωνία ἀπὸ 100°—108°), ὑποτυποῦται ὅμως, ὡς εἴπομεν, τὸ γενειακὸν ὄγκωμα ἤδη, καλυπτόμενον μόνον ἐκ τῆς προβολῆς τοῦ

Digitized by Google

φατνιακοῦ τμήματος, ὅπως καὶ ἐπί τινων συγχρόνων φυλῶν.

Τὰ αἴτια τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρωπείου τούτου μορφολογικοῦ χαρακτηριστικοῦ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι δὲν διηκριβώθησαν εἰσέτι ἱκανοποιητικῶς. Πλεῖστοι ἠσχολήθησαν μὲ τὸ θέμα τοῦτο, τὸ συνδεόμενον ἀρρήκτως μὲ τὴν ὅλην ἐξέλιξιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν ὑποπλασίαν τοῦ προσωπικοῦ κρανίου. Λίαν ἀληθοφανὴς ἐξήγησις εἶναι σχέσιν τοῦ γενείου πρὸς τὴν λαλιάν, ἢ πρὸς τὴν ἐπιλογὴν κλπ., ἔχομεν ὅμως τὸ ἀναντίρρητον δεδομένον, ὅτι ὅσον ἀνωτέρου πολιτισμοῦ κρανία ἐξετάζομεν, τόσον τὸ ὅλον πρόσωπον καὶ καθόλου τὸ κρανίον λεπτοφυέστερον ἐμφανίζεται καὶ ἐπὶ τοσοῦτο τὸ γένειον γίνεται προπετέστερον, λεπτοφυέστερον δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν. Ἀκολουθεῖ καὶ τοῦτο τὰς συνεπείας τοῦ ὅλου τρόπου ζωῆς, τροφῆς κλπ. Ἐπὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν κυρίως φυλῶν

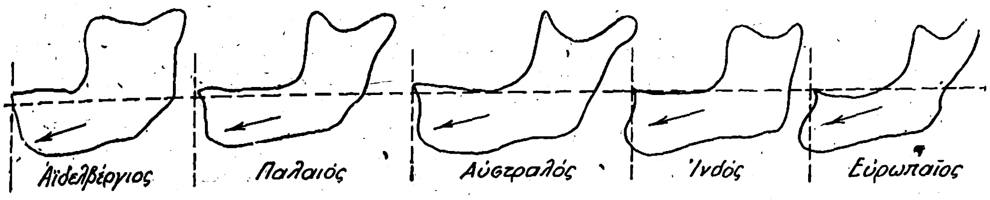

Κάτω γνάθος. [Ἐξέλιξις «γενείου».]

βεβαίως ἡ ἀποδίδουσα τὴν προβολὴν τοῦ γενείου παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ εἰς παθητικὴν αἰτίαν, ἀποτέλεσμα δηλαδὴ τῆς βαθμιαίας, ὅσον ἀνερχόμεθα τὴν ζωολογικὴν κλίμακα καὶ τὴν κλίμακα διαπλάσεως ἀκόμη τοῦ ἀνθρώπου, ὑποπλασίας τῆς φατνιακῆς ἀποφύσεως (ἄνω χείλους) τῆς κάτω γνάθου (συνεπείᾳ ὑποπλασίας τῶν ὀδόντων), ἣν δὲν ἠκολούθησεν ὁμοίως τὸ κάτω χεῖλος. Τοιαύτην βασικῶς ἐξήγησιν τοῦ γενείου παρεδέχθησαν παλαιόθεν πολλοὶ ἐρευνηταὶ (Weidenreich, Bardeleben κλπ.), δεδομένου ὅτι εἶναι γεγονὸς ὅτι τὰ δύο ταῦτα τοξοειδῆ τμήματα τῆς κάτω γνάθου ἐμφανίζουν ἀνεξάρτητον τὴν ἀνάπτυξιν. Εἰς τὴν διάφορον ἀνάπτυξιν τούτων ἀναφέρει κα ὁ Bolk τὴν διαμόρφωσιν τοῦ γενείου. Οὗτος, πλὴν ἄλλων λεπτομερειῶν, σχετίζει τὸ γένειον πρὸς τὸν μηχανισμὸν τῆς ἐκφύσεως τῶν ὀδόντων καὶ νομίζει ὅτι, τῆς μονίμου ὀδοντοφυΐας μὴ ἀπαιτούσης μείζονα χῶρον τοῦ ὑπὸ τῆς νεογιλοῦς κατεχομένου, τὸ φατνιακὸν χεῖλος ἐπιβραδύνει τὴν ἀνάπτυξίν του μετὰ τὸ 7ον ἔτος, καθ' ὃν χρόνον τὸ κάτω χεῖλος τῆς γνάθου προχωρεῖ εἰς τὴν ἀνάπτυξίν του. Ἐπὶ τῶν ἀνθρωποειδῶν πιθήκων συμβαίνει τὸ ἐναντίον. Αἱ νεαραὶ δηλαδὴ γνάθοι ἀμφοτέρων τῶν εἰδῶν, ἀνθρώπου καὶ ἀνθρωποειδῶν, ἐμφανίζουσι μέσην τινὰ μορφολογίαν, ἐξ ἧς ἐκτρέπονται αἱ δύο ἀντίθετοι κατευθύνσεις.

Κατὰ τὴν ἀνατομικωτέραν ἐξήγησιν τοῦ Toldt, τὸ γένειον ἔχει σχέσιν μὲ τὴν κατὰ πλάτος αὔξησιν τοῦ ὅλου κρανίου, συνεπείᾳ ἀναπτύξεως τῶν μετωπικῶν λοβῶν τοῦ ἐγκεφάλου κυρίως, καὶ τῆς δυσχεροῦς συμπτώσεως τῶν ἀπομακρυνομένων ἡμιμορίων τῆς κάτω γνάθου. Πρὸς στερρὰν ἕνωσιν αὐτῶν εἶναι ἀνάγκη ἀναπτύξεως νέου ἱστοῦ, ...οῖος εἶναι τὰ «γενειακὰ ὀστάρια» (ossicula mentalia), παρατηρούμενα μόνον ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου. Ἐμφανιζόμενα ἀκριβῶς κατὰ τὸ πέρας τῆς ἐμβρυϊκῆς ζωῆς, ὁπότε εὑρίσκομεν ἀκριβῶς καὶ τὴν ὑποτύπωσιν γενείου, συμβάλλουν εἰς τὴν προβολὴν τοῦ κάτω χείλους τῆς γνάθου διὰ τῆς ἀναπτύξεως ὀστεΐνης μάζης πληρούσης τὸν τρίγωνον χῶρον, ὃν σχηματίζουν τὰ ἀπέχοντα κάτω χείλη ...αὶ τὰ μᾶλλον πλησιάζοντα φατνιακὰ τοιαῦτα. ...οηθεῖ δὲ εἰς τὴν προώθησιν τοῦ γενείου καὶ ...ντονωτέρα, ἀπὸ τῆς γεννήσεως, ἀνάπτυξις τοῦ ...άτω χείλους ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου (ἐνεργητική), οἵα ...ὲν παρατηρεῖται ἐπὶ τῶν ζῴων. Κατὰ τὸν Wal...sch δὲ ὀφείλεται ἡ στερρὰ σύνδεσις τῶν ἡμιμορίων, ὅπως ἐπὶ πάντων τῶν ἐχόντων εὐκινήτους ...ὰς κροταφογναθικὰς διαρθρώσεις ζῴων, εἰς τὴν ...άγκην, ὅπως δύναται αὕτη νὰ ἐπιτελῇ πολλα...λᾶς λειτουργίας. Ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ἡ πάχυνσις ...ίνεται ἐξωτερικῶς καὶ οὐχὶ εἰς τὴν γλωσσικὴν ...πιφάνειαν, ὅπως ἐπὶ τῶν ζῴων, ἕνεκα τῆς ἀνα...τύξεως τῆς γλώσσης, ἥτις παρεμποδίζει τοῦτο.

Ἀπίθανος φαίνεται ἡ θεωρία αἰτιολογικῆς σχέ...ως αὐτοῦ τοῦ ἐνάρθρου λόγου πρὸς τὸν σχη...ατισμὸν τοῦ γενείου (Walkhoff), συνεπείᾳ ἀνα...ύξεως τῶν γλωσσικῶν μυῶν. Διότι οὔτε ἡ πά...νσις τοῦ ὀστοῦ (ἀνάπτυξις δῆθεν νέων δοκίδων) ...νεται εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν, οὔτε ἡ ἀνά...τυξις τῶν μυῶν ὀφείλεται μόνον εἰς τὴν ἀνά...τυξιν τῆς λαλιᾶς· ἐμφανίζεται δὲ τὸ γένειον καὶ ... τοὺς ἀλάλους. Τοὐναντίον ἕνεκα τῆς εὐρύν...ως τοῦ ὅλου κρανίου καὶ τῆς γνάθου ἑπομένως, ...υκολύνθη ἡ ἀνάπτυξις τῆς γλώσσης, ἀπαραι...του πρὸς σχηματισμὸν τοῦ ἐνάθρου λόγου. Δυ...ρμήνευτος ἐπίσης ἡ θεωρία τῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ ... τῆς ἐνεργείας ἐξωτερικῶν μυῶν (Van-de-Brock). ...Ως βλέπομεν, οὐδεμία ἐκ τῶν δοθεισῶν ἑρμη...ῶν ἱκανοποιεῖ ἡμᾶς πλήρως. Εἶναι φανερὸν ...ως, ὅτι αἱ κύριαι ἐξ αὐτῶν ὑποδεικνύουσι τοὐ...ιστον τὰ πιθανὰ βασικὰ αἴτια εἰς ἃ ὀφείλεται ... γένειον τοῦ ὀστοῦ τῆς κάτω γνάθου. Εἶναι ...μφίβολον ἄλλως τε, ὅτι ἡ προβολὴ τοῦ κάτω ...ους πρὸς τὰ πρόσω δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ...ρτᾶται ἀπὸ ἓν μόνον αἴτιον, ἀλλὰ ἀπὸ συμβο... πλειόνων παραγόντων, οἵτινες συνειργάσθη... διὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ «ἀνθρωπείου» τούτου ...ρίσματος. Ἀπὸ ἀπόψεως κοινωνιολογικο-αν...πολογικῆς, ἐὰν δὲν γνωρίζωμεν τὴν ἀκριβῆ ἐνίοτε δὲ καὶ ἄλλων, διακρίνεται τέλος ἐπὶ τῆς κάτω σιαγόνος, πλὴν τοῦ μέσου τούτου γενείου, καὶ πλάγια ἑκατέρωθεν ἐπάρματα τοῦ κάτω χείλους, τὸ «πλάγιον γένειον».

Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

— [ΕΓΚΥΚΛ.] Ἐκ τῶν ἀρχαίων λαῶν οἱ Αἰγύπτιοι δὲν ἔτρεφον γένειον, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν σῳζομένων μνημείων τέχνης. Ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει ὅτι μόνον εἰς περιστάσεις πένθους ἄφινον τὸ γένειον νὰ φύηται. Οἱ Ἀσσύριοι ὅμως, Βαβυλώνιοι καὶ Ἰουδαῖοι δὲν ἔκειρον τὸν πώγωνα, ἐξ ἀναγλύφων δὲ ἀσσυριακῶν τῆς Περσεπόλεως καταφαίνεται, ὅτι περιεποιοῦντο αὐτὸν μετὰ πολλῆς φροντίδος, πλέκοντες τὰς τρίχας συνήθως κατὰ καθέτους πλεξίδας, οἱ δὲ βασιλεῖς ἐκόσμουν αὐτὰς καὶ διὰ χρυσῶν νημάτων. Οἱ Ἕλληνες ἔτρεφον

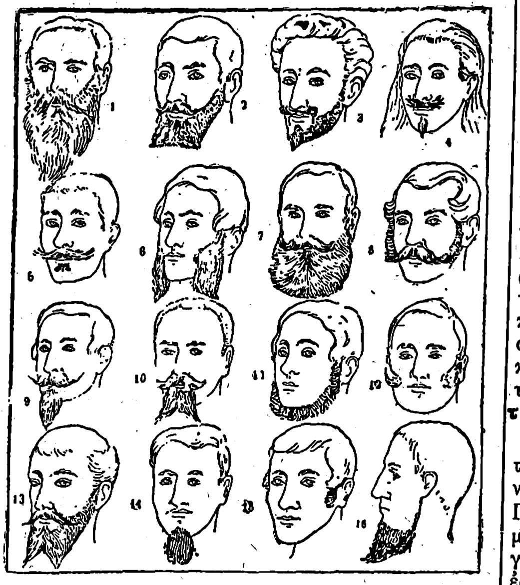

Εἴδη γενείων κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους.

γένειον κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους. Ἐκτὸς τῆς ὀνομασίας *γένειον* μετεχειρίζοντο καὶ τοὺς ὅρους: *πώγων* διὰ τὸ τρίχωμα τὸ καλῦπτον τὸν πώγωνα καὶ τὴν κάτω σιαγόνα, *ὑπήνη* διὰ τὸ τρίχωμα τὸ περιβάλλον τὸ στόμα *ὑπορρίνιον* ἢ *μύσταξ* διὰ τὸν μύστακα, *πάππος* διὰ τὸ τμῆμα τοῦ γενείου τὸ φυόμενον ὑπὸ τὸ κάτω χεῖλος (κοιν. *μπὰμ-τερελὲ*) καὶ *χνόος*, *ἴουλος* διὰ τὸ πρῶτον φυόμενον καὶ μήπω καρὲν γένειον. Εἰς τὰ παλαιότερα γλυπτὰ ἢ γραπτὰ μνημεῖα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων (Ζ′ αἰῶνος) τὸ γένειον, καταλῆγον εἰς ὀξύ, καλύπτει τὰς σιαγόνας καὶ τὸν πώγωνα, ἐνῷ ὁ μύσταξ εἶναι ἐξυρισμένος. Τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ γενείου εἶναι προφανῶς ἀνατολικῆς ἐπιδράσεως. Ἐνίοτε τὸ γένειον εἶναι στρογγύλον, ἐνῷ ὁ μύσταξ σταθερῶς ἀπουσιάζει. Ἐν Σπάρτῃ οἱ ἔφοροι ἅμα τῇ ἐγκαταστάσει αὐτῶν ἐξέδιδον κήρυγμα τοῖς πολίταις «κείρειν τὸν μύστακα καὶ προσέχειν τοῖς νόμοις», ἐξ οὗ ἐμφαίνεται, ὅτι καὶ ἐκεῖ ἐπεκράτει τὸ αὐτὸ γενικὸν ἔθιμον τῆς κουρᾶς τοῦ μύστακος. Τὸ γένειον ἐθεωρεῖτο ὡς διακριτικὸν σημεῖον ἀνδρισμοῦ, ἐφ' ᾧ οἱ πρὸ τῶν πολεμίων ἀναδειχθέντες δειλοὶ κατεδικάζοντο εἰς τὴν κουρὰν μέρους τοῦ γενείου αὐτῶν. Ἐν Ἀθήναις ἰδιαιτέρως περιεποιοῦντο πολὺ τὸ γένειον αὐτῶν, διὸ οἱ κωμικοὶ ποιηταὶ ἔσκωπτον τὸν Πλάτωνα καὶ τοὺς μαθητάς του, οἵτινες παρημέλουν αὐτό. Οἱ νέοι ἡβῶντες ἀνέθετον τοὺς πρώτους ἰούλους αὐτῶν τοῖς θεοῖς, πολλοὶ δέ, ἵνα παρατείνωσι τὴν νεανικὴν αὐτῶν ἐμφάνισιν, ἔκειρον τὸ ἐπίλοιπον γένειον ἀφίνοντες εἶδος φαβοριτῶν εἰς τὰς παρειάς, καθ' ὃν τρόπον πολλάκις παρίσταται ὁ Ἀπόλλων. Αἱ ἀπεικονίσεις θεῶν καὶ ἡρώων ἦσαν παλαιότερον γενειοφόροι, εἶτα δὲ βαθμηδὸν διεκρίθησαν οἱ τύποι αὐτῶν. Οὕτως ὁ Ἑρμῆς, ὁ Ἀπόλλων, ὁ Διόνυσος, ὡς θεοὶ τῆς νεότητος, παρίστανται ἀγένειοι, ὁ Ζεύς, Ποσειδῶν, Πλούτων, Ἀσκληπιὸς κλπ. γενειοφόροι. Ἀπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου οἱ Ἕλληνες κείρουσι τὸ γένειον. Ὁ Μακεδὼν βασιλεύς, μιμούμενος τοὺς Ἀσιάτας καὶ Αἰγυπτίους, ἐπέβαλεν εἰς τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ τὴν κουρὰν τοῦ γενείου. Τὸ ἔθιμον τοῦτο ἐγενικεύθη, ἐκ τῶν πρώτων δὲ οἵτινες ἀπεδέχθησαν τοῦτο ὑπῆρξεν ὁ Ἀριστοτέλης. Ἐν τούτοις οἱ φιλόσοφοι ἐξηκολούθουν νὰ τρέφωσιν ἀμελῶς τὸ γένειον αὐτῶν, ὅθεν καὶ αἱ παροιμιώδεις φράσεις: «ἐκ πώγωνος σοφός» καὶ «πωγωνοτροφία φιλόσοφον οὐ ποιεῖ».

Τὸ γένειον εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα.
[Ἀνδριὰς τοῦ Σοφοκλέους.]

Οἱ Ῥωμαῖοι παλαιότερον ἔφερον, ὡς καὶ οἱ Ἕλληνες, μακρὸν γένειον καὶ κόμην. Εἶτα παρὰ τῶν Ἰταλιωτῶν Ἑλλήνων παρέλαβον τὸ ἔθιμον τοῦ κείρεσθαι καὶ πρῶτος δεχθεὶς αὐτὸ ὑπῆρξε Σκιπίων ὁ Ἀφρικανός, ὁ νεώτερος. Ἀφιεροῦν καὶ οὗτοι τοὺς πρώτους ἰούλους των (lanugo) τοῖς θεοῖς (depositio barbae), μεθ' ὃ συνήθως διετήρουν παραγναθίδας (barbula), ὡς ἐμφαίνεται ἐπὶ νομισμάτων τῶν τελευταίων ἐτῶν τῆς δημοκρατίας καὶ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος. Ἀπὸ τοῦ 40οῦ ἔτους ἔκειρον καθ' ὁλοκληρίαν τοῦ πώγωνα. Μόνον οἱ πενθοῦντες ἄφινον αὐτὸν νὰ φύηται. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἀδριανός, ἴσως ὅπως καλύψῃ ἐλάττωμά τι τοῦ προσώπου αὐτοῦ, ἔφερε πάντοτε γένειον καὶ ἐγκαινίασε τὸν νέον συρμὸν τῆς πωγωνοφορίας, ὅστις διετηρήθη μέχρι τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου. Οἱ μετ' αὐτὸν αὐτοκράτορες, μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ΣΤ′ αἰῶνος, ἐξαιρέσει τοῦ Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου, ἔκειρον τὸ γένειον. Ὁ Ἰουλιανός, ὡς φιλόσοφος, ἠθέλησε νὰ διατηρήσῃ τὸ διακριτικὸν σημεῖον τοῦτο τῆς φιλοσοφίας, διὸ καὶ ἐπωνομάσθη Capella (=αἴξ). Οἱ μετέπειτα αὐτοκράτορες Ἡράκλειος, Φωκᾶς κ.λ., ἔφερον μακροτάτην γενειάδα, ὡς καὶ ὁ ὀρθόδοξος κλῆρος, τὸ γεγονὸς δὲ τοῦτο ὑπῆρξε μία ἐπὶ πλέον αἰτία τοῦ σχίσματος.

Τὸ γένειον τῶν ἀρχαίων Ἀσσυρίων.

Παρὰ τοῖς ἄλλοις λαοῖς. Προϊστορικὸν ἔργον τέχνης παρουσιάζει ἄνδρα ὁλόγυμνον φέροντα γένειον σφηνοειδές. Τὸ αὐτὸ γένειον φέρουσιν οἱ Γαλάται τῶν ἱστορικῶν χρόνων, ἐνῷ οἱ εὐγενεῖς μόνον μύστακα ἢ ὀλίγον γένειον παρὰ τὸν πώγωνα. Ἔβαφον δὲ τὸ γένειον ἢ τὸν μύστακα δι' ἐρυθροῦ χρώματος, κατασκευαζομένου ἐκ στάκτης φηγοῦ καὶ λίπους. Ἐν τύμβοις καὶ λιμναίαις οἰκήσεσιν εὑρέθησαν ξυράφια ἐξ ὀρειχάλκου. Τὰ γερμανικὰ φῦλα ἔκειρον τὸ γένειον, ἔτρεφον ὅμως παχὺν μύστακα. Κατὰ τὸν ΣΤ′ αἰῶνα οἱ Γάλλοι ἐξυρίζοντο καθ' ὁλοκληρίαν πλὴν ἐλαχίστου μέρους τοῦ πώγωνος, ἀλλ' ὁ Καρλομάγνος ἐπανέφερε τὸν συρμὸν τοῦ μακροῦ μύστακος ἄνευ γενείου. Κατὰ τὸν ΙΒ′ αἰῶνα ἡ ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία ἐκηρύχθη κατὰ τῆς γενειοφορίας. Μὴ ἐπιτυχοῦσα, ἐπέβαλεν εἰς τοὺς κληρικοὺς τὸ καθολικὸν ξύρισμα, ἵνα οὕτω διακρίνωνται οἱ δίκαιοι ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν. Ὁ πάπας Κλήμης ὁ Ζ′ (1523—1534) πρὸς ἔνδειξιν πένθους διὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ῥώμης ὑπὸ τοῦ δουκὸς τῶν Βουρβώνων, ἀφῆκε τὸ γένειον αὐτοῦ. Ἐγεννήθη τότε μέγα ζήτημα παρὰ τοῖς καθολικοῖς, ἂν ἡ πρᾶξις αὕτη ἦτο σύμφωνος πρὸς τὰς παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας· ἡ Σορβόννη ἐκηρύχθη κατ' αὐτῆς, ἀλλ' ἔκτοτε καὶ ἄλλοι γενειοφοροῦντες πάπαι ἐκάθισαν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Ῥώμης. Ὁ Φραγκῖσκος Α′, οἱ Γῖζαι, ὁ Ἐρρῖκος Δ′ ἔφερον γένειον, ἀλλ' ὁ Λουδοβῖκος ΙΓ′ ἐπέβαλεν εἰς τοὺς ἀξιωματικοὺς αὐτοῦ νὰ κείρωσιν αὐτό. Ἐν τούτοις ὁ Ρισελιὲ διετήρησε τὸ σφηνοειδὲς γένειόν του. Κατὰ τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν ὁ μύσταξ γίνεται διακριτικὸν γνώρισμα τῶν στρατιωτικῶν. Ὁ [Ναπολέων Α′ ἦτο ἀγένειος καὶ ἀμύσταξ. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1830 ἡ διατήρησις

Κεφαλὴ Διὸς πωγωνοφόρος.
[Μουσεῖον Λούβρου].

Digitized by Google

τῆς γενειάδος ὑπῆρξε σημεῖον φιλελευθερισμοῦ. Ἐπὶ Ναπολέοντος Γ' διαδίδεται ὁ συρμὸς τοῦ αὐτοκρατορικοῦ γενείου (l' imperiale). Ἔκτοτε ἡ διατήρησις ἢ μὴ γενείου καὶ μύστακος εἶναι ζήτημα ἀτομικῆς προτιμήσεως. κ. ι. β.

— **γένεια τοῦ γέρου** *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἀψίνθιον τὸ θαμνῶδες* (Artemisia arborescens).

— **γένεια τοῦ λαγοῦ** *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *τραγοπώγων ὁ μείζων* (Tragopogon major).

γενειοϋοειδὴς *μῦς* *['Ανατομ.]*. Μικρὸς μῦς, ὅστις ἐκφύεται ἐκ τοῦ κάτω γενειακοῦ φύματος τῆς κάτω γνάθου καὶ καταφύεται εἰς τὴν προσθίαν ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος τοῦ ὑοειδοῦς. Ἀκινητοῦντος τοῦ ὑοειδοῦς καθέλκει τὴν γνάθον· τῆς γνάθου δὲ ἀκινητούσης ἀναίρει τὸ ὑοειδές. Νευροῦται ὑπὸ τοῦ ὑπογλωσσίου νεῦρου. ι. π.

γενειοφόρος (ὁ)· ὁ φέρων γένειον, κοιν. *γενᾶτος*.

— *['Εραλδ.]* Ὁ ὅρος *γενειοφόρος* (Barbé, Barbeté ἢ Barbillé) λέγεται ἐν τῇ Ἑραλδικῇ περὶ ἀνθρώπου, ἢ καὶ ζῴου, τοῦ ὁποίου ἡ γενειὰς (ἢ ὑπογένειον) διαφέρει τοῦ χρωματισμοῦ τῆς κεφαλῆς. Ὁ ὅρος ἐφαρμόζεται συνηθέστερον ἐπὶ πετεινῶν, τράγων, μονοκέρων ἢ καὶ δελφίνων. Γ.Ε.Τ.

γενειοχειλικὴ *αὖλαξ* *['Ανατομ.]*. Ἐγκαρσία τοξοειδὴς αὖλαξ ἐπὶ τοῦ κάτω μέρους τοῦ προσώπου, χωρίζουσα τὸ κάτω χεῖλος τοῦ στόματος ἀπὸ τοῦ δέρματος τοῦ γενείου. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

γενειῶ (*—άω*)· φέρω, ἔχω γένειον, εἶμαι γενᾶτος

γενειωτός, *—ή, —όν*· ὁ μετὰ γενείου, ὁ φέρων γένειον, ὁ ἔχων κατὰ τὸ ἄκρον κυρτότητα δίκην γενείου.

Γενεράλης. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο φέρονται: —1) ***Ἀθανάσιος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Κυθήρων. Ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Γιατρᾶκον καὶ κατόπιν ὑπὸ τὸν Κριεζώτην. Ἐτραυματίσθη εἰς τὴν μάχην τῆς Βέργας. Ἀπέθανε συνταξιοῦχος ὑπάλληλος εἰς βαθύτατον γῆρας. —2) ***Δημήτριος***. Ναυτικός. Διεκρίθη εἰς τὴν ναυμαχίαν τῆς Σάμου, τῆς ὁποίας μετέσχεν ὡς πηδαλιοῦχος ἑνὸς πλοίου τοῦ Ἀνδρούτσου. Γ.Δ.Κ.

Γενεράλις. Οἰκογένεια κρητική, τὸ ἐπώνυμον τῆς ὁποίας ἀποδίδεται εἰς τὸν γενάρχην αὐτῆς, ὅστις μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Σφακίων, μεταβὰς εἰς τὸ ἐξωτερικόν, πιθανῶς δὲ εἰς τὴν Βενετίαν, ἐπανῆλθεν ἀξιωματικὸς ἐπονομασθεὶς «τζενεράλες». Διεκρίθησαν ἐν τῇ οἰκογενείᾳ: —1) ***Νικόλαος***. Τούτου υἱοὶ εἶναι Ἀντώνιος, Δημήτριος, Γεώργιος καὶ Ἐμμανουήλ. —2) ***Παπᾶ - Γεώργιος***, υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Συγκατελέχθη μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Κρήτης, οἵτινες κατὰ τὸ τέλος τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1866 ὑπέγραψαν τὸ ὑποβληθὲν εἰς τὰς Δυνάμεις ὑπόμνημα περὶ ἡγεμονίας τῆς Κρήτης ὑπὸ τὴν σουλτανικὴν ἐπικυριαρχίαν. —3) ***Γεώργιος τοῦ Ἀντ.*** Καπετάνιος λαβὼν μέρος εἰς 39 μάχας καὶ συμπλοκάς, ὅπου καὶ διεκρίθη. —4) ***Παππᾶ - Νικόλαος***· ἀνεγνωρίσθη καπετάνιος μετὰ τὸ 1878, διακριθεὶς εἰς τὴν μάχην τοῦ Κοξαρὲς (1896). —5) ***Ἰωάννης τοῦ Γ.***, ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου· δικαστικὸς προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀντεισαγγελέως ἐφετῶν, εἷς τῶν ἱδρυτῶν τῆς ὑπὸ τὸν Μαν. Κούντουρον ἐπιτροπῆς τῆς μεταπολιτεύσεως, ἀντιπρόεδρος τῆς ἐν Κάμποις καταρτισθείσης (1896) ἐπαναστατικῆς Συνελεύσεως. —6) ***Νικόλαος τοῦ Ἐμμαν.*** Ἐπολέμησεν ἐν Λέσβῳ, Χίῳ καὶ Μπιζανίῳ, ἀποθανὼν (1913) ἐκ τῶν κακουχιῶν τοῦ πολέμου. —7) ***Ἐμμανουὴλ τοῦ Θεοδ.*** Ἀνεγνωρίσθη ὁπλαρχηγός.— 8) ***Γεώργιος τοῦ Νικ.*** Σπουδαστής, ἐπολέμησεν ἐν Ἠπείρῳ (1912) καὶ ἐφονεύθη κατὰ τὴν μάχην τοῦ Πετσόβου. —Ω.

Γενεράλις, ***Ἐμμανουὴλ Γ.*** Ἐγεννήθη τῷ 1860 εἰς Γερακάρι τῆς Κρήτης. Ἀφοῦ διήκουσε τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ἐν Ρεθύμνῃ, ἐνεγράφη εἰς τὴν φιλοσοφικὴν σχολὴν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ὡς ὑπότροφος τοῦ Παπαδακείου κληροδοτήματος, ἀνακηρυχθεὶς διδάκτωρ τῷ 1886. Διετέλεσε καθηγητὴς ἐν Κρήτῃ, γυμνασιάρχης τοῦ γυμνασίου Ρεθύμνης καὶ γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῆς ἐν Κρήτῃ Παιδείας. Τῷ 1896, ὡς πρόσφυξ ἐν Ἀθήναις, ἐγένετο γραμματεὺς τῆς ὑπὸ τὸν Μᾶρκον Ρενιέρην Κεντρικῆς τῶν Κρητῶν ἐπιτροπῆς καὶ τῷ 1889 καὶ 1894 βουλευτὴς τῆς κρητικῆς Βουλῆς. Ἀπὸ τοῦ 1921 γυμνασιάρχης τοῦ γυμνασίου Χανίων. Ἐδημοσίευσεν εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ ἐκπαιδευτικά, ἱστορικὰ καὶ λαογραφικὰ ἄρθρα, τινὰ τῶν ὁποίων ἐξέδωκε (1927) εἰς ἴδιον τεῦχος ὑπὸ τὸν τίτλον «Παλμοὶ τῆς Κρήτης». Ἐπίσης ἐξέδωκε γραμματικὴν τῶν ἑλληνικῶν καὶ δημοτικῶν σχολείων, τὰ «Εἰδύλλια» τοῦ Θεοκρίτου μετὰ σχολίων, ὁμηρικὴν γραμματικὴν καὶ ἐπιτομὴν τῶν βιογραφικῶν τοῦ Πλουτάρχου εἰς δύο τεύχη. Συντάκτης τῆς Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας. —Ω.

Γένεσι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Διαλεκτοῦ (τέως Διάλεσι) τῆς ἐπαρχίας Τρικκάλων τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. (1928) 265.

γενέσια (τὰ) *['Αρχαιολ.]*. Ἐκαλεῖτο οὕτω ἡ ἐπέτειος τῆς γεννήσεως τῶν νεκρῶν, κατὰ διαστολὴν τῆς ἐπετείου τῶν ζώντων καλουμένης *γενέθλια*. Ἡ γνώμη, ὅτι τὰ γενέσια ἦσαν ἡ ἐπέτειος τοῦ θανάτου αὐτῶν δὲν θεωρεῖται βάσιμος. Συνήθως οἱ ἀποθνήσκοντες ἄφινον διὰ τῆς διαθήκης των ποσόν τι πρὸς τέλεσιν τῶν γενεσίων των. Ἐπίσης ἑωρτάζοντο τὰ γενέσια τῶν μεγάλων ἀνδρῶν, ὡς τοῦ Ἱπποκράτους καὶ τοῦ Ἐπικούρου, τοῦ Σωκράτους καὶ Πλάτωνος ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτῶν. Ὁ Σόλων ὥρισε καὶ δημοσίαν ἑορτὴν *γενεσίων*, ἀγομένην τῇ 5η Βοηδρομιῶνος δι' ἅπαντας τοὺς νεκροὺς καὶ διὰ τὴν Γῆν. Αἱ πολιτεῖαι ἐτίμων ὁμοίως τοὺς μεγάλους αὐτῶν ἄνδρας ἢ εὐεργέτας, ὡς αἱ Ἀθῆναι τὸν Ἀντίγονον τὸν Γονατᾶν καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀλκυονέα, ἡ Σπάρτη τὸν Λυκοῦργον καὶ Λεωνίδαν, ἡ Κόρινθος τὸν Τιμολέοντα, ἡ Σικυὼν τὸν Ἄρατον, ἡ Κεφαλληνία τὸν Ἐπιφάνην, υἱὸν τοῦ γνωστικοῦ Ἁρποκράτους κτλ. Κ.Ι.Β.

γενεσιακός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν γένεσιν, γενετικός· || ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὰ γενέσια (βλ. λ.)· || ὁ σχετιζόμενος πρὸς τὴν Γένεσιν (βλ. λ.) τῆς Π. Διαθήκης, ἢ καὶ γενικώτερον πρὸς τὰς περὶ κοσμογονίας δοξασίας τῶν διαφόρων θρησκευμάτων.

Γενέσιον *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Τοποθεσία τῆς ἀρχαίας Ἀργολίδος, εἰς τὴν ὁποίαν, παρὰ τὴν θάλασσαν, ἔκειτο μικρὸν ἱερὸν τοῦ Γενεσίου Ποσειδῶνος. Συνεχὴς δὲ μὲ ταύτην τοποθεσία ἦτο ἡ τῶν Ἀποβάθμων, εἰς τοὺς ὁποίους ἐλέγετο ὅτι τὸ πρῶτον ἀπεβιβάσθη ὁ Δαναὸς μετὰ τῶν 50 θυγατέρων του. ΚΑΨ.

γενέσιος (ὁ, ἡ)· ὁ τῆς γενέσεως, ὁ τῆς ἡμέρας τῆς γεννήσεως, γενέθλιος· || τὸ οὐδέτ. πληθ. γενέσια ὡς οὐσιαστ. (βλ. λ.).

Γενέσιος. Ἐπωνυμία τοῦ Ποσειδῶνος (βλ. Γενέσιον). ΙΑΚ. Χ. Δ.

— **Γενέσιος**. Ἐν τῷ ρωμαϊκῷ Ἁγιολογίῳ ἀναφέρονται πέντε ἅγιοι μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο:

1) *Γενέσιος μάρτυς*. Ἐπὶ Διοκλητιανοῦ κατὰ τὸν Γ' αἰῶνα ἐν Ρώμῃ ζῶν ὡς ἠθοποιός, ἠσπάσθη τὸν Χριστιανισμὸν καὶ ὑποβληθεὶς εἰς πολλὰς βασάνους ἀπεκεφαλίσθη κατὰ τὴν πρώτην ἢ τὴν δευτέραν ἐπίσκεψιν τῆς Ρώμης ὑπὸ τοῦ Διοκλητιανοῦ τῷ 286 ἢ (303). Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τῇ 25 καὶ τῇ 26 Αὐγούστου.

2) *Γενέσιος μάρτυς*. Οὗτος κατὰ τὸ β' ἥμισυ τοῦ Γ' αἰῶνος ἐν Arles, βορειοδυτικῶς τῆς Μασσαλίας, ζῶν, ὑπηρέτει ὡς στρατιώτης καὶ κατόπιν ὡς γραμματεὺς δικαστηρίου. Εἶχε δὲ προσέλθει εἰς τὸν Χριστιανισμόν, ὅτε ὁ αὐτοκράτωρ Μαξιμιανὸς (286—305) ἐλθὼν εἰς τὴν πόλιν ταύτην διέταξεν αὐτὸν ν' ἀντιγράψῃ διάταγμά τι κατὰ τῶν Χριστιανῶν. Ὁ Γενέσιος παραλαβὼν τὸ ἔγγραφον πρὸς ἀντιγραφὴν ἀνεχώρησε, μὴ θέλων δὲ νὰ μιάνῃ τὴν χεῖρά του εἰς τοιοῦτον ἔγγραφον, ἔφυγεν ἐκ τῆς πόλεως, κατεδιώχθη καὶ συλληφθεὶς ἀπεκεφαλίσθη παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ροδανοῦ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Δ' αἰῶνος. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τῇ 25 καὶ τῇ 26 Αὐγούστου.

3) *Γενέσιος μάρτυς*. Οὗτος ἐμαρτύρησεν ἐν τῷ Thiers en Auvergne τῆς Γαλλίας κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τῇ 28 Ὀκτωβρίου.

4) *Γενέσιος ἅγιος*. Γεννηθεὶς ἐξ εὐγενῶν καὶ πλουσίων γονέων κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ζ' αἰῶνος, εἰσῆλθεν εἰς τὸν κλῆρον καὶ τῷ 656 ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος Auvergne ἐν Γαλλίᾳ. Ἦτο θερμὸς ὑπέρμαχος τῶν δογμάτων τῆς πίστεως καὶ σφοδρῶς κατεδίωξε τοὺς αἱρετικοὺς Νοβατιανοὺς καὶ Ἰοβινιανούς. Ὑπερασπιστὴς τῶν πτωχῶν καὶ ἀσθενῶν ἔκτισε νοσοκομεῖον ἐν Clermont καὶ ἀπέθανε τῷ 662. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τῇ 3 Ἰουνίου.

5) *Γενέσιος ἅγιος*. Οὗτος ὢν κόμις ἐν Auvergne τῆς Γαλλίας κατὰ τὸ β' ἥμισυ τοῦ Ζ' αἰῶνος διῴκει τὴν ἐπαρχίαν ταύτην μετὰ τοσαύτης χρηστότητος, ὥστε σύμπας ὁ λαὸς καὶ ὁ κλῆρος ὁμοφώνως ὑπέδειξαν αὐτὸν ὡς διάδοχον τοῦ ἀποθανόντος ἐπισκόπου των. Ἀλλ' ὁ Γενέσιος, ἰσχυρισθεὶς ὅτι οἱ ἐκκλησιαστικοὶ κανόνες δὲν ἐπιτρέπουσι τὴν ἄμεσον χειροτονίαν λαϊκοῦ ὡς ἐπισκόπου, ἠρνήθη νὰ χειροτονηθῇ, ἐβοήθει ὅμως τὸν χειροτονηθέντα Prix ὅλαις δυνάμεσι καὶ σύμπασαν τὴν περιουσίαν του ἀφιέρωσεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Καὶ μονὴν ἰδίαις δαπάναις ἔκτισεν. Ἀποθανὼν δὲ τῷ 710 κατετάχθη εἰς τοὺς ἁγίους καὶ ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τῇ 5 Ἰουνίου. Ε. Γ. Π.

— **Γενέσιος**, ***Ἰωσήφ***. Βυζαντινὸς χρονογράφος ἀκμάσας ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου (912—959 μ. Χ.). Κατήγετο ἐκ ἐπιφανοῦς οἰκογενείας τοῦ Βυζαντίου· ὁ πατήρ του Κωνσταντῖνος ἐχρημάτισεν ἐπὶ Μιχαὴλ Γ' ἀρχηγὸς τῆς σωματοφυλακῆς καὶ λογοθέτης. Ὁ Γενέσιος, ἀνήκων εἰς τοὺς περὶ τὸν Πορφυρογέννητον λογίους, συνέγραψεν ἐντολῇ τοῦ αὐτοκράτορος (περὶ τὰ 945—959) τέσσαρα βιβλία «βασιλειῶν», περιλαμβάνοντα τὴν βασιλείαν Λέοντος Ε' (813—820), Μιχαὴλ Β' (820—829), τοῦ Θεοφίλου (829—842) καὶ Βασιλείου τοῦ Α' (867—886). Κατ' ἀρχὰς ἡ ἱστορία αὕτη τοῦ Γενεσίου ἔμελλε νὰ ἐπεκταθῇ μόνον μέχρι τῆς μακεδονικῆς δυναστείας, δι' ὃ καὶ ἡ ἱστορικὴ ἀφήγησις τῶν χρόνων τοῦ Βασιλείου, ἣν ὁ Γενέσιος συνήνωσεν εἰς τὸ τέλος πρὸς τὴν περὶ τοῦ Μιχαὴλ Γ', πενιχρῶς ἐκτίθεται, ὥστε νὰ φαίνεται τὸ τμῆμα τοῦτο μᾶλλον ὡς παράρτημα τοῦ ὅλου ἔργου. Εἰς τὴν συγγραφὴν τοῦ χρονικοῦ τούτου ὁ Γενέσιος εἶχεν ὡς πηγάς, κατὰ μαρτυρίαν τοῦ ἰδίου, συγγραφάς τινας προηγουμένας, πληροφορίας πρεσβυτέρων καὶ φήμας, πρὸ πάντων δὲ τὰς δημώδεις παραδόσεις.

Ἡ χρονογραφία τοῦ Γενεσίου, παρ' ὅλας τὰς ἐλλείψεις, ἃς παρουσιάζει, ἀποτελεῖ ἱστορικὸν ἔργον ἀξίας, καὶ ὡς γλωσσικὸν ἀκόμη μνημεῖον. Ὁ μερoληπτικὸς τρόπος ἀφηγήσεώς του ἐπέδρασεν εἰς τοὺς μετὰ Θεοφάνην χρονογράφους, τὸν Συμεὼν λογοθέτην καὶ τὸν Ἰωάννην Σκυλίτσην, οἵτινες ἤντλησαν ἐξ αὐτοῦ. Ἡ γλῶσσά του εἶναι κακότεχνος, ἀνώμαλος καὶ πολλαχοῦ δυσνόητος. Κ. Μ. Κ.

γενεσιουργία (ἡ)· ἡ γένεσις, ἡ δημιουργία.

γενεσιουργὸς (ὁ, ἡ), *—όν* (τό)· ὁ τὴν γένεσιν ἐργασάμενος, ὁ δημιουργός, ὁ γεννήτωρ.

γένεσις, *—εως* (ἡ)· ἡ ἀρχή, τὸ ἀφ' οὗ τι γίγνεται: «ἵπποι σφηκῶν γένεσις, ταῦροι δὲ μελισσῶν», «ταῖς ἀφύαις ὁ πηλὸς γένεσίς ἐστιν» (ἀρχ.)· || τὸ γίγνεσθαι: «ἡ γένεσις τοῦ παντός», «ἡ τοῦ κόσμου γένεσις», ἀντίθ. *φθορά*: «γένεσις καὶ φθορά».

— [ΦΙΛΟΣ.] *Γένεσις* λέγεται ἡ ἐξ ἐνοργάνου ἢ ἀνοργάνου ὕλης προέλευσις ἐμβίων ὄντων.

Ἤδη ὁ Ἀριστοτέλης διδάσκει, ὅτι τὰ ὅρια μεταξὺ τοῦ μὴ ζῶντος καὶ τοῦ ζῶντος εἶναι τόσον δυσδιάκριτα, ὥστε δὲν δύναταί τις ν' ἀντιληφθῇ πόθεν ἄρχεται τὸ ἓν καὶ ποῦ τερματίζεται τὸ ἕτερον. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη περὶ τῆς μεταβάσεως ἀπὸ τοῦ μὴ ζῶντος εἰς τὸ ζῶν ἀντίληψις τοῦ φιλοσόφου τούτου δὲν ὀφείλεται εἰς ἐμπειρικὴν θεώρησιν, ἀλλ' εἶναι ἀπότοκος λογικοῦ συμπερασμοῦ. Ὅ,τι γεννᾶται ὑπάρχει ἤδη, κατ' Ἀριστοτέλη, εἰς τὰ στοιχεῖά του δυναμικῶς. Ζῷα καὶ φυτὰ γεννῶνται ἐκ τῆς γῆς, διότι ἐν αὐτῇ ὑπάρχει «ὕδωρ», ἐν τῷ ὕδατι «πνεῦμα» (ἀήρ), ἐν δὲ τῷ πνεύματι «θερμότης» (ψυχή). Κατὰ ταῦτα, τὰ πάντα εἶναι ἔμβια καὶ συνεπῶς ἡ γένεσις τοῦ ζῶντος ἀπὸ τοῦ μὴ ζῶντος τυγχάνει ἀδιανόητος. Ὅθεν παρ' Ἀριστοτέλει δὲν τίθεται τὸ ζήτημα πρωταρχικῆς γενέσεως κατὰ τὴν στενὴν τῆς λέξεως ἐκδοχήν. Ἀλλ' οἱ ἀρχαῖοι προέβησαν πορρωτέρω. Ἡ λέξις «αὐτόχθονες», ἡ σημαίνουσα τοὺς ἐκ τοῦ ἐδάφους χώρας τινὸς ἀναφυέντας, δηλοῖ ὅτι ἐθεώρουν καὶ τοὺς ἀνθρώπους ὡς δυναμένους νὰ γεννηθῶσιν ἐκ τῆς γῆς, ἡ δὲ ἔκφρασις «μήτηρ γῆ», «alma mater», θὰ ἠδύνατο ἴσως ν' ἀναχθῇ εἰς τὴν ῥηθεῖσαν πρωταρχικὴν πίστιν. «Πάντες, ἐρωτᾷ ὁ Λουκρήτιος, δὲν ἐγεννήθησαν ἐκ τῶν αὐτῶν οὐρανίων σπερμάτων, ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ πατρός; Παρ' αὐτοῦ δέχεται ἡ γῆ, ἡ ἀγαθὴ αὕτη μήτηρ, τὴν δρόσον τῆς τὰ πάντα ζωογονούσης βροχῆς καὶ γεννᾷ εἰς τοὺς κόλπους της τὰς θαυμασίας σπορὰς καὶ τὰ δένδρα, τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ πάντα τὰ γένη τῶν ζῴων Δι' ὃ καὶ δικαίως καλεῖται μήτηρ γῆ». Λίαν χαρακτηριστικὴ καὶ ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἐν προκειμένῳ ἡ περὶ τῆς πρωταρχικῆς γενέσεως ἀντίληψις τοῦ Ὀβιδίου. «Ἅμα ὡς—λέγει ὁ ποιητής—ὁ Νεῖλος, ἐγκαταλείπων τὰ ὑγρὰ κέλευθά του, ἐπανέλθῃ εἰς τὴν προτέραν του κοίτην, οἱ δ' αἰθέριοι ἀστέρες ἀπομυζήσουν τὰ δροσερὰ ὕδατα, οἱ πόδες τοῦ ἀγρότου προσκρούουν ἐντὸς τῶν μόλις ἀποξηρανθέντων ἑλῶν πρὸς πολυάριθμα ζῷα, ἀκριβῶς κατὰ τὸν χρόνον, καθ' ὃν ταῦτα γεννῶνται ἐκ τῆς γῆς ἢ διατρέχουσι τὸ στάδιον τῆς ἐξελίξεώς των. Συχνάκις δ' ἐν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ σώματι βλέπομεν μέρος ἐμψυχούμενον ἤδη ὑπὸ τῆς ζωῆς καὶ μέρος εἰσέτι ἐν καταστάσει πηλοῦ ἀκατεργάστου εὑρισκόμενον. Διότι, ὅπου τὸ ὑγρὸν ἀναμίγνυται μετὰ τοῦ θερμοῦ ἐν ἴσῃ ἀναλογίᾳ, παράγονται καρποὶ καὶ τὰ πάντα γεννῶνται ἐξ ἀμφοτέρων» (Metamorph. I, 422—437).

Ἔν τινι συμποσιακῷ διαλόγῳ τοῦ Πλουτάρχου τίθεται τὸ πολυθρύλητον ζήτημα, ἐὰν τὸ ᾠὸν γεννᾶται ἐκ τῆς ὄρνιθος ἢ ἡ ὄρνις ἐκ τοῦ ᾠοῦ. Ὁ Φίρμος, ὁ σοφώτερος τῶν συνομιλητῶν, γνωματεύει ὅτι πρῶτον γεννᾶται τὸ ἁπλούστερον καὶ κατόπιν τὸ συνθετώτερον. Ἁπλούστερον εἶναι, ὡς εἰκός, τὸ ᾠόν, διότι τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν μορφωτικὴν ὕλην, ἐξ ἧς σχηματίζονται τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο βαθμηδὸν τὰ διάφορα μέλη τοῦ πτηνοῦ. Πάντα τὰ ἔμβια ὄντα γεννῶνται ἐξ ᾠῶν, δι' ὃ καὶ αὐτοὶ οἱ φιλόσοφοι παραδέχονται, ὅτι καὶ τὸ Σύμπαν ἐξ ᾠοῦ προῆλθε. Δεύτερος συνομιλητής, ὁ Σενέκιος, ἀποδεχόμενος ἐν προκειμένῳ τὴν ἄποψιν τοῦ Ἀριστοτέλους, ἰσχυρίζεται, ὅτι τὸ ᾠὸν ἢ τὸ σπέρμα εἶναι προϊὸν τοῦ ἤδη συγκεκροτημένου καὶ ἱκανοῦ πρὸς τεκνοποίησιν ἐμβίου ὄντος. «Πάντοτε, λέγει ὁ Σικίνιος, τὸ τελειότερον ὑπῆρξε πρὸ τοῦ ἀτελεστέρου, τὸ ὅλον πρὸ τῶν μερῶν, διότι, ἐὰν παραδεχθῶμεν τὸ ἀντίθετον, θ' ἀχθῶμεν ἀναγ-

Digitized by Google

καίως εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι πρὸ τοῦ ᾠοῦ παρήχθη ἡ φωλεά, πρὸ τῆς γυναικὸς ἡ μήτρα. Ὁ ἰσχυρισμός μου, ἐπάγεται ὁ Σικίνιος, ἀποδεικνύεται ἄλλως ἐκ τῆς ἐμπειρίας. Ἀκόμη καὶ σήμερον ἡ γῆ δὲν δημιουργεῖ μὲν ᾠά, ἀλλὰ παράγει τελείους ὀργανισμούς. Ἐν Αἰγύπτῳ, ἐπὶ παραδείγματι, γεννῶνται ἐκ τῆς γῆς ἀσπάλακες, ἀλλαχοῦ δὲ ὄφεις, βάτραχοι, τέττιγες. Οὐδέποτε εἶδέ τις ἔγχελυν ἔχοντα γάλα ἢ ᾠά,. ἀλλ' ὅταν ἀποξηρανθῇ τέλμα τι, κατακαλυφθῇ δ' ἐκ νέου ὑπὸ τῶν ὑδάτων, γεννῶνται ἐν αὐτῷ νέοι ἐγχέλεις. Ὁ Πλάτων ὀρθῶς γνωματεύει, ὅτι ἡ τίκτουσα γυνὴ μιμεῖται τὴν γῆν καὶ οὐχὶ ἡ γῆ τὴν γυναῖκα. Τελικὸν συμπέρασμα εἶναι τὸ ὅτι τὸ ζήτημα λύεται ὁριστικῶς: ἡ ὄρνις ὑπῆρξε πρὸ τοῦ ᾠοῦ».

Ἑπτακόσια περίπου ἔτη βραδύτερον ὁ Γκαῖτε ἔθεσε τὸ προκείμενον ζήτημα ἐκ νέου ἐπὶ τάπητος: «Ὑπῆρξε τὸ ᾠὸν πρὸ τῆς ὄρνιθος ἢ ἡ ὄρνις πρὸ τοῦ ᾠοῦ;» Ὅστις, λέγει ὁ Γερμανὸς ποιητής, λύσῃ τὸ μέγα πρόβλημα τοῦτο, θὰ καταστήσῃ ἧττον ὀξὺν τὸν εἰς τὴν ὕπαρξιν τοῦ Θεοῦ ἀναφερόμενον ἀγῶνα (Goethe Werke, Cott. Ausg. Jubil. Ausg. II, 83).

Οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας δὲν ὑπῆρξαν πρὸς τὰς περὶ γενέσεως ἀντιλήψεις τῶν ἀρχαίων πολέμιοι. Ἤδη Βασίλειος ὁ Μέγας καὶ ὁ ἅγιος Ἀμβρόσιος παραδέχονται κατ' ἀρχὴν τὴν θεωρίαν τῆς δυναμικῆς ἢ ἀμέσου δημιουργίας, ὁ δὲ ἅγιος Αὐγουστῖνος εἰς τὰ σχετικὰ πρὸς τὴν Γένεσιν σχόλιά του ἀναπτύσσει το θέμα τοῦτο ἐπιστημονικώτερον.

Κατὰ τὸν μεσαίωνα καὶ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἡ ῥηθεῖσα θεωρία ὑπὸ τὴν ἀριστοτελικήν της μορφὴν ἔτυχεν ὑποδοχῆς εὐμενεστάτης. Ὁ Ἀνδρέας Τσαιζαλπῖνος (1519—1602) ἐν τῷ ὑπὸ τὸν τίτλον «Quaestiones Peripatiticorum» ἔργῳ αὐτοῦ ὑποστηρίζει τὴν πλατωνικοαριστοτελικὴν ἐκδοχήν, ἰσχυριζόμενος ὅτι τὰ ἀρχέτυπα τῶν ζωϊκῶν εἰδῶν εἶναι αἰώνια καὶ ὅτι, ἐὰν τυχὸν ἐξαφανισθῇ ζωϊκόν τι εἶδος, δύναται ν' ἀναγεννηθῇ διὰ νέας αὐτομάτου γενέσεως. Ὡς πρὸς τὰ φυτὰ παρεδέχοντο τὴν ἄνευ γονέων γένεσιν ἀνεπιφυλάκτως. Ἴδια ὁ Ματτιόλος, διαπρεπὴς βοτανικός, καὶ ὁ Εὔχερους, γνωστὸς φυσιοδίφης, ὑπεστήριξαν τὴν μνησθεῖσαν ὑπόθεσιν ἐπὶ τῇ βάσει παρατηρήσεων γενομένων ἐφ' ὡρισμένων φυτῶν. Πρὸς τὴν ἐν λόγῳ ὑπόθεσιν ἀντέδρασεν ἐρρωμένως τῷ 1668 ὁ Ἰταλὸς Φραγκῖσκος Ρέντι (Esperienza intorno alla generazione degli insetti, Φλωρεντία 1668). Ἐκ πειραμάτων καὶ παρατηρήσεων συνήγαγε τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἔντομα, ἰχθύες καὶ ἀμφίβια γεννῶνται ἐξ ᾠῶν καὶ ὅτι ἐντὸς τῶν τελμάτων δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γεννηθῶσιν οὔτε σκώληκες οὔτε ἄλλοι ὀργανισμοί, ἐὰν κατορθώσωμεν ν' ἀπομακρύνωμεν τὰ ᾠά.

Κατὰ τὸν ΙΘ' καὶ τὸν Κ' αἰῶνα, συνεπείᾳ τῆς μεγάλης ἐξελίξεως τῶν βιολογικῶν ἐπιστημῶν, τὸ ζήτημα τῆς γενέσεως ἐμελετήθη ἐπὶ τῇ βάσει θετικωτέρων παρατηρήσεων καὶ δεδομένων, τὸ δὲ πρόβλημα τῆς ἀρχιγενέσεως ἢ ἀρχιγονίας ἀπησχόλησε πάντας σχεδὸν τοὺς ζῳολόγους καὶ τοὺς βοτανικούς. Ἀρχιγένεσις, κατὰ τὴν γενικὴν τῆς λέξεως ἔννοιαν, καλεῖται ἡ ἄνευ γονέων γέννησις ὀργανικοῦ τινος ὄντος, ἤτοι ἡ γέννησις ὀργανισμοῦ τινος, ἡ μὴ ὀφειλομένη εἰς ἄλλον ὀργανισμόν. Κατὰ ταῦτα ἡ ἔννοια τῆς ἀρχιγενέσεως εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὴν τῆς τοκογενέσεως.

Ἡ ἀρχιγένεσις, ἡ καλουμένη καὶ αὐτόματος, πρωτόγονος ἢ ἀρχέγονος γένεσις (Generatio spontanea, aequivoca, primaria) ὑποδιαιρεῖται εἰς δύο εἴδη, ἤτοι εἰς τὴν *αὐτογένεσιν* καὶ τὴν *πλασματογένεσιν*. Αὐτογένεσις καλεῖται ἡ γέννησις ἁπλουστάτων ὀργανισμῶν ἐντὸς ἀνοργάνου διαμορφωτικοῦ ρευστοῦ, δηλαδὴ ἐντὸς ρευστοῦ ἐμπεριέχοντος τὰς πρὸς συγκρότησιν ὀργανισμοῦ τινος ἀπαραιτήτους βασικὰς ὕλας εἰς ἁπλοῦς καὶ σταθεροὺς συνδυασμούς. Πλασματογένεσις τοὐναντίον ὀνομάζεται ἡ ἀρχιγένεσις, ὅταν ὁ ὀργανισμὸς γεννᾶται ἐντὸς ὀργανικοῦ διαμορφωτικοῦ ρευστοῦ, ἤτοι ἐντὸς ρευστοῦ ἐμπεριέχοντος τὰς ἀνωτέρω βασικὰς ὕλας ὑπὸ τύπον πολυπλόκων καὶ χαλαρῶν ἐνώσεων τοῦ ἄνθρακος.

Τόσον τὸ φαινόμενον τῆς αὐτογενέσεως ὅσον καὶ τὸ τῆς πλασματογενέσεως δὲν ἐξηκριβώθη εἰσέτι ἀσφαλῶς. Κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἐγένοντο πολυάριθμα καὶ ἐν μέρει ἐνδιαφέροντα πειράματα, δι' ὧν οἱ βιολόγοι προσεπάθησαν ν' ἀποδείξωσι τὴν ὕπαρξιν ἢ τὸ δυνατὸν τῆς ἀρχιγενέσεως. Πάντα ὅμως τὰ πειράματα ταῦτα δὲν ἀφεώρων τὴν αὐτογένεσιν, ἀλλὰ τὴν πλασματογένεσιν, τουτέστι τὴν γέννησιν ὀργανισμοῦ ἐξ ὕλης, ἥτις εἶναι ἤδη ἐνόργανος. Ἀλλ' ἡ τελευταία αὕτη ἐνέργεια δὲν εἶναι καὶ τόσον ἐνδιαφέρουσα διὰ τὸ πρόβλημα τῆς ἀρχιγενέσεως. Τὸ ζήτημα, ὅπερ προέχει ἐνταῦθα, εἶναι τὸ ἑξῆς: ὑπάρχει πράγματι αὐτογένεσις; Εἶναι δυνατὸν, ὅπως ὀργανισμός τις γεννηθῇ ἐξ ἀνοργάνου ὕλης; Ὅθεν τὰ πρὸς τὴν πλασματογένεσιν συνδεόμενα πειράματα, ἅτινα μετὰ τοσούτου ζήλου ἐγένοντο, ἰδίᾳ κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας, οὐδαμῶς ἠδυνήθησαν νὰ προαγάγουν τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος. Δέον μάλιστα νὰ παρατηρηθῇ ἐν προκειμένῳ, ὅτι τὰ ἐξ αὐτῶν πορίσματα ὑπῆρξαν ἀρνητικά, ὅσον ἀφορᾷ τὸ δυνατὸν τῆς ἀρχιγενέσεως. Ἀλλὰ καὶ εἰς περίπτωσιν, καθ' ἣν ἀπεδεικνύετο ἡ πραγματικὴ ὕπαρξις πλασματογενέσεως, ἡ ἀπόδειξις αὕτη δὲν θὰ ἔλυε τὸ πρόβλημα τῆς αὐτογενέσεως.

Ὁ Χαῖκκελ δὲν παραδέχεται, ὥς τινες ἰσχυρίζονται, τὴν ἀρχιγένεσιν ὡς ἐπιστημονικῶς ἀποδεδειγμένον γεγονός. Τοὐναντίον ἀποφαίνεται κατηγορηματικῶς, ὅτι ἐκ τῶν πρὸς τὴν αὐτογένεσιν σχετικῶν πειραμάτων οὐδὲν θετικὸν ἀποτέλεσμα προέκυψε μέχρι τοῦδε, καίτοι δὲν ἀποκλείει τὸ ὅτι τὸ πρόβλημα τῆς ἀρχιγενέσεως ἴσως ἡμέραν τινὰ θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ λυθῇ πειραματικῶς. «Τὸ ἀδύνατον τῆς ἀρχιγενέσως ἢ αὐτομάτου γενέσεως, λέγει ὁ Χαῖκκελ, δὲν δυνάμεθα ἐν γένει ν' ἀποδείξωμεν, δεδομένου ὅτι δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ γνωρίζωμεν, ἂν πρὸ ἀπείρων αἰώνων δὲν ὑπῆρχον εἰς τὸν πλανήτην μας συνθῆκαι διάφοροι τῶν σημερινῶν, καταστήσασαι ἐφικτὴν τὴν ἀρχιγένεσιν. Ἀλλ' αὕτη εἶναι ἁπλῆ ὑπόθεσις, ἄνευ θετικοῦ περιεχομένου· ἁπλῆ εἰκασία, οὐδόλως συμβαλλομένη εἰς τὴν λύσιν τοῦ ἐν λόγῳ προβλήματος» (*Haeckel,* Schöpfungsgeschichte, σελ. 362).

Ὑπῆρξεν ἐποχή, καθ' ἣν ἐπιστεύετο, ὅτι ὑφίστανται, ἁπλούστατα, ὑποτυπώδεις ὀργανισμοί, οὐδόλως διαφέροντες τῶν συγκροτούντων αὐτοὺς ὑλικῶν στοιχείων, τουτέστιν ὀργανισμοὶ ἀπολύτως ὅμοιοι πρὸς τὰ ἀνόργανα σώματα, πρὸς το ὕδωρ, τὰ μέταλλα κ.τ.λ. Οὕτω κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος οἱ καλούμενοι φυσικοὶ φιλόσοφοι (Naturphilosophen) μὲ τὸν Γερμανὸν Ὄκεν ἐπὶ κεφαλῆς, ἐδίδασκον, ὅτι ἐν τῷ βυθῷ τῆς θαλάσσης γεννᾶται ἐξ ἀνοργάνων ὑλῶν πρωταρχικὴ ὀργανικὴ οὐσία, ἐξ ἧς προέρχονται πάντες οἱ συνθετώτεροι ὀργανισμοί, τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῷα. Ἀλλ' ἡ πρωταρχικὴ αὕτη ὕλη ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ὑστέρων ἀνύπαρκτος.

Μετ' ὀλίγον ἐπέστη ὁ χρόνος τῆς ἐξερευνήσεως τοῦ πυθμένος τῶν θαλασσῶν. Οἱ Ἄγγλοι φυσιοδῖφαι Θόμψων καὶ Κάρπεντερ ἀνεκάλυψαν τῷ 1868 ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Βισκαΐας εἰς βάθος 4425 μέτρων πηλώδη οὐσίαν, ἥτις εἶχε τὴν ἰδιότητα νὰ παράγῃ ἐν διαλύσει διὰ καθαροῦ οἰνοπνεύματος ἴζημα. Ὁ Χαῖκκελ, τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ὁποίου ἐκίνησεν ἡ ἐν λόγῳ οὐσία, ἐπίστευσεν, ὅτι ἦτο αὐτὴ αὕτη ἡ πρωταρχικὴ ὕλη, περὶ ἧς εἶχεν ἤδη ὁμιλήσει ὁ Ὄκεν, ὁ δὲ Χόξλεϋ ἐκάλεσεν αὐτὴν πρὸς τιμὴν τοῦ Χαῖκκελ *bathybium Haeckelii*. Ἐν ἔτει 1870 ὁ Χαῖκκελ ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐκδόσει τῆς «Φυσικῆς Ἱστορίας τῆς Δημιουργίας» περιγράφει ὡς ἑξῆς τὸν βαθύβιον: «Ὁ θαυμάσιος οὗτος ὀργανισμός, λέγει, ζῇ ἐντὸς τῶν ἀχανῶν ἀβύσσων τῶν θαλασσῶν, αἵτινες ἐπ' ἐσχάτων ἀνεκαλύφθησαν ὑπὸ τῶν Ἄγγλων εἰς βάθος πολλῶν χιλιάδων μέτρων. Ἐκεῖ, μεταξὺ τῶν πολυθαλάμων καὶ τῶν ἀκτινοθαλάμων, τῶν κατακλυζόντων τὴν ἐν τῷ πυθμένι λεπτὴν γυψίνην πηλοειδῆ μᾶζαν, εὑρίσκεται καὶ ὁ *βαθύβιος*. Τὸ σῶμα αὐτοῦ συνίσταται ἀποκλειστικῶς ἐξ ἀσυστάτου πρωτοπλάσματος, ἤτοι ἐκ τῆς αὐτῆς λευκωματώδους συνθέσεως ἀνθρακικῆς οὐσίας, ἥτις εὕρηται ὑπὸ ἀπείρους παραλλαγὰς ὡς βασικὸς καὶ ἀπαραίτητος παράγων τῆς ζωῆς εἰς ἅπαντας ἀνεξαιρέτως τους ὀργανισμούς». Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Beiträge zur Plastidulentheorie» καὶ ἐν τῷ περιοδικῷ «Jenaische Zeitschrift» (τόμ. V, σελ. 500) ἀποφαίνεται ὡς ἑξῆς ἐν προκειμένῳ: «Τὸ σπουδαιότατον γεγονός, λέγει, τὸ ἐν σχέσει πρὸς τὸν βαθύβιον ἐξακριβωθὲν ὑπὸ τοῦ Χόξλεϋ, εἶναι τὸ ὅτι ὁ πυθμὴν τῶν ὠκεανῶν εἰς μεγάλα βάθη καλύπτεται ὑπὸ τεραστίων μαζῶν ζῶντος πρωτοπλάσματος, τὸ πρωτόπλασμα δὲ τοῦτο διατελεῖ ἐν ἀρχεγόνῳ, αὐτόχρημα ὑποτυπώδει καταστάσει, δηλαδὴ στερεῖται ὡρισμένης μορφῆς, δὲν ἔχει ἀκόμη διαφοροποιηθῆ, ἐξατομικευθῆ. Δὲν δυνάμεθα νὰ μνημονεύσωμεν τὸ γεγονὸς τοῦτο ἄνευ καταπλήξεως, ὀφείλομεν δὲ νὰ τὸ συσχετίσωμεν πρὸς τὴν ἀνακάλυψιν τῆς ἀρχεγόνου πηλοειδοῦς μάζης τοῦ Ὄκεν. Ἡ πηλοειδὴς αὕτη μᾶζα τῆς παλαιοτέρας φυσικῆς φιλοσοφίας, ἥτις ἐγεννήθη ἐντὸς τοῦ βυθοῦ τῶν θαλασσῶν καὶ εἶναι πιθανῶς ἡ πρωταρχικὴ πηγὴ τῆς ζωῆς εἰς τὸν πλανήτην μας, φαίνεται ὅτι ὑφίσταται πραγματικῶς καὶ ὅτι εἶναι αὐτὸς οὗτος ὁ βαθύβιος τοῦ Χόξλεϋ».

Δύο ἔτη μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ Θόμψων καὶ τοῦ Κάρπεντερ, ἤτοι τῷ 1870, ἐστάλη καὶ πρὸς τὸν Γερμανὸν φυσιοδίφην Σμὶτ βαθύβιος ἐκ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους ὁμοῦ μετά τινων ἄλλων σωματίων ἐξ ἀσβέστου, καλουμένων *ραβδολίθων*, ἅτινα δύνανται νὰ συνενῶνται εἰς σφαιρικὰς μάζας, *ραβδοσφαιρίδια*. Πάντως ἓν εἶναι ἐνταῦθα τὸ γεγονός, ὅτι τὰ σωμάτια ταῦτα δὲν ἀποτελοῦν συστατικὸν τοῦ βαθυβίου στοιχεῖον, δεδομένου ὅτι δὲν εὑρίσκονται μόνον ἐν τῷ πυθμένι, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Ἡ περιώνυμος ὅμως ἀγγλικὴ ἀποστολὴ «Challenger-Expedition», ἡ ἐν ἔτει 1872 ἐξερευνήσασα τον πυθμένα τῶν θαλασσῶν εἰς μεγάλα βάθη, δὲν κατώρθωσε παρὰ τὰς ἐντατικὰς προσπαθείας αὐτῆς ν' ἀνακαλύψῃ βαθύβιον. Ἔκτοτε αἱ ἐπ' αὐτοῦ, ὡς φορέως τῆς ζωῆς, στηριχθεῖσαι ἐλπίδες διεψεύσθησαν, καὶ αὐτὸς δὲ Χοξλεϋ ὡμολόγησεν, ὅτι εἶχεν ἀπατηθῆ, ὁ δὲ Χαῖκκελ ἐν τῇ συγγραφῇ αὐτοῦ «Das Protistenreich» ἀποφαίνεται ὡς ἑξῆς ἐν προκειμένῳ: «Ἡ πλάνη ἡμῶν, λέγει συνίσταται ἐν τούτῳ, ὅτι προέβημεν εἰς προεσπευσμένην ἐκγενίκευσιν καὶ ὅτι ἐπιστεύσαμεν τὸν πυθμένα τῶν ὠκεανῶν εἰς μεγάλα βάθη καλυπτόμενον ὑπὸ μονάδων, ἐχουσῶν τὴν σύστασιν τοῦ βαθυβίου».

Ὁμοίαν ἐπιστημονικὴν περιπέτειαν σημειοῖ καὶ ὁ πρωταρχικὸς πρωτόγονος (protogonus primordialis). Ἐν τῷ γερμανικῷ περιοδικῷ «Ausland» (1878, σελ. 652) ἀναγινώσκομεν: «Κατὰ τὸ 1864 ὁ Χαῖκκελ ἀνεκάλυψεν εἰς τὴν Μεσόγειον παρὰ τὴν Βιλλαφράγγα, οὐ μακρὰν τῆς Νικαίας, ἐπιπλέοντα μικρότατα σφαιρίδια ἐκ πηλοῦ, τὰ ὁποῖα ἐκίνησαν μεγάλως τὴν προσοχὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον του. Τὰ σφαιρίδια ταῦτα, μελετηθέντα μικροσκοπικῶς, ἐφάνησαν ὡς μικροὶ ἀστέρες, τὸ κέντρον τῶν ὁποίων συνίστατο ἐξ ἑνὸς ἢ πολλῶν μικροτάτων σφαιριδίων ἄνευ ὀργανικῆς ὑφῆς, ἐκ δὲ τῆς περιφερείας αὐτῶν προεξεβάλλοντο μυριάδες λεπτεπιλέπτων πλοκαμιδίων. Ἀκριβεστέρα ἔρευνα ἐν ἰσχυρᾷ μεγεθύνσει ἀπέδειξεν, ὅτι ὁλόκληρον τὸ σῶμα τῶν ἀστροειδῶν τούτων ὄντων συνίστατο ἐκ λευκωματώδους κυτταρικῆς οὐσίας, ἐκ πρωτοπλάσματος, καὶ ὅτι τὰ ἐκ τῆς ἐπιφανείας προεκβαλλόμενα πλοκαμίδια δὲν εἶναι αὐτοτελῆ ὄργανα, ἀλλὰ ψευδοπόδια παριστῶντα τὰ μοναδικὰ ὄργανα τῶν ριζοπόδων. Ἀλλ' ἐνῷ, ὡς πρὸς τὰ ριζόποδα, εἶναι διακεχυμένοι ἐν τῷ πρωτοπλάσματι κυτταρικοὶ πυρῆνες, δὲν συμβαίνει τοῦτο ὡς πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Χαῖκκελ παρὰ τὴν Νίκαιαν ἀνακαλυφθέντα σφαιρίδια. Ἡ περαιτέρω ἐξακρίβωσις τῆς φυσικῆς ἱστορίας τοῦ πρωτοπλασματώδους τούτου σφαιριδίου ἀπῄτει τὴν μελέτην τοῦ τρόπου, καθ' ὃν διαιωνίζει τὸ εἶδος αὐτοῦ. Πράγματι δὲ καὶ αὐτὴ ἐξηκριβώθη ἐν τέλει. Μετά τινα χρόνον ἓν τῶν σφαιριδίων ἤρξατο διατεμνόμενον εἰς δύο ἴσα μέρη, ἑκάτερον τῶν ὁποίων ἀπετέλει αὐτοτελῆ ὀργανισμόν. Ὅθεν ὁ Χαῖκκελ, κατὰ τὸν ἀρθρογράφον τῆς Ausland, διέγνωσε τὸν πλήρη ζωϊκὸν κύκλον ἑνὸς ὑποτυπωδῶς ἁπλοῦ ὀργανισμοῦ, ὃν ἐκάλεσε «πρωταρχικὸν πρωτόγονον». Ἀλλὰ καὶ ὁ ὀργανισμὸς οὗτος ἐδείχθη ἐκ τῶν ὑστέρων ἀνύπαρκτος καὶ συνεπῶς ἐξηφανίσθη ἐκ τῆς φυσικῆς ἱστορίας.

Βραδύτερον διενηργήθησαν ὑπὸ τῶν Καγιέ, Ράουφ, Βάϊνσεκ, Μέμπιους, Χάουερ, Τζῶνστον, Γκρέγκορυ κτλ. παλαιοντολογικαὶ ἔρευναι, αἵτινες ἀπεσκόπουν τὴν ἀνακάλυψιν ἀρχεγόνων γεωλογικῶν στρωμάτων, οἱονεὶ ἐκπροσωπούντων μεταβατικόν τινα μεταξὺ τοῦ ἀνοργάνου καὶ τοῦ ὀργανικοῦ κόσμου σταθμόν. Τὰ ἐκ τῶν ἐρευνῶν τούτων συναχθέντα γενικὰ συμπεράσματα εἶναι: α') Τὰ φυτὰ ὑπῆρξαν πρὸ τῶν ζῴων. β') Ἅπαντες οἱ ἐντὸς τῆς γῆς ἀνακαλυφθέντες ὀργανισμοὶ ἐμφανίζουσιν ἤδη τοσούτῳ ἐξειλιγμένην ὀργάνωσιν, ὥστε εἶναι ἀδύνατον νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀποδείξεις βαθμιαίας ἐξελίξεως τοῦ ὀργανικοῦ ἐκ τοῦ ἀνοργάνου κόσμου.

Ἐν τῇ «Εἰσαγωγῇ εἰς τὴν θεωρητικὴν βιολογίαν» (Einleitung in die theoretische Biologie, σελ. 501) ὁ Γερμανὸς καθηγητὴς Ράϊνκε ἀποφαίνεται ὡς ἑξῆς: «Ἐάν, λέγει, λάβωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτι οἱ παλαιότεροι φυτικοὶ ὀργανισμοὶ δεικνύουσιν ἤδη τὴν τόσον ἀρτίαν ὀργάνωσιν σημερινῶν φυτῶν· ὅτι μεταξὺ τῶν περισωθέντων λειψάνων θαλασσίων ὀργανισμῶν, ἀνηκόντων εἰς τὴν καμβριανὴν περίοδον, εὑρίσκονται καρκίνοι, οἱ τριλοβῖται, ἐκπροσωποῦντες ὀργανισμοὺς ἤδη θαυμασίως συγκεκροτημένους· καὶ τέλος, ὅτι οὐδεὶς ὀργανισμὸς ἐκ παλαιοτέρων περιόδων περιῆλθεν εἰς ἡμᾶς ἐν ἀπολιθώσει, θὰ συναγάγωμεν τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ θεωρία τῆς ἐξελίξεως στερεῖται παλαιοντολογικῆς βάσεως. Προκειμένου περὶ τῆς προκαμβριανῆς περιόδου, ἡ θεωρία αὕτη μεταπηδᾷ ἀπὸ τοῦ ἐμπειρικοῦ πεδίου εἰς καθαρῶς ὑπερβατικὸν καὶ μεταφυσικόν, δεδομένου ὅτι ὑπὸ ἐμπειρικὴν ἔποψιν τὰ περὶ προκαμβριανῶν ὀργανισμῶν ἱστορούμενα ἔχουσι τόσην ἐπιστημονικὴν ἀξίαν ὅσην καὶ τὰ λεγόμενα περὶ τῶν κατοίκων τοῦ Διός».

Κατὰ ταῦτα, δεδομένου: α') ὅτι οὐδεὶς ὀργανισμὸς ὑπῆρξε δυνατὸν νὰ παραχθῇ ἐν τοῖς χημικοῖς ἐργαστηρίοις μέχρι σήμερον, β') ὅτι ὁ βαθύβιος καὶ ὁ πρωταρχικὸς πρωτόγονος ἀπεδείχθησαν ἀνύπαρκτοι, καὶ τέλος γ') ὅτι αἱ σχετικαὶ παλαιοντολογικαὶ ἔρευναι ἀπεκάλυψαν ὀργανισμοὺς ἤδη τελείως συγκεκροτημένους καὶ συνεπῶς μὴ παρέχοντας εἰς ἡμᾶς τὸ ἐνδόσιμον νὰ ὑποθέσωμεν τὴν γένεσιν τοῦ ὀργανικοῦ ἐκ τοῦ ἀνοργάνου κόσμου, ὀφείλομεν νὰ θεωρήσωμεν τὸ πρόβλημα τῆς ἀρχιγενέσεως ὡς ἄλυτον ἐπιστημονικῶς.

Α. ΔΑΛΕΖΙΟΣ

— [ΠΑΛ. ΔΙΑΘ.] *Γένεσις* ὀνομάζεται ἀπὸ τοῦ πρώτου κατὰ σειρὰν καὶ σπουδαιοτέρου κατ' οὐσίαν περιεχομένου αὐτῆς ἡ πρώτη βίβλος τῆς Πεντατεύχου (*Γένεσις κόσμου*). Ἡ ἐκ 50 κεφαλαίων βίβλος αὕτη ἀφηγεῖται τὰ τῆς προϊστορίας τοῦ κόσμου (α'—ια' 9) καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν πατριαρχῶν τῶν Ἑβραίων (ια' 10—ν'), τελευτῶσα μετὰ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰωσήφ. Συγγραφεὺς δὲ τῆς Γενέσεως εἶναι ὁ Μωυσῆς, ὅστις ἐστηρίχθη πιθανώτατα ἐπὶ παλαιοτέρων γραπτῶν μνημείων, ἔνθα

Digitized by Google

εἶχον ἀποκρυσταλλωθῆ πανάρχαιαι προφορικαὶ παραδόσεις. Ἐκ τούτων αἱ περὶ τῆς προϊστορίας τοῦ κόσμου παραδόσεις ἐμφανίζουσι μὲν ἱκανὰς ὁμοιότητας πρὸς τὰς παραδόσεις ἄλλων λαῶν τῆς ἀρχαιότητος (καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ τεκμήριον τοῦ ἱστορικοῦ αὐτῶν χαρακτῆρος, παρὰ τὸ δημῶδες ἔνδυμα, ὅπερ εἶναι περιβεβλημέναι), πλεῖστον ὅμως ὅσον διαφέρουσι καὶ ὑπερέχουσιν αὐτῶν κατά τε τὸ συγκεκριμένον καὶ ἑνιαῖον καὶ δὴ καὶ κατὰ τὸ θρησκευτικὸν περιεχόμενον (*μονοθεΐα*). Τῶν δὲ περὶ τῶν πατριαρχῶν παραδόσεων τῆς Γενέσεως ὁ ἱστορικὸς χαρακτὴρ ὑποστηρίζεται ὑπὸ τῶν νεωτέρων συμπερασμάτων τῆς Ἀσσυριολογίας καὶ τῆς Αἰγυπτιολογίας. Οὕτω π. χ. διὰ τῆς μελέτης τῶν τῆς σφηνοειδοῦς γραφῆς μνημείων διεφωτίσθη καὶ ἐνισχύθη σημαντικῶς ἡ περὶ τῆς ἐλαμιτικῆς εἰς Παλαιστίνην εἰσβολῆς τοῦ ιδ' κεφαλαίου τῆς Γενέσεως. Τὸ ὄνομα Ἄβραμ ἀπαντᾷ ἐπὶ παλαιοτέρων μνημείων τῆς ἐποχῆς τοῦ Χαμμουράπι (περὶ τὸ 2.000 π.Χ.). Περὶ τῆς εἰς τὴν Αἴγυπτον εἰσβολῆς σημιτικῶν φυλῶν περὶ τὸ 1900 π. Χ. πληροφοροῦσιν ἡμᾶς αἰγυπτιακὰ παλαιότατα μνημεῖα κλπ.

Ἐκ τῶν νεωτέρων ὑπομνημάτων εἰς τὴν Γένεσιν τὰ ἄριστα εἶναι τῶν παπικῶν Hummelauer (1895) καὶ Hoberg (β' ἔκδ. 1908) καὶ τῶν διαμαρτυρομένων Frz. Delitzsch (ε' ἔκδ. 1887), Dillmann (στ' 1892), Gunkel (δ' ἔκδ. 1917), Procksch (1913) καὶ König (1919), ἔνθα καὶ εὐρεῖα βιβλιογραφία περὶ τῶν ἐπὶ μέρους προβλημάτων. Π. Ι. Μ.

—**γένεσις αὐτόματος ἢ αὐτογένεσις** [*Φυσιολ.*]. Τὰ ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου πλανήτου ὑπάρχοντα ὀργανικὰ ὄντα δὲν ἐπλάσθησαν ἐφ' ἅπαξ οἷα ἐμφανίζονται σήμερον, ἀλλ' ἀνεπτύχθησαν βαθμηδὸν ἐξ ἀλλήλων κατὰ μακρὰς γεωλογικὰς περιόδους. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν παραγωγικὴν θεωρίαν τὰ ὅμοια ἀλλήλοις ἄτομα κατάγονται ἐκ κοινῶν προγόνων, οὗτοι δὲ πάλιν ἐξ ἄλλων καὶ οὕτω καθεξῆς, κατ' ἀνάγκην θὰ καταλήξωμεν εἰς ἁπλουστάτους ὀργανισμούς, ἐκ τῶν ὁποίων εἶτα παρήχθησαν οἱ ἀνώτεροι καὶ ἐπιπλοκώτεροι. Πῶς ὅμως τὸ πρῶτον παρήχθη ἡ ζωὴ ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου πλανήτου; Δύο ὑποθέσεις εἶναι πιθαναὶ περὶ τῆς ἐμφανίσεως τῶν πρώτων ὀργανισμῶν ἐπὶ τῆς γῆς: ἢ ὅτι οὗτοι μετεκομίσθησαν εἰς τὸν ἡμέτερον πλανήτην ἐξ ἄλλων οὐρανίων σωμάτων, ἢ παρήχθησαν ἐπ' αὐτοῦ διὰ τῆς καλουμένης *αὐτομάτου γενέσεως*.

Τὸ πρῶτον ὁ Richter ἐξήνεγκε τὴν ὑπόθεσιν ὅτι τὸ πρῶτον ὀργανικὸν ὂν μετεφέρθη ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου πλανήτου ἐξ ἄλλων οὐρανίων σωμάτων, ὁρμώμενος ἐκ τοῦ ὅτι πανταχοῦ τοῦ σύμπαντος περιάγονται μικρὰ τεμάχια στερεᾶς οὐσίας, ἅτινα ἀποσπῶνται ἐκ τῶν οὐρανίων σωμάτων, κατὰ τὴν μεγάλην περιστροφικὴν κίνησιν αὐτῶν. Ἐπίσης ἐὰν ἀποσπασθῶσι τοιαῦτα τεμάχια ἐκ κατοικουμένων οὐρανίων σωμάτων καὶ μεταφερθῶσιν εἰς ἄλλα οὐράνια σώματα, μεταφέρονται μετ' αὐτῶν καὶ κατώτεροι ὀργανισμοὶ ἢ οἱ σπόροι αὐτῶν. Ἐὰν δὲ οἱ σπόροι εὕρωσιν ὅρους προσφόρους πρὸς τὴν ζωὴν ἀναπτύσσονται οὗτοι καὶ ἐξ αὐτῶν σὺν τῷ χρόνῳ ἀναπτύσσονται ἄλλοι ὀργανισμοί.

Ἡ ὑπόθεσις ὅμως αὕτη τοῦ Richter δὲν εἶναι ὀρθή, διότι οἱ σπόροι ἤθελον καταστραφῆ κατὰ τὴν δίοδον τῶν μετεωριτῶν λίθων διὰ τῆς ἀτμοσφαίρας τῆς γῆς ἕνεκα τῆς παραχθείσης μεγάλης θερμότητος λόγῳ προστριβῆς. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη ἡ θερμότης δὲν ἐπέδρα ἐπὶ τῶν σπόρων, ἦτο ἀδύνατον ζῶντες σπόροι νὰ φθάσωσιν εἰς τὸν ἡμέτερον πλανήτην λόγῳ τοῦ μεγάλου ψύχους καὶ τῆς ἀπολύτου ξηρασίας. Ἀλλὰ καὶ ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι τὸ πρῶτον ὀργανικὸν ὂν εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἡμέτερον πλανήτην ἐξ ἄλλων οὐρανίων σωμάτων, γεννᾶται καὶ πάλιν τὸ ἐρώτημα πῶς τὸ πρῶτον ἐκεῖ παρήχθη; Ἐκτὸς ἐὰν παραδεχθῶμεν, κατὰ τὸν Richter, ὅτι ἡ ζωὴ εἶναι ἀΐδιος. Ἀλλ' ἡ ζωὴ δὲν εἶναι ἀΐδιος, διότι πᾶν τὸ μετέχον ζωῆς εἶναι οὐχὶ θνητὸν ἀλλὰ καὶ φθαρτόν, καθόσον τοῦτο, ἅτε ἐξ ὀργανικῶν οὐσιῶν ἀποτελούμενον, τελείως καταστρέφεται καὶ μεταβάλλεται εἰς ἀνοργάνους οὐσίας. Ἑπομένως, μὴ παραδεχόμενοι τὴν θεωρίαν τοῦ Richter, ἀναγκαζόμεθα νὰ ὑπολάβωμεν ὅτι τὸ πρῶτον ὀργανικὸν ὂν παρήχθη ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου πλανήτου διὰ τῆς αὐτομάτου γενέσεως (*αὐτογενέσεως*).

Ὁ ἡμέτερος πλανήτης διετέλει ποτὲ ἐν διαπύρῳ καταστάσει (ὡς καὶ σήμερον ἀποδεικνύουσι τοῦτο τὰ ἡφαίστεια). Ἐπειδὴ δὲ ἡ ζῶσα ὕλη ἀποτελεῖται ἐκ λευκωμάτων ἅτινα εἰς τὴν θερμοκρασίαν τῶν 77° πήγνυνται καὶ καταστρέφονται, ἡ ζωὴ δὲν ὑπῆρχεν ἐπ' αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς διαπλάσεως αὐτοῦ, ἀλλὰ παρήχθη ὅτε οὗτος ἐψύγη καὶ ἐσχηματίσθη ἐπ' αὐτοῦ ὕδωρ. Κατὰ τὸν Weismann δὲ εἰς τὰ ζῶντα ὄντα τὰ δυνάμενα νὰ παραχθῶσι δι' αὐτομάτου γενέσεως ὑπάγονται αἱ μικρόταται ζωικαὶ μονάδες, ἡ οἱ *βιοφόροι* καλούμενοι, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται ἡ ζῶσα ὕλη. Οὗτοι εἶναι ἁπλοῖ καὶ ἀποτελοῦνται ἐκ μορίων, ὧν ἡ χημικὴ σύστασις, ὁ συνδυασμὸς καὶ ἡ διάταξις εἶναι τοιαῦται, ὥστε εἶναι δυνατὸν ἐξ αὐτῶν νὰ παραχθῶσι τὰ φαινόμενα τῆς ζωῆς. Οἱ βιοφόροι πάσχουσι μεταβολάς, ἐξ ὧν ἑρμηνεύεται ἡ μετάπλασις αὐτῶν, ἐπίσης οὗτοι πληθύνονται διὰ διαιρέσεως τῶν ὑπαρχόντων βιοφόρων.

Ἀσφαλὲς ἔρεισμα τῆς αὐτομάτου γενέσεως θὰ ἦτο καὶ ἡ παραγωγὴ λευκώματος ἐξ ἀνοργάνων οὐσιῶν, ἐξ οὗ κυρίως ἀποτελεῖται ἡ ζῶσα ὕλη. Ἡ γένεσις ὅμως ὀργανικῶν οὐσιῶν ἐξ ἀνοργάνων ἐνομίζετο ἀδύνατος, καίτοι ἦτο γνωστὸν ὅτι πᾶν στοιχεῖον ὅπερ ὑπάρχει ἐν τῇ ἀνοργάνῳ φύσει ὑπάρχει καὶ ἐν αὐταῖς. Ἀλλὰ καίτοι πολλαὶ ὀργανικαὶ οὐσίαι παρήχθησαν τεχνητῶς ἐξ ἀνοργάνων οὐσιῶν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τῶν χημικῶν, λευκώματα τεχνητῶς μέχρι τοῦδε δὲν παρήχθησαν. Τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι ἀδύνατον καὶ ἴσως ποτὲ ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ χημικοῦ παραχθῇ λεύκωμα ἐξ ἀνοργάνων οὐσιῶν, τούτου δὲ γινομένου ἡ αὐτόματος γένεσις ἤθελεν ἔχει ἀσφαλέστερον ἔρεισμα. Τὸ παραχθησόμενον ὅμως λεύκωμα ἔσται νεκρόν, καὶ θὰ εἶναι μὲν συγγενὲς πρὸς τὸ ζῶν λεύκωμα, μεταξὺ ὅμως νεκροῦ καὶ ζῶντος λευκώματος ὑπάρχουσι χημικαί τινες διαφοραί, ἃς μέχρι τοῦδε δὲν γνωρίζομεν.

Ὀφείλομεν μάλιστα νὰ ὁμολογήσωμεν, ὡς ὁ Weismann λέγει, ὅτι εἶναι ἁπλῆ ὑπόθεσις ὅτι μεταξὺ αὐτῶν μόνον χημικαὶ καὶ φυσικαὶ διαφοραὶ ὑπάρχουσι. Διότι οὐδεὶς δύναται νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἐν τῷ ζῶντι πρωτοπλάσματι δὲν ἐνοικεῖ καὶ ἄλλη δύναμις ἄγνωστος, ἐκ τῆς ἐνεργείας τῆς ὁποίας ἐξαρτῶνται τὰ φαινόμενα τῆς ζωῆς, ὡς ἡ ἀνάλωσις καὶ ἀφομοίωσις, ἡ αὔξησις καὶ ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς. Τὸ τοιοῦτον ὅμως ἀντιφάσκει πρὸς τὸ ἀνώλεθρον τῶν δυνάμεων. Ἄλλως δὲν εἶναι ἀδύνατον ἐκ μόνων τῶν χημικῶν καὶ φυσικῶν δυνάμεων νὰ παράγωνται τὰ φαινόμενα τῆς ζωῆς ἐντὸς χημικῆς τινος οὐσίας ἰδιορρύθμως συντεθειμένης.

Διὰ τίνος τρόπου καὶ ὑπὸ ποίους ὅρους παρήχθη τοιαύτη οὐσία ἐπὶ τῆς γῆς οὐδὲν τὸ σαφὲς γνωρίζομεν. Ὁ Pflüger δοξάζει ὅτι τὰ συστατικὰ τοῦ λευκώματος ἤρξαντο νὰ γεννῶνται καθ' ὃν χρόνον μεγάλη θερμότης ὑπῆρχεν ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου πλανήτου. Διότι ἐὰν ἐξετάσωμεν τὰ προϊόντα τῆς ἀναλύσεως τοῦ ζῶντος λευκώματος, παρατηροῦμεν ὅτι ἡ ρίζα CN εὑρίσκεται ἐν αὐτοῖς, τὸ δὲ οὐσιωδέστατον προϊὸν τῶν ἀζωτούχων οὐσιῶν, ἡ *οὐρία*, παρήχθη τεχνητῶς ἐξ ἑνώσεων τοῦ CN διὰ μεταθέσεως τῶν ἀτόμων αὐτῶν, ὡς ὁ Wöhler ἀπέδειξεν. Ἡ δὲ ὀργανικὴ χημεία διδάσκει, ὅτι τὸ CN καὶ αἱ ἑνώσεις αὐτοῦ γεννῶνται τῇ ἐπιδράσει μεγάλης θερμότητος. Ἑπομένως ἡ καταβολὴ τῆς ζωῆς ἐγένετο καθ' ὃν χρόνον ἡ γῆ εὑρίσκετο ἐν διαπύρῳ καταστάσει, ὅτε παρήχθησαν τὸ CN καὶ αἱ ἑνώσεις αὐτοῦ, αἵτινες μετὰ τοῦ ὕδατος, ὅπερ παρήχθη μετὰ τὴν ψῦξιν αὐτῆς, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ διαλελυμένων ἁλάτων καὶ ἀερίων παρήγαγον τὸ ζῶν λεύκωμα.

Ποῦ παρήχθη τὸ πρῶτον ἡ ζῶσα ὕλη δι' αὐτομάτου γενέσεως δὲν γνωρίζομεν. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ ἀφθονώτατον συστατικὸν τῆς ζώσης ὕλης εἶναι τὸ ὕδωρ, φυσιοδῖφαί τινες παραδέχονται ὅτι αὕτη παρήχθη ἐν τῷ βυθῷ τῆς θαλάσσης, ἄλλοι παρὰ τὴν ἀκτὴν καὶ ἄλλοι ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ· πιθανωτέρα ὅμως εἶναι ἡ ἰδέα τοῦ Naegeli, ὅτι τὰ πρῶτα ζῶντα μόρια παρήχθησαν ἐντὸς οὐσίας πορώδους (ἄμμου). Ι. Ν. Μ.

γενέτειρα (ἡ)· ὡς ἀπὸ ἄρσεν. *γενετήρ*· ἡ γεννήσασα, ἡ μήτηρ || ὑπονοουμένου τοῦ *γῇ* ἢ *πατρίς*, ἡ ἰδιαιτέρα πατρὶς κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὴν κοινὴν πατρίδα: «ἀπῆλθεν εἰς τὴν γενέτειραν πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν γονέων του».

— [*Μαθημ.*]· βλ. γεωμετρικὸς τόπος.

— **Γενέτειρα Ἀφροδίτη**· βλ. Ἀφροδίτη.

γενετὴ (ἡ)· γέννησις· συνήθ. εἰς τὴν φρ. *ἐκ γενετῆς*: «ἐκ γενετῆς τυφλός,— κωφὸς κ.τ.τ.».

Γενετὴ [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος Ἀσωμάτου τῆς ἐπαρχίας Κομοτινῆς τοῦ νομοῦ Ροδόπης. Κάτ. (1928) 475. Πρότερον ἐκαλεῖτο Γενὴ-κιοϊ.

γενετήριος, —α, —ον· ὁ γεννῶν, ὁ παράγων.

— **γενετήριος ζωὴ** [*Φυσιολ.*]. Ὀνομάζεται οὕτω τὸ χρονικὸν τμῆμα τῆς ζωῆς τοῦ ἀτόμου, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὁποίου τὸ ἄτομον ἔχει τὴν ἱκανότητα τῆς ἀναπαραγωγῆς.

Ἡ ἀρχὴ τῆς γενετηρίου ζωῆς ἐκδηλοῦται διὰ τῆς ταχείας ἀναπτύξεως πάντων τῶν ἐξωτερικῶν χαρακτήρων τοῦ θήλεος, τῶν καλουμένων δευτερευόντων χαρακτήρων, καὶ τῆς ἐμφανίσεως ἀποβολῆς αἵματος ἐκ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων, ἥτις γίνεται περιοδικῶς.

Κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν ἐπί τε τοῦ ἄρρενος καὶ τοῦ θήλεος ἡ καθόλου μορφὴ τοῦ σώματος εἶναι σχεδὸν ἡ αὐτή. Μετὰ τὸ πέρας ὅμως τῆς περιόδου ταύτης ἀποτυποῦνται οἱ ἰδιάζοντες ἐξωτερικοὶ χαρακτῆρες τοῦ φύλου. Ἐνῷ ἐπὶ τοῦ ἄρρενος ἡ μείζων διάπλασις τῶν μυῶν καὶ τῶν ὀστῶν παράγει τὸν γωνιώδη τύπον τῶν μελῶν αὐτοῦ, ἐπὶ τοῦ θήλεος, λόγῳ ἐναποθέσεως λίπους ἀφθόνου ἐπὶ τῶν γλουτῶν, τῶν μηρῶν καὶ τοῦ θώρακος, ἡ μορφὴ τοῦ σώματος καθίσταται στρογγύλη, ἁβρὰ καὶ ἁπαλή. Τὸ στῆθος ἀπὸ ἐπιπέδου γίνεται καμαροειδὲς λόγῳ ἀναπτύξεως τῶν μαστῶν καὶ ἐναποθέσεως λίπους ἐν τῷ συνεκτικῷ ἱστῷ τοῦ θώρακος, ὁ κορμὸς ἐμφανίζει μείζονα περιοχὴν τῶν ἄκρων, ἡ πύελος εἶναι εὐρυτέρα καὶ τὰ ἰσχία μᾶλλον προέχουσι. Τέλος αὐξανόμενης τῆς διαπλάσεως, τὰ γεννητικὰ ὄργανα καθίστανται ἐπιτήδεια πρὸς λειτουργίαν, τοῦτο δὲ γίνεται φανερὸν ἐκ τῆς μεγεθύνσεως τῶν χειλέων τοῦ αἰδοίου καὶ ἐκ τῆς ἐκφύσεως τῶν τριχῶν ἐπὶ τοῦ ἐφηβαίου.

Ὅταν συντελεσθῶσι πάντα τὰ ἀνωτέρω, ἐμφανίζεται ἡ πρώτη ἔμμηνος ροή, ἥτις εἶναι σημεῖον τοῦτο μὲν τῆς ὡριμότητος τοῦ φύλου καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς γενετηρίου ζωῆς, τοῦτο δὲ τῆς ἐκκρίσεως ὡρίμων ᾠαρίων ἐκ τῆς ᾠοθήκης. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δὲ ταύτης τὸ θῆλυ εἶναι ἐπιτήδειον πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν γενετηρίων αὐτοῦ λειτουργιῶν. Ἡ ἐποχὴ τῆς γενετηρίου ζωῆς τοῦ θήλεος, καθ' ἣν ἐμφανίζεται ἡ πρώτη ἔμμηνος ροή, δὲν εἶναι πάντοτε ἡ αὐτή, ἐξαρτᾶται δὲ ἐκ τοῦ κλίματος. Ἐπὶ τῶν θερμῶν κλιμάτων ἡ ἔμμηνος ροὴ ἐπέρχεται ἐνωρίτερον ἢ ἐπὶ τῶν ψυχρῶν. Οὕτως ἐν ταῖς Ἰνδίαις καὶ ἐν τῇ Ἀραβίᾳ ἡ ἔμμηνος ροὴ ἐμφανίζεται ἀπὸ τοῦ 10 ἢ καὶ ἀπὸ τοῦ 8 ἔτους. Ἐπὶ δὲ τῶν βορείων μερῶν ἐμφανίζεται κατὰ τὸ 18 ἢ 20. Καὶ ἡ πρόσληψις τῆς τροφῆς ἔχει ἐπίδρασιν ἐπὶ τὴν ἐμφάνισιν τῆς ἐμμήνου ροῆς· οὕτως ἐπὶ προσλήψεως ἀφθόνου τροφῆς ἡ ἔμμηνος ροὴ ἐμφανίζεται ταχύτερον, ἐπὶ δὲ ἀνεπαρκοῦς τροφῆς βραδύτερον.

Ἡ γενετήριος ζωὴ τοῦ θήλεος παύει μετὰ τὴν παῦσιν τῆς ἐμμήνου ροῆς, ἥτις ἐπέρχεται κατὰ τὸ 40—50 ἔτος, ὁπότε παύει καὶ ἡ πρὸς σύλληψιν ἱκανότης τοῦ θήλεος, συγχρόνως δὲ ἀκολουθεῖ γεροντικὴ ἀτροφία τοῦ ὅλου ὀργανισμοῦ, συρρίκνωσις τῶν γεννητικῶν ὀργάνων καὶ ἀτροφία τῶν μαστῶν. Ι. Ν. ΜΕΝΕΓΑΚΗΣ

— **γενετήριος,** ἢ **γενετικός, νόμος** (Genetisches Prinzip) [*Φιλοσ.*]. Κατὰ τὸν Τσίεν (Erkenntnistheorie, Ἰένη 1913, σελ. 517), ἐκ τῆς ἐμπειρικῆς γνωσιολογικῆς ἀρχῆς προκύπτει ἀμέσως ἕτερός τις νόμος, ὅστις καλεῖται *γενετήριος* ἢ *γενετικός*. Τὰ προϊόντα τῆς αἰσθήσεως, ἅτινα ὁ φιλόσοφος οὗτος ὀνομάζει Empfindungsgignomena, εἶναι πρωταρχικά, τὰ δὲ τῶν παραστάσεων παράγωγα, ἤτοι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξωσιν, ἂν δὲν προηγηθῶσι τὰ πρῶτα, διὸ καὶ εὑρίσκονται εἰς γενετικὴν σχέσιν πρὸς αὐτά. Ὁ γενετικὸς νόμος, ὅστις δύναται νὰ κληθῇ καὶ *αἰσθησιακὸς* (sensualistisches Gesetz), εἶναι κατὰ τὸν Τσίεν ὁ βασικὸς νόμος τῆς γνωσιολογίας καὶ καθορίζει τὴν μέθοδον τῆς ἐρεύνης κατὰ τοῦτο, ὅτι ὑποδεικνύει ποῖα εἶναι τὰ γνωστικὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα, ἅτινα δέον νὰ μελετηθῶσι κατ' ἀρχάς, συγχρόνως δὲ ὑποδηλοῖ ὅτι ἡ κοσμικὴ εἰκών, ἤτοι ὁ σκοπὸς τῆς ἡμετέρας γνώσεως, ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν σφαῖραν τῶν παραστάσεων. Α. Δ.

γενέτης (ὁ)· ὁ γεννήσας, ὁ γονεύς, ὁ πατήρ (ἀπὸ τοῦ θεμ. *γενε*—τοῦ *γίγνομαι*· ὁμοίως καὶ *γένεσις, γενέτειρα, γενετή, γενετήριος* κτλ.).

γενετήσιος,—α,—ον· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν γένεσιν ἢ τὴν γέννησιν ἢ τὰς γεννητικὰς λειτουργίας· ὁ παρορμῶν πρὸς γέννησιν: «γενετήσιον ἔνστικτον».

—**γενετήσια κύτταρα** (τὰ) [*Ζωολ.* καὶ *Βοτ.*]. Βλ. κύτταρα. Δ. Ν. Π.

—**γενετήσιον ἔνστικτον** [*Ἰατρ.*]. Συνώνυμα: *γενετήσιος ὁρμή, γενετήσιος προώθησις, ἔνστικτον ἀφροδισίας, ἀφροδισία ὁρμή, σεξουαλικὸν ἔνστικτον, φυλογονικὸν ἔνστικτον, γενετήσιος ἐπιθυμία*. Οὕτω καλεῖται τὸ *ἔνστικτον*, ὅπερ προωθεῖ τὸ ἄρρεν εἰς ἀνεύρεσιν, ἐπαφὴν καὶ σαρκικὴν συνένωσιν πρὸς τὸ θῆλυ. Τὸ γενετήσιον ἔνστικτον εἶνε τελείως ἀνεξάρτητον τοῦ ἔρωτος (ὡς τοῦτο γίνεται συνήθως ἐκ τοῦ ὅτι ὁ ἔρως παρὰ τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει ἐμφανίζεται μετεγενεστέρως τοῦ γενετησίου ἐνστίκτου καὶ ἐλλείπει τελείως εἰς τὰ ζῷα) καὶ τοῦ ἐνστίκτου τῆς ἀναπαραγωγῆς (τοῦτο εἰς μὲν τὸν ἄνδρα ἀναπτύσσεται μόνον μετὰ τὴν ἀπόκτησιν τέκνου, εἰς δὲ τὴν γυναῖκα, ὅπου ἀναπτύσσεται ἡ μητρότης ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἔτι ἡλικίας, δὲν δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι αὕτη συνέρχεται μὲ τὸν ἐραστήν της ἐπὶ τῷ σκοπῷ τεκνοποιίας). Τὸ γενετήσιον ἔνστικτον ἀπευθύνεται ἀπὸ τοῦ ἑνὸς φύλου πρὸς ὁλόκληρον τὸ ἀντίθετον φῦλον, πλὴν παθολογικῶν καταστάσεων, καθ' ἃς ἀπευθύνεται πρὸς τὸ αὐτὸ φῦλον, ἐν τῷ σημείῳ δὲ τούτῳ ὑπάρχει ἀκριβῶς βασικὴ διαφορὰ πρὸς τὸν ἔρωτα, ὅστις δὲν ἀφορᾷ ὁλόκληρον τὸ ἀντίθετον φῦλον ἀλλὰ μόνον ἓν ἑκάστοτε συγκεκριμένον ἄτομον αὐτοῦ (*Moll*). Ἐνῷ δὲ εἶναι δυνατὸν νὰ νοηθῇ γενετήσιον ἔνστικτον ἄνευ ἔρωτος, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ νοηθῇ ἔρως ἄνευ γενετησίου ἐνστίκτου· ἂν τοῦτο φαίνεται κατ' ἀρχὰς μὴ ὑπεισερχόμενον εἴς τινα ἔρωτα, πρόκειται ἢ περὶ πλάνης ἢ περὶ ἁπλῆς ἐπιβραδύνσεως, ὁ δὲ ἀληθὴς *πλατωνικὸς* λεγόμενος, ἔρως εἶναι κατάστασις σπανιωτάτη. Πλεῖσται ἑρμηνεῖαι ἐγένοντο πρὸς ἐξήγησιν τοῦ σκοποῦ τοῦ γενετησίου ἐνστίκτου, τὸ ὁποῖον εἶναι αὐτὴ αὕτη ἡ ἐκδήλωσις τῆς ζωῆς, ἡ δὲ λειτουρ-

Digitized by Google

για αὐτοῦ διέπει τὸν βίον συμπάσης τῆς ἀνθρωπότητος. Οὕτω φυσιολογικῶς, δηλαδὴ ὀργανικῶς, τὸ γενετήσιον ἔνστικτον εἶναι τὸ κίνητρον τῆς γενετησίου λειτουργίας (δέον ἐνταῦθα ν' ἀντιδιασταλῇ ὁ ὅρος *γενετήσιος λειτουργία*, ἤτοι *ἀφροδισία*, ἀπὸ τὸν ὅρον *γεννητικὴ λειτουργία*, ἤτοι λειτουργία ἀναπαραγωγῆς), ἥτις εἶναι γεγονὸς ὅτι ἀποτελεῖ τὸν σπουδαιότερον ρυθμιστὴν τῆς λειτουργικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ ἐν τῷ συνόλῳ της.

Τὰ ἐλατήρια τοῦ γενετησίου ἐνστίκτου ἐν τῇ ἀναλύσει των εἶναι δύο κυρίως· τὰ ἐσωτερικὰ ἐρεθίσματα, ἅτινα γεννοῦν τὴν ὁρμήν, καὶ τὸ ἐξωτερικὰ ἐρεθίσματα, ἅτινα ἐπιδρῶντα ἐπὶ τῶν νευρικῶν κέντρων προωθοῦν τὸ γενετήσιον ἔνστικτον εἰς τὴν ἱκανοποίησίν του, ἐπιτελουμένην διὰ τῆς γενετησίου *ὁμιλίας* (βλ. λ.). Ἕδρα δὲ τοῦ γενετησίου ἐνστίκτου εἶναι οὐχὶ οἱ γεννητικοὶ ἀδένες, ἀλλ' ὁ ἐγκέφαλος, ὡς ἀπὸ μακροῦ ἀπέδειξεν ὁ Gall· δι' ὃ καὶ οἱ εὐνοῦχοι δὲν εἶναι ἄμοιροι τοῦ ἐνστίκτου τούτου, οὔτε οἱ ἄνηβοι, οὔτε οἱ λόγῳ ἡλικίας ἢ ἀσθενειῶν στερούμενοι ζωτικῶν γεννητικῶν ἀδένων, εἶναι δ' ἔτι περισσότερον ἀνεπτυγμένον εἰς τοὺς καλλιεργημένους ἐγκεφάλους. Ποίας ὅμως δράσεως ἐκδηλωτικὴ ἀντίδρασις εἶναι τὸ γενετήσιον ἔνστικτον; ἐπ' αὐτοῦ αἱ γνῶμαι διίστανται. Καὶ ἄλλοι μὲν φρονοῦν ὅτι ἀντικείμενον τούτου εἶναι μία ἐκκενωτικὴ ἐπιθυμία, ἄλλοι ὅτι εἶναι ὁ πόθος τῆς ἐπαφῆς τοῦ σώματος τοῦ ἀντιθέτου φύλου, ἄλλοι τὸ ἔνστικτον τῆς ἀναπαραγωγῆς, καὶ ἄλλοι ἡ φυσικὴ διέξοδος τῆς ἀνακουφίσεως τῶν στύσεων ἢ τοῦ ὀργασμοῦ. Τὴν ἐπίδρασιν τοῦ γενετησίου ἐνστίκτου ἐπὶ πάσης δημιουργικῆς ἐκδηλώσεως ἀπέδειξε διεξοδικῶς ὁ πολὺς Krafft-Ebing, ὅστις θεωρεῖ τὸ ἔνστικτον τοῦτο ὡς βάσιν πάσης ἀνθρωπίνης ἐκδηλώσεως. Ὁ δὲ Freud θεωρεῖ τὸ γενετήσιον ἔνστικτον ὡς θεμέλιον τῆς ἀνθρωπίνης ψυχολογίας εἰς πᾶσαν πρᾶξιν ἢ ἐκδήλωσιν τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ γενετήσιον ἔνστικτον προηγεῖται κατὰ πολὺ τῆς κατὰ τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν ἐμφανίσεως τῆς γεννητικῆς ὡριμότητος. Καὶ ὁ μὲν Freud διαβεβαιοῖ τὴν ἀπὸ τῆς βρεφικῆς ἡλικίας ἐμφάνισίν του, ἐν τούτοις ὅμως, καὶ διὰ τούς μὴ παραδεχομένους τοῦτο, εἶναι πρόδηλον ὅτι τὸ γενετήσιον ἔνστικτον ὑπάρχει ἔκδηλον ἀπὸ τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς παιδικῆς ἡλικίας· τὸ ὅτι δὲν καθίσταται ἀντιληπτὸν εἰς τὴν πλειονότητα τοῦ ἐνηλίκου περιβάλλοντος, ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι τὸ γενετήσιον ἔνστικτον τοῦ παιδίου, ἀνεξέλικτον ἔτι, ἔχει τελείως διάφορον ἐκδήλωσιν ἀπὸ τὸ τοῦ ἐνηλίκου· καὶ ἡ ἑρμηνεία τῆς ἐκδηλώσεως αὐτῆς διαφεύγει τὴν ἀντίληψιν τοῦ ἐπιπολαίου παρατηρητοῦ. Οὕτω τὸ γενετήσιον ἔνστικτον ἄρχεται ἐκδηλούμενον κατὰ τρόπον ἀσαφῆ καὶ ἀκαθόριστον διὰ πράξεων ἀδιαφόρου ἐπαφῆς, εἶτα περιπίπτει εἰς ἕνα γενικὸν αὐτοερωτισμόν, κατόπιν γίνεται ἐξωερωτικὸν (ἀντίθετον φῦλον) καὶ ἀργότερον ἐντοπίζεται εἰς τὰ γεννητικὰ ὄργανα.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης, ἤτοι παρὰ τὴν ἔφηβον ἡλικίαν, ἐμφανιζομένης καὶ τῆς γεννητικῆς ὡριμότητος καὶ τῶν δευτερογενῶν γενετησίων χαρακτήρων (τρίχες ἐφηβαίου, αἰδοίου, στύσεις, μαστοί), τὰ ἐσωτερικὰ κίνητρα τοῦ γενετησίου ἐνστίκτου ἐνδυναμοῦνται εἰς βαθμόν, ὥστε τὰ ἐξωτερικὰ ἐρεθίσματα νὰ καθίστανται πλέον αἰσθητά, τὸ ἔνστικτον διαμορφοῦται καὶ ἀπὸ τῆς ἀφετηρίας αὐτῆς οἱ δρόμοι τῶν δύο φύλων χωρίζονται, ἂν καὶ πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν τείνοντες. Εἰς τὸ ἄρρεν ἐκδηλοῦται ἡ ἐπιθετικότης, εἰς τὸ θῆλυ ἡ παθητικότης, ἡ ὑποχώρησις, ἡ ἀπομάκρυνσις. Τὸ ἄρρεν προχωρεῖ διὰ νὰ κατακτήσῃ, τὸ θῆλυ ἀνθίσταται διὰ νὰ προσελκύσῃ. Ἡ τρυφερότης ἐκδηλοῦται πολὺ μετὰ τὸ γενετήσιον ἔνστικτον· ἐκδηλουμένης δὲ ταύτης καὶ προαγομένων τῶν ἐρωτικῶν αἰσθημάτων, αὐξάνεται καὶ ἡ γενετήσιος ἐπιθυμία. Ἡ κατὰ τὴν ἔφηβον ἡλικίαν μεταμόρφωσις τοῦ γενετησίου ἐνστίκτου ἄγει εἰς τὴν διὰ τῆς γενετησίου ὁμιλίας ἱκανοποίησίν του. Διὰ ταύτης διευκρινίζεται τὸ αἴσθημα κατοχῆς τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὴν γυναῖκα καὶ τὸ αἴσθημα τῆς σαρκικῆς ὑποταγῆς ταύτης εἰς τὸν ἄνδρα. Τὴν οὐσιαστικὴν αὐτὴν προσέγγισιν τῶν δύο φύλων τελειοποιεῖ ἡ ἀνάπτυξις τῶν αἰσθημάτων ἀγάπης, ἀφοσιώσεως καὶ ἀλτρουισμοῦ. Αἱ ὑψηλότεραι ἐκδηλώσεις τῆς θυσίας διατίθενται εἰς ἐξυπηρέτησιν τοῦ γενετησίου ἐνστίκτου καὶ αἱ ὑπεροχώτεραι πράξεις πηγάζουν ἐκ τῶν συνθηκῶν τούτων.

Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ὥριμον ἡλικίαν τὸ γενετήσιον ἔνστικτον παρουσιάζει διαφορὰν μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικός· καὶ δή: 1) Εἰς τὸν ἄνδρα εἶναι διαρκῶς ἄλκιμον· τὸ ἄρρεν καὶ ἐν ἀπομονώσει ἔτι εὑρισκόμενον ἀναζητεῖ τὸ θῆλυ, ἐνῷ εἰς τὴν γυναῖκα τὸ γενετήσιον ἔνστικτον ἀπαιτεῖ ἱκανοποίησιν μόνον καθ' ἣν στιγμὴν ἡ παρουσία τοῦ ἀνδρὸς θὰ τὸ ἀφυπνίσῃ δι' ἀφροδισίας διεγέρσεως· ἐκ τούτου εἶναι δυνατὴ ἡ γενετήσιος ἀποχὴ εἰς τὴν γυναῖκα ὡς καὶ ἡ τήρησις τῆς συζυγικῆς πίστεως, ἐνῷ εἰς τὸν ἄνδρα εἶναι ἀδύνατος. 2) Ἡ διέγερσις τοῦ γενετησίου ἐνστίκτου τῆς γυναικὸς εἶναι ἐπίπλοκος, βραδεῖα καὶ ἐπίπονος ἔστιν ὅτε, ἐνῷ τοῦ ἀνδρὸς ἁπλῆ. 3) Τὸ πεδίον τῆς γενετησίου ἀπολαύσεως παρὰ τῇ γυναικὶ εἶναι πλέον ἐκτεταμένον, ἡ δὲ ἀφροδισία ἀπόλαυσις, εἰ καὶ βραδύτερον ἐπερχομένη, ἐν τούτοις εἶναι ἐντονωτέρα καὶ διαρκεστέρα. 4) Ἡ γυνὴ κουράζεται ἢ κορέννυται πολὺ δυσκολώτερον ἢ ὁ ἀνήρ. 5) Ἔχει ποικιλωτέρας ἢ ὁ ἀνὴρ γενετησίους ἰδιοσυγκρασίας. 6) Ἔχει ἔντασιν τοῦ ὀργασμοῦ της κατὰ τὴν ἐμμηνορρυσίαν, τοῦθ' ὅπερ προσομοιάζει πρὸς τὸν περιοδικὸν ὀργασμὸν τῶν ζῴων. Τὸ γενετήσιον ἔνστικτον ἐκ τῆς ὡρίμου ἡλικίας μεταπίπτει εἰς τὴν κριτικήν, ἤτοι τὴν μεταξὺ τῶν ἐτῶν 45—55. Κατὰ ταύτην δύναται νὰ παρουσιάσῃ τὰς πλέον περιέργους ἐκπλήξεις ἀναζωπυρήσεως ἢ ἀνοχῆς ἢ ζηλοτυπίας σοφώτατα ἐνίοτε καλυπτομένας. Κατὰ τὴν γεροντικὴν ἡλικίαν τὸ γενετήσιον ἔνστικτον καθίσταται λίαν εὐπαθές, εὔπληκτον καὶ τέλος φθίνει πρὸ τῆς παρακμῆς τῆς διανοητικῆς λειτουργίας. Ἐννοεῖται ὅτι τοῦ κανόνος τούτου ὑπάρχουν ἐξαιρέσεις καὶ πρὸς τὰ ἄνω καὶ καὶ πρὸς κάτω, ἤτοι γερόντων τῶν ὁποίων τὸ γενετήσιον ἔνστικτον διατηρεῖται εἰς τὴν ἀκμὴν τοῦ πάθους ὡς καὶ παιδίων μὲ πρώϊμον ἐκδήλωσιν τοῦ γενετησίου ἐνστίκτου, ὡς π. χ. ὁ Ντάντε σφοδρῶς ἐρωτευθεὶς εἰς ἡλικίαν ἐννέα ἐτῶν, ὁ Κανόβα εἰς ἡλικίαν πέντε ἐτῶν, ὁ ἔρως τοῦ λόρδου Βύρωνος πρὸς τὴν Μαίρην Duff εἰς ἡλικίαν ὀκτὼ ἐτῶν κ. τ. λ. (βλ. καὶ λ. ἀφροδισία). Ν. Ν. ΔΡΑΚΟΥΛΙΔΗΣ

— **γενετήσιος** *ἀγωγὴ* [*Ἰατρ.*]· ἄλλως *γενετήσιος παιδαγωγική*, ἢ *γενετήσιος ἀνατροφή*, ἢ *σεξουαλικὴ ἀγωγή*, ἢ *ἀφροδισία διαπαιδαγώγησις*· βλ. λ. **ἀφροδισία** [*Ἀφροδισία ἀνατροφή*].

— **γενετήσιος** *ἀντιστροφὴ* [*Ἰατρ.*]· συνώνυμα: *ἀφροδισία ἀντιστροφὴ* ἢ *ἀναστροφή*, *ὁμοφυλοφιλία*, *διπλοφυλοφιλία*, *ὁμογενισμός*, *οὐρανισμός*, *παιδεραστία*, *ἑλληνικὸς ἔρως* κλπ. Καλεῖται ἀντιστροφὴ τοῦ φυσιολογικοῦ γενετησίου ἐνστίκτου, οὕτως ὥστε ὁ ἀνὴρ νὰ προσελκύεται ἀπὸ τὸν ἄνδρα καὶ νὰ παρουσιάζῃ γυναικείας τινὰς ἰδιότητας καὶ ἡ γυνὴ νὰ προσελκύεται ἀπὸ τὴν γυναῖκα καὶ νὰ παρουσιάζῃ ἀνδρικάς τινας ἰδιότητας. Περιλαμβάνει δὲ κυρίως τὸν παθητικὸν ἄνδρα καὶ τὴν ἐνεργητικὴν γυναῖκα (οἱ σύντροφοί των εἶναι ἁπλῶς ὁμοφυλόφιλοι περιλαμβανόμενοι εἰς τὰς γενετησίους διαστροφάς). Ἡ τοιαύτη κατάστασις εἶναι παθολογικὴ καὶ ἐμφανίζει ἐκ γενετῆς τὴν προδιάθεσίν της, ἀπαντῶσα ἐνίοτε καὶ κληρονομικῶς. Ὅθεν δέον ν' ἀντιδιαστέλλεται τῆς *ὁμοφυλοφιλίας*, ἥτις δυνατὸν νὰ εἶναι παροδική, ὡς ἐπίσης καὶ τοῦ *ἑρμαφροδιτισμοῦ*, ἔνθα ἡ τοιαύτη ἢ τοιαύτη ἐμφάνισις ἢ μεταλλαγὴ τοῦ φύλου ὀφείλεται εἰς λόγους ἀνατομικούς, ὡς ἐπίσης καὶ ἀπὸ τοῦ *ψυχικοῦ ἑρμαφροδιτισμοῦ*, καθ' ὃν τὸ γενετήσιον ἔνστικτον ἱκανοποιεῖται ἐξ ἴσου μὲ τὰ δύο φῦλα, τῆς *ἀναφροδισίας*, τῆς *παιδεραστίας*, δι' ἧς νοεῖται κυρίως ὁ πρὸς τὰ παιδία ἔρως ἀνεξαρτήτως τοῦ φύλου αὐτῶν, τῆς *σοδομίας*, ἥτις εἶναι διαστροφὴ καταλογιζομένη ἐν τῇ παρὰ φύσιν συνουσίᾳ. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἡ γενετήσιος ἀντιστροφὴ παρὰ τῷ ἄρρενι ἐκδηλοῦται διὰ σοδομίας, ἀλλ' οὔτε οὕτως ἐκδηλοῦται παρὰ τῷ θήλει, οὔτε ἡ σοδομία ἐφαρμόζεται μόνον ἐπὶ ἀνδρῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ γυναικῶν κυρίως, οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουσα μὲ τὴν γενετήσιον ἀντιστροφήν. Ὅσον διὰ τὸν ὅρον *ἑλληνικὸς ἔρως*, ἡ διὰ τούτου ὑποδηλουμένη ἀνδρικὴ σοδομία ἢ ὁμοφυλοφιλία δὲν ἀποτελεῖ γενετήσιον ἀντιστροφήν, καθότι ἡ αἰτιολογία της εἶναι ἀναζητητέα οὐχὶ εἰς λόγους παθολογικούς. Ὁ ὅρος *οὐρανισμὸς* ἐδημιουργήθη κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ὑπὸ τοῦ Ulrichs καὶ ἔχει τὴν προέλευσίν του ἐκ τῆς μυθολογικῆς παραδόσεως ὅτι ὑπῆρχον δύο Ἀφροδῖται, ἡ μία κόρη τοῦ Διὸς καὶ τῆς Διώνης, ἡ γνωστὴ Ἀφροδίτη, ἡ ἄλλως καλουμένη πάνδημος, ἐξ οὗ καὶ ἔρως πάνδημος ἢ ἔρως τῆς πανδήμου ἢ ἁπλῶς ἔρως ἀφροδίσιος· καὶ ἡ ἑτέρα Ἀφροδίτη, ἀρχαιοτέρα τῆς πρώτης, κόρη τοῦ Οὐρανοῦ γεννηθεῖσα ἄνευ μητρὸς καὶ καλουμένη Ἀφροδίτη οὐρανία, ἐξ οὗ ἔρως οὐρανίας, ἢ οὐρανισμός, ἐκλήθη ὁ ἔρως ὁ μὴ ἔχων ὡς ἀναγκαῖον συντελεστὴν τὸ ἕτερον φῦλον. Ὁ δὲ ὅρος *ὁμοφυλοφιλία* εἶναι μεταγενέστερος, δημιουργηθεὶς τῷ 1869 ὑπὸ Γερμανοῦ ἰατροῦ γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Kertbeny. Ἡ ὁμοφυλοφιλία δὲν προαπαιτεῖ ἀπαραιτήτως τὴν γενετήσιον ἀντιστροφήν. Τὰ κυριώτερα αἰτιά της εἶναι ἡ ἕξις, ἡ ἀποχή, ὁ κορεσμός, ἡ διαφθορά, ἡ μὴ προσαρμογὴ τοῦ γενετησίου ἐνστίκτου κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς παιδικῆς εἰς τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν μετάπτωσιν, ἡ μίμησις, ἡ ἀπουσία ἀντιθέτου φύλου, ὁ χρηματισμός, ἡ ἐμμηνόπαυσις, ἡ κύησις ἐνίοτε, ἡ ὑστερία, ἐγκεφαλικαί τινες παθήσεις κλπ. Ὁ ὅρος οὗτος ἔσχεν εὐρυτάτην μέχρι σήμερον διάδοσιν, ἀντιθέτως πρὸς τὸν *ὁμογενισμόν*, ὅστις εἶναι μεταγενέστερος δημιουργηθεὶς ὑπὸ τοῦ E. Carpenter. Ἡ ἀληθὴς γενετήσιος ἀντιστροφὴ δὲν εἶναι τόσον συχνὴ ὅσον φαίνεται, ὅταν συγχυθῇ μὲ τὴν ὁμοφυλοφιλίαν. Ἀπαντᾷ ἐν τούτοις ἀπ' ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς τόσον παρ' ἀνθρώπῳ καὶ εἰς διαφόρους φυλάς, ὅσον καὶ εἰς τὰ πτηνὰ καὶ τὰ ζῷα.

Ἀνδρικὴ ἀντιστροφή. Οἱ ἐκ γενετῆς ἀντίστροφοι ἄρρενες παρουσιάζουν ἐκ μικρᾶς ἡλικίας ὅλως ἰδιαιτέραν κλίσιν πρὸς τὰ παιγνίδια, τὴν συναναστροφὴν καὶ τὰ ἐνδύματα τῶν κορασίων, μετέχοντες εἰς ταῦτα καὶ προσπαθοῦντες νὰ ἐνδύωνται ὁμοίως· ἀργότερον ἀρέσκονται εἰς τὸ νὰ ἐπιδίδωνται εἰς οἰκιακὰς ἐργασίας (μαγειρική, ραπτική, κέντημα κ.λ.π.), ἔχουν ροπὰς καλλιτεχνικάς, ἀποφεύγουν τοὺς ἀνδρικοὺς ὁμίλους, εἶναι φιλάρεσκοι, ἐπιζητοῦν νὰ ἀρέσουν κττ. Εἰς τοὺς ἔρωτάς των εἶναι ζηλότυποι καὶ προβαίνουν εἰς ἀφαντάστους θυσίας καὶ ἐκδηλώσεις ἀφοσιώσεως. Ἡ ἐξωτερικὴ κατασκευὴ τοῦ σώματός των δὲν ἔχει τι τὸ γυναικεῖον. Τὰ γεννητικὰ ὄργανα εἶναι ἄριστα διαπεπλασμένα ἀνατομικῶς καὶ λειτουργικῶς. Παρατηρεῖται ἐντούτοις πολλάκις λεπτότης τῶν ὀστῶν, εὐτράφεια τῶν μελῶν, ἄτονος ὁμιλία καὶ ὀξὺς γέλως. Οἱ οὐρανισταὶ ἐπιζητοῦντες τὸν ἀνδρικὸν ἔρωτα δὲν παύουν νὰ ἔχουν τὰς ὡρισμένας των προτιμήσεις. Ἔρωτες μεταξὺ οὐρανιστῶν εἶναι σπάνιοι. Συνήθως οἱ οὐρανισταί, ὁ εἷς πρὸς τὸν ἄλλον, εἶναι σεξουαλικῶς ἀδιάφοροι. Τὴν στάσιν ταύτην τηροῦν καὶ ἔναντι τῶν γυναικῶν. Ἀλλ' ἡ ἀδιαφορία αὕτη ἔναντι τῶν γυναικῶν φθάνει ἐνίοτε καὶ μέχρι μίσους, ἀλλὰ καί, ἀντιθέτως, δύνανται νὰ δημιουργηθῶσι καὶ σχέσεις μεταξὺ οὐρανιστοῦ καὶ γυναικός. Τὸ φιλάρεσκον τοῦ οὐρανιστοῦ καὶ ἡ πλειοτέρα τῶν ἀνδρῶν γνῶσις, ἣν κατέχει ἐπὶ τῶν λεπτῶν ἐπιθυμιῶν τῆς γυναικός, εἶναι στοιχεῖα αἰχμαλωτίζοντα τὸ γυναικεῖον ἐνδιαφέρον. Οἱ οὐρανισταὶ ἀναγνωρίζονται εὐκόλως μεταξύ των. Εὑρίσκονται εἰς πάντα τόπον καὶ εἰς πᾶσαν ἐποχὴν μὲ διακυμάνσεις ἀναλόγως τῆς χώρας, ἀποτελοῦντες τὸ $^{1}/_{100}$ ἐπὶ τοῦ ἀνδρικοῦ πληθυσμοῦ μέχρις 1 ἐπὶ 2 χιλιάδων. Κατὰ τὰ ἄλλα εἶναι φυσιολογικοί, διακρινόμενοι εἰς διάφορα ἐπαγγέλματα μέχρι τῶν ἀνωτέρων λειτουργημάτων καὶ ἀνήκοντες κατὰ μείζονα ἀναλογίαν εἰς ἐπαγγέλματα καλλιτεχνικὰ (68% κατὰ στατιστικὴν *Havellock Ellis*) καὶ σχέσεις ἔχοντα πρὸς τὰς γυναικείας ἀπαιτήσεις (π. χ. ζωγραφικήν, μουσικήν, ἠθοποιίαν, ραπτικήν, μαγειρικὴν κλπ.). Τὸ ἀντίστροφον γενετήσιον ἔνστικτον τῶν οὐρανιστῶν ἐκδηλοῦται ἐνωρίτερον καὶ δύει βραδύτερον ἢ ἐπὶ φυσιολογικῶν ἀτόμων. Διατηρεῖται δὲ ζωηρότατον. Ἐν τούτοις δὲν ἐπιδιώκουν πάντοτε τὴν σαρκικὴν ἐπαφήν. Ὑπάρχουν μεταξὺ τούτων ἱκανοποιούμενοι μόνον διὰ τῆς συντηρήσεως μιᾶς φιλίας αἰσθηματικῆς *(πλατωνικὸς ἔρως)*. Ἄλλοι πάλιν νυμφεύονται πρὸς γυναῖκας καὶ ἀποκτῶσι τέκνα, διατηροῦντες ὅμως καὶ τὰς οὐρανιστικάς των ἕξεις. Οὗτοι ἀνήκουν μᾶλλον εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ψυχικῶν ἑρμαφροδίτων ἢ *διπλοφυλοφίλων*. Οἱ ἐκ γενετῆς οὐρανισταὶ αἰσθάνονται ἀπέχθειαν πρὸς τοὺς παθητικοὺς ὁμοφυλοφίλους, δὲν ἔχουν δὲ σχέσιν πρὸς τοὺς ἐνεργητικοὺς τοιούτους. Ὁ οὐρανιστὴς εἶναι συνήθως παθητικός· δυνατὸν ἐν τούτοις νὰ μεταπέσῃ εἰς ἐνεργητικόν, ἀλλὰ μόνον ἐξ ἀμοιβαίου ὁμοφυλοφίλου ἔρωτος.

Πλεῖσται ποικιλίαι παρατηροῦνται εἰς τοὺς ἐκ γενετῆς οὐρανιστάς. Οὕτως εἶναί τινες, οἵτινες δύνανται νὰ ἱκανοποιήσουν καὶ μετὰ τοῦ ἑτέρου φύλου τὸ γενετήσιον ἔνστικτόν των, ὡς ἄλλοι ἔχοντες ἀφροδισίαν οὐδετερότητα (*πλατωνικοί*). Ἄλλοι διατηροῦν πρὸς τὸ ἕτερον φῦλον ἀγαθὰς σχέσεις ἢ ἀδιαφορίαν ἢ μῖσος· καὶ τέλος ἄλλοι εἶναι ἀνίκανοι καὶ μὲ τὸ αὐτὸ φῦλον νὰ διατηρήσουν καθαρὰν φιλίαν, καθότι πᾶσα τοιαύτη μεταπίπτει μοιραίως εἰς ἀφροδισίαν ἔφεσιν. Ὁ Krafft-Ebing διακρίνει τέσσαρας κυρίως μορφὰς τῶν ἐκ γενετῆς οὐρανιστῶν: 1) ἐκείνους ὧν τὸ γενετήσιον ἔνστικτον διατηρεῖ καὶ ἴχνη ἐπιθυμίας πρὸς τὸ ἀντίθετον φῦλον, 2) ἐκείνους ὧν τὸ γενετήσιον ἔνστικτον ἀπευθύνεται μόνον πρὸς τὸ ἴδιον φῦλον, 3) ἐκείνους ὧν ἡ ψυχοσύνθεσις εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν τοῦ ἀντιθέτου φύλου, 4) ἐκείνους ὧν ἡ διάπλασις τοῦ σώματος ἔχει χαρακτῆρας τοῦ ἀντιθέτου φύλου.

Αἰτιολογία ἀντιστροφῆς. Αἱ κυριώτεραι θεωρίαι ἐπὶ τῶν ἀληθῶν οὐρανιστῶν εἶναι: 1) ἡ παραδεχομένη μίαν πρὸς τοῦτο προδιάθεσιν (*Binet*), 2) ἡ παραδεχομένη ὅτι ἡ γενετήσιος ἀντιστροφὴ ἔχει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χαρακτῆρα ἐπίκτητον (*Schrenk-Notzing*), 3) ἡ παραδεχομένη τὴν ἐκ γενετῆς γενετήσιον ἀντιστροφὴν (*Krafft-Ebing, Moll, Feré* κλπ.), 4) ἡ παραδεχομένη ὅτι ἡ γενετήσιος ἀντιστροφὴ εἶναι ἐλάττωμα κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ γενετησίου ἐνστίκτου, ὅταν τοῦτο ἀκαθόριστον παραπαίῃ κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν. Ἐνταῦθα μία προδιάθεσις εἰδικὴ ἢ μία κακὴ μίμησις δυνατὸν νὰ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν πραγματικὴν ἀντιστροφήν, ἐνῷ ἓν ὑγιὲς ἔνστικτον, τὸ ὁποῖον θὰ περιπέσῃ εἰς ὁμοφυλοφιλίαν κατὰ τὴν ἀσταθῆ αὐτὴν ἐποχήν, θὰ ἐπανεύρῃ τὸν δρόμον του κατὰ τὴν ἔφηβον ἡλικίαν (*Freud, Havelock Ellis* κλπ.), ὅπως ἐπίσης εἰς τὴν αὐτὴν εὐθεῖαν ὁδὸν δύναται νὰ ἐπαναφέρῃ ἐγκαίρως ἐφαρμοζομένη ἡ ἀφροδισία ἀνατροφὴ καὶ ἡ ἁρμόζουσα παιδαγωγικὴ ἀντίληψις.

Οἱ πλεῖστοι τῶν ἐκ γενετῆς ἀντιστρόφων θὰ ἦτο δυνατὸν ἢ νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὴν φυσιολογικὴν ὁδὸν ἢ νὰ κρατήσουν ἐν λανθανούσῃ καταστάσει τὸ πάθος των, ἐὰν ἐστρέφετο εἰδικὴ προσοχὴ κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν κατὰ τὴν ἐκδήλωσιν τοῦ γεννητικοῦ ἐνστίκτου, ὁπότε σημειοῦται ἡ ἔκρηξις

Digitized by Google

τῶν παθῶν τούτων: 1) λόγῳ τοῦ ὀλεθρίου συστήματος τῶν οἰκοτροφείων καὶ τοῦ χωρισμοῦ τῶν σχολείων εἰς ἀρρεναγωγεῖα καὶ παρθεναγωγεῖα, 2) λόγῳ κακῶν συναναστροφῶν, μιμήσεως ἢ ἀποπλανήσεως ὑπὸ μεγαλυτέρων, 3) λόγῳ προώρου ἐρωτικῆς ἀπογοητεύσεως ἢ τρομοκρατήσεως, 4) λόγῳ συχνῆς θέας γυμνῶν σωμάτων τοῦ αὐτοῦ φύλου κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἀφυπνίσεως τοῦ γενετησίου ἐνστίκτου. Ἡ κληρονομικότης τῆς γενετησίου ἀντιστροφῆς παρατηρεῖται εἰς ἀναλογίαν 35 % *(Römer)*.

Γυναικεία ἀντιστροφή. Τὰ αἴτια ταῦτα εἶναι κοινὰ δι' ἀμφότερα τὰ φῦλα. Ἐπὶ γυναικῶν, ἂν καὶ ἡ ὁμοφυλοφιλία εἶναι συχνοτέρα ἢ ἐπὶ ἀνδρῶν, ἐν τούτοις ἡ γνησία ἀντιστροφὴ τοῦ γενετησίου ἐνστίκτου εἶναι σπανιωτέρα. Τὴν ἔντασιν τῆς γυναικείας ὁμοφυλοφιλίας ἐπαυξάνουν πλὴν τῶν ἄνω ἐκτεθέντων λόγων: 1) ἡ περιωρισμένη ζωὴ τῶν κορασίδων, 2) ἡ διὰ κοινωνικοὺς λόγους παρεμπόδισις τῆς ἐκδηλώσεως καὶ ἱκανοποιήσεως τοῦ γενετησίου ἐνστίκτου, 3) ὁ φόβος τῆς μητρότητος. Ἡ εὐθύνη τῶν γονέων καὶ τῶν παιδαγωγῶν διὰ τὰς μεταξὺ κορασίδων πολὺ στενὰς σχέσεις εἶναι πρόδηλος. Ἡ ἐκ γενετῆς ἀντίστροφος γυνὴ παρουσιάζει ἐκ παιδικῆς ἡλικίας τοὺς χαρακτῆρας τῆς ἀντιστροφῆς, ἀσχολουμένη εἰς παίγνια ἀρρένων, παρουσιάζουσα διάπλασιν σώματος στερουμένην πολλάκις ὡρισμένων μορφολογικῶν χαρακτήρων γυναικείων καὶ ἀργότερον ἐνδυομένη κατὰ τρόπον μᾶλλον ἀνδρικόν, ἀποφεύγουσα τὰς οἰκιακὰς γυναικείας ἀσχολίας καὶ αἰσθανομένη ἀδιαφορίαν ἢ ἀντιπάθειαν πρὸς τοὺς ἄνδρας.

Ἡ διακύμανσις τῆς ἀντιστροφῆς εἰς τὴν γυναῖκα παρουσιάζει ἐπίσης πολλὰς ποικιλίας. Οὕτω δύναται νὰ παρέλθῃ ἐν λανθανούσῃ καταστάσει μὲ μόνην τὴν ἐκδήλωσιν τῆς πρὸς τοὺς ἄνδρας ἀδιαφορίας, ἢ νὰ ἐκδηλωθῇ εἰς πάθος ἐρωτικὸν πρὸς τὰς γυναῖκας, ἢ νὰ φθάσῃ μέχρι τελείας ἐν παντὶ ὑποδύσεως τοῦ ἀνδρὸς (ἐνδυμασία, ἐπάγγελμα, ἀπόκρυψις τοῦ φύλου κ.ο.κ.). Οἱ μεταξὺ γυναικῶν γάμοι εἶναι πολυπληθέστεροι ἢ οἱ μεταξὺ ἀνδρῶν. Ὁ ἔρως δὲ μεταξὺ αὐτῶν εἶναι λίαν ζηλότυπος καὶ ὠθῶν εἰς τὴν αὐτοκτονίαν ἢ τὸ ἔγκλημα. Αἱ ἀντίστροφοι γυναῖκες μεταπίπτουν ἐνίοτε ἀπὸ τοῦ ἐνεργητικοῦ (ἀνδρικοῦ) ρόλου των εἰς τὸν παθητικὸν (γυναικεῖον) ἀπέναντι τῶν γυναικῶν. Αἱ διατηροῦσαι ὅμως πάντοτε τὸν ἀνδρικὸν ρόλον εἶναι αἱ πλέον ἐπίμονοι καὶ ἐμπαθεῖς. Ἐνίοτε αὗται συνδέονται πρὸς ἄνδρας οὐρανιστάς. Αἱ γυναῖκες αἱ φέρουσαι μύστακα δὲν φανερώνουν οὐδεμίαν ἀντιστροφήν. Σημειωτέον ὅτι προκειμένου περὶ ἀντιστρόφων γυναικῶν δέον νὰ ἔχῃ τις κυρίως ὑπ' ὄψει οὐχὶ τὰς ὁμοφυλοφίλους ἐν γένει, ἀλλὰ μόνον τὰς ἐνεργητικάς, ὅπως καὶ διὰ τοὺς ἄνδρας μόνον τοὺς παθητικούς. Οἱ τύποι οὗτοι εἶναι οἱ χαρακτηρίζοντες κυρίως τὴν ἀντιστροφήν. Διὰ δὲ τῆς προσθήκης τῶν ἑτέρων τύπων δημιουργεῖται ἡ γενικὴ ἔννοια τῆς ὁμοφυλοφιλίας. Ἡ ἐπιτέλεσις πράξεων γενετησίου ἀντιστροφῆς ἀπετέλεσεν ἀπὸ τῆς ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς κολάσιμον πρᾶξιν (Λευϊτικὸν XVIII, 22. XX, 13). Ἐν τῇ συγχρόνῳ Εὐρώπῃ καταδιώκεται δι' εἰδικῶν νόμων. Σημειωτέον ὅτι ἡ γυναικεία ἀντιστροφὴ δὲν περιλαμβάνεται εἰς τοὺς νόμους τούτους.

Θεραπεία τῆς ἀντιστροφῆς. Οἱ ἐκ γενετῆς ἀντίστροφοι εἶναι ἀνεπίδεκτοι θεραπείας, ἡ δὲ πάθησίς των ἀποβαίνει ἐπιβλαβής. Μόνον κατὰ τὰς περιπτώσεις καθ' ἃς ἤθελον σχηματίσει οἱ ἴδιοι τὴν πεποίθησιν ὅτι πράττουν τι ἄτοπον, δύνανται νὰ ἐπιτευχθῶσιν εὐχάριστα ἀποτελέσματα διὰ τῆς ψυχαναλυτικῆς μεθόδου τοῦ Freud. Ἡ ὑπὸ τοῦ Schrenk Notzing χρησιμοποιηθεῖσα μέθοδος τοῦ ὑπνωτισμοῦ καὶ τῆς ὑποβολῆς, ὡς καὶ αἱ συστάσεις γάμου κ.λ.π., ἀπέβησαν πάντοτε μάταιαι. Προληπτικῶς ὅμως δύνανται νὰ ἐπιτευχθῶσιν ἄριστα ἀποτελέσματα διὰ τῆς ἀφροδισίας διαπαιδαγωγήσεως τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Ἅπασα ἡ προσοχὴ πρὸς τοῦτο δέον νὰ στραφῇ εἰς τὸ σχολεῖον. Δευτερευόντως, λαμβανομένου ὑπ' ὄψει ὅτι ὁ ἀντίστροφος καταλαμβάνεται ὑπὸ νευρικῆς καταπτώσεως καὶ γενετησίου ὑπεραισθησίας, εὐνόητον εἶναι ὅτι αἱ πρὸς ἄρσιν τῶν καταστάσεων τούτων ἐφαρμοζόμεναι συμπτωματικαὶ θεραπεῖαι ἀποφέρουν συνήθως εὐχάριστα ἀποτελέσματα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Chevalier*, L'inversion sexuelle (1893).—*Moll*, Konträre Sexualempfindung (1899).—*Carlier*, Les deux prostitutions.—*Flynt*, L'homosexualité chez les chemineaux.—*Sérieux*, Les anomalies de l'instinct sexuel (1888).—*Obici e Marchesini*, Le Amicizie di collegio.—*Raffalovich*, Uranisme et unisexualité(1896).—*Dugas*, L'amitié antique(1894).—*Laupts*, Perversion et perversité sexuelles (Paris, 1896).—*Havelock Ellis*, L'inversion sexuelle (Paris, 1927).

Ν. Ν. ΔΡΑΚΟΥΛΙΔΗΣ

—γενετήσιος *ἀπόλαυσις* *['Ιατρ.]*· βλ. λ. γενετήσιος *ὁμιλία* καὶ ἀφροδίσια.

—γενετήσιος *ἀποχὴ* *['Ιατρ.]*· συνώνυμα: *γενετήσιος ἐγκράτεια, γενετήσιος ἁγνότης, γενετήσιος ἀσκητισμός*. Καλεῖται ἡ τεχνητὴ παρεμπόδισις τῆς ἐκδηλώσεως καὶ τῆς ἱκανοποιήσεως τοῦ γενετησίου ἐνστίκτου. Δέον ὅθεν ν' ἀντιδιαστέλλεται τῆς ἐκ διαφόρων παθολογικῶν λόγων μὴ ἐκδηλώσεως ἢ μὴ ἱκανοποιήσεως τοῦ γενετησίου ἐνστίκτου, ὡς τοῦτο συμβαίνει ἐπὶ ἀναφροδισίας καὶ ἀνικανότητος. Ἡ γενετήσιος ἀποχὴ ὀφείλεται εἰς πλείστους λόγους, ὧν οἱ κυριώτεροι εἶναι: 1) θρησκευτικοί, εἰς τοὺς ὁποίους ὑπάγεται ὁ ἀσκητισμός, 2) ἰδεολογικοὶ ἢ αἰσθηματικοί, ὡς π.χ. ὁ φανατισμὸς τῶν πρώτων Χριστιανῶν, ἡ ἐρωτικὴ ἰδεολογία (*πλατωνισμός*), ἡ ἐνθουσιώδης ἀφοσίωσις εἰς ἓν καὶ μόνον ἰδεῶδες κτλ. 3) κοινωνικοί, ἀφορῶντες ἰδίως τὸ γυναικεῖον φῦλον, λόγῳ τοῦ ὅτι αἱ προγαμιαῖαι γενετήσιοι σχέσεις του θεωροῦνται παράνομοι, 4) ἠθικοί· ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς γενετησίου ὁμιλίας ὡς ἀνηθίκου ἀπετέλει ἄλλοτε δόγμα ἠθικολογικόν· 5) ἐξ ὑπολογισμοῦ, ὡς π.χ. πρὸς ἀποφυγὴν τεκνοποιίας, ἀφροδισίων νοσημάτων κτλ. 6) ἀναγκαστικοί, ὡς π.χ. λόγῳ ἐλλείψεως συντρόφου, ἀπουσίας εἰς μακρινὰ ταξίδια ἢ εἰς πόλεμον, πρὸς ἀποφυγὴν μεταδόσεως νόσου κτλ., 7) ψυχοπαθολογικοί, ὡς π.χ. ἐκ δειλίας, ψυχονευρώσεων διαφόρων, αὐνανισμοῦ, γενετησίων διαστροφῶν κτλ. Ἡ γενετήσιος ἀποχὴ ἀπετέλεσεν ἀπὸ μακροτάτων αἰώνων θέμα συζητήσεως ὑπὸ ποικίλας ἐκδοχάς. Ἐπὶ ταύτης ἐστηρίχθη ὁ ἀσκητισμός, ἡ ἁγνότης, ἡ ψυχικὴ ἀκεραιότης, τὸ δόγμα τοῦ Μαλθουσιανισμοῦ, ἡ διανοητικὴ ἐγκράτεια καὶ ἡ σωματικὴ τοιαύτη. Διὰ τῆς παρόδου τῶν ἐτῶν καὶ τῆς προόδου τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης, αἱ ἀντιλήψεις αὗται ἐξέλιπον κατὰ τὸ πλεῖστον. Εἰς ὡρισμένους ὅμως ἡμιαγρίους λαοὺς ἡ γενετήσιος ἀποχὴ ἐξακολουθεῖ νὰ θεωρῆται ὡς προσὸν ἠθικῆς δυνάμεως, οὐχὶ κατὰ τὴν γενικὴν ἐκδοχήν, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὅτι, δεκτοῦ ὄντος ὅτι τὸ γενετήσιον ἔνστικτον εἶναι τὸ ἰσχυρότερον καὶ ἀπαιτητικώτερον πάντων τῶν ἄλλων, ἡ κατασίγασίς του προϋποθέτει ἐξαιρετικὴν θέλησιν. Οἱ λαοὶ ὅθεν οὗτοι, θαυμάζοντες καὶ τιμῶντες τοὺς περιφρονοῦντας τὸν κίνδυνον, τοὺς ἀψηφοῦντας τὸ ἄλγος, τοὺς ἀντέχοντας εἰς τὴν πεῖναν καὶ τὴν δίψαν, εἶναι λίαν ὀρθὸν κατὰ μείζονα λόγον νὰ θαυμάζουν τοὺς δυναμένους νὰ ὑποστῶσι τὴν γενετήσιον ἀποχήν.

Ἡ γενετήσιος ἀποχὴ ἀπὸ ὑγιεινῆς ἀπόψεως θεωρουμένη ἐγένετο ἐπίσης θέμα πολλῶν ἀντιμαχομένων συζητήσεων. Καὶ ἄλλοι μὲν ὑπεστήριξαν ὅτι εἶναι ἀβλαβής, ἄλλοι ὅτι εἶναι ἐπωφελὴς καὶ ἄλλοι ὅτι εἶναι ἐπιβλαβής. Αἱ νεώτεραι ἐπιστημονικαὶ ἔρευναι, στηριζόμεναι ἐπὶ πειραματικῶν ἀποδείξεων, ἔνθεν μὲν ἐν τῇ παθολογικῇ ἐρεύνῃ τῶν ἐπακολούθων, ἔνθεν δὲ ἐν τῇ φυσιολογικῇ ἐρεύνῃ τοῦ ἐνδοεκκριτικοῦ συστήματος, ἀπέληξαν εἰς τὸ ὅτι ἡ γενετήσιος ἀποχὴ εἶναι ἀβλαβὴς διὰ τὸν ἄνδρα μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν εἴκοσι ἐτῶν, ἐπιβλαβὴς δὲ ἐὰν παραταθῇ πέραν ταύτης. Εἰς τὰς γυναῖκας τὰ πράγματα δὲν εἶναι ἀκριβῶς τὰ ὅμοια. Ἡ γενετήσιος ἐγκράτεια εἰς τὸ γυναικεῖον φῦλον δυνατὸν νὰ παραταθῇ ἀνενοχλήτως (τοὐλάχιστον κατ' ἐπίφασιν), καθ' ὅσον τὸ γενετήσιον ἔνστικτον τῆς νεάνιδος δὲν ἀφυπνίζεται ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ κατόπιν τῆς ἀνδρικῆς ἐπαφῆς. Ἐν τούτοις ὅμως ἡ γενετήσιος ἀποχὴ παρατεινομένη πέραν τοῦ 25ου ἔτους εἰς τὴν νεάνιδα τείνει νὰ προκαλέσῃ ἀναφροδισίαν, πέραν δὲ τοῦ 30οῦ προκαλεῖ πλείστας ὅσας νευρικὰς παθήσεις, ψυχώσεις καὶ λειτουργικὰς διαταραχάς. Ἡ παροδικὴ ὅμως γενετήσιος ἀποχὴ εἰς τὴν γυναῖκα, λόγῳ ἀπομακρύνσεως π.χ. τοῦ συζύγου ἢ ἀσθενείας κ. λ. π., εἶναι ἀνεκτὴ εἰς αὐτὴν καὶ ἀβλαβὴς διὰ τὴν ὑγείαν της, τοῦθ' ὅπερ δὲν ἰσχύει ἀπολύτως προκειμένου περὶ ἀνδρός. Δι' ἀμφότερα δὲ τὰ φῦλα ἡ γενετήσιος ἀποχὴ δύναται νὰ καταστῇ καὶ ἐμμέσως ἐπιβλαβής, ὡς ὁδηγοῦσα εἰς τὸν αὐνανισμόν, τὴν ὁμοφυλοφιλίαν, τὴν χρῆσιν ναρκωτικῶν, τὰς γενετησίους διαστροφὰς κ. λ. π.

Ν. Ν. ΔΡΑΚΟΥΛΙΔΗΣ

—γενετήσιος *διαστροφὴ* *['Ιατρ.]*· βλ. *παθολογία τῆς ἀφροδισίας* ἐν λ. ἀφροδισία.

—γενετήσιος *ἐπιθυμία* *['Ιατρ.]*· βλ. λ. ἀφροδισία καὶ γενετήσιον *ἔνστικτον*.

—γενετήσιος *ὁμιλία* *['Ιατρ.]*· συνώνυμα: *γενετήσιος πρᾶξις, συνουσία, συνεύρεσις, ὀχεία* κλπ. Καλεῖται ἡ πρᾶξις δι' ἧς ἱκανοποιεῖται τὸ γενετήσιον *ἔνστικτον* (βλ. λ.). Ἡ πρᾶξις αὕτη ἐπιτελεῖται γενικῶς διὰ τῆς προσαρμογῆς τῶν γεννητικῶν ὀργάνων τοῦ ἄρρενος πρὸς τὰ τοῦ θήλεος ὑπὸ τὸ κράτος τῆς διεγερθείσης γενετησίου ἐπιθυμίας. Ἀπαραίτητα ὅθεν στοιχεῖα πρὸς ἐπίτευξιν τῆς γενετησίου ὁμιλίας εἶναι κατὰ πρῶτον λόγον ἡ ἀνατομικὴ καὶ λειτουργικὴ ἀκεραιότης τῶν γεννητικῶν ὀργάνων (βλ. ἀνικανότης), κατὰ δεύτερον δὲ λόγον ἡ φυσιολογικὴ κατάστασις τοῦ γενετησίου ἐνστίκτου καὶ τῆς ἀφροδισίας (βλ. λ.). Ἡ γενετήσιος ὁμιλία παρατηρεῖται ἐν τῇ φύσει εἰς ὅλην τὴν ζῳολογικὴν κλίμακα. Ἄμεσος σκοπὸς ταύτης εἶναι ἡ ἐκ τῆς ἱκανοποιήσεως τοῦ γενετησίου ἐνστίκτου ἡδονὴ καὶ ἡ διὰ τῆς ἐπιτελέσεως τῆς γενετησίου ὁμιλίας ρύθμισις τῆς λειτουργικῆς ἐργασίας σύμπαντος τοῦ ὀργανισμοῦ. Ἔμμεσος δὲ σκοπὸς εἶναι ἡ ἀναπαραγωγὴ τοῦ εἴδους. Παρὰ τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει καὶ δὴ κατόπιν τῆς διὰ τοῦ πολιτισμοῦ ἐξελίξεώς του, ἡ γενετήσιος ὁμιλία ἀπέβη πρᾶξις ἀπαιτοῦσα τὴν συνεργασίαν πολλῶν ψυχικῶν παραγόντων, ὡς π.χ. τῆς ἐρωτοτροπίας, τοῦ ἔρωτος, τῆς φαντασίας, τῆς ψυχικῆς διαθέσεως, τῶν θωπειῶν, τῆς ἀφροδισίας διεγέρσεως, τοῦ περιβάλλοντος κλπ. Ἡ ἐξέλιξις δὲ τῶν κοινωνικῶν νόμων ἐδημιούργησε πλεῖστα ὅσα ἐμπόδια εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐπιτέλεσιν τῆς γενετησίου ὁμιλίας. Οἱ περιορισμοὶ οὗτοι, ποικίλοι ἀναλόγως τῶν ἐποχῶν, τῶν λαῶν καὶ τῶν ἐθίμων, προσδίδουσι τὸ ἐναργέστερον φυσιογνωμικὸν γνώρισμα εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν αἰώνων.

Φυσιολογικὸς μηχανισμός. Ὁ μηχανισμὸς τῆς γενετησίου ὁμιλίας καθοδηγεῖται ὑπὸ τοῦ γενετησίου ἐνστίκτου, ὅπερ προωθεῖ τὸ ἄρρεν εἰς ἀναζήτησιν τοῦ θήλεος. Τὸ θῆλυ ἐκδηλοῦν τὸ γενετήσιον ἔνστικτόν του ἀποκρούει διὰ νὰ προσελκύσῃ. Τὸ ἄρρεν ἐρωτοτροπεῖ διὰ νὰ κατακτήσῃ. Ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ ζωογονεῖται ἀμφοτέρωθεν ἡ γενετήσιος ἐπιθυμία καὶ αἱ αἰσθήσεις ζητοῦσιν ἀπλήστως νὰ κορεσθῶσιν. Ἡ ὅρασις καὶ ἡ ἀκοὴ ἱκανοποιοῦνται εὐκολώτερον πασῶν· ἡ ὄσφρησις καὶ ἡ γεῦσις εἶναι αἱ ἔχουσαι ὀλιγωτέρας ἀπαιτήσεις· ἡ δὲ ἁφὴ εἶναι ἡ πασῶν ζωηροτέρα ἐν προκειμένῳ· ἡ ἱκανοποίησις ταύτης συμπλησιάζει τὰ φῦλα σωματικῶς καὶ ἡ προσέγγισις αὐτὴ θέτει εἰς ἔγερσιν τὰ δευτερογενῆ κέντρα τῆς γενετησίου ἐπιθυμίας· δεδομένου δὲ ὅτι τὸ ἄρρεν χαρακτηρίζεται ὑπὸ τῆς δράσεως καὶ τὸ θῆλυ ὑπὸ τῆς παθητικότητος, ἑπόμενον θὰ ἦτο ὅπως τοῦτο παρουσιάζῃ καὶ μεγαλυτέραν ἔκτασιν διεγερσίμου δερματικῆς ἐπιφανείας. Τοῦτο ἀκριβῶς καὶ συμβαίνει. Τὰ χείλη, τὸ στῆθος, ἡ κόγχη τοῦ ὠτός, ἡ σπονδυλικὴ στήλη κλπ. ἀποτελοῦν εἰς τὴν γυναῖκα ἰσάριθμα κέντρα ἐξωγενετησίου ἀφροδισίας διεγέρσεως, ἥτις εἰς τὸν ἄνδρα διαβιβάζεται μόνον διὰ τῶν καθ' αὐτὸ γεννητικῶν ὀργάνων τῇ συνεργείᾳ καὶ τῆς φαντασίας. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ γεννητικὰ ὄργανα τὸ θῆλυ δὲν ἔχει μονομερῆ τὴν ἐντόπισιν τῆς ἡδονῆς, διότι, ἂν ἡ κλειτορὶς εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν σημεῖον τῆς ἡδονικῆς διεγέρσεως, ἐν τούτοις ὅμως καὶ ὁ τράχηλος τῆς μήτρας δὲν ὑστερεῖ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ κόλπος δὲν μένει ἀμέτοχος. Ὁ γενετήσιος οὗτος πρόλογος ἀποτελεῖ τὴν ἔναρξιν τοῦ μηχανικοῦ μέρους τῆς γενετησίου ὁμιλίας. Ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῆς διεγέρσεως αὐτῆς προκαλεῖται γενικὴ τοῦ ὀργανισμοῦ ὑπεραιμία, ἥτις εἰς μὲν τὸ πρόσωπον ὑποδηλοῦται δι' ἐρυθήματος καὶ ὑπεραιμίας τῶν ὀφθαλμῶν, εἰς δὲ τὰ ὄργανα τὰ ἔχοντα στυτικὸν ἱστὸν (ὡς π. χ. πέος, κλειτορίς, θηλαὶ μαστῶν) διὰ στύσεως, ἥτις εἶναι τὸ ἀπαραίτητον τεχνικὸν στοιχεῖον ἐν τῇ ἐπιτελέσει τῆς γενετησίου ὁμιλίας. Οὕτως ἐκ τῆς ψυχικῆς δράσεως μεταπίπτομεν εἰς τὴν νευρικήν, ἐκ ταύτης εἰς τὴν ἀγγειακὴν καὶ τέλος εἰς τὴν μυϊκήν. Ἡ στύσις τόσον εἰς τὸν ἄνδρα ὅσον καὶ εἰς τὴν γυναῖκα προκαλεῖ μικρὰν ἔκκρισιν βλεννώδους (προερχομένου εἰς μὲν τὸν ἄνδρα ἐκ τῶν λιττρείων καὶ κωπηρείων ἀδένων, εἰς δὲ τὴν γυναῖκα ἐκ τοῦ κόλπου καὶ τῶν βαρθολινείων ἀδένων καὶ οὐδεμίαν σχέσιν ἔχοντος πρὸς τὸ σπερματικὸν ὑγρόν), ὅπερ προώρισται εἰς τὴν διολίσθησιν τοῦ ἀνδρικοῦ μορίου ἐν τῷ γυναικείῳ κόλπῳ. Ἡ στύσις εἰς μὲν τὸ ἄρρεν ἀποκαθιστᾷ τὴν σκληρότητα τοῦ πέους, ἄνευ τῆς ὁποίας ἡ διείσδυσις ἐν τῷ κόλπῳ εἶναι ἀδύνατος, εἰς δὲ τὴν γυναῖκα τὴν σκληρότητα τῆς κλειτορίδος, ἥτις ἐρχομένη οὕτω εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ ἄρρενος ὀργάνου ἐξικνεῖται διὰ τῆς προστριβῆς εἰς τὸ μέγιστον τοῦ ἐρεθισμοῦ, ὅστις ἄγει τὸ ἄρρεν εἰς τὴν ἐκσπερμάτισιν, ἀμφοτέρους δὲ εἰς τὸν τελικὸν γενετήσιον ἢ ἀφροδίσιον ἢ ἡδονικὸν σπασμόν, ὅστις χαρακτηρίζει τὴν λῆξιν τῆς γενετησίου ὁμιλίας, ἐπερχομένης τῆς χαλάσεως ὅλων τῶν εἰς κατάστασιν στύσεως ἐξιχθέντων ὀργάνων. Τοῦ σταδίου τούτου τῆς χαλάσεως κατὰ τὴν γενετήσιον ὁμιλίαν προηγεῖται ἡ μυϊκὴ δρᾶσις, ἐκδηλουμένη διὰ τῶν ποικίλων περιπτύξεων τοῦ συνερχομένου ζεύγους. Τὸ πρόσωπον τοῦ ἄρρενος εἶναι αὐτόχρημα ἡ εἰκὼν τῆς ἐνεργείας, τοῦ δὲ θήλεος ἡ εἰκὼν τῆς ἡδυπαθείας *(Ellis)*. Κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην παρατηρεῖται ὑπερέκκρισις ἱδρῶτος καὶ σιέλου, οἱ ὀφθαλμοὶ κλείουν, τὸ στόμα ἀνοίγει, ἡ ἀναπνοὴ καθίσταται διακεκομμένη, οἱ καρδιακοὶ παλμοὶ ταχεῖς καὶ ἔντονοι, οἱ ρώθωνες διαστέλλονται, αἱ κόραι ἐπίσης, τὸ ἄνω βλέφαρον δονεῖται, τὰ ὦτα βομβοῦν καὶ ἐν τῇ γενικῇ ταύτῃ ὑπερεντάσει ἐπέρχονται αἱ ρυθμικαὶ συσπάσεις τοῦ πέους, δι' ὧν ἐξακοντίζεται τὸ σπέρμα, συνοδευόμεναι πολλάκις ὑπὸ ἀναλόγων συσπάσεων τῆς μήτρας καὶ τοῦ κόλπου. Ἐν τῇ τελικῇ ταύτῃ φάσει ἄτομά τινα νευρικὰ καταλαμβάνονται ὑπὸ σπασμῶν ἐπιληπτοειδῶν, ἢ παραληρήματος, ἢ λιποθυμίας, ἢ ἐκβάλλουν ἀνάρθρους κραυγάς, ἐμπηγνύουν τοὺς ὄνυχας καὶ τοὺς ὀδόντας μετὰ φρενίτιδος εἰς τὴν σάρκα τοῦ συντρόφου, ὅπως πάλιν ἄτομα προβεβηκότα τὴν ἡλικίαν ἢ πάσχοντα ἐκ καρδιακῶν νοσημάτων δυνατὸν ν' ἀποθάνωσιν ἐκ συγκοπῆς καρδίας. Μετὰ τὴν θύελλαν ταύτην τῶν αἰσθήσεων ἐπακολουθεῖ ἡ γαλήνη. Αἴσθημα ἐκλύσεως καὶ κοπώσεως ἢ τοὐναντίον εὐεξίας καὶ ἐπιθυμίας πρὸς ἀνάπαυσιν καταλαμβάνει τὸ ἄτομον. Τὸ ἄρρεν αἰσθάνεται περισσοτέραν κόπωσιν, τὸ θῆλυ περισσοτέραν εὐεξίαν, λόγῳ τῆς μεγαλυτέρας του ἀντοχῆς. Διὰ τὸν λόγον ἀκριβῶς τοῦτον καὶ ἡ γενετήσιος ἀπόλαυσις εἶναι ζωηροτέρα, ὡς διαρκεστέρα, εἰς τὸ θῆλυ. Ἀλλὰ πάντα ταῦτα ἐξαρ-

Digitized by Google

τῶνται ἐκ τῆς ἰδιοσυγκρασίας. Τὰ νευρικὰ ἄτομα εἶναι πλέον εὐαίσθητα, οἱ κάτοικοι τῶν μεσημβρινῶν χωρῶν ὁμοίως, ἐνῷ ἄλλοτε πάλιν ἡ ψυχρότης κατὰ τὴν γενετήσιον ὁμιλίαν, καὶ δὴ εἰς τὰς γυναῖκας, εἶναι ἀπόλυτος, ἢ ἡ διέγερσις δὲν τελεῖται κανονικῶς ἢ τοὐναντίον αὕτη εἶναι παθολογικῶς ὑπερβολική, προκαλοῦσα τὴν *νυμφομανίαν* εἰς τὰς γυναῖκας καὶ τὴν *σατυρίασιν* εἰς τοὺς ἄνδρας. Ἐν πάσῃ περιπτώσει κατὰ τὴν γενετήσιον ὁμιλίαν ὁ ἐξοδεύων τὰ περισσότερα εἶναι ὁ ἀνήρ, δι' ὃ καὶ ἡ ἐπανάληψις τῆς γενετησίου ὁμιλίας βραδύνει ἀπὸ λεπτῶν τινων τῆς ὥρας μέχρις ὡρῶν, ἐνίοτε δὲ καὶ δὲν καθίσταται δυνατὴ ἡ ἐπανάληψις της κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ἐνῷ ἡ γυνὴ μὲ τὴν ὀλιγωτέραν δαπάνην οὐ μόνον ἀπολαμβάνει, ἀλλ' εἶναι ἕτοιμος δι' ἀλλεπαλλήλους ἐπαναλήψεις καὶ ἱκανὴ δι' ἀλλεπαλλήλους ἡδονικοὺς σπασμούς. Ἡ ἐπίτευξις ταυτοχρόνου ἀφροδισίου σπασμοῦ εἰς τὸν ἄνδρα καὶ τὴν γυναῖκα, ἀποτελεῖ τὸ ἰδεῶδες ἐν τῇ γενετησίῳ ὁμιλίᾳ. Ὁ τοιοῦτος συγχρονισμός, πλὴν τῆς ἡδονικῆς πληρότητος, εἶναι καὶ ἠθικῶς ἀνυψωτικὸς καὶ ὀργανικῶς ἐπωφελής, ἄριστος δὲ παράγων προκειμένου περὶ γονιμοποιήσεως, σπουδαιότατος συνδετικὸς κρίκος τοῦ ἀμοιβαίου ἐνδιαφέροντος τῶν συζύγων καὶ φορεὺς τοῦ μετὰ τὴν γενετήσιον ὁμιλίαν αἰσθήματος τῆς καθολικῆς εὐφορίας.

Τρόποι συζεύξεως. Διὰ τὴν ἐν τῇ γενετησίῳ ὁμιλίᾳ σύζευξιν εἰς ἅπαντα σχεδὸν τὰ ζῷα καὶ εἰς τὰ πλησιέστερα πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἔτι, τὸ ἄρρεν πλησιάζει τὸ θῆλυ ἐκ τῶν νώτων· ἐνῷ παρὰ τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει ὁ ὁμαλὸς τρόπος τῆς γενετησίας συζεύξεως γίνεται πρόσωπον πρὸς πρόσωπον καὶ οὐχὶ ἐκ τῶν νώτων, τοῦ θήλεος κατακλινομένου ἐπὶ τῆς ράχεώς του. Ὁ τρόπος οὗτος εἶναι ἐνστικτώδης εἰς τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων, ὡς ἐμφαίνεται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἀναπαρίσταται εἰς προϊστορικὰ σχέδια, ἐπὶ αἰγυπτιακῶν τάφων τῆς ΙΒ' δυναστείας κλπ. Ἐν τούτοις ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τῆς πρώτης του ἔτι ἐμφανίσεως ἐπὶ τῆς γῆς φαίνεται ὅτι ὅλως ἰδιαιτέρως κατέγινεν εἰς τὴν ἐφεύρεσιν ποικίλων νέων τρόπων συζεύξεων, οὐ μόνον μιμηθεὶς ἅπαντας τοὺς παρὰ τοῖς ζῴοις τρόπους, ἀλλὰ καὶ ἐπινοήσας ἰδίους, πρὸς ἐπίτασιν τοῦ ἡδονικοῦ αἰσθήματος, οὕτως ὥστε οἱ σύγχρονοι ἡδονισταὶ ἀπαριθμοῦν ἑκατὸν τριάκοντα ἓξ τρόπους καὶ στάσεις γενετησίας συζεύξεως τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ πλεῖστοι τούτων ἦσαν ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος γνωστοί. Ὁ Ὀβίδιος, ὁ Προπέρτιος, ὁ Λουκρήτιος, ὁ Λουκιανός, ὁ Παῦλος ὁ Αἰγινήτης κλπ κατέλιπον καὶ συγγραφὸς σχετικάς, διάφοροι δὲ θρησκεῖαι καὶ θεολόγοι ἠσχολήθησαν κατ' ἐξοχὴν μὲ τοὺς τρόπους καὶ τὰς στάσεις τῆς γενετησίου ὁμιλίας, διαιρέσαντες αὐτὰς εἰς ἐπιτρεπομένας καὶ ἀπαγορευομένας. Οἱ λαοὶ τῆς Ἀνατολῆς ἐπίσης διεκρίθησαν εἰς ἐφευρετικότητα καὶ ἰδίως οἱ Ἰνδοὶ καταλιπόντες ὁμοίως πολλὰ ἐνδιαφέροντα συγγράμματα. Αἱ διάφοροι στάσεις τῆς γενετησίου ὁμιλίας δὲν ἔχουν σκοπὸν μόνον τὴν ποικιλίαν καὶ τὴν ἐνδυνάμωσιν τῆς ἡδονῆς, ἀλλ' ὑποδεικνύονται ὑφ' ὡρισμένων ἀνατομικῶν λόγων. Οὕτω ἐπὶ παχυσαρκίας, κυήσεως ἢ σμικρότητος τοῦ πέους, εὐνοϊκωτέρα εἶναι ἡ ἐκ τῶν νώτων τῆς γυναικὸς στάσις. Τοῦτ' αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τοὺς Ἐσκιμώους, τοὺς Ἰννουίτας, τοὺς νεο-Καληδονίους, τοὺς Σουδανούς, τοὺς κατοίκους τῆς νέας Γουινέας, κλπ. καθότι εἰς τὰς φυλὰς ταύτας τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον εὑρίσκεται ἀνατομικῶς τοποθετημένον περισσότερον πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς Εὐρωπαίας παρετηρήθη τὸ τοιοῦτον ἀναλόγως τοῦ ἑκάστοτε συρμοῦ τῶν ἐποχῶν. Ἥ τε ἐκ τῶν νώτων στάσις, ὡς καὶ ἡ ὀριζοντία, εἶναι πλέον εὔθετοι διὰ τὴν γονιμοποίησιν. Ἡ ὀρθία στάσις εἶναι ἐπιζήμιος εἰς τὴν ὑγείαν τοῦ ἀνδρός, ἡ δὲ στάσις καθ' ἣν ἡ γυνὴ λαμβάνει τὴν θέσιν τοῦ ἀνδρὸς εἶναι εὐνοϊκὴ δι' αὐτὴν ἀπὸ ἀπόψεως ἡδονῆς καὶ μειονεκτικὴ διὰ τὴν γονιμοποίησιν. Αἱ λοιπαὶ ποικιλίαι σκοπὸν ἔχουν τὴν ἐνδυνάμωσιν τῆς ἡδονῆς δι' ἐπιτεύξεως πληρεστέρας προσαρμογῆς ἢ διὰ τῆς δημιουργίας νέων ἁπτομένων ἐπιφανειῶν τῶν σωμάτων ἢ διὰ τῆς δημιουργίας πολυπλόκων ἢ παραδόξων συμπλεγμάτων διεγειρόντων τὴν φαντασίαν. Ἀλλὰ διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον ἡ ἐφευρετικότης τοῦ ἀνθρώπου ἐπενόησε καὶ τεχνητὰ μέσα, ἤτοι ἐλάσματα, δακτυλίους, τεχνητὰ ἐξογκώματα καὶ ἄλλα κατασκευάσματα, δι' ὧν ἐπιδιώκεται ἡ αὔξησις τοῦ πάχους ἢ τοῦ μήκους τοῦ πέους, ἡ πρόκλησις ἐπιτόμων ἐρεθισμῶν τοῦ κόλπου κ.ο.κ. Ἐπίσης διάφοροι φαρμακευτικαὶ οὐσίαι χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν ἐπιβράδυνσιν τῆς ἐκσπερματίσεως (οἰνοπνεύματα) ἢ διὰ τὴν αὔξησιν τῆς γενετησίου ἀπολαύσεως (βλ. λ. ἀφροδισιακὰ *φάρμακα*) κ.λ π. Ἡ ποικιλία τῶν τρόπων τῆς γενετησίου ὁμιλίας εἶναι θαυμαστὴ καὶ εἰς τὰ ζῷα. Οὕτως εἰς τοὺς ὄφεις γίνεται διὰ περιελίξεως, εἰς τοὺς βατράχους διαρκεῖ ἐπὶ ἓξ ἕως ὀκτὼ ἡμέρας, εἰς ἄλλα ζῷα δι' ἁπλῆς ἐπαφῆς, εἰς τὸν ἐλέφαντα ἡ ἐκσπερμάτισις διαρκεῖ ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν, εἰς κατώτερά τινα ζῷα παρατηρεῖται αὐτοσυνουσία κλπ.

Ὑγιεινὴ γενετησίου ὁμιλίας. Ἡ καταλληλοτέρα ἡλικία διὰ τὴν γενετήσιον ὁμιλίαν εἶναι ὡς πρὸς τὸν ἄνδρα ἡ ἀπὸ τοῦ 25 μέχρι τοῦ 45 ἔτους, ὡς δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα, ἀπὸ τοῦ 20 μέχρι τοῦ 35. Τὰ ἔτη ταῦτα θεωροῦνται ἔτη τῆς κατ' ἐξοχὴν ἀκμῆς· ἐννοεῖται ὅτι ἡ γενετήσιος ὁμιλία δυνατὸν νὰ ἐπιτελῆται καὶ εἰς μικροτέραν ἢ μεγαλυτέραν τῶν ὁρίων τούτων ἡλικίαν. Εἶναι ὅμως ἐπικίνδυνος καὶ φευκτέα τόσον εἰς τὴν κάτω τῶν 15 ἐτῶν, ὅσον καὶ εἰς τὴν ἄνω τῶν 65 ἐτῶν. Πολλὰ παραδείγματα ὑπάρχουν γερόντων ἀποθανόντων διαρκούσης τῆς γενετησίου ὁμιλίας. Ὑπάρχουν ἐν τούτοις καὶ παραδείγματα γεροντικῆς ἀκμῆς, σπανιώτατα ὅμως. Ἓν ἐκ τῶν χαρακτηριστικωτέρων τοιούτων εἶναι τὸ ἀφορῶν τὸν Ἄγγλον Thomas Parr, ὅστις ἀφοῦ ἔζησε τρεφόμενος ἀποκλειστικῶς δι' ἄρτου, τυροῦ καὶ ζύθου, ἐνυμφεύθη εἰς ἡλικίαν 120 ἐτῶν μὲ μίαν χήραν καὶ ἐπετέλεσεν ἀνελλιπῶς τὰ συζυγικά του καθήκοντα μέχρις ἡλικίας 140 ἐτῶν, ἀποθανὼν εἰς ἡλικίαν 152 ἐτῶν καὶ ἐννέα μηνῶν. Ἡ συχνότης ἐπίσης εἶναι ἀνάλογος τῆς ἡλικίας. Αὕτη ἐξαρτᾶται μὲν ἀναλόγως τῆς ἐφέσεως καὶ τῆς ἰδιοσυγκρασίας ἑκάστου ἀτόμου, πρέπει ὅμως νὰ μὴ εἶναι ἀραιοτέρα τῶν δύο καθ' ἑβδομάδα φορῶν διὰ τὴν ἡλικίαν τῶν 20—40 ἐτῶν, ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος διὰ τὴν ἡλικίαν τῶν 40—50 ἐτῶν καὶ ἅπαξ κατὰ δεκαπενθήμερον διὰ τὴν ἡλικίαν τῶν 50—60 ἐτῶν. Οἱ ἄνω τῶν 65 ἐτῶν εἶναι προτιμότερον ν' ἀπέχουν. Ὁ Montaigne ἀναφέρει τὴν περίπτωσιν ἀπαιτητικοῦ συζύγου, τὸν ὁποῖον ἡ σύζυγός του ἠναγκάσθη νὰ καταγγείλῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν, διότι τὴν ἠνόχλει δεκαεξάκις τῆς ἡμέρας· ἡ διαφορὰ ἤχθη μέχρι τῆς βασιλίσσης τῆς Ἀραγῶνος, ἥτις καὶ διέταξε τὸν σύζυγον νὰ περιορίσῃ τὰς ἀπαιτήσεις του εἰς ἓξ ἡμερησίως.

Ἡ γενετήσιος ὁμιλία δέον νὰ μὴ ρυθμίζηται μόνον ἀπὸ τὴν φωνὴν τοῦ ἐνστίκτου, ὅταν λόγοι ὑγείας (ἀρτηριοσκλήρυνσις, γῆρας, φυματίωσις κλπ.) θέτουν ὡρισμένους περιορισμοὺς εἰς τὴν ἐπιτέλεσιν αὐτῆς. Τοιοῦτοι περιορισμοὶ νοοῦνται ἐπίσης καὶ ὅταν ἡ γυνὴ γαλουχῇ ἢ εἶναι ἔγγυος. Ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ περιπτώσει ἡ γενετήσιος ὁμιλία δέον ν' ἀραιοῦται προοδευούσης τῆς κυήσεως καὶ νὰ τελῆται ἐν τῇ ἐκ τῶν νώτων τῆς γυναικὸς στάσει. Ἡ γενετήσιος ὁμιλία εἶναι ἐπιβλαβὴς ὅταν ὁ στόμαχος εἶναι πλήρης, ἤτοι πρὸ τῆς πέψεως, καὶ δέον ν' ἀποφεύγηται μετὰ κόπωσιν, χορόν, ἄφθονον πότον, ἢ πολλὴν πνευματικὴν ἐργασίαν. Ἡ καταλληλοτέρα ὥρα εἶναι ἡ νυκτερινή, μετὰ τὴν πέψιν καὶ πρὸ τοῦ ὕπνου, κατὰ τὴν ὥραν τῆς κατακλίσεως. Αἱ πρωιναὶ τοὐναντίον στύσεις δέον νὰ μὴ ὑπολαμβάνωνται ὡς ὁδηγήτριαι γενετησίου ὁμιλίας, καθότι ὀφείλονται εἰς τὴν συσσώρευσιν οὔρων ἐν τῇ κύστει, ἡ δὲ οὔρησις ἀποτελεῖ τὸ καλύτερον πραϋντικὸν διὰ ταύτας. Ἐπὶ μακροπεισμοῦ συνιστᾶται ἡ διὰ περιοριστικοῦ δακτυλίου τεχνητὴ βράχυνσις τοῦ πέους, καθότι ἀπότομοι τούτου προσκρούσεις ἐπὶ τῆς μήτρας ἀποβαίνουν ἐπικίνδυνοι διὰ τὴν ὑγείαν τῆς γυναικός. Αἱ τεχνηταὶ διεγέρσεις ἐπίσης, διὰ ποτῶν ἢ ἀφροδισιακῶν φαρμάκων, εἶναι ἐπιβλαβεῖς. Τοὐναντίον ἡ εὐχάριστος διέγερσις τὴν ὁποίαν προκαλοῦν ἡ εὐμάρεια τοῦ περιβάλλοντος, ἡ καλὴ θερμοκρασία τοῦ δωματίου, ἡ αἰσθητικὴ ἐπίπλωσις, ὁ ὑποβλητικὸς φωτισμός, ὁ ἀρωματισμένος ἀήρ, τὰ περίτεχνα ἐσώρρουχα, εἶναι παράγων εὐνοϊκὸς διὰ τὴν γενετήσιον ὁμιλίαν. Τὸ ἀντίθετον δὲ τούτων εἴς τινα εὐαίσθητα ἢ νευροπαθῆ ἄτομα δύναται νὰ προκαλέσῃ ἀδυναμίαν πρὸς ἐπιτέλεσιν τῆς γενετησίου ὁμιλίας. Τέλος ἡ καθαριότης εἶναι τὸ ἀπαραίτητον στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον δέον νὰ τηρῆται κατὰ τὴν γενετήσιον ὁμιλίαν διὰ λόγους ὑγιεινῆς, αἰσθητικῆς, συντηρήσεως τῆς τονικότητος τῶν γενετησίων ὀργάνων καὶ διὰ λόγους ψυχικούς, ἤτοι πρὸς ἀποφυγὴν ἀηδοῦς ἐντυπώσεως, ἂν καὶ ὡρισμένα ἄτομα θέλγονται εἰς τὴν ὀσμὴν τῆς ἀποσυνθέσεως τοῦ σμήγματος ἢ τῶν ἐκκρίσεων τοῦ γυναικείου κόλπου. Μετὰ τὴν συνουσίαν δέον νὰ ἐπακολουθῇ ἐπιμελὴς πλύσις διὰ θερμοῦ ὕδατος ἐλαφρῶς ἀντισηπτικοῦ. Ἡ πλύσις αὕτη τῶν γεννητικῶν ὀργάνων διὰ τὴν γυναῖκα δέον νὰ εἶναι μόνον ἐξωτερικὴ προκειμένου περὶ γενετησίου ὁμιλίας σκοπούσης εἰς τεκνοποίησιν· ἄλλως πρέπει νὰ εἶναι ἐσωτερική, ἤτοι κολπική, δι' ἀφθόνου ὕδατος (1—2 χιλιογρ.) διενεργουμένη διὰ καταιονητῆρος. Τοιαῦται πλύσεις δέον νὰ ἐνεργῇ ἡ γυνὴ καὶ ἀσχέτως τῆς γενετησίου ὁμιλίας δὶς τῆς ἡμέρας· ὅταν δὲ δὲν εἶναι ἔγγαμος, ἅπαξ τῆς ἡμέρας. Ἡ παραμέλησις τῆς καθαριότητος αὐτῆς προκαλεῖ πλείστας ὅσας ἐνοχλήσεις, ἰδίως εἰς τὰς νεάνιδας (λευκόρροια, κνησμοί, ἐκζέματα, δυσμηνόρροια, στείρωσις κλπ.), ἀπετέλεσε δὲ νόμον πολιτειακὸν καὶ θρησκευτικὸν ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων.

Γενετήσιος ὁμιλία παρὰ φύσιν. Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ὑπάγεται ἡ ἀντικανονικὴ ἐκτέλεσις τῆς γενετησίου ὁμιλίας, ἤτοι ὅταν αὕτη λαμβάνῃ χώραν οὐχὶ διὰ τῆς προωθήσεως τοῦ ἄρρενος μορίου ἐν τῷ γυναικείῳ κόλπῳ, ἀλλ' εἴτε εἰς τὸν δακτύλιον, εἴτε μεταξὺ τῶν μηρῶν, εἴτε εἰς τὸ στόμα, εἴτε εἰς τὸ οὖς, εἴτε μεταξὺ τῶν μαστῶν κλπ. Αἱ τοιαῦται παρεκτροπαί, γνωσταὶ ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἐπενοήθησαν εἴτε διὰ λόγους ἐκζητήσεως νέων ἀπολαύσεων, εἴτε λόγῳ ἀνάγκης (κοινωνικὰ ἐμπόδια, ἐμμηνορρυσία, ἀσθένειαι, ἔλλειψις χρόνου κλπ.). Ἅπασαι εἶναι κατακριτέαι, ἐν τούτοις δὲν ἀποτελοῦν πραγματικὴν διαστροφήν. Ἡ διαστροφή, ἀπαντῶσα εἰς ἔκφυλα ἄτομα, ἀφορᾷ κυρίως τὴν παρὰ φύσιν διέγερσιν, ἤτοι κατόπιν προκλήσεως πόνου ἢ ὕβρεων ἢ διέγερσιν ἐκ ρυπαρῶν ἐνδυμάτων ἢ ἐκ ζῴων κλπ. ἢ διέγερσιν πρὸς ἄτομα τοῦ αὐτοῦ φύλου (βλ. λ. γενετήσιος *ἀντιστροφὴ* καὶ *παθολογία τῆς ἀφροδισίας* ἐν λ. ἀφροδισία). Ν. Ν. ΔΡΑΚΟΥΛΙΔΗΣ

—**γενετήσιος ὁρμὴ** *[Ἰατρ.]* βλ. λ. γενετήσιον *ἔνστικτον.*

γενετικός,—ή,—όν ὁ σχετιζόμενος πρὸς τὴν γένεσιν· ὁ ἐξετάζων τὴν γένεσιν.

—**γενετικὴ** (ἡ) *[Βιολ.]*. Κλάδος τῆς βιολογίας ἐρευνῶν τὰ φαινόμενα τῆς κληρονομικότητος καὶ τῆς ποικιλίας τῶν ζωϊκῶν εἰδῶν. Ὁ ὅρος ἐγένετο δεκτὸς τῷ 1906 ὑπὸ τῶν μετασχόντων τῆς ἐν Λονδίνῳ τρίτης διεθνοῦς ἐπὶ τῆς νοθογενείας συζητήσεως. Τὰ προβλήματα τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν μεταβολὴν καὶ μεταμόρφωσιν τῶν χαρακτήρων καὶ εἰς τὰς αἰτίας αἵτινες ἐπιδροῦν ἐπὶ τῆς διατηρήσεως ἢ τῆς ἀλλαγῆς τῶν χαρακτήρων τούτων, ἀπό τινων ἐτῶν ἀπετέλεσαν ἀντικείμενον ἰδιαιτέρας ἐρεύνης. Ὁ *P. L. de Villemorin* ἐδημοσίευσεν ὑπὸ τὸν τίτλον «La génétique» βιβλίον, ἐν ᾧ ἐκτίθενται αἱ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου γενόμεναι ἐργασίαι καὶ τὰ ἐπιτευχθέντα ἀποτελέσματα.

—**γενετικὴ** *μέθοδος*· βλ. μέθοδος.

—**γενετικὸς** *ὁρισμός*· βλ. ὁρισμός.

Γενετυλλίδες (αἱ) *[Μυθολ.]* Θεαὶ τῆς γεννήσεως, αἵτινες συνελατρεύοντο μετὰ τῆς Κωλιάδος Ἀφροδίτης, παρὰ τὸ ἄγαλμα τῆς ὁποίας εἶχον καὶ αὗται τὰ ἰδικά των, εἰς τὸ ἀκρωτήριον τῆς Ἀττικῆς Κωλιάδα. Πρὸς ταύτας ὁ Παυσανίας (Ι. 1. 5) ἐταύτιζε τὰς ἐν Φωκαίᾳ τῆς ἀρχαίας Ἰωνίας λατρευομένας Γενναΐδας. Αἱ συλλατρευόμεναι μετὰ τῆς Κωλιάδος Ἀφροδίτης *Γενετυλλίδες* ἐνεφανίζοντο οὕτως ὡς ἀκόλουθοι καὶ θεράπαιναι τῆς Ἀφροδίτης, ἥτις ἐλατρεύετο ὡς Νυμφία Ἀφροδίτη, συνεταυτίζετο μὲ τὴν Εἰλείθυιαν, συνεχέετο μὲ τὴν Ἥραν, τὸ οὐράνιον ἰδεῶδες τῆς συζύγου, καὶ τὴν θεὰ τῆς παραγωγικότητος καὶ προστάτις τῆς ζωῆς τῆς γυναικὸς καὶ πρὸ καὶ μετὰ τὸν ὑμέναιον (βλ. Ἀφροδίτη). Ἐν τῇ Λυσιστράτῃ δὲ τοῦ Ἀριστοφάνους ἀντὶ πολλῶν Γενετυλλίδων μνημονεύεται μία θεὰ τῆς γεννήσεως ἐν Ἀθήναις, ἡ *Γενετυλλίς*, ἥτις εἶχε καὶ ἴδιον ἱερόν. Ἐκ τούτων ἐξάγεται ὡς πιθανώτατον, ὅτι ἡ Γενετυλλίς, πρὶν ἢ ἀποσχισθῇ εἰς ἰδιαιτέραν θεότητα, ἦτο ἓν τῶν ἐπιθέτων τῆς Ἀφροδίτης, ὡς θεᾶς τῆς γεννήσεως. Ἐκτὸς τῆς Ἀφροδίτης, *Γενετυλλὶς* ἐκαλεῖτο καὶ ἡ Ἀθηνᾶ καὶ κατ' ἐπέκτασιν καὶ πᾶσα ἄλλη θεὰ προστάτις παιδίου. Εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Γενετυλλίδα προσέφερον θυσίας μόνον γυναῖκες, διότι ἐθεωρεῖτο γυναικεία, κυρίως, θεότης. ΚΑΨ.

Γενέτωρ (ὁ *[Ἀρχ. Μυθολ.]*. —1) Εἷς τῶν πεντήκοντα υἱῶν τοῦ Λυκάονος (*Ἀπολ.* 3, 8, 1). —2) Ἐπωνυμία τοῦ Ἀδριανοῦ φερομένη ἐπὶ ἐπιγραφῆς ἐξ Αἰζανῶν.—3) Ἐπωνυμία τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Δήλῳ, εἰς ὃν ἐκεῖ εἶχεν ἱδρυθῇ καὶ βωμὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο. ΙΑΚ. Χ. Δ.

Γενεύη (Genève, γερμ. Genef) *[Γεωγρ.]*. Μικρὸν καντόνιον τῆς Ἑλβετίας, ἀποτελοῦν τὴν Ν Δ ἐσχατιὰν ταύτης καὶ κείμενον μεταξὺ τοῦ καντονίου Βῶ καὶ τῶν γαλλικῶν νομῶν τοῦ Αἴν καὶ τῆς Ἄνω Σαβοΐας, ἔχον δὲ ἐμβαδὸν 282 τετρ. χιλιομ., 28 χιλιομ. μῆκος καὶ 9 εὖρος. Κάτ. 154,906, ἐξ ὧν οἱ μὲν ἡμίσεις εἶναι καλβινισταὶ καὶ οἱ λοιποὶ καθολικοί. Πρωτεύουσα αὐτοῦ εἶναι ἡ *Γενεύη*. Ἡ λίμνη τῆς Γενεύης κατέχει μέγα μέρος τοῦ ἐδάφους, ἀρδευομένου ὑπὸ τοῦ Ροδανοῦ καὶ τοῦ Ἄρβου. Τὸ κλῖμά της εἶναι τερπνόν, ἡ γῆ της ὀλίγον μὲν εὔφορος, ἀλλ' ἐντατικῶς καλλιεργουμένη. Ἡ ἐπικρατοῦσα γλῶσσα εἶναι ἡ γαλλική.

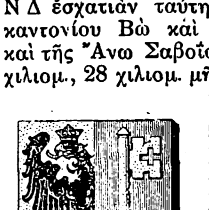

Θυρεὸς τῆς Γενεύης.

Τὸ καντόνιον τῆς Γενεύης χρονολογούμενον ἀπὸ τοῦ 1815, εἶναι τὸ 22ον κατὰ τάξιν παραδοχῆς εἰς τὴν ἑλβετικὴν ὁμοσπονδίαν, τὸ 21ον κατ' ἔκτασιν καὶ τὸ 14ον κατὰ πληθυσμόν. Ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ἐξασκεῖται ἐν αὐτῷ ὑπὸ συμβουλίου συγκειμένου ἐξ ἀντιπροσώπων, ἀνανεουμένων μερικῶς κατ' ἔτος, ἡ δ' ἐκτελεστικὴ ἐξουσία ὑπὸ ἑπταμελοῦς συμβουλίου τῆς ἐπικρατείας ἐκλεγομένου κατὰ διετίαν. Πᾶς πολίτης ἄγων τὸ εἰκοστὸν πρῶτον ἔτος ἀπολαύει πολιτικῶν δικαιωμάτων. Εἶναι δὲ ἐξησφαλισμένη ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου, ἡ τῆς θρησκείας, τὸ δικαίωμα τοῦ ἀναφέρεσθαι καὶ τὸ ἀπα-

Digitized by Google

ραβίαστον τῆς κατοικίας. Οἱ κάτοικοι της εἶναι πλήρεις ζωῆς βιομήχανοι καὶ ἔμποροι.

— **Γενεύη** (Genève). Πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου ἑλβετικοῦ καντονίου, κειμένη ἐν τερπνοτάτῃ τοποθεσίᾳ ἐπὶ τοῦ Ροδανοῦ κατὰ τὴν ΝΔ ἐσχατιὰν τῆς λίμνης τῆς Γενεύης ἢ Λεμάν, ἐπὶ 46° 14′ 59″ βορείου πλάτους καὶ 3° 48′ 59″ ἀνατολικοῦ μήκους. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀνέρχονται εἰς 136 306. Καίτοι ὁ πληθυσμὸς τῆς Γενεύης εἶναι ὀλιγάριθμος, ὁ ὀργανισμὸς ὅμως αὐτῆς, αἱ ὡραῖαι ὁδοί της, αἱ πολυόροφοι οἰκοδομαί της, τὰ μεγαλοπρεπῆ ξενοδοχεῖά της, τὰ δημόσια ἱδρύματά της, αἱ μεγαλοπρεπεῖς γέφυραί της, ἡ ἄμεμπτος καθαριότης της δίδουν εἰς αὐτὴν τὴν ὄψιν ἀληθοῦς μεγαλοπόλεως. Ἡ ἀνεπτυγμένη ἐξ ἄλλου βιομηχανία της, ἡ κίνησις τοῦ ἐμπορίου της, ὁ κινούμενος πληθυσμός της δεικνύουν ὅτι ἡ πόλις αὕτη εἶναι ἐκ τῶν προτιμωμένων ὑπὸ τῶν ξένων ἑλβετικῶν, ἔνθα ἡ βιομηχανία τῶν ξένων ἔχει ἀναπτυχθῇ συστηματικῶς.

Ἡ τοποθεσία τῆς Γενεύης εἶναι ἐκ τῶν ὡραιοτέρων τῆς Εὐρώπης· καταλαμβάνει αὕτη λόφον δεσπόζοντα τῆς λίμνης, ἐκ τῆς ἑτέρας δὲ πλευρᾶς αὐτοῦ διαπλοῦται πεδιὰς κειμένη μεταξὺ τῶν ὀρέων τοῦ Σαλέβ, Σιὼν καὶ Ζυρᾶ. Ὁ Ροδανός, χυνόμενος εἰς τὴν λίμνην Λεμὰν καὶ δεχόμενος πλεῖστα παραποτάμια, χωρίζει τὴν πόλιν εἰς τρία ἄνισα τμήματα. Ἡ νῆσος ἥτις σχηματίζεται ἐπὶ τῆς λίμνης ἀριθμεῖ ἐλαχίστους κατοίκους. Τὸ κάλλιστον διαμέρισμα τῆς πόλεως εἶναι ἡ καλουμένη *Ἄνω πόλις*, ἐπὶ τῆς ὁποίας εὑρίσκεται ἡ *Μεγάλη ὁδός*, λεγομένη οὕτως ἐκ τῆς εὐρύτητος αὐτῆς, τῶν μεγάλων οἰκοδομῶν της καὶ τῶν πλουσίων ἐμπορικῶν καταστημάτων της. Εἰς τὴν *Κάτω πόλιν*, ἐκτεινομένην ἐπὶ τῶν προκυμαιῶν τοῦ Ροδανοῦ, ὑπάρχει τὸ κέντρον τῆς ἐμπορικῆς της κινήσεως. Αἱ πλατεῖαι *Μαλάρ*, *Μπούργκ*, *ντὲ Φοὺρ* καὶ ἡ τοῦ *Ἁγίου Πέτρου* εἶναι αἱ εὐρύτεραι τῆς Γενεύης. Εἰς μικρὰν δενδρόφυτον νησῖδα ἐγείρεται τὸ σεμνὸν μνημεῖον τοῦ Ἰωάννου-Ἰακώβου Ρουσσώ, ἔργον τοῦ Πραντιέ.

Ἡ Γενεύη δὲν ἔχει ἀφθονίαν μνημείων· ἐκ τούτων ὁ ναὸς τοῦ *Ἁγίου Πέτρου* ἀνήκων εἰς τοὺς προτεστάντας εἶναι ὁ ἄριστος καὶ ὁ ἀρχαιότερος τῆς πόλεως, περικλείει δὲ τοὺς τάφους τοῦ δουκὸς Ἐρρίκου ντὲ Ροὰν καὶ τοῦ Ἀγρίππα ντ' Ὠμπινιέ· ἡ ἐκκλησία τῆς *Παναγίας* ἀνήκουσα εἰς τοὺς καθολικοὺς εἶναι μία ἐκ τῶν ὡραιοτέρων οἰκοδομῶν αὐτῆς.

Ἕτερα ἀξιοσημείωτα ἱδρύματα τῆς Γενεύης εἶναι τὸ δημαρχεῖον, ἀρχαῖον κτίριον, τὸ θέατρον, ἱδρυθὲν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ σχεδίου τοῦ παρισινοῦ Μελοδράματος, ἐπὶ τῆς πλατείας δ' αὐτοῦ ὑψοῦται ὁ ἀνδριὰς τοῦ στρατηγοῦ Ντυφούρ. Οὐ μακρὰν τῆς ὄχθης τῆς λίμνης, ἐντὸς εὐθαλοῦς ἀγγλικοῦ παραδείσου, ἐγείρεται τὸ μεγαλοπρεπὲς μνημεῖον τοῦ δουκὸς τῆς Βρουνσβίκης, τοῦ κληροδοτήσαντος εἰς τὴν πόλιν ὑπὲρ τὰ 20.000.000 φρ. καὶ εἰς τὸν αὐτὸν παράδεισον εὕρηται τὸ ἀλληγορικὸν μνημεῖον τὸ ἐγερθὲν ὑπὸ τῆς μικρᾶς ταύτης πολιτείας εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἑνώσεως αὐτῆς μετὰ τῆς ἑλβετικῆς συμπολιτείας. Ἡ Γενεύη ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν μέγα πνευματικὸν κέντρον, διακρίνεται δὲ διὰ τὸ πανεπιστήμιον αὐτῆς, τὰς σοφὰς ἑταιρείας, τὸ ἀστεροσκοπεῖον, τὴν λαμπρὰν βιβλιοθήκην, τὰ μουσεῖα, τὰς ποικίλας συλλογάς, τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύματα καὶ τὰς ἰδιωτικὰς ἑταιρείας, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ «Ἑταιρεία τῆς μελέτης» καὶ ἄλλαι συντελοῦσι μεγάλως εἰς τὴν μόρφωσιν τῶν κατοίκων, διακρινομένων διὰ τὴν παίδευσιν καὶ τὴν φιλοπατρίαν αὐτῶν. Τὸ πανεπιστήμιον αὐτῆς, ἱδρυθὲν ὑπὸ τοῦ Καλβίνου καὶ τοῦ Θεοδώρου Μπέζ, διατηρεῖ βιβλιοθήκην ἐξ 86.000 τόμων καὶ πολυτίμων χειρογράφων. Τὸ πανεπιστήμιον τοῦτο, εἰς ὃ ἐκπαιδεύονται πολυάριθμοι ξένοι, ἀποτελεῖται ἐκ τῶν σχολῶν τῆς Θεολογίας, τοῦ Δικαίου, τῆς Ἰατρικῆς, τῆς Φιλολογίας καὶ τῶν Θετικῶν ἐπιστημῶν. Πολυάριθμοι ἐπίσης εἶναι αἱ φιλανθρωπικαὶ ἑταιρεῖαι, μεταξὺ δὲ τῶν ἀξιοσημειώτων τῆς πόλεως καταλέγεται ἡ οἰκία ἔνθα ἐγεννήθη ὁ Ἰωάννης-Ἰάκωβος Ρουσσὼ καὶ ἡ οἰκία καὶ ὁ τάφος τοῦ Καλβίνου, τὸ μέγαρον τοῦ Εὐνάρδου, ἡ οἰκία ἔνθα διέμενε διαρκούσης τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας, καὶ εἰς μικρὰν ἀπὸ τῆς πόλεως ἀπόστασιν τὸ Φερνάν, ἔνθα ἐπὶ μακρὸν διέμεινεν ὁ Βολταῖρος.

Ἐν Γενεύῃ ἔχει ἀναπτυχθῇ μεγάλη βιομηχανία, ἰδίως δὲ ἡ ὡρολογοποιία, ἡ χρυσοχοΐα, ἡ κατασκευὴ μαθηματικῶν ὀργάνων καὶ χειρουργικῶν ἐργαλείων εἶναι ὀνομασταὶ καθ' ὅλον τὸν κόσμον. Ἐπίσης ἡ βιομηχανία τῆς μετάξης καὶ τῆς ἐριουργίας εἰσὶ λίαν ἐνεπτυγμέναι, τὸ δὲ ἐμπόριον αὐτῆς, ὡς ἐκ τοῦ συνδέσμου ταύτης διὰ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις, εἶναι εὐρύτατον. Ἡ Γενεύη συνδέεται δι' ἀτμοπλοϊκῆς συγκοινωνίας μετὰ τοῦ Κοππέ, τοῦ Νυγιόν, τὸν Βερβαί, τοῦ Τὸν κτλ., τοῦτο δὲ συντελεῖ εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ κινουμένου πληθυσμοῦ, ὅστις δίδει μεγάλην ζωὴν εἰς τὴν ὡραίαν ταύτην πόλιν.

— **[ΙΣΤΟΡΙΑ]** Ἡ πόλις τῆς Γενεύης, ἥτις περιλαμβάνει πλέον τῶν ἐννέα δεκάτων τοῦ ὅλου καντονίου, ἀναφέρεται εἰς ἀρχαιοτάτους χρόνους, κατὰ δὲ τοὺς μεταξὺ τῶν Ρωμαίων καὶ Ἑλβετῶν ἀγῶνας ἀνῆκεν αὕτη εἰς τοὺς Ἀλλοβρόγους, ἔκτοτε δὲ ὁ Καῖσαρ κατέστησεν αὐτὴν ἕνα τῶν στρατιωτικῶν του σταθμῶν. Βραδύτερον περιελήφθη αὕτη εἰς τὴν ρωμαϊκὴν Προβηγκίαν καὶ ἐκλήθη Provincia Maxima Sequanorum, ἀπετέλεσε δὲ τμῆμα τῆς αὐτοκρατορίας ἐπὶ πέντε καὶ πλέον αἰῶνας, καὶ ὑπῆρξεν ἓν ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ἐπαρχιακῶν

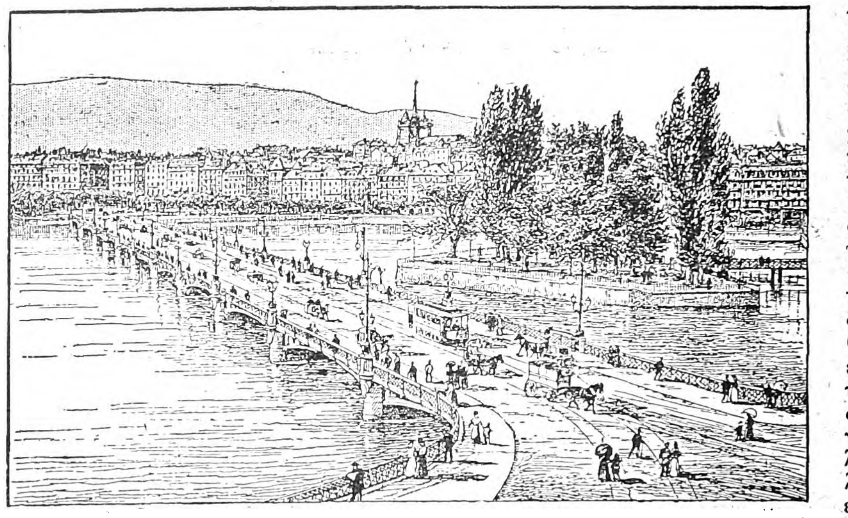

Γενεύη: *Ἡ γέφυρα τοῦ Λευκοῦ ὄρους καὶ ἡ νῆσος τοῦ Ζὰν-Ζὰκ-Ρουσσώ.*

αὐτῆς κέντρων. Ὁ Αὐρηλιανὸς ἀνῳκοδόμησε ταύτην πυρποληθεῖσαν. Τῷ 462 περιῆλθεν εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν Βουργουνδίων, οἵτινες κατέστησαν αὐτὴν μίαν τῶν πρωτευουσῶν τοῦ βασιλείου των. Οἱ Ὀστρογότθοι τὴν κατέλαβον τὸν ἑπόμενον αἰῶνα καὶ τὴν διετήρησαν μέχρι τοῦ 536, ὅτε ἥλωσαν αὐτὴν οἱ Φράγκοι, οἵτινες ἐκυριάρχησαν ἐπ' αὐτῆς ἐπὶ 350 περίπου ἔτη, ὅτε μετὰ τὸν διαμελισμὸν τῆς αὐτοκρατορίας ὑπὸ τῶν διαδόχων τοῦ Καρλομάγνου περιῆλθεν εἰς τὸ βασίλειον τῆς Ἄρλης καὶ βραδύτερον εἰς τὸ βασίλειον τῆς Βουργουνδίας. Ἀρχομένου τοῦ ΙΑ′ αἰῶνος εὑρίσκετο ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν ἑνὸς ἐπισκόπου καὶ ἑνὸς κόμιτος, διαμαχομένων ἀδιακόπως πρὸς ἀλλήλους. Κατὰ τὸν ΙΓ′ αἰῶνα οἱ ἡγεμόνες τῆς Σαβοΐας, καταλαβόντες τὰ πέριξ τῆς πόλεως, ἐγένοντο ἐπίφοβοι εἰς τοὺς ἐπισκόπους καὶ τοὺς κόμιτας αὐτῆς, οἱ δὲ πολῖται ἐπωφεληθέντες τῶν δυσχερειῶν τῶν κυρίων των ἀπέσπασαν παρ' αὐτῶν προνόμιά τινα ὑπὲρ αὐτῶν, ἅτινα ἐχρησιμευσαν ὀλίγον βραδύτερον ὡς βάσις τῆς ἀνεξαρτησίας των.

Τῷ 1401 ὁ κόμις τῆς Γενευικῆς ἑνωθεὶς μετὰ τοῦ κόμιτος τῆς Σαβοΐας ἐξήσκει ἐν τῇ πόλει ἐπ' ὀνόματι τῶν πριγκίπων τοῦ οἴκου τῆς Σαβοΐας πιεστικὴν ἐξουσίαν, οὐδένα δεικνύων σεβασμὸν πρὸς τὰ λαϊκὰ δικαιώματα. Καθ' ὅλον τὸν ΙΕ′ καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ ΙΣΤ′ αἰῶνος τὴν ἐπισκοπὴν τῆς Γενεύης κατελάμβανον οἱ εὐνοούμενοι τοῦ οἴκου τῆς Σαβοΐας, ὁ δὲ Κάρολος Γ′ ἐπεχείρησε νὰ ἑνώσῃ τὴν πόλιν μετὰ τοῦ κράτους του. Οἱ κάτοικοι τῆς Γενεύης ἐπεκαλέσθησαν τότε τὴν ἀρωγὴν τῶν γειτόνων των καὶ συνεμάχησαν μετὰ τῶν κατοίκων τῆς Βέρνης καὶ τῆς Φριβούργης, παρὰ τὰς ραδιουργίας τοῦ Καρόλου Γ′ τῆς Σα-

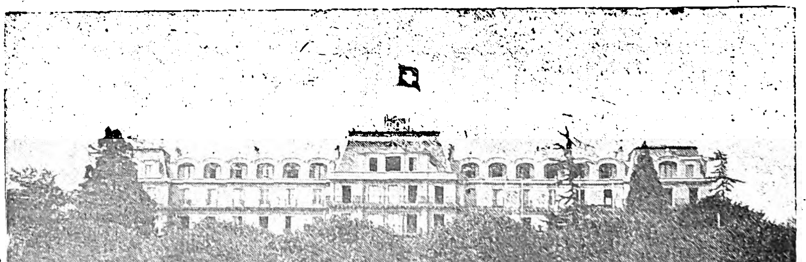

Γενεύη: *Τὸ ξενοδοχεῖον ὅπου ἐστεγάσθη τὸ πρῶτον ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν.*

βοΐας. Καθ' ὃν χρόνον ἡ Γενεύη διεξῆγεν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς ἀνεξαρτησίας της, ἐδέχθη καὶ τοὺς πρώτους ἱεροκήρυκας τῆς ἐκκλησιαστικῆς μεταρρυθμίσεως, τοὺς Φερέλ, Φρομών, Σωνιὲ καὶ Βιρέ. Μετὰ πολλὰς διαφωνίας τῶν ἀρχηγῶν τῶν δύο ἐν τῇ πόλει μερίδων περὶ τῆς καθολικῆς καὶ προτεσταντικῆς θρησκείας, ἥτις συνεδέετο μετὰ τῆς πολιτικῆς καὶ θρησκευτικῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Γενεύης, οἱ πολῖται συνελθόντες ἐν τῇ καθεδρικῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Πέτρου τὴν 21 Μαΐου 1536, διεκήρυξαν ὁμοψήφως, ὅτι ἐπεθύμουν «νὰ ζήσωσι κατὰ εὐαγγελικὸν νόμον καὶ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ», συμπληρώσαντες οὕτω τὸ ἔργον τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς πατρίδος αὐτῶν.

Ὀλίγους μῆνας μετὰ τὸ γεγονὸς τοῦτο, ὁ Καλβῖνος διερχόμενος ἐκ Γενεύης ὅπως μεταβῇ εἰς Στρασβοῦργον, παρεκλήθη ὑπὸ τοῦ Φερὲλ ὅπως διδάξῃ τὴν θεολογίαν, ἔκτοτε δέ, ἀναγνωρισθείσης τῆς ὑπερόχου ἀξίας τοῦ ἀνδρός, ἐγένετο οὗτος ὁ νομοθέτης τῆς Γενεύης καὶ ὁ ὁδηγὸς τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς, ἐκδιωχθέντος τοῦ καθολικοῦ ἐπισκόπου. Ἔκτοτε ἡ Γενεύη ἀπέβη ἡ ἑστία τῆς θρησκευτικῆς μεταρρυθμίσεως, κληθεῖσα «Ρώμη τοῦ προτεσταντισμοῦ». Ἡ ἐγκαθίδρυσις τῆς μεταρρυθμίσεως ἐστοίχισεν εἰς τὴν πόλιν ταύτην τὴν ἀπομάκρυνσιν πλείστων οἰκογενειῶν, προσκεκολλημένων εἰς τὴν παλαιὰν θρησκείαν καὶ εἰς τὸν οἶκον τῆς Σαβοΐας, ἀλλ' αὗται ἀντικατεστάθησαν ὑπὸ ἄλλων διαμαρτυρομένων, προελθουσῶν ἐκ διαφόρων χωρῶν. Ὁ δοὺξ τῆς Σαβοΐας, μὴ ἀνεχόμενος τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς μικρᾶς ταύτης δημοκρατίας, ἐκήρυξε κατ' αὐτῆς πόλεμον, παραταθέντα ἐπὶ μακρὰ ἔτη. Οἱ πολῖται τῆς Γενεύης δὲν κατεβλήθησαν ὑπὸ τῆς ὑπεροχῆς τῶν δυνάμεων τῆς Σαβοΐας καὶ δὲν ἐφείσθησαν οὐδεμιᾶς θυσίας, ὅπως ὑπερασπισθῶσι τὴν ἐλευθερίαν των. Συνεμάχησαν τῷ 1584 μετὰ τῶν καντονίων τῆς Ζυρίχης καὶ τῆς Βέρνης καὶ ἀπέκρουσαν, τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1602, νυκτερινὴν ἐπίθεσιν τοῦ δουκὸς τῆς Σαβοΐας, ἐνισχυθέντες δὲ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Ἐρρίκου Δ′ καὶ τῶν συμμάχων καντονίων, ἐξηνάγκασαν τὴν Σαβοΐαν εἰς συνομολόγησιν συνθήκης εἰρήνης. Ἔκτοτε δὲ ἀνεγνωρίσθη ἡ ἀνεξαρτησία τῆς πόλεως, τεθεῖσα ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῆς Γαλλίας, τῆς Βέρνης καὶ τῆς Ζυρίχης.

Ἡ σύνθεσις τῆς παλαιᾶς δημοκρατίας ἦτο μῖγμα δημοκρατίας καὶ ἀριστοκρατίας. Οἱ ἀστοὶ ἐσχημάτιζον τὸ γενικὸν συμβούλιον, ὅπερ εἶχε νομοθετικὴν ἐξουσίαν καὶ διεχειρίζετο τὴν ἐκτελεστικὴν τοιαύτην. Ἀλλ' ἡ ἔρευνα καὶ ἡ συζήτησις τῶν νομοθετημάτων ἀνῆκεν εἰς ἕτερον συμβούλιον, ἀποτελούμενον ἐκ 250 πολιτῶν ἢ υἱῶν τῶν ἀστῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων κατελέγοντο 21 μέλη τοῦ μικροῦ λεγομένου συμβουλίου καὶ οἱ 4 σύνδικοι οἱ προεδρεύοντες αὐτοῦ. Ὁ θεσμὸς οὗτος παρετάθη ἐπὶ μακρὸν ἐν Γενεύῃ, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ κατέστη τὸ πολίτευμα ὀλιγαρχικόν, ἡ δ' ἐκτελεστικὴ ἐξουσία περιῆλθεν ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὰς χεῖρας ὀλιγίστων προνομιούχων οἰκογενειῶν. Ἡ δυσφορία τοῦ λαοῦ ἐξεδηλώθη πολλάκις διαρκοῦντος τοῦ ΙΗ′ αἰῶνος καὶ ἐζητήθη εἰς μάτην ἡ μεταρρύθμισις τοῦ πολιτεύματος. Ὁ ἀγὼν οὗτος ἐγένετο ἀφορμὴ εἰς τὴν σύμπηξιν δύο μερίδων, τῶν «ἀντιπροσώπων» καὶ τῶν «γηγενῶν», ἡ δὲ διαίρεσις τοῦ πληθυσμοῦ εἰς τέσσαρας τάξεις ἐπροξένησε πλεῖστα κακὰ εἰς τὴν πολιτείαν. Τῷ 1781 ἐξερράγησαν ταραχαί, αἱ δὲ Γαλλία, Σαβοΐα καὶ Βέρνη, ἐγγυηθεῖσαι διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν πολιτῶν, ἐστράτευσαν κατὰ τῶν προνομιούχων καὶ ἀποκατέστησαν τὸ παλαιὸν πολίτευμα. Πλεῖστοι ἐκ τῆς μερίδος τῶν ἀντιπροσώπων ἀπῆλθον τότε ἐκ τῆς πόλεως καὶ μετέφερον τὴν βιομηχανίαν αὐτῶν εἰς τὴν Κωνσταντίαν, τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Ἀμερικήν.

Τῷ 1789 νέον σύνταγμα, παρέχον δικαιώματα νέα πρὸς τοὺς ἀστούς, προσείλκυσεν ἐκ νέου τοὺς μεταναστεύσαντας, ἀλλ' ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τῶν πνευμάτων τῶν πολιτῶν, καὶ τῷ 1793, ὁ ὄχλος ὠθούμενος ὑπὸ τῆς «ἐπιτροπῆς τῆς Κοινῆς σωτηρίας» τῶν Παρισίων, προέβη εἰς τὰ αὐτὰ ἀτοπήματα τῆς τρομοκρατίας. Πλεῖστοι ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων ἀνδρῶν

Digitized by Google

κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον καὶ ἄλλοι ἀπεγυμνώθησαν τῶν περιουσιῶν των. Τὸ γαλλικὸν Φροντιστήριον προεκάλεσε τὴν αἴτησιν ἑνώσεως τῆς Γενεύης μετὰ τῆς Γαλλίας καὶ τὴν 15 Ἀπριλίου 1798 οἱ γαλλικοὶ στρατοὶ εἰσβαλόντες εἰς τὴν Γενεύην ἐκήρυξαν τὴν ἕνωσιν αὐτῆς μετὰ τῆς Γαλλίας καὶ κατέστησαν αὐτὴν πρωτεύουσαν τοῦ διαμερίσματος τοῦ Λεμάν. Τὴν 30 Δεκεμβρίου 1813 ἐδέχθη αὕτη τοὺς συμμάχους καὶ ἀνέκτησε τὴν ἀνεξαρτησίαν της, τῷ δὲ 1814 ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας, μεταβὰς εἰς Ἑλβετίαν κατ' ἐντολὴν τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρωσίας Ἀλεξάνδρου Α', ὅπως συμβιβάσῃ τὰς ὑφισταμένας διαφορὰς μεταξὺ τῶν διαφόρων αὐτῆς καντονίων, ἢ μᾶλλον τὸ ἀριστοκρατικὸν πρὸς τὸ δημοκρατικὸν κόμμα, προσέφερε μεγάλας ὑπηρεσίας πρὸς τὴν πολιτείαν τῆς Γενεύης, διὰ τὴν ἕνωσιν αὐτῆς μετὰ τῆς Ἑλβετικῆς δημοκρατίας (1815). Αἱ ὑπηρεσίαι αὗται τοῦ Ἕλληνος πολιτικοῦ προεκάλεσαν τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτῆς καὶ πρὸς ἔνδειξιν ταύτης ἀπένειμον εἰ αὐτὸν τὸν τίτλον καὶ τὰ δικαιώματα τοῦ πολίτου της.

Αἱ περιπέτειαι τῆς πόλεως ταύτης ἐξηκολούθησαν καὶ μετὰ τὴν συμμετοχὴν αὐτῆς ἐν τῇ ἑλβετικῇ συμπολιτείᾳ. Ἀπὸ τοῦ 1841 ἤρξαντο θρησκευτικαὶ ἔριδες, αἵτινες κατέληξαν εἰς τὴν ἔνοπλον ἐπανάστασιν τῆς 13 Φεβρουαρίου 1843, ἀλλ' ἡ φρουρὰ τῆς πόλεως ἐπέβαλε τὴν τάξιν καὶ τὴν ἐπομένην ἡ κυβέρνησις, παρασχοῦσα ἀμνηστείαν πρὸς τοὺς ἐπαναστάτας, ὑπεβοήθησεν αὐτοὺς ὅπως καταθέσωσιν ἐντίμως τὰ ὅπλα. Τῷ 1846 ἐνεφανίσθη τὸ ζήτημα τῆς ἐξώσεως τῶν Ἰησουιτῶν, ὅπερ προεκάλεσε πολιτικὴν ἐξέγερσιν, ἐπὶ τῇ φήμῃ δὲ ὅτι στρατιωτικὴ δύναμις διετάχθη νὰ συλλάβῃ ἀρχηγούς τινας τοῦ λαοῦ, οἱ πολῖται συνεπλάκησαν μετὰ τοῦ στρατοῦ, οἱ δὲ πυροβολισμοὶ καὶ οἱ κανονιοβολισμοὶ ἐξηκολούθησαν καὶ τὴν ἐπομένην τῆς 7 Ὀκτωβρίου. Τὸ συμβούλιον διελύθη βιαίως καὶ τὸ νέον ἐκλεγὲν τοιοῦτον καθιέρωσε φιλελευθερωτέρους δημοκρατικοὺς θεσμούς· ἐψηφίσθη ἡ κατεδάφισις τῶν ὀχυρωμάτων, ἔκτοτε δὲ ἀποκατεστάθη πλήρης γαλήνη ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καὶ ἔλαβεν αὕτη τὴν παρατηρουμένην σήμερον πρόοδον. Ἡ πόλις τῆς Γενεύης ἐγένετο ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς «Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν» ἡ ἕδρα αὐτῆς, οὕτω δὲ προσεδόθη εἰς τὴν ὡραίαν ταύτην πόλιν διαρκὴς διεθνὴς πολιτικὴ κίνησις, ἥτις κατέστησεν αὐτὴν ἔτι μᾶλλον περίβλεπτον. Σημειοῦμεν ἐπίσης ὅτι ἡ Γενεύη εἶναι πατρὶς πλείστων μεγάλων ἀνδρῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων καταριθμοῦνται ὁ Θεόδωρος ντὲ Μπέζ, ὁ Ἰωάννης-Ἰάκωβος Ρουσσώ, ὁ ἰατρὸς Τροσέν, ὁ Νέκκερ, ἡ κυρία Στάελ, ὁ στρατηγὸς Ντυφούρ, ὁ γλύπτης Πραντιέ, ὁ Βενιαμὶν Κωνστάν, οἱ ζωγράφοι Ὀρνούγκ, Ντιλαί, βὰν Μάϊντεν κλπ. Θ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

— [ΤΕΧΝΗ] Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς χριστιανικῆς ἀρχαιολογίας καὶ τέχνης μικρὸν εἶναι τὸ ἐνδιαφέρον, ὅπερ παρουσιάζει ἡ Γενεύη. Ἐπιγραφαί τινες εὑρεθεῖσαι ἐν αὐτῇ ἢ παρ' αὐτὴν ἀπόκεινται νῦν εἰς τὸ μουσεῖον τῆς πόλεως, εἶναι δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπὶ ἐπιτυμβίων πλακῶν ἐγκεχαραγμέναι καὶ συνεπῶς ὁμοιόμορφοι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, κατὰ τὸ περιεχόμενον. Ἡ παλαιοτέρα τούτων ἀνευρέθη τῷ 1840 εἰς τὸ προάστειον τῆς Γενεύης Bouy-de-Four καὶ μετηνέχθη τῷ 1889 εἰς τὸ μουσεῖον ταύτης. Πρόκειται περὶ πλακὸς τεθραυσμένης εἰς δύο τεμάχια καὶ φερούσης τὸ μονόγραμμα τοῦ Χριστοῦ, κάτω δ' αὐτοῦ τὰ γράμματα SI. Ἑτέρα ἐπιγραφή, προερχομένη πιθανῶς ἀπὸ τοῦ ἔτους 505 μ. Χ. καὶ εὑρεθεῖσα τῷ 1869 εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Πέτρου, ἔχει ὡς ἑξῆς:

HIC REQViescit
IN PAce bonae
MEMORIae
VIXIT anNos
XXXIII TRaneit
ad QV\RTVm kal;
APRII Es indicti
ONE XII PoSt...
TEI;

Ἑτέρα ἐπιγραφή, προερχομένη ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγ. Βίκτωρος, ἔχει ὡς ἑξῆς:

HIC REQVIESCIT
IN PACE BONE ME
MOR'E AEGIOLDOS
PREPOSITUS ET PRES
BITER QVI O'IIT
X. . kal OCTIMBRIS
QVI REQVIESCAT
IN PACE AMEN

Ἑτέρα ἐπιγραφή, εὑρεθεῖσα τῷ 1789 παρὰ τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Πέτρου, ἀποτελεῖται ἐκ τῶν λέξεων:

HIC REQvies
CIT IN PACe bo
NE MEMoriae.

Καὶ ἄλλαι δέ τινες εὑρεθεῖσαι ἐπιγραφαὶ φέρουν τὰς αὐτὰς περίπου λέξεις. Ἐπὶ πλέον ἀνευρέθησαν ποικίλοι πολύτιμοι λίθοι χριστιανικῆς προελεύσεως, φέροντες ἐγχαράκτους παραστάσεις τοῦ καλοῦ ποιμένος, ἀμνῶν, ἰχθύων, τῶν ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, μονογραμμάτων κλπ. Προσέτι δὲ βαρβαρικὰ κοσμήματα καὶ ἐνδιαφέροντες λύχνοι ἐξ ἐρυθρᾶς ἢ ὑποκιτρίνης ἀργίλλου.

Ἀξιοσημείωτος εἶναι ὁ καθεδρικὸς ναὸς τῆς πόλεως, τιμώμενος ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγ. Πέτρου καὶ ἱδρυθεὶς μὲν ἀπὸ τοῦ Ι' μέχρι τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, ἀνακαινισθεὶς δ' ἐν μέρει ἀπὸ τοῦ ΙΒ' μέχρι τοῦ ΙΣΤ'. Ὑποτίθεται ὅτι ἀρχαιότερον εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν ἔκειτο ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος. Τὸ ἑλληνικὸν περιστύλιον τῆς προσόψεως τοῦ καθεδρικοῦ τούτου ναοῦ κατεσκευάσθη τῷ 1749 ὑπὸ τοῦ Alfieri. Ἄξια θέας εἰς τὸ ἐσωτερικόν του εἶναι: οἱ τάφοι τοῦ Ἀγρίππα ντ' Ὠμπινιέ, πάππου τῆς Κας ντὲ Μαιντνόν, καὶ τοῦ κόμιτος ντὲ Ροάν, εἷς θρόνος φέρων θαυμασίας ξυλογραφίας· καλλιτεχνικώτατα στασίδια· ἐνδιαφέροντα κιονόκρανα μὲ ἀναγλύφους μορφάς· καὶ ἐζωγραφημένα τινὰ ὑαλοστάσια. Ἀξιομνημόνευτον εἶναι καὶ τὸ κατὰ τὴν δεξιὰν πλευρὰν τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ παρεκκλήσιον τῶν Μακκαβαίων, ὀφειλόμενον εἰς τὸν προεδρεύσαντα τῆς συνόδου τῆς Κωνσταντίας καρδινάλιον ντὲ Μπρονύ. Ἐκ τῶν λοιπῶν παλαιοτέρων κτιρίων τῆς πόλεως σημειοῦμεν ἐνταῦθα: α) Τὸ δημαρχιακὸν κατάστημα, οἰκοδομηθὲν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς καὶ κοσμούμενον δι' εὐρυτάτης καὶ ὡραιοτάτης κλίμακος κατασκευασθείσης τῷ 1570. β) Τὸ ὁπλοστάσιον, περιλαμβάνον ἀξιολογωτάτην συλλογὴν παλαιῶν καὶ νεωτέρων ὅπλων, τὴν πανοπλίαν τοῦ δουκὸς ντὲ Ροὰν καὶ τὰς κλίμακας, τῇ βοηθείᾳ τῶν ὁποίων οἱ ἐκ Σαβοΐας ἐπιδρομεῖς προσεπάθησαν ν' ἀναρριχηθοῦν εἰς τὰ τείχη τῆς Γενεύης. γ') Τὸ μουσεῖον Rath, ἱδρυθὲν ὑπὸ τοῦ φερωνύμου στρατηγοῦ καὶ περιλαμβάνον ἀξιολόγους πίνακας τῆς ἑλβετικῆς σχολῆς καὶ ξένων τινῶν διδασκάλων. Μεταξὺ τῶν πινάκων τούτων σημειοῦμεν: Μίαν «Τρικυμίαν εἰς τὸ Χάντεκ» τοῦ Calame, τὴν «Λίμνην τῆς Brienz» καὶ «Δρῦς πληγεῖσας ἀπὸ τὴν καταιγίδα» τοῦ Diday, τὰς «Τελευταίας στιγμὰς τοῦ Καλβίνου» καὶ τὴν «Αἰκατερίνην τῶν Μεδίκων δεχομένην τὴν κεφαλὴν τοῦ Κολινῦ» τοῦ Hornung, τὰ «Τοπία» τοῦ Huber, τοὺς «Πότας» τοῦ Gros Claude, τὴν «Ἀπελευθέρωσιν τοῦ Μποννιβάρ» τοῦ Lugardon, τοὺς «Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας» τοῦ Saint-Ours, τὴν «Χειμερινὴν σκηνὴν» τοῦ Toepffer, τὴν «Προσκύνησιν τῶν ποιμένων» τοῦ Bassano, τὸν «Ἄσωτον υἱὸν» τοῦ Berghem, τὴν «Προσωπογραφίαν τῆς Κας ντὲ Σταέλ» τῆς κυρίας le Brun, τοὺς «Τέσσαρας ἀοιδοὺς» τοῦ Καραβάτζιο, τὸν «Θρίαμβον τοῦ Δαβὶδ» τοῦ Ντομινικέν, τὰ «Δοχεῖα μετ' ἀνθέων καὶ καρπῶν» τοῦ Van Os, τὰ «Τοπία» τοῦ Salvator Rosa, τὸν «Καπνιστὴν» τοῦ Teniers, τὸν «Ἐνταφιασμὸν» τοῦ Βερονέζε καὶ τὴν «Πυρπόλησιν ἑνὸς ἀγγλικοῦ στόλου» τοῦ Βούβερμαν. Ἡ δημοσία βιβλιοθήκη τῆς Γενεύης περιέχει περὶ τὰς 60,000 τόμων καὶ περὶ τὰ 600 χειρόγραφα, ἐν οἷς αὐτογράφους ἐπιστολὰς τοῦ Καλβίνου, ἐπιστολὰς τοῦ Θεοδώρου ντὲ Μπέζ, τὰς «Ὁμιλίας» τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου ἐπὶ χειρογράφου τοῦ ΣΤ' αἰῶνος καὶ μίαν ἐπιστολὴν τοῦ Νεύτωνος πρὸς τὸν ζωγράφον Arlaud. Ἐπίσης εἰς τὴν αὐτὴν βιβλιοθήκην ἀπόκειται σειρὰ διακοσίων περίπου προσωπογραφιῶν ἱστορικῶν προσώπων.

Ἐκ τῶν λοιπῶν μνημείων τῆς Γενεύης δέον νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα ὁ ἐπὶ τῆς νήσου τοῦ Ζὰν-Ζὰκ Ρουσσὼ ὀρειχάλκινος ἀνδριὰς τοῦ ὀνομαστοῦ φιλοσόφου, ὡραῖον ἔργον τοῦ Pradier.

Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

—**Γενεύης** *λίμνη* (lacus Lemanus ἢ Genevensis). Ἡ *λίμνη τῆς Γενεύης* ἢ *λίμνη Λεμάν*, ἔχει σχῆμα ἡμισελήνου, μέγιστον μῆκος, ἀπὸ τοῦ κολπίσκου τοῦ Σιγιὼν μέχρι τῆς πόλεως Γενεύης, 71 χιλιομ., μέγιστον δὲ πλάτος, μεταξὺ Οὐσὺ καὶ Ἐβιάν, 14 χιλιομ. Ἡ μεγάλη αὕτη λεκάνη, τῆς ὁποίας ἡ ἐπιφάνεια ἀνέρχεται εἰς 170 τετρ. χιλιομ., εὑρίσκεται 360 μ. ἄνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, ἔχει δὲ μέγιστον βάθος 318 μ. Ὑπολογίζονται ὑπάρχοντα εἰς αὐτὴν εἴκοσι καὶ ἓν εἴδη ἰχθύων, τινὰ τῶν ὁποίων εἶναι περιζήτητα, ἰδίως αἱ πέστροφες, τεσσαράκοντα ἐννέα δὲ εἴδη πτηνῶν ζῶσιν ἐπὶ τῆς λίμνης καὶ τῶν ὀχθῶν αὐτῆς. Οἱ πνέοντες ἄνεμοι ἐπὶ τῆς λίμνης εἶναι κυρίως οἱ βορειοανατολικοὶ καὶ οἱ νοτιοδυτικοί, οἵτινες πολλάκις εἶναι λίαν ἰσχυροὶ καὶ ἐπικίνδυνοι. Τὰ ὕδατα τῆς λίμνης ταύτης, ἅτινα οὐδέποτε πήγνυνται τὸν χειμῶνα ἐξ ὁλοκλήρου, εἶναι ἐκτάκτου διαυγείας καὶ ὑφίστανται ἀμπώτιδα καὶ παλίρροιαν αἰσθητὴν ἰδίως παρὰ τὴν Γενεύην, τὴν ὁποίαν οἱ περίοικοι ὀνομάζουσι seiches. Τὸ κάλλος τῶν ὀχθῶν αὐτῆς, ἐν τῷ καντονίῳ τοῦ Βώ, εἶναι θαυμάσιον, τὰς σαβοϊακὰς δὲ ὄχθας πλαισιώνουν οἱ ρωμαντικοὶ βράχοι τῆς Μενιεραὶ μετὰ τῶν γιγαντείων ὀρέων τῆς Σαβοΐας. Ἡ λίμνη δέχεται τὰ ὕδατα τοῦ Ροδανοῦ, ὅστις εἰσδύει ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν ἄκρων καὶ ἐξέρχεται εἰς τὸ ἀντίθετον ἄκρον, δέχεται ἐπίσης τὰ ὕδατα εἴκοσι πέντε ἄλλων μικροποτάμων, ἐκ τῶν ὁποίων πέντε ἐκβάλλουν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης καὶ εἴκοσιν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς. Ἡ ποσότης τοῦ ὕδατος, τὸ ὁποῖον οἱ ποταμοὶ οὗτοι χύνουσιν εἰς τὴν λεκάνην τοῦ Λεμὰν καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους, εἶναι παμμέγιστος, διαρκῶς δὲ ὁ Ροδανὸς προμηθεύει πλέον τοῦ ἡμίσεος. Κυρίως εἰπεῖν εἰς τὴν λίμνην ταύτην δὲν ὑπάρχουσι νῆσοι οὔτε ὕφαλοι, καὶ γενικῶς ἡ ναυσιπλοΐα ἐν αὐτῇ εἶναι ἀσφαλής· διεξάγεται δὲ δι' ἀτμοπλοίων διαφόρων μεγεθῶν, εἰσαχθέντων ἀπὸ τοῦ 1823· ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ πλεῖστα ἱστιοφόρα σκάφη, τὰ ὁποῖα ἐξυπηρετοῦν πλειότερον τοὺς περιηγητάς.

Θ. Β.

— **Γενεύης** *συμβάσεις*. Οὕτως ἐκλήθησαν πολλαὶ διεθνεῖς συμβάσεις, αἵτινες συνήφθησαν κατὰ τὸν ΙΘ' καὶ Κ' αἰῶνα ἐν Γενεύῃ. Αἱ κυριώτεραι τούτων εἶναι αἱ ἑξῆς: α') Ἡ διεθνὴς σύμβασις τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ. Αὕτη ὑπεγράφη τὴν 22 Αὐγούστου 1864, κατόπιν τῆς προηγηθείσης διασκέψεως, ἥτις ἔλαβε χώραν ἐν Γενεύῃ τὴν 26 Ὀκτωβρίου 1863 καὶ καθ' ἣν ἐλήφθησαν ἀποφάσεις πρὸς ἵδρυσιν κατὰ χώρας κρατικῶν συνδέσμων πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς περιθάλψεως τῶν τραυματιῶν καὶ τῶν ἀσθενῶν τοῦ πολέμου, τῆς προστασίας αὐτῶν ὡς καὶ τοῦ ἀναγκαίου ἰατρικοῦ καὶ ἄλλου προσωπικοῦ, τῶν νοσοκομείων κ.τ.λ. (βλ. λ. Ἐρυθρὸς *Σταυρός*). β') Ἡ διεθνὴς σύμβασις τοῦ 1906, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ συμπλήρωμα τῆς προηγουμένης καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν ἐλήφθησαν ἀποφάσεις ὅπως βελτιωθῇ ἡ θέσις τῶν τραυματιῶν καὶ τῶν ἀσθενῶν κατὰ τὸν πόλεμον. Κατὰ τὴν σύμβασιν ταύτην οἱ ἐμπόλεμοι ἀνέλαβον ὡρισμένας ὑποχρεώσεις, ἡ παράβασις τῶν ὁποίων συνεπάγεται βαρεῖαν ἠθικὴν εὐθύνην καὶ παραβίασιν τοῦ διεθνοῦς δικαίου. γ') Ἡ σύμβασις ἡ ὑπογραφεῖσα τὴν 9 Δεκεμβρίου 1918, διὰ τῆς ὁποίας ἡ Σερβία, ἡ Κροατία, ἡ Σλοβενία καὶ τὸ Μαυροβούνιον διεκήρυξαν τὴν ἕνωσιν αὐτῶν εἰς ἓν κράτος, τὴν Νοτιοσλαυΐαν ἢ βασίλειον τῶν Σέρβων, Κροατῶν καὶ Σλοβένων. δ') Ἡ σύμβασις διὰ τὴν προστασίαν τῶν ἀνηλίκων, ἥτις ὑπεγράφη τῷ 1923 καὶ υἱοθετήθη κατόπιν ὑπὸ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. ε') Τὸ «πρωτόκολλον τῆς Γενεύης» τῆς 2 Ὀκτωβρίου 1924, γενόμενον δεκτὸν ὑπὸ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν καὶ ἔχον σκοπὸν τὸν διακανονισμὸν τῶν διεθνῶν διαφορῶν, διὰ τῆς διακηρύξεως τῆς ἀλληλεγγύης τῶν ἐθνῶν, τῆς καταργήσεως τοῦ ἐπιθετικοῦ πολέμου καὶ τῆς ὑποσχέσεως περὶ ἐλαττώσεως τῶν ἐξοπλισμῶν. Τὸ πρωτόκολλον ὅμως τοῦτο ἠτόνησε, συνεπείᾳ τῆς ἀλλαγῆς τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως καὶ τῆς ἀρνήσεως τῶν ἀγγλικῶν ντομίνιονς νὰ ἐγκρίνουν τοὺς ὅρους του, συμφώνως πρὸς τὴν δήλωσιν τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας εἰς τὸ συμβούλιον τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, τὴν 12 Μαρτίου 1925.—Η.

Γενευικὴ (Genevois) *[Γεωγρ.]*. Ἀρχαῖον δουκᾶτον καὶ κομιτεία. ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Βουργουνδίας, περιλαμβάνουσα τὴν *Γενεύην* μετὰ τῆς περιφερείας της καὶ τμήματος τοῦ καντονίου τῆς Γενεύης ὡς καὶ τὰς πόλεις Ἀννεσὺ καὶ Σαὶν-Ζουλιέν. Κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα εἶχε καταστῇ ἀνεξάρτητος. Τῷ 1564 περιῆλθεν εἰς τὴν Σαβοΐαν, ἀπὸ δὲ τοῦ 1792 μέχρι τοῦ 1815 ἀπετέλει τμῆμα τοῦ γαλλικοῦ κράτους ἐν τῷ νομῷ τοῦ Μὸν-Μπλάν. Τῷ 1815 μέρος αὐτοῦ περιῆλθεν εἰς τὸ κράτος τῆς Σαρδηνίας. Ἀπὸ τοῦ 1860 ἀποτελεῖ τμῆμα τοῦ γαλλικοῦ νομοῦ τῆς Ἄνω Σαβοΐας. —Μ.

γένη (τά)· βλ. γένος.

γενῆ ἢ *γενί*· λέξ. τουρκική=νέος. Ἀπαντᾷ ὡς πρῶτον συνθετικὸν οὐσιαστικῶν, ἐπιθέτων καὶ τοπωνυμιῶν.

Γενῆ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Καρὲ τῆς ἐπαρχίας Ρεθύμνης τοῦ ὁμωνύμου ἐν Κρήτῃ νομοῦ. Κάτ. (1928) 40. Δ. Ε. Μ.

Γενῆ-Βαρὸς *[Γεωγρ.]*· βλ. Νόβο Βάρος.

Γενῆ-Ζαγορὰ *[Γεωγρ.]*· βλ. Νέα-Ζαγορά.

γενῆΐς (ἡ) *['Οχυρωτ.]*. Σκαφευτικὸν ἐργαλεῖον, κοιν. *πηγούνι*, χρησιμοποιούμενον δι' ἐκσκαφὰς εἰς βραχώδη ἐδάφη, ὅπου ἡ κοινὴ σκαπάνη δὲν παρουσιάζει τὴν ἀπαιτουμένην ἀντοχήν. Ἀνήκει δὲ εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἐργαλείων ὄρχου καὶ οὐχὶ τῶν φορητῶν. Π. Γ.

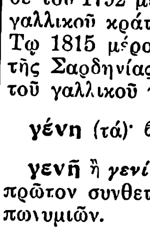

Κεφαλωτὴ γενῆΐς.

Γενῆ-Καλὲ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος καὶ ἀκρωτήριον καὶ πόλις κατὰ τὴν μεγίστην στενότητα τοῦ Κιμμερίου Βοσπόρου (Πορθμοῦ τοῦ *Κέρτς*) καὶ ἐπὶ τῆς δυτικῆς (Εὐρωπαϊκῆς) αὐτοῦ ἀκτῆς (πλάτ. 45°21' Β, μῆκ. 36°37' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2205: Kertch Strait). Ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου φρούριον καὶ φάρος.

— **Γενῆ-Καλὲ** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὁ πύργος τοῦ φρουρίου *Σαντζὰκ Καλεσσὶ* (πλάτ. 38° 25' 05" Β, μῆκ. 27° 01' 00", Ἀν, χάρτ. ἀγγλ. 1522: Smyrna Harbour), τοῦ ἐπὶ τῆς φερωνύμου ἄκρας τῆς νοτίας ἀκτῆς τοῦ ἔσω κόλπου τῆς Σμύρνης, δεξιᾷ δὲ τῷ εἰσπλέοντι Πολύτιμον σημεῖον διὰ τοὺς εἰσπλέοντας καὶ ἐκπλέοντας πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τῶν ἀβαθῶν ἅτινα ὠνομάζοντο τοῦ Πελεκάνου (*Γιαννὶ-Χεντίζ*). Σ. Ε. Λ.

Γενῆ-κιοΐ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Παραλιακαὶ τοπωνυμίαι: —1) Χωρίον τῆς χερσονήσου τῆς *Ἀρτάκη*

Digitized by Google

ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τοῦ ἰσθμοῦ καὶ ἐπὶ τῆς ΒΒΔ ἀκτῆς τοῦ μυχοῦ τοῦ κόλπου Πέραμο (πλ. 40° 23′ 35″ Β, μήκ. 28° 54′ 20″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 907: Fenar Adassi to Kalolimno). —2) Χωρίου ἐπὶ τοῦ Στρυμόνος, 4 μιλ. ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν του (πλάτ. 40° 47′ 45″ Β, μήκ. 23° 51′ 30″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1086: Gulf of Kassandra to Thassos and Lemnos), καθ' ὃ ὁ ροῦς ἀποβαίνει ταχύτατος καὶ τὸ εὖρος τοῦ πλωΐμου 20 μέτρα. Ξύλινη γέφυρα ἀλλὰ καὶ λείψανα ὑποβάθρων λιθίνης ἐπικίνδυνα εἰς τὰ κατερχόμενα πλοιάρια. —3) Χωρίου τῆς Ἀνατ. Θράκης (Εὐξείνου, ἀκτῆς Δέρκων) εἰς 18½ μίλ. ΔΒΔ τοῦ βορείου στομ. τοῦ Βοσπόρου (πλάτ. 41° 18′ Β, μήκ. 28° 43′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2230: Bosporus to cape Kaliakra) ἔχει ναυαγοσωστικὸν σταθμόν. —4) Τοῦ ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς τοῦ Βοσπόρου ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Κιόσμπασι μπουρνοῦ (πλάτ. 41° 07′ Β, μήκ. 29° 04′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1198: The Bosporus). —5) Χωρίου τῆς Χερσονήσου Μπὸζ (τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς τῆς Προποντίδος: πλάτ. 40° 32′ Β, μήκ. 29° 21′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 908: Kalolimno island to gulf of Ismid), παρὰ τὴν βόρ. ὄχθην τῆς λίμνης Ἰζνίκ' εἶναι μεσόγειον μὲν ἀλλ' ὁρατὸν ἀπὸ τοῦ στομίου τοῦ κόλπου Νικομηδείας. —6) Χωρίου τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς τῆς Προποντίδος (πλάτ. 40° 24′ Β, μήκ. 28° 23′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 907: Fanar Adassi to Kalolimnos island), 6 μίλ. δυτικῶς τοῦ ποταμοῦ Μοαλίτς Τσάη (ἀρχ. Ρυνδάκου). —7) Χωρίου τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς τοῦ Βοσπόρου ὀνομαζομένου καὶ *Γενῆ-Μαχαλέ*, βορείως τοῦ ἀκρωτηρίου Μεζὸρ Μπουρνοῦ (πλάτ. 41° 10′ Β, μήκ 29° 03′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2401: Beikos, Umur, Buyuk-deré bays). Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

— **Γενῆ-κιοΐ** *[Γεωγρ.]*. Ἑλληνικώτατον χωρίον τῆς ὑποδιοικήσεως Ἀρτισκοῦ (Ἐλευθερῶν) τοῦ νομοῦ Σαράντα Ἐκκλησιῶν, διατηροῦν δημοτικὴν σχολὴν καὶ νηπιαγωγεῖον. Ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς μετωνομάσθη *Ἀέτιον*, οἱ δὲ κάτοικοί του, ἀνερχόμενοι εἰς 768, κατὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν κατέφυγον τῷ 1923 εἰς τὴν Ἑλλάδα. Α. Θ. ΣΑΜ.

— **Γενῆ-κιοΐ** *[Γεωγρ.]*. Ἑλληνικὸν χωρίον τοῦ νομοῦ Ραιδεστοῦ ἐν τῇ Ἀν. Θράκῃ, ὀνομασθὲν ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς *Εὐγενική*. Κατὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν, οἱ κάτοικοί του, ἀνερχόμενοι εἰς 310, κατέφυγον εἰς τὴν Ἑλλάδα. Α. Θ. ΣΑΜ.

— **Γενῆ-κιοΐ** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Σερρῶν, ἤδη καλούμενον Προβατᾶς (βλ. λ.).

— **Γενῆ-κιοΐ** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἀλεξανδρουπόλεως, ἤδη καλούμενον Ἴανα (βλ. λ.).

— **Γενῆ-κιοΐ** *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς ἐπαρχίας Ἐδέσσης, ἤδη καλούμενος Πλεύρωμα (βλ. λ.).

— **Γενῆ-κιοΐ** *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς ἐπαρχίας Ἀλμωπίας (τέως Ἐνωτίας), ἤδη καλούμενος Λιθαριά (βλ. λ.).

— **Γενῆ-κιοΐ** *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς ἐπαρχίας Κομοτηνῆς, ἤδη καλούμενος Γενετὴ (βλ. λ.).

— **Γενῆ-κιοΐ** *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς ἐπαρχίας Ἠμαθίας (τέως Βερροίας), ἤδη καλούμενος Βάλτος (βλ. λ.).

— **Γενῆ-κιοΐ** *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς ἐπαρχίας Λαγκαδᾶ, ἤδη καλούμενος Κριθιὰ (βλ. λ.).

— **Γενῆ-κιοΐ** *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς ἐπαρχίας Νέστου, ἤδη καλούμενος Νέα Κώμη (βλ. λ.).

— **Γενῆ-κιοΐ** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κοζάνης, ἤδη καλούμενον Ἄργιλλος (βλ. λ.).

— **Γενῆ-κιοΐ-*Βακιφλάρ*** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τοῦ νομοῦ Ραιδεστοῦ, ἐν τῇ Ἀν. Θράκῃ, ὀνομασθὲν ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς *Βακιλλιά*. Κατὰ τὸ 1920 ἠριθμει 210 κατοίκους. Α. Θ. ΣΑΜ.

— **Γενῆ-κιοΐ-*Δερμὲν*** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ὑποδ. Δρογγυλίου ἐν τῇ Ἀν. Θράκῃ ἀριθμοῦν 418 κατοίκους. Ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς μετωνομάσθη *Μύλοι*. Α. Θ. ΣΑΜ.

— **Γενῆ-κιοΐ** ἢ ***Καλάντζα*** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κομοτηνῆς, ἤδη καλούμενον Καλλίστη (βλ. λ.).

— **Γενῆ-κιοΐ *Μουχατζὴρ*** *[Γεωγρ.]*. Μία τῶν μεγαλυτέρων ἑλληνικῶν κωμοπόλεων τῆς ὑποδ. Μακρᾶς Γεφύρας (Οὐζοὺν-Κιοπροὺ) ἐν τῇ Ἀν. Θράκῃ, ἀριθμοῦσα περὶ τοὺς 1800 κατοίκους. Ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς μετωνομάσθη *Μαγγάλια*, οἱ δὲ κάτοικοί της μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν κατέφυγον εἰς τὴν Ἑλλάδα. Α. Θ. ΣΑΜ.

Γενηκλῆ *λιμὰν [Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος ἐν τῷ ἀνατολικῷ μυχῷ τοῦ Μέλανος κόλπου (Κόλπου τοῦ Ξηροῦ), ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἄρχεται ἡ πρὸς ἀνατολὰς μεγίστη στενότης (ὁ ἰσθμὸς ὁ'ονεὶ) τῆς χερσονήσου τῆς Καλλιπόλεως (πλάτ. 40°31′ Β, μήκ. 26°42′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1004: Western part of Sea of Marmara). Κατὰ τὴν διεύθυνσιν δὲ ταύτην τῆς στενότητος ἐχαρακώθησαν τῷ 1853 (Κριμαϊκὸς πόλεμος) οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Ἄγγλοι, ἀπὸ τῆς ἀκτῆς τοῦ Ἑλλησποντίου στενοῦ τῆς Καλλιπόλεως ἕως τοῦ μυχοῦ τοῦ *Γενηκλῆ λιμάν*. Ἐπίσης ἐχρησιμοποιήθη δι' ἀνάλογον σκοπὸν ὁ ὅρμος καὶ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Ἐκ τῆς περιγραφῆς τοῦ Στράβωνος (Didot 283, 25), προκύπτει ἡ ταυτότης τοῦ *Γενηκλῆ* πρὸς τὴν *Καρδίαν*, ἣν ἐν τούτοις τοποθετεῖ ὁ C. Müller (χάρτ. ὑπ' ἀρ. X: Aeolis et Ionia εἰς ἔκδ. Στράβωνος ὑπὸ Didot) περὶ τὰ 6 μιλ. νοτιοανατολικώτερον. Σ. Ε. Λ.

Γενῆ-μαχαλὲ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Σερρῶν, ἤδη καλούμενον Πεπονιὰ (βλ. λ.).

— **Γενῆ-μαχαλὲ** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κιλκίς, ἤδη καλούμενον Λειψύδριον (βλ. λ.)

— **Γενῆ-μαχαλὲ** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ὑποδ. Ἀρτισκοῦ (Ἐλευθερῶν), τοῦ νομοῦ Σαράντα Ἐκκλησιῶν ἐν τῇ Ἀν. Θράκῃ. Ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς μετωνομάσθη *Βαθύλειμον* καὶ ἠρίθμει 375 κατοίκους, τὸ πλεῖστον Βουλγάρους. Α. Θ. ΣΑΜ.

— **Γενῆ-μαχαλὲ** *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς ἐπαρχίας Βισαλτίας (τέως Νιγρίτης), ἤδη καλούμενος Κορφοβούνι (βλ. λ.).

— **Γενῆ-μαχαλὲ** *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς ἐπαρχίας Κιλκίς, ἤδη καλούμενος Καπνοχώρι (βλ. λ.).

— **Γενῆ-μαχαλὲ** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Θεσσαλονίκης, ἤδη καλούμενον Πετρωτὸν (βλ. λ.)

— **Γενῆ-μαχαλὲ** (λέξ. τουρκ. =νέος συνοικισμός). Προάστειον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς ὄχθης τοῦ Ἄνω Βοσπόρου, Β. τοῦ Μπουγιοὺκ-δερὲ (Βαθυρύακος), προτελευταῖος ἐπὶ τῆς ὄχθης ταύτης σταθμὸς μετ' ἀποβάθρας τῶν ἀτμοπλοίων τοῦ Βοσπόρου. Ἄλλοτε κατῳκεῖτο ὑπὸ Χριστιανῶν Ἑλλήνων, νῦν δὲ ἀποκλειστικῶς ὑπὸ Τούρκων. Εἰς τὴν ἐσχατιὰν τοῦ χωρίου, ἐπὶ ὑψηλῆς ἐπὶ τῆς ἀκτῆς θέσεως, ὑπάρχει τὸ λεγόμενον *Φιριλδάκι* (=τροχός), τοποθεσία μὲ θέαν μαγευτικωτάτην ἐπὶ τοῦ πρὸς τὸν Εὔξεινον στομίου τοῦ Βοσπόρου καὶ αὔραν ζωογόνον. Εἰς δὲ τὴν παρὰ τὸ χωρίον κοιλάδα ἀναβρύουσιν αἱ πηγαὶ τοῦ *Κεστανὲ-σουγιοῦ* (=ὕδατος τῶν καστανεῶν) καὶ τοῦ *Φιντὶκ-σουγιοῦ* (=ὕδατος φουντουκίων), μὲ ὕδωρ μοναδικῆς ποιότητος, ἀνήκουσαι εἰς τὰ ἐκεῖ κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν μοναστήρια. Αἱ πηγαὶ αὗται εἶναι τὰ λεγόμενα «Νερά». Τὸ χωρίον ἐκαλεῖτο ἄλλοτε *Σκλετρίνα*, ὅπερ ἴσως ἐκ τῶν εἰς τὴν παρακειμένην κοιλάδα φυομένων σκλήθρων, ἐξ ὧν πιθανῶς καὶ ὁ Σκληθρινοῦς κόλπος, ὅρμος ἀρχόμενος ὀλίγον νοτιώτερον τοῦ Γενῆ-μαχαλέ, ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Σαρῆ-γιάρ. Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

Γενησαρέτ βλ. λ. Γεννησαρέτ.

Γενῆ-Σὲρ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Τρωάδος (πλάτ. 39° 59′ Β, μήκ. 26° 11′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1599: Eski Stamboul to Cum-Calé) εἰς 1½ μίλ. νοτίως τοῦ στομίου τοῦ Ἑλλησπόντου. ΒΑ αὐτοῦ καὶ εἰς βραχεῖαν ἀπόστασιν ἔνδον τῆς ἀκτῆς δύο τυμβοειδεῖς λόφοι καταφανεῖς ἀπὸ μακρόθεν. Εἶναι τὸ ὁμηρικὸν Σίγειον (βλ. λ.), οἱ δὲ τύμβοι θεωροῦνται ὁ μὲν ὡς Πατρόκλειον, ὁ δὲ ὡς Ἀχίλλειον (βλ. λ.). Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γενηταία *ἄκρα [Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τοῦ Πόντου, σχηματίζον λιμένα, ἐν ᾧ ἐκβάλλει φερώνυμος ποταμός. Ἦτο δὲ ὁ λιμὴν *Γενήτης* ἐν τῇ ἀκτῇ τῶν Χαλύβων διανοιγόμενος (*Σχόλ.* Περίπλ. 88, Plin. 6,4), ἀπέχων τῆς Κοώνος (βλ. λ.) 20 στάδια (*Ἀνωνύμου*, Εὐξείνου Περίπλ. § 32). Ὁ Στράβων ὀνομάζει καὶ τὴν ἄκραν *Γενήτην* (Didot 468, 54), ἐνῷ Ἀπολλόδωρος ὁ Ρόδιος ποιεῖ μὲν τὴν ὀνομάζει «Γενηταίου Διὸς ἄκρην» (Β, 376) ποιεῖ δὲ Ζηνὸς Εὐξείνοιο Γενηταίην ἄκρην» ἐγγὺς «Γένητος ποταμοῦ» (Β, 1009). Εἶναι δὲ ἡ Γενηταία ἄκρα τὸ σύγχρονον ἀκρωτήριον *Μπουζοὺκ Καλὲ* (πλάτ. 41° 07′ Β, μήκ. 37° 44′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2236: Cape Jasun to Anakria) τὸ χωρίζον τοὺς ὅρμους Ὀρδοὺ καὶ Περσιεμπῆ. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γενῆ-τζαμί. Ὡραῖον καὶ μεγαλοπρεπὲς τουρκικὸν τέμενος ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν τῇ συνοικίᾳ *Μπαγτσὲ-Καποῦ*, τῆς ἐπὶ Βυζαντινῶν *ὡραίας Πύλης*, οὐχὶ μακρὰν τῆς γεφύρας τοῦ Καρακιοΐ. Τοῦτο ἤρχισε νὰ κτίζῃ τῷ 1615 ἡ Ἑλληνὶς τὴν καταγωγὴν σύζυγος (*Χασεκῆ Σουλτάνα*) Ἀχμὲτ τοῦ Α', ἡ ἐπονομασθεῖσα *Γκιουζὲλ* (=ὡραία) ἢ *Κιοσὲμ* (=ἀνδρεία) ἢ *Μὰχ-πεϊκὲρ* (=σεληνοπρόσωπος), μήτηρ τῶν σουλτάνων Μουρὰτ τοῦ Δ' καὶ Ἰβραχὴμ τοῦ Δ' καὶ μάμμη Μεχμὲτ τοῦ Δ', ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ ὁποίου ἐπνίγη ὑπὸ τῶν εὐνούχων τοῦ σαραγίου συνεπείᾳ ραδιουργιῶν τῆς νέας βαλιδέ, τῆς Πολωνίδος *Ταρχάν*. Τὸ τζαμίον τοῦτο, ὁλόκληρον μαρμάρινον, ἔχει ὡραίους κίονας μεταφερθέντας ἐκ τῶν ἐρειπίων τῆς Ἀλεξανδρείας Τρωάδος, ὡς καὶ ἕνα κομψότατον κίονα χρυσοκίτρινον μὲ ἐρυθρὰς φλέβας, μετακομισθέντα τῷ 1645 ἐκ Χανίων τῆς Κρήτης ὑπὸ τοῦ πορθητοῦ τῆς πόλεως ταύτης, τοῦ Δαλμάτου τὴν καταγωγὴν ναυάρχου Ἰουσοὺφ πασᾶ. Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

Γενήτης, ἡ *Γένητος [Γεωγρ.]*. Μικρὸς ποταμὸς τοῦ Πόντου ἐκβάλλων εἰς τὸν Εὔξεινον μεταξὺ Κοτυώρων καὶ Ἰασονίου ἀκρωτηρίου. Μὲ τὸ πρῶτον ὄνομα ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Στράβωνος, μὲ τὸ δεύτερον δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀνωνύμου.

Γενήτης, *Ἀγγελῆς*. Ἀγωνιστὴς ἐξ Αἰγίνης, τραυματισθεὶς ἐν Ἀθήναις.

—**Γενήτης**, *Χρῆστος*· βλ. Αἰγινήτης, Χρῆστος. Γ. Δ. Κ.

Γενῆ-τσιφλὶκ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τοῦ δήμου Δράμας, ἤδη καλούμενον Σεβαστειανόν.

— **Γενῆ-τσιφλὶκ** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ὑποδ. Τυρολόης τοῦ νομοῦ Σαράντα Ἐκκλησιῶν. Ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς μετωνομάσθη *Γωνιὰ* καὶ ἠρίθμει τῷ 1920 περὶ τοὺς 500 κατοίκους. Α. Θ. ΣΑΜ.

— **Γενῆ-τσιφλὶκ** *[Γεωγρ.]*. Μικρὸς τουρκικὸς ἀγροτικὸς συνοικισμὸς τῆς ὑποδ. Κισσάνης τοῦ νομοῦ Καλλιπόλεως ἐν τῇ Θράκῃ. Ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς μετωνομάσθη *Νεόκοσμος* καὶ ἠρίθμει 37 κατοίκους (1920). Α. Θ. ΣΑΜ.

Γενῆ-χὰν *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις ἐν τῷ νομῷ Σεβαστείας (Σιβὰς) ἐν τῇ Μικρασιατικῇ Τουρκίᾳ, ἕδρα ὁμωνύμου ὑποδιοικήσεως. Κάτ. 2500. Ἀποτελεῖ κλεῖδα τῶν πρὸς τὴν Σεβάστειαν σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν.

Γένθιος. Ἡγεμὼν τῆς Ἰλλυρίας, βασιλεύσας περὶ τὸ 180 π. Χ. Ἅμα τῇ ἀνορρήσει αὐτοῦ εἰς τὸν θρόνον, οἱ Δαλματοὶ ἐκήρυξαν ἑαυτοὺς αὐτονόμους (*Πολύβ.* XXXII 18.4), ἴσως δὲ καὶ κάτοικοι τῆς Πάρθου καὶ τῆς Λυχνίτιδος (*Wiese* Gesch der griech. u. maked. Staaten III 15, 3 140). Πρὸ τῆς ἐκρήξεως τοῦ τελευταίου ρωμαϊκοῦ πολέμου, ἡ στάσις τοῦ Γενθίου ἦτο ἐπιφυλακτικὴ καὶ ὕποπτος (*Πολύβ.* παρὰ Λιβ. XLII 29. 11). Ἐν ἔτει 171 οἱ Ρωμαῖοι ἔπεμψαν πρὸς αὐτὸν τὸν Λεύκιον Δεκίμιον, ἵνα, ἐν ὀνόματι τῆς ρωμαϊκῆς συγκλήτου, συνάψῃ μετ' αὐτοῦ συμμαχίαν. Ἀλλ' ὁ Δεκίμιος, μὴ κατορθώσας τοῦτο, κατηγορήθη ὡς δωροδοκηθεὶς ὑπὸ τῶν ἀρχηγῶν τῶν Ἰλλυρικῶν φυλῶν. Ἐν τούτοις κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ πολέμου (170) ὁ Γένθιος ἔπεμψε πρὸς βοήθειαν τῶν Ρωμαίων πεντήκοντα τέσσαρα πλοῖα (*Πολύβ.* παρὰ Λιβ. XLII 48, 8). Ἐν ἔτει 169 ὁ Περσεύς, βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας, ἠθέλησε νὰ συμμαχήσῃ μετ' αὐτοῦ, πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον ἀπέστειλε πρεσβείαν, μὲ τὴν διαταγὴν νὰ καταβάλῃ πᾶσαν προσπάθειαν, ὅπως πείσῃ εἰς τοῦτο τὸν «νεανίσκον» (*Πολύβ.* XXIX, 3, 5. 4, 1). Ὁ Γένθιος ἀνεκοίνωσεν εἰς αὐτοὺς ὅτι θὰ ἐδέχετο κατ' ἀρχὴν τὴν πρότασιν τοῦ Περσέως, ἀλλ' ὅτι θὰ τῷ ἦτο ἀδύνατον νὰ λάβῃ μετ' αὐτοῦ μέρος εἰς τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Ρωμαίων, ἂν δὲν ἐνισχύετο παρ' αὐτοῦ οἰκονομικῶς. Ὁ Περσεὺς ἀπέστειλε βραδύτερον δύο ἄλλας πρεσβείας, οἵτινες ἀπῆλθον ἄνευ ὁριστικοῦ ἀποτελέσματος, δεδομένου ὅτι ὁ Μακεδὼν βασιλεὺς δὲν ἐφαίνετο διατεθειμένος νὰ παράσχῃ εἰς τὸν Γένθιον χρηματικὴν συνδρομήν. Ἀλλ' ὅτε τὸ φθινόπωρον τοῦ 169 οἱ Ρωμαῖοι ἐβάδισαν πρὸς τὴν Μακεδονίαν, ὁ Περσεὺς ἔπεμψεν ἐσπευσμένως πρὸς τὸν Γένθιον τὸν Πάνταυχον μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ συνάψῃ μετ' αὐτοῦ συμμαχίαν, ἀποδεχόμενος τοὺς ὅρους αὐτοῦ, ἤτοι τὴν καταβολὴν τριακοσίων ταλάντων μετὰ τῶν σχετικῶν ἐγγυήσεων. Ὁ Γένθιος ἀπεδέχθη τοὺς ὅρους καὶ ἀπέστειλε πρὸς τὸν Περσέα τὸν Ὀλύμπιον ὡς πρέσβυν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Πάνταυχος, ὅστις διέμενεν ἐν Ἰλλυρίᾳ, παρώτρυνε καθημερινῶς τὸν Γένθιον νὰ προβῇ εἰς ἐξοπλισμούς, ἰδίᾳ δὲ κατὰ θάλασσαν. Ὁ Γένθιος μόλις ἔλαβε παρὰ τοῦ Περσέως τὰ πρῶτα δέκα τάλαντα, συνέλαβεν ὡς κατασκόπους καὶ ἔρριψεν εἰς τὰς φυλακὰς δύο πρέσβεις Ρωμαίους, τὸν Πετρέναν καὶ τὸν Πετίλλιον (*Ἀππιαν.* III 9). Ὁ Περσεύς, ἅμα ὡς ἔμαθε τὴν ἐγκάθειρξιν τῶν πρέσβεων τῆς Ρώμης, ἐπίστευσεν, ὅτι ἐδικαιοῦτο νὰ καταγγείλῃ τὴν μετὰ τοῦ Γενθίου συμμαχίαν, καὶ τοῦτο, διότι ἦτο πεπεισμένος ὅτι ὁ Γένθιος θὰ ἐπολέμει κατὰ τῶν Ρωμαίων καὶ εἰς ἣν περίπτωσιν δὲν ἐλάμβανε χρηματικὴν παρὰ τῶν Μακεδόνων βοήθειαν. Ὅθεν διέταξεν ὅπως κρατηθῇ τὸ ὑπόλοιπον ποσόν, ὅπερ ἤδη ἐκομίζετο ὑπὸ τῶν Ἰλλυριῶν πρέσβεων εἰς τὸν Γένθιον, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐγένετο πρὸ τῶν μακεδονικῶν συνόρων. Ἡ ἀπὸ τῶν Ρωμαίων ἐνέργεια τοὺς Μακεδόνας προσχώρησις τοῦ Γενθίου ἐποίησεν ἐν Ρόδῳ μεγάλην ἐντύπωσιν. Οἱ ἐκεῖ ἀποσταλέντες πρέσβεις αὐτοῦ Παρμενίων καὶ Μόρκος ἔτυχον μεγάλων τιμῶν καὶ τέλος ἀπεφασίσθη, ὅπως οἱ Ρόδιοι μεσολαβήσωσι διὰ τὴν μεταξὺ τοῦ Περσέως καὶ τῶν Ρωμαίων εἰρήνην. Μετὰ τοῦ Γενθίου ἀπεσβέσθη ἡ Ἰλλυρικὴ δυναστεία, ἡ δὲ Ἰλλυρία, κατακτηθεῖσα ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, διῃρέθη εἰς τρεῖς μικροὺς ἐλευθέρους νομοὺς ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Ρώμης (*Λιβ.* XLV 26). Παρὰ τοῦ Γενθίου ἀνεκαλύφθη καὶ ὠνομάσθη φυτόν τι, ἡ *γεντιανὴ* (gentiana). Ἀλλ' ἡ ἀνακάλυψις αὕτη δὲν σημαίνει, ὅτι ὁ Ἰλλυριὸς ἡγεμὼν ἠσχολεῖτο ἐπιστημονικῶς περὶ τὴν βοτανικήν, ὡς ἀποδεικνύει ὁ Σπρέγγελ (Med. Graec. ἔκδ. Kühn τόμ. XXVI, Λειψία 1830). Α. Δ.

Digitized by Google

γένι (τό)· δημοτ., τὸ γένειον (βλ. λ.).

Γενὶ—. βλ. Γενῆ—.

γενιὰ (ἡ)· δημοτ., ἡ γενεὰ (βλ. λ.).

γενιδοσμίνυον (τό)· εἶδος σκαπάνης, σκαπάνη φέρουσα γένυν (βλ. λ.).

γενικεύσιμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὅστις δύναται νὰ γενικευθῇ, νὰ ἀνοιχθῇ εἰς γενικὸν κανόνα, νὰ καταστῇ γενικόν.

γενίκευσις (ἡ)· ἡ ἀναγωγὴ παρατηρήματός τινος εἰς ὁλόκληρον γένος ἢ τάξιν· || τὸ νὰ καταστῇ τι γενικὸν καὶ ἀνεξαίρετον, ἡ ἐπικράτησις ἀρχῆς τινος ἢ θεσμοῦ: «ἡ γενίκευσις τῆς γυμναστικῆς».

—[Φιλοσ.] Καλεῖται *γενίκευσις* (généralisation, Bildunk Allgemeinbegriffe) ἡ ἐνέργεια, δι' ἧς σχηματίζει ἡ νόησις γενικὰς ἰδέας.

Ἡ μόρφωσις γενικῶν ἰδεῶν προϋποθέτει ἱκανότητα ἀφαιρέσεως. Βλέπω, ἐπὶ παραδείγματι, ῥόδα ἅτινα ἔχουν διάφορα χρώματα καὶ ἀναδίδουν διάφορον ὀσμήν. Ἀφαιρῶ νοερῶς τὰς διαφόρους παραλλαγὰς ταύτας καὶ μορφώνω τὴν γενικὴν ἰδέαν τοῦ ῥόδου. Βλέπω πολλὰ ἄνθη, ἀφαιρῶ νοερῶς τὰ ἐπὶ μέρους χαρακτηριστικὰ αὐτῶν γνωρίσματα καὶ σχηματίζω τὴν γενικὴν ἰδέαν τοῦ ἄνθους ἢ καὶ τοῦ φυτοῦ. Αἱ καθ' ἕκαστον ἐπιστῆμαι ἐμόρφωσαν ἐν μέρει ἐπιτυχῶς τοιαύτας γενικὰς ἰδέας, οἷαι ἡ τοῦ γένους, τοῦ εἴδους κ.τ.λ.

Αἱ γενικαὶ ἰδέαι σχηματίζονται κατὰ δύο τρόπους: εἴτε αἱ πρὸς ἀντικείμενόν τι συνδεόμεναι παραστάσεις χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων καὶ διατηροῦνται διὰ τοῦ βοηθητικοῦ μέσου τῆς γλώσσης εἰς τεχνητὴν ἀπομόνωσιν, εἴτε τὰ διακριτικὰ ἐπὶ μέρους γνωρίσματα ὁμοίων ἀντικειμένων δὲν λαμβάνονται πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ μόνον τὰ κοινὰ συνενοῦνται εἰς γενικωτέραν ἔννοιαν, παριστῶσαν πληθὺν καθ' ἕκαστον ἀντικειμένων.

Κατὰ τὸν Μίλλ, τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἔχει ἐκ φύσεως τὴν ῥοπὴν νὰ ἐκγενικεύῃ πᾶσαν ἐμπειρικὴν γνῶσιν. Κατὰ τὸν Γιὸντλ (Lehrb. der Psychologie II, σελ. 270), αἱ πρωτόγονοι γλῶσσαι εἶναι ἐκγενικευτικαὶ λόγῳ ἀδυναμίας περὶ τὴν ἀνάλυσιν. Τὸ συναίσθημα διαδραματίζει σημαντικὸν πρόσωπον ἐν προκειμένῳ, δεδομένου, ὅτι παροτρύνει τὴν φαντασίαν διαρκῶς πρὸς ἐκγενίκευσιν (βλ. ἀφαίρεσις καὶ ἰδέα).

Α. Δ.

γενικευτικός, *—ή, —όν*· ὁ κατάλληλος ἢ ἁρμόδιος νὰ γενικευθῇ ἢ νὰ γενικεύσῃ, νὰ καταστήσῃ τι γενικόν.

γενικεύω· καθιστῶ τι γενικόν, ἐπεκτείνω, διαδίδω εἰς πάντας: «τὸ κάπνισμα ἐγενικεύθη», «ἡ ἐκπαίδευσις γενικεύεται» || ἀνάγω εἰς γενικὴν ἀρχήν, πολλὰ παρατηρήματα εἰς γενικὸν παρατήρημα δι' ἀφαιρέσεως τῶν μὴ κοινῶν γνωρισμάτων.

γενικὴ *(πτῶσις) [Γραμματ.]*. Γενικὴ ὠνομάσθη ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἀπὸ μιᾶς αὐτῆς σημασίας καὶ χρήσεως, δηλαδὴ ἐκείνης, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐφανέρωνε τὴν *γενικὴν* ἔννοιαν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς ὑπ' αὐτὴν ὑπαγομένας εἰδικὰς («Γενική ἐστιν ἐν ᾗ περιέχεται πολλὰ καὶ ἀνόμοια εἴδη»). Ὁ παλαιὸς Γραμματικὸς Διονύσιος ὁ Θρᾷξ ὀνομάζει αὐτὴν καὶ *κτητικὴν* καὶ *πατρικὴν* «ὅτι πᾶν κτητικὸν ἢ πατρωνυμικὸν ἀπὸ γενικῆς ἐστιν καὶ εἰς αὐτὴν ἀναλύεται». Οἱ Ῥωμαῖοι—ἁπλοῖ σχεδὸν μιμηταὶ τῶν Ἑλλήνων γραμματικῶν—μετέφρασαν τοὺς ἀνωτέρω ὅρους διὰ τῶν λέξεων *genitivus* (ὅθεν καὶ τὰ νεώτερα: γαλλ. *génitif*, γερμ. *Genitiv* ἢ *Genetiv* κ.λ.), ἔτι δὲ *casus communis* ἢ *patricus*.

Σχηματισμὸς τῆς γενικῆς. Ἡ γενικὴ σχηματίζεται διαφόρως κατὰ τὰς διαφόρους κλίσεις καὶ τὰς διαφόρους γλώσσας:

α') Ἑνικὴ γενική: 1) τῆς α' κλίσεως: Αὕτη ἔληγεν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν κατ' ἀρχὰς εἰς *—ας* ὄχι μόνον εἰς τὰ θηλυκά, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἀρσενικὰ ὀνόματα (τὰ ὁποῖα ἀρχικῶς δὲν διέφερον τῶν θηλυκῶν οὐδὲ εἰς τὴν ἑνικὴν ὀνομαστικὴν ὡς πρὸς τὴν κατάληξιν, ὅπως μᾶς φανερώνουν ὀλίγα τινὰ ἀρχαϊκώτερα λείψανα πρωτοκλίτων ἀρσενικῶν εἰς *—α*, λ. χ. τὰ ὁμηρικά: (ὁ) *κυανοχαῖτα*, (ὁ) *ἱππηλάτα Πηλεύς*, *ἱππότα Νέστωρ*, *νεφεληγερέτα Ζεὺς* κ. λ., ἔτι δὲ τὰ εἰς βοιωτικὰς ἐπιγραφάς: (ὁ) *Ἀθηνάδα*, *Εὐγιτονίδα*, *Καλλέα*, *Μογέα*, ὁ *ὀλυμπιονίκα*, ὁ *πυθιονίκα* (=*—νίκης*), τὸ ἠλειακὸν (ὁ) *τελέστα*=τελεστὴς κ. λ., ἀπαραλλάκτως ὅπως καὶ τὰ λατινικὰ ἀρσενικὰ *auriga*, *collega*, *nauta*, *scriba* κλπ. παρὰ τὰ θηλ. *femina*, *mensa*, *tabula*, ἔτι δὲ τὰ εἰς *—α* σλαυϊκά: *sluga* (=ὑπηρέτης) κλπ. Ὀλίγα παραδείγματα ἑνικῆς γενικῆς εἰς *—ας* πρωτοκλίτων ἀρσενικῶν ἐσώθησαν: *Ἀραίας — Νικίας* (= τοῦ Ἀραίου, τοῦ Νικίου), τὸ μὲν ἐν μεγαρικῇ, τὸ δὲ ἐν θεσσαλικῇ ἐπιγραφῇ. Τῶν λοιπῶν ἡ ἑνικὴ γενικὴ μετεσχηματίσθη συμφώνως πρὸς τὴν ἑνικὴν γενικὴν τῶν δευτεροκλίτων ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν, ἡ ὁποία ἔληγε παλαιότερον εἰς *—οιο*: *ἵπποιο*=ἵππου κλπ. Τοιαύτας ἑνικὰς γενικὰς εὑρίσκομεν ἀρκετὰς παρὰ τῷ Ὁμήρῳ: *Ἀτρείδα-ο*, *Βορέα-ο*, *βαθυρρείτα-ο*, *Ἑρμεία-ο*, *ἱκέτα-ο*, *Νηλείδα-ο* κ.λ.π., αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν ἓν ἐκ τῶν πολλῶν αἰολικῶν στοιχείων τῆς γλώσσης τοῦ Ὁμήρου. Οὕτω καὶ εἰς τὰς διαλέκτους, λ.χ. τὴν βοιωτικὴν (*Γοργίδα-ο*, *Τελέστα-ο* κλ.) κ. οὗ. κ. Ἡ κατάληξις αὕτη *—αο* εἰς μὲν τὴν δωρικήν, λεσβιακὴν καὶ ἠλειακὴν συνῃρέθη εἰς *—α*: «ἐπὶ θεοκόλου *Ἀριστολαΐδα,...προστάτα* Κύλωνος κ.λ.», εἰς δὲ τὴν ἀρχαίαν ἀρκαδικήν, κυπριακὴν καὶ παμφυλιακὴν ἀπαντᾷ ὡς *—αυ* (ἕνεκα τῆς εἰς τὰς διαλέκτους ταύτας πολλάκις παρατηρουμένης συστολῆς τοῦ *ο* εἰς *υ*, δηλ. *ου*): *Ὀνασαγόραυ*=τοῦ Ὀνασαγόρου κ. λ., εἰς δὲ τὴν ἰωνικὴν ἀπαντᾷ ὑπὸ τὴν μορφὴν *—ηο* (ἕνεκα τῆς χαρακτηριζούσης τὴν διάλεκτον ταύτην, εἰς ὀλιγώτερον δὲ βαθμὸν καὶ τὴν ἀττικήν, τροπῆς τοῦ μακροῦ *α* εἰς *η*): *Δεινοδίκηο*=Δεινοδίκου, ἢ (κατ' ἀντιμεταχώρησιν) εἰς *—εω*: *Ἀτρείδεω*=Ἀτρείδου, *Μενοιτιάδεω*=*—άδου*, *Νηληϊάδεω*, *Πηληϊάδεω*, *Τυδείδεω* (παρὰ τῷ Ὁμήρῳ), *δεσπότεω*=*—ότου* (*Ἱππῶναξ*), *Φωκυλίδεω* (παρὰ τῷ ὁμωνύμῳ ποιητῇ), ἔτι δὲ καὶ εἰς *—ευ* (ὅπως τὸ ἀνωτέρω *—αο* εἰς *—αυ*): (τοῦ) *ἀρχηγέτευ* κλ. (εἰς ἐπιγραφὰς τῆς Σμύρνης καὶ τῶν Ἐρυθρῶν). Εἰς τὴν ἀττικὴν διάλεκτον ἡ ἑνικὴ γενικὴ τῶν πρωτοκλίτων ἀρσενικῶν ἔλαβε τὴν αὐτὴν πρὸς τὰ δευτερόκλιτα κατάληξιν *— ου*: *πολίτου*, *νεανίου* κλ., ὅπως αἱ ἑνικαὶ γενικαί: (τοῦ) *νόμου*, *λόγου*, *καλοῦ* κ.λ. Ἀλλὰ βραδύτερον τὰ λεγόμενα «ἰδιόκλιτα» τῆς α' κλίσεως ἐσχημάτιζον τὴν ἑνικὴν γενικὴν κατὰ παράλειψιν τοῦ *—ς* τῆς ἑνικῆς ὀνομαστικῆς: *ὁ βορρᾶς—τοῦ βορρᾶ*, *ὁ φαγᾶς—τοῦ φαγᾶ* (ἀπαραλλάκτως ὅπως καὶ τὰ σημερινά: *ὁ ψωμᾶς—τοῦ ψωμᾶ*, *τοῦ βαρελλᾶ*, *τοῦ γαλατᾶ*, *τοῦ καστανᾶ*, κ.λ.), *ὁ Μηνᾶς—τοῦ Μηνᾶ* κ.λ., *ὁ Φιλῆς—τοῦ Φιλῆ*, *ὁ Μωυσῆς—τοῦ Μωυσῆ*, *ὁ Διονῦς—τοῦ Διονῦ*, *ὁ Νεκῶς—τοῦ Νεκῶ*, *ὁ Ἰησοῦς—τοῦ Ἰησοῦ* κ.λ. Καθ' ὅμοιον τρόπον ἐσχημάτιζον τὴν ἑνικὴν γενικὴν καὶ τὰ ὀνόματα τῆς λεγομένης «ἀττικῆς» δευτέρας κλίσεως: *ὁ λεὼς —τοῦ λεώ*, *ὁ νεὼς—τοῦ νεὼ* κ.λ. Τὰ πρωτόκλιτα θηλυκὰ ἔληγον εἰς τὴν ἑνικὴν γενικὴν εἰς *—ας* (ἢ *—ης*): *τῆς χώρας*, *τῆς νίκης* κ.λ. Καθ' ὅμοιον τρόπον ἐκλίνετο ἀρχικῶς ἡ ἑνικὴ γενικὴ τῶν πρωτοκλίτων καὶ εἰς τὴν λατινικήν, ὅπως δηλοῦν αἱ παλαιότεραι λατινικαὶ ἐπιγραφαὶ καὶ οἱ παλαιότεροι Λατῖνοι ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς: *Latona-s*, *Moneta-s*, *escas* (παρὰ *Λιβίῳ Ἀνδρονίκῳ*), dux ille vias (=*viae*, παρὰ τῷ *Ἐννίῳ*), *terra-s*, *fortuna-s* (παρὰ τῷ *Ναιβίῳ*), γνωστὸν δὲ εἶναι καὶ τὸ *pater-familias*. Εἰς τὴν ὀσκικὴν καὶ τὴν ὀμβρικὴν ἡ ἑνικὴ γενικὴ τῆς α' κλίσεως ἔληγε κανονικῶς εἰς *—as*: *vereias*, *tutas* κ.λ. Ἀλλὰ εἰς τὴν λατινικὴν κατ' ἐπίδρασιν τῶν δευτεροκλίτων—τῶν ληγόντων εἰς *—i*: *boni*, *novi*, *populi*—αὕτη μετεσχηματίσθη κατόπιν κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς *—ai*, ἔπειτα δὲ εἰς *— ae*. Εἰς παλαιὰν ἐπιτύμβιον λατινικὴν ἐπιγραφὴν παρατηροῦμεν ἐκ παραλλήλου καὶ τὰς δύο καταλήξεις: *pulcrai feminae*.

2) τῆς β' κλίσεως: Εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ἡ ἑνικὴ γενικὴ τῶν δευτεροκλίτων ἔληγε κατ' ἀρχὰς εἰς *—οιο* καὶ *—οο*, ὅπως φανερώνουν τὰ ὁμηρικά: *οἷο δόμοιο*, τέγεος πύκα *ποιητοῖο*, *θεοῖο*, *Τηλεμάχοιο*, Ἄργεος *ἱπποβότοιο* κλ. κλ., *Αἰόλοο ἀνεψιόο κταμένοιο* κλ. κλ. Ἐκ συναιρέσεως τῆς καταλήξεως *—οο* προῆλθεν ἡ ἑνικὴ γενικὴ εἰς *—ου* (ἤδη παρ' Ὁμήρῳ: *μηροῦ* κ.λ.), ἥτις κατέστη ἡ κανονικὴ γενικὴ εἰς τὴν ἀττικήν. Ἀλλ' εἰς τὴν ἀρχαίαν λεσβιακήν, τὴν ἀρκαδικήν, κυπριακὴν καὶ δωρικὴν ἐκ τῆς καταλήξεως *—οο* προῆλθεν ἡ ἑνικὴ γενικὴ εἰς *—ω*: *ἀνέμω*, *δάμω*, *ὅρκω*, *ἔργω* κλπ. (=ἀνέμου κλπ.). Εἰς τὴν κυπριακὴν παραλλήλως πρὸς τὴν γενικὴν ταύτην ἀπαντᾷ καὶ ἡ ἰδιωματικωτέρα καὶ μέχρι τοῦδε ἀνερμήνευτος ἑνικὴ γενικὴ εἰς *—ων*: (τοῦ) *ἀργύρων*, *Φιλοκύπρων* κλ. =ἀργύρου, Φιλοκύπρου. Ἐξ ἴσου ἰδιόρρυθμος εἶναι καὶ ἡ ἑνικὴ γενικὴ εἰς *—οι* ἡ ὁποία ἦτο εὔχρηστος εἰς τὴν Α. Θεσσαλικὴν (ἤτοι εἰς τὴν διάλεκτον τῆς Πελασγιώτιδος): *Ἀναγκίπποι*, *Πετθαλείοι*, *Ἀριστονόοι Εὐνομείοι*=Ἀναγκίππου Πετθαλείου, Ἀριστονόου (—νου) Εὐνομείου) κλ. Εἰς τὴν λατινικὴν (καὶ εἰς τὴν συγγενῆ της κελτικὴν) ἡ ἑνικὴ γενικὴ ἔληγεν εἰς *—i* lupi, populi κλ. Εἰς λατινικὰς ἐπιγραφὰς ἀπαντᾷ βραδύτερον καὶ ἑνικὴ γενικὴ εἰς *—ei*, καὶ μάλιστα ἐκ παραλλήλου ἐνίοτε πρὸς τὴν *—i*: *populi Romanei* κλ.

3) Τῆς γ' κλίσεως: Αὕτη ἔληγεν εἰς μὲν τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν εἰς *—ος*: *οἰ-ός*, *βο-ός*, *πόλη-ος*, *νη-ός*, *βασιλῆ-ος* (καὶ κατ' ἀντιμεταχώρησιν: *πόλεως*, *νεώς*, *βασιλέως* κλ. *Ἐρετριέως* καὶ κατὰ συναίρεσιν *Ἐρετριῶς*, *ἁλιέως* καὶ *ἁλιῶς* κλ.), *λιμέν-ος*, *ποδ-ός*, *ἰχθύ-ος*, *Τρω-ός*, *αἰδό-ος* (καὶ κατὰ συναίρεσιν *αἰδοῦς*), *πειθό-ος* (=*—οῦς*), *κέρα-ος—κρέα-ος* (καὶ κατὰ συναίρεσιν: τοῦ *κέρως*, *κρέως*) κλ., εἰς δὲ τὴν λατινικὴν εἰς *—is*, παλαιότερον δὲ εἰς *—es*: *patr-is*, *matr-is*, *salut-is* (ἀρχ. *salut-es*).

β') *Γενικὴ δυϊκοῦ ἀριθμοῦ*: Ἡ γενικὴ (καὶ δοτικὴ συγχρόνως) τοῦ δυϊκοῦ ἀριθμοῦ τῶν μὲν πρωτοκλίτων ἔληγεν εἰς *—αιν* (*χώραιν*, *νίκαιν*, *γενεαῖν—ταμίαιν*, *πολίταιν*, *ποιηταῖν* κλ.), τῶν δὲ δευτεροκλίτων καὶ τριτοκλίτων εἰς *—οιν* (*τοῖν λόγοιν*, *ἵπποιν*, *ὁδοῖν* κλ.—*βοοῖν*, *πηχέοιν*, *αἰσθησέοιν*, *πολέοιν*, *γενοῖν*, *πελαγοῖν* κλ.). Αἱ εἰς *—οιν* δυϊκαὶ γενικαὶ (καὶ δοτικαὶ) ἔληγον παλαιότερον εἰς *—οιιν*, ὅπως δηλοῦν τὰ παρ' Ὁμήρῳ: *τοῖιν*, *ἵπποιιν*, *ἀμφοτέροιιν*, *ἡμιόνοιιν*, *σταθμοῖιν*, *ὤμοιιν*, *ποδοῖιν*, κλ. (εἰς ἐπιγραφὰς δὲ Ὀρχομενοῦ καὶ Ἀρκαδίας εἰς *—οῖυν*: *Διδύμοιυν* κλ.). Σπανιωτέρα εἶναι ἡ ἄνευ τοῦ τελικοῦ *—ν* κατάληξις *- οι* (*θανόντοι*, *παιδοῖ* κλ. ἀντὶ *θανόντοιν*, *παιδοῖν* κλ. εἰς διαφόρους ἐπιγραφάς).

Τῶν εἰς *—ως* καὶ *—ων* ὀνομάτων τῆς ἀττικῆς β' κλίσεως ἡ δυϊκὴ γενικὴ ἔληγεν εἰς *—ῳιν* ἢ *—ῳν*: *τοῖν νεῴν*, *τοῖν ἀνώγεῳν* κ. λ., ὡς καὶ ἡ τῶν ἀντωνυμικῶν τύπων *νῶιν σφῶιν* ἢ *νῷν*, *σφῷν*, ἔτι δὲ καὶ τῶν εἰς *—ας* τριτοκλίτων οὐδετέρων: *τοῖν κρεῷν* (κατὰ συναίρεσιν ἐκ τοῦ *κρεάοιν*).

γ') Γενικὴ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ. Αὕτη ἔληγεν εἰς μὲν τὰ πρωτόκλιτα ὀνόματα εἰς *—άων*, (*—ήων*) *—έων*, *—ῶν* κατὰ διαλέκτους: *δραχμάων χωράων* καὶ ἰων. (*χωρήων*) *χωρέων* (ὡς καί: *ναυτέων*, *μελαινέων*, *πασέων* κ. λ. Ἐκ τῆς καταλήξεως *—άων* προῆλθε καὶ ἡ (ἐν τῇ δωρικῇ, λεσβιακῇ, θεσσαλικῇ) εἰς *—ᾶν* (κατὰ συναίρεσιν: *δραχμᾶν*, *κορᾶν* κ. λ. καὶ ἡ ἐν Πελασγιώτιδι τῆς Θεσσαλίας εἰς *—άουν*: *κοινάουν*, *πολιτάουν*=κοινῶν πολιτῶν (συμφώνως πρὸς τὴν ἐν τῇ διαλέκτῳ ταύτην κανονικὴν τροπὴν τοῦ *ω* εἰς *ου*). Εἰς δὲ τὰ δευτερόκλιτα καὶ τριτόκλιτα ἡ πληθυντικὴ γενικὴ ἔληγεν εἰς *—ων* (ἢ *—ῶν*): *λόγων*, *νόμων*,*—βασιλέων*, *πόλεων*, *βοῶν*, *νεῶν*, *κρεῶν*, *γενῶν*, *ἰχθύων* κ.λ. Εἰς τὴν λατινικὴν τὰ μὲν πρωτόκλιτα ἔληγον ἐν τῇ γενικῇ πληθυντικῇ εἰς *—arum* (ἐξ ἀρχαιοτ. *—asom*): *nautarum*, *scribarum*, *mensarum* κ. λ., τὰ δὲ δευτερόκλιτα εἰς *—orum*: *populorum*, *oculorum* κ.λ., *oppidorum*, *malorum* κ. λ., τὰ δὲ τῆς γ' καὶ δ' κλίσεως εἰς *—um* (ἀρχαιότ. *—om*): *patrum*, *matrum*, *corporum*, *apium*, *avium* κ. λ., *manuum*, *curruum* κ. λ., τῆς δὲ ε' κλίσεως εἰς *—rum*: *dierum*, *rerum* κ. λ. Παλαιότερον καὶ τῶν πρωτοκλίτων καὶ δευτεροκλίτων ἡ γενικὴ πληθυντικὴ ἔληγεν ὡσαύτως εἰς *—um* (*—om*), ὡς δηλοῦν λείψανά τινα ταύτης: genus *agricolum* (=*—arum*, παρὰ *Λουκρητίῳ*), *Grajugenum* (=*—arum* παρὰ *Βιργιλίῳ*), *fabri liberum* (=*—orum* παρὰ *Πλαύτῳ*), *meum factum* (=*meorum factorum* (pudet) παρὰ *τῷ Ἐννίῳ*), pro *deum* fidem, *nummum*, *denarium*, *jugerum* κ. λ. *deum* dearumque κ. λ.

Εἰς τὴν μεσαιωνικὴν καὶ νέαν ἑλληνικὴν ἐπεκτείνεται ἡ ἁπλοποίησις καὶ ὁ ἐξομαλισμὸς τῆς κλίσεως ἐν γένει, καὶ δὴ καὶ τῆς γενικῆς τῶν ὀνομάτων. Ἤδη ἀπὸ τῶν μεταγενεστέρων χρόνων ἀναγινώσκομεν εἰς ἐπιγραφὰς καὶ παπύρους τοὺς τύπους τῆς ἑνικῆς γενικῆς τοῦ *πρεσβευτῆ*, τοῦ *ἀπηλιώτη*, τοῦ *Ἀριστείδη*, τοῦ *ταμία*, τοῦ *μανδραγόρα*, τοῦ *Ἀδρία* (αἱ δύο τελευταῖαι παρὰ τῷ *Λουκιανῷ* καὶ *Πολυβίῳ*) κλ. Εἰς δὲ τοὺς Βυζαντινοὺς χρονογράφους ἀπαντοῦν καὶ γενικαὶ ἑνικαὶ τοῦ *Κώνστα*, τοῦ *Μάμα*, τοῦ *Ἀρμένη*, τοῦ *Κυδώνη*, τοῦ *Πανκράτη*, τοῦ *Καλοκῦρι*. τοῦ *Νικηφορίτζη* κλ., τοῦ *Ρηγκαβέ*, Μιχαὴλ τοῦ *Μωρολέ*, τοῦ *Δάταπρι*, τοῦ *Τίγρη* (=*ητος*) κλ. Ἀλλ' ὁ ἐξομαλισμὸς οὗτος τῆς ἑν. γεν. ἐκαθολικεύθη σχεδὸν εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν καὶ τὰς διαλέκτους της: ὁ κλέφτης—*τοῦ κλέφτη*, ὁ ψεύτης—*τοῦ ψεύτη*, ὁ τεχνίτης—*τοῦ τεχνίτη*, ὁ μεσίτης—*τοῦ μεσίτη*, ὁ πατέρας—*τοῦ πατέρα*, ὁ ἀέρας—*τοῦ ἀέρα*, ὁ γέροντας—*τοῦ γέροντα*, ὁ ἄρχοντας—*τοῦ ἄρχοντα* (καὶ *ἀρχόντου*) κλ., ἡ γλῶσσα—*τῆς γλώσσας*, *τῆς θάλασσας* κλ. ὁ Πέτρος—*τοῦ Πέτρου* καὶ *τοῦ Πέτρο*, ἡ ἄμμο—*τῆς ἄμμος*, κλ., κατὰ δὲ τό: *δέντρο—ου* κλ.: πέλαγο—*τοῦ πελάγου*, τὸ γόνατο—*τοῦ γονάτου*, τὸ λάθο—*τοῦ λάθου*, τὸ δάσο—*τοῦ δάσου* κλ. Ὁ ἐξομαλισμὸς οὗτος εἶναι ἰδιαζόντως ἀξιοσημείωτος καὶ εἰς τὸν τονισμόν· οὕτω λ. χ. εἰς τὴν σημερινὴν διάλεκτον τῶν Κυπρίων σχηματίζουν τὴν γενικὴν πληθυντικὴν τῶν πρωτοκλίτων θηλυκῶν ἡ ὄρνιθα, ἡ κάμαρα, ἡ βάρκα, ἡ κοπέλλα, ἡ σήκωσι (=ἡ ἀπόκρεως) κλ. ὡς ἑξῆς: τῶν *ὄρνιθων*, τῶν *κάμαρων*, τῶν *βάρκων*, τῶν *κοπέλλων*, τῶν *σήκωσων* κλπ.

Ἰδιωματικώτεραι γενικαὶ τοῦ ἑνικοῦ εἶναι ἐν τῇ νέᾳ ἑλληνικῇ αἱ ἑξῆς: τοῦ *ἀντροῦ*, τοῦ *μηνοῦ* καὶ τοῦ *ἀντροῦς*, τοῦ *μηνοῦς* (ἐν Κρήτῃ, Θήρᾳ κ. ἀ.), *ἑνοῦς μηνοῦς*, *κἀνενοῦς* (=*κἀνενός*), τοῦ *καθενοῦς* καὶ *καθενοῦ* κ.λ., τῆς *νυχτοῦς* (ἐν Κύπρῳ), ἰδίως δὲ αἱ τσακωνικαί: ἁ μοῦζα (=μυῖα)—*τᾶ μουζὲ* (=τῆς μυίας), ἁ γροῦσα (=γλῶσσα)—*τᾶ γρουσσὲ* (=τῆς γλώσσης), ἁ μοῖρα—*τᾶ μοιρὲ* (τῆς μοίρας) κ.λ., καθὼς καὶ τὰ καππαδοκικά: τὸ σκόλειο—τοῦ *σκόλειορου* (=τοῦ σχολειοῦ), τὸ σκόρτο—τοῦ *σκόρτουγιου* (=τοῦ σκόρδου), ὁ μύλος—τοῦ *μύλοζιου*, ὁ γάμος—τοῦ *γάμοζιου*, ὁ ἄρωπος=τοῦ ἀρώποζιου (=τοῦ ἀνθρώπου) κ.λ., τὸ χῶμα—τοῦ *χώμαγιου*, τὸ γάλα—*γάλαγιου* (=γάλακτος) κ.λ.

Ἀλλ' εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν (τὴν ὁμιλουμένην) καὶ ἰδίως τὰς διαλέκτους της, ἡ γενικὴ — ἡ ὁποία ἤδη ἀπὸ τῶν μεταγενεστέρων χρόνων ἤρχισε νὰ περιορίζεται—τείνει (ἰδίως ἡ τοῦ πληθυντικοῦ) εἰς μεγαλύτερον ὁσημέραι περιορισμὸν καὶ μάλιστα εἰς πλήρη ἀχρηστίαν. Τοῦτο συνέβη ἤδη εἰς διαφόρους διαλέκτους, ὅπως λ. χ. εἰς τὴν θεσσαλικήν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐλάχισται γενικαὶ πληθυντικαὶ εἶναι πλέον ἐν χρήσει καὶ αὐταὶ εἰς στερεοτύπους—δύναταί τις νὰ εἴπῃ—φράσεις: *δύο 'διρφοῦν* πιδιὰ=δύο ἀδερφῶν παιδιὰ κ.λ. Ἡ γενικὴ ἀντικατεστάθη διαφόρως εἰς τοὺς διαφόρους τόπους καὶ διαλέκτους. Οὕτω λ. χ. εἰς τὴν Κύπρον

Digitized by Google

γίνεται χρῆσις ἀντ' αὐτῆς—ἤδη ἀπὸ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος μ. Χ. καὶ ἔτι ἐνωρίτερον, ὡς μαρτυροῦν τὰ κείμενα τῶν Κυπρίων χρονογράφων Λεοντίου Μαχαιρᾶ καὶ Γ. Βουστρωνίου κ.λ.—τῆς αἰτιατικῆς πληθυντικῆς: τὰ βελόνια *τοὺς ράφτες*, οἱ κόρες *τοὺς βοσκοὺς* κ.λ. =τὰ βελόνια τῶν ραπτῶν, αἱ κόραι τῶν βοσκῶν. Οὕτω καὶ εἰς τὴν σημερινὴν θεσσαλικήν: «σήμιρα εἶνι γιουρτὴ *τ'ς γουναρᾶδις*»=τῶν γουναράδων κ.λ. Ἡ γενικὴ ἀντικαθίσταται προσέτι καὶ δι' ἐμπροθέτων ὀνομάτων: ἡ μυρουδιὰ *ἀπ' τὸ κριάσ'*=μυρουδιὰ τοῦ κρέατος, τὰ κόκκαλα *ἀπ' τὸ ψάρ'*=τὰ κόκκαλα τοῦ ψαριοῦ, ἡ μάννα *ἀπ' τὸ κορίτσ'*=ἡ μάννα τοῦ κοριτσιοῦ, ὁ (ἢ ἡ) πατέρας *ἀπ' τὸ παιδὶ*=ὁ πατέρας τοῦ παιδιοῦ κλ., ὅπως λέγουν εἰς τὴν Θεσσαλίαν κ. ἀ. Εἰς δὲ τὴν Ἤπειρον κ. ἀ. ἡ γενικὴ χρησιμοποιεῖται καὶ ἀντὶ τῆς ἀρχαίας δοτικῆς: δῶσ' *τοῦν κουττιῶν* νὰ φάν=δῶσε στὲς κόττες (=ταῖς ὄρνισι) νὰ φάγουν κλ., δῶσ' *τ' πιδιοῦ* ἢ *τοῦν πιδιῶ(ν)* τὰ βιβλία τ(ου)ς=δῶσε τοῦ παιδιοῦ ἢ τῶν παιδιῶν κλ., ὅπως καὶ εἰς τὴν νεοελληνικὴν κοινὴν «πὲς *τοῦ Κώστα* νὰ 'ρθῇ», «δῶσ' *τοῦ Νίκου* τὸ παλτό του» κλ., δῶσέ *μου*, δῶσ' *του*, δῶσ' *της* κλ.

Ὁ βαθμιαῖος οὗτος περιορισμὸς τῆς γενικῆς καὶ ἐν γένει τῆς κλίσεως, τὸν ὁποῖον παρατηροῦμεν, τρόπον τινά, ὑπὸ τὰ ὄμματά μας εἰς τὴν μεσαιωνικὴν καὶ ἰδίως εἰς τὴν νέαν ἑλληνικήν, συνέβη εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν—καὶ μάλιστα πολὺ ἐνωρίτερον—εἰς τὴν λατινικήν. Ἤδη κατὰ τοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους εἰς τὴν δημώδη γλῶσσαν τῶν Ρωμαίων αἱ ἓξ πτώσεις εἶχον περιορισθῆ σχεδὸν εἰς μίαν καὶ μόνην, τὴν αἰτιατικὴν (ἐκτὸς τῶν δευτεροκλίτων ὀνομάτων, εἰς τὰ ὁποῖα ἐσῴζετο καὶ ἡ ὀνομαστική). Οὕτως ἐξέλιπεν ἐκ τῆς δημώδους λατινικῆς καὶ ἡ ἑνικὴ καὶ πληθυντικὴ γενικὴ καὶ ἀντ' αὐτῆς ἐγίνετο χρῆσις τῆς προθέσεως *de* μετ' αἰτιατικῆς, ἀντὶ δηλαδὴ τοῦ liber *Pauli* ἐλέγετο ἤδη liber *de Paulu(m)* κτλ., ἐκ τῆς ἐμπροθέτου δὲ ταύτης ἐκφράσεως προῆλθεν ἡ νεωτέρα γενικὴ τῶν νεολατινικῶν γλωσσῶν (γαλλικῆς, ἰταλικῆς, ἱσπανικῆς κλ.): *de* Pierre, *de* Paul, *de* l'enfant, *de* la femme κτλ. Ὁ αὐτὸς περιορισμὸς τῆς γενικῆς παρατηρεῖται καὶ εἰς ἄλλας γλώσσας, ὡς λ. χ. εἰς τὴν γερμανικήν. Εἰς τὸν γραπτὸν λόγον, καθὼς καὶ εἰς τὴν ὑφισταμένην τὴν ἐπίδρασίν του γλῶσσαν τῶν μορφωμένων Γερμανῶν, ἡ γενικὴ εἶναι ἀκόμη εὔχρηστος, ἀλλ' εἰς τὴν δημωδεστέραν ὁμιλίαν ἡ γενικὴ ἀντικαθίσταται ὁσημέραι δι' ἐμπροθέτων ὀνομάτων (*von, an* κτλ.) ἢ τῆς κτητικῆς δοτικῆς κτλ., δι' ὃ ἀντὶ τῶν ich denke *dein* ἢ das Haus *des Vaters* κτλ. λέγουν κοινῶς ich denke *an dich* ἢ *meinem Vater* sein Haus κ. τ. λ.

Σύνταξις καὶ χρῆσις τῆς γενικῆς. Ποία ἦτο ἡ πρώτη, ἡ ἀρχικὴ σημασία τῆς γενικῆς, δὲν μᾶς εἶναι γνωστόν, ὅπως δὲν γνωρίζομεν καὶ ποία ἐκ τῶν δύο γενικωτέρων χρήσεων καὶ συντάξεών της—τῆς παρὰ τὰ ῥήματα καὶ τῆς παρὰ τὰ ὀνόματα—εἶναι ἡ παλαιοτέρα, ἢ ἂν ἀμφότεραι ἀνεπτύχθησαν χωριστὰ καὶ ὅλως ἀνεξαρτήτως ἀπ' ἀλλήλων. Ὅπως λέγει ὁ Χατζιδάκις, «αἱ σημασίαι τῆς γενικῆς, ἰδίως αἱ παρὰ τὰ ὀνόματα, εἶναι τοσοῦτον ποικίλαι καὶ διάφοροι ἀπ' ἀλλήλων, ὥστε δὲν δύνανται ν' ἀναχθῶσιν εἰς μίαν τινὰ σαφῆ καὶ ὡρισμένην. Κατ' ἀνάγκην ἄρα ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι αἱ χρήσεις αὗται κατάγονται ἐκ παλαιοτάτων χρόνων, ὅτι μάλιστα οὐδὲ ἀρχῆθεν ἡ χρῆσις αὐτῆς ἦτο μία καὶ μόνη, ἁπλῆ (ὅπως καὶ οἱ ποικίλοι τύποι αὐτῆς ἀρκούντως σαφῶς δηλοῦσιν), ἀκριβῶς καθωρισμένη καὶ πρὸς οὐδεμιᾶς πτώσεως τὴν χρῆσιν συγγενεύουσα ἢ ἐπικοινωνοῦσα, ἀλλ' ὅτι ἔκπαλαι τοιαῦται διακεκριμέναι ἀπ' ἀλλήλων αὐτῆς χρήσεις ἐλέγοντο.... Ἐκ τούτου εἶναι φανερὸν ὅτι ἡ ἀναζήτησις μιᾶς ὡρισμένης σημασίας τῆς γενικῆς, τὴν ὁποίαν εἶχε δῆθεν ἐν τῇ ἑλληνικῇ, εἶναι κατ' ἀρχὴν πλημμελής». Ἀφίνοντες λοιπὸν κατὰ μέρος τὸ ζήτημα, ἂν ὑπῆρξέ ποτε μία θεμελιώδης καὶ ἀρχικὴ σημασία καὶ ἔννοια τῆς γενικῆς ἐκ τῆς ὁποίας ἐξεπήγασαν ὅλαι αἱ ἄλλαι, καὶ ποία ἦτο αὕτη, εἰσερχόμεθα εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ περιγραφὴν τῶν ποικίλων χρήσεων τῆς γενικῆς καὶ εἰς τὴν ἐξακρίβωσιν ποῖαι ἐξ αὐτῶν διεσώθησαν καὶ ποῖαι περιωρίσθησαν ἢ ὅλως ἐξέλιπον. Ἡ γενικὴ ἐξαρτᾶται ὁτὲ μὲν ἐξ ὀνομάτων, ὁτὲ δὲ ἐκ ῥημάτων, ὁτὲ δὲ ἐξ ἐπιρρημάτων καὶ ἄλλων μερῶν τοῦ λόγου (προθέσεων καὶ ἐπιφωνημάτων). Ἡ γενικὴ ἡ ἐξαρτωμένη ἐξ ὀνομάτων εἶναι πολλῶν εἰδῶν, ἤτοι: α') *γενικὴ κτητική*: Δημοσθένης *Δημοσθένους* Παιανιεύς, *Ἀχιλλέως παῖς*, ἵππον ἱερὸν *τοῦ Ἡλίου* κλ. καὶ νεοελλ.: τὸ παιδὶ *τοῦ Γιάννη*, ἡ κόρη *τῆς Μαρίας*, τὸ μαγαζὶ *τοῦ ἀδερφοῦ μου*, τὸ Κάστρο *τῆς Ὡραιᾶς* (ὅπως καὶ εἰς τὰ τόσα καὶ τόσα κατὰ γενικὴν τοπωνύμια, μεσαιωνικὰ καὶ νεοελληνικά: *τὰ Φιλοθέου, τὰ Λυκιανοῦ* (ὄνομα κώμης τῆς Κρήτης, εἰς τὸν νομὸν Χανίων) κλ.· β') *γενικὴ διαιρετικὴ* ἢ *τοῦ ὅλου* (genit. partitivus): *ἄνδρ' οἶδα τοῦ δήμου*—ἐν τούτῳ *παρασκευῆς* ἦταν—quis *nostrum*—alter *consulum*—magna pars *hominum. militum* κλ. (εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν συνήθως περιφραστικῶς: κἀνένας *ἀπὸ τοὺς φίλους μου* ἢ *ἀπὸ τοὺς δικούς μου*, μόνον δυὸ-τρεῖς ἦρθαν *ἀπ' ὅλους τοὺς συγγενεῖς μου* κλ.· γ') *γενικὴ τῆς ὕλης καὶ τοῦ περιεχομένου*: κώπη *ἐλέφαντος* (=ἐξ ἐλεφαντοστοῦ), νόμισμα *ἀργύρου* ἢ *χρυσοῦ* κλ., πλοῖα *σίτου*, ἄλσος *ἡμέρων δένδρων* κλ. Εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν ἡ γενικὴ αὕτη περιέπεσεν εἰς ἀχρηστίαν, ἀντικατασταθεῖσα ὑπὸ ἐμπροθέτων διορισμῶν κλ.: ὡρολόγι *ἀπὸ μάλαμα* (ἢ *μαλαματένιο*) κλ., ἕνα ποτῆρι *νερὸ* ἢ *κρασί*, ἕνα καλάθι *σταφύλια*, ἕναν τενεκὲ *λάδι*, ἕνα μάτσο *ρεπάνια*, ἕνα βαρέλλι *ἐλιές*, μιὰ χούφτα *καρύδια* κ. λ., καὶ γερμ. ein Glas *Milch* ἢ *Bier*, ein Paar *Schuhe* (ἕνα ζευγάρι *παπούτσια*) κ.λ.· δ') *γενικὴ συγκριτική*: *πατρὸς* καὶ *μητρὸς* καὶ *τῶν ἄλλων προγόνων ἁπάντων* τιμιώτερόν ἐστιν ἡ πατρὶς κ. λ. καὶ νεοελλ. μὲ τὸ μεγαλύτερό *σου* σκόρδα μὴ φυτεύῃς κ. λ. (συνηθέστερον ὅμως ἤδη περιφραστικῶς: μεγαλύτερος ἢ καλύτερος *ἀπὸ μένα, ἀπὸ σένα, ἀπὸ τὸ Γιάννη* κ. λ.)· ε') *γενικὴ ἀντικειμενικὴ καὶ ὑποκειμενική*: φυλακῆς ἕνεκα *τῆς πόλεως* (=πρὸς τὸ φυλάξαι τὴν πόλιν), *Πέλοπος Πελοποννήσου* κατάληψις κ. λ., οὕτω καὶ σήμερον: ἡ ὑπεράσπισις *τῶν συνηγόρων* δὲν ἦταν καὶ τόσο ἐπιδεξία, ἡ κατάθεσις *τῶν μαρτύρων*, ἡ ἐξαφάνισις *τῆς δικογραφίας*, ἡ ἀντιγραφὴ *τοῦ συμβολαίου*, ἡ ἐπανόρθωσις *τῆς ἀδικίας*, εἶναι ζήτημα τιμῆς διὰ τὸν . . . ., ἀνήξερος *τοῦ κόσμου*, ἀμάθετος *τῆς δουλειᾶς*, τὰ πάθη *τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Θεοῦ* τὸ θέλημα, τὸ τάμα *τῆς γιαγιᾶς μου* κ. λ. π., γαλλικὰ l' amour *de Dieu*, κ. λ., γερμανικὰ Furcht *der Strafe* (ὁ φόβος *τῆς ποινῆς, τῆς τιμωρίας*) κλ.· στ') *γενικὴ τῆς αἰτίας* (genit. causae): *ἀσεβείας* ὑπόδικος, ἔνοχος *λιποταξίας, δειλίας* κλ. —*rei capitalis* reum aliquem facere κλ., ὡς καὶ τὰ νεοελλ. «εἶναι πεθαμένος *τῆς πείνας, τῆς δίψας, τοῦ χωρισμοῦ* ἡ πίκρα κλ.· ζ') *γενικὴ τῆς ἰδιότητος*, εἰς ἣν ὑπάγονται καὶ ἄλλαι, ὅπως λ.χ. ἡ *τοῦ τιμήματος* (genit. qualitatis, pretii κλ.): παῖς *τριῶν ἐτῶν*, πρόσωπον *τόλμης* (=τολμηρόν), ὁδὸς *τριῶν ἡμερῶν* κλ. κλ., καὶ νεοελλ. «καρφίδια *τοῦ πολέμου*» (=πολεμικά), ἔνδυμα *περιπάτου*, γραβάτα *τῆς μόδας*, παιδὶ *τῆς ψάθας*, παιδὶ *τῆς καρδιᾶς* (=μὲ ἀνοιχτή, μὲ καλὴ καρδιὰ κλ.), δῶσέ μου ἕνα πορτοκάλλι *τῆς δραχμῆς*, ἕνα γραμματόσημο *τῶν τεσσάρων δραχμῶν* ἢ *τῶν πενῆντα λεπτῶν* κλ., ἄνθρωπος *τῶν γραμμάτων*, ἄνθρωπος *τοῦ γραφείου*, ἄνθρωπος *ἀξίας*, παιδὶ *τῆς δουλειᾶς*, δὲν τὸ περίμενα ἀπὸ ἄνθρωπο *τῆς δικῆς σου εὐφυΐας* ἢ *ἀξιοπρεπείας* κλ. κλ.

Παραλείπω ἄλλα τινά, ὀλιγώτερον συνήθη, εἴδη γενικῆς ἐξ ὀνομάτων καὶ μεταβαίνω εἰς τὰ τῆς γενικῆς τῆς ἐξαρτωμένης ἐκ ῥημάτων. Αὕτη εἶναι α') *γενικὴ τοῦ ἀντικειμένου* (ἰδίως ἀπὸ τὰ ῥήματα τὰ σημαίνοντα μνήμην ἢ λήθην, ἐπιτυχίαν ἢ ἀποτυχίαν, ἐπιμέλειαν ἢ ἀμέλειαν, πλησμονὴν καὶ ἔνδειαν, χωρισμόν, ἀπομάκρυνσιν, αἴσθησιν κλ. κλ.): ἐπιμελεῖσθαι ἢ ἀμελεῖν *τῆς ἀρετῆς, τῶν οἰκείων* κλ., ἀπολαύειν *πάντων τῶν ἀγαθῶν*, μετέχειν *τῆς ἑορτῆς*, μεμνῆσθαι ἢ ἐπιλανθάνεσθαι *τῆς εὐεργεσίας* κλ., ἐφίεσθαι, ἐπιθυμεῖν, πεινῆν *ἐπαίνου*, ἁμαρτεῖν *τοῦ σκοποῦ*, ὄζειν *νέκταρος* καὶ *ἀμβροσίας* κλ., λατ. *rerum* potiri, ollam *denariorum* implere, *vivorum* memini nec tamen *Epicuri* licet oblivisci, cupiunt *tui*, participat *consilii* κλ., γαλλ. jouir *de ses biens* κλ., γερμ. *des Weges* wicht achten, *eines grossen Glücks* geniessen κλ.

Εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν κοινὴν ὁμιλουμένην καὶ πολλὰς διαλέκτους της ἐκαθολικεύθη σχεδὸν ἡ αἰτιατικὴ τοῦ ἀντικειμένου, ἥτις καὶ ἐξέβαλε τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ ἀντικειμένου: *σὲ* θυμοῦμαι, *τὸ* ξέχασα ἢ *τὸν* ἐλησμόνησα, *τὸ* πέτυχες, τὰ πεθύμησα *τὰ κεράσια*, τὸ βαρέλλι τὸ γέμισα *κρασὶ* κλ. κλ., ἀλλ' εἰς τὰς ἀρχαϊκωτέρας διαλέκτους, ὅπως λ. χ. τὰς νησιωτικὰς κλ., συντάσσουν ἀκόμη καὶ σήμερον ὡρισμένα ῥήματα—καὶ μάλιστα τὰ αὐτὰ ἢ καὶ συνώνυμα κατὰ τὸ πλεῖστον πρὸς τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ τὰ μετὰ γενικῆς συντασσόμενα—πρὸς γενικὴν ἀντικειμένου. Οὕτω λ. χ. εἰς τὴν Κρήτην λέγουν κοινῶς: θυμοῦμαί σου, δέ(ν) *σου* λησμονῶ ποτέ μου (=σὲ θυμοῦμαι, δὲ σὲ λησμονῶ), ἄκουγε *τοῦ πατέρα σου*, «ὅπου δὲν ἀφουκράζεται *γερόντω(ν)*, πάει δερνόντω'ν», μή *μου* 'γγίζῃς κλ., εἰς δὲ τὴν Κύπρον ἀκούει κανεὶς ἐπὶ τὸ ἀρχαϊκώτερον: ἀθθυμήθην *τῆς ἀδερφῆς του*, *τοῦ τόπου μ'* ἀθθυμήθηκα κ' ἔχ' ἡ καρκιά μου λύπην—ὅπου φιλᾷ τὰ χείλη σου, *τοῦ Χάρου* λησμονᾷ *του*—ἀζουλεύκει (ζηλεύει) *τῆς γεναίκα του*, καλλικεύκω *τοῦ χτηνοῦ* (καβαλλικεύω τὸ χτῆνος), ἄκουσα *τοῦ παπποῦ μου*, «γροικῶ τ' ἀέρα ποὺ φυσᾷ καὶ *κείνης* πολοοῦμαι», ἐγεύτηκα *τοῦ ὀφτοῦ*, ἔμ μου καταλάβει (=δέν με ἐννοεῖ), λιμάσσει *τοῦ ψωμιοῦ*, ἐλιμπίστην *τῆς κοπέλλας* κλ.

β') *γενικὴ τῆς αἰτίας*: ἄγαμαί σε *τῆς ἀνδρείας*, θαυμάζω σε *τῆς τόλμης*, συγχαίρω ὑμῖν τῶν γεγενημένων, ζηλῶ σε *τοῦ βίου* εὐδαιμονίζω σε *τῶν ἀγαθῶν* κλπ., *σοφίας* φθονῆσαι μᾶλλον ἢ *πλούτου* καλὸν κλπ., pudet *deorum hominumque, rerum gestarum* pudet (ὅπως καὶ τὰ ῥήματα: miseret, paenitet, piget taedet κλ. κλ.), γαλλ. se repentir *de quelque chose* κλ., γερμ. sich schämen, sich freuen+γεν., *Hungers* sterben, *des Kleinmuts* spotten (=σκώπτειν τινὰ διὰ τὴν μικροψυχίαν του) κλπ. Καὶ εἰς τὴ νέαν ἑλληνικὴν δὲν εἶναι ἄγνωστος ἡ γενικὴ τῆς αἰτίας: πέθανα *τῆς πείνας, τῆς δίψας* κλπ., εἰς δὲ τὴν Κύπρον λέγουν καὶ «ἐμαύρισεν *τοῦ ἥλιου*» =ἀπὸ τὸν ἥλιο, ἐξ αἰτίας τοῦ ἥλιου) κλ. κλ.

γ') *γενικὴ τοῦ τιμήματος* (gen pretii): *τῶν πόνων* πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τἀγάθ' οἱ θεοὶ—*πόσου* ἂν πρίαιο κλ.—κἂν *ψυχῆς* πριαίμην, ὥστε....—ὅσα οἱ ἄνθρωποι *ἄθλων* ὠνοῦνται—*χρημάτων* οὐκ ἂν λάβοις ἀρετὴν—*πόσου* διδάσκει; *Πέντε μνῶν*—*quanti* quisque se ipse faciat, *tanti* fiat ab amicis—*pluris* emere (ἢ vendere, facere, aestimare) κλ. Cujus auctoritas *magni* habebatur κλπ.

δ') *γενικὴ τοῦ τόπου, τοῦ χρόνου* κλπ.: ἷζε *τοίχου ἑτέροιο*=ἐπὶ τοῦ ἄλλου τοίχου, ἔρχεσθαι *πεδίοιο* κλπ., ὅπως καὶ παρ' ἡμῖν: πάει *τοῦ τοίχου-τοίχου*, ἐπήγαινεν *τοῦ κάμπου* καβαλλάρις, ἰδίως δὲ ἐπὶ τὸ διαλεκτικώτερον: ἀντὰν νὰ μπαίννω *τοῦ χωρκοῦ* (=εἰς τὸ χωριό), «ἀντὰν νὰ μπῇς *τοῦ περβολιοῦ*, τὰ δέντρα σκιὸς σοῦ κάμνουν» (ἐν Κύπρῳ) κλ., πρβλ. καὶ γαλλ. je ne vais pas *de ce côte*, passons *de l' autre côté* κλπ., γερμ. *seines Weges* gehen κλ.—*τοῦδ' αὐτοῦ λυκάβαντος* ἐλεύσεται ἐνθάδε Ὀδυσσεύς, *τῆς παρελθούσης νυκτὸς ταυτησὶ* τὴν θύραν τῇ βακτηρίᾳ ἔκρουε, ταῦτα *ὀλίγου χρόνου* ἔσται τελεύμενα, *δέκα ἡμερῶν* (=ἐντὸς δέκα ἡμερῶν) προσάξω κλ., καὶ νεοελλ. θὰ 'ρθῶ *τῶν Φώτων (τῶν Φωτῶν)*, *τοῦ Σταυροῦ, τῶν Ἁγ. Ἀποστόλων, τ' ἅϊ Γιωργιοῦ, τ' ἅϊ Γιαννιοῦ* κλπ. (κατὰ παράλειψιν βεβαίως τοῦ οὐσ. *τὴν ἡμέρα* ἢ *τὴ γιορτή*). Διάφοροι δὲ γενικαὶ ἀπεκρυσταλλώθησαν οὕτως εἰς τὴν χρονικήν των χρῆσιν καὶ κατέστησαν, δύναταί τις νὰ εἴπῃ, ἁπλῶς ἐπιρρήματα χρονικά, λ. χ. *νυκτὸς* (=νύκτωρ), *ἡμέρας, ἠοῦς, πολέμοιο καὶ ἰράνας* (=ἐν καιρῷ πολέμου καὶ εἰρήνης· εἰς θεσσαλ. ἐπιγραφάς), *κὴ πολέμω κὴ ἰράνας* (εἰς βοιωτ. ἐπιγραφάς), ὡς καὶ λατ. *domi bellique* (ἢ *militiaeque*), *θέρους, ὄρθρου, μεσημβρίας, δείλης. ἑσπέρας* κλ. καὶ νεοελλ. *μονονυχτοῦ, μονοχρονοῦ, μονομεροῦ* (=ἐν μιᾷ νυκτὶ κλπ., ἐν Κύπρῳ) κλ., οὕτω καὶ γερμ. *abends, morgens, tags* (=ἑσπέρας, πρωΐας, ἡμέρας) κλ., γαλλ. *de bonne heure* κλ. Καὶ ἄλλαι—ἐκτὸς τῶν γενικῶν τοῦ χρόνου—ἀπεκρυσταλλώθησαν εἰς ἐπιρρήματα: *ποῦ, ὅπου, ἐπιπολῆς, αὐτοῦ* κ.λ., γερμ. *anders, keineswegs, teils,* ἢ *grösstenteils, rechts, links, stets, bereits besonders* (=ἄλλως, οὐδαμῶς, ἐν μέρει, κατὰ τὸ πλεῖστον, δεξιά, ἀριστερά, πάντοτε, ἤδη, ἰδίως) κλ.

Σπουδαιοτάτη ἦτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ ἡ λεγομένη *γενικὴ ἀπόλυτος*, ἡ ὁποία ἀπαντᾷ καὶ εἰς αὐτὸ τὸ παλαιότατον μνημεῖον τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας, τὸν Ὅμηρον: οὔ τις *ἐμεῦ ζῶντος* καὶ ἐπὶ χθονὶ *δερκομένοιο* χεῖρας ἐποίσει κλπ.

Ἐλέχθη ἀνωτέρω ὅτι ἐξέλιπε σχεδὸν εἰς τὴν Ν. ἑλληνικὴν ἡ γενικὴ τοῦ ἀντικειμένου. Ἀντιθέτως ἔλαβον μεγαλυτέραν ἐπίδοσιν ἄλλαι γενικαὶ ἐπέχουσαι θέσιν ἀρχαίας δοτικῆς (*περιποιητικῆς* ἢ *χαριστικῆς, ἠθικῆς* κλπ.): δέ(ν) *σου* πρέπει (=οὐ πρέπει *σοι*), δέ *σου* πάει αὐτὸ τὸ φόρεμα, δέ *μου* ταιριάζει (οὐχ ἁρμόζει *μοι*), χτένισέ *μου* τὰ μαλλιά, κάμε *μου* αὐτὴ τὴ χάρι, διάβασέ μου τὸ γράμμα του, χαιρέτα *μου* τὸν ἄντρα σου, φίλησέ *μου* τὸ Γεῶργο, γράψε *μου* δυὸ σειρὲς γράμμα κλ. κλ.

Ἡ γενικὴ τέλος δύναται νὰ ἐξαρτᾶται καὶ ἐξ ἐπιρρημάτων: ποῦ *γῆς* ἐσμεν; πόρρω ἤδη ἐστὶ *τοῦ βίου*—τηνικαῦτα *τοῦ θέρους*, *τῆς ὥρας* ἐγένετο ὀψέ, κλ. καὶ λατ. ubi *terrarum*, ibidem *loci* κλ., γαλ. jamais *de la vie*, où en êtes-vous *de votre procès?* κλ., γερμ. spät *abends* κλ., νεοελλ.: ἔλα κοντά *μου*, ἔλα μαζί *μου*, ἔλεγε μέσα *του*—ἀνάμεσα *τοῦ πελάγου*—ποτέ *μου* δὲν εἶπα τέτοιο πρᾶμα—ἀντίκρυ *τοῦ σπιτιοῦ* του, ἀλίμονό *σου* κλ., ἔτι δὲ καὶ ἐκ προθέσεων: *ἀντὶ πολλῶν χρημάτων* ὑμᾶς ἑλέσθαι νομίζω κλπ., *ἀνθ' ὧν* εὖ ἐποίησάς με, *ἀπὸ ρυτῆρος* σπεῦδε ν, οἱ *ἀφ' Ἡρακλέους*, *ἀπὸ ταυτομάτου, ἀπὸ στόματος* (ὅπως καὶ εἰς τὴν Ν. ἑλληνικήν: τό 'καμε *ἀπὸ κεφαλιοῦ* του=αὐτογνωμόνως, καὶ ἐπὶ τὸ διαλεκτικώτερον «τ' ἀέρι φυσᾷ ἀπὸ πελάου, ἢ ἀπὸ στερεᾶς» (ἐν Πύργῳ), κτίκαμε *ἀπὸ θεμελίου* (=ἐκτίσαμε ἐκ θεμελίων, ἐν Μεγάροις), *ἀπὸ λουτροῦ* 'μαι (ἐν Κερασοῦντι), *ἀπὸ νεροῦ* (=μετὰ τὴν βροχήν, ἐν Λακωνίᾳ), *ἀποσπεροῦ* (=ἀφ' ἑσπέρας, ἐν Μάνῃ, *ἀπὸ θεοῦ* τυφλὸς (=ἐκ γενετῆς, ἐν Κερασοῦντι) κλ. Ἔδυ *κατὰ γῆς* (ὅθεν καὶ τὸ νεοελλ. *καταγῆς* κλ. Τέλος δὲ καὶ ἐξ ἐπιφωνημάτων: φεῦ *τῆς ἀνοίας* (*Σοφοκλ.*), φεῦ *τοῦ ἀνδρὸς* (*Ξενοφ.*) ὢ *τοῦ θαύματος*! αἰαῖ *τοῦ σκληροῦ δαίμονος*! λατ. o *mercis malae*! γερμ. o des eifersüchtigen Künstlers! (*Λέσιγγ*) κλπ.

Μετὰ τῆς ἑλληνικῆς γενικῆς συνεχωνεύθη εἰς παλαιοτάτους χρόνους καὶ ἡ *ἀφαιρετική*, ἴχνη τῆς ὁποίας παρατηροῦμεν εἰς ὡρισμένας τινὸς χρήσεις τῆς γενικῆς (λ. χ. τῇ δηλούσῃ τὸ σημεῖον τῆς ἀφετηρίας κλπ): *τείχεος* ὤσασθαι—Ὀδυσῆα διώκετο *οἷο δόμοιο*, ἀνέδυ *πολιῆς ἁλὸς* (προβλ. ἀντίστοιχον ἀφαιρετικὴν ἐν τῇ λατινικῇ: *loco* recedere, *saxo* salire, *coelo* venere volantes κλ.).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Hallström*, De vi et significatione genetivi Graecorum et Latinorum. Lund 1835.—*Klinghardt*, De genetivi u u homeri o et hesiodeo. Halle 1879.—*Sièvens*, De genetivo. Upsala 186 . *Bruhmann-Thumb*, Griech. Grammatik[4]. München 1913 (ἰδίως σελ. 261 κἑξ. 440 κἑξ.) F. *Sommer*, Vergleichende Syntax der Schulsprachen. Leipzig-Berlin 1925 σελ. 6 κἑξ. *Γ. Χατζηδάκι*, Γενικὴ Γλωσσικὴ σελ. 4 3 κἑξ. *Τοῦ αὐτοῦ*, Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἑλλην. γλώσσης. Περὶ γενικῆς (='Αθηνᾶς ΛΘ' 56-72) *Σ. Μενάρδου*. Ἡ γενικὴ κατὰ Κυπρίους (='Αθηνᾶς Η', 434 κἑξ.). *Ἀχ. Τζαρτζάνου*, Μικρὰ συμβολὴ εἰς τὴν κλίσιν τοῦ ὀνόματος ἐν τῇ Ν. Ἑλληνικῇ (=Τεσσαρακονταετηρὶς Κ. Κόντου σελ. 2 7 κἑξ.) καὶ Νεοελληνικὴ Σύνταξις ἤτοι Συντακτικὸν τῆς νέας Ἑλληνικῆς (δημοτικῆς καὶ κοινῆς ὁμιλουμένης). Ἀθῆναι 1928 (ἰδίως σελ. 44 κἑξ.). *Μ. Τριανταφυλλίδη*, Ἡ γενικὴ τῶν ὑποκοριστικῶν σὲ -άκι καὶ τὸ νεοελλην. κλιτικὸ σύστημα (=Byz.—neugriech. Jahrbücher, σελ. 237 κἑξ.).

Γ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Digitized by Google

γενικός, *—ή*, *—όν*· ὁ ἀνήκων εἰς γένος, ὁ ἐπεκτεινόμενος εἰς σύνολόν τι ἑνιαῖον, κοινός, ἀντίθ. *εἰδικός, μερικός*: «γενικὸς κανὼν τοῦ τονισμοῦ τῶν συνθέτων», «τὰ γενικὰ συμφέροντα τοῦ κράτους», «τὸ γενικὸν καλόν», «γενικὸν πένθος»· || λέγεται πρὸς χαρακτηρισμὸν ἀνωτέρων ἀξιωμάτων πολιτικῶν ἢ στρατιωτικῶν: «γενικὸς διοικητής, — ἐπιθεωρητής», «γενικὸς ἀρχηγός, —ἀρχίατρος, —πρόξενος»· || τὸ θηλ. γενικὴ (βλ. λ.) ὡς οὐσιαστ., μία τῶν πτώσεων ἐν τῇ γραμματικῇ.—Ἐπίρρ. ***γενικῶς***: «γενικῶς εἰπεῖν» ἢ «καθόλου εἰπεῖν», ὅταν τις πρὸς συγκεφαλαίωσιν τῶν ὑπ' αὐτοῦ λεχθέντων ἐπιφέρῃ γενικὸν χαρακτηρισμόν: «γενικῶς εἰπεῖν, προαγόμεθα εἰς πολιτισμὸν καὶ εἰς δύναμιν».

—*[Φιλοσοφ.]* Λέγομεν *γενικὸν* τὸ ἀνῆκον εἴς τινα πολλότητα ἢ ὁλότητα ἀντικειμένων, τὸ ἐν ἑκατέρᾳ τούτων ἐνυπάρχον· τὴν ἰδεατῶς ἀντιληπτὴν ὀντότητα ἀντικειμένων, ἥτις δι' ἀφαιρέσεως δύναται ν' ἀποβῇ αὐτοτελὲς ἀντικείμενον σκέψεως. Τὸ *γενικὸν* δὲν ἔχει ἰδίαν, ἀντικειμενικὴν ὕπαρξιν, ἀλλ' ἰδεατὴν ὑπόστασιν, λογίζεται δὲ ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῆς πραγματώσεως καὶ τῆς ἰδιοποιήσεως αὐτοῦ εἰς τὰ καθ' ἕκαστον ἀντικείμενα. Διακρίνομεν τὸ ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν ἢ τὸ γένος γενικὸν ἀπὸ τοῦ ποσοτικῶς γενικοῦ, ἐξ ἄλλου δὲ τὸ ἐκ τῶν προτέρων γενικὸν ἀπὸ τοῦ ἐμπειρικοῦ ἐξ ἐπαγωγῆς τοιούτου. Α. Δ.

— γενικαὶ ***ἀποθῆκαι***· βλ. λ. ἀποθῆκαι.

— Γενικαὶ ***ἀρχαὶ*** *['Αστ.δίκαιον]*. Ἀπὸ τοῦ πέρατος τοῦ ΙΗ', κυρίως ὅμως ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἡ διδασκαλία τοῦ ἀστικοῦ δικαίου ἐπεκράτησε νὰ διαιρῆται εἰς πέντε μέρη. Ἐκ τούτων κατὰ πρῶτον λόγον ἔρχονται αἱ *Γενικαὶ ἀρχαὶ* περιλαμβάνουσαι κανόνας δικαίου ἐφαρμοζομένους καὶ ἐπὶ τῶν τεσσάρων λοιπῶν τμημάτων αὐτοῦ, ἤτοι τοῦ οἰκογενειακοῦ, τοῦ ἐμπραγμάτου, τοῦ ἐνοχικοῦ καὶ τοῦ κληρονομικοῦ δικαίου. Συγκεκριμένως καὶ κυρίως ἐν ταῖς γενικαῖς ἀρχαῖς τοῦ ἀστικοῦ δικαίου μετὰ τὴν ἔρευναν τῆς καθόλου ἐννοίας τοῦ δικαίου καὶ τῶν πηγῶν αὐτοῦ ἐξετάζονται τὰ ζητήματα τ' ἀφορῶντα τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ ἀντικείμενον τοῦ δικαίου (πρόσωπα καὶ πράγματα), τὰς δικαιοπραξίας καὶ τὰς ἐν ταύταις προσθήκας, τὴν ἔννοιαν, τὰ εἴδη, τὴν ἄσκησιν, τὴν ἐξασφάλισιν καὶ τὴν προστασίαν τὴν δικαιωμάτων κ.τ.λ. (βλ. καὶ λ. **δίκαιον**, ἀστικὸν *δίκαιον*).

Δ. Φ ΠΑΠΑΜΗΤΡΟΣ

— γενικὴ ***διοίκησις, γενικὸς διοικητής***· βλ. διοίκησις, διοικητής.

— γενικὴ ***συνέλευσις***· βλ. ἑταιρεία ἀνώνυμος.

— Γενικὸν ***λογιστήριον***· βλ. Λογιστήριον *Γενικόν*.

— γενικὸς ***γραμματεύς***· βλ. γραμματεύς.

γενικότης, *—ητος* (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τι γενικόν: «ἡ γενικότης τῶν συμφερόντων»· || γενικὸς χαρακτηρισμός, ἀναφερόμενος περὶ πολλὰ καὶ ἀόριστα, ὅθεν ἀοριστία, ἀσάφεια: «ὁμιλεῖ μὲ γενικότητας πρὸς ἐξαπάτησιν τῶν πολλῶν».

— *[Φιλοσ.]* Ἡ ἰδιότης τοῦ γενικοῦ κατὰ τὰς διαφόρους σημασίας τῆς λέξεως. Ἡ λέξις χρησιμοποιεῖται ἐπίσης ὑπὸ συγκεκριμένην ἔννοιαν καὶ μετὰ μειωτικῆς προθέσεως πρὸς δήλωσιν ἐκγενικεύσεων αὐθαιρέτων. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἀπαντᾷ ἰδίᾳ εἰς τὸν πληθυντικόν: αἱ *γενικότητες*. Α. Δ.

Γενὶ-παζὰρ *[Γεωγρ.]*· Νόβι-παζάρ.

Γένις (Jenisch καὶ Ienisch). Γερμανὸς σοφὸς (1762—1804). Διεκρίθη συγχρόνως ὡς ποιητής, λογοτέχνης, ἱεροκῆρυξ, φιλόλογος καὶ φιλόσοφος. Συνέγραψε μεγάλην σειρὰν ἔργων ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας, τῆς μεταφυσικῆς καὶ τῆς γενικῆς ἱστορίας. Ὡς φιλόσοφος προσεπάθησε νὰ διαφυλάξῃ τὴν θρησκείαν ἀπὸ τῶν ἐπιθέσεων τῶν ὑλιστῶν καὶ τῶν ἰδεολόγων φιλοσόφων. Ἐκ τῶν συγγραφῶν αὐτοῦ κυριώτεραι εἶναι αἱ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Διαπαιδαγώγησις τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐξέλιξις τοῦ πνεύματος αὐτοῦ», (Βερολῖνον καὶ Λιμπάου, 1789) «Ἡ βάσις καὶ ἡ ἀξία τῶν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μεταφυσικῆς, τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς αἰσθητικῆς ἀνακαλύψεων τοῦ Καντίου», (Βερολῖνον 1796), «Δύο μελέται περὶ τῆς μεταφυσικῆς τῶν ἠθῶν τοῦ Καντίου» (ἐν τῷ Deutsches Museum τοῦ ἔτους 1788), «Ἡ πρόοδος τῆς ἀνθρωπότητος διὰ τῶν αἰώνων, ἱστορικὴ ἐπισκόπησις» (2 τ. 1800), «Ἡ θρησκεία εἶναι ἀπαραίτητος;» (1797), «Κριτικὴ συστήματος θρησκείας καὶ ἠθικῆς ἑδραζομένου ἐπὶ τῆς ἰδεολογικῆς φιλοσοφίας» (Λειψία, 1804). Ἐξ ἄλλου μετέφρασεν εἰς τὴν γερμανικὴν καὶ ἐσχολίασε τὰ «Ἠθικὰ» τοῦ Ἀριστοτέλους. Α. Δ.

Γενισαία *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς ἐπαρχίας Ξάνθης τοῦ νομοῦ Ροδόπης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 1795. Κεῖται ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Ξάνθης, ἔχει κλῖμα μᾶλλον ἀνθυγιεινὸν ὡς ἐκ τῶν πέριξ ἑλῶν, ὑδρεύεται δ' ἐκ πηγαίων ὑδάτων μεταφερομένων ἐκ δύο πλησίον πηγῶν, ὧν ἡ μία παλαιοτάτη καλεῖται *Παπὰς Μπινιαρί*. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ οἱ συνοικισμοὶ *Βαφεϊκα* (κάτ. 303), *Ἰμπραὴμ-βὲη τσιφλὶκ* (κάτ. 10), *Καρρότα* (κάτ. 89), *Κουτσὸν* (κάτ. 301), *Οἰάκιον* (κάτ. 36), *Πλαστήρια* (κάτ. 338), *Πόρτο-λάγο* (κάτ. 196), *Ποταμιὰ* (κάτ. 199) καὶ *Φερετζιλὲρ* (κάτ. 23). Ἡ περιφέρεια τῆς κοινότητος σπείρεται ὑπὸ δημητριακῶν, καλλιεργουμένου ἐν αὐτῇ καὶ τοῦ καπνοῦ, οὗτινος ἐξάγονται περὶ τὰς 70,000 ὀκ. ἐτησίως. Ἐπίνειον τῆς κοινότητος εἶναι ὁ λιμὴν Πόρτο-λαγὸ (βλ. λ.).

Ἡ Γενισαία εἶναι πόλισμα παλαιόν, χρονολογουμένης τῆς κτίσεώς του ἀπὸ τοῦ μεσαίωνος. Πρὸ τῆς κατασκευῆς τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κομοτηνῆς-Ξάνθης ἦτο τὸ μεγαλύτερον ἐξαγωγικὸν κέντρον καπνοῦ τῆς περιφερείας, καθόσον ἐγειτνίαζε πρὸς τὸν λιμένα τοῦ Πόρτο-λαγοῦ. Ὑπέστη παντελῆ καταστροφὴν κατὰ τὴν περίοδον τῆς βουλγαρικῆς κατοχῆς. Ἐπὶ τουρκοκρατίας ἐκαλεῖτο *Γενιτζὲ* κατ' ἀντίθετον πρὸς τὴν Ξάνθην, ἥτις ἐκαλεῖτο *Ἐσκιτζέ*. Ἡ Γενισαία μετὰ τῆς Ξάνθης συγκοινωνεῖ δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ (χλμτρ. 11). Δ. Ε. Μ.

Γενίσαρλης, ***Σπυρίδων***. Στρατιωτικὸς γεννηθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1810. Κατελθὼν εἰς Ἑλλάδα περὶ τὸ τέλος τῆς ἐπαναστάσεως εἰσῆλθεν εἰς τὴν τότε συσταθεῖσαν Στρατ. Σχολὴν τῶν Εὐελπίδων, ἐξ ἧς ἐξῆλθε τὴν 6 Ἀπριλίου 1829 ὡς ἀνθυπασπιστὴς τοῦ πεζικοῦ. Τῷ 1862 προήχθη εἰς ἀντισυνταγματάρχην. Ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς κρητικῆς ἐπαναστάσεως 1866—1869 σχηματίσας ἐθελοντικὸν σῶμα καὶ διοργανώσας αὐτὸ εἰς τάγμα ἐκ 5 λόχων, διοικουμένων ὑπὸ ἀξιωματικῶν, τὸ ὁποῖον ὠνόμασε «*Τάγμα τοῦ Πλούτωνος*», κατῆλθεν εἰς τὸν ἀγῶνα ἀποβιβασθεὶς εἰς Κίσαμον τὴν 27 Νοεμβρίου 1866. Συμμετέσχεν εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις Κυδωνίας-Σελίνου κατὰ τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ (Δεκ. 1866), ἐπαρχίας Μυλοποτάμου κατὰ Ρεσὶτ πασᾶ (Ἰανουάριος 1867), ἐπαρχίας Ἀμαρίου (Φεβρ. 1867), ἐπαρχίας Ρεθύμνης κατὰ Χασᾶν πασᾶ (Μάρτ. 1867) καὶ Λασιθίου κατὰ Ὀμὲρ πασᾶ (Μάϊος-Ἰούνιος 1867). Διεκρίθη πανταχοῦ διὰ τὴν τόλμην καὶ πολεμικὴν αὐτοῦ ἐμπειρίαν. Φθίνοντος τοῦ 1867 ἐπανῆλθεν εἰς Ἑλλάδα. Ἀπεστρατεύθη τῇ 22 Μαρτίου 1878 προαχθεὶς εἰς συνταγματάρχην. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὴν 6 Ἰουλίου 1881. Ν. ΚΑΛΟΜΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Γενισέης (Ienisei, Ienissei, Yenisei) *[Γεωγρ.]*· βλ. Ἰενισέης.

Γενὶ-σεχὶρ (=Νέα πόλις). Παλαιὸν τουρκικὸν ὄνομα τῆς Λαρίσης ἐπὶ τουρκοκρατίας, πληρέστερον *Γενὶ σεχὶρ-Φενερὶ* ἐκ τῆς παρὰ τὴν Λάρισαν κώμης Φανάριον.

Ὁλόκληρος ὁ σημερινὸς νομὸς Λαρίσης ἐλέγετο *Γενὶ-σεχὶρ-ἐγιαλετῆ*, ἀποτελῶν ἐπὶ τῶν τελευταίων χρόνων τῆς τουρκοκρατίας διοίκησιν (σαντζάκιον ἢ μουτεσαρριφλίκιον) διῃρημένην εἰς τὰς ἑξῆς ὑποδιοικήσεις (καζάδες): 1) *Γενὶ-σεχὶρ* (Λαρίσης), 2) *Τυρνάβου*, 3) *Γόλος* (Βόλου), 4) *Ἑρμιὲ* (Ἁλμυροῦ), 5) *Ντούμεκε* (Δομοκοῦ) καὶ *Τσαϊάλτζα* (Φαρσάλων) καὶ 6) *Ἀγυιᾶς*. Τῶν τουρκικῶν τούτων ὀνομάτων ἐγένετο ὑπὸ τῶν Τούρκων χρῆσις εἰς τὸν τουρκικὸν τύπον καὶ εἰς τὴν ἐπίσημον γλῶσσαν των κατὰ τὴν κατάληψιν τῆς Θεσσαλίας τῷ 1897—1898. Ν. Μ.

— **Γενὶ-Σεχὶρ** *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τουρκίας ἐν τῇ Βιθυνίᾳ, ἕδρα τῆς ὁμωνύμου ὑποδιοικήσεως, κειμένη εἰς πεδιάδα ἐν τῇ διοικήσει (σήμερον βιλαγετίῳ) Ἐρτογροὺλ τῆς τέως γενικῆς διοικήσεως Προύσης, εἰς ἀπόστασιν 45 χιλιομέτρων Α τῆς Προύσης καὶ 35 χμ. ΒΔ. τοῦ Μπιλετζίκ. Εἶχεν ἄλλοτε περὶ τοὺς 5000 κατοίκους, ἐκ τῶν ὁποίων 2000 περίπου ἦσαν Ἕλληνες (ὀρθόδοξοι), προσφυγόντες εἰς Ἑλλάδα τῷ 1923 συνεπείᾳ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν.

Τὸ Γενὶ-σεχὶρ συνδέεται ἱστορικῶς μὲ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς τουρκικῆς εἰσβολῆς, διότι ἐκεῖ ἤδρευσεν ἐπί τινα χρόνον ὁ ἱδρυτὴς τοῦ τουρκικοῦ κράτους τῶν Ὀσμανιδῶν σουλτᾶνος Ὀσμὰν-γαζῆ. Ἴχνη ἐρειπίων τοῦ ἀνακτόρου του καὶ ἀρχαίων λουτρῶν σῴζονται μέχρι σήμερον. Εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Γενὶ-σεχὶρ ἐνίκησε κατὰ πρῶτον τῷ 1481 ὁ σουλτᾶνος Βαγιαζὶτ ὁ Β' τὸν ἀδελφόν του Δζὲμ ἢ Δζιτζίμ, ὅστις διεξεδίκει τὸν θρόνον.

Ἡ ὑποδιοίκησις (καζᾶς) Γενὴ-σεχὶρ κατέχει τὸ ΝΔ μέρος τοῦ νομοῦ Ἐρτογρούλ, ἐκτεινομένη καὶ ἐπὶ μέρους τῆς Ν. ὄχθης τῆς λίμνης τῆς Νικαίας, περιλαμβάνει δὲ τὸν δῆμον (ναχιὲ) Νικαίας (Ἰζνὶκ) καὶ 85 χωρία καὶ εἶχεν ἄλλοτε 58202 κατοίκους, ἐκ τῶν ὁποίων 11,948 (κατὰ τὰς ἐπισήμους τουρκικὰς στατιστικὰς) ἦσαν Ἕλληνες, φυγόντες ὅλοι τῷ 1923 εἰς Ἑλλάδα, καὶ 3470 Ἀρμένιοι. Οἱ Ἕλληνες διετήρουν 37 σχολάς, ἐκ τῶν ὁποίων ἓν ἡμιγυμνάσιον, οἱ δὲ Ἀρμένιοι 3 σχολεῖα. Μέρος τῶν ἀνατολικῶν συνόρων τῆς ὑποδιοικήσεως ἀποτελεῖ ὁ Σαγγάριος, ῥέων ἐνταῦθα ἐκ Ν. πρὸς Β. πρὸς τὸν Εὔξεινον καὶ εἰσδεχόμενος παραπόταμον διερχόμενον διὰ τῆς πόλεως. Ἡ πεδιὰς τοῦ Γενὶ Σεχὶρ εἶναι λίαν εὔφορος, παράγουσα δημητριακά, λαχανικὰ καὶ καπνὰ καλῆς ποιότητος. Πολλοὶ τῶν κατοίκων ἐπιδίδονται καὶ εἰς τὴν κτηνοτροφίαν. Ν. Μ.

— **Γενὶ-σεχὶρ** *[Γεωγρ.]*. Ὄνομα πολλῶν μικρῶν πολιχνῶν καὶ κωμῶν ἐν Τουρκίᾳ, ὧν σπουδαιοτέρα εἶναι ἡ ἐν τῷ νομῷ Μπίγας (Πηγῶν) παρὰ τὰ ἐρείπια τῆς Τροίας, εἰς ἀπόστασιν 34 χιλιομέτρων ΝΑ. τῆς πόλεως τῶν Δαρδανελλίων. Ν.Μ.

Γενισλὲρ *[Γεωγρ.]*. Μικροσυνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ἁλμυροῦ τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ Λαρίσης. Κάτ. (1928) 18.

γενίστη (ἡ) (Genista) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενειας τῶν *ἐλλοβοκάρπων*. Εἶναι θάμνοι ἰθαγενεῖς τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καὶ τῶν βορείων χωρῶν τῆς Ἀφρικῆς. Γνωστὰ 70 περίπου εἴδη, ὧν πλεῖστα καλλιεργούμενα πρὸς κόσμον. Κυριώτερα εἴδη εἶναι τὰ ἑξῆς: *Γενίστη ἡ ἀκανθόκλαδος* (Genista acanthoclada), κοινὸν φυτὸν παρ' ἡμῖν γνωστὸν ὑπὸ τὰ ὀνόματα: *ἀχινοπόδα, ἀφάνα, ξυλαφάνα*. Τὸ εἶδος τοῦτο εἶναι καταλληλότατον ὡς καύσιμος ὕλη. *Γενίστη ἡ μήλιος* (Genista melia), σπανίως ἀπαντῶσα παρ' ἡμῖν καὶ γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα *ἀφάνα*. *Γενίστη ἡ βαφικὴ* (Genista tinctoria), καλλιεργουμένη διὰ τὰ ἐνέχοντα κίτρινην βαφικὴν οὐσίαν φύλλα καὶ ἄνθη της. *Γενίστη ἡ μονόσπερμος* (Genista monosperma), ἰθαγενὴς θάμνος τῆς Ἱσπανίας. Δ. Ν. Π.

Γενιτζὲ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ξάνθης ἤδη καλούμενον Γενισαία (βλ. λ.).

— Γενιτζὲ ἢ ***Γενιτζὲ-Βαρδὰρ*** *[Γεωγρ.]*· τουρκικὸν ὄνομα τῶν Γιανιτσῶν (βλ. λ.).

— Γενιτζὲ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ὑποδιοικήσεως Σαράντα Ἐκκλησιῶν τοῦ ὁμωνύμου ἐν τῇ Ἀν. Θράκῃ νομοῦ, μετονομασθὲν ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς εἰς *Πολυκάρπη*. Κάτ. 122.

— Γενιτζὲ-*πασᾶ* *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ὑποδιοικήσεως Μακρᾶς Γεφύρας (Οὐζοὺν-κιοπροῦ) ἐν τῇ Ἀν. Θράκῃ. Ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς μετωνομάσθη *Κριθία* καὶ ἠρίθμει 219 κατοίκους.

— Γενιτζὲ-*τσιφλὶκ* *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τουρκικὸν τῆς ὑποδιοικήσεως Κισσάνης τοῦ νομοῦ Καλλιπόλεως ἐν τῇ Ἀν. Θράκῃ. Ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς μετωνομάσθη ***Παρασκευᾶς*** καὶ ἠρίθμει 136 κατοίκους (1920). Α. Θ. ΣΑΜ.

Γενιτσὰ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Γιαννιτσά.

Γενίτσαρη *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Ψαράδες.

Γενίτσαρης. —1) ***Κωνσταντῖνος***. Ἀγωνιστὴς ἐξ Αἰγίνης. Ἐπολέμησεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐτραυματίσθη εἰς τὸν Ἀνάλατον καὶ ἐφονεύθη εἰς Κρήτην τῷ 1829. —2) ***Νικόλαος***, πατὴρ τοῦ προηγουμένου, ἔμπορος ἐν Ἀθήναις. Ἀναφέρεται ὡς ναυπηγὸς πλοιαρίων ἐν Σοφικῷ κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Γ. Δ. Κ.

γενίτσαροι (οἱ) (*γενὶ-τσαρὶ*=νέος στρατός). Στρατιωτικὸν σῶμα ἱδρυθὲν τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Ὀρχὰν (1327—1360) κατὰ πρότασιν τοῦ συμβούλου αὐτοῦ Καρᾶ-Χαλὴλ Τσανταρλῆ, ἵνα ἀντικαταστήσῃ τὰ ἀπείθαρχα σώματα τῶν *γιαγιᾶ* ἢ *πιαντέ*. Ὁ Λαόνικος Χαλκοκονδύλης, γράψας ὀλίγον μετὰ τὴν ἅλωσιν (1453), ὀνομάζει τοὺς γενιτσάρους «*νεήλυδας*», ὁ δὲ σύγχρονος αὐτοῦ Φραντζῆς «*ἰαννιτσάρους*». Ἐν ἀρχῇ εἰς τὰ ἐπίλεκτα ἐκεῖνα σώματα κατετάσσοντο μόνον χριστιανόπαιδες ἐξισλαμιζόμενοι, οἵτινες ἐλαμβάνοντο ἐκ τῶν αἰχμαλώτων, ἀπὸ δὲ τῆς βασιλείας τοῦ Μουρὰτ Α' (1360—1383) διὰ τοῦ *παιδομαζώματος*, δηλαδὴ διὰ τῆς βιαίας ἁρπαγῆς τῶν ἀρρένων παίδων ἐκ τῶν οἰκογενειῶν τῶν Χριστιανῶν ὑπηκόων (ραγιάδων) τῶν εὐρωπαϊκῶν μόνον ἐπαρχιῶν. Ἀλλὰ κυρίως τὸ παιδομάζωμα τοῦτο ἐσυστηματοποιήθη ὑπὸ τῶν σουλτάνων Σελὶμ Α' (1512—1520) καὶ Σουλεϊμὰν Α' (1520—1566), ἔκτοτε δὲ ἐνηργεῖτο κατὰ πενταετίαν καὶ εἶτα κατὰ διετίαν, ἐνίοτε δὲ καὶ κατ' ἔτος, ἀναλόγως τῶν στρατιωτικῶν ἀναγκῶν ἐπὶ τῇ βάσει τακτικῶν ληξιαρχικῶν καταλόγων συντασσομένων ὑπὸ τῶν δημογερόντων τῶν χριστιανικῶν κοινοτήτων, πλὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Ρόδου, αἵτινες ἦσαν ἀπηλλαγμέναι τοῦ σκληροῦ τούτου φόρου.

Ὁσάκις διετάσσετο παιδομάζωμα, γενίτσαροι βαθμοῦχοι, οἱ λεγόμενοι *τουρνατζήμπασοι*, μεταβαίνοντες εἰς τὰς χριστιανικὰς κοινότητας ἐλάμβανον παρὰ τοῦ δημογέροντος τὸν κατάλογον τῶν παίδων, τοὺς ὁποίους εἶτα παρουσίαζον οἱ γονεῖς αὐτῶν πρὸς ἐπιθεώρησιν. Ἐκ τῶν παρουσιαζομένων παίδων ἑκάστου τόπου ἐλαμβάνετο κατ' ἀρχὰς τὸ $^1/_5$ μόνον, μεταγενεστέρως ὅμως πλείονες, πάντοτε δὲ οἱ κάλλιστοι καὶ οἱ εὐρωστότατοι. Οἱ οὕτω λαμβανόμενοι χριστιανόπαιδες, καθὼς καὶ τὸ $^1/_5$ τῶν ἑκάστοτε αἰχμαλωτιζομένων παίδων, ἡλικίας 6—15 ἐτῶν, ἐξισλαμίζοντο, καὶ οἱ μὲν ὡραιότεροι καὶ εὐφυέστεροι ἐξ αὐτῶν ἐδίδοντο εἰς τὴν σουλτανικὴν αὐλήν, ὅπου βαθμηδὸν πολλοὶ ἐξ αὐτῶν προήγοντο εἰς τὰ ἀνώτατα τοῦ κράτους ἀξιώματα, οἱ δὲ λοιποὶ προωρίζοντο διὰ τὸν στρατὸν καὶ τὸν στόλον, εἰς ὃν ἀπετέλουν τὴν τάξιν τῶν *ἀτζαμὶ-ὀγλάν*. Οὗτοι διητῶντο μέχρις οὗ φθάσωσιν εἰς ἡλικίαν τοῦ φέρειν ὅπλον, εἰς εἰδικοὺς στρατῶνας, ἔνθα ἐδιδάσκοντο τὸν Ἰσλαμισμόν, ἠσκοῦντο εἰς πᾶσαν στέρησιν καὶ σκληραγωγίαν καὶ πρὸ παντὸς εἰς πειθαρχίαν αὐστηρὰν καὶ ἄκαμπτον.

Digitized by Google

Οἱ ὑποψήφιοι οὗτοι γενίτσαροι διετέλουν ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην διεύθυνσιν τοῦ *ἀγᾶ*, δηλαδὴ τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ, τῶν γενιτσάρων, ὅστις ἐπέβλεπε τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν δίαιταν καὶ τὴν ἀνατροφὴν ἐν γένει αὐτῶν διὰ τοῦ διοικητοῦ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει γενιτσάρων, τοῦ λεγομένου *Ἰσταμποὺλ·ἀγασί*, ὅστις ἦτο ὁ ἄμεσος τῶν ἀτζαμὶ-ὀγλὰν διοικητής. Ὁ ἀριθμὸς τῶν *ὀρτάδων*, τῶν μαθητευομένων, ἐποίκιλλε κατὰ διαφόρους ἐποχάς. Οἱ ἀτζαμὶ·ὀγλὰν ἐνηλικιούμενοι, ἐκπαιδευόμενοι καὶ ἐξισλαμιζόμενοι, κατετάσσοντο εἰς τοὺς ὀρτάδες τῶν γενιτσάρων. Ἡ κατάταξις αὕτη ἐγίνετο διὰ τοῦ *μπᾶς τσαούς*, διοικητοῦ τοῦ 5 ὀρτᾶ, ὅστις περιεβάλλετο ὑπὸ στρατολογικῶν καθηκόντων δι' ὁλόκληρον τὸ σῶμα τῶν γενιτσάρων. Ἡ τελετὴ τῆς ἀποδοχῆς εἰς τοὺς ὀρτάδες τῶν γενιτσάρων συνίστατο εἰς ἓν ράπισμα καὶ εἰς τὸ τράβηγμα τοῦ ὠτὸς τῶν νεοκατατασσομένων ὑπὸ τοῦ μπᾶς·τσαούς, καὶ τοῦτο εἰς ἔνδειξιν ὑποταγῆς τοῦ γενιτσάρου πρὸς τοὺς ἀνωτέρους του. Οἱ γενίτσαροι ἀπεξενοῦντο τελείως ἀπὸ τῆς οἰκογενείας των, ἰδίαν δ' οἰκογένειαν δὲν ἠδύναντο νὰ δημιουργήσωσι διότι ὁ γάμος ἦτο αὐστηρῶς ἀπηγορευμένος εἰς αὐτούς, καθὼς καὶ ἡ ἐκμάθησις οἱασδήποτε τέχνης· ὡς μόνον οἶκον εἶχον τὸν στρατῶνα, μόνον ἐπάγγελμα τὸ τῶν ὅπλων, συγγενεῖς τοὺς γενιτσάρους συστρατιώτας των καὶ προστάτας τοὺς ἐν τῇ ἱεραρχίᾳ τοῦ τάγματός των βαθμούχους, ὑπὲρ πάντας δὲ πατέρα καὶ τροφοδότην τὸν σουλτᾶνον, οὗτινος καυχώμενοι ἐκαλοῦντο εὐπειθῆ καὶ πιστὰ τέκνα. Αἱ θεμελιώδεις ἀρχαὶ ὑφ' ὧν διείπετο τὸ σῶμα τῶν γενιτσάρων ἦσαν: Ἀπόλυτος πειθαρχία καὶ ὑποταγὴ εἰς τοὺς ἀνωτέρους, ἀπόλυτος σύμπνοια, ἀποχὴ ἀπὸ πάσης πολυτελείας καὶ κενοδοξίας, ἁπλότης, πιστὴ συμμόρφωσις εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ εὐλαβοῦς Μουσουλμάνου, στρατολογία αὐτῶν ἐκ μόνων τῶν παίδων τῶν προερχομένων ἐκ τοῦ παιδομαζώματος καὶ ἐκ τῶν αἰχμαλωτιζομένων χριστιανοπαίδων, προβιβασμοὶ κατ' ἀρχαιότητα πάντοτε, ἐπιβολὴ ποινῶν ὑπὸ μόνων τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ σώματος, ἀποστράτευσις τῶν ἀναπήρων καὶ ἀνικάνων σωματικῶς καὶ περίθαλψιν αὐτῶν, ἀπαγόρευσις τῆς γενειάδος, ὑποχρεωτικὴ διαμονὴ εἰς τοὺς στρατῶνας, ἀπαγόρευσις ἐνασκήσεως οἱουδήποτε ἐπαγγέλματος, εἰδικὴ ὅλως ἐκτέλεσις τῶν εἰς θάνατον καταδικαζομένων· οὕτως ὁ ὑπὸ τοῦ συμβουλίου τῶν ἀνωτάτων ἀξιωματικῶν τῶν γενιτσάρων, τοῦ προεδρευομένου ὑπὸ τοῦ ἀγᾶ, καταδικαζόμενος εἰς θάνατον διεγράφετο προηγουμένως ἐκ τῶν ἐλέγχων τοῦ σώματος καὶ εἶτα ἐθανατοῦτο, οὐχὶ ὅμως ἐνώπιον ἄλλων, ὡς οἱ κοινοὶ ἐγκληματίαι, ἀλλ' ἀπεστέλλετο εἰς τὸ ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου Ρούμελι-Χισσάρ, ἔνθα προσεδένετο εἰς τοὺς πόδας του σφαῖρα τηλεβόλου καὶ ἐρρίπτετο εἰς τὴν θάλασσαν ἐν πλήρει μυστικότητι, μεθ' ὃ ἐρρίπτετο βολὴ τηλεβόλου, ἵνα πάντες οἱ γενίτσαροι πληροφορηθῶσι περὶ τῆς ἐκτελέσεως. Πᾶσαι ὅμως αἱ ἀρχαὶ αὗται δὲν ἐτηρήθησαν μέχρι τέλους.

Ἡ ἐξαιρετικὴ θέσις, ἣν ἐκ τῆς ἀνδρείας καὶ τῆς πειθαρχίας αὐτῶν κατέλαβον τὰ σώματα τῶν γενιτσάρων ἐν τῷ στρατῷ καὶ γενικῶς ἐν τῷ κράτει, ἡ πρὸς αὐτὰ ἐπιδαψιλευομένη εὔνοια τοῦ σουλτάνου καὶ τὰ ἐκ τῶν συχνῶν ἐκστρατειῶν ἀποκομιζόμενα μεγάλα ἐκ τῶν λαφύρων κέρδη ἐξήγειραν τὴν ζηλοτυπίαν τῶν Τούρκων, οἵτινες ἐπιμόνως ἠξίωσαν νὰ γίνωνται καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν δεκτὰ εἰς τὰ ἐκλεκτὰ ἐκεῖνα σώματα· ἀφοῦ δὲ ἐπέτυχον τοῦτο κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα, κατώρθωσαν νὰ κατατάσσωνται εἰς αὐτὰ καὶ ὥριμοι ἄνδρες ἐπὶ καταβολῇ μικροῦ τινος χρηματικοῦ ποσοῦ. Τοιουτοτρόπως ἐντὸς ὀλίγου τὸ μεῖζον μέρος τῶν γενιτσάρων ἦσαν οἱ ἐκ Τούρκων στρατολογούμενοι, εἰς τοὺς ὁποίους καὶ ἐπετράπη νὰ νυμφεύωνται, νὰ ἐργάζωνται εἰς ἴδια ἐπαγγέλματα, νὰ κατοικοῦν κατ' ἰδίαν. Κατόπιν κατετάσσοντο προνομιακῶς εἰς τὰ γενιτσαρικὰ τάγματα καὶ τὰ τέκνα τῶν γενιτσάρων καὶ τέλος, ἀπὸ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ἡ στρατολογία αὐτῶν περιωρίσθη εἰς μόνον τοὺς Τούρκους, καταργηθέντος τοῦ παιδομαζώματος. Ἔκτοτε ἤρχισεν ἡ παρακμὴ καὶ ἡ διαφθορὰ τῶν γενιτσάρων, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἐπεδιώχθη ἡ κατάργησις αὐτῶν.

Ὀργανισμὸς καὶ δύναμις τῶν σωμάτων. Ἐν ἀρχῇ τὸ σῶμα τῶν γενιτσάρων συνίστατο ἐκ χιλίων μόνον ἀνδρῶν καὶ ἀπετέλει τὴν σωματοφυλακὴν τῶν σουλτάνων, βραδύτερον ὅμως ἡ δύναμις αὐτοῦ ηὐξήθη σημαντικῶς, ἀνελθοῦσα ἐπὶ Μουρὰτ Β' (1421—1451) εἰς 13 περίπου χιλιάδας, ἐπὶ Μουρὰτ Γ' (1573—1595) εἰς 48 χιλιάδας, ἐπὶ Μουσταφᾶ Β' (1695—1702) εἰς 70, ἐπὶ Ἀχμὲτ Γ' (1702—1730) εἰς 80, ἐπὶ Σελὶμ Γ' (1789—1807) εἰς 110 καὶ τέλος, τῷ 1826, ὅτε κατηργήθη ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Μαχμοὺτ Β', εἰς 140 χιλιάδας· οἱ γενίτσαροι κατενέμοντο εἰς 229 ὀρτάδες, δηλαδὴ τάγματα, ὧν τὰ 77 ἤδρευον ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἅπαντες οἱ γενίτσαροι ἀπετέλουν ἓν *ὀτζάκ*, δηλαδὴ μίαν οἰκογένειαν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν ἑκάστου ὀρτᾶ ἐποίκιλλε κατὰ καιροὺς μεταξὺ 100—3000. Οἱ ὀρτάδες διετίθεντο διὰ τὴν φρούρησιν τῶν κυριωτέρων ἐπαρχιῶν τοῦ κράτους. Ὅτε οἱ Τοῦρκοι κατέκτησαν τὴν Κρήτην (1669), ὡρίσθησαν διὰ τὴν φρούρησιν τῆς νήσου 31 ὀρτάδες, ὧν 18 παρέμενον εἰς Ἡράκλειον, 8 εἰς Χανιὰ καὶ 5 εἰς Ρέθυμνον. Περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι παραμενόντων ὀρτάδων παρέχει ἡμῖν πληροφορίας τινὰς ὁ συνταγματάρχης Δζεβὰτ-βέης («État Militaire Ottoman» 1882)· οὕτω τῷ 1750 ἔμενον ἐν Θεσσαλονίκῃ 1289 γενίτσαροι, ἐν Λαμίᾳ 344, ἐν Χαλκίδι 984, ἐν Κορίνθῳ 585, ἐν Κορώνῃ 275, ἐν Μεθώνῃ 655, ἐν Χίῳ 994, ἐν Μυτιλήνῃ 937, ἐν Λήμνῳ 253 κλ. Οἱ ἑκάστοτε σουλτᾶνοι, πρὸς ἔνδειξιν τῆς πρὸς τοὺς γενιτσάρους εὐνοίας των καὶ διὰ νὰ κολακεύσωσιν αὐτούς, ἦσαν ἐγγεγραμμένοι εἰς τὴν δύναμιν τοῦ 61ου ὀρτᾶ καὶ ἐλάμβανον τὴν μισθοδοσίαν τοῦ ἁπλοῦ γενιτσάρου, ἥτις ἀνήρχετο εἰς 1—10 ἄσπρα ἡμερησίως (3 μέχρι 30 λεπτῶν). Ὁ διοικητὴς ἑκάστου ὀρτᾶ ἐλέγετο *τζορμπατζῆς* (=ζωμοδότης). Τὸ ἱερώτερον διαμέρισμα τοῦ στρατῶνος ἦτο τὸ μαγειρεῖον. Ἐκεῖ συνήρχοντο εἰς συμβούλιον οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ ὀρτᾶ, ἀπετέλει δὲ ἀπαραβίαστον ἄσυλον. Οἱ μαγειρικοὶ λέβητες, τὰ *καρακαζάν*, ἦσαν σύμβολα ἱερά, ἱερώτερα καὶ σεβαστότερα καὶ αὐτῆς τῆς σημαίας. Ἐπὶ τοῦ λέβητος ὡρκίζετο ἕκαστος τῶν κατατασσομένων ἐν τῷ ὀρτᾷ γενιτσάρων Ἡ ἐπιδιόρθωσις αὐτοῦ ἐξετελεῖτο μετὰ πλείστων τιμητικῶν διατυπώσεων, διὰ τὴν χρησιμοποίησιν δὲ καινουργοῦς τοιούτου ἐτελεῖτο πομπώδης τελετὴ ἀφιερώσεως. Ἡ ἱερότης τοῦ λέβητος ἦτο τοιαύτη, ὥστε ἤρκει νὰ προλάβῃ νὰ ψαύσῃ τις αὐτόν, ἵνα σωθῇ ἐξ οἱασδήποτε ποινῆς. Ἡ μεγίστη τῶν προσβολῶν δι' ἕνα ὀρτᾶν ἦτο ἡ ἐν πολέμῳ ἀπώλεια τῶν λεβήτων του, ἡ δὲ ἀνατροπὴ αὐτῶν ἀπετέλει τὴν ἐσχάτην ἐκδήλωσιν τῆς ὀργῆς καὶ τῆς ἀγανακτήσεως τῶν γενιτσάρων κατὰ τοῦ ἀνωτάτου ἄρχοντος, τοῦ σουλτάνου.

Ἔφεδροι γενίτσαροι. Μετὰ τὴν κατάταξιν καὶ Τούρκων εἰς τὰ γενιτσαρικὰ σώματα, ἤρχισαν βαθμηδὸν νὰ γίνωνται δεκτοὶ εἰς αὐτὰ καὶ ἄνδρες μηδεμίαν ἔχοντες σχέσιν μὲ τὸν στρατῶνα καὶ τὰς ἀσκήσεις, διότι ἐπιτρέπετο εἰς αὐτοὺς νὰ διαβιῶσιν εἰς τὸν τόπον τῆς συνήθους διαμονῆς των καὶ νὰ ἀσκῶσιν ἐλευθέρως τὰ ἑαυτῶν ἐπαγγέλματα, μὲ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ προσέρχωνται εἰς τὸ σῶμά των ἐν περιπτώσει πολέμου ἢ ἐσωτερικῶν ταραχῶν. Ἔναντι τῆς ὑποχρεώσεως ταύτης ἀπελάμβανον πάσης ἀσυδοσίας, αὐτοί τε καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν, ἅτινα ἐθεωροῦντο ὡσαύτως γενίτσαροι. Τοιουτοτρόπως ἀπετελέσθη μία πολυάριθμος τάξις ἐφέδρων, οὕτως εἰπεῖν, γενιτσάρων, οἵτινες ηὔξησαν μὲν σημαντικῶς τὴν δύναμιν τῶν ὀρτάδων, ἀλλὰ συγχρόνως ἐπηρέασαν ὀλεθρίως τὸ ποιὸν τοῦ σώματος, ἐκλόνισαν ἐκ βάθρων τὴν πειθαρχίαν του καὶ ἐν τέλει συνετέλεσαν οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν διαφθορὰν αὐτοῦ καὶ τὴν κατάργησίν του. Ἡ τάξις αὕτη τῶν γενιτσάρων ἀπετέλεσε συνάμα τὴν μάστιγα τῶν Χριστιανῶν ὑπηκόων καὶ ὑπῆρξε τὸ φοβερώτερον στοιχεῖον τῆς κοινωνικῆς ἀπειθαρχίας, ἀρνούμενον νὰ ὑποταχθῇ εἰς τοὺς νόμους καὶ τὰς διαταγὰς τῶν ὀργάνων τῆς κυβερνήσεως. Ἐν Κρήτῃ ἰδίως οἱ γενίτσαροι οὗτοι ἐξετραχηλίζοντο διαρκῶς εἰς τοσαύτας ἔναντι τῶν Χριστιανῶν καὶ εἰς τοσαύτην ἔναντι τῶν σουλτανικῶν ἀρχῶν ἀνυποταξίαν, ὥστε ὠνομάσθησαν *ξεκουκούλωτοι*. Οἱ ὑπὸ τῶν σουλτάνων ἀποστελλόμενοι εἰς τὴν νῆσον πασᾶδες ἦσαν ἐντελῶς ἀνίσχυροι νὰ ἐπιβληθῶσιν εἰς αὐτούς, ὅστις δὲ ἀπεπειράθη νὰ θέσῃ χεῖρα ἐπ' αὐτῶν ἐξεδιώχθη ἢ ἐφονεύθη. Ἅπαντες οἱ Μουσουλμᾶνοι τῆς Κρήτης ἦσαν ἐγγεγραμμένοι εἰς τοὺς ἐν τῇ νήσῳ ὀρτάδες τῶν γενιτσάρων, ἐξ οὗ καὶ διεκρίθησαν πάντοτε οἱ Τουρκοκρῆτες, μεταξὺ ὅλων τῶν λοιπῶν Τούρκων, διὰ τὸ ἀνυπότακτον αὐτῶν καὶ τὴν θηριωδίαν των.

Κατάργησις τοῦ σώματος. Ἐφ' ὅσον τὸ σῶμα τῶν γενιτσάρων ἐστρατολογεῖτο ἐκ χριστιανοπαίδων μόνον, διεκρίνετο διὰ τὴν αὐστηρὰν αὐτοῦ πειθαρχίαν καὶ τὴν τυφλὴν πρὸς τοὺς σουλτάνους ἀφοσίωσιν. Ἀφ' ἧς ὅμως ἤρχισεν ἡ κατάταξις καὶ Τούρκων, καὶ κυρίως ἀφ' ἧς ἀπετελέσθη ἐκ Τούρκων μόνον, μετεβλήθη ριζικῶς τὸ ποιὸν τοῦ σώματος. Οἱ γενίτσαροι ἔπαυσαν ἔκτοτε νὰ εἶναι ξένοι πρὸς τὸ περιβάλλον ἐν τῷ ὁποίῳ ἔζων, διότι εἶχον ἤδη οἰκογενείας καὶ συγγενεῖς, τῶν ὁποίων τὰ συμφέροντα καὶ τὰ αἰσθήματα ἐπηρέαζον ἐμμέσως καὶ τῶν γενιτσαρικῶν ὀρτάδων τοὺς ἄνδρας. Ἕκαστος ἐξ αὐτῶν ἐπροστάτευεν ὡρισμένον τοῦ κράτους βαθμοῦχον, ἢ ἐπροστατεύετο ὑπ' αὐτοῦ, ἐκ τῆς ἀλληλεγγύης δὲ ταύτης προέκυψεν ἡ ἄμεσος ἀνάμιξις τῶν γενιτσάρων εἰς τὰ παρασκήνια τῆς πολιτικῆς τῶν σουλτανικῶν παλατίων. Ἐκ τούτου ἐχαλαρώθη ἡ πειθαρχία αὐτῶν καὶ ἐξηχρειώθησαν μέχρι τοῦ σημείου νὰ γίνωνται ὄργανα τῶν διαφόρων πολιτικῶν καί, ὡς ἄλλοι πραιτωριανοὶ καὶ στρελίτσαι, νὰ ἐκθρονίζωσι καὶ φονεύωσι τοὺς σουλτάνους. Τῷ 1789 ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ θρόνου ὁ σουλτᾶνος Σελὶμ Γ', ὅστις ἀπεπειράθη νὰ ὀργανώσῃ τὸν στρατόν του ἐπὶ τὸ εὐρωπαϊκώτερον, ἵνα δι' αὐτοῦ ἀντικαταστήσῃ τοὺς γενιτσάρους. Τότε οὗτοι ἐξεγερθέντες (17 Μαρτίου 1807) καθῄρεσαν, ἐφυλάκισαν καὶ εἶτα ἐφόνευσαν τὸν Σελίμ. Ὁ σουλτᾶνος Μαχμοὺτ (1808—1839) θελήσας νὰ συνεχίσῃ τὸ μεταρρυθμιστικὸν ἔργον τοῦ Σελίμ, ἀπεπειράθη καὶ αὐτὸς νὰ ὀργανώσῃ τακτικὸν στρατόν, ἀλλὰ καὶ τότε οἱ γενίτσαροι ἐστασίασαν (2 Νοεμβρίου 1808) καὶ μετὰ φοβερὰν αἱματοχυσίαν ἐξηνάγκασαν τὸν Μαχμοὺτ νὰ παραιτηθῇ προσωρινῶς τοῦ σκοποῦ του. Ἡ καταδειχθεῖσα κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 ὑπεροχὴ τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ τῆς Αἰγύπτου ἔπεισε τὸν Μαχμοὺτ περὶ τῆς ἀπολύτου ἀνάγκης τῆς ὀργανώσεως παρομοίου στρατοῦ καὶ ὑπὸ τῆς Τουρκίας. Πρὸς τοῦτο μετεκαλέσατο Εὐρωπαίους ἀξιωματικούς, Γάλλους ἰδίᾳ, οἵτινες ἐπιληφθέντες τοῦ ἔργου των ἵδρυσαν κέντρα ἐκπαιδεύσεως, εἰς τὰ ὁποῖα ὑπεχρεώθησαν καὶ οἱ γενιτσαρικοὶ ὀρτάδες νὰ ἀποστέλλωσιν ἐκ περιτροπῆς τμήματά τινα πρὸς ἐκμάθησιν τῶν νέων ἀσκήσεων.

Οἱ γενίτσαροι μετὰ δυσφορίας ὑπεβάλλοντο εἰς

Τύποι καὶ στολαὶ γενιτσάρων.

[Ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιά: 1=Θωρακοφόρος. 2=Τζιβελέκ, ἤτοι νεαρὸς μαθητευόμενος ἀπεσπασμένος παρὰ τάγματι γενιτσάρων ὡς βοηθὸς μαγείρου Ἐπὶ τοῦ προσώπου φέρει θυσανωτὴν καλύπτραν, ἐπέχουσαν θέσιν τοῦ γιασμακιοῦ τῶν μουσουλμανίδων, ἵνα μὴ προκαλῇ τὰ βλέμματα κατὰ τὴν εἰς τὴν πόλιν ἔξοδον αὐτοῦ. 3=Γενίτσαρος χαιρετῶν. 4=Γενίτσαρος φέρων τὸ ἐκ πιλήματος, κετσέ, κάλυμμα. 5=Ἀτζαμὶ-ὀγλάν, ἤτοι ἐξισλαμισθεὶς χριστιανόπαις, μαθητευόμενος εἰς τὰ προοδευτικὰ σώματα τῶν γενιτσάρων. 6=Γενίτσαρος σολάκ, ἤτοι ἀριστερόχειρ.

[Ἀπὸ τὸ λεύκωμα τῶν Γενιτσάρων τοῦ Ἀχμὲτ Δζεβάτ.]

Digitized by Google

αὐτάς, ἀφορμὴν δὲ μόνον ἐπεζήτουν ἵνα ἐκδηλώσωσι τὴν ἀγανάκτησίν των. Τὴν 14 Ἰουνίου 1826 ἐνηργεῖτο ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλη στρατιωτικὴ ἐπιθεώρησις, εἰς ἣν συμμετέσχον καὶ οἱ ὀρτάδες τῶν γενιτσάρων. Ἀποκαμόντες οὗτοι ἐκ τῆς ὀρθοστασίας καὶ τῶν διαφόρων ἑλιγμῶν καὶ ἀηδιάσαντες ἐκ τῶν εὐρωπαϊκῶν νεωτερισμῶν, ἀπῆλθον θορυβωδῶς ἐκ τοῦ πεδίου τῆς ἐπιθεωρήσεως καὶ διασκορπισθέντες εἰς τὰς συνοικίας ἤρχισαν νὰ διαρπάζωσι καὶ νὰ πυρπολῶσιν αὐτάς, τὴν δ' ἐπαύριον συγκεντρωθέντες εἰς τὸ Ἂτ-μεϊντὰν (τὸν βυζαντινὸν Ἱππόδρομον), ἀνέτρεψαν τοὺς λέβητάς των καὶ ἀπῄτησαν παρὰ τοῦ σουλτάνου τὴν κεφαλὴν τῶν ἀνωτέρων τοῦ κράτους λειτουργῶν, ὡς ὑπαιτίων τῆς ὑπαγωγῆς καὶ αὐτῶν εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ στρατιωτικὰ συστήματα. Ἀλλ' ὁ Μαχμοὺτ εἶχε λάβει ἤδη τὴν ἀπόφασιν νὰ ἀπαλλαγῇ διὰ παντὸς τῶν ἀγρίων ἐκείνων στιφῶν, εἰς ἀπάντησιν δὲ τῶν ἀξιώσεών των ἀνεπέτασε τὴν ἱερὰν σημαίαν, τὸ *σαντζὰκ-σερίφ*, ἐπὶ τοῦ τεμένους τοῦ σουλτάνου Ἀχμέτ. Ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ ἱεροῦ συμβόλου τοῦ Ἰσλάμ, ὁ τουρκικὸς ὄχλος τῆς πρωτευούσης λαβὼν τὰ ὅπλα ἔδραμεν εἰς βοήθειαν τοῦ σουλτάνου, ὁ δὲ γενικὸς ἀρχηγὸς τῶν γενιτσάρων μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν πιστῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν λοιπῶν στρατευμάτων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, περιεκύκλωσαν τοὺς στασιαστάς, ὧν ἄλλους μὲν κατέσφαξαν ἐντὸς τοῦ Ἱπποδρόμου καὶ τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως, ἄλλους δ' ἔκαυσαν ἐντὸς τῶν στρατώνων των. Ὀκτακισχίλιοι γενίτσαροι ἀπωλέσθησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὴν στάσιν ἐκείνην, πλείονες δ' ἴσως αὐτῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ὅπου αἱ αὐταὶ σκηναὶ ἐπηκολούθησαν, ἀπολήξασαι πανταχοῦ εἰς τὴν παντελῆ ἐξολόθρευσιν αὐτῶν. Τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν στάσιν, σουλτανικὸν διάταγμα διέτασσε τὴν ὁριστικὴν κατάργησιν τῶν γενιτσαρικῶν ὀρτάδων, ἀνεθεμάτιζε τοὺς στασιαστὰς καὶ διώριζεν εἰδικὴν ἐπιτροπήν, ἵνα ἐκδικάσῃ τοὺς ἐπιζήσαντας ἐκ τῶν ἐνόχων. Ν. ΚΑΛΟΜΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Γενιτσαροχώρι *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Ξυλᾶδες.

Γενίτσεσκ (Ghenichesk) *[Γεωγρ.]*· κόλπος καὶ ὁμώνυμον χωρίον ἐν τῇ Ἀζοφικῇ (βλ. λ.).

Γενιώτης *[Γεωγρ.]*. Ρύαξ ἐν Κρήτῃ χυνόμενος εἰς τὸ Κρητικὸν πέλαγος παρὰ τὸ Ρέθυμνον. Ἡ κοίτη αὐτοῦ εἶναι τὸ σύνορον τῶν ἐπαρχιῶν Ρεθύμνης καὶ Ἀμαρίου. Ε. Γ.

γέννα (ἡ)· δημοτ. ὁ τοκετός: «οἱ πόνοι τῆς γέννας», «καμνει καλὴ γέννα», γεννᾷ ἄνευ ὠδίνων πολλῶν, «ἀπέθανε 'ς τὴ γέννα της»· ‖ φρ. «διαβόλου γέννα», «καταραμένη γέννα», ἐπὶ ἀνθρώπου κακοῦ καὶ πονηροῦ· ‖ «ἡ γέννα τῆς κόττας», ἡ ᾠοθήκη, ὁ θύλακος ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀναπτύσσεται τὸ ᾠόν.

Γέννα (τά)· ἡ ἑορτὴ τῶν Χριστουγέννων, ἀντὶ *Χριστούγεννα*, μόνον ἐν παροιμ.: «Τρεῖς τὰ Γέννα, τρεῖς τα Φῶτα κι' ἕξι τὴν Ἀνάστασι», ὅτι αἱ ἡμέραι τῆς ἀργίας εἶναι τρεῖς τὰ Χριστούγεννα, τρεῖς τὰ Θεοφάνια καὶ ἓξ τὸ Πάσχα· «χαρὰ 'ς τὰ Γέννα τὰ στεγνά, τὰ Φῶτα χιονισμένα».

Γέννα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον εὐφορώτατον τῆς κοινότητος *Θρόνου* τῆς ἐπαρχίας Ἀμαρίου τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης Κρήτης. Κατ. (1928) 83. Μέχρι τοῦ 1810 εἶχε μικτὸν πληθυσμόν, ἀλλὰ πλεονάζοντα τὸν τουρκικόν. Τούτου ἕνεκα οἱ Γεννιανοὶ Τοῦρκοι γενίτσαροι καὶ ἐσπέχιδες ἀπετέλουν κέντρον ὠμότητος καὶ θηριωδίας καὶ ἦσαν ὁ τρόμος τῶν πέριξ Χριστιανῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ἐγκατελείφθη ἡ Γέννα ὑπὸ τῶν ὀλίγων Χριστιανῶν κατοίκων της μετὰ τὸ 1810. Ἀπὸ τοῦ 1898 καὶ ἑξῆς ἐξεχριστιανίσθη. Ε. Γ.

—**Γέννα** *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς ἐν Κρήτῃ κοινότητος Ἁγίου Θωμᾶ τῆς ἐπαρχίας Μονοφατσίου τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου. Κάτ. (1928) 31.

—**Γέννα** *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς Ἀν. Θρᾴκης τοῦ νομοῦ Σαράντα Ἐκκλησιῶν, ἀπέχουσα ΝΑ τούτων 4 ὥρας. Ἐκ τῶν 14 πηγῶν τῆς κωμοπόλεως καὶ τῶν γειτονικῶν τῆς Βρύσεως, ἐπήγαζε, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ὁ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου ἀναφερόμενος ποταμὸς Τέαρος (ὁ Ταίναρος τῶν Βυζαντινῶν, ὑπὸ τῶν Τούρκων καλούμενος Τέαρα-Σουί), τοῦ ὁποίου, λέγει, τὰ ὕδατα ἀλλοῦ μὲν ἦσαν ψυχρά, ἀλλοῦ δὲ θερμά, κατάλληλα διὰ τὴν θεραπείαν τῆς ψώρας ἀνθρώπων καὶ ἵππων. Ἐντεῦθεν διελθὼν ὁ Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπους τῷ 515 π. Χ. κατὰ τὴν κατὰ τῶν Σκυθῶν ἐκστρατείαν αὐτοῦ, τόσον ηὐχαριστήθη, ὥστε παρέμεινεν ἐκεῖ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, στήσας καὶ ἀναθηματικὴν στήλην.

Ἡ Γέννα ἦτο μία τῶν ἀκμαιοτέρων κωμοπόλεων τῆς Ἀν. Θρᾴκης. Ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς καὶ μέχρι τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν κατῳκεῖτο ὑπὸ 2.000 κατοίκων εὐδοκίμως ἀσχολουμένων εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν. Διετήρει δὲ δύο ἐκκλησίας, ὧν ἡ μία τῶν βυζαντινῶν χρόνων, καὶ ἀκμάζοντα σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων. Α. Θ. ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ

γεννάδας, —α (ὁ)· ὁ εὐγενής, ὁ ἐξ εὐγενῶν καταγόμενος (ἀρχ.)· ‖ εἰρων. θρασύδειλος, χυδαῖος.

Γεννάδειος ***βιβλιοθήκη***. Βιβλιοθήκη ἱδρυθεῖσα ἐν Ἀθήναις διὰ τῆς δωρεᾶς τῆς πολυτίμου συλλογῆς βιβλίων τοῦ *Ἰωάννου Γ. Γενναδίου*, πρῴην πρέσβεως τῆς Ἑλλάδος ἐν Λονδίνῳ, καὶ διὰ τῆς καταβολῆς τοῦ ἀπαιτηθέντος ποσοῦ πρὸς ἵδρυσιν ἰδίου κτιρίου ὑπὸ τῆς ἀμερικανικῆς ἑταιρείας Carnegie Corporation of America. Ὁ ὅρος ὑφ' ὃν ὁ Γεννάδιος ἐδωρήσατο τὰ βιβλία του ἦτο ὅπως ἀνεγερθῇ κτίριον ἵνα περιλάβῃ τὴν βιβλιοθήκην, ἡ ὁποία θὰ περιήρχετο εἰς τὴν κατοχὴν τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀμερικανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς καὶ ἐάν ποτε αὕτη ἔπαυεν ὑφισταμένη ἐν Ἀθήναις, ἡ βιβλιοθήκη νὰ περιέλθῃ εἰς τὸ πανεπιστήμιον. Διὰ τὸ κτίριον τῆς βιβλιοθήκης, ἀνεγερθὲν ἐπὶ τῇ βάσει σχεδίου ἐκπονηθέντος ὑπὸ τῶν Ἀμερικανῶν ἀρχιτεκτόνων Van Polt καὶ Thomson, ἐδαπανήθησαν 270.000 δολλαρίων.

Τὸν πυρῆνα τῆς βιβλιοθήκης, συμπληρωθέντα διὰ συλλογῶν τοῦ Ἰωάννου Γενναδίου, ἀπετέλεσαν τὰ βιβλία τοῦ διδασκάλου τοῦ γένους Γεωργίου Γενναδίου, πατρὸς τοῦ δωρητοῦ. Τὸ βιβλιόσημον (Ex libris) τοῦ Ἰωάννου Γενναδίου, ὅπερ φέρουν τὰ βιβλία, παριστᾷ τὸν Γεννάδιον ἐν μέσῳ τῶν βιβλίων του, καὶ φέρει βυζαντινοῦ τύπου μονόγραμμα μὲ τὰ ἀρχικὰ ψηφία τοῦ Ἰωάννου καὶ τῆς Ἀνθῆς Γενναδίου. Ἡ κατὰ συλλογὰς διαίρεσις τῆς βιβλιοθήκης ἔχει ὡς ἑξῆς: 1) κλασσικὴ φιλολογία, βιβλία 5.384. —2) Θεολογία, βιβλία 2.651. —3) Νεωτέρα ἑλλην. φιλολογία, 621. —4) Ἑλληνικὴ γλῶσσα. Διδακτικὰ βιβλία κ.λ.π., 444. —5) Προφορὰ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, 269. —6) Ἀρχαιολογία καὶ Καλαὶ Τέχναι, 576. —7) Ἱστορία Ἑλλάδος καὶ Ἀνατολῆς, 512. —8) Ἀνατολικὸν ζήτημα, 2.344. —9) Ἐπανάστασις τοῦ 1821, 1.111. —10) Ἑλληνικὸν βασίλειον, 1.115. —11) Βιογραφίαι καὶ Ἀπομνημονεύματα, 1.017. —12) Γεωγραφία καὶ περιηγηταί, 3.790. —13) Φυσική, Ἰατρική, Οἰκονομικαὶ ἐπιστῆμαι, 390. —14) Βιβλιογραφία Κοραῆ, 219. —15) Λόρδος Βύρων, 460. —16) Οἰκογένειαι Γενναδίου, Laing, Μπενιζέλου, 687. —17) Shelley, Moore, Sheridan κλπ., 412. —18) Βιβλιογραφικά, 405. —19) Περιοδικά, 621. —20) Χειρόγραφα, 187. —21) Αὐτόγραφα, 94. —22) Χαλκογραφίαι. Τὰ βιβλία ὅλα εὑρίσκονται εἰς ἀρίστην κατάστασιν μὲ πολυτελῆ δεσίματα, διατηρηθέντα μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ θαυμαστῆς ὑπομονῆς ὑπὸ τοῦ συλλέκτου. Ὅλαι αἱ συλλογαὶ σχεδὸν ἀποτελοῦνται ἀπὸ βιβλία ἐμπνεύσεως ἑλληνικῆς. ἀπὸ τῶν πολυτιμοτάτων ἀρχετύπων ἐκδόσεων Ἑλλήνων συγγραφέων μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου φυλλαδίου τοῦ περικλείοντος ὀλίγας σελίδας τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς ἱστορίας. Αἱ σπουδαιότεραι συλλογαὶ εἶναι ἡ τῶν κλασσικῶν ποιητῶν καὶ πεζογράφων, ἡ τῶν περιηγητῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ αἱ συλλογαὶ βιβλίων περὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος, τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 καὶ τῆς ἱδρύσεως τοῦ βασιλείου. Τῶν τελευταίων αὐτῶν συλλογῶν ὁ πλοῦτος εἰς σπάνια φυλλάδια εἶναι ἀληθῶς ἀνεκτίμητος. Τὴν ἀξίαν ὅμως τῆς βιβλιοθήκης ἐπιτείνουν τὰ σπάνια βιβλία, διὰ μερικὰ ἐκ τῶν ὁποίων ἡ Γεννάδειος κέκτηται τὸ μοναδικὸν γνωστὸν ἀντίτυπον.

Ἡ συλλογὴ τῶν κλασσικῶν περιλαμβάνει τοὺς συγγραφεῖς μέχρι τῆς ἱδρύσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως τῶν Βυζαντινῶν τοὺς συγγραφεῖς ἀπὸ τοῦ 300 μ. Χ. μέχρι τῆς πτώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἡ συλλογὴ τῆς νεωτέρας φιλολογίας τοὺς συγγραφεῖς ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τοῦ 1840. Ἡ συλλογὴ τῶν κλασσικῶν δὲν περιλαμβάνει μόνον τὴν μακρὰν σειρὰν τῶν συγγραφέων καὶ τὰ περισωθέντα ἔργα των, ἀλλὰ καὶ τὰς παλαιὰς ἢ σπανίας ἐκδόσεις τούτων. Οὕτω μεταξὺ ἄλλων εἰς τὴν συλλογὴν ταύτην ὑπάρχουν πεντήκοντα ἐκδόσεις τοῦ Ὁμήρου παλαιότυποι καὶ νεώτεραι μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὴν πρώτην ἔκδοσιν τοῦ Ὁμήρου ἐν Φλωρεντίᾳ τῷ 1488, μὲ πρόλογον τοῦ Δημ. Χαλκοκονδύλη εἰς δύο τόμους, ὡς ἐπίσης καὶ τοὺς ἐπὶ περγαμηνῆς ἐκτυπωθέντας διαλόγους τοῦ Λουκιανοῦ, πρώτη ἔκδοσις, τοῦ Λασκάρεως ἐν Φλωρεντίᾳ τοῦ ἔτους 1496. Ἕπονται πληθὺς ἀρχετύπων καὶ σπανίων ἐκδόσεων τοῦ περιφήμου ἐν Βενετίᾳ τυπογράφου καὶ ἐκδότου Ἄλδου καὶ σπάνιαι ἐκδόσεις ἄλλων ἱστορικῶν τυπογραφείων τῆς Γερμανίας, Ἰταλίας, Γαλλίας, Ὁλλανδίας, καὶ γενικῶς βιβλία ἀνήκοντα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς τυπογραφικῆς τέχνης. Ἐπίσης ἡ Γεννάδειος βιβλιοθήκη εἶναι πλουσία εἰς ἐκδόσεις βυζαντινῶν συγγραφέων, ὡς καὶ εἰς ἐκδόσεις τῶν βιβλίων τῶν λογίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ Γεμιστοῦ, τοῦ Ἀργυροπούλου, τοῦ Λασκάρεως, τοῦ Θ Γαζῆ, τοῦ Χρυσολωρᾶ, τοῦ Χαλκοκονδύλη, τοῦ Μουσούρου. Τῶν λογίων τούτων ἡ βιβλιοθήκη ἔχει σπάνια βιβλία, ὡς π. χ. τὴν «Γραμματικὴν» τοῦ Κ. Λασκάρεως, τὸ πρῶτον τυπωθὲν ἑλληνικὸν βιβλίον ἐν Μιλάνῳ τῷ 1476. Τοῦ βιβλίου τούτου ἕτερον ἀντίτυπον ἐν Ἑλλάδι εὑρίσκεται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ Μαυροκορδάτου-Μπαλτατζῆ. Εἰς τὴν ἰδίαν συλλογὴν τῆς Γενναδείου εὑρίσκονται τὰ «Ἐρωτήματα» τοῦ Χρυσολωρᾶ καὶ ἡ «Γραμματικὴ» τοῦ Γαζῆ, πολλαὶ δὲ πρῶται ἐκδόσεις (editiones principes) διαφόρων συγγραφέων. Ἀπὸ τὰ σπάνια βιβλία τῆς συλλογῆς τῆς νεωτέρας φιλολογίας εἶναι τοῦ Γενναδίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως: «Περὶ τῆς ὁδοῦ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων», τυπωθὲν ἐν Βιέννῃ ἐν ἔτει 1530.

Ἐν τῇ αὐτῇ συλλογῇ πολυτιμότατον εἶναι τὸ μοναδικὸν ἀντίτυπον τῆς πρώτης ἐκδόσεως τοῦ «Ἐρωτοκρίτου» τοῦ Κορνάρου, τυπωθὲν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1713. Ὁ «Βασιλεὺς Ροδολῖνος», τραγῳδία παρὰ Ἰωάννου Τρωΐλου 1574 ἐν Βενετίᾳ, εἶναι ἐπίσης πολύτιμον κειμήλιον τῆς μεσαιωνικῆς φιλολογίας, ὡς καὶ τοῦ Δημητρίου Μόσχου τοῦ Λάκωνος «Τὰ καθ' Ἑλένην καὶ Ἀλέξανδρον», τυπωθὲν τῷ 1497, καὶ ἡ πρώτη μετάφρασις τῆς Ὁμήρου «Ἰλιάδος» εἰς τὴν καθωμιλημένην ὑπὸ Νικολάου Λουκάνου, τυπωθεῖσα ἐν Βενετίᾳ τῷ 1528.

Ἡ συλλογὴ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης περιέχει πολύτιμον σειρὰν διδακτικῶν βιβλίων, ἀλφαβηταρίων, γραμματικῶν καὶ ἄλλων σχολικῶν διαφόρων ἐποχῶν, καὶ σειρὰν ἔργων περὶ τῆς προφορᾶς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Τὸ ἱστορικὸν τμῆμα, περιλαμβάνον μελέτας καὶ φυλλάδια ἀναφερόμενα εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἶναι πλουσιώτατον. Ὅλη ἡ ἔντυπος παραγωγὴ ἡ ἀφορῶσα τὴν ἐθνεγερσίαν ἀπὸ τῶν προκαταρκτικῶν αὐτῆς, τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου, τῶν Ἑλλήνων τῆς Μολδαυίας, τοῦ Σουλίου, τῆς Πάργας, τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, τῆς ἐπιδράσεως τῶν Ναπολεοντείων πολέμων μέχρι τῆς ἱδρύσεως τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας καὶ τοῦ Ρήγα τοῦ Φεραίου.

Ἐπίσης σειρὰ βιβλίων ὅσον ἀφορᾷ τοὺς φιλέλληνας, τὰς διπλωματικὰς διαπραγματεύσεις, βιογραφίας συγχρόνων ἀνδρῶν, τὴν διοίκησιν τοῦ Καποδιστρίου μὲ χαρτογραφίας, εἰκόνας καὶ λευκώματα. Ἀκολουθεῖ ἡ συλλογὴ βιβλίων ἀφορώντων τὴν ἵδρυσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου ἀπὸ τοῦ ἔτους 1833 μέχρι τοῦ 1910. Ἡ συλλογὴ αὕτη περιλαμβάνει 1115 πολύτιμα φυλλάδια ἀφορῶντα τὴν πολιτικὴν καὶ οἰκονομικήν, διοικητικὴν καὶ πνευματικὴν κατάστασιν τῆς χώρας κατὰ τὸ ἀνωτέρω χρονικὸν διάστημα. Σπουδαῖαι ἐπίσης εἶναι, ὡς ἱστορικὸν ὑλικόν, αἱ βιβλιογραφίαι καὶ τὰ ἀπομνημονεύματα. Ὅλαι αἱ μεγάλαι ἑλληνικαὶ φυσιογνωμίαι ἀπὸ τοὺς λογίους τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τῶν νεωτέρων διδασκάλων τοῦ γένους περιέχονται βιογραφημένοι εἰς 1017 βιβλία καὶ φυλλάδια τῆς συλλογῆς αὐτῆς.

Μὲ πολλὴν ἐπιμονὴν καὶ προσοχὴν ἐπίσης ἔχει συμπληρωθῆ ἡ συλλογὴ τῶν περιηγητῶν, ἀληθὴς καὶ αὕτη θησαυρὸς τῆς Γενναδείου βιβλιοθήκης, ἀνερχομένη μετὰ τῶν γεωγραφικῶν χαρτῶν εἰς 3790 τόμους. Εἰδικαὶ συλλογαὶ εἶναι αἱ τῶν βιβλίων τοῦ Κοραῆ καὶ τοῦ Λόρδου Βύρωνος. Καὶ ἡ μὲν τοῦ Κοραῆ περιλαμβάνει τὰς ὑπ' αὐτοῦ γενομένας ἐκδόσεις τῶν κλασσικῶν, τὰ ἱστορικά, τὰ θεολογικά, τὰς ἐπιστολὰς καὶ τὰ περὶ Κοραῆ βιβλία, ἀνερχόμενα εἰς 214, ἡ δὲ τοῦ Βύρωνος περιέχει παλαιὰς ἐκδόσεις τῶν ἔργων του, βιβλία εὑρεθέντα εἰς τὴν βιβλιοθήκην του καὶ χειρόγραφα τοῦ ποιητοῦ.

Εἰς τὴν συλλογὴν τῶν βιβλιογραφιῶν εὑρίσκονται τὰ ἱστορικὰ τῶν ἑλληνικῶν τυπογραφείων καὶ διὰ τῶν συγκεντρωμένων ἐκεῖ διαφόρων ἐντύπων ὑπάρχει ζῶσα ἡ ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς τυπογραφίας. Αἱ οἰκογενειακαὶ συλλογαὶ περιλαμβάνουν βιβλία τοῦ Πατριάρχου Γενναδίου, τοῦ Γεωργίου Γενναδίου, τοῦ Παναγιώτου καὶ Ἰωάννου Γενναδίου καὶ τῶν συγγενῶν τῆς συζύγου τοῦ τελευταίου. Ἐπίσης μία τῶν σπουδαίων συλλογῶν τῆς βιβλιοθήκης εἶναι τὰ περιοδικά, διαιρούμενα εἰς δύο κατηγορίας: 1) τὰ πρὸ τοῦ 1821 καὶ 2) τὰ μετὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐν Ἑλλάδι ἢ ἀλλαχοῦ. Τὰ χειρόγραφα, ἀνερχόμενα εἰς 187, εἶναι ἐκκλησιαστικοῦ περιεχομένου καὶ κλασσικῶν συγγραφέων ἔργα.

Τὰ δεσίματα τῶν βιβλίων εἶναι οὐ μόνον πολυτελῆ ἀλλὰ ἐνέχουν καλλιτεχνικὴν καὶ ἱστορικὴν ἀξίαν εἴτε ἕνεκα τῆς παλαιότητος, ἥτις χαρακτηρίζει μίαν ἐποχήν, εἴτε ἕνεκα τοῦ βιβλιοδέτου, ὅστις ὑπῆρξε διάσημος καλλιτέχνης, εἴτε ἕνεκα ἐμβλημάτων καὶ οἰκοσήμων, καθόσον τὰ βιβλία ἀνῆκον εἰς βασιλεῖς, πρίγκιπας, πάπας ἢ μεγάλους φιλοβίβλους. Τὰ βιβλία ταῦτα, μὲ ἱστορικὸν ἢ καλλιτεχνικὸν δέσιμον, ἀνέρχονται εἰς ἑξακόσια περίπου. Τὸ παλαιότερον αὐτῶν, τῆς ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος, ἐκ δέρματος μόσχου, χρωματισμένον καφέ, εἶναι ἑνετικῆς τέχνης μὲ ἐντύπους ἀπεικονίσεις ἀραβουργημάτων καὶ ἐγκλείει τὸ χειρόγραφον τῆς Ἑλληνικῆς Γραμματικῆς τοῦ Χρυσολωρᾶ, ἀνῆκον ἄλλοτε εἰς τὸν Σιγισμόνδον Μαλατέσταν λόρδον τοῦ Ρίμινι, τὸ ὁποῖον οὗτος ἠγόρασε τῷ 1464. Εἴκοσιν ἐπίσης θαυμάσια δεσίματα, προερχόμενα ἀπὸ ἑλληνικὰ μοναστήρια, διαφυλάττουν θαυμάσια βυζαντινὰ σχέδια· ἔπειτα ἔρχεται ὁλόκληρος σειρὰ ἀρχετύπων ἐκδόσεων Ἑλλήνων κλασσικῶν μὲ δεσίματα διαφόρων περιόδων τῆς ἑνετικῆς τέχνης, ἐξ ὧν ὑπερέχουν τὸ δέσιμον τοῦ βιβλίου τοῦ Πτολεμαίου περὶ «Μεγάλης Συντάξεως» μὲ ἐμβλήματα τοῦ πάπα Πίου Ε', τὰ παλαιὰ γερμανικὰ καὶ ὀλλανδικὰ καὶ τὰ ἀπαράμιλλα γαλλικὰ δεσίματα τοῦ ΙΣΤ' καὶ ΙΖ' αἰῶνος. Πλούσια ἐπίσης εἶναι τὸ δείγματα τῆς περσικῆς βιβλιοδεσίας.

Ἡ συλλογὴ τῶν αὐτογράφων εἶναι λίαν ἐνδιαφέρουσα, περιλαμβάνουσα ἐπιστολὰς τοῦ βασιλέως Ὄθωνος, γερμανιστί, ἀπευθυνομένας πρὸς τὸν πατέρα του βασιλέα Λουδοβῖκον τοῦ ἔτους 1836,

Digitized by Google

ἐπιστολὰς τοῦ βασιλέως Γεωργίου Α' πρὸς τὸν ποιητὴν Βαλαωρίτην, τοῦ Καποδιστρίου ἐκ Κερκύρας τοῦ ἔτους 1827, τοῦ Κοραῆ πρὸς τὸν Laporte διευθυντὴν τῆς Βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων καὶ αὐτόγραφα τοῦ Δημ. Ὑψηλάντη, τοῦ Ἀ. Μαυροκορδάτου, τῶν Ἀγωνιστῶν τοῦ 1821, τοῦ Σ. Τρικούπη, τοῦ Σατωβριάνδου, τοῦ Φωσκόλου, τοῦ Γλάδστωνος κλπ. Πλουσιωτάτη εἶναι ἡ συλλογὴ τῶν χαλκογραφιῶν καὶ λιθογραφιῶν, κατὰ τὸ πλεῖστον ἑλληνικοῦ ἐνδιαφέροντος, περιλαμβάνουσα ἑλληνικὰς προσωπογραφίας, τοπία καὶ ἀρχαιότητας. Τὰ ἐγκαίνια τῆς βιβλιοθήκης ταύτης ἐγένοντο τὴν 23ην Ἀπριλίου 1926. Δ. Κ. ΜΑΡΓΑΡΗΣ

Γεννάδης, *Γεώργιος*. Μία τῶν ἐξαιρετικῶν μορφῶν τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς σκηνῆς. Υἱὸς τοῦ διπλωμάτου Γεννάδη, ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τῷ 1869. Μετὰ λαμπρὰς σπουδὰς ἐν τῇ ἐν Ἀθήναις Νομικῇ σχολῇ, ἀνηγορεύθη διδάκτωρ αὐτῆς, ἀλλ' ἐνωρίτατα ἐγκατέλειψε τὴν Θέμιδα, ἑλκυσθεὶς ἀπὸ τὰ θέλγητρα τῆς Μελπομένης, εἰς ἣν πλέον ἐφεξῆς ἀφωσιώθη. Χάριν τοῦ πατρός του, ὅστις κατ' οὐδένα λόγον ἠννόει νὰ ἐπιδοκιμάσῃ τὴν πρὸς τὸ θέατρον κλίσιν του, ἀνῆλθε τὴν σκηνὴν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Γεώργιος Βερρῆς*, καταλαβὼν σὺν τῷ χρόνῳ διαπρεπῆ θέσιν μεταξὺ τῶν συναδέλφων του. Ἀπὸ τοῦ γάμου του μετὰ τῆς διασήμου τότε καλλιτέχνιδος δεσποινίδος Αἰκατερίνης Βερώνη, ὁ Γεννάδης, ὑπὸ τὸ πραγματικόν του πλέον ὄνομα, ἐξηκολούθησε θριαμβευτικῶς τὸ στάδιόν του, ἱδρύσας καὶ ἴδιον θίασον, ἐν ᾧ διέπλαττε πάντοτε τοὺς πρώτους ρόλους τῶν σοβαρῶν δραματικῶν ἔργων. Ἀφοῦ ἐπὶ εἰκοσαετίαν ὁλόκληρον, αὐτός τε καὶ ἡ σύζυγός του, κατέβαλλον πᾶσαν προσπάθειαν πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ γοήτρου τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς, ἀπογοητευθέντες ἀμφότεροι ἀπὸ τὴν ἐπικράτησιν τῆς «ἐπιθεωρήσεως», ἀπεσύρθησαν τοῦ θεάτρου, τοῦ Γεννάδη ἀναλαβόντος παρὰ τῇ ἑλληνικῇ κυβερνήσει ἀνωτέραν διοικητικὴν ὑπηρεσίαν, εἰς ἣν καὶ διατελεῖ ἀπὸ μακροῦ χρόνου.
Ν. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

— **Γεννάδης, *Νικόλαος*.** Εἷς τῶν ἀρίστων παλαιῶν διπλωματῶν μας, ἀληθὴς ἱεραπόστολος καὶ ὑπέρμαχος τῶν συμφερόντων τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τὰς ὑποδούλους χώρας. Νεώτατος εἰσελθὼν εἰς τὸ διπλωματικὸν στάδιον, ἐτοποθετήθη τὸ πρῶτον ὡς πρόξενος ἐν Σέρραις, ὁ δὲ Ρωσσοτουρκικὸς πόλεμος εὗρεν αὐτὸν πρόξενον ἐν Ἀδριανουπόλει. Τῆς πόλεως ταύτης ἐκκενωθείσης ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἅμα τῇ ρωσσικῇ προελάσει, ὁ Γεννάδης κατήρτισε πολιτοφυλακὴν ἐξ Ἑλλήνων καὶ δὴ Κεφαλλήνων, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν οὐ μόνον ἀπεσόβησε τὴν ἀναρχίαν, ἀλλὰ καὶ πλήρη ἐτήρησε τὴν τάξιν ἕως τῆς εἰσόδου τῶν ρωσικῶν στρατευμάτων. Διὰ τὴν πρωτοβουλίαν του ταύτην ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας λόρδος Ντέρμπυ ἀπέστειλε συγχαρητήρια πρὸς τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν, πρὸς ἣν ἐξεδήλωσαν τὴν εὐγνωμοσύνην των ἥ τε ἰσραηλιτικὴ καὶ ἀρμενικὴ κοινότης, δι' ὃ καὶ ἡ κυβέρνησις τὸν ἐτίμησε διὰ τοῦ σπανίως ἀπονεμομένου τότε Ἀργυροῦ Σταυροῦ τοῦ Σωτῆρος. Ἔκτοτε χρονολογεῖται ἡ παρ' αὐτοῦ σύστασις ἐν Ἀδριανουπόλει ἑλληνικῶν σχολείων, γυμνασίου, ὡς καὶ πλήρους παρθεναγωγείου διευθυνομένου ὑπὸ τῆς Καλιρρόης Σιγανοῦ, τῆς κατόπιν Παρρέν. Ἐκεῖθεν ἐτοποθετήθη ὡς γενικὸς πρόξενος ἐν Σμύρνῃ καὶ κατόπιν εἰς Φιλιππούπολιν, ὅπου τὸ γεγονὸς τῆς βιαίας ὅσον καὶ ἐπιτυχοῦς ὑπερασπίσεως τῆς σημαίας τοῦ προξενείου κατὰ τὴν βασιλικὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἐναντίον τῶν θελόντων νὰ καταβιβάσωσι ταύτην Βουλγάρων, κατέστησεν αὐτὸν ἀνεπιθύμητον εἰς τοὺς προστάτας τούτων, δι' ὃ καὶ ἐματαιώθη ἡ εἰς Θεσσαλονίκην ὡς προξένου τοποθέτησίς του, τῇ παρεμβάσει τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτοῦ Νελίδωφ. Ἡ κατόπιν τούτου ἀπόσπασίς του εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἡ ἐναντίον τῶν ἀντιλήψεων τῆς ρωσικῆς πολιτικῆς, καὶ ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, λύσις τοῦ πατριαρχικοῦ ζητήματος, ὀφειλομένη εἰς τὰς ἐνεργείας του, ηὔξησε τὴν ἐναντίον του καταφορὰν τῆς ρωσικῆς πρεσβείας. Τὸ 1896 εὗρεν αὐτὸν πρόξενον ἐν Χανίοις καὶ ὑπέρμαχον ἀπὸ πάσης ἀπόψεως τῆς ἐπαναστάσεως, σαγηνεύοντα δὲ ὑπὲρ αὐτῆς διὰ τῆς εὐπροσηγορίας του τόσον τὸν Τοῦρκον διοικητὴν Βέροβιτς πασᾶν, ὅσον καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐχθρικῶς πρὸς τὴν ἐπανάστασιν διακειμένους ἐκ τῶν προξένων τῶν Μεγάλων Δυνάμεων. Ἐκκενωθείσης τῆς Χαλέπας ὑπὸ τῶν ξένων ἀγημάτων, λόγῳ τῆς ἐπικειμένης εἰσβολῆς τῶν Βεγγαζίων, καὶ τῶν προξένων ἀποσυρθέντων εἰς τὰ πρὸ τῶν Χανίων ὁρμοῦντα πλοῖά των, ὁ Γεννάδης παρέμενε μόνος ἐκ τῶν προξένων ἐκεῖ μέχρι τῆς ἑσπέρας τῆς 1 Φεβρουαρίου 1897, ὁπότε ὑπεστάλη ἡ σημαία τοῦ προξενείου μετὰ τιμῶν ὑπὸ τοῦ φρουροῦντος τὸ προξενεῖον ἀγήματος τῆς «Ὕδρας», διὰ νὰ μὴ ἐπαρθῇ πλέον ἐπὶ τῆς νήσου παρὰ ὡς σημαία τοῦ ἀπελευθερωθέντος ἐδάφους της. Ἀπεσύρθη τότε ὁ Γεννάδης εἰς τὸ θωρηκτὸν «Ὕδρα» διὰ νὰ ἀναλάβῃ μετ' ὀλίγας ἡμέρας τὰ καθήκοντα τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων παρὰ τῷ Ἀλικιανῷ στρατοπέδῳ τοῦ στρατοῦ τῆς κατοχῆς. Μετὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1897 διωρίσθη ἐπιθεωρητὴς τῶν διπλωματικῶν καὶ προξενικῶν ἀρχῶν Βαλκανικῆς, Αἰγύπτου καὶ Ρωσίας, σταλεὶς κατόπιν, ἐπὶ τῆς κυβερνήσεως Ζαΐμη, εἰς Ἀλβανίαν λόγῳ τῆς ἀναζωπυρήσεως τοῦ βορειοηπειρωτικοῦ ζητήματος. Προσπάθειαι τοῦ πρίγκιπος Γεωργίου ὅπως προσλάβῃ αὐτὸν παρὰ τῇ Ὑπάτῃ ἁρμοστείᾳ ἀπέβησαν ἄγονοι, προσκρούσασαι ἀδυσωπήτως εἰς τὴν ἄρνησιν τῶν ναυάρχων, κατόπιν εἰσηγήσεων τοῦ Ρώσου τοιούτου. Τελευταῖον διωρίσθη διπλωματικὸς πράκτωρ ἐν Καΐρῳ, ὅπου καὶ ἐτερμάτισε τὸ διπλωματικόν του στάδιον (1909), ἀποθανὼν μετὰ τρία ἔτη (1912). Σ. Ε. Λ.

— **Γεννάδης, *Στέφανος*.** Ἀξιωματικὸς τοῦ μηχανικοῦ (1858—1922), προερχόμενος ἐκ τοῦ Στρατιωτικοῦ σχολείου Εὐελπίδων, προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀντιστρατήγου. Συμμετέσχε τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ 1897, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ λοχαγοῦ, κατόπιν δ' ὑπηρέτησεν ὡς διευθυντὴς διευθύνσεως μηχανικοῦ καὶ ὡς ἐπιθεωρητὴς τοῦ μηχανικοῦ. Κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους 1912—1913, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου, διετέλεσεν ἀρχικῶς μὲν διοικητὴς ἀνεξαρτήτου ἀποσπάσματος (μέχρι τῆς 26ης Ὀκτωβρίου 1912), κατόπιν δὲ κατ' ἀμφοτέρους τοὺς πολέμους τούτους ὡς διοικητὴς τῆς 5ης μεραρχίας. Μετὰ τοὺς πολέμους, ἀφ' οὗ παρέμεινε διοικητὴς τῆς μεραρχίας ταύτης ἐν Δράμᾳ, διετέλεσε κατόπιν διοικητὴς τοῦ 4ου Σώματος Στρατοῦ ἐν Καβάλλᾳ, ἀπουσιάζων ἐπ' ἀδείᾳ κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1916 κατάληψιν τῆς πόλεως ταύτης, καὶ τέλος τοῦ 1ου Σώματος Στρατοῦ ἐν Ἀθήναις κατὰ τὴν θυελλώδη περίοδον τοῦ χειμῶνος καὶ ἀνοίξεως 1917. Ἀπὸ τοῦ 1917—1920 διετέλεσεν εἰς αὐτεπάγγελτον ἀποστρατείαν καὶ ἀπέλασιν εἰς Σαντορίνην, ἀνακληθεὶς δ' εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν τὸ τέλος τοῦ 1920 ὑπηρέτησεν ὡς ἀρχηγὸς τῆς Χωροφυλακῆς καὶ εἶτα ὡς ἀνώτερος στρατιωτικὸς διοικητὴς τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος.
Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

Γεννάδιος. Στρατηγὸς Βυζαντινός, διοικητὴς τῆς Λιβύης (νῦν Τύνιδος) ἐπὶ τῆς βασιλείας Μαυρικίου (582—602). Τῷ 599 οἱ ὀρεινοὶ Μαυρούσιοι, λαὸς βάρβαρος καὶ πολεμικώτατος, στασιάσαντες ἐπῆλθον κατὰ τῆς Καρχηδόνος, ἣν κατεῖχεν ὁ Γεννάδιος μετὰ εὐαρίθμου φρουρᾶς.

Μὴ διαθέτων ἐπαρκεῖς δυνάμεις ἵνα ἐπέλθῃ κατ' αὐτῶν, ἠκολούθησε τὴν πολιτικὴν τῶν ὑποσχέσεων καὶ τῶν παρελκύσεων, διαβεβαιῶν τοὺς στασιαστὰς ὅτι θὰ ἐκπληρωθῶσι πᾶσαι αἱ ἀξιώσεις των. Καθησυχάσαντες οὗτοι ἐπεδόθησαν εἰς εὐωχίας, παραμελοῦντες πᾶν μέτρον ἀσφαλείας των. Ὁ Γεννάδιος τότε, ἐξελθὼν τῆς Καρχηδόνος μετὰ τοῦ εὐαρίθμου στρατεύματός του, ἐπετέθη αἰφνιδιαστικῶς κατ' αὐτῶν, κατέσφαξε τοὺς πλείστους καὶ ἐξηνάγκασε τοὺς λοιποὺς νὰ ἐπανέλθωσιν ἔντρομοι εἰς τὰ ὄρη των, ἐγκαταλείψαντες πλουσίαν λείαν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ βυζαντινοῦ ἀποσπάσματος. Ν. ΚΛΣ

—**Γεννάδιος.** Χειρουργὸς ἐν τῇ ἀρχαιότητι. Περὶ τούτου ὑπάρχει ἐπίγραμμα τοῦ Παλλάδα (Antho'. Graec. palat. 51, XI, 280): «Βέλτερον ἡγεμόνος ληστοκτόνου ἐς κρίσιν ἐλθεῖν | ἢ τοῦ χειρουργοῦ Γενναδίου παλάμας· | ὃς μὲν γὰρ φονέας ὁσίως στυγέων κατατέμνει· | ὃς δὲ λαβὼν μισθοὺς εἰς Ἀΐδην κατάγει» (πρβλ. *Γαληνοῦ* XII 760).

Ἕτερος ὁμώνυμος τοῦ ἀνωτέρω ἀναφέρεται ὑπὸ Αὐγουστίνου (Fabr. Elench. 168). ΑΡ. Π. Ν.

Γεννάδιος *ὁ Α'*, *πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως* (458—471). Διαδεχθεὶς τὸν Ἀνατόλιον (449—458) ἐπὶ Λέοντος τοῦ Α' (457—474) καὶ σφοδρὸς ὑπέρμαχος τῆς ὀρθοδοξίας ὤν, ἔπεισε τὸν αὐτοκράτορα νὰ καταδιώξῃ τοὺς ὑπὸ τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου (451) καταδικασθέντας αἱρετικοὺς μονοφυσίτας. Οὕτω δὲ τῇ ἐνεργείᾳ αὐτοῦ ἐκ μὲν τῆς Ἀλεξανδρείας ἐξωρίσθη εἰς Γάγγρας τῆς Παφλαγονίας ὁ ἐπίσκοπος Τιμόθεος, ὁ ἐπικαλούμενος Αἴλουρος, καθῃρέθη δὲ τῷ 463 ὁ Ἀντιοχείας Πέτρος, ὁ ἐπικαλούμενος Μογγός. Αὐστηρὸς τηρητὴς τῶν ἀποστολικῶν παραδόσεων συνεκάλεσεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τοπικὴν σύνοδον ἐξ 81 ἀρχιερέων, ἐν ᾗ, σφοδρῶς ἀγορεύσας κατὰ τῶν διὰ χρημάτων χειροτονουμένων ἀρχιερέων (σιμωνιακῶν), ἔπεισεν αὐτὴν νὰ ἐκδώσῃ ἀπόφασιν, καθ' ἣν «οὐδὲ πρὸ τοῦ καιροῦ τῆς χειροτονίας οὐδὲ μετὰ τὸν καιρὸν τῆς χειροτονίας, οὐδὲ κατὰ τὸν καιρὸν αὐτὸν τῆς χειροτονίας ὑπὲρ τῆς χειροτονίας δίδοσθαι χρήματα συγχωρεῖ». Λίαν ταπεινόφρων καὶ λιτὸς τὴν δίαιταν, ἔζη μᾶλλον ὡς ἀσκητὴς ἢ ὡς πατριάρχης, καὶ διὰ τοῦτο τοσοῦτον ἐθαυμάζετο ὑπὸ τῶν συγχρόνων του, ὥστε καὶ θαυματουργοὶ ἐνέργειαι ἀπεδόθησαν εἰς αὐτόν. Ὁ Γεννάδιος πρὸς τοῖς ἄλλοις ἔκτισε καὶ τὸν περίφημον ναὸν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς καὶ ἵδρυσε τὴν περιώνυμον μονὴν τοῦ Στουδίου, ἐξ ἧς θαυμασίως ἐπλουτίσθη ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν ὑμνογραφία, ἔγραψε δὲ καὶ ὑπομνήματα εἰς διάφορα βιβλία τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης, ὧν ἀποσπάσματα διεσώθησαν. Τὸ Μηναῖον τῆς 17 Νοεμβρίου ἀναγράφει τὴν μνήμην τοῦ Γενναδίου ὡς ἁγίου, παλαιὰ ὅμως κωνσταντινουπολιτικὰ εὐαγγέλια ὁρίζουσιν αὐτὴν εἰς τὴν 20 Νοεμβρίου μετὰ τῶν πατριαρχῶν Πρόκλου, Μαξίμου καὶ Ἀνατολίου, οἱ Βυζαντινοὶ δὲ χρονογράφοι Θεοφάνης (Α', 174) καὶ Θεόδωρος ὁ Ἀναγνώστης (Β', 65) ἀναφέρουσι τὰ θαύματά του.

—[Βλ. Πατρολογία *Migne* 85. 1614 κ. ἑξ., *Μ. Γεδεὼν* «Πατριαρχικοὶ πίνακες» ἐν Κωνσταντινουπόλει 1890, σ. 194 κ. ἑξ. καὶ «Βυζαντινὸν Ἑορτολόγιον» ἐν Κωνσταντινουπόλει 1899, σ. 194.] Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

— **Γεννάδιος *Β'*, ὁ *Σχολάριος*,** *πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως* (1405—1472). Ὁ Γεννάδιος ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει πιθανῶς τῷ 1405 ἐκ γονέων εὐπόρων, καταγομένων ἐκ Χίου κατά τινας, ὠνομάζετο δὲ *Γεώργιος Κουρτέσης ὁ Σχολάριος*. Διδάσκαλοι αὐτοῦ λέγονται ὁ ἐπιφανὴς καθηγητὴς τῆς ρητορικῆς καὶ τῆς φιλοσοφίας Ματθαῖος ὁ Καμαριώτης καὶ ὁ περιώνυμος διευθυντὴς τοῦ πατριαρχικοῦ φροντιστηρίου Μᾶρκος ὁ Εὐγενικὸς καὶ ὁ πολὺς Γεώργιος Γεμιστὸς (Πλήθων). Ὑπὸ τούτων διδαχθεὶς τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν θεολογίαν ἐξέμαθε καὶ τὴν λατινικὴν γλῶσσαν τόσον καλῶς, ὥστε ἠδύνατο νὰ μελετᾷ τοὺς φιλοσόφους καὶ θεολόγους τῆς Δύσεως καὶ πολλὰ νὰ ἀρυσθῇ ἐκ τῶν συγγραμμάτων ἐκείνων. Ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ ἤνοιξε σχολὴν ἐν τῷ πατρικῷ οἴκῳ ἐν ᾗ ἐδίδασκε γραμματικὴν καὶ φιλοσοφίαν τοὺς ἀθρόως προσερχομένους Ἕλληνας καὶ Ἰταλοὺς μαθητάς. Διωρίσθη «καθολικὸς σεκρετάριος τοῦ βασιλέως» Ἰωάννου τοῦ Η' (1425—1448) καὶ «καθολικὸς κριτὴς τῶν Ρωμαίων» καὶ ἐδίδασκεν ἐν τῷ τρικλίνῳ τοῦ βασιλέως κατὰ Παρασκευὴν ἑκάστην, παρούσης τῆς συγκλήτου, τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ἦτο φίλος τοῦ μεγάλου δουκὸς Νοταρᾶ, Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου, Θεοδώρου τοῦ δεσπότου, Φιλέλφου τοῦ γαμβροῦ τοῦ Χρυσολωρᾶ, τοῦ μεγάλου ἐκκλησιάρχου Σιλβέστρου Συροπούλου καὶ πολλῶν ἄλλων ἐπιφανῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ τοῖς γράμμασιν ἀνδρῶν.

Ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἐκτιμῶν τὴν εὐρεῖαν μόρφωσιν καὶ τὴν διανοητικὴν εὐστροφίαν τοῦ Σχολαρίου παρέλαβεν αὐτὸν εἰς τὴν ἐν Φερράρᾳ καὶ Φλωρεντίᾳ σύνοδον (1438—1439) μετὰ τοῦ Γεμιστοῦ, τοῦ Ἀργυροπούλου καὶ ἄλλων κοσμικῶν. Ἐν τῇ συνόδῳ δὲ ταύτῃ ὁ Σχολάριος, εἰλικρινῶς ποθῶν τὴν ἕνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐτήρησε κατ' ἀρχὰς μετριοπαθῆ στάσιν ἀποφεύγων τὰ ἄκρα. Τούτου δ' ἕνεκα ἐν τῷ προσχεδίῳ, ὅπερ συνέταξε πρὸς λύσιν τῶν ἐπιδίκων δογματικῶν ζητημάτων, μετεχειρίσθη γενικάς τινας φράσεις, ἐλπίσας διὰ τούτων νὰ παρακάμψῃ τὸν σκόπελον τῆς οὐσιώδους δογματικῆς διαφορᾶς τῶν δύο Ἐκκλησιῶν. Οὐδὲν ὅμως διὰ τούτου κατώρθωσεν, ἀλλ' οἱ μὲν Λατῖνοι πρῶτοι ἀπέρριψαν τὸ προσχέδιόν του, οἱ δ' Ἕλληνες παρεξήγησαν τὴν στάσιν του τοσοῦτον, ὥστε καὶ νὰ ἀμφισβητήσωσί τινες τὰ ὀρθόδοξα φρονήματά του, ὡς καὶ ὁ ἴδιος κατόπιν ὡμολόγει γράφων, ὅτι «οὐδενὶ μὲν ἀγαθοῦ τινος, σκανδάλου δὲ οὐκ ὀλίγοις αἴτιος οἶδα γεγενημένος, οἳ τῶν ἐμῶν λαβόμενοι λόγων καὶ πρὸς τὸ σφίσιν ἀρέσκον ἕκαστος ἐκλαβόμενοι κἀμὲ διπλῆν τινα καὶ ποικίλην περὶ τῶν θείων γνώμην ἔχειν ἐνόμισαν .... οὐκ ᾔδεσαν διακρίνειν οἰκονομίαν τε καὶ ἀκρίβειαν καὶ τούτων ἑκατέρου καιροὺς καὶ διὰ τοῦτο τοῖς εἰδόσι διακρίνειν ἐμέμφοντο». Βλέπων λοιπὸν ὅτι εἰς οὐδὲν ὠφέλει ἡ μετριοπαθὴς ἐν τῇ συνόδῳ στάσις του, ἀπεχώρησε μετὰ τοῦ Γεμιστοῦ καὶ τοῦ Δημητρίου, τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ βασιλέως, εἰς Βενετίαν κατευθυνόμενος εἰς Κωνσταντινούπολιν. Οὕτω δέ, οὔτε πρὸς τοὺς Λατίνους μετέστη, ὡς ἐπιστεύθη ὑπό τινων, τοὐναντίον δὲ «καὶ πρὸ τῆς πατριαρχείας καὶ ἐν τῇ πατριαρχείᾳ καὶ μετὰ τὴν πατριαρχείαν πολλὰ ἔγραψε καὶ γενναῖα κατὰ Λατίνων», ὡς λέγει ὁ Ἱεροσολύμων Δοσίθεος, οὔτε τὸν Ὅρον τῆς συνόδου ὑπέγραψεν, ἀλλ' ἀποδοκιμάζων τὰ ἐν τῇ συνόδῳ γινόμενα ἔφυγεν, ὡς βραδύτερον πρὸς τὸν βασιλέα Τραπεζοῦντος δικαιολογῶν τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ στάσιν του ἔγραφεν: «ἡμεῖς πολλὰ περὶ τῆς ἑνώσεως συνεβουλεύσαμεν, ἕως ἄλλοι τὴν τοῦ πράττειν ἐξουσίαν λαβόντες, ἀπόντων ἡμῶν, οὕτω ταύτην διέθεντο, ὡς ἀπορραγῆναι λοιπὸν ἡμᾶς ἐκείνων ἀναγκασθῆναι».

Ἐπανελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ Σχολάριος καὶ ἰδὼν ὅτι περιέπεσε μὲν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ βασιλέως Ἰωάννου, ὡς μὴ ὑπογράψας τὸν Ὅρον τῆς συνόδου, διεβάλλετο δὲ καὶ κατεσυκοφαντεῖτο καὶ ἠπειλεῖτο ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν του, ὡς δῆθεν ἐπαμφοτερίσας κατὰ τὴν σύνοδον, ἐκλείσθη ἐν τῇ μονῇ τῆς Παμμακαρίστου καὶ ἐκεῖ εἰς μελέτας καὶ συγγραφὰς κατεγίνετο. Ἐλεγχθεὶς δὲ σφοδρῶς καὶ ὑπὸ τοῦ διδασκάλου του Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ, τοῦ ἡγέτου τῶν ἀνθενωτικῶν, ὡς «μεσότητα καὶ οἰκονομίαν περισκοπῶν ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς, ἃ οὐδέποτε διὰ μεσότητος κατωρθώθη, διότι μεσότητα ἀληθείας καὶ ψεύδους οὐκ ἐπινοήσειεν ἄν τις, κἂν πολλὰ κάμῃ», ἐδικαιολόγησε μὲν διὰ μακρῶν τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ στάσιν του, ὅτι ἐξαγοραζόμενος τὸν καιρόν, ὅτι αἱ ἡμέραι ἦσαν πονηραί, προσεπάθησε νὰ κατορθώσῃ τὴν ἕνωσιν δι' ἀμοιβαίων ἑκατέρωθεν παραχωρήσεων, ἀνέπτυξε δὲ τὰ ὀρθόδοξα δογματικὰ φρονήματά του καὶ κατέληξεν οὕτω· «εἰ δ' ἀποδημήσειας πρὸς ὃν ἡτοίμασας σεαυτῷ τόπον ...., ἔσομαι ἐγὼ αὐτὸς ἐν τοῖς

Digitized by Google

τοιούτοις ἀντὶ σοῦ καὶ ἀντὶ τοῦ σοῦ στόματος... μέχρι τῶν ἐσχάτων κινδύνων αἵματος καὶ θανάτου ὑπὲρ τούτων ἀγωνιζόμενος». Καὶ ὄντως ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἀναφανδὸν κηρύττων καὶ γράφων κατὰ τῆς ἑνώσεως καὶ τῶν ἑνωτικῶν ὁ Σχολάριος, ἀνέλαβε καὶ τὴν ἡγεσίαν τοῦ κόμματος τῶν ἀνθενωτικῶν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἡγέτου αὐτῶν Μάρκου τῷ 1444 (ἢ τῷ 1449) διαμένων ἐν τῇ μονῇ Χαρσιανείτου, εἰς ἣν ἀπὸ τῆς Παμμακαρίστου μετῴκησεν, ὅτε καὶ ἐνδυθεὶς τὸ μοναχικὸν σχῆμα (1450) μετωνομάσθη *Γεννάδιος*. Ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ ἀνέπτυξε διὰ μακρῶν τὰ δόγματα τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς τὸν Ἄγγλον ἱερέα Κωνσταντῖνον Platris, προϊστάμενον τῆς πρεσβείας, ἣν κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1451 ἀπέστειλαν οἱ Οὐσσῖται τῆς Πράγας εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐπιζητοῦντες τὴν μετὰ τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἕνωσιν. Ἡ πειθὼ τῶν λόγων τοῦ μεγάλου κατηχητοῦ ἔφερεν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν τὸν Οὐσσίτην ἱερέα. Καὶ ἐκ τῆς μονῆς ταύτης μετὰ τοῦ φίλου καὶ ὁμόφρονος καὶ ἴσως καὶ συγγενοῦς αὐτοῦ Σιλβέστρου Συροπούλου συνεργαζόμενος ὁ Γεννάδιος, ἐξαπέστελλε πρὸς τὰ πλήθη τῆς πόλεως δριμείας προκηρύξεις κατὰ τῶν ἑνωτικῶν, κατέκρινε τὰ ἡμίμετρα, δι' ὧν ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος (1449—1453) καὶ οἱ περὶ αὐτὸν προσεπάθουν νὰ ἐξαγοράσωσι τὴν ἀπὸ τῆς Δύσεως βοήθειαν ὑπὲρ τοῦ τὰ λοίσθια πνέοντος κράτους, καὶ ἐνίσχυσε τὸ ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως φρόνημα τῶν πολιορκουμένων. Καὶ κατὰ τὰς παραμονὰς δ' ἔτι τῆς ἁλώσεως, καίτοι ἀπέφευγε πλέον πᾶσαν ἐπικοινωνίαν πρὸς τοὺς ἐπισήμους κληρικοὺς καὶ κοσμικούς, ἐπηρεαζομένους σφόδρα ὑπὸ τοῦ βασιλέως ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως, ὅτ' ἐκλήθη τῇ 12 Νοεμβρίου 1452 εἰς τὸ παλάτιον τοῦ Ξυλαλᾶ, ὅπου συνῆλθον οἱ ἐκκλησιαστικοί, παρόντος καὶ τοῦ μεγάλου ἐκκλησιάρχου Σιλβέστρου τοῦ Συροπούλου καὶ τοῦ μεγάλου χαρτοφύλακος Θεοδώρου τοῦ Ἀγαλλιανοῦ, δὲν προσῆλθε μὲν ὁ Γεννάδιος, ἔστειλεν ὅμως γραπτὴν πρὸς τοὺς συνελθόντας τὴν γνώμην του, ὑποδεικνύων τὸ μάταιον τῶν προσπαθειῶν τῶν ἑνωτικῶν. Καὶ μετὰ ταῦτα, τῇ 27 Νοεμβρίου, ἀπέστειλε «τοῖς εὐγενεστάτοις πολίταις Κωνσταντινουπόλεως ἅπασι καὶ ἱερωμένοις καὶ κοσμικοῖς» ἐγκύκλιον, ἐν ᾗ ἀναφέρων ὅσα εἶχε πράξει μέχρι τότε καὶ ἄνευ μὲν μνησικακίας πρὸς παρανοοῦντας, συκοφαντοῦντας, ἢ ἀπειλοῦντας αὐτόν, μετὰ θάρρους δὲ ἐπικαλούμενος τὴν θείαν δικαιοσύνην, κατέληγεν οὕτω: «Ἀπὸ ταύτης τῆς ἡμέρας ἐγὼ σιωπῶ καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε ὡς βούλεσθε. Ἡ πίστις ἐλευθέρα ἐστὶ καὶ ἀβίαστος· οὔτε ἐμὲ χρὴ κωλύεσθαι ὑφ' ὑμῶν, οὔτε ὑμᾶς ὑπ' ἐμοῦ καὶ διὰ τοῦτο οὔτε κωλύσω πλέον, ἐπειδὴ κωλύσας παντοιοτρόπως οὐκ ἤνυσα, οὔτε κοινωνήσω τῆς τοιαύτης ἑνώσεώς ποτε καὶ οὔτε δέδωκα περὶ ταύτης γνώμην, οὔτε δώσω ποτέ». Μαθὼν ὅμως ὅτι ὁ Πάπας Νικόλαος ὁ Ε΄ (1447—1455) ἔμελλε ν' ἀποστείλῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν πρώην ἀρχιεπίσκοπον Κιέβου, εἶτα δὲ καρδινάλιον Ἰσίδωρον, πρὸς συζήτησιν καὶ ἐπικύρωσιν τῆς ἑνώσεως, ἔπεμψε πρὸς τὸν βασιλέα τὸν «ἀπολογητικόν» του, ἐν ᾧ, ἀναπτύσσων τοὺς κατὰ τῆς ἑνώσεως λόγους του, ὑπεδείκνυε τί ὤφειλε ν' ἀποκριθῇ πρὸς τὸν ἀπεσταλμένον τοῦ Πάπα. Ὅτε δ' ἦλθεν ὁ Ἰσίδωρος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ Λατῖνοι καὶ Ἕλληνες ἐτέλεσαν κοινῇ τῇ 12 Δεκεμβρίου 1452 λειτουργίαν ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας, καθ' ἣν ἐμνημονεύθη ὁ Πάπας Νικόλαος καὶ ὁ ἐν Ρώμῃ ἐξόριστος Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Γ΄, ὁ Γεννάδιος φυσικὰ δὲν προσῆλθεν εἰς τὸν ναόν, ἐρωτώμενος δὲ ὑπὸ τοῦ συρρεύσαντος εἰς τὴν μονήν, ἐν ᾗ διέμενε, πλήθους «καὶ ἡμεῖς τί ποιήσομεν», λαβὼν χάρτην ἔγραψεν ἐν αὐτῷ τὴν γνώμην του, ἐξορκίζων τὸν λαὸν νὰ μένῃ μὲν πιστὸς εἰς τὰ δόγματα τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, μηδεμίαν δὲ βοήθειαν νὰ ἐλπίζῃ παρὰ τῶν Φράγκων, διότι ἄλλως θὰ χάσωσι μὲν τὴν εὐσέβειαν τὴν πατροπαράδοτον, δὲν θὰ σώσωσι δὲ τὴν βασιλείαν Ταῦτα δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα γράψας καὶ προσηλώσας εἰς τὴν θύραν τοῦ κελλίου του ἐκλείσθη ἔνδον. Κατὰ τὴν ἅλωσιν συλληφθεὶς ἀπήχθη μετὰ τοῦ ἀνεψιοῦ του Θεοδώρου Σοφιανοῦ καὶ ἄλλων εἴς τινα παρὰ τὴν Ἀδριανούπολιν κώμην ὡς αἰχμάλωτος καὶ ὁ Γεννάδιος, ἐκεῖ δὲ διέμενε μέχρι τοῦ φθινοπώρου τοῦ 1453 ἢ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1454, ὅτε προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ εἰς Κωνσταντινούπολιν. «Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, λέγει ὁ ἱστορικὸς Κριτόβουλος, μετακαλεῖται καὶ τὸν Γεννάδιον ὁ Μωάμεθ, ἄνδρα σοφὸν πάνυ καὶ θαυμαστόν· τούτου γὰρ τῆς τε σοφίας καὶ φρονήσεως καὶ ἀρετῆς καὶ πρόσθεν πολὺν ἔχων λόγον ὑπὸ τῆς φήμης, εὐθὺς μετὰ τὴν ἅλωσιν ἐζήτει τὸν ἄνδρα, ποθῶν ἰδεῖν τε αὐτὸν καὶ ἀκοῦσαι τῆς σοφίας αὐτοῦ· ἔνθεν τοι καὶ ξὺν πολλῷ πόνῳ ζητήσας αὐτὸν ἐν Ἀδριανουπόλει εὑρίσκει παρά τινι τῶν δυνατῶν ἐν κώμῃ τινὶ φυλαττόμενον, ἐν πολλῇ θεραπείᾳ τυγχάνοντα· ᾔδεῖτο γὰρ αὐτοῦ τὴν ἀρετὴν κατέχων καὶ πολέμιος ὤν» (Β΄, 2). Ἐξ Ἀδριανουπόλεως λοιπόν, τῇ διαταγῇ τοῦ Σουλτάνου, ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ Γεννάδιος κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 1453 ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1454. Εὐθὺς δὲ ἦλθεν, ἐκάλεσεν αὐτὸν ὁ πορθητὴς παρ' ἑαυτῷ «Ἰδὼν τοῦτον, ἐξακολουθεῖ ὁ Κριτόβουλος καὶ πεῖραν ὡς ἐν ὀλίγῳ λαβὼν τῆς τε σοφίας καὶ ξυνέσεως καὶ ἀρετῆς τοῦ ἀνδρός, ἔτι δὲ καὶ τῆς τοῦ λόγου δυνάμεώς τε καὶ χάριτος, ἐθαύμασέ τε τοῦτον διαφερόντως καὶ ἐν πολλῇ ἦγε θεραπείᾳ τε καὶ τιμῇ, χώραν τε διδοὺς αὐτῷ τῆς εἰσόδου τῆς παρ' ἑαυτὸν καὶ ὁμιλίας ἀξιῶν ἐλευθέρας καὶ ἡδόμενος τοῖς τε λόγοις αὐτοῦ καὶ ταῖς ἄλλαις ξυντυχίαις καὶ ἀποκρίσεσι· τιμᾷ δὲ καὶ δώροις αὐτὸν φιλοτίμοις τε καὶ ἐντίμοις καὶ τέλος πατριάρχην καθίστησι καὶ ἀρχιερέα Χριστιανῶν» (Β΄, 22). Καὶ ὄντως συνελθόντες κατὰ σουλτανικὴν διαταγὴν οἱ μετὰ τὴν ἅλωσιν ὑπολειφθέντες ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν προκρίτων Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐκ τῶν πέριξ μετακληθέντες καὶ ἄλλοι ἀνεβίβασαν ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1453 ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1454 εἰς τὸν ἀπὸ τοῦ θανάτου Γρηγορίου τοῦ Γ΄ κενὸν ἐπὶ τετραετίαν (ἢ διετίαν) πατριαρχικὸν θρόνον τὸν Γεννάδιον, διότι ἐπίστευον ὅτι διὰ τῆς σοφίας, τῆς συνέσεως καὶ τοῦ πατριωτισμοῦ τοῦ ἀνδρὸς τούτου θὰ καθίστατο ὀλιγώτερον εἰς τὸ ἔθνος ἐπαχθὲς τὸ δούλιον ἦμαρ. Καὶ ὁ Σουλτᾶνος δὲ πολλὴν πρὸς τὸν Γεννάδιον ἔδειξεν εὔνοιαν καὶ διὰ πολλῶν τιμῶν αὐτὸν περιέβαλε Προσκαλέσας αὐτὸν εἰς τὸ παλάτιον εἰς γεῦμα, μετὰ τὴν ἀνάρρησίν του εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, ὑπεδέχατο αὐτὸν λίαν τιμητικῶς καὶ φιλοφρόνως καὶ ὅτε ἐκ τοῦ παλατίου ἀπήρχετο, ἐνεχείρισεν εἰς αὐτὸν πολύτιμον δικανίκιον, ὅμοιον πρὸς ἐκεῖνο, ὅπερ ἔδιδον οἱ Χριστιανοὶ βασιλεῖς πρὸς τοὺς πατριάρχας, εἰπὼν «πατριάρχευε ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ἔχε τὴν φιλίαν ἡμῶν, ἐν οἷς θέλεις, ἔχων τὰ σὰ προνόμια ὡς καὶ οἱ προκάτοχοι πατριάρχαι εἶχον» (Turcograecia σ. 108). Ἀπερχόμενον δ' ἐκ τοῦ παλατίου τὸν Πατριάρχην συνώδευσεν ὁ Σουλτᾶνος μέχρι τῆς κλίμακος καὶ ἀναβιβάσας εἰς πολυτελῶς κεκοσμημένον ἵππον διέταξε τοὺς ἀνωτάτους ὑπαλλήλους τῆς αὐλῆς αὐτοῦ νὰ συνοδεύσωσιν αὐτὸν μέχρι τοῦ Πατριαρχείου, ἄλλοι μὲν προπορευόμενοι, ἄλλοι δὲ ἑπόμενοι ἔφιπποι. Μετ' οὐ πολλὰς δ' ἡμέρας ἀνταποδίδων ὁ Μωάμεθ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Πατριάρχου προσῆλθεν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα καὶ γενόμενος δεκτὸς μετὰ τῶν προσηκουσῶν τιμῶν ὑπὸ τοῦ Γενναδίου, ἐκάθισεν ἐν θρόνῳ ἐντὸς τῆς μικρᾶς ἐκκλησίας. Ἐνταῦθα δὲ διὰ διερμηνέως ἐζήτησεν ὁ Σουλτᾶνος πληροφορίας περὶ τῆς πίστεως τῶν Χριστιανῶν παρὰ τοῦ Πατριάρχου καὶ ὁ Γεννάδιος παραχρῆμα οὐ μόνον ἐξέθηκε μετὰ παρρησίας καὶ σαφηνείας τὰ κυριώτατα τῆς πίστεως τῶν Χριστιανῶν κεφάλαια, ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλῆς τέχνης ὑπέδειξε πόσον ἡ πίστις αὕτη οὐδὲν παρεμβάλλει κώλυμα εἰς τὴν νόμιμον ἄσκησιν τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας καὶ πόσον συμφέρον εἶχεν ἡ πολιτικὴ ἐξουσία νὰ προστατεύῃ τὸ ὑπήκοον.

Ἐκ τῆς διαλέξεως δὲ ταύτης τοσοῦτον ηὐχαριστήθη ὁ Σουλτᾶνος, ὥστε παρεκάλεσεν αὐτὸν καὶ γραπτὰ ν' ἀποστείλῃ αὐτῷ εἰς τὸ παλάτιον ὅσα προφορικῶς μετὰ τοσαύτης εὐφραδείας καὶ πειστικότητος ἀνέπτυξεν. Ἡ ἔκθεσις δὲ αὕτη τοῦ Γενναδίου, μεταφρασθεῖσα εἰς τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν, ἐδημοσιεύθη καὶ ἐν τῇ Turcograecia τοῦ Κρουσίου μετὰ γραμμάτων ἑλληνικῶν. Κατόπιν δὲ τῆς μετὰ τοῦ Πατριάρχου συνδιαλέξεως ταύτης ὁ Σουλτᾶνος «ἔδωκε καὶ προστάγματα ἐγγράφως τῷ Πατριάρχῃ μετ' ἐξουσίας βασιλικῆς ὑπογεγραμμένα κάτωθεν, ἵνα μηδεὶς αὐτὸν ἐνοχλήσῃ ἢ ἀντιτείνῃ, ἀλλ' εἶναι αὐτὸν ἀναίτητον καὶ ἀφορολόγητον καὶ ἀδιάσειστόν τε ἀπὸ παντὸς ἐναντίου καὶ τέλους καὶ δόσεως ἐλεύθερος ἔσται αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτὸν Πατριάρχαι εἰς τὸν αἰῶνα», ὡς λέγει ὁ ἱστορικὸς Φραντζῆς (σ 303). Τὰ ἔγγραφα δὲ ταῦτα προστάγματα εἶναι τὰ πολυθρύλητα *προνόμια* τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ πρᾶξις αὕτη τοῦ Μωάμεθ δὲν εἶναι δεῖγμα πολιτικῆς περινοίας αὐτοῦ πρὸς ματαίωσιν πάσης ἑνώσεως ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς Ἐκκλησίας δυναμένης νὰ προκαλέσῃ σταυροφορίαν τῆς Δύσεως ἐναντίον του. Ὁ ὀξυδερκὴς Σουλτᾶνος ἔβλεπεν ὅτι αἱ ὀξεῖαι θρησκευτικαὶ καὶ πολιτικαὶ ἔριδες τῶν Χριστιανῶν τῆς Δύσεως κατὰ τὴν ΙΕ΄ ἑκατονταετηρίδα καθίστων ἀδύνατον πᾶσαν εἰλικρινῆ σύμπραξιν αὐτῶν ἐναντίον του. Ὁ μὲν καθολικὸς κόσμος διετέλει τότε εἰς τελείαν διάστασιν, ἀφοῦ ὁ ἑκατονταετὴς μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας πόλεμος μόλις πρὸ ὀλίγων ἐτῶν εἶχε λήξει καὶ ἐν τῇ συνόδῳ τῆς Βασιλείας αἱ τῶν διαφόρων κρατῶν πολιτικαὶ ἀντιζηλίαι εἶχον ἐκδηλωθῆ ὅλως ἀσυμβίβαστοι, ὁ δὲ Πάπας Εὐγένιος ὁ Δ΄, πολεμούμενος μὲν ὑπὸ τῶν ἐν τῇ Βασιλείᾳ, ἐγκαταλελειμμένος δ' ὑπὸ Γαλλίας καὶ Γερμανίας καὶ τέλος ἐκδιωχθεὶς ἐκ τῆς Ρώμης ὑπὸ τῶν συγγενῶν τοῦ προκατόχου του, ἥκιστα ἠδύνατο νὰ σκεφθῇ σταυροφορίαν τῆς Δύσεως ὑπὲρ τοῦ κινδυνεύοντος Βυζαντίου. Ταῦτα λοιπὸν ἐνθυμούμενος ὁ ὀξύνους Μωάμεθ ἦτο πεπεισμένος ὅτι οὐδένα διέτρεχε κίνδυνον ἀπὸ τῆς ἐν τοιαύτῃ καταστάσει διατελούσης Δύσεως. Ἡ πρᾶξις αὕτη τοῦ πορθητοῦ ὑπηγορεύετο ὑπ' αὐτοῦ τοῦ κορανίου καὶ τοῦ παραδείγματος αὐτοῦ τοῦ προφήτου καὶ τῶν τεσσάρων πρώτων Χαλιφῶν· ἦτο πρᾶξις ἀπονομῆς δικαιοσύνης πρὸς τὸ ὑπήκοον, συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ ἱεροῦ νόμου καὶ ἄρα ὑποχρεωτικὴ εἰς τὸν Σουλτᾶνον, ἣν καθίστα νῦν ἐπιτακτικὴν ἡ θαρραλέα καὶ πειστικὴ διάλεξις τοῦ Γενναδίου.

Καὶ αὕτη δ' ἀληθῶς εἶναι ἡ μεγίστη ὑπηρεσία τοῦ Πατριάρχου τούτου πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Γένος, ὅτι κατορθώσας νὰ ἑλκύσῃ τὴν εὔνοιαν καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ Μωάμεθ ἀνύψωσε πολιτικῶς καὶ ἐστερέωσε τὴν θέσιν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου ἐν τῷ Ὀθωμανικῷ κράτει.

Ὁ Γεννάδιος ὡς Πατριάρχης (1454—1464). Ὅτε ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ Γεννάδιος, κατ' ἀρχὰς μὲν δεξιῶς χρησιμοποιῶν τὴν μεγάλην πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν τοῦ Σουλτάνου κατώρθωσε νὰ μετριασθῶσιν αἱ παντοῖαι τῶν Χριστιανῶν κακώσεις ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ν' ἀπελευθερωθῶσι πολλοὶ Χριστιανοὶ αἰχμάλωτοι. Ἀνασυνέστησε τὴν πατριαρχικὴν σχολὴν καὶ διωργάνωσε τὴν ἐσωτερικὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Πατριαρχείου, προσλαβὼν εἰς αὐτὴν καὶ ἐπιφανεῖς κοσμικούς, ἐτακτοποίησε κατὰ τὸ δυνατὸν τὸν κλῆρον καὶ τὰς ἐνορίας. Κατόπιν ὅμως δὲν ἠδυνήθη νὰ χρησιμοποιήσῃ περαιτέρω ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ ἔθνους τὴν μεγάλην δύναμιν, δι' ἧς ὁ πορθητὴς τὸν περιέβαλε. Διότι πρῶτον μὲν ἡ ἐν Φλωρεντίᾳ ἀρξαμένη διαίρεσις τῶν ἀνωτάτων κληρικῶν καὶ κοσμικῶν ἀρχόντων εἰς ἑνωτικοὺς καὶ ἀνθενωτικούς, χωρήσασα κατόπιν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ εἰς τὸν κατώτερον κλῆρον καὶ εἰς τὸν λαὸν καὶ ἐπιταθεῖσα ἐπὶ Πατριάρχου Μητροφάνους (1440—1443) καὶ μάλιστα ἐπὶ Γρηγορίου τοῦ Γ΄ (1445—1449 καὶ κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἁλώσεως σφόδρα ὀξυνθεῖσα, ηὔξησε τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀντιπολιτευομένων τὸν Γεννάδιον ἑνωτικῶν, οἵτινες, εἰς τὰς ἐνεργείας τῶν ἀνθενωτικῶν ἀποδίδοντες τὴν πτῶσιν τῆς Πόλεως, φυσικὰ ἐμαίνοντο κατὰ τοῦ ἡγέτου αὐτῶν Πατριάρχου καὶ μυρία κατ' αὐτοῦ διέδιδον ἀνυπόστατα καὶ ἐσυκοφάντουν αὐτόν. «Ἀκαιρία πανταχοῦ καὶ ἄγνοια καὶ πάνδεινος ἀπειρία καὶ μῖσος κατὰ τῶν εἰδότων ὁτιοῦν ἢ δεικνύναι προαγομένων καὶ διαβολὴ καὶ ἀναίδεια καὶ θηριωδία καὶ κρήμνισις καὶ ὑγιὲς οὐδὲν οὐδαμοῦ, ὥστ' ἐκστῆναι ἂν τῶν λογισμῶν, εἴ τις τὸν τῶν ἀνθρώπων ποτὲ τόπον ὑπὸ θηρίων νῦν οἰκούμενον βλέποι», ἔγραφεν αὐτὸς οὗτος κατόπιν τῷ 1460, θρηνῶν τὰς ἑαυτοῦ καὶ τὰς τῆς πατρίδος συμφορὰς καὶ ἀναμιμνησκόμενος μετὰ πόνου ψυχῆς τὴν ἐπὶ τῆς πατριαρχείας του ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀξιοθρήνητον ὄντως κατάστασιν. Δεύτερον δὲ ηὔξησε τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐχθρῶν κοσμικῶν καὶ κληρικῶν ὁ ὑπερήφανος καὶ δεσποτικὸς χαρακτὴρ τοῦ Γενναδίου, ὅστις οὐδένα μὲν ἐδέχετο ὑπέρτερον αὐτοῦ, οὐδ' ἴσον ἑαυτῷ, ἐκαυχᾶτο δὲ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἐρημητηρίῳ του κατόπιν ἀποχωρήσας ἐκ τῶν κοινῶν, μετὰ θλίψεως ἀναμιμνησκόμενος «τῶν καθ' ἡμέραν δημηγοριῶν τῶν τε ἐπὶ τοῦ βασιλέως αὐτοῦ καὶ χωρίς, ἄλλων ἄλλο τι προβαλλομένων καὶ καθάπερ ἐν θεάτρῳ πάντων ἀνηρτημένων ἀκοῦσαι τὰ προβλήματα λύοντος» καὶ «τῶν ἀκροατηρίων ἐκείνων τοῦ βασιλέως, τῶν ἀδελφῶν, τῶν μεγιστάνων, τῶν ἐπισκόπων, τῶν ἀπὸ τοῦ κλήρου, τῶν μοναχῶν, τῶν ἐξ ἀγορᾶς, τῶν ἀστῶν, τῶν ξένων, οἷς ἐν τῷ τρικλίνῳ προκαθημένοις τὸν θεῖον λόγον ὡμίλουν... ἐπῄνουν δὲ ἄλλοι μὲν ἄλλα τῶν ὁμιλιῶν ἐκείνων μετὰ τῆς ἀπ' αὐτῶν ὠφελείας, κοινῇ δὲ πάντες ἣν ὁ Θεὸς παρεῖχεν ἐπὶ τοῖς λόγοις εὐχέρειαν». Ὁ τοιοῦτος χαρακτὴρ τοῦ Γενναδίου ἐγένετο ἀφορμή, ὥστε νὰ κατασιτῇ, ὡς ὁ ἴδιος ὡμολόγει κατόπιν, «πικρὸς» ὄχι μόνον «τοῖς βιαίοις καὶ μὴ βουλομένοις προχωρεῖν εὐθεῖαν τὴν δίκην», ἀλλὰ πᾶσιν ἁπλῶς τοῖς πλησιάζουσιν αὐτὸν καὶ οὕτω φυσικὰ ἠραίωνε ὁσημέραι τὰς τάξεις τῶν φίλων καὶ ηὔξανε τὰς τῶν ἐχθρῶν. Βεβαίως ὁ Γεννάδιος ἐκοσμεῖτο ὑπὸ πολλῶν καὶ μεγάλων ἀρετῶν, αἵτινες καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν του ἀνωμολογοῦντο, ἀλλὰ δὲν εἶχε τὴν χρυσῆν ἐκείνην μετριοπάθειαν, ἀναγκαιοτάτην εἰς πάντα κυβερνήτην καὶ μάλιστα πνευματικόν, καὶ πολλάκις μετὰ πικρίας καὶ μικρολογίας ἐνίοτε ἐχαρακτήριζε λόγους καὶ πράξεις ἀνδρῶν ἀναμφισβητήτου ἀξίας, φίλων ἢ ἐχθρῶν ἀδιακρίτως. Δεῖγμα δὲ χαρακτηριστικὸν τῆς πικροχόλου ταύτης διαθέσεως τοῦ ἀνδρὸς ἔστω τὸ γενόμενον εἰς τὸ περὶ τῶν «Νόμων» σύγγραμμα τοῦ Γεμιστοῦ. Ἐνῷ δηλαδὴ αὐτὸς ὁ Σχολάριος γινώσκων τὰς ἐν τῷ συγγράμματι τούτῳ γνώμας τοῦ Γεμιστοῦ ἐκ γενομένης μεταξὺ αὐτῶν σχετικῆς συζητήσεως εἶχε γράψει, πρὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ἔργου, ὅτι, ἂν ποτε ἤθελον δημοσιευθῆ αἱ γνῶμαι αὗται, καὶ πολλοὶ ἄλλοι θὰ δείξωσιν ὅτι οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ φλυαρία μακρὰ καὶ αὐτὸς ηὔχετο νὰ παρουσιασθῇ ἀφορμὴ ν' ἀναλάβῃ καὶ ὁ ἴδιος τὸν ἀγῶνα «καὶ μὴ πῦρ, ἀλλὰ λόγους μᾶλλον ἀληθείας ἐπαφεῖναι τοῖς γράμμασιν», μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γεμιστοῦ τὸ αὐτόγραφον τοῦ συγγράμματος εἰς χεῖράς του περιελθὸν δὲν ἀνεσκεύασε διὰ λόγων, ὡς προέγραφεν, ἀλλὰ τοσοῦτον ἐταράχθη, ὥστε, λησμονήσας τὰς προτέρας ὁμολογίας, παρέδωκεν αὐτὸ εἰς τὸ πῦρ δημοσίᾳ καὶ δι' ἀφορισμοῦ ἠπείλησε πάντα κατέχοντα ἀντίγραφον αὐτοῦ καὶ μὴ καίοντα («πυρὶ μὲν φθείρειν αὐτὸν τὸν ἔχοντα, κρύπτοντα δὲ καὶ ἑαλωκότα, μετὰ μίαν καὶ δευτέραν παραίνεσιν, εἰ μὴ παρρησίᾳ βούλοιτο καίειν, εἴργειν τὸν τοιοῦτον ἁπάσης τῶν Χριστιανῶν κοινωνίας»). Καὶ τοιαῦτα εἶπε καὶ ἔπραξε περὶ συγγράμματος τοῦ Γεμιστοῦ (ὅστις πιθανῶς ὑπῆρξε διδάσκαλός του), περὶ τοῦ ὁποίου ἄλλος, μαθητὴς μὲν καὶ αὐτὸς αὐτοῦ, ἀλλὰ μετριόφρων οὗτος

Digitized by Google

καὶ εἰς ἐπαίνους καὶ εἰς ψόγους, ὁ Βησσαρίων, ἔγραψεν ὅτι «χαίρει ὡμιληκὼς τοιούτῳ ἀνδρί, οὗ μετὰ Πλάτωνα (ἐξῃρήσθω δὲ λόγου Ἀριστοτέλης) σοφώτερον οὐκ ἔφυσεν ἡ Ἑλλάς». Ἂν λοιπὸν πρὸς τὸν σοφώτατον τῶν Ἑλλήνων μετὰ τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Ἀριστοτέλη οὕτω προσηνέχθη ὁ Γεννάδιος, εὐκόλως δύναται νὰ φαντασθῇ πᾶς τις πῶς προσεφέρετο πρὸς τοὺς πολὺ ὑποδεεστέρους τοῦ Γεμιστοῦ φίλους καὶ συνεργάτας του. Οὕτω λοιπὸν καὶ αὐτὸς ἄκων συνεργαζόμενος μετὰ τῶν ἐχθρῶν του εἰς πύκνωσιν τῶν φαλάγγων αὐτῶν, εἶδεν ἐπὶ τέλους ὅτι δὲν εἶχε πλέον ἀγαθοὺς συνεργάτας ἐν τῇ κυβερνήσει τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους εἰς καιρούς, καθ' οὓς λεγεῶνες ὅλοι ψυχῇ τε καὶ σώματι ἀφωσιωμένων εἰς αὐτὸν συνεργατῶν πεπνυμένων ἐχρειάζοντο, ὅπως κατὰ τὸ δυνατὸν ἐπουλωθῶσιν αἱ πολλαὶ καὶ βαθεῖαι πληγαί, ἃς ἡ ἅλωσις κατέφερε κατὰ τοῦ ἐθνικοῦ ὀργανισμοῦ. Οὐδὲν ἄρα ὑπελείπετο εἰς τὸν Γεννάδιον ἐρημωθέντα φίλων, «πανταχόθεν σχεδὸν ἀβοήθητον» κατὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτοῦ τούτου, καὶ οὕτως ἀδυνατοῦντα νὰ ἐφαρμόσῃ τὰ βουλεύματα τῆς διανοίας του καὶ τῆς πατριωτικῆς καρδίας του, ἢ νὰ ἀποχωρήσῃ ἐκ τῆς ἀρχῆς καὶ παραδώσῃ τὸ πηδάλιον τοῦ δεινῶς κλυδωνιζομένου ἐθνικοῦ σκάφους εἰς χεῖρας κυβερνήτου ὄχι μόνον βουλομένου, ἀλλὰ καὶ δυναμένου δι' ἑλιγμῶν εὐστρόφων καὶ ἐπικαίρων νὰ παρακάμπτῃ δεξιῶς τοὺς κατὰ τὸν ταραχώδη πλοῦν αὐτοῦ παρουσιαζομένους πολλοὺς καὶ μεγάλους σκοπέλους. Οὕτω δὲ δὲν εἶχον παρέλθει δύο ἔτη ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ καὶ κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ ἔτους 1456 «ἀπὸ τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα σκάνδαλα, ὅπου ἦσαν, ἐκάλεσε σύνοδον ἀρχιερέων καὶ κληρικῶν καὶ ἀρχόντων καὶ πάντων τῶν Χριστιανῶν καὶ ἔκαμε παραίτησιν τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου» (Turcograecia σελ. 106). Ἀπελθὼν δ' ἐκ Κωνσταντινουπόλεως μετέβη εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, ὅπου διαμείνας ἐπί τινας μῆνας καὶ κηδεύσας κατὰ τὸν Σεπτέμβριον ἐν τῇ μονῇ τοῦ Βατοπεδίου τὸν ἀποθανόντα ἀνεψιόν του Θεόδωρον Σοφιανόν, ἀπῆλθεν ἔπειτα εἰς τὸ ἐπὶ τῶν νοτίων προπόδων τοῦ ὄρους Μενοικέως κείμενον μοναστήριον τοῦ Προδρόμου εἰς ἀπόστασιν μιᾶς καὶ ἡμισείας ὥρας βορειοανατολικῶς τῶν Σερρῶν. Ἐνταῦθα δὲ διαμένων καὶ ἀσχολούμενος εἰς τὰς προσφιλεῖς αὐτῷ μελέτας καὶ συγγραφὰς καὶ γράψας τὸν περίφημον «Θρῆνον», ἐν ᾧ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ὁ ἴδιος ἀνομολογεῖ ὅτι «εἰ ἔξω παθῶν ἦν, ἦν ἄν τι βέλτιον», ἐξηναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀνέλθῃ καὶ πάλιν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῷ 1462 μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατριάρχου Ἰσιδώρου τοῦ Β' (1456—1462). Τὴν ἐπάνοδον δὲ ταύτην ἡ ἰσχυρά του διάνοια προεῖδε καὶ ἐν τῷ «Θρήνῳ» ἔγραφε τῷ 1460 ὅτι εἶχε σκοπὸν νὰ μένῃ ἐν τῇ μονῇ τοῦ Προδρόμου «διηνεκῶς, ἂν μὴ ἰσχυροτάτη πασῶν ἀνάγκη πείσῃ τὸ συνειδὸς ἢ βιάσηται τὴν προαίρεσιν». Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην πατριαρχείαν σφοδρὰν εὑρὼν ἀντιπολίτευσιν ἀπὸ μέρους ἰδίᾳ τοῦ κλήρου, ὑπέβαλε καὶ πάλιν τῷ 1463 παραίτησιν καὶ ἢ ἔμενεν ἰδιωτεύων ἐν Κωνσταντινουπόλει ἢ ἐπανῆλθεν εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Προδρόμου. Τρίτην δὲ φορὰν ἐξαναγκασθεὶς νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ Πατριαρχεῖον κατὰ τὸ ἔτος 1464, ὀλίγους μῆνας πάλιν ἔμεινεν ὡς πατριάρχης καὶ ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ Ἰωάσαφ Α' (1464—1466) ἐπανῆλθε καὶ πάλιν εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Προδρόμου. Ἐκεῖ μελετῶν καὶ συγγράφων ἔτι κατὰ τὸ ἔτος 1472 ἀπέθανε τότε ἢ ὀλίγον βραδύτερον, «ὀδυρόμενος τὴν ἐν τοῖς σώμασι δουλείαν Ἑλλήνων καὶ τὴν ἐν ταῖς ψυχαῖς φθοράν, τὰς κατὰ τῆς πίστεως ὕβρεις τῶν βαρβάρων καὶ τὰ ταῖς ψυχαῖς τῶν πιστῶν ἐμβασιλεύσαντα σκάνδαλα, τοὺς ἀφισταμένους ὁσημέραι τῆς πίστεως καὶ τοὺς τὴν ἀποστασίαν ὠδίνοντας, τὴν ἀβελτηρίαν τῶν διοικούντων, ἀνατρεπόντων δὲ εἰπεῖν οἰκειότερον». Εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, κατὰ τὴν Κυριακὴν τῆς Ὀρθοδοξίας, ἐγράφη ἐν τῷ συνοδικῷ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ ἑξῆς μνημόσυνον αὐτοῦ, ἄριστα χαρακτηρίζον τὸν ἄνδρα καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ: «Γενναδίου τοῦ σοφωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, τοῦ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γενεᾷ φωστῆρος λάμψαντος δίκην, μέγιστον δὲ κράτος ἀραμένου ἐπὶ σοφίᾳ παντοδαπῇ καὶ δυνάμει λόγων ἀνυπερβλήτῳ καὶ λαμπρὸν μὲν ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἀγωνισαμένου καὶ λόγοις καὶ συγγράμμασι καὶ διαλέξεσι καὶ διδασκαλίαις, παρρησιασαμένου δὲ τὴν εὐσέβειαν πολλάκις ἀπαραμίλλῳ ψυχῆς γενναιότητι ἐνώπιον βασιλέων καὶ δυναστῶν καὶ λαῶν καὶ δήμων ὅλων καὶ ἐπὶ πάντων ἁπλῶς τὴν ἱερὰν τῆς χριστιανικῆς πίστεως ὁμολογίαν καὶ ἀλήθειαν ἀναδιδάξαντός τε καὶ ἀποδείξαντος καὶ κήρυκος παντὸς ἀνακηρύξαντος γεγωνότερόν τε καὶ εὐσημότερον, εἶτα τὴν ἡσύχιον ἀντὶ πάντων ἀσπασαμένου τε καὶ ἑλομένου διαγωγὴν καὶ τὸν βίον ἐν αὐτῇ μεταλλάξαντος ὁσίως καὶ μακαρίως καὶ οὕτω τὴν πολυειδῆ ἐπισφραγισαμένου ἑαυτῷ ἀρετὴν ἀοιδίμως αἰωνία ἡ μνήμη».

Συγγράμματα. Τὸν ὅλον του βίον ἀφιερώσας εἰς τὰ γράμματα ὁ Γεννάδιος, ἀνεδείχθη εἷς ἐκ τῶν σοφωτέρων καὶ πολυγραφωτέρων ἀνδρῶν τῶν βυζαντιακῶν χρόνων, πρὸς τὸν Φώτιον καὶ Ψελλὸν καὶ τὸν Γεμιστὸν ἐφάμιλλος. Γραμματικός, φιλόσοφος, ἱστορικός, ῥήτωρ καὶ θεολόγος, ἀσχοληθεὶς εἰς πάντας σχεδὸν τοὺς κλάδους τῆς θεολογίας, τὴν δογματικήν, ἀπολογητικήν, ἀντιρρητικήν, ποιμαντικήν, ἀσκητικὴν καὶ λειτουργικήν, συνέγραψεν ἔργα πολλοῦ μὲν λόγου πάντα ἄξια, τινὰ δὲ καθ' ὕλην τε καὶ εἶδος ἀνυπέρβλητα. Πλὴν δὲ τούτων ἐμπειρότατος τῆς λατινικῆς γλώσσης ὤν, μετέφρασε καὶ ἐσχολίασε πολλὰ φιλοσόφων καὶ θεολόγων Λατίνων ἔργα. Ἐκ τῶν ἔργων τούτων τοῦ Σχολαρίου τινὰ μὲν ἔχουσιν ἐκδοθῆ κατὰ διαφόρους καιροὺς καὶ ὑπὸ διαφόρων ἀνδρῶν, τινὰ δὲ εὑρίσκονται εἰσέτι ἐν χειρογράφοις πολλῶν βιβλιοθηκῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως ἀνέκδοτα. Πλήρης καὶ ἀκριβὴς καταγραφὴ αὐτῶν δὲν ἔχει γίνει εἰσέτι καὶ διὰ τοῦτο ἡ κατωτέρω ἀπαρίθμησις τῶν ἁπάντων τοῦ Σχολαρίου προφανῶς θὰ εἶναι ἀτελὴς καὶ ἐνδεχόμενον ἐκ τῶν ἀνεκδότων τινὰ νὰ ἔχωσί που ἐκδοθῆ ἢ νὰ μὴ ἔχωσι μνημονευθῆ τινα ἀνέκδοτα. Ὁ ἐν Ἀθήναις ἀρχιεπίσκοπος τῶν καθολικῶν, σοφὸς βυζαντινολόγος Louis Petit, ἀπὸ τοῦ 1920 συνεργαζόμενος ἀκαμάτως καὶ εὐμεθόδως μετὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει γνωστοῦ βυζαντινολόγου λογίου Ξενοφῶντος Σιδερίδου πρὸς ἔκδοσιν ἁπάντων τῶν ἔργων τοῦ Σχολαρίου, ἤρχισεν ἐν Παρισίοις τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ πρώτου τόμου αὐτῶν κατὰ Μάρτιον τοῦ 1927. Ἀλλ' ἐν Menton τῆς Γαλλίας, ὀλίγους μετὰ ταῦτα μῆνας, τῇ 5 Νοεμβρίου ἀποθανὼν κατέλιπε τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἐκδόσεως εἰς τὸν συνεργάτην του καὶ τὸν ἐκ τῶν Augustins de l'Assomption Martin Jugie, δοκιμώτατον ἐρευνητὴν τῆς πολιτικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τῆς Ἀνατολῆς, οἵτινες κατὰ τὸ παρελθὸν φθινόπωρον ἐξέδωκαν τὸν Α' τόμον μὲ τὴν ἐπιγραφὴν «Γεωργίου τοῦ Σχολαρίου ἅπαντα τὰ εὑρισκόμενα, Oeuvres complètes de Georges Scholarios, publiées pour la première fois par † Mgt Louis Petit, X. A. Siderides et Martin Jugie, tome 1 oeuvres oratoires, traités théologiques sur la Providence et sur l'âme, Paris, Maison de la Bonne Presse 1928». Ἐν τῷ προλόγῳ τῆς ἐκδόσεως ταύτης τοῦ Α' τόμου, περιέχοντος μακρὰν κριτικὴν εἰσαγωγὴν καὶ τὸ κείμενον 28 λόγων καὶ τῶν «Περὶ προνοίας καὶ προορισμοῦ» καὶ «Περὶ ψυχῆς» συνταγμάτων, ἀπαρτισθέντος δὲ ἐκ σελιδων LXIV+550 δηλοῦσιν οἱ ἐκδόται, ὅτι τὸ ὅλον ἔργον θ' ἀπαρτισθῇ ἐξ ὀκτὼ τοιούτων τόμων καὶ ἐλπίζουσιν ὅτι ἡ ἔκδοσις αὐτῶν θὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς τοὺς βυζαντινολόγους πρὸς νέας ἐρεύνας, αἵτινες θὰ συμπληρώσωσι τὴν ἔκδοσίν των καὶ ἴσως φέρωσιν εἰς φῶς καὶ ἄλλα ἄγνωστα ἔργα τοῦ Σχολαρίου. Πρὸ τῆς ἀποπερατώσεως λοιπὸν τῆς ὀκτατόμου ταύτης ἐκδόσεως τῶν ἁπάντων τοῦ Σχολαρίου, ἀδυνατοῦντες νὰ ἔχωμεν πλήρη καὶ ἀκριβῆ κατάλογον αὐτῶν, περιοριζόμεθα κατ' ἀνάγκην εἰς τὰς μέχρι τοῦδε γνωστὰς τῇ ἐπιστήμῃ πηγάς, ἐξ ὧν προκύπτει ὅτι ὁ Σχολάριος ἔγραψε τὰ ἑξῆς ἔργα:

α') *Θεολογικά, ἐκδεδομένα.* 1) «Περὶ τῆς λογικῆς καὶ ἀνθρωπίνης ψυχῆς» (L. Petit Α', 486 κ. ἑξ.), 2) «Περὶ τοῦ καιροῦ καὶ τοῦ τρόπου τῆς ὑπάρξεως τῶν νοερῶν καὶ ἀθανάτων ψυχῶν, τουτέστι τῶν ἀνθρωπίνων» (L. Petit Α', 461 κ. ἑξ.), 3) «Περὶ τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν, τί αὐταῖς γίνεται μετὰ τὴν τῶν σωμάτων ἀπαλλαγήν» (L. Perit Α', 505 κ. ἑξ.), 4) «Περὶ τῆς πρώτης τοῦ Θεοῦ λατρείας ἢ νόμος εὐαγγελικὸς ἐν ἐπιτομῇ» (*Νικοδήμου Ἁγιορείτου* «Κῆπος χαρίτων» ἐν Βενετίᾳ 1819), 5) «Περί τινων κεφαλαίων τῆς ἡμετέρας πίστεως, περὶ ὧν ἡ διάλεξις γέγονε μετὰ Ἀμηρᾶ τοῦ Μαχουμέτου» (Migne 160, 320 κ. ἑξ.), 6) «Ὁμιλία περὶ τῆς ὀρθῆς καὶ ἀληθοῦς πίστεως τῶν Χριστιανῶν διαλεχθεῖσα πρὸς τοὺς σοφιστὰς Πέρσας τῶν Ἀγαρηνῶν προτροπῇ τοῦ μεγάλου Αὐθέντου ἔμπροσθεν αὐτοῦ, μεταγλωττισθεῖσα δὲ εἰς τὴν τουρκοαραβόγλωσσαν ὑπὸ Ἀχμὲτ καδδῆ Βερροίας (Migne 160,333 κ.ἑξ.), 7) «Περὶ θείας προνοίας καὶ προορισμοῦ» (L. Petit Α' 390—460), 8) «Περὶ τοῦ μυστηριώδους σώματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Migne 160, 351 κ. ἑξ.), 9) «Περὶ τοῦ ἑνὸς ἐν τριάδι θεοῦ» (Migne 160, 567, κ. ἑξ.), 10) «Κατὰ αὐτοματιστῶν καὶ ἑλληνιστῶν, ἤτοι πολυθέων» (W. Gass «Gennadius und Pletho, Aristotelismus und Platonismus in der Grieschichen Kirche» Breslau 1844), 11) «Περὶ τῆς τοῦ μακαρίου Θεοδώρου τοῦ Γραπτοῦ ῥήσεως, ἀφ' ἧς οἱ Ἀκινδυνιασταὶ θορυβοῦσιν» (Migne 160, 649 κ. ἑξ.), 12) «Κατὰ Ἰουδαίων» (A. Jahn «Anecdota Graeca theologica» Lipsiae 1893), 13) «Σύνταγμα ἐπιγραφόμενον Ὀρθοδόξου καταφύγιον, τμῆμα πρῶτον περὶ τῶν αἰτίων τοῦ σχίσματος κατ' ἐπιδρομήν» (ἐκδοθὲν ἄνευ μνείας τόπου καὶ χρόνου, ἐν Κωνσταντινουπόλει δὲ τῷ 1628 κατὰ τὸν Δοσίθεον τῶν Ἱεροσολύμων), 14) «Περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, περὶ Σιμωνιακῆς αἱρέσεως, περὶ τοῦ μὴ δεῖν ἐν Τεσσαρακοστῇ λειτουργεῖν καθ' ἡμέραν, περὶ τοῦ γάμου τῶν ἱερέων, περὶ κουρᾶς γενείων» (Migne 160, 732 κ. ἑξ.), 15) «Περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος διάλογοι δύο», (Migne 160, 713 κ ἑξ.). 16) Περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος πρὸς τὸν μέγαν Δοῦκαν» (Μ. Σιμωνίδης ἐν Λονδίνῳ 1858), 17) «Περὶ τῆς προσθήκης, ἣν ἐν τῷ συμβόλῳ τῆς πίστεως προσέθηκαν οἱ Λατῖνοι» (Migne 160, 713 κ. ἑξ.), 18) «Κεφαλαιώδης ἀπόκρισις πρὸς τοὺς παρὰ Λατίνων λόγους περὶ τοῦ πουργατορίου» (L. Petit Α', 531 κ. ἑξ.), 19) «Πιττάκιον πρὸς τοὺς ἐν τῇ μονῇ τοῦ Στουδίου ἐνασχουμένους μοναχοὺς» (*Νεκταρίου* τοῦ Ἱεροσολύμων «Ἱεροκοσμικὴ Ἱστορία» ἐν Βενετίᾳ 1677), 20) «Μάρτυρες στεφανῖται» (*Δοσιθέου* Ἱεροσολύμων «Τόμος Ἀγάπης» ἐν Ἰασίῳ 1699), 21) «Ἀπολογητικὸς πρὸς Κωνσταντῖνον» (*Σ. Λάμπρου*, «Παλαιολόγεια» Β' 89 κ.ἑξ.), 22) «Ἐπὶ τῇ δι' ἐγκατάλειψιν Θεοῦ ματαίᾳ καὶ ἀλόγῳ καὶ ἀσυνειδήτῳ καινοτομίᾳ τῆς πίστεως» (*Σπ. Λάμπρου* «Παλαιολόγεια» Β', 77 κ. ἑξ.), 23) «Ἐγκώμιον τοῦ ὁσίου Λεοντίου τοῦ ἐν Ἀχαΐᾳ» (*Σπ. Λάμπρου* «Παλαιολόγεια» Β', 161 κ. ἑξ.), 24) «Λόγοι καὶ ὁμιλίαι διάφοροι» (L. Petit Α', 1—389 καὶ *Σ. Λάμπρου* «Παλαιολόγεια» Β' σποράδην).

β') *Θεολογικά, ἀνέκδοτα.* «Περὶ τῶν καρπῶν τοῦ πνεύματος», «Περὶ ἀγγέλων», «Περὶ τῶν ἐν τῷ παραδείσῳ ξύλων, τοῦ τῆς ζωῆς ξύλου καὶ τῆς γνώσεως», «Περὶ τοῦ δεσποτικοῦ καὶ θείου πνεύματος», «Περὶ τοῦ πῶς διακρίνονται αἱ θεῖαι ἐνέργειαι πρός τε ἀλλήλας καὶ τὴν θείαν οὐσίαν, ἧς εἰσιν ἐνέργειαι», «Ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις περὶ τῆς θεότητος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ», «Ἐκ τῶν περὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ προφητειῶν αἱ σαφέστεραι», «Ὅπως ἡ θεία πρόνοια καὶ ὁ θεῖος προορισμὸς οὐκ ἀναιρεῖ τὸ χρήσιμον τῶν εὐχῶν», «Περὶ τῆς παρὰ τῷ δεσπότῃ ἡμῶν Χριστῷ ἀνθρωπότητος», «Λύσις διαφόρων εὐαγγελικῶν ἀποριῶν», «Εἰς τὸ ἀποστολικὸν ῥητόν: ἐκένωσεν ἑαυτὸν μορφὴν δούλου λαβών», «Περὶ ἀναστάσεως», «Εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα», «Ἔλεγχος τῆς Ἰουδαϊκῆς πλάνης ἔκ τε τῶν Γραφῶν καὶ τῆς πρὸς τὴν χριστιανικὴν ἀλήθειαν παραθέσεως», «Περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος τόμοι δύο», «Περὶ τοῦ καθαρτηρίου πυρὸς λόγοι δύο», «Σύντομον κατὰ τῆς δόξης τῶν Λατίνων», «Ἀπάντησις εἰς τὰ ἐρωτήματα Ἑλλήνων καὶ Λατίνων», «Βιβλίον πρῶτον συντεθὲν μετὰ διαλέξεις πέντε καὶ δέκα κατὰ Λατίνων», «Περὶ τῶν κατ' ἀρετὴν ἔργων, ὧν ἄνευ ἡ πίστις ἄκαρπός ἐστι τοῖς πιστεύουσι», «Περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν συγγνωστῶν καὶ θανασίμων ἁμαρτημάτων», «Θεολογικαὶ ἀποσημειώσεις» (περίληψις τοῦ Summa contra Gentiles *Θωμᾶ τοῦ Ἀκυνάτου*), «Περὶ τοῦ μὴ γίνεσθαι νῦν θαύματα ὡς πρότερον», «Τίνας ἂν εἶπε λόγους πρὸς ἑαυτὸν ὁ μακάριος Πέτρος ἐν τῷ κλαίειν μετὰ τὴν ἄρνησιν», «Περὶ τῶν ἱερῶν εἰσόδων», «Ὅτι οἱ ἄγγελοι οὐ προκόπτουσιν εἰς τὴν μακαριότητα μετὰ τὸ βεβαιωθῆναι ἐν αὐτῇ», «Ἡ ἑπτάριθμος εὐχὴ μετὰ ἀναπτύξεως».

γ') *Φιλοσοφικά, ἐκδεδομένα.* 1) «Κατὰ τῶν τοῦ Πλήθωνος ἀποριῶν ἐπ' Ἀριστοτέλει» (*Μ. Μηνωίδης* ἐν Παρισίοις 1858), 2) «Περὶ τοῦ βιβλίου τοῦ Γεμιστοῦ καὶ κατὰ τῆς ἑλληνικῆς πολυθεΐας» (Alexandre ἐν Παρισίοις 1858), 3) «Κατὰ Πλήθωνος» (*Σ. Λάμπρου* «Παλαιολόγεια» Β', 14 κ.ἑξ.).

δ') *Φιλοσοφικά, ἀνέκδοτα.* «Ἑρμηνεία εἰς τὰς Ἀριστοτέλους κατηγορίας», «Ἀπάντησις πρὸς Πλήθωνα περὶ Ἀριστοτέλους», «Σύνοψις τῶν Ἀριστοτέλους φυσικῶν μετὰ τῶν σχολίων τοῦ Σιμπλικίου», «Ἐκ τῶν τοῦ Σιμπλικίου ἐξηγήσεων ἐπιτομή», «Περὶ ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας, Ἀριστοτέλους καὶ Πλωτίνου συμβιβαστικόν», «Προλεγόμενα εἰς τὴν Πορφυρίου εἰσαγωγήν», «Ἐξήγησις εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Πορφυρίου τὸ περὶ τῶν πέντε καθόλου», «Εἰς τὸ περὶ εἱμαρμένης ἐξήγησις», «Περὶ τῶν τὰ φαῦλα πραττόντων, πότερον ἑκόντες πράττουσιν ἢ ἄκοντες».

ε') *Ποικίλα, ἐκδεδομένα.* 1) «Ἀλφάβητος παραινετικὴ πρὸς τοὺς νέους» (*Σ. Λάμπρου* «Παλαιολόγεια» Β', 183), 2) «Ἑτέρα ἀλφάβητος παραινετικὴ πρὸς τοὺς νέους» (*Σ. Λάμπρου* «Παλαιολόγεια» Β', 330), 3) «Ἐγκύκλιος περὶ ἐλεημοσύνης» μετὰ τὴν ἅλωσιν (*Σ. Λάμπρου* «Νέος ἑλληνομνήμων» Α', 465), 4) «Ἐκκλησιαστικὸν ᾆσμα» (*Δοσιθέου* Ἱεροσολύμων «Τόμος Ἀγάπης» ἐν Ἰασίῳ 1699), 5) «Παράκλησις ὑπὲρ σωτηρίας Πελοποννήσου καὶ εὐχή» (*Σ. Λάμπρου* «Παλαιολόγεια» Β', 152 κ.ἑξ.), 6) «Ἰαμβικὸν ἐπίγραμμα» (E. Miller «Manuelis Philae carmina» XX), 7) «Ἐπίγραμμα εἰς Μᾶρκον τὸν Ἐφέσου» (*Ἀδ. Διαμαντοπούλου* «Μᾶρκος ὁ Ἐφέσου καὶ ἡ ἐν Φλωρεντίᾳ σύνοδος» ἐν Σμύρνῃ 1899 σελ. 262), 8) «Ἐπιγράμματα δύο» (*Σ. Λάμπρου* «Παλαιολόγεια» Β', 172 κ.ἑξ.), 9) «Περὶ Τούρκων» (μετεφράσθη λατινιστὶ ὑπὸ Ἑρμολάου Βαρβάρου).

στ') *Ποικίλα, ἀνέκδοτα.* «Περὶ στοιχείων, ἤτοι γραμμάτων, προσῳδιῶν καὶ τῶν ὀκτὼ τοῦ λόγου μερῶν», «Περὶ τῆς κλίσεως τῶν ἀρσενικῶν ὀνομάτων», «Χρονογραφία ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι καὶ τῆς θείας οἰκονομίας ἔκ τε τῆς παλαιᾶς Γραφῆς καὶ ἐξ ἄλλων ἀκριβεστάτων ἀναγραφῶν», «Ἀπολογία περὶ τῆς σιωπῆς», «Ἱστορία τῶν ἐν Φερράρᾳ καὶ Φλωρεντίᾳ», «Πρὸς τοὺς ἐν τῷ παλατίῳ Ξυλαλᾶ συνελθόντας», «Σημειώσεις ἀναγκαῖαι ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ μακαρίου Θεοδωρήτου, ἐπισκόπου Κύρου, ᾧ ἐπιγέγραπται θεραπευτικὴ ἑλληνικῶν παθημάτων». Λόγοι δὲ ποικίλης ὑποθέσεως, ὁμιλίαι, εὐχαί, μονῳδίαι, θρῆνοι, ἑρμηνεῖαι θείων ῥητῶν καὶ ἐπιστολαὶ δυσαρίθμητοι ὑπάρχουσιν ἐν βιβλιοθήκαις τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως.

Ὅτι ὑπῆρξαν δύο Γεννάδιοι (ὡς ἰσχυρίσθησαν οἱ λατινόφρονες *Ματθαῖος Καρυοφύλλης* καὶ *Λέων Ἀλλάτιος*), ὧν ὁ μὲν φίλος τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου παρευρέθη εἰς τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ σύνοδον φρονῶν τὰ τῶν Λατίνων καὶ ἔπειτα ἐκ λαϊκοῦ ἐγένετο πατριάρχης καὶ συνέγραψε τοὺς ὑπὲρ τοῦ Ὅρου τῆς συνόδου πέντε λόγους, ὁ δὲ ἕτερος ἦτο φίλος καὶ ὀπαδὸς Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ μὴ παρευρεθεὶς εἰς τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ σύνοδον καὶ γράψας κατὰ τῆς λατινικῆς Ἐκκλησίας, τοῦτο ἐπήγασεν ἐκ τῆς

Digitized by Google

ἐν τῇ συνόδῳ μετριοπαθοῦς στάσεως τοῦ Γενναδίου, ἥτις, ὡς εἴδομεν ἀνωτέρω, ἐκίνησεν εἰς ἐνδοιασμοὺς καὶ αὐτὸν τὸν Μᾶρκον τὸν Εὐγενικὸν περὶ τῶν ὀρθοδόξων φρονημάτων τοῦ Σχολαρίου, καὶ ἀπεδείχθη ψευδὲς ὑπὸ τοῦ *Δοσιθέου* πατριάρχου Ἱεροσολύμων τῷ 1699 ἐν τῷ «Τόμῳ Ἀγάπης», ὑπὸ τοῦ *Renaudot* τῷ 1709 ἐν τῇ «Dissertatio de Gennadii vita et scriptis», ὑπὸ τοῦ *Ἀνδρον. Δημητρακοπούλου* τῷ 1872 ἐν τῇ «Ὀρθοδόξῳ Ἑλλάδι» καὶ ὑπὸ τοῦ *Dräseke* τῷ 1895 ἐν Byzantinische Zeitschrift, πλὴν ἄλλων Ἑλλήνων καὶ ξένων. Σήμερον οὐδεὶς πιστεύει ὅτι ὑπῆρξαν δύο Γεννάδιοι κατὰ τὸν ΙΕ´ αἰῶνα, λατινόφρων ὁ εἷς καὶ ὀρθόδοξος ὁ ἕτερος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Ἐκ τῶν πολλῶν περὶ Γενναδίου γραψάντων οἱ μάλιστα μνείας ἄξιοι εἶναι οἱ ἑξῆς: *E. Renaudot*, «De Gennadii vita et scriptis» Migne 160.—*J. Otto*, «Gennad Confession» (Wien 1864).—*Κ. Σάθα*, «Νεοελληνικὴ φιλολογία» (Ἀθῆναι 1868) σ. 12 κ. ἑξ.—*Ἀνδρ. Δημητρακοπούλου*, «Ὀρθόδοξος Ἑλλὰς» (Λειψία 1872) σ. 110 κ. ἑξ.—*Κρουμβάχερ*, «Ἱστορία τῆς Βυζ. λογοτεχνίας» τόμ. Α´, 281 κ. ἑξ. ἑλλην. μεταφρ.—*Μ. Γεδεών*, «Πατριαρχικοὶ Πίνακες» ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1890. —*Ἀ. Διαμαντοπούλου*, «Μᾶρκος ὁ Εὐγενικὸς» (Σμύρνη 1899) καὶ «Σίλβεστρος Συρόπουλος» ἐν «Νέᾳ Σιὼν» Ἱεροσολύμων 1923 καὶ «Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν σπουδῶν» Ε´ 389.—*Σ. Λάμπρου*, «Παλαιολόγεια» τόμος Β´ (Ἀθῆναι 1924).—*M. Jugie* «Georges Scholarios» ἐν Echos d'Orient ΙΖ´, 527 κ. ἑξ.—*Louis Petit-X. Siderides-M. Jugie* ἐν τῷ μνημονευθέντι τόμῳ Α´ τῶν ἁπάντων τοῦ Σχολαρίου.

Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

—**Γεννάδιος**, *μητροπολίτης Ἡρακλείας* (Θρᾴκης). Ἐγεννήθη ἐν τῇ νήσῳ Λέρῳ (Δωδεκανήσου), διδαχθεὶς ἐν Πάτμῳ, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα. Ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Χίου τῷ 1696, μετετέθη εἰς τὴν Νίκαιαν, ὕστερον εἰς τὴν Ἡράκλειαν, ἀποθανὼν τῷ 1716. Εἰς τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν λογίων Ἑλλήνων (Μεσαιων. Βιβλιοθήκη *Κ. Ν. Σάθα*, τόμ. Γ´) ὁ Δημήτριος Προκοπίου βεβαιοῖ ὅτι ὁ Γεννάδιος ἦν ἀνὴρ θεοσεβής, ἐμπρέψας χριστιανικῇ πολιτείᾳ, τῆς ἑλληνικῆς διαλέκτου καὶ τῶν θείων Γραφῶν ἔμπειρος· ταῦτα δ' ἐπαναλαμβάνει καὶ Μιχαὴλ ὁ Λεκυῖνος ἐν «Χριστιανικῇ Ἀνατολῇ» καὶ Βεντότης (ἐν Προσθήκῃ εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν *Μελετίου* σ. 68). Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

— **Γεννάδιος**, *ἀρχιεπίσκοπος Βουλγαρίας*. Κατὰ τὸ β´ ἥμισυ τοῦ ΙΓ´ αἰῶνος ἀκμάσας, ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Η´ καὶ Ἀνδρονίκου τοῦ Β´ τῶν Παλαιολόγων, ἐγένετο ἀρχιεπίσκοπος Βουλγαρίας πρὸ τοῦ 1289, ὅτε ὑπέβαλεν ὑποψηφιότητα διὰ τὸν ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου Β´ τοῦ Κυπρίου (1283—1289) κενωθέντα θρόνον, ἀλλ' ἀπέτυχεν ἐκλεχθέντος πατριάρχου Ἀθανασίου Α´ τοῦ Πελοποννησίου. Κεκηρυγμένος σφοδρὸς ἀντίπαλος τῆς μερίδος, ἥτις διὰ πολιτικοὺς λόγους ἐπεδίωκε τὴν ἕνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν, ἔγραψε κατὰ τῶν ὑπερμάχων τῆς ἑνώσεως Μιχαὴλ τοῦ Η´ (1259—1282) καὶ τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου ΙΑ´ τοῦ Βέκκου (1276—1282), ἀντλῶν ἐπιχειρήματα καὶ ἐξ ἄλλων τῆς Ἐκκλησίας πατέρων καὶ διδασκάλων καὶ μάλιστα ἐκ τοῦ «Περὶ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος μυσταγωγίας» τοῦ Φωτίου. Τὸ σύγγραμμα τοῦ Γενναδίου ἐπιγραφόμενον «Σύνταγμα Γενναδίου ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας ἐκ διαφόρων χρήσεων ἀναντιρρήτων τῆς θείας Γραφῆς τῆς τε παλαιᾶς καὶ τῆς νέας ἀνατρέπον καὶ καταβάλλον τὴν λατινικὴν δόξαν» κεῖται ἀνέκδοτον ἐν εὐρωπαϊκαῖς βιβλιοθήκαις.

[Βλ. *Γεωργίου Παχυμέρη* Β´ 139. —*Ἀνδρονίκου Δημητρακοπούλου* «Ὀρθόδοξος Ἑλλὰς» ἐν Λειψίᾳ 1872, σελ. 68.—*Κ. Κρουμβάχερ* «Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς λογοτεχνίας» Α´, 144 καὶ 181 τῆς ἑλλην. μεταφρ.].

Ε. Γ. Π.

— **Γεννάδιος**, *ἀρχιεπίσκοπος Ρῶσος*. Κατὰ τὸ β´ ἥμισυ τοῦ ΙΕ´ αἰῶνος ἀκμάσας ἐγένετο ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Νοβογορὼδ τῷ 1484. Πεπροικισμένος ὑπὸ μεγάλης παιδείας καὶ δραστηριότατος ὤν, συνετέλεσε πολὺ εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τῶν γραμμάτων ἐν τῇ περιφερείᾳ του διὰ τῆς ἱδρύσεως σχολείων, κατήρτισεν ἑνιαῖον κειμενον τῆς Ἁγίας Γραφῆς διὰ τῆς συλλογῆς καὶ συναρμολογήσεως διαφόρων τμηματικῶν μεταφράσεων αὐτῆς, συνέθεσε πασχάλια 70 ἐτῶν καὶ κλεῖδα πασχαλίου 582 ἐτῶν. Σφοδρὸς ὑπέρμαχος τοῦ ὀρθοδόξου δόγματος κατήγγειλε τὴν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ἀναφανεῖσαν ἰουδαΐζουσαν αἵρεσιν τοῦ Ἀλεξίου (βλ. λ.) εἰς τὴν Μόσχαν. Μεταβὰς δ' ἔπειτα εἰς τὴν ἐν Μόσχᾳ τῷ 1490 ἐπὶ τούτῳ συνελθοῦσαν σύνοδον ἀπήγγειλε σφοδρὸν κατηγορητήριον κατὰ τοῦ Ἀλεξίου καὶ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ καὶ διὰ τῶν ἐπιχειρημάτων του ἔπεισε τὴν σύνοδον ν' ἀναθεματίσῃ τὴν αἵρεσιν καὶ τιμωρήσῃ τοὺς αἱρετικούς. Ε. Γ. Π.

—**Γεννάδιος**, *πρεσβύτερος τῆς ἐν Μασσαλίᾳ Ἐκκλησίας*. Κατὰ τὸ β´ ἥμισυ τοῦ Ε´ αἰῶνος ἀκμάσας, ἔγραψε μεταξὺ τοῦ 477 (ἢ 491) καὶ 494 πολλοῦ λόγου ἄξιον ἔργον, τὸ «De viris illustribus», ὡς συνέχειαν τοῦ ὁμωνύμου ἔργου τοῦ Ἱερωνύμου. Ἐν τῷ συγγράμματι τούτῳ, ἐξ ἑκατὸν κεφαλαίων συγκειμένῳ, βιογραφεῖ τοὺς ἀπὸ τοῦ Ἱερωνύμου καὶ ἑξῆς ἐπιφανεῖς ἄνδρας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Δύσεως μετὰ πολυμαθείας, εὐθυκρισίας καὶ ἀμεροληψίας καὶ οὕτω παρέχει ἀρίστην ἱστορικὴν πηγὴν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας. Τὸ κείμενον παρεδόθη ἐν κακῇ καταστάσει· ἄλλα μὲν κεφάλαια ἐλλείπουσιν, ἄλλα δὲ προσετέθησαν κατόπιν ὑπ' ἄλλης χειρός. Ἐκτὸς τούτου ὁ Γεννάδιος ἔγραψε καὶ ἄλλα βιβλία, κατὰ πασῶν αἱρέσεων, κατὰ Νεστορίου, Πελαγίου καὶ Εὐτυχοῦς τῶν αἱρετικῶν, περὶ τῆς «Ἀποκαλύψεως» τοῦ Ἰωάννου, ἅτινα πάντα ἀπωλέσθησαν. Ὁμοίως ἀπωλέσθησαν καὶ διάφοροι μεταφράσεις αὐτοῦ ἑλληνικῶν ἔργων εἰς τὴν λατινικὴν γλῶσσαν, περὶ ὧν κάμνει λόγον αὐτὸς ὁ ἴδιος ἔν τινι κεφαλαίῳ τοῦ De viris illustribus.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Τὸ De viris illustribus ἐξεδόθη ἐν τῇ «Λατινικῇ Πατρολογίᾳ» *Migne* (τόμ. 38, σ. 1052—1120), ἀρίστη δὲ κριτικὴ καὶ ἑρμηνευτικὴ ἔκδοσις ἡ τοῦ Bruno Gzalpa Munster (1898).—*Teuffel-Schwabe*: Geschichte der römischen Litteratur, 5η ἐκδ. ἐν Λειψίᾳ 1890. τόμ. 6´, σ. 1286).—*Bernoulli*: «Hieronymus und Gennadius De Viris illustribus» (Fribourg-en-Brisgau 1890).

Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

—**Γεννάδιος**, *ὁ πρωτοψάλτης*. Ἐν Ραιδεστῷ τῆς Θρᾴκης γεννηθεὶς κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ´ αἰῶνος καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν διδαχθείς, προσελήφθη ὡς πρωτοψάλτης τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως τῶν Ἱεροσολύμων, ὅπου ἡ ἀρίστη τέχνη καὶ ἡ μελῳδικὴ καὶ στεντορία φωνή του ἐθαυμάζετο παρὰ πάντων. Μελοποιήσας δὲ ᾠδάς τινας καὶ ὕμνους καὶ μακρὸν ἐγκώμιον εἰς τὸν πατριάρχην Ἱεροσολύμων Κύριλλον τὸν Β´, ὁ Γεννάδιος ἀπέθανεν ἐν βαθυτάτῳ γήρατι κατὰ τὸ 1868. Ε. Γ. Π.

Γεννάδιος, *Ἀναστάσιος*. Πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ *Γεωργίου Γενναδίου* (βλ. κατ.) (1840—1911) ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἐπεδόθη εἰς φιλοσοφικὰς καὶ ἱστορικὰς μελέτας, σπουδάσας ἐν Μονάχῳ, ὅπου ἐβοήθει τὸν Εἰρηναῖον Θείρσιον καὶ Σπέγγελ εἰς τὰς μελέτας καὶ ἑρμηνείας τῶν ἑλληνικῶν κειμένων. Ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας τῷ 1859 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς Ἱστορίας, ἀλλὰ παρῃτήθη μετ' ὀλίγον καὶ ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τοὺς πολιτικοὺς ἀγῶνας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἀναλαβὼν τὴν σύνταξιν τῆς «Ἀθηνᾶς» ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὴν ἔξωσιν τοῦ Ὄθωνος φυλακισθεὶς εἰς τὸν Μενδρεσέν. Τῷ 1862 διωρίσθη ἐκ νέου καθηγητὴς τῆς Ἱστορίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ, ἀλλὰ μετὰ διετίαν παρῃτήθη. Ἔκτοτε ἀνεμίχθη εἰς τὴν πολιτικὴν πολλάκις ἐκθέσας ὑποψηφιότητα κατὰ τὰς βουλευτικὰς ἐκλογάς. Δεινὸς ῥήτωρ καὶ βίαιος ἐπετίθετο μετὰ δριμύτητος καὶ συνήγειρε τὸν λαὸν εἰς τὰς προεκλογικὰς συγκεντρώσεις κατὰ τῶν ἐν τῇ ἀρχῇ κομμάτων καὶ ἰδίᾳ τοῦ Τρικούπη. Κατὰ δὲ τὸ ἀτυχὲς διὰ τὴν Ἑλλάδα ἔτος 1897 ἐξέδωκε τὴν ἐφημερίδα «Σωτηρίαν» ἀπὸ τοῦ Μαρτίου μέχρι τοῦ Μαΐου, ἐν ᾗ διὰ βιαίας καὶ ζωηρᾶς ἀρθρογραφίας ἐπετίθετο κατὰ τοῦ βασιλέως Γεωργίου, προκαλέσας ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν δημοτικότητα τοῦ φύλλου του, ἀφ' ἑτέρου δὲ δολοφονικὰς ἐπιθέσεις καὶ διωγμούς. Ἔγραψε σύντομον ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ ἔτους 146 π. Χ. μέχρι τοῦ 1862 πρὸς χρῆσιν τῶν ἀγγλικῶν σχολείων, καὶ τὸ «Ἡ Νέα Ἑλλὰς καὶ ἡ Ἑλλὰς τοῦ 1821», μεταφρασθὲν γαλλιστὶ ὑπὸ τοῦ Λ. Μενὰρ καὶ ἐκδοθὲν ἐν Παρισίοις τῷ 1897. Δ. Ι. Μ.

—**Γεννάδιος, *Γεώργιος***. Λόγιος Ἕλλην καὶ μέγας τοῦ Γένους διδάσκαλος, γεννηθεὶς τῷ 1786 ἐν Σηλυβρίᾳ τῆς Θρᾴκης. Κατήγετο ἐξ ἀρχαίου καὶ ἐπιφανοῦς οἴκου, ὅστις κατὰ παράδοσιν ἀφιέρωνεν ἓν τῶν μελῶν του ἀνὰ πᾶσαν γενεὰν εἰς τὴν διακονίαν τῆς Ἐκκλησίας.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του, ἡ οἰκογένειά του ἐπέστρεψεν εἰς Δολιανὰ τῆς Ἠπείρου, ὁπόθεν εἶχεν ἐκπατρισθῆ φεύγουσα τὸ μῖσος καὶ τὴν ὑποψίαν τῶν Τούρκων. Ἐκεῖ διδαχθεὶς τὰ πρῶτα γράμματα, μετέβη ὕστερον εἰς Ἰωάννινα πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν του, εἰς ἡλικίαν δ' ἕνδεκα ἐτῶν, τῷ 1797, ἐστάλη πρὸς τὸν ἐν Δακίᾳ θεῖόν του, ἡγούμενον ἑνὸς τῶν ἐν Βουκουρεστίῳ ἑλληνικῶν μοναστηρίων. Ἐνταῦθα ἔτυχε θερμῆς δεξιώσεως παρ' αὐτοῦ, ὅστις παρέδωκε τοῦτον εἰς τὸν κλεινὸν διδάσκαλον Λάμπρον Φωτιάδην πρὸς παιδείαν. Συμπληρώσας ἁλματωδῶς τὰς σπουδάς του, ἔφηβος μόλις τῷ 1804, ἤρχισε νὰ διδάσκῃ καὶ αὐτὸς τὴν ἑλληνικήν, ὅτε ἐζητήθη ἐν Βουκουρεστίῳ τῷ 1809 ἀνὴρ χρηστὸς καὶ συνετὸς ὅπως συνοδεύσῃ ὡς παιδαγωγὸς εἰς Λειψίαν τοὺς υἱοὺς ἑνὸς ἐκ τῶν ἐν Δακίᾳ Ἑλλήνων μεγιστάνων. Ὡς τοιοῦτος ἐξελέγη ὁ Γεννάδιος, ὅστις ἐπιμελούμενος τῆς ἀνατροφῆς καὶ παιδείας τῶν ἐμπιστευθέντων εἰς αὐτὸν παιδιων, ἐδράξατο τῆς εὐκαιρίας νὰ τελειοποιήσῃ ἐν Γερμανίᾳ τὰς σπουδάς του, ἐπιδοθεὶς συγχρόνως εἰς τὴν ἰατρικήν. Ἀλλ' ἀποτροπιασθεὶς τὰ ἀνατομικὰ παρῃτήθη τῆς ἐπιστήμης ταύτης καὶ ἔστρεψεν ὁριστικῶς τὰς σπουδὰς αὐτοῦ πρὸς τὴν φιλολογίαν. Οὕτω καὶ τὸν ἑαυτόν του καταρτίσας καὶ τοὺς νέους Δάκας μορφώσας ἐπέστρεψεν εἰς Βουκουρέστιον περὶ τὸ 1814, διατελέσας οἰκοδιδάσκαλος μέχρι τοῦ 1815, ὅτε ὁ διαδεχθεὶς τὸν Φωτιάδην ἐν τῇ διευθύνσει τῆς Αὐθεντικῆς Σχολῆς Νεόφυτος Δούκας τὸν προσέλαβεν ὡς βοηθόν. Ἐκεῖ συνεδίδαξε μετὰ τοῦ Κλωνάρη καὶ τοῦ Ἰωάννου Μακρῆ, καλλιεργῶν ὄχι μόνον τὴν πνευματικὴν καὶ ᾠδικὴν ἀνάδειξιν τῶν μαθητῶν, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐνθέρμου διδασκαλίας του ἐμφυσῶν εἰς αὐτοὺς τὴν πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπην καὶ τὴν πρὸς τὸ δουλεῦον ἔθνος στοργήν.

Τῷ 1817 ἀποφασισθείσης τῆς συστάσεως ἑλληνικῆς ἐν Ὀδησσῷ σχολῆς προσεκλήθη ὑπὸ τῆς ἐκεῖ ἑλληνικῆς κοινότητος καὶ τοῦ Καποδιστρίου ὡς ὀργανωτὴς αὐτῆς. Πράγματι δὲ παραλαβὼν ὡς συνδιδάσκαλον τὸν ἐπιστήθιον φίλον του Μακρῆν μετέβη εἰς Ὀδησσόν, ὅπου ἐδίδαξεν ἐπὶ τριετίαν καὶ συνεδέθη στενῶς μετὰ τοῦ Καποδιστρίου καὶ τοῦ Ἀλεξ. Ὑψηλάντου.

Τῷ 1820 ὁ ἡγεμὼν Ἀλέξανδρος Σοῦτσος ἀνέθεσεν εἰς τὸν Γεννάδιον τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ σχολῆς, οὗτος δὲ ἀναλαβών, ἐσκέφθη νὰ ἐπωφεληθῇ τὴν περίστασιν χάριν τῆς πατρίδος καὶ ἤρχισε συσκεπτόμενος, ἅμα ἦλθεν εἰς τὴν νέαν του θέσιν, μετὰ τοῦ Νεοφύτου Δούκα περὶ ἱδρύσεως γυμνασίου ἐν Ἠπείρῳ. Μυηθεὶς εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας ἤρχισε διὰ τῶν διδασκαλιῶν του νὰ ἐξάπτῃ τὰ αἰσθήματα τῶν μαθητῶν καὶ ἀκροατῶν του ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος, παρασκευάζων τὸ ἀναγκαιότατον τῶν ἐφοδίων πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἀπορρήτου σκοποῦ. Πολὺ δὲ ἐπιτυχῶς ὁ Ἀλ. Ρ. Ραγκαβῆς λέγει ὅτι ἡ ὑπὸ τὸν Γεννάδιον σχολὴ τοῦ Βουκουρεστίου ὑπῆρξεν ὁ δούρειος ἵππος, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξῆλθον οἱ ἥρωες τοῦ Δραγατσανίου.

Ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀλ. Ὑψηλάντου εἰς Τρανσυλβανίαν μόλις ἐκηρύχθη ἡ Ἐπανάστασις πρὸς συλλογὴν πολεμοφοδίων καὶ ἐράνων χρηματικῶν ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος καὶ πληροφορηθεὶς τὴν ἀτυχῆ ἔκβασιν τῆς ἐπιχειρήσεως τοῦ Ἱεροῦ Λόχου, προσέφυγεν εἰς Ρωσίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Γερμανίαν, ὅπου παραμείνας μέχρι τοῦ 1824 ἐγκατέλειψε τὰς σπουδάς του, ἵνα κατέλθῃ εἰς Ἑλλάδα καὶ μετάσχῃ ἐνεργῶς τοῦ Ἀγῶνος. Ὁδοιπορῶν διὰ τῆς Ἰταλίας ἐπεβιβάσθη εἰς Ἀγκῶνα καὶ ἔφθασεν εἰς Ζάκυνθον, ὁπόθεν ἀνεχώρησε δι' ἱστιοφόρου εἰς Πελοπόννησον, ἀποβιβασθεὶς εἰς Κυπαρισσίαν κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1824. Φθάσας εἰς Ναύπλιον τὴν 15 Αὐγούστου ἀνέλαβε τὴν ὀργάνωσιν τοῦ «Κεντρικοῦ» σχολείου ἐν Ἄργει, ἀλλὰ ἐνσκηψάσης πανώλους, καθ' ἣν καὶ αὐτὸς ἐκινδύνευσεν ἀσθενήσας, ἠναγκάσθη νὰ ἀναχωρήσῃ δι' Ἀθήνας κληθεὶς ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Γκούρα πρὸς ἵδρυσιν σχολῆς. Ἡ εἰσβολὴ ὅμως τῶν ἐξ Εὐβοίας Τούρκων εἰς Ἀττικὴν ἐπέφερε τὴν ἐκκένωσιν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὴν διάλυσιν τῆς μόλις ἱδρυθείσης σχολῆς. Ἐν Ἀθήναις διαμένων παρηκολούθησεν εἰς τὴν ἀτυχῆ τῆς Καρύστου ἐπιχείρησιν τὸν φιλέλληνα Φαβιέρον, μεθ' οὗ εἶχε συνδεθῆ διὰ μεγάλης φιλίας, πρώτην ἤδη φορὰν βαπτισθεὶς εἰς τὸ πῦρ. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης ὁ Γεννάδιος ἐπέστρεψεν ἐπὶ ψαριανοῦ πλοίου εἰς Σῦρον «ἀνυπόδητος, φθειριῶν καὶ ἡλιόκαυστος», ὡς διηγεῖται ὁ συναγωνιστής του Παναγιώτης Σοῦτσος. Ἀλλ' ἡ ὡραιοτέρα πατριωτικὴ σελὶς τοῦ βίου του εἶναι ἡ δρᾶσίς του εἰς τὸ Ναύπλιον. Τὸ Μεσολόγγιον εἶχε πέσει, ἡ Στερεὰ μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ προμαχῶνος τούτου ᾐσθάνθη τὰς δυνάμεις της ἐξαντληθείσας ἀπέναντι τοῦ ἐχθροῦ, ἡ Πελοπόννησος ἐδῃοῦτο ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων τοῦ Ἰμβραήμ, οἱ ἡρωικοὶ πρόμαχοι τοῦ Μεσολογγίου, ὅσοι ἐσώθησαν, καὶ τὰ γυναικόπαιδα, οἰκτρὰ θύματα τοῦ λοιμοῦ καὶ τῆς ταλαιπωρίας, συνέρρευσαν κατὰ χιλιάδας εἰς Ναύπλιον καὶ ἐζήτουν ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν ὡς μόνην ἀμοιβὴν τῆς ἐνδόξου θυσίας των ξηρὸν ἄρτον διὰ νὰ τραφοῦν καὶ πυρίτιδα διὰ νὰ πολεμήσουν. Ἡ κυβέρνησις εὑρεθεῖσα πρὸ ἀδυναμίας ὑλικῆς καὶ ἠθικῆς ἐκρύπτετο εἰς παρακείμενον φρούριον, τὸ ταμεῖον ἦτο κενὸν καὶ ὁ κίνδυνος στασιαστικοῦ κινήματος καὶ ἀδελφοκτόνου πολέμου ἠπείλει τὴν ὕπαρξιν τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν συνέχειαν τῆς ἐπαναστάσεως. Τότε ὁ Γ. Γεννάδιος ὑψώθη ὑπεράνω πάντων. Οἱ φλογεροὶ πατριωτικοί του λόγοι συγκινοῦν τὰς καρδίας πάντων καὶ δίδοντος τὸ παράδειγμα πρώτου αὐτοῦ, ὅστις ἐξεκένωσε τὸ πενιχρὸν βαλάντιόν του καὶ προσέφερε καὶ τὸν ἴδιον ἑαυτόν του ὡς διδάσκαλον ἐπὶ τετραετίαν ἀμισθί, σπεύδουν πάντες ἀπὸ τοῦ πλουσιωτέρου μέχρι τοῦ πενεστέρου, μηδὲ τῶν γυναικῶν ἐξαιρουμένων, νὰ δώσουν τὸν ὀβολόν των εἰς τὸ ταμεῖον τῆς πατρίδος. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ τῇ προτροπῇ τοῦ Γενναδίου προσφέρουν ὅλοι ὅσοι εἶχον τοὺς ἵππους των καὶ συγκροτεῖται ἱππικόν. Οὕτως εἰς ὀλίγας ἡμέρας συνεκροτήθη στρατός, ἱππικόν, φάλαγγες Θεσσαλῶν καὶ Μακεδόνων, Ἰονίων καὶ Ἠπειρωτῶν καὶ νέος ἐνθουσιασμὸς ἐνεφώλευσεν εἰς τὰ στήθη τοῦ πρὶν περιφόβου καὶ ἀπηλπισμένου λαοῦ. Διὰ τὸ μέγα τοῦτο κατόρθωμά του, σώσαντος τὴν Ἑλλάδα τὴν κρισιμωτέραν ὥραν, ὁ Γεννάδιος ἀπεκλήθη «Σωτὴρ τῆς πατρίδος». Καίτοι δὲ ὅλη ἡ δύναμις τῆς πολιτείας καὶ τοῦ στρατοῦ εἶχε περιέλθει εἰς χεῖράς του, ὁ δὲ Ζαΐμης καὶ Κολοκοτρώνης τὸν συνεβούλευσαν ν' ἀναλάβῃ τὴν ἀνωτάτην ἀρχήν, ὁ Γεννάδιος ἀπεποιήθη καὶ ἔφυγε κρύφα εἰς Ὕδραν, Σῦρον, Τῆνον, πανταχοῦ προτρέπων καὶ ὀργανῶν.

Ὅτε συνῆλθεν ἡ ἐν Τροιζῆνι Ἐθνικὴ Συνέλευσις, ὁ Γεννάδιος ἐξελέγη παμψηφεὶ ἀντιπρόσωπος τῶν Ἠπειρωτῶν. Ὅταν δὲ ὁ κυβερνήτης Καποδίστριας ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, εὗρε τὸν Γεννάδιον ἐν Αἰγίνῃ καὶ μετά τινας ἐμπιστευτικὰς ἀποστολὰς ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὸν ὀργανισμὸν τοῦ Ὀρφανοτροφείου καὶ κατόπιν τοῦ Κεντρικοῦ Σχολείου, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο τὸ ἀνώτατον τῆς Ἑλλάδος ἐκπαιδευτήριον. Ἐκεῖ ὁ

Digitized by Google

Γεννάδιος ἵδρυσε τὴν πρώτην Ἐθνικὴν βιβλιοθήκην τῷ 1832 καὶ τὸ Μουσεῖον, τὰ ὁποῖα κατόπιν μετακομισθέντα εἰς Ἀθήνας ἀπετέλεσαν τὸν πυρῆνα τῆς Δημοσίας βιβλιοθήκης καὶ τοῦ Νομισματικοῦ μουσείου. Ἐπίσης εἰς Ἀθήνας μετετέθη κατόπιν καὶ τὸ Κεντρικὸν Σχολεῖον, ἐπονομασθὲν «Γυμνάσιον», ἀποτελέσαν τὸ πρῶτον μέγα διδακτήριον μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν. Ταυτοχρόνως ὁ Γεννάδιος συνειργάσθη, καίτοι μετὰ δυσκολίας ἐπείσθη, θεωρῶν ἀκόμη ἄωρον τὴν σύστασίν του, εἰς τὴν ἵδρυσιν τοῦ πανεπιστημίου, καίτοι δ' ἐξελέγη ἐκ τῶν πρώτων καθηγητῶν αὐτοῦ παρῃτήθη ἀμέσως λέγων, ὅτι «Ἂν ὅλοι εἰσπηδήσωμεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον, ποῖος θέλει μείνει εἰς τὰ κατώτερα σχολεῖα;» Ἀπ' ἐναντίας εὐχαρίστως ἀνέλαβε νὰ διδάξῃ εἰς τὴν Ριζάρειον σχολήν, τῆς ὁποίας τὴν σύστασιν αὐτὸς εἶχεν προκαλέσει, φιλοτιμήσας τοὺς ἀδελφοὺς Ριζάρη νὰ καταβάλουν τὰ ἔξοδα τῆς οἰκοδομῆς. Ὁ Γεννάδιος ἦτο ἐπίσης ἐκ τῶν πρώτων καὶ θερμοτέρων ἱδρυτῶν τῆς «Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας» καθὼς καὶ τῆς «Ἀρχαιολογικῆς» καὶ τῆς «Φυσιολογικῆς Ἑταιρείας». Ὑπῆρξεν ἐπίσης ἡ ψυχὴ καὶ ἡ κινοῦσα δύναμις καὶ ἄλλων ἀγαθοεργῶν ἱδρυμάτων, παρακινῶν καὶ ἐξάπτων τὸν ζῆλον τῶν ὁμογενῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ ὅπως προβαίνουν εἰς δωρεὰς καὶ καθοδηγῶν τὴν προθυμίαν των εἰς ἐθνωφελῆ ἔργα. Δι' ὁμοίων προσπαθειῶν δὲ κατώρθωνε ν' ἀποστέλλῃ εἰς Γερμανίαν πρὸς τελειοποίησιν τοὺς περατώσαντας τὰς σπουδάς των ἐν Ἑλλάδι ἀρίστους τῶν μαθητῶν του, τοὺς ὁποίους πολλάκις καὶ ἐξ ἰδίων ἐβοήθει. Καὶ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του, ἐν ἐσχάτῳ γήρατι, ἐξηκολούθει διδάσκων καὶ πρωτοστατῶν εἰς πᾶν ἐθνικὸν ἔργον. Οὕτω κατὰ τὸ 1854, παρὰ τὴν ἡλικίαν του, ἐδέχθη κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἐπαναστάσεως ἐν Ἠπείρῳ νὰ γίνῃ πρόεδρος τῆς ἐπαναστατικῆς ἐπιτροπῆς. Ἐπίσης ἦτο ὁ κυριώτερος τῶν ἱδρυτῶν καὶ διδασκάλων τοῦ «Ἀρσακείου», φροντίσας πάντοτε διὰ τὴν γυναικείαν μόρφωσιν. Ὁ θάνατός του δὲ αἰτίαν εἶχε πρὸ παντὸς αὐτὸν τὸν ἐνθουσιασμόν του διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῆς νεολαίας τῆς πατρίδος του. Ὅτε κατὰ τὸ 1854 ἡ χολέρα ἔκαμνε θραῦσιν εἰς τὰς Ἀθήνας, πανεπιστήμιον, γυμνάσιον καὶ σχολεῖα ἐν γένει διελύθησαν. Μόνος ἐκεῖνος παρέμεινεν εἰς τὴν θέσιν του. Οἱ μαθηταὶ τῆς Ριζαρείου εἶχον ἐξεγερθῆ ζητοῦντες ὅπως ἡ σχολὴ κλείσῃ. Ὁ Γεννάδιος ἔτρεξεν ἐκεῖ προσπαθῶν νὰ πείσῃ αὐτοὺς νὰ παραμείνουν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἡμέρα ἦτο παγερὰ καὶ ὁ Γεννάδιος ἦτο ἀδιάθετος, προσεβλήθη ὑπὸ τοῦ ψύχους καὶ ἀπέθανε τῇ 12 Νοεμβρίου 1854. Ὁ Γεννάδιος ὑπῆρξεν οὐ μόνον διδάσκαλος, οὗ οἱ μαθηταὶ ἀπετέλεσαν τὸ ἄνθος τοῦ διανοουμένου κόσμου τῆς πρώτης μετεπαναστατικῆς γενεᾶς, ἀλλὰ καὶ ῥήτωρ ἔξοχος, συγκινῶν καὶ συναρπάζων, καὶ συγγραφεὺς πολυγραφώτατος. Συνέγραψε διάφορα ἔργα καὶ μετέφρασεν ἀρκετά, πάντα ἄξια πολλοῦ λόγου. Μεταξὺ αὐτῶν καταλέγονται: «Στοιχειώδης Ἐγκυκλοπαιδεία» (ἐν Μόσχᾳ 1819—1820), «Στοιχειώδης πραγματεία περὶ χρεῶν τοῦ ἀνθρώπου» (μετάφρασις ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ, Μόσχα 1819), «Πρώτη τροφὴ τοῦ ὑγιοῦς ἀνθρωπίνου νοὸς τοῦ K. Fr. Thieme» (μετάφρ. ἐκ τοῦ γερμανικοῦ Αἴγινα 1833), Λουκιανοῦ «Τόξαρις» (Αἴγινα 1830), τοῦ αὐτοῦ «Περὶ τοῦ μὴ ῥᾳδίως πιστεύειν διαβολῇ» (Αἴγινα 1830), «Οἱ σῳζόμενοι ἐπιτάφιοι τῶν Ἑλλήνων» (Αἴγινα 1831), Πλάτωνος «Μενέξενος» (Ἀθῆναι 1834), «Γραμματικὴ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης» (Ἀθῆναι 1838), «Κατήχησις» (Ἀθῆναι 1849), «Ἑλληνικά» (Ἀθῆναι 1850). Μερικὰ ἐκ τῶν ἔργων τούτων, ὅπως ἡ «Στοιχειώδης πραγματεία περὶ χρεῶν» (ἥτις κατόπιν ἔλαβε τὸν τίτλον «Ἠθικὴ Χρηστομάθεια») ἡ «Γραμματικὴ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης», ἡ «Ἱερὰ ἱστορία» κ. λ. π., ἔχουν ἀνατυπωθῆ πολλάκις. Ἡ «Γραμματικὴ» μάλιστα μεταφρασθεῖσα καὶ ἰταλιστὶ ἐχρησίμευσεν ὡς διδακτικὸν βιβλίον τριῶν γενεῶν Ἑλληνοπαίδων. Ἐκτὸς αὐτῶν ὁ Γεννάδιος συνετέλεσεν εἰς τὴν δευτέραν ἔκδοσιν τῆς «Ἐγκυκλοπαιδείας ἑλληνικῶν μαθημάτων» εἰς δέκα τόμους τοῦ Στεφ. Κομμητᾶ (1839—1840), προσέθηκε σημειώσεις καὶ βελτιώσεις εἰς τὸ «Λεξικὸν τῆς γαλλικῆς γλώσσης» τοῦ Γ. Βεντότη (1837) καὶ ἐπεμελήθη τῆς ἐκδόσεως τῆς «Κύρου Παιδείας» τοῦ Ξενοφῶντος, τὴν ὁποίαν παρέφρασεν ὁ Κ. Βαρδάλαχος (1845). Ἐκ τοῦ γάμου τοῦ Γενναδίου μετὰ τῆς Ἀρτέμιδος Προκοπίου Βενιζέλου, τῆς ἱστορικῆς καὶ ἀρχοντικῆς οἰκογενείας τῶν Ἀθηνῶν, ἐγεννήθησαν τέσσαρες θυγατέρες καὶ τέσσαρες υἱοί, ὧν ὁ τριτότοκος, *Κωνσταντῖνος*, πανομοιότυπον τοῦ πατρός, ἀπέθανε προώρως ἐν τῇ ξένῃ. Οἱ τρεῖς ἐπιζήσαντες εἶναι ὁ *Ἀναστάσιος*, *Ἰωάννης* καὶ *Παναγιώτης*.

Δ. Κ. Μ.

— **Γεννάδιος, *Ἰωάννης*.** Λόγιος καὶ διπλωμάτης, δεύτερος υἱὸς τοῦ Γεωργίου Γενναδίου, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῷ 1844. Τὴν πρώτην ἐκπαίδευσίν του ἔλαβεν εἰς τὸ ἐν Μάλτᾳ ἀκμάζον τότε ἀγγλικὸν λύκειον, συνεπλήρωσε δὲ ταύτην ἐν Ἀθήναις. Μεταβὰς εἰς Λονδῖνον ὑπηρέτησεν ἐπὶ μικρὸν διάστημα εἰς τὸν ἐμπορικὸν οἶκον τῶν ἀδελφῶν Ράλλη. Λόγῳ τῆς λῃστείας τοῦ Δήλεσι κατὰ τὸ 1870 ἐν Ἀγγλίᾳ εἶχεν ἀναδειχθῆ μέγας μισελληνισμός, ἕνεκα τοῦ ὁποίου ὁ Γεννάδιος ἠναγκάσθη νὰ δημοσιεύσῃ φυλλάδιον ὑπὸ τὸν τίτλον «Σημειώσεις περὶ προσφάτων λῃστρικῶν φόνων ἐν Ἑλλάδι». Τὸ φυλλάδιον τοῦτο ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν θέσιν του ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Ράλλη. Τῇ συστάσει τοῦ τότε πρεσβευτοῦ τῆς Ἀμερικῆς ἐν Ἀθήναις Τάκερμαν διωρίσθη ὁ Γεννάδιος ἀκόλουθος τῆς ἐν Βάσιγκτων ἑλληνικῆς πρεσβείας καὶ διετέλεσε προσωρινῶς γραμματεὺς τῆς τότε συσταθείσης διεθνοῦς ἐπιτροπῆς περὶ τῶν ἐκβολάδων τοῦ Λαυρίου. Προαχθεὶς μετὰ τοῦτο εἰς γραμματέα ἀπεστάλη εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβείαν καὶ τῷ 1875 μετετέθη εἰς Λονδῖνον, ὅπου μετὰ ἓν ἔτος, ὅτε ἀνεκλήθη ὁ πρέσβυς Βαλαωρίτης, διηύθυνεν ἐπ' ἀρκετὸν ὡς ἐπιτετραμμένος τὴν ἐκεῖ πρεσβείαν.

Ὅταν ἐξερράγη ὁ Ρωσοτουρκικὸς πόλεμος, κατήρτισε τῷ 1877 «Ἐθνολογικὸν χάρτην τῆς εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος», ἐκδοθέντα ὑπὸ Στάνφορδ μετὰ εἰσαγωγικῶν παρατηρήσεων περὶ διασπορᾶς τῶν φυλῶν ἐν τῇ Ἰλλυρικῇ χερσονήσῳ καὶ στατιστικῶν πινάκων. Κατὰ τὴν προπαρασκευὴν τοῦ Βερολινείου συνεδρίου διεξήγαγε τὰς διαπραγματεύσεις, κατόπιν τῶν ὁποίων προσεκλήθη καὶ ἡ Ἑλλὰς νὰ παρακαθήσῃ ἐν τῷ ἀνωτέρω συνεδρίῳ, εἰς ὃ μετέσχεν ὡς βοηθητικὸν μέλος τῆς ὑπὸ τὸν Θ. Δηλιγιάννην ἀποστολῆς. Ἀποσταλεὶς εἰς Οὐασιγκτῶνα τῷ 1888 ὡς πληρεξούσιος ὑπουργός, κατώρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀτελῆ εἰσαγωγὴν τῆς σταφίδος εἰς Ἀμερικήν, ἐπιστρέψας δὲ εἰς Λονδῖνον ἐπέτυχεν ἐλάττωσιν τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ εἰσαγωγικῶν δασμῶν. Ἐν Ἀγγλίᾳ ἔτυχεν ἐξαιρετικῶν τιμῶν, ξενισθεὶς καὶ ὑπὸ τῆς βασιλίσσης Βικτωρίας ἐν τῷ Οὐίνδσορ, ἐγένετο μέλος τῆς Βασιλικῆς Ἑταιρείας τῆς φιλολογίας, ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος μὴ Ἄγγλος, ὅστις ἐξελέγη μέλος τῆς «Society of Dilettanti», καὶ ἀνεκηρύχθη ἐπίτιμος διδάκτωρ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ὀξφόρδης τῷ 1880, τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου τῷ 1906 καὶ τῆς Κανταβριγίας τῷ 1908. Εἰς τὴν διπλωματικὴν ἐπιτυχίαν του καὶ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν συμφερόντων τῆς Ἑλλάδος οὐκ ὀλίγον συνετέλεσε καὶ ὁ μετ' ἐπιφανεστάτης καὶ ἀριστοκρατικωτάτης ἀγγλικῆς οἰκογενείας στενότατος συγγενικὸς δεσμός, διὰ τοῦ γάμου του μὲ τὴν Ἀνθὴν Σαμ. Λαΐγγ, θυγατέρα γνωστοῦ πολιτικοῦ ἀνδρός, διατελέσαντος ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν εἰς τὰς Ἰνδίας.

Ἔγραψε πολλὰς πραγματείας δημοσιευθείσας εἰς τὰς διαπρεπεστέρας ἀγγλικὰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικά, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ μᾶλλον ἀξιομνημόνευτοι εἶναι: «Περὶ κυνηγεσίας παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησι κατὰ Ξενοφῶντα, Ἀρριανόν, Ὀππιανὸν καὶ Ἀθήναιον», «Περὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι ἁλιείας καὶ κυνηγεσίας» (1901), «Αἱ γνῶμαι τῶν ξένων περὶ τῆς γλώσσης μας» (1902), «Κρίσεις ἢ σκέψεις περὶ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἀοιδίμου Κοραῆ» (1903), «Ἡ διδασκαλία τοῦ ἑλληνικῆς ὡς ζώσης γλώσσης», «Περὶ γεωγραφικῶν ὅρων», «Ἡ καθ' ἡμᾶς θάλασσα, ἡ Μεσόγειος, τὸ Αἰγαῖον», «Μελέτη περὶ τῶν μεταλλείων τοῦ Λαυρίου καὶ τῶν ἐπ' αὐτῶν δικαιωμάτων τοῦ ἑλληνικοῦ δημοσίου» «Histoire picturale de la Grèce d'indépendance hellénique» (ἐν Παρισίοις) κλπ. Ἐπίσης μετέφρασεν ἀγγλιστὶ καὶ τὸ μυθιστόρημα τοῦ Δ. Βικέλα «Λουκῆς Λάρας». Τὴν πολύτιμον διὰ τὰς σπανίας ἐκδόσεις, ἱστορικὰ φυλλάδια καὶ καλλιτεχνικὰ δεσίματα βιβλιοθήκην του ἐδώρησεν εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις «Ἀμερικανικὴν ἀρχαιολογικὴν σχολήν», ἥτις ἵδρυσε δι' αὐτὴν ἀρχαιοπρεπὲς ὁλομάρμαρον μέγαρον παρὰ τοὺς ἀνατολικοὺς πρόποδας τοῦ Λυκαβηττοῦ καὶ ὄπισθεν τῆς ἀνωτέρω σχολῆς.

Δ. Κ. ΜΑΡΓΑΡΗΣ

— **Γεννάδιος, *Παναγιώτης*.** Γεωπόνος καὶ συγγραφεὺς (1848—1917), υἱὸς τοῦ *Γεωργίου Γενναδίου*. Ἐσπούδασεν ὡς ὑπότροφος τῆς κυβερνήσεως τὰ φυσικομαθηματικὰ ἐν Γενεύῃ τῆς Ἑλβετίας (1867—1870), ἀκολούθως δὲ ἐπὶ τετραετίαν τὴν γεωπονίαν εἰς τὸ ἐν Καμπανίᾳ τῆς Ἰλλινοΐας (Ἡνωμένων Πολιτειῶν) πανεπιστήμιον, ἀρχικῶς μὲν ὡς ὑπότροφος τῆς κυβερνήσεως, ἐν τέλει δὲ δαπάναις τοῦ Χρηστάκη Ζωγράφου· δι' ὃ καὶ μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του (1874) προσελήφθη ὑπὸ τούτου ὡς διευθυντὴς τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ κτημάτων του. Εἶναι ὁ πρῶτος εἰσαγαγὼν ἐν Θεσσαλίᾳ τὰ σιδηρᾶ ἄροτρα, τὰς θεριστικὰς μηχανὰς καὶ τὰ ἐκκοκκιστήρια τοῦ ἀραβοσίτου. Τῷ 1877, παρασυρθεὶς καὶ οὗτος ἐκ φιλοπατρίας ὑπὸ τῆς δρώσης τότε μυστικῆς ἐπαναστατικῆς ἑταιρείας ἡ «Ἀδελφότης», ἀφῆκε τὴν θέσιν του καὶ κατήρτισεν ἀνταρτικὸν σῶμα εἰς τὰ Ρεβένια, συντηρήσας αὐτὸ ἰδίαις αὐτοῦ δαπάναις ἐπὶ μῆνας. Ἀποτυχούσης ὅμως τῆς πρώτης ταύτης ἐνεργείας τῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων πρὸς ἐπανάστασιν τῆς Θεσσαλίας, ἐπέστρεψεν οὗτος εἰς Ἀθήνας. Τῷ 1879 διωρίσθη εἰς τὸ ἐν Πύργῳ γυμνάσιον καθηγητὴς τῆς Φυσικῆς Ἱστορίας, παραδίδων συγχρόνως καὶ γεωργικὰ μαθήματα. Κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ ἔτος μετετέθη εἰς τὰς Ἀθήνας εἰς τὰ τρία γυμνάσια καὶ τὸ Βαρβάκειον Λύκειον. Τῷ 1880 διωρίσθη εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν ὡς ἐπιθεωρητὴς τῆς Γεωργίας, ἐργασθεὶς ἀποτελεσματικῶς πρὸς πρόληψιν τῆς εἰσβολῆς τῆς φυλλοξήρας εἰς τὴν Ἑλλάδα, διὰ τῆς αὐστηρᾶς ἐφαρμογῆς τοῦ πρὸς τοῦτο ψηφισθέντος νόμου καὶ τῆς δημοσιεύσεως τῆς περὶ «Φυλλοξήρας τῆς φθοροποιοῦ» ἐργασίας αὐτοῦ. Τῷ 1882 ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ Δημοσίου Δενδροκομείου Ἀθηνῶν. Τῷ 1887 διωρίσθη τμηματάρχης τοῦ τὸ πρῶτον τότε συσταθέντος τμήματος Γεωργίας εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ τῷ 1888 τῷ ἀνετέθη καὶ ἡ διεύθυνσις τοῦ τότε ἱδρυθέντος «Τριανταφυλλιδείου Γεωργικοῦ Σχολείου» Ἀθηνῶν, ὅπερ διηύθυνε μέχρι τοῦ 1893. Τῷ 1894, παραιτηθεὶς ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ τμηματάρχου, ἀνεχώρησε κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος 1895 εἰς Κύπρον, προσκληθεὶς ὑπὸ τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως, ὅπως ὑποδείξῃ τὰ πρὸς ἐφαρμογὴν μέτρα πρὸς ἐμψύχωσιν τῆς γεωργίας τῆς νήσου ταύτης. Ἡ περὶ τούτου δὲ δημοσιευθεῖσα παρ' αὐτοῦ τρίτομος μελέτη «Περὶ τῆς ἐν Κύπρῳ γεωργίας» συνετέλεσεν, ὥστε νὰ διορισθῇ οὗτος τὸ ἑπόμενον ἔτος (1896) ὑπὸ τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως διευθυντὴς τῆς Γεωργίας ἐν Κύπρῳ, ἔνθα παρέμεινεν ἐπὶ ὀκταετίαν μέχρι τέλους τοῦ 1904, ἐργασθεὶς μετὰ ζήλου καὶ συντελέσας διὰ τοῦ κύρους αὐτοῦ καὶ τῆς φιλοπονίας τὰ μέγιστα εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς ἐκεῖ γεωργίας. Ἐπιστρέψας εἰς Ἀθήνας διωρίσθη ἐκ νέου τῷ 1906 διευθυντὴς τοῦ Γεωργικοῦ Σταθμοῦ Ἀττικῆς μέχρι τοῦ 1908. Ἔκτοτε ἰδιωτεύσας δὲν ἔπαυσε συγγράφων μέχρι τῶν τελευταίων ἡμερῶν τοῦ βίου του, καταλιπὼν ἀπειρίαν ἐργασιῶν καὶ ἐκθέσεων, ἐκ τῶν ὁποίων ἄξια ἰδιαιτέρας σημασίας εἶναι ἡ δωδεκάτομος «Ἑλληνικὴ Γεωργία» (1885—1896) καὶ τὸ «Φυτολογικὸν Λεξικὸν» (1912), μοναδικὸν εἰς τὸ εἶδός του. Τὴν ἐκ 3300 τόμων ἀξίαν λόγου βιβλιοθήκην του, ἀποτελουμένην ὁλόκληρον ἐκ γεωπονικῶν, γεωργικῶν καὶ φυτολογικῶν βιβλίων, ἀφῆκε διὰ τῆς διαθήκης του εἰς τὴν Ἐθνικὴν βιβλιοθήκην.

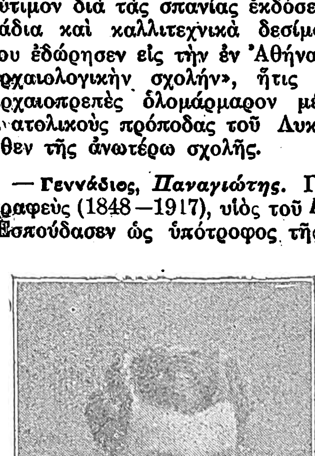

Παναγιώτης Γεννάδιος.

Ἄλλα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι: «Περὶ τοῦ ἄνθρακος τῆς ἀμπέλου» (1880), «Περὶ καπνοῦ» (1886), «Περὶ βάμβακος» (1890), «Περὶ τοῦ περονοσπόρου τῆς ἀμπέλου» (1892), «Κτηνοτροφικὰ φυτὰ ἐν Κύπρῳ» (1898), «Τὸ νέον κυπριακὸν ἄροτρον» (1899), «Αἱ προσοδοφόροι ἀγαῦαι» (1906), «Περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς λήψεως μέτρων πρὸς αὔξησιν τῆς παραγωγῆς τῶν σιτηρῶν ἐν Ἑλλάδι» (1912), «Γεωργικὰ ἀνάλεκτα» (1915), «Πτηνοτροφία» (1915), «Περὶ διστομιάσεως» (1916), «Τὰ φαρμακευτικὰ φυτά» (1917), «Τὰ προϊόντα τῆς δρυός» (1917), «Προϊόντα πρὸς ἀρτοποιίαν» (1917), «Μέτρα διὰ τὴν σιτάρκειαν τῆς χώρας» (1917), «A new Aegerian Maple Borer» (The American Naturalist, 1874), «Nitrus acid in plants» (The Amer. Chemist, 1874), «Nouveau procédé pour la destruction du Kermès du figuier» (Comptes rendus des Sèances de l' Academie des sciences, 1880), «Sur les dgéats causes en Gréce par l' anthracuose et le Peronospora viticola» (Comptes rendus des Séances de l'Acad. des Sciences, 1881), «Sur le souffrage de la vigne en Grèce» (Comptes rendus de l' Acad. des Sciences, 1883), «Les campagnols en Thessalie» (J. d. Agricult. Pratique, 1892), «Sur deux nouvelles Cochehilles du Caroubier dans l' île de Chypre» (Bull. de la Soc. Entomol. de France, 1895), «Traitement de la Psoriasis des Hespéridées dans le Levant» (Bull de la Soc. Entomol. de France, 1898), ἔτι δὲ διάφορα ἄρθρα καὶ ἀνακοινώσεις εἰς τὰ «Moniteur Vinicole» καὶ «Journal d' Agriculture pratique», τῶν ὁποίων ἐπὶ πολὺ διετέλεσε τακτικὸς συνεργάτης, ὡς καὶ διάφοροι μελέται καὶ ἀνακοινώσεις γενόμεναι τῇ συνεργασίᾳ μετ' ἄλλων.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω συνέταξε διαφόρους ἐκθέσεις καὶ ὁδηγίας, σχετικὰς πρὸς τὰς διαφόρους νόσους τῶν φυτῶν καὶ δὴ τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀπαντώντων.

Μ. Μ.

Γεννὰθ [*Βιβλ. Γεωγρ.*]. Πύλη τοῦ πρώτου τείχους τῶν Ἱεροσολύμων, ὁποῖον ἦτο ἐπὶ τῆς ἁλώσεως ὑπὸ τοῦ Τίτου. Ἡ σπουδαιότης της ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι ἀπ' αὐτῆς ἤρχιζε τὸ δεύτερον τεῖχος, οἱ δὲ ὑποστηρίζοντες τὴν γνησιότητα τοῦ σήμερον δεικνυομένου Τάφου τοῦ Χριστοῦ, ἐξαρτῶσι ταύτην ἐκ τῆς τροχιᾶς τοῦ δευτέρου τούτου τείχους, ἔξωθεν τοῦ ὁποίου θεωροῦν ἀναγκαῖον ὅτι ἐσταυρώθη ὁ Χριστός. Εἰς τὴν γνώμην ταύτην ἀντιτάσσεται τὸ γεγονὸς ὅτι, ναὶ μὲν ὁ Ἰησοῦς ἐσταυρώθη ἔξω τῶν τειχῶν, ἀλλ' ἐπὶ τῆς σταυρώσεως ὑπῆρχε καὶ τὸ τρίτον τεῖχος τοῦ Ἀγρίππα, διότι τὸ μεταξὺ β' καὶ γ' τείχους τμῆμα τῆς

Digitized by Google

πόλεως ἦτο κατῳκημένον πυκνῶς ἐπὶ Χριστοῦ. Προσέτι οὐδεμία εὐαγγελικὴ ἢ ἄλλη ἔνδειξις ἐπιβάλλει νὰ ζητηθῇ ὁ Τάφος πρὸς Β. τῆς πόλεως. Τὴν πύλην Γεννὰθ ἅπαξ μόνον ἀναφέρει ὁ Ἰώσηπος (Ἰουδ. Πόλ. Ε' 4, 2). Κατὰ τὸν E. Robinson, οὗτινος τὴν γνώμην παραδέχονται οἱ ἀξιολογώτεροι παλαιστινολόγοι, ἡ πύλη ἔκειτο εἰς ἀπόστασιν μέτρων τινῶν ἀνατολικῶς τῆς πύλης τῆς Ἰόππης, ἐστραμμένη δὲ πρὸς Β. Ἡ λέξις Γεννὰθ δὲν εἶναι ἑβραϊκή, ἡ δ' ἔννοιά της παραμένει ἄγνωστος.

Γ. Λ. Α.

γενναιοδωρία (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τις γενναιόδωρος, ἐλευθεριότης.

γενναιόδωρος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ γενναῖα δωρούμενος, ὁ μὴ φειδωλευόμενος, ἐλευθέριος· κοιν. *ἀνοιχτοχέρης, γαλαντόμος, κουβαρντᾶς*.—Ἐπίρρ. *γενναιοδώρως*.

γενναιόκαρδος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἔχων γενναίαν καρδίαν, ἀνδρεῖος, γενναιόψυχος.

γενναῖος, —*α*, —*ον*· ὁ εὐγενοῦς καταγωγῆς (ἀρχ.)· || ἐπὶ καρπῶν, ἁδρός, καλῶς ἀνεπτυγμένος: «γενναῖαι σταφυλαί» (ἀρχ.)· || πλούσιος, πολυτελής, σπουδαῖος: «δῶρον γενναῖον»· || μαχητικός, ἀνδρεῖος, θαρραλέος: «γενναῖοι στρατιῶται»· || εὐγενής, ἀξιοπρεπής, ὑπερήφανος: «ἡ συμπεριφορά του ὑπῆρξε γενναία.—Ἐπίρρ. *γενναίως*: «ἐπολέμησαν γενναίως»· δημοτ. *γενναῖα*, ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ=ἀνδρείως, ἀλλὰ καὶ ἀφθόνως, ἱκανοποιητικῶς: «ἐφάγαμε γενναῖα».

—**Γενναῖος**. Ἐπωνύμιον τοῦ Ἀγωνιστοῦ καὶ στρατηγοῦ *Ἰωάννου* Κολοκοτρώνη (βλ. λ.). Γ. Δ. Κ.

Γενναῖος *[Μυθολ.]*. Θεὸς τῶν Ἡλιοπολιτῶν μὲ μορφὴν λέοντος λατρευόμενος ἐν τῷ ναῷ τοῦ Διός.

Δ.

γενναιότης,—*ητος* (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τις γενναῖος, ἀνδρεία, τόλμη, ἀφοβία: «ἡ γενναιότης τοῦ στρατοῦ· || ἀξιοπρέπεια, ὑπερηφάνεια.

γενναιόψυχος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ γενναῖος, ὁ καρτερικός.—Οὐσιαστ. *γενναιοψυχία*

γενναιόφρων (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἔχων γενναῖον φρόνημα, γενναιόψυχος, καρτερικός, ἀξιοπρεπής, συγγνωμονικός. — Οὐσιαστ. *γενναιοφροσύνη* (ἡ).—Ἐπίρρ. *γενναιοφρόνως*.

Γεννάρης (ὁ)· δημοτ., ἀντὶ *Ἰανουάριος*, κατὰ παρετυμολογίαν πρὸς τὸ *γέννα*. Ὀρθοτέρα γραφὴ *Γενάρης*.

Γεννάρης, *Δημήτριος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Ρήγανης (Βρώστιανης) Ναυπακτίας· βλ. Γενάρης *Δημ.*

γενναρίειος *ζώνη [Ἀνατ.]*. Πρῶτος ὁ Gennari παρετήρησεν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ περὶ τὴν πληκτραίαν σχισμὴν ἐγκεφαλικοῦ φλοιοῦ τοῦ ἀνθρώπου λευκὴν ταινίαν, ἥτις ἐκτείνεται ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον καθ' ὁλόκληρον τὴν area striata καὶ χωρίζει τὸν φλοιὸν ταύτης εἰς δύο τμήματα, ἓν ἀνώτερον (πλατύτερον) καὶ ἓν κατώτερον (στενότερον). Τὴν ταινίαν ταύτην ἀντιλαμβανόμεθα διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ ἐν τομῇ νωποῦ ἐγκεφάλου ζωηρῶς λευκήν, λόγῳ τῆς ἀφθονίας ἐν αὐτῇ ὁριζοντίων ἐμμυέλων ἰνῶν. Γ. ΚΟΣΚΙΝΑΣ

Γεννατᾶς, *Ἰωάννης*. Ἕλλην νομομαθὴς (1777—1847). Ἐσπούδασε τὰ νομικὰ εἰς τὴν Παβίαν τῆς Ἰταλίας, εἶτα δὲ ἐπιστρέψας εἰς τὴν πατρίδα του Κέρκυραν μετήρχετο τὸν δικηγόρον, διακρινόμενος διὰ τὰς γνώσεις του καὶ τὴν ρητορικὴν δεινότητα. Προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ κυβερνήτου πρὸς διοργάνωσιν τῶν δικαστηρίων καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἐγένετο ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης τοῦ νεοσυστάτου κράτους, ἀλλὰ παραιτηθεὶς τῆς θέσεως ταύτης ἕνεκα τῶν ταραχῶν τοῦ Πόρου καὶ τῆς Ὕδρας ἐπέστρεψε κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1831 εἰς Κέρκυραν, ὅπου ἐξήσκησε τὸ πρότερον ἔργον του μέχρι τῆς ἐκλογῆς του ὡς βουλευτοῦ τῆς Ἰονίου Βουλῆς. Συνέγραψεν εὐρύτατον «Εὑρετήριον πολιτικῆς καὶ ποινικῆς δικαιοσύνης» καὶ ἄλλα ἔργα μείναντα ἀνέκδοτα.

[*Λαυρ. Βροκίνη*, «Βιογραφ. Σχεδάρια» τόμ. Α'.]

Π. Θ. ΣΤΕΡΙΩΤΗΣ

—**Γεννατᾶς**, *Πέτρος*. Ἀγωνιστὴς καὶ ἀξιωματικὸς τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ (1808—1878). Καταγόμενος ἐκ Κερκύρας μετέσχε διαφόρων μαχῶν τοῦ ἱεροῦ Ἀγῶνος, κατόπιν δέ, καταταχθεὶς ὡς ἀξιωματικὸς τῶν γενικῶν ἐπιτελῶν εἰς τὸν νεοσύστατον τότε ἑλληνικὸν στρατόν, προήχθη μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ συνταγματάρχου. Διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ Ἑπτανήσου καὶ ἐπιθεωρητὴς τοῦ στρατοῦ. Ν. Θ. Κ.

Γεννᾶτος, *Ἀναγνώστης*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Πλατάνου τῆς Ναυπακτίας, πολεμήσας εἰς Θερμοπύλας, Καρπενήσιον καὶ εἰς πλείστας ἄλλας μάχας. Ἐνεκλείσθη ἐν Μεσολογγίῳ κατὰ τὰς πολιορκίας.

Ξ. Γ. Μ.

Γέννερος (Jenner)· βλ Τζέννερ.

γέννημα (τό)· τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ γεννᾶν, τὸ γεννηθέν, τὸ τέκνον: «γεννήματα ἐχιδνῶν», «γέννημα θρέμα τῆς πόλης»· || *γεννήματα* (τά), ἀρχ., οἱ καρποὶ τῆς γῆς οἱοιδήποτε, εἴτε ξηροὶ εἴτε ὑγροί· || δημοτ., οἱ δημητριακοὶ καρποί, τὰ σιτηρὰ (βλ. λ.).

Γεννηματᾶς, *Ἀντώνιος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Μάνης, πολεμήσας ὑπὸ τοὺς Μαυρομιχαλαίους καὶ διακριθεὶς εἰς Νεόκαστρον, Πολυάραβον καὶ Ἁλμυρόν. Μετὰ τὴν ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν ἐτιμήθη διὰ τοῦ χαλκοῦ ἀριστείου. Γ. Δ. Κ.

—**Γεννηματᾶς** *Θ.* Ἐκ Λεύκτρου τῆς Μάνης. Κατὰ τὴν κρητικὴν ἐπανάστασιν 1866—1869 σχηματίσας σῶμα ἐθελοντικὸν κατῆλθεν εἰς τὸν ἀγῶνα, συμμετασχὼν εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν μέχρι πέρατος τῆς ἐπαναστάσεως.

Ν. ΚΛΣ

—**Γεννηματᾶς**, *Νικόλαος*. Τακτικὸς καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Μετσοβίου Πολυτεχνείου ἀπὸ τοῦ 1913· ἀπὸ τοῦ 1924 καθηγητὴς τῶν Ἀνωτέρων Μαθηματικῶν καὶ τῆς Θεωρητικῆς Μηχανικῆς. Ἀπὸ τοῦ 1917 μέχρι 1927 καθηγητὴς τῶν Μαθηματικῶν καὶ τῆς Μηχανικῆς εἰς τὴν Ἀνωτέραν Δασολογικὴν Σχολήν, τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος διευθυντής. Ἀπὸ τοῦ 1928 καθηγητὴς τῆς Θεωρητικῆς Μηχανικῆς εἰς τὴν Σχολὴν τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως ἀξιωματικῶν πυροβολικοῦ. Διπλωματοῦχος τοῦ ἑλληνικοῦ πολυτεχνείου καὶ τοῦ ἐν Μονάχῳ πανεπιστημίου. Συνεργάτη στῆς Μ. Ἑλλ. Ἐγκυκλοπαιδείας.

Ἐπιστημονικαὶ ἐργασίαι: I) Εἰς τὴν Δασολογίαν: 1) Ein einfaches Verfahren zur Anfertigung von Restandskarten (1906. Algemeine Forst und Jagdzeitung). Νέον σύστημα κατασκευῆς δασικῶν χαρτῶν. 2) Beitrag zur vereinfachten Waldwertrechnung und Forst-statik (1915. Forstwissenschaftliches Centralblatt). Συμβολὴ εἰς τὸν ἡπλοποιημένον λογισμὸν τῆς ἐκτιμητικῆς τῶν δασῶν καὶ τῆς δασικῆς στατικῆς. 3) Συμπλήρωσις τῆς ὡς ἄνω ἐργασίας εἰς τὸ αὐτὸ περιοδικὸν (1916).

II) Εἰς τὴν Ἠλεκτρολογίαν: 4) Berechnung der Zahl der Elementengruppen und der Spannung zwischen zwei benachbarten Kollektorlamellen bei einer in sich einfach geschlossenen Gleichstromwichlung. (1906. Elektrotechnik und Maschinenbau). Ἐργασία ἀναφερομένη εἰς τὰς ἠλεκτρικὰς μηχανάς. 5) Die Regel des rechten Winkels oder eine neue Regel zur Bestemmung der Richtung der in dem Leiter indurzierten EMK. (1906. Elektr. u. Maschinenb.). Νέος κανὼν ὁρίζων τὴν φορὸν τῆς εἰς ἀγωγὸν γεννωμένης ἠλεκτρεγερτικῆς δυνάμεως δι' ἐπαγωγῆς. 6) Die direkte Bestimmung der Zahl der Elementen gruppen zwischen zwei benachbarten Kollektorlamellen bei einer in sich einfach geschlossenen Gleichstromwicklung (1907 Elektr. u. Maschinenb. 6) Génération et Transformation, Détermination directe du nombre de groupes d'éléments compris entre deux lames voisinnes de collecteur dans un enroulement à courant continu simplement fermé sur lui-même. (Éclairage électrique 1907). Μετάφρασις τῆς ὑπ' ἀρ. 6 ἐργασίας γενομένη ὑπὸ τῆς συντάξεως τοῦ γαλλικοῦ περιοδικοῦ. Ἐργασία ἀναφερομένη εἰς τὰς ἠλεκτρικὰς μηχανάς. 7) Die direkte Bestimmung der Zahl der Elementengruppen... (Συμπλήρωσις τῆς ὑπ' ἀρ. 6 ἐργασίας 1907. Elektrot u. Maschinenb.).

III) Εἰς τὰ Μαθηματικὰ καὶ τὴν Μηχανικήν: 8) Ein Zahlen Kuriosum (1913. Zeitschrift für mathematischen und naturwissenschaftlichen Unterricht. Ἐπὶ ἑνὸς διπλοῦ ἀριθμητικοῦ παραδόξου. 9) Zu den pythagoreischen Dreiecken (1913. Z. f. m. u. n. U.). Ἐπὶ τῶν πυθαγορείων τριγώνων. 10) Sur les triangles héroniens (1914. L'enseignement mathématique. Ἐπὶ τῶν ἡρωνείων τριγώνων· νέοι τύποι. 11) Methodische Bemerkungen zur ebenen Trigonometrie (1916. Z. f. m. u. n. U.). Μεθοδικαὶ παρατηρήσεις εἰς τὴν εὐθύγραμμον τριγωνομετρίαν. 12) Ἐπὶ τῶν ἡρωνείων καὶ τῶν πυθαγορείων τριγώνων (1916. Ἀγωγή). 13) Στοιχεῖα θεωρητικῆς Μηχανικῆς (παραδόσεις ἐν τῇ Ἀνωτέρᾳ Δασολογικῇ Σχολῇ. 1921, δαπάναις ὑπουργείου Γεωργίας). 14) Zu den arithmetischen Operationen (1923. Z. f. m. u. n. U.). Ἐπὶ τῶν ἀριθμητικῶν πράξεων. 15) Ἀναλυτικὴ καὶ διανυσματικὴ Γεωμετρία, Α' καὶ Β' τεῦχος (1924—1925. Δαπάναις τοῦ Ἐ. Μ. Π.). 16) Konstruktion von Krümmungsmittelpunkten ebener Kurven (1927. Z. f. m. u. n. U.). Κατασκευὴ κέντρων καμπυλότητος ἐπιπέδων καμπύλων. 17) Construction du centre de courbure en un point quelconque d'une section conique (1928. L'enseignement mathématique). Κατασκευὴ τοῦ κέντρου καμπυλότητος εἰς τυχὸν σημεῖον κωνικῆς τομῆς. 18) Vektorielle Behandlung der Kurvenkrümmung. Διανυσματικὸς χειρισμὸς τῆς καμπυλότητος καμπύλων· νέοι τύποι (Δελτίον Ἑλληνικῆς Μαθηματικῆς Ἑταιρείας.1928). 19) Μαθήματα Θεωρητικῆς Μηχανικῆς (1929, ἐκδιδόμενα ὑπὸ τῆς Σχολῆς τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως ἀξιωματικῶν πυροβολικοῦ). 20) Διανυσματικὴ ἀνάλυσις μετ' ἐφαρμογῶν εἰς τὴν Γεωμετρίαν καὶ τὴν Μηχανικὴν (1929 δαπάναις τοῦ Ἐ. Μ. Πολυτεχνείου).

Α. Μ.

γεννηματικός, —*ή*, —*όν*· ὁ γεννητικὸς (βλ λ.).

γεννηματοφύλακες (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Εἰς τὴν πολιτικὴν οἰκονομίαν τῶν Πτολεμαίων ὠνομάζοντο οὕτως οἱ φύλακες τῶν δημοσίων ἀποθηκῶν τῶν δημητριακῶν.

Γεννησαρὲτ *[Βιβλ. Γεωγρ.]*. Λίμνη τῆς Παλαιστίνης τὴν ὁποίαν διασχίζει ἀπὸ Β πρὸς Ν. ὁ Ἰορδάνης, κειμένη εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Ἐν τῇ ἀρχαιότητι ὠνομάζετο *Κενεζὲθ* ἐκ τοῦ σχήματός της προσομοιάζοντος πρὸς τὸ μουσικὸν ὄργανον *κιννύρα*. Ἐπὶ τῶν Μακκαβαίων ἀναφέρεται τὸ πρῶτον Γεννησαρέτ, ὅπως ὠνομάζετο ἡ ΒΔ αὐτῆς πεδιάς. Λέγεται καὶ θάλασσα τῆς *Τιβεριάδος* (βλ. λ.) ἐκ τῆς εἰς τὰς ὄχθας της πόλεως. Ἡ ἐπιπολή της εὑρίσκεται 208 μ. κάτω ὑπὸ τὴν ἐπιπολὴν τῆς Μεσογείου. Τὸ βάθος της 50—70 μ. αὐξάνει ἀποτόμως πρὸς Β ἕως 250 μ. Τὸ μῆκός της ἀπὸ Β. πρὸς Ν. εἶναι 21 χλμ., τὸ δὲ μέγιστόν της πλάτος πρὸς Β. 9 ½ χλμ. Αἱ ὄχθαι της τὸ φθινόπωρον καλύπτονται ὑπὸ πυκνῆς χλόης, ἡ δ' ἐκ τῆς καθιζήσεως θερμότης τοῦ κλίματος προκαλεῖ λαμπρὰν τροπικὴν βλάστησιν ἀλλὰ βραχεῖαν. Τὰ περιβάλλοντα αὐτὴν ὄρη δὲν εἶναι ὑψηλά. Ἐνίοτε ταράττουν αὐτὴν ἰσχυραὶ θύελλαι. Εἰς τὴν ἀρχαιότητα διέσχιζον αὐτὴν πολλὰ πλοῖα, ἀλλὰ σήμερον ἡ ζωὴ ἐκεῖ εἶναι πενιχρά. Τὸ ὕδωρ της εἶναι ὑφάλμυρον καὶ ὑπόθερμον, ἀλλ' ἀβλαβές. Ἀνέκαθεν ἦτο πλουσιωτάτη εἰς ἰχθῦς καὶ μάλιστα μεγάλους καὶ λίαν εὐγεύστους, τινὰ δὲ τῶν εἰδῶν ἀπαντῶσι μόνον εἰς θαλάσσας τροπικάς. Δύο τούτων εἶναι ἀξιοσημείωτα ὡς ἰδιάζοντα εἰς τὴν λίμνην ταύτην: τὸ chromis Simonis καὶ τὸ clarias Maerancantus, τὸ ὁποῖον ὁ μὲν Ἰώσηπος ὀνομάζει *κορακῖνον*, οἱ δὲ Ἄραβες *βαρβούρ*, ἔχον τὴν ἰδιότητα νὰ ἐκβάλλῃ συριγμόν τινα.

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς πολλάκις περιῆλθε τὰς ὄχθας της καὶ διέπλευσεν αὐτήν. Οἱ εὐαγγελισταὶ ἀναφέρουν τέσσαρας τοιαύτας ἐπισκέψεις: Πρῶτον ὅταν ἰάτρευσε τοὺς δύο δαιμονιζομένους εἰς τὴν πόλιν τῶν Γαδαρηνῶν, ὁπότε καὶ διέταξε τὸν ἄνεμον νὰ κοπάσῃ, δεύτερον ὅταν ἐχόρτασε διὰ 5 ἄρτων τὰς 5 χιλιάδας τῶν πεινώντων, τρίτον ὅταν ἐκ Δεκαπόλεως ἐπέστρεψεν εἰς Μαγδαλὰ καὶ τελευταῖον ὅταν μεταβὰς ἐκ τῆς ΒΑ της ὄχθης διῆλθε διὰ τῆς Βησθαϊδὰ καὶ μετέβη εἰς Καισάρειαν τὴν Φιλίππου.

Πρὸς Ν. ἀναβλύζουν αἱ ἀξιόλογοι θερμαί της πηγαί. Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἡ ὁποία φέρει πρὸς ταύτας εὑρίσκομεν πολλὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως, λείψανα ἰσχυροῦ τείχους, καθὼς καὶ δεξιὰ πρὸς τὸ ὄρος ὅπου σῴζεται καὶ ἠρειπωμένον ὑδραγωγεῖον. Τὰ λουτρὰ κεῖνται ἐπὶ ὑψώματος. Τούτων τὰ ἐγγύτατα πρὸς τὴν πόλιν ἔκτισεν ὁ Αἰγύπτιος Ἰμβραὴμ πασᾶς (1833), κατόπιν δὲ ἐπεσκευάσθησαν. Φημίζονται ὡς πολὺ ἰαματικὰ κατὰ τῶν ρευματισμῶν. Ἡ ἐποχή των εἶναι τὸν Ἰούνιον καὶ Ἰούλιον. Ἡ κυριωτέρα ἔχει θερμοκρασίαν 62°, αἱ δὲ λοιπαί, μὴ χρησιμοποιούμεναι, χύνονται εἰς τὴν λίμνην καταλείπουσαι ἐπὶ τῶν πετρῶν ἴζημα πρυσινωπόν. Τὸ ὕδωρ των ἔχει ὀσμὴν θειώδη καὶ γεῦσιν ὑφάλμυρον, περιέχον θεῖον καὶ χλωρικὸν μαγνήσιον. Κατά τινα σεισμὸν τοῦ 1839 αἱ πηγαὶ παρέσχον ἀφθονώτατον ὕδωρ καὶ ἀνέβλυσαν πολὺ θερμότεραι. Σήμερον εἶναι παρημελημέναι. Νοτιώτερον κεῖνται τὰ ἐρείπια τῶν παλαιῶν λουτρῶν. Ὕπερθεν τούτων ὑπάρχει συναγωγὴ τῶν Σεφαρδίμ, περὶ αὐτὴν σχολὴ τῶν Ἀχκεναζὶμ καὶ οἱ τάφοι τοῦ ραββίνου Μέϊρ, διασήμου ταλμουδιστοῦ, καὶ δύο τῶν μαθητῶν του. Πρὸς Β δὲ τῆς ἀρχαίας πόλεως, κάτω τῆς νέας ὁδοῦ πρὸς τὴν Ναζαρέτ, δείκνυται ὁ τάφος τοῦ διασήμου Ἰουδαίου φιλοσόφου Μαϊμονίδου, θανόντος τῷ 1204 καὶ περαιτέρω ὁ τοῦ σοφοῦ διδασκάλου Ἀκίβα, ὅστις εἶχε διαδραματίσει σπουδαιότατον πρόσωπον εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Βαρχοχεβᾶ (βλ. λ.).

Γ. Λ. Α.

γεννησίμιος, —*α*, —*ο*· δημοτ., ὁ ἐκ γενετῆς ὑφιστάμενος, ὁ ἐκ φύσεως, ὁ μὴ ὑστερογενής: «ἔχει ἕνα σημάδι 'ς τὸ λαιμὸ γεννησίμιο» ἢ «τό 'χει γεννησίμιο» (ὡς ἀπὸ τοῦ *γεννησιμαῖος*).

γέννησις (ἡ)· ἡ πρᾶξις τοῦ γεννᾶν, τοκετός· || ἡ ἔξοδος τοῦ βρέφους ἐκ τῆς κοιλίας τῆς μητρός του: «ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ», «ὁ τόπος τῆς γεννήσεώς μου»· || μεταφ., παραγωγή, γένεσις.

—*[Λαογρ.]* Ἡ γέννησις, ὁ γάμος καὶ ὁ θάνατος, τὰ τρία ταῦτα βασικὰ στάδια τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, περιεβλήθησαν ὑπὸ τῶν λαῶν διὰ συστήματος ἀντιλήψεων, ἐθίμων καὶ δοξασιῶν, χαρακτηριστικῶν τῆς διανοητικότητος καὶ τοῦ συναισθηματικοῦ πλούτου αὐτῶν. Ἐκ τῶν πολυαρίθμων συνηθειῶν τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν γέννησιν, αἱ πλεῖσται ἀναφέρονται εἰς τὴν περὶ τὸν τοκετὸν ἐπήρειαν θείων ἢ δαιμονικῶν δυνάμεων, καθὼς καὶ εἰς συμπαθητικὰς ἢ ἀλληγορικὰς πράξεις, αἵτινες γίνονται διὰ τὴν διευκόλυνσιν, βοήθειαν ἢ καὶ προφύλαξιν τῆς ἐπιτόκου. Οὕτως αἱ

Digitized by Google

μέλλουσαι νὰ γεννήσωσι γυναῖκες ἐν Ἀθήναις καὶ νῦν ἔτι ἐξολισθαίνουσιν ἔκ τινος λείου βράχου κάτωθι τοῦ λόφου τῶν Νυμφῶν, τῆς κοινῶς λεγομένης *κυλίστρας*, πρὸς εὐκόλυνσιν τοῦ τοκετοῦ. Ἡ δεισιδαιμων αὕτη συνήθεια, ἥτις εἶναι συγγενὴς πρὸς ἀναλόγους τοιαύτας παρὰ διαφόροις λαοῖς ἀπαντωμένας, ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν δοξασίαν τῆς γονιμοποιοῦ δυνάμεως τῶν λίθων. Πρὸς διευκόλυνσιν ἐπίσης τοῦ τοκετοῦ καὶ εὐγονίαν χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ καὶ ἡ πόσις ὕδατος ὡρισμένων πηγῶν, ἐντὸς τοῦ ὁποίου διαλύεται ἅλας, ὡς καὶ ἡ ἀνάρτησις εἰδικῶν ὠκυτοκίων περιάπτων. Ἐὰν κατὰ τὸν τοκετὸν ἡ γυνὴ δοκιμάζῃ δυσκολίας καὶ ὠδῖνας πολλάς, κατὰ προτροπὴν τῆς μαίας ὁ σύζυγός της τύπτει διὰ τοῦ ὑποδήματός του τὴν γυναῖκά του τρὶς εἰς τὰ νῶτα, ἐκφωνῶν συγχρόνως· «ἐγὼ σὲ φόρτωσα, κι' ἐγὼ σὲ ξεφορτώνω» ἢ «κι' ὁ Θεὸς νὰ σὲ ξεφορτώσῃ». Ἅμα γεννηθέντος τοῦ παιδίου ἡ μαῖα ἐπικόπτει τὸν ὀμφαλὸν αὐτοῦ, ὅστις εἴς τινα μέρη θάπτεται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἢ ἐν τῇ σχολῇ διὰ νὰ γίνῃ τὸ βρέφος εὐσεβὲς ἢ φιλομαθές. Μετὰ ταῦτα λούει τὸ βρέφος, συμπαραστατουσῶν καὶ ἄλλων συγγενῶν, ἐντὸς δὲ τοῦ λουτροῦ ρίπτεται συνήθως ἅλας, εἴς τινα δὲ μέρη καὶ νομίσματα τῶν συνηθροισμένων συγγενῶν διὰ τὴν μαῖαν. Μετὰ τὸ λουτρὸν εἴς τινα μέρη μεταπλάσσουν τὸ κρανίον τοῦ νεογεννήτου καὶ ἀκολούθως σπαργανοῦν τὸ βρέφος ἐντὸς στενῶν καὶ μακροτάτων λωρίδων, τῶν καλουμένων *φασκιῶν*, ὅπως ἐγίνετο καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, καὶ ἐκδηλοῦν τὴν ἐπὶ τῇ γεννήσει χαράν των, ἰδίως ἂν τὸ νεογέννητον εἶναι ἄρρεν, διὰ πυροβολισμῶν. Πρὶν εἰσέτι βαπτισθῇ τὸ βρέφος καλεῖται *δράκος*, τοῦ ὀνόματος τούτου ἐκφράζοντος οἱονεὶ τὸν πόθον ὅπως τὸ παιδίον καταστῇ ἀνδρεῖον καὶ ρωμαλέον. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον εἴς τινα μέρη καλεῖται καὶ *σιδέρης*. Κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς γεννήσεως προσέρχονται οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι κομίζοντες διάφορα δῶρα καὶ εὐχόμενοι πολλὰ εἰς τὸ νεογέννητον καὶ τὴν μητέρα. Εἶτα οἱ ἐπισκεπτόμενοι εὐωχοῦνται ἐπὶ τῆς πρὸς τοῦτο παρατιθεμένης τραπέζης, ὁπότε παρέχονται γλυκίσματα κυρίως καὶ μέλι. Τὰς λεχοὺς καὶ τὰ βρέφη πιστεύεται ὅτι ἀπειλοῦσι πλεῖστοι ὅσοι κίνδυνοι προερχόμενοι ἐκ δυσμενοῦς διαθέσεως ὑπερανθρώπων ὄντων ἢ ἐκ τῆς ἐνεργείας δαιμόνων. Ὡς ἐκ τούτου ἀποδίδονται πλεῖστα παθήματα τούτων, τῶν ὁποίων δὲν δύνανται νὰ διαγνώσωσι τὴν ἀληθῆ αἰτίαν, καὶ πρὸς ἀποτροπὴν τῶν ἐκ τοιούτων ἐπηρειῶν κινδύνων καταφεύγουσιν εἰς παντοίους μαγικοὺς τρόπους· πιστεύεται προσέτι καὶ ὅτι ἡ βοήθεια ἁγίων τινῶν, πρὸς οὓς γίνεται ἐπίκλησις συντελεῖ πρὸς σωτηρίαν ἀπὸ τῶν ἐκ δαιμονικῶν ἐπηρειῶν κινδύνων. Τοιοῦτοι προστάται ἅγιοι τῶν ἐγκύων καὶ λεχῶν εἶναι ὁ ἅγιος Ἐλευθέριος, ὁ ἅγιος Στυλιανός, ὅστις ἐκ παρετυμολογίας τοῦ ὀνόματος πιστεύεται ὅτι ἐνισχύει (στυλώνει) τὰ νεογνά, ὁ ἅγιος Συμεὼν καὶ ἡ ἁγία Μαρίνα. Προσέτι καὶ ὁ ἀνύπαρκτος ἅγιος Αὔκουλας ἐν Μ. Ἀσίᾳ, καὶ ἡ ὡσαύτως ἀνύπαρκτος ἁγία Λεχοῦσα ἐν Μακεδονίᾳ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ· *Ν. Γ. Πολίτου* «Τὰ κατὰ γέννησιν» ἐν Α' τ. «Νεοελλ. Ἀναλέκτ.» (1870).—*Τοῦ αὐτοῦ* Ὠκυτόκια ἐν «Λαογρ. Συμμ.» τ. Β', 1921.—*Α. Α. Σακελλαρίου*. Κυπριακά, τ. Α' (1868).—*Ἠλ. Τσιτσελῆ*, «Προλήψεις καὶ ἔθιμα κατὰ τοὺς τοκετοὺς καὶ τὰς βαπτίσεις» ἐν «Δελτίῳ τῆς Ἱστ. Ἐθν. Ἑτ. Ἑλλ.», τ. ΣΤ'. 1902.—*Engelmann*, Die Geburt bei den Urvölken (Wien, 1884).—*H. Ploss-B. Renz*, Das Kind in Brauch und Sitte der Völker (Leipzig, 1911).

Χ. Γ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΑΔΗΣ

— [ΑΣΤ. ΔΙΚ.] Κατὰ τὸ ἀστικὸν δίκαιον ἡ *γέννησις*, δηλονότι ἡ ἀποχώρισις τοῦ ἐμβρύου ἀπὸ τῆς μητρικῆς κοιλίας, ἀποτελεῖ κατὰ κανόνα τὸ χρονικὸν σημεῖον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἄρχεται ἡ προσωπικότης τοῦ φυσικοῦ προσώπου (βλ. λ.), τουτέστιν ἡ ἱκανότης τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἔχειν δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις. Διὰ νὰ ἐπέλθῃ ὅμως ἡ νομικὴ αὕτη συνέπεια εἰδικώτερον ἀπαιτοῦνται τὰ ἑξῆς:

1) Δέον ὁ ἀποχωρισμὸς ἀπὸ τῆς μητρικῆς κοιλίας νὰ εἶναι ἐντελής, ἀδιαφόρου ὄντος κατὰ κανόνα τοῦ τρόπου αὐτοῦ, ἂν δηλονότι οὗτος ἔλαβε χώραν φυσικῶς ἢ τῇ βοηθείᾳ χειρουργικῶν ἐργαλείων. Πρὸ τοῦ ἐντελοῦς ἀποχωρισμοῦ τὸ ἔμβρυον δὲν ἀποτελεῖ εἰμὴ μέρος τοῦ σώματος τῆς μητρός: Pars vicerum matris. Διὰ νὰ θεωρηθῇ ἐντελὴς ὁ ἀποχωρισμός, δὲν ἀρκεῖ ἡ ἔξοδος τῆς κεφαλῆς μόνης τοῦ βρέφους, δὲν ἀπαιτεῖται δ' ἐξ ἄλλου τομὴ τοῦ ὀμφαλοῦ. (Ἄλλως κρίνονται τὰ ζητήματα ταῦτα ἐν τῷ ποινικῷ δικαίῳ· βλ. λ. ἀνθρωποκτονία, παιδοκτονία.)

2) Δέον τὸ βρέφος νὰ τεχθῇ ζῶν, ἤτοι νὰ μὴ ἐξέλθῃ τῆς μητρικῆς κοιλίας νεκρόν, οὐδὲ ν' ἀποθάνῃ κατὰ τὸν χρόνον τοῦ τοκετοῦ. Διάρκεια ζωῆς δὲν ὁρίζεται ἐν τῷ νόμῳ καὶ ἐπομένως εἶναι ἀδιάφορον ἂν τὸ βρέφος ἐπέζησεν ἐπ' ἀρκετὸν τοῦ τοκετοῦ ἢ ἂν μόλις μετ' αὐτὸν ἐτελεύτησε. (Πρβλ. ἀντίθετον διάταξιν ἄρθρ. 30 ἱσπαν. ἀστ. κώδ. ἀπαιτοῦσαν ζωὴν 24 ὡρῶν τοῦ τεχθέντος κεχωρισμένου τῆς μητρός του.) Ἐν ἀμφιβολίᾳ ἂν τὸ βρέφος ἐγεννήθη ζῶν ἢ νεκρὸν παρὰ τοῖς Ρωμαίοις ἐδιχάζοντο αἱ γνῶμαι, τῶν μὲν Προκουλιανῶν ἀπαιτούντων κραυγὴν τοῦ νεογνοῦ («si vocem emissit»), τῶν δὲ Σαβινιανῶν, οὓς ἠκολούθησεν ὁ Ἰουστινιανός, ἀρκουμένων εἰς οἱονδήποτε σημεῖον ζωῆς. Παρ' ἡμῖν σήμερον τεκμαίρεται ὅτι τὸ νεογνὸν ἐγεννήθη ζῶν καὶ ἐπομένως ὁ ἰσχυριζόμενος τὸ ἐναντίον βαρύνεται μὲ τὴν σχετικὴν ἀπόδειξιν (πρβλ. Κ. 6,29,3. Ἀστ. νόμος 1856 ἄρθρ. 11).

3) Τὸ γεγονὸς ἂν τὸ τεχθὲν καὶ ζῶν βρέφος εἶναι ἢ μὴ βιώσιμον (vitae habilis) οὐδεμίαν σημασίαν κέκτηται κατὰ τὸ παρ' ἡμῖν ἰσχῦον δίκαιον (ὁμοίως κατὰ τὸν γερμ. ἀστ. κώδ. Ἄλλως κατὰ τὸν γαλλ. ἀστ. κώδ. ἄρθρ. 314 ἐδ. 3,—725 ἐδ. 2,—906. Ὁ ἰταλ. ἀστ. κῶδ. ἄρθρ. 725 ἐν ἀμφιβολίᾳ θεωρεῖ τὸ γεννηθὲν βιώσιμον). Ζήτημα γεννᾶται ἂν τὸ ἄωρον πρὸς ζωὴν νεογνὸν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἄνθρωπος. Κατὰ τὰς πηγὰς τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου τὸ τεχθὲν μετὰ κυοφορίαν βραχυτέραν τῶν 7 μηνῶν, καὶ ἂν ἔτι ἔζησε στιγμάς τινας, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἔκτρωμα (Π. 1,5,12). Ἐν Γερμανίᾳ διδάσκεται τοιαύτη ἐκδοχή, καθόσον ὁ νόμος ἀπαιτεῖ πρὸς παροχὴν τῆς προσωπικότητος γέννησιν *ἀνθρώπου*, βιωσίμου ἢ μή, πάντως ὅμως ὡρίμου πρὸς ζωήν, οὐχὶ δὲ ἐκβολὴν ἀώρου καρποῦ κοιλίας.

4) Κατὰ τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον ἀπαιτεῖται τὸ τεχθὲν νὰ ἔχῃ ἀνθρωπίνην μορφήν, νὰ μὴ εἶναι δηλαδὴ *τέρας*, mostrum ἢ prodigium. Κατὰ τὰς πηγὰς τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου mostrum εἶναι τὸ ὄν, ὅπερ μετέχει μορφῆς ἀνθρώπου καὶ ἑτέρου ζῴου, prodigium δὲ τὸ μηδόλως μετέχον ἀνθρωπίνης μορφῆς ὂν (πρβλ. Βασ. 46,1,11). Πότε ὑπάρχει τέρας καὶ πότε ἄνθρωπος δὲν καθορίζεται ἐν ταῖς πηγαῖς, οὐδ' εἶναι ὀρθὴ ἡ ἐκδοχὴ (ἡ στηριζομένη εἰς ἀναλογικὴν ἐφαρμογὴν τῆς διατάξεως Π. 11, 7,44 πρ.), καθ' ἣν τὸ ζήτημα λύει ἡ κεφαλὴ τοῦ τεχθέντος. Πάντως ἁπλῆ παραλλαγὴ ἀπὸ τοῦ συνήθους τύπου δὲν ἀρκεῖ διὰ νὰ θεωρηθῇ τις τέρας, ὡς π.χ. ἡ ὕπαρξις πλειόνων δακτύλων κλπ. Ἡ ἔρευνα τοῦ ζητήματος ἀνήκει εἰς τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην, ἐξ ἧς δέον ν' ἀντληθῇ τὸ μέτρον κρίσεως. Ἡ ἰατρικὴ ὅμως κατέδειξεν ὅτι τέρατα δὲν ὑπάρχουσι καὶ ὅτι πᾶς γόνος ἀνθρώπου εἶναι ἄνθρωπος. Οὕτως αἱ μὲν περὶ τεράτων διατάξεις οὐδεμίαν πρακτικὴν κέκτηνται ἀξίαν. οἱ δὲ νεώτεροι κώδικες δὲν περιέχουσι σχετικοὺς ὁρισμούς. (Πρβλ. Ποιν. νόμου ἄρθρ. 299. Βλ. λ. τέρας, τερατοκτονία.)

Ἡ προσωπικότης ἐν τούτοις τοῦ ἀνθρώπου ἀνατρέχει ὑπὸ ὡρισμένους περιορισμοὺς καὶ εἰς χρόνον προγενέστερον τῆς γεννήσεως καὶ δὴ ἀπὸ τῆς συλλήψεως τοῦ ἐμβρύου. Ὁ νόμος δηλονότι λαμβάνει ὑπ' ὄψει τὴν κατάστασιν τῆς κυοφορίας προκειμένου νὰ προστατεύσῃ τὸν μελλογέννητον. Οὕτω:

1) Ἀναβάλλεται ἡ θανατικὴ ἐκτέλεσις κυοφορούσης γυναικὸς μέχρι τοῦ τοκετοῦ, τιμωρεῖται δὲ ὁ ἐνταφιασμὸς κυοφορούσης γυναικὸς πρὸ τοῦ τοκετοῦ ὡς καὶ ἡ ἄμβλωσις (βλ. λ., ὡς καὶ Ποιν. νόμ. ἄρθρ. 6, 302 καὶ 303). Περαιτέρω διορίζεται ἐμβρυωρὸς τῆς γυναικός, ἐὰν αὕτη «κατὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ ἀνδρὸς μὴ ἔχουσα ἐξ αὐτοῦ ἄλλα ἀχειράφετα ἀνήλικα τέκνα, εἶναι, ἢ λέγῃ ὅτι εἶναι ἔγκυος» (Νόμ. ΧΠΘ' ἄρθρ 12), ὡς ἐπίσης ἰδιαίτερος κηδεμὼν πρὸς ἐπιμέλειαν τῆς συντηρήσεως τῆς γυναικὸς τῆς κυοφορούσης τὸν κληρονόμον («curator ventris ἢ curator ventris nomine»· πρβλ. Π. 25,4), ἥτις ἐξ ἄλλου δύναται νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπ' ὀνόματι τοῦ κυοφορουμένου κληρονόμου προσωρινὴν παραπομπὴν εἰς τὴν νομὴν τῆς κληρονομίας («missio in possessionem ventris nomine» Π. 37,9) κτλ.

2) Ὁ μελλογέννητος θεωρεῖται κατὰ πλάσμα γεννηθεὶς ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ τῶν συμφερόντων αὐτοῦ κατὰ τὸ ρωμαϊκὸν ρητόν: «nasciturus pro jam nato habetur, quoties de commodis ejus agitur» (πρβλ. Π. 50, 16, 231). Ἡ ἀρχὴ αὕτη ἐφαρμόζεται μόνον χάριν τοῦ κυοφορουμένου καὶ ἐφ' ὅσον οὗτος γεννηθῇ ζῶν, δημιουργοῦσα οὕτως ὑπὲρ αὐτοῦ περιωρισμένην ὑπὸ αἵρεσιν ἱκανότητα κατὰ τὴν ὀρθὴν γνώμην. Συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχὴν ταύτην ὁ διαθέτης ὑποχρεοῦται νὰ περιλάβῃ ἐν τῇ διαθήκῃ του τὰ κυοφορούμενα τέκνα του, οἱ συγκληρονόμοι τῶν μελλογεννήτων λαμβάνουσι μόνον μέρος τῆς κληρονομίας, διατιθεμένων τριῶν μεριδίων δι' ἑκάστην κύησιν (Π. 5,4,3), οἱ δὲ μετὰ τὸν μελλογέννητον ἐρχόμενοι εἰς τὴν κληρονομίαν ἀναμένουσι τὴν γέννησιν κτλ. (Εἰς τὸν γαλλ. καὶ γερμ. κώδικα δὲν ἀναγράφεται τοιαύτη ἀρχὴ ἐν γενικότητι, καθιεροῦνται ὅμως περιπτώσεις εἰδικαὶ ἀνάλογοι. Πρβλ. γαλλ. κώδ. ἄρθρ. 725, 906, γερμ. §§ 1923, ἐδ. 2, 2108, 2178 κ.λ.π.)

3) Τέλος εἶναι δυνατὸν νὰ δημιουργηθῶσι δεσμοὶ δικαίου ὑπὲρ ἀνθρώπου μὴ συλληφθέντος κἂν ἔτι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς παραγωγῆς τοῦ δεσμοῦ τούτου. Οὕτω δύναται νὰ συναφθῇ σύμβασις ὡς καὶ νὰ συσταθῇ κληροδοσία ὑπὲρ μήπω συλληφθέντος κτλ. (πρβλ. Κ. 6, 37, 22).

Δ. Φ. ΠΑΠΑΜΗΤΡΟΣ

—**Γέννησις *Χριστοῦ*·** βλ. Χριστός.

γεννῆται (οἱ) *['Αρχ.]*. Οὕτως ἐκαλοῦντο ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ἀθήναις, κατά τε τὸν Ἁρποκρατίωνα καὶ τὸν Σουίδαν, οἵτινες εἶχον ὡς πηγὴν τὸν Φιλόχορον, οἱ ἐξ ἀρχῆς εἰς τὰ καλούμενα *γένη* κατανεμηθέντες, οἵτινες πρὶν ἢ λάβωσι τὸ ὄνομα «γεννῆται» (ἐκ τοῦ *γέννα*=καταγωγή) ὠνομάζοντο *ὁμογάλακτες*. Ἂν τὰ γένη κατὰ τὴν πρώτην σύστασίν των ἦσαν φυσικά, δηλ. ἀπετελοῦντο ἐκ συγγενῶν, ἢ ἦσαν τεχνικὰ πλάσματα, δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένον. Ἕκαστον γένος συνίστατο ἐκ 30 ἀνδρῶν, 30 γένη ἀπετέλουν μίαν φρατρίαν καὶ 3 φρατρίαι μίαν φυλήν. Ἐκτὸς ὅμως τῶν *γεννητῶν* τῶν ἀνηκόντων εἰς τὰ ἀποτελοῦντα μίαν φρατρίαν 30 γένη, εἰς τὴν φρατρίαν ἀνῆκον καὶ οἱ «ὀργεῶνες», οἱ νεοπολῖται δηλαδὴ οἵτινες δὲν ἐγίνοντο δεκτοὶ εἰς τὰ γένη, ἀλλ' εἶχον μόνον τὸ δικαίωμα νὰ μετέχωσι τῶν θυσιῶν τῶν γενῶν. Ἐκ τῶν 30 δὲ γενῶν μιᾶς φρατρίας διεκρίνετο ἓν ὡς προνομιοῦχον (εἶχε τὴν τιμὴν τῆς κληρονομικῆς ἱερατείας), ἐκ τοῦ ὁποίου πιθανῶς ἐφερωνυμεῖτο ἡ ὅλη φρατρία. Ἡ διαίρεσις αὕτη τῶν πολιτῶν ἐν Ἀθήναις ἴσχυε μέχρι τῆς πολιτικῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ Κλεισθένους (βλ. καὶ γένος *['Αρχ.]*). ΚΑΨ.

γεννητὴς (ὁ), θηλ. γεννήτρια (βλ. λ.)· ὁ γεννῶν ἢ ὁ γεννήσας, γεννήτωρ.

γεννητικοβουβωνικὸς *σύνδεσμος [Ἐμβρυολ.]*. Ὁ σύνδεσμος οὗτος ἐν τῇ ἐνδομητρίῳ διαπλάσει κεῖται ἐντὸς τῆς βουβωνικῆς πτυχῆς τοῦ μεσονέφρου (βλ. Βολφιανὸν *σῶμα*)· ὑστερώτερον δὲ ἀναλόγως τοῦ φύλου συνάπτεται ἢ μετὰ τοῦ Βολφιανοῦ πόρου (παρὰ τῷ ἄρρενι), ἢ μετὰ τοῦ Μυλλερείου (παρὰ τῷ θήλει). Παριστᾷ δ' οὗτος παρὰ μὲν τῷ ἀνδρὶ τὸν ὀσχεϊκὸν σύνδεσμον τοῦ ὄρχεως, παρὰ δὲ τῇ γυναικὶ τὸν στρογγύλον σύνδεσμον.

Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

γεννητικός, *—ή, —όν*· ὁ ἁρμόδιος πρὸς τὸ γεννᾶν: «γεννητικὰ μόρια» τὰ ὄργανα τοῦ ἄρρενος καὶ τοῦ θήλεος πρὸς διαιώνισιν τοῦ εἴδους.

— **γεννητικὰ *κύτταρα*** (τὰ) *[Ζῳολ. — Βοτ.]*· βλ. κύτταρα.

— **γεννητικὰ *ὄργανα*** *['Ανατομ.]*. Ὄργανα τῆς ἀναπαραγωγῆς τοῦ εἴδους. Ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου τὰ γεννητικὰ ὄργανα διακρίνονται εἰς τὰ τοῦ ἄρρενος καὶ τὰ τοῦ θήλεος φύλου. Καὶ τὰ μὲν τοῦ ἄρρενος ἀπαρτίζονται· 1) ἐκ τῶν *ὄρχεων* παρασκευαζόντων καὶ ἐκκρινόντων τὴν γεννητικὴν οὐσίαν, τὸ σπέρμα· 2) ἐκ τῆς *ἐπιδιδυμίδος* καὶ τοῦ *σπερματικοῦ πόρου*, δι' οὗ τοῦτο ἐκφορεῖται· 3) ἐκ τῆς *σπερματοδόχου κύστεως*, ὑποδεχομένης τὸ σπέρμα· 4) ἐκ τοῦ *ἐκσπερματικοῦ πόρου*, τοῦ *προστάτου ἀδένος* καὶ τῆς *οὐρήθρας*· καὶ 5) ἐκ τοῦ πρὸς συνουσίαν ὀργάνου, τοῦ *πέους*. Τὰ δὲ τοῦ θήλεος ἀποτελοῦνται· 1) ἐκ τῶν *ᾠοθηκῶν*, ἐκκρινουσῶν τὴν γεννητικὴν οὐσίαν τῆς γυναικός, τὸ ᾠάριον· 2) ἐκ τῶν *ᾠαγωγῶν*, δι' ὧν τὰ ἐκ τῆς ᾠοθήκης ἀποσπώμενα ᾠάρια φέρονται εἰς τὴν κοιλότητα τῆς μήτρας· 3) ἐκ τῆς *μήτρας*, ὑποδεχομένης τὰ ᾠάρια, ἅτινα γονιμοποιούμενα πρότερον διαπλάσσονται εἰς ἔμβρυα καὶ παραμένουσιν ἐν αὐτῇ μέχρι τοῦ πέρατος τῆς κυήσεως· καὶ 4) ἐκ τοῦ πρὸς συνουσίαν ὀργάνου, ἤτοι τοῦ *κολεοῦ* ἢ *κόλπου* μετὰ τοῦ *αἰδοίου*.

Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

— *[Ζῳολ.]* Βλ. ζῷα.

— *[Βοτ.]* Βλ. φυτά.

γεννητικότης, *—ητος* (ἡ)· ἡ ἰδιότης τοῦ γεννητικοῦ, ἡ καταλληλότης, ἡ ἱκανότης πρὸς διαιώνισιν τοῦ εἴδους.

γεννητός, *—ή, —όν*· ὁ διὰ γεννήσεως λαβὼν ὕπαρξιν, ὁ γεννηθείς, ὁ κατὰ φύσιν ὑφιστάμενος· ἀντίθ. *ποιητός*.

γεννητούρια (τά)· δημοτ. γέννησις, τοκετός: «σήμερο εἴχομε γεννητούρια»· || ἡ γενέθλιος ἡμέρα: «'ς τὰ γεννητούρια τοῦ παιδιοῦ μου θὰ σᾶς κάμω τραπέζι».

γεννήτρια (ἡ) *['Ηλεκτρ.]*. Καλοῦνται ἐν τῇ ἠλεκτροτεχνίᾳ *γεννήτριαι ἠλεκτρικοῦ ρεύματος* ἢ καὶ ἁπλῶς *γεννήτριαι*, αἱ μηχαναὶ διὰ τῶν ὁποίων κατορθοῦται ἡ μετατροπὴ μηχανικῆς ἐνεργείας εἰς ἠλεκτρικὴν τοιαύτην. Αἱ γεννήτριαι διαιροῦνται εἰς δύο μεγάλας κατηγορίας: συνεχοῦς καὶ ἐναλλασσομένου ρεύματος. Ἡ κατασκευὴ καὶ λειτουργία ἀμφοτέρων τῶν εἰδῶν γεννητριῶν εἶναι στενότατα συνδεδεμένη μὲ τὴν τῶν ἀντιστοίχων ἠλεκτρικῶν κινητήρων, μετὰ τῶν ὁποίων φέρονται ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα δυναμομηχαναὶ (βλ. λ.).

Λ. Ν. ΚΛΑΔΑΣ

γεννήτωρ, *—ορος* (ὁ)· ὁ γεννήσας, ὁ πατήρ· || πληθ. *γεννήτορες*, οἱ γονεῖς.

Γεννὶ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Γενή.

Γεννιτσὰ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Γιαννιτσά.

Γεννοβέλης· βλ. Γενοβέλης.

γεννοβολῶ (*—έω*)· ἐπιτατικὸν τοῦ *γεννῶ*· γεννῶ πολλάκις: «αὐτὴ δὲν ἔχει τί ἄλλο νὰ κάμῃ παρὰ γεννοβολάει», ἐπὶ πολυτόκου· «τὰ κουνέλλια γεννοβολοῦν»· || λέγεται ἀντὶ τοῦ γεννῶ ἐπὶ τὸ διαγραφικώτερον: «κάθε χρόνο γεννοβολάει»· || ἐπὶ φυτῶν, ἀπολύω,

Digitized by Google

ἀναδίδω βλαστούς: «κάθε σπυρὶ γεννοβολάει τρία τέσσερα βλαστάρια».

γεννολόγι (τὸ) καὶ *γεννολόϊ*· δημοτ., γενεαλογία, καταγωγή.

γεννῶ (—*άω*), ἰδιωματ. *γεννάω*· παράγω εἰς τὸ εἶναι, τεκνοποιῶ. Παρ' ἀρχαίοις εἰδικώτερον ἐπὶ ἀνδρῶν, κατ' ἀντιδιαστολὴν ἀπὸ τοῦ *τίκτειν* ἐπὶ γυναικός: «Ἀβραὰμ ἐγέννησε τὸν Ἰσαάκ», ἀλλὰ «Μαρία ἔτεκεν υἱόν»· παρὰ νεωτέροις, ἰδίως ἐπὶ τοῦ θήλεος, τίκτω, ἐξάγω ἐκ τῆς ἐμβρυακῆς ζωῆς εἰς τὸ φῶς, ἀποχωρίζομαι τοῦ ἐν τῇ κοιλίᾳ μου ἐμβρύου: «ὅταν μ' ἐγέννησε ἡ μάννα μου»· «ὅπως τὸν γέννησε ἡ μάννα του» ἐντελῶς γυμνός· «ὁ κόκορας ἀβγὰ δὲ γεννάει» || «γεννᾶνε οἱ κόττες μου», φωτοκοῦσι, ἢ «δὲ γεννᾶνε», δὲν κάμνουν ἀβγά· || μεταφ. δημιουργῶ, παράγω νέον τι, «τὸ κεφάλι του δὲ γεννᾷ» || «μὴ μοῦ γεννᾷς σκάνδαλα»· «μοῦ ἐγεννήθη ἡ ὑποψία ὅτι...»· «ἡ ἁμαρτία γεννᾷ θάνατον»· || τὸ παθητ. *γεννῶμαι* μετφ., λαμβάνω τὴν ὑπόστασιν ἐκ φύσεως, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ *γίνομαι*: «ὁ ποιητὴς γεννᾶται δὲν γίνεται» (poeta nascitur)· «ὁ παπᾶς—, ὁ δάσκαλος γεννιέται».

Γενοαῖοι (οἱ) Βλ. Γενόας.

Γενόας. Ἀρχηγὸς τῶν Γενοαίων, ἀρχαίου λαοῦ τῆς Μολοσσίας τῆς Ἠπείρου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἔχουσι τὸ ὄνομα οὗτοι, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἀναγραφόντων αὐτοὺς συγγραφέων. ΙΑΚ. Χ. Δ.

Γενοβέζε *[Παρ. Γεωγρ.]*. Λιμὴν τοῦ κόλπου τῆς Ἀτταλείας πρὸς τὸ ΝΑ αὐτοῦ κέρας, βορείως τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀδρατσὰν (ἀρχ. *Κράμβουσα*). Ὡραῖον ἀγκυροβόλιον (πλάτ. 36°21'20" Β, μῆκ. 30°33'45" Ἀν, χάρτ. ἀγγλ. 236: Rhodes island to Cara Burnù) δι' ὅλους τοὺς ἀνέμους πλὴν τῶν βορείων. Εἶναι ὁ *Φοινικοῦς λιμὴν* τοῦ «Σταδιασμοῦ τῆς Μεγάλης θαλάσσης» (§ 228), εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ φερωνύμου ὄρους (τανῦν *Ἀδρατσὰν* καὶ αὐτὸ· ὑψόμετρ. 3300 ποδ.). Εἰς τὸν νότιον τοῦ λιμένος μυχὸν σῴζονται τὰ ἐρείπια (βλ. ἐπὶ τοῦ προμνησθέντος χαρτου, λιμενοδείκτην Port Genovese) τοῦ πολίσματος *Φοινικοῦς*, ὅπερ ἀναφέρει καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος (Θέματα: 1, 14, σελ. 17, 37). Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γενοβέζος, *Μανώλης*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Χίου. Μετέσχε τῆς ἐπιδρομῆς κατὰ τοῦ πλοίου ὅπερ ἔφερε τὸν Μουφτῆν εἰς Μέκκαν τὸν Μάϊον 1821, καὶ τῆς ἀκολουθησάσης περιπετείας, παρὰ τὰς Οἰνούσας νήσους. Ἔδειξεν ἀπαράμιλλον γενναιότητα εἰς πλείστας περιστάσεις, ἐτραυματίσθη εἰς τὴν ναυμαχίαν τῆς Ἄνδρου τῷ 1826 καὶ ἀποσυρθεὶς μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ἐπεδόθη εἰς τὸ ἐμπόριον τιμήσας τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα. Γ. Δ. Κ.

Γενοβέλης ἢ ***Γεννοβέλης***. Ἐπώνυμον οἰκογενείας ἐκ Πρεβέζης, τῆς ὁποίας μέλη ἔλαβον ἐνεργότατον μέρος κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν καὶ ἐν τοῖς ὅπλοις καὶ ἐν τῇ διοικήσει: —1) ***Γενοβέλης Θεόδωρος***. Ἠπειρώτης διδάσκαλος τῶν δυσμῶν τοῦ ΙΗ' καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Αὐτὸς ἐδίδαξε τὸν Τσακάλωφ καὶ ἐντεῦθεν ἐθεωρεῖτο ὡς ἐμπνεύσας τοὺς ἱδρύσαντας τὴν Φιλικὴν Ἑταιρείαν. Υἱοί του ὑπῆρξαν οἱ δύο πρῶτοι ἐκ τῶν ἑπομένων. —2) ***Γεώργ. Γενοβέλης***, ἐκ τῶν πρώτων μυστῶν τῆς Φιλ. Ἑταιρείας, ἐκαυχᾶτο ὅτι ἦτο εἷς ἐκ τῶν κυριωτέρων ἱδρυτῶν αὐτῆς καὶ ὅτι αὐτὸς ἐνέπνευσε τὸ σχέδιον τῆς συστάσεως τῆς Ἑταιρείας τῶν Φιλικῶν. —3) ***Κωνστ. Γενοβέλης***, λαβὼν μέρος ἀπ' ἀρχῆς τῆς Ἐπαναστάσεως, διεκρίθη εἰσελθὼν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τῷ 1826, διὰ τὰς ὑπηρεσίας του δὲ ἐκρίθη ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς τῶν αἰτήσεων τῶν Ἀγωνιστῶν ἀξιωματικὸς Δ' τάξεως.—4) ***Ἰωάν. Γενοβέλης***. Ἐπιφανὲς μέλος τῆς οἰκογενείας αὐτῆς, ἐστάλη πληρεξούσιος Ἠπείρου, δράσας καὶ μετὰ τὸν Ἀγῶνα. Ὅτε ὁ Καποδίστριας, συνέστησε τὴν Γερουσίαν, ὁ Ἰ. Γενοβέλης μετὰ τοῦ πενθεροῦ του Γ. Μαυρομμάτη καὶ τοῦ Τάτση Μαγγίνα διωρίσθησαν γερουσιασταὶ τῆς Δυτ. Ἑλλάδος (Συλλογὴ *Μάμουκα*. Ἀρχ. Ἀγων.). Ξ. Γ. Μ.

Γενοβέφα (Geneviève καὶ Genovefa ἢ Genoveva de Brabant). Ἡρωῒς μεσαιωνικοῦ θρύλου διαδεδομένου εἰς τοὺς λαοὺς ὁλοκλήρου τῆς Εὐρώπης. Κατὰ τὸν θρύλον τοῦτον ὁ Σίγκφρειδ, παλατῖνος τοῦ Σίμμορς ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Τρέβ, νυμφευθεὶς τὴν Γενοβέφαν, θυγατέρα τοῦ δουκὸς τῆς Βραβάντης, ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν σύζυγόν του τὴν ἑπομένην τοῦ γάμου του, ὅπως λάβῃ μέρος εἰς τὸ στράτευμα τοῦ Καρόλου Μαρτέλου, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἐκστρατεύσει κατὰ τῶν Σαρακηνῶν. Ἡ Γενοβέφα εἶχε μείνει ἔγκυος, ἀλλὰ δὲν εἶχεν ἀντιληφθῆ τοῦτο κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ ἀποχωρισμοῦ ἀπὸ τὸν σύζυγόν της. Ὁ Σιγκφρειδ εἶχεν ἀναθέσει εἰς τὸν αὐλάρχην του Γκόλο τὴν φροντίδα τῆς διαφυλάξεως καὶ τῆς ἐπιβλέψεως τῆς συζύγου του. Οὗτος ὅμως ἠράσθη τῆς συζύγου τοῦ κυρίου του. Μὴ δυνηθεὶς δὲ νὰ τὴν παραπλανήσῃ, ὤμοσεν ἐναντίον της ἐκδίκησιν, ὅταν δὲ αὕτη ἐγέννησεν υἱόν, μετέβη οὗτος παρὰ τῷ Σίγκφρειδ καὶ κατηγόρησε τὴν Γενοβέφαν ἐπὶ ἀπιστίᾳ. Ὁ Σιγκφρειδ διέταξε τότε τὸν αὐλάρχην του νὰ φονεύσῃ τὴν σύζυγόν του. Ἡ Γενοβέφα καὶ τὸ τέκνον της ὡδηγήθησαν εἰς τὸ δάσος, ὅπου οἱ δήμιοι, καταληφθέντες ὑπὸ οἴκτου, περιωρίσθησαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὰ θύματά των εἰς τὴν τύχην των. Ἡ Γενοβέφα κατέφυγε τότε εἰς σπήλαιον καὶ ἐτρέφετο μὲ καρποὺς καὶ χόρτα, κατορθώσασα δὲ νὰ ἐξημερώσῃ μίαν ἔλαφον ἔτρεφε τὸ τέκνον της μὲ τὸ γάλα ταύτης. Μετὰ παρέλευσιν πολλῶν ἐτῶν ὁ Σίγκφρειδ ἐξελθὼν εἰς κυνήγιον κατεδίωξε τὴν ἔλαφον μέχρι τοῦ σπηλαίου, ὅπου εὑρίσκετο ἡ Γενοβέφα. Ἐκεῖ ἀνεγνώρισε τὴν σύζυγόν του, ἡ ὁποία κατώρθωσε νὰ τοῦ ἀποδείξῃ τὴν ἀθωότητά της καὶ ἡ ὁποία ἐπανῆλθε θριαμβευτικῶς εἰς τὴν αὐλήν. Ὁ συκοφάντης καὶ ἄπιστος αὐλάρχης Γκόλο κατεδικάσθη ἀμέσως εἰς τὸν διὰ διαμελισμοῦ θάνατον. Ἡ Γενοβέφα ὅμως, τῆς ὁποίας ἡ ὑγεία εἶχεν ὑπονομευθῆ ὑπὸ τῶν στερήσεων, ἀπέθανε μετ' ὀλίγον χρόνον. Ἐτάφη δὲ παρὰ τὸ Νίντερμέννιγκ, ἐντὸς παρεκκλησίου τὸ ὁποῖον ἀπετέλεσεν ἔκτοτε τόπον προσκυνήματος. Ὁ θρῦλος οὗτος δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένον ἐὰν στηρίζεται ἐπὶ ἱστορικῆς ἀληθείας. Ὡς τὸ ἀρχαιότερον γνωστὸν κείμενον αὐτοῦ θεωρεῖται τὸ τοῦ *Ματθία Ἔμιχ*, ὅστις ἔζη ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῶν καρμελιτῶν τοῦ Μποππὰρ τῷ 1472. Ἄλλοι φρονοῦν ὅτι ὑπῆρχε σχετικὸν κείμενον ἀπὸ τοῦ 754 μ.Χ. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁ θρῦλος οὗτος διεδόθη εἰς ὅλους σχεδὸν τοὺς εὐρωπαϊκοὺς λαούς, καίτοι δὲ ὑπέστη μεγάλας παραλλαγὰς εἰς τὰς λεπτομερείας του, ἀναλόγως τῆς ἐποχῆς καὶ τῆς χώρας, παρέμεινεν ὁ αὐτὸς κατὰ βάσιν. Δι' αὐτοῦ ἐτροφοδοτήθη εὐρέως ἡ λαϊκὴ ποίησις, καθὼς καὶ ἡ φιλολογία, ἐγράφησαν δὲ ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου πολλὰ δράματα καὶ μυθιστορήματα. Ἐν Σκανδιναυΐᾳ ὁ θρῦλος ταυτίζεται πρὸς τὰς *μπαλλάντας τοῦ Ravengaard of Memering*, ἐν Γαλλίᾳ πρὸς τὸν θρῦλον τῆς *Karlemagnus-saga*, ἐν Ἀγγλίᾳ πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς *Doon de Magence*, ἐν Γερμανίᾳ πρὸς τὴν *Historie von der Geduldigen Königin Crescentia*, κτλ. Ἐν Ἑλλάδι κυκλοφοροῦν πολυάριθμα φυλλάδια καὶ εἰκόνες, λαϊκοῦ τύπου, δι' ὧν ὁ θρῦλος οὗτος κατέστη γνωστότατος παρὰ τῷ λαῷ. Μεταξὺ τῶν καλλιτεχνικῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα διέπλασεν ὁ θρῦλος οὗτος, ὀνομαστὰ εἶναι ἡ χαλκογραφία τοῦ *Λεγκρὰν* «*Ἡ Γενοβέφα τῆς Βραβάντης*», χαραχθεῖσα τῷ 1789 ἐν Παρισίοις. Μ. Δ. Β.

γένος (τό)· καταγωγή, ἡ ἀρχὴ ἐξ ἧς ἔχει τὶς τὴν ὑπόστασιν: «θεῖον—, βασιλικὸν γένος», ἰδιωματ. *σόϊ*· || φυλή, φῦλον, ἔθνος: «τὸ ἑλληνικὸν γένος» καὶ καθ' ἑαυτό: «οἱ διδάσκαλοι τοῦ γένους», «οἱ εὐεργέται τοῦ γένους»· || «τὸ ἀνθρώπινον γένος», οἱ ἄνθρωποι καθόλου, ὡς ἔκφρασις διαγραφικωτέρα· || ὡς ἔννοια πληθύος, ὁμάδος: «τὸ γένος τῶν διδασκάλων,—τῶν ἰατρῶν κτλ.»· || τὸ φυσικὸν γένος, ἄρρεν, θῆλυ· || τὸ γραμματικὸν γένος, ἀρσενικόν, θηλυκὸν καὶ οὐδέτερον· || «γένους κοινοῦ ὀνόματα», ἐκεῖνα τῶν ὁποίων τὸ φυσικὸν γένος δηλοῦται διὰ τοῦ ἄρθρου, π. χ. *ὁ καὶ ἡ βοῦς*· || «γένους ἐπικοίνου», ἐκεῖνα τῶν ὁποίων τὸ φυσικὸν γένος δηλοῦται διὰ τοῦ προσδιορισμοῦ *ἄρρην* ἢ *θῆλυς*· πχ. «ὁ ἄρρην ἀετὸς—ὁ θῆλυς ἀετός». Β. Φ.

— [ΑΡΧ.]. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι τὸ γένος ἦτο παλαιοτάτη πολιτικὴ ὑποδιαίρεσις τῶν κατοίκων αὐτῆς, οὐχὶ ὅμως πάντων τῶν κατοίκων, ἀλλὰ τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν πρώτην τῶν τριῶν τάξεων, τὴν τῶν *εὐπατριδῶν* (αἱ δύο ἄλλαι ἦσαν οἱ *γεωμόροι*=γεωργοὶ καὶ οἱ *δημιουργοί*=τεχνῖται). Ἕκαστον ἀττικὸν γένος περιελάμβανεν ὁμάδα οἴκων καταγομένων ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ γενάρχου (ὑπάρχουν ὅμως καὶ οἱ ἀμφιβάλλοντες ἂν τὰ γένη κατὰ τὴν πρώτην πολιτικὴν σύστασίν των ἦσαν φυσικά, καὶ δὲν ἦσαν τεχνικὰ πλάσματα). Τοὺς γεννήτας (βλ. λ.) συνέδεε μεταξύ των ἡ κοινὴ λατρεία τοῦ θεοῦ τοῦ γένους (π. χ. τοῦ Ἑρμοῦ εἰς τὸ γένος τῶν Κηρύκων) καὶ τοῦ ἥρωος γενάρχου, τὸ καθῆκον τῆς διὰ φόνου τιμωρίας τοῦ φονεύοντός τινα αὐτῶν, ὁ κοινὸς τόπος ταφῆς, τὰ ἀμοιβαῖα κληρονομικὰ δικαιώματα, ὁ κοινὸς τόπος τῶν θυσιῶν «ἕρκος» καὶ ἑορτῶν των, ὁ κοινὸς τόπος τῆς συναντήσεώς των «λέσχη», αἱ κοιναὶ συνελεύσεις των «σύνοδοι», τὸ κοινὸν «γραμματεῖον», εἰς τὸ ὁποῖον ἐνεγράφοντο τὰ γεννώμενα παιδία τῶν γεννητῶν, καὶ οἱ εἰς τὸ γένος εἰσποίητοι. Ἦτο δηλαδὴ τὸ γένος μία μεγάλη οἰκογένεια ἔχουσα κτήματα ἐκ τῶν ὁποίων οὐδὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀπαλλοτριωθῇ δι' αὐθαιρέτου ἰδιωτικῆς ἀποφάσεως. Τριάκοντα γένη ἀπετέλουν μίαν φρατρίαν καὶ ἀνὰ τρεῖς φρατρίαι (βλ. λ.) μίαν τῶν τεσσάρων φυλῶν. Οὕτως εἶχε συμπηχθῆ ἐν ἀρχῇ τὸ πολιτικὸν οἰκοδόμημα τῶν Ἀθηνῶν. Πρὸ τῆς συμπήξεώς του ὅμως εἶχον ἀγωνισθῆ κατ' ἀλλήλων τὰ ἀρχαιότερα (*αὐτόχθονα* λεγόμενα) γένη πρὸς τὰ τῶν ἐπελθόντων Ἰώνων, ἕως ὅτου ἐπῆλθε συμφιλίωσις διὰ τῆς ἀποδοχῆς τῆς λατρείας τοῦ ὑφ' ἑκάστου τῶν γενῶν λατρευομένου θεοῦ ὑπὸ πάντων τῶν γενῶν, καὶ ἰδίως τοῦ Ἑρκείου Διὸς ὑπὸ τῶν Ἰώνων καὶ τοῦ Πατρῴου Ἀπόλλωνος ὑπὸ τῶν αὐτοχθόνων γενῶν. Κατὰ τὴν συμφιλίωσίν των δὲ ἐπῆλθε καὶ ἡ συμφωνία ν' ἀναγνωρίσωσιν ὡς κληρονομικὸν δικαίωμα εἴς τινα γένη τὴν ἐποπτείαν ὡρισμένων ἔργων καὶ τὴν τέλεσιν ὡρισμένων θυσιῶν καὶ ἑορτῶν ἐπ' ὀνόματι τῆς Πολιείας, ὡς εἰς τὰ γένη τῶν Βουταδῶν, τῶν Εὐμολπιδῶν, τῶν Κηρύκων, τῶν Πραξιεργιδῶν, τῶν Βουζυγῶν κ.ο.κ. Ἡ ἐπέκτασις τοῦ δικαιώματος τῆς συμμετοχῆς εἰς τὰ τελετὰς καὶ θυσίας τῶν γεννητῶν (τῶν ἀνηκόντων εἰς τὰ γένη) καὶ τῶν νεοπολιτῶν (ὀργεώνων), οἵτινες ἀνῆκον μόνον εἰς τὰς φράτρας, οὐχὶ δὲ καὶ τὰ γένη, διηυκόλυνε βραδύτερον τὴν ἐξίσωσιν τῶν ἐν Ἀθήναις πολιτῶν. Ἕκαστον γένος εἶχε κοινὸν ὄνομα, συνήθως εἰς *—ίδης, —άδης* ἢ *—ιος*. Ἐπίσης κοινὸν «ἄρχοντα τοῦ γένους», ὅστις παλαιότατα ἦτο ἰσόβιος καὶ ἐξήσκει τὴν διοικητικήν, θρησκευτικὴν καὶ στρατιωτικὴν ἐξουσίαν, ὢν ἱερὸς καὶ ἀπαραβίαστος ὡς καὶ ἴδιον «πρυτανεῖον». Τὸ γένος ἦτο ὁ ἀρχαιότατος καὶ πρῶτος κοινωνικὸς καὶ πολιτικὸς ὀργανισμός. Ἕκαστον γένος ἦτο ἀνεξάρτητον, δὲν εἶχεν ἐπιγαμίαν μετὰ τῶν ἄλλων, πολλάκις ἐπολέμει πρὸς αὐτὰ καὶ ὅτε ὁ Θησεὺς ἥνωσε τὸ γένος τῆς Ἀττικῆς εἰς ἓν ἄστυ καὶ ἔδωκε κοινὸν πρυτανεῖον καὶ κοινὴν λατρείαν τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς, ἡ ἀνεξαρτησία αὐτῶν διετηρήθη ἐπὶ πολύ. Περὶ ἕκαστον γένος συνεκεντροῦτο καὶ πλῆθος δούλων καὶ ὑπηρετῶν, οἵτινες δὲν εἶχον τὸ δικαίωμα τῆς εἰσόδου εἰς αὐτὸ οὐδὲ τῆς μετοχῆς εἰς τὰ τῆς λατρείας τοῦ γένους. Ἡ νομοθεσία τοῦ Σόλωνος δὲν ἔθιξε τὴν παλαιὰν σύστασιν τῶν γενῶν, ἐξησθένισεν ὅμως τὴν δύναμιν αὐτῶν, εἰ καὶ οἱ ἐκτὸς αὐτῶν δὲν εἶχον πλήρη πολιτικὰ δικαιώματα, διότι δὲν ἠδύναντο νὰ ἐκλεγῶσιν ἄρχοντες, ἀρεοπαγῖται, βουλευταί. Ἀλλ' ὁ Κλεισθένης διανείμας τους κατοικους εἰς δέκα φυλὰς καὶ εἰς δήμους, ἰσοδυναμοῦντας πρὸς τὰ παλαιὰ γένη, τὰ ὁποῖα δὲν κατήργησεν, ἐπέφερε τὴν πολιτικὴν αὐτῶν ἐκμηδένισιν.

Παρὰ Ρωμαίοις. Ἡ λέξις gens παραγομένη ἐκ τοῦ ῥήματος gigno εἶναι τῆς αὐτῆς σημασίας καὶ ῥίζης πρὸς τὴν ἑλληνικὴν *γένος*. Σημαίνει δηλονότι τὸ σύνολον τῶν ἐκ κοινοῦ προγόνου καταγομένων. Τὸ γένος ἐν Ρώμῃ ὡς καὶ ἐν Ἑλλάδι ἦτο φυσικὸν προϊὸν καὶ οὐχὶ δημιούργημα νομοθέτου ἢ ἁπλῶς πολιτικὸς σύνδεσμος. Ἕκαστον γένος ἀπετελεῖτο ἐκ πολλῶν οἰκογενειῶν. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνος ἑκάστη τῶν οἰκογενειῶν τούτων ἦτο ἀνεξάρτητος τῶν λοιπῶν, εἶχεν ἴδιον ἄρχοντα, τὸν pater familias, ἀλλὰ πᾶσαι ὁμοῦ εἶχον τὸ αὐτὸ ὄνομα, τὴν αὐτὴν λατρείαν sacra gentilicia καὶ τὰ αὐτὰ πολιτικὰ συμφέροντα. Ἀρχικῶς ὅμως ἀπετέλουν ἓν ὅλον, εἶχον κοινὴν ἑστίαν, κοινὸν τάφον, κοινὰς κτήσεις καὶ κοινὸν ἀρχηγόν. Τὸ τοιοῦτον γένος ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν γνησίων ἐκγόνων ἐκ τῶν εἰσποιητῶν, ἐκ τῶν νυμφῶν, τῶν πελατῶν καὶ τῶν ἀπελευθέρων. Τὰ γένη ὡς ἀναφέρει Δίων ὁ Ἁλικαρνασσεὺς ἦσαν 30, ἤτοι δέκα ἀνὰ ἑκάστην «κουρίαν». Τὸ δὲ ὄνομα αὐτῶν (nomen gentile) ἔληγε κατὰ κανόνα εἰς *—ια*, ὡς Gens, Julia, Fabia, Cornelia, Valeria κτλ. —Π.

— [ΖΩΟΛ.-ΒΟΤ.] Ἐν τῇ ζῳολογίᾳ καὶ τῇ βοτανικῇ σχηματίζεται τὸ «*γένος*» διὰ τῆς ἑνώσεως τῶν εἰδῶν, ἅτινα ὁμοιάζουσι μεταξύ των κατὰ τοὺς οὐσιωδεστέρους αὐτῶν μορφολογικοὺς καὶ ἀνατομικοὺς χαρακτῆρας. Ἐν τῷ ζωϊκῷ βασιλείῳ τὸ γένος καθορίζεται ἐκ τῶν παρουσιαζομένων ὁμοιοτήτων ἐν τῇ μορφολογικῇ καὶ ἀνατομικῇ ὑφῇ τῶν διαφόρων τμημάτων τοῦ σώματος τοῦ ζῴου, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ὁμοίων ἠθῶν, ἐθίμων, διαδόσεως ἀνὰ τὴν γῆν, κτλ. Οὕτως εἰς τὰ θηλαστικά, ἵνα καταταχθῶσι δύο ἢ περισσότερα εἴδη εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ γένος, πρέπει κατὰ πρῶτον νὰ ὁμοιάζουσιν οἱ ὀδοντικοὶ αὐτῶν τύποι, εἶτα ἡ διαμόρφωσις τῶν δακτύλων τῶν ποδῶν, ἡ διάταξις τῶν ὀνύχων, εἶτα ἡ ἐν γενικαῖς γραμμαῖς διαμόρφωσις τοῦ σώματος καὶ τελευταῖον πάντων οἱ ἀνατομικοὶ αὐτῶν χαρακτῆρες. Εἰς τὰ πτηνὰ διὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ γένους ἐκ τῶν διαφόρων εἰδῶν λαμβάνονται πρωτίστως ὑπ' ὄψιν οἱ δάκτυλοι τῶν ποδῶν, ἡ διεύθυνσις τῶν ὀνύχων, ὁ ἀριθμὸς τούς των καὶ εἶτα ἡ μορφὴ τῆς κεφαλῆς, ἡ διάταξις τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τὸ ῥάμφος. Εἰς τὰ ἑρπετὰ καὶ τοὺς ἰχθῦς ἡ κατάταξις τῶν εἰδῶν εἰς γένη εἶναι δυσχερεστέρα, διότι πολλάκις ἡ μορφολογία τοῦ σώματός των δὲν παρουσιάζει ἁρμονικὰς ἀναλογίας ὅσον εἰς τὰ θηλαστικά. Διὰ τὴν κατάταξιν τῶν ἰχθύων εἰς γένη λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν κυρίως ἡ σύστασις, ἡ διάταξις καὶ αἱ ἀκτῖνες τῶν πτερυγίων, εἶτα τὸ σχῆμα τοῦ σώματος καὶ τελευταῖον οἱ ὀδοντικοὶ χαρακτῆρες. Πρὸς κατάταξιν τῶν ἐντόμων εἰς γένη λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν κυρίως ἡ διάταξις καὶ ἡ μορφὴ τῶν σιαγόνων καὶ τῶν προσακτρίδων ἢ κεραιῶν. Εἰς τοὺς κατωτέρους ζῳολογικοὺς ὀργανισμοὺς ἡ κατάταξις τῶν εἰδῶν εἰς γένη εἶναι ἔτι δυσχερεστέρα καὶ κυρίως βασίζεται ἐπὶ τοῦ σχήματος, τῶν περιελίξεων καὶ τοῦ μεγέθους τῆς κόγχης καὶ κατὰ δεύτερον λόγον ἐπὶ τῆς μορφῆς τοῦ κυρίως σώματος τοῦ ζῴου. Ἐν τῷ φυτικῷ βασιλείῳ διὰ τὴν κατάταξιν τῶν διαφόρων εἰδῶν εἰς γένη λαμβάνεται κυρίως ὑπ'

Digitized by Google

ὄψιν ἢ μορφή, ἡ διάταξις καὶ ἡ σύστασις τῶν γεννητικῶν ὀργάνων.

Πρῶτος ὁ Tournefort κατέταξε λογικῶς τὰ διάφορα εἴδη εἰς γένη καὶ κατόπιν ὁ Λινναῖος ἔδωκε τὴν πρώτην ἐπιστημονικὴν κατάταξιν εἰς τοὺς διαφόρους ζῳολογικοὺς καὶ φυτικοὺς ὀργανισμούς. Τὸ γένος ἀποτελεῖ ἐν τῇ ζῳολογικῇ ἢ φυτολογικῇ κατατάξει τὴν τρίτην οὕτως εἰπεῖν ὑποδιαίρεσιν· πολλὰ γένη συνενούμενα ἀποτελοῦσι τὴν *οἰκογένειαν* καὶ πολλαὶ οἰκογένειαι ἀποτελοῦσι τὸ *ἄθροισμα*. Ἐννοεῖται ὅτι τοῦτο συμβαίνει ἐφ' ὅσον παρουσιάζουσι τὰ γένη μεταξύ των κοινὰ γνωρίσματα, ὡς ἐπίσης καὶ αἱ οἰκογένειαι. Τὸ εἶδος πάλιν ἀποτελεῖται ἐκ τῆς συνενώσεως δύο ἢ περισσοτέρων *ποικιλιῶν* ἢ *παραλλαγῶν*.

Ἡ κατάταξις τῶν ζῴων εἰς ἄθροισμα, οἰκογένειαν, γένος, εἶδος καὶ παραλλαγὴν ἢ ποικιλίαν, εἶναι ἡ ἁπλουστέρα καὶ παραδεδεγμένη ὑπὸ τῶν περισσοτέρων φυσιοδιφῶν. Τινὲς διακρίνουσιν ἐν τῇ κατατάξει: ἄθροισμα, ὑπάθροισμα, τάξιν, ὑποταξίαν, οἰκογένειαν, ὑποοικογένειαν, γένος, ὑπογένος καὶ ποικιλίαν. Τὸ γένος ἐκφράζεται δι' ἑνὸς ὀνόματος, ὅπως π. χ. *κάμηλος* (Camelus), τὸ δὲ εἶδος διὰ δύο, ὡς π. χ. *κάμηλος ἡ βακτριανὴ* (Camelus bactriana) ἡ δὲ ποικιλία διὰ τριῶν, ὡς π. χ. *γαλῆ ἡ τίγρις ἡ οἰκοδίαιτος* (Felis tigrina domestica). Τὸ αὐτὸ παρατηρεῖται καὶ εἰς τὰ φυτά, ὡς π. χ. *ἄμπελος* (Vitis), *ἄμπελος ἡ οἰνοφόρος* (Vitis vinifera) κ. τ. λ. Πάντοτε ἐν τῇ ὀνοματολογίᾳ προτάσσεται τὸ γένος καὶ ἀκολουθεῖ τὸ εἶδος, ὅπως δεικνύεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω.

Δ. Ν. Π.

—[ΓΛΩΣΣΟΛ.] Ἡ λέξις *γένος* ὡς τεχνικός, γραμματικὸς ὅρος, φαίνεται ὅτι ἀνήκει εἰς τὸν Πρωταγόραν, ὁ ὁποῖος πρῶτος διέκρινεν *ἄρρενα* καὶ *θήλεα* καὶ *σκεύη* (δηλ. *οὐδέτερα*). Ἐκ τῆς ἑλληνικῆς παρέλαβον τὸν ὅρον οἱ Ρωμαῖοι (genus), δι' αὐτῶν δὲ καὶ αἱ σημεριναὶ εὐρωπαϊκαὶ γλῶσσαι (γαλλ. genre, ἀγγλ. gender κλ.). Ἡ δήλωσις τοῦ γένους γίνεται κατὰ διαφόρους τρόπους: α) διὰ τῆς χρήσεως διαφόρων ὀνομάτων πρὸς διάκρισιν ἑκατέρου γένους, ἤτοι ἄλλων ὀνομάτων πρὸς δήλωσιν τῶν ἀρσενικῶν καὶ ἄλλων πρὸς δήλωσιν τῶν θηλυκῶν: πατὴρ—μήτηρ, ἀνὴρ—γυνή, υἱὸς—θυγάτηρ, ἠίθεος—παρθένος, κριὸς—οἶς, τράγος—αἴξ κλ., λατ. pater—mater, frater—soror, senex—anus, gener—nurus, servus—ancilla, taurus—vacca, aries—ovis κλ., γαλλ. père—mère, frère—soeur, bouc—chèvre, taureau—vache κλ., γερμ. Vater—Mutter, Mann—Weib, Herr—Frau, Sohn—Tochter, Bock—Ziege κλ.· β) διὰ τῆς χρήσεως ὀνομάτων σχηματιζομένων ἐκ τῆς αὐτῆς μὲν ρίζης δι' ἀμφότερα τὰ γένη, ἀλλὰ μὲ ἄλλην κατάληξιν (κλιτικὴν ἢ παραγωγικὴν) διὰ τὸ ἀρσενικὸν καὶ ἄλλην διὰ τὸ θηλυκὸν (τὸ οὕτω δηλούμενον γένος ὀνομάζομεν *γραμματικὸν* γένος πρὸς διαστολὴν ἀπὸ τοῦ *φυσικοῦ*). Ἑκυρὸς—ἑκυρὰ (νεοελλ. πενθερὸς—πενθερά), ἑταῖρος—ἑταίρα, θεράπων—θεράπαινα, ὑπηρέτης—ὑπηρέτρια, ἄναξ—ἄνασσα, αὐλητὴς—αὐλητρίς, βασιλεὺς—βασίλεια ἢ βασίλιννα (ἀπὸ δὲ τοῦ Δ' π.Χ. αἰῶνος καὶ βασίλισσα, τὸ ὁποῖον καὶ μόνον διεσώθη εἰς τὴν Ν. ἑλληνικήν), ἀδελφὸς—ἀδελφή, γέρων—γραῦς ἢ γραῖα. Λατ. victor—victrix, deus—dea, filius—filia, rex—regina, leo—lea (κατὰ πρῶτον εἰς τὸν Κάτουλλον) ἢ leaena (κατὰ τὸ ἑλληνικὸν λέαινα), ὅπερ εὑρίσκομεν κατὰ πρῶτον εἰς τὸν Λουκρήτιον κ.λ. κ.λ. Γαλ. loup—louve, charcutier—charcutière, nègre—nègresse, poète—poètesse κ.λ. κ.λ. γερμ. König—Königin, Lehrer—Lehrerin κ.λ.

Ἡ δήλωσις τοῦ γραμματικοῦ γένους δὲν εἶναι ἐκ φύσεως ἀναγκαία καὶ ἀπαραίτητος, ἀλλ' ἀποτελεῖ, δύναταί τις νὰ εἴπῃ, γλωσσικὴν πολυτέλειαν. Τοῦτο γίνεται φανερόν, ὅταν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι εἰς πλείστας γλώσσας δὲν δηλοῦται τὸ γραμματικὸν γένος, εἰς ἄλλας δέ, ὅπως λ.χ. εἰς τὴν ἀγγλικήν, ἐδηλοῦτο μὲν τὸ γραμματικὸν γένος πρότερον, ἔπαυσεν ὅμως ἤδη νὰ διακρίνεται ἐκτὸς τῶν ἀντωνυμιῶν, εἰς ἄλλας δὲ ἀφ' ἑτέρου γλώσσας, ὅπως λ.χ. εἰς τὴν λιθουανικήν, γαλλικήν, ἰταλικήν, ἀφγανικὴν κ.λ., ἡ δήλωσις αὕτη περιωρίσθη εἰς δύο μόνον γένη: τὸ ἀρσενικὸν καὶ τὸ θηλυκόν, ἔπαυσεν ὅμως διὰ τὸ οὐδέτερον, καὶ εἰς ἄλλας τέλος γλώσσας ἡ δήλωσις ἐπεξετάθη καὶ εἰς τὰ ρήματα, ὅπως λ.χ. εἰς τὰς σημιτικὰς καὶ τὰς χαμιτικὰς γλώσσας, ἔτι δὲ εἰς τὴν γαλλικὴν (il parle—elle parle, ils parlent—elles parlent) καὶ τὴν ἀγγλικὴν (he is—she is—it is κ λ.). Ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλου γεγονότος καθίσταται ἀναντίρρητον τὸ μὴ ἀπαραίτητον τῆς δηλώσεως τοῦ γραμματικοῦ γένους, ἐκ τοῦ ὅτι δηλαδὴ καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἰαπετικὰς (ἢ ἰνδοευρωπαϊκὰς) γλώσσας, εἰς τὰς ὁποίας ἀνήκει καὶ ἡ ἑλληνική, ἡ δήλωσις τοῦ γραμματικοῦ γένους δὲν παρετηρεῖτο ἀνέκαθεν εἰς ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ ὀνόματα, ἀλλ' ἀνεπτύχθη ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Τοῦτο καθίσταται καταφανές, ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν: 1) ὅτι αἱ ρηθεῖσαι γλῶσσαι δὲν διαθέτουν ἰδιαιτέρας λέξεις δι' ὅλα τὰ ὀνόματα πρὸς δήλωσιν τοῦ γραμματικοῦ γένους των, ἤτοι δὲν ἔχουν ἄλλην λέξιν (εἴτε ἐξ ἄλλου θέματος εἴτε ἐκ τοῦ αὐτοῦ μὲν θέματος, ἀλλὰ μὲ ἰδιαιτέραν κατάληξιν σχηματιζομένην) πρὸς δήλωσιν τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ ἄλλην πρὸς δήλωσιν τοῦ θηλυκοῦ ὅλων τῶν ζῴων. Οὕτως εἰς τὰ *ἐπίκοινα* μὲν ὀνόματα ἡ αὐτὴ λέξις, καὶ μάλιστα προτασσομένου τοῦ αὐτοῦ πάντοτε ἄρθρου, δηλοῖ καὶ τὸ ἀρσενικὸν καὶ τὸ θηλυκόν: ἡ ἀλώπηξ (καὶ ἡ ἀρσενικὴ καὶ ἡ θηλυκή), ἡ χελιδὼν κλ., λατ. hirundo, vulpes κλ., εἶναι δὲ ἀνάγκη εἰς ταῦτα νὰ προταχθῇ τὸ ἐπίθετον ἄρρην ἢ θῆλυς πρὸς δήλωσιν τοῦ γένους: ἡ ἄρρην χελιδὼν ἢ ἀλώπηξ—ἡ θήλεια χελιδὼν ἢ ἀλώπηξ, ὁ ἄρρην ἀετὸς—ὁ θῆλυς ἀετὸς κλ. Εἰς δὲ τὰ λεγόμενα *κοινὰ* ὀνόματα (nomina communia) μόνον τὸ προτασσόμενον ἄρθρον δηλοῖ ἑκάστοτε, ὑπὸ ποῖον γένος ἐννοεῖται ἡ λέξις: ὁ ἢ ἡ ἀοιδός, ὁ ἢ ἡ ἵππος, ὁ ἢ ἡ ἄρκτος, ὁ ἢ ἡ δέλφαξ, ὁ ἢ ἡ ἔλαφος, ὁ ἢ ἡ θεός, ὁ ἢ ἡ ἄγγελος, ὁ ἢ ἡ τύραννος, ὁ ἢ ἡ διδάσκαλος κλ., ἡ λέξις ὅμως εἶναι ἡ αὐτὴ εἴτε τὸ ἄρρεν εἴτε τὸ θῆλυ δηλοῦται. Εἰς τὴν λατινικὴν—τὴν στερουμένην, ὡς γνωστόν, ἄρθρου—ἡ διάκρισις τοῦ γένους εἰς τὰ κοινὰ ὀνόματα γίνεται διὰ τῶν προσδιοριζόντων αὐτὰ ἀντωνυμιῶν ἢ ἐπιθέτων: lupus feta (παρὰ τῷ Ἐννίῳ), convivas meas (παρὰ τῷ Πομπωνίῳ) καὶ οὕτω καθεξῆς. Κατόπιν δὲ ἐπλάσθησαν διά τινα ἐξ αὐτῶν καὶ ἰδιαίτερα διὰ τὸ θηλυκὸν ὀνόματα: equa, porca, agna, lupa κλπ. παρὰ τὰ κοινὰ πρότερον οὐσιαστικὰ equus, porcus, agnus, lupus κλπ. Οὕτω καὶ οἱ Γερμανοὶ παρὰ τὰ ἐπίκοινα ὀνόματα Hund, Wolf, Affe, Hase (=ὁ καὶ ἡ κύων, ὁ καὶ ἡ λύκος, ὁ καὶ ἡ πίθηκος, ὁ καὶ ἡ λαγωὸς) ἔπλασαν καὶ τὰ θηλυκὰ τήν τε ἔννοιαν καὶ τὸν τύπον ὀνόματα: Hündin, Wölfin, Aeffin, Häsin, ἔτι δὲ καὶ Kätzin (=ἡ θήλεια γαλῆ, παρὰ τὸ Katze, τὸ ὁποῖον δηλοῖ τήν τε ἄρρενα καὶ τὴν θήλειαν γαλῆν). Οὕτω καὶ παρὰ τὸ περιστερὰ (=ἡ ἄρρην καὶ ἡ θήλεια περιστερὰ) ἐσχηματίσθη ἀντιθέτως καὶ τὸ ἀρσενικὸν ὁ περιστερός, ὅπως καὶ παρὰ τὸ λατινικὸν columba (ὡσαύτως = ἡ ἀρσενικὴ καὶ ἡ θήλεια περιστερὰ) ἐπλάσθη καὶ τὸ ἀρσενικὸν columbus. Καὶ οἱ Γάλλοι διὰ τῶν peintre, auteur κλπ. δηλοῦν τούς τε ἄρρενας καὶ θήλεις ζωγράφους καὶ συγγραφεῖς, πρὸς διάκρισιν δὲ γλωσσικὴν τοῦ θηλυκοῦ προτάσσουν ἐνίοτε τὸ ὄνομα femme: (le médecin = ὁ ἰατρὸς) — la femme médecin = ἡ ἰατρὸς (le professeur=ὁ καθηγητὴς) la femme professeur = ἡ καθηγήτρια κλπ. Τὸ αὐτὸ ἐπίσης συμβαίνει καὶ εἰς τὰ *δικατάληκτα* λεγόμενα ἐπίθετα, ἤτοι τὰ ἔχοντα κοινὸν τὸν τύπον τοῦ ἀρσ. καὶ θηλ. γένους: ὁ καὶ ἡ ἄσεμνος, ὁ καὶ ἡ ἐπικίνδυνος, ὁ καὶ ἡ ἔντιμος, ὁ καὶ ἡ βόρειος, νότιος κ.λ., ὁ καὶ ἡ ἀληθής, ὁ καὶ ἡ εὐγενής, ὁ καὶ ἡ εὐπειθὴς κ.λ., ὁ καὶ ἡ εὐδαίμων, ὁ καὶ ἡ σώφρων, ὁ καὶ ἡ οἰκτίρμων κ.λ. κ.λ., ἔτι δὲ καὶ εἰς τὰ μονοκατάληκτα: ὁ καὶ ἡ ἄπαις, ὁ καὶ ἡ νέηλυς, ὁ καὶ ἡ φυγάς, ὁ καὶ ἡ ἅρπαξ, ὁ καὶ ἡ βλάξ, ὁ καὶ ἡ εἵλως κ.λ. κ.λ., τὰ ὁποῖα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις εἰς τὰς πλαγίας πτώσεις εὐχρηστοῦν πρὸς δήλωσιν καὶ τοῦ οὐδ. γένους: «αὐτόχειρι σὺν μιάσματι», «δρομάσι βλεφάροις», «ἀμφιτρῆτος αὐλίου» κ.λ. Ἀλλ' ἡ ἤδη ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου παρατηρουμένη τάσις καὶ προσπάθεια πρὸς ἀκριβεστέραν διὰ τῆς γλώσσης δήλωσιν τοῦ γένους ὡδήγησε πρὸς σχηματισμὸν ἰδιαιτέρων τύπων, διὰ τὴν δήλωσιν τοῦ θηλυκοῦ, πρὸς διάκρισιν τῶν γενῶν δι' ἰδιαιτέρων καταλήξεων: ἡ ἰφθίμη, ἡ ἀθανάτη, ἡ ἀκαιρίμη, ἡ ναυπηγησίμη, ἡ γνωρίμη, ἡ ἀκουσίμα, ἡ παγκάλη κ. λ. κ. λ., πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἰς τὴν Ν. ἑλληνικὴν πανταχοῦ σχεδὸν ἐκαθολικεύθη, πρβλ. ἡ φρόνιμη, ἡ ἄσχημη, ἡ ἄτιμη, ἡ ἔξυπνη, ἡ τετραπέρατη, ἡ ἰσχυρόγνωμη, ἡ περήφανη, ἡ πολύξερη, ἡ θεοπάλαβη, ἡ θεότρελλη κ.λ. κ.λ.· 2) καθίσταται φανερὰ ἡ σὺν τῷ χρόνῳ ἀνάπτυξις τῆς δηλώσεως τοῦ γραμματικοῦ γένους ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὡρισμέναι καταλήξεις, αἱ ὁποῖαι καθωρίσθησαν πρὸς δήλωσιν ἀρσενικῶν ἢ θηλυκῶν ὀνομάτων, δὲν ὑπῆρχον εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἀλλ' ἐσχηματίσθησαν ἀργότερον. Οὕτω τὰ εἰς *—ας* καὶ *—ης* τῶν πρωτοκλίτων ἀρσενικῶν δὲν διεκρίνοντο ἀνέκαθεν ἀπὸ τὰ πρωτόκλιτο εἰς *—α* καὶ *—η*, ἀλλ' ἔληγον πάντα —ἀρσενικὰ καὶ θηλυκὰ— εἰς *—α*, ὅπως καὶ τὰ λατ. nauta, scriba καὶ ἀφ' ἑτέρου ancilla, tabula, insula κ. λ. Λείψανα δὲ τοιούτων ἀρσενικῶν εἰς *—α*, εἶναι τὰ ὁμηρικά: ἱππότα, ἱππηλάτα, «αἰχμητὰ Λυκάων», «κυανοχαῖτα Ποσειδάων», «Ἑρμείας ἀκάκητα», νεφεληγερέτα, μητίετα, «στεροπηγερέτα Ζεύς» κ.λ., ἔτι δὲ τὸ ἐν ἠλειακῇ ἐπιγραφῇ τελέστα κ.λ. Ἀλλὰ κατόπιν ταῦτα προσλαβόντα τὸ τελικὸν *—ς* κατ' ἀναλογίαν τῶν δευτεροκλίτων εἰς *—ος* διεκρίθησαν ἀπὸ τὰ εἰς *—α* (*—η*) καὶ οὕτω κατέστη δυνατὴ ἡ δήλωσις τοῦ γραμματικοῦ γένους εἰς τὰ πρωτόκλιτα ὀνόματα. Ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων λόγων καθίσταται ἀναντίλεκτον, ὅτι ἡ δήλωσις τοῦ γραμματικοῦ γένους δὲν εἶναι ἐκ φύσεως ἀναγκαία, οὐδὲ ἀναποσπάστως συνδεδεμένη πρὸς τὰ ὀνόματα. Εἶναι δηλαδὴ γνωστὸν ὅτι τὸ γένος τούτων δὲν μένει ἐσαεὶ ἀμετακίνητον, ἀλλὰ πολλὰ πρότερον ἀρσενικὰ ἔγιναν ἤδη θηλυκὰ ἢ οὐδέτερα καὶ τἀνάπαλιν: τὸ ἄνθος—ὁ ἀνθός, ἡ ἐλάτη ἀλλὰ σήμερον ὁ ἔλατος καὶ τὸ ἔλατο, τὸ κῶλον—ὁ κῶλος, ἡ ἄμμος—ὁ ἄμμος, ἡ ψύλλα—ὁ ψύλλος (ἤδη ἀπὸ τῶν ἀλεξανδρινῶν χρόνων), ἡ μύλη—ὁ μύλος, ἡ νοτία—ὁ νοτιᾶς, ἡ βάσανος—τὸ βάσανο, ὁ βουνὸς—τὸ βουνό, ὁ δάκτυλος—τὸ δάχτυλο, ἡ κέδρος—τὸ κέδρο ἢ ὁ κέδρος, ἡ πεύκη—τὸ πεῦκο, ὁ χόρτος—τὸ χόρτο—τὰ χόρτα, ὁ σπλὴν—ἡ σπλῆνα, ὁ σφὴν—ἡ σφῆνα, ὁ σφὴξ—ἡ σφῆκα, ὁ φθεὶρ—ἡ φτεῖρα (ἐν Κύπρῳ, Πόντῳ κ. ἀ.) ἢ ἡ ψεῖρα κ. τ. λ. Διάφορα δὲ ὀνόματα ἐφέροντο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ κατὰ τὰ δύο γένη: ὁ αἶνος καὶ ἡ αἴνη, ὁ ἦχος καὶ ἡ ἠχή, ἡ ὀροφὴ καὶ ὁ ὄροφος, ἡ ποθὴ καὶ ὁ πόθος, ἡ φονὴ καὶ ὁ φόνος, ἡ στεφάνη καὶ ὁ στέφανος, ἡ ἀσβόλη καὶ ὁ ἄσβολος, ἡ τάφρη καὶ ὁ τάφρος, ὁ ψάμμος καὶ ἡ ψάμμη κτλ. Καὶ ἓν ἄλλο ἀκόμη ἀποδεικνύει τὸ μὴ ἀναγκαῖον τῆς δηλώσεως τοῦ γραμματικοῦ γένους, τὸ ὅτι δηλαδὴ πλεῖστα ὀνόματα ἔμειναν ἔξω τῆς δηλώσεως ταύτης καὶ οὕτω δὲν δηλοῦν οὔτε τὸ ἓν οὔτε τὸ ἄλλο γένος (οὐδὲ ἕτερα), δι' ὃ καὶ ἐκλήθησαν *οὐδέτερα* (λατ. neutra).

Γεννᾶται ἤδη τὸ ζήτημα: πόθεν ἔλαβεν ἀρχήν, πόθεν ὡρμήθη ἡ δήλωσις τοῦ γραμματικοῦ γένους; Ἐπειδὴ εἰς τὰς ἀντωνυμίας ἀνέκαθεν ἐδηλοῦτο ἡ διαφορὰ τοῦ γένους διὰ τῆς διαφορᾶς τοῦ θέματος (*ὁ—ἁ ἢ ἡ—τὸ* κτλ.), ὡσαύτως δὲ καὶ εἰς τὰ ἀριθμητικὰ (*εἷς—μία*), ταῦτα δὲ ὡς καὶ ἀντωνυμίαι συχνὰ συνεξεφέροντο μὲ διάφορα ὀνόματα, διὰ τοῦτο ἠκάσθη ὅτι ἐκ τούτων ὡρμήθη ἡ δήλωσις τοῦ γένους καὶ εἰς τὰ ὀνόματα, καὶ δὴ πρῶτον εἰς τὰ ἐπίθετα, κατόπιν δὲ καὶ εἰς τὰ οὐσιαστικὰ (ἁ γυνὰ ἢ ἡ γυνὴ κτλ., ὁ ἄξιος—ἁ ἢ ἡ ἀξία κτλ.). Τοῦτο δὲ περιοριζόμενον κατ' ἀρχὰς εἰς ὀλίγα ὀνόματα ἐπεξετάθη βαθμηδὸν ἐπὶ πλεῖστα ἐξ αὐτῶν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Γ. Χατζιδάκι*, Γενικὴ Γλωσσικὴ (Ἀθῆναι 1916) σελ. 316 κ.ἑξ.—*A. Meillet*, Linguistique historique et linguistique général (Paris 1921) σελ. 211 κ.ἑξ.—*J. Vendryes*, Le langage (Paris 1921) σελ. 108 κ.ἑξ.—*Γ. Χατζιδάκι*, Μεσαιων. καὶ Νέα Ἑλληνικὰ Β' (Ἀθῆναι 1907) σελ. 47 κ.ἑξ.—*H. Winkler*, Der grammatische Geschlecht (Berlin 1889).—*M. Barone*, Sull'origine del genere grammaticale nell'Indoeuropeo (Roma 1909).—*B. Wheeler*, The origin of grammatical gender (=Transactions of the Philological society, II (1899) σελ. 528 κ.ἑξ., ἐν Λονδίνῳ).—*L. Adam*, Le genre dans les diverses langues (Paris 1883).—*H. Lommel*, Studien über indogermanischen Femininbildungen (Göttingen 1912).—*J. Wackernagel*, Vorlesungen über Syntax II (Basel 1924) σελ. 1—51.

Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

—[ΛΟΓΙΚ.] *Γένος* ἐν τῇ λογικῇ καλεῖται πᾶσα ἔννοια ὑφ' ἣν ὑπάγονται ἄλλαι ἔχουσαι μετ' αὐτῆς κοινὰ τὰ οὐσιώδη γνωρίσματα. Ἐν τῇ σχέσει των ταύτῃ πρὸς τὴν γενικωτέραν ἔννοιαν, αἱ λοιπαὶ εἶναι *εἴδη*· οὕτω π. χ. αἱ ἔννοιαι ἔπος, λυρικὴ ποίησις, δρᾶμα εἶναι εἴδη τοῦ γένους ποίησις. Ἡ αὐτὴ ἔννοια δύναται νὰ ᾖ γένος μὲν ἐν σχέσει πρὸς τὰς ὑποκειμένας αὐτῇ, εἶδος δὲ πρὸς τὰς ὑπερκειμένας ἐννοίας. Οὕτως ἡ ἔννοια θηλαστικὸν εἶναι γένος τῆς ἐννοίας σαρκοφάγον καὶ εἶδος τῆς ἐννοίας ζῷον. Ἀπὸ τῶν εἰδῶν βαίνομεν εἰς τὰ γένη δι' ἀφαιρέσεως γνωρισμάτων, διὰ μεγεθύνσεως τουτέστι τοῦ πλάτους· ἀπὸ δὲ τῶν γενῶν εἰς τὰ εἴδη διὰ προσθέσεως γνωρισμάτων, ἤτοι διὰ σμικρύνσεως τοῦ πλάτους. Οὕτω διὰ τῆς προσθέσεως ἢ διὰ τῆς ἀφαιρέσεως δύναται νὰ σχηματισθῇ κλῖμαξ λογική, ἥτις ἄγει ἔνθεν μὲν εἰς τὸ *εἰδικώτατον εἶδος*, ἐκεῖθεν δὲ εἰς τὸ *γενικώτατον γένος*, τὴν ἔννοιαν τουτέστι τοῦ ὄντος, ἥτις ἓν μόνον γνώρισμα ἔχει, τὸ τῆς ὑπάρξεως. Ἐν τῇ λογικῇ ταύτῃ κλίμακι *προσεχὲς γένος* καλεῖται ἡ ἔννοια ἡ ἀμέσως ὑπερκειμένη εἰς ἄλλην ἔννοιαν, *ἀπώτερον* δὲ *γένος* ἡ ἐμμέσως. Οὕτω προσεχὲς γένος τῆς ἐννοίας ἀστρονομία εἶναι ἡ ἔννοια ἐπιστήμη, ἀπώτερον δὲ γένος τῆς ἐννοίας χρυσὸς ἡ ἔννοια ὀρυκτόν, ἧς προσεχὲς γένος εἶναι ἡ ἔννοια μέταλλον.

—Ω.

—[ΑΣΤΙΚ ΔΙΚ.] Περὶ τῶν κατὰ γένος ὡρισμένων ἐνοχῶν βλ. λ. ἐνοχή.

—[ΜΟΥΣ.] Αἱ μεταξὺ τῶν φθόγγων τονικαὶ σχέσεις ὑπήγοντο παρὰ τῶν ἀρχαίων καὶ μετέπειτα παρὰ τῶν Βυζαντινῶν εἰς τρία συστήματα ἢ γένη. Ταῦτα ἦσαν τὸ *διατονικόν*, τὸ *χρωματικὸν* καὶ τὸ *ἐναρμόνιον*. Ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ μουσικῇ τὰ γένη εἶναι δύο: τὸ *μεῖζον* (maggiore) καὶ τὸ *ἔλασσον* minore).

— ***γένος ἐπιφανειῶν, —καμπύλων*** *[Μαθημ.]* βλ. λ. ἐπιφάνεια καὶ **καμπύλη**.

Γένος (ὁ) *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ *Αἰῶνος*, ἀδελφὸς τῆς *Γενεᾶς* καὶ ἔγγονος τῆς *Νυκτὸς* καὶ τοῦ ἀνέμου *Κολπίου*. Κατὰ Φίλωνα τὸν ἐκ Βύβλου (ἀπόσπ. 2, 5, 7) ἀπῴκισε τὴν Φοινίκην καὶ ἦτο πατὴρ τοῦ *Πυρός*, τῆς *Φλογὸς* καὶ τοῦ *Φωτός*.

Γένουα ἰταλ. Genova, κατὰ τὸν μεσαίωνα Genua, γαλλ. Gènes) *[Γεωγρ.]*. Ὀχυρωτάτη πόλις τῆς Ἰταλίας, ἄλλοτε πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου δημοκρατίας, βραδύτερον δουκᾶτον καὶ νῦν ἕδρα ἐπαρχίας καὶ στρατιωτικῆς περιφερείας. Ἐκτισμένη ἐν σχήματι ἀμφιθεάτρου ἐπὶ τῆς ἀποτόμου κλιτύος τῶν Λιγυστικῶν Ἀπεννίνων καὶ ἐν τῷ μυχῷ τοῦ κόλπου τῆς Γενούης, παρουσιάζει μεγαλοπρεπεστάτην θέαν ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ἀλλ' ἐσωτερικῶς εἶναι μονότονος καὶ πληκτική. Εἶναι εἷς τῶν πρώτων λιμένων τῆς Μεσογείου, ἀριθμεῖ ὑπὲρ τὰς 320.000 κατοίκων αὐξανομένων καθ' ἑκάστην, ἔχει δὲ φρούριον, καὶ διπλοῦν συνεχὲς περιτείχισμα. Ὁ εὐρυχωρότατος αὐτῆς λιμὴν σχηματίζεται τεχνικῶς διὰ δύο ἀπεράντων προκυμαιῶν, τοῦ Molo-Vechio

Digitized by Google

πρὸς ἀνατολὰς καὶ τοῦ Molo-Nuovo πρὸς δυσμάς. Καὶ παρὰ μὲν τὴν πρώτην εὑρίσκονται αἱ διαμετακομιστικαὶ ἀποθῆκαι τῶν ἐμπορευμάτων καὶ τὰ ἐμπορικὰ καταστήματα, τὸ βασιλικὸν ὁπλοποιεῖον, τὸ πυριτιδοποιεῖον. τὸ ἐμπορικὸν καὶ πολεμικὸν νεώριον λεγόμενον Darsa ἢ Darsena ἐπὶ τῆς θέσεως Molo-Vechio. Ἡ Γένουα εἶναι πρὸς τούτοις καὶ σταθμὸς στόλου, ἕδρα ἀρχιεπισκοπῆς, ἀρχιρραββίνου, ἐφετείου, κέκτηται δὲ χρηματιστήριον, νομισματοκοπεῖον, ἐμπορικὸν ἐπιμελητήριον, ναυαρχεῖον, πανεπιστήμιον ἱδρυθὲν τῷ 1812, θεολογικὸν φροντιστήριον, βασιλικὸν κολλέγιον, Ἀκαδημίαν τῶν Καλῶν τεχνῶν, ἰνστιτοῦτον τῶν κωφαλάλων, ἱδρυθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀσσερόττι τῷ 1801, βιβλιοθήκας τὴν τοῦ πανεπιστημίου, ἀριθμοῦσαν 120.000 τόμων, τὴν τοῦ Φρανζόνι καὶ τοῦ Βαρίου, φυσικοϊστορικὸν μουσεῖον, βοτανικοὺς κήπους, θέατρα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ κάλλιστα εἶναι τὸ Falcone, τοῦ Ἁγίου Αὐγουστίνου καὶ τοῦ Κάρλο-Φελίτσε. Πρὸς τούτοις μουσεῖα, πολυαρίθμους καλλιτεχνικὰς συλλογάς, ἐκπαιδευτικὰ καὶ φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα, ἐν οἷς τὸ ὡραιότερον πτωχοκομεῖον τῆς ὑφηλίου, δυνάμενον νὰ περιλάβῃ 2,200 πτωχοὺς καὶ νοσοῦντας, ἱδρυθὲν κατὰ τὸν ΙΣΤ′ αἰῶνα, ὀρφανοτροφεῖον, ὅπου ὑπὲρ τὰ 600 κοράσια διδάσκονται τὴν κατασκευὴν τεχνητῶν ἀνθέων. Ἔχει ἀκμαιοτάτην βιομηχανίαν, ἐμπόριον καὶ μεγάλην ναυτιλίαν, ὑπενθυμίζουσαν τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς αὐτῆς.

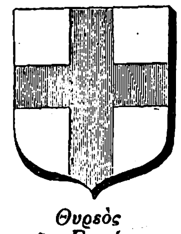

Θυρεὸς τῆς Γενούης.

Ἡ Γένουα, παρ' ὅλας τὰς πολιτικὰς μεταβολάς, ἃς ὑπέστη, διετήρησε πάντοτε τὴν ὑπεροχὴν καὶ τὴν λαμπρότητα αὐτῆς, ὁ δὲ πάλαι πλοῦτος καὶ ἰσχύς της ἐπαφῆκαν μέγα μέρος τῆς αἴγλης τοῦ παρελθόντος. Εἰς τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου, καὶ μεταξὺ δύο μικρῶν ποταμῶν, φαίνεται ὡσεὶ ἐξερχόμενον τῶν κυμάτων θαυμάσιον δάσος· ἐκεῖ εὑρίσκεται ἡ πόλις τῶν ἀνακτόρων. ἡ Genova la Superba, ἡ καταπλήσσουσα ἄλλοτε διὰ τοῦ πλούτου καὶ τῆς μεγαλοπρεπείας τοῦ βίου τῶν πολιτῶν της. Τὰ θαυμάσια παλάτια, διακοπτόμενα ὑπὸ εὐθαλῶν παραδείσων καὶ περικόμψων κήπων, κατέρχονται ἀπὸ ἀνδήρου εἰς ἄνδηρον μέχρι τῶν προπόδων τοῦ ὄρους. Ἡ Γένουα εἶναι ὑπερήφανος πάντοτε διὰ τὴν ἀρχαιοτάτην αὐτῆς καταγωγήν, διὰ τὰς νίκας της καὶ τὴν κυριαρχίαν της ἐπὶ τῶν θαλασσῶν. Τὰ πολύτιμα μάρμαρα τῶν χιλιάδων τῶν κιόνων, αἱ ὑψούμεναι μεγαλοπρεπεῖς στοαί της, ὁ πλοῦτος τῶν ἐκκλησιῶν της, τὰ ἰδιωτικά της μέγαρα, δεικνύουν ὅτι ὑπῆρξεν ἄλλοτε ἡ πόλις, ὅπου εἰσέρρεεν ὁ πλοῦτος τοῦ κόσμου. Ἀντίζηλος τῆς Βενετίας, ὡς πρὸς τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν οἰκοδομῶν, ἠμφεσβήτει τὰ πρωτεῖα πρὸς τὴν Νεάπολιν, λόγῳ τῆς γοητευτικῆς αὐτῆς θέας ἀπὸ τῆς θαλάσσης. Αἱ ὡραῖαι οἰκοδομαί της φέρουσι τὴν σφραγῖδα τῆς καλαισθησίας, τῆς εὐγενείας καὶ τῆς κομψότητος. Ἡ ρυμοτομία της εἶναι μεσαιωνική, ἀλλ' ἡ πρωτεύουσα ἀρτηρία τῆς κυκλοφορίας της ἀποτελεῖ σειρὰν εὐρειῶν ὁδῶν, αἵτινες ἐκτείνονται κυκλοῦσαι ὁλόκληρον τὴν παλαιὰν πόλιν. Ἄρχεται ἡ σειρὰ αὕτη ἀπὸ τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ καὶ πλησίον τοῦ μεγαλοπρεποῦς μνημείου τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου, διὰ τῆς εὐρείας δὲ ὁδοῦ Μπάλμπι συνεχίζεται διὰ τῶν ὁδῶν Νουοβίσιμα, Νουόβα (νῦν Γαριβάλδη), τῶν πλατειῶν ντέλλα Φοντάνε Μορόζε, τῆς ὁδοῦ Κάρλο Φελίτσε, τῆς πλατείας τοῦ Ἁγίου Δομενίκου, τῆς Νέας πλατείας, καὶ ἐκεῖθεν κατευθύνεται πρὸς τὸν λιμένα, διερχομένη ἐγγὺς τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου. Ἐπὶ τῶν ὁδῶν αὐτῶν ἐγείρονται αἱ ὡραιότεραι οἰκοδομαί, αἱ μεγαλύτεραι τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τὰ ὡραιότερα παλάτια τῆς Γενούης. Τὰ τελευταῖα ταῦτα εἶναι τόσον πολλὰ καὶ τόσον μεγαλοπρεπῆ, ὅσον οὐδεμιᾶς πόλεως τῆς Ἰταλίας. Πολλὰ τούτων, ὡς καὶ ἐκ τῶν νεωτέρων, ἠγέρθησαν ἐπὶ σχεδίων τοῦ Γκαλέα Ἀλέσσι, μαθητοῦ τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου. Ταῦτα εἶναι πλουσιώτατα ἐπίσης εἰς ἔργα τέχνης, εἰς αὐτὰ δὲ ὁ Ροῦμπενς καὶ ὁ Βὰν Δάϋκ, κατὰ τὴν αὐτόθι διαμονήν των, ἀπηθανάτισαν διὰ τοῦ χρωστῆρός των τὴν ἀριστοκρατίαν τῆς Γενούης. Εἰς τὰς εὐρείας αὐτῆς ὁδοὺς ἐκβάλλουσιν ἀπειράριθμοι δρομίσκοι, σχηματίζοντες ἀληθῆ λαβύρινθον, ὅστις δὲν στερεῖται ἐνδιαφέροντος, καθ' ὅσον ἐντὸς αὐτοῦ διασῴζεται πλειότερον ἡ φυσιογνωμία καὶ τὰ ἤθη τῆς μεσαιωνικῆς πόλεως, ὑπάρχουσι δὲ εἰς αὐτὸν λίαν ἐνδιαφέρουσαι οἰκοδομαί, ὡραῖαι ἐκκλησίαι, ἑκάστη δὲ τῶν ὁδῶν τούτων ἀναμιμνήσκει ἱστορικὰ γεγονότα, σχετιζόμενα πρὸς τὸν βίον τῶν πολιτῶν τῆς ἰσχυρᾶς ἄλλοτε δημοκρατίας. Εἰς τὸ διαμέρισμα τοῦτο, εἰς ὃ ὑπάρχουσιν ἀρκεταὶ μικραὶ πλατεῖαι, ἐγείρεται ἐπὶ τῆς πλατείας τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου ἡ φερώνυμος μητρόπολις.

Ἐκκλησίαι. Ἡ ἐκκλησία τοῦ *Ἁγίου Λαυρεντίου* ἠγέρθη τῷ 1100, ἀλλ' ἀνεκαινίσθη πλειστάκις ἔκτοτε, ὡς ἐκ τούτου διακρίνονται εἰς αὐτὴν τρεῖς διάφοροι ρυθμοί, ὁ ρωμαϊκός, ὁ γαλλικὸς γοτθικὸς καὶ ὁ τῆς ἀναγεννήσεως. Ἡ πρόσοψίς της διακοσμεῖται ὑπὸ δύο λεόντων καὶ ὡραίων ἀναγλύφων παριστανόντων τὴν ἱστορίαν τῆς νεότητος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τὰ ἐμβλήματα τῶν εὐαγγελιστῶν. Ἀνάγονται ταῦτα εἰς τοὺς πρώτους χρόνους τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ, τὰ δὲ παριστάνοντα τὸ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου καὶ τὰ τῆς κυρίας πύλης ἀνήκουσιν εἰς τὸ τέλος τοῦ ΙΒ′ αἰῶνος. Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ἐκκλησίας ἀνῳκοδομήθη τῷ 1307, χρησιμοποιηθέντων τῶν παλαιῶν αὐτῆς κιόνων, ἀποτελεῖται δὲ ἐκ τριῶν θολωτῶν ἁψίδων ὑποβασταζομένων ὑπὸ δέκα ἓξ κιόνων κορινθιακοῦ ρυθμοῦ καὶ τεσσάρων ὑποστυλωμάτων, φερόντων ἑτέρους δέκα ἓξ κίονας τοῦ αὐτοῦ ρυθμοῦ. Εἰς τὴν δευτέραν πύλην τοῦ ναοῦ τούτου δεξιὰ ὑπάρχει ὁ τάφος ἐπισκόπου τινὸς μετ' ἀναγλύφων τοῦ ἀνδριάντος αὐτοῦ καὶ τῆς σαρκοφάγου φερομένης ὑπὸ τεσσάρων λεόντων. Τὰ παρεκκλήσια τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου, ἡ ἐξέδρα τοῦ χοροῦ καὶ τὰ ἱερὰ διακοσμοῦνται δι' ἔργων διασήμων καλλιτεχνῶν τῆς Ἀναγεννήσεως, εἰς δὲ τὸ ἱερὸν φυλάσσεται ἓν περίφημον δοχεῖον (vaso catino), δι' οὗ ὁ Ἰησοῦς, κατὰ τὴν ἱερὰν παράδοσιν, προσέφερε τὸν οἶνον κατὰ τὸν Μυστικὸν Δεῖπνον, καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ὁ Ἰωσὴφ ἐξ Ἀριμαθαίας περισυνέλεξε τὸ αἷμα τοῦ Σωτῆρος. Εἶναι τοῦτο θαυμάσιον ἐξ ὑάλου δοχεῖον, μεταφερθὲν ὑπὸ τῶν Γενουατῶν ἐκ Καισαρείας κατὰ τὰς σταυροφορίας. Εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον τοῦ ναοῦ τούτου φυλάσσονται ἐπίσης πολυάριθμα κειμήλια, τὰ ὁποῖα ἐκόμιζον ἐκ τῆς Ἀνατολῆς οἱ στῦλοι τῆς δημοκρατίας.

Αἱ ἐκκλησίαι τῆς Γενούης δὲν ἔχουσι τὸν καλλιτεχνικὸν χαρακτῆρα τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Ρώμης, τῆς Βενετίας, τῆς Φλωρεντίας καὶ τοῦ Μιλάνου, ἐν τούτοις ὑπάρχουσι πολλαὶ ἀξιοσημείωτοι τοιαῦται, ὡς ἡ εἰς τὴν Νέαν Πλατεῖαν τοῦ Ἁγίου *Ἀμβροσίου*, ἀνήκουσα εἰς τὸ ἱερατικὸν τάγμα τῶν Ἰησουιτῶν, πλουσία εἰς μωσαϊκά, εἰκόνας καὶ παρεκκλήσια ἱδρυθέντα ὑπὸ τῶν ἀριστοκρατικῶν οἴκων τῆς Γενούης, εἰς τὰ ὁποῖα ὑπάρχουν πίνακες τοῦ Γουίδο Ρένι, τοῦ Ροῦμπενς καὶ ἄλλων. Ἐπίσης ἑτέρα ἐκκλησία, ἡ Santa Annunziata, ἀνήκουσα εἰς τοὺς Καπουκίνους, κοσμουμένη δὲ ὑπὸ λαμπροῦ μαρμαρίνου περιστυλίου, ὅπερ εἶναι ἐκ τῶν ὡραιοτέρων τῆς πόλεως· ἡ τοῦ Ἁγίου *Ματθαίου*, περικλείουσα ἀναμνηστικὰ ἀφιερώματα τοῦ οἴκου Δόρια καὶ ἄλλας ἀναμνήσεις τοῦ Ἀνδρέα Δόρια, ἐν οἷς τὴν σπάθην αὐτοῦ, ἀγάλματα κτλ.

Ἕτεροι ναοὶ τῆς πόλεως, ἀξιοσημείωτοι ἐπίσης διὰ τὰ περικλειόμενα εἰς αὐτοὺς καλλιτεχνικὰ ἀριστουργήματα, εἶναι ὁ *Ἅγιος Κῦρος*, παλαιὰ μητρόπολις, εἰς τὴν ὁποίαν συνήρχοντο αἱ λαϊκαὶ συνελεύσεις καὶ ἐλαμβάνοντο αἱ ἀποφάσεις τῆς δημοκρατίας· ἡ *Εὐαγγελίστρια*, περιέχουσα μεταξὺ ἄλλων ἕνα «*Μυστικὸν Δεῖπνον*», ἀριστούργημα τοῦ Κορρεγίου, ἡ «*Κοίμησις τῆς Θεοτόκου*», ἔνθα θαυμάζεται πίναξ εἰκονίζων τὸν ἅγιον Στέφανον· ὁ *Ἅγιος Ἀμβρόσιος*, ὁ *Ἅγιος Στέφανος*, ἡ *Παναγία τῶν Ἀμπέλων*, *Μαρία ἡ Παραμυθιώτισσα*, ὁ *Ἅγιος Δονᾶτος* καὶ τόσαι ἄλλαι, ἑκάστη τῶν ὁποίων περιέχει ἀριστουργήματα γραφικῆς καὶ γλυπτικῆς.

Τὰ παλάτια. Τὴν καλλιτεχνικὴν δόξαν τῆς Γενούης ἀποτελοῦν τὰ ἀπειράριθμα παλάτια αὐτῆς. Ὁ εἰσρέων διὰ τῆς ναυτιλίας καὶ τοῦ ἐμπορίου πλοῦτος εἰσήγαγεν εἰς τὴν πόλιν καὶ τὴν πολυτέλειαν καὶ ἀνέπτυξε τὴν καλαισθησίαν τῶν κατοίκων της, πᾶς δ' εὔπορος πολίτης ἤγειρε καὶ παλάτιον. Τὰ μᾶλλον ἀξιοσημείωτα δημόσια κτίρια εἶναι τὸ δουκικὸν παλάτιον ἢ μέγαρον τῆς κυβερνήσεως, ἀρχαῖον ἐνδιαίτημα τῶν δογῶν, ἓν τῶν εὐρυτέρων μνημείων τῆς Εὐρώπης, τετράγωνον τὸ σχῆμα καὶ ὁμοιάζον μᾶλλον πρὸς φρούριον· ἐκ τῶν ἄλλων δημοσίων οἰκοδομῶν ἀξιοθαύμαστοι εἶναι τὸ μέγαρον τῆς Τραπέζης τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἡ Loggia de Banchi, τολμηρὸν ἔργον τοῦ Ἀλέσσι, κατασκευασθεῖσα ὁλόκληρος δι' ἱστῶν πλοίων· τὸ Albergo dei poveri, τοῦ ὁποίου τὸ παρεκκλήσιον περιέχει ἀνάγλυφον τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου.

Ἐπὶ τῆς πλατείας τοῦ Ἁγίου Δομινίκου καὶ παραπλεύρως τοῦ μεγάλου θεάτρου Κάρλο Φελίτσε ἐγείρεται τὸ μέγαρον τῆς Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν Τεχνῶν, ὅπου, εἰς τὴν εἴσοδόν της, διασῴζονται τὰ γλυπτικὰ ἔργα τῆς ἀρχαίας ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Δομινίκου. Ἡ οἰκοδομὴ αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ δύο ὀρόφων, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ πρῶτος περιλαμβάνει πλουσίαν βιβλιοθήκην, προσιτὴν καθ' ὅλας τὰς ἡμέρας εἰς τὸ δημόσιον, καὶ ὁ δεύτερος τὴν πινακοθήκην, περιέχουσαν πολυαρίθμους παλαιοὺς πίνακας, ἰδίως Γερμανῶν καὶ Ὀλλανδῶν ζωγράφων, καὶ τῶν Γενουησίων ζωγράφων Νεφαρέρι, Φιαζέλλα, Πιέλα, Φεράρι καὶ ἄλλων. Ἡ πινακοθήκη αὕτη δὲν περιλαμβάνει ἔργα μεγάλης ἀξίας· ἄλλαι συλλογαὶ ὡς ἡ τοῦ παλατίου Παλαβιτσίνι, ἡ μεταφερθεῖσα ἀπὸ τοῦ 1872 εἰς τὸ παλάτιον Ντυράτζο, κείμενον ἐπὶ τῆς ὡραίας ὁδοῦ Μπάλμπι, εἶναι ἀσυγκρίτως πλουσιώτεραι καὶ πολυτιμότεραι.

Ὑπάρχουσιν ὁδοὶ τῆς Γενούης, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἐξ ὁλοκλήρου ἐκτισμέναι διὰ παλατίων, τῶν ὁποίων τὸ κάλλος δὲν εὕρηται εἰς τὰς προσόψεις αὐτῶν, ἀλλ' εἰς τὰς περικόμψους αὐλάς, εἰς τὰ ἄνδηρα, τὰς στοὰς καὶ πρὸ πάντων εἰς τὰς μεγαλοπρεπεῖς αὐτῶν κλίμακας. Μία ἐκ τῶν ὁδῶν τούτων εἶναι ἡ *Νουόβα*. Μεταξὺ τῶν οἰκοδομημάτων αὐτῆς εἶναι τὰ παλάτια *Καμπιάζο*, *Λαρκάρι*, *Σπινόλα*, καὶ τὰ τρία ἔργα τοῦ Ἀλέσσι, τῶν ὁποίων οἱ πρόδομοι, αἱ κλίμακες, αἱ στοαὶ καὶ αἴθουσαι θεωροῦνται ἐκ τῶν ὡραιοτέρων τῆς Ἰταλίας. Τὸ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ παλάτιον τοῦ Δόρια Τοῦρσι, ὅπου ἔχει ἐγκατασταθῆ σήμερον τὸ δημαρχεῖον τῆς πόλεως, ἐγερθὲν ἐπὶ σχεδίου τοῦ διασήμου ἀρχιτέκτονος Ρόκκου Λουράγκο κατὰ τὸν ΙΣΤ′ αἰῶνα, ἔχει τὴν ὡραιοτέραν αὐλὴν τῆς Γενούης. Εἰς τὸν δίαυλον ὑπάρχουν πέντε τοιχογραφίαι εἰκονίζουσαι ἐπεισόδια τοῦ βίου τοῦ δόγη Γκριμάλδι. Εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ συμβουλίου ὑπάρχουσιν αἱ προσωπογραφίαι τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου καὶ τοῦ Μάρκο Πόλο ἐν μωσαϊκῷ, εἰς δὲ τὴν παρακειμένην αἴθουσαν εὑρίσκονται οἱ πίνακες τοῦ Γεράρδου Δαβὶδ τῆς Βύργης: «Ἡ *Παναγία μετὰ τῶν ἁγίων*», «Ὁ *Ἰησοῦς ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ*» καὶ «Ὁ *ἅγιος Ἰωάννης ὁ βαπτιστής*», ἀποδιδόμενος, ἐσφαλμένως ἴσως, εἰς τὸν Ντύρερ. Τὸ δημαρχεῖον τῆς Γενούης διασῴζει δύο αὐτογράφους ἐπιστολὰς τοῦ Κολόμβου καί, ἐντὸς προθήκης, τὸ βιολὶ τοῦ Παγανίνι. Ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ εὑρηται ἐπίσης τὸ περίφημον παλάτιον *Μπρινιόλε-Σάλε*, ὀνομαζόμενον καὶ *Ρόσσο*, ὡς ἐκ τοῦ ἐρυθροῦ του χρώματος, εἰς ὃ ὑπάρχει ἡ μεγαλυτέρα πινακοθήκη τῆς πόλεως, περιλαμβανομένη εἰς ὀκτὼ εὐρυτάτας αἰθούσας. Εἰς αὐτήν, ἐκτὸς ἄλλων πολυαρίθμων, εὕρηνται πίνακες τοῦ Ροῦμπενς, τοῦ Βὰκ Δάϋκ, τοῦ Μπορντόνε, τοῦ Τζορντάνο, τοῦ Γουίδο Ρένι, τοῦ Λαφράγκ, τοῦ Ἀνδρέα Σάρτο, τοῦ Ἰωάννου Μπελλίνι, τοῦ Παύλου Βερονέζε, τοῦ Λεονάρδο ντὰ Βίντσι, τοῦ Πιόλα, τοῦ Κάρλο Ντόλτσε καὶ πλείστων ἄλλων μεγάλων ζωγράφων.

Εἰς τὴν ὡραίαν καὶ εὐρεῖαν ὁδὸν Μπάλμπι ἐγείρεται τὸ πανεπιστήμιον, κτίριον ἐγερθὲν τῷ 1623 ὡς κολλέγιον τῶν Ἰησουιτῶν, μετασχηματισθὲν δὲ εἰς πανεπιστήμιον τῷ 1812. Ἡ αὐλὴ καὶ ἡ κλῖμαξ αὐτοῦ εἶναι ἐκ τῶν ὡραιοτέρων τῆς πόλεως. Τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο περιλαμβάνει βιβλιοθήκην, φυσιολογικὸν μουσεῖον καὶ μικρὸν βοτανικὸν κῆπον. Ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ ὑπάρχει τὸ παλάτιον *Μπάλμπι*, μνημεῖον τοῦ ΙΖ′ αἰῶνος, περικλεῖον πολυτιμοτάτην συλλογὴν πινάκων, τοῦ Ροῦμπενς, τοῦ Βὰν-Δάϋκ, τοῦ Τισιανοῦ, τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου, τοῦ Βάγκα, τοῦ Γουίδο Ρένι, τοῦ Φρὰ Φιλίππου Λίππι. Εἰς τὴν ὁδὸν Μπάλμπι ὑπάρχει τὸ βασιλικὸν ἀνάκτορον, ἄλλοτε παλάτιον τοῦ Μαρκέλλου Ντυράτζο. Ἐν τέλει, μεταξὺ τόσων μεγαλοπρεπῶν μεγάρων τῆς πόλεως ταύτης, ἐγείρεται τὸ παλάτιον τῶν πριγκίπων Δόρια, ἱδρυθὲν ὑπὸ τοῦ ἐνδόξου δόγη Ἀνδρέου Δόρια.

Εἷς τῶν μαθητῶν τοῦ Ραφαήλ, ὁ ντὲλ Βάλγα, διεκόσμησε διὰ τοιχογραφιῶν τὸ παλάτιον, εἰς μίαν δὲ τῶν αἰθουσῶν του εἶναι ἀνηρτημένη ἡ προσωπογραφία τοῦ γέροντος ναυάρχου παίζοντος μετὰ τοῦ προσφιλοῦς γάτου του.

Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀξιοθεάτων τῆς Γενούης εἶναι καὶ τὸ κοιμητήριον αὐτῆς (Campo Santo), ἱδρυθὲν τῷ 1867, εἰς ὃ εὑρίσκονται πλεῖστα μνημεῖα.

—[*Ἱστορ.*] Ἡ Γένουα εἶναι ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων πόλεων τοῦ κόσμου, θεμελιωθεῖσα ὑπὸ τῶν Λιγύων τῷ 707 π. Χ. Περιελήφθη εἰς τὴν Ἐνδοσάλπειον δημοκρατίαν ὑπὸ τοῦ Μαρκέλλου τῷ 222, καὶ κατεδαφισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀννίβα, τῷ 205, ᾠκοδομήθη ἐκ νέου μετά τινα ἔτη καὶ ἔλαβεν ὑπὸ τῶν Ρωμαίων αὐτοκρατόρων δημοκρατικὸν πολίτευμα. Κειμένη ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἣν ἠκολούθουν οἱ εἰσβολεῖς κατὰ τῆς Ἰταλίας, κατελήφθη καὶ ἐλεηλατήθη ὑπὸ τῶν Ἐρούλων (476 μ. Χ.), Ὀστρογότθων, τῶν Ἑλλήνων ἐξάρχων (553), τῶν Λομβαρδῶν καὶ Καρόλου τοῦ Μεγάλου. Ἀνακτήσασα τὴν ἀνεξαρτησίαν της ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ ἡγεμόνος τούτου, ὑπέστη τρομερὰν λεηλασίαν ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν τῷ 936. Ἐπωφεληθεῖσα ἡ Γένουα τῶν ταραχῶν, αἵτινες συνεκλόνιζον τὴν Ἰταλίαν κατὰ τὸν ΙΑ′ αἰῶνα, ἀπέκτησε τὴν ἀνεξαρτησίαν της, ἀπὸ δὲ τοῦ 1099 ἐμφανίζεται εἰς τὴν ἱστορίαν ὡς ἰδιαιτέρα δημοκρατία κυβερνωμένη ὑπὸ ὑπάτων, τεσσάρων ἢ ἓξ τὸν ἀριθμόν, συμπραττόντων μετὰ γερουσίας ἐχούσης περιωρισμένην ἐξουσίαν. Ἡ Γένουα κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἦτο πτωχοτάτη καὶ ἀφελῶν ἠθῶν, ὁ δὲ λαὸς συμμετεῖχε τῆς διοικήσεως δι' ἀντιπροσώπων αὐτοῦ. Περιώρισεν οὗτος τὴν διάρκειαν τῆς ὑπατείας εἰς ἓν ἔτος, τὸ δὲ πολίτευμα τοῦτο παρετάθη ἐπὶ ἕνα αἰῶνα. Μετὰ τοῦ πλούτου ὅμως ἐγεννήθη ἡ φιλοδοξία καὶ μετ' αὐτῆς αἱ ραδιουργίαι πρὸς κατάληψιν τῆς ἀρχῆς. Ἕκαστος πολίτης ἐφιλοδόξει νὰ γίνῃ ὕπατος, πρὸς ἀποτροπὴν δὲ τοῦ κακοῦ τούτου ἐδέχθησαν οἱ πολῖται νὰ κυβερνηθοῦν ὑπὸ ἀλλοδαπῶν. Ἐξέλεξαν οὕτως ἐξ ἄλλης φυλῆς ἓν εἶδος δικτατορίας, ἀναλαβούσης τὴν διεύθυνσιν τῶν κοινῶν, ἀπετελεῖτο δὲ αὕτη ἐξ ὀκτὼ πολιτῶν. Ἡ περίεργος αὕτη διακυβέρνησις, ἥτις ἔσχε δυσάρεστα ἀποτελέσματα, παρετάθη μέχρι τοῦ 1270.

Κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα οἱ πολῖται τῆς Γενούης ἐπολέμουν κατὰ τῶν Σαρακηνῶν, κατέλαβον τὴν Κορσικὴν καὶ ἓν τμῆμα τῆς Σαρδηνίας, ἥλωσαν τὰς πόλεις τῶν Ἀράβων τῆς

Digitized by Google

Ἱσπανίας, Ἀλμέριαν καὶ Τορτόζην, ἤγειραν κεφαλὴν κατὰ τῶν αὐτοκρατόρων Φρειδερίκου Α' καὶ Β', ἔσπευσαν πρὸς βοήθειαν τῆς Ἁγίας ἕδρας, ἐπέβαλον ταπεινωτικὰς συνθήκας εἰς τὴν Πίζαν καὶ ἵδρυσαν τὰς ἀποικίας των εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Μαύρην θάλασσαν, δύο δ' αἰῶνας μετὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἐλευθερίας των ὠνειροπόλουν τὴν κυριαρχίαν τῆς Μεσογείου.

Αἱ σταυροφορίαι συνετέλεσαν μεγάλως εἰς τὴν ὀλβιότητα τῆς Γενούης, ἥτις, ὅπως ἡ Πίζα καὶ ἡ Βενετία, ὠφελήθη ἐκ τῶν νέων ὁδῶν, αἵτινες ἠνοίχθησαν εἰς τὸ ἐμπόριον διὰ τοῦ πολέμου τῶν σταυροφόρων, καὶ ἐξέτεινε τὴν ἐξουσίαν αὐτῆς εἰς Ἰταλίαν, κατὰ μῆκος τῶν παραλίων τοῦ κόλπου τῆς Γενούης, ἐπὶ τῆς κομιτείας τῆς Νικαίας, τοῦ Μομφερράτου, τῶν ἡγεμονιῶν τοῦ Μάσσα, τῆς Ὀνέλλης καὶ τοῦ Μονακό. Ἀπειλουμένη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Φρειδερίκου τοῦ Μπαρμπαρόσσα ἐξηγόρασε παρ' αὐτοῦ τὴν εἰρήνην ἀντὶ χιλίων διακοσίων οὐγγιῶν ἀργύρου, καὶ δι' αὐτοῦ κατεστάλη ἡ ἀναφυεῖσα μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Πίζας ἔρις περὶ τῶν ἐμπορείων, ἅτινα εἶχον καθιδρύσει ἀμφότεραι εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Συνδραμοῦσα ἡ δημοκρατία τῆς Γενούης τοὺς Παλαιολόγους πρὸς ἀνατροπὴν τῆς λατινικῆς αὐτοκρατορίας τῷ 1261, ἔλαβε σημαντικώτατα προνόμια εἰς τὴν Ἀνατολήν, προσεκτήσατο τὰ προάστεια τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ Πέραν καὶ τοῦ Γαλατᾶ, καὶ σταθμοὺς καθ' ὅλον τὸ Αἰγαῖον, τὴν Σχίον, Μυτιλήνην, Τένεδον, Σμύρνην, κατέστησε φόρου ὑποτελεῖς τοὺς βασιλεῖς τῆς Κύπρου, κατέλαβεν εἰς τοὺς μυχοὺς τῆς Μαύρης θαλάσσης τὸν Καφφᾶν (Θεοδοσίαν) καὶ ἐγένετο κυρία τοῦ ἐμπορίου τῆς Ἰνδικῆς.

Γουέλφοι καὶ Γιβελῖνοι. Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἐκραγῆ ἡ τρομερὰ ἔρις μεταξὺ Γουέλφων καὶ Γιβελίνων (βλ. λ.), ἥτις διαιρέσασα ὁλόκληρον τὴν Ἰταλίαν ἔφθασε καὶ μέχρι Γενούης, διαιρέσασα καὶ ταύτην εἰς δύο τοιαύτας φατρίας. Ἡ φατρία *Δόρια* καὶ *Σπινόλα* ἡγήθη τῆς μερίδος τῶν Γιβελίνων, ἥτις ἀνῆκεν εἰς τοὺς ἀκολουθοῦντας τοὺς αὐτοκράτορας, οἱ δὲ οἶκοι τῶν *Γριμάλδι* καὶ *Φιέσκι* εἶχον ταχθῆ μετὰ τῆς μερίδος τῆς ὑποστηριζούσης τὴν Ἁγίαν ἕδραν. Οἱ λοιποὶ ἰσχύοντες οἶκοι τῆς δημοκρατίας εἶχον διαιρεθῆ ἀναλόγως τῶν συμφερόντων του ἕκαστος. Αἱ ῥαδιουργίαι, αἱ διαιρέσεις, τὰ μίση, αἱ ἀθεράπευτοι φιλοδοξίαι εἰσήχθησαν εἰς τὴν δημοκρατίαν μετὰ τῶν φατριῶν τούτων καὶ κατὰ τὸ 1241 προεκλήθησαν τρομεραὶ καὶ αἱματηρόταται ῥήξεις. Τὴν πρώτην νίκην κατήγαγον οἱ Γουέλφοι, οἵτινες ἀπέστειλαν εἰς ἐξορίαν τρία μέλη τῶν οἴκων Δόρια καὶ Σπινόλα, πολυαρίθμους δὲ ὀπαδοὺς αὐτῶν. Οὗτοι μεταβάντες εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Ἰταλίας ἐρραδιούργουν κατὰ τῶν Γουέλφων, ἐνῷ οἱ φίλοι των ἔπραττον τὸ αὐτὸ εἰς τὴν Γένουαν. Τῷ 1270 ὁ Δόρια καὶ ὁ Σπινόλα, διακρινόμενοι διὰ τὸ θάρρος καὶ τὴν εὐφυΐαν των, κατώρθωσαν νὰ οἰκειοποιηθῶσι τὴν ἐξουσίαν καὶ ἐκυβέρνων τὴν χώραν ὑπὸ τὸν τίτλον τῶν προστατῶν τῆς ἐλευθερίας. Οὗτοι παρεχώρησαν φαινομενικήν τινα ἐλευθερίαν εἰς τὸν λαὸν διὰ τῆς ἐγκαθιδρύσεως ἑνὸς «ἀββᾶ τοῦ λαοῦ» ἐν εἴδει δημάρχου, στερουμένου ὅμως πραγματικῆς ἐξουσίας. Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Γουέλφων ἐξωρίσθησαν καὶ ἐζήτησαν τὴν προστασίαν τοῦ Καρόλου τῆς Ἀνδηγαυίας, γενομένου βασιλέως τῆς Νεαπόλεως καὶ συμμάχου τοῦ πάπα. Αἱ δύο αὗται φατρίαι ἔρριψαν τὴν δημοκρατίαν εἰς διαρκῆ πόλεμον καὶ δὲν συνεβιβάζοντο εἰμὴ ὅπως κερδήσωσι χρόνον πρὸς παρασκευὴν νέου πολέμου. Κατὰ τὴν διάρκειαν ἡμίσεος αἰῶνος πεντάκις ἐξερράγησαν πόλεμοι. Εἰς τὴν ἀντιζηλίαν τούτων τῶν δύο φατριῶν ἀνεμίχθη τὸ μῖσος τοῦ λαοῦ πρὸς τὴν ἀριστοκρατίαν, καὶ αὐτὰ ἐγένοντο ἀφορμὴ τῶν ἐμφυλίων πολέμων, τῶν ἐξοριῶν καὶ τῶν πολιτικῶν ἐγκλημάτων. Ὅπως ἀνασταλῇ ὁ λαὸς τὰς φιλοδοξίας ταύτας, αἱ ὁποῖαι μετέβαλον τὴν Γενεύην εἰς διαρκῆ ἑστίαν ῥαδιουργιῶν, κατέληξεν εἰς τὴν ἐκλογὴν κυβερνήτου ξένου, ἀνήκοντος εἰς χώραν εὑρισκομένην 100 μίλλια μακρὰν τῆς Γενούης. Ἀλλὰ καὶ τὰ μέτρα ταῦτα δὲν περιώρισαν τὰς διαμάχας τῶν φατριῶν. Τοὺς ἀρχηγοὺς διεδέχθη ἡ κυβέρνησις τῶν δέκα, εἶτα ἡ τῶν εἴκοσι τεσσάρων, βραδύτερον ἡ κυριαρχία ἑνὸς αὐτοκράτορος, τοῦ Ροβέρτου βασιλέως τῆς Νεαπόλεως, καὶ τέλος ἡ τοῦ πάπα Ἰωάννου ΚΒ'. Ὡς συμβαίνει πάντοτε εἰς τοιαύτας περιστάσεις, αἱ φατρίαι ἐκολάκευον τὸν λαόν, ὅπως καταλάβωσι τὴν ἀρχήν, ἀλλ' ὁ λαὸς ἀπὸ ὀργάνου τῶν φιλοδόξων μετεβλήθη αὐτὸς ὁ ἴδιος εἰς φιλόδοξον καὶ ἐζήτησε νὰ καταλάβῃ τὴν ἐξουσίαν, τὴν ὁποίαν διεμοιράζοντο ὡρισμέναι προνομιοῦχοι οἰκογένειαι. Τῷ 1339 ἐδημιούργησεν οὗτος νέον ἀρχηγόν, εἰς ὃν ἔδωκε τὸ ὄνομα τοῦ δόγη, ἀπέκλεισε δὲ τοὺς εὐγενεῖς τοῦ ἀξιώματος τούτου. Ὁ δόγης ἐξελέγετο ἰσοβίως· ἀλλὰ τὰ πάθη τοῦ ὄχλου δὲν ἔχουσιν οὐδένα σεβασμὸν πρὸς τοὺς νόμους: ἀνεβίβαζε καὶ κατεβίβαζε τοὺς δόγας κατὰ τὰς ἀρεσκείας αὐτοῦ, ἤλλαξε δ' οὕτω τέσσαρας δόγας ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους, κατεβίβασε δέ τινα τὴν αὐτὴν τῆς ἐκλογῆς του ἡμέραν. Ἐπὶ δύο αἰῶνας, καθ' οὓς διήρκεσε τὸ σύστημα τοῦτο, ἡ Γένουα ὑπῆρξε τὸ θέατρον διαρκοῦς σπαραγμοῦ. Δὲν ἦσαν πλέον οἱ Φιέσκι, οἱ Γκριμάλδι, οἱ Δόρια καὶ οἱ Σπινόλα, οἱ διαταράσσοντες τὴν ἐπικρατείαν, ἀλλ' ἕτεραι τέσσαρες λαϊκαὶ οἰκογένειαι, αἵτινες διήρπασαν τὴν ἐξουσίαν. Οἱ Γουέλφοι καὶ οἱ Γιβελῖνοι ἀντικατεστάθησαν ὑπὸ τῶν Ἀντόρνι, Φρεγκόζα, Γκουάρα καὶ Μοντάλντα. Οὕτως, ὅπως ἀπαλλαγῇ αὐτῶν, ἡ δημοκρατία, προσέτρεξεν εἰς τὴν ἐπικουρίαν τῶν δουκῶν τοῦ Μιλάνου καὶ τῶν βασιλέων τῆς Γαλλίας (1396—1409).

Ἡ περίοδος τοῦ Ἀνδρέα Δόρια. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, καθ' ἣν οἱ Δόρια καὶ Σπινόλα κατελάμβανον τὴν ἀρχὴν ὑπὸ τὸν τίτλον τῶν προστατῶν τῆς ἐλευθερίας καὶ ἐγκαθίδρυον τὸν «ἀββᾶν τοῦ λαοῦ», ἐν εἴδει δημάρχου, ἢ προσεκαλοῦντο πότε οἱ βασιλεῖς τῆς Γαλλίας καὶ πότε οἱ δοῦκες τοῦ Μιλάνου δι' ἀντιπροσώπων των νὰ κυβερνήσουν τὴν δημοκρατίαν, ἡ Γένουα ἀπώλεσε τὰς κτήσεις αὐτῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ πάντα τὰ ἐμπορεῖά της ἐπὶ τῆς εἰσβολῆς τῶν Ὀθωμανῶν. Ἀλλὰ διὰ τὴν Γένουαν εὑρέθη ἐπὶ τέλους ὁ ἀναμενόμενος ἰσχυρὸς ἀνὴρ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ *Ἀνδρέα Δόρια*. Ἀνὴρ μεγάλης εὐφυΐας, ἀφοῦ διεκρίθη ὡς στρατηγός, κατεδείχθη μετ' ὀλίγον ὁ μεγαλύτερος ναύαρχος τοῦ αἰῶνός του. Ὑπηρέτησεν ἀλληλοδιαδόχως τὸν πάπαν Κλήμεντα Ζ', τὸν Κάρολον Ε' καὶ τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Φραγκῖσκον Α'. Κεκαλυμμένος ὑπὸ δόξης καὶ πλούτου, καίτοι κυβερνῶν στόλον ἐξ εἴκοσι δύο γαλερῶν, ὑπελογίζετο ὡς ναυτικὴ δύναμις. Τὸ ὄνομά του ἔμεινεν ἀκηλίδωτον καὶ εἰς τὴν περίστασιν ἀκόμη καθ' ἣν παρέσχεν εἰς τοὺς Γάλλους βοήθειαν πρὸς κατάληψιν τῆς πατρίδος του. Τάχιστα ὅμως ἀντιληφθεὶς τοὺς σκοποὺς τοῦ Φραγκίσκου Α', ᾐσθάνθη ἀναγεννωμένην τὴν φιλοπατρίαν του, ἀπεσπάσθη τῆς Γαλλίας, ὑπεβοήθησε τὰ κινήματα τῶν συμπατριωτῶν του καὶ ἀποβιβασθεὶς εἰς Γένουαν τὴν 11 Σεπτεμβρίου 1528 ἀπεδίωξεν ἐκεῖθεν τοὺς Γάλλους, τὴν δὲ ἑπομένην ὁ κατακτητὴς παρεχώρησεν εἰς τὴν πατρίδα του πολίτευμα παραταθὲν ἐπὶ δύο καὶ πλέον αἰῶνας. Πρώτη αὐτοῦ μέριμνα ὑπῆρξε ν' ἀπομακρύνῃ τὸν λαὸν τῆς συμμετοχῆς εἰς τὴν ἐξουσίαν, καθόσον οὗτος καθίστατο ἁπλῶς ὄργανον ἐκείνων, οἵτινες ἐφιλοδόξουν τὴν ἀρχήν. Ἀρχηγὸς τῆς πολιτείας ἐγένετο εἷς δόγης βοηθούμενος ὑπὸ ὀκτὼ κυβερνητῶν (gobernatori), οἵτινες διετήρουν τὴν ἀρχὴν ἐπὶ διετίαν. Μεγάλη Βουλὴ ἐκ τετρακοσίων μελῶν καὶ μικρὰ ἐξ ἑκατόν, ἥτις ἐξελέγετο ὑπὸ τῆς πρώτης, συνεσκέπτοντο ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ δόγη καὶ τῶν κυβερνητῶν περὶ τῶν νόμων, τῶν φόρων καὶ τῶν τελῶν. Ἡ μικρὰ Βουλή, ἡ ὑπέχουσα θέσιν Γερουσίας, ἠσχολεῖτο μόνη ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων τῆς ἐπικρατείας. Διὰ τῶν νέων θεσμῶν καθιερώθη ὅπως πᾶς πολίτης φορολογούμενος θεωρῆται ὡς εὐπατρίδης, οὕτω δὲ εἰς τοὺς εἴκοσιν ὀκτὼ οἴκους τῆς ἀρχαίας εὐγενείας προσετέθησαν τετρακόσιοι τριάκοντα ἑπτὰ νέοι. Θελήσας ν' ἀποσπάσῃ ῥιζικῶς τὸ κακὸν τῶν ἐμφυλίων σπαραγμῶν ὁ Ἀνδρέας Δόρια, ἥνωσεν ἀμφοτέρας τὰς τάξεις τῶν εὐγενῶν εἰς ἓν σῶμα, τὴν ἕνωσιν δὲ ταύτην ἡ πολιτεία ἐζήτησε ν' ἀπαθανατίσῃ καθιερώσασα ἐθνικὴν ἑορτὴν ὀνομασθεῖσαν «Ἕνωσις». Τὸ πολίτευμα τοῦτο ἐπεδίωξε νὰ ἀνατρέψῃ ὁ Ἰωάννης Φρέσκι συνωμόσας κατὰ τοῦ Ἀνδρέαν Δόρια καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ του Τζανετῖνο Δόρια καὶ συνδεθεὶς μετὰ τοῦ δουκὸς τῆς Πάρμας Λουδοβίκου Φαρνέζε καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Φραγκίσκου Α'. Εἶχε καταστῆ ἤδη οὗτος κύριος τῆς πόλεως καὶ εἶχε φονεύσει τὸν Τζαννετῖνον Δόρια, ὅτε διερχόμενος σανίδος τινὸς ἔπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐπνίγη, οὕτω δὲ κατεστάλη ἡ συνωμοσία καὶ οἱ μετασχόντες αὐτῆς κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀνδρέα Δόρια, ἡ Γένουα στενῶς συνδεδεμένη μετὰ τῆς Ἱσπανίας, ἔπαυσεν ἀναμιγνυομένη εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς ἔριδας καὶ ἀφιερώθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ ἐμπόριον, οὕτω δὲ μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐφθάρη ἡ ἰσχὺς αὐτῆς.

Ἡ ἀκμὴ τῆς Γενούης. Τοποθετημένη εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης καὶ μεταξὺ ξηρῶν βραχῶν, ἐζήτει ἡ Γένουα ν' ἀποκτήσῃ διὰ τῆς τέχνης ὅ,τι τῆς ἠρνεῖτο ἡ φύσις. Ἡ θάλασσα ἦτο ἡ μόνη διανοίγουσα εἰς αὐτὴν τὴν ὁδὸν τοῦ πλούτου· οὕτως οἱ κάτοικοί της μετεβλήθησαν εἰς ναύτας καὶ ἐμπόρους. Οἱ πρῶτοι πλουτήσαντες μετεβλήθησαν εἰς εὐπατρίδας, οἱ δὲ δεύτεροι ἐδημιούργησαν τὴν νέαν ἀριστοκρατίαν. Ἕνεκα τῆς πειρατείας ἠναγκάσθη τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον αὐτῆς νὰ ὑπερασπίζεται διὰ τοῦ ξίφους. Οὕτως οἱ πόλεμοι τῆς Γενούης εἶχον ἴδιον ὅλως χαρακτῆρα, τὸ ἐμπόριον δὲ ὑπῆρξε πάντοτε ἡ αἰτία ἢ ὁ σκοπὸς αὐτῶν. Μεθ' ἑκάστην νίκην της κατεκράτει τὰς καταλαμβανομένας ἐπαρχίας, ἵδρυεν ἐμπορεῖα καὶ διεξῆγε πανταχοῦ ἐμπόριον, δι' οὗ τὰ πλούτη εἰσέρρεον εἰς αὐτήν.

Μετέσχεν εἰς τὰς σταυροφορίας, καὶ κατὰ τοὺς πολέμους τούτους αὕτη ἐκαρπώθη πλειότερον πάσης ἄλλης χώρας τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν, καταλαμβάνουσα τοὺς σπουδαιοτέρους τῶν λιμένων ἢ ἐπιβάλλουσα τὸ ἐμπόριον αὐτῆς. Ἀπέσπασε μέγιστα προνόμια παρὰ τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν βασιλέων τῆς Ἀρμενίας. Καὶ αὐτοὶ οἱ Σαρακηνοὶ ἡγεμόνες ἐξηναγκάσθησαν ν' ἀνοίξωσιν εἰς αὐτὴν τοὺς λιμένας των, λήγοντος δὲ τοῦ ΙΒ' αἰῶνος ἐκυριάρχει ἀπὸ τοῦ Γιβραλτὰρ καὶ καθ' ὅλας τὰς ἀφρικανικὰς ἀκτὰς μέχρι τῆς Βαγδάτης, πρωτευούσης τότε τῆς Τουρκίας ἐν τῇ Ἀσίᾳ. Κατέλαβε πλείστας νήσους, τὴν Σμύρνην, καὶ ἐξέτεινε τὰς κτήσεις της εἰς τὴν Μαύρην θάλασσαν, εἰσέδυσε δ' ἐμπορικῶς μέχρι τῶν Ἰνδιῶν διὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, τῆς Κασπίας καὶ τοῦ Περσικοῦ κόλπου. Αἱ τρεῖς ἤπειροι τοῦ ἀρχαίου κόσμου, αἱ χωριζόμεναι ὑπὸ τῆς τῆς Μεσογείου, εἶχον κοινὸν δεσμόν, ὁ δὲ δεσμὸς οὗτος εὑρίσκετο εἰς τοὺς στόλους τῆς Γενούης, τῆς Πίζης καὶ τῆς Βενετίας· δι' αὐτῶν τὰ προϊόντα τῆς Εὐρώπης μετεφέροντο εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Ἀφρικὴν καὶ δι' αὐτῶν τὰ πλούτη τῶν ἠπείρων τούτων διωχετεύοντο εἰς τὴν Εὐρώπην. Τὸ παγκόσμιον ἐμπόριον διεμοίραζεν οὕτω μετὰ τῆς Πίζης καὶ τῆς Βενετίας, ἀλλ' ἡ ἀνακάλυψις τῆς πυξίδος κατέστησεν αὐτὴν ἐμπορικὸν κέντρον δευτερευούσης σημασίας.

Πόλεμοι τῆς δημοκρατίας. Ἡ Γένουα εἶχεν ἀνέκαθεν ὡς ἀντιζήλους τὴν Πίζαν καὶ τὴν Βενετίαν, μεθ' ὧν περιεπλέκετο συνεχῶς εἰς πολέμους. Ἀρχομένου τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ἡ Βενετία κατεῖχεν ἐν Ἀνατολῇ τὸ ἓν τέταρτον τῶν κτήσεων τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, σημαντικὸν τμῆμα τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὁλόκληρον τὴν νῆσον Κρήτην. Τοῦτο διέφλεξε τὴν ζηλοτυπίαν τῆς Γενούης, ἥτις βοηθοῦσα τὸν Μιχαὴλ Παλαιολόγον ἐγένετο κυρία πλείστων μερῶν ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει. Ὁ πόλεμος ἐξερράγη μεταξὺ τῶν δύο δημοκρατιῶν καὶ ἡ Γένουα ἐξαπέστειλε στρατὸν 45 000 ἀνδρῶν ἐπιβαινόντων διακοσίων σκαφῶν εἰς τὰ τείχη της Βενετίας. Ὁ Λόμπα Δόρια κατέστρεψε τὸν βενετικὸν στόλον ὁδηγούμενον ὑπὸ τοῦ Ἀνδρέα Δάνδολο, ὅστις ἐπροτίμησε τὸν θάνατον, ὅπως ἀποφύγῃ τὸ ὄνειδος νὰ συρθῇ εἰς τὰς φυλακὰς τῆς Γενούης. Οὕτως οἱ Βενετοὶ ἐξεδιώχθησαν ἀπὸ τῆς Μαύρης θαλάσσης, συνεπείᾳ συνθήκης.

Ἀλλὰ τῷ 1346 αἱ ἐχθροπραξίαι ἐπανελήφθησαν καὶ ἐπηκολούθησεν ὁ δεκαεπταετὴς πόλεμος, ὅστις κατηρείπωσεν ἀμφοτέρας τὰς δημοκρατίας. Μετὰ αἱματηρὰς μάχας οἱ ἀντίπαλοι ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν διαιτησίαν τοῦ δουκὸς τῆς Σαβοΐας Ἀμεδαίου ΣΤ', ὅστις τῷ 1381 ὑπηγόρευσε τοὺς ὅρους τῆς εἰρήνης. Ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου ἡ ναυτικὴ δύναμις τῆς Γενούης ἤρξατο παρακμάζουσα. Αἱ τελευταῖαι θαλάσσιαι νῖκαί της ἦσαν ἡ τοῦ Πόντζα, τῷ 1435, καὶ ἡ τοῦ Σολέρνο, τῷ 1528. Ἀλλὰ τότε οἱ στόλοι αὐτῆς δὲν ἦσαν εἰμὴ σκιαί, τὰς ὁποίας ἡ μεγάλη προσωπικότης τοῦ Ἀνδρέα Δόρια ὡδήγει εἰς τὴν νίκην, καὶ δὲν ἀνέκτησε τὴν δύναμιν αὐτῆς βραδύτερον εἰμὴ ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς Σαρδηνίας.

Νεώτεροι χρόνοι. Τῷ 1684 ἡ Γένουα ἐβομβαρδίσθη κατὰ διαταγὴν τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' τῆς Γαλλίας καὶ ὁ δόγης της ἠναγκάσθη νὰ ταπεινωθῇ πορευθεὶς εἰς Βερσαλλίας. Τῷ 1746 ὑπέστη αὐστριακὰς ἐπιδρομάς, τῷ δὲ 1768 εἶχε περιέλθει εἰς τοιαύτην κατάπτωσιν, ὥστε ἐπώλησεν εἰς τὴν Γαλλίαν τὴν Κορσικήν. Τῷ 1798, νικητὴς ὁ Βοναπάρτης ἐν Ἰταλίᾳ ἀντικατέστησε τὴν Γενουατικὴν δημοκρατίαν διὰ τῆς Λιγυστικῆς δημοκρατίας (περὶ τῆς πολιορκίας τῆς Γενούης τῷ 1800 βλ. Ὑπατείας *πόλεμοι*).

Τῷ 1805 ἡ πόλις περιελήφθη εἰς τὰς κτήσεις τῆς γαλλικῆς αὐτοκρατορίας. Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Ναπολέοντος Α', οἱ Ἄγγλοι ἠθέλησαν ν' ἀποδώσουν εἰς τὴν Γένουαν τὸ πρότερον πολίτευμά της, ἀλλὰ τὸ ἐν Βιέννῃ συνέδριον περιέλαβεν αὐτὴν εἰς τὸ βασίλειον τῆς Σαρδηνίας. Τῷ 1849 ὁ λαὸς μετὰ τῆς ἐθνικῆς φρουρᾶς ἐπανεστάτησαν, ὅπως ἀποδώσουν τὴν ἀνεξαρτησίαν της. Συνεστήθη προσωρινὴ κυβέρνησις, τῆς ὁποίας πρόεδρος ἐγένετο ὁ στρατηγὸς Ἀβετζάνα συνεργαζόμενος μετὰ τῶν Δαυὶδ Μόρκιο καὶ Κωνσταντίνου Ρέτα, οἵτινες προὐκήρυξαν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς δημοκρατίας τῆς Γενούης τὴν 2 Ἀπριλίου 1849, ἀλλ' ἡ ἐπανάστασις κατεστάλη καὶ οἱ ἀρχηγοὶ αὐτῆς ἀμνηστευθέντες ἐφυγαδεύθησαν. Ἀπεπειράθησαν οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως νὰ ἐξεγερθῶσιν αὖθις, ἀλλ' ὑπετάγησαν ἐκ νέου τῷ 1857, ἔκτοτε δὲ ἡ ἔνδοξος καὶ πλουσία δημοκρατία ἐγένετο ἐπαρχία τοῦ Ἰταλικοῦ βασιλείου καὶ ἡ πόλις εὗρεν ἐν τῇ γαλήνῃ τὴν εὐκαιρίαν ν' ἀναπτυχθῇ ἐμπορικῶς καὶ ναυτικῶς, ὅσον οὐδεμία ἄλλη τοῦ ἰταλικοῦ κράτους.

Θ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

— *Τέχνη*· βλ. Γενουηνσία *τέχνη*.

— **Γενούης κόλπος** (Gulf of Genoa ἀγγλ., Golfo di Genova ἰταλ., Golfe de Gênes γαλλ. /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Ὁ μέγιστος τῶν κόλπων τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους, τὸ *Λιγυστικὸν πέλαγος* (*Πτολ.* Γ, α, 3) τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, διανοιγόμενος εἰς εὖρος 73 μιλ. μεταξὺ τοῦ ἀκρωτηρίου Μέλε (Mele: πλάτ. 43°57' Β., μῆκ. 8°10' Α., χάρτ. ἀγγλ. 157: San Remo to cape Cavallo) καὶ τῆς νησῖδος Τίνο (Tino, πλάτ. 44°02' Β., μῆκ. 9°50' Α.)., ἀφ' ἧς ἄρχεται ὁ κόλπος τῆς *Σπέτζια*. Ὁ εἰς τὸν Β τοῦ κόλπου μυχὸν ἐκβάλλων ποταμὸς Πολτσεβέρα

Digitized by Google

(Polcevera) καὶ ἡ παραθέουσα αὐτὸν σιδηροδρομικὴ πρὸς Ἀλεσσάνδρια γραμμή, ἡ κατ' ἄλλους αὐτὴ τῆς Γενούης ἡ πόλις, διαχωρίζουσι τὴν παραλίαν τοῦ κόλπου εἰς *Ριβιέρα ντὶ Πονέντε* τὴν δυτικῶς καὶ εἰς *Ριβιέρα ντὶ Λεβάντε* τὴν ἀνατολικῶς αὐτῶν, τὴν μεταξὺ Γενούης καὶ Σπέτζια.

Ἀκρωτήρια πίσημα ἐν τῷ κόλπῳ: Μέλε (ΝΔ. κέρας, τὸ *Ἀλβιντμήλιον* τοῦ Πτολεμαίου) νῆσος Γκαλλινάρα (βλ. λ.), Νόλι, Βάντο, Ἀρεντζᾶνο, ἀπὸ τῆς δυτικῆς ἀκτῆς· ἀπὸ δὲ τῆς ἀνατολικῆς Κιάππα, Μανάρα, Γκρόσσο καὶ Μέσκο καὶ αἱ ἀκρωτηριάζουσαι νῆσοι Παλμαρία καὶ Τίνο. Λιμένας δὲ καὶ ἐπίνεια τὰ σπουδαιότερα ἀπὸ Δ. πρὸς Α.: Ἀλάσσιο, Ἀλμπέγκα, Βάντο, Σαβόννα, Ἀλμπίσσολα, Ἀρεντζᾶνο, Βόλτρι, Σέστρι-Πονέντε, ἐκβολαὶ Πολτσεβέρα, Γένουα, ἐκβολαὶ Μπιζάνιο (*Ἐν τέλλας* τοῦ Πτολεμαίου Γ, α, 3), Ραππάλο, Κιάβαρι, Σέστρι-Λεβάντε, Μονέλια, Λεβάντο (*Τιγουλία* τοῦ Πτολεμαίου), Ποντερόσσο, Πόρτο Βένερε (*Ἀφροδίτης ὅρμος* τοῦ Πτο εμαίου) καὶ μετ' αὐτὴν τῆς Σπέτζια ὁ κόλπος.

Ἅπασα ἡ ἀνατολικὴ αἰγιαλῖτις τοῦ κόλπου ζώνη, ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Κιάππα ἕως τοῦ ναυστάθμου τῆς Σπέτζια, ἔχει ἀποκλειστικῶς ἐπιφυλαχθῆ, πλὴν μικροῦ τμήματος μεταξὺ τῶν λιμένων Ραππάλο καὶ Σέστρι-Λεβάντε, διὰ τὰ γυμνάσια τῶν ἰταλικῶν ὑποβρυχίων, δι' ὃ καὶ ὁ διάπλο ς της διέπεται ὑπὸ ειδικῶν κανονισμῶν. Σ. Ε. Λ.

— Γενούης λιμὴν *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὁ πρῶτος ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Ἰταλίας καὶ εἷς τῶν μεγίστων ἐν τῇ Μεσογείῳ τοιούτων. Ἀποτελεῖται δὲ ἐκ τοῦ *Προλιμένος τοῦ Βίκτωρος Ἐμμανουὴλ* (Avamporto Vittorio Emmanuele), ὄντος μεταξὺ τῆς ἀκτῆς Κόρσο Ἀουρέλιο Σάφφι, τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀπ' αὐτῆς λιμενοβραχίονος Τζιάνο καὶ τοῦ παρεκτείνοντος τὸν κυματοθραύστην Μόλο Νουόβο τοιούτου μόλο Ντούκα ντὶ Γκαλιέρα. Ἐκ τοῦ *Νέου λιμένος* (Porto Nuovo), ὄντος μεταξὺ τῆς προκυμαίας τοῦ Κόρσο Πρίντσιπε Ὀντόννε, τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ Μόλο Τζιάνο, εἰς οὗ τὴν μασχάλην αἱ μόνιμοι δεξαμεναί, καὶ ἀνατολικῶς τοῦ κρηπιδώματος τοῦ κοινοῦ ἀγκῶνος τῶν λιμενοβραχιόνων Μόλο Νουόβο καὶ Μόλο Ντούκα ντὶ Γκαλιέρα, τοῦ ὀνομαζομένου Πέτρου Παλαιόκαπα (Pietro Palaiocapa) πρὸς τιμὴν τοῦ διασήμου Γενουησίου μηχανικοῦ, τοῦ «Πατριάρχου τῶν ὑδραυλικῶν» ἐπονομασθέντος. Τέλος ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ *Παλαιοῦ λιμένος* (Porto Vecchio), ἡμικυκλικοῦ σχήματος, βορείως τῶν κυματοθραυστῶν Μόλο Νουόβο τοῦ ἀρχομένου ἀπὸ τοῦ ἀκρωτ. τοῦ Φάρου καὶ τοῦ Μόλο Βέκκιο· διαιρεῖται δὲ ὁ λιμὴν οὗτος εἰς δώδεκα ἐλάσσονας, διὰ τῶν προβλήτων, ἀπὸ Δ πρὸς Ἀν.: Καράτσιολλο, Μπιάτζιο Ἀσσερέτο, Κριστόφορο Κολόμπο, Ἀνδρέα Ντόρια, Φρεντερίκο Γκουλιέλμο, Ἀντόλφο Παρόντι, Φραντζέσκο Μοροζίνι, Κάλβι, Σπίνολα καὶ Ἐμπριάκο. Εἰς πάντας τοὺς προβλῆτας τούτους καὶ τὰς μεταξὺ αὐτῶν προκυμαίας πλευρίζουσι τὰ πλοῖα φορτοεκφορτώνοντα τῇ βοηθείᾳ τῶν μεγάλων τοῦ λιμένος, εἰς μέσα, διευκολύνσεων. Ἐν τούτοις ἡ ἀχανὴς ὑδατίνη ἔκτασις τῶν ὑφισταμένων λιμένων κρίνεται ἀνεπαρκὴς καὶ τούτου ἕνεκα αὐξάνεται αὕτη διὰ νέων ὑπὸ κατασκευὴν τεχνητῶν λιμένων νοτίως τῶν συγχρόνων ὁδῶν Via Colombo καὶ Via Galata ὧν ἔργων συντελουμένων, ὁ περιώνυμος ἐν τῷ κόσμῳ φάρος θὰ καταντήσῃ ἐσωτερικὸς καὶ θὰ ὑπομιμνήσκῃ ἐν μεγαλογραφίᾳ εἰς τοὺς ναυτικούς μας τὸν φάρον τοῦ προβλῆτος Ἁγίου Νικολάου ἐν τῷ λιμένι τῶν Πατρῶν. Παρ' ὅλην τὴν κίνησιν τοῦ λιμένος, χάρις εἰς τοὺς εἰδικοὺς καὶ καλῶς τηρουμένους κανονισμούς του, οὐδὲν ἀπὸ ἐτῶν ἐσημειώθη ναυτικὸν ἀτύχημα ἐκ συγκρούσεως ἢ ἀναφλέξεως ἀποβιβαζομένων εὐφλέκτων ὑλῶν. Σ. Ε. Λ.

— Γενούης *πολιορκία*· βλ. *Ὑπατείας πόλεμοι*.

— Γενούης *συνδικᾶτον [Ναυτ.]*. Διεθνοῦς φήμης καὶ ὠφελείας ναυτικὸς ὀργανισμὸς (Consorzio autonomo) ἔχων τὴν ἕδραν του ἐν Γενούῃ και ὧν ἀνάλογος πρὸς τὸν ἀγγλικὸν τοιοῦτον Lloyd. Συντηρεῖ πολλαχοῦ τῆς ὑδρογείου σηματοτηλεγράφους. Σ. Ε. Λ.

Γενουάτης (ὁ), θηλ. —*τις*· ὁ ἐκ τῆς Γενούης καταγόμενος, ἢ ὁ κάτοικος αὐτῆς· ἄλλως Γενουήνσιος (βλ. λ.).

Γενοὺζ ἢ ***Ἰονούζης*** ἢ ***Γενούζης***. Τοῦρκος ναύαρχος. Οὗτος ἀπολαύων, ἕνεκα τοῦ κάλλους του, τῆς ἐξαιρετικῆς εὐνοίας τοῦ σουλτάνου Μωάμεθ Β' (1451—1481), διωρίσθη ὑπ' αὐτοῦ, νεανίας ἔτι ὤν, βέης τῆς Καλλιπόλεως καὶ ἀρχιναύαρχος τοῦ τουρκικοῦ στόλου, ὡς τοιοῦτος δὲ ἐπέμφθη κατὰ τῶν Λατίνων τῶν κατεχόντων τὴν Νάξον, Πάρον, Ρόδον, Κῶν καὶ ἄλλας νήσους, ἵνα τιμωρήσῃ αὐτούς, διότι ἐτροφοδότουν τοὺς Ἱσπανοὺς πειρατὰς τῶν τουρκικῶν παραλίων. Ὁ Γενοὺζ ἀναχωρήσας ἐκ Καλλιπόλεως κατὰ φθινόπωρον τοῦ 1455 μετὰ 80 πολεμικῶν πλοίων καὶ πολλῶν σκευαγωγῶν φερόντων πλῆθος πολιορκητικῶν μηχανῶν, κατέπλευσεν εἰς Τένεδον, ἔνθα συνεπληρώσεν ἐλλείψεις τινὰς τοῦ στόλου· μετὰ δύο ἡμέρας ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἀποστολῆς του, καταληφθεὶς ὅμως, κατὰ τὴν ἰδίαν νύκτα, ὑπὸ σφοδρᾶς τρικυμίας ἀπώλεσε τὰ 74 ἐκ τῶν πολεμικῶν αὐτοῦ πλοίων, μετὰ τῶν ὑπολοίπων δὲ κατέπλευσε κακῶς ἔχων εἰς Χίον, ἔνθα παρέμεινεν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐπισκευάζων αὐτά, μεθ' ὃ ἔπλευσε κατὰ τῆς Κῶ. Μὴ δυνηθεὶς νὰ ἐκπορθήσῃ τὸ φρούριον αὐτῆς, ἐλεηλάτησε τὴν ὕπαιθρον καὶ εἶτα κατέλαβεν ἀμαχητὶ τὴν Νέαν Φώκαιαν, ἵνα τιμωρήσῃ τοὺς κατέχοντας αὐτὴν Γενουαίους τῇ Χίου ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ὅταν κατέπλευσεν ἐκεῖ «οὐκ ἐδέξαντο τοῦτον καλῶς οὐδὲ τοῖς προσήκουσι δώροις ἐτίμησαν», ὡς παραδίδει ὁ Κριτόβουλος. Ἐγκαταστήσας εἰς Ν. Φώκαιαν ἰδίαν φρουρὰν ἀπέπλευσεν ἐκεῖθεν ἀπάγων 100 παρθένας καὶ παιδία ἅτινα ἀπέστειλε πρὸς τὸν σουλτᾶνον εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἐν τούτοις ὁ Μωάμεθ ὀργισθεὶς κατ' αὐτοῦ διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ στόλου διέταξε μετ' ὀλίγον νὰ θανατωθῇ. Ν. ΚΑΛΟΜΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Γενουήνσιος, —*ία*, —*ιον*· ὁ ἐκ τῆς Γενούης καταγόμενος ἢ ἐν αὐτῇ κατοικῶν.

— Γενουησία *τέχνη*. Εἰς τὴν δημιουργίαν αὐτῆς συνετέλεσαν κατὰ πρῶτον ἡ σχολὴ τῆς Σιένης διὰ τοῦ Ταντέο ντὶ Μπάρτολο καὶ τοῦ Σένο, ἡ φλωρεντινὴ καὶ ἡ φλαμανδικὴ τέχνη. Μεταξὺ τῶν πρώτων ἀντιπροσώπων τῆς ἀρτιγεννήτου γενουησίας τέχνης μνημονεύονται οἱ Μπρέα (Antonio, Francisco καὶ Lodovico Brea), ὁ Μασόνε, ὁ Simone da Cornuli, ὁ Macari, ὁ Manfredino del Castelnuovo καὶ ἄλλοι. Τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα ἡ ἄφιξις τοῦ Φλωρεντινοῦ Perin del Vaga (1527) ἀναζωογονεῖ τὴν τοπικὴν ζωγραφικὴν σχολὴν (scuola liguro nizzarda) μὲ καλλιτέχνας τοὺς Caloi, Poggi, Castello, Tavarone. Μέχρι τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἡ γενουησία τέχνη ἐξικνεῖται εἰς τὴν λαμπροτέραν της ἔκφανσιν, δυναμένη νὰ ὑποστῇ τὴν σύγκρισιν μὲ τὰς ἄλλας καλλιτεχνικὰς σχολάς, πρὸ παντὸς διὰ τῶν ἔργων τῶν Bernardo Strozzi, Castiglione, de Ferrari, Pellegro Piola καὶ Fiarella. Ἐκ παραλλήλου μὲ τὴν ζωγραφικὴν καὶ τὴν τοιχογραφίαν, ἡ γλυπτικὴ διακοσμητικὴ τέχνη ἔρχεται ἀρωγὸς τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ἐπαξίως ἀντιπροσωπευθείσης ὑπὸ τοῦ Περουγίνου Galeazzo Alessi, μαθητοῦ τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου. Κυριώτεροι διακοσμηταὶ εἶναι οἱ Benso Carlone καὶ Ansaldo. Εἰς τὸ τοπίον διακρίνονται οἱ Travi, Cassana καὶ Vasallo, εἰς δὲ τὴν προσωπογραφίαν οἱ Badaracco, Magnaseo καὶ Langetti. Ἡ γενουησία τέχνη φθάνει εἰς τὸ ἀπόγειόν της περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ὅτε ἱδρύθη ἡ *λιγυστικὴ* ἢ *λιγουρικὴ* Ἀκαδημία τῶν ὡραίων τεχνῶν (Accademia Ligustica di Belle Arti) συμβάλλουσα εἰς νέας καλλιτεχνικὰς τάσεις διὰ τὴν ἐντόπιον τέχνην καὶ διὰ τὸν νεοκλασσικισμόν, τὸν ζωγραφικὸν ἱστορισμὸν καὶ τὸν ρωμαντισμόν, μὲ ἀντιπροσωπευτικοὺς καλλιτέχνας τοὺς Taghafichi, Frascheri, Gandolfi, Castagnuola. Ἡ γενουησία τέχνη εἶναι μᾶλλον ἐπιδεικτικὴ παρὰ ἐπιβλητική.

[Storia dell' arte Italiana. A. Venturi. Μιλᾶνον 1901.] Μ. ΒΑΛΣΑΣ

Γενούκιος, ἢ *Γενύκιος* (Genucius). Ὄνομα πατρικίας γενεᾶς, ἐξ ἧς προῆλθον πολλοὶ δήμαρχοι καὶ ὕπατοι, ὧν ὀνομαστότεροι εἶναι οἱ ἑξῆς:

—1) ***Γναῖος Γενούκιος***, ὅστις γενόμενος δήμαρχος τῷ 473 π. Χ. κατέβαλε πολλὰς προσπαθείας πρὸς ψήφισιν τοῦ ἀγροτικοῦ νόμου (lex agraria), διὸ καὶ ἐδολοφονήθη ὑπὸ τῶν πατρικίων.

—2) ***Λεύκιος Γενούκιος***, δήμαρχος τῷ 372, ὅστις ἐπέτυχε πολλὰς μεταρρυθμίσεις ὑπὲρ τῆς πληθύος, μνημονευμένας ὑπὸ τοῦ Τίτου Λιβίου.

— 3) ***Λεύκιος Κλεψίνης Γενούκιος***, ὕπατος, ὅστις κατὰ τὸ 270 π. Χ., μετὰ μακρὰν πολιορκίαν, ἐκυρίευσε τὸ Ρήγιον, τὸ ὁποῖον κατεῖχε μία λεγεὼν Ρωμαίων στασιαστῶν συμμαχούντων μετὰ τῶν Μαμερτίνων τῆς Μεσσήνης, καὶ οὕτω συνεπλήρωσε τὴν ὑπὸ τῶν Ρωμαίων καθυπόταξιν τῆς κάτω Ἰταλίας. Ἐκ τῶν στρατιωτῶν τῆς ρωμαϊκῆς λεγεῶνος ὅσοι διέφυγον τὴν σφαγὴν κατὰ τὴν ἅλωσιν σιδηροδέσμιοι ὡδηγήθησαν εἰς τὴν Ρώμην, ἔνθα παμψηφεὶ καταδικασθέντες εἰς θάνατον ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου ἀπεκεφαλίσθησαν. Ἡ δὲ πόλις ἀπεδόθη εἰς τοὺς προτέρους Ἕλληνας κατοίκους αὐτῆς, ὅσοι περισυνελέγησαν ἐκ τῶν διαφόρων γειτονικῶν πόλεων εἰς τὰς ὁποίας εἶχον διασπαρῆ. Εἰς τὴν ἅλωσιν τοῦ Ρηγίου, τὸ ὁποῖον ἐγένετο μία τῶν πόλεων τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους, εἶχε βοηθήσει τὸν Γενύκιον καὶ ὁ τύραννος τῶν Συρακουσῶν Ἱέρων. ΚΑΨ.

Γενοῦπα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς νήσου Πάτμου, ἀποτελοῦν τὴν ΝΔ. αὐτῆς ἐσχατιάν: (πλάτ. 37° 17¼' Β, μήκ. 26° 33' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1574: The islands of Patmos Arki and Lipso) καὶ τὸ ΒΔ κέρας τοῦ λιμένος *Σταυρός*. Σ.Ε.Λ.

Γενοῦσος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία ὀνομασία ποταμοῦ τῆς Ἰλλυρίας, ἐκβάλλοντος πρὸς Ν τοῦ Δυρραχίου. Σήμερον καλεῖται Σκούμπι (βλ. λ.).

Γένσεν (Jensen), *Γουλιέλμος*. Γερμανὸς δημοσιογράφος καὶ λογοτέχνης (1837—1911). Τῷ 1860 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας καὶ ἀφοῦ ἐχρημάτισεν ἐπί τινα χρόνον ἰδιωτικὸς καθηγητὴς ἐν Κιέλῳ, ἐγένετο συντάκτης τῆς «Λαϊκῆς Ἐφημερίδος τῆς Σουηβίας» ἐν Στουτγάρδῃ καὶ κατόπιν τῆς «Γερμανικῆς Ἐφημερίδος τοῦ Βορρᾶ» ἐν Φλενσβούργῃ. Τῷ 1866 ἐδημοσίευσε τὸ πρῶτόν του διήγημα «Ὁ Μαστρο-Τιμόθεος», καὶ ἔκτοτε συνέθεσε πλεῖστα ἔργα, τραγῳδίας, ποιήματα, ὧν σπουδαιότερα, διακρινόμενα διὰ τὴν πλουσίαν φαντασίαν καὶ τὴν μεγάλην περιγραφικὴν ἱκανότητα, μολονότι τὸ ὕφος των εἶναι κάπως ἐξεζητημένον, εἶναι: «Ἡ μελαχροινὴ Ἐρρίκη» (1878), «Στὸ χωριὸ τοῦ παπᾶ» (1875), «Κάτου ἀπὸ τὸ ζεστὸν ἥλιο» (1869), «Ἐντυστον» (1872), «Τρεῖς ἥλιοι» (1873), «Μινάτκα» (1871), «Νιρβάνα» (1877), «Οἱ ἀνώνυμοι» (1873, τόμ. 3), «Ἥλιος καὶ ἥσκιοι» (1873), «Μετὰ ἑκατὸ χρόνια» (1873, τόμ. 4), «Μεταμορφώσεις» (1883), «Ἡ Διδὼ» (1870), «Ἡ Ἰωάννα τῆς Καστιλίας» (1872), «Πόλεμος γιὰ τὴν αὐτοκρατορία» (1884), «Ποιήματα» (1869), «Ποιήματα ἀπὸ τὴ Γαλλία» (1871), «Τὸ μεσημέρι τῆς ζωῆς μου» (1876), «Φωνὲς τῆς ζωῆς μου» (1881) καὶ τὸ ἔπος «Τὸ νησί» (1874). —Β.

— Γένσεν (Jensen), *Ἰούλιος*. Γερμανὸς ψυχίατρος (1841—1891). Τῷ 1875 διετέλεσε διευθυντὴς τοῦ φρενοκομείου τῆς Allenburg, τῷ δὲ 1885 ἐγένετο διευθυντὴς τοῦ Βερολινείου ψυχιατρείου Dalldorf. Συνέγραψε πλείστας διατριβὰς ἀφορώσας τὸν κλάδον του. Ο. Ρ.

— Γένσεν (Jensen), *Ἰωάννης-Γουλιέλμος*. Δανὸς λογοτέχνης, γεννηθεὶς τῷ 1873. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ κυριώτερα εἶναι: «Ἀνάμεσα στοὺς πάγους» (1908), «Τὸ καράβι» (1912), «Νόρνε-Γκὰστ» (1919), «Χαμένος τόπος» (1919), «Χριστόφορος Κολόμβος» (1921), «Ἡ κυρία ντ' Ὄρα» (1904), «Ὁ τροχὸς» (1905). —Β.

Γεντέκης, ***Χατζηδημήτριος***. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ὕδρας, μετασχὼν διαφόρων ναυμαχιῶν καὶ διακριθεὶς διὰ τὴν ἀνδρείαν του εἰς τὴν Ἐρεσσὸν καὶ τὰς πολιορκίας Ναυπλίου καὶ Μεσολογγίου. Γ. Δ. Κ.

γεντέκι (τό)· βλ. **γεδέκι**.

Γέντζος, ***Πασχάλης***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Δωρίδος. Υἱὸς Ἰταλίδος, ὑπηρέτει εἰς γαλαξιδιώτικον πλοῖον ἐκ τῶν αἰχμαλωτισθέντων ὑπὸ τοῦ Ἰσμαὴλ Γιβραλτάρ. Γενόμενος πλοίαρχος μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν, κατώρθωσε νὰ ἐπαναφέρῃ ἐκ τῶν Δαρδανελλίων τὸ πλοῖόν του κατὰ τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1822. Τραυματισθεὶς θανασίμως εἰς Νεόκαστρον τῷ 1825 ἀπέθανεν εἰς τὰ Κύθηρα. Γ. Δ. Κ.

Γέντζων. Στρατηγὸς Βυζαντινός, μετασχὼν εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ στρατηγοῦ Πέτρου, ἀδελφοῦ τοῦ βασιλέως Μαυρικίου (582—602), κατὰ τῶν Σκλαβηνῶν εἰσβαλόντων εἰς Κάτω Μυσίαν (τὴν νῦν Βουλγαρίαν). Διὰ τῆς ψυχραίμου καὶ γενναίας στάσεώς του ἔσωσε τὸν βυζαντινὸν στρατὸν κατά τινα αἰφνιδιαστικὴν ἐπίθεσιν τῶν Σκλαβηνῶν. Μετά τινας ἡμέρας διαταχθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀρχιστρατήγου Πέτρου νὰ συλλάβῃ στρατιώτας τινὰς τῆς πόλεως Ἀσήμου, καταφυγόντας εἰς τὸν ἐκεῖ ναόν, καὶ ἀρνηθεὶς νὰ παραβιάσῃ τὸ ἱερὸν ἄσυλον καθῃρέθη. Ν. ΚΛΣ

Γεντῆ ***Ἀταλὰ*** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος τῆς Μικρασίας καὶ ἐν αὐτῷ φερώνυμοι νησῖδες, διανοιγόμενος μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Κουγιοὺν καὶ Ἀτμὰκ (πλάτ. 36°51' Β, μήκ. 28°02' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1604: The gulfs of Kos, Doris and Symi καὶ 1533: Yedi Atala) τῆς νοτίας ἀκτῆς τοῦ Κεραμικοῦ κόλπου. Σ. Ε. Λ.

— Γεντῆ ***Μπουρούν*** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὀνομασία ὑφ' ἣν εἶναι γνωσταὶ ἑπτὰ ἀκρωτηριάζουσαι προβολαὶ τοῦ ὄρους *Σὰν Ντάγ* (ἀρχ. *Κράγος*) πρὸς τὰς ἀκτὰς τῆς Καραμανίας. Προβάλλονται δ' αὗται ἀπὸ τοῦ ΝΔ τμήματος τῆς μεταξὺ τῶν κόλπων τῆς Μάκρης καὶ τῆς Ἀτταλείας κυρτώσεως τῆς ἀκτῆς. Τὸ ἀνατολικὸν ὅριον τῆς οὕτωσὶ ἀκρωτηριαζούσης ἀκτῆς ἀποτελεῖ ψαμμώδης, ἔνδον τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ἡ ἀρχαία *Πύδνα* καὶ εἰς ὃν ἐκβάλλει τὸ ποτάμιον *Ἐτσιὲν τσάϊ*, ὁ *Ξάνθος* τῶν ἀρχαίων, μεθ' ὃν ὁ ὅρμος καὶ τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως *Πάταρα* (Σταδ. Μεγ. Θαλάσσης §§ 246—248). Αἱ ἑπτὰ αὗται ἀκρωτηριάζουσαι προβολαὶ Γεντῆ Μπουρούν εἶναι διεθνῶς γνωσταὶ ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν Seven Capes (=Ἑπτὰ Ἀκρωτήρια: Mediter. Pilot 1925, τόμ. V σελ. 95), αἱ δὲ ἐγγὺς καὶ ΝΑ αὐτῶν νησῖδες ὑπὸ τὰς ὀνομασίας Ὄχεντρα καὶ Βολὸς (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

— Γεντῆ ***Κουλὲ*** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὀνομασία ὑφ' ἣν εἶναι γνωστὰ τοῖς ξένοις ναυτικοῖς: 1) Ἡ ἀκρόπολις τῆς Θεσσαλονίκης καὶ 2) τὸ «*Ἑπταπύργιον*» τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀμφότερα πολύτιμα σημεῖα ἀναγνωρίσεως κατὰ τὰς προσεγγίσεις. Σ. Ε. Λ.

— Γεντῆ ***Σκαρὶ*** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Νησίον ἐγγύτατα τῇ Β ἀκτῇ τῆς νήσου Ἰκαρίας, ἀποτελοῦν τὸ ἀνατολικὸν κέρας (πλάτ. 37°38'05'' Β, μήκ. 26°06'50'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1867: Nikaria Island) τοῦ ὅρμου *Ἀρμενιστής*. Σ. Ε. Λ.

Digitized by Google

γεντιαμαρίνη (ἡ) (Gentiamarine) *[Φαρμ.]*. Γλυκοζίτης μὴ προϋπάρχων εἰς τὰς νωπὰς ῥίζας τῆς γεντιανῆς, σχηματιζόμενος δὲ βραδύτερον. Ἄμορφος κόνις, λίαν πικρά, διαλυτὴ εἰς ἀλκοόλην καὶ ὕδωρ· ὑδρολυομένη σχᾶται εἰς γλυκόζην καὶ οὐσίαν τινὰ ἄμορφον καστανήν, ἀδιάλυτον ἐν ὕδατι. κ. γ. μ.

γεντιανὴ (ἡ) (Gentiana) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γεντιανοειδῶν*. Εἶναι πόαι ἐτήσιαι ἢ πολυετεῖς φυόμεναι εἰς ὀρεινὰ κυρίως μέρη. Τὸ γένος περιλαμβάνει περὶ τὰ 80 εἴδη, πάντα ἰθαγενῆ τῶν εὐκράτων χωρῶν τῆς γῆς. Γνωστότερα εἴδη εἶναι: *γεντιανὴ ἡ ἀσκληπιὰς* (Gentiana asclepiadea), ἀπαντῶσα καὶ παρ' ἡμῖν εἰς τὸν Ὄλυμπον καὶ τὴν Οἴτην· *γεντιανὴ ἡ ἐαρινὴ* (Gentiana verna), ἀπαντῶσα εἰς πᾶσαν τὴν νοτιοδυτικὴν Εὐρώπην καὶ παρ' ἡμῖν εἰς τὴν Ἤπειρον καὶ Θεσσαλίαν· *γεντιανὴ ἡ κιτρίνη* (Gentiana lutea), ἰθαγενὴς τῆς Μακεδονίας, ἀπαντῶσα ὅμως καὶ πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης. Ἡ ῥίζα τοῦ φυτοῦ τούτου εἶναι πικρά, εἰς τινας δὲ χώρας τῆς Εὐρώπης χρησιμοποιεῖται πρὸς παρασκευὴν οἰνοπνευματώδους ποτοῦ καὶ εἴδους οἴνου, ὅστις λαμβάνεται ὡς τονωτικὸς καὶ ἀντιπυρετικός. Ἐκ τῶν κοσμητικῶν εἰδῶν γνωστότερα εἶναι: *γεντιανὴ ἡ ἄκαυλος* (Gentiana acaula), ἰθαγενὴς τῶν Ἄλπεων καὶ τῶν Πυρηναίων ὀρέων, καὶ *γεντιανὴ ἡ ψυχρὰ* (Gentiana algida), ἰθαγενὴς τῶν Ἰμαλαΐων. Δ. Ν. Π.

— *[Φαρμ.]* Ἡ ῥίζα τοῦ φυτοῦ *γεντιανὴ ἡ κιτρίνη* (Gentiana lutea, L.) φέρεται ὡς δρόγη ὑπὸ μορφὴν κυλινδρικῶν τεμαχίων, χρώματος ἐρυθροφαίου ἐξωτερικῶς καὶ κιτρίνου ἐσωτερικῶς, εὐθραύστων, συστάσεως σπογγώδους. Ἡ ὀσμή της εἶναι ἰσχυρὰ ὅταν εἶναι νωπὴ ἡ δρόγη, ἐξαφανίζεται δὲ ὅταν παλαιωθῇ, ἡ γεῦσις εἶναι ἀρχικῶς γλυκίζουσα καὶ εἶτα καθίσταται πικρά. Ἀναγράφεται ὑπὸ μορφὴν κόνεως ἢ καταποτίων, ἀφεψήματος ἢ ἐγχύματος, ὡς στομαχικόν, ἀντιπυρετικὸν (ἐπὶ ὑστερίας), στομαχικὸν τοῦ στομάχου καὶ ὡς καθαρτικὸν τοῦ αἵματος (κατὰ τῆς χοιραδώσεως). Εἰς μεγάλας δόσεις δύναται νὰ προκαλέσῃ ναυτίας καὶ ἐμέτους συνοδευομένους ὑπὸ ναρκωτικῆς μέθης. Ἡ ῥίζα τῆς γεντιανῆς χρησιμεύει εἰς τὴν φαρμακοτεχνίαν πρὸς παρασκευὴν τοῦ ἐκχυλίσματος, τοῦ οἴνου τῆς γεντιανῆς κ.τ.λ. Ἡ δρόγη μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Πλινίου καὶ Διοσκορίδου. Κατὰ τὸν μεσαίωνα ἀνεγράφετο ὡς ἀντιπυρετικὸν καὶ καθαρτικὸν τοῦ αἵματος, εἶτα ὡς ἀντίδοτον τοῦ ἰοῦ τῶν ὄφεων καὶ τέλος κατὰ τῆς πανώλους.

Ἡ ῥίζα τοῦ φυτοῦ *γεντιανὴ ἡ λευκὴ* (radix gentianae albae) φέρεται ἐπίσης ὡς στομαχικόν, πικρόν, εἰς τὴν λαϊκὴν θεραπευτικήν. Κ. Γ. Μ.

γεντιανικὸν *ὀξύ*, ἢ *γεντιανίνη* *[Φαρμ.]*· βλ. γεντισίνη *[Φαρμ.]*.

γεντιανίνεια (τὰ) (Gentianineae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια τοῦ ἀθροίσματος τῶν *στρεψιανθῶν*, περιλαμβάνουσα ἀρκετὰ γένη. Δ. Ν. Π.

γεντιανίνη (ἡ) *[Φαρμ.]*· βλ. γεντισίνη *[Φαρμ.]*.

γεντιανοειδῆ (τὰ) (Gentianaceae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων*. Εἶναι πόαι ἐτήσιαι ἢ πολυετεῖς, μερικὰ δὲ καὶ θάμνοι. Τινὰ καλλιεργοῦνται ὡς φαρμακευτικὰ καὶ ἄλλα ὡς καλλωπιστικά. Ἐκ τῶν πολλῶν γενῶν, ἅτινα περιλαμβάνει ἡ οἰκογένεια, γνωστότερα εἶναι *γεντιανὴ* (Gentiana), *ἐρυθραία* (Erythraea), *λιμνάνθεμον* (Limnanthemum), *λυσίανθος* (Lysianthus), *μηνυανθὲς* (Menyanthes), *σουερτία* (Swertia) καὶ *χλωρὰ* (Chlora). Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοφυτ.]* Λείψανα ἀπολιθωμένα τῶν φυτῶν τούτων εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς τριτογενοῦς περιόδου τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος εἰς τὰς ἀρκτικὰς χώρας καὶ τὴν Ἑλβετίαν. Σπόροι ἀπολιθωμένοι ἐπίσης ἀνευρέθησαν ἐντὸς τεταρτογενῶν ἀποθεμάτων τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας, Ἑλβετίας καὶ Γερμανίας. Γ. Κ. Γ.

γεντιανόζη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Εἶναι τρισακχαρίτης τοῦ τύπου $C_{18}H_{32}O_{16}$. Ἀπαντᾷ εἰς τὰς νωπὰς ῥίζας τῆς κιτρίνης γεντιανῆς καὶ ἔχει γλυκεῖαν γεῦσιν. Εἶναι σῶμα στερεὸν τηκόμενον εἰς 209° καὶ δυσδιάλυτον ἐν ὕδατι. Εἰς ὑδατικὸν διάλυμα 2—3% παρουσιάζει εἰδικὴν στροφὴν +31°, 5 καὶ δὲν ἀνάγει τὸ φελίγγειον ὑγρόν. Ὑδρολύεται εἰς d-φρουκτόζην καὶ γεντιοβιόζην (βλ. λ.), ἥτις περαιτέρω ὑδρολύεται εἰς δύο μόρια d-γλυκόζης. Σ. Γ.

γεντιίνη (ἡ) (Gentiine) *[Φαρμ.]* Σῶμα τοῦ τύπου $C_{25}H_{28}O_{14}$, κρυσταλλούμενον ὑπὸ τὴν μορφὴν βελονῶν τηκομένων εἰς 274°. Ἡ γεντιίνη τῇ ἐπιδράσει θειικοῦ ὀξέος 4% σχᾶται εἰς γλυκόζην, ξυλόζην καὶ γεντιανίνην. Κ. Γ. Μ.

Γεντικλὲρ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Δάφνη.

Γεντιλιανός, Ἀμέλιος. Ῥωμαῖος φιλόσοφος καταγόμενος κατὰ τὸν Πορφύριον ἐκ τῆς Τουσκίας τῆς Ἐτρουρίας. Ἐπωνομάσθη *Ἀμέλιος* διὰ τὴν ἀμέλειαν, τὴν τελείαν δηλαδὴ πρὸς τὰ ἐγκόσμια ἀδιαφορίαν του. Ὁ ἴδιος ὅμως ἠξίου νὰ καλῆται *Ἀμέριος* μᾶλλον, ἀπὸ τῆς τυρρηνικῆς πόλεως Ἀμερίας. Ὁ Σουΐδας καλεῖ αὐτὸν *Ἀπαμέα* ἐκ τοῦ ὅτι ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Πλωτίνου (269 μ. Χ.) μεταβὰς ἐκ Ῥώμης εἰς Ἀπάμειαν τῆς Συρίας, διέμεινεν αὐτόθι ἐπὶ χρόνον μακρόν. Κατ' ἀρχὰς ὁ Ἀμέλιος, διατελέσας μαθητὴς τοῦ στωϊκοῦ Λυσιμάχου, ἠσπάζετο τὰ δόγματα τῆς στωϊκῆς σχολῆς, βραδύτερον ὅμως, μελετήσας τὰ συγγράμματα τοῦ νεοπλατωνικοῦ Νουμηνίου, τὰ ὁποῖα φιλοπονώτατος ὢν οὐ μόνον μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας περισυνέλεξε καὶ ἐξέδωκεν, ἀλλὰ καὶ τὰ πλεῖστα σχεδὸν ἀπὸ μνήμης ἐξέμαθε, μετέστη εἰς τὴν νεοπλατωνικὴν αἵρεσιν. Τοιαύτην φιλοσοφικὴν προπαιδείαν ἔχων ὁ Ἀμέλιος μετέβη κατὰ τὸ ἔτος 246 μ.Χ. εἰς Ῥώμην πρὸς τὸν νεοπλατωνικὸν φιλόσοφον Πλωτῖνον καὶ ἔγινεν ὁ προσφιλέστατος καὶ οἰκειότατος αὐτοῦ μαθητής, ἐπὶ εἴκοσι τέσσαρα ὁλόκληρα ἔτη παραμείνας πλησίον του. Ὁ Πλωτῖνος μεγάλως ἐξετίμα τὴν παίδευσιν τοῦ μαθητοῦ του. Ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ στωϊκοῦ καὶ πλατωνικοῦ Τρύφωνος μαθὼν ὁ Ἀμέλιος ἐν Ῥώμῃ τὴν κατὰ τοῦ διδασκάλου του συκοφαντίαν τῶν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος φιλοσόφων, ὅτι δηλαδὴ ὁ Πλωτῖνος τὰ φιλοσοφικὰ τοῦ Νουμηνίου δόγματα ὡς ἴδια αὐτοῦ δόγματα διδάσκει, ἔγραψε πρὸς ἄρσιν τῆς συκοφαντίας ταύτης βιβλίον ἐπιγραφόμενον «Περὶ τῆς κατὰ δόγματα τοῦ Πλωτίνου πρὸς τὸν Νουμήνιον διαφορᾶς». Ἐκ δὲ τῶν παραδόσεων τοῦ Πλωτίνου περὶ τὰ 100 βιβλία συνέταξεν ὁ φιλοπονώτατος Ἀμέλιος, ἅτινα ἐχάρισεν εἰς τὸν θετὸν υἱόν του Οὐστιλλιανὸν Ἡσύχιον τὸν Ἀπαμέα. Πρὸς ἀνασκευὴν δὲ τῶν δῆθεν δογμάτων τοῦ Ζωστριανοῦ, τῶν περιλαμβανομένων ἐν ψευδεπιγράφῳ βιβλίῳ, ὅπερ Χριστιανός τις συγγραφεὺς συνέταξεν, ἔγραψεν ὁ Ἀμέλιος 40 ἄλλα βιβλία. Καὶ πρὸς τὸν Λογγῖνον δὲ ἔγραψεν ὁ Ἀμέλιος ἐκ Ῥώμης ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν ἐπέγραφε «Περὶ τοῦ τρόπου τῆς Πλωτίνου φιλοσοφίας»· πρὸς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ὁ Λογγῖνος ἀπήντησε δι' ἑτέρας ἐπιστολῆς. Κατὰ τὸν Πορφύριον καὶ ἰδιαίτερον σύγγραμμα ἔγραψεν ὁ Λογγῖνος «Πρὸς Πλωτῖνον καὶ Γεντιλιανὸν Ἀμέλιον». Ἐν τούτῳ κρίνων τὰ συγγράμματα τῶν συγχρόνων του φιλοσόφων, μόνον τὰ τῶν δύο τούτων φιλοσόφων εὑρίσκει ἄξια προσοχῆς καὶ μελέτης. Περὶ δὲ τοῦ Ἀμελίου ἀποφαίνεται, ὅτι οὗτος βαδίζει ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ διδασκάλου του Πλωτίνου, ἐχόμενος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τῶν δογμάτων ἐκείνου, ἅτινα ἐν τόνῳ ῥητορικῷ, διὰ πολλῶν ἐπεξεργαζόμενος καὶ ἑρμηνεύων, ἐμφανίζει ὑπὸ γλωσσικὴν μορφὴν ὅλως ἀντίθετον πρὸς τὴν φιλοσοφικὴν διατύπωσιν τοῦ Πλωτίνου. Τὴν τοιαύτην ῥητορικὴν τῶν φιλοσοφικῶν δογμάτων διατύπωσιν τοῦ Ἀμελίου εὑρίσκει καὶ ὁ Πορφύριος ὡς «ἀφιλόσοφον». Ἐν τούτοις ὁ Ἀμέλιος εἶχε περί τινων δογμάτων καὶ ἰδίας ἀντιλήψεις, τὰς ὁποίας ἐκ τοῦ Πρόκλου κυρίως μανθάνομεν. Οὕτως, ἐνῷ ὁ Πλωτῖνος ὡς δημιουργὸν τῶν ἐπὶ μέρους ὄντων παρεδέχετο ἕνα μόνον νοῦν ὑπὸ τρεῖς διαφόρους ἀπόψεις, ὡς *ὄν*, ὡς *νοοῦν* καὶ ὡς *νοούμενον*, ὁ Ἀμέλιος τὰς τρεῖς ταύτας ἀπόψεις τοῦ νοῦ ἐθεώρει ὡς ἰδιαιτέρας ὑποστάσεις, παραδεχόμενος οὕτω τρεῖς νοῦς δημιουργοὺς ἀντὶ ἑνὸς (*Πρόκλος* ἐν Τιμ. 93 d). Καὶ ἡ περὶ ψυχῆς θεωρία τοῦ Ἀμελίου διέφερέ πως τῆς τοῦ Πλωτίνου· ἐνῷ δηλαδὴ ὁ Πλωτῖνος ἐδόξαζεν ὅτι ἐκ τῆς πρώτης ψυχῆς τοῦ κόσμου ἐγεννήθησαν βαθμηδὸν αἱ πολλαὶ ψυχαὶ τῶν ἐπὶ μέρους ὄντων, ὁ Ἀμέλιος παρεδέχετο ὅτι μία ψυχὴ διήκει διὰ παντὸς τοῦ κόσμου πάντα τὰ ἐγκόσμια συνέχουσα καὶ ὑπὸ διαφόρους ἐμφανιζομένη ἀπόψεις. Τὰς δὲ ἰδέας ἐθεώρει μὲν καὶ ὁ Ἀμέλιος, ὅπως καὶ ὁ Πλωτῖνος, ὡς πρότυπα τῶν εἰδῶν καὶ τῶν ἐπὶ μέρους ὄντων, ἀλλ' ἐφρόνει, ὅτι καὶ τῶν ἐν τῷ αἰσθητῷ κόσμῳ *κακῶν* ὑπάρχουν ἰδέαι καὶ λόγοι παρὰ τῷ θείῳ. Δριμύτερον δὲ ἢ ὁ Πλωτῖνος ἀπεδοκίμαζεν ὁ Ἀμέλιος πᾶσαν κατ' αἴσθησιν ἡδονήν. Ὡς πρὸς δὲ τὴν ἐξωτερικὴν τοῦ θείου λατρείαν, τὰς θυσίας καὶ τὰς μαντείας καὶ τὴν δεισιδαιμονίαν καθόλου, προσέκειτο ὁ Ἀμέλιος μᾶλλον πρὸς τὸν Νουμήνιον ἢ πρὸς τὸν Πλωτῖνον. Ἐκ τῶν πολλῶν τοῦ Ἀμελίου συγγραμμάτων οὐδὲν διεσώθη μέχρις ἡμῶν, πλὴν ἐλαχίστων ἀποσπασμάτων, ἅτινα παραθέτει ἐν τῇ «Εὐαγγελικῇ προπαρασκευῇ» ὁ Εὐσέβιος. Α. Π. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ

Γεντιλίνης ἢ *Γκεντιλίνης*. Οἰκογένεια Κεφαλλήνων, τῆς ὁποίας ἡ ἀρχικὴ καταγωγὴ φαίνεται ὅτι ἦτο ἐκ τῆς ἰταλικῆς πόλεως Este. Μέλη αὐτῆς ἐγκατεστάθησαν ἐν Κεφαλληνίᾳ κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ὅτε καὶ ἐνεγράφησαν ἐν τῇ Χρυσῇ Βίβλῳ τῆς νήσου. Γνωστότεροι ἐκ τῆς οἰκογενείας εἶναι οἱ: —1) *Μαρῖνος*, ὅστις ἐξεπόνησε τὸ σχεδιάγραμμα τοῦ ἐν Ἄσσῳ σφζομένου ἐνετικοῦ φρουρίου. —2) *Ἀναστάσιος*, ἀρχηγὸς τῆς γ' λεγεῶνος τοῦ ἐν Κεφαλληνίᾳ ἀστικοῦ στρατοῦ, ἐπὶ Ἰονίου πολιτείας. —3) *Πέτρος*, ἰατρὸς καὶ συγγραφεὺς διαφόρων ἰατρικῶν μονογραφιῶν. Γ. Ε. Τ.

Γεντῖνος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία πόλις τῆς Τρῳάδος, ἧς ἱδρυτὴς ἐφέρετο ὁ ὁμώνυμος υἱὸς τοῦ Αἰνείου. Ἀνῆκεν εἰς τοὺς συμμάχους τῶν Ἀθηναίων. Τὰ νομίσματα τοῦ Γεντίνου ἔφερον κεφαλὴν Ἀπόλλωνος καὶ μέλισσαν ἐντὸς στεφάνου.

γεντιοβιόζη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Δισακχαρίτης τοῦ τύπου $C_{12}H_{22}O_{11}$ λαμβανόμενος διὰ μερικῆς ὑδρολύσεως τῆς γεντιανόζης (βλ. λ.). Ἀπαντᾷ ἐνίοτε εἰς τὰς ῥίζας τῆς γεντιανῆς, ἔχει πικρὰν γεῦσιν καὶ τήκεται εἰς 190—195°. Εἶναι ἀριστεροστρόφος, ἀλλ' ἡ στροφικὴ αὐτοῦ ἱκανότης ἀναστρέφεται βαθμηδὸν πρὸς τὰ δεξιά. Τελικὴ τιμὴ $[\alpha]^{20}_{D}$ =+9,8 διὰ διάλυμα 3—4%. Δὲν ζυμοῦται, ἀνάγει τὸ φελίγγειον ὑγρὸν καὶ ὑδρολύεται πρὸς d-γλυκόζην. Σ. Γ.

γεντιογενίνη (ἡ) *[Χημ.]*· βλ. γεντιοπικρίνη.

γεντιομαρίνη (ἡ) *[Χημ.]*. Γλυκοζίτης ἀπαντῶν εἰς τὰς ῥίζας τῆς γεντιανῆς (βλ. λ.).

γεντιοπικρίνη (ἡ) *[Χημ.]*. Γλυκοζίτης πικρᾶς γεύσεως, διασπώμενος εἰς γλυκόζην καὶ γεντιογενίνην, ἥτις εἶναι ἡ θεραπευτικὴ δρῶσα ὕλη τῆς γεντιανῆς. Σ. Γ.

— *[Φαρμ.]* Ἡ *γεντιοπικρίνη* ἔχει φυσιολογικὰς ἀρετὰς περίπου ὁμοίας πρὸς τὰς τῆς κινίνης. Κ. Γ. Μ.

γεντισίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Εἶναι ὁ μονομεθυλαιθὴρ τῆς 1, 3, 7-τριοξυξανθόνης. Ἔχει τὸν τύπον $C_{14}H_{10}O_5$ καὶ εἶναι κιτρίνη χρωστικὴ οὐσία ἀπαντῶσα εἰς τὰς ῥίζας τῆς γεντιανῆς. Σ. Γ.

— *[Φαρμ.]* Ἡ *γεντισίνη* (ἢ *γεντιανικὸν ὀξύ*, ἢ *γεντιανίνη*) τοῦ ἐμπορίου δὲν εἶναι ἑνιαία, ἀλλὰ μῖγμα πλειόνων πικρῶν συστατικῶν τῆς ῥίζης *γεντιανῆς*. Ἀποτελεῖ καστανόχρουν κόνιν διαλυτὴν ἐν ἀλκοόλῃ, χορηγουμένην ὡς τονωτικὸν ἐπὶ δυσπεψίας ἢ ὑστερίας εἰς δόσιν 0,25—1 γρ. πολλάκις ἡμερησίως. Ἡ καθαρὰ *γεντιανίνη* (=*γεντισίνη*) εὑρηται ἐν τῇ ῥίζῃ τῆς κιτρίνης γεντιανῆς (Gentiana lutea) ἐν ἀναλογίᾳ 0,1%. Ἔχει τὸν τύπον $C_{13}H_5O_2(OH)_2(O.CH_3)$. Ὠχροκίτρινοι στιλπναί, ἄοσμοι καὶ ἄγευστοι βελόναι σημείου τήξεως 267°, διαλυταὶ εἰς 5000 ὕδατος, 450 ἀπολύτου ἀλκοόλης ἢ 2000 αἰθέρος. Διὰ συντήξεως μετὰ καυστικοῦ καλίου διασπᾶται ἡ γεντιανίνη εἰς φλωρογλυκίνην, γεντισινικὸν ὀξὺ ἢ ὀξικὸν ὀξύ. Ὑπὸ τὸ ὄνομα γεντιανίνη κυκλοφορεῖ ἡ χρωστικὴ οὐσία τῆς ὁμάδος τῶν θειαζινῶν. Ε. Ι. Ε.

Γεντρασὶκ (Jendrassik), *Ἐρνέστος*. Οὖγγρος νευρολόγος ἰατρὸς γεννηθεὶς τῷ 1858. Τῷ 1887 ἐγένετο ὑφηγητὴς ἐν Βουδαπέστῃ, τῷ 1893 ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς νευρολογίας καὶ ἀπὸ τοῦ 1899 ἤρξατο παραδόσεων εἰδικῆς παθολογίας καὶ θεραπευτικῆς. Ἔγραψε πλείστας ἐργασίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀναφέρομεν: Περὶ ἑλονοσίας, περὶ νόσων τοῦ συμπαθητικοῦ, ὑπνωτισμοῦ, σχέσεως τῆς πολιομυελεγκεφαλίτιδος μετὰ τῆς νόσου τοῦ Basedow, περὶ τῆς ἐπενεργείας τοῦ προσωπικοῦ νεύρου ἐπὶ τῆς δακρυϊκῆς ἐκκρίσεως, περὶ ὀρθοδρεπείας τῆς διφθερίτιδος, περὶ ὑστερίας, καρδιοπαθείας κτλ., ὡς καὶ πλείστας πραγματείας εἰς τὴν ἐξάτομον οὐγγρικὴν ἐσωτερικὴν παθολογίαν. Ὑπῆρξε μέλος πλείστων οὐγγρικῶν ἐπιστημονικῶν ἑταιρειῶν, τῆς οὐγγρικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς ἀνατομικῆς ἑταιρείας τῶν Παρισίων. Ο. Ρ.

Γενύκιος (Genucius)· βλ. Γενούκιος.

γένυς, —*υος* (ἡ)· (ἀρχ.), ἡ κάτω σιαγών, τὸ πηγούνι· πληθ. *γένυες* = αἱ σιαγόνες καὶ τὸ περὶ τὸ στόμα τμῆμα τοῦ προσώπου· ‖ μεταφ. ἡ ἀκμὴ διαφόρων ἐργαλείων (πελέκεως κ.τ.τ.), ἐκ τούτου δὲ συνεκδοχικῶς ὁ πέλεκυς.

Γένυς *[Ἀστρονομ.]*. Ὅρος ἀπαντῶν παρὰ Πτολεμαίῳ πρὸς δήλωσιν τῆς κάτω σιαγόνος τοῦ Δράκοντος (βλ. Δράκων). Σ. Π.

Γὲν-Χουεΐ. Κινέζος ζωγράφος, ζήσας κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΓ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΔ' αἰῶνος μ. Χ. Ἐκ τοῦ βίου του οὐδὲν εἶναι μετὰ βεβαιότητος γνωστόν. Μαρτυρεῖται μόνον ὅτι εἶχεν εἰδικευθῆ εἰς τὴν ἀπεικόνισιν βουδδικῶν μορφῶν, πτηνῶν καὶ ἀνθέων καὶ ἐθεωρεῖτο ἀνυπέρβλητος εἰς τὴν παράστασιν δαιμόνων. Μερικὰ ἔργα του διασωθέντα τὸν ἀναβιβάζουν εἰς τὴν σειρὰν τῶν ὀνομαστοτέρων ἀντιπροσώπων τῆς σινικῆς τέχνης (βλ. *R. Petrucci*, Les peintres Chinois, σελ. 83, 84 καὶ 123). Ι. Μ. Π.

γενωμένος, —*η*, —*ο* καὶ *γινωμένος*, παθ. μετχ. τοῦ γίνομαι (βλ. λ.)· ὥριμος, ἄλλως *καμωμένος*: «γινωμένα σταφύλια, — σῦκα».

γέον (τὸ) (Geum) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ῥοδοειδῶν*. Εἶναι πόαι πολυετεῖς φυόμεναι εἰς ψυχρὰς χώρας. Τὸ γένος περιλαμβάνει 30 περίπου εἴδη, ὧν γνωστότερα τά: *γέον τὸ παραποτάμιον* (Geum rivale), ἀπαντῶν εἰς τὴν βόρειον κυρίως Εὐρώπην καὶ σπανίως καὶ παρ' ἡμῖν· *γέον τὸ ἀστικὸν* (Geum urbanum), καλλιεργούμενον κυρίως διὰ τὰς ῥίζας του, αἵτινες ἔχουσι φαρμακευτικὰς ἰδιότητας. Κοσμητικὰ εἴδη εἶναι: *γέον τὸ ἰαπωνικὸν* (Geum japonicum), ἰθαγενὲς τῆς Ἰαπωνίας, καὶ τὸ *γέον τῆς Χιλῆς* (Geum chiloense), ἰθαγενὲς τῆς χώρας ταύτης. Δ. Ν. Π.

Digitized by Google

Γεουνταΐ-*Γκαόν*, ἐπονομαζόμενος *Τυφλός*. Ἰουδαῖος διδάσκαλος τοῦ Η' μ. Χ. αἰῶνος. Ἐχρημάτισε *γκαὸν* ἐν Μεσοποταμίᾳ ἀπὸ τοῦ ἔτους 760—764, χάρις δὲ εἰς τὴν μεγάλην ἱκανότητα καὶ εὐρυμάθειάν του ἐξελέγη πρόεδρος τοῦ «Ἀνωτάτου Κριτηρίου» παρὰ τὴν ρητὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ «Ταλμοὺδ» περὶ ἀναθέσεως τοιούτου ἀξιώματος εἰς ἀόμματον. Ὁ Γεουνταΐ συνέβαλε σπουδαίως εἰς τὸ ὅλον ἔργον τῶν «γκαόν», ὅπερ συνίστατο εἰς τὴν τελικὴν ἑρμηνείαν τοῦ ταλμουδικοῦ κειμένου καὶ τὴν λῆψιν νομολογικῶν ἀποφάσεων ἐπὶ τῇ βάσει ἐκείνου.

Ἐν τῇ ραββινικῇ φιλολογίᾳ κατέχει ἐξέχουσαν θέσιν χάρις εἰς τὰς ὑπὸ τοὺς κατωτέρω τίτλους συλλογὰς τῶν νομοθρησκευτικῶν θεσπισμάτων ὑπὸ τύπον ἐρωταποκρίσεων (Scheilot u' Teschulôt): «Ἀλαχὼθ ντὲ ραμπὶ Γεουνταΐ-Γκαόν», «Ἀλαχὼθ-Πεσουχὼθ», «Ἀλαχὼθ - Ρεοῦ», «Ἀλαχὼθ - Κετουώθ», «Ἀλαχὼθ-Κεβουτσὼθ καὶ «Ἀλαχὼθ-Κετανώθ».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Joël Muller*: «Handschrifte Jehudai Gaon zugewiesene Lehrsätzte». — *Weiss*: «Dor dor we' doreschaw (IV 31 κ.λ.) Γ. ΕΛΙΓΙΑ

γεπὰρ (ὁ) *[Ζωολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαρκοφάγων*· βλ. λεοπάρδαλις. Δ. Ν. Π.

Γεπίδαι (οἱ)· βλ. Γήπαιδες.

γέρα (τά)· ἰδιωματ., ἀντὶ *γεράματα*, γῆρας: παροιμ. «κακὴ ζωή, πρώιμα γέρα».

Γέρα *[Γεωγρ.]*· βλ. Γέρας *κόλπος*.

Γεράθραι *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*· βλ. Γερόνθραι.

Γέραι ἢ *Γέρραι* *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία πολίχνη καὶ λιμὴν τῆς Μ. Ἀσίας. Ἔκειτο ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἰωνίᾳ πρὸς Β. τῆς πόλεως Τέω Εἶναι ὁ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος καλούμενος πρόσβορρος λιμὴν τῆς Τέω «*Γερραιίδαι*». ΚΑΨ.

γεραιός,—ά· ὁ γέρων τὴν ἡλικίαν, ὁ προβεβηκώς, ὁ ἄξιος τιμῆς καὶ σεβασμοῦ· || παραθ. *γεραίτερος, γεραίτατος* (ἀρχ.)· || «*οἱ γεραίτεροι*», οἱ πρεσβύτεροι καθόλου ὡς τάξις.

γεραίρω· κρίνω τινὰ ἄξιον τιμῆς, τιμῶ, σέβομαι.

Γεραίστια (τὰ) *[Ἀρχ.]*. Ἑορτὴ πρὸς τιμὴν τοῦ Ποσειδῶνος τελουμένη ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Εὐβοίας *Γεραιστοῦ* ὁμωνύμῳ πολίχνῃ, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὑπῆρχε τὸ ἱερὸν τοῦ εἰρημένου θεοῦ. ΚΑΨ.

Γεραιστιάδες *νύμφαι*· βλ. λ. Γεραίστιον.

Γεραίστιον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πολίχνη τῆς Ἀρκαδίας. Ἐν ταύτῃ κατὰ τὴν ἐπιχώριον παράδοσιν εἶχεν ἀνατραφῆ ὡς βρέφος ὁ Ζεὺς ὑπὸ τῶν Γεραιστιάδων νυμφῶν· διὰ τοῦτο καὶ ἐλατρεύετο ἐν αὐτῇ ἐξαιρετικῶς ὁ πατὴρ τῶν θεῶν καὶ ἀνδρῶν.

Γεραιστὸς *[Μυθολ.]*. —1) Υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ταινάρου, ἐπώνυμος ἥρως τῆς ἐν Εὐβοίᾳ ὁμωνύμου ἀρχαίας πολίχνης.

—2 Εἷς τῶν Κυκλώπων. Τούτου ὑπῆρχε τάφος ἐν Ἀθήναις, εἰς τὸν ὁποῖον, κατὰ τὴν παρ' Ἀπολλοδώρῳ (III. 15. 8. 3) διασωθεῖσαν παράδοσιν, οἱ Ἀθηναῖοι συμφώνως μὲ ἀρχαῖον χρησμὸν (κατὰ λόγιον) ἐθυσίασαν τὰς κόρας τοῦ ἐκ Σπάρτης Ὑακίνθου, κατοικοῦντος ἐν Ἀθήναις, Ἀνθηΐδα, Αἰγληΐδα, Λουσίον καὶ Ὀρθαίαν, διὰ νὰ ἀπαλλαγῶσι τοῦ λιμοῦ καὶ λοιμοῦ, οἵτινες ἐνέσκηψαν εἰς τὴν πόλιν κατὰ τὸν μεταξὺ Μίνωος καὶ Ἀθηναίων πόλεμον. Δὲν ἀπηλλάγησαν ὅμως οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ μετὰ τὴν σφαγήν, τῶν ἐκ τοῦ πολέμου ἐκείνου κακῶν, εἰ μὴ ἀφοῦ μετὰ δεύτερον χρησμὸν ὑπέκυψαν εἰς τὴν φοβερὰν ἀπαίτησιν τοῦ Μίνωος νὰ πέμπωσιν εἰς Κρήτην «ἑπτὰ κόρους καὶ κόρας τὰς ἴσας» πρὸς βορὰν τοῦ Μινωταύρου. ΚΑΨ.

Γεραιστὸς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πλόκαμος τοῦ Εὐβοϊκοῦ ὄρους Ὄχη, ἀπολήγων εἰς ἀκρωτηριάζουσαν προβολήν, σχηματίζουσαν κλασσικοῦ τύπου ἀκρωτήριον καὶ ἀποτελοῦσαν τὴν νοτίαν τῆς Εὐβοίας ἐσχατιάν. Τονίζων δὲ τοῦτο ὁ Στράβων προσθέτει ὅτι ἀπεῖχε τοῦ ἀκρωτηρίου Κηναίου (ταν. *Μονολὴ* Λιχάδων) 1200 στάδια, σφαλλόμενος οὕτω ὡς πρὸς τὸ μῆκος τῆς Εὐβοίας 20 ναυτ. μίλ. ἐπὶ ἔλαττον· ἀλλὰ καὶ χαρακτηρίζει αὐτὴν ὡς τέρμα τῆς Εὐβοϊκῆς ἀκτῆς, καλουμένης *Κοῖλα Εὐβοίας* καὶ ἀρχομένης ἀπὸ τῆς Αὐλίδος.

Ὑπὸ τὴν ἰδίαν ὀνομασίαν *Γεραιστὸς* ἀναφέρεται, πάντοτε ὡς πρὸς τὸν αὐτὸν Εὐβοϊκὸν τόπον, καὶ κώμη (*Στέφ. Βυζάντ.*) ἢ καὶ πόλις (*Plin*. IV 51, καὶ 63), προφανῶς ἐπὶ τῆς ἀκρωτηριαζούσης προβολῆς (*Ἡρόδ.* Θ,7,1—16,5, *Στράβ. Didot* 381, Σταδ. Μεγ. θαλ. 283) ἥτις εἶχε καὶ λιμένα. Ὁ λιμὴν δὲ οὗτος, ὅστις δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ᾖ ἄλλος ἀπὸ τὸν σύγχρονον κατέναντι τοῦ φάρου τῆς Φάσσας (Ἄνδρου) ἀσφαλέστατον ὅρμον *Καστρὶ* (πλάτ. 38° 00' Β, μῆκ. 24° 33' Α.), φαίνεται ὅτι ὑπῆρξε σημασίας τοιοῦτος, ἀφοῦ ὁ Στράβων ξενίζεται πῶς δὲν τὸν ἀναφέρει ὁ Ὅμηρος ἐν τῷ «καταλόγῳ τῶν νεῶν», ἐνῷ ἀλλαχοῦ (Ὀδυσ. Γ, 177) τονίζει οὗτος, ὅτι ὁ στόλος τῶν Ἀχαιῶν ἔφθασεν ἐν νυκτὶ εἰς αὐτόν: «εἰς δὲ Γεραιστὸν ἐννύχιοι κατάγοντο». Τήν, προφανῆ καὶ νῦν ἔτι ἄλλως τε, ἀξίαν τοῦ σωστικοῦ τούτου ἀγκυροβολίου, προσεπιμαρτυρεῖ καὶ ἡ, κατὰ τὸν Στράβωνα, ὕπαρξις ἐκεῖ ποτε ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος, ὅστις ἦτο καὶ ὁ λαμπρότερος τῶν κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα ναῶν τοῦ θεοῦ· ἄρα καὶ τοῦ σῳζομένου ἐπὶ τῆς Σουνιάδος ἄκρας τοιούτου, ὅστις μέχρι τοῦ 1905 ὠνομάζετο τῆς Ἀθηνᾶς. Εἰς τὸν λιμένα δὲ τοῦτον, διαβὰς ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Εὔβοιαν, ἔφθασε πεζός, ἀρχομένου τοῦ τετάρτου ἔτους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, καταδότης πρὸς τοὺς Μυτιληναίους τοῦ κατ' αὐτῶν ἐπίπλου ἀθηναϊκοῦ στόλου, ἐπιτυχὼν αὐτοῦ ὁλκάδα καὶ δυνηθεὶς νὰ φθάσῃ εἰς Μυτιλήνην ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἐξ Ἀθηνῶν ἀναχωρήσεώς του (*Θουκυδ.* Γ, γ)· ἐξ αὐτοῦ τοῦ λιμένος ἐξέπλευσε κατὰ τῆς Ἐφέσου καὶ ὁ Ἀγησίλαος (*Ξενοφ.* Ἑλλην. Γ, δ, 4, *Πλουτάρχ.* Ἀγησ. ΣΤ'), καὶ αὐτὸν εἶχε θεωρήσει ἄξιον ἰδιαιτέρας ἐπαγρυπνήσεως, παρὰ τῶν εἰς Σίγριον καὶ Μυτιλήνην ἐλλοχευουσῶν τριήρεών του, Μέμνων ὁ Ρόδιος, ὁ τοῦ Δαρείου ναύαρχος καὶ «ἡγεμὼν τῆς παραλίου ξυμπάσης» (*Ἀρριαν.* Ἀνάβ. Β, α, 2).

Ἡ ἀκρωτηριάζουσα αὕτη προβολὴ εἶναι ἡ σχηματίζουσα ἐξ ἀνατολῶν τῆς Καρύστου τὸν κολπίζοντα ὅρμον καὶ ἀπολήγουσα εἰς τὴν ἄκραν τὴν τανῦν *Κάβο Μαντήλι*, ξενικῶς δὲ Mantello ὀνομαζομένην. Πρὸ αὐτῆς δὲ καὶ ἐγγύτατα (1/8 μιλ.) νησὶς *Μαντήλι* κοινῶς καὶ *Γεραιστὸς* ἐπισήμως ὀνομαζομένη τανῦν (ὑψόμετ. 286 ποδ.). Εἶναι ἡ *Μύρτος* ἢ *Μυρτὼ* τοῦ Πλινίου (4,11,18), ἀφ' ἧς τινες ἐτυμολογοῦσι τὸ Μυρτῷον πέλαγος καὶ ἣν ἄλλοι ταυτίζουσι πρὸς τὴν *Κύρνον*, ἣν ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος (Θ, 105) ὡς τόπον μάχης Ἀθηναίων καὶ Καρυστίων καὶ θανάτου τοῦ ἀριστέως τῶν Ἀθηναίων Ἑρμολύκου. Ἐν τούτοις ἐκ τῆς ἀφηγήσεως τοῦ Ἡροδότου προκύπτει, ὅτι ἡ Κύρνος αὕτη δὲν ἦτο νησίον ἀλλὰ χωρίον ἐπὶ τῆς Εὐβοίας. Ἐπὶ τῆς νησῖδος δὲ ταύτης, ἀποτελούσης τὸ ΝΔ. κέρας τοῦ διέκπλου τοῦ Καφηρέως (Κανάλι τοῦ Κάβο Ντόρου), ὁ φάρος τοῦ *Γεραιστοῦ* (πλάτ. 37° 55' 50" Β.. μῆκ. 24° 31' 50" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1820: Andros island and Doro channel), εἷς τῶν ἀρίστων τοῦ φωτιστικοῦ μας δικτύου, τεθεὶς εἰς λειτουργίαν τῷ 1925 καὶ ἐκπέμπων τριάδα ἐκλάμψεων λευκῶν 30 μιλλίων. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γέρακα, ***Πόρτο***—*[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος τῆς ΝΑ. ἀκτῆς τῆς Πελοποννήσου, 1½ μίλλιον βορείως τοῦ φερωνύμου ἀκρωτηρίου (βλ.λ. Αἰγαῖον, τ. Β', σ. 381 α' καὶ γ').

Γερακαρειὸ(ν) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κιλκὶς τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Κάτ. (1928) 372. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Δογάντζα*. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ οἱ συνοικισμοὶ *Κοίλωμα* (πρῴην *Δουρμουσλῆ*, κάτ. 20), *Παλατιανὸν* (πρῴην *Σαραΐλῆ*, κάτ. 93) καὶ *Πεῦκες* (πρῴην *Μαρσαλῆ*, κάτ. 48). Δ. Ε. Μ.

γερακάρης (ὁ)· βλ. ἱερακάριος.

Γερακάρης, ***Κωνσταντῖνος***. Κρὴς πατριώτης γεννηθεὶς τῷ 1859 ἐν τῷ χωρίῳ Πρινὲ τοῦ Μυλοποτάμου ἐξ οἰκογενείας ἀγωνιστῶν. Μετασχὼν ἐνεργῶς τῆς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1878 ἐξελέγη δήμαρχος Μαργαριτῶν τῷ 1884, καὶ τῷ 1889, ἐκραγείσης καὶ πάλιν ἐπαναστάσεως, μετέσχεν αὐτῆς ἐκ τῶν πρώτων, προκινδυνεύσας ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Μαρουλᾶ. Ἐξορισθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ἐπαναστάσεως ταύτης διὰ τὰ πατριωτικά του φρονήματα, ἐγκατεστάθη ἐν Ἀθήναις μέχρι τοῦ 1897, ὅτε διὰ πανηγυρικῶν ψηφισμάτων ἐκλεχθεὶς γενικὸς ἀρχηγὸς τοῦ δυτικοῦ Μυλοποτάμου κατῆλθεν εἰς Κρήτην. Δεξιῶς καὶ συνετῶς διευθύνων τὸ στρατιωτικὸν σῶμά του μετέσχε πολλῶν μαχῶν καὶ ἐν τῇ μάχῃ ἰδίᾳ τοῦ Πλατανὲ ἐθαυμάσθη ἡ μεγάλη ἀνδρεία του. Κατὰ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς αὐτονομίας τῆς Κρήτης ἐξελέγη ὁ Γερακάρης πληρεξούσιος τῆς ἐπαναστατικῆς συνελεύσεως (1910). Κατὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον τοῦ 1912, κατατάξας εἰς τὸν στρατὸν τοὺς δυναμένους νὰ φέρωσιν ὅπλα ἐκ τῶν υἱῶν του, κατετάχθη καὶ ὁ ἴδιος παρὰ τὴν προβεβηκυῖαν ἡλικίαν του εἰς τὸ τάγμα τῶν Ἑλλήνων Ἐρυθροχιτώνων ὡς ὑπολοχαγὸς καὶ ἡρωϊκῶς μαχόμενος ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Δρίσκου ἔπεσεν ἐν αὐτῇ τῇ 28 Νοεμβρίου 1912. Κρῆτες καὶ Ἠπειρῶται ἐτίμησαν τὴν μνήμην του, μία δὲ τῶν κεντρικωτέρων ὁδῶν τῶν Ἰωαννίνων φέρει νῦν τὸ ἔνδοξον ὄνομά του. Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

— **Γερακάρης**, ***Λιβέριος***, γνωστότερος ὡς *Λιμπεράκης, βέης τῆς Μάνης*. Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1645 καὶ ἀπέθανεν ἐν Βρεσκίᾳ τῆς Ἰταλίας τῷ 1696. Νεανίας εἶχεν ὑπηρετήσει ὡς κωπηλάτης γαλέρας εἰς τὸν βενετικὸν στόλον, εἶτα δὲ ἀγοράσας πλοῖον ἐγένετο εἷς τῶν τρομερωτέρων πειρατῶν τῆς ἀνατολικῆς Μεσογείου. Εἰς τὴν πειρατείαν ἐπεδόθη ἐκ προσβολῆς γενομένης εἰς αὐτὸν ἐκ μιᾶς τῶν διαμαχομένων μερίδων ἐν Μάνῃ. Ἐπεκράτουν τότε ἐκεῖ δύο φατρίαι, ἡ τῶν Στεφανοπούλων καὶ ἡ τῶν Ἰατραίων, ἀντιπαλαίουσαι περὶ πρωτείων. Ὁ Γερακάρης ἀνῆκεν εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν Κοσμάδων, ἐκ τῶν ἰσχυροτέρων τῆν φατρίας τῶν Ἰατραίων, εἶχε δὲ μνηστευθῆ τὴν θυγατέρα τοῦ Γιακουμῆ Ἰατροῦ, τὴν ὁποίαν εἶχε ζητήσει πρὸ αὐτοῦ εἰς γάμον ὁ Μιχαὴλ Λεμαθάκης, ἀνήκων εἰς τὴν ἀντίπαλον μερίδα τῶν Στεφανοπούλων. Οὗτος μετὰ τὸν ἀρραβῶνα αὐτῆς, ἐπιτεθεὶς νύκτωρ κατὰ τῆς οἰκογενείας της, ἀπήγαγεν αὐτήν. Ἐκ τούτου προῆλθον αἱματηρόταται ρήξεις, ἐπεκταθεῖσαι μεταξὺ τῶν δύο φατριῶν, λέγεται δὲ ὡς λόγος τῆς μεταναστεύσεως τῶν Στεφανοπούλων εἰς Κορσικὴν ἡ διαμάχη αὕτη.

Ὁ Λιβέριος Γερακάρης μετὰ τὰ γεγονότα ταῦτα ἐπεδόθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν πειρατείαν, γενόμενος ὁ τρόμος τῶν τουρκικῶν ἰδίως σκαφῶν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἕνεκα τοῦ διεξαγομένου μεταξὺ Βενετῶν καὶ Τούρκων πόλεμου περὶ κατακτήσεως τῆς Κρήτης ὑπὸ τῶν δευτέρων, οἱ Μανιᾶται ὠθούμενοι ὑπὸ τῶν Βενετῶν διεξῆγον κατὰ τῶν Τούρκων πειρατικὸν ἀγῶνα, διαρπάζοντες τὰ πλοῖά των καὶ φονεύοντες τὰ πληρώματα αὐτῶν. Ὁ Γερακάρης ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε συλληφθῆ καὶ ἐκρατεῖτο εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ ναυστάθμου ἐν Κωνσταντινουπόλει. Τοῦτον ἐσκέφθη ὁ μέγας βεζίρης Κιουπρουλῆς νὰ χρησιμοποιήσῃ πρὸς ὑποταγὴν τῶν συμπατριωτῶν του. Ἀπελευθερώσας αὐτὸν τοῦ παρέσχεν ἄφθονον χρῆμα καὶ τὸν ἀπέστειλεν εἰς Μάνην, ὅπως ἀντὶ πάσης θυσίας ἀποσπάσῃ τοὺς κατοίκους της ἀπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῶν Βενετῶν. Ὁ Γερακάρης, διαθέτων χρῆμα καὶ δύναμιν, ἐξυπηρέτησε μὲν τοὺς σκοποὺς τοῦ Κιουπρουλῆ, ἀλλὰ ταυτοχρόνως κατεχόμενος ὑπὸ ἀσπόνδου μίσους κατὰ τῶν ἀπαγαγόντων τὴν μνηστήν του, ἐστράφη κατὰ τῆς φατρίας τῶν Στεφανοπούλων, καὶ ἐφόνευσεν ἱκανοὺς ἐξ αὐτῶν.

Ἡ Μάνη ἀμφιταλαντευθεῖσα ἐπὶ μικρὸν ἐστράφη καὶ πάλιν κατὰ τῶν Τούρκων, ὁ δὲ Γερακάρης μισούμενος, ἕνεκα τῶν διαπραχθέντων παρ' αὐτοῦ φόνων, ἐπεδόθη ἐκ νέου εἰς τὴν πειρατείαν, ἀλλὰ συλληφθεὶς ἐρρίφθη καὶ πάλιν εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ ναυστάθμου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. τὰς κοινῶς καλουμένας «Μπάνιο». Ὁ μεταξὺ Τούρκων καὶ Βενετῶν πόλεμος εἶχεν ἐνταθῆ ἔτι μᾶλλον καὶ ὁ Βενετὸς στρατηγὸς Μοροζίνης. ὁ ἐπικληθεὶς Πελοποννησιακός, εἶχε καταγάγει πλείστους θριάμβους, καθαρίσει δὲ τὴν Πελοπόννησον ἀπὸ τῶν Ὀθωμανῶν, ἣν ἀπεκάλεσε βασίλειον τοῦ Μορέως. Αἱ ἐπιτυχίαι αὗται ἀνησύχουν τὴν Τουρκίαν, ἥτις διεξῆγεν ἄλλους ἀγῶνας πρὸς βορρᾶν. Ἐνόησεν ὅτι αἱ νῖκαι τῶν Βενετῶν προήρχοντο κυρίως ἐκ τῆς συμπράξεως τῶν Ἑλλήνων, δυσφορούντων ἐκ τῶν αὐθαιρεσιῶν τῶν Τούρκων διοικητῶν, καὶ ἀπεφάσισε τὴν μεταστροφὴν τῆς πολιτικῆς της ἐπὶ τὸ φιλελευθερώτερον, ἐπεχείρησε δὲ ν' ἀποσπάσῃ τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τῶν Βενετῶν. Ἡ Μάνη ὅμως ἦτο ἐκ τῶν μᾶλλον δυσκάμπτων διαμερισμάτων τῆς αὐτοκρατορίας καὶ ταύτην πρὸ παντὸς ἐζήτει νὰ τιθασεύσῃ. Ἀπέβλεψεν ὅθεν αὖθις εἰς τὸν Γερακάρην. Ἀπεφυλάκισεν αὐτόν, ὅπως δὲ τὸν καταστήσῃ διὰ παντὸς ὄργανον αὐτῆς τὸν ἀνηγόρευσε βέην τῆς Μάνης, χορηγήσασα εἰς τοῦτον τὰ αὐτὰ ἡγεμονικὰ δικαιώματα τῶν ἡγεμόνων τῆς Μολδοβλαχίας. Ἔκτοτε ὁ Γερακάρης ἀφωσιώθη εἰς τὸν σουλτᾶνον.

Διατρίβων εἰς τὸ Βυζάντιον συνῆψεν ἐρωτικὰς σχέσεις μετὰ τῆς νεαρᾶς Ἑλληνίδος Ἀναστασίας, κόρης ἀνηκούσης εἰς τὸν ἀρχοντικὸν οἶκον τῶν Βουχουζεστίδων καὶ ἀνεψιᾶς τοῦ πρῴην ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Δούκα. Αὕτη ἐρωτευθεῖσα περιπαθῶς τὸν Γερακάρην, ἐμνηστεύθη αὐτὸν κρυφίως, ὅπως δ' ἀποφύγῃ τὰς κατακρίσεις τῶν Φαναριωτῶν, ὅτι οἰκειοθελῶς ὑπανδρεύετο ἄνθρωπον τῶν κατέργων, ἐσκευώρησε μετ' αὐτοῦ κωμῳδίαν. Ἀπεφάσισαν ὅπως ὁ Λιμπεράκης ζητήσῃ δημοσίᾳ τὴν Ἀναστασίαν εἰς γάμον, αὕτη δὲ ν' ἀπορρίψῃ ἀγανακτοῦσα τὴν πρότασιν αὐτοῦ. Μετὰ τοῦτο ὁ Γερακάρης ἐπεκαλέσθη τὴν ἐπέμβασιν τοῦ μεγάλου βεζίρου, ὅστις διέταξε τὸν πατριάρχην νὰ προβῇ εἰς τὴν τέλεσιν τοῦ γάμου τούτου μετὰ τῆς ἡγεμονόπαιδος. Ἡ Ἀναστασία, προσποιουμένη τὴν ἀπαρηγόρητον, ἱκέτευε τὸν πατριάρχην, ὅπως μὴ ἐνδώσῃ εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ βεζίρου. Ὅτε ὅμως μετά τινας ἡμέρας ὁ πατριάρχης μετὰ τῶν προὐχόντων Φαναριωτῶν συνῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Δούκα πρὸς σύσκεψιν, ἐμφανισθεῖσα ἡ Ἀναστασία εἶπεν ὅτι σκεφθεῖσα ὡρίμως ἀπεφάσισε νὰ ὑπανδρευθῇ τὸν πειρατήν, ὅπως μὴ ἐκθέσῃ τοὺς οἰκείους της εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ μεγάλου βεζίρου. Οὕτως ἐτελέσθη ὁ γάμος καὶ ἡ νύμφη ἐθεωρήθη ὡς θῦμα τῆς ἀγάπης της πρὸς τοὺς συγγενεῖς της. Ἀλλ' ὁ γάμος οὗτος ὑπῆρξεν ὀλέθριος. Ὁ Γερακάρης συγκομίσας τὴν προῖκα τῆς νεαρᾶς συζύγου του, ἐγκατέλειψεν αὐτὴν καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐγγυηθέντων τῶν Ἑλλήνων προὐχόντων εἰς τὴν Πύλην περὶ τῆς πίστεως αὐτοῦ. Ὁ μέγας βεζίρης παρέδωκεν εἰς αὐτὸν σημαίαν ἄνευ οὐρᾶς, οὗτος δὲ γενόμενος ἀρχηγὸς πεντακισχιλίων ἀνδρῶν ἀπῆλθε πανηγυρικῶς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, παρέχων ὑποσχέσεις ὅτι ἤθελε δυνηθῆ νὰ ἐξεγείρῃ τοὺς Πελοποννησίους κατὰ τῶν στρατῶν τοῦ Μοροζίνη. Ἡ Ἀναστασία, αἰσχρῶς ἐγκαταλειφθεῖσα

Digitized by Google

ὑπὸ τοῦ πονηροῦ Μανιάτου, πρὸς ὃν προσέφερε τὰ πλούτη καὶ τὸν ἔρωτά της, ἐνεκλείσθη εἰς μοναστήριον καὶ ἀπέθανε μετά τινα χρόνον ὡς μοναχή.

Ὁ Γερακάρης ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἐβάδισεν εἰς Θήβας, ὅπου συνηντήθη μετὰ τοῦ Τούρκου σερασκέρη, τὸν ὁποῖον ἔπεισε νὰ εἰσβάλωσιν εἰς Πελοπόννησον πρὸς ἀνάκτησιν αὐτῆς, διαβεβαιῶν τοῦτον ὅτι εἶχε συνεννοηθῆ μετὰ τῶν Ἑλλήνων. Ὄντως μετά τινα χρόνον ὁ σερασκέρης μετὰ τοῦ Γερακάρη προήλαυνον εἰς Πελοπόννησον. Ὁ Βενετὸς προβλεπτὴς Ζένος προέβη ἐσπευσμένως εἰς ὀχύρωσιν τῆς Κορίνθου, ὡς ἔφθασεν ὅμως ὁ Γερακάρης πρὸ τῶν Μεγάρων, οἱ κάτοικοι τῆς Κορίνθου ἔντρομοι ἐτράπησαν εἰς τὰ ὄρη. Ὁ ἡγεμὼν τῆς Μάνης ἐξεβίασε τὸν ἰσθμόν, πλησιάσας δὲ τὴν Κόρινθον κατέλαβεν αὐτὴν καὶ τὴν παρέδωκεν εἰς τὸ πῦρ. Μετὰ μικρὸν ἐξηνάγκασε τοὺς Βενετοὺς νὰ παραδώσωσι τὸ φρούριον τοῦ Ἀκροκορίνθου καὶ προήλασεν εἰς Ναύπλιον καταστρέφων τὰ πάντα κατὰ τὴν διάβασίν του. Οὕτως ὁ πόλεμος μεταξὺ Τούρκων καὶ Βενετῶν ἐγενικεύθη· ὁ πασᾶς τῶν Ἰωαννίνων Χαλὶλ ἐπολιόρκει τὸ Ναύπλιον, πρωτεύουσαν τότε τῆς Πελοποννήσου, καὶ προσεκάλει τὸν φρούραρχον αὐτοῦ Μάρκον Βενιέρην εἰς παράδοσιν. Οὗτος ὅμως συγκεντρώσας ἱκανὰς δυνάμεις ἀπέκρουσε τὸν Χαλὶλ πασᾶν καὶ αἱ προσπάθειαι τοῦ Γερακάρη ἀπέβησαν μάταιαι. Αἱ ὑποσχέσεις τὰς ὁποίας ἔδιδεν οὗτος εἰς Κωνσταντινούπολιν περὶ συμπράξεως τῶν Ἑλλήνων ἀπεδεικνύοντο ψευδεῖς· τοὐναντίον μάλιστα οὗτοι, βοηθοῦντες τοὺς Βενετούς, ἠδυνήθησαν νὰ ἐκδιώξωσι τὸν Χαλὶλ καὶ τὸν Γερακάρην ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου, ἐνῷ ἐξ ἄλλου εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα οἱ ἁρματολοὶ καταβαλόντες τοὺς Τούρκους διεμοίρασαν τὰ βιλαέτια καὶ ἀπέφευγον ν' ἀναγνωρίσωσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν κυριαρχίαν τῆς Βενετικῆς δημοκρατίας.

Τῆς διενέξεως ταύτης ἐπωφελούμενος ὁ Γερακάρης ἐστράτευσεν εἰς Καρπενήσιον ἐπὶ κεφαλῆς τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ κατέλαβεν αὐτό. Ἀμέσως δὲ προέβη εἰς ἔκδοσιν προκηρύξεως ἀπαιτῶν παρὰ τῶν κατοίκων τὴν πληρωμὴν φόρων ἐπὶ ποινῇ θανάτου, τοὺς ὁποίους καὶ εἰσέπραξε μεταχειρισθεὶς βίαια μέτρα. Ἤρξατο ταυτοχρόνως στρατολογῶν, ὅπως δ' ἐνισχυθῇ τοπικῶς ἐνυμφεύθη πλουσίαν τινὰ κόρην.

Οἱ Βενετοί, βλέποντες ἐνισχυόμενον τὸν Γερακάρην, προσεπάθησαν νὰ προσελκύσωσιν αὐτὸν καὶ ἀπέστειλαν τὸν λοχαγὸν Ἰωάννην Λάμπην πρὸς συνάντησίν του. Οὗτος, ὅτε ὁ Λιμπεράκης ἐκρατεῖτο δέσμιος εἰς τὴν τουρκικὴν ναυαρχίδα τοῦ καπετὰν πασᾶ εἰς Κωνσταντινούπολιν, εἶχε παράσχει εἰς αὐτὸν συνδρομὴν πρὸς ἀπόδρασιν, διὸ μετὰ θάρρους μετέβη εἰς Βραχώρι, ὅπου ἐστρατοπέδευεν ὁ βέης τῆς Μάνης. Εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Ἑλλήνων εἶχεν ἐκ τοῦ Τουρκοβενετικοῦ ἐκείνου πολέμου γεννηθῆ ἡ ἐλπὶς περὶ ἀποσείσεως τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ, καὶ ὁ Ἰωάννης Λάμπης ἐξώρκισεν αὐτὸν νὰ παύσῃ ἐξυπηρετῶν τοὺς τυράννους τῆς πατρίδος του, ἀγωνισθῇ δὲ μετ' αὐτῶν ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῆς. Ὁ Λιμπεράκης ἔλεγεν ὅτι οὐδεμίαν ἔτρεφεν ἐμπιστοσύνην πρὸς τοὺς Βενετοὺς καὶ ἀπέκρουε τὰς προτάσεις τοῦ φίλου του, ὑπεσχέθη δὲ μόνον νὰ γνωστοποιῇ τὰς κινήσεις καὶ τὰ σχέδια τῶν Τούρκων ἐμπιστευτικῶς πρὸς αὐτόν.

Μετὰ τὴν συμφωνίαν ταύτην προσεπάθησεν ὁ Γερακάρης νὰ διέλθῃ τὸν Ἀχελῷον, ἀλλ' οἱ ἁρματολοὶ Μεϊτάνης, Σπαθόγιαννος, Κούρμας καὶ ὁ ἐπίσκοπος Φιλόθεος Χριστόπουλος ἀπέκρουσαν αὐτόν. Αἱ κεφαλαὶ τῶν πεσόντων Τούρκων ἀπεστάλησαν εἰς τὸν Βενετὸν ναύαρχον Ἰάκωβον Κορνάρον, ἀλλ' ὁ Γερακάρης παραφερθεὶς ἐκ τῆς ἥττης καὶ ὅπως δικαιολογήσῃ ταύτην εἰς τὰ ὄμματα τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν, παρέδωκεν εἰς τὸ πῦρ χωρία τινά, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι ἐτράπησαν εἰς τὰ ὄρη. Εἶτα μεταβὰς εἰς Θήβας καὶ ἑνωθεὶς μετὰ τοῦ Χαλὶλ πασᾶ διῆλθε τὸν ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου καὶ εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἀργολίδα. Προελάσας δὲ μέχρι τῆς Τριπολιτσᾶς καὶ πυρπολήσας τὴν Καρύταιναν, ἐστράφη αὖθις πρὸς τὸ Ἄργος καὶ ἑνωθεὶς μετὰ τοῦ Τούρκου σερασκέρη προσέβαλε τὴν πόλιν ταύτην, ἀλλ' ἀπεκρούσθη μετὰ πολλῶν ζημιῶν. Ὁ Βενετὸς προβλεπτὴς Μολὶν ἔσπευσε νὰ ἐνισχύσῃ τὰς ἐν τῇ Ἀργολίδι στρατιωτικὰς δυνάμεις. Γενομένης ἐπιθέσεως, ὁ Τοῦρκος σερασκέρης καὶ ὁ Γερακάρης ἐξῆλθον τῆς Πελοποννήσου.

Οἱ Βενετοὶ ἐν τούτοις ἐθεώρουν ὡς ἐπιφοβώτερον ἐχθρὸν τὸν Γερακάρην, ἐζήτησαν δὲ νὰ ἔλθωσιν εἰς νέαν μετ' αὐτοῦ συνεννόησιν, παρέχοντες εἰς αὐτὸν πᾶσαν ἐγγύησιν καὶ ἄφθονον χρυσίον καὶ τιμάς. Αἱ συνεννοήσεις αὗται κατέστησαν ὕποπτον τὸν βέην τῆς Μάνης εἰς τοὺς Ὀθωμανούς, οἵτινες ἀπεφάσισαν νὰ τὸν δηλητηριάσουν. Τοῦτο ἐννοήσας οὗτος ἔφυγεν εἰς Ναύπακτον καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τριάκοντα πιστῶν ὀπαδῶν του κατῆλθεν εἰς τὴν παραλίαν καὶ ἐπεβιβάσθη ἐπὶ τῶν ἐνετικῶν γαλερῶν. Ἡ βενετικὴ Γερουσία ὠνόμασεν αὐτὸν ἱππότην τοῦ Ἁγίου Μάρκου, τοῦ ἀπένειμεν ἀδαμαντοκόλλητον σταυρόν, τὸν διώρισε τοπάρχην τῆς Ρούμελης καὶ τοῦ ἐχορήγησε τὴν ἄδειαν νὰ τηρῇ ἰδίαν σωματοφυλακήν. Ἀνετέθη ἐπὶ πλέον εἰς τὸν Λιμπεράκην νὰ βαδίσῃ εἰς Σάλονα καὶ φέρῃ ἀντιπερισπασμὸν εἰς τοὺς Τούρκους, ἐνῷ ὁ βενετικὸς στρατὸς θὰ ἐπετίθετο κατὰ τοῦ στρατοπεδεύοντος εἰς Θήβας σερασκέρη.

Ὁ Γερακάρης οὐδεμίαν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ πλέον ἐλπίδα συνεννοήσεως μετὰ τῶν Τούρκων, ὡς ἐκ τούτου ὑπηρέτει κατ' ἀνάγκην πιστῶς τοὺς Βενετούς. Ἀλλ' ἡ ζωὴ ἣν διῆλθε καὶ ἡ σύμπραξις μετὰ τῶν Τούρκων ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη εἶχον διαφθείρει τοῦτον, αἱ δὲ ἰδέαι τῆς φιλοπατρίας, ἃς ἐζήτησε νὰ ἐμβάλῃ εἰς τὴν ψυχήν του ὁ Ἰωάννης Λάμπης, δὲν ἴσχυσαν νὰ ἐξαλείψωσι τὰς ἀγρίας ὁρμὰς τοῦ ἀρχαίου πειρατοῦ. Εἰσβαλὼν εἰς τὴν Ἤπειρον κατέλαβε τὴν Ἄρταν, ἐλεηλάτησεν αὐτήν, ἠχμαλώτισε πλείστους τῶν κατοίκων, διήρπασε τὰς περιουσίας αὐτῶν καὶ ἐπροξένησεν ἀνήκουστα κακὰ εἰς τοὺς Χριστιανοὺς κατοίκους τῆς πόλεως ταύτης. Οὗτοι ἀπετάθησαν πρὸς τὴν Γερουσίαν τῆς βενετικῆς δημοκρατίας, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ὁποίας ὑπήγετο, καὶ ἐζήτουν τὴν προστασίαν αὐτῆς. Τὸν ὠνόμαζον μὲν εἰς τὴν αἴτησίν των ὑψηλότατον καβαλιὲρ Λιμπεράκην, ἀλλὰ κατηγόρουν ταυτοχρόνως τοῦτον καὶ παρεῖχον ζωηρὰν τὴν εἰκόνα τῶν δεινῶν τὰ ὁποῖα ὑπέστησαν παρ' αὐτοῦ.

«Αὐτὸς καὶ οἱ ὀπαδοί του, ἔγραφον, ἔρριψαν κατὰ γῆς τὰ ἅγια ἀρτοφόρια μετὰ τοῦ ζωηφόρου ἄρτου, ἔσυραν γυναῖκας μετὰ τῶν παιδίων αὐτῶν, ἔφθειραν παρθένους καὶ ἄλλα μυρία κακὰ ἐποίησαν, Χριστιανοὶ λεγόμενοι, Χριστιανοὺς ἡμᾶς ἐκακοποίησαν. Δὲν ἠξεύρομεν τί νὰ εἰποῦμεν διὰ τὸν ἄνθρωπον αὐτόν, εἰς τίνα θρησκείαν εὑρίσκεται, διότι μὲ τοὺς Τούρκους Χριστιανοὺς ἐπολέμει· Χριστιανὸς λέγεται, ἀλλὰ τὰ ἔργα του δὲν εἶναι χριστιανικά, διότι Τοῦρκον οὐδένα ἔβλαψε, μήτε ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν οὐδὲν ἔλαβε, οὔτε τῶν Ἑβραίων ἀφήρεσέ τι, μόνον δὲ Χριστιανοὺς ἐζημίωσε καὶ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεολόγου Ἰωάννου ἔκαυσεν».

Ἡ βενετικὴ Γερουσία πληροφορηθεῖσα τὰ τῆς λεηλασίας τῆς Ἄρτης ἐζήτησε ν' ἀπαλλαγῇ αὐτοῦ. Ὑποβλεπόμενος, λέγει ὁ Κωνσταντῖνος Σάθας, ὑπὸ τῶν Βενετῶν, εἴτε καὶ ὅπως ὑποβληθῇ εἰς θεραπείαν τῆς παρενοχλούσης αὐτὸν ποδάγρας, παρῃτήθη τῆς πολιτικῆς ἐνεργείας καὶ λήγοντος τοῦ ἔτους 1696 ἀπῆλθεν εἰς Ἰταλίαν, ὅπου μετά τινα χρόνον ἀπέθανεν. Ἀναφέρεται, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ βεβαιοῦται, ὅτι συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν Βενετῶν ἐνεκλείσθη εἰς τὰς φυλακὰς τῆς Βρεσκίας, τοῦτο δὲ ἐπέσπευσε τὸν θάνατον αὐτοῦ. Ὁπωσδήποτε ἡ Ἑλλὰς ἀπηλλάγη τοῦ κακοποιοῦ τούτου ἀνδρός, ὅστις εἴτε μετὰ τῶν Τούρκων, εἴτε μετὰ τῶν Βενετῶν συμπράττων, ὑπῆρξεν ὀλέθριος εἰς τοὺς Ἕλληνας. Ἡ καταδίωξις καὶ οἱ φόνοι οὓς διέπραξε κατὰ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας τῶν Στεφανοπούλων εἰς Μάνην, ἐξηνάγκασαν πλείστους ἐξ αὐτῶν νὰ μεταναστεύσωσι, κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς Νεάπολιν, εἶτα δὲ εἰς Κορσικήν, ἔνθα ἵδρυσαν ἰσχυρὰν ἑλληνικὴν παροικίαν (βλ. λ. *Στεφανόπουλοι*). Ἡ μυστηριώδης ζωή του ἀνεμίγη βραδύτερον πρὸς ρωμαντικὰς ἀφηγήσεις, κατὰ τὴν τελευταίαν δὲ εἰκοσιπενταετίαν ὁ Γερακάρης ἐχρησίμευσεν ὡς ἥρως λαϊκῶν μυθιστορημάτων, τὰ ὁποῖα οὐδὲν κοινὸν ἔχουν μετὰ τῆς ἱστορίας, ἀλλ' οὔτε κἂν φιλολογικήν τινα ἀξίαν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Cantemir*, Histoire de l' Empire Ottoman (Paris 1743).—*Georges Guillet de Saint Georges*, Histoire des grands visirs Mahomet Coproglie et Achmet Coproglie (Paris 1676).—*Τοῦ ἰδίου*, Athènes ancienne et nouvelle (Paris, 1675) καὶ Lacédémone ancienne et nouvelle (Paris 1676).—*De Salaberry*, Histoire de l' Empire Ottoman (Paris 1813).—*Ἰ. Χάμμερ*, Ἱστορία τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας (Ἀθῆναι 1874).—*Κωνσταντίνου Σάθα*, Τουρκοκρατουμένη Ἑλλὰς (Ἀθήνησι, 1869).

Θ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

— **Γερακάρης, *Νικόλαος*.** Φιλικὸς ἐκ Κεφαλληνίας, ἰατροφιλόσοφος καὶ νομομαθής, ἀπόφοιτος τῆς ἐν Παδούῃ Σχολῆς. Συνδεθεὶς μετὰ τοῦ Ξ. Γ. Ἀθανασιάδου ὠργάνωσε τῷ 1821 σῶμα ἐνόπλων καὶ διαβὰς εἰς Πάτρας ἔλαβε μέρος εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ φρουρίου. Μετὰ τὴν κάθοδον τοῦ Σέρεζλη, μετέσχε τῆς ἐπιθέσεως κατὰ τοῦ Λάλα, τῆς πολιορκίας τῆς Τριπόλεως καὶ ἄλλων μαχῶν. Διεκρίθη κατὰ τὴν πολιορκίαν τῶν Ἀθηνῶν. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν κατέλαβεν ἀνώτερα ἀξιώματα.

Γ. Δ. Κ.

Γερακάρι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαρχίας Ἀμαρίου τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928 531. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Ἐλένες* (κάτ. 124) καὶ *Μεσονήσια* (κάτ. 103). Τὸ Γερακάρι εἶναι ἐκ τῶν ὑψηλοτέρων χωρίων τῆς Κρήτης (700 μ. ὑπὲρ τὴν θάλασσαν). Κεῖται δὲ ἐπὶ τῶν βορείων προπόδων τοῦ Κεδρίου ὄρους. Ὀνομαστὰ εἶναι τὰ κεράσια καὶ βύσσινα τοῦ Γερακάρι, ἔχον δὲ δύο ἱκανῶς ἐκτεταμένα ὀροπέδια, *Γιοῦς-Κάμπον* καὶ *Χωνῆς-Κάμπον*, γίνεται αὔταρκες εἰς σῖτον. Ἔτρεφε δ' ἄλλοτε τόσον πλῆθος αἰγοπροβάτων, ὥστε ἐπὶ τοῦ Κεδρίου ἱδρύοντο δέκα τυροκομεῖα (μητᾶτα). Σήμερον ἡ κτηνοτροφία του εἶναι λίαν περιωρισμένη. Εἶναι ἐκ τῶν παραγωγικωτέρων χωρίων τῆς ἐπαρχίας Ἀμαρίου, ἰδίως εἰς θερινὰ προϊόντα, κομιζόμενα εἰς τὰς κρητικὰς πόλεις, κεράσια, βύσσινα, ἀπίδια, μῆλα, κυδώνια, σταφυλὰς πολλῶν εἰδῶν κλ., δημητριακὰ παντοῖα, οἶνον, ὅλα τὰ κηπευόμενα εἰς ποσότητας καὶ πρὸ πάντων γεώμηλα. Διὰ δὲ τὸ ἄριστον κλῖμά του θεωρεῖται ὡς εὐάρεστος θερινὴ διαμονή.

Λόγῳ τῆς στρατηγικῆς σπουδαιότητος τοῦ χώρου, ἦτο τοῦτο ἕδρα γενιτσάρων καὶ ἐσπέχιδων Τούρκων, ὑπῆρξε δὲ καὶ θέατρον πολλῶν μαχῶν κατὰ τοὺς κρητικοὺς ἀγῶνας. Ἐνταῦθα εἶχον τὰ κτήματα καὶ τὰς κατοικίας των οἱ διάσημοι ἐπὶ ὠμότητι Τοῦρκοι Δρουβάλιδες, Κακάλιδες, Ἀτζαρᾶδες (*Ψυλάκι* Ἱστορ. Κρήτης Γ' σ. 221). Γερακαριανοὶ δὲ ἐσπέχιδες, Κακάλης καὶ Ἰμπροΐμης, μετὰ τοῦ ἐξ Ἀμαρίου Ζεκίρ, ἐκρεούργησαν τῷ 1794 τὸν ἐπίσκοπον Λάμπης Μεθόδιον Συλιγάρδον. Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἦσαν ἀνδρεῖοι καὶ πολεμικοί, δικαίως δ' ὀνομάζει τοῦτο ἡρωϊκὸν ὁ Ἀνδρεδάκις εἰς τὰ ἱστορικά του περὶ Ἀμαρίου σημειώματα. Καὶ ὄντως ἐγέννησε διακριθέντας κατὰ τὰς ἐπαναστάσεις ἄνδρας Γενεράλιδες, Γιαννακούδιδες, Ταταρίδες, Κουτελίδες, Μανιούδιδες, Κοκκωνᾶδες καὶ ἄλλους. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 εἰς τὸ Γερακάρι προσεβλήθησαν τὰ τουρκικὰ λείψανα τῆς ἐν Ἀμπέλῳ (βλ. λ.) Σφακίων καταστροφῆς καὶ ἐδεκατίσθησαν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ πρὶν ἐπιστρέψουν εἰς Ἡράκλειον. Κατὰ τὴν 1 Φεβρουαρίου 1867 ὑπέστησαν ἐνταῦθα οἱ Τοῦρκοι φοβερὰν ἧτταν, ἀποβαλόντες περὶ τοὺς 100 νεκρούς. Ὅτε δὲ μετὰ δύο ἡμέρας πολυπληθὴς ἐπικουρία ηὔξησε τὸν τουρκικὸν στρατόν, οἱ Ἕλληνες ἀφῆκαν τὸ χωρίον, τὸ ὁποῖον ἐπυρπόλησαν καὶ κατέστρεψαν οἱ Τοῦρκοι· παρασυρθέντες ὅμως οὗτοι εἰς τὸν Τράχηλαν τοῦ Κεδρίου, ὑπέστησαν νέαν ἧτταν καὶ ἀπώλειαν πλείστων πολεμεφοδίων καὶ σκευαγωγῶν ζῴων.

Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1868 διῆλθεν ἐντεῦθεν ὁ Ρεσὶτ-πασᾶς μὲ πολυάριθμον στρατὸν καὶ συνεκρότησε τὴν περιώνυμον παρὰ τὰ Κουμόβρυσα Ἁγίου Βασιλείου μάχην. Διὰ τὴν τοποθεσίαν τοῦ Γερακαρίου εἶχε τοῦτο συνήθη διαμονὴν ὁ γεν. ἀρχηγὸς τοῦ τμήματος Ρεθύμνης Πᾶνος Κορωναῖος καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἐθελοντῶν Γάκης καὶ Μήτσας κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866. Κατὰ τὰς τελευταίας ὀλιγοχρονίους ἐπαναστάσεις δὲν ἐπροχώρουν οἱ Τοῦρκοι μέχρι Γερακάρι. Μετὰ τὸ 1889 εἶχε γίνει σταθμὸς τουρκικοῦ στρατοῦ χάριν τῶν Τούρκων κατοίκων. Διὰ τοῦτο κατὰ τὴν ἀνωμαλίαν τοῦ 1896 ἀφωπλίσθη ὁ στρατὸς οὗτος καὶ ἀπεδιώχθη ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν ἄνευ ἄλλης βλάβης.

Ἡ ὀνομασία τοῦ χωρίου, κατὰ Ξανθουδίδην (Ἐπ. καὶ πόλεις Κρήτης σ. 41, Χάνδαξ σ. 32), θὰ προῆλθεν ἔκ τινος *Γερακάρι* κατοικήσαντος κατ' ἀγνώστους, ἀλλ' ἱκανῶς παλαιοὺς χρόνους, ἐν τῷ χωρίῳ. Ἴσως ἐν χρόνοις καθ' οὓς τὸ δι' ἱεράκων κυνηγέσιον ἦτο ἀκόμη ἐν χρήσει. Βεβαίως κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν ἦτο ἱδρυμένον. Τὸ πλῆθος ναΐσκων σῳζομένων εἰς ἐρείπια μὲ τοιχογραφίας καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ χωρίου μαρτυρεῖ τοῦτο. Ἡ δι' ὀπτῶν δὲ πλίνθων (βισάλων) οἰκοδομή τινων ἐκ τούτων καὶ ὁ τροῦλλος ἑνός, ἀκέραιος σῳζόμενος, ἐνισχύει τὴν ἀνωτέρω γνώμην. Παρὰ τὸν ναὸν δὲ τοῦτον εἶναι καταφανῆ πλεῖστα ἐρείπια τοίχων, δηλωτικὰ ἀναμφισβητήτως βυζαντινοῦ συνοικισμοῦ. Πιθανώτατα δὲ καὶ παλαιότερον ἀκόμη θὰ ἦτο κατῳκημένος ὁ τόπος, ὡς δεικνύει τυχαία ἀνακάλυψις κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν ὑπὸ ἀροτριώντων γεωργῶν, καθ' ἣν ἦλθον εἰς φῶς πλῆθος πηλίνων εἰδωλίων, ὡς αἱ Ταναγραῖαι κόραι, ποικίλων σχημάτων, πρὸ πάντων ζῴων, λαγωῶν, ἵππων, λεόντων, ἀλλὰ καὶ ἀνθρώπων, παίδων ἰδίως, λίαν ἀτελοῦς τέχνης.

Ε. Γ.

—**Γερακάρι** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Δογάνης τῆς ἐπαρχίας Ἀγυιᾶς τοῦ νομοῦ Λαρίσης. Κάτ. (1928) 160.

—**Γερακάρι** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Δωδώνης τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 130. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Πλατάνια* (τέως *Γουλά*, κάτ. 208). Κεῖται ἀνατολικῶς τῶν Ἰωαννίνων ἐπὶ τοῦ Δρίσκου, δίωρον ἀπέχον αὐτοῦ, ἐπὶ ὑψηλῆς τοποθεσίας. Τὸ ὄνομά του ἔλαβε πιθανώτατα ἐκ τοῦ κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα ζήσαντος Ἰωαννίτου προύχοντος *Γερακάρη*, οὗτινος θὰ ἦτο τιμάριον. Τὸ Γερακάρι ἔχει δημ. σχολεῖον.

Χ. Ι. Σ.

—**Γερακάρι(ον)** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καλαμπάκας τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 452. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ ὁ συνοικισμὸς *Λογγᾶ* (κάτ. 376) καὶ τὸ ἀγρόκτημα *Κατσαοῦνι* (κάτ. 14). Τὸ Γερακάρι ἐγείρεται ἐν ὀρεινῷ περιβάλλοντι μέσῳ δασῶν ἐξ ὀξυῶν καὶ δρυῶν, ὑδρεύεται ἐκ πηγαίων ὑδάτων καὶ ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ νοσῶδες κατὰ τὸ θέρος, λόγῳ τῶν γειτνιαζόντων ἑλῶν. Καλλιεργοῦνται μόνον 1800 στρέμ. καὶ δὴ ὑπὸ δημητριακῶν. Ἔχει ὅμως σημαντικὴν κτηνοτροφίαν (14.000 αἰγοπρόβατα) μὲ ἐτησίαν ἀπόδοσιν 8.000 ὀκ. τυροῦ καὶ 9.000 ὀκ. ἐρίων. Ἔχει μονοτάξιον μικτὸν δημ. σχολεῖον (μαθ. 108).

Δ. Ε. Μ.

Digitized by Google

—Γερακάρι(ον) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ὑπαγομένης εἰς τὸν νομὸν Ἀττικοβοιωτίας νήσου Κυθήρων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 68. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ οἱ συνοικισμοὶ *Πετροῦνι* (κάτ. 91) καὶ *Προγκὶ* (κάτ. 36), ἀπέχοντες ὁ μὲν 30′, ὁ δὲ 15′ τῆς ὥρας ἀπὸ τῆς ἕδρας. Τὸ Γερακάρι ὑδρεύεται ἐξ ὀμβρίων ὑδάτων, οἱ λοιποὶ δὲ συνοικισμοὶ ἐκ πηγαίων. Ἡ περιφέρεια τῆς κοινότητος ἀποδίδει σμιγόν, οἶνον, ἔλαια, ἀμύγδαλα καὶ σῦκα. Ἐντὸς τοῦ χωρίου ὑπάρχει παλαιὸς πύργος, ὅστις κατὰ παράδοσιν σχετίζεται μὲ τὴν 20′ ἀπὸ τοῦ χωρίου ἀπέχουσαν πηγὴν *Μυριαλῆ*, κληθεῖσαν οὕτω, διότι παρ' αὐτὴν ἐφονεύθη Τοῦρκός τις μεγιστὰν κατοικῶν ἐπὶ τουρκοκρατίας εἰς τὸν ἐν λόγῳ πύργον. Τὸ Γερακάρι μετὰ τῆς ἕδρας τῆς ἐπαρχίας Ποταμοῦ συνδέεται διὸ βατῆς ὁδοῦ μέχρι Ἁγ. Ἀναστασίας καὶ ἐκεῖθεν δι' ἁμαξιτῆς (ὥρ. 1). Δ. Ε. Μ.

—Γερακάρι(ον), *Ἄνω* — *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερίας τοῦ τέως δήμου Ἀρκαδίων τοῦ νομοῦ Ζακύνθου, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 926. Μετὰ τῆς πόλεως Ζακύνθου συνδέεται δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ (χμτρ. 12). Δ. Ε. Μ.

—Γερακάρι(ον), *Κάτω* — *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Ἀρκαδίων τοῦ νομοῦ Ζακύνθου ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 389. Μετὰ τῆς πόλεως Ζακύνθου συνδέεται δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ (χμτρ. 10). Δ. Ε. Μ.

—Γερακάρι(ον), *Μέσον* — *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Ἀρκαδίων τοῦ νομοῦ Ζακύνθου, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 513.

Γερακαριὰ *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Βραστῶν-Πλανῶν* τῆς ἐπαρχίας Χαλκιδικῆς τοῦ ὁμωνύμου ἐν Μακεδονίᾳ νομοῦ. Κάτ. (1928) 20.

Γερακαροῦ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Λαγκαδᾶ τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 609. Κεῖται παρὰ τὴν λίμνην Ἁγίου Βασιλείου, βορείως τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ Χορτιάτη καὶ ἔχει κλῖμα ἀνθυγιεινὸν λόγῳ τῆς ἑλονοσίας. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Δογαντζῆ*. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Ἁγιασμάτι* (πρώην *Δουτζίκι*) καὶ *Βασιλούδι* (πρώην *Λέβεν*). Εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς κοινότητος σπείρονται ὀλίγα δημητριακὰ καὶ ὄσπρια, καλλιεργεῖται δὲ κυρίως ὁ καπνὸς (παραγωγὴ 150.000 ὀκ. ἐτησίως) καὶ τὰ μποστανικά. Μετὰ τῆς ἕδρας τῆς ἐπαρχίας συνδέεται διὰ σιδηροδρόμου ντεκωβὶλ (χλμ. 2½) ὡς καὶ δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ. Δ. Ε. Μ.

Γερακάρτσι *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Γερακῶνας.

Γέρακας *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ξάνθης τοῦ νομοῦ Ροδόπης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 334. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Ἀτματζαλῆ*. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Ἰσαία* (κάτ. 237), *Κοτσουλοῦ* (κάτ. 88), *Μακάριον* (κάτ. 135), *Μέγα Εὔμοιρον* (κάτ. 166), *Ντουρμουσλοῦ* (κάτ. 78), *Ὀρεστινὴ* (κάτ. 147) καὶ *Πίλημα* (κάτ. 256). Ἡ περιφέρεια τῆς κοινότητος ἔχει ἀξιόλογα δάση, ἐξ ὧν ἐνεργεῖται ξυλανθρακοποιία (ὑπὲρ τὸ ἑκατομμύριον ὀκ. ἐτησίως) καὶ ἐξάγεται ξυλεία πρὸς καῦσιν καὶ δι' οἰκοδομικὴν χρῆσιν. Ἐπίσης ἔχει ἀρκετὰς καλλιεργησίμους ἐκτάσεις μὲ ἀπόδοσιν κυρίως καπνοῦ (65.000 ὀκ.) καὶ δημητριακῶν (50.000 ὀκ.). Ὁ Γέρακας μὲ τὴν Ξάνθην συνδέεται δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ (χλμ. 12). Δ. Ε. Μ.

—Γέρακας *[Γεωγρ.]*. Τοποθεσία τῆς Ἀττικῆς, κειμένη εἰς ἀπόστασιν 12 χμ. ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Λαυρείου καὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Μαραθῶνα. Εἶναι τεράστιος ἐλαιὼν καὶ ἀνήκει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν Μονὴν Πεντέλης, ἀγορασθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἱδρυτοῦ ταύτης ἁγίου Τιμοθέου παρὰ τοῦ μεγάλου λογοθέτου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Ἱέρακος (βλ. λ.), παρ' οὗ καὶ ἔλαβε καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἡ θέσις αὕτη. Π. Π. Π.

Γέρακας, *Εὐθύμιος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Τρικκάλων. Συλληφθεὶς τῷ 1821 ἐσύρθη εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν μέχρι τοῦ 1824, ὁπότε ὡδηγήθη μὲ τὰ σταλέντα εἰς τὸν Καρυστινὸν Ὀμὲρ πασᾶν στρατεύματα τοῦ Γιουσοὺφ Μπερκόφτσαλη, ὡς καφετζῆς τοῦ Ντελῆ-μπαση Δαούτ, εἰς Χαλκίδα. Εἰς Μαραθῶνα ἐβοήθησε τὸν Γκούραν, διαμηνύσας εἰς αὐτὸν τὰ τῶν σχεδίων τοῦ ἀρχηγοῦ του. Κατόπιν ἐδραπέτευσε καὶ παρέμεινεν εἰς Χαλκίδα, ὅπου ἀπέθανε τῷ 1826. Χάρις εἰς αὐτὸν πολλοὶ Χαλκιδεῖς ἐσώθησαν. Φαίνεται δὲ ὅτι εἰς αὐτὸν ὠφείλετο ἡ ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν μεταστροφὴ τοῦ Ὀμὲρ πασᾶ, παρὰ τοῦ ὁποίου ἰδιαιτέρως ἐτιμήθη. Γ. Δ. Κ.

Γεράκη ἢ ***Γεράκι(ον)***. Ἀξιόλογον ἐθνικὸν κέντρον ἐν τῇ Λακωνικῇ κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἤδη κωμόπολις εἰς ἀπόστασιν 7 ὡρῶν ΝΑ τῆς Σπάρτης.

— [ΓΕΩΓΡ.] Τὸ *Γεράκι* εἶναι ἕδρα τῆς κοινότητος *Γερακίου*, περιλαμβανούσης καὶ τὸν συνοικισμὸν *Βελωτᾶ-Σορμπάνοι*. Κεῖται ἐπί τινος λόφου παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Πάρνωνος εἰς ὕψος 400 μέτρων ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Πρὸ τῆς καταργήσεως τῶν μικρῶν δήμων ἦτο πρωτεύουσα τοῦ δήμου *Γερονθρῶν*, ὅστις ὑπήγετο εἰς τὴν ἐπαρχίαν Λακεδαίμονος τοῦ νομοῦ Λακωνίας, ὅπου ὑπάγεται καὶ ἡ κοινότης Γερακίου. Ὁ πληθυσμὸς τῆς κωμοπόλεως, ἀνερχόμενο εἰς 1800 κατοίκους, ἐκτὸς τῶν ἐν Ἀμερικῇ ἐγκατεστημένων 600 Γερακιτῶν, ἀσχολεῖται κυρίως εἰς

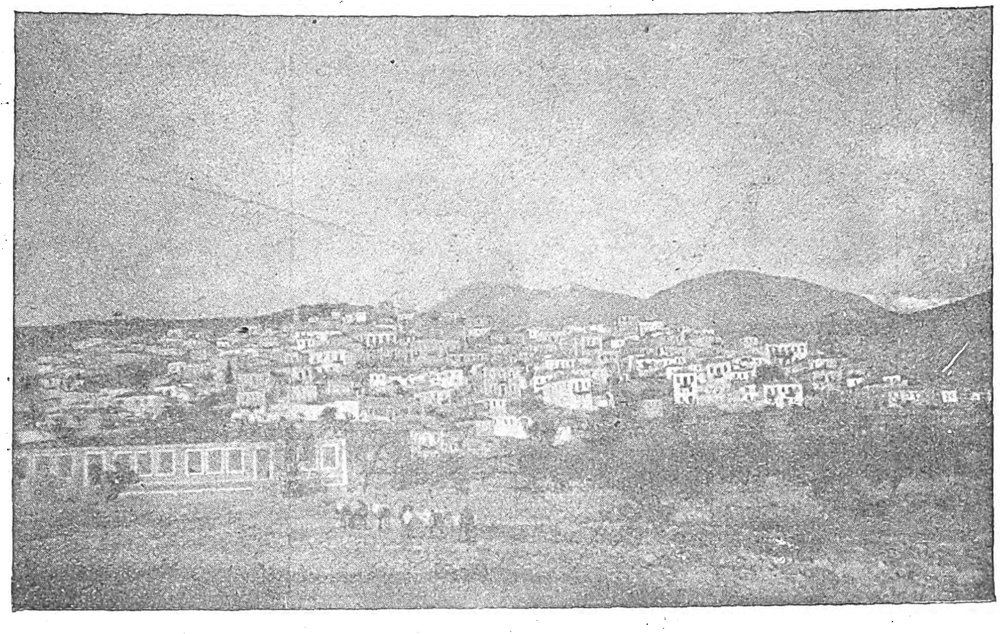

Γενικὴ ἄποψις τῆς κοινότητος Γερακίου.

τὴν γεωργίαν, καλλιεργῶν ἔκτασιν 10 χιλ. στρεμμάτων, ἅτινα ἀποδίδουσιν εἰς τοὺς κατοίκους κυρίως δημητριακὰ καὶ ἔλαιον. Ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς κοινότητος παραχειμάζουσι περὶ τὰς 15 χιλ. αἰγοπρόβατα. Εἰς μικρὰν δὲ ἀπὸ τῆς κωμοπόλεως ἀπόστασιν ἐξάγεται μάρμαρον καλῆς ποιότητος. Οἱ κάτοικοι διακρίνονται διὰ τὸ φιλοπρόοδον αὐτῶν πνεῦμα, ὅπερ πλὴν τῶν ἄλλων μαρτυρεῖται καὶ ἀπὸ τὰ ἐν τῇ κωμοπόλει σωματεῖα «Ἕνωσις τῶν ἁπανταχοῦ Γερακιτῶν», τοῦ ὁποίου ἔργον εἶναι, τῇ φιλοτίμῳ συνεργασίᾳ καὶ τῶν ἐν Ἀμερικῇ Γερακιτῶν, καὶ τὸ μεγαλοπρεπὲς σχολικὸν μέγαρον, διὰ τὸ ὁποῖον ἐδαπανήθησαν δραχμαὶ 1.500.000, ὁ «Κτηνοτροφικὸς Σύλλογος» καὶ ὁ «Γεωργικὸς Συνεταιρισμός».

— [ΙΣΤΟΡ.] Ὁ μὲν χῶρος παρὰ τὸν ὁποῖον ἐκτίσθη τὸ Γεράκι ἔχει ἀρχαιοτάτην ἱστορίαν, διότι ἐπ' αὐτοῦ ἔκειτο ἡ ἀρχαία λακωνικὴ πόλις Γερόνθραι (βλ. λ.), τοῦ Γερακίου ὅμως ἡ ἱστορία ἀνέρχεται μόνον μέχρι τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων. Καὶ μεμαρτυρημένη μὲν ἐκ τῶν γραπτῶν μνημείων τοῦ λόγου (τοῦ «Χρονικοῦ τοῦ Μορέως») εἶναι ἡ ἱστορία τῆς κωμοπόλεως ἀπὸ τοῦ 1210, ὅτε ὁ Γουίδων δὲ Νιβελὲ ἔκτισε τὸ κάστρον τοῦ Γερακίου, διὰ νὰ χρησιμεύῃ ὡς ἕδρα τοῦ βαρώνου τῆς βαρωνίας Γερακίου, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ὑπήγοντο ἓξ τιμάρια, καὶ διὰ νὰ δύναται ἀπ' αὐτοῦ ὁ βαρῶνος νὰ ἐπιτηρῇ τὴν πεδιάδα τοῦ Εὐρώτα καὶ νὰ κρατῇ ἐν ὑποταγῇ τοὺς Τσάκωνας. Ἐν τούτοις προηγήθη πάντως αὐτῆς καὶ ἱστορία τῆς

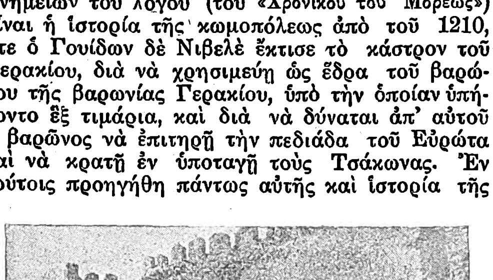

Κάστρον πλησίον τοῦ Γερακίου.
(Φωτογραφία Γ. Παπανικολάου.)

κωμοπόλεως ἄγνωστος, τὴν ὁποίαν ἐπιχειροῦσι νὰ δημιουργήσωσι σήμερον ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ὀνόματός της. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ κωμόπολις ἔφερε καὶ τὸ ὄνομα *Ἱεράκιον* (παρὰ τῷ χρονογράφῳ *Παχυμέρῃ*) καὶ ὅτι μνημονεύεται καὶ ὄνομα βυζαντινῆς οἰκογενείας *Ἱέρακος* καὶ ὅτι καὶ ἀξίωμα ἐν τῇ βυζαντινῇ αὐλῇ ἱερακοτρόφου, *ἱερακάρι* καλουμένου, ὑπῆρχεν. Ἐπίσης εἶναι γνωστὸν καὶ τὸ ἐπώνυμον *Γερακάρης* (*Λιμπεράκης*) κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας καὶ ὀνόματα χωρίων *Γερακάρι*. Πάντα ταῦτα κατέστησαν πιθανὴν τὴν ὑπόθεσιν, ὑποστηριχθεῖσαν καὶ ἐκ τῆς ἀνευρέσεως ἐν Γερακίῳ βυζαντινῶν μνημείων προφραγκικῆς ἐποχῆς (ἑνὸς πύργου), ὅτι ἡ περιοχὴ τῆς κωμοπόλεως εἶχε δωρηθῇ εἰς βυζαντινήν τινα οἰκογένειαν Ἱεράκη ἢ Ἱέρακος, τῆς ὁποίας ὁ ἀρχηγὸς εἶχε καταστῇ χωροδεσπότης τῶν μερῶν ἐκείνων, καὶ ὅτι ἀπὸ τούτου εἶχεν ὀνομασθῇ καὶ ἡ κωμόπολις, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ βαρῶνος Νιβελὲ ἔκτισε τὸ κάστρον του, *Γεράκη* (τοῦ *Ἱεράκη* δηλαδὴ χωρίον ὅπως εἶχον ὀνομασθῇ καὶ πλεῖστα ἄλλα χωρία ἀπὸ τῶν τιμαριούχων των *Ἀρφαρᾶ* (τοῦ) *Δούκα* (τοῦ), *Καβάσιλα*, *Λεοντάρη*, *Γεωργίτση*).

Τὸ Γεράκι φαίνεται ὅτι δὲν ἔμεινε πολλοὺς χρόνους ὑπὸ τοὺς Φράγκους, ἀλλ' ἀπεδόθη καὶ αὐτὸ (κατὰ τὸν χρονογράφον Παχυμέρην) εἰς τοὺς Βυζαντινούς, μετὰ τὴν ἧτταν καὶ αἰχμαλωσίαν τοῦ Γουλιέλμου Βιλλεαρδουίνου κατὰ τὴν μάχην τῆς Πελαγωνείας ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Παλαιολόγου, μαζὶ μὲ τὸν Μυστρᾶν, Μονεμβασίαν καὶ Μαΐνην (1263). Ἀπὸ τότε ἤρχισεν ἡ εὐημερία τῆς κωμοπόλεως, εἰς τὴν ὁποίαν φαίνεται ὅτι εἰσέρρευσαν πολλοὶ τῶν κατοίκων τῶν πέριξ χωρίων. Εἰς ἀκμὴν δὲ φαίνεται ὅτι ἔφθασε κατὰ τὸ τέλος τῆς ΙΔ′ καὶ ἰδίως κατὰ τὴν ΙΕ′ καὶ ΙΣΤ′ ἑκατονταετηρίδα, ὡς μαρτυρεῖ τὸ πλῆθος τῶν ναῶν του, εἴς τε τὸ φρούριον καὶ τὴν κωμόπολιν, μετὰ τῶν καλλιτεχνικῶν τοιχογραφιῶν των, καὶ ἡ ἐμφάνισις οἴκων ἐγχωρίων πλουσίων, ὡς Κοντολέοντος τοῦ Χαρτοφύλακος καὶ Λογοθέτου τοῦ Δυνατοῦ, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα διεσώθησαν ἐπί τινος μαρμάρου τῆς ἑτέρας τῶν ἐν τῇ κωμοπόλει πηγῶν. Τὴν ἀκμήν του φαίνεται ὅτι ὤφειλε τὸ Γεράκι εἰς τὴν ἐπίκαιρον θέσιν του, ὡς εὑρισκόμενον εἰς τὸ μέσον περίπου τῆς ἀπὸ Μυστρᾶ, ἕδρας τοῦ δεσποτάτου, εἰς Μονεμβασίαν, ἐπίνειον αὐτοῦ ὁδοῦ, καὶ ἀσφαλίζον τὴν ἐπικοινωνίαν Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τοῦ Μυστρᾶ. Κατὰ τὴν ὑποταγὴν τῆς Πελοποννήσου εἰς τοὺς Τούρκους ὑπετάγη καὶ τὸ Γεράκι, κατὰ τὸ 1462 ὅμως κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν, οἵτινες διετήρησαν αὐτὸ μέχρι τοῦ 1467, ὅτε περιῆλθε καὶ πάλιν εἰς τοὺς Τούρκους. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας ἡ κωμόπολις ἀπώλεσε μὲν τὴν προτέραν ἀκμήν της, διετήρησεν ὅμως ποιάν τινα αὐτονομίαν καὶ οἰκονομικὴν εὐημερίαν, διότι μετὰ τεσσάρων ἄλλων χωρίων ἀπετέλεσε κτῆμα τοῦ χαρεμίου τοῦ σουλτάνου καὶ ἐπλήρωνε μόνον φόρον, διοικούμενον, κατ' οὐσίαν, ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Ἕλους, ὅστις εἰς τὴν κωμόπολιν ταύτην εἶχε τὴν ἕδραν του. Κατὰ τὸν Ἀγῶνα τὸ Γεράκι ἐπυρπολήθη ὑπὸ τοῦ Ἰμβραὴμ (17 Αὐγούστου 1825), δύο δὲ μόνον οἰκίαι διεσώθησαν ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς. Τὰ γυναικόπαιδα ἐσώθησαν καταφυγόντα εἰς τὸ χωρίον Πούληθρα τοῦ τέως δήμου Μαριοῦ καὶ ἐκεῖθεν εἰς Σπέτσας, ἔνθα μέχρι σήμερον διασῴζονται οἰκογένειαι ἐκ Γερακίου καταγόμεναι. Τὴν διάσωσίν των δὲ ὤφειλον τὰ γυναικόπαιδα εἰς τὸν γενναῖον τοῦ Κολοκοτρώνη ὁπλαρχηγὸν Σταΐκον Σταϊκόπουλον, ὅστις ἐκράτησε τοὺς Τούρκους πολλὰς ὥρας, μαχόμενος κατ' αὐτῶν, εἰς τὴν θέσιν Καναλάκια (Ταμπούρια). Μὴ δυνηθέντες τότε οἱ Τοῦρκοι νὰ φονεύσωσι τοὺς κατοίκους, ἐξεδικήθησαν ἐξορύξαντες τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἁγίων, τῶν ὁποίων αἱ εἰκόνες ἐκόσμουν τοὺς τοίχους τῶν ἱερῶν ναῶν. Ἐκ τῶν ἐπισκόπων Ἕλους, οἵτινες εἶχον τὸ Γεράκι ἕδραν των, μνημονεύονται ὁ *Χρύσανθος*, ὁ *Ἄνθιμος* καὶ ὁ *Ἰωάσαφ ὁ Γερακός*.

— [ΤΕΧΝΗ] Ἐκ τῶν μνημείων τέχνης ἄλλα μὲν εἶναι εἰς τὸ κάστρον, ἀπέχον ἡμίσειαν ὥραν τῆς κωμοπόλεως, ἄλλα δὲ ἐν αὐτῇ τῇ κωμοπόλει. Τὸ κάστρον εἶναι σχήματος ἀκανονίστου παραλληλογράμμου μὲ πύλην ἐστραμμένην πρὸς τὴν ση-

Digitized by Google

μερινὴν κωμόπολιν καὶ τὴν παραθαλασσίαν πεδιάδα τοῦ Ἕλους. Ὁ χῶρός του εἶναι πολὺ μεγαλύτερος τοῦ τοῦ κάστρου τοῦ Μυστρᾶ καὶ περιέκλειε μεγίστας δεξαμενάς, αἵτινες θὰ ἠδύναντο νὰ παρέχωσιν ἄφθονον τὸ ὕδωρ εἰς τοὺς ἐν αὐτῷ πολιορκουμένους. Εἶχεν, ὡς καὶ τὰ ἄλλα σύγχρονά

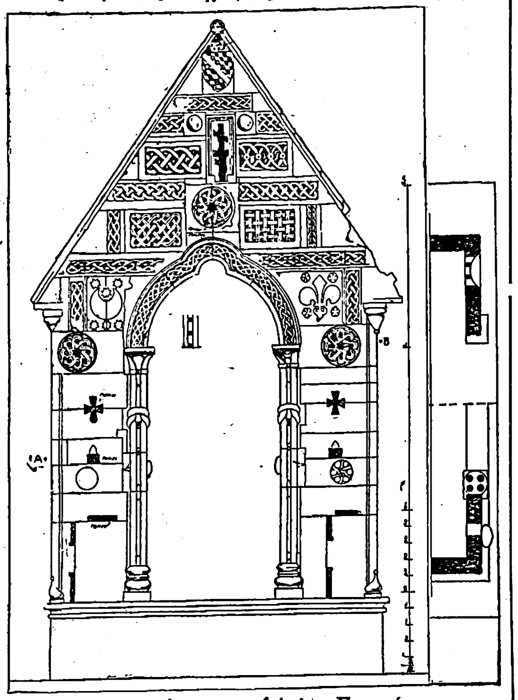

Εἰκονοστάσιον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

του κάστρα, πύργους κατὰ τὰς γωνίας, ὧν διασῴζονται ἐρείπια, ἐξώστας εἰς τὸ ἄνω μέρος τῶν πύργων καὶ τοῦ τείχους, παρὰ τὰς ἐπάλξεις, ἐκβολὰς ὀχετῶν πρὸς χύσιν ζέοντος ἐλαίου, περιφερῆ δρόμον πρὸς εὐχερῆ κυκλοφορίαν τῶν πολεμιστῶν, τοξότιδας κτλ. Μοναδικὸν δὲ τοῦ κάστρου στόλισμα εἶναι ὁ ναὸς τοῦ *Ἁγίου Γεωργίου* μὲ τὸν πλούσιον γραφικὸν καὶ γλυπτικὸν κόσμον του, ὡς εἶναι τὸ μονόλιθον μὲ τὰ γλυπτὰ κοσμήματα καὶ ἐμβλήματα (τὰ κρίνα τῆς Γαλλίας καὶ ἄλλα), εἰκονοστάσιον, καὶ αἱ ἐνδιαφέρουσαι, μόλις διαφαινόμεναι, τοιχογραφίαι του. Τινὲς (*Ἀν. Ὀρλάνδος*) ὑποστηρίζουσιν, ὅτι ὁ μὲν ναὸς τοῦ κάστρου εἶναι βυζαντινὸς (τοῦ ΙΑ' αἰῶνος), τὸ δὲ εἰκονοστάσιον φραγκικὸν (προστεθὲν ἐπὶ τοῦ βαρώνου Νιβελέ).

Ἡ εἰς τοὺς πόδας τοῦ κάστρου νεκρόπολις εἶναι πλήρης ἐρειπίων ναΐσκων μονοκλίτων μὲ ἀξίας λόγου τοιχογραφίας, μόλις διαφαινομένας. Ἐκ τῶν ναΐσκων ὑπερέχουσιν ὁ τῆς *Ἁγίας Παρασκευῆς* καὶ ὁ τῆς *Ζωοδόχου Πηγῆς*, κτισθεὶς κατὰ τὸ 1431. Εἰς τὴν ἑτέραν ἄκραν τοῦ δικορύφου ὄρους μεταξὺ τῶν ἐρειπίων ὑπερέχει ὁ ναΐσκος τῶν Ταξιαρχῶν, σχήματος σταυροῦ ἐκ δύο τεμνομένων καμαρῶν, μὲ τὴν περίεργον τοιχογραφίαν του, τὴν τῆς ἁλώσεως τῆς Ἰεριχοῦς. Τὰ ἐν τῇ κωμοπόλει μνημεῖα τέχνης εἶναι διεσπαρμένα καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν αὐτῆς καὶ εἶναι ποικίλα (ναοί, πύργοι, κρῆναι). Τούτων ἀξιολογώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: Ὁ ναὸς τοῦ *Ἁγίου Σῴζοντος* ἢ *Σώστου*, συνήθους βυζαντινοῦ τύπου, μὲ κομψὸν τροῦλλον ἐπιστεγάζοντα τὸ ὅλον οἰκοδόμημα καὶ κοσμούμενον μὲ ἀψιδωτά, ἐναλλασσόμενα ἀληθῆ καὶ ψευδῆ παράθυρα, ὅπως ὁ τροῦλλος τῶν ἐν Μυστρᾶ ναῶν τῆς Μητροπόλεως καὶ Εὐαγγελιστρίας. Εἶναι θαυμάσιος διὰ τὴν συμμετρίαν του, ἀλλ' ἔχει κατεστραμμένας, ἐκτὸς ἐλαχίστων, τὰς τοιχογραφίας του. Εἰς τοὺς τοίχους τοῦ ναοῦ τούτου εἶναι ἐντετοιχισμένα κιονόκρανα παλαιοτέρων χριστιανικῶν χρόνων. Ὁ ναὸς τοῦ *Ἁγίου Ἀθανασίου*, ὁμοίου τύπου. Καὶ τούτου ἐλάχισται εἶναι αἱ σῳζόμεναι τοιχογραφίαι (ἄγγελοι, προφῆται, ἱεράρχαι). Ὁ ναὸς τῆς *Θεοτόκου* (*Εὐαγγελιστρίας*) ἔχει καὶ αὐτὸς τροῦλλον καὶ εἶναι τρίκογχος κατὰ τὸ ἱερόν. Ἐκ τῶν διασωθεισῶν τοιχογραφιῶν του ὑπερέχουσιν ἡ τοῦ Παντοκράτορος καὶ ἡ τῆς Σταυρώσεως (ἐν τῷ δυτικῷ τοίχῳ). Ὁ ἠρειπωμένος ναὸς τοῦ *Ἁγίου Νικολάου*, συγκείμενος ἐκ τριῶν συνεχομένων, παραλλήλων κατὰ τὰς καμάρας, παρεκκλησίων. Ὁ ναὸς τοῦ *Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου*, ὅστις εἶναι μονόκλιτος μετὰ καμάρας βασιλική. Εἶναι ἀπέριττος ἐξωτερικῶς καὶ ἁπλοῦς ἀρχιτεκτονικῶς, περικλείει ὅμως πολυτιμοτάτους εἰς τοιχογραφίας θησαυροὺς (τὴν Γέννησιν μὲ ποιμένας ἀγραυλοῦντας, τὴν Σταύρωσιν, τὸν Χριστὸν ἑλκόμενον ἐπὶ σταυροῦ, σκηνὰς ἐκ τῆς Ν. Διαθήκης, ἁγίους ὁλοσώμους κτλ.). Εἰς τὸν ναὸν αὐτὸν ἀνευρέθη καὶ ἐπιγραφή, διὰ τῆς ὁποίας ἔγινε γνωστὸς καὶ ὁ κτίτωρ «Χριστοφόρος ἱερεὺς καὶ χαρτοφύλαξ Κοντολέως» καὶ ὁ χρόνος τῆς κτίσεως «͵ϚϠνη'», ἤτοι 1450. Εἰς τὴν θύραν τοῦ ναοῦ τούτου ἔχουσι τεθῆ ὡς παραστάδες μεγάλα μάρμαρα, εἰς τὰ ὁποῖα ἔχει χαραχθῆ τὸ edictum maximum τοῦ Διοκλητιανοῦ περὶ τῆς τιμῆς τῶν ὠνίων ἐν ἑλληνικῇ μεταφράσει. Ἡ ἐπιγραφὴ αὐτή, τὰ ἐντετοιχισμένα, ὡς προελέχθη, εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Σώστη, κιονόκρανα καὶ ἄλλα τινὰ λείψανα ἀρχαίων ἐπιγραφῶν, ἐδῶ καὶ ἐκεῖ κατερριμμένων, μαρτυροῦσιν ὅτι τὸ Γεράκι ἔχει κτισθῆ ἐπὶ τοῦ χώρου τῶν ἀρχαίων *Γερονθρῶν*. Πλεῖστα εἶναι καὶ τὰ ἐρείπια ναῶν ἐκτὸς τῆς κωμοπόλεως, εἰς τὰς θέσεις «*Παραμπέλια*» καὶ «*Χαλάσματα*». Οὕτως εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τῶν ναῶν τῆς κωμοπόλεως καὶ τοῦ κάστρου αὐτῆς παρατηροῦνται οἱ συνήθεις εἰς ἄλλας ἑλληνικὰς χώρας τύποι τῆς βυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς, αἱ μονόκλιτοι μετὰ καμάρας βασιλικαὶ (Ἅγιος Ἰωάννης Χρυσόστομος), ναοὶ σταυρεπίστεγοι (Ἁγία Παρασκευή, Ζωοδόχος Πηγὴ) καὶ ναοὶ σταυροειδεῖς μετὰ τρούλλου (Ἅγιος Σώζων, Ἅγιος Ἀθανάσιος). Οὐχὶ ὀρθῶς δ' ἐθεωρήθησαν τὰ μνημεῖα ταῦτα ἐν ἀρχῇ μνημεῖα φραγκικά· ἂν παρατηρῆταί που (ὡς εἰς τὸ προσκυνητάριον τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Κάστρου καὶ τὰ θυρώματα τῶν ναῶν) φραγκικὴ ἐπίδρασις, αὐτὴ ὀφείλεται εἰς τὴν συμβίωσιν Ἑλλήνων καὶ Φράγκων ἀρχιτεκτόνων καὶ ἁγιογράφων ἐν Ἀνατολῇ (ἰδίως ἐν Συρίᾳ καὶ Κύπρῳ) καὶ ἀμοιβαίαν ἐπίδρασιν. Ἡ ἐπίδρασις αὕτη παρατηρεῖται καὶ εἰς ἄλλας ἑλληνικὰς χώρας (Κρήτην, Κύθηρα, Αἴγιναν). Ἡ διαφορὰ δὲ τῶν τοιχογραφιῶν τῶν μνημείων πρὸς τὰς τῶν μνημείων τοῦ Μυστρᾶ ἐξηγεῖται ὡς ὀφειλομένη εἰς τοὺς ἐργασθέντας ἐν Γερακίῳ ἁγιογράφους, οἵτινες ἦσαν μοναχοὶ καὶ ἱερεῖς περιοδεύοντες, ἐκ μικρασιατικῶν ἁγιογραφικῶν κέντρων ὁρμώμενοι. Τὴν ἐν ἀρχῇ ὑπόνοιαν περὶ τῆς φραγκικῆς τέχνης τῶν μνημείων εἶχον προκαλέσει καὶ τὰ ἐν τοῖς μνημείοις παρατηρηθέντα οἰκόσημα, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπιχείρημα αὐτὸ κατέπεσε μετὰ τὴν ἐν τοῖς μνημείοις ἀνακάλυψιν ὀνομάτων Βυζαντινῶν ἀρχόντων, οἵτινες ἀνέδειξαν τὸ Γεράκι ὡς κέντρον τῆς βυζαντινῆς καλλιτεχνίας

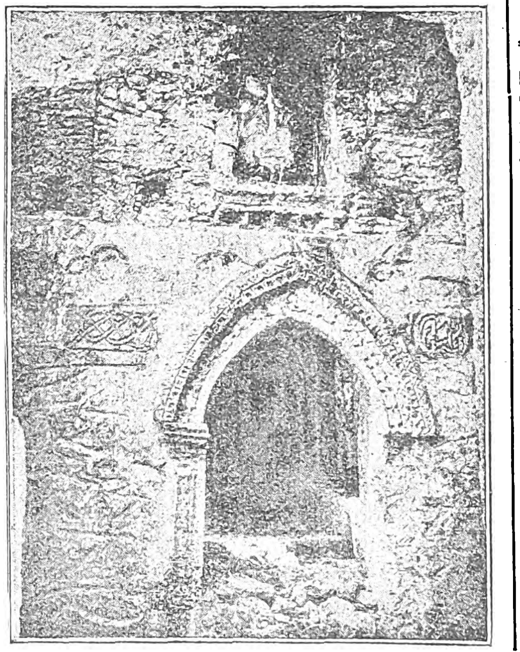

Ἡ Ζωοδόχος Πηγὴ ἐν Γερακίῳ.
[Φωτογραφία Γ. Παπανικολάου.]

καὶ διότι εἶναι γνωστόν, ὅτι οἰκόσημα εἶχον καὶ οἱ δι' ἐπιγαμιῶν συνδεθέντες μετὰ Φράγκων ἡγεμόνων Βυζαντινοὶ δεσπόται καὶ ἄρχοντες (π. χ. οἱ Μελισσηνοί). Ἐκ τῶν οἰκοσήμων ἢ ἐμβλημάτων, περιεργότερα εἶναι τὰ ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου τοῦ

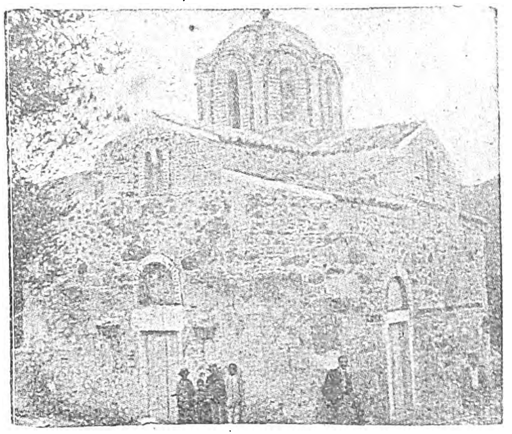

Ναὸς τοῦ Ἁγίου Σῴζοντος.

Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Κάστρου (τὰ γαλλικὰ κρίνα καὶ ἡμισέληνος μετὰ 5 ἀστέρων). Τὰ κρίνα δύνανται νὰ θεωρηθῶσι καὶ ὡς ἁπλᾶ κοσμήματα, διότι ἀπὸ βασιλικῶν ἐμβλημάτων τῆς Γαλλίας ἦτο δυνατὸν διὰ τῆς μακρᾶς χρήσεως αὐτῶν πρὸς διακόσμησιν νὰ γίνωσιν ἁπλᾶ κοσμήματα. Δὲν εἶναι ὅμως ἐξηκριβωμένον τίνος ἐμβλήματα εἶναι ἡ ἡμισέληνος μετὰ τῶν πέντε ἀστέρων, ἥτις, ἐκτὸς τοῦ εἰκονοστασίου, κοσμεῖ τὴν ἀσπίδα τῆς εἰκόνος τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ ἄλλων πολεμικῶν ἁγίων εἰς ἄλλους ναούς. Κατά τινας εἶναι τοῦ οἴκου τοῦ βαρώνου Νιβελέ, κατ' ἄλλους ἱππότου τινὸς τῆς

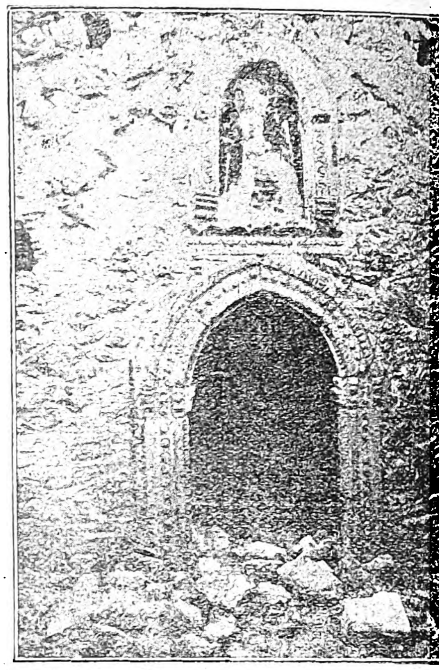

Θύρα ἐκκλησίας ἐν Γερακίῳ.
[Φωτογραφία Traquair.]

Ἀπουλίας (ἔνθα ὑπάρχουσιν ἀρχιτεκτονικὰ μνημεῖα ὁμοίας τεχνοτροπίας μετὰ τοῦ Γερακίου), διαδεχθέντος ἐν τῇ βαρωνίᾳ τὸν οἶκον Νιβελέ, κατὰ δὲ τὸν Ἀδ. Ἀδαμαντίου, ἀγνώστου τινὸς ἰθαγενοῦς τιμαριούχου, ἀφοῦ ἡ ἡμισέληνος ἦτο παλαιὸν βυζαντινὸν ἔμβλημα, ὅπερ παρέλαβον ἔπειτα οἱ Τοῦρκοι.

Τὸ Γεράκι, ἐκτὸς τῆς σπουδαιότητος τῶν μνημείων του, ἔχει καὶ σημασίαν ἐθνικήν. Κείμενον ἐν τῷ μέσῳ περίπου τῆς ὁδοῦ Μυστρᾶ-Μονεμβασίας, ἦτο ὁ στρατιωτικὸς σταθμός, ὅστις ἐξησφάλιζε τὴν συγκοινωνίαν τῶν δύο μεγάλων ἐκείνων βυζαντινῶν κέντρων καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ τοῦ δεσποτάτου τοῦ Μυστρᾶ μετὰ τῆς πρωτευούσης τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Ὑπῆρξε δὲ τὸ Γεράκι καὶ τὸ τρίτον ἐν τῇ Λακωνικῇ ἐθνικὸν κέντρον καὶ ὁρμητήριον τῆς ἐθνικῆς ἐναντίον τῶν Φράγκων ἐνεργείας καὶ τῆς ἐθνικῆς ἔπειτα ἀναγεννήσεως, ἥτις κατεπνίγη ἐκ τῆς πλημμύρας τῆς τουρκικῆς ἐπιδρομῆς. Καὶ κατ' αὐτοὺς ὅμως τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας, τοὐλάχιστον κατὰ τὰς δύο πρώτας ἑκατονταετηρίδας, τὸ Γεράκι δὲν ἔπαυσε νὰ εἶναι κέντρον φωτοβολίας τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ, ὡς μαρτυροῦσι πολλοὶ ναοὶ κτισθέντες κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους καὶ ὄντες ἄξια λόγου μνημεῖα τῆς βυζαντινῆς τέχνης. Οἱ ναοὶ αὐτοὶ εἶναι ὁ τῆς *μονῆς Δάφνης*, ὁ τῆς *μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου*, εἰς ἀπόστασιν δύο ὡρῶν ἀπὸ τὸ Γεράκι κείμενοι, εἷς ναὸς τῆς Ζαραφῶνος, ὁ ναὸς τοῦ *Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βλαχιώτη* (βλ. λ.), ἔνθα ἡ εἰκὼν ἑνὸς πολεμικοῦ ἁγίου φέρει ἀσπίδα κεκοσμημένην μὲ τὸ προρρηθὲν ἔμβλημα τῆς ἡμισελήνου καὶ τῶν πέντε ἀστέρων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Οὐΐλ. Μύλλερ*, «Ἡ Φραγκοκρατία ἐν Ἑλλάδι (μετ. Σ. Λάμπρου) 1908. — *Ἀδ. Ἀδαμαντίου*, Παραρτ. «Ἀθηνῶν» 1908. — *Γ. Σωτηρίου*, «Ἐπετηρὶς Ἑταιρ. Βυζαντινῶν σπουδῶν» Α' 1924. — *G. Millet*, L' école grecque 1916. — *Α. Ὀρλάνδου*, Ἀνατολίζουσαι βασιλικαὶ (Ἐπετ. Ἑτ. Βυζ. σπουδῶν 1927, σ. 315 κ ἑξ.).

Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

Γεράκης. Οἰκογένεια ἐκ Κεφαλληνίας, καταγομένη κατὰ τὰς παραδόσεις τῆς νήσου ἐκ Κύπρου, ἐγκατασταθεῖσα δὲ εἰς Ἄσσον τῆς Κεφαλληνίας περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος καὶ καταλεχθεῖσα εἰς τὴν χρυσῆν βίβλον τῶν εὐπατριδῶν τῆς νήσου τῷ 1593. Πιθανῶς καὶ οἱ ἐν Κρήτῃ καὶ Κυθήροις βιοῦντες *Γεράκαι* εἶναι κλάδοι τοῦ οἴκου τούτου. Ὁ Ἰησουίτης Ἰωσὴφ d'Orleans εἰς τὸ ἔργον του «Storia di Constanzo Veneziano, primo ministro del re di Siam», ἀνακριβῶς ἀναφέρει ὅτι οἱ Γεράκαι κατήγοντο ἐκ Βενετίας. Ἄλλοι ἱστορικοί, ὡς ὁ Daru, ὁ κόμις Forbin καὶ ὁ Βολταῖρος, ἀναφέρουσιν ὅτι οὗτοι εἰσὶν Ἕλληνες. Εἰς τὸ σῳζόμενον οἰκογενειακὸν δένδρον τοῦ οἴκου τούτου ἀναφέρεται πρῶτος ὁ *Φραγκῖσκος Γεράκης*, ἐκ τοῦ ὁποίου κατάγεται ὁ *Γεώργιος*, πατὴρ τοῦ *Κωνσταντίνου* Γεράκη (βλ. λ.), τοῦ ἀναφερομένου ὡς Costanzo Veneziano. Οἱ ἱστορικοὶ οἱ ἀναφέροντες τὸν Κωνσταντῖνον ὑπὸ τὸ ὄνομα Falcon ἢ Phalk, μεταφράζουσι τὸ ὄνομα *Γεράκη*=Ἱέραξ, πεπλανημένως δὲ ἀναφέρουν ὅτι ἦτο οὗτος υἱὸς Βενετοῦ προνοητοῦ τῆς Κεφαλληνίας. Εἰς τοὺς καταλόγους τῶν προνοητῶν τῆς νήσου οὐδεὶς ἀναφέρεται ὑπὸ τὸ ὄνομα Γεράκης ἢ Falcon. Εἴς τε τὴν Χρυσῆν

Digitized by Google

βίβλον τῆς Κεφαλληνίας καὶ εἰς τὸ οἰκογενειακὸν δένδρον των ἀναγράφονται οὗτοι Gerachi. Θ. Β.

—Γεράκης, **Κωνσταντῖνος**. Ἕλλην πρωθυπουργὸς καὶ ἀντιβασιλεὺς τοῦ Σιάμ, γεννηθεὶς ἐν Ἀργοστολίῳ τῆς Κεφαλληνίας τῷ 1647 καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς χώρας ταύτης Βαγκόκῃ τὴν 5 Ἰουλίου 1688. Ἀνῆκεν εἰς οἰκογένειαν εὐπατριδῶν τῆς Κεφαλληνίας (βλ. λ. Γεράκης) καὶ ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα γράμματα ἐν αὐτῇ. Ἕνεκα τοῦ εὐερεθίστου τοῦ χαρακτῆρός του, ὁ πατήρ του προώριζεν αὐτὸν διὰ ναυτικὸν καὶ τὸν ἀπεμάκρυνε τῆς νήσου. Τὸ πιθανώτερον ὅμως εἶναι τὸ ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Morelli, ὅτι ἐν ἀγνοίᾳ τῶν γονέων του ἔφυγεν ἐπὶ ἀγγλικοῦ πλοίου τῷ 1660 καὶ ἐρρίφθη εἰς περιπετειώδη βίον. Οὕτω τὰ τῆς πρώτης ἡλικίας του ἴχνη χάνονται, οὐδεὶς δὲ γνωρίζει ποῦ καὶ πῶς ἐξεπαιδεύθη. Εἶναι ἐν τούτοις πασίγνωστον ὅτι ὑπῆρξε πολύγλωσσος, ἐλάλει εὐχερῶς τὰς κυριωτέρας τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν καί τινας ἀσιατικάς. Ἐπίσης φαίνεται ὅτι ἐσπούδασε φυσικὴν ἱστορίαν, καθόσον εἰς αὐτὸν ἀποδίδονται αἱ παρατηρήσεις, ὅτι οἱ ὕβοι τῶν καμήλων δὲν εἶναι φυσικαὶ καμπαὶ τῆς σπονδυλικῆς στήλης, ἀλλ' ἁπλαῖ ἐκφύσεις ἢ ὑπερσαρκώσεις ἀδενώδους φύσεως.

Ὁ βίος του ὑπῆρξε μυστηριώδης. Παραιτηθεὶς τοῦ ναυτικοῦ σταδίου κατετάχθη εἰς τὴν «Ἑταιρείαν τῶν Ἰνδιῶν», παρ' ἧς ἀπεστάλη εἰς τὴν Κίναν καὶ τὴν Ἰαπωνίαν, ὅπου ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον παραμείνας ἐμελέτησε τὰ ἤθη τῶν ἀνθρώπων, τὸν πολιτισμόν των καὶ τὸν τρόπον τῆς διεξαγωγῆς τοῦ ἐμπορίου των. Σχηματίσας ἱκανὴν περιουσίαν ἐπέστρεφεν εἰς Ἀγγλίαν, ἀλλὰ τὸ φέρον αὐτὸν πλοῖον ἐναυάγησεν εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Μαλαβάρ. Μετ' αὐτοῦ συνεταξίδευε καὶ ὁ πρεσβευτὴς τοῦ βασιλέως τοῦ Σιὰμ μεταβαίνων εἰς Περσίαν, εἰς ὃν, κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην στιγμήν, προσέφερεν ὁ Γεράκης σημαντικὰς ὑπηρεσίας. Καταθελχθεὶς οὗτος καὶ διαβλέψας τὴν ἀξίαν τοῦ Γεράκη ἐζήτησε νὰ ἑλκύσῃ αὐτὸν εἰς τὴν χώραν του καὶ τοῦ ἐπρότεινε νὰ συστήσῃ αὐτὸν εἰς τὴν αὐλήν, ὡς νέον ἄξιον ὅπως χρησιμοποιηθῇ εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν τοῦ βασιλείου. Ὁ Γεράκης ἀπολέσας τὴν περιουσίαν του καὶ κατανοῶν ὅτι ἔμελλε ν' ἀρχίσῃ ἐκ νέου τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς, ἀπεδέχθη τὰς προτάσεις τοῦ πρέσβεως καὶ ἐρρίφθη εἰς νέον στάδιον. Προσληφθεὶς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Σιὰμ ἐπέδειξε τοιοῦτον ζῆλον, τοιαύτην ἀφοσίωσιν καὶ ἀγχίνοιαν, ὥστε ἐπέσπασε τὸν θαυμασμὸν πάντων. Εὐνοηθεὶς μεγάλως ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ὅστις θεωρούμενος ὡς ἐνσάρκωσις τοῦ Βούδα ἐκυβέρνα ὡς ἀπόλυτος ἄρχων, προήχθη ταχέως. Διαχειρισθεὶς διάφορα ὑπουργήματα ἀνῆλθεν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ πρωθυπουργοῦ καὶ τοῦ ἀντιβασιλέως. Συνεδέθη καὶ ἐπροστάτευσε τοὺς ἱεραποστόλους τοὺς μεταβαίνοντας πρὸς διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τοὺς ἐπιδιώκοντας ἐμπορικὴν διείσδυσιν εἰς τὴν χώραν ταύτην.

Οἱ κάτοικοι τοῦ Σιὰμ ἦσαν ἀπὸ φύσεως μετριοπαθεῖς καὶ πειθήνιοι, ἀλλὰ ταυτοχρόνως κενόδοξοι καὶ πανοῦργοι. Αἱ τέχναι καὶ αἱ ἐπιστῆμαι καὶ ἡ θρησκευτικὴ φιλολογία εἶχον ἀναπτυχθῆ πλειότερον ἐν Σιάμ, παρὰ εἰς οἱανδήποτε ἐκ τῶν πλησίον χωρῶν. Ἀπὸ τοῦ 1545 οἱ Πορτογάλοι ἤρξαντο διαδίδοντες τὸν Χριστιανισμόν, τούτους δὲ διεδέχθησαν οἱ Ὁλλανδοὶ καὶ τέλος οἱ Γάλλοι, οἵτινες ἀπὸ τοῦ 1663 κατέλαβον δύο φρούρια, τὸ Μέργκουι καὶ τὸ Μαγκόκ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ Γεράκης διετέλει πρωθυπουργός, προσεπάθησε δὲ νὰ εἰσαγάγῃ τὰ νεώτερα διοικητικὰ συστήματα εἰς τὴν χώραν καὶ νὰ σύρῃ πρὸς ταῦτα τὸν λαόν.

Τὸ ἐμπόριον κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἠσκεῖτο εἰς Σιὰμ ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐκμυζώντων τὴν χώραν. Ὁ Γεράκης ἐπεζήτησε νὰ χειραφετήσῃ τὸν λαόν, ὅστις εἶχε κατασιῇ ὑπόδουλος τῶν ξένων συμφερόντων καὶ νὰ ἀναπτύξῃ εἰς αὐτὸν τὸ αἴσθημα ἰδίως τῆς ἐργασίας καὶ αὐτοτελῆ ἐθνικὴν οἰκονομίαν. Ἐπεδίωξεν ἐπίσης νὰ εἰσαγάγῃ εἰς Σιὰμ τὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν καὶ τὰς νεωτέρας ἰδέας. Ἐθεώρει ὅμως ὅτι αἱ μεταρρυθμίσεις του αὗται δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ καταλήξωσιν εἰς θετικὰ ἀποτελέσματα, ἂν μὴ διεδίδετο ὁ Χριστιανισμὸς ἐν τῇ χώρᾳ καὶ ἂν μὴ συνεδέετο αὕτη ἐμπορικῶς μετὰ τῆς Εὐρώπης. Ἔχων τὴν εὔνοιαν καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ βασιλέως του, ἤρξατο συνάπτων σχέσεις μετὰ τῆς Γαλλίας, ὅπου ἐβασίλευε τότε ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ' καὶ εὑρίσκετο αὕτη εἰς τὸ κατακόρυφον τῆς δόξης καὶ τῆς ἰσχύος της.

Ἀπεστάλησαν πρεσβευταὶ εἰς τὴν αὐλὴν τῶν Βερσαλλιῶν καὶ ὑπεγράφησαν δύο συνθῆκαι, ἡ μία τὴν 22 Σεπτεμβρίου 1685 καθαρῶς ἐμπορικῆς φύσεως, ἡ δὲ ἑτέρα τὴν 15 Μαρτίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, δι' ἧς συνήπτετο μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν συμμαχία, ἀνελάμβανε δὲ τὸ Σιὰμ νὰ διαδώσῃ τὸν Χριστιανισμὸν ἐν αὐτῷ καὶ νὰ προστατεύσῃ τὸ γαλλικὸν ἐμπόριον, ἡ δὲ Γαλλία τὴν ἀποστολὴν εἰδικῶν ἀξιωματικῶν μετὰ σώματος στρατοῦ, ὅπως ὀργανώσῃ στρατιωτικῶς τὴν χώραν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς εὐρωπαϊκῆς τακτικῆς. Αἱ συνθῆκαι αὗται διέθρυψαν τὸ γαλλικὸν αἴσθημα, ἡ γενομένη δὲ ὑποδοχὴ τῶν πρεσβευτῶν τοῦ Σιὰμ ὑπῆρξε μεγαλοπρεπεστάτη.

Τὸ αὐτὸ ἔτος ἀπεστάλη εἰς Σιὰμ γαλλικὴ πρεσβεία, μετέχουν κληρικοὶ ἱεραπόστολοι, ἐν οἷς ὁ Σωμόν, Λουτουμπὲρ καὶ Σουαζύ, οὕτω πως δὲ ἡ γαλλικὴ ἐπιρροὴ ἐκυριάρχησεν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ἀνεπτύχθησαν ἐμπορικαὶ σχέσεις, ἐπετράπη δὲ ἡ ἵδρυσις τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωσὴφ καὶ ἱερατικῶν τινων σχολῶν Ἰησουιτῶν, τὸ δὲ σπουδαιότερον ἱκανοὶ ἐκ τῶν κατοίκων ἐστράφησαν εἰς τὸν Χριστιανισμόν.

Ταῦτα προεκάλεσαν τὰς ἀντιδράσεις τῶν Πορτογάλων καὶ Ὁλλανδῶν, οἵτινες ἤρξαντο ῥαδιουργοῦντες, κατορθώσαντες νὰ ἐξεγείρουν τὸν μανδαρῖνον Ὄχρα Πετσχάρτσχα, ὅστις ἐποφθαλμία τὴν βασιλικὴν ἀρχήν. Οὗτος τῷ 1688 προεκάλεσεν ἐπανάστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν μετέσχεν ὁλόκληρος ὁ πληθυσμός της περιουσίας, ἥτις ὅμως κατεστάλη. Ἀλλ' ὁ ἀρχηγὸς τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ de Ferz ἐπέδειξεν ἀδράνειαν, τὴν δὲ 18 Μαΐου 1688, ὅτε ἡ δευτέρα ἐξέγερσις ὑπῆρξε σφοδροτέρα καὶ ὁ βασιλεὺς μὴ δυνηθεὶς ν' ἀντιστῇ συνελήφθη, ὁ γαλλικὸς στρατὸς ἐσφάγη καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Γεράκης σπεύσας πρὸς ἀπελευθέρωσιν αὐτοῦ συνελήφθη καὶ καθείρχθη ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τοῦ μανδαρίνου Ὄχρα. Ἐπηκολούθησε τότε ἡ ἐξολόθρευσις τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τοῦ Σιὰμ καὶ τὴν 5 Ἰουλίου ὁ Γεράκης ὑπέστη, ὁμοῦ μετὰ τῆς ἐκχριστιανισθείσης συζύγου του, κόρης μεγιστᾶνος τοῦ Σιάμ, καὶ τοῦ μονοετοῦς υἱοῦ του Γερασίμου, ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν του τὸν διὰ βασάνων θάνατον. Μετὰ τοῦ Γεράκη ἐξέλιπεν ἐντελῶς ἡ γαλλικὴ ἐπιρροὴ ἐν Σιάμ. Αἱ μοναὶ καὶ αἱ σχολαὶ διελύθησαν, αἱ περιουσίαι τῶν Γάλλων διηρπάγησαν, ἐπηκολούθησαν δὲ ἀνήκουστοι σφαγαὶ καὶ ἡ διάδοσις τοῦ Χριστιανισμοῦ διεκόπη. Ἐπεκράτησαν τότε οἱ εὐνοούμενοι ὑπὸ τοῦ Ὄχρα-Πετσχάρτσχα Ὁλλανδοί, οἵτινες, ἐνδιαφερόμενοι μᾶλλον διὰ τὰ ἐμπορικὰ αὐτῶν συμφέροντα, παρημέλησαν τὴν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ τέλος τοῦ διασήμου Κεφαλλῆνος, ὅστις καταλέγεται μεταξὺ τῶν διαπρεπεστέρων Ἑλλήνων τῶν χρόνων, καθ' οὓς ἡ Ἑλλὰς εὑρίσκετο ὑπὸ ξένας κατακτήσεις. Περὶ τοῦ Γεράκη ἐγράφησαν πολυάριθμοι εἰδικαὶ μελέται καὶ εἰς γενικωτέρας ἱστορίας ἀναφέρεται τὸ ὄνομά του μετὰ θαυμασμοῦ καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν του, οἵτινες χαρακτηρίζουσι τοῦτον ὡς φιλόδοξον μέν, ἀλλὰ καὶ μεγαλεπήβολον, μεγαλοφυᾶ καὶ ἐκτάκτου διοικητικῆς ἱκανότητος ἄνδρα. Ἐκεῖνο ὅπερ ἐξυψώνει αὐτὸν ἔτι μᾶλλον ὑπῆρξεν ἡ μεγάλη αὐτοῦ προσπάθεια πρὸς εἰσαγωγὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὴν χώραν ταύτην τῆς Ἀνατολῆς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ἰωσὴφ d' Orleans*, Storia di Costanzo Veneziano primo ministro del re di Siam.—*Claude comte de Forbin*, Memoires, Amsterdam (1740).—*Voltaire*, Siècle de Louis XIV (Paris 1844)— *Πανδώρα* (τόμ. Η', Ἀθῆναι).— *Ἄνθιμος Μαζαράκης*, Βίοι τῶν ἐνδόξων τῆς Κεφαλληνίας ἀνδρῶν (Ἑνετία 1843). Θ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

γεράκι (τὸ) /*Ζῳολ.*/. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ πτηνοῦ ἱέραξ (βλ. λ.).

Γεράκι /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαρχίας Πεδιάδος τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 441. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Ἀρμάχα* (κάτ. 158) καὶ *Μαθιὰ* (κάτ. 251). Τὸ χωρίον κείμενον ἐπὶ στρατηγικῆς θέσεως ἦτο ὁ στόχος τῶν ἐξ Ἡρακλείου ἀφορμώντων Τούρκων. Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1866, ὅτε ἐπληγώθη ὁ περιβόητος Δελῆ-Χουσεΐν, ἀπεκρούσθη καὶ ὑπεχώρησεν εἰς Καστέλλι ὁ Ρεσὶτ πασᾶς. Τὸν δὲ Μάρτιον καὶ Μάϊον τοῦ 1868 ἀπεκρούσθησαν καὶ πάλιν οἱ Τοῦρκοι, ἀλλ' ἐξ ὀλιγωρίας τῶν Ἑλλήνων περὶ τὰς φυλακὰς εἰσῆλθεν ὁ Ὀμὲρ πασᾶς διὰ τῆς Γερακιανῆς Λαγκάδας εἰς Λασίθι καὶ ἐπυρπόλησεν αὐτὸ (Ἱστ. Κρήτης *Ξανθουδίδου* σ. 154. *Ψιλάκι* τ. Γ' σ. 1013 κλ.). Ε. Γ.

— **Γεράκι** [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Ἐλίσσης τῆς ἐπαρχίας Ἠλείας τοῦ νομοῦ Ἀχαΐδος, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 443. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ ὁ συνοικισμὸς *Ζερὸν* ἢ *Τερὸν* (κάτ. 81).

— **Γεράκι** /*Γεωγρ*.]. Χωρίον τῆς κοινότητος *Ξερολίμνης* (τέως *Σαχινλὰρ*) τῆς ἐπαρχίας Κοζάνης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. (1928) 138. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Τσιουκοὺρ-Ἀμπάρ*.

— **Γεράκι** [*Γεωγρ.*]. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Μελίκης* τῆς ἐπαρχίας Βερροίας τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Κάτ. (1928) 76.

— **Γεράκι** [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ὅρμος τῆς νήσου Μήλου (βλ. λ. Αἰγαῖον τ. Β' σ. 404 γ').

— **Γεράκι** (*Λακωνίας*) [*Γεωγρ.*] βλ. **Γεράκη**.

Γερακιὰ /*Γεωγρ.*/. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Μαραθούσης* τῆς ἐπαρχίας Ἀρναίας (τέως Λιαριγκόβης) τοῦ νομοῦ Χαλκιδικῆς. Κάτ. (1928) 43. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Ἰσὰ-Ὄμπαση*. Δ. Ε. Μ.

Γερακιανὰ [*Γεωγρ.*]. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Νοχιῶν* τῆς ἐπαρχίας Κισάμου τοῦ νομοῦ Χανίων. Κάτ. (1928) 68. Ε. Γ.

Γερακινὴ /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Ἐπίνειον ἐν τῷ μυχῷ τοῦ ἐν Χαλκιδικῇ Τορωναίου κόλπου (κοιν. κόλπου τῆς Κασσάνδρας), καταβαθμὸς φερωνύμου χωρίου καὶ τόπος φορτώσεως μαγνησίτου (λευκολίθου) ἐξορυσσομένου ἀπὸ μεταλλείου εὑρισκομένου 1 μίλ. Β. τοῦ χωρίου. Εὑρίσκεται δὲ τὸ ἐπίνειον (πλάτ. 40° 16' Β, μῆκ. 23° 26' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1085: Negrepont to gulf of Kassandra) ἐπὶ τῆς θέσεως ἣν κατεῖχε ἡ Μυκήβερνα τῆς Ὀλύνθου (*Στράβ.* Didot 219, 9).

Τὸ ὁμώνυμον χωρίον ἀνήκει εἰς τὸν δῆμον Πολυγύρου καὶ ἔχει (1928) 486 κατοίκους. Ἐν τῇ περιφερείᾳ του ὑπάρχουσιν ἀξιόλογα κοιτάσματα λευκολίθου, ὧν ἀπὸ ἐτῶν ἐνεργεῖται ἐκμετάλλευσις εἰς μεγάλην κλίμακα. Σ. Ε. Λ.

Γερακιοῦ [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Ἱστιαίων, τῆς ἐπαρχίας Ἱστιαίας (τέως Ξηροχωρίου) τοῦ νομοῦ Εὐβοίας ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 358. Δ. Ε. Μ.

Γερακιτιάνικα [*Γεωγρ.*]. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Ἀρωνιαδίκων* τῆς ἐπαρχίας Κυθήρων τοῦ νομοῦ Ἀργολιδοκορινθίας. Κάτ. (1928) 65.

γερακομύτης (ὁ), θηλ. *γερακομύτα*· ὁ ἔχων ῥῖνα ὁμοιάζουσαν τὴν τοῦ ἱέρακος, κυρτήν, γρυπήν.

Γερακόνας (ὁ) [*Γεωγρ.*]. Οὕτως ὑπό τινων λανθασμένως ἀναφέρεται τὸ ἐν Ἄνδρῳ ὄρος Γερακῶνες (βλ. λ.)

Γερακοσέλια (= αὐχὴν τῶν ἱεράκων) [*Γεωγρ.*]. Ὀρεινὴ διάβασις ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς δειράδος τῶν Λασιθιωτικῶν ὀρέων (Δίκτης τῆς Κρήτης) τῆς διαχωριζούσης τὴν ὀρεινὴν κοιλάδα τοῦ Μπλάβου ποταμοῦ ἀπὸ τῆς ἀνατολικῶς αὐτῆς κειμένης τοῦ Λουτρακίου. Φθίνοντος τοῦ Δεκεμβρίου 1867 πέντε τάγματα τουρκικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὸν Ἀρὶφ πασᾶν ἀποσταλέντα ἐξ Ἡρακλείου ὑπὸ τοῦ ἀρχιστρατήγου Χουσεΐν πασᾶ πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς Ἱεραπέτρας, εἰσῆλθον, κατόπιν πολλῶν μαχῶν, τὴν 24 Δεκεμβρίου εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Μπλάβου καὶ ἐστρατοπέδευσαν περὶ τὸ χωρίον Καλάμι. Τὴν ἐπομένην, θελήσαντα νὰ προελάσωσιν εἰς Ἱεράπετραν, προσεβλήθησαν εἰς Γερακοσέλια ὑπὸ τῶν Κρητῶν ἐπαναστατῶν ὁδηγουμένων ὑπὸ τοῦ Ἐμμ. Χατζάκη, Ν. Τυλιανάκη κλ. καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ κατέλθωσι πρὸς τὴν παραλίαν, ἀφοῦ ἀπώλεσαν 30 ἄνδρας νεκροὺς καὶ 2 αἰχμαλώτους. Ν. ΚΑΛΟΜΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

γερακότσιχλα (ἡ) /*Ζῳολ.*/. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ πτηνοῦ *ἰξόβορος ὁ κοινὸς* (Ixoborus vulgaris).

Γερακούλια /*Παρ. Γεωγρ.*/. Ἐρημόνησος τοῦ Αἰγαίου (πλάτ. 36° 50' ½ Β, μῆκ. 24° 54' ⅜ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2836 a: Archipelago Southern sheet) εὑρισκομένη εἰς 58 μίλλ. πρὸς νότον ἀκριβῶς τοῦ ἀκρωτηρίου Ζωστὴρ (Βουλιαγμένη Ἀττικῆς). Κειμένη ἐπὶ τῆς διεθνοῦς γραμμῆς Μαλέας - Σμύρνης καὶ τῆς ἀκτοπλοϊκῆς Πειραιῶς - Χανίων, ἐφωτίσθη διὰ φάρου «Δαλὲν - Ἄγκα» (1928) αὐτομάτου, ἐκπέμποντος λευκὴν ἀναλαμπὴν 20 μιλλ. ἀνὰ 15 δ.λ. Ὑπὸ τῶν ξένων ὀνομάζεται Falconera καὶ ὑπό τινων ναυτικῶν μας ἐπίσης, κατ' ἀπόδοσιν τῆς ὀνομασίας *Γερακούλια*, διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐπ' αὐτῆς κίρκων. Παραδόξως ἡ ἀρχαία ὀνομασία της, ὡς καὶ ἡ τῆς γείτονός της Παραπόλας ἢ Βελόπουλο, δὲν διεσώθη. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γερακοχώρι [*Γεωγρ.*]. Οὕτως ὠνομάσθη πρὸς καιρὸν τὸ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Βοιοῦ (τέως Ἀνασελίτσης) χωρίον *Ζάντσικον*, ἤδη καλούμενον Ζώνη (βλ. λ.).

Γερακῶνας [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος Γουμενίσσης (τέως Γουμενίτσης) τῆς ἐπαρχίας Παιονίας (τέως Γουμενίτσης) τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Κάτ. (1928) 149.

Γερακῶνες (οἱ) [*Γεωγρ.*]. Δικόρυφον ὄρος τῆς νήσου Ἄνδρου μὲ ὑψηλὰ σημεῖα 760 καὶ 645 μ.

Γεράλδος. Δύο ἅγιοι ἀναφέρονται ἐν τῷ ρωμαϊκῷ Ἁγιολογίῳ φέροντες τὸ ὄνομα τοῦτο: —1) Ἄγγλος τὴν καταγωγήν, μετέβη κατὰ τὸ τέλος τοῦ Ζ' αἰῶνος εἰς Ἰρλανδίαν καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Mayo τῆς ἐπαρχίας Connaught ἐγένετο μοναχὸς καὶ εἶτα ἐπίσκοπος, ἱδρύσας δὲ δύο μοναστήρια, ἀπέθανε τῷ 732 καὶ ἡ μνήμη του ἑορτάζεται νῦν τῇ 13 Μαρτίου.

—2) Ὁ ἐν Aurillac τῆς Γαλλίας τῷ 855 ἐκ γονέων βαρώνων γεννηθείς, ὅστις μετὰ τὸν θάνατον αὐτῶν διαμοιράσας τὴν μεγάλην περιουσίαν του εἰς τοὺς πτωχοὺς ἀφιέρωσεν ὅλον τὸν βίον του εἰς παντοίας εὐποιίας καὶ τῷ 894 ἵδρυσε μοναστήριον ἐν τῇ πατρίδι του φημιζόμενον διὰ τὴν μόρφωσιν τῶν μοναχῶν του. Τῷ 902 τυφλωθείς, ἀπέθανε τῷ 909 καὶ ἑορτάζεται νῦν ἡ μνήμη του τῇ 13 Ὀκτωβρίου. Ε. Γ. Π.

Γεραλῆς, ***Ἀπόστολος Κ.*** Ἕλλην ζωγράφος γεννηθεὶς ἐν Πλωμαρίῳ Μυτιλήνης τῷ 1886. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Σχολὴν τῶν Καλῶν Τεχνῶν, τῷ δὲ 1915 ἀποπερατώσας τὰς σπουδάς

Digitized by Google

του ἐστάλη ὡς ὑπότροφος τοῦ Ἀβερωφείου κληροδοτήματος, χάριν εὐρυτέρων σπουδῶν, εἰς Παρισίους. Ἐνεφανίσθη διὰ πρώτην φορὰν τῷ 1926 δι' ἐκθέσεως ἔργων του ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ «Παρνασσοῦ», ἐξέθηκε δὲ διὰ δευτέραν φορὰν τῷ 1928 ἐν τῇ αὐτῇ αἰθούσῃ. Μεταξὺ τῶν ἀξιολογωτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ὁ μικρὸς χαμακιάρης», «Ἡ συγγνώμη», «Βαχχὶς κοιμωμένη», «Φωτογράφος στὸ χωριό», «Εὐχάριστη φροντίδα», «Προεόρτια». Ι. Μ. Π.

— **Γεραλῆς**, *Λουκᾶς Κ.* Ἕλλην ζωγράφος, ἀδελφὸς τοῦ Ἀποστ. Γεραλῆ, γεννηθεὶς ἐν Μυτιλήνῃ τῷ 1875. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις σχολὴν τῶν Καλῶν Τεχνῶν, διεκρίθη δὲ λίαν ἐνωρὶς διὰ τὴν εὐγένειαν τοῦ ταλάντου του. Λαβὼν μέρος εἰς τὴν διεθνῆ ἔκθεσιν τῆς Ρώμης τοῦ 1911 ἔτυχεν ἐπαίνου. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Τὸ πότισμα τῶν λουλουδιῶν», «Χιονισμένη ἄνοιξις», «Κόρη κεντῶσα». Ἐπὶ πλέον ἐξετέλεσε σειρὰν σχεδίων, ἐν οἷς τὰ κοσμοῦντα τὸ ἐκτενὲς διήγημα τοῦ Κ. Χατζοπούλου «Ἀγάπη στὸ χωριό». Ι. Μ. Π.

Γεραλὶ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Αὐλίδος τῆς ἐπαρχίας Θηβῶν τοῦ νομοῦ Ἀττικοβοιωτίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα ἀποσπασθεῖσαν κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1928 ἀπὸ τῆς κοινότητος Βαθέος Αὐλίδος. Κάτ. (1928) 406. Δ. Ε. Μ.

γεράματα (τά)· τὸ γῆρας, ἡ γεροντικὴ ἡλικία: «καλὰ γεράματα», εὐχὴ πρὸς γέροντας· παροιμ. «ἀνάθεμα δυὸ πράματα, τὴ φτώχεια καὶ γεράματα».

γεραμίδαι (οἱ) (Geramidae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀλγῶν*. Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει ἄλγη μεγάλου μεγέθους, καλύπτοντα πολλάκις μεγάλας ἐκτάσεις τοῦ βυθοῦ τῶν θαλασσῶν καὶ τῶν ὠκεανῶν. Δ. Ν. Π.

Γεραμοῦτζος, *Βενετσανάκης*. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ὀλυμπίας. Ἐπολέμησε μὲ ἴδιον σῶμα ὑπὸ τὸν Μῆτρον Ἀναστασόπουλον. Εἰς τὸν ἐμφύλιον πόλεμον προήχθη εἰς ταξίαρχον. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ *Ἀντώνιος*, γνωστότερος ὑπὸ τὸ ὄνομα *Βενετζανόπουλος*, ἐφονεύθη εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Νεοκάστρου. Διέπρεψεν ἐπίσης ὡς Ἀγωνιστὴς καὶ ὁ ἀδελφός του *Τάσσος*, διαδεχθεὶς τὸν Βενετσανάκην εἰς τὴν ἀρχηγίαν τοῦ σώματος τῷ 1824. Γ. Δ. Κ.

Γερανᾶκος, ἢ *Γερανέας, Τζανέτος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Μάνης, προαχθεὶς κατὰ τὸν ἐμφύλιον εἰς χιλίαρχον. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν παρέμεινεν εἰς τὴν χωροφυλακήν. Γ. Δ. Κ.

Γεράνεια *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Θρᾴκης, τὴν ὁποίαν, κατὰ τὴν ἐπιχώριον παράδοσιν, εἶχον ἐγκαταλίπει ποτὲ οἱ κάτοικοί της ἐκδιωχθέντες ὑπὸ στίφους γεράνων (πτηνῶν). ΚΑΨ.

Γεράνεια (τὰ) *[Γεωγρ.]*. Κρημνῶδες καὶ ἀπόκροτον ὄρος κατὰ τὴν Μεγαρίδα μετὰ ἀποκρήμνων βράχων, ὕψους 1370 μ. ἀπὸ τῶν νοτιοδυτικῶν ἄκρων τοῦ Ἑλικῶνος ἐκτεινόμενον μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου τῶν Ὀλμιῶν ἐν τῷ Κορινθιακῷ κόλπῳ. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐλέγετο *Γεράνεια* (ἡ), ἢ *Γερανία*. Κατὰ τὴν παραλίαν τοῦ Σαρωνικοῦ καταλήγει εἰς τὰς Σκιρωνίδας Πέτρας, ὅπου ὁ Θησεὺς κατέρριψε τὸν Σκίρωνα, καὶ παρὰ τὰς ὁποίας ὑπῆρχεν ἡ Σκιρωνὶς ὁδός. Μία τῶν πετρῶν τούτων ἐκαλεῖτο Μαλουρὶς καὶ ἐκ ταύτης ἡ Ἰνώ, διωκομένη ὑπὸ τοῦ Ἀθάμαντος, ἐκρημνίσθη μετὰ τοῦ Μελικέρτου (*Παυσ.* I, 44, 7). Τὴν ὁδὸν ταύτην μετὰ τὴν ἐν Θερμοπύλαις μάχην συνέχωσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, κατασκευάσαντες καὶ τὸ διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ τεῖχος (*Ἡρόδ.* 8, 71). Τὸ δυτικὸν τῆς Γερανείας ἐκαλεῖτο *Αἰγίπλαγκτον* καὶ κατέληγεν εἰς τὸ Ἡραῖον ἀκρωτήριον ἀπὸ τοῦ ἐπ' αὐτοῦ ἱεροῦ καλούμενον (Ἡραία ἄκρα). Ἄλλο ἀκρωτήριον εἶναι ἡ Μινῴα, ἡ ὁποία μετὰ ὁμωνύμου πεδίου ἀπετέλει τὸν λιμένα τῶν Μεγάρων. Παρὰ τὸ Ἡραῖον ἀκρωτήριον τῆς Γερανείας ὑπῆρχε καὶ ἡ λίμνη Γοργῶπις, νῦν Βουλιαγμένη. ΙΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ

—*[Ναυτ.]* Ἡ κορυφὴ τῆς Γερανείας βοηθεῖ μεγάλως τοὺς ναυτικοὺς πρὸς ἀσφαλῆ διάπλουν τοῦ μεταξὺ τῶν ἀβαθῶν Αἰγίνης (βλ. λ.) καὶ Μετόπης πλωΐμου ὑφάλου πόρου. Διότι ἀρκεῖ πρὸς τοῦτο νὰ τηρῇ ὁ ἀναπλέων τὴν ἀνατολικὴν ἐσχατιὰν τοῦ νησίου Ὑψηλὴ ἐν κατακορύφῳ εὐθυγραμμίσει πρὸς τὴν κορυφὴν τῆς Γερανείας (χάρτ. 1514: Aegina and Methana). Σ. Ε. Λ.

γεράνι (τὸ) *[Βοτ.]*· βλ. λ. γεράνιον.

γεράνι (τό). Πρωτόγονος ἀνυψωτικὴ συσκευὴ πρὸς ἄντλησιν ὕδατος, χρησιμοποιουμένη ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι καὶ σήμερον ἔτι εἰς τὰς ἀγροτικὰς ἐργασίας (βλ. εἰκ. ἐν λ. **Ἀττική**, τ. ΣΤ', σ. 156, εἰκ. 6). Παρ' ἀρχαίοις ἐλέγετο *ἀνάφορον* καὶ *κηλώνειον*.

Τὸ γεράνι ἀποτελεῖται κυρίως ἐκ δύο ξυλίνων δοκῶν, ὧν ἡ μία εἶναι ἐμπεπηγμένη κατακορύφως εἰς μικρὰν ἀπὸ τοῦ φρέατος ἀπόστασιν. Ἡ δευτέρα δοκὸς εἶναι προσηρμοσμένη κατὰ τὸ μέσον της ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς πρώτης κατὰ τρόπον ὥστε νὰ δύναται νὰ κινῆται ἐλευθέρως ἑκατέρωθεν αὐτῆς (ὅπως ἡ φάλαγξ τοῦ ζυγοῦ). Ἀντὶ τῆς πρώτης δοκοῦ μεταχειρίζονται συνήθως οἱ χωρικοὶ κορμὸν δένδρου ἢ χονδρὸν κλάδον, ἀπολήγοντα πρὸς τὰ ἄνω εἰς δίχαλον, στηρίζουν δ' ἐπ' αὐτοῦ, προσδένοντες ἐλαφρῶς διὰ σχοινίου, ἄλλον εὐθύγραμμον κλάδον δένδρου. Ἀπὸ τὸ ἐμπρόσθιον ἄκρον τῆς ὁριζοντίας δοκοῦ (ἢ τοῦ κλάδου), τὸ ἀντικρύζον τὸ στόμιον τοῦ φρέατος, ἀναρτᾶται διὰ σχοινίου καταλλήλου μήκους ὁ κάδος, εἰς δὲ τὸ ἕτερον ἄκρον τῆς ἰδίας δοκοῦ προσδένεται στερεῶς ἀνάλογον ἀντίβαρον (ἐκ λίθων συνήθως), δυνάμενον ν' ἀντισταθμίζῃ τὸ βάρος τοῦ κάδου πλήρους ὕδατος. Ὁ χειριζόμενος τὸ *γεράνι*, σύρων τὸ σχοινίον πρὸς τὰ κάτω, καταβιβάζει τὸν κάδον εἰς τὸ φρέαρ, ὅταν δὲ ὁ κάδος πληρωθῇ ὕδατος, ἀφίνει τὸ σχοινίον ἐλεύθερον, ὁπότε τὸ ἀντίβαρον τὸν ἀνασύρει αὐτομάτως. Ἡ ἁπλουστάτη αὕτη ἀνυψωτικὴ μηχανὴ εἶναι πολὺ πρακτικὴ καὶ χρήσιμος δι' ἄντλησιν ἀπὸ φρεάτων μικροῦ βάθους. —Ρ.

—*[Ναυτ.]*. Ὑπὸ τῶν ναυτικῶν ὀνομάζεται κοινῶς *γεράνι* ὁ γερανὸς τῶν βαρούλκων. Ὅταν δὲ οὗτος προώρισται διὰ μεγάλα εἰδικῶς βάρη, λέγεται κοινῶς *μπίγα*. Σ. Ε. Λ.

Γεράνι. Μία ἀπὸ τὰς ζωηροτέρας ἄλλοτε συνοικίας τῶν Ἀθηνῶν, περιλαμβάνουσα πρὸς δυσμὰς μὲν τῆς πόλεως τμῆμα τῆς ὁδοῦ Πειραιῶς ἀπὸ τῆς πλατείας τῆς Ἐλευθερίας μέχρι τῆς ὁδοῦ Ἀναξαγόρα, πρὸς ἀνατολὰς δὲ τμῆμα τῆς ὁδοῦ Σωκράτους, ἀπὸ τῆς ὁδοῦ Εὐριπίδου μέχρι τῆς διασταυρώσεως τῆς πρώτης μετὰ τῆς ὁδοῦ Πειραιῶς, καὶ πάσας τὰς μεταξὺ τῶν ἀνωτέρων ὁδῶν ὁδούς. Τὴν ὀνομασίαν αὐτῆς ἕλκει ἡ συνοικία ἀπὸ τοῦ μεταξὺ τῶν ὁδῶν Σοφοκλέους καὶ Μενάνδρου ὑπάρχοντος ἄλλοτε κήπου, ἐπὶ τῶν περιτειχισμάτων τοῦ ὁποίου εὑρίσκοντο γάστραι μετὰ γερανίων. Ὁ κῆπος αὐτὸς ἦτο κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ Ὄθωνος τὸ ἐντευκτήριον τῶν παλαιοτέρων Ἀθηναίων, οἵτινες ὁσάκις ἐπρόκειτο νὰ μεταβῶσιν ἐκεῖ ἔλεγον: «Πᾶμε στὰ γεράνια» ἐξ οὗ ἔμεινε κατόπιν ἡ ὀνομασία *Γεράνι*. Ἐν τῇ συνοικίᾳ καὶ ἐπὶ τῆς σημερινῆς ὁδοῦ Μενάνδρου ἐκτίσθη τὸ πρῶτον λιθόκτιστον θέατρον τῶν Ἀθηνῶν, τὸ τοῦ *Μπούκουρα*, καὶ ἀκριβῶς ἔναντι αὐτοῦ τὸ πρῶτον μὲ γαλλικὴν ἐπιγραφὴν καφενεῖον: «Café des artistes», ὅπερ μετά τινα ἔτη μετεφέρθη ἐντὸς τοῦ κήπου τοῦ Γερανίου. Τὸ καφενεῖον τοῦτο ἐχρησίμευσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὡς ἐντευκτήριον τῶν ἠθοποιῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν συγγραφέων, οἵτινες ἐκεῖ ἀνεγίνωσκον τὰ ἔργα των πρὸς τοὺς πρώτους. Σήμερον, οὔτε τὸ θέατρον Μπούκουρα οὔτε ὁ κῆπος τοῦ Γερανίου ὑπάρχουν πλέον. Ν. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

Γεράνι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαρχίας Κυδωνίας τοῦ νομοῦ Χανίων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 578. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Λουτράκι* (κάτ. 194) καὶ *Παλιὸ Γεράνι* (κάτ. 600). Τὸ χωρίον εἶναι εὔφορον εἰς οἶνον καὶ ἔλαιον, καλλιεργεῖ δὲ ἐντατικῶς τελευταῖον τὴν σουλτανίναν σταφίδα. Συνδέεται τηλεφωνικῶς, διατηρεῖ πολυτάξιον μικτὸν δημοτ. σχολεῖον καὶ οἱ κάτοικοι αὐτοῦ εἶναι φιλοπρόοδοι. Εἶναι πατρὶς τοῦ *Ἰωάννου* καὶ *Ἀνδρέου Γερανιώτου* καὶ ἄλλων γενναίων ἀνδρῶν. Πολλάκις συνεκρούσθησαν ἐνταῦθα οἱ Χριστιανοὶ καὶ οἱ Τοῦρκοι κατὰ τὰς κρητικὰς ἐπαναστάσεις. Κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1867 συνεκροτήθη πεντάωρος ἀμφίρροπος μάχη. Ἐν τέλει ἀπεκρούσθησαν οἱ ἐπιδρομεῖς. Ἀπομακρυνθέντων δὲ τῶν ἐπαναστατῶν κατὰ παράκλησιν τῶν Γερανιωτῶν, οἱ Τοῦρκοι ἐπανῆλθον καὶ ἐφόνευσαν ὅσους εὗρον, διήρπασαν δὲ τὰς περιουσίας πάντων (*Κριάρη* Ἱστορ. Κρήτης σ. 440). Ε. Γ.

—**Γεράνι** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐν Κρήτῃ κοινότητος Πρινὲ τῆς ἐπαρχίας Ρεθύμνης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. (1928) 345. Εἶναι παράλιον ἐπὶ βραχώδους καὶ ἀνωμάλου ἐδάφους, ἀλλὰ καταφύτου ἐξ ἐλαιῶν, βαλανιδεῶν καὶ κερατεῶν. Εἶναι ἡ πατρὶς τοῦ διασήμου μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866 παλληκαριοῦ Ἀποστόλη τοῦ Γερανιώτου, ὅστις μετὰ τοῦ Σταυριανοῦ Μπίρη καὶ τεσσάρων ἄλλων ἦτο ἀπὸ τοῦ 1878 καὶ ἑξῆς ὁ τρόμος τῶν Τούρκων τοῦ διαμερίσματος Ρεθύμνης. Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1866 συνέβη ἐνταῦθα μικρὰ σύγκρουσις Χριστιανῶν πρὸς τοὺς ἐπιδραμόντας Τούρκους οἵτινες ἀπεκρούσθησαν. Ε. Γ.

—**Γεράνι(ον)** *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία δοθεῖσα ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς εἰς τὸ ἐν τῇ Ἀνατολ. Θρᾴκῃ (περιφέρεια Μακρᾶς Γεφύρας νομοῦ Ἀδριανουπόλεως) χωρίον **Τούρνατζη** (βλ. λ.).

Γερανὶ *Παλιὸ [Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐν Κρήτῃ κοινότητος Γερανίου τῆς ἐπαρχίας Κυδωνίας τοῦ νομοῦ Χανίων. Κάτ. (1928) 600.

Γεράνια *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἐλασσόνος τοῦ νομοῦ Λαρίσης ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 364. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Δελίνιτσα*. Κεῖται ἐν ὀροπεδίῳ παρὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ Ὀλύμπου, πλησίον του δὲ διέρχεται ὁ παραπόταμος τοῦ Πηνειοῦ *Τιταρήσιος*. Ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐξ ἀφθόνων πηγαίων ὑδάτων. Καλλιεργοῦνται ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς κοινότητος περὶ τὰ 3 500 στρέμ. σπειρομένων δημητριακῶν (170.000 ὀκ.), κυρίως δὲ σίτου. Ἡ κτηνοτροφία συνίσταται διὰ τῆς ἐκτροφῆς 3.000 προβάτων, ὧν τὸ γάλα (120.000 ὀκ.) εἶναι ἀντικείμενον ἐμπορίου. Συνδέεται μετὰ τῆς Ἐλασσόνος δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ (χμτρ. 18.000). Δ. Ε. Μ.

Γερανία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*· βλ. **Γεράνεια** (ὄρη).

— **Γερανία** ἢ *Γεράνεια [Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις ἐν Μεγαρίδι, πιθανῶς εἰς τὴν θέσιν τοῦ σωζομένου ἀρχαίου φρουρίου πρὸς Δ τῆς ἀρχαίας πόλεως *Παγαί*.

γερανιακὸν *ὀξὺ [Ὀργ. Χημ.]*, ἢ *γερανικὸν ὀξὺ* ἢ 2, 6 - ***διμεθυλοκταδιενικὸν*** - (2, 6) - *ὀξὺ* - 8. Εἶναι ἀκόρεστον μονοκαρβονικὸν ὀξὺ τοῦ τύπου: $(CH_8)_2 C : CH. CH_2. CH_2. C(CH_8) : CH. COOH$. Παράγεται κατὰ τὴν ὀξείδωσιν τῆς *κιτράλης* δι' ὀξειδίου τοῦ ἀργύρου, παρασκευάζεται δὲ καὶ συνθετικῶς. Εἶναι ἐλαιῶδες ὑγρὸν εἰδικοῦ βάρους 0,964, βράζον ὑπὸ πίεσιν 13 χστμ. εἰς 135°. Θερμαινόμενον ὑπὸ τὴν συνήθη πίεσιν χάνει διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος μετατρεπόμενον εἰς *γερανιολένιον*. Σ. Γ.

γερανιάλη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. κιτράλη.

γερανίδαι (οἱ) (Gruidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἑλοβίων*. Τὰ πτηνὰ τῆς οἰκογενείας ταύτης ἔχουσι τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα: ἀνάστημα ὑψηλόν, σῶμα μέγα καὶ εὔρωστον, κεφαλὴν μικράν, πόδας ὑψηλούς, λεπτοὺς καὶ ἰσχυρούς. Ἀπαντῶσιν εἰς ἑλώδη καὶ ὑγρὰ μέρη σύνδενδρα τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου. Τρέφονται ἐκ διαφόρων φυτῶν σπερμάτων, ἰχθύων καὶ μικρῶν βατράχων. Κατὰ τὸν χειμῶνα ἀποδημοῦσι πρὸς νότον. Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει γένη τινά, ὧν ἀξιολογώτερον ὁ γερανὸς (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

γερανιέλαιον (τὸ) *[Χημ.]*, ἢ *πελαργονιέλαιον* (Oleum geranii, Essence de geranium, Geranium-oil, Geraniumöl ἢ Pelargoniumöl). Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο εὕρηνται ἐν τῷ ἐμπορίῳ διάφορα αἰθέρια ἔλαια, ἔχοντα ὀσμὴν προσομοιάζουσαν πρὸς τὴν τῶν ῥόδων, λαμβανόμενα ἐκ διαφόρων εἰδῶν γερανίων ἢ πελαργονίων, εἰς ἀπόδοσιν κυμαινομένην μεταξὺ 1 καὶ 2 %. Πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐξαγωγῆς τοῦ ἐλαίου τούτου καλλιεργοῦνται κυρίως τὸ Pelargonium odoratissimum Willd., τὸ Pelargonium capitatum Ait. καὶ τὸ Pelargonium roseum Willd., ὡς τόποι δὲ προελεύσεως θεωροῦνται ἡ νῆσος τῆς Ἑνώσεως, ἡ Ἀλγερία, ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἱσπανία. Τὰ διάφορα γερανιέλαια εἶναι ὑγρὰ ἀνοικτοκιτρίνου ἕως πρασινοφαίου χρώματος, εἰδικοῦ βάρους κυμαινομένου μεταξὺ 0,888 καὶ 0,907 (ἀναλόγως τῆς προελεύσεως). Διαλύονται εἰς τὸν τριπλάσιον ὄγκον ἀλκοόλης 70 % καὶ στρέφουν τὸ ἐπίπεδον τοῦ πεπολωμένου φωτὸς πρὸς τὰ ἀριστερὰ (εἰδ. στροφὴ —6°,5 μέχρι —16°). Ἡ παραλαβὴ αὐτῶν γίνεται δι' ἀποστάξεως μετ' ἀτμοῦ τῶν πρασίνων μερῶν τῶν ἀναφερθέντων φυτῶν. Τὸ σημαντικώτερον συστατικὸν τῶν γερανιελαίων εἶναι ἡ **γερανιόλη** (βλ. λ.) καὶ παρ' αὐτὴν δευτερευόντως ἡ **κιτρονελλόλη** (βλ. λ.). Πλὴν τῶν συστατικῶν τούτων ὅμως ἀνευρέθησαν περαιτέρω καὶ αἱ ἀλκοόλαι βορνεόλη, λιναλοόλη, ῥοδινεόλη, τερπινεόλη, μινθόλη, ἀμυλαλκοόλη κλπ. ὑπὸ ἐλευθέραν μορφὴν ἢ καὶ ὑπὸ μορφὴν ἐστέρων μετὰ διαφόρων ὀξέων, ὡς ὀξικοῦ, βουτυρικοῦ, βαλεριανικοῦ, καπρονικοῦ κλπ. Τὸ γερανιέλαιον χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ ἀρωματοποιίᾳ πολλαχῶς καὶ περαιτέρω πρὸς νόθευσιν τοῦ ῥοδελαίου, νοθεύεται δὲ τοῦτο διὰ διαφόρων λιπαρῶν ἐλαίων, κοκολίπους, τερεβινθελαίου καὶ ἄλλων ἀναλόγων ὑλῶν.

Ἰδιαζούσας ἰδιότητας παρουσιάζει τὸ καλούμενον *ἰνδικὸν* ἢ *τουρκικὸν γερανιέλαιον* ἢ ἀκόμη ἔλαιον Palmarosa, ὅπερ λαμβάνεται ἐκ τῆς πόας Cymbopogon Martini. Τοῦτο ἔρχεται εἰς τὸ ἐμπόριον εἰς χθαμαλὰ χάλκινα δοχεῖα περιεκτικότητος 75 χιλιογράμμων, εἶναι πλουσιώτερον εἰς γερανιόλην, ἀλλὰ στερεῖται τελείως κιτρονελλόλης. Τὸ γερανιέλαιον τοῦτο ἔχει ὁμοίαν πρὸς τὰ ἀνωτέρω χρησιμοποίησιν. Σ. ΓΑΛΑΝΟΣ

γερανικὰ (τὰ) (Geraniaceae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων*, διακρινομένη ἐκ τῶν πολλαπλῶν σπερματικῶν βλαστῶν των. Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει ἀρκετὰ γένη ἰθαγενῆ τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου. Δ. Ν. Π.

γερανιοειδῆ (τὰ) (Geraniaceae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων*. Τὰ φυτὰ τῆς οἰκογενείας ταύτης εἶναι πόαι ἐτήσιαι ἢ πολυετεῖς καὶ σπανιώτερον θάμνοι ἢ δενδρύλλια. Τὰ φύλλα των εἶναι ἀντίθετα ἢ ἐναλλασσόμενα, ἐνίοτε μετὰ παραφύλλων καὶ τὰ ἄνθη των κανονικά, πολυπέταλα ἢ ἀκανόνιστα, μεμονωμένα κατὰ τὰς μασχάλας τῶν κλάδων ἢ κατὰ κῦμα ἢ κατὰ βότρυς διατεταγμένα. Ὁ κάλυξ τοῦ

Digitized by Google

ἄνθους εἶναι πενταμερὴς καὶ οἱ στήμονες πολυπληθεῖς, ἐλεύθεροι κατὰ τὴν βάσιν των ἢ διὰ λεπτῶν νημάτων συνδεόμενοι. Ἡ ᾠοθήκη διαιρεῖται εἰς τρεῖς ἢ πέντε λοβούς, ἕκαστος τῶν ὁποίων περιλαμβάνει ἓν ἢ δύο ᾠάρια. Ὁ καρπὸς εἶναι κάψα διανοιγομένη κατὰ τὴν τελείαν ὡρίμανσίν της εἰς πέντε τμήματα. Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει 19 γένη καὶ περὶ τὰ 700 εἴδη διαδεδομένα εἰς πάσας τὰς θερμὰς καὶ εὐκράτους χώρας τῆς γῆς, ἀλλ' ἰδίως εἰς τὴν κεντρικὴν Ἀφρικήν. Δ. Ν. Π.

—*[Παλαιοφυτολ.]* Λείψανα ἀπολιθωμένα (καρπόφυλλα) φυτῶν τῆς οἰκογενείας ταύτης εὑρέθησαν ἐντὸς ἠλέκτρου. Γ. Κ. Γ.

γερανιολένιον (τὸ) *[Ὀργ. Χημ.]*, ἢ 2,6-*διμεθυλεπταδιένιον*-(1,5). Εἶναι ἀκόρεστος ὑδρογονάνθραξ τοῦ τύπου C_9H_{16} λαμβανόμενος δι' ἀποστάξεως τοῦ γερανικοῦ ὀξέος. Σ. Γ.

γερανιόλη (ἡ) *[Χημ.]*, ἢ 2,6-*διμεθυλοκταδιενο*-(2,6)-*όλη*-(8) εἶναι ἀκόρεστος ἀλκοόλη τοῦ τύπου $(CH_3)_2C:CH.CH_2.CH_2.C(CH_3):CH.CH_2OH$ ἀνήκουσα εἰς τὴν τάξιν τῶν τερπεναλκοολῶν τῆς ἀκύκλου σειρᾶς.

Ἀπαντᾷ ἐλευθέρα καὶ ὑπὸ μορφὴν ἐστέρων εἰς τὰ διαφόρου προελεύσεως γερανιέλαια (βλ. λ.) ὡς καὶ εἰς τινα ἄλλα αἰθέρια ἔλαια. Ἐμφανίζεται πάντοτε συνοδευομένη καὶ ὑπ' ἄλλων ἀλκοολῶν, ὡς τῆς κιτρονελλόλης, τῆς λιναλοόλης, τῆς τερπινεόλης, ἐξ ὧν δὲν εἶναι εὔκολος ὁ ποσοτικὸς ἀποχωρισμός.

Ἡ γερανιόλη παραλαμβάνεται ἐκ τοῦ γερανιελαίου διὰ κατεργασίας μετὰ χλωριασβέστου ἢ ἀνυδρίτου τοῦ φθαλικοῦ ὀξέος, συνθετικῶς δὲ παρασκευάζεται εἴτε διὰ θερμάνσεως λιναλοόλης μετ' ὀξικοῦ ἀνυδρίτου, ὁπότε δι ἰσομερισμοῦ λαμβάνεται παρὰ τὰς ἄλλας ἀλκοόλας καὶ γερανιόλη, εἴτε δι' ἀναγωγῆς δι' ἀμαλγάματος νατρίου ἐκ τῆς κιτράλης. Ἡ γερανιόλη ἔχει εὐχάριστον προσομοίαν πρὸς τὴν τῶν ῥόδων ὀσμήν, χρησιμοποιεῖται δὲ ὡς ἀρωματικὴ ὕλη μόνον ἐν μίγματι μετ' ἄλλων αἰθερίων ἐλαίων.

Ἡ καθαρὰ γερανιόλη εἶναι ὀπτικῶς ἀδρανής, ἄχρους, βράζει ὑπὸ πίεσιν 10 χστμ. εἰς 110° καὶ ἔχει εἰδικὸν βάρος 0,882 καὶ δείκτην διαθλάσεως 1,477. Σ. Γ.

γεράνιον (τὸ) (Geranium) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γερανιοειδῶν*. Εἶναι πόαι ἐτήσιαι ἢ πολυετεῖς μὲ φύλλα ἀντίθετα ἢ ἐναλλασσόμενα μετὰ παραφύλλων. Τὰ ἄνθη των εἶναι ποικιλόχρωμα πορφυρᾶ, ἐρυθρά, ἰώδη, κυανᾶ καὶ σπανιώτερον λευκά, ἑρμαφρόδιτα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ πενταμερῆ μὲ δέκα ἐλευθέρους κατὰ τὴν βάσιν των στήμονας. Ὁ καρπὸς εἶναι κάψα. Γνωστὰ περὶ τὰ 100 εἴδη διεσπαρμένα εἰς πάσας τὰς θερμὰς καὶ εὐκράτους χώρας τῆς γῆς. Κυριώτερα εἴδη:

Γεράνιον τὸ ζωνωτὸν (Geranium zonale). Τοῦτο διακρίνεται ἐκ τῶν φύλλων του, ὧν ἡ περιφέρεια φέρει ὑποκαστανοχρόους ῥαβδώσεις. Τὸ εἶδος τοῦτο καλλιεργεῖται ὑπὸ πλείστας ποικιλίας, ὧν ἡ ἀξιολογωτέρα εἶναι: *γεράνιον τὸ ζωνωτὸν τὸ τετράχρουν* (Geranium zonale quadricolor), ὅπερ διακρίνεται ἐκ τῶν φύλλων του, τὰ ὁποῖα κατὰ τὸ κέντρον αὐτῶν εἶναι πράσινα, κατὰ τὴν περιφέρειάν των κίτρινα καὶ εἰς τὸ μεταξὺ διάστημα φέρουσιν ἐρυθρὰν ἢ καστανόχρουν στεφάνην.

Γεράνιον τὸ εὔοσμον (Geranium odoratissimum), γνωστὸν παρ' ἡμῖν ὑπὸ τὰ ὀνόματα: *ἀρμπανέλλα, ἀρμπακανέλλα, ἀρμπαρόρριζα* καὶ *γκιούλαϊ*. Εἶναι φυτὸν ποῶδες μὲ κλάδους ἕρποντας. Ἀπαντᾷ εἰς πᾶσαν σχεδὸν τὴν Εὐρώπην καὶ καθ' ὅλην τὴν Ἀνατολὴν καὶ καλλιεργεῖται εἰς κήπους καὶ εἰς γάστρας. Τὰ φύλλα τοῦ εἴδους τούτου εἶναι εὔοσμα, τρισχιδῆ ἢ πενταχιδῆ καὶ βαθέως ὀδοντωτά. Δι' ἀποστάξεως παρέχουσιν αἰθέριον ἔλαιον χρησιμοποιούμενον εἰς τὴν ἀρωματοποιίαν.

Γεράνιον τὸ εὔοσμον.

Γεράνιον τὸ κεφαλωτὸν (Geranium capitatum). Ἐκ τοῦ εἴδους τούτου, ὅπερ καλλιεργεῖται εἰς μεγάλας ἐκτάσεις ἐν Γαλλίᾳ, Ἱσπανίᾳ, Ἀλγερίᾳ καὶ Τύνιδι, παρέχεται αἰθέριον ἔλαιον χρησιμοποιούμενον εἰς τὴν ἀρωματοποιίαν καὶ γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *γερανέλαιον*. Ἡ ὀσμὴ τοῦ γερανελαίου εἶναι παρεμφερὴς πρὸς τὴν τοῦ ῥοδελαίου καὶ πολλάκις χρησιμεύει πρὸς νοθείαν τοῦ δευτέρου καθ' ὅτι ἡ τιμή του εἶναι κατὰ πολὺ μικροτέρα τοῦ γνησίου ῥοδελαίου.

Γεράνιον τὸ κνιστήριον (Geranium radula). Τὸ εἶδος τοῦτο φέρει πολυσχιδῆ καὶ βαθέως ὀδοντωτὰ κατὰ τὴν περιφέρειάν του φύλλα. Καλλιεργεῖται πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης πρὸς κόσμον.

Γεράνιον τὸ κεφαλωτόν.

Γεράνιον τὸ μεγανθὲς (Geranium grandiflorum). Διακρίνεται διὰ τὰ μεγάλα πορφυρᾶ ἢ λευκὰ ἄνθη του καὶ καλλιεργεῖται ὑπὸ πλείστας διαφορὰς πρὸς κόσμον.

Γεράνιον τὸ πελτωτὸν (Geranium peltatum). Τὸ εἶδος τοῦτο ἀναγνωρίζεται ἐκ τῶν λείων, σαρκωδῶν, πενταμερῶν φύλλων του καὶ τῶν κρεμαμένων κλάδων του.

Γεράνιον τὸ ῥυπαῖνον (Geranium inquinans). Εἶναι θάμνος, ὅστις ἐνίοτε φθάνει τὸ ὕψος 3 μέτρων καὶ διακρίνεται ἐκ τῶν σαρκώδους συστάσεως κλάδων του καὶ ἀπὸ τὰ γλοιώδη, ἀπεστρογγυλωμένα καὶ ὀδοντωτὰ κατὰ τὴν περιφέρειαν φύλλα του, ἅτινα ἐκχέουσι δυσάρεστον ὀσμήν· εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *σαρδέλλα*.

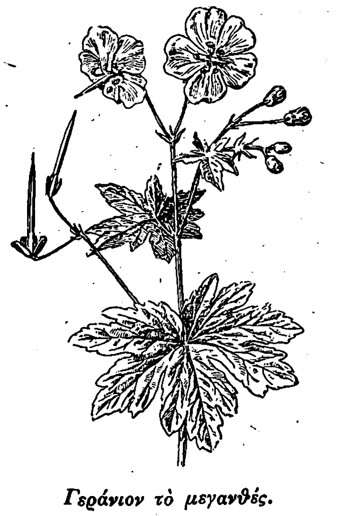

Γεράνιον τὸ μεγανθές.

Γεράνιον τὸ τρίχρουν (Geranium tricolor). Τὸ εἶδος τοῦτο διακρίνεται ἐκ τῶν λογχοειδῶν, χνοωδῶν καὶ ὀδοντωτῶν κατὰ τὴν περιφέρειαν φύλλων του καὶ ἀπὸ τὰ ἐρυθρὰ ἀνώτερα πέταλα τοῦ ἄνθους του. Τὰ λοιπὰ πέταλα εἶναι λευκὰ καὶ φέρουσιν ἀνὰ μίαν ἐρυθρὰν ἀκανονίστου σχήματος κηλῖδα.

Πάντα τὰ φυτὰ ταῦτα εἶναι γνωστὰ παρ' ἡμῖν ὑπὸ τὰ ὀνόματα *γεράνια* καὶ *πελαργόνια*. Ἐξωτικὰ εἴδη εἶναι: *γεράνιον τὸ στικτὸν* (Geranium maculatum), ἰθαγενὲς τῆς βορείου Ἀμερικῆς, τοῦ ὁποίου ἡ ῥίζα χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ φαρμακευτικῇ, καὶ *γεράνιον τὸ ἀργυροῦν* (Geranium argenteun) ἀπαντῶν ἐν Εὐρώπῃ. Δ. Ν. Π.

—*[Παλαιοφυτολ.]* Τοῦ γένους τούτου τῶν γερανοειδῶν φυτῶν εὑρέθησαν καρπόφυλλα μόνον ἀπολιθωμένα ἐντὸς τεμαχίων ἠλέκτρου. Γ. Κ. Γ.

Γεράνιον *[Γεωγρ.]* βλ. Γεράνι.

Γεράνιος καὶ *Γερήνιος* *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς ἀρχαίας Ἤλιδος παρὰ τὴν Πύλον (τὴν ἠλειακήν), οὐχὶ μακρὰν τῆς συμβολῆς Πηνειοῦ καὶ Λάδωνος καὶ πλησίον τοῦ σημερινοῦ χωρίου Ἀγραπιδοχώρι. Ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τούτου κατὰ τοὺς Πυλίους εἶχεν ὀνομασθῆ καὶ ὁ Νέστωρ Γερήνιος, ἐνῷ ὁ Στράβων (C. 34) ὑποστηρίζει ὅτι θὰ εἶχεν ὀνομασθῆ ἀπὸ τῆς πόλεως Γερήνων (Γερήνου). Πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης των ὅτι ὁ Γερήνιος Νέστωρ κατήγετο ἐκ τῆς πόλεως των, οἱ Ἠλεῖοι Πύλιοι προέβαλλον ὅτι καὶ τοποθεσία τις πλησίον τῆς πόλεώς των ἐκαλεῖτο «Γέρηνος» καὶ ποταμός τις «Γέρων», ἄλλος ἀπὸ τὸν Γεράνιον. ΚΑΨ.

γερανιώδη (τὰ) *[Βοτ.]* βλ. γερανιοειδῆ.

Γερανιώτης. Οἰκογένεια καταγομένη ἐκ Σφακίων Κρήτης, λαβοῦσα τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ χωρίου *Γεράνι* Κυδωνίας τῆς Κρήτης καὶ πρότερον καλουμένη *Παπαδογιώργης*.

Κυριώτεροι ἀντιπρόσωποι τῆς οἰκογενείας ταύτης εἶναι οἱ ἑξῆς:

1) ***Ἰωάννης Γερανιώτης.*** Ἀγωνιστὴς γεννηθεὶς τῷ 1793 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1885. Τῷ 1821 ἀνέλαβε νὰ προπαρασκευάσῃ τὴν ἐπανάστασιν εἰς τὸ πεδινὸν διαμέρισμα τοῦ Γερανίου καὶ στρατολογήσας ἄνδρας τινὰς μετέσχε τῆς πρώτης ἐν Λούλῳ Κυδωνίας μάχης τῆς 14 Ἰουνίου 1821. Τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐπολέμησεν ἐν Κανδάνῳ Σελίνου, τῷ δὲ 1823 ἔλαβε μέρος εἰς τὴν πολιορκίαν καὶ τὴν παράδοσιν τοῦ φρουρίου Καστελλίου, ὀνομασθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἁρμοστοῦ πεντακοσίαρχος, καὶ εἰς τὴν φονικὴν μάχην τοῦ Γερανίου. Μεταβὰς καὶ εἰς Στερεὰν Ἑλλάδα ἐπολέμησεν ἐν Ἀττικῇ. Τῷ 1828 ἐπολέμησεν ἐν Φραγκοκαστέλλῳ καὶ τῷ 1829 ἐν Ἁγίᾳ Μαρίνῃ Κυδωνιῶν. Καταπνιγείσης τῆς Ἐπαναστάσεως κατέφυγεν εἰς Ναύπλιον μετὰ 72 ἐκ τῶν ἀνδρῶν του καὶ διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου ἀρχηγὸς τῆς σωματοφυλακῆς (1830). Τῷ 1833 κατῆλθεν εἰς Κρήτην μετὰ τοῦ Χάλη καὶ ἐξελέγη μέλος τῆς ἐπιτροπῆς, ἥτις θὰ διεπραγματεύετο τὸ ζήτημα τῆς Κρήτης μετὰ τῶν ναυάρχων τῶν δυνάμεων. Ἀλλ' ἀποτυχούσης τῆς ἐπαναστάσεως ἐκείνης ἐπανῆλθεν εἰς Ναύπλιον καὶ ὑπηρέτει ὡς λοχαγὸς εἰς τὴν βασιλικὴν φάλαγγα. Τῷ 1843 μετέσχε τοῦ κινήματος τῆς 3 Σεπτεμβρίου μετὰ τοῦ Καλλέργη. Τὸ δ' ὑπόλοιπον τοῦ βίου διετέλεσεν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς βασιλικῆς φάλαγγος ὡς συνταγματάρχης. Ἡ Ἐπιτροπὴ τῶν ἀγωνιστῶν κατέταξεν αὐτὸν εἰς τὴν πέμπτην τάξιν.

2) ***Ἀνδρέας Γερανιώτης.*** Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς ἐν Ναυπλίῳ περὶ τὸ 1855 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1926. Διεκρίθη κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1878. Κατελθὼν εἰς Κρήτην τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1876 καὶ συνεννοηθεὶς μετὰ τοῦ Κωνστ. Μητσοτάκι καὶ Χριστοφ. Ἀργυράκι, εἰργάσθη διὰ τὴν προετοιμασίαν τῆς ἐπαναστάσεως. Καταδιωχθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων κατέφυγεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὁπόθεν λαβὼν πολεμεφόδια καὶ ὅπλα ἐπέστρεψε κρύφα εἰς Κρήτην. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1878 ὁ Γερανιώτης ἔλαβε μέρος, ὡς ὁπλαρχηγὸς τῶν πεδινῶν Κυδωνιατῶν καὶ ἰδίᾳ Πυργοψηλονέρου, εἰς πάσας τὰς ἐν Κυδωνίᾳ γενομένας μάχας. Κατὰ δὲ τὴν τελευταίαν τῆς ἐπαναστάσεως μάχην εἰς Ἀρμένους Ἀποκορώνου ἔλαβεν ἐνεργότατον μέρος τὸ ὑπ' αὐτὸν ἐπαναστατικὸν σῶμα. Κατὰ τὰς ἀνωμαλίας τοῦ 1884 διὰ τὸ βακουφικὸν ζήτημα καὶ τοῦ 1886 (τοῦ Ἀρίφη τὴν ἐπανάστασιν) ἦτο ἐκ τῶν πρωτουργῶν. Τῷ 1889 μένων ἐν Κισάμῳ ὡς ὑπάλληλος ἀφῆκε τὴν θέσιν του καὶ μετέσχε τοῦ κινήματος. Συλληφθεὶς μετὰ τοῦ βουλευτοῦ Ἀναστασάκι ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακὰς Χανίων καὶ ὑπέστη μαρτυρικὰς βασάνους, καταδικασθεὶς δὲ εἰς δεκαπενταετῆ ἐξορίαν εἰς Ἰκόνιον ἐσώθη διὰ τῶν προξένων Ἑλλάδος καὶ Ἀγγλίας. Κατὰ τὴν κατοχὴν τῆς Κρήτης ὑπὸ τὸν Βάσσον ἐπολέμησε καὶ πάλιν εἰς τὰς μάχας Καστέλλου καὶ Λιβαδιῶν. Ε. Γ.

—**Γερανιώτης, Δημήτριος.** Ἕλλην ζωγράφος, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῷ 1871. Ἐσπούδασεν ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Σχολὴν τῶν Καλῶν τεχνῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς Μόναχον, ἔνθα ἐστάλη ὡς ὑπότροφος τῆς κυβερνήσεως. Διδάσκαλοί του ὑπῆρξαν ὁ Λύτρας, ὁ Γύζης, ὁ Στοὺκ καὶ ὁ Γ. Ἰακωβίδης. Ἀπὸ τοῦ 1903 διατελεῖ καθηγητὴς τῆς ἐν Ἀθήναις Σχολῆς τῶν Καλῶν τεχνῶν. Διεκρίθη ὡς προσωπογράφος καὶ δημιουργὸς ἐξαιρέτων διακοσμητικῶν συνθέσεων. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται προσωπογραφίαι τινὲς μελῶν τῆς τέως βασιλικῆς οἰκογενείας τῆς Ἑλλάδος καὶ τοιχογραφίαι τοῦ ἐν Ἀθήναις μεγάρου Ἐμπειρίκου. Μετέσχε τῶν ἐκθέσεων Παρισίων (1900) καὶ Ρώμης (1912). Ι. Μ. Π.

γερανογέφυρα (ἡ) *[Μηχαν.]*. Ἀνυψωτικὸν μηχάνημα χρησιμοποιούμενον ἐν μεγάλῃ κλίμακι εἰς αἰθούσας ἐργοστασίων διὰ τὴν μεταφορὰν βαρέων τεμαχίων εἰς τὰ χυτήρια πρὸς χειρισμὸν τῶν κα-

Κυλιομένη γερανογέφυρα ἐργοστασίου.

λυμμάτων τῶν τύπων, τῶν δοχείων μὲ τὸ ῥευστὸν μέταλλον κ.τ.λ. Αἱ γερανογέφυραι ἀποτελοῦνται ἐκ κινητῆς γεφύρας ΑΒΓΔ, μήκους ὅσον εἶναι τὸ πλάτος τῆς ἐξυπηρετηθησομένης αἰθούσης, δυναμένης νὰ κυλίεται μέσῳ τροχῶν καὶ τροχιῶν ΗΘ, ΚΛ, ἑδραζομένων εἰς εἰδικὴν προεξοχὴν κατὰ μῆκος τῶν τοίχων τῆς αἰθούσης, εὑρισκομένων δὲ

Digitized by Google

εἰς τὸ ἄνω μέρος αὐτῆς, ἀμέσως κάτω τῆς ὀροφῆς. Ἐπὶ τῆς γεφύρας καὶ κατὰ μῆκος αὐτῆς δύναται νὰ κυλίηται ἐπὶ καταλλήλων τροχιῶν φορεῖον Φ, φέρον συνήθως καὶ βαροῦλκον. Μία γερανογέφυρα δέον νὰ ἐκτελῇ τὰς ἑξῆς τρεῖς κινήσεις: α) κίνησιν τῆς γεφύρας κατὰ μῆκος τῆς αἰθούσης, β) κίνησιν τοῦ φορείου, καθέτως τῇ προηγουμένῃ μεταθέσει, κατὰ μῆκος τῆς γεφύρας, γ) κίνησιν τοῦ μηχανισμοῦ ἀνυψώσεως τῶν βαρῶν. Αἱ κινήσεις αὗται δύνανται νὰ ἐκτελῶνται δι' ἰδιαιτέρων μηχανισμῶν καὶ κινητήρων δι' ἑκάστην, ὁπότε δύνανται νὰ γίνωνται ταυτοχρόνως καὶ αἱ τρεῖς, ἢ δι' ἑνὸς κινητῆρος ἢ μηχανισμοῦ κινήσεως. Ἐννοεῖται ὅτι αἱ δύο πρῶται κινήσεις πρέπει νὰ εἶναι ἐκτελέσιμοι ἀνεξαρτήτως τοῦ ἂν ἔχῃ ἢ δὲν ἔχῃ φορτίον ἡ γέφυρα.

Ἐκ τῶν γνωστῶν συστημάτων κινήσεως ἀνυψωτικῶν μηχανῶν (βλ. λ.), σήμερον δύο μόνον ἔχουν ἐπικρατήσει διὰ τὴν κίνησιν γερανογεφυρῶν: τὸ διὰ χειρῶν καὶ τὸ δι' ἠλεκτρισμοῦ. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν ἐκτελοῦνται ὅλαι αἱ κινήσεις συνήθως δι' ἀνθρώπου, εὑρισκομένου εἰς τὸ δάπεδον τῆς αἰθούσης, μέσῳ τροχαλιῶν καὶ ἀτερμόνων ἁλύσεων. Εἰς τὴν δευτέραν περίπτω-

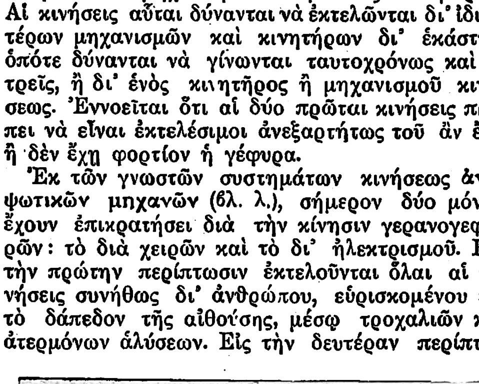

Κυλιομένη γερανογέφυρα ἐν εἴδει πυλῶνος.

σιν, καὶ πάλιν οἱ χειρισμοὶ τῶν διακοπτῶν ροοστατῶν ἐκκινήσεως κ.τ.λ. γίνονται ἐκ τῶν κάτω. Ἡ ἀπόστασις τῶν τροχιῶν κινήσεως τῆς γερανογεφύρας λέγεται *ἄνοιγμα* αὐτῆς. Διὰ μικρὰ ἀνοίγματα μέχρις 9 μ. αἱ σιδηροδοκοὶ τῆς γεφύρας δύνανται νὰ εἶναι ὁλόσωμοι. Διὰ μεγαλύτερα ὅμως ἀνοίγματα παρίσταται ἀνάγκη κατασκευῆς συνθέτων δοκῶν ἢ καὶ δικτυωτῶν. Δι' ἀκαλύπτους χώρους, ὅπου δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ ὕπαρξις τοίχων πρὸς στήριξιν τῶν τροχιῶν τῆς γερανογεφύρας, αὕτη λαμβάνει ἀναγκαστικῶς τὴν διαμόρφωσιν πυλῶνος, κυλιομένη ἐπὶ τροχιῶν προσηρμοσμένων εἰς τὸ ἔδαφος. Τοιαῦται γερανογέφυραι ἐν εἴδει πυλῶνος, ἀποτελοῦσαι γιγαντιαίας σιδηρᾶς κατασκευάς, χρησιμοποιοῦνται εἰς ἀκαλύπτους σιδηροδρομικοὺς σταθμοὺς καὶ λιμενοβραχίονας ἐκφορτώσεως ἐμπορευμάτων.

Λ. Ν. ΚΛΑΔΑΣ

γερανόμυια (ἡ) (Geranomya) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων διπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *μυϊδῶν*, περιλαμβάνον ἓν καὶ μόνον γνωστὸν εἶδος ἐν Μεγάλῃ Βρεττανίᾳ.

Δ. Ν. Π.

γέρανος (ὁ)· βλ. γερανός.

—γέρανος *[Ἀρχ.]*. Εἷς τῶν ἀρχαιοτάτων ἑλληνικῶν χορῶν, ἐκ τῶν καλουμένων *μορφασμῶν*, καθ' οὓς οἱ χορευταὶ ἐμιμοῦντο τὰ εὔστροφα σκιρτήματα ἢ τὰ δυσκίνητα βαδίσματα τῶν ζῴων. Τὸν γέρανον ἐχόρευσε πρῶτος ὁ Θησεὺς μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ νέων καὶ νεανίδων, ὅταν ἀποπλέων ἐκ Κρήτης, ὅπου ἐφόνευσε τὸν Μινώταυρον, ἤραξεν εἰς Δῆλον καὶ ἐθυσίασεν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα. Ἔκτοτε, κατὰ τὴν ἐν Δήλῳ τελουμένην ἑορτὴν εἰς ἀνάμνησιν τῆς γεννήσεως τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐξε-

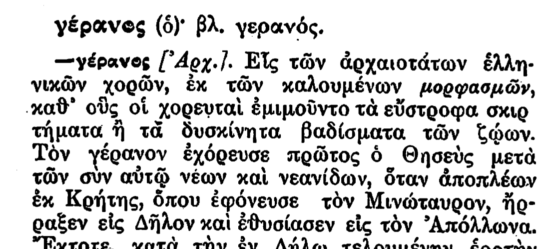

Χορὸς τοῦ γερένου.

[Σκηνὴ ἐκ τοῦ ἀγγείου Φρανσουᾶ, παριστάνουσα τὸν Θησέα, ἐνδεδυμένον δι' ὡραίου χιτῶνος, ὁ ὁποῖος ἐνώπιον τῆς Ἀριάδνης καὶ τῆς τροφοῦ αὐτῆς προχωρεῖ παίζων τὴν λύραν. Ἀκολουθεῖται ἀπὸ ὁμάδα δεκατεσσάρων προσώπων χορευόντων χειροκρατουμένων καὶ ἐνδεδυμένων ἐπίσης μὲ ἑορταστικὰ φορέματα. Πάντων τῶν προσώπων τὰ ὀνόματα εἶναι ἀναγεγραμμένα παρ' αὐτοῖς.]

τελεῖτο περὶ τὸν Κερατῶνα, τὸν ἐξ ἀριστερῶν τουτέστι κεράτων συνηρμοσμένον βωμόν (*Πλουτάρ.* Θησ. XXI), ὁ γέρανος παρὰ Δηλιάδων μὲν παρθένων, κατὰ τὸν ὁμηρικὸν ὕμνον τοῦ Ἀπόλλωνος, ἠϊθέων δὲ κατὰ τὸν Πλούταρχον. Ἦτο δὲ ὁ γέρανος «μίμημα τῶν ἐν τῷ Λαβυρίνθῳ περιόδων καὶ διεξόδων».

Ν. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

— γέρανος (ὁ) *[Ἀρχ. Θέατρ.]*. Ἓν τῶν σκηνικῶν μηχανημάτων τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ θεάτρου, χρησιμοποιούμενον πρὸς μεταφορὰν τῶν νεκρῶν, ὡς λ.χ. ἐν τῇ «Ψυχοστασίᾳ» τοῦ Αἰσχύλου, ἐν ᾗ ἡ Ἠὼς ἥρπαξε τὸ πτῶμα τοῦ Μέμνονος, ἢ ἐν τῷ «Ῥήσῳ» τοῦ Εὐριπίδου, ἐν ᾧ ἡ Μοῦσα ἥρπαξε τὸ πτῶμα τοῦ υἱοῦ της (στ. 886—888). Κατὰ τὸν Πολυδεύκην (IV. 130) ὁ γέρανος «μηχάνημά ἐστιν ἐκ μετεώρου καταφερόμενον, ᾧ κέχρηται Ἠὼς ἁρπάζουσα τὸ σῶμα τοῦ Μέμνονος». Κριτικοί τινες, στηριζόμενοι ἐπὶ τῆς μαρτυρίας τοῦ σχολιαστοῦ τοῦ Λουκιανοῦ εἰς «Φιλοψευδῆ» (XIII), λέγοντος ὅτι ἑκατέρωθεν τῆς βασιλείου θύρας ὑπῆρχον «δύο μηχαναί», ἐξ ὧν «ἡ ἐξ ἀριστερῶν θεοὺς καὶ ἥρωας ἐνεφάνιζε παρευθύς, ὥσπερ λύσιν φέροντας τῶν ἀμηχάνων», ἐξάγουν τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ἐκ δεξιῶν τῆς βασιλείου θύρας μηχανὴ ἦτο ὁ γέρανος.

Ν. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

γερανὸς (ὁ), ἀρχ. *γέρανος*, (Grus) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γερανιδῶν*. Τὰ πτηνὰ τοῦ γένους τούτου φέρουσι τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα: σῶμα εὔρωστον, ἀνάστημα ὑψηλόν, κεφαλὴν μικράν, λαιμὸν μακρὸν καὶ λεπτὸν καὶ πολλάκις γυμνὸν κατὰ τὸ ἀνώτερον αὐτοῦ τμῆμα. Ἡ κεφαλὴ πολλάκις φέρει θύσανον λεπτῶν πτερῶν ἐν εἴδει λοφίου. Τὸ ράμφος των εἶναι ἐπίμηκες, μᾶλλον λεπτὸν καὶ ἰσχυρόν, πεπιεσμένον ἐκ τῶν πλαγίων καὶ ἐλαφρῶς κυρτὸν κατὰ τὴν ἄνω αὐτοῦ ἐπιφάνειαν. Ἑκατέρωθεν τοῦ ράμφους καὶ παρὰ τὴν βάσιν ὑπάρχουσι τὰ ρωθωνικὰ τρήματα, ἅτινα εἶναι μικρά, ἀπεστρογγυλωμένα καὶ καλύπτονται ὑπὸ λεπτῆς μεμβράνας. Αἱ πτέρυγές των εἶναι εὐρεῖαι, μακραὶ καὶ ὀξεῖαι κατὰ τὸ ἄκρον των. Ἡ οὐρὰ ἀποτελεῖται ἐκ 12 κωπαίων πτερύγων καὶ εἶναι μᾶλλον βραχεῖα καὶ πρὸς τὰ κάτω διευθυνομένη. Οἱ πόδες εἶναι λεπτοί, ἀνθεκτικοὶ καὶ γυμνοὶ πτερύγων. Τὸ πτέρωμά των εἶναι ποικιλόχρουν, ἀναλόγως τῶν διαφόρων εἰδῶν· ἐπικρατέστεροι χρωματισμοὶ εἶναι ὁ φαιός, ὁ λευκός, ὁ ὑπόφαιος, ὁμοιόχρωμος εἰς ὁλόκληρον τὸ σῶμα ἢ ποικιλομόρφως διάστικτος. Ἐκ τῶν πολλῶν εἰδῶν ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος γνωστότερα εἶναι: *γερανὸς ὁ τεφρὸς* (Grus cinerea). Τὰ ἀνήκοντα εἰς τὸ γένος τοῦτο ἀπαντῶσι κυρίως εἰς

Γερανὸς ὁ τεφρός.

τὰς μεσημβρινὰς χώρας τοῦ παλαιοῦ κόσμου, ἀλλ' ἀποδημοῦσιν εἰς τὴν Ἀφρικὴν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ χειμῶνος. Τὸ μῆκος τοῦ σώματός των φθάνει τὰ 150 ἑκατοστόμετρα καὶ ὁ χρωματισμός των εἶναι τεφρὸς κατὰ τὴν ράχιν, ὑπότεφρος κατὰ τὴν κοιλίαν καὶ σκοτεινόφαιος κατὰ τὸν λαιμόν· τὰ ἄκρα τῶν πτερύγων εἶναι μελανὰ καὶ αἱ παρειαὶ λευκαὶ μὲ ἐρυθρὰ στίγματα.

Γερανὸς ὁ ἀντίγονος (Grus antigone). Εἶναι ἰθαγενὲς πτηνὸν τῆς κεντρικῆς Ἀσίας καὶ ἀπαντᾷ σπανίως καὶ εἰς τὴν ἀνατολικὴν Εὐρώπην. Τὸ ἀνάστημά του εἶναι κατά τι μεγαλύτερον ἀπὸ τὸ ἀνάστημα τοῦ προηγουμένου εἴδους, ὁ χρωματισμὸς τοῦ σώματός του εἶναι ὑπόλευκος καὶ οἱ πόδες του ἐρυθροί.

Γερανὸς ὁ αὐστραλιανὸς (Grus australianus). Ὁμοιάζει καταπληκτικῶς μὲ τὸ προηγούμενον εἶδος καὶ θεωρεῖται ὑπὸ πλείστων ζῳολόγων ὡς ἁπλῆ παραλλαγὴ τούτου.

Γερανὸς ὁ λευκογερανὸς (Grus leucogeranus). Εἶναι ἰθαγενὲς πτηνὸν τῶν Ἰνδιῶν.

Γερανὸς ὁ ἰαπωνικὸς (Grus japonicus). Ἀπαντᾷ εἰς τὴν Ἰαπωνίαν καὶ τὴν Κίναν.

Πάντα τὰ πτηνὰ ταῦτα κατὰ προτίμησιν ἐνδιαιτῶνται εἰς σκιερὰ καὶ ὑγρὰ μέρη, ἰδίως δὲ παρὰ τελματώδεις ἐκτάσεις. Γεννῶσιν ἐντὸς τῶν φυλλωμάτων τῶν ὑδροχαρῶν φυτῶν δύο ᾠὰ συνήθως χρώματος φαιοπρασίνου.

— *[Ἱστορ.]* Ὁ γερανὸς εἶναι γνωστότατον πτηνὸν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων καὶ ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου, τοῦ Ἡροδότου, τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ Πλουτάρχου, τοῦ Αἰλιανοῦ, τοῦ Πλινίου, τοῦ Στράβωνος καὶ ἄλλων πολλῶν. Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον οἱ Αἰγύπτιοι ἀπέστελλον γερανοὺς ὅπως καταπολεμήσουν τοὺς Πυγμαίους κατὰ τὰς πηγὰς τοῦ Νείλου. Ἐπίσης καὶ ὁ Πλίνιος σχετικῶς ἀναφέρει, ὅτι οἱ γερανοὶ ἐπέφερον τελείαν καταστροφὴν εἰς τὴν φυλὴν ταύτην τῶν νάνων. Εἰς τοὺς γερανοὺς ἐπίσης ἀπέδιδον καὶ πλείστας θαυματουργοὺς ἰδιότητας. Κατὰ τὰς ἀφηγήσεις πλείστων συγγραφέων, οἱ γερανοὶ οἵτινες διήρχοντο ἄνωθεν τοῦ ὄρους Ταῦρος ἐπλήρουν μικρῶν λιθαρίων τὸ ράμφος των, ὅπως ἀναγκάζωνται νὰ μὴ ἐκβάλλωσι κραυγὰς καὶ οὕτω προσελκύωσι τὴν προσοχὴν τῶν ἱεράκων, οἵτινες εἶναι ἐκ τῶν μεγαλυτέρων διωκτῶν των. Κατὰ τὰς ἀποδημίας των προηγεῖται ὁ πλέον ἡλικιωμένος ἄρρην καὶ κατὰ τὴν νύκτα, ὅταν ἀναπαύωνται, τοποθετοῦν φρουρούς. Εἰς πολλὰ μέρη ἤσθιον τὸν ἐγκέφαλον τῶν γερανῶν, διότι ἐνόμιζον ὅτι ἦτο ἱκανὸς εἰς τὸ νὰ ἀναπτύξῃ ἐρωτικὸν αἴσθημα καὶ νὰ προσελκύῃ τὰς γυναῖκας. Ὁ Γέσνερ ἐθεώρει ὡς πραγματικοὺς τοὺς ἀγῶνας τῶν γερανῶν ἐναντίον τῶν Πυγμαίων, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Μπυφφὼν δὲν διέψευσε καθ' ὁλοκληρίαν τὰ περὶ γερανῶν ἀναφερόμενα ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων. [Περὶ τῶν *γερανῶν τοῦ Ἰβύκου*, βλ. Ἴβυκος.]

Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοζῳολ.]*. Λείψανα τοῦ γένους τούτου τῶν πτηνῶν εὑρίσκονται ἀπολιθωμένα τὸ πρῶτον ἐντὸς ἠωκαινικῶν στρωμάτων τῆς ἠωκαίνου περιόδου τῆς βορείου Ἀμερικῆς. Ἐπίσης εὑρίσκονται ἐντὸς στρωμάτων ὅλης τῆς τριτογενοῦς διαπλάσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος ἐν Εὐρώπῃ. Ἐν Ἑλλάδι εὑρέθησαν εἰς τὸ Πικέρμι λείψανα (σπόνδυλοι καὶ ὀστᾶ τῶν ἄκρων) ἑνὸς εἴδους γεράνου, τὸ ὁποῖον ὠνομάσθη *γέρανος ὁ πεντελήσιος* (Grus Pentelici).

Γ. Κ. Γ.

—*[Ἑραλδ.]* Τὸ πτηνὸν τοῦτο εἰκονίζεται ἱστάμενον ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς καὶ μὲ τὸν δεξιὸν ἀνυψωμένον κρατοῦντα χάλικα, ὅστις ὑποτίθεται ὅτι θὰ τὸ ἐξυπνήσῃ, εἰς περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν κατελαμβάνετο ὑπὸ τοῦ ὕπνου. Συμβολίζει τὴν φρούρησιν.

Γ. Ε. Τ.

—γερανὸς (ὁ) *[Μηχαν.]*. Ἀνυψωτικὸν μηχάνημα δυνάμενον νὰ ἐνεργῇ διαδοχικῶς ἢ ταυτοχρόνως μεταφορὰν βάρους τινὸς κατακόρυφον καὶ ὁριζόντιον, καθ' ὡρισμένην ὅμως τροχιάν. Οἱ γερανοὶ εὑρίσκουν εὐρυτάτην ἐφαρμογὴν εἰς μέρη μεγάλης ἀνυψωτικῆς κινήσεως καὶ δὴ εἰς ἐργοστάσια, λιμένας καὶ σιδηροδρομικοὺς σταθμούς. Τὰ δι' αὐτῶν ἀνυψούμενα βάρη ὑπερέβησαν εἰς ὡρισμένας κατασκευὰς τοὺς 150 τόννους.

Οἱ γερανοὶ ἔχουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σχῆμα τριγώνου, ἀποτελοῦνται δὲ ἐκ τῶν ἑξῆς τριῶν κυρίων μερῶν: α) Τῆς κατακορύφου δοκοῦ ἢ συστήματος δοκῶν ΑΒ καλουμένης *στήλης*, περὶ τὴν ὁποίαν δύναται νὰ περιστρέφεται ἐλευθέρως ὁ γερανός· β) ἐκ τῆς ἀνωτέρας δοκοῦ ἢ συστήματος δοκῶν ΑΓ καλουμένης *ἑλκυστῆρος*, καὶ γ) ἐκ τῆς δοκοῦ ΒΓ (ἢ συστήματος δοκῶν) ὀνομαζομένης *ἀντηρίδος*. Κατὰ τὸ σημεῖον Γ ὑπάρχει τροχαλία, ἐφ' ἧς διέρχεται σχοινίον, καλώδιον, ἢ ἅλυσις, εἰς τὸ ἓν ἄκρον τῆς ὁποίας συνδέεται ἄγκιστρον πρὸς ἀνάρτησιν τοῦ ἀνυψωθησομένου βάρους, ἐνῷ τὸ ἕτερον ἄκρον φέρεται μονίμως συνδεδεμένον ἐπὶ τοῦ τυμπάνου βαρούλκου τινὸς ἀπαραιτήτου, εὑρισκομένου μονίμως ἐπὶ τοῦ γερανοῦ. Ἡ διάταξις τῶν γερανῶν εἶναι τοιαύτη, ὥστε νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ περιστροφὴ αὐτῶν περὶ τὸν ἄξονα ΑΒ τῆς στήλης, ὁπότε τὸ ἄγκιστρον γράφει ἡμιπεριφέρειαν ἢ καὶ ὁλόκληρον περιφέρειαν. Ἡ ἀπόστασις α τοῦ ἀγκίστρου ἀπὸ τοῦ ἄξονος τῆς στήλης καλεῖται *ἄνοιγμα* τοῦ γερανοῦ.

Ὁ ὑπολογισμὸς τῶν γερανῶν ὅσον ἀφορᾷ μὲν τὸ μέγεθος τοῦ ἀνυψωθησομένου βάρους γίνεται ἐκ τοῦ βαρούλκου τοῦ γερανοῦ. Πολλάκις ἵνα τὸ βαροῦλκον ἀναπτύσσῃ ἑλκτικὴν δύναμιν ἴσην πρὸς τὸ ἥμισυ περίπου τοῦ βάρους Ρ, ὅπερ πρόκειται ν' ἀνελκυσθῇ, ἡ ἀνάρτησις δὲν γίνεται μέσῳ σταθερᾶς ἁπλῆς τροχαλίας, ἀλλὰ μέσῳ ζεύ-

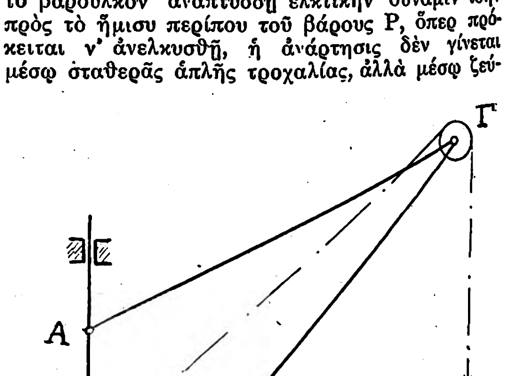

Σχηματικὴ παράστασις γερανοῦ.

γους σταθερᾶς καὶ ἐλευθέρας τροχαλίας. Ὅσον ἀφορᾷ ἤδη τὸν ὑπολογισμὸν τῆς ἀντοχῆς τῶν στοιχείων τοῦ γερανοῦ, οὗτος γίνεται ἀναλόγως τοῦ εἴδους τούτου, καὶ ἑπομένως τῶν κοπώσεων ἃς ὑφίστανται τὰ στοιχεῖά του ἐκ τοῦ ἰδίου βάρους καὶ τοῦ ἀναρτωμένου τοιούτου. Διὰ τὸ ἴδιον

Digitized by Google

βάρος γίνεται ἡ παραδοχὴ ὅτι τοῦτο θὰ εἶναι ἴσον πρὸς 0, 6 P υ 1 P ἀναλόγως τοῦ εἴδους τοῦ γερανοῦ. Διὰ τὴν κίνησιν τῶν γερανῶν καὶ διὰ τὴν περιστροφὴν αὐτῶν δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ οἱονδήποτε σύστημα κινήσεως ἀνυψωτικῶν μηχανῶν. Εἰδικώτερον προσαρμόζεται καλῶς ἡ διὰ χειρῶν, ἀτμοῦ ἢ ἠλεκτρισμοῦ κίνησις. Σύνηθες ὑλικὸν κατασκευῆς γερανῶν εἶναι ὁ ἐλατὸς σίδηρος, πολλάκις μάλιστα χρησιμοποιοῦνται αἱ δοκοὶ διατομῶν T, Π, L τοῦ ἐμπορίου. Παλαιότεροι γερανοὶ ἦσαν κατεσκευασμένοι ἐν μέρει καὶ ἐκ ξύλου. Αἱ σιδηροδοκοὶ ἑνοῦνται διὰ συνήθων ἡλώσεων μεταξύ των.

Λόγῳ τοῦ ὅτι τὸ ἀνυψωτέον φορτίον P εὑρίσκεται ἐκκέντρως τοποθετημένον, οἱ γερανοὶ δέχονται ῥοπὴν P. α τείνουσαν ν' ἀνατρέψῃ αὐτούς. Διὰ τοῦτο εἰς τοὺς ἀνεξαρτήτους γερανοὺς (δηλαδὴ τοὺς εὑρισκομένους μακρὰν τοίχων, ὀροφῶν κτλ.) ἰδιαίτερος ὑπολογισμὸς τῆς θεμελιώσεως πρέπει νὰ γίνεται ὥστε οὐδεὶς κίνδυνος ἀνατροπῆς νὰ ὑπάρχῃ. Πολλάκις πρὸς ἐλάττωσιν τῶν εἰς κάμψιν κοπώσεων τῆς στήλης καὶ καλυτέραν εὐστάθειαν τῶν γερανῶν τοποθετεῖται ἀντίβαρον, δηλαδὴ μόνιμον βάρος ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου ἀλλ' ἀντιθέτως τοῦ τριγώνου τοῦ γερανοῦ.

Εἰδικώτερον ἐξετάζοντες τοὺς συνήθεις τύπους γερανῶν δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν αὐτοὺς εἰς τὰς ἑξῆς κατηγορίας:

1) *Περιστρεφόμενοι γερανοὶ τοίχου σταθεροῦ ἀνοίγματος*. Οὗτοι στηρίζονται δι' ἑνὸς ἑδράνου εἰς τὸ δάπεδον καὶ δι' ἑτέρου εἰς τὸν τοῖχον τοῦ χώρου ὃν ὑπηρετοῦσι. Δύνανται λόγῳ τούτου νὰ διαγράφουν μόνον ἡμιπεριφέρειαν μὲ ἀκτῖνα τὸ ἄνοιγμα α, ἑπομένως δύνανται νὰ μεταφέρουν βάρος τι ἐξ οἱουδήποτε σημείου τῆς ἡμιπεριφερείας ταύτης εἰς οἱονδήποτε ἄλλο σημεῖον τῆς αὐτῆς ἡμιπεριφερείας. Ἐκ τῶν στοιχείων τοῦ γερανοῦ τούτου ὁ μὲν ἑλκυστὴρ ἐργάζεται εἰς ἐφελκυσμόν, ἡ δὲ ἀντηρὶς εἰς λυγισμὸν καὶ ἡ στήλη εἰς κάμψιν καὶ θλῖψιν, ὑπολογιζομένη κατὰ τὴν σύνθετον ἀντοχήν.

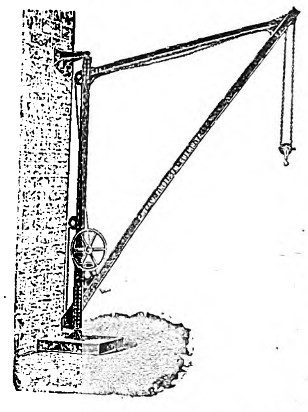

Περιστρεφόμενος γερανὸς τοίχου σταθεροῦ ἀνοίγματος.

2) *Περιστρεφόμενοι γερανοὶ τοίχου μεταβλητοῦ ἀνοίγματος* Εἰς αὐτοὺς ὁ ἑλκυστὴρ διατίθεται ὁριζοντίως ἐξέχων τῆς ἀντηρίδος, ὥστε νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ κύλισις φορείου ἐπ' αὐτοῦ φέροντος μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸ ἄγκιστρον. Τὸ φορεῖον μετακινεῖται κατὰ μῆκος τοῦ ἑλκυστῆρος δι' ἰδιαιτέρου μηχανισμοῦ, μεταβαλλομένου κατὰ βούλησιν τοῦ ἀνοίγματος. Ἐν συγκρίσει μὲ τὸν προηγούμενον ὁ γερανὸς οὗτος παρουσιάζει τὸ πλεονέκτημα ὅτι δύναται νὰ ἐξυπηρετήσῃ ὁλόκληρον τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἡμικυκλίου, ἀφίνων συγχρόνως τελείως ἐλεύθερον τὸν κάτωθεν αὐτοῦ χῶρον. Ἡ ἀνωτέρα δοκὸς ἐφ' ἧς κυλίεται τὸ φορεῖον ὑπόκειται εἰς κάμψιν ἢ ἐφελκυσμὸν ἀναλόγως τῆς θέσεως αὐτοῦ.

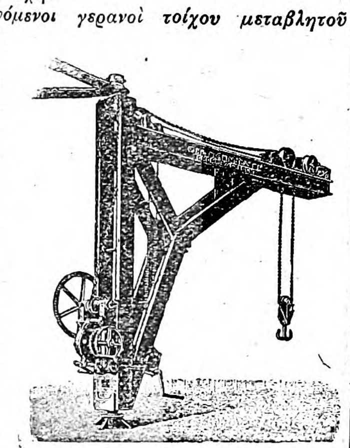

Περιστρεφόμενος γερανὸς τοίχου μεταβλητοῦ ἀνοίγματος.

3) *Ἀνεξάρτητοι περιστρεφόμενοι γερανοὶ μὲ σταθερὰν στήλην*. Οἱ γερανοὶ οὗτοι τοποθετούμενοι εἰς ἀνοικτὰ μέρη ἔχουν ἀκίνητον τὴν κατακόρυφον στήλην, σταθερῶς συνδεδεμένην μετὰ τῆς βάσεως στηρίξεως. Πέριξ τῆς στήλης ταύτης στρέφεται ὁ ὑπόλοιπος γερανός. Εἰς τὸ ἀνώτερον ἄκρον αὐτῆς ἡ στήλη διαμορφοῦται εἰς στροφέα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου στηρίζεται ὁλόκληρον τὸ βάρος τοῦ γερανοῦ, καθόσον τὸ κάτω ἕδρανον μόνον ὁριζοντίας πιέσεις μεταδίδει. Οἱ γερανοὶ τοῦ τύπου τούτου στρεφόμενοι κατὰ 360° ἐξυπηρετοῦσιν ὁλόκληρον περιφέρειαν.

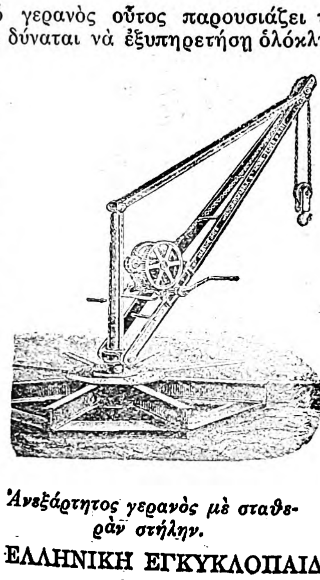

Ἀνεξάρτητος γερανὸς μὲ σταθερὰν στήλην.

4) *Ἀνεξάρτητοι γερανοὶ μὲ περιστρεφομένην στήλην*. Οὗτοι τοποθετούμενοι ἐπίσης εἰς ἀνοικτὰ μέρη ἔχουν στήλην μονίμως συνδεδεμένην μὲ τὸν ὑπόλοιπον γερανόν. Ἡ στήλη προεκτεινομένη κάτω τοῦ ἐδάφους στηρίζεται καταλλήλως εἰς δύο ἕδρανα, ὥστε νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ περιστροφὴ ὁλοκλήρου τοῦ γερανοῦ.

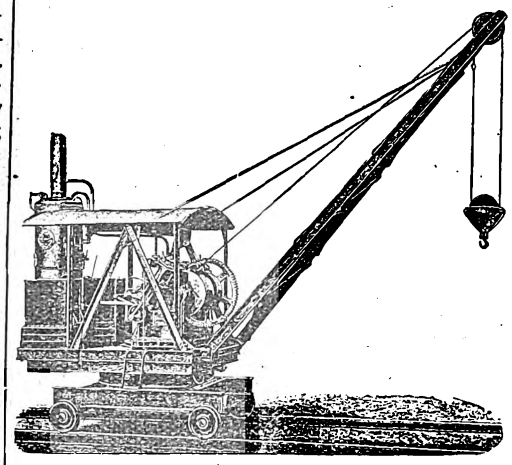

Φορητὸς ἀτμοκίνητος γερανὸς τύπου Menck-Hambrock.

5) Πλὴν τῶν συνήθων τούτων εἰδῶν γερανῶν ὑπάρχει καὶ πληθὺς ἄλλων συνδυασμῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀναφέρομεν τοὺς *γωνιώδεις γερανούς*, τοὺς *δικτυωτοὺς* τῶν ναυπηγείων, καὶ τοὺς *γερανοὺς μὲ περιστρεφόμενον δίσκον*. Ἄξιοι ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι οἱ *φορητοὶ* γερανοί, φερόμενοι ἐπὶ σιδηροδρομικῶν ὀχημάτων, αὐτοκινήτων, φορτηγίδων (πλωτοὶ γερανοὶ) κλ., οἵτινες δύνανται νὰ ἐξυπηρετῶσι τεραστίας περιοχάς.

Οἱ φορητοὶ ἀτμοκίνητοι γερανοὶ κατασκευῆς Menck-Hambrock εἰς Altona δύνανται δι' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀτμοκινητῆρος, διὰ καταλλήλων μηχανικῶν συνδυασμῶν, νὰ ἐκτελῶσι διαδοχικῶς τὰς ἑξῆς κινήσεις: ἀνύψωσιν ἢ καταβίβασιν βάρους, στροφὴν τοῦ γερανοῦ, καὶ κίνησιν ὅλου τοῦ ὀχήματος κατὰ μῆκος τῶν τροχιῶν. Εὐρυτάτην ἐφαρμογὴν εἰς ποικιλωτάτας μορφὰς εὑρίσκουσιν οἱ γερανοὶ ἐπὶ τῶν ἐπιβατικῶν καὶ φορτηγῶν ἀτμοπλοίων. Φορεῖς αὐτῶν εἶναι συνήθως οἱ ἱστοὶ τοῦ πλοίου. Τοῦτο ἄλλως τε ἀποτελεῖ ἕνα τῶν πολλῶν λόγων διατηρήσεως τῶν ἱστῶν ἐπὶ τῶν ἀτμοπλοίων. Λ. Ν. ΚΛΑΔΑΣ

Γερανὸς *[Ἀστρονομ.]*. Ἀστερισμὸς τοῦ νοτίου οὐρανίου ἡμισφαιρίου, παρὰ τὸν ἀστερισμὸν τῶν Ἰχθύων. — Ρ.

Γερανὸς *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτηριάζουσα προβολή, ἀποτελοῦσα τὴν ἀνατολικὴν ἐσχατιὰν (πλατ. 37°20′½ Β, μῆκ. 26°38′½ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1574: Patmos, Arki and Lipso islands) τῆς νήσου Πάτμου. Σ. Ε. Λ.

Γεραντάκης, *Παναγιώτης*. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἠπείρου. Τζοχαντάρης τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἠκολούθησε τὸν Παλάσκαν, μικροῦ δεῖν δ' ἐφονεύετο μετ' ἐκείνου. Διεκρίθη εἰς πολλὰς μάχας πλησίον τοῦ Καραϊσκάκη. Ἐτιμήθη ἀξιωματικὸς της φάλαγγος. Γ. Δ. Κ.

Γεραντάρης, *Ἐμμανουήλ*. Ἀγωνιστὴς καὶ ἰατροχειροῦργος ἐκ Ζακύνθου. Ἦτο λεπτοφυής, ἐμιμεῖτο τελείως τὴν γυναῖκα καὶ ὡς τοιοῦτος ἐστάλη εἰς τὴν πολιορκουμένην Τριπολιτζᾶν, μετημφιεσμένος, διὰ νὰ συνεννοηθῇ περὶ τῆς τύχης τῶν χαρεμίων τοῦ Χουρσήτ. Κατὰ τὴν ἔξοδόν του, ἐκληφθεὶς ὡς πλουσία τις χανούμισσα ἥτις κρυφίως ἐζήτει νὰ δραπετεύσῃ, παρεσύρθη ὑπὸ πολιορκητῶν καραδοκούντων τοιαύτας εὐκαιρίας καὶ ἐφονεύθη. Γ. Δ. Κ.

Γεραντώνης. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο φέρονται: —1) *Γεώργιος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Φωκίδος. Διεκρίθη εἰς τὴν Ἄμπλιανην, κατὰ τὸν Ἐμφύλιον, ὁπότε ἔλαβε καὶ δίπλωμα χιλιαρχίας, ἀπέθανε δὲ τῷ 1828. —2) *Νικόλαος*, ἀδελφὸς αὐτοῦ. Ἔπεσεν ἐν Μεσολογγίῳ. —3) *Χρῆστος*, ἕτερος ἀδελφός, ἀπέθανεν ἐκ τύφου εἰς Ναύπλιον τῷ 1823. Γ. Δ. Κ.

γερανώδης (ὁ, ἡ), —*ες* (τό)· ὁ ὅμοιος πρὸς γέρανον.

Γεράνωρ. Σπαρτιάρης πολέμαρχος τῆς λακωνικῆς πόλεως Ἀσίνης (ἥτις ἔκειτο ὄχι μακρὰν τοῦ Γυθείου), ὅτε προσέβαλον αὐτὴν οἱ Ἀρκάδες κατὰ τὸ 369 π. Χ. Οὗτοι νικήσαντες ἐφόνευσαν τὸν Γεράνορα. ΚΑΨ.

Γεράπετρο *[Γεωγρ.]*· βλ. Ἱεράπετρος.

Γέραρα *[Βιβλ. Γεωγρ.]*. Πόλις ἀρχαιοτάτη τῆς Ἰουδαίας μνημονευομένη ἐν τῇ Γενέσει (κ'. 1. 2, κστ'. 1). Παριστάνεται καὶ εἰς τὸν μωσαϊκὸν χάρτην τῆς Μαδηβᾶς μὲ τὴν ἐπιγραφὴν «Γέραρα, βασιλική ποτε πόλις τῶν Φιλισταίων καὶ ὅριον τῶν Χαναναίων τὸ πρὸς νότον, ἔνθα τὸ Γεραριτικὸν Σάλτον». Ἔκειτο μεταξὺ Κάδης καὶ Σούρ, «δύο ἐρήμων, τῆς μὲν Αἰγύπτῳ παρακειμένης εἰς ἣν κατήντησεν ὁ λαὸς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν διελθών, τῆς δὲ Κάδης ἐπὶ τὴν τῶν Σαρρακηνῶν ἐρημίαν παρατεινούσης» λέγει ὁ Εὐσέβιος, ὅστις θέτει τὰ Γέραρα πρὸς Ν. τῆς Ἐλευθερουπόλεως.

Οἱ κάτοικοι ἀναφέρονται *Γερρηνοὶ* (Μακκ. ΙΓ'. 24) καὶ *Γεραρηνοί*.

Γεραραὶ (αἱ) καὶ ***Γεραιραί***. Κατὰ λέξιν αἱ σεβάσμιαι. Οὕτως ὠνομάζοντο ἐν Ἀθήναις δεκατέσσαρες δέσποιναι, ἐκλεγόμεναι ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος βασιλέως ὅπως βοηθῶσι τὴν βασίλισσαν εἰς τὴν τέλεσιν τῶν θρησκευτικῶν αὐτῆς ἔργων, τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸν Διόνυσον. Αἱ Γεραραὶ ὡρκίζοντο ἐνώπιον τῆς βασιλίσσης ἐν τῷ ἀρχαίῳ ἐν Λίμναις ναῷ τοῦ θεοῦ, θέτουσαι τὴν χεῖρα αὐτῶν ἐπὶ τοῦ κανοῦ, ὅπερ θὰ ἐχρησίμευεν αὐτῇ διὰ τὰς προσφοράς, ὅτι ἦσαν ἁγναὶ καὶ καθαραὶ καὶ ὅτι θὰ ἐτέλουν κανονικῶς κατὰ τοὺς ὡρισμένους καιροὺς τὰς τελετὰς τὰς ἀναγομένας εἰς τὴν δευτέραν γέννησιν τοῦ Διονύσου («Θεόγνια»), τὸν δοξασμὸν («Ἰοβάκχεια») καὶ τὸν θάνατον αὐτοῦ. Κατὰ τὰ «Ἀνθεστήρια» αἱ Γεραραὶ ἐτέλουν ἐντὸς τοῦ ἐν Λίμναις ναοῦ, ὅστις κλειστὸς καθ' ἅπαν τὸ ἔτος ἠνοίγετο κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην, μυστηριώδεις τινὰς ἱεροτελεστίας καὶ κατόπιν ἔθυον ἐκτὸς τοῦ ναοῦ ἐπὶ δεκατεσσάρων βωμῶν, ἰσαρίθμων πρὸς τὰ τεμάχια, εἰς ἃ διεμέλισαν τὸν θεὸν οἱ Τιτᾶνες καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτῶν Τιτανίδες, οἵτινες ἦσαν ἐπίσης δεκατέσσαρες, καὶ οὓς ἀναπαρίστων αἱ Γεραραί. Αἱ ἐκτὸς τοῦ ναοῦ ἱεροτελεστίαι, καὶ πιθανώτατα καὶ αἱ ἐντὸς αὐτοῦ μυστικαί, ἐγίνοντο τὴν 13ην Ἀνθεστηριῶνος, ἤτοι τὴν τρίτην ἡμέραν τῶν Ἀνθεστηρίων, καλουμένην «Χύτρας». — Β.

γεραρδία (ἡ) (Gerardia) *[Ζῳολ.]*. Γένος ζῴων τῆς οἰκογενείας τῶν *γεραρδιδῶν*. Τὰ ζῷα τοῦ γένους τούτου φέρουσι κεντρικὸν σωματικὸν ἄξονα καὶ ὁλόκληρα καλύπτονται ὑπὸ μαλακοῦ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον φλοιοῦ. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἓν μόνον γνωστὸν εἶδος, τὴν *γεραρδίαν τὴν εὔθραυστον* (Gerardia gracilis), ἀπαντῶσαν εἰς πάσας σχεδὸν τὰς θαλάσσας ἀμφοτέρων τῶν ἡμισφαιρίων. Δ. Ν. Π.

—**γεραρδία** (ἡ) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γεραρδιδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη φυόμενα εἰς τὴν Ἀμερικήν. Δ. Ν. Π.

γεραρδίδαι (οἱ) (Gerardidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια ζῴων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀνθοζῴων*. Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει κοράλλια, ὧν τὸ σῶμα περιβάλλεται ὑπὸ μανδύου κεκαλυμμένου ὑπὸ μικρῶν καὶ λεπτῶν κεραιῶν ἐν εἴδη ποδῶν. Γνωστότερον γένος ἡ γεραρδία (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

—**γεραρδίδαι** (οἱ) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων*, περιλαμβάνουσα ἀρκετὰ εἴδη, ὧν γνωστότερον ἡ γεραρδία (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

Γεράρδος *(ἅγιοι)*. Ἐν τῷ ῥωμαϊκῷ Ἁγιολογίῳ ἀναφέρονται ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο οἱ ἑξῆς ἅγιοι:

1) Ἐπίσκοπος τοῦ ἐν Ἰταλίᾳ Velletri κατὰ τὸν ΣΤ' αἰῶνα. Ἀποθανὼν τῷ 596 τιμᾶται ὡς πολιοῦχος ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως ταύτης καὶ ἑορτάζεται τὴν 7 Δεκεμβρίου.

2) Βέλγος κληρικὸς τοῦ Ι' αἰῶνος. Κατέχων ἐπίσημον θέσιν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ κόμιτος τῆς Namur Bérenger κατέλιπε ταύτην καὶ ἱδρύσας ἐν Brogne μοναστήριον διηύθυνεν αὐτὸ ἐν αὐστηρᾷ πειθαρχίᾳ. Ἀπέθανε τῷ 959 καὶ ἑορτάζεται τὴν 3 Ὀκτωβρίου.

3) Ἐπίσκοπος Toul ἐν Λωρραίνῃ ἀπὸ τοῦ 963, καταγόμενος ἐκ Κολωνίας. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του παρουσιάσθη ἰσχυρὰ ἄνθησις τῶν γραμμάτων, ὀφειλομένη εἰς τὰς προσπαθείας του. Ἀποθανὼν τῷ 994 καθηγιάσθη ὑπὸ Λέοντος τοῦ Θ' τῷ 1050 καὶ ἑορτάζεται τὴν 23 Ἀπριλίου.

4) Γεννηθεὶς τῷ 1030 ἐν Corbie τῆς Γαλλίας, ἐχειροτονήθη ἱερεὺς ὑπὸ Λέοντος τοῦ Θ' ἐν Ῥώμῃ, ἐπεσκέφθη τὰ Ἱεροσόλυμα, ἵδρυσε μονὴν ἐν χώρῳ παραχωρηθέντι αὐτῷ ὑπὸ τοῦ κόμιτος τοῦ Poitiers καὶ συνέταξεν ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου Ἀδελάρδου. Ἑορτάζεται τὴν 5 Ἀπριλίου.

5) Γεννηθεὶς ἐν Προβηγκίᾳ τῷ 1040, μετέβη εἰς Ἱεροσόλυμα, ἔνθα ἵδρυσε μονὴν πρὸς περιποίησιν τῶν προσκυνητῶν. Συλληφθεὶς ὑπὸ Ἀράβων κατὰ τὴν Α' σταυροφορίαν καὶ βασανισθεὶς ἐσώθη ὑπὸ Χριστιανῶν καὶ ἱδρύσας τὸ μοναχικὸν τάγμα τῶν φιλοξένων ἀδελφῶν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τῶν Ἱεροσολύμων ἀπέθανε τῷ 1121. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 9 Ἰουνίου.

Digitized by Google

6) Ἐπίσκοπος τῆς ἐν Λευκανίᾳ τῆς Ἰταλίας Potenza, ἤκμασε κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΑ' κα τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΒ' αἰῶνος καὶ ἀποθανὼν τῷ 1119 ἑορτάζεται τὴν 30 Ὀκτωβρίου.

7) Ἐπίσκοπος τῆς ἐν Οὐγγαρίᾳ Chanad, γεννηθεὶς ἐν Βενετίᾳ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΑ' αἰῶνος. Τῷ 1037 προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας Στεφάνου ὡς ἐπίσκοπος τοῦ Chonad. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Στεφάνου, ὁ ἐξάδελφός του Ἀνδρέας καταλαβὼν τὸν θρόνον τῷ 1046 ὑπεχρεώθη ὑπὸ τῶν Οὔγγρων ν' ἀναγνωρισῃ τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ τότε ὁ Γεράρδος μετὰ 3 ἄλλων ἐπισκόπων ἔφυγον ἐξ Οὐγγαρίας. Καταδιωκόμενος δ' ὑπὸ στρατιωτῶν τοῦ βασιλέως συνελήφθη ἐν Giod παρὰ τὸν Δούναβιν καὶ ἀπεκεφαλίσθη. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 24 Σεπτεμβρίου.

8) Ἀββᾶς ἐν Clairvaux τῆς Γαλλίας, ἐφονεύθη ὑπό τινος μοναχοῦ τιμωρηθέντος ὑπ' αὐτοῦ διὰ παρεκτροπήν τινα καὶ ὡς μάρτυς λογισθεὶς ἑορτάζεται τὴν 16 Ὀκτωβρίου.

9) Ἀδελφὸς τοῦ ἁγίου Βερνάρδου ἐκ Fontaine-lès-Dijon τῆς Γαλλίας· κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΑ' αἰῶνος γεννηθεὶς καὶ γενόμενος μοναχὸς ἐν Clairvraux ἐπορεύθη εἰς Ρώμην μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ καθ' ὁδὸν ἀσθενήσας ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του καὶ ἀπέθανε τῷ 1138. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 13 Ἰουνίου.

10) Μοναχὸς τοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Μάλτας ἀπέθανε τῷ 1345 ἐν Παλέρμῳ τῆς Σικελίας, ὅπου καὶ ἑορτάζεται τὴν 30 Δεκεμβρίου. Ε. Γ. Π.

— **Γεράρδος.** Λατῖνος ἐπίσκοπος Σαλώνων (Ἀμφίσσης), τέταρτος κατὰ σειρὰν ἀπὸ τῆς εἰς Λοκρίδα ἐγκαταστάσεως τῶν Φράγκων. Ἐπὶ τοῦ θρόνου παρέμεινε μέχρι τοῦ 1429. Π. Π. Π.

— **Γεράρδος** *ὁ ἐκ Κρεμώνης* (Gerardus Cremonensis). Ἰταλὸς μεταφραστὴς γεννηθεὶς ἐν Κρεμώνῃ (1114—1187). Σπουδάσας φιλοσοφίαν ἐν τῇ γενετείρᾳ του μετέβη εἰς Τολέδον τῆς Ἱσπανίας, ὅπως ἐκμάθῃ τὴν ἀραβικὴν γλῶσσαν, ἐξ ἧς μετέφρασεν εἰς τὴν λατινικὴν περὶ τὰ 70 συγγράμματα ἐπὶ πάσης ἐπιστήμης. Μεταξὺ τούτων ἀξιολογώτερα εἶναι: ἡ «Ἀλμαγέστη» τοῦ Πτολεμαίου, (ἤτοι «ἡ Μεγάλη σύνταξις τῆς ἀστρονομίας», ὀνομαζομένη ἀραβιστὶ «Ταμπὶρ ἀλ μαγέσθι» καὶ κατὰ παραφθορὰν «Ἀλμαγέστη»), τὸ «De scientus» τοῦ Ἀλφαραβίου (Ἄραβος φιλοσόφου), «De causis crepusculorum» τοῦ Ἀλαζίνου κλ. Τὰ περισσότερα ἔργα αὐτοῦ παραμένουσιν ἀνέκδοτα. — Β.

— **Γεράρδος** *ὁ ἐκ Σαββιονέτης* (Gerhardo da Sabbioneta). Ἰταλὸς ἀστρονόμος καὶ ἰατρὸς τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, γεννηθεὶς ἐν Σαββιονέτῃ, παρὰ τὴν Κρεμώνην, καὶ συχνάκις συγχυζόμενος πρὸς τὸν ἐκ Κρεμώνης ὁμώνυμον μεταφραστήν, τοῦ ὁποίου πιθανῶς ἦτο υἱός. Ἐσπούδασεν ἰατρικήν, ἀστρονομίαν, ἀστρολογίαν, φιλοσοφίαν καὶ ἐξέμαθε τὴν ἀραβικήν, τὴν χαλδαϊκήν, τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν γλῶσσαν. Συνέγραψε: «Theoria planetorum» (Φερράρα 1472), ἔργον μεγάλης ἐπιτυχίας καὶ πολλάκις ἀνατυπωθέν, «Geomantiae astronomicae libellus», τυπωθὲν ἐν Λυὼν καὶ μεταφρασθὲν γαλλιστὶ κλ. Μετέφρασε δὲ τὸν «Κανόνα», ἰατρικὴν πραγματείαν τοῦ Ἀβικέννα, Ἄραβος ἰατροῦ καὶ φιλοσόφου (Βενετίᾳ 1500), «Rhasis opera parva», ἤτοι τοῦ Ἄραβος Ἀμποὺ-μπὲκρ-Ραζῆ (Λυὼν 1510) κλ. Πολλὰ ἔργα αὐτοῦ παραμένουσιν ἀνέκδοτα.

— **Γεράρδος,** *Φραγκῖσκος.* Ἕλλην λόγιος ἀκμάσας κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Διέτριβεν ἐν Βενετίᾳ καὶ κατελέγετο μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς «Ἀκαδημίας τῶν Ἀβλαβῶν». Εἰς τὰ ἐν Βενετίᾳ ἐκδοθέντα τῷ 1708 «Ἄνθη Εὐλαβείας» τοῦ Ἰωάννου Πατούσα, ἐδημοσίευσε λατινιστὶ μὲν δωδεκάστιχον ἐπίγραμμα εἰς Μελέτιον Τυπάλδον, ἑλληνιστὶ δὲ βραχὺν ὕμνον πρὸς τὴν Ἑλλάδα.

[Πρβλ. *Κ. Σάθα*, Νεοελλ. Φιλολογία, σ. 597 καὶ *Legrand*, Bibliogr. Héllenique du XVIII siécle, Α' σ. 60.] Π. Π. Π.

Γεράρδος (Gerard)· βλ. Ζεράρ.

— **Γεράρδος** (Gerhard), *Παῦλος*· βλ. Γκέρχαρντ.

Γεραρῆς, *Παναγιώτης.* Ὁπλαρχηγὸς ἐκ Ζαχόλης τῆς Κορινθίας πολεμήσας γενναίως εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Κορίνθου, τοῦ Ναυπλίου καὶ εἰς ἄλλας μάχας. Εἰς τὸ Μαυρολίθαρον ἐτραυματίσθη. Ἀναφέρονται πολλὰ ἀνδραγαθήματά του εἰς τὰ Τρίκορφα καὶ τὰ Μαγούλιανα κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Ἰμβραήμ.

— **Γεραρῆς,** *Σταῦρος.* Φιλικὸς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου ἐμαρτύρησε μεταξὺ τῶν θυμάτων τοῦ Ἀπριλίου 1821. Ἡ σύζυγος αὐτοῦ, *Δέσποινα*, ἐφονεύθη ἔξωθι τῆς ἐν Φαναρίῳ πατριαρχικῆς ἐκκλησίας μετ' ἄλλων Ἑλληνίδων κατὰ τὸν ἴδιον διωγμόν. Γ. Δ. Κ.

γεραρός, *—ά, —όν*· ὁ ἄξιος τιμῆς, σεβασμοῦ, σεπτός, σεμνός: «ἡ γεραρὰ ἀρχαιότης».

γέρας, *—ως* (τό)· βραβεῖον, ἀμοιβὴ ἐπὶ νίκῃ τινί, ἆθλον: «ἐπειδὴ γὰρ τιμή ἐστι γέρως ἀπόδοσις, γέρας δ' ἔστιν ἆθλον ἀρετῆς, τοῖς μὲν ἁγίοις καὶ τιμὴ καὶ γέρας ἀπονέμεται, τοῖς δὲ ἀσεβέσι τὰ ἐναντία» *(Βασιλ.)*· || «χρηματικόν—, τιμητικὸν γέρας».

Γέρας *κόλπος [Παραλ. Γεωγρ.].* Κολπίζων λιμήν, οἱονεὶ δεξαμενή, σχηματιζόμενος ἐν τῷ ΝΑ τμήματι τῆς Λέσβου, ἐγγὺς καὶ δυτικῶς τῆς Μυτιλήνης, ἐκτεινόμενος δὲ ἐπὶ 4 μίλ. ἀπὸ ΒΒΔ πρὸς ΝΝΑ καὶ ἐπὶ 2$^{1}/_{2}$ μίλ. εἰς πλάτος, μετὰ βυθοῦ, ὁμαλοῦ καὶ ἐπιβόλου ταῖς ἀγκύραις, βάθους 7—10 ὀργυιῶν. Γύρω τῆς ἀκτῆς του λόφοι, οὓς καλύπτουσιν ἐλαιῶνες, διὸ καὶ *Ὀλιβιέρι* ὀνομάζεται ὑπὸ τῶν ξένων ὁ κόλπος. Τὸ στόμιον τοῦ κόλπου ἀποτελεῖ ἐπιμηκέστατος (3$^{1}/_{2}$ μιλ.) πόρος, οὗτινος τὸ πλάτος κατέρχεται ἐνιαχοῦ εἰς 200 μόλις μέτρα, τῶν βυθῶν του ὅμως ὄντων ἄνω τῶν 5 ὀργυιῶν. Τὸ πρὸς τὸ Αἰγαῖον στόμα τοῦ πόρου εἶναι εὐδιάκριτον, πελαγίως, ἀπὸ τῆς πρὸ αὐτοῦ νησῖδος *Προφυλακὴ* (πλάτ. 39°01' Β, μῆκ 26°34' Ἀν. χάρτ. ἀγγλ. 1665: Mityleni island καὶ 1664: Port Jero or Olivieri). Ἕνεκα τοῦ σχήματός του ἀποτελεῖ ἐξαίρετον ὁρμητήριον, δυνάμενον ἀνέτως νὰ ἐξοικονομήσῃ μέγιστον ἀριθμὸν πλοίων. Κατὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τῆς ὑπὸ τὸν ναύαρχον Ἰ. Δαμιανὸν μοίρας τῶν εὐδρόμων, κατὰ δὲ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, ὡς βάσις τῶν συμμάχων. Πλεῖστα χωρία ἐπὶ τῶν ἀκτῶν του. Σ. Ε. Λ.

Γέρασα ἢ *Γάρασα [Βιβλ. Γεωγρ.].* Μία τῶν σπουδαιοτάτων πόλεων τῆς κατὰ τὴν Παλαιστίνην ὁμοσπονδίας τῆς Δεκαπόλεως (*Ἰωσ.* Ἰουδ. Πόλεμ. Α' δ', 8), ἧς τὸ ὄνομα διασῴζεται ἐν τοῖς ὑπὸ τὸ ὄνομα *Δζερὰς* ἐρειπίοις. Ἡ πόλις αὕτη, κειμένη παρὰ τὸν παραπόταμον Ἰαβὼκ καὶ ἱδρυθεῖσα, ὡς φαίνεται, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἢ τῶν Διαδόχων, διέπρεψεν ὡς πόλις ἑλληνιστική. Τὸ πρῶτον μνημονεύεται ἐπὶ τοῦ Ἰουδαίου ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἰανναίου, ὅστις ἐκυρίευσεν αὐτὴν μετ' ἐπίμοχθον πολιορκίαν ἀπὸ τῶν χειρῶν Θεοδώρου τινὸς (*Ἰώσ.* ἔνθ. ἀνωτ.). Βραδύτερον καὶ δὴ καὶ ἐπὶ Πομπηΐου ἀνεδείχθη ἐλευθέρα πόλις, ἀνήκουσα εἰς τὴν Δεκάπολιν καὶ χρησιμοποιοῦσα τὴν πομπηΐειον χρονολογίαν. Κατὰ τὸν Ἰουδαϊκὸν πόλεμον ἐδέχθη τὴν ἐπίθεσιν τῶν Ἰουδαίων, ἀλλ' ἐν τούτοις ἡ ἐθνικὴ πλειοψηφία τῶν κατοίκων αὐτῆς ἐφείσατο τῶν Ἰουδαίων συμπολιτῶν. Κατὰ τὸν Β' μ. Χ. αἰῶνα ἡ πόλις αὕτη ὠνομάζετο καὶ *Ἀντιόχεια πρὸς Χρυσορρόᾳ*, ὡς βλέπομεν ἐν σῳζομέναις ἐπιγραφαῖς καὶ νομίσμασιν, ὑπὸ τὸν Χρυσορρόαν τοῦτον νοουμένου τοῦ διὰ τῶν Γεράσων διαρρέοντος *Βαντὶ Δζεράς*. Ἀπὸ τοῦ Τραϊανοῦ ἀποσπασθεῖσα τῆς ἐπαρχίας Συρίας, εἰς ἣν ἔκπαλαι ἀνῆκε, περιελήφθη εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἀραβιάν, ἧς ἐξηκολούθησε νὰ ἀποτελῇ σπουδαιοτάτην πόλιν καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Δ' μ.Χ. αἰῶνα. Καὶ ἐνταῦθα, ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἑλληνιστικαῖς πόλεσι τῆς Περαίας, ἤκμαζον αἱ ἐθνικαὶ λατρεῖαι. Καὶ τὴν μὲν πρωτεύουσαν ἐν τῷ πανθέῳ θέσιν κατεῖχεν ἐνταῦθα ἡ Ἄρτεμις, ἥτις ἐν τοῖς νομίσμασι χαρακτηρίζεται ὡς *Τύχη Γεράσων* καὶ εἰς ἣν εἶχεν ἱδρυθῇ μέγας ναὸς οὗ σῴζονται τὰ ἐρείπια. Ἐπίσης δὲ ἐλατρεύοντο ἐνταῦθα καὶ ἄλλαι γνήσιαι ἑλληνικαὶ θεότητες, οἷαι ὁ Ὀλύμπιος Ζεὺς καὶ ὁ Ποσειδὼν καὶ ὁ Ἀπόλλων καὶ ἡ Ἥρα καὶ ἡ Νέμεσις, ἔτι δὲ καὶ αἰγυπτιακαί, οἷαι ὁ Σέραπις καὶ ἡ Ἶσις, καὶ ἀραβικαί. Ἀνέδειξαν δὲ τὰ Γέρασα καὶ σπουδαίους ἄνδρας, ἐξ ὧν μνημονεύονται *Ἀρίστων* ὁ ῥήτωρ, *Κήρυκος* ὁ σοφιστής, *Πλάτων* ὁ νομικὸς καὶ ῥήτωρ καὶ *Νικόμαχος* ὁ νεοπυθαγόρειος φιλόσοφος καὶ μαθηματικός. Ἐπίσης μνημονεύονται καὶ ὀνόματα Χριστιανῶν ἐπισκόπων τῶν Γεράσων (*Ἐπιφ.* Αἱρεσ. 73, 28 καὶ *Le Quien*, Oriens Christianus II 859 ἑξ.). Τὰ σήμερον σῳζόμενα ἐρείπια (ἅτινα εἶναι τὰ σπουδαιότατα τῶν ἐν τῇ Περαίᾳ σῳζομένων) τειχῶν καὶ πυλῶν καὶ θεάτρων καὶ ναῶν καὶ στοῶν καὶ ἴχνη ναυμαχίας (τουτέστιν ἀμφιθεάτρου πρὸς ναυτικοὺς ἀγῶνας) ἀνήκουσιν εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν ἐποχήν. Ἀπὸ τοῦ 1895 ἤρξατο ἡ συστηματικὴ ἐξερεύνησις τῶν ἐπιγραφῶν τῶν Γεράσων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Pauly-Wissova*, R. Encyclopädie ἐν λ. Gerasa.—*Schürer*, Geschichte des jüd. Volkes II σελ. 177 ἑξ., ἔνθα καὶ πλήρης βιβλιογραφία. Π. Ι. Μ.

Γερασιμάκης, *Γεώργιος.* Ὁπλαρχηγὸς ἐκ Κρήτης διακριθεὶς εἰς διαφόρους μάχας περὶ τὰ τέλη τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Τῷ 1830 καταφυγὼν εἰς Πελοπόννησον ὑπηρέτησεν ὡς πολιτικὸς καὶ ἐτιμήθη ταγματάρχης τῆς φάλαγγος.

—**Γερασιμάκης,** *Νικόλαος.* Πιθανῶς ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Ἀναφέρεται ὡς ὑπηρετήσας εἰς Κρήτην καὶ Πελοπόννησον. Ἐτιμήθη ἀξιωματικὸς τῆς φάλαγγος μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν. Γ. Δ. Κ.

Γεράσιμος *(ἅγιοι).* Ἐν τῷ Ἁγιολογίῳ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας ἀναφέρονται τρεῖς ἅγιοι φέροντες τὸ ὄνομα τοῦτο, ἤτοι:

α') *Γεράσιμος, ὁ Ἰορδανίτης.* Ἐγεννήθη ἐκ γονέων εὐσεβῶν κατὰ τὸ α' ἥμισυ τοῦ Ε' αἰῶνος ἐν Μύροις τῆς Λυκίας, ὑπὸ τούτων δὲ ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ ἀνατραφεὶς μετέβη τῷ 451 ἐπὶ τῶν βασιλέων Μαρκιανοῦ καὶ Πουλχερίας εἰς Ἱεροσόλυμα. Ἐκεῖ δὲ σαγηνευθεὶς ὑπὸ τῆς εὐγλωττίας τοῦ μονοφυσίτου Θεοδοσίου, τοῦ ἁρπάσαντος τὸν θρόνον τῶν Ἱεροσολύμων ἀπὸ τοῦ Ἰουβεναλίου, ἀσπάζεται καὶ αὐτὸς τὰ τῶν μονοφυσιτῶν φρονήματα. Ἀπελθὼν δὲ εἰς τὴν παρὰ τὴν Νεκρὰν θάλασσαν ἔρημον, ἵνα κατὰ μόνας ἐπιδοθῇ εἰς ἀσκητικοὺς καμάτους, συναντᾷ τὸν μέγαν Εὐθύμιον, ὅστις ἀπαλλάξας αὐτὸν τῆς κακοδοξίας τῶν μονοφυσιτῶν ἐπανάγει εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν. Προτρεπόμενος δὲ ὑπὸ πολλῶν συμμοναστῶν ἐπανέρχεται εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἰορδάνου τῷ 455 καὶ ἐπί τινος γηλόφου, ἐφ οὗ ἔκειτο πάλαι ἡ κώμη Βαιθαγλά, κτίζει τὴν ἐπώνυμον αὐτοῦ λαύραν μετὰ 70 κελλίων, ἐν οἷς διέμενον οἱ μοναχοί, μετὰ κοινοβίου δὲ ἐν μέσῳ αὐτῆς, ἐν ᾧ διέμενον οἱ ἀρχάριοι. Ἐπειδὴ δ' ὁ Γεράσιμος ἀπέλαυε φήμης αὐστηροτάτου τηρητοῦ τῆς μοναχικῆς πολιτείας καὶ ὄντως ἁγίου ἀνδρός, ἡ νεοσύστατος αὐτοῦ λαύρα ἀμέσως ἐπληρώθη ὑπὸ τῶν ἀνὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἰορδάνου σποραδικῶς ζώντων μοναχῶν. Μέρος δὲ τῆς μοναχικῆς αὐτοῦ πολιτείας διερχόμενος κατ' ἔτος ἐν τῇ ἐρήμῳ, συνηντᾶτο μετὰ τῶν μεγάλων ἀναχωρητῶν Εὐθυμίου, Θεοκτίστου καὶ Κυριακοῦ, ὑπὸ τῶν ὁποίων μεγάλου ἠξιοῦτο σεβασμοῦ. Πλήρης δ' ἡμερῶν ὑπὸ πάντων τιμώμενος καὶ θαυμαζόμενος ὁ Γεράσιμος, ἀπέθανε τῇ 5 Μαρτίου 475. Τὸν βίον αὐτοῦ συνέγραψαν ὁ Κύριλλος ὁ Σκυθοπολίτης καὶ ὁ Ἱεροσολύμων Σωφρόνιος, ἐγκώμιον δ' αὐτοῦ ὁ συμπολίτης του Κωνσταντῖνος ὁ Ἀκροπολίτης. Ἡ μνήμη του ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τὴν 4 Μαρτίου μετὰ βιογραφίας καὶ ἰδίας ἀκολουθίας.

[*Κλεόπα Κοικυλίδου*, «Αἱ παρὰ τὸν Ἰορδάνην λαῦραι Καλαμῶνος καὶ ἁγίου Γερασίμου καὶ οἱ βίοι Γερασίμου καὶ Κυριακοῦ» ἐν Ἱεροσολύμοις 1902.

β) *Γεράσιμος ὁ ὅσιος.* Ἐγεννήθη ἐν Λεονταρίῳ τῆς Ἀρκαδίας κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα πιθανῶς, ἐνταῦθα δὲ τὰ πρῶτα γράμματα μαθὼν ἐγένετο διάκονος. Ἐπιθυμῶν νὰ προσκυνήσῃ τὸν τάφον τοῦ Σωτῆρος μετέβη εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ ἐπί τινα χρόνον. Κατόπιν, ἐπιστρέψας εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐγκατεστάθη εἰς τὸ παρὰ τὴν Μακρυνίτσαν τοῦ Βόλου μοναστήριον τῆς Σουρβιᾶς καὶ ἐκεῖ μονάζων κατήρχετο ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν εἰς Βελεστῖνον πρὸς ἐξομολόγησιν τῶν Χριστιανῶν. Ἐν τῇ μονῇ δὲ ταύτῃ ὅλον τὸν βίον διανύσας ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ καὶ διδασκαλίᾳ τῶν συμμοναστῶν ἀπέθανεν, ἡ δὲ μνήμη του ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τὴν 15 Σεπτεμβρίου ἄνευ βιογραφίας καὶ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας. Ἀκολουθίαν τοῦ ὁσίου τούτου τυπωθεῖσαν ἐν Ἰασίῳ τῷ 1820 ἀναφέρει ὁ προσκυνητὴς Κ. Δουκάκης ἐν τῷ Μεγάλῳ Συναξαριστῇ αὐτοῦ, ἐξ ἧς ἠρανίσθη καὶ τὸν καταχωρισθέντα ἐν αὐτῷ βίον του.

γ') *Γεράσιμος ὁ ἅγιος, Κεφαλληνίας.* Ἐγεννήθη ἐν Τρικκάλοις τῆς Κορινθίας τῷ 1509 ἐκ πατρὸς Δημητρίου, ἕλκοντος τὸ γένος ἐκ τῆς ἀρχοντικῆς οἰκογενείας τῶν αὐτόθι *Νοταράδων*. Ἀνατραφεὶς ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ ὑπὸ τῆς μητρός του Καλῆς κατέλιπε τὸν πατρικὸν οἶκον ἐν νεανικῇ ἡλικίᾳ καὶ περιελθὼν διάφορα μέρη τῆς Στερεᾶς, τῆς Θεσσαλίας, τῆς Θρᾴκης καὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου κατέληξεν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος. Ἐνταῦθα δὲ περιβληθεὶς τὸ μοναχικὸν ἔνδυμα κατεγίνετο εἰς μελέτας ἐν ταῖς πλουσίαις βιβλιοθήκαις τῶν μονῶν καὶ εἰς ἐπισκέψεις ἀσκητῶν ἐν ταῖς σκήταις τοῦ Ἁγίου Ὄρους διαμενόντων. Μεταβὰς δ' ἔπειτα εἰς Ἱεροσόλυμα διέμεινεν ἐπί τινας μῆνας ἐκεῖ καὶ ἐπισκεφθεὶς κατόπιν τὴν Αἴγυπτον, τὸ Σινᾶ, τὴν Ἀντιόχειαν καὶ τὴν Δαμασκὸν ἐπανῆλθε πάλιν εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτε καὶ ἐχειροτονήθη διάκονος καὶ εἶτα πρεσβύτερος ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Γερμανοῦ. Ἐπὶ δωδεκαετίαν δ' ὅλην ἐν Ἱεροσολύμοις παρέμεινεν, ἰδιαιτέρως καταγινόμενος εἰς περιποίησιν τῶν ἔξωθεν προσερχομένων εἰς τοὺς Ἁγίους τόπους προσκυνητῶν. Ἐξ Ἱεροσολύμων δ' ἀπελθὼν μετέβη εἰς Κρήτην καὶ ὀλίγους μῆνας διαμείνας ἐκεῖ πρὸς ἀνάπαυσιν ἀνεχώρησεν εἰς Ζάκυνθον καὶ ἐν ἐρημητηρίῳ τινὶ πρὸς δυσμὰς τῆς νήσου διαμένων, περιήρχετο ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὰ χωρία αὐτῆς κηρύττων τὸν θεῖον λόγον. Μετὰ πενταετῆ δὲ διαμονὴν ἐν Ζακύνθῳ ἀπελθὼν ἐξ αὐτῆς μετέβη εἰς Κεφαλληνίαν καὶ ἐγκατασταθεὶς εἰς παλαιὰν μονὴν κειμένην ἐν θέσει *Ὁμαλά*, παρὰ τὸ χωρίον Βαλσαμᾶτα τῆς ἐπαρχίας Κραναίας, ἐμόναζεν ἐν αὐτῇ. Παρὰ τὴν τοποθεσίαν δέ, ἐν ᾗ ἔστησε τὸ ἀσκητήριόν του ὁ Γεράσιμος, διέμενεν ὁ ἱερομόναχος *Νικόλαος Βάλσαμος* μετὰ δύο παρθένων ἀδελφῶν του. Πρὸς ταύτας προσῆλθον κατόπιν καὶ ἄλλαι καὶ ἱδρύσασαι μονὴν παρεκάλεσαν τὸν γέροντα Γεράσιμον ν' ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν αὐτῆς (βλ. κατωτ. Γερασίμου *ἁγίου μονή*).

Ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ διαμένων ὡς πνευματικὸς πατὴρ τῶν μοναζουσῶν ἐφείλκυσε τὴν ἀγάπην καὶ ἐκτίμησιν τοῦ τόπου καὶ πανταχόθεν τῆς Κεφαλληνίας προσήρχοντο εἰς τὴν μονήν, ἵνα ἴδωσι τὸν ἅγιον ἄνδρα καὶ ἐνωτισθῶσι τὰ θεῖα ῥήματα ἐκ τῶν χειλέων του. Οὕτω δὲ ὑπὸ πάντων τιμώμενος καὶ θαυμαζόμενος ὁ Γεράσιμος ἀπέθανε τῇ 15 Αὐγούστου τοῦ 1579 ἐν ἡλικίᾳ ἑβδομήκοντα ἐτῶν. Ἐπειδὴ δ' εὐθὺς μετὰ τὸν θάνα-

Digitized by Google

τόν του ἐγένοντο πολλαὶ ἰάσεις ἀσθενῶν καὶ ἄλλαι θαυμάσιαι πράξεις, ἀποδοθεῖσαι ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς Κεφαλληνίας εἰς τὸν Γεράσιμον, ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίας ὁ Β' τῇ αἰτήσει αὐτῶν ἐπέτρεψε τὴν ἀνακομιδὴν τῶν λειψάνων αὐτοῦ καὶ τὴν ἔκθεσιν αὐτῶν εἰς κοινὸν προσκύνημα. Ἐκτροπά τινα ὅμως γενόμενα κατὰ τὸ προσκύνημα τοῦτο ὑπ' ἀμαθῶν τινων θρησκολήπτων προεκάλεσαν διαμαρτυρίας καὶ κατηγορίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ διὰ τοῦτο ὁ ἐν Βενετίᾳ διαμένων μητροπολίτης Φιλαδελφείας Γαβριὴλ Σεβῆρος, ἔξαρχος τῶν Ἰονίων νήσων, διέταξε τὸν ἐκ νέου ἐνταφιασμὸν τῶν λειψάνων τοῦ Γερασίμου. Ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σεβήρου οἱ κάτοικοι ἀνεκόμισαν τὸ λείψανον καὶ πάλιν καὶ εὑρόντες αὐτὸ ἀδιάφθορον ἀνεκοίνωσαν τὸ πρᾶγμα καὶ τὰ γενόμενα θαύματα εἰς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν. Ὅθεν συνελθοῦσα ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἱερὰ Σύνοδος ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως, συμπαρεδρευόντων καὶ τῶν πατριαρχῶν Ἰωακεὶμ Ἀντιοχείας καὶ Θεοφάνους Ἱεροσολύμων, κατέταξε τὸν Γεράσιμον εἰς τοὺς ἁγίους τῆς Ἐκκλησίας, ἡ δὲ μνήμη του ἑορτάζεται τῇ 16 Αὐγούστου καὶ τῇ 20 Ὀκτωβρίου. Ἀκολουθίαν ᾀσματικὴν εἰς τὸν Γεράσιμον ἐποίησε Νικόλαος Γαβριηλόπουλος ὁ Ζακύνθιος, ἐκδοθεῖσαν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1878 καὶ ὑπὸ τοῦ χαρτοφύλακος Νικολάου Περάτη τῷ 1925· ἐν Ἀθήναις ἀνατυπωθεῖσαν, καὶ Μητροφάνης ἱερομόναχος ὁ Ναύπλιος τυπωθεῖσαν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1778, συμπληρωθεῖσαν εἶτα ὑπ' ἀγνώστου καὶ κατόπιν διορθωθεῖσαν ὑπὸ Νικηφόρου ἱερομονάχου τοῦ Χίου.

[*Μακαρίου Νοταρᾶ* «Νέον Λειμωνάριον» ἐν Ἀθήναις 1873, σελ. 358 καὶ ἑξῆς.] Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

—**Γεράσιμος** ***Α', πατριάρχης Ἀλεξανδρείας***. Τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως μετατεθέντος εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως τῷ 1622, ἐκλέγεται διάδοχος αὐτοῦ *Γεράσιμος ὁ Α'*, ὅστις, ἐπὶ 25 ἔτη πατριαρχεύσας, ἀπέθανε τῷ 1647 καὶ διεδέχθη αὐτὸν Μητροφάνης ὁ Κριτόπουλος. Τοῦ Γερασίμου τούτου σῴζονται λόγοι πολλοὶ ἀνέκδοτοι ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Καΐρου. Συνέθεσε συνάμα καὶ ᾀσματικοὺς κανόνας, ἰδιόμελα καὶ στιχηρά, ἀναφερόμενα εἰς τοὺς πατριάρχας Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιον καὶ Κύριλλον.

—**Γεράσιμος** ***Β', πατριάρχης Ἀλεξανδρείας***. Ἐν Κρήτῃ κατὰ τὸ α' ἥμισυ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος γεννηθεὶς καὶ μητροπολίτης Καστορίας χρηματίσας, ἐξελέγη πατριάρχης Ἀλεξανδρείας τῷ 1677 ὡς *Γεράσιμος ὁ Β'*, ὁ *Παλλαδᾶς* ἐπονομαζόμενος, διαδεχθεὶς τὸν ἐν Σμύρνῃ ἐν σεισμῷ ἀποθανόντα Παρθένιον τὸν ἀπὸ Βηθλεέμ. Πατριαρχεύσας δ' 22 ἔτη παρῃτήθη τῷ 1699 ὑπὲρ τοῦ Χίου Σαμουήλ, τοῦ καλουμένου Καπασούλη. Καὶ οὗτος ἔγραψε λόγους πολλοὺς σῳζομένους ἐν πολυφύλλῳ τόμῳ τῆς ἐν Καΐρῳ πατριαρχικῆς βιβλιοθήκης (*Ἀθανασίου Ὑψηλάντου* «Τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν» ἐν Κωνσταντινουπόλει 1870, σ. 131, 150, 189 καὶ 264). Ε. Γ. Π.

—**Γεράσιμος** ὁ ***Βλάχος***· βλ. Βλάχος *Γεράσιμος*.

—**Γεράσιμος** ὁ ***Βυζάντιος***· βλ. Βυζάντιος *Γεράσιμος*.

—**Γεράσιμος**, *μητροπολίτης* ***Γάνου καὶ Χώρας***. Ἐθνομάρτυς τοῦ Ἀγῶνος. Ἐφονεύθη μετ' ἄλλων ἀρχιερέων ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸν Μάϊον τοῦ 1821. Γ. Δ. Κ

—**Γεράσιμος**, *μητροπολίτης* ***Ἡρακλείας***. Ἀρχιερεὺς ἐν τοῖς χρόνοις αὐτοῦ διάσημος. Ἐγεννήθη ἐν τῇ νήσῳ Λέρῳ περὶ τὰ 1680—1685, ἐχειροτονήθη τῷ 1714 μητροπολίτης Χίου, ἀλλὰ τῶν Χίων μὴ θελόντων αὐτόν, μετετέθη εἰς τὴν μητρόπολιν Νικαίας τῷ 1715 ἔτος, καὶ περὶ τὰ τὰ τέλη τοῦ 1726 εἰς Ἡράκλειαν. Παρῃτήσατο ταύτην ὑπερογδοηκοντούτης, τῷ 1760, ἐξασφαλίσας πρότερον τὴν τοῦ θρόνου τῆς Ἡρακλείας διαδοχὴν εἰς τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ *Μεθόδιον*, ἐπίσκοπον Μετρῶν, καὶ μετὰ μικρὸν ἀπεβίωσεν. Ἦν, κατὰ τοὺς τότε συγγραφεῖς, «ἰσχυρὸς κατὰ τὰ πολιτικὰ» ἀναβιβάσας εἰς τοὺς ἡγεμονικοὺς θρόνους Μολδαυίας καὶ Βλαχίας (1741 καὶ 1749) δύο ἐπιφανεῖς ἄνδρας, ἀπολαύων τῆς ἐκτιμήσεως Τούρκων μεγιστάνων, καὶ αὐτοῦ, καθὼς ἐθρυλλεῖτο, τοῦ σουλτάνου Μαχμοὺτ Α'. Εἰς τὴν Ἡράκλειαν ὁ Γεράσιμος ἔκτισε τὸν μεγαλοπρεπῆ ναὸν τοῦ *Ἁγίου Γεωργίου*, τοῦ κοινῶς *Ἀράπη* ὀνομαζομένου, καὶ μητροπολιτικὸν οἶκον παρ' αὐτῷ, μεγαλοπρεπῆ δέ, πολυτελῶς διακεκοσμημένον μητροπολιτικὸν οἶκον καὶ ἐν Ραιδεστῷ, πυρποληθέντα τῷ 1845. Ἐξώδευσεν ἐξ ἰδίων διὰ τὴν εἰς τὸ ἁπλούστερον λεκτικὸν ἰδίωμα παράφρασιν, ὑπὸ Ἀλεξίου Σπανοῦ, καὶ πρὸς ἐκτύπωσιν (ἐν Βενετίᾳ, 1744) τῆς πᾶσι χρησίμου τότε «Ἑξαβίβλου» τοῦ Ἀρμενοπούλου. Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

—**Γεράσιμος** ὁ ***Καλογνώμων***. Ἐν Κρήτῃ κατὰ τὸ α' ἥμισυ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος γεννηθεὶς καὶ προχειρισθεὶς ἐπίσκοπος Χερρονήσου, συνέγραψε τῷ 1788 βιβλίον, ὅπερ ἐπιγραφόμενον «Θεωρία ὀρθόδοξος θεολογική», ἐξεδόθη τῷ 1793 ἐν Βενετίᾳ. Ἐν τῷ συγγράμματι δὲ τούτῳ ὁ Γεράσιμος καὶ περὶ ἄλλων δογμάτων τῆς πίστεως πραγματεύεται καὶ μάλιστα περὶ τῆς ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος (*Ἀνδρ. Δημητρακοπούλου* «Ὀρθόδοξος Ἑλλὰς» ἐν Λειψίᾳ 1872, σελ. 187). Ε. Γ. Π.

—**Γεράσιμος**, ὁ ***Κερασοῦντος***. Κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΔ' αἰῶνος ἀκμάσας, ἐχρημάτισε μητροπολίτης τῆς ἐν Πόντῳ Κερασοῦντος. Ἐπιστολαὶ πρὸς τοῦτον τοῦ πρωτοταβουλαρίου καὶ χαρτοφύλακος τῆς μητροπόλεως Τραπεζοῦντος Ἀνδρέου τοῦ Λιβαδηνοῦ ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ Ρουμάνου N. Banesku (ἐν «Βυζαντίδι» Ἀθηνῶν τ. Β'). Ε. Γ. Π.

—**Γεράσιμος** ***Α'***, *πατριάρχης* ***Κωνσταντινουπόλεως***. Ἐγεννήθη ἄγνωστον πότε ἀκριβῶς ἐν Φιλαδελφείᾳ τῆς Λυδίας. Μέχρι τῆς ἀναρρήσεώς του εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἦτο ἡγούμενος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῆς Μαγγάνων. Εἰς τὸν θρόνον, γηραιὸς ἤδη, διεδέχθη τὸν παραιτηθέντα Ἰωάννην ΙΓ' τὸν Γλυκύν. Διεκρίθη, ὡς παραδίδουν οἱ χρονογράφοι, διὰ τὴν ἀρετήν του καὶ τὴν αὐστηρότητά του, ἀπεδείχθη ὅμως ἄπειρος εἰς τὰ τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας. Ἀπέθανε τὴν 19 Ἀπριλίου 1321, μετὰ ἑνὸς σχεδὸν ἔτους πατριαρχίαν, σχὼν ὡς διάδοχον τὸν μοναχὸν Ἡσαΐαν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Γεδεών*, Πατριαρχικοὶ Πίνακες σ. 417.—*Ζ. Μαθᾶ*, Κατάλογος πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως σ. 90.—*Νικηφόρος Γρηγορᾶς*, Η. 3. Π. Π. Π.

—**Γεράσιμος** ***Β'***, *πατριάρχης* ***Κωνσταντινουπόλεως***. Μητροπολίτης ἐκ Τυρνόβου ἐξελέγη πατριάρχης τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1673 ἐνεργείαις τῆς συζύγου τοῦ πολλὰ ἰσχύοντος μεγάλου διερμηνέως Παναγιώτου Νικουσίου μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ πρῴην τοιούτου Διονυσίου τοῦ Δ', εἰς ὃν ἐδόθη ἡ ἀρχιεπισκοπὴ Φιλιππουπόλεως. Ἐπὶ τοῦ θρόνου παρέμεινε μέχρι τέλους τοῦ ἔτους 1674, ὅτε ἐπαύθη καὶ ἐστάλη μητροπολίτης Χίου.

[*Γεδεών*, Πατριαρχικοὶ πίνακες σ. 597.—*Γ. Ζαβίρα*, Νέα Ἑλλὰς σ. 259.] Π. Π. Π.

—**Γεράσιμος** ***Γ'***, *πατριάρχης* ***Κωνσταντινουπόλεως***. Ἐγεννήθη ἐν Κύπρῳ καὶ διεκρίνετο διὰ τὴν ἑλληνομάθειαν καὶ τὸν ἠθικόν του βίον. Κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1762 ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Βιζύης, μετὰ πενταετίαν δὲ ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ τὸ δεύτερον πατριαρχεύοντος Σαμουὴλ τοῦ Χαντζερῆ καὶ ἀνέλαβε τὴν σχολαρχίαν τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας. Τῷ 1783 ἦτο μητροπολίτης Νικομηδείας καὶ τῷ 1791 Δέρκων. Ἐξορισθέντος τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Νεοφύτου τοῦ Ζ', προὐβιβάσθη εἰς τοιοῦτον ὁ Γεράσιμος, λίαν προβεβηκὼς ἤδη τὴν ἡλικίαν· Διὸ μετὰ τριετῆ πατριαρχείαν (1794—1797) παρῃτήθη καὶ ἰδιώτευσεν εἰς Θεραπειά, ὅπου καὶ μετ' ὀλίγον ἀπέθανεν. Διάδοχος τοῦ Γερασίμου ἐξελέγη ὁ Γρηγόριος ὁ Ε'. Τοῦ πατριάρχου Γερασίμου σῴζονται διάφοροι κανονικαὶ διατάξεις, ἐπιστολαὶ καὶ σιγίλλια. Αἱ σπουδαιότεραι δὲ τῶν πράξεών του κατὰ τὴν πατριαρχείαν του εἶναι ἡ ἀνασύστασις τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Δημητσάνης, ἡ ἐπικύρωσις τῶν προνομίων τῆς μονῆς Πάτμου, ἡ προαγωγὴ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Δημητσάνης εἰς μητρόπολιν κ. ἄ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ζ. Μαθᾶ*, «Κατάλογος Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως» Β' ἔκδ. 159. — *Μ. Γεδεὼν* «Χρονικὰ Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας» 155, 175.—*Σπ. Λάμπρου* ἐν «Ν. Ἑλληνομνήμονι» Γ', 398. Π. Π. ΠΛΟΥΜΗΣ

—**Γεράσιμος**, *προηγούμενος τοῦ* ***Μεγάλου Σπηλαίου***. Ἀγωνιστὴς ἐκ τῶν γενναιοτάτων. Διεκρίθη ἰδίως εἰς τὴν κατὰ τοῦ Ἰμβραὴμ ἄμυναν, ὡς καὶ εἰς τὸ Μεσολόγγιον. Τῷ 1827 προήχθη εἰς χιλίαρχον. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἐμόνασεν ἐκ νέου εἰς Μέγα Σπήλαιον. Γ. Δ. Κ.

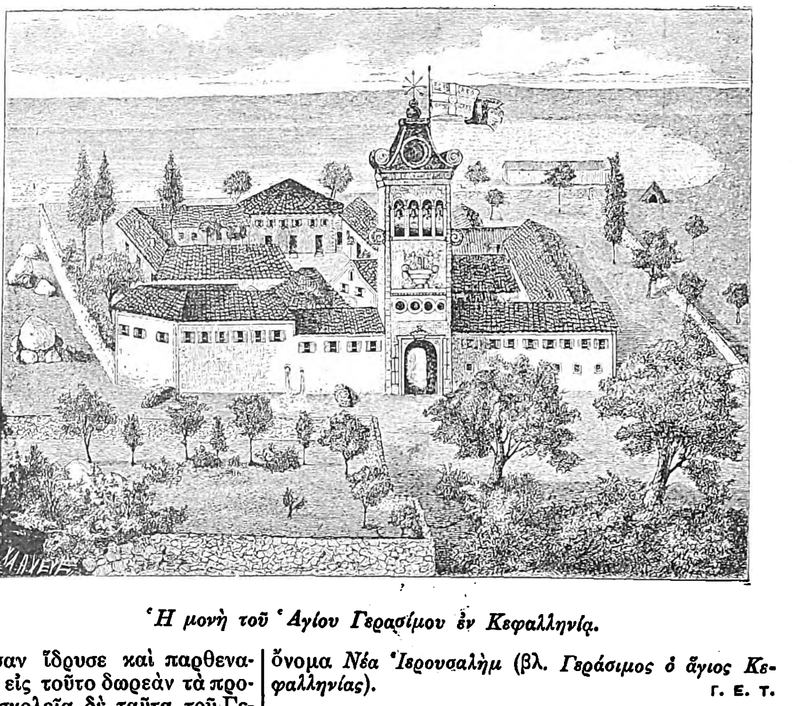

Ἡ μονὴ τοῦ Ἁγίου Γερασίμου ἐν Κεφαλληνίᾳ.

— **Γεράσιμος** ὁ ***Παπαδόπουλος***. Ἐγεννήθη ἐν Καλάμαις τῷ 1763. Ἐνηλικιωθεὶς μετέβη εἰς Δημητσάναν καὶ ἐσπούδασεν ἐν τῇ ἀκμαζούσῃ τότε αὐτόθι σχολῇ. Ἐπανελθὼν δ' εἰς τὴν γενέτειραν τῷ 1788 ἤνοιξε σχολεῖον ἑλληνικὸν ἐν τῷ πατρικῷ οἴκῳ καὶ προσλαβὼν καὶ βοηθὸν ὑποδιδάσκαλον ἐδίδασκεν ἀμισθὶ τοὺς προσερχομένους μαθητάς. Κατόπιν δὲ προσλαβὼν μοναχήν τινα ὡς διδασκάλισσαν ἵδρυσε καὶ παρθεναγωγεῖον καὶ ἐδέχετο καὶ εἰς τοῦτο δωρεὰν τὰ προσερχόμενα κοράσια. Τὰ σχολεῖα δὲ ταῦτα τοῦ Γερασίμου μέ τινας διακοπάς, ὡς ἐκ τῆς Ἐπαναστάσεως, διετηρήθησαν ἐπὶ 55 ἔτη, μέχρι τοῦ 1844, ὅτε ὁ ἱδρυτὴς αὐτῶν ἀπέθανεν. Ὁ Κωνσταντῖνος Δουκάκης, ὁ γνωστὸς τοῦ Μεγάλου Συναξαριστοῦ ἐκδότης, ἐξέδωκεν ἐν Καλάμαις τῷ 1883 τὸν βίον τοῦ Γερασίμου Παπαδοπούλου, γραφέντα ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Δανιὴλ Γεωργοπούλου. Ε. Γ. Π.

— **Γεράσιμος** ***Παρδάλης***, *μητροπολίτης* ***Κρήτης***. Κληρικὸς πεπαιδευμένος καὶ φιλόπατρις. Τῷ 1820 ἐμυήθη εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας καὶ εἰργάσθη κατὰ τὸ ἐνόν, ἐν μέσῳ τῆς γενιτσαροκρατουμένης πόλεως τοῦ Ἡρακλείου, εἰς τὴν προπαρασκευὴν τῆς ἐπαναστάσεως. Ἅμα τῇ ἐκρήξει τοῦ Ἀγῶνος ὑπεχρεώθη ὑπὸ τῶν Τούρκων νὰ καταδικάσῃ αὐτὴν δι' ἐγκυκλίου του. Διαταχθεὶς συγχρόνως νὰ καλέσῃ εἰς Ἡράκλειον ἅπαντας τοὺς ἐπισκόπους τῆς νήσου, καθὼς καὶ τοὺς ἐκ τῆς πόλεως ἀποδράντας προκρίτους, ἔπραξε μὲν τοῦτο, ἀλλὰ συγχρόνως εἰδοποίησε κρυφίως αὐτοὺς νὰ μὴ συμμορφωθῶσι πρὸς τὴν διαταγὴν ταύτην. Τὴν 24 Ἰουνίου 1821 τουρκικὸν πλοῖον καταπλεῦσαν εἰς Ἡράκλειον ἀπεβίβασε Τάταρον ἀγγελιαφόρον καὶ ἕνα δερβίσην, κομιστὰς σουλτανικῶν διαταγμάτων πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς Κρήτης καὶ συνάμα τῆς εἰδήσεως περὶ γενικῆς ἐξεγέρσεως τῶν Ἑλλήνων ραγιάδων καὶ τῶν γενομένων σφαγῶν αὐτῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Σμύρνῃ. Ὁ τουρκικὸς ὄχλος ἐπετέθη τότε κατὰ τῶν Χριστιανῶν, οἵτινες σωρηδὸν κατέφευγον ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ μητροπολίτου Γερασίμου, ὅστις ἐνδυθεὶς τὰ ἱερὰ αὐτοῦ ἄμφια ἀπεπειράθη ἵνα ἀναχαιτίσῃ τοὺς ἐπιδραμόντας σφαγεῖς. Ἐκεῖ ἐσφάγη μετὰ τοῦ ποιμνίου του, μεθ' ὃ οἱ Τοῦρκοι ἀποκόψαντες τὴν κεφαλήν του ἐνέπηξαν αὐτὴν ἐπὶ κοντοῦ καὶ γαυριῶντες περιήγαγον ἀνὰ τὴν πόλιν. Ν. ΚΑΛΟΜΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

—**Γεράσιμος**, *μητροπολίτης* ***Χαλεπίου***. Ἐγεννήθη ἐν Παντειχίῳ τῆς Βιθυνίας τῷ 1712. Μειράκιον ἐδιδάχθη ἐν Πάτμῳ παρὰ τῷ περιωνύμῳ διδασκάλῳ Μακαρίῳ, μεταβὰς ἀκολούθως εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου μετήρχετο τὸν διδάσκαλον. Ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Χαλεπίου τῆς Συρίας, διαμείνας ὀλίγον χρόνον, ὡς φαίνεται. Κατὰ Ζαβίραν, μισήσας τὰς ταραχὰς καὶ τὰ σκάνδαλα, τῶν κληρικῶν βεβαίως, παρῃτήσατο τὴν πνευματικὴν διοίκησιν τῆς ἐπαρχίας, καὶ ἦλθεν εἰς Ἅγιον Ὄρος ὅπως ἐφησυχάσῃ. Ἀλλ' ἀνεμίχθη καὶ ἐκεῖ εἰς ἔριδας, μάλιστα εἰς τὴν τῶν ***κολλυβάδων***, διὸ καὶ ἀπεκάλουν αὐτὸν «χουλιάραν τοῦ Ἁγίου Ὄρους», ὅπου, κατ' ἐντολὴν πατριαρχικήν, ἔλαβε μέρος εἰς μεγάλην ἐν τῇ μονῇ τοῦ Κουτλουμουσίου σύνοδον, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῶν πατριαρχῶν πρῴην Κωνσταντινουπόλεως Κυρίλλου καὶ πρῴην Ἀλεξανδρείας Ματθαίου, κατὰ κολλυβάδων. Ἀπέθανε τῷ 1785. Συνέγραψε «Διδαχὰς» καὶ μετέφρασεν εἰς τὸ ἁπλοῦν τὰς ὁμιλίας τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον. Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

—**Γερασίμου** ***ἁγίου, μονὴ*** (*ἐν Κεφαλληνίᾳ*). Ἡ μονὴ αὕτη κεῖται ἐν τῇ περιοχῇ τῶν *Ὁμαλῶν* ὑπὸ τὰς δυτικὰς μεσωρείας τοῦ Αἴνου, εἰς τοποθεσίαν εὐάερον καὶ ὑγιεινήν. Ἐκτίσθη πρὸ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ἀρχικῶς δὲ ἐτιμᾶτο ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεομήτορος (Donna Deipara, κατὰ παλαιὸν ἰταλικὸν κείμενον), βραδύτερον δέ, μετὰ τὴν ἐν τῇ μονῇ ἐγκατάστασιν τοῦ ἱερομονάχου *Γερασίμου Νοταρᾶ*, ἔλαβε τὸ ὄνομα *Νέα Ἱερουσαλὴμ* (βλ. *Γεράσιμος ὁ ἅγιος Κεφαλληνίας*). Γ. Ε. Τ.

Γεράσιμος, *Νικόλαος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Λακεδαίμονος. Ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Πέτρον Βαρβιτσιώτην καὶ τὸν Γ. Γιατρᾶκον. Ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ *Χρι-*

Digitized by Google

στόφορος προσέφερεν ὡς ἰατροχειροῦργος πολλὰς ἐκδουλεύσεις εἰς τοὺς ἐπαναστάτας. Ἀμφότεροι ἐτιμήθησαν διὰ τοῦ χαλκοῦ ἀριστείου. Γ. Δ. Κ.

γεράσμιος,—α,—ον· ὁ βραβείου ἄξιος, ὁ ἄξιος τιμῆς, ἀξιοτίμητος, ἔντιμος.

Γεράστιος *['Αρχ.].* Μὴν ἐν Λακεδαίμονι, ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν Ἐλαφηβολιῶνα *(Θουκ.* 4,119). ΙΑΚ. Χ. Δ.

γερατεῖα (τά)· καὶ συνηθέστ. *γερατειά·* τὰ γηρατεῖα (βλ. λ.).

γεραφόρος *βασιλέων.* Οὕτως ὀνομάζεται, ἔν τινι ἐπιγραφῇ, εἷς τῶν δημοσίων ἀρχόντων τῆς Κῶ, ὁ ἐντεταλμένος νὰ θύῃ τῇ θεᾷ Ἑστίᾳ.

Γερβάσιος *(ἅγιοι).* Τρεῖς ἅγιοι ἀναφέρονται ἐν τῷ ῥωμαϊκῷ Ἁγιολογίῳ φέροντες τὸ ὄνομα τοῦτο: —1) Ἀδελφὸς τοῦ ἁγίου Λέοντος, ἀπόστολος τῶν Βάσκων, μαρτυρήσας μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του κατὰ τὸν Β' αἰῶνα, ἑορτάζεται δὲ τῇ 1 Μαρτίου. —2) Γάλλος μάρτυς τοῦ Δ' αἰῶνος ἐν Chalons-sur-Saône, νῦν ἑορταζόμενος τὴν 6 Ἰουλίου καὶ —3) Μάρτυς ἐν Μιλάνῳ τοῦ Δ' αἰῶνος, οὕτινος τὸ λείψανον ἀνακαλύψας ὁ Ἀμβρόσιος ἔθαψεν, ἑορτάζεται δὲ τὴν 13 Ἰουνίου. Ε.Γ.Π.

— **Γερβάσιος,** *Μητροπολίτης* **'Αθηνῶν.** Ἤκμασεν ἐπὶ φραγκοκρατίας κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Μετὰ θάρρους ταχθεὶς ὑπὲρ τῶν πολεμίων τῆς ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν ἐπαύθη ὑπὸ τοῦ Φράγκου δεσπότου καὶ ἀντικατεστάθη ὑπό τινος λατινόφρονος, τὸν ὁποῖον ὁ περιώνυμος Μάρκος ὁ Ἐφέσου, ὁ ἡγέτης τῶν ἀνθενωτικῶν, ἐν τῇ τῆς Φλωρεντίας συνόδῳ (1438—1439), ἀπεκάλει σκωπτικῶς «κοπελίδιον τοῦ Μονεμβασίας», λατινόφρονος καὶ τούτου *(Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου),* «Ἡ Ἐκκλησία Ἀθηνῶν» ἐν Ἀθήναις 1928, σ. 45). Ε.Γ.Π.

— **Γερβάσιος** *ὁ ἐκ Καντέρμπουρυ* (Gervase of Canterbury), γνωστότερος ὑπὸ τὸ λατιν. ὄνομα Gervasius Dorobornensis. Ἄγγλος μοναχὸς καὶ χρονογράφος τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. Καλόγηρος τῆς μονῆς τοῦ Χριστοῦ ἐν Καντέρμπουρυ, συνέγραψε λατινιστὶ ἔργα διακρινόμενα διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῆς κρίσεως καὶ λίαν πολύτιμα διὰ τὴν ἀρχαιοτέραν ἱστορίαν τῆς Ἀγγλίας. Τούτων κυριώτερα εἶναι αἱ χρονογραφίαι: «Chronica», «Gesta Rerum», «Actus κτλ.», ἤτοι ἱστορία τῶν ἐπισκόπων τοῦ Καντέρμπουρυ τῆς Σκωτίας καὶ μία θρησκευτικὴ τοπογραφία τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Σκωτίας ὑπὸ τὸν τίτλον «Mappa Mundi». Τὰ ἔργα τοῦ Γερβασίου ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῇ συλλογῇ «Historiae anglicanae scriptores» (Λονδῖνον 1652). —Β.

— **Γερβάσιος** *ὁ Κωνσταντινουπόλεως.* Λατῖνος πατριάρχης. Ἀποθανόντος τοῦ πρώτου Λατίνου πατριάρχου Θωμᾶ Μοροζίνη τῷ 1211, Βενετοὶ καὶ Γάλλοι ἤριζον περὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ ἐπὶ τέσσαρα ἔτη· συνελθοῦσα δὲ σύνοδος ἐν Λατερανῷ ἐξέλεξε διάδοχον τοῦ Θωμᾶ τὸν Τοσκανὸν *Γερβάσιον,* ὅστις ἐπατριάρχευσεν ἀπὸ τοῦ 1215 μέχρι τοῦ 1219, ὅτε ἀπέθανεν. Ε. Γ. Π.

— **Γερβάσιος** καὶ *Πρωτάσιος* (Gervasius καὶ Protasius). Ἅγιοι, μαρτυρήσαντες ἐπὶ Νέρωνος. Τὰ λείψανα αὐτῶν ἀνεῦρε, κατὰ θείαν ἀποκάλυψιν, ὁ ἐπίσκοπος Μεδιολάνων Ἀμβρόσιος καὶ μετέφερεν εἰς τὴν μόλις κτισθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ βασιλικὴν (386). Ἐπειδὴ οἱ ἅγιοι οὗτοι ἐθαυματούργουν, θεραπεύοντες τυφλοὺς καὶ ἀπαλλάσσοντες τῶν δαιμονίων πολλούς, ἐθεωρήθη τὸ πρᾶγμα ὡς νίκη τῆς ὀρθοδοξίας ἐναντίον τῆς αἱρετικῆς αὐτοκρατείρας Ἰουστίνης, μητρὸς καὶ ἐπιτρόπου τοῦ Οὐαλεντινιανοῦ Β', καὶ οὕτως ἀπεσοβήθη ἡ ἀπαίτησις αὐτῆς, ὅπως παραχωρηθῇ εἷς τῶν πολλῶν ναῶν τῶν Μεδιολάνων εἰς τοὺς Ἀρειανούς. —Β.

— **Γερβάσιος** *ὁ ἐκ Τίλμπουρυ* (Gervase of Tilbury). Ἄγγλος συγγραφεὺς ἀκμάσας κατὰ τὸ 1211. Ἐλθὼν εἰς Ῥώμην ἠσπάσατο τὸ μοναχικὸν σχῆμα καὶ ἀφοῦ ἐδίδαξεν ἐν Βολωνίᾳ ἐπανῆλθεν εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου προσεκολλήθη εἰς τὸν νεαρὸν πρίγκιπα Ἰωάννην, υἱὸν τοῦ βασιλέως Ἐρρίκου Β'. Μετὰ τὸν θάνατον τούτου προσεκολλήθη εἰς τὸν ἐπίσκοπον τῶν Ρημῶν καρδινάλιον Γουλιέλμον, μεθ' ὃ εἰς τὸν βασιλέα τῆς Σικελίας Γουλιέλμον Β' καὶ τέλος τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας Ὄθωνα Δ', ὅστις διώρισεν αὐτὸν ἀρχιστράτηγον τοῦ βασιλείου τῆς Ἀρλ, μολονότι κληρικόν. Εἰς τοῦτον ἀφιέρωσεν ὁ Γερβάσιος τὰ «Otia imperialia», ἔργον ἀσυνάρτητον, ἔνθα ἀναμιγνύονται ἰδέαι πολιτικαί, παραδόσεις θρησκευτικαί, γνώσεις φαντασιώδεις φυσικαὶ καὶ ζῳολογικαί, πληροφορίαι περὶ μάγων, νεραΐδων, δαιμόνων κτλ., δημοσιευθὲν κατὰ μέγα μέρος ἐν τῇ συλλογῇ: «Scriptores Rerum Brunsvicensium» (Ἀννόβερον 1707—1710). —Β.

Γερβέλλιος, *Νικόλαος.* Ἕλλην λόγιος ἀκμάσας περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Τῷ 1545 ἐξέδωκεν ἐν Βασιλείᾳ «In descriptionem Graeciae Sophiani praefatio», εἰς ἣν εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ Σοφιανοῦ παρεχομένας γεωγραφικὰς πληροφορίας προσέθετεν καὶ οὗτος νέας, ὡς καὶ περιγραφὰς ἑλληνικῶν χωρῶν. Τοῦ βιβλίου τούτου τοῦ Γερβελλίου ἐγένετο δευτέρα ἐπηυξημένη ἔκδοσις τῷ 1550. Τοῦ κειμένου προτάσσεται ἐπίγραμμα ἀρχαιοπρεπές, δι' οὗ ὁ Γερβέλλιος ἀφιεροῖ τὸ σύγγραμμά του εἰς τοὺς Γουλιέλμον καὶ Ὄθωνα, κόμιτας τοῦ Ἐβερστάϊν, γεγραμμένον ἐν Στρασβούργῳ. Ἕτερον ἐπίγραμμα τούτου προτάσσεται τῆς ἐν Βασιλείᾳ τῷ 1539 γενομένης ἐκδόσεως τῆς «Ἀλεξάνδρου ἀναβάσεως» τοῦ Ἀρριανοῦ. Π. Π. ΠΛΟΥΜΗΣ

γερβέρα (ἡ) (Gerbera) *[Βοτ.].* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *προσωπανθῶν,* περιλαμβάνον πλεῖστα εἴδη ἰθαγενῆ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος. Εἴδη τινὰ καλλιεργοῦνται εἰς τὴν Εὐρώπην ὡς κοσμητικά. Δ. Ν. Π.

Γερβέρτος (Gerbert). Διάσημος φιλόσοφος, μαθηματικὸς καὶ κληρικὸς τοῦ Ι' αἰῶνος μ. Χ., χρηματίσας πάπας Ῥώμης ὑπὸ τὸ ὄνομα Σίλβεστρος Β' (βλ. λ.).

Γέρβης. Φιλέλλην ἐξ Ἰταλίας, ναυτικός, ἀκολουθῶν τὸν Ἄστιγγα. Καταλαβὼν τὸ Μπούρτζι μετὰ Ἑπτανησίων καὶ ἄλλων φιλελλήνων τῷ 1822, κατώρθωσε νὰ φέρῃ ἀντιπερισπασμὸν κατὰ τὴν κάθοδον τοῦ Δράμαλη μέχρι Ναυπλίου. Γ. Δ. Κ.

γερβιλλεῖα ἢ *γερβιλλία* (ἡ) (Gervillia Deft. *[Παλαιοζῳολ.].* Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *περνιδῶν ἀνισομυαρίων ἐλασματοβραγχίων* μαλακίων. Τὸ κέλυφος τῶν ζῴων τούτων ἔφερε δύο θύρας ἴσας ἢ ἀνίσους. Τὸ γίγλυμον ἦτο παχὺ καὶ ὁ σπόνδυλος ὀξύληκτος. Λείψανα τῶν ζῴων τούτων εὑρέθησαν ἀπολιθωμένα ἐντὸς στρωμάτων μόνον τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος. Διακρίνουν τρία ὑπογένη τοῦ γένους τούτου: τὴν *χερνσοίαν,* τὴν *ὀδοντοπέρναν* καὶ τὴν ἀγγουστέλλαν (βλ.λ.). Ἐν Ἑλλάδι λείψανα γερβιλλειῶν εὑρέθησαν ὑπὸ τοῦ γεωλόγου Ρὲντς τῶν στρωμάτων τῆς κατωτέρας τριασίου ὑποπεριόδου (βερφενίων) εἰς τὴν Πάρνηθα τῆς Ἀττικῆς. Γ. Κ. Γ.

γερβίλλος (ὁ) (Gerbillus) *[Ζῳολ.].* Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τρωκτικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *μυριδῶν.* Τὰ ζῷα ταῦτα προσομοιάζουσι πρὸς τοὺς κοινοὺς μῦς, ἀλλ' ἔχουσι λεπτότερον σῶμα, προσθίους πόδας ἐπιμηκεστέρους καὶ οὐρὰν συνήθως πολυτριχωτήν. Οἱ ὀδόντες ἔχουσι τὴν αὐτὴν διάταξιν πρὸς τὴν τῶν μυῶν, οἱ κοπτῆρες εἶναι στενοὶ καὶ οἱ γομφίοι ἔχουσι σχῆμα λεπίδος, ἀκριβῶς ὅπως καὶ οἱ τῶν ἀρουραίων μυῶν. Τὰ ζῷα τοῦ γένους τούτου ἀπαντῶσιν εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Ἀφρικὴν κυρίως, ἀλλ' εὑρίσκονται ἐνίοτε καὶ εἰς τὴν Σιβηρίαν, τὸ Τουρκεστὰν καὶ τὴν Ἀραβίαν. Ζῶσιν εἰς ὑπογείους στοὰς τὰς ὁποίας κατασκευάζουσιν ἐπὶ τῆς ἄμμου, ἐντὸς τῶν ὁποίων καὶ συναθροίζουσι τὴν τροφήν των, ἥτις ἀποτελεῖται ἐκ σπόρων καὶ ῥιζώνδημητριακῶν καρπῶν. Ἐκ τῶν κρυπτῶν των δὲν ἐξέρχονται εἰμὴ μόνον κατὰ τὴν νύκτα. Ὁ γενικὸς χρωματισμὸς τοῦ δέρματός των εἶναι ἐπίξανθος, οἱ ὀφθαλμοί των εἶναι προέχοντες καὶ μεγάλοι καὶ τὸ ἀνάστημά των ὅμοιον πρὸς τὸ τῶν κοινῶν μυῶν ἢ κατά τι μεγαλύτερον. Τὸ γένος περιλαμβάνει πλεῖστα εἴδη, ὧν γνωστότερον *γερβίλλος ὁ αἰγυπτιακὸς* (Gerbillus aegyptius), ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τὴν Ἄνω Αἴγυπτον καὶ τὴν Ἀβησσυνίαν καὶ ἐνίοτε καὶ ἐν Ἀσίᾳ. Δ.Ν.Π.

Γερβίλλος ὁ αἰγυπτιακός.

Γερβῖνος. Μοναχὸς ὢν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΑ' αἰῶνος ἐν Reims τῆς Γαλλίας, ἐκήρυττε τακτικῶς τὸν θεῖον λόγον τοσοῦτον ἐπιτυχῶς, ὥστε ὑπὸ φθονησάντων συναδέλφων του κατηγγέλθη εἰς τὸν πάπαν Λέοντα τὸν Θ' (1049—1054), ὅτι ἄνευ ἀδείας ἐκήρυττεν. Ὅθεν μεταβὰς εἰς Ῥώμην καὶ ἀπολογηθεὶς πρὸ τοῦ πάπα, ὄχι μόνον συνεχωρήθη, ἀλλὰ προετράπη ὑπ' αὐτοῦ νὰ συνεχίσῃ μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου τὸ θεάρεστον ἔργον του. Ἀποθανὼν τῷ 1075 ἑορτάζεται σήμερον τὴν 3 Μαρτίου. Ε. Γ. Π.

— **Γερβῖνος** (Gervinus), *Γεώργιος - Γοδοφρεῖδος.* Γερμανὸς ἱστορικὸς ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων καὶ πολιτικὸς ἐν ταυτῷ, γεννηθεὶς ἐν Δαρμστάττῃ τῷ 1805 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1871. Σπουδάσας ἐν Ἀϊδελβέργῃ, ἐξέδωκε τῷ 1830 τὴν μελέτην του, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐν βλέμμα εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἀγγλοσαξώνων», κυρίως ὅμως ἐγένετο γνωστὸς διὰ τῶν ἑαυτοῦ «Ἱστορικῶν Συγγραφῶν» (Histor.Schriften, 1833). Τῷ 1835 διωρίσθη ἔκτακτος καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀϊδελβέργῃ πανεπιστημίου. Τὸ πρῶτον τῶν κλασσικῶν ἔργων του (1836—1842) ἦν τὸ κατὰ τὴν τετάρτην ἔκδοσιν αὐτοῦ (5 τόμ. Λειψ. 1853), λαβὸν τὸν τίτλον «Ἱστορία τῆς γερμανικῆς ποιήσεως»· ἐφημίσθη δὲ τοῦτο μεγάλως. Κληθεὶς ὁ Γερβῖνος τῷ 1836 νὰ καταλάβῃ τὴν ἕδραν τῆς ἱστορίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Γοτίγγης καὶ ἀναλαβὼν τὰ καθήκοντα αὐτοῦ ἐξέδωκε κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος τὸ ἔργον του «Περὶ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Γκαῖτε», ὅπερ εἶναι ὑπόδειγμα ἱστορικῆς αἰσθητικῆς κριτικῆς. Κατὰ τὸ ἑπόμενον ὅμως ἔτος ἐπαύθη ἐκ τῆς θέσεώς του ταύτης, ὡς προσυπογράψας τὴν διαμαρτυρίαν τῶν κυριωτέρων καθηγητῶν τοῦ πανεπιστημίου τούτου κατὰ τῆς καταργήσεως τοῦ ἀννοβερικοῦ Συντάγματος ὑπὸ τοῦ βασιλέως τοῦ Ἀννοβέρου Ἐρνέστου-Αὐγούστου, διαταχθεὶς ἅμα ὅπως ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν καταλίπῃ τὴν χώραν. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος εἶχεν ἐκδώσει καὶ ἕτερον ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «Grundzüge der Historik». Ἔκτοτε ἔζησεν ἐν Δαρμστάττῃ, μέχρι τοῦ 1844, ὅτε προσεκλήθη ὡς τακτικὸς καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀϊδελβέργῃ πανεπιστημίου. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐγένετο ἱδρυτὴς τῆς ἐφημερίδος «Deutsche Zeitung» (1847), ἥτις ἐγένετο παρευθὺς ὄργανον τῆς ἐν Γερμανίᾳ συνταγματικῆς μερίδος καὶ ἥτις ἔμελλε μετ' οὐ πολὺ ν' ἀσκήσῃ μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τὰς κατευθύνσεις τῶν ἰδεῶν κατὰ τὰ ταραχώδη ἔτη 1848 καὶ ἑπόμενα, ἐξυπηρετήσασα τὴν πρώτην κίνησιν τῶν ἐπιδιωξάντων τὴν γερμανικὴν ἑνότητα. Κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἐκλεγεὶς ὑπὸ τῶν ἀνσεατικῶν πόλεων ἀντιπρόσωπος αὐτῶν παρὰ τῇ διαίτῃ, μετέσχε τῶν ἐργασιῶν τῆς περιφήμου δεκαεπταμελοῦς ἐπιτροπῆς, τῆς ἐπιφορτισθείσης νὰ παρασκευάσῃ σχέδιον κοινοῦ συντάγματος διὰ τὴν Γερμανίαν. Ἐν Ἀϊδελβέργῃ εὑρισκόμενος ὡς τακτικὸς καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου συνέγραψε διαφόρους πολιτικὰς καὶ ἄλλας διατριβὰς καὶ πολιτικὰ ἔργα, ἔνθα ἐγκατοπτρίζεται ὁ ἔνθερμος πατριωτισμός του καὶ δι' ὧν ἠβουλήθη νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς πολιτικῆς συνειδήσεως τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ. Φαίνεται ὅμως ὅτι, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἐν τῷ καλάμῳ ἔξοχον ἐπίδοσίν του, λίαν πενιχρὰν ἢ καὶ ἀσήμαντον ἴσως τοιαύτην ἐν τῷ λόγῳ ἐκέκτητο. Οὕτως, ἀποσταλεὶς εἰς τὴν τότε γερμανικὴν ἐθνοσυνέλευσιν ὡς ἀντιπρόσωπός τινος τῶν ἐκλεκτορικῶν περιφερειῶν τῆς Σαξωνίας, οὐδαμῶς διέπρεψεν ὡς ῥήτωρ· μετ' οὐ πολὺ δέ, ἀπογοητευθεὶς ἐκ τῆς λυπηρᾶς τροπῆς ἣν αἱ ἰδέαι καὶ τὰ πολιτικὰ πράγματα ἔλαβον τελικῶς ἐν Γερμανίᾳ, ἀπεχώρησε τῆς ἐνεργοῦ πολιτικῆς καὶ ἐπεδόθη καὶ πάλιν εἰς τὰς ὑψηλὰς ἱστορικὰς μελέτας του, αἵτινες ἐξησφάλισαν εἰς αὐτὸν πάνυ ἐξέχουσαν θέσιν μεταξὺ τῶν ἱστορικῶν συγγραφέων τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Οὕτως ἐν ἔτει 1849—1850 ἐξέδωκεν εἰς τέσσαρας τόμους σπουδαιότατον ἔργον περὶ Σαιξπήρου, περὶ οὗ καὶ πάλιν ἐπραγματεύθη τῷ 1868 ἐν τῷ ἐκδοθέντι τότε ἐν Λειψίᾳ τελευταίῳ τῶν μεγαλυτέρων ἔργων του, ὑπὸ τὸν τίτλον «Περὶ Χαῖντελ καὶ Σαικσπήρου», ἔνθα γίνεται παραλληλισμὸς τοῦ μουσουργοῦ καὶ ποιητοῦ καὶ καταδεικνύεται ἡ πνευματικὴ συγγένεια ἀμφοτέρων. Τῷ 1854 ἐξέδωκεν ἐν Λειψίᾳ τὴν πολύκροτον αὐτοῦ «Εἰσαγωγὴν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος» καὶ μετὰ ἓν ἔτος ἐξέδωκεν αὐτόθι τὴν «Ἱστορίαν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος», ἐν τῷ τετάρτῳ τόμῳ τῆς ὁποίας ἐμπεριέχεται γλαφυρωτάτη ἐξιστόρησις τῆς μεγάλης Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Ὁ Γερβῖνος ὑπῆρξε καὶ διακεκριμένος ἐρασιτέχνης μουσικὸς καὶ κριτικός, τρέφων μεγάλον θαυμασμὸν πρὸς τὸν Χαῖντελ, τοῦ ὁποίου, ἐνεργείαις τοῦ Γερβίνου, ἀνηγέρθη μεγαλοπρεπὲς μνημεῖον ἐν Χάλλῃ τῆς Σαξωνίας. Ἡ σύζυγός του Βικτωρία ἀφ' ἑτέρου ἐδημοσίευσε σειρὰν τεμαχίων δι' ᾆσμα καὶ κλειδοκύμβαλον, εἰλημμένων ἐκ τῶν μελοδραμάτων τοῦ Χαῖντελ, λίαν χρήσιμον διὰ τὴν σπουδὴν τοῦ ᾄσματος.

Γεώργιος Γερβῖνος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *R. Gosche,* «Gervinus» (1871).— *J. Dörtel,* «Gervinus als historischer Denker» (1904). Κ. Μ. ΜΕΚΙΟΣ

γεργάθι (τὸ) καὶ *γέργαθο·* πλέγμα δικτυωτὸν ἐκ σχοινίου ἢ ἐκ σχοινίου ἅμα καὶ λεπτῶν ῥάβδων πρὸς μεταφορὰν ἀχύρων· ‖ ἀρχ. *γύργαθος·* σκεῦος πλεκτὸν πρὸς ἐναπόθεσιν τῶν ἄρτων, κοιν. *κοφινίδα.*

Γεργανός, *Ζαχαρίας.* Κληρικὸς γεννηθεὶς ἐν Ἄρτῃ κατὰ τὸ β' ἥμισυ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ἐξ ἐπιφανοῦς οἰκογενείας. Μεταβὰς εἰς Βιτεμβέργην τῆς Γερμανίας τῷ 1619 ἐσπούδασε θεολογίαν δαπάνῃ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Σαξωνίας. Ἐκ Γερμανίας κατελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης. Διατρίβων δ' ἐν Βιτεμβέργῃ ὁ Γεργανὸς ἐξέδωκε τὴν «Καινὴν Διαθήκην», «Χριστιανικὴν Κατήχησιν εἰς δόξαν τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ Πατρός, Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ Ἁγίου Πνεύματος» κλπ. Τῆς Κατηχήσεως πλὴν ἄλλων προτάσσεται καὶ ἐπίγραμμα ποιηθὲν ὑπὸ Ἰωάννου Καμπάνου Λυμβοπολίτου, διδασκάλου τῆς ἐν Πράγᾳ Ἀκαδημίας, ἐν ᾧ ἐπαινεῖται ὁ

Digitized by Google

Γεργανός. Τὸ ἔργον εἶναι διῃρημένον εἰς δέκα βιβλία ἐν εἴδει διαλόγου, ἐν ᾧ ἐρωτᾷ ὁ υἱὸς καὶ ἀποκρίνεται ὁ πατήρ. Κρίσιν τῆς Κατηχήσεως ταύτης, ἥτις ἐν πολλοῖς προσεγγίζει πρὸς τὰ τῶν διαμαρτυρομένων δόγματα, ἐδημοσίευσε τῷ 1631 ἐν Ρώμῃ ὁ λατινόφρων Ἰωάννης Ματθαίου Καρυοφύλλης, γράψας τὸ βιβλίον «Ἔλεγχος τῆς ψευδοχριστιανικῆς κατηχήσεως Ζαχαρίου τοῦ Γεργανοῦ ἀπὸ τὴν Ἄρταν». Ἀνέκδοτος δ' εἶναι εἰσέτι ἡ «Ἐξήγησις εἰς τὴν τοῦ Ἰωάννου τοῦ ὑψηλοτάτου θεολόγου Ἀποκάλυψιν», ἣν εὗρε τῷ 1876 ἐν τῇ τῆς Ὀξφόρδης Βοδληϊανῇ βιβλιοθήκῃ ὁ Σπ. Λάμπρος ἐν χειρογράφῳ τοῦ 1626, ὅπερ πιθανὸν εἶναι τὸ αὐτόγραφον τοῦ Γεργανοῦ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Κ. Σάθα*, «Νεοελληνικὴ φιλολογία» (ἐν Ἀθήναις 1868 σ. 308).—*Ἀνδρ. Δημητρακοπούλου*, «Ὀρθόδοξος Ἑλλάς» (ἐν Λειψίᾳ 1872 σ. 14?).—*E. Legrand* «Bibliographie Hellénique» (Α', 155—159 καὶ 285).—*Σπ. Λάμπρου*, «Νέος Ἑλληνομνήμων (Δ', 486 καὶ ΙΕ', 127 κ.ἑξ.).

Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

Γέργερη [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαρχίας Καινουρίου τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 1117. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ οἱ συνοικισμοὶ *Ἀπομαρμᾶς* (κάτ. 102), *Καρδαμιανὰ* (κάτ. 127), *Μαστραχιανὰ* (κάτ. 94) καὶ *Τζανιανὰ* (κάτ. 37). Τὸ χωρίον κείμενον ἐπὶ θέσεως ἐπικαίρου εἰς τὰς ΝΑ. κλιτῦς τῆς Ἴδης, ὑπῆρξε τὸ θέατρον πολλῶν μαχῶν κατὰ τὰς διαφόρους κρητικὰς ἐπαναστάσεις. Ἐνταῦθα οἱ Ἕλληνες ἀντεμετώπισαν τῷ 1823 τὰ αἰγυπτιακὰ στρατεύματα ὑπὸ τὸν Χουσεῒν-βέην καὶ μετὰ πεισματώδη μάχην συνεπτύχθησαν εἰς τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Ἀμαρίου. Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1866 ἑξακισχίλιοι Τοῦρκοι προελαύνοντες πρὸς Τυμπάκιον ἐξ Ἡρακλείου συνεκρούσθησαν εἰς Γέργερην πρὸς 300 Ἕλληνας, ἀπωθήσαντες αὐτοὺς πρὸς Ζαρὸν καὶ Βορίζα. Ὁμοίως τὸν Ἰούνιον καὶ Αὔγουστον τοῦ 1868 σφοδραὶ περὶ τὸ χωρίον τοῦτο διεξήχθησαν μάχαι, καθ' ἃς ἐφονεύθη ὁ ἐκ τοῦ ἰδίου χωρίου καταγόμενος ἡρωϊκὸς ὁπλαρχηγὸς Φραγκιὸς Μάστραχας. Δ. Ε. Μ.—Ν. ΚΛΣ

Γέργεσα [*Βιβλ. Γεωγρ.*]· βλ. Γεργεσηνῶν *χώρα*.

Γεργεσαῖοι [*Βιβλ. Ἱστορ.*]. Χαναανιτικὴ φυλὴ κατοικοῦσα ἐντεῦθεν τοῦ Ἰορδάνου πρὸ τῆς ἐν τῇ Παλαιστίνῃ μονίμου ἐγκαθιδρύσεως τῶν Ἰσραηλιτῶν (Γενέσεως ιε' 21, *Ἰησ.Ναυῆ* κδ' 11). Πιθανῶς δὲ εἶναι οἱ αὐτοὶ πρὸς τοὺς ἔν τινι ἀσσυριακῷ πινακίῳ πολλάκις μνημονευομένους *Κιρκισατί*. Ἡ δ' ἐπὶ τοῦ Ὠριγένους στηριζομένη γνώμη, ὅτι ἐκ τῶν Γεργεσαίων τῆς Π. Διαθήκης κατάγονται οἱ ἐν πολλοῖς χειρογράφοις τῶν συνοπτικῶν εὐαγγελίων φερόμενοι Γεργεσηνοὶ (βλ. λ.) τῶν χρόνων τοῦ Σωτῆρος, χρῄζει ἀποδείξεως. Π. Ι. Μ.

Γεργεσηνοί· βλ. Γεργεσηνῶν *χώρα*.

— **Γεργεσηνῶν** *χώρα* [*Κ. Διαθ.*]. Οὕτω καλεῖται κατὰ τοὺς κρατίστους μάρτυρας τοῦ κειμένου τῶν συνοπτικῶν εὐαγγελίων ἡ πέραν τοῦ Ἰορδάνου χώρα, ἔνθα ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐθεράπευσε δύο δαιμονιζομένους (*Μάρκου* ε' 1 ἑξ., *Λουκᾶ* η' 26 ἑξ. πρβ. καὶ *Ματθ.* η' 28). Καὶ ὑποστηρίζονται μὲν ὑπὸ σπουδαίων μαρτύρων τοῦ κειμένου αἱ γραφαὶ *Γαδαρηνῶν* καὶ *Γερασηνῶν*, ἀλλ' ὅμως, ὡς ἀπεδείχθη ἤδη ὑπὸ τοῦ Ὠριγένους, δὲν εἶναι δυνατὸν ἐν ταῖς ἄνωθι εὐαγγελικαῖς διηγήσεσι νὰ πρόκειται οὔτε περὶ τῶν Γαδάρων (βλ. λ.), ἅτινα ἀπέχουσιν ἱκανὸν τῆς λίμνης Γεννησαρέτ, οὔτε περὶ τῶν Γεράσων (βλ. λ.), ἅτινα κεῖνται ἔτι μακρότερον τῆς λίμνης ταύτης. Ματαίως δ' ἀναζητοῦνται ὑπὸ λογίων τινῶν ἄλλα *Γέρασα* κείμενα παρὰ τὴν ἐν λόγῳ λίμνην, παρὰ τὸν σημερινὸν τόπον *Κουρσὶ* ἢ *Κέρσα* ἢ καὶ *Δζεραντί*. Ὅθεν ἡ γραφὴ *Γερασηνῶν* προῆλθεν ἐκ διορθώσεως τοῦ *Γεργεσηνῶν*, ὑπὲρ ἧς γραφῆς εἶχεν ἤδη κηρυχθῇ ἐν ἔτει 231 περίπου ὁ γνώστης τῶν μερῶν ἐκείνων Ὠριγένης, ὅστις βεβαιοῖ, ὅτι ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ ὑφίστατο «πόλις Γέργεσα περὶ τὴν Τιβεριάδα λίμνην» καὶ ὅτι παρ' αὐτὴν ὑπῆρχε «κρημνὸς παρακείμενος τῇ λίμνῃ, ἀφ' οὗ δείκνυται τοὺς χοίρους ὑπὸ τῶν δαιμόνων καταβεβλῆσθαι». Ἐπίσης δὲ καὶ ὁ Εὐσέβιος μαρτυρεῖ, ὅτι ὑφίστατο ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ «κώμη Γέργεσα», ἣν ἐγνώρισε καὶ ὁ Παλαιστινὸς τὴν καταγωγὴν Ἐπιφάνιος. Ἕνα ὅμως περίπου αἰῶνα βραδύτερον (περὶ τὸ 500) Προκόπιος ὁ Γάζης μαρτυρεῖ ὅτι ἡ Γέργεσα, «ἡ παρακειμένη λίμνῃ Τιβεριάδος», ἦτο τότε ἀκατοίκητος. Ἡ πόλις αὕτη, κατὰ τὴν πιθανὴν γνώμην τοῦ Zahn, πρέπει ν' ἀναζητηθῇ παρὰ τὸ σημερινὸν *Τουτοὺλ Σεαλεὶβ* ἢ *Ἐτ-Τεαλεὶβ*, παρὰ τὸ χωρίον *Ἐς-Σαμρά*. Ὁ Ὠριγένης ὅμως κακῶς ἐταύτισε τὰ Γέργεσα ταῦτα πρὸς τὴν πατρίδα τῆς παλαιᾶς χαναανιτικῆς φυλῆς τῶν Γεργεσαίων (βλ. λ.) τῆς ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ μνημονευομένης. Π. Ι. Μ.

Γέργιθα [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις ὀχυρὰ τῆς Μ. Μυσίας ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Τροίᾳ. Ἔκειτο ἐν τῇ ἀριστερᾷ ὄχθῃ τοῦ Γρανικοῦ ποταμοῦ πρὸς Ν. τῆς Λαμψάκου. Τὴν πόλιν ταύτην κατέλαβε κατὰ τὴν ἰωνικὴν ἐπανάστασιν ὁ Πέρσης στρατηγὸς Ὑμαίης (Ἡροδ. V 122). Οἱ κάτοικοί της ἐθεωροῦντο ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Τευκρῶν· ἐντεῦθεν ἴσως καὶ ἡ παράδοσις, ὅτι ἡ πόλις ἦτο κτίσμα τοῦ Τεύκρου, τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Αἴαντος, ὅστις εἶχε στείλει ἀποίκους εἰς αὐτὴν ἐκ Κύπρου. Εἶχε ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, παρὰ τὸν ὁποῖον ἐδείκνυον τὸν τάφον τῆς *Γεργιθίας Σιβύλλης*. Κατὰ τὸ 399 π. Χ. τὴν Γέργιθαν κατέλαβεν ὁ Σπαρτιάτης Δερκυλλίδας, ὅτε περιῆλθον εἰς αὐτὸν καὶ οἱ θησαυροὶ τῆς *Μανίας*, ἀφαιρεθέντες ἀπὸ τὸν δολοφονήσαντα ταύτην γαμβρόν της Μειδίαν. Ἀπὸ τοῦ 350—280 π. Χ. ἡ πόλις ἦτο αὐτόνομος. Τότε δὲ ἐκόπησαν καὶ τὰ σῳζόμενα νομίσματα αὐτῆς, ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ, ἅτινα ἔφερον κεφαλὴν δαφνοστεφῆ τῆς Σιβύλλης καὶ Σφίγγα καθημένην μετὰ ἢ ἄνευ στάχυος. Ἐπὶ τοῦ Στράβωνος ἡ πόλις δὲν ὑπῆρχε, διότι ὁ βασιλεὺς τῆς Περγάμου Ἄτταλος εἶχε μετοικίσει τοὺς κατοίκους αὐτῆς παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Καΐκου ποταμοῦ, ἔνθα ἔκτισαν πόλιν ὁμώνυμον πρὸς τὴν προτέραν πατρίδα των. Ἡ πόλις ἐκαλεῖτο καὶ *Γεργὶς* καὶ *Γέργιθος* καὶ *Γέργιθε*; (ἰδίως ἡ παρὰ Καΐκῳ). ΚΑΨ.

Γέργιθες (οἱ). —1) Ἓν τῶν ρωμαλέων φύλων, ἅτινα κατῴκουν εἰς τὰς ὑπωρείας τῆς ἐν Τροίᾳ Ἴδης. Ἦτο καρικὸν φῦλον καὶ διὰ τοῦτο ἐστηρίχθη εἰς τὴν ὑποστήριξιν τούτου διὰ νὰ ἐπιβάλῃ τὴν κυριαρχίαν του εἰς τὴν χερσόνησον τῆς Ἴδης ὁ βασιλεὺς τῆς Μηδίας Γύγης κατὰ τὰ μέσα τοῦ Ζ' π. Χ. αἰῶνος. —2) Καρικὸν φῦλον ἐν Μιλήτῳ, συγγενὲς πρὸς τοὺς Γέργιθας τῆς Ἴδης, ὑποταγὲν ὑπὸ τῶν ἐν Μιλήτῳ ἐγκατασταθέντων Ἰώνων ἀποίκων καὶ ἀποτελέσαν τὴν θητικὴν ἐκ Μιλήτῳ τάξιν. Περὶ τῶν Γεργίθων τούτων ὑπῆρχεν ἡ παράδοσις ὅτι, ὅτε ἀντελήφθησαν ὅτι οἱ πλουτήσαντες Ἕλληνες κάτοικοι τῆς πόλεως, ἕνεκα τοῦ τρυφηλοῦ βίου τὸν ὁποῖον ἔζων, κατέστησαν ἀπόλεμοι, ἐπετέθησαν κατ' αὐτῶν καὶ τοὺς ἐξεδίωξαν τῆς Μιλήτου, τὰ δὲ τέκνα των, ἀφοῦ ἔδεσαν, ἐξήπλωσαν εἰς τὰ ἁλώνια ὡς δεμάτια καὶ ἠλώνισαν αὐτὰ διὰ βοῶν. Οἱ ἐκδιωχθέντες ὅμως Μιλήσιοι, κατὰ τὴν παράδοσιν πάντοτε, ἐπανελθόντες εἰς τὴν Μίλητον ἐξεδικήθησαν μετ' ὀλίγα ἔτη τοὺς Γέργιθας, οἵτινες παραδοθέντες εἰς ἀπολαύσεις εἶχον γίνει καὶ αὐτοὶ ἀπόλεμοι, φονεύσαντες ὅσους συνέλαβον καὶ καύσαντες τὰ τέκνα, ἀφοῦ ἤλειψαν διὰ πίσσης. Ἐκ τῆς καταστροφῆς ταύτης προῆλθεν ἡ παροιμία «Γεργίθων φόνος», ἥτις ἐφέρετο καὶ ὡς χρησμὸς τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν. Ἡ παράδοσις ἐπλάσθη ἀναμφιβόλως πρὸς ἐκδήλωσιν τοῦ γνωστοῦ ἀμοιβαίου μίσους μεταξὺ Ἰώνων καὶ Καρῶν, οἵτινες εἶχον ἀπωθηθῆ ὑπὸ τῶν πρώτων ἐκ τῶν παραλίων τῆς χώρας των. ΚΑΨ.

γέργινος (ὁ) ἢ *γεργῖνος* καὶ *γεργέρινος*. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Κυπρίοις ἐκαλοῦντο οὕτως εἶδος βασιλικῶν κολάκων ἢ κατασκόπων. Ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ βασιλέως τῆς Κύπρου Εὐαγόρου, οὗτοι ἀπετέλουν ἰδίαν τάξιν, ποικιλοτρόπως ὑποστηριζομένην ὑπ' αὐτοῦ καὶ τῶν ἔπειτα βασιλέων. Εἰς τοὺς κατόπιν χρόνους εἶναι γνωστοὶ ἐν τῇ Κυπριακῇ ἱστορίᾳ μὲ τὸ ὄνομα «*προμάλαγγες*». Κ. Μ. Κ.

Γέργις [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. —1) Πόλις τῆς ἀρχαίας ἐν Ἀφρικῇ ρωμαϊκῆς ἐπαρχίας ἐπὶ τῆς νοτιοανατολικῆς ἀκτῆς τῆς Μικρᾶς Σύρτεως, ἀπέναντι τῆς νήσου Μήνιγγος, καὶ παρὰ τὰ ὅρια τῆς Βυζακηνῆς. Ταύτης διεσώθησαν καὶ νομίσματα χαλκᾶ τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου μὲ λατινικὰς ἐπιγραφὰς κοπέντα ἐπὶ τοῦ ἀνθυπάτου Λ. Βολουσίου Σατουρνίνου. —2) Πολίχνη τις ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Τροίᾳ παρὰ τὸν ποταμὸν Σκάμανδρον, ἥτις κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους κατῳκεῖτο ὑπὸ τῶν ἀπογόνων τῶν ἀρχαίων Τρώων. ΚΑΨ.

Γεργοβία καὶ *Γεργοουία* (Gergovie, λατιν. Gergovia) [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς ἀρχαίας Γαλατίας, ἐν τῇ περιφερείᾳ τῶν Ἀρβερνῶν (τῷ σημερινῷ νομῷ τοῦ Ὠβέρν). Ἔκειτο ἐπὶ ὑψώματος 714 μέτρων, εἰς ἀπόστασιν 6 χιλ. πρὸς Ν τοῦ σημερινοῦ Κλερμὸν-Φερρὰν καὶ πρὸς Δ τοῦ ποταμοῦ Ἐλάβερ (τοῦ σημερινοῦ Ἀλλιέ). Κατεστράφη ἐκ θεμελίων ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου. Σήμερον ἐπὶ τῆς τοποθεσίας της ὑπάρχει ὁμώνυμον χωρίον, ἐκ τῶν ἐνεργειθεισῶν δὲ ἀνασκαφῶν ῥ οἐκυψαν εἰς φῶς ἐνδιαφέροντα ἀρχαιολογικὰ εὑρήματα. —Μ.

— **Γεργοβίας** *πολιορκία* [*Ἱστορ.*]. Εἰς τὴν πολιορκίαν ταύτην προέβη ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ κατὰ τὸ ἔτος 52 π. Χ. Ἡ πόλις ὑπερησπίζετο ὑπὸ τοῦ Βερκιγγετόριγος, ὁ ὁποῖος ἡγεῖτο ἐπὶ τοῦ ὑψώματος, ὅπου ἔκειτο αὕτη, εὐρὺ τεῖχος ὕψους ἓξ μέτρων. Ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ διέθετε ἓξ λεγεῶνας, παρὰ τὴν σφοδρὰν δὲ ἐπίθεσιν τὴν ὁποίαν ἐνήργησε, δὲν κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ τὴν πόλιν, ἀποκρουσθεὶς ὑπὸ τῶν Γαλατῶν καὶ ἀναγκασθεὶς νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν μετά τινας ἡμέρας. —Η.

Γερδελῆ [*Γεωγρ.*]. Ἀγροτικὸς συνοικισμὸς τῆς ὑποδιοικήσεως Δρογγυλίου ἐν τῇ Ἀ. Θρᾴκῃ, μετονομασθεὶς ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς *Πλατύφυλλον*. Κάτοικοι 24. Α. Θ. ΣΑΜ.

γερδέλι (τὸ) [*Ναυτ.*]. Ὅρος τοῦ κοινοῦ τῶν ναυτικῶν μας ἰδιώματος, σημαίνων τὸν *κάδον* καὶ τὴν *ὑδρίαν*. Σ. Ε. Λ.

γερδιακὸν (τό), ἢ *τέλος γερδίων*. Φόρος, ὃν κατέβαλλον οἱ ὑφανταὶ ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Πτολεμαίων. Πιθανῶς τὸ γερδιακὸν δὲν ἦτο κατώτερον τῶν ἓξ δραχμῶν κατὰ μῆνα. —Β.

γέρδιος (ὁ) [*Ἀρχαιολ.*]. Σπανία λέξις ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Ἡσυχίου, Σουίδα, καὶ τοῦ Μεγάλου Ἐτυμολογικοῦ, σημαίνουσα τὸν ὑφαντήν. Ὡς ἐξ ἐπιγραφῶν ἐμφαίνεται, ἡ λέξις ἦτο συνηθεστέρα ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους. Ἐπίσης τὸ ἐργαστήριον τοῦ ὑφαντοῦ ἐλέγετο γέρδιον. —Β.

γερδύειον (Gerdy) *φῦμα* [*Ἀνατομ.*]. Τὸ προέχον ἔξω χεῖλος τοῦ προσθίου κνημιαίου κυρτώματος τοῦ ἄνω ἄκρου τῆς κνήμης, εἰς ὃ προσφύεται ὁ πρόσθιος κνημιαῖος μῦς καὶ ἡ μηριαία περιτονία καὶ ὅπερ χρησιμεύει ὡς ὁδηγὸς κατὰ τὴν πρὸς ἀπολίνωσιν τῆς προσθίας κνημιαίας ἀρτηρίας τομήν. Ι. Π.

Γερέας, *Πάνος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Καρυᾶς Αἰτωλίας, πολεμήσας ὑπὸ τὸν Καραϊσκάκην εἰς διαφόρους μάχας. Ἐνεκλείσθη καὶ ἐν Μεσολογγίῳ κατὰ τὰς πολιορκίας. Ξ. Γ. Μ.

Γερεᾶτις [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. —1) Κώμη τῆς Σικελίας ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Καταναίων, *Γερεᾶτις Ὕβλα* καλουμένη. Ἐν ταύτῃ ὑπῆρχεν ἱερὸν τῆς *Ὑβλαίας* θεᾶς, ἥτις πολὺ ἐτιμᾶτο ὑπὸ τῶν Σικελιωτῶν. Ἀνάθημα τῶν κατοίκων τῆς πόλεως ταύτης, κατὰ τὸν Παυσανίαν, ἦτο εἰς ἀρχαϊκὸς Ζεὺς κρατῶν σκῆπτρον ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ὀλυμπίᾳ. —2) Ἀρχαία πόλις ἐν τῇ κυρηναϊκῇ ἀκτῇ τῆς Ἀφρικῆς, πρὸς Δ. τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀρδανίδος κειμένη. ΚΑΨ.

Γερένης, *Παρθένιος*. Πατριάρχης Ἱεροσολύμων· βλ. Παρθένιος.

γερεύω· γίνομαι γερός, ἀναλαμβάνω ἐκ τῆς νόσου, ἀναρρωννύω.

Γερεών. Εἷς τῶν 318 μαρτύρων τῶν ἐπὶ Διοκλητιανοῦ τῷ 301 ἐν Κολωνίᾳ μαρτυρησάντων, ὧν ἡ μνήμη ἑορτάζεται τὴν 10 Ὀκτωβρίου ὑπὸ τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. Ε. Γ. Π.

Γερζὲ [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Πολίχνη καὶ ὅρμος ἀνεμοσκεπὴς διὰ τοὺς ἀπὸ δυσμῶν ἀνέμους τῆς ἀκτῆς τοῦ Πόντου (πλάτ. 41°48' ½ Β., μῆκ. 35°14' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2216: Cape Kerempeh to Cape Yassun), 13 μίλ. ΝΑ τῆς Σινώπης. Εἶναι «ἡ *Κάρουσα* ἐμπόριον καὶ λιμὴν» (*Ἀνων.* Εὐξείν. Περίπλους 24, *Ἀρριανοῦ* Εὐξείνου Περίπλους 21), ἡ *Κάρισσα* τῆς ἐπὶ Πόντῳ Γαλατίας τοῦ Πτολεμαίου (Ε,8,9). Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γέρην. Ὁ ἐπώνυμος ἥρως τῆς ὁμωνύμου ἐν Λέσβῳ πόλεως. Ἐλέγετο υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος, ὅστις ἐτιμᾶτο ἐξαιρετικῶς ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ καὶ ἰδίως ἐν τῷ μέσῳ κόλπῳ αὐτῆς, ὁ ὁποῖος παρὰ μὲν τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν ἐκαλεῖτο «Μεσόγειον Ἕρμα», σήμερον δὲ «Κόλπος τῆς Καλλονῆς», διὰ μεγαλοπρεπῶν θυσιῶν ταύρων.

Γέρην [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πολίχνη ἢ χωρίον τῆς νήσου Λέσβου, πλησίον τῆς Ἀρίσβης κείμενον. Τὸ ὄνομα τῆς ἀρχαίας ταύτης πολίχνης διεσώθη εἰς τὸ ὄνομα τοῦ σημερινοῦ χωρίου «Γεράνι». ΚΑΨ.

Γέρηνα [*Γεωγρ.*]. Ὀνομασία δοθεῖσα ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς εἰς τὸ χωρίον τῆς Ἀνατολ. Θρᾴκης (περιφέρεια Μαλγάρων νομοῦ Ραιδεστοῦ) Γκενερλῆ (βλ. λ.).

Γερηνία καὶ *Γέρηνα* [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς ἀρχαίας Λακωνικῆς, ἀπὸ τῆς ὁποίας ὠνομάσθη *Γερηνία* καὶ ἡ περὶ αὐτὴν χώρα. Κατὰ τοὺς ὁμηρικοὺς χρόνους (*Παυσ.* III.26.8) ἐκαλεῖτο *Εὐόπη*, βραδύτερον δὲ μετωνομάσθη Γερηνία καὶ «συνετέλει εἰς τὸ συνέδριον τῶν Ἐλευθερολακώνων» κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Παυσανίου. Κατὰ τὰς ἐπιχωρίους παραδόσεις, διασωθείσας παρὰ Παυσανίᾳ, εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἀνετράφη ἢ κατέφυγεν, ὅτε ἐκριεύθη ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους ἡ Πύλος, ὁ Νέστωρ καὶ διὰ τοῦτο ἐκαλεῖτο οὗτος «Γερήνιος ἱππότα». Ἐν τῇ Γερηνίᾳ ὑπῆρχε τοποθεσία τις, ἥτις ἐκαλεῖτο «Ρόδον», καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ ἦτο τὸ «ἱερὸν ἅγιον» καὶ τὸ μνῆμα τοῦ Μαχάονος, υἱοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, τοῦ ὁποίου τὰ ὀστᾶ, φονευθέντος ἐν Τροίᾳ, εἶχε μεταφέρει ὁ Νέστωρ. Ἐν τῷ ἱερῷ ὑπῆρχε τὸ χαλκοῦν ἄγαλμα τοῦ Μαχάονος, ὀρθίου καὶ μὲ στέφανον εἰς τὴν κεφαλήν, καὶ ἐγίνοντο «ἰάματα νόσων». Ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Γερηνίας ὑπῆρχε τὸ ὄρος *Καλάθιον*, τοῦ ὁποίου εἶχε διαφημισθῆ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἓν τῶν σπηλαίων, καὶ ἡ Χοίριος νάπη, εἰς τὴν ὁποίαν ἔκειντο τὰ ὅρια Λακωνικῆς καὶ Μεσσηνίας. ΚΑΨ.

Γερήνιος· βλ. Γέρηνος.

Γέρηνος [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Τόπος ἐν τῇ Κοίλῃ Ἤλιδι. Ἀπὸ τοῦ τόπου τούτου ὑπεστήριζον οἱ ἀρχαῖοι Ἠλεῖοι, κατὰ τὸν Στράβωνα (C. 340), ὅτι εἶχεν ὀνομασθῆ ὁ Νέστωρ «Γερήνιος ἱππότα», ὡς ὑπεστήριζον, καὶ μετὰ τούτων καὶ «οἱ Ὁμη-

Digitized by Google

ρικώτεροι, οἱ τοῖς ἔπεσιν ἀκολουθοῦντες», καὶ ὅτι ὁ ἠμαθόεις Πύλος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦρχεν ὁ Νέστωρ, ἀνῆκεν εἰς τὴν χώραν τὴν ὁποίαν διέβρεχεν ὁ Ἀλφειός, τὴν Πισάτιδα δηλαδὴ καὶ Τριφυλίαν. Τὸν φυλετικὸν ἐγωϊσμὸν τῶν ἀρχαίων Ἠλείων ἐπηλήθευσαν αἱ γενόμεναι παρὰ τὸν Κακόβατον ἀνασκαφαὶ (βλ. λ. Πύλος).

Ποταμός τις ῥέων ἐν τῇ ἰδίᾳ περιοχῇ ὠνομάζετο *Γερήνιος*.

Γερητοθεόδωροι (οἱ). Λέξις κωμικῶς πλασθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους (Ἀχαρν. 605), ἐκ τοῦ *Γέρης* καὶ *Θεόδωρος*, δηλοῦσα πρόσωπα ἄξια περιφρονήσεως. ΙΑΚ. Χ. Δ.

γέρι (τὸ) *[Ναυτ.]*. Ὅρος τῆς κοινῆς τῶν ναυτικῶν μας διαλέκτου σημαίνων τόπον ἀλίμενον. Παρὰ Κυκλαδίοις καὶ *γιαμπάνι*. Σ. Ε. Λ.

Γέριγκ (Jhering), ***Ροδόλφος***· βλ. Γιέριγκ.

γερίδαι (οἱ) *[Ζῳολ.]*· βλ. γερρίδαι.

γέρικος,—*η*,—*ο*· δημοτ., γεροντικός, ὁ μεγάλης ἡλικίας, γηραλέος: «γέρικο μουλάρι,—ἄλογο», «γέρικη ἐλιά,—μουριά».

Γερλάδα (ἡ). Συνοικία τῶν Ἀθηνῶν τῆς τουρκοκρατίας, ὀνομασθεῖσα οὕτω κατὰ παραφθορὰν πιθανῶς τοῦ φραγκικοῦ *Γκιρλάντα*· εὑρίσκετο εἰς τὰ βόρεια κράσπεδα τῆς Ἀκροπόλεως, περιελάμβανε δηλαδὴ τὰς σημερινὰς ἐνορίας τοῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ Ραγκαβᾶ, τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου καὶ τῆς Παναγίας τῆς Χρυσοκαστριωτίσσης. Ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῆς Γερλάδας ἔκειτο καὶ ἡ μονὴ τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων, μετόχιον οὖσα τοῦ Παναγίου Τάφου, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐθάπτοντο καὶ τὰ μέλη τῆς ἀρχοντικῆς ἀθηναϊκῆς οἰκογενείας τῶν Παλαιολόγων (βλ. *Δ. Γρ. Καμπούρογλου*, Παλαιαὶ Ἀθῆναι 165 κ.ἀ.). Π. Π. ΠΛΟΥΜΗΣ

Γερλῆδες (οἱ). Ὠνομάζοντο οὕτω (=ἐντόπιοι) οἱ ὀνομαστοὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐπὶ ὠμότητι γενίτσαροι Κρῆτες. Τούτων τὸ τάγμα (ὀρτᾶς) εἶχεν ἕδραν τὸ Ἡράκλειον, συνεκροτεῖτο δὲ ἐξ 28 λόχων (ὀτζάκια) καὶ περιελάμβανε περὶ τοὺς 2500 ἄνδρας. Ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν ὀνομάζεται *Γερλῆ-ἀγᾶς*, ἐλογίζετο δὲ μεταξὺ τῶν σημαινόντων προσώπων, ἅτινα εἰς τὰς σοβαρὰς τῆς πολιτείας ὑποθέσεις συνεσκέπτοντο, ὡς μας φανερώνει ποίημα Παύλου τινὸς Πρεσβυτέρου ἐξ Ἀγρανῶν (*Χριστ.* Κρήτη Α′ σ. 412), κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ πασᾶς:

«Καὶ κράζι ἐκὶ τὸν χασεκὴ καδὶ κιὄλους τζαγάδες,
Γερλη-αγὰ καὶ τὸν μουφτὴ καὶ να διὸ οὐλεμάδες».

Γνωστὴ δὲ εἶναι ἡ ἐκστρατεία τοῦ Γερλῆ-ἀγᾶ Ὀμὲρ εἰς Σφακιὰ κατὰ τὸ 1821 καὶ ἡ καταστροφὴ αὐτοῦ ἐν Ἀμπέλῳ (*Κριτοβουλίδου* Ἀπομνημον. σελ. 45). Ε. Γ.

γερλῆς (ὁ)· (ἐκ τοῦ τουρκ. *γὲρ*=γῆ) ὁ ἐντόπιος, ὁ αὐτόχθων.

γέρμα (τὸ)· ἡ πρὸς τὸ κάτω στροφή, κλίσις, πτῶσις: «ʼς τὸ γέρμα τοῦ ἥλιου», ἄλλως «ʼς τὸ ἡλιόγερμα», τὴν ὥραν τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου.

Γέρμα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Οἰτύλου τῆς ἐπαρχίας Οἰτύλου τοῦ νομοῦ Λακωνίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Ἀποτελεῖται ἐκ δέκα ἐξοχικῶν μικροσυνοικισμῶν χωριζομένων ἀπ᾽ ἀλλήλων δι᾽ ἀγροτικῶν ἐκτάσεων κειμένων παρὰ κλιτὺν κλάδου τινὸς τοῦ Ταϋγέτου. Κάτ. (1928) 203. Ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐξ ἀφθόνων πηγαίων ὑδάτων. Πλησίον ἔκειτο τὸ ἐπὶ τουρκοκρατίας ἐρημωθὲν ἀνθηρὸν χωρίον *Κάλλιαζη*, οὗτινος σῴζεται ὁ ναὸς τῆς Μεταμορφώσεως, παλαιὸν χριστιανικὸν κτίσμα. Ἡ Γέρμα εὑρίσκεται πλησίον τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ Γυθείου—Οἰτύλου. Δ. Ε. Μ.

Γέρμαν *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Φλωρίνης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Ἤδη καλεῖται *Ἅγιος Γερμανός*. Κάτ. (1928) 1622. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ ὁ συνοικισμὸς *Σιάκι* (κάτ. 44). Δ. Ε. Μ.

Γερμάνα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Παντανάσσης τῆς ἐπαρχίας Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Κάτ. (1928) 215.

Γερμάνης, ***Ἰωάννης***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Ναούσης. Ἐμπορεύετο ἐν Βλαχίᾳ. Μετασχὼν τῆς μάχης τοῦ Δραγατσανίου ὡς Ἱερολοχίτης, διεσώθη εἰς τὸ ρωσικὸν ἔδαφος. Τῷ 1823 κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὑπηρέτησε τὸν ἐπίλοιπον Ἀγῶνα καὶ ἀποκατέστη ὑπάλληλος. Γ. Δ. Κ.

Γερμάνι *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Σχιστόλιθος.

Γερμανία (Deutsches Reich, ἢ Deutschland καὶ Teutchsland, γαλλ. Allemangne, ἀγγλ. Germany, ἰταλ. Germania). Μέγα κράτος τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης, κείμενον μεταξὺ τῶν παραλλήλων 47°15′48″ καὶ 55°17′ Β πλάτους καὶ 5°52′ καὶ 22°53′ Α μήκους ἀπὸ Γρήνουιτς. Ὁρίζεται πρὸς Β ὑπὸ τῆς Βορείου θαλάσσης, τῆς Δανίας καὶ τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης, πρὸς Δ ὑπὸ τῆς Ὁλλανδίας, τοῦ Βελγίου, τοῦ Λουξεμβούργου καὶ τῆς Γαλλίας, πρὸς Ν ὑπὸ τῆς Ἑλβετίας, τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Τσεχοσλοβακίας καὶ πρὸς Α ὑπὸ τῆς Πολωνίας καὶ τῆς Λιθουανίας. Τὸ ἐμβαδὸν αὐτῆς εἶναι 468.716 τετρ. χλμ., οἱ δὲ κάτοικοι 62.348.782.

—[ΓΕΩΛΟΓ.] Εἰς τὴν γεωλογικὴν κατασκευὴν τοῦ ἐδάφους τῆς Γερμανίας λαμβάνουν μέρος ὅλα σχεδὸν τὰ εἴδη τῶν πετρωμάτων ἁπασῶν τῶν γεωλογικῶν διαπλάσεων, ἀπὸ τῶν ἀρχαϊκῶν μέχρι τῶν νεωτάτων ὁλοκαίνων. Τὰ ποικίλα ταῦτα πετρώματα παρουσιάζονται διαφοροτρόπως εἰς τὰ τρία κύρια γεωμορφολογικὰ τμήματα, εἰς τὰ ὁποῖα διαιρεῖται τὸ ἔδαφος τῆς Γερμανίας, τὸ *βορειογερμανικὸν βαθύπεδον*, ἡ *χώρα ὀρέων μεσαίου ὕψους*, καὶ ἡ ζώνη τῶν *ὑψηλῶν ὀρέων μετὰ τῶν ὑψιπέδων*.

Τὸ *βορειογερμανικὸν βαθύπεδον* ἀποτελεῖ τὸ βορειότερον τμῆμα τοῦ ἐδάφους τῆς Γερμανίας καὶ προσαρθροῦται ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν πρὸς τὸ βορειογαλλικὸν καὶ ἀφ᾽ ἑτέρου πρὸς τὸ μέγα βαθύπεδον τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Κατὰ τὸ μέγιστον μέρος τῆς ἐπιφανείας του καλύπτεται ὑπὸ ἰζημάτων πηλοῦ, ἄμμων, κροκαλῶν κλπ., τὰ ὁποῖα ἔχουν μέγα πάχος. Τὰ ἀποθέματα ταῦτα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὸ ἰδιαζόντως χαρακτηριστικὸν στοιχεῖον τοῦ βορειογερμανικοῦ ἐδάφους, εἶναι ἀποθέματα παγετώνων (οἱ μετωπικοὶ τούτων σωροὶ κλπ.), οἱ ὁποῖοι κατ᾽ ἐπανάληψιν, κατὰ τὴν περίοδον τῶν παγετώνων τῆς γῆς, ἐπεξετάθησαν ἀπὸ τῆς Σουηδίας καὶ Φινλανδίας καὶ ὑπὲρ τὴν ἀνατολικὴν θάλασσαν, προσήλασαν πρὸς τὴν βορείαν Γερμανίαν καὶ ἔφθασαν μέχρι τῶν ποδῶν τῶν γερμανικῶν ὀρέων μέσου ὕψους. Τὰ διὰ τῶν παγετώνων μεταφερθέντα ὑλικά, ὡς καὶ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα καθίζανον ἐκ τῶν ὑδάτων, τῶν ἐκ τῆς τήξεως τῶν πάγων προερχομένων, ἀπέμειναν μετὰ τὴν τελικὴν ἀποχώρησιν τῶν παγετώνων. Εἴς τινας θέσεις τοῦ βαθυπέδου, ὅπου ἡ διαβρωτικὴ ἐνέργεια τῶν ὑδάτων ἀπέπλυνε καὶ ἀπεμάκρυνε τὰ ἀποθέματα τῶν παγετώνων, παρουσιάζονται τὰ κάτωθεν τούτων ὑπάρχοντα τριτογενῆ καὶ μεσοζωϊκὰ πετρώματα, ὡς π. χ. εἰς τὰ πέριξ τοῦ Βερολίνου (στρώματα τῆς διαπλάσεως τοῦ κογχυλιάτου λίθου), ἐπὶ τῆς νήσου Ἑλγολάνδης (στρώματα τῆς ἀνωτέρας περμίου καὶ τῆς κατωτέρας τριασίου), εἰς τὴν νῆσον Rügen (στρώματα κρητιδικὰ) καὶ ἀλλαχοῦ.

Πρὸς νότον τὸ βορειογερμανικὸν θαθύπεδον μεταπίπτει ἄνευ σαφῶν ὁρίων πρὸς τὴν *χώραν τῶν μεσαίου ὕψους ὀρέων*. Ταῦτα ἀποτελοῦνται κυριώτατα ἐκ παλαιοτέρων πετρωμάτων. Οὕτω πολλά, καὶ μάλιστα τὰ ὑψηλότερα τῶν ὀρέων τούτων, ὡς π. χ. τὸ νότιον τμῆμα τοῦ Μέλανος Δρυμοῦ καὶ τῶν Βοσγίων, τὰ ὄρη τοῦ Fichtel, τὰ Μεταλλευτικά, τὰ Γιγάντεια, τὸ Χάρτζ, τὰ Ρηνικὰ σχιστολιθικὰ κλπ. συνίστανται ἐξ ἀρχαίων στολιδωμένων πετρωμάτων (γνευσίων καὶ κρυσταλλοπαγῶν σχιστολίθων, παλαιοζωϊκῶν σχιστολίθων καὶ γραουβακῶν), διασχιζομένων ὑπὸ πυρήνων καὶ σωρῶν γρανίτου καὶ ὑπὸ ἄλλων ἀρχαίων ἐκρηξιγενῶν πετρωμάτων. Τὰ ὄρη ταῦτα εἶναι τὰ λείψανα παλαιῶν στολιδωσιγενῶν ὀρέων, τὰ ὁποῖα ἢ δὲν ἐκαλύφθησαν πλέον μετὰ τὴν στολίδωσίν των ὑπὸ θαλάσσης, ἢ ἐκαλύφθησαν μὲν ὑπ᾽ αὐτῆς, ἀλλὰ κατόπιν ἔγιναν ξηρά, καὶ τὰ νεώτερα, ἐντὸς τῆς θαλάσσης ἀποτεθέντα, πετρώματα διεβρώθησαν, ἀπεπλύθησαν καὶ ἀπεκομίσθησαν. Ἄλλα πάλιν ἐκ τῶν ὀρέων μεσαίου ὕψους, ὅπως π. χ. τμήματά τινα τοῦ Μέλανος Δρυμοῦ καὶ τῶν Βοσγίων, τοῦ Odenwald, τῆς βαθμιδωτῆς χώρας τῆς Σουηβίας καὶ Φραγκονίας, τῆς Θουριγγίας κ.τ.λ., συνίστανται ἢ ἀποκλειστικῶς ἐκ νεωτέρων στρωμάτων ἢ ἐκ τοιούτων ἐπικαθημένων ἐπὶ θεμέθλου ἐκ παλαιοτέρων στρωμάτων. Τὰ νεώτερα ταῦτα στρώματα εἶναι κυρίως μεσοζωϊκά, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὴν μεγαλυτέραν ἀνάπτυξιν ἔχουν τὰ στρώματα τῆς τριασίου διαπλάσεως, ἀντιπροσωπευόμενα διὰ τῶν στρωμάτων τῶν τριῶν αὐτῆς σειρῶν, ἤτοι τῆς τοῦ στικτοῦ ψαμμίτου, τῆς τοῦ κογχυλιάτου καὶ τῆς τοῦ νεωτέρου ἐρυθροῦ ψαμμίτου (ἢ κεϋπερίου). Ἀπὸ τεκτονικῆς ἀπόψεως ἡ μέση Γερμανία εἶναι κυρίως μία *τεμαχωτὴ* χώρα (Schollenland). Εἰς παλαιοὺς δηλαδὴ γεωλογικοὺς χρόνους τὸ ἔδαφός της ἐπτυχώθη ὑπὸ τῶν ὀρεσιγόνων δυνάμεων καὶ ἀπετέλεσε πιθανῶς μίαν μεγάλην ἅλυσιν ὀροσειρῶν, ὁμοίαν πρὸς τὰς σημερινὰς Ἄλπεις. Καθ᾽ ὅλον τὸν μεσοζωϊκὸν αἰῶνα τμήματά τινα τῶν ὀροσειρῶν τούτων ἦσαν χέρσοι καὶ διεβιβρώσκοντο ὑπὸ τῶν γεωλογικῶν παραγόντων, ἄλλα δ᾽ ἐκαλύπτοντο ὑπὸ θαλάσσης, εἰς τὸν πυθμένα τῆς ὁποίας ἀπετέθησαν καὶ ἐσχηματίσθησαν τὰ θαλασσογενῆ μεσοζωϊκὰ πετρώματα. Μετὰ ταῦτα, πιθανῶς ἤδη κατὰ τὴν κρητιδικὴν περίοδον, πάντως ὅμως κατὰ τὴν μέσην τριτογενῆ περίοδον τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος, συγχρόνως περίπου μὲ τὴν γέννησιν τῶν Ἄλπεων, ἤρχισε νέα γένεσις ὀρέων. Ἀλλ᾽ αὕτη δὲν συνίστατο, ὅπως ἡ παλαιοτέρα, εἰς τὴν γένεσιν πτυχώσεων, ἀλλ᾽ εἰς τὴν διάρρηξιν καὶ κατατεμάχισιν τοῦ γηΐνου φλοιοῦ. Προέκυψαν οὕτω τεμάχη, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλα κατεβυθίσθησαν καὶ ἄλλα ἀνυψώθησαν. Οὕτω πως προέκυψεν ἡ ποικιλία τῶν μορφῶν τῆς μέσης Γερμανίας, ὅπου τὰ ὄρη ποικιλοτρόπως ἐναλλάσσονται μετὰ χθαμαλωτέρων βυθιΐδων χέρσων καὶ μετὰ ταφροειδῶν καταβυθισμάτων, πεπληρωμένων ὑπὸ προσχωμάτων ποταμῶν.

Κατὰ μῆκος τῶν ῥηξιγενῶν γραμμῶν, εἰς πολλὰς θέσεις ἐξεδηλώθη καὶ ἡφαιστεία ἐνέργεια. Μάγματα ἀνεξῆλθον ἐκ τῶν βαθῶν καὶ ἐσχημάτισαν διαφόρους ἡφαιστειογενεῖς σχηματισμούς. Εἴς τινας θέσεις, ὡς π. χ. εἰς τὸ Φόγελσμπεργκ, εἰς τὰ βοημικὰ μεσαῖα ὄρη, εἰς τὰ Siebengebirge Kaiserstuhl, οἱ ἡφαιστειογενεῖς σχηματισμοὶ εἶναι τόσῳ μεγάλοι κατὰ τὰς διαστάσεις καὶ τόσῳ πυκνοί, ὥστε ἀποτελοῦν κυρίας χαρακτηριστικὰς μορφὰς τῶν περιοχῶν τούτων. Τὰ περισσότερα τῶν ἡφαιστείων τούτων κέντρων ἐλειτούργησαν κατὰ τὴν μέσην τριτογενῆ περίοδον καὶ εἶναι κυρίως βουνὰ ἐκ βασαλτῶν, τραχειτῶν κ.λ.π. Μόνον εἰς τὸ Ἄϊφελ ὑπάρχουν ἡφαίστεια πραγματικὰ τῆς τεταρτογενοῦς περιόδου, καλῶς διατηρούμενα, μετὰ κρατήρων, κώνων ἐξ ἡφαιστείων ἀναβλημάτων καὶ ῥευμάτων λάβας, μικρῶν, ἐννοεῖται, διαστάσεων.

Τὰ ὄρη τῆς μέσης Γερμανίας ἐκαλύφθησαν κατὰ τὴν περίοδον τῶν παγετώνων τῆς γῆς ὑπὸ μεγάλων παγετώνων καὶ τούτου ἕνεκα πολλαχοῦ συναντῶνται ἐπ᾽ αὐτῶν ἀποθέματα παγετώνων. Ἰδιαιτέρως ὅμως εἰς τὰ βαθύτερα καὶ ξηρότερα μέρη τῶν ὀρέων τούτων συναντῶνται οἱ λὲς (Lôss) ἢ ἀνεμογενεῖς (αἰολικοὶ) πηλοί, ἀποτελοῦντες σπουδαῖα ἐδάφη, λόγῳ τῆς εὐφορίας των.

Νοτίως τῶν ὀρέων μεσαίου ὕψους τῆς Γερμανίας ἀκολουθεῖ ἡ *ζώνη τῶν γερμανικῶν ὑψιπέδων*. Ταῦτα ἀποτελοῦνται ἐκ θεμέθλου παλαιοτέρων πετρωμάτων, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐπικάθηνται στρώματα τῆς μέσης τριτογενοῦς περιόδου. Τὰ στρώματα ταῦτα ἀπετέθησαν ἐντὸς θαλασσίου βραχίονος περιβάλλοντος τότε τὰς Ἄλπεις καὶ κατόπιν ἀνυψώθησαν ὑπὸ τῶν ὀρεσιγόνων δυνάμεων. Ἐπὶ τῶν μεσοτριτογενῶν τούτων στρωμάτων ἐπικάθηνται τὰ ἀποθέματα τῶν ἐκ τῶν Ἄλπεων κατερχομένων παγετώνων, εἰς δὲ τὰ βόρεια κράσπεδα καὶ ἀποθέματα τοῦ λὲς (Lōss).

Ὀρυκτὸς πλοῦτος. Ἀποτέλεσμα τῆς ποικίλης γεωλογικῆς κατασκευῆς καὶ τεκτονικῆς διαμορφώσεως εἶναι ἡ παρουσία εἰς τὴν Γερμανίαν πολλῶν χρησίμων ὀρυκτῶν ὑλῶν. Ἡ ἐξάπλωσις τούτων ποικίλλει. Τὸ βορειογερμανικὸν βαθύπεδον εἶναι πτωχὸν εἰς τοιαύτας ὕλας, διότι τὰ παλαιότερα πετρώματα συναντῶνται εἰς μέγα βάθος. Μόνον ὀρυκτὸν ἅλας κατεδείχθη διὰ διατρήσεων ὅτι συναντᾶται εἰς πολλὰς θέσεις, ἐπίσης δὲ καὶ λιγνῖται παρουσιάζονται πρὸς τὰ νότια κράσπεδα τοῦ βαθυπέδου (πρὸς τὰ ὄρη δηλαδὴ τῆς μέσης Γερμανίας) εἰς πολλὰς θέσεις, π. χ. εἰς τὰς ἐγκολπώσεις τοῦ βαθυπέδου κατὰ τὴν Κολωνίαν καὶ εἰς τὴν Σαξωνίαν.

Ἐπίσης ἡ χώρα τῶν ὀρέων μεσαίου ὕψους εἶναι γενικῶς μετρίως μόνον πεπροικισμένη μὲ ὀρυκτὰς ὕλας. Χρυσὸς ἐλλείπει σχεδόν. Ἄργυρος παρουσιάζεται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐντὸς γαληνιτῶν, εἴς τινα ὄρη συνιστάμενα ἐκ κρυσταλλοπαγῶν σχιστολίθων. Μεταλλεύματα χαλκοῦ, μολύβδου, ψευδαργύρου καὶ σιδήρου παρουσιάζονται εἰς διαφόρους ὁρίζοντας τῶν μεσοζωϊκῶν στρωμάτων, εἰς μετρίας ὅμως ποσότητας. Σπουδαιοτάτη ὀρυκτὴ ὕλη εἶναι οἱ λιθάνθρακες, οἱ ὁποῖοι ἐσχηματίσθησαν κατὰ τὴν ἀνωτέραν λιθανθρακοφόρον περίοδον. Αἱ κυριώτεραι λιθανθρακοφόροι περιοχαὶ εἶναι αἱ δύο περιοχαὶ τοῦ κάτω Ρήνου, ἡ τοῦ Saarbrücken, ἡ σαξωνική, ἡ τῆς Κάτω καὶ Ἄνω Σιλεσίας. Ὀρυκτὸν ἅλας παρουσιάζεται ἐπίσης ἐντὸς στρωμάτων τῆς διαπλάσεως τοῦ λίθου τῶν Τσέχων (τοῦ παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος) ὡς καὶ τοῦ κογχυλιάτου λίθου (τοῦ μεσοζωϊκοῦ) καὶ εἰς τὴν Ἑρκύνιον περιοχὴν καὶ εἰς τὴν βαθμιδωτὴν χώραν τῆς νοτιοδυτικῆς Γερμανίας. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περιοχὴν τὸ ὀρυκτὸν ἅλας παρουσιάζεται ὁμοῦ μεθ᾽ ἁλάτων καλίου. Ἡ ζώνη τῶν ὑψιπέδων τῆς Γερμανίας περικλείει ὀλίγους λιγνίτας. Γ. Κ. Γ.

—[ΦΥΣ. ΓΕΩΓΡ.] Ἡ γερμανικὴ χώρα ἐγένετο γνωστὴ εἰς τὴν ἱστορίαν κατὰ πρῶτον διὰ τοῦ Πυθέα κατὰ τὴν Α′ π. χ. ἑκατονταετηρίδα. Κατόπιν περιέγραψεν αὐτὴν ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ. Ἔκτοτε ἡ φυσικὴ γεωγραφία τῆς Γερμανίας ἤρχισε νὰ γίνεται λεπτομερέστερον γνωστή, κατὰ δὲ τοὺς τελευταίους χρόνους ἐξηρευνήθη καὶ ἐμελετήθη ὅσον ἴσως οὐδεμιᾶς ἄλλης χώρας τοῦ κόσμου.

Ὀρεογραφία. Μόνον τὸ νότιον τμῆμα τῆς Γερμανίας εἶναι ὀρεινόν, ἐνῷ ὁλόκληρον τὸ βόρειον καὶ τὸ βορειοανατολικὸν ἀποτελεῖται ἀπὸ μεγάλας πεδιάδας, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀμμώδεις, μὲ ὑψώματα μὴ ὑπερβαίνοντα τὰ 320 μέτρα. Ἡ ὑψηλοτέρα ὀροσειρὰ τῆς Γερμανίας, ἀποτελοῦσα τμῆμα τῶν *Ἄλπεων*, διήκει κατὰ μῆκος τῶν νοτίων αὐτῆς συνόρων πρὸς τὴν Ἑλβετίαν καὶ τὴν Αὐστρίαν, ἀπὸ τὴν καμπὴν τοῦ Ρήνου ἐπὶ τῆς

Digitized by Google

συμβολῆς τῶν γερμανογαλλοελβετικῶν συνόρων πρὸς Δ, μέχρι τοῦ Σαλτσβούργου πρὸς Α. Ἡ ὀροσειρὰ αὕτη χωρίζεται ἀπὸ τὰ ἄλλα ὄρη τῆς Γερμανίας διὰ τοῦ Δουνάβεως, διαιρεῖται δὲ εἰς τέσσαρας συστάδας ὀρέων, αἵτινες εἶναι αἱ ἑξῆς, ἐκ Δ πρὸς Α: 1) *Ἀλγαβισναὶ Ἄλπεις*, μεταξὺ τοῦ Ρήνου καὶ τῆς λίμνης τῆς Κωνσταντίας, ἔχουσαι μέσον ὕψος 2.000 μ., ὑψηλοτέραν δὲ κορυφὴν τὸ *Χὸς-Βογκέλ*, ἔχον 2580 μ. ὕψος. 2) *Βαναρικαὶ Ἄλπεις*, μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ Ἴζαρ καὶ Ἴνν, τῶν ὁποίων ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ εἶναι τὸ *Σπίτσε*, ὕψους 3.000 μ. 3) *Ἄλπεις τοῦ Σαλτσβούργου*, μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ἴνν καὶ Ἔννς, ἐπὶ τῶν αὐστριακῶν συνόρων, μὲ ὑψηλοτέραν κορυφὴν τὸ *Χὸς Καῖνιγκ*, ὕψους 2938 μ. Αἱ συστάδες αὗται τῶν ὀρέων ἀποτελοῦν εὐρέα ὀροπέδια, διακοπτόμενα ὑπὸ κοιλάδων δασοφύτων καὶ γραφικωτάτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὀνομαστὴ εἶναι ἡ κοιλὰς τοῦ *Ἰράουν*, ἥτις ἔχει ἐπονομασθῇ *Σαλτσκάμμεργκουτ*. 4) Πρὸς τὰ ΒΑ ὑψοῦται ἡ συστὰς τοῦ *Χούνσρουκ*, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν πλέον ἀπομεμακρυσμένην ἅλυσιν πρὸς τὸν Δούναβιν.

Πρὸς Β. τῶν Ἄλπεων ὑπάρχουν τέσσαρες μεγάλαι ὀροσειραί. Ἡ πρώτη τούτων ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ πρὸς Ν. τοῦ Δουνάβεως ὀροπέδια τοῦ *Σουάμπε* καὶ τῆς *Βαυαρίας*, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν προέκτασιν τῶν Ἄλπεων. Ἀκολουθοῦν αἱ πρὸς τὰ ΒΑ τοῦ Δουνάβεως ὀροσειραί, ἀρχόμεναι ἀπὸ τοῦ *Βοημικοῦ Δρυμοῦ* καὶ ἀνήκουσαι εἰς τὴν Βοημικὴν συστάδα ὀρέων. Αὗται περιλαμβάνουν τὰ ὄρη *Φίχτελγκεμπίργκ* (ὑψηλοτέρα κορυφὴ *Σχνέεμπεργκε* 1050 μ.), *Φράγκενβαλντ* (*Δρυμὸς Φραγκονίας*), μὲ ὑψηλοτέραν κορυφὴν τὸ *Βεστάϊν* 820 μ., *Τουρίγκενβαλντ (Θουρίγγειος δρυμὸς)* μὲ ὑψηλοτέραν κορυφὴν τὸ *Μπέερμπεργκ* 983 μ., καὶ *Τεοντομπούργκερβαλντ*. Τὰ ὄρη ταῦτα εἶναι εὔβατα, αἱ δὲ *Πύλαι τῆς Βεστφαλίας* ἀπετέλεσαν πάντοτε, καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς τῆς ἱστορίας τῆς Γερμανίας, τὸ μέσον τῆς ἐπικοινωνίας τῶν Γερμανῶν τοῦ βορρᾶ μὲ τοὺς Γερμανοὺς τοῦ νότου.

Πρὸς Α τοῦ Ρήνου τὰ γαλλικὰ ὄρη τοῦ *Ἰούρα* καὶ τὰ *Βόσγια* συνεχίζονται ἐν Γερμανίᾳ διὰ τοῦ *Μέλανος Δρυμοῦ* (Schwarzwald), τοῦ *Σουαβικοῦ Ἰούρα*, τοῦ *Ἰούρα τῆς Φραγκονίας*, τοῦ *Φόγκελσμπεργκ*, τοῦ *Σπέσσαρτ* καὶ τοῦ *Ραίνγκεμπίργκε*.

Μεταξὺ τῶν παραποτάμων τοῦ Ρήνου Μάϊν, Ρούρ, Λάνν καὶ Μοζέλλα ἐκτείνεται τὸ σχιστολιθικὸν *ὀροπέδιον τῆς Ρενανίας*, τὸ ὁποῖον οἱ διάφοροι ποταμοὶ κατατέμνουν εἰς τέσσαρα τμήματα: τὸ *Χούνσρουκ*, τὸ *Τάουνους*, τὸ *Ἄϊφελ* καὶ τὸ *Βέστερβελντ*.

Πρὸς Β καὶ πρὸς Α τοῦ ὀρεινοῦ τούτου τμήματος ἐκτείνεται ἡ μεγάλη γερμανικὴ πεδιὰς τοῦ βορρᾶ, ἥτις ἀποτελεῖ συνέχειαν τῶν ἀπεράντων πεδιάδων τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Σιβηρίας καὶ ἥτις καταλήγει εἰς τὴν Ὀλλανδίαν. Ἡ πεδιὰς αὕτη, διαρρεομένη ἀπὸ πολυαρίθμους ποταμούς, τῶν ὁποίων ὁ ροῦς εἶναι σχεδὸν παράλληλος, ἐμφανίζει μεγαλυτέραν ὁμοιογένειαν καὶ ἐξηγεῖ τὸν λόγον τῆς εὐρυτέρας ἐθνικῆς ἑνότητος, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς νοτίους χώρας, αἵτινες εἶναι κατατετμημέναι εἰς μικρὰ κρατίδια.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καταφαίνεται ὅτι ὑφίσταται βαθεῖα διαφορὰ ἐν τῇ ὀρογραφικῇ τῆς Γερμανίας διαμορφώσει, ἥτις παρουσιάζεται κεχωρισμένως εἰς τρία διακεκριμένα ἀπ' ἀλλήλων τμήματα: τὸ λεκανοπέδιον τῆς Ρενανίας, τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Δουνάβεως καὶ τὴν πεδιάδα τοῦ βορρᾶ.

Ἀκτογραφία. Ἡ Γερμανία περιβρέχεται πρὸς βορρᾶν ὑπὸ δύο θαλασσῶν: ὑπὸ τῆς Βορείου ἢ Γερμανικῆς θαλάσσης καὶ ὑπὸ τῆς Βαλτικῆς, διαχωριζομένας ὑπὸ τῶν συνόρων τῆς Δανίας. Αἱ ἀκταὶ τῆς Γερμανίας ἔχουν συνολικὸν μῆκος 1488 χλμ. ἐν τῇ Βορείῳ θαλάσσῃ, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ 1238 χλμ. ἐν τῇ Βαλτικῇ καὶ τὰ 250 χλμ. ἐν τῇ Βορείῳ θαλάσσῃ. Αἱ ἀκταὶ τῆς Βορείου θαλάσσης εἶναι πλήρεις ἑλῶν καὶ χαμηλαὶ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε πολλαχοῦ παρέστη ἀνάγκη νὰ προστατευθοῦν ὑπὸ προβλήτων. Αἱ ἀκταὶ αὗται παρουσιάζουν τὰ αὐτὰ χαρακτηριστικὰ μὲ τὰς ἀκτὰς τῆς Ὀλλανδίας καὶ τῆς Φλάνδρας. Κατὰ μῆκος αὐτῶν ὑπάρχει πλῆθος μικρῶν νήσων ἀπεχουσῶν ἀπὸ τῆς στερεᾶς ἀπὸ 8 μέχρι 16 χλμ. καὶ αἵτινες ἀποτελοῦν ὑπολείμματα τῆς παλαιᾶς καταποντισθείσης ἀκτῆς. Αἱ κυριώτεραι τῶν νήσων τούτων εἶναι ἡ *Μπέρκουμ*, ἡ *Ζούιστ*, ἡ *Νόρντερνεϋ*, ἡ *Μπάλτρουμ*, ἡ *Λάνγκεροογκ*, καὶ ἡ *Σπήκεροογκ*, αἵτινες ἀνήκουν εἰς τὸ Ἀννόβερον, ἡ *Βάνγκεροογκ*, ἡ ὁποία ἀνήκει εἰς τὸ Ὀλδεμβοῦργον, ἡ *Νόϋβεοκ* εἰς τὸ Ἀμβοῦργον καὶ ἡ *Νόρντσεραντ*, ἡ *Πέλλβορμ*, ἡ *Ἄμρουμ*, ἡ *Σύλτ*, ἡ *Φαῖχρ* καὶ ἡ *Ἐλγκολάνδη* εἰς τὸ Σλέσβιγκ-Ὀλστάϊν. Μεταξὺ τῶν κόλπων τῆς Βορείου θαλάσσης οἱ κυριώτεροι εἶναι: ὁ τοῦ *Ντόλλαρτ*, τοῦ *Γιάντ* καὶ αἱ χωνοειδεῖς εἰσοχαὶ τῶν ἐκβολῶν τῶν ποταμῶν *Ἔμς*, *Βέζερ* καὶ *Ἔλβα*. Αἱ ἀκταὶ αὗται εἶναι ἀβαθεῖς, τοῦ βάθους τῆς θαλάσσης μόλις φθάνοντος τὰ εἴκοσι μέτρα εἰς ἀπόστασιν 50 χλμ. ἀπὸ τῆς ξηρᾶς. Λόγῳ τῶν πολλῶν ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ νησίδων καὶ ὑφάλων ἔχουσιν ἱδρυθῆ πρὸς προστασίαν τῶν ναυτιλλομένων πολλοὶ φάροι, κυριώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι οἱ τοῦ Σύλτ, τοῦ Ἄμρουμ, τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἄϊντερ, τοῦ Νόϊβαρκ, τοῦ Μπρεμερχάβεν, τοῦ Μπόρκουμ, τοῦ Βάνγκεροογκ καὶ τοῦ Νόρντερνέϋ.

Αἱ γερμανικαὶ ἀκταὶ τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης ἔχουσι μῆκος 1238 χλμ., ἄρχονται δὲ ἀπὸ τὸ Σλέσβιγκ πρὸς δυσμὰς καὶ καταλήγουσι εἰς τὸ Μέμελ πρὸς ἀνατολάς. Ἡ ἀκτὴ αὕτη εἶναι σταθερωτέρα καὶ γραφικωτέρα, περιλαμβάνουσα πολυάριθμα φιόρδ, τὰ ὁποῖα δημιουργοῦν ἀσφαλῆ καταφύγια διὰ τὰ πλοῖα. Ὁ σημαντικώτερος λιμὴν τῆς Γερμανίας ἐν τῇ Βαλτικῇ εἶναι ὁ τοῦ *Κιέλου*, εἰς τὸν μυχὸν τοῦ ὁμωνύμου κόλπου, ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τοῦ Σλέσβιγκ Ὀλστάϊν. Τὸ Κίελον συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς Βορείου θαλάσσης διὰ διώρυγος, ἡ ὁποία ὀνομάζεται Βορειοανατολικὴ θαλασσία διῶρυξ, ἢ διῶρυξ τοῦ Κιέλου. Παρὰ τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον τοῦ κόλπου τοῦ Κιέλου ὑπάρχει ἡ νῆσος *Φέχμαρν*, χωριζομένη ἀπὸ τῆς ἀκτῆς διὰ στενοῦ βάθους μόλις τριῶν μέτρων. Ἀνατολικῶς δὲ ταύτης διανοίγεται ὁ κόλπος τοῦ *Νόϊσταντ* ἢ κόλπος τῆς *Λυβέκης*. Ἐκεῖθεν τοῦ Μεκλεμβούργου ἄρχεται ἡ ἀκτὴ τῆς Πομερανίας, παρὰ τὴν ὁποίαν εὑρίσκονται αἱ νῆσοι *Ζίνγκστ*, *Ροῦγκεν*, *Οὔζεντομ* καὶ *Βολλίν*, χωριζόμεναι ἀπὸ τῆς ξηρᾶς διὰ στενοτάτων πορθμῶν. Ἔτι ἀνατολικώτερον αἱ ἀκταὶ εἶναι χαμηλαί, πλήρεις ἑλῶν καὶ ἀμμώδεις, σχηματίζουν δὲ τρεῖς λιμνοθαλάσσας ἢ κόλπους (haffen): τῆς *Πομερανίας*, τοῦ *Φρίσσε* (ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Δάντσιγ) καὶ τοῦ *Κούρισσε*, οἵτινες χωρίζονται ἀπὸ τῆς θαλάσσης διὰ στενῶν λωρίδων ἄμμου (nehrungen). Οἱ τρεῖς οὗτοι κόλποι ἢ λιμνοθάλασσαι εἶναι δημιουργήματα τῶν ἐκβολῶν τῶν ποταμῶν καὶ ὁ μὲν κόλπος τῆς Πομερανίας ἐδημιουργήθη ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Ὄντερ, ὁ τοῦ Φρίσσε ὑπὸ τοῦ Βιστούλα καὶ ὁ τοῦ Κούρισσε ὑπὸ τοῦ Μέμελ. Οἱ κυριώτεροι φάροι ἐν ταῖς γερμανικαῖς ἀκταῖς τῆς Βαλτικῆς εἶναι ὁ τοῦ Μπούλκερχουκ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Κιέλου, ὁ Πουττγκάρντεν ἐπὶ τῆς νήσου Φέχμαρν, ὁ Ἀρκόνα ἐπὶ τῆς νήσου Ροῦγκεν, ὁ Ρίξχαιφτ καὶ ὁ Χέλα ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς δυτικῆς Πρωσσίας καὶ ὁ Μπρούστερορτ ἐπὶ τῶν τῆς ἀνατολικῆς Πρωσσίας.

Ὑδρογραφία. Ἡ Γερμανία διαρρέεται ὑπὸ ἑκατὸν πεντήκοντα περίπου ποταμῶν, οἵτινες ἀποτελοῦν μίαν τῶν σημαντικωτέρων πηγῶν τοῦ πλούτου της. Λόγῳ δὲ τῆς διαμορφώσεως τοῦ ἐδάφους, τὸ ὁποῖον πρὸς νότον εἶναι ὀρεινὸν καὶ πεδινὸν πρὸς βορρᾶν, σχεδὸν ὅλοι οἱ ποταμοὶ τῆς Γερμανίας διευθύνονται πρὸς τὸ βόρειον αὐτῆς τμῆμα καὶ χύνονται εἰς τὴν Βόρειον θάλασσαν καὶ εἰς τὴν Βαλτικήν. Μόνον ὁ Δούναβις διευθύνεται πρὸς τὰ ΝΑ δεχόμενος καὶ τοὺς ἐκ τοῦ Βαυαρικοῦ ὀροπεδίου κατερχομένους παραποτάμους του. Ἐκ τῶν 150 ποταμῶν τῆς Γερμανίας, οἱ μεγαλύτεροι καὶ οἱ κυριώτεροι εἶναι οἱ ἑξῆς ὀκτώ: ὁ *Ρῆνος*, ὁ *Ἔμς*, ὁ *Βέζερ*, ὁ *Ἔλβας*, ὁ *Ὄντερ*, ὁ *Βιστούλας*, ὁ *Μέμελ* καὶ ὁ *Δούναβις*. Ἐκ τῶν ποταμῶν τούτων μόνον ὁ Βέζερ εἶναι καθαρῶς γερμανικὸς ποταμός, πάντες δὲ οἱ ἄλλοι πηγάζουν ἢ διέρχονται καὶ ἐξ ἄλλων χωρῶν. Ὁ Ρῆνος εἶναι ὁ σημαντικώτερος τῶν ποταμῶν τῆς Γερμανίας, ἐξ ὅσων χύνονται εἰς τὴν Βόρειον θάλασσαν. Μόνον ὅμως ἀπὸ τῆς Βασιλείας, ἐπὶ τῶν ἑλβετικῶν συνόρων, μέχρι τοῦ Ἔμμεριχ, ἐπὶ τῶν ὀλλανδικῶν συνόρων, εἶναι γερμανικός, ἀπὸ δὲ τῆς Βασιλείας μέχρι τοῦ παραποτάμου αὐτοῦ Λωτὲρ μόνον ἡ δεξιὰ αὐτοῦ ὄχθη ἀνήκει εἰς τὴν Γερμανίαν, τῆς ἀριστερᾶς περιελθούσης εἰς τὴν Γαλλίαν μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Ὁ Ρῆνος ἔχει πολλοὺς παραποτάμους, οἱ κυριώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι πρὸς τὰ ἀριστερὰ ὁ *Νάχε* καὶ ὁ *Μοζέλλας*, ὁ ὁποῖος παύει νὰ εἶναι γαλλικὸς ἀπὸ τοῦ Πανὺ-σὺρ-Μοζέλ, ἐπὶ τῶν συνόρων τοῦ Λουξεμβούργου. Ἐκ τῶν παραποτάμων τοῦ Μοζέλλα ὁ σπουδαιότερος εἶναι ὁ *Σάρος*, διαρρέων τὴν ὁμώνυμον ἀνθρακοφόρον περιοχήν. Ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης του ὁ Ρῆνος δέχεται τοὺς ἑξῆς κατὰ σειρὰν παραποτάμους: τὸν *Κίνγκζιγκ*, ὁ ὁποῖος συνεχίζει ἐκ τῆς ἄλλης πλευρᾶς τοῦ Ρήνου τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀλσατοῦ ποταμοῦ Ἴλλ, τὸν *Νέκαρ*, πηγάζοντα ἐκ τοῦ Μέλανος Δρυμοῦ καὶ διερχόμενον διὰ τῆς Ἀϊδελβέργης καὶ τῆς Μάνχαϊμ, τὸν *Μάϊν*, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ σπουδαιοτάτην ἀρτηρίαν συγκοινωνιῶν ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς, τὸν *Λάν*, ὁ ὁποῖος συνεχίζει ἐντὸς τοῦ γερμανικοῦ ἐδάφους τὴν κοιλάδα τοῦ Μοζέλλα, τὸν *Ρούρ*, διαρρέοντα τὴν ὁμώνυμον ἀνθρακοφόρον περιοχήν, τὸν *Λίππε* κτλ.

Παραλλήλως σχεδὸν πρὸς τὸν Ρῆνον ρέει καὶ ὁ Ἔμς, ὁ ὁποῖος χύνεται εἰς τὴν Βόρειον θάλασσαν εἰς τὸ βάθος τοῦ κόλπου παρὰ τὸ Ἔμδεν. Ὁ Βέζερ, σχηματιζόμενος διὰ τῆς συμβολῆς τῶν ποταμῶν *Βέρρα* καὶ *Φούλδα*, χύνεται ἐπίσης εἰς τὴν Βόρειον θάλασσαν, παρὰ τὴν Βρέμην. Κυριώτερος παραπόταμος αὐτοῦ εἶναι ὁ *Ἄλλερ*. Ὁ Ἔλβας, ὁ κεντρικώτερος ποταμὸς τῆς Γερμανίας, πηγάζει ἐκ τῆς Τσεχοσλοβακίας καὶ χύνεται δι' ἐπιμηκεστάτου στομίου, παρὰ τὸ Ἀμβοῦργον, εἰς τὴν Βόρειον θάλασσαν, μὲ παραποτάμους πρὸς τὰ δεξιὰ μὲν τὸν *Ἔλστερ* καὶ τὸν *Χάβελ*, ὁ ὁποῖος ἔχει παραπόταμον τὸν διὰ τοῦ Βερολίνου διερχόμενον *Σπρέαν*· πρὸς τὰ ἀριστερὰ δὲ τὸν *Μοῦλντε* καὶ τὸν *Σάαλε*. Ὁ κυριώτερος ποταμὸς τῆς Γερμανίας, ὁ ὁποῖος χύνεται εἰς τὴν Βαλτικήν, εἶναι ὁ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ἔλβα κείμενος Ὄντερ. Οὗτος πηγάζει ἀπὸ τὰ Καρπάθια ἐν Τσεχοσλοβακίᾳ καὶ εἰσερχόμενος εἰς τὴν Γερμανίαν διαρρέει τὴν Σιλεσίαν, τὸ Βρανδεβοῦργον, τὴν Πομερανίαν καὶ χύνεται εἰς τὴν λιμνοθάλασσαν Χάφφ, ἥτις συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς θαλάσσης διὰ τῶν μεταξὺ τῆς ξηρᾶς καὶ τῶν κλειουσῶν αὐτὴν νησίδων Οὔζεντομ καὶ Βολλὶν σχηματιζομένων διόδων. Οἱ κυριώτεροι παραπόταμοι τοῦ Ὄντερ εἶναι οἱ δύο *Νάϊσσε* πρὸς τὰ ἀριστερὰ καὶ ὁ *Βάρτα* πρὸς τὰ δεξιά. Ὁ Βιστούλας δὲν εἶναι γερμανικὸς ποταμὸς παρὰ μόνον εἰς ἐλάχιστον αὐτοῦ τμῆμα, παρὰ τὰ δυτικὰ σύνορα τῆς Ἀνατολικῆς Πρωσσίας πρὸς τὴν Πολωνίαν, πρὸ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ εἰς τὸ Δάντσιγ. Ἐπίσης ὁ Μέμελ μόνον πρὸς τὰς ἐκβολὰς αὐτοῦ, παρὰ τὰ σύνορα τῆς Ἀνατολικῆς Πρωσσίας πρὸς τὴν Λιθουανίαν, εἶναι γερμανικὸς ποταμός. Ὁ Δούναβις, πηγάζων ἐκ τοῦ Μέλανος Δρυμοῦ καὶ διευθυνόμενος πρὸς ἀνατολάς, εἰσέρχεται εἰς τὴν Αὐστρίαν παρὰ τὸ Πασσάου, ἀφοῦ δεχθῇ πρὸς τὰ δεξιὰ μὲν τοὺς παραποτάμους *Ἴλλερ*, *Λέχ*, *Ἴζαρ* καὶ *Ἴνν*, πρὸς τὰ ἀριστερὰ δὲ τοὺς *Ἀλτμοὺχλ*, *Ναὰμπ* καὶ *Ρέγκαν*.

Πάντες οὗτοι οἱ ποταμοί, κατὰ τὸ μεγαλύτερον τμῆμα τῆς ροῆς των, εἶναι πλωτοὶ καὶ συγκοινωνοῦν ἀναμεταξύ των διὰ πλήθους διωρύγων, αἵτινες πρὸς βορρᾶν σχηματίζουν συνεχῆ ὁδὸν ἀπὸ Ἀμβούργου εἰς Δάντσιγ. Ἄλλαι διώρυγες θέτουν εἰς συγκοινωνίαν τὸν Ρῆνον μετὰ τοῦ Βέζερ, τοῦ Ἔλβα καὶ τοῦ Ὄντερ, ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς καὶ τὸν Μάϊν μετὰ τοῦ Δουνάβεως ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον. Ἐπίσης διὰ διωρύγων, ἀρχομένων ἀπὸ τοῦ Ρήνου, ἡ Γερμανία δύναται νὰ συγκοινωνῇ πρὸς δυσμὰς μὲν μετὰ τοῦ Μάρνη, πρὸς νότον δὲ μετὰ τοῦ Ροδανοῦ.

Δὲν ὑπάρχει ἐν Εὐρώπῃ ἄλλο κράτος, μετὰ τὰ Σκανδιναυικὰ καὶ τὴν Ρωσίαν, τὸ ὁποῖον νὰ ἔχῃ τόσην ἀφθονίαν λιμνῶν, ὅσην ἔχει ἡ Γερμανία. Αἱ λίμναι ὅμως αὗται εἶναι μικραί. Ἐν Βαυαρίᾳ ὑπάρχουν 70 λίμναι, ἐν δὲ τῷ Μεκλεμβούργῳ 223. Ἡ μεγαλυτέρα ὅλων εἶναι ἡ τῆς *Κωνσταντίας* καὶ εὑρίσκεται παρὰ τὰ αὐστροελβετικὰ σύνορα. Αἱ ἄλλαι εἶναι ἡφαιστειογενεῖς καὶ εὑρίσκονται ἰδίως ἐν Βρανδεμβούργῳ, ἐν Σαξωνίᾳ, ἐν Βεστφαλίᾳ καὶ ἐν Ἄϊφελ τῆς Πρωσσικῆς Ρενανίας. Τινὲς τούτων ὁλονὲν ἀποξηραίνονται καὶ μεταβάλλονται εἰς καλλιεργησίμους γαίας, ὅπως αἱ παρὰ τὸ Ἀννόβερον καὶ τὴν Βρέμην.

Ἐν Γερμανίᾳ ὑπάρχουν πολυάριθμοι μεταλλικαὶ πηγαί, τινὲς τῶν ὁποίων ἀπολαμβάνουν παγκοσμίου φήμης ἐξ αἰτίας τῶν θεραπευτικῶν ἰδιοτήτων τῶν ὑδάτων των. Αἱ περιοχαὶ αἵτινες περιέχουν μεγαλύτερον πλοῦτον μεταλλικῶν ὑδάτων εἶναι ἡ τοῦ Μέλανος Δρυμοῦ, ἡ τῶν ὀρέων τοῦ κάτω Ρήνου, ἡ τοῦ Βέζερ, ἡ τοῦ Σουντὲτ καὶ τοῦ Ρίζεν. Ἐξαιρετικῶς μέγας εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνθρακούχων πηγῶν, αἵτινες ὑπάρχουν εἰς τὴν λεκάνην τοῦ κάτω Ρήνου, μεταξὺ τῶν ὁποίων γνωστότεραι εἶναι ἡ τοῦ *Σέλτερ*, ἡ τοῦ *Γκαϊλνάου* καὶ ἡ τοῦ *Ταίννισσταϊν*. Ἡ ζώνη αὕτη τῶν ἀνθρακούχων πηγῶν ἐκτείνεται καὶ πρὸς τὰ ΒΑ, μέχρι τοῦ κάτω Βέζερ, ὅπου ὑπάρχουν αἱ πηγαὶ τοῦ *Ντρίμπουργκ*, τοῦ *Πίρμοντ*, τοῦ *Ρέγμπουργκ* καὶ ἡ ὀνομαστὴ τοῦ *Ρέγμε*, βάθους 697 μ. Αἱ κυριώτεραι θερμοπηγαὶ εὑρίσκονται ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ κάτω Ρήνου καὶ εἶναι ἡ τοῦ *Βισβάδεν*, τοῦ *Σχλάνγκενμπάντ*, τοῦ *Ἔμς*, τοῦ *Μπέτριχ*, τοῦ *Ἄλερ*, αἱ θειοῦχοι τοῦ *Ἀκισγκρὰν* καὶ τοῦ *Μπουρτσχάϊντ*. Αἱ ὀνομαστότεραι πηγαὶ ἐπὶ τοῦ Μέλανος Δρυμοῦ εἶναι αἱ τοῦ *Βάδεν-Βάδεν*, τοῦ *Βίλμπαντ* καὶ αἱ ἀρχαῖαι ρωμαϊκαὶ τοῦ *Βάδενβάϊλλερ*.

Κλῖμα. Ἡ ἀτμοσφαιρικὴ κατάστασις παραλλάσσει ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς. Τὸ κλῖμα εἶναι ἐν τῇ δυτικῇ Γερμανίᾳ θαλάσσιον καὶ ἠπειρωτικὸν ἐν τῇ ἀνατολικῇ. Ἡ θερμοκρασία ἐπηρεάζεται ἑκάστοτε ὑπὸ τῆς βαρομετρικῆς πιέσεως εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ἀφ' ἑνὸς καὶ εἰς τοὺς πρὸς ἀνατολὰς τῆς Γερμανίας κειμένους τόπους ἀφ' ἑτέρου. Κατὰ τὸν χειμῶνα παρατηρεῖται μεγαλυτέρα βαρομετρικὴ πίεσις ἐν τῇ ψυχρᾷ βορείῳ Ἀσίᾳ, μικροτέρα δ' ἐν τῷ σχετικῶς θερμοτέρῳ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ παρὰ τὴν Ἰσλανδίαν. Συνεπείᾳ τούτου πνέουσι κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τοῦ ἔτους νοτιοδυτικοὶ ἄνεμοι, φέροντες μεθ' ἑαυτῶν πολλοὺς ὑποθέρμους καὶ ὑγροὺς ἀτμούς. Λόγῳ τῆς μεγάλης ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως ἐν τῇ βορείῳ Ἀσίᾳ, πνέουσι πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης ψυχροὶ ἀνατολικοὶ ἄνεμοι, ἀλλὰ τοῦτο συμβαίνει σπανίως. Κατὰ τὸ θέρος ἐν μὲν τῇ θερμῇ κεντρικῇ Ἀσίᾳ σημειοῦται μικροτέρα, ἐν δὲ τῷ Ἀτλαντικῷ μεγαλυτέρα βαρομετρικὴ πίεσις. Ἐκεῖθεν πνέουσι πρὸς τὴν Γερμανίαν ὑγροὶ καὶ δροσεροὶ ἄνεμοι. Ἐνίοτε ἡ μεγάλη βαρομετρικὴ πίεσις ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ, διήκουσα ἐκ τῆς περιοχῆς τῶν Ἀζορῶν, ἐπεκτείνεται εἰς τὴν στερεάν, ἐν τῇ περιπτώσει δὲ ταύτῃ μαστίζει τὴν Γερμανίαν πνιγηρὸς καύσων. Ἡ μέση θερμοκρασία κυμαίνεται μεταξὺ $+6{,}5^{\circ}$ (βορειοδυτικῶς) καὶ $11{,}5^{\circ}$ (νοτιοδυτικῶς). Μέσος ὅρος $+9^{\circ}$. Ἡ μέση θερμοκρασία κατ' Ἰανουάριον εἶναι ἐν τῇ ἀνατολικῇ Γερμανίᾳ

Digitized by Google

—5°, ἐν τῇ δυτικῇ +2°, κατὰ δὲ τὸν Ἰούλιον ἐν μὲν τῇ βορείῳ Γερμανίᾳ +17°, ἐν δὲ τῇ νοτίῳ +21°.

Χλωρίς. Ἡ χλωρὶς τῆς Γερμανίας ἀνήκει, γενικῶς, εἰς τὴν χλωρίδα τῶν ἀρκτικῶν χωρῶν. Ἐν αὐτῇ φύονται καὶ καλλιεργοῦνται ὅλα τὰ εἴδη τῆς βορείου χλωρίδος. Τὰ δάση εἶναι ἀφθονώτατα καὶ ἀποτελοῦν ἓν τῶν χαρακτηριστικῶν τῆς χώρας, καλύπτοντα ὄχι μόνον τὰς κλιτῦς τῶν ὀρέων τοῦ νοτίου ὀρεινοῦ τμήματος τῆς Γερμανίας, ἀλλὰ καὶ τὰς βορείους καὶ ἰδίως τὰς βορειοανατολικὰς πεδιάδας. Σχετικῶς μὲ τὰ εἴδη τῶν ἀπαντώντων δένδρων καὶ φυτῶν, ἡ Γερμανία δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς δύο ζώνας: 1) τὴν *βαλτικὴν ζώνην*, ἡ ὁποία περιλαμβάνει τὴν μεγάλην πεδιάδα τῆς Γερμανίας τοῦ βορρᾶ, ἤτοι ὁλόκληρον τὴν παραλιακὴν περιοχὴν τῆς Βαλτικῆς καὶ τῆς Βορείου θαλάσσης, τὴν Σιλεσίαν, τὴν Σαξωνίαν καὶ τὴν πρωσσικὴν Ρενανίαν. Οἱ χαρακτηριστικοὶ τύποι τῆς χλωρίδος τῆς ζώνης ταύτης εἶναι τὰ πλατύφυλλα δένδρα, τῶν ὁποίων τὰ φύλλα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, πίπτουν κατὰ τὸν χειμῶνα, ὅπως εἶναι ἡ ὀξυά, ὁ σφένδαμνος, ἡ μελία, ἡ χαμηλὴ δρῦς, ἡ πτελέα, ἡ φιλύρα, εἰς τὰ ὁποῖα ἀναμιγνύεται ἡ ἐλάτη καὶ τύποι τινὲς φυτῶν, ὅπως εἶναι ὁ πρῖνος, ἡ δάφνη, ὁ κισσὸς κ.τ.λ. καὶ τὰ ὁποῖα ὁμοιάζουν μὲ τὴν μεσογειακὴν χλωρίδα. Ἐπίσης εἰς τὴν βαλτικὴν ζώνην ἀπαντῶνται, ὡς χαρακτηριστικὰ αὐτῆς φυτά, ἡ ἐρείκη εἰς τὰ διάφορα εἴδη γένη καὶ ἡ πτέρις. 2) Τὴν *μεσευρωπαϊκὴν ζώνην* τῶν λόφων καὶ τῶν ὀρέων τοῦ νότου. Ἡ ζώνη αὕτη περιλαμβάνει τὴν νότιον Γερμανίαν καὶ ὑποδιαιρεῖται εἰς δύο ἄλλας δευτερευούσας· α') τὴν ζώνην τῶν δασῶν, εἰς τὰ ὁποῖα ἐπικρατοῦν τὰ πλατύφυλλα δένδρα καὶ τὰ δενδρύλλια, ὅπως εἶναι ἡ κληματῖτις τῶν φρακτῶν, ἡ ἀκτέα (κουφοξυλιά) κ.τ.λ., καὶ β') τὴν ζώνην τῶν δασῶν, τὰ ὁποῖα περιέχουν δένδρα κωνοφόρα, ὅπως εἶναι ἡ πεύκη, ἡ ἐλάτη κ.τ.λ. καί τινας τύπους δένδρων φελλοφόρων. Τὰ πλεῖστα τῶν ὀρέων τῆς Γερμανίας εἶναι κατάφυτα, τῶν δένδρων ἀπαντωμένων καὶ εἰς μεγάλα ὕψη. Ἐπὶ τῶν Βαυαρικῶν Ἄλπεων ἀπαντῶνται δένδρα εἰς ὕψος 1900 μέτρων. Ἐπὶ τοῦ Βοημικοῦ Δρυμοῦ εἰς ὕψος 1300 μ. καὶ ἐπὶ τοῦ Χάρτς εἰς ὕψος 1000 μ. Τὰ δάση ἐν Γερμανίᾳ καταλαμβάνουν ἐν ὅλῳ ἔκτασιν 12.700.995 ἑκταρίων, οἱ λειμῶνες 5.361.052 ἑκταρίων καὶ αἱ βοσκαὶ 2.293.443 ἑκταρίων.

Πανίς. Ἐν Γερμανίᾳ, καὶ ὅπως εἰς ἄλλας χώρας, πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀνθρώπου ὑπῆρχον πολλὰ καὶ μεγάλα ἄγρια ζῷα. Τὰ ζῷα ταῦτα σὺν τῷ χρόνῳ ἐξηφανίσθησαν καὶ ἀντικατεστάθησαν ὑπὸ κατοικιδίων. Ἡ ἄλκη δὲν ὑπάρχει παρὰ μόνον ἐν τῇ ἀνατολικῇ Πρωσσίᾳ, παρὰ τὸ Τίλσιτ, εἰς τὸ δάσος τοῦ Ἰμπενγερστ, ὅπου προστατεύεται ὑπὸ εἰδικῶν νόμων. Ὁ εὐρωπαϊκὸς βίσων καὶ ἡ ἀντιλόπη ἐξηφανίσθησαν τελείως· τὰ κυριώτερα ἐκ τῶν ἐναπομεινάντων ἀγρίων ζῴων ἐν Γερμανίᾳ εἶναι ὁ ἀγριόχοιρος, ἡ ἔλαφος, ἡ δορκάς, ὁ λύκος, ἡ ἀλώπηξ, ὁ ἐλειός, ἡ ἰκτίς, ἡ ἐνυδρίς (loutre), ὁ ἀγριόγατος, ὁ σκίουρος, ὁ ἀκανθόχοιρος, ὁ ἀσπάλαξ, τὰ τρωκτικά, ὡς οἱ ὑπερβόρειοι μῦς, οἵτινες συχνάκις μεταναστεύουν καθ' ὁμάδας ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ὁ τσαλαπετεινός, ἡ ἔχιδνα, διάφοροι δηλητηριώδεις ὄφεις κ.τ.λ. Τὰ κατοικίδια ζῷα εἶναι ἄφθονα ἐν Γερμανίᾳ, ὅπου διὰ συστηματικῆς ἐργασίας ἔχουν δημιουργηθῆ τελειοποιημένοι τύποι καὶ ἐξειλιγμένα γένη. Μεταξὺ τούτων προέχουν εἰς ἀφθονίαν καὶ εἰς εἶδος οἱ χοῖροι, ἀκολουθοῦν δὲ οἱ βόες, τὰ πρόβατα καὶ οἱ ἵπποι.

—[ΠΟΛΙΤ. ΓΕΩΓΡ.] ***Πολίτευμα-Διοικητικὴ διαίρεσις.*** Ἀπὸ τῆς 18 Ἰανουαρίου 1871 μέχρι τοῦ 1918 ἡ Γερμανία ἀπετέλει ὁμόσπονδον συνταγματικὸν κράτος ὑπὸ τὸ ὄνομα *Γερμανικὴ αὐτοκρατορία*, κυβερνώμενον μοναρχικῶς ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ αὐτοκράτορος, ὁ τίτλος τοῦ ὁποίου ἀνῆκε κληρονομικῶς εἰς τὸν βασιλέα τῆς Πρωσσίας. Ἡ αὐτοκρατορία ἀπετελεῖτο ἀπὸ τὰ ἑξῆς τέσσαρα βασίλεια: Πρωσσία, Βαυαρία, Σαξωνία καὶ Βυρτεμβέργη· ἀπὸ τὰ ἓξ μεγάλα δουκᾶτα: Βάδη, Ἔσση, Ὀλδεμβοῦργον, Μεκλεμβοῦργον - Σβέριν, Μεκλεμβοῦργον-Στρέλιτς καὶ Σάξ - Βαϊμαρ· ἀπὸ τὰ πέντε δουκᾶτα: Βρουνσβίκη, Σάξ - Μάϊνγκεν, Σάξ - Ἀλτενμπουργκ, Σάξ - Κόμπουργκ - Γκότα, Ἄνχαλτ· ἀπὸ τὰ ἓξ πριγκιπᾶτα: Σβάρτσμπουργκ - Σόντερσχάουζεν, Σβάρτσμπουργκ - Ρύντολσταντ, Βαλντὲκ-Ράους, Ράους, Σάουμπουργκ - Λίππε καὶ Λίππε· ἀπὸ τὰς τρεῖς ἐλευθέρας πόλεις: Λυβέκη, Βρέμη, Ἀμβοῦργον καὶ ἐν «αὐτοκρατορικὸν ἔδαφος»: τὴν Ἀλσατίαν καὶ Λωρραίνην.

Ἀπὸ τῆς 9 Νοεμβρίου 1918 ἡ Γερμανία ἀνεκηρύχθη εἰς Ὁμόσπονδον Δημοκρατίαν, ἀποτελεσθεῖσαν ἀπὸ τὰ ἐδάφη 18 γερμανικῶν κρατῶν. Ἡ σημερινὴ πολιτικὴ ὀργάνωσις τῆς Γερμανίας βασίζεται ἐπὶ τοῦ συντάγματος τῆς Βαϊμάρης τῆς 11 Αὐγούστου 1919, τὸ ὁποῖον ἐγκαθίδρυσε τὸ δημοκρατικὸν καθεστὼς μετὰ τῆς διπλῆς ἀρχῆς τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας καὶ τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ συστήματος. Τὸ σύνταγμα τοῦτο ἐτροποποιήθη τὴν 6 Αὐγούστου 1920, τὴν 27 Νοεμβρίου 1920, τὴν 24 Μαρτίου 1921, τὴν 27 Ὀκτωβρίου 1922 καὶ τὴν 15 Δεκεμβρίου 1923. Τὰ πρώην βασίλεια, μεγάλα δουκᾶτα, δουκᾶτα κ.τ.λ. μετεβλήθησαν εἰς δημοκρατίας καὶ συνεπήχθησαν εἰς 18 ὁμόσπονδα κράτη ἢ «χώρας», τῶν ὁποίων τὸ σύνταγμα βασίζεται ἐπὶ τοῦ συντάγματος τῆς Βαϊμάρης. Τὰ κράτη ταῦτα δὲν ἔχουν ἴδιον ἕκαστον πρόεδρον δημοκρατίας, ἀλλὰ μόνον ἐκτελεστικὴν κυβέρνησιν καὶ βουλήν, εἶνε δέ: *Πρωσσία, Βαυαρία, Σαξωνία, Βυρτεμβέργη, Βάδη, Θουριγγία, Ἔσση, Ἀμβοῦργον, Μεκλεμβοῦργον, - Σβέριν, Ὀλδενβοῦργον, Βρουνσβίκη, Ἄνχαλτ, Βρέμη, Λίππε, Λυβέκη, Μεκλεμβοῦργον-Στρέλιτς, Βαλντέκ,* καὶ *Σάουμπουργκ - Λίππε.*

Ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ἀνήκει εἰς τὸ Ράϊχσταγ, ἀποτελούμενον ἀπὸ 493 βουλευτάς, ἡλικίας 25 ἐτῶν συμπεπληρωμένων καὶ ἄνω, ἐκλεγομένων διὰ 4 ἔτη διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας ὅλων τῶν Γερμανῶν πολιτῶν, ἀρρένων καὶ θηλέων, ἡλικίας τοὐλάχιστον 20 ἐτῶν, διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀναλογικοῦ συστήματος. Οἱ ἐν ἐνεργείᾳ στρατιωτικοὶ δὲν ἔχουν τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν, ἀλλὰ μόνον τοῦ ἐκλέγεσθαι. Τὸ Ράϊχσταγ δύναται νὰ προβῇ καὶ εἰς τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ συντάγματος, ἀρκεῖ νὰ εἶναι παρόντα τὰ δύο τρίτα τῶν μελῶν του καὶ νὰ ὑπάρχῃ πλειοψηφία τῶν δύο τρίτων τῶν παρόντων. Δύναται νὰ διαλυθῇ καὶ πρὸ τῆς λήξεως τῆς βουλευτικῆς περιόδου διὰ διατάγματος τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας. Τὰ γερμανικὰ κράτη λαμβάνουν μέρος εἰς τὸ νομοθετικὸν ἔργον καὶ εἰς τὴν διοίκησιν τῆς κεντρικῆς ἐξουσίας (Reich) διὰ τοῦ *Ράϊχσρατ* ἢ Συμβουλίου τοῦ κράτους, ἀποτελουμένου ἀπὸ 66 ἀντιπροσώπους τῶν κρατῶν. Ἕκαστον κράτος ἀντιπροσωπεύεται ἐν αὐτῷ τοὐλάχιστον ὑφ' ἑνὸς ἀντιπροσώπου. Τὰ μεγαλύτερα κράτη ἀντιπροσωπεύονται κατ' ἀναλογίαν ἑνὸς ἀντιπροσώπου ἐπὶ 700.000 κατοίκων (Πρωσσία 26, Βαυαρία 10, Σαξωνία 7, Βυρτεμβέργη 4, Βάδη 3, Θουριγγία, Ἔσση καὶ Ἀμβοῦργον ἀνὰ 2, καὶ τὰ ἄλλα κράτη ἀνὰ μίαν ψῆφον). Τὰ κράτη ἀντιπροσωπεύονται εἰς τὸ Ράϊχσρατ διὰ τῶν μελῶν τῶν κυβερνήσεών των. Τὸ Ράϊχσρατ ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς ἀρνησικυρίας ἐπὶ νόμων προταθέντων ὑπὸ τοῦ *Ράϊχσταγ* καὶ δύναται νὰ ψηφίζῃ νόμους.

Ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία ἐξασκεῖται ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας καὶ τῇ βοηθείᾳ τῆς κυβερνήσεως, ἤτοι τοῦ καγγελαρίου καὶ τῶν ὑπουργῶν. Ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας ὀφείλει νὰ εἶναι ἡλικίας τοὐλάχιστον 35 ἐτῶν, ἐκλέγεται δὲ ἀπ' εὐθείας ὑφ' ὁλοκλήρου τοῦ λαοῦ ἐπὶ 7 ἔτη δι' ἀπολύτου πλειοψηφίας καὶ εἶναι ἐπανεκλέξιμος. Μετὰ τὴν ἐκλογήν του ὁ πρόεδρος ὁρκίζεται ἐνώπιον τοῦ Ράϊχσταγ ὅτι θὰ σεβασθῇ τὸ σύνταγμα. Δύναται νὰ καθαιρεθῇ προτάσει τοῦ Ράϊχσταγ διὰ δημοψηφίσματος. Ἐὰν ὁ λαὸς δὲν κάμῃ διὰ τῆς ψήφου του δεκτὴν τὴν πρότασιν τῆς καθαιρέσεως, τὸ δημοψήφισμα ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἐπανεκλογὴν καὶ συνεπάγεται τὴν διάλυσιν τοῦ Ράϊχσταγ. Ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας ἀντιπροσωπεύει τὴν γερμανικὴν ὁμοσπονδίαν εἰς τὰς διεθνεῖς αὐτῆς σχέσεις, διορίζει καὶ παύει τὴν κυβέρνησιν, εἶναι ὁ ἀρχηγὸς τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων, δύναται νὰ διαλύσῃ τὸ Ράϊχσταγ, νὰ κηρύξῃ τὸν στρατιωτικὸν νόμον, νὰ χρησιμοποιήσῃ τὰς δυνάμεις τῆς χώρας ἐναντίον ἐπαναστατῶν ἢ κρατῶν ἀνυποτάκτων καὶ νὰ προκαλέσῃ λαϊκὸν δημοψήφισμα κατὰ τῶν νόμων τῶν ψηφισθέντων ὑπὸ τοῦ Ράϊχσταγ. Ἡ κυβέρνησις ἀποτελουμένη ἀπὸ τὸν καγγελάριον (Reichskanzler) καὶ ἀπὸ τοὺς ὑπουργοὺς εἶναι ὑπεύθυνος ἐνώπιον τοῦ Ράϊχσταγ διὰ τὴν ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν πολιτικὴν καὶ προτείνει τοὺς νόμους τοῦ κράτους.

Κατὰ τὸ ἄρθρον 78 τοῦ συντάγματος, τὰ ὁμόσπονδα κράτη παραιτοῦνται, ὑπὲρ τῆς γερμανικῆς ὁμοσπονδίας, τοῦ δικαιώματος τῆς ἀντιπροσωπεύσεως των εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ συνεπῶς πάσης ἰδιαιτέρας ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. Τὸ ἄρθρον 82 καθορίζει ὅτι ἡ Γερμανία ἀποτελεῖ ἑνιαῖον δασμολογικὸν καὶ ἐμπορικὸν ἔδαφος. Τὸ ἄρθρον 83 δηλοῖ ὅτι τὰ τελωνεῖα καὶ τοὺς φόρους καταναλώσεως διαχειρίζεται ἡ κεντρικὴ κυβέρνησις. Τὸ ἄρθρον 88 καθιερώνει τὴν ταχυδρομικήν, τηλεγραφικὴν καὶ τηλεφωνικὴν ἕνωσιν τῶν κρατῶν τῆς Γερμανίας. Τὸ ἄρθρον 97 θέτει ὑπὸ τὴν κεντρικὴν διοίκησιν πάσας τὰς γενικοῦ ἐνδιαφέροντος σιδηροδρομικὰς γραμμάς, τὰς διώρυγας καὶ τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας. Τέλος τὸ ἄρθρον 79 καθορίζει ὅτι ἡ ἄμυνα τοῦ γερμανικοῦ ἐδάφους ἀποτελεῖ ὑπόθεσιν τῆς κεντρικῆς ἐξουσίας, καταργοῦν οὕτω, ἐν σχέσει πρὸς τὸ στράτευμα, τὰ διάφορα προνόμια τὰ ὁποῖα εἶχον τὰ διάφορα γερμανικὰ κράτη. Διὰ τοῦ ἀνωτέρω ἄρθρου τὸ σύνταγμα τοῦ 1919 ἐξηφάνισε τελείως τὸν πατροπαράδοτον τοπικισμὸν τῶν γερμανικῶν κρατῶν καὶ ἐξησφάλισε τὴν ὁριστικὴν ἑνοποίησιν τῆς Γερμανίας.

Ἐδαφικαὶ μεταβολαὶ τοῦ 1919—1920. Διὰ τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν (28 Ἰουνίου 1919), ἡ Γερμανία ὑπεχρεώθη νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὸ Βέλγιον τοὺς «κύκλους» τοῦ Ὀϋπεν καὶ τοῦ Μαλμεντύ, καθὼς καὶ τμήματα τοῦ Μονσάου, εἰς τὴν Τσεχοσλοβακίαν τὴν περιφέρειαν τοῦ Χοῦλτσιν, εἰς τὴν Πολωνίαν τὴν Ποσνανίαν, τὸ μεγαλύτερον τμῆμα τῆς δυτικῆς Πρωσσίας, τμήματα τῆς Ἀνατολικῆς Πρωσσίας καὶ τῆς Ἄνω Σιλεσίας, καθὼς καὶ διαμερίσματά τινα τῆς Πομερανίας, εἰς δὲ τὴν Γαλλίαν νὰ ἀποδώσῃ τὴν Ἀλσατίαν καὶ τὴν Λωρραίνην. Ἐπίσης διὰ τῆς αὐτῆς συνθήκης τὸ Δάντσιγ καὶ ἡ περιφέρειά του ἐδημιουργήθησαν εἰς ἐλεύθερον κράτος ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, ἡ δὲ περιφέρεια τοῦ Σὰρ παρεχωρήθη εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν καὶ κυβερνᾶται ὑπὸ πενταμελοῦς κυβερνήσεως ἀντιπροσωπευούσης αὐτὴν καὶ διοριζομένης ὑπὸ τοῦ συμβουλίου τῆς Κ. Τ. Ε., ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως τῷ 1935 ἐνεργηθῇ δημοψήφισμα τῶν κατοίκων, κατὰ τὸ ὁποῖον οὗτοι θὰ ἀποφανθοῦν ἐὰν ἐπιθυμοῦν νὰ περιέλθουν εἰς τὴν Γαλλίαν, εἰς τὴν Γερμανίαν ἢ νὰ παραμείνουν ὑπὸ τὸ καθεστὼς τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Τὸ Μέμελ καὶ ἡ περιφέρειά του εἶχον παραχωρηθῆ εἰς τὰς δυνάμεις τῆς Συνεννοήσεως, ἡ ὁποία τῷ 1923 ἀφῆκε τὴν Λιθουανίαν νὰ τὸ καταλάβῃ.

Συμφώνως πρὸς τὴν συνθήκην τῶν Βερσαλλιῶν διεξήχθησαν τὰ ἑξῆς δημοψηφίσματα:

1) Εἰς τὸ Σλέσβιγκ, τοῦ ὁποίου ἡ Β περιφέρεια ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς Δανίας τὴν 10 Φεβρουαρίου 1920 καὶ παρεχωρήθη εἰς ταύτην τὴν 9 Ἰουλίου.

2) Εἰς τὴν Ἄνω Σιλεσίαν, τὴν 20 Ἰουνίου 1920: ἡ διαμφισβητουμένη περιφέρεια διενεμήθη μεταξὺ Πολωνίας καὶ Γερμανίας συμφώνως πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ψηφοφορίας.

3) Εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Πρωσσίαν (νότιον τμῆμα, τὸ ἐπικληθὲν «δημοψήφισμα τοῦ Ἄλλενσταϊν», διαμερίσματα τοῦ Μάριενμπουργκ καὶ Μάριενβέρντερ), τὸν Μάϊον τοῦ 1920, μὲ ἀποτέλεσμα εὐνοϊκὸν διὰ τὴν Γερμανίαν.

Τέλος διὰ τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν ἡ Ἀνατολικὴ Πρωσσία ἔχασε τὴν συνοχὴν αὐτῆς πρὸς τὴν ὑπόλοιπον Γερμανικὴν ὁμοσπονδιακὴν δημοκρατίαν, διὰ τῆς δημιουργίας τοῦ ἐλευθέρου κράτους τοῦ Δάντσιγ καὶ τῆς παρεμβολῆς μικρᾶς πολωνικῆς λωρίδος πρὸς τὴν θάλασσαν.

Οὕτως αἱ ὁλικαὶ γερμανικαὶ ἐδαφικαὶ ἀπώλειαι μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἀνῆλθον εἰς 70.500 τετρ. χλμ. καὶ 6.476.600 κατοίκους.

Σημαία, θυρεός, ἐθνικὸς ὕμνος. Ἡ Γερμανικὴ ὁμοσπονδιακὴ δημοκρατία ἔχει τρεῖς σημαίας: τὴν *ἐθνικήν*, τὴν *ἐμπορικὴν* καὶ τὴν *πολεμικήν*. Ἡ ἐθνικὴ σημαία ὡρίσθη μετὰ τὴν μεταπολίτευσιν τοῦ 1918 καὶ εἶναι ὁμοία μὲ τὴν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1848, ἔχουσα ὡς ἐθνικὰ χρώματα τὸ μέλαν, τὸ ἐρυθρὸν καὶ τὸ χρυσοῦν, διατεταγμένα κατὰ τὴν σειρὰν ταύτην ὁριζοντίως εἰς τρεῖς ταινίας. Ἡ ἐμπορικὴ σημαία ἔχει τὰ παλαιὰ χρώματα τῆς Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας, τὸ μέλαν, τὸ λευκὸν καὶ τὸ ἐρυθρόν, διατεταγμένα κατὰ τὴν σειρὰν ταύτην ὁριζοντίως, φέρει δὲ ἐπὶ τῆς μελαίνης ταινίας κατὰ τὸ ἄνω πρὸς τὸν κοντὸν τμῆμα ἐν μικρογραφίᾳ τὴν ἐθνικὴν σημαίαν. Ἡ πολεμικὴ σημαία εἶναι ὁμοία μὲ τὴν ἐμπορικὴν μὲ τὴν προσθήκην μεγάλου μέλανος σταυροῦ εἰς τὸ μέσον. Ὁ νέος γερμανικὸς θυρεὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ μόνον τὸν μέλανα ἀετὸν ἐπὶ χρυσοῦ βάθους. Ἐθνικὸς ὕμνος παραμένει εἰσέτι ὁ αὐτὸς τοῦ 1841, ἀρχόμενος μὲ τὰς λέξεις «Deutschland, Deutschland über alles».

Θρησκεύματα. Ἐκ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γερμανίας ἦσαν, κατὰ τὴν στατιστικὴν τοῦ 1910, 65% διαμαρτυρόμενοι, 33% καθολικοὶ καὶ 9‰ Ἰουδαῖοι. Οἱ πλεῖστοι τῶν καθολικῶν κατοικοῦν ἐν τῇ ἀνατολικῇ Γερμανίᾳ (Σιλεσίᾳ, ἐν Πόζεν τῆς δυτικῆς Πρωσσίας, καὶ εἰς τινας περιοχὰς τῆς ἀνατολικῆς Πρωσσίας), ἐν τῇ νοτίῳ καὶ τῇ δυτικῇ Γερμανίᾳ (Βαυαρίᾳ, Βάδῃ, Χοεντσόλλερν, εἰς τινας τόπους τῆς Βυρτεμβέργης καὶ τῆς Ἔσσης, ἐν Ἄϊχσφελντ καὶ εἰς τὸ πλεῖστον μέρος τῆς παραρρηνείου χώρας καὶ τῆς Βεστφαλίας). Ἡ κεντρικὴ καὶ ἡ βόρειος Γερμανία κατοικεῖται ὑπὸ διαμαρτυρομένων σχεδὸν ἀποκλειστικῶς.

Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν διαμαρτυρομένων ὑπάρχουσι δύο κλάδοι, ὁ τῶν πρεσβυτεριανῶν καὶ τῶν ἐπισκοπιανῶν. Ὡς πρὸς τὸν πρῶτον, ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀρχή, ἡ συνισταμένη ἐξ ἱεροκηρύκων καὶ ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ, ἔχει ὡρισμένην ἐκκλησιαστικὴν ἐξουσίαν, προκειμένου δὲ περὶ τῆς λύσεως δυσχερῶν ζητημάτων συγκροτοῦνται συνέδρια ἐπαρχιακὰ καὶ κρατικά. Ὁ πρεσβυτεριανὸς κλάδος ἐκπροσωπεῖται ἐν γένει ὑπὸ τῶν ὁπαδῶν τῆς μεταρρυθμίσεως, ἰδίᾳ δ' ἐν Παλατινάτῳ καὶ τῷ κάτω Ρήνῳ. Ὡς πρὸς τὸν δεύτερον κλάδον, ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἐξουσία εὑρίσκετο μέχρι τῆς 9 Νοεμβρίου 1918 εἰς χεῖρας τοῦ ἀρχοντος τῆς χώρας ὡς ἀνωτάτης ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς. Ἀλλ' ἐπὶ τῇ βάσει τῆς μετὰ τὸ ἔτος (1918) γενομένης νέας ἐκκλησιαστικῆς ὀργανώσεως, ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἐξουσία περιῆλθεν εἴτε εἰς κολλέγια εἴτε εἰς ἄτομα, λαβόντα τὸν τίτλον ἐπισκόπου (ἐν Βρουνσβίκῃ, Ἀννοβέρῳ, Ἔσσεν-Νασσάου, Μεκλεμβούργῳ, Σαξωνίᾳ καὶ Σλέσβιχ-Ὁλστάϊν), εἴτε εἰς γενικὰς συνόδους. Αἱ γενικαὶ σύνοδοι ἐκλέγουσιν ἐκκλησιαστικὴν γερουσίαν, διορίζουσαν τὰ μέλη τοῦ ἀνωτέρου ἐκκλησιαστικοῦ συμβουλίου καὶ τῶν κονσιστορίων. Αἱ κατὰ τό-

Digitized by Google

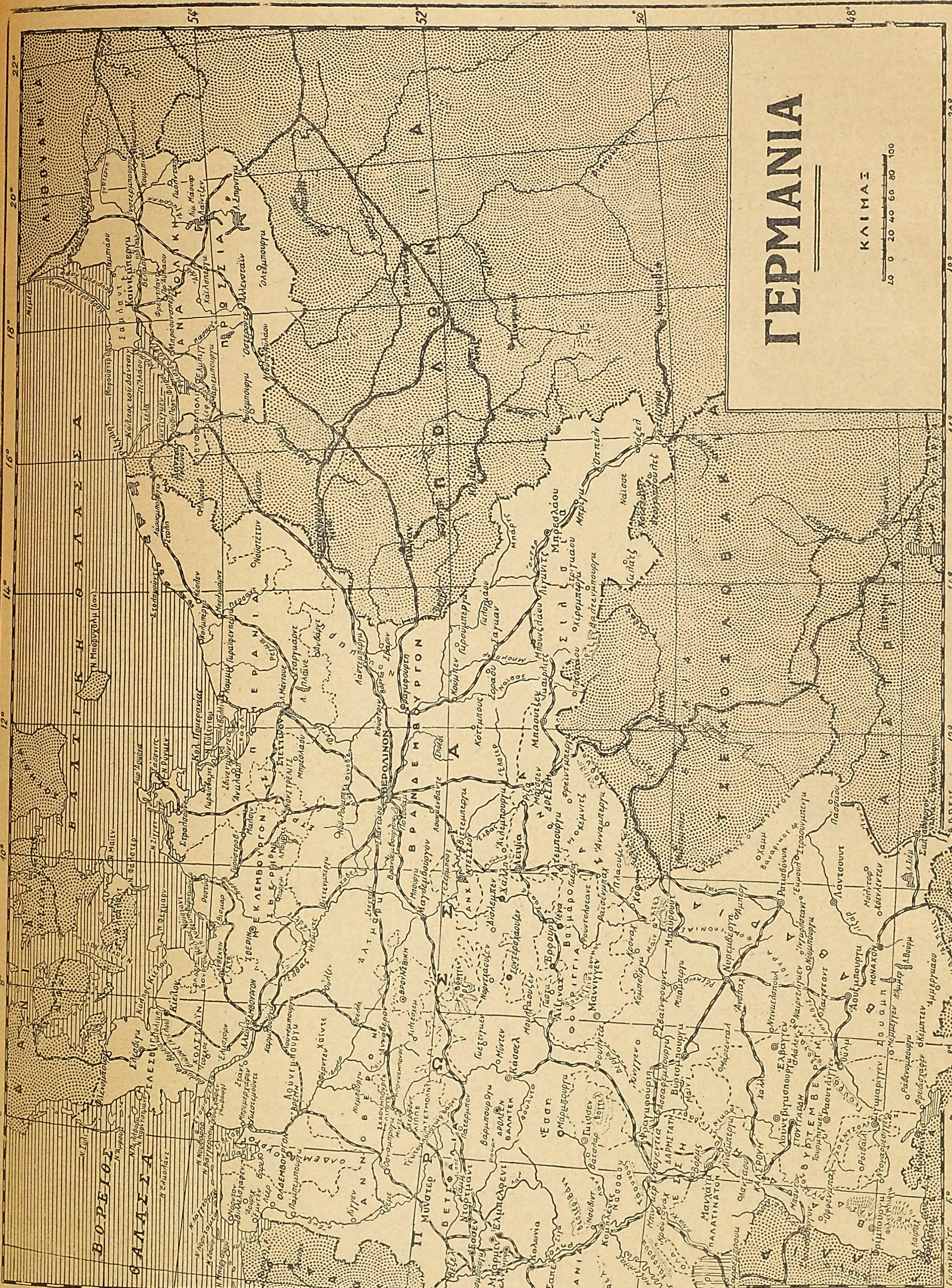

Digitized by Google

πους ἐκκλησίαι ἀπολαύουσιν ἰδιαιτέρων τινῶν δικαιωμάτων. Γενικῶς εἰπεῖν, ἡ ἐξουσία τῶν συνόδων ἐνισχύθη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1918 σημαντικῶς.

Ἡ ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία ἀναγνωρίζει ὡς ὑπερτάτην ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν τὸν πάπαν, ὑπὸ τὴν πνευματικὴν ἐξουσίαν τοῦ ὁποίου διατελοῦσιν οἱ κατὰ τόπους Γερμανοὶ ἐπίσκοποι. Ἡ Γερμανία ἔχει τέσσαρας καθολικὰς ἀρχιεπισκοπάς, ἐν Κολωνίᾳ, Μονάχῳ, Βαμβέργῃ καὶ Φραϊβούργῳ καὶ δέκα ὀκτὼ ἐπισκοπάς. Οἱ παλαιοκαθολικοὶ ἐκπροσωποῦνται ὑφ' ἑνὸς ὑπὸ τοῦ κράτους ἀνεγνωρισμένου ἐπισκόπου, ἔχοντος τὴν ἕδραν αὐτοῦ ἐν Βόννῃ.

Οἱ Ἰουδαῖοι κατοικοῦσι κατὰ κανόνα εἰς τὰς γερμανικὰς μεγαλοπόλεις, εἰς τὰς ἀνατολικὰς ἐπαρχίας τῆς Πρωσσίας καὶ πρὸς δυσμὰς εἰς τὴν Ἔσσεν, τὴν κάτω Φραγκονίαν, τὸ Παλατινᾶτον καὶ εἰς τὴν βόρειον τῆς Βάδης περιοχήν.

Πληθυσμός. Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1925 ὁ πληθυσμὸς τῆς Γερμανίας ἀνήρχετο εἰς 62.348.782 κατοίκους. Ἐκ τούτων τὰ 30.149.749 ἦσαν ἄνδρες καὶ τὰ 32.199.033 γυναῖκες. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Γερμανίας αὐξάνει ταχέως, ἡ δὲ πυκνότης αὐτοῦ εἶναι ἤδη ἐκ τῶν μεγαλυτέρων τῆς Εὐρώπης. Κατὰ τὸ 1871 οἱ κάτοικοι τῆς Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας ἀνήρχοντο μόλις εἰς 41.000 000. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος ἀνῆλθε τῷ 1910 εἰς 65 000 000, κατὰ δὲ τὸ 1915 ὑπελογίζετο ὅτι εἶχεν ἀνέλθει εἰς 70.000.000. Ἡ καταπληκτικὴ αὕτη αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γερμανίας ὀφείλεται εἰς τὸ κλῖμα, εἰς τὸν πλοῦτον τῆς χώρας, ἰδίως εἰς ὀρυκτά, καὶ εἰς τὴν ἐνεργηθεῖσαν προπαγάνδαν ὑπὲρ τῆς πολυτεκνίας. Ἡ αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ συνεπέφερε καὶ τὴν αὔξησιν τῶν μεγάλων πόλεων· τῷ 1871 ὑπῆρχον μόνον ὀκτὼ πόλεις, αἵτινες εἶχον ἄνω τῶν 100.000 κατοίκων. Τῷ 1914 αἱ τοιαῦται πόλεις ὑπερέβαινον τὰς πεντήκοντα. Τοῦτο ὀφείλεται καὶ εἰς τὸ ρεῦμα τῆς ἀστυφιλίας, τὸ ὁποῖον ἤρχισε νὰ ὀγκοῦται ἰδίως ἀπὸ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας τῷ 1871. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τὸ ἥμισυ τοῦ πληθυσμοῦ ἔζη εἰς τοὺς ἀγρούς, καταγινόμενον εἰς τὴν ὕπαιθρον ζωήν. Τῷ 1895 ἡ ἀναλογία αὕτη ἠλαττώθη εἰς τὰ 35 ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν καὶ μετὰ 50 ἔτη εἰς 28 ἐπὶ τοῖς ἑκατόν. Κατὰ τὰς τελευταίας στατιστικὰς πλέον τοῦ ἡμίσεος τῶν κατοίκων ἀσχολοῦνται εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν, ἐνῷ μόνον τὸ τέταρτον καταγίνεται εἰς τὴν γεωργίαν. Κατὰ τὸν ΙΘ′ αἰῶνα καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Κ′ πολλοὶ Γερμανοὶ εἶχον μεταναστεύσει εἰς τὰς Ἡν. Πολιτείας τῆς Β. Ἀμερικῆς, εἰς τὸν Καναδᾶν, εἰς τὴν Ν. Ἀμερικήν, τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Ἀφρικήν, ὅπου εἶχον ἐγκαταστήσει ἀνθούσας ἀποικίας. Μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ὅμως, τὸ μεταναστευτικὸν ρεῦμα, παρὰ τὴν ὁλονὲν αὔξησιν τοῦ πληθυσμοῦ, σχεδὸν ἔπαυσε, περιορισθὲν εἰς 68.828 ἄτομα κατὰ τὸ 1925.

Ὁ κατωτέρω στατιστικὸς πίναξ συνετάχθη ἐπὶ τῇ βάσει τῆς τελευταίας ἀπογραφῆς τοῦ 1925 καὶ παρέχει ἀναλυτικὴν εἰκόνα τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τοῦ ἐμβαδοῦ τῶν χωρῶν τῆς Γερμανίας μετὰ τῶν ἀντιστοιχουσῶν πρωτευουσῶν.

ΧΩΡΑΙ	τετρ. χλμ.	Πληθυσμός		ἀνὰ τετρ. χλμ.	ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑΙ	Πληθυσμός
		σταθερὸς	κινητὸς			
Πρωσσία	291.700	38.054.172	38.182.304	130,5	Βερολῖνον	4.013.588
Βαυαρία	75.996	7.379.594	7.411.598	97,1	Μόναχον	680 704
Σαξωνία	14 993	4.996.138	4.980.689	333,2	Δρέσδη	618.684
Βυρτεμβέργη	19.508	2.579.453	2.595.114	132,2	Στουτγάρδη	341.461
Βάδη	15.071	2.312.462	2.336.498	153,4	Καρλσρούη	145.694
Θουριγγία	11.724	1.609.300	1.628.398	137,3	Βάϊμαρ	45.957
Ἔσση	7.693	1.347.295	1.358.445	175,1	Δαρμστάτη	89.465
Ἁμβοῦργον	415	1.152.489	1.128.753	2775,3	Ἁμβοῦργον	1.079.092
Μεκλεμβοῦργον-Σβέριν	13.127	674.411	686.838	51,4	Σβέριν	48.157
Ὀλδεμβοῦργον	6.424	545.749	553.670	85,0	Ὀλδεμβοῦργον	52.785
Βρουνσβίκη	3.672	501.675	508.660	136,6	Βρουνσβίκη	146.654
Ἀνχὰλτ	2.299	351.485	351.692	152,9	Ντεσσάου	71.267
Βρέμη	256	338.846	332.547	1321,6	Βρέμη	294.966
Λίππε	1.215	163.577	166.023	134,6	Ντέτμολντ	16.043
Λυβέκη	298	127 971	127.540	430,0	Λυβέκη	120.788
Μεκλεμβοῦργον-Στράλιτς	2.930	110.371	112.052	37,7	Νοϊστρέλιτς	12.260
Βαλντὲκ	1.055	55.750	59.281	52,8	Ἀρόλσεν	2.418
Σάουμπουργκ-Λίππε	340	48.044	48.660	141,1	Μπούκεμπουργκ	5.634
	468.716	62.348.782	62.568.753	133,0		

Εἰς τὸν ἀνωτέρω πίνακα δὲν συμπεριλαμβάνεται τὸ ὑπὸ δημοψήφισμα ἔδαφος τοῦ Σὰρ καὶ αἱ λιμνοθάλασσαι (haff) τῆς Βορείου θαλάσσης καὶ τῆς Βαλτικῆς καὶ τὸ γερμανικὸν τμῆμα τῆς λίμνης Κωνσταντίας.

Αἱ γερμανικαὶ ἀποικίαι. Ἀπὸ τοῦ 1884 μέχρι τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἡ Γερμανία εἶχε κατορθώσει νὰ δημιουργήσῃ ἓν τῶν μᾶλλον ἐκτεταμένων καὶ πλουσιωτέρων ἀποικιακῶν κρατῶν, ὅπερ ὁλονὲν ηὔξανε διὰ τῆς προσθήκης νέων ἐδαφῶν, κατόπιν συνδυασμῶν, συμφωνιῶν, πιέσεων καὶ παραχωρήσεων ὑπὸ ἄλλων κρατῶν, συνεπείᾳ τῆς καθ' ἡμέραν αὐξήσεως τῆς γερμανικῆς δυνάμεως. Τὰ διάφορα τμήματα τοῦ ἀποικιακοῦ τούτου κράτους, κείμενα ἐν Ἀφρικῇ, ἐν Ἀσίᾳ καὶ εἰς τὰς νήσους τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, ἀπετέλουν κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐκρήξεως τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἐδαφικὸν σύνολον 2.953.000 τετρ. χλμ. μὲ 12.370.000 κατοίκους περίπου.

Τὰ «ἐδάφη τῶν γερμανικῶν προτεκτοράτων», ὅπως ἐκαλοῦντο αἱ ἀποικίαι, ἦσαν τὰ ἑξῆς: 1) ἐν Ἀφρικῇ τὸ *Τόγκο*, τὸ *Καμεροῦν*, ἡ *Νοτιοδυτικὴ γερμανικὴ Ἀφρικὴ* καὶ ἡ *γερμανικὴ Ἀνατολικὴ Ἀφρική*· 2) ἐν Ἀσίᾳ τὸ κινεζικὸν ἔδαφος τοῦ *Κιάο-Τσέου* ἐν τῇ Κιτρίνῃ θαλάσσῃ, μετὰ ζώνης γερμανικῆς ἐπιρροῆς εἰς τὸ *Σάντουγκ*· 3) ἐν Μικρονησίᾳ τὰ ἀρχιπελάγη τῆς *Μαριάννας*, ἐξαιρέσει τοῦ Γκουάμ, τῶν Καρολίνων καὶ τοῦ Μάρσαλλ· 4) ἐν Μελανησίᾳ τὸ βορειοανατολικὸν τμῆμα τῆς *Νέας Γουινέας* καὶ τὰ παρακείμενα ἀρχιπελάγη (*Βίσμαρκ*, τοῦ *Ναυαρχείου*, δυτικὸν τμῆμα τοῦ *Σαλομόν*)· 5) ἐν Πολυνησίᾳ αἱ σημαντικώτεραι τῶν νήσων Σαμόα (*Σαβαιὶ* καὶ *Οὐπελοῦ*).

Διὰ τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν ἀφῃρέθησαν ἀπὸ τῆς Γερμανίας ὅλαι αὐτῆς αἱ ἀποικίαι, αἵτινες παρεχωρήθησαν, κατὰ μέγα μέρος, ὑπὸ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, ὡς ἐδάφη κυβερνώμενα κατ' ἐντολὴν (mandat) αὐτῆς, εἰς τὴν Ἀγγλιαν ἢ εἰς τὰ ντομίνιονς αὐτῆς. Ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὅρους ἡ Γαλλία διενεμήθη μετὰ τῆς Ἀγγλίας τὸ Τόγκο ἢ Τόγκολαντ καὶ τὸ Καμεροῦν, καὶ τὸ Βέλγιον παρέλαβεν ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν χώρας τινὰς κειμένας εἰς τὸ βορειοδυτικὸν τμῆμα τῆς Ἀνατολικῆς γερμανικῆς Ἀφρικῆς. Τὸ ἔδαφος τοῦ Κιάο-Τσέου ἀπεδόθη εἰς τὴν Κίναν.

Δημόσια οἰκονομικά. Κατὰ τὰ πρῶτα μεταπολεμικὰ ἔτη ἡ Γερμανία ὑπέστη δεινὸν οἰκονομικὸν κλονισμὸν καὶ εἶδε τὸ νόμισμα αὐτῆς νὰ καταπίπτῃ κατὰ τρόπον ἰλιγγιώδη. Ἕνεκα τούτου ἡ κυβέρνησις ἠναγκάσθη νὰ ἀχρηστεύσῃ πλείστας σειρὰς χαρτονομισμάτων, τῶν ὁποίων ἡ ἀξία εἶχε σχεδὸν ἐκμηδενισθῆ καὶ νὰ δημιουργήσῃ νέον νόμισμα μὲ χρυσῆν βάσιν, ὅπερ ἐσταθεροποίησε διὰ νόμου τὴν 11 Ὀκτωβρίου 1924 (βλ. κατωτέρω).

Ἡ κατάστασις τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν τῆς Γερμανίας ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ κατωτέρω πίνακος τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ 1927 εἰς δεκάδας χιλιάδων κρατικῶν μάρκων:

Κεφάλαια	Ἔσοδα	Ἔξοδα
Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας	6	622
Βουλὴ	78	6852
Πρωθυπουργὸς	5	2827
Ὑπουργ. Ἐξωτερικῶν	3358	62180
» Ἐσωτερικῶν	3410	56766
» Κατειλ. Ἐδαφῶν	763	15579
» Ἐθν. Οἰκονομίας	1131	16 33
» Ἐργασίας	49359	573700
Στρατός, Ναυτικὸν	10797	646026
Δικαιοσύνης	13104	11105
Γεωργίας	584	10535
Συγκοινωνίας	29979	166560
Συντάξεις	—	1465823
Γενικὸν Λογιστήριον	18	2266
Δημόσιον Χρέος	241	494095
Ὑπουργ Οἰκονομικῶν	69468	464620
Δημοσιονομία	7733407	3992452
Ταχ. Τηλ. Τηλ.	74292	38
Τακτικὸς προϋπολογισμὸς	7990020	7990020
Ἔκτακτος προϋπολογισμὸς	536460	536460
Πολεμικὰ βάρη	1976903	1976903

Τὸ δημόσιον χρέος κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1926 παρουσίαζε τοὺς ἑξῆς ἀριθμοὺς εἰς ἑκατομμύρια ράϊχσμαρκ: Χαρτονόμισμα 20,8, χρέη τραπεζῶν 1095.9, ἐξωτερικὰ δάνεια 907,5, ἄλλα χρέη 172,6. Σύνολον 2196.8. —Μ.

Τράπεζαι. Ἐν Γερμανίᾳ ὑπάρχει μέγας ἀριθμὸς τραπεζῶν, τόσῳ κρατικῶν ὅσῳ καὶ ἰδιωτικῶν. Πρὸ τοῦ πολέμου καὶ τῆς μεταπολιτεύσεως τὰ διάφορα ὁμόσπονδα κράτη εἶχον χωριστὰς ἐκδοτικὰς τραπέζας. Τῷ 1919 τὸ ἐκδοτικὸν δικαίωμα εἶχε περιορισθῆ εἰς τὰς ἑξῆς τραπέζας: 1) *Ἐθνικὴν Τράπεζαν* (Reichsbank). Ἡ τράπεζα αὕτη εἶχε κεφάλαια 180 ἑκατομ. μάρκων. 2) Τὴν *Βαυαρικὴν Ἐκδοτικὴν Τράπεζαν* (Bayr. Notenbank) μὲ κεφάλαια 7,5 ἑκατομμύρια μάρκων. 3) Τὴν *Τράπεζαν τῆς Σαξωνίας* (Sächs. Bank) μὲ κεφάλαια 30 ἑκατομμυρίων μάρκων. 4) Τὴν *Ἐκδοτικὴν Τράπεζαν τῆς Βυρτεμβέργης* μὲ κεφάλαια 9 ἑκατομμύρια μάρκων καὶ 5) τὴν *Τράπεζαν τῆς Βάδης* μὲ κεφάλαια 9 ἑκατομμύρια μάρκων. Ἐκ τῶν λοιπῶν τραπεζῶν κυριώτεραι εἶναι: 1) ἡ Disconto Gesellschaft, 2) ἡ *Γερμανικὴ Τράπεζα* (Deutsche Bank), 3) ἡ *Τράπεζα τῆς Δρέσδης* (Dresdner Bank), 4) ἡ *Ἐμπορικὴ καὶ Ἰδιωτικὴ Τράπεζα* (Commerz=und Privatbank).

Νόμισμα. Τὸ ἤδη κρατοῦν ἐν Γερμανίᾳ νομισματικὸν σύστημα (*μονομεταλλισμὸς χρυσοῦ*) ἔχει βασικὴν νομισματικὴν μονάδα τὸ *χρυσοῦν μάρκον* (Reichsmark) ὑποδιαιρούμενον εἰς 100 *pfennig*. Χρυσᾶ νομίσματα τῶν 20 Μ., 10 Μ., βάρους ἀντιστοίχως 7,965 καὶ 3,9825 γραμμ. καὶ τίτλου 0.900. Βάσις νομισματοκοπῆς ἐπὶ 1000 γραμμ. 2970. Ἀργυρᾶ νομίσματα τῶν 5, 2, 1, ½ Μ., τίτλου 0,900, βάρους τῶν μὲν 5 Μ. 27,7778 γρ., τῶν δὲ λοιπῶν ἀναλόγου καὶ ἐξοφλητικῆς ἱκανότητος 20 Μ.

Τὸ σύστημα τοῦτο ἰσχύει ἀπὸ τοῦ 1873. Μετὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον τὸ γερμανικὸν νόμισμα ὑπέστη καταπληκτικὴν ὑποτίμησιν, κατὰ δὲ τὸ 1924 ἐγένετο ἡ σταθεροποίησις τοῦ νομίσματος μὲ σύστημα ἀκριβῶς τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ ἰσχῦον προπολεμικῶς.

Αἱ εἰς τὸ ἄρτιον σχέσεις τοῦ μάρκου εἶναι: 1 Μ. = 1,23456 φρ. Λ. Ν. Ε. 1 Μ = 11,75 πένναι Ἀγγλίας = 0,23821 \$. 1 £ = 20,43 Μ. 1 \$ = 4,1979 Μ. 1 Μ = 18,3556 νέαι δραχμαί, 1 δρ = 0,0544 Μ. Τ. ΚΕΡΑΜΙΔΑΣ

Δικαιοσύνη. Ἡ ἑνιαία ὀργάνωσις τῆς δικαιοσύνης συνετελέσθη διὰ τῆς κωδικοποιήσεως τοῦ 1877 καὶ 1878. Κατὰ τὴν νομοθεσίαν ταύτην ἐπετεύχθη ἡ ἑνοποίησις τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας δι' ἀφαιρέσεως τῆς δικαστικῆς δικαιοδοσίας ἀπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν. Τὸ γερμανικὸν σύνταγμα τῆς 11 Αὐγούστου 1919 ἀπεδέχθη τὴν κωδικοποίησιν ταύτην, ἣν ἐτροποποίησεν εἰς σημεῖά τινα. Κατὰ τὴν τροποποίησιν ταύτην οἱ δικασταὶ εἶναι ἰσόβιοι καὶ ἀνεξάρτητοι, ὀφείλοντες μόνον ὑποταγὴν εἰς τοὺς νόμους. Ἡ δικαστικὴ ἐξουσία κατανέμεται μεταξὺ τοῦ ἀνωτάτου ὁμοσπονδιακοῦ δικαστηρίου καὶ τῶν κατὰ τόπους δικαστηρίων. Ἡ σύστασις ἐξαιρετικῶν δικαστηρίων δὲν ἐπιτρέπεται. Τὰ στρατιωτικὰ πειθαρχικὰ καὶ ποινικὰ δικαστήρια κατηργήθησαν πλὴν ἐν καιρῷ πολέμου καὶ ἐντὸς τῶν πολεμικῶν σκαφῶν. Πρὸς τούτοις ὑπάρχουσιν ὁρκωτὰ δικαστήρια, ἐμποροδικεῖα καὶ κατώτερα δικαστήρια, ἐπ' ἐσχάτων δὲ ἱδρύθησαν καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἐν οἷς ἐκδικάζονται ὑποθέσεις, ὧν ἀντικείμενον εἶναι διαφοραὶ μισθώσεων (ἐνοικιάσεων). Πλὴν τῶν ἀνωτέρω δικαστηρίων ὑπάρχει καὶ ἰδιαίτερον κρατικὸν τοιοῦτον, ἐντεταλμένον τὴν ἐκδίκασιν τῶν κατὰ τοῦ πολιτεύματος προσβολῶν. Α. Δ.

Ἐκπαίδευσις. Ἐν Γερμανίᾳ ἡ γενικὴ ἐποπτεία τῶν σχολείων ἀνήκει εἰς τὸ κράτος, ἐφ' ὅσον δὲ τοῦτο δὲν ἐκδίδει γενικοὺς νόμους, ἐπαφίεται ὁ κανονισμὸς τῆς παιδείας εἰς τὰς ἐπὶ μέρους χώρας. Ἡ διοίκησις αὐτῆς διεξάγεται διὰ τῶν τοπικῶν ἀρχῶν. Οὕτω, διὰ τὴν δημοτικὴν καὶ κατωτέραν μέσην ἐκπαίδευσιν, ἐν ἑκάστῃ νομαρχίᾳ ἑδρεύει συμβούλιον, ὅπερ καθορίζει ἐν ταῖς λεπτομερείαις τὰ σχολικὰ προγράμματα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν γενικῶν τοιούτων τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ φροντίζει διὰ τὴν πλήρωσιν τῶν κενῶν θέσεων τοῦ σχολικοῦ προσωπικοῦ. Ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τὴν πολιτικήν, οὕτως εἰπεῖν, δικαιοδοσίαν ἐπὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἔχει ὁ Landrat, τὴν δ' ἐκπαιδευτικὴν ὁ Schulrat, ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν ἐν Ἑλλάδι ἐπιθεωρητήν. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἄλλοι διοικητικοὶ ὀργανισμοὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως, τῇ συμμετοχῇ τῶν κοινοτήτων, ἀποσκοποῦντες εἰς τὸ νὰ ἑλκύσουν τὸ ἐνδιαφέρον τῆς κοινωνίας διὰ τὸ σχολεῖον καὶ νὰ προκαλέσουν τὴν οἰκονομικὴν καὶ ἠθικὴν αὐτῆς ἀρωγήν· εἰς τὰς πόλεις, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἑδρεύουν αἱ «σχολικαὶ ἐπιτροπαί», εἰς δὲ τὰς κωμοπόλεις καὶ τὰ χωρία τὰ «σχολικὰ προεδρεῖα». Διὰ τὴν ἀνωτέραν μέσην ἐκπαίδευσιν καὶ τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύματα, τὰ λειτουργοῦντα διὰ τοὺς μὴ ὑγιεῖς σωματικῶς καὶ διανοητικῶς, ὑπάρχουν τὰ «ἐπαρχιακὰ σχολικὰ συμβούλια» (Provinzialschulcollegien)· ταῦτα ἀπαρτίζονται ἐξ εἰδικῶν ἐκπαιδευτικῶν ἀνδρῶν καὶ ἔχουν ὡς ἔργον τὴν ἐπίβλεψιν τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ παιδαγωγικῆς μορφώσεως τοῦ προσωπικοῦ, τὴν παρακολούθησιν τῆς ἐργασίας αὐτοῦ καὶ τὴν διεύθυνσιν τῶν ἐνιαυσίων ἐξετάσεων, ὑπάγονται δὲ ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ ὑπουργεῖον. Μετὰ τὴν μεταπολίτευσιν τοῦ 1919 εἰσήχθη νέος θεσμός, τὰ «συμβούλια τῶν γονέων» (Elternbeiräte). Ἐπὶ 50 μαθητῶν ἐκλέγεται εἷς ἀντιπρόσωπος ὑπὸ τῶν γονέων, μετέχει δὲ τοῦ συμβουλίου ὑποχρεωτικῶς ὁ διευθυντὴς τοῦ σχολείου καὶ τὸ διδακτικὸν προσωπικόν.

Τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα ἐν Γερμανίᾳ στηρίζεται ἐπὶ τῶν ἑξῆς: Πρώτη βαθμὶς εἶναι τὸ τετραετὲς δημοτικὸν «βασικὸν σχολεῖον» (Grundschule). Ἐπ' αὐτοῦ στηρίζονται αἱ ὑπόλοιποι τέσσαρες ἀνώτεραι τάξεις τῶν δημοτικῶν σχολείων, ὡς καὶ τὰ κατώτερα καὶ ἀνώτερα μέσα σχολεῖα· ἐπὶ τῶν κατωτέρων βασίζονται τὰ διάφορα εἰδικὰ καὶ ἐπαγγελματικὰ σχολεῖα, ἐπὶ δὲ τῶν ἀνωτέρων ἡ ἀνωτάτη ἐκπαίδευσις. Πάντες οἱ παῖδες, ἄρρενες ἢ θήλεις, οἱ κατὰ τὴν 1ην Μαΐου ἑκάστου ἔτους συμπληροῦντες τὸ 6ον ἔτος τῆς ἡλικίας των ὑποχρεοῦνται νὰ φοιτήσουν εἰς τὸ βασικὸν σχολεῖον.

Digitized by Google

Εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις τοῦ δημοτικοῦ μορφοῦνται οἱ παῖδες ἐκεῖνοι, οἵτινες μετὰ τὸ πέρας τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως θὰ ἐπιδοθοῦν εἰς τὸν πρακτικὸν βίον, ἀφοῦ λάβουν καὶ εἰς τὰ ἐπαγγελματικὰ σχολεῖα τὴν εἰδικὴν μόρφωσιν. Πρὸς προσαρμογὴν τοῦ σχολείου εἰς τὰς ἀτομικὰς διαφορὰς τῶν μαθητῶν ἐφαρμόζονται ἐν τῷ δημοτικῷ διάφοροι παραλλαγαί. Εἰς τοὺς εὐφυεῖς, τοὺς προοδεύοντας εἰς τὰ μαθήματα καὶ παρουσιάζοντας ψυχικὴν καὶ σωματικὴν ὡριμότητα, ἐπιτρέπεται ἡ ὑπερπήδησις μιᾶς τάξεως· ἐπίσης λειτουργοῦν ἰδιαίτεραι τάξεις διὰ τοὺς ταχέως προχωροῦντας καὶ ἄλλαι διὰ τοὺς στασίμους. Κατὰ τὴν στατιστικὴν τοῦ 1927 λειτουργοῦν ἐν Γερμανίᾳ 52.785 δημοτικὰ σχολεῖα μὲ 137.173 διδασκάλους, 43.791 διδασκαλίσσας καὶ 6.659.769 μαθητάς, ἐξ ὧν 3.356.740 ἄρρενες καὶ 3.303.029 θήλεις. Ἐκ τῶν μέσων σχολείων, τὰ κατώτερα δέχονται μαθητὰς ἀποφοίτους τοῦ βασικοῦ σχολείου, οὓς προπαρασκευάζουν κατὰ κανόνα διὰ τὸν πρακτικὸν βίον· τὰ σχολεῖα ταῦτα, ἅτινα λειτουργοῦν κυρίως ἐν Πρωσσίᾳ, ἔχουν συνήθως τὰς τρεῖς πρώτας τάξεις κοινάς, μετὰ ταῦτα δὲ χωρίζονται εἰς τμήματα ἀναλόγως τῶν κλίσεων τῶν μαθητῶν. Τῷ 1922 ἐλειτούργουν 1743 τοιαῦτα σχολεῖα μὲ 12.855 διδάσκοντας καὶ 329.344 μαθητάς, ἐξ ὧν 180.790 θήλεις. Τὰ ἀνώτερα μέσα σχολεῖα εἶναι διάφορα κατὰ φῦλον, δύνανται δὲ νὰ εἶναι ἢ πλήρη μὲ ἐννεαετῆ φοίτησιν ἢ ἡμιτελῆ μὲ ἑξαετῆ. Τὸ ἀπολυτήριον τῶν πλήρων σχολείων παρέχει τὸ δικαίωμα ἐγγραφῆς εἰς τὸ πανεπιστήμιον καὶ τὰ λοιπὰ ἀνώτερα ἐκπαιδευτήρια· ὁ ἀριθμὸς τῶν σχολείων τούτων ἀνήρχετο τὸ 1921 εἰς 972 πλήρη μὲ 21.528 καθηγητὰς καὶ 360.644 μαθητάς, 619 ἡμιτελῆ μὲ 5.936 καθηγητὰς καὶ 116.383 μαθητὰς καὶ 824 θηλέων μὲ 14.852 καθηγητὰς καὶ 299.285 μαθητρίας. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω σχολείων λειτουργοῦν τοιαῦτα εἰδικοτήτων καὶ ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως. Τὰ πρῶτα περιλαμβάνουν σχολὰς γεωργικάς, γεωπονικάς, δασικάς, κηπουρικὰς (ἀρρένων καὶ θηλέων κατ᾽ ἰδίαν), ἐμπορικάς, οἰκοδομικάς, μεταλλειολογικάς, καλλιτεχνικῆς βιομηχανίας καὶ χειροτεχνιτῶν καὶ γυναικείας εἰδικὰς (οἰκοκυρικάς, τεχνικὰς κτλ.). Ἐπαγγελματικὰ σχολεῖα ὑπάρχουν διὰ πᾶν σχεδὸν εἶδος ἐπαγγέλματος, λειτουργοῦν δὲ εἰς ὅλην τὴν Γερμανίαν· εἰς αὐτὰ δὲν μεταδίδονται μόνον εἰδικαὶ γνώσεις, ἀλλὰ παρέχεται καὶ μόρφωσις γενικὴ πρὸς ἐξύψωσιν τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ αἰσθήματος. Ὁ ἀριθμὸς τῶν σχολείων εἰδικοτήτων καὶ ἐπαγγελματικῶν ἀνέρχεται (1922) εἰς 26.653 μὲ 2.120 944 μαθητάς, ἐξ ὧν 681.324 μαθήτριαι, καὶ 96.213 διδάσκοντας. Διὰ τὴν μόρφωσιν τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ ὑπάρχουν ἀνώτατα ἐκπαιδευτήρια, παιδαγωγικαὶ ἀκαδημίαι, εἰδικὰ ἰνστιτοῦτα μετεκπαιδεύσεως. Πλὴν τῶν δημοσίων σχολείων λειτουργοῦν καὶ ἰδιωτικὰ τοιαῦτα: 675 δημοτικὰ ... 1816 διδασκάλους καὶ 35.584 μαθητὰς καὶ ...1 κατώτερα μέσα μὲ 4024 διδασκάλους καὶ ...961 μαθητάς. Παραλλήλως πρὸς τὴν ὠργανωμένην ἐκπαίδευσιν ὑφίσταται καὶ ἐλευθέρα λαϊκὴ ...αὐτη, ἥτις οὐδὲν ὡρισμένον σύστημα ἀκολουθεῖ, ἕκαστος δὲ δύναται ν᾽ ἀκολουθῇ ὅ,τι ἐπιθυμεῖ, κατὰ τὰς ἰδίας του κλίσεις. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον λειτουργοῦν λαϊκαὶ βιβλιοθῆκαι μετ᾽ ἐλευθέρου ἀναγνωστηρίου, μουσεῖα καὶ συλλογαί, ...ατρα, γίνονται λαϊκαὶ διαλέξεις καὶ ἐκδίδονται ...κὰ περιοδικά. Ἀποτέλεσμα τῆς προσπαθείας ...της εἶναι καὶ τὰ λαϊκὰ πανεπιστήμια (Volks...chschulen), τὸ σύστημα τῆς διδασκαλίας τῶν ...ρίων συνίσταται εἰς σειρὰν διαλέξεων ἐξ ὅλων ...δὸν τῶν κλάδων τῆς ἐπιστήμης, ἵνα αὕτη ἐκ...κευθῇ.

...ς πρὸς τὴν ἀνωτάτην ἐκπαίδευσιν, ἥτις απο...ει μὲν αὐτοδιοικήσεως, ἀλλὰ τὰς δαπάνας αὐ... καταβάλλει τὸ κράτος, λειτουργοῦν ἐν Γερ...ίᾳ 23 πανεπιστήμια, 10 πολυτεχνεῖα, 12 φιλο...ικοθεολογικαὶ σχολαί, 2 κτηνιατρικαί, καὶ ἀνώ...αι: γεωπονικαὶ 4, δασολογικαὶ 3, μεταλλειο...καὶ 2, ἐμπορικῶν σπουδῶν 5, πλαστικῶν τε...ν 14, μουσικῆς 10· ὑπάρχουν δὲ συνάμα μία ...ικὴ ἀκαδημία, πέντε παιγαγωγικῆς καὶ μία ...ναστικῆς. Ὁ ἀριθμὸς τῶν καθηγητῶν ἀνέρ...αι εἰς 3.054 ἐκτάκτους καὶ 2,028 τακτικοὺς ... πλέον 11 καθηγήτριαι τακτικαὶ καὶ 109 ἔκ...τοι), τῶν φοιτητῶν εἰς 96.040, τῶν φοιτητριῶν 12.976, τῶν ἀλλοεθνῶν εἰς 7,073 πλὴν τῶν ...ρατῶν.

Β. Κ. ΕΞΑΡΧΟΣ

...ολιτικὰ κόμματα. Τὰ κυριώτερα κόμματα ἐν ...μανίᾳ εἶναι: —1) Τὸ *Λαϊκὸν γερμανικὸν* (Deu...e Volkspartei), ἱδρυθὲν τῷ 1848 μὲ δημοκρα... ἀρχάς. Μετὰ τὴν μεταπολίτευσιν τοῦ 1918 ...έλεσεν ἓν τῶν κομμάτων τοῦ κέντρου μὲ ἀρ...ν αὐτοῦ τὸν Στρέζεμαν. —2) *Γερμανικὸν πατριω...* κόμμα (Deutsche Vaterlands partei), ἱδρυθὲν ...917 ὑπὸ τοῦ Κὰππ καὶ τοῦ ναυάρχου φὸν ...ιτς ἐπὶ τῷ σκοπῷ συνεχίσεως τοῦ πολέμου ... τελικῆς νίκης. Διελύθη τῷ 1918. —3) *Γερμα... ἕνωσις* (Deutsche Vereinigung), κόμμα τῶν ...λικῶν ἐθνικοφρόνων, ἱδρυθὲν τῷ 1908. Τὰ ...στα τῶν μελῶν αὐτοῦ προσεχώρησαν εἰς τὸ Γερμανικὸν ἐθνικὸν λαϊκὸν κόμμα. —4) *Γερμανικὸν δημοκρατικὸν* κόμμα, ἱδρυθὲν μετὰ τὸ 1918 ἐπὶ τῷ τέλει συγκεντρώσεως τῶν ἀστικῶν κομμάτων ἐναντίον τῶν σοσιαλιστῶν. —5) *Γερμανικὸν φιλελεύθερον* κόμμα (Deutsche freisinnige partei), ἱδρυθὲν τῷ 1884 καὶ συγχωνευθὲν τῷ 1910 μὲ τὸ λαϊκὸν προοδευτικὸν κόμμα. —6) *Λαϊκὸν προοδευτικὸν* κόμμα (Fortschrittliche Volkspartei), ἱδρυθὲν τῷ 1910 διὰ τῆς συγχωνεύσεως τοῦ γερμανικοῦ φιλελευθέρου κόμματος, τῆς ἑνώσεως τῶν φιλελευθέρων καὶ τοῦ νοτιογερμανικοῦ λαϊκοῦ κόμματος. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1918 συνεχωνεύθη μετὰ τοῦ γερμανικοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος, τοῦ ὁποίου ἀπετέλεσε τὸν πυρῆνα. —7) Τὸ *κόμμα τῶν Γερμανῶν προοδευτικῶν* (Deutsche Fortschrittspartei), ἱδρυθὲν τῷ 1861. Ἐπολέμησε τὸν Βίσμαρκ ἰδίᾳ μετὰ τὴν οἰκονομικὴν μεταρρύθμισιν τοῦ 1874, τῷ δὲ 1884 συνεχωνεύθη μὲ τὸ γερμανικὸν φιλελεύθερον κόμμα. —8) Τὸ *Γερμανολαϊκὸν* κόμμα (Deutschvölkische partei), ἱδρυθὲν τῷ 1914 μὲ πρόγραμμα ἀντισημιτικόν. Τῷ 1924 συνεχωνεύθη εἰς τὸ ἐθνικοσοσιαλιστικὸν φιλελεύθερον κόμμα, τῷ δὲ 1925 διηρέθη εἰς τὸ κόμμα τῆς *λαογερμανικῆς φιλελευθέρας ὀργανώσεως* (Deutschvölkische Freiheitsbewegung) καὶ εἰς τὸ ἀνιδρυθὲν *γερμανικὸν ἐθνικοσοσιαλιστικὸν ἐργατικὸν* κόμμα (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei). —9) *Γερμανικὸν ἐθνικὸν λαϊκὸν κόμμα* (Deutschnationale Volkspartei). Ἱδρύθη τῷ 1918 καὶ ἀπετελέσθη ἐκ τοῦ τέως συντηρητικοῦ κόμματος, περιλαμβάνει δὲ τὰ στοιχεῖα τῆς δεξιᾶς μετὰ τῶν ἐθνικοφρόνων ἐργατῶν.

Κοινωνικὴ πολιτική. Ἡ Γερμανία ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρώτων κρατῶν ἐν τῷ κόσμῳ, τὰ ὁποῖα ἠναγκάσθησαν νὰ ρυθμίσουν διὰ νόμων ἐντελῶς ἰδιαιτέρων καὶ εἰδικῶν τὰς σχέσεις τῶν τάξεων καὶ ἰδίως τὰς σχέσεις μεταξὺ ἐργασίας καὶ κεφαλαίου. Ἡ κατὰ τὸν ΙΘ´ αἰῶνα τεραστία καὶ ἁλματώδης ἀνάπτυξις τῆς γερμανικῆς βιομηχανίας, λόγῳ τῆς ἐντατικῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ πλούτου τοῦ ὑπεδάφους της, ηὔξησε μεγάλως καὶ τὰς ἐργατικὰς μάζας, ὑπὲρ τῶν ὁποίων παρέστη ἀνάγκη νὰ ληφθοῦν εἰδικὰ μέτρα, ἐκμαιευθέντα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ θεσπισθέντα ὑπὸ τῶν κυβερνήσεων, συνεπείᾳ πιέσεων καὶ ἐξεγέρσεων αὐτῶν τούτων τῶν ἐργατῶν. Ἤδη ἀπὸ τῆς ἀναρρήσεώς του εἰς τὸν θρόνον ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας Γουλιέλμος ὁ Α´ ὑπεσχέθη εἰς τοὺς ἐργάτας νὰ λάβῃ μέτρα ἀσφαλείας τοῦ ἐργάτου ἐναντίον τῆς ἀσθενείας, τῶν ἀτυχημάτων καὶ τῆς ἀνικανότητος πρὸς ἐργασίαν. Τὰ μέτρα ταῦτα ἐθεσπίσθησαν διὰ τοῦ νόμου τοῦ 1883, ὁ ὁποῖος κατόπιν ἐτροποποιήθη καὶ συνεπληρώθη ἐπανειλημμένως διὰ νέων προσθηκῶν, μέχρι τῶν τελευταίων ἐτῶν. Αὐτὸς ὁ Βίσμαρκ ἠναγκάσθη νὰ φανῇ πολλάκις ἐνδοτικὸς ἔναντι τῶν ἐργατῶν καὶ κατὰ τὰ ἔτη 1884—1889 εἰσήγαγεν ἐν Γερμανίᾳ διαφόρους νόμους προστασίας τῶν ἐργατῶν καὶ διακανονισμοῦ τῶν σχέσεων αὐτῶν πρὸς τοὺς ἐργοδότας. Ὁ Γουλιέλμος Β´ ἐπεχείρησε κατ᾽ ἀρχὰς νὰ σταματήσῃ τὸ ρεῦμα τῶν παραχωρήσεων πρὸς τοὺς ἐργάτας, ἀλλὰ κατόπιν ἠναγκάσθη νὰ ὑποκύψῃ, ἡ δὲ βασιλεία αὐτοῦ ἐν Γερμανίᾳ, ἀπὸ ἐσωτερικῆς ἀπόψεως, ἀποτελεῖ συνεχῆ ἀγῶνα πρὸς τὰς ἐργατικὰς τάξεις, τῶν ὁποίων τὰς ἐξεγέρσεις προσεπάθει νὰ καταστέλλῃ καὶ νὰ προλαμβάνῃ διὰ τῆς λήψεως διαφόρων μέτρων ὑπὲρ αὐτῶν καὶ τῆς βελτιώσεως τῆς θέσεώς των διὰ νομοθεσίας, ἡ ὁποία θεωρεῖται μία τῶν τελειοτέρων καὶ πλουσιωτέρων εἰς τὸ εἶδός της. Ἰδίως ὁ νόμος περὶ ἀσφαλείας τῶν ἐργατῶν, ὡς ἐτελειοποιήθη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, λαμβάνεται ὡς ὑπόδειγμα καὶ ὑπὸ πολλῶν ἄλλων κρατῶν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου αἱ γερμανικαὶ κυβερνήσεις εἶχον λάβει σειρὰν μέτρων ὑπὲρ τῶν ἐργατῶν, τὰ ὁποῖα ὑπηγόρευσεν ἡ πολεμικὴ ἀνάγκη. Τῷ 1918 ἱδρύθησαν διὰ νόμου τὰ ἐργατικὰ ἐπιμελητήρια καὶ συνεστήθη διὰ πρώτην φορὰν τὸ ὑπουργεῖον Ἐργασίας. Ἡ κατὰ τὰ πρῶτα μεταπολεμικὰ ἔτη ἐπικράτησις τῶν στοιχείων τῆς ἄκρας ἀριστερᾶς ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν θέσπισιν διαφόρων νόμων, οἵτινες ἀπετέλουν τελείαν παραδοχὴν ὅλων τῶν παλαιῶν ἐργατικῶν αἰτημάτων. Μεταξὺ τούτων οἱ κυριώτεροι ἦσαν: 1) οἱ νόμοι διὰ τῶν ὁποίων ἱδρύοντο τὰ «συμβούλια ἐργατῶν», τὰ «συμβούλια συμβιβασμοῦ» καὶ τὰ «συμβούλια διαιτησίας»· 2) ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ «ὀκταώρου τῆς ἐργασίας» καὶ 3) τὰ «ὑποχρεωτικὰ συμβόλαια ἐργασίας». Ὁ νόμος περὶ «συμβουλίων τῶν ἐργοστασίων» (Betriebsrätegesetz» τῆς 4 Φεβρουαρίου 1920, διὰ τοῦ ὁποίου οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐργατῶν καὶ ὑπαλλήλων ὑποστηρίζουν ἐν τῇ διευθύνσει τῶν ἐργοστασίων τὰ οἰκονομικὰ συμφέροντά των, ἀποτελεῖ τὴν σπουδαιοτέραν μεταπολεμικὴν κατάκτησιν τοῦ ἐργατικοῦ κόσμου ἐν Γερμανίᾳ. Ἤδη ἀπὸ τοῦ 1919, πολὺ πρὶν ἀκόμη εἰσέλθῃ εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν, ἡ Γερμανία ἀπετέλεσε μέλος τοῦ Διεθνοῦς Γραφείου Ἐργασίας, ὅπερ ἵδρυσεν ἡ Κ. Τ. Ε. ἐν Γενεύῃ καὶ συνεμορφώθη πρὸς ὅλας σχεδὸν τὰς ἀποφάσεις καὶ ὑποδείξεις, εἰς τὰς ὁποίας προέβη τὸ γραφεῖον τοῦτο κατὰ τὰς ἐτησίας ἢ συντομωτέρας συνελεύσεις τῆς ὁλομελείας του ἢ τῶν διεθνῶν ἐπιτροπῶν του. Αἱ ἀρχαί, ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται ἡ μεταπολεμικὴ κοινωνικὴ πολιτικὴ τῆς Γερμανίας, ἀναγράφονται ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ συντάγματι τῆς Βαϊμάρης, εἶναι δὲ αἱ ἑξῆς: 1) Ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ τοῦ ἔθνους πρέπει νὰ ρυθμίζεται ἐν ἁρμονίᾳ πρὸς τὴν κοινωνικὴν δικαιοσύνην καὶ ὀφείλει νὰ ἀποβλέπῃ εἰς τὴν ἐξασφάλισιν πρὸς ὅλους μιᾶς ὑπάρξεως ἀξίας δι᾽ ἀνθρώπινα ὄντα. Συνεπῶς ἡ οἰκονομικὴ ἐλευθερία τοῦ ἀτόμου ὀφείλει νὰ ἐξασφαλίζεται ἐντὸς τῶν ὁρίων τούτων (ἄρθρ. 151). 2) Ἡ ἐργασία εὑρίσκεται ὑπὸ τὴν εἰδικὴν προστασίαν τοῦ κράτους, τὸ ὁποῖον ὀφείλει νὰ καταρτίσῃ ὁμοιόμορφον σῶμα ἐργατικῶν νόμων (ἄρθρ. 157). 3) Τὸ δικαίωμα τῆς ἱδρύσεως σωματείων πρὸς περιφρούρησιν καὶ βελτίωσιν τῶν οἰκονομικῶν καὶ βιομηχανικῶν ὅρων τῆς ἐργασίας ἐξασφαλίζεται πρὸς ὅλους καὶ δι᾽ ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα. Πᾶς νόμος, συμφωνία, ἢ μέτρον πρὸς περιορισμὸν ἢ ἐλάττωσιν τῶν ἐλευθεριῶν τούτων εἶναι παράνομον (ἄρθρ. 159). 4) Ὑπὲρ τῆς ὑγείας, τῆς ἱκανότητος πρὸς ἐργασίαν, τῆς προστασίας τῆς μητρότητος καὶ πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν μέσων πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν οἰκονομικῶν συνεπειῶν τοῦ γήρατος, τῆς ἀσθενείας καὶ τῶν δυστυχημάτων, τὸ κράτος καταρτίζει κατάλληλον σύστημα ἀσφαλείας, ἐν τῷ ὁποίῳ τὰ ἀσφαλιζόμενα πρόσωπα παίζουν πρωτεύοντα ρόλον (ἄρθρ. 161). 5) Χωρὶς νὰ περιορίσῃ τὴν προσωπικήν του ἐλευθερίαν, πᾶς Γερμανὸς ἔχει ἠθικὸν καθῆκον νὰ χρησιμοποιῇ τὰς διανοητικὰς καὶ σωματικάς του δυνάμεις συμφώνως πρὸς τὰς ἀνάγκας διὰ τὴν εὐημερίαν τοῦ συνόλου. Πᾶς Γερμανὸς ὑποχρεοῦται νὰ κερδίζῃ τὰ πρὸς τὸ ζῆν δι᾽ οἰκονομικῆς παραγωγικῆς ἐργασίας (ἄρθρ. 163). 6) Οἱ ἐργάται καὶ οἱ μισθωτοὶ ὑπάλληλοι ἔχουν τὸ δικαίωμα τοῦ συνεταιρίζεσθαι ἐπὶ ἴσοις ὅροις μὲ τοὺς ἐργοδότας ἐν τῷ καταρτισμῷ τῶν ὅρων τῶν συμβολαίων καὶ τῆς ἐργασίας. Τὸ κράτος ἀναγνωρίζει πάσας τὰς ὀργανώσεις τοιούτου εἴδους ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, καθὼς καὶ τὰς ὑπ᾽ αὐτῶν συναπτομένας συμφωνίας (ἄρθρ. 161,1).

Τύπος. Ὁ τύπος ἐν Γερμανίᾳ, ὅ τε ἡμερήσιος καὶ περιοδικός, εὑρίσκεται εἰς μεγίστην ἀκμὴν καὶ πρόοδον. Τοῦτο ὀφείλεται ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν εἰς τὴν φιλομάθειαν καὶ τὸ ὁλονὲν ἐλαττούμενον ποσοστὸν τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ εἰς τὴν τεραστίαν ἀνάπτυξιν τῶν τεχνικῶν μέσων, τὰ ὁποῖα παρέχει ἄφθονα καὶ εὐθηνὰ ἡ ἐγχώριος βιομηχανία. Ὁ περιοδικὸς τύπος, πλὴν τῶν καθαρῶς ἐγκυκλοπαιδικῶν καὶ γενικῆς μορφῆς ὕλης ἐκδόσεων, περιλαμβάνει καὶ εἰδικὰς τοιαύτας ἀναγομένας εἰς ὅλας τὰς ἐπιστήμας, τὰς τέχνας καὶ τὰς στρατιωτικὰς γνώσεις. Αἱ ἐφημερίδες ἐκδίδονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς μικρότερον σχῆμα ἀπὸ τὰς τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν, ἀλλ᾽ ἔχουν περισσοτέρας σελίδας. Ὁ ἀριθμός των ἀνήρχετο τῷ 1926 εἰς 3208, ἐξ ὧν αἱ 2006 εἶναι ἡμερήσιαι καὶ ἐκδίδονται εἰς πολλὰς πραγματικὰς ἐκδόσεις καθ᾽ ἡμέραν, αἱ 87 ἐκδίδονται 4 καὶ 5 φορὰς ἑβδομαδιαίως, αἱ 603 τρεῖς φοράς, αἱ 275 δύο φορὰς καὶ αἱ 177 ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος. Κατὰ κόμματα αἱ ἐφημερίδες αὗται κατανέμονται ὡς ἑξῆς: 715 ἀνήκουν εἰς τὴν δεξιάν, 166 εἶναι δημοκρατικαί, 380 ἀνήκουν εἰς τὸ κέντρον, 142 εἶναι δημοσοσιαλιστικαί, 1635 ἀνεξάρτητοι καὶ αἱ λοιπαὶ 270 ἀνήκουν εἰς ἄλλα μικρότερα κόμματα. Κατὰ κράτη αἱ ἐφημερίδες αὗται κατανέμονται ὡς ἑξῆς: Πρωσσία 1772, Βαυαρία 413, Σαξωνία 232, Βυρτεμβέργη 177, Βάδη 154, Θουριγγία 123, Ἔσση 77, Ἀμβοῦργον 22, Μεκλεμβοῦργον-Σβένιν 21, Ὀλδεμβοῦργον 33, Βρουνσβικη 27, Ἄνχαλτ 24, Βρέμη 9, Λίππε 9, Λυβέκη 3, Μεκλεμβοῦργον-Στρέλιτς 10, Βάλντεκ 4, Σάουμπουργκ-Λίππε 3, Σὰρ 5. Ἐν Βερολίνῳ ἐκδίδονται 101 ἐφημερίδες, ἐκ τῶν ὁποίων κυριώτεραι εἶναι: ἡ «Deutsche Allgemeine Zeitung» ἀνήκουσα εἰς τὸ κόμμα τῶν ἐθνικιστῶν, ἡ «Berliner Börsenkurier» δημοκρατική, ἡ «Berliner Börsenzeitung» καὶ ἡ «Der Deutsche» τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας, ἡ «Deutsche Zeitung» τῶν ἐθνικοφρόνων Γερμανῶν, ἡ «Germania» τοῦ κέντρου, ἡ «Berliner Lokalanzeiger» τῶν ἐθνικοφρόνων, ἡ «Deutscher Reichsanzeiger» ἐπίσημος, ἡ «Rote Fahne» κομμουνιστική, ἡ «Berliner Tageblatt» δημοκρατική, ἡ «Vorwärts» σοσιαλιστική, ἡ «Deutsche Tageblatt» φασιστικὴ κτλ. Τινὲς τῶν μᾶλλον διαδεδομένων καὶ σοβαρωτέρων ἐφημερίδων τῆς Γερμανίας ἐκδίδονται οὐχὶ ἐν τῇ πρωτευούσῃ τοῦ γερμανικοῦ κράτους, τῷ Βερολίνῳ, ἀλλ᾽ εἰς ἐπαρχιακὰς πόλεις, ὅπως εἶναι ἡ ἐν Φραγκφούρτῃ ἐκδιδομένη «Frankfurter Zeitung», ἡ ἐν Κολωνίᾳ «Kölnische Zeitung» κτλ.

Μ. Δ. Β.

— [ΟΙΚΟΝ. ΓΕΩΓΡ.] Ἡ Γερμανία κέκτηται ἄφθονον πλοῦτον ὀρυκτῶν, ὧν οἱ γαιάνθρακες κατέχουσι διὰ τὴν γερμανικὴν δημοσίαν οἰκονομίαν τὴν σπουδαιοτέραν θέσιν. Σημαντικὰ ἀνθρακωρυχεῖα εἶναι: 1) Τὰ τοῦ *Ἄχεν*. Καίτοι, λόγῳ τῆς διαμορφώσεως τῶν κοιτασμάτων, δυσεκμετάλλευτα, ἐν τούτοις παρέχουσιν ἀρίστης ποιότητος γαιάνθρα-

Digitized by Google

κας καὶ ἀνθρακίτην. 2) Τὰ ἀνθρακωρυχεῖα τοῦ *Κάτω Ρήνου-Βεστφαλίας* (ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ *Ρούρ*), μετ' ὀγδοήκοντα εὐεκμεταλλεύτων κοιτασμάτων. 3) Τὰ τοῦ *Σάαρ* μετ' ὀγδοήκοντα ὀκτώ. 4) Τὰ ἀνθρακωρυχεῖα τῶν *Ἐρτσίων* ὀρέων παρὰ τὸ Τσβικάου. 5) Τὰ τῆς *Κάτω Σιλεσίας* μετὰ τριάκοντα καὶ ἑνὸς κοιτασμάτων καὶ τέλος 6) Τὰ τῆς *Ἄνω Σιλεσίας*, ἐξ ὧν μικρὸν μόνον μέρος ἀνήκει σήμερον εἰς τὴν Γερμανίαν. Τὰ ἀνθρακωρυχεῖα ταῦτα διακρίνονται τόσῳ διὰ τὸν πλοῦτον, ὅσῳ καὶ διὰ τὸ εὐεκμετάλλευτον τῶν κοιτασμάτων, διὰ τὴν ποιότητα καὶ τὴν ποσότητα τοῦ ἐξορυσσομένου ὀρυκτοῦ. Τὸ σύνολον τῶν ἐν Γερμανίᾳ γαιανθράκων εἰς τὸ ὑπέδαφος ὑπελογίσθη τῷ 1913 εἰς 424 δισεκατομμύρια τόννους, ἐκπροσωποῦντα τὸ ἥμισυ τοῦ ποσοῦ πάντων τῶν Εὐρώπῃ γαιανθράκων. Λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς σημερινῆς καταναλώσεως, οἱ γαιάνθρακες οὗτοι θὰ ἤρκουν νὰ τροφοδοτήσωσι τὴν γερμανικὴν βιομηχανίαν καὶ συγκοινωνίαν ἐπὶ δέκα καὶ πλέον ἀκόμη αἰῶνας. Ἀλλ' ἡ Γερμανία ἀπώλεσε μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον μέγα μέρος τῶν ἀνθρακωρυχείων της. Ἐνῷ δὲ πρὸ τῆς ἐκρήξεώς του ἐξῆγε τὸ $^1/_8$ τῆς γενικῆς εἰς γαιάνθρακας παραγωγῆς εἰς τὴν ξένην, ἀναγκάζεται σήμερον νὰ προμηθεύηται τοιούτους ἐξ ἄλλων χωρῶν. Τὸ σύνολον τῶν γαιανθράκων τῆς μεταπολεμικῆς Γερμανίας εἰς τὸ ὑπέδαφος ὑπολογίζεται εἰς 22.194 δισεκατομμύρια τόννους.

Τύρφη προκατακλυσμιαίας καὶ μετακλυσμιαίας ἐποχῆς ἐξορύσσεται πρὸ παντὸς ἐν τῇ βορείῳ Γερμανίᾳ. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, ἐλλείψει γαιανθράκων, ἐχρησιμοποιήθη ὡς καύσιμος ὕλη. Τὸ ὁλικὸν ποσὸν τύρφης εἰς τὸ ὑπέδαφος ὑπολογίζεται εἰς δώδεκα δισεκατομμύρια τόννους. Καθ' ἕκαστον ἔτος ἐξορύσσονται τρία ἑκατομμύρια τόννοι. Γραφίτης εὑρίσκεται ἐν τῷ Βαυαρικῷ Δρυμῷ παρὰ τὸ Πασάου.

Πετρέλαιον ὑπάρχει μόνον εἰς μικρὰν ποσότητα. Αἱ κυριώτεραι πετρελαιοπηγαὶ εὑρίσκονται ἐν τῇ βορείῳ Γερμανίᾳ, Ἀννοβέρῳ καὶ Βρουνοβίκῃ, (Τσέλλε, Βῆτσε, Αἰλχάϊμ, Χαίνιγκσεν, Ἐλλερσγάουζεν, Πάϊνε κ. τ. λ.), ὡς παρὰ τὴν λίμνην Τέγκερν ἐν τῇ ἄνω Βαυαρίᾳ. Ἡ προσάρτησις τῆς Ἀλσατίας εἰς τὴν Γαλλίαν συνεπήγαγε καὶ τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἡμίσεος ποσοῦ τοῦ γερμανικοῦ πετρελαίου. Ἀπὸ τοῦ 1857—1924 ἡ ἀπόδοσις τῶν γερμανικῶν πετρελαιοπηγῶν ἀνῆλθεν εἰς 2 263.100 τόννους.

Πλουσιωτάτη εἶναι ἡ Γερμανία εἰς ὀρυκτὸν ἅλας, ὅπερ πρότερον μὲν εὑρίσκετο εἰς πολυαρίθμους φυσικὰς καὶ τεχνητὰς πηγὰς ἐν ἡμιρρεύστῳ καταστάσει, νῦν δ' ἐξορύσσεται ἐν στερεᾷ καταστάσει, ὡς ὀρυκτόν, ἔν τε τῇ βορείῳ, κεντρικῇ καὶ τῇ νοτίῳ Γερμανίᾳ. Τὸ ὀρυκτὸν τῶν ἁλατωρυχείων τοῦ Χάρτς, τῆς Βρουνσβίκης, τοῦ Ἄνχαλτ, βορείου Θουριγγίας, Μεκλεμβούργου, Φούλντας ἐμπεριέχει κάλιον, ἰδίᾳ δὲ καϊνίτην καὶ καρναλλίτην, οἵτινες πρότερον ἐθεωροῦντο ἄχρηστοι. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ ΙΘ' αἰῶνος χρησιμοποιοῦνται ὡς πολύτιμον λίπασμα. Ἡ Γερμανία μετὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς Ἀλσατίας, διακρινομένης διὰ τὰ πλουσιώτατα εἰς κάλιον ἁλατωρυχεῖά της, ἔπαυσε τοῦ νὰ ἔχῃ τὸ διεθνὲς μονοπώλιον τοῦ καλίου. Ἡ Γερμανία ἔχει σήμερον δέκα ἓξ μεγάλα ἁλατωρυχεῖα καὶ πεντήκοντα τρεῖς ἁλυκὰς ἀποδόσεως 1.931.000 τόννων μαγειρικοῦ ἅλατος.

Ὀρυκτὸν σιδήρου εὑρίσκεται παρὰ τὸ Μπρίλον ἐν Βεστφαλίᾳ, ἐν Σήγγερλαντ, Βάϊλμπουργ, Ντίλλεμπουργ, ἐν Χάρτς παρὰ τὸ Τσόργκε, ἐν Χάρτσμπουργ, Ἐλμπιγκερόντε, Ρύμπελαντ, ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Ρούρ, ἐν Θουριγγίᾳ, Σπέσαρτ, Χέλμστεντ, ἐντὸς τοῦ δάσους Τόϊτεμπουργ, ἐν Βυρτεμβέργῃ, ἐν τῇ φραγκονικῇ Ἄλμπ (Πέγκνιτς) καὶ ἐν Ἀννοβέρῳ (Πάϊνε, Ἰλσέντερ, Χύττε, Σαλτσγκίττερ). Τὸ Πάϊνε καὶ τὸ Σαλτσγκίττερ σημειοῦσι τὴν μεγαλυτέραν ἀπόδοσιν: 1.300.000 τόννους. Τὸ ὁλικὸν ποσὸν τῶν ἐν Γερμανίᾳ ὀρυκτῶν σιδήρου ὑπολογίζεται εἰς 1.262 ἑκατομμύρια τόννους, οἵτινες θὰ ἐξαντληθῶσιν ἐντὸς πεντήκοντα ἐτῶν, ἐξαιρέσει τῶν σιδηρολίθων τοῦ Ἀννοβέρου, οἵτινες θὰ τροφοδοτήσωσι τὴν γερμανικὴν βιομηχανίαν ἐπὶ ἑκατὸν τριάκοντα πέντε ἔτη. Οἱ γερμανικοὶ σιδηρόλιθοι εἶναι πτωχοὶ εἰς σίδηρον καὶ μαγγάνιον, ἀλλὰ πλούσιοι εἰς φωσφόρον. Τὰ εἰς τὴν μεταπολεμικὴν Γερμανίαν ἐναπομείναντα ὀρυχεῖα σιδηρολίθων καλύπτουσι σχεδὸν μόνον τὸ ἓν δέκατον τῶν ἀναγκῶν αὐτῆς, οὕτως ὥστε ἀναγκάζεται νὰ εἰσάγῃ ἐκ Σουηδίας καὶ Ἰσπανίας μεγάλην ποσότητα τοιούτων. Πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἡ Γερμανία κατεῖχε τὴν πρώτην εἰς ἀπόδοσιν σιδηρολίθων θέσιν ἐν Εὐρώπῃ, τὴν δευτέραν δ' ἐν τῇ βορείῳ Ἀμερικῇ. Τῷ 1912 ἐξωρύχθησαν εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς 30.000.000 τόννοι, ἐν Γερμανίᾳ 17 600.000, ἐν Ἀγγλίᾳ 8.600.000, ἐν Γαλλίᾳ 4.900.000 καὶ ἐν Βελγίῳ 2.300.000.

Ὀρυκτὰ χαλκοῦ ἐξορύσσονται ἰδίᾳ ἐν Μάνσφελντ (15—20.000 τόννοι) καὶ Χάρτς παρὰ τὸ Γκόσλαρ. Χαλκὸς ὑπάρχει καὶ ἐν Βεστφαλίᾳ παρὰ τὸ Σταντμπέργκε. Ὀρυκτὰ κασσιτέρου εὑρίσκονται παρὰ τὸ Μπόϋτεν ἐν τῇ ἄνω Σιλεσίᾳ, παρὰ τὸ Ἄαχεν, Ἴζερλον, Ἔμς, Μπένσμπεργ, Κλάουσταλ καὶ Ἀντρέασμπεργ. Πρὸ τῆς παγκοσμίου συρράξεως ἡ Γερμανία ἦτο εἰς ἀπόδοσιν κασσιτέρου ἡ πρώτη χώρα τῆς γῆς, ἀλλ' ἡ ἀπόσπασις τῆς ἄνω Σιλεσίας καὶ τοῦ Ὀϊπεν Μάλμεντυ συνεπήγαγε τὴν ἀπώλειαν 68%. Ὀρυκτὰ μολύβδου παρέχει ἡ περιοχὴ τοῦ Ἄαχεν καὶ τῆς ἄνω Σιλεσίας. Μετὰ τὸν πόλεμον ἀπώλεσεν ἡ Γερμανία 26%. Ἀρσενικὸν εἰς μικρὰν ποσότητα εὑρίσκεται εἰς τὰ Ἔρτσια ὄρη, ἐν Χάρτς καὶ παρὰ τὸ Ραϊχενστάϊν (Σιλεσία), βισμούθιον, κοβάλτιον καὶ νικέλιον ἐπὶ τῶν Ἐρτσίων ὀρέων, ἰδίᾳ δὲ παρὰ τὸ Σνέεμπεργ ἐν Σίγκερλαντ καὶ παρὰ τὸ Ντίλλεμπουργ καὶ ἀντιμόνιον παρὰ τὸ Ἄρνσμπεργ τῆς Βεστφαλίας, ἐν Χάρτς καὶ ἐπὶ τῶν Ἐρτσίων ὀρέων.

Πτωχὴ εἶναι ἡ Γερμανία εἰς εὐγενῆ μέταλλα. Χρυσὸς ὑπῆρχε πάλαι ποτὲ ἐντὸς γερμανικῶν τινων ποταμῶν (τοῦ Ρήνου, Μόζελ, τοῦ Δουνάβεως, Ἴζαρ, Ἔντερ, Σβάρτσα), σήμερον δὲ τοιοῦτος εὑρίσκεται εἰς τὰ ὄρη Φίχτελ, παρὰ τὸ Ραϊχενστάϊν ἐν Σιλεσίᾳ καὶ εἰς τὰ Ἔρτσια ὄρη (Ράμμελσμπεργ παρὰ τὸ Γκόσλαρ), ἀλλ' εἰς τόσον μικρὰν ποσότητα, ὥστε ἡ ἐξόρυξις ὀρυκτῶν χρυσοῦ δὲν θὰ ἐκάλυπτε τὰς δαπάνας. Ἄργυρος εὑρίσκεται ἐν Χάρτς καὶ Μανσφέλντερ, ἀλλ' οὐχὶ εἰς μεγάλην ποσότητα.

Πλουσία εἶναι ἡ Γερμανία εἰς οἰκοδομικοὺς λίθους, εἰς γρανίτην, διορίτην, διάβασιν, βασάλτην, τραχείτην, σχιστολίθους, ἀμμολίθους κλπ. Σημαντικὴ διὰ τὴν γερμανικὴν βιομηχανίαν εἶναι ἡ πορσελλάνη, ἥτις εὑρίσκεται ἰδίᾳ παρὰ τὸ Μάϊσσεν καὶ τὴν Χάλλην, παρὰ τὸ Σταϊνχάϊντ καὶ ἐντὸς τοῦ δάσους τῆς Θουριγγίας. Ἤλεκτρον ὑπάρχει ἐν Σάμλαντ καὶ Ἄχατ.

Γεωργία καὶ κτηνοτροφία Διὰ τῆς βελτιώσεως τῶν μέσων καλλιεργείας, ἰδίᾳ δὲ διὰ τῆς τεχνητῆς λιπάνσεως καὶ τῆς χρησιμοποιήσεως γεωργικῶν μηχανῶν, ἡ ἀπόδοσις τοῦ ἐδάφους ηὐξήθη κατὰ τὴν τελευταίαν ἑκατονταετηρίδα ἐν Γερμανίᾳ εἰς τὸ διπλάσιον. Ἀλλ' ἡ παραγωγὴ δημητριακῶν καρπῶν δὲν ἐπήρκει διὰ τὴν Γερμανίαν ἤδη πρὸ πεντήκοντα ἐτῶν (ἡ τῆς βρίζης ἀπὸ τοῦ 1860, ἡ τοῦ σίτου ἀπὸ τοῦ 1870). Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰ λαχανικὰ καὶ τὰ κηπουρικά, ἡ εἰσαγωγὴ πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἦτο κατὰ δέκα ἑκατομμύρια τόννους μεγαλυτέρα τῆς ἐξαγωγῆς. Καίτοι ἡ ἀποξήρανσις πολλῶν ἑλῶν ηὔξησε τὸ καλλιεργήσιμον τῆς Γερμανίας ἔδαφος, ἐν τούτοις ἡ λόγῳ τῆς μεγάλης αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ καθημερινῶς ἐπιτακτικωτέρα καθισταμένη ἀνάγκη ἐξευρέσεως χώρου πρὸς οἰκοδόμησιν καὶ ἡ δυνάμει τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν ἀπόσπασις μεγάλης ἐκτάσεως ἐδαφῶν ἐπήνεγκον σημαντικὴν μείωσιν τῶν καλλιεργησίμων γαιῶν τῆς Γερμανίας

Συμφώνως πρὸς τὰς κλιματολογικὰς συνθήκας καλλιεργοῦνται ἐν Γερμανίᾳ πρὸ παντὸς σιτηρά, ὄσπρια, γεώμηλα καὶ φυτὰ νομῆς. Καλλιέργεια σιτηρῶν τελεῖται μόνον ἐν τῇ βορειοδυτικῇ Γερμανίᾳ, ἐπὶ τῶν Κεντρικῶν ὀρέων, ἐπὶ τῶν Ἄλπεων καὶ εἰς τὴν ὑγρὰν τελματώδη περιοχὴν τῆς ἄνω γερμανικῆς πεδινῆς χώρας. Εἴδη σιτηρῶν εἶναι ἡ βρίζα, ἐξ ἧς κατασκευάζεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁ ἄρτος παρὰ Γερμανοῖς, ἡ βρόμη καὶ ὁ σῖτος. Εἰς τὰ ἀνωτέρω δέον νὰ προστεθῇ ἡ κριθή, χρησιμοποιουμένη τοῦτο μὲν ὡς τροφὴ τῶν ζῴων, τοῦτο δὲ πρὸς κατασκευὴν ζύθου. Ὄσπρια (πῖσα, φακή, κύαμοι, ἐρέβινθοι κτλ.) καλλιεργοῦνται ἰδίᾳ ἐν τῇ ἀνατολικῇ Γερμανίᾳ. Ἡ καλλιέργεια γεωμήλων διενεργεῖται καθ' ἅπασαν τὴν Γερμανίαν, ἐπεκτεινομένη μέχρι τῶν Κεντρικῶν ὀρέων, ἀλλ' ἡ μεγαλυτέρα ἀπόδοσις εἰς γεώμηλα σημειοῦται ἐν τῇ βορείῳ περιοχῇ τῆς ἄνω παραρρηνείου πεδινῆς χώρας, ἐν τῷ Παλατινάτῳ καὶ σχεδὸν πανταχοῦ τῆς ἀνατολικῆς Γερμανίας, ὅπου καὶ εὑρίσκονται τὰ μεγαλύτερα ἐργοστάσια οἰνοπνεύματος καὶ οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν. Παρὰ τὴν μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἀπώλειαν πολλῶν ἐδαφῶν, καταλλήλων πρὸς καλλιέργειαν γεωμήλων, ἡ Γερμανία κατέχει πάντοτε τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν εἰς παραγωγὴν τούτων. Ἡ κατασκευὴ σακχάρεως περιορίζεται εἰς ὀλίγους τόπους: παρὰ τὸ Χάρτς, ἰδίᾳ δ' ἐν τῇ βορειοανατολικῇ πλευρᾷ αὐτοῦ, καὶ ἐν Μεκλεμβούργῳ. Ἡ Σιλεσία καὶ ἡ Σαξωνία παράγουσι τὸ ἥμισυ τοῦ πρὸς κατασκευὴν σακχάρεως χρησιμοποιουμένου ποσοῦ τεύτλων. Πρὸ τῆς παγκοσμίου συρράξεως ἡ χώρα αὕτη κατεῖχεν ἐξέχουσαν θέσιν εἰς παραγωγὴν τεύτλων. Ἐν τούτοις τὴν γερμανικὴν βιομηχανίαν σακχάρεως συνηγωνίζετο ἤδη πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἀπειλητικῶς ἡ τῆς βορείου Ἀμερικῆς καὶ ἡ τῶν δυτικῶν Ἰνδιῶν, κατὰ δὲ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου τούτου ὁ συναγωνισμὸς ἐγένετο ἐντατικώτερος. Κατὰ τὸ 1921 ἡ συγκομιδὴ τεύτλων ὑπῆρξε κατὰ $^2/_8$ μικροτέρα τῆς ἐν ἔτει 1913. Κατὰ τὰ ἔτει 1923 καὶ 1924 τὸ ποσὸν τῆς γερμανικῆς σακχάρεως ἀνῆλθεν εἰς 5,8 % τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς. Ἡ βρυωνία (λυκίσκος), ἡ χρησιμοποιουμένη εἰς τὴν ζυθοποιίαν, φύεται ἐν Ἀλτμάρκ καὶ Ἀλλενστάϊν τῆς βορείου Γερμανίας καὶ ἐν ὁλοκλήρῳ τῷ νοτίῳ αὐτῆς τμήματι, ἰδίᾳ δ' ἐν Βαυαρίᾳ. Φυτεῖαι καπνοῦ ὑπάρχουσι κυρίως ἐν τῇ νοτιοδυτικῇ Γερμανίᾳ (ἐν τῷ παραρρηνείῳ Παλατινάτῳ, τῇ περιφερείᾳ τοῦ Νεκκὰρ καὶ ἐν Μιττελφράγκεν παρὰ τὴν Νυρεμβέργην καὶ τὴν Ἐρλάγγην), ἐν δὲ τῇ βορείῳ Γερμανίᾳ ἐν Οὔκερμαρκ. Ὁ ἀριθμὸς τῶν καπνοπαραγωγῶν ηὐξήθη μεγάλως μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1820 ἤρξατο ἐλαττούμενος ἁλματικῶς. Ἀπὸ τοῦ 1920 μέχρι τοῦ 1924 ὁ μὲν ἀριθμὸς τῶν καπνοπαραγωγῶν κατῆλθεν ἀπὸ 829.662 εἰς 173.248, τὸ δὲ ποσὸν τοῦ παραχθέντος καπνοῦ ἀπὸ 269.652 ἑκτλ. εἰς 142.525. Πάντως ἡ ἐν Γερμανίᾳ καπνοπαραγωγὴ δὲν εἶναι ποσοτικῶς καὶ ποιοτικῶς σπουδαία. Ἀκόμη ὀλιγώτερον σημαντικὴ εἶναι ἡ ἄλλοτε εὐρέως διαδεδομένη καλλιέργεια καννάβεως καὶ λίνου. Ἀμπελῶνες ὑπάρχουσιν εἰς τοὺς θερμοτέρους νοτιογερμανικοὺς τόπους, ἰδίᾳ δ' ἐν Παλατινάτῳ, εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ρήνου, Μάϊν, Νάε, Μοζέλλα, Σάαρ καὶ Οὔνστρουτ παρὰ τὸ Νάουμπουργ καὶ Φράϋμπουργ, ὡς καὶ εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἔλβα καὶ τοῦ Ὄντερ. Ἡ Γερμανία παράγει κυρίως λευκὸν οἶνον (1923: 596.000 ἑκτλ. ἔναντι 791.000 τῆς ὁλικῆς παραγωγῆς). Ἡ ἐν Γερμανίᾳ παραγωγὴ οἴνου σημειοῖ ἀπὸ τοῦ 1906 μέχρι τοῦ 1924 μεγάλας διακυμάνσεις, ἀποδοτέας εἰς τὴν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πλουσίαν συγκομιδὴν σταφυλῶν.

Ἡ ἀπόσπασις τῆς Ἀλσατίας καὶ τῆς Λωρραίνης συνεπήγαγε καὶ τὴν ἀπώλειαν ἑνὸς τῶν σπουδαιοτέρων οἰνοπαραγωγικῶν τῆς Γερμανίας κέντρων. Ἡ εἰς ὀπώρας παραγωγὴ δὲν ἐπαρκεῖ διὰ τὴν χώραν, καίτοι ἡ καλλιέργεια τῶν ὀπωροφόρων δένδρων σημειοῖ ἀπὸ πολλῶν δεκαετηρίδων ἐν Γερμανίᾳ μεγίστην πρόοδον· διὸ καὶ ἡ εἰσαγωγὴ εἶναι ἀκόμη πολὺ μεγαλυτέρα τῆς ἐξαγωγῆς. Ἐξαίρεσιν ἀποτελοῦσιν αἱ δαμασκηνέαι, ἡ ἀπόδοσις τῶν ὁποίων εἶναι αὐτόχρημα καταπληκτική. Τὰ συνήθη ὀπωροφόρα δένδρα εἶναι ἡ μηλέα, ἡ ἀπιδέα, ἡ δαμασκινέα, ἡ κερασέα, ἡ καρυά, ἡ βερυκοκκέα καὶ ἡ ροδακινέα. Λίαν ἐξειλιγμένη εἶναι ἡ καλλιέργεια λαχανικῶν, ἰδίᾳ παρὰ τὸ Βερολῖνον, τὴν Ἐρφούρτην, εἰς τὸν δρυμὸν τοῦ Σπρέα, παρὰ τὴν Χάλλην, Κουέντλιμπουργ, Μαγδεβοῦργον, Βρουνσβίκην, Ἀμβοῦργον (Φηρλάντε) Λειψίαν, Δρέσδην, Βαμβέργην, Νυρεμβέργην, ἐν Ραϊγκάου, ὡς καὶ εἰς τὴν βόρειον παραρρήνειον πεδινὴν χώραν. Διὰ τὴν ἀνθοκομίαν διακρίνονται ἡ Ἐρφούρτη καὶ τὸ Κουέντλιμπουργ.

Ἐν Γερμανίᾳ ἐκτρέφονται πρὸ παντὸς βόες (ἐν Νορντσεεμάρσε, Πομερανίᾳ, ἀνατολικῇ Πρωσσίᾳ) καὶ χοῖροι (ἐν τῇ βορείῳ Γερμανίᾳ). Ἡ ἐκτροφὴ προβάτων δεικνύει μεγάλην ἐλάττωσιν, ἀφ' ἑνὸς μὲν λόγῳ τοῦ ἰσχυροῦ συναγωνισμοῦ μετὰ τῶν ξένων χωρῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἕνεκεν τῆς μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἐπελθούσης ἐλαττώσεως τῆς νομῆς, συνεπείᾳ τῆς ἀποσπάσεως μεγάλης ἐκτάσεως ἐδαφῶν ἀπὸ τῆς Γερμανίας. Ἀλλ' ἤδη πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου εἰσήγοντο ἐκ ξένων τόπων πολλὰ σφάγια, διότι τὰ ἐν Γερμανίᾳ δὲν ἐπήρκουν διὰ τὸν σιτισμὸν ὁλοκλήρου τῆς χώρας. Ἡ κτηνοτροφικὴ στατιστικὴ τοῦ ἔτους 1925 σημειοῖ τοὺς ἑξῆς ἀριθμούς: 3.900.000 ἵππους, 17.200.000 βοῦς, 4.700.000 πρόβατα, 16.200.000 χοίρους, 3.800.000 αἶγας, 71.000.000 ὄρνιθας, Ἰνδικὰς ὄρνιθας, νήσσας κτλ. καὶ 7.700.000 κονίκλους.

Δάση. Ἡ Γερμανία εἶναι μία τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης, αἵτινες ἔχουν τὴν μεγαλυτέραν ἀφθονίαν δασῶν. Γενικῶς, τὸ βόρειον τμῆμα τῆς χώρας εἶναι ὀλιγώτερον τοῦ κεντρικοῦ καὶ τοῦ νοτίου κεκαλυμμένον ἀπὸ δάση, ὡς δεικνύει, ἄλλως τε, καὶ ἡ συχνὴ χρῆσις τῆς καταλήξεως wald (=δάσος), ἥτις προσκολλᾶται εἰς τὸ ὄνομα τῶν ὀροσειρῶν, π. χ. Σβάρτσβαλντ, Θούριγκβαλντ κ.τ.τ. Οἱ λόφοι εἶναι περισσότερον τῶν ὀροπεδίων κεκαλυμμένοι ὑπὸ δασῶν. Τὰ δάση ἐν Γερμανίᾳ καλύπτουν ἐπιφάνειαν 12.700 995 ἑκταρίων καὶ ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπὸ δένδρα ἐλάτης, ὀξυᾶς καὶ πίτυος, χρησιμοποιοῦνται δὲ εἰς τὴν παραγωγὴν ξυλείας, τὴν ἐξαγωγὴν ρητίνης κλπ.

Ἁλιεία. Ἡ ἁλιεία ἐν Γερμανίᾳ εἶναι μεγάλως ἀνεπτυγμένη καὶ ἐνεργεῖται εἰς εὐρεῖαν κλίμακα, τόσον εἰς τὰς λίμνας καὶ τοὺς ποταμούς, ὅσον καὶ εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς χώρας. Οἱ μεγάλοι ποταμοὶ τῆς Γερμανίας καὶ αἱ περισσότεραι τῶν λιμνῶν αὐτῆς εἶναι πλήρεις ἰχθύων. Ἐκ τῶν λιμνῶν τοὺς περισσοτέρους ἰχθῦς παρέχει ἡ λίμνη τῆς Κωνσταντίας. Ἐν αὐτῇ οἱ Γερμανοὶ ἁλιεῖς ἁλιεύουν περὶ τοὺς 500 τόννους ἰχθύων κατ' ἔτος. Ἐν τῇ Βαλτικῇ καὶ ἐν τῇ Βορείῳ θαλάσσῃ ἡ ἁλιεία εὐνοεῖται καὶ ὑπὸ τῆς μορφολογίας τῆς θαλάσσης, ἥτις εἶναι ἀβαθὴς εἰς μέγα μῆκος ἀπὸ τῆς ξηρᾶς. Ἐν τῇ Βαλτικῇ θαλάσσῃ ἐνεργεῖται ἁλιεία καὶ ἐντὸς τῶν λιμνοθαλασσῶν. Οἱ περισσότεροι ὅμως ἰχθύες ἐν Γερμανίᾳ ἁλιεύονται εἰς τὴν Βόρειον θάλασσαν, ὅπου τὰ ὕδατα εἶναι ἁλμυρότερα καὶ συντελοῦν εἰς τὴν παρουσίαν ἀφθονωτέρων ἰχθύων. Κατὰ τὸ 1926 ἡ παραγωγὴ αὐτῆς ἀνῆλθεν εἰς 210.500 τόννους, τῆς δὲ Βαλτικῆς εἰς 40.000 περίπου. Ἡ ἁλιεία ὅμως αὕτη δὲν εἶναι ἐπαρκὴς διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς χώρας, καὶ διὰ τοῦτο ἡ Γερμανία ἀναγκάζεται νὰ εἰσάγῃ ἰχθῦς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ὁ ἁλιευτικὸς γερμανικὸς στόλος περιλαμβάνει ἀτμόπλοια, βενζινοκίνητα

Digitized by Google

πλοῖα, ἱστιοφόρα καὶ μικρὰ πλοιάρια, ἅτινα ἐν συνόλῳ κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἀνήρχοντο εἰς 263, ἐλαττωθέντα κατόπιν σημαντικῶς. Μετὰ τὸν πόλεμον οἱ Γερμανοὶ ἤρχισαν νὰ ναυπηγοῦν νέα ἁλιευτικὰ πλοῖα, διὰ τῶν ὁποίων ἡ ἁλιεία ἐπανεῦρε τὴν προτέραν αὐτῆς ἀκμήν. Ἐν τῇ Βορείῳ ἰδίως θαλάσσῃ εὑρίσκονται οἱ σπουδαιότεροι τῶν ἁλιευτικῶν λιμένων, ὁ τοῦ Ἔμδεν, τοῦ Βεζερμοῦντε, τῆς Βρέμης, τοῦ Κουξχάφεν, τῆς Ἀλτόνα καὶ τοῦ Ἀμβούργου, ἐν δὲ τῇ Βαλτικῇ εἶναι οἱ Ἐκκερνφαῖρντε Τραβεμοῦντε καὶ Κολμπέργ. Ἐκ τῶν ἁλιευομένων ἰχθύων τὰ κυριώτερα εἴδη εἶναι ὁ βακαλάος, αἱ γλῶσσαι, ἡ ἀρίγγη, αἱ σελάχαι κλπ.

Βιομηχανία. Ὁ κυριώτερος ἐν Γερμανίᾳ βιομηχανικὸς κλάδος εἶναι ἡ μεταλλουργία, ἰδίᾳ δὲ ἡ βιομηχανία εἰδῶν σιδήρου καὶ χάλυβος. Μικρὰ εἴδη ἐκ σιδήρου κατασκευάζονται ἐν Ρεμσάϊντ, Σόλιγκεν καὶ Ἴζερλον, μηχαναὶ εἰς πάσας τὰς μεγαλοπόλεις, πλοῖα καὶ εἴδη χρυσοῦ καὶ ἀργύρου (ἀγγεῖα, κοσμήματα κτλ.), ἐν Πφορτσχάϊμ, Χαάου, Βερολίνῳ, Βρέμῃ κτλ. Εἴδη ἐκ βρούνζου καὶ κασσιτέρου ἐν Γκάϊσλιγκεν, ἐπιστημονικὰ ὄργανα καὶ τηλεβόλα (μέχρι τῆς συνάψεως τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν) ἐν Ἔσσεν καὶ Ντύσσελδορφ, πυροβόλα ὅπλα ἐν Σοὺλ καὶ Σέμμερντα. Ἡ Γερμανία ἐπίσης διακρίνεται διὰ τὴν βιομηχανίαν ἠλεκτρικῶν καὶ χημικῶν εἰδῶν, ἰδίᾳ δὲ χρωστικῶν οὐσιῶν, φαρμάκων κτλ. Εἴδη ὀπτικῆς, μεγεθυντικοὶ φακοί, μικροσκόπια, τηλεσκόπια κτλ. κατασκευάζονται ἐν Ἰένῃ ἐν τῷ περιφήμῳ ἐργοστασίῳ Τσάϊς. Ἐξ ἄλλου εἶναι ἀκμαία ἡ βιομηχανία χάρτου καὶ γραφικῶν εἰδῶν, ἰδίᾳ ἐν Λειψίᾳ, καουτσοὺκ καὶ γουτταπέρκης, δερματίνων εἰδῶν καὶ τέλος κινηματογραφικῶν ταινιῶν καὶ ἀεροπλοίων τύπου Ζέππελιν. Μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἡ γερμανικὴ βιομηχανία λόγῳ ἐλλείψεως γαιανθράκων καὶ πρώτων ὑλῶν, σημειωθεισῶν ἀπεργιῶν καὶ στάσεων, καὶ τῆς ἐλαττώσεως τῆς μεταγείου συγκοινωνίας ὑπέστη σοβαρὸν κλονισμόν.

Ἐμπόριον. Πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου τὸ γερμανικὸν ἐμπόριον εἶχεν ἀνεπτυχθῇ τεραστίως καὶ ἔτεινε νὰ ὑποσκελίσῃ τὸ ἐμπόριον ὅλων τῶν ἄλλων κρατῶν τοῦ κόσμου. Τὸ θαυμάσιον συγκοινωνιακὸν σύστημα τῶν σιδηροδρόμων, τοῦ ποταμῶν καὶ τῶν διωρύγων καὶ ἡ ἀκμαία ναυτιλία ἐπέτρεπον τὴν μεταφορὰν τῶν γερμανικῶν προϊόντων πρὸς ἁπάσας τὰς διευθύνσεις ἄνευ μεγάλων ἐξόδων, ὁ δὲ ὀρυκτὸς πλοῦτος τῆς χώρας ἐπέτρεπε τὴν κατασκευὴν ἀφθόνων εἰδῶν, τὰ ὁποῖα ἠδύναντο νὰ συναγωνίζωνται σχεδὸν ὅλα τὰ ὅμοια εἴδη τῶν ἄλλων κρατῶν εἰς τὰς παγκοσμίους ἀγορὰς ἀπὸ ἀπόψεως εὐθηνίας τιμῶν. Ἕνεκα τούτου κατὰ τὰ τελευταῖα πρὸ τοῦ πολέμου ἔτη ἡ γερμανικὴ ἐξαγωγὴ εἶχεν ὑπερβῆ κατὰ πολὺ τὴν εἰσαγωγικήν, ἤρχετο δὲ ἡ Γερμανία εἰς δευτέραν σειράν, μετὰ τὴν Ἀγγλίαν, ἐν τῇ χορείᾳ τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν κρατῶν τοῦ κόσμου. Μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, ἡ ἀπώλεια τῶν γερμανικῶν ἀποικιῶν καὶ ὁ περιορισμὸς τῶν ἀγορῶν καταναλώσεως εἰς τὰ κράτη τῆς Συνεννοήσεως ἠλάττωσαν μεγάλως τὴν ἐξαγωγὴν καὶ ἐπέφερον μεγίστην διαταραχὴν εἰς τὸ γερμανικὸν ἐμπορικὸν ἰσοζύγιον. Ἕνεκα τούτου οἱ Γερμανοὶ ἐπεδόθησαν καὶ εἰς τὴν παραγωγὴν προϊόντων τὰ ὁποῖα πρότερον δὲν κατεσκευάζοντο ἐν Γερμανίᾳ, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ περιορισμοῦ τῆς εἰσαγωγῆς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰδῶν καταναλισκομένων ἐν τῇ χώρᾳ. Ἐπίσης οἱ Γερμανοὶ παραγωγοὶ κατέφυγον εἰς τὸ σύστημα τῶν μεγάλων τράστ καὶ τῆς δημιουργίας τῶν τεραστίων συνδυασμῶν τῆς ὁριζοντίου καὶ καθέτου βιομηχανίας, ἥτις ἐπέτρεψεν εἰς αὐτοὺς νὰ συναγωνισθοῦν ἐκ νέου τὰ ξένα προϊόντα καὶ νὰ ἀρχίσουν καὶ πάλιν νὰ κατακτοῦν τὰς διεθνεῖς ἀγοράς. Διὰ τῆς ὁριζοντίου βιομηχανίας ὅλοι οἱ παραγωγοὶ οἵτινες παράγουν τὰ αὐτὰ εἴδη συνεδυάσθησαν οὕτως ὥστε νὰ ἀποφεύγεται ὁ μεταξὺ αὐτῶν συναγωνισμός, νὰ κανονίζωνται ἐκ συμφώνου αἱ τιμαὶ καὶ ἡ ποσότης τῆς παραγωγῆς καὶ νὰ ἀγοράζωνται αἱ πρῶται ὗλαι ἀπὸ κοινοῦ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐπιτρέπει τὴν ἐπίτευξιν εὐθηνοτέρων τιμῶν. Διὰ τῆς καθέτου ἀφ' ἑτέρου βιομηχανίας συνεκεντρώθησαν καὶ συνεδυάσθησαν πάντα τὰ εἴδη τῆς παραγωγῆς ἑνὸς ἐμπορεύματος ἀπὸ τῆς δημιουργίας τῆς πρώτης ὕλης μέχρι τῆς μεταβιβάσεως αὐτῶν εἰς τὸν καταναλωτήν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐπιτυγχάνεται ἡ εὐθηνοτέρα δυνατὴ παραγωγή.

Οἱ κατωτέρω ἐπίσημοι στατιστικοὶ πίνακες παρέχουν ἀναλυτικὴν εἰκόνα τῆς κινήσεως τοῦ γερμανικοῦ ἐμπορίου κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη:

ΚΥΡΙΩΤΕΡΑ ΕΙΔΗ ΤΟΥ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ (ΕΤΟΣ 1926)

Εἰσαγωγὴ		Ἐξαγωγὴ	
Εἴδη	Εἰς ἑκατομ. ραϊχσμαρκ	Εἴδη	Εἰς ἑκατομ. ραϊχσμαρκ
Καρποὶ καὶ σιτηρά	610.9	Γαιάνθρακες	628.4
Βάμβαξ	597.6	Βαμβακερὰ ὑφάσματα	421.0
Σῖτος	584.5	Χάρτης	335.5
Μαλλία κ.τ.λ.	576.3	Ἠλεκτρικὰ εἴδη πλὴν μηχανῶν	298.2
Βούτυρον	329.9	Μάλλινα ὑφάσματα	29[illegible].4
Κριθὴ	287.6	Χρώματα, βερνίκια	29[illegible].2
Κρέας	253.3	Χάλκινα εἴδη	227.4
Καφὲς	2[illegible]2.5	Χαλκὸς	211.7
Ξυλεία	236.8	Κὸκ	187.5
Ὠὰ	234.4	Ὑάλινα εἴδη	187.2
Χαλκὸς	226.0	Σύρματα σιδήρου	185.9
Ὀρυκτέλαια	221.6	Σίδηρος εἰς ράβδους	164.3
Λίπη	1[illegible]2.2	Μεταξωτὰ καὶ φυτικὴ μέταξα	164.2
Μεσημβρινοὶ καρποὶ	177.9	Γουναρικὰ	155.0
Σίδηρος	175.6	Μηχαναὶ ὑφαντουργίας	141.6
Δέρματα	173 3	Λέβητες σιδηροὶ	13[illegible].2
Κλωσταὶ ἐκ λίνου, ἰούτης	168.0	Εἴδη πορσελλάνης	132.0
Μάλλιναι κλωσταὶ	149.6	Μαλλία	130.3
Λίνον, ἰούτη	147.3	Βάμβαξ	130.2
Καπνὸς ἀκατέργαστος	1[illegible]3.6	Σιδηροσωλῆνες	124.9
Καουτσοὺκ κ.τ.λ.	126.3	Ἀμμωνιακὸν	112.6
Ἰχθύες κ.τ.λ.	121.9	Μηχανήματα	109.8
Ὄρυζα	112.8	Μουσικὰ ὄργανα	106 6
Μέταξα	104.6	Παιγνίδια	105.7
Τυρὸς	104.2	Ἐνδύματα	104.7

ΚΥΡΙΩΤΕΡΑΙ ΧΩΡΑΙ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΕΞΑΓΩΓΗΣ

Κράτη	Εἰσαγωγὴ	Ἐξαγωγὴ
	εἰς ἑκατομ. ραϊχσμαρκ	
Ἡν. Πολ. Ἀμερικῆς	603,5	2199,5
Μεγάλη Βρεττανία	935,6	946,5
Κάτω Χῶραι	996,4	744,6
Τσεχοσλοβακία	454,7	532,3
Ἀργεντινὴ	268,6	634,4
Ἰταλία	366,2	498,2
Ἑλβετία	434,1	32[illegible],9
Βρετ. Ἰνδίαι	193,5	610,4
Πολωνία	331,4	427,8
Δανία	353,0	329,2
Σουηδία	341,8	286,2
Βέλγιον	209,8	372,1
Γαλλία (ἐκτὸς Ἀλσ. Λωρ.)	159,4	361,7
Αὐστρία	319,9	177,3
Ρωσία	250,0	220,2
Ὁλλ. ἀνατ. Ἰνδίαι	106,1	363,6
Βραζιλία	200,0	173,7
Ἱσπανία	161,5	19[illegible],7
Κίνα	117,9	228,5
Λουξεμβοῦργον	52,2	51,3
Αὐστραλία	37,1	294,8
Νορβηγία	160,1	87,1
Ἀλσατία-Λωραίνη	30,9	209,0
Ἰαπωνία	178,5	290,0
Φινλανδία	111,0	107,9
Ἔδαφος τοῦ Σὰρ	70,7	134,0
Ρουμανία	103,3	93,6
Καναδᾶς	36,9	160,1
Βρετ. Δυτ. Ἀφρικὴ	25,0	160,5
Βρετ. Νοτ. Ἀφρικὴ	62,6	11[illegible],8
Οὐγγαρία	95,9	38,4
Αἴγυπτος	63,8	83,1
Ἑλλὰς	67,0	[illegible]8,3
Νοτιοσλαυΐα	60,1	83,5
Τουρκία	65,2	69,0
Δάντσιγ	90,7	27,0
Μεξικὸν	58,1	58,8
Χιλὴ	59,2	56,1
Λεττονία	57,1	5[illegible],8
Ὁλικὸν	8798,3	12428,1

Συγκοινωνίαι. Πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἡ ἐκεῖθεν τῶν γερμανικῶν συνόρων συγκοινωνία διεξήγετο διὰ φυσικῶν ἢ τεχνητῶν ὑδατίνων ὁδῶν (τῆς τοῦ Ρήνου, Μάρνη, τῆς διώρυγος Ρήνου-Ροδανοῦ, τῆς ὁδοῦ Δουνάβεως, Ἔλβα, Βάρτε, Βιστούλα καὶ Μέμελ) καὶ δι' ἑβδομήκοντα πέντε ἁμαξοστοιχιῶν, αἵτινες, διὸ λόγους πολιτικούς, ἦσαν κατανεμημέναι εἰς τὰ σύνορα τῶν ὁμόρων κρατῶν: τριάκοντα ἓξ διὰ τὴν Αὐστρίαν, ἑπτὰ διὰ τὴν Ρωσίαν καὶ ἓξ διὰ τὴν Γαλλίαν. Τῷ 1924 αἱ ἁμαξοστοιχίαι ηὐξήθησαν εἰς ἑκατὸν εἴκοσι: 47 διὰ τὴν Πολωνίαν, τριάκοντα τέσσαρες διὰ τὴν Τσεχοσλοβακίαν καὶ μόνον ὀκτὼ διὰ τὴν Αὐστρίαν.

Ἐμπορικὸν ναυτικόν. Ἡ Γερμανία ἠρίθμει τῷ 1913, 2752 ἱστιοφόρα καὶ 2098 ἀτμοκίνητα, χωρητικότητος τριῶν ἑκατομμυρίων τόννων. Ὁ κυριώτερος γερμανικὸς λιμήν, τὸ Ἀμβοῦργον, ἦτο ναυτιλιακὸν κέντρον μεγαλύτερον καὶ αὐτοῦ τοῦ Λονδίνου. Ἀλλὰ μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἡ Γερμανία ἀπώλεσε μέγα μέρος τοῦ ναυτικοῦ στόλου της χωρητικότητος ἑνὸς ἑκατομμυρίου τόννων. Μετὰ τὴν σύναψιν τῆς εἰρήνης ἡ Γερμανία κατέβαλε πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν εἰς τοὺς Συμμάχους παραδοθέντων πλοίων αὐτῆς. Ἤδη τῷ 1925 ὁ γερμανικὸς ἐμπορικὸς στόλος ἠρίθμει 1987 ἀτμόπλοια, χωρητικότητος 2.829.000 τόννων, καὶ 2283 ἱστιοφόρα, χωρητικότητος 340.000 τόννων.

—[ΣΤΡΑΤ. ΓΕΩΓΡ.] Ἡ Γερμανία ἐκ τοῦ ὅλου σχηματισμοῦ τοῦ ἐδάφους αὐτῆς δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς τρεῖς διαφόρους ἀπ' ἀλλήλων μεγάλας περιοχάς: 1ον) Τὴν *νότιον Γερμανίαν*, ἀποτελουμένην ἐκ μεγάλων ὀροπεδίων καὶ περιλαμβάνουσαν τὴν κοιλάδα τοῦ ἄνω Δουνάβεως, τὴν τοῦ ποταμοῦ Νέκαρ (Neckar) καὶ τὴν τοῦ Μάϊν (Mein). 2ον) Τὴν *κεντρικὴν Γερμανίαν*, περιοχὴν διακεκομμένην καὶ λίαν ποικίλην ἀπὸ ἀπόψεως ἐδάφους. Ἐν ταύτῃ εὑρίσκομεν ὄρη μεσαίου ὕψους, πλουσίας κοιλάδας, ὀροπέδια ἄλλα μὲν καλλιεργημένα, τινὰ δὲ ξηρά, ὡραίους λειμῶνας καὶ πλοῦτον μέγαν εἰς μεταλλεῖα. Αὕτη περιλαμβάνει τὰς δημοκρατίας τῆς Σαξωνίας, τῆς Θουριγγίας, τῆς Ἔσσης, τὴν πρωσσικὴν ἐπαρχίαν τοῦ Νασσάου καὶ τὰς νοτίους περιοχὰς τῶν πρωσσικῶν ἐπαρχιῶν τῆς Σαξωνίας καὶ Βεστφαλίας (Westphalie). 3ον) Τὴν *βόρειον Γερμανίαν*, ἀποτελουμένην ἐκ παμμεγίστης πεδιάδος ἐκτεινομένης ἀπὸ τῆς πρὸς νότον κειμένης ὀρεινῆς περιοχῆς μέχρι τῶν ὀχθῶν τῆς Βορείου θαλάσσης καὶ τῆς Βαλτικῆς. Αὕτη διασχίζεται παρὰ ποταμῶν ἐχόντων σχεδὸν παράλληλον ρεῦμα. Εἰς τὰς δυτικὰς ταύτης περιοχὰς εὑρίσκονται μεγάλαι ἐκτάσεις λιγνίτου καὶ χέρσοι πεδιάδες. Εἰς τὸ Βρανδεβοῦργον ὑπάρχουσιν ἀμμώδεις ἐκτάσεις καὶ πρὸς ἀνατολὰς μεγάλα δάση καὶ παμμέγιστοι λειμῶνες. Ἡ βόρειος Γερμανία περιλαμβάνει γεωγραφικῶς τὴν ὁλλανδικὴν ἐπαρχίαν τῆς Φρίζης (Frize), τὴν Βεστφαλίαν, τὸ Ἀννόβερον, τὸ Σλέσβιχ-Ὁλστάϊν (Slesvig-Holstein), τὸ Μεκλεμβοῦργον, τὴν Πομερανίαν, τὸ Βρανδεβοῦργον καὶ τὰς ἐπαρχίας τῆς Ἀνατολικῆς Πρωσσίας.

Αἱ τρεῖς ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαι περιοχαὶ συνδέονται πρὸς ἀλλήλας διὰ τετάρτης τινός, τῆς κοιλάδος τοῦ Ρήνου, ἥτις περιέχει ἐκτάσεις λίαν διαφόρους ἀλλήλων: 1ον) Τὴν πεδιάδα τῆς γαλλικῆς Ἀλσατίας, τὴν Βάδην καὶ τὸ Παλατινᾶτον. 2ον) Τὴν γραφικὴν διατομὴν ἔνθα ὁ Ρῆνος διατρέχει τὰ ὀροπέδια, εἰς ἃ τερματίζεται ἡ ὀρεινὴ περιοχὴ τῆς κεντρικῆς Γερμανίας. 3ον) Τὴν πεδιάδα ἣν διασχίζει ὁ Ρῆνος πρὸ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ εἰς τὰς χθαμαλὰς περιοχὰς τῆς Ὁλλανδίας. Ἡ περιοχὴ αὕτη εἶναι πεδινή, πυκνῶς κατῳκημένη καὶ πλουσία διὰ τὴν βιομηχανίαν αὐτῆς, τὰ ἀνθρακωρυχεῖα καὶ τὰ μεταλλεῖα αὐτῆς.

Διαίρεσις τῆς Γερμανίας εἰς θέατρα ἐπιχειρήσεων. Ἐκ τῆς γενικῆς ὡς ἀνωτέρω ἐξετάσεως τῆς Γερμανίας ἐξάγεται, ὅτι αὕτη δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς ἀριθμόν τινα περιοχῶν εὐδιακρίτων ἀπ' ἀλλήλων, ἐκ τῆς διαφόρου φύσεως τῶν ἐδαφῶν τῶν ἀποτελουσῶν ταύτας, αἵτινες ἀποτελοῦσιν ἰσάριθμα θέατρα ἐπιχειρήσεων. Εἰς τὴν ὀρεινὴν κεντρικὴν Γερμανίαν περιέχονται: 1ον) Τὸ θέατρον ἐπιχειρήσεων τῆς *Σαξωνίας* καὶ *Θουριγγίας* (Saxe και Thuringe). 2ον) Τὸ θέατρον ἐπιχειρήσεων τῆς *Ἔσσης* καὶ τῶν *Ρηνικῶν ὀροπεδίων*. Ἡ περιοχὴ αὕτη ἀποτελεῖ τμῆμα τῆς κεντρικῆς Γερμανίας, δι' ἧς μεγάλοι στρατοὶ θὰ διέλθωσιν, ὅπως ἐπιχειρήσωσι πρὸς ἀνατολὰς ἢ ἀντιθέτως πρὸς δυσμάς, ἀλλ' εἰς ἣν δὲν θὰ διεξαχθῶσιν ἀγῶνες ἀποφασιστικοῦ χαρακτῆρος. Εἰς τὴν νότιον Γερμανίαν, τὴν πρὸς νότον τοῦ ποταμοῦ Μάϊν (Mein) εὑρισκομένην, περιέχονται δύο θέατρα ἐπιχειρήσεων: 1ον) Τὸ τῆς *Φραγκονίας* καὶ τοῦ *Σουαβικοῦ Ἰούρα* (Jura) τὸ περιεχόμενον μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ Μάϊν καὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως. Ἡ περιοχὴ αὕτη περιλαμβάνει τὴν κοιλάδα τοῦ Νέκαρ (Neckar) καὶ τὰ ὀροπέδια τὰ ἐν τῇ ἀριστερᾷ ὄχθῃ τοῦ Μάϊν εὑρισκόμενα καὶ 2ον) Τὸ τῆς *Βαυαρίας*, ὅπερ ἐκτείνεται ἀπὸ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ἄνω Δουνάβεως μέχρι τῶν Ἄλπεων. Μεταξὺ τῶν Βοσγίων καὶ τοῦ Μέλανος Δρυμοῦ περιέχεται ἡ πεδιὰς τοῦ μέσου Ρήνου, ἥτις ἀποτελεῖ ἴδιον θέατρον ἐπιχειρήσεων, τὸ τοῦ *μέσου Ρήνου*, ὅπερ περιλαμβάνει τὴν Ἀλσατίαν, τὴν δημοκρατίαν τῆς Βάδης καὶ τὸ βαυαρικὸν Παλατινᾶτον. Ἡ ἐκτεταμένη πεδιὰς τῆς βορείου Γερμανίας θὰ ἀποτελέσῃ δύο θέατρα ἐπιχειρήσεων· δυτικῶς μὲν τοῦ ποταμοῦ Ἔλβα τὸ τοῦ *Ἀννοβέρου* καὶ *Ὀλδεμβούργου*, ἀνατολικῶς δὲ τοῦ ἄνω ποταμοῦ τὸ τῆς *βορειοανατολικῆς Γερμανίας*, ὅπερ ἀποτελεῖται ἐκ τῶν πρωσσικῶν χωρῶν τοῦ Σλέσβιχ-Ὁλστάϊν (Slesvig-Holstein), ἐκ τῶν δύο Μεκλεμβούργων Σβέριν καὶ Στρελίτς (Schwerin καὶ Strelitz), ἐκ τῆς Πομερανίας, ἐκ τῆς ἀνατολικῆς Πρωσσίας καὶ τοῦ Βρανδεβούργου (Brandeburg). Πρὸς νότον τῶν ἄνω πεδιάδων τῆς ἀνατολικῆς Γερμανίας σχηματίζεται ἴδιον θέατρον ἐπιχειρήσεων, τὸ τῆς *Λαουζίτσης* καὶ *Σιλεσίας* (Lausitz καὶ Schlesien), ὅπερ περιλαμβάνει τὰς βορείας κλιτῦς τῶν ὀρέων Σουδετῶν (Sudètes) καὶ Γιγαντίων (Riesengeb.) καὶ τὸ ἄνω ρεῦμα τῶν πο-

Digitized by Google

ταμῶν Ὀδέρου καὶ Σπρὲ (Spree). Ἀρχόμεθα ἤδη τῆς συντόμου ἐξετάσεως ἑνὸς ἑκάστου τῶν ἀνωτέρω θεάτρων ἐπιχειρήσεων.

1) *Θέατρον ἐπιχειρήσεων Σαξωνίας καὶ Θουριγγίας.* Τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ τῶν ὁμαλῶς κεκλιμένων βορείων κλιτύων τῶν ὀρέων τοῦ Ἔρτς ἢ Μεταλλίνων (Erzgeb.) καὶ τοῦ Θουριγγικοῦ Δρυμοῦ (Thuringer Wald). Αἱ κλιτύες αὗται ἀποτελοῦσι χώραν ὀρεινὴν καὶ διακοπτομένην παρὰ βαθειῶν φαράγγων. Τὸ θέατρον τοῦτο περιορίζεται ἀπὸ βορρᾶ παρὰ τοῦ Ἄϊχς-φελδ (Eichs-feld), τοῦ ὄρους Χάρτς (Harz) καὶ τοῦ ποταμοῦ Ἔλβα παρὰ τὸ Βίττενμπεργ (Wittenberg). Αἱ πόλεις Δρέσδη, Λειψία καὶ Χάλλη (Halle) εἶναι οἱ κυριώτεροι κόμβοι διασταυρώσεως συγκοινωνίας καὶ τὰ κύρια στρατηγικὰ σημεῖα τοῦ ἄνω θεάτρου. Ἡ Σαξωνία ἔχει διὰ τὴν Γερμανίαν μεγάλην στρατιωτικὴν σημασίαν, εἶναι οὕτως εἰπεῖν ἡ λεωφόρος τοῦ ἄλλου κράτους, διότι διὰ ταύτης διέρχονται αἱ ὁδοὶ αἱ φέρουσαι εἰς συγκοινωνίαν τὰ διάφορα τμήματα τῆς Γερμανικῆς δημοκρατίας, εὑρίσκεται δὲ εἰς τὸ κέντρον τῆς Εὐρώπης καὶ ἔχει οὕτω γενικωτέραν σημασίαν τὸ ἔδαφος αὐτῆς διὰ τὰς διεξαχθησομένας ἐπιχειρήσεις πρὸς λύσιν γενικωτέρων συμφερόντων ἐν Εὐρώπῃ, διότι ἐν ταύτῃ θὰ συναντηθῶσιν ἀντίπαλοι στρατοὶ μεγάλοι, ὡς ἐγένετο ἤδη τοῦτο. Ἡ κατοχὴ τῆς Σαξωνίας παρὰ ἀντιπάλου τῆς Γερμανίας στρατοῦ ἤθελεν ἐπιφέρει τὸν χωρισμὸν ταύτης εἰς δύο τμήματα, τὴν βόρειον Γερμανίαν καὶ τὴν νότιον. Ἐν τῷ ἄνω θεάτρῳ αἱ πόλεις Δρέσδη καὶ Λειψία, οὖσαι μέγιστα κέντρα διασταυρώσεως ὁδῶν καὶ σιδηροδρόμων καὶ ἔχουσαι ἑκάστη πληθυσμὸν ἄνω τῶν 600 χιλιάδων, ἔχουσι καταστῆ δύο στρατηγικὰ σημεῖα μεγάλης σπουδαιότητος, περὶ τὴν κατοχὴν τῶν ὁποίων θὰ διεξαχθῶσιν ἀγῶνες. Ἡ πόλις Δρέσδη εἶναι ἐξ ἄλλου σημεῖον σπουδαῖον διαβάσεως τοῦ ποταμοῦ Ἔλβα μετὰ τὴν ἔξοδον αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀρεινῆς περιοχῆς. Ἡ Λειψία ἐπιβλέπει τὰς εἰσόδους πρὸς τὴν Σαξωνίαν καὶ Θουριγγίαν, διὰ τοῦτο καὶ μεγάλαι μάχαι ἔλαβον χώραν εἰς τὰ περίχωρα αὐτῆς. Δύο τοιαῦται ἐγένοντο κατὰ τὸν Τριακονταετῆ πόλεμον: ἡ τοῦ 1631 δι' ἧς ὁ Γουσταῦος Ἀδόλφος ἐγένετο κύριος τῆς Γερμανίας, καὶ ἡ τοῦ 1632, γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα μάχη τοῦ Μπράϊτενφελδ, ἔνθα οἱ Σουηδοὶ ἐνίκησαν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Τόρστενσον (Torstenson) τὰ αὐτοκρατορικὰ στρατεύματα. Κατὰ τὸ 1813 διὰ τῆς μάχης τῆς Λειψίας (18 καὶ 19 Ὀκτωβρίου 1813) ὁ Ναπολέων ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ, ἀγωνισθεὶς κατὰ τῶν συνησπισμένων ἀντιπάλων αὐτοῦ. Ἐν τῇ αὐτῇ περιοχῇ ἐγένοντο καὶ αἱ μάχαι Λοῦτσεν (Lützen), Ροσμπὰχ (Rossbach), Μύλμπεργ (Mühlberg), Δρέσδης καὶ Μπάουτσεν (Bautzen). Ἡ Σαξωνία ἦτο ἡ πρώτη, ἧς τὴν κατοχὴν ἐπεδίωκεν ἡ Πρωσσία κατὰ τοὺς πρὸς τὴν Αὐστρίαν πολέμους αὐτῆς.

2) *Θέατρον ἐπιχειρήσεων τῆς Ἔσσης καὶ τῶν Ρηνικῶν ὀροπεδίων.* Τὸ θέατρον τοῦτο ὁρίζεται πρὸς ἀνατολὰς παρὰ τοῦ ποταμοῦ Βέζερ (Weser) καὶ τῶν ὀρέων Ρέεν (Rhöngeb.), πρὸς νότον παρὰ τοῦ ὀροπεδίου Σπεσσάρτ (Spessart) καὶ τοῦ ποταμοῦ Μάϊν (Mein), πρὸς δυσμὰς παρὰ τοῦ Ρήνου εἰς τὸ τμῆμα μεταξὺ Μπίνγγεν καὶ Μπὸνν (Bingen καὶ Bonn), πρὸς βορρᾶν παρὰ τοῦ ποταμοῦ Ντίμελ (παραποτάμου τοῦ Βέζερ) καὶ Ρούρ (Ruhr, παραποτάμου τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ρήνου). Τὰ ἐν τῇ δεξιᾷ ὄχθῃ Ρηνικὰ ὀροπέδια εἰσί: α') τὸ ὀροπέδιον Τάουνους (Taunus) μεταξὺ τῶν ποταμῶν Μάϊν καὶ Λάαν (Lahn), β') τὸ ὀροπέδιον Βεστερβάλδ (Westerwald) μεταξὺ τῶν ποταμῶν Λάαν καὶ τοῦ Ζιγκ (Sieg), γ') τὸ ὀροπέδιον Ζαουερλάνδ (Sauerland) μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ζίγκ καὶ Ρούρ. Τὸ ἔδαφος τῆς δημοκρατίας τῆς Ἔσσης, ἀποτελοῦν τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα τοῦ ἄνω θεάτρου ἐπιχειρήσεων, εἶναι ἀνώμαλον, ἔχον ἐγκατεσπαρμένους μεμονωμένους ὄγκους ὀρεινοὺς καὶ διακοπτόμενον παρὰ κοιλάδων ἐγχαραζουσῶν τὸ ἔδαφος. Τὰ ὄρη ἐν τῇ ἐν λόγῳ περιοχῇ δὲν ἀποτελοῦσι ὀρεινὰς γραμμὰς συνεχεῖς, αἱ δὲ διατομαί, αἵτινες χωρίζουσι ταύτας ἀπ' ἀλλήλων, διατρέχονται παρὰ ὁδῶν συγκοινωνίας φερουσῶν εἰς ἐπικοινωνίαν τὸ μέσον Ρῆνον μετὰ τῶν κοιλάδων τοῦ Ζάαλε (Saale), παραποτάμου τοῦ Ἔλβα ἐν τῇ ἀριστερᾷ ὄχθῃ, καὶ τῆς κυρίας κοιλάδος τοῦ Ἔλβα. Ἐν Ἔσσῃ ἔλαβον χώραν αἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ στρατηγοῦ Φαλκενστάϊν (Falkenstein) κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1886. Ἐπὶ τῶν Ρηνικῶν ὀροπεδίων ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν τὰ κάτωθι: α') Τὸ τοῦ Τάουνους διασχίζεται παρὰ πολλῶν ὁδῶν καὶ σιδηροδρόμων φερόντων εἰς συγκοινωνίαν τὰς πόλεις Μαγεντίαν (Mainz ἢ Mayence), Φραγκφούρτην (Frankfurt) καὶ Βισμπάδεν (Wiesbaden) μετὰ τῶν τῆς κοιλάδος τοῦ ποταμοῦ Λάαν. Ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Λάαν κατὰ τὰ ἔτη 1795, 1796 καὶ 1797 συνηθροίσθησαν πολλάκις στρατεύματα γαλλικά, ἅτινα εἶχον διέλθει τὸν Ρῆνον εἰς Ντούσσελντορφ, Κολωνίαν καὶ Νοϊβὶδ (Dusseldorf, Cologne καὶ Neuwied) καὶ ἅτινα ἠγωνίσθησαν πρὸς τὸν ἀρχιδοῦκα Κάρολον ἡγούμενον τῶν αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων. β') Τὸ τοῦ Βέστερβαλδ συνέχεται πρὸς βορρᾶν μετὰ τοῦ ὄρους Ροτχὰρ (Rothaargeb.), ἔχει δὲ τὸ κλίμα λίαν ψυχρόν. Τὸ ὀροπέδιον τοῦτο διασχίζεται παρὰ διαφόρων κοιλάδων, ὧν ἡ ἐπισημοτέρα εἶναι ἡ τοῦ Βὶδ (Wied). Εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Βίδ, ἐν Ἀλτενκίρχεν, κατὰ τὸ 1796 ἔλαβε χώραν μάχη μεταξὺ Γάλλων καὶ αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων, καθ' ἣν ἐφονεύθη ὁ στρατηγὸς Μαρσῶ (Marceau). γ') Τὸ τοῦ Ζαουερλάνδ, ὅπερ εἶναι ἀποτομώτερον καὶ ψυχρότερον τοῦ Βεστερβάλδ. Πρὸς βορρᾶν τοῦ ὄρους Ροτχὰρ ὑπάρχουσιν ἀνθρακοφόρα στρώματα, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὅλη περιοχὴ εἶναι μεγίστης βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως. Ἐνταῦθά εἰσι τὰ περίφημα ἐργοστάσια τοῦ Κρούπ. Πρὸς βορρᾶν τῶν Ρηνικῶν ὀροπεδίων ὁ ποταμὸς Λίππε (Lippe) διανοίγει ὁδὸν πρὸς Ἀννόβερον καὶ τὴν βόρειον Γερμανίαν.

3) *Θέατρον ἐπιχειρήσεων Φραγκονίας καὶ τοῦ Σουαβικοῦ Ἰούρα.* Τὸ θέατρον τοῦτο περιλαμβάνει τὴν περιοχὴν τῆς ΝΔ Γερμανίας, τὴν μεταξὺ τῶν ποταμῶν Μάϊν (Mein) καὶ Δουνάβεως (Donau), τὴν κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ Νέκαρ, παραποτάμου τοῦ Ρήνου, τὴν πεδινὴν περιοχὴν τοῦ βορείου τμήματος τῆς δημοκρατίας τῆς Βάδης καὶ τέλος τοὺς ἐν τῇ ἀριστερᾷ ὄχθῃ παραποτάμους τοῦ Ἄνω Δουνάβεως. Τὸ πρὸς δυσμὰς ὅριον τοῦ ἄνω θεάτρου εἶναι ὁ Μέλας Δρυμὸς καὶ τὸ Ὄδεν-Βάλτ (Oden-Wald), τὸ δὲ πρὸς ἀνατολὰς εἶναι ὁ Βοημικὸς Δρυμὸς (Böhmer-Wald) ὁ χωρίζων τὴν νότιον Γερμανίαν ἀπὸ τῆς Τσεχοσλοβακίας. Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ στρατηγικοῦ τούτου ἀβακίου εἶναι ἀνώμαλον, σχηματίζεται δὲ παρ' ὀρεινῶν γραμμῶν παραλλήλων πρὸς τὴν γραμμὴν τοῦ Μέλανος Δρυμοῦ καὶ τὴν τοῦ Σουαβικοῦ Ἰούρα (Schwab. Jura). Ὁ Μέλας Δρυμὸς κατέστη στρατηγικὸν ἐμπόδιον ἐπιδρᾶσαν σοβαρῶς εἰς τὴν ἐκπόνησιν καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν κατὰ τὴν πρώτην Γαλλικὴν Δημοκρατίαν ἐκπονηθέντων σχεδίων ἐκστρατείας καὶ θεάτρων ἀγώνων κατὰ τὰς ἐκστρατείας 1796, 1799, 1800 καὶ 1805. Κατὰ τὴν τελευταίαν ἐκστρατείαν ὁ Ναπολέων ὑπερκάμπτων τὸν Μέλανα Δρυμὸν ἀπὸ βορρᾶ, ἐπέτυχε τὴν διακοπὴν τῆς ὑποχωρήσεως τῶν Αὐστριακῶν καὶ διὰ τοῦ ἐλιγμοῦ τούτου κατώρθωσε τὴν παράδοσιν τοῦ Οὔλμ. Εἰς τὴν Σουαβοφραγκονικὴν περιοχὴν διεξήχθησαν ἀγῶνες κατὰ τὸν Τριακονταετῆ πόλεμον, κατὰ τὰ ἔτη 1643, 1644, 1646, 1647, 1648, κατὰ τὸν πόλεμον τῆς διαδοχῆς τοῦ ἰσπανικοῦ θρόνου, κατὰ τὰ ἔτη 1702, 1703, 1704. Εἰς τὴν Σουαβίαν καὶ Βαυαρίαν ἔλαβον χώραν μάχαι κατὰ τὰ ἔτη 1741 καὶ 1744 λόγῳ τῆς Πραγματικῆς Καθιερώσεως, κατὰ δὲ τὰ ἔτη 1796, 1800, 1805, 1809 κατὰ τὰς ἐκστρατείας τῆς Γαλλίας ἐν Γερμανίᾳ.

4) *Θέατρον ἐπιχειρήσεων τῆς Βαυαρίας.* Τὸ θέατρον τοῦτο ἐκτείνεται ἀπὸ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἄνω Δουνάβεως μέχρι τῶν Ἄλπεων, ἔχει δὲ ὡς ἀνατολικὸν ὅριον τὸν παραπόταμον τοῦ Δουνάβεως Ἴνν (Inn) καὶ τὸν εἰς τοῦτον εἰσρέοντα ποταμὸν Σάλτσα (βλ. καὶ λ. Βαυαρία). Τὸ κέντρον τῆς βαρύτητος τῆς Κεντρῴας Εὐρώπης μετὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ Γερμανικοῦ κράτους ἀπὸ τοῦ 1871 μετετέθη πρὸς βορρᾶν, ἔτι δὲ περισσότερον μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς Αὐστροουγγρικῆς μοναρχίας κατὰ τὸ 1918. Ἐν περιπτώσει ἐπιθετικοῦ πολέμου ἀπὸ δυσμῶν κατὰ τῆς Γερμανίας αἱ κυρίως γραμμαὶ ἐπιχειρήσεων θὰ διέλθωσι πρὸς βορρᾶν τῆς Βαυαρίας ἀκολουθοῦσαι τὴν κοιλάδα τοῦ Μάϊν καὶ τὴν κεντρικὴν Γερμανίαν. Αἱ ὁδοὶ ἀπὸ Λωραίνης καὶ Παλατινάτου ἀναχωροῦσαι τείνουσιν ἀμεσώτερον πρὸς τὸν ἀντικειμενικὸν σκοπόν, ἤτοι τὴν κατάληψιν τοῦ Βερολίνου, εἶναι δὲ καὶ ὀλιγώτερον δυσχερεῖς. Ἐξ ἄλλου ἐν Βαυαρίᾳ δὲν θὰ λάβωσι χώραν ἀγῶνες μεταξὺ Γερμανίας καὶ Αὐστρίας, ἕνεκα τῆς πλήρους ἀδυναμίας τῆς δευτέρας ἄλλως τε προσπαθοῦσιν ἀμφότερα τὰ κράτη ταῦτα νὰ ἐπιτύχωσι τὴν ἕνωσιν αὐτῶν. Γενικῶς ἡ μελέτη τοῦ βαυαρικοῦ θεάτρου ἐπιχειρήσεων, ὡς ἔχουσι νῦν διαρρυθμισθῆ τὰ ὅρια τῶν κρατῶν τῆς Κεντρῴας Εὐρώπης, θέλει περιορισθῆ εἰς τὴν ἱστορικὴν μελέτην τῆς Ναπολεοντείου ἐποχῆς καὶ κυρίως τῶν ἐκστρατειῶν 1796, 1800, 1805, διότι τὸ θέατρον τοῦτο δὲν εἶναι πιθανὸν νὰ καταστῇ τόπος συγκεντρώσεως μεγάλων ἀντιπάλων στρατῶν ὡς ἄλλοτε.

5) *Θέατρον ἐπιχειρήσεων τοῦ μέσου Ρήνου.* Τὸ θέατρον τοῦτο περιλαμβάνει τὴν μεταξὺ τοῦ Μέλανος Δρυμοῦ καὶ Βοσγίων ὀρέων περιοχὴν τῆς Ἀλσατίας καὶ Βάδης, τὸ Βαυαρικὸν Παλατινάτον καὶ τὰς ἐπαρχίας τῆς ρηνικῆς Πρωσσίας (Prusse Rhénane), Τρίρην (Trier ἢ Trèves) καὶ Αἲξ-λά-Σαπὲλ ἢ Ἄαχεν (Aix-la-Chapelle ἢ Aachen), τὰς κειμένας μεταξὺ Λουξεμβούργου καὶ Βελγίου ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ Ρήνου ἀφ' ἑτέρου. Ἐν τῷ θεάτρῳ θέλουσι λάβει καὶ ἐν τῷ μέλλοντι συγκρούσεις μεταξὺ Γερμανίας καὶ Γαλλίας. Διὰ τῆς συνθήκης τῆς 28 Ἰουνίου 1919 τῶν Βερσαλλιῶν, ἡ Γαλλία ἐπανέκτησε τὴν Ἀλσατίαν καὶ Λωραίνην, ἀνατολικὸν δὲ ὅριον αὐτῆς ἐγένετο ὁ Ρῆνος ἀπὸ τῆς πόλεως Βασιλείας μέχρι τῆς συμβολῆς τοῦ ποταμοῦ Λάουτερ. Ἡ πρὸς τὴν Γαλλίαν ὀροθετικὴ γραμμὴ τῆς Γερμανίας εἶναι περιβάλλουσα καὶ ἐπομένως, ἀνεξαρτήτως τῆς νῦν στρατιωτικῆς ἀδυναμίας της, ἡ Γερμανία δύναται νὰ ἐνεργήσῃ ἀπό τε τῆς Βάδης καὶ τοῦ βαυαρικοῦ Παλατινάτου κατὰ τῆς Γαλλίας. Ἡ Γαλλία ἐξ ἄλλου κατὰ μῆκος τῆς νέας ὀροθετικῆς αὐτῆς γραμμῆς πρὸς τὴν Γερμανίαν ἀπέκτησεν ἀμυντικὰ πλεονεκτήματα παμμέγιστα διὰ τῆς κατοχῆς τῶν φρουρίων Νόϊ-Μπράϊζαχ (Neu Breisach), Στρασβοῦργον, Μπὶτς (Bitsch), Μέτς, Ντιντενχόφεν (Diedenhofen ἢ Thionville).

Διὰ τῶν ἄνω φρουρίων καὶ διὰ τῶν ὄπισθεν τῆς γραμμῆς ταύτης ὑπαρχόντων φρουρίων Βερδέν, Τούλ, Ἐπινὰλ καὶ Βελφὸρ ἐξασφαλίζονται πολλαπλῶς οἱ Παρίσιοι. Ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ μέσου Ρήνου, κειμένου μεταξὺ τῶν οὐδετέρων κρατῶν τοῦ Βελγίου καὶ Ἑλβετίας, διανοίγονται δύο γραμμαὶ ἐπιχειρήσεων: α') ἡ κατ' εὐθεῖαν ἑνοῦσα τοὺς Παρισίους καὶ Βερολῖνον, ἥτις διέρχεται τὸν Ρῆνον περὶ τὸ Κόβλεντς (Coblentz) καὶ Κολωνίαν (Coln) καὶ β') ἡ πρὸς τὴν νότιον Γερμανίαν ἄγουσα, ἥτις ἐχρησιμοποιήθη κυρίως κατὰ τοὺς Ναπολεοντείους πολέμους. Γενικῶς δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ νέα χάραξις τῆς ὀροθετικῆς γραμμῆς τῆς Γαλλίας πρὸς τὴν Γερμανίαν ἐπέφερεν ἰσότητα πλεονεκτημάτων ἀπὸ ἀπόψεως ἀμύνης εἰς ἀμφότερα τὰ κράτη, καθότι ἡ μὲν Γαλλία διὰ τῆς πολλαπλῆς γραμμῆς ὀχυρώσεως ἐξησφαλίσθη ἀρτιώτερον ἀπὸ πάσης ἐκ Γερμανίας ἐπιθέσεως καὶ ἂν ἔτι ἡ τελευταία ἐπιτύχῃ βελτίωσιν τῶν ἐπιβληθέντων αὐτῇ ὅρων ἀφοπλισμοῦ, ἡ δὲ Γερμανία διὰ μὲν τῆς περιβαλλούσης ὀροθετικῆς γραμμῆς ἀπειλεῖ κατὰ πλευρὸν πᾶσαν ἐπιθετικὴν προσπάθειαν τῆς Γαλλίας εἰς τὸ τμῆμα ἀπὸ τῆς Βασιλείας μέχρι τῆς συμβολῆς τοῦ Λάουτερ, διὰ δὲ τοῦ διακεκομμένου τῆς ἐδαφικῆς περιοχῆς τοῦ βαυαρικοῦ Παλατινάτου καὶ διὰ τῆς ὠχυρωμένης διὰ μεγάλων φρουρίων ποταμίου γραμμῆς τοῦ Ρήνου, ἀπὸ τῆς συμβολῆς τοῦ Λάουτερ, μέχρι τῶν συνόρων τῆς Ὁλλανδίας, ἤτοι διὰ τῶν φρουρίων Γκερμερσχάϊμ (Germersheim), Μαγεντίας, Κόλν, Κόβλεντς καὶ Βέζελ, προστατεύεται ἀρκούντως ἥ τε κεντρικὴ Γερμανία καὶ τὸ Βερολῖνον. Τὴν φυσικὴν καὶ τεχνικὴν ἄμυναν τοῦ τμήματος τούτου τοῦ μέσου καὶ κάτω Ρήνου ἐπαυξάνουσι πρῶτον τὰ οὐδέτερα κράτη Λουξεμβοῦργον, Βέλγιον καὶ Ὁλλανδία, δεύτερον δὲ τὸ γεγονὸς ὅτι ἀνατολικῶς τοῦ Ρήνου δύνανται νὰ προετοιμασθῶσι στρατηγικαὶ πλευρικαὶ ἀμυντικαὶ γραμμαί, κατὰ τὰς ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῦ στρατάρχου Μόλτκε ἀρχάς, εἰς τοὺς παραποτάμους τοῦ Ρήνου Λάαν (Lahn) καὶ Ζὶγκ (Sieg). Πρὸ τούτων ὁ πρὸς ἀνατολὰς βαδίζων ἐχθρὸς θὰ ἐξαναγκασθῇ νὰ σταθῇ καὶ νὰ ἀναπτυχθῇ μὲ μέτωπον πρὸς βορρᾶν, ὅπως ἐκπορθήσῃ ταύτας, ἵνα δυνηθῇ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν πρὸς τὴν κεντρικὴν Γερμανίαν πορείαν αὐτοῦ.

6) *Θέατρον ἐπιχειρήσεων Ἀννοβέρου καὶ Ὀλδεμβούργου.* Τὸ θέατρον τοῦτο εἶναι τὸ τμῆμα τῆς βορείου πεδιάδος τῆς Γερμανίας τὸ κείμενον δυτικῶς τοῦ Ἔλβα, συγχέεται πρὸς δυσμὰς μετὰ τῆς πεδιάδος τῶν Κάτω Χωρῶν καὶ ὁρίζεται πρὸς νότον παρὰ τῶν ὀρέων τῆς κεντρικῆς Γερμανίας Ζάουερλανδ (Sauerland) καὶ Χάρτς (Harz), πρὸς βορρᾶν δὲ παρὰ τῆς Βορείου θαλάσσης. Ἡ ὅλη ἐδαφικὴ ἔκτασις τοῦ θεάτρου τούτου δὲν ἔχει οὐδὲν ἐμπόδιον, τὸ ὁποῖον νὰ χρησιμεύῃ ὡς φραγμὸς εἰς τὰς κινήσεις μεγάλων μαζῶν, διότι διαδέχονται ἀλλήλας πεδιάδες ἀμμώδεις, ποανθρακωρυχεῖα, ἑλώδη πεδία καὶ λειμῶνες. Ἐνίοτε λόφοι καὶ ὀροπέδια χθαμαλὰ ὑψοῦνται εἰς ὕψος 300 μέτρων ἀπὸ τῆς θαλάσσης. Ἡ μεταξὺ Ρήνου καὶ Ἔλβα περιοχὴ ἀποτελεῖ τὸ σαξωνικὸν πεδίον, ὅπερ θεωρεῖται ὡς ἡ κοιτὶς τῆς τευτονικῆς φυλῆς. Οἱ ἀπὸ νότου πρὸς βορρᾶν διασχίζοντες τὸ ἄνω θέατρον εἶναι οἱ Ἔμς (Ems), Βέζερ καὶ Ἔλβας. Εἰς τὰς ἐκβολὰς τῶν ἄνω ποταμῶν ὑπάρχουσι μεγάλα κέντρα ἐμπορίου, ὡς εἰς τὸν Ἔμς τὸ Ἔμδεν (Emden), εἰς τὰς τοῦ Βέζερ ἡ Βρέμη, τέλος εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἔλβα ὁ μέγιστος λιμὴν Ἀμβοῦργον (Hamburg) μετὰ τοῦ προλιμένος αὐτοῦ Κουξχάφεν (Kuxhaven). Ἐν τῇ σαξωνικῇ πεδιάδι ἔλαβον χώραν οἱ πολυχρόνιοι ἀγῶνες τοῦ Καρόλου τοῦ Μεγάλου πρὸς τοὺς Σάξωνας, πολυάριθμοι δὲ μάχαι ἔγιναν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Βέζερ. Κατὰ τὸν Ἑπταετῆ πόλεμον ἡ χώρα μεταξὺ Ρήνου καὶ Βέζερ ἐγένετο τὸ κύριον πεδίον ἀγώνων γαλλικῶν κατὰ ἀγγλοαννοβερικῶν καὶ πρωσσικῶν στρατευμάτων.

7) *Θέατρον ἐπιχειρήσεων τῆς βορειοανατολικῆς Γερμανίας.* Ἡ ἀπὸ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἔλβα ἐκτεινομένη πεδιάς, ἡ καὶ Βενδικὴ καλουμένη, περιλαμβάνει τὴν πρωτεύουσαν τῆς Γερμανικῆς δημοκρατίας, ἥτις ἀσφαλῶς θὰ καταστῇ ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τῶν ἐπιχειρήσεων ἐν τῷ ἄνω θεάτρῳ, οὗτινος τὸ νότιον ὅριον εἶναι τὸ πρὸς βορρᾶν τῆς Σαξωνίας καὶ Λαουζίτσης ἔδαφος, τὸ δὲ βόρειον ἡ Βαλτικὴ θάλασσα. Ἡ ὅλη περιοχὴ τοῦ ἄνω θεάτρου περιλαμβάνει διάφορα θέατρα ἐπιχειρήσεων, κυρίως μετὰ τὸν χωρισμὸν ὃν ὑπέστη ἡ Πρωσσία διὰ τῆς κατοχῆς τοῦ ὅλου Βιστούλα παρὰ τοῦ ἀνασχηματισθέντος πολωνικοῦ κράτους· ἐν τούτοις ὑπὸ τὴν γενικὴν ὀνομασίαν τοῦ θεάτρου τῆς ἀνατολικῆς Γερμανίας θέλομεν περιγράψει τὴν στρατιωτικὴν σημασίαν τῆς ὅλης περιοχῆς. Ἡ Βενδικὴ πεδιὰς εἶναι ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῆς οὐχὶ τόσον ἐπίπεδος καὶ ὁμοιόμορφος ὡς ἡ Σαξωνική. Δύο σειραὶ ὑψωμάτων διατρέχουσι ταύτην, ἡ πρώτη πα-

ράγεται ἐκ τῆς ἐπεκτάσεως τῶν Καρπαθίων, ἡ δὲ δευτέρα εἶναι σειρὰ ὑψωμάτων παραλλήλων πρὸς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν. Ἡ Βενδικὴ πεδιὰς εἶναι χώρα γεωργικὴ μετὰ ἐδάφους κατὰ τὸ πλεῖστον ἀμμώδους. Αἱ ἀμμώδεις ἐκτάσεις καθιστῶσιν εἰς πολλὰ μέρη τὰς συγκοινωνίας κοπιώδεις, ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ βροχαὶ δὲν διαβρέχουσι τὸ ἔδαφος, δὲν ἐπαυξάνουσι τὰς δυσχερείας τῆς διαδρομῆς. Αἱ πρότερον ἔρημοι ἀμμώδεις ἐκτάσεις μετετράπησαν εἰς εὐφόρους πεδιάδας μετὰ δασῶν μεγάλης ἀποδόσεως ἕνεκα τῆς καλῆς ἐκμεταλλεύσεως αὐτῶν.

Οἱ ποταμοὶ ἐν τῇ βορειοανατολικῇ Γερμανίᾳ εἰσί: α') οἱ ἐν τῇ δεξιᾷ ὄχθῃ παραπόταμοι τοῦ Ἔλβα εἰς τὸ κάτω ρεῦμα αὐτοῦ, ἤτοι ὁ Ἔλστερ (Elster), ὁ Χάβελ (Havel), ὅστις αὐξάνεται διὰ τῶν ὑδάτων τοῦ Σπρὲ (Spree), καὶ ὁ Ἔλδας (Elde), β') ποταμοὶ οἵτινες ἀρχόμενοι ἐν τῷ ὑψιπέδῳ τοῦ Μέκλεμβουργ χύνονται εἰς τὴν Βαλτικήν, γ'), ὁ Ὄδερ (Oder) καὶ οἱ παραπόταμοι αὐτοῦ, δ') οἱ ποταμοὶ τῆς Πομερανίας, ε') οἱ ποταμοὶ τῆς ἀνατολικῆς Πρωσσίας καὶ τὸ κάτω ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ Νίμεν (Niemen) τοῦ καλουμένου Μέμελ (Memel) ἐντὸς τῆς Γερμανικῆς χώρας. Εἰς τὴν ἀνατολικὴν Πρωσσίαν (Prusse Orientale) ἀποτελουμένην ἐκ τῆς παλαιᾶς Πρωσσίας, χώραν χαρακτηριστικῶς γερμανικὴν ἀπὸ τοῦ μεσαίωνος, ἡ περιοχὴ τῶν Μαζουρικῶν λιμνῶν χωρίζει τοὺς Γερμανοὺς ἀπὸ τοὺς Σλαύους Πολωνούς. Ἡ παλαιὰ Πρωσσία καὶ ἡ Πολωνία ἀποτελοῦνται ἐκ πεδιάδων συνεχομένων ἀλλὰ χωριζομένων παρὰ τοῦ ὀροπεδίου, ἐν ᾧ ἐκτείνονται αἱ Μαζουρικαὶ λίμναι (Masuren). Αἱ ἐκστρατεῖαι τοῦ 1807 καὶ 1914—1915 καταδεικνύουσιν ὅτι στρατοὶ ἐπιχειροῦντες βορείως τῶν Μαζουρικῶν λιμνῶν διατρέχουσι τὸν κίνδυνον νὰ ἀποκοπῶσι τῆς γραμμῆς τῶν συγκοινωνιῶν αὐτῶν παρὰ στρατοῦ κατασταθέντος κυρίου τῆς νοτίου πεδιάδος τῆς νοτίως τῶν λιμνῶν κειμένης καὶ ἀντιθέτως. Ὁ κίνδυνος οὗτος ἠμβλύνθη νῦν διὰ τοὺς Πολωνούς, διότι διὰ τῆς χαράξεως τῶν πρὸς τὴν Πολωνίαν συνόρων τῆς Γερμανίας ἐχωρίσθη ἡ τελευταία διὰ τοῦ πολωνικοῦ διαυλῶνος, τοῦ ἀκολουθοῦντος τὸν ποταμὸν Βιστούλαν, εἰς δύο τμήματα μὴ συγκοινωνοῦντα πρὸς ἄλληλα, τὴν ἀνατολικὴν καὶ δυτικὴν Πρωσσίαν.

Ἐπὶ πλέον διὰ τῆς ἀφαιρέσεως τῶν φρουρίων Δάντσιγ (Danzig), Κράουδεντς (Craudenz ἢ Grudziadz) καὶ Τὸρν (Torn ἢ Torun) καὶ Πόζεν (Posen ἢ Poznan) καὶ διὰ τῆς εἰσδύσεως τοῦ πολωνικοῦ κράτους εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ὄδερ ἀπειλεῖται ἀμέσως καὶ αὐτὸ τὸ Βερολῖνον, εὑρισκόμενον νῦν 250 χιλιόμετρα μόνον ἀπὸ τῶν πολωνικῶν συνόρων. Οἱ παραπόταμοι τοῦ Ὄδερ, Βάρτα (Warta) καὶ Νέτσε (Netze) ὡς καὶ ἄνω Ὄδερ, εἰς τὸ τμῆμα Ράτιμπορ (Ratibor) καὶ Ὀντερμπεργ (Oderberg), ἀποτελοῦσι νῦν τμήματα τοῦ νέου πολωνικοῦ κράτους. Ἡ ἐν τῇ δεξιᾷ ὄχθῃ τοῦ Βιστούλα ἀνατολικὴ Πρωσσία μετὰ τῶν φρουρίων Τὸρν καὶ Κράουδεντς ἀπετέλει παμμεγίστην, οὕτως εἰπεῖν, πλευρικὴν στρατηγικὴν γραμμήν, ἥτις ἔδει πρώτη νὰ ἐκπορθηθῇ καὶ ἐκκενωθῇ, καὶ ταύτην οἱ Ρῶσσοι ἐπεχείρησαν νὰ καταλάβωσι τῷ 1914—1915. Ἤδη ἡ ἔμμεσος αὕτη ὑπεράσπισις τῆς πρωτευούσης ὑπέστη μείωσιν αἰσθητήν.

8) *Θέατρον ἐπιχειρήσεων Λαουζίτσης καὶ Σιλεσίας.* Ἡ Σιλεσία ἀποτελεῖται ἐκ τῆς κοιλάδος τοῦ Ὄδερ, ἥτις εἶναι εὐρεῖα καὶ χθαμαλὴ περιοχὴ ἐκτεινομένη μεταξὺ τῆς ὀρεινῆς γραμμῆς τῶν Σιδετῶν καὶ τῶν δασωδῶν ὀροπεδίων τῆς Πολωνίας. Ἡ Σιλεσία ἔχει ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν χάρις εἰς τὰ ἀνθρακοφόρα στρώματα καὶ τὰ μεταλλεῖα αὐτῆς. Τὰ ἀνθρακωρυχεῖα τῆς πόλεως Καίνιγσχύττε (Koenigshütte) συνετέλεσαν τῆς πρὸς τὴν Πολωνίαν χαράξεως τῆς ὀροθετικῆς γραμμῆς τῆς Γερμανίας ἐδόθησαν εἰς τὴν πρώτην. Ταῦτα εἰσὶ πλουσιώτερα τῶν περὶ τὰς πόλεις Βάλδενβεργ (Waldenberg) καὶ Σβάιδνιτς (Schweidnitz) κειμένων. Ἡ Βρεσλαβία εἶναι τὸ στρατιωτικὸν κέντρον τῆς Σιλεσίας καὶ ὁ κόμβος διαφόρων ὁδῶν συγκοινωνίας, οὖσα δὲ ἀποθήκη μεγίστη σιτηρῶν μετὰ ἀκμαζούσης βιομηχανίας, ἦτο ἡ βάσις πάσης ἐπιχειρήσεως κατὰ τῆς ἄλλοτε ρωσικῆς Πολωνίας καὶ ἀντιθέτως δὲ ἡ Βρεσλαβία κύριον στρατηγικὸν σημεῖον ἐν τῷ τμήματι τούτῳ τῆς Γερμανίας. Ἡ Λαουζίτση (Lusace, γερμ. Lausitz) σχηματίζεται ἐκ τῶν βορείων κλιτύων τῶν ἀνατολικῶς τῆς στενορίας τοῦ Σανδάου (Schandau) ὀρέων καὶ ἀρδεύεται παρὰ τῶν ποταμῶν Ναῖσε (Neisse), παραποτάμου τοῦ Ὄδερ, καὶ τοῦ Σπρέ, παραποτάμου τοῦ Ἔλβα. Ὁ Ὄδερ καὶ ὁ Σπρὲ ἑνοῦνται διὰ τῆς διώρυγος Φρειδερίκου Γουλιέλμου. Ἡ Λαουζίτση καὶ Σιλεσία χωρίζονται τῆς Τσεχοσλοβακίας διὰ τῶν ὀρέων Λαουζιτς (Lausitz), Ἴζερ, Ρίζεν (Riesen) καὶ Σουδετῶν, ὧν τὰς διαβάσεις κατέστησαν ἐνδόξους αἱ κατὰ τὸν Ἑπταετῆ πόλεμον (1756—1763) ἐπιχειρήσεις καὶ ἡ ἐκστρατεία τοῦ 1866. Ἡ περιοχὴ τῆς Λαουζίτσης καὶ Σιλεσίας κατέστη θέατρον ἐπιχειρήσεων εἰς διαφόρους ἐποχάς, διότι περιέχει τὴν εὐκολωτέραν συγκοινωνίαν ἀπὸ Βρεσλαβίας πρὸς Λειψίαν.

Ὀχυρώσεις. Ἡ Γερμανία εὑρισκομένη ἐν τῇ κέντρῳ τῆς Εὐρώπης ἔχει ἐκτενῆ σύνορα πρὸς ἀνατολάς, νότον καὶ δυσμάς, περιβαλλομένη πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου (1914—1918) παρὰ τριῶν μεγάλων δυνάμεων, τῆς Ρωσσικῆς αὐτοκρατορίας, τῆς Αὐστρουγγρικῆς μοναρχίας καὶ τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας. Ἡ Γερμανία, ὅπως ἐξασφαλίσῃ τὸ ἔδαφος αὐτῆς ἀπὸ πάσης προσβολῆς καὶ τὰς ἐπιχειρήσεις ἀπὸ πιθανῆς συμμαχίας δύο ἢ πλειοτέρων κατ' αὐτῆς, ἔδει νὰ ἐνισχυθῇ δι' ὀχυρώσεων εἰς ὅλα τὰ μέτωπα, ὧν σκοπὸς θὰ ἦτο πρῶτον νὰ ἀποφύγῃ τὴν διασπορὰν τῶν δυνάμεων τῆς χώρας καὶ ἑπομένως τὴν ἀδυναμίαν νὰ τηρήσῃ δυνάμεις ἐπαρκεῖς πρὸς ἀνάληψιν ἔν τινι μετώπῳ τῆς ἐπιθέσεως, καὶ δεύτερον νὰ δύναται νὰ τηρῇ στρατηγικὴν ἄμυναν εἰς οἱονδήποτε μέτωπον ἤθελε νομίσει ἀναγκαῖον, ἢ εἰς ὃ θὰ ἐξηναγκάζετο παρά τινος τῶν ἀντιπάλων αὐτῆς. Τὴν ἀρχὴν ταύτην βλέπομεν ἐφαρμοζομένην κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον.

Οἱ νεώτεροι στρατοὶ καὶ ἡ τούτων ὀργάνωσις τείνει εἰς ταχεῖαν περάτωσιν τῶν πολέμων, πᾶσα δὲ παράτασις τούτων ἐπιφέρει οἰκονομικὰς καταστροφὰς παμμεγίστας. Ἡ ἀρχὴ αὕτη ἐγένετο ἡ αἰτία τῆς ἐγκαταλείψεως πλείστων φρουρίων ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Γερμανίας ὡς ἀχρήστων, καὶ ἐπῆλθεν ὁ περιορισμὸς τούτων εἰς τὰ φρούρια Μάγδεμπουργ καὶ Σπανδάου, δυτικῶς τοῦ Βερολίνου κειμένων, καὶ Κούστριν ἀνατολικῶς τούτου. Τὴν ἄμυναν τῆς Γερμανίας μέχρι τοῦ 1918 ἐπεβοήθησεν ἡ ὑδρογραφικὴ διάπλασις ταύτης, διότι ἐπὶ τοῦ Ρήνου ἀπὸ δυσμῶν, ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως ἀπὸ νότου καὶ ἐπὶ τοῦ Βιστούλα, Βάρτα καὶ Ὄδερ ἀπ' ἀνατολῶν ἐπεκάθηντο ἰσχυρὰ φρούρια μετὰ διπλῶν κεφαλῶν γεφύρας, ἅτινα ἐπέτρεπον ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐνεργὸν στρατηγικὴν ἄμυναν ἐπὶ τῶν δύο ὀχθῶν τῶν ἄνω ποταμῶν διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως τῶν ἄνω φρουρίων ὡς σημείων στηρίγματος, ἀφ' ἑτέρου δὲ μετακίνησιν μεγάλων μαζῶν διὰ τῶν πρὸς τοῦτο ἱδρυθέντων πυκνῶν δικτύων σιδηροδρόμων ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μόλτκε. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον παρατηροῦμεν πλήρη χρησιμοποίησιν τῶν σιδηροδρόμων ἐν Γερμανίᾳ πρὸς μεταφορὰν στρατῶν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μετώπου εἰς τὸ ἕτερον.

Πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου εὑρίσκομεν πρὸς νότον ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως τὰ φρούρια *Ἰνγκολστὰτ* (Ingolstadt) καὶ *Οὔλμ* (Ulm), πρὸς δυσμὰς τὴν μακρὰν σειρὰν φρουρίων *Νόϊ-Μπρισάχ, Στρασβοῦργον, Γερμερσχάϊμ, Μάϊντς, Κὲλν* (Köln), *Κόμπλεντς* καὶ *Βέζελ* ἐπὶ τοῦ Ρήνου μετὰ χαρακτῆρος ἀμυντικοῦ. Δυτικώτερον εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ρήνου τὰ φρούρια *Μέτς, Κάϊζερ Γουλιέλμου II* (Kaiser Wilhelm II), *Καλτελμπροῦνεν* (Kaltelbrunnen), *Νταγκολσχάϊμ* (Dangolsheim)· εὑρισκόμενα μεταξὺ τῶν ποταμῶν Μοζέλλα καὶ Ρήνου ἐσχημάτιζον παμμέγιστον ὠχυρωμένον στρατόπεδον. Τὸ *Μπὶτς* (Bitsch) εἶχε τὸν χαρακτῆρα φρουρίου ἀνασχέσεως εἰς τὰ ὅρια Ἀλσατίας καὶ Λωρραίνης. Ἐκ τῶν ἄνω ἀναφερθέντων φρουρίων μόνον τὰ φρούρια τὰ πρὸς βορρᾶν τοῦ Στρασβοῦργ ἐναπέμειναν εἰς τὴν κατοχὴν τῆς Γερμανίας. Εἰς χεῖρας τῶν πρώην συμμάχων τῆς Ἀντὰντ θὰ παραμένουσιν αἱ ἐν τῇ δεξιᾷ ὄχθῃ τοῦ Ρήνου κεφαλαὶ γεφύρας τῶν φρουρίων Στρασβούργου, Μάϊντς, Κόμπλεντς καὶ Κέλν, ὡς καὶ ὅλη ἡ ἐν τῇ ἀριστερᾷ ὄχθῃ τοῦ Ρήνου Γερμανία, ἐπὶ 15 ἔτη μετὰ τὴν συνθήκην τῶν Βερσαλλιῶν, ἤτοι μέχρι Ἰουνίου 1934, ἐὰν δὲν ἀποφασισθῇ ἐκκένωσις ταύτης πρότερον. Εἰς τὰ ἀνατολικὰ σύνορα τὸ μὲν φρούριον *Καίνιγσμπεργ* (Königsberg) σχηματίζει τὸν πυρῆνα τῆς λίαν ἐκτεθειμένης ἀνατολικῆς Πρωσσίας, τὸ δὲ φρούριον *Μπόγεν* (Boyen), κείμενον πρὸς νότον τοῦ Ἄνγκελμπεργ, ἱδρύθη ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς φράγμα τῆς στενῆς διόδου διὰ τῶν Μαζουρικῶν λιμνῶν. Πρὸς τούτοις τὰ φρούρια *Δάντσιγ, Γκράουδεντς* καὶ *Τὸρν* ὑπερήσπιζον τὴν γραμμὴν τοῦ Βιστούλα, ἐνῷ τὸ *Πόζεν* (Posen) καὶ *Γκλογκάου* (Glogau) ἐπὶ τῶν ποταμῶν Βὰρτ (Warthe) καὶ Ὄδερ, προώριζοντο νὰ ὑπερασπίσωσι τὴν Γερμανίαν ἀπὸ τῆς τότε ρωσικῆς Πολωνίας. Ἐν Σιλεσίᾳ τὰ εἰς *Γκλὰτς* (Glatz) διασῳζόμενα ὑπόλοιπα ὀχυρώσεων εἰσὶν ἄνευ στρατιωτικῆς ἀξίας. Ὡς τὸ Γκλὰτς οὕτω καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ Ἔλβα *Καίνιγσταϊν* (Königstein) δύνανται νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς φρούρια ἀνασχέσεως μικρᾶς ὁρίῳ ἀκτῖνος ἐνεργείας. Ἐκ τῶν εἰς τὰ ἀνατολικὰ ὅρια φρουρίων, τὸ μὲν φρούριον *Δάντσιγ* μετὰ τῆς πόλεως καὶ περιοχῆς 1950 τετρ. χιλιομέτρων κατέστη ἐλευθέρα πόλις, τὰ δὲ φρούρια *Γκράουδεντς, Τὸρν* καὶ *Πόζεν* ἀποτελοῦσιν ἰσχυρὸν ὠχυρωμένον μέτωπον προασπίζον τὴν Πολωνίαν καὶ ἀπειλοῦν τὴν Γερμανίαν. Ν. Ι. ΚΟΚΙΔΗΣ

—[ΕΘΝΟΓΡ.] Ὡς πρῶτοι κάτοικοι τῆς Γερμανίας μνημονεύονται οἱ *Γερμανοὶ* καὶ οἱ *Κελτοί.* Ἐνῷ δὲ οἱ Κελτοί, οἵτινες ἐπὶ Ἰουλίου Καίσαρος κατῴκουν ἔν τε τῇ δυτικῇ καὶ τῇ νοτίῳ Γερμανίᾳ, ἀπωθήθησαν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν βαθμηδὸν πρὸς τὰς χώρας τῆς Δύσεως, κατῆλθον κατὰ τοὺς πρώτους μεσαιωνικοὺς χρόνους εἰς τὴν σημερινὴν ἀνατολικὴν Γερμανίαν, προχωρήσαντα ΑΝΑ μέχρι τοῦ Ἔλβα καὶ τῆς Σάλης σλαυικὰ φῦλα, ἐκγερμανισθέντα τὸ πρῶτον κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα. Ἐκ τῶν γερμανικῶν φύλων οἱ μὲν *Φρίζιοι* μετηνάστευσαν εἰς τὴν Σατερλανδίαν, εἰς τὸ δυτικὸν Σλέσβιγ καὶ τὰς βορείους φριζίας νήσους, οἱ δὲ *Σάξωνες* εἰς τὸ Σλέσβιγ-Ὀλσταΐν, τὸ Ἀννόβερον, τὴν Βρουνσβίκην, τὸ Χάρτς καὶ ἀπὸ τοῦ Ρήνου

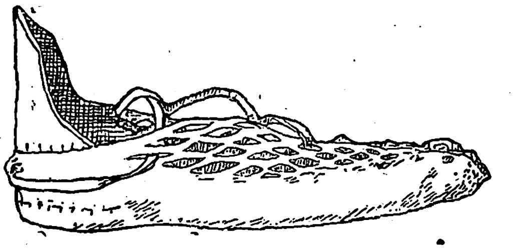

Σανδάλιον ἀρχαίων Γερμανῶν ἐξ ἑνὸς τεμαχίου δέρματος μετὰ δερματίνων ἱμάντων.

μέχρι τοῦ Ἔλβα. Οἱ *Φράγκοι* μετῴκησαν πρὸς βορρᾶν τοῦ Χουνσρύκ, πέριξ τοῦ Τρὴρ-Κόμπλεντς, εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Μάϊν, εἰς τὴν Βοημίαν, Μαΐρεν, Σιμπενμποῦργκεν, κάτω Αὐστρίαν, ὅπου ἵδρυσαν πολυαρίθμους μεγάλας ἀποικίας. Οἱ *Ἔσσιοι* κατῴκουν μεταξὺ τῆς Φούλντα καὶ Λάν, οἱ δὲ *Θουρίγγιοι*, ἀπωθηθέντες, ἐγκατεστάθησαν μεταξὺ τοῦ Οὔνστρουτ καὶ τοῦ δρυμοῦ τῆς Θουριγγίας. Οἱ *Ἀλεμάννοι* διέμειναν εἰς τὸν ἄνω Μέλανα Δρυμὸν καὶ ἐν Ἀλσατίᾳ, οἱ δὲ *Σουαβοὶ* ἀφ' ἑνὸς μὲν μεταξὺ τοῦ Μέλανος Δρυμοῦ καὶ τῆς Μποντενσέε μέχρι τοῦ Λὲχ καὶ τοῦ Ρής, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀπὸ τοῦ Ἴλλερ μέχρι τοῦ Δρυμοῦ Ὄντεν, ἐνῷ οἱ *Βαυαροὶ* ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν δυτικὴν καὶ νοτιοανατολικὴν Γερμανίαν, ἥτις ἐπεξετείνετο ἐκεῖθεν τοῦ Ἴνν εἰς τὴν Αὐστρίαν.

Σήμερον αἱ μνησθεῖσαι φυλαὶ δὲν διακρίνονται κατὰ τρόπον ἔκδηλον ἀπ' ἀλλήλων, δεδομένου ὅτι τόσον ὁ ἰδιαίτερος πολιτισμὸς ὅσον καὶ τὰ ἤθη τῶν δὲν ἠδύναντο νὰ μὴ ὑποστοῦν ἀλληλεπίδρασιν καὶ ἐπήρειαν ξένων στοιχείων. Ἐν τῇ νοτίῳ καὶ νοτιοδυτικῇ Γερμανίᾳ συνεμίχθησαν μετὰ τῶν *Κελτῶν*, ἐν δὲ τῇ ἀνατολικῇ Γερμανίᾳ, Σαξωνίᾳ καὶ Θουριγγίᾳ μετὰ τῶν *Σλαύων.* Τὸν ἀρχαῖον καθαρὸν γερμανικὸν τύπον διεφύλαξαν οἱ Φρίζιοι, λόγῳ τῆς ἀπομονώσεως αὐτῶν εἰς τὰς νήσους. Τὰ ἐν τῇ κάτω Γερμανίᾳ φῦλα διακρίνονται διὰ τὴν ξανθὴν κόμην αὐτῶν, εἶναι δὲ μεσοκέφαλα ἢ δολιχοκέφαλα, ἐνῷ τὰ ἐν τῇ κεντρικῇ καὶ ἄνω Γερμανίᾳ ἔχουσι κόμην ὑπομέλαιναν, ἐπικρατεῖ δὲ παρ' αὐτοῖς ὁ βραχυκέφαλος τύπος.

Ἄγαλμα τῆς Τουσνέλδας, συμβολίζον τὴν Γερμανίαν καὶ εὑρισκόμενον ἐν τῇ Λότζια ντεῖ Λάντσι τῆς Φλωρεντίας.

Τὰ παλαιὰ γερμανικὰ ἔθιμα, τὰ ἀποκαλύπτοντα τὴν κοινωνικὴν ὀργάνωσιν καὶ τὴν ψυχοσύνθεσιν τῶν Γερμανῶν τῆς ἀρχαιότητος καὶ τοῦ μεσαίωνος διετηρήθησαν ἐν μέρει παρὰ τῷ ἀγροτικῷ πληθυσμῷ, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν δημωδῶν ᾀσμάτων αὐτοῦ, τῶν μύθων καὶ τῶν παραδόσεων.

Αἱ πρὸς τὴν θρησκείαν τῶν ἀρχαίων γερμανικῶν φύλων σχετικαὶ πηγαὶ εἶναι πενιχρόταται.

Digitized by Google

Ὑπάρχουσιν ὀλίγιστα μόνα γραπτὰ μνημεῖα, προερχόμενα ἀπ᾽ εὐθείας ἀπὸ τῶν ἐθνικῶν Γερμανῶν. Τῷ 1841 ἀνεκαλύφθησαν ἐν Μέζεμπουργ ἐπὶ μνημείων ἀποφθέγματά τινα καὶ ἀναθηματικαὶ ἐπιγραφαί, λαξευθεῖσαι ὑπὸ Γερμανῶν ὑπηρετούντων ἐν τῷ ρωμαϊκῷ στρατῷ καὶ ἀπευθυνόμεναι πρὸς τοὺς πατρῴους θεούς. Ἐξ ἄλλου ἀνευρέθησαν ρουνικαί τινες ἐπιγραφαί, σχετικαὶ πρὸς τὴν γερμανικὴν μυθολογίαν. Εἰς τὰ ἀνωτέρω δέον νὰ προστεθῇ ἡ μεσαιωνικὴ καὶ ἡ νεωτέρα παράδοσις. Ἡ παλαιοτέρα πληροφορία εὑρίσκεται παρὰ τῷ Καίσαρι, καθ᾽ ὃν οἱ Γερμανοὶ ἦσαν φυσιολάτραι. Ὡς θεοὶ αὐτῶν μνημονεύονται ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη καὶ τὸ πῦρ. Ἀλλ᾽ ἤδη ὁ Τάκιτος ἀναφέρει, ὅτι οἱ Γερμανοὶ ἐλάτρευον τοὺς θεούς των εἰς τὰ ἄλση ἢ ἐντὸς πραγματικῶν ναῶν, ὅτι προσεπάθουν νὰ ἐξευμενίσωσιν αὐτοὺς διὰ θυσιῶν ζῴων καὶ ἀνθρώπων καὶ ὅτι διεγίνωσκον τὴν θέλησίν των διὰ χρησμῶν. Κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦτον ἐλάτρευον τὸν ἐκ τῆς γῆς γεννηθέντα θεὸν *Τουίστο* (Ἑρμαφρόδιτον), ὅστις ἦτο ἐπίσης καὶ γίγας, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ *Μάννους* (ἄνθρωπος), ὅστις δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς πατὴρ τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων. Υἱοὶ τοῦ Μάννους ἦσαν οἱ πρόγονοι τῶν τριῶν μεγάλων δυτικῶν γερμανικῶν φύλων, τῶν *Ἑρμινόνων*, *Ἰστβαιόνων* καὶ *Ἰγκβαιόνων*. Οἱ θεοὶ οὗτοι ἐκαλοῦντο *Ἕρμνας*, *Ἴστβας* καὶ *Ἴγκβας* καὶ συνταυτίζονται ὑπὸ τοῦ Μύλλεγχαφ πρὸς τοὺς τρεῖς θεούς, *Τίου* (*Τσίο* καὶ *Τύρ*), πρὸς τὸν *Ὀδῖνον* (*Ὀντίν*, *Βουοτάν*, *Βοντὰν*) καὶ πρὸς τὸν *Φρὸ* (*Φράϋρ*), καίτοι ἡ λατρεία τοῦ τελευταίου ἐν Γερμανίᾳ δὲν ἀποδεικνύεται. Ὁ Τίου, ἀρχικῶς ὁ Ἰνδὸς θεὸς τοῦ οὐρανοῦ Ντυάους, ὁ τῶν Ἑλλήνων Ζεύς, ἦτο, ὡς φαίνεται, ὁ ὕψιστος θεὸς πάντων τῶν Γερμανῶν, μέχρι τῆς ἡμέρας, καθ᾽ ἣν ἡ δρᾶσις αὐτοῦ περιωρίσθη εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν, διὸ καὶ οἱ Ρωμαῖοι συνεταύτισαν αὐτὸν πρὸς τὸν *Ἄρην* (Mars). Ὑπὸ τῶν Σαξώνων ἐκαλεῖτο *Σάξνοτ*, ἤτοι σύντροφος τοῦ ξίφους. Τὸν Τίου, ὡς ἀρχηγὸν τοῦ γερμανικοῦ πανθέου, ἀντικατέστησεν ὁ Ὀδῖνος, κατ᾽ ἀρχὰς θεὸς τῶν θυελλῶν καὶ τῶν καταιγίδων, εἶτα δὲ τῶν νεκρῶν. Εἶναι ὁ ὑπὸ τοῦ Τακίτου καλούμενος Mercurius. Ἐξ ἄλλου ὁ Ρωμαῖος συγγραφεὺς ἀναφέρει τὸν Ἡρακλῆ (Hercules), ἤτοι τὸν *Ντόναρ* ἢ *Τόρ*, ὅστις, ὡς θεὸς τῆς καταιγίδος, παρεβάλλετο πρὸς τὸν Δία (Jupiter) τῶν Ρωμαίων. Πλὴν τῶν ρηθέντων θεῶν ἀναφέρονται τρεῖς θήλειαι θεότητες: ἡ *Νέρτους*, θεὰ τῶν καρπῶν, ἥτις εἶχε τὸ ἱερὸν αὐτῆς εἴς τινα νῆσον, ἡ *Ταυφάνα*, ἥτις ἐλατρεύετο ὑπὸ τῶν Μαρσῶν, καί τις ὑπὸ τῶν Σουαβῶν λατρευομένη θεά, παραβαλλομένη πρὸς τὴν Ἶσιδα τῶν Αἰγυπτίων. Ἡ θεὰ αὕτη ἦτο, ὡς φαίνεται, ἡ σύζυγος τοῦ Ὀδίνου *Φρία* ἢ *Φρίγκ*. Εἰς τὴν χορείαν τῶν Γερμανῶν θεῶν συγκαταλέγεται καὶ ὁ *Μπάλντερ*, θεότης τοῦ φωτός, ἡ λατρεία τῆς ὁποίας εἰσήχθη ἐκ τῶν βορείων σκανδιναυικῶν χωρῶν εἰς τὴν Γερμανίαν.

Ἐν Γερμανίᾳ ὑπῆρχε καὶ δαιμονολατρεία, λατρεία τῶν ψυχῶν καὶ προγονολατρεία. Ὡς ψυχαὶ ἐθεωροῦντο τὰ πνεύματα τῶν τεθνεώτων, τὰ ὁποῖα, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν θεοῦ τινος, διέσχιζον τὸν ἀέρα ὡς φαντάσματα. Τὰ πνεύματα δὲ ταῦτα ἠδύναντο νὰ εἶναι εὐμενῆ ἢ δυσμενῆ διὰ τοὺς ἀνθρώπους.

— [ΙΣΤΟΡ.] Ἡ ἱστορία τῆς Γερμανίας ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ γερμανικὴ φυλὴ ὠργανώθη εἰς ἔθνος, ἐπὶ τοῦ γερμανικοῦ ἐδάφους, μεταξὺ τῶν Ἄλπεων καὶ τῆς Βορείου θαλάσσης ἀφ᾽ ἑνός, τοῦ Μοζέλλα καὶ τοῦ Ὄντερ ἀφ᾽ ἑτέρου. Τὸ γερμανικὸν ἔθνος, ὅπως καὶ τὰ ἄλλα τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, ἐσχηματίσθη κατὰ τὸν μεσαιῶνα. Ἡ Γερμανία δὲ ὡς κράτος ἐμφανίζεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς διανομῆς τῆς καρολιγγείου αὐτοκρατορίας, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ γερμανικοὶ πληθυσμοὶ συνηνώθησαν εἰς βασίλειον, τὸ ὁποῖον περιελάμβανε σχεδὸν πάντα τὰ ὁμοιογενῆ στοιχεῖα. Ὅπως καταδειχθοῦν ὅμως αἱ ἐπιδράσεις, τὰς ὁποίας ὑπέστησαν οἱ γερμανικοὶ λαοὶ μέχρι τῆς στιγμῆς κατὰ τὴν ὁποίαν συνεκεντρώθησαν εἰς χωριστὸν βασίλειον, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀνατρέξωμεν εἰς πολὺ παλαιοτέρας ἐποχάς.

Οἱ Γερμανοὶ ἀναφέρονται κατὰ πρῶτον ὑπὸ τοῦ θαλασσοπόρου καὶ γεωγράφου Πυθέα ὡς κατοικοῦντες κατὰ τὸν Α′ π. Χ. αἰῶνα τὴν αὐτὴν σχεδὸν χώραν τὴν ὁποίαν κατοικοῦν καὶ σήμερον, διηυθύνοντο δὲ πρὸς δυσμὰς καὶ ἠπείλουν νὰ καθυποτάξουν τὴν Γαλατίαν, ἀλλ᾽ ἐσταμάτησε καὶ ἀπώθησεν αὐτοὺς ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ, ὁ ὁποῖος καὶ ἔκαμεν αὐτοὺς γνωστοὺς εἰς τοὺς Ρωμαίους. Οἱ διάδοχοι τοῦ Καίσαρος προήλασαν μέχρι τοῦ Βέζερ ποταμοῦ καὶ τοῦ Ἔλβα καὶ κατέστησαν τὴν δυτικὴν Γερμανίαν ρωμαϊκὴν ἐπαρχίαν. Ἡ σφαγὴ ὅμως τῶν ρωμαϊκῶν λεγεώνων τοῦ Οὐάρωνος τῷ 9 π. Χ. ἠνάγκασε τοὺς Ρωμαίους νὰ ἀποσυρθοῦν καὶ ἔσωσε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν Γερμανῶν.

Ἡ ἐσωτερικὴ ἱστορία τῆς Γερμανίας ἀπὸ τοῦ Α′ μέχρι τοῦ Γ′ μ. Χ. αἰῶνος εἶναι τελείως σκοτεινή. Κατὰ τὸν Γ′ αἰῶνα οἱ περισσότεροι τῶν λαῶν οἵτινες κατῴκουν προηγουμένως τὴν Γερμανίαν (Τρεβῆροι, Τόγκριοι, Οὖβοι, Βατάβοι κτλ.) εἶχον ἐξαφανισθῆ καὶ ἀντικατεστάθησαν ὑπὸ ἄλλων: τῶν Φράγκων, τῶν Ἀλαμαννῶν, τῶν Μαρκομανῶν, τῶν Κουαδῶν, τῶν Λογγοβάρδων, τῶν Γότθων, τῶν Ἄγγλων, τῶν Σαξώνων, τῶν Φριζίων, τῶν Θουριγγίων, τῶν Βανδάλων, τῶν Σουήβων κτλ. Κατόπιν ἄρχονται οἱ ἀγῶνες τῶν λαῶν τούτων κατὰ τῶν Φράγκων, οἵτινες τοὺς καθυπέταξαν, μέχρις ὅτου ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῆς καταπτώσεως τῶν Μεροβιγγείων, οἱ Φρίζιοι, οἱ Θουρίγγιοι, οἱ Βαυαροί, οἱ Ἀλαμαννοί, κατώρθωσαν νὰ ἀποσείσουν τὸν ζυγόν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐμφανίζονται οἱ Καρολίγγειοι, τῶν ὁποίων αἱ νῖκαι καὶ ἡ συμμαχία μὲ τὴν ρωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν ἐγκατέστησαν τὸν Χριστιανισμὸν ἐν Γερμανίᾳ καὶ εἰσήγαγον τοὺς Γερμανοὺς εἰς τὴν σφαῖραν τῶν πεπολιτισμένων κρατῶν. Ἡ κατάκτησις καὶ ὁ προσηλυτισμὸς τῆς Γερμανίας εἰς τὸν Χριστιανισμὸν συνεπληρώθησαν κατὰ τὸ τέλος τοῦ Η′ αἰῶνος.

Ἡ κατάκτησις τῆς Σαξωνίας ὑπὸ τοῦ *Καρλομάγνου*, ἀπαιτήσασα τριάκοντα ἔτη, ἀποτελεῖ σταθμὸν ἐν τῇ μεσαιωνικῇ ἱστορίᾳ, διότι κατόπιν ταύτης ἱδρύθη πραγματικῶς ἡ Γερμανία καὶ κατέστη δυνατὸς ὁ σχηματισμὸς τοῦ ἑνὸς γερμανικοῦ ἔθνους διὰ τῆς καταπαύσεως τοῦ ἐπὶ αἰῶνας διαρκέσαντος ἀνταγωνισμοῦ τῶν παραμεινάντων εἰδωλολατρῶν καὶ βαρβάρων πρὸς τοὺς δεχθέντας τὸν ρωμαϊκὸν καὶ χριστιανικὸν πολιτισμὸν Γερμανούς. Ἡ ἧττα τοῦ Οὐάρωνος εἶχεν ἐπιβραδύνει ἐπὶ ὀκτὼ αἰῶνας τὴν ἀφομοίωσιν ταύτην. Οὕτως ὁ Καρλομάγνος διὰ τῆς συγκεντρώσεως εἰς ἕνα καὶ μόνον πολιτικὸν ὀργανισμὸν ὅλων τῶν φυλῶν, αἵτινες κατῴκουν τὴν ἀρχαίαν Γερμανίαν, ἀπέβη ὁ ἱδρυτὴς τῆς χώρας ταύτης.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καρλομάγνου, διαιρεθέντος συμφώνως πρὸς τὴν συνθήκην τοῦ Βερντὲν (843) τοῦ φραγκικοῦ κράτους, *Λουδοβῖκος ὁ Γερμανὸς* ἔλαβε τὸ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ρήνου κείμενον γερμανικὸν τμῆμα (τὴν Αὐστρασίαν) ὡς ἴδιον κράτος, ὅπερ κατὰ τὴν συνθήκην τοῦ Μέρσεν (870), διὰ τῆς προσαρτήσεως μέρους τῆς Λωραίνης μεγεθυνθέν, ἡνώθη ὑπὸ τὸν υἱὸν τοῦ Λουδοβίκου *Κάρολον τὸν Παχὺν* πάλιν μετὰ τῆς Νευστρίας. Ἀπὸ τοῦ 887—899 τὴν χώραν διῴκησεν ὁ δοὺξ *Ἀρνοῦλφος τῆς Καρινθίας*, γενόμενος βασιλεύς. Τὸν Ἀρνοῦλφον διεδέχθη ὁ υἱὸς αὐτοῦ *Λουδοβῖκος ὁ Παῖς*, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου, ἐπισυμβάντα τῷ 911, ἐσβέσθη ὁ ἡγεμονικὸς οἶκος τῶν Καρολιγγείων. Ὁ βασιλεὺς *Κονράδος ὁ Α′* (911—918), ἐκ φραγκικοῦ οἴκου καταγόμενος, ὑπῆρξεν ἀνίκανος ν᾽ ἀποσοβήσῃ τὴν ἀποσύνθεσιν τοῦ κράτους ἐσωτερικῶς καὶ τὴν ἐξασθένησιν αὐτοῦ ἐξωτερικῶς. Ἐπηκολούθησεν ἡ σειρὰ τῶν Σαξώνων βασιλέων. *Ἑρρῖκος ὁ Α′* (919—936), ἅμα ὡς ἀνῆλθεν ἐπὶ τὸν θρόνον, ἐπολέμησε κατὰ τῶν Μαγυάρων, οὓς ἐνίκησε κατὰ κράτος. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ *Ὄθων ὁ Α′* (936—973) ἐστέφθη βασιλεὺς τῶν Λομβαρδῶν (951) καὶ αὐτοκράτωρ τῆς Ρώμης (962) καὶ διεκρίθη διὰ τοὺς ἐναντίον τῶν Μαγυάρων νικηφόρους πολέμους του. *Ὄθων ὁ Β′* (973—983) καὶ Ὄθων ὁ Γ′ (983—1002) ἔθεσαν τὸ κέντρον τῆς βαρύτητος τῆς πολιτικῆς δράσεως αὐτῶν εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Ὀθώνων ἐσωτερικαὶ ἀνωμαλίαι ἐπέφερον μείωσιν τοῦ γοήτρου τῆς αὐτοκρατορίας. Τὸ γόητρον τοῦτο ἀποκατέστησεν ὁ *Ἑρρῖκος Β′* (1002—1024). Ἐπηκολούθησεν ἡ δυναστεία τῶν *Φράγκων* ἢ *Σαλίων* αὐτοκρατόρων: *Κονράδος ὁ Β′* (1024—1039) ἀποκατέστησε τὴν μεταξὺ ἰσχυρῶν καὶ πλουσίων μεγιστάνων καὶ μικρῶν γαιοκτημόνων ἰσορροπίαν καὶ κατώρθωσε νὰ προσαρτήσῃ τὴν Βουργουνδίαν εἰς τὸ κράτος του. Ὁ υἱός του *Ἑρρῖκος ὁ Γ′* (1039—1056) ἐνίσχυσε μεγάλως τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἀντιμετωπίσας σωφρόνως καὶ ἐρρωμένως τὴν πολιτικὴν ἰσχὺν τῶν δουκῶν καὶ τὴν κυριαρχίαν τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλ᾽ ὁ υἱός του *Ἑρρῖκος ὁ Δ′* (1056—1106), στερούμενος τῆς πολιτικῆς δεξιότητος τοῦ πατρός του, ἐμείωσε κατὰ τοὺς μακροὺς πρὸς τοὺς Γερμανοὺς ἡγεμόνας καὶ τὸν πάπαν Γρηγόριον τὸν Ζ′ ἀγῶνάς του σημαντικῶς τὴν δύναμιν καὶ τὸ γόητρον τοῦ θρόνου, ἀναγκασθεὶς νὰ προβῇ τῷ 1077 ἐν Κανόσσᾳ εἰς ὁμολογίαν μετανοίας ἐξευτελιστικήν. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ *Ἑρρῖκος ὁ Ε′* ἐτερμάτισε τὸν πρὸς τὸν μέγαν ποντίφικα ἀγῶνα διὰ τοῦ κονκορδάτου τοῦ Βὸρμς (1122). Ὁ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ θρόνου ἀνελθὼν *Λοθάριος ὁ Β′* τῆς Σαξωνίας (1125—1137) ὑπῆρξεν ἐνδοτικὸς τόσον εἰς τοὺς Γερμανοὺς ἡγεμόνας, ὅσον καὶ εἰς τὸν πάπαν, κατὰ τὴν βασιλείαν δ᾽ αὐτοῦ ἐνισχύθη καὶ πάλιν μεγάλως ἡ γερμανικὴ ἐπιρροὴ τόσον πρὸς ἀνατολὰς ὅσον καὶ πρὸς βορρᾶν τῆς αὐτοκρατορίας. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λοθαρίου ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ θρόνου ἡ δυναστεία τῶν Στάουφεν. *Κονράδος ὁ Γ′* (1138—1152) ὑπῆρξεν ἀνίκανος ν᾽ ἀποκαταστήσῃ τὴν τάξιν ἐν τῷ κράτει αὐτοῦ, διασαλευθεῖσαν λόγῳ τῶν ἀγώνων πρὸς τοὺς Οὐέλφους. Κονράδον τὸν Γ′ διεδέχθη ὁ ἀνεψιός του *Φρειδερῖκος ὁ Α′* (1152—1190). Οὗτος ὑπῆρξεν εὐεργετικώτατος διὰ τὴν χώραν του ἡγεμών. Ἐξύψωσε τὴν πνευματικὴν καὶ τὴν ὑλικὴν δύναμιν τοῦ κράτους εἰς μεγίστην ἀκμήν, ἐταπείνωσε τὸν Οὐέλφον ἡγεμόνα Ἑρρῖκον τὸν Λέοντα καὶ ἐξησφάλισε τὴν ἐπὶ τῆς Ἰταλίας γερμανικὴν κυριαρχίαν. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ *Ἑρρῖκος ὁ ΣΤ′* (1190—1197) κατέβαλε πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν, ὅπως καταστήσῃ τὸ στέμμα τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Σικελίας κληρονομικόν, ἀλλ᾽ ὁ πρόωρος αὐτοῦ θάνατος τὸν ἠμπόδισε νὰ πραγματώσῃ τὸ σχέδιόν του. Ἡ ἀνηλικιότης τοῦ υἱοῦ του *Φρειδερίκου Β′*, ὡς καὶ ἡ ἐπὶ τὸν θρόνον ἀνάρρησις δυὸ ἡγεμόνων, *Φιλίππου τῆς Σουαβίας*, δολοφονηθέντος τῷ 1208, καὶ *Ὄθωνος Δ′ τῆς Βρουνσβίκης* (1198—1215), ἐμείωσαν τὸ γόητρον καὶ τὴν ἰσχὺν τοῦ κράτους. Ὁ βασιλεὺς τῆς Βρουνσβίκης *Φρειδερῖκος ὁ Β′* (1212—1250), στεφθεὶς αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας ἐν ἔτει 1220 ἐπέβαλεν εἰς τὸ βασίλειον τῆς Σικελίας μοναρχικὸν πολίτευμα, εἰς δὲ τὴν Γερμανίαν, ὅπου τὰ τάγματα τῶν ἱπποτῶν καὶ αἱ πόλεις (ὁμοσπονδία τῶν παρραρηνείων πόλεων, *ἄνσα*) εἶχον ἐξιχθῆ εἰς μεγάλην ἀκμήν, ἡδραίωσε τὴν ἐξουσίαν τῶν ἡγεμόνων καὶ τῶν ἱεραρχῶν ἐπὶ τῶν περιοχῶν, ἃς διῴκουν. Βραδύτερον ὑπὸ τοῦ παπικοῦ κόμματος ἐξελέγησαν βασιλεῖς ὁ *Ἑρρῖκος*, λαντγράβος τῆς Θουριγγίας (1246 — 1247), καὶ ὁ *Γουλιέλμος* τῆς Ὀλλανδίας (1247—1256). *Φρειδερῖκος ὁ Β′*, υἱὸς Κονράδου τοῦ Δ′ (1250—1254) ἀπεσύρθη εἰς τὴν Ἰταλίαν. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐπηκολούθησε μεσοβασιλεία ἀπὸ τοῦ 1254 μέχρι τοῦ 1273, δηλαδὴ μέχρι τοῦ ἔτους καθ᾽ ὃ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας ἐγένετο *Ροδόλφος ὁ Α′* τῶν Ἁψβούργων (1273—1291). Ὁ μονάρχης οὗτος προσεπάθησε ν᾽ ἀποκαταστήσῃ τὴν τάξιν ἐν τῇ χώρᾳ του, εἰς ἣν προσήρτησε τὴν Αὐστρίαν, τὸ Στάτερμαρκ καὶ τὴν Καρινθίαν. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ οἱ τὴν αὐτοκρατορικὴν ἐξουσίαν φοβούμενοι ἀρχιδοῦκες ἐξέλεξαν ἡγεμόνα τὸν *Ἀδόλφον Νασσάου* (1292—1298), ὅστις ἦτο ἀσθενοῦς χαρακτῆρος καὶ τὸν ὁποῖον οἱ ἀρχιδοῦκες ἦγον καὶ ἔφερον συμφώνως πρὸς τὰ συμφέροντά των. Τὸν Ἀδόλφον Νασσάου διεδέχθη ὁ υἱὸς τοῦ Ροδόλφου *Ἀλβρέχτος ὁ Α′* (1298—1308), ὅστις κατέστησε τὴν Αὐστρίαν κέντρον τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ δράσεως. Τοῦτον διεδέχθη *Ἑρρῖκος ὁ Ζ′* τοῦ Λουξεμβούργου (1308—1313), ὅστις προσήρτησεν εἰς τὸ κράτος του τὴν Βοημίαν καὶ προσεπάθησε ν᾽ ἀποκαταστήσῃ τὴν αὐτοκρατορικὴν ἐξουσίαν ἐν Ἰταλίᾳ. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐξελέγησαν καὶ πάλιν δύο βασιλεῖς ὁ *Λουδοβῖκος Δ′* τῆς Βαυαρίας (1313—1347) καὶ *Φρειδερῖκος ὁ Ὡραῖος* τῆς Αὐστρίας (1313—1330), ὅστις μετὰ τὴν νίκην τοῦ Λουδοβίκου παρὰ τὸ Μύλντορφ (1322) ἀνεγνωρίσθη παρὰ τοῦ νικητοῦ ἐπισήμως ὡς συμβασιλεύς. Τὴν ἐπέμβασιν τοῦ πάπα Ἰωάννου τοῦ ΚΒ′ ὡς διαιτητοῦ διὰ τὸ γερμανικὸν στέμμα ἀπέρριψαν οἱ ἀρχιδοῦκες εἰς τὸ ἐν Ρένσε τῷ 1338 συνελθὸν συνέδριον, ὅτε δὲ ὁ Λουδοβῖκος ἠθέλησε νὰ κηρύξῃ ἑαυτὸν ἀπόλυτον μονάρχην, ἐξέλεξαν βασιλέα τὸν *Κάρολον* τοῦ Λουξεμβούργου, οἱ δὲ ὀπαδοὶ τοῦ Λουδοβίκου μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ τὸν *Γκύντερ* τοῦ Σβαρτσβούργου, ὅστις τῷ 1349 παρῃτήθη τοῦ θρόνου. Τὸν Γκύντερ διεδέχθη *Κάρολος ὁ Δ′* (1349—1378), ὅστις διὰ τοῦ χρυσοβούλλου τοῦ 1356 παρέσχεν εἰς τὸ ἔθνος αὐτοῦ νέαν νομοθεσίαν. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ *Βέντσελος* (1378—1400) οὐδαμῶς ἐμερίμνησε περὶ τῆς εὐημερίας τοῦ κράτους αὐτοῦ, ὅπερ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του ὑπῆρξε τὸ θέατρον αἱματηροτάτων ἀγώνων μεταξὺ τῶν δουκῶν καὶ τῶν ἀστῶν. Ὁ διάδοχος αὐτοῦ *Ρουπρέχτος* τοῦ Παλατινάτου (1400—1410) δὲν ἠδυνήθη ν᾽ ἀποκαταστήσῃ τὴν τάξιν, οὐδὲ ν᾽ ἀποσοβήσῃ τοὺς κινδύνους, οἵτινες ἠπείλουν τὴν χώραν του. Ὁ *Σιγμοῦνδος* τῆς Οὐγγαρίας, ἀδελφὸς τοῦ Βεντσέλου (1410—1437), ἐπεδίωξε διὰ τῆς συγκλήσεως τῆς συνόδου τῆς Κωνστάντσας ἐκκλησιαστικὴν μεταρρύθμισιν καὶ προὐκάλεσε διὰ τῆς θανατώσεως τοῦ Ἰωάννου Οὔσσου τὸν καλούμενον «ουσσιτικὸν πόλεμον» (1419—1436). Ἡ ὑπὸ τοῦ Ἁψβούργου *Ἀλβρέχτου τοῦ Β′* (1438—1439) ἐκ νέου ἐπιχειρηθεῖσα μεταρρύθμισις ἐματαιώθη ὑπὸ *Φρειδερίκου τοῦ Γ′*, ὅστις ἐπεζήτησε συνεννόησιν μετὰ τοῦ Βατικανοῦ. Τὴν ἀπειλουμένην διάλυσιν τοῦ κράτους προσεπάθησε νὰ ἐμποδίσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ *Μαξιμιλιανὸς ὁ Α′* (1493—1519) διὰ τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς ἐσωτερικῆς εἰρήνης, τῆς ἱδρύσεως ἀνωτάτου διαιτητικοῦ δικαστηρίου τοῦ κράτους καὶ τῆς διαιρέσεως τῆς χώρας εἰς δέκα μεγάλα τμήματα (1512). Ὁ ἔγγονος αὐτοῦ *Κάρολος ὁ Ε′* (1519—1556) ἐνεπιστεύθη τὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας, ἐν ᾗ ἡ ἀπὸ τοῦ 1517 ἀρξαμένη θρησκευτικὴ μεταρρύθμισις τοῦ Λουθήρου προὐκάλεσε μεγίστην θρησκευτικὴν καὶ κοινωνικὴν ἀναστάτωσιν, ὡς καὶ τὸν πόλεμον τῶν ἀγροτῶν τοῦ 1525, εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ *Φερδινάνδον* ἀπώλεσε κατὰ τοὺς ἐναντίον τῶν Γάλλων πολέμους τὰ ἐπισκοπᾶτα τοῦ Μέτς, Τοὺλ καὶ Βερντέν, ἀλλ᾽ ἐνίκησεν ἐν Γερμανίᾳ τῷ 1547 τὴν Σμαλκαλδικὴν ὁμοσπονδίαν, καίτοι ἄνευ ὀφέλους, δεδομένου ὅτι ἐξηναγκάσθη ὑπὸ τοῦ Μαυρικίου τῆς Σαξωνίας νὰ ὑπογράψῃ τὴν συνθήκην τοῦ Πασσάου (1552). Παρὰ τὴν θρησκευτικὴν εἰρήνην τοῦ Ἄουγκσμπουργ, τὴν συναφθεῖσαν ἐν ἔτει 1555, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ *Φερδινάνδος ὁ Α′* (1556—1564) καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ *Μαξιμιλιανὸς ὁ Β′* (1564—1576) κατώρθωσαν ν᾽ ἀποσοβήσωσι τὴν ἔκρηξιν ἐμφυλίων αἱματηρῶν ἀγώνων μεταξὺ τῶν καθολικῶν καὶ τῶν προτεσταντῶν μετὰ μεγίστης δυσκολίας. Μαξιμιλιανὸν τὸν Β′ διεδέχθη ὁ υἱὸς αὐτοῦ *Ροδόλ-*

Digitized by Google

φος ὁ Β' (1576—1612), ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ ὁποίου ἐγένετο ἡ θρησκευτικὴ ἀντιμεταρρύθμισις.

Τῷ 1608 συνεκροτήθη ἡ ἕνωσις τῶν προτεσταντῶν (protestantische Union), τῷ δὲ 1609 ὁ σύνδεσμος τῶν καθολικῶν (Katholische Liga). Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ὁ Ροδόλφος ἠναγκάσθη ν' ἀπονείμῃ θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς Βοημοὺς διὰ τῆς περιφήμου ἐγκυκλίου του, γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα Majestätsbrief (ἐπιστολὴ Μεγαλειοτάτου). Ἀλλ' ὑπὸ τὸν ἀδελφὸν καὶ διαδόχον τοῦ Ροδόλφου *Ματθίαν* (1612—1619) ἡ ἐλευθερία αὕτη παρεβιάσθη, τοῦθ' ὅπερ ὑπῆρξεν ἀφορμὴ τοῦ Τριακονταετοῦς πολέμου. Ὁ τὸν Ματθίαν διαδεχθεὶς *Φερδινάνδος ὁ Β'* (1619—1637) ἔσχε κατ' ἀρχὰς ἐπιτυχίας τινάς, ὀφειλομένας εἰς τὸν ἀρχιστράτηγον Βαλλενστάϊν, ἀλλὰ προσβαλὼν καὶ πάλιν τοὺς προτεστάντας, ἐγένετο αἰτία, ὥστε, διὰ τῆς ἀναμίξεως τῶν Σουηδῶν εἰς τὸν μεταξὺ τῶν Γερμανῶν καθολικῶν καὶ διαμαρτυρομένων ἀγῶνα, νὰ διαιωνισθῇ ὁ πόλεμος καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ *Φερδινάνδου τοῦ Γ'* (1637 — 1657). Αἱ συνέπειαι τοῦ πολέμου τούτου ὑπῆρξαν ὀλέθριαι διὰ τὴν Γερμανίαν, ἥτις κατεστράφη ὑλικῶς καὶ ὑπέστη δεινότατον ἠθικὸν κλονισμόν. Διὰ τῆς συνθήκης τῆς Βεστφαλίας, συναφθείσης ἐν ἔτει 1648, ἐχορηγήθησαν εἰς τοὺς διαμαρτυρομένους ἴσα δικαιώματα, ἀφῃρέθησαν ἀπὸ τῆς Γερμανίας ἡ Ἀλσατία, αἱ Κάτω Χῶραι καὶ ἡ Ἑλβετία, ἡ αὐτοκρατορία διετηρήθη κατὰ τύπους, ἡ δὲ Γερμανία μετεβλήθη εἰς κράτος ὁμόσπονδον. Ἐπὶ *Λεοπόλδου τοῦ Α'* (1658—1705) οἱ Γάλλοι κατέλαβον τὸ Στρασβοῦργον, ὅπερ βραδύτερον προσήρτησαν εἰς τὴν χώραν των. Τῷ 1683 οἱ Τοῦρκοι προήλασαν μέχρι τῆς Βιέννης, ἀλλ' ἐν τέλει ἡττήθησαν καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ καταλίπωσι τὸ γερμανικὸν ἔδαφος ὁριστικῶς. Καίτοι κατὰ τὸν πόλεμον τῆς διαδοχῆς τῆς Ἱσπανίας (1701—1714) ἡ δύναμις τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου ΙΔ' εἶχεν ἤδη θραυσθῆ, ἐν τούτοις οὔτε *Ἰωσὴφ ὁ Α'* (1705—1711), οὔτε *Κάρολος ὁ ΣΤ'* (1711—1740) κατώρθωσαν ν' ἀνακτήσουν τὸ ἀπολεσθὲν γερμανικὸν ἔδαφος. Καὶ εἰς τοὺς πολεμικοὺς μετὰ τῆς Γαλλίας ἀγῶνας λόγῳ τῆς πολωνικῆς διαδοχῆς ὑπῆρξε μειονεκτικὴ ἡ θέσις τῆς Γερμανίας. Μὲ τὸν Κάρολον ΣΤ' ἐξέλιπον τὰ ἄρρενα μέλη τοῦ οἴκου τῶν Ἀψβούργων. Οἱ Βαυαροὶ καὶ οἱ Σάξωνες κατὰ τὸν πόλεμον τῆς αὐστριακῆς διαδοχῆς διημφεσβήτησαν τὴν κληρονομίαν τῆς ἀδελφῆς τοῦ Καρόλου *Μαρίας Θηρεσίας* (1740—1780), ἥτις ὅμως διετήρησε ταύτην συμφώνως πρὸς τὴν συνθήκην τοῦ Ἄχεν, πλὴν τῆς Σιλεσίας, ἣν κατέλαβεν ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας Φρειδερῖκος ὁ Β', μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ διὰ γαλλικῆς προστασίας ἐκλεγέντος *Καρόλου Ζ'* τῆς Βαυαρίας (1742—1745) ἐπέτυχε τὴν ἐκλογὴν τοῦ συζύγου αὐτῆς *Φραγκίσκου τοῦ Α'* ὡς αὐτοκράτορος (1745—1765). Ἡ προσπάθεια τοῦ Φραγκίσκου, ὅπως ἀποσπάσῃ τὰ παρὰ τῆς Πρωσσίας κατακτηθέντα ἐδάφη του καὶ ὅπως ταπεινώσῃ τὴν Πρωσσίαν, ἐπέφερεν ἀποτελέσματα ἀντίθετα τῶν προσδοκωμένων, δεδομένου ὅτι ἡ Πρωσσία ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ πολέμου μεγάλη δύναμις ἀντίζηλος τῆς Αὐστρίας. Ὁ τὸν Φραγκῖσκον διαδεχθεὶς *Ἰωσὴφ ὁ Β'* (1765—1790) κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν, ὅπως αὐξήσῃ τὴν δύναμιν τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς αὐτοκρατορίας διὰ νέων κτήσεων καὶ ἐσωτερικῶν μεταρρυθμίσεων. Νικήσας τοὺς Βαυαροὺς προσήρτησεν εἰς τὴν χώραν του μεγάλην περιοχὴν παρὰ τὸν Ἴνν διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Τέσεν (1779). Πρὸς τὸν Ἰωσὴφ ἀντέδρασεν ἀποτελεσματικῶς ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας *Φρειδερῖκος ὁ Β'* διὰ τῆς τῇ πρωτοβουλίᾳ αὐτοῦ συγκροτήσεως τῆς συμμαχίας τῶν Γερμανῶν ἡγεμόνων (1785). Ὁ κίνδυνος τῆς μεγάλης γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ὑπῆρξεν ἀφορμή, ὥστε αἱ δύο μεγάλαι γερμανικαὶ δυνάμεις, ἡ Πρωσσία δηλονότι καὶ ἡ Αὐστρία, νὰ συνάψωσι συμμαχίαν κατὰ τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας ὑπὸ τὸν Λεοπόλδον Β' (1790—1792) καὶ τὸν Φραγκῖσκον Β' (1792—1806) Ἀλλὰ δύο κατὰ τῆς Γαλλίας γενόμεναι ἐκστρατεῖαι ἀπέτυχον. Φρειδερῖκος ὁ Β' τῆς Πρωσσίας συνεφιλιώθη μετὰ τῆς Γαλλίας διὰ τῆς ἐν Βασιλείᾳ συνθήκης, συναφθείσης τῷ 1795, τὸ παράδειγμα δ' αὐτοῦ ἠναγκάσθη ν' ἀκολουθήσῃ καὶ ἡ Αὐστρία, εἰρηνεύσασα μετὰ τῶν Γάλλων διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Κάμπο-Φόρμιο (1797). Ἡ ἀριστερὰ ὄχθη τοῦ Ρήνου παρεχωρήθη εἰς τὴν Γαλλίαν, ἡ παραχώρησις δ' αὕτη ἐκυρώθη βραδύτερον συνεπείᾳ ἄλλου πολέμου τῆς Αὐστρίας μετὰ τῶν συμμάχων αὐτῆς Ἀγγλίας καὶ Νεαπόλεως ἐναντίον τῶν Γάλλων, διὰ τῆς συνθήκης τῆς Λουνεβίλ.

Δι' ἀποφάσεως τῆς γερμανικῆς ἐθνοσυνελεύσεως (1803) ἐγένετο ἡ διάλυσις τοῦ παλαιοῦ γερμανικοῦ κράτους. Αἱ ἐκκλησιαστικαὶ ἡγεμονίαι ἐγένοντο κοσμικαί, τὰ γερμανικὰ κρατίδια ἀπεσπάσθησαν ἀπὸ τοῦ κράτους, μετὰ δὲ τὴν κατὰ τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος ἀποτυχοῦσαν ἐκστρατείαν τῆς Αὐστρίας ἐγένοντο διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Πρεσβούργου οὐδέτερα, συναποτελέσαντα ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Ναπολέοντος τὴν συνομοσπονδίαν τοῦ Ρήνου. Τῇ 6 Αὐγούστου 1806 Φραγκῖσκος ὁ Β' κατέθεσε τὸ ρωμαιογερμανικὸν στέμμα.

Κατὰ τοὺς ἐναντίον τοῦ Ναπολέοντος πολέμους τῆς Πρωσσίας (1806—1807), ἡ χώρα αὕτη ἀπώλεσε τὸ ἥμισυ τῶν ἐδαφῶν της διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Τιλσίτ. Ὁ νικητὴς ἵδρυσε τὴν Βεστφαλίαν ὡς κράτος ὑποτελὲς εἰς τὴν Γαλλίαν, οἱ δὲ Αὐστριακοὶ διὰ τῆς συνθήκης τῆς Βιέννης ἠναγκάσθησαν νὰ παραχωρήσουν τὸ ἓν τέταρτον τῆς χώρας των εἰς τὸν Ναπολέοντα. Τὸ πρῶτον διὰ τῶν ἀπελευθερωτικῶν αὐτῆς ἀγώνων τοῦ 1813—1815 κατώρθωσεν ἡ Γερμανία νὰ ἐπανακτήσῃ τὴν πολιτικὴν ἀνεξαρτησίαν της καὶ νὰ περιορίσῃ εἰς τὰ παλαιὰ ὅρια αὐτῆς τὴν Γαλλίαν (1792). Διὰ τῆς ἐν Βιέννῃ συναφθείσης συνθήκης ἐν ἔτει 1815 συνεκροτήθη ὁ «Γερμανικὸς Σύνδεσμος» (Deutscher Bund).

Ἐπειδὴ αἱ διὰ τῆς συνθήκης ταύτης δοθεῖσαι ὑποσχέσεις περὶ ἀπονομῆς ἐλευθεριῶν καὶ καταργήσεως ἀντιλαϊκῶν τινων θεσμῶν ἀνεκλήθησαν σχεδὸν καθ' ὁλοκληρίαν διὰ τῶν ἐν Κάρλσμπαντ τῷ 1819 ληφθεισῶν ἀποφάσεων, ἐδημιουργήθη παρὰ τῶν φιλελευθέρων Γερμανῶν ἀντιμοναρχικὴ κίνησις, ἥτις, ἐνισχυθεῖσα ὑπὸ τῆς τὸν Ἰούλιον τοῦ 1830 ἐκραγείσης ἐν Γαλλίᾳ ἐπαναστάσεως, ἔλαβε σοβαρὰς διαστάσεις, συνέπεια τῶν ὁποίων ὑπῆρξεν ἡ εἰς πολλὰ γερμανικὰ κράτη ἐπιβολὴ συνταγματικοῦ πολιτεύματος. Ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀντιμοναρχικὴν ταύτην κίνησιν ἀντέδρασαν πάλιν τὰ ἐν Βιέννῃ συνελθόντα «συνέδρια τῶν ὑπουργῶν» (Ministerkonferenzen).

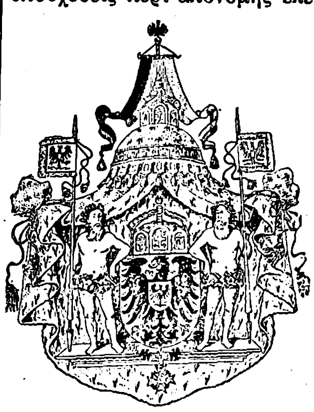

Γερμανικὸν ἐθνόσημον ἐπὶ Αὐτοκρατορίας.

Διὰ τῆς συγκροτήσεως τῆς γερμανικῆς τελωνειακῆς ἑνώσεως τῇ πρωτοβουλίᾳ τῆς Πρωσσίας (1834), ἡ γερμανικὴ δημοσία οἰκονομία ἔλαβε μεγάλην ἐξέλιξιν, ἥτις ἐγένετο ἀκόμη μεγαλυτέρα διὰ τῆς σιδηροδρομικῆς συγκοινωνίας, ἥτις ἤρξατο ἀναπτυσσομένη ἐν Γερμανίᾳ ἁλματικῶς.

Τὰ παρὰ τῶν κυβερνήσεων τῆς Πρωσσίας καὶ τῆς Αὐστρίας ληφθέντα καταπιεστικὰ μέτρα, ὡς καὶ ὁ πόθος συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν καὶ μεταρρυθμίσεων προὐκάλεσαν, μετὰ τὴν γαλλικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1848, ἐν Βερολίνῳ καὶ Βιέννῃ σοβαρὰν στάσιν. Αἱ κυβερνήσεις τῶν μικρῶν γερμανικῶν κρατῶν ἔσπευσαν νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τὴν θέλησιν τῶν φιλελευθέρων ὑπηκόων των. Περὶ τῶν εἰσακτέων μεταρρυθμίσεων συνεζήτησεν ἐπὶ ἕνα καὶ πλέον μῆνα ἡ δίαιτα τῆς Φραγκφούρτης, ἥτις καὶ παρεσκεύασε τὰς ἐκλογὰς τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως. Ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις, ἅμα ὡς συγκροτηθεῖσα, ἐξέλεξε τὸν μέγαν δοῦκα Ἰωάννην τῆς Αὐστρίας ἐπίτροπον τοῦ κράτους καὶ ἐδημοσίευσε, κατόπιν μακρῶν συζητήσεων, τὰς ἀποφάσεις αὐτῆς τὰς ἀναφερομένας εἰς τὰ βασικὰ δικαιώματα τῆς Αὐστρίας καὶ τὴν θέσιν αὐτῆς ἔναντι τῆς Γερμανίας, καθ' ὃν ἀκριβῶς χρόνον ἐν Πρωσσίᾳ καὶ Αὐστρίᾳ ἐγίνοντο, λόγῳ τοῦ ζητήματος τοῦ Σλέσβιχ-Ὀλστάϊν, ἐπαναστατικαὶ ζυμώσεις. Αἱ ἐν Δρέσδῃ, Παλατινάτῳ καὶ Βάδῃ ἐκραγεῖσαι στάσεις κατεπνίγησαν, μετὰ δὲ τὴν καταπνιξιν αὐτῶν ἐπεδιώχθη ἡ ἕνωσις τῶν τριῶν βασιλείων τῆς Πρωσσίας, τοῦ Ἀννοβέρου καὶ τῆς Σαξωνίας. Ἀλλ' ἡ Αὐστρία ἀντέδρασε πρὸς τὰς ἑνωτικὰς ταύτας διαθέσεις καὶ συνεκάλεσεν ἐν Φραγκφούρτῃ, τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1850, τὴν παλαιὰν ὁμοσπονδιακὴν δίαιταν, ἥτις παρεχώρησε τὰ δουκᾶτα Σλέσβιχ καὶ Ὀλστάϊν εἰς τὴν Δανίαν. Ἡ Πρωσσία ὑπεχώρησε τὸν Νοέμβριον τοῦ 1850 εἰς τὰς ἀξιώσεις τῆς Αὐστρίας. Ἀλλὰ τόσον κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον (1854-1856) ὅσον καὶ κατὰ τὸν Ἰταλικὸν (1859) ἡ μεταξὺ τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Πρωσσίας ἀντιζηλία ἐγένετο ἐκ νέου καταφανής. Κατὰ τὸν Πρωσσοδανικὸν πόλεμον τοῦ 1864, καθ' ὃν οἱ Πρῶσσοι, νικήσαντες κατὰ κράτος τοὺς Δανούς, ἐπανέκτησαν τὸ Σλέσβιχ-Ὀλστάϊν, οἱ Αὐστριακοὶ ἐπολέμησαν μετὰ τῶν Πρώσσων, ἀλλ' ἡ ἔρις περὶ τὴν διανομὴν τῶν κατακτηθέντων ἐδαφῶν ἐξεφυλίσθη εἰς μῖσος καὶ ἐχθρότητα, ἥτις ἐγένετο ἀφορμὴ τοῦ Πρωσσοαυστριακοῦ πολέμου τοῦ 1866.

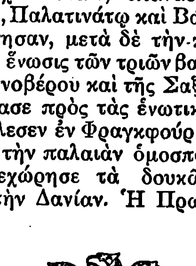

Γερμανικὸν ἐθνόσημον τῆς Γερμανικῆς Δημοκρατίας.

Οἱ Πρῶσσοι ἐξῆλθον ἐκ τοῦ πολέμου τούτου νικηταί, προσήρτησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν τὸ Ἀννόβερον, τὸ Σλέσβιχ-Ὀλστάϊν, τὸ Κουρέσσεν, τὸ Νασσάου καὶ τὴν Φραγκφούρτην παρὰ τὸν Μάϊν, καὶ ἠνάγκασαν τὴν Αὐστρίαν ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τῆς Πρωσσίας ἱδρυθεῖσαν βορειογερμανικὴν συνομοσπονδίαν. Τὰ νοτιογερμανικὰ κράτη ἔμειναν ἀνεξάρτητα, ἀλλὰ συνῆψαν μετὰ τῆς Πρωσσίας μυστικὰς συνθήκας συμμαχίας καὶ ἐπιμαχίας. Ἡ ἕνωσις τῆς Γερμανίας συνετελέσθη ὁριστικῶς τῇ 18 Ἰανουαρίου 1871 ἐν Βερσαλλίαις, ὅπου ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας *Γουλιέλμος ὁ Α'* ἀνεκηρύχθη αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας μετὰ τὴν νίκην τῶν Γερμανῶν κατὰ τῆς Γαλλίας (βλ. Γαλλογερμανικὸς *πόλεμος*).

Ἡ ἐπίτευξις τῆς γερμανικῆς ἑνότητος προσέδωκε μεγίστην ἰσχὺν εἰς τὴν Γερμανίαν. Συγχρόνως ὅμως ἐνεφάνισε καὶ μεγάλας ἐσωτερικὰς δυσχερείας καὶ συναγωνισμοὺς μεταξὺ τῶν διαφόρων ὁμοσπόνδων κρατῶν, τὰ ὁποῖα προσεπάθουν νὰ διατηρήσουν τὴν αὐτοτέλειάν των ἐναντίον τῶν ἰσοπεδωτικῶν καὶ ἀπορροφητικῶν διαθέσεων τῆς Πρωσσίας. Ὁ «περὶ μορφώσεως ἀγὼν» (Kulturkampf) διήρκεσεν ἀπὸ τοῦ 1872 μέχρι τοῦ 1886, ἔφθειρε δὲ πολιτικῶς καὶ αὐτὸν τὸν Βίσμαρκ. Ὁ ἀγὼν οὗτος προεκλήθη ἐκ τῆς ἀφαιρέσεως ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἀναλήψεως ὑπὸ τοῦ κράτους τῆς ἀμέσου διοικήσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν πραγμάτων καὶ ἐκ τῆς προστασίας τὴν ὁποίαν παρέσχεν ἡ κυβέρνησις εἰς τοὺς παλαιοκαθολικούς. Ὁ Βίσμαρκ εἶχε νὰ παλαίσῃ ἐπίσης καὶ κατὰ τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ, ὁ ἀνταγωνισμὸς τῶν ὁποίων προεκάλεσε καὶ κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους σφοδροὺς ἐσωτερικοὺς πολιτικοὺς ἀγῶνας ἐν Γερμανίᾳ.

Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ (ἡ πολιτικὴ τοῦ Βίσμαρκ) τῆς Γερμανίας κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐβασίζετο ἐπὶ τῆς ἰδέας τῆς διατηρήσεως τῶν ἐπιτευχθεισῶν κατακτήσεων, διὰ τῆς δημιουργίας διαφόρων συμμαχιῶν, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀπεκλείετο ἡ Γαλλία. Μετὰ τὴν ἤδη ἀπὸ τοῦ 1871 ἐπιτευχθεῖσαν προσέγγισιν πρὸς τὴν Αὐστρίαν, ἡ Γερμανία ἔθεσεν ὡς βάσιν τῆς ἐξωτερικῆς της πολιτικῆς τὴν συμμαχίαν τῶν τριῶν αὐτοκρατόρων Γερμανίας, Αὐστρίας καὶ Ρωσσίας (1872). Μετὰ τὴν ἀνατολικὴν ὅμως κρίσιν, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἡ Γερμανία κατέβαλε πᾶσαν αὐτῆς τὴν ἐπιρροὴν ὅπως περιορίσῃ τὰ κέρδη τῆς Ρωσίας (Συνέδριον τοῦ Βερολίνου, 1878), ἐπῆλθε ψυχρότης μετὰ τοῦ ἀνατολικοῦ αὐτῆς γείτονος. Τῷ 1879 συνήφθη ἡ συμμαχία μὲ τὴν Αὐστρίαν, τῆς ὁποίας συνέπεια ὑπῆρξεν ἐν συνεχείᾳ ἡ «Τριπλῆ Συμμαχία» Γερμανίας, Αὐστρίας καὶ Ἰταλίας. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης αἱ σχέσεις μεταξὺ Γερμανίας καὶ Ρωσίας διῆλθον πολλὰ στάδια, ἀλλ' οὐδέποτε ἐπανῆλθον εἰς τὴν ἐγκαρδιότητα τοῦ 1870.

Μετὰ τὰς ἑορτὰς τῆς Κρονστάνδης συνήφθη ἡ «Γαλλορρωσικὴ Συνεννόησις» (1891), ἥτις ἐδημιούργησε νέαν ὁμάδα δυνάμεων, συμπηχθεῖσαν ὡς ἀντίρροπον καὶ εἰς ἀπάντησιν τῆς «Τριπλῆς Συμμαχίας». Ἡ προσθήκη κατόπιν εἰς τὴν ὁμάδα ταύτην καὶ τῆς Ἀγγλίας ἐδημιούργησεν ἐν Εὐρώπῃ τὸ καθεστὼς τῶν ἀπεριορίστων ἐξοπλισμῶν, ὅπερ ἐπέδρασε καὶ ἐπὶ τῆς διεθνοῦς πολιτικῆς καὶ ὡδήγησεν, ἐπὶ τέλους, εἰς τὸν πόλεμον τοῦ 1914.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ *Γουλιέλμου Α'* ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ υἱὸς αὐτοῦ *Φρειδερῖκος ὁ Γ'* (Μάρτιος τοῦ 1888). Οὗτος ἐνεφορεῖτο ὑπὸ φιλελευθέρων ἰδεῶν. Ἐπειδὴ ὅμως ἠσθένει ἐκ καρκίνου τοῦ λάρυγγος, ὁ ὁποῖος τὸν εἶχε καταδικάσει εἰς ἀφασίαν καὶ τὸν ἐκράτει διαρκῶς κατάκοιτον, κατὰ τὴν ὀλιγόμηνον μέχρι τοῦ θανάτου του (Ἰούνιος τοῦ ἰδίου ἔτους) βασιλείαν, γνωστὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα «αἱ 99 ἡμέραι», ἐκυβέρνα οὐσιαστικῶς ὁ υἱὸς αὐτοῦ *Γουλιέλμος*, μετὰ τοῦ ὁποίου εἶχε συχνὰς δραματικὰς συγκρούσεις, λόγῳ διαφωνίας εἰς τὴν πολιτικήν.

Τῷ 1888 ἀνῆλθεν εἰς τὸν γερμανικὸν θρόνον ὁ *Γουλιέλμος Β'*, ὁ ὁποῖος ἐπεζήτησεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ συγκεντρώσῃ εἰς τὰς χεῖράς του τόσον τὴν ἐσωτερικὴν ὅσον καὶ τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τῆς χώρας του. Ἕνεκα τούτου περιῆλθεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὸν Βίσμαρκ, ὁ ὁποῖος παρῃτήθη τῷ 1890. Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Βίσμαρκ τὰ ἡνία τῆς πολιτικῆς τῆς Γερμανίας ἀνέλαβον οἱ καγκελάριοι Καπρίβι (1890), Χοενλόε (1895), Μπύλωφ (1900), Μπέτμαν Χόλβεγκ (1909). Κατὰ τὴν εἰκοσαετῆ περίπου ταύτην περίοδον τὴν ἐσωτερικὴν πολιτικὴν τῆς Γερμανίας χαρακτηρίζουν οἱ ἀδιάκοποι ἀγῶνες τῆς κυβερνήσεως κατὰ τῶν σοσιαλιστῶν, ἡ ὁλονὲν αὔξουσα ἐνίσχυσις τῶν στρατιωτικῶν καὶ ναυτικῶν δυνάμεων τῆς χώρας (νόμοι τῶν 1892, 1899, 1900), ἡ κατάργησις τῆς δικτατορίας ἐν Ἀλσατίᾳ καὶ Λωρραίνῃ, ἡ προσπάθεια τοῦ ἐκγερμανισμοῦ τῶν πολωνικῶν ἐπαρχιῶν καὶ τέλος ὁ διακανονισμὸς τῆς διαδοχῆς ἐν τῷ δουκάτῳ τῆς Βρουνσβίκης, ὅπου, ἐπειδὴ ὁ δοὺξ τοῦ Κούμμπερλαντ ἠρνήθη νὰ παραιτηθῇ τοῦ Ἀννοβέρου, ἀνῆλθεν εἰς τὸν διὰ τοῦ θανάτου (1907) τοῦ ἀντιβασιλέως Ἀλβέρτου τῆς Πρωσσίας κενωθέντα θρόνον ὁ δοὺξ Ἀλβέρτος τοῦ Μεκλεμβούργου-Σβέριν.

Ἀπὸ ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τὰ ἀξιολογώτερα γεγονότα κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον εἶναι τὰ ἑξῆς: 1) Ἡ σύναψις, τῷ 1890, συνθήκης μετὰ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας πρὸς λύσιν διαφόρων ἀποικιακῶν διαφορῶν (δι' ἑνὸς τῶν ὅρων αὐτῆς ἡ Ἀγγλία παρεχώρησεν εἰς τὴν Γερμανίαν τὴν νῆσον Ἑλιγολάνδην εἰς ἀντάλλαγμα παραχωρήσεων εἰς τὴν

Digitized by Google

Ἀφρικήν). 2) Ἡ κατάληψις τοῦ κόλπου καὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ Κιάο-Τσέου, παραχωρηθέντων ὑπὸ τῆς Κίνας, συνεπείᾳ σφαγῆς Γερμανῶν ἱεραποστόλων (1897). 3) Ἀγορὰ τῶν νήσων Καρολίνων καὶ Μαριάνων ἀπὸ τὴν Ἱσπανίαν. 4) Ἡ διανομὴ τοῦ ἀρχιπελάγους Σαμόα μετὰ τῶν Ἡν. Πολιτειῶν, τῆς Ἀγγλίας λαβούσης ἀνταλλάγματα ἀλλοῦ (2 Δεκεμβρίου 1899). 5) Ἡ συμμετοχὴ εἰς τὴν διεθνῆ ἐκστρατείαν ἐναντίον τοῦ Μπόξερς ἐν Κίνᾳ (1900). 6) Ἡ ἀνανέωσις (τῇ 28 Ἰουνίου 1902) τῆς «Τριπλῆς Συμμαχίας», ἥτις ἔληγε τὸν Μάϊον τοῦ 1903. Ἡ νέα αὐτη συνθήκη συνεκράτησε τὴν Ἰταλίαν μέχρι τοῦ Μαΐου 1915 ἀπὸ τοῦ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν πόλεμον παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν δυνάμεων τῆς Συνεννοήσεως. Ἡ Γερμανία ὅμως καὶ ἡ Αὐστροουγγαρία ἐγνώριζον ἤδη ἀπὸ τοῦ 1896, ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ ὑπολογίζουν ἐπὶ τῆς Ἰταλίας εἰς περίπτωσιν πολέμου, κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ Μεγάλη Βρεττανία θὰ ἐλάμβανε μέρος παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Γαλλίας. 7) Ἡ ἐπίσκεψις τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου τοῦ Β΄ εἰς τὴν Ταγγέρην τὴν 31 Μαρτίου 1905, ἥτις ἐχρησίμευσεν ὡς πρόλογος εἰς τὰς διπλωματικὰς ἀπαιτήσεις τῆς Γερμανίας, συνέπεια τῶν ὁποίων ὑπῆρξεν ἡ σύγκλησις τῆς διασκέψεως τοῦ Ἀλγεθίρας (16 Ἰανουαρίου—6 Ἀπριλίου 1906).

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Γερμανία, ὅπως κα τὰ ἄλλα μεγάλα εὐρωπαϊκὰ κράτη, ἐξηκολούθει τοὺς ἐξοπλισμούς της. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1911 ἡ γερμανικὴ κυβέρνησις ἐπέτυχεν ἀπὸ τὸ Ράϊχσταγ τὴν ψήφισιν τῶν στρατιωτικῶν της νομοσχεδίων, δυνάμει τῶν ὁποίων ὁ ἐν εἰρήνῃ γερμανικὸς στρατὸς ἀνεβιβάζετο εἰς ἥμισυ ἑκατομμύριον ἀνδρῶν.

Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τῶν Γάλλων εἰς τὸ Φέζ (27 Ἀπριλίου 1911) ὁ Γουλιέλμος Β΄ ἀπέστειλε τὴν γερμανικὴν κανονιοφόρον «Πάνθηρ», ὅπως σταθμεύσῃ εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ἀγαδὶρ (1 Ἰουλίου 1911). Ἡ Ἀγγλία τότε ἐγνωστοποίησεν ὅτι αἱ ὑποχρεώσεις αὐτῆς πρὸς τὴν Γαλλίαν καὶ πρὸς τὰ ἴδια ἑαυτῆς συμφέροντα δὲν ἐπέτρεπον εἰς αὐτὴν νὰ ἀδιαφορήσῃ διὰ τὰς ὑποθέσεις τοῦ Μαρόκκου. Ἡ δήλωσις αὕτη ἐπέδρασε κατευναστικῶς ἐπὶ τοῦ Βερολίνου, ἡ δὲ Γερμανία καὶ ἡ Γαλλία, κατόπιν κοπιωδῶν διαπραγματεύσεων, ὑπέγραφον τὴν 4 Νοεμβρίου 1911 συνθήκην, διὰ τῆς ὁποίας οἱ Γάλλοι προέβαινον εἰς μεγάλας παραχωρήσεις πρὸς τὴν Γερμανίαν ἐν Ἀφρικῇ.

Μόλις ὅμως διεκανονίσθη ἡ ὑπόθεσις αὕτη, ἡ Γερμανία ἔκρινε καλὸν νὰ προβῇ εἰς νέαν αὔξησιν τῶν στρατιωτικῶν καὶ τῶν ναυτικῶν της δυνάμεων (Μάϊος τοῦ 1912). Ἡ Γαλλια ἔλαβε καὶ αὕτη ἀνάλογα μέτρα, διὰ τῆς ἐπαναφορᾶς τῆς τριετοῦς στρατιωτικῆς θητείας (6 Μαρτίου 1913). Οἱ ἀμοιβαῖοι οὗτοι ἐξοπλισμοὶ εἶχον δημιουργήσει τοιαύτην κατάστασιν ἐρεθισμοῦ τῆς ὁλότητος καὶ τῶν ἰθυνόντων, ὥστε ἤρκεσεν ἡ ἀφορμὴ τῆς δολοφονίας τοῦ ἀρχιδουκὸς Φερδινάνδου τῆς Αὐστροουγγαρίας καὶ τῆς συζύγου του ἐν Σεραγέβῳ (24 Ἰουνιου 1914), ὅπως ἐκραγῇ ὁ Παγκόσμιος *πόλεμος* (βλ.λ.), καθ' ὃν ἡ Γερμανία ἠναγκάσθη νὰ ὑποκύψῃ καὶ νὰ ὑπογράψῃ τοὺς ὅρους τῆς ἀνακωχῆς τοῦ Ρετὸντ (Rethondes) κατὰ τὴν νύκτα τῆς 10 πρὸς τὴν 11 Νοεμβρίου 1918. Τὴν παραμονὴν τῆς ὑπογραφῆς ταύτης εἶχε κηρυχθῆ ἐν Βερολίνῳ ἡ δημοκρατία, οἱ δὲ Χοεντζόλλερν εἶχον κηρυχθῆ ἔκπτωτοι τοῦ θρόνου, ὅπως καὶ πάντες οἱ ἄλλοι βασιλεῖς καὶ πρίγκιπες τῶν ἄλλων κρατῶν τῆς Γερμανιας (9 Νοεμβρίου 1918). Χρέη καγκελαρίου εἶχεν ἀναλάβει ὁ ἀρχηγὸς τῶν Γερμανῶν σοσιαλιστῶν Φρειδερῖκος Ἔμπερτ (9 Νοεμβρίου).

Τὴν 19 Ἰανουαρίου 1919 ἔλαβον χώραν ἐκλογαὶ συντακτικῆς συνελεύσεως, διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας, τῇ συμμετοχῇ και τῶν γυναικῶν εἰς τὴν ψηφοφορίαν. Κατὰ τὰς ἐκλογὰς ταύτας ἐπλειοψήφησαν οἱ κυβερνητικοι σοσιαλισταί. Ἡ ἐθνοσυνέλευσις συνῆλθεν εἰς Βαϊμάρην τὴν 6 Φεβρουαρίου 1919 καὶ ἐξέλεξε πρόεδρον τῆς δημοκρατίας τὴν 11 Φεβρουαρίου τὸν *Φρειδερῖκον Ἔμπερτ*, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ὁποίου ἡ Γερμανία ἐπροικίσθη μὲ τὸ νέον αὐτῆς σύνταγμα (11 Αὐγούστου 1919). Τὴν 28 Ἰουνίου 1919 οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς γερμανικῆς δημοκρατίας ὑπέγραψαν τὴν «συνθήκην τῶν Βερσαλλιῶν», διὰ τῆς ὁποίας ἀποκαθίστατο ὁριστικῶς ἡ εἰρήνη μεταξὺ τῆς Γερμανίας καὶ τῶν δυνάμεων τῆς Συνεννοήσεως.

Τὸ ἑπόμενον ἔτος ἡ κυβέρνησις τοῦ Βερολίνου κατώρθωσε νὰ καταστείλῃ τὴν ἀπόπειραν τῆς ἐπαναφορᾶς τῆς μοναρχίας, τὴν ὁποίαν ἐπεχείρησαν διὸ πραξικοπήματος νὰ ἐπιβάλουν οἱ ἀξιωματικοὶ Κὰππ καὶ Λούττβιτς (12—18 Μαρτίου 1920). Τῷ 1922 οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Γερμανίας ἐλάμβανον μέρος εἰς τὴν οἰκονομικὴν διάσκεψιν τῆς Γενούης καὶ ἤρχοντο διὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς τῆς εἰρήνης εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῶν πρώην πολεμίων των. Κατὰ ταύτην ὑπεγράφη μεταξὺ Γερμανίας καὶ Ρωσίας μυστικὸν ἀμυντικὸν πρωτόκολλον, ὅπερ ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὸν τορπιλλισμὸν τῆς διασκέψεως ἐκείνης.

Ὁ θάνατος τοῦ Ἔμπερτ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1925, τέσσαρας μῆνας πρὸ τῆς λήξεως τῆς θητείας του, κατέστησεν ἀναγκαίαν τὴν ἐπίσπευσιν τῶν νέων προεδρικῶν ἐκλογῶν. Ἐξελέγη δὲ διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας ὁ ἀρχιστράτηγος Χίνδενμβουργ, ὅστις ἀνέλαβε τὰ καθήκοντά του τῇ 12 Μαΐου 1925, διὰ περίοδον ἑπτὰ ἐτῶν. Ἐν τῷ μεταξὺ τὸν Αὔγουστον τῷ 1924 ἐκανονίσθη ἐν Λονδίνῳ διὰ τοῦ καταρτισμοῦ καὶ τῆς παραδοχῆς τοῦ «σχεδίου Daves» τὸ ζήτημα τῆς πληρωμῆς τῶν γερμανικῶν ἐπανορθώσεων. Τῷ 1926 ἡ Γερμανία, ἐγκαινιάζουσα πολιτικὴν συνεργασίας πρὸς τοὺς πρώην ἀντιπάλους της, ὑπέγραψεν ἐν Λοκάρνο τῆς Ἑλβετίας τὸ γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *σύμφωνον τοῦ* Λοκάρνο (βλ. λ.) μετὰ τῆς Γαλλίας, Μεγάλης Βρεττανίας, Ἰταλίας, Πολωνίας καὶ Τσεχοσλοβακίας, ὅπερ ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν εἴσοδον τῆς Γερμανίας εἰς τὴν «Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν».

Τῷ 1928 ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Γερμανίας Στρέζεμαν μετέβη εἰς Παρισίους καὶ ὑπέγραψε μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἄλλων δυνάμεων τὸ «σύμφωνον Κέλλογκ» περὶ ἀποκηρύξεως τοῦ πολέμου, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀπετέλεσε σταθμὸν ἐν τῇ μεταπολεμικῇ ἐξωτερικῇ πολιτικῇ τῆς Γερμανίας. Μ. Δ. Β.

— [ΔΙΚΑΙΟΝ] Τὸ συστατικὸν στοιχεῖον τοῦ μέχρι περατος τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος ἰσχύσαντος ἐν ὅλῃ τῇ Γερμανίᾳ ἀστικοῦ δικαίου, ὅπερ καλεῖται «κοινὸν γερμανικὸν ἀστικὸν δίκαιον» (gemeines deutsches Civilrecht), δηλοῦται διὰ τῶν ὅρων «δίκαιον τῶν Πανδεκτῶν» (Pandektenrecht) ἢ «σημερινὸν Ρωμαϊκὸν δίκαιον» (heudiges römisches Recht).

Τὸ «*κοινὸν τῆς Γερμανίας δίκαιον*» ἀπετελεῖτο κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξ ἐπεισάκτου ξενικοῦ (ἰδίᾳ ρωμαϊκοῦ καὶ κανονικοῦ) δικαίου, ὡς καὶ ἐκ παλαιῶν καὶ νεωτέρων τινῶν γερμανικῶν νόμων. Τὰ περὶ τούτου ἔχουσιν εἰδικώτερον ὡς ἑξῆς:

Πρὸ τῆς ἀποδοχῆς τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου ἐκράτει ἐν τῇ μεσαιωνικῇ Γερμανίᾳ μεγίστη ποικιλία δικαίων διαφερόντων οὐ μόνον κατὰ τόπον, ἀλλὰ καὶ κατὰ κατηγορίας προσώπων. Τὰ δίκαια τῶν διαφόρων γερμανικῶν φύλων (Stammesrechte, Volksrechte) ἦσαν μὲν συγγενῆ πρὸς ἄλληλα λόγῳ τῆς κοινῆς αὐτῶν ἐκ τοῦ ἀρχεγόνου γερμανικοῦ δικαίου καταγωγῆς, πάντως ὅμως παρήλλασσον οὐσιωδῶς ἀλλήλων· καὶ ὅταν δὲ τὰ πλεῖστα τῶν γερμανικῶν φύλων συνεχωνεύθησαν εἰς τὸ φραγκικὸν κράτος, τὰ δίκαια τούτων, καίπερ ὑποστάντα σπουδαίαν τοῦ φραγκικοῦ δικαίου ἐπίδρασιν, δὲν ἐξέλιπον ὁλοσχερῶς. Τοὐναντίον ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις, παγιουμένης βαθμηδὸν τῆς κατὰ τόπον ἐφαρμογῆς τῶν φυλετικῶν δικαίων (Stammesrechte), διαμορφοῦνται ἤδη τὰ «ἐπιχώρια» δίκαια (Landrechte), ἐν ταῖς περιοχαῖς τῶν ὁποίων ἀναπτύσσονται πάλιν ἐν δαψιλεῖ ποικιλίᾳ ἄλλα τοπικὰ δίκαια στενοτέρας ἐφαρμογῆς, ἕλκοντα τὴν καταγωγὴν ἐκ τῶν κατὰ τόπους ἐθίμων. Παρὰ ταῦτα διαπλάσσονται ποικίλα φεουδαλικῆς φύσεως δίκαια, ἐφαργογὴν ἔχοντα ἐπὶ τῶν ἐννόμων σχέσεων εἰδικῶν τάξεων προσώπων (Lehn-, Hof-, Dienstrechte), παραλλάσσοντα δ' ὡσαύτως κατὰ τόπους. Ἡ ἀνάδειξις δὲ τῶν πόλεων ὡς κέντρων συναλλαγῶν συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐν ταύταις ἀνάπτυξιν ἰδίων δικαίων (Stadtrechte, Weichbildrechte).

Ὁ κυκεὼν οὗτος δικαίων, τὴν ἐκ τοῦ ὁποίου σύγχυσιν μικρὸν ἐμετρίασαν αἱ κατὰ τὸν ΙΓ΄ καὶ ΙΔ΄ αἰῶνα ὑπ' ἰδιωτῶν συνταχθεῖσαι συλλογαὶ τῶν ἐπιχωρίων καὶ τῶν φεουδαλικῶν δικαίων—ἐν αἷς προέχουσαν θέσιν κατέχουσι τὰ καλούμενα «Σαξωνικον Κάτοπτρον» (Sachsenspiegel) καὶ «Σουηβικὸν Κάτοπτρον» (Schwabenspiegel)—ἀπέβαινεν ἄκρως δυσμενὴς καὶ ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν ὁσημέραι ἀναπτυσσομένην ἐμπορικὴν καὶ οἰκονομικὴν καθόλου ζωὴν τῆς Γερμανίας τῶν πρώτων χρόνων τῆς Ἀναγεννήσεως, καθ' οὓς ἄρχεται ἡ περίοδος τῆς χρηματικης οἰκονομίας. Παρίστατο ἀνάγκη κοινοῦ πᾶσι καὶ ἑνιαίου, ἐπιστημονικῶς δὲ μεμορφωμένου, δικαίου, ὅπερ ἡ παλαιὰ γερμανικὴ αὐτοκρατορία ἦτο ἀνίκανος νὰ παράσχῃ νομοθετικῶς. Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας εἶναι γεγονὸς εὐεξήγητον, ὅτι τὸ γερμανικὸν ἔθνος παραμερίσαν τὰ ἀβέβαια καὶ πολυποίκιλα πάτρια θέσμια ἐστράφη πρὸς τὴν ἀείρρουν κρήνην τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου.

Τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου εἰς τὴν πρᾶξιν τῶν δικαστηρίων ηὐνόησε μεγάλως τὸ γεγονός, ὅτι, ἐπειδὴ οἱ λαϊκοὶ δικασταὶ (Schöffen), οἵτινες συνεκρότουν τότε τὰ πρωτοβάθμια δικαστήρια (Schöffengerichte), ἦσαν ἄγευστοι νομικῆς παιδείας, ἔκρινον δὲ συνήθως μόνον ἐπὶ τῇ βάσει ἀορίστου τινὸς συναισθήματος δικαίου, οἱ διαφερόμενοι σιωπηρᾷ συμφωνίᾳ ἀνέθετον, ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ΄ αἰῶνος, τὴν ἐπίλυσιν τῶν διαφορῶν αὐτῶν εἰς τὸν Amtmann, τὸν νομικῶς μεμορφωμένον διοικητικὸν ὑπάλληλον, τὸν ἐπιτεταμμένον βοηθητικὰς παρὰ τῷ δικαστηρίῳ ὑπηρεσίας (γραφέως κλπ.), ὅστις κατ' οὐσίαν (διότι τυπικῶς ἡ ἀπόφασις ἐξεδίδετο ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου) ἀπεφάσιζεν ἐπ' αὐτῶν. Οὕτως οἱ ἐπιστήμονες νομικοὶ ἀντικαθιστῶσι βαθμηδὸν τοὺς ἀμαθεῖς λαϊκοὺς δικαστὰς (Schöffen) ἐν τῇ ἀπονομῇ τῆς δικαιοσύνης. Βαθμηδὸν δ' οἱ ἐπιστήμονες οὗτοι νομικοί, οἱ σπουδάσαντες τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον, κατέλαβον τὴν προέχουσαν θέσιν καὶ ἐν τοῖς ἀνωτέροις δικαστηρίοις, ἐνώπιον τῶν ὁποίων ἐξεκαλοῦντο αἱ ἀποφάσεις τῶν πρωτοβαθμίων δικαστηρίων. Πολλάκις δὲ οἱ λαϊκοὶ δικασταί, εἴτε τῇ προτάσει τῶν διαδίκων, εἴτε καὶ αὐτεπαγγέλτως, ἔπεμπον τὰ ἔγγραφα δυσχερῶν δικῶν εἰς νομικήν τινα σχολήν, ἵνα αὕτη ἀποφήνηται περὶ τῆς δίκης, μεθ' ὃ συνέτασσον, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀποφάνσεως ταύτης, τὴν ἰδίαν ἀπόφασιν. Τέλος ἱδρυθέντος τῷ 1495 τοῦ Ἀνωτάτου Δικαστηρίου τοῦ κράτους (Reichskammergericht), ὡρίσθη ἐν τῷ ὀργανισμῷ αὐτοῦ, ὅτι τὸ ἥμισυ τῶν μελῶν ἔπρεπε νὰ εἶναι ἐπιστήμονες νομικοί, εἶτα δὲ (τῷ 1521) ἀπῃτήθη, ὅπως καὶ οἱ λοιποὶ ἡμίσεις εἶναι, εἰ δυνατόν, νομικῶς πεπαιδευμένοι, προσέτι δ' ἐθεσπίσθη, ὅτι τὸ δικαστήριον τοῦτο ὀφείλει νὰ ἀποφασίζῃ, «κατὰ τοὺς κρατικοὺς καὶ κοινοὺς ἀστικοὺς νόμους, ὡς καὶ κατὰ τὰς ἐντίμους ἐπιχωρίους διατάξεις, ἤθη καὶ ἔθιμα» («nach des Reichs-und gemeinen Rechten, auch nach redlichen, ehrbaren und leidlichen Ordnungen, Statuten und Gewohnheiten»), διὸ τῶν «Reichs-und gemeine Rechte» νοουμένου κυρίως τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου.

Διὰ τῆς εἰσόδου τῶν ἐπιστημόνων νομικῶν εἰς τὰ Δικαστήρια παντὸς βαθμοῦ συνετελέσθη ἡ ἀποδοχὴ (Rezeption) τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, ἧς ἡ συμπλήρωσις ἐν πάσῃ τῇ Γερμανίᾳ συμπίπτει πρὸς τὸ τέλος τοῦ ΙΣΤ΄ αἰῶνος. Αἱ κατ' αὐτῆς ἀντιδράσεις, καίπερ συντελέσασαι εἰς τὴν διάσωσιν θεσμῶν τινων γερμανικῆς καταγωγῆς, δὲν ἴσχυσαν νὰ ματαιώσωσιν αὐτήν, ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τῶν πραγμάτων καὶ τῆς κοινωνικῆς ἀνελίξεως ἐπιβληθεῖσαν. Πρὸς τὴν ἀποδοχὴν εὔνους ὑπῆρξε καὶ ἡ τῶν Γερμανῶν ἡγεμόνων νομοθεσία, οὐδαμῶς ὅμως προσήκει νὰ ἀναζητηθῇ ἐν ὁρισμοῖς ταύτης ἡ αἰτία τῆς τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου ἐπικρατήσεως.

Εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἀποδοχὴν τοῦ ρωμαϊκοῦ καὶ κανονικοῦ (βλ. κατωτ.) δικαίου οὐ σμικρὸν συνεβάλετο τὸ μέγα πλῆθος τῶν ἐν λαϊκῇ γλώσσῃ γεγραμμένων καὶ εὐρέως κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΕ΄ καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ ΙΣΤ΄ αἰῶνος κυκλοφορούντων ἐν Γερμανίᾳ νομικῶν βιβλίων τῶν φερόντων τοὺς τίτλους «Klagspiegel», «Lacenspiegel» καὶ ἄλλους παρεμφερεῖς, στερουμένων ὅμως ἐπιστημονικῆς ἀξίας, ἅτε ὑφ' ἡμιμαθῶν συντεταγμένων.

Τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον εἰσήχθη εἰς τὴν Γερμανίαν ἐν συνόλῳ (in complexu). Εἰσήχθη τουτέστιν ἡ ὅλη Ἰουστινιάνειος νομοθεσία (ἐφ' ὅσον ἐγλωσσογραφήθη) καὶ οὐχὶ οἱ ἐπὶ μέρους ρωμαϊκοὶ νομικοὶ κανόνες καὶ θεσμοί. Κατ' ἀκολουθίαν τούτου τὸ ἐφαρμόσιμον ἢ μὴ ἐν Γερμανίᾳ κανόνος τινὸς τῆς Ἰουστινιανείου νομοθεσίας δὲν ἠδύνατο νὰ κατασταθῇ ἀντικειμενον ἀποδείξεως ἐν τῇ ἀστικῇ δίκῃ, ἀλλ' ἐξητάζετο αὐτεπαγγέλτως ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ. Τοῦτο ἐδηλοῦτο παλαιότερον διὰ τῆς ρήσεως: qui jus romanum allegat, habet fundatam intentionem.

Μετὰ τοῦ Corpus juris civilis εἰσήχθησαν καὶ ξέναι τινὲς πρὸς τοῦτο προσθῆκαι ὑπὸ τῶν γλωσσογράφων εἰς τοῦτο γενόμεναι. Ἡ κυριωτέρα τούτων εἶναι οἱ καλούμενοι Libri Feudorum, κῶδιξ λογγοβαρδικοῦ φεουδαλικοῦ δικαίου λαβὼν ὑπόστασιν κατὰ τὸν ΙΒ΄ αἰῶνα, προσαρτηθεὶς ταῖς «Νεαραῖς» καὶ γλωσσογραφηθείς, συγκείμενος δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ νόμων Γερμανῶν αὐτοκρατόρων (εἰς ὃ κυρίως γεγονὸς ὀφείλεται καὶ ἡ ἐν Γερμανίᾳ ἀποδοχὴ αὐτοῦ).

Τὸ ρωμαϊκὸν δικαιον ἐκράτησεν ἐν Γερμανίᾳ ὡς ἐπικουρικὸν δίκαιον (subsidiäres Recht, τουτέστιν ἐτύγχανεν ἐφαρμογῆς μόνον ἐν ἀνυπαρξίᾳ ἀντιθέτων, ἢ καὶ συμφώνων τούτῳ, κανονων τῶν τοπικῶν δικαίων (Partikularrechte) καὶ ἀφοῦ προσηρμοσθη πρὸς τὰς γερμανικὰς περὶ δικαίου ἀπόψεις, τὰς ἐγχωρίους ἀνάγκας καὶ τὰς συγχρόνους πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ συνθήκας. Ὅθεν οὐ μόνον ἐπὶ μέρους νομικοὶ κανόνες, ἀλλὰ καὶ θεσμοὶ ὅλοι ρωμαϊκοὶ (π. χ. ἡ «δουλεία» καὶ οἱ συναφεῖς πρὸς ταύτην θεσμοὶ (manumissio servi, patronatus κλπ), ὁ colonatus, η stipulatio (ἀνθ' ἧς ἐκράτησεν ἡ ἀρχὴ τοῦ ἀτύπου τῶν συμβάσεων), ἡ auctoritas tutoris, τὸ «ἀπροσπόριστον χρημάτιον» (peculium adventicium κλπ.) παρέμειναν ξένοι πρὸς τὸν γερμανικὸν νομικὸν βιον, ἕτεροι (πατρικὴ ἐξουσία, προὶξ κλπ.) ὑπέστησαν σπουδαίας μεταβολάς, ὡσαύτως δ' ἐπεκράτησαν θεσμοὶ ἐθιμογενοῦς γερμανικῆς προελεύσεως ξένοι πρὸς τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον ἢ καὶ ἀποδοκιμαζόμενοι ὑπὸ τούτου (π. χ. ἡ «ἀφάνεια» (βλ. §§ 13—19 Γερμ. Ἀστ. Κώδ.), αἱ ὑπὲρ τρίτων συμβάσεις (βλ. §§ 328—335 Γερμ. Ἀστ. Κώδ.), ἡ «προκήρυξις» (βλ. §§ 657—661 Γερμ. Ἀστ. Κ.), αἱ κληρονομικαὶ συμβάσεις (βλ. §§ 2274—2302 Γερμ. Ἀστ. Κ.) κλπ.).

Συγχρόνως πρὸς τὴν ἀποδοχὴν τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου συνετελέσθη ἐν Γερμανιᾳ ἡ ἀποδοχὴ τοῦ «κανονικοῦ δικαίου» τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας, ὀφειλομένη εἰς τοὺς αὐτούς, εἰς οὓς καὶ ἡ τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου ἀποδοχή, λόγους. Τὸ κανονικὸν δίκαιον δὲν εἶναι μόνον ἐκκλησιαστικόν, ἀλλ' ἐπιλαμβάνεται τῆς κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας διαρρυθμίσεως τοῦ ὅλου δικαίου (ἰδιωτικοῦ, ποινικοῦ, δικονομικοῦ). Τὸ κανονικὸν δίκαιον ἐκράτει ἤδη πρότερον ἐν τοῖς εὐρείας ἁρμοδιότητος ἀπολαύουσιν ἐκκλησιαστικοῖς δικαστηρίοις, ἐδιδάσκετο δ' ἐν τοῖς γερμανικοῖς πανεπιστημίοις, γεγονότα, ἅτινα,

Digitized by Google

συνδυαζόμενα πρὸς τὸ γεγονός, ὅτι τὸ κανονικὸν δίκαιον, νεώτερον ὂν τοῦ ρωμαϊκοῦ, ἀνταπεκρίνετο ἐν πολλοῖς καλύτερον πρὸς τὰς νέας βιοτικὰς συνθήκας, διηυκόλυναν τὴν καὶ εἰς τὰ κοσμικὰ δικαστήρια εἴσοδον αὐτοῦ, εὑρόντος ἧσσονα ἢ τὸ ρωμαϊκὸν ἀντίδρασιν. Ἀντικείμενον τῆς ἀποδοχῆς ὑπῆρξε μόνον τὸ καλούμενον Corpus juris canonici clausum, ἐν ᾧ περιέχονται 4 συλλογαί, ἤτοι: α') τὸ Decretum Gratiani (ἐξ οὗ ὅμως ἀπεκλείσθησαν τῆς ἀποδοχῆς τὰ dicta Gratiani), β') αἱ Decretales (ἤτοι Letterae) τοῦ πάπα Γρηγορίου Θ', γ') ὁ Liber Sextus Βονιφατίου τοῦ Η' καὶ δ') αἱ Clementinae Κλήμεντος τοῦ Ε'. Αἱ τῶν πηγῶν τούτων μεταγενέστεραι, ἐν τῷ Corp. can. clauso μὴ περιλαμβανόμεναι, δύο συλλογαὶ παπικῶν διατάξεων (Decreta), αἱ γνωσταὶ ὑπὸ τὰ ὀνόματα Extravagantes Johannis XXII καὶ Extravagantes communes, δὲν ἐγένοντο ἀποδεκταὶ ἐν τῷ κοινῷ γερμανικῷ δικαίῳ. Ὡσαύτως ἔμειναν ἐκτὸς τῆς ἀποδοχῆς αἱ ἀποφάσεις τῆς ἐν Tridentum συνόδου (1545—1563), αἵτινες ὅμως ἔσχον σπουδαίαν ῥοπὴν ἐπὶ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ δικαίου τοῦ γάμου. Ἐπὶ διαφορᾶς ρωμ. καὶ καν. δικαίου προὐτιμᾶτο, κατὰ κανόνα, τὸ δεύτερον, ὡς νεώτερον. Καὶ τὸ κανονικὸν δὲ δίκαιον, καίπερ γενόμενον ὡσαύτως ἀποδεκτὸν in complexu, ἐφηρμόσθη ἐν πολλοῖς μεταβεβλημένον, πολλοὶ δὲ θεσμοὶ καὶ διατάξεις αὐτοῦ παρέμειναν ἀλλότριαι τοῦ γερμανικοῦ νομικοῦ βίου (π. χ. ἡ ἀπαγόρευσις τῆς τοκοληψίας). Οἴκοθεν νοεῖται ὅτι ὁ ἐπὶ πάπα Βενεδίκτου ΙΕ' ἀποπερατωθείς, τῇ 27ῃ Μαΐου 1917 δημοσιευθεὶς καὶ ἀπὸ τῆς 19ης Μαΐου 1918 ἰσχύων νέος Codex Juris Canonici οὐδεμίαν ἔσχεν ἐπίδρασιν ἐπὶ τὸ γερμανικὸν ἰδιωτικὸν δίκαιον.

Τὸν κύριον συντελεστὴν τῆς περαιτέρω ἀναλίξεως τοῦ κοινοῦ γερμανικοῦ δικαίου ἀπετέλεσε τὸ δίκαιον τῶν ἐθίμων, εὑρίσκον τὴν ἔκφρασιν αὐτοῦ ἐν τῇ πρακτικῇ τῶν δικαστηρίων, ἣν πλὴν τοῦ ζῶντος λαϊκοῦ δικαίου ἐχειραγώγουν καὶ τὰ διδάγματα τῆς βαθμηδὸν μεγίστην ἀνάπτυξιν καὶ μέγιστον κῦρος προσκτησαμένης ἐπιστήμης τοῦ κοινοῦ δικαίου. Ὑπὸ τῶν ἐθίμων ἀνανεούμενον καὶ πλουτιζόμενον καὶ ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης ζωογονούμενον καὶ καλλιεργούμενον τὸ ξενικῆς κατὰ τὸ πλεῖστον καταγωγῆς κοινὸν δίκαιον ἀπέβη σὺν τῷ χρόνῳ ἐθνικὸν καὶ προσέλαβε τὴν προσηρμοσμένην πρὸς τὰς συνθήκας τοῦ νεωτέρου βίου μορφὴν ἐκείνην, εἰς ἣν ἐδόθη (ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ β' ἡμίσεος τοῦ ΙΖ' αἰῶνος) τὸ ὄνομα Usus modernus Pandectarum. Καὶ ἐπανέστρεψε μὲν τὴν ἔρευναν ἡ ἱστορικὴ σχολὴ πρὸς τὴν μελέτην τοῦ ἀμιγοῦς ρωμαϊκοῦ δικαίου, οὗ τὴν γνῶσιν μεγάλως προήγαγεν, ἀλλ' ἡ ἐπιστήμη τοῦ δικαίου τῶν Πανδεκτῶν ἀνέκτησεν αὖθις, ἐν τοῖς προσώποις τῶν ἐπισημοτάτων ἐκ τῶν τελευταίων αὐτῆς ἀντιπροσώπων (Jhering, Windscheid, Bekker, Dernburg, Regelsberger), τὸν σύμφωνον πρὸς τὰς συγχρόνους περὶ δικαίου ἀπόψεις καὶ ἐξυπηρετικὸν τῶν συγχρόνων βιωτικῶν ἀναγκῶν χαρακτῆρα αὐτῆς.

Ἡ κατὰ τόπον ἰσχὺς τοῦ κοινοῦ ἀστικοῦ δικαίου περιωρίσθη ἐν Γερμανίᾳ διὰ τῆς θεσπίσεως ἐν τοῖς κατ' ἰδίαν γερμανικοῖς κράτεσι νεωτέρων ἀστικῶν κωδίκων καταργησάντων τὸ κοινὸν δίκαιον, ἐν αἷς χώραις ἴσχυον, σχόντων δ' ὅμως κυρίαν βάσιν τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον. Τὸ κοινὸν δίκαιον καὶ τοὺς γερμανικοὺς ἐπιχωρίους κώδικας κατήργησεν ὁ ἤδη ἰσχύων γερμανικὸς ἀστικὸς κῶδιξ (βλ. κατωτέρω).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Regelsberger*, Pandekten I § 1 σημ.*—*O. Gierke*, Deutsches Privatrecht I (1895) § 2 σημ. 1.—*Windscheid-Kipp*, Pandekten § 1 σημ. 3 καὶ § 5 σημ. α καὶ *Enneccerus (-Kipp-Volff)*, Lehrbuch des bürg. Rechts I ὑπὸ §§ 2, 3, 4 καὶ 6.—*G. Vinogradoff*, Roman law in medioeval Europe (1909), οὗ ἰταλικὴν μετάφρασιν ἐξεπόνησεν ὁ *S. Riccobono* ὑπὸ τὸν τίτλον Il diretto Romano nella Europa medioevale (1914).

Γ. Π. ΚΟΥΣΟΥΛΑΚΟΣ

Ο Γερμανικὸς ἀστικὸς κῶδιξ. I. Ἀπὸ πολλῶν αἰώνων εἶχεν ἐκδηλωθῆ ἐν Γερμανίᾳ ὁ πόθος πρὸς ἑνοποίησιν τοῦ ἀστικοῦ δικαίου, τὴν σημασίαν τῆς ὁποίας πρῶτος ὁ ἐν Helmstedt καθηγητὴς Conring κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Leibnitz ἐξῆραν, ὑποδείξαντες τὴν σύνταξιν ἑνιαίου ἀστικοῦ κώδικος. Αἱ ὑποδείξεις ὅμως αὗται ἔμειναν ἄνευ ἀποτελέσματος καὶ μόνον εἰς τὰ πανεπιστήμια ἐκαλλιεργεῖτο τὸ πνεῦμα τῆς ἑνοποιήσεως τοῦ δικαίου διὰ τῆς ἐν αὐτοῖς ἐπεξεργασίας σχεδὸν ἀποκλειστικῶς τοῦ γερμανικοῦ *κοινοδικαίου* καὶ τῆς παραμελήσεως τῆς ἐρεύνης τῶν γερμανικῶν *χωροδικαιων*. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι τὸ ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος εἰσαχθὲν ἐν Γερμανίᾳ ρωμαϊκὸν δίκαιον ἱκανοποίησε κάπως τὸν πόθον τῆς ἑνοποιήσεως, πλὴν ἡ ἱκανοποίησις αὕτη ἦτο προσωρινή, καθ' ὅσον καὶ μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου δὲν ἐσταμάτησεν ἡ δημιουργία τοπικῶν δικαίων καὶ αἱ συντάξεις διαφόρων κωδίκων, ἐπαυξήσασαι τὸν κατακερματισμὸν τοῦ ἀστικοῦ δικαίου, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς συντάξεως ἑνιαίου ἀστικοῦ κώδικος. Ὁ πόθος τῆς ἑνοποιήσεως τοῦ δικαίου ηὐξήθη ἔτι μᾶλλον, ἀποκτήσας μάλιστα ἐθνικὴν χροιάν, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος μετὰ τοὺς ἀπελευθερωτικοὺς ἀγῶνας τῆς Γερμανίας. Ἡ σύνταξις ἑνιαίου ἀστικοῦ κώδικος ἐθεωρήθη κυρίως τότε ἐθνικὴ αὐτόχρημα ἀνάγκη, διότι διὰ ταύτης οὐ μόνον τὰ συμφέροντα τοῦ λαοῦ, ἐκτεθειμένα εἰς τὴν ἐκ τῆς ποικίλης πολυνομίας ἐπικρατοῦσαν σύγχυσιν ἐν τῇ ἀπονομῇ τῆς πολιτικῆς δικαιοσύνης, πράγματι θὰ ἐξυπηρετοῦντο, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐθνικὸν φρόνημα τῶν Γερμανῶν θὰ προήγετο καὶ ἡ ἀπειλουμένη πολιτικὴ κατατεμάχισις τῆς Γερμανίας θ' ἀπεσοβεῖτο. Μετὰ πατριωτικῆς ἐξάρσεως ὁ ἐν Heidelberg καθηγητὴς Thibaut κατὰ τὸ 1814 ὑπέδειξε τὴν ἐθνικὴν ἀποστολὴν ἑνὸς ἑνιαίου ἀστικοῦ κώδικος, ἡ δὲ προτροπὴ αὕτη εὗρεν ἀληθῶς ἐνθουσιώδη ἀπήχησιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Γερμανῶν. Ἀντιμέτωπος ὅμως τῆς ἀπόψεως ταύτης ἐτάχθη ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἱστορικῆς σχολῆς τοῦ δικαίου Savigny, ὅστις διὰ τοῦ περιφήμου του ἔργου «Περὶ τῆς ἀποστολῆς τῆς ἡμετέρας ἐποχῆς εἰς τὴν νομοθεσίαν καὶ τὴν νομικὴν ἐπιστήμην» ἀνεγνώριζε μὲν τὴν ἀνάγκην τῆς συντάξεως ἑνιαίου ἀστικοῦ κώδικος, πλὴν ἐθεώρει τὸ τοιοῦτον ἐγχείρημα πρόωρον καὶ καταδικασμένον ν' ἀποτύχῃ, κυρίως διότι ἡ Πρωσσία καὶ ἡ Αὐστρία, αἵτινες πρὸ μικροῦ εἶχον ἀποκτήσει ἰδίους κώδικας, δὲν θὰ ἔστεργον εἰς τὴν κατάργησίν των, ἀλλὰ καὶ διότι ἔλειπεν ἡ ἀπαιτουμένη ἱκανότης πρὸς σύνταξιν ἀξιολόγου ἀστικοῦ κώδικος, ὡς ἀπεδείκνυεν ἡ ἔλλειψις ἀξίου τοῦ ὀνόματος συγγράμματος περὶ τοῦ δικαίου τῶν Πανδεκτῶν, ἔτι δ' ἔλειπε κοινὴ καὶ εὔχρηστος φρασεολογία. Κατὰ τὰ μετέπειτα ἔτη ἡ πολυνομία ἐν Γερμανίᾳ ἐξηκολούθησε, παρατηρηθείσης εἴς τινα τῶν κρατῶν αὐτῆς ἐντόνου τάσεως κωδικοποιήσεως, μὴ καταληξάσης ὅμως εἰς ἀποτελέσματα, ἐκτὸς τῆς Σαξωνίας, ἐν τῇ ὁποίᾳ τῇ 2ᾳ Ἰανουαρίου ἐδημοσιεύθη ὁ «ἀστικὸς κῶδιξ διὰ τὸ βασίλειον τῆς Σαξωνίας» τεθεὶς ἐν ἰσχύϊ τὴν 1ην Μαρτίου 1865. Οὕτως ἡ αὐτὴ ὡς καὶ πρότερον κατάστασις διετηρήθη ἐν Γερμανίᾳ, ἔνθα παρὰ τὸ κοινοδίκαιον ἴσχυον οἱ κώδικες πρωσσικός, βαδικὸς (μετάφρασις τοῦ γαλλικοῦ ἀστικοῦ κώδικος μετά τινων προσθηκῶν βαδικοῦ δικαίου), σαξωνικὸς καὶ πλῆθος τοπικῶν δικαίων, εἰς ἃ μέρη κυρίως ἴσχυον τὸ κοινοδίκαιον καὶ ὁ πρωσσικὸς κῶδιξ. Τοιουτοτρόπως ὁ λαὸς ἠγνόει τὸ δίκαιον, μὴ δυνάμενος οὔτε τὸ corpus juris νὰ ἑρμηνεύσῃ, οὔτε τὸν γαλλικὸν κώδικα νὰ ἐννοήσῃ, οὔτε τέλος τὰς διατάξεις τῶν 17.000 παραγράφων τοῦ πρωσσικοῦ κώδικος νὰ συλλάβῃ. Ἐξ ἄλλου ἡ ἐπιστήμη ἀπερροφημένη μὲ τὴν ἔρευναν ἀποκλειστικῶς σχεδὸν τοῦ γερμανικοῦ κοινοδικαίου, οὐδόλως ἐπέδρα ἐπὶ τῆς πρακτικῆς, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐφηρμόζοντο μᾶλλον τὰ τοπικὰ δίκαια, οὖσα, ὡς μὴ ἔδει, παντελῶς ξένη πρὸς ταύτην.

II. Διὰ τοῦ νόμου τῆς 20ῆς Δεκεμβρίου 1873 ἐπεξετάθη ἡ ἁρμοδιότης τοῦ ἐπανιδρυθέντος γερμανικοῦ κράτους καὶ εἰς τὸ θέτειν κανόνας ἐπὶ ὁλοκλήρου τοῦ ἀστικοῦ δικαίου, κατέστη δ' οὕτω νομικῶς δυνατὴ ἡ διὰ τῆς συντάξεως ἑνὸς ἀστικοῦ κώδικος ἑνοποίησις τοῦ γερμανικοῦ ἀστικοῦ δικαίου. Τῇ 28ῃ Φεβρουαρίου 1874 συνέστη προκαταρκτικὴ ἐπιτροπὴ (Vorkommission) ἐκ πέντε διαπρεπῶν νομικῶν, διὰ ν' ἀποφανθῇ ἐπὶ τῆς τηρητέας μεθόδου διὰ τὴν σύνταξιν σχεδίου ἀστικοῦ κώδικος. Μετὰ τὰς εἰσηγήσεις τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης τὸ ὁμοσπονδιακὸν συμβούλιον (Bundesrat) τῇ 22ᾳ Ἰουνίου 1874 συνεκάλεσεν ἐπιτροπὴν ἐξ ἕνδεκα μελῶν, ἤτοι ἐξ ἀνωτέρων δικαστικῶν, τριῶν ἀνωτέρων διοικητικῶν ὑπαλλήλων καὶ τῶν καθηγητῶν τῆς νομικῆς Βιντσάϊντ (βλ. λ.) καὶ Roth, ἐπιφορτισθεῖσαν μὲ τὴν ἐντολὴν πρὸς σύνταξιν σχεδίου ἀστικοῦ κώδικος συμφώνως πρὸς τὰς ὑποδείξεις τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη εἰργάσθη ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Pape, προέδρου τοῦ ἀνωτέρου ἐμποροδικείου, κατανείμασα μεταξὺ τῶν μελῶν αὐτῆς τὴν ἐργασίαν, οὐδόλως δὲ δυστυχῶς ἐλθοῦσα εἰς ἐπικοινωνίαν μετ' ἄλλων νομικῶν ἢ μετὰ τοῦ βιομηχανικοῦ καὶ ἐμπορικοῦ κόσμου τῆς χώρας.

Τὴν 31ην Ἰανουαρίου 1888, περατωθέντος τοῦ ἔργου τῆς ἐπιτροπῆς, ἐδημοσιεύθη τὸ ὑπ' αὐτῆς καταρτισθὲν σχέδιον ἀστικοῦ κώδικος μετὰ πεντατόμου αἰτιολογικῆς ἐκθέσεως, τὴν δημοσίευσιν δὲ ταύτην ἐπηκολούθησαν πλεῖσται κριτικαὶ τοῦ σχεδίου, προτάσεις ἄλλων σχεδίων, βελτιώσεις τοῦ σχεδίου κλπ., δημοσιευθεισῶν ἑξακοσίων περίπου σχετικῶν μελετῶν. Οὐδὲν ἄλλο ἔργον εἰς οὐδὲν μέρος τοῦ κόσμου ἐγένετο ἀντικείμενον τόσων συζητήσεων, οὐδ' ἀπετέλεσε τὸ θέμα τοσαύτης ἐρεύνης. Ἐπὶ τοῦ σχεδίου τῆς ἐπιτροπῆς εἰργάσθη ὁλόκληρος λαός. Ἀπὸ πάντων τῶν μερῶν τῆς Γερμανίας νομικοί, βιομήχανοι, ἔμποροι, ὑπάλληλοι, ἰδιῶται παντὸς ἐπαγγέλματος, σωματεῖα, ὀργανώσεις κλπ. ἐτέθησαν εἰς κίνησιν, διατυπώσαντες τὰς ἀπόψεις των ἐπὶ τοῦ σχεδίου. Γενικῶς τὸ σχέδιον τοῦτο κατεκρίθη ὡς ὑπεράγαν ρωμαϊκὸν καὶ μὴ γερμανικόν, ὡς μὴ ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς συγχρόνου του κοινωνίας, τέλος ὡς δυσνόητον λόγῳ ἰδίᾳ τῆς ὑπερμέτρως ἐπιστημονικῆς του διατυπώσεως καὶ ὡς δύσχρηστον λόγῳ κυρίως τῶν ὑπεραρίθμων ἀπ' ἄρθρου εἰς ἄρθρον παραπομπῶν κλπ. Αἱ προτάσεις πρὸς βελτίωσιν τοῦ σχεδίου συνελέγησαν εἰς ἓξ τόμους, διὰ νὰ παρασχεθῇ πλήρης βοήθεια εἰς τὴν μέλλουσαν νὰ καταρτισθῇ ἐπιτροπήν.

Τὴν 4ην Δεκεμβρίου 1890 τὸ ὁμοσπονδιακὸν συμβούλιον κατήρτισε νέαν ἐπιτροπὴν ἐκ δέκα τακτικῶν καὶ δώδεκα ἐκτάκτων μελῶν πρὸς ἀναθεώρησιν τοῦ ὑπάρχοντος σχεδίου, ὅπερ, παρὰ τὰς κατ' αὐτοῦ κριτικάς, ἐθεωρήθη οὐχ ἧττον ἔργον ἀξιόλογον, ἱκανὸν νὰ χρησιμεύσῃ ὡς βάσις τῆς καταρτίσεως τοῦ ὁριστικοῦ σχεδίου.

Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη, ἐν ᾗ περιελήφθη καὶ ὁ διάσημος καθηγητὴς ἐν Λειψίᾳ Sohm, παραλειφθέντων τοῦ Pape καὶ Windscheid, περιέχουσα μεταξὺ τῶν ἐκτάκτων αὐτῆς μελῶν καὶ ἀντιπροσώπους τοῦ μὴ νομικοῦ κόσμου, οἷον βιομηχάνους, ἐμπόρους κτλ., εἰργάσθη ἐν ἐπικοινωνίᾳ πρὸς πάντας τοὺς διαφόρους ἐπιστημονικοὺς καὶ ἐπαγγελματικοὺς ἐν Γερμανίᾳ κύκλους, δημοσιεύουσα ἑκάστοτε διὰ τοῦ τύπου τὰς ἀποφάσεις της. Καὶ ναὶ μὲν τὸ ὑπάρχον σχέδιον ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ὡς περιέχον τὴν συγκέντρωσιν τοῦ νομικοῦ ὑλικοῦ, πλὴν αὕτη ἐν τῷ ἔργῳ της δὲν περιωρίσθη εἰς τὴν ξηρὰν συναρμολόγησιν τοῦ ὑλικοῦ τούτου, ἀλλὰ τοὐναντίον ἔχουσα πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ τὰς ἐπὶ τοῦ προηγουμένου σχεδίου κριτικὰς προσεπάθησε τὴν νομικὴν ὕλην νὰ προσαρμόσῃ εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς συγχρόνου ζωῆς, ἐνῷ συγχρόνως ἐμερίμνησε καὶ τὴν διατύπωσιν κατά τινα βαθμὸν ν' ἁπλουστεύσῃ καὶ τὰς παραπομπὰς νὰ περιορίσῃ. Μετὰ πενταετῆ ἐργασίαν ἡ ἐπιτροπὴ ἐπεράτωσε τὸ ἔργον της κατὰ τὴν τελευταίαν της περίοδον ἐν ποιᾷ τινι σπουδῇ, λόγῳ φαίνεται αὐτοκρατορικῆς ἐπιταγῆς. Αἰτιολογικαὶ ἐκθέσεις δὲν ὑπεβλήθησαν, δημοσιευθέντων ἀντ' αὐτῶν μεταγενεστέρως εἰς πέντε τόμους τῶν πρακτικῶν τῶν συνεδριάσεων. Τὸ καταρτισθὲν σχέδιον ἐδημοσιεύθη κατ' ἀρχὰς τμηματικῶς, εἶτα δ' ὁλόκληρον ὡς ὑπεβλήθη κατὰ τὰ τέλη Ὀκτωβρίου 1895 εἰς τὸ ὁμοσπονδιακὸν συμβούλιον. Τοῦτο ἐπέφερε μετατροπάς τινας εἴς τινα σημεῖα ἀξιολόγους, ἰδίᾳ εἰς τὰ περὶ σωματείων καὶ περὶ ἰδιωτικοῦ διεθνοῦς δικαίου, τῇ 17ῃ δὲ Ἰανουαρίου 1896 ὑπέβαλε τὸ σχέδιον εἰς τὴν Βουλὴν τῆς Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας (Reichstag), ἥτις παρέπεμψε τοῦτο εἰς ἐπιτροπὴν ἐξ 21 μελῶν, ἥτις πάλιν μετ' ἐνδελεχῆ ἐπεξεργασίαν ἐπὶ 53 συνεδρίας καί τινας μετατροπάς, ἰδίᾳ εἰς τὰ περὶ σωματείων καὶ ἰδιογράφου διαθήκης, ἐπέστρεψε τοῦτο εἰς τὴν Βουλὴν ψηφισάσαν αὐτὸ τὴν 1ην Ἰουλίου 1896 διὰ ψήφων 222 ἔναντι 48, 18 ἀρνηθέντων ψῆφον. Τῇ 18ῃ Αὐγούστου τὸ σχέδιον ἐπεκυρώθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἐν τῇ 24ῃ Αὐγούστου ἐδημοσιεύθη ὡς νόμος τοῦ κράτους εἰς τὴν «Ἐφημερίδα τῶν Νόμων τοῦ Κράτους», τεθεὶς ἐν ἰσχύϊ τῇ 1ῃ Ἰανουαρίου 1900.

III. Ὁ γερμανικὸς ἀστικὸς κῶδιξ διαιρεῖται εἰς πέντε βιβλία, ἤτοι εἰς τὸ γενικὸν μέρος, γενικὰς ἀρχάς, τὸ ἐνοχικὸν δίκαιον, τὸ ἐμπράγματον δίκαιον, τὸ οἰκογενειακὸν δίκαιον καὶ τὸ κληρονομικὸν δίκαιον. Τὰ βιβλία διαιροῦνται εἰς τμήματα, ταῦτα εἰς τίτλους καὶ οὗτοι εἰς παραγράφους ἐν ὅλῳ 2385, ἐκτὸς τινων ὑποδιαιρουμένων εἰς ὑποτίτλους ὑποδιαιρουμένους εἰς παραγράφους (π.χ. ὁ τίτλος περὶ νομικῶν προσώπων).

IV. Βάσις τοῦ κώδικος εἶναι εἰς μὲν τὸ ἐμπράγματον, τὸ οἰκογενειακὸν καὶ τὸ κληρονομικὸν δίκαιον κυρίως τὸ γερμανικὸν δίκαιον, εἰς δὲ τὸ γενικὸν μέρος καὶ τὸ ἐνοχικὸν δίκαιον κυρίως τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον, ὡς τοῦτο ἰδίᾳ διεμορφώθη ἐν Γερμανίᾳ κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα. Ἐπὶ τῶν βάσεων ὅμως τούτων καὶ τῶν ὁρίων τῆς κρατούσης κοινωνικῆς, πολιτειακῆς, οἰκονομικῆς καὶ οἰκογενειακῆς τάξεως ἑδράζεται ὁ κῶδιξ ὡς οἰκοδόμημα νέον, εἰς τὸ ὁποῖον ρυθμὸς φιλελεύθερος καὶ κοινωνικὸς παρέχει σύγχρονον ὄψιν ἀποπνέουσαν ἐπιείκειαν καὶ ἰσότητα. Αἱ ἀρχαὶ αὗται τοῦ κώδικος ἐμφανίζονται ἀνάγλυφοι εἴς τε τὸ οἰκογενειακὸν καὶ τὸ περιουσιακὸν δίκαιον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἰδίᾳ προστατεύεται ἡ καλὴ πίστις καὶ προασπίζεται ὁ οἰκονομικῶς ἀδύνατος ἔναντι τοῦ οἰκονομικῶς ἰσχυροῦ.

Ὁ κῶδιξ ἐν τῇ διατυπώσει προσπαθεῖ νὰ συνδυάσῃ τὴν ἁπλότητα τῆς ἐκφράσεως μὲ τὴν νομικὴν ἀκριβολογίαν, θυσιάζων ἐνίοτε ἐκείνην εἰς ταύτην. Ὑπερβολικὴ ἐξ ἄλλου περιπτωσιολογία καὶ γενικότητες ἐν τῇ ἐκφράσει καθιστῶσι τοῦτον ἐν πολλοῖς ἀσαφῆ καὶ δύσχρηστον.

Γενικῶς εἰπεῖν ὁ γερμανικὸς ἀστικὸς κῶδιξ παρὰ τὰς τυχὸν ἀτελείας του δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ τελειότερον νομοθέτημα τῆς ἐποχῆς του, προσενεγκὸν καὶ μέλλον νὰ προσφέρῃ ἀξιόλογον ὑπηρεσίαν εἴς τε τὴν νομικὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν νομοθετικὴν τῆς ἀνθρωπότητος κίνησιν.

V. Ὁμοῦ μετὰ τοῦ κώδικος ἐτέθη ἐν ἰσχύϊ ὁ «εἰσαγωγικὸς νόμος» (Einführungsgesetz) διαιρούμενος εἰς τέσσαρα μέρη ὑποδιαιρούμενα εἰς 218 ἄρθρα. Ἐν τῷ νόμῳ τούτῳ ρυθμίζονται τὰ ζητήματα κυρίως τοῦ διεθνοῦς ἰδιωτικοῦ δικαίου, τῶν σχέσεων τοῦ ἀστικοῦ κώδικος πρὸς τοὺς ἄλλους νόμους τῆς αὐτοκρατορίας ὡς καὶ πρὸς τοὺς νόμους τῶν διαφόρων κρατῶν τῆς Γερμανίας καὶ περιέχονται ἐν τέλει μεταβατικαί τινες διατάξεις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Vierhaus*, Entstehungsgeschichte des Entwurfs, 1895.—*Reatz*, Literatur über den Entwurf des BG, 1895.—*Von Zuhr*, Grundlagen und Ausbau des BG, 1918 κτλ.

Δ. Φ. ΠΑΠΑΜΗΤΡΟΣ

Digitized by Google

— [ΣΤΡΑΤ. ΟΡΓΑΝ.] Πρὸ τῆς ἀνακηρύξεως ἔτι τῆς Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας τῷ 1871, παρουσιάζεται γερμανικὸς στρατός, ἀποτελούμενος ἐκ τῆς συνενώσεως τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τῶν διαφόρων γερμανικῶν χωρῶν καὶ πόλεων τῶν διατελουσῶν ὑπὸ τὸν Γερμανὸν αὐτοκράτορα, ἀναλόγως τῶν ἑκάστοτε περιστάσεων καὶ πολεμικῶν ἀναγκῶν. Ὡς μία πρώτη μᾶλλον συστηματοποιημένη ὀργάνωσις δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ κατὰ τὸ 1500 γενομένη πρὸς διατήρησιν τῆς εἰρήνης τῆς χώρας, καθ'ἣν ἡ τότε γερμανικὴ αὐτοκρατορία διῃρέθη εἰς 6 περιφερείας, αὐξηθείσας τῷ 1512 εἰς 10, περιλαμβανούσας περὶ τὰς 300 πόλεις. Ἐν ἑκάστῃ τῶν περιφερειῶν τούτων αἱ πόλεις ἐξέλεγον τὸν ἀρχηγὸν τῆς περιφερείας, τὸν Kreisobersten, ὅστις ἐν καιρῷ ἀνάγκης ἐνήργει εἴτε μόνος εἴτε, ἀναλόγως τῶν περιστάσεων, μετὰ τῶν λοιπῶν. Ὁ αὐτοκράτωρ εἰδοποιεῖτο πάντοτε περὶ τούτου, ἀνελάμβανε δὲ τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν μόνον ἐν περιπτώσει συμπράξεως ὅλων τῶν περιφερειῶν. Τὸ σύστημα τοῦτο διετηρήθη, ὑποστὰν πολλὰς μεταβολάς, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν συνεισφορὰν εἰς πολεμιστὰς καὶ εἰς χρῆμα, μέχρι τῆς εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἐπελθούσης διαλύσεως τῆς παλαιᾶς Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας.

1813—1870. Ἀξία λόγου συνεννόησις μεταξὺ τῶν γερμανικῶν χωρῶν τῇ πρωτοβουλίᾳ τῆς Πρωσσίας καὶ τῆς Αὐστρίας, πρὸς ὀργάνωσιν τῶν στρατιωτικῶν αὐτῶν δυνάμεων, ἐγένετο διὰ πρώτην φορὰν τῷ 1813, ὁπότε καὶ ἀπεφασίσθη ὁ σχηματισμὸς 8 σωμάτων στρατοῦ. Ἐν τούτοις τὸ σχέδιον τοῦτο δὲν ἤχθη καθ' ὁλοκληρίαν εἰς πέρας· νέα ὅμως προσπάθεια, ἀρξαμένη ἀπὸ τοῦ 1815, μετὰ τὴν γενομένην «γερμανικὴν ἕνωσιν» (Deutscher Bund), προσκόψασα κατ' ἀρχὰς εἰς τὰς ἀντιζηλίας καὶ τὴν ἔλλειψιν ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης, κατέληξε τέλος εἰς πλήρη συνεννόησιν. Ἐθεσπίσθησαν οὕτω τὰ τῆς στρατιωτικῆς ὀργανώσεως διὰ τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1821 νόμων «περὶ τῶν γενικῶν βάσεων τῆς πολεμικῆς συντάξεως», ἐν περιπτώσει ἐχθρικῆς ἐπιθέσεως.

Αἱ ἀρχαὶ τῆς ὀργανώσεως ἦσαν αἱ ἀπὸ τοῦ 1804 ἤδη ἐν ἰσχύϊ ἐν Πρωσσίᾳ, ἥτις ἐπεδίωξεν ἔκτοτε τὴν χρησιμοποίησιν διὰ τὴν ἐθνικὴν ἄμυναν ὅλων τῶν δυναμένων νὰ φέρωσιν ὅπλα, τῶν τε ὑπηρετησάντων ὑπὸ τὰς σημαίας καὶ τῶν ὁπωσδήποτε ἀπαλλαγέντων μὲν ἀλλ' ἱκανῶν. Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς γενικῆς στρατολογίας, εἰσαχθείσης ἤδη σχεδὸν γενικῶς ἀπὸ τοῦ 1815, ἡ δύναμις τοῦ μὲν ἐνεργοῦ στρατοῦ ὡρίζετο εἰς τὸ 1%, τῆς δὲ ἐφεδρείας αὐτοῦ εἰς τὸ $^1/_6$ ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν τοῦ πληθυσμοῦ καὶ εἰσήγετο γενικῶς ὁ θεσμὸς τῆς ἐθνοφυλακῆς (Landwehr), ἥτις μόνον ἐν Πρωσσίᾳ ὑφίστατο ἕως τότε. Πάντες οἱ ἀνήκοντες εἰς ταύτην ἐξεπαιδεύοντο ὡς καὶ ἐν τῷ ἐνεργῷ στρατῷ. Πρὸς ἀποφυγὴν καὶ τῆς μικροτέρας ἐκδηλώσεως ὑπεροχῆς οἱουδήποτε ἐκ τῶν συμμάχων κρατῶν, ταῦτα ἐξέλεγον τὸν «Γενικὸν Ἀρχηγὸν τῶν Συμμάχων» (General leutnant des Bundes), ὅστις ἠσχολεῖτο καὶ διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ σχεδίου ἐπιχειρήσεων. Ἡ σχετικὴ ἀναλογία τῆς δυνάμεως τῶν διαφόρων ὅπλων καὶ σωμάτων ἐκανονίσθη μονίμως. Μετὰ τὸ 1830 ἐπῆλθον μεταβολαί τινες εἰς τὴν δύναμιν τῶν ἐτησίων ἀπογραφῶν καὶ ἐσχηματίσθη ἰδιαιτέρα ἐφεδρικὴ μεραρχία πεζικοῦ, διὰ τὰς φρουρὰς τῶν συμμαχικῶν φρουρίων, πρὸς τὸν σκοπὸν ἐλαφρύνσεως τῶν μικροτέρων κρατῶν ἐκ τῆς συγκροτήσεως τῶν εἰδικῶν ὅπλων. Ἡ σύμπηξις ἑνὸς ἑνιαίου γερμανικοῦ στρατοῦ, ἐξ οὗ προῆλθεν ὁ κατόπιν, μέχρι τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν τοῦ 1919 «αὐτοκρατορικός», ἐγένετο συνεπείᾳ τῆς κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1866 σχηματισθείσης Βορειογερμανικῆς Ἑνώσεως (Nordeutsche Bund), δι' ἧς ἀνεγνωρίζετο ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας ὡς ἀρχηγὸς αὐτῆς, μετὰ ἁρμοδιότητος καὶ δικαιωμάτων ὁμοίων ὡς καὶ ὁ κατόπιν αὐτοκράτωρ. Συνεπείᾳ ταύτης συνωμολογήθη τὸν μὲν Ἀπρίλιον τοῦ 1867 στρατιωτικὴ συνθήκη μετὰ τῆς Ἕσσης (Hessen), καθ' ἣν τὰ δουκικὰ στρατεύματα ἀπετέλουν μίαν μεραρχίαν τοῦ πρωσσικοῦ στρατοῦ, κατὰ δὲ τὰ ἔτη 1867 καὶ 1868 ὅμοιαι συνθῆκαι μετὰ τῶν λοιπῶν κρατῶν τῆς ἑνώσεως καὶ τῆς Σαξωνίας· οὕτως ὁ στρατὸς τῆς Βορειογερμανικῆς Ἑνώσεως ἀπετελέσθη ἐκ 13 σωμάτων στρατοῦ, ἤτοι τῆς πρωσσικῆς φρουρᾶς, τῶν πρωσσικῶν σωμάτων στρατοῦ 1ου μέχρις 11ου καὶ τοῦ σαξωνικοῦ 12ου. Συγχρόνως τῷ 1866 ἡ Πρωσσία συνῆψε συνθήκας μετὰ τῆς Βαυαρίας, τῆς Βυρτεμβέργης καὶ τοῦ Βάδεν (Baden), καθ' ἃς ἐν περιπτώσει πολέμου ὤφειλον τὰ κράτη ταῦτα νὰ θέσωσι τὰς στρατιωτικὰς αὐτῶν δυνάμεις ὑπὸ τὴν ἀνωτέραν ἀρχηγίαν τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας, πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς Γερμανίας, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐπραγματοποιήθη κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου τοῦ 1870—1871. Κατὰ τοῦτον ἐσχηματίσθησαν συνεπῶς τὸ 13ον σῶμα ἐκ τοῦ στρατοῦ τῆς Βυρτεμβέργης, τὸ 14ον ἐκ τῶν μονάδων τῆς Βάδης μετὰ τμημάτων τῆς Πρωσσίας καὶ τὸ 15ον σῶμα ἐκ διαφόρων νεοσχηματισθέντων πρωσσικῶν τμημάτων καὶ ἄλλων τῶν λοιπῶν τριῶν κρατῶν, καὶ ἐχρησιμοποιήθη διὰ τὴν στρατιωτικὴν κατοχὴν τῶν προσαρτηθεισῶν ἐπαρχιῶν Ἀλσατίας καὶ Λωρραίνης. Ἐκτὸς τούτου ὁ βαυαρικὸς στρατός, ὅστις μόνον ἐν καιρῷ πολέμου ἐτίθετο ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ κοινοῦ ἀρχηγοῦ, συνεκροτεῖτο ἐκ δύο ἰδίων σωμάτων στρατοῦ.

Ἡ οὕτω προελθοῦσα συγκρότησις τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ παρέμεινεν ἡ αὐτή, ὅσον ἀφορᾷ τὰς βάσεις αὐτῆς, καὶ μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς αὐτοκρατορίας τῷ 1871, ὑπέστη δὲ μόνον μεταβολάς τινας, τὰς ὁποίας ἐπέβαλον αἱ κατόπιν δημιουργηθεῖσαι στρατιωτικαὶ καὶ πολιτικαὶ ἀνάγκαι τῆς αὐτοκρατορίας, καθὼς καὶ ἡ ταχεῖα αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς. Συμφώνως πρὸς τὸ σύνταγμα τῆς αὐτοκρατορίας, ἡ ἐν εἰρήνῃ δύναμις τοῦ στρατοῦ καθωρίζετο εἰς τὸ 1% τοῦ πληθυσμοῦ, ὅστις τῷ μὲν 1870 ἀνήρχετο εἰς 42 ἑκατομύρια, τῷ δὲ 1910 εἰς 65 ἑκατομύρια περίπου. Τὸ ἐκ τῆς συνεχοῦς ταύτης αὐξήσεως προκῦπτον διαρκῶς νέον πλεόνασμα διετίθετο εἴτε πρὸς δημιουργίαν, συνεπείᾳ τῶν στρατιωτικῶν ἐν γένει προόδων, νέων μονάδων ἢ ὑπηρεσιῶν. εἴτε πρὸς διεύρυνσιν τοῦ πλαισίου τῆς ὀργανώσεως καὶ ἐλάφρυνσιν τοῦ λαοῦ ἐκ τῶν στρατιωτικῶν βαρῶν.

1871—1913. Κατὰ τὴν χρονικὴν περίοδον ἀπὸ τοῦ 1871 μέχρι τοῦ 1914, ὁ γερμανικὸς στρατὸς συνεκροτεῖτο ἐκ τῆς φρουρᾶς, 21 σωμάτων στρατοῦ, ἐξ ὧν δύο μέν, τὸ 12ον καὶ 19ον, τῆς Σαξωνίας, ἓν δέ, τὸ 13ον, τῆς Βυρτεμβέργης, καὶ τριῶν βαυαρικῶν σωμάτων στρατοῦ, διακρινομένων δι' ἰδίων ἀριθμῶν ἀπὸ 1 ἕως 3, ἤτοι ἐν ὅλῳ ἐξ 25 σωμάτων στρατοῦ, ἀποτελούντων τὸν μητροπολιτικὸν στρατόν. Διὰ τὰς ἀποικίας ὑφίσταντο ἴδιαι στρατιωτικαὶ μονάδες, ἀποτελοῦσαι τὸ «αὐτοκρατορικὸν στράτευμα προστασίας» (Die Kaiserlichen Schütztruppen).

Ἀνώτερος διοικῶν ἀρχηγὸς ὅλων τῶν γερμανικῶν δυνάμεων ἀπὸ τῆς ἐπιστρατεύσεως ἦτο ὁ αὐτοκράτωρ, ἄνευ οὐδενὸς ὁρίου ἁρμοδιότητος· κατὰ τὴν εἰρήνην ὅμως τὰ δικαιώματα αὐτοῦ περιωρίζοντο ὑπὸ τῶν διαφόρων κρατῶν ἐν τῇ περιοχῇ αὐτῶν. Ὁ βαυαρικὸς στρατὸς ἀπετέλει ἴδιον ἐντελῶς μέρος τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὴν ἀνωτέραν ἀρχηγίαν τοῦ βασιλέως, τοῦ αὐτοκράτορος ἔχοντος μόνον τὸ δικαίωμα τῆς ἐπιθεωρήσεως. Ἡ Σαξωνία καὶ ἡ Βυρτεμβέργη εἶχον ἰδίαν οἰκονομικὴν διαχείρισιν καὶ τὸ δικαίωμα τῆς ὀνομασίας τῶν ἀξιωματικῶν· ὁ διορισμὸς ὅμως τοῦ διοικητοῦ φρουρίων ἐξηρτᾶτο ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα, ὅστις εἶχε πρὸς τοῦτο βαρύνουσαν γνώμην εἰς τὴν ἐκλογὴν ὅλων τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν. Διὰ τὰ λοιπὰ κράτη τὸ Σύνταγμα καθώριζε τὴν ἁρμοδιότητα εἰς τὴν ἀνάμιξιν αὐτῶν εἰς τὰ τοῦ στρατοῦ, ἐν περιωρισμένῳ κύκλῳ. Ἡ ὀνομασία τῶν ἀξιωματικῶν παραμένει, κατ' αὐτό, ἀποκλειστικὸν δικαίωμα τοῦ αὐτοκράτορος. Ἡ αὐτοκρατορία δὲν εἶχεν ἴδιον ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν, τὰ δὲ ὑπουργεῖα τῶν Στρατιωτικῶν τῆς Πρωσσίας, Βαυαρίας, Σαξωνίας καὶ Βυρτεμβέργης ἐλάμβανον τὸ ἀναγκαιοῦν εἰς αὐτὰ χρῆμα ἐκ τοῦ ταμείου τῆς αὐτοκρατορίας. Παρὰ τῷ αὐτοκράτορι ὑφίστατο τὸ στρατιωτικὸν γραφεῖον, ἀπ' αὐτοῦ δέ, ὡς ἀρχηγοῦ ἐν πολέμῳ, ἐξηρτᾶτο τὸ γενικὸν ἐπιτελεῖον. Ἡ ἐπίβλεψις τοῦ αὐτοκράτορος ἐπὶ τῶν σωμάτων στρατοῦ ἐξησκεῖτο δι' 8 στρατιωτικῶν ἐπιθεωρητῶν, ἄνευ ἁρμοδιότητος διοικήσεως, καὶ μιᾶς ἀνωτέρας διοικήσεως διὰ τὰ ἐν τῷ Βερολίνῳ καὶ τὰ πέριξ αὐτοῦ τμήματα. Ὑφίσταντο πρὸς τούτοις 9 διοικήσεις, ὑφ' ἃς ὑπήγοντο 27 φρούρια καθὼς καὶ αἱ λοιπαὶ στρατιωτικαὶ περιοχαὶ πεδίων βολῆς, πολυγώνων ἀσκήσεων κ.τ.λ. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1913 ὁ γερμανικὸς στρατὸς περιελάμβανε:

1) Πεζικόν: 217 συντάγματα πεζικοῦ, ἕκαστον ἐκ τριῶν ταγμάτων καὶ ἑνὸς λόχου πολυβόλων, 18 τάγματα κυνηγῶν μετὰ λόχου πολυβόλων, ἐκτὸς τῶν 2 βαυαρικῶν ταγμάτων, καὶ μεθ' ἑνὸς λόχου ποδηλατιστῶν δι' ἅπαντα. Πρὸς δὲ 26 ἀνεξάρτητα τμήματα πολυβόλων, ἐξ ὧν τὰ 15 φρουριακά. 2) Ἱππικόν: 110 συντάγματα, ἐκ 5 ἰλῶν, ἐκτὸς τῶν 12 βαυαρικῶν συνταγμάτων ἐκ 4 ἰλῶν ἑκάστου. 3) Πεδινὸν πυροβολικόν: 100 συντάγματα περιλαμβάνοντα ἐν συνόλῳ 200 ἐποχουμένας καὶ 11 ἐφίππους μοίρας ἐκ 3 πυροβολαρχιῶν ἑκάστης. 4) Βαρὺ πυροβολικόν: 25 συντάγματα μετὰ 49 ταγμάτων ἢ 199 πυροβολαρχιῶν ἐν ὅλῳ, πρὸς δὲ 38 ἐζευγμένων πυροβολαρχιῶν. 5) Μηχανικόν: 35 τάγματα, ἐξ ὧν τὰ 26 μεθ' ἑνὸς οὐλαμοῦ προβολέων. 6) Σώματα συγκοινωνιῶν: 8 τάγματα σιδηροδρόμων, 9 τάγματα τηλεγραφητῶν, ἑκάστου μετὰ 2 λόχων ἀσυρματιστῶν, 8 λόχους φρουριακῶν τηλεφωνητῶν, 18 λόχους ἀεροπλοίων, 14 λόχους ἀεροπλάνων, 2 τάγματα αὐτοκινήτων. Ἡ ὁλικὴ δύναμις αὐτοῦ ἐν εἰρήνῃ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἦτο:

Πρωσσία:	24 371	ἀξιωματικοί,	582.994	ὁπλῖται
Σαξωνία:	2.260	»	56.766	»
Βυρτεμβέργη:	1.127	»	28.827	»
Βαυαρία:	3.471	»	82.528	»
ἤτοι ἐν ὅλῳ	31.229	»	751.115	»

μετὰ ἐν συνόλῳ 157.788 ἵππων.

Τὰ «αὐτοκρατορικὰ στρατεύματα προστασίας», ὑπαγόμενα ὑπὸ ἰδίαν διοίκησιν, περιελάμβανον: 1) Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς: ἐπιτελεῖον, 14 λόχους καὶ τμῆμα σηματοδοτῶν· ἐν ὅλῳ δύναμις μετ' ἀξιωματικῶν, ἰατρῶν καὶ ὑπαλλήλων: 2.733 ἀνδρῶν, ἐν οἷς 138 λευκοὶ καὶ 2.472 ἔγχρωμοι. 2) Νοτιοδυτικῆς Ἀφρικῆς: ἐπιτελεῖον, 9 λόχοι, 3 οὐλαμοὶ πολυβόλων, 3 ὀρειβατικαὶ πυροβολαρχίαι, 1 ἀπόσπασμα τηλεγραφητῶν καὶ σηματοδοτῶν κτλ.· ἐν ὅλῳ ὡς ἀνωτέρω: 1967 ἄνδρες, πάντες λευκοί. 3) Καμερούν: ἐπιτελεῖον, 12 λόχοι, ἐξ ὧν 3 μετὰ ἐφίππου τμήματος· ἐν ὅλῳ, ὡς ἀνωτέρω, 1885 ἄνδρες, ἐξ ὧν 101 λευκοὶ καὶ 1700 ἔγχρωμοι, ἐν οἷς 150 ἀχθοφόροι. Πρὸς τούτοις εἰς τὴν Ἄπω Ἀνατολήν, εἰς Κιαουτσοὺ (Kiautschou): 3 ναυτικὰ τάγματα ἐκ 4 λόχων, καὶ 1 πεδινὴ ναυτικὴ πυροβολαρχία· ἐν ὅλῳ 99 ἀξιωματικοὶ καὶ 4063 ὁπλῖται.

Συμφώνως πρὸς τὸν ὀργανισμὸν καὶ τὸν στρατολογικὸν νόμον, τοὺς ἐν ἰσχύϊ μέχρι τοῦ πολέμου τοῦ 1914—18, πᾶς Γερμανὸς πολίτης ὑπεῖχε στρατιωτικὴν ὑποχρέωσιν ἀπὸ τῆς συμπληρώσεως τοῦ 17ου ἔτους μέχρι τοῦ 45ου ἔτους τῆς ἡλικίας του, κατατεμνομένην εἰς στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν ἐν τῷ ἐνεργῷ στρατῷ καὶ τῇ ἐθνοφρουρᾷ ἀπὸ τοῦ 20οῦ μέχρι τοῦ 39ου, καὶ εἰς ὑπηρεσίαν ἐν τῇ πολιτοφυλακῇ (Landsturm) διὰ τὰ λοιπὰ ἔτη. Ἡ εἰς τὸν ἐνεργὸν στρατὸν καὶ τὴν ἐφεδρείαν αὐτοῦ ὑπηρεσία ἦτο συνολικῆς διαρκείας 7 ἐτῶν, ἐξ ὧν τὰ 3 πρῶτα διὰ τὸ ἱππικὸν καὶ ἔφιππον πυροβολικὸν ἢ τὰ 2 πρῶτα διὰ τὰ λοιπὰ σώματα, ὑπὸ τὰς σημαίας ἐν τῷ ἐνεργῷ στρατῷ, ἄνευ διακοπῆς. Οἱ μονοετεῖς ἐθελονταὶ καὶ οἱ διδάσκαλοι τῶν λαϊκῶν σχολείων μετὰ ὑπηρεσίαν ἑνὸς ἔτους μετέβαινον εἰς τὴν ἐφεδρείαν. Ἡ κατόπιν ὑπηρεσία ἐν τῇ ἐθνοφρουρᾷ περιελάμβανε δύο σειράς, ἧς ἡ ὁλικὴ διάρκεια μετὰ τὴν ἐν τῷ στρατῷ καὶ τῇ ἐφεδρείᾳ αὐτοῦ ὑπηρεσίαν ἐπεξετείνετο μέχρι τῆς 31ης Μαρτίου, καθ' ἣν συνεπληροῦτο τὸ 39ον ἔτος τῆς ἡλικίας, ἤτοι ἐπὶ 11 ἔτη, καὶ κατετέμνετο εἰς δύο σειράς: εἰς τὴν πρώτην παρέμενον οἱ μὲν ἐκ τοῦ ἱππικοῦ καὶ τοῦ ἐφίππου πυροβολικοῦ ἐπὶ 3 ἔτη, οἱ δὲ λοιποὶ ἐπὶ 5 ἔτη. Οἱ κρινόμενοι ἱκανοὶ διὰ τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, ἀλλ' ὄντες ὑπεράριθμοι ἢ ὁπωσδήποτε ἀπαλλασσόμενοι τῆς ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας, κατετάσσοντο εἰς τὴν «ἐφεδρείαν συμπληρώσεως» (Ersatzreserve) ἢ δευτέραν σειρὰν ἐφεδρείας, προορισμὸν ἔχουσαν τὴν συμπλήρωσιν τοῦ στρατεύματος ἐν καιρῷ ἐπιστρατεύσεως· ἡ εἰς ταύτην ὑπηρεσία διήρκει ἀπὸ τοῦ 20οῦ μέχρι τοῦ 32ου ἔτους τῆς ἡλικίας, μετὰ τριῶν ἀσκήσεων ἄνευ ὅπλων διαρκείας δέκα, ἓξ καὶ τεσσάρων ἑβδομάδων, μεθ' ὃ οἱ μὲν ἐκγυμνασθέντες μεταβαίνουσιν εἰς τὴν δευτέραν σειρὰν τῆς ἐθνοφρουρᾶς, οἱ δὲ λοιποὶ εἰς τὴν πρώτην σειρὰν τῆς πολιτοφυλακῆς. Ἡ πολιτοφυλακὴ (Landsturm), ὑποδιαιρουμένη καὶ αὕτη εἰς δύο σειράς, περιελάμβανε πάντας τοὺς πολίτας ἀπὸ τοῦ 17ου μέχρι τοῦ 45ου ἔτους, συμπεπληρωμένων, οἵτινες ὁπωσδήποτε δὲν ὑπήχθησαν εἰς μίαν τῶν ἀνωτέρω κατηγοριῶν· ἐκ τούτων οἱ μέχρι μὲν τοῦ 39ου ἔτους ὑπάγονται εἰς τὴν πρώτην σειράν, οἱ δὲ πέραν τῆς ἡλικίας ταύτης εἰς τὴν δευτέραν σειράν. Οἱ τῆς ἐφεδρείας ἐκαλοῦντο δι' ἀσκήσεις 8 ἑβδομάδων· οἱ τῆς ἐθνοφρουρᾶς πρώτης σειρᾶς ἠδύναντο νὰ κληθῶσι δι' ἄσκησιν 8 μέχρι 14 ἡμερῶν. Οἱ ἀξιωματικοὶ τῆς ἐφεδρείας ὑποχρεοῦνται νὰ λάβωσι μέρος εἰς τρεῖς ἀσκήσεις 4 μέχρις 8 ἑβδομάδων· οἱ τῆς ἐθνοφρουρᾶς πρώτης σειρᾶς ἐξεγύμναζον τμήματα τακτικοῦ στρατοῦ, ἐὰν ἐπεθύμουν νὰ καταδείξωσι τὴν ἱκανότητά των πρὸς προαγωγήν, ἄλλως συμμετεῖχον μόνον τῶν ἀσκήσεων τῆς ἐθνοφυλακῆς. Τὸ σῶμα τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ ἐνεργοῦ στρατοῦ συνεπληροῦτο ἐκ τῶν δοκίμων ἀξιωματικῶν (Fähnriche), οἵτινες προήρχοντο εἴτε ἐκ νέων κατατασσομένων εἰς τὸν στρατὸν ἐπὶ τῷ τέλει στρατιωτικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ κρινομένων ὅτι ἔχουσι τὰ πρὸς τοῦτο προσόντα, εἴτε ἐκ τοῦ σώματος τῶν στρατιωτικῶν μαθητῶν (Kadettencorps). Ἡ προαγωγὴ εἰς δόκιμον ἀξιωματικὸν ἐγίνετο κατόπιν πρακτικῆς καὶ θεωρητικῆς δοκιμασίας, εἰς ἀξιωματικὸν δὲ κατόπιν ἐξετάσεων. Πάντως διὰ τὴν προαγωγὴν εἰς ἀξιωματικὸν ἀπῃτεῖτο ἡ ἐκδήλωσις τῆς ἐπιδοκιμασίας δι' ἐκλογῆς ὑπὸ τῶν ἀξιωματικῶν τῆς μονάδος, εἰς ἣν ὁ ὑποψήφιος ὑπηρέτει. Οἱ ὑπαξιωματικοὶ τοῦ ἐνεργοῦ στρατοῦ προήρχοντο εἴτε ἐκ τῶν σχολῶν ὑπαξιωματικῶν εἴτε ἐκ τῶν ὁπλιτῶν· οἱ πρῶτοι ὤφειλον νὰ ὑπηρετήσωσι δι' ἕκαστον ἔτος ἐν τῇ σχολῇ δύο ἔτη ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας· οἱ ἐκ τῶν ὁπλιτῶν ἐλάμβανον κατὰ τὴν ἀνάληψιν τῆς ὑποχρεώσεώς των διὰ 2 τοὐλάχιστον ἔτη χρηματικὸν δῶρον, μετὰ δωδεκαετῆ δ' ὑπηρεσίαν νέαν μεγαλυτέραν ἀμοιβὴν καὶ τὸ δικαίωμα διορισμοῦ εἰς θέσιν τινὰ ἰδιωτικήν.

1914—1918. Κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, τῷ 1914, ἡ Γερμανία παρέταξεν εἰς ἀμφότερα τὰ θέατρα πολέμου (δυτικὸν καὶ ἀνατολικὸν) 46 σώματα στρατοῦ (123 μεραρχίας), ἐξ ὧν τὰ 21 ἦσαν ἐφεδρικά· 2 τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς, 39 σώματα στρατοῦ πρωσσικά, σαξωνικά, βυρτεμβεργοβαδικά, 5 σώματα στρατοῦ βαυαρικά· πρὸς δὲ 11 μεραρχίας ἱππικοῦ καὶ μίαν μεραρχίαν πεζοναυτῶν, ἤτοι περὶ τὰ 2 ½ ἑκατομμύρια ἄνδρας, εἰς οὓς δὲν συμπεριλαμβάνονται οἱ ἄνδρες τοῦ ἐσω-

Digitized by Google

τερικοῦ, καθόσον ἐν συνόλῳ ἐπεστρατεύθησαν κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ πολέμου περὶ τὰ 6 ἑκατομμύρια. Τὸ χαρακτηριστικὸν ἐν τῇ ὀργανώσει ταύτῃ ἦτο ἡ μεγάλη ἀναλογία τοῦ βαρέος πυροβολικοῦ (2,3 πυροβόλα ἀνὰ 1000 πεζοὺς ἔναντι τῆς γαλλικῆς ἐκ 0,07 ἀνὰ 1000). Ὁ στρατὸς οὗτος κατενεμήθη κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ πολέμου εἰς 8 στρατιὰς (7 εἰς τὸ γαλλικὸν θέατρον, 1 εἰς τὸ ρωσικόν). Διαρκοῦντος τοῦ πολέμου, ὁ γερμανικὸς στρατὸς διαρκῶς ηὐξάνετο, εἰς τρόπον ὥστε, κατὰ τοὺς πίνακας τῆς μελέτης τοῦ Γάλλου στρατηγοῦ Buat «L'armée allemande pendant la guerre 1914-1918», ὁ γερμανικὸς στρατὸς εἶχε κατὰ τὰς διαφόρους χαρακτηριστικὰς ἐποχὰς τὰς ἑξῆς μεραρχίας: τέλος 1914 μεραρχίας 138, τὸν Μάϊον 1915 (ἐπίθεσις κατὰ τῆς Γαλικίας) μεραρχίας 171, τὸν Αὔγουστον 1916 (ἔξοδος τῆς Ρουμανίας) μεραρχίας 183, τὸν Σεπτέμβριον 1916 μεραρχίας 198, τὸν Μάρτιον 1917 μεραρχίας 226, τὸν Ὀκτώβριον 1917 (προέλασις πρὸς πεδιάδα Βενετίας) μεραρχίας 238, τὸν Μάϊον 1918 (γερμανικὴ ἐπίθεσις εἰς τὸ γαλλικὸν θέατρον) μεραρχίας 240, ἀποτελεσάσας τὸ μέγιστον τῆς γερμανικῆς ἀποδόσεως. Τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς χρονικῆς περιόδου τοῦ πολέμου ἦτο: ἡ ἐλάττωσις τοῦ ἐφίππου ἱππικοῦ, γνωστοῦ ὄντος, ὅτι ἐκ 11 μεραρχιῶν ἱππικοῦ δὲν ἀπέμειναν ἔφιπποι εἰμὴ μόνον 3· ἡ αὔξησις τῆς ἐν γένει ἀναλογίας τοῦ πυροβολικοῦ, φθασάσης εἰς 13 πυροβόλα πεδινὰ καὶ βαρέα ἀνὰ 1000 πεζούς· ἡ καταπληκτικὴ αὔξησις καὶ τελειοποίησις τῆς ἀεροπλοΐας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνακωχῆς (Νοέμβριος 1918), ὁ γερμανικὸς στρατὸς εἶχεν ἐν συνόλῳ 213 μεραρχίας καὶ 3 μεραρχίας ἱππικοῦ, κατανεμημένας εἰς 14 στρατιάς, ἀλλὰ μὲ ὀλίγιστον πυροβολικὸν (τὸ $^1/_8$ μόνον ἀπὸ τοῦ μέχρι τοῦ Ἰουλίου 1918). Ἡ Γερμανία ἐπεστράτευσεν ἐν συνόλῳ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον 13 ἑκατομμύρια ἀνδρῶν («Στατιστικὴ Κοινωνίας Ἐθνῶν», 1927).

1919–1929. Μετὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1914—18, ἡ στρατιωτικὴ ὀργάνωσις ἐν γένει τῆς Γερμανίας διεμορφώθη συμφώνως πρὸς τοὺς στρατιωτικοὺς ὅρους τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν τοῦ 1919, καθ' οὓς κατηργήθη ἡ γενικὴ στρατολογία, ἐπιβληθείσης τῆς ἐθελουσίας κατατάξεως, καὶ ὡρίσθη ἐπακριβῶς ἡ δύναμις καὶ ἡ σύνθεσις τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν ἀποτελουσῶν τοῦτον μονάδων τῶν διαφόρων ὅπλων καὶ ὑπηρεσιῶν. Ἡ συνολικὴ δύναμις τοῦ στρατοῦ, οὗτινος προορισμὸς εἶναι ἡ τήρησις τῆς τάξεως ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ ἡ ἐπιτήρησις τῶν συνόρων, δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τὰς 100.000, ἐξ ὧν ἀξιωματικοὶ ἐν γένει μετὰ τῶν ἐπιτελείων κατὰ μέγιστον ὅρον μέχρι 4.000. Αἱ μεραρχίαι δύνανται νὰ συνενωθῶσιν εἰς δύο μόνον σώματα στρατοῦ, εἰς ἕκαστον τῶν ὁποίων ἡ δύναμις τῶν ἐπιτελείων δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τοὺς 30 ἀξιωματικοὺς καὶ 150 ὁπλίτας.

Κατὰ ταῦτα, ἡ γερμανικὴ ἐπικράτεια διαιρεῖται εἰς ἑπτὰ στρατιωτικὰς περιφερείας, ἀνταποκρινομένας εἰς 7 μεραρχίας πεζικοῦ. Τῶν φρουρίων τῶν δυτικῶν συνόρων καὶ τῆς δυτικῆς περιοχῆς τῆς Βαλτικῆς κατεδαφισθέντων, τὰ λοιπὰ φρούρια τῶν ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν συνόρων, διατηρούμενα εἰς ἣν κατάστασιν εὑρίσκοντο κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς συνάψεως τῆς εἰρήνης, ἀποτελοῦσι 14 φρουριακὰς διοικήσεις, ἀνηκούσας εἰς τὰς ὡς ἄνω στρατιωτικὰς περιφερείας, ἀναλόγως τῆς περιοχῆς εἰς ἣν εὑρίσκονται. Ἅπασα ἡ δυτικῶς τοῦ Ρήνου περιοχὴ καὶ ἡ ἐδαφικὴ ζώνη πλάτους 50 χιλιομέτρων, ἀνατολικῶς τοῦ ποταμοῦ τούτου, ἐκηρύχθησαν οὐδέτεραι, ἀπαγορευομένης ἐν αὐταῖς τῆς κατασκευῆς ὀχυρωτικῶν ἔργων καὶ τῆς διατηρήσεως ἢ συγκεντρώσεως, δι' οἱονδήποτε λόγον, στρατιωτικῆς τινος δυνάμεως. Τὰ δύο σώματα στρατοῦ περιλαμβάνουσι τὸ μὲν 4 μεραρχίας πεζικοῦ καὶ 2 μεραρχίας ἱππικοῦ, τὸ δὲ 3 μεραρχίας πεζικοῦ καὶ 1 μεραρχίαν ἱππικοῦ. Ἡ σύνθεσις τῶν μεραρχιῶν τούτων εἶναι ἡ ἑξῆς: Ἑκάστη μεραρχία πεζικοῦ ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν συνταγμάτων πεζικοῦ, 1 ἴλης ἱππικοῦ, 1 συντάγματος πυροβολικοῦ, 1 τάγματος μηχανικοῦ, 1 μοίρας ὑπηρεσιῶν συνδέσμων, 1 μοίρας φορτηγῶν αὐτοκινήτων, 1 μοίρας ἱπποκινήτων μεταγωγικῶν καὶ 1 ὑγειονομικῆς μοίρας. Ἑκάστη μεραρχία ἱππικοῦ ἐξ 6 συνταγμάτων ἱππικοῦ καὶ 1 μοίρας ἐφίππου πυροβολικοῦ. Μεγίστη ἐπιτρεπομένη δύναμις: διὰ μὲν τὴν μεραρχίαν πεζικοῦ 410 ἀξιωματικοὶ καὶ 10.830 ὁπλῖται, διὰ δὲ τὴν μεραρχίαν ἱππικοῦ 275 ἀξιωματικοὶ καὶ 5250 ὁπλῖται.

Ἡ συγκρότησις τῶν διαφόρων ὅπλων καὶ ὑπηρεσιῶν εἶναι ἡ ἑξῆς: Πεζικόν: Ἀποτελεῖται ἐξ 21 συνταγμάτων, ὧν ἕκαστον ἐκ 4 ταγμάτων, ὧν 1 τῆς ἐκπαιδεύσεως. Τὸ σύνταγμα περιλαμβάνει ἐν συνόλῳ 16 λόχους, ὧν 1 πυροβόλων χαρακωμάτων (minenweifer), 3 ὡς πυροβολαρχίαι καὶ 3 ἐκπαιδεύσεως. Δὲν ὑφίστανται οὔτε ἰδιαίτεροι σχηματισμοὶ πολεμικῶν ἁρμάτων, οὔτε ποδηλατισταί. Ἱππικόν: Περιλαμβάνει 18 συντάγματα ἐκ 4 ἰλῶν ἕκαστον, πρὸς δὲ 18 ἴλας ἐκπαιδεύσεως καὶ 7 ἴλας μεραρχιακοῦ ἱππικοῦ. Πυροβολικόν: Σύγκειται ἐξ 7 συνταγμάτων, ἐκ 3 μοιρῶν τῶν 3 πυροβολαρχιῶν ἕκαστον, πρὸς δὲ 7 πυροβολαρχιῶν ἐκπαιδεύσεως καὶ 3 ἐφίππων μοιρῶν τῶν 3 πυροβολαρχιῶν. Ὁ ὁπλισμὸς τοῦ πυροβολικοῦ ἀποτελεῖται ἀποκλειστικῶς ἐκ πυροβόλων τῶν 7,7 ἑκατοστῶν καὶ ὀβιδοβόλων πεδινῶν τῶν 10,5 ἑκατοστῶν. Μηχανικόν: Περιλαμβάνει μόνον 7 τάγματα σκαπανέων, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἀποτελεῖται ἐκ 2 λόχων μετὰ οὐλαμοῦ προβολέων καὶ τμήματος γεφυροποιῶν. Τμήματα σιδηροδρόμων δὲν ὑφίστανται. Ἀεροπορία: Συμφώνως πρὸς τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης δὲν ὑφίσταται τοιαύτη, οὔτε διὰ τὸν στρατὸν οὔτε διὰ τὸ ναυτικόν. Ὑπηρεσία συνδέσμων: Ἑκάστη μεραρχία πεζικοῦ περιλαμβάνει τμῆμα τηλεφωνητῶν, μοῖραν ἀσυρματιστῶν καὶ τμῆμα περιστερῶν.

Ἡ συνολικὴ δύναμις τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1927 ἦτο ἡ ἀκόλουθος: ἀξιωματικοὶ ἐν γένει 4.291, ὑπαξιωματικοὶ 20.671 καὶ στρατιῶται 74.229, ἤτοι ἐν συνόλῳ 99.191 ἄνδρες. Ὁ ὁπλισμὸς τοῦ στρατοῦ περιλαμβάνει, κατὰ μέγιστον ἐπιτρεπόμενον ὅρον: 84.000 τυφέκια πεζικοῦ καὶ 18.000 ἀραβίδας, μετὰ 400 φυσιγγίων δι' ἕκαστον τῶν ὅπλων τούτων, 792 βαρέα καὶ 1134 ἐλαφρὰ πολυβόλα μετὰ 8.000 φυσιγγίων δι' ἕκαστον, 63 ἡμιβαρέα καὶ 189 ἐλαφρὰ πυροβόλα χαρακωμάτων (minenwerfer), μετὰ 400 διὰ τὰ μὲν καὶ 800 διὰ τὰ δὲ βολῶν, 204 πυροβόλα τῶν 7,7 καὶ 84 τῶν 10.5 μετὰ 1000 διὰ τὰ μὲν καὶ 800 διὰ τὰ δὲ βολῶν. Διὰ τὸν ὁπλισμὸν τῶν φρουρίων καὶ λοιπῶν ἐν γένει ὠχυρωμένων θέσεων διατηρεῖται τὸ ὑπάρχον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς συνάψεως τῆς εἰρήνης καθεστώς, μετὰ 1500 μὲν βολῶν διὰ τὰ πυροβόλα τῶν 10,5 καὶ τὰ μικρότερα αὐτῶν, μετὰ 500 δὲ διὰ τὰ ἀνωτέρων διαμετρημάτων.

Ἡ εἰς τὸν στρατὸν ἐθελοντικὴ κατάταξις διὰ τοὺς ὁπλίτας εἶναι ἐλευθέρα, ἡ ἀναλαμβανομένη ὅμως ὑποχρέωσις ὑπηρεσίας εἶναι δωδεκαετὴς καὶ συνεχής, δυναμένη νὰ παραταθῇ ἐπὶ ἓν ἔτος εἰσέτι, τῇ συγκαταθέσει τοῦ ἐνδιαφερομένου. Πρὸς τούτοις εἰς περιστάσεις καθ' ἃς αἱ ἀνάγκαι τῆς ὑπηρεσίας τὸ ἀπαιτοῦσι, δύναται ἡ θητεία αὕτη νὰ παραταθῇ κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ ὑπουργείου τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης. Τὸν βαθμὸν τοῦ ἀξιωματικοῦ δύναται ν' ἀποκτήσῃ πᾶν στρατιωτικὸν ἄτομον, ἀναλόγως τῆς ἱκανότητος καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν του, ὀφείλει ὅμως προηγουμένως νὰ δηλώσῃ ἐγγράφως ὅτι θὰ ὑπηρετήσῃ ἐπὶ 25 τοὐλάχιστον συναπτὰ ἔτη.

Εἰς τὸν χρόνον τοῦτον ὅμως λογίζεται ἡ προγενεστέρα στρατιωτικὴ ὑπηρεσία, ἐὰν αὕτη ἦτο ἀνωτέρα τῶν τεσσάρων ἐτῶν. Διὰ τούς τε ὁπλίτας καὶ ἀξιωματικούς, ὁ ἀριθμὸς τῶν πρὸ τῆς λήξεως τῆς θητείας των ἀπολυομένων, δι' οἱονδήποτε λόγον, δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τὰ 5 % τοῦ συνόλου τῆς δυνάμεως ἐξ ἑκάστης τῶν κατηγοριῶν τούτων. Διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν στελεχῶν ὑφίστανται τὰ σχολεῖα πεζικοῦ, ἱππικοῦ, πυροβολικοῦ καὶ μηχανικοῦ, ἀπαγορευθείσης τῆς λειτουργίας τῆς Ἀκαδημίας πολέμου, ὡς καὶ πασῶν τῶν λοιπῶν σχολῶν διὰ τοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ ὑπαξιωματικούς. Ἀνώτερος ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ εἶναι ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας, ἐξασκῶν τὴν διοίκησιν διὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης τῆς ἐπικρατείας. Συμφώνως πρὸς τοὺς ὅρους τῆς ὡς ἀνωτέρω συνθήκης ἀπαγορεύεται ἡ στρατιωτικὴ προπαίδευσις τῶν νέων εἰς τὰ διάφορα ἐκπαιδευτήρια, πανεπιστήμια, παλαιοὺς στρατιωτικοὺς ὁμίλους, σκοπευτικοὺς ὁμίλους κτλ., καθὼς καὶ πᾶσα ἀπασχόλησις εἰς οἱασδήποτε φύσεως στρατιωτικὰ ζητήματα ἢ ἐξάσκησις εἰς τὴν χρῆσιν τῶν πολεμικῶν ὅπλων.

Κ. ΔΙΓΕΝΗΣ

—[ΠΟΛΕΜ. ΝΑΥΤΙΚΟΝ] Κατὰ τὸ ἄρθρον 131 τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν, ὁ πολεμικὸς στόλος τῆς Γερμανίας εἰς πλοῖα καὶ προσωπικὸν δύναται νὰ περιλαμβάνῃ:

α') *Θωρηκτά*: Μέχρις ὀκτὼ ἐν συνόλῳ, ὧν ἓξ ἐν ἐνεργείᾳ καὶ δύο ἐν ἐφεδρείᾳ, μὴ δυνάμενα νὰ ἀντικατασταθῶσιν εἰ μὴ μετὰ συμπλήρωσιν εἰκοσαετίας ἀπὸ τῆς καθελκύσεώς των, οὐδὲ νὰ ὑπερβαίνωσιν εἰς ἐκτόπισμα τοὺς δεκακισχιλίους τόννους. Δυνάμει τῶν ἀνωτέρω διατάξεων ἀφέθησαν εἰς τὴν Γερμανίαν, κατὰ τὴν πρώτην τῆς συνθήκης ἐφαρμογήν, τὰ μετριώτατα τῶν θωρηκτῶν τοῦ κραταιοτάτου της στόλου, τὰ «Hannover» (καθελ. Σεπτεμ. 1905), «Schlesien» (Μάϊος 1906), «Schlesvig Olstein» (Δεκ. 1906), καὶ τὰ ἔτι παλαιότερα «Braunschweig» (Δεκ. 1902), «Elsass» (Μάϊος 1903), «Lothringen» (Μάϊος 1904), «Hessen» (Σεπτ. 1903), «Preussen» (Ὀκτ. 1903), ὧν πάντων τὸ βαρὺ πυροβολικὸν συνίστατο εἰς 4 πυροβόλα τῶν 28 ἑκ. (βλ. λεπτομερείας εἰς *Jane's* Dighting ships). Δὲν προέβλεψεν ἐν τούτοις ἡ συνθήκη τῶν Βερσαλλιῶν περιοριστικὸν προσδιορισμὸν τοῦ διαμετρήματος τῶν πυροβόλων εἰς τὰ πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν καταλαμβανομένων ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω μνησθέντος ὁρίου ἡλικίας ναυπηγηθησόμενα τοιαῦτα, ἅτε τῶν τεχνικῶν αὐτῆς συμβούλων δικαίως θεωρησάντων τὴν τοιαύτην πρόνοιαν παρέλκουσαν, δεδομένου ὅτι τὸ εἰς 10.000 τόννους περιορισθὲν ἐκτόπισμα δὲν ἐπέτρεπε βαρὺν ὁπλισμόν. Οἱ Γερμανοὶ ὅμως ναυπηγοί, ἀνταποκρινόμενοι εἰς τὰς ἀντιλήψεις τῆς κυβερνήσεώς των περὶ τῆς ἀνάγκης κτήσεως θωρηκτῶν ἐχόντων βαρὺ πυροβολικὸν ὁμοιογενὲς τῶν 28 ἑκατ. καὶ δὴ 6 κατὰ θωρηκτόν, ἀλλὰ καὶ κατὰ κεραίαν συμμορφούμενοι πρὸς τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης, ἐπέτυχον, πρὸς κατάπληξιν τῶν εἰδικῶν, λύσιν «μεγίστου ἐν ἐλαχίστῳ», ἀντὶ τῆς ὑπερβολικῆς δαπάνης 4 ἑκατομ. λιρῶν κατὰ πλοῖον, ναυπηγήσαντες θωρηκτὰ 10,000 τόννων φέροντα τὸ βαρύτατον αὐτό, ὡς πρὸς τὸ ἐκτοπισμά των, πυροβολικόν, οἰκονομήσαντες τὸν χῶρον καὶ τὰ βάρη, διὰ χρησιμοποιήσεως κινητηρίων μηχανῶν «Ντίζελ» ἀντὶ τῶν λεβήτων καὶ τῶν ἀτμομηχανῶν, ἃς εἶχον ὑπ' ὄψιν των οἱ εἰδικοὶ τῶν Βερσαλλιῶν. Ἓν τῶν τεσσάρων ὑπὸ κατασκευὴν τοιούτων θωρηκτῶν, εἰς ἃ δι' οἰκονομίαν βάρους αἱ ἡλώσεις ἀντικατεστάθησαν δι' αὐτογενῶν συγκολλήσεων, ἀπεφασίσθη (Ὀκτωβρ. 1928) νὰ ἀντικαταστήσῃ ἅμα τῷ ἐξοπλισμῷ του τὸ «Braunschweig».

β') *Καταδρομικά*: Ὁμοίους ὅρους καὶ ἀριθμοὺς προβλέπει καὶ διὰ τὰ τοιαῦτα σκάφη ἡ συνθήκη τῶν Βερσαλλιῶν, πλὴν τοῦ ἐκτοπίσματος, ὅπερ ὁρίζεται περιοριστικῶς εἰς 6000 τόννους καὶ τοῦ διαμετρήματος τῶν πυροβόλων εἰς 15 ἑκ. Οὕτως, εἶχον ἀφεθῆ εἰς τὴν Γερμανίαν τὰ ἐκ τῶν παλαιῶν εὐδρόμων «Hambourg» (Ἰουλ. 1903) «Berlin» (Σεπτ. 1903) «Thetis», «Amazon», «Medusa», «Arkona» καὶ «Nymphe» (1901), εἰς ἃ προσετέθη τὸ νεότευκτον «Emden» (1925). Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην οἱ Γερμανοὶ ναυπηγοὶ ἐθαυματούργησαν, ἐπιτυχόντες καὶ ναυπηγήσαντες τύπον εὐδρόμου 6000 τόννων, ἀλλὰ μετὰ θωρακίσεως ἐλαφρᾶς, μηχανῶν δυνάμεως 65000 ἵππων, 32 μιλ. ὡριαίως, 9 πυροβόλων τῶν 15 ἑκ., 4 τῶν 8 ἑκ. καὶ 12 τορπιλλοβλητικῶν σωλήνων τῶν 49 ἑκ.

γ') *Ἀντιτορπιλλικὰ καὶ τορπιλλικά*: Τὸν ἀριθμὸν τῶν τοιούτων καθιέρωσεν ἡ συνθήκη εἰς 24 ἐν ἐνεργείᾳ καὶ 8 ἐν ἐφεδρείᾳ, τὸ δὲ ὅριον τῆς ἡλικίας των, διὰ τὴν ἀντικατάστασίν των, 15 ἔτη· ἐπίσης ὡς ὅριον τοῦ ἐκτοπίσματός των διὰ μὲν τὰ ἀντιτορπιλλικὰ τοὺς 800 τόννους, διὰ δὲ τὰ τορπιλλικὰ τοὺς 200. Οὕτως ἀφέθησαν εἰς τὴν Γερμανίαν ἀντιτορπιλλικὰ τύπου εἰς ὃν ἀνῆκε καὶ τὸ ἰδικόν μας «Κεραυνός», τορπιλλικὰ δὲ ὑπομιμνήσκοντα τὸν τύπον τῶν ἰδικῶν μας «Αἴγλη». Τὰ παλαιότερα ἐξ αὐτῶν ἀντικατεστάθησαν δι' ἓξ ἀντιτορπιλλικῶν τύπου «Wolf» φερόντων ὀνόματα θηρίων καὶ ἐξ ἄλλων τύπου «Albatros» φερόντων ὀνόματα ἁρπακτικῶν ὀρνέων.

δ') *Βοηθητικὰ πλοῖα*, ἐπετράπησαν ὑπὸ τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν, ἔστω καὶ ἂν προήρχοντο ἐκ μετασκευῆς καθαρῶς πολεμικῶν. Τοιαῦτα δὲ εἶναι δέκα χρησιμοποιούμενα ὡς ἐκπαιδευτικά, ἐν οἷς τὸ μετὰ βοηθητικῆς πετρελαιομηχανῆς ἱστιοφόρον «Niobe» ἢ ὡς ὑδρογραφικά, ἐν οἷς καὶ τὸ περιώνυμον διὰ τὰς μεταπολεμικῶς γενομένας ὑπ' αὐτοῦ ὠκεανογραφικὰς παρατηρήσεις, τὸ «Meteor». Ἐπίσης 33 ἁλιευτικὰ ναρκῶν, ἓν εἰδικῶς διὰ τὴν προστασίαν τῆς ἁλιείας καὶ ἓν ὡς σκοπόσημον αὐτομάτως κινούμενον.

Ὁ *προϋπολογισμὸς τοῦ ναυτικοῦ* ἀνέρχεται (1927—1928) εἰς 220 ἑκατομ. μάρκων ἔναντι 223.300.000 τοῦ παρελθόντος ἔτους (1926—1927)· ἀφορᾷ δὲ εἰς πάσας τὰς δαπάνας τοῦ τῆς «διευθύνσεως τοῦ Ναυτικοῦ», περιλαμβανούσης τά: Ἐπιτελεῖον, Γραμματείαν Διοικήσεως, Γενικὴν Γραμματείαν, γραφεῖα καὶ τμήματα οἰκονομικοῦ, ὑγειονομικοῦ, ναυτικῶν κατασκευῶν καὶ προσωπικοῦ, ἐπίσης πάσας τὰς κατασκευάς, ἐπισκευὰς καὶ ἀνεφοδιασμοὺς τῶν πλοίων καὶ τὴν μισθοτροφοδοσίαν τοῦ προσωπικοῦ. Τὸ δὲ προσωπικόν, κατὰ τὴν συνθήκην τῶν Βερσαλλιῶν πάντοτε, δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τὰς 15.000 ἀνδρῶν, ὧν, τὸ πολύ, οἱ 1500 ἀξιωματικοί. Προβλέπεται δὲ ἐν τῇ συνθήκῃ, ὅπως τὸ προσωπικὸν ἀπαρτίζηται ἐξ ὁλοκλήρου ἐξ ἐθελοντῶν, τῶν μὲν ἀξιωματικῶν δυναμένων νὰ ὑπηρετῶσιν ἐπὶ 25ετίαν κατὰ μέγιστον ὅριον, τῶν δὲ ὑπαξιωματικῶν καὶ ναυτῶν ἐπὶ 12ετίαν. Τῷ 1927 ἐν τούτοις ὑπηρέτουν 4.979 ἀξιωματικοὶ καὶ 9.?35 πληρώματα ἐν γένει.

Ὁ ἐμπορικὸς τέλος στόλος τῆς Γερμανίας ἐκπροσωπεῖ (κατὰ τὸ Lloyd καὶ Register τοῦ 1928), 3.777.251 τόννους (*Jane's* fighting ships 1928).

Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

— [ΓΛΩΣΣΑ] Ἡ ὀνομασία *γερμανικὴ γλῶσσα* λαμβάνεται ἄλλοτε ὑπὸ στενήν, ἄλλοτε ὑπὸ εὐρυτέραν καὶ ἄλλοτε ὑπὸ εὐρυτάτην ἔννοιαν καὶ σημασίαν. Ὑπὸ τὴν στενήν της—τὴν καὶ συνηθεστέραν—ἔννοιαν δηλοῖ τὴν κυρίως γερμανικήν, ἤτοι τὴν γλῶσσαν τὴν λαλουμένην ὑπὸ τῶν Γερμανῶν (γερμ. Deutsche Sprache)· τὴν ὀνομασίαν ὅμως ταύτην ὁ διάσημος γλωσσολόγος J. Grimm, ὁ ἱδρυτὴς τῆς ἱστορικῆς γραμματικῆς, μετεχειρίσθη πρὸς δήλωσιν ὄχι μόνον τῆς κυρίως γερμανικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς ὅλης ὁμάδος τῶν γερμανικῶν γλωσσῶν. Ὑπὸ τὴν εὐρυτέραν της—τὴν καὶ σπανιωτέραν—ἔννοιαν καὶ χρῆσιν ἡ λέξις *γερμανικὴ* δηλοῖ τὴν δυτικὴν μόνον ὁμάδα τῶν γερμανικῶν γλωσσῶν (Westgermanisch), τὴν περιλαμβάνουσαν τὴν κυρίως γερμανικήν, τὴν ὀλλανδικὴν μετὰ τῆς φλαμανδικῆς καὶ τὴν ἀγγλικήν. Ὑπὸ τὴν εὐρυτάτην της τέλος ἔννοιαν ἡ λέξις λαμβάνεται πρὸς δήλωσιν τῆς παλαιᾶς, τῆς προϊστορικῆς γερμανικῆς καὶ τῶν δια-

Digitized by Google

λέκτων της (Urgermanisch ἢ ἁπλῶς Germanisch, γαλλ. le germanique ἢ germanique commun ἐν ἀντιδιαστολῇ πρὸς τὴν λέξιν l' allemand, δηλοῦσαν τὴν κυρίως γερμανικήν), ἐκ τῆς διαφόρου κατὰ τόπους ἐξελίξεως τῆς ὁποίας προῆλθον ὅλαι αἱ γλῶσσαι τῆς γερμανικῆς γλωσσικῆς ὁμοφυλίας, ἤτοι ἡ κυρίως γερμανική, ἡ ὀλλανδική, ἡ φλαμανδική, ἡ ἀγγλική, ἡ δανική, ἡ σουηδική, ἡ νορβηγική, ἡ ἰσλανδικὴ καὶ ἡ νεκρὰ ἤδη γλῶσσα τῆς ὁμάδος ταύτης: ἡ *γοτθική*. Ἡ τελευταία αὕτη ἐλαλεῖτο ὑπὸ τῶν διαφόρων γοτθικῶν φύλων, τὰ πλεῖστα τῶν ὁποίων: οἱ Λογγοβάρδοι, οἱ Βάνδαλοι, οἱ Βουργούνδιοι, οἱ Ἕρουλοι κλ. συνεχωνεύθησαν πρὸς διαφόρους ἄλλους λαοὺς καὶ οὕτω συνεξέλιπον μετὰ τῆς γλώσσης των. Ἀλλ' εὐτυχῶς ἐσώθη πολύτιμον καὶ σχετικῶς παλαιότατον μνημεῖον τῆς γοτθικῆς (καὶ τῆς καθόλου γερμανικῆς): ἡ εἰς αὐτὴν μετάφρασις τῆς Ἁγίας Γραφῆς ὑπὸ τοῦ Γότθου ἐπισκόπου *Οὐλφίλα* (Wulfila), τοῦ Δ' αἰῶνος μ. Χ. Μετὰ ἥμισυν μόλις αἰῶνα ἡ γοτθικὴ ἔπαυσε νὰ ὁμιλῆται εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς χώρας, εἰς τὰς ὁποίας αὕτη ἐλαλεῖτο πρότερον. Τῆς μεταφράσεως τοῦ Οὐλφίλα σῴζονται ἐν χειρογράφῳ τοῦ Ε' ἢ ΣΤ' αἰῶνος μ.Χ., ἀποκειμένῳ ἐν Οὐψάλᾳ τῆς Σουηδίας, μεγάλα ἀποσπάσματα τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης καὶ ὁλόκληροι σχεδὸν αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ ἀποστόλου Παύλου. Ἐκτὸς τούτων μᾶ ἐσώθη εἰς τὴν γοτθικὴν ἀπόσπασμα παλαιοτάτου ἡμερολογίου καὶ προσέτι ἑρμηνείας τινὸς τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου. Πλὴν τούτων ἔχομεν καὶ ἄλλα τινα, μικροτέρας σημασίας, λείψανα τῆς γοτθικῆς, ἤτοι διάφορα κύρια ὀνόματα καὶ ἄλλας τινὰς γοτθικὰς λέξεις, σωθείσας εἰς κείμενα ἑλληνικὰ καὶ λατινικά. Ἡ γοτθικὴ ὡς ζωντανὴ γλῶσσα διετηρήθη ἐπὶ μακρότερον χρόνον ἐν Κριμαίᾳ, ὅπου ἐλαλεῖτο ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῇ ἐγκατασταθέντων Ὀστρογότθων σχεδὸν μέχρι τῶν νεωτέρων χρόνων. Ἀλλὰ καὶ ταύτης δὲν ἔχομεν παρὰ ἐλάχιστα λείψανα, καὶ δὴ κατάλογον ἐξ ἑξήκοντα μόλις λέξεων, τὰς ὁποίας συνέλεξε κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα ὁ Ὁλλανδὸς Busbecq. Ἡ γοτθικὴ εἶναι ἰδιαζόντως σπουδαία διὰ τὴν ἔρευναν τῆς καθόλου γερμανικῆς καὶ τῆς ἱστορίας της, ἕνεκα τοῦ ἀρχαϊκωτάτου χαρακτῆρος τῶν γλωσσικῶν μνημείων της. Οὐδὲν ἄλλο γραπτὸν μνημεῖον τῶν γερμανικῶν γλωσσῶν, ἐξαιρουμένων τῶν *ρουνικῶν* ἐπιγραφῶν, διέσωσε τόσα ἀρχαϊκὰ στοιχεῖα, ὅσα τὰ ρηθέντα ὀλιγοστὰ λείψανα τῆς γοτθικῆς. Εἰς ταῦτα πρέπει νὰ προστεθοῦν καὶ τὰ γερμανικὰ στοιχεῖα τὰ πολιτογραφηθέντα παρὰ τῆς γλώσσης τῶν Λαπώνων καὶ τῶν Φινλανδῶν, τὰ ὁποῖα διετήρησαν τὴν ἀρχαϊκωτάτην μορφήν των, ὡς φαίνεται λ. χ. ἐκ τῶν λέξεων kuningas ἐν τῇ φινλανδικῇ καὶ λιθουανικῇ (=König ἐν τῇ γερμανικῇ), rengas ἐν τῇ φινλανδικῇ (=Ring ἐν τῇ γερμ.) κ.οὕ.κ. Περὶ τοῦ βορείου κλάδου τῶν γερμανικῶν γλωσσῶν, περιλαμβάνοντος τὴν δανικήν, ἰσλανδικήν, νορβηγικὴν καὶ σουηδικήν, θὰ γίνῃ εὐρύτερος λόγος εἰς τὰ οἰκεῖα ἄρθρα. Ὁμοίως καὶ περὶ τῆς ὀλλανδικῆς καὶ τῆς φλαμανδικῆς.

Ἡ *κυρίως γερμανικὴ* (das Deutsche) προελθοῦσα ἐκ τοῦ παλαιοτέρου diutisc-diutsch-dütsch, ἐσήμαινεν ἀρχικῶς τὴν δημώδη, τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ (diota, diot=λαός), ἐν ἀντιδιαστολῇ πρὸς τὴν ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐπίσημον γραπτὴν γλῶσσαν τοῦ κράτους καὶ τῆς ἐκκλησίας, τὴν λατινικήν. Ἡ κυρίως γερμανικὴ διὰ τῆς περὶ τὰ μέσα τῆς Α' μ. Χ. χιλιετηρίδος ἀναπτυχθείσης δευτέρας φωνητικῆς μετακινήσεως (Lautverschiebung) διεκρίθη καὶ διεσπάσθη εἰς δύο μεγάλας διαλέκτους: τὴν νότιον ἢ *ἄνω γερμανικὴν* (Hochdeutsch) καὶ τὴν βόρειον ἢ *κάτω γερμανικὴν* (Niederdeutsch). Διὰ τῆς φωνητικῆς ταύτης ἀλλοιώσεως, τῆς χαρακτηριζούσης τὴν ἄνω γερμανικήν, τὰ ψιλὰ k, p, t κατόπιν μὲν φωνήεντος ἐτράπησαν εἰς ch, f, z (=ss), ἐν ἀρχῇ δὲ λέξεως καὶ κατόπιν συμφώνων ἀντικατεστάθησαν ὑπὸ τῶν φθόγγων kch (ch), pf, z (=ts: ἀγγλ. book, apple, ten—γερμ. Buch, Apfel, Zehn κλ., λατ. porta—γερμ. παλαιὸν pforta κλ. κλ.). Πλὴν τούτων καὶ τὸ ἀρχικὸν d ἐτράπη εἰς t (γοτθ. dags, fadar—γερμ. Tag, Vater, ἀρχ. σαξων. dragen —γερμ. tragen κλ. κλ.). Τὰ ἀρχαιότατα γραπτὰ μνημεῖα τῆς ἄνω γερμανικῆς εἶναι τοῦ Η' αἰῶνος μ. Χ., ὁπότε ἀρχίζει καὶ ἡ ἀρχαιοτέρα περίοδος τῆς ρηθείσης γερμανικῆς διαλέκτου (Althochdeutsch). Ἀπὸ τοῦ 1100 περίπου μ. Χ. μέχρι τέλους τοῦ ΙΕ' αἰῶνος διήρκεσεν ἡ μέση περίοδος τῆς ἄνω γερμανικῆς (Mittelhochdeutsch), καθ' ἣν ἐγράφησαν λαμπρὰ μνημεῖα τῆς γερμανικῆς φιλολογίας, ὡς τὸ ἐθνικὸν ἔπος τῶν Γερμανῶν, τὸ Nibelungen. Ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ἀρχίζει ἡ νεωτέρα περίοδος τῆς ἄνω γερμανικῆς (Neuhochdeutsch). Ἐν ἀρχῇ ταύτης ἀνεπτύχθη—ἐκ διαλέκτου τινὸς τῆς μέσης Γερμανίας—ἡ νέα *γερμανικὴ κοινὴ* γραφομένη, ἥτις ἦτο κατ' ἀρχὰς ἡ γλῶσσα τῆς διοικήσεως καὶ τῶν ἐπισήμων βασιλικῶν, πριγκιπικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν γραφείων (Kanzleisprache). Ἡ μετά τινων τροποποιήσεων χρησιμοποίησις ταύτης ὑπὸ τοῦ Λουθήρου διὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ γενομένην μετάφρασιν τῆς Ἁγίας Γραφῆς (τῷ 1522 τῆς Κ. Δ., τῷ δὲ 1534 τῆς Παλαιᾶς ἅμα καὶ Καινῆς Διαθήκης) ἐξησφάλισεν εἰς αὐτὴν τὴν πλήρη καὶ ὁριστικὴν ἐπικράτησίν της. Μέχρι τέλους τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ἐξηπλώθη αὕτη σχεδὸν εἰς ὅλην τὴν διαμαρτυρομένην Γερμανίαν. Βραδύτερον διεδόθη ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ εἰς τὴν καθολικὴν Γερμανίαν καὶ εἰς τὴν γερμανικὴν Ἑλβετίαν. Ἀπὸ δὲ τοῦ ΙΖ'—ΙΗ' αἰῶνος ἡ κοινὴ γραπτὴ αὕτη γλῶσσα ἔγινε καὶ κοινὴ ὁμιλουμένη γλῶσσα ἁπάντων τῶν Γερμανῶν. Αἱ διαφοραὶ καὶ παραλλαγαὶ ταύτης—ἰδίως ὡς πρὸς τὴν προφοράν—εἶναι κατὰ τόπους πολλαὶ καὶ ποικίλαι. Ἄλλως λ. χ. προφέρεται αὕτη ἐν Βερολίνῳ καὶ ἄλλως ἐν Μονάχῳ, ἄλλως ἐν Βιέννῃ και ἄλλως ἐν Ἀννοβέρῳ ἢ Ζυρίχῃ. Γράφεται μὲν καθ' ὅμοιον τρόπον πανταχοῦ τῆς Γερμανίας ἡ νεογερμανικὴ κοινή, ἀλλὰ προφέρεται κατὰ διάφορον κατὰ τόπους τρόπον, ὥστε νὰ δύναταί τις συνήθως νὰ ὁρίσῃ καὶ τὸν τόπον τῆς καταγωγῆς τοῦ ὁμιλοῦντος. Αἱ κατὰ τόπους παραλλαγαὶ ὡς πρὸς τοῦτο ἄλλων γλωσσῶν, ὡς λ.χ. τῆς γαλλικῆς κοινῆς, εἶναι ἀσήμαντοι ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς τῆς γερμανικῆς κοινῆς ὁμιλουμένης.

Ἡ ἐπικράτησις αὕτη τῆς γερμανικῆς κοινῆς δὲν ἐπῆλθεν ἄνευ ἀγῶνος πρός τε τὰς κατὰ τόπους γραπτὰς γερμανικὰς γλώσσας (λ. χ. τὴν ἑλβετικὴν κ. λ.) καὶ πρὸς τὴν καθ' ὅλον τὸν μεσαίωνα καὶ ἐν μέρει καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους γλῶσσαν τῆς γερμανικῆς ἐπιστήμης, τῆς γερμανικῆς δικαιοσύνης καὶ ἐκπαιδεύσεως κ. λ., τὴν λατινικήν. Εἶναι χαρακτηριστικὸν ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην τὸ γεγονός, ὅτι τὰ μέχρι τοῦ 1570 μ. Χ. ἐκδοθέντα ἐν Γερμανίᾳ βιβλία ἦσαν κατὰ 70% γεγραμμένα εἰς τὴν λατινικήν, ἀλλ' ἔκτοτε τὰ εἰς τὴν γερμανικὴν δημοσιευθέντα ἔργα ὁλονὲν αὐξάνουν καὶ τέλος τῷ 1681 ὑπερτεροῦν κατ' ἀριθμὸν τὰ εἰς τὴν λατινικὴν ἐκδοθέντα. Κατὰ τὸ 1730 τὰ τελευταῖα ἀποτελοῦν μόλις τὰ 30% τῶν ἐν ὅλῃ τῇ Γερμανίᾳ ἐκτυπωθέντων βιβλίων. Κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἡ γερμανικὴ γραπτὴ εἶχε πλέον ἐπικρατήσει ὁριστικῶς. Ἀλλ' ἡ ἐπικράτησίς της δὲν προέβη ἰσοταχῶς εἰς ὅλα τὰ εἴδη τοῦ γραπτοῦ λόγου. Γοργοτέρα ὑπῆρξεν αὕτη εἰς τὴν ποίησιν, τὸ διήγημα καὶ τὴν ἱστοριογραφίαν, βραδυτέρα ὅμως εἰς τὴν φιλοσοφίαν, θεολογίαν καὶ τὴν νομικήν. Εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Γερμανίας ἡ λατινικὴ ἦτο μέχρι τέλους σχεδὸν τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἡ γλῶσσα τῆς διδασκαλίας καὶ μόλις κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1687 ὁ Christian Thomasius ἤρχισε πρῶτος νὰ διδάσκῃ γερμανιστὶ ἀπὸ τῆς πανεπιστημιακῆς ἕδρας. Αἱ κατὰ τόπους γερμανικαὶ διάλεκτοι ὑπεχώρησαν οὕτω καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τὴν γερμανικὴν κοινὴν γραφομένην καὶ ὁμιλουμένην. Ἀλλ' ἡ ποίησις καὶ ἡ λογοτεχνία δὲν ἔπαυσαν νὰ χρησιμοποιοῦν ἐνίοτε καὶ ταύτας μέχρι τῆς σήμερον. Ἀρκεῖ ν' ἀναφέρωμεν ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην τὰ ποιήματα τοῦ Voss καὶ τοῦ Hebel, τὰ δράματα τοῦ Gerhard Hauptmann καὶ τὰ διηγήματα τοῦ Fritz Reuter, διὰ τὰ ὁποῖα ἐχρησιμοποιήθησαν διάφοροι γερμανικαὶ διάλεκτοι. Ἡ γερμανικὴ ὁμιλεῖται σήμερον ἐκτὸς τῆς Γερμανίας καὶ Αὐστρίας καὶ ὑπὸ τῶν γερμανικῶν μειονοτήτων τῆς Τσεχοσλοβακίας (3.255.212 κάτ. ἐν ὅλῳ), τῆς Οὐγγαρίας (519.686 κάτ.), Νοτιοσλαυίας (557.492 κάτ.), τῆς Ρουμανίας (593.831 κάτ.), Πολωνίας (1.000.000 κάτ. περίπου), τοῦ ἰταλικοῦ Τυρόλου (300.000 κάτ. περίπου), τῆς Ρωσίας (ὑπὸ τῶν παρὰ τὸν τὸν κάτω Βόλγαν γερμανικῶν ἀποικιῶν μὲ πληθυσμὸν 900.000 κατ.) καὶ τέλος ὑπὸ τῶν εἰς Ἀμερικὴν μεταναστευσάντων Γερμανῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ὅμως ἱκανοὶ ἐξημερικανίσθησαν ἤδη καὶ ὁλονὲν ἐξαμερικανίζονται κατά τε τὰ ἄλλα καὶ κατὰ τὴν γλῶσσαν. Ὁ γερμανόφωνος πληθυσμὸς ἀνέρχεται τοιουτοτρόπως εἰς 86 ἑκατομμύρια ἐν ὅλῳ.

Εἰς τὰς γερμανικὰς γλώσσας ἀνήκει, ὡς εἴδομεν, καὶ ἡ *ἀγγλική*, ἡ γλῶσσα τῶν Ἀγγλοσαξώνων, οἱ ὁποῖοι ὁρμηθέντες κατὰ τὸν Δ' μ. Χ. αἰῶνα ἐκ τοῦ Σλέσβιχ-Ὁλστάϊν τῆς Γερμανίας εἰσέβαλον διὰ τῆς Βορείου θαλάσσης εἰς τὴν Βρεττανίαν καὶ κατέλαβον τὸ νότιον, τὸ μεγαλύτερον μέρος αὐτῆς, τὴν ἐξ αὐτῶν ὀνομασθεῖσαν Ἀγγλίαν. Ἡ κατάκτησις ὑπ' αὐτῶν τῆς χώρας ταύτης συνεπήγαγε τὴν ἐκβολὴν τῆς πρότερον ἐν αὐτῇ ὁμιλουμένης κελτικῆς καὶ τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἀγγλικῆς γλώσσης (βλ. λ. ἀγγλικὴ *γλῶσσα*).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *J. Grimm*, Geschichte der deutschen Sprache[4]. Leipzig 1848. — *J. Grimm*, Deutsche Grammatik. I—IV. Neudruck von Bd. I—III. Berlin 3. Aufl. Paderborn 1874. — *F. Kluge*, Urgermanisch, Vorgeschichte der altgermanischen Dialekte[3]. Strassburg 1913. — *W. Streitberg*, Urgermanische Grammatik. Heidelberg 1894. — *E Förstemann*, Geschichte des deutschen Sprachstammes. Nordhausen 1874—1875. — *O. Behaghel*, Die deutsche Sprache[5]. Leipzig-Wien 1911. — *F. Kaufmann*, Deutsche Grammatik[2]. Marburg 1895. — *Ad. Holtzmann*, Altdeutsche Grammatik. Leipzig 1870 καὶ 1875. — *O. Brenner*, Grundzüge der geschichtlichen Grammatik der deutschen Sprache. München 1896. — *O. Behaghel*, Geschichte der deutschen Sprache[2] (=Sonderabdruck aus der 2. Aufl. von Pauls Grundriss der germanischen Philologie), Strassburg 1898. — *V. Henry*, Précis de grammaire comparée de l'anglais et de l'allemand[2]. Paris 1907. — *A. Meillet*, Caractères généraux des langues germaniques[3]. Paris 1926. — *W. Braune*, Althochdeutsche Grammatik[3]. Halle 1891. — *K. Weinhold*, Mittelhochdeutsche Grammatik[2]. Paderborn 1883. — *H. Paul*, Mittelh. Grammatik[4]. Halle 1894. — *J. H. Gallée*, Altsächsische Grammatik. Erste Hälfte. Halle-Leiden 1891. — *A. Socin*, Schriftsprache und Dialekte im Deutschen nach Zeugnissen alter und neuer Zeit. Heilbronn 1888. — *M. Lichtenberger*, Histoire de la langue allemande. Paris 1895. Ἀπαραίτητον βοήθημα διὰ τὴν εὐρυτέραν μελέτην τῶν γερμανικῶν γλωσσῶν εἶναι τὸ «Grundriss der germanischen Philologie» (3η ἔκδ.) ὑπὸ *Hermann Paul* ἐκδιδόμενον τῇ συνεργασίᾳ ἐγκρίτων γερμανιστῶν καὶ γλωσσολόγων. Διὰ τὴν μελέτην τῆς σημερινῆς γερμανικῆς ἀξιοσύστατος εἶναι τοῦ *Sütterlin*, «Die deutsche Sprache der Gegenwart». Leipzig 1900, διὰ δὲ τὴν τῶν διαλέκτων της *O. Weise*, Unsere Mundarten, ihr Werden und ihr Wesen. Leipzig-Berlin 1910. Διὰ τὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὴν γοτθικὴν ἀξιόλογον εἶναι τοῦ *W. Streitberg*, Gothisches Elementarbuch[5]. Heidelberg 1920. Λεξικά: *Jac.* καὶ *W. Grimm*, Deutsches Wörterbuch (συνεχισθὲν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ J. Grimm, τὸν ἐπελθόντα τῷ 1852, ὑπὸ τῶν *R. Hildebrandt*, *K. Weigand*, *M. Heyne*, *M. Lexer*, *Ernst Wülcker* κ. λ. καὶ περιέχον ὅλον τὸν θησαυρὸν τῆς νεωτέρας γερμανικῆς ἀπὸ τοῦ 1470 μ. Χ. κ. ἑξ.). — *H. Paul*, Deutsches Wörterbuch. Halle 1897. — *W. Wackernagel*, Althochdeutsches Wörterbuch[5] Basel 1878. — *Lexer*, Mittelhochdeutsches Handwörterbuch, Leipzig 1869—1878. Λεξικὸν τῶν γερμανικῶν συνωνύμων ἀξιοσύστατον εἶναι τὸ τοῦ *Sandery*, Wörterbuch der deutschen synonymen[2]. Hamburg 1882. Ἐτυμολογικὰ δὲ λεξικὰ ἄξια λόγου τὰ ἑξῆς: *Kluge*, Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache[9], Berlin 1921. — *Uhhen*, Kurzgefassses etymol. Wörterb. d. gotischen Sprache. — *Feist*, Etymol. Würterbuch der gotischen Sprache[2]. Halle 1923. — *Hans Snerber*, Geschichte der deutschen Sprache. Berlin-Leipzig (Sammlung Göschen) 1926

Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

—[ΛΟΓΟΤΕΧΝ.] Τὸ παλαιότερον γερμανικὸν λογοτεχνικὸν μνημεῖον εἶναι ἡ εἰς τὴν γοτθικὴν ὑπὸ τοῦ Γότθου ἐπισκόπου Οὐλφίλα κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ Δ' αἰῶνος φιλοπονηθεῖσα μετάφρασις τῶν Γραφῶν. Ἐκ τῶν ἐπικῶν ποιημάτων περιεσώθη μόνον τὸ κατὰ τὸν Η' αἰῶνα συνταχθὲν «Ποίημα τοῦ Χίλντενμπραντ» (Hildenbrandslied):

1) ***Περίοδος πρώτη*** (750—1050). Ἀπὸ τοῦ 750—1050 τὸ περιεχόμενον τῆς γερμανικῆς λογοτεχνίας ἦτο κατὰ μέρος ἐκκλησιαστικόν. Κατὰ τὸν Η' καὶ τὸν Θ' αἰῶνα συνετάχθησαν ἡ «Προσευχὴ Βεσσομπροῦννερ» (Wessobrunnergebet), ὁ «Χέλιαντ», τὸ «Βιβλίον τοῦ Εὐαγγελίου», πρῶτον διεξοδικὸν γερμανικὸν ποίημα εἰς ὁμοιοκαταλήκτους, στίχους καὶ τέλος τὸ «Ποίημα τοῦ Λουδοβίκου». Κατὰ τὸν Ι' καὶ ΙΑ' αἰῶνα θέματα τῆς γερμανικῆς λογοτεχνίας ἦσαν ἡρωϊκοὶ θρῦλοι καὶ περὶ ζῴων μῦθοι, οἵτινες συνετάσσοντο εἰς τὴν λατινικήν.

2) ***Περίοδος δευτέρα*** (1050—1350). Κατ' ἀρχὰς ἐξακολουθεῖ νὰ ἐπικρατῇ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ποίησις, ἀλλὰ κατόπιν Γερμανοὶ ἐκκλησιαστικοὶ πραγματεύονται, ὡς λογοτέχναι, κοσμικὰ θέματα. Ἐκ τῶν λογοτεχνικῶν τῆς ἐποχῆς ταύτης προϊόντων διακρίνονται: τὸ «Ποίημα τοῦ Ἀλεξάνδρου» τοῦ Λάμπρεχτ καὶ τὸ «Ποίημα τοῦ Ρολάνδου» τοῦ Κονράντ. Διὰ τῆς ἐπιδράσεως τῶν Σταυροφοριῶν καὶ τῆς ἐπαφῆς τῶν Γερμανῶν πρὸς λαοὺς ξένους, ἡ ποίησις περιέρχεται ἀποκλειστικῶς εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἱπποτῶν. Οὕτως ἐγεννήθη, ἰδίᾳ ὑπὸ τοὺς Χοενστάουφεν, ἡ κλασσικὴ ποίησις τῶν γερμανικῶν μέσων αἰώνων, ἥτις, καλουμένη *ἱπποτικὴ* ἢ *αὐλικὴ* ποίησις, ἔφθασεν εἰς τὸ ἀποκορύφωμά της κατὰ τὰ ἔτη 1190—1220. Δημώδους χαρακτῆρος θέματα πραγματεύονται τὰ μεγάλα ἐθνικὰ ἡρωϊκὰ ἔπη, ἤτοι ὁ «Θρῦλος τῶν Νιμπελοῦγγεν» καὶ ἡ «Γκουντρούν». Μεγάλην ἐξέλιξιν ἐν τῇ διεργασίᾳ τῶν περὶ ζῴων μύθων σημειοῖ ἡ «Μυθιστορία τῆς ἀλώπεκος τοῦ Ράϊναχ», ἔργον τοῦ Ἀλσατοῦ Ἐρρίκου Γκλιχεζαῖρε. Τὸ ἱπποτικὸν ἔπος, κατὰ τὴν κυρίαν τῆς λέξεως ἐκδοχήν, πραγματεύεται εἴτε παλαιὰ θέματα, ὡς ἐπὶ παραδείγματι τὸν πόλεμον τῆς Τροίας, εἴτε τὸν θρῦλον τοῦ Καρόλου, εἴτε τὰ περὶ τοῦ βασιλέως Ἄρτους καὶ τοῦ ἁγίου Γκρὰλ μυθολογούμενα. Τὸ λογοτεχνικὸν τοῦτο εἶδος ὑπὸ τοῦ Ἐρρίκου φὸν Φέλντεκτ, συγγραφέως τῆς «Αἰνειάδος», τὸ πρῶτον ἐν Γερμανίᾳ εἰσαχθέν, ἐκαλλιεργήθη καὶ ἀνεπτύχθη ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ Χάρτμαν φὸν Ἄουε, Βόλφραμ φὸν Ἔσσεμπαχ καὶ Γκόττφριντ φὸν Στράσμπουργ, συντάξαντος τὸν «Τριστὰν καὶ τὴν Ἰζόλδην». Ὁ περιφημότερος τῶν ἐπιγόνων εἶναι ὁ Κονράδος φὸν Βύρτσμπουργ, ὅστις ἔγραψε τὸν «Τρωϊκὸν πόλεμον» καὶ τὸν «Ἔγγελχαρντ». Ἐξ ἄλλου οἱ λογοτέχναι τῆς περιόδου ταύτης ἐπραγματεύοντο καὶ ἱστορικὰ θέματα. Ἐν προκειμένῳ δέον νὰ μνημονευθοῦν τὸ «Χρονικὸν» τοῦ Ροδόλφου φὸν Ἔμς καὶ τὸ «Χρονικὸν» τοῦ Ὀττοκάρ. Παραλλήλως ἤρξατο καλλιεργούμενον τὸ διήγημα καὶ ἡ εὐθυμογραφία, ὡς «Ὁ πτωχὸς Ἐρρῖκος» τοῦ Χάρτμαν φὸν Ἄουε, ὁ «Ἱερεὺς Ἄμις» τοῦ Στρίκκερ, ὁ «Γενειοφόρος Ὄθων» τοῦ Κονράδου φὸν Βύρτσμπουργ κλπ. Συγχρόνως πρὸς τὸ ἔπος ἡ ἱπποτικὴ λυρικὴ ἢ ἐρωτικὴ ποίησις (Minnesang) ἔφθασεν εἰς μεγάλην ἀκμήν. Ἐκ τῶν λυρικῶν ποιητῶν τῆς ἐποχῆς ταύτης διακρίνεται ὁ Βάλτερ φὸν ντὲρ Φόγκελβάϊντε. Ἐφάμιλλοι πρὸς αὐτὸν εἶναι ὁ Ἐρρῖκος φὸν Μόρουγγεν, Ράϊνμαρ ὁ πρεσβύτερος καὶ ὁ Ράϊντχαρτ. Βραδύτερον ἐγεννήθη καὶ ἀνεπτύχθη ἐν Γερμανίᾳ ἡ διδακτικὴ ποίησις. Ἐκ τῶν προϊόντων τῆς ποιήσεως ταύτης διακρίνονται: «Ἡ μετριοφροσύνη τοῦ Φράϊντανκ», συλλογὴ ἀποφθεγμάτων, «Ὁ φιλοξενούμενος Οὐέλφος» τοῦ Τομαζὶν φὸν Τσερκχαῖρε, «Ὁ δρομεὺς» τοῦ Οὖγκο φὸν Τρίμπεργ καὶ ἡ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Πολύτιμοι λίθοι» συλλογὴ μύθων τοῦ Μπόνερ. Μνημεῖα γερμανικοῦ πεζοῦ λόγου εἶναι τὰ κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα συνταχθέντα νομικὰ βιβλία, φέροντα τὸν τίτλον «Κάτοπτρον Σαξώνων» (Sachsenspiegel), «Κάτοπτρον Σουαβῶν»

Digitized by Google

(Schwabenspiegel), ὡς καὶ συλλογαί τινες ἐκκλησιαστικῶν κηρυγμάτων, ἐν αἷς διακρίνονται τὰ τοῦ Βέρνχολντ φὸν Ρέγκενσμπουργ.

3) *Περίοδος τρίτη* (1350—1600). Τὴν ἱπποτικὴν ποίησιν ἀντικαθιστᾷ ἡ ἀστική, ἥτις εἶναι μὲν δημώδης, ἀλλ' ἀσκεῖται ὡς ἐπάγγελμα καὶ στερεῖται πνοῆς. Μεταβατικὸν σταθμὸν σημειοῦσιν ὁ Ἐρρῖκος φὸν Μάϊσσεν, ὁ ἐπονομαζόμενος Φράουενλόμπ, ὅστις δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ πρῶτος ἄξιος λόγου Γερμανὸς ποιητὴς τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, ὁ Ρεγκενσμπόγκεν ὁ Μυσκατμπλὺτ καὶ οἱ ποιηταὶ μυστηρίων, ἀναφερομένων εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ, Ρόζενμπλυτ καὶ Φόλτς. Ὡς δημιουργικὸς καὶ ἐμπνευσμένος ποιητὴς διακρίνεται ὁ ῥαψῳδὸς Ἰωάννης Σὰξ ἐν Νυρεμβέργῃ. Ἀπόπειραν πρὸς ἀνακαίνισιν τῆς ἱπποτικῆς ποιήσεως ἀποτυχοῦσαν ἔκαμεν ὁ αὐτοκράτωρ Μαξιμιλιανὸς ὁ Α', τῇ ὑποδείξει τοῦ ὁποίου συνετάχθη ὁ «Τοϋερντάνκ». Τὸ ἠθικοποιητικὸν στοιχεῖον,συχνάκις μετ' εὐθυμογραφίας καὶ σατίρας συνδεόμενον, ἐξακολουθεῖ νὰ κυριαρχῇ εἰς τὴν γερμανικὴν ποίησιν, ὡς δεικνύουν ὁ «Ράϋνκε ντὲ Φός», ἔργον μεταφρασθὲν ἐκ τῆς ὀλλανδικῆς εἰς τὴν γερμανικήν, τὸ «Καράβι τῶν ἠλιθίων» τοῦ Σεβαστιανοῦ Μπράντ. «Ὁ ἐξορκισμὸς τῶν βλακῶν» τοῦ Θωμᾶ Μπούρνερ, οἱ «Μῦθοι» τοῦ Μπούρκχαρτ Βάλντες κτλ. Νέα ἀκμὴ σημειοῦται εἰς τὴν λυρικὴν ποίησιν καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Λουθήρου ἀνακαινισθὲν ἐκκλησιαστικὸν ᾆσμα. Ὁ πεζὸς λόγος, ὅστις ἤδη κατὰ τὸ ἔτος 1408 εὑρίσκεται εἰς ὑψηλὴν βαθμῖδα, καλλιεργεῖται καὶ ἀναπτύσσεται σημαντικώτατα εἰς πολυάριθμα χρονικά, εἰς τὰ βαθύτατα καὶ περισπούδαστα ἔργα τῶν Γερμανῶν μυστικιστῶν καὶ εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ κηρύγματα. Ἡ νέα λογοτεχνικὴ κίνησις αὕτη ὀφείλεται πρὸ παντὸς εἰς τὸν Λούθηρον, ὅστις διὰ τῆς μεταφράσεως τῶν Γραφῶν ἀπεκρυστάλλωσε τὴν γερμανικὴν γλῶσσαν, ὅπως ὁ Δάντης τὴν ἰταλικήν. Ἐξ ἴσου παραγωγικοὶ καὶ σημαντικοὶ ὑπῆρξαν ὁ Οὔλερῖχος φὸν Χούττεν καὶ ὁ Ἰωάννης Ἀγκρίκολα, γνωστὸς διὰ τὴν παρ' αὐτοῦ γενομένην δημοσίευσιν συλλογῆς παροιμιῶν καὶ ἀποφθεγμάτων. Ὡς δημιουργικὴ γλωσσοπλαστικὴ μεγαλοφυΐα διακρίνεται ὁ σατιρικὸς Ἰωάννης Φισάρτ. Ἱδρυτὴς τοῦ γερμανικοῦ μυθιστορήματος εἰς πεζὸν λόγον εἶναι ὁ Βίκραμ. Κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα ἀνεγινώσκοντο, ἐν Γερμανίᾳ ἰδίως, τὰ καλούμενα «Δημώδη βιβλία» (Volksbücher) ἤτοι ἐπεξεργασία εἰς λόγον πεζὸν διαφόρων θεμάτων σχετιζομένων πρὸς παλαιοὺς θρύλους καὶ διηγήματα, ὡς καὶ συλλογαὶ εὐθυμογραφημάτων, ὡς τὸ «Κάτοπτρον τῶν γλαυκῶν», τὸ «Βιβλίον τῶν ψελλισμῶν», τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὕβρις καὶ σοβαρότης» ἔργον τοῦ Πάουλις κλπ.

4) *Περίοδος τετάρτη* (1600-1748). Ὁ Τριακονταετὴς πόλεμος παρὰ τὰ μεγάλα δεινά, τὰ ὁποῖα προυξένησεν εἰς τὴν Γερμανίαν, ὑπῆρξεν αἰτία, ὥστε νὰ διευρυνθῶσιν οἱ πνευματικοὶ αὐτῆς ὁρίζοντες. Ἡ ποίησις ἤρξατο καλλιεργουμένη ὑπὸ τῶν κύκλων τῶν σοφῶν καὶ διανοουμένων, ἔπαυσε δ' ἐξαρτωμένη ἐκ τῆς ποιήσεως ξένων λαῶν. Κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἐγράφη ἐν Γερμανίᾳ ἓν καὶ μόνον δημῶδες ἔργον, τὸ μυθιστόρημα τοῦ Γκρίμμελσχ: «Der abentenerliche Simplizissimus» (Ὁ ῥιψοκίνδυνος Συμπλιτσίσσιμους), τὸ ὁποῖον ἐπηκολούθησεν ὁλόκληρος σειρὰ μυθιστορημάτων περιπετειῶν καὶ ἄλλων τοῦ τύπου τοῦ Ροβινσῶνος. Ἐν τῇ λυρικῇ ποιήσει τὸ ἐκκλησιαστικὸν ᾆσμα διετήρησε τὸν γερμανικὸν χαρακτῆρά του, διεκρίθησαν δ' ἐν αὐτῷ ὁ Παῦλος Γκέρχαρντ, ὁ Παῦλος Φλέμιγκ, ὁ Μαρτῖνος Ρίγκαρτ, ὁ Φρειδερῖκος φὸν Σπέε, ὁ Ἰωάννης Ρίστ καὶ ἄλλοι. Ὡς πρὸς τὸ τεχνικὸν μέρος τῆς ποιήσεως διεδραμάτισε πρόσωπον σημαντικὸν ὁ ἐκ τῆς Σιλεσίας Ὄπιτς, ἰδίᾳ ὡς μεταρρυθμιστὴς τῆς γερμανικῆς στιχουργίας κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ μέτρου τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν νεωτέρων λαῶν. Περὶ αὐτὸν ἔδρασεν ἡ πρώτη σιλεσιανὴ ποιητικὴ σχολή, ἐκπρόσωποι τῆς ὁποίας ὑπῆρξαν ὁ Φλέμιγκ, ὁ Γκρύφιους, διακριθεὶς ἰδίᾳ ὡς δραματικός, ὁ φὸν Λογκάου, ὁ Σίμων Ντάχ, ὁ ποιητικὸς κύκλος τῆς Καινιξσβέργης, πρὸς δὲ ὁ διαπρεπὴς Φίλιππος φὸν Τσέσει, ὁ σατιρικὸς Λάουρεμπεργ καὶ ὁ βαθύνους Ἄγγελος Σιλέσιος. Ἡ δευτέρα σιλεσιανὴ ποιητικὴ σχολή, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Χόφμαν φὸν Χοφμανσβαλντάου, ἐγένετο ταχέως στομφώδης, πομπώδης καὶ ἡδονιστική. Ἡ μεγάλη καὶ μακροχρόνιος ἐπίδρασις τῆς σχολῆς ταύτης δεικνύεται ἀριδήλως ἐν τῇ πλουσιωτάτῃ μυθιστορηματικῇ λογοτεχνίᾳ.

Αἱ μυθιστορίαι τοῦ Τσίγκλερ καὶ τοῦ Κλιππχάουζεν παρέχουσι ζωηρὸν σχετικὸν παράδειγμα. Ἐξ ἄλλου ἡ ποίησις τῶν ἐκ Νυρεμβέργης Χαρσνταῖρφερ, Κλάϊ κ. τ. λ. εἶναι ἀκαλαίσθητον κατασκεύασμα, προϊὸν παιδαριώδους ρωμαντισμοῦ. Πρὸς τὴν ποίησιν ταύτην ἀντέδρασαν ὁ Μόσσερος (Φιλάντερ φὸν Σίττενβαλντ) καὶ ὁ Σούππιους, βραδύτερον δὲ περὶ τὸ ἔτος 1700 ὁ Χριστιανὸς Βάϊζε καὶ ὁ Βέρνικε, καθ' ὃν ἀκριβῶς χρόνον ὁ Κάνιτς, ὁ Μπρόκελ καὶ ἰδίᾳ ὁ ἐνθουσιώδης καὶ ἐμπνευσμένος λυρικὸς Γκύντερ ἐμφανίζονται ἤδη ὡς πρόαγγελοι ποιητικῆς κατευθύνσεως δοκιμωτέρας. Τὸ ἔδαφος νέας ποιητικῆς ἀνθήσεως προελείανε κατὰ τὸ δεύτερον τέταρτον τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἡ κριτικὴ καὶ μεταρρυθμιστικὴ δρᾶσις τοῦ Γκοττσὲντ ἐν Λειψίᾳ, ὅστις ἐπεζήτει τὰ οὐσιώδη στοιχεῖα τῆς ποιήσεως ὡς πρὸς μὲν τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν της, εἰς τὰ πρότυπα τῆς γαλλικῆς ποιήσεως, τοῦ Μπόντμερ καὶ τοῦ Μπράϊτιγκερ τῆς Ζυρίχης, ὡς πρὸς δὲ τὸ περιεχόμενον, εἰς ἀγγλικὰ ὑποδείγματα. Ὁ εὔστροφος Φρειδερῖκος φὸν Χάγκεντορν καὶ ὁ πνευματώδης Ἀλμπρέχτος φὸν Χάλλερ ὑπῆρξαν αἱ πρῶτοι ἐν τῇ χορείᾳ τῶν ποιητῶν, οἵτινες ἐγκαινίασαν τὴν νέαν περίοδον τῆς ποιητικῆς ἀκμῆς ἐν Γερμανίᾳ. Τοὺς ποιητὰς τούτους ἠκολούθησεν, ἀπὸ τοῦ Γκόττσεντ ἐξορμηθεῖσα, ἡ «Σαξωνικὴ ποιητικὴ Σχολή», ἐκπροσωπουμένη ὑπὸ τοῦ Γκέλλερτ, τοῦ δραματικοῦ Ἠλία Σλέγκελ καὶ τῶν σατιρικῶν Ράμπενερ καὶ Καῖστνερ. Τοὺς Ἑλβετοὺς ποιητὰς ἐμιμήθη ἡ «Σχολὴ τῆς Χάλλης», ἡ καλουμένη «Σχολὴ τῶν ἀνακρεοντείων», διαπρεπέστερα μέλη τῆς ὁποίας ὑπῆρξαν ὁ Πύρα, ὁ Γκλάϊμ, ὁ Οὔτς, ὁ Βάϊσσε καὶ οἱ Πρῶσσοι ποιηταὶ Κλάϊστ καὶ Ράμλερ.

5) ***Περίοδος πέμπτη. Κλασσική*** (1748—1832). Μεγίστην συμβολὴν εἰς τὴν ἀνακαίνισιν τῆς ἐθνικῆς γερμανικῆς λογοτεχνίας προσέφεραν τρεῖς ἄνδρες, οἵτινες ἠκολούθησαν τρεῖς,κατ' οὐσίαν διαφόρους, ἐν τῇ φιλολογίᾳ κατευθύνσεις: οὗτοι εἶναι ὁ Κλόπστοκ, ὁ Βίλαντ καὶ ὁ Λέσσιγκ. Ὁ Κλόπστοκ διὰ τοῦ εἰς στρυφνὴν γλῶσσαν γραφέντος μεγάλου ἔπους «Μεσσίας», τῶν περιτέχνων ᾠδῶν του καὶ τῶν πατριωτικῶν δραμάτων του (Bardieto) μετεμόσχευσεν εἰς τοὺς συμπατριώτας αὐτοῦ τὴν ἰδέαν τοῦ μεγάλου καὶ ὑψηλοῦ, συγχρόνως δ' ἐνέπνευσεν αὐτούς, ἀνακαλέσας εἰς τὴν μνήμην των τὸ μεγαλεῖον παρῳχημένων ἐποχῶν γερμανικῆς δόξης. Ὁ Βίλαντ ἐλάξευσε τὴν γερμανικὴν γλῶσσαν, προσδώσας εἰς αὐτὴν εὐστροφίαν καὶ κομψότητα, ἄγνωστον μέχρι τῆς ἐποχῆς του, καὶ ἐδημιούργησε διὰ τοῦ «Ἀγάθωνος» τὴν γερμανικὴν ψυχολογικὴν μυθιστορίαν, προσέφερεν εἰς τὸ ἔθνος του ἓν τῶν ὑπεροχωτέρων ρωμαντικῶν ἐπῶν, τὸν «Ὄμπερον» καὶ ἀπεκάλυψεν εἰς τοὺς Γερμανοὺς τὸ δαιμόνιον τοῦ Σαίξπηρ, μεταφράσας τὰ μεγαλοφυέστερα τῶν ἔργων του. Ὁ Λέσσιγκ διὰ τῆς διαμορφωτικῆς αὐτοῦ κριτικῆς ἀπήλλαξε τὸ γερμανικὸν πνεῦμα ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῆς νεκρᾶς γνώσεως καὶ τῆς θεολογικῆς ὀρθοδοξίας, ἔθεσε τέρμα εἰς τὴν τυφλὴν ἀπομίμησιν τοῦ γαλλικοῦ δράματος, ἐξηρεύνησε καὶ ἀνεκάλυψε τοὺς νόμους, τοὺς διέποντας τὴν ποίησιν καὶ τὴν τέχνην κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς ἀρχαιότητος, καὶ ὑπῆρξεν, ὡς πρὸς τὴν σαφήνειαν, τὴν εὐστροφίαν καὶ τὸ κάλλος τοῦ ὕφους ἀνέφικτος. Σύγχρονοι τοῦ Λέσσιγκ, διαπνεόμενοι ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἰδανικῶν καὶ ἀρχῶν, εἶναι ὁ ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος διακατεχόμενος Μέντελσον, ὁ Σοῦλτσερ, ὁ Ἄμπτ, ὁ Ἔγγελ, ὁ Γκάρβε, ὁ Σόννενφελς. Ὡς δραματικοὶ διακρίνονται ὁ Κρόνεγκ ὁ Λάϊσεβιτς καὶ ὁ Χριστιανὸς Βάϊσσε, καὶ τέλος ὡς μυθογράφοι ποιηταὶ ὁ Λίχτβερ καὶ ὁ Πφέφελ. Κύκλος νεαρῶν ποιητῶν, ἐμπνεόμενος ὑπὸ τοῦ Κλόπστοκ, ἵδρυσε τῷ 1770 τὸν «Σύλλογον τῶν ποιητῶν» (Dichterbnud) ἢ «Ἄλσος» (Hain) τῆς Γοτίγγης. Διαπρεπῆ τοῦ συλλόγου τούτου μέλη ὑπῆρξαν ὁ Μπόλε, ὁ ποιητὴς βαλλισμάτων (ballades) Γοδεφρεῖδος Μπύργκερ, ὁ λυρικὸς Χαῖλτυ, ὁ Μύλλερ, ὁ περιώνυμος μεταφραστὴς τοῦ Ὁμήρου Ἰωάννης Ἐρρῖκος Φός, καὶ οἱ κόμητες Χριστιανὸς καὶ Φρειδερῖκος Λεοπόλδος Στόλμπεργ. Πνευματικῶς συγγενὴς πρὸς τὸν κύκλον τοῦτον ὑπῆρξεν ὁ ποιητὴς δημωδῶν ᾀσμάτων Ματθίας Κλάουντιους. Ὁ Χέρντερ διὰ τῶν φιλολογικοϊστορικῶν καὶ αἰσθητικῶν συγγραφῶν του, δι' ὧν ἀπεκάλυψε τὴν ἐν τῇ φύσει καὶ τῇ ψυχῇ τοῦ λαοῦ ἐνυπάρχουσαν ποίησιν ὡς καὶ διὰ τοῦ ἔργου αὐτοῦ, τοῦ πραγματευομένου τὴν πνευματικὴν ἀνέλιξιν τοῦ ἀνθρώπου, ἐγένετο παράγων γενέσεως νέων ῥηξικελεύθων ἰδεῶν. Βαθὺ θρησκευτικὸν συναίσθημα ἀποκαλύπτουν τὰ λογοτεχνήματα τοῦ Γιοὺγκ-Στίλλιγκ, τοῦ Λαφάτερ καὶ τοῦ Γιακόμπι. Ἐκ τοῦ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον προπαρασκευασθέντος ἐδάφους ἀνεφύησαν οἱ δύο ὕψιστοι τῆς Γερμανίας ποιηταί,ὁ Γκαῖτε καὶ ὁ Σίλλερ. Τῷ 1773 ἐδημοσιεύθη τὸ δρᾶμα τοῦ Γκαῖτε «Γκαῖτς φὸν Μπερλίχιγκεν», ἓν δὲ μετὰ ταῦτα ἔτος ὁ «Βέρθερος».Καὶ τὰ δύο ταῦτα ἔργα ἀνήκουσιν εἰς τὴν καλουμένην «περίοδον τῆς θυέλλης καὶ τῆς ὁρμῆς» (Sturm=und Drangperiode), ἤτοι εἰς μίαν ἐποχὴν παραφόρου πνευματικῆς ζυμώσεως, κυριώτεροι ἐκπρόσωποι τῆς ὁποίας ὑπῆρξαν ὁ Κλίγγερ, ὁ Λέντς, ὁ Σοῦμπερτ καὶ ὁ ζωγράφος Φρειδερῖκος Μύλλερ. Καὶ αὐτὸς ὁ Σίλλερ παρεσύρθη ὑπὸ τοῦ ὁρμητικοῦ καὶ θυελλώδους τούτου λογοτεχνικοῦ ρεύματος ὡς δεικνύουσι τὰ νεανικὰ δράματά του: οἱ «Λησταὶ» ὁ «Φιέσκος» καὶ τὸ «Kabale und Liebe». Ἀπὸ τοῦ 1794 μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Σίλλερ συνέδεσε τοὺς δύο τούτους δαφνοστεφεῖς ποιητὰς τῆς Γερμανίας φιλία ἀκραιφνής. Ἐν εὐγενεῖ ἁμίλλῃ ἐδημιούργησαν τὰ ὑπὸ καθαροῦ γερμανικοῦ πνεύματος διακατεχόμενα καὶ κατὰ τὴν μορφὴν τοῦ ἑλληνικοῦ κλασσικισμοῦ φιλοτεχνηθέντα ἔργα των, δι' ὧν ἡ ἐθνικὴ λογοτεχνία τῶν Γερμανῶν ἀνήχθη εἰς περιωπὴν παγκοσμίου λογοτεχνίας. Ἐκ τῶν συγχρόνων αὐτῶν, οἵτινες συνδέονται πρὸς τοὺς κλασσικοὺς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, δέον νὰ μνημονεύσωμεν τὸν Γουλιέλμον Οὔμβόλδον, τὸν Χαϊλντερλιν, τὸν Μάττισον, τὸν Σάλις-Σέεβις, τὸν Τίντγκε, τὸν Κοζεγκάρτεν, τὸν Σόϊμε. Ὡς θεατρικοὶ συγγραφεῖς διεκρίθησαν ὁ Ἴφλαντ, ὁ Κοτσεμποῦε. Καὶ ἡ πλουσία λογοτεχνία τῶν ἱπποτικῶν δραμάτων καὶ τῶν μυθιστορημάτων, τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸν βίον τῶν λῃστῶν («Ριναλντο καὶ Ριναλντίνι» τοῦ Βούλπιους κτλ.) ὀφείλεται ἐν μέρει εἰς τὴν παρόρμησιν τοῦ Γκαῖτε καὶ τοῦ Σίλλερ. Ἐφάμιλλος πρὸς αὐτοὺς εἶναι ἐν πολλοῖς ὁ πνευματώδης καὶ αἰσθηματίας Ἰωάννης Πάουλ. Ἀλλὰ τὰ μυθιστορήματά του παρουσιάζουν ἐλλείψεις τινὰς ὡς πρὸς τὴν μορφὴν καὶ λόγῳ τοῦ περιττοῦ ὄγκου των. Ὁ Πάουλ ἐξήσκησε μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπί τινος συγχρόνως ὑπὸ τῶν φιλοσοφικῶν ἰδεῶν τοῦ Φίχτε ἐπηρεασθείσης ὁμάδος συγγραφέων, ἀνηκόντων εἰς τὸν ρωμαντισμόν, ἤτοι ἐπὶ τοῦ Φρειδερίκου καὶ τοῦ Αὐγούστου Σλέγκελ, τοῦ Φρειδερίκου φὸν Χάρτεμπεργ (Νοβάλις) καὶ τοῦ Τήκ. Ἄλλη χορεία ποιητῶν συγγενοῦς κατευθύνσεως ἐστράφη, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Γκαῖτε, πρὸς τὸ μεσαιωνικὸν γερμανικὸν ἰδανικόν. Οἱ τὴν χορείαν ταύτην συνιστῶντες ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς εἶναι ὁ Ἄχιμ φὸν Ἀρνίμ, ὁ Κλήμης Μπρεντάνο, οἱ ἐκδόται τῆς ἐν Γερμανίᾳ μεγίστην ἐπίδρασιν ἐξασκησάσης συλλογῆς δημωδῶν ᾀσμάτων ὑπὸ τὸν τίτλον «Des Knaben Wunderhorn», οἱ ἀδελφοὶ Γκρίμμ, οἱ Ντὲ λὰ Μόττ Φουκέ, ὁ Ἀϊχεντορφ, ὁ μεγαλοφυὴς δραματικὸς Ἐρρῖκος Κλάϊστ καὶ ὁ Ζαχαρίας Βέρνερ. Ὁ τελευταῖος γνωστὸς δημιουργὸς τῆς τραγῳδίας περιπετειῶν ἔσχε τὸν Μίλλνερ καὶ τὸν Χόουβαλντ ὡς ἀνταξίους διαδόχους του.

Τούτους διεδέχθησαν οἱ θεατρικοὶ συγγραφεῖς Ράουμπαχ, Φερδινάνδος Ράϊμουντ καὶ ὁ Γκριλλπάρτσερ, ἡ τέχνη τοῦ ὁποίου εἶναι ἴσως ἡ συγγενεστέρα πρὸς τὴν τῶν Γερμανῶν κλασσικῶν. Οἱ κατὰ τοῦ Ναπολέοντος ἀπελευθερωτικοὶ ἀγῶνες (1813) ἐγέννησαν τὴν πατριωτικὴν λυρικὴν ποίησιν, κυριώτεροι ἐκπρόσωποι τῆς ὁποίας ὑπῆρξαν ὁ Ἄρντ, ὁ Καῖρνερ, ὁ Σέκεντορφ καὶ ὁ περιώνυμος ἀνατολιστής, ἑλληνιστὴς καὶ λατινιστὴς Ρύκκερτ. Ὡς ἀριστοτέχναι τῆς ποιητικῆς μορφῆς διακρίνονται ὁ κόμης φὸν Πλάτεν καὶ ὁ Γουλιέλμος Μύλλερ, γνωστὸς ἰδίᾳ διὰ τὰ ἑλληνικὰ ποιήματα αὐτοῦ. Τὰ ποιήματα τοῦ Χιαμίσσο, ὅστις εἷλκεν ἐκ Γαλλίας τὴν καταγωγήν, διακρίνονται διὰ τὸ βάθος τοῦ συναισθήματος, καίτοι ἡ γλῶσσα αὐτῶν εἶναι ὀλίγον στρυφνὴ καὶ τραχεῖα. Εἰς τὸ διήγημα καὶ τὴν μυθιστοριογραφίαν δὲν σημειοῦται μεγάλη πρόοδος. Τὰ δύο ταῦτα λογοτεχνικὰ εἴδη δὲν ὑπερβαίνουσι τὴν μετριότητα μέχρι τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ὁ Χάουφ, ὁ Σπίντλερ καὶ ὁ Γουλιέλμος Ἀλέξις ἤγαγον αὐτὰ εἰς περιωπήν.

6) ***Ἀπὸ τοῦ 1832 μέχρι σήμερον.*** Νέαν εὐεργετικὴν πνοὴν δίδουν εἰς τὴν λυρικὴν τῶν Γερμανῶν ποίησιν τὰ ποιήματα τοῦ Χάϊνε. Τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐντυπώσεις ταξιδίων» ἔργον του καθιστᾷ εὐστροφώτερον τὸν γερμανικὸν πεζὸν λόγον. Ὁμοίαν ἐπίδρασιν ἐξήσκησαν αἱ «Ἐκ Παρισίων ἐπιστολαὶ» τοῦ Μπαϊρνες, καθ' ὃν χρόνον τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς διακατέχεται ὑπὸ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἐγέλου. Ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Γκοῦτσκοβ καὶ τοῦ Λάουμπε ἡ καλουμένη νέα Γερμανία κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν, καίτοι πανταχόθεν συμπιεζομένη καὶ ὑπὸ τῆς λογοκρισίας ἀπειλουμένη, ὅπως διὰ δραμάτων καὶ μυθιστορημάτων ἐπιτύχῃ τὴν χειραφέτησιν αὐτῆς ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ κράτους καὶ τῆς κοινωνίας. Ὡς πρωτότυποι καὶ βαθύτατοι λυρικοὶ ἀνεδείχθησαν ὁ Ἀναστάσιος Γκρύν, ὁ Λενάου καὶ ὁ κόμης Στράχβιτς. Ἀπὸ τοῦ 1840—1848 τὴν πρώτην θέσιν κατεῖχε τὸ καλούμενον «πολιτικὸν ᾆσμα» (politisches Lied) δημιουργηθὲν ὑπὸ τοῦ Χέρβιγκ καὶ περαιτέρω καλλιεργηθὲν ὑπὸ τῶν Πρύτς, Χόφμαν, Φάλλερσλέμπεν, Σάλλετ, Ντίγκελστεντ, Καρόλου Μπέκ, Μαυρικίου Χάρτμαν καὶ Φράϊλιγκρατ, ὅστις διεκρίθη καὶ εἰς ἄλλους κλάδους τῆς ποιήσεως ὡς ἀριστοτέχνης. Ὡς λυρικοὶ ἄξιοι μνείας εἶναι ὁ Σαΐφερ, ὁ Χάμμερ, ἡ πλήρης ζωῆς καὶ σφρίγους ποιήτρια βαλλισμάτων (ballades) Ἀννέτα Ντρόστε-Χύλσχοφ καὶ οἱ αὐλικοὶ ποιηταὶ τοῦ Μαξιμιλιανοῦ Β' τῆς Βαυαρίας Γκάϊμπελ, Μπόντενστεντ, Λόϊτχολντ, Μαρτῖνος Γκράϊφ.

Ὡς θρησκευτικοὶ ποιηταὶ διακρίνονται ὁ Γκέροκ, ὁ Στούρμ, ὁ Σπίττα, ὡς ἐπικοὶ ὁ Σέρεμπεργ, ὁ Κίγκελ, ὁ Ρέντβιτς, ὁ Ροκκέτ, ὁ Λίγκ, ὁ Χάμμερλιγκ, ὁ Σέφελ καὶ ἄλλοι, καὶ τέλος ὡς δραματικοὶ ὁ μεγαλοφυής, ἀλλ' ὑπὲρ τὸ δέον ἐλευθεριάζων Γκράμπε, ὁ ὀξυνούστατος Χέμπελ,ὁ διὰ τὴν παραστατικὴν αὐτοῦ δεινότητα διακρινόμενος Λούντβιγκ, ὁ Γκοῦτσκοβ, ὁ Χολτάϊ, ὁ Χάλμ, ὁ Φράϋταγκ, ὁ κυριώτερος ἐκπρόσωπος τοῦ ἀστικοῦ δράματος καὶ μυθιστορήματος, ἡ Καρλόττα Μπίρχ-Πλάϊφερ, ὁ Παῦλος Λινδάου, ὁ Ἀτσενγκροῦμπερ καὶ ἄλλοι πολλοί. Κατ' ἐξοχὴν πλουσία εἶναι ἡ μυθιστορία καὶ τὸ διήγημα. Ὁ Γκοῦτσκοβ ἐδημιούργησε τὸ πολιτικόν, ἐκπολιτιστικὸν καὶ κοινωνικὸν μυθιστόρημα, ὅπερ κατόπιν ἐκαλλιέργησαν μετὰ παραδειγματικῆς ἐπιτυχίας ὁ Φράϋταγκ,

Digitized by Google

ὁ Σούκκιγκ, ὁ Σπηλχάγκεν, ὁ Ἄουερμπαχ, ἡ Φανὴ Λέβαλντ, ἡ Λουίζα Φρανσουᾶ, ὁ Φρέντσελ καὶ ἄλλοι. Τὴν ἱστορικὴν μυθιστορίαν ἐδημιούργησαν καὶ προήγαγον ὁ Σέφελ, ὁ περιώνυμος αἰγυπτιολόγος Ἔμπερς, ὁ Φῆλιξ Ντάν, ὁ Ἐκστάϊν καὶ ὁ Γεώργιος Ταίυλορ (Χάουσρατ). Εἰς τὸ εὐθυμογραφικὸν μυθιστόρημα διεκρίθησαν ὁ Χακλαΐντερ, ὁ Βίντερφελντ, ἰδίᾳ δὲ ὁ Ράμπε. Ὡς ποιηταί, γράψαντες εἰς γερμανικὰς διαλέκτους, ἔδρεψαν δάφνας ὁ Χέμπελ, βραδύτερον δὲ ὁ Χολτάϊ, ὁ Ρόϋτερ, ὁ Κλάους, ὁ Γκρότ, ὁ Στῆλερ καὶ ὁ Στόλτσε.

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐπῆλθε διὰ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ Ζολᾶ καὶ τοῦ Ἴψεν ἐν Γερμανίᾳ μεγάλη λογοτεχνικὴ ζύμωσις, ἥτις ἤγαγεν εἰς ὑπέρμετρον φυσιοκρατίαν, μεταβληθεῖσαν βαθμηδὸν εἰς ὑγιᾶ καὶ σώφρονα πραγματισμόν, τὸν ὁποῖον ὅμως ταχέως διεδέχθη μυστικοπαθής τις συμβολισμός, ἡ καλουμένη «Λογοτεχνία τῆς καταπτώσεως» (decandence), ὡς καὶ ἡ ἀτομιστικὴ κατεύθυνσις τοῦ ποιητοῦ καὶ φιλοσόφου Νίτσε. Οἱ ἀξιολογώτεροι ἐκπρόσωποι τοῦ πραγματισμοῦ εἶναι οἱ ἑξῆς: Ἰούλιος καὶ Ἑρρῖκος Χάρτ, Κόνραντ, Μπλάϊμπτρόϋ, Κονράντι, Χόλτς, Σλάφ, Κρέτσερ, οἱ λυρικοὶ Λίλιενκορν, Χέγκελ, Μποῦσσε, Φάλκε, ὁ λυρικὸς καὶ ἐπικὸς Σπίττελερ, οἱ ποιηταὶ βαλλισμάτων Μυγχάουζεν, Στράους, ἡ Ἁγνὴ Μίγκελ, ἐπ' ἐσχάτων δὲ ἡ Ἴνα Σάϊντελ. Ὡς πραγματισταὶ μυθιστοριογράφοι διακρίνονται ὁ Χάϊμπεργ, ὁ Τοβότε, ὁ Μπιρμπάουμ, ἡ Ἑλένη Μπαιλάου, ἡ Μπέρτα φὸν Σοῦττνερ, ἡ Μαρία Γιάνιτσεκ, ἡ Κλάρα Φήμπιγκ, ἡ Γαβριέλα Ρόϋτερ, ὁ φὸν Ὀμπτέντα, ὁ Χαρτλέμπεν, ὁ Σούντερμαν, ἡ Ριχάρδη Χούχ, ἡ Ἑρρίκη φὸν Χάντελ-Ματζέττι καὶ ἡ Ντέλλε Γκράτσιε. Μεγάλην ἐξέλιξιν σημειοῖ ἡ δραματικὴ τέχνη ἐν Γερμανίᾳ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Γεράρδου Χάουπτμαν, τοῦ μεγαλυτέρου Γερμανοῦ δραματικοῦ τῆς ἐποχῆς, τοῦ Σούντερμαν, τοῦ Χάλμπε, Σνίτσλερ, Μπάρ, Χίρσφελντ, Ντράϋερ καὶ Σαῖνερ. Συμβολισταὶ εἶναι ὁ ὑπὸ μεταφυσικῶν ἰδεῶν διακατεχόμενος Ντέμελ, ὁ Στέφανος Γκεόργκε, ἐκπρόσωπος λογοτεχνίας αὐστηροτάτης ὡς πρὸς τὴν μορφήν, ὁ Πέτρος Χίλλε, ὁ Ρίλκε, ὁ Οὔγκο φὸν Χόφμανσταλ, ὁ Κάρολος Χάουπτμαν, ὁ Βίλντγκανς καὶ ὁ Χάρτ. Ἐντυπωτικοὶ (Expressionisten) εἶναι οἱ λυρικοὶ Βέρφελ, Ποῦλβερ καὶ ὁ Ντόϊμπλερ, ὅστις συνέθεσε πολλὰ ἐκ τῶν ἔργων ἐν Ἀθήναις, ὅπου ἔζησε χρόνον μακρὸν (μέχρι τοῦ 1928), ὁ Μπέχερ, ὁ Στέφανος Τσβάϊγκ καὶ ἄλλοι· οἱ μυθιστοριογράφοι καὶ διηγηματογράφοι Ἑρρῖκος Μάνν, Μάϋριγκ, καὶ Βάσσερμαν καὶ τέλος ὁ δραματικὸς Χαζενκλέβερ, ὁ Γεώργιος Κάϊζερ, ὁ Στερνχάϊμ καὶ ὁ Οὔνρου. Α. ΔΑΛΕΖΙΟΣ

— [ΦΙΛΟΣΟΦ.] Καίτοι ἤδη κατὰ τὸν μεσαίωνα εἰς τὴν χορείαν τῶν σχολαστικῶν συγκαταλέγονται καὶ πολλοὶ Γερμανοὶ σοφοί, ἐν τούτοις λαμβάνοντες πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν διεθνῆ χαρακτῆρα, ὃν ἔφερεν ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ ἐπιστήμη, ἥτις συνετάσσετο κατὰ τοὺς μέσους χρόνους εἰς τὴν λατινικήν, δὲν δυνάμεθα νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ ἐθνικῆς γερμανικῆς φιλοσοφίας. Ἐξαίρεσιν μόνον ἀποτελεῖ ὁ καλούμενος «γερμανικὸς μυστικισμὸς» («Deutsche Mystik»), κυριώτερο, ἐκπρόσωποι τοῦ ὁποίου ὑπῆρξαν ὁ Ἔκκαρτ, ἀποθανὼν τῷ 1327, ὁ Ἑρρῖκος Σόϋζε (1366) καὶ ὁ ἱεροκήρυξ τοῦ Στρασβούργου Ἰωάννης Τάουλερ (1361).

Τὴν φιλοσοφίαν τῆς Ἀναγεννήσεως ἐκπροσωποῦσιν ἐν Γερμανίᾳ ὁ Νικόλαος Κουζᾶνος (1464), ὁ Ἀγρίππας φὸν Νεττεσχάϊμ (1525) καὶ ὁ ἰατρὸς Παράκελσος (Parazelsus von Hohenheim). Πάντες οἱ φιλόσοφοι οὗτοι ἠρύσθησαν τὰς ἰδέας των ἐκ τοῦ μυστικισμοῦ τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος, τὸν ὁποῖον ἀντέταξαν πρὸς τὴν σχολαστικὴν φιλοσοφίαν. Κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος διεκρίθησαν δύο Γερμανοὶ μυστικισταί: ὁ Βαλεντῖνος Βάϊγκελ καὶ ὁ περιώνυμος Ἰάκωβος Μπαῖμε (1575—1624), οἵτινες ἀντέδρασαν ἐρρωμένως πρὸς τὸν ἐκλατινισμὸν τοῦ γερμανικοῦ ἔθνους. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ καλουμένου γαλλοαγγλικοῦ «διαφωτισμοῦ» ἡ πνευματικὴ κίνησις τῆς δυτικῆς Εὐρώπης εὗρε μεγαλοφυᾶ ἐν Γερμανίᾳ ἐκπρόσωπον τὸν πολὺν Λεϊβνίτιον (1646—1716), ἱδρυτὴν τῆς γερμανικῆς ἰδεολογίας, ὅστις ἀντέδρασε τόσον πρὸς τὸν γαλλικὸν ὑλισμόν, ὅσον καὶ πρὸς τὴν ἀγγλικὴν σκέψιν καὶ ἐμπειρίαν. Ἓν βῆμα πρὸς τὰ ὀπίσω σημειοῖ ἡ ἐξωτερικῶς μόνον πρὸς τὸν Λεϊβνίτιον συνδεομένη, πράγματι ὅμως ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν Γάλλων (τοῦ Καρτεσίου) καὶ τῶν Ἄγγλων (Λόκκε, Σαίφτσμπουρυ, Χιοῦμ) διατελοῦσα φιλοσοφία τοῦ γερμανικοῦ διαφωτισμοῦ, κυριώτερος ἐκπρόσωπος τῆς ὁποίας εἶναι ὁ Χριστιανὸς Βὸλφ (1679—1759), ἱδρυτὴς τῆς καλουμένης «Λεϊβνιτιοβολφιανῆς» φιλοσοφικῆς σχολῆς. Αἱ ἰδέαι τῆς φιλοσοφίας τοῦ διαφωτισμοῦ διεδόθησαν εἰς τὸν γερμανικὸν λαὸν ὑπὸ τῶν ἐκλαϊκευτικῶν φιλοσόφων, ἐξ ὧν ὁ μὲν Ραϊμάρους, Ἔμπερχαρτ καὶ Πλάτνερ συνεμερίζοντο τὰς ἀντιλήψεις τοῦ Βόλφ, ὁ Τέτενς ἀπέκλινεν ὑπὲρ τοῦ Λόκκε, ἐνῷ ὁ Ἄμπτ, ὁ Σοῦλτσερ, ὁ Γκράβε, ὁ Μπάζεντοφ, ὁ Μέντελσον καὶ ὁ Γκράβε εἰς οὐδὲν σύστημα ἀνῆκον, καλλιεργοῦντες τὴν παρ' αὐτῶν καλουμένην «φιλοσοφίαν τῆς ὑγιοῦς ἀνθρωπίνης σκέψεως». Ἄλλοι φιλόσοφοι, ὡς ὁ μαθηματικὸς Λάμπερτ καὶ οἱ φιλόσοφοι τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Βερολίνου, προσεπάθουν νὰ συνδέσωσι τὴν ἀγγλικὴν ἐμπειρίαν μετὰ τοῦ γαλλικοῦ ὀρθολογισμοῦ.

Τὸν ἀγῶνα μεταξὺ τῶν ὀπαδῶν τῆς φιλοσοφίας τοῦ διαφωτισμοῦ καὶ τῶν ὀπαδῶν τῆς σκέψεως ἠθέλησε νὰ τερματίσῃ ὁ Κάντιος (1724—1804) διατυπώσας τὴν μεγάλην γνωσιολογικὴν ἀρχήν, ὅτι πᾶσα γνῶσις προϋποθέτει τὸν ἔλεγχον αὐτῆς ταύτης τῆς γνωστικῆς δυνάμεως τοῦ ἀνθρώπου. Τελικὸν συμπέρασμα τῆς «κριτικῆς» φιλοσοφίας αὐτοῦ εἶναι, ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ διαγνώσωμεν τὰ ἀντικείμενα αὐτὰ καθ' ἑαυτά, ἀλλ' ὅπως ἐμφανίζονται εἰς τὰς αἰσθήσεις μας. Αὐτὰ δὲ τὰ φαινόμενα καθορίζονται πάλιν ἐκ τῶν προτέρων διὰ τῶν ἐν ἡμῖν ἐνυπαρχουσῶν μορφῶν τῆς αἰσθησιακῆς ἀντιλήψεως, αἵτινες προηγοῦνται πάσης ἐμπειρίας. Αἱ μορφαὶ αὗται εἶναι ὁ χῶρος καὶ ὁ χρόνος. Ἡ κριτικὴ φιλοσοφία τοῦ Καντίου ἔσχε μεγάλην ἐπίδρασιν οὐ μόνον ἐν Γερμανίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ξένῃ, δύναται δὲ νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐγκαινιάσασα νέαν φιλοσοφικὴν περίοδον. Μαθηταὶ τοῦ Καντίου ἐν μέρει συμπληρώσαντες καὶ διακηρύξαντες τὰς θεωρίας αὐτοῦ εἶναι, πλὴν ἄλλων πολλῶν, ὁ Ράϊγχολντ (1758—1823), ὁ Μάϊμον (1800), ὁ Μπὲκ (1842) καὶ ὁ Φρῆς (1773—1848). Καντιανὸς ὑπῆρξε καὶ ὁ ἕτερος τῶν δύο μεγάλων ποιητῶν τῆς Γερμανίας Σίλλερ.

Ἐναντίον τοῦ διαφωτισμοῦ, ἰδίᾳ ἐναντίον τοῦ Ἰουδαίου ἐκπροσώπου αὐτοῦ Μέντελσον, ἠγέρθησαν οἱ ὀπαδοὶ τῆς θρησκευτικῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ Λουθήρου ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Χάμαν (1730—1788)· Τὸν Χάμαν ἠκολούθησεν ὁ θρησκευτικὸς φιλόσοφος Γιακόμπι (1743—1819), ὅστις ἐπέστησεν ἐκ νέου τὴν προσοχὴν τῶν φιλοσόφων εἰς τὸν Σπινόζαν καὶ ὁ ἀντίπους τοῦ Καντίου Χέρντερ, ὅστις δὲν ἐξωρμήθη ἐκ τῆς φυσικῆς καὶ τῶν μαθηματικῶν, ἀλλ' ἐκ τῆς ἱστορίας καὶ ὅστις ἀπεκάλυψε τὸν μυστικιστικὸν πανθεϊσμὸν τοῦ Σπινόζα ὑπὸ τὴν μαθηματικήν του μορφὴν καὶ παρεδέχθη τὸν θεὸν τοῦ Γκαῖτε. Παρὰ τῷ Χέρντερ καὶ τῷ Γκαῖτε ἐγεννήθη ὁ πρῶτος πυρὴν τοῦ ρωμαντικοῦ πνεύματος, ὅπερ ἐβλάστησε παρὰ τῷ Φίχτε (1762—1814). Οὗτος ἤρξατο τῆς φιλοσοφικῆς σταδιοδρομίας του ὡς καντιανὸς καὶ ἐνθουσιώδης ἐκπρόσωπος τῶν ἰδεῶν τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ἀλλὰ βραδύτερον μετεμόρφωσε τὴν κριτικὴν τοῦ Καντίου φιλοσοφίαν εἰς καθαρὰν ἰδεολογίαν, ἥτις ἀποκορυφοῦται εἰς μυστικισμὸν ὑπομιμνήσκοντα τὸν νεοπλατωνικὸν τοιοῦτον. Ἀλλ' ὁ κυριώτερος τῆς ρωμαντικῆς φιλοσοφίας ἐκπρόσωπος εἶναι ὁ Σέλλιγκ. Ἐκ τῆς κριτικῆς φιλοσοφίας τοῦ Καντίου καὶ τῆς φυσικῆς φιλοσοφιας τοῦ Γκαῖτε ἐξορμηθείς, ἀπέρριψε τὴν ἰδεολογίαν τοῦ Φίχτε, ἀντιληφθεὶς τὴν φύσιν ὡς ὀργανισμόν, ἐν τῷ ὁποίῳ οὐδεμία ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ εἶναι καὶ τοῦ νοεῖν ἀντίθεσις, δεδομένου ὅτι καὶ ὁ ἄνθρωπος εἶναι μέρος τῆς φύσεως, ἥτις ἐκ τοῦ ἀσυνειδήτου ἐξυψοῦται εἰς συνείδησιν ἑαυτῆς ἐν τῇ νοήσει τοῦ ἀνθρώπου. Πλὴν τοῦ Νοβάλις (1772—1801), ὅστις ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Μαγικὴ ἰδεολογία» (magischer Idealismus) ἀποκρούει τὸν Φίχτε, εἰς τὴν ρωμαντικὴν φιλοσοφικὴν σχολὴν ἀνήκει καὶ ὁ Σλάϊερμάχερ (1768—1834). Ὁ φιλόσοφος οὗτος ἀντεπεξελθὼν κατὰ τῶν ὀπαδῶν τοῦ διαφωτισμοῦ καὶ τοῦ Καντίου, οἵτινες ἐξαρτῶσι τὴν θρησκείαν ἐκ τῆς ἠθικῆς, ἐξησφάλισεν εἰς τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα καὶ τὴν θρησκευτικὴν γνῶσιν δικαίωμα αὐτοτελοῦς ὑπάρξεως παραλλήλως πρὸς τὴν φιλοσοφικὴν καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν γνῶσιν, γενόμενος οὕτως ἱδρυτὴς τῆς νέας προτεσταντικῆς θεολογίας. Πρὸς τὸν Σέλλιγκ συνεδέθη ὁ Κράουζε (1781—1832), ὅστις μετέβαλε τὸν πανθεϊσμὸν τῆς σελλιγκιανῆς φιλοσοφίας εἰς πανενθεϊσμόν. Κατ' οὐσίαν εἰς τὴν ρωμαντικὴν φιλοσοφίαν ἀνήκει καὶ τὸ ἀνεξαρτήτως πάσης ἀμέσου ἐπιδράσεως ὑπὸ τῶν κρατούντων συστημάτων συγκροτηθὲν φιλοσοφικὸν οἰκοδόμημα τοῦ Σοπεγχάουερ (1788—1860), ὅστις ἐκ τῆς γνωσιολογίας τοῦ Καντίου, τῆς φυσικῆς φιλοσοφίας τοῦ Γκαῖτε καὶ τῆς μεταφυσικῆς τοῦ Πλάτωνος καὶ τῶν Ἰνδῶν ἀφορμηθείς, κατέβαλε πρῶτος αὐτὸς ἐν Εὐρώπῃ τεραστίαν προσπάθειαν, ὅπως διαγνώσῃ τὸ ὄντως ὄν, τὸ πραγματικὸν ἀντικείμενον οὐχὶ ἐκ τοῦ λογικοῦ καὶ ὀρθολογικοῦ, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀλογικοῦ (irrational), ὅπερ κατ' αὐτὸν δρᾷ ὡς ὁρμέμφυτον ἐν τῇ φύσει καὶ ὡς βούλησις ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. Συγχρόνως μετὰ τοῦ Σέλλιγκ προσεπάθησεν ὁ Ἕγελος (1770—1831), ἐκ τῶν Γερμανῶν μυστικιστῶν καὶ τοῦ νεοπλατωνικοῦ Πρόκλου ἐξορμηθείς, ὅπως δώσῃ ἐκ νέου εἰς τὴν γερμανικὴν φιλοσοφίαν τὴν βαθεῖαν ἐκείνην ἐσωτερικότητα, ἣν εἶχεν ἀπολέσει λόγῳ τῆς ἐπιδράσεως τῶν τοῦ διαφωτισμοῦ ὀπαδῶν. Ἐν τῷ πνεύματι καὶ τῇ ἰδέᾳ εὗρεν ὁ φιλόσοφος οὗτος τὴν πραγματικὴν δημιουργικὴν ἀρχὴν τοῦ κόσμου καὶ τῆς ζωῆς· ἐν τῷ πνεύματι καὶ τῇ ἰδέᾳ, ἥτις, ἐνσαρκουμένη ἐν τῇ φύσει, ὀργανώνει τὴν ἄλογον ὕλην εἰς τελειοτέρας ἑκάστοτε μορφάς, μέχρις οὗ, καθισταμένη ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐνσυνείδητος, κατοπτρίζεται εἰς τὴν νομοθεσίαν αὐτοῦ, τὰ ἔθιμα, τὴν πολιτειακὴν ὀργάνωσιν, τὴν τέχνην, τὴν θρησκείαν καὶ τὴν ἐπιστήμην. Τὸ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἐθνῶν δρῶν κοσμικὸν πνεῦμα εἶναι ἡ θεότης, ἣν ὁ Ἕγελος θεωρεῖ ὡς εἰς ἑαυτὸ ἐπανερχόμενον γίγνεσθαι καὶ οὐχὶ ὡς ἀμετάβλητον εἶναι.

Ὁ Ἕγελος ἔσχε πολλοὺς ὀπαδούς, ἐξ ὧν κυριώτεροι εἶναι ἐκ τῶν παλαιοτέρων μὲν ὁ Γκάμπλερ, ὁ Χίνριγκς, ὁ Γκαῖσσελ καὶ ὁ Μπροῦνο Μπάουερ, ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων ὁ Ρίχτερ, ὁ Ροῦγκε καὶ ὁ Στράους. Ἡ ἐπίδρασις τοῦ Ἑγέλου ἐπὶ τῆς φιλοσοφίας τῆς θρησκείας καταφαίνεται εἰς τὰ ἔργα τοῦ Μπίντερμαν καὶ τοῦ Πελάϊντερερ· ἐπὶ τῆς φιλοσοφίας τοῦ δικαίου εἰς τὰς συγγραφὰς τοῦ Λάσσον καὶ τοῦ Κόλερ, ἐπὶ δὲ τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας εἰς τὰ ἔργα τοῦ Τσέλλερ, τοῦ Ἔρντμαν καὶ τοῦ μεγάλου Γερμανοῦ ἱστορικοῦ τῆς φιλοσοφίας Κοῦνο Φίσσερ. Παραλλήλως πρὸς τὴν ἑγελιανὴν φιλοσοφίαν ἀνεπτύχθη ἡ παιδαγωγικὴ καὶ ψυχολογία τῆς σχολῆς τοῦ Ἑρβάρτου (1774—1841), ὅστις, ἀπὸ τοῦ Καντίου ἀφορμηθείς, ἀντέδρασε πρὸς τὴν ἰδεολογικὴν φιλοσοφίαν τοῦ Ἑγέλου, ἀνέπτυξε δὲ περαιτέρω τὸν ἐμπειρικοπραγματιστικὸν τομέα τῆς καντιανῆς κριτικῆς. Εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Ἑρβάρτου ἀνήκουσιν οἱ Χάρτενστάϊν, Ντρόμπιτς, Ἔζνερ, Στρύμπελ, ὁ πολυΐστωρ καὶ πολυγράφος Θεόδωρος Βάϊτς καὶ οἱ δύο μεγάλοι τῆς Γερμανίας γλωσσοφιλόσοφοι Λάτζαρους καὶ Στάϊνταλ.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἑγέλου τὸ φιλοσοφικὸν διαφέρον ἐμειώθη ἐν Γερμανίᾳ σημαντικῶς, στραφὲν πρὸς τὰς θετικὰς ἐπιστήμας. Τοὺς ἤδη κατὰ μέρος ἐκλιπόντας ἑγελιανοὺς ἀντικατέστησαν ὁ Φόγκτ (1817—1895), ὁ Μόλεσσοττ (1822—1893) καὶ ὁ Μπύχνερ (1824—1899), ἐκπρόσωποι τοῦ καλουμένου ἐπιστημονικοῦ ὑλισμοῦ. Πρὸς τὸν ὑλισμὸν τοῦτον ἀντέδρασεν ἀλλ' ἄνευ σημαντικοῦ ἀποτελέσματος ὁ πολὺς Φέχνερ (1801—1887), ἀναζωογονήσας τὴν πανθεϊστικὴν φυσικὴν φιλοσοφίαν, καὶ ὁ Λότσε (1817—1881) διὰ συγχωνεύσεως τῆς μηχανιστικῆς κοσμοθεωρίας πρὸς τὴν ἰδεολογικὴν τοιαύτην.

Ἐξ ἄλλου ἀντέδρασε πρὸς τὸν ὑλισμὸν καὶ ὁ Ἐδουάρδος φὸν Χάρτμαν (1842—1906), ὅστις ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ αὐτοῦ (φιλοσοφία τοῦ ἀσυνειδήτου) συνδέει ἰδέας τοῦ Ἑγέλου, τοῦ Σέλλιγκ καὶ τοῦ Σοπεγχάουερ πρὸς τὰ δεδομένα τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν, τὴν μέθοδον τῶν ὁποίων ἠκολούθησεν ἐν τῇ ἐρεύνῃ. Ὁ ὑλισμὸς ἀνεπτύχθη περαιτέρω ὑπὸ τοῦ Χαῖκκελ (1834-1919) εἰς μονισμὸν (Monismus), ὑπὸ δὲ τοῦ Ὄστβαλντ εἰς ἐνεργητισμὸν (Energetik), χωρὶς ν' ἀπολέσῃ τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ ὡς φιλοσοφίας διαφωτίσεως, ἐπιδιωκούσης τὴν βελτίωσιν τῆς φυλετικῆς ὑγιεινῆς, τὴν εὐγονίαν, τὴν μεταρρύθμισιν τῶν συνθηκῶν τοῦ ἀφροδισιακοῦ βίου, τὴν χειραφέτησιν τῆς γυναικός, τὴν μεταρρύθμισιν τῆς ἐκπαιδεύσεως, τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῆς Ἐκκλησίας, τὴν παγκόσμιον εἰρήνην, τὴν χρησιμοποίησιν διεθνοῦς τινος γλώσσης κ.τ.λ. Πάντα τὰ ἀνωτέρω ἐπεδίωξεν ὁ «σύλλογος τῶν μονιστῶν» (Monistenbund), ὁ ἱδρυθεὶς ὑπὸ μαθητῶν καὶ ὀπαδῶν τοῦ Χαῖκκελ. Ἐκ τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν ἐγεννήθη ἡ πειραματικὴ ψυχολογία, ἥτις συγκροτηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Γουλιέλμου Βούντ (1832—1920) ἐκαλλιεργήθη καὶ ἀνεπτύχθη περαιτέρω ὑπὸ τοῦ ἐν Βερολίνῳ διαπρεποῦς καθηγητοῦ Στούμπφ, τοῦ Ἐμπιγκχάους, Κραίπελιν, Μόϊμαν Σταίρριγκ καὶ ἄλλων. Πολέμιος τῆς μεταφυσικῆς εἶναι ἐπίσης καὶ ὁ νέος θετικισμὸς τοῦ γνωσιολόγου Λάας, καὶ ὁ τοῦ οἰκονομολόγου Εὐγενίου Ντύριγκ, ὁ ἐμπειροκριτικισμὸς τοῦ Ἀβενάριους, Μὰχ καὶ Τσίεν καὶ ὁ ἰδεολογικὸς θετικισμὸς τοῦ Φάϊγκερ, συγγραφέως τῆς φιλοσοφίας τοῦ «ὡς ἐὰν» (Philosophie des als ob).

Μετάβασίν τινα εἰς νέαν μεταφυσικὴν τῆς φύσεως σημειοῖ ὁ νεοζωϊσμός, ἐκπρόσωποι τοῦ ὁποίου εἶναι ὁ Ντρὶς (γενν. τῷ 1867) ὡς ζῳολόγος καὶ ὁ Ράϊνκε (γενν. τῷ 1849) ὡς βοτανικός. Ἡ κατὰ τοῦ ὑλισμοῦ ἀντίδρασις τοῦ περιφήμου Ἀλβέρτου Λάγκε (1828—1875) καὶ τοῦ σοφωτάτου ἐν Ἰένῃ καθηγητοῦ Ὄθωνος Λίμπμαν, συγγραφέως περισπουδάστου ἔργου ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀνάλυσις τῆς πραγματικότητος» ἤγαγεν εἰς τὴν ἵδρυσιν τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς τοῦ Μαρβούργου μὲ πρόγραμμα τὴν ἐπάνοδον εἰς τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Καντίου. Ἡ σχολὴ αὕτη ἱδρύθη ὑπὸ τοῦ Κοὲν (1842—1918) καὶ τοῦ Παύλου Νατὸρπ (1854—1924), ἐκ τῶν ὀπαδῶν δὲ αὐτῆς διεκρίθησαν ὁ Στάντλερ, ὁ Φορλαΐντερ, ὁ Κίγκελ, ὁ Κασσίρερ καὶ ὁ Νικολάϊ Χάρτμαν, ὁ συγγραφεὺς τῆς «Μεταφυσικῆς τῆς γνώσεως».

Διὰ τοῦ Ρὴλ (1844—1925) ὁ καντιανισμὸς ἔλαβε πραγματικήν τινα ἐπεξεργασίαν, διὰ δὲ τοῦ Νέλσον (γενν. τῷ 1882) καὶ τῆς καλουμένης «νεοφριζιανῆς σχολῆς» ψυχολογικὴν τοιαύτην. Ἡ μετάβασις ἀπὸ τῆς φυσικομαθηματικῆς ἀφετηρίας εἰς τὴν τῶν πνευματολογικῶν ἐπιστημῶν συνετελέσθη ὑπὸ τῆς νοτιογερμανικῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς, ἐκπροσωπουμένης ὑπὸ τοῦ Βίντελμπαντ (1848—1915). Συγχρόνως ἔδωκεν ὁ ἐν Βερολίνῳ καθηγητὴς Ντυλτχάϋ (1833—1912) τὴν παρόρμη-

Digitized by Google

σιν πρὸς δημιουργίαν γνωσιολογίας καὶ ψυχολογίας τῶν πνευματολογικῶν ἐπιστημῶν, τὰς βάσεις τῆς ὁποίας ἔθεσαν ὁ Σπράγγερ (γενν. τῷ 1882) καὶ ὁ Λίττ (γενν. τῷ 1880). Κατὰ τοῦ ψυχολογισμοῦ ἀντεπεξῆλθον ὁ Χούσσερλε καὶ ὁ Σέλερ.

Παραλλήλως πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν καλλιεργεῖται καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Γκαῖτε καὶ τοῦ Σέλλιγκ συγκροτηθεῖσα, ὑπὸ τοῦ Σοπεγχάουερ καὶ τοῦ μεγάλου μουσικοσυνθέτου Βάγνερ ἀναπτυχθεῖσα καὶ ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ καὶ φιλοσόφου Φρειδερίκου Νίτσε (1844—1900) ἀνακαινισθεῖσα ρωμαντικὴ φιλοσοφία, ὡς νέα φιλοσοφία τῆς ζωῆς (Lebensphilosophie). Τῆς φιλοσοφίας ταύτης ἔγκριτοι ὀπαδοὶ εἶναι ὁ Τσάμπερλαίιν (γενν. τῷ 1855) καὶ ὁ κόμις Κάϋζερλιγκ.

Γενικῶς εἰπεῖν, ἡ ἐν τῇ μεταπολεμικῇ Γερμανίᾳ κρατοῦσα φιλοσοφικὴ κατεύθυνσις εἶναι ἰδεολογική. Ἰδίᾳ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἐγένετο γνωστὴ ἡ «Δημιουργὸς ἐξέλιξις» τοῦ Μπερκσόν, μεταφρασθεῖσα καὶ σχολιασθεῖσα πολλαχῶς, τὸ διαφέρον οὐ μόνον τῶν φιλοσόφων, ἀλλὰ καὶ τῶν φυσιοδιφῶν ἐστράφη πρὸς τὸ ἀλογικὸν μέρος τῆς ψυχῆς, τὸ ἔνστικτον, τὸ ἀσυνείδητον. Εἰς τὴν νέαν ταύτην τροπὴν τῶν πνευμάτων συνέβαλε μεγάλως ἡ βαθυτέρα μελέτη καὶ κατανόησις τῆς φιλοσοφίας τῶν Ἰνδῶν, ἰδίᾳ δὲ τῶν Οὐπανισάντας, τοῦ Βουδισμοῦ καὶ τῆς Γιόγκα, καὶ ἀφ' ἑτέρου ὁ ἀποκρυφισμός, σημαντικὸν μέρος τοῦ ὁποίου ἀποτελεῖ ἡ «παραψυχολογία, ἤτοι ἡ ἐπιστήμη ἡ ἀσχολουμένη περὶ τὴν μελέτην κατηγορίας ψυχικῶν φαινομένων, μὴ δυναμένων νὰ ἑρμηνευθῶσιν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν νόμων τῶν διεπόντων τὸν βίον τῆς ψυχῆς.

Περὶ τὴν παραψυχολογίαν ἀσχολοῦνται ἐν Γερμανίᾳ σοβαροὶ ἐπιστήμονες, φιλόσοφοι καὶ θεολόγοι, ἡ ἐπ' ἐσχάτων δὲ ἐντατικὴ γενομένη παραψυχολογικὴ κίνησις ἠνάγκασε τὸν διαπρεπῆ καθηγητὴν τῆς φιλοσοφίας Αἰστερράϊχ νὰ συντάξῃ περισπούδαστον καὶ βαρυσήμαντον πραγματείαν, ἥτις δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐπιστημονικὴ κριτικὴ τοῦ μεταπολεμικοῦ ἀποκρυφισμοῦ ἐν Γερμανίᾳ.

Α. ΔΑΛΕΖΙΟΣ

— [ΕΠΙΣΤΗΜΗ] Ἡ Γερμανία δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἓν τῶν σημαντικωτέρων κέντρων προαγωγῆς τῶν τεχνικῶν ἐπιστημῶν. Ἡ γερμανικὴ τεχνικὴ ἐπιστήμη, ἥτις διακρίνεται διὰ τὴν βαθεῖαν διείσδυσιν, τὴν λεπτομερῆ ἐπιστημονικὴν ἀνάλυσιν, τὴν συστηματικότητα τῆς ἐρεύνης καὶ τὴν πλήρη ἐξονύχισιν τῶν ἐξεταζομένων θεμάτων, βοηθουμένη καὶ ὑπὸ τῆς τεραστίας ἐξελίξεως τῆς γερμανικῆς βιομηχανίας, ἐπέτυχε τοιαῦτα ἀποτελέσματα, ὥστε εὐλόγως νὰ θεωρῆται αὕτη σήμερον ὡς εἷς τῶν κυριωτέρων συντελεστῶν τῆς καθ' ὅλου ἐν τῷ κόσμῳ ἀναπτύξεως καὶ προόδου τῶν τεχνικῶν ἐπιστημῶν. Ἡ προαγωγὴ τῆς γερμανικῆς τεχνικῆς ἐπιστήμης βασίζεται πρωτίστως εἰς τὴν τελειότητα καὶ μεθοδικότητα τῶν μορφωτικῶν της ἱδρυμάτων. Αἱ 11 ἀνώταται τεχνικαί της σχολαὶ εἰς Ἄαχεν, Ἀννόβερον, Βερολῖνον, Βραουνσβάϊχ, Δάντσιχ, Δαρμστάτην, Δρέσδην, Καρλσρούην, Μόναχον, Μποεσλάου, καὶ Στουτγάρδην ὡς καὶ ἡ ἀνωτάτη Μεταλλευτικὴ Ἀκαδημία ἐν Φραϊβέργῃ τῆς Σαξωνίας, πεπροικισμέναι διὰ πλουσιωτάτων συλλογῶν, μουσείων, ὑποδειγμάτων κατασκευῶν, βιβλιοθηκῶν καὶ τελειοτάτων ἐργαστηρίων μελετῶν καὶ ἐρευνῶν, ἀποτελοῦσι παγκόσμια κέντρα τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως, εἰς ἃ συρρέουν σπουδασταὶ ἐξ ὅλων σχεδὸν τῶν χωρῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ. Κατὰ τὸ χειμερινὸν ἑξάμηνον 1928—1929 ἐφοίτησαν ἐν αὐταῖς πλέον τῶν 28000 ἐν ὅλῳ σπουδαστῶν, ἐξ ὧν περὶ τοὺς 1500 ἀλλοδαποί.

Ἡ κολοσσιαία κίνησις τῶν τεχνικῶν ἐπιστημῶν ἐν Γερμανίᾳ ἐκδηλοῦται καὶ διὰ τῆς πληθύος τῶν τεχνικῶν ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων καὶ περιοδικῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν ἔρευναν, τὴν διδασκαλίαν ἢ τὴν ἀνακοίνωσιν πάσης φύσεως τεχνικῶν ζητημάτων. Περὶ τὰ 100 τεχνικὰ περιοδικὰ εὑρίσκονται σήμερον ἐν κυκλοφορίᾳ ἐν Γερμανίᾳ, ἐξ ὧν πλεῖστα χρονολογοῦνται ἀπὸ παλαιοτάτων ἐτῶν· τινὰ τούτων ἐκδίδονται ὡς ὄργανα ἢ δελτία διαφόρων ἐπισήμων τεχνικῶν ὑπηρεσιῶν ἢ συλλόγων (ὡς «Zeitschrift des Vereines deutscher Ingenieure», «Bauingenieur», «Organ f. die Fortschritte des Eisenbahnwesens», «Mitteilungen des Material - Prüfungsamtes», «Zentralblatt der Bauverwaltung» κ.τ.λ.), ἀκόμη δὲ καὶ ἰδιωτικῶν ὀργανώσεων, ἑταιρειῶν κατασκευῶν ἢ ἐργοστασίων (ὡς «A. E. G-Mitteilungen», «Krupp-sche Monatshefte», «Hanomag - Nachrichten», «Siemens - Zeitschrift», «Mitteilungen der Vereinigung der Elektrizitätswerke» κτλ.). Τὸ πασίγνωστον γερμανικὸν «Ἐγχειρίδιον τοῦ Μηχανικοῦ», ἐκδιδόμενον ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ὑπὸ τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ συλλόγου «Hütte» (des Ingenieurs Taschenbuch), συμπληρῶσαν τελευταίως τὴν 25ην αὐτοῦ ἔκδοσιν εἰς 4 τόμους, ἀποτελεῖ τὴν αὐθεντικωτέραν, πρόχειρον πηγὴν παγκοσμίως πλέον ἀναγνωριζομένην, διὸ καὶ μετεφράσθη εἰς ξένας γλώσσας (γαλλικήν, ἰταλικὴν κ.τ.λ.)

Ἑτέρα ἐκδήλωσις τῆς ζωηρᾶς κινήσεως τῶν τεχνικῶν ἐπιστημῶν ἐν Γερμανίᾳ εἶναι ἡ λειτουργία διαφόρων τεχνικῶν ἐπιστημονικῶν ἑνώσεων, συλλόγων καὶ ἑταιρειῶν, αἵτινες κυρίως δὲν ἀποσκοποῦσιν εἰς τὴν ἐπαγγελματικὴν μέριμναν, ἀλλ' ἀποτελοῦσι σοβαρωτάτους πυρῆνας ἐρευνῶν καὶ μελετῶν, δι' ὧν σπουδαίως συμβάλλουσιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν τεχνικῶν καὶ ἐφηρμοσμένων ἐπιστημῶν. Κυριώτεροι ἐκ τούτων εἶναι: ὁ «Σύνδεσμος τῶν Γερμανῶν μηχανικῶν» (V. D. I.), ὁ «Γερμανικὸς σύνδεσμος τῶν σιδηρῶν κατασκευῶν» (D. Stahlverband), ὁ «Γερμανικὸς Σύνδεσμος τοῦ σκυροκονιάματος» (D. Beton-Verein), ὁ «Σύνδεσμος τῶν Γερμανῶν ἠλεκτρολόγων» (V. d. E.), ἡ «Ἕνωσις τῶν ἠλεκτρικῶν ἐργοστασίων» (Ver. der Elektrizitätswerke), ὁ «Σύνδεσμος τῶν γερμανικῶν σιδηροδρομικῶν διοικήσεων» (Ver. d. Eisenbahnverwaltungen) κ. τ. λ. Αἱ ἐτήσιαι γενικαὶ συνελεύσεις τῶν πλείστων τῶν ἀνωτέρω συλλόγων ἀποτελοῦσιν ἐπιστημονικὰς συγκεντρώσεις, ὑπὸ τύπον συνεδρίων, ἔνθα διὰ διαφόρων διαλέξεων καὶ συζητήσεων ἐκδηλοῦται ὁ ἀπολογισμὸς τῆς συντελεσθείσης προόδου καὶ θίγονται τὰ κυριώτερα ζητήματα τοῦ ἐν λόγῳ κλάδου τῆς τεχνικῆς ἐπιστήμης. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἐτησίων συνελεύσεων συγκαλοῦνται ἐν Γερμανίᾳ περιοδικῶς καὶ διάφορα συνέδρια σκοποῦντα τὴν ἐξέτασιν θεμάτων ὡρισμένου κλάδου. Μεταξὺ τῶν μᾶλλον ἐνδιαφερόντων τοιούτων συνεδρίων εἶναι τὸ τῆς ὁδοποιίας, τῶν ὑδραυλικῶν ἔργων, τῶν ὑλικῶν τῶν κατασκευῶν καὶ ἄλλα.

Ἡ μεγαλυτέρα ἐκδήλωσις τῆς γερμανικῆς τεχνικῆς ἐπιδόσεως ἔγκειται εἰς τὸν συστηματικὸν καταρτισμὸν ἐπισήμων κανονιστικῶν διατάξεων διὰ πᾶν θέμα ἀφορῶν τεχνικὰ ζητήματα, διατάξεων, ἐννοεῖται, ἀπολύτως ὑποχρεωτικῶν, ἐπιβαλλομένων καὶ εἰς τὰ ἰδιωτικὰ ἔργα διὰ τῆς λειτουργίας αὐστηροτάτου τεχνικοῦ ἐλέγχου κατασκευῶν ἐκ μέρους τοῦ κράτους, τῆς λεγομένης «Ἀστυνομίας κατασκευῶν» (Baupolizei). Αἱ κανονιστικαὶ αὗται διατάξεις προέρχονται εἴτε ἐξ ἐπισήμων ἀρχῶν (διαφόρων τεχν. ὑπηρεσιῶν, ὑπουργείων κ.τ.λ.), εἴτε ἐξ ἀνεγνωρισμένων ὡς κρατικῶν ὀργανισμῶν (ὡς π. χ. οἱ Γερμανικοὶ σιδηρόδρομοι). Ἡ κυριωτέρα ὅμως πηγὴ εἶναι ἡ «Γερμανικὴ ἐπιτροπὴ κανονισμῶν» (Deutsche Normenauschuss)· αὕτη συνιστᾷ ὑποεπιτροπὰς ἐξ εἰδικῶν ἐπιστημόνων, οἵτινες καταρτίζουσι σχέδιον κειμένου τοῦ κανονισμοῦ. Τὸ κείμενον τοῦτο δημοσιευόμενον ἐν προκαταρκτικῇ ἐκδόσει ὑπόκειται εἰς τὸν ἔλεγχον παντὸς ἐνδιαφερομένου ἢ εἰδικοῦ, μεθ' ὃ ἀκολουθεῖ ἡ ὁριστικὴ αὐτοῦ διατύπωσις καὶ ἡ θέσις αὐτοῦ ἐν ἰσχύϊ. Διὰ τοῦ καταρτισμοῦ τοιούτων κανονισμῶν (ἀνερχομένων εἰς ὁλοκλήρους χιλιάδας) καὶ τῆς ὑποχρεωτικῆς τηρήσεως αὐτῶν ἀποφεύγεται πᾶν σφάλμα, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ προέλθῃ ἐκ λελανθασμένης ἀτομικῆς πρωτοβουλίας, ἐξασφαλίζεται δὲ οὕτως ὁ ἐμπρέπων τρόπος ἐκτελέσεως τεχνικῶν μελετῶν ἢ ἐργασιῶν.

Δ. Γ. Ε.

— [ΘΕΑΤΡΟΝ] Αἱ ἀρχαὶ τοῦ γερμανικοῦ θεάτρου δύνανται ν' ἀναχθοῦν μέχρι τοῦ Ι' μ. Χ. αἰῶνος. Κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον ἡ μοναχὴ Χρόσβιτα (Hrosvitha) συνέγραψεν εἰς ἔμμετρον λατινικήν, κατὰ μίμησιν τοῦ Τερεντίου χριστιανικὰ δράματα μὲ διδακτικὸν σκοπόν, τὰ ὁποῖα παριστάνοντο εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ ἀββαείου τοῦ Γκάουντερσχάϊμ (Gaudersheim), παρουσίᾳ τοῦ κλήρου, τῶν μεγιστάνων, τῶν εὐγενῶν καὶ τοῦ ὄχλου. Παρὰ τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν συνεγράφησαν, τὰ δράματα ταῦτα δεικνύουσιν ὅτι ἡ ποιήτρια δὲν ἦτο ἄμοιρος οὔτε τῆς τέχνης τοῦ διαλόγου, οὔτε τῆς σκηνικῆς ἐξελίξεως τῶν χαρακτήρων, καὶ δύνανται νὰ θεωρηθῶσι χρονολογικῶς ὡς ἡ γεφύρωσις τοῦ ἀρχαίου μὲ τὸ νέον θέατρον. Τὸ ἐνδιαφέρον των εἶναι ὄχι μόνον φιλολογικὸν καὶ ἱστορικόν, ἀλλὰ καὶ αὐτόχρημα καθαρῶς θεατρικόν. Δοκίμια δράματος εἰς τὴν γερμανικὴν μόλις κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα συναντῶνται. Ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ, ἀπαρχὴ εἶναι τὰ *μυστήρια*, δηλαδὴ αἱ θρησκευτικαὶ δραματοποιήσεις ἐπεισοδίων τῆς Γραφῆς κατ' ἀρχὰς εἰς λατινικὴν καὶ ἀργότερον εἰς τὴν γλῶσσαν ἢ διάλεκτον τοῦ τόπου. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον παρεισφρέει εἰς τὸ θρησκευτικόν, τὸ σατιρικὸν στοιχεῖον, ἐνίοτε μέχρις ὑπερβολῆς καυστικόν. Εἰς χειρόγραφον τοῦ 1391 σῴζεται σκηνικὸν ἔργον διὰ τὸ Πάσχα, παιχθὲν ἐν Ἴνσμπρουκ (Innsbruck). Τὸν ΙΕ' αἰῶνα ἀναφέρονται ὡς δραματικοὶ συγγραφεῖς ἐν Νυρεμβέργῃ οἱ Χὰνς Τὸλτς (Hans Tolz) καὶ Χὰνς Ρόζενμπλουτ (Hans Rosenblut). Ἡ δραματική των παραγωγὴ δὲν διακρίνεται βεβαίως διὰ τὴν τελειότητά της, εἶναι ὅμως ἀναμφισβήτητον, ὅτι τὸ τότε κοινὸν θὰ ἠρέσκετο εἰς τοὺς ὑπαινιγμοὺς τοῦ διαλόγου, ὁ ὁποῖος πάντως ἐνεποίει ἀμεσωτέραν ἐντύπωσιν εἰς τὸν ὄχλον διὰ τὸν ὁποῖον ἐγράφη, παρὰ εἰς τὸν φιλόλογον ὁ ὁποῖος τὸν ἐξονυχίζει μετὰ αἰῶνας. Τῷ 1480 ὁ ἱερεὺς Σέρνμπεκ (Theodorich Schernbeck) συνθέτει τὸ «Παίγνιον τῆς Ἰουδήθ» (Ein Spiel von Frau Guttin) καὶ ὁ Νύτχαρτ (Nydharde) πρὸ τοῦ τέλους τοῦ ΙΕ' αἰῶνος διασκευάζει τὸν «Εὐνοῦχον» τοῦ Τερεντίου διὰ τοὺς συμπατριώτας του· τὸν ἀκόλουθον αἰῶνα καταβάλλεται μεγάλη δραματικὴ προσπάθεια, ἀλλὰ ματαίως, ἄνευ καθωρισμένων κατευθύνσεων. Οἱ γλωσσολόγοι γράφουσιν εἰς λατινικήν, καὶ παρὰ τὴν μελέτην τῆς ἀρχαιότητος ἡ Γραφὴ παραμένει ἡ κυριωτέρα πηγὴ ἐμπνεύσεως. Ὁ Πάουλ Ρέμπχουν (Paul Rebhun) ἀναφέρεται ὡς μεταξὺ τῶν πρώτων, οἵτινες ἐχώρισαν τὸ δραματικὸν ἔργον των εἰς πράξεις καὶ σκηνάς, ὁ δὲ ἐκ Βέρνης Μανουὴλ (Nicolaus Manuel) διακρίνεται διὰ τὴν ζωηρότητα καὶ τὸ σατιρικόν του πνεῦμα. Ἂν καὶ τὸ θέατρον, οἷον ὑπῆρχε τότε, ἤνθη εἰς Τσβικάου, Μαγδεμβοῦργον, Βίτεμπρεργ καὶ ἀλλαχοῦ, πάλιν ἡ Νυρεμβέργη ἔμεινε τὸ κέντρον τῆς δραματικῆς παραγωγῆς μὲ τὸν Χὰνς Σὰκς (Hans Sachs), τὸν σπουδαιότερον ἀντιπρόσωπον τῆς δραματικῆς ποιήσεως ἐν Γερμανίᾳ κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα. Οὗτος συνέγραψε πλεῖστα ἔργα διὰ τὴν σκηνήν, ἀδιαφιλονικήτου ὄχι ὅμως καὶ ἐκλεπτυσμένου ταλάντου.

Ὁ Ἄϋρερ (Jacob Ayrer) συνέθεσε κωμῳδίας αἵτινες θεωροῦνται ὡς σημαντικὸς σταθμὸς διὰ τὴν πρόοδον τοῦ γερμανικοῦ θεάτρου. Τὸν ΙΖ' αἰῶνα θίασος ἀγγλικὸς ἐξ Ὁλλανδίας, δώσας διαφόρους παραστάσεις μετ' ἐπιτυχίας, ἔσχε μεγάλην ἐπιρροὴν ὅσον ἀφορᾷ τὴν δραματικὴν παραγωγήν. Τὸ μελόδραμα, ἡ ἀλληγορικὴ κωμῳδία, ἡ ποιμενική, ἡ χορῳδία εἰσβάλλουσιν εἰς τὴν σκηνήν. Ἡ σχολὴ τῆς Νυρεμβέργης παρουσιάζει τὸν τραγικὸν Κλέϊ ἢ Κλάϊ (Hans Kley ἢ Clai). Ἐκ Γκλογκάου παρουσιάζεται ὁ Γρύφιος (Andreas Gryphius, 1616—1664) λυρικὸς καὶ δραματικὸς ποιητὴς μεταφράσας τὴν «Ἀντιγόνην» τοῦ Σοφοκλέους, συγγραφεὺς κωμῳδιῶν καὶ τραγῳδιῶν. Ἡ ἀντίληψίς του τῆς τραγῳδίας συνίσταται εἰς τὴν φρικαλεότητα ὑποβεβλημένην εἰς τοὺς ἀριστοτελείους κανόνας (κατὰ μίμησιν τοῦ Ὁλλανδοῦ Φόντελ). Ὅσον ἀφορᾷ τὴν κωμῳδίαν ἡ ἔμπνευσίς του εἶναι πλέον εὐτυχὴς μὲ τὸν «Peter Squenz», τὸν «Horribilicribli-frax» (Φαμφαρόνος) καὶ τὸ «Verliebte Gespenst» (τὸ Φάσμα). Περὶ τὸ τέλος τοῦ ΙΖ' αἰῶνος νέοι δραματικοὶ ποιηταὶ ἀναφαίνονται ἄνευ σημαντικῆς προόδου διὰ τὸ γερμανικὸν θέατρον: ὁ τραγικὸς Ντέντεκιντ (Dedekind) μιμεῖται τὸν Κλέϊ, οἱ Λόχενστάϊν (Lohenstein) καὶ Χάλμαν (Christian Hallmann) τὸν Γρύφιον. Ἡ κωμῳδία, χάρις εἰς τὸν Βάϊζε (Christian Weise), ἐπιτελεῖ σχετικὰς προόδους. Μόλις κατὰ τὸν ἀκόλουθον αἰῶνα τὸ γερμανικὸν θέατρον ἀναθρώσκει ἐκ τῆς ἀφανείας. Ὁ βαρῶνος Γκέμπλερ (Gebler, 1726—1786), μετὰ τὴν ἐφήμερον ἄνθησιν τοῦ μουσικοῦ θεάτρου ἐν Ἀμβούργῳ, ἔνθα μεγάλαι πρόοδοι ἐπετελέσθησαν εἰς τὴν σκηνογραφίαν, τὴν σκηνοθεσίαν, χορογραφίαν κλπ., οὐχὶ ὅμως καὶ εἰς τὴν ποιότητα τῶν παιζομένων ἔργων, ἠθέλησε νὰ συστηματοποιήσῃ καὶ νὰ ἐξυψώσῃ τὴν θεατρικὴν παραγωγήν. Σύγχρονοί του δραματικοὶ μνημονεύονται οἱ Μπράβε (Wilhelm von Brawe, 1738—1758), Κρόνεκ (Croneck, 1731—1758), Γκέρστενμπεργ (W. von Gerstenberg, 1737—1739), Μπράντες (Christian Brandes, 1735—1799) καὶ Βάϊσσε (Christian-Felix Weisse, 1726—1804), ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν τραγῳδίαν, τὴν κωμῳδίαν καὶ τὸ κωμικὸν μελόδραμα. Ἡ κυριωτέρα μορφὴ ὅμως, ὅσον ἀφορᾷ τὸ γερμανικὸν θέατρον κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα, εἶναι ὁ Λέσσιγκ (Gotthold Ephraim Lessing, 1729—1781), ὁ ὁποῖος τόσον διὰ τῶν θεωριῶν του εἰς τὸ περιώνυμόν του σύγγραμμα «Δραματουργία», ὅσον καὶ διὰ τῶν ἰδίων του θεατρικῶν ἔργων «Νάθαν ὁ Σοφὸς» (Nathan der Weise), «Αἰμιλία Γκαλέττι», «Μίνα φὸν Μπάρνχελμ» κ. ἄ., ἔσχε τὴν εὐεργετικωτέραν ἐπιρροήν, διαμορφώσας τὸ κλασσικὸν θέατρον ἐν Γερμανίᾳ, ἐπιτεθεὶς δριμύτατα κατὰ τοῦ γαλλικοῦ ψευδοκλασσικισμοῦ, ὅστις παρενόησε τὸν Ἀριστοτέλη, καὶ διερμηνεύσας τὴν «Ποιητικήν» του συμφώνως μὲ τὴν ἀληθῆ θεατρικὴν αἰσθητικήν, τείνουσαν εἰς τὴν φυσικότητα τοῦ διαλόγου καὶ ὄχι εἰς τὸν στόμφον τῆς αὐλικῆς φρασεολογίας. Πληθώρα δραματικῶν ποιητῶν ἀσπάζεται τὰς ἀρχὰς τοῦ Λέσσιγκ καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ διδαχὴ τοῦ «Γκὲτς» (Goetz von Berlichingen) τοῦ Γκαῖτε προκαλεῖ ἀκράτητον ἐνθουσιασμὸν καθ' ἅπασαν τὴν Γερμανίαν διὰ τὴν ἀπὸ τῆς σκηνῆς ἑρμηνείαν τοῦ γερμανικοῦ ἱπποτισμοῦ. Σπουδαιότεροι δραματικοὶ συγγραφεῖς διακριθέντες περὶ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἀναφέρονται ὁ Λάϊζεβιτς (Leisewitz, 1752—1806), ὁ Κλίγκερ (M. von Klinger, 1752—1831), ὁ Κόλιν (H.-G. von Collin, 1771—1811), ὁ Βέρνερ (L.-Z. Werner, 1768—1823), τραγικὸς ποιητής, συγγραφεὺς τῆς διασήμου τραγῳδίας «Martin Luther», ὁ Μοῦλνερ (Adolf Mullner), ἀνεψιὸς τοῦ Bürger, ἰδιαιτέρως καλλιεργήσαντες τὸ τραγικὸν εἶδος. Εἰς τὴν κωμῳδίαν ὁ Ἴφφλαντ (August Wilhelm Iffland, 1759—1815) εἶναι ὁ κυριώτερος ἀντιπρόσωπος τῆς εὐτραπελίας εἰς τὸ γερμανικὸν θέατρον. Εἶναι ὁ πιστὸς παρατηρητὴς τοῦ καθημερινοῦ βίου τῶν συγχρόνων του, τὸν ὁποῖον ἐσατίρισεν ἀπὸ σκηνῆς μὲ χαρακτηριστικὴν δεξιότητα. Παρὰ τὸν Ἴφφλαντ εὑρίσκομεν τοὺς Πάρχιμ (Engel von Parchim, 1741—1802) καὶ τὸν Κότσεμπουε (August Kotzebue, 1761—1819), ἀνεψιὸν τοῦ Μουσαίου ἐπιδοθέντα εἰς ὅλα τὰ θεατρικὰ εἴδη, ἕνα τῶν πολυγραφωτέρων θεατρικῶν συγγραφέων μετὰ τοὺς Ἱσπανούς. Συνέγραψε περὶ τὰ τριακό-

Digitized by Google

σια θεατρικὰ ἔργα, ἀφαντάστου ποικιλίας. Εἶναι ἀνεξάντλητος πηγὴ διὰ τὸ γερμανικὸν θέατρον. Κυριώτεραι ἀπὸ τὰς τραγῳδίας του εἶναι ὁ «Γουσταῦος Βάζα», ἀπὸ τὰ δράματά του τὸ πολύκροτον εἰς ὅλας τὰς γλώσσας μεταφρασθὲν «Μισανθρωπία καὶ μετάνοια» καὶ ἀπὸ τὰς κωμῳδίας του ἡ χαριτωμένη καὶ ἀρτίως συντεθειμένη «Die deutsche Kleinstädter» (οἱ Γερμανοὶ ἐπαρχιῶται). Μολαταῦτα τὸ γερμανικὸν θέατρον ἐκτὸς τοῦ δραματολογίου του τοῦ εἰς καθαρῶς δραματικοὺς συγγραφεῖς ὀφειλομένου, ἐπλουτίσθη ὑπερόχως δι' ἔργων ποιητῶν οἵτινες δὲν περιωρίσθησαν εἰς τὴν σκηνήν· ὁ μέγας Γκαῖτε (1749—1831), τοῦ ὁποίου προαναφέραμεν τὸν «Γκὲτς Φὸν Μπέρλιχίνγκεν», ἐκτὸς τοῦ «Τάσσου», τοῦ «Ἔγκμοντ» (Egmont), τῆς «Ἰφιγενείας ἐν Ταυρίδι» καὶ ἄλλων ἔργων, ἐπροίκισε τὴν πατρίδα του μὲ τὸ ἀριστούργημα «Φάουστ» (Faust), μίαν τῶν δαιμονιωτέρων ἀνθρωπίνων ἐπινοήσεων. Ἕτερος διάσημος ποιητής, ὁ Σίλλερ (F. von Schiller, 1759—1805) συνέθεσε τὴν δραματικὴν τριλογίαν τοῦ «Βάλλενστάϊν» (Wallenstein), τὸν «Γουλιέλμον Τέλλον» (Wilhelm Tell), τὴν «Ἀρραβωνιαστικὴν τῆς Μεσσήνης» (Die Braut von Messina), τὸν «Ντὸν Κάρλος», τοὺς «Ληστὰς» (die Räuber) καὶ ἄλλα. Μιμητής του ὑπῆρξεν ὁ Κλάϊστ (Heinrich von Kleist), ποιητὴς ἀνήσυχος καὶ ἄνισος, συγγραφεὺς τῆς «Πενθεσιλείας», τῆς «Αἰκατερίνης Χάϊλμπρον» καὶ ἄλλων. Ὁ ΙΘ' αἰὼν εἶναι ὁ χρυσοῦς αἰὼν τοῦ γερμανικοῦ θεάτρου, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σίλλερ ἰδίως καὶ περὶ τὸ τέλος τῆς ζωῆς τοῦ Γκαῖτε, ὁπότε πληθώρα δραματικῶν ποιητῶν νέων προμηνύει τὸ σύγχρονον θέατρον μακρόθεν. Τοιούτους ἀναφέρομεν τοὺς Σρόντερ (Schroder) μὲ τὰς κωμῳδίας του, Μπύχνερ (Georg Büchner), Ἄϊρενχὸφ (Ayrenhoff) πλήρη πρωτοτυπιας διὰ τὴν ἐποχήν του, τὸν ἐκ Στρασβούργου Νικολάϊ (Nicolay), τὸν κωμῳδιογράφον Βὰλ (Anton Wall), τὸν συγγραφέα ἱπποτικῶν δραμάτων Μπάμπο (Marie Babo), καὶ τέλος τὸν Αὐστριακὸν Γκριλλπάρτσερ (Grillparzer) συγγραφέα μιᾶς «Μηδείας» διασήμου, πολλάκις μεταφρασθείσης εἰς τὴν ἑλληνικήν. Μία ἐπισκόπησις τοῦ γερμανικοῦ θεάτρου τῶν τελευταίων ἑβδομήκοντα ἐτῶν θὰ ἀπῄτει μακροσκελῆ κατάλογον ὀνομάτων καὶ ἔργων μεγάλου ἐνδιαφέροντος. Μεταξὺ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν παλαιοτέρων νεωτεριστικῶν τάσεων ἀναφέρομεν τὸν πρό τινος θανόντα Σούντερμαν (Hermann Sudermann), συγγραφέα τῆς «Μάγδας» καὶ τῆς «Τιμῆς», γνωστοτάτων εἰς τὸ ἑλληνικὸν δραματολόγιον, τὸν Χάουπτμανν (Gerhardt Hauptmann), τὸν Βέντεκιντ (Wedekind), ὁ ὁποῖος εἰς μερικά του ἔργα: («Μαρκήσιος φὸν Κάϊτ») προαναγγέλλει, καὶ εἰς ἄλλα («Ἀνάνηψις τοῦ Ἔαρος») ὑπερβάλλει τὰς πλέον τολμηρὰς τάσεις τῶν νεωτέρων. Μεταξὺ τούτων καταλέγομεν τοὺς Γκιὸρκ Κάϊζερ (Georg Kaïser) ἀρχηγὸν τῆς ἐκφραστικῆς σχολῆς εἰς τὸ θέατρον (Expressionismus) μὲ ἔργα χαρακτηριστικώτατα ὅπως τὸ «Gas» καὶ «Ἀπὸ τὸ μεσημέρι ὡς τὰ μεσάνυχτα», τὸν Φρὶτς φὸν Οὔνρου (Frits von Unruh) λυρικὸν τῆς σκηνῆς, τὸν Σνίτσλερ (Schnitzler), τὸν Σόνχερ (Schönherr) συγγραφέα τῆς «Διαβολογυναίκας» (Weibsteufel) εἰς τυρολικὴν διάλεκτον, τοὺς Αὐστριακοὺς Τσβάϊγ (Stefan Zweig) συγγραφέα τοῦ «Ἱερεμία» καὶ Χόφμανσταλ (Hugo von Hofmannsthal). Μ. ΒΑΛΣΑΣ

— [ΤΕΧΝΑΙ] Αἱ ἀρχαὶ τῆς τέχνης τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ καθὼς σχεδὸν καὶ τῶν λοιπῶν λαῶν, ἀνάγονται εἰς τὴν θρησκευτικὴν ἀρχιτεκτονικὴν κατὰ πρῶτον. Ἡ μεσαιωνικὴ Γερμανία δύναται νὰ χωρισθῇ εἰς τρία τμήματα πολὺ διάφορα ἀλλήλων ὡς πρὸς τὴν ἐξέλιξιν τῆς τέχνης καὶ τὴν καλλιτεχνικὴν δημιουργίαν, τὰ ἑξῆς: α') τὰς *Παραρρηνίους χώρας*, β') τὴν *Νότιον Γερμανίαν* (Βαυαρίαν καὶ Σαξωνίαν) καὶ γ') τὴν *Βόρειον Γερμανίαν* (Πρωσσίαν Πομερανίαν καὶ τὰ ἄλλα κρατίδια καὶ πριγκιπᾶτα). Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ μεσαίωνος, ἐνῷ εἰς τὰς παρὰ τὸν Ρῆνον πολιτείας ἡ καθαυτὸ γερμανικὴ τέχνη ἅμα τῇ συνειδητοποιήσει της εἶχεν ἤδη πρότυπα τέχνης ρωμανικῆς παραδόσεως ἀρτίως ἀνεπτυγμένα, αἱ ἄλλαι χῶραι ἐδημιούργησαν τέχνην ἐπὶ σχεδὸν παρθένου ἐδάφους. Οὕτως ἱστορικῶς ἐξηγεῖται καὶ ἡ ὑπεροχὴ τῆς βεστφαλικῆς τέχνης ἀπὸ τὰς προσπαθείας τῆς σουηβικῆς καὶ τῆς σαξωνικῆς. Ἡ προκαταρκτικὴ ζύμωσις τοὐλάχιστον διὰ τὸ τεχνικὸν διακοσμητικὸν μέρος ἦτο βραχυτάτη εἰς τὰς παραρρηνίους χώρας, ὅπου ἡ ἀρχαία χριστιανικὴ τέχνη καὶ ὁ ρωμανισμὸς ἔσπειρον πολλαπλᾶ ἴχνη τῆς διαβάσεως καὶ ἐγκαταστάσεώς των. Ἁπλῆ ἐπισκόπησις *βασιλικῶν* τῶν παραρρηνίων πόλεων ἀπὸ τοῦ Ι' μέχρι τοῦ ΙΒ' αἰῶνος διαπιστώνει τὴν προφανῆ μίμησιν τῶν γενικῶν γραμμῶν τῆς παλαιοχριστιανικῆς τέχνης, μαρτυρουμένων ἀπὸ τὴν ἐπιμήκυνσιν τοῦ κεντρικοῦ κλίτους ὑψηλοτέρου τῶν πλαγίων, τὴν στρογγύλωσίν του εἰς τὸ ἄκρον τοῦ βάθους, τὴν διάταξιν τοῦ κεντρικοῦ βωμοῦ. Ἑτέρα χαρακτηριστικὴ διαφορὰ δευτερευούσης καλλιτεχνικῆς σημασίας, προερχομένη ἀποκλειστικῶς ἐκ τοπικῶν λόγων, εἶναι ἡ χρῆσις πλίνθων εἰς τὰς πεδινὰς βορείους ἐκτάσεις, ἀντὶ λίθων, ὅπως εἰς τὰς νοτίους ὀρεινὰς χώρας, ὅπου ὁ ρωμαϊκὸς καὶ ὁ βυζαντινὸς πολιτισμὸς εἰσήχθησαν λίαν ἐνωρίς. Ρωμανικοῦ ρυθμοῦ μνημεῖα βλέπει κανεὶς σήμερον εἰς τὰς μητροπόλεις τῶν παραρρηνίων πόλεων: Σπάϊερ (Speyer), Τρεβήρων (Trier) Μαγεντίας (Mainz), τῶν βαυαρικῶν: Ρατισβόνης (Regensburg), Μπάμπεργ (τῆς ὁποίας ὁ καθεδρικὸς ναὸς εἶναι ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ἐκφάνσεων τοῦ ρωμανικοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ ρυθμοῦ ἐν Γερμανίᾳ), καθὼς καὶ τῶν διαφόρων βορειογερμανικῶν κέντρων, ὅπου ὅμως, συχνότερον ἢ ἀλλοῦ, αἱ πρόσθετοι διακοσμήσεις καὶ αἱ γοτθικαὶ ἐπιδιορθώσεις καθιστῶσιν ὄχι τόσον εὔκολον τὴν διάγνωσιν τοῦ καθαροῦ ρωμανικοῦ στοιχείου. Ὁ *γοτθικὸς ρυθμὸς* ἀναπτυχθεὶς τὸ πρῶτον εἰς τὴν βορειοδυτικὴν Γαλλίαν, ἀντικαθιστᾷ βαθμιαίως τὸν ρωμανικόν, παραγκωνίζων τὴν ἁψῖδα εἰς ὄφελος τοῦ ὀξυγωνίου εὐθυγράμμου ἢ καμπυλογράμμου θόλου. Παρεμφερῶς ἡ ζωγραφικὴ καὶ ἡ γλυπτικὴ λαμβάνουσιν οὐσιαστικὴν ὑπόστασιν μὲ τὴν οἰκοδομικὴν τῶν μητροπόλεων, ἰδίως ἡ γλυπτική, ἥτις κατ' ἀρχὴν δὲν εἶναι παρὰ διακοσμητικὸν ἐξάρτημα αὐτῆς τῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Τάφοι βασιλέων, ἱεραρχῶν καὶ μεγιστάνων, ἅγιαι τράπεζαι, λειψανοθῆκαι, ἄμβωνες, ἱερὰ σκεύη δὲν εἶναι πολλάκις παρὰ μία μικρογραφικὴ γλυπτικὴ ἀναπαράστασις, ἀθυρματικὴ οὕτως εἰπεῖν, τῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Ἡ λάξευσις τοῦ πρὸς οἰκοδομὴν λίθου ἰδίως ἐπιβοηθεῖ τὴν διακοσμητικὴν γλυπτικὴν τόσον εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ὅσον καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν ναῶν· ἡ κυρίως ἀγαλματοποιία κατ' ἀρχὰς δευτερεύουσαν ἔχει σημασίαν. Τὸ αὐτὸ δύναται νὰ λεχθῇ καὶ διὰ τὴν ζωγραφικήν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν γλυπτικήν, ὁ λίθος καὶ τὸ ξύλον δίδουσι τὰς πρώτας ὕλας, ἀργότερον τὸ μέταλλον συνεισφέρει πολύτιμον συμβολήν. Ἡ ξυλοχαρακτικὴ καὶ ἡ ξυλογραφία ἔχουσιν εὐρεῖαν χρῆσιν εἰς τὴν διακόσμησιν ἁγίων τραπεζῶν καὶ στασιδίων. Ἡ ζωγραφικὴ ὑπεισέρχεται τότε βοηθὸς τῆς γλυπτικῆς, καθὼς αὐτὴ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, προσδίδουσα ρεαλιστικὴν φυσικότητα διὰ τῆς χρωματώσεως τῶν ἀναγλύφων. Καλλιτέχνας τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀναφέρομεν τὸν Ἰόργκ Ζύρλιν (Jörg Syrlin) καὶ τὸν Φάϊτ Στὸς (Veit Stoss) ἀκμάσαντας περὶ τὰ μέσα καὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΕ' αἰῶνος καὶ διακριθέντας ὡς γλύπτας καὶ ζωγράφους. Ταχέως ἑκάστη τέχνη λαμβάνει ἰδίαν αὐτοτελῆ ὑπόστασιν καὶ σχεδὸν εἰς κάθε μέγα κέντρον ἀναπτύσσεται τοπικὴ καλλιτεχνικὴ σχολή. Τοιαύτας μεταξὺ τῶν διασημοτέρων ἀναφέρομεν τὴν τῆς Πράγας, τῆς Κολωνίας, τῆς Οὔλμ, τῆς Νυρεμβέργης, τῆς Ἄουγκσμπουργ. Ξέναι ἢ συγγενεῖς εὐεργετικαὶ ἐπιδράσεις χορηγοῦσι νέα στοιχεῖα εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν παραγωγήν. Ἡ ἐπιρροὴ τῆς σχολῆς τῆς Βραβάντης μὲ τὴν τάσιν της εἰς τὸν μυστικισμὸν καὶ τὴν ἀλληγορίαν εἶναι χαρακτηριστική. Ἑτέρωθεν ἡ θρησκευτικὴ μεταρρύθμισις τοῦ Λουθήρου δίδει νέας ἐμπνεύσεις εἰς τοὺς καλλιτέχνας καὶ εὐρύνει τὸν στενὸν καὶ ἐξηντλημένον θρησκευτικὸν ὁρίζοντα. Ἡ φύσις καὶ ὁ οἰκογενειακὸς βίος ὑπεισέρχονται διὰ ν' ἀντικαταστήσωσι τὰ θρησκευτικὰ μαρτύρια καὶ τοὺς ἄθλους τῶν βασιλίσκων. Ἡ *σουηβικὴ* σχολὴ ἀναδεικνύει καλλιτέχνας οἵους τοὺς δύο Χολμπάϊν (Holbein), πρεσβύτερον καὶ νεώτερον (1498—1554), μὲ τὸν «Χορὸν τῶν νεκρῶν», τὸν Σογκάουερ (Schongauer), τὸν Μπουργκμάϊρ (Burgkmair), τὸν Τσάϊτμπλομ (Zeitblom) καὶ ἄλλους. Παραλλήλως ἡ *φραγκονικὴ* σχολὴ τὸν Βόλγκεμουτ (Wohlgemuth), διδάσκαλον τοῦ διασήμου Ἄλμπρεχτ Ντύρερ (Albrecht Dürer, 1471—1528), ὁ ὁποῖος ὄχι μόνον μετὰ τοῦ νεωτέρου Χολμπάϊν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὁ μεγαλύτερος τῶν Γερμανῶν ζωγράφων εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος, ἀλλὰ καὶ διέπρεψεν ὡς ξυλογράφος, γλύπτης, χαλκογράφος καὶ ἰχνογράφος.

Οἱ μαθηταὶ τοῦ Ντύρερ εἶναι πολυάριθμοι. Σημειοῦμεν τοὺς Ἄϊνριχ Ἄλντεγκρέβερ (Heinrich Aldegrever, 1502—1554), τοὺς ἀδελφοὺς Βαρθολομαῖον καὶ Χὰνς Μπέχαμ (Beham, 1496—1540 καὶ 1500—1550), τὸν Χὰνς Φὸν Κούλμμπαχ (Hans von Kulmbach, θαν. 1545) τὸν Ἄλτντόρφερ (1488—1538), τὸν Γκλόκκενντον (Glockendon, 1492—1553). Ἡ *σαξωνικὴ* σχολὴ ἀντιπροσωπεύεται ἀπὸ τοὺς δύο Κράναχ (Cranach), πατέρα καὶ υἱόν. Τέλος αἱ βόρειοι παραρρήνιοι γερμανικαὶ χῶραι δέχονται τὴν ἄμεσον ἐπίδρασιν τῆς *φλαμανδικῆς σχολῆς* τῆς ὁποίας προϊὸν εἶναι ἡ *βεστφαλική*. Καλλιτέχνας τοῦ κύκλου τούτου σημειοῦμεν τὸν Κάλκαρ (Hans Stephanus Kalkar) καὶ τὴν οἰκογένειαν πατέρα καὶ υἱοὺς Ludger zum Ring. Τὸ τέλος τοῦ ΙΕ' αἰῶνος χαράσσει νέον σταθμὸν εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς γερμανικῆς ζωγραφικῆς. Λόγοι γεωγραφικοί, ὅπως ἡ γειτνίασις τῆς Βαυαρίας καὶ τῆς βορείου Ἰταλίας μέσῳ τῆς Ἑλβετίας, συντελοῦσιν εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν καλλιτεχνικῶν ἐπιδράσεων. Πλεῖστοι Γερμανοὶ ζωγράφοι ἐπιχειροῦσι καλλιτεχνικὰ ταξίδια ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ ἐμφοροῦνται ὑπὸ τῆς ἐπιτοπίου ἐπιρροῆς τῆς Ἀναγεννήσεως. Ἡ μίμησις μάλιστα τοῦ ἰταλικοῦ ὕφους εἶναι προφανής. Ὁ Γιόχαν Ρόττενχάμερ (Johann Rottenhamer, 1564—1622) ὑπῆρξε παρὰ τῇ βαυαρικῇ αὐλῇ ὁ μιμητὴς τῆς αἰσθητικῆς τοῦ Τιντορέτου. Χαρακτηριστικαὶ λεπτομερειακαὶ ἐπιδράσεις τῆς ἰταλικῆς Ἀναγεννήσεως εἶναι ἡ ἀλληγορικὴ κλασσικὴ μυθολογία ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἔμπνευσιν καὶ τόνωσις τῶν χρωματισμῶν (ἰδίως βενετικῆς ἐπιρροῆς) ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐκτέλεσιν. Τὸν ΙΖ' αἰῶνα ἐπέρχεται σχετικὴ παρακμὴ τῆς ζωγραφικῆς, ἐνῷ παραλλήλως ἡ ἀρχιτεκτονικὴ καὶ ἰδίως ἡ μὴ ἐκκλησιαστικὴ (δημαρχεῖα, ἀνάκτορα, δημόσια ἱδρύματα) λαμβάνει νέαν ἐξελικτικὴν τροπὴν ἰδίως ἐν Νοτίῳ Γερμανίᾳ καὶ Αὐστρίᾳ. Ὁ ΙΗ' αἰὼν εἶναι διὰ τὴν γερμανικὴν τέχνην καὶ ἰδίως τὴν ζωγραφικὴν καὶ τὴν γλυπτικὴν ἐποχὴ ἀντιδράσεως. Οἱ λόγοι εἶναι πολλαπλοῖ: ἀφ' ἑνὸς ἡ προηγηθεῖσα παρακμὴ ἐπέπρωτο νὰ διακοπῇ διὰ νέου καλλιτεχνικοῦ παλμοῦ· ἀφ' ἑτέρου ἡ ἐπίδρασις μεγάλων τεχνοκριτῶν καὶ ἰδίως τοῦ Λέσιγκ (Lessing) καὶ τοῦ Βίγκελμαν (Winckelmann) συντελοῦσιν ὅπως δημιουργηθῇ ἀντίδρασις τόσον ἐναντίον τῆς θηλυπρεπείας καὶ κομψότητος τῆς γαλλικῆς τέχνης τῆς ἰδίας ἐποχῆς, ὅσον καὶ κατὰ τῶν αἰσθητικῶν ρυθμῶν τῶν δεικνυόντων στείρωσιν ἐμπνεύσεως (ρυθμὸς *ροκοκὸ* καὶ *μπαρόκ*), οἵτινες γεννηθέντες ἐκ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ γλυπτικῆς διακοσμητικῆς, κατακλύσαντες τὴν ἐπίπλωσιν καὶ τὴν ταπητουργίαν, δὲν ἠδύναντο νὰ ἀφήσωσι τὴν ζωγραφικὴν ἀνεπηρέαστον· κατὰ τρίτον λόγον αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ σύγκρουσις τῆς γαλλικῆς καὶ τῆς γερμανικῆς αἰσθητικῆς διὰ φυλετικοὺς λόγους κατέληξεν εἰς τὴν παντὶ σθένει ἀντίδρασιν κατὰ τῆς γαλλικῆς κομψοπρεπείας, ἥτις ἀνήγαγε τὴν γαλλικὴν τέχνην εἰς ὑψηλὴν περιωπήν. Δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι μὲ τὸν Λέσσιγκ καὶ τὸν Βίγκελμαν δευτέρα ἀναγέννησις ἐπίσης προερχομένη ἐκ τῆς αἴγλης τῆς κλασσικῆς ἑλληνικῆς τέχνης ἀναζωογονεῖ τὴν γερμανικὴν ζωγραφικήν. Ἐξ ἐνστίκτου πρῶτος ἀντιδρᾷ κατὰ τῆς θελκτικῆς θηλυπρεπείας εἰς τὴν ζωγραφικὴν ὁ ἐξ Ἀμβούργου Μπαλτάσαρ Ντέννερ (Balthasar Denner, 1681-1749). Ἐναντίον τοῦ συμβατισμοῦ ἀντιτάσσει τὴν φύσιν. Μετ' αὐτὸν ὁ Ντίτριχ ἐκ Βάϊμαρ (Christian Wilhelm Ernst Dietrich, 1712—1774) μιμεῖται ἐπιτυχῶς τοὺς προγενεστέρους του εἰς τὴν τοπιογραφίαν καὶ τὰς ἱστορικὰς ἀναπαραστάσεις. Ἄλλοι τοπιογράφοι εἶναι ὁ Βάϊτς (J. F. Weitsch, 1723—1803), ὁ Χάκερτ (J. Ph. Hackert, 1738—1788) καὶ ὁ Κόμπελ (Ferd. Kobell, 1740—1799). Εἰς ἄλλα εἴδη διακρίνονται ὁ Χοντοβίκι (Daniel Chodowiecki, 1736—1801) καὶ ὁ Ρίντινγκερ (Elias Ridinger, 1695—1767). Ἀμέσως ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τὰς τεχνοκριτικὰς καὶ αἰσθητικὰς θεωρίας τῶν Λέσιγκ καὶ Βίγκελμαν εἶναι ὁ Μὲνγκς (Raphael Mengs, 1728—1799), ἐμπνευσθεὶς ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα, καὶ ὁ ὁμώνυμός του Ραφαὴλ τῆς Ἰταλίας· ὁ Τισμπάϊν (J. H. Tischbein, 1722—1789), ὁ Γκρὰφ (Anton Graff, 1736—1813), ὁ Ρόντε (Bernhardt Rode, 1725—1797), ἡ Ἀγγέλικα Κάουφμαν (1742—1807). Πάντως ὅμως ἡ γερμανικὴ ζωγραφικὴ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος δὲν ἀναδεικνύει καλλιτέχνην τῆς περιωπῆς ἑνὸς Ντύρερ ἢ Χολμπάϊν καὶ δύναται μᾶλλον νὰ θεωρηθῇ ὡς μία τέχνη μεταβατικῆς ἐποχῆς ἀντιδράσεως διὰ μίαν προσεχῆ νέαν δημιουργίαν, τὴν ὁποίαν δὲν ἦτο πεπρωμένον νὰ φέρῃ ἡ ἰδία εἰς φῶς. Αὐτὴ ἡ Γαλλία ὀλίγον πρὸ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὸ τέλος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἀντιδρᾷ μὲ τὸν Δαβὶδ καὶ περατώνει τὴν γερμανικὴν πρωτοβουλίαν μὲ τὴν σχολὴν τῆς *νεοκλασσικῆς τέχνης*, ἥτις ὡδήγησεν εἰς τὸν *ρωμαντισμὸν* καὶ τὸν *ἀκαδημαϊσμόν*. Μολαταῦτα ὑπῆρξαν καλλιτέχναι ὅπως ὁ Ἄσμος Κάρστενς (Asmus Karstens, 1754—1798), οἱ ὁποῖοι δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς προάγγελοι τῆς ριζικῆς αὐτῆς μεταβολῆς ὄχι μόνον εἰς τὴν γερμανικὴν ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν παγκοσμίαν ζωγραφικήν. Ὅ,τι συστηματικῶς ἀπέφυγεν ἡ γερμανικὴ καλλιτεχνία κατὰ τὴν περίοδον ταύτην εἶναι ἡ θεατρικὴ παραστατικότης δι' ἐπιδεικτικοῦ ζωγραφικοῦ στόμφου· παραλλήλως ἐνετείνετο ἡ προσπάθεια διὰ τὴν ἑρμηνείαν τῶν ἐσωτέρων συναισθημάτων. Ἀντιπρόσωποι τῆς νεοκλασσικῆς ταύτης ζυμώσεως εἶναι μεταξὺ ἄλλων οἱ: Ἔυπεργχαρτ φὸν Βέχτερ (Eberhardt von Wächter, 1762—1852), Ἄϊνριχ Φύσλι (Heinrich Füssli, 1742—1824), Κὸχ (Ant. Jos Koch, 1768—1839), Φὸν Κιγκελγκεν (von Kügelgen, 1772—1820), Γκότλιμπ Σὶκ (Gottlieb Schick, 1779—1816), Τισμπάϊν ὁ νεώτερος (H. Wilh. Tischbein, 1757—1829), Βάϊτς ὁ νεώτερος (Fr. Georg. Weitsch, 1758—1828), Φρὰντς Κατὲλ (Franz Catel, 1778—1856), Χάρτμαν (Aug. Hartmann, 1794—1834). Ἀξιοπαρατήρητον εἶναι ὅτι οὐδεὶς τῶν μνημονευομένων καλλιτεχνῶν ἐπεβλήθη εἰς βαθμὸν νὰ δώσῃ εἰς τὴν τέχνην νέας τροπάς. Ἡ ἀσκητικὴ οὕτως εἰπεῖν προσήλωσις εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ἀρχαίου κόσμου ἐψύχρανε τὸ αἴσθημα, δίχως ν' ἀναζωογονήσῃ νεκρωμένας ἀπόψεις ἐκ παρανοήσεως τῆς αἰσθητικῆς τοῦ Βίγκελμαν. Δὲν εἶχε κατανοηθῆ ὁ βασικὸς νόμος τῆς Τέχνης, ὅτι ἡ ἐπάνοδος εἰς παλαιοτέρας πηγὰς ἐμπνεύσεως καὶ ἡ χρῆσις ἀρχαϊκῶν ἐκφραστικῶν μέσων μόνον διὰ νέας *σχηματοποιήσεως* καθίσταται ἐπιτευκτή. Ἡ τοιαύτη κατάστασις ἐξακολουθεῖ μέχρι νέας ἀντιδράσεως, τῆς καθ' αὐτὸ *ρωμαντικῆς* σχολῆς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ἡ ἀρχαιολατρεία

Digitized by Google

ὑπεχώρησε πρὸ τοῦ γερμανικοῦ μεσαίωνος, πηγῆς μέχρι τοῦδε πλουσιωτάτης καὶ ἀνεκμεταλλεύτου. Ὁ γερμανικὸς ἐθνισμὸς ἐνατενίζει τὴν ἰδίαν του ἱστορίαν μιᾶς ἐποχῆς, ὁπότε, ἰδίως εἰς τὴν ζυμωτικὴν περίοδον μεταξὺ μεσαιωνικῆς καὶ νεωτέρας κατευθύνσεως, ἔλαβε τὴν ὑψίστην του ἐξέλιξιν εἰς τὰς καθόλου τέχνας. Ὁ Κορνέλιους (Peter von Cornelius) καὶ ὁ Ὄφερμπεκ (Overbeck) ἡγοῦνται τῆς νέας κινήσεως. Ἀκολουθεῖ πλειὰς καλλιτεχνῶν, οἵτινες σχηματίζουσιν ἐν Ρώμῃ ἰδιαίτερον καλλιτεχνικὸν πυρῆνα, πρόδρομον τῆς καθαυτὸ ρωμαντικῆς τέχνης, οἵαν γενικῶς τὴν ἀντιλαμβάνεταί τις ἐν ἀντιδιαστολῇ μὲ τὸν κλασσικισμόν. Ὁ *ἐξωτισμός*, ἡ παραστατικότης, ἡ πολυχρωμία, ὁ θεατρισμὸς κατακλύζουσι τὰς στατικὰς τέχνας. Ὅμιλοι καὶ κέντρα καλλιτεχνικὰ σχηματίζονται ἐν Μονάχῳ, Ντύσελντορφ (Düsseldorf), Βερολίνῳ καὶ Βιέννῃ. Καλλιτέχναι ἀντιπροσωπευτικοὶ τῶν κέντρων τούτων εἶναι ὁ Βίλχελμ Σάντοβ (Wilhelm Schadow) ἐν Ντύσελντορφ, ὁ Γκότφριτ Σάντοβ (Gottfried Schadow) ἐν Βερολίνῳ, ὁ Φύριχ (Führich) ἐν Βιέννῃ, ὁ Κάρολσφελτ (Schnorr von Karolsfeld) ἐν Δρέσδῃ, ὁ Κάουλμπαχ (Kaulbach) ἐν Μονάχῳ. Ὑπὸ τὸν ἐν Ντύσελντορφ Λέσιγκ (Karl Fr. Lessing) ὁ ρωμαντισμὸς κατακτᾷ τὴν ἱστορικὴν ζωγραφικὴν καὶ τὸ τοπίον καὶ ἀναδεικνύει καλλιτέχνας τοῦ χρωστῆρος τοὺς Χίλντεμπραντ (Theodor Hildebrandt), Ζὸν (Karl Sohn), Χύμπνερ (Hübner), Μπέντεμαν (Bendeman), Λόϊτσε (Emmanuel Leutze), Στάϊνμπρουκ (Steinbrück), Πιστόριους (Pistorius), Νέρεντς (Nerentz) κ. ἄ. Ἀκολουθοῦσιν αἱ νεώτεραι καλλιτεχνικαὶ τάσεις, αἵτινες ἐμφανισθεῖσαι περὶ τὸ τέλος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἤγαγον εἰς τὸν κυβισμόν. Τόσον διὰ τὸν ἰμπρεσσιονισμόν, τὸν ἐξπρεσσιονισμόν, ὅσον καὶ τὸν ρεαλισμὸν καὶ τὸν νατουραλισμόν, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ Γερμανία ἔδειξε μᾶλλον μιμητὰς παρὰ προδρόμους. Ὁ ἀκαδημαϊσμὸς ἀφ' ἑτέρου δὲν ἔπαυσε ν' ἀντιπροσωπεύεται, καθὼς καὶ εἰς τὰς ἄλλας χώρας, μέχρι σήμερον ὑπὸ καλλιτεχνῶν προσκεκολλημένων τυφλῶς εἰς τὴν παράδοσιν. Πρωτοστάται τῶν νεωτέρων αἰσθητικῶν τάσεων θεωροῦνται οἱ Φὸν Μαρέ, Φόϊερμπαχ (Feuerbach), Μὰξ Κλίγκερ (Max Klinger) Λίμπερμαν (Liebermann) κ. ἄ.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν *γλυπτικήν*, καθαρῶς γερμανικαὶ προσπάθειαι ἂν ὄχι ἐπιτελέσ ις ἀρτίων ἔργων δύνανται ν' ἀναχθῶσι μέχρι τοῦ Α' μ. Χ. αἰῶνος. Πρότυπον ὑπῆρξεν ἡ ἀρχαιότης, καθὼς φαίνεται ἀπὸ διάφορα ἀνάγλυφα τῶν ἐκκλησιῶν. Ἐν Σαξωνίᾳ ἤκμασεν ἀρχαία σχολὴ γλυπτῶν, τῶν ὁποίων τὰ ἔργα, θρησκευτικῆς ἐμπνεύσεως ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εὕρηνται εἰς τοὺς ναοὺς τῶν πόλεων Χιλντεσχάϊμ, Μπάμπεργ, Βέχσελμπουργ, Φράϊμπεργ κ. ἄ. Ἡ πολυχρωμία καὶ ἡ χρυσοχοϊκὴ ἔρχονται κατὰ τοὺς ἀκολούθους αἰῶνας ἀρωγοὶ τῆς γερμανικῆς γλυπτικῆς τέχνης. Ἡ γλυπτέα ὕλη εἶναι ὄχι μόνον ὁ λίθος ἀλλὰ καὶ τὸ ξύλον. Ἡ Ἀναγέννησις ἐκδηλωθεῖσα ἰδίως διὰ τῆς ἰταλικῆς τέχνης καὶ ἡ θρησκευτικὴ μεταρρύθμισις τοῦ Λουθήρου προσδίδουσιν ἀργότερον νέαν ἐξελικτικὴν τροπὴν εἰς τὴν γερμανικὴν γλυπτικήν. Ἀντιπροσωπευτικοὶ καλλιτέχναι περὶ τὴν περίοδον ταύτην ἀναφέρονται ὁ Ἀδὰμ Κράφτ (Adam Kraft, ἀποθανὼν τῷ 1509), ὁ Τίλμαν Ριμενσνάϊντερ (Tilman Riemenschneider) ἐκ Βύρτσμπουργ, ὁ Ζυρλίντερ ὁ πρεσβύτερος (Jörg Syrlinder der Aeltere ἐξ Οὔλμης, ὁ Βόλγκεμουτ (Michael Wohlgemuth), ὁ Φάϊτ Στὸς (Veit Stoss ἐκ Κρακοβίας, 1447-1542), διακριθεὶς διὰ τὴν λεπτότητα τῶν γυναικείων του ἀναπαραστάσεων. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ διακόσμησις βωμῶν, ἁγίων τραπεζῶν, λειψανοθηκῶν καὶ ἁγιοθηκῶν εἶναι τὸ κυριώτερον ἔργον πρὸς τὸ ὁποῖον, ἐκτὸς τῆς ἀναπαραστάσεως τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, στρέφεται ἡ γλυπτικὴ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην. Ἡ μεταλλογλυπτικὴ ἰδίως τοῦ ὀρειχάλκου καταλείπει πλεῖστα τεκμήρια, ἔργα τῆς οἰκογενείας τῶν Φίσεο (Vischer) τῆς Νυρεμβέργης. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἡ γερμανικὴ τέχνη ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ μέγαν γλύπτην τὸν Ἀνδρέαν Σλύτερ (Andreas Schlüter, 1662—1714). Χαρακτηριστικὰ τῆς τέχνης του εἶναι τὸ ζωηρὸν αἴσθημα τῆς ζωῆς, εὐγένεια εἰς τὴν ἔκφρασιν, καὶ πάντοτε εὐτυχὴς ἔμπνευσις εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ὄγκων ἀνὰ τὸ διάστημα. Αἱ πλαστικαὶ τέχναι χάρις εἰς τὰς θεωρίας τοῦ Λέσιγκ καὶ τοῦ Βίγκελμαν, ὡς προείπομεν, λαμβάνουσιν ἐν Γερμανίᾳ, καὶ ἰδίως ἡ γλυπτική, σπουδαιοτάτην ἐξέλιξιν. Ἡ σχηματοποίησις τείνει πρὸς τὸν μιμητικὸν ρεαλισμόν, ἔχουσα ὡς πρότυπον τὴν ἀρχαίαν κλασσικότητα. Εὑρισκόμεθα εἰς ἐνδιάμεσον στάδιον μεταξὺ τοῦ θρησκευτικοῦ μυστικισμοῦ καὶ τῆς σχηματοποιήσεως τοῦ συμβόλου ἀφ' ἑνός, καὶ τῆς γεωμετρικῆς συνθέσεως ἀφ' ἑτέρου, τὴν ὁποίαν ἐπέπρωτο νὰ μεταχειρισθῇ ὡς ἐκφραστικὸν μέσον ἡ γλυπτικὴ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους. Ὁ γερμανικὸς νεοκλασσικισμὸς φθάνει βεβαίως εἰς τὸν ἀκαδημαϊσμόν, ἀφοῦ ὅμως καταλίπῃ ἔργα σημαντικώτατα διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς γλυπτικῆς. Ὁ Τρίππελ (Alexandre Trippel, 1774—1793), διάσημος διὰ τὰς προτομὰς τοῦ Γκαῖτε καὶ τοῦ Χέρντερ, ὁ Ντάννεκερ (Johann Henrich von Dannecker, 1758—1841), ὁ Ἔμπερχαρτ (Konrad Eberhard, 1768—1858), γνωστὸς διὰ τὴν θρησκευτικήν του ἔμπνευσιν, ὁ Χάλλερ (Johann Haller, 1792—1826), γλύπτης ἑνὸς Θησέως, κλπ. εἶναι τὰ ἀντιπροσωπευτικώτερα ὀνόματα τοῦ τέλους τοῦ ΙΖ' αἰῶνος εἰς τὴν γερμανικὴν γλυπτικήν, ἥτις ὀφείλει πολλὰ εἰς τὸν Δανὸν Τόρβαλντσεν (Thorwaldsen, 1770—1844), ὅστις διὰ τῶν ἔργων του ἀνεζωογόνησε τὴν ἑλληνικὴν κλασσικὴν παράδοσιν καὶ ἐγένετο ὁ κύριος αἴτιος, ἐμπράκτως διαπιστώνων τὸν θεωρητικὸν Βίγκελμαν, τῆς παρατάσεως εἰς τὰς βορείας γερμανοσκανδιναυικὰς χώρας τοῦ νεοκλασσικισμοῦ κατὰ τὴν διάρκειαν σχεδὸν ὁλοκλήρου τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ταυτοχρόνως ὁ φιλότεχνος βασιλεὺς Λουδοβῖκος ὁ Α' ἐν Μονάχῳ ὑποστηρίζει τὴν πλειάδα τῶν καλλιτεχνῶν οἵτινες ἀναθρώσκουσιν ἀρχομένου τοῦ ΙΘ' αἰῶνος (Mayer, Leeb, Schwanthaler, Scheller, Lottow, Schönlaub, Halbig, Widmann, Brugger, Fortner). Εἰς τὸ Βερολῖνον ἀκμάζει ὁ πολὺς Κρίστιαν Ράουχ (Cristian Rauch, 1777—1857), μαθητὴς τοῦ Σάντοβ καὶ συμμαθητὴς τοῦ Τόρβαλντσεν ἐν Ρώμῃ, ὁ κατ' ἐξοχὴν ἐθνικὸς γλύπτης τῆς Γερμανίας τῆς μεταναπολεοντείου ἐποχῆς. Ἐσμίλευσε τὰ ἀγάλματα τῶν ἐλευθερωτῶν τῆς πατρίδος του Σάρνχορστ, Βλύχερ, Ντέννεβιτς κ. ἄ. καὶ ἔσχε μαθητὰς τοὺς Βὸλφ (Albert Wolf), Καλίντε (Theodor Kalide), Κῖτς (August Kitz), Βρέντοφ (A. Wredow), Ντράκε (Friedrich Drake), Μπλέζερ (Gustav Bläser). Ἕτερος μαθητὴς τοῦ Ράουχ ἤκμασεν ἐν Δρέσδῃ, ὁ Ρίτσελ (Ernst Rietschel, 1804—1861). Ἐν Βάϊμαρ διέπρεψεν ὁ Μπέγκας (Reinhold Begas), ἐν Φραγκφούρτῃ ὁ Βέντελσταντ (Karl Edward Wendelstadt), ὁ Τσβέργερ (Zwerger), ὁ Λάουνιτς (Edward von der Launitz)· ἐν Στουτγάρδῃ ὁ Βάγκνερ (Theodor Wagner), μαθητὴς τῶν Ντάννεκερ καὶ Τόρβαλντσεν, ὁ Χόφερ (Ludwig Hofer)· ἐν Βιέννῃ ὁ Κλίμπερ (Joseph Klieber), ὁ Σάλλερ (Johann Schaller) καὶ πλεῖστοι ἄλλοι εἰς τὰ διάφορα γερμανικὰ κέντρα. Τοιαύτη πλειὰς καλλιτεχνῶν ἐπέπρωτο νὰ ἐπιφέρῃ ἄμεσον σχετικὴν παρακμήν, γεννηθεῖσαν ἀφ' ἑνὸς ὑπὸ τοῦ ἀκαδημαϊσμοῦ καὶ ἐξ ἄλλου ὑπὸ τῶν νεωτεριστικῶν αἰσθητικῶν τάσεων, αἵτινες ἀνενέωσαν τὰς πλαστικὰς τέχνας κατὰ τὸ τέλος τοῦ παρελθόντος καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ παρόντος αἰῶνος. Σήμερον ὁ νεωτερισμὸς εὑρίσκεται εἰς τὸ ἔπακρον.

Τί θὰ μείνῃ προϊόντος τοῦ χρόνου οὐδεὶς δύναται νὰ προΐδῃ ἀσφαλῶς, ἰδίως εἰς μίαν ἐποχὴν καλλιτεχνικῆς ζυμώσεως μᾶλλον ἢ παραγωγῆς μακροχρονίου, ἀνατρεπτικῆς παλαιῶν ἀξιῶν, μὴ ληξάσης ἀκόμη· ἀρκούμεθα μεταξὺ τῶν συγχρόνων ν' ἀναφέρωμεν τὸ ὄνομα τοῦ γλύπτου Μπέλλιγκ (Rudolf Belling) ἐκποιητεύσαντος ὅσον ἔνεστι ἐπὶ τὸ νεωτεριστικώτερον τὴν γλυπτικὴν τεχνικὴν καὶ χρησιμοποιήσαντος αὐτὸ τὸ κενὸν ὡς στοιχεῖον τῆς τέχνης τῶν διατάξεων τῶν ὄγκων.

Διὰ τὴν *ἀρχιτεκτονικήν*, σχετικῶς μὲ τὴν ἐξέλιξίν της εἰς τὰς γερμανικὰς χώρας, παρατηροῦμεν τὸ ἑξῆς ἀξιοπερίεργον: ὁ γοτθικός, κατόπιν χαρακτηρισθεὶς ὡς γερμανικὸς ρυθμός, ὄχι μόνον δὲν ἀνεπτύχθη τὸ πρῶτον ἐν Γερμανίᾳ, παρὰ ἀφοῦ ὑπέστη τὴν ἀρχικήν του ἐξέλιξιν ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ, ἀλλὰ εἰσήχθη σχεδὸν ὡς ἐξωτικὸν προϊὸν εἰς τὰς παραρρηνίους χώρας. Ἐξηπλώθη ὅμως καὶ ἀνεπτύχθη εἰς τοιοῦτον βαθμὸν κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας τῆς μεσαιωνικῆς ἐποχῆς, ὥστε δύναται, εἰς τὸ ἀπόγειον τῆς ἀκμῆς του, νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἡ ὑπερτάτη ἔκφρασις τῆς γερμανικῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Τὰ ἀρχαιότερα γερμανικὰ γοτθικὰ μνημεῖα δεικνύουσιν ἐμφανῶς τὴν τάσιν τοῦ νέου ρυθμοῦ νὰ παραγκωνίσῃ τὸν ρωμανικόν. Τοιοῦτο παράδειγμα βλέπομεν εἰς τὸν Ἅγιον Γκερεὸν τῆς Κολωνίας (1212—1227).

Ἀρχαιότεραι γοτθικαὶ οἰκοδομαὶ εἶναι μεταξὺ ἄλλων: ὁ καθεδρικὸς ναὸς τοῦ Μαγδεμβούργου, ἡ ἀρχαία ἐνοριακὴ ἐκκλησία τῆς Ρατισβόνης ἡ ἐκκλησία τῆς ἀλσατικῆς πόλεως Ρουφάχ, ἡ ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Ἐλισάβετ εἰς τὸ Μάρμπουργ, τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης τοῦ Ὀπενχάϊμ. Δέον ὅμως νὰ παρατηρηθῇ ὅτι ἡ ἀναγκαία μακροχρόνιος οἰκοδομὴ τοιούτων κολοσσιαίων ναῶν, ὅπως οἱ καθεδρικοί, συνειπῆγε τὴν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ κτιρίου ἐπίδρασιν τῶν διαφόρων σταθμῶν τῆς ἐξελίξεως τοῦ γοτθικοῦ ρυθμοῦ, ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ τὴν διακοσμητικήν. Ἡ ἐσωτερικὴ ἀρχιτεκτονικὴ διακοσμητική, προϊόντος τοῦ χρόνου, δείκνυται ἀσφαλὲς τεκμήριον τῆς ἐξελίξεως τῆς γερμανικῆς τέχνης. Μόλις ἐπεβλήθησαν αἱ βασικαὶ γενικαὶ γραμμαὶ τοῦ γοτθικοῦ ρυθμοῦ, μικρογραφικῶς, οὕτως εἰπεῖν, ἀναπαρεστάθησαν ἐπ' ἄπειρον εἰς τὰ πολυάριθμα ἐξαρτήματα καὶ στοιχεῖα τῆς ἐσωτερικῆς διακοσμήσεως. Ἡ ἀναγέννησις ἦτο φυσικὸν νὰ ἔχῃ καὶ ἐν Γερμανίᾳ τὸν ἀντίκτυπόν της, ὅπου εὗρε προσφορώτατον ἔδαφος κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα. Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἑπομένου αἰῶνος μνημονεύεται διάσημος ἀρχιτέκτων, ὁ Ἠλίας Χὸλλ (Holl), ἐξ Ἄουγκσμπουργ (Augsburg), δημιουργὸς τοῦ δημαρχείου τῆς πόλεως ταύτης· ἐπίσης ὁ Χολτσοῦερ (Eucharius Karl Holzschuher) σύγχρονός του, ἀρχιτέκτων τοῦ δημαρχείου τῆς Νυρεμβέργης. Ὁ Νέριγκ (Nehring) καὶ ὁ Μπὸτ (Bodt), ὁ Σλότερ καὶ ὁ Ἔρλαχ (Joh. Bernhard Zischer von Erlach) ἀκμάζουσι περὶ τὰ τέλη καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΖ' καὶ ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος. Ὁ Νόϊμαν (Johann Balthasar Neumann) κτίζει τὰ πριγκιποεπισκοπικὰ ἀνάκτορα τοῦ Βύρτσμπουργ (1720—1744) καὶ ὁ Κνομπελσντὸρφ (Knobelsdorf), ἀρχιτέκτων τοῦ Φρειδερίκου Β' τῆς Πρωσσίας, τὰς βασιλικὰς οἰκοδομὰς τοῦ Βερολίνου καὶ τοῦ Πότσνταμ. Ἡ ἐπιβλητικὴ ἀρχιτεκτονικὴ καθ' ὅλην τὴν περίοδον ταύτην (1640—1780) φέρει προφανεῖς τὰς ἐπιδράσεις τῆς γαλλικῆς τέχνης, ὅπου πολλάκις τὸ πομπῶδες μεγαλεῖον ἀφ' ἑνὸς πνίγει τὴν ἁπλότητα τῶν γραμμῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ ὑπερβολικὴ κομψοπρέπεια δίδει ἐντελῶς συμβατικὸν χαρακτῆρα εἰς βάρος τῆς κλασσικῆς συνθέσεως. Ἡ ἐπάνοδος εἰς τὸν νεοκλασσικισμὸν ἐπακολουθεῖ. Ἡ ἑλληνικὴ τέχνη ἐμφυσᾷ νέον πνεῦμα εἰς τὴν γερμανικὴν ἀρχιτεκτονικήν. Σπουδαιότερος ἀντιπρόσωπος τῆς νέας ταύτης τάσεως εἶναι ὁ Σίνκελ (Schinkel, 1781—1841). Ἔκτοτε πλεῖστοι ἄλλοι καλλιτέχναι εἰδικοποιηθέντες εἰς τοὺς παλαιοὺς καὶ τοὺς νέους ρυθμοὺς ἐπλούτισαν τὴν πολιτειακῶς ἀναγεννωμένην Γερμανίαν μὲ πλεῖστα ἄξια λόγου οἰκοδομήματα πάσης χρήσεως: ἀνάκτορα, ἐκκλησίας, μουσεῖα, θέατρα, ᾠδεῖα, σχολεῖα, γλυπτοθήκας κτλ. Αἱ κοινωνικαὶ ἀνάγκαι, τὰς ὁποίας ἐγέννησεν ὁ βιομηχανισμός, κατέληξαν εἰς δημιουργίαν νέου εἴδους ἀρχιτεκτονικῆς πρὸς ἵδρυσιν ἐργοστασίων μὲ ὅλας τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ὑγιεινῆς καθὼς καὶ ἐργατικῶν συνοικισμῶν. Αἱ νεώτεραι τάσεις, ἰδίως ὁ κυβισμός, δὲν ἀφῆκαν καὶ τὴν γερμανικὴν ἀρχιτεκτονικὴν ἀνεπηρέαστον, ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἐργοστάσια καὶ τοὺς ἐργατικοὺς συνοικισμούς. Μεταξὺ τῶν νεωτέρων πολλῶν καλλιτεχνῶν περιοριζόμεθα ν' ἀναφέρομεν τὸ ὄνομα τοῦ συγχρόνου Τάουτ (Max. Taut).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Förster*, Geschichte der deutschen Kunst (Λειψία, 3 τόμοι, 1851—1855).—*Springer*, Geschichte der bildenden Künste im 19 Jahrhundert.—*Grohmann*, Bruckstücke der gothischen Baukunst (Λειψία 1836).—*Wagner*, Aesthetik der Baukunst (Δρέσδη, 1838).—*Engel*, Διαφόρους συλλογὰς σχεδίων (Sammlungen).

Μ. ΒΑΛΣΑΣ

—[ΜΟΥΣΙΚΗ] Ὅπως καὶ εἰς τοὺς περισσοτέρους λαούς, ἡ πρώτη μουσικὴ εἰς τὴν Γερμανίαν ἦτο καθαρῶς θρησκευτική· τοὺς ὕμνους τῶν Γερμανῶν εἰδωλολατρῶν διεδέχθησαν, μετὰ τὴν διείσδυσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν Σαξωνίᾳ, οἱ χριστιανικοὶ ὕμνοι, οἱ ὁποῖοι, φεύγοντες καὶ αὐτοὶ μετ' ὀλίγον τὰ στενὰ ὅρια τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν μονῶν, ἐξηπλώθησαν εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία γινόμενοι κτῆμα τῶν πολλῶν.

Ταυτοχρόνως ἐγεννᾶτο καὶ ἡ κοσμικὴ μουσική· τὰ πρῶτα ἁπτὰ δείγματα αὐτῆς παρέχουν οἱ Γερμανοὶ Minnesänger, δηλαδὴ οἱ ραψῳδοὶ ἢ ψάλται τοῦ ἔρωτος. Ἡ δρᾶσίς των ἀρχίζει περὶ τὸν Ι' αἰῶνα, ἡ δὲ χρυσῆ των ἐποχὴ ὀφείλει νὰ ὁρισθῇ περὶ τὰ τέλη τῆς ΙΒ' ἑκατονταετηρίδος. Ἂν καὶ ἡ τέχνη τῶν Γερμανῶν ραψῳδῶν ὀφείλει νὰ θεωρηθῇ μίμησις μᾶλλον τῆς τέχνης τῶν τρουβαδούρων τῆς Προβηγκίας καὶ τῶν περὶ τὰ Πυρηναῖα λαῶν, εἶναι γεγονός, ὅτι ἐν Γερμανίᾳ ταχέως ἔλαβε μεγάλην σημασίαν, συντείνασα εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ ἀληθινοῦ μουσικοῦ αἰσθήματος. Οἱ διεξαγόμενοι ἑκάστοτε μουσικοὶ ἀγῶνες, ἐξ ὧν καὶ ὁ περίφημος τῆς Βάρτμπουργ, ὁ ἀπαθανατισθεὶς ὑπὸ τοῦ Βάγνερ εἰς τὸν «Ταγχώυζερ», ἐπέτρεπον ἐπίσης εἰς τὸν λαὸν νὰ ἐνδιαφέρεται καὶ νὰ παρακολουθῇ τὴν μουσικὴν ἐξέλιξιν.

Οἱ Γερμανοὶ ραψῳδοὶ ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εὐγενεῖς καὶ ἱππόται, σπανιώτατα δὲ συναντᾷ κανεὶς μεταξὺ αὐτῶν ἀστούς. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἐρρῖκος ΣΤ' (περὶ τὸ 1197), ὁ δοὺξ Ἐρρῖκος Δ' τῆς Βρεσλαυίας (1290), ὁ βασιλεὺς Βέντσελ τῆς Βοημίας (1305), ὁ μαργράβος Ὄθων Δ' τοῦ Βρανδεμβούργου συγκαταλέγονται μεταξὺ τῶν ραψῳδῶν. Ἐκ τῶν λοιπῶν οἱ σπουδαιότεροι εἶναι οἱ: Βόλφραμ φὸν Ἔσενμπαχ, Ντίτμαρ φὸν Ἄϊς, Σπέρφογκελ, Ἐρρῖκος φὸν Μόρουγκεν, Οὔλριχ φὸν Λίχτενστάϊν κλπ. (βλ. λ. ραψῳδοί).

Καθ' ὃν χρόνον ἡ ἀντίστιξις ἐν τῇ γενέσει της ἐκ τῆς Ἀγγλίας κατακτᾷ τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν, ἡ Γερμανία ἐξηκολούθει νὰ παραμένῃ πιστὴ εἰς τὸ γρηγοριανὸν ᾆσμα, ἐχρειάσθη δὲ ἥμισυς ἀκόμη αἰὼν διὰ νὰ παρακολουθήσῃ τὴν γενικὴν ἐξέλιξιν τῆς τέχνης. Τῆς ἀρχεγόνου ταύτης γερμανικῆς ἀντιστικτικῆς μουσικῆς ἐλάχιστα δείγματα μᾶς μένουν δυστυχῶς, διότι ἓν μοναδικὸν χειρόγραφον τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, περιλαμβάνον δώδεκα πολυφωνικὰς συνθέσεις, ἐκάη τὸν Αὔγουστον τοῦ 1870 ἐν Στρασβούργῳ.

Κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα, τὸν «Χρυσοῦν αἰῶνα» τῆς ἀντιστίξεως, τὸν αἰῶνα τῶν Φλαμανδῶν καὶ τῶν Ὁλλανδῶν πολυφωνιστῶν, εὑρίσκομεν βεβαίως διασήμους Γερμανοὺς μουσικοσυνθέτας, μὴ δυναμένους ἐν τούτοις νὰ συγκριθῶσι μὲ τοὺς τῶν Κάτω Χωρῶν. Ἐξ αὐτῶν ὁ Κόνραδ Πάουμαν, ὁ τυφλὸς μουσικὸς τῆς Νυρεμβέργης, ἦτο περισσότερον ὀργανίστας ἢ συνθέτης· ὁ Ἀλέξανδρος Ἀγρίκολας, ἀντιθέτως, διέπρεψε καὶ ἐκτὸς τῆς πατρίδος του, παραλληλισθεὶς πολλάκις πρὸς τοὺς μεγαλυτέρους Φλαμανδούς· ὅσον ἀφορᾷ τὸν Ἀδὰμ ντὲ Φούλδα, εἶναι μουσικὸς ἰδιόρρυθμος καὶ μὲ με-

Digitized by Google

γάλην ἀτομικότητα. Τέλος ὁ Ἐρρῖκος Φὶνκ διακρίνεται διὰ τὴν πλουσίαν του ἁρμονίαν, ἐνῷ ὁ Ἐρρῖκος Ἰσαάκ, ὁ γνωστὸς καὶ ὡς Ἀρρῖγκο Τεντέσκο. κατέπλησσε τοὺς συγχρόνους του μὲ τὴν παράτολμον ἀντιστικτικήν του δεινότητα.

Τὸ γερμανικὸν Lied, τὸ ἀρχέγονον δηλαδὴ πολυφωνικὸν τραγούδι καὶ συγγενὲς πρὸς τὸ μαδριγάλιον τῶν Γάλλων καὶ τῶν Ἰταλῶν, ἀρχίζει νὰ θάλλῃ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Ἡ μεγάλη συλλογὴ τραγουδιῶν τοῦ Γεωργίου Φαῖρστερ τῆς Νυρεμβέργης ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ περὶ τὸ 1539 ὀνόματα ὡς τῶν: Μπλανκεμύλλερ, Μποέμους, Μπράκ, Ντῆτριχ, Ἔκελ, Χέρμαν, Χόφμαϋερ, Ἰσαάκ, Μάλχιγγερ, Πάμιγκερ, Ζένφλ, Βὲνκ κ. τ. λ. Εἰς ἄλλας συλλογὰς εὑρίσκομεν ἐπίσης συνθέτας τραγουδιῶν τούς: Κρίσταϊν, Ὄττ, Μπρούκ, Ἔρκελ, Χέλλιγκ, Ἔγκενολφ, Πετρέγιους κ. τ. λ.

Κατὰ τὸν αὐτὸν αἰῶνα ἐπισυμβαίνει γεγονὸς ὅπερ ἤσκησε μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς γερμανικῆς μουσικῆς: ἡ Μεταρρύθμισις τοῦ Λουθήρου. Ὁ διάσημος οὗτος μοναχός, ἔχων ἐπίγνωσιν τῆς μεγάλης προσηλυτιστικῆς δυνάμεως τῆς μουσικῆς, γράφει σειρὰν ὕμνων εἰς γερμανικὴν γλῶσσαν, οὓς συνθέτει ὁ φίλος καὶ συνεργάτης του Γιόχαν Βάλτερ. Τὰ ὑπὸ ἀμφοτέρων γραφέντα λουθηρανικὰ ταῦτα χορικὰ (choral) κατέχουν εἰς τὴν γερμανικὴν θρησκευτικὴν μουσικὴν τὴν θέσιν ἣν διατηρεῖ μέχρι σήμερον ἐν τῇ λατινικῇ Ἐκκλησίᾳ τὸ γρηγοριανὸν ᾆσμα. Ἐν τῷ μεταξύ, ἐν τῇ καθολικῇ Βαυαρίᾳ, μηδόλως ἐπηρεασθείσῃ ὑπὸ τῆς Μεταρρυθμίσεως, μεσουρανεῖ ὁ Βαλλῶνος Ὀρλάνδος ντὲ Λάσσους, ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος τῆς μουσικῆς, ὅστις διατρίψας ἅπασαν σχεδὸν τὴν ζωήν του εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Μονάχου, ἔδωκε νέαν ζωὴν εἰς τὴν θρησκευτικὴν μουσικὴν τῆς καθολικῆς Γερμανίας, καθ' ὃν χρόνον ἐν Ἰταλίᾳ ὁ σύγχρονός του Παλεστρίνα ἠσχολεῖτο νὰ ἀναζωογονήσῃ τὴν ἰταλικὴν πολυφωνικὴν τεχνην.

Τὴν ὁριστικὴν ὅμως κατεύθυνσιν τῆς γερμανικῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ἔδωκε μετ' ὀλίγον ὁ Ἐρρῖκος Σοὺτς (Schütz, 1585—1672), μουσικός, ὅστις τελειοποιηθεὶς ἐν Ἰταλίᾳ ὑπὸ τὸν Γκαμπριέλι, μετέφερεν ἐκ τῆς χώρας ταύτης εἰς τὴν πατρίδα του τὰς καινοτομίας καὶ τοὺς νέους τύπους, οἵτινες εἶχον δημιουργηθῇ περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ἐν Φλωρεντίᾳ καὶ Βενετίᾳ, δυνάμενος ὡς πρὸς τοῦτο νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ ἀληθὴς πρόδρομος τοῦ Μπὰχ καὶ τοῦ Χαῖντελ. Οἱ παλαιοὶ Γερμανοὶ μουσικοδιδάσκαλοι ἐπιμένουν ἀκόμη εἰς τὴν πολυφωνίαν, διὰ νὰ ὑποχωρήσουν μετ' ὀλίγον ὁριστικῶς: ἡ μουσικὴ ἀπαγγελία, ἡ εἰσαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Σούτς, ἐγκαθιδρύεται ἐπισήμως εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν διαμαρτυρομένων μεταξὺ τοῦ 1618—1626, ὁ Ἰ. Χ. Σάϊν συνθέτει τὰ πρῶτά του «Θρησκευτικὰ κοντσέρτα». Τῷ 1643 ὁ Ζάϊφερτ παρουσιάζει εἰς Δρέσδην ἔργα τοῦ Κόλανδερ γραμμένα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν θεωριῶν τοῦ Σούτς. Ὁ Τοβίας Zeutschner τῆς Βρεσλαυίας ἀφ' ἑτέρου ἐπιβάλλεται διὰ τῆς δραματικότητος καὶ τῆς ἐκφραστικότητος τῆς μελῳδίας του. Τέλος ὁ Ἀνδρέας Χάμμερσμιθ γράφει μοτέττα διὰ μίαν ἢ δύο φωνὰς συνοδείᾳ ὀλίγων ὀργάνων διὰ ναοὺς μὴ διαθέτοντας πολλοὺς ἐκτελεστάς. Αἱ συνθέσεις αὗται, κατὰ τὸν *Σπίττα*, φαίνεται ὅτι ἐξήσκησαν μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς μουσικῆς μορφώσεως τοῦ Μπάχ.

Ὀπαδοὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Σούτς εἰσαχθέντων τύπων οἱ: Σεβ. Ἀντ. Σέρερ, Αὔγ. Πφλέγκερ (Ψαλμοί, Διάλογοι, Μοτέττα κλπ.), Βέρνερ Φαμπρίτσιους (ἔχων νὰ ἐπιδείξῃ πλείστας συνθέσεις πλουσίως ἐνωρχηστρωμένας), οἵτινες δίδουν νέον σφρῖγος εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν γερμανικὴν μουσικήν. Μετ' αὐτοὺς ὁ Μελχιὼρ Γκλέτλε (1667) γράφει μοττέτα συνοδείᾳ ὀργάνων μὲ πλουσίας ὁδηγίας διὰ τὴν ἐκτέλεσιν (suave, con maniera κτλ.), πρᾶγμα ἀσύνηθες διὰ τὴν ἐποχήν του· ὁ Σαμουὴλ Μπόκσχορν, περὶ τὸ 1669, παρουσιάζει θρησκευτικὰ ἔργα μὲ ἰδιόρρυθμον ἐνορχήστρωσιν. Ὁ Ἰ. Ρ. Ἄλε, Ἀλβ. Σόπ, Φρ. Τοῦνδερ καὶ πλεῖστοι ἄλλοι προετοιμάζουν τὸν δρόμον εἰς τοῦ Μπάχ.

Αἱ περὶ τὴν αὐτὴν σχεδὸν ἐποχὴν (1660) ἐκδοθεῖσαι «Θρησκευτικαὶ ἁρμονίαι» τοῦ Χόρν, γραμμέναι ἐπὶ τοῦ εὐαγγελίου ἑκάστης Κυριακῆς καὶ ἑορτῆς, προετοιμάζουν τὸν δρόμον εἰς τὴν καντάταν, εἰς τὴν ὁποίαν εἴκοσι ἔτη ἀργότερον ἔδωκεν ὁριστικώτερον τύπον ὁ Βόλφγκαγκ Κάρ. Μπρίγκελ. Αἱ καντάται τοῦ τελευταίου τούτου, περιέχουσαι συνεχεῖς διαλόγους μεταξὺ χοροῦ καὶ μονῳδῶν καὶ περιλαμβάνουσαι εἰσαγωγὰς δι' ὄργανα, ὑπῆρξαν τὰ πρότυπα ἐφ' ὧν ἐβασίσθη ὁ μέγας κάντωρ τῆς Λειψίας. Τέλος ὁ Ἰ. Φ. Κρίγκερ, ὁ Ἐρρῖκος Μπὰχ (1615—1692), ὁ Ἰωάννης Μπὰχ (1642—1703) καὶ ἰδίως ὁ Ντήτριχ Μπούξτεχοδ (Buxtehude, 1637—1707), δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν οἱ ἀληθεῖς πρόδρομοι τοῦ Ἰω. Σεβ. Μπάχ, τοῦ πατριάρχου τῆς συγχρόνου μουσικῆς τέχνης.

Ὁ μέγας οὗτος μουσικοδιδάσκαλος (1685—1750), εἶναι ἀσφαλῶς ἡ ἰσχυροτέρα μουσικὴ φυσιογνωμία ὅλων τῶν αἰώνων, μὴ ἀνήκουσα εἰς καμμίαν σχολήν, πηγὴ ἀέναος εἰς ἣν κατεστάλαξεν ἡ μουσικὴ ἐπιστήμη ὅλων τῶν προηγηθέντων πολυφωνιστῶν (Παλεστρίνα, Ὀρλ. ντὲ Λάσσους, Βικτόρια κ.τ.λ.), πηγὴ ἐξ ἧς ἤντλησε τὰ φῶτα ὅλη ἡ μετέπειτα τέχνη (Γκλούκ, Χάϋδν, Μόζαρτ, Μπετόβεν, Βάγνερ κ.τ.λ.). Ὁ Μπὰχ εἶναι ὁ πόλος ὁ ἑνώνων ἓν ἔνδοξον παρελθόν, τὸ ὁποῖον εἶχε πλέον φθαρῆ, μὲ τὴν σημερινὴν μουσικήν, μουσικὴν τοῦ αἰσθήματος καὶ τοῦ δραματικοῦ πάθους (βλ. Μπάχ).

Πρὶν προσεγγίσωμεν τὸν Χαῖνδελ τὸν μέγαν σύγχρονον τοῦ Ἰω. Σ. Μπάχ, ὀφείλομεν νὰ ἴδωμεν εἰς ποίαν κατάστασιν εὑρίσκετο, κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ περίοδον, τὸ ἐθνικὸν γερμανικὸν μελόδραμα. Τὸ τελευταῖον τοῦτο, εὐθὺς ἐκ τῶν πρώτων του ἐμφανίσεων, φέρει τὰ ἴχνη τῆς ἰταλικῆς ἐπιδράσεως καὶ τέχνης, τέχνης ἥτις εἰσαχθεῖσα διὰ τοῦ Ὀρλ. ντὲ Λάσσους εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Μονάχου κατετυράννησεν ἐπὶ ἕνα αἰῶνα καὶ πλέον τὴν λυρικὴν σκηνὴν τῆς Γερμανίας. Καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ Σούτς, «τὸ ἀπόρθητον τεῖχος τῆς γερμανικῆς σκέψεως», ὅπως τὸν ἀποκαλεῖ ὁ Χρυσάνδερ, εἰς τὸ πρῶτον παρ' αὐτοῦ γραφὲν μελόδραμα «Δάφνη», τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι παρὰ γερμανικὴ παράφρασις τῆς «Δάφνης» τοῦ Ρινουτσίνι, φέρει σαφῆ τὰ ἴχνη τῆς ἰταλικῆς τεχνοτροπίας. Μετ' ὀλίγον οὐδὲν δύναται ν' ἀντισταθῇ εἰς τοὺς Ἰταλούς: ἐν Μονάχῳ ὁ Ἰω. Β. Ματσιόνι εἰσάγει τὴν μουσικὴν ἀλληγορίαν, ἀλλ' ἐστερημένην πραγματικῆς ἀξίας καὶ ἀτομικότητος· ἐν Βιέννῃ κυριαρχοῦν οἱ Τσέστι καὶ Ντράγκι· τέλος ἐν Δρέσδῃ, ὁ διάδοχος τοῦ Σούτς, Μποντέμπι, διὰ τοῦ «Πάριδός» του ἀποδεικνύεται μουσικὸς μέτριος, μηδόλως ἀπασχολούμενος μὲ τὴν διὰ τῆς μουσικῆς πιστὴν ἀπόδοσιν τῆς ποιήσεως.

Εἰς τὸ κῦμα τοῦτο τῆς ἐξιταλίσεως τοῦ γερμανικοῦ μελοδράματος, μόνον τὸ Ἀμβοῦργον ἀνθίσταται ἀκόμη. Ἡ πλουσιωτέρα πόλις τῆς τότε Γερμανίας, τῷ 1677 ἀνεγείρει ὡραιότατον θέατρον, εἰς τὸ ὁποῖον, παρὰ τὰς ἀντιδράσεις τῶν κληρικῶν καὶ τῶν θρησκολήπτων, εἶδον τὸ φῶς πλεῖστα λυρικὰ ἔργα: 28 γερμανικὰ μελοδράματα ἀνεβιβάσθησαν μεταξὺ 1678—1686 ἀπὸ τῆς σκηνῆς ταύτης, ἐξ ὧν τὰ 15 ὀφείλονται εἰς τὸν Ἰω. Βόλφ. Φράνκ, μουσικὸν ὀλίγον γνωστὸν σήμερον. Ἀλλ' ἡ δόξα τοῦ θεάτρου τοῦ Ἀμβούργου ὑπῆρξε ὁ Ράϊνχαρτ Κάϊζερ (Keiser, 1674—1739), ὅστις προηγηθεὶς ὀλίγον τοῦ Χαῖνδελ, ἐκληροδότησεν εἰς τοῦτον μέγα μέρος τῆς ἀτομικότητός του. Ὁ Κάϊζερ, γενόμενος ὁ ἐπίσημος μουσικοσυνθέτης τῆς πρώτης ἐθνικῆς λυρικῆς σκηνῆς τῆς Γερμανίας, ἀνεβίβασε κατὰ περιόδους 116 μελοδράματα, ὧν τὰς ὑποθέσεις ἠρύετο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας καὶ ἱστορίας. Μετὰ τὸν θάνατόν του ἀρχίζει διὰ τὸ γερμανικὸν μελόδραμα ἡ παρακμή, διότι οἱ δύο ἐπακολουθήσαντες μεγάλοι μουσουργοί, Χαῖνδελ καὶ Γκλούκ, ἐλάχιστα εἰργάσθησαν διὰ τὴν μουσικὴν τῆς πατρίδος των. Ἐξ αὐτῶν ὁ πρῶτος, ἀφοῦ ἔγραψεν ἀτελεύτητον σειρὰν μελοδραμάτων εἰς ἰταλικὴν γλῶσσαν, ἐγκατεστάθη ὁριστικῶς εἰς Λονδῖνον, ὅπου ἠσχολήθη ἐν τέλει μὲ τὸ ὀρατόριον, εἶδος ὅπερ τὸν ἐδόξασε. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν Γκλούκ, ἀφοῦ διήγαγε βίον νομάδα εἰς Ἰταλίαν, ἔνθα παρήγαγε μεγάλον ἀριθμὸν ἔργων, μηδὲν προσφερόντων εἰς τὴν τέχνην, τέλος ἀνανήψας ἔθεσε νέας ἐντελῶς βάσεις εἰς τὴν λυρικὴν τραγῳδίαν. Φέρων τὸν «Ὀρφέα» του καὶ τὴν «Ἄλκηστιν» μετέβη εἰς Παρισίους καὶ εἰργάσθη διὰ τὴν δόξαν τῆς γαλλικῆς σκηνῆς, ἀναβιβάσας εἰς τὴν ἐκεῖ Ὄπεραν τὴν «Ἀρμίδα», τὰς δύο «Ἰφιγενείας» καὶ τὴν «Ἠχὼ καὶ Νάρκισσον». Ἔκτοτε ὁ Αὐστριακὸς οὗτος μουσικοδιδάσκαλος θεωρεῖται ὡς ἀναμορφωτὴς τοῦ γαλλικοῦ μελοδράματος καὶ δημιουργὸς τῆς ἀληθινῆς λυρικῆς τραγῳδίας.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ καθαρῶς ὀργανικὴ μουσικὴ εὑρίσκεται καὶ αὐτὴ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ξένων στοιχείων. Αἱ διάφοροι συλλογαὶ αἱ ἐκδοθεῖσαι ἀπὸ τοῦ 1612 καὶ ἐκεῖθεν περιέχουν σειρὰς χορῶν φερόντων ξενικὰ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὀνόματα (κουράντ, γκαγιάρντ, παντουὰν κ. τ. λ.). Αἱ σειραὶ αὗται τῶν χορῶν, ἃς μετεχειρίσθησαν καὶ αὐτοὶ οἱ Μπὰχ καὶ Χαῖνδελ, ἐδημιούργησαν σὺν τῷ χρόνῳ τὴν συμφωνίαν. Οἱ κυριώτεροι συνθέται τοῦ εἴδους τούτου ὑπῆρξαν οἱ Χάμμερσμιθ, Φίρντανκ, Βέρνερ Φαμπρίτσιους, Ματτίας Κέλτς. Ἰδοὺ ἡ σειρὰ τῶν τεμαχίων μιᾶς σουίτας τοῦ τελευταίου τούτου: 1) Σονάτα, Ἰντράδα, Μασκαράδα, Μασκαράδα (Κουράντα), Ἄρια. 2) Σονάτα, Μασκαράδα, Μπαλλέτο, Ἄρια, Γκαγιάρντα, Σαραμπάντα. 3) Μπαλλέτο, Βόλτα, Κουράντα, Σερενάτα, Κουράντα, Σαραμπάντα. 4) Σονάτα, Μπαλλέτο, Ἀλεμάντ, Γκαγιάρντα, Βόλτα, Σερενάδα, Σαραμπάντα.

Τὸν τύπον τῆς «Εἰσαγωγῆς μὲ πέντε μέρη», τὸν γνωστὸν ὡς «Γαλλικὴ εἰσαγωγὴ» φαίνεται ὅτι εἰσήγαγε πρῶτος ἐν Γερμανίᾳ ὁ Ἔρλεμπαχ. Τὸ εἶδος τοῦτο εὗρὸν μιμητὰς ἐν τῷ προσώπῳ τῶν Ἀν. Ἀουφσνάϊτερ, Ἰ. Φ. Κάσπαρ, Μούφφατ καὶ Σμίκερερ καὶ τελειοποιηθὲν διὰ τῶν τεσσάρων «Εἰσαγωγῶν» δι' ὀρχήστραν τοῦ Μπὰχ ἐγκατελείφθη ἔκτοτε ἐν Γερμανίᾳ. Ὡς πρὸς τὰ ἀρχαιότερα ὑποδείγματα τῆς σονάτας συλλογὴ τοῦ Γιόχαν Ἐρ. Σμέλτσερ, ἐκδοθεῖσα περὶ τὸ 1662, μᾶς πληροφορεῖ περὶ τοῦ εἴδους τούτου ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Ἄλλη συλλογὴ τῆς αὐτῆς σχεδὸν ἐποχῆς εἶναι ἀληθὴς θησαυρὸς καὶ μᾶς παρουσιάζει ἔργα, ἐν πολλοῖς ἀξιοθαύμαστα, τῶν: Κάσπαρ Κέρλ, Φούξ, Οὔτρεχτ, Κρίγκερ κλ. Εἰς πλείστας ἀπὸ τὰς σονάτας ταύτας ἡ δεξιοτεχνία ἐπέχει μεγάλην θέσιν, τὰ δὲ παρεντιθέμενα σόλα, διαπνεόμενα ἀπὸ πολὺν λυρισμόν, εἶναι συχνάκις ἠχὼ τῆς μεγάλης τέχνης ἣν ἐκληροδότησαν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ὁ Τορέλι, ὁ Βιβάλδι καὶ οἱ λοιποὶ διάσημοι Ἰταλοὶ μουσικοὶ-δεξιοτέχναι. Τὴν ἐπίδρασιν τῆς ὡραίας ταύτης περιόδου τῆς ἰταλικῆς ὀργανικῆς μουσικῆς δὲν διέφυγεν οὐδὲ αὐτὸς ὁ Μπάχ, ὅστις διεσκεύασε δι' ὄργανον μέγαν ἀριθμὸν κονσέρτων τοῦ Βιβάλδι.

Ἀλλ' οἱ Γερμανοὶ ὀφείλουν εἰς τοὺς Ἰταλοὺς καὶ ἕνα ἄλλον σπουδαῖον τύπον συνθέσεως, τὸ Κοντσέρτο γκρόσσο (Concerto grosso), τύπον ὃν ἀνήγαγον εἰς ὕψιστον σημεῖον τελειότητος ὁ Μπὰχ διὰ τῶν περιφήμων «Κοντσέρτων τοῦ Βρανδεμβούργου» καὶ ὁ Χαῖνδελ διὰ τῶν μνημειωδῶν του «Concerti grossi».

Παρὰ τοὺς σημαντικοὺς τούτους μουσικοὺς τύπους, τοὺς ὁδηγήσαντας εἰς τὴν συμφωνίαν, ἡ μουσικὴ διὰ βιολίον, ἀποτελουμένη ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ σουίτας χορῶν (Ἄρια, Κορρέντε, Σαραμπάντα, Τζίγκα κλπ.), ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ συνθετῶν ὡς οἱ Ἰω. Ἰακ. Βάλτερ, Μπίμπερ (1638—1698), Μπροὺνς (Bruhns, 1665—1697) καὶ ὑπὸ δεξιοτεχνῶν ὡς οἱ: Ν. Α. Στρούγκ (1640—1700), Δ. Θ. Τρώϋ (Treu, περὶ τὸ 1695), Πίσενδελ· εἰς τούτους δέον νὰ προστεθῇ καὶ ὁ περίφημος Ἰταλὸς βιολιστὴς ντὰλ Ἀμπάκο (1675—1742), ὅστις, διατρίψας τὸ πλεῖστον τῆς ζωῆς του εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Βαυαρίας, μεγάλως συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐξύψωσιν τῆς μουσικῆς διὰ βιολίον ἐν Γερμανίᾳ.

Τέλος ἡ μουσικὴ διὰ κλειδόχορδον (clavecin), βασιζομένη ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὸν τύπον τῆς παραλλαγῆς (variation), ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ὀνόματα ὡς τῶν Γιόχαν-Γιάκωβ Φρόμπεργκερ, ὅστις, διὰ τῆς σειρᾶς τῶν 23 «Σουιτῶν» του, παρουσιάζει τέχνην συγγενῆ πρὸς τὴν τῶν Γάλλων κλειδοχορδιστῶν. Τὰ παρεμφερῆ ἔργα τοῦ Γερμανο-ιταλοῦ Ἀλ. Πογκλιέτι διακρίνονται διὰ τὸν πλοῦτον τῆς ἐμπνεύσεώς των, ἐνῷ αἱ συνθέσεις τοῦ Ἰ. Κ. Κέρλ, φέρουσαι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χαρακτηριστικοὺς τίτλους («Ἡ μάχη», «Ὁ κοῦκος», «Ὁ βοσκὸς τῆς Στυρίας»), εἶναι μεσταὶ φαντασίας. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΖ' αἰῶνος καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' ὁ Ἰω. Κούναου (1660—1722), ὁ Ἰω. Μάττεζον (1681—1674), ὁ Τέλεμαν (1681—1767) κ. ἄ. πλουτίζουν τὴν μουσικὴν φιλολογίαν τοῦ κλειδοχόρδου δι' ἔργων μεστῶν γοητείας καὶ χάριτος. Ἐναπόκειται ἐν τούτοις εἰς τὸν Πάχεμπελ καὶ ἰδίως εἰς τὸν Ἰω. Σ. Μπὰχ νὰ τελειοποιήσουν τὸ εἶδος τοῦτο, διὰ τὸ ὁποῖον ὁ δεύτερος ἔγραψε μίαν φούγκαν, ἕνα Πρελούντιο, μίαν Τοκκάταν, τὰ 18 μικρὰ Πρελούντια, καὶ ἰδίως τὸ «Καλῶς συγκεκραμένον κλειδόχορδον».

Κατὰ τὴν μεταξὺ τοῦ θανάτου τοῦ Μπὰχ καὶ τῆς ἐποχῆς τῶν μεγάλων κλασσικῶν μεταβατικὴν περίοδον, ἡ ἱστορία τῆς γερμανικῆς μουσικῆς ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ τὸν Ἀντ. Στάμιτς (1717—1757), ὅστις κατὰ τὰς τελευταίας ἐρεύνας ὑπῆρξεν ὁ πραγματικὸς δημιουργὸς τοῦ ὁριστικοῦ τύπου τῆς συμφωνίας, τὸν Φρ. Ρίχτερ καὶ ἰδίως τὸν Φίλιππον Ἐμμανουὴλ Μπὰχ (1714—1788), δεύτερον υἱὸν τοῦ κάντορος τῆς Λειψίας, ὁ ὁποῖος συνέτεινε πολὺ ἐπίσης εἰς τὴν τελειοποίησιν τῆς σονάτας καὶ τῆς συμφωνίας. Ἀλλὰ τὸ ἀνώτερον τοῦτο εἶδος τῆς ὀργανικῆς μουσικῆς καὶ ἴσως τὸ τελειότερον τῆς ἐπιστήμης τῶν ἤχων εὗρεν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἰωσὴφ Χάϋδν (1732—1809) τὸν ἀληθῆ αὐτοῦ πατέρα, ὅστις διὰ τῆς τελειότητος τοῦ ὕφους, διὰ τῆς αὐθορμήτου ἐμπνεύσεως καὶ τῆς λαμπρᾶς του ἐνορχηστρώσεως ἔκαμε νὰ λησμονηθοῦν ταχέως οἱ μουσικοὶ τῆς σχολῆς τῆς Μαγχάϊμ, οἱ πράγματι δημιουργήσαντες τὴν συμφωνίαν. Σήμερον δικαίως ὁ Χάϋδν θεωρεῖται ὡς ὁ πρῶτος μέγας διδάσκαλος τῆς συγχρόνου συμφωνικῆς τέχνης.

Εἰς τὴν ἄμεσον μετ' αὐτὸν γενεὰν ἀνήκει ὁ Βόλφγκαγκ Ἀμαδαῖος Μόζαρτ (1756—1791), τὸ θαυματουργὸ παιδί, τὸ ὁποῖον ἐντὸς τῆς βραχυτάτης ζωῆς του περιέλαβεν ὅλην τὴν μουσικὴν Γερμανίαν καὶ ἐκληροδότησεν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα τόσον πλουσίαν κληρονομίαν, ὥστε νὰ προκαλῇ τὴν ἔκπληξιν. Ἀσχοληθεὶς εἰς ὅλα τὰ εἴδη τῆς μουσικῆς ὁ Μόζαρτ, ἐτελειοποίησε τοὺς παραδεδεγμένους τύπους, δώσας μεγαλυτέραν ἔκφρασιν εἰς τὴν συμφωνίαν καὶ δημιουργήσας εἰς τὸ θέατρον χαρακτῆρας, οἵτινες μετὰ πάροδον ἑνὸς καὶ ἡμίσεος αἰῶνος ἐξακολουθοῦν νὰ εἶναι νέοι ὅπως κατὰ τὴν πρώτην των ἐμφάνισιν.

Ἀλλ' ἡ ἀπόλυτος μουσικὴ διὰ τοῦ Μόζαρτ δὲν εἶπε τὴν τελευταίαν της λέξιν· ἕνας ἄλλος γίγας ἔμελλε νὰ ἐμφανισθῇ ἐπὶ τῆς μουσικῆς σκηνῆς: ὁ Μπετόβεν (1770—1827), ὁ ποιητὴς τοῦ πόνου καὶ τῆς χαρᾶς, ὁ ἀπροσπέλαστος διδάσκαλος τῆς συμφωνίας, ὁ ἀπαράμιλλος δημιουργὸς τῶν τελευταίων μεγάλων κουαρτέττων καὶ τῆς «Missa solemnis», οὗτινος ἡ οὐσία πλείστων ἔργων καὶ σήμερον ἀκόμη παραμένει ἀπρόσιτος εἰς τὸ πολὺ κοινόν.

Διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Μπετόβεν κλείει ἡ καθαρῶς κλασσικὴ περίοδος τῆς μουσικῆς· μία διάφο-

Digitized by Google

ρος αἰσθητικὴ ἀντίληψις τῆς τέχνης μέλλει ν' ἀναλάμψῃ: ὁ ρωμαντισμός. Ἤδη ἀρκετὰ ἔνδηλος εἰς πλεῖστα ἔργα τοῦ γίγαντος τῆς συμφωνίας καὶ μερικῶν μιμητῶν αὐτοῦ, ὡς οἱ Χοῦμμελ, Κλεμέντι, Κάλκμπρενερ, Ρὶς κτλ., ἐπισημοποιεῖται διὰ τοῦ Καρόλου Μαρία φὸν Βέμπερ (1786—1826), τοῦ θεωρουμένου ὡς τοῦ πρώτου ἀντιπροσώπου τῆς ρωμαντικῆς σχολῆς καὶ ἱδρυτοῦ τοῦ καθαρῶς γερμανικοῦ μελοδράματος, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Κάϊζερ, παρὰ τὰς μεμονωμένας προσπαθείας τοῦ Μόζαρτ («Μαγευμένος αὐλός») καὶ τοῦ Μπετόβεν («Φιδέλιο»), ἐξηκολούθει νὰ ἐμπνέεται ἀπὸ τὴν ἰταλικὴν τεχνοτροπίαν καὶ νὰ μελοποιῆται ἐπὶ στίχων γραμμένων εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ Δάντη. Ἀλλ' ὁ Βέμπερ διὰ τοῦ «Φράϊσουτς» δὲν καινοτομεῖ μόνον εἰς τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης· ἀνακαινίζει κυρίως τὸν ἀπηρχαιωμένον ἤδη τύπον τῆς ὄπερας καί, εἰσάγων τὸ φανταστικὸν στοιχεῖον, δημιουργεῖ τὸν μουσικὸν ρωμαντισμόν, προλειαίνων τὸν δρόμον τοῦ Βάγνερ. Βαδίζοντες ἐπὶ τῶν ἰχνῶν τοῦ Βέμπερ, οἱ Λουδ. Σπόρ, Ἐ. Φ. Χόφμαν, Ἐρ. Μάρσνερ, Κον. Κρώϋτζερ, Γ. Α. Λόρτζιγκ, Νικολάϊ, Κορνέλιους, προικίζουν τὸ ἐθνικὸν μελόδραμα τῆς πατρίδος των μὲ ἔργα τὰ ὁποῖα, χωρὶς νὰ ἔχουν ἴσως τὴν ἀξίαν ἑνὸς «Φράϋσουτς» ἢ ἑνὸς «Ὀμπερόν», ἐτέρψαν καὶ τέρπουν ἀκόμη τὸ φιλόμουσον κοινὸν τῆς Γερμανίας· αἱ λυρικαί των κωμῳδίαι «Βαμπίρ», «Ὁ Τσάρος καὶ ὁ θαλαμηπόλος», «Οἱ εὔθυμες γυναικοῦλες τοῦ Οὐίνδσορ», ἢ «Ὁ Κουρεὺς τῆς Βαγδάτης» ἀποτελοῦν καὶ σήμερον ἀκόμη τὸ μόνιμον ρεπερτόριον τῶν γερμανικῶν χορῶν.

Παρὰ τοὺς ἐργάτας τούτους τοῦ μελοδράματος μία ἄλλη μεγαλοφυΐα ὑψώνει τὸ ἀνάστημά της: ὁ Φράντς Σοῦμπερτ (1797—1828), ὁ ἐμπνευσμένος δημιουργὸς τοῦ γερμανικοῦ Lied, δηλαδὴ τοῦ τενικοῦ τραγουδιοῦ. Καὶ πρὸ αὐτοῦ βεβαίως ὁ Τσέλτερ, ὁ Ράϊχαρτ, ὁ Τσοῦμστεγκ, ὁ Μόζαρτ καὶ Μπετόβεν εἶχον ἀσχοληθῆ μὲ τὸ λεπτὸν τοῦτο ἰδος· οὐδεὶς ὅμως ἐξ αὐτῶν κατώρθωσε νὰ φθάσῃ ἡν δραματικὴν φλόγα, τὸ πάθος τοῦ μετριόφρο-ος Βιεννέζου μουσουργοῦ· κανεὶς πρὸ αὐτοῦ δὲν ἶχε σκεφθῆ νὰ δώσῃ τόσην σημασίαν εἰς τὴν συοδείαν, οὔτε νὰ μεταφράσῃ μουσικῶς τόσον πιτῶς τοὺς στίχους τοῦ ποιητοῦ. Μόνον ἴσως ὁ άρολος Λαϊβε (Loewe, 1796—1869), διὰ τῆς ραματικῆς μπαλλάντας, ἐδημιούργησε τύπον προεγγίζοντα κατά τι τὸν τοῦ Σοῦμπερτ.

Ὁ ρωμαντισμὸς καμφθεὶς ὀλίγον διὰ τοῦ προώου θανάτου τοῦ Βέμπερ καὶ τοῦ Σοῦμπερτ, παρ' ας τὰς προσπαθείας τῶν Μ. Χάουπτμαν, Ἐρ. τόρν, Χάμπερμπιρ, Μόσελες κτλ., μόνον ἐν τῷ οσώπῳ τοῦ Φέλιξ Μένδελσων (1809—1847), ρίσκει ἀντάξιον συνεχιστὴν τῶν παραδόσεών του. ρ͑ιστοκράτης οὗτος μουσουργός, ὁ γλυκὺς μεοδιστής, τὸν ὁποῖον πολλοὶ προσπαθοῦν σήμεν νὰ καταβιβάσουν ἀπὸ τὸ βάθρον τῆς ἀθανας, ὑπῆρξεν ὁ δημιουργὸς τοῦ «τραγουδιοῦ χωρὶς εις», τοῦ «Ἠλία», τῶν 3 συμφωνιῶν καὶ τόσων λων ὑπερόχων ἔργων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα περνᾷ ὁ ος σπινθὴρ τῆς μεγαλοφυΐας.

Ὁ σύγχρονός του Ροβέρτος Σοῦμαν (1810—56), διὰ τοῦ ὁποίου ὁ ρωμαντισμὸς φθάνει εἰς ζενίθ, ἐργασθεὶς εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ εἴδη τῆς υσικῆς, ἐτελειοποίησε τὸ αἰσθηματικὸ τραγούδι. οίκισε τὴν φιλολογίαν τοῦ κλειδοκυμβάλου μὲ α, τὰ ὁποῖα ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Μπετόβεν ε σχεδὸν στερηθῆ, μὲ μουσικοὺς θρύλους, χοδίας καὶ συμφωνίας, μὲ συνθέσεις ἐν συνόλῳ τὰς ποιήσεως καὶ λυρισμοῦ· τέλος μὲ τὰς ἀπαμίλλους μουσικάς του μικρογραφίας, τύπον, ς, παρ' αὐτοῦ δημιουργηθείς, εὗρε τόσους ητάς.

ύο ἀκόμη μουσουργοί, ἂν καὶ ὄχι γερμανικῆς ικότητος, ὀφείλουν νὰ περιληφθοῦν εἰς τὴν τομον ταύτην ἐξιστόρησιν τῆς γερμανικῆς μουῆς. Ὁ πρῶτος, Φρειδερῖκος Σοπὲν (1809–1849), λο-Πολωνός, ἀνήκει αἰσθητικῶς εἰς τὴν Γεραν· ὅσον ἀφορᾷ τὸν Οὔγγρον Φράντς Λὶστ 1—1886), ὅστις διέθεσεν ἑαυτὸν εἰς τὴν ἐξυέτησιν τοῦ ρωμαντισμοῦ, δύναται νὰ λεχθῇ διὰ τῆς τέχνης του συνεκέντρωσεν πᾶν ὅ,τι οἱ κάτοχοί του ρωμαντικοὶ εἶχον δημιουργήσει· χνη του, καθαρῶς γερμανική, αὐτοδικαίως τὸν τάσσει εἰς τὴν ἀτελεύτητον σειρὰν τῶν ἐνδόμουσουργῶν τῆς χώρας ταύτης. Οἱ κυριώτεροι ῶν ἄλλων ἐνδιαφερόντων συνθετῶν, οἱ ὁποῖοι ξαν οἱ δορυφόροι τοῦ ρωμαντισμοῦ: Φερδ. ερ, Γουλ. Τάουμπερτ, Ἰούλ. Ρίτς, Ν. Μπουργερ, Ἰ. Π. Γκραίδενερ, Γ. Κύκεν Φόλκμαν, Ἀδ. ελτ, Τάλμπεργκ, Ἑρ. Χὲρτς κτλ. ἦσαν καὶ άμιλλοι δεξιοτέχναι.

σύγχρονος περίοδος τῆς μουσικῆς ἱστορίας Γερμανίας θὰ ἠδύνατο νὰ ὀνομασθῇ «περίοάγνερ». Ὁ διάσημος οὗτος μουσουργὸς (1813—, γεννηθεὶς κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ ρωμανῦ, ἐπεξέτεινε τὴν δρᾶσιν πέραν αὐτοῦ καὶ σας ἐκ τῆς τέχνης τῶν προκατόχων του οῦ Μπὰχ τὴν ἀντιστικτικὴν δεινότητα, ἐκ Μπετόβεν τὸ συμφωνικὸν στοιχεῖον καὶ ἐκ ωμαντικῶν ὅ,τι φανταστικὸν) ἐδημιούργησεν έων ἐντελῶς βάσεων τὸ μουσικὸν δρᾶμα. Ἐμπνευσμένος ποιητὴς ὁ ἴδιος, μουσουργὸς καὶ σκηνοθέτης, ἐνσαρκώνει, ὡς δικαίως παρατηρεῖ ὁ Νίτσε, εἰς τὴν «Γέννησιν τῆς Τραγῳδίας», τὸν τελειότερον τύπον τοῦ ποιητοῦ μουσικοῦ, οἷος ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν μεγάλων Ἑλλήνων τραγικῶν τῆς ἀρχαιότητος δὲν εἶχε πλέον φανῆ εἰς τὸν κόσμον. Ἐκ τῶν ἰσχυροτέρων μουσικῶν ταλάντων τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, ἐκληροδότησεν εἰς τὴν τέχνην μέσα ἅτινα, ὅσον καὶ ἂν ἤρχισαν νὰ ἐγκαταλείπωνται ἐν μέρει σήμερον, θ' ἀφήσουν ἀνεξάλειπτα ἴχνη ἐπὶ τοῦ τύπου τοῦ μουσικοῦ δράματος, ὅπως αὐτὸς τὸ ἐδημιούργησε.

Ὁ σύγχρονός του Γιοχάννες Μπρὰμς (1833—1897), ἐργασθεὶς ἐπ' ἄλλου πεδίου, δὲν ἔχει βεβαίως τὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ Βάγνερ. Συμφωνιστὴς ἄριστος, βαδίζει ἐπὶ τῶν ἰχνῶν τοῦ Μπετόβεν, μεταχειριζόμενος τοὺς αὐτοὺς τύπους καὶ μέσα. Αἱ συμφωνίαι του, χωρὶς νὰ προσθέτουν τι νέον εἰς τὴν τέχνην, εἶναι πάντοτε ἔργα μεγάλου συνθέτου, τὸ δὲ «Γερμανικὸν Ρέκβιεμ» ἐγγίζει ἀναμφιβόλως τὰς ὑψηλὰς σφαίρας τῆς μουσικῆς.

Διακεκριμένοι ἐπίσης συμφωνισταί, οἱ Ἀντ. Μπρούκνερ (1824—1896) καὶ Γουσταῦος Μάλερ (1860—1911) ἐκπορεύονται, κυρίως ὁ πρῶτος, ἐκ τοῦ Βάγνερ. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸν Οὖγκο Βόλφ (1860—1897), δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι διὰ τοῦ προώρου καὶ τραγικοῦ θανάτου του, ἡ τέχνη ἐστερήθη ἑνὸς ἐκ τῶν μεγαλοφυεστέρων συνεχιστῶν τοῦ γερμανικοῦ Lied, οἷον τὸ ἐδημιούργησεν ὁ Σοῦμπερτ. Πλεῖστα ἄλλα ὀνόματα, ἄλλα μεγαλύτερα, ἄλλα μικρότερα, ἐλάμπρυναν τὴν μουσικὴν ἱστορίαν τῆς Γερμανίας κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα· οἱ δὲ ἀσχολούμενοι μὲ τὴν μουσικὴν εἶναι ἀδύνατον ν' ἀγνοοῦν καλλιτέχνας, ὡς ὁ Ἀδ. Γιένσεν (1837—1879), Ράϊνεκε, Φρ. Ντόππλερ, Ρ. Φράντς, Β. Μπάργκιελ, Κίρχνερ, Κράουζε, Κρούγκ, Ράϊνμπεργκερ κ.τ.λ.

Σήμερον ὁ Ριχάρδος Στράους (1864) φαίνεται ὡς συνεχιστὴς τῶν μεγάλων παραδόσεων τῆς γερμανικῆς τέχνης. Τὰ ἔργα του, τόσον τὰ συμφωνικά, ὅσον καὶ τὰ δραματικά, ἔκαμον τὸ ὄνομά του δημοφιλὲς εἰς ἅπαντα τὸν πεπολιτισμένον κόσμον. Ὁ Μὰξ Μπρούχ (1838—1920) θὰ ζήσῃ ἀσφαλῶς ἐπὶ πολύ, ἐφ' ὅσον τὸ «Κοντσέρτο» του διὰ βιολίον εἶναι ἐκ τῶν ὑπὸ τῶν δεξιοτεχνῶν προτιμωμένων συνθέσεων. Τὸ αὐτὸ θὰ ἠδυνάμεθα νὰ εἴπωμεν διὰ τὸν Χοῦμπερντιγκ, οὗτινος τὸ φαντασμαγορικὸν μελόδραμα «Χαῖντελ καὶ Γκρέτελ» θὰ ἀποτελῇ τὴν χαρὰν πολλῶν ἀκόμη γενεῶν. Ὁ Φέλιξ Βαϊνγκάρτνερ ἀνήκει ἀπὸ ἀπόψεως τεχνοτροπίας εἰς τοὺς παλαιούς. Ὁ πρὸ ὀλίγου ἀποθανὼν Μὰξ Ρέγκερ θὰ ἠδύνατο νὰ τοποθετηθῇ εἰς τοὺς νεο-κλασσικούς, ἐνῷ τέλος ὁ Φρ. Σρέκερ (1878) ἀποτελεῖ τὴν πρωτοπορίαν τῆς συγχρόνου τέχνης, ἧς ὁ Ἀρνόλδος Σένμπεργ (Schoenberg) ἔχει εἴπει μέχρι σήμερον τὴν τελευταίαν λέξιν.

Ἡ ὀπερέττα, δημιουργηθεῖσα ὑπὸ τὸν ἐπικρατήσαντα κατ' ἀρχὰς γαλλικὸν τύπον, ὑπὸ τοῦ Γερμανο-εβραίου Ἰαχ. Ὄφφεμπαχ, ἤνθησε κυρίως ἐν Γαλλίᾳ· εὔρωστα μιμητὰς ἐν Γερμανίᾳ ἐν τῷ προσώπῳ τῶν Φράντς Σουππὲ καὶ Καρ. Μιλλαϊκερ ἐπεκράτησεν ἐν τέλει ἐν Βιέννῃ, ἔνθα ἐγεννήθη ὁ καὶ σήμερον ἀκόμη ἀγαπητὸς τοῦ κοινοῦ βιεννέζικος τύπος ὀπερέττας, ὀφειλόμενος κυρίως εἰς τοὺς Γιόχαν Στράους, πατέρα καὶ υἱόν. Εἰς τὸ εἶδος τοῦτο ἔδωκε νέαν ζωὴν ὁ Φρ. Λέχαρ καὶ οἱ μιμηταί του Ὄσκαρ Στράους, Κάλμαν κτλ.

Ὁ κλάδος τῶν διευθυντῶν ὀρχήστρας, εἰς τὸν ὁποῖον μέχρι σήμερον ἡ Γερμανία παραμένει ἀνυπέρβλητος, ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ὀνόματα, διὰ τῶν ὁποίων διαιωνίζονται αἱ μουσικαὶ παραδόσεις, ὡς τὰ τῶν Χὰνς φὸν Μπύλωφ, Χὰνς Ρίχτερ, Χέρμαν Λεβί, Φέλιξ Μόττλ καὶ τὰ τῶν συγχρόνων Φέλιξ Βαϊνγκάρτνερ, Κάρ. Μούκ, Φουρτβαῖγκλερ, Μπροῦνο Βάλτερ κτλ.

Ἡ Γερμανία παραμείνασα κατ' ἀρχὰς ἐν καθυστερήσει ἡμίσεος σχεδὸν αἰῶνος, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ ἄλλα κράτη καὶ ἰδίως τὴν Ἰταλίαν, εἰς ἣν ὀφείλει πολλά, εἶδεν ἐν τέλει δημιουργουμένην εἰς τὴν χώραν της τὴν Μουσικὴν Ἀναγέννησιν, πρὸς τὴν ὁποίαν μόνον ἡ Ἀναγέννησις τῆς ζωγραφικῆς ἐν Φλάνδρᾳ καὶ Ἰταλίᾳ θὰ ἠδύνατο νὰ παραβληθῇ. Ἀπὸ τοῦ Μπὰχ μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Βάγνερ, ἐπὶ δύο ἤδη σχεδὸν αἰῶνας, ἐκράτησε ζηλοτύπως τὰ σκῆπτρα τῆς τέχνης, ἐπιδεικνύουσα ἀτελεύτητον σειρὰν μεγαλοφυῶν μουσουργῶν. Ἐὰν σήμερον ἡ ἅλυσις ἔχει ἴσως θραυσθῇ, τοῦτο οὐδόλως ἐμποδίζει νὰ κλίνῃ τις εὐλαβῶς πρὸ τοῦ μοναδικοῦ τούτου εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης τῶν ἤχων φαινομένου, τὸ ὁποῖον θὰ ἠδύνατο νὰ ὀνομασθῇ «γερμανικὸν μουσικὸν θαῦμα».

Γ. ΣΚΛΑΒΟΣ

Γερμανίκεια (ἡ) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς μεταξὺ Κιλικίας καὶ ὄρους Ἀμανοῦ ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς Σελευκίδος τῆς Συρίας κειμένης Κομμαγηνῆς, ἥτις ἀπετέλεσε χωριστὸν βασίλειον μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ βασιλείου τῶν Σελευκιδῶν. Τὸ πλῆρες ὄνομα τῆς πόλεως ἦτο *Γερμανίκεια Καισαρεία*, ὠνομάσθη δὲ Γερμανίκεια ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Κομμαγηνῆς Ἀντιόχου τοῦ Δ' πρὸς τιμὴν τοῦ Καλιγούλα (αὐτοκράτορος τῶν Ρωμαίων). Ἔκειτο μεταξὺ τοῦ Εὐφράτου καὶ τοῦ Πυράμου ποταμοῦ. Τῆς πόλεως ταύτης διεσώθησαν καὶ νομίσματα τῶν αὐτοκρατορικῶν ρωμαϊκῶν χρόνων, ἅτινα ἐπὶ τῆς μιᾶς μὲν ὄψεως φέρουσι τὴν εἰκόνα γυναικὸς (τῆς πόλεως) καθημένης μετὰ ποταμίου θεοῦ παρὰ τοὺς πόδας της, ἐπὶ τῆς ἑτέρας δὲ τὴν ἐπιγραφὴν ΚΑΙCΑΡΕ. ΓΕΡΜΑΝΙΚΕΩΝ ἢ ΚΑΙCΑΡ. ΓΕΡΜΑΝΙΚΕΩΝ ΚΟΜ.

Ἡ Γερμανίκεια, κειμένη ἐπὶ τῆς συμβολῆς εὐφόρων λεκανοπεδίων καὶ ἐπὶ τῆς κυριωτέρας γραμμῆς συγκοινωνιῶν μεταξὺ Κιλικίας καὶ Μεσοποταμίας, διεδραμάτισε σπουδαῖον ρόλον καὶ ἐν τῇ βυζαντινῇ ἱστορίᾳ. Κατὰ τὸν Ζ' αἰῶνα κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἀράβων. Τῷ 746 ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος Ε' (741—775), ἐπωφελούμενος τῶν ἐμφυλίων πολέμων τῶν Ἀράβων, ἐξεστράτευσεν εἰς Εὐφρατησίαν, ἐκυρίευσε τὴν Γερμανίκειαν καὶ ἐπανέφερεν εἰς τὸν Χριστιανισμὸν τοὺς βίᾳ ἐξισλαμισθέντας κατοίκους της. Περιελθοῦσα καὶ πάλιν εἰς τοὺς Ἄραβας ἀνεκτήθη ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα καὶ ἔκτοτε παρέμεινεν εἰς χεῖρας αὐτῶν μέχρι τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, ὅτε κατελήφθη ἐκ περιτροπῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων, τῶν Ἀρμενίων, τῶν Σταυροφόρων καὶ εἶτα πάλιν ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν, κυριευθεῖσα ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Βουτομίτου (ἐπὶ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ). Ἐν τῇ συνθήκῃ τῇ συνομολογηθείσῃ τὸν Σεπτέμβριον 1108 μεταξὺ τοῦ Νορμανδοῦ ἡγεμόνος τῆς Κάτω Ἰταλίας Βοημούνδου καὶ τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου Α' Κομνηνοῦ, ἀναφέρεται καὶ ἡ Γερμανίκεια (ἀναγραφομένη ὑπὸ τὸ ὄνομα *Μαράσιον*) ὡς ἀφιεμένη ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Βοημούνδου ἐφ' ὅρου ζωῆς αὐτοῦ καὶ ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ Βυζαντίου.

Ἔκτοτε περιῆλθεν εἰς τοὺς Σελτζουκίδας Τούρκους καὶ δι' αὐτῶν εἰς τοὺς Ὀσμανίδας. Ἤδη εἶναι μία ἀθλία τουρκόπολις κατοικουμένη ὑπὸ 30 χιλ. κατ., πρωτεύουσα ὁμωνύμου (Μαρὰς) σαντζακίου.

Γερμανίκεια (τὰ) *[Ἀρχ.]*. Μία τῶν ἑορτῶν, αἵτινες ἤγοντο ἐν Ἀθήναις ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς ρωμαϊκῆς κατακτήσεως πρὸς τιμὴν τοῦ *Γερμανικοῦ*. —Β.

Γερμανικόπολις *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. —1) Πόλις τῆς Παφλαγονίας, κειμένη πλησίον τῶν Γάγγρων (βλ.λ.), ἀρχαίας πρωτευούσης τῆς Παφλαγονίας. Τῆς πόλεως ταύτης διεσώθησαν νομίσματα, ἅτινα φέρουσι τὴν ἐπιγραφὴν ΓΕΡΜΑΝΕΙΚΟΠΟΛΕΩΣ (ἐν δὲ καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ΞΑΝΘΟΣ μὲ τὴν εἰκόνα ποταμίου θεοῦ, κατακειμένου καὶ κρατοῦντος παλλάδιον), ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄψεως καὶ πολυαρίθμους τύπους (ἀνὰ ἕνα ἕκαστον) ἐπὶ τῆς ἑτέρας.

—2) Πόλις τῆς Μ. Ἀσίας (ἐν τῇ Τραχείᾳ Κιλικίᾳ, παρὰ τὰ ὅρια Ἰσαυρίας καὶ Λυκαονίας) κατὰ τὸν ἄνω ροῦν τοῦ ποταμοῦ Καλυκάδνου, ἐπὶ τοῦ χώρου, εἰς τὸν ὁποῖον κεῖται σήμερον τὸ χωρίον *Ἐρμενὲκ* (ἴσως εἶναι αὐτὸ τὸ ἀρχαῖον ὄνομα). Ἡ πόλις διετηρεῖτο καὶ κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους καὶ ἦτο ἕδρα ἐπισκόπου, μνημονεύεται δὲ καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Σταυροφοριῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα *Γερμανικόπλα*. Τὴν πόλιν ταύτην πιστεύεται ὅτι ἔκτισε ὁ περίφημος Ρωμαῖος καῖσαρ καὶ στρατηγὸς *Γερμανικός*. Καὶ τῆς πόλεως ταύτης διετηρήθησαν ἀρχαῖα νομίσματα τῶν ρωμαϊκῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων, ἅτινα πρὸς τιμὴν τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ ἔφερον τὴν ἐπιγραφὴν ΑΔΡΙΑΝΗ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΠΟ(λιτῶν), μὲ συνήθη τύπον προτομὴν τοῦ Ἀπόλλωνος.

—3) Πολίχνη τῆς Βιθυνίας, ἥτις ἔκειτο πλησίον τῆς Προύσης. Ὠνομάζετο καὶ «*Βοὸς κοίτη*» καὶ «*Ἕλλας*». ΚΑΨ

Γερμανικὸς (Germanicus). Ἔνδοξος Ρωμαῖος στρατηγός, γεννηθεὶς ἐν Ρώμῃ τῷ 15 π. Χ. καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀντιοχείᾳ τῷ 19 μ. Χ. Υἱὸς τοῦ Νέρωνος Κλαυδίου Δρούσου καὶ τῆς Ἀντωνίας, τῆς νεωτέρας θυγατρὸς τοῦ Μάρκου Ἀντωνίου καὶ ἐγγονῆς τοῦ Αὐγούστου, πρεσβύτερος ἀδελφὸς τοῦ αὐτοκράτορος Κλαυδίου (41—54 μ. Χ.). Ὠνομάζετο κατ' ἀρχὰς *Τιβέριος Δροῦσος Νέρων*, ἔλαβε δὲ τὸ ἐπίθετον *Γερμανικός*, ὃ ἔφερε καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, διὰ τὰς κατὰ τῶν Γερμανῶν νίκας του, ἀποφάσει τῆς συγκλήτου. Υἱοθετηθεὶς τῷ 4 μ. Χ. ὑπὸ τοῦ πρὸς πατρὸς θείου του Τιβερίου, τῇ διαταγῇ τοῦ Αὐγούστου, ὁρίσαντος τοῦτον διάδοχον τοῦ θρόνου, ὠνομάσθη ἐφεξῆς *Γάϊος Ἰούλιος Καῖσαρ Γερμανικός*.

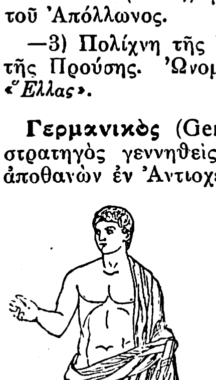

Γάϊος Γερμανικός.

Εἰκοσιενὸς ἔτους μετέσχεν ὡς ταμίας τῆς κατὰ τῶν Δαλματῶν καὶ Παννόνων ἐκστρατείας τοῦ Τιβερίου, διακριθεὶς δὲ κατὰ ταύτην ἠξιώθη ὑπὸ τῆς συγκλήτου τῆς τιμῆς τοῦ θριάμβου. Συνώδευσε κατόπιν τὸν Τιβέριον εἰς Γερμανίαν πρὸς ἐκδίκησιν τῆς μεγάλης καταστρο-

Digitized by Google

φῆς, ἣν ὑπέστη ἐκεῖ ὁ Πόπλιος Κουϊντίλιος Οὐάρρων τῷ 9 μ.Χ. Ἐκλεγεὶς ὕπατος τῷ 12 μ.Χ. πρὸ τῆς νομίμου ἡλικίας καὶ πρὶν ἢ ἄρξῃ τὰς λοιπὰς μείζονας ἀρχὰς τοῦ τιμητοῦ καὶ πραίτορος, παρέμεινε παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ρήνου πολεμῶν μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Αὐγούστου. Ἐπὶ τῇ ἀναρρήσει τοῦ Τιβερίου εἰς τὸν θρόνον τῆς Ρώμης (14—37 μ. Χ.) αἱ λεγεῶνες τῆς Γερμανίας ἐπανεστάτησαν κατ' αὐτοῦ ἀνακηρύξασαι αὐτοκράτορα τὸν Γερμανικόν, ἀλλ' οὗτος κατέστειλε μετὰ πολλῶν κινδύνων τὴν ἐπανάστασιν ταύτην καὶ ἐξακολουθήσας τὸν κατὰ τῶν Γερμανῶν πόλεμον ἔφθασε μέχρι τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Βέζερ, ἐπενεγκὼν πλήρη πανωλεθρίαν εἰς τὸν ἐθνικὸν τῶν Γερμανῶν ἥρωα Ἀρμίνιον, ἡγεμόνα τῶν Ἐρούσκων, καθ' ἣν ἀνέκτησε καὶ τοὺς πρὸ ἐτῶν ἁλωθέντας ἀετοὺς τοῦ Οὐάρρου. Προχωρήσας κατόπιν μέχρι τοῦ Ἔλβα, ἀνεκλήθη τῷ 16 μ. Χ. εἰς Ρώμην, ὅπου ἔτυχε μεγαλοπρεποῦς θριάμβου καὶ προσελήφθη ὑπὸ τοῦ Τιβερίου συνύπατος αὐτοῦ. Φοβούμενος ὅμως καὶ φθονῶν τὴν δημοτικότητα τοῦ θετοῦ υἱοῦ του, ὁ Τιβέριος ἀπεμάκρυνεν αὐτὸν τῆς Ρώμης, ἀποστείλας εἰς Ἀνατολὴν μὲ δικτατορικὴν ἐξουσίαν, ὅπως καταβάλῃ τοὺς ἀπειλοῦντας τὰ ὅρια τοῦ κράτους Πάρθους. Ἐκεῖ ὁ Γερμανικὸς ἐκέρδησε νέας πολεμικὰς δάφνας ὑποτάξας ἐν βραχεῖ χρόνῳ τὴν Καππαδοκίαν, ἣν κατέστησε ρωμαϊκὴν ἐπαρχίαν, καὶ τὴν Ἀρμενίαν, εἰς ἣν ἐπέβαλε βασιλέα τῆς ἐκλογῆς του, ἐπεσκέφθη τὴν Αἴγυπτον, τὴν Συρίαν, τὴν Ἰουδαίαν, γινόμενος πανταχοῦ ἐνθουσιωδῶς δεκτός, ἀλλὰ προσκρούσας εἰς τὴν ἐχθρότητα τοῦ διοικητοῦ τῆς Συρίας Γναίου Πείσωνος διέταξεν αὐτὸν νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν ἐπαρχίαν του. Ἀσθενήσας κατόπιν ἐν Ἀντιοχείᾳ ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 34 ἐτῶν. Ὁ φθόνος τοῦ Τιβερίου, ἡ ἐχθρότης τοῦ Πείσωνος, ὡς καὶ ἡ αὐτοκτονία τούτου, ὅτε κατηγορήθη ἐνώπιον τῆς συγκλήτου διὰ τὸν θάνατον τοῦ Γερμανικοῦ, ἔδωκαν ἀφορμὴν νὰ πιστευθῇ, ὅτι ὁ ἀγαπητὸς εἰς τὸν λαὸν καὶ τὸν στρατὸν στρατηγὸς ἐδηλητηριάσθη ὑπὸ τοῦ Πείσωνος κατὰ διαταγὴν τοῦ Τιβερίου. Τὴν κατηγορίαν ταύτην ὅμως ὁ Τάκιτος θεωρεῖ ἐστερημένην ἀποδείξεων, ἐνῷ ὁ Σουετώνιος ἀποδίδει τὸν θάνατον αὐτοῦ εἰς ἀσθένειαν μαρασμοῦ. Ἐξαιρετικαὶ τιμαὶ ἀπεδόθησαν εἰς τὴν τέφραν αὐτοῦ κομισθεῖσαν εἰς Ρώμην ὑπὸ τῆς συζύγου του Ἀγριππίνης καὶ κατατεθεῖσαν εἰς τὸ μαυσωλεῖον τοῦ Αὐγούστου. Ἐκ τῆς Ἀγριππίνης ταύτης τῆς πρεσβυτέρας ὁ Γερμανικὸς ἔσχεν ἓξ τέκνα, ἐξ ὧν ὁ κατόπιν αὐτοκράτωρ Καλιγούλας καὶ ἡ μήτηρ τοῦ Νέρωνος Ἀγριππῖνα ἡ νεωτέρα.

Ὁ Γερμανικὸς διεκρίνετο ἐπίσης διὰ τὴν ρητορικήν του δεινότητα καὶ τὴν θεραπείαν τῶν γραμμάτων. Συνέγραψε ποιήματα, ἐπιγράμματα, ἑλληνικὰς κωμῳδίας καὶ μετέφρασεν ἐμμέτρως τὰ «Φαινόμενα» τοῦ Ἀράτου, ὧν ὀλίγοι στίχοι διεσώθησαν. —Β.

Γερμανικὸς *ὠκεανὸς* *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὁ κατὰ Πτολεμαῖον (Η,γ,3) ὠκεανὸς ὁ περιοριζόμενος ἐκ Ν μὲν ὑπὸ τοῦ Βρεττανικοῦ ὠκεανοῦ· ἐκ ΒΔ ὑπὸ τοῦ Δουηκαλεδονίου, ἐκ Β ὑπὸ τοῦ Βορείου, ἐκ ΒΑ ὑπὸ τοῦ Ἀγνώστου ὑπερβορείου ὠκεανοῦ καὶ ἐξ Ἀνατ. ὑπὸ τοῦ Σαρματικοῦ ὠκεανοῦ. Ὁ Μαρκιανὸς Ἡρακλεώτης, παρὰ τὴν ἀτελῆ εἰσέτι γνῶσιν τῶν Σκανδιναυικῶν χωρῶν, καθορίζει ἐν τούτοις σαφέστερον τὰ ὅρια τοῦ Γερμανικοῦ ὠκεανοῦ, τονίζων ὅτι οὗτος περιβρέχει τὴν Μικρὰν καὶ τὴν Μεγάλην Γερμανίαν ἀπὸ Β (Περίπλους ἔξω θαλάσσης § 31) ὁπότε, συμφώνως πρὸς τὰ ὅρια ἅτινα ὁ αὐτὸς ὁρίζει διὰ τὴν δευτέραν, ὁ Γερμανικὸς ὠκεανὸς ἐξικνεῖτο μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Βιστούλα. Περιέβαλλε συνεπῶς τὴν μεγίστην Κιμβρικὴν χερσόνησον καὶ ὡς τοιοῦτος, βρέχων δηλαδὴ τὰς ἀκτὰς τῶν συγχρόνων Βελγίου, Ὁλλανδίας, Ἀννοβέρου, Ὁλστάϊν, Γιουτλάνδης, Μεκλεμβούργου καὶ Πομερανίας, περιελάμβανε τὰς συγχρόνους θαλάσσας Βόρειον, Σκαγεράκην, Κατεγάτην καὶ τὸ δυτικὸν μέχρι Ντάντσιγ τμῆμα τῆς Βαλτικῆς.

Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

γερμανικός, *—ή, —όν*· ὁ τῆς Γερμανίας, ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν Γερμανίαν: «γερμανικὸν ἔθνος», «γερμανικὰ ὄρη, —στρατεύματα».

— **γερμανικὴ** *γλωσσικὴ ὁμοφυλία*· βλ. Γερμανία *[Γλωσσ.]*.

— **Γερμανικὸν** *ἀρχαιολογικὸν Ἰνστιτοῦτον Ἀθηνῶν*. Κρατικὸν γερμανικὸν ἵδρυμα ἐν Ἀθήναις, διατελοῦν, καθὼς καὶ τὸ Ἰνστιτοῦτον τῆς Ρώμης, τὸ ἀπὸ τοῦ 1828 λειτουργοῦν, ὑπὸ τὴν κεντρικὴν διεύθυνσιν τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Γερμανίας ἐν Βερολίνῳ, καὶ ἱδρυθὲν τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1874. Σκοπὸν αὐτοῦ εἶναι ἡ μελέτη τῆς Ἑλλάδος ἀρχαιολογικῶς ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, ἡ διεξαγωγὴ πρὸς τοῦτο ἀνασκαφῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ταξιδίων, καὶ ἡ βοήθεια τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐρχομένων Γερμανῶν ἀρχαιολόγων ἢ ὑποτρόφων διὰ μαθημάτων καὶ διαλέξεων. Πρὸς τοῦτο τὸ Ἰνστιτοῦτον ἐκδίδει ἴδιον περιοδικὸν «Athenische Mitteilungen», τοῦ ὁποίου ἔχουν ἤδη ἐκδοθῆ 52 τόμοι. Ἡ μεγάλη του βιβλιοθήκη καὶ συλλογὴ φωτογραφιῶν τῶν μνημείων εἶναι προσιτὴ εἰς πάντας. Ἐκ τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐργασιῶν του ἀναφέρομεν ἰδιαιτέρως τὰς περὶ τὴν Ἀκρόπολιν, τὸ Δίπυλον, τὸ Θησεῖον, τὴν Ἀγορὰν κλπ., Φυλήν, Ἐλευσῖνα, Μενίδι, Σούνιον, Ὀρχομενόν, Ἀρκαδίαν, Λακωνικήν, Ἀργολίδα κτλ. Ἀπὸ τοῦ 1921 διευθυντὴς τοῦ Ἰνστιτούτου εἶναι ὁ Ε. Buschor. —Ω.

Γερμάνιοι. Ἓν τῶν ἓξ γεωργικῶν φύλων τῶν ἀρχαίων Περσῶν, ἅτινα μετὰ τῶν τεσσάρων νομαδικῶν συναπετέλουν τὰ δέκα «περσικὰ γένη», ὡς καλεῖ αὐτὰ ὁ Ἡρόδοτος (Ι. 125). Πάντων ὑπερεῖχε τὸ τῶν *Πασαργαδῶν*, οὗτινος φράτρα ἦσαν οἱ Ἀχαιμενίδαι, εἰς τοὺς ὁποίους ἀνῆκεν ἡ βασιλικὴ δυναστεία τῶν ἀρχαίων Περσῶν. Προφανῶς οἱ Γερμάνιοι ἦσαν οἱ αὐτοὶ μὲ τοὺς *Καρμανίους*.

ΚΑΦ.

γερμάνιον (τὸ) (Germanium, Ge) *[Χημ.]*. Μέταλλον ἐξαιρετικῶς σπάνιον, ἀτομικοῦ βάρους 72,5, ἀνακαλυφθὲν ὑπὸ τοῦ Winkler τῷ 1886 ἐν τῷ ἀργυροδίτῃ. Προηγουμένως, τῷ 1871, ὁ Mendelejeff εἶχε προείπει τὴν ὕπαρξιν τοῦ στοιχείου τούτου ὀνομάσας αὐτὸ *ἐκαπυρίτιον*, αἱ δὲ ἰδιότητες τοῦ στοιχείου ὡς καὶ τῶν ἑνώσεων αὐτοῦ συμπίπτουσι τελείως πρὸς τὰς ὑπὸ τοῦ Mendelejeff προβλεφθείσας. Ἐξάγεται δι' ἀναγωγῆς τῶν ὀξυγονούχων ἑνώσεών του πυρουμένων μετ' ἄνθρακος, εἶναι σκληρόν, εἰδικοῦ βάρους 5,5 καὶ ἔχει σημεῖον τήξεως περίπου 900°. Εἰς ἀραιὰ ὀξέα δὲν διαλύεται, διαλύεται εἰς τὸ βασιλικὸν ὕδωρ, ὑπὸ δὲ τοῦ νιτρικοῦ ὀξέος μετατρέπεται εἰς διοξείδιον. Σχηματίζει δύο σειρὰς ἑνώσεων, ὡς διδύναμον καὶ ὡς τετραδύναμον.

Ἐκ τῶν ἀνοργάνων ἑνώσεων τοῦ γερμανίου σταθερώτεραι εἶναι αἱ τοῦ τετραδυνάμου, ὧν αἱ κυριώτεραι εἶναι:

1) ***Διοξείδιον γερμανίου*** (GeO_2). Λευκὴ κόνις παραγομένη διὰ θερμάνσεως τοῦ μετάλλου εἰς τὸν ἀέρα καὶ διαλυομένη τῇ ἐπιδράσει πολλοῦ ὕδατος. Ἀποτελεῖ ἐπαμφοτερίζον ἠλεκτρόλυτον, διαλυόμενον εἰς τὰς βάσεις ὡς καὶ εἰς τὰ ὀξέα.

2) ***Τετραχλωριοῦχον γερμάνιον*** ($GeCl_4$). Παράγεται δι' ἑνώσεως τῶν στοιχείων του καὶ ἀποτελεῖ ἄχρουν ὑγρὸν ἀτμίζον εἰς τὸν ὑγρὸν ἀέρα. Ζέει εἰς 86° καὶ διαλύεται εἰς τὸ ὕδωρ ὑπὸ ἀνάπτυξιν θερμότητος.

3) ***Γερμανιοχλωροφόρμιον*** ($GeHCl_3$). Ἄχρουν ὑγρὸν προσομοιάζον πρὸς τὸ τετραχλωριοῦχον γερμάνιον καὶ ζέον εἰς 72°. Παράγεται δι' ἐπιδράσεως ὑδροχλωρίου ἐπὶ μεταλλικοῦ γερμανίου.

3) ***Ὑδροφθοριογερμανικὸν ὀξὺ*** (H_2GeF_6), ἀνάλογον πρὸς τὸ ὑδροφθοριοπυριτικὸν ὀξύ, σχηματίζει ἅλατα κρυσταλλικὰ δυσδιάλυτα ἐν ὕδατι.

4) ***Γερμανιοῦχον ὑδρογόνον*** (GeH_4). Σχηματίζεται ἀναλόγως πρὸς τὸ ἀρσενικοῦχον ὑδρογόνον καὶ παρέχει διοχετευόμενον διὰ θερμαινομένου σωλῆνος κάτοπτρον γερμανίου.

5) ***Θειοῦχον γερμάνιον*** (GeS_2). Λευκὴ κόνις μεταπίπτουσα εὐχερῶς εἰς τὴν κολλοειδῆ μορφήν. Παράγεται διὰ κατεργασίας διαλυμάτων γερμανίου μετὰ θειούχων ἑνώσεων ἀλκαλίων καὶ προσθήκης εἶτα περισσείας ὀξέος εἰς τὸ σχηματισθὲν διαλυτὸν θειοάλας.

6) ***Ὑποθειοῦχον γερμάνιον*** (GeS). Παράγεται δι' ἀναγωγῆς τοῦ θειούχου γερμανίου καὶ ἀποτελεῖ τεφρομέλανας κρυστάλλους μεταλλικῆς λάμψεως. Ἔχει τὴν αὐτὴν διαλυτότητα εἰς τὰ θειοῦχα ἀλκάλια πρὸς τὸν μονοθειοῦχον κασσίτερον καὶ εἶναι δυσδιάλυτον ἐν ὕδατι. Σ. ΧΟΡΣ

Ὀργανικαὶ ἑνώσεις. Τὸ γερμάνιον ἑνοῦται μετὰ τεσσάρων ἀλκυλίων σχηματίζον ἑνώσεις ὡς τὸ *γερμανοτετρααιθύλιον* $Ge(C_2H_5)_4$. Τὸ γερμανοτετρααιθύλιον εἶναι ὑγρὸν μὴ ἀνταναφλεγόμενον, ὀσμῆς προσομοίας τοῦ πράσου. Σ. Γ.

γερμανιστικὴ (ἡ) (Germanistik). Ἡ ἐπιστήμη ἡ ἀσχολουμένη περὶ τὴν μελέτην τῆς γλώσσης, τῆς φιλολογίας, τῆς ἱστορίας, τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων καὶ τοῦ δικαίου τῶν Γερμανῶν διὰ μέσου τῶν αἰώνων. Οἱ μὲ αὐτὴν ἀσχολούμενοι ἐπιστήμονες καλοῦνται *γερμανισταὶ* (Germanisten). —Δ.

γερμανο—. Πρῶτον συνθετικὸν τῶν ἀπὸ τοῦ *Γερμανία* ἢ τοῦ *Γερμανὸς* συνθέτων λέξεων: γερμανομαθής, γερμανοαυστριακός, γερμανόπληκτος κτλ.

Γερμανοὶ (οἱ) (λατ. Germani, γερμαν. Germanen). Οὕτως ἐκαλοῦντο παρὰ Ρωμαίοις οἱ κάτοικοι τῶν γερμανικῶν χωρῶν τῶν πρὸς βορρᾶν τοῦ Δουνάβεως καὶ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ρήνου μέχρι τοῦ Βιστούλα. Ἡ ἐτυμολογία τῆς λέξεως Germanus εἶναι σκοτεινή. Κατά τινας σημαίνει ἀρχικῶς «ὅμορος, γείτων», κατ' ἄλλους τὸν «ἐν τῇ μάχῃ πολεμικὰ ᾄσματα ᾄδοντα». Ὑπὸ τὸ ὄνομα *Γερμανοὶ (Germanen)* νοοῦνται σήμερον πάντες οἱ γερμανικήν τινα γλῶσσαν λαλοῦντες λαοί, ἤτοι οἱ κυρίως Γερμανοὶ *(Deutsche)*, οἱ Ὁλλανδοί, οἱ Σκανδιναυοὶ καὶ οἱ Ἀγγλοσάξωνες (βλ. καὶ λ. **Γερμανία** *[Ἐθνογρ.]* καὶ *[Ἱστορ.]*).

Γερμανοκαθολικοὶ (Deutschkatholiken). Οὕτω καλοῦνται τὰ μέλη γερμανικοῦ τινος θρησκευτικοῦ συλλόγου, ὅστις, ἐπιδιώκων μεταρρύθμισιν τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἀπεσχίσθη ἀπ' αὐτῆς ἐν Τρὴρ τῷ 1844. Ἱδρυταὶ τοῦ συλλόγου τούτου ὑπῆρξαν ὁ καθολικὸς ἱερεὺς Ρόγγε καὶ ὁ βικάριος Τσέρσκι. Οἱ Γερμανοκαθολικοὶ συνελθόντες ἐν Λειψίᾳ τῷ 1845 ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Μπλοὺμ συνέταξαν τὸ σύμβολον τῆς πίστεώς των, ἐν ᾧ ἀπορρίπτουσι τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ, τὰ θαύματα καὶ τὴν πίστιν εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα. Ἐξ ἄλλου συνιστῶσι τὴν ἔρευναν τῶν Γραφῶν καὶ κηρύττουσιν ἀπόλυτον ἀνεξιθρησκείαν, ὡς καὶ τὴν αὐτοτέλειαν τῶν καθ' ἕκαστον χριστιανικῶν κοινοτήτων καθ' ὑπόδειγμα τῶν Χριστιανῶν τῶν πρώτων αἰώνων. Τὸ βάπτισμα καὶ ἡ μετάληψις τῶν ἀχράντων μυστηρίων διατηροῦνται μὲν ἀλλ' ὡς ἱερουργίαι ἀναμνηστικαί. Μέχρι τοῦ 1847, καθ' ὃ συνεκροτήθη τὸ δεύτερον συνέδριον τῶν Γερμανοκαθολικῶν ἐν Βερολίνῳ, ὑπῆρχον ἐν Γερμανίᾳ 259 κοινότητες αὐτῶν μετὰ ὀγδοήκοντα ὀκτὼ κληρικῶν, ὑποστηριζομένων ὑπό τε τῶν προτεσταντικῶν καὶ τῶν κυβερνητικῶν κύκλων. Μόνον ἐν Βαυαρίᾳ καὶ Αὐστρίᾳ ἀντέδρασαν πάσῃ δυνάμει πρὸς τὴν θρησκευτικὴν ταύτην κίνησιν. Τῷ 1848 αἱ γερμανοκαθολικαὶ κοινότητες τοῦ Ἔσσεν-Νασσάου καὶ τῆς Βάδης ἀνεγνωρίσθησαν ὑπὸ τοῦ ἐπισήμου κράτους, ἐν Σαξωνίᾳ δὲ ὡς τρίτη κρατικὴ Ἐκκλησία. Ἀλλ' οἱ μετά τινα χρόνον συναφθέντες ἐπαναστατικοὶ καὶ ἀντιδραστικοὶ ἀγῶνες ἐμείωσαν μεγάλως τὸν ζῆλον τῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων τούτων, αἵτινες ἤρξαντο παρακμάζουσαι. Ὁ Ρόγγε, ὑποπτεύσας καταδίωξιν ὑπὸ τῶν ἀρχῶν, κατέφυγεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Αὐστηρὰ ἀστυνομικὴ ἐπέμβασις ἐματαίωσε τὴν συγκρότησιν νέου συνεδρίου Γερμανοκαθολικῶν, ὅπερ ἐπρόκειτο νὰ συνέλθῃ εἰς πόλιν τινὰ τῆς Γερμανίας, ἰδίᾳ δὲ ἡ Πρωσσία ὑπῆρξε λίαν δυσμενὴς πρὸς τὰς ὀργανώσεις ταύτας. Τέλος τῷ 1859 ἑκατὸν ὀργανώσεις ἀπετέλεσαν τὸν «Σύλλογον τῶν ἐλευθέρων θρησκευτικῶν κοινοτήτων» (Bund freireligiöser Gemeinden), αἱ δὲ λοιπαί, πλὴν τῶν σαξωνικῶν, ἀπετάχθησαν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, κατὰ τὴν στενὴν σημασίαν τῆς λέξεως, ἀποδεχθεῖσαι τὴν παγκόσμιον ἀνθρωπιστικὴν θρησκείαν. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1918 προσεχώρησαν εἰς τὸν ρηθέντα σύνδεσμον καὶ αἱ σαξωνικαὶ κοινότητες. Α. Δ.

γερμανομαθὴς (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ὁ κατέχων, ὁ γράφων καὶ λαλῶν καλῶς τὴν γερμανικὴν γλῶσσαν.—Οὐσιαστ. ***γερμανομάθεια*** (ἡ).

γερμανομανὴς (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ὁ μετὰ πάθους ἀγαπῶν τοὺς Γερμανούς, ὁ ποθῶν τὴν ἐπικράτησιν αὐτῶν ἐν παντί.—Οὐσιαστ. ***γερμανομανία*** (ἡ).

Γερμανὸς *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς Ἀλκυονίδος θαλάσσης, διανοιγόμενος πρὸς βορρᾶν τοῦ ἀκρωτηρίου Μύτικας (πλ. 38°10″ Β, μῆκ. 23°12′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1600: Gulf of Corinth). Εἰς τὸν μυχὸν αὐτοῦ τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως *Αἰγόσθενα*. Σ. Ε. Λ.

Γερμανὸς (ὁ), θηλ. ***Γερμανίς***· ὁ ἐκ τῆς Γερμανίας καταγόμενος, ὁ εἰς τὸν πληθυσμὸν αὐτῆς ἀνήκων (γερμαν. Deutscher)· ‖ ὁ ἐκ τῶν ἀρχαίων γερμανικῶν ἐθνῶν ἔχων τὴν καταγωγὴν (γερμαν. Germaner, λατιν. Germanus).

— **Γερμανοὶ** *ἱππόται* (Deutsche Ritter καὶ Deutsche Herren). Ὠνομάσθη οὕτω τὸ τρίτον κατὰ τὰς σταυροφορίας συγκροτηθὲν τάγμα ἱπποτῶν, ἱδρυθὲν ἐν Ἄκκᾳ τῷ 1190 πρὸς περίθαλψιν τῶν ἀρρώστων Γερμανῶν καὶ παρόρμησιν τῶν Χριστιανῶν εἰς τὸν κατὰ τῶν ἀπίστων ἀγῶνα. Τὸ τάγμα ἐνεκρίθη ὑπὸ τοῦ πάπα Κλήμεντος τοῦ Γ' τῷ 1191. Οἱ ἱππόται ἔφερον λευκὸν μανδύαν μὲ μαῦρον σταυρόν. Ὑπὸ τὸν μέγαν μάγιστρον Ἕρμαν φὸν Σάλτσα ἐπολέμησαν κατὰ τῶν Πρώσσων ἐθνικῶν, οὓς ἐνίκησαν καὶ ἠνάγκασαν ν' ἀσπασθῶσι τὸν Χριστιανισμόν, κατόπιν δὲ συνῆψαν πολεμικοὺς ἐναντίον τῶν Λιθουανῶν ἀγῶνας, ἑκατὸν περίπου ἔτη διαρκέσαντας. Τῷ 1237 τὸ τάγμα ἡνώθη μετὰ τοῦ τάγματος τῶν «Λογχοφόρων ἀδελφῶν». Ἀπὸ τοῦ 1309 ἕδρα αὐτοῦ ὑπῆρξε τὸ Μαρίενμπουργ. Ἡ περίοδος τῆς δόξης καὶ τῆς ἀκμῆς του ἐσημειώθη ἐπὶ τοῦ μεγάλου μαγίστρου Βίνριχ φὸν Κνιπρόντε (1351 — 1382), ἡ δὲ παρακμὴ καὶ κατάπτωσις αὐτοῦ ἤρξατο ἀπὸ τοῦ ἔτους 1414, καθ' ὃ οἱ Γερμανοὶ ἱππόται ἡττήθησαν ὑπὸ τῶν Πολωνῶν. Τῷ 1466 τὰ ἐδάφη τοῦ τάγματος περιῆλθον εἰς τὴν ἐπικυριαρχίαν τῶν Πολωνῶν, τῷ δὲ 1525 ὁ μέγας μάγιστρος Ἄλμπρεχτ φὸν Μπράντεμβουργ ἀνύψωσεν αὐτὰ εἰς περιωπὴν κληρονομικοῦ πρωσσικοῦ δουκάτου. Τὸ παράσημον τῶν Γερμανῶν ἱπποτῶν ἦτο μαῦρος σταυρὸς μετὰ λευκῶν ὑποχρύσων παρυφῶν. —Δ.

Γερμανός. Στρατηγὸς Βυζαντινός, ἀνεψιὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ Α'. Διωρίσθη, καίτοι νεώτατος, στρατηγὸς Θρᾴκης, ὡς τοιοῦτος δὲ ἐκστρατεύσας κατὰ τῶν ἐπιδραμόντων Ἀντῶν κατε-

Digitized by Google

νίκησεν αὐτούς. Συμμετέσχε κατόπιν εἰς τὴν κατὰ τῶν Περσῶν ἐκστρατείαν, τῷ δὲ 535 ἀπεστάλη εἰς Καρχηδόνα πρὸς καταστολὴν τῆς ἐκραγείσης ἐκεῖ στάσεως τῶν στρατιωτῶν ὑπὸ τὸν Στότζαν. Ἐνεργήσας ἐπιτηδείως ἐπανέφερε τοὺ- πλείστους τῶν στασιαστῶν εἰς τὰς τάξεις των καὶ εἶτα ἐπιτεθεὶς κατὰ τῶν λοιπῶν διεσκόρπισεν αὐτοὺς καὶ ἐξηνάγκασε τὸν ἀρχηγόν των Στότζαν νὰ ζητήσῃ καταφύγιον παρὰ τοῖς Μαυριτανοῖς. Καταστείλας κατόπιν ἑτέραν στάσιν ὑπὸ τὸν Μαξιμῖνον καὶ ἀποκαταστήσας τελείως τὴν τάξιν ἐν Λιβύῃ ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Τῷ 550 διωρίσθη ἀρχιστράτηγος τοῦ ἐν Ἰταλίᾳ στρατοῦ κατὰ τῶν Γότθων, οἵτινες κατεταράχθησαν ἐπὶ τῷ διορισμῷ αὐτοῦ. Πρὶν ἢ ὅμως ἀπέλθῃ εἰς τὴν νέαν θέσιν του, σμήνη Σκλαβηνῶν διαβάντα τὸν Ἴστρον εἰσέβαλον εἰς τὸ βυζαντινὸν ἔδαφος. Ὁ Ἰουστινιανὸς διέταξε τὸν Γερμανὸν νὰ μὴ ἀπέλθῃ πρὶν ἢ ἐκδιώξῃ τοὺς ἐπιδρομεῖς. Οὗτος ἐκινήθη ἐναντίον των, ἀλλ' οἱ Σκλαβηνοί, πληροφορηθέντες ὅτι ἐπρόκειτο νὰ ἀντιμετωπίσωσι τὸν Γερμανόν, κατελήφθησαν ὑπὸ τοιούου δέους, ὥστε ἔσπευσαν νὰ ἐγκαταλείψωσιν ἀμαχητὶ τὸ βυζαντινὸν ἔδαφος καὶ νὰ ἀπέλθωσιν ἄπρακτοι εἰς τὰ ἴδια. Μετά τινα χρόνον ὁ Γερμανὸς ἀπεβίωσε προτοῦ ἀπέλθῃ εἰς Ἰταλίαν. Ἀφῆκε δύο υἱούς, τοὺς στρατηγοὺς *Ἰουστῖνον* καὶ *Ἰουστινιανόν*, καὶ μίαν θυγατέρα, τὴν *Ἰουστίναν*, σύζυγον τοῦ στρατηγοῦ Ἰωάννου τοῦ Βιταλιανοῦ.

—Γερμανός. Στρατηγὸς Βυζαντινὸς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Φοινίκης Λιβανησίας ἐπὶ Μαυρικίου (582—602), συμμετασχὼν εἰς τὴν ἐκστρατείαν κατὰ τῶν Περσῶν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Φιλιππικόν. Μετὰ τὴν ἀντικατάστασιν τούτου ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Πρίσκου, οἱ στρατιῶται ἐστασίασαν ἕνεκα τῆς ἐλαττώσεως τοῦ μισθοῦ των, ἐξεδίωξαν τὸν Πρίσκον καὶ ἤρχισαν τὰς διαρπαγὰς καταρρίψαντες καὶ τὰς εἰκόνας τοῦ βασιλέως. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀναρχίας ἐκείνης ὁ Γερμανὸς ἀνακηρυχθείς, λόγῳ τῆς φήμης του ὡς γενναίου στρατηγοῦ, γενικὸς ἀρχηγός, κατώρθωσε νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν πειθαρχίαν καὶ νὰ ἀποκρούσῃ τοὺς Πέρσας, οἵτινες ἐν τῷ μεταξὺ ἐπολιόρκησαν τὴν Κωνσταντίνην ἐν Μεσοποταμίᾳ.

—Γερμανός. Στρατηγὸς Βυζαντινός, ὅστις ἐπέμφθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Μαυρικίου (580—602) ὡς «δούξ», ἤτοι διοικητής, τῶν ἐν Δάρας τῆς Μεσοποταμίας στρατευμάτων, εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ στρατηγοῦ Ναρσῆ. Μετὰ τὴν ἐκθρόνισιν καὶ τὸν φόνον τοῦ Μαυρικίου ὑπὸ τοῦ Φωκᾶ (602), ὁ Ναρσῆς ἐστασίασε κατὰ τοῦ νέου αὐτοκράτορος καὶ ἐν συμπράξει μετὰ τῶν Περσῶν ἐδῄου τὴν Μεσοποταμίαν. Ὁ Γερμανὸς στρατεύσας ἐναντίον των ἐτραυματίσθη καιρίως εἴς τινα συμπλοκὴν (603) καὶ μετά τινας ἡμέρας ἀπεβίωσεν.

— Γερμανός. Αὐλικὸς τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Νικηφόρου Γ' τοῦ Βοτανειάτου (1078—1081). Σλαῦος τὴν καταγωγήν, εἰς ἄκρον δὲ διεφθαρμένος, ἐπιτήδειος καὶ δόλιος, κατώρθωσε, μετὰ τοῦ ἑτέρου αὐλικοῦ *Βορίλου*, νὰ διευθύνῃ ἐκ τοῦ ἀφανοῦς τὰ τοῦ κράτους καὶ νὰ προκαλέσῃ οὕτω μυρίας δυσαρεσκείας κατὰ τοῦ βασιλέως. Φθονῶν ἰδίως τὴν ἐξέχουσαν θέσιν τοῦ νεαροῦ στρατηγοῦ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ τούτου Ἰσαακίου, διέβαλλε διαρκῶς αὐτοὺς ὡς ἐπιβουλευομένους τὸν θρόνον καὶ τέλος τοὺς ἐξηνάγκασε νὰ ἀποδράσωσιν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως (1081) καὶ νὰ στασιάσωσι κατὰ τοῦ βασιλέως· ἀποτέλεσμα ἦτο ἡ ἐκθρόνισις τοῦ Νικηφόρου Γ' καὶ ἡ εἰς τὸν θρόνον ἄνοδος τοῦ Ἀλεξίου.

— Γερμανὸς *τοῦ Δωροθέου*. Στρατηγὸς Βυζαντινός, συμπολίτης καὶ εὐνοούμενος τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ Α' (527—565), ὑπὸ τοῦ ὁποίου διωρίσθη, νεαρώτατος ἔτι, στρατηγὸς διοικητὴς τῆς Θρᾳκικῆς χερσονήσου (Καλλιπόλεως). Ὡς τοιοῦτος ἀπέκρουσεν αἱματηρῶς τῷ 559 τοὺς Οὔννους, οἵτινες δι' ἀπεγνωσμένων ἐπιθέσεων ἐπειράθησαν νὰ καταλάβωσι τὴν χερσόνησον, ἵνα ἐκεῖθεν ἐπιδράμωσιν εἰς Μ. Ἀσίαν.

— Γερμανός, *Καῖσαρ*. Συγκλητικὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει λαβὼν σύζυγον τὴν Χαριτώ, θυγατέρα τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Τιβερίου τοῦ Β', παρ' οὗ ἐτιμήθη διὰ τοῦ τίτλου τοῦ καίσαρος. Τῷ 602, ὅτε ὁ Φωκᾶς στασιάσας ἐπήρχετο διὰ τῆς Θρᾴκης εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὁ Γερμανὸς λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ τὸν γαμβρόν του Θεοδόσιον ἐξῆλθε χάριν κυνηγίου εἰς Καλλικράτειαν, ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ Μαυρίκιος, πληροφορηθεὶς ὅτι μερίς τις ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔγραψε πρὸς αὐτοὺς νὰ ἀναγορευθῇ εἷς ἐκ τῶν δύο αὐτοκράτωρ, ἐκάλεσεν ἀμφοτέρους εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὁ Γερμανὸς φοβηθεὶς κατέφυγεν εἰς τὸν ναὸν τῆς Θεομήτορος ἐν τῇ συνοικίᾳ Κύρου, ὁ δὲ περιστοιχήσας αὐτὸν λαὸς ἀπέπεμψε τοὺς πεμφθέντας ἵνα τὸν συλλάβωσι βασιλικοὺς σωματοφύλακας. Ἡ ἐπακολουθήσασα ἐν τῇ πόλει ταραχὴ καὶ ἀναρχία παρέσυρε καὶ τοὺς φρουροὺς τῶν τειχῶν, οἵτινες ἐγκαταλείψαντες τὰς θέσεις των ἡνώθησαν μετὰ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Γερμανοῦ. Οὗτος στηριζόμενος εἰς τὸ κόμμα τῶν Βενέτων ἤλπιζε νὰ καταλάβῃ δι' αὐτῶν τὸν θρόνον, ἀλλὰ πληροφορηθεὶς τὴν ἄφιξιν τοῦ Φωκᾶ μετὰ τῶν ὀπαδῶν του ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ τοῦ σκοποῦ του. Μετὰ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάρρησιν τοῦ Φωκᾶ ὁ Γερμανός, καρεὶς ἱερεύς, ἐφυλακίσθη ἐν τοῖς βασιλικοῖς παλατίοις, μετά τινας δὲ μῆνας, ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι εἶχεν ἀναμιχθῇ εἴς τινα συνωμοσίαν, ἀπεκεφαλίσθη.

Ν. ΚΑΛΟΜΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Γερμανὸς *(ἅγιοι)*. Ἐν τῷ Ἁγιολογίῳ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας ἀναφέρονται τρεῖς ἅγιοι φέροντες τὸ ὄνομα τοῦτο:

—1) ***Γερμανὸς μάρτυς.*** Οὗτος κατὰ τὸν ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Τραϊανοῦ διωγμὸν τῶν Χριστιανῶν, καταδιωκόμενος δραπετεύει ἐξ Ἰταλίας τῷ 98 μετὰ ἓξ ἄλλων Χριστιανῶν καὶ καταπλέει εἰς τὸ Δυρράχιον. Ἐκεῖ δὲ ἰδὼν τὸν ἐπίσκοπον Ἀστεῖον ἐπὶ ξύλου κρεμάμενον τῇ διαταγῇ τοῦ ἀνθυπάτου Ἀγρικόλα καὶ μακαρίσας αὐτὸν συλλαμβάνεται μετὰ τῶν συντρόφων του καὶ προσαχθεὶς εἰς τὸν ἀνθύπατον ὁμολογεῖ ἑαυτὸν Χριστιανὸν ὡς καὶ οἱ ἄλλοι. Ὅθεν καὶ οἱ ἑπτὰ βασανισθέντες ἱκανῶς ἐρρίφθησαν ἔπειτα εἰς τὴν θάλασσαν διαταγῇ τοῦ Ἀγρικόλα. Ἡ μνήμη αὐτῶν ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τὴν 7 Ἰουλίου μετὰ βραχείας βιογραφίας ἄνευ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας.

—2) ***Γερμανὸς μάρτυς.*** Ἐν Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης ζῶν ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον τῷ 308 ἐπὶ Μαξιμίνου ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ τῆς Καισαρείας Φιρμιλιανοῦ. Ἡ μνήμη του ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τὴν 12 Νοεμβρίου μετ' ἄλλων μαρτύρων μετὰ βραχυτάτης βιογραφίας ἄνευ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας (βλ. *Χρυσ. Παπαδοπούλου* «Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων» ἐν Ἱεροσολύμοις 1910, σελ. 73).

—3) ***Γερμανὸς ἅγιος***· βλ. κατωτ. ***Γερμανὸς Α' ὁ ὁμολογητής.***

Ἐν τῷ ρωμαϊκῷ Ἁγιολογίῳ ἀναφέρονται ἅγιοι φέροντες τὸ ὄνομα τοῦτο, ἐξ ὧν ἐπιφανέστεροι:

—1) ***Γερμανὸς ἐπίσκοπος τοῦ Auxerre*** ἐν Γαλλίᾳ. Γεννηθεὶς ἐκ γονέων ἐπιφανῶν τῷ 380 ἐστάλη ὑπ' αὐτῶν εἰς Ρώμην, ὅπου ἐσπούδασε τὰ νομικά. Νυμφευθεὶς δ' ἐκεῖ πλουσίαν νέαν Εὐσταχίαν καλουμένην καὶ λαβὼν τὸν τίτλον δουκὸς παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ὀνωρίου ἐπανῆλθεν εἰς Auxerre. Ἐκεῖ δὲ περιελθὼν εἰς ρῆξιν πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Amateur ἠπείλει αὐτόν. Ἀλλ' ὁ ἐπίσκοπος ἐκ θείας ἀποκαλύψεως προϊδὼν ὅτι διάδοχός του θὰ εἶναι αὐτὸς οὗτος ὁ Γερμανός, ἐκάλεσεν αὐτὸν εἰς τὸ ἐπισκοπεῖον, ἀνεκοίνωσε τὴν ἀποκάλυψιν, ἐνέδυσε τὸ μοναχικὸν ἔνδυμα καὶ μετ' ὀλίγον ἀπέθανε. Πράγματι δὲ τῷ 418 ἀνέρχεται εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον τοῦ Auxerre ὁ Γερμανός, ὅστις πρῶτον μὲν διένειμε τὴν μεγάλην περιουσίαν του εἰς πτωχούς, ἔκτισε δ' ἔπειτα μονὴν Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ. Τῷ 425 σταλεὶς μετὰ τοῦ ἐπισκόπου Λούπου εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου ἐτάρασσον τοὺς Χριστιανοὺς οἱ αἱρετικοὶ Πελαγιανοί, κατεδίωξεν αὐτοὺς ἀποτελεσματικῶς καὶ ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα του ἐξηκολούθησε τὸ ἔργον του κηρύττων τὸν θεῖον λόγον, προστατεύων πάντας τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην τῆς προστασίας του καὶ οὕτω λατρευόμενος ὑπὸ τοῦ ποιμνίου καὶ τιμώμενος ὑπὸ μεγιστάνων καὶ βασιλέων ἀπέθανε τῷ 448· ἑορτάζεται τὴν 3 Ἰουλίου.

—2) ***Γερμανὸς ἐπίσκοπος Παρισίων.*** Γεννηθεὶς τῷ 496 καὶ ἐκ παιδικῆς ἡλικίας εἰς τὰ θεῖα ἀφοσιωθείς, εἶδε καθ' ὕπνους νύκτα τινὰ γέροντα προσφέροντα εἰς αὐτὸν τὰς κλεῖδας τῶν Παρισίων. Ὄντως δὲ μετὰ τέσσαρα ἔτη ἐγένετο ἐπίσκοπος Παρισίων καὶ ὡς τοιοῦτος ἤσκει πάσας τὰς χριστιανικὰς ἀρετάς. Ἡ ἐπισκοπή του καθ' ἑκάστην ἦτο πλήρης πτωχῶν, ἀσθενῶν καὶ ἀναπήρων, οἵτινες παρ' αὐτῷ εὕρισκον ἀνακούφισιν τῶν δεινῶν, εἰς τὴν λιτήν του δὲ τράπεζαν πάντοτε εἶχεν ὁμοτραπέζους καὶ πτωχούς. Ἐπολέμησε σφοδρῶς τὴν ἀκολασίαν τῶν βασιλέων καὶ τῶν αὐλικῶν τῆς Γαλλίας καὶ μετέσχε τῆς Β' συνόδου τοῦ Τοὺρ (566) καὶ τῆς Γ' (571) καὶ τῆς Δ' (573) τῶν Παρισίων. Ἀποθανὼν τῷ 576 ἑορτάζεται τὴν 28 Μαΐου.

Ε. Γ. Π.

—Γερμανὸς (*πατριάρχαι **Κωνσταντινουπόλεως***). Πέντε οἰκουμενικοὶ πατριάρχαι ἔφερον τὸ ὄνομα τοῦτο:

—1) ***Γερμανὸς Α' ὁ ὁμολογητής.*** Υἱὸς τοῦ πατρικίου Ἰουστινιανοῦ, εὐσεβοῦς καὶ χρηστοῦ ἀνδρός, φονευθέντος ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου (668—685) ὡς μετασχόντος στάσεώς τινος κατ' αὐτοῦ, λαμπρῶς ἐκπαιδευθεὶς ἐξελέγη μητροπολίτης Κυζίκου τῷ 713 ἐπὶ πατριάρχου Ἰωάννου τοῦ ΣΤ' (712—715), ὃν καὶ διεδέχθη τῷ 715. Σφοδρὸς δὲ διώκτης τῶν εἰκονομάχων ὤν, δὲν ἦτο ἀρεστὸς εἰς τὸν αὐτοκράτορα Λέοντα τὸν Γ' (717—741), ὅστις προσεπάθησε νὰ ἑλκύσῃ αὐτὸν πρὸς ἑαυτόν. Ἐπειδὴ δ' ὁ πατριάρχης ἦτο ἀνένδοτος καὶ ὑπομνήσας εἰς τὸν Λέοντα τὸν πρὸ τῆς στέψεως ὅρκον του «ἐν μηδενὶ σαλεῦσαι τὴν Ἐκκλησίαν τῶν θεσμῶν αὐτῆς», ἠρνήθη νὰ δεχθῇ ἀνάμιξιν καὶ ἐπιβολὴν αὐτοῦ εἰς ζητήματα ἐσωτερικὰ τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Λέων συγκαλέσας ἐν τῷ παλατίῳ σιλέντιον κατεδίκασε τὴν διαγωγὴν τοῦ Γερμανοῦ, ὅστις οὕτως ἠναγκάσθη νὰ καταλίπῃ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον καὶ ν' ἀποσυρθῇ εἴς τινα ἔπαυλιν αὐτοῦ, καλουμένην «Πλατόνιον», ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 740.

Ὁ Γερμανός, Κυζίκου μητροπολίτης ὤν, εἶχεν ἐπιδοκιμάσει τὰς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Φιλιππικοῦ (711—713) καταβληθείσας ἐνεργείας πρὸς ἀνατροπὴν τῶν ὑπὸ τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς συνόδου (680—681) ἀποφασισθέντων κατὰ τῶν «μονοθελητῶν» καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὡς ὀπαδὸς τῶν αἱρετικῶν τούτων ἐθεωρήθη καὶ ὑπὸ τῆς εἰκονομαχικῆς συνόδου τοῦ 754 ἀνεθεματίσθη, καίπερ πρὸ 14 ἐτῶν ἀποθανών. Ἀλλ' ἡ Ζ' Οἰκουμενικὴ σύνοδος, ἡ θεσπίσασα τὴν ἀναστήλωσιν τῶν εἰκόνων, ἐδικαίωσε καὶ ἐξύμνησεν αὐτὸν καὶ ἡ Ἐκκλησία κατόπιν εἰς τοὺς ἁγίους κατέταξεν. Ἡ μνήμη δ' αὐτοῦ ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τὴν 12 Μαΐου μετὰ βιογραφίας καὶ ἀκολουθίας κοινῆς αὐτοῦ τε καὶ τοῦ συνεορταζομένου Ἐπιφανίου, ἐπισκόπου Κύπρου, ἰδιαίτερον δὲ Κανόνα εἰς τὸν Γερμανὸν ἐποίησεν ὁ ὑμνογράφος Θεοφάνης ὁ Γραπτός.

Ὁ Γερμανὸς ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν μάλιστα διακεκριμένων ποιητῶν καὶ συγγραφέων τοῦ Βυζαντίου, οὗτινος τὰς λογοτεχνικὰς ἀρετὰς ἐπῄνεσε καὶ ὁ Φώτιος.

Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ, εἰς ὃν ἀποδίδονται καὶ ἕτερα, γραφέντα ὑπὸ Γερμανοῦ τοῦ Β', πλεῖστα ἐκάησαν διαταγῇ τοῦ Λέοντος. Ἡ νεωτέρα κριτικὴ ὡς ἀναμφισβητήτως γνήσια ἔργα αὐτοῦ θεωρεῖ τά: α') «Περὶ αἱρέσεων καὶ συνόδων», β') «Διάλογος περὶ ὅρου ζωῆς», γ') «Pro decretis concilii Chalcidonensis epistola Graecorum ad Armenios» σωθεῖσα ἐν λατινικῇ μεταφράσει, δ') «Ἐπιστολαὶ δογματικαὶ» καὶ ε') «Ἱστορία ἐκκλησιαστικὴ καὶ μυστικὴ θεωρία», ἅπαντα ἐκδεδομένα ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Πατρολογίᾳ Migne (τόμ. 98, σελ. 1—453). Καὶ ὡς ἐκκλησιαστικὸς δὲ ποιητὴς διέπρεψεν ὁ Γερμανός, ὅστις οὐ μόνον «πανηγυρικοῖς καὶ ἐγκωμιαστικοῖς λόγοις τὰς τῶν πιστῶν ἐκκλησίας ἐφαίδρυνεν», ἀλλὰ καὶ «μελῳδίαις καὶ ᾄσμασι τὸ ἐν ταῖς ἀγρυπνίαις σκληρόν τε καὶ σύντονον κατέθελξε» κατὰ τὸν βιογράφον του. Ἀλλ' εἶναι ἀμφίβολον, ἂν πάντα τὰ ἐν τοῖς λειτουργικοῖς βιβλίοις ἀποδιδόμενα εἰς τὸν Γερμανὸν τροπάρια καὶ κανόνες εἶναι τούτου ἢ ἄλλου ὁμωνύμου ποιητοῦ. Ἀποδίδονται δὲ εἰς τὸν Γερμανὸν Στιχηρά, Αἶνοι, Ἰδιόμελα καὶ Κανόνες εἰς Δεσποτικάς, Θεομητορικὰς καὶ Ἁγίων ἑορτάς, καὶ ἐν ἀρχαίῳ δὲ Τριῳδίῳ, ἐν ᾧ ὑπάρχουσιν ἐζωγραφημένοι οἱ μελῳδοὶ τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Γερμανὸς κατέχει τὴν πρώτην θέσιν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Περὶ τοῦ βίου τοῦ Γερμανοῦ *Θεοφάνης* (ἐκδ de Boor, Β', 570) καὶ *ἀνώνυμος* τοῦ Η' αἰῶνος ἐν «Ἀνεκδότοις Ἑλληνικοῖς· Α. Παπαδοπούλου Κεραμέως ἐν Κωνσταντινουπόλει 1884 σ. 3—17. — *Hefele*, Conciliengeschichte (ἐν Freiburg 1877, Γ', 362 κ.ἑξ 2ας ἐκδ.). — *Μ. Γεδεών*, «Πατριαρχικοὶ πίνακες» (ἐν Κωνσταντινουπόλει σ. 255) —*Κρουμβάχερ*, «Ἱστορία βυζαντινῆς λογοτεχνίας» (Α', 124 κ.ἑξ., ἑλλ. μεταφρ.).

— 2) ***Γερμανὸς ὁ Β'.*** Ἐν Ἀνάπλῳ τῆς Προποντίδος γεννηθεὶς ἐκ πατρὸς ἁλιέως κατὰ τὸ 1175 πιθανῶς, ἦτο διάκονος ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ τῷ 1204, ὅτε κατυληφθείσης τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων κατέφυγεν εἰς τὴν ἐν Ἀχυράνῃ (Ἀδριανοῦ Θήραις) τοῦ Ἑλλησπόντου μονὴν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ «πανευμόρφου» καὶ διέμενεν ἐν αὐτῇ συγγράφων καὶ διδάσκων. Τῷ 1222 κληθεὶς εἰς Νίκαιαν ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου Γ' Δούκα τοῦ Βατάτση (1222—1254) ἀνῆλθεν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἀντικαταστήσας τὸν Μανουὴλ Α' τὸν Σαραντηνὸν (1215—1221) καὶ ἐπὶ 18 συναπτὰ ἔτη κατεῖχεν αὐτόν. Ἀποθανὼν τῷ 1240 ἐτάφη ἐν τῇ μονῇ Κυριωτίσσης ἐν Νικαίᾳ.

Γερμανὸς ὁ Β' ἀνεδείχθη ἐκ τῶν σοφωτέρων, χρηστοτέρων καὶ δραστηριωτέρων πατριαρχῶν τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, «ἀνὴρ συνετὸς καὶ ἀρετῇ καὶ λόγῳ τὸν βίον κοσμήσας» κατά τινα βιογράφον του. Μετὰ πόνου ψυχῆς βλέπων ὅτι ἐκκλησιαστικῶς καὶ πολιτικῶς οἱ Ἕλληνες τῆς Νικαίας ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ οἱ τῆς Θεσσαλονίκης ἐν τῇ Δύσει διίσταντο ἀπ' ἀλλήλων εἴς τε τοὺς σκοποὺς καὶ τὰς ἐνεργείας καὶ οἱ τῆς Δύσεως ἱεράρχαι κινούμενοι καὶ ὑπὸ τοῦ δεσπότου τῆς Ἠπείρου Θεοδώρου Ἀγγέλου ἐπεζήτουν ν' ἀποσπασθῶσιν ἀπὸ ταῦ πατριαρχείου Νικαίας καὶ ἱδρύσωσιν αὐτόνομον Ἐκκλησίαν ἐν Θεσσαλονίκῃ, δραστηριώτατα εἰργάσθη πρὸς ματαίωσιν τῆς ἀσυνέτου ταύτης σκέψεως. Προτρεπόμενος ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἔγραψε μὲν πρὸς τὸν πάπαν Γρηγόριον τὸν Θ' (1227—1241) περὶ τῆς ἑνώσεως τῶν δύο Ἐκκλησιῶν καὶ ἐδέχθη ἀπεσταλμένους αὐτοῦ εἰς Νίκαιαν τῷ 1231, ἀλλ' ἐκ τῶν γενομένων συζητήσεων πεισθεὶς ὅτι ἡ ἕνωσις ἦτο ἀδύνατος περιωρίσθη εἰς παραινέσεις πρὸς τοὺς ὑπολειφθέντας ἐν τῇ πόλει Ἕλληνας κληρικοὺς καὶ κοσμικοὺς ν' ἀψηφῶσι τὰς διώξεις τῶν Λατίνων καὶ νὰ μένωσι πιστοὶ εἰς τὸ ὀρθόδοξον δόγμα. Τὰ αὐτὰ δὲ καὶ πρὸς τοὺς Ἕλληνας καὶ Σύρους τῆς Κύπρου ἔγραφεν, ὅτε οὗτοι πιεζόμενοι ὑπὸ τοῦ λατινικοῦ κλήρου τῆς νήσου ἐζήτησαν τὴν προστασίαν του. Καὶ πρὸς ἕνωσιν δὲ ἀρμενικῆς καὶ ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας εἰργάσθη ὁ Γερμανὸς δραστηρίως καὶ κατώρθωσε νὰ στείλωσιν εἰς Νίκαιαν ὁ ρήγας τῶν Ἀρμενίων Χεττούμιος καὶ ὁ καθολικὸς αὐτῶν Κωνσταντῖνος τοὺς μοναχοὺς Θεοδώρητον καὶ Βασίλειον πρὸς

Digitized by Google

διεξαγωγὴν σχετικῶν διαπραγματεύσεων, ἀλλ' ὁ θάνατος αὐτοῦ ἐματαίωσε τὴν ἕνωσιν ταύτην. Ὅτε δ' ὁ Βατάτσης, τῷ 1235, συνεμάχησε μετὰ τοῦ ἡγεμόνος τῶν Βουλγάρων Ἀσὰν κατὰ τῶν Φράγκων τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ δι' ἐπιγαμίας τῶν δύο βασιλικῶν οἰκογενειῶν ἐν Λαμψάκῳ ἐπεσφραγίσθη ἡ συμμαχία, συγκατετέθη μὲν ὁ Γερμανὸς ν' ἀναγνωρίσῃ πατριάρχην τῶν Βουλγάρων τὸν ἀρχιεπίσκοπον Τυρνόβου Ἰωακείμ, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι «οὗτος ἔσται ὡς εἷς τῶν ὑπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν μητροπολιτῶν καὶ εἰς λογιστεύσεις καὶ εὐθύνας τουτέστι κρίσεις ἀχθήσεται, ἐάν ποτε παρατραπεὶς τῆς δασμοφορίας ἐξελεγχθῇ». Καὶ ὡς συγγραφεὺς δὲ ἀντιρρητικῶν καὶ ὁμιλιῶν καὶ λόγων διέπρεψεν ὁ Γερμανός. Ἐκ τῶν ἀντιρρητικῶν ἔργων του γνωστὰ εἶναι: 1) «Ἀπάντησις πρὸς τὴν ὁμολογίαν τοῦ πάπα Γρηγορίου καὶ πρὸς τοὺς ὑπ' ἐκείνου σταλέντας φρεμενουρίους περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος» (ἐκδοθὲν τῷ 1796 ἐν Βιέννῃ μετὰ τοῦ Χρονικοῦ Γεωργίου Φραντζῆ), 2) «Λόγος περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος», 3) «Περὶ ἀζύμων», 4) «Περι τοῦ βαπτίσματος», 5) «Ὁμολογία τῆς ὄντως ἀληθοῦς πίστεως πρὸς τοὺς μοναχοὺς τοὺς ἐν τῇ ἁγίᾳ μονῇ τοῦ μεγάλου κλπ.» καὶ 6) «Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει πατριάρχην τῶν Λατίνων κλπ.». Ἐκ τῶν 72 ἢ 73 λόγων καὶ ὁμιλιῶν του 7 μὲν ἐξέδωκεν ὁ Migne ἐν τῇ «Πατρολογίᾳ» του (τόμ. 140, σελ. 621—757), 15 δὲ καὶ 3 ἐπιστολὰς ὁ Σπ. Λαγοπάτης, ἐπιστολὰς δὲ πρὸς τοὺς Κυπρίους καὶ τὸν πάπαν Γρηγόριον τὸν Θ' ὁ Σάθας, τεμάχιον τῆς πρὸς τὸν Λατῖνον πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως ὁ Δημητρακόπουλος και ἐγκύκλιόν τινα ὁ Nicole. Ἀμφίβολον εἶναι, ἂν τινες τῶν παρὰ Migne (τόμ. 98, σελ. 221 κ. ἑξ., 243 κ. ἑξ., 319 κ. ἑξ.) ὁμιλιῶν εἶναι τούτου ἢ τοῦ Γερμανοῦ τοῦ Α'. Ἀμφίβολον ὡσαύτως εἶναι, ἂν εἶναι τούτου ἢ ἄλλου τινὸς Γερμανοῦ τὰ ἰδιόμελα καὶ ἡ ἀκολουθία παρὰ Φαβρικίῳ (Bibliotheca graeca XI, 162).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ἀνδρ. Δημητρακοπούλου* «Ὀρθόδοξος Ἑλλὰς» (ἐν Λειψίᾳ 1872, σ. 38 κ.ἑξ.—*Κ. Σάθα* «Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη» (ἐν Βενετίᾳ 1873, Β', 4—20 καὶ 39—46.— *Μ. Γεδεὼν* «Πατριαρχικοὶ Πίνακες» (ἐν Κωνσταντινουπόλει σ. 383).— *J. Nicole* ἐν Revue des études grecques 1894, (σ. 68—80).—*Κρουμβάχερ* «Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς λογοτεχνίας» (Α', 347 κ.ἑξ. ἑλλην. μετάφρ.—*Σπ. Λαγοπάτη* «Γερμανὸς ὁ Β' Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως-Νικαίας» (ἐν Τριπόλει 1914).

—3) ***Γερμανὸς ὁ Γ'***. Τοῦ πατριάρχου Ἀρσενίου τοῦ Αὐτωρειανοῦ ἐξορισθέντος εἰς Προικόννησον ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ Η' τοῦ Παλαιολόγου (1259—1282) ἀνῆλθεν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ὁ μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως *Γερμανὸς ὁ Γ'*, ὁ ἐπιλεγόμενος *Λαζὸς* καὶ *Μαρκουτζᾶς*, τῇ 5 Ἰουνίου τοῦ 1267. Ἐκυβέρνησε δὲ τὴν Ἐκκλησίαν τρεῖς μόνον μῆνας, διότι ἦτο μισητὸς εἰς τὸν λαὸν ὡς ὑπέρμαχος τῆς ἑνώσεως τῶν δύο Ἐκκλησιῶν. Τὸ μῖσος τοῦτο δεξιῶς ἐκμεταλλευθεὶς ὁ πνευματικὸς τοῦ βασιλέως Ἰωσήφ, ἐξηνάγκασε τὸν Γερμανὸν εἰς παραίτησιν τῇ 14 Σεπτεμβρίου 1267 καὶ ἐγένετο αὐτὸς πατριάρχης. Ὡς ἰδιώτης δὲ πλέον ὁ Γερμανὸς ἀπεστάλη τῷ 1274 ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ πρὸς τὸν πάπαν Γρηγόριον τὸν Ι' (1271—1276) χάριν τῆς ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν. Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

—4) ***Γερμανὸς Δ'***. Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1790, καὶ μετρίας μετοσχὼν παιδεύσεω. ἐχειροτονήθη διάκονος, διωρίσθη τῷ 1825 Μ. πρωτοσύγκελλος τοῦ πατριάρχου Χρυσάνθου καὶ κατὰ τὸ 1826 ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Βιδύνης, ἀναγκασθεὶς μετὰ τέσσαρα ἔτη ν' ἀναχωρήσῃ. Τῷ 1831 διωρίσθη μητροπολίτης Δράμας, τῷ 1835 Δέρκων, ἐργασθεὶς καὶ εἰς τὰς τρεῖς ἐπαρχίας τούτου ὑπὲρ ἐπισκευῆς, ἀνεγέρσεως καὶ συστάσεως σχολείων καὶ ναῶν. Ἐξελέγη πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως τὴν 12 Ἰουνίου 1842, ἠναγκάσθη νὰ παραιτήσηται τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῇ 18 Ἀπριλίου τοῦ 1845, ἐξελέγη τὸ δεύτερον (1 Νοεμβρίου 1852), καὶ ἀπεβίωσε τῇ 16 Σεπτεμβρίου 1853. Τὰ κυριώτερα ἔργα τοῦ φιλομουσοτάτου πατριάρχου εἶναι ἡ σύστασις τῆς Θεολογικῆς σχολῆς ἐν Χάλκῃ, τῇ νήσῳ τῆς Προποντίδος (1844), καὶ ἡ οἰκοδομὴ τοῦ ἔξω τῆς πύλης Ρηγίου Κωνσταντινουπόλεως Ὀρφανοτροφείου μετὰ σχολείου. Σημειώσεως ἄξιον ὅτι, κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1853, ἐξέδωκε γράμμα συνοδικὸν περιέχον διατάξεις μονίμους περὶ τῶν ἐπιτρόπων τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ναῶν, ὁρίζον τὰ καθήκοντα καὶ τὰς εὐθύνας αὐτῶν. Αὐστηρὸς εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν τοῦ ἱεροῦ κλήρου καθηκόντων περιήρχετο πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου τοὺς ἐν τῇ πρωτευούσῃ ναοὺς ἐξετάζων τοὺς ἱερατεύοντας, ἂν ἐξασκῶσι πιστῶς τὰ χρέη αὐτῶν. Ταῦτα κατὰ τοὺς ἐν τῷ Πατριαρχείῳ κώδικας καὶ τὰς προφορικὰς παραδόσεις.

—5) ***Γερμανὸς Ε'***. Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1835, ἐδιδάχθη δὲ ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ Χάλκης, ἀφ' ἧς ἔλαβε τὸ πτυχίον τῷ 1863. Ὁ πατριάρχης Σωφρόνιος Γ' διώρισεν αὐτὸν πορτάρην τοῦ Πατριαρχείου, μετακληθέντα, καθὼς ἔδει, ἐκκλησιάρχην, ὕστερον ἀνέδειξεν ἀρχιδιάκονον αὐτοῦ. Τῷ 1867 ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Κῶ, μετετέθη τῷ 1876 εἰς Ρόδον, τῷ 1888 εἰς Ἡράκλειαν, τῷ 1897 εἰς Χαλκηδόνα, μὴ δυνάμενος, ἢ μὴ θέλων νὰ μεταβῇ εἰς Ἡράκλειαν. Ἐξελέγη πατριάρχης τῇ 28 Ἰανουαρίου 1913 καὶ ἠναγκάσθη νὰ καταλίπῃ τὸν θρόνον τῇ 12 Ὀκτωβρίου τοῦ 1918, κατὰ συνέπειαν φοβερᾶς ἐξεγέρσεως ὅλου τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ τῇ 7 Ὀκτωβρίου. Ἀποσυρθεὶς εἰς Χαλκηδόνα (Καδῆ-κιοϊ), ἀπεβίωσε κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1920. Ἐπ' αὐτοῦ, χάρις εἰς τὴν πατριαρχικὴν κεντρικὴν ἐκπαιδευτικὴν ἐπιτροπήν, ἐτέθησαν νόμοι τινὲς περὶ βιβλίων διδακτικῶν καὶ διδασκάλων, ἀλλ' ἀποσυνετέθησαν τέλεον αἱ περὶ συγκροτήσεως συνόδου καὶ ἐθνικοῦ (λαϊκοῦ) συμβουλίου διατάξεις τῶν ἐθνικῶν κανονισμῶν, ἕνεκεν ἐπηρειῶν τῶν περὶ τὸν Γερμανὸν κακῶν συμβούλων. Ὁ Γερμανὸς πάσας αὐτοῦ τὰς δυνάμεις καὶ τὸν δεξιὸν νοῦν κατηνάλωσεν ἀπὸ τοῦ 1886—1897 ἀντιτιθέμενος εἰς τὸν πόθον καὶ τὴν αἴτησιν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ περὶ τῆς εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἐπανόδου τοῦ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονάζοντος πατριάρχου Ἰωακεὶμ Γ'. Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

— **Γερμανός**, *πατριάρχης* ***Ἱεροσολύμων*** (1543—1579). Παραιτηθεὶς ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων Δωρόθεος μετὰ πατριαρχείαν 43 ἐτῶν, ὑπέδειξε διάδοχόν του τὸν μοναχὸν τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Σάββα τῷ 1543. Ὁ Γερμανὸς ἀναβὰς εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, δεινῶς μὲν ὑπὸ ἑτεροθρήσκων καὶ ἑτεροδόξων πολεμούμενον, πρὸς μεγίστας δὲ οἰκονομικὰς δυσχερείας παλαίοντα, πρῶτον μὲν διωργάνωσε τὴν «Ἁγιοταφιτικὴν Ἀδελφότητα» καὶ στενῶς συνέδεσεν αὐτὴν μετὰ τοῦ πατριαρχείου, ὥστε νὰ μεριμνᾷ οὐ μόνον περὶ τῶν πνευματικῶν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ὑλικῶν ἀναγκῶν τοῦ ποιμνίου. Ἔπειτα δὲ βλέπων ὅτι ἐκ τῆς προηγηθείσης πεντηκονταετοῦς ἐπικρατήσεως τῶν Μαμελούκων ἐν Παλαιστίνῃ τοιαύτη σύγχυσις καὶ ἀνωμαλία καὶ δυστυχία ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν Ἱεροσολύμων ὑπῆρχεν, ὥστε καὶ τὰ ἐνοριακὰ καὶ τὰ ἐπαρχιακά της ὅρια ἦσαν ἀκαθόριστα καὶ ἐπένετο ὁ ἀραιὸς πληθυσμός της καὶ γυμνοὶ πλέον ἱερῶν σκευῶν καὶ ἀμφίων ἦσαν οἱ πλεῖστοι ναοί της, ἐμερίμνησεν ἀνενδότως πρὸς καθορισμὸν καὶ ἐξασφάλισιν τῶν ὁρίων τῆς Ἐκκλησίας, ἐπεχείρησε δὲ ὁ ἴδιος περιοδείας συλλέγων ἐλεημοσύνας ὑπὲρ τῶν πτωχῶν καὶ χάριν ἐπισκευῶν πλείστων ἠρειπωμένων ναῶν καὶ μονῶν. Διεξήγαγε μακροὺς καὶ δεινοὺς ἀγῶνας πρὸς τοὺς Λατίνους καὶ τοὺς Ἀρμενίους, ὧν οἱ μὲν πρῶτοι διὰ τῶν Μαρωνιτῶν, οἱ δὲ Ἀρμένιοι διὰ τῶν Ἀβησσυνῶν προσεπάθουν νὰ καταλάβωσι τὰ διάφορα προσκυνήματα τοῦ Ἁγίου Τάφου, διαθέτοντες δὲ ἄφθονον χρῆμα καὶ ἔχοντες τὴν ὑποστήριξιν τῶν ὁμοδόξων των βασιλέων ἦσαν δυσκαταγώνιστοι. Ἀλλ' ὁ μεγαλεπήβολος καὶ ἀκατάβλητος Γερμανός, πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Τάφου ἀρχαίων δικαιωμάτων τῆς Ἐκκλησίας του, μετέβη δὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ εὐγλώττως ἀναπτύξας τὰ δικαιώματα ταῦτα εἰς τὸν σουλτᾶνον Σουλεϊμὰν τὸν Β' (1520—1566) κατώρθωσε νὰ λάβῃ παρ' αὐτοῦ φιρμάνιον, δι' οὗ ἀνεγνωρίζετο πλήρης κυριότης τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τῶν ἱερῶν προσκυνημάτων. Καὶ ἐπὶ τοῦ διαδόχου δὲ τοῦ Σουλεϊμάν, Σελὴμ τοῦ Β' (1566—1574), κατώρθωσεν ὁ Γερμανὸς νὰ λάβῃ διάφορα φιρμάνια ὑπὲρ τοῦ Ἕλληνος πατριάρχου καὶ τῆς «Ἁγιοταφιτικῆς Ἀδελφότητος». Ἔλαβε διάφορα μέτρα κατὰ τῶν ἐν Παλαιστίνῃ ἀνυποτάκτων Σέρβων μοναχῶν καὶ κατὰ τῶν σφετεριστῶν Λατίνων, ὑφ' ὧν δεκαζόμεναι αἱ ἐπιτόπιοι τουρκικαὶ ἀρχαὶ σκανδαλωδῶς ἐπενέβαινον ὑπὲρ αὐτῶν κατὰ τοὺς πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον ἀγῶνάς των. Ἐμερίμνησε περὶ τῶν σχέσεων Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων καὶ ἀρχιεπισκοπῆς Σινᾶ καὶ κατώρθωσε νὰ ὑπαχθῇ ὁριστικῶς ἡ ἀρχιεπισκοπὴ αὕτη εἰς τὸ κλῖμα τῆς Σιωνίτιδος Ἐκκλησίας. Τῷ 1566, ἐξ ἐπιδρομῆς Βεδουίνων, περιελθούσης τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων εἰς δεινοτάτην οἰκονομικὴν θέσιν, ἠναγκάσθη καὶ πάλιν νὰ ζητήσῃ τὰ ἐλέη τῶν ἁπανταχοῦ Χριστιανῶν καὶ ἐν τῇ σχετικῇ ἐγκυκλίῳ του ἔγραφε πρὸς τοῖς ἄλλοις: «οὐδεμίαν ἀνακωχὴν ἢ συμπάθειαν εὑρίσκομέν ποθεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν ἄρτον μετὰ δακρύων καὶ οἰμωγῶν πολλάκις ἐσθίομεν». Οὕτω δ' ἐκ τῶν διηνεκῶν κόπων καὶ ἀγώνων καὶ συχνῶν καὶ μακρινῶν περιοδειῶν ἐξαντληθεὶς πλέον, ἀπεσύρθη ἐκ τοῦ θρόνου τῷ 1579 ὁ ἀοίδιμος Γερμανός, ὅστις ὑπῆρξεν ἐκ τῶν μεγαλεπηβολωτάτων καὶ δραστηριωτάτων πατριαρχῶν τῆς καθόλου ὀρθοδοξίας, «ὅστις μετὰ τὴν ἐπὶ τοῦ προκατόχου αὐτοῦ ἐπελθοῦσαν βελτίωσιν ἠδυνήθη νὰ διαγράψῃ τὴν ἐφεξῆς ἱστορικὴν πορείαν τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τῆς Ἁγιοταφιτικῆς Ἀδελφότητος», κατὰ ἐπιφανῆ ἱστορικὸν τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων, τόσον μεγάλην δ' ἐθνικὴν ὑπηρεσίαν προσέφερε διὰ τῆς ὀργανώσεως καὶ συνδέσεως τῆς Ἁγιοταφιτικῆς Ἀδελφότητος καὶ τοῦ Πατριαρχείου, ὥστε «ἄνευ τοῦ μεγαλεπηβόλου τούτου ἔργου τοῦ Γερμανοῦ περὶ στενοῦ συνδέσμου τοῦ Γένους μετὰ τοῦ Ἁγίου Τάφου ἡ ἱστορία τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων θὰ ἔληγε τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα κατ' ἀνθρωπίνους ὑπολογισμούς», ὡς γράφει ὁ αὐτὸς ἱστορικὸς (βλ. *Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου* «Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων» ἐν Ἀλεξανδρείᾳ 1910).

Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

— **Γερμανὸς** *μητροπολίτης* ***Ἀγκύρας***, ὁ καλούμενος *Ρασοξέστης*. Πεπαιδευμένος κληρικός, τὴν πατρίδα Κερκυραῖος, ἀκμάσας προδήλως πρὸ τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος, ἀφοῦ ποιεῖται μνείαν αὐτοῦ Νικόλαος Βούλγαρις, ὁ γνωστὸς συγγραφεὺς τῆς Κατηχήσεως. Ἔγραψεν ὁ Γερμανός: «Περὶ σφαλμάτων τῶν Ἰταλῶν, καθὰ μαρτυρεῖ Ζαβίρας» (Ἑλληνικὸν Θέατρον σ. 128· βλ. καὶ τὸν τοῦτον μεταγράφοντα Σάθαν ἐν Νεοελλ. φιλολογίᾳ, σ. 412). Μ. Ι. Γ.

— **Γερμανός**, *ἀρχιεπίσκοπος* ***Ἀθηνῶν***. Δεύτερος ἐν τῇ σειρᾷ τῶν λαβόντων τὸν τίτλον τοῦτον. Κατ' ἐπιγραφὴν ἐπὶ κίονος τῆς δυτικῆς εἰσόδου τοῦ Παρθενῶνος ἀπέθανε κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 841.

Π. Π. Π.

— **Γερμανὸς** *ὁ* ***Αἰτωλός***. Ἱερομόναχος, ζήσας κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα. Συνέγραψεν ἐν ἔτει 1480 ἱστορίαν τῆς τότε ἀνευρεθείσης εἰκόνος τῆς Παναγίας τῆς Χρυσοβίτσης, δημοσιευθεῖσαν ἐν Βενετίᾳ τὸ 1794 (*Κ. Σάθα*, Νεοελ. φιλολογ.). Ξ. Γ. Μ.

— **Γερμανὸς** ***Ἀφθονίδης***· βλ. Ἀφθονίδης *Γερμανός*.

—**Γερμανὸς** *ὁ διδάσκαλος τῆς* ***Καισαρείας***. Ἐγεννήθη ἐν Ἀλεξανδρέτᾳ τοῦ Ἰσσικοῦ κόλπου (Συρίας), ἐνηλικιωθεὶς δὲ ἐγένετο μοναχὸς καὶ διάκονος τῆς ἐν Κύπρῳ μονῆς «Μαχαιράδος». Ἐλθὼν ὕστερον εἰς τὴν Βηρυττὸν ἐξέμαθεν ἐκεῖ τὴν ἀραβικήν, μετὰ ταῦτα δὲ προσελθὼν Γρηγορίῳ τῷ μητροπολίτῃ Καισαρείας Καππαδοκίας, ἐδιδάχθη ὑπὸ τοῦ παρ' αὐτῷ πρωτοσυγκέλλου καὶ κατόπιν ἐπισκόπου Ναζιανζοῦ Ἰγνατίου. Ἐκεῖθεν μεταβὰς εἰς Πάτμον καὶ Χίον ἐγένετο μαθητὴς Δανιὴλ τοῦ Κεραμέως καὶ Ἀθανασίου τοῦ Παρίου, καὶ μετὰ ταῦτα διδάσκαλος, ἐπὶ διετίαν, ἐν Ἐφέσῳ, ὁπόθεν ἀνέβη εἰς Καισάρειαν, καὶ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ συνέστησε σχολεῖον ἑλληνικὸν τῷ 1792, προϋπάρχοντος καὶ μικροῦ ἑτέρου. Τὸ Πατριαρχεῖον ἐκάλεσεν αὐτὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀνέθεσεν αὐτῷ ἀπὸ τοῦ 1799 τὸ κήρυγμα τοῦ θείου λόγου τουρκιστί, χάριν τῶν τουρκοφώνων Ἑλλήνων Μικρασιατῶν, διέταξε δὲ συγχρόνως δύο δίσκοι νὰ περιφέρωνται εἰς δύο ναοὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς ἐν Καισαρείᾳ σχολῆς· διὰ τῶν συναχθέντων χρημάτων ἔκτισεν οἰκοδομὴν εὐπρεπῆ ἐν Καισαρείᾳ διὰ τὴν σχολήν, διέτρεφεν ἀπόρους μαθητὰς καὶ ἀκαμάτως εἰργάσθη ὑπὲρ τῆς ἀναπτύξεως τῶν Καππαδόκων. Συνήθροισε συνδρομὰς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ καὶ δι' αὐτῶν ἀνῳκοδόμησε τὴν (ἐν Ζιντζήδερε) μονὴν τοῦ «Τιμίου Προδρόμου», καὶ διεχώρισεν ἐν αὐτῇ τμῆμα μέγα πρὸς ἔναρξιν μαθημάτων ἱερατικῆς σχολῆς, ἥτις ἔλαβε σύστασιν, καὶ ἐπί τινα κατόπιν ἔτη παρήγαγε πεπαιδευμένους πολλούς, κληρικοὺς καὶ λαϊκούς. Ἀπεβίωσεν ἐν Καισαρείᾳ κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1805, πεντηκοντούτης σχεδόν. Ἔγραψε —κατὰ τὴν παράδοσιν—εἰς τουρκικὴν γλῶσσαν δι' ἑλληνικῶν γραμμάτων ἱερά τινα βιβλία καὶ ἐξέδωκε τὸ «Ἐξομολογητάριον» εἰς τουρκικὴν μετάφρασιν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Α. Λεβίδου* «Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία Καππαδοκίας» σ. 185-191. *Μ. Παρανίκα* «Σχεδίασμα περὶ σχολείων» σ. 119-123. Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

—**Γερμανὸς** ***Καλλιγᾶς***. Διαπρεπὴς κληρικὸς ἐκ Κεφαλληνίας (1844—1896). Ἐν Ἀργοστολίῳ τὰ πρῶτα γράμματα διδαχθεὶς ἠκολούθησε τὸ ναυτικὸν ἐπάγγελμα τοῦ πατρός του ταξιδεύων συνήθως εἰς Ρωσίαν. Ἀλλὰ κατὰ τὸ 17ον ἔτος τῆς ἡλικίας του ἀσθενήσας μετέβη εἰς τὴν ἐν Πάτμῳ μονὴν τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, ἧς ἡγούμενος τότε ἦτο ὁ συγγενής του Παρθένιος Καλλιγᾶς, ὑπὸ τούτου δ' ἐπείσθη ν' ἀσπασθῇ τὸν μοναχικὸν βίον. Μετὰ τετραετῆ ἐν Πάτμῳ διαμονὴν μετέβη εἰς τὴν ἐν Χάλκῃ θεολογικὴν σχολὴν πρὸς σπουδήν. Ἀποφοιτήσας τῷ 1869 προσελήφθη ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ γραφείῳ του, εἶτα δέ, τῷ 1880, προσκληθεὶς ὑπὸ τῆς ἐν Μασσαλίᾳ ἑλληνικῆς κοινότητος ὡς ἐφημέριος αὐτῆς διέμεινεν ἐκεῖ τέσσαρα ἔτη. Τῷ 1884 ἐξελέγη ἀρχιεπίσκοπος Κεφαλληνίας, ὡς τοιοῦτος δὲ ἔδειξεν ἀσυνήθη δραστηριότητα. Τῷ 1889 ἐξελέγη τῇ εἰσηγήσει τοῦ πρωθυπουργοῦ Χ. Τρικούπη μητροπολίτης Ἀθηνῶν. Ἐν τῇ νέᾳ του θέσει εἰργάσθη ἐπωφελῶς πρὸς βελτίωσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Κατώρθωσε νὰ κτίσῃ τὸ σημερινὸν μητροπολιτικὸν μέγαρον μετὰ τῶν γραφείων τῆς Ἱ. Συνόδου, ὡς καὶ μεγαλοπρεπὲς ἱεροδιδασκαλεῖον. Τῷ 1890 ἵδρυσε τὸν «Ἱερὸν Σύνδεσμον», ἐν δὲ τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Μητροπόλεως διωργάνωσε τακτικὰ μαθήματα τάξεως καὶ τελετουργικῆς εὐπρεπείας διὰ τὸν ἐνοριακὸν κλῆρον Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. Ἐμερίμνησε συστηματικῶς περὶ τοῦ θείου κηρύγματος κατὰ τὰς Κυριακὰς ὠργάνωσε καὶ μεταμεσημβρινὰς ἠθικοθρησκευτικὰς ὁμιλίας ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καὶ ἐν τῇ ἑταιρείᾳ τῶν «Φίλων τοῦ Λαοῦ». Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

—**Γερμανὸς** ὁ ***Κρητικός***. Ἤκμασε κατὰ τὸ ἥμισυ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, διετέλεσε δὲ ἱερομόναχος τῆς ἐν Ὀλύμπῳ μονῆς τῆς Ἁγίας Τριάδος. Διαπρεπὴς μουσικός, ἐγίνωσκε τὴν γαλλικήν, ἰταλικήν, ἀραβικήν, τουρκικὴν καὶ ἀλβανικὴν γλῶσσαν. Συνέ-

Digitized by Google

γραψε περὶ τῆς κρητικῆς μουσικῆς, γραμματικὴν τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης καὶ μετέφρασεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν τὴν τουρκικὴν γραμματικὴν τοῦ μεγάλου βεζύρου Ἰμβραήμ. Ἀπέθανε κατὰ τὸ 1760 (*Κ. Σάθα* «Νεοελληνικὴ φιλολογία» σ. 603). Ε. Γ. Π.

— **Γερμανός**, *ἀρχιεπίσκοπος* ***Κύπρου.*** Κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα δεινῶς πιεζόμενοι οἱ Κύπριοι ὀρθόδοξοι ὑπὸ τοῦ Λατίνου ἀρχιεπισκόπου τῆς νήσου Οὔγου Φαγιάνου καὶ τοῦ λατινικοῦ κλήρου, ἐξέλεξαν (1250) τὸν θαρραλέον μοναχὸν Γερμανὸν ἀρχιεπίσκοπον αὐτῶν καὶ τὴν ἐκλογὴν ταύτην ἐπεκύρωσε καὶ ὁ πάπας Ἰννοκέντιος ὁ Δ' (1243—1254). Ἀλλ' ὁ Οὔγος σφόδρα ἐξοργισθεὶς ἐκ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης καὶ μὴ δυνάμενος νὰ πράξῃ τι κατὰ τῆς παπικῆς ἀποφάσεως, ἔφυγεν ἐκ τῆς Κύπρου εἰς τὴν Τοσκάνην. Μετὰ τὸν θάνατον δὲ τοῦ βασιλέως Ἑρρίκου τοῦ Α' ὑποστηρίζοντος τὸν Γερμανὸν ἐπανελθὼν εἰς Κύπρον ὁ Οὔγος ἤρχισε δεινὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Γερμανοῦ καὶ τοῦ ὀρθοδόξου κλήρου. Τότε δ' ἀπεφάσισεν ὁ Γερμανὸς νὰ μεταβῇ αὐτοπροσώπως πρὸς τὸν πάπαν καὶ διὰ ζώσης φωνῆς νὰ ἐκθέσῃ πρὸς αὐτὸν τὴν ἀφόρητον κατάστασιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ του ποιμνίου. Παραλαβὼν λοιπὸν τρεῖς ἐπισκόπους τῆς Κύπρου μετέβη εἰς Ρώμην καὶ παρουσιασθεὶς ἐνώπιον τοῦ πάπα Ἀλεξάνδρου τοῦ Δ' ἐξέθηκε μετὰ πάσης παρρησίας πρὸς αὐτὸν τὴν οἰκτρὰν κατάστασιν τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου καὶ τὰς παντοίας καταπιέσεις τῶν Χριστιανῶν ὑπὸ τοῦ λατινικοῦ κλήρου. Ὁ πάπας δι' ἀποφάσεως αὐτοῦ τῷ 1260 ἐκδοθείσης ἐκανόνισε μὲν τὰς σχέσεις Λατίνων καὶ ὀρθοδόξων κληρικῶν τῆς Κύπρου, ἀλλ' οὐδεμία οὐσιώδης βελτίωσις τῆς καταστάσεως τῶν ὀρθοδόξων ἐπῆλθεν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ πάπας ἐπέτρεψεν εἰς τὸν Γερμανὸν νὰ φέρῃ τὸν τίτλον τοῦ ἀρχιεπισκόπου καθ' ὅλην του τὴν ζωήν, ὁ Οὔγος παραιτηθεὶς ἀπῆλθεν ἐκ Κύπρου. Ε. Γ. Π.

— **Γερμανός**, *ἀρχιεπίσκοπος* ***Νέων Πατρῶν.*** Ἤκμασε περὶ τὸ 1670. Κράτιστος μουσικὸς ὤν, συνέθεσε πολλὰ ἐκκλησιαστικὰ ᾄσματα μεταγραφέντα ἐκ τῆς ἀρχαίας παρασημαντικῆς γραφῆς εἰς τὴν νέαν μέθοδον ὑπὸ τοῦ ἐκ τῶν τριῶν μεταφραστῶν Χουρμουζίου τοῦ Χαρτοφύλακος. Μεταξὺ τῶν ἔργων τοῦ Γερμανοῦ περιλαμβάνονται τὸ ἐπικήδειον ᾆσμα τοῦ ἐπιταφίου: «Τὸν ἥλιον κρύψαντα», ὡς καὶ σειρὰ πλήρης χερουβικῶν. Ν. ΠΑΠΑΣ

— **Γερμανός**, *μητροπολίτης* ***Νύσσης*** (*Ναϊσοῦ*) ὁ κοινότερον ***Αἰτωλός***, ἢ ***Λοκρὸς*** λεγόμενος. Ἐγένετο μαθητὴς τοῦ φιλοσόφου Θεοφίλου Κορυδαλλέως ἐν Ἀθήναις (1643—1646). Τῷ 1660 ἐκαλεῖτο εἰς Ἀλεξάνδρειαν παρὰ τῷ πατριάρχῃ Παϊσίῳ, τῷ 1680 διέμενεν ἐν Βρασοβῷ τῆς Τρανσυλβανίας, ἀποχωρήσας πρὸ δωδεκαετίας ἴσως ἐκ τῆς ἐν τῇ πατριαρχικῇ ἀκαδημίᾳ διδασκαλίας. Μετὰ περιήγησιν ἐν Ἑσπερίᾳ διὰ σπουδήν, ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἐδιδάσκετο (1685) τὴν λατινικήν, τότε δ' ἐζήτει τὴν μητρόπολιν Ἀδριανουπόλεως, ἀπωθήσας τὴν τῆς Βιδύνης, προσενεχθεῖσαν αὐτῷ, καίπερ «παρ' ἡλικίαν» ὡς ἔγραφε τότε. Φαίνεται δ' ὅτι μητροπολίτης Νύσσης ἦν πολὺ πρὸ τοῦ 1680, διαμένων, κατὰ τὸ πλεῖστον, ἐν Βουκουρεστίῳ.

[*Μ. Ι. Γεδεὼν* Χρονικὰ πατριαρχικῆς ἀκαδημίας, σελ 99 καὶ 102.—*Μ. Παρανίκα* Σχεδίασμα σ. 24.] Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

— **Γερμανὸς** *ὁ* ***Παλαιῶν Πατρῶν.*** Μία ἀπὸ τὰς εὐγενεστέρας φυσιογνωμίας τοῦ Ἀγῶνος. Ἐγεννήθη τὴν 25 Μαρτίου τοῦ 1771 ἐν Δημητσάνῃ καὶ ἀπέθανε τὴν 30ὴν Μαΐου τοῦ 1826 ἐν Ναυπλίῳ. Υἱὸς τοῦ Ἰωάννου Κόζια καὶ μακρινὸς συγγενὴς τοῦ κατόπιν ἐθνομάρτυρος πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε', ἐξεπαιδεύθη εἰς τὸ περίφημον σχολεῖον τῆς γενετείρας του, ἐτελειοποιήθη δὲ παρὰ τῷ μητροπολίτῃ Ἄργους Ἰακώβῳ, ὅστις καὶ τὸν ἐχειροτόνησε διάκονον. Τῷ 1797 μετέβη παρὰ τῷ θείῳ του Γρηγορίῳ, τότε μητροπολίτῃ Σμύρνης, καὶ τὸν ἠκολούθησε πατριαρχεύσαντα εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐξορισθέντα εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος. Ἐν τῷ μεταξὺ ἀναλαβὼν νὰ διακανονίσῃ τὰς ὑποθέσεις τῶν ἐν Πελοποννήσῳ Σταυροπηγιακῶν μοναστηρίων, ἐπέδειξε μεγάλα χαρίσματα, τὰ ὁποῖα τὸν ἐβοήθησαν ν' ἀποκτήσῃ τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ ἀνωτέρου κλήρου, τόσον ὥστε ἐπὶ ἑπταετίαν ὁλόκληρον, διεξεπεραίου τὰς ὑποθέσεις τῶν ἀπόντων ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀρχιερέων, ὡς πρωτοσύγκελλος τοῦ μητροπολίτου Κυζίκου. Τῷ 1806, τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἀναλαβόντος τὴν εἰρήνευσιν τῶν Χριστιανῶν, εἰς τὴν προσπάθειαν τῆς τουρκικῆς ἀναμορφώσεως, ὁ Γερμανὸς ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Παλαιῶν Πατρῶν, ὡς πρόσωπον τῆς ἀπολύτου ἐμπιστοσύνης του, καὶ ἐστάλη μὲ τὴν εἰδικὴν ἐντολὴν νὰ καθησυχάσῃ τὰ πνεύματα, ἐπὶ τῶν ὁποίων οἱ κατὰ τῶν Κλεφτῶν τρομεροὶ πατριαρχικοὶ ἀφορισμοὶ εἶχον μεγάλως ἐπιδράσει. Διπλωματικώτατος ὁ νεαρὸς ἱεράρχης μετὰ μεγίστης λεπτότητος διεξήγαγε τὸ δυσχερέστατον ἔργον. Δὲν ἐβράδυνε δὲ νὰ ἐπισπάσῃ τὴν ἀμέριστον ἐμπιστοσύνην τοῦ μωραβαλεσῆ Βελῆ πασᾶ, ὅστις ἀκολουθῶν τὰς συμβουλὰς τοῦ πατρός του ἐζήτει διὰ τῆς πρὸς τοὺς ραγιάδες φιλίας νὰ κρατῇ εἰς ὑποταγὴν τοὺς ἀνοικονομήτους Μουσουλμάνους τοῦ Μορέως. Ἐπὶ ὁλόκληρον δεκαετίαν ὁ Γερμανὸς οὕτω πολιτευόμενος ἐστερέωσε τὰ ἐν Πελοποννήσῳ ἑλληνικὰ πράγματα. Πολλάκις δὲ ἐγένετο κριτὴς μεταξὺ Μουσουλμάνων καὶ Χριστιανῶν προυχόντων εἰς πλεῖστα ὅσα ζητήματα, ὅπως τὰ προκύψαντα μεταξὺ τῶν Νοταραίων καὶ τοῦ Κιαμὴλ βέη εἰς τὴν Κορινθίαν, ἢ τῶν Σισίνηδων μετὰ τοῦ σαΐταγα Λαλαίου, εἰς τὴν Ἠλείαν.

Τῷ 1815 ἐκλήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ παρέμεινεν αὐτόθι μέχρι τοῦ 1818 ὡς συνοδικός. Καὶ ἔλαβε μὲν γνῶσιν τῆς κινήσεως τῶν Φιλικῶν, ἢ μᾶλλον τοῦ πνεύματος ὅπερ ἐδημιούργησε τὴν κίνησιν, δύσπιστος ὅμως πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα δὲν ἐδείκνυτο κατ' ἀρχὰς φίλος. Μυηθεὶς τῷ 1819 ἐν Πάτραις ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου Πελοπίδα, ὑπὸ συνθήκας ὄντως περιέργους, μίαν σκέψιν ἐζήτησε νὰ ἐφαρμόσῃ: πῶς θὰ χαλιναγωγήσῃ τὸν πατριωτικὸν ὀργασμὸν διὰ νὰ μὴ περιπέσῃ εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν ἀρχῶν ἀώρως. Καὶ ἐπὶ δύο ἔτη ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανός, μυρία ὅσα ἐφευρίσκων, κατεγίνετο εἰς τὴν καθησύ-

Γερμανὸς Παλαιῶν Πατρῶν.

χασιν τῶν τουρκικῶν ἀνησυχιῶν, τὰς ὁποίας ὑπεδαύλιζεν ὁ Ἄγγλος πρόξενος Φίλιππος Γκρήν, βοηθούμενος ἀπὸ σπεῖραν κατασκόπων. Εὐτυχῶς διάφορα περιστατικὰ τὸν ἐβοήθουν, ὡς ἐπίσης καὶ ὁ πρόξενος τῆς Ρωσίας Ἰωάννης Βλασόπουλος μετὰ τοῦ διερμηνέως Ἰωάννου Παπαρρηγοπούλου. Ἀπὸ τοῦ 1820 ὁ Παλαιῶν Πατρῶν ἠδυνήθη νὰ ἐργασθῇ καλύτερον, ἐκμεταλλευόμενος τὰ θρυλλούμενα περὶ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων, ὡς καὶ τῆς δῆθεν προσπαθείας τῶν Ἄγγλων ὅπως καθυποτάξουν τὴν Πελοπόννησον. Τοιουτοτρόπως ὁ Γερμανὸς συνεργαζόμενος μετὰ τῶν Ἀχαιῶν προυχόντων, ἐκμεταλλευόμενος τὰς προξενικὰς ἀντιζηλίας καὶ τέλος τὸ κίνημα τοῦ τυράννου τῆς Ἠπείρου, ἐτήρει ὑπὸ σκιὰν τὴν πρόοδον τῆς παρασκευῆς τοῦ Ἀγῶνος. Σώφρων καὶ θετικὸς ἀπέστειλε πρὸς τὴν ἀνωτάτην ἀρχὴν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας τοὺς περιφήμους στοχασμοὺς τῶν Πελοποννησίων, διὰ τῶν ὁποίων ἐξητοῦντο σαφῆ πράγματα. Ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, πρό τινος τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς, ἀπήντα διορίζων τὸν Γερμανὸν μέλος τῆς Παμπελοποννησιακῆς Ἑταιρείας. Ταῦτα, ὡς καὶ ὁ φόνος τοῦ Καμαρηνοῦ, δυσμενῶς διέθεσαν τὸν Γερμανὸν πρὸς τὴν τάσιν τῆς ἀμέσου ἐξεγέρσεως τοῦ Γένους, τὴν ὁποίαν ἀπέδιδεν εἰς προσωπικὴν σπουδὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου. Ὅταν συνῆλθον οἱ Ἀχαιοὶ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1821 εἰς τὴν Βοστίτζαν, ὁ Γερμανὸς Παλαιῶν Πατρῶν, δυσπιστῶν τὰ μέγιστα πρὸς τὸν Γρηγόριον Δικαῖον, ἐντόνως ἀντετάχθη πρὸς τὰ ἐπιχειρήματά του. Ἀλλὰ ὅταν τὸ κίνημα ἐπροδόθη καὶ ἐκλήθησαν οἱ προύχοντες καὶ οἱ ἀρχιερεῖς νὰ προσέλθωσιν εἰς Τριπολιτσᾶν, πρῶτος αὐτὸς συνέστησε νὰ μὴ ὑπακούσουν. Διότι ἡ ὥρα εἶχεν ἐπιστῇ. Εἰς τὰς ἡμέρας ἐκείνας τῆς δεινῆς ἀγωνίας, καθ' ἃς οἱ προύχοντες δὲν ἐτόλμων νὰ παρακούσωσι τὴν ρητὴν ἐντολὴν τοῦ καϊμακάμη, ἀλλ' ἀντελαμβάνοντο τὸν ἄμεσον κίνδυνον πρὸς ὃν ἐφέροντο, ὁ μητροπολίτης Γερμανὸς ἐπενόησε τὴν πλαστὴν ἐπιστολήν, διὰ τῆς ὁποίας ἀπετρέποντο εἰς τὸ ταξίδιόν των. Οὕτως οἱ προύχοντες τῆς Ἀχαΐας, βραδυποροῦντες, ἔφθασαν τὴν 10 Μαρτίου 1821 εἰς τὸ μοναστήριον τῆς Ἁγίας Λαύρας. Ἐκεῖ τὴν 13ην Μαρτίου, κατὰ τὴν λειτουργίαν τῆς Κυριακῆς, ὁ Γερμανὸς Παλαιῶν Πατρῶν, ἐν βαθυτάτῃ κατανύξει ἀπέσπασε τὸ πέτασμα τῆς ὡραίας πύλης τοῦ παλαιοῦ καὶ ἔκτοτε καταστραφέντος ναΐσκου τῆς μονῆς καὶ ἀνύψωσεν αὐτὸ ὡς λάβαρον τῆς Ἐθνεγερσίας. Τὸ ἀπόγευμα ὅμως ἅπαντες ἀνήσυχοι ἀπεχώρησαν τῆς μονῆς. Τὴν 14 τοῦ μηνὸς ἤρχισαν αἱ πρῶται συγκρούσεις, εἰς Κλουκίναν, τὴν γέφυραν τοῦ Ἀμπίμπαγα, καὶ εἰς ἄλλα περίχωρα τῶν Καλαβρύτων καὶ τῆς Αἰγιαλείας. Ὁ Γερμανὸς ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἐπιστρέψει εἰς Πάτρας, ὅπου ἀπὸ τῆς 20 τοῦ Μαρτίου ἀραιαὶ εἶχον ἀρχίσει αἱ ἐχθροπραξίαι. Τὴν 23 Μαρτίου ἡ ἐπανάστασις εἶχεν ἐκδηλωθῇ εἰς τὴν βορειοδυτικὴν πλευρὰν τῆς Πελοποννήσου. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὴν Ἁγίαν Λαύραν ἐκ νέου ἐκλήθησαν οἱ προύχοντες, ἔσπευσε καὶ ὁ Παλαιῶν Πατρῶν ὅστις ἀνύψωσε τὸ ἡγιασμένον λάβαρον εἰς τὴν πλατεῖαν.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ὅμως ἐκείνης τὰ γεγονότα παρασύρουν τὸν Γερμανόν. Προσκολληθεὶς εἰς τοὺς προύχοντας τῆς Ἀχαΐας, μεθ' ὧν συνεδέετο, φοβούμενος τὸ ἀπειθάρχητον τῶν στρατιωτικῶν, τῶν ὁποίων ἡγεῖτο ὁ Θ. Κολοκοτρώνης, ἀντετάσσετο εἰς τὰ πρόχειρα μέτρα καὶ συνεπῶς ἀπεκρούετο ἀπὸ τοὺς ἰσχυροὺς τῆς ἡμέρας. Ἐν τούτοις ἐτήρει πολλὴν ἀκόμη ἐπιβολήν. Δι' ὃ εἰς αὐτὸν ἀνετέθη ἡ προσπάθεια τῆς συνδιαλλαγῆς τοῦ τεθέντος ἐπὶ κεφαλῆς τῶν στρατιωτικῶν Δημητρίου Ὑψηλάντου πρὸς τοὺς πολιτικούς, τοὺς ἐκπροσώπους τῆς παλαιᾶς ἀρχοντικῆς τάξεως. Ἀλλ' ἡ προσπάθεια ἀπέτυχε. Τῷ 1822 τῷ ἀνετέθη ἡ προσπάθεια νὰ συνδιαλλάξῃ τοὺς Δεληγιανναίους πρὸς τὸν Πλαπούταν καὶ νὰ θέσῃ τέρμα εἰς μίαν ἔριδα ἐκ τῶν αὐτῶν αἰτίων πηγάζουσαν. Ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν δὲν ἐστάθη εὐτυχέστερος. Εἰς τὴν ἀπελπισίαν τοῦ 1822, ἐστάλη μετὰ τοῦ Γ. Μαυρομιχάλη εἰς Ἰταλίαν διὰ νὰ κερδήσῃ εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Ἀγῶνα τὸν πάπαν Ρώμης, ἀφοῦ δὲν ἐστάθη δυνατὸν νὰ ἐπέλθῃ οὐδεμία συνεννόησις πρὸς τοὺς ἐν Βερώνῃ συνηγμένους ἡγεμόνας. Ἐπὶ διετίαν περίπου πλανώμενος εἰς Ἰταλίαν ὁ Γερμανὸς καὶ μὴ εὑρίσκων ὑποστήριξιν ἀπὸ τὸν ἐν Πίσῃ διαμένοντα μητροπολίτην Ἰγνάτιον, προσεπάθησε μετὰ τοῦ λόρδου Στάνχωπ καὶ τοῦ τραπεζίτου Μπλαγκίαρ (Βλακκιέρου) νὰ συνάψῃ δάνειον ἐθνικὸν ἀλλ' ἀπέτυχε.

Ἀποκαρδιωμένος, δύστροπος, βαρύθυμος, ἐπέστρεψε τὸν Ἰούλιον τοῦ 1824 εἰς Γαστούνην, ἀφοῦ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὰς Πάτρας. Τότε ὅμως εἶχεν ἐκραγῇ ὁ πρῶτος ἐμφύλιος πόλεμος. Ὁ Γερμανὸς ἀπὸ πεποιθήσεως προασπίζων τοὺς Ἀχαιοὺς ἄρχοντας, μοιραίως ὑπέπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ Ἰωάννου Γκούρα, ἀναλαβόντος τὴν καθυπόταξιν τῶν ἐναντιουμένων εἰς τὴν ὑπὸ τοὺς Κουντουριώτας διοίκησιν. Συνελήφθη λοιπὸν ἐν Γαστούνῃ, καὶ μάλιστα ἐτυραννήθη ὑπὸ τοῦ ἀναλαβόντος νὰ τὸν ἐπαγρυπνῇ ἰατροῦ ἐκ Λεχουρίων Νικολάου Σοφιανοπούλου. Ὅταν ὅμως ὁ τελευταῖος οὗτος, προσβληθεὶς ἐκ δυσεντερίας, ἀπέθανε, τόσον ἐφοβήθη ὁ δεισιδαίμων Γκούρας, ὥστε ἀμέσως ἀπέλυσε τὸν ἀρχιερέα. Καὶ ὁ Παλαιῶν Πατρῶν ἐξηντλημένος ἔφθασεν εἰς Ναύπλιον, ὅπου διέμενεν ἀγωνιζόμενος νὰ ἐπανακτήσῃ τὴν κλονισθεῖσαν ὑγείαν του. Τῷ 1826 ἐξελέγη μέλος τῆς Γ' Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, καὶ μετ' ὀλίγον μέλος τῆς ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ἐπιτροπῆς. Εἶχεν ἀνακτήσει παρὰ τοῖς ἐπαναστάταις τὸ παλαιόν του κῦρος. Ἀλλὰ προσβληθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐξανθηματικοῦ τύφου, ὅστις εἶχε καταστῇ ἐνδημικὸς ἐν Ναυπλίῳ, ἀπέθανεν. Ἡ κηδεία του ἐγένετο μεγαλοπρεπῶς ἐν Ναυπλίῳ. Τὰ ὀστᾶ του μετεφέρθησαν εἰς Δημητσάναν, ἐνῷ ἐν Πάτραις ἀνηγέρθη ἀνδριάς, συμβολίζων τὴν ἐν τῷ προσώπῳ του ἀκτινοβολήσασαν ἐλπίδα τῆς παλιγγενεσίας. Ὁ Παλαιῶν Πατρῶν κατέλιπεν ἀπομνημονεύματα, πικρόχολα ἀλλ' ἡμιτελῆ.

Γ. Δ. ΚΟΡΟΜΗΛΑΣ

— **Γερμανὸς** *ὁ* ***Χριστιανουπόλεως.*** Ἐπίσκοπος τῆς οὕτω καλουμένης περιφερείας τῶν Ἰμλακίων τῆς Τριφυλίας, κατὰ τὸν Ἀγῶνα. Υἱὸς ἱερέως, δι' ὃ καὶ *Παπαδόπουλος* ἐπωνομάζετο, ὁ Γερμανὸς ἐπὶ μακρὸν διέπρεψεν ἐν Κωνσταντινουπόλει μεταξὺ τῶν εὐπαιδεύτων κληρικῶν. Ἐγνώριζεν ἀπταίστως τὴν σερβικὴν καὶ βλαχικὴν γλῶσσαν, διότι ἐπὶ μακρὸν εἶχεν ὑπηρετήσει τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα τῶν παραδουναβίων ἐπαρχιῶν καὶ τῆς Μακεδονίας. Μυηθεὶς μεταξὺ τῶν πρώτων εἰς τὴν Φιλικήν, ἀσμένως ἠσπάσθη τὰς ἀρχάς της καὶ εἰργάσθη μὲ ζῆλον καὶ αὐταπάρνησιν. Πολλάκις κινδυνεύσας κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ τὴν ὀργὴν τῶν Τούρκων, χάρις εἰς τὴν διπλωματικότητα καὶ τὴν ἐπιβολήν του. Ἔχων παρ' αὐτῷ ὡς πρωτοσύγγελον τὸν ἐξάδελφόν του καὶ ἱστορικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως *Ἀμβρόσιον Φραντζῆν*, ὑπῆρξεν ἐξ ἐκείνων τῶν ἀρχιερέων οἵτινες ἔδρασαν κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ Ἀγῶνος μὲ καλὰ ἀποτελέσματα. Χάρις εἰς τὰς ἐνεργείας του, μετὰ τὴν συνέλευσιν τῆς Βοστίτσης ἐπῆλθε πλήρης συνεννόησις διὰ τὴν ἀπόστασιν τῆς νοτιοδυτικῆς Πελοποννήσου. Κληθεὶς καὶ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ καϊμακάμη εἰς Τριπολιτσᾶν, ἐν γνώσει τῆς θυσίας μετέβη καὶ μάλιστα ἐπεβλήθη καὶ εἰς τὸν Θ. Δηλιγιάννην νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ εἰς Τριπολιτσᾶν. Ἐκεῖ, ἐκραγείσης τῆς Ἐπαναστάσεως, καθείρχθη μετὰ τῶν ἄλλων ἀρχιερέων καὶ προυχόντων, ὑπέστη τὰ πάνδεινα μέχρι τῶν παραμονῶν τῆς ἁλώσεως, καὶ ἀπέθανε τὴν 15 Σεπτεμβρίου 1821. Γ. Δ. Κ.

Digitized by Google

—**Γερμανός**, ***Δημήτριος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Γορτυνίας. Διεκρίθη εἰς τὰ Δερβενάκια κατὰ τοῦ Δράμαλη καὶ εἰς τὰ Τρίκορφα κατὰ τοῦ Ἰμβραήμ.

— **Γερμανός**, ***Νικόλαος***. Πλοίαρχος καὶ πλοιοκτήτης ἐκ Στυλίδος, Φιλικὸς καὶ Ἀγωνιστής. Μετέσχε τῆς ἐπαναστατικῆς κινήσεως τῆς διεπομένης ὑπὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου τῆς Ἀνατολικῆς Χέρσου Ἑλλάδος καὶ διεκρίθη εἰς τὸ Γρίκκερι, τὴν Σκόπελον καὶ τὴν Ἁγίαν Μαρίναν. Ἐκρίθη ὑποπλοίαρχος ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς. Γ. Δ. Κ.

—**Γερμανός**, ***Νικόλαος***. Ἐγεννήθη εἰς τὸν Πολύγυρον τῷ 1864, ἐσπούδασε φυσικὰς ἐπιστήμας εἰς τὸ Ἐθνικὸν πανεπιστήμιον καὶ εἶτα μετέβη εἰς Γερμανίαν πρὸς εὐρυτέρας σπουδάς. Μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του διωρίσθη καθηγητὴς τῶν φυσικῶν εἰς τὸ Διδασκαλεῖον Ἀθηνῶν, εἶτα ἐγένετο ὑφηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ καὶ διευθυντὴς τοῦ ἐν αὐτῷ Φυσιογραφικοῦ μουσείου καὶ τέλος διευθυντὴς τοῦ Ζῳολογικοῦ Κήπου. Κατὰ τὸ 1915 ἐξελέγη βουλευτὴς Θεσσαλονίκης. Πλὴν διδακτικῶν βιβλίων ἐξέδωκε καὶ ἀρκετὸς πραγματείας, μετέφρασε δὲ ἐκ τοῦ γερμανικοῦ τὸν «Βίον τῶν Ζῴων» τοῦ A. Brehm. —Β.

γερμανοτετρααιθύλιον [*Ὀργ. Χημ.*]· βλ. γερμάνιον [*Ἑνώσεις ὀργανικαί*].

γερμανόφιλος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ φίλα φρονῶν πρὸς τοὺς Γερμανούς, ἰδίᾳ ἐπὶ ζητημάτων πολιτικῆς.

Γέρμας (ὁ) [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καστορίας τοῦ νομοῦ Φλωρίνης ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 1024. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Λόσνιτσα*.

Γερμασόγεια (ἡ) [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς νήσου Κύπρου ὑπαγόμενον εἰς τὴν ἐπαρχίαν Λεμεσοῦ. Κάτοικοι 1200, ἀσχολούμενοι κυρίως μὲ τὴν κηπουρικήν. Τὰς πέριξ τοῦ χωρίου γαίας διαρρέει ὁ ὁμώνυμος ποταμός, κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καλούμενος Ἄφος.

Γερμενᾶτα [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος *Φισκάρδου* τῆς ἐπαρχίας Σάμης τοῦ νομοῦ *Κεφαλληνίας*. Κάτ. (1928) 119.

Γερμενᾶτος, ***Φίλιππος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ τῶν ἀκολουθησάντων εἰς Πελοπόννησον τὸν κόμιτα Μεταξᾶν Κεφαλλήνων. Γ. Δ. Κ.

Γερμενῆς, ***Βασίλειος***. Ἕλλην ζωγράφος, γεννηθεὶς ἐν Φισκάρδῳ τῆς Κεφαλληνίας τῷ 1896. Ἐνεγράφη τῷ 1915 εἰς τὴν Νομικὴν σχολὴν τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου, ἀλλὰ λίαν ἐνωρίς, ὠθούμενος ὑπὸ ἀκατανικήτου κλίσεως πρὸς τὴν τέχνην, κατέλιπε τὰ νομικὰ καὶ ἐνεγράφη εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις σχολὴν τῶν Καλῶν Τεχνῶν, ἐξ ἧς ἀπεφοίτησε τῷ 1922. Ἐξέθηκε πλειστάκις ἔργα του καὶ δὴ τῷ 1925 εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ «Παρνασσοῦ» (ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σχέδια) καὶ τῷ 1929 εἰς τὴν αὐτὴν αἴθουσαν. Μεταξὺ τῶν ἀξιολογωτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἄλογα στὴ βοσκή», «Στὸ πηγάδι», «Θέρισμα», «Ἐπιστροφὴ στὸ χωριό», «Τὸ πότισμα», «Τὸ ἅπλωμα τῶν ρούχων», «Μετὰ τὸ λουτρό», «Πρόβατα», «Ἡ κατσίκα», «Εἰδύλλιον». Ἐπὶ πλέον ὁ Β. Γερμενῆς ἐξετέλεσε σειρὰν ἐξωφύλλων τετραδίων, ἐγκριθέντων κατὰ τὸν διεξαχθέντα ὑπὸ τοῦ κράτους διαγωνισμόν, καὶ λογοτεχνικῶν βιβλίων. Ι. Μ. Π.

γερμεσὲς (τουρκ. *γὲρ*=γῆ καὶ *μεσὲ*=δρῦς) χαμαίδρυς.

Γέρμη [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἐμνημονεύοντο τρεῖς πόλεις ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ, δύο ἐν Μυσίᾳ καὶ μία ἐν Γαλατίᾳ. —1) Ἡ παρὰ τὸν Κάϊκον ποταμόν, μεταξὺ Περγάμου καὶ Θυατείρων.—2) Ἡ παρὰ τὰ ὅρια τῆς ἐφ' Ἑλλησπόντου Φρυγίας, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ρυνδάκου καὶ μεταξὺ τοῦ Μακίστου καὶ τῆς Ἀπολλωνίας λίμνης κειμένη, γνωστὴ δὲ ὡς *ἱερὰ Γέρμη*. Τῆς δευτέρας ταύτης Γέρμης, τῆς παρὰ Ρυνδάκῳ, διεσώθησαν καὶ νομίσματα τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων μὲ τὴν ἐπιγραφὴν ΓΕΡΜΗΝΩΝ ἢ ΙΕΡΑ ΓΕΡΜΗΝΩΝ καὶ τύπον Ἀπόλλωνα ἀνακρούοντα λύραν καὶ Μαρσύαν δεδεμένον ἐπὶ δένδρου, ἢ Ἀπόλλωνα καὶ πρὸ αὐτοῦ ἱστάμενον Μαρσύαν κρατοῦντα εἰς ἑκατέραν τῶν χειρῶν του αὐλὸν καὶ τὸν Μαρσύαν ποταμὸν κατακείμενον εἰς τοὺς πόδας του. Τὰ νομίσματα τῆς Γέρμης ἔφερον καὶ ἄλλους τύπους, ὡς Ἡρακλέα καὶ λέοντα, ἢ Ἀσκληπιόν, ἢ Ἀθηνᾶν, ἢ Τελεσφόρον κ.ο.κ. —3) Ρωμαϊκὴ ἀποικία ἐν τῇ Γαλατίᾳ τῆς (Μ. Ἀσίας), ὅτε αὕτη ἑνωθεῖσα μετὰ τῆς Λυκαονίας, μέρους τῆς Ἰσαυρίας, τῆς Παμφυλίας καὶ μέρους τῆς Φρυγίας ὠργανώθη εἰς ρωμαϊκὴν ἐπαρχίαν καὶ ἐτέθη ὑπὸ τὴν διοίκησιν ἀντιστρατήγου Ρωμαίου (propraetor). Ἡ Γέρμη, καλουμένη καὶ *Θέρμα Κολωνια*, ἔκειτο πλησίον τῆς ἐπὶ τῶν ὄχθῶν τοῦ Σαγγαρίου κειμένης σπουδαιοτάτης πόλεως τῆς Γαλατίας Πεσσινοῦντος. Τῆς Γέρμης διεσώθησαν καὶ νομίσματα τῶν αὐτοκρατορικῶν ρωμαϊκῶν χρόνων μὲ τὴν ἐπιγραφὴν COLONIA AUGUSTAFELIX GERMENORUM πλήρη ἢ συντετμημένην. ΚΑΨ.

Γερμὶ [*Γεωγρ.*]· βλ. Ξερόλιθος.

Γερμίνιος *ὁ* ***Σιρμίου***. Ἀκμάσας κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα ἐγένετο ἐπίσκοπος τοῦ ἐν Παννονίᾳ Σιρμίου, προεδρεύσας δύο συνόδων συνελθουσῶν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τῷ 357 καὶ 359. Σῴζεται διάλογός τις γραφεὶς κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 366 καὶ ἐπιγραφόμενος «Altercatio Heracliani laici cum Germinio episcopo Sirmiensi de fide Synodi Nicænæ et Arimensis Arianorum», ἐξ οὗ γίνεται φανερόν, ὅτι ὁ Γερμίνιος ἠσπάζετο τὰ δόγματα τῶν ἀρειανῶν. Ε. Γ. Π.

Γερμοτζάνη [*Γεωγρ.*]· βλ.λ. Πλατανίτσα.

Γερνᾶς, ***Μίχαλος***. Ἀρματολὸς ἐκ Βραχωρίου (Ἀγρινίου) καί, κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Ἀγῶνος, ὁ κύριος μοχλὸς τῆς ἐκπορθήσεως τοῦ Ζαπαντίου. Φοβερὸς τουρκοφάγος, κατέσφαξε πολλοὺς Τούρκους ἐκ τῶν ζωγρηθέντων. Πολεμήσας ὑπὸ τὸν Καραϊσκάκην, μετέσχε τῶν μαχῶν τῆς Κορομηλιᾶς, τοῦ Ἅϊ-Βλάση, καὶ ὑπὸ ἄλλους ἀρχηγοὺς ἀλλαχοῦ, διεκρίθη δὲ ὁ καπετὰν Μίχαλος εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου ὅπου ἐπληγώθη. Ἡ ἐπιτροπὴ τὸν ἔκρινεν ἀξιωματικὸν ἕκτης τάξεως. Γ. Δ. Κ.

γερνάω· δημοτ., καὶ *γεράζω* ἰδιωματ., ἀόρ. *ἐγέρασα*, παθ. μετχ. *γερασμένος*· γίνομαι γέρων, γηράσκω· «ὅσο πάω καὶ γερνάω» «γερασμένος ἀπὸ τὴν ἀρρώστια καὶ τὴ δυστυχία»· παροιμ. «ὁ λύκος κι' ἂν ἐγέρασε κι' ἄλλαξε τὸ μαλλί του, οὔτε τὴ γνώμη ἄλλαξε οὔτε τὴν κεφαλή του»· || μεταβ. κάμνω τινὰ νὰ γηράσῃ: «μ' ἐγέρασαν τὰ βάσανα καὶ οἱ καημοί».

γερνὲ [*Ναυτ.*]. Ὅρος τῆς κοινῆς τῶν ναυτικῶν μας διαλέκτου, σημαίνων τὸ σταθερῶς, τὸ μονίμως εἶναί τι (γαλλ. à poste fixe, ἀγγλ. standing)· τὸ ἀντίθετον *ἐγρετίδικος* (= ἀφαιρετός, γαλλ volant, ἀγγλ. flying). Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

γέρνω, ἀόρ. *ἔγειρα*, παθ. μετχ. *γερμένος* καὶ *γειρμένος*· κλίνω, μεταβ. καὶ ἀμετάβ.: «γέρνει τὸ κεφάλι του, —τὸ κορμί του», «γέρνω τὴ στάμνα» καὶ «γέρνει ἡ στάμνα»· || «γέρνω τὴν πόρτα,—τὸ παράθυρο» κάμνω νὰ κλείσῃ ἡ πόρτα, τὸ παράθυρο, οὐχὶ ἐντελῶς· «εἶναι γερμένη ἡ πόρτα»· || «γέρνει ὁ ἥλιος» κλίνει πρὸς τὴν δύσιν· || «ἡ ζυγαριὰ γέρνει ἀπὸ τὰ δράμια», κλίνει ἡ πλάστιγξ τῶν σταθμῶν· || «γέρνει ἡ βάρκα, —τὸ σαμάρι, —τὸ φόρτωμα», δὲν εἶναι εὐσταθής· || κατακλίνομαι: «θὰ γείρω στὸ κρεββάτι νὰ κοιμηθῶ λίγο». (Τὸ ρῆμα τοῦτο ἐμφανίζει σημασιολογικὴν μετάπτωσιν εἰς τὸ ἀντίθετον, ἀπὸ τοῦ *ἐγείρω*=σηκώνω, ἀνορθῶ, εἰς τὸ *γέρνω*=κατακλίνω). Β. Φ.

γερο— καὶ ***γεροντο—***· ὡς πρῶτον συνθετικὸν συνθέτων τινῶν προσδιοριστικῶν τοῦ *γέρος* ἢ *γέροντας*: *γεροκολασμένος*, *γερομασκαρᾶς*, *γερομπιρμπάντης*, *γεροντοπιασμένος* (=ὁ ὑπὸ γέροντος πατρὸς γεννηθείς), *γερόγατος*, *γερόκοττα* καὶ *γεροντόκοττα*, *γεροντοκρίαρο*.

Γεροβασίλης ***Κώστας***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Μεγάλου Δένδρου τῆς Τριχωνίδος Ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Μαυρᾶκον, Βαρνακιώτην, Ζαγκανᾶν, εἰς Ἄμπλιανην Καρβασαρᾶν, Περοχῶρι καὶ ἀλλοῦ. Ἐνεκλείσθη καὶ ἐν Μεσολογγίῳ κατὰ τὰς πολιορκίας (ἐκ τοῦ Ἀρχ. Ἀγων.). Ξ. Γ. Μ.

Γερογιάννης. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο φέρονται: —1) ***Ἰωάννης***. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἀγράφων. Ἠκολούθει τὸν Γ. Καραϊσκάκην. Διαταχθεὶς τὸν Αὔγουστον 1826 νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, παρέμεινεν εἰς αὐτὴν καὶ ἐφονεύθη τὸν Νοέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους.

—2) Ἕτερος ***Γερογιάννης***. Λευκάδιος τὴν καταγωγήν, ἔπεσεν ἡρωϊκῶς μαχόμενος ἐν τῇ Ἀκροπόλει. Γ. Δ. Κ.

Γερογιώτης. Διάσημος ἁρματολὸς τῶν Ἀγράφων πρὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Τὸν ἡρωϊσμόν καὶ τὰ κατορθώματά του ἐξυμνοῦσι πολλὰ ἐκ τῶν ἐπιχωρίων δημοτικῶν ᾀσμάτων. Ξ. Γ. Μ.

Γερογόμπος [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ἀκρωτήριον τῆς Κεφαλληνίας, ἀποτελοῦν τὴν Δ. τῆς νήσου ἐσχατιὸν καὶ τὴν ΝΔ τοιαύτην τῆς χερσονήσου τῆς Παληκῆς (πλάτ. 38°10'45'' Β, μῆκ. 20°21'20'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 203: Santa Maura, Ithaka, Cephalonia). Ἀγρίως ἀπόκρημνον ἐπιστέφεται ὑπὸ φάρου (1906 τοῦ ἀρίστου ἐκ τῶν περιστροφικῶν «τύπου ἀστραπιαίων ἐκλάμψεων» (feux-éclairs) φάρων τοῦ φωτιστικοῦ μας δικτύου, ἐκπέμποντος δὲ ζεῦγος ἐκλάμψεων λευκῶν ἐναλλάσσον πρὸς τοιοῦτο ἐρυθρῶν 30 μιλ. Σ. Ε. Λ.

Γέροδα [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἀρχαία πολίχνη τῆς Κοίλης Συρίας. Ἔκειτο ἐπὶ τῆς ἐρήμου ΒΑ τῆς Δαμασκοῦ, εἰς ἀπόστασιν 60 χιλιομέτρων καὶ ἐπὶ τῆς ἀπ' αὐτῆς εἰς Παλμύραν διὰ τῶν Νεζάλων ἀγούσης ὁδοῦ. Σήμερον ἡ ἐπὶ τοῦ χώρου ταύτης κώμη καλεῖται *Ντζερούδ* (Djéroud). ΚΑΨ.

Γεροδημήτρης ἢ ***Πιτσικᾶς***, ***Εὐστάθιος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Κανδήλας τοῦ Ξηρομέρου. Ἐν ἀρχῇ τοῦ Ἀγῶνος ἔλαβε μέρος εἰς τὰς μάχας τοῦ Βραχωρίου, τοῦ Ζαπαντίου, τοῦ Πέτα καὶ τοῦ Ἁγ. Ἠλία Ἀετοῦ ὑπὸ τὸν Βαρνακιώτην. Κατόπιν ἐτάχθη ὑπὸ τὸν συμπολίτην του Ἀπόστολον Κουσουρῆν, ἀποθανὼν ἐν Μεσολογγίῳ κατὰ τὴν πολιορκίαν. Εἰς τὴν ἐν Αἰτωλικῷ τοπικὴν συνέλευσιν τῆς 17ης Δεκεμβρίου 1824 στρατιωτικῶν καὶ πολιτικῶν φέρεται εἷς ἐκ τῶν προσωρινῶν ἀντιπροσώπων Ξηρομέρου (Ἀρχ. Ἀγων., Ἑλλ. χρον. Μεσολογγίου). Ξ. Γ. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ

Γεροδῆμος, ***Δημήτριος***. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἀμφίσσης. Ἠκολούθει τὸν Γκούραν. Ἔπεσεν εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀκροπόλεως τῷ 1826. Γ. Δ. Κ.

—**Γεροδῆμος**, ***Σταθᾶς*** (*Εὐστάθιος*). Ἀρματολὸς ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων ἐκ Δουνίστης τοῦ Βάλτου, δράσας κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Εἶναι ὁ πατὴρ τοῦ μεγάλου *Γιάννη Σταθᾶ* καὶ ὁ γενάρχης πολλῶν ἁρματολῶν καὶ ἁρματολικῶν οἰκογενειῶν τοῦ Βάλτου, ὡς τοῦ Ἴσκου, Καραΐσκου καὶ Καραϊσκάκη, Μοσχοβίτου καὶ Τσόλκα. Ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ καὶ τοῦ υἱοῦ του Γιάννη μετωνομάσθη, ἐσχάτως, πρὸς τιμήν των ἡ γνωστὴ εἰς τὴν ἱστορίαν κοινότης Δουνίστης εἰς κοινότητα Σταθᾶ. Κατὰ τὴν ὑπὸ τῆς αὐτοκρατείρας τῆς Ρωσίας ὑποκινηθεῖσαν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπανάστασιν τὴν ἐπικληθεῖσαν «ἐπανάστασιν τοῦ Ὀρλώφ» (1770), ὁ Γεροδῆμος Σταθᾶς μετὰ τῶν Γριβαίων καὶ τοῦ Γ. Γουλιμῆ ἢ Λαχούρη ἦσαν οἱ κυριώτεροι ἁρματολικοὶ παράγοντες τῆς ἐπαναστάσεως ἐν Ἀκαρνανίᾳ καὶ Αἰτωλίᾳ. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐκπορθήσεως τοῦ Βραχωρίου ἀπεχώρησε, συνθηκολογήσας μετὰ τῶν Τούρκων. Ξ. Γ. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ

Γεροθανάσης. Ὄνομα προκρίτου οἰκογενείας ἐκ Προδρόμου τοῦ Ξηρομέρου, συγγενοῦς πρὸς τὴν οἰκογένειαν *Γεροθανάση* καὶ Γερομήτσου ἐξ Ἀμβρακιᾶς τοῦ Βάλτου. Ἐκ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας ὁ ***Γεώργιος Γεροθανάσης*** ἀπεστάλη ἐπανειλημμένως πληρεξούσιος καὶ βουλευτὴς Βονίτσης καὶ Ξηρομέρου, ἐπὶ Ὄθωνος καὶ ἐπὶ Γεωργίου τοῦ Α'. Ξ. Γ. Μ.

— **Γεροθανάσης**. Οἰκογένεια ἀρχοντικὴ ἐξ Ἀμβρακιᾶς τοῦ Βάλτου, ἐξαναγκασθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ μετ' ἄλλων οἰκογενειῶν νὰ συνοικήσωσι τὸν Καρβασαρᾶν (Ἀμφιλοχίαν σήμερον). Κυριώτερα μέλη αὐτῆς εἶναι: —1) ***Γεώργιος Γεροθανάσης***, χιλίαρχος, ὁπλαρχηγὸς τοῦ Καρβασαρᾶ, ἀπεστάλη πληρεξούσιος Βάλτου εἰς τὴν Δ' Ἐθνοσυνέλευσιν. —2) ***Δημ. Γεροθανάσης***, χιλίαρχος, λαβὼν μέρος εἰς πολλὰς μάχας καὶ φονευθεὶς ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τοῦ Μεσολογγίου τὸν Μάρτιον τοῦ 1826. —3) ***Δημήτριος Γιάννου Γεροθανάσης***, ἀντιπρόσωπος Βάλτου εἰς τὴν ἐν Μεσολογγίῳ τοπικὴν συνέλευσιν τῆς 4 Νοεμβρίου 1821. —4) ***Κώστας Γεροθανάσης***, ὑποσωματάρχης τοῦ Ἴσκου, ἐπὶ κεφαλῆς σώματος ἐκ Ξηρομεριτῶν ἐπολέμησεν ἐν Μεσολογγίῳ μέχρι τῆς ἐξόδου τῆς φρουρᾶς. —5) ***Χρῆστος Γεροθανάσης***, υἱὸς τοῦ Γεωργίου Γεροθανάση, ἀπ' ἀρχῆς τοῦ Ἀγῶνος ἔλαβε μέρος εἰς πλείστας μάχας. Βουλευτὴς ὢν Βάλτου, ἐφονεύθη ἐν Ναυπλίῳ κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς Βουλῆς ὑπὸ βόμβας, ριφθείσης ὑπὸ τῶν διαμαχομένων ἀδελφῶν Γρίβα ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀδελφῶν Στράτου ἀφ' ἑτέρου (Ἰούν. 1827). (Ἀρχ. Ἀγων., Συλλογὴ Μάμουκα, ἀρχ. Ἐθνικ. Παλιγγενεσίας.) Ξ. Γ. Μ.

Γεροκίτσος, ***Βασίλειος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Μεσολογγίου, διακριθεὶς εἰς τὴν ἐκπόρθησιν τοῦ Ζαπαντίου καὶ εἰς τὰς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου. Κατὰ τὴν ἔξοδον ἠχμαλωτίσθη μετὰ τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων του. Καὶ αὐτὸς μέν, μετὰ τῆς συζύγου του, ἀπηλευθερώθη ἐπὶ Καποδιστρίου· τὰ τέκνα του ὅμως ἐξισλαμισθέντα παρέμειναν εἰς Ἄρταν. Γ. Δ. Κ.

Γεροκώστας, ***Θεόδωρος***. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἀστακοῦ τῆς Ἀκαρνανίας. Ἐπολέμησεν ὑπὸ διαφόρους ὁπλαρχηγοὺς μέχρι τέλους τοῦ Ἀγῶνος. Γ.Δ.Κ.

— **Γεροκώστας**, ***Ἰωάννης***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Προδρόμου τοῦ Ξηρομέρου, πολεμήσας ὑπὸ τὸν Νικολὸν Τσέλιον, Βαρνακιώτην κ.λ.π. εἰς τὰς μάχας τοῦ Βραχωρίου, Ζαπαντίου κ.λ.π.

— **Γεροκώστας**, ***Μῆτρος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Φουρνᾶς τῶν Ἀγράφων, πολεμήσας πρὸ τοῦ Μεσολογγίου, τῆς Βαρασόβης κ.λ.π. ὑπὸ τὸν Καραϊσκάκην καὶ ἄλλους ἀρχηγούς. Ξ. Γ. Μ.

— **Γεροκώστας**, ***Πέτρος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Προδρόμου τοῦ Ξηρομέρου, ἀποσταλεὶς μετ' ἄλλων ἀντιπροσώπων ὡς πληρεξούσιος Ξηρομέρου κατὰ τὴν τοπικὴν συνέλευσιν τῶν στρατιωτικῶν καὶ πολιτικῶν τῆς Δ. Ἑλλάδος τὴν 17ην Δεκεμβρίου 1824. Ξ. Γ. Μ.

Γεροκωστόπουλος, ***Ἀχιλλεύς***. Πολιτικὸς ἐν Ἀχαΐᾳ γεννηθεὶς τῷ 1850 ἐν Ἠπείρῳ. Ἐσπούδασεν ἐν Ἀθήναις καὶ Παρισίοις τὰ νομικά, καὶ δικηγορῶν ἐπολιτεύετο ἀπὸ τὸ 1880. Δεινὸς ῥήτωρ ἐν τῇ Βουλῇ, διωρίσθη τῷ 1890 ὑπουργὸς τῆς Παιδείας. Μετὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1897 ἐζήτησε νὰ συμπήξῃ ἴδιον κόμμα, ἀλλ' ἀποτόμως καταβληθεὶς ὑπὸ νόσου ἀπέθανε τῷ 1900. Γ. Δ. Κ.

Digitized by Google

— **Γεροκωστόπουλος,** *Κωνσταντῖνος.* Πολιτευτὴς Πατρῶν (1865—1921). Γεννηθεὶς εἰς Πάτερον τῆς Ἠπείρου, ἐσπούδασε νομικὴν ἐν Ἀθήναις, μετὰ τὸν θάνατον δὲ τοῦ θείου του *Ἀχιλλέως Γεροκωστοπούλου*, ἐξελέγη τὸ πρῶτον βουλευτὴς Πατρῶν τῷ 1902. Ἐπὶ κυβερνήσεως Δ. Ράλλη ἐχρημάτισεν ὑπουργὸς τῆς Παιδείας (1909).

Γερόλακκος */Γεωγρ./* βλ. Γέρω-λάκκος.

Γερολιμένας *[Παραλ. Γεωγρ.]* Ὅρμος τῆς ΝΔ. ἀκτῆς τῆς Χερσονήσου, εἰς 6 1/2 μίλ. Β.ΒΔ. τοῦ ἀκρωτηρίου *Ματαπᾶς* (ἀρχ. *Ταινάρου*) καὶ εἰς 1 1/2 μίλ. ὀνατ. τοῦ ἀκρωτηρίου *Κάβο Γκρόσσου* (ἀρχ. *Θυρίδες*). Ἀριστερᾷ τῷ καταπλέοντι τὸν ὅρμον, ὀνομαζόμενον καὶ *Γυαλί*, ναυτικὸς φανὸς (1898) ἐρυθροῦ σταθεροῦ 5 μιλ. (πλάτ. 36° 27′ 30″ Β, μήκ. 22° 24′ 25″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1685 : Venetico to Spezzia). Σ. Ε. Λ.

— **Γερολιμένας** *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τεως δήμου Μέσσης τῆς ἐπαρχίας Οἰτύλου τοῦ νομοῦ Λακωνίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτοικοι (1928) 218. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Ὀχιά* (κάτ. 156).

Γερολυμάτος, *Δημήτριος.* Ἀγωνιστὴς ἐκ Κεφαλληνίας ἀκολουθήσας τὸν κόμιτα Μεταξᾶν εἰς τὴν ἐπίθεσιν τοῦ Λάλα. Ἐπολέμησεν εἰς διαφόρους μάχας ἐν Πελοποννήσῳ, ἀπεβίωσε δ᾽ ἐκ τῶν κακουχιῶν κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Ἰμβραὴμ τῷ 1827. Γ. Δ. Κ.

Γερολυμήνης, *Σωτήριος.* Ἀγωνιστὴς ἐξ Αἰτωλικοῦ λαβὼν μέρος εἰς πολλὰς μάχας καὶ ἐγκλεισθεὶς εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Αἰτωλικοῦ. Ἐφονεύθη ἐπὶ τῆς νησῖδος Ντολμᾶ κατὰ τὴν ἐκπόρθησίν της ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ξ. Γ. Μ.

Γερομᾶρκος *Σέρεζλης.* Ἀγωνιστὴς ἐκ Σερρῶν, ἐξ οὗ καὶ τὸ ἐπωνύμιόν του. Ἀκολουθήσας τὸν Κριεζώτην εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τῷ 1827 ἀπέθανεν ἐν αὐτῇ ἐκ τῆς κακουχίας. Γ. Δ. Κ.

Γερομέριον *[Γεωγρ.]* βλ. Γηρομέριον.

Γερομνήμη *[Γεωγρ.]* βλ. Ἱερομνήμη.

Γερομούρι *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Γεροντομουρί.

Γερομπαλωμένος. Ἠπειρώτης Ἀγωνιστὴς διακριθεὶς ἐν τῇ πολιορκίᾳ τοῦ Συράκου, ὅπου ἀναφέρεται ὅτι παρέμεινε μεταξὺ τῶν τελευταίων προμάχων του. Γ. Δ. Κ.

Γερόνθραι ἢ **Γεράνθραι** *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Πόλις τῆς ἀρχαίας Λακωνικῆς. Ἔκειτο ΝΑ τῆς ἀρχαίας Σπάρτης εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Πάρνωνος καὶ ἐπὶ τοποθεσίας σπουδαιοτάτης ἀπὸ στρατηγικῆς ἀπόψεως, ἀπεῖχε δὲ περὶ τὰς 4—5 ὥρας τῆς θαλάσσης (120 ἀρχαῖα στάδια τῶν Ἀκριῶν). Αἱ Γερόνθραι μετὰ τῶν Ἀμυκλῶν καὶ Φαρίδος ἦσαν ἐκ τῶν ἀχαϊκῶν πόλεων τῆς Λακωνικῆς, αἵτινες ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἀντέστησαν κατὰ τῶν κατακτητῶν τῆς Λακωνικῆς Δωριέων. Μόνον ἐπὶ τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Τηλέκλου ὑπετάγησαν οἱ κάτοικοί της, ἀλλὰ καὶ τότε «ἀπῆλθον τῆς Πελοποννήσου ὑπόσπονδοι». Ταύτην ἀπῴκισαν οἱ Σπαρτιᾶται μετὰ τὴν φυγὴν τῶν Ἀχαιῶν κατοίκων της διὰ Δωριέων ἕνεκα τοῦ ἐπικαίρου τῆς θέσεώς της. Κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους αἱ Γερόνθραι ἦσαν μία τῶν εἴκοσι τεσσάρων πόλεων τῶν Ἐλευθερολακώνων. Ἐν τῇ πόλει τῶν Γερονθρῶν ὑπῆρχεν ἄλσος καὶ ναὸς τοῦ Ἄρεως, πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποίου οἱ Γερονθρᾶται ἐτέλουν ἑορτὴν κατ᾽ ἔτος, καθ᾽ ἣν ἀπηγορεύετο εἰς τὰς γυναῖκας νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὸ ἄλσος. Ἐν τῇ ἀκροπόλει αὐτῆς ὑπῆρχεν ὁ ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὁ Παυσανίας εἶδε τὴν ἐξ ἐλεφαντοστοῦ κεφαλὴν τοῦ ἀγάλματος τοῦ θεοῦ, οὗτινος ὁ κορμὸς μετὰ τῶν ἄκρων εἶχε καῆ κατά τινα πυρκαϊάν, κατὰ τὴν ὁποίαν εἶχε πυρποληθῆ καὶ ὁ παλαιότερος ναὸς τοῦ θεοῦ. Αἱ Γερόνθραι ἦσαν σπουδαία ἐμπορικὴ πόλις καὶ κατὰ τὸν Γ μ. Χ. αἰῶνα καὶ διετηρήθησαν ἐν ἀκμῇ καὶ κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνας, ὡς μαρτυροῦσι τὰ ἐκ τῶν χρόνων ἐκείνων εὑρεθέντα λείψανα μνημείων εἰς τὸ σημερινὸν *Γεράκη*, τὸ ὁποῖον κατέχει τὸν χῶρον τῶν Γερονθρῶν. Ἀπὸ τῆς πόλεως ταύτης εἰς τῶν τέως δήμων Λακεδαίμονος εἶχεν ὀνομασθῆ «δῆμος Γερονθρῶν». ΚΑΨ.

— **Γερονθρῶν,** *τέως δῆμος—.* Εἷς ἐκ τῶν ἀποτελούντων πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου ΔΝΖ' τὴν ἐπαρχίαν Λακεδαίμονος τοῦ νομοῦ Λακωνίας 14 δήμων, ἔχων περιφέρειαν τὴν τῶν νῦν κοινοτήτων *Ἀλεποχωρίου, Βρονταμᾶ, Γερακίου* καὶ *Καρύτσης.*

Γερονικολός, *Ἀπόστολος.* Ἀγωνιστὴς ἐκ Ξηρομέρου, διακριθεὶς εἰς πλείστας μάχας, πολεμήσας ὑπὸ τὸν Κίτσον Τζαβέλλαν, τὸν Γ. Καραϊσκάκην καὶ ἄλλους καὶ μετασχὼν καὶ τῶν τριῶν πολιορκιῶν τοῦ Μεσολογγίου. Ἐπὶ Καποδιστρίου ὑπηρέτησεν εἰς τὴν ὀροφυλακήν. Γ. Δ. Κ.

γερονικὸν ὀξύ, ἢ *α, α-διμεθυλο-δ-ακετοβαλεριανικὸν ὀξὺ* *[Ὀργ. Χημ.].* Ὀργανικὸν ὀξὺ τοῦ τύπου $CH_3.CO.CH_2.CH_2.CH_2.C(CH_3)_2.CO_2H$. Ἀνήκει εἰς τὴν τάξιν τῶν κετονοξέων καὶ λαμβάνεται δι᾽ ὀξειδωτικῆς διασπάσεως τῆς *β-ἰονόνης* Σ. Γ.

γεροντάκι (τὸ) καὶ *γεροντάκος* (ὁ)· ὑποκοριστ. τοῦ *γέρος*, εἴτε κυριολεκτικῶς εἴτε θωπευτικῶς.

γέροντας (ὁ)· ἀντὶ γέρων (βλ. λ.).

γέροντας (ὁ) *[Βοτ.].* Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ὑοσκύαμος ὁ λευκὸς* (Hyoscyamus albus).

Γέροντας *Ἄγγελος.* Ἀθηναῖος, ἐξ ἀρχοντικῆς καταγόμενος οἰκογενείας (1785—1862). Ἦτο δημογέρων τῷ 1820, μετὰ τῶν Προκοπίου Μπενιζέλου καὶ Παλαιολ. Μπενιζέλου, ὁπότε, μυηθεὶς εἰς τὴν Φιλικὴν Ἑταιρείαν, εἰργάσθη μετ᾽ ἐνθουσιασμοῦ πρὸς ἐξέγερσιν τῶν χωρίων τῆς Ἀττικῆς. Ἅμα τῇ ἀναγγελίᾳ τῆς ἐκρήξεως τῆς ἐπαναστάσεως ἐν Πελοποννήσῳ, αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ τῶν Ἀθηνῶν συνέλαβον καὶ ἐνέκλεισαν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ὡς ὁμήρους τοὺς τρεῖς δημογέροντας καὶ ἐννέα ἄλλους προκρίτους, ὅτε δὲ τὴν 25 Ἀπριλίου 1821 ἐπανεστάτησαν καὶ αἱ Ἀθῆναι, οἱ Τοῦρκοι ἐσφαξαν τοὺς προκρίτους καὶ ἐκράτησαν φυλακισμένους τοὺς δημογέροντας. Κατώρθωσαν ὅμως οὗτοι μίαν νύκτα νὰ δραπετεύσουν καὶ κατελθόντες εἰς τὴν ἐκεῖθεν τοῦ Παλαιοῦ Φαλήρου ἀκτὴν διεπεραιώθησαν διὰ πλοιαρίου εἰς Αἴγιναν. Τῷ 1831 ὁ Γέροντας ἐξελέγη μέλος τῆς πρώτης δημοτικῆς ἀρχῆς τῶν Ἀθηνῶν,—τῆς «προσωρινῆς δημογεροντίας»,—μετὰ τῶν Ἀν. Πετράκη, Ν. Ζαχαρίτσα καὶ Μ. Βουζίκη. Τῷ 1833 διωρίσθη ὑγειονόμος. —Β

Γέροντας */Γεωγρ./.* Χωρίον κείμενον εἰς τὰ παράλια τῆς Καρίας ἐντὸς μικροῦ κολπίσκου σχηματιζομένου ΒΑ τοῦ ἀκρωτηρίου Ποσιδείου (νῦν *Κάβο-Γέροντας*), εἰς ἀπόστασιν 18 χιλιομέτρων ἀπὸ τῆς ἀρχαίας Μιλήτου. Πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς οἱ κάτοικοι, ἀνερχόμενοι εἰς 600, ἠσχολοῦντο περὶ τὴν γεωργίαν, εἶχον δὲ μετοικήσει ἐκ Σαλαμῖνος. Ἡ πολίχνη εὑρίσκεται ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν ἀρχαίων *Διδύμων.*

— **Γέροντα, ναυμαχία** *[Ἱστορ.].* Τῷ 1824 ἡ Τουρκία ἕνεκεν ἐσωτερικῶν δυσχερειῶν μὴ δυναμένη νὰ κατισχύσῃ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Ἑλλήνων, προσέφυγεν εἰς τὸν ἰσχυρὸν της ὑποτελῆ, τὸν ἀντιβασιλέα τῆς Αἰγύπτου Μεχμὲτ-Ἀλῆν, ὅστις ἀπὸ μακροῦ προσεπάθει ν᾽ ἀναδιοργανώσῃ τὸν στρατόν του κατὰ τὸ εὐρωπαϊκὸν σύστημα, ἀναθέσας τὴν ἐκπαίδευσίν του εἰς τὸν ἀρνησίθρησκον Γάλλον συνταγματάρχην Sève, εἰς Σουλεϋμὰν μπέην μετονομασθέντα. Ὁ Μεχμὲτ-Ἀλῆς κατ᾽ ἀρχὰς ἐπεχείρησε τὴν κατὰ τῆς Κρήτης ἐκστρατείαν, ἣν περὶ τὸν Μάρτιον τοῦ 1824 καθυπέταξε διὰ τοῦ Χουσεῒν-μπέη. Τὴν κατὰ τῆς Κρήτης ἐκστρατείαν ἐπηκολούθησεν ἡ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Χουσεῒν ὁλοσχερὴς καταστροφὴ καὶ ἐξανδραποδισμὸς τῆς Κάσου (6/19 Ἰουνίου 1824), φωλεᾶς ἀτρομήτων καταδρομέων πλειστάκις δῃωσάντων τὰς ἀκτὰς τῆς Καραμανίας, Συρίας καὶ Αἰγύπτου. Ταύτην ἐπηκολούθησεν ἡ καταστροφὴ τῶν Ψαρῶν (20/13 Ἰουλίου 1824) ὑπὸ τοῦ Χοσρὲφ-πασᾶ ἡγουμένου τουρκικοῦ στόλου ἐκ 52 πολεμικῶν καὶ ὑπερεκατὸν μεταγωγικῶν στρατοῦ σκαφῶν, ὧν πλεῖστα κωπήλατα. Ἤδη ἤρχετο ἡ σειρὰ τῆς Σάμου. Ὁ καπετὰν πασᾶς τοῦ τουρκικοῦ στόλου Χοσρὲφ ἐνεφανίσθη εἰς τὸν κόλπον τῆς Σκάλα-νόβα, ἡγούμενος στόλου ἐξ ὑπερτεσσαράκοντα φρεγατῶν καὶ κορβετῶν καὶ ἐκ πολλῶν πλοίων τῆς γραμμῆς, πρὸς ὃν θαρραλέως συνεπλάκη ὁ ἀπὸ τῆς 17/30 Ἰουλίου εἰς τὰ ὕδατα τῆς Σάμου καταπλεύσας ἑλληνικὸς στόλος, ἐξ 21 σκαφῶν καὶ 4 πυρπολικῶν συγκείμενος. Μετὰ συμπλοκὰς κατὰ τὴν 30/12 Αὐγούστου, 1/14, 4/17 καὶ 5/18, ὁ τουρκικὸς στόλος ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ μεταξὺ Κῶ καὶ Ἁλικαρνασσοῦ. ἔνθα ἀνέμενε τὰς ὑπὸ τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἰμβραὴμ πασᾶ κατὰ τῆς Πελοποννήσου στρατευούσας δυνάμεις. Ὁ ἑλληνικὸς στόλος συνεκεντρώθη περὶ τὰς νήσους Λέρον, Λειψὼ καὶ Πάτμον, τῇ δὲ 22/4 Σεπτεμβρίου κατέπλευσεν αὐτόθι καὶ ὁ ναύαρχος Μιαούλης. Ὁ ἑλληνικὸς στόλος συνέκειτο ἐξ 70 σκαφῶν μετὰ 800 πυροβόλων. Τῇ 19/1 Σεπτεμβρίου κατέπλευσε καὶ ὁ Ἰμβραὴμ συνενωθεὶς μετὰ τοῦ Χοσρὲφ μεταξὺ Κῶ καὶ Ἁλικαρνασσοῦ. Ὁ ἡνωμένος τουρκοαιγυπτιακὸς στόλος ἀπετελεῖτο ἐξ ἑνὸς δικρότου, 25 φρεγατῶν, 25 κορβετῶν καὶ 50 βρικίων καὶ γολεττῶν, μὲ 2500 πυροβόλα ἐν ὅλῳ, προσέτι δὲ καὶ 300 μεταγωγικῶν στρατοῦ. Τῇ 7ῃ πρωϊνῇ τῆς 24/6 Σεπτεμβρίου ὁ Μιαούλης ἀπάρας προήλασε πρὸς τὴν μεταξὺ Κῶ καὶ Ἁλικαρνασσοῦ δίοδον καὶ μετὰ συμπλοκὴν διὰ πυροβολικοῦ, ἣν συνεπλήρωσεν ἐπίθεσις τῶν πυρπολικῶν, ἔτρεψε τὸν τουρκικὸν στόλον· μετ᾽ ἀσημάντους μεταξὺ τῶν προσκόπων συμπλοκὰς τῇ ἐπομένῃ, ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἐπελθοῦσης ἰσχυρᾶς κακοκαιρίας κατέφυγεν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Γέροντα. Τῇ 27/9 Σεπτεμβρίου ἐνηργήθη δίωξις 7 τουρκικῶν πλοίων φευγόντων πρὸς Λέρον, τῇ δ᾽ ἑπομένῃ 28/10 Σεπτεμβρίου 1824 συνεκροτήθη ἡ ἀποφασιστικὴ ναυμαχία τοῦ Γέροντα. Ὁ Ἰμβραὴμ δηλαδὴ ἀποφασίσας πάσῃ θυσίᾳ νὰ διέλθῃ, ἠθέλησε νὰ ἐπωφεληθῇ τοῦ διχασμοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, οὗ 22 πλοῖα μετὰ τοῦ Μιαούλη εὑρίσκοντο ἕνεκεν νηνεμίας ἐκτὸς τοῦ κόλπου τοῦ Γέροντα εἰσέτι, ἐνῷ τὰ λοιπὰ εὑρίσκοντο πρὸς τὴν Λειψώ, καὶ νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸ οὕτω σχηματισθὲν χάσμα· πρὸς τοῦτο αὐτὸς οὗτος ἡγούμενος τοῦ δεξιοῦ ἔπλευσε κατὰ τῶν ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Γέροντα, διὰ δὲ τοῦ ἀριστεροῦ ὑπὸ τὸν Χοσρὲφ προσεπάθησε νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς ἐν τῷ πελάγει νὰ σπεύσωσιν εἰς βοήθειαν τοῦ Μιαούλη, ὅστις ὅμως ἀντιληφθεὶς τὴν πρόθεσιν τοῦ ἀντιπάλου ἐγκαίρως ἀνήχθη διὰ συντόνου ρυμουλκήσεως καὶ ἔτεινε νὰ συνενωθῇ μετὰ τοῦ ὑπολοίπου στόλου, ἤδη θαρραλέως συμπλεκομένου μετὰ τοῦ ἀριστεροῦ τῶν πολεμίων. Ἐν τῷ μεταξὺ κρατυνομένης τῆς συμπλοκῆς, ὁ πυρπολητὴς Παπανικολῆς παρατόλμως εἰσορμᾷ εἰς τὴν ἐχθρικὴν παράταξιν διώκων τὰ περὶ αὐτὸν πλοῖα, ἀλλὰ πανταχόθεν καταπυροβολούμενος καὶ βλέπων τὸ πυρπολικόν του ἐν ἀδυναμίᾳ λόγῳ τῶν ζημιῶν νὰ πλεύσῃ τὸ ἀναφλέγει ὁ ἴδιος. Οἱ πυρποληταὶ Ματρόζος καὶ Πιπῖνος ἐπιτίθενται κατὰ πάρωνος, ἀλλ᾽ ἀποτυγχάνουσι πληγωθέντος τοῦ Πιπίνου· τὸν πάρωνα μετ᾽ ὀλίγον πυρπολεῖ ὁ Μουσᾶς. Οἱ Τοῦρκοι ἐνισχύουσι ἤδη τὴν προσβολὴν κατὰ τοῦ ἀποκατασταθέντος κέντρου τῆς ἑλληνικῆς παρατάξεως καὶ λυσσωδῶς καθίσταται ὁ μεταξὺ τῶν δύο στόλων ἀντιπυροβολισμός. Ὁ ἀντιναύαρχος Σαχτούρης ἀναγκάζεται νὰ ἐξέλθῃ τῆς γραμμῆς συντριβείσης τῆς ἐξαρτίας του.

Ὁ πυρπολητὴς Θεοχάρης ἐπιπίπτει κατὰ Τυνησίας φρεγάτας, ἧς τὴν πυρπόλησιν συμπληροῖ ὁ Βατικιώτης. Ἡ φρεγάτα αὕτη ἔφερε μέγα ποσὸν πυρομαχικῶν τοῦ στρατοῦ καὶ πεζικόν, πάντες δὲ οἱ ἐπ᾽ αὐτῆς ἐκάησαν ἢ ἐπνίγησαν πλὴν τῶν ἐπιβάντων δύο λέμβων, οἵτινες φεύγοντες ἐπιτίθενται κατὰ τῆς σωτηρίας λέμβου, ἧς ἐπέβη ὁ πυρπολητὴς Θεοχάρης, ἀλλ᾽ ἀποκρουσθέντες διὰ τρομπονίων συλλαμβάνονται μετ᾽ ὀλίγον ὑπὸ τοῦ Τσαμαδοῦ. Μεταξὺ τῶν αἰχμαλώτων ἦσαν ὁ ἀρχηγὸς τῆς τυνησιακῆς μοίρας καὶ πολλοὶ Αἰγύπτιοι ἀξιωματικοί. Ἤδη ἡ τουρκικὴ παράταξις ἤρχισε νὰ κλονίζεται, περὶ τὴν δύσιν δὲ τοῦ ἡλίου ὁ τουρκικὸς στόλος ἐτράπη εἰς φυγὴν καταφυγὼν ὑπὸ τὰ φρούρια τῆς Κῶ καὶ Ἁλικαρνασσοῦ. Δύο ἢ τρεῖς ἀπόπειραι πλοῦ τοῦ τουρκικοῦ στόλου πρὸς Σάμον ἐγκαίρως ἀποκρουσθεῖσαι ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου ἠνάγκασαν τὸν μὲν τουρκικὸν στόλον νὰ πλεύσῃ πρὸς Δαρδανέλλια, τὸν δ᾽ αἰγυπτιακὸν πρὸς Κάσον καὶ Κρήτην. Τοιαύτη ἐγένετο ἡ ἔξωθεν τοῦ Γέροντα ναυμαχία, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ἦτο ἀφ᾽ ἑνὸς ἡ διάσωσις τῆς Σάμου ἀπὸ τῆς καταστροφῆς, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ ἡ ἐπιβράδυνσις τῆς ἀποβάσεως τοῦ Ἰμβραὴμ εἰς Πελοπόννησον. Ὁ διάσημος Γάλλος ναυτικὸς συγγραφεὺς ἀντιναύαρχος Jurien de la Gravière γράφων περὶ αὐτῆς ἐπιλέγει: «...ἡ ναυτικὴ ἱστορία δὲν ἔχει ἴσως σελίδα μᾶλλον ἐνδιαφέρουσαν ἕνα ναυτικόν». Γ. Ν. Ν.

—**Γέροντας** *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς κοινότητος *Πέρνης* (τεως *Καρατζᾶ κιοΐ*) τῆς ἐπαρχίας Νέστου τοῦ νομοῦ Καβάλλας. Κάτ. (1928) 576. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μποϊνοῦ-Κισλῆ.*

—**Γέροντας** *[Γεωγρ.].* Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Θεολόγου* τῆς ἐπαρχίας Χαλκίδος τοῦ νομοῦ Εὐβοίας. Κάτ. (1928) 80.

γερόντειος (ὁ, ἡ),—*ον* (τὸ)· ὁ ἀνήκων εἰς γέροντα, εἰς γεροντικὴν ἡλικίαν.

— *γερόντειον τόξον* ἢ *γεροντότοξον* *[Ὀφθαλμιατρ.].* Δυστροφία τοῦ κερατοειδοῦς, κατὰ τὴν ὁποίαν σχηματίζεται εἰς τὴν περιφέρειαν αὐτοῦ ἀδιαφανὲς ἡμισεληνοειδὲς τόξον. Τὴν ὀνομασίαν *γεροντότοξον* ἐπέβαλεν εἰς τὴν φιλολογίαν τῆς ὀφθαλμολογίας ὁ Ἄγγλος ὀφθαλμολόγος John Tayrol († 1767), διότι ἡ ἀλλοίωσις αὕτη παρατηρεῖται ἰδίως εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀρχιζόντων νὰ γηράσκωσιν, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ εἶναι καὶ ἀναγκαῖον ἐπακολούθημα τῆς γεροντικῆς ἡλικίας, οὔτε ἐξ ἄλλου ν᾽ ἀποκλείεται καὶ εἰς νεαρωτέραν τοιαύτην. Ἡ συχνότης τοῦ γεροντικοῦ τόξου εἶναι πλέον ἐμφανὴς ἀπὸ τοῦ 55ου ἔτους καὶ ἄνω.

Τὸ γερόντειον τόξον κατ᾽ ἀρχὰς ἀναφαίνεται εἰς τὴν ἄνω περιφέρειαν τοῦ κερατοειδοῦς καὶ ἔχει τάσεις νὰ ἐπεκταθῇ κυκλοτερῶς, ἵνα περιζώσῃ τὸν κερατοειδῆ. Ἡ περίζωσις αὕτη συντελεῖται διὰ τῶν αὐτῶν τάσεων ἑτέρου γεροντοτόξου, ἀναφαινομένου εἰς τὴν κάτω περιφέρειαν τοῦ κερατοειδοῦς. Ὅταν τὰ δύο τόξα συνενωθοῦν, τότε σχηματίζεται «κύκλος» ἢ «στεφάνη», ἐξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία «γεροντικὸς κύκλος».

Τὸ χρῶμα τοῦ γεροντικοῦ τόξου εἶναι λευκόφαιον, κλῖνον ἐνίοτε πρὸς τὸ κυανωπόν, περιορίζεται δὲ ἡ γεροντικὴ στεφάνη ἔξωθεν μὲν πρὸς τὴν περιφέρειαν τοῦ κερατοειδοῦς ἀπὸ σεσημασμένα καὶ σαφῆ ὅρια, ἔσωθεν δὲ πρὸς τὸ κέντρον αὐτοῦ, ἀσαφῶς διὰ τῆς βαθμιαίας ἐλαττώσεως τοῦ χρώματός του. Πάντως τὸ πάχος τοῦ τόξου κατὰ κανόνα εἶναι λεπτόν, ποικίλλει δὲ περὶ τὸ ἓν χιλιοστόμετρον. Ἐνίοτε ἀντὶ νὰ ὑπάρχῃ εἷς κύκλος, ὑπάρχουσι δύο, κεχωρισμένοι διὰ ἐλαχίστου τμήματος διαφανοῦς κερατοειδοῦς, ὁπότε τὸ πάχος τῶν κύκλων καταμβάνει ἀρκετὴν ἔκτασιν καὶ δύναται μάλιστα εἰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις νὰ φθάσῃ περὶ τὸ κέντρον τοῦ κερατοειδοῦς, ἢ καὶ ἀκόμη ν᾽ ἀφήσῃ εἰς τὸ κέντρον ἔκ-

Digitized by Google

τασιν ὅσην ὀπὴ βελόνης, οὕτως ὥστε νὰ δυσχεραίνῃ σοβαρῶς τὴν περιφερικὴν ὅρασιν.

Ἡ σεσημασμένη ἐξωτερικὴ περιφέρεια τοῦ τόξου ἢ τῆς στεφάνης χωρίζεται ἀπὸ τὸν σκληρὸν διὰ λεπτῆς λωρίδος διαφανοῦς κερατοειδοῦς. Ἡ παρουσία τοῦ τμήματος τούτου ἐν συνδυασμῷ μὲ τὸ ἡμισεληνοειδὲς σχῆμα τοῦ τόξου, οὗτινος τὸ μέσον εἶναι παχύτερον τῶν περάτων, καὶ ἡ ἀπουσία ἀγγείου τινὸς ἐν τῷ τόξῳ, καθὼς καὶ ἡ συμμετρικότης τῶν δύο τόξων εἰς ἀμφοτέρους τοὺς ὀφθαλμούς, χρησιμεύουν ὡς διαφορικὸν μέσον διαγνώσεως μεταξὺ τοῦ γεροντοτόξου καὶ τῶν ἄλλων συγγενῶν ἢ παθολογικῶν ἐπικτήτων παρεμφερῶν ἀλλοιώσεων τοῦ κερατοειδοῦς. Ἡ παρουσία ἄλλως τε τοῦ γεροντικοῦ τόξου γίνεται ὅλως τυχαίως ἀντιληπτή, ἐὰν μὴ ἡ ἔκτασις καὶ τὸ πάχος αὐτοῦ εἶναι τοσαύτη, ὥστε νὰ ἐπισύρῃ τὴν προσοχὴν τοῦ φέροντος ἢ ἄλλων λόγῳ δυσμορφίας.

Ἡ ἐξέτασις τοῦ γεροντοτόξου διὰ τῶν συνήθων μέχρι τοῦδε μέσων οὐδὲν ἄλλο δεικνύει ἢ ἀδιαφάνειαν τοῦ κερατοειδοῦς. Ἡ ἐξέτασις ὅμως διὰ τῶν νεωτέρων μεθόδων, τῆς βιοσκοπίας ἢ κάλλιον καθ' ἡμᾶς τῆς ἐμβιοσκοπίας, ἀπέδειξεν ὅτι ἡ μεταξὺ τοῦ τόξου καὶ τοῦ σκληροῦ κεράτειος ταινία εἶναι ἡμιδιαφανής, ἡ δὲ ἡμιδιαφάνεια αὐτὴ ἐλαττοῦται πρὸς τὸ βάθος, οὕτως ὥστε πρὶν ἢ φθάσωμεν εἰς τὴν Δεσκεμέτειον μεμβράναν ὁ κεράτειος ἱστὸς γίνεται ἀδιαφανὴς ὡς ὁ τοῦ γεροντοτόξου ἱστός, ὄπισθεν δὲ καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ὑπάρχουσι σκιεραὶ γραμμαί. Ἐνίοτε ὁ ἱστὸς τοῦ τόξου φέρει κρυστάλλους ἐρυθρούς, πιθανῶς χολεστερίνης.

Περὶ τῆς φύσεως τοῦ γεροντοτόξου αἱ γνῶμαι τῶν ὀφθαλμολόγων διίσταντο ποικιλοτρόπως, αἱ τελευταῖαι ὅμως ἰσοχημικαὶ ἔρευναι ὑπὸ τοῦ *Takayasu*, τοῦ *Vollaro* καὶ ἄλλων, ἐπεβεβαίωσαν τὴν ὑποστηριχθεῖσαν γνώμην τῶν Schou, Canton καὶ ἄλλων, ὅτι πράγματι καὶ κυρίως ἡ φύσις τῆς ἀλλοιώσεως τοῦ γεροντοτόξου εἶναι λιπώδης ἐκφύλισις τοῦ τμήματος τούτου τοῦ κερατοειδοῦς. Διὰ τὴν θεραπείαν τοῦ γεροντοτόξου οὐδὲν μέσον ὑπάρχει.
Α. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ

Γέροντες (οἱ)· βλ. γέρων καὶ γερουσία.

Γεροντία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Θεσσαλικὴ νῆσος ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πλινίου (ἔκδ. Didot IV, 23,7) ἣν πολλοὶ ταυτίζουσι πρὸς τὴν ἐκ τῶν Θεσσαλικῶν Σποράδων ἐρημόνησον *Γιούρα* (πρβλ. *Bursian*, Geogr v. Griech. II, 390) ἄλλων ἀμφισβητούντων τὴν τοιαύτην ταυτότητα. Σ. Ε. Λ.

γεροντία (ἡ)· βλ. γερουσία.

γεροντίασις (ἡ), ἡ *γεροντομορφία*, ἢ *γεροντονανισμὸς* (gerontisme) *[Ἰατρ.]*. Οὕτω καθορίζεται τροφικὴ διαταραχὴ τοῦ δέρματος, ὅπερ ἀποβαίνει ὅμοιον πρὸς τὸ τῶν γερόντων, τουτέστι: ξηρόν, ρυτιδῶδες, ἐμφανιζόμενον λίαν εὐρὺ διὰ τὰ μέρη ἅτινα ἐπικαλύπτει, κυρίως εἰς τὸ πρόσωπον. Προσβάλλει δὲ ἡ νόσος ἄτομα νεαρᾶς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡλικίας καὶ δεκαετῆ ἔτι παιδία. Τὸ δέρμα γίνεται πλαδαρόν, ὡσεὶ κρεμάμενον, τὰ χαρακτηριστικὰ εἶναι ἠλλοιωμένα, πεπλατυσμένα, ὑπομιμνήσκοντα τὴν προσωπικὴν παράλυσιν, ὁλόκληρον δὲ τὸ πρόσωπον παρίσταται ἐπίμηκες. Εἰς τὸ κάτω χεῖλος καὶ πέριξ τοῦ στόματος ὑπάρχουσι πτυχαὶ δίκην χηνείου πέλματος, ἐπαυξανόμεναι εἰς ἑκάστην κίνησιν τῆς φυσιογνωμίας. Ὑπὸ τὸν πώγωνα ἀπαντᾷ δερμικὴ πτυχή, πλαδαρὰ καὶ ρυτιδώδης, ὡς καὶ πτύχωσις τοῦ προσθίου τμήματος τοῦ τραχήλου. Αἱ αὐταὶ δ' ἀλλοιώσεις εὑρίσκονται καὶ εἰς ἄλλας χώρας τοῦ σώματος, καίτοι οἱ λοιποὶ ἱστοὶ διατηροῦσι τὴν φυσιολογικήν, ἀκμαίαν καὶ ἀνθηρὰν κατάστασιν αὐτῶν, ἀνάλογον πρὸς τὴν ἡλικίαν τοῦ ἀτόμου. Ἡ γεροντίασις ἀπαντᾷ καὶ εἰς νεογνὰ καχεκτικά, ὑστεροῦντα τὴν διάπλασιν καὶ δὴ εἰς συφιλιδικὰ τοιαῦτα, ὡς καὶ εἰς τὰ ὑπὸ ἀθρεψικῆς τινος καταστάσεως ἢ νόσου κατεχόμενα βρέφη. Μ. Ν. ΚΑΪΡΗΣ

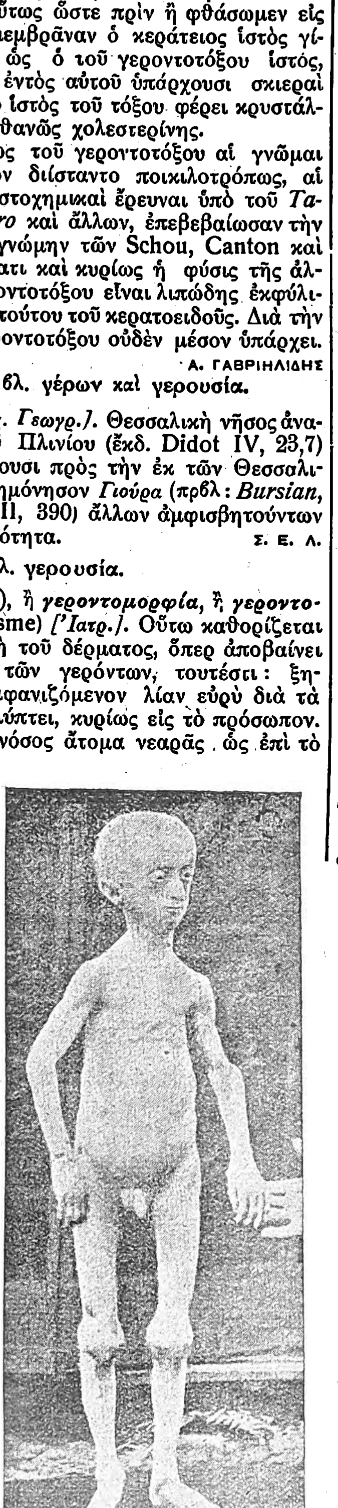

Ἔφηβος 17 ἐτῶν πάσχων γεροντίασιν.
[Ἀνάστημα 1μ.04, βάρος 16,340 χιλιογρ.—Κατὰ *Gilford*.]

γεροντικός,—ή,—όν καὶ **γερόντειος** ἢ *γερόντιος*· ὁ τοῦ γέροντος ἢ τῶν γερόντων: «γεροντικὴ ἡλικία», «γεροντικὰ λουτρά» || τὸ οὐδέτ. *γεροντικὸν* ὡς οὐσιαστ., τὸ συνέδριον τῶν βουλευομένων καὶ κυβερνώντων, ἡ Βουλὴ *(Πολύβ.)* || τόπος ἔνθα διατρίβουσιν οἱ γέροντες, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ *γυμνάσιον*, ἔνθα διατρίβουσιν οἱ νέοι || *Γεροντικὸν βιβλίον* ἢ ἁπλῶς *Γεροντικόν*· διήγησις λόγων καὶ πράξεων μοναχῶν, «τῶν ἁγίων γερόντων ρήματα καὶ κατορθώματα». Β. Φ.

—Γεροντικὴ (ἡ) *[Λαογρ.]*. **—1)** Ἔθιμον παλαιότερον ἐν Μάνῃ, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπεδιώκετο ὁ συμβιβασμὸς δύο διαμαχομένων οἰκογενειῶν. Τὴν *Γεροντικὴν* ἀπετέλουν δύο-τρεῖς, ἐνίοτε καὶ περισσότεροι, γέροντες ἐκ τῶν τιμιωτέρων, σεμνοτέρων καὶ ἠθικωτέρων τοῦ χωρίου, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐκραγῆ ἡ ἔχθρα, καὶ ἐκ τῶν μὴ συνδεομένων διὰ στενῆς συγγενείας πρὸς τὰς ἀλληλομαχούσας οἰκογενείας. Οὗτοι αὐτοβούλως προσήρχοντο, διαρκοῦντος πολλάκις τοῦ ἀπὸ τῶν πύργων πολέμου, πρὸς ἀμφότερα τὰ διαμαχόμενα μέρη, διὰ νὰ προλάβωσιν ἀνθρωποκτονίας, αἵτινες θὰ καθίστων βαθυτέραν τὴν ἔχθραν καὶ δυσκολώτερον ἔπειτα τὸν συμβιβασμόν. Προσερχόμενοι εἰς τὸν πύργον τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης τῶν ἐμπολέμων οἰκογενειῶν ὤφειλον νὰ κρατῶσι τὰ ὅπλα των (ὁσάκις εἶχον) μὲ τὴν κάννην ἐστραμμένην πρὸς τὰ κάτω καὶ τὸν ὑποκόπανον ἐπὶ τοῦ ὤμου (ὁμοίως ἐκράτουν καὶ τὰς βακτηρίας των, ὁσάκις δὲν εἶχον ὅπλα, τὴν λαβὴν δηλαδὴ ἐπὶ τοῦ ὤμου) καὶ ὅταν ἐπλησίαζον εἰς τὸν πύργον νὰ φωνάξουν: «Εἴμαστε ἀδιάφοροι καὶ ἤρθαμε νὰ μιλήσωμε τὴ σάξη (συμβιβασμόν)». Μετὰ πρόχειρον οἰκογενειακὸν συμβούλιον ἐδίδετο ἀπάντησις, ὁσάκις δὲν ἐχώριζον τὰς δύο οἰκογενείας βαθέα μίση: «Ἀπὸ μᾶς τὸ βρίσκετε, βρέστε το καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους». Ἂν ἐδέχετο τὸν συμβιβασμὸν καὶ ἡ ἑτέρα τῶν διαμαχομένων οἰκογενειῶν, συνεζητοῦντο αἱ λεπτομέρειαι αὐτοῦ καὶ προελαμβάνετο οὕτως ἡ αἱματοχυσία.

—2) Ἔθιμον ἐν χρήσει καὶ σήμερον ἐν Μάνῃ, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπιδιώκεται ἡ εὕρεσις τοῦ καταλληλοτέρου μέσου τῆς ἱκανοποιήσεως τῆς τιμῆς μιᾶς προσβληθείσης ὑπ' ἄλλης οἰκογενείας. Τὴν Γεροντικὴν ταύτην ἀποτελοῦσι τὰ ἐγκριτώτερα μέλη τῆς προσβληθείσης οἰκογενείας, ἅτινα προσέρχονται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γεροντοτέρου καὶ συγκροτοῦσιν ἐν αὐτῇ τὸ οἰκογενειακὸν συμβούλιον, τὸ ὁποῖον θὰ ἐκδώσῃ τὰς ἀποφάσεις του κατὰ τίνα τρόπον καὶ διὰ τίνων, πολλάκις, μελῶν νὰ ἐκδικήσῃ τὴν προσβολήν της. Τὸ ἔθιμον τοῦτο ἤρχισε νὰ ἐκλείπῃ ἢ ἐξέλιπεν, ἀφ' ὅτου ηὔξησε καὶ ἡ πρὸς τὰς δικαστικὰς ἀρχὰς ἐμπιστοσύνη τοῦ λαοῦ τῆς Μάνης. ΚΑΨ.

—γεροντικὴ ἀνικανότης *[Ἰατρ.]*· βλ. ἀνικανότης *[Ἰατρ.]* (τόμ. Δ', σ. 775 β).

—γεροντικὴ ἄνοια *[Ψυχοπαθ.]*. Ἡ *γεροντικὴ ἄνοια*, ἐκτὸς τῶν γενικῶν χαρακτήρων τῆς ἀνοίας (βλ. λ.), ειδικώτερον ἐκδηλοῦται διὰ τῆς, λόγῳ τῆς ἡλικίας, βαθμιαίας ἐλαττώσεως τῶν διανοητικῶν δυνάμεων· οὕτως ἐμφανίζεται, συνήθως κατ' ἀρχάς, ἀλλοίωσις τοῦ χαρακτῆρος ποικίλης ἐντάσεως καὶ ποιότητος, μεταβολὴ τῆς ἠθικῆς συμπεριφορᾶς ἐξομοιοῦσα τὸν γέροντα πρὸς παιδίον, ἐξασθένησις τῆς μνήμης ὁλονὲν αὐξανομένη, ἀφορῶσα ὅλας τὰς ἰδιότητας ταύτης. Κατ' αὐτὴν μειοῦται βαθέως ἡ προσοχὴ καὶ ἡ ἱκανότης πρὸς πρόσληψιν παραστάσεων· ἰδίως δὲ ἡ συγκράτησις καὶ διατήρησις τούτων ὑφίσταται τὴν ἐντονωτέραν βλάβην καὶ δὴ τῶν προσφάτων παραστάσεων, τῶν παλαιοτέρων τοιούτων συγκρατουμένων στερρότερον. Ἀποτέλεσμα τῶν διαταραχῶν τούτων τῆς μνήμης εἶναι καὶ ἡ ἐνίοτε ἐμφανιζομένη ἔλλειψις προσανατολισμοῦ πρὸς τὸν τόπον, χρόνον καὶ περιβάλλον, ὡς ἐπίσης καὶ διάφοροι φανταστικαὶ μυθοπλασίαι, τὰς ὁποίας ὁ πάσχων διὰ τῆς τῆς φαντασίας του ἐφευρίσκει, ἵνα ἀναπληρώσῃ τὰ ἐκ τοιαύτης καταστάσεως τῆς μνήμης του δημιουργούμενα κενά· οὕτως, ὡς καὶ λόγῳ τῆς ἐλαττώσεως τῆς κρίσεως, ἑρμηνεύονται αἱ οὐχὶ ἀσυνήθεις εἰς τὰς καταστάσεις ταύτας γεροντικαὶ μωρολογίαι.

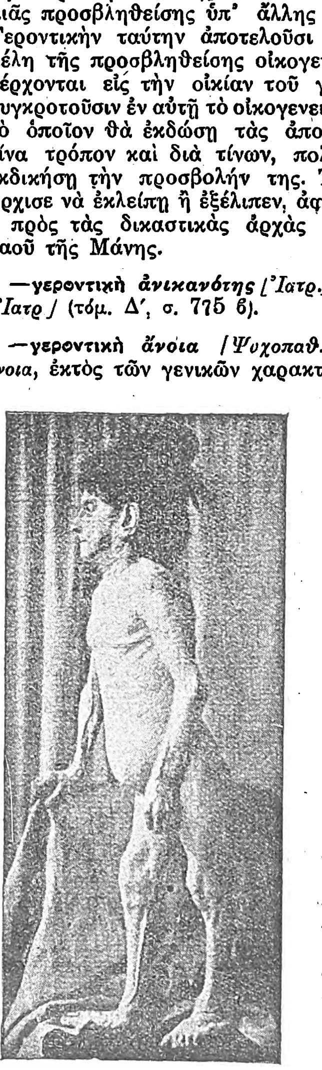

Κοράσιον 8 ἐτῶν προσβεβλημένον ἀπὸ γεροντίασιν.
[Ἀνάστημα 0,91 μ., βάρος 14,100 χιλιογρ.—Κατὰ *Rand*.]

Ἐνίοτε ἐμφανίζονται μελαγχολικαὶ ἰδέαι ἢ μανιακαὶ (γεροντικὴ μελαγχολία καὶ μανία), περαιτέρω δὲ εἶναι δυνατὸν νὰ προστεθῶσι καὶ παραληρητικαὶ ἰδέαι (ὑποχονδριακαί, αὐτοκατηγορίας, καταστροφῆς, μεγαλείου κλ.)· εἰς τὰς τοιαύτας παρανοϊκὰς καταστάσεις μίγνυνται καὶ ἰδέαι δυσπιστίας, καταδιώξεως κτλ., ὧν συχνότερα εἶναι αἱ ἰδέαι ὅτι οἱ πάσχοντες κλέπτονται. Κατὰ τὰ τελευταῖα στάδια ἐμφανίζονται παραισθήσεις καὶ ψευδαισθήσεις, ἰδίως ἀκουστικαὶ καὶ ὀπτικαί.

Παραλλήλως πρὸς τὰς διανοητικὰς ταύτας διαταραχὰς συνυπάρχουσι, σχεδὸν κατὰ κανόνα, καὶ σωματικαὶ τοιαῦται, ἐκδηλούμεναι διὰ γενικῆς μυϊκῆς ἐξασθενήσεως, δυσκινησίας, τρόμου καὶ ἐν γένει σωματικῆς καταπτώσεως (γεροντικὸς μαρασμός), ἀντίστοιχοι πρὸς τὴν γενικὴν ἐγκεφαλικὴν ἀτροφίαν· ἐνίοτε, λόγῳ ἀρτηριοσκληρώσεως, ἐπιπροστίθενται καὶ σωματικαὶ παθολογικαὶ ἐκδηλώσεις, ὡς ἡμιπληγίαι, ἐκτὸς τῶν λοιπῶν τοιούτων ἀπὸ τῶν διαφόρων ἄλλων ὀργάνων καὶ συστημάτων καὶ τῆς θρέψεως ἐν γένει. Θεραπευτικῶς ἐπὶ τῶν περιπτώσεων αὐτῶν ἐλάχιστα δύναται τις νὰ πράξῃ. Πάντως εἰς τοιαύτας περιπτώσεις ἐνδείκνυται ἡ διαιτητικὴ προφύλαξις καὶ ἐν γένει ἐπίβλεψις. Γ. Κ. ΠΑΜΠΟΥΚΗΣ

Γεροντίνης, *Χρῆστος*. Ἀγωνιστής, ὀπαδὸς τοῦ Γκούρα, μετὰ τοῦ ὁποίου συνεπολέμησε καθ' ὅλην τὴν Ἐπανάστασιν. Ἐφονεύθη κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀκροπόλεως τῷ 1827. Γ. Δ. Κ.

γερόντιον (τό)· ὑποκορ. τοῦ *γέρων* ἐμπαικτικῶς: «δύσκολον—, κακότροπον γερόντιον».

γερόντιος,—α,—ον· βλ. γεροντικὸς καὶ γερόντειος.

Γερόντιος. Δύο ἅγιοι ἀναφέρονται ἐν τῷ ρωμαϊκῷ Ἁγιολογίῳ μὲ τοῦτο τὸ ὄνομα: —1) Ὁ Ἱσπανὸς μάρτυς τοῦ Α' αἰῶνος, ὅστις κηρύττων τὸ εὐαγγέλιον συνελήφθη καὶ ριφθεὶς εἰς τὴν φυλακὴν ἀπέθανεν ἐν αὐτῇ, ἑορτάζεται δὲ τὴν 25 Αὐγούστου, καὶ —2) Ἐπίσκοπος τοῦ Μιλάνου κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα, οὗ ἡ μνήμη ἑορτάζεται τῇ 5 Μαΐου. Ε. Γ. Π.

— Γερόντιος. Στρατηγὸς βυζαντινός. Διετέλει ἀρχηγὸς τῶν φρουρούντων τὰς Θερμοπύλας στρατευμάτων τῷ 396, ὅτε ὁ Ἀλάριχος, ἀρχηγὸς τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Γότθων μισθοφόρων, στασιάσας κατήρχετο διὰ Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας εἰς Ἑλλάδα. Ἐπὶ τῇ προσεγγίσει τῶν Γότθων ὁ Γερόντιος ἐγκαταλείψας προδοτικῶς τὴν θέσιν του ἀφῆκεν ἐλευθέραν τὴν διάβασιν εἰς τοὺς ἐπιδρομεῖς (βλ. λ. Ἀλάριχος). Ν. ΚΛΣ

γεροντισμὸς (ὁ)· τὸ νὰ ἔχῃ τις τὴν σωματικὴν καὶ διανοητικὴν κατάστασιν ἢ τὰς συνηθείας γέροντος.

—*[Ἰατρ.]*· βλ. γεροντίασις.

—Γεροντισμὸς (ὁ). Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Πόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων ἡ δύναμις τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ηὐξήθη πολύ. Ἀναγνωρισθεὶς ὑπὸ τοῦ σουλτάνου μιλέτμπασης, ἤτοι ἀρχηγὸς πάντων τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν τῶν ζώντων ἐν τῇ Τουρκικῇ αὐτοκρατορίᾳ, ὑπεύθυνος ἀπέναντι τῆς Πύλης διὰ πᾶν ὅ,τι ἐν τοῖς πατριαρχείοις ἐπράττετο καὶ ἐν ταῖς μητροπόλεσι τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, ἠδύνατο ὁ πατριάρχης νὰ ἀποφασίζῃ αὐτοβούλως περὶ παντὸς ἀναγομένου εἰς τὸν κύκλον τῶν καθηκόντων καὶ δικαιωμάτων αὐτοῦ. Κρατῶν δὲ καὶ τὴν ἰδιαιτέραν πατριαρχικὴν σφραγῖδα μετὰ τουρκικῶν γραμμάτων, ἣν μόνην ἀνεγνώριζεν ἡ Πύλη ἐν τῇ πρὸς τὸ πατριαρχεῖον ἀλληλογραφίᾳ αὐτῆς, ἐπεκοινώνει ἀπ' εὐθείας πρὸς τὴν κυβέρνησιν τοῦ σουλτάνου καὶ οὕτω κατέστη ἀπόλυτος ἄρχων τοῦ δούλου Γένους. Οἱ δ' ἀρχαῖοι τῆς Ἐκκλησίας θεσμοί, καθ' οὓς τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα τοῦ κλίματος τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου διῴκουν καὶ ἐκανόνιζον ἀπὸ κοινοῦ ὁ πατριάρχης καὶ ἡ ἐνδημοῦσα τῶν ἀρχιερέων σύνοδος (οἱ παρευρεθέντες ἢ παρατυχόντες ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν πλησιοχώρων), οἱ θεσμοὶ οὗτοι μετὰ τὴν ἅλωσιν ἠτόνησαν καὶ «πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν ὑποκειμένων ἐπαρχιῶν τῷ ταύτης πατριαρχικῷ θρόνῳ ὑπετάγησαν αὐτῷ τῷ πατριάρχῃ διὰ τοῦ δοθέντος αὐτοκρατορικοῦ προγράμματος πολλῷ περισσότερον παρὰ τοῖς πρὸ αὐτοῦ πατριαρχεύσασιν», ὡς λέγει ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἱστορικὸς Μελέτιος. Τὴν πρὸ τῆς ἁλώσεως δὲ ἐξουσίαν καὶ δύναμιν τῆς Συνόδου ἐν τῇ κυβερνήσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν καθόλου πραγμάτων ἀναλαμβάνουσι μετὰ τὴν ἅλωσιν de facto οἱ καλούμενοι «ὀφφικιάλιοι» τῶν πατριαρχείων, ἤτοι ὁ Μ. οἰκονόμος, ὁ Μ. ἐκκλησιάρχης, ὁ Μ. χαρτοφύλαξ, ὁ Μ. λογοθέτης, ὁ σακελλάριος, ὁ λογοθέτης, ὁ Μ. πρωτοπαπᾶς, ὁ σακκελίου, ὁ πρωτο-

Digitized by Google

νοτάριος κλπ., οἵτινες ὠνομάζοντο «κληρικοί», καίτοι μόνος ὁ σακελλάριος, ὁ οἰκονόμος καὶ ὁ πρωτοπαπᾶς ἦσαν ἐκ τοῦ κλήρου, οἱ δὲ λοιποὶ λαϊκοὶ ἐξ ἐπιφανῶν οἰκογενειῶν. Τοιαύτην δὲ δύναμιν ἐν τοῖς πατριαρχείοις εἶχον οἱ κληρικοὶ οὗτοι, ὥστε ὄχι μόνον κατὰ τὰς ὑποδείξεις αὐτῶν συνήθως ἐκάνόνιζον τὴν στάσιν των εἰς τὰ διάφορα τῆς Ἐκκλησίας ζητήματα οἱ ἀσθενέστεροι μάλιστα τὴν θέλησιν πατριάρχαι, ἀλλὰ ἐνίοτε αὐτοὶ ἀνεβίβαζον εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ἢ κατεβίβαζον ἐξ αὐτοῦ πατριάρχας. Μνημονεύεται πατριάρχης Ἰωάσαφ ὁ Α΄, ὁ ἐπικαλούμενος Κόκκας (1464—1466), ὅστις εἰς τοσαύτην ἀπόγνωσιν ἔφθασεν ἐκ τῆς ἀντιπολιτεύσεως τῶν κληρικῶν, ὥστε ἔρριψεν ἑαυτὸν εἰς φρέαρ, ἐξ οὗ ἐξήγαγον ἔπειτα αὐτὸν ζῶντα. Βεβαίως ὑπῆρχε καὶ ἡ ἐνδημοῦσα «σύνοδος τῶν ἀρχιερέων», ἀλλ' αὕτη οὔτε τακτικῶς συνεδρίαζεν, οὔτε ἐξ ὡρισμένων μελῶν ἀπηρτίζετο, οὔτε ἔμενον οἱ συνοδικοὶ ἀνεπηρέαστοι ὑπὸ τῶν ὀφφικιαλίων.

Τὴν τοιαύτην κατάστασιν τῆς κυβερνήσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἐπὶ αἰῶνας ὅλους παραταθεῖσαν καὶ πολλὰ κακὰ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν προξενήσασαν, θέλων νὰ τερματίσῃ ὁ κλεινὸς μητροπολίτης Ἡρακλείας Γεράσιμος, ὑπέβαλε πρότασιν εἰς τὸν σουλτάνον Μαχμοὺτ τὸν Α΄, ὅπως μηδεμία ἐκλογὴ πατριάρχου ἐπικυροῦται ὑπὸ τῆς Πύλης, ἂν δὲν μαρτυρήσωσι περὶ τῆς καλῆς διαγωγῆς τοῦ προτεινομένου οἱ πέντε μητροπολῖται: Ἡρακλείας, Κυζίκου, Νικομηδείας, Νικαίας καὶ Χαλκηδόνος. Ὑπεδείχθησαν δ' οἱ πέντε οὗτοι μητροπολῖται, διότι ὡς πλησιόχωροι, ἐρχόμενοι συχνὰ εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐκ τοῦ ἐγγὺς παρακολουθοῦντες τὰ διάφορα τῆς Ἐκκλησίας ζητήματα καὶ ἐπικοινωνοῦντες πρὸς τοὺς κρατοῦντας, ἀπὸ παλαιῶν χρόνων ἰδιάζουσαν θέσιν ἐν ταῖς συνόδοις κατεῖχον καὶ ἡ γνώμη αὐτῶν ἐν ταῖς συζητήσεσι πολὺ ἐβάρυνε. Τὴν πρότασιν δὲ ταύτην τοῦ Γερασίμου ἐγκρίνας ὁ σουλτᾶνος ἐξέδωκε τὸ σχετικὸν φιρμάνιον τῷ 1741, δι' οὗ περιωρίζετο μὲν ἡ δύναμις τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν κληρικῶν, ηὐξάνετο δὲ ἡ τῆς συνόδου καὶ δὴ de jure τῶν πέντε τούτων μητροπολιτῶν, τῶν καλουμένων «Γερόντων». Εἰς τοὺς πέντε δὲ τούτους προσετέθησαν μετά τινα ἔτη ὁ Δέρκων καὶ ὁ Ἐφέσου καὶ οὕτως ἀπὸ τοῦ β΄ ἡμίσεος τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος οἱ μητροπολῖται οὗτοι, μέλη τακτικὰ καὶ σχεδὸν ἰσόβια τῆς Συνόδου, διηύθυνον κυρίως τὸ πατριαρχεῖον. Ἐν ταῖς οἰκίαις αὐτῶν οἱ Γέροντες εἶχον ἰδιαίτερον γραφεῖον μὲ ἀρχιδιάκονον, δευτερεύοντα, ταμίαν καὶ γραμματικόν, ἦσαν ἔφοροι τῶν ἐν τοῖς ἐπαρχίαις μητροπόλεων, ὧν ἑκάστη ἐτήρει ἀλληλογραφίαν τακτικὴν μὲ τὸν ἐφορεύοντα αὐτὴν Γέροντα περὶ πάσης ὑποθέσεως αὐτῆς ἀναγομένης εἰς τὸν κύκλον τῆς ἐνεργείας τῶν πατριαρχείων, μετέβαινον ἔφιπποι εἰς τὸ πατριαρχεῖον καὶ μεγάλης τιμῆς καὶ σεβασμοῦ ἠξιοῦντο παρὰ πάντων. Ὅτε δὲ ἐπὶ πατριάρχου Σαμουὴλ τοῦ Χαντζερῆ ἐξεδόθη τῷ 1763 χάτι σερίφ, δι' οὗ ἡ πατριαρχικὴ σφραγὶς διῃρέθη εἰς τέσσαρα μέρη, ὧν τὸ ἓν ἐκράτει ὁ πατριάρχης καὶ τὰ λοιπὰ Συνοδικοὶ καὶ δὴ Γέροντες, ἡ δύναμις τῶν Γερόντων ἔτι μᾶλλον ηὐξήθη καὶ ὁ *Γεροντισμὸς* κατέστη παντοδύναμος ἐν τῇ κυβερνήσει τῆς Ἐκκλησίας. Συνεργαζόμενοι δὲ οἱ Γέροντες μετὰ τῶν Χριστιανῶν ὑπαλλήλων τῆς Πύλης (μεγάλου διερμηνέως, διερμηνέως τοῦ στόλου, τοῦ ἐξ ἀπορρήτων, τῶν πρώην καὶ ἐν ἐνεργείᾳ ἡγεμόνων τῶν παραδουναβίων ἐπαρχιῶν καὶ τῶν πρώην καὶ ἐν ἐνεργείᾳ καποῦ κεχαγιάδων αὐτῶν κλπ.) διῴκουν αὐτοὶ τὴν Ἐκκλησίαν κατὰ βούλησιν καὶ ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως αὐτῶν οὐδὲν ἠδύνατο νὰ γίνῃ ἐν τοῖς πατριαρχείοις.

Ἀλλὰ καὶ ἡ τοιαύτη διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἦτο ἡ προσήκουσα οὐδὲ συμφέρουσα εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα. Ναὶ μὲν οἱ Γέροντες διαρκῶς ἐν Κωνσταντινουπόλει ζῶντες καὶ παρακολουθοῦντες ἐν τῇ πορείᾳ αὐτῶν τὰ διάφορα τῆς Ἐκκλησίας ζητήματα ὡς ἐκ τῆς μακρᾶς πείρας αὐτῶν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ ἐκφέρωσιν ἔγκυρον γνώμην πρὸς ὀρθὴν λύσιν αὐτῶν καὶ διὰ τῶν στενῶν σχέσεων αὐτῶν πρός τε τοὺς Χριστιανοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς Τούρκους μεγιστᾶνας ἠδύναντο νὰ διευθετῶσι καὶ λύωσιν ἐπιτυχῶς τὰ ἑκάστοτε παρουσιαζόμενα μεγάλα ζητήματα τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὄντως ἀναφέρονται ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς Μ. Ἐκκλησίας Γέροντες, οἵτινες μετὰ θάρρους καὶ συνέσεως ἐργασθέντες πολλαχῶς ὠφέλησαν αὐτὴν καὶ παραθαρρύνοντες καὶ ἐνισχύοντες πατριάρχας ἀμαθεστέρους ἢ ἀτολμοτέρους συνετέλεσαν εἰς ἐπιτυχῆ λύσιν πολλῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων. Ἀλλ' οὐχὶ σπανίως καὶ ἔκαμνον κατάχρησιν τῆς μεγάλης αὐτῶν δυνάμεως οἱ Γέροντες καὶ οὐχὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους τὰ συμφέροντα ὑπηρετοῦντες, ἀλλ' εἰς προσωπικὰ ἑαυτῶν πάθη δουλεύοντες, ἀπέβαινον τυραννίσκοι καὶ κληρικῶν καὶ κοσμικῶν. Οὕτω δ' ὁ Γεροντισμός, ἐνῷ κατ' ἀρχὰς ἐθεσπίσθη πρὸς περιστολὴν τῆς ἀπολυταρχίας τῶν κληρικῶν (ὀφφικιαλίων) καὶ τοῦ πατριάρχου, σὺν τῷ χρόνῳ αὐτὸς κατέστη ἀπόλυτος ἀρχων καὶ ἔδωκεν ἀφορμήν, ὥστε πολλαχόθεν νὰ ἐγερθῇ κατακραυγὴ κατ' αὐτοῦ καὶ νὰ ἐπιζητῆται ἡ κατάργησίς του. Τοῦτο δὲ καὶ ἐγένετο τῷ 1859, ὅτε συγκληθεῖσα ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐθνοσυνέλευσις κατήργησε τὸ σύστημα τῶν Γερόντων καὶ ἀνέθηκεν εἰς εἰδικὴν ἐπιτροπὴν ἀρχιερέων καὶ λογάδων τοῦ Γένους τὴν σύνταξιν γενικῶν κανονισμῶν, οἵτινες ἐπικυρωθέντες ὑπὸ τῆς Πύλης τῷ 1860 ἀπετέλουν μέχρι τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης τὸν καταστατικὸν χάρτην τῆς Μ. Ἐκκλησίας. Καὶ διεμαρτυρήθησαν μὲν τότε πρὸς τὴν Πύλην πέντε Γέροντες, ὁ Ἡρακλείας Πανάρετος, ὁ Κυζίκου Ἰωακείμ, ὁ Νικομηδείας Διονύσιος, ὁ Χαλκηδόνος Γεράσιμος καὶ ὁ Ἐφέσου Παΐσιος, ἰσχυριζόμενοι ὅτι διὰ τῶν γενικῶν κανονισμῶν οὐδεμία βελτίωσις εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα θὰ ἐπέλθῃ καὶ μᾶλλον θὰ χειροτερεύσωσι ταῦτα, ἀλλ' ἡ Πύλη ἀπέρριψε τὴν διαμαρτυρίαν των. Τὸ μόνον δὲ ὑπολειφθὲν προνόμιον τῶν Γερόντων καὶ μετὰ τὴν ἐπικύρωσιν τῶν γενικῶν κανονισμῶν εἶναι τοῦτο: ὅτι ἐπετράπη σιωπηλῶς τῷ 1867 εἰς τὸν πατριάρχην Γρηγόριον τὸν ΣΤ΄ νὰ καλῇ μητροπολίτας συνοδικοὺς καί τινας τῶν Γερόντων, ἀδιάφορον ἂν δὲν ἔχωσι σειρὰν ἐν τῷ «Συνταγματίῳ», ὡς οἱ γενικοὶ κανονισμοὶ ὁρίζουσι.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ἀθανασίου Ὑψηλάντου*, «Τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν» (ἐν Κωνσταντινουπόλει 1870), «Ἐκκλησιαστικὴ ἀλήθεια» Κωνσταντινουπόλεως (τόμ. 40).—*Μ. Γεδεών*, «Πατριαρχικοὶ Πίνακες» (ἐν Κωνσταντινουπόλει 1890).—*Β. Στεφανίδου*, «Συμβολαὶ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν καὶ τὸ ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον» (ἐν Κωνσταντινουπόλει 1921).

Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

γερόντισσα (ἡ)· βλ. γέρων.

Γεροντόβραχος *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία τῆς χαμηλοτέρας ἐκ τῶν δύο κορυφῶν τοῦ ὄρους Παρνασσοῦ (Λιάκουρας).

—*[Λαογρ.]* Κατά τινα παράδοσιν τῆς Ἀραχόβης τῆς Λεβαδείας, ὠνομάσθη *Γεροντόβραχος* ἡ μία ἐκ τῶν κορυφῶν τῆς Λιάκουρας, διότι «ἀπ' αὐτὴ τὸν παλιὸν καιρὸ ἐγκρέμιζαν τοὺς γέρους ποῦ δὲν ἄχρηζαν καὶ δὲν μποροῦσαν νὰ βγάνουν τὸ ψωμί τους». Τοιοῦτοι τόποι, ἀπὸ τῶν ὁποίων ριπτόμενοι ἐθανατοῦντο οἱ γέροντες, κατὰ παραδόσεις ἀποτελούσας πιθανῶς ἀνάμνησιν ἀπλῆν παλαιοτέρων διηγήσεων, ὑπάρχουν καὶ ἀλλαχοῦ. Οὕτω «στὸ μεσημβρινὸ μέρος τῆς Σύρας εἶναι τὸ βουνὸ Γερούσι ποῦ θὰ πῇ βουνὸ τῶν γερόντων· αὐτὸ τ' ὠνόμασαν ἔτσι γιατὶ τὸν παλιὸν καιρὸ ἐζοῦσαν οἱ ἄνθρωποι πολλὰ χρόνια καὶ ὅποιος ἐγερνοῦσε πάρα πολὺ τὸν ἀνέβαζαν σ' αὐτὸ καὶ τὸν ἐγκρέμιζαν». Παρόμοια διηγοῦνται καὶ περὶ τοῦ βράχου *Ζαστᾶς* τῆς Ὕδρας. Αἱ διηγήσεις αὗται ἀνεξαρτήτως τοῦ ἂν ἀνταποκρίνωνται πρὸς ὑπάρξασαν ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλλάδι πραγματικότητα—πρᾶγμα ἀπίθανον—δὲν εἶναι εὑρήματα φαντασίας. Ἤδη κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐν Κέῳ οἱ ὑπὲρ τὰ ἑξήκοντα ἔτη γεγονότες «μὴ δυνάμενοι ζῆν καλῶς οὐκ ἔζων αἰσχρῶς» καὶ κατέστρεφον τὸν βίον πίνοντες κώνειον (*Στράβ.* 10, 486). Καὶ παρ' ἄλλοις δὲ λαοῖς καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, ἰδίᾳ παρὰ τοῖς ἀγρίοις, ὡς μαρτυροῦν σχετικαὶ διηγήσεις περιηγητῶν, δὲν ἦτο σπάνιον τὸ φαινόμενον τοῦτο. Πολλάκις μάλιστα ἡ παράλειψις τῆς ἐπιτελέσεως τοῦ ξενίζοντος τούτου πρὸς τοὺς γονεῖς καθήκοντος, ἀπετέλει ἠθικὴν παράβασιν. Γενεσιουργὸς αἰτία τοῦ ἐθίμου τούτου εἶναι ἀσφαλῶς ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τῶν ὁμάδων (πρβλ. *Ν. Γ. Πολίτου*: Παραδόσεις σ. 33 κ.ἑξ. 697 κ.ἑξ. ὅπου καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία). Θ. Π.

γεροντοδερμία (ἡ), ἢ *γηροδερμία [Ἰατρ.]*. Καλεῖται οὕτως, ἢ καὶ *νόσος* τοῦ *Rumnio-Ferrannini*,

Γεροντοδερμία εἰς παιδίον ἡλικίας 3½ ἐτῶν.

πάθησις δυστροφική καθ' ἣν τὸ δέρμα νεαρῶν ἀτόμων λαμβάνει τὴν ὄψιν γεροντικοῦ, στίλβει, ἀτροφεῖ, ρυτιδοῦται, ἐκλεπτύνεται καὶ ἀποψιλοῦται. Τὸ πρόσωπον ἐμφανίζει ὄψιν γραίας, τὸ κρανίον εἶναι μικρόν, τὰ ὀστᾶ τῶν ἄκρων λίαν μακρά, τὰ γεννητικὰ ὄργανα ὑποτυπώδη, οἱ γεννητικοὶ ἀδένες ἀτροφικοί, ἐνίοτε δὲ καὶ ὁ θυρεοειδής. Τὰ ἄτομα τὰ πάσχοντα ἐκ γεροντοδερμίας παρουσιάζουν διανοητικὴν ἀνεπάρκειαν καὶ χαρακτηριστικὰς δυστροφίας τοῦ ἐρειστικοῦ συστήματος. Οἱ σπόνδυλοι ἐπίσης κατὰ νεωτέρας παρατηρήσεις (βλ. *Laigne-Lavastine et Bourgeois*: Gérodermie génito-dystrophique, ἀνακ. εἰς Soc. méd. des Hôp. de Paris, συνεδρ. 17 Ἰουν. 1927) δὲν ἔχουν τὸ κανονικόν των ὕψος καὶ παρατηρεῖται ἀτροφία ἰδίως κατὰ τοὺς τελευταίους θωρακικοὺς καὶ τοὺς πρώτους ὀσφυακοὺς σπονδύλους.

Ν. Ν. ΔΡΑΚΟΥΛΙΔΗΣ

γεροντοθρέφι (τό)· ἡ ἰδιαιτέρα περιουσία τοῦ γέροντος πατρὸς ἢ τῆς γραίας μητρὸς χάριν τῆς γηροκομήσεώς των, ἄλλως γεροντομοίρι (βλ. λ.).

γεροντοκομεῖον (τό)· γηροκομεῖον (βλ. λ.).

γεροντοκόρη (ἡ)· κόρη ἄγαμος εἰς ἡλικίαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον προχωρημένην: «ἔμεινε γεροντοκόρη», ἄλλως *γεροντοκόριτσο*.

γεροντοκρατία (ἡ)· τὸ κράτος, ἡ ἐξουσία τῶν γερόντων, ἡ διὰ τῶν γερόντων διακυβέρνησις (βλ. γεροντισμός).

γεροντομοίρι (τό)· ἡ μοῖρα, τὸ μέρος τῆς περιουσίας του, τὴν ὁποίαν κρατεῖ τις παρὰ τὴν διανεμομένην εἰς τὰ τέκνα του διὰ τὴν γηροκόμησίν του, ἄλλως *γεροντοθρέφι*.

Γεροντομουρὶ καὶ *Γερομουρὶ [Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Κάτω-Μετοχίου* τοῦ νομοῦ Λασιθίου. Κάτ. (1928) 173. Τὸν Μάϊον τοῦ 1867 ἐπυρπολήθη ὑπὸ τοῦ Ὀμὲρ-πασᾶ καταλαβόντος τὴν ἐπαρχίαν. (Περὶ τοῦ δευτέρου συνθετικοῦ τῆς λέξεως βλ. Γαβαλομούρι.) Ε. Γ.

γεροντονανισμὸς (ὁ) *[Ἰατρ.]*· βλ. γεροντίασις.

γεροντοπαλλήκαρο (τό)· ἄγαμος ἀνὴρ εἰς ἡλικίαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον προχωρημένην.

γεροντόπιασμα (τό)· τὸ τελευταῖον κατὰ σειρὰν τέκνον, τρόπον τινὰ τὸ συλληφθὲν ὅτε γέροντες πλέον κατέστησαν οἱ γονεῖς του, ἄλλως *ὑστεροπαίδι* ἢ *στερνοπαίδι*.

γεροντοπώγων (ὁ) (Gerontopogon) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *κιχωριοειδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη φυόμενα εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου. Δ. Ν. Π.

Γεροντόσπηλιος ἢ *Γερόσπηλιος*. Μέγα καὶ λαβυρινθῶδες σπήλαιον μετὰ στενῆς εἰσόδου, κείμενον ἐπὶ τῶν ἀρκτικῶν κλιτύων τῆς Ἴδης καὶ Β Δ τοῦ χωρίου Μελιδόνι, πλῆρες πολυσχήμων σταλακτιτῶν, οἱ ὁποῖοι σχηματίζουσι στοάς. Τὸ πάλαι ἦτο καθιερωμένον εἰς τὸν γίγαντα Τάλων, νομοφύλακα τοῦ Μίνωος, ὕστερον δὲ εἰς τὸν Ταλαῖον Ἑρμῆν ἢ Ταλαῖον Δία (*Ψιλάκι* Ἱστ. Κρ. Α΄α σ. 145). Εἰς τὸ σπήλαιον τοῦτο εἶχον καταφύγει πρὸς σωτηρίαν ἀπὸ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Τούρκων τῷ 1823 περὶ τοὺς 370 Χριστιανοί, γυναικόπαιδα καὶ γέροντες, ὑπερασπιζόμενοι ὑπὸ 30 μόνον ἐνόπλων. Ἀδυνατῶν δὲ ὁ Τοῦρκος στρατηγὸς Χουσεΐν πασᾶς νὰ κυριεύσῃ τοῦτο, ἀπέκλεισε τὴν εἴσοδον, ἤνοιξεν ἄνωθεν ὀπὴν καὶ ἐκ ταύτης ἔρριψεν ἐντὸς δυσώδεις ἐμπρηστικὰς ὕλας, διὰ τοῦ καπνοῦ καὶ τῆς δυσωδίας τῶν ὁποίων ἀπέπνιξε πάντας τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1824 μετὰ τρίμηνον περίπου πολιορκίαν. Ε. Γ.

γεροντότοξον (τό)· βλ. γερόντειον *τόξον*.

γεροντοφέρνω· ὁμοιάζω πρὸς γέροντα εἴτε κατὰ τὴν μορφὴν εἴτε κατὰ τοὺς τρόπους.

Γερόντων λιμὴν *[Ἀρχ. Παραλ. Γεωγρ.]*. Λιμὴν τῆς νήσου Χίου, ἐν τῷ ὁποίῳ κατὰ τὸν Αἰλιανὸν (Περὶ ζῴων ΙΒ, λ) «τιθασῶν ἰχθύων πλῆθος ἐστι, οὕσπερ οὖν ἐς παραμυθίαν τοῦ γήρως τοῖς πρεσβύταις οἱ Χῖοι τρέφουσι». Φαίνεται ὅτι πλησίον τοῦ λιμένος, ἐν τῷ ὁποίῳ συνετηροῦντο οἱ τοιοῦτοι πρὸς τόνωσιν τῶν γερόντων ἰχθύες, ὑπῆρχε καὶ ἱερόν, τῶν «γερόντων» λεγόμενον. Δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένον ποῦ ἀκριβῶς εὑρίσκετο ὁ λιμὴν οὗτος. Σ. Ε. Λ.

γερόνωτος (ὁ) (Geronotus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἑρπετῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σαυροειδῶν*. Κυριώτερα χαρακτηριστικὰ τοῦ γένους εἶναι: σῶμα ἐπίμηκες καὶ κεκαλυμμένον ὑπὸ σκληρῶν λεπίων, πόδες βραχύτατοι καὶ οὐρὰ ἐπιμήκης. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἐλάχι-

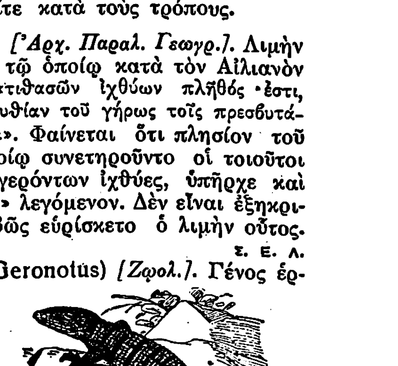

Γερόνωτος ὁ κοινός.

Digitized by Google

στα εἴδη ἀπαντῶντα εἰς εὐκράτους καὶ θερμὰς χώρας. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γερόνωτος ὁ κοινὸς* (Geronotus vulgaris). Δ. Ν. Π.

Γεροξηντάρης. Μανιάτης Ἀγωνιστὴς πολεμήσας κατὰ τὰς πολιορκίας Μονεμβασίας καὶ Τριπόλεως. Ὑπὸ τοῦ Φωτάκου ἀναφέρεται ὅτι ἔλαβε μέρος καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας μάχας ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Πελοποννήσου. Γ. Δ. Κ.

Γεροπαναγιώτης, *Χρῆστος*. Ἱερεὺς ἐκ Καταφυγίου Ναυπακτίας. Ἐκραγείσης τῆς Ἐπαναστάσεως συνεκέντρωσε περὶ τοὺς 50 ἄνδρας καὶ ἔλαβε μέρος εἰς πλείστας μάχας. Ἐγκλεισθεὶς ἐντὸς τοῦ Μεσολογγίου καὶ κατὰ τὰς τρεῖς πολιορκίας ἠγωνίσθη γενναίως (Ἀρχ. Ἀγων.).

Γεροπαναγιωτόπουλος, ἢ *Παπαχρῆστος*. Κληρικός, Ἀγωνιστὴς ἐκ Ναυπάκτου. Διέπρεψεν εἰς τὴν μάχην τῆς Ἀράχοβας ὑπὸ τὸν Καραϊσκάκην καὶ κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου, ὅπου ἀπώλεσε τὸν ἕτερον τῶν ὀφθαλμῶν. Παρέμεινεν εἰς τὰ ἐλαφρὰ τάγματα καὶ κατόπιν εἰς τὴν ὀροφυλακήν. Γ. Κ. Δ.

Γεροπᾶνος, *Πᾶνος*. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἀμβρακιᾶς Βάλτου, ἐκ τῆς οἰκογενείας *Γεροθανάση*. Ἐφονεύθη κατὰ τὴν ἔξοδον τῆς φρουρᾶς τοῦ Μεσολογγίου (1826) μετὰ 17 ἄλλων συγγενῶν του. Ξ. Γ. Μ.

Γερόπετρον *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Λουκᾶ* τῆς ἐπαρχίας Ἠλείας τοῦ νομοῦ Ἀχαΐοηλιδος. Κάτ. (1928) 19.

Γεροπλάτανος *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἀρναίας (τέως *Λιαριγκόβης*) τοῦ νομοῦ Χαλκιδικῆς, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 390. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Τοπλίκι*. Δ. Ε. Μ.

— **Γεροπλάτανος** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Πωγωνίου τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, *Ἀλῆζὸτ Τσιφλίκι* πρότερον καλούμενον, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 358. Κεῖται ἐπὶ τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ Ἰωαννίνων—Κονίτσης. Χ. Ι. Ι.

Γεροπόταμος *[Γεωγρ.]* βλ. Γέρω ποταμός.

γέρος (ὁ)· δημοτ. ἀντὶ γέρων (βλ. λ.).

γέρος (ὁ) *[Βοτ.]*. Ἑτέρα κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ὑοσκύαμος ὁ λευκὸς* (Hyoscyamus albus).

γερός, —ή, —όν· ὑγιής, ὁ πλήρης ὑγείας, ὁ εὐεκτῶν, ἀντίθ. *ἀσθενής, ἄρρωστος*: «κανεὶς δὲν ἔμεινε γερός, ὅλοι ἀρρώστησαν», «τί κάμνεις; γερός, δυνατός;» ‖ εὔρωστος, ρωμαλέος, ἐρρωμένος: «γερὸς ἄντρας», «γερὴ γυναῖκα», «γερὸ κεντρί», ἄλλως «γερὴ γενιά» ‖ δυνατός, ἰσχυρός: «γερὰ πόδια, —χέρια», «γερὴ καρδιά, —χρᾶσι», «γερὸ μυαλὸ» ‖ στερεός, ἱκανὸς πρὸς ἀντοχήν: «γερὸ φόρεμα, —σπίτι, —δέρμα», «γερὰ παπούτσια», «γερὸ χρῶμα» ‖ ὁ μὴ βλαβείς, ὁ μὴ φθαρείς, ἀβλαβής, ἄφθαρτος: «γερὸ πιάτο, —ποτήρι, —σταμνί» ‖ ὁ μὴ προσβληθείς: «γερὰ καρύδια, —μῆλα».— Ἐπίρρ. *γερὰ* καὶ *'ς τὰ γερά*: «ἔπεσε 'ς τὴ δουλειὰ 'ς τὰ γερά» (Ἡ λ. ἀπὸ τοῦ *ὑγιηρὸς-ὑγιερὸς-γιερὸς-γερός*).

γερόσαυρος (ὁ) (Gerhosaurus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἑρπετῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαυρῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *φυτοπλευριδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἑρπετὰ μὲ σῶμα ἐπίμηκες, λεπτυνόμενον πρὸς τὴν οὐρὰν καὶ καλυπτόμενον ὑπὸ πορωδῶν σκληρῶν λεπίων, καὶ πόδας βραχυτάτους. Γνωστὰ περὶ τὰ 12 εἴδη, ὧν κυριώτερον *γερόσαυρος ὁ ξανθοχηλιδωτός*, ὅστις ἔχει χρῶμα φαιὸν καὶ ὑποπράσινον καὶ ἐπιξάνθους χηλῖδας. Δ. Ν. Π.

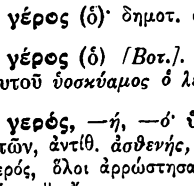

Γερόσαυρος ὁ ξανθοχηλιδωτός.

Γερόσπηλιος· βλ. Γεροντόσπηλιος.

Γεροστάθης. Ὄνομα ἀρχοντικῆς οἰκογενείας ἐκ Κομποτίου τῆς Ἄρτης. Μέλος τῆς οἰκογενείας εἶναι ὁ *Κωνστ. Γεροστάθης*, διαμένων ὡς μεγαλέμπορος ἐν Κερκύρᾳ. Πρὸ τοῦ Ἀγῶνος ἐμυήθη τῷ 1819 ὑπὸ τῆς Φιλ. Ἑταιρείας. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν κυριωτέρων ἀντιπροσώπων τῆς Ἑταιρείας ἐν Κερκύρᾳ καὶ εἶχεν ἀναλάβει τὴν ἀλληλογραφίαν μετὰ τῶν ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ φιλελληνικῶν ἑταιρειῶν. Συνεργαζόμενος δὲ μετὰ τοῦ κόμητος Ρώμα ἐν Ζακύνθῳ πολλὰ ἐδαπάνησε καὶ ἐξ ἰδίων, βοηθῶν τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν καὶ τροφοδοτῶν τοὺς ἐν Μεσολογγίῳ πολιορκουμένους μαχητὰς καὶ γυναικόπαιδα (Ἀρχεῖον Ρώμα). Ξ. Γ. Μ.

— **Γεροστάθης, *Ἀθαν*.** Ἀγωνιστὴς ἐκ Μελίτσης Λοκρίδος, λαβὼν μέρος ἀπ' ἀρχῆς τοῦ Ἀγῶνος εἰς πολλὰς μάχας καὶ ἰδίως εἰς Φοντάναν καὶ Ἀράχοβαν, ὁδηγῶν ἴδιον μικρὸν σῶμα (Ἀρχ. Ἀγων). Ξ. Γ. Μ.

— **«Γεροστάθης».** Ἀνάγνωσμα δημοφιλές, γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Χρηστομάθεια Γεροστάθη», περιέχον διδακτικὰς ἱστορίας καὶ ἄλλας ἀφηγήσεις καὶ τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευσεν ὡς ἀνάγνωσμα τῶν δημοτικῶν σχολείων, διεπαιδαγώγησε δὲ ὑπὲρ τὴν μίαν γενεάν, μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν· τοῦτο συνεγράφη ὑπὸ τοῦ λογίου καὶ πολιτικοῦ *Λέοντος Μελᾶ*. Ξ. Γ. Μ.

Γεροστάμος. Θηβαῖος Ἀγωνιστής. Διεκρίθη εἰς πολλὰς μάχας ὑπὸ τὸν Ὀδυσσέα Ἀνδροῦτσον καὶ ἔπεσεν εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀκροπόλεως. Γ. Δ. Κ.

Γερότρυπα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἡ βορεία τῆς νήσου Λευκάδος ἐσχατιὰ (πλάτ. 38° 51' 45'' Β, μήκ. 20° 42' 15'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 203: Santa Maura, Ithaka, Cefallonia), 2 μίλ. ΒΑ τοῦ ἀκρωτηρίου Ζουάνα, μεθ' οὗ ἀποτελεῖ τὰς ἄκρας τοῦ ὅρμου Φλέβα, ἀλλὰ καὶ τὸ ΝΔ κέρας τοῦ ἀμφιδύμου αὐτῷ ὅρμου τῆς Λευκάδος (ράδα τῆς Ἁγίας Μαύρας). Τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο, ὅπερ ὠνομάζετο ἄλλοτε, καὶ παρά τινων ἀκόμη, *Ἀνεμόμυλος*, προσεγγίζεται διαρκῶς ὑπὸ τῆς ἐπιφορᾶς τῶν ἀπὸ Β. κυματισμῶν, σχηματιζομένων ὡραίων κλασσικοῦ τύπου «θινῶν», εἰς τὸν Β καὶ ΒΒΔ τῆς πόλεως ψαμαθῶνα *Γύρα*, ἀποτελουμένων δὲ ἐκ λεπτοτάτων ψήφων μεγέθους μόλις σησαμίου. Σ. Ε. Λ.

Γεροτσάκας. Ἁρματολὸς ἐκ Μοναστηρακίου τῶν Ἀγράφων. Ἐθεωρεῖτο ὡς ἀτρόμητος πρὸ παντὸς κινδύνου, ἡ δὲ κοινὴ παράδοσις ἐν τῇ Δυτικῇ Ἑλλάδι λέγει πολλὰ περὶ αὐτοῦ. Ξ. Γ. Μ.

Γεροτσακούλι *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Μαραθῶνος* τῆς ἐπαρχίας Ἀττικῆς. Κάτ. (1928) 24.

Γερούκης ἢ *Γιουροῦκος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Ναυπακτίας. Τὸ ὄνομα τῷ ἀπεδόθη διὰ τὴν ὠμότητα αὐτοῦ. Κατὰ τὸν ἐμφύλιον τοῦ 1824 κατεδίωξε τοὺς Πελοποννησίους ἄρχοντας καὶ ἔλαβε δίπλωμα χιλιαρχίας. Γ. Δ. Κ.

— **Γερούκης, *Μητσόπουλος*.** Ἀγωνιστὴς ἐκ Σπολαΐτας Τριχωνίδος. Ἀνεδείχθη ὑποχιλίαρχος, ἔλαβε δὲ μέρος εἰς πλείστας μάχας. Ἐφονεύθη ἐν Μεσολογγίῳ κατὰ τὰς πολιορκίας (Ἀρχ. Ἀγων.) Ξ. Γ. Μ.

— **Γερούκης, *Νάσος*.** Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἑλληνικῶν (Σιβίστης). Ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Μακρῆν καὶ Βαρνακιώτην εἰς Μαχρυνόρος Κομπότι, Πέτα, Κεφαλόβρυσον καὶ Γαβαλοῦ, καὶ εἰς τὰς πολιορκίας Μεσολογγίου, ἔνθα ἐφονεύθη. Δύο υἱοί του ᾐχμαλωτίσθησαν ἐν Μεσολογγίῳ (Ἀρχ. Ἀγων.). Ξ. Γ. Μ.

Γερούκι *[Γεωγρ.]*. Μικροσυνοικισμὸς ἐν τῇ περιφερείᾳ Κισσάνης τοῦ νομοῦ Καλλιπόλεως τῆς Ἀνατολ. Θράκης, ὅστις ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς ἠρίθμει 10 κατοίκους.

Γερουλᾶνος, *Μαρῖνος Ι.* Τακτικὸς καθηγητὴς τῆς χειρουργικῆς κλινικῆς ἐν τῷ Ἀθήνησι πανεπιστημίῳ, γεννηθεὶς τῇ 21 Φεβρουαρίου 1867 ἐν Πάτραις. Μετὰ τὰς ἐγκυκλίους αὐτοῦ σπουδὰς ἐν Ληξουρίῳ καὶ Ἀργοστολίῳ τῆς Κεφαλληνίας ἀπῆλθεν εἰς Μόναχον, ἔνθα ἐνεγράφη ἐν τῇ ἰατρικῇ σχολῇ (1887), γενόμενος διδάκτωρ τῷ 1892. Εἶτα μετέβη εἰς Βερολῖνον πρὸς περαιτέρω τελειοποίησιν, καὶ ἐπιστρέψας εἰς Μόναχον διωρίσθη κατ' ἀρχὰς μὲν ἐξωτερικὸς βοηθὸς ἐν τῇ κλινικῇ τοῦ καθ. Ziemmsen, εἶτα τακτικὸς ἐν τῷ St Hedwig νοσοκομείῳ τοῦ Βερολίνου, καὶ τέλος τακτικὸς βοηθὸς τῆς χειρουργικῆς κλινικῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Greifswald ὑπὸ τὸν καθηγητὴν Helferich, ὃν κατόπιν παρηκολούθησεν εἰς Kiel, ἔνθα ἐγένετο ὑφηγητὴς καὶ εἶτα ἔκτακτος καθηγητής. Τῷ 1902 ἐκλήθη ὑπὸ τῆς βασιλίσσης Ὄλγας ὡς διευθυντὴς τοῦ χειρουργικοῦ τμήματος τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ὅπερ ἐλάμπρυνεν ἐπὶ 12 συναπτὰ ἔτη. Τῷ 1911 διωρίσθη τακτικὸς καθηγητὴς τῆς χειρουργικῆς παθολογίας ἐν τῷ Ἐθν. πανεπιστημίῳ εἶτα δὲ τῆς χειρουργικῆς κλινικῆς, διδάσκων καὶ χειρουργῶν ἐν τῷ νοσοκομείῳ «ἡ Ἐλπίς», τὸ δὲ 1916 — 1917 κοσμήτωρ τῆς ἰατρικῆς σχολῆς. Διετέλεσεν ἐπὶ τούτοις καὶ ἀρχίατρος τοῦ στρατοῦ καθ' ὅλους τοὺς πολέμους, ἐξαιρετικὰς ὑπηρεσίας προσενεγκών. Μέλος τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ μετὰ ζήλου εἰργάσθη πρὸς καταρτισμὸν τῶν νοσοκομείων τῶν ἱδρυθέντων ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὸν πόλεμον, διηύθυνε δὲ μάλιστα ἐκ τούτων τὸ ἐν Θεσσαλονίκῃ «Ἰδαδιὲ» μετὰ 1200 κλινῶν. Τῷ 1909 διηύθυνε τὴν ἀποστολὴν τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ εἰς Σικελίαν πρὸς βοήθειαν τῶν σεισμοπαθῶν τῆς Μεσσήνης. Ἐξελέγη δὲ μέλος τῆς γερμανικῆς Ἀκαδημίας τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Διὰ τὴν ἐξαίρετον αὐτοῦ μόρφωσιν, τὴν χειρουργικὴν δεινότητα καὶ τὸ μειλίχιον τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ, ὁ Γερουλᾶνος κατέστη ὁ ἐκλεκτὸς χειρουργὸς τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀνατολῆς. Συνέγραψε μέχρι τοῦδε ὑπὲρ τὰς ἑκατὸν ἐξαιρέτους χειρουργικὰς πραγματείας ἑλληνιστὶ καὶ γερμανιστί.

Ἐκ τούτων ἀναφέρομεν: «Ueber Metastasenbildung maligner Geschwülste im Gehirn» (Ἐναίσιμ. Διατρ. München 1892), «Tuberculose der Gelenke und der Wirbelsäule» (Berlin 1896), «Studie über den Operativen Pneumothorax» (Deutsch. Zeitschrift f. Chir.), «Chirurgische Behandlung der Lungen-Krankheiten» (Deutsch. Aerzte-Zeitung. 1902), «Ueber die Chirurgische Behandlung der geschlossenen Lungenechinokokken» (III Congrès Internat. de Chirurgie. Bruxelles 1911), «Schussverletzungen der Extremitäten» (Beiträge p. Klin. Chirurgie. Bd. 93), «Περὶ τῶν ἐν τῷ πολέμῳ τραυμάτων τῶν περιφερικῶν νεύρων» (Ἀρχ. Ἰατρ. 1914), «Περὶ ἐγχειρήσεως τῶν ἐχινοκόκκων τοῦ πνεύμονος» (Πρακτ. Ἰατρ. Ἑταιρ. Ἀθ. 1911), «Περὶ ὀστεοπλαστικῶν ἐγχειρήσεων» (Πρακτ. Ἰατρ. Ἑταιρ. 1911), «Περὶ πλαστικῶν ἐγχειρήσεων τοῦ προσώπου» (Πρακτ. Πανελ. Ἰατρ. Συνεδρ. 1903, σελ. 544). ΑΡ. Π. Κ.

γερούλι (τὸ) *[Βοτ.]*· βλ. γέρος καὶ γέροντας.

γερουνδιακὸν (τό), ἄλλως *γερουνδῖβον* (Gerundivum) *[Γλωσσ.]*. Τὸ γερουνδιακὸν καὶ *δεύτερον θετικὸν* καλούμενον (πρὸς ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸ *πρῶτον θετικὸν* ἢ *γερούνδιον*) εἶναι ὁ ρηματικὸς τύπος τῆς λατινικῆς, ὁ ὁποῖος λήγει εἰς —ndus, —a, —um μὲν διὰ τὰ ρήματα τῆς 1ης καὶ 2ας συζυγίας: ama—ndus, mone—ndus κλ., εἰς —endus, a, —um δὲ διὰ τὰ ρήματα τῆς 3ης καὶ 4ης συζυγίας: leg—endus, audi—endus κλ. Τὰ γερουνδιακὰ τῆς 3ης καὶ 4ης συζυγίας ἔληγον ἀρχαιότερον καὶ εἰς —undus: legundus, scribundus, deferundus κλ, ἐκ τῶν ὁποίων τινὰ παρέμειναν ἐν χρήσει καὶ κατόπιν: lex repetundarum, oriundus, secundus. Γερουνδιακά τινα ἔχουν τὴν παρεκτεταμένην κατάληξιν —bundus: moribundus, ludibundus, pudibundus, vagabundus κλ., ἐξ ὧν προέρχονται καὶ τὰ γαλλικά: moribond, pudibond, vagabond. Τὰ γερουνδιακὰ ὡς πρὸς τὴν σημασίαν ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὰ ἑλλην. ρηματικὰ ἐπίθετα εἰς *τέος*: scribenda est epistola= γραπτέα ἐστὶν ἡ ἐπιστολὴ κλ. —Α.

γερουνδῖβον (τὸ) (Gerundivum)· βλ. γερουνδιακόν.

γερούνδιον (τὸ) (Gerundium) *[Γλωσσ.]*. Τὸ γερούνδιον ἤ, ὡς λέγεται ἑλληνιστί, *πρῶτον θετικὸν* ἀνήκει εἰς τοὺς μὴ «παρεμφατικοὺς» τύπους τοῦ λατινικοῦ ρήματος (verbum infinitum) καὶ λήγει ἐν τῇ αἰτιατικῇ τῶν μὲν ρημάτων τῆς 1ης καὶ 2ας συζυγίας εἰς —ndum: ama—ndum, mone—ndum κλ., τῶν δὲ ρημάτων τῆς 3ης καὶ 4ης συζυγίας εἰς —endum: leg—endum, audi—endum κλ. (ἐκτὸς τοῦ γερουνδίου: eundum, τοῦ ρήματος ire =ἰέναι, τὸ ὁποῖον διαφέρει ὡς πρὸς τὴν κατάληξιν). Κατὰ τὴν ἔννοιαν τὸ γερούνδιον—τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ προστεθῇ ὅτι ἀπαντᾷ εἰς μόνας τὰς πλαγίας πτώσεις τοῦ ἑν. ἀριθμοῦ—ἰσοδυναμεῖ πρὸς τοὺς εἰς *—τέον* τύπους τοῦ ἑλληνικοῦ ρήματος: legendum est epistolam =ἀναγνωστέον (ἐστὶν) τὴν ἐπιστολήν, καὶ πρὸς τὰς πλαγίας πτώσεις τοῦ ἐνάρθρου ἀπαρεμφάτου: ars scribendi ἢ amandi=ἡ τέχνη τοῦ γράφειν, τοῦ ἐρᾶν κλ. —Α.

Γερούνιον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῇ ΒΔ. Σαμνίτιδι παρὰ τὰ σύνορα τῆς Ἀπουλίας, δεξιᾷ τοῦ Τιφέρνου ποταμοῦ. Ὑπὸ τοῦ Στεφ. Βυζαντίου ὀνομάζεται «Γερυνία». Ὁ κάτοικος «Γερουνῖνος». Ἐνταῦθα ὁ Ἀννίβας διεχείμασε τῷ 217 π. Χ. —Β.

Γεροῦς (ἡ) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία ὀχυρὰ πόλις τῆς Ἰλλυρίας (*Πτολ.* V, 108).

Γέρουσα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἑτέρα ὀνομασία τῆς παρὰ τὴν Μαιώτιδα πόλεως Γαργάζης (βλ. λ.).

Γερουσέϊκα *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Σαγέϊκων* τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν τοῦ νομοῦ Ἀχαΐοηλιδος. Κάτ. (1928) 60.

Γερούσι *[Γεωγρ.]*. Βουνὸν κατὰ τὸ νότιον τμῆμα τῆς νήσου Σύρου.

— *[Λαογρ.]*· βλ. Γεροντόβραχος.

γερουσία (ἡ)· πολιτικὸν σῶμα ἀποτελούμενον συνήθως ἐξ ἀνδρῶν πέραν ὡρισμένης τινὸς ἡλικίας καὶ βουλευομένων διὰ τὰ κοινά· ἄλλοι ἀρχαῖοι τύποι τῆς λέξεως: *γερονεία, γεροχία, γερωσία, γερωνία* ‖ μεταφ. ὁμὰς γερόντων ἢ ὁπωσδήποτε προβεβηκότων τὴν ἡλικίαν ὁμιλητῶν καὶ συζητητῶν: «ἡ γερουσία τοῦ Ζαχαράτου».

— [ΑΡΧ.] Γερουσία κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐκαλεῖτο τὸ πολιτικὸν σῶμα, οὗτινος τὰ μέλη ἦσαν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐν τῷ κράτει εὐγενῶν. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι ἡ γερουσία ἦτο ἴδιος θεσμὸς δωρικὸς καὶ εἶχε τὴν ἐξῆς ἐξέλιξιν. Ἐν Σπάρτῃ, τῆς ὁποίας ἡ γερουσία ἢ βουλὴ τῶν γερόντων ἦτο καὶ τὸ ὑπόδειγμα διὰ τὰς ἄλλας δωρικὰς πολιτείας. Ὁ Ἀριστοφάνης ἀποκαλεῖ αὐτὴν «γερωχίαν» ἢ «γερωσίαν», ἀλλ' ὁ ὑπὸ τῆς Λυκουργείου ρήτρας παραδιδόμενος ὅρος εἶναι «γερουσία». Οἱ ἀποτελοῦντες αὐτὴν ἐκαλοῦντο «γέροντες» καὶ ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Θεοπόμπου προστεθείσῃ εἰς τὴν ἄνω ρήτραν διατάξει (*Πλουτ.* Λυκ. 6) «πρεσβυγενεῖς». Ὅτι τῆς γερουσίας, ἀποτελουμένης ἐκ τριάκοντα μελῶν, μετεῖχον καὶ οἱ δύο βασιλεῖς, εἶναι μία ἔνδειξις ὅτι τὰ λοιπὰ 28 μέλη αὐτῆς ἦσαν οἱ ἀντιπρόσωποι ἰσαρίθμων εὐγενῶν οἴκων, τῶν ἐπισημ-

Digitized by Google

μοτέρων (πιθανώτατα τῶν 28 ὠβῶν, εἰς τὰς ὁποίας μετὰ τῶν 2 τῶν βασιλέων θὰ ἦσαν ὑποδιῃρημέναι αἱ 3 δωρικαὶ φυλαί), καὶ ὅτι τὰ μέλη αὐτῆς ἦσαν οἱ διάδοχοι τῶν *γερόντων* (οὕτω καλουμένων διὰ τὴν ἡλικίαν των) τῶν ὁμηρικῶν χρόνων, οἵτινες συνεδίκαζον μετὰ τῶν βασιλέων ἐν τῇ καθιερωμένῃ ὑπὸ βωμῶν καὶ θυσιῶν ἀγορᾷ, παρακαθήμενοι αὐτοῖς καὶ εὐθύνοντες τὸ δίκαιον ἐνώπιον σύμπαντος τοῦ λαοῦ. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ὅμως Σπάρτῃ φαίνεται ὅτι ἀπ᾿ αὐτῆς τῆς συστάσεως τῆς σπαρτιατικῆς πολιτείας ἡ γερουσία ἦτο καὶ ἀνώτερον πολιτικὸν σῶμα, ἀσκοῦν μετὰ τῶν βασιλέων καὶ τῆς *ἀπέλλας* (ἐκκλησίας τοῦ δήμου) τὴν ἀνωτάτην πολιτικὴν ἐξουσίαν καὶ ἰδίως ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ βασιλέως Θεοπόμπου περὶ τοῦ κυρίου τῆς πολιτείας, κατὰ τὸν ὁποῖον «αἰ δὲ σκολιὰν ὁ δᾶμος ἕλοιτο τοὺς πρεσβυγενέας (τοὺς γέροντας δηλ.) καὶ ἀρχαγέτας (βασιλεῖς) ἀποστατῆρας ἔμεν» (*Πλουτ.* Λυκ. 6), οἱ βασιλεῖς καὶ ἡ γερουσία εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ μὴ ἐκτελῶσι τὰς ἀποφάσεις τῆς ἀπέλλας (αἵτινες πρότερον ἦσαν ὑποχρεωτικαί), ἂν κατὰ τὴν ἀντίληψίν των αὗται ἦσαν σφαλεραί.

Ἐκλογὴ τῶν μελῶν καὶ ἔργα αὐτῶν. Ἐκλέξιμοι ὡς μέλη τῆς γερουσίας ἦσαν κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη μόνον «οἱ καλοὶ κἀγαθοὶ» ἢ «οἱ γέροντες ἦσαν κατ᾿ ἐκλογὴν ἀριστίνδην κεκριμένοι» κατὰ τὸν Πολύβιον, δηλαδὴ οἱ διακρινόμενοι ἐκ τῶν εὐγενῶν ἐπὶ ἀρετῇ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τούτων μόνον οἱ ὑπερβάντες τὸ ἑξηκοστὸν ἔτος, τὸ ἔτος δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ ὁποίου δὲν ἐστρατεύοντο πλέον. Ἐγίνετο δὲ ἡ ἐκλογὴ τῶν γερόντων κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον: ἕκαστος τῶν ὑποψηφίων μὲ τὴν σειράν του, διὰ κλήρου ὁρισθεῖσαν, διήρχετο διὰ μέσου τῆς συγκληθείσης ἀπέλλας σιωπῶν, ἐνῷ οἱ ἐκκλησιάζοντες διὰ βοῆς ἐξεδήλουν κατὰ τὴν πάροδόν του τὴν περὶ αὐτοῦ γνώμην των. Ἐξελέγετο ἐκεῖνος διὰ τὸν ὁποῖον κατὰ τὴν πάροδόν του εἶχε γίνει ἡ μεγαλυτέρα βοή. Κριταὶ τῆς ἐντάσεως τῆς βοῆς ἦσαν ἄνδρες αἱρετοὶ κεκλεισμένοι ἐντὸς οἰκήματος πλησίον τοῦ τόπου τῆς συνελεύσεως κειμένου, ἐκ τοῦ ὁποίου ἤκουον μὲν τὴν βοήν, οὐδὲν ὅμως ἔβλεπον. Ὁ ἑκάστοτε ἐκλεγόμενος περιήρχετο εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκλογήν του τοὺς ναοὺς συνοδευόμενος ὑπὸ γυναικῶν καὶ νέων, δι᾿ ᾀσμάτων ἐγκωμιαζόντων τὰς ἀρετάς του καὶ μακαριζόντων αὐτὸν διὰ τὴν ἐκλογήν του. Ἕκαστος τῶν οἰκείων του παρέθετεν εἰς αὐτὸν δεῖπνον καὶ ἐν τῷ συσσιτίῳ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐκλογῆς του παρέθετον εἰς αὐτὸν διπλῆν μερίδα. Ὡς ἀρχὴ οἱ γέροντες ἦσαν ἰσόβιοι καὶ ἀνυπεύθυνοι καὶ εἶχον διττὰ ἔργα· προεβούλευον περὶ τῶν εἰσφερομένων εἰς τὴν ἀπέλλαν ψηφισμάτων καὶ ἐξετέλουν, ὡς ἐκτελεστικὴ ἐξουσία, τὰ δεδογμένα. Διὰ τῆς διατάξεως ὅμως τοῦ Θεοπόμπου, ἰσχυσάσης μέχρι τοῦ Γ' π.Χ. αἰῶνος, ἡ γερουσία, ὡς προελέχθη, εἶχε τὸ δικαίωμα τῆς ἀκυρώσεως τῶν ἀποφάσεων τῆς ἀπέλλας. Ἡ ἰσχὺς τῆς γερουσίας ἀπέβη μεγαλυτέρα ὅτε ἤρχισαν συμμετέχοντες αὐτῆς πλὴν τῶν βασιλέων καὶ οἱ ἔφοροι, ἠλαττώθη δὲ μὲ τὴν αὔξησιν τῆς ἰσχύος τῶν ἐφόρων. Ὡς δικαστικὸν σῶμα ἡ γερουσία ἐδίκαζε τὰς φονικὰς δίκας καὶ καθόλου τὰς μεγάλας δημοσίας δίκας, λ. χ. τὰ κατὰ τῆς πόλεως ἀδικήματα, αἱ δὲ ποιναὶ τὰς ὁποίας ἐπέβαλλεν ἦσαν θάνατος, ἐξορία, στέρησις πολιτικῶν δικαιωμάτων καὶ πρόστιμον. Οἱ καταδικαζόμενοι εἰς θάνατον ἐφονεύοντο ἐν καιρῷ νυκτός, ἢ ἐπνίγοντο εἰς τὴν Δεχάδα, ἢ ἐρρίπτοντο εἰς τὸν Καιάδαν (Βάραθρον). Εἰς τὸν Καιάδαν ὅμως ἔρριπτον συνήθως τὰ πτώματα μόνον τῶν φονευομένων. Τὴν αὐτὴν περίπου ἐξουσίαν εἶχε καὶ ἡ γερουσία, *βουλὴ* ἢ *γερωνία* καλουμένη, ἑκάστης τῶν ἐν Κρήτῃ δωρικῶν πόλεων, τῆς ὁποίας τὰ μέλη, 20—30, ἐξελέγοντο ἐκ τῶν 10 *κόσμων*, οἵτινες ἀπετέλουν τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν, ὡς ἐν Ἀθήναις οἱ Ἀρεοπαγῖται ἐκ τῶν 9 ἀρχόντων. Δὲν διέφερε δὲ καὶ ἡ ἐξουσία τῆς ἐν Ρώμῃ γερουσίας, ἥτις σύγκλητος (βλ. λ.) ἐκαλεῖτο.

Γ. ΚΑΨΑΛΗΣ

—[ΠΟΛΙΤΕΙΟΛ.] Ἡ Γερουσία, ὡς νοεῖται εἰς τὰ σύγχρονα κράτη, εἶναι τὸ δεύτερον νομοθετικὸν σῶμα. Καὶ τὸ μὲν παρ᾿ ἡμῖν ὄνομά της ὀφείλεται εἰς τὴν Γερουσίαν τῆς ἀρχαίας Σπάρτης, ὡς θεσμὸς ὅμως πολιτειακὸς ἕλκει τὴν καταγωγὴν ἀπὸ τῆς ἀγγλικῆς Βουλῆς τῶν λόρδων, συγκροτηθείσης τὸ πρῶτον κατὰ τὸ ἔτος 1332. Ὡς ἐξαίρεσις ἰδιοτύπου Γερουσίας, μὴ δυναμένης ν᾿ ἀποδοθῇ εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἀγγλικῶν θεσμῶν μήτε νὰ συγκαταλεχθῇ εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν νομοθετικῶν σωμάτων, ὀφείλει νὰ θεωρηθῇ ἡ Γερουσία τῆς Βενετίας, ἱδρυθεῖσα τῷ 1172, ἧς τὰ μέλη ἐξελέγοντο ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Συμβουλίου καὶ ἥτις ἀπετέλεσεν ἀριστοκρατικὴν ὀλιγαρχίαν, συγκαταλυθεῖσαν μετὰ τῆς Βενετικῆς δημοκρατίας κατὰ τὸ 1798. Ἐπίσης ἰδιοτύπου καταγωγῆς ὑπῆρξε καὶ τὸ δεύτερον νομοθετικὸν σῶμα τῆς Οὐγγαρίας, τὸ ὁποῖον προῆλθεν ἐκ τῆς γενομένης κατὰ τὸ 1608 διαιρέσεως τῆς διαίτης εἰς δύο νομοθετικὰ σώματα.

Ἡ Βουλὴ τῶν λόρδων προῆλθεν ἐν Ἀγγλίᾳ ἐξ ἱστορικῶν λόγων. Ἡ δὲ ἔκτασις τῆς ἑκάστοτε ἀσκουμένης ὑπὸ τοῦ σώματος τούτου ἐξουσίας ὀφείλεται εἰς τὴν βαθμιαίαν ἐξέλιξιν συνεχιζομένην μέχρι σήμερον. Ἡ ἐπιτυχὴς ἐφαρμογὴ τοῦ φιλελευθέρου ἀγγλικοῦ πολιτεύματος ἐκίνησε τοὺς πολιτισμένους λαοὺς εἰς μίμησιν καὶ ἔδωκε τὴν πρακτικὴν βάσιν διὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς ἐπικρατησάσης κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα πολιτικῆς θεωρίας. Ἐν τῇ πολιτικῇ ταύτῃ θεωρίᾳ περιελήφθη καὶ τὸ δεύτερον νομοθετικὸν σῶμα ὡς θεσμὸς ἀναγκαῖος διὰ τὴν ἰσορρόπησιν τῆς πολιτείας. Καὶ ἐδικαιολογεῖτο τότε κυρίως διὰ τῆς ὑπάρξεως ἐν παντὶ κράτει ἰδιαιτέρας ἀριστοκρατικῆς τάξεως, ἡ ὁποία εἶχεν ἰδιαίτερα συμφέροντα καὶ ἡ ὁποία, ἐὰν ἐστερεῖτο τοῦ προνομίου τῆς χωριστῆς ἐκπροσωπήσεως ἐν ἰδιαιτέρῳ νομοθετικῷ σώματι, θὰ ὑπεβάλλετο εἰς τὴν τυραννίαν τοῦ λαοῦ, τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ὁποίου αἱ ἀποφάσεις θὰ ἐστρέφοντο πάντοτε κατ᾿ αὐτῆς. Πρὸς τοῦτον τὸν σκοπόν, ἤτοι πρὸς ἐκπροσώπησιν τῆς ἀριστοκρατικῆς τάξεως, ἱδρύθη ἡ Βουλὴ τῶν μεγιστάνων (Chambre des magnats) ἐν Οὐγγαρίᾳ (1885), ἡ Βουλὴ τῶν εὐγενῶν (Chambre des Seigneurs) ἐν Πρωσσίᾳ (1850), ἡ Βουλὴ τῶν ὁμοτίμων (Chambre des pairs) τοῦ γαλλικοῦ Συντάγματος τοῦ 1814 ἔν τινι δὲ μέτρῳ καὶ ἡ ὁμοία Βουλὴ τῆς γαλλικῆς μοναρχίας τοῦ 1830, καθὼς καὶ ἡ ἰταλικὴ Γερουσία (1848). Ἡ θεωρητικὴ αὕτη βάσις, δι᾿ ἧς ὑπεστηρίζετο ἡ ἀνάγκη τῆς ὑπάρξεως δευτέρου νομοθετικοῦ σώματος, ἐξέλιπεν ὑπὸ τὰς νεωτέρας ἀντιλήψεις. Οὐδ᾿ ὑπάρχουσι πλέον ὑποστηρικταὶ αὐτῆς μεταξὺ τῶν δημοσιολόγων. Ἐν τούτοις ὁ θεσμὸς τοῦ δευτέρου νομοθετικοῦ σώματος διετηρήθη καὶ καθιερώθη εἰς πάντα σχεδὸν τὰ σύγχρονα κοινοβουλευτικὰ κράτη πλὴν ἐλαχίστων. Δικαιολογεῖται ὅμως ἤδη ἐξ ἄλλων αἰτιῶν καὶ ἀποβλέπει εἰς ἄλλους σκοπούς:

1. Εἰς τὰς ὁμοσπόνδους πολιτείας τὸ δεύτερον νομοθετικὸν σῶμα συγκροτεῖται ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀρχῆς τῆς ἰσότητος μεταξὺ τῶν ἀποτελούντων ταύτας κρατῶν. Ἕκαστον δὲ τῶν κρατῶν τούτων ἀντιπροσωπεύεται ἐν αὐτῷ ἐν ἰσοτιμίᾳ, ἀνεξαρτήτως τοῦ πληθυσμοῦ αὐτοῦ. Καὶ οὕτω τὸ μὲν ἐν ὁμοσπονδίᾳ συγκεκροτημένον ἔθνος ἔχει τὴν ἐκπροσώπησίν του ἐν τῇ Βουλῇ, τὸ σύνολον δὲ τῶν κρατῶν τῶν ἀπαρτιζόντων τὴν ὁμοσπονδίαν ἐν τῇ Γερουσίᾳ.

2. Εἰς τὰ λοιπὰ σύγχρονα κράτη, τὰ ἑνιαίως συντεταγμένα, τὸ δεύτερον νομοθετικὸν σῶμα ἔχει κύριον σκοπὸν τὴν ἰσορρόπησιν τῶν ἐξουσιῶν. Δι᾿ αὐτοῦ μετριάζεται ἡ ὑπέρμετρος δύναμις τῆς Βουλῆς καὶ προφυλάσσεται ἡ πολιτεία ἀπὸ τῶν συνεπειῶν τῆς μοιραίας συγκρούσεως τῆς ἐπερχομένης μεταξὺ τῆς ἐκτελεστικῆς καὶ τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας, ἥτις σύγκρουσις καταλήγει εἰς πραξικοπήματα. Πλὴν δὲ τούτου ἡ ὕπαρξις δευτέρου νομοθετικοῦ σώματος συντελεῖ εἰς τὴν ἀρτιωτέραν κατάρτισιν τῶν νόμων καὶ ἀναστέλλει τὰς ὑπεράγαν προοδευτικὰς ροπάς, τὰς ὁποίας ἐμφανίζει συνήθως ἡ Βουλή.

Ἐν τούτοις τὰ ὑπὲρ τοῦ δευτέρου νομοθετικοῦ σώματος ἐπιχειρήματα δὲν ἀπομένουσιν ἀναπάντητα. Ὑπὸ τῶν ἀρνουμένων δὲ τὴν χρησιμότητα τοῦ θεσμοῦ τούτου ὑποστηρίζεται κυρίως ὅτι, ὅπου δὲν ὑπάρχει ἀριστοκρατία καὶ δὲν ἀναγνωρίζονται ἴδια δικαιώματα εἰς αὐτήν, μοναδικὸς δὲ φορεὺς τῆς κυριαρχίας εἶναι ὁ λαός, δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ παρὰ ἓν μόνον ἀντιπροσωπευτικὸν σῶμα, τὸ δὲ δεύτερον δὲν ἔχει κανένα σκοπὸν εἰμὴ μόνον τὴν μείωσιν τῶν λαϊκῶν δικαιωμάτων καὶ δὲν ἔχει καμμίαν ἄλλην συνέπειαν παρὰ μόνον τὴν ἐπιβράδυνσιν τῆς λειτουργίας τῆς νομοθετικῆς μηχανῆς καὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἀναγκαίων μεταρρυθμίσεων. Εἰς τοιαύτας ἀντιλήψεις ὀφείλονται τὰ γαλλικὰ συντάγματα τοῦ 1791 καὶ τοῦ 1848, δι᾿ ὧν καθιερώθη ἓν καὶ μόνον νομοθετικὸν σῶμα, καθὼς καὶ τὸ ἑλληνικὸν σύνταγμα τοῦ 1864. Ἀλλὰ παρὰ τὰς ἀντιρρήσεις ταύτας ὁ θεσμὸς τοῦ δευτέρου νομοθετικοῦ σώματος εἶναι ἤδη καθιερωμένος εἰς πάντα τὰ κοινοβουλευτικὰ κράτη, ἐξαιρέσει τοῦ Λουξεμβούργου, τῆς Σερβίας, τῆς Βουλγαρίας, τῆς Ἐσθονίας, τῆς Φινλανδίας, τῶν καντονίων τῆς Ἑλβετίας (ἡ Ἑλβετικὴ ὁμοσπονδία ἔχει δύο νομοθετικὰ σώματα), τινῶν ἐκ τῶν χωρῶν τοῦ Γερμανικοῦ κράτους, ὡς ἡ Πρωσσία, ἡ Βαυαρία καὶ ἡ Σαξωνία, καὶ τριῶν ἐπαρχιῶν τῆς πολιτείας τοῦ Καναδᾶ, ἤτοι τοῦ Ὀντάριο, τῆς Μανιτόμπας καὶ τῆς Κολομβίας.

Κατὰ τὰς νεωτάτας ἀντιλήψεις τὸ δεύτερον νομοθετικὸν σῶμα ὀφείλει νὰ μεταρρυθμισθῇ κατὰ τρόπον, ὥστε ν᾿ ἀντιπροσωπεύῃ τὰς διαφόρους ἐπαγγελματικὰς τάξεις καὶ νὰ μετέχῃ τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας εἰς τὰ οἰκονομικὰ ζητήματα. Ἐν Γερμανίᾳ τὸ λαϊκὸν κόμμα (Volks-partei) περιέλαβεν ἤδη ἐν τῷ προγράμματι αὐτοῦ τὴν μεταρρύθμισιν ταύτην, ἥτις διετυπώθη καὶ παρ᾿ ἡμῖν ἐν τῇ Γ' Ἐθνικῇ Συνελεύσει διὰ τοῦ σχεδίου τοῦ Δ. Γούναρη περὶ ἀναθεωρήσεως τοῦ συντάγματος, δι᾿ οὗ προυτάθη ἡ ἵδρυσις ἐπαγγελματικοῦ κοινοβουλίου ἢ παρακοινοβουλίου. Ἡ ἀρχὴ αὕτη εὗρεν ἐφαρμογὴν καὶ ἐν τῷ νεαρῷ ἑλληνικῷ συντάγματι, εἰς ἐκτέλεσιν τῆς σχετικῆς διατάξεως τοῦ ὁποίου ἐξεδόθη ὁ νόμος 3786 τοῦ 1929, ἐν ᾧ διὰ τοῦ ἄρθρου 1ου ὁρίζεται ὅτι ἡ Γερουσία ἀπαρτίζεται «καὶ ἀπὸ δέκα ὀκτὼ γερουσιαστὰς ἐκλεγομένους ὑπὸ τῶν ἐπαγγελματικῶν ὀργανώσεων». Κατὰ τὴν συζήτησιν δὲ τοῦ νόμου τούτου ὑπεστηρίχθη μετὰ κύρους ἐν τῇ Βουλῇ, ὅτι ἐκ τοῦ ἰσχύοντος συντάγματος δὲν ὑπάρχει οὐδὲν κώλυμα ὅπως διὰ νόμου ἐπιτραπῇ ἡ ἐκλογὴ τοῦ συνόλου τῶν γερουσιαστῶν εἰς τὸν λαόν, κατ᾿ ἐπαγγελματικὰς ὅμως τάξεις διαιρούμενον, ἐξαιρέσει τοῦ $^{1}/_{12}$ τὸ πολύ, τοὺς ὁποίους θὰ ἐκλέξῃ ἡ Βουλὴ καὶ ἡ Γερουσία. Ἐν Ἑλλάδι, ἀπὸ τῆς συγκροτήσεως εἰς κράτος, ἱδρύθη τὸ πρῶτον ἡ Γερουσία διὰ τοῦ συντάγματος τοῦ 1844 (ἄρθρα 69—79). Ἡ δὲ ἵδρυσίς της ὠφείλετο κυρίως εἰς τὴν ἐπιμονὴν τοῦ Ὄθωνος, ἀποβλέποντος εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ θρόνου διὰ τοῦ συντηρητικοῦ τούτου θεσμοῦ. Κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ συντάγματος τούτου, ὁ βασιλεὺς διώριζε τοὺς γερουσιαστὰς ἐπὶ τῇ βάσει ὡρισμένων προσόντων, ἤτοι ὑπηρεσίας πολιτικῆς ἢ στρατιωτικῆς ἐν τοῖς ἀνωτάτοις βαθμοῖς, ὑπηρεσιῶν ἐξαιρετικῶν κατὰ τὸν ἀγῶνα, ἢ δράσεως «ἱστορικῆς διὰ λαμπρῶν ἀνδραγαθημάτων ἢ ἁδροτάτων χρηματικῶν θυσιῶν». Οἱ γερουσιασταὶ ἦσαν ἰσόβιοι, ὁ ἐλάχιστος δὲ ἀριθμὸς αὐτῶν ὡρίζετο εἰς 27, «δυναμένου τοῦ βασιλέως ν᾿ αὐξήσῃ αὐτὸν κατὰ τὰς ἀνάγκας μέχρι τοῦ ἡμίσεος τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν βουλευτῶν». Μόνον δὲ τῇ συγκαταθέσει τῆς Βουλῆς ἠδύναντο νὰ διορισθῶσιν ὑπὸ τοῦ βασιλέως πλείονες τοῦ εἰρημένου ἀριθμοῦ γερουσιασταί. Ἐπίσης τὸν πρόεδρον τῆς Γερουσίας διώριζε κατὰ τριετίαν ὁ βασιλεύς. Μετὰ τῶν κατὰ πρῶτον διορισθέντων 36 γερουσιαστῶν κατελέγοντο ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων ἀνδρῶν τοῦ Ἀγῶνος οἱ: Πέτρος Μαυρομιχάλης, Ἰωάν. Θ. Κολοκοτρώνης, Κωνσταντ. Μπότσαρης, Λάζαρος καὶ Γεώργιος Κουντουριῶται, Πανοῦτσος Νοταρᾶς, Σπυρίδων Τρικούπης καὶ ὁ φιλέλλην στρατηγὸς Ριχάρδος Τζώρτζ. Πρῶτος πρόεδρος τῆς Γερουσίας διωρίσθη ὁ Γ. Κουντουριώτης. Μολονότι ὅμως οὕτω συγκροτουμένη ἡ Γερουσία ὑπὸ τοῦ βασιλέως, δὲν ὑπῆρξε πειθηνία εἰς αὐτόν, πολλάκις δὲ ἐξεδήλωσεν ἀνεξαρτησίαν φρονήματος ἔναντι τῶν ἑκάστοτε κυβερνήσεων. Καὶ πολλάκις ἠναγκάσθη ὁ βασιλεὺς Ὄθων ν᾿ αὐξήσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν γερουσιαστῶν, διὰ νὰ κατορθώσῃ τὴν σύμπηξιν γερουσιαστικῆς πλειοψηφίας προσκειμένης εἰς τὰς κυβερνήσεις του. Παρὰ τὰς προσθήκας ὅμως ταύτας νέων μελῶν ἡ Γερουσία ἐπανειλημμένως ἐξεδήλωσε τὴν ἀποδοκιμασίαν της κατὰ τῶν κυβερνήσεων ἐκείνων, ἄνευ ὅμως τινὸς ἀποτελέσματος, διότι τότε δὲν ἴσχυε τὸ σύστημα τῆς κοινοβουλευτικῆς κυβερνήσεως. Ἐπειδὴ δὲ οἱ γερουσιασταί, διοριζόμενοι ἰσοβίως, ἀπέβαινον ἀνεξάρτητοι, ἐνῷ οἱ βουλευταὶ ὤφειλον συνήθως τὴν ἐκλογήν των εἰς τὰς κυβερνητικὰς ἐπεμβάσεις, ἐν τῇ Γερουσίᾳ μᾶλλον ἢ ἐν τῇ Βουλῇ ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον παρ᾿ ἡμῖν ἡ κοινοβουλευτικὴ ρητορεία, ἣν μετ᾿ ἀρκούσης ἐπιτυχίας ἤσκουν ἰδίως οἱ γερουσιασταὶ Δ. Χρηστίδης, Ρήγας Παλαμήδης, Γ. Ψύλλας καὶ Τάτσης Μαγγίνας. Χαρακτηριστικωτάτην εἰκόνα τῶν ἀφορώντων τὴν συγκρότησιν τοῦ σώματος ἐκείνου καὶ τῆς λειτουργίας αὐτοῦ παρέχει ὁ Ν. Δραγούμης. «Τῶν πληρεξουσίων (τῆς Α' Ἐθνικῆς Συνελεύσεως τοῦ 1844) οἱ μὲν ἠξίουν τὴν διαίρεσιν τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας εἰς δύο εἰς τὴν τοῦ βασιλέως καὶ εἰς τὴν τῆς Βουλῆς, οἱ δὲ καὶ εἰς Γερουσίαν. Ὁ λαὸς ὅμως ἐκλαμβάνων τὴν Γερουσίαν ὡς σῶμα προνομιοῦχον, οἷον τὸ τῶν λόρδων τῆς Ἀγγλίας ἢ τὸ τῶν κοτζαβασίδων τῆς Τουρκίας ἢ τοὐλάχιστον ὡς περίττευμά τι δαπανηρὸν ἀπετάσσετο αὐτῷ. Καὶ ὑπερβολικὸς μὲν ἦν ὁ φόβος, οὐχὶ δὲ καὶ ἄλογος, ὡς πολυετὴς πεῖρα ἐβεβαίωσε μετὰ ταῦτα· διότι οὐ μόνον νομοθετικῶς ἀπεδείχθη ἄχρηστος, ψηφίσασα σπουδαιοτάτους νόμους ἐπιτροχάδην ἐντὸς δύο, ἐνίοτε δὲ καὶ μιᾶς συνεδριάσεως, ἀλλ᾿ οὐδὲ τὸν ὅρον δι᾿ ὃν κυρίως ἱδρύονται αἱ δεύτεραι Βουλαί, τὸν τῆς ἰσορροπίας, ἐτήρησε, προσαρτηθεῖσα ἀναξίως μειρακίοις καὶ ἀνατρέψασα τὰ καθεστῶτα. Καὶ αὐτὴ μὲν ἐκύρωσε τὸ ὑπό τινος τῶν ἀρχαίων ρηθὲν ὅτι «πολιὰ χρόνου μήνυσις οὐ φρονήσεως», ἡ δὲ συνέλευσις τῆς 10 Ὀκτωβρίου, πολιτευθεῖσα συνετώτερον, ἐμητροκτόνησεν». («Ἱστορικαὶ ἀναμνήσεις» ἔκδ. Γ' τομ. Α' σελ. 251).

Ἡ Γερουσία κατελύθη ὑπὸ τῆς Β' ἐθνικῆς συνελεύσεως διὰ ψήφων 211 κατὰ 62, ἰδίᾳ διότι ἐθεωρήθη ὡς θεσμὸς ἐνισχύων τὴν θέσιν τοῦ ἀνευθύνου παράγοντος. Κατὰ τὴν γενομένην τῷ 1911 ἀναθεώρησιν τοῦ συντάγματος τοῦ 1864, ὑπεστηρίχθη ἡ ἵδρυσις δευτέρου νομοθετικοῦ σώματος, πλὴν ὅμως ἀσθενῶς, ἡ δὲ κοινὴ γνώμη ἀντετίθετο κατὰ τῆς μεταρρυθμίσεως ταύτης. Ἐπίσης καὶ ἐν τῇ Γ' ἐθνικῇ συνελεύσει ὑπεστηρίχθη ἡ ἵδρυσις Γερουσίας, ἀλλ᾿ ἡ περὶ τούτου συζήτησις ἐπρόκειτο νὰ διεξαχθῇ κατ᾿ ἀπόφασιν τῆς συνελεύσεως μετὰ τῆς περὶ ἀναθεωρήσεως τοῦ 108 ἄρθρου τοῦ συντάγματος. Πρὶν ἢ διεξαχθῇ ὅμως ἡ περὶ τούτου συζήτησις, ἡ συνέλευσις ἐκείνη διελύθη ὑπὸ τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1922. Ἐν τῇ Δ' ἐθνικῇ συνελεύσει ἡ πρότασις περὶ Γερουσίας ἐγένετο ἀποδεκτὴ διὰ παμψηφίας σχεδόν. Ἀλλὰ καὶ ἡ συνέλευσις αὕτη δὲν ἐπρόφθασε νὰ τερματίσῃ τὸ συντακτικόν της ἔργον, διαλυθεῖσα συνεπείᾳ τοῦ ἐκραγέντος κινήματος Παγκάλου. Ἡ συγκροτηθεῖσα κατ᾿ ἐξουσιοδότησιν τῆς συνελεύ-

Digitized by Google

σεως τριακονταμελὴς ἐπιτροπὴ αὐτῆς πρὸς καταρτισμὸν συντάγματος περιέλαβεν ἐν τῷ καταρτισθέντι παρ' αὐτῆς καὶ δημοσιευθέντι τῇ 22 Σεπτεμβρίου 1926 συνταγματικῷ χάρτῃ τὴν ἵδρυσιν Γερουσίας. Ἡ δὲ Βουλὴ τῆς 7ης Νοεμβρίου 1926, ἀναθεωρήσασα τὸ σύνταγμα τοῦτο, καθιέρωνε τὸν θεσμὸν τοῦτον διὰ ψήφων 133 κατὰ 92, καὶ τὸ δημοσιευθὲν τῇ 3 Ἰουνίου 1927 δημοκρατικὸν σύνταγμα καθορίζει τὰ τῆς συνθέσεως καὶ ἁρμοδιότητος τῆς Γερουσίας εἰς τὰ ἄρθρα 59—66. Κατὰ ταῦτα ἡ Γερουσία ἀποτελεῖται ἀπὸ 120 γερουσιαστάς, οἵτινες ἐκλέγονται δι' ἐννέα ἔτη, ἀνανεούμενοι κατὰ τριετίαν. Ἡ Γερουσία συμμετέχει τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας μὲ δικαιώματα περιωρισμένα, ἐλέγχει τὴν κυβέρνησιν, χωρὶς ὅμως καὶ ν' ἀπαιτῆται ἡ ἐμπιστοσύνη της διὰ τὴν διατήρησιν αὐτῆς. Ἡ Βουλὴ διαλύεται καὶ πρὸ τῆς λήξεως τῆς περιόδου ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας μετὰ σύμφωνον ἀπόφασιν τῆς Γερουσίας. Ἡ Γερουσία δικάζει τὸν πρόεδρον τῆς δημοκρατίας δι' ἐσχάτην προδοσίαν ἢ παραβίασιν ἐκ προθέσεως τοῦ συντάγματος καὶ τῶν ποινικῶν νόμων, τοὺς ὑπουργοὺς δι' ἀδικήματα πραχθέντα κατὰ τὴν ἄσκησιν τῶν καθηκόντων αὐτῶν καὶ πᾶν πρόσωπον δι' ἀδίκημα ἐσχάτης προδοσίας, τῆς πατρίδος ἢ κατὰ τῆς ἀσφαλείας καὶ ἀνεξαρτησίας τοῦ κράτους. Ἡ Γερουσία μετὰ τῆς Βουλῆς ἐκλέγει τὸν πρόεδρον τῆς δημοκρατίας, συνερχομένη δὲ εἰς ἐθνικὴν συνέλευσιν μετὰ τῆς Βουλῆς ἀποφασίζει περὶ τῆς ἀναθεωρήσεως τῶν μὴ θεμελιωδῶν διατάξεων τοῦ συντάγματος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Βλέπε τὰ περὶ Συνταγματικοῦ δικαίου συγγράμματα τῶν ἡμετέρων *Ν. Ι. Σαριπόλου*, *Ἀραβαντινοῦ*, *Θ. Φλογαΐτου*, *Διομ. Κυριακοῦ*, *Ν. Ν. Σαριπόλου* καὶ *Ζέγγελη* Κοινοβουλευτικὸν δίκαιον.—*Montesquieu*, Esprit des lois.—*Bentham*, Tactique des assemblées politiques.—*Esmein*, Éléments de droit constitutionnel français et comparé, ἔκδ. 8η.—*Duguit*, Droit constitutionnel.—*Desplaces*, Sénats et Chambres hautes.—*Laboulaye*, Questions constitutionnelles.

Ε. Ι. ΜΑΛΑΙΝΟΣ

—[ΙΣΤΟΡ. ΑΓΩΝΟΣ] Ἤδη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Ἀγῶνος συνεστήθησαν κατὰ τόπους διάφορα σώματα συμβουλευτικοῦ χαρακτῆρος, τὰ ὁποῖα ἀπεκλήθησαν Γερουσίαι, ἐσκόπουν τὴν διοίκησιν τῶν πολιτικῶν, οἰκονομικῶν καὶ πολεμικῶν πραγμάτων καὶ τὴν ἐκδίκασιν τῶν κατὰ τῆς πατρίδος ἐγκλημάτων, καὶ εἰς οὐδεμίαν συνοχὴν καὶ συνεργασίαν εὑρίσκοντο πρὸς ἄλληλα. Πρώτη Γερουσία συνεστήθη ὑπὸ τοῦ Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη τὴν 25 Μαρτίου 1821 ἀποκληθεῖσα «Μεσσηνιακή». Μετ' ὀλίγον, τὸν Μαΐον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, συνεκροτήθη ἡ «Πελοποννησιακή» Γερουσία ἐπιμελῆς ὑπὸ τὴν τιμητικὴν προεδρείαν τοῦ Πετρόμπεη, τὸν Νοέμβριον ἡ ἐν Μεσολογγίῳ Γερουσία τῆς «Δυτικῆς χέρσου Ἑλλάδος» κατόπιν ἐνεργειῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου καὶ ἀργότερον ἡ ἐν Ἀμφίσσῃ ὑπὸ τοῦ Θ. Νέγρη κατασταθεῖσα καὶ ὀνομασθεῖσα «Ἄρειος Πάγος τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος» κλπ. Ὅταν ἐψηφίσθη τὸ προσωρινὸν πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ Α' Ἐθνικῆς συνελεύσεως, αἱ ἐν λόγῳ Γερουσίαι δὲν κατηργήθησαν μέν, διὰ λόγους κατ' ἐξοχὴν προσωπικούς, ὑπήχθησαν ὅμως διὰ τοῦ ΡΑ' ἄρθρου εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς συγκροτηθείσης κεντρικῆς διοικήσεως. Δὲν ὑπήκουσαν ὅμως, μολονότι κατ' οὐσίαν καμμίαν δύναμιν δὲν εἶχον πλέον οὔτε κἂν τοπικήν. Διὰ τοῦτο καὶ συγκροτηθείσης τῆς ἐν Ἄστρει Β' Ἐθνικῆς συνελεύσεως, αἱ Γερουσίαι αὗται καὶ κυρίως ἡ τῆς «Δυτικῆς Χέρσου Ἑλλάδος» καὶ ὁ «Ἄρειος Πάγος», κατελύθησαν τὸν Μάρτιον τοῦ 1823, «ἐπειδὴ ἀνεδείχθη ἐπιβλαβὴς αὐτῶν ἡ ὕπαρξις δι' ὅσα μεγάλα ἐπιφέρει ἐμπόδια εἰς τὴν πρόοδον τῆς Δημοσίου Οἰκονομίας». Ἄλλη Γερουσία, ἐπέχουσα τόπον κοινοβουλίου, συνεκροτήθη διὰ ψηφίσματος τῆς Δ' ἐν Ἄργει Ἐθνικῆς συνελεύσεως, ἐκδοθέντος τῇ 22 Ἰουλίου 1829. Ἡ Γερουσία αὕτη ὑπῆρξεν ἀτυχὴς ἀπόπειρα, ὅπως διαπιστωθῇ ἡ λαϊκὴ κυριαρχία ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου καὶ ἠπαρτίζετο ἐξ 27 προσώπων. Ἐκ τούτων τὰ μὲν 21 ἐξελέγοντο ὑπὸ τοῦ κυβερνητοῦ ἐμμέσως, ἤτοι ἐκ σχετικοῦ καταλόγου ὑποβαλλομένου παρὰ τῆς συνελεύσεως, τὰ δὲ λοιπὰ ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ κυβερνήτου. Ἡ Γερουσία αὕτη, ἁπλοῦν καὶ κατὰ τύπους συμβουλευτικὸν σῶμα, κατηργήθη ὑπὸ τῆς Δ' Ἐθνικῆς συνελεύσεως τὴν 27 Ἰουλίου 1832, ἀνεβίωσεν ἐν τῇ περιόδῳ τῆς πολυαρχίας, διετηρήθη ἐπὶ τινα χρόνον ὡς φάσμα καὶ κατηργήθη ὑπὸ τῆς ἐπὶ Ὄθωνος ἀντιβασιλείας. Δ. Γ. Κ.

γερουσιακός, —ή, —όν, ἢ *γερουσιαστικός*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν γερουσίαν: «γερουσιαστικὸς ὅρκος», «γερουσιαστικὴ περίοδος»· || ὁ ἀνήκων εἰς τὴν γερουσίαν, συγκλητικός.

γερουσιάρχης (ὁ), ἢ *γερουσιαρχῶν*. Ὠνομάζετο οὕτως ὁ πρόεδρος τοῦ συμβουλίου τῶν γερόντων ἢ «παλαιῶν» (τῆς «γερουσίας» ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καλουμένης) τῶν ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς πόλεσιν Ἰουδαϊκῶν παροικιῶν. Ὁ αὐτὸς ὠνομάζετο καὶ «ἐπιστάτης τῶν παλαιῶν». —Β.

γερουσιαστής (ὁ)· ὁ παρακαθήμενος ἐν τῇ γερουσίᾳ, ὁ ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς (βλ. λ. γερουσία).

γερούσιος, —α, —ον· ἀρχ., ὁ ἀνήκων, ἁρμόζων εἰς γέροντας ἢ ἀρχηγούς. «Γερούσιος οἶνος» (Ἰλ. Δ. 259), ὃν οἱ γέροντες καὶ οἱ ἔγκριτοι τοῦ λαοῦ ἔπινον παρὰ τῷ βασιλεῖ. «Γερούσιος ὅρκος», ὃν δίδουσιν οἱ ἀρχηγοί (Ἰλ. Χ, 119). —Β.

Γεροχρῆστος, *Βασίλειος*, ἢ *Καραβασίλης*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Κασσάνδρας ὅστις μὲ τοὺς υἱούς του, *Ἀλέξιον* καὶ *Δημήτριον*, μετὰ τὴν κατάπνιξιν τῆς ἐν Μακεδονίᾳ ἐπαναστάσεως, ἠκολούθησε τὸν Γέρω-Καρατάσσον. Οἱ υἱοί του κατὰ τὸ κίνημα τοῦ 1854 ἀναφέρεται ὅτι ἠκολούθησαν τὸν υἱὸν τοῦ Καρατάσσου Τσάμην. Γ. Δ. Κ.

Γέρρα [*Ἀρχ. Γεωγρ.*].—1) Πόλις τῆς Ἀραβίας, ἥτις ἔκειτο ἐπὶ τῶν ἀκτῶν αὐτῆς πρὸς τὸν Περσικὸν κόλπον, ἀπέναντι τῆς νήσου Τύλου. Ἀπὸ ταύτης ἐκαλοῦντο *Γερραῖοι* οἱ κατοικοῦντες τὴν περὶ ταύτην χώραν, τῆς ὁποίας ἡ Γέρρα ἦτο ἡ πρωτεύουσα. Τὴν πόλιν ταύτην εἶχον κτίσει Χαλδαῖοι φυγάδες ἐκ Βαβυλῶνος, οἵτινες μετὰ τῶν ἐγκατασταθέντων εἰς ταύτην Ἑλλήνων ἐμπόρων ἀνήγαγον εἰς μεγάλην ἀκμήν, διότι εἶχον καταστήσει αὐτὴν κέντρον διαμετακομιστικοῦ ἐμπορίου μεταξὺ Ἀραβίας καὶ Αἰγύπτου ἀφ' ἑνός, καὶ Ἰνδιῶν ἀφ' ἑτέρου. Οἱ ἐγχώριοι ἐπλούτουν ἰδίως ἐκ τῆς ἁλιείας τῶν μαργαριτῶν καὶ τῶν κοραλλίων. Ἐκ τῶν οἰκιῶν της αἱ πλεῖσται εἶχον κατασκευασθῆ ἀπὸ ὀγκολίθους ἐξ ἅλατος (ἅλιναι). Κατὰ τῆς πόλεως ταύτης ἐξεστράτευσε κατὰ τὸ 205 π. Χ. Ἀντίοχος ὁ μέγας καὶ καταλαβὼν ταύτην ἐπέβαλεν εἰς αὐτὴν τὴν πληρωμὴν φόρου εἰς χρήματα καὶ εἴδη (ἀρώματα ἰδίως). Κατὰ τὸν Ἀριστόβουλον (*Στρ.* C 766) οἱ Γερραῖοι μετέφερον τὰ ἐμπορεύματά των (μαργαρίτας, κοράλλια, ἀρώματα) διὰ σχεδιῶν εἰς τὴν Βαβυλωνίαν, ἐκεῖθεν δὲ διὰ τοῦ Εὐφράτου εἰς τὴν Θάψακον καὶ ἐκεῖθεν διὰ ξηρᾶς κατὰ διαφόρους διευθύνσεις· κατ' ἄλλους ὅμως τὸ ἐμπόριόν των οἱ Γερραῖοι διεξῆγον κατὰ ξηράν, «πεζέμποροι» ὄντες. Κατὰ τὸν Ε' μ. Χ. αἰῶνα Khata καλουμένη ἦτο ἕδρα ἐπισκοπῆς Νεστοριανῶν. Σήμερον καλεῖται ἡ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ χώρου πολίχνη *Ἀντζέρ*.
—2) Πολίχνη τῆς Ἀρχαίας Αἰγύπτου ἐπὶ τῆς εἰς Πηλούσιον ἀγούσης ἐκ Συρίας ὁδοῦ καὶ παρὰ τὴν πολίχνην «Χαβρίου Χάραξ», ἐπὶ τόπου ἑλώδους καὶ πλήρους κοιλωμάτων.
—3) Φρούριον τῆς Κοίλης Συρίας, τὸ ὁποῖον μετὰ τοῦ φρουρίου τῶν Βρόχων, ἀμφοτέρων κειμένων εἰς τὸ στενότερον μέρος τῆς μεταξὺ Λιβάνου καὶ Ἀντιλιβάνου κοιλάδος, ἔκλειε σχεδὸν τὴν δίοδον μεταξὺ τῶν δύο ὀρέων. ΚΑΨ.

γέρρη (ἡ) (Gerre) [*Ζῳολ.*]. Γένος ἰχθύων ἀκανθοπτερυγίων τῆς οἰκογενείας τῶν *γερριδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἰχθῦς οἵτινες διακρίνονται ἐκ τοῦ ἐκ τῶν πλαγίων πεπιεσμένου σώματος μὲ ὑψηλὸν καὶ ἀνεπτυγμένον ῥαχιαῖον πτερύγιον, καὶ ἐκ τοῦ οὐραίου, ὅπερ εἶναι μακρὸν καὶ εὐρέως ἐσχισμένον. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γέρρη ἡ κοινὴ* (Gerre vulgaris) ἀπαντῶσα εἰς τὰς θερμὰς θαλάσσας. Δ. Ν. Π.

Γέρρη ἡ κοινή.

γερρίδαι (οἱ) (Gerridae) [*Ζῳολ.*]. Οἰκογένεια ἰχθύων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τελεοστέων*. Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει ἐλάχιστα γένη ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν θαλασσῶν, ὧν γνωστότερον: γέρρη (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

γερρίς (ἡ) (Gerris) [*Ζῳολ.*]. Γένος ἐντόμων ἡμιπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἑτεροπτέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ὑδρομετριδῶν*. Τὰ ἔντομα τοῦ γένους τούτου διακρίνονται ἐκ τοῦ ἐπιμήκους, στενοῦ σώματος, ὅπερ καλύπτεται κατὰ τὸ ἄνω αὐτοῦ μέρος ὑπὸ πυκνῶν καὶ σκληρῶν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον τριχῶν ἀδιαβρόχων. Πρῶτον ζεῦγος ποδῶν λίαν ἀπομεμακρυσμένον τῶν λοιπῶν καὶ βραχύτερον τῶν ἄλλων. Βαδίζουσι δυσκόλως. Αἱ γερρίδες ἀπαντῶσιν ἐντὸς τῶν ῥυάκων, τῶν ποταμῶν, τῶν τελμάτων, τῶν λιμνῶν, ὅπου βαδίζουσιν ἢ τρέχουσι μετὰ μεγίστης εὐκολίας ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος. Γενικῶς εἶναι γνωσταὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα *νεροαράχνες*. Εἶναι ἐξαιρετικῶς σαρκοφάγα ἔντομα καὶ ὅταν δὲν εὑρίσκωσι τροφὴν τρώγονται μεταξύ των. Αἱ θήλειαι γεννῶσι κατὰ βραχέα χρονικὰ διαστήματα τὰ ᾠά των ἐπὶ ἡμιβεβυθισμένων ὑδροβίων φυτῶν. Ἐκ τῶν 3—4 εἰδῶν ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος γνωστότερον εἶναι *γερρὶς ἡ ναϊάς* (Gerris najas), κοινότατον ἔντομον τῆς μέσης καὶ δυτικῆς Εὐρώπης. Δ. Ν. Π.

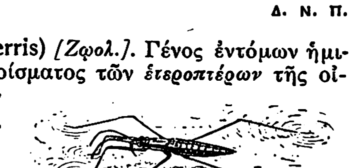

Γερρὶς ἡ ναϊάς.

Γέρροι. Ἀρχαῖος λαὸς Ἀρίων, κατοικῶν περὶ τὸν ποταμὸν Γέρρον μεταξὺ Καυκάσου καὶ Κασπίας θαλάσσης. Ἦτο σκυθικῆς καταγωγῆς καὶ εἶχεν ἀποχωρισθῆ ἀπὸ τοὺς περὶ τὴν Μαιῶτιδα λίμνην οἰκοῦντα, λαούς. —Π.

γέρρον (τό)· ἀρχ., ἀσπὶς πλεκτὴ ἐκ κλάδων ἰτέας ἢ λύγου.

Γέρρος [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. —1) Ἀρχαία ἐπαρχία τῆς εὐρωπαϊκῆς Σαρματίας, κειμένη ἀνατολικῶς τοῦ Βορυσθένους, εἰς τὴν ὁποίαν ἦσαν οἱ τάφοι τῶν βασιλέων τῶν Σκυθῶν. —2) Ἀρχαῖον ὄνομα ποταμοῦ διαρρέοντος τὴν ἐπαρχίαν ταύτην, μεταξὺ τοῦ Βορυσθένους (Δνειπέρου) καὶ τοῦ Ταναΐδος (Ντόν), τοῦ ὁποίου εἶναι παραπόταμος. Ὁ σημερινὸς *Ντόνετς*.

γερροφόρος (ὁ)· ἀρχ., στρατιώτης ἐλαφρῶς ὡπλισμένος, ἔχων ὡς ἀμυντήριον ὅπλον τὸ γέρρον.

γερροχελώνη (ἡ) [*Ἀρχ.*]. Εἶδος πολιορκητικῆς μηχανῆς παρ' ἀρχαίοις, ἀποτελούσης στοὰν ἐκ 4—10 πασσάλων μετὰ στέγης ἐκ σανίδων ἢ δοκῶν καὶ γέρρων (βλ. λ.), ὑπεράνω τῶν ὁποίων ἐπετίθεντο νωπὰ δέρματα ζῴων, χαλαρῶς τεταμένων, ἵνα μὴ διατρυπῶνται εὐκόλως ὑπὸ τῶν ἄνωθεν ῥιπτομένων ἐχθρικῶν βλημάτων, ὡς καὶ ὑγρὰ χόρτα ἢ φύκη καὶ βεβρεγμένα στρώματα, ἵνα ἡ στέγη αὕτη ἀντέχῃ εἰς τὰς ἀποπείρας πυρπολήσεως αὐτῆς. Αἱ τρεῖς τῶν πλευρῶν τῆς γερροχελώνης (προσθία καὶ πλάγιαι) ἔφερον τὰ αὐτὰ πλέγματα ἐπεστρωμένα διὰ δερμάτων. Οἱ πάσσαλοι τῆς στοᾶς εἶχον κάτωθεν ὀξεῖαν σιδηρᾶν αἰχμὴν ἵνα ἐμπηγνύωνται ἐντὸς τοῦ ἐδάφους. Ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς γερροχελώνης ἀνωρύττοντο τάφροι, ὑπόνομοι κτλ. —Β.

γερσδορφίτης (ὁ) (Gersdorffit) [*Ὀρυκτολ.*]. Ὀρυκτόν, τὸ ὁποῖον εἶναι θειοῦχον καὶ ἀρσενικοῦχον νικέλιον. Ὁ χημικὸς μοριακὸς του τύπος εἶναι NiAsS. Ἀπαντᾷ εἰς κρυστάλλους τοῦ κυβικοῦ κρυσταλλικοῦ συστήματος, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἐμπεφυκότες σπάνιοι. Συναντᾶται καὶ χειροπληθὴς καὶ ἐνσπαρμένος. Ἔχει σχισμὸν τέλειον, θραῦσιν ἀνώμαλον, σκληρότητα $5^{1}/_{2}$ου βαθμοῦ, εἰδικὸν βάρος 5,6—6,2, λάμψιν μεταλλικήν, χρῶμα ἀργυρόλευκον μέχρι χαλυβδοφαίου, ἢ σκοτεινόφαιον μὲ χρῶμα ἐπιτολῆς. Τὰ χειροπληθῆ τεμάχια εἶναι σκοτεινότερα. Ἐμπεριέχει 35,4 % νικέλιον (Ni), 45,3 % ἀρσενικὸν (As) καὶ 19,3 θεῖον (S) μὲ 2—6 % σίδηρον ὡς ἐπίσης καὶ ὀλίγον κοβάλτιον.
Ὁ γερσδορφίτης ἀπαντᾷ ἐντὸς φλεβῶν εἰς διάφορα μέρη (Χάρτς, Ἄϊφελ, Vogtland, Στυρίαν, Helsingland τῆς Σουηδίας καὶ ἀλλαχοῦ). Γ. Κ. Γ.

Γέρσεν (Gersen), *Ἰωάννης*. Βενεδικτῖνος θεολόγος ἐκ Καβαλίας Πιεμοντίου, εἰς ἐξ ἐκείνων, οἷς ἀποδίδοται ἡ συγγραφὴ τῆς «Μιμήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ» (De contemptu mundi et de imitatione Christi). Ὑποτίθεται, ὅτι συνέγραψε τὸ κλασσικὸν τοῦτο ἔργον ἀπὸ τοῦ 1220 μέχρι τοῦ 1240. Ἀμφιβολίαι δ' ὅμως ἠγέρθησαν καὶ περὶ αὐτῆς ἔτι τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ, τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ὑποληφθέντος ὡς ἀλλοιώσεως τοῦ ὀνόματος τοῦ Gerson Ἰωάννου (1363—1429). Ν. Κ. Κ.

γέρσιμο (τὸ) καὶ *γείρσιμο*· δημοτ., κλίσις, ἀπόκλισις.

Γερσώμ, ὁ ἐπονομαζόμενος *Μεὼρ Χὰ-Γκωλὰ* (= Φωστὴρ τῆς Διασπορᾶς). Ἐπιφανὴς ῥαββῖνος νομοθέτης, γεννηθεὶς ἐν Μὲτς τῷ 960, τελευτήσας ἐν Μαγεντίᾳ τῷ 1040. Οὗτος εἰργάσθη δραστηρίως καὶ ποικιλοτρόπως διὰ τὴν ἐξάπλωσιν τῶν ταλμουδικῶν μελετῶν μεταξὺ τῶν Ἰσραηλιτῶν τῆς τε Γερμανίας καὶ Γαλλίας, ἀλλ' αἱ σκληραὶ ἀνθεβραϊκαὶ καταδιώξεις τῶν πρώτων σταυροφοριῶν ἔθεσαν τέρμα εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἱδρυθείσης ἐν Μαγεντίᾳ μεγάλης ταλμουδικῆς σχολῆς. Ὁ Γερσὼμ συνέθεσε διαφόρους συναγωγικοὺς θρήνους φέροντας ὀνομαστικὰς ἀκροστιχίδας (Γερσὼμ μπὰρ-Γεουντά). Ἐπεξειργάσθη ἐπιμελῶς ὁλόκληρον τὸ Ταλμούδ, συνέγραψε δὲ ἀναλυτικὴν ἑρμηνείαν ἐπ' αὐτοῦ, ἐξ ἧς μόνον ἀποσπάσματά τινα διεσώθησαν. Τὴν φήμην του ὅμως ὀφείλει εἰς τὰ εἴκοσι πέντε νομολογικὰ θεσπίσματά του, διὰ τῶν ὁποίων συνετέλεσεν οὐσιωδῶς σημασίας διὰ τὸν μεταγενέστερον ἰουδαϊσμόν.
[Βλ. *Rosenthal*: ἐν τῇ ἐπετηρίδι τοῦ Heildesheimer σελ. 37 κ. ἑπ.] Γ. ΕΛΙΓΙΑ

Γερσών. Πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ Λευΐ, γενόμενος ὁ γενάρχης μιᾶς τῶν μεγαλυτέρων λευιτικῶν οἰκογενειῶν. Οἱ Γερσωνῖται μετὰ τὴν ἔξοδον εὑρέθησαν 7500 ἄνδρες. Ἐντολὴν εἶχον νὰ περιποιοῦνται καὶ νὰ φέρουν τὰ πετάσματα καὶ τὰς σκέπας τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου. Ἐστρατοπέδευον δὲ ἀμέσως καὶ δυτικῶς τῆς Σκηνῆς.

Γερσωνίδης, ἢ *Λευὶ μπὲν Γέρσων*. Ἰουδαῖος φιλόσοφος, σχολιαστὴς καὶ μαθηματικός, γεννη-

Digitized by Google

θεὶς ἐν Μπανιὸλ τῆς Γαλλίας τῷ 1288, καὶ ἀποθανὼν κατ' ἄλλους μὲν τῷ 1344, κατ' ἄλλους δὲ τῷ 1370. Τῷ 1321 συνέγραψε τὸ πρῶτόν του ἔργον «Σέφερ-Χὰ-Μισπὰρ» μαθηματικοῦ περιεχομένου, καὶ ἀκολούθως ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην καὶ ὑπομνημάτισιν ἐκείνων ἀκριβῶς τῶν μερῶν τῆς Βίβλου, τὰ ὁποῖα παρεῖχον ἐλεύθερον πεδίον εἰς τὴν ἐξηγητικὴν αὐτοῦ φιλοσοφίαν (Ἆσμα ᾀσμάτων, Ἰώβ, Γένεσις, Ἐκκλησιαστής), ἐνῷ, ταὐτοχρόνως, ἐπεξειργάζετο τό, κλασσικὸν καταστάν, ἔργον αὐτοῦ «Μιλχαμὼθ-Ἀδωναΐ». Μόλις ἀποπερατώσας τοῦτο ἐπεδόθη διαδοχικῶς εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῆς Ἐσθὴρ καὶ τῆς Ρούθ, ὁλοκλήρου τῆς Πεντατεύχου, τοῦ Ἔσδρα καὶ Νεεμία, τῶν Παραλειπομένων καὶ ἐν τέλει τῶν Παροιμιῶν. Ταλμουδικῆς φύσεως ἔργα του διεσώθησαν: τὸ «Σιααρὲ-Τσέδεκ» (Λιβόρνον 1800 καὶ Ἱερουσαλὴμ 1884 καὶ τὸ «Μεχωκὲκ-Σιπούν»

Ὁ Γερσωνίδης διακρίνει τρία στάδια ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς Πεντατεύχου. Τὸ πρῶτον ἀφορᾷ τὴν ἐξήγησιν τῶν ἐν αὐτῇ περιεχομένων ἐντολῶν διὰ τῶν ἐννέα «μέτρων» (μιντὼθ) ἢ «τόπων». Τὸ δεύτερον συνίσταται εἰς τὴν μελέτην τοῦ πρακτικοῦ (ἠθικοῦ) καὶ κοινωνικοῦ περιεχομένου τῆς Πεντατεύχου καὶ τὸ τρίτον εἰς τὴν ἀποκάλυψιν τῶν ἐν αὐτῇ ὑποκρυπτομένων θεωριῶν. Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι διὰ τῆς ἑρμηνευτικῆς του ταύτης μεθόδου ὁ Γερσωνίδης ἀνακαλύπτει εἰς τὸ «Ἆσμα ᾀσμάτων» τὸν διακαῆ πόθον τῆς ψυχῆς πρὸς τὴν διαρκῆ θεωρητικὴν καὶ διανοητικὴν τελειοποίησιν καὶ τὴν ἕνωσίν της μετὰ τοῦ «ποιητικοῦ νοός», ἥτις καθιστᾷ ἄφθαρτον τὴν ψυχήν. Ἐν τῷ φιλοσοφικῷ αὐτοῦ ἔργῳ «Μιλχαμὼθ - Ἀδωναΐ» (Πόλεμοι Κυρίου), ὁ Γερσωνίδης ἀκολουθεῖ τὴν ἀριστοτελικὴν φιλοσοφίαν, ὡς ἐνεφανίζετο αὕτη κατὰ τὸν μεσαίωνα, καὶ ἐκβιάζει τὰς βιβλικὰς καὶ ἰουδαϊκὰς δοξασίας, διὰ νὰ τὰς προσαρμόσῃ εἰς τὰς περιπατητικὰς αὐτοῦ ἰδέας. Τὸ μᾶλλον πρωτότυπον διὰ τὸν κατὰ παράδοσιν Ἰουδαϊσμὸν μέρος τῆς φιλοσοφίας του εἶναι τὸ ἀφορῶν τὴν κοσμογονίαν. Ὁ Γερσωνίδης εἶναι ὁ πρῶτος Ἰουδαῖος ὁ ἀποτολμήσας νὰ ἀντικρούσῃ τὴν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος δημιουργίαν. Ἰσχυριζόμενος ὅτι ὁ κόσμος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχῃ ἐξέλθει οὔτε ἐκ τῆς ἀπολύτου ἀνυπαρξίας οὔτε ἐκ μιᾶς προσδιωρισμένης ὕλης, συμπεραίνει ὅτι τὸ σύμπαν ἐγεννήθη ἐκ τοῦ μηδενὸς ἅμα καὶ ἐξ ὡρισμένου τινός. Τὸ ὡρισμένον τοῦτο «τί» εἶναι ἡ πρώτη ὕλη, ἥτις, οὐδεμίαν μορφὴν ἐπιδεχομένη, ἀποτελεῖ ἐν ταὐτῷ καὶ τὸ μὴ ὄν. Ἡ τολμηρὰ αὕτη διὰ τὴν ἐποχήν του ἑρμηνεία τῆς κοσμογονίας, παρ' ὅλας τὰς προσπαθείας συμφιλιώσεως μετὰ τῶν ἰουδαϊκῶν δογμάτων, ἐπέσυρε τὴν μῆνιν καὶ τὴν ἀντίδρασιν τῶν μεταγενεστέρων, χαρακτηρισθεῖσα ὑπὸ τῶν συντηρητικῶν Ἰουδαίων, ὡς τοῦ Ἰσαὰκ Ἀμπραβανέλ, τοῦ Ἰσαὰκ Μπὲν-Σιέσιεθ κ. ἄ., ὡς ἀσεβὴς καὶ πεπλανημένη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Steinschneider*, Katalog. Bodleiana, σελ. 1607—1615.—*Ersch und Gruber*, Encyclopedie, τ 43 σελ. 295—301. «Magazin für die Wisseschaft des Judenthum» (1889) σελ 137-155.—*Salomon Munk*, Mélanges de philosophie arabe et juive (Paris 1927 [2]), σελ. 497—501. — *Im. Joël*. Levi ben Gerson als Religionsphilosoph. (Breslau 1862).—*Is. Well*, Philosophie religieuse de Levi Ben-Gerson (Paris 1892).

Γ. ΕΛΙΓΙΑ

Γέρτης [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Νησίον τῆς Β ἀκτῆς τῆς Χίου (πλάτ. $38^{\circ}36'{}^{1}/_{2}$ Β, μῆκ. $25^{\circ}57'{}^{1}/_{2}$ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1645: Island of Khios and Gulf of Smyrna), εἰς 1 μίλ. Ἀν. τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀναπόμερα, βορείας τῆς μεγαλονήσου ἐσχατιᾶς. Σ. Ε. Λ.

γερτός,—*ή*,—*ό*· δημοτ., καὶ ***γειρτός***· ὁ γερμένος, ὁ κεκλιμένος, ὁ μὴ ὢν κάθετος, κυρτός, ἐπικλινής: «ὁ τοῖχος εἶναι γερτὸς καὶ θὰ πέσῃ»· || «ἡ πόρτα εἶναι γερτή», μισοκλεισμένη.—Ἐπίρρ. ***γερτά***· «ἡ στάμνα στέκει γερτὰ καὶ θὰ πέσῃ».

Γερτρούδη. Ἁγία τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. Γεννηθεῖσα ἐν Γερμανίᾳ τῷ 1256 εἰσήχθη ὑπὸ τῶν γονέων αὐτῆς ἐν παιδικῇ ἡλικίᾳ εἰς τὸ παρὰ τὸ Eisleben τῆς Σαξωνίας μοναστήριον Helfta. Ἐνταῦθα ἐπιδοθεῖσα εἰς τακτικὴν καὶ συστηματικὴν μελέτην τῶν Ἁγίων Γραφῶν καὶ τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, κατηρτίσθη τοσοῦτον λαμπρῶς, ὥστε ἐδίδασκεν ἔπειτα τὰς ἄλλας ἀδελφὰς τοῦ μοναστηρίου. Τῷ 1289 ἤρχισε νὰ γράφῃ τὰς «Ἀποκαλύψεις» της, τὰς ὁποίας συνεπλήρωσε τῷ 1300, ὁ δὲ Jean Gerecht τῷ 1536 εἰς τὴν λατινικὴν μετέφρασε. Τῷ 1739 ὁ πάπας Κλήμης ΙΒ΄ κατέταξεν αὐτὴν εἰς τοὺς ἁγίους καὶ ἡ μνήμη της ἑορτάζεται τὴν 15 Νοεμβρίου. Ε. Γ. Π.

γερυονία (ἡ) (Geryonia) [*Ζῳολ.*]. Γένος ἀκαληφῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γερυονιδῶν*. Αἱ μέδουσαι τοῦ γένους τούτου ἔχουσι σῶμα σκιαδιοειδές, πηκτωματώδους συστάσεως, εὐκίνητον, καὶ μακροτάτους, λεπτοὺς καὶ κυματοειδεῖς πλοκάμους. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ἡ *γερυονία ἡ ὀμβρελλοειδὴς* (Geryonia ombrella), ἀπαντῶσα εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν. Δ. Ν. Π.

γερυονίδαι (οἱ) (Geryonidae) [*Ζῳολ.*]. Οἰκογένεια μεδουσῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τραχυμεδουσῶν*, περιλαμβάνουσα ἀρκετὰ γένη, ὧν γνωστότερον ἡ γερυονία (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

Γέρω-λάκκος [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαρχίας Κυδωνίας τοῦ νομοῦ Χανίων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 219. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ οἱ συνοικισμοὶ *Ἅγιος Γεώργιος* (κάτ. 69), *Ἀλετρουβάρι* (κάτ. 112), *Ἀχλαδᾶς* (κάτ. 92), *Λοῦλος* (κάτ 107), *Παναγιὰ* (κάτ. 146), *Σκορδιλιανὰ* (κάτ. 36) καὶ *Χωραφιανὰ* (κάτ. 28). Τὸ διαμέρισμα τοῦτο ἀνήκει εἰς τὰ ἱστορικὰ κατὰ τοὺς κρητικοὺς ἀγῶνας Κεραμειά. Ἐν τῷ χωρίῳ ἐφονεύθη ἐν μάχῃ τῷ 1821 ὁ περιβόητος ἐπὶ ὠμότητι Τοῦρκος Χασὰν Τουκμετζῆς. Παρὰ δὲ τὴν κώμην Λοῦλον ἐγένετο ἡ πρώτη τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 μάχη ὑπὸ τὸν Β. Χάλην. Δ. Ε. Μ. — Ε. Γ.

γέρων, —*οντος* (ὁ)· δημοτ. *γέροντας* καὶ *γέρος*, θηλ. *γερόντισσα* καὶ *γραῖα* ἢ *γριά*· ὁ προβεβηκὼς τὴν ἡλικίαν, ἄλλως *πρεσβύτης*: «ἀνὴρ γέρων», «γέρος ἄνθρωπος», «ἕνας γέρος καὶ μιὰ γριά»· || συνεκφέρεται μετὰ κυρίου ὀνόματος ὡς σύνθετον ἀπολελυμένον, εἴτε πρὸς ἀντιδιαστολὴν ἀπὸ νεωτέρου, εἴτε εὐλαβείας ἕνεκα: ὁ γερο-Γιάννης, ὁ γερο Δημήτρης, ὁ γερο Κωνσταντῆς κ. τ. τ' || παροιμ. «Γερόντου καὶ μικροῦ παιδιοῦ ποτὲ καλὸ μὴν κάμῃς», ὅτι οἱ γέροντες καὶ τὰ παιδία εἶναι ἀγνώμονες· «ἔργα νέων, βουλαὶ μέσων, εὐχαὶ δὲ γερόντων», ἥτις παρῳδουμένη μεταβάλλεται εἰς «...πορδαὶ δὲ γερόντων» (βλ. *Πολ.* Παροιμ. 3 580)· «ἀλὶ 'ς τὸν νιὸ ποῦ δέρνεται, 'ς τὸ γέρο ποῦ κοιμᾶται» καὶ «χαρὰ 'ς τὸ γέρο π' ἀγρυπνᾷ, 'ς τὸν νιὸν ὅπου κοιμᾶται» ὅτι ὁ φυσιολογικὸς ὕπνος τοῦ μὲν νέου εἶναι πολύς, τοῦ δὲ γέροντος βραχύς· «ὁ νιὸς θέλει τὰ χάδια του κι' ὁ γέρος τὴν τιμή του»· «ὅποιος δὲν ἀκούει γερόντου πάει δερνόντου»· «εἶν' τοῦ γέρου τὰ παιγνίδια σὰν νερόβραστα κρεμμύδια, καὶ τοῦ νιοῦ τὰ παιγνιδάκια μόσχος καὶ τριανταφυλλάκια»· || παραθ. *γεραίτερος-γεραίτατος* (ἀρχ.), *γεροντότερος* (νέον). Β. Φ.

- -[*Ιστορ.*] Οὕτως ἐκαλοῦντο παρ' ἀρχαίοις κατὰ μὲν τοὺς ὁμηρικοὺς χρόνου οἱ μετὰ τοῦ βασιλέως συνδικάζοντες εὐγενεῖς, κατὰ δὲ τοὺς ἱστορικοὺς οἱ ἐν Σπάρτῃ καὶ Κρήτῃ ἀποτελοῦντες τὴν γερουσίαν (βλ. λ.).

Ἡ λέξις γέροντες ἐν τῇ νέᾳ ἑλληνικῇ, καὶ ἰδίως ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς τουρκοκρατίας, εἶναι ἰσοδύναμος μὲ τὴν λέξιν σεβάσμιοι. Καὶ τῷ ὄντι ἐπὶ τουρκοκρατίας, ὡς ἐμφαίνεται καὶ ἐκ τοῦ ψηφισθέντος κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1821 ὀργανισμοῦ τῆς πελοποννησιακῆς Γερουσίας, οἱ γέροντες καὶ οἱ ἐν ὑπολήψει κάτοικοι ἐξέλεγον τοὺς ἐφόρους τοῦ χωρίου, μόνον αὐτοὶ ἔχοντες τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν. Ἐνιαχοῦ ὅμως τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τουρκοκρατίας εἶχεν ἀποκτήσει εἰδικὴν σημασίαν. Οὕτως εἰς τὰ 24 χωρία τοῦ Βόλου, κατὰ τὸν Ἄνθιμον Γαζῆν, γέροντες ἐκαλοῦντο οἱ ἄρχοντες ἑκάστης κοινότητος ἢ χωρίου, ἐνῷ ἀλλαχοῦ τῆς ὑποδούλου τότε Ἑλλάδος ἐκαλοῦντο οἱ ἄρχοντες οὗτοι ἁπλῶς «ἄρχοντες» ἢ «δημογέροντες» ἢ «προεστοί» ἢ «ἐπίτροποι» (τουρκιστὶ «κοτζαμπάσιδες».) Γέροντες ὡσαύτως ἐκαλοῦντο ἐπὶ τουρκοκρατίας, καὶ καλοῦνται καὶ σήμερον πολλάκις, καὶ οἱ ἀνώτεροι κληρικοί, ἐνίοτε δὲ καὶ οἱ κατώτεροι (οἱ ἡγούμενοι καὶ μοναχοί), ἀλλ' οὗτοι ὅταν εἶναι καὶ τὴν ἡλικίαν γέροντες. «Γέροντά» του δὲ καλεῖ πάντοτε εἷς κληρικὸς (καὶ ἀνωτέρου ἀκόμη βαθμοῦ) ἄλλον κληρικόν, ὅστις ἐχρησίμευσεν ὡς προστάτης καὶ καθοδηγός του ἐν τῇ ἱερατικῇ σταδιοδρομίᾳ του. Γέροντες ὡσαύτως ἐκαλοῦντο καὶ οἱ ἀποτελοῦντες τὴν ἐν Φαναρίῳ «Σύνοδον τῶν Γερόντων» ἀρχιερεῖς (βλ. λ. Γεροντισμός). ΚΑΨ.

—[*Λαογρ.*] Παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς, τὸ τελευταῖον στάδιον τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, τὸ γεροντικόν, ἀπετέλεσεν ἀντικείμενον πολλῶν παρατηρήσεων ἐπὶ τῆς χρησιμότητος, τῆς ὑγείας, τοῦ χαρακτῆρος, τῆς ἱκανότητος, τῆς ἀντοχῆς καὶ ἄλλων ἰδιοτήτων, τὰς ὁποίας δύνανται νὰ ἔχουν οἱ διανύοντες αὐτό. Ὁ γέρος, ὁσάκις δὲν θεωρεῖται βάρος (καὶ ὑπῆρξαν λαοὶ οἱ ὁποῖοι ἐμπράκτως ἐξεδήλωνον τοιαῦτα αἰσθήματα, φονεύοντες πάντα ὑπερβαίνοντα ὡρισμένην ἡλικίαν), ἐκτιμᾶται καὶ περιθάλπεται, διότι ἐπισπᾷ τὸν σεβασμὸν καὶ ἀποτελεῖ ζωντανὴν παράδοσιν, ταμεῖον σοφίας καὶ πείρας. «Ἂν δὲν ἔχῃς γέρο, λέγει μία ἑλληνικὴ παροιμία, δῶσ' κι' ἀγόρασε». Αἱ συμβουλαὶ τοῦ γέροντος, ἀπαυγάσματα τῆς πείρας, εἶναι χρήσιμοι: «Γερόντων ἔπαιρνε βουλὴ κι' ἀνθρώπω μαθημένω, ἀπού 'χουνε πολὺ ψωμὶ κι' ἁλάτι φαωμένο». Ἡ ἡλικία προφυλάσσει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ ἀπειρίας καὶ τὸν ὁπλίζει μὲ προσαρμοστότητα καὶ πονηρίαν: «Ὁ διάβολος ξαίρει πολλὰ γιατὶ εἶναι γέρος». Αἱ περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ γέρου παροιμίαι εἶναι πολυάριθμοι. Ἡ ἀδυναμία, ἡ καυχησιολογία, ἡ λαιμαργία, ἡ φιλοποσία κλπ. ἔχουν γίνει παροιμιώδεις. «Γέροντες θέλουν χάϊδεμα, κι' οἱ ἀγάδες θέλουν ἄσπρα», «γέρος καὶ ξένος πολλὰ καυχᾶται», «νέος τιμή, γέρος φαΐ», «τ' ἄχερο βαστᾷ τὴν πλίθα, τὸ καλὸ κρασὶ τὸ γέρο». Περὶ τῆς πρὸς γενετησίαν ὁμιλίαν ἱκανότητος καὶ τῶν κλίσεων καὶ προτιμήσεων τῶν γερόντων ὑπάρχουν πλεῖσται φαιδραὶ διηγήσεις καὶ παροιμίαι. Γνωστοτάτη εἶναι ἡ παροιμιώδης ἔκφρασις: «Γέρος γάτος τρυφερὰ ποντίκια θέλει». —Ω.

γέρων (ὁ) (Geron) [*Ζῳολ.*]. Γένος ἐντόμων διπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *βραχυκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *βουβυλιδῶν*. Τὰ ἔντομα τῆς οἰκογενείας ταύτης εἶναι μυῖαι μικροῦ μεγέθους, ζῶσαι παρασιτικῶς ἐπὶ τῶν κανθάρων καὶ ἀπαντῶσαι εἰς πᾶσαν σχεδὸν τὴν Εὐρώπην. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἐλάχιστα εἴδη. Δ. Ν. Π.

Γέρων [*Ἀρχ.*]. Ὄνομα τοῦ Νηρέως παρὰ τοῖς κατοίκοις τοῦ Γυθείου. Ἀφορμὴν εἰς τοῦτο παρέσχεν ὁ Ὅμηρος, κατὰ τὸν Παυσανίαν (3, 21, 9), διότι (Ἰλιάδ. Σ, 141) λέγει: «Ὑμεῖς μὲν νῦν δῦτε θαλάσσης εὐρέα κόλπον, ὀψόμεναί τε γέρονθ' ἅλιον καὶ δώματα πατρός». Ἔχει δὲ (Ἰλ. Α 538) περὶ αὐτοῦ τὴν φράσιν «ἁλίοιο γέροντος».

Γέρων [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ποταμὸς ἐν Ἤλιδι ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (8,340) λέγοντος: «...καὶ γνωρίσματα δεικνύντες Γέρηνον τόπον καὶ Γέροντα ποταμὸν καὶ ἄλλον Γεράνιον, εἶτ' ἀπὸ τούτων ἐπιθέτως Γερήνιον εἰρῆσθαι πιστούμενοι τὸν Νέστορα». ΙΑΚ. Χ. Δ.

γερωνία (ἡ), ***γερωσία*** καὶ ***γερωχία***· βλ. γερουσία.

Γερωνυμάκης, ***Ἐλευθέριος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Κρήτης. Εὐκατάστατος καὶ εὐπαίδευτος, μετὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ Ἀγῶνος ἔδραξε τὰ ὅπλα ἐκ τῶν πρώτων καὶ καταρτίζων ἴδια σώματα μετέσχε διαφόρων μαχῶν. Πολλὰς ὑπηρεσίας προσέφερεν ἐπίσης εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἁρμοστείαν, ἰδίᾳ τῷ 1823. Ἐκλεγεὶς μέλος τῆς κρητικῆς καγκελαρίας ὑπηρέτησεν ἐπίσης ὡς ἔπαρχος. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ὑπηρέτησε τὸ κράτος. Γ. Δ. Κ.

Γερωνυμιανὰ [*Γεωγρ.*]. Συνοικισμὸς τῆς ἐν Κρήτῃ κοινότητος *Καλουδιανῶν* τῆς ἐπαρχίας Κισάμου τοῦ νομοῦ Χανίων. Κάτ. (1928) 41.

Γερώνυμος. Σφακιανὸς ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Πατέρων καταγόμενος. Ἦτο εἰσπράκτωρ τοῦ φόρου, λόγῳ δὲ τῆς αὐθαιρεσίας του οἱ Σφακιανοὶ ἐπυρπόλησαν τὸν οἶκόν του, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐκάη μετὰ τῶν τριῶν του υἱῶν. Ε. Γ.

— **Γερώνυμος**. Ἀγωνιστὴς κατὰ τὸ 1821 ἐκ τοῦ χωρίου Ἀποσέτι τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης. Ἔλαβε μέρος εἰς πλείστας μάχας καὶ ἐφημίζετο διὰ τὴν γενναιότητά του. Ε. Γ.

Γέρω-ποταμὸς [*Γεωγρ.*]. Τὸ ὄνομα τοῦτο φέρουν δύο ποταμοὶ ἐν Κρήτῃ. — 1) Ὁ διαρρέων τὴν πεδιάδα τῆς Μεσαρᾶς, μήκους 25 μιλλίων (ὁ *Ληθαῖος* ἢ *Ἠλέκτρας* τῶν ἀρχαίων). Οὗτος πηγάζει κυρίως ἐκ τῶν περὶ τὸ Διονύσι καὶ Κάτω-Μούλια (χωρίων τοῦ Μονοφατσίου) βουνῶν, δέχεται τοὺς ρύακας τοῦ ὄρους Κόφινα καὶ τοὺς τῶν μεσημβρινῶν ὑπωρειῶν τῆς Ἴδης καὶ χύνεται εἰς τὸν κόλπον τῶν Ματάλλων. Εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Γέρω - ποταμοῦ ἔκειτο ἡ ἀρχαία *Γόρτυς*. — 2) Ὁ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μυλοποτάμου, ὅστις ὀνομάζεται καὶ *Μυλοπόταμος*, ὅθεν καὶ τὸ ὄνομα τῆς ἐπαρχίας, καὶ *Αὐλοπόταμος*, τοῦ ὁποίου ἡ ὀνομασία ἔμεινεν ἐν τῷ τίτλῳ τοῦ «ἐπισκόπου Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου». Οὗτος πηγάζει ἐκ τῶν βορείων κλιτύων τῆς Ἴδης, δέχεται πολλοὺς ρύακας καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸ Κρητικὸν πέλαγος παρὰ τὴν σημερινὴν πολίχνην Πάνορμον. Θεωρεῖται ὡς ὁ παλαιὸς *Ὀάξης*. Ε. Γ.

Γεσὲμ (ἑβρ. *Γκοσὲν*) [*Παλ. Διαθ.*]. Οὕτως, ὡς καὶ *Ραμεσσῆς* (ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ ὁμωνύμου πόλεως), ἐκαλεῖτο ἡ αἰγυπτιακὴ ἐπαρχία, ἔνθα κατῴκησαν οἱ εἰς Αἴγυπτον μεταναστεύσαντες ἐπὶ τοῦ Ἰακὼβ καὶ τοῦ Ἰωσὴφ Ἰσραηλῖται (Γενέσεως μστ' 34 καὶ μζ' 11). Ἀπετέλει δὲ ἡ ἐπαρχία αὕτη τὸ ἀνατολικὸν ὅριον τῆς Κάτω Αἰγύπτου, ὁριζομένη πρὸς ἀνατολὰς μὲν ὑπὸ τῆς Ἀραβικῆς ἐρήμου (ὅθεν ἐκαλεῖτο καὶ *Γεσὲμ Ἀραβίας*), πρὸς δυσμὰς δὲ ὑπὸ τῶν ἀνατολικῶν βραχιόνων τοῦ Νείλου, καὶ ἐκτεινομένη πρὸς βορρᾶν μὲν μέχρι τῆς θαλάσσης, πρὸς νότον δὲ μέχρι τῆς Ἡλιουπόλεως, ὡς φαίνεται. Ὅθεν περιελάμβανεν ἔδαφος 6600 τ. χλμ. περίπου καὶ συμπίπτει σχεδὸν πρὸς τὴν σημερινὴν ἐπαρχίαν *Σιαρκιγιὲ* (ἀνατολικὴ χώρα), ἔνθα εὑρίσκονται μεγάλοι σωροὶ ἐρειπίων ὑπὸ τὰ ὀνόματα *Τὲλλ ἐλ-Γιεχοὺδ* ἢ *Τουρμπὲτ ἐλ-Γιεχοὺδ* (=ἰουδαϊκοὶ λόφοι, ἰουδαϊκοὶ τάφοι). Ἦτο δὲ ἡ χώρα αὕτη κατάλληλος διά τε ποιμνιοτροφίαν καὶ γεωργίαν, ὡς καὶ ἡ μνημονευθεῖσα σημερινὴ αἰγυπτιακὴ ἐπαρχία. Κατὰ τοὺς αἰγυπτιακοὺς χρόνους ὠνομάζετο ἡ ἐπαρχία αὕτη νομὸς *Κεσὲμ* καὶ εἶχε πρωτεύουσαν τὴν *Πὰ-Σέπτς*, τὴν *Φακοῦσσαν* τῶν Ἑλλήνων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ebers*, Durch Gosen zum Sinai (1881).—*Jullien*, L'Egypte (1891).

Π. Ι. Μ.

Γεσένιος (Gesenius), ***Γουλιέλμος***. Γερμανὸς θεολόγος καὶ ἀνατολιστὴς (1786—1842). Καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Χάλλης συνέταξε «λεξικὸν τῆς Ἑβραϊκῆς γλώσσης» (1812) καὶ «Ἑβραϊκὴν γραμματικὴν» (1832). Εἶναι ὁ ἱδρυτὴς τῆς Ἑβραιολογίας ἐν Γερμανίᾳ. —Β.

Digitized by Google

Γεσὶλ *Ἰρμὰκ* [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ποταμὸς τοῦ Πόντου, ἐκβάλλων εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἀκτὴν τοῦ κόλπου τῆς Σαμψοῦντος (πλάτ. 41°19′ Β, μῆκ. 36°36′ ½ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2237: Cape Kerempeh to cape Yasun) εἰς 3 μίλ. ΝΔ τοῦ ἀκρωτηρίου Τσιβά. Εἶναι ὁ *Ἶρις* τῶν ἀρχαίων (*Ἀρριαν.* Εὐξείνου Περίπλους § 22. *Ἀνων* Εὐξ. περίπλ. § 28) ὀνομαζόντων τὸν ὅρμον, εἰς ὃν οὗτος ἐξέβαλλεν, *Ἀγκῶνα*. Σ. Ε. Λ.

Γεσιὲν *Γάβερ* [*Βιβλ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Ἰδουμαίας μνημονευομένη πολλάκις ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ καὶ ἐν αἰγυπτιακοῖς μνημείοις (ἑβρ. *Ἐτσιωνγαβέρ*). Ἔκειτο δὲ αὕτη παρὰ τὸν Αἰλανιτικὸν κόλπον πλησίον τῆς Αἰλάθ, ἧς πιθανῶς ἦτο καὶ λιμήν. Οἱ Ἰσραηλῖται βασιλεῖς Σολομὼν καὶ Ἰωσαφὰτ κατεσκεύαζον ἐνταῦθα πλοῖα πλέοντα πρὸς τὸ Ὀφείρ (Γ′ Βασιλ. θ′ 26, κβ′ 49). Ἡ ἀκριβὴς τοποθεσία αὐτῆς παραμένει εἰσέτι ἀνεξακρίβωτος. Π. Ι. Μ.

Γεσῖται· βλ. **Γεζῖται**.

Γέσκε-Χοΐνσκι (Jeske-Choïnski), *Θεόδωρος*. Πολωνὸς φιλόλογος (1854—1920). Ἠσχολήθη πρὸ παντὸς περὶ τὴν γερμανικὴν γλῶσσαν καὶ φιλολογίαν καὶ ἔγραψε: «Τὸ γερμανικὸν δρᾶμα τοῦ ΙΘ′ αἰῶνος» (1883), «Τὸ γερμανικὸν ἱπποτικὸν ἔπος» (1885), «Ἐρρῖκος Χάϊνε» (1885). Ἐπίσης διεκρίθησαν τὰ ἱστορικὰ μυθιστορήματα αὐτοῦ ὑπὸ τοὺς τίτλους «Ἕνας ἥλιος ποῦ σβήνει» (1896) καὶ «Οἱ τελευταῖοι Ρωμαῖοι» (1896). —Β.

γεσνερία (ἡ) (Gesneria) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γεσνεριοειδῶν*. Εἶναι πόαι κονδυλόρριζοι, πολυετεῖς, καλλιεργούμεναι πρὸς κόσμον αἱ πλεῖσται καὶ πολλαπλασιαζόμεναι διὰ σπορᾶς, κονδύλων ἢ μεταμοσχεύσεως. Γνωστότερα εἴδη πρὸς κόσμον καλλιεργούμενα εἶναι: *γεσνερία ἡ κονδυλόρριζος* (Gesneria tuberosa), *γεσνερία ἡ πορφυρᾶ* (Gesneria purpurea) καὶ *γεσνερία ἡ πυραμιδοειδὴς* (Gesneria pyramidalis). Δ. Ν. Π.

γεσνεριοειδῆ (τὰ) (Gesneriaceae) [*Βοτ.*]. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων*. Τὰ φυτὰ τῆς οἰκογενείας ταύτης εἶναι πόαι, θάμνοι καὶ σπανιώτερον δενδρύλλια. Ἐκ τῶν πολλῶν γενῶν τὰ ὁποῖα περιλαμβάνει ἡ οἰκογένεια γνωστότερα εἶναι: *αἰσχύνανθος* (Aeschinanthus), *ἀχειμενὲς* (Achimenes), *γεσνερία* (Gesneria), *γλοξυνία* (Gloxinia), *ἰσόλομος* (Isolomus), *σαινπωλία* (Sainpaulia) καὶ *τριχάνθη* (Trichantha). Δ. Ν. Π.

Γεσντιγκὲρτ ἢ *Γεσντιτζέρτ*. Ὄνομα τοιῶν βασιλέων τῆς Περσίας, τῆς δυναστείας τῶν Σασσανιδῶν (βλ. Ἰσδιγέρδης).

Γεσσεντούκι (Jessentuki) [*Γεωγρ.*] Ρωσικὴ λουτρόπολις ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ βορείου Καυκάσου· κάτ. 10.000. Ἔχει ψυχρὰς ἀλκαλικὰς πηγάς. —Μ.

γεσσιβά. Οὕτω καλοῦνται αἱ καθ' ὅλην τὴν ἰουδαϊκὴν ἱστορίαν ἀκμάσασαι ἀνώτεραι ταλμουδικαὶ σχολαί, αἱ ὁποῖαι συνετέλεσαν εἰς τὴν διατήρησιν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς διασπορᾶς. Τοιαῦται σχολαὶ ἤκμασαν ἐν Ἱερουσαλήμ, Τιβεριάδι, Σόρᾳ, Κορδούῃ, Μαγεντίᾳ, Ἀμστελλοδάμῳ καὶ ἀλλαχοῦ.

Γέσσιος *Φλῶρος*. Διοικητὴς τῆς Παλαιστίνης, ἐπὶ Νέρωνος διαδεχθεὶς τὸν Ἀλβῖνον. Ἐν τῇ διοικήσει του ἐφάνη σκληρὸς καὶ ἄπληστος καὶ ἐπεδείνωσε τὴν θέσιν τῶν Ἰουδαίων, ἐξαναγκάσας πολλοὺς ἐξ αὐτῶν εἰς ἐκπατρισμόν. Διὰ τῆς κακῆς του διαγωγῆς ἐγένετο ἀφορμὴ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Ἰουδαίων, ἥτις ἐπέφερε τὴν τελικὴν διασποράν των (*Ἰωσήπ.* Ἰουδ. Πολ. Β′ καὶ Ἰουδ. ἀρχ.). Γ. Λ. Α.

Γεσσουὰ *μπὲν Γεουντὰ* (γνωστὸς καὶ ὑπὸ τὸ ἀραβικὸν *Ἀμποὺ Ἀλφαρὰιζ Φαρκὰν ἴμπν Ἀσάδ*). Καραΐτης ἑρμηνευτὴς τῶν Γραφῶν, ἀκμάσας κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΑ′ αἰῶνος. Θεωρεῖται ὑπὸ τῶν Καραϊτῶν ὡς εἷς τῶν ἐπιφανεστέρων σοφῶν των, ἀποκαλοῦσι δὲ αὐτὸν Ἀλσιέχ. Ἐν ταῖς φιλοσοφικαῖς αὐτοῦ πεποιθήσεσιν ἠκολούθησε τὴν αἵρεσιν τῶν Ἀράβων Μοτεζαλείμ.

Ὁ Γεσσουὰ μετέφρασε τὸν νόμον ἀραβιστὶ καὶ συνέγραψεν ἀναλυτικὰ καὶ περιεκτικὰ σχόλια ἐπὶ τοῦ κειμένου (1050—1054). Τμήματα χειρογράφων τῆς ἐν λόγῳ ἐργασίας εὑρίσκονται εἰς τὸ Βρεττανικὸν Μουσεῖον καὶ τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην τῆς Πετρουπόλεως. Ἐκ τῶν νομολογικῶν ἔργων του διεσώθη μία ἑβραϊκὴ μετάφρασις τοῦ περὶ «συγγενικῆς αἱμομιξίας» βιβλίου του. Γ. Ε.

Γεσσουρί. Ἀρχαῖος λαὸς εἰς τὰ Ν. τῆς Παλαιστίνης, ὅμορος τῶν Γερσαίων καὶ τῶν Ἀμαλικιτῶν.

Γεσσουρί [*Βιβλ. Γεωγρ.*]. —1) Ἐπαρχία εἰς τὴν Ὑπεριορδανίαν, εἰς τὸ ἀν. τμῆμα τῆς φυλῆς Μανασσῆ καὶ πλησίον τῆς Συρίας. Ἐπὶ Σολομῶντος ἐξηκολούθει νὰ ἀποτελῇ μικρὸν βασίλειον ἀνεξάρτητον. Κατά τινας, οἱ Γεσσουρὶ εἶναι φυλὴ ἰσμαηλιτική, ἥτις ἄγνωστον διὰ τίνας λόγους ἐγκατέστη εἰς τὸν ΝΑ κλάδον τοῦ Ἑρμῶνος. Οἱ Ἕλληνες καὶ Ρωμαῖοι συγγραφεῖς τοὺς ὀνομάζουν Ἰτουρίους καὶ τοὺς χαρακτηρίζουν ὡς τοὺς ἀγριωτέρους καὶ ληστρικωτέρους ἀνθρώπους. Μετὰ μεγίστου κόπου τοὺς ὑπέταξεν ὁ Μανασσῆς, ἀλλὰ καὶ οἱ Ρωμαῖοι ἐπὶ μακρὸν ἠγωνίσθησαν διὰ νὰ τοὺς δαμάσουν. Θεωροῦνται ὡς οἱ πρόγονοι τῶν Δρούσων. Γ. Λ. Α.

Γεστὶν καὶ *Γεστὶν-ἀννὰ* [*Μυθολ.*]. Θεότης τοῦ βαβυλωνιακοῦ πανθέου, ἧς τὸ ὄνομα σημαίνει «ἡ οὐρανία ἄμπελος», ἐνῷ τὸ σημιτικόν της ὄνομα *Βελὶτ-σερὶ* σημαίνει «ἡ δέσποινα τῆς ἐρήμου». Ἦτο ἀδελφὴ τοῦ Ταμμούζ, ἡ δὲ ὑπηρεσία της συνίστατο εἰς τὸ νὰ κρατῇ τὰ ἀρχεῖα τοῦ Ἅδου. Ἐθεωρεῖτο βασίλισσα τῆς πόλεως Mari, κειμένης περὶ τὸν μέσον ροῦν τοῦ Εὐφράτου, καὶ ἐλατρεύετο ἐπίσης ἐν τῇ πόλει Οὐροὺκ καὶ ἐν Ἀσσυρίᾳ. Σ. Ν. Μ

Γέται (οἱ). Οὕτως ἐκαλεῖτο εἷς τῶν λαῶν τῆς εὐρωπαϊκῆς Σκυθίας ἐγκατεστημένος κατ' ἀρχὰς μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ Δουνάβεως πρὸς Β. καὶ τοῦ ὄρους Αἵμου πρὸς Ν. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες περιελάμβανον καὶ τοὺς Γέτας μεταξὺ τῶν θρᾳκικῶν φύλων καὶ ἐθεώρουν αὐτοὺς ὡς τοὺς ἀνδρειοτάτους καὶ δικαιοτάτους τῶν Θρᾳκῶν. Ὡς θρᾳκικὸν φῦλον δέχονται τοὺς Γέτας καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν νεωτέρων ἐθνολόγων, ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ οἱ ὑποστηρίζοντες ὅτι ἡ λέξις «*Γέται*» ἦτο τὸ πρωτόγονον ὄνομα τῆς σλαβικῆς ἢ τῆς γοτθικῆς φυλῆς. Τὰς πρώτας περὶ Γετῶν πληροφορίας παρέχει ὁ Ἡρόδοτος ἐξ ἀφορμῆς τῆς κατὰ τῶν Σκυθῶν ἐκστρατείας Δαρείου τοῦ Ὑστάσπους, ὅστις ἤθελε νὰ ἐπεκτείνῃ τὰς ἐν Εὐρώπῃ κτήσεις τῶν Περσῶν μέχρι τοῦ Δουνάβεως (Ἴστρου) ποταμοῦ. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην ὁ Δαρεῖος, πρὶν ἢ φθάσῃ εἰς τὸν Ἴστρον, ὑπέταξε τοὺς ἀθανατίζοντας, ὡς γράφει ὁ Ἡρόδοτος (IV 93), Γέτας, οἵτινες μόνοι ἐκ τῶν θρᾳκικῶν φύλων ἀντέστησαν. Οἱ Γέται ἐπίστευον εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς (βλ. λ. Ζάμολξις), κατὰ τὸν Θουκυδίδην ἦσαν ἄριστοι ἱππεῖς καὶ τοξόται, περὶ τῶν ἄλλων ὅμως ἠθῶν αὐτῶν ἐλέγετο ὅτι δὲν ἦσαν ἐγκρατεῖς. Ἐνυμφεύετο ἕκαστος αὐτῶν περὶ τὰς δέκα γυναῖκας, αἵτινες ἐφονεύοντο μετὰ τὸν θάνατόν του. Μετὰ τὸν Δαρεῖον ὑπέταξαν τοὺς Γέτας οἱ βασιλεῖς τῶν Ὀδρυσῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ Σιτάλκης εἶχε στρατολογήσει ἐξ αὐτῶν ἀπειραρίθμους ἱππεῖς, ὅτε ἐξεστράτευσεν ἐναντίον τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Περδίκκα τοῦ Β′. Περὶ τὸ 340 π. Χ. ἐξήλασαν τῆς χώρας των τοὺς Γέτας οἱ Τριβαλλοί, ἔθνος θρᾳκικόν. Οἱ Γέται ἐγκατεστάθησαν τότε ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως, εἰς τὰς ἐκτεταμένας πεδιάδας τῆς σημερινῆς Βλαχίας, οἵτινες ἀνῆκον εἰς τὸν βασιλέα τῶν Σκυθῶν Ἀτέαν, ὁ ὁποῖος καὶ ἐζήτησε τότε τὴν βοήθειαν τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου τοῦ Β′, τῇ μεσολαβήσει τῶν Ἀπολλωνιατῶν. Πρὶν ἢ ὅμως φθάσῃ εἰς τὴν χώραν του ὁ Φίλιππος, ὁ Ἀτέας συνεφιλιώθη μετὰ τῶν Γετῶν καὶ ἔστρεψε τὰ ὅπλα του ἐναντίον τοῦ εἰς βοήθειάν του ἐλθόντος Φιλίππου· οὗτος ὅμως, συμμαχήσας μετὰ τῶν Γετῶν, ἐνίκησε τὸν Ἀτέαν (339 π. Χ.) καὶ ἀπῆλθε τῆς χώρας του, ἀποκομίζων ἄφθονα λάφυρα. Ἐπειδὴ ὅμως κατὰ τὴν ἐναντίον τῶν Τριβαλλῶν ἐκστρατείαν τοῦ Ἀλεξάνδρου οἱ Γέται ἔδειξαν ἐχθρικὰς διαθέσεις πρὸς αὐτόν, οὗτος ἀπεφάσισε νὰ τοὺς τιμωρήσῃ. Διαβὰς τὸν Ἴστρον ἐπετέθη αἰφνιδιαστικῶς κατ' αὐτῶν, τοὺς ἔτρεψεν εἰς φυγὴν καὶ ἐλαφυραγώγησε τὴν ἐγκαταλειφθεῖσαν πόλιν των. Κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Διαδόχων οἱ Γέται ἀνῆκον εἰς τὸ κράτος τοῦ Λυσιμάχου, ὅτε ὅμως ἐξερράγη ὁ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἀντιγόνου πόλεμος, οἱ Γέται ἀποστατήσαντες ἐταχθησαν κατὰ τοῦ κυριάρχου των, ὃν ἐνίκησαν κατ' ἐπανάληψιν, αἰχμαλωτίσαντες κατὰ μὲν τὸ 293 τὸν υἱόν του, κατὰ δὲ τὸ 291 αὐτὸν τὸν Λυσίμαχον δι' ἀπάτης ἑνός, αὐτομόλου δῆθεν, Γέτου, ὅστις ὡς ὁδηγὸς ἀπεπλάνησεν εἰς εὐρείας ἐρήμους τὸν στρατὸν τοῦ Λυσιμάχου. Ἀπηλευθέρωσεν ὅμως τὸν Λυσίμαχον ὁ βασιλεὺς τῶν Γετῶν Δρομιχαίτης, ὅτε ἔμαθεν ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Δημήτριος εἶχεν εἰσβάλει εἰς τὰς χώρας τοῦ Λυσιμάχου, διότι κατενόησεν ὅτι συνέφερεν εἰς τοὺς Γέτας νὰ μὴ ἑνωθῇ ἡ Θρᾴκη μετὰ τῆς Μακεδονίας εἰς ἓν βασίλειον, ὁπότε θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ διατηρήσωσι τὴν ἀνεξαρτησίαν των. Κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Κελτῶν καὶ τὴν παλίρροιαν αὐτῶν ἐκ Ν. πρὸς Β., οἱ ὑπὸ τὸν Κομοντόριον Κελτοὶ (Γαλάται) ἐξωλόθρευσαν τὴν δύναμιν τῶν Γετῶν, οἵτινες μετὰ τὴν ὑποταγήν των ἀπώλεσαν καὶ τὸ ἐθνικὸν ὄνομά των, καλούμενοι ἔκτοτε *Δακοί*, ὡς ἐκαλεῖτο καὶ ἡ χώρα των **Δακία** (βλ. λ.). Οἱ περισσότεροι ὅμως φαίνεται ὅτι μετῴκησαν εἰς τὴν μεταξὺ Ἴστρου καὶ Βορυσθένους παραλιακὴν χώραν (ἰδίως τὴν σημερινὴν Βεσσαραβίαν). Εἷς κλάδος αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ πόλεως Τύρα (παρὰ τὸν ὁμώνυμον ποταμὸν) εἶχεν ὀνομασθῇ *Τυραγέται*, ὅπως καὶ ἄλλοι *Θυσσαγέται* καὶ *Σαργέται*. Εἰς τὴν αὐτὴν φυλὴν ὑποστηρίζουσί τινες ὅτι ἀνῆκον καὶ οἱ ἀρχαιότεροι αὐτῶν καὶ δεινοὶ τῶν ἀρχαίων Περσῶν ἀντίπαλοι, οἱ *Μασσαγέται*, ὄνομα ὅπερ ἐσήμαινεν ἴσως μεγάλοι Γέται. Γ. ΚΑΨΑΛΗΣ

Γέτας. —1) Βασιλεὺς τῶν Ἠδωνῶν ἢ Ἠδώνων, θρᾳκικῆς φυλῆς, ἥτις κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους κατῴκει κατὰ τὸν ἄνω ροῦν τοῦ Στρυμόνος, πρὸς ἀνατολὰς τῆς λίμνης Κερκινήτιδος καὶ εἶχε πρωτεύουσαν τὴν Μύρκινον. Τοῦ βασιλέως τούτου διεσώθησαν δύο νομίσματα τοῦ 500 π. Χ. περίπου, εὑρεθέντα ἐν Μεσοποταμίᾳ, ὅπου θὰ εἶχον μετακομισθῇ ὑπὸ τῶν Περσῶν. Ἔμπροσθεν ἀμφότερα φέρουσι τὴν εἰκόνα ἀνδρὸς γυμνοῦ ἐλαύνοντος δύο βοῦς, ὄπισθεν δὲ περὶ τετράγωνον ἔγκοιλον τὸ μὲν τὴν ἐπιγραφὴν ΓΕΤΑ ΒΑΣΙΛΕΟΣ ΗΔΩΝΑΝ, τὸ δὲ τὴν ἐπιγραφὴν ΓΕΤΑΣ ΗΔΟΝΕΟΝ ΒΑΣΙΛΕΥΣ.

—2) Ἐπώνυμον τοῦ Ποπλίου Σεπτιμίου συμβασιλέως κατ' ἀρχὰς τοῦ πατρός του Σεπτιμίου Σεβήρου, αὐτοκράτορος τῶν Ρωμαίων, καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Καρακάλλα, ὑπὸ τοῦ ὁποίου καὶ ἐφονεύθη. Ὁ γνωστὸς οὗτος ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτοκράτωρ ὡς Σεπτίμιος Γέτας ἔφερε τὸ ἑξῆς πλῆρες ὄνομα «Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Πόπλιος Σεπτίμιος Γέτας Αὔγουστος». ΚΑΨ.

Γέτελες, *Ἰούδας*. Ἰσραηλίτης ἑβραιολόγος καὶ ἀνατολιστὴς γεννηθεὶς ἐν Πράγᾳ τῷ 1773 καὶ ἀποθανὼν ἐν Βιέννῃ τῷ 1838. Ἠσχολήθη, πρῶτος αὐτός, μὲ τὴν γλωσσολογικὴν ἔρευναν τῆς Ἀραμαϊκῆς καὶ συνέγραψε γραμματικὴν αὐτῆς ὑπὸ τὸν τίτλον «Μεβὸ λεσιὸν Ἀραμὶθ» (Πράγα 1813). Ὑπεμνημάτισε τὰ βιβλία τῶν «Βασιλειῶν», τοὺς δώδεκα μικροὺς προφήτας, τὸν Ἔσδραν, τὸν Νεεμίαν, τὸν Δανιήλ, τὰ Παραλειπόμενα καὶ ἐξέδωκεν ὑπὸ τὸν τίτλον «Μπενὲ-Ἀ-νεουρείμ» δύο τόμους ἑβραϊκῶν ἐπιγραμμάτων, γνωμικῶν καὶ ποιημάτων. Γ. ΕΛΙΓΙΑ

Γετὶκ [*Γεωγρ.—Ἱστορ.*]. Χωρίον ἐν τῇ παλαιᾷ ἐπαρχίᾳ Ἀραρὰτ τῆς Ἀρμενίας. Μετὰ τὴν ἐκθρόνισιν καὶ τὴν θανάτωσιν τοῦ βασιλέως Μαυρικίου (τῷ 602) ὑπὸ τοῦ Φωκᾶ, ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν Χοσρόης Β′ (590–628), ἐκδικούμενος τὸν φίλον καὶ εὐεργέτην του Μαυρίκιον, ἐκήρυξε πόλεμον κατὰ τοῦ Βυζαντίου. Φάλαγξ περσικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὸν Δαδώην ἐπιδραμοῦσα εἰς Ἀρμενίαν κατεδίωξε τὸν ἐν παραλυσίᾳ διατελοῦντα ἕνεκα τῆς πτώσεως τοῦ Μαυρικίου βυζαντινὸν στρατὸν καὶ καταφθάσασα αὐτὸν ἐν Γετὶκ (τῷ 603 ἢ 604) κατενίκησεν αὐτὸν προξενήσασα μεγάλας ἀπωλείας. Ν. ΚΛΣ

Γετικὴ [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἡ χώρα, ἣν κατῴκουν οἱ Γέται (βλ. λ.), κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἡροδότου, κειμένη μεταξὺ τοῦ Αἵμου καὶ τοῦ Ἴστρου μέχρι τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ· ἡ σημερινὴ *Δοβρουτσᾶ*. —Β.

Γετικός. Παρωνύμιον τοῦ Ρωμαίου αὐτοκράτορος Καρακάλλα. Ἐπενοήθη ὑπὸ τοῦ Ἑλβίου, υἱοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Περτίνακος, μὲ τὴν διπλῆν εἰρωνικὴν σημασίαν τοῦ νικητοῦ τῶν Γετῶν καὶ τοῦ δολοφόνου τοῦ ἀδελφοῦ του Γέτα. —Β.

Γετίμη, *μετόχι—*. Μικρὸς συνοικισμὸς ἀνήκων εἰς τὴν κοινότητα *Βρυσῶν* Ἀποκορώνου τοῦ νομοῦ Χανίων Κρήτης. Κάτοικοι (1928) 74. Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1868 μετὰ τὴν ἧτταν, τὴν ὁποίαν ὑπέστησαν οἱ Τοῦρκοι πρὸ τῶν χωρίων Ἐμπροσνέρου καὶ Ἀλικάμπου, ἐπυρπόλησαν αὐτό. Τὸ ὄνομα εἶναι τουρκικὸν διατηρηθὲν ἐκ τοῦ ἄλλοτε κυρίου τοῦ μετοχίου Γετίμη. Ε. Γ.

Γετσιρά, *Σέφερ*, ἤτοι *Βίβλος τῆς δημιουργίας*. Τὸ ἀρχαιότερον φιλολογικὸν μνημεῖον τῆς ἰουδαϊκῆς Καββάλας. Τὸ Γετσιρὰ διαιρεῖται εἰς κεφάλαια (περακείμ) καὶ χωρία (μισναϊὼθ) καὶ παρουσιάζει ἀρκετὰ ὁμοιογενῆ σύνθεσιν καὶ σπανίαν πρωτοτυπίαν. Κατὰ τὴν ἐν αὐτῷ περιεχομένην μεταφυσικήν, ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν κόσμον οὐχὶ κατ' ἄμεσον τρόπον ἀλλὰ τῇ ἐπεμβάσει τῶν «τριάκοντα δύο ἀτραπῶν τῆς Σοφίας» καὶ τῶν ἀριθμῶν (σεφάρ), οἵτινες μᾶς παρέχουν τὸ μέσον νὰ ἐκτιμήσωμεν τὰς σχέσεις καὶ διαστάσεις τῶν πραγμάτων, διὰ νὰ καταλήξωμεν εἰς τὴν αἰτίαν τῆς ὑπάρξεώς των, τοῦ λόγου (σιπούρ), ὅστις παρήγαγε τὰ πολλαπλᾶ καὶ πολυσύνθετα πράγματα, καὶ τῆς γραφῆς (σεφέρ), τῆς θείας Γραφῆς. Οὕτως, ἡ σκέψις ὁ λόγος καὶ ἡ γραφὴ ἀποτελοῦν ἐν τῷ Θεῷ μίαν ἑνότητα, ἐνῷ παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ εἶναι τρία τινά. Αἱ 32 ἀτραποὶ τῆς σοφίας περιλαμβάνουσι 1) τὰς δέκα «σεφιρὼθ» καὶ 2) τὰ 22 γράμματα τοῦ (ἑβραϊκοῦ) ἀλφαβήτου. Ἡ πρώτη σεφιρὰ εἶναι τὸ «πνεῦμα» τοῦ ζῶντος Θεοῦ (ὁ «λόγος» τῶν νεοπλατωνικῶν). Ἔπονται κατόπιν ἡ ἐκ τοῦ πνεύματος ἀπορρέουσα «πνοὴ» ἢ τὸ στοιχεῖον «ἀήρ», ἐξ οὗ γεννῶνται τὰ 22 γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου, τὸ «ὕδωρ» τὸ ἀπορρέον ἐκ τῆς πνοῆς ἀέρος καὶ ὅπερ ἀντιπροσωπεύει τὴν οὐσίαν τοῦ ἐπιγείου κόσμου, τὸ ἐκ τοῦ ὕδατος ἀπορρέον «πῦρ», οὐσία τοῦ ἐπουρανίου κόσμου, αἱ ἓξ κατευθύνσεις τοῦ χώρου ἢ τοῦ διαστήματος (ἄνω, κάτω, Ἀνατολή, Δύσις, Νότος, Βορρᾶς), ἀντιπροσωπευομένης ἑκάστης ὑφ' ἑνὸς εἰδικοῦ συνδυασμοῦ ἐκ τῶν τριῶν βασικῶν γραμμά-

Digitized by Google

των τοῦ «Ἱεροῦ τετραγράμμου». Ἅπασαι αἱ σεφιρώθ ἀφομοιοῦνται καὶ συνενοῦνται ἐν τῷ Θεῷ. ὅστις τάς ἐδημιούργησε κατὰ τὴν γνωστὴν διδασκαλίαν περὶ «ἀπορροῆς». Εἰς τὰς περὶ σεφιρὼθ δοξασίας προστίθεται καὶ μία συμβολικὴ θεωρία περὶ τῶν 22 γραμμάτων τοῦ ἑβραϊκοῦ ἀλφαβήτου. Ὁ συγγραφεὺς ἀποδίδει εἰς τὰ γράμματα, ὡς σημεῖα ἐκδηλωτικὰ τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως, ἰδιάζουσαν ὅλως σπουδαιότητα· ταῦτα διαιροῦνται εἰς 3 κατηγορίας: ἡ πρώτη συμβολίζει τὰ τρία ἀντιπροσωπευτικὰ στοιχεῖα τοῦ ὑλικοῦ κόσμου, τὰς τρεῖς θερμοκρασίας καὶ τὰ τρία μέρη τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, κεφαλὴ (=νοῦς), κοιλία (=φυσικὴ ψυχή), στῆθος (=αἰσθητικὴ ψυχή). Τὸ σύμπαν ὡσαύτως ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν τριάδα: τὸν κόσμον, τὸ ἔτος καὶ τὸν ἄνθρωπον. Ἕπονται τὰ ἑπτὰ διττὰ κατὰ τὴν προφορὰν γράμματα, ἀντιπροσωπεύοντα τὴν ἐν τῷ κόσμῳ δυαρχίαν: ζωὴ-θάνατος, ἀγαθὸν-πονηρόν, πλοῦτος-πενία, ὡραιότης-ἀσχημία, ἀφθονία-σιτοδεία κτλ. Τὰ 12 ἁπλᾶ γράμματα ἀντιπροσωπεύουν: 1) τὰς 12 γωνίας τοῦ κύβου, 2) τὰ 12 σημεῖα τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, 3) τὰ 12 ὄργανα τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Πάντες οἱ ἀριθμοὶ καὶ οἱ λόγοι συναφομοιοῦνται καὶ ἑνοῦνται μετὰ τῆς ἀπολύτου ἑνότητος, τοῦ Δημιουργοῦ, ἐξ ἧς ἀπορρέει ἡ πολλαπλότης τῶν φαινομένων.

Ὡς πρὸς τὴν γένεσιν καὶ καταγωγὴν τοῦ περιέργου τούτου καββαλιστικοῦ μνημείου ὑφίστανται σοβαραὶ διαφωνίαι. Ἡ πιθανωτέρα γνώμη εἶναι ὅτι ἡ συγγραφὴ αὐτοῦ δέον ν' ἀναζητηθῇ μεταξὺ τοῦ Δ' καὶ ΣΤ' μ. Χ. αἰῶνος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Ἐκτὸς πολλῶν παλαιῶν ἐκδόσεων μετὰ σχολίων καὶ μεταφράσεων τοῦ Σέφερ Γετσιρά, νεώτεραι εἶναι: *Manassé Grossberg*, κείμενον μετὰ τῶν σχολίων τοῦ Μπὲν Ταμίμ, Λονδῖνον 1902.—*Lazarus Goldschmidt*, κείμενον μετὰ γερμανικῆς μεταφράσεως εἰσαγωγῆς, κριτικῶν σημειώσεων κτλ.—*Ad. Franck*, La Kabbale ou la philosophie religieuse des Juifs 1842 (2α ἔκδ. 1889) Paris.—*Chiarini*, Théorie du Judaïsme, I. 193.—*Paul Valliaud*: La Kabbale Juive, Paris 1924. Γ. ΕΛΙΓΙΑ

γέττο (Ghetto), ἢ *γκέττο*. Διὰ τῆς ἰταλικῆς ταύτης λέξεως, ἧς ἡ ἐτυμολογία εἶναι ἀμφίβολος, καλεῖται ἡ ἰδιαιτέρα περιτετειχισμένη συνοικία ἑκάστης πόλεως, ἐν ᾗ διέμενον οἱ ἐν Εὐρώπῃ Ἰουδαῖοι, περὶ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ Μεσαίωνος. Κατ' ἀρχὰς ἐκ λόγων καθαρῶς θρησκευτικῶν καὶ ἐκ τοῦ αἰσθήματος τῆς αὐτοσυντηρησίας, ὁ ἰσραηλιτικὸς πληθυσμὸς ἐπροτίμα νὰ ἐγκαθίσταται σύσσωμος ἐν τῇ αὐτῇ συνοικίᾳ ἢ ὁδῷ, πέριξ μιᾶς συναγωγῆς, δίχως νὰ ὑφίσταται πρὸς τοῦτο ἐξωτερικὸν ἐξαναγκασμόν. Τὸ 1090 ὑπῆρχον τοιοῦτοι ἑβραϊκοὶ συνοικισμοὶ ἐν Βενετίᾳ καὶ Σολιράνο, καλούμενοι Judaca ἢ Judacaria. Τὸ 1375 ὑπῆρχεν ἐν τῇ ἰταλικῇ Καπύῃ τοποθεσία γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα Sa Nicolo ad Judaïcam. Παρόμοιαι τοποθεσίαι ἀναφέρονται καὶ εἰς ἄλλας πόλεις τῆς Εὐρώπης, καὶ δὴ τῆς Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος, ὑπὸ τὴν γνωστὴν ὀνομασίαν «Τσιφοὺτ-Μαχαλά», «Ὀβραική» κ. τ. λ. Ἡ ὑποχρεωτικὴ ὅμως ἐγκάθειρξις τῶν Ἰουδαίων ἐντὸς ἰδιαιτέρων συνοικιῶν ἀρχίζει νὰ ἐπιβάλλεται ἀπὸ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος ἐν Ἱσπανίᾳ, μονιμοποιεῖται δὲ καθ' ἅπασαν περίπου τὴν Εὐρώπην κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα. Τὸ «γέττο» ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς σκοτεινοῦ, περιωρισμένου καὶ ἀποκέντρου τμήματος τῆς πόλεως, περιβαλλομένου ὑπὸ φρουρίου, τοῦ ὁποίου αἱ πύλαι, ἑρμητικῶς κλεισταὶ κατὰ τὴν νύκτα, ἀνοίγουν μόνον καθ' ὡρισμένας πρωϊνὰς ὥρας. Ἀξιωματικοί, μισθοδοτούμενοι ὑπὸ τῶν ἰδίων Ἰσραηλιτῶν, ἀναλαμβάνουν τὴν φύλαξιν τοῦ γέττο. Οὐδεὶς Χριστιανὸς δικαιοῦται νὰ κατοικήσῃ ἐντὸς αὐτοῦ, οὔτε Ἰσραηλίτης νὰ ἐγκατασταθῇ ἔξω αὐτοῦ. Ἡ Βενετία ὑπῆρξεν ἡ πρώτη πόλις τῆς Ἰταλίας ἡ καθιερώσασα τὸν θεσμὸν τοῦτον (1516) ὅστις ἐπεξετάθη σὺν τῷ χρόνῳ μέχρι τῶν ὑπὸ τὴν ἑνετικὴν κυριαρχίαν ἑλληνικῶν νήσων (Ζάκυνθος, Κρήτη, Κέρκυρα).

Ὁ Πάπας Παῦλος Δ', μιμούμενος τὸ παράδειγμα τῆς Βενετίας, ἐγκαθιδρύει τὸ γέττο ἐν Ρώμῃ, εἰς τὸ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Τιβέρεως τμῆμα τῆς πόλεως, ὑποχρεώσας τὴν 26 Ἰουλίου 1556 πάντας τοὺς Ἰουδαίους νὰ ἐγκλεισθῶσιν ἐντὸς τοῦ φρουρίου. Ὁ συνοικισμὸς αὐτὸς ἐκαλεῖτο Vicus Judaeorum, ὤφειλον δὲ οἱ Ἑβραῖοι νὰ ἐφοδιάζωνται κατ' ἔτος δι' εἰδικῆς παπικῆς ἀδείας εἰσόδου εἰς τὸ γέττο, ἔναντι καθωρισμένου φόρου. Ἐν Βιέννῃ τὸ γέττο ἱδρύθη τῷ 1625, τῶν Ἰουδαίων ἐκδιωχθέντων ἐκεῖθεν κατὰ τὸ 1670. Ὁ βασιλεὺς Φερδινάνδος Α' κατήργησε πρῶτος τὸν φόρον τοῦ γέττο τῷ 1846. Ἀλλ' ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις ἀπὸ τοῦ 1789 εἶχε κλονίσει ἤδη ἐκ θεμελίων τὸν θεσμὸν τοῦτον ἐν Γαλλίᾳ, ὅστις εἰς οὐδὲν πεπολιτισμένον κράτος ὑφίσταται σήμερον. Ἐν τούτοις οἱ ὁπωσδήποτε πολυάριθμοι ἰσραηλιτικοὶ πληθυσμοὶ μεγάλων συγχρόνων πόλεων (Νέα Ὑόρκη, Λονδῖνον κ. λ.) διετήρησαν τὴν παλαιὰν συνήθειαν τῆς ἑκουσίας συγκατοικήσεως ἐν ἰδίοις τμήμασι τῆς πόλεως, ἅτινα κατὰ συνθήκην καλοῦνται γέττο ὑπό τινων συγχρόνων λογογράφων. Γ. ΕΛΙΓΙΑ

Γευγελῆ ἢ *Γκεβγκελῆ* (ἡ) (σερβ. *Δζεβτζελλα*) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Νοτιοσλαυΐας (Σερβίας) κειμένη παρὰ τὴν ἑλληνοσερβικὴν ὁροθετικὴν γραμμὴν (πλάτ. 41°8' Β, μῆκ. 20°14' Ἀν.), εἰς ἀπόστασιν 78 χιλιομέτρων καὶ 460 μ. ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης (σιδηροδρομικὸς σταθμός) παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἀξιοῦ καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης - Σκοπίων - Νύσσης - Βελιγραδίου, τῆς ὁποίας εἶναι ὁ ἀκραῖος πρὸς τὴν Ἑλλάδα σταθμός Λόγῳ τῆς θέσεως αὐτῆς, ἡ μικρὰ αὕτη πόλις ἀπέκτησε μεγάλην σπουδαιότητα διὰ τὰς μετὰ τῆς Σερβίας σχέσεις τῆς Ἑλλάδος, ἀφότου διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου τοῦ 1913 ἐκανονίσθησαν τὰ ἐν Μακεδονίᾳ σύνορα τῶν Βαλκανικῶν κρατῶν ὡς ἔχουσι σήμερον, ἰδίᾳ δὲ ἀπὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου καὶ ἐντεῦθεν λόγῳ τῆς καὶ ὑπὸ τῶν Σέρβων χρησιμοποιήσεως τοῦ τμήματος Θεσσαλονίκης - Γευγελῆς τῶν «Ἀνατολικῶν» λεγομένων σιδηροδρόμων. Ὡς ἐκ τῆς σπουδαιότητος, τὴν ὁποίαν προσέλαβεν ἡ πόλις ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης, ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς, ὅστις ἀνήρχετο ἐπὶ τουρκοκρατίας εἰς 3000 κατοίκων, ηὐξήθη σημαντικῶς. Ἐπὶ τουρκικοῦ καθεστῶτος ὑπῆρχον ἐν τῇ πόλει μία ἑλληνικὴ σχολὴ καὶ δύο βουλγαρικαί. Ἡ ὁμώνυμος ὑποδιοίκησις, τῆς ὁποίας ἕδρα ἦτο ἡ Γευγελῆ, ἠρίθμει 57 χωρία ἐν συνόλῳ. Ἡ ὅλη περιοχὴ τῆς Γευγελῆς εἶναι λίαν εὔφορος, παράγουσα δημητριακά, βάμβακα, καπνά, ὀπωρικὰ καὶ λαχανικά, ὡς καὶ μεταξοβόμβυκας. Ἐκτὸς τῆς γεωργίας οἱ κάτοικοι ἐπιδίδονται καὶ εἰς τὴν κτηνοτροφίαν, ἐκτρέφοντες κυρίως πρόβατα καὶ βοῦς. Ἡ ἐντόπιος βιομηχανία περιορίζεται εἰς τὴν κατασκευὴν χονδροειδῶν μαλλίνων ὑφασμάτων, τῶν λεγομένων «ἀμπάδων», καί τινων μεταξωτῶν.

Τὸ ζήτημα τῆς χρησιμοποιήσεως τοῦ σιδηροδρόμου Θεσσαλονίκης—Γευγελῆς διὰ τὸ σερβικὸν εἰσαγωγικὸν καὶ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον, προκαλέσαν μακρὰς διαπραγματεύσεις καὶ συζητήσεις μεταξὺ τῶν κυβερνήσεων Ἑλλάδος καὶ Νοτιοσλαυΐας, ἐλύθη ὁριστικῶς διὰ τῶν ἐν Γενεύῃ τῇ 17ῃ Μαρτίου 1929 ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Ἑλλάδος Ἀλ. Καραπάνου καὶ τοῦ προσωρινοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Νοτιοσλαυΐας Κώστα Κουμανούδη ὑπογραφέντων πρωτοκόλλων, ἅτινα ἀντικατέστησαν τὰς ἐπὶ τῆς δικτατορίας Παγκάλου τῇ 17ῃ Αὐγούστου 1926 ὑπογραφείσας συμφωνίας.

Ὁ σιδηρόδρομος Γευγελῆς—Θεσσαλονίκης, ὅστις ἀνῆκε κατὰ κυριότητα εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν ὡς μέρος τῶν ἐν τῇ Βαλκανικῇ χερσονήσῳ τουρκικῶν σιδηροδρόμων, περιῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τῆς προσαρτήσεως τοῦ ἐδάφους, δυνάμει τῶν σχετικῶν συνθηκῶν εἰρήνης, ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου 1913. Ἡ ἐκμετάλλευσις τῆς γραμμῆς, ἥτις εἶχεν ἐκχωρηθῆ ὑπὸ τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως εἰς τὴν αὐστριακὴν ἑταιρείαν τῶν ἀνατολικῶν σιδηροδρόμων, ἐξηκολούθησε παραμένουσα εἰς τὴν αὐτὴν ἑταιρείαν μέχρι τῆς 2 Ὀκτωβρίου 1915 ὅτε ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις καταλαβοῦσα τὴν γραμμὴν ἀνέλαβε καὶ τὴν ἐκμετάλλευσιν αὐτῆς λόγῳ τῶν ἀναγκῶν τοῦ πολέμου. Τὰ δικαιώματα αὐτῆς ταῦτα ἐξεχώρησεν ἡ ἑταιρεία εἰς τὸ «Σερβοκροατοσλοβενικὸν ἐθνικὸν συνδικᾶτον σιδηροδρόμων», ὅπερ διεξεδίκει διάφορα ἐπὶ τῆς γραμμῆς δικαιώματα. Μετὰ μακρὰς καὶ κοπιώδεις διαπραγματεύσεις τὸ ζήτημα τοῦτο διηυθετήθη, ἀναλαβούσης τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως νὰ ἐξοφλήσῃ εἰς τὴν σερβικὴν κυβέρνησιν τὴν ἐκχωρηθεῖσαν εἰς αὐτὴν ὑπὸ τῆς ἑταιρείας ἀπαίτησιν ἀντὶ εἴκοσιν ἑκατομμυρίων γαλλικῶν χαρτίνων φράγκων πληρωτέων εἰς δύο δόσεις. Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

—[*Στρατ. Ἱστορ.*] βλ.λ. Ἀξιὸς [*Στρατ. Ἱστορ.*], Βαλκανικοὶ πόλεμοι [*Στρατ. Ἱστορ.: 2ος Βαλκαν. πόλεμος*], Παγκόσμιος πόλεμος [*Στρατ. Ἱστορ.: Ἐπιχειρήσεις Μακεδονίας*].

—[*Στρατ. Γεωγραφ.*] Ἐν Γευγελῇ ὑπάρχει σιδηροδρομικὸς σταθμὸς ἀφετηρίας, ἐν ᾧ σχηματίζονται οἱ συρμοί. Ὁ σιδηροδρομικὸς σταθμὸς εἶναι Α' τάξεως μετὰ 6 κυρίων γραμμῶν, περιστροφικῆς πλακός, μέσων ὑδρεύσεως καὶ μετὰ μικροῦ μηχανοστασίου. Εἰς τὸν σταθμὸν ὑπάρχει μικρὸν κρηπίδωμα πρὸς φόρτωσιν ζῴων. Ἡ γιουγκοσλαυϊκὴ κυβέρνησις προτίθεται νὰ κατασκευάσῃ ἐν αὐτῷ μεγάλα στρατιωτικὰ κρηπιδώματα. Ν. ΚΟΚΙΛΗΣ

Γευδαλίας. —1) Διοικητὴς τῆς Ἰουδαίας Βαβυλώνιος κατὰ τὴν αἰχμαλωσίαν, ὅτε ἀφέθησαν εἰς τὴν χώραν οἱ πάμπτωχοι καὶ οἱ ἀνίκανοι. Ἤδρευεν εἰς Μιτσπᾶ, ὅπου ὑπῆρχε καὶ μικρὰ βαβυλωνιακὴ φρουρά. Ἐξαίρετος διοικητὴς καὶ ἀγαθὸς τὴν ψυχήν, συνεκέντρωσε τοὺς πρόσφυγας Ἰουδαίους ἀπὸ τὰς πέραν τοῦ Ἰορδάνου χώρας, ηὐνόησε τὴν ἀποκατάστασίν των καὶ διένειμεν εἰς τοὺς πτωχοὺς γαίας καὶ ἀμπελῶνας. Μετὰ τὴν κατ' ἐντολὴν τοῦ βασιλέως τῶν Ἀμμωνιτῶν δολοφονίαν του, οἱ Ἰουδαῖοι κατάτρομοι ἔφυγον οἱ πλεῖστοι εἰς τὴν Αἴγυπτον. —2) Ἀξιωματικὸς τοῦ βασιλέως Σεδεκίου, ἔπεισεν αὐτὸν νὰ καταδιώξῃ τὸν Ἱερεμίαν συνιστῶντα τὴν ὑποταγὴν εἰς τοὺς Βαβυλωνίους. —3) Πάππος τοῦ προφήτου Σοφονίου. —4) Λευίτης τις (Α'. Χρον. κε' 3). Γ. Λ. Α.

Γεϋλουσσίτης ἢ *γαιυλουσσίτης* (Gaylüssit) [*Ὀρυκτολ.*]. Ὀρυκτόν, τὸ ὁποῖον εἶναι ἔνυδρον ἀνθρακικὸν νάτριον καὶ ἀνθρακικὸν ἀσβέστιον, δι' ὃ καλεῖται καὶ *νατρασβεστίτης*. Ὁ χημικὸς μοριακός του τύπος εἶναι:

$$Na_2CO_3 . CaCO_3 . 5H_2O,$$

περιέχει δὲ 30,4% ὕδωρ.

Παρουσιάζεται εἰς κρυστάλλους τοῦ μονοκλινοῦς κρυσταλλικοῦ συστήματος. Ἔχει θραῦσιν ὀστρεοειδῆ, σκληρότητα 2 ½ βαθμοῦ, εἰδικὸν βάρος 1, 9. Εἶναι διαφανὴς καὶ ἄχρους, λευκός, φαιός, κίτρινος. Εὑρέθη εἰς τὴν Lagunilla παρὰ τὴν Merida καὶ εἰς τὴν Νεβάδαν καὶ ἀλλαχοῦ. Γ. Κ. Γ.

γεῦμα (τὸ) καὶ ἰδιωματ. *γιόμα*· ὅ,τι τις γεύεται, δοκιμάζει διὰ τῆς γεύσεως· || αὐτὸ τὸ πρὸς γεῦσιν λαμβανόμενον: «γεῦμα ἄρτου, —ἐδέσματος, —οἴνου κ.τ.τ.»· || καθόλου, δοκιμή, παράδειγμα: «γεύματος χάριν»· || τὸ ποσὸν τῆς τροφῆς, τὸ ὁποῖον λαμβάνει τις ἐφάπαξ πρὸς χορτασμόν· «κάμνω, —λαμβάνω δύο γεύματα τὴν ἡμέραν», «τὰ παιδία λαμβάνουν τέσσαρα καὶ πέντε γεύματα καθ' ἑκάστην»· || τὸ βραδινὸν φαγητόν, τὸ δεῖπνον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ *πρόγευμα* (=τὸ μεσημβρινὸν φαγητόν). Παρ' ἀρχαίοις ἡ λέξις *γεῦμα* ἐλαμβάνετο ἀντὶ τοῦ *ἄριστον* ἤτοι ἐπὶ τοῦ μεσημβρινοῦ φαγητοῦ· || ἰδιωματ., τὸ μέσον περίπου τοῦ μεταξὺ πρωΐας καὶ μεσημβρίας χρόνου: «ἐξύπνησα τὸ γιόμα», «ὅσο νὰ πάῃ ὁ ἥλιος γιόμα».

—[*Ὑγιεινή*] Τὰ γεύματα ἀποσκοποῦσιν εἰς τὴν τμηματικὴν λῆψιν τῆς ἡμερησίας τροφῆς, ἥτις διὰ τοῦ τρόπου τούτου κατανέμεται, ἀναλόγως τῶν διαφόρων ὅρων τῆς ζωῆς, ἰδίως δὲ τοῦ ὕπνου, τῆς ἐργασίας κλπ., εἰς 3—5 τμήματα ἄνισα πρὸς ἄλληλα, λαμβανόμενα κατὰ διαφόρους ὥρας τῆς ἡμέρας. Τοῦτο γίνεται πρῶτον μὲν ἕνεκα τοῦ μεγάλου ὄγκου τῆς τροφῆς, ἧς τὸ βάρος ἀνέρχεται εἰς δύο χιλιόγραμμα καὶ ἣν διὰ μιᾶς ληφθεῖσαν ὁ στόμαχος ὑγιοῦς ἀνθρώπου μήτε νὰ περιλάβῃ μήτε νὰ πέψῃ δύναται· δεύτερον δέ, διότι, ὡς ἐκ τῆς ὑπερπληρώσεως τοῦ πεπτικοῦ σωλῆνος, θὰ παρεκωλύετο ἡ ἀπορρόφησις ὁλοκλήρου τοῦ ποσοῦ αὐτῆς. Ἡ διαίρεσις τῶν γευμάτων καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν βιωτικῶν ἕξεων, ἐκ τοῦ μεγέθους τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος καὶ ἐκ τῆς ἐργασίας τοῦ ἀτόμου. Ὡς γίνεται παρ' ἡμῖν καὶ εἰς τὰ πλεῖστα μέρη τοῦ κόσμου, τὴν πρωΐαν λαμβάνεται μικρὸν πρόγευμα, τὸ κύριον δὲ γεῦμα παρέχεται τὴν μεσημβρίαν, μεταξὺ 12ης καὶ 1ης ὥρας, πρὸς τὴν ἑσπέραν δὲ μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐργασίας χορηγεῖται μέτριον ποσὸν τροφῆς. Πολλάκις δὲ μεταξὺ πρωϊνοῦ καὶ μεσημβρινοῦ ἀφ' ἑνὸς καὶ μεσημβρινοῦ καὶ βραδινοῦ γεύματος ἀφ' ἑτέρου λαμβάνεται καὶ ἑτέρα μικρὰ ποσότης τροφῆς. Ὁ τρόπος ὅμως οὗτος τῆς κατανομῆς τῶν γευμάτων δὲν εἶναι κατάλληλος ἀπό τε ὑγιεινῆς καὶ ἀπὸ κοινωνικῆς ἀπόψεως. Ἀξιοσύστατος εἶναι ἡ ἐν Ἀγγλίᾳ, Β. Ἀμερικῇ καὶ Ὁλλανδίᾳ ἐπικρατοῦσα συνήθεια, καθ' ἣν τὴν πρωΐαν χορηγεῖται ἄφθονος τροφή, κατὰ τὴν μεσημβρίαν παρέχεται ἔλασσον σχετικῶς ποσὸν φαγητοῦ, τὴν δ' ἑσπέραν μεταξὺ 7ης καὶ 8ης χορηγεῖται τὸ κύριον δεῖπνον, περιλαμβάνον τὸ μεῖζον ποσὸν τροφῆς. Αἱ παρεχόμεναι θρεπτικαὶ οὐσίαι διαιροῦνται οὕτως, ὥστε 35% ν' ἀναλογῶσιν ἐπὶ τοῦ πρωϊνοῦ προγεύματος, 25% ἐπὶ τοῦ μεσημβρινοῦ καὶ 40% ἐπὶ τοῦ ἑσπερινοῦ. Πάντως ἡ ἅπαξ ὁρισθεῖσα ὥρα τῶν γευμάτων ἀνάγκη νὰ διατηρῆται σταθερά, ἵνα ἡ πέψις, ἡ ἀπορρόφησις καὶ ἡ κατανάλωσις τῆς τροφῆς ἐκτελῶνται ὁμοιομόρφως. Κ. Γ. ΣΑΒΒΑΣ

γευματίζω· λαμβάνω τὸ γεῦμά μου, τρώγω τὸ φαγητόν μου εἴτε τὸ πρωϊνόν, εἴτε τὸ μεσημβρινόν, εἴτε τὸ ἑσπερινόν: «γευματίζω τρὶς ἢ τετράκις τῆς ἡμέρας»· || τρώγω τὸ ἑσπερινὸν φαγητόν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ προγευματίζω (βλ. λ.): «ἀπόψε θὰ γευματίσω εἰς τὸ ξενοδοχεῖον».

γεύομαι· δοκιμάζω διὰ τῆς γεύσεως: «γεύομαι τὸ μέλι,—τὸν οἶνον κ.τ.τ.»· || τρώγω ἐλάχιστόν τι: «τόσον ὀλίγον κρέας τρώγω, ὥστε μόλις τὸ γεύομαι»· || τρώγω (ὡς μαλακωτέρα ἔκφρασις): «σᾶς στέλλω ὀλίγα γλυκὰ καὶ σᾶς εὔχομαι νὰ τὰ γευθῆτε μὲ ὄρεξιν»· || μεταφ. δοκιμάζω, λαμβάνω πεῖραν τινός: «δὲν ἐγεύθην τὰ ἀγαθὰ τῆς πολιτικῆς».

γεϋσερίτης (ὁ) (Geyserit) [*Ὀρυκτολ.*]. Ὀρυκτόν, τὸ ὁποῖον εἶναι παραλλαγὴ τοῦ ὀπαλλίου (βλ. λ.). Ἀπαντᾷ ὑπὸ μορφὴν κρουστοειδῶν ἢ κονιασματοειδῶν ἢ σταλακτιτοειδῶν ἰζημάτων, καθιζανόντων ἐξ ὑδάτων θερμῶν πηγῶν καὶ τῶν γκέϋζιρ. Εὑρίσκεται ἐν Ἰσλανδίᾳ, Νέᾳ Ζηλανδίᾳ καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Yellowstone τῆς Βορ. Ἀμερικῆς. Γ. Κ. Γ.

γεῦσις (ἡ)· μία τῶν πέντε αἰσθήσεων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ζῴων: «ἡ αἴσθησις τῆς γεύσεως», «ἔχω χάσει τὴν γεῦσίν μου», «τὸ αἰσθητήριον τῆς γεύσεως» || τὸ ἀποτέλεσμα τῆς γεύσεως: «γεῦσις καλή, —κακή, —ἁλμυρή, —πικρὴ κ. τ. τ.»· || καθόλου, καλὴ γεῦσις εὐχάριστος, νοστιμάδα: «αὐτὸ τὸ τυρὶ δὲν ἔχει γεῦσι».

—[*Ψυχολ.*] Γεῦσις καλεῖται ἡ αἴσθησις καθ' ἣν ἀντιλαμβανόμεθα ἐντυπώσεως παραγομένης ὑπὸ

Digitized by Google

τῶν γευστῶν οὐσιῶν ἐπὶ εἰδικοῦ αἰσθητηρίου ὀργάνου (βλ. λ. αἴσθημα τ. Β΄, σ. 831 α΄, 832 α΄).

—[*Ἀνατ.*] Τὸ εἰδικὸν αἰσθητήριον τῆς γεύσεως ἑδράζεται ἐν τῷ βλεννογόνῳ τῆς ῥάχεως τῆς γλώσσης καὶ ἰδίως ἐν τῷ κατὰ τὰς περικεχαρακωμένας θηλάς, τὰ χείλη καὶ τὴν κορυφὴν τῆς γλώσσης. Γευστικὴν δὲ δύναμιν ἔχουσι καὶ ἡ κάτω ἐπιφάνεια τῆς κορυφῆς τῆς γλώσσης, ἡ μαλθακὴ καὶ ἡ σκληρὰ ὑπερῴα, τὰ πρόσθια ὑπερῴια τόξα, αἱ ἀντιάδες, ἡ κιονίς, τὸ ὀπίσθιον τοίχωμα τοῦ φάρυγγος, ἡ περιοχὴ τῆς ἐπιγλωττίδος, ὁ πρόδομος τοῦ λάρυγγος (ἄνω μοῖρα) καὶ ὁ βλεννογόνος τῶν παρειῶν. Ἐπὶ τοῦ τελείου ἀνθρώπου ὁ βλεννογόνος τῶν παρειῶν, ἡ σκληρὰ ὑπερῴα, αἱ ἀντιάδες, ἡ κιονὶς καὶ ἡ μέση μοῖρα τοῦ βλεννογόνου τῆς ῥάχεως τῆς γλώσσης, ἡ μεταξὺ τῶν χειλέων αὐτῆς κειμένη, στεροῦνται γεύσεως. Ὅλως δ᾽ ἀμοιρεῖ γευστικῆς αἰσθήσεως ἡ κάτω ἐπιφάνεια τῆς γλώσσης, πλὴν τῆς ὑπὸ τὴν κορυφὴν αὐτῆς.

Τὰ τελικὰ δὲ ὄργανα τοῦ αἰσθητηρίου τῆς γεύσεως εἶναι ἐπιθηλιακὰ μορφώματα ἢ σωμάτια ᾠοειδῆ ἢ καλυκοειδῆ, αἱ «γευστικαὶ κάλυκες», αἵτινες κατασκηνοῦσιν ἐν τῷ ἐπιθηλίῳ τοῦ βλεννογόνου τῆς γλώσσης, ἀλλ᾽ οὐχὶ πανταχοῦ ταύτης, ἀλλ᾽ ἐν τῷ ἐπιθηλίῳ τῶν θηλῶν αὐτῆς καὶ δὴ τῶν περικεχαρακωμένων, τῶν φυλλοειδῶν καὶ τῶν μυκητοειδῶν· σποράδην δ᾽ ἀπαντῶσιν αὗται καὶ ἐν τῷ βλεννογόνῳ τῶν λοιπῶν τὴν γευστικὴν δύναμιν ἐχόντων μερῶν τοῦ στόματος, τῆς μαλθακῆς ὑπερῴας, τοῦ φάρυγγος, τῆς ἐπιγλωττίδος, τοῦ λάρυγγος. Τὰ εἰς τὰς γευστικὰς κάλυκας ἀπολήγοντα νεῦρα εἶναι τὸ γλωσσοφαρυγγικὸν καὶ τὸ διάμεσον νεῦρον (ἢ ἑτέρα τῶν ῥιζῶν τοῦ προσωπικοῦ νεύρου, ἡ αἰσθητική). Καὶ τὸ μὲν γλωσσοφαρυγγικὸν διανέμεται εἰς τὴν μοῖραν τῆς γλώσσης τὴν ὑπὸ τοῦ γευστικοῦ λάμβδα κατεχομένην, τὸ δὲ διάμεσον φέρεται διὰ τῆς χορδῆς τοῦ τυμπάνου, περιεχούσης κυρίως γευστικὰς ἶνας, εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ γλωσσικοῦ νεύρου, δι᾽ οὗ νευροῦται τὸ μὲν ὁ βλεννογόνος τῆς ῥάχεως τῆς γλώσσης, τὸ δὲ τὰ πλάγια χείλη τῶν δύο προσθίων τριτημορίων καὶ ἡ κορυφὴ αὐτῆς. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

γευστικός, — ή, — *όν*· ὁ ἀνήκων εἰς τὴν γεῦσιν: «γευστικὴ δύναμις», «γευστικὸν νεῦρον»· || ὁ ἔχων καλὴν γεῦσιν, νόστιμος, ἀρχ. *ἡδύς*: «γευστικὸ τυρί».

— γευστικὸν ἢ *γλωσσικὸν Λ*, ἢ *λάμβδα* [*Ἀνατομ.*]. Κεῖται τοῦτο παρὰ τὸ πρόσθιον ὅριον τῆς βάσεως τῆς γλώσσης καὶ ἀποτελεῖται ἐκ τῶν δύο στοίχων τῶν περικεχαρακωμένων θηλῶν, οἵτινες συγκλίνοντες πρὸς τὰ ὀπίσω ἑνοῦνται ἐν τῇ μέσῃ γραμμῇ εἰς γωνίαν, παρ᾽ ᾗ ἔγκειται τὸ «τυφλὸν τρῆμα» τῆς γλώσσης, ἄγον εἰς κοίλωμα βαθύ. Γραμμὴ δ᾽ ἐγκαρσία διερχομένη μικρὸν ὄπισθεν τῆς κορυφῆς τοῦ γευστικοῦ λάμβδα (Λ) χωρίζει ἀκριβῶς τὴν βάσιν ἢ τὴν ῥίζαν τῆς γλώσσης, ἀποτελοῦσαν τὸ τριτημόριον τοῦ ὅλου ὀργάνου, ἀπὸ τοῦ σώματος αὐτῆς. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

γευστὸν (τὸ) [*Βοτ.*]· βλ. γέον.

γεύω (ἐνεργητ. τύπος τοῦ *γεύομαι*)· κάμνω τινὰ νὰ γευθῇ, παρέχω εἴς τινα τὴν εὐκαιρίαν νὰ γευθῇ (ἀρχ.).

Γεφθαῖος. Ἰουδαῖος ἀρχηγός, διακριθεὶς ἐπὶ γενναιότητι κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Τίτου (69—70 μ. Χ.) πολιορκίαν τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐμπρήσας τὰς πολιορκητικὰς μηχανὰς τῶν Ῥωμαίων.

Γεφρούς (ἡ) [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Περαίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (V, 70).

γέφυρα (ἡ) κοιν. *γεφύρι* (τὸ) καὶ ἰδιωμ. *γιοφύρι*· τεχνικὸν μέσον ἢ κατασκεύασμα, δι᾽ οὗ ἐπιτυγχάνεται ἡ δίοδος πεζῶν ἢ ὀχημάτων ὑπεράνω δυσβάτου ἢ ἀδιαβάτου τόπου: «γέφυρα τοῦ ποταμοῦ» «γέφυρα τοῦ πορθμοῦ», «γέφυρα τοῦ σιδηροδρόμου» κτλ· || πᾶν τὸ ἔχον σχῆμα γεφύρας: «γέφυρα πλοίου», «γέφυρα ὀδόντων»· || μεταφ., μέσον ἐπικοινωνίας ὑλικῆς ἢ πνευματικῆς: «Τὸ Βυζάντιον ὑπῆρξεν ἡ γέφυρα μεταξὺ Δύσεως καὶ Ἀνατολῆς», «χαῖρε, ἡ Γέφυρα ἡ μετάγουσα τοὺς ἐκ γῆς εἰς οὐρανόν»· || ἐκεῖνος, εἰς βάρος τοῦ ὁποίου ἐπιτυγχάνει τις ἴδιον ὄφελος: «δὲν θὰ γίνω ἐγὼ γέφυρα τῶν φιλοδοξιῶν σου».

— [ΤΕΧΝ.] Γέφυρα λέγεται ἡ κατασκευή, μέσῳ τῆς ὁποίας μία οἱαδήποτε συγκοινωνιακὴ γραμμὴ διέρχεται ὑπεράνω θέσεώς τινος, ἀφίνουσα κάτωθέν της ἐλεύθερον κενόν. Τὸ εἶδος τῆς συγκοινωνιακῆς γραμμῆς, τὴν ὁποίαν βαστάζει ἡ γέφυρα (ἀτραπός, ὁδὸς ἁμαξιτή, σιδηροδρομικὴ ὁδός, ὑδραγωγεῖον, διῶρυξ κλπ.), προσδίδει εἰς αὐτὴν καὶ ἀνάλογον ὄνομα, οὕτω δὲ διακρίνομεν: *πεζογεφύρας, ὁδοφόρους γεφύρας, σιδηροδρομικὰς γεφύρας, ὑδαταγωγοὺς γεφύρας, διωρυγογεφύρας* κλπ. Πολλάκις ἡ γέφυρα εἶναι μικτή, ἀποσκοποῦσα εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν πλειόνων συγκοινωνιακῶν γραμμῶν, εἶναι π. χ. ἐν ταὐτῷ καὶ σιδηροδρομική, καὶ ὁδοφόρος, καὶ πεζογέφυρα καὶ ὑδαταγωγὸς γέφυρα. Τοιαῦται περιπτώσεις ἐμφανίζονται συνηθέστερον ἐντὸς πόλεων, ἔνθα αἱ ἀπαιτήσεις εἶναι πολλαπλαῖ, οὐδεὶς δὲ λόγος θὰ συνέτρεχε πρὸς

Εἰκ. 1.—*Πρωτόγονος ξυλίνη γέφυρα ἐκ κλάδων.*

κατασκευὴν ἰδιαιτέρας γεφύρας δι᾽ ἕκαστον εἶδος συγκοινωνιακῆς γραμμῆς.

Οἱ λόγοι οἵτινες ὁδηγοῦσιν εἰς τὴν διατήρησιν ἢ τὴν δημιουργίαν κενοῦ κάτωθι μιᾶς συγκοινωνιακῆς γραμμῆς (τουτέστιν εἰς τὴν γένεσιν μιᾶς γεφύρας) εἶναι ποικίλοι. Ὁ συνηθέστερος λόγος εἶναι αὐτὴ ἡ ἀνάγκη ὑπάρξεως τοιούτου κενοῦ, πρὸς δίοδον ποταμοῦ, διώρυγος ἢ ἑτέρας συγκοινωνιακῆς ὁδοῦ, καὶ ἐν γένει πρὸς ἀποφυγὴν παρακωλύσεως ὑφισταμένων συγκοινωνιακῶν συνθηκῶν, ὡς π. χ. προκειμένου περὶ γεφυρώσεων βασταζουσῶν ὁδοὺς ἢ σιδηροδρόμους διερχομένους ὑπαιθρίως ὑπεράνω πόλεων (εἰκ. 15). Αὕτη εἶναι ἡ κανονικὴ περίπτωσις τῶν *κυρίως* λεγομένων *γεφυρῶν*, καθ᾽ ἣν πρὸς δίοδον τῆς συγκοινωνιακῆς γραμμῆς ἡ γεφύρωσις ἐκτελεῖται κατ᾽ ἀνάγκην, οἱανδήποτε οἰκονομικὴν ἐπιβάρυνσιν καὶ ἂν προσδίδῃ. Ὑπάρχουσιν ἐν τούτοις καὶ περιπτώσεις καθ᾽ ἃς ἡ γέφυρα κατασκευάζεται ἐκ πνεύματος ὅλως ἀντιθέτου, χωρὶς δηλαδὴ νὰ ἀπαιτῆται ἡ ὕπαρξις τοιούτου κενοῦ ὑπὸ τὴν συγκοινωνιακὴν γραμμήν, ἀλλὰ μόνον καὶ μόνον διὰ λόγους οἰκονομίας, ὡς π. χ. προκειμένου περὶ διαβάσεως σι-

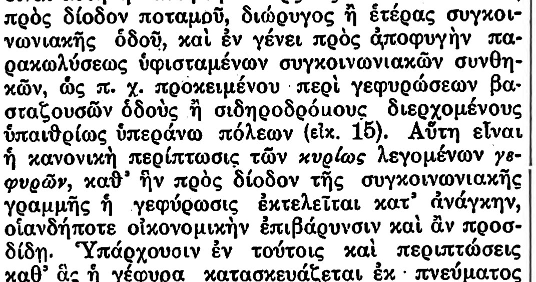

Εἰκ. 2.—*Ἀρχαϊκὴ γεφύρωσις δι᾽ ὁριζοντίων προεξεχουσῶν στρώσεων ξυλίνων τεμαχίων.*

δηροδρομικῆς γραμμῆς ἄνωθεν βαθείας χαράδρας ἢ πλατείας κοιλάδος (εἰκ. 9, 12, 21, 27), ὅπου ἡ πλήρωσις τοῦ κενοῦ τῆς χαράδρας ἢ τῆς κοιλάδος δι᾽ ἐπιχώσεως πρὸς διάβασιν τῆς γραμμῆς, συμβαίνει νὰ εἶναι δαπανηροτέρα τῆς κατασκευῆς γεφύρας βασταζούσης τὴν γραμμὴν ταύτην εἰς τὸ ἴδιον ὕψος ὑπὲρ τὴν χαράδραν ἢ τὴν κοιλάδα ὕψος. Ἡ περίπτωσις αὕτη, καθ᾽ ἣν ἡ γέφυρα κατασκευάζεται ἐκ λόγων οἰκονομίας εἰς ἀντικατάστασιν δαπανηρῶν ὑψηλῶν ἐπιχωμάτων ἐπὶ ἀνωμάλων ἐδαφικῶν σχηματισμῶν, εἶναι ἡ περίπτωσις τῆς λεγομένης *ὁδογεφύρας* (viaduc, Viadukt). Δέον νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα, ὅτι ἐκ τοῦ ὅλου κενοῦ τοῦ δημιουργουμένου διὰ τῶν ὁδογεφυρῶν μικρὸν ἔστω τμῆμα εἶναι πάντως ἀπαιτητὸν διὰ τὴν ἀπρόσκοπτον δίοδον τῶν ὑδάτων τῶν ὁπωσδήποτε περισυλλεγομένων εἰς τὸν πυθμένα τῆς χαράδρας ἢ τῆς κοιλάδος. Ἐκ τούτου ἡ διάκρισις μεταξὺ γεφύρας καὶ ὁδογεφύρας δὲν εἶναι ἀπολύτως σαφής, διὸ καὶ πλεῖσται γέφυραι, ἀκόμη καὶ ἄνωθεν ποταμῶν, λαμβάνουσι τὸ ὄνομα τῆς ὁδογεφύρας, ἀρκεῖ νὰ κέκτηνται ἱκανὸν ὕψος (εἰκ. 7). Ἕτερος λόγος ὁδηγῶν εἰς τὴν γένεσιν γεφύρας εἶναι ἡ διάβασις μιᾶς συγκοινωνιακῆς γραμμῆς

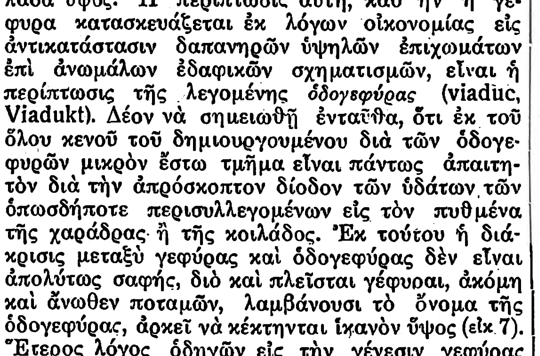

Εἰκ. 3.—*Ξυλίνη σιδηροδρομικὴ ὁδογέφυρα ἐν Ἀμερικῇ διὰ πυκνῶν ἰκριωματοειδῶν ὑποστηλωμάτων.*

κατὰ μῆκος λίαν ἀποτόμου κλιτύος καὶ ὅπου ἡ συγκράτησις τοῦ καταστρώματος αὐτῆς ἐν ἐπιχώσει δὲν εἶναι ἐφικτὴ λόγῳ τῆς μεγάλης ἐγκαρσίας κλίσεως.

Ἡ γέφυρα ἀποτελεῖται ἐκ δύο κυρίων στοιχείων: ἐκ τῆς ὑποδομῆς, ἥτις περιλαμβάνει τὴν θεμελίωσιν καὶ τὰ βάθρα τῆς γεφύρας, καὶ ἐκ τῆς ἐπιδομῆς, ἣν ἀποτελεῖ τὸ λεγόμενον ζεῦγμα ἢ γεφυρόζευγμα μετὰ τῶν ἐξαρτημάτων του (ἐφεδράνων, καταστρώματος κτλ.). Τὸ ζεῦγμα εἶναι συνήθως τὸ κυριώτερον στοιχεῖον τῆς γεφυρώσεως, διότι δι᾽ αὐτοῦ ἐπιτυγχάνεται ἡ ζεῦξις τοῦ μεταξὺ τῶν δύο βάθρων κενοῦ. Τὸ ζεῦγμα δέχεται καὶ βαστάζει τὰς διὰ τῆς γεφύρας διερχομένας συγκοινωνιακὰς γραμμάς, ὡς καὶ τὰ ἐπ᾽ αὐτῶν κυκλοφοροῦντα βάρη, μεταφέρον τὰς πιέσεις αὐτῶν ἐπὶ τῶν βάθρων καὶ δι᾽ αὐτῶν εἰς τὸ ἔδαφος. Ἡ ἀνάπτυξις καὶ ἡ ἐξέλιξις τῆς γεφύρας ἀναγε-

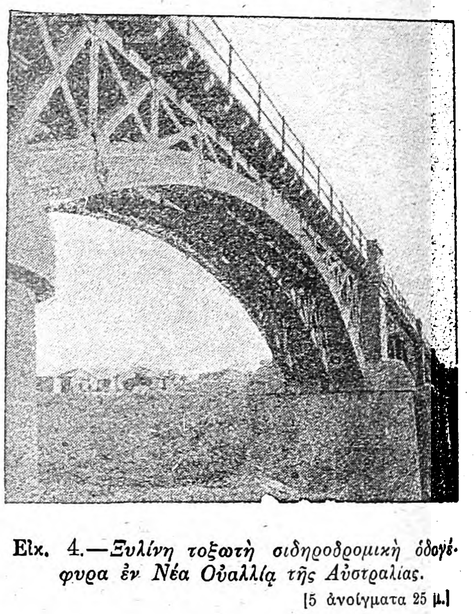

Εἰκ. 4.—*Ξυλίνη τοξωτὴ σιδηροδρομικὴ ὁδογέφυρα ἐν Νέᾳ Οὐαλλίᾳ τῆς Αὐστραλίας.*
[5 ἀνοίγματα 25 μ.]

ται κυρίως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ζεύγματος αὐτῆς. Ἡ στοιχειώδης μορφὴ μιᾶς γεφύρας εἶναι ἡ γέφυρα μεθ᾽ ἑνὸς ἀνοίγματος, ἀποτελουμένη ἐκ δύο βάθρων, τῶν ἀκροβάθρων, καὶ ἑνὸς ζεύγματος. Συνηθέστατα ὅμως, εἴτε ἐκ λόγων οἰκονομίας, εἴτε λόγῳ ἐδαφικῶν ἢ ἄλλων ἀπαιτήσεων, εἴτε τέλος καὶ ἐξ ἀδυναμίας κατασκευῆς ζευγμάτων μεγάλου μήκους (ὅσον θὰ ἀπῄτει τὸ παρεμβαλλόμενον πρὸς ὑπερπήδησιν ἐμπόδιον), ἡ γέφυρα ὑποδιαιρεῖται εἰς περισσότερα τοῦ ἑνὸς ἀνοίγματα, κατασκευαζομένων μεταξὺ τῶν ἀκρο-

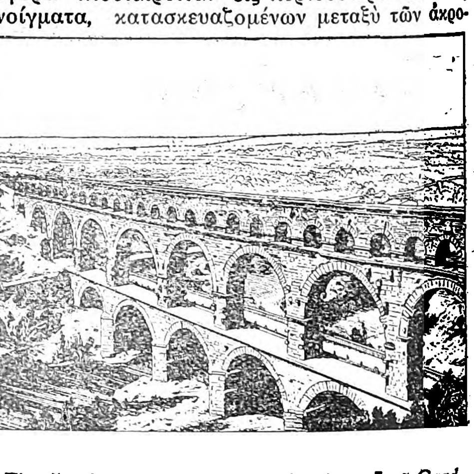

Εἰκ. 5.—*Ἡ λιθίνη ὑδαταγωγὸς γέφυρα τοῦ Gard παρὰ τὴν Νίμην, μήκους 262 μ.*
[Ρωμαϊκῆς ἐποχῆς.]

βάθρων ἑτέρων ἐνδιαμέσων βάθρων, τῶν μεσοβάθρων.

Τὰ ἀκρόβαθρα τῶν γεφυρῶν, κατὰ τὸ πλεῖστον δὲ καὶ τὰ μεσόβαθρα, κατασκευάζονται γενικῶς ἐκ τοιχοποιίας (λιθοδομῆς, σκυροδέματος κ. τ. λ.)· ἐνίοτε τὰ μεσόβαθρα κατασκευάζονται καὶ ἐκ ξύλου ἢ σιδήρου. Τὸ ὑλικὸν δι᾽ οὗ εἶναι κατεσκευασμένον τὸ ζεῦγμα χαρακτηρίζει διὰ τοῦ ὀνόματός του καὶ τὴν ὅλην γέφυραν. Οὕτως ὀνομάζομεν τὰς γεφύρας ξυλίνας, λιθίνας, σιδηρᾶς, ἐκ σκυροδέματος ἁπλοῦ ἢ ὡπλισμένου, ἐφ᾽ ὅσον τὸ ζεῦγμα αὐτῶν εἶναι κατεσκευασμένον ἐκ τοιούτου ὑλικοῦ. Τὸ ζεῦγμα χαρακτηρίζει τὴν ὅλην γέφυραν ἀκόμη καὶ ἀπὸ ἀπόψεως συστήματος κατασκευῆς. Οὕτω διακρίνομεν *δοκογεφύρας*, ὅταν τὸ ζεῦγμα τῆς γεφύρας ἀποτελῆται ἐκ δοκῶν (εἰκ. 22, 20, 29, 27, 30, 31, 34), *τοξωτὰς* ἢ *θολωτὰς* γεφύρας, ὅταν τὸ ζεῦγμα ἀποτελῆται ἐκ τόξου ἢ θόλου (εἰκ. 4, 5, 7, 8, 9, 10, 13, 23, 26, 28) καὶ *κρεμαστὰς* ἢ *ἀνηρτημένας* γεφύρας, ὅταν τὸ ζεῦγμα ἀποτελῇ τὸ ἐξηρτημένον ἐξ ἁλύσεων, καλωδίων κ.τ.λ. καταλλήλως στερεωμένων (εἰκ. 11, 25). Τέλος τὸ ζεῦγμα, ἐφόσον εἶναι σταθερῶς ἐγκαιεστημένον, χαρα-

Digitized by Google

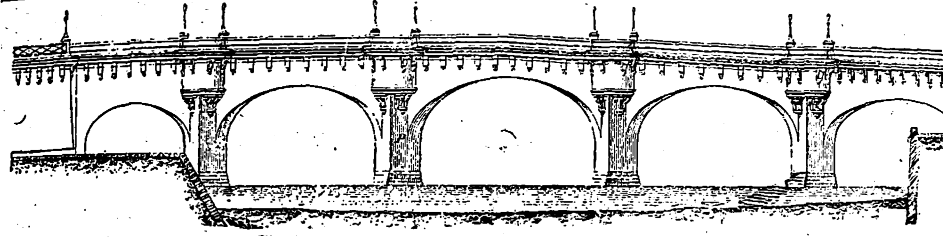

Εἰκ. 6.—*Ἡ ἐπὶ τοῦ Σηκουάνα Pont-Neuf τῶν Παρισίων (1578-1609).*

κτηρίζει καὶ τὴν ὅλην γέφυραν ὡς *σταθεράν*, ἐὰν δὲ εἶναι κινητὸν (περιστρέφεται, ἀνορθοῦται ἢ ἀνυψοῦται, ὅπως ἐλευθερώνῃ ἔτι πλέον τὸ σχηματιζόμενον κάτωθεν αὐτοῦ κενὸν διὰ τὴν ἐλευθέραν δίοδον πλοίων κ.τ.λ.) χαρακτηρίζει καὶ τὴν ὅλην γέφυραν ὡς *κινητὴν* καὶ δὴ ἀναλόγως: *περιστρεφομένην* (ὡς ἡ ὁδοφόρος γέφυρα ἐπὶ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Εὐρίπου ἐν Χαλκίδι), *ἀνορθουμένην* (εἰκ. 17), *ἀνυψουμένην* (εἰκ. 18) κ.τ.λ. Αἱ γέφυραι διακρίνονται εἰσέτι εἰς γεφύρας κατ' ὀρθὴν γωνίαν καὶ γεφύρας λοξάς, ἀναλόγως τῆς γωνίας ἣν σχηματίζει ἡ διεύθυνσις τοῦ ἄξονος τοῦ ἀνοίγματός των πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἄξονος τοῦ ζεύγματος αὐτῶν. Αἱ λοξαὶ γέφυραι ἀποφεύγονται ἐφόσον εἶναι δυνατόν, διότι, ἐκτὸς δυσχερειῶν τινων ἃς συνεπάγονται (ἰδίως προκειμένου περὶ θολωτῶν γεφυρῶν), ἀπαιτοῦσι διὰ τὸ αὐτὸ πλάτος γεφύρας μεγαλύτερον μῆκος, ἐνίοτε δὲ καὶ πλάτος, βάθρων, λόγῳ τῆς λοξότητος αὐτῶν, καθιστάμεναι οὕτω πλέον δαπανηραί. Τέλος ἀναλόγως τῆς διαρκείας δι' ἣν προορίζονται αἱ γέφυραι διακρίνονται εἰς *μονίμους* καὶ εἰς *προσωρινὰς* (ὡς αἱ στρατιωτικαὶ γέφυραι, αἱ γέφυραι τῶν ἐργοταξίων καὶ πᾶσα πρόχειρος γεφύρωσις προοριζομένη πρὸς ταχεῖαν ἀντικατάστασιν ἢ ἄρσιν). Μία ἑτέρα διάκρισις, προκειμένου περὶ τῶν περισσοτέρων γεφυρῶν ἄνωθεν χειμάρρων ἢ ποταμῶν, εἶναι ἡ διαίρεσις τῆς ὅλης γεφυρώσεως εἰς *γέφυραν τοῦ κυρίου ῥεύματος*, ἐκτεινομένην συνήθως, διὰ τῶν κυριωτέρων καὶ μεγαλυτέρων ἀνοιγμάτων, ἐπὶ τῆς κυρίως κοίτης χαμηλῶν καὶ μέσων ὑδάτων, καὶ εἰς *γέφυραν τῆς ὑπερχειλίσεως* ἢ *τῶν πλημμυρῶν*, ἀποτελουμένην ἐκ δευτερευόντων μικροτέρων ἀνοιγμάτων, ἐκτεινομένων πέραν τῆς κυρίως κοίτης καὶ προοριζομένων διὰ τὴν ἐλευθέραν δίοδον τῶν ὑψηλῶν ὑδάτων τῶν πλημμυρῶν. Ἐνίοτε τὰ δύο ταῦτα τμήματα τῆς ὅλης γεφυρώσεως δὲν συνέχονται, διαχωριζόμενα ὑπὸ τμήματός τινος ἐπιχώματος.

Ἡ ἐκλογὴ τῆς θέσεως μιᾶς γεφυρώσεως, ὁ καθορισμὸς τῆς κατευθύνσεως τῆς γεφύρας, τοῦ ὕψους εἰς ὃ αὕτη δέον νὰ ἀχθῇ, τοῦ μήκους ἐφ' οὗ δέον νὰ ἐκταθῇ καὶ τῆς διατάξεως αὐτῆς, ἀποτελοῦσι ζητήματα λίαν περίπλοκα, ἐξαρτώμενα ἐκ διαφόρων παραγόντων πολλάκις ἀλληλοσυγκρουομένων. Ἡ ἐπιτυχὴς αὐτῶν λύσις συνίσταται εἰς τὴν προσαρμογὴν τῶν ἀπαιτήσεων τῶν ἐπιβαλλομένων ὑπὸ τῆς φύσεως τῆς γεφύρας πρὸς τὰς τῆς γεφυρουμένης θέσεως ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ἀσφάλειαν τοῦ ἔργου καὶ τὴν καλῶς ἐννοουμένην οἰκονομίαν αὐτοῦ. Ἡ σπουδαιότης μιᾶς γεφύρας ἀπὸ τεχνικῆς ἀπόψεως ἐξαρτᾶται κυρίως ἐκ τοῦ μεγέθους τοῦ ἀνοίγματος, ἐκ τοῦ μήκους γεφυρώσεως καὶ ἐκ τοῦ ὕψους τῆς γεφύρας ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους ἢ τοῦ πυθμένος τῆς κοιλάδος ἣν διασκελίζει. Δι' αὐτὸ καὶ τὰ μᾶλλον ἀξιοσημείωτα παραδείγματα γεφυρῶν συναντῶμεν εἰς τὰς χώρας τῶν μεγάλων ποταμῶν (ὡς ἡ Ἀμερική) καὶ τῶν μεγάλων ἐδαφικῶν ἀνωμαλιῶν (ὡς ἡ περιοχὴ τῶν Ἄλπεων καὶ ἰδίως ἡ Ἑλβετία).

Ἡ ἐξέλιξις τῆς γεφύρας. Αἱ φάσεις δι' ὧν διῆλθεν ἡ γέφυρα ἐξελισσομένη ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων (ἀπὸ τριῶν καὶ πλέον χιλιετηρίδων) μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς εἶναι πολλαὶ καὶ ποικίλαι. Ἡ ἀνάπτυξίς της ἀνταποκρίνεται τελείως πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν συγκοινωνιῶν. Καθὼς ἐκ τῆς ἁπλῆς ἀτραποῦ προχωροῦμεν πρὸς τὴν ἁμαξιτὴν ὁδόν, τὰ ὑδραγωγεῖα, τὰς διώρυγας καὶ τοὺς σιδηροδρόμους, οὕτω καὶ ἡ γέφυρα ἐκ τῆς πρωτογόνου μορφῆς ἑνὸς ἁπλοῦ πόρου ἀναπτύσσεται εἰς τὴν πολυσύνθετον μεγαλειώδη κατασκευὴν μιᾶς σημερινῆς μικτῆς γεφύρας. Θὰ ἠδυνάμεθα ἐν τούτοις νὰ διακρίνωμεν δύο μεγάλους σταθμοὺς ἐν τῇ ἐξελίξει τῆς γεφύρας. Ὁ πρῶτος εἶναι ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ θόλου μετ' ἀκτινωτῶν ἁρμῶν (κατὰ τοὺς πρώτους ρωμαϊκοὺς χρόνους), δι' οὗ ἐγκαταλείπονται τὰ πρῶτα στοιχειώδη ἀρχαϊκὰ συστήματα καὶ δίδεται βάσις τῆς περαιτέρω θαυμαστῆς ἐξελίξεως τῆς λιθίνης γεφύρας ἐπὶ εἴκοσι καὶ πλέον αἰῶνας. Ὁ δεύτερος σταθμὸς εἶναι ἡ εἰσαγωγὴ τῆς χρησιμοποιήσεως τοῦ σιδήρου πρὸς κατασκευὴν γεφυρῶν (19ος αἰών). Εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ νέου τούτου ὑλικοῦ ὀφείλονται ἀμέσως ἢ ἐμμέσως τὰ σημερινὰ μεγαλουργήματα τῆς γεφυροποιίας, περὶ ὧν κατωτέρω. Διὰ τῶν δύο τούτων κυρίων σταθμῶν ἡ ἱστορία τῆς γεφύρας θὰ ἠδύνατο νὰ κατανεμηθῇ εἰς τρεῖς περιόδους.

Ἡ πρώτη περίοδος εἶναι ἡ περίοδος τῶν πρωτογόνων ξυλίνων καὶ λιθίνων γεφυρῶν, ἐκτεινομένων ἀπὸ τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς μέχρι τῶν πρώτων ρωμαϊκῶν χρόνων. Ἡ κατασκευὴ τῆς πρώτης γεφύρας φαίνεται νὰ ἀνήκῃ εἰς πολὺ παλαιὰν ἐποχὴν—καίτοι αἱ ἀρχαιότεραι γέφυραι τὰς ὁποίας ἐγνωρίσαμεν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπερβαίνουσι τὴν ἡλικίαν τῶν 25 αἰώνων π. Χ.—, καὶ

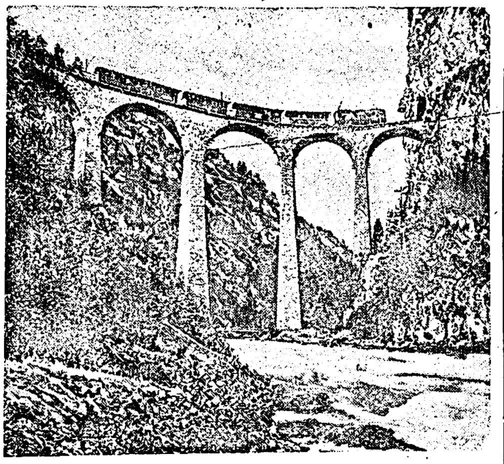

Εἰκ. 7.—*Λιθίνη σιδηροδρομικὴ ὁδογέφυρα τοῦ Filisur ἐν Ἑλβετίᾳ.*

τοῦτο διότι ἡ γέφυρα ἀποτελεῖ λύσιν προβλήματος ἐμφανισθέντος μετὰ τῶν πρώτων κυκλοφοριακῶν ἀπαιτήσεων τοῦ ἀνθρώπου. Ποῖον ἦτο τὸ πρῶτον ὑλικὸν τὸ χρησιμοποιηθὲν πρὸς γεφύρω-

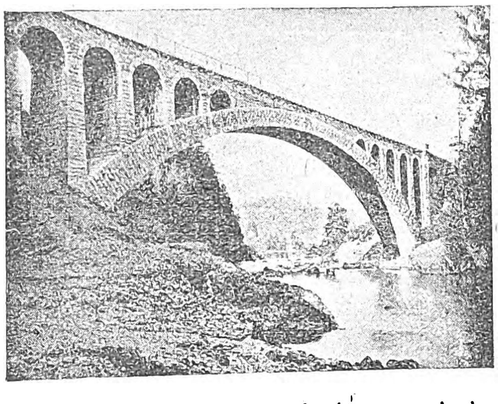

Εἰκ. 8.—*Λιθίνη σιδηροδρομικὴ γέφυρα παρὰ τὸ Krumenau.*

σιν δὲν δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν. Εἶναι ὅμως λογικὸν νὰ θεωρήσωμεν ὡς τοιοῦτον τὸ ξύλον. Καὶ μάλιστα δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ ἐνεπνεύσθη ὁ ἄνθρωπος τὴν ἰδέαν τῆς γεφυρώσεως ἐξ αὐτῆς τῆς

Εἰκ. 9.—*Ἡ γέφυρα τοῦ La Caille ἐν Γαλλίᾳ* (1928).
[Θόλος ἐξ ἁπλοῦ σκυροδέματος ἀνοίγματος 139 μ.]

φύσεως, συναντήσας τυχαίως εἰς δύσβατα μέρη κορμοὺς δένδρων συνδέοντας μετὰ τὴν πτῶσίν των τὰς ὄχθας ρυάκων καὶ προσφέροντας οὕτως εὐχερῆ τὴν διάβασιν (πρβ. Ὁμήρου Ἰλ. Φ. 245).

Ἡ πρώτη ἄλλως τε γέφυρα ἣν ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος, ἡ γέφυρα τοῦ Εὐφράτου εἰς Βαβυλῶνα, ἦτο ξυλίνη γέφυρα καὶ μάλιστα λυομένη κινητὴ γέφυρα ἀποτελουμένη ἐκ ξυλίνων δοκῶν στηριζομένων ἐπὶ λιθοκτίστων βάθρων, ἡ σύνδεσις τῶν λίθων τῶν ὁποίων ἐπετυγχάνετο διὰ σιδήρων καὶ μολύβδου (Ἡροδ. I, 186). Καὶ ἡ χρησιμοποίησις ὅμως τῶν λίθων πρὸς γεφύρωσιν δὲν φαίνεται ὀλιγώτερον παλαιά. Οἱ ἀρχαιότεροι θόλοι τῆς Αἰγύπτου καὶ Ἀσίας δύνανται νὰ θεωρηθῶσι σύγχρονοι πρὸς τὴν γέφυραν τοῦ Εὐφράτου. Ἀλλ' οἱ θόλοι οὗτοι οὐδὲν τὸ κοινὸν εἶχον πρὸς ὅ,τι σήμερον καλοῦμεν θόλον. Ἡ εὐεργετικὴ ἐπιρροὴ τῶν κεκλιμένων καὶ κατακορύφων ἀκτινωτῶν ἁρμῶν ἦτο ἀκόμη ἄγνωστος εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Διὸ καὶ τὰ παλαιὰ ἐκεῖνα λίθινα ἔργα ἀποτελοῦσι στοιχειώδη σύνθεσιν ἐπικαλύψεως μικρῶν ἀνοιγμάτων εἴτε διὰ λιθίνων πλακῶν εἴτε καὶ διὰ περισσοτέρων λιθίνων τεμαχίων ἐπεξειργασμένων καὶ τοποθετουμένων κατὰ τὸ σύστημα τῶν προεξεχόντων τεμαχίων εἰς ὁριζοντίας πάντοτε στρώσεις.

Ἡ πρώτη μεγάλη πρόοδος ἐν τῇ γεφυροποιίᾳ δίδεται ὑπὸ τῶν Ρωμαίων διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν θόλων μετὰ ἁρμῶν, οὐχὶ πλέον ὁριζοντίων, ὡς μέχρι τοῦδε, ἀλλ' ἀκτινωτῶν. Ἡ ἐπινόησις αὕτη ἦτο ὄντως εὐφυεστάτη, διότι ἐπετύγχανε τὴν χρησιμοποίησιν τῶν λίθων συμφώνως πρὸς τὴν φυσικὴν αὐτῶν ἱκανότητα ἀντοχῆς, συνεπήγετο δηλαδὴ τὴν εἰς θλῖψιν κόπωσιν, ἣν τὸ ὑλικὸν τοῦτο ἀνέχεται ἄριστα. Διὰ τοῦ θόλου εὑρίσκει ἡ γεφυροποιία τὸ μέσον, ὅπως ἐκταθῇ εἰς μεγαλύτερα ἀνοίγματα, συστηματοποιουμένη συγχρόνως εἰς πλέον συγκεκροτημένην τέχνην καὶ ἐγκαινιάζουσα οὕτω τὴν δευτέραν αὐτῆς γόνιμον περίοδον. Ὀκτὼ μεγάλαι λίθιναι γέφυραι κατασκευάζονται εἰς τὸν Τίβεριν κατὰ τὸν ΣΤ' π. Χ. αἰῶνα, τινὲς μάλιστα τῶν ὁποίων, ἐν μέρει τοὐλάχιστον, περιεσώθησαν μέχρι τῶν ἡμερῶν μας (ὡς ἡ γέφυρα τοῦ Fabricius καὶ ἡ τοῦ Alius). Ἡ κατασκευὴ θόλων ἀνεπτύχθη ἔτι πλέον ἐκ τῆς ἐγκαταστάσεως διαφόρων ὑδραγωγείων, ἀπαιτούντων συχνότατα τὴν κατασκευὴν ὑδρογεφυρῶν διὰ τὴν ὕδρευσιν διαφόρων πόλεων. Τοιαύτη ἀξιοσημείωτος γέφυρα εἶναι ἡ γέφυρα τοῦ Gard (εἰκ. 5) ὕψους 49 καὶ μήκους 269 μ., ἡ ὡραιοτέρα γέφυρα τῆς ρωμαϊκῆς ἐποχῆς, κατασκευασθεῖσα ἐν Γαλλίᾳ ἐπὶ Ἀγρίππα. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ πρώτου αἰῶνος, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Τραϊανοῦ, ἡ γεφυροποιία φθάνει εἰς ἀξιοσημείωτον ἐξέλιξιν. Κατασκευάζεται ἐν Ἱσπανίᾳ ἐπὶ τοῦ Ἀλκαντάρα μεγάλη λιθίνη γέφυρα ἐξ 6 τόξων, ἀνοίγματος 28—30 μ. ἑκάστου καὶ ὕψους 60 μ. μὲ λαξευτὴν ξηρολιθοδομήν. Κατὰ τὴν αὐτὴν δ' ἐποχὴν συντελεῖται ἕτερον μέγα ἔργον. Γεφυροῦται ὁ Δούναβις παρὰ τὰς σιδηρᾶς πύλας διὰ γεφύρας μετὰ 21 ἀνοιγμάτων τῶν 36 μ. Ἡ τόλμη τῶν πρώτων ἐκείνων κατασκευαστῶν εἶναι πράγματι ἀξία θαυμασμοῦ. Ἐὰν μάλιστα λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ποία ἔλλειψις μέσων καὶ ἐργαλείων ὑφίστατο κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχήν, ἐκπλησσόμεθα βλέποντες πῶς οἱ τότε κατασκευασταὶ κατώρθωσαν νὰ στερεοποιήσωσι τοιαῦτα ἔργα. Ἐκ παραλλήλου πολυάριθμοι ξύλιναι γέφυραι κατασκευάζονται ἐπὶ ρωμαϊκῆς ἐποχῆς, ὁπότε καὶ αἱ συγκοινωνιακαὶ ὁδοὶ πυκνοῦνται συνεχῶς.

Κατὰ τὸν μεσαίωνα, τὴν ἐποχὴν τοῦ θρησκευτικοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ τῶν μοναχικῶν ταγμάτων, ἡ γεφυροποιία δὲν διέφυγε τῶν χειρῶν τῶν μοναχῶν. Ἐν Γαλλίᾳ ὑπῆρξε τάγμα τῶν ἀδελφῶν γεφυροποιῶν (frères pontifes) εἰς τὰς ἐργασίας τοῦ ὁποίου ὀφείλεται ἡ κατασκευὴ τῆς μεγάλης γεφύρας ἐπὶ τοῦ Ροδανοῦ, παρὰ τὸ Avignon, μήκους 600 περίπου μέτρων (κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα). Κατὰ τὸν μεσαίωνα συναντῶμεν καὶ γεφύρας ὠχυρωμένας—ἰδέα λογικωτάτη, ἐφόσον ἡ γέφυρα ἀποτελεῖ κλεῖδα συγκοινωνιακῆς ἀρτηρίας, ἡ διατήρησις τῆς ὁποίας ἔχει μεγίστην σημασίαν διὰ τοὺς πολεμοῦντας. Σήμερον γίνεται κάτι ἁπλούστερον· ἀντὶ νὰ ἐμποδίζηται ἡ διάβασις δι' ὀχυρώσεως τῆς γεφύρας, ἐμποδίζεται διὰ τῆς καταστροφῆς αὐτῆς, ἀνατινασσομένων τῶν βάθρων ἢ τοῦ ζεύγματος.

Ἡ ἐποχὴ τῆς Ἀναγεννήσεως δὲν ἀφῆκεν ἀνεπηρέαστον τὸν χαρακτῆρα καὶ τὸν ρυθμὸν τῶν λιθίνων γεφυρῶν. Ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος, ὁ ποιητής, γλύπτης καὶ ζωγράφος, ἐμφανίζεται ἀκόμη καὶ ὡς γεφυροποιὸς διὰ τῶν ὡραίων γεφυρῶν τὰς ὁποίας κατεσκεύασε: μιᾶς ἐν Φλωρεντίᾳ καὶ μιᾶς ἐν Βενετίᾳ. Ὀλίγον ἀργότερον, κατὰ τὸν ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰῶνα, ἡ τέχνη τῆς γεφυροποιίας συμπληροῦται διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν καταβιβασμένων θόλων, ἤτοι θόλων ἐξ οὐχὶ πλήρους ἡμικυκλίου, ὡς οἱ παλαιοί, ἀλλ' ἐκ τμήματος κύκλου ἢ τῆς λεγομένης «λαβῆς κανίστρου». Ἡ ἵδρυσις δὲ τῆς μέχρι σήμερον ὀνομαστῆς σχολῆς τῶν «γεφυροοδοποιῶν»

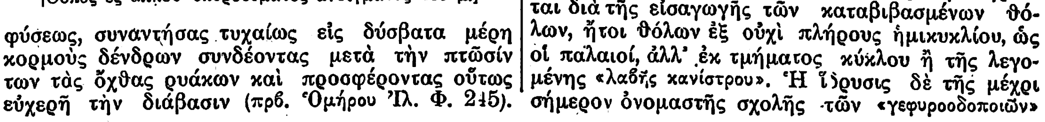

Εἰκ. 10.—*Ἡ περίφημος γέφυρα ἐπὶ τοῦ Eforn παρὰ τὴν Brest ἐν Γαλλίᾳ.*
[Ἐξ ὡπλισμένου σκυροδέματος ἐκ 3 τόξων ἀνοίγματος 186 μ. ἕκαστον.]

Digitized by Google

ἐν Γαλλίᾳ ηὐνόησεν ἔτι πλέον τὴν πρόοδον τῆς γεφυροποιίας καὶ ἰδιαιτέρως τῶν λιθίνων γεφυρῶν, αἵτινες κατὰ προτίμησιν ἀ·επιτύχθησαν εἰς τὴν χώραν ἐκείνην, ἐνῷ ἐν Ἀγγλίᾳ προπαρεσκευάζετο ἡ μεγαλειώδης εἰσαγωγὴ τῆς σιδηρᾶς γεφύρας, ἐν δὲ τῇ Ἀμερικῇ ἐκαλλιεργεῖτο ἡ κυριαρχία τῶν ξυλίνων γεφυρῶν.

Ἡ τεχνικὴ καὶ ἡ αἰσθητικὴ τῆς κατὰ τὸ πλεῖστον ἐμπειρικῆς ἕως τότε γεφυροποιίας δύναται

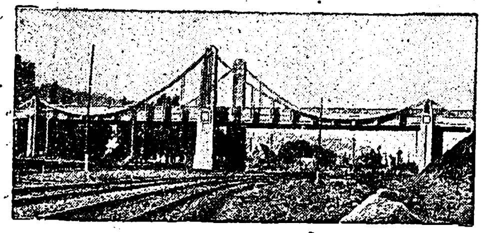

Εἰκ. 11.—*Κρεμαστὴ γέφυρα ἐξ ὡπλισμένου σκυροδέματος ἀνοίγμ. 2×35 μ. παρὰ τὸ Vaux-sous-Laon (ἐν Γαλλίᾳ).*

νὰ θεωρηθῇ τερματισθεῖσα εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰῶνος. Προσέφερεν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ προσφέρῃ. Πλῆθος γεφυρῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, αἵτινες σῴζονται ἀκόμη μέχρι σήμερον καὶ μάλιστα ἐν μέσῳ πολιτισμένων τόπων καὶ μεγαλοπόλεων, δυσκόλως ἐμφανίζουσι τὴν ἀρχαίαν καταγωγήν των. Πλεῖσται γέφυραι τῶν Παρισίων ἐπὶ τοῦ Σηκουάνα εἶναι ἔργα παλαιά, ἀκόμη καὶ τοῦ 16ου αἰῶνος, ὡς ἡ Pont-Neuf (εἰκ. 6). Ἡ λιθίνη

Εἰσερχόμεθα οὕτως εἰς τὴν τρίτην περίοδον τῆς ἐξελίξεως τῶν γεφυρῶν. Εἶναι ἡ φάσις τῆς ἐπιστημονικῆς κατακτήσεως τῆς γεφύρας καί, θὰ ἠδυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, κατ' ἐξοχὴν ἡ φάσις τῶν σιδηρῶν γεφυρῶν. Ἡ γέφυρα ἐγκαταλείπει πλέον τὸν ἐμπειρισμόν, διὰ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν ὁλονὲν ὀγκούμενον κύκλον τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης. Εἶναι ἡ συντομωτέρα, ἀλλὰ πλουσία φάσις. Ὅ,τι δὲν ἐπέτυχον δεκάδες αἰώνων τὸ κατώρθωσαν τὰ τελευταῖα ἑκατὸν ἔτη. Ἡ καταπληκτικὴ αὕτη πρόοδος ὀφείλεται εἰς τὴν ραγδαίαν ὄντως ἐξέλιξιν τῆς σιδηροβιομηχανίας καὶ εἰς τὴν ἐξ ἴσου θαυμαστὴν ἀνάπτυξιν τῆς θεωρίας τοῦ ὑπολογισμοῦ τῶν κατασκευῶν, τῆς στατικῆς τῶν κατασκευῶν. Τὸ κίνητρον ὅμως ὅλων αὐτῶν τῶν προσπαθειῶν εἶναι ἀναντιρρήτως ὁ σιδηρόδρομος, ὅστις, ἐμφανισθεὶς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος καὶ ὁλονὲν ἀναπτυσσόμενος, ἐδημιούργει συνεχῶς προβλήματα, εἰς ἃ ἦτο ὑποχρεωμένη νὰ ἀπαντήσῃ καὶ ἡ γεφυροποιία.

Ἡ χρησιμοποίησις τοῦ σιδήρου ὡς ὑλικοῦ διὰ τὰς γεφύρας δὲν εἶναι, κυρίως εἰπεῖν, ἐφεύρημα τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1779, ὁπότε κατεσκευάσθη ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐπὶ τοῦ Severn, ἡ πρώτη ἐκ χυτοσιδήρου γέφυρα (εἰκ. 13). Ἡ γέφυρα ὅμως αὕτη δὲν ἔχει τίποτε τὸ κοινὸν πρὸς ὅ,τι ὀνομάζομεν σήμερον σιδηρᾶν γέφυραν. Ἀποτελεῖ περίεργον σύμπλεγμα χυτοσιδηρῶν στοιχείων, ὁ τρόπος φορτίσεως καὶ ἡ κόπωσις τῶν ὁποίων εἶναι σκοτεινὴ καὶ ἀμφίβολος. Ἐν μιᾷ λέξει θὰ ἔπρεπε νὰ καταταχθῇ καὶ ἡ γέφυρα αὕτη μεταξὺ τῶν ἐμπειρικῶν κατασκευῶν τῆς δευτέρας περιόδου. Εἰς τὴν ἰδίαν κατηγορίαν δέον νὰ τά-

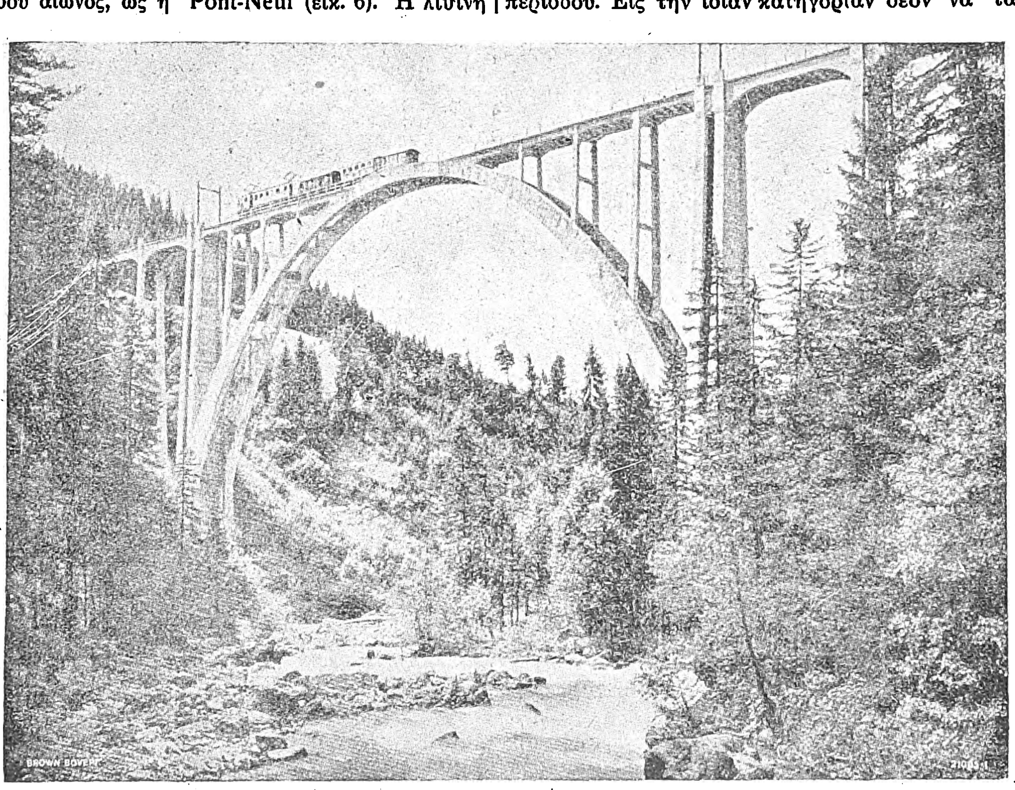

Εἰκ. 12.—*Σιδηροδρομικὴ ὁδογέφυρα τοῦ Laugwies (ἐν Ἑλβετίᾳ) ἐξ ὡπλισμένου σκυροδέματος.*
[Ἐνδιάμεσον ἄνοιγμα 100 μ.]

γέφυρα ἔφθασεν εἰς τὸ κορύφωμα τῆς ἀναπτύξεως τὴν ὁποίαν ἠδύνατο νὰ τῇ δώσῃ ἡ πρακτικὴ διαίσθησις καὶ ἡ καλλιτεχνικὴ ἀπαίτησις. Ἔφθασεν εἰς διαστάσεις ἀνοιγμάτων καὶ ὕψων, αἵτινες καὶ διὰ τὴν σημερινὴν ἀκόμη ἐποχὴν δὲν εἶναι εὐκαταφρόνητοι (ὡς ἡ παλαιὰ γέφυρα τοῦ Trezzo

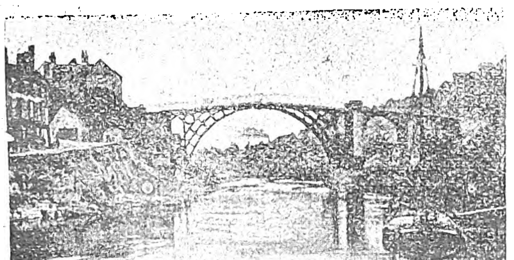

Εἰκ. 13.—*Ἡ πρώτη σιδηρᾶ γέφυρα ἐπὶ τοῦ Severn ἐν Ἀγγλίᾳ.*
[Χυτοσιδηροῦν τόξον ἀνοίγματος 31 μ.]

ἐπὶ τοῦ Ἄδδα ἐν Ἰταλίᾳ μὲ ἄνοιγμα 72 μ.). Ἐν μιᾷ λέξει ἐπροχώρησεν ὅσον ἠδύνατο νὰ προχωρήσῃ. Ἐχρειάζοντο πλέον νέα στοιχεῖα διὰ νὰ τὴν ὠθήσουν πρὸς περαιτέρω ἐξέλιξιν. Καὶ τὰ στοιχεῖα ταῦτα τὰ προσέφερεν ὁ ΙΘ' αἰὼν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου, ἀφ' ἑνὸς καὶ διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν σιδηρῶν κατασκευῶν ἀφ' ἑτέρου.

ξωμεν καὶ τινας γεφύρας ἐκ χυτοσιδηρῶν δοκῶν μικροῦ ἀνοίγματος, κατασκευασθείσας ἐπίσης ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος.

Ἡ ἀφετηρία τῆς νέας φάσεως δίδεται διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως ὡς ὑλικοῦ κατασκευῆς οὐχὶ πλέον τοῦ χυτοσιδήρου ἀλλὰ τοῦ ἐλατοῦ σιδήρου, ὅστις ἐμφανίζεται τὸ πρῶτον ἐν Γερμανίᾳ (1831) ὑπὸ μορφὴν σιδηρογωνιῶν. Τὸ νέον τοῦτο ὑλικόν, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ καθαρισμένος καὶ ἐπεξειργασμένος χυτοσίδηρος, κέκτηται τὴν πολύτιμον ἰδιότητα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν τελευταῖον τοῦτον, νὰ εἶναι ἐκτάκτως ἐλαστικὸς καὶ ἐπιδεκτικὸς κατεργασίας, ἐπιτρεπούσης τὴν κοπήν, τὴν διάτρησιν καὶ τὴν δι' ἥλώσεως συναρμογὴν διαφόρων ἁπλῶν στοιχείων ἀποτελούντων σύνθετον τεμάχιον. Οὕτως ἡ σιδηρᾶ κατασκευὴ ἐλευθεροῦται ἀπὸ τὸν περιορισμὸν τοῦ χυτηρίου καθισταμένη ἱκανὴ νὰ ἀποτελέσῃ οἱονδήποτε σύνθετον σχῆμα κατάλληλον διὰ τὸν σκοπὸν δι' ὃν προορίζεται. Τὸ κυριώτερον δέ, δύναται ἐφεξῆς, χάρις εἰς τὴν ἐλαστικότητα τοῦ νέου ὑλικοῦ, νὰ δεχθῇ καὶ τάσεις *ἐφελκυσμοῦ*, πρᾶγμα ὅπερ δὲν ἠνείχετο διόλου σχεδὸν ὁ χυτοσίδηρος, δι' ὃ καὶ ἐχρησιμοποιεῖτο εἰς σχήματα τοξοειδῆ ἐργαζόμενα γενικῶς εἰς θλῖψιν, ὡς οἱ θόλοι τῶν λιθίνων γεφυρῶν.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πολυτίμων τούτων ἰδιοτήτων τοῦ νέου ὑλικοῦ διαμορφοῦνται, διὰ πρώτην ἤδη φοράν, μεγάλαι σιδηραῖ δοκοί, δυνάμεναι νὰ δεχθῶσι *κάμψιν* καὶ νὰ χρησιμοποιηθῶσιν ἑπομένως ὡς δοκοὶ γεφυρῶν. Ἡ πρώτη τοιαύτη γέφυρα,

ὀφειλομένη εἰς τὸν νεώτερον Stephenson, κατασκευάζεται ἐν Ἀγγλίᾳ τῷ 1844 ἕως 1850 (γέφυρα Britania, εἰκ. 14) ἐν εἴδει παμμεγέθους τετραγωνικοῦ σωλῆνος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου διήρχετο σιδηροδρομικὴ γραμμή. Ἡ γέφυρα αὕτη ἐξετείνετο ἐπὶ

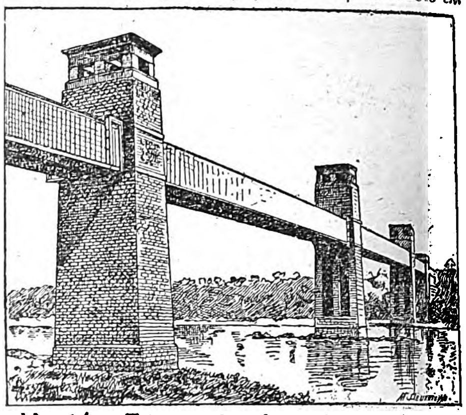

Εἰκ. 14.—*Σιδηρᾶ σιδηροδρομικὴ γέφυρα Britania ἐν Ἀγγλίᾳ ἐξ ἐλατοῦ σιδήρου* (1850).
[Ἄνοιγμα 72-140-140-72 μ.]

4 ἀνοιγμάτων, ἐξ ὧν τὰ δύο ἐνδιάμεσα ἦσαν 142 μ. ἕκαστον. Ἡ σωληνοειδὴς διάταξις τῶν δοκῶν, ὡς ἡ τῆς γεφύρας Britania, δὲν ἴσχυσεν ἐπὶ πολὺ καὶ αἱ σιδηραῖ γέφυραι διαμορφοῦνται ἐφεξῆς ἐκ δύο κυριωδῶν στοιχείων κατὰ μῆκος καὶ ἑκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ (κύριοι φορεῖς), ἅτινα βαστάζουσι τὸ βάρος τῆς γεφύρας, καὶ ἐξ ἐγκαρσίων στοιχείων ἢ συνδέσμων, ἅτινα χρησιμεύουσι διὰ νὰ βαστάζωσι τὸ κατάστρωμα τῆς ὁδοῦ καὶ νὰ ἐπιτυγχάνωσι τὸν σύνδεσμον τῶν ἑκατέρωθεν κυρίων φορέων εἰς ἓν ἑνιαῖον σύνολον. Ἡ διαμόρφωσις τῶν κυρίων φορέων ἔλαβε σημαντικὴν ἐξέλιξιν, βοηθούσης καὶ τῆς θεωρητικῆς ἐρεύνης, ἥτις ἐκ παραλλήλου ἀνεπτύσσετο συστηματικῶς. Αἱ σύνθετοι δοκοὶ μετὰ πλήρους κορμοῦ (ὡς ἡ τῆς εἰκ. 29) ἀν-

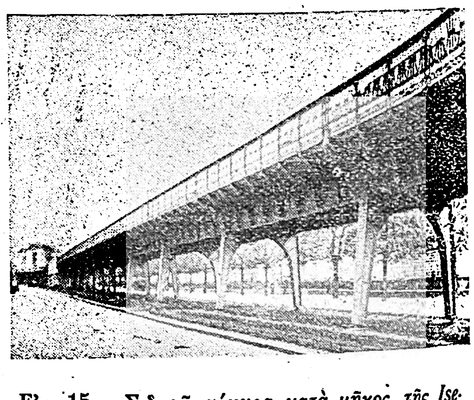

Εἰκ. 15.—*Σιδηρᾶ γέφυρα κατὰ μῆκος τῆς Isestrasse διὰ τὴν κυκλοφορίαν τοῦ ἠλεκτρικοῦ σιδηροδρόμου ἐν Ἀμβούργῳ.*

τικαθίστανται σὺν τῷ χρόνῳ ὑπὸ συστήματος ἀποτελουμένου ἐκ δύο ἰσχυρῶν στοιχείων κατὰ μῆκος ἄνω καὶ κάτω (τοῦ ἄνω καὶ κάτω πέλματος) συνδεομένων διὰ σιδηροῦ πλέγματος. Τὸ πλέγμα τοῦτο κατ' ἀρχὰς εἶναι πυκνότατον, ἀποτελούμενον ἐκ λοξῶς διευθυνομένων καὶ διασταυρουμένων σιδηρῶν ταινιῶν. Βραδύτερον αἱ ταινίαι αὗται ἰσχυροποιοῦνται, ἀντικαθιστάμεναι ὑπὸ πλέον ἀκάμπτων σιδηρῶν τεμαχίων, σιδηρογωνιῶν ἢ ἄλλων ἀναλόγων διατομῶν. Ἡ ἰσχυροποίησις αὕτη ἐπιτρέπει τὴν ἀραίωσιν τοῦ πλέγματος μέχρι τῶν καλουμέ-

Εἰκ. 16.—*Κρεμαστὴ ὁδοφόρος γέφυρα ἐπὶ τοῦ Ρήνου ἐν Κολωνίᾳ.*
[Ἐνδιάμεσον ἄνοιγμα 184 μ.]

νων τετραπλῶν (εἰκ. 27), ἢ καὶ διπλῶν συστημάτων, ἅτινα καὶ σήμερον ἀκόμη συναντῶμεν. Τέλος φθάνομεν εἰς τὸ ἁπλοῦν τριγωνικὸν λεγόμενον σύστημα (εἰκ. 17, 22), ἐφ' οὗ ἐθεμελιώθη ὅλη ἡ πρόοδος καὶ ἡ θεωρία τῶν νεωτέρων δικτυμάτων (βλ. λ.). Διὰ τῆς ἀραιώσεως τοῦ πλέγματος ἐκλείπει καὶ ἡ ἀσάφεια περὶ τὴν κόπωσιν ἑκάστου

Digitized by Google

αὐτοῦ στοιχείου. Οὕτως εἰς τὰς ἐν χρήσει σήμερον τριγωνικὰς δικτυώσεις ἡ κόπωσις ἑκάστης ράβδου τοῦ δικτυώματος εἶναι σχεδὸν τελείως γνωστή. Ἐκ τούτου εἶναι δυνατὴ ἡ πλήρης ἐκμετάλλευσις τοῦ ὑλικοῦ δι' ἀναλόγου διαμορφώσεως ἑκάστου

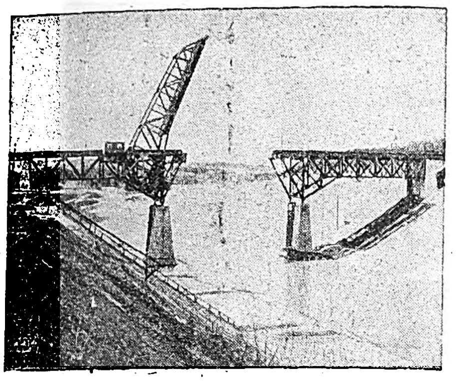

Εἰκ. 17.—*Σιδηρᾶ ἀνορθουμένη γέφυρα ἐπὶ τῆς διώρυγος Södertälje (Svealand).*

τεμαχίου ἄνευ μεγάλων περιθωρίων, ὀφειλομένων εἰς τὴν ἀβεβαιότητα καὶ συνεπῶς ἡ ἐπιτευξις σημαντικῆς ἐξοικονομήσεως βάρους. Ἡ ἐλάφρυνσις τῶν σιδηρῶν ζευγμάτων, διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν δικτυωτῶν φορέων, ἐπέτρεψε τὴν ἔκτασιν αὐτῶν εἰς ἔτι μεγαλύτερα ἀνοίγματα, εὐνοήσασα οὕτω καὶ ἐμμέσως τὴν καθόλου πρόοδον τῆς γεφυροποιίας. Ἐκτὸς τούτου τὰ δικτυώματα κέκτηνται εὐχέρειαν κατασκευῆς καὶ συναρμογῆς, ἥτις θα ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐπετυγχάνετο δι' ὁλοσώμου κατασκευῆς, προκειμένου μάλιστα περὶ φορέων μεγά-

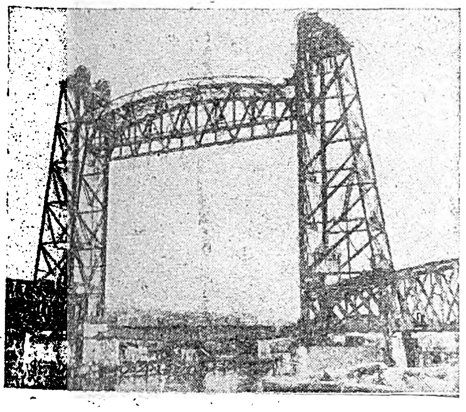

Εἰκ. 18.—*Σιδηρᾶ ἀνυψουμένη σιδηροδρομικὴ γέφυρα εἰς Ροτερδαμ.*
[Μετακίνησις καθ' ὕψος 41 μ.]

λου ὕψους (ὡς οἱ φορεῖς τῆς γεφύρας τοῦ Forth, εἰκ. 20, ὧν τὸ ὕψος κατὰ τὰ στηρίγματα φθάνει τὰ 104 μ.).

Διὰ τῶν σιδηρῶν γεφυρῶν ἐνεκαινιάσθησαν καὶ νέοι τρόποι γεφυρώσεως, τελείως διάφοροι τῶν ἕως τοτε ἐν χρήσει. Τὰ θολωτὰ ζεύγματα, ἀποτελοῦντα τὸν καθιερωμένον τύπον τῶν παλαιοτέρων γεφυρῶν, εὗρον ἀνάλογον ἐφαρμογὴν καὶ εἰς τὰς σιδηρᾶς γεφύρας. Κατεσκευάσθησαν δηλαδὴ σιδηροῖ θόλοι ἢ μᾶλλον σιδηρᾶ τόξα, ἄνωθεν τῶν ὁποίων ἐστηρίχθη, μέσῳ σιδηροῦ σκελετοῦ, ἡ ὁδὸς

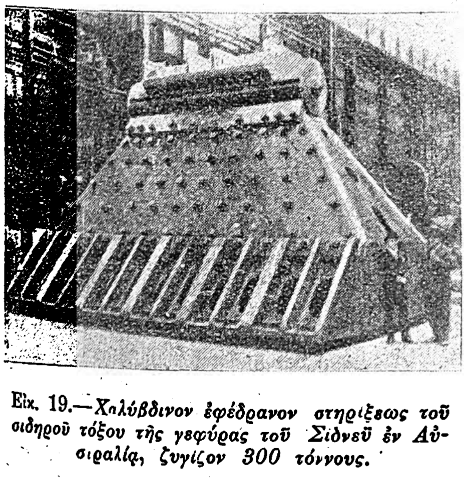

Εἰκ. 19.—*Χαλύβδινον ἐφέδρανον στηρίξεως τοῦ σιδηροῦ τόξου τῆς γεφύρας τοῦ Σίδνεϋ ἐν Αὐστραλίᾳ, ζυγίζον 300 τόννους.*

(εἰκ. 37). Ἂν δὲν ὑπάρχῃ κάτωθεν τῆς ὁδοῦ διαθέσιμον ὕψος, τότε τὸ τόξον ὑψοῦται ὑπὲρ τὴν ὁδόν, ἥτις ἐξαρτᾶται τρόπον τινὰ ἀπ' αὐτοῦ μέσῳ σιδηρῶν ἀναρτήρων (εἰκ. 23). Τὰ ἀνοίγματα τῶν τόξων ἀπὸ ὀλίγων δεκάδων μέτρων ἔφθασαν ταχέως ὁλοκλήρους ἑκατοντάδας. Οὕτω τὸ ἄνοιγμα τοῦ τόξου τῆς σιδηρᾶς γεφύρας τοῦ Garabit ἐν Γαλλίᾳ, κατασκευασθείσης ὑπὸ τοῦ Eiffel, ἀνέρχεται εἰς 165 μ. (τέλος ΙΘ' αἰῶνος)· τὸ ἄνοιγμα τοῦ σιδηροῦ τόξου τῆς κατὰ τὸ 1916 κατασκευασθείσης γεφύρας Hellgate ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ μετὰ τετραπλῆς σιδηροτροχιᾶς φθάνει τὰ 300 μ. Τέλος τὸ ἄνοιγμα παρομοίας τοξωτῆς γεφύρας εἰς Σίδνεϋ τῆς Αὐστραλίας (εἰκ. 23) φθάνει τὰ 500 μ.

Τὴν συνηθεστέραν ἐν τούτοις μορφὴν γεφυρώσεως, προκειμένου περὶ σιδηρᾶς γεφύρας, ἀποτελεῖ τὸ σύστημα τῶν ἐλευθέρως ἑδραζομένων δοκῶν. Αἱ δοκοὶ αὗται εἶναι ἢ μεμονωμέναι καὶ ἀνεξάρτητοι ἄνωθεν ἑκάστου ἀνοίγματος ἢ ἐκτείνονται συνεχῶς ἐπὶ περισσοτέρων ἀνοιγμάτων ἄνευ διακοπῆς ἐπὶ τῶν μεσοβάθρων, ὁπότε ὀνομάζονται συνεχεῖς δοκοὶ (εἰκ. 27). Παράδειγμα παμμεγίστης σιδηρᾶς συνεχοῦς δοκοῦ, ἐκτεινομένης ἐπὶ 2 ἀνοιγμάτων ἐκ 236 μ. ἑκάστου, ἀποτελεῖ τὸ κεντρικὸν ζεῦγμα τῆς σιδηροδρομικῆς γεφύρας τοῦ Ohio ἐν Ἀμερικῇ παρὰ τὸ Sciotoville. Το ὕψος τῆς δικτυωτῆς ταύτης δοκοῦ ἐπὶ τοῦ ἐνδιαμέσου αὐτῆς ἀνοίγματος φθάνει τὰ 40 μ. Ἁπλαῖ σιδηραῖ δοκοὶ κατεσκευάσθησαν μέχρις ἀνοίγματος 220 μ. (τὸ μέγιστον ἐκ τῶν 7 ἀνοιγμάτων τῆς ἐπὶ τοῦ Ohio παρὰ τὴν Metropolis Ill. σιδηρᾶς σιδηροδρομικῆς γεφύρας μετὰ ἁπλῆς τροχιᾶς). Το σύστημα τῶν συνεχῶν δοκῶν ἀποδίδει ποιάν τινα

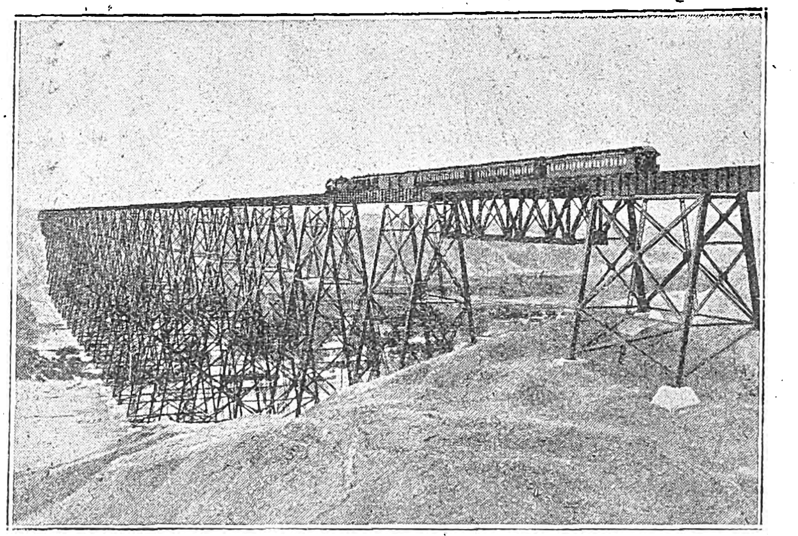

Εἰκ. 21.—*Σιδηρᾶ σιδηροδρομικὴ ὁδογέφυρα τοῦ Ἄλτα τῶν καναδικῶν σιδηροδρόμων.*
['Ελαφρὰ γεφύρωσις ἐπὶ ὑψηλῶν πυκνῶν σιδηρῶν ὑποστηλωμάτων.]

οἰκονομίαν ἔναντι τῶν ἁπλῶν ἀνεξαρτήτων· ἔχει ἐν τούτοις τὸ μειονέκτημα νὰ ἀπαιτῇ τὴν καθ' ὕψος ἐπακριβῆ διατήρησιν πάντων τῶν στηριγμάτων αὐτῆς. Ἐὰν βάθρον τι ὑποχωρήσῃ, ἡ δοκὸς ἐξαναγκάζεται εἰς βεβιασμένην στήριξιν, ὑποβαλλομένη οὕτως εἰς δευτερευούσας κοπώσεις, πολλάκις λίαν ἐπικινδύνους. Τὸ μειονέκτημα τοῦτο, ὁμοῦ μετὰ τῶν δυσχερειῶν ἃς ἐμφανίζει ὁ ὑπολογισμός της, ἠραίωσε τὴν ἐφαρμογήν της, περιορίσαν αὐτὴν εἰς ὡρισμένας μόνον εὐνοϊκὰς περιπτώσεις (σταθερὰ ἐδάφη κλπ.). Ἕτερον σύστημα γεφυρώσεως πλειόνων ἀνοιγμάτων διὰ δοκῶν εἶναι τὸ διὰ προεχουσῶν δοκῶν ἢ δοκῶν *Gerber* (ἐκ τοῦ ὁμωνύμου Γερμανοῦ μηχανικοῦ τοῦ ἐφαρμόσαντος τὸ πρῶτον αὐτό). Κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο τὸ ζεῦγμα εἶναι μὲν διακεκομμένον εἰς πλείονα τμήματα, ἀλλ' αἱ διακοπαὶ ἀντὶ νὰ εἶναι ἐπὶ τῶν βάθρων (ὡς εἰς τὰ ἀνεξάρτητα ζεύγματα) κεῖνται

Εἰκ 22.—*Σιδηρᾶ σιδηροδρομικὴ γέφυρα ἐπὶ τοῦ Elbe παρὰ τὸ Hämerten.*

ἐπὶ τῶν ἀνοιγμάτων, εἰς τρόπον ὥστε ὡρισμένα τμήματα τοῦ ὅλου ζεύγματος δὲν ἑδράζονται ἐπὶ βάθρων ἀλλ' ἐπὶ τῶν προεξεχόντων ἄκρων τῶν τμημάτων τῶν ἑκατέρωθεν ἀνοιγμάτων (εἰκ. 20). Διὰ τοῦ τρόπου τούτου τῆς ἀλληλεπιρροῆς τῶν ζευγμάτων ἐν τῇ φορτίσει των, ἀφ' ἑνὸς ἐπιτυγχάνομεν τὴν καὶ διὰ τῶν συνεχῶν δοκῶν ἐπιδιωκομένην οἰκονομίαν, ἀφ' ἑτέρου ἀποφεύγομεν τὸ μειονέκτημα αὐτῶν καρπούμενοι τὸ εὐεργέτημα τοῦ ἀνεξαρτήτου τῶν ζευγμάτων. Ἀξιόλογον παράδειγμα γεφύρας τοιούτου συστήματος εἶναι ἡ μεγάλη σιδηροδρομικὴ γέφυρα τοῦ Forth παρὰ τὸ Queensferry τῆς Σκωτιας (εἰκ. 20). Αἱ προέχουσαι δοκοὶ τῆς ἐν λόγῳ γεφύρας—ὧν τὸ ὕψος φθάνει τὰ 104 μ.—προεξέχουσιν ἔξω τοῦ στηρίγματός των ἑκατέρωθεν κατὰ 206 μ. Τὰ ἄκρα τῶν δύο τούτων ἑκατέρωθεν προεχουσῶν δοκῶν συνενώνει ἑτέρα ἁπλῆ δοκὸς μὴ στηριζομένη ἐπὶ βάθρων ἀλλὰ ἐπὶ τῶν δύο προεξεχόντων ἄκρων, ἅτινα ἀπέχουσιν ἀλλήλων 106 μ. Διὰ τῆς διατάξεως ταύτης ἐπιτυγχάνεται γεφύρωσις ἀνοίγματος 518 μ ἀπὸ βάθρου εἰς βάθρον ἄνευ ἐνδιαμέσου ὑποστηρίγματος. Παρόμοιον σύστημα ἐμφανίζει ἡ σιδηροδρομικὴ γέφυρα τοῦ St. Lorenz παρὰ τὸ Quebec, ἧς τὸ κεντρικὸν ἄνοιγμα ἀνέρχεται εἰς 549 μ.

Τέλος τὸ σύστημα ὅπερ κυρίως ηὐνόησε τὰ μεγάλα ἀνοίγματα εἶναι τὸ σύστημα τῶν κρεμαστῶν γεφυρῶν, εἰς ὃ ἀνήκει καὶ ἡ δόξα τῆς γεφυρώσεως τῶν μεγίστων ἀνοιγμάτων. Μεγάλαι κρεμασταὶ γέφυραι ἐν Εὐρώπῃ εἶναι: ἡ τῆς Ἐλισσάβετ ἐν Βουδαπέστῃ μὲ κεντρικὸν ἄνοιγμα 290 μ., καὶ ἡ νεωτέρα γέφυρα τῆς Κολωνίας ἐν Γερμανίᾳ μὲ κεντρικὸν ἄνοιγμα 320 μ. Ἐν Ἀμερικῇ ἀπαντῶμεν πολὺ μεγαλύτερα ἀνοίγματα, ὡς εἰς τὴν μεταξὺ Camden καὶ Φιλαδελφείας τῷ 1926 περατωθεῖσαν κρεμαστὴν γεφυραν, ἀνοίγματος 534 μ. καὶ τελευταίως τὴν ἐπὶ τοῦ Hudson ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ μεγαλυτέραν κρεμαστὴν γέφυραν

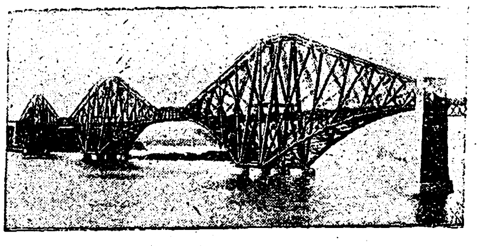

Εἰκ. 20.—*Σιδηροδρομικὴ γέφυρα τοῦ Forth παρὰ τὸ Ἐδιμβοῦργον (Σκωτία).*
[Κεντρικὰ ἀνοίγματα ἐκ 518 μ. Ὕψος σιδηρᾶς δοκοῦ εἰς τὰ στηρίγματα 104 μ.]

(εἰκ. 25), ἧς τὸ κεντρικὸν ἄνοιγμα εἶναι 1067 μ. (τὸ μέγιστον τῶν μέχρι σήμερον γεφυρωθέντων). Τὸ κατάστρωμα τῆς γεφύρας, πλάτους 45 μ., ἔχει διαταχθῆ εἰς 2 ὀρόφους δυναμένους νὰ περιλάβωσιν, ἐκτὸς τῶν πεζοδρομίων, ἄνω 8 σειρὰς κινουμένων ὀχημάτων, κάτω δὲ 6 σειρὰς τροχιοδρομικῶν γραμμῶν.

Ἡ ἐξέλιξις τῆς γεφύρας δὲν περιορίζεται κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην περιοδον εἰς μόνην τὴν ἀνάπτυξιν τῶν σιδηρῶν γεφυρῶν. Αἱ κτισταὶ γέφυραι προοδεύουσιν ἐπίσης χάρις εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς θεωρητικῆς ἐρεύνης ἀφ' ἑνὸς καὶ τὴν ἐμφάνισιν καὶ τὴν θαυμασίαν ἐξέλιξιν τοῦ σιδηροπαγοῦς σκυροδέματος ἀφ' ἑτέρου. Ἡ θεωρητικὴ ἔρευνα κατέδειξε τὸ ἀσύμφορον τῆς διαμορφώσεως τῶν θόλων κατὰ κυκλικὸν τόξον, ἰδίως προκειμένου περὶ

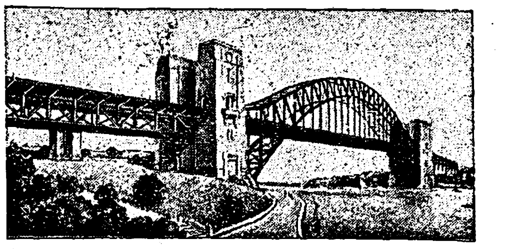

Εἰκ. 23.—*Τοξωτὴ γέφυρα τοῦ Σίδνεϋ ἐν Αὐστραλίᾳ.*
[Ἄνοιγμα τόξου 501 μ.]

μεγάλων ἀνοιγμάτων καὶ ὑψηλῶν γεφυρῶν. Ὡδήγησε δὲ εἰς τὴν ἀναζήτησιν νέου σχήματος, δι' οὗ ἐπετεύχθη ὁμοιομερεστέρα διανομὴ τῶν πιέσεων ἐντὸς τοῦ θόλου, ἥτις συνεπάγεται τὴν ἐλάττωσιν τοῦ πάχους αὐτοῦ, ἐξ οὗ οἰκονομία σημαντικὴ (εἰκ. 12). Ἕτερον πλεονέκτημα τῶν κτιστῶν

Digitized by Google

γεφυρῶν, τὸ ὁποῖον εἰσήγαγεν ἐπίσης ἡ θεωρητικὴ ἔρευνα, εἶναι ἡ κατασκευὴ τοῦ θόλου οὐχὶ ὡς συνεχοῦς, ἀλλὰ μετὰ 2 ἢ 3 τεχνητῶν διακοπῶν, τῶν καλουμένων ἀρθρώσεων (βλ. θόλος). Αἱ ἀρθρώσεις καθιστῶσιν εὐχερέστερον ἀλλὰ καὶ σαφέστερον τὸν ὑπολογισμόν. Ἡ ἐσωτερικὴ ἐργασία τοῦ θόλου καθίσταται ἐκδηλοτέρα. Ἡ δὲ ἀβεβαιότης ὑποχωρεῖ πρὸς ὄφελος τῆς ἀσφαλείας ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκονομίας. Ἐκτὸς ὅμως τούτου ὁ θόλος διὰ τῶν ἐν λόγῳ διακοπῶν ἐφοδιάζεται μὲ τὴν δυνατότητα μικρῶν μετατοπίσεων. Δύναται ἐπομένως διὰ τῆς ἐλευθερίας του ταύτης νὰ ἀντεπεξέλθῃ ἀβλαβῶς κατὰ μικρῶν καθιζήσεων ἢ παντὸς εἴδους μικρῶν μετακινήσεων ὀφειλομένων εἰς διαφόρους λόγους (παραμόρφωσις τοῦ θόλου συνεπείᾳ διαστολῆς, ἀνομοιομόρφωσις, καθίζησις κατὰ τὴν κατασκευὴν κτλ.) καὶ ἐν γένει κατὰ πάσης τοιαύτης αἰτίας, ἥτις εἰς συνεχεῖς μονολιθικοὺς θόλους ἦτο δυνατὸν νὰ συνεπαχθῇ ρωγμὰς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐνοχλητικάς. Ἀπὸ ἀπόψεως διατάξεως αἱ λίθιναι γέφυραι, ὡς καὶ αἱ ἐξ ἁπλοῦ σκυροδέματος, δὲν δεικνύουσιν οὐδεμίαν μεταβολήν, καίτοι ἡ ἐξωτερική των μορφὴ ἡπλοποιήθη οὐσιωδῶς συμφώνως πρὸς τὰς κρατούσας ἀπόψεις τῆς συγχρόνου ἀρχιτεκτονικῆς. Οἱ κυριαρχοῦντες τύποι εἶναι: σειρὰ θόλων ὁμοίου ἀνοίγματος (εἰκ. 7) ἢ ἐνδιάμεσόν τι κύριον ἄνοιγμα, μετὰ ὑπερκειμένων ἀνακουφιστικῶν θόλων, ἀκολουθούμενον ἢ μὴ (ἀναλόγως τῶν ἐδαφικῶν συνθηκῶν) ἐκ σειρᾶς δευτερευόντων θολωτῶν ἀνοιγμάτων (εἰκ. 8). Ἓν τῶν μεγαλυτέρων λιθίνων θολωτῶν ἀνοιγμάτων εἶναι τὸ τῆς σιδηροδρομικῆς γεφύρας τοῦ Ἰζόντσο παρὰ τὸ Görz (ἄνοιγμα 85 μ.) καὶ τὸ τῆς γεφύρας τοῦ Syratal εἰς Plauen ἐν Σαξωνίᾳ (ἄνοιγμα 90 μ.). Οἱ ἐξ ἁπλοῦ σκυροδέματος θολοι, ἀποτελοῦντες ὁμοιομερέστερον καὶ μᾶλλον ἐλαστικὸν ὑλικόν, ἤχθησαν εἰς ἔτι μεγαλύτερα ἀνοίγματα. Ἀναφέρομεν τὴν περίφημον ὁδοφόρον καὶ σιδηροδρομικὴν γέφυραν τοῦ La Caille ἐν Γαλλίᾳ μεταξὺ Annecy—Γενεύης (εἰκ. 9), ἧς ὁ ἐξ ἁπλοῦ σκυροδέματος θόλος ἔχει ἄνοιγμα 139 μ. Ἐν τῇ γεφύρᾳ ταύτῃ τὸ κατάστρωμα στηρίζεται ἐπὶ τοῦ θόλου μέσῳ σκελετοῦ ἐκ στύλων καὶ δοκῶν ἐκ σιδηροπαγοῦς σκυροδέματος.

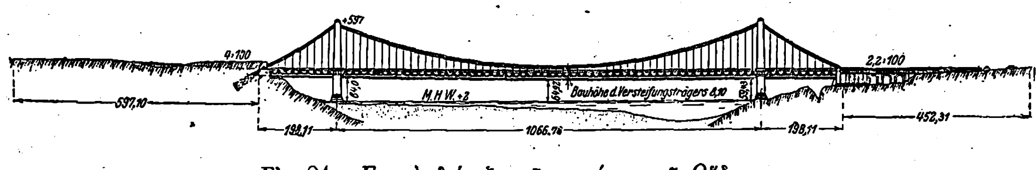

Εἰκ. 24.—*Γενικὴ διάταξις τῆς γεφύρας τοῦ Οὔδσων.*

Τὸ σιδηροπαγὲς σκυρόδεμα εὗρεν ἐν τῇ γεφυροποιίᾳ εὐρυτάτην χρῆσιν. Τὸ πλεονέκτημά του εἶναι ὅτι, ὡς ὁ ἐλατὸς σίδηρος, δύναται καὶ τοῦτο νὰ εὕρῃ ἐφαρμογὴν εἰς συστήματα καμπτόμενα (π. χ. δοκούς), ἀκόμη δὲ καὶ εἰς καθαρῶς ἐφελκυόμενα (π. χ. ἀναρτῆρες τοξωτῶν ἢ κρεμαστῶν γεφυρῶν κτλ.) κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς λιθίνας ἢ τὰς ἐξ ἁπλοῦ σκυροδέματος κατασκευάς, αἵτινες ἀναγκαστικῶς περιορίζονται μόνον εἰς θολωτὰ συστήματα. Ἡ ἰδιότης αὕτη ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὸ νὰ μιμηθῇ ἅπαντα τὰ συστήματα διατάξεως τῶν ζευγμάτων τῶν σιδηρῶν γεφυρῶν. Οὕτως, ἐκτὸς τῶν συνήθων θολωτῶν διατάξεων, αἵτινες, κατασκευαζόμεναι μὲ σημαντικῶς μικροτέρας διαστάσεις, δίδουσιν εἰς τὸ ἔργον ἐλαφροτέραν καὶ κομψοτέραν μορφὴν (εἰκ. 12), κατασκευάζονται ἐκ σιδηροπαγοῦς σκυροδέματος ζεύγματα ἐξ ἁπλῶν, συνεχῶν ἢ προεχουσῶν δοκῶν, γέφυραι κρεμασταὶ (εἰκ. 11), ἀκόμη δὲ καὶ δικτυώματα, ὡς τὰ τῶν σιδηρῶν κατασκευῶν (κατὰ τὸ ἐν Αὐστρίᾳ ἰδίως ἐν χρήσει σύστημα Visintini). Ἡ ἐπιτυχεστέρα ἐν τούτοις ἐφαρμογή του ἔγκειται εἰς τὰς τοξωτὰς διατάξεις μὲ ἄνω ἢ κάτω διάβασιν, αἵτινες καὶ ἀποτελοῦσι μέχρι τοῦδε τὰ σημαντικώτερα παραδείγματα τοῦ εἴδους του. Τὸ σιδηροπαγὲς σκυρόδεμα ἐν τῇ γεφυροποιίᾳ κέκτηται τὸ μέγα πλεονέκτημα τῆς οἰκονομίας, διὸ καὶ κατὰ γενικὸν κανόνα προτιμᾶται ἰδίως εἰς περιπτώσεις ὁδοφόρων γεφυρῶν. Τὸ βάρος του ἐν τούτοις ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἱκανότητα ἀντοχῆς τοῦ ὑλικοῦ του δὲν φαίνεται νὰ τῷ ἐπιτρέπῃ νὰ φθάσῃ τὰ μεγάλα ἀνοίγματα τὰ ἐπιτευχθέντα διὰ τῆς σιδηρᾶς κατασκευῆς. Ἐκ τῶν μεγίστων ἀνοιγμάτων τῶν γεφυρωθέντων διὰ σιδηροπαγοῦς σκυροκονιάματος ἀναφέρομεν τὴν τρίτοξον γέφυραν ἐπὶ τοῦ Elorn ἐν Γαλλίᾳ παρὰ τὴν Brest (εἰκ. 10), ἕκαστον τόξον τῆς ὁποίας ἔχει ἄνοιγμα 186 μ.

Διὰ νὰ κλείσωμεν τὴν παροῦσαν σύντομον ἐπισκόπησιν τῆς ἐξελίξεως τῆς γεφύρας, δέον νὰ σημειώσωμεν καὶ τὴν τελευταίως καταβαλλομένην προσπάθειαν πρὸς εἰσαγωγὴν τῆς «ἠλεκτροκολλήσεως», ἀντὶ τῆς μέχρι τοῦδε χρησιμοποιουμένης ἡλώσεως, ὡς μέσου πρὸς σύνδεσιν τῶν διαφόρων τεμαχίων τῶν σιδηρῶν γεφυρῶν. Τὰ μέχρι τοῦδε ἀποτελέσματα εἶναι ἱκανοποιητικά. Κατεσκευάσθησαν δὲ ἤδη πλήρεις γέφυραι σιδηραῖ ὁλόσωμοι (εἰκ. 29) καὶ δικτυωταὶ ἐξ ὁλοκλήρου διὰ συγκολλήσεως, ἄνευ ἡλώσεως. Ἡ ἐπιτυχία τῆς τοιαύτης προσπαθείας θὰ εἶναι ἐκτάκτως εὐεργετική, διότι, ἐκτὸς οἰκονομικῶν ὠφελημάτων ἅτινα δύναται νὰ ἀποδώσῃ, θέλει ἀπαλλάξει τὴν σιδηρᾶν γέφυραν τοῦ ἐλαττώματος τῆς πολυμελείας, καθιστῶσα αὐτὴν μᾶλλον συμπαγῆ, ἀπηλλαγμένην τῶν κινδύνων χαλαρώσεως καὶ καλύτερον ἐπομένως συντηρουμένην.

Ἑλληνικαὶ γέφυραι. Ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχουσι πλεῖσται γέφυραι θολωταὶ παλαιοτέρων ἐποχῶν διαφόρων ὁδῶν καὶ ὑδραγωγείων, ὡς ἡ γέφυρα τῆς Τατάρνας (βλ. λ. Αἰτωλία, τ. Β', σ. 897), ἡ ὑδαταγωγὸς γέφυρα τῆς Κνωσοῦ κτλ. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους κατεσκευάσθησαν θολωταὶ λίθιναι γέφυραι ἐπὶ διαφόρων ὁδῶν, ὡς ἡ λιθίνη γέφυρα ἐπὶ τοῦ Μεγανίτου παρὰ τὸ Αἴγιον, ἡ τῆς Περιστερᾶς παρὰ τὴν Κυπαρισσίαν κτλ. Αἱ μᾶλλον ὅμως ἀξιοσημείωτοι εἶναι αἱ ἐπὶ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν. Τοιοῦται εἶναι ἡ ὁδογέφυρα τοῦ Μάναρι (εἰκ. 26) παρὰ τὴν Τρίπολιν ἐπὶ τῆς σιδηρ. γραμμῆς ἐξ 8 ἀνοιγμάτων τῶν 12.5 μ., ἡ ὁδογέφυρα τῆς Μαλακάσης καὶ τῆς Ἀγόριανης ἐκ 5 ἀνοιγμάτων τῶν 12 μ. ἐπὶ τῆς γραμμῆς Πειραιῶς—Λαρίσης. Ἐπὶ τῆς σιδηροδρ. γραμμῆς Πελοποννήσου ὑπάρχουσι καὶ θόλοι ἐξ ἁπλοῦ σκυροδέματος, μικροτέρων ὅμως ἀνοιγμάτων. Γέφυραι ἐξ ὡπλισμένου σκυροκονιάματος ὑπάρχουσι πλεῖσται ὅσαι ἐπὶ ἁμαξιτῶν ὁδῶν διαμορφωμέναι ὡς πλάκες, ὡς δοκοί, ὡς πλαισιωταὶ κατασκευαὶ (παρὰ τὴν Ἀκράταν), ὡς τόξα μετὰ ἑλκυστῆρος ἢ μετὰ ἄνω διαβάσεως. Ἐκ τῶν σημαντικωτέρων τοιούτων γεφυρῶν εἶναι ἡ κατὰ τὸ 1928 κατασκευασθεῖσα γέφυρα τῆς Κοκόβης (εἰκ. 28) ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κατερίνης—Βερροίας ἐκ 2 τόξων 48 μ. ἑκάστου. Γέφυραί τινες ἐξ ὡπλισμένου σκυροδέματος ἀπαντῶνται καὶ ἐπὶ τῆς σιδηρ. γραμμῆς Λαρίσης—Θεσσαλονίκης, ἀνοίγματος 5,8 καὶ 10 μ. Τέλος τὰ μᾶλλον ἀξιόλογα ἔργα γεφυροποιίας ἐν Ἑλλάδι ἀντιπροσωπεύονται ὑπὸ σιδηρῶν σιδηροδρομικῶν γεφυρῶν. Ἀναφέρομεν ἐν Πελοποννήσῳ: τὴν σιδηρᾶν γέφυραν τῆς διώρυγος Κορίνθου, ἁπλῶς ἑδραζομένην δικτυωτὴν δοκὸν ἀνοίγματος 80 μ., τὴν γέφυραν ἐπὶ τοῦ Ἀλφειοῦ παρὰ τὸν Πύργον μήκους 314 μ. ἐξ 6 ἡμιπαραβολικῶν δοκῶν ἀνοίγματος 50 μ., τὴν ὁδογέφυραν τοῦ Ἀχλαδοκάμπου, συνεχῆ δοκὸν μήκους 252 μ. μετ' ἀνοιγμάτων 36-54-72-54-36 μ., στηριζομένην ἐνδιαμέσως ἐπὶ 4 σιδηρῶν μεσοβάθρων (εἰκ. 27), καὶ τὴν γέφυραν τοῦ Βουραϊκοῦ ἐπὶ τῆς ὀδοντωτῆς γραμμῆς Διακοφτοῦ—Καλαβρύτων ὡς συνεχὲς τόξον εἰς τρία ἀνοίγματα τῶν 20 μ. Ἐπὶ τῆς γραμμῆς Πειραιῶς—Λαρίσης: τὴν ὁδογέφυραν τῆς Παπαδιᾶς (Δελφῶν) μήκους 332 μ. μετὰ κεντρικοῦ ζεύγματος ἀνοίγματος 120 μ., προέχοντος ἑκατέρωθεν κατὰ 18 μ. (εἰκ. 30), τὴν ὁδογέφυραν τοῦ Ἀσωποῦ (εἰκ. 37), ἧς τὸ κύριον ζεῦγμα ἀποτελεῖ τριαρθρωτὸν τόξον ἀνοίγματος 80 μ. καὶ τὴν γέφυραν τοῦ Γοργοποτάμου ἐξ 7 ἀνοιγμάτων τῶν 28 μ., στηριζομένων ἐπὶ λιθίνων, ποῦ δὲ ἐπὶ σιδηρῶν βάθρων. Ἐπὶ τῆς γραμμῆς Πλατὺ—Θεσσαλονίκης: τὴν γέφυραν τοῦ Λουδία, ἀποτελουμένην ἐκ τόξου μεθ' ἑλκυστῆρος ἀνοίγματος 72 μ., καὶ τὴν γέφυραν τοῦ Ἀξιοῦ ἐκ 12 τόξων μεθ' ἑλκυστῆρος ἀνοίγματος 28 μ. Ἐπὶ δὲ τῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης—Ἀλεξανδρουπόλεως: τὴν γέφυραν τοῦ Γαλλικοῦ μετὰ 2 ἀνοιγμάτων τῶν 65 μ. (ἁπλῶς ἑδραζόμεναι ἡμιπαραβολικαὶ δοκοί), τὴν γέφυραν τοῦ Στρυμόνος μετὰ 6 ἀνεξαρτήτων ἀνοιγμάτων τῶν 30 μ. καὶ τὴν τοῦ Νέστου μετὰ 4 ὁμοίων ἀνοιγμάτων τῶν 30 μ.

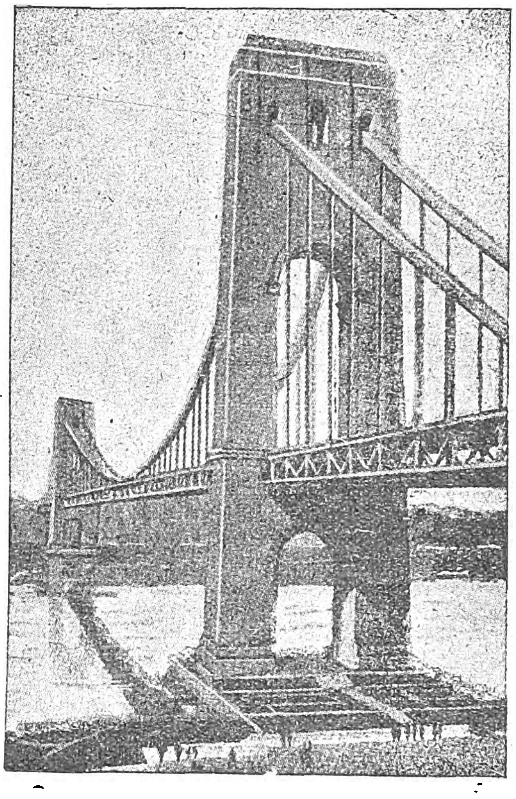
Εἰκ. 25.—*Ἡ μεγάλη κρεμαστὴ γέφυρα ἐπὶ τοῦ Οὔδσων ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ. (Γενικὴ ἄποψις).*
[Ἐλεύθερον ἄνοιγμα μεταξὺ των δύο πυλώνων 1067 μ.]

Κατασκευὴ τῶν γεφυρῶν. Ἡ κατασκευὴ τῶν γεφυρῶν ἀποτελεῖ μίαν τῶν σοβαρωτέρων φάσεων τῆς γενέσεως ἑνὸς τοιούτου ἔργου, ὡς ἐμπερικλείουσα τὰς περισσοτέρας δυσχερείας. Διὸ καὶ ἀπαιτεῖται, διὰ μεγαλύτερα ἰδίως ἔργα, ἐμπεριστατωμένη μελέτη τοῦ τρόπου, ὅστις θέλει ἐφαρμοσθῇ καὶ τῆς πορείας ἥτις δέον νὰ ἀκολουθηθῇ. Ἐπιτυχεστέρα διάταξις τῆς κατασκευῆς δύναται ὄχι μόνον χρόνον νὰ ἐξοικονομήσῃ ἀλλὰ καὶ χρῆμα. Κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἡ κατασκευὴ διευκολύνεται τὰ μέγιστα διὰ τῶν διαφό-

Εἰκ. 26.—*Λιθίνη σιδηροδρομικὴ ὁδογέφυρα τοῦ Μάναρι (παρὰ τὴν Τρίπολιν) ἐπὶ τῆς γραμμῆς Τριπόλεως—Καλαμῶν.* [Ἔχει 8 ἀνοίγματα τῶν 12,50 μ.]

ρῶν μηχανημάτων καὶ μέσων, ἅτινα διαθέτομεν ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ τὰς θεμελιώσεις καὶ τὰς μεταφοράς.

Αἱ μέθοδοι κατασκευῆς εἶναι πολλαὶ καὶ ποικίλαι. Προηγοῦνται πάντως αἱ θεμελιώσεις καὶ τὰ βάθρα, ἕπεται δὲ ἡ κατασκευὴ καὶ ἡ ἐγκατάστασις τοῦ ζεύγματος. Τὰ θολωτὰ ζεύγματα κτίζονται κατὰ γενικὸν κανόνα ἐπὶ ἀψιδοτύπων παρασκευαζομένων ἐκ τῶν προτέρων. Οἱ ἀψιδότυποι στηρίζονται ἐπὶ ἰκριωμάτων ἐπὶ τούτῳ κατεσκευασμένων ἢ ἐπὶ προεξοχῶν τῶν κατεσκευασμένων ἤδη βάθρων (εἰκ. 32) ἢ τέλος καὶ ἐπὶ ἰδιαιτέρων τοξωτῶν προσωρινῶν ζευγμάτων (εἰς μεγαλύτερα ἔργα) ξυλίνων ἢ καὶ σιδηρῶν, ὧν ἡ κατασκευὴ προηγεῖται. Τοιούτων τοξωτῶν ζευγμάτων ἐγένετο χρῆσις διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν μεγάλων θόλων τῶν προμνησθεισῶν γεφυρῶν τοῦ La Caille (εἰκ. 9) καὶ τῆς Brest (εἰκ. 10. Μετὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ θόλου καὶ τὴν πῆξιν αὐτοῦ οἱ ἀψιδότυποι ἀπομακρύνονται, ἡ δὲ κατασκευὴ ἐξακολουθεῖ πρὸς τὰ ἀνώτερα τῆς γεφύρας τμήματα.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ σιδηρᾶ ζεύγματα, ταῦτα κατ' ἀρχὴν ἑτοιμάζονται καὶ συναρμολογοῦνται δοκιμαστικῶς ἐν τῷ ἐργοστασίῳ τῆς κατασκευῆς των. Εἶτα δὲ διαλυόμενα καὶ πάλιν μεταφέρονται εἰς τεμάχια εἰς τὸν τόπον τοῦ ἔργου πρὸς ἐπιτόπιον πλέον ὁριστικὴν συναρμολόγησιν. Μόνον προκειμένου περὶ μικρῶν ζευγμάτων (ἀνοίγματος ὀλίγων μόνον μέτρων) μεταφέρονται ταῦτα ἕτοιμα καὶ τοποθετοῦνται τῇ βοηθείᾳ εἰδικῶν μεταφορικῶν καὶ ἀνυψωτικῶν μέσων. Ἡ ἐπιτόπιος συναρμολόγησις εἴτε γίνεται ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τῆς θέσεως δι' ἣν προορίζεται τὸ ζεῦγμα τῇ βοηθείᾳ ἰκριωμάτων ἢ ἐν τῷ κενῷ διὰ βαθμιαίας προεκτάσεως (εἰκ. 31, 32), εἴτε ἐκτὸς τῆς θέσεως ταύτης, ὁπότε τὸ ζεῦγμα ἕτοιμον πλέον μεταφέρεται διὰ διαφόρων τρόπων καὶ τοποθετεῖται εἰς τὴν θέσιν του (εἰκ. 33).

Μεγάλως διευκολύνει τὴν προσπέλασιν τῶν ὑπὸ κατασκευὴν τμημάτων καὶ τὰς μεταφορὰς (ἰδίως προκειμένου περὶ μεγάλων χαραδρῶν) ἡ χρῆσις ἐναερίων μεταφορέων μέσῳ καλωδίου στερεουμένου ἐπὶ τῶν ἑκατέρωθεν κλιτύων. Εἰς κρεμαστὰς γεφύρας χρησιμοποιεῖται πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον συνήθως αὐτὸ τοῦτο τὸ καλώδιον τῆς ἐξαρτήσεως τῆς γεφύρας. Μετὰ τὴν κατασκευὴν τὰ ἔργα ἐλέγχονται διὰ δοκιμαστικῶν φορτίσεων (βλ. κατωτ.), δι' ὧν ἐξακριβοῦται ἡ κατάστασις καὶ ὁ τρόπος λειτουργίας ἢ κοπώσεως αὐτῶν.

Ὑπολογισμὸς τῶν γεφυρῶν. Αἱ καταπληκτικαὶ πρόοδοι ἃς ἐνεφάνισεν ἡ γεφυροποιία μέχρι τῶν ἡμερῶν μας δὲν ἐπετεύχθησαν βεβαίως εὐχερῶς καὶ ταχέως. Ἐχρειάσθη χρόνος, ἐπιμονή, μελέτη, θεωρητικὴ ἐργασία, πρακτικὴ ἐφευρετικότης, τόλμη, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ οὐκ ὀλίγαι ἀνθρώπινοι θυσίαι. Πλῆθος γυφυρῶν κατέπεσεν εἴτε ἐκ σφαλμάτων κατασκευῆς, εἴτε ἐλλείψει ἀκριβοῦς γνώσεως τῆς κοπώσεως ὡρισμένων στοιχείων τῆς γεφύρας, καὶ ἀνθρώπιναι ὑπάρξεις ἐπλήρωσαν μὲ τὴν ζωήν των τὴν θεωρητικὴν ἄγνοιαν καὶ τὸν ἐμπειρισμόν. Αἱ θυσίαι ὅμως αὗται ἀπέδωκαν τοὺς μεγαλυτέρους καρπούς. Ἡ θεωρητικὴ ἔρευνα ἐνε-

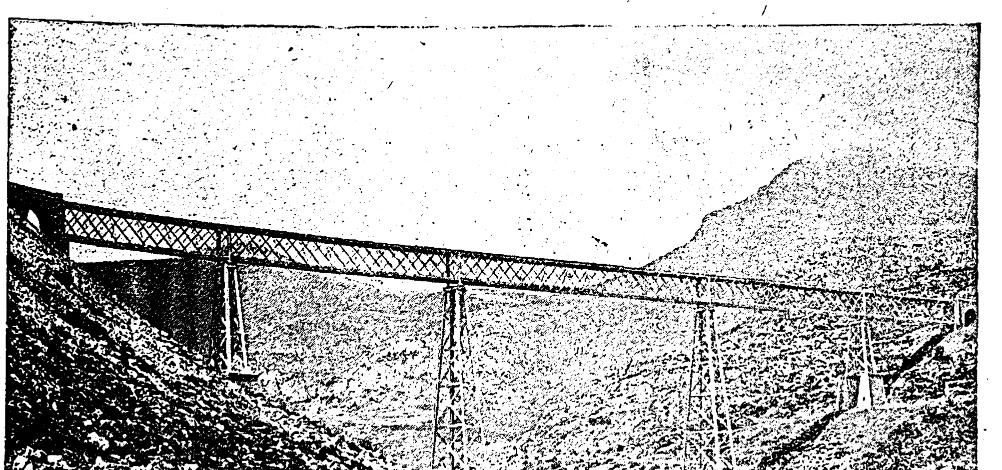

Εἰκ. 27.—*Σιδηρᾶ ὁδογέφυρα Ἀχλαδοκάμπου μήκους 252 μ. ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κορίνθου-Τριπόλεως.*

[Συνεχὴς δοκὸς ἀνοίγμ. 36-54-72-54-36 μ. ἐπὶ σιδηρῶν βάθρων.]

τάθη εἰς τὸν ὕψιστον βαθμόν, ἐνῷ συγχρόνως δοκιμαὶ καὶ πειράματα διενηργοῦντο συστηματικῶς πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τῶν συμπερασμάτων τῆς θεωρητικῆς ἐρεύνης. Οὕτω σήμερον πλέον ὁ ἐμπειρισμὸς ἐν τῇ κατασκευῇ τῶν γεφυρῶν εἶναι ἀδικαιολόγητος. Ἡ γέφυρα ἔχει ὑποστῇ πλήρη θεωρητικὴν ἀνατομίαν, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχῃ στοιχεῖον αὐτῆς τὸ ὁποῖον νὰ μὴ δύναται νὰ ἐλεγχθῇ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐπακριβῶς. Ὁ ἔλεγχος οὗτος διενεργεῖται λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν παντὸς παράγοντος δυναμένου νὰ ἐπηρεάσῃ ὁπωσδήποτε τὸ περὶ οὗ πρόκειται στοιχεῖον ἐν τῇ κοπώσει αὐτοῦ. Τοιοῦτοι παράγοντες εἶναι: τὸ ἴδιον βάρος τῆς γεφύρας, τὰ ἐπ' αὐτῆς κυκλοφοροῦντα φορτία, ἅτινα καλεῖται νὰ βαστάσῃ, ἡ πίεσις τοῦ ἀνέμου ἡ ἐξασκουμένη ἐπὶ τοῦ σώματος τῆς γεφύρας καὶ ἐπὶ τῶν ἐπ' αὐτῆς κυκλοφορούντων ὀχημάτων ἢ συρμῶν, τὸ βάρος τῆς χιόνος ἥτις δύναται νὰ

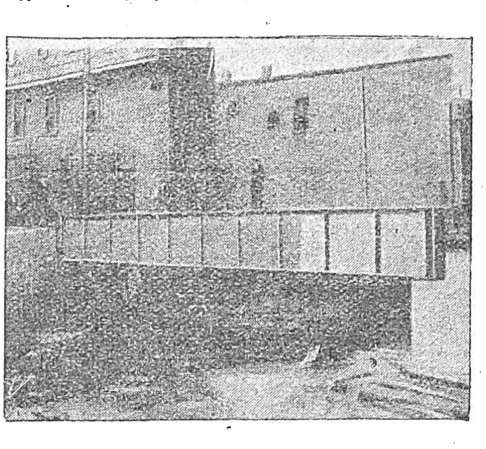

Εἰκ. 29.—*Σιδηροδρομικὴ γέφυρα ἄνευ ἥλώσεων συντεθειμένη ἐκ τεμαχίων συνδεδεμένων δι' ἠλεκτροκολλήσεως.*

συσσωρευθῇ ἐπὶ τῆς γεφύρας, ἡ ἐπιρροὴ τῆς φυγοκέντρου δυνάμεως ἣν ὑφίστανται τα ἐπὶ τῆς γεφύρας κυκλοφοροῦντα ὀχήματα ἢ συρμοί, ὅταν ἡ γέφυρα βαστάζῃ ὁδὸν ἐν καμπύλῃ, αἱ πλάγιαι ὠθήσεις καὶ κρούσεις αἱ ἐξασκούμεναι ὑπὸ τῆς διερχομένης τὴν γέφυραν ἀτμαμάξης, ἡ ἐπιρροὴ τῆς τροχοπεδήσεως ἥτις ἐνδεχομένως διενεργεῖται κατὰ τὴν διέλευσιν τῶν συρμῶν ἐκ τῆς γεφύρας κτλ. Ἐκ τῶν ὑπολογισμῶν τούτων προσδιορίζεται ἡ κόπωσις ἥτις θὰ παραχθῇ ἐν ἑκάστῳ στοιχείῳ τῆς γεφύρας, διαμορφοῦται δὲ τοῦτο ἀναλόγως, ὥστε νὰ δύναται νὰ ἀντιστῇ εἰς αὐτήν. Δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν καὶ ὁ τρόπος ὅστις προβλέπεται διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς γεφύρας, ὅστις εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ προκαλέσῃ ἐπ' αὐτῆς ἀξιοσημειώτους δευτερευούσας κοπώσεις, ἔστω καὶ προσωρινάς.

Ἐν τούτοις, παρ' ὅλην τὴν λεπτομέρειαν εἰς

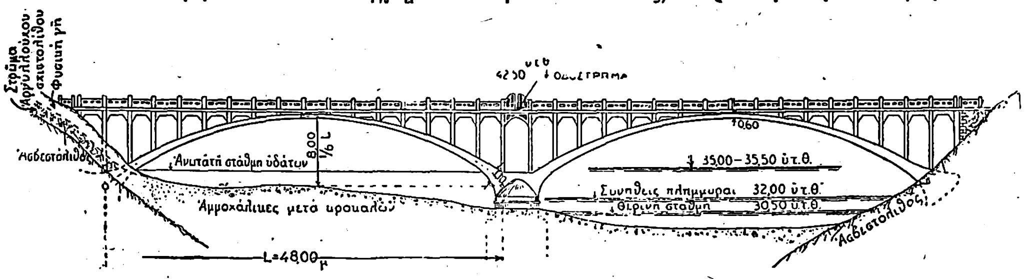

Εἰκ. 28.—*Ὁδοφόρος γέφυρα τῆς Κοκκόβης.*

[Ἐξ ὡπλισμένου σκυροδέματος. Δύο ἀνοίγματα 48 μ.]

ἣν ἔφθασεν ὁ σημερινὸς ὑπολογισμός, ὑπάρχουσιν ἀκόμη καὶ παράγοντές τινες οἵτινες δὲν δύνανται εὐκόλως νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς αὐτόν. Τοιοῦτος παράγων εἶναι ἡ δυναμικὴ ἐπιρροὴ τῶν κινουμένων ἐπὶ τῆς γεφύρας φορτίων. Ἡ διάβασις π. χ. ἑνὸς συρμοῦ ἐν ταχύτητι διά τινος γεφύρας ἔχει πολὺ διαφορετικὴν (ἐπὶ τὸ δυσμενέστερον) ἐπιρροὴν ἢ ἡ ἁπλῆ φόρτισις ἣν θὰ ἐξήσκει ὁ αὐτὸς συρμὸς τοποθετούμενος ἐπὶ τῆς γεφύρας ἐν στάσει. Καὶ εἰς μὲν τὰς κτιστὰς γεφύρας ἡ ἐκ τῆς κινήσεως ἐπιρροὴ εἶναι ἐν γένει ἀσήμαντος (λόγῳ τοῦ μεγάλου σχετικῶς βάρους ἐν σχέσει πρὸς τὸ βάρος τῆς ἄνωθεν τῆς γεφύρας κινουμένης μάζης), εἰς τὰς σιδηρᾶς ὅμως γεφύρας, καὶ ἰδίως εἰς τὰς μικροτέρας, ἡ ἐπιρροὴ εἶναι πολὺ δυσμενεστέρα.

Ὁ καθορισμὸς τῆς ἐντάσεως καὶ τῶν νόμων, ὑφ' ὧν διέπεται ἡ δυναμικὴ αὕτη ἐπιρροή, ἀποτελεῖ τὸ στάδιον τῶν νεωτέρων ἐρευνῶν ἐν τῇ γεφυροποιίᾳ· καὶ ἐπειδὴ ἡ θεωρητικὴ παρακολούθησις τοῦ ζητήματος δὲν φαίνεται εὐχερής, τὸ πρᾶγμα καταλήγει εἰς πειραματικὴν κυρίως ἔρευναν, ἀποσκοποῦσαν εἰς τὴν διὰ συγκριτικῶν μετρήσεων ἐξακρίβωσιν τῆς προκυπτούσης ἐπὶ πλέον κοπώσεως. Οἱ πειραματισμοὶ οὗτοι ἀπασχολοῦσι σήμερον τὰς κυριωτέρας τεχνικὰς ὑπηρεσίας καὶ τοὺς σημαντικωτέρους σιδηροδρομικοὺς ὀργανισμοὺς τῶν διαφόρων κρατῶν. Καίτοι δὲ ἡ διατύπωσις ὁριστικῶν συμπερασμάτων θὰ ἦτο πρόωρος, φαίνεται πάντως ἀναμφισβήτητον ὅτι τὸ μέγεθος τῆς ἐπιρροῆς ἣν ἐξασκεῖ ἐπὶ τῶν γεφυρῶν ἡ ἐν ταχύτητι διέλευσις τῶν φορτίων ἄνωθεν αὐτῶν ἐξαρτᾶται ὄχι μόνον ἐξ ἐξωτερικῶν συνθηκῶν (εἶδος κυκλοφορούντων φορτίων, ταχύτης διελεύσεως), ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ εἴδους, τῆς διατάξεως καὶ τῆς καταστάσεως αὐτῆς ταύτης τῆς γεφύρας.

Παρακολούθησις, συντήρησις καὶ δοκιμασία γεφυρῶν. Αἱ γέφυραι δὲν ἀρκεῖ μόνον νὰ μελετῶνται, νὰ ὑπολογίζωνται καὶ νὰ κατασκευάζωνται καλῶς· πρέπει καὶ νὰ παρακολουθῶνται ἀγρύπνως, ἰδιαιτέρως μάλιστα αἱ σιδηραῖ, αἵτινες δὲν ἀποτελοῦνται ἐξ ἑνιαίου σώματος ἀλλὰ ἐκ πληθύος ἀλληλοσυνδεομένων τεμαχίων. Ἡ επανειλημμένη καὶ διαρκὴς φόρτισις αὐτῶν, οἱ κραδασμοὶ οὓς ἐκ ταύτης ὑφίστανται, ἐπιφέρουσι χαλαρώσεις τῶν συνδέσεων, συνεπείᾳ τῶν ὁποίων οἱ κραδασμοὶ γίνονται ἔτι ἐντονώτεροι, αἱ κρούσεις μεγαλύτεραι καὶ οἱ κίνδυνοι ἀμεσώτεροι. Ἐκτὸς τούτου αἱ σιδηραῖ γέφυραι ὑφίστανται πολλάκις μετὰ μακρὰν ἐργασίαν μονίμους παραμορφώσεις, μαρτυρούσας ὅτι τὸ ὑλικόν των ἀπώλεσε τὴν πλαστικότητά του. Τέλος συνεπείᾳ φθορᾶς τοῦ χρώματος δι οὗ ἐπικαλύπτονται προστατευτικῶς αἱ σιδηραῖ γέφυραι καὶ μὴ ἐγκαίρου ἀνανεώσεως τοῦ χρωματισμοῦ των, ὑπόκεινται εἰς κίνδυνον ὀξειδώσεως ἐξ ἴσου καταστρεπτικῆς καὶ ἀνησυχαστικῆς διὰ τὴν ἀσφάλειαν αὐτῶν. Δυσμενῆ ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν σιδηρῶν γεφυρῶν δύνανται νὰ ἔχωσιν ἀκόμη καὶ οἱ καπνοὶ τῶν ἀτμαμαξῶν, οἵτινες προσβάλλουσιν ἐπικινδύνως τὸ ὑλικόν των.

Αἱ κτισταὶ γέφυραι ὡς καὶ τὰ βάθρα τῶν σιδηρῶν γεφυρῶν ὑπόκεινται σπανιώτερον εἰς δυσμενεῖς ἐπιρροάς, οὐχ ἧττον ὅμως εἶναι δυνατὸν καὶ αὗται νὰ βλαβῶσιν εἴτε ἐξ ἀποσαθρώσεως τοῦ ὑλικοῦ των, εἴτε ἐκ προσβολῶν τοῦ ῥεύματος, εἴτε καὶ ἐκ γενικωτέρων βλαβῶν, καθιζήσεων, κατολισθήσεων, βλάβης θεμελιώσεων κτλ. Πρὸς διαπίστωσιν τῶν βλαβῶν τούτων καὶ πάσης ἄλλης σχετικῆς ἀνωμαλίας (θραύσεων, ῥωγμῶν κλπ.) διενεργοῦνται τακτικῶς λεπτομερεῖς ἐπιθεωρήσεις τῶν γεφυρῶν. Οἱ χαλαροὶ ἧλοι τῶν σιδηρῶν γεφυρῶν, ἐλεγχόμενοι διὰ κρούσεως σφύρας ἐπ' αὐτῶν, ἀντικαθίστανται ἐν καιρῷ ὡς καὶ διάφορα ἄλλα ἐφθαρμένα τυχὸν τεμάχια, συντελεῖται δὲ ἐν γένει πᾶσα ἐνδεικνυομένη ἐπισκευή. Ἐκτὸς τῶν τακτικῶν τούτων ἐπιθεωρήσεων διενεργοῦνται κατὰ περιόδους καὶ δοκιμαστικαὶ φορτίσεις τῶν γεφυρῶν. Κατ' αὐτὰς τῇ βοηθείᾳ εἰδικῶν ἐργαλείων ἀκριβείας: τῶν τασιμέτρων, καμψιμέτρων ἢ παλμομέτρων, μετροῦνται αἱ παραμορφώσεις, αἱ κοπώσεις καὶ οἱ κραδασμοὶ τῶν γεφυρῶν. Διὰ τῶν μετρήσεων τούτων ἐλέγχεται ἡ κατάστασις τῆς γεφύρας καὶ ἐξακριβοῦται ἡ ἀληθὴς αὐτῆς κόπωσις ὑπὸ τὰς πραγματικὰς συνθήκας φορτίσεως.

Digitized by Google

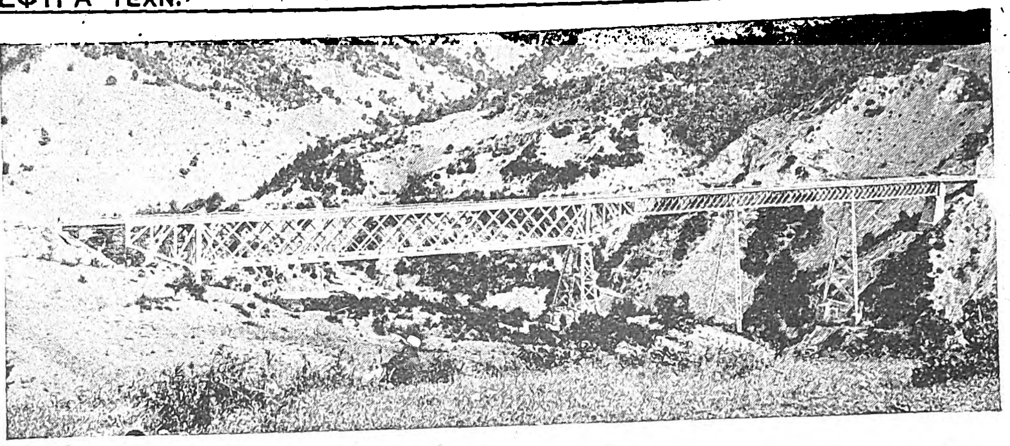

Εἰκ. 30.—*Σιδηρᾶ ὁδογέφυρα τῆς «Παπαδιᾶς» ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Πειραιῶς—Λαρίσης.*
[Τὸ κύριον ζεῦγμα ὡς ἀμφιπροέχουσα δοκὸς ἀνοίγματος 120 μ.]

Τὰ ἀποτελέσματα τῶν δοκιμασιῶν, τῶν μετρήσεων καὶ τῶν παρατηρήσεων ἐν γένει τῶν γενομένων κατὰ τὰς ἐπιθεωρήσεις ἀναγράφονται εἰς εἰδικὰ βιβλία. Τὰ στοιχεῖα δὲ ταῦτα καταχωρούμενα ὁμοῦ μετ' ἄλλων χρησίμων στοιχείων (φύσις καὶ ἰδιότητες τοῦ ὑλικοῦ τῆς γεφύρας, κύρια ἀποτελέσματα τοῦ ὑπολογισμοῦ, διάφοροι σημειώσεις καὶ πληροφορίαι περὶ τῆς κατασκευῆς τῆς γεφύρας, τῶν γενομένων ἐπισκευῶν, ἐνισχύσεων, τροποποιήσεων κτλ.) ἀποτελοῦσι τὰ ἐπίσημα δεδομένα, ἐκ τῆς παρακολουθήσεως καὶ μελέτης τῶν ὁποίων δύναται νὰ ἐκτιμηθῇ ἀσφαλῶς ἡ κατάστασις καὶ ἡ ἱκανότης τῆς γεφύρας ταύτης.

Ἐνίσχυσις γεφυρῶν. Καλεῖται ἐνίσχυσις ἡ ἐργασία ἡ διενεργουμένη ἐπί τινος γεφύρας, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας—χωρὶς νὰ μεταβληθῶσιν αἱ ἐξωτερικαὶ ἐπιφορτίσεις—ἐπιτυγχάνεται ὁ μετριασμὸς τῆς κοπώσεως ὡρισμένων τῆς γεφύρας στοιχείων. Ὁ τοιοῦτος μετριασμὸς τῆς κοπώσεως εἶναι χρήσιμος εἴτε ἁπλῶς διὰ νὰ ἐκλείψωσιν ὑφιστάμεναι τυχὸν ὑψηλαὶ κοπώσεις ἐν τῇ γεφύρᾳ, εἴτε καὶ διὰ νὰ καταστῇ αὕτη ἱκανή, ὅπως δεχθῇ μεγαλυτέρας ἐξωτερικὰς ἐπιφορτίσεις, χωρὶς νὰ ὑποστῇ ἐξ αὐτῶν δυσμενῆ τινα ὑπερκόπωσιν, οἵαν προεβλέπετο ὅτι θὰ ὑφίστατο ἄνευ τῆς ἐνισχύσεως. Ἡ δευτέρα περίπτωσις εἶναι ἡ μᾶλλον συνήθης, ἰδίᾳ εἰς σιδηροδρομικὰς γεφύρας, ὅπου ἡ συνεχὴς αὔξησις τοῦ βάρους τοῦ τροχαίου ὑλικοῦ ἐπέβαλε τὴν διενέργειαν συστηματικῶν ἐνισχύσεων τῶν σιδηρῶν κυρίως γεφυρῶν.

Ἡ ἐνίσχυσις δύναται νὰ περιορίζεται εἰς ὡρισμένον μόνον τμῆμα τῆς ὅλης γεφύρας (π. χ. μόνον εἰς τὴν θεμελίωσιν ἢ τὰ βάθρα, ἢ τὸ ζεῦγμα αὐτῆς) ἢ καὶ εἰς πλείονα τοῦ ἑνὸς τμήματα τῆς γεφύρας. Ἡ συνηθεστέρα περίπτωσις εἶναι ἡ ἐνίσχυσις τοῦ ζεύγματος. Καὶ τῶν μὲν κτιστῶν ζευγμάτων ἡ ἐνίσχυσις εἶναι δυσχερὴς ἢ καὶ ἀδύνατος, τῶν δὲ σιδηρῶν ποικίλλει ἀναλόγως τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ, τοῦ εἴδους καὶ τῆς κατασιάσεως τοῦ ζεύγματος καὶ τῶν ἰδιαιτέρων συνθηκῶν τῆς γεφύρας. Εἷς τρόπος ἐνισχύσεως εἶναι ἡ αὔξησις τῶν διαστάσεων ὡρισμένων στοιχείων τοῦ ζεύγματος διὰ προσθήκης νέων τεμαχιων καταλλήλως προσαρμοζομένων πρὸς τὰ παλαιά, ὥστε νὰ ἐξασφαλίζεται ἡ συνεργασία αὐτῶν. Ἕτερος τρόπος ἐνισχύσεως τοῦ ζεύγματος εἶναι ὁ περιορισμὸς τῶν ἐλαστικῶν παραμορφώσεων αὐτοῦ (κάμψεως), ἐπιτυγχανομένου οὕτω μετριασμοῦ τῆς κοπώσεως αὐτοῦ. Ὁ περιορισμὸς τῶν ἐλαστικῶν μεταμορφώσεων ἐπιτυγχάνεται εἴτε διὰ τῆς παρεμβολῆς τρίτου πέλματος ἄνω ἢ κάτω (εἰκ. 34), προσδίδοντος μεγαλυτέραν ἀκαμψίαν εἰς τὸ ζεῦγμα, εἴτε καὶ ἀμέσως δι' ὑποστηρίξεως, τῇ βοηθείᾳ βάθρων ἢ τόξων κατασκευαζομένων ἐνδιαμέσως ὑπὸ τὸ ζεῦγμα. Ἡ τελευταία αὕτη περίπτωσις καταλήγει εἰς ὁλοσχερῆ τροποποίησιν τῆς διατάξεως τῆς γεφύρας (εἰκ. 36). Ὅσον ἀφορᾷ τὰ βάθρα, τὰ μὲν κτιστὰ σπανίως ἀπαιτοῦσιν ἐνίσχυσιν, ἐνῷ τὰ σιδηρᾶ συνηθέστερον. Ἡ ἐνίσχυσίς των γίνεται ἐπίσης δι' αὐξήσεως τῶν διατομῶν τῶν διαφόρων αὐτῶν στοιχείων, εἴτε τῇ βοηθείᾳ προσθηκῶν νέων τεμαχίων προσαρμοζομένων καταλλήλως πρὸς τὰ παλαιά, εἴτε καὶ δι' ἀντικαταστάσεως ὡρισμένων στοιχείων ἐξ αὐτῶν δι' ἑτέρων ἰσχυρότερον διαμεμορφωμένων. Κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους πρὸς ἐνίσχυσιν σιδηρῶν βάθρων εἰσήχθη καὶ ὁ τρόπος τῆς περικαλύψεως αὐτῶν διὰ σκυροδέματος. Ὁ τρόπος οὗτος ἐφηρμόσθη ἀκόμη καὶ πρὸς ἐνίσχυσιν σιδηρῶν ζευγμάτων, μεταβαλλομένων οὕτως αὐτῶν εἰς ζεύγματα ἐξ ὡπλισμένου σκυροδέματος, οὗ ὁπλισμὸς συνήθως εἶναι αὐτὴ αὕτη ἡ παλαιὰ σιδηρᾶ κατασκευὴ (εἰκ. 36).

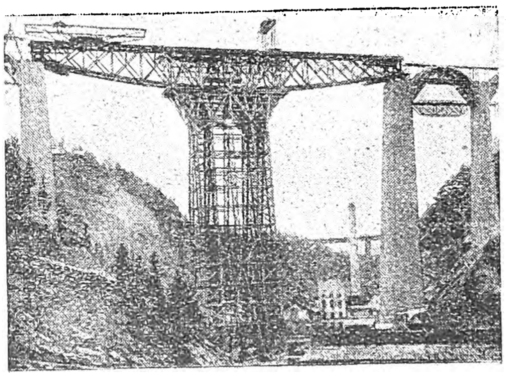

Εἰκ. 32.—*Κατασκευὴ τῆς σιδηροδρομικῆς γεφύρας τοῦ Sitter (ἐν Ἑλβετίᾳ).*
[Συναρμογὴ τοῦ σιδηροῦ ζεύγματος ἀνοίγμ. 120 μ. ἐπὶ πυργοειδοῦς ξυλίνου ἰκριώματος.]

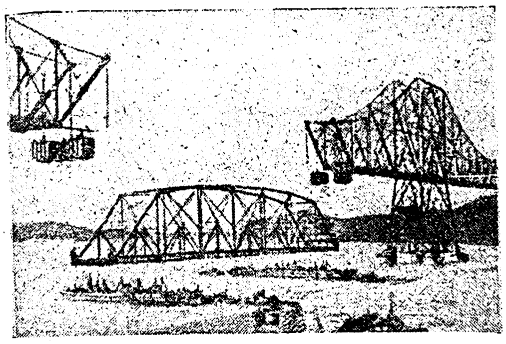

Εἰκ. 33 —*Ἐγκατάστασις ἑτοίμου σιδηροῦ ζεύγματος μεταφερομένου ἐπὶ πλωτῶν στηριγμάτων καὶ ἀνυψουμένου πρὸς συναρμογήν.*

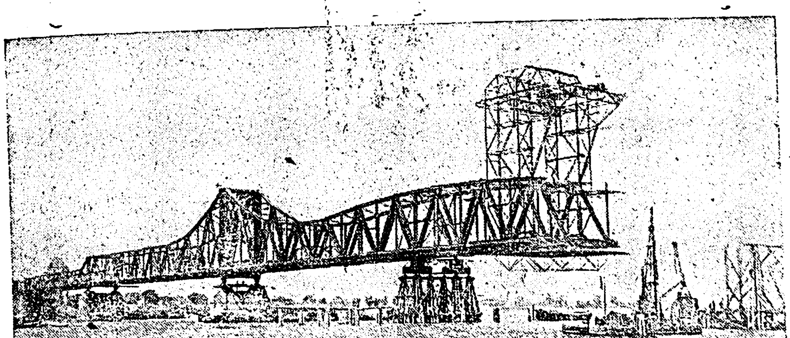

Εἰκ. 31.—*Κατασκευὴ τῆς σιδηρᾶς ὁδοφόρου γεφύρας μεταξὺ Ροῦρορτ-Ὅμπεργ ἐπὶ τοῦ Ρήνου.*
[Ἐργασία ἐπὶ τοῦ ἐνδιαμέσου ἀνοίγματος 203 μ.]

Ἡ ἐνίσχυσις ἀποτελεῖ κατὰ τὸ πλεῖστον τὴν οἰκονομικωτέραν λύσιν πρὸς αὔξησιν τῆς ἱκανότητος ὑφισταμένων γεφυρῶν καλῶς διατηρουμένων. Πολλάκις ἐν τούτοις ἀπαιτεῖ τοιαύτας δαπάνας, ὥστε, προκειμένου περὶ παλαιοτέρων ἔργων, ὧν ἡ ζωὴ καὶ μετὰ τὴν ἐνίσχυσίν των δὲν προβλέπεται μακρά, νὰ θεωρῆται σκοπιμωτέρα ἡ ὁλοσχερὴς ἀντικατάστασις τῆς γεφύρας δι' ἑτέρας ἱκανοποιούσης τὰς μεταγενεστέρας ἀπαιτήσεις καὶ ἐξασφαλιζούσης μακροτέραν ζωήν. Ἡ τοιαύτη ἀντικατάστασις ἀποβαίνει τοσούτῳ μᾶλλον εὐνοϊκωτέρα, καθόσον ἀπαλλάσσεται ὡρισμένων δαπανῶν λόγῳ τοῦ δυνατοῦ τῆς χρησιμοποιήσεως ὡρισμένων μερῶν τῆς παλαιᾶς γεφύρας (βάθρων κτλ.). Οὕτως ἐν τῇ τελευταίως ἀνακατασκευασθείσῃ μεγάλῃ ὁδογεφύρᾳ τοῦ Granfey ἐν Ἑλβετίᾳ διετηρήθησαν πλήρη τὰ βάθρα τῆς παλαιᾶς σιδηρᾶς γεφύρας (περικαλυφθέντα διὰ σκυροδέματος), ἐφ' ὧν καὶ ἐστηρίχθησαν οἱ νέοι ἐξ ὡπλισμένου σκυροδέματος θόλοι.

Κατάρρευσις γεφυρῶν. Κατάρρευσις δύναται νὰ προέλθῃ ἐκ βλάβης τῆς ὑποδομῆς (θεμελίων, βάθρων) ἢ τοῦ ζεύγματος τῆς γεφύρας. Αἱ βλάβαι ὀφείλονται εἴτε εἰς ἐξωτερικὰ αἰτίας (υπερβολικαὶ πιέσεις ὕδατος, ἀπότομα ρεύματα, διαβρώσεις, ὑποσκαφαί, καθιζήσεις κτλ.) εἴτε εἰς ἐσωτερικὰς (ὑπερκοπώσεις ὡρισμένων στοιχείων ἐξ ἀνεπαρκείας διαστάσεων λόγῳ κακῆς ἐκτιμήσεως τῶν

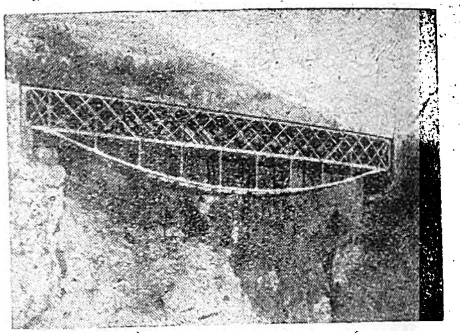

Εἰκ. 34.—*Σιδηρᾶ σιδηροδρομικὴ γέφυρα ἐπὶ τοῦ Inchi-Reuss, ἐνισχυθεῖσα διὰ προσθήκης τρίτου πέλματος εἰς τὸ ζεῦγμα.*

ἐπὶ τοῦ στοιχείου τούτου ἐπενεργουσῶν δυνάμεων κτλ.). Εἰς μεγαλύτερα ἔργα, καλῶς θεμελιωμένα καὶ τακτικώτερον παρακολουθούμενα, οἱ κίνδυνοι βλάβης τῆς ὑποδομῆς εἶναι μᾶλλον ἀπίθανοι. Τοὐναντίον μικρὰ ἔργα εἶναι περισσότερον ἐπιρρεπῆ εἰς τοιούτους κινδύνους, ὡς εὐκολώτερον δυνάμενα νὰ παρασυρθῶσι, λόγῳ τοῦ μικροῦ αὐτῶν ὄγκου, ἢ καὶ διότι τυχὸν μικραὶ προϋπάρχουσαι βλάβαι εἶναι δυνατὸν νὰ μείνωσιν ἀπαρατήρητοι.

Ἡ κατάρρευσις γεφυρῶν ἐκ καθαρᾶς βλάβης τῆς ἐπιδομῆς ἀνάγεται μᾶλλον εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν πρώτων σιδηρῶν γεφυρῶν, καθ' ἣν αὗται διεμορφοῦντο ἐλαττωματικῶς, ἐχρησιμοποιεῖτο δὲ ὑλικὸν ἀκατάλληλον. Οὕτω πολλαὶ καταρρεύσεις ἐσημειώθησαν ἐκ τῆς χρήσεως τοῦ χυτοσιδήρου ὡς κυρίου βαστάζοντος ὑλικοῦ (ἡ κατὰ τὸ 1879 ἐπισυμβᾶσα κατάρρευσις τῆς παρὰ τὸ Dundee σιδηροδρομικῆς γεφύρας ἐκ 13 ἀνοιγμάτων τῶν 30 μ. ἐπὶ ὑψηλῶν χυτοσιδηρῶν βάθρων κατά τινα ἐν μέσῳ βιαίας θυέλλης διάβασιν τοῦ συρμοῦ), καθὼς καὶ ἐξ ἐλαττωματικῆς διαμορφώσεως θλιβομένων

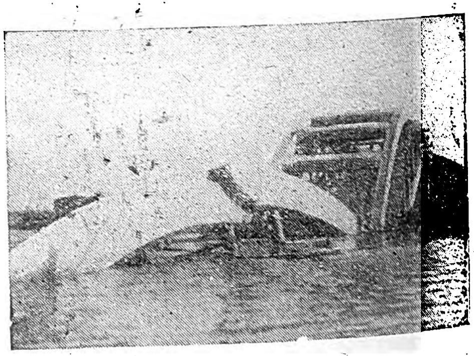

Εἰκ. 35.—*Ἡ καταρρεύσασα ὁδοφόρος γέφυρα ἐξ ὡπλισμένου σκυροδέματος ἐπὶ τοῦ Oder παρὰ τὸ Gartz.*

ἰδίως τμημάτων τῆς κατασκευῆς, ἅτινα δὲν ἠδύναντο νὰ ἀντιμετωπίσωσι τὸν λυγισμὸν (κατάρρευσις τμήματος τῆς μεγάλης προεχούσης δοκοῦ τῆς γεφύρας τοῦ Quebec τῷ 1907 συνεπείᾳ λυγισμοῦ τοῦ θλιβομένου αὐτῆς πέλματος). Ἀρκεταὶ ἐπίσης καταρρεύσεις κρεμαστῶν γεφυρῶν ἐσημειώθησαν ἐκ κακῆς συντηρήσεως τῶν ἁλύσεων ἢ καλωδίων ἐξαρτήσεως καὶ ὀξειδώσεως αὐτῶν, ἰδίως κατὰ τὰς ἀγκυρώσεις. Ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ κατάρρευσις τῆς ὁδοφόρου κρεμαστῆς γεφύρας τοῦ Ostrawitza (1886) κατά τι ἔρρυθμον βάδισμα στρατιωτῶν, δι' οὗ ἐπετάθη ὁ παλμὸς τῆς γεφύρας, προκαλέσας διὰ τῆς δυναμικῆς του ταύτης ἐπιρροῆς ὑπέρβασιν κοπώσεως, εἰς ἣν δὲν ἀντέσχεν ἡ ὀξειδωμένη ἅλυσις τῆς ἐξαρτήσεως τῆς γεφύρας. Παρετηρήθησαν εἰσέτι καὶ καταρρεύσεις ἐκ θραύσεως ἐφελκυομένων στοιχείων συνεπείᾳ ὑπερβολικῆς ἐξασθενήσεως τῆς διατομῆς των ἐκ τῶν ὀπῶν τῶν ἡλώσεων κατὰ τὰς συνδέσεις.

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη αἱ σημειωθεῖσαι πρό-

Digitized by Google

δοι ἐν ταῖς σιδηραῖς κατασκευαῖς, ἡ λεπτομερεστέρα ἔρευνα τῆς κοπώσεως καὶ ἡ βελτίωσις τῆς ποιότητος τοῦ χρησιμοποιουμένου ὑλικοῦ ἐγγυῶνται τὴν ἀποτροπὴν τοιούτων δυστυχημάτων. Ἐν τούτοις τὸ ζήτημα τῆς ἀσφαλείας τῶν θλιβομένων στοιχείων κατὰ λυγισμοῦ δὲν δύναται, καὶ σήμερον εἰσέτι, νὰ θεωρηθῇ τελείως λελυμένον, ὥστε νὰ ἀποκλείεται πᾶν ἀπρόοπτον. Οὕτω προσφάτως ἔν τινι σιδηρᾷ γεφύρᾳ τῆς Ρωσίας, κατὰ τὴν δοκιμαστικὴν φόρτισιν ἐλύγισε θλιβομένη τις διαγώνιος (εἰκ. 38) ἄνευ εὐτυχῶς ἑτέρων συνεπειῶν. Ἡ βλάβη αὕτη προῆλθεν οὐ μόνον ἐξ ἐλαττωματικῆς διαμορφώσεως τῆς διαγωνίου, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐσωτερικῆς ἀλλοιώσεως, ἥν, ὡς ἐξηκριβώθη, εἶχεν ὑποστῇ τὸ ὑλικὸν τοῦ τεμαχίου ἐκείνου ἐκ προγενεστέρας πυρκαϊᾶς.

Εἰς τὰ κτιστὰ ζεύγματα, καταρρεύσεις ὀφειλόμεναι εἰς βλάβας αὐτῶν τούτων τῶν ζευγμάτων

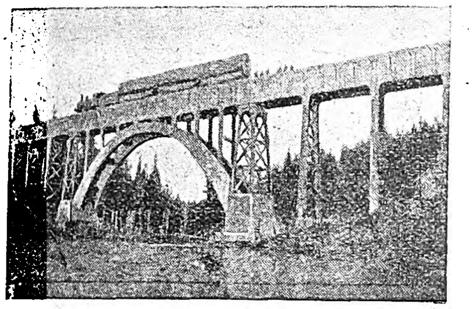

Εἰκ. 36.—*Σιδηροδρομικὴ γέφυρα τῆς Velanda (Σουηδία) ἐνισχυθεῖσα διὰ τῆς κατασκευῆς θόλου καὶ ὑποστηλωμάτων, πρὸς ἐνδιάμεσον στήριξιν τοῦ ζεύγματος, καὶ διὰ γενικῆς περικαλύψεως ἐκ σκυροδέματος.*

εἶναι σπανιώτεραι, σημειούμεναι ἰδίως κατὰ τὴν ἀποξύλωσιν (ὡς συνέβη καὶ ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὴν κατασκευὴν τῆς πρώτης θολωτῆς γεφύρας τῆς «Κακῆς Σκάλας», ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Πειραιῶς—Κορίνθου, ἀντικατασταθείσης εἶτα διὰ σιδηρᾶς) καὶ προκαλούμεναι ἐξ ἐλαττωματικότητος τοῦ ὑλικοῦ ἢ λόγῳ ἀτελοῦς πήξεως αὐτοῦ ἢ καὶ λόγῳ διαφόρων κακοτεχνιῶν. Φυσικωτέρα εἶναι ἡ κατάρρευσις θολωτῶν ζευγμάτων ἐξ ὑποχωρήσεως ἢ μετακινήσεως τῶν βάθρων (εἰκ. 35).

Κανονισμοὶ γεφυρῶν. Πάντα τὰ προαναφερθέντα μέτρα, ἅτινα λαμβάνονται ὅλως ἐξαιρετικῶς προκειμένου περὶ γεφυρῶν (λεπτομερεῖς ὑπολογισμοί, παρακολούθησις, δοκιμασίαι κτλ.) μαρτυροῦσι τὴν σπουδαιότητα τῶν ἐν λόγῳ τεχνικῶν ἔργων, ὧν ἡ ἀσφάλεια ἀντανακλᾷ ἀμέσως εἰς τὴν ἀσφάλειαν τῆς ὅλης διὰ τῆς γεφύρας κυκλοφορίας. Τούτου ἕνεκα τὰ διάφορα κράτη, μετὰ τὰ ἐπισυμβάντα πρῶτα ἀτυχήματα εἰς γεφύρας, περὶ

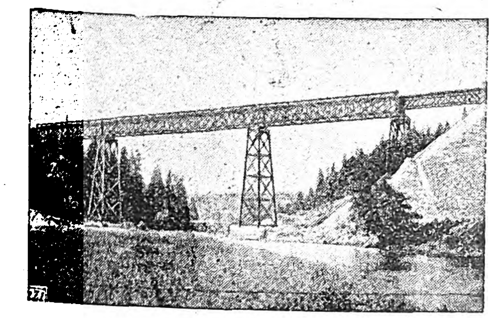

Εἰκ. 36α.—*Ἡ γέφυρα τῆς Velanda πρὸ τῆς ἐνισχύσεώς της* (βλ. εἰκ. 36).

τὸ τέλος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ᾐσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην τῆς ἐπιβολῆς ὡρισμένων ἀσφαλιστικῶν διατάξεων προκειμένου περὶ κατασκευῆς ἢ χρησιμοποιήσεως ἐν γένει γεφυρῶν. Συνετάχθησαν ὅθεν ὑπὸ τῶν περισσοτέρων πεπολιτισμένων κρατῶν κανονισμοὶ ἐπίσημοι, ὑποχρεωτικῶς ἰσχύοντες καὶ καθορίζοντες λεπτομερῶς πῶς πρέπει νὰ ὑπολογίζεται, πῶς νὰ κατασκευάζεται, πῶς νὰ συντηρῆται καὶ πῶς νὰ παρακολουθῆται καὶ νὰ ἐλέγχηται ἡ γέφυρα. Οἱ κανονισμοὶ οὗτοι ἀποτελοῦντες τὸ ἀπαύγασμα τῶν συμπερασμάτων τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης καὶ τῶν διδαγμάτων τῆς πείρας, παρακολουθοῦσι τὰς ἑκάστοτε προόδους τῶν ἀφορώντων τὴν γεφυροποιίαν θεμάτων, ἀνασυντασσόμενοι κατὰ περιόδους, τροποποιούμενοι ἢ συμπληρούμενοι. Ἐκ τῶν ἐν ἰσχύϊ τελευταίων κανονισμῶν διαφόρων κρατῶν ἀναφέρομεν τούς: τῶν Ἡν. Πολιτειῶν (1910), τῆς Ἑλβετίας (1913, ὡς ἐτροποποιήθησαν τῷ 1925), τῆς Ἀργεντινῆς (1916), τῆς Σουηδίας (1919), τοῦ Καναδᾶ (1920), τοῦ Βελγίου (1920), τῶν Ἰνδιῶν (1921), τῆς Κίνας (1922), τῆς Γερμανίας (1925), τῆς Γαλλίας (1927) κλπ. Ἡ Ἑλλὰς δὲν ἔχει εἰσέτι θεσπίσει ἰδίους κανονισμούς, τὸ ζήτημα ἐν τούτοις εὑρίσκεται ὑπὸ μελέτην εἰδικῆς ἐπιτροπῆς.

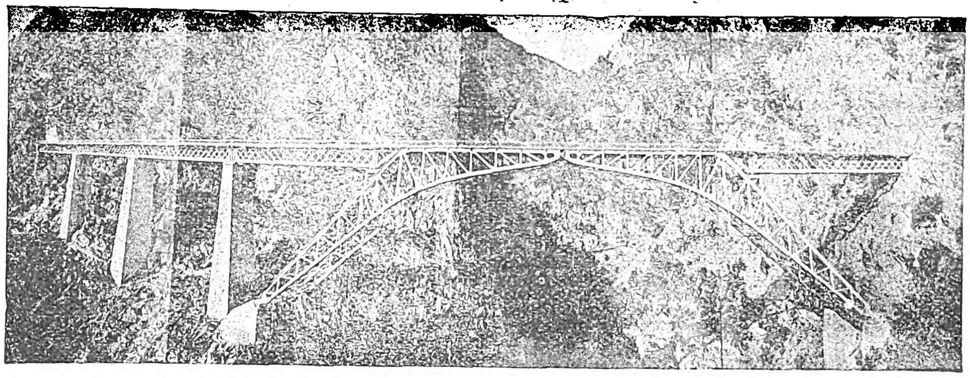

Εἰκ. 37.—*Γέφυρα Ἀσωποῦ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Πειραιῶς—Λαρίσης.*
(Σιδηροῦν τριαρθρωτὸν τόξον ἀνοίγματος 80 μ.)

Οἱ ἀνωτέρω κανονισμοί, εἰς οὓς δέον νὰ προστεθῶσι καί τινες ἄλλοι, διαφόρου μὲν περιεχομένου, σχέσιν ὅμως ἔχοντος πρὸς τὴν γέφυραν (ὡς οἱ κανονισμοὶ τῶν διαφόρων ὑλικῶν καὶ τῶν ἐπιτρεπομένων ἐπιβαρύνσεων αὐτῶν κτλ.), ἁπλοποιοῦσι τὴν ἐργασίαν, ἑνοποιοῦντες τὰς διαφόρους μεθόδους καὶ κατοχυροῦντες συγχρόνως τὸν μελετητὴν ἢ τὸν κατασκευαστήν, τὴν εὐθύνην τοῦ ὁποίου κατὰ τὸ πλεῖστον ὑποκαθιστῶσι.

Διεθνῆ συνέδρια γεφυροποιίας. Κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ὠργανώθησαν διεθνῆ συνέδρια σκοποῦντα τὴν ἀπὸ κοινοῦ ἐξέτασιν τῶν ζητημάτων τῆς γεφυροποιίας καὶ τὴν ἐνημεροποίησιν

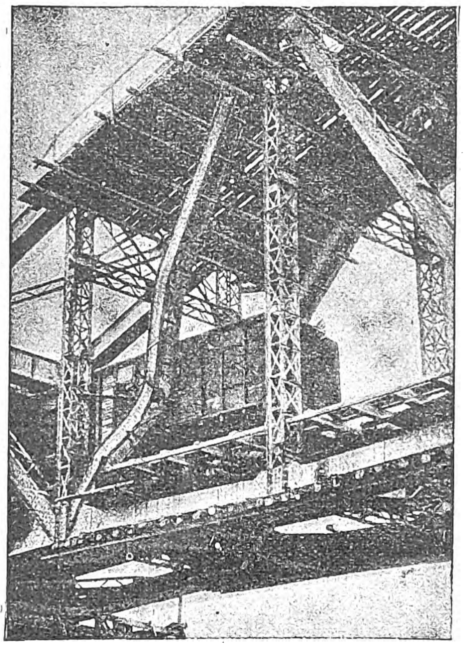

Εἰκ. 38 —*Μόνιμος παραμόρφωσις ἐκ λυγισμοῦ τῆς διαγωνίου ἑνὸς ζεύματος ἀνοιγμ. 109 μ. τῆς σιδηροδρομικῆς γεφύρας τοῦ Mosy (ἐν Ρωσίᾳ) κατὰ τὴν διενέργειαν δοκιμαστικῆς φορτίσεως.*

τῶν ἐνδιαφερομένων ἐπὶ τῶν παρὰ τῶν διαφόρων κρατῶν ἐπιτευχθεισῶν προόδων ἐν τῷ κύκλῳ τῆς ἐπιστήμης ταύτης ἀπό τε πρακτικῆς καὶ θεωρητικῆς ἀπόψεως. Τὸ πρῶτον τοιοῦτον διεθνὲς συνέδριον συνεκλήθη ἐν Ζυρίχῃ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1926. Κατ' ἀπόφασιν δ' αὐτοῦ συνεκλήθη τὸ 2ον διεθνὲς συνέδριον ἐν Βιέννῃ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1928. Κατὰ τὸ δεύτερον τοῦτο συνέδριον, τὸ ὁποῖον παρηκολούθησαν περὶ τοὺς 500 ἀντιπρόσωποι διαφόρων κρατῶν (ἐξ ὧν 2 Ἕλληνες) δὲν ἐγένοντο μόνον ἁπλαῖ ἀνακοινώσεις, ὑπὸ τύπον διαλέξεων, ἀλλ' εἶχον καταρτισθῆ ὑπὸ τῶν διαφόρων ἐπιφανῶν ἐπιστημόνων καὶ ἀναλόγως πρὸς τὴν εἰδικότητα καὶ τὰς ἐργασίας ἑκάστου, κατόπιν προηγουμένων συνεννοήσεων, ἐπίσημοι εἰσηγήσεις τεθεῖσαι ἐγκαίρως ὑπ' ὄψιν τῶν μελῶν καὶ ἐφ' ὧν ἐγένετο εἶτα σχετικὴ συζήτησις. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου τὰ πορίσματα τοῦ συνεδρίου καθίστανται πλέον συγκεκριμένα, τὰ δὲ ἐξ αὐτοῦ ὄφελη ἀπτότερα. Κατὰ τὸ 2ον τοῦτο συνέδριον ἐλήφθη πρόνοια ἱδρύσεως μονίμου διεθνοῦς ὀργανισμοῦ τῶν συνεδρίων γεφυροποιίας, ἀσχολουμένου μὲ τὴν προπαρασκευὴν καὶ τὴν διενέργειαν αὐτῶν. Τὸ προσεχὲς 3ον διεθνὲς συνέδριον θέλει συγκληθῆ εἰς Παρισίους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Δ. Γκίνη*, Μαθήματα Γεφυροποιίας (1898—1903) — *Α. Σούλη*, Ἐγχειρίδιον ὑπολογισμοῦ διαστάσεων λιθίνων γεφυρῶν (1904). — *Ν. Τριανταφυλλίδη*, Μαθήματα λιθίνων γεφυρῶν (1917). — *Τοῦ αὐτοῦ*, Μαθήματα σιδηρῶν γεφυρῶν (1925). — *Κ. Πανταζῆ*, Μαθήματα λιθίνων γεφυρῶν (1922). — Handbuch d. ingenieur Wissenschaften II. Teil: Der Brückenbau Bd. 1—7. — Handbuch f. Eisenbetonbau, VI. Band Balkenbrücken· VII. Band Bogenbrücken und Ueberwölbungen (1921). — *G. Tolkmitt*, Leitfaden f. d. Entwerfen und die Berechnung gewölbter Brücken (neu bearb. v. A. Laskus, 1912). — *E. Degrand* et *J. Resal*, Ponts en Maçonnerie. — *F. de Dartein*, Ponts en pièrre. — *P. Sejourne*, Grandes Voûtes Tom. 1—6 (1913—16). — *F. Kögler*, Gewölbetabellen (1928). — *A. Lascus*, Hölzerne Brücken (1922). *L. Hauska*, Brücken aus Holz (1927). — *J. Melan*, Der Brückenbau (1. Einleitung u. Hölzerne Brücken, 2. Steinerne Brücken u. B. aus Beton u. Eisenbeton, 3. Eiserne Brücken 1928). — *G. Schaper*, Eiserne Brücken (1922). — *J. Resal*, Cours de Ponts metalliques tom. 1—2. — *C. Kersten*, Brücken in Eisenbeton Bd. 1—3 (1928). — *L. Hotopp*. Bewegliche Brücken, 1. Klappbrücken, 2. Dreh—, Hub— u. Rollbrücken (1926). — *J. A. L. Waddell*, Economics of Bridgework (με ἀπ. εἰς γαλλ. ὑπὸ Andrée 1926). — *R. Schönhöfer*, Die wirtschaftlich. günstigste Anordnung einer Brückenanlage (1916). — *F. Bleich*, Theorie und Berechnung der Eisernen Brücken (1924). — *K. Schaechterle*, Verstärkung, Umbau und Auswechselung v. Eisenbahnbrücken (1926). — *J. Hartmann*, Aesthetik in Brückenbau (1928).

Δ. Γ. ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗΣ

—[ΣΤΡΑΤΙΩΤ.] Γέφυραι στρατιωτικαὶ καλοῦνται αἱ κατασκευαζόμεναι ὑπὸ τμημάτων στρατοῦ, εἴτε δι' εἰδικοῦ ὑλικοῦ, προπαρασκευαζομένου ἐκ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης, εἴτε διὰ προχείρου τοιούτου, συγκεντρουμένου ἐπὶ τόπου κατὰ τὴν κατασκευὴν τῆς γεφύρας.

Αἱ στρατιωτικαὶ γέφυραι ὑποδιαιροῦνται εἰς τρεῖς χαρακτηριστικὰς κατηγορίας:

1) Στρατιωτικαὶ γέφυραι δι' ἑτοίμου ὑλικοῦ (ἐπιπακτώνων ἢ βασταγοστήρικτοι).

2) Στρατιωτικαὶ γέφυραι ἐκ προχείρου ὑλικοῦ.

3) Δευτερεύοντα μέσα διαβάσεως ποταμῶν.

Στρατιωτικαὶ γέφυραι δι' ἑτοίμου ὑλικοῦ. Διὰ νὰ διευκολύνωσι καὶ ἐπιταχύνωσι τὴν ὑπὲρ ρεῖθρον διάβασιν τῶν στρατευμάτων εἰς ὡρισμένα σημεῖα, ἐφοδιάζουν ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης ταῦτα δι' εἰδικοῦ ὑλικοῦ παρακολουθοῦντος ἐπὶ εἰδικῶν ὀχημάτων τὰ κινούμενα στρατεύματα. Τὸ ὑλικὸν τοῦτο ἐκλήθη γεφυροσκευὴ (βλ. λ.), οἱ δὲ ἀποτελοῦντες τὸ διὰ τὸν χειρισμόν του ἁρμόδιον προσωπικὸν καλοῦνται *γεφυροποιοί*.

Ἵνα ἓν ὑλικὸν γεφυροσκευῆς δύναται νὰ παρακολουθῇ τὰ μετακινούμενα τμήματα καὶ χρησιμο-

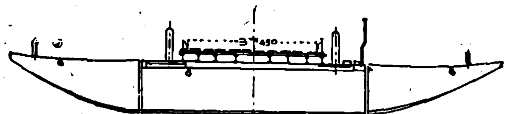

Σχ. 1.—*Λέμβος διηυθετημένη διὰ βάθρον.*

ποιῆται διὰ παντὸς εἴδους ποταμοὺς ἢ χαράδρας, δέον νὰ πληροῖ τοὺς κάτωθι ὅρους:

α) Τὰ ὀχήματα νὰ ὦσιν ἐλαφρά, εὐκίνητα καὶ ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγάριθμα διὰ τὸ αὐτὸ μῆκος γεφύρας.

β) Τὰ βάθρα νὰ ὦσι δύο εἰδῶν· πλωτὰ μὲν διὰ τὴν μεταφορὰν στρατευμάτων καὶ πῆξιν γεφυρῶν

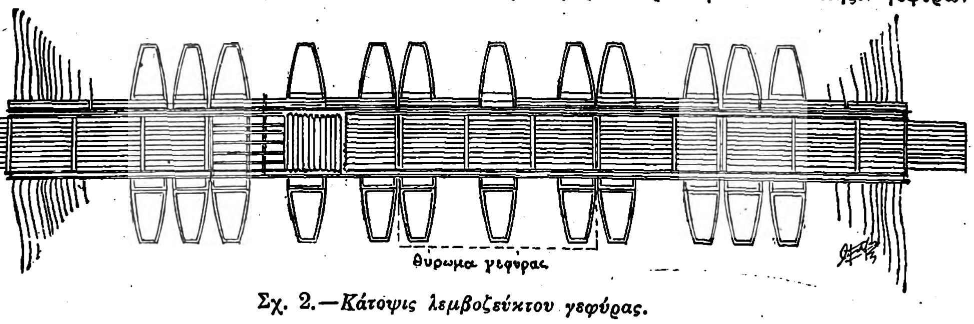

Σχ. 2.—*Κάτοψις λεμβοζεύκτου γεφύρας.*

ὑπὲρ ρεῖθρον διαρρεόμενον ὑπὸ ὕδατος ἀρκετοῦ βάθους, σταθερὰ δὲ ὁσάκις πρόκειται περὶ χαράδρας ἢ ρείθρου μὲ ποσότητα ὕδατος ἀνεπαρκῆ

Digitized by Google

νὰ συγκρατήσῃ τὰ πλωτὰ βάθρα. Τὰ σταθερὰ βάθρα καλοῦνται βάσταχες, τὰ δὲ πλωτὰ πάκτωνες (βλ. τὰς λ.)

Ἀναλόγως τῶν χρησιμοποιουμένων βάθρων αἱ δι' ἑτοίμου ὑλικοῦ στρατιωτικαὶ γέφυραι ὑποδιαιροῦνται εἰς τρεῖς κατηγορίας:

1) Γέφυραι ἐπὶ λέμβων ἢ πακτώνων.
2) Γέφυραι ἐπὶ βαστάκων.
3) Μικταὶ γέφυραι.

Οἱ βάστακες χρησιμοποιοῦνται ὁσάκις πρόκειται περὶ ξηροῦ κωλύματος ἢ ρείθρου μὲ βάθος ὕδατος κάτω τῶν 0,80 μ. καὶ μὲ ταχύτητα ρεύματος κατωτέραν τῶν δύο μέτρων, ὁ δὲ πυθμὴν σύγκειται ἐκ χαλίκων ἢ χονδροκόκκου ἄμμου. Οἱ πάκτωνες χρησιμοποιοῦνται διὰ βάθος ἄνω τοῦ μέτρου, ὅπου ἡ ταχύτης ὑπερβαίνει τὰ δύο μέτρα καὶ ὁ πυθμὴν εἶναι βραχώδης. Αἱ μικταὶ τέλος γέφυραι κατασκευάζονται, ὁσάκις τὸ διατιθέμενον ὑλικὸν δὲν ἐπιτρέπει τὴν κατασκευὴν ὁμοιομόρφου γεφύρας ἐκ τοῦ ἑνὸς ἢ ἄλλου εἴδους, τὰ δὲ στοιχεῖα τοῦ ρείθρου ἐπιτρέπουσι τὴν κατασκευὴν μικτῆς γεφύρας.

Ἀναλόγως τοῦ βάρους ὃ δέχονται, αἱ δι' ἑτοίμου ὑλικοῦ γέφυραι διαιροῦνται εἰς ἐλαφρὰς γεφύρας, ἐνισχυμένας καὶ βαρείας. Εἰς Γαλλίαν καὶ Γερμανίαν ὑπάρχουσι δύο τύποι γεφυρῶν δι' ἑτοίμου ὑλικοῦ, αἱ ἐλαφραὶ καὶ αἱ βαρεῖαι. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐνισχυμένας, ὁ τύπος οὗτος ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ ἀνοίγματος τοῦ ζεύγματος τῶν ἐλαφρῶν, προστιθεμένου ἑνὸς ἐνδιαμέσου βάθρου καὶ διὰ τῆς αὐξήσεως τῶν δοκίδων τοῦ καταστρώματος. Παρ' ἡμῖν, ὅπου δὲν προβλέπεται χρησιμοποίησις ὀχημάτων βάρους μείζονος τῶν 7 τόννων, ὑπάρχει εἷς μόνον τύπος γεφυρῶν, ὁ τῶν ἐλαφρῶν. Ταύτας μετατρέπομεν εἰς ἐνισχυμένας διὰ τῆς αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δοκίδων τοῦ καταστρώματος· τὰς δ' ἐνισχυμένας μετατρέπομεν εἰς βαρείας διὰ τῆς προσθήκης εἰς ἕκαστον ζεῦγμα ἑνὸς ἐνδιαμέσου βάθρου καὶ ἐνισχύσεως τοῦ καταστρώματος (τοποθέτησις διπλάκων μείζονος πάχους). Οὕτω παρ' ἡμῖν αἱ μὲν ἐλαφραὶ γέφυραι δέχονται φορτίον 3 τόννων, αἱ ἐνισχυμέναι 4,5 τόννων, αἱ δὲ βαρεῖαι 7 τόννων.

Κατασκευὴ λεμβοζεύκτων γεφυρῶν. Αἱ ἐπὶ λέμβων γέφυραι δύνανται νὰ κατασκευασθῶσι κατὰ τέσσαρας διαφόρους τρόπους: 1) διὰ διαδοχικῶν λέμβων, 2) διὰ θυρωμάτων, 3) διὰ τμημάτων καὶ 4) διὰ στροφῆς.

Ἡ διὰ διαδοχικῶν λέμβων κατασκευὴ τῆς γεφύρας συνίσταται εἰς τὴν διαδοχικὴν τοποθέτησιν τῶν λέμβων ἢ πακτώνων εἰς τὰς προβλεπομένας ἀποστάσεις μετὰ προηγουμένην διευθέτησιν τῆς λέμβου διὰ νὰ δεχθῇ τὸ κατάστρωμα τῆς γεφύρας· αἱ λέμβοι ἔρχονται ἐναλλὰξ ἐκ τοῦ κατάρρου ἢ ἀνάρρου τοῦ ποταμοῦ, καὶ ἀγκυροβολοῦνται αἱ μὲν 3 ἀκραῖαι ἅπασαι, αἱ δὲ μεσαῖαι ἀνὰ δύο ἢ ἀνὰ τρεῖς. Γενικῶς κατ' ἐλάχιστον ὅρον δέον νὰ ὑπολογίζωμεν, ὅτι διὰ γέφυραν μήκους ν μέτρων ἀπαιτεῖται χρονικὸν διάστημα $30' + \frac{2\nu'}{3}$. Ἡ διὰ διαδοχικῶν λέμβων μέθοδος εἶναι ἡ συνηθεστέρα, ὡς ἁπλουστέρα καὶ ἀσφαλεστέρα. Ἡ σύμπτυξίς της ἀπαιτεῖ τὸ αὐτὸ προσωπικὸν ὡς καὶ διὰ τὴν πῆξιν. Μὲ τὸ προσωπικὸν ἡμίσεος λόχου γεφυροποιῶν ἐν ἐπιστρατεύσει δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ κατασκευὴ λεμβοζεύκτου γεφύρας, τοῦ ἑτέρου ἡμίσεος ἀσχολουμένου μὲ τὴν πῆξιν γεφύρας ἐκ προχείρου ὑλικοῦ. Εἰς τὰ σχήματα 1 καὶ 2 ἐμφαίνεται πάκτων γεφύρας διευθετημένος διὰ βάθρον καὶ γέφυρα διὰ διαδοχικῶν λέμβων. Ὁσάκις πρόκειται περὶ ρείθρου πλωτοῦ ὑπὸ πλοιαρίων, ἡ γέφυρα κατασκευάζεται διὰ θυρωμάτων. Κατασκευάζομεν τουτέστι τμήματα τῆς γεφύρας ἐκ δύο ἢ τριῶν λέμβων, ἕκαστον ἐπὶ τῆς φιλίας ὄχθης, καὶ κατόπιν διὰ κωπηλασίας τὰ μεταφέρομεν εἰς τὸν ἄξονα τῆς γεφύρας καὶ τὰ τοποθετοῦμεν ἐφαπτομένως μεταξύ των. Ὁσάκις πρόκειται νὰ διέλθῃ πλοῖόν τι, ἀφαιροῦμεν ἓν ἢ πλείονα θυρώματα καὶ ἀφίνομεν οὕτως εἰς τὸ μέσον τῆς γεφύρας κενὸν διάστημα διὰ τὴν δίοδον τῶν πλοιαρίων. Κατόπιν ἐπανασυνδέομεν τὴν γέφυραν. Ἡ διὰ θυρωμάτων κατασκευὴ τῆς γεφύρας προτιμᾶται καὶ ὁσάκις θέλομεν νὰ ἀποκρύψωμεν τὴν ἐργασίαν ἀπὸ τὸν ἐχθρόν, περιορίζοντες τὸ χρονικὸν διάστημα τῆς κατασκευῆς τῆς γεφύρας εἰς τὴν σύνδεσιν τῶν θυρωμάτων. Παρουσιάζει ἡ μέθοδος αὕτη τὸ πλεονέκτημα τῆς ταχύτητος, ἀλλὰ μειονεκτεῖ, διότι ἀπαιτεῖ μείζονα ἀριθμὸν λέμβων, ἡ στερεότης τῆς γεφύρας εἶναι ἐλάσσων καὶ παρουσιάζει μείζονα ἀντίστασιν εἰς τὴν ταχύτητα τοῦ ρεύματος, καθόσον ἕκαστον βάθρον ἀποτελεῖται ἐκ δύο λέμβων ἐφαπτομένων (βλ. σχ. 3).

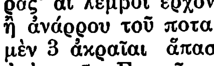

Σχ. 3.—*Γέφυρα ἐπὶ λέμβων διὰ θυρωμάτων.*

Ἡ διὰ τμημάτων κατασκευὴ γεφύρας (σχ. 4) εἶναι παρομοία μὲ τὴν διὰ θυρωμάτων, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι τὰ διαδοχικὰ τμήματα δὲν ἐφάπτονται ἀλλήλων, ἀλλὰ τοποθετοῦνται εἰς ἀπόστασιν μεταξύ των ἴσην μὲ τὸ ἄνοιγμα ἑνὸς ζεύγματος, καὶ τὸ μεταξὺ διάστημα γεφυροῦται. Ἡ μέθοδος αὕτη σπανιώτατα χρησιμοποιεῖται, λόγῳ τῶν δυσχερειῶν ἃς παρουσιάζει.

Ἡ διὰ στροφῆς κατασκευὴ τῆς γεφύρας συνίσταται εἰς τὴν κατασκευὴν ὁλοκλήρου τῆς γεφύρας κατὰ μῆκος τῆς φιλίας ὄχθης· κατόπιν διὰ στροφῆς τεταρτοκυκλίου καὶ κωπηλασίας ἄγεται ἡ γέφυρα εἰς τὸν ἄξονά της. Ἐργασία ταχεῖα, ἰδίᾳ παρουσίᾳ τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλὰ δυσχερὴς καὶ λεπτή, ἀπαιτοῦσα προσωπικὸν ἐξησκημένον καὶ ἐπὶ πλέον πρόσθετον ἐργασίαν διὰ τὴν ἀγκυροβόλησιν τῶν λέμβων. Ἀφ' ἑτέρου ἡ σύμπτυξις μιᾶς γεφύρας διὰ στροφῆς ἐπιτρέπει τὴν ταχίστην περισυλλογὴν τοῦ ὑλικοῦ, ἰδίως εἰς περίπτωσιν ὑποχωρήσεως. Τῷ 1809, τὴν παραμονὴν τῆς μάχης τοῦ Wagram, γέφυρα μήκους 160 μέτρων ἐτοποθετήθη διὰ στροφῆς ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως, εἰς χρονικὸν διάστημα ἔλασσον τῶν 5'. Κατὰ τὸ 1811 ὁ Ναπολέων διέτασσε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν νὰ μελετήσῃ ἐκ νέου τὰ μέσα, διὰ τῶν ὁποίων θὰ ἦτο δυνατὸν σύσσωμος μία γέφυρα νὰ ριφθῇ εἰς ἕνα ποταμόν.

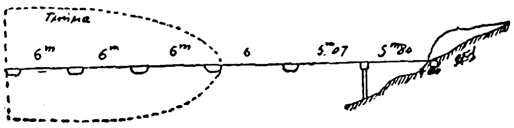

Σχ. 4.—*Γέφυρα ἐπὶ λέμβων διὰ τμημάτων.*

Κατασκευὴ βαστακοστηρίκτων γεφυρῶν. Ὁσάκις ἐλλείψει ὕδατος ἢ λόγῳ τοῦ μικροῦ βάθους δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ κατασκευὴ λεμβοζεύκτου γεφύρας, κατασκευάζομεν τοιαύτην ἐπὶ βαστάκων. Οἱ βάστακες τῆς γεφυροσκευῆς εἶναι λυόμενοι, μεταφέρονται δὲ εἰς τὸ μέρος ἔνθα θὰ στηθῶσιν, εἴτε κατὰ τεμάχια συνδεόμενα ἐπὶ τόπου (περίπτωσις ξηροῦ κωλύματος), εἴτε συνδεδεμένοι ἐκ τῶν προτέρων. Ἡ ἀπόστασις τοῦ ὑπερτόνου ἀπὸ τῶν πελμάτων τῶν ποδῶν κανονίζεται μέσῳ ὁλκῶν, οὓς φέρει τὸ ὑπέρτονον τοῦ βάστακος καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου στερεοῦνται διὰ περονῶν καὶ ἁλύσεων εἰς τὸ ὕψος ποῦ θέλομεν νὰ ἔχῃ ὁ βάσταξ.

Τὸ ἄνοιγμα τῶν ζευγμάτων καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν δοκίδων τοῦ καταστρώματος ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ βάρους ποῦ θέλομεν νὰ ὑποβαστάσῃ ἡ πρὸς κατασκευὴν γέφυρα. Διὰ βάρη μέχρι 3 τόννων, αἱ δοκίδες ἀφίστανται ἀλλήλων 0,80 μ., τὸ δὲ ἄνοιγμα τῶν ζευγμάτων δὲν ὑπερβαίνει τὰ 5 μέτρα.

Γέφυραι διὰ προχείρου ὑλικοῦ. Αἱ διὰ γεφυροσκευῆς γέφυραι δέον νὰ διαλύωνται τὸ ταχύτερον, ἵνα χρησιμοποιηθῇ τὸ ὑλικὸν διὰ νέας ἐπιχειρήσεις. Πρὸς τοῦτο τὰς ἀντικαθιστῶσι διὰ γεφυρῶν ἐκ προχείρου ὑλικοῦ. Ἀναλόγως τοῦ χρησιμοποιουμένου βάθρου διακρίνομεν τὰ κάτωθι εἴδη γεφυρῶν:

1) Γέφυραι πασσαλόπηκτοι. Αἱ συνηθέστεραι γέφυραι, διὰ τῶν ὁποίων ἀντικαθιστῶμεν τὰς διὰ γεφυροσκευῆς γεφύρας, εἶναι αἱ πασσαλόπηκτοι, αἵτινες λόγῳ τῆς ἀντοχῆς των ἐπιτρέπουσι τὴν διάβασιν τῶν βαρέων ὀχημάτων, μὲ τὰ ὁποῖα ἐφοδιάζονται γενικῶς οἱ σημερινοὶ στρατοὶ (πυροβολικὸν μεγάλου διαμετρήματος, ἅρματα μάχης, βαρέα αὐτοκίνητα). Τὰ βάθρα τῶν πασσαλοπήκτων γεφυρῶν, καλούμενα καὶ καταπήγματα (σχ. 5), ἀποτελοῦνται ἐκ 3—5 πασσάλων, ἐμπηγνυομένων κατακορύφως καὶ ἐπὶ γραμμῆς παραλλήλου πρὸς τὸ ρεῖθρον· εἰς τὸ ἀνώτερον ἄκρον τῶν πασσάλων τοποθετεῖται καὶ στερεοῦται τὸ ὑπέρτονον.

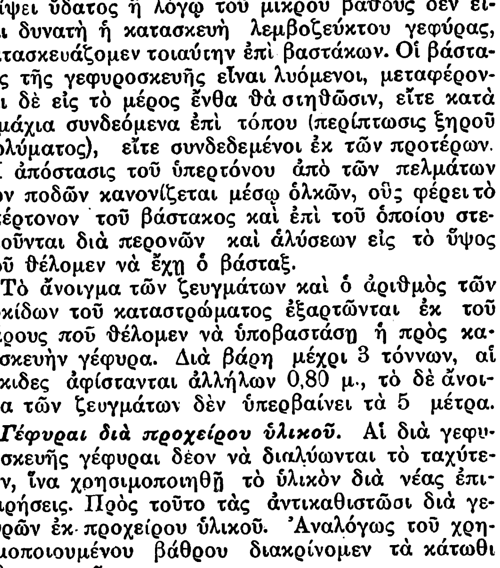

Σχ. 5.—*Ἐγκαρσία τομὴ πασσαλοπήκτου γεφύρας.*

Ἡ ἔμπηξις τῶν πασσάλων ἐπιτυγχάνεται διὰ πασσαλοπήκτου (βλ. λ.), ὅστις μεταφέρεται εἰς τὸ μέρος τῆς ἐργασίας διὰ λέμβου ἢ σχεδίας ὁσάκις πρόκειται περὶ ρείθρου διαρρεομένου ὑπὸ ὕδατος βάθους ἄνω τῶν 0,80. Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ἀπὸ τοῦ ἄκρου τῆς γεφύρας κατασκευάζεται ψευδοκατάστρωμα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου στηρίζεται οὗτος. Ἡ ἰσχὺς καὶ ἀκαμψία τοῦ καταπήγματος αὐξάνει συνδεομένων τῶν πασσάλων διὰ διαδοκίδων ὁριζοντίων ἢ κεκλιμένων ἀντιστηριγμάτων, στερεουμένων πάντων διὰ βλήτρων, ὥστε νὰ ἀποτελέσωσιν ἓν σύνολον μετὰ τῶν πασσάλων. Τὰ καταπήγματα εἶναι βάθρα λίαν στερεά· ἡ ἀπόστασις μεταξύ των κανονίζεται ἐκ τοῦ βάρους τὸ ὁποῖον θέλομεν νὰ δεχθῇ ἡ γέφυρα. Ὅταν τὸ ἄνοιγμα τῶν ζευγμάτων εἶναι ἀνώτερον τῶν 4 μέτρων, ὑποστηρίζομεν τὰς δοκίδας δι' ὑποστρωτήρων καὶ ἀντερεισμάτων (σχ. 6). Διὰ νὰ προφυλάξωμεν τὰ καταπήγματα ἐκ τῆς κρούσεως ἐπὶ τῶν πασσάλων τῶν ἐπιπλεόντων σωμάτων, κατασκευάζομεν κατ' ἐπέκτασιν τῶν καταπηγμάτων παγοθραύστας (σχ. 7). Δέον νὰ ἀπομονώνωμεν τοὺς παγοθραύστας ἐκ τῶν ἀντιστοίχων καταπηγμάτων, ἵνα μὴ αἱ κρούσεις τὰς ὁποίας δέχονται μεταδίδωνται εἰς τὴν γέφυραν.

Σχ. 6.—*Κατάστρωμα μετὰ ὑποστρωτήρων.*

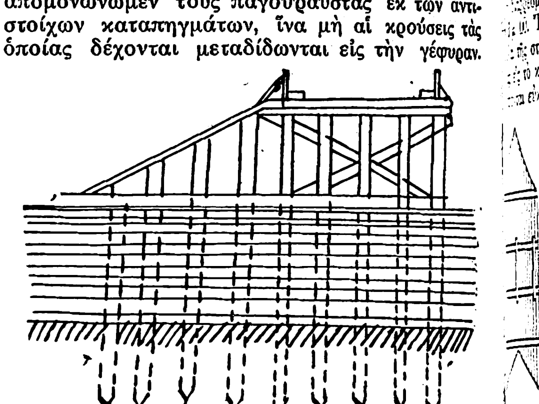

Σχ. 7.—*Παγοθραύστης.*

Ἀπαιτεῖται ὅμως χρόνος διὰ τὴν κατασκευήν, ἰδίως διὰ τὴν προμήθειαν καὶ τὴν κατασκευὴν τῶν ἀναγκαιούντων πασσάλων. Εἰς πυθμένα σκληρὸν αἱ αἰχμαὶ τῶν πασσάλων ὁπλίζονται διὰ σιδηροῦ πεδίλου.

2) Γέφυραι ἐπὶ βαστάκων. Ὁσάκις τὰ διατιθέμενα μέσα καὶ ὁ χρόνος δὲν ἐπιτρέπουσι τὴν κατασκευὴν πασσαλοπήκτου γεφύρας, τὰ δὲ φορτία ἅτινα θὰ διέλθωσι δὲν ὑπερβαίνουσι τοὺς 3 τόννους, κατασκευάζομεν γέφυραν ἐπὶ βαστάκων ἐκ προχείρου ὑλικοῦ. Οἱ βάστακες κατασκευάζονται εἴτε ἀπὸ κορμοὺς δένδρων ἀκατεργάστους, εἴτε ἀπὸ τετραγωνισμένην ξυλείαν (σχ. 8). Ἐν συνεργεῖον ἐξ ἑνὸς βαθμοφόρου καὶ 12 ἀνδρῶν δύναται εἰς μίαν ὥραν νὰ κατασκευάσῃ ἕνα βάστακα. Διὰ τὴν κατασκευὴν ἑνὸς βάστακος, τοποθέτησίν του καὶ κατασκευὴν τοῦ ἀντιστοιχοῦντος καταστρώματος, ἀπαιτοῦνται $2^1/_2$ περίπου ὧραι.

Σχ. 8.—*Βάσταξ.*

Αἱ διὰ βαστάκων γέφυραι εἶναι σταθεραὶ καὶ εὐκόλου κατασκευῆς. Ἅμα ὅμως οἱ πόδες τῶν βαστάκων ὑπερβαίνωσι τὰ 4 μέτρα ἢ ἡ ταχύτης τοῦ ρεύματος ὑπερβαίνῃ τὸ 1,50 μ. δὲν ἐνδείκνυται ἡ χρησιμοποίησίς των. Ἵνα ἐπιτύχωμεν ὅπως καὶ οἱ τέσσαρες πόδες τοῦ βάστακος στηρίζωνται ἐπὶ τοῦ πυθμένος, δέον ἡ βυθομέτρησις νὰ ἐκτελεσθῇ μετὰ μεγίστης προσοχῆς. Ἐπίσης ὁ πυθμὴν τοῦ ρείθρου νὰ παρουσιάζῃ μέσην ἀντίστασιν, ἵνα μὴ κατὰ τὴν δίοδον τῶν φορτίων ὑφίστανται καθίζησιν οἱ βάστακες, ὁπότε παρίσταται ἀνάγκη ἀνακατασκευῆς τῆς γεφύρας. Αἱ κατασκευασθεῖσαι ἐπὶ τοῦ Βερεζίνα γέφυραι ἐπὶ βαστάκων παρέστη ἀνάγκη νὰ κατασκευασθῶσιν ἐκ νέου, λόγῳ τῆς καθιζήσεως ἣν ὑπέστησαν ἐκ τῆς μαλακότητος τοῦ πυθμένος.

3) Γέφυραι ἐπὶ ἀντηρίδων. Αἱ γέφυραι αὗται (σχ. 9 καὶ 10, κατασκευάζονται ὅταν τὸ πλάτος τοῦ ρείθρου δὲν ὑπερβαίνῃ τὰ 30 μέτρα. Ἀπαιτοῦσι νὰ διαθέτωμεν ξυλείαν τετραγωνισμένην καὶ μήκους οὐχὶ μικροτέρου τῶν 10 μέτρων. Ἡ κατασκευή των ἀπαιτεῖ χρονικὸν διάστημα μιᾶς ἡμέρας περίπου. Εἰς περίπτωσιν ὅμως καθ' ἣν τὸ βάθος τοῦ ρείθρου ὑπερβαίνει τὰ 8 μέτρα, λόγῳ τῶν δυσχερειῶν αἵτινες παρουσιάζονται διὰ τὴν στερέωσιν τῶν ἀντηρίδων ἐπὶ τῶν βαθμίδων, τῶν κατασκευαζομένων εἰς τὰς παρειὰς τοῦ ρείθρου, ἀπαιτεῖται χρονικὸν διάστημα 4—6 ἡμερῶν, ἀναλόγως τῆς ἀντοχῆς ἣν θέλομεν νὰ παρέχῃ ἡ γέφυρα. Αἱ ἀντηρίδες συνδέονται μεταξύ των ἀνὰ δύο διὰ δοκοῦ σχηματίζουσαι οὕτω ἀψῖδας. Ἐπὶ τῆς ἄνω δοκοῦ

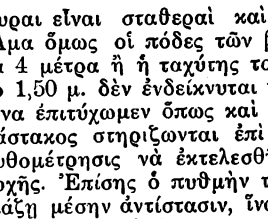

Σχ 9. *Γέφυρα μετ' ἀντηρίδων.*

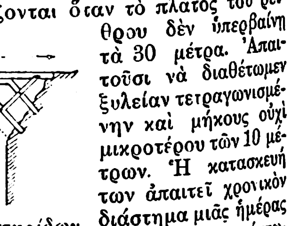

Σχ. 10.—*Γέφυρα μετ' ἀντηρίδων.*

Digitized by Google

τῶν ἁψίδων εἴτε στηρίζονται ἀπ' εὐθείας αἱ δοκίδες τοῦ καταστρώματος, εἴτε τοποθετεῖται προηγουμένως τὸ ὑπέρτονον καὶ ἐπὶ τῶν ὑπερτόνων στηρίζονται αἱ δοκίδες. Τὰ μεταξὺ τῶν ἁψίδων διαστήματα ποικίλλουσιν ἀπὸ 0μ. 40—0μ.80, ἀναλόγως τῆς ἀντοχῆς ἣν ἐπιζητοῦμεν ἀπὸ τὴν γέφυραν.

Γέφυραι ἐπὶ πλωτῶν βάθρων. Αἱ ἐπὶ πλωτῶν βάθρων γέφυραι παρουσιάζουσι τὸ πλεονέκτημα τῆς ταχείας κατασκευῆς· ἡ κατασκευὴ των δύναται νὰ προπαρασκευασθῇ ἐκ τῶν προτέρων, διὰ τῆς κατασκευῆς τῶν πλωτῶν βάθρων μακρὰν τοῦ σημείου διαβάσεως· εἶναι χρησιμοποιήσιμοι διὰ πᾶν ρεῖθρον διαρρεόμενον ὑπὸ ὕδατος βάθους τοὐλάχιστον 1 μ. 00. Ἔχουσι τὸ μειονέκτημα, ὅτι αἱ μεταβολαὶ τῆς στάθμης τοῦ ὕδατος ἐπιφέρουν μεταβολὰς εἰς τὸ κατάστρωμα αὐτῶν. Ἐπίσης καταστρέφονται εὐκόλως ὑπὸ τῶν ἐπιπλεόντων κορμῶν δένδρων, ἂν δὲν ληφθῶσιν εἰδικὰ μέτρα ἀσφαλείας αὐτῶν. Τὰ ἐν χρήσει πλωτὰ βάθρα εἶναι αἱ σχεδίαι, τὰ βαρέλια καὶ οἱ δερμάτινοι σάκκοι.

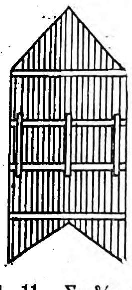

Σχ. 11.—*Σχεδία μὲ κορμοὺς δένδρων.*

Αἱ σχεδίαι οἱ χρησιμοποιούμεναι ὡς βάθρα γεφυρῶν κατασκευάζονται ἐκ κορμῶν δένδρων· οἱ κορμοὶ παρατίθενται εἴτε ἐναλλασσομένου τοῦ χονδροῦ καὶ λεπτοῦ ἄκρου αὐτῶν (σχ. 11), εἴτε τοποθετουμένων πάντοτε πρὸς τὸ αὐτὸ μέρος τῶν χονδρῶν ἄκρων τῶν κορμῶν (σχ. 12). Συγκρατοῦνται δὲ οἱ κορμοὶ εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις διὰ 2 δοκίδων, εἰς τὰ δύο ἄκρα τῆς σχεδίας καὶ δύο δοκίδων εἰς τὸ μέσον· ἐπὶ τῶν μεσαίων δοκίδων τοποθετεῖται τὸ ὑπέρτονον καὶ ἐπὶ τούτου στηρίζονται αἱ δοκίδες τοῦ καταστρώματος τῆς γεφύρας· ἡ κατασκευὴ μιᾶς σχεδίας ἀπαιτεῖ 1—1½ ὥραν· οἱ χλωροὶ κορμοὶ λόγῳ τοῦ βάρους των εἶναι μειονεκτικοὶ διὰ τὴν ἀντοχὴν τῆς γεφύρας. Εἶναι χρησιμοποιήσιμοι καὶ διὰ βάθος ὕδατος 1 μέτρου. Ἡ τοποθέτησις τῆς σχεδίας καὶ κατασκευὴ τοῦ καταστρώματος ἀπαιτεῖ μίαν ὥραν.

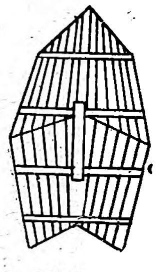

Σχ. 12. *Σχεδία μὲ κορμοὺς δένδρων.*

Αἱ ἐπὶ βαρελίων γέφυραι χρησιμοποιοῦσιν ὡς βάθρα ξύλινα πλαίσια, ἐντὸς τῶν ὁποίων τοποθετοῦνται 8 βαρέλια, στερεούμενα ἐπὶ τοῦ πλαισίου διὰ συρμάτων ἢ ἐλλείψει τούτων διὰ σχοινίων (σχ. 13). Εἰς τὸ μέσον τοῦ πλαισίου τοποθετεῖται τὸ ὑπέρτονον καὶ ἐπὶ τούτου στηρίζονται αἱ δοκίδες τοῦ καταστρώματος. Διάρκεια κατασκευῆς 1 πλαισίου $1^1/_2$ ὥρα· τοποθέτησις τοῦ πλαισίου καὶ κατασκευὴ τοῦ καταστρώματος 1 ὥρ. Δύναται ἕκαστον βαρέλιον τῶν 220 λίτρων νὰ ὑποβαστάσῃ βάρος 200 χιλιογράμμων, συνεπῶς 1 πλαίσιον ἐξ ὀκτὼ βαρελίων δύναται νὰ ὑποβαστάσῃ βάρος 1,6 τόννων, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ βάρους τοῦ καταστρώματος.

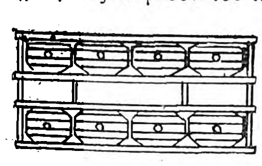

Σχ. 13.—*Βάθρον γεφύρας ἐπὶ βαρελίων.*

Διὰ γεφύρας ἐπὶ σάκκων χρησιμοποιοῦσι πλαίσια ὅμοια μὲ τὰς ἐπὶ βαρελίων, μὲ μόνην τὴν διαφοράν, ὅτι ἀντὶ βαρελίων τοποθετοῦμεν δερματίνους σάκκους πλήρεις ἀχύρου, χόρτου ἢ καὶ ἀέρος ἁπλῶς. Εἶναι αὗται λίαν περιωρισμένης ἀντοχῆς.

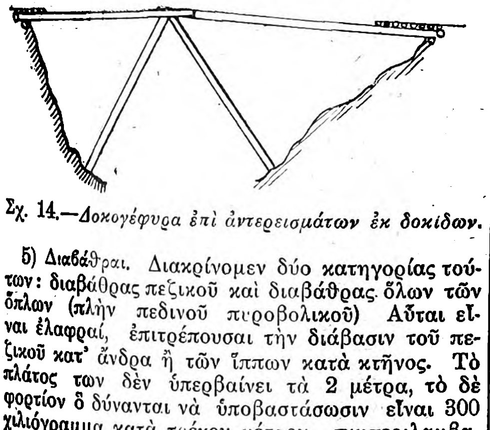

Σχ. 14.—*Δοκογέφυρα ἐπὶ ἀντερεισμάτων ἐκ δοκίδων.*

5) Διαβάθραι. Διακρίνομεν δύο κατηγορίας τούτων: διαβάθρας πεζικοῦ καὶ διαβάθρας ὅλων τῶν ὅπλων (πλὴν πεδινοῦ πυροβολικοῦ). Αὗται εἶναι ἐλαφραί, ἐπιτρέπουσαι τὴν διάβασιν τοῦ πεζικοῦ κατ' ἄνδρα ἢ τῶν ἵππων κατὰ κτῆνος. Τὸ πλάτος των δὲν ὑπερβαίνει τὰ 2 μέτρα, τὸ δὲ φορτίον ὃ δύνανται νὰ ὑποβαστάσωσιν εἶναι 300 χιλιόγραμμα κατὰ τρέχον μέτρον, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ βάρους τοῦ καταστρώματος. Ὅταν τὰ πρὸς διάβασιν ρεῖθρα εἶναι μικροῦ πλάτους, τοποθετοῦμεν δοκούς τινας στηριζομένας εἰς βαθμίδας εἰδικάς, κατασκευαζομένας εἰς τὰς παρειὰς τῶν ὀχθῶν ἢ καὶ εἰς τὸν πυθμένα τοῦ ρείθρου ἂν δὲν ὑπερβαίνῃ τὰ 4 μέτρα. Ἐπὶ τῶν διαδοκίδων αὐτῶν καὶ εἰς τὸ μέρος τῆς συναρμογῆς των στηρίζεται τὸ ὑπέρτονον τοῦ καταστρώματος· ἐπὶ τοῦ ὑπερτόνου στηρίζονται αἱ δοκίδες καὶ ἐπ' αὐτῶν οἱ δίπλακες τοῦ καταστρώματος (σχ. 14 καὶ 15). Ἐνίοτε χρησιμοποιοῦμεν ὡς ἀντέρεισμα δύο πλαίσια στηριζόμενα ἐπὶ δύο βαθμίδων εἰδικῶν εἰς τὰς δύο παρειὰς τῆς ὄχθης· ἐπὶ τῶν πλαισίων δὲ αὐτῶν στηρίζονται αἱ δοκίδες τοῦ καταστρώματος (σχ. 16).

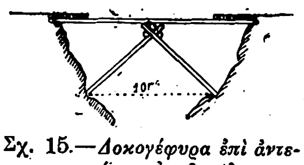

Σχ. 15.—*Δοκογέφυρα ἐπὶ ἀντερεισμάτων ἐκ δοκίδων.*

Ὅταν τὸ πλάτος τοῦ ρείθρου ὑπερβαίνῃ τὰ 10 μέτρα, παρίσταται ἀνάγκη κατασκευῆς μεσοβάθρων· τὰ συνηθέστερον χρησιμοποιούμενα ὡς μεσόβαθρα λόγῳ τῆς ταχύτητος κατασκευῆς των καὶ τῆς σχετικῆς ἀντοχῆς των εἶναι τὰ πλαίσια (σχημ. 17). Ἡ τοποθέτησις τῶν πλαισίων εἶναι εὐκολωτάτη καὶ ταχυτάτη λόγῳ τοῦ μικροῦ αὐτῶν βάρους· τοποθετοῦνται ἀνὰ 4 μέτρα. Ὁσάκις πρόκειται περὶ ρεύματος ἀσθενοῦς καὶ ὁ πυθμὴν τοῦ ρείθρου δὲν εὑρίσκεται πολὺ κάτω τῆς ὄχθης, δυνάμεθα νὰ χρησιμοποιήσωμεν ὡς βάθρα ὀχήματα στηριζόμενα ἐπὶ τῆς κοίτης (σχ. 18). Τὰ ὀχήματα διατίθενται κατὰ μῆκος καὶ καθέτως πρὸς τὸ ρεῖθρον· οἱ τροχοὶ αὐτῶν δέον νὰ σφηνωθῶσι στερεῶς, ὥστε νὰ ἀποφεύγωμεν τὰς μετακινήσεις των. Οἱ πυθμένες τῶν ὀχημάτων ἀποτελοῦσι τὸ κατάστρωμα, συνδεόμενοι διὰ διπλάκων τιθεμένων κατὰ μῆκος. Π. ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

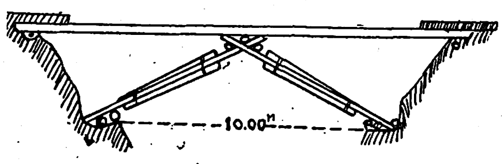

Σχ. 16.—*Γέφυρα ἐπὶ ἀντερεισμάτων ἐκ πλαισίων.*

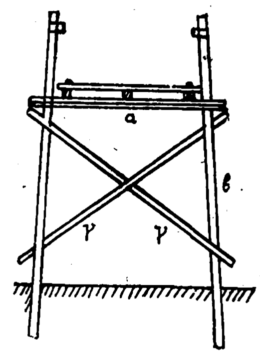

Σχ. 17. *Βάθρον δοκογεφύρας ἐπὶ πλαισίων.*

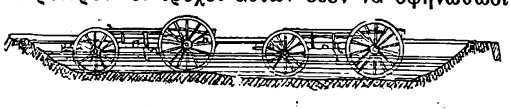

Σχ. 18.—*Δοκογέφυρα ὑπότροχος.*

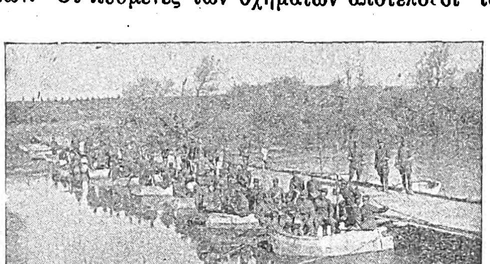

Σχ. 19.—*Πανοραμικὴ ἄποψις γεφύρας ἐπὶ τοῦ Πηνειοῦ* (Μάϊος 1927).

—[ΝΑΥΤ.] Ὀνομάζεται *γέφυρα* (κοιν. τὸ *μπαλκόνι*, γαλλ. la passerelle, ἀγγλ. the bridge) ὁ εἰς ὕψος τι ὑπὲρ τὸ κατάστρωμα καὶ μεταξὺ τῶν πλευρῶν τοῦ πλοίου κατεσκευασμένος ἐξώστης, δεσπόζων τὴν θέαν, πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ κυβερνῶντος, ὅστις ἵσταται ἐπ' αὐτοῦ. Εἰς τὰ σύγχρονα πλοῖα μέρος τῆς γεφύρας εἶναι ἐστεγασμένον, ὑπαρχόντων ἐν τῷ ὑποστέγῳ τοῦ οἰακοστροφίου, τοῦ θαλαμίσκου τῶν χαρτῶν, τῆς εὐθυντηρίας πυξίδος, τῶν τηλεγράφων καὶ τῶν τηλεφώνων τῆς μηχανῆς. Ἔτι ὑψηλότερον τῆς συνήθους γεφύρας εἶναι ἡ μικρὰ γέφυρα τῶν διοπτεύσεων, ἐφ' ἧς ἡ διοπτηρία πυξίς. Δὲν πρέπει νὰ συγχέηται ἡ γέφυρα τῶν πολεμικῶν πλοίων πρὸς τὸ ἐπ' αὐτῶν ἔχυρον (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

—[ΛΑΟΓΡ.] βλ. λ. γεφύρι.

—[ΕΡΑΛΔ.] Ἡ γέφυρα ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἐραλδικῶν ἐμβλημάτων τῶν ληφθέντων ἐκ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Ἀπεικονίζεται μὲ ἓν ἢ καὶ περισσότερα τόξα, ὅτε καὶ πρέπει ταῦτα νὰ ὁρίζωνται (δίτοξοι, τρίτοξοι κλπ.). Ὅταν αἱ ἁρμοὶ τῶν λίθων διαφέρουν τοῦ χρώματος τῶν τελευταίων, πρέπει νὰ ὁρίζεται τὸ χρῶμά των (μεθ' ἁρμῶν χρώματος...—maçonné de...).

Συμβολίζει τὸ δικαίωμα τῆς διαβάσεως ἢ τιμάρια πλησίον ποταμῶν. Γ. Ε. Τ.

— *Γέφυρα τῶν Καραβανίων* [*Γεωγρ.*]. Γραφικωτάτη γέφυρα, ἐγγύτατα πρὸς τὴν ἀνατολικὴν ἄκραν τῆς ἐκτάσεως ἣν εἶχεν ἡ Σμύρνη πρὸ τῆς πυρπολήσεώς της (πλάτ. 38° 25' 25'' Β, μήκ. 27° 09' 20'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1522: Smyrna harbour) καὶ πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῶν, ὡς ἐλέγοντο, Λουτρῶν τῆς Ἀρτέμιδος (Χαλκᾶ Μπουνάρ). Ὀνομαζομένη ὑπὸ τῶν ξένων Pont des Caravans καὶ Caravans' bridge, ζευγνύει τὰς ὄχθας τοῦ εἰκαζομένου ὡς Μέλητος ποταμοῦ, διὰ τὴν πρὸς Κουκλουτζᾶν καὶ ἄλλα μέρη ὁδόν. Σ. Ε. Λ.

—*γέφυρα Οὐαρόλειος* [*Ἀνατομ.*]. Ἀποτελεῖ αὕτη ὄγκωμα εὐμέγεθες, ὑπόλευκον, κυβοειδὲς ἐν τῇ κοιλιακῇ μοίρᾳ τοῦ ὀπισθίου ἐγκεφάλου, συναπτόμενον ὄπισθεν μὲν μετὰ τοῦ προμήκους μυελοῦ, ἔμπροσθεν δὲ μετὰ τῶν σκελῶν τοῦ ἐγκεφάλου καὶ πρὸς τὰ πλάγια μετὰ τῶν μέσων σκελῶν τῆς παρεγκεφαλίδος· κατασκηνοῖ δὲ ἐπὶ τῆς προσθίας (ἄνω) μοίρας τοῦ ἀποκλίματος τοῦ ἰνιακοῦ ὀστοῦ μέχρι τοῦ ἄνω χείλους τῆς ῥάχεως τοῦ ἐφιππίου. Ἐκ τῶν δύο ἐπιφανειῶν αὐτῆς ἡ μὲν προσθία-ἡ κοιλιακὴ ἔχει ὀβελιαίαν μὲν διάμετρον 2—3 ἑκ., ἐγκαρσίαν δὲ 3—$3^1/_2$ ἑκ. καὶ πάχος $2^1/_2$ ἑκ. καὶ φέρει ἐν τῇ μέσῃ γραμμῇ ὀβελιαίαν ἀβαθῆ αὔλακα, δι' ἧς διήκει ἡ βασικὴ ἀρτηρία, ἐν δὲ τοῖς πλαγίοις δύο ἐπιμήκη ὀγκώματα, τὰ *πυραμιδικά*, γεννώμενα ἐκ τῆς ἐντὸς τῆς γεφύρας πορείας τῶν πυραμιδικῶν δεματίων, τῶν ἐκ τοῦ προμήκους μυελοῦ προερχομένων, καὶ ἔτι πρὸς τὰ ἔξω τὴν ἔξοδον τῶν ριζῶν τοῦ τριδύμου νεύρου· ἡ δὲ ὀπισθία ἢ ραχιαία ἐπιφάνεια ἀποτελεῖ τὸ πρόσθιον ἢ ἄνω ἡμιμόριον τοῦ ρομβοειδοῦς βόθρου ἢ τοῦ ἐδάφους τῆς τετάρτης κοιλίας, ἔχουσα σχῆμα τριγώνου, οὗ ἡ μὲν βάσις κεῖται πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ κάτω, συμπίπτουσα μετὰ τοῦ προσθίου ὁρίου τοῦ προμήκους μυελοῦ, ἡ δὲ κορυφὴ πρὸς τὰ πρόσω καὶ ἄνω, ὄπισθεν τοῦ τετραδύμου, ἀποτελοῦσα τὸ πρόσθιον ἢ ἄνω ὅριον αὐτῆς. Ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ταύτης ἐπιφανείας παρατηροῦμεν: 1) αὔλακα, ἥτις εἶναι προέκτασις τοῦ γραφικοῦ καλάμου, καὶ τὸ ἄνω, μέσον βοθρίον, ἑκατέρωθεν δὲ τῆς αὔλακος: 2) τὸ λοφίδιον τοῦ προσωπικοῦ νεύρου· 3) τὸ ἄνω πλάγιον βοθρίον· 4) τὸ πρόσθιον βοθρίον ἢ τὸν ὑπομέλανα τόπον· καὶ 5) τὸ ὑπομέλαν ἢ σιδηρόχρουν χωρίον. Ὡς πρὸς τὴν ὑφὴν τῆς γεφύρας, ἡ μὲν ἀνωτέρα ἢ ραχιαία μοῖρα αὐτῆς ἀποτελεῖται κυρίως ἐκ τῶν προμνημονευθέντων πυραμιδικῶν δεματίων, ἅτινα διελαύνουσι κατὰ μῆκος τὴν γέφυραν καὶ μεταβαίνουσιν εἰς τὰ σκέλη τοῦ ἐγκεφάλου, ἡ δὲ κατωτέρα, ἡ ἰδίως γέφυρα (βασικὴ ἢ κοιλιακή), ἀπαρτίζεται ἐξ ἐγκαρσίων δεσμίδων, τῶν ἰδίων δεσμίδων γεφύρας ἢ γεφυρικῶν, αἵτινες δύο στιβάδας συνιστῶσαι, τὴν ἐπιπολῆς καὶ τὴν ἐν τῷ βάθει, ἔνθεν μὲν χιάζονται πρὸς ἀλλήλας ἐν τῷ μέσῳ ἐπιπέδῳ, καὶ οὕτω συντελεῖται ραφή, ἔνθεν δὲ διαπλέκονται μετὰ τῶν ἐπιμήκων πυραμιδικῶν δεσμίδων καὶ διήκουσι διὰ τῶν πλαγίων χειλέων τῆς γεφύρας εἰς τὰ μέσα σκέλη τῆς παρεγκεφαλίδος· αἱ γεφυρικαὶ δ' αὗται δεσμίδες περιλαμβάνουσι μεταξὺ αὐτῶν φαιᾶς πεταλοειδεῖς μάζας, τοὺς γεφυρίους πυρῆνας οἵτινες συνίστανται ἐκ νευρικῶν κυττάρων.

Ἡ διάπλασις τῆς γεφύρας σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν διάπλασιν τῶν ἡμισφαιρίων τῆς παρεγκεφαλίδος. Διὸ ἡ γέφυρα λαμβάνει τὴν μείζονα ἀνάπτυξιν ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, παρ' ᾧ τὰ ἡμισφαίρια τῆς παρεγκεφαλίδος εἶναι σπουδαίως ἀνεπτυγμένα, τυγχάνει δὲ ἀτελεστάτη ἐπὶ τῶν τρωκτικῶν καὶ ἐλλείπει τέλεον ἐπὶ τῶν πτηνῶν, τῶν ἑρπετῶν καὶ τῶν ἰχθύων, ὧν ἡ παρεγκεφαλὶς στερεῖται ἡμισφαιρίων, ἀποτελουμένη μόνον ἐκ τοῦ σκώληκος.

Ἡ Οὐαρόλειος γέφυρα διὰ μὲν τῶν ἐπιμήκων ἰνῶν χρησιμεύει ὡς ἀγωγὸς τῶν ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου ἐκπορευομένων ἑκουσίων διεγέρσεων ἐπὶ τοὺς μῦς τοῦ σώματος ἢ τῶν εἰς αὐτὸν ἀπὸ τῆς περιφερείας διὰ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ διακομιζομένων αἰσθητικῶν διεγέρσεων· διὰ δὲ τῶν ἐγκαρσίων ἰνῶν συμβάλλεται μετὰ τῆς παρεγκεφαλίδος εἰς τὰς ρυθμικὰς κινήσεις τοῦ σώματος· διὰ δὲ τῶν γεφυρίων πυρήνων ἀποτελεῖ κέντρον ἀντανακλαστικῶν ἐκδηλώσεων, αὐτομάτως τελουμένων, παραγομένων δὲ ὑπὸ ἰσχυρῶν περιφερικῶν ἐρεθισμῶν (κρότου, νυγμοῦ), διαφευγόντων τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἐγκεφάλου. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

—*γέφυρα τοῦ Οὐιτστῶνος* [*Ἠλεκτρ.*]. Καλεῖται ἐν τῇ ἠλεκτροτεχνίᾳ *γέφυρα Wheatstone* εἰδικὴ ζεῦξις λίαν χρησιμοποιουμένη πρὸς μέτρησιν ἀντιστάσεων. Ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων ἀντιστάσεων r_1, r_2, r_3 καὶ r_4, αἵτινες ἐν σχηματικῇ παραστάσει εἶναι ἡνωμέναι εἰς ρόμβον ΑΒΓΔ. Κατὰ τὴν μίαν διαγώνιον τοῦ ρόμβου, π. χ. τὴν ΒΔ, τοποθετεῖται γαλβανόμετρον Γ, ἐνῷ κατὰ τὴν ἑτέραν ΑΓ τίθεται πηγὴ Π συνεχοῦς ρεύματος. Ἀποδεικνύεται ὅτι ἂν αἱ τέσσαρες ἀντιστάσεις εἶναι οὕτω πως κανονισμέναι, ὥστε ὁ διαγώνιος κλάδος ΒΔ νὰ μὴ διαρρέηται ὑπὸ ρεύματος, δηλαδὴ ἡ βελόνη τοῦ γαλβανομέτρου νὰ εὑρίσκεται εἰς τὸ

Digitized by Google

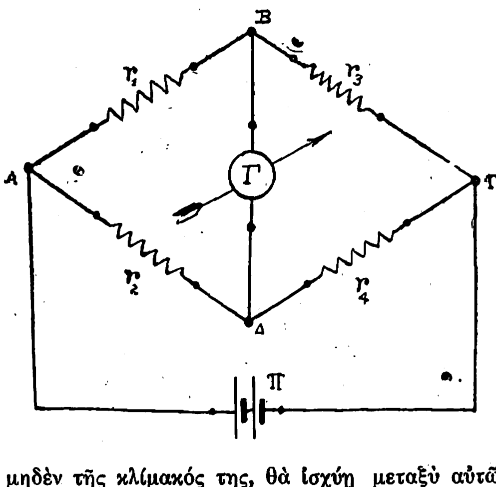

μηδὲν τῆς κλίμακός της, θὰ ἰσχύῃ μεταξὺ αὐτῶν ἡ ἑξῆς σχέσις :

$$\frac{r_1}{r_2} = \frac{r_3}{r_4} \text{ ἢ καὶ } r_1 = r_2 \frac{r_3}{r_4} \quad (1)$$

Ἂν λοιπὸν ἐκ τῶν τεσσάρων ἀντιστάσεων ἡ μὲν r_1 εἶναι ἡ πρὸς μέτρησιν ἄγνωστος ἀντίστασις, αἱ δὲ r_2, r_3, r_4 κατὰ βούλησιν μεταβληταὶ ἀντιστάσεις, τῶν ὁποίων ὅμως τὸ μέγεθος ἢ τὴν σχέσιν εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ γνωρίζωμεν εἰς κάθε περίπτωσιν, δυνάμεθα νὰ προσδιορίσωμεν τὴν τιμὴν τῆς ἀντιστάσεως r_1 κατὰ τοὺς ἑξῆς δύο τρόπους:

α) Κανονίζομεν εἰς ὡρισμένην γνωστὴν τιμὴν τὴν ἀντίστασιν r_2, καὶ μεταβάλλομεν τὸν λόγον $\frac{r_3}{r_4}$, οὗτινος ἡ τιμὴ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν εἶναι γνωστή, κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ἡ βελόνη τοῦ γαλβανομέτρου νὰ σταθῇ εἰς τὸ μηδὲν τῆς κλίμακος. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δυνάμεθα νὰ ἐφαρμόσωμεν τὴν σχέσιν (1) πρὸς προσδιορισμὸν τῆς r_1. Ὁ τρόπος οὗτος μετρήσεως ἀντιστάσεων ἤγαγεν εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν γεφυρῶν μετὰ βεβαθμολογημένου σύρματος.

β) Κατὰ τὸν δεύτερον τοῦτον τρόπον κρατοῦμεν σταθερὰς μὲν καὶ γνωστὰς τὰς ἀντιστάσεις r_2 καὶ r_4, ἑπομένως καὶ τὸν λόγον αὐτῶν $\frac{r_3}{r_4}$, μεταβάλλομεν δὲ τὴν ἀντίστασιν r_3, τῆς ὁποίας τὸ μέγεθος εἶναι διὰ πᾶσαν μεταβολὴν γνωστόν, κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ φέρωμεν τὴν βελόνην τοῦ γαλβανομέτρου εἰς τὸ μηδέν. Τότε δυνάμεθα νὰ ἐφαρμόσωμεν τὴν σχέσιν (1) καὶ ἑπομένως νὰ προσδιορίσωμεν τὸ μέγεθος τῆς ἀντιστάσεως r_1.

Ὁ δεύτερος οὗτος τρόπος ἤγαγε πρὸς ταχυτέραν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν βυσματοφόρων γεφυρῶν.

Ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι ὅτι, ἀντὶ τροφοδοτήσεως ἀπὸ συνεχοῦς ρεύματος, δύναται νὰ γίνῃ τοιαύτη καὶ ἀπὸ ἐναλλασσομένου (π. χ ἀπὸ τοῦ δευτερογενοῦς τυλίγματος πηνίου Ruhmkorff, ὁπότε ἡ διάγνωσις τῆς διελεύσεως ἢ ὄχι ρεύματος διὰ τοῦ κλάδου ΒΔ γίνεται καὶ διὰ παρεμβολῆς ἀκουστικοῦ τηλεφώνου, ἀντὶ γαλβανομέτρου ἐναλλασσομένου ρεύματος. Ἐννοεῖται ὅτι εἰς τὴν περίπτωσιν τροφοδοτήσεως δι' ἐναλλασσομένου ρεύματος ἡ σχέσις (1) ἰσχύει μόνον ἐφ' ὅσον αἱ ἀντιστάσεις εἶναι καθαρῶς ὠμικαὶ καὶ ὄχι αὐτεπαγωγικαί.

Πλεῖσται παραλλαγαὶ τῆς γεφύρας ταύτης χρησιμοποιοῦνται εἰς τὰς ἠλεκτρικὰς μετρήσεις, πρὸς προσδιορισμὸν θέσεως σφαλμάτων μονώσεως ἀγωγῶν, μέτρησιν χωρητικοτήτων, συντελεστῶν αὐτεπαγωγῆς, ἐσωτερικῶν ἀντιστάσεως στοιχείων κτλ.

Διὰ πολὺ μικρὰς ἀντιστάσεις (κάτω τοῦ $^1/_4$ τοῦ ὤμ) δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ χρησιμοποίησις τῆς γεφύρας Wheatstone, χρησιμοποιουμένης ἀντ' αὐτῆς τῆς διπλῆς *γεφύρας τοῦ Thomson*. Λ. Ν. ΚΛΑΔΑΣ

— **Γέφυρα τῶν στεναγμῶν** (Ponte dei sospiri). Μικρὰ γέφυρα ἐν Βενετίᾳ παρὰ τὴν Ρίβα ντέλι Σκιαβόνι, ἑνώνουσα τὸ Παλάτσιο Ντουκάλε μετὰ τῶν Φυλακῶν ὑπεράνω τῆς διώρυγος Ρίο ντὲ Παλάτσο. Κατεσκευάσθη καὶ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος Ἀντωνίνου Κοντίνο καὶ ὠνομάσθη οὕτω, διότι ἐχρησίμευεν ὡς δίοδος τῶν ἐγκαθείρκτων, οἵτινες ἀπὸ τὰς νέας φυλακὰς πρὸς τὰ δεξιὰ εἰσήγοντο πρὸς τοὺς ἱεροεξεταστὰς (inquisitori di Stato), οἵτινες ἥδρευον ἐν τῷ Παλάτσο Ντουκάλε, ἐν τῇ διαβοήτῳ «Σαλέττα ντέϊ τρὲ ἰνκουιζιτόρι ντὶ Στάτο», καὶ ὁμοῦ μετὰ τοῦ Συμβουλίου τῶν Δέκα ἀπετέλουν τὴν φοβερωτέραν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν. Δι' ἐσωτερικῆς μικρᾶς κλίμακος ἡ «σαλέττα» αὐτὴ συνεκοινώνει μετὰ τοῦ «δωματίου τῶν βασανιστηρίων» (camera del tormento), κειμένου ἄνωθεν αὐτῆς, καὶ μετὰ τῶν φυλακῶν, διὰ μέσου τῆς «Γεφύρας τῶν στεναγμῶν». Ἡ γέφυρα αὐτὴ ἀποτελεῖ κλειστὸν διάδρομον στενώτατον, μετὰ ἐλαχίστων ἀνοιγμάτων, ἐν εἴδει πολεμιστρῶν, ἀντὶ παραθύρων. Ἡ διάβασις διὰ ταύτης ἦτο προάγγελος δεινῶν βασανιστηρίων, ἄφινε δὲ ἐλαχίστας ἐλπίδας εἰς τοὺς ἐγκαθείρκτους περὶ ἐπιστροφῆς αὐτῶν ζώντων. Μ. Δ. Β.

— *γέφυραι τῶν βλεφάρων [Ἀνατομ.]*. Τὰ ἄκρα τοῦ δέρματος τῶν δύο βλεφάρων μεταβαίνοντα περὶ τὸν ἔσω καὶ ἔξω κανθὸν εἰς ἄλληλα σχηματίζουσι τὰς *γεφύρας τῶν βλεφάρων*, τὴν ἔσω καὶ τὴν ἔξω, εἰς ἑκατέραν τῶν ὁποίων κάτωθεν ἀντιστοιχεῖ ὁ ἔσω καὶ ἔξω βλεφαρικὸς σύνδεσμος. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

Γέφυρα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. —1) Πολίχνη τῆς ἀρχαίας Μακεδονίας, ἥτις ἔκειτο παρὰ τὴν γέφυραν, διὰ τῆς ὁποίας ἐπεκοινώνουν οἱ Βοττιαῖοι Μακεδόνες μετὰ τῶν Μυγδόνων. Παρὰ τὴν πολίχνην τούτην κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους ἐγίνετο ἡ ἀλλαγὴ τῶν ἵππων τῶν ταχυδρόμων τῆς Ἐγνατίας ὁδοῦ, διὰ τῆς ὁποίας ἐπεκοινώνει ἡ ἀρχαία Ρώμη μετὰ τῆς Μακεδονίας καὶ Θρᾴκης. Ἡ ἀρχαία γέφυρα ἔκειτο παρὰ τὴν σημερινήν, διὰ τῆς ὁποίας διέρχεται ἡ ὁδὸς Θεσσαλονίκης—Μοναστηρίου, ἥτις εἶναι αὐτὴ ἡ ἀρχαία Ἐγνατία ὁδός.

—2) Πολίχνη ἐν τῇ Ταναγραίᾳ τῆς ἀρχαίας Βοιωτίας, παρὰ τὸν Ἀσωπὸν ποταμὸν (ὅριον Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας) κειμένη. ΚΑΨ.

— **Γέφυρα** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Ἁγίου Ἀθανασίου* (τέως *Καβακλῆ*) τῆς ἐπαρχίας Θεσσαλονίκης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. (1928) 1821. Πρότερον ἐκαλεῖτο Τοψὶν (βλ. λ.).

— **Γέφυρα** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Μεγαλοπόλεως τῆς ἐπαρχίας Μεγαλοπόλεως τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 181. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Κιοσέ*. Δ. Ε. Μ.

— **Γέφυρα, *Μακρὰ*** — *[Γεωγρ.]*. Ἑλληνικὴ ὀνομασία τῆς ἐν Ἀνατολικῇ Θρᾴκῃ κωμοπόλεως Οὐζοὺν-Κιοπροῦ (βλ. λ.).

— **Γέφυρα, *Μεγάλη*** — *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Κολινδροῦ* τῆς ἐπαρχίας Πιερίας (τέως Κατερίνης) τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Κάτ. (1928) 85. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μυλωβός*.

Γεφυραῖοι (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Λαὸς τῆς Βοιωτίας ἐν ἀρχῇ, ἐλθὼν εἰς τὴν χώραν ταύτην μετὰ τοῦ Κάδμου ἐκ Φοινίκης καὶ χρησιμοποιηθεὶς διὰ τὴν κατασκευὴν προχωμάτων καὶ ὑδροφρακτῶν (οἱ ἴδιοι οἱ Γεφυραῖοι ἔλεγον, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (V. 57), ὅτι κατήγοντο ἐξ Ἐρετρείας). Ἐκ τῆς Βοιωτίας ἠναγκάσθησαν νὰ μετοικήσωσιν οἱ Γεφυραῖοι μετὰ τὴν ἐν Βοιωτίᾳ ἐπικράτησιν τῶν εἰσβαλόντων εἰς αὐτὴν Ἀρναίων Βοιωτῶν, ὅτε καὶ οἱ Καδμείωνες ἠναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλίπωσι τὴν χώραν ταύτην, εἰς τὴν ὅμορον τῆς Ταναγραίας τῆς Βοιωτίας Ἀττικήν, ἔνθα ἔγιναν καὶ οἱ πρῶτοι τῶν γραμμάτων («φοινικήϊα» ἀπ' αὐτῶν κληθέντων) διδάσκαλοι. Οἱ Γεφυραῖοι ἐγκατεστάθησαν ἐν Ἀττικῇ κατόπιν ἰδιαιτέρων πρὸς τοὺς ἀρχαιοτέρους κατοίκους αὐτῆς συμφωνιῶν, καθ' ἃς θὰ ἀπήλαυον τῶν αὐτῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων καὶ πλήρους θρησκευτικῆς ἐλευθερίας. Διὰ τοῦτο εἰσήγαγον καὶ τὴν λατρείαν τῆς Γεφυραίας Δηοῦς καὶ τῆς Ἀχαιᾶς Δήμητρος, τῆς ὁποίας καὶ ἴδιον ἱερὸν εἶχον ἀνεγείρει, καὶ τὰς ἰδιαιτέρας κατὰ τὰς ἑορτὰς τελετάς των καὶ τὰ ἰδιαίτερα θρησκευτικὰ ἔθιμά των. Ἰδιαιτέρως μέγας παρ' αὐτοῖς ἦτο ὁ σεβασμὸς πρὸς τὴν οἰκογενειακὴν τιμήν. ΚΑΨ.

Γεφυράκι *[Γεωγρ.]*. Τοπωνυμίαι δύο ποταμίων ἐκβαλλόντων εἰς τὸν κόλπον τῆς Σμύρνης: —1) Ἑνὸ πηγάζοντος ἀπὸ τοῦ βουνοῦ Κόραξ καὶ ἐκβάλλοντος εἰς τὸν ΝΝΔ μυχὸν τοῦ ὅρμου τοῦ Κιὸς Τεπὲ (πλάτ. 38°24'06'' Β, μῆκ. 27°04'40'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1522 : Smyrna harbour). —2) Ἑτέρου πηγάζοντος ἀπὸ τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ τοῦ εἰκαζομένου ὡς τοῦ Μέλητος καὶ δὴ κατὰ τὴν γέφυραν τῶν Καραβανίων, διαρρέοντος τὴν πόλιν τῆς Σμύρνης μεταξὺ τῶν ποτὲ συνοικιῶν της «Μπογιατζήδικα» καὶ «Ἁγίας Αἰκατερίνης», καὶ μετὰ καμπὴν του κατὰ τὴν θέσιν «Φοῦρνος Ζέρβα». ἐκβάλλοντο πρὸ τοῦ «Σπόρτιν Κλὼμπ» (Sporting Club). Σ. Ε. Λ.

Γεφυράκια *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Μαραθούσης* (τέως *Κασιμιου*) τῆς ἐπαρχίας Μεγαλοπόλεως τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Τσιφλίκι*.

Γεφυρεῖς (οἱ) *[Ἀρχ.]* Ἀρχαῖος δῆμος τῆς Ἀττικῆς περὶ τὴν «Ἱερὰν ὁδὸν» κείμενος, ἔνθα διέσχιζεν αὐτὴν ὁ ποταμὸς Κηφισός, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν ἡ γέφυρα, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἔσκωπτον εἰς γλῶσσαν ἐλευθεριάζουσαν τοὺς ἐπανερχομένους ἐξ Ἐλευσῖνος ἑορταστὰς τῶν Ἐλευσινίων οἱ ἐπ' αὐτῆς ἀναβαίνοντες Ἀθηναῖοι, γεφυρισταὶ διὰ τοῦτο καλούμενοι.

Οἱ Γεφυρεῖς ἦσαν γηγενεῖς Ἀθηναῖοι, ὅλως διάφοροι τῶν ἐκ Βοιωτίας εἰς Ἀθήνας μετοικησάντων Γεφυραίων. ΚΑΨ.

γεφύρι (τὸ) καὶ ἰδιωματ. *γιοφύρι*· ἡ γέφυρα: «γεφύρι ξύλινο,—πέτρινο,—σιδερένιο», «τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι».

— *[Λαογρ.]* Αἱ γέφυραι, ὡς μοναδικὰ μέσα συγκοινωνίας, ὑφ' ὡρισμένας φυσικὰς συνθήκας, ἀπετέλεσαν ἀντικείμενον διττοῦ κύκλου παραδόσεων καὶ ἀντιλήψεων. Ὁ πρῶτος ἀφορᾷ τὴν δι' ἀνθρωποθυσίας καὶ στοιχειώσεως κτίσιν διαφόρων συγκεκριμένων γεφυρῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπρόκειτο νὰ ἐξυπηρετήσωσι μεγάλως μίαν περιφέρειαν καὶ διὰ τοῦτο διὰ μεγάλης θυσίας ἐκτίσθησαν. Οὕτω πλὴν τοῦ *γεφυριοῦ τῆς* Ἄρτας (βλ. λ.), τὸ ὁποῖον ἐθεμελιώθη διὰ θυσίας τῆς συζύγου τοῦ πρωτομάστορα, ἀναφέρονται καὶ ἄλλα γεφύρια, ὁμοίως κτισθέντα καὶ στοιχειωθέντα, ὅπως τὸ «γεφύρι τοῦ Φαναριοῦ» (Ἀνδρίτσαινα), τὸ «στοιχειωμένο γεφύρι» (Τυρνάβου), «της τσυρᾶς τὸ γεφύρι» (Λάστας) κ. ἄ.

Ὁ δεύτερος κύκλος ἀναφέρεται εἰς φανταστικὴν γέφυραν, ἡ ὁποία ὁδηγεῖ εἰς τὸν Ἅδην καὶ δι' ἧς ὀφείλουν νὰ διέλθουν αἱ ψυχαὶ τῶν τεθνεώτων, ὅπως διαπεραιωθῶσιν εἰς τὴν χώραν τῶν μακάρων. Ἡ γέφυρα αὕτη, ἥτις ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ «τῆς τρίχας» ἢ «τρίχινο γεφύρι» καλεῖται, εἶναι στενοτάτη καὶ ἀσταθής. Οἱ ἐνάρετοι καὶ δίκαιοι, παρὰ τὴν ἀστάθειαν καὶ τὴν στενότητά της, θὰ τὴν διέλθουν ἰσορρόπως καὶ ἀσφαλῶς, ἐνῷ οἱ ἄδικοι κλπ. διερχόμενοι ταύτην θ' ἀπολέσωσι τὴν ἰσορροπίαν των καὶ θὰ βυθισθῶσιν εἰς τὸ κάτωθεν αὐτῆς χαῖνον χάος τῆς κολάσεως. Καὶ ὁ τουρκικὸς λαὸς πιστεύει εἰς τοιαύτην γέφυραν στενὴν καὶ ὀξυτέραν ξίφους, ἣν καλεῖ Σιράτ. Ἐκ τῆς ἀντιλήψεως ταύτης ἐγεννήθησαν καὶ σχετικαὶ παροιμίαι: «ἀπὸ τῆς τρίχας τὸ γεφύρι ἀπέρασε» ἐπὶ τῶν μετὰ κόπου πολλοῦ ὑπερνικησάντων μεγάλην δυσχέρειαν ἢ ἐπὶ τῶν διαφυγόντων δεινὸν κίνδυνον κλπ [Πρβλ. *Ν. Γ. Πολίτου* Παραδόσεις σ. 268, 269 270, 1112, 1113, 1114, Παροιμίαι, τ. Γ' σ. 623 κ. ἑξ. ὅπου καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία.] Θ. Π.

Γεφύρι *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Μεσοποτάμου (τέως Λυκουρεσίου) τῆς ἐπαρχίας Μαργαριτίου τοῦ νομοῦ Πρεβέζης. Κάτ. (1928) 112. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μπεσερέ*.

— **Γεφύρι - *κυρᾶς*** *[Γεωγρ.]*. Τοποθεσία ἐν τῇ κοινότητι Μυγδαλιᾶς (τέως Γλανιτζιᾶ) τῆς ἐπαρχίας Γορτυνίας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδιας, ἔνθα μικροσυνοικισμὸς (κάτ. 12 τῷ 1928).

— **Γεφύρι, *Μεγάλο*** — *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Καρύστου τῆς ἐπαρχίας Καρύστου τοῦ νομοῦ Εὐβοίας. Κάτ. (1928) 86.

— **Γεφύρια τοῦ *Ἀλάμπεη*** *[Γεωγρ.]*· βλ. Ἀλαΐμπεη.

γεφυρίδαι (οἱ) (Gephyridae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια σκωλήκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ζωνοσκωλήκων*. Οἱ σκώληκες τῆς οἰκογενείας ταύτης ἔχουσι σῶμα ἐπίμηκες, κυλινδρικόν, γυμνόν, ἐλάχιστα ἢ οὐδόλως κρικωτόν, σχεδὸν κολοβὸν κατὰ τὸ πρόσθιον αὐτοῦ τμῆμα καὶ καταλῆγον εἰς ἀμβλεῖαν προβοσκίδα, ἥτις φέρει πλῆθος σαρκωδῶν φυματίων. Ἡ ἕδρα κεῖται ὀλίγον ὄπισθεν τοῦ μέσου τῆς κοιλίας, τὰ δὲ γεννητικὰ ὄργανα εἶναι τοποθετημένα πέριξ τῆς ἕδρας καὶ ἀποτελοῦνται ἐξ ὁμοιομόρφων τρημάτων ἢ ἀποφύσεων. Ζῶσιν ἐν τῇ θαλάσσῃ ἢ ἐντὸς ὑγρᾶς ἄμμου καὶ κινοῦνται ἕρποντες ἢ *κλυδωνιζόμενοι*. Τρέφονται ἐκ μικροτάτων ζῴων ἐντὸς της ἄμμου βιούντων καὶ ἐκ συντριμμάτων κογχῶν διαφόρων μαλακοστράκων ζῴων. Ὅταν ἐκτεθῶσιν εἰς τὸν ἀέρα, τὸ σῶμά των ὀγκοῦται καὶ ἐπιμηκύνεται δασαναλόγως. Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει ἐλάχιστα γένη, ὧν γνωστότερον ὁ *γεφύριος*. Δ. Ν. Π.

γεφυρίζω· (ἀρχ.), σκώπτω, περιπαίζω αὐθαδῶς (βλ. γεφυρισμός).

γεφυρικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀνήκων ἢ ὁ ἀναφερόμενος εἰς την γέφυραν.

γεφύριον (τό)· ὑποκορ. τοῦ γέφυρα (βλ. λ.), γέφυρα μικροῦ μεγέθους· κοιν. *γεφυράκι* καὶ ἰδιωμ. *γιοφυράκι*.

— [ΤΕΧΝ.] Κατασκευὴ κεκτημένη ὅλα τὰ στοιχεῖα μιᾶς γεφύρας (βλ. λ.), ἔχουσα ὅμως μικρὸν ἄνοιγμα, ἐκτεινόμενον μόλις εἴς τινα μέτρα. Τὰ πολὺ μικρὰ γεφύρια καλοῦνται καὶ *ὀχετοί*. Τὰ γεφύρια διακρίνονται εἰς πλακοσκεπῆ, θολωτά, σιδηρᾶ κτλ. ἀναλόγως τῆς φύσεως τοῦ ζεύγματος αὐτῶν (βλ. λ.). Εἰδικῶς προκειμένου περὶ γεφυρίων σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ἀπαντῶνται εἰσέτι καὶ τὰ λεγόμενα *ἀνοικτὰ γεφύρια*, εἰς ἃ ἐλλείπει ἐντελῶς τὸ ζεῦγμα ἢ μᾶλλον ἐκπροσωπεῖται τοῦτο ὑπ' αὐτῶν τῶν σιδηροτροχιῶν τῆς γραμμῆς, ἄνευ ἑτέρου βαστάζοντος μέσου. Τὰ ἀνοίγματα τῶν τοιούτων ἀνοικτῶν γεφυρίων μόλις φθάνουσι τὸ μέγεθος τῆς ἀποστάσεως δύο διαδοχικῶν στρωτήρων ἐν τῇ ὑπ' ὄψιν σιδηροδρομικῇ γραμμῇ. Τὰ ζεύγματα τῶν πλακοσκεπῶν γεφυρίων κατασκευάζονται εἴτε ἐκ πλακοειδῶν λίθων (διὰ πολὺ μικρὰ ἀνοίγματα), εἴτε ἐκ πλακὸς ἐκ σκυροδέματος ἁπλοῦ ἢ ὡπλισμένου (ἀναλόγως τοῦ ἀνοίγματος), εἴτε τέλος ἐκ πλακὸς σκυροδέματος περιβαλλούσης σιδηρᾶς δοκούς, αἵτινες καὶ ἀποτελοῦσι κυρίως τὸ ζεῦγμα, τοῦ σκυροδέματος θεωρουμένου ἁπλῶς ὡς συνδετικοῦ. Δ. Γ. Ε.

Digitized by Google

γεφύριος ὁ (Gephyrius) *[Ζωολ.]*. Γένος σκωλήκων τῆς οἰκογενείας τῶν *γεφυριδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἐλάχιστα εἴδη, ὧν γνωστότερον *γεφύριος ὁ ἐδώδιμος* (Gephyrius edulis). Τὸ σῶμά του εἶναι ἐπίμηκες, περὶ τὰ 35 ἑκατοστόμετρα, καὶ μὲ περιφέρειαν 0,1 ἑκ., καὶ εἶναι κυλινδρικόν, κρικωτόν, μὲ προβοσκίδα ἀρκετὰ ἐπιμήκη καὶ ὀπίσθιον ἄκρον διογκωμένον. Τὸ χρῶμά των εἶναι ἐρυθρόλευκον. Εὑρίσκεται εἰς τὰς Ἰνδικὰς θαλάσσας. Κυρίως ἐνδιαιτῶνται ἐντὸς τῆς ἄμμου, ὅπου καὶ κατασκευάζουσι στοὰς βάθους 40 περίπου ἑκατοστομέτρων. Δ. Ν. Π.

γεφυρισμὸς (ὁ)· (ἀρχ.) τὸ γεφυρίζειν καὶ ἐξ αὐτοῦ γενικῶς τὸ σκῶμμα, ὁ χλευασμός, ἡ λοιδορία, ὁ ἐξευτελισμὸς *[Σουΐδας]*.

— *[Ἀρχ.]* Ἐν Ἀθήναις ὑπῆρχεν ἀρχαιότατον ἔθος κατὰ τὴν ἐτησίως γινομένην πομπὴν εἰς Ἐλευσῖνα πρὸς ἑορτὴν τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων νὰ καταλαμβάνηται ἡ παρὰ τὴν Ἱερὰν ὁδὸν ὑπεράνω τοῦ Κηφισοῦ ποταμοῦ ἄγουσα γέφυρα (παρὰ τὸν σημερινὸν Ἅγιον Σάββαν) ὑπὸ πανηγυριστῶν, οἵτινες ὑποδεχόμενοι τοὺς ἐξ Ἐλευσῖνος ἐπανακάμπτοντας ἑορταστὰς ἔσκωπτον αὐτοὺς καὶ ἐσκώπτοντο ὑπ' ἐκείνων δι' αὐτοσχεδίων ἰαμβικῶν στίχων, εἰς ἀνάμνησιν, ὡς ἐμυθολογεῖτο, τῶν τῆς γυναικὸς Ἰάμβης σκωμμάτων καὶ ἀστείων λόγων, δι' ὧν ἡ θεὰ Δήμητρα, βαρυθυμοῦσα διὰ τὴν ἁρπαγὴν τῆς Κόρης, τὸ πρῶτον εἰς γέλωτα ἐκινήθη. Τὰ τοιαῦτα σκώμματα ἐκαλοῦντο «γεφυρισμοὶ» καὶ οἱ ταῦτα ἀπευθύνοντες, οἱ σκωπτόλαι, «γεφυρισταὶ» καὶ «γεφυρίζειν» τὸ ἀμέτρως καὶ αὐθαδῶς σκώπτειν καὶ χλευάζειν. Τὰ αὐτὰ σκώμματα ἐκαλοῦντο καὶ «τὰ ἐξ ἁμάξης», διότι ἐφ' ἁμαξῶν συνήθως ὀχούμενοι ἀπέτεινον αὐτὰ οἱ εὔθυμοι ἑορτασταί. Κ. Α.

γεφυριστὴς (ὁ)· (ἀρχ.) ὁ γεφυρίζων καὶ κατ' ἐπέκτασιν ὁ ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς ὑβριστής.

γεφυροδοποιία (ἡ)· ἡ γεφυρῶν ἅμα καὶ ὁδῶν ποίησις, κατασκευή || ἡ ἐπιστήμη ἡ περὶ τὴν κατασκευὴν γεφυρῶν καὶ ὁδῶν ἀσχολουμένη.

γεφυροδοποιὸς (ὁ)· ὁ γεφυρῶν ἅμα καὶ ὁδῶν κατασκευαστής || μηχανικὸς εἰδικῶς ἀσχολούμενος περὶ τὴν γεφυροδοποιίαν.

γεφυρόζευγμα (τό) *[Τεχν.]*. Καλεῖται οὕτω, ἢ καὶ ἁπλῶς *ζεῦγμα*, τὸ τμῆμα τῆς κατασκευῆς δι' οὗ ἐπιτυγχάνεται ἡ σύνδεσις δύο διαδοχικῶν βάθρων μιᾶς γεφύρας, τουτέστι τὸ τμῆμα τὸ ἀποτελοῦν τὴν ἐπιδομὴν αὐτῆς (βλ. **γέφυρα**). Γ. Δ. Ε.

γεφυροπλάστιγξ (ἡ) *[Σιδηροδρ.]*. Πλάστιγξ πρὸς ζύγισιν ὁλοκλήρων σιδηροδρομικῶν ὀχημάτων.

Ὁ καθορισμὸς τῶν τιμῶν μεταφορᾶς τῶν ἀποσκευῶν καὶ τῶν δεμάτων μεγάλης καὶ μικρᾶς ταχύτητος γίνεται γενικῶς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ βάρους αὐτῶν. Ὅθεν ἀναγκαιοῦσι συσκευαὶ ζυγίσεως ἐκεῖ ἔνθα χειρίζονται ἐμπορεύματα καὶ ἀποσκευάς. Διὰ τὰς ἀποστολὰς κατὰ πλήρη ὀχήματα ὁ καθορισμὸς τοῦ βάρους εἶναι ἀναγκαῖος μόνον ὁσάκις ὁ ἀποστολεὺς τὸ ζητεῖ ἢ ἐὰν τὸ τιμολόγιον ἀπαιτῇ τὸν καθορισμὸν τῆς τιμῆς μεταφορᾶς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ βάρους. Οὐχ ἧττον, ἔν τισι περιπτώσεσι αὐτὸς ὁ σιδηρόδρομος προβαίνει ἀφ' ἑαυτοῦ εἰς τὴν ζύγισιν, ὁσάκις π. χ. ὑποπτεύεται ὑπερβάρυνσιν τῶν ὀχημάτων καὶ ἀπάτην ἐπὶ τῆς τιμῆς μεταφορᾶς. Ὅθεν, ἐπειδὴ γενικῶς αἱ κατὰ πλήρη ὀχήματα ἀποστολαὶ δὲν ζυγίζονται, ὅλοι οἱ σταθμοὶ δὲν ἔχουσι γεφυροπλάστιγγας. Διὰ τὴν ζύγισιν τῶν ἀποσκευῶν χρησιμοποιοῦσι συχνάκις ζυγοὺς μετὰ δείκτου, ἐν τοῖς ὁποίοις τὸ βάρος δεί-

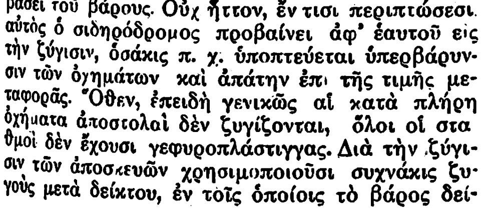

Ζυγὸς ὀχημάτων ἐπὶ συνεχοῦς ὁδοῦ.

κνυται ἐπὶ βαθμολογημένου τόξου. Δι' αὐτοῦ ζυγίζουσι βάρη 250—300 χιλιογράμμων ταχύτατα. Οὐχ ἧττον ὑπόκεινται οὗτοι εἰς βλάβας, ἕνεκα δὲ τούτου ἄλλοτε δὲν ἐχρησιμοποιοῦντο διὰ τὴν ζύγισιν τῶν δεμάτων καὶ ἐμπορευμάτων μεγάλης ταχύτητος λόγῳ τῶν δυσμενῶν ἐπιδράσεων τῆς θερμοκρασίας ἐπ' αὐτῶν. Πράγματι ὁσάκις τὸ ψῦχος εἶναι δριμύ, οἱ ζυγοὶ οὗτοι ἐδείκνυον βάρη πολὺ μικρὰ ὡς πρὸς τὰ πραγματικά. Κατὰ τὰ τελευταῖα ὅμως ἔτη διὰ τῆς χρήσεως νικελιούχου χάλυβος ἐπετεύχθη κατασκευὴ ἄμεμπτος, διὰ τῆς ὁποίας δίδονται ἐνδείξεις ἀκριβεῖς, ἀκόμη καὶ ἐν περιπτώσει μεγάλων ἀλλαγῶν θερμοκρασίας.

Αἱ γεφυροπλάστιγγες αἵτινες χρησιμεύουσι διὰ τὴν ζύγισιν ὁλοκλήρων ὀχημάτων ἀπετελοῦντο ἄλλοτε ἐκ μεγάλης πλακὸς ἐπὶ τῆς ὁποίας ἦσαν συμπεπηγμέναι δύο τροχιαί. Ἡ πλὰξ αὕτη ἐδράζετο ἐπὶ μοχλῶν καὶ ἦτο διατεταγμένη ἐν τῇ ὁδῷ, ὥστε νὰ ᾖ ἐφικτὴ καὶ εὔκολος ἡ εἴσοδος καὶ ἔξοδος τῶν ὀχημάτων ἐξ αὐτῆς.

Ἡ πλὰξ ἦτο συνήθως μοχλωμένη (σφηνωμένη), καθίστατο δὲ κινητὴ μόνον ὅταν τὸ ὄχημα ἐπ' αὐτῆς ἔμενεν ἀκίνητον. Ἡ κίνησίς της ἠδύνατο νὰ γίνῃ μόνον ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω καὶ τἀνάπαλιν. Παρὰ τῇ ὁδῷ εὑρίσκετο θαλαμίσκος ἐγκλείων τὸν μοχλὸν τοῦ ζυγοῦ, συνδεδεμένον διὰ ῥάβδων μετὰ τῶν μοχλῶν αὐτῆς. Τὸ βάρος τῶν ὀχημάτων προσδιωρίζετο ἢ διὰ προσθήκης βαρῶν ἐπὶ δίσκου ἢ διὰ μεταθέσεως κινητοῦ βάρους. Ἐν τῇ κατασκευῇ ταύτῃ αἱ δύο τροχιαὶ διεκόπτοντο εἰς τὰ δύο ἄκρα τῆς πλακός, ἐξ οὗ τὸ ὄνομα «*ζυγὸς μετὰ διακεκομμένης ὁδοῦ*». Ἐν ταῖς ὁδοῖς ἔνθα διέρχονται ἀρκετοὶ συρμοὶ χειρισμῶν καὶ ἀτμάμαξαι, αἱ γεφυροπλάστιγγες αὗται δὲν ἦσαν πρακτικαί, καθ' ὅσον μεθ' ὅλην τὴν διάταξιν μοχλώσεως αὐτῶν, τάχιστα ἐφθείροντο λόγῳ τῆς μεγάλης κοπώσεως εἰς ἣν ὑπεβάλλοντο. Ἕνεκα τοῦ λόγου τούτου χρησιμοποιοῦσι κατὰ προτίμησιν νῦν τοὺς «*ζυγοὺς μετὰ συνεχοῦς ὁδοῦ*» ὧν ἡ διάταξις εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν ὡς ἄνω περιγραφεῖσαν, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι ἡ πλὰξ δὲν χρησιμεύει πρὸς ἕδρασιν τῶν τροχιῶν κυλίσεως, ἀλλ' εὑρίσκεται μεταξὺ αὐτῶν ὡς τὰ ἀνωτέρω σχήματα δεικνύουσι. Τοποθετεῖται δ' αὕτη γενικῶς ὥστε νὰ μὴ τὴν ἐγγίζωσιν οἱ ὄνυχες τῶν τροχῶν τῶν κυλιόντων ἄνωθεν αὐτῆς. Δι' ἀνυψωτικῆς συσκευῆς ἡ πλὰξ ἀνυψοῦται κατ' ἀρχὰς μέχρις οὗ ἐγγίσῃ τοὺς ὄνυχας τῶν τροχῶν, εἶτα δὲ μέχρις οὗ οἱ τροχοὶ ὑψωθῶσι ὑπεράνω τῶν τροχιῶν· τὸ ὄχημα ἑδράζεται τότε ἐξ ὁλοκλήρου ἐπὶ τῆς πλακός, καὶ συνδέεται διὰ δοκῶν καὶ ῥάβδων μὲ τὸν μοχλὸν τοῦ ζυγοῦ, τὸ δὲ βάρος προσδιορίζεται διὰ μεταθέσεως κινητοῦ βάρους. Οἱ ζυγοὶ «μετὰ συνεχοῦς ὁδοῦ» χρησιμοποιοῦνται νῦν ἐν εὐρυτάτῃ κλίμακι. Οὐχ ἧττον οἱ ζυγοὶ «μετὰ διακεκομμένης ὁδοῦ» ἐφαρμόζονται ἀκόμη συχνάκις, κυρίως ἐν τοῖς σταθμοῖς ὀρυχείων, ἐπὶ τῶν προκυμαιῶν λιμένων κλπ., ἔνθα μέγας ἀριθμὸς ζυγίσεων φορτωμένων ὀχημάτων δέον νὰ γίνηται ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ. Α. Μ.

γεφυροποιία (ἡ)· ἡ γεφυρῶν ποίησις, κατασκευή || ἡ ἐπιστήμη ἡ περὶ τὴν κατασκευὴν γεφυρῶν ἰδίᾳ.

γεφυροποιὸς (ὁ, ἡ)· ὁ γεφυρῶν κατασκευαστής || μηχανικὸς περὶ τὴν κατασκευὴν γεφυρῶν ἀσχολούμενος.

— *[Στρατ.]* Γεφυροποιοὶ καλοῦνται εἰς τὸ στράτευμα οἱ ἄνδρες μονάδων τοῦ μηχανικοῦ εἰδικῶς ἐκπαιδευόμενοι εἰς τὴν κατασκευὴν στρατιωτικῶν γεφυρῶν δι' ἑτοίμου ὑλικοῦ (*γεφυροσκευῆς*).

Ἡ ὀργάνωσις εἰδικῶν μονάδων γεφυροποιῶν χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1795 ἐν Γαλλίᾳ. Πρὸ τούτου δὲν ὑπῆρχεν εἰδικὸν σῶμα γεφυροποιῶν, ἀλλ' ὁσάκις ὁ στρατὸς ἤθελε νὰ κατασκευάσῃ μίαν γέφυραν διὰ νὰ διέλθῃ ἕνα ποταμόν, ἐστρατολόγει τοὺς λεμβούχους καὶ ἐχρησιμοποίει τὸ ὑπάρχον ἐπὶ τόπου ὑλικόν. Τὰ πρῶτα ἱδρυθέντα τάγματα ἦσαν ἀκίνητα, κατόπιν δὲ διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως ἰδιωτικῶν ὀχημάτων παρηκολούθουν τὰ κινούμενα στρατεύματα. Κατὰ τὸ 1800 οἱ γεφυροποιοὶ ἐνετάχθησαν εἰς τὸ πυροβολικόν, ἀντικατασταθέντων τῷ 18 5 τῶν ἰδιωτικῶν ὀχημάτων διὰ στρατιωτικῶν τοιούτων.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος διεκρίθησαν οἱ γεφυροποιοὶ διὰ τὰς ὑπηρεσίας ἃς προσέφερον εἰς τὸ στράτευμα. Κατὰ τὸ 1894 διελύθησαν τὰ εἰδικὰ σώματα γεφυροποιῶν καὶ ἕκαστον σύνταγμα μηχανικοῦ συνεκρότει ἀνὰ ἕνα λόχον γεφυροποιῶν. Ἐν Γερμανίᾳ κατὰ τὸ 1900 περίπου ἡ ἐργασία τῶν γεφυροποιῶν ἀνετέθη ἐπίσης εἰς τὰ τάγματα σκαπανέων. Ταῦτα ἀπηρτίζοντο ἐκ 4 λόχων, ἐκ τῶν ὁποίων εἷς γεφυροποιῶν.

Κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον ἐκυριάρχησεν ἡ τάσις τοῦ χωρισμοῦ τῶν εἰδικοτήτων τοῦ μηχανικοῦ καὶ οἱ γεφυροποιοὶ ἀπετέλεσαν ἰδίας μονάδας τοῦ μηχανικοῦ, ἐντελῶς ἀνεξαρτήτους.

Παρ' ἡμῖν μέχρι τοῦ 1911 εἰς ἕκαστον ἐκ τοῦ 1ου καὶ 2ου ταγμάτων μηχανικοῦ ὑπῆρχε καὶ εἷς λόχος γεφυροποιῶν (σύστημα ἀνάλογον πρὸς τὸ γερμανικόν). Κατὰ τὸ 1911, διὰ λόγους ἐκπαιδεύσεως, ἀμφότεροι οἱ λόχοι γεφυροποιῶν ἐνετάχθησαν εἰς τὸ 1ον τάγμα, ἑδρεῦον ἐν Λαρίσῃ. Ὡς ἀνεξάρτητοι λόχοι γεφυροποιῶν συνεστήθησαν, ἀλλὰ δὲν ἐχρησιμοποιήθησαν, κατὰ τὸν Α΄ Βαλκανικὸν πόλεμον 1912, καθ' ὅσον λόγῳ τῆς βραδείας μετακινήσεως τῆς γεφυροσκευῆς διὰ βοῶν ἐγκατελείφθη τὸ ὑλικὸν εἰς Κοζάνην καὶ τὸ προσωπικὸν ἐχρησιμοποιήθη εἰς λόχους σκαπανέων. Κατὰ τὸν Β΄ Βαλκανικὸν πόλεμον (1913) συνηνώθησαν εἰς διλοχίαν, ἥτις ἐξετέλεσε τὰς κάτωθι ἐργασίας: Ἔζευξε τὸν Στρυμῶνα παρὰ τὸ Ὀρλιακο ἐπὶ πλάτους 180 μ. εἰς ἀντικατάστασιν τῆς καταστραφείσης παρὰ τῶν Βουλγάρων γεφύρας. Ἔζευξεν ἐπίσης τὸν Στρυμόνα παρὰ τὴν Τοπόλνιτσαν ἐπὶ πλάτους 150 μ. καὶ παρὰ τὸ Μίκροβον ἐπὶ μήκους 120 μ. Παρὰ τὴν Κρέσναν διὰ δύο γεφυρῶν μήκους ἑκάστης 80 μ., εἰς τὴν ἔξοδον τῶν στενῶν τῆς Κρέσνας καὶ ὑπὸ τὸ πῦρ τοῦ βουλγαρικοῦ πυροβολικοῦ διὰ δύο γεφυρῶν μήκους ἑκάστης 80 μ. Εἰς Οὐράνοβον ἐπὶ μήκους 120 μ. καὶ εἰς Ἄνω Τζουμαγιᾶν ἐπὶ μήκους ἐπίσης 120 μ.

Μετὰ τὴν ἀποστράτευσιν τοῦ 1913 συνεκροτήθη τάγμα γεφυροποιῶν μὲ δύο λόχους καὶ ἕδραν τὴν Θεσσαλονίκην.

Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον οἱ γεφυροποιοὶ ἐλλείψει ὑλικοῦ δὲν ἐχρησιμοποιήθησαν. Κατὰ τὸν Μικρασιατικὸν πόλεμον ἀνεφοδιασθὲν εἰς ὑλικὸν τὸ τάγμα ἐχρησιμοποιήθη ἐπωφελῶς, ὁτὲ μὲν κατανεμόμενον κατὰ λόχους εἰς τὰ σώματα στρατοῦ, ὁτὲ δὲ συνηνωμένον ὡς ὄργανον τῆς στρατιᾶς. Τὸ πρῶτον δεκαήμερον Ἰουλίου 1919 εἷς λόχος τοῦ τάγματος γεφυροποιῶν ἀποσπᾶται εἰς τὸ Α΄ σῶμα στρατοῦ ἑδρεῦον εἰς Σμύρνην· τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1920 μετεστάθμευσεν εἰς Σμύρνην καὶ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ τάγματος γεφυροποιῶν. Εἰς Μ. Ἀσίαν ἐξετέλεσε τὸ τάγμα γεφυροποιῶν τὰς ἑξῆς ἐργασίας διὰ γεφυροσκευῆς: Κατὰ τὸν Αὔγουστον τοῦ 1921 μίαν γέφυραν παρὰ τὸ Σεΐντὶ Γαζὶ δι' ὑλικοῦ γεφυροσκευῆς καὶ μίαν πέραν τοῦ Ἀκὶν διὰ προχείρου ὑλικοῦ. Παρὰ τὸ Τσακμὰκ ἐπὶ τοῦ Σαγγαρίου ἐντὸς 0 ὥ. 45΄ γέφυραν δι' ὑλικοῦ γεφυροσκευῆς μήκους 80 μ.· διὰ τῆς γεφύρας ταύτης διῆλθον αἱ I καὶ II Μεραρχίαι. Μετὰ τὴν σύμπτυξιν ἐπὶ τῆς γραμμῆς Ἐσκὶ Σεχὶρ - Ἀφιὸν Καραχισσὰρ εἷς λόχος διετέθη εἰς ἕκαστον τῶν τριῶν σωμάτων στρατοῦ· ἅπαντες ἠσχολήθησαν εἰς ἐπιδιορθώσεις καὶ συντηρήσεις γεφυρῶν διὰ προχείρου ὑλικοῦ.

Ἤδη τὸ τάγμα γεφυροποιῶν ἔχει ἐγκατασταθῆ εἰς Λάρισαν. Π. ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Γέφυρος *[Μυθολ.]*. Εἷς τῶν μετασχόντων τῆς εἰς Κολχίδα Ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας Δολιόνων καὶ ἀποβάντων παρὰ τὴν Κύζικον. Τοῦτον ἀναφέρει Ἀπολλώνιος ὁ Ῥόδιος (Ἀργον. 1,1042) φονευθέντα ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ Πηλέως. ΙΑΚ. Χ. Δ.

γεφυροσκευὴ (ἡ) *[Στρατ.]*. Τὸ ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης προπαρεσκευασμένον ὑλικὸν διὰ κατασκευὴν γεφυρῶν, καὶ δι' ἁπλῆς συναρμολογήσεως τοῦ ὁποίου ἐπιτυγχάνεται ἡ πῆξις γεφύρας ἐντὸς βραχυτάτου χρονικοῦ διαστήματος.

Ἡ ἀνάγκη τῆς ταχείας πήξεως γεφυρῶν ὑπὸ ἐχθρικὴν πίεσιν ἤγαγε τὰ κράτη νὰ προπαρασκευάσωσιν ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης ὑλικόν, τὸ ὁποῖον νὰ μεταφέρηται δι' εἰδικῶν ὀχημάτων· τὸ τοιοῦτον ὑλικὸν ἐπιτρέπει δι' ἁπλῆς συναρμολογήσεως τὴν πῆξιν γεφύρας ἐντὸς βραχυτάτου χρονικοῦ διαστήματος, παρὰ προσωπικοῦ εἰδικῶς ἐκπαιδευμένου ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης, τῶν καλουμένων γεφυροποιῶν (βλ. λ.). Αἱ γεφυροσκευαὶ χρησιμοποιοῦνται προχείρως, ἵνα μετὰ τὴν χρῆσιν ἀποσυντεθῶσι εἴτε διότι εἶναι πλέον ἄχρηστοι, εἴτε διότι ἀντικατεστάθησαν ὑπὸ προχείρων ἄλλων γεφυρῶν μονιμωτέρων.

Ἡ χρῆσις γεφυροσκευῆς χρονολογεῖται κυρίως ἀπὸ τοῦ 1805, ὁπότε τὸ πρῶτον ἐχρησιμοποιήθησαν στρατιωτικὰ ὀχήματα πρὸς μεταφορὰν ὑλικοῦ γεφυροσκευῆς.

Ἓν ὑλικὸν γεφυροσκευῆς πρέπει νὰ πληροῖ τοὺς ἑξῆς ὅρους: 1) Νὰ προσαρμόζηται εἰς ὅλα τὰ ῥεῖθρα. 2) Νὰ δύναται νὰ βαστάζῃ ὅλα τὰ κυλιόμενα φορτία, ἅτινα παρακολουθοῦν τὰ στρατεύματα ἐν ἐκστρατείᾳ. 3) Νὰ εἶναι εὐκίνητον, ἵνα δύναται νὰ παρακολουθῇ τὰ στρατεύματα. 4) Νὰ προσφέρηται διὰ τὴν μεταφορὰν ἀπὸ τῆς

Ὄχημα γαλλικῆς γεφυροσκευῆς, ὑποδειγ. 1919.

μιᾶς ὄχθης εἰς τὴν ἄλλην ἀποσπασμάτων προκαλύψεως, ἅτινα θὰ ὑποστηρίξωσι τὴν πῆξιν τῆς γεφύρας. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον χρησιμοποιοῦσι πλωτὰ βάθρα καλούμενα πάκτωνας (βλ. λ.), ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζουσι τὸ κατάστρωμα τῆς γεφύρας διὰ δοκίδων καὶ διπλάκων, ὧν αἱ διαστάσεις καὶ ὁ τετραγωνισμὸς ἔχουσιν ὑπολογισθῆ, ἵνα δύναται νὰ ὑποβαστάζωσι τὰ φορτία, ἅτινα θὰ διέλθωσι διὰ τῆς γεφύρας. Οἱ πάκτωνες, αἱ δοκίδες καὶ οἱ δίπλακες κατανέμονται ἐπὶ εἰδικῶν ὀχημάτων, εἰς τρόπον ὥστε ὡρισμένος ἀριθμὸς ὀχημάτων νὰ ἀποτελῇ γέφυραν ὡρισμένου μήκους.

Εἰς τὴν Γαλλίαν μέχρι τοῦ 1910 ἡ ἐν χρήσει γεφυροσκευὴ εἶχε τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικά. Πάκτων ὁλομερὴς μήκους 8,55 μ. καὶ πλάτους 1,75 μ.· ἐκτόπισμα 9,7 κ. μ. καὶ βάρους 750 χιλιογράμ.

Digitized by Google

Αἱ δοκίδες τοῦ καταστρώματος εἶχον διατομὴν 0,12×0,12 μ. καὶ μῆκος 8 μ. καὶ 6,30 μ. Οἱ δίπλακες τοῦ καταστρώματος εἶχον μῆκος 3,90 μ., πλάτος 0,35 μ. καὶ πάχος 0,04 μ. Διὰ τοῦ ὑλικοῦ τούτου εἶναι δυνατὸν νὰ κατασκευασθῇ γέφυρα δι' ὀχήματα 3,5 τόννων μὲ ἀπόστασιν πάκτωνος ἀπὸ

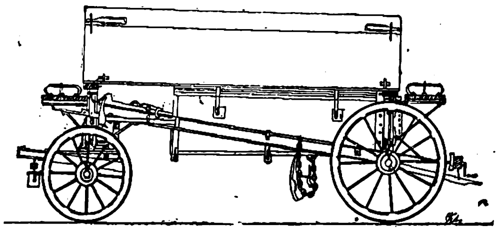

Ἅμαξα παρελκομένων.

πάκτωνα 3,75 μ.· γέφυρα δι' ὀχήματα 13 5 τόννων μὲ ἀπόστασιν πακτώνων 2 μέτρα (βλ. τὰ σχήματα). Κατὰ τὸ 1915 παρεδέχθησαν καὶ ἕτερον τύπον ἐνισχυμένον δι' ὀχήματα τῶν 30 τόννων.

Ἐν Γερμανίᾳ ὡσαύτως παρεδέχθησαν ὁλοσώμους βάστακας ἐκ γαλβανισμένης λαμαρίνης, κατὰ πολὺ ὅμως ἐλαφροτέρους ἀπὸ τοὺς γαλλικούς. Ἔχουσιν οὗτοι μῆκος 7,52, πλάτος 1,30 καὶ ζυγίζουν 4'5 χιλιόγραμμα. Δοκίδας ἔχουσι δύο εἰδῶν, ὀδοντωτὸς μήκους 5,52 καὶ λείας 6,62 μ. Ἔχουσι μικρὸν ἐκτόπισμα, καὶ συνεπῶς ἡ γεφυροσκευὴ δὲν ἀντέχει διὰ μεγάλα φορτία. Μὲ τοιαύτην γεφυροσκευὴν εἶχεν ἐφοδιασθῇ καὶ ὁ τουρκικὸς στρατός, τμῆμα δὲ ταύτης ἀφέθη εἰς Θεσσαλονίκην τῷ 1912 καὶ ἐχρησιμοποιήθη παρὰ τῶν ἡμετέρων γεφυροποιῶν. Λόγῳ τῆς ἐλαφρότητος ἐχρησιμοποιήθη

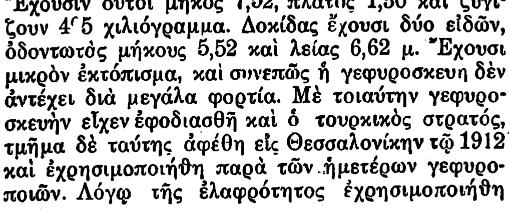

Ἅμαξα βαστακοφόρος.

λίαν ἐπιτυχῶς κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ 1913. Συνολικὸν μῆκος γεφύρας κατασκευαζόμενον διὰ τῆς γεφυροσκευῆς ταύτης 150 μέτρα. Τὸ βάρος ἑκάστου ὀχήματος μετὰ τοῦ πάκτωνος, τῶν δοκίδων καὶ τῶν διπλάκων εἶναι περίπου 2100 κοιλά. Ἡ ἀνωτέρω γεφυροσκευὴ ἔχει τὸ μέγα πλεονέκτημα τῆς ἐλαφρότητος, εἶναι ἑπομένως λίαν εὐκίνητος καὶ ἐνδεικνύεται δι' ἐδάφη ὀρεινὰ καὶ μὲ πενιχρὸν δίκτυον συγκοινωνιῶν.

Τέλος εἰς Αὐστρίαν μεταχειρίζονται ἀντὶ ὁλομερῶν πακτώνων τὰ *πακτωνομόρια*· ἕκαστος πάκτων διαλύεται εἰς δύο πακτωνομόρια ἢ καὶ τρία (ἓν μεσαῖον καὶ δύο ἀκραῖα) διὰ τὴν μεταφοράν. Οὕτω κατὰ τὰς μεταφοράς, ὅπου ἐπιζητοῦμεν ἐλαφρότητα, οἱ πάκτωνες ἀποσυνδέονται εἰς 2 ἢ 3 πακτωνομόρια, ἅτινα φορτοῦνται ἀνὰ ἓν ἐπὶ εἰ-

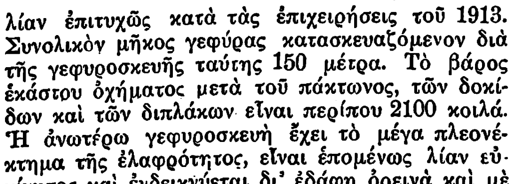

Ἅμαξα δοκιδοφόρος.

δικῶν ὀχημάτων. Κατὰ τὴν πῆξιν τῆς γεφύρας τοὐναντίον, ὁπότε ἐπιζητοῦμεν μέγα ἐκτόπισμα, συναρμολογοῦμεν τὰ πακτωμόρια καὶ ἔχομεν τοὺς πάκτωνας. Ὁ ἡμέτερος στρατὸς κατὰ τὸ 1906 ἐπρομηθεύθη αὐστριακὴν γεφυροσκευὴν συστήματος Birago, ὅπου ἕκαστος πάκτων ἀποσυνδέεται εἰς 3 πακτωνομόρια. Ἕκαστον πακτωνομόριον ἔχει βάρος περίπου ἴσον μὲ τὸ βάρος ὁλοσώμου πάκτωνος τῆς γερμανικῆς γεφυροσκευῆς. Ἑπομένως μειονεκτεῖ ἡ γεφυροσκευὴ αὕτη τῆς γερμανικῆς εἰς ταχύτητα πήξεως γεφύρας, εἰς εὐκολίαν μεταφορᾶς καὶ συντήρησιν· ἡ συντήρησις τῶν πακτώνων τῆς γερμανικῆς γεφυροσκευῆς λόγῳ τῆς γαλβανισμένης λαμαρίνης εἶναι εὐχερεστάτη·

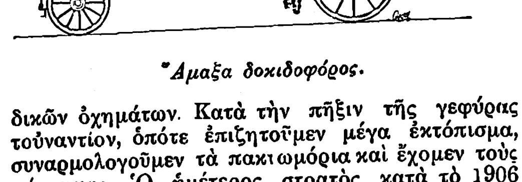

Ὄχημα γαλλικῆς γεφυροσκευῆς, ὑποδ. 1901.

τουναντίον οἱ πάκτωνες Birago δέον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν νὰ ἐλαιοχρωματίζωνται, ἵνα ἀποφύγωμεν ὀξείδωσίν των. Ἡ αὐστριακὴ γεφυροσκευὴ πλεονεκτεῖ ἀπέναντι τῆς γερμανικῆς ὅτι ἀντέχει εἰς μεγαλύτερα βάρη.

Τελευταίως εἰς Γερμανίαν ἤρχισαν δοκιμαὶ γεφυροσκευῆς χρησιμοποιούσης πάκτωνας ὁλομερεῖς ἀπὸ καουτσούκ· αἱ τοιαῦται γέφυραι κατασκευάζονται ταχέως, μεταφέρεται δὲ εὐχερῶς τὸ ὑλικόν των· λόγῳ ὅμως τοῦ μικροῦ ἐκτοπίσματος δὲν παρουσιάζουσιν ἀντοχήν.

Τὰ ὀχήματα τῆς αὐστριακῆς γεφυροσκευῆς Birago, δι' ἧς εἶχεν ἐφοδιασθῇ ὁ ἡμέτερος στρατός, διακρίνονται εἰς τρεῖς κατηγορίας: εἰς ὀχήματα καταστρώματος, εἰς ὀχήματα βαστάκων καὶ εἰς ὀχήματα παρελκομένων. Τὰ ὀχήματα καταστρώματος ἔχουσι τὰς δοκίδας καὶ δίπλακας, τὰς ἀγκύρας καὶ τὰ πρῳραῖα τμήματα τῶν πακτώνων. Τὰ ὀχήματα βαστάκων φέρουσι τὰ στοιχεῖα τῶν βαστάκων, καὶ τὰ πρυμναῖα τμήματα τῶν πακτώνων. Τέλος τὰ ὀχήματα παρελκομένων φέρουσι μίαν κάμινον ἐκστρατείας, ἐργαλεῖα τέχνης, ἀγκύρας καὶ τὰ πρυμναῖα τμήματα τῶν πακτώνων (βλ. τὰ σχήματα).

Π. ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

— **γεφυροσκευή**, ἡ *στρατιωτικὴ γέφυρα Δούσμανη [Στρατ. Γεφυροπ.]*. Ὁ στρατηγὸς Δούσμανης ἐπενόησε σύστημα στρατιωτικῆς γεφύρας, δυναμένης νὰ πηχθῇ διὰ προχείρων μέσων ἐκστρατείας, εἴτε ξυλίνων συνήθως, εἴτε μεταλλικῶν κατεσκευασμένων ἐκ τῶν προτέρων καὶ ἀποτελούντων μέρος τοῦ ὑλικοῦ τῶν μονάδων γεφυροποιῶν καὶ τῶν ὄρχων μηχανικοῦ, συνεπῶς ἀποτελούσης προχειρότερον ἢ ἀνθεκτικώτερον τύπον ἀναλόγως τῶν χρησιμοποιουμένων ὑλικῶν.

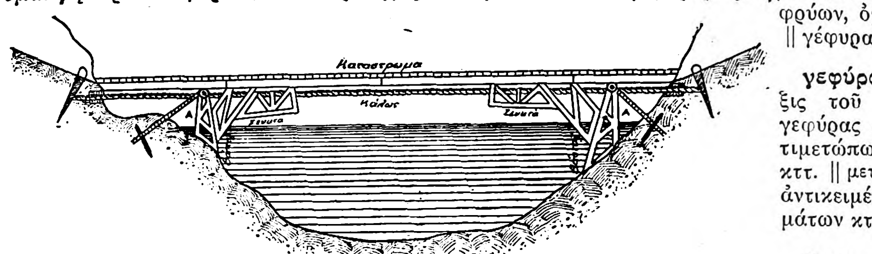

Σχ. 1. — *Διάγραμμα γεφυροσκευῆς Δούσμανη.*

Ἡ τυπικὴ γέφυρα Δούσμανη δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ πρὸς ζεῦξιν γεφύρας ἐπὶ ῥείθρου πλάτους 8—10 μέτρων, ὑπὸ τὸν ἀπαραίτητον ὅμως ὅρον, ὅπως αἱ ὄχθαι τῆς κοίτης ἔχωσι σχῆμα ἐπικλινές, οὐδέποτε δὲ κατακόρυφον ἢ ἔστω πολὺ ἀπότομον (βλ. σχ. 1).

Τὰ σημεῖα, ἐφ' ὧν στηρίζεται τὸ κατάστρωμα τῆς γεφύρας, εἶναι ἡ ἀνωτέρα ἄκρα τῶν *βαστάκων*, ἥτις μετὰ τῶν *ζευκτῶν* πρέπει ν' ἀποτελῇ ἐπιφάνειαν ὁριζοντίαν, διότι, ἐκ τῆς ὁριζοντιότητος ταύτης ἐξαρτᾶται ἡ τοῦ καταστρώματος, ἐξ ἧς προκύπτει ἡ ἀντοχὴ τῆς γεφύρας, ἡ δὲ κατάλληλος θέσις τοῦ βάστακος ἐπιτυγχάνεται ἅμα ὡς ἡ μικροτέρα πλευρὰ αὐτοῦ (ἡ Α) διατίθηται κατακορύφως. Διὰ τὴν ἐν καταλλήλῳ θέσει συγκράτησιν τοῦ συστήματος χρησιμοποιοῦνται εἴτε κάλω (μεταλλικοὶ ἢ φυτικοὶ) εἴτε ἁλύσεις, αἵτινες, μετὰ τὴν τελείαν διάτασίν των, πασσαλοῦνται στερεῶς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐκ τῶν ἑκατέρωθεν ἄκρων των, δι' ἣν ὅμως πασσάλωσιν πρέπει νὰ καταβάλληται μεγίστη προσοχή, διότι ἐκ τῆς ἀντοχῆς τῶν πασσάλων ἐξαρτᾶται ἡ ἰσορροπία τοῦ ὅλου συστήματος, καθ' ὅσον ἄνευ τῶν κάλω ἢ ἁλύσεων τὸ ὅλον σύστημα ἀνατρέπεται.

Διὰ τὴν ἀσφαλῆ στερέωσιν τοῦ συστήματος τούτου λαμβάνονται διάφορα μέτρα, ὡς π.χ. τοποθέτησις *ὑποθέματος* κάτωθεν ἑνὸς ἑκάστου βάστακος πρὸς ἀποφυγὴν εἰσδύσεως ἐντὸς τοῦ ἐδάφους, *πλάκες ἀντιστάσεως* παρουσιάζουσαι ἀντίστασιν εἰς

Σχ. 2. — *Γεφυροσκευὴ Δούσμανη ἐν ἐφαρμογῇ.*

τὴν ἕλξιν τῶν πασσάλων, κτλ. Ἐν τῷ σχ. 2 εἰκονίζεται γέφυρα συστήματος Δούσμανη κατασκευασθεῖσα ἐν Ἀθήναις τὸν Ἰούλιον 1921 καὶ δοκιμασθεῖσα παρὰ τῆς διευθύνσεως μηχανικοῦ ὑπουργείου Στρατιωτικῶν. Αὕτη ἔχει τροποποιηθῆ κατά τι ἀκολούθως ὑπὸ τῆς διευθύνσεως μηχανικοῦ, καθ' ὃν χρόνον ὁ στρατηγὸς Δούσμανης διετέλει ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ.

Ἡ γέφυρα Δούσμανη εἶναι συνήθως ἀνθεκτικὴ εἰς τὴν διάβασιν πεδινοῦ πυροβολικοῦ, ἐνισχυομένη ὅμως, διὰ χρησιμοποιήσεως ὑλικῶν μεγάλης ἀντοχῆς, δι' αὐξήσεως τῆς ἰσχύος τῶν ζευγμάτων καὶ τῶν κάλω ἢ ἁλύσεων, καθίσταται ἀνθεκτικὴ καὶ διὰ μείζονα βάρη, ἐν ᾗ δὲ περιπτώσει τὸ ὅλον σύστημα εἶναι σιδηροῦν ὁ δὲ βάσταξ στηρίζεται ἐπὶ βάσεως ἐκ λιθοδομῆς, δυνατὸν νὰ χρησιμεύσῃ καὶ ὡς σιδηροδρομικὴ γέφυρα.

[Βλ. «Ἐκπαίδευσις στρατοῦ ἐν ἐκστρατείᾳ» ὑπὸ Β. *Δούσμανη* (1921), σελ. 24, σχ. πινάκων ὑπ' ἀριθ. 10.]

Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

Γεφυρούδι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Ἀμμουδιᾶς* (τέως *Κουμλῇ*) τῆς ἐπαρχίας Σιντικῆς (τέως Σιδηροκάστρου) τοῦ νομοῦ Σερρῶν. Κάτ. (1928) 593. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Κιουπρῇ*. Δ.Ε.Μ.

γεφυρῶ (*—όω*), κοιν. *γεφυρώνω*· συνδέω διὰ γεφύρας, ζευγνύω δύο ἀντιμετώπους ὀφρῦς, ὄχθας, ἀκτὰς κτλ. διὰ γεφύρας· || ὁδοποιῶ διὰ γεφυρωμάτων, οἷον βραχώδη ἢ ἀπόκρημνον ἔκτασιν· || μεταφ. συνδέω δύο διισταμένας, ἀντικειμένας ἀπόψεις, οἷον κόμματα πολιτικὰ ἢ κοινωνικά.

γεφύρωμα (τό)· τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ γεφυρῶ, τὸ διὰ γεφύρας ζεῦγμα δύο ἀντιμετώπων ὀφρύων, ὄχθῶν, ἀκτῶν κτλ.· || γέφυρα.

γεφύρωσις (ἡ)· ἡ πρᾶξις τοῦ *γεφυρῶ*· ἡ διὰ γεφύρας σύνδεσις δύο ἀντιμετώπων ὄχθῶν, ἀκτῶν κτλ. || μεταφ., σύνδεσις δύο ἀντικειμένων ἀπόψεων, κομμάτων κτλ.

Γεφυρώτη *[Ἀρχ. Γεωγραφ.]*. Ἀρχαία πόλις τῆς Λιβύης, ἧς οἱ κάτοικοι ἐλέγοντο Γεφυρωταῖοι ἢ Γεφυρωτῖται *(Στ. Βυζ.)*. —Β.

γεφυρωτής (ὁ)· ὁ γεφυρῶν, ὁ περὶ γεφύρωσίν τινα ἀσχολούμενος.

γεφυρωτικός, —ή, —όν· ὁ κατάλληλος πρὸς γεφύρωσιν, ὁ πρὸς ταύτην σχετιζόμενος.

Γεχιέλ. Γαλλοεβραῖος ῥαββῖνος, γνωστὸς ὡσαύτως ὡς Sire Vivas, γεννηθεὶς ἐν Μπὼ κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα, τελευτήσας ἐν Χάϊφα τῆς Παλαιστίνης τῷ 1286. Τῷ 1224 ἀνελάμβανε τὴν διεύθυνσιν τῆς μεγάλης θεολογικῆς σχολῆς τῶν Παρισίων. Ὁ Γεχιὲλ συνέθεσε μεταξὺ ἄλλων διάφορα ὑπομνήματα ἐπὶ τοῦ Ταλμοὺδ (Τοσσαφὸθ) ὡς καὶ σχόλια ἐπὶ τῆς Πεντατεύχου. Γ. ΕΛΙΓΙΑ

γεωβαίνη (ἡ) (Geobene) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαρκοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*. Εἶναι ἔντομα διακρινόμενα ἐκ τοῦ μικροῦ μεγέθους, τοῦ φαιοῦ χρώματος τοῦ σώματος καὶ τῶν ὑποφαίων ἐλύτρων των, ἅτινα κατὰ τὴν περιφέρειαν φέρουσι κιτρίνας παρυφάς. Δ. Ν. Π.

γεωβατράχια (τὰ) (Geobatrachia) *[Ζῳολ.]*. Τάξις βατράχων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀνούρων*, περιλαμβάνουσα ζῷα ἅτινα ἐνδιαιτῶνται ἀποκλειστικῶς ἐν τῇ ξηρᾷ, καὶ μόνον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ὠοτοκίας των γίνονται ὑδρόβια. Δ. Ν. Π.

γεώβιος (ὁ) (Geobius) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαρκοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*. Εἶναι πάντα ἰθαγενῆ τῆς Ἀργεντινῆς. Δ. Ν. Π.

γεωβιοῦντα (τὰ) *[Βιολ.]*. Ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν ταύτην νοοῦνται ὀργανισμοί τινες τοῦ ζωϊκοῦ καὶ φυτικοῦ βασιλείου ζῶντες ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τὴν γῆν. Ἐκ τῶν ζῴων, γεωβιοῦντα εἶναι τρωκτικά τινα, ὅπως π. χ. εἴδη τινὰ μυῶν, οἱ κόνικλοι, οἱ ἄσβοι κ.τ.λ. Ἐπίσης εἴδη τινὰ ἐντόμων καὶ τινα πρωτόζῳα. Ἐκ τῶν φυτῶν γεωβιοῦντα εἶναι μύκητές τινες, εἴδη τινὰ φυκῶν καὶ ἄπειρα βακτήρια. Δ. Ν. Π.

γεώγλωσσον (τὸ) (Geoglossum) *[Βοτ.]*. Γένος μυκήτων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δισκομυκήτων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κλαβαριδῶν*. Οἱ μύκητες οὗτοι ἔχουσιν ἐπιμήκη θαλλὸν ἀπολήγοντα εἰς ἐπιμήκη κορύνην, ἐν τῇ ὁποίᾳ εὑρίσκεται τὸ ὑμένιον, ὅπερ περιβάλλει τὰ ἀσκοειδῆ σακκίδια, ἕκαστον τῶν ὁποίων περιλαμβάνει ἕνδεκα κυλινδρικὰ σπόρια φαιοῦ χρώματος. Δ. Ν. Π.

γεωγνωσία (ἡ)· ἡ γνῶσις τῆς γῆς.

—*[Γεωλογ.]*. Ὁ ὅρος *γεωγνωσία* ἐχρησιμοποιεῖτο παλαιότερον ἀντὶ τοῦ *γεωλογία*. Σήμερον καλοῦσί τινες τῶν ἐπιστημόνων οὕτω εἰδικώτερον τὸν κλάδον τῆς γεωλογίας, τὸν ἀσχολούμενον μὲ τὴν μελέτην τῆς φύσεως καὶ συνθέσεως τῶν ὑλῶν, τῶν ἀποτελουσῶν τὴν γῆν. Γ. Κ. Γ.

γεωγονία (ἡ)· ἡ γένεσις τῆς γῆς· πβλ. *κοσμογονία*.

—*[Βιβλ.]* Ἡ εἰς τοὺς πρώτους στίχους τῆς Γενέσεως ἐκτιθεμένη ἀφήγησις περὶ γεωγονίας δὲν ἀντίθεται πρὸς ὅσα περὶ ταύτης εἰσηγεῖται ἡ νεωτέρα ἐπιστήμη, ἐφ' ὅσον ἐννοεῖται ταῦτα δὲν ἀποτελοῦν ὑποθέσεις ἀβεβαίας, ἀλλὰ πορίσματα ἐπιστημονικὰ ἀδιαμφισβήτητα. Καὶ παρουσιάζει

Digitized by Google

μὲν ἡ Βίβλος τὴν ἐπὶ γῆς δημιουργίαν συντελουμένην εἰς ἓξ μόνον ἡμέρας, ἀλλ' ὅτι αἱ ἡμέραι αὗται δὲν δύνανται νὰ εἶναι ἡλιακαὶ συνάγεται καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς βιβλικῆς ἀφηγήσεως. Διότι πρῶτον μὲν ἡ δημιουργία τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης τάσσεται ὑπὸ τῆς ἀφηγήσεως ταύτης εἰς τὴν τετάρτην ἡμέραν, ἐξ οὗ ἕπεται ὅτι αἱ τρεῖς προηγηθεῖσαι ἡμέραι δὲν δύνανται νὰ εἶναι ἡλιακαί. Ἔπειτα δέ, κατὰ τὴν εὔστοχον παρατήρησιν τοῦ Αὐγουστίνου (de Genesi ad lit. βιβλ. 4, κεφ. 33, 52) ἡ βοτάνη τοῦ χόρτου καὶ τὰ δένδρα, ἅτινα ἐδημιουργήθησαν κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν, δὲν εἶναι πιθανὸν νὰ ἀνεβλάστησαν καὶ νὰ ἐκαρποφόρησαν εἰς διάστημα ἡμέρας εἰκοσιτετραώρου. Τέλος βεβαιοῦται ἀλλαχοῦ τῆς Βίβλου, ὅτι «χίλια ἔτη ἐν ὀφθαλμοῖς Κυρίου ὡς ἡμέρα ἡ ἐχθές», ἐξ οὗ παρέχεται ἡμῖν βάσις, ἵνα τὰς τῆς γεωγονίας ἡμέρας, αἵτινες προφανῶς ὑπῆρξαν ἡμέραι Κυρίου καὶ οὐχὶ ἀνθρώπινοι, ἐκλάβωμεν καὶ ὡς περιόδους μακρῶν ἐτῶν.

Δὲν πρέπει ἐν τούτοις νὰ λησμονῆται, ὅτι ἡ Βίβλος δὲν ἀποτελεῖ σύγγραμμα πρὸς αὐστηρῶς ἐπιστημονικοὺς ἀποβλέπον σκοπούς, ἀλλὰ κύριος καὶ μοναδικὸς ὑπὸ ταύτης τίθεται σκοπὸς ἡ ἀποκάλυψις τῆς σῳζούσης ἀληθείας. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ περὶ γεωγονίας βιβλικὴ ἀφήγησις δὲν περιλαμβάνει μορφὴν αὐστηρῶς ἐπιστημονικήν, ἀλλὰ διατηρεῖ τὸν συνήθη δημώδη χαρακτῆρα τῆς Βίβλου, ἥτις πρὸς τὸν λαὸν ἀπευθυνομένη κατὰ τρόπον σύμμορφον πρὸς τὴν ἀντίληψιν τοῦ λαοῦ, ζητεῖ νὰ μεταδώσῃ εἰς αὐτὸν σωτηριώδεις ἀληθείας. Προδήλως λοιπὸν ἀποτελοῦσιν ὑπερβολὴν αἱ ἀπόπειραι ἐναρμονισμοῦ μιᾶς ἑκάστης λέξεως καὶ φράσεως τοῦ βιβλικοῦ κειμένου πρὸς τὰ ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης συναχθέντα πορίσματα.

Ἐξ ἄλλου ὅμως δὲν πρέπει νὰ παρατρέχεται καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ἡ ἀφήγησις αὕτη ἀναφέρεται εἰς γεγονότα πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου συντελεσθέντα καὶ ὑπ' οὐδενὸς ἄρα αὐτόπτου μαρτυρούμενα. Ἐφ' ὅσον δὲ αἱ γεωλογικαὶ σπουδαὶ τυγχάνουσι πολλῷ μεταγενέστεραι τῆς Βίβλου, ἀλλ' οὐδὲ διὰ φιλοσοφικῆς θεωρίας θὰ ἦτο εὔκολον νὰ καθορίσῃ τις τοὺς διαφόρους τῆς δημιουργίας σταθμούς, δέον ν' ἀποδεχθῶμεν, ὅτι κατ' ἀνάγκην ἡ περὶ γεωγονίας βιβλικὴ ἀφήγησις συνετάχθη κατ' ἀποκάλυψιν, τοῦ συγγραφέως αὐτῆς παρακολουθήσαντος τὴν πρόοδον τῆς δημιουργίας εἰς ὀπτασίας διαδοχικάς, ἀποκαλυπτούσας αὐτῷ τὸ ὅλον ἔργον τῆς δημιουργίας εἰς ἓξ μεγάλους πίνακας, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Hummelauer, καὶ πιστῶς ἐν τῇ ἀφηγήσει ἀναπαραστήσαντος τούτους. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται, πῶς, ἐνῷ ἔχομεν καθαρῶς δημώδη ἀφήγησιν, ἐν τῇ ὁποίᾳ αἱ δημιουργικαὶ ἡμέραι δὲν ἀνταποκρίνονται αὐστηρῶς πρὸς τὰς λεγομένας γεωλογικὰς περιόδους, οὐδὲ ὡς κύριος σκοπὸς ὑπὸ τοῦ συγγραφέως τίθεται ἡ ἔκθεσις ἀληθειῶν ἀστρονομικῶν ἢ γεωλογικῶν, ἐν τούτοις κατ' ἀνάγκην ἡ ἀφήγησις, ἐφ' ὅσον ἀναπαριστᾷ τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῶν ἐν ταῖς ὀπτασίαις παρουσιασθεισῶν εἰκόνων, θὰ περιελάμβανε καὶ σημεῖα, ἅτινα θὰ διεφώτιζε μὲν πληρέστερον ἡ ἐπιστήμη, θὰ παρουσίαζον δὲ τὴν Βίβλον συμφωνοῦσαν θαυμασίως πρὸς τὰ ἐπιστημονικὰ πορίσματα. Ἐὰν λοιπὸν πᾶσα ἀπόπειρα πρὸς λεπτομερῆ ἐναρμόνισιν τῆς βιβλικῆς ἀφηγήσεως πρὸς τὴν νεωτέραν ἐπιστήμην ἀποτελῇ ὑπερβολήν, ὑπερβολὴ ὡσαύτως εἶναι καὶ τὸ νὰ συστέλλωμεν τὴν συμφωνίαν ταύτην μόνον εἰς γενικότητας.

Κατὰ ταῦτα κύρια σημεῖα, καθ' ἃ Βίβλος καὶ Ἐπιστήμη θὰ ἠδύναντο νὰ ἐναρμονισθῶσιν ἐν ταῖς περὶ γεωγονίας ἐκδοχαῖς αὐτῶν, εἶναι τὰ ἑπόμενα: 1) Ἡ Βίβλος δὲν ἀντιτίθεται πρὸς τὸν ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης υἱοθετηθέντα νόμον τῆς προόδου ἐν τῇ δημιουργίᾳ, πρώτη αὐτὴ πρὸ πάσης ἐπιστημονικῆς θεωρίας ἀποκαλύψασα, ὅτι τὸ κατ' ἀρχὰς ἀνεφάνη ἐπὶ τῆς γῆς ἡ φυτικὴ ζωή, ἔπειτα δὲ ἡ ἔνυδρος, διὰ νὰ ἐπακολουθήσῃ ἀλληλοδιαδόχως ἡ ἐμφάνισις τῶν μεγάλων ἀμφιβίων καὶ ἑρπετῶν καὶ πετεινῶν καὶ θηλαστικῶν, ἡ καταλήξασα εἰς τὴν ἐμφάνισιν καὶ τοῦ ἀνθρώπου. 2) Ἡ Βίβλος εὑρίσκεται σύμφωνος πρὸς τὴν νεωτέραν ἐπιστήμην διαβεβαιοῦσα, ὅτι ἡ γῆ ἐκαλύπτετο ὁλόκληρος ὑπὸ ὑδάτων καὶ ὅτι αἱ ἤπειροι ἀνεδύθησαν ἐκ τούτων βαθμηδόν. 3) Ἡ νεωτέρα ἐπιστήμη εὑρίσκει πιθανόν, ὅτι τὸ φῶς ἐπέλαμψεν ἐπὶ τῆς γῆς πρὶν ἢ προσπέσωσιν ἐπ' αὐτῆς αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες, διότι διὰ χημικῶν καὶ ἠλεκτρικῶν ἐπιδράσεων παρήγετο τότε φαινόμενον τι ἀνάλογον καὶ συγγενὲς πρὸς τὸ βόρειον σέλας. 4) Τέλος ἡ μεγάλη βλάστησις, ἡ καλύψασα τὴν γῆν πρὸ τοῦ ἡλιακοῦ φωτὸς κατὰ τὴν βιβλικὴν ἀφήγησιν, παρουσιάζεται καὶ ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης ἐν τῇ λιθανθρακοφόρῳ περιόδῳ ποώδης, τοῦθ' ὅπερ δὲν ἀντιτίθεται εἰς τὴν ἄνευ ἐπιδράσεως τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ἀνάπτυξιν αὐτῆς, ἐνῷ δὲ μεταγενεστέρως ἡ βλάστησις αὕτη παρουσιάζεται καὶ ξυλώδης.

Ἐν τοιούτῳ τινὶ ἐναρμονισμῷ Βίβλου καὶ ἐπιστήμης, ἐν ᾧ ἀποφεύγονται τὰ ἑκατέρωθεν ἄκρα, παρουσιάζεται συμφωνία ὁμολογουμένως ἀξιοθαύμαστος καὶ ἀξία πολλῆς προσοχῆς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *J. Guibert*, Les Origines (Paris 1910, σελ. 15—65).—*Godet*, Etudes Bibliques (Paris 1900 σελ. 71 κ ἑξ.).— *Γρηγ. Παπαμιχαήλ*, Ἀπολογητική (σελ. 110 κἑξ.).

Π. Ν ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ

Γεωγραφία (ἡ)· ἡ ἐπιστήμη, ἡ ἀντικείμενον ἔχουσα τὴν σπουδὴν καὶ περιγραφὴν τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς καὶ τῶν ἐπ' αὐτῆς φαινομένων: «φυσική, οἰκονομική, πολιτικὴ γεωγραφία κτλ.».

— [ΕΓΚΥΚΛ.] Ἡ ἑλληνικὴ λέξις *γεωγραφία*, ἥτις σήμερον εἶναι ὅρος διεθνὴς πρὸς δήλωσιν ἰδίας ἐπιστήμης, προέρχεται ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων καὶ ἀποδίδει τὸ ἔργον περὶ τὸ ὁποῖον ἠσχολήθησαν οἱ ἀρχαῖοι ἄνθρωποι, δηλαδὴ τὴν ἐπὶ πινάκων γραφὴν σχημάτων τῆς γηίνης ἐπιφανείας. Προϊόντος τοῦ χρόνου, ὁπότε οὐ μόνον διὰ παραστάσεως σχημάτων ἀλλὰ καὶ διὰ λόγου περιεγράφετο ἡ φύσις, ἡ σημασία τῆς λέξεως ἐχώρησε καὶ εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς περιγραφῆς. Σήμερον ὅμως ἡ γεωγραφία δὲν εἶναι ἁπλῆ περιγραφή, ἀλλ' ἐρευνᾷ τὴν γῆν κατὰ ποικίλους τρόπους. Διὸ τινὲς μεταχειρίζονται μᾶλλον τὸ ὄνομα *Γεωγνωσία*, δηλαδὴ γενικὴ γνῶσις τῆς γῆς, κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν δὲ τῆς Γεωγραφίας διακρίνεται εἰς «Γενικὴν Γεωγραφίαν», ἐφ' ὅσον ἡ σπουδὴ αὐτῆς ἀφορᾷ ὁλόκληρον τὴν γῆν, εἰς «Εἰδικήν» δέ, ἢ «Χωρογραφίαν», ἐφ' ὅσον περιορίζεται εἰς μέρος ταύτης. Ἀμφότεραι αἱ ἀπόψεις αὗται συμπληροῦσιν ἀλλήλας. Κατὰ ταῦτα Γεωγραφία εἶναι ἡ ἐπιστήμη ἥτις ἐρευνᾷ τὴν γῆν κατὰ τὰ αἰσθητὰ τοῦ ἀνθρώπου ὅρια ὡς καὶ τὴν αἰτιώδη σχέσιν μεταξὺ τῶν ποικιλοτρόπων ἐμφανίσεων τῶν ἀντικειμένων, ἅτινα πληροῦν τὸν γήινον χῶρον.

Ἱστορία τῆς Γεωγραφίας. Ἀρχαῖοι χρόνοι: Αἱ γεωγραφικαὶ γνώσεις τῶν ἀρχαιοτάτων λαῶν, τῶν ὁποίων ὁ γεωγραφικὸς ὁρίζων ἦτο περιωρισμένος, δὲν ἦσαν ἀρκεταὶ ὅπως διαπλάσσουν ἐπιστημονικήν τινα Γεωγραφίαν. Τὰς γνώσεις τῶν ἀρχαίων ἀνατολικῶν λαῶν ἀποκαλύπτουν μνημεῖα, ἐπιγραφαὶ καὶ νεώτεραι σχετικαὶ εἰδήσεις. Εἰς τὸ βιβλίον τῆς «Γενέσεως» τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἐμφανίζονται αἱ γεωγραφικαὶ γνώσεις τῶν Ἑβραίων, αἵτινες δὲν φαίνονται μικρᾶς σημασίας. Σπουδαῖαι εἶναι καὶ αἱ γνώσεις τῶν Φοινίκων, οἵτινες ἀρχαιότατα ἐγνώριζον τὴν ὠκεάνιον παραλίαν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀφρικῆς μέχρι τῆς Σενεγαμβίας καὶ τῆς Μοζαμβίκης. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὅμως ἀρχαιότητα ὀφείλομεν οὐ μόνον μέγαν θησαυρὸν γεωγραφικῶν γνώσεων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς προσπαθείας, ὅπως αὗται περιληφθῶσιν εἰς ἰδίαν ἐπιστήμην. Οἱ Ἕλληνες κατὰ τὰ ὁμηρικὰ ἔπη εἶχον ἤδη ἀπὸ τοῦ Θ' αἰῶνος π. Χ. σχηματίσει σαφεῖς ὁπωσδήποτε ἀντιλήψεις περὶ τῆς γῆς, ἂν καὶ ἐγνώριζον τὴν δυτικὴν Μεσόγειον ὀλιγώτερον τῆς Ἀνατολικῆς. Πᾶσα ἡ ξηρὰ κατ' ἀρχὴν ἐθεωρεῖτο ὡς περιβαλλομένη ὑπὸ τοῦ ὠκεανοῦ. Εἰς ἐξάπλωσιν τοῦ γεωγραφικοῦ ὁρίζοντος συνετέλεσεν ὁ ἐκ τῶν ἰωνικῶν πόλεων τῆς Ἀσίας ἑλληνικὸς ἀποικισμὸς τοῦ Η' καὶ Ζ' αἰῶνος π. Χ., δι' οὗ ἐγνώσθησαν αἱ χῶραι τῆς Δυτικῆς Μεσογείου καὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου. Οἱ ἐν Ἰωνίᾳ φυσικοὶ φιλόσοφοι τοῦ Ε' αἰῶνος, γεωμέτραι καὶ ἀστρονόμοι, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν πλόων τοῦ Καρχηδονίου Ἄννωνος (μέχρι τῆς Σιέρρας Λεώνης) καὶ τοῦ Ἕλληνος Σκύλακος τοῦ Καρυανδέως (ἐκ τοῦ Ἰνδοῦ μέχρι τοῦ Ἀραβικοῦ κόλπου), ὡς καὶ τῶν εἰδήσεων τῶν Φοινίκων περὶ κασσιτέρου καὶ ἠλέκτρου τοῦ βορρᾶ, ἀπεδείκνυον τὴν νησιωτικὴν σύστασιν τῆς ξηρᾶς· οἱ γεωγραφικοὶ ἤδη χάρται τοῦ Ἀναξιμάνδρου (περὶ τὸ 560 π. Χ.) καὶ τοῦ Ἑκαταίου δεικνύουν τοῦτο. Ὡς ἀντίπαλος τῆς ἰωνικῆς σχολῆς προβαίνει ὁ Ἡρόδοτος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς (484—424) παραδίδων πλῆθος γεωγραφικῶν εἰδήσεων καὶ συνδέων αὐτὰς μετὰ τῆς ἱστορίας του. Κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα αἱ γνώσεις τῶν βορειοτέρων καὶ ἀνατολικωτέρων μερῶν τῆς γῆς ἐπεκτείνονται διὰ τῶν ἀνακαλύψεων τοῦ ἐκ Μασσαλίας *Πυθέα* (345 π.Χ.) εἰς τὴν Βρεττανίαν καὶ τὴν μυθικὴν Θούλην (πιθανῶς τὴν σημερινὴν Ἰσλανδίαν) καὶ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου μέχρι τῶν ὁρίων τοῦ Θιβὲτ καὶ πέραν τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ. Παρὰ τοὺς Πυθαγορείους φιλοσόφους καὶ τὸν Ἀριστοτέλη εὑρέθη πρὸς ἐπιστημονικὴν ἐπεξεργασίαν τῶν νέων γνώσεων ἰδίᾳ ὁ Δικαίαρχος (περὶ τὸ 310). Μετὰ ταῦτα ἀναφαίνεται ὁ Ἐρατοσθένης (276—196) ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ὅστις ἵδρυσε τὴν πρώτην συστηματικὴν σχολὴν τῆς Γεωγραφίας καὶ κατήρτισεν ἐξαίρετον παγκόσμιον χάρτην. Ἡ ὑπερκριτικὴ ὀξύτης τοῦ ἀντιπάλου αὐτοῦ Ἱππάρχου (165—125) ὀλίγον ἐπέδρασεν εἰς τὴν πρόοδον τῆς Γεωγραφίας, ἐνῷ ὁ Ποσειδώνιος καὶ ἰδίᾳ ὁ Στράβων πλουτίζουσιν αὐτὴν κατ' ἀμφοτέρας τὰς διευθύνσεις, ἃς ἔταμον οἱ προκάτοχοι τούτων. Ὁ Στράβων (68 π Χ.—24 μ.Χ.), ὁ μεγαλύτερος κατὰ τοὺς ἀρχαίους γεωγράφος, δίδει ἰδίᾳ τὴν ἱστορικὴν κατεύθυνσιν. Ἡ μορφὴ τῶν περιηγήσεων, ἣν ἠκολούθησεν ὁ Ρωμαῖος Πομπώνιος Μέλα (περὶ τὸ 40 μ.Χ.), ἑλκύει ἀναγνώστας, τὸ δὲ γεωγραφικὸν βιβλίον τούτου ὑπῆρξε τὸ μᾶλλον ἀναγινωσκόμενον γεωγραφικὸν σύγγραμμα κατὰ τὸν μεσαίωνα καὶ τοὺς νέους χρόνους. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο, ὡς καὶ ἑτέρου Ρωμαίου, τοῦ Πλινίου, εἶναι ἐπεξεργασία ἑλληνικῶν ἔργων, πλουτισθὲν ἐκ τῶν ρωμαϊκῶν πολέμων εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ τὰς Παραδουναβίους χώρας. Ὁ Αὔγουστος καὶ ὁ Ἀγρίππας προβαίνουν χάριν πρακτικοῦ σκοποῦ εἰς τὴν μέτρησιν τοῦ κόσμου, τὰ ἀποτελέσματα δὲ τῆς μετρήσεως ταύτης περιελήφθησαν εἰς τὸν «Πευτιγγεριανὸν πίνακα». Ἡ κατακλεὶς τῆς ἀρχαίας Γεωγραφίας τελευτᾷ εἰς τὸν Ἕλληνα Κλαύδιον Πτολεμαῖον (περὶ τὸ 150 π.Χ.), ὅστις κατὰ τοὺς νεωτέρους κατέχει τὴν πρώτην θέσιν, ἐνῷ οἱ παλαιότεροι ἐθεώρουν ὡς μέγιστον τῶν γεωγράφων τὸν Στράβωνα. Τὸ ἔργον αὐτοῦ «Γεωγραφικὴ ὑφήγησις», δηλαδὴ γεωγραφικὴ εἰσαγωγή στηρίζεται, ὡς λέγει, εἰς τὸν Μαρῖνον ἐκ Τύρου, προάγει ὅμως τὴν γεωγραφικὴν ἐπιστήμην δεικνύων συγχρόνως τὸν σκοπὸν τῆς Γεωγραφίας. Ὁ Πτολεμαῖος δεικνύει ὡς Γεωγραφίαν τὴν μαθηματικὴν κατεύθυνσιν, ἐνῷ πᾶσα ἄλλη εἶναι χωρογραφία. Οὕτω βλέπομεν ὅτι κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους οἱ εἰς τὴν Μαθηματικὴν καὶ Φυσικὴν Γεωγραφίαν ἰδίᾳ ἀσχοληθέντες ἦσαν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες. Ἐνῷ οἱ Ἴωνες γεωγράφοι καὶ ὁ Ἡρόδοτος στερρῶς εἴχοντο τῆς ἀντιλήψεως τῆς γῆς ὡς σχήματος δίσκου, ἤδη οἱ Πυθαγόρειοι φιλόσοφοι ἐδίδασκον περὶ τῆς σφαιρικότητος τῆς γῆς. Ὁ Ἐρατοσθένης ἐφεῦρε τρόπον μετρήσεως τῆς περιφερείας τῆς γῆς, ἣν εὗρε 45000 χλμ. (ἀντὶ τῶν πράγματι 40000). Εἰς τὸ τέλος τῆς ἀρχαίας περιόδου τὰ δύο τρίτα τοῦ ἀρχαίου κόσμου (60 ἑκατ. τετρ. χλμ.) ἦσαν γνωστά, ἀπὸ τῆς Κίνας καὶ Ἰνδοκίνας μέχρι τῆς Ματαβέλης, τῆς Ἰσλανδίας, τῆς Σκανδιναυίας καὶ τοῦ Οὐράλη ποταμοῦ.

Μεσαιωνικοὶ χρόνοι: Κατὰ τὸν μεσαίωνα ἡ Γεωγραφία σημειώνει ἀσημάντους προόδους. Κατὰ τοὺς πρώτους βυζαντινοὺς χρόνους οἱ τότε Χριστιανοὶ εἶχον ἐγκαταλείψει τελείως τὴν ἐπιστημονικὴν Γεωγραφίαν. Ὑπῆρχεν ἡ ἰδέα ὅτι ὁ Θεὸς θὰ ἦτο εὐμενέστερος εἰς αὐτοὺς ἂν ἕκαστος Χριστιανὸς ἠρκεῖτο μόνον εἰς τὰ ἐν τῇ ἱερᾷ αὐτοῦ Βίβλῳ ἐκτιθέμενα, ἅτινα ἀνεγινώσκοντο καὶ ἐξηγοῦντο ἐν διαφόροις σχολαῖς. Οὐχ ἧττον οἱ Βυζαντινοὶ λεξικογράφοι συγκεφαλαιοῦν προηγουμένας ἐργασίας. Ἡ κατὰ τὸ 569 ἀποσταλεῖσα πρεσβεία ἐκ μέρους τοῦ μεγάλου Χὰν τῶν Τούρκων εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἰουστινιανὸν ἐπιχέει ἀκτῖνας φωτὸς ἐπὶ τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας μέχρι τῶν Ἀλταίων ὀρέων. Ὁ ἱστορικὸς καὶ γεωγράφος Θεοφύλακτος ὁ Σιμοκάτης (610 μ. Χ.) προάγει τὴν Γεωγραφίαν, καθορίζων, ὅτι ὁ κόσμος ἀποτελεῖται ἐκ δύο ἴσης ἐκτάσεως μερῶν, τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους καὶ ἑτέρου κατὰ τὸ πλεῖστον ἀγνώστου. Τὰ κάλλιστα γεωγραφικὰ δοκίμια τῶν Βυζαντινῶν εἶναι τὰ τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου «Περὶ διοικήσεως» καὶ «Περὶ θεμάτων», ὄχι μόνον διὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ βυζαντινοῦ κράτους, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς πλήρεις καὶ ἀκριβεῖς σημειώσεις περὶ τῶν κατὰ τὰ ὅρια αὐτοῦ βαρβαρικῶν λαῶν. Ὡς πρὸς τὴν Γενικὴν Γεωγραφίαν ὑπάρχει ἡ «Χριστιανικὴ τοπογραφία» τοῦ Κοσμᾶ τοῦ Ἰνδοπλεύστου (538), ὅστις ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ μοναχικοῦ πνεύματος φαντάζεται τὸν κόσμον ἔχοντα τὴν μορφὴν τῆς Ἁγίας Κιβωτοῦ, τὴν δὲ γῆν ὡς ὀρθογώνιον ἐπίπεδον. Οὕτω δὲ παρίστων τὴν γῆν καὶ οἱ πατέρες τῆς συριακῆς Ἐκκλησίας. Ἔτι δὲ μικροτέρα ἦτο ἡ ἐν τῇ Δύσει γεωγραφικὴ πρόοδος. Οἱ εἰς τὴν Γεωγραφίαν ἀσχολούμενοι περιωρίζοντο εἰς τὸ νὰ ἀντιγράφουν ἀποσπάσματα Λατίνων γεωγράφων, τοῦ Π Μέλα, τοῦ Πλινίου, τοῦ Σολίνου, τοῦ Σενέκα καὶ τοῦ Μαρκιανοῦ Καπέλλα. Μόνον οἱ βόρειοι ναυτικοὶ λαοὶ τῆς Σκανδιναυίας ἐξέτεινον τὰς γνώσεις εἰς χώρας ἀγνώστους ἢ ὀλίγον γνωστὰς εἰς τοὺς Ρωμαίους. Ὁ Ὄθερ, περιπλεύσας τὴν Σκανδιναυικὴν χερσόνησον, ἀνακαλύπτει τὴν Λευκὴν θάλασσαν καὶ περιγράφει τὴν Νορβηγίαν, τὴν Σουηδίαν, τὴν Λαπωνίαν καὶ τὴν Φινλανδίαν. Ἡ Θούλη τῶν Ἑλλήνων ἐπανευρίσκεται ὑπὸ τῶν Νορβηγῶν καὶ ὀνομάζεται Ἰσλανδία, ἡ ἐνταῦθα δ' ἀποίκισις πολλαπλασιάζει τοὺς πλόας πρὸς τὸν βόρειον Ἀτλαντικὸν (Γ' αἰῶν) καὶ οἱ Σκανδιναυοὶ εὑρίσκουν διαδόχους ἄλλας χώρας ἐγκαθιστάμενοι εἰς τὴν Γροιλανδίαν, ἔπειτα δ' εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Λαβραδὼρ καὶ τῆς Νέας Σκωτίας. Εἰς ἐπὶ νοτιωτέραν ἔδωσαν τὸ ὄνομα Βινλανδία (Vinland), ἥτις πιθανῶς εἶναι ἡ σήμερον καλουμένη Φουλλάνδη (Νέα Γῆ). Ἀλλ' αἱ ἀνακαλύψεις αὗται δὲν ἐγνώσθησαν εἰς εὐρεῖαν κλίμακα, οὐδὲ αὐτοὶ οἱ Σκανδιναυοὶ (οἱ Βίκιγγοι) ὑπώπτευον τὴν ἔκτασιν τῆς ἠπείρου ὅπου ἔθετον πόδα. Ὁ κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΕ' αἰῶνος καταρτισθεὶς χάρτης ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Ζένη δεικνύει τὰς ξηρὰς ταύτας ὡς μικρὰς νήσους. Καίτοι δ' ἡ ἀνάμνησις τῶν βορειοδυτικῶν τούτων χωρῶν διετηρήθη, ἐν τούτοις οὐδεμίαν φαινομενικὴν ἐπίδρασιν ἔσχεν ἐπὶ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς, ἥτις ἦτο ἀποτέλεσμα τῶν κοσμογραφικῶν ὑπολογισμῶν, ἐνῷ διὰ τοὺς Σκανδιναυοὺς αἱ ἀνακαλύψεις αὗται ἦσαν ἁπλαῖ χῶραι τῆς Βορείου θαλάσσης. Κατὰ τὸν μεσαίωνα ἡ γεωγραφικὴ ἐπιστήμη κατέφυγεν εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Ἀράβων κατοικουμένην χώραν. Οἱ Ἄραβες ἠσθάνθησαν ἀγάπην πρὸς τὴν Γεωγραφίαν, ὅτε ἐπεχείρουν τὸ προσκύνημα τῆς Μέκκας, καὶ τὴν ἀνάγκην αὐτῆς, ὁπότε, κατὰ τὴν ταχεῖαν αὐτῶν

Digitized by Google

ἐπέκτασιν ἐπὶ μεγίστης γηίνης ἐπιφανείας καὶ τὸν σχηματισμὸν μεγάλου κράτους, ἔπρεπε νὰ γνωρίσουν τὰς κατακτηθείσας χώρας καὶ τοὺς ὑποτεταγμένους λαούς. Μεταξὺ τῶν πολλῶν Ἀράβων περιηγητῶν ἀξιομνημόνευτοι εἶναι: ὁ κατὰ τὸν Ι′ αἰῶνα ζήσας Μασούδης, ὁ ὁποῖος ἐπεσκέφθη τὴν Περσίαν, τὰς Ἰνδίας, τὴν Ἀφρικήν, τὴν Ἀραβίαν καὶ τὰς περιγράφει εἰς τοὺς «Λειμῶνας τοῦ χρυσοῦ»· ὁ Ἴβν-Χωκάλ, ὅστις ὡς εἰδικὸς γεωγράφος ἔγραψε γεωγραφίαν φυσικήν, πολιτικὴν καὶ στατιστικὴν τοῦ κράτους τῶν χαλιφῶν· ὁ Ἴβν-Φοζλάν, ὅστις ἐπεσκέφθη τὰς χώρας τοῦ Βόλγα· ὁ Ἴβν Σαΐδ, ὅστις ἐπεσκέφθη τὴν Ἀφρικήν· ὁ περίφημος Ἴβν Βατουτάχ, Βέρβερος τοῦ ΙΔ′ αἰῶνος, ὅστις διέτρεξε τὴν Ἀφρικήν, τὴν δυτικὴν Ἀσίαν, τὴν μεσημβρινὴν Ρωσίαν, τὸ Τουρκεστάν, πάσας τὰς Ἰνδίας, τὴν Μαλαισίαν καὶ τὴν Κίναν. Ἐξ ὅλων τῶν περιηγητῶν οὗτος διέτρεξε τὸ πλεῖστον τῶν διαδρομῶν του πεζῇ. Ἐκ δὲ τῶν θαλασσοπόρων ὀνομαστὸς εἶναι ὁ Σουλεϊμάν, ὅστις περιέπλευσεν ὅλην τὴν νοτίαν καὶ ἀνατολικὴν Ἀσίαν καὶ οὗτινος τὰ ταξίδια ἐδημοσίευσεν ὁ Ἀμποῦ Ζεΐδ. Οἱ Ἄραβες προσέφερον μεγάλην ὑπηρεσίαν εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν Γεωγραφίαν, προαγαγόντες ἐν μέρει ταύτην. Τὰς γνώσεις αὐτῶν ἤντλησαν ἐκ τῶν συγγραμμάτων τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, γνωρίσαντες ταῦτα ἐν τῇ Συρίᾳ. Ὁ χαλίφης Ἀλ-Μαμοὺν μετέφρασε τὸ ἔργον τοῦ Πτολεμαίου «Μαθηματικὴ Σύνταξις τῆς Ἀστρονομίας» (βλ. λ. Ἀλμαγέστη). Ὁ αὐτὸς χαλίφης ἐμέτρησε καὶ τόξον μεσημβρινοῦ τῆς γῆς. Ὁ ἀστρονόμος Ἀμπουλχασὰν ἐμέτρησεν εἰς τὴν Ἱσπανίαν καὶ τὴν βόρειον Ἀφρικὴν πολλὰ γεωγραφικὰ πλάτη καὶ ἐδημοσίευσε πίνακα 135 θέσεων ὁρισθεισῶν ἀκριβέστερον ἢ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου. Οἱ πίνακες οὗτοι τῶν συντεταγμένων ἐπεξετάθησαν διὰ τοῦ Νασιρεντὶν τὸν ΙΕ′ αἰῶνα μέχρι τῆς Κίνας καὶ τῆς Β. Ἀφρικῆς. Τὰ ταξίδια καὶ αἱ μαθηματικαὶ ἐργασίαι συνέβαλον εἰς τὴν σύνταξιν καλῶν γεωγραφικῶν ἔργων. Πρῶτος τῶν Ἀράβων γεωγράφων ὑπῆρξεν ὁ Ἀλ-Ἰσταχρῆ κατὰ τὰ μέσα τοῦ Θ′ αἰῶνος, ἀλλ' ὁ ἄριστος ἦτο ὁ ἐξ Ἱσπανίας Ἐδρισῆ, ὅστις εἰς τὸ βιβλίον του συνῆψεν 69 χάρτας. Τὸν ΙΓ′ αἰῶνα ἐγράφησαν τὸ γεωγραφικὸν λεξικὸν τοῦ Ὑακούτ, ἡ κοσμογραφία τοῦ Κασβίνη καὶ τὸν ΙΕ′ ἡ γεωγραφία τοῦ Ἀμποὺλ Φέδα. Οἱ Ἄραβες γεωγράφοι προσέθεσαν εἰς τὰς γνώσεις τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος εἰδήσεις μᾶλλον ἐξηκριβωμένας περὶ τῆς Ἀραβίας καὶ τῆς Ἀριανῆς, περισσοτέρας δὲ λεπτομερείας περὶ τῆς Μαλαισίας καὶ τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς, ἐγνώρισαν δ' ἴσως καὶ τὴν Ἰαπωνίαν. Ὡς πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν ὅμως Γεωγραφίαν δὲν ἠδυνήθησαν οὐ μόνον νὰ ὑπερβάλουν, ἀλλ' οὐδὲ νὰ ἐξισωθοῦν πρὸς τὸν Ἐρατοσθένη καὶ τὸν Ἵππαρχον. Οἱ χάρται αὐτῶν εἶναι ἄθλιοι. Ὅθεν ἡ κυρία αὐτῶν ὑπηρεσία ἦτο ὅτι οἱ Ἄραβες ἦσαν οἱ ἄμεσοι παραλῆπται τῆς ἑλληνικῆς ἐπιστήμης, ἣν μετήνεγκον εἰς τὴν Δύσιν.

Πλὴν τῶν ἐρευνητικῶν ταξιδίων καὶ ἄλλα πολιτικῆς καὶ ἐμπορικῆς φύσεως ταξίδια Εὐρωπαίων εἰς τὴν Ἀσίαν συνετέλεσαν ἐκ παραλλήλου πρὸς τοὺς Ἄραβας διὰ τὴν γνῶσιν τῆς Ἀσίας. Τοιοῦτος πρεσβευτὴς ἦτο ὁ Ἀλβέρτος ὁ Μέγας, γνώστης τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅστις ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Ἰννοκεντίου τοῦ Δ′ εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν Μογγόλων τοῦ Κιπτσὰκ καὶ τῆς Ἀριανῆς (1245). Προσέτι καὶ μεγαλέμποροι Ἐνετοὶ χάριν τοῦ μετὰ τῆς Ἀνατολῆς ἐμπορίου διέτρεξαν ὅλην τὴν Ἀσιαν. Τοιοῦτοι εἶναι οἱ ἀδελφοὶ Ματθαῖος καὶ Νικόλαος Πόλος, οἵτινες διῆλθον τὴν Ἀσίαν διὰ τῶν μεσογείων αὐτῆς χωρῶν (1254—1269). Ὁ υἱὸς τοῦ τελευταίου Μᾶρκος Πόλος διέτριψεν ἐν τῇ Μογγολίᾳ καὶ τῇ Κίνᾳ, ὅπου ἐμελέτησεν οὐ μόνον τὴν διοίκησιν τῶν χωρῶν τούτων ἀλλὰ καὶ τὰ ἤθη καὶ τὴν οἰκονομίαν τῶν κατοίκων· κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του δὲ εἰς τὴν Εὐρώπην διὰ θαλάσσης ἐπεσκέφθη τὴν Σουμάτραν, τὰς Ἰνδίας, τὴν Περσίαν καὶ τὴν Ἀρμενίαν (1295). Ἡ δημοσίευσις τοῦ ταξιδίου του ἐπλούτισε τὴν Γεωγραφιαν μὲ θετικὰς γνώσεις περὶ τοῦ Τουρκεστάν, τῆς Μογγολίας, τῆς Κίνας, τῆς Ἰνδοκίνας, τῶν Μολούκων νήσων καὶ τῶν Ἰνδιῶν. Αἱ εἰδήσεις περὶ τοῦ ἀσκουμένου ἐμπορίου κατὰ τὴν ἔκτασιν τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης μέχρι τοῦ Μαλαϊκοῦ νησιωτικοῦ συστήματος καὶ τῆς ἀπωτάτης Σιπαγκοῦ (ἐν τῇ Ἰαπωνίᾳ) προὐκάλεσαν ἔμμονον προσπάθειαν πρὸς ἀνεύρεσιν θαλασσίων ὁδῶν πρὸς τὰς χώρας ἐκείνας, τοῦθ' ὅπερ ἐγένετο ἡ αἰτία τῶν μεγάλων γεωγραφικῶν ἀνακαλύψεων τοῦ ΙΕ′ αἰῶνος. Τὸν Μᾶρκον Πόλον ἠκολούθησαν καὶ ἄλλοι περιηγηταί, τῶν ὁποίων αἱ μᾶλλον διδακτικαὶ περιγραφαὶ εἶναι τοῦ ἐμπόρου Φλωρεντίνου Βαλδούκη Πεγολέττη *(Balducci Pegoletti)* τῷ 1336, ἡ ἱσπανικὴ ἀποστολὴ τοῦ Κλαβιγίου *(Clavijo)* παρὰ τὸν Τιμοὺρ-λέγκ εἰς τὴν Σαμαρκάνην (1403—1406) καὶ ἡ τοῦ Ἐνετοῦ Νικολάου Κόντη (1424—1449). Ἐν γένει αἱ γεωγραφικαὶ γνώσεις τῶν Εὐρωπαίων κατὰ τὰ τέλη τοῦ μεσαίωνος ἦσαν ἀνάλογοι πρὸς τὰς τῶν Ἀράβων, αἵτινες πάλιν ἦσαν κατώτεραι τῆς ἑλληνορρωμαϊκῆς ἀρχαιότητος. Ὡς πρὸς τὰς χαρτογραφικὰς καὶ ἐπιστημονικὰς γνώσεις, αἵτινες καθιστῶν δυνατὰ τὰ ταξίδια, ταῦτα ἐχρησίμευον αἱ διδασκαλίαι τοῦ Ρογήρου Βάκωνος (1214—1294), ὅστις ἐπανελάμβανε τὰς γνώσεις τῆς σχολῆς τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ τῆς σφαιρικότητος τῆς γῆς καὶ προέβαινεν εἰς τὴν λύσιν μαθηματικῶν καὶ γεωφυσικῶν προβλημάτων κατὰ τὴν ἐμπειρικὴν ἔρευναν. Τὰ πρῶτα χαρτογραφικὰ αὐτῶν σχέδια ἦσαν ἀτυχῆ. Οἱ θεολόγοι, οἵτινες ἐθεωροῦντο παντογνῶσται, συνεζήτουν νὰ καθορίσωσιν ἂν εἶναι σύμφωνον πρὸς τὸν Χριστιανισμὸν νὰ ἐξεικονίσουν τὴν κατοικουμένην γῆν δι' ἑνὸς τετραγώνου ἢ ἑνὸς κύκλου καὶ ἐπροτίμων τὸ δεύτερον, ὅπερ ἦτο σύμφωνον πρὸς τὴν ἱερὰν Βίβλον. Οὕτως ἐπανήρχοντο εἰς τὸν ὁμηρικὸν δίσκον τὸν περιβαλλόμενον ὑπὸ τοῦ ὠκεανοῦ. Εἰς τὸ κέντρον εἶναι ἡ Ἱερουσαλήμ· τὸ ἀνατολικὸν ἥμισυ ἀνήκει εἰς τὴν Ἀσιαν, πρὸς Α. δὲ ταύτης εἶναι ὁ Παράδεισος (τὸν ὁποῖον ἐζήτησεν ὁ Κολόμβος εἰς τὸ μέρος τοῦτο)· τὸ δυτικὸν ἥμισυ, χωριζόμενον τῆς Ἀσίας διὰ τοῦ Τυναΐδος καὶ τοῦ Νείλου, διαιρεῖται εἰς δύο διὰ τῆς Μεγάλης θαλάσσης (τῆς Μεσογείου), τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀφρικήν. Ἀλλὰ τὰ ταξίδια εἶχον ἀνάγκην καλῶν χαρτῶν. Διὰ τῆς χρήσεως τοῦ διαβήτου (περὶ τὸ 1200) κατωρθώθη ἡ ἀκριβὴς γραφικὴ ἀναπαράστασις τῶν διαφόρων παρατηρήσεων, ἡ δὲ γενικὴ χρῆσις τῆς πυξίδος (τὸν ΙΔ′ αἰῶνα) συνετέλεσε πρὸς καταρτισμὸν τελειοτέρων χαρτῶν. Τότε ἐφάνησαν οἱ γενικοὶ χάρται τοῦ Μαρίνου Σανούδου (1321), ὁ χάρτης τῶν Μεδίκων (1351), ὁ καταλανικὸς παγκόσμιος χάρτης τοῦ 1371 καὶ ὁ τοῦ Φρὰ Μαύρου, ποιηθεὶς εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἁγίου Μιχαὴλ τοῦ Μουράνου (παρὰ τὴν Βενετίαν), πιθανῶς τῷ 1459. Ἐπὶ τοῦ καταλανικοῦ χάρτου ἐφαίνετο ἡ Βόρειος Ἀφρικὴ μέχρι τοῦ Τιμβοκτοῦ καὶ τοῦ Μέλλη, ὁ δὲ τοῦ Φρὰ Μαύρου δεικνύει ἀκριβῆ γνῶσιν τῆς Ἀβησσυνίας. Ἡ κατὰ τὸν ΙΕ′ αἰῶνα ἔκδοσις Ἑλλήνων καὶ Λατίνων γεωγράφων, τοῦ Πτολεμαίου, Στράβωνος, Πλινίου, Π. Μέλα, ἐπαναφέρει μετὰ δέκα αἰώνων ἄγνοιαν τούτων τὴν ἐπιστημονικὴν χάραξιν χαρτῶν καὶ τὴν μαθηματικὴν Γεωγραφίαν.

Ἡ ἐποχὴ τῶν ἀνακαλύψεων: Νέα περίοδος γεωγραφικῶν ἐρευνῶν ἤρχισεν ὅτε ὁ πρίγκιψ Ἐρρῖκος ὁ θαλασσοπόρος (†1460) ἔδωκεν ὤθησιν εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν Πορτογάλων, πλεόντων κατὰ τὴν δυτικὴν ἀκτὴν τῆς Ἀφρικῆς πρὸς ἀνακάλυψιν θαλασσίας ὁδοῦ πρὸς τὰς Ἰνδίας. Εἰς χρονικὸν διάστημα ἡμίσεος αἰῶνος ἐγνώσθη παραλιακὴ ἔκτασις τῆς Ἀφρικῆς 20 μοιρῶν. Ὁ Διέγος Κὰμ ἐξακολουθεῖ τὴν περαιτέρω πορείαν (1484—1485), γνωρίζει τὸ Κόγγον καὶ πλησιάζει εἰς τὰ ἔσχατα τῆς ἠπείρου. Ἀκολουθεῖ τοῦτον ὁ χαρτογράφος Μαρτῖνος Μπεχὲμ καὶ διαγράφει τὸ ταξίδιόν του ἐπὶ τῆς γηΐνης σφαίρας, τὴν ὁποίαν κατήρτισεν ἐν Νυρεμβέργῃ τῷ 1492 κατὰ τὸ σύστημα καὶ τὰς ἀπόψεις τοῦ Πτολεμαίου καὶ τῶν Ἀλεξανδρινῶν γεωγράφων, συμπληρώνων τὸν γήϊνον χάρτην καὶ διὰ τῶν ἀφηγήσεων τῶν ταξιδίων τοῦ Μάρκου Πόλου. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Βαρθολομαῖος Διάζος διῆλθε τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος (1486), ὁ δὲ Βάσκο-δὲ-Γάμα περιέπλευσε τὸ νοτιώτατον ἀκρωτήριον τῆς Ἀφρικῆς (1498) καὶ συνέδεσε τὰς πορτογαλικὰς ἀνακαλύψεις μετὰ τῶν ἀκτῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς, ἥτις ἦτο γνωστὴ εἰς τοὺς Ἄραβας. Μετά τινα ἔτη οἱ Πορτογάλοι καθώριζον τὴν ὑδρογραφίαν τῶν μεσημβρινῶν ἀκτῶν τῆς Ἀσίας ἀπὸ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης μέχρι τῆς Σινικῆς καὶ ἀνεγνώριζον τὰς νήσους τῆς Μαλαισίας μέχρι τῆς Νέας Γουινέας. Ἡ ἀπὸ τοῦ 1492 χρονολογουμένη ἀνακάλυψις τῆς Ἀμερικῆς δὲν ἦτο ὅπως αἱ πορτογαλικαὶ ἐξερευνήσεις τῆς Ἀφρικῆ καὶ τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ ἀποτέλεσμα μεθοδικῆς ἐξερευνήσεως, ἀλλὰ τύχη ἀπροσδόκητος. Οἱ Ἱσπανοί, διὰ τοῦ πλοῦ τοῦ *Χριστοφόρου Κολόμβου* ἐγκαρσίως τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, ἐνόμισαν, ὅτι ἀνεκαλύφθη νέα συντομωτέρα ὁδὸς πρὸς τὰς ἀσιατικὰς Ἰνδίας, ἐνῷ πράγματι ἀνεκαλύπτετο ἄγνωστος ἕως τότε ἤπειρος, ἡ Ἀμερική. Οἱ Καβότοι, διατελοῦντες εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἀγγλίας, ζητοῦν ὁδὸν πρὸς Δ. καὶ ἀνακαλύπτουν τὴν ἀκτὴν τῆς Λαβραδὼρ (1497), ἔπειτα τὸ στενὸν τοῦ Δάβις, τὴν νῆσον Νέαν Γῆν καὶ περιπλέουν τὰς ἀκτὰς τῶν σήμερον Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Συγχρόνως ἐκ μέρους τῶν Ἱσπανῶν καὶ Πορτογάλων ἀκολουθεῖ ἡ κατάληψις καὶ ἔρευνα τῶν ἀνακαλυφθεισῶν χωρῶν πρὸς ὑλικὸν κυρίως σκοπόν. Τῷ 1513 παρετηρήθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Βαλβόα παρὰ τὸν Παναμᾶν ἡ λεχθεῖσα Νοτία θάλασσα, δηλαδὴ ὁ Εἰρηνικὸς ὠκεανός. Τῷ 1520—1522 ὁ Πορτογάλος Μαγελλᾶνος ἐπετέλει τὸν πρῶτον περίπλουν τῆς γῆς διὰ τοῦ ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ κληθέντος Μαγελλανικοῦ πορθμοῦ καὶ ἀπεδείκνυεν ὀρθὴν τὴν ἀμφισβητουμένην ἕως τότε ἐκδοχήν, ὅτι ἡ Ἀμερικὴ ἀπετέλει ἰδίαν ἤπειρον. Ἀπεδείκνυε συγχρόνως ὅτι ὁ ἀρχικὸς σκοπὸς τοῦ Κολόμβου ἦτο ἀπατηλός, ἀφοῦ διὰ νὰ μεταβῇ τις ἐκ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Ἀσίαν, ἐκ δυσμῶν, ὤφειλε νὰ διέλθῃ τὰ $^{3}/_{4}$ τῆς γηΐνης ἐπιφανείας. Ἀφ' ἑνὸς ὁ Πτολεμαῖος κατὰ τὴν ἀντίληψιν τοῦ μεγέθους τῆς γῆς εὑρέθη ἐν πλάνῃ, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ἀνευρέθησαν οἱ ἄλλοι κόσμοι, τοὺς ὁποίους εἶχον φαντασθῆ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, ἐγεννᾶτο δὲ καὶ ἡ ὑπόθεσις περὶ μεγάλης νοτίου πολικῆς χώρας. Πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ὅλης ἐκτάσεως τῆς Ἀμερικῆς παρῆλθον ἔτι ἀρκετὰ ἔτη, μέχρι τέλους τοῦ ΙΗ′ αἰῶνος. Κατὰ τὸν ΙΖ′ αἰῶνα ἐν τῇ βορείῳ Ἀσίᾳ ἔχομεν σειρὰν περιηγητῶν. Οἱ Ρῶσοι ἐξηρεύνησαν τὴν Σιβηρίαν, κατῆλθον εἰς τὸν Ἀμοὺρ τῷ 1646 καὶ παρέκαμψαν τὸ βορειότατον ἀκρωτήριον τῆς Ρωσίας. Ἀργότερον (1728—1741) ὁ Βέριγγ ἐπεσκέφθη τὰς Ἀλεούτας νήσους, τὴν Ἀλάσκαν καὶ τὸν ὑπ' αὐτοῦ ὀνομασθέντα Βερίγγειον πορθμὸν (βλ. λ.). Ὡσαύτως οἱ Γάλλοι διέτρεχον τὰς κοιλάδας τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου καὶ τοῦ Μισσισσιπῆ, Ἱσπανοὶ δὲ τὴν Νότιον Ἀμερικήν. Εἰς τὸ νότιον ἡμισφαίριον οἱ Πορτογάλοι παρετήρησαν τὴν Αὐστραλίαν, τὴν ὁποίαν ὠνόμασαν Μεγάλην Ἰάβαν, τῷ δὲ 1606 οἱ Ὁλλανδοὶ κατέπλεον εἰς τὴν δυτικὴν ἀκτὴν ταύτης, ὀνομάσαντες αὐτὴν Νέαν Ὁλλανδίαν. Τῷ 1642—1644 ὁ Α. Τασμὰν περιέπλευσε τὴν νέαν ταύτην ἤπειρον ἀνακαλύψας καὶ πολλὰς περὶ αὐτὴν νήσους. Ἡ Αὐστραλία ἐβεβαιώθη ὡς πέμπτη ἤπειρος μόλις περὶ τὸ 1800. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην πρῶτον ὁ Ἀπιανὸς (τῷ 1524) καὶ ἀκολούθως ὁ Κοπέρνικος († 1543) καὶ ὁ Κέπλερ († 1630) προῆγον τὴν Ἀστρονομίαν καὶ καθώριζον ἀκριβέστερον τὰ γεωγραφικὰ πλάτη καὶ μήκη. Ἐν τῇ χαρτογραφίᾳ ὁ Μερκάτωρ κατήρτιζεν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν νέων μετρήσεων τοὺς χάρτας του, τῶν ὁποίων ἡ συλλογὴ ὠνομάσθη ὑπ' αὐτοῦ Ἄτλας (βλ. λ. *Γραφ.-Τέχν.*) τῷ 1595. Τὸ γεωγραφικὸν μῆκος ἐμετρεῖτο ὅπως καὶ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ἀπὸ τῆς νήσου Φέρρου. Ἐνῷ δὲ τὸ μαθηματικὸν τοῦτο τμῆμα τῆς Γεωγραφίας ἐξειλίσσετο εἰς νέαν ἐπιστήμην, τὴν Κοσμογραφίαν ἢ Ἀστρονομίαν, ἡ Φυσικὴ Γεωγραφία εὑρίσκετο ὑπὸ δυσμενεῖς συνθήκας. Σχετικῶς πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς σχετικὴν διανομὴν τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης ἐπεκράτουν μυθικαὶ ἀντιλήψεις. Μόλις ἀπὸ τοῦ ΙΖ′ αἰῶνος ἡδραιώθη ἡ ὀρθὴ διδασκαλία περὶ τῆς ὑπεροχῆς τῆς θαλασσίας ἐπιφανείας. Τὸ τότε κάλλιστον περιεκτικὸν γεωγραφικὸν βιβλίον (1550) εἶναι τοῦ Münsters ἡ «Kosmographia universalis». Εἰς τὸ πλουσίως εἰκονογραφημένον ἔργον χωρεῖ ἐκ παραλλήλου ἡ Γεωγραφία καὶ ἡ Ἱστορία συνδεόμεναι πρὸς ἀλλήλας. Ἀνωτέραν θέσιν λαμβάνει ἡ «Geographia Generalis» («Γενικὴ Γεωγραφία») τοῦ Βερνάρδου Βαρενίου (1650), ἥτις εἶναι ἡ πρώτη περιεκτικὴ ἔκθεσις τῆς Φυσικῆς Γεωγραφίας. Ἐν ταύτῃ τὰ διάφορα γεωγραφικὰ φαινόμενα ἐξετάζονται κατὰ κατηγορίας καὶ κατὰ τὴν γεωγραφικὴν αὐτῶν διάδοσιν. Εἰς τὰς ὑπαρχούσας ἕως τότε δύο ἀπόψεις τῆς ἐξετάσεως τῆς γῆς, τὴν μαθηματικὴν καὶ τὴν ἱστορικήν, προστίθεται ὑπὸ τοῦ Βαρενίου καὶ τρίτη, ἥτις σκοπεῖ νὰ ἀνεύρῃ τοὺς νόμους τοὺς διέποντας τὴν γένεσιν τῶν γεωγραφικῶν φαινομένων τῆς Φυσικῆς Γεωγραφίας. Αὕτη εἶναι ἡ πρώτη προσπάθεια διὰ τὴν γένεσιν τῆς νέας Γεωγραφίας.

Νέοι χρόνοι: Περὶ τὸ 1650 ἡ μορφὴ τῶν παραλίων καὶ ἡ ἐπιφάνεια τῶν θαλασσῶν εἶχον ἐρευνηθῆ κατὰ τὸ τρίτον. Μετὰ τὸν Τασμὰν ὁ Ι. Κοὺκ ἐξηρεύνησε τὴν Ὠκεανίαν. Οἱ πρῶτοι πεπαιδευμένοι, οἵτινες ἐπεζήτουν ἐξερευνήσεις φυσικάς, ὑπῆρξαν ὁ Ι. Ρίχερ μεταβὰς εἰς τὴν Καϋένην (1672) καὶ ὁ Ε. Χάλλεϋ μεταβὰς εἰς τὴν Ἁγίαν Ἑλένην. Ἀξιόλογος ὑπῆρξεν ἡ μέτρησις τόξου τῆς γῆς ὑπὸ τῶν Γάλλων ἐν τῇ Λαπωνίᾳ (1736—1737) καὶ ἐν τῇ Περουβίᾳ (1736—1743). Ὁ Γερμανὸς Κ. Νίμπουρ περιηγήθη τῷ 1763 τὴν ὀρεινὴν χώραν τῆς Ὑεμένης (Ἀραβίας) καὶ παρέσχεν ἀκριβεῖς χάρτας καὶ περιγραφὰς τῆς Ἐγγὺς Ἀνατολῆς, συγχρόνως δ' ἐξηρεύνησε καὶ τὴν Σιβηρίαν. Κατὰ τὸ δεύτερον ταξίδιον τοῦ Κοὺκ εἰς την περιοχὴν τῆς Αὐστραλίας, εἰς ἣν μετέσχον καὶ οἱ δύο Γερμανοὶ Φόρστερ, ἐπροχώρησεν οὗτος μέχρι τῆς 38° νοτίου παραλλήλου, χωρὶς νὰ ἀνεύρῃ τὴν ὑποτιθεμένην νοτίαν ἤπειρον, ὁ δὲ Σωσσοὺρ διὰ τῆς ἀνόδου αὐτοῦ εἰς τὸ Λευκὸν ὄρος τῶν Ἄλπεων ἐγκαινίαζε τὰς κατὰ τὰ ὑψηλὰ ταῦτα ὄρη ἐρεύνας. Κατὰ τὸν ΙΗ′ αἰῶνα, διὰ τῆς ἐφευρέσεως τῶν ὀργάνων θεοδολίτου καὶ ἑξᾶντος, τῆς τελειοποιήσεως τῶν χρονομέτρων καὶ τῆς ἐκδόσεως χρησίμων πινάκων, οἱ ναυτικοὶ ἠδυνήθησαν νὰ ἐξακριβώσουν τὸν καθορισμὸν διαφόρων θέσεων. Ἰδιαιτέρως ἐχρησιμοποίησαν τὰς προόδους ταύτας οἱ Γάλλοι. Ὁ Ντιλὶσλ (1725) χρησιμοποιεῖ τὰς φυσικὰς ταύτας προόδους πρὸς ἀναγέννησιν τῆς χαρτογραφίας· τὸ ἔργον ἦτο μέγα, διότι ἔπρεπε νὰ ὑποβληθοῦν ὑπὸ κρίσιν πᾶσαι αἱ μέχρι τοῦδε συσσωρευθεῖσαι ἐργασίαι. Διὰ τῶν χαρτῶν αὐτοῦ ἐγνώσθησαν ἐπακριβῶς αἱ περὶ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν ἀκταὶ καὶ ἀπεικονίσθη αὕτη ἀκριβῶς. Ἡ χρῆσις τοῦ βαρομέτρου ὡς ὑψομέτρου ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τοῦ Ντὲ Λοὺκ (1772). Ἡ Φυσικὴ Γεωγραφία ἀνεκαινίσθη ὑπὸ τοῦ Ε. Χάλλεϋ, ὅστις τῷ 1686 διέκρινε τοὺς ἐτησίους ἀνέμους καὶ τοὺς «μονσούν». Σημειώσεις τῆς θερμοκρασίας καὶ τῆς ποσότητος τῶν πιπτόντων ὑετῶν ἤρχισαν ἀπὸ τῆς ἐφευρέσεως τοῦ θερμομέτρου ἐν Παρισίοις (1699), ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1780 ἡ ἐν Μαγχάϊμ Ἀκαδημία τῆς Μετεωρολογίας ἐξήπλωσε δίκτυον παρατηρήσεων ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς Εὐρώπης. Ὁ Λινναῖος τῷ 1737 διῄρεσε τὰς ζώνας τῆς χλωρίδος τῆς Σουηδίας

Digitized by Google

καὶ ἤδη γίνεται ἀρχὴ νὰ καθορίζωνται τὰ ὁριζόντια ὅρια τῆς ἐξαπλώσεως τῶν εἰδῶν τῆς φυτείας. Τῷ 1777 ὁ Τσίμμερμαν ἐσχεδίασε τὸν πρῶτον χάρτην τῆς γῆς παριστῶντα τὴν διάδοσιν τῶν θηλαστικῶν ζῴων. Ἐν τῷ σχεδίῳ αὐτῷ οἱ φιλόσοφοι τοῦ αἰῶνος τούτου ἀνεγνώρισαν καὶ τὴν ἐξάρτησιν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τῆς φύσεως τῆς γηΐνης ἐπιφανείας. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὸ ἄριστον ἐγχειρίδιον τῆς Περιγραφικῆς Γεωγραφίας ἦτο τὸ τοῦ Μπούσιγκ (1754-1803). Ἀπὸ τῆς ἀποκαλύψεως τῆς αἰτιώδους ἐξαρτήσεως τῶν ἐμβίων ὄντων ἐκ τοῦ περιβάλλοντος, ἡ Γεωγραφία ἐπανεῦρε τὴν ἀληθῆ ὁδὸν πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτῆς ἐξέλιξιν. Ἐν πάσαις ταῖς πεπολιτισμέναις χώραις τῆς Εὐρώπης ἐκαλλιεργήθη ἡ ἐπιστήμη αὕτη, ἰδίᾳ δ' ἐν Γερμανίᾳ διὰ τῶν δύο μεγάλων αὐτῆς γεωγράφων, τοῦ Ἀλεξάνδρου Οὐμβόλδου (1769—1859) καὶ τοῦ Καρόλου Ρίττερ. Ὁ Οὐμβόλδος περιοδεύσας πολλὰς χώρας τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῦ νέου κόσμου κατενόησεν ἐξ αὐτοψίας, ὅτι αἱ αὐταὶ ἐδαφικαὶ καὶ ἀτμοσφαιρικαὶ συνθῆκαι συνεπάγονται τὴν αὐτὴν ὄψιν τῆς γῆς καὶ δὴ ὡς πρὸς τὴν ἔμβιον φύσιν. Σημαντικὴ δ' εἶναι ἡ παρατήρησις, ὅτι ἡ μορφὴ τῆς γῆς ἐν τῇ καθέτῳ αὐτῆς τομῇ εἶναι ὁ μέγας συντελεστὴς τῆς ὁμοιότητος τῶν ἑκασταχοῦ χαρακτήρων τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη ἀρχὴ πρὸς περιγραφὴν ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου περιέπλεξε τὸν Οὐμβόλδον εἰς ἀδιέξοδον. Ὁ δὲ Ρίττερ, οὐδέποτε ἐξελθὼν τῶν συνόρων τῆς Γερμανίας, Ἑλβετίας καὶ Ἰταλίας, δὲν ἠδυνήθη νὰ κρίνῃ γεωγραφικῶς περὶ τῶν πραγμάτων ἐξ ἀμέσου ἀντιλήψεως, ἀλλὰ περιωρίσθη εἰς τὴν περισυλλογὴν καὶ ἐπεξεργασίαν τοῦ ὑπὸ τῶν διαφόρων φυσιοδιφῶν παρεχομένου γεωγραφικοῦ ὑλικοῦ, χωρὶς νὰ διασαφηνίζῃ καὶ τὴν φύσιν τῆς χώρας· ἀποβλέπων δ' εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς γῆς μᾶλλον ὡς κατοικίας τοῦ ἀνθρώπου, ἀνελάμβανε νὰ ἐξηγήσῃ τὰς αἰτιώδεις σχέσεις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν φύσιν, χωρὶς ὅμως νὰ ἀναφέρωνται καὶ τὰ αἴτια τῆς γενέσεως αὐτῶν τούτων τῶν φυσικῶν φαινομένων. Τὰ ἐν ἑκάστῳ τόπῳ δεδομένα φυσικὰ φαινόμενα ἐθεώρει οὗτος ὡς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ προβλεπόμενα, διότι ἀκριβῶς δὲν ἠδύνατο νὰ διαγνώσῃ τὰ αἴτια τῆς ἑκάστοτε παρατηρουμένης ἀλληλεπιδράσεως τῶν διαφόρων γεωγραφικῶν παραγόντων. Ὡς ἐκ τούτου τὸ ἔργον αὐτοῦ εἶναι ἐλλιπές, ὡς περιοριζόμενον μόνον εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ Γεωγραφία τοῦ Ρίττερ εἶναι ἁπλῶς ἐπιστήμη ἐξυπηρετοῦσα τὴν Ἱστορίαν, τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ τὸν ἕτερον τῶν δύο ὀφθαλμῶν. Ἡ τοιαύτη μονομερὴς τροπὴ τῆς Γεωγραφίας ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἄνθρωπον διετηρήθη ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ὑπεχώρησεν ὅμως περὶ τὸ 1870 εἰς τὴν κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον νέαν πρόοδον τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Ὁ ἐπιχειρήσας τότε τὴν γεφύρωσιν τῶν δύο τῆς Γεωγραφίας κατευθύνσεων, τῆς φυσικῆς καὶ ἱστορικῆς, εἶναι ὁ Ὄσκαρ Πέσελ, ὅστις ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ «Νέα προβλήματα τῆς Συγκριτικῆς Γεωγραφίας» ἐξαίρει τὴν σπουδαιότητα τῆς μορφολογίας τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ἐν τῇ καθόλου γεωγραφικῇ ἐρεύνῃ. Τὴν κατεύθυνσιν ταύτην ηὐνόησεν ἡ ἀνάπτυξις τῆς χαρτογραφίας, ἡ ἔρευνα τοῦ βυθοῦ τῶν θαλασσῶν, αἱ βιολογικαὶ ἔρευναι τοῦ Δαρβίνου καὶ πρὸ πάντων ἡ ἀνάπτυξις τῆς Γεωλογίας, καθ' ἣν ὁ χρόνος θεωρεῖται ὁ μέγιστος συντελεστὴς τῆς βαθμιαίας καὶ συνεχοῦς ἐπιδράσεως τῶν μορφολογικῶν παραγόντων. Ἐπιτυχὲς γεωγραφικὸν ἔργον ἦτο τοῦ Φερδινάνδου Ριχτόφεν, ὅστις ἐδίδαξε τὴν Γεωγραφίαν ἐν Λειψίᾳ καὶ Βερολίνῳ ἀπὸ τοῦ 1883 μέχρι τοῦ 1905. Οὗτος συνδυάζει ἁρμονικῶς πάσας τὰς γνώσεις, αἵτινες προέκυψαν ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἐπιστημῶν, διὰ τὴν κατανόησιν τῶν γεωγραφικῶν φαινομένων.

Ὅρια καὶ ἔρευναι τῆς Γεωγραφίας. Ἂν λάβῃ τις πρὸ ὀφθαλμῶν τοὺς κατὰ τοὺς παρελθόντας χρόνους θεωρηθέντας ποικίλους σκοποὺς τῆς Γεωγραφίας, τὴν φυσικὴν καὶ τὴν ἱστορικὴν αὐτῆς τροπήν, διαβλέπει ὅτι πάντες οἱ διάφοροι αὐτῆς κλάδοι σήμερον ἐν τῇ ἀναπτύξει τῶν ἐπιστημῶν ἀπετέλεσαν ἰδίας ἐπιστήμας, εἴτε φυσικὰς εἴτε ἱστορικάς. Ἡ μαθηματικὴ π. χ. τροπὴ αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Ἐρατοσθένους καὶ τοῦ Πτολεμαίου ἀνεπτύχθη εἰς τὴν σημερινὴν ἐπιστήμην τῆς Κοσμογραφίας ἢ τῆς Ἀστρονομίας, ἡ φυσικὴ εἰς τὴν Μετεωρολογίαν, τὴν Γεωφυσικήν, τὴν Γεωλογίαν, ἡ ἱστορικὴ εἰς τὴν Ἐθνολογίαν καὶ τὴν Ἀνθρωπολογίαν. Ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ ἄλλοτε γεωγραφικὴ ἐπιστήμη ἔχει ἤδη διασπασθῆ εἰς διαφόρους ἐπιστήμας, αἵτινες συνδέονται ἀπό τινος ἀπόψεως μετὰ τῆς γῆς, καὶ ὅτι ἡ σημερινὴ Γεωγραφία ἀρκεῖ ὡς ἁπλοῦν μάθημα νὰ βοηθήσῃ τὴν ἐπὶ τῆς γῆς κατατόπισιν τῶν ἐπιστημῶν τούτων. Τὸ πρᾶγμα ὅμως δὲν ἔχει οὕτως ὡς πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν Γεωγραφίαν. Ἡ στοιχειώδης Γεωγραφία εἶναι μάθημα ἐξυπηρετικὸν φυσικῶν καὶ ἱστορικῶν ἐπιστημῶν, ἡ ἐπιστημονικὴ ὅμως Γεωγραφία ἐξυπηρετεῖται ἐκ διαφόρων συναφῶν ἐπιστημῶν. Προέρχεται δὲ ἡ ἀνάγκη τῆς ὑπάρξεως τῆς ἐπιστήμης ταύτης ἐκ τοῦ ὅτι πᾶσαι αἱ ἐπιστῆμαι, αἵτινες καθ' οἱονδήποτε τρόπον σχετίζονται μετὰ τῆς γῆς, δέον νὰ μὴ μένωσι κεχωρισμέναι κατὰ τὰ διάφορα αὐτῆς στοιχεῖα, ἀλλὰ συνδέωνται ἐσωτερικῶς. Ἡ Γεωγραφία τὰ διεστῶτα τῶν ἐπιστημῶν τούτων στοιχεῖα ἀνοικοδομεῖ εἰς τέλειον οἰκοδόμημα, ὡς παρίσταται ὁ κόσμος πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν. Ἡ Γεωγραφία ἀσχολεῖται καὶ ἀναπαριστᾷ τὰ γήινα στοιχεῖα καθόλου «κατὰ φύσιν», καθ' ὁλόκληρον τὴν γῆν ἢ κατὰ χώρας. Ὡς ἐμπειρικὴ δὲ ἐπιστήμη δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ προβῇ πέραν τοῦ ὁρίου τοῦ αἰσθητοῦ. Διὸ τὰ ὅρια αὐτῆς κεῖνται ἄνω μὲν εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν, κάτω δ' εἰς τὸ ὑδάτινον στρῶμα τοῦ ὑπεδάφους, ἡ δ' ἔρευνα ταύτης ἐκτείνεται εἰς ὅ,τι ἐν τῷ μεταξὺ μορφοῦται καὶ διασταυροῦται. Αἱ μαθηματικαὶ πρόοδοι κατὰ τὸ ἀχανὲς σύμπαν καὶ αἱ θεωρίαι τῶν ἀπροσίτων βαθῶν τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς γῆς δὲν σχετίζονται μετὰ τῶν φαινομένων τοῦ ἐξωτερικοῦ γηΐνου φλοιοῦ καὶ ἑπομένως δὲν ἀνήκουν εἰς τὸν κύκλον τῆς Γεωγραφίας.

Περὶ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς ἕκαστον ἀντικείμενον ὑποβάλλεται εἰς γεωγραφικὴν ἐξέτασιν, ἐφ' ὅσον τοῦτο παριστᾷ ὀργανικὸν στοιχεῖον μετὰ τοῦ περιβάλλοντος αὐτὸ κόσμου, δηλαδὴ ἐφ' ὅσον ὑφίσταται ἀλληλεπίδρασις τοῦ στοιχείου τούτου μετὰ τοῦ περὶ αὐτὸ κόσμου. Ὅθεν ἡ γεωγραφικὴ ἔρευνα δὲν περιορίζεται εἰς ἓν μόνον ἀντικείμενον τῆς γῆς, ἀλλ' ἀσχολεῖται συγχρόνως εἰς τὴν ἐξέτασιν αὐτοῦ μετὰ περισσοτέρων ἀντικειμένων, καθ' ἣν ἐρευνῶνται αἱ ἀμοιβαῖαι τούτων αἰτιώδεις σχέσεις (πχ. ἡ ἐπίδρασις τοῦ ἐδάφους, τοῦ κλίματος κλπ. χώρας τινὸς ἐπὶ τῶν κατοίκων καὶ ἀντιστρόφως). Οὕτως ἡ ἀσχολία τῆς γεωγραφικῆς ἐπιστήμης βαίνει εἰς τὸ νὰ περιορίζῃ τὸν εὐρὺν αὐτῆς κύκλον καὶ νὰ στηρίζῃ τὴν βασιμότητα τῆς ὑπάρξεώς της. Ἡ Γεωγραφία παραλαμβάνει τὴν ὕλην αὐτῆς ἐξ εἰδικῶν ἐπιστημῶν, ἀρχομένη ἀπὸ τῆς Ἀστρονομίας, τῆς Γεωλογίας τῆς Μετεωρολογίας καὶ τελευτῶσα εἰς τὴν Ἀνθρωπολογίαν καὶ τὴν Ἱστορίαν, καὶ διασκευάζει ταύτην κατὰ προσιδιαζούσας εἰς αὐτὴν ἀρχάς. Ὅθεν προσλαμβάνει χαρακτῆρα οὐ μόνον ἐπιστημονικὸν ἀλλὰ καὶ φιλοσοφικόν.

Διαίρεσις τῆς Γεωγραφίας. Ἡ «Γενικὴ Γεωγραφία» διαιρεῖται εἰς 3 μέρη, τὴν «Μαθηματικὴν Γεωγραφίαν», τὴν «Φυσικὴν Γεωγραφίαν» καὶ τὴν «Βιογεωγραφίαν».

Ἡ Μαθηματικὴ Γεωγραφία συνδέεται μετὰ τῆς Κοσμογραφίας, καθόσον ὁ γεωγράφος ἔχει ἀνάγκην νὰ γνωρίζῃ τὸν προσανατολισμὸν τῶν διαφόρων σημείων τῆς γηΐνης ἐπιφανείας ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ἀστέρας, τὰς σχετικὰς κινήσεις τῆς γῆς καὶ τὰ ἐκ ταύτης προερχόμενα ποικίλα φαινόμενα κατὰ τὰ διάφορα πλάτη καὶ μήκη, τὰς σχετικὰς κινήσεις τῆς γῆς καὶ τῆς σελήνης, ὡς καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐπιδράσεως ταύτης ἐπὶ τῆς γῆς (μήν, πλημμυρίδες κλπ.). Ἡ Γεωγραφία ἐφαρμόζει κατ' ἰδιάζοντα τρόπον εἰς τὸ ἔργον της τὰ διδόμενα ὑπὸ τῆς Κοσμογραφίας, περιγράφουσα τὰς ζώνας τῆς γῆς, τὰς διαφορὰς κατὰ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους καὶ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός. Ἡ ζωὴ τῶν ὄντων ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν γενικῶν τούτων φαινομένων. Τὸ ἄλλοτε θεμελιῶδες ἔργον τῆς Γεωγραφίας, τῆς μετρήσεως τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς καὶ τῆς ἀπεικονίσεως αὐτῆς, παραλαμβάνεται ἤδη ἐκ τῆς Γεωδαισίας καὶ τῆς Χαρτογραφίας. Ὅθεν μέγα μέρος τῆς Μαθηματικῆς Γεωγραφίας, ἥτις διδάσκεται εἰς τὰ σχολεῖα, δὲν ἀνήκει εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν Γεωγραφίαν, ἀλλ' εἰς τὴν Ἀστρονομίαν, αὕτη δὲ ὡς καὶ ἡ Χαρτογραφία εἶναι κυρίως βοηθητικαὶ ἐπιστῆμαι διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν Γεωγραφίαν, ὅπως ἡ Γεωγραφία καὶ ἡ Χρονολογία εἶναι βοηθητικὰ μαθήματα διὰ τὴν Ἱστορίαν. Ὡσαύτως καὶ ἡ εἰς τὴν Γεωγραφίαν ὑπό τινων ἀναγομένη Γεωφυσική, ἥτις ἐρευνᾷ τὴν φυσικὴν ποιότητα τῇ γηΐνης σφαίρας (πυκνότητα, βάρος, θερμοκρασίαν, γήϊνον μαγνητισμὸν) δὲν ἀνήκει εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν Γεωγραφίαν, ἀλλ' ἀποτελεῖ ἰδίαν ἐπιστήμην.

Ἡ Φυσικὴ Γεωγραφία χρησιμοποιεῖ τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐρευνῶν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Βάσις τῆς Φυσικῆς Γεωγραφίας εἶναι ἡ διδασκαλία τῆς στερεᾶς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ἡ καλουμένη «Γεωμορφολογία». Τὰ ὅρια ταύτης συγχέονται μετὰ τῆς Γεωλογίας. Γενικῶς αἱ ἐπιστῆμαι αὗται ἐργάζονται ἐν ἁρμονίᾳ ἡ μία παρὰ τὴν ἄλλην ἐν τῷ γενικῷ πεδίῳ τῆς μορφῆς τοῦ ἐδάφους, ἑκάστη ὅμως ἀκολουθεῖ διάφορον σκοπὸν καὶ μεταχειρίζεται διαφορετικοὺς τρόπους ἐργασίας· διότι ἡ Γεωγραφία ἔχει μορφὴν χωρολογικήν, ἐνῷ ἡ Γεωλογία εἶναι χρονολογικὴ ἐπιστήμη, ἐκείνη εἶναι γνῶσις τῆς γῆς, ἐνῷ αὕτη ἱστορία τῆς γῆς. Ἡ Γεωγραφία στηρίζεται εἰς τὴν Γεωλογίαν, διότι ἡ σημερινὴ κατάστασις εἶναι ἀποτέλεσμα ἱστορικῆς ἐξελίξεως· ἀλλὰ καὶ ἡ Γεωλογία ἔχει ἀνάγκην τῆς Γεωγραφίας. διότι τὸ παρελθὸν διὰ νὰ κατανοηθῇ ἔχει ἀνάγκην τοῦ παρόντος. Ἡ καλουμένη «Παλαιογεωγραφία», κλάδος τῆς Γεωλογίας, εἶναι Γεωγραφία παρελθουσῶν ἐποχῶν τῆς γῆς. Εἰς τὴν Φυσικὴν Γεωγραφίαν ὑπάγεται καὶ ἡ «Ὑδρογραφία», ἥτις σχετίζεται πρὸς τὴν γνῶσιν τῆς θαλάσσης (Ὠκεανολογία) καὶ τῶν γλυκέων ὑδάτων τῆς ξηρᾶς, ἅτινα ἀρδεύουσι ταύτην καὶ ἀποτελοῦν σπουδαῖον ὅρον τῆς ἐν ταύτῃ ζωῆς. Ὡς τρίτον τμῆμα ταύτης εἶναι ἡ Κλιματολογία, ἥτις στηρίζεται εἰς τὴν Μετεωρολογίαν.

Ἐπειδὴ πρὸ πάντων ἡ ἐπιφάνεια τῆς ξηρᾶς περιέχει ζῶντας ὀργανισμοὺς (φυτά, ζῷα, ἀνθρώπους), ἡ Γεωγραφία διακρίνεται καὶ εἰς τὴν Βιογεωγραφίαν, ἥτις ὑποδιαιρεῖται εἰς τὴν «Φυτογεωγραφίαν», «Ζῳογεωγραφίαν» καὶ «Ἀνθρωπογεωγραφίαν» «ἢ Γεωγραφίαν τοῦ πολιτισμοῦ»). α) Ἡ Φυτογεωγραφία (ἢ Βοτανικὴ Γεωγραφία) ἔχει σκοπὸν νὰ γνωρίσῃ τὴν διανομὴν της χλωρίδος ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς καὶ τὰς αἰτίας, αἵτινες συνδυάζονται, ὅπως ἐμφανίζεται αὕτη κατὰ διαφόρους θέσεις τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς εἰς ποικιλίαν εἰδῶν καὶ διαφόρου πυκνότητος. Μεταξὺ τῶν κυρίων αἰτίων τούτων πρέπει νὰ ἀπαριθμήσῃ τις: 1) τὰς κλιματικὰς ἐπιρροάς, αἵτινες εἶναι ποικιλία συνδυασμοῦ τῆς θερμότητος, τοῦ φωτὸς καὶ τῆς ὑγρασίας· 2) τὰς φυσικοχημικὰς καὶ ἰδίᾳ 3) τὴν ποιότητα τοῦ ἐδάφους. Βέβαιον εἶναι ὅτι καὶ μακροχρόνιος ἐπίδρασις διαφόρων παραγόντων σὺν τῷ χρόνῳ διεμόρφωσεν οὐσιωδῶς τὰ φυτά, προσαρμοσθέντα κατὰ τὸ περιβάλλον. Δευτερεύοντα αἴτια εἶναι ἡ ἔκτασις καὶ ἡ μορφολογία τοῦ ἐδάφους, τὸ ὕψος αὐτοῦ, ἡ διεύθυνσις καὶ ἡ δύναμις τῶν ἀνέμων καὶ τῶν ὑδάτων κλπ. Τὰ πλουσιώτερα δάση κατά τε τὴν ποικιλίαν τῶν εἰδῶν, τὸ μέγεθος καὶ τὸν ἀριθμὸν εὑρίσκονται εἰς τὰς θερμὰς καὶ τὰς ὑγρὰς χώρας, τὰς ἐχούσας θερμοκρασίαν +25° μέχρι +40°, τὰ καλούμενα τροπικὰ (ἢ παρθένα) δάση. Εἰς ταῦτα εὑρίσκονται καὶ τὰ χρήσιμα εἰς τὴν οἰκονομίαν τοῦ ἀνθρώπου, τὸ κομμιόδενδρον, ἡ γουταπέρκα, ὁ καφές, τὸ σακχαροκάλαμον, τὸ ἰνδικὸν κλπ. β') Ἡ Ζῳογεωγραφία (ἢ Ζῳολογικὴ Γεωγραφία) ἀσχολεῖται εἰς τὴν γεωγραφικὴν διανομὴν τῶν ζῴων ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ζητεῖ τοὺς λόγους τῆς διασπορᾶς ταύτης, ὅπως εὕρῃ φυσικοὺς νόμους, οἵτινες διέπουσι τὴν σύστασιν τῆς πανίδος. Ἡ πανὶς χώρας τινὸς δίδει εἰς ταύτην ἴδιον χαρακτῆρα καθ' ὃν τρόπον καὶ ἡ χλωρίς. Ἡ πανὶς καὶ ἡ χλωρὶς ἐξαρτῶνται στενῶς ἀπ' ἀλλήλων, διότι τὰ φυτοφάγα ζῷα ἀρέσκονται εἰς ὡρισμένα εἴδη φυτῶν, ἡ χλωρὶς δ' ἐξ ἄλλου εἶναι ὑπὸ τὴν ἐξάρτησιν τῆς φυσικῆς καταστάσεως τῆς χώρας. Πρέπει ἔτι νὰ λάβῃ τις πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτι αἱ διὰ μέσου τῶν αἰώνων ποικιλίαι τῶν ζῴων κατὰ τὴν διάπλασιν τῶν ἠπείρων καὶ τῶν θαλασσῶν, τῶν προκατακλυσμιαίων καλουμένων (ἅτινα ἐξετάζει ἡ Παλαιοντολογία), εἶναι οἱ πρῶτοι συντελεσταὶ τῆς συγχρόνου πανίδος.

Κατὰ ταῦτα ἡ διανομὴ ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῶν γεωλογικῶν μεταβολῶν τῆς γηΐνης ἐπιφανείας, ὡς καὶ ἐκ τοῦ κλίματος καὶ τοῦ πλούτου τῶν φυτῶν. Ἀξιοπαρατήρητον εἶναι ὅτι τμήματα τῆς γῆς ἔχουν ἰδιάζοντα εἴδη ζῴων. Ἡ Αὐστραλία λ.χ. καὶ αἱ περὶ αὐτὴν νῆσοι ἔχουν ζῷα μαρσυποφόρα, ἡ θερμὴ ζώνη τῆς Ἀσίας τίγρεις, λέοντας, ἐλέφαντας, ἅτινα ἐλλείπουν ἐν τῇ τροπικῇ Νοτίῳ Ἀμερικῇ. Ἀντ' αὐτῶν ἐν τῇ ἠπείρῳ ταύτῃ εὑρίσκεται ὁ βραδύπους, ἡ λάμα, ὁ ἰαγουάρος κ. ἄ. Σπουδαία εἶναι καὶ ἡ ἐπίδρασις τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῶν ζῴων. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἐξολοθρεύσει πολυάριθμα ζῷα (ὡς τὸν ἀμερικανικὸν βίσωνα), εἰς τὸ αὐτὸ δ' ἀποτέλεσμα βαίνει καὶ δι' ἄλλα ζῷα (λέων, τίγρις, ἐλέφας, κήτη κ. ἄ.). Ἀφ' ἑτέρου ὁ ἄνθρωπος μετέφερε μεθ' ἑαυτοῦ τὰ οἰκιακὰ ζῷα εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ σημεῖα τῆς γῆς καὶ ἐπλήθυνε νήσους ἢ καὶ χώρας ἐκ θηλαστικῶν ζῴων. Θεμελιωταὶ τῆς Ζῳογεωγραφίας εἶναι ὁ Δαρβῖνος καὶ ὁ Vallace. γ') Ἡ Ἀνθρωπογεωγραφία ἐξετάζει τὸν ἄνθρωπον ὡς μέλος τῆς γηΐνης ἐπιφανείας. Πραγματεύεται περὶ τῶν φυλῶν καὶ τῆς ἐθνογραφικῆς αὐτῶν συστάσεως, τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν, καὶ ἐν γένει τῆς ἀναπτύξεως αὐτῶν ἐν σχέσει πρὸς τὸ περιβάλλον. Τὴν πρώτην προσπάθειαν ὅπως συνδέσῃ τὴν Ἀνθρωπογεωγραφίαν μετὰ τῆς πολιτικῆς καλουμένης Γεωγραφίας ἀνέλαβεν ὁ Φ. Ράτσελ. Τὰς σχέσεις δὲ μεταξὺ φύσεως καὶ ἀνθρώπου ζητεῖ καὶ ἡ Ἐθνολογία.

Ἡ «Εἰδικὴ Γεωγραφία» ἢ «Χωρογραφία» ἀποβλέπει εἰς τὴν γνῶσιν διαφόρων περιοχῶν τῆς γῆς, ξηρῶν τε καὶ θαλασσῶν. Ἡ ὁδηγοῦσα βάσις καὶ πορεία τῆς ἐρεύνης εἶναι κατὰ τὸ δυνατὸν ἐκ τῶν ἀρχικῶν αἰτίων, αἵτινες ἐπιδρῶσιν ἐπὶ ἄλλων στοιχείων. Ἄρχεται ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς διαπλάσεως τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς καὶ ἐρευνᾷ ὅπως κατανοηθῇ ἡ διάπλασις τῶν ἀκτῶν, ἡ μορφὴ καὶ τὸ ποιὸν τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους, ἡ ἐνέργεια τῆς ἀλλοιώσεως καὶ διαβρώσεως ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας, ὡς καὶ τὸ ποιὸν τοῦ ὑπεδάφους. Τοῦτο ἄγει εἰς ἐξέτασιν τοῦ ὕδατος τῆς ξηρᾶς ὑπὸ πᾶσαν μορφήν, ἂν καὶ πλήρης κατανόησις πρὸς τοῦτο κατορθοῦται διὰ τῆς σπουδῆς τοῦ κλίματος. Τὸ κλῖμα, πλὴν τοῦ γεωγραφικοῦ πλάτους, ἐξαρτᾶται καὶ ἐκ τῆς διανομῆς τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης ὡς καὶ τῆς μορφῆς τοῦ ἐδάφους, ἐπιδρᾷ δ' ἀμέσως ἐπ' αὐτοῦ. Τὸ κλῖμα ἀκολουθεῖ ἡ παράστασις τοῦ φυτικοῦ κόσμου, ἐκ τῶν εἰδῶν δὲ καὶ τῆς πυκνότητος τῆς βλαστήσεως ἐξαρτᾶται κατ' ἐξοχὴν ἡ το-

Digitized by Google

πογραφικὴ τῆς χώρας φυσιογνωμία (δάση, χλόη, λειμῶνες κλπ.). Κατὰ παρόμοιον τρόπον ἀκολουθεῖ καὶ ἡ γεωγραφικὴ ἐξέτασις τῆς πανίδος. Ἀκολουθεῖ εἶτα ἡ «Ἀνθρωπογεωγραφία», ἥτις ἐξετάζει τὴν ἐθνολογικὴν σύστασιν τοῦ πληθυσμοῦ, τὴν πυκνότητα, τὴν θέσιν καὶ τὸ εἶδος τῶν ἐγκαταστάσεων, τὴν διεύθυνσιν καὶ τὴν κατάστασιν τῶν ὁδῶν τῆς συγκοινωνίας, τὴν πολιτικὴν οἰκονομίαν καὶ τὸ ἐμπόριον, τὸν τρόπον τοῦ βίου καὶ τὸν βαθμὸν τοῦ πολιτισμοῦ.

Μετὰ τῆς Ἀνθρωπογεωγραφίας συνδέεται καὶ ἡ «Πολιτικὴ γεωγραφία», καθ' ἣν διδάσκεται ἡ ἐμφάνισις τῆς ζωῆς καὶ ἡ φυσικὴ αἰτία τῆς συστάσεως τῶν κρατῶν. Πρὸς τοῦτο ἡ Γεωγραφία ἀνατρέχει εἰς τὸ παρελθὸν τοσοῦτον, ὅσον εἶναι ἀνάγκη πρὸς κατανόησιν τοῦ παρόντος. Ἡ στατιστικὴ εἶναι ἀναπόσπαστος τῆς Γεωγραφίας, διότι γνωρίζει οὐ μόνον τὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν πυκνότητα τῶν κατοίκων, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν κοινωνικὴν κίνησιν (ἐθνικότητα, παιδείαν, ἀσχολίαν κλπ.). Αἱ ἐμφανίσεις τοῦ παρελθόντος εἶναι καὶ αὗται γεωγραφικαὶ ἀπόψεις, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἔργον τῆς «Ἱστορικῆς Γεωγραφίας», ἥτις δέον νὰ μὴ συγχέηται μετὰ τῆς «Ἱστορίας τῆς Γεωγραφίας». Ἐσχάτως γεννᾶται προσπάθεια ὑπό τινων, ὅπως διακρίνωσι πλὴν τῆς Χωρογραφίας καὶ τὴν «Τοπογραφίαν», ἥτις κατὰ τὴν ἄποψιν τοῦ θεμελιωτοῦ ταύτης Σ. Πασσάργου, ὀφείλει νὰ ἐπισκοπήσῃ περιωρισμένην γηΐνην περιοχὴν κατὰ πᾶσαν γεωγραφικὴν ἄποψιν. Ὁ δὲ E. Banse θέλει νὰ ὑψώσῃ τὴν Γεωγραφίαν ἐξ ἐπιστήμης εἰς τέχνην καὶ νὰ βασίσῃ ταύτην ὡς «ψυχὴν» μιᾶς χώρας.

Ἴδιοι κλάδοι τῆς Γεωγραφίας εἶναι ἡ «Οἰκονομικὴ (ἢ Ἐμπορικὴ) Γεωγραφία», ἡ «Ἰατρική», ἡ «Στρατιωτικὴ» καὶ ἡ «Γλωσσολογική». Ἡ Οἰκονομικὴ Γεωγραφία περιλαμβάνει μέγαν κύκλον ἐκ τῆς Πολιτικῆς Γεωγραφίας. Ἐκ τῆς γεωλογικῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους ἐξαρτῶνται αἱ ὀρυκτολογικαὶ ἐκμεταλλεύσεις, ἐκ τοῦ κλίματος αἱ καλλιέργειαι. Ἀλλ' ἡ κίνησις τοῦ ἐμπορίου ἑρμηνεύεται ἐκ τῆς Πολιτικῆς Γεωγραφίας. Ἐνταῦθα ἡ Στατιστικὴ κατέχει πανταχοῦ θέσιν. Ἡ Ἰατρικὴ Γεωγραφία στηρίζεται ἐπὶ τῆς Φυσικῆς Γεωγραφίας καὶ ἰδίᾳ ἐπὶ τῆς Κλιματολογίας, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς Ἐθνολογίας. Ἡ εἰδικότης καὶ ἡ γενικότης τῶν ἀσθενειῶν, οἱ ὅροι τῆς ἐξαπλώσεως αὐτῶν, ὁ ἐγκλιματισμός, ἡ ὑγιεινὴ καὶ ἄλλα παρουσιάζουν πλῆθος προβλημάτων. Ἡ Στρατιωτικὴ Γεωγραφία ἔχει ἰδίαν ἐφαρμογὴν (βλ. κατ.). Ἡ δὲ Γλωσσολογικὴ Γεωγραφία ἀποβλέπει εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς ἐπεκτάσεως τῶν γλωσσῶν ἢ τῶν ἰδιωμάτων αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς ξηρᾶς· ὅθεν συνδέεται μετὰ τῆς Ἐθνογραφίας καὶ τῆς Ἀνθρωπογεωγραφίας.

Γεωγραφικαὶ ἑταιρεῖαι. Ὀνομάζονται οὕτω σύλλογοι ἐπιδιώκοντες τὴν ἐπέκτασιν καὶ διάδοσιν τῶν γεωγραφικῶν γνώσεων καὶ ἐν γένει τὴν προαγωγὴν τῆς γεωγραφικῆς ἐπιστήμης. Ἐπιτυγχάνουσι δὲ τοῦτο εἴτε δι' ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν, εἴτε διὰ διαλέξεων καὶ ἀνακοινώσεων, δημοσιευομένων τακτικῶς ἢ ἐκτάκτως εἰς περιοδικά. Πρόδρομος τῶν ἑταιρειῶν τούτων ὑπῆρξεν ἡ ἐν Νυρεμβέργῃ Κοσμογραφικὴ ἑταιρεία (1740—1763), ἡ ἀρχαιοτάτη δὲ γεωγραφικὴ ἑταιρεία ἱδρύθη ἐν Παρισίοις τῷ 1821 ὑπὸ τὸν τίτλον «Société de Géographie»· ταύτην ἠκολούθησε τῷ 1828 ἡ ἐν Βερολίνῳ γεωγραφικὴ ἑταιρεία, τῷ δὲ 1830 ἡ ἐν Λονδίνῳ. Ἐν τῇ Γερμανίᾳ ὄργανα ταύτης ἦσαν τά: «Monatzberichte» (1839—1853), «Zeitschrift für allgemeinen Erdkunde» (1854—1865) καὶ ἀπὸ τοῦ 1866 τὸ «Zeitschrift der Gesellschaft für Erdkunde» μετὰ τῶν ἀπὸ τοῦ 1873—1901 ἐκδοθέντων «Verhandlungen» καὶ ἀπὸ τοῦ 1926 μετὰ συμπληρωματικῶν τευχῶν. Μετὰ τὸ Βερολῖνον ἱδρύθησαν γεωγραφικαὶ ἑταιρεῖαι τῷ 1836 ἐν Φραγκφούρτῃ (παρὰ τὸν Μάϊντς), τῷ 1845 ἐν Δαρμστάτῃ, τῷ 1861 ἐν Λειψίᾳ (ἔνθα ἀπὸ τοῦ 1872 ἤρχισαν ἐκδιδόμεναι αἱ «Mitteilungen» καὶ ἀπὸ τοῦ 1872 αἱ «Wissenschaftliche Veröffentlichungen der Gesellschaft für Erdkunde»), τῷ 1863 ἐν Δρέσδῃ («Mitteilungen» ἀπὸ τοῦ 1905), τῷ 1869 ἐν Μονάχῳ («Mitteilungen» ἀπὸ τοῦ 1904), τῷ 1870 ἐν Βρέμῃ («Deutsche Geographische Blätter ἀπὸ τοῦ 1877), τῷ 1873 ἐν Χάλλῃ (μετὰ παραρτημάτων ἐν Μαγδεμβούργῳ καὶ Ἀσερλέμπεν) καὶ ἐν Ἀμβούργῳ, τῷ 1878 ἐν Ἀννοβέρῳ. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἱδρύθη ἐν Βερολίνῳ καὶ κεντρικὸς σύλλογος διὰ τὴν Ἐμπορικὴν Γεωγραφίαν. Ἠκολούθησεν ἐφεξῆς ἡ ἵδρυσις νέων γεωγραφικῶν ἑταιρειῶν, τῷ 1880 ἐν Καρλσρούῃ, τῷ 1882 ἐν Ἰένῃ, ἐν Λυβέκκῃ, ἐν Καίνιξμπεργ, ἐν Γκάϊφσβαλδ, ἐν Κάσσελ, ἐν Στεττίνῳ, ἐν Στουττγάρδῃ. Ἀκολουθοῦν κατόπιν τῷ 1887 ἐν Κολωνίᾳ, τῷ 1896 ἐν Γκίσεν, τῷ 1909 ἐν Στεττίνῳ καὶ τῷ 1919 ἐν Ἔσσῃ. Ἐν Ἀγγλίᾳ ἀπὸ τοῦ 1830 ἱδρύθη καλλίστη καὶ σπουδαιοτάτη ἑταιρεία, ἡ «Royal Geographical Society». Ἀπὸ τοῦ 1830 ἐκδίδεται ἡ «Journal» καὶ ἀπὸ τοῦ 1855 συγχρόνως μετὰ ταύτης μέχρι τοῦ 1871 ἡ «Procedings», ἥτις ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου καὶ ἑξῆς ἐξεδίδετο μόνη μηνιαίως. Ἀπὸ τοῦ 1893 ἐκδίδεται ὡς «Geographical Journal» μετὰ συμπληρωμάτων («Supplementary Papers»).

Ἡ Γαλλία πλὴν ἄλλων γεωγραφικῶν ἑταιρειῶν ἔχει τὴν ἐξέχουσαν «Société de Géographie»· ὄργανον ταύτης ἀπὸ τοῦ 1900 εἶναι ἡ «La Géographie» (πρότερον τὸ «Bulletin» καὶ τὸ «Comptes rendus»). Ἐν Ρωσίᾳ ὑφίσταται ἡ ἀπὸ τοῦ 1845 ἱδρυθεῖσα γεωγραφικὴ ἑταιρεία ἐν Πετρουπόλει· αὕτη ἐδημοσίευσεν ἀπὸ τοῦ 1861 ὑπομνήματα (Sapiski), καὶ ἀπὸ τοῦ 1862 ἐτησίαν ἐπιθεώρησιν («Otschet»), ἀπὸ δὲ τοῦ 1865 συλλογὰς (Iswestija) καὶ ἀπὸ τοῦ 1890 ἡμερολόγιον (Jeshegodnik). Ἐν Πολωνίᾳ ὑφίσταται ἀπὸ τοῦ 1918 γεωγραφικὴ ἑταιρεία ἐν Βαρσοβίᾳ, ἐκδίδουσα τὸ περιοδικὸν «Przeglad Geograficzeg», ἐν Αὐστρίᾳ ἡ ἀπὸ τοῦ 1856 ἐν Βιέννῃ ἱδρυθεῖσα γεωγραφικὴ ἑταιρεία, ἐκδίδουσα τὰ «Mitteilungen» καὶ τὰ «Abhandlungen» (ἀπὸ τοῦ 1857). Ἐν Οὐγγαρίᾳ ἔχει ἱδρυθῆ ἀπὸ τοῦ 1872 ἡ «Magyar Föltdrajzi Tarsasàg», ἔχουσα ὄργανον τὴν «Föltdrajzi Közlenények» (ἀπὸ τοῦ 1873). Ἐν Τσεχοσλοβακίᾳ ὑφίσταται ἀπὸ τοῦ 1894 ἡ γεωγραφικὴ ἑταιρεία τῆς Πράγας. Ἐν Ἑλβετίᾳ ὑπάρχουν πέντε γεωγραφικαὶ ἑταιρεῖαι, ὧν ἡ ἀρχαιοτάτη ἱδρύθη τῷ 1858 ἐν Γενεύῃ, δημοσιεύουσα ἀπὸ τοῦ 1860 τὴν γεωγραφικὴν ἐφημερίδα «Le Globe». Ἡ Δανία ἀπὸ τοῦ 1876 ἔχει γεωγραφικὴν ἑταιρείαν ἐν Κοπενάγῃ μὲ περιοδικὸν τὸ «Geografisk Tidsskrift» ἀπὸ τοῦ 1876, ἡ Σουηδία ἀνθρωπολογικογεωγραφικὴν ἑταιρείαν ἐν Στοκχόλμῃ, ἱδρυθεῖσαν τῷ 1867, καὶ περιοδικὸν («Geographiska Annales» ἀπὸ τοῦ 1919). ἡ Νορβηγία ἀπὸ τοῦ 1889 ἐν Ὄσλῳ (περιοδικὸν «Aarbog» ἀπὸ τοῦ 1889), ἡ Ρουμανία ἀπὸ τοῦ 1875 (περιοδικὸν «Buletinul» ἀπὸ τοῦ 1876), ἡ Νοτιοσλαβία ἐν Βελιγραδίῳ ἀπὸ τοῦ 1916, ἡ Ἱσπανία ἐν Μαδρίτῃ ἀπὸ τοῦ 1876 («Bulletin» ἀπὸ τοῦ 1876), ἡ Πορτογαλία ἐν Λισσαβῶνι ἀπὸ τοῦ 1875 («Boletin» ἀπὸ τοῦ 1875). Ἡ ἀρχαιοτάτη γεωγραφικὴ ἑταιρεία τῆς Ἰταλίας εἶναι ἡ τῷ 1867 ἱδρυθεῖσα «Società Geografica Italiana» ἐν Ρώμῃ, ἐκδίδουσα τὸ «Bollettino», ἀπὸ τοῦ 1868 καὶ τὸ «Memorie» ἀπὸ τοῦ 1878.

Ἐν Ὁλλανδίᾳ ὑφίσταται ἀπὸ τοῦ 1851 γεωγραφικὸν ἰνστιτοῦτον ἐν Χάγῃ, ἐκδίδον τὴν «Bijdragen» ἀπὸ τοῦ 1853 καὶ ἀπὸ τοῦ 1873 γεωγραφικὴ ἑταιρεία ἐν Ἄμστερνταμ, ἐκδίδουσα τὴν «Tijdschrift» ἀπὸ τοῦ 1874. Ἐν Βελγίῳ ὑπάρχουν ὡσαύτως ἑταιρεῖαι, ἐν Βρυξέλλαις («Bulletin bimestriel» ἀπὸ τοῦ 1877) καὶ ἐν Ἀμβέρσῃ («Bulletin» ἀπὸ τοῦ 1876). Ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχει ἀπὸ τοῦ 1919 ἡ «Ἑλληνικὴ γεωγραφικὴ ἑταιρεία» ἑδρεύουσα ἐν Ἀθήναις. Ἡ πρώτη ἀρχὴ ταύτης χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1901, ἀλλ' ἐνωρὶς περιῆλθεν εἰς διάλυσιν, παρέστη δ' οὕτως ἀνάγκη νὰ ἀνασυσταθῇ τῷ 1908. Ἀλλὰ μετὰ ἓν ἔτος περιῆλθεν ἐκ νέου εἰς ἀφάνειαν καὶ μετ' ὀλίγον διελύθη. Τρίτην φορὰν ἀνασυνεστήθη τῇ 23 Μαρτίου 1919 ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Κωνστ. Ν. Παπαμιχαλοπούλου.

Ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἐκτὸς τῶν παραρτημάτων τῆς Ρωσικῆς Γεωγραφικῆς ἑταιρείας, ὑπάρχουν γεωγραφικαὶ ἑταιρεῖαι ἐν Τασκένδῃ, Τιφλίδι, Βλαδιβοστόκ. Ἀπὸ τοῦ 1879 ὑπάρχει καὶ ἐν Τοκίῳ τῆς Ἰαπωνίας (περιοδικὸν «Journal of Geographie» ἀπὸ τοῦ 1888). Ἡ ἀπὸ τοῦ 1831 γεωγραφικὴ ἑταιρεία ἐν Βομβάῃ ἡνώθη μετὰ τῆς ἐν Λονδίνῳ «Royal Asiatic Society of Britain and Ireland», ἥτις ἱδρύθη τῷ 1823 καὶ εἶχε παραρτήματα εἰς 12 ἄλλας πόλεις τῆς Ἀσίας. Ἐν τῇ Χανόη ὑφίσταται γεωγραφικὴ ἑταιρεία ἀπὸ τοῦ 1921. Ἐν τῇ Ἀφρικῇ ὑπάρχουν γεωγραφικαὶ ἑταιρεῖαι, ἐν Καΐρῳ ἀπὸ τοῦ 1875 (περιοδικὸν «Bulletin trimestriel» ἀπὸ τοῦ 1875 καὶ «Mémoires» μέχρι τοῦ 1925), ἐν Ὀράνῃ ἀπὸ τοῦ 1878 («Bulletin» ἀπὸ τοῦ 1878), ἐν Ἀλγερίῳ ἀπὸ τοῦ 1896 (περιοδικὸν «Bulletin»), ἀποβλέπουσα εἰς τὸν αὐτὸν σκοπόν, ὃν καὶ αἱ ἀφρικανικαὶ ἑταιρεῖαι ἐν τῇ Εὐρώπῃ. Ἡ ἀρχαιοτάτη μεταξὺ τῶν γεωγραφικῶν ἑταιρειῶν ἐν Ἀμερικῇ εἶναι ἡ ἀπὸ τοῦ 1838 ἐν Ρίῳ Ἰανεΐρῳ ἱδρυθεῖσα μετὰ περιοδικοῦ «Revista» (1885), δημοσιευθεισῶν πλείστων ἐργασιῶν περὶ τῆς Βραζιλίας οὐ μόνον γεωγραφικῶν ἀλλὰ καὶ ἱστορικῶν καὶ ἐθνολογικῶν. Ἡ Ἀργεντινὴ ἔχει γεωγραφικὰς ἑταιρείας ἐν Βουένος Ἄϋρες ἀπὸ τοῦ 1821 (περιοδικὸν «Gaea»), ἡ Κολομβία ἐν Βογοτᾷ ἀπὸ τοῦ 1903 («Boletin» ἀπὸ τοῦ 1903), ἡ Περουβία ἐν Λίμᾳ μετὰ τοῦ περιοδικοῦ «Boletin» ἀπὸ τοῦ 1888. Ἐν Μεξικῷ ἱδρύθη τοιαύτη τῷ 1833 («Boletin» ἀπὸ τοῦ 1839). Ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις ὑπάρχουν ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ ἀπὸ τοῦ 1852 (περιοδικὸν «The Geographical Review» ἀπὸ τοῦ 1852), ἐν Βασιγκτῶνι ἀπὸ τοῦ 1888 (περιοδικὸν «The National Geographie Magazine» ἀπὸ τοῦ 1888), ἐν Φιλαδελφείᾳ, ἐν Σικάγῳ. Ἐν Καναδᾷ ἡ γεωγραφικὴ ἑταιρεία τῆς Κουεβέκης ἀπὸ τοῦ 1877 («Bulletin» ἀπὸ τοῦ 1908). Ἐν Αὐστραλίᾳ ὑφίσταται ἡ «Royal Geographical Society of Australia» μετὰ παραρτημάτων ἐν Μελβούρνῃ (1833), ἐν Βρισβάνῃ καὶ ἐν Ἀδελαΐδι (1885).

Γεωγραφικὰ συνέδρια. Τὸ πρῶτον διεθνὲς γεωγραφικὸν συνέδριον χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1871 ἐν Ἀμβέρσῃ, τὸ δεύτερον συνεκροτήθη τῷ 1875 ἐν Παρισίοις. Τὸ τρίτον ἔγινε τῷ 1881 ἐν Βενετίᾳ, διοργανωθὲν ὑπὸ τῆς ἐν Ρώμῃ «Società Geographica Italiana». Τὸ τέταρτον συνῆλθε τῷ 1889 ἐν Παρισίοις ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς διεθνοῦς ἐκθέσεως, τὸ πέμπτον τῷ 1891 ἐν Βέρνῃ, τὸ ἕκτον τῷ 1895 ἐν Λονδίνῳ, τὸ ἕβδομον τῷ 1899 ἐν Βερολίνῳ, τὸ ὄγδοον τῷ 1904 ἐν Βασιγκτῶνι, τὸ ἔνατον τῷ 1908 ἐν Γενεύῃ, τὸ δέκατον τῷ 1913 ἐν Ρώμῃ. Ἀπὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου καὶ ἑξῆς τὰ συνέδρια ταῦτα ἔχασαν τὸν διεθνῆ των χαρακτῆρα, ἀποκλεισθέντων τῶν κεντρικῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης. Τὸ ἑνδέκατον γεωγραφικὸν συνέδριον, ὅπερ συνεκλήθη ἐν Καΐρῳ τῷ 1925, μετωνομάσθη «Α' Διεθνές», ἕνεκα νέων τινῶν ἑταιρειῶν αἵτινες προσεχώρησαν εἰς αὐτό. Ἐθνικὰ γεωγραφικὰ συνέδρια ἔγιναν εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Ἀγγλίας, τῆς Γαλλίας, τῆς Ἑλβετίας καὶ Γερμανίας. Ἐν τῇ Γερμανίᾳ ἀπὸ τοῦ 1881 μέχρι τοῦ 1925 ἔγιναν 21 γεωγραφικὰ συνέδρια, 4 δ' ἄλλα γερμανικὰ ἀποικιακά. Ἐν Ἰταλίᾳ τὸ πρῶτον γεωγραφικὸν συνέδριον ἔγινε τῷ 1892, κατὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν τοῦ Κολόμβου ἐν Γενούῃ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Karl Ritters*, «Die Erdkünde im Verhältnis zur Natur und zur Geschichte des Menschen» (19 τόμ.). — *Elisée Reclus*, «Nouvelle Géographie universelle» (19 τόμ.). — *A. Hettner*, «Grundzüge der Länderkunde». — *F. v. Richtofer*, «Aufgabe und Methoden der heutigen Geographie (1883). — *A. Hettnen*, «Grundzüge der Länderkunde» καὶ «Die Geographie, ihre Geschichte, ihr Wesen und ihre Methoden» (1927). — *E. Richter*, «Die Grenzen der Geographie» (1899). — *J. G. Hahn*, «Methodische Untersuchungen über die Grenzen der Geographie gegen die Nachbarwissenschaften (ἐν Petermans Mitteilungen 1914). — *Ratzel*, «Die Erde und das Leben» (ἐν τῇ Sammlung geographischer Handbücher (1901—1902), δύο τόμ.). — *G. Hann*, «Algemeine Erdkunde (5η ἔκδ. ἐπεξειργ. ὑπὸ E. Brückner καὶ A. Kirchoff 1896—99). — *A. Le Lappant*, «Leçons de Géographie Physique» (1907). — *W. Ale*, «Grundriss der Allgem. Erdkunde» (1915). — *A. Supan*, «Grundzüge der phisichen Erdkunde» (1921). — *A. Leuteneggen*, «Begriff, Stellung und Expressionismus» (1922). — *A. Philippson*, «Grundzüge der allgemeinen Geographie» (1921—24), δύο τόμ. — *G. Braun*, «Zur Methode der Geographie als Wissenschaft» (1925). — *H. Wagner*, «Lehrbuch der Geographie» (1912). — *C. Vallaux*, «Les sciences géographiques» (1925). — *Em. de Martonne*, «Traité de Géographie physique» (1925). — Διὰ τὰς σπουδὰς τῆς Μορφολογίας ἀξιοσύστατα εἶναι: *F. v. Richtofen*, «Führer für Forschungsreisende» (1886). — *Penck*, «Morphologie der Erdoberfläche (1894), 2 τόμ. — *Davis-Oestreich*, «Prakt Uebungen in phisicher Geogr.» (1918). — *S. Passarge*, «Grundlagen der Landschaftskunde (1913) 3 τόμ. — *H. Hettner*, «Die Oberflächenformen des Festlandes (1921). — Διὰ τὴν Οἰκονομικὴν Γεωγραφίαν ἄριστον ἔργον εἶναι τὸ τοῦ *Karl Andrees* «Geographie des Welthandels» (1921). — Ἱστορίαν τῆς Γεωγραφίας μέχρι τοῦ Ρίττερ καὶ τοῦ Οὐμβόλτου ἐπραγματεύθησαν: *Bivien de Saint Martin*, «Histoire dela Géographie et des découvertes geographiques» (1873). — *O. Peschel*, «Geschichte der Erkunde» (2 τόμ., 1877). — *K. Kretschmer*, «Geschichte der Erdkunde» (ἐν Sammlung Göschen, 1925). Εἰδικῶς διὰ τὰς γεωγραφικὰς γνώσεις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἠσχολήθη ὁ *H. Berger*, («Geschichte der wissenschaft. Erdkunde der Griechen»), διὰ τὸν μεσαίωνα ὁ *Lelewel*, («Géographie de moyen âge», 1852, 4 τόμ. μετὰ ἐπιλόγου (τῷ 1857), ὁ *Miller*, («Mappæ mundi, 1895—98, 6 τόμ.), ὁ *Nordenskiöld* («Facsimileatlas till Kartografiens äldsta historia» 1889 καὶ «Periplus» 1897). Διὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ἀνακαλύψεων ὁ *S. Günther*, ἐν τῇ «Aus Natur und Geisteswelt» 1912, καὶ ὁ *L. Hugues*, («Chronologia delle scoperte e delle explorazioni geografiche dell'anno 1492 a tutto il secolo XIX», 1903).

Διὰ τὴν ἐν Ἑλλάδι Γεωγραφίαν ἀξιοσύστατον εἶναι τὸ ἔργον τοῦ *Ἀντ. Μηλιαράκη* «Νεοελληνικὴ Γεωγραφικὴ φιλολογία» ἤτοι κατάλογος τῶν ἀπὸ τοῦ 1800—1889 γεωγραφηθέντων ὑπὸ Ἑλλήνων (1889), ἔνθα δύναταί τις νὰ ἴδῃ τὰ ἐκδεδομένα γεωγραφικὰ λεξικὰ καὶ πᾶν τὸ δημοσιευθὲν ἑλληνιστὶ σχετικῶς πρὸς τὴν Γεωγραφίαν. — Τὰ ἄριστα τῶν 200 ἐκδιδομένων γεωγραφικῶν περιοδικῶν εἶναι τὸ «Petermanns Mitteilungen», μετὰ τοῦ ὁποίου ἡνώθησαν ἀπὸ τοῦ 1911 καὶ τὰ «das Ausland» (1828—93), «Globus» (1862—1910) κ. ἄ. Ἡ «Geographische Zeitschrift» καὶ αἱ «Annales de Géographie» (ἀπὸ τοῦ 1891). Ἐν δὲ τοῖς περιοδικοῖς «Geographische Jahrbuch» καὶ «Bibliographie annuelle des Annales de Géographie» δύναταί τις νὰ παρακολουθήσῃ πᾶν δημοσιευόμενον γεωγραφικὸν βιβλίον. Ι. Σ. ΣΑΡΡΗΣ

— [ΣΤΡΑΤ.] Ἡ Στρατιωτικὴ Γεωγραφία ἐξετάζει τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς ἐν σχέσει πρὸς τὰς στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις, αἵτινες δύνανται νὰ λάβωσι χώραν ἔν τινι περιοχῇ, ἐρευνᾷ δὲ δι' ὅλως εἰδικοῦ τρόπου τὸ σχῆμα αὐτῆς καὶ τὰ ἐπ' αὐτῆς ἀντικείμενα, ἅτινα δύνανται νὰ ἐπιδράσωσιν εἰς τὰς κινήσεις τῶν στρατευμάτων κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν πολεμικῆς ἐπιχειρήσεως. Πάντα τὰ στοιχεῖα, τῶν ὁποίων ἔχει ἀνάγκην ἡ Στρατιωτικὴ Γεωγραφία, ἀρύεται ἐκ τῆς Φυσικῆς, Πολιτικῆς, Οἰκονομικῆς καὶ Μαθηματικῆς Γεωγραφίας. Πᾶσα γήϊνος ἀνωμαλία, ὅσον μικρὰ καὶ ἂν εἶναι, πάντοτε ἐπιδρᾷ ἢ δύναται νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων. Δέον λοιπὸν νὰ γίνῃ διάκρισις τῶν παρὰ τῆς Στρατιωτικῆς Γεωγραφίας ἐξεταζομένων ἀνωμαλιῶν τοῦ ἐδάφους καὶ τῶν παρὰ τῶν λεπτομερῶν τοπογραφικῶν χαρτῶν παρεχομένων πληροφοριῶν ἢ τῶν ἐξ ἀναγνωρίσεων προκυπτουσῶν. Εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς Στρατιωτικῆς Γεωγραφίας ἀνήκουσιν ἐκεῖναι αἱ ἀνωμαλίαι, αἵτινες ἐπηρεάζουσιν ὑπὸ γενικὴν ἔποψιν τὰς στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις καὶ χρησιμεύουσιν ὡς βάσεις εἰς τοὺς μεγάλους στρατιωτικοὺς συνδυασμούς. Ἡ ἐπιστήμη αὕτη ὑφίσταται τὰς συνεπείας ὅλων τῶν μεγάλων πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν μεταβολῶν τῶν ἐπικρατειῶν, π. χ. ἐκ τῆς μεταβολῆς μέρους ἢ ὅλου τῆς ὁροθετικῆς γραμμῆς, ἐκ τῆς ἱδρύσεως φρουρίων, κατασκευῆς ὁδῶν, σιδηροδρόμων, ἀεροδρομίων, ἀπωλείας μέρους τοῦ ἐδάφους, ἐκ τῆς κατασκευῆς διωρύγων κλπ. Ν. ΚΟΚΙΔΗΣ

— [ΠΑΙΔΑΓ.] Ὡς ἴδιον μάθημα διδάσκεται ἡ Γεωγραφία εἴς τε τὰ κατώτερα καὶ ἀνώτερα σχολεῖα, οὐ μόνον διότι εἶναι αὕτη ἀπαραίτητος διὰ

Digitized by Google

τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἱστορίας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ὠφελιμότητα καὶ τὴν μορφωτικὴν αὐτῆς ἀξίαν. Ἡ ἀρχὴ τῆς διδασκαλίας γίνεται κατὰ δύο μεθόδους· ἡ μὲν ἀρχαιοτέρα, ἡ ἀναλυτική, βαίνει ἀπὸ τῶν καθ' ὅλου εἰς τὰ καθ' ἕκαστον· ἡ δὲ νεωτέρα, ἡ συνθετική, ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστον ἐπὶ τὰ καθ' ὅλου. Κατὰ τὴν πρώτην μέθοδον ἡ γῆ θεωρεῖται ὡς μέρος τοῦ πλανητικοῦ συστήματος, ὡς μεγάλη σφαῖρα, κατὰ τὰς διαφόρους αὐτῆς θέσεις ὡς πρὸς τὸν ἥλιον, περὶ ὃν κινεῖται· οἱ δεκαετεῖς ἢ δωδεκαετεῖς παῖδες διδάσκονται τὸ σχῆμα τῆς γῆς, τοὺς πόλους, τοὺς παραλλήλους καὶ μεσημβρινούς, τοὺς πολικοὺς καὶ τροπικοὺς κύκλους, τὰς ζώνας, τὰς ὥρας τοῦ ἔτους κττ., ἔπειτα δὲ περὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς, περὶ τῶν ὠκεανῶν, ἠπείρων, θαλασσῶν, νήσων κλπ., ἕως οὗ καταλήξωσιν εἰς τὴν ἤπειρον καὶ εἰς τὴν πατρίδα τοῦ διδασκομένου. Ἡ ἑτέρα μέθοδος, ἥτις στηρίζεται εἰς τὴν σωτήριον ἀρχὴν τῆς παιδαγωγίας καὶ διδακτικῆς τοῦ νὰ προβαίνῃ ἡ διδασκαλία ἐκ τῶν γνωστῶν εἰς τὰ ἄγνωστα, ἀπὸ τῶν εὐκολωτέρων εἰς τὰ δυσκολώτερα, ἀκολουθεῖ ὅλως ἀντίθετον ὁδόν. Κατὰ τὴν μέθοδον ταύτην ὁ παῖς μανθάνει τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῆς Γεωγραφίας, δηλαδὴ ἐκείνας τὰς γνώσεις, τὰς ὁποίας δύναται ὁ μαθητὴς ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως νὰ μάθῃ, ἐπομένως τὰ στοιχεῖα τῆς στενοτέρας αὐτοῦ πατρίδος (Πατριδογνωσίαν), τῆς ἰδίας αὐτοῦ τοπικῆς περιφερείας. Οὕτως, ἔργον τῆς Πατριδογνωσίας εἶναι ἡ γνῶσις τῆς ἰδιαιτέρας τῶν μαθητῶν πατρίδος καὶ ἡ διὰ τῶν ἐποπτειῶν πρόσκτησις τῶν θεμελιωδῶν γεωγραφικῶν ἐννοιῶν (πεδιάς, ὄρος, ποταμός, ὄχθαι, πηγαὶ καὶ ἐκβολαὶ αὐτοῦ, χωρίον, πόλις, λιμήν, νῆσος κλπ.). Ταῦτα δὲ πάντα κατορθοῦνται διὰ σκοπίμων ἐκδρομῶν τῶν μαθητῶν. Ἐν τούτοις δὲν ἀρκεῖ ἡ παρατήρησις τῆς πέριξ φύσεως, ἥτις παρέχει τὰ πλεῖστα τῶν γεωγραφικῶν τούτων στοιχείων, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη καὶ ἡ ἐφαρμογὴ ἐπὶ τοῦ πίνακος, οὕτως ὥστε ὁ παῖς νὰ δύναται νὰ διακρίνῃ αὐτὰ ταῦτα καὶ ἐπὶ τοῦ χάρτου παριστανόμενα, καὶ νὰ εἰσαχθῇ οὕτω βαθμηδὸν εἰς τὴν ἐπιγνώσει ἀνάγνωσιν τῶν γεωγραφικῶν πινάκων. Οἱ ἐπιζητοῦντες διδάσκαλοι τὴν τελείαν ἀντίληψιν τῶν σημείων τοῦ χάρτου ἀκολουθοῦν πορείαν τελείως παραστατικήν· ἀφοῦ π.χ. οἱ μαθηταὶ γνωρίσουν ἐξ αὐτοψίας ὡρισμένον πατριδογραφικὸν ἀντικείμενον (π.χ. τὴν αἴθουσαν τῆς διδασκαλίας, τὸ ὅλον διδακτήριον, τὸ ὄρος ὅπερ ἐπεσκέφθησαν), παριστάνουν τοῦτο ἐν καταλλήλῳ χώρῳ πλαστικῶς, εἴτε διὰ βεβρεγμένης ἄμμου, εἴτε δι' ἄλλης καταλλήλου ὕλης, συγχρόνως δέ, διὰ τῆς ἀναλογικῆς σμικρύνσεως τῶν ἀναπαριστανομένων, εἰσάγονται οἱ μαθηταὶ καὶ εἰς τὴν κλίμακα. Ἐπὶ τῆς ἄμμου χαράσσεται ὑπὸ τῶν μαθητῶν καὶ ὁλόκληρον τοπίον μετὰ κοιλάδος καὶ ποταμίων, ὁ δὲ διδάσκαλος τὸ πλαστικὸν τοῦτο ἀπομίμημα μεταφέρει παραστατικῶς εἰς τὸν πίνακα. Ἡ δευτέρα αὕτη μέθοδος εἶναι βεβαίως ἡ προτιμοτέρα, διότι ὁ μαθητὴς προβαίνει ἐκ τῶν γνωστῶν εἰς τὰ ἄγνωστα καὶ δύναται νὰ φθάσῃ, βοηθούμενος καὶ ὑπὸ καλῆς ὑδρογείου σφαίρας, ἐκ τῶν καθ' ἕκαστον ἐπὶ τὸ ὅλον, εἰς τὴν ἀντίληψιν δηλαδὴ τῆς ὅλης ἐπιφανείας τῆς γῆς, ἐπομένως τοῦ σχήματος αὐτῆς κλπ. Οὐχ ἧττον ὑπάρχουν καὶ τινες παιδαγωγοὶ φρονοῦντες, ὅτι εἶναι κακὸν ὁ μαθητὴς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος νὰ διατελῇ ἐν τῇ αὐτῇ πλάνῃ, ἐν ᾗ εὑρίσκεται πᾶς ἀγεωγράφητος ἄνθρωπος, ὡς πρὸς τὸ σχῆμα καὶ τὴν κίνησιν τῆς γῆς, καὶ ἐπομένως καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐξήγησιν τῆς ἡμέρας καὶ νυκτὸς καὶ τῶν ὡρῶν τοῦ ἔτους.

Ἀλλ' ἔτι δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένον νὰ βραδύνῃ ἡ διδασκαλία τῆς Μαθηματικῆς Γεωγραφίας, καθόσον ἐκ τῆς γνώσεως τῶν στοιχείων αὐτῆς ἐξαρτᾶται οὐχ μόνον ἡ γνῶσις τῶν ἁπλῶν τούτων φαινομένων, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ὁποίων ζῇ ὁ παῖς διαρκῶς, ἀλλὰ καὶ ἡ ὀρθὴ ἀντίληψις τῆς Γεωγραφίας τῶν ἠπείρων καὶ τῶν ξένων χωρῶν (θέσις καὶ ἔκτασις αὐτῶν, κλῖμα κλπ.). Διὰ τοῦτο ἄλλοι συμβιβάζουσι τὰς δύο ταύτας μεθόδους, προσπαθοῦσι δὲ διὰ παντοίων διδακτικῶν μέσων, ἤτοι τῆς ὑδρογείου σφαίρας, τῶν ἡμισφαιρίων, τοῦ πλανητογράμματος (Planetarium), τοῦ γαιογράματος (Tellurium) καὶ ἄλλων μηχανῶν, νὰ καταστήσουν ὅσον τὸ δυνατὸν εὐλήπτους τὰς γνώσεις ταύτας, τὰς ὁποίας δυσκόλως δύναται νὰ ὑψωθῇ ἡ παιδικὴ διάνοια ἄνευ τῶν τοιούτων βοηθημάτων. Τοιαύτη συνθετικὴ καὶ ἀναλυτικὴ ἅμα πορεία χωρεῖ ἐκ τῶν μερῶν εἰς τὸ σύνολον καὶ ἀπὸ τούτου πάλιν εἰς τὰ μέρη. Ἐφ' ὅσον διδάσκεται ἡ στενοτέρα καὶ ἡ λοιπὴ πατρίς, γίνονται καὶ αἱ στοιχειώδεις ἀστρονομικαὶ παρατηρήσεις, μετὰ δὲ τὴν διδασκαλίαν τῆς ὅλης πατρίου χώρας διδάσκονται συστηματικῶς αἱ ἀπαραίτητοι ἀστρονομικαὶ καὶ φυσικαὶ γνώσεις διὰ τὴν περαιτέρω κατανόησιν τῶν ξένων χωρῶν. Οὕτω, μέχρι τοῦ σημείου τούτου χωρεῖ ἡ διδασκαλία συνθετικῶς, πέραν δὲ τούτου ἀναλυτικῶς, ἤτοι ἀπὸ τῆς ὅλης γῆς χωρεῖ ἡ διδασκαλία εἰς τοὺς καθ' ἕκαστον ὠκεανοὺς καὶ τὰς κατ' ἤπειρον χώρας. Ἡ ὅλη διδασκαλία τῆς Γεωγραφίας τερματίζεται κατὰ τὴν περὶ ἧς πρόκειται πορείαν συνηθέστατα μὲ σύντομον ἐπισκόπησιν τῆς Γεωγραφίας, τῆς τε στενοτέρας καὶ ἰδίᾳ τῆς εὐρυτέρας πατρίδος. Εἰσηγητὴς τῆς πορείας ταύτης ὑπῆρξεν ὁ Bormann, προέκριναν δὲ ταύτην αἱ ἐν Γερμανίᾳ πρωσσικαὶ γενικαὶ διατάξεις τοῦ 1872, ἔκτοτε δὲ προτιμᾶται ὑπὸ τῶν πλείστων ἐκ τῶν περὶ τὴν μεθοδικὴν τῆς Γεωγραφίας ἀσχοληθέντων ἀνδρῶν.

Ἡ ἀρχὴ τῆς διδασκαλίας ἐν τοῖς σχολείοις ἄρχεται συνήθως ἐκ τοῦ κατωτέρου σχολείου, ἀπὸ τοῦ τρίτου σχολικοῦ ἔτους καὶ ἐφεξῆς ἐν τοῖς σχολείοις τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως μέχρι τοῦ πέρατος τῶν σπουδῶν τοῦ μαθητοῦ. Ἡ κατανομὴ δὲ τῆς ὕλης ταύτης εἰς τὰ καθ' ἕκαστον ἔτη ἐξαρτᾶται τὸ μὲν ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐτῶν τούτων, τὸ δ' ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν καθ' ἑβδομάδα ὡρῶν, τῶν διατιθεμένων διὰ τὴν γεωγραφικὴν διδασκαλίαν. Τὸ συνεχὲς τῆς διδασκαλίας τῆς Γεωγραφίας ἀπαιτεῖ καὶ ἡ φύσις τοῦ μαθήματος τούτου, κατ' ἐξοχὴν συνδετικοῦ τῶν φυσιογνωστικῶν καὶ ἱστορικῶν στοιχείων. Ἐνῷ ἀφ' ἑνὸς ἡ γεωγραφικὴ διδασκαλία παρέχει εἰς τὰ λοιπὰ μαθήματα τὰς ἀπαραιτήτους δι' αὐτὰ γεωγραφικὰς γνώσεις, ἐξ ἄλλου τὰ λοιπὰ μαθήματα (ἡ Φυσική, ἡ Ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ, ἡ Ἀριθμητική, ἡ Γεωμετρία, ἡ Ἰχνογραφία) παρέχουν εἰς τὴν Γεωγραφίαν πάσας τὰς γνώσεις, ὅσαι χρειάζονται πρὸς διασάφησιν ἢ ἑρμηνείαν τῶν γεωγραφικῶν φαινομένων. Ἐν Ἑλλάδι ἡ διδασκαλία τῆς Γεωγραφίας γίνεται μόνον εἰς τὰς τρεῖς τάξεις τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου, ἔνθα διδάσκεται 2 ὥρας καθ' ἑβδομάδα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Heinze*, «der Unterricht in der Erdkunde» (1913).—*Kerp*, «Methodisches Lehrbuch», 4 τόμ. (1908).—*Oberländer*, «Das geographische Unterricht nach den Grundsätzen der Ritterschen Schule» (1911).—*Trunk*, «Die Anschaulichkeit der geogr. Unterrichts» (1911).—*Δ. Λάμψα* «Εἰδικὴ διδακτική, μέρ. Β', διδακτικὴ τῆς Γεωγραφίας» (1924).—*Ι. Σαρρῆ* «Νέα Γεωγραφία τῶν Ἠπείρων» (1921).—*Seydlitz* «Handbuch der Geographie», ἀριθμοῦσα μέχρι τοῦδε 24 ἐκδόσεις.
Ι. ΣΑΡΡΗΣ

«Γεωγραφικά». Ἔργον τοῦ μεγάλου ἀλεξανδρινοῦ φιλολόγου *Ἐρατοσθένους* (275—195), ὅπερ δὲν διεσώθη, εἶναι ὅμως γνωστὸν ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ἀναλύσεως αὐτοῦ (*Στρ.* Βιβλ. Ι). Τὸ ἔργον τοῦτο διῃρεῖτο εἰς τρία βιβλία, ὧν τὸ πρῶτον περιεῖχε κριτικὴν ἀνασκόπησιν τῆς ἱστορίας τῆς Γεωγραφίας ἀπὸ Ὁμήρου μέχρις Ἀλεξάνδρου, μετὰ φυσικῆς ἱστορίας τῶν χωρῶν τῆς Μεσογείου. Ἐν τῷ δευτέρῳ ἀνέπτυσσε τὰς ἰδίας αὐτοῦ θεωρίας περὶ τοῦ σφαιροειδοῦς τῆς γῆς καὶ ἐπειρᾶτο νὰ ὁρίσῃ τὸ μέγεθος αὐτῆς· ἦτο δηλονότι εἶδος γενικῆς Γεωγραφίας. Τὸ τρίτον ἦτο εἰδικὴ Γεωγραφία, περιγράφουσα ἐθνογραφικῶς καὶ χωρογραφικῶς πάσας τὰς τότε γνωστὰς χώρας. Ὑπελόγισε μετὰ πολλῆς προσεγγίσεως τὴν περιφέρειαν τῆς γῆς καὶ ἀνεγνώρισεν, ὅτι ἡ παλαιὰ ἤπειρος κατεῖχε μόνον τὰ δύο πέμπτα τῆς ὅλης γηΐνης ἐπιφανείας. Κατεσκεύασεν ἐπίσης γεωγραφικὸν πίνακα, τοῦ ὁποίου ἐχάραττεν ὀκτὼ παραλλήλους καὶ ἑπτὰ μεσημβρινούς. Πρῶτος αὐτὸς διῄρεσε τὴν γῆν διὰ παραλλήλου ἀρχομένης ἀπὸ τῶν Ἡρακλείων στηλῶν καὶ ληγούσης εἰς τὰ ἔσχατα ὄρη τῆς βορείου Ἰνδικῆς εἰς δύο ἡμισφαίρια, βόρειον καὶ νότιον. Τὰ «Γεωγραφικὰ» τοῦ Ἐρατοσθένους ὑπῆρξαν ἡ πρώτη ἀληθὴς Γεωγραφία, ἐπιστημονικὴ ἅμα καὶ περιγραφική, ἥτις ἐχρησίμευσεν ὡς ἀφετηρία εἰς τοὺς μεταγενεστέρους. —Β.

— **«Γεωγραφικά».** Τὸ περιώνυμον τοῦ Στράβωνος σύγγραμμα, ἀποτελούμενον ἐκ δέκα ἑπτὰ βιβλίων: Τὸ *α'* καὶ τὸ *β'* τούτων περιλαμβάνουσι τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ἔργου, ἐν ᾗ τονίζεται εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς «ὅτι οὐκ ἐκτὸς φιλοσοφίας ἡ γεωγραφικὴ πραγματεία»· τὸ *γ'* τὴν περιγραφὴν τῆς Ἱσπανίας, Τουρδητανίας, Λουσιτανίας, Κελτιβηρίας καὶ τὰς Βαλεαρίδας· τὸ *δ'* τὴν Γαλατίαν, Ναρβωνίτιδα, Ἀκυϊτανίαν, Λουγδουνησίαν, Βρεττανίαν, Ἰβηρνίαν (Ἰέρνην, Ἰρλανδίαν), Θούλην καὶ τὰς Ἄλπεις· τὸ *ε'* τὴν Ἰταλίαν, Ἐτρουρίαν, Σαρδηνίαν, Κορσικήν, Ὀυμβρίαν, Λάτιον, Πικεντίνην καὶ Καμπανίαν· τὸ *ϛ'* συνέχειαν τῆς περιγραφῆς τῆς Ἰταλίας, Λουκανίαν, Μεγάλην Ἑλλάδα, Σικελίαν, νήσους τοῦ Αἰόλου, Ἰαπυγίαν, Ἀπουλίαν καὶ Ρώμην· τὸ *ζ'* τὴν Γερμανίαν, τὴν χώραν τῶν Γετῶν, τὴν Δακίαν, τὰς Βοροσθενίδας χώρας, τὴν Μαιώτιδα, τὴν Ταυρίδα, Ἰλλυρίαν, Ἤπειρον, Μακεδονίαν καὶ Θράκην· τὸ *η'* περιγράφει τὴν Ἑλλάδα: τὴν Ἦλιδα, Λακωνίαν, Ἀργολίδα, Αἴγιναν, Κόρινθον, Ἀχαΐαν καὶ τὴν Ἀρκαδίαν· τὸ *θ'* συνεχίζει τὴν περιγραφὴν τῆς Ἑλλάδος, περιγράφον τὴν Ἀττικήν, τὴν Βοιωτίαν, Φωκίδα, Λοκρίδα, Θεσσαλίαν· ὁμοίως καὶ τὸ *ι'* Εὔβοιαν, Κεφαλληνίαν, Αἰτωλοακαρνανίαν, Ζάκυνθον, Ἐχινάδας, Κρήτην καὶ Κυκλάδας· τὸ *ια'* τὸν Κιμμέριον Βόσπορον, τὴν Κολχίδα, Καυκασίαν, Ὑρκανίαν, Παρθυαίαν, Βακτρίαν, Σογδιανήν, Ταῦρον ὄρος, Μηδίαν καὶ Ἀρμενίαν· τὸ *ιβ'* τὰ ὑπόλοιπα τῆς Ποντικῆς χώρας καὶ ἐφεξῆς: Καππαδοκίαν, Γαλατίαν, Βιθυνίαν, Μυσίαν, Φρυγίαν, Μαιονίαν, Ἰσαυρίαν, Λυκίαν, Παμφυλίαν, Κιλικίαν, μετὰ τῶν παρακειμένων νήσων: τὸ *ιγ'* «τὰ ἀπὸ τῆς Προποντίδος καὶ κάτωθεν ἀπὸ τῆς Κυζίκου ἀρχόμενον...μάλιστα δὲ τῇ Τροίᾳ»· τὸ *ιδ'* τμῆμα τῶν Κυκλάδων καὶ τὴν ἀντίπεραν χώραν: τὴν Παμφυλίαν, Ἰσαυρίαν, Καρίαν, Λυκίαν, Πισιδίαν, Κιλικίαν, τῆς Ἀσίας, τὴν ἰδίως Ἰωνίαν λεγομένην, καὶ τὴν Κύπρον· τὸ *ιε'* «τὴν Ἰνδίαν καὶ Περσίδα»· τὸ *ιϛ'* τὴν Ἀσσυρίαν, Ἀδιαβηνήν, Μεσοποταμίαν, Συρίαν, Φοινίκην, Παλαιστίνην, Ἀραβίαν· καὶ τὸ *ιζ'* τὴν Αἴγυπτον πᾶσαν καὶ Λιβύην πᾶσαν.

Πλεῖσται ἐκδόσεις τοῦ μεγαλουργήματος τούτου ἐγένοντο, ὧν ἡ καλυτέρα τοῦ Didot (Παρίσιοι 1853) μετὰ πινάκων τοῦ C. Müller καὶ σχολίων αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ Κοραῆ μνημειώδης, ὡς καὶ ἡ κατ' ἐντολὴν Ναπολέοντος τοῦ Μεγάλου γενομένη μετάφρασις ὑπὸ τὸν τίτλον «Géographie de Strabon» εἰς πέντε τόμους μεγάλου σχήματος, μετὰ πλείστων σχολίων, μεταξὺ τῶν ὁποίων λάμπουν τὰ τοῦ περιωνύμου γεωγράφου Gosselin. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

«Γεωγραφικὴ *ὑφήγησις»*. Τὸ μνημειῶδες ἔργον *Κλαυδίου τοῦ Πτολεμαίου*, περιλαμβάνον, ἐκτὸς πολυτίμων θεωριῶν, καὶ τὰς «γεωγραφικὰς συντεταγμένας» μεγίστου ἀριθμοῦ τοπωνυμιῶν. Πρὸς ἀποφυγὴν σφάλματος, εἰς ὃ πολλοὶ περιπίπτουσι, τονίζομεν, ὅτι ὁ πρῶτος ἀριθμὸς δηλοῖ οὐχὶ τὸ πλάτος, ἀλλὰ τὸ ἀπὸ μεσημβρινοῦ Μακάρων μῆκος, ὁ δὲ δεύτερος τὸ πλάτος. Πρὸς κατανόησιν δὲ τῶν κλασμάτων τῶν μοιρῶν σημειοῦμεν ὅτι:

ιβ'	σημαίνει	$\frac{1}{12}$	μοίρας	= 5'
ϛ'	»	$\frac{1}{6}$	»	=10'
δ'	»	$\frac{1}{4}$	»	=15'
γ'	»	$\frac{1}{3}$	»	=20'
γιβ'	»	$\frac{1}{3}+\frac{1}{12}$	»	=25'
L'	»	$\frac{1}{2}$	»	=30'
Lιβ'	»	$\frac{1}{2}+\frac{1}{12}$	»	=35'
γο'	»	$\frac{2}{3}$	»	=40'
Lδ'	»	$\frac{1}{2}+\frac{1}{4}$	»	=45'
Lγ'	»	$\frac{1}{2}+\frac{1}{3}$	»	=50'
Lγιβ'	»	$\frac{1}{2}+\frac{1}{3}+\frac{1}{12}$	»	=55'

Γράφων π.χ. διὰ τὴν *Κιμωλίδα νῆσον*, (Γ, ιζ, 11): νδ γ' καὶ λε Lγ', ἐννοεῖ μῆκος ἀπὸ Φέρρου 54°20' καὶ πλάτος 35°50'.

Ἡ προσέγγισίς της εἰς τὰ πλεῖστα τῶν πλατῶν καταπληκτική. Τὰ ἐν αὐτῇ ὅμως μήκη, προερχόμενα ἐξ εἰδήσεων πλοίων, στερουμένων δρομομέτρου καὶ πυξίδος, ἄγουσιν εἰς κεφαλαιώδη πλάνην· παρὰ τοῦτο αἱ διαφοραὶ μήκους ἐγγὺς τόπων εἶναι ἀρκετὰ ἀκριβεῖς καὶ δύνανται νὰ παράσχωσι πολυτίμους βοηθείας εἰς ἀναγνωρίσεις ταυτότητος. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

γεωγραφικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν Γεωγραφίαν, εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς γῆς: «γεωγραφικὸς χάρτης,—πίναξ», «γεωγραφικοὶ ὅροι» || ὁ ἔμπειρος περὶ τὴν Γεωγραφίαν.

— *γεωγραφικαὶ συντεταγμέναι*. Σύστημα *συντεταγμένων*, ἀναφερομένων εἰς τὸν γήινον ἰσημερινὸν καὶ γήϊνον ἄξονα καὶ προσδιοριζουσῶν τὴν θέσιν οἱουδήποτε σημείου τῆς Ὑδρογείου, κατὰ συνέπειαν δὲ καὶ ἐπὶ χάρτου ἀπεικονίζοντος τὴν περὶ τὸ θεωρούμενον σημεῖον ἔκτασιν τῆς Σφαίρας. Δεδομένου δέ, ὅτι διὰ παντὸς σημείου Μ τῆς ὑδρογείου ἐχούσης τοὺς πόλους εἰς Π καὶ Π' διέρχεται εἷς παράλληλος ΑΛ καὶ ἓν μεσημβρινὸν ἡμικύκλιον ΠΜΠ', ἡ θέσις τοῦ σημείου Μ, ὡς τομὴ τῶν δύο τούτων κύκλων, θὰ εἶναι τελείως καθωρισμένη, ἀφ' ἧς καθορίζονται οἱ δύο οὗτοι κύκλοι.

Τοῦ περὶ τὸν ἰσημερινὸν διωγκωμένου καὶ περὶ τοὺς πόλους συμπεπιεσμένου σχήματος τῆς γῆς, παρουσιάζοντος πολὺ μικρὰν τὴν ἐπιπλάτυνσιν, δέχονται, ὡς ἐπαρκὲς διὰ τὰς συνήθεις γεωγραφικὰς ἀνάγκας, τὸ σφαιρικὸν σχῆμα διὰ τὴν γῆν, ὁπότε ἡ ἐκ τοῦ κέντρου αὐτῆς Κ πρὸς τὸν τόπον Μ νοουμένη αὐτῆς ἀκτὶς ΚΜ, ταυτίζεται πρὸς τὴν κατακόρυφον τοῦ τόπου. Τούτου τεθέντος, ἡ θέσις τοῦ παραλλήλου ΑΜΛΘ καθορίζεται σαφῶς διὰ τῆς ἐπικέντρου γωνίας φ=ΜΚΔ, ἥτις ὀνομάζεται γεωγραφικὸν πλάτος τοῦ τόπου, ὅπερ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εἶναι ἡ ἀπόστασις τοῦ τόπου Μ ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ ΙΣ, μετρουμένη ἐπὶ τοῦ μεσημβρινοῦ ΠΜΔΠ' διὰ τοῦ τόξου ΜΔ ἐκπεφρασμένου εἰς μοίρας, πρῶτα καὶ δεύτερα λεπτά. Λογίζεται δὲ τὸ γεωγραφικὸν πλάτος ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ πρὸς τοὺς πόλους, καὶ ἀπὸ 0° ἕως 90°, χαρακτηριζόμενον ὡς βόρειον ἐὰν ὁ τόπος κεῖται βορείως, ἢ ὡς νότιον ἐὰν ὁ τόπος κεῖται νοτίως τοῦ ἰσημερινοῦ: οὕτω τὸ πλάτος τοῦ Β πόλου εἶναι 90° Β, τοῦ δὲ νοτίου 90° Ν, τὸ πλάτος ὅλων τῶν τόπων ἐπὶ τοῦ τροπικοῦ τοῦ Αἰγόκερω 23°

Digitized by Google

27'30"Ν καὶ τοῦ βορείου πολικοῦ κύκλου 66°32'30" Β, ἀφοῦ τὸ πλάτος πάντων τῶν σημείων ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ παραλλήλου εἶναι πάντοτε τὸ αὐτό. Ἀλλὰ καὶ τοῦ μεσημβρινοῦ ἡμικυκλίου ΠΜΠ' ἡ θέσις θὰ εἶναι τελείως καθωρισμένη, διὰ τῆς γωνίας λ=ΔΚΕ, τῆς μετρούσης τὴν δίεδρον γωνίαν ἣν σχηματίζουσι τὰ δύο μεσημβρινὰ ἡμικύκλια, τὸ ὡς ἄνω μνησθὲν καὶ ἕτερον τοιοῦτον ΠΕΠ', τὸ ὁποῖον δεχόμεθα ὡς ἀρχὴν μετρήσεως τοιούτων γωνιῶν καὶ ὅπερ ὀνομάζουσι πρῶτον μεσημβρινόν. Ἡ γωνία αὕτη ΔΚΕ ὀνομάζεται γεωγραφικὸν μῆκος τοῦ τόπου Μ καὶ ὅπερ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δύναται νὰ ὁρισθῇ ὡς ἀπόστασις τοῦ τόπου ἀπὸ τοῦ πρώτου μεσημβρινοῦ, μετρουμένη ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ διὰ τοῦ τόξου ΕΔ ἐκπεφρασμένου εἰς μοίρας, πρῶτα καὶ δεύτερα λεπτά, ἐὰν ὑποθέτωμεν τὸν ἰσημερινὸν διῃρημένον εἰς 360°, ἢ καὶ εἰς ὥρας, πρῶτα καὶ δεύτερα λεπτά, ἐὰν νοοῦμεν διαίρεσιν τοῦ ἰσημερινοῦ εἰς 24 ὥρας. Μετροῦνται δὲ τὰ γεωγραφικὰ μήκη ἀπὸ 0°—180° ἢ ἀπὸ 0 ὡρ.—12 ὡρ. πρὸς ἀνατολὰς ἢ δυσμάς, ἐφ' ὅσον ὁ τόπος εὑρίσκεται πρὸς Ἀν. ἢ Δ καὶ ἔχει συνεπῶς μῆκος χαρακτηριζόμενον ὡς ἀνατολικὸν ἢ δυτικόν. Προφανές, ὅτι δύο τόποι εὑρισκόμενοι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μεσημβρινοῦ ἡμικυκλίου ἔχουσι τὸ αὐτὸ μῆκος καὶ συνεπῶς τὴν αὐτὴν σύγχρονον ὥραν. Δύο τόποι ὅμως εὑρισκόμενοι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μὲν μεσημβρινοῦ, ἀλλ' ἐπὶ ἐκ διαμέτρου ἀντιθέτων ἡμικυκλίων (ἀντιμεσημβρινοῦ), ἔχουσι μήκη διαφέροντα κατὰ 180° ἢ κατὰ 12 ὥρας, δι' ὃ καὶ αἱ σύγχρονοι ὧραί των διαφέρουσι κατὰ 12ὡρ.· διὰ τοῦτο δὲ μάλιστα ὁ διερχόμενος τὸ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον ἡμικύκλιον τοῦ πρώτου μεσημβρινοῦ δέον, ἂν μὲν μεταβαίνῃ ἐκ δυτικοῦ μήκους εἰς ἀνατολικόν, νὰ αὐξάνῃ μίαν ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος καὶ κατὰ μίαν τὴν ἡμερομηνίαν, ἐὰν δὲ ἐξ ἀνατολικοῦ εἰς δυτικὸν νὰ διατηρῇ κατὰ δύο συνεχεῖς ἡμέρας τὴν αὐτὴν ἡμερομηνίαν καὶ ἡμέραν ἑβδομάδος.

Ἡ ἀφετηρία διὰ τὴν μέτρησιν τῶν μηκῶν ἦτο αὐθαίρετος: Ὁ πρῶτος μεταχειρισθεὶς τὰς εἰς μοίρας ἐκπεφρασμένας γεωγραφικὰς συντεταγμένας Κλαύδιος ὁ Πτολεμαῖος, μετεχειρίσθη ὡς πρῶτον μεσημβρινὸν τὸν τῆς δυτικωτέρας νήσου τῶν *Μακάρων*, καὶ τοῦτο διότι ταύτης ἀποτελού-

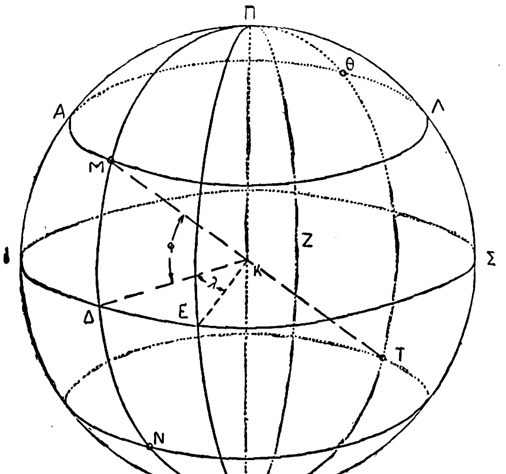

Γεωγραφικαὶ συντεταγμέναι.

[Κ: τὸ κέντρον τῆς ὑδρογείου. Μ: τόπος τις. ΠΜΔΝΠ' ὁ μεσημβρινὸς τοῦ τόπου. ΜΑΘΛΜ: ὁ παράλληλος τοῦ τόπου. ΠΕΠ': ὁ πρῶτος μεσημβρινός. ΙΣ: ὁ ἰσημερινὸς τῆς ὑδρογείου. Κ: τὸ κέντρον αὐτῆς. φ: τὸ γεωγραφικὸν πλάτος. λ: τὸ γεωγραφικὸν μῆκος. Μ καὶ Θ τόποι «ἀντικείμενοι». Μ καὶ Ν τόποι «ἀντίσκιοι». Μ καὶ Τ: τόποι «ἀντίποδες». ΠΖΠ': ὁ ἀντιμεσημβρινὸς ἀλλαγῆς ἡμερομηνίας.]

σης τὴν δυτικὴν τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου ἐσχατιάν, εἶχε νὰ χαρακτηρίζῃ ὅλα τὰ μήκη ἀνατολικά· τὴν τοιαύτην ἀρχὴν μετρήσεως διετήρησαν οἱ γεωγράφοι μέχρις ἐσχάτων, λογίζοντες τὰ μήκη ἀπὸ *Φέρρου* μεσημβρινοῦ (17° 53' 56", 6 Δυτ. Γρήνουιτς). Ἀλλά, χάριν τῶν ναυτικῶν του, ἕκαστον τῶν μεγάλων ναυτικῶν κρατῶν ὥριζεν ἴδιον μεσημβρινόν: αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς, τὸν διὰ τοῦ Νέου Ναυτικοῦ Ἀστεροσκοπείου τῆς *Βασιγκτῶνος* (77° 03' 56', 6 Δυτ. Γρήν.), οἱ Ἰσπανοὶ τὸν τοῦ *Σὰν Φερνάνδο* τοῦ Κάδιξ (6° 12' 20",6 Δυτ. Γρήν.), οἱ Ἄγγλοι τὸν τοῦ *Γρήνουιτς*, οἱ Γάλλοι τὸν τῶν *Παρισίων* (2° 20' 14",4 Ἀν. Γρήνουιτς), οἱ Ρῶσσοι τὸν τῆς *Πουλκόβας* (30°19'39",4 Ἀν. Γρήν.) καὶ ἡμεῖς τὸν τῶν *Ἀθηνῶν* (23°43' 12",92 Ἀν. Γρήν.). Ἀπὸ τοῦ 1912 ὅμως καθωρίσθη ὡς ἑνιαία καὶ διεθνῶς ἀνεγνωρισμένη ἀφετηρία μετρήσεως μηκῶν ὁ μεσημβρινὸς τοῦ Γρήνουιτς· ἐπίσης ὅπως οἱ διατέμνοντες τὸν «ἀντιμεσημβρινὸν» τοῦ Γρήνουιτς ἀλλάσσωσιν ἡμερομηνίαν, κατὰ τὰ ἀνωτέρω εἰρημένα.

Εἰδικαί τινες θέσεις τῶν γεωγραφικῶν συντεταγμένων προσδίδουσιν ἰδιαιτέρους χαρακτηρισμοὺς εἰς τοὺς τόπους, οὓς αὗται προσδιορίζουσιν. Οὕτως οἱ τόποι Μ καὶ Θ ἔχοντες τὸ αὐτὸ πλάτος, ἀλλὰ μήκη διαφέροντα κατὰ 180°, λέγονται ἀντικείμενοι, ἄλλοι ὡς οἱ Μ καὶ Ν, ἔχοντες μῆκος μὲν τὸ αὐτό, πλάτη δὲ ἴσα ἀλλ' ἀντίθετα, λέγονται ἀντίσκιοι, ἀφοῦ ἰδίως κατὰ τὰς ἰσημερίας αἱ σκιαὶ ἀποκλίνουσιν εἰς αὐτοὺς ἀντιθέτως, καὶ ἄλλοι, ὡς οἱ Μ καὶ Τ, ἔχοντες πλάτη ἴσα πλὴν ἀντίθετα, ἀλλὰ καὶ μήκη διαφέροντα κατὰ 180°, λέγονται ἀντίποδες.

Κατὰ τὴν μερκατόρειον ἐπιπεδογράφησιν αἱ γεωγραφικαὶ συντεταγμέναι μετασχηματίζονται κατὰ παραλλήλους τοῖς περιθωρίοις τοῦ χάρτου καὶ καθέτους ἐπ' ἀλλήλας εὐθείας· κατὰ τὴν κωνικὴν δι' ἐκπετάσεως προβολήν, οἱ μὲν παράλληλοι διὰ καμπύλων τόξων, οἱ δὲ μεσημβρινοὶ κατὰ ἀσυγκλινούσας εὐθείας· εἰς τὴν ἀνάπτυξιν δι' ἐκπετάσεως κατὰ Πτολεμαῖον ἀμφότεραι αἱ γεωγραφικαὶ συντεταγμέναι κατὰ καμπύλας· εἰς τὴν στερεογραφικὴν διὰ τοῦ πόλου προβολήν, οἱ μὲν μεσημβρινοὶ κατὰ εὐθείας ἀκτῖνας διὰ τοῦ πόλου, οἱ δὲ παράλληλοι κατὰ συγκεντρικοὺς κύκλους, κ.ἄ.δ.

Ἡ μνεία τῶν γεωγραφικῶν συντεταγμένων εἶναι ἀπαραίτητος πάσης τοπωνυμίας συνοδός, ἀλλὰ καὶ ἡ μνεία τοῦ τίτλου τοῦ χάρτου ἐξ οὗ αἱ συντεταγμέναι αὗται ἔχουσι ληφθῆ. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

—Γεωγραφικὴ ὑπηρεσία στρατοῦ. Καλεῖται σήμερον *Γεωγραφικὴ ὑπηρεσία στρατοῦ* ἡ ὑπηρεσία ἡ ἀσχολουμένη μὲ τὴν γεωδαίτησιν καὶ τὴν τοπογράφησιν τῆς χώρας ἀπὸ καθαρῶς στρατιωτικῆς ἀπόψεως. Τοιούτου εἴδους ὑπηρεσία, ὀνομασθεῖσα «Γεωδαιτικὸν ἀπόσπασμα», ἀποσκοποῦσα δὲ τότε κυρίως τὴν ὑποτύπωσιν κτηματολογίου τῆς χώρας, ὠργανώθη ἐν Ἑλλάδι τὸ πρῶτον τῷ 1889 ὑπὸ τῆς ἐξ Αὐστρίας μετακληθείσης ἀποστολῆς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ συνταγματάρχου Hartl, ἔχοντος ὑπ' αὐτὸν τοὺς: λοχαγὸν Lerhl καὶ ὑποπλοίαρχον Lohr, ἐργασθείσης δ' ἐν Ἑλλάδι μέχρι τοῦ 1898. Ἡ ὑπηρεσία αὕτη μετωνομάσθη τῷ 1895 «Χαρτογραφικὴ ὑπηρεσία στρατοῦ» καὶ περιωρίσθη εἰς στρατιωτικὰς μᾶλλον ὑποτυπώσεις, τηρήσασα ἔκτοτε τὴν ὀνομασίαν ταύτην μέχρι τοῦ 1926, ὁπότε μετωνομάσθη «Γεωγραφικὴ ὑπηρεσία στρατοῦ». Περὶ τῶν ὑπὸ τῆς ὑπηρεσίας ταύτης ἐκτελουμένων ἐργασιῶν, βλ. λ. **γεωδαισία, τοπογραφία, χαρτογραφία, κτηματολόγιον.** Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

—γεωγραφικὴ φωτοβολία *[Ναυτ.].* Ἡ ἀπόστασις (portée géographique, Geographical range), ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἡ σφαιρικότης τῆς γῆς ἐπιτρέπει νὰ φαίνηται τὸ φῶς τοῦ φάρου ὡρισμένου ὕψους εἰς παρατηρητὴν εὑρισκόμενον εἰς ὡρισμένον ὕψος ὑπὲρ τὴν θάλασσαν, συναρωγούσης καὶ τῆς ἀτμοσφαιρικῆς διαθλάσεως. Ἐὰν Υ εἶναι τὸ ὕψος τοῦ ἑστιακοῦ ἐπιπέδου τοῦ φάρου καὶ υ τὸ ὕψος τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ παρατηρητοῦ, ἀμφότερα εἰς μέτρα καὶ ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, ἡ εἰς μίλια φωτογραφικὴ φωτοβολία α δίδεται διὰ τοῦ τύπου

$$α=2,04(\sqrt{Υ}+\sqrt{υ})$$

ἐάν, φυσικά, ἡ ἄσχετος πρὸς τὴν γεωγραφικὴν φωτοβολίαν ἔντασις τῆς φωτιστικῆς τοῦ μηχανήματος πηγῆς ἐπιτρέπει φωτοβολίαν μηχανήματος, ἴσην τοὐλάχιστον πρὸς τὴν γεωγραφικήν. Τὸ ἀκόλουθον πινακίδιον μεγάλης ἁπλουστεύσεως παρισιᾷ τὴν εὕρεσιν τῆς γεωγραφικῆς φωτοβολίας:

Υ ἢ υ	α	Υ ἢ υ	α	Υ ἢ υ	α	Υ ἢ υ	α
1	2.1	13	7.6	50	14.9	120	23.0
2	3 0	14	7 9	55	15.6	130	24.0
3	3.6	15	8.1	60	16.3	140	24.9
4	4.2	18	8.9	65	17.0	150	25.8
5	4 7	20	9.4	70	17.6	160	26.6
6	5.2	23	10.1	75	18.2	170	27.4
7	5.6	25	10.5	80	18.6	180	28.2
8	6.0	28	11.1	85	19.4	190	29.0
9	6.3	30	11.5	90	20.0	200	29.7
10	6.7	35	12.4	95	20.5	210	30 5
11	7.0	40	13.3	100	21.0	220	31.2
12	7.3	45	14.1	110	22.0	230	31.9

Πρὸς εὕρεσιν, διὰ τοῦ πινακιδίου τούτου, τῆς γεωγραφικῆς φωτοβολίας φάρου τινός, λαμβάνονται ἐξ αὐτοῦ αἱ δύο τιμαὶ τοῦ α, αἱ ἀντιστοιχοῦσαι εἰς τὸ ὕψος τῆς ἑστίας τοῦ φάρου (Υ) καὶ εἰς τὸ ὕψος τοῦ παρατηρητοῦ (υ) καὶ προστίθενται αὗται. Ἐὰν π. χ. θέλωμεν νὰ γνωρίζωμεν ἀπὸ πόσης ἀποστάσεως θὰ ἴδωμεν τὸν φάρον τῆς Σύρου, δι' ὃν ὁ φαροδείκτης δίδει ὕψος ἑστίας 68 μέτρων, ἐὰν εὑρισκώμεθα ἐπὶ γεφύρας πλοίου διδούσης εἰς τὸν ὀφθαλμόν μας ὕψος 9 μέτρων, εἰσερχόμεθα εἰς τὸν πίνακα διὰ τοῦ 68 μέτρα καὶ εὑρίσκομεν 17, 3 μίλ. καὶ τοῦ 9 μέτρα εὑρίσκοντες 6.3 μίλ., ὁπότε ἡ γεωγραφικὴ φωτοβολία εἶναι 17,3+6,3 =23,6. Εἰς τοὺς ἑλληνικοὺς φαροδείκτας ἀναγράφεται ὡς φωτοβολία τοῦ φάρου ἡ γεωγραφική, μόνον ὅταν εἶναι αὕτη ἴση ἢ μικροτέρα τῆς φωτοβολίας τοῦ μηχανήματος· ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ἡ φωτοβολία τοῦ μηχανήματος ἀναγράφεται ὡς φωτοβολία τοῦ φάρου, τῆς γεωγραφικῆς φωτοβολίας μὴ λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν, ἅτε κατ' οὐσίαν μὴ ὑφισταμένης. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

—γεωγραφικὸν μῆκος καὶ **—πλάτος** βλ. **γεωγραφικαὶ συντεταγμέναι.**

γεωγράφος (ὁ, ἡ)· ὁ περιγράφων τὴν γῆν, ὁ περὶ τὴν γεωγραφίαν ἀσχολούμενος.

Γεωγράφου *ὅρμος* (Géographe bay) *[Γεωγρ.].* Ὅρμος τῆς ΝΔ ἐσχατιᾶς τῆς Αὐστραλίας διανοιγόμενος εἰς εὖρος 35 μιλλίων μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Καζουαρίνα (cape Casuarina) καὶ Νέτσιουραλιστ (Naturaliste). Ἐν αὐτῷ ὁ λιμὴν Μπέμπερυ (Bumbury: πλάτ. 33°19' νοτ., μῆκ. 115°38' Ἀν., χάρτ. Ἀγγλ. 1034: Cape Naturaliste to King George Sound, Ναυτιλ. Ὁδηγ. Australia pilot, ἐκδ. 1923, τόμ. V, σελ. 374), πλησίον τοῦ ὁποίου τὰ ἀνθρακωρυχεῖα τοῦ Κόλλι (Collie). Σ. Ε. Λ.

γεωγραφῶ (**—έω**)· περιγράφω τὴν γῆν, ἢ μέρος τῆς γῆς, ἀσχολοῦμαι περὶ τὴν γεωγραφίαν τόπου τινός· || καθορίζω τὸ γεωγραφικὸν σχῆμα τόπου τινός: «τὸ Αἰγαῖον γεωγραφεῖ τὰς ἀκτὰς τῆς Μ. Ἀσίας».

γεωδαισία (ἡ)· ἡ εἰς μέρη διαίρεσις τῆς γῆς, τοῦ ἐδάφους, ὁ ἐπιστημονικὸς προσδιορισμὸς τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς (ἀπὸ τοῦ *γῆ* καὶ *δαίω*=διαιρῶ).

—[ΕΓΚΥΚΛ.] Καλεῖται *γεωδαισία* ἡ ἐπιστήμη ἡ ἀσχολουμένη μὲ τὴν θεωρητικὴν καὶ πρακτικὴν σπουδὴν ὀργάνων καὶ μεθόδων ἐκτελέσεως μετρήσεων, ὑπολογισμῶν καὶ ἀπεικονίσεων χρησίμων πρὸς προσδιορισμὸν τῆς μορφῆς καὶ τοῦ μεγέθους ὁλοκλήρου τῆς γηΐνης ἐπιφανείας ἢ τμημάτων αὐτῆς.

Χρησιμότης τῆς γεωδαισίας. Ἡ συμβολὴ τῆς γεωδαισίας εἰς σκοποὺς τεχνικούς, στρατιωτικούς, κοινωνικῆς ὠφελείας καὶ οἰκονομολογικοὺς εἶναι σπουδαιοτάτη. Ἐπὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ὑπ' αὐτῆς ἐκτελουμένων γεωδαιτικῶν μετρήσεων, ὑπολογισμῶν καὶ ἀπεικονίσεων στηρίζονται: 1) Ἡ μελέτη καὶ ἡ ἐκτέλεσις παντὸς τεχνικοῦ ἔργου, ἤτοι ἡ ἀνοικοδόμησις κτιρίων, ἡ κατασκευὴ ἔργων συγκοινωνιῶν (ὁδῶν, σιδηροδρόμων, γεφυρῶν διωρύγων, σηράγγων κτλ.), ἡ κατασκευὴ λιμενικῶν ἔργων καὶ ἔργων προασπιστικῶν τῶν ἀκτῶν, ἡ κατασκευὴ ἔργων ἐξυγιαντικῶν (ἀποξηράνσεως ἑλῶν, ἀναζητήσεως ὑδροφόρων στρωμάτων, ὑδρεύσεως πόλεων καὶ κατασκευῆς ὑπονόμων) καὶ ἡ ἐκτέλεσις ἐποικιστικῶν ἔργων, ἡ ἀνοικοδόμησις πόλεων, ἡ ἐκτέλεσις ἔργων ἐξωραϊστικῶν καὶ ρυμοτομικῶν πόλεων, συνοικισμῶν. 2) Ἡ ἐπίσημος ἀναγνώρισις καὶ ἡ ἐξασφάλισις τῆς ἀκινήτου ἰδιοκτησίας, ἤτοι ὁ καταρτισμὸς κτηματικῶν χαρτῶν καὶ κτηματολογίου) καὶ ἡ ἐπιβολὴ δικαίας φορολογίας ἐπὶ τῶν ἀκινήτων ἰδιοκτησιῶν (φορολογικὸν κτηματολόγιον). 3) Ἡ βελτίωσις τῆς ἀκινήτου ἰδιοκτησίας καὶ ἡ συστηματικὴ αὐτῆς ἐκμετάλλευσις, ἤτοι ἀνασχηματισμὸς τῶν ἀκινήτων ἰδιοκτησιῶν (remaniement parcellaire, Grundstückzusamenlegung, raggrupamento dei terreni) ἐπὶ τῷ σκοπῷ βελτιώσεως τῆς οἰκοδομικῆς εἴτε ἐν γένει τῆς οἰκονομικῆς ἐκμεταλλεύσεως αὐτῶν, ἀρδεύσεις καὶ ἐξυγίανσις αὐτῶν, διευθέτησις χειμάρρων καὶ ἀποξήρανσις ἑλῶν, ἐκμετάλλευσις λατομείων, ὀρυχείων, μεταλλοφόρων κοιτασμάτων καὶ ἐν γένει τοῦ ὑπογείου πλούτου, καὶ 4) ἡ σύνταξις πάσης φύσεως χαρτῶν, ἤτοι τοπογραφικῶν, γεωγραφικῶν, στρατιωτικῶν, γεωλογικῶν καὶ γεωγνωστικῶν, ὀρεογραφικῶν, ἀγρονομικῶν, ὑδρογραφικῶν καὶ ὑδρολογικῶν, βιολογικῶν (ἐθνογραφικῶν, ζῳογραφικῶν καὶ φυτογραφικῶν), πολιτικῶν, συγκοινωνιῶν, στατιστικῶν, γεωμαγνητικῶν, μετεωρολογικῶν, κλιματολογικῶν, ὠκεανολογικῶν, αὐτικῶν κλπ.

Διαίρεσις τῆς γεωδαισίας. Ἡ γεωδαισία, ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεως τῶν τμημάτων τῆς γηΐνης ἐπιφανείας, ὧν τὴν μορφὴν καὶ τὸ μέγεθος προσδιορίζει, διαιρεῖται εἰς *«κατωτέραν γεωδαισίαν»* ἢ *«πρακτικὴν γεωμετρίαν»*, κακῶς καλουμένην *«τοπογραφίαν»*, περιοριζομένην εἰς τὴν μέτρησιν, ὑπολογισμὸν καὶ ἀπεικόνισιν μεμονωμένων γηπέδων, ὁμάδων γηπέδων, ἐκτεταμένων ἀκινήτων ἰδιοκτησιῶν, πόλεων καὶ γενικῶς ἐπιφανειῶν μὴ ὑπερβαινουσῶν τὴν ἔκτασιν συγχρόνου πόλεως (300—350 τ. χλμ.), καὶ εἰς *«ἀνωτέραν γεωδαισίαν»*, ἐκτεινομένην ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς γηΐνης ἐπιφανείας ἢ τοὐλάχιστον ἐπὶ μεγάλων τμημάτων αὐτῆς, ἤτοι ἠπείρων, κρατῶν ἢ χωρῶν ὁλοκλήρων.

Ἡ μέθοδος τῶν προβολῶν χρησιμοποιουμένη ἐν τῇ γεωδαισίᾳ. Ἡ γεωδαισία πρὸς προσδιορισμὸν τῆς ἐν τῷ χώρῳ σχετικῆς θέσεως σημείων ποιεῖται χρῆσιν τῆς μεθόδου τῶν προβολῶν. Ὡς γνωστὸν ἡ σχετικὴ θέσις σημείου τινὸς ἐν τῷ χώρῳ (σχ. 1) δύναται νὰ ὁρισθῇ διὰ τῆς προβολῆς αὐτοῦ Π ἐπὶ γνωστὴν ἐπιφάνειαν (ἐπίπεδον, σφαῖραν κτλ.) καὶ διὰ τοῦ μήκους τῆς προβαλλούσης ΜΠ, γραμμῆς γνωστοῦ νόμου (εὐθείας, τόξου κύκλου κτλ.) μὲ γνωστὴν πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν διεύθυνσιν (π. χ. καθέτως τέμνουσα αὐτήν). Ἡ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας

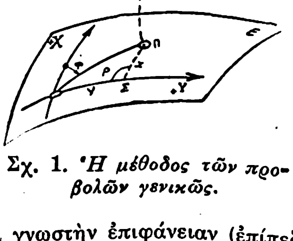

Σχ. 1. *Ἡ μέθοδος τῶν προβολῶν γενικῶς.*

Digitized by Google

προβολῆς Ε θέσις τοῦ σημείου Π ὁρίζεται διὰ τῶν συντεταγμένων αὐτοῦ (γραμμικῶν x καὶ y, πολικῶν φ και ρ ἢ κ. ἄ.) ἀναφερομένων εἴς τι σύστημα ἀξόνων ΧΟΨ.

Στοιχεῖα τοῦ ἐν τῇ γεωδαισίᾳ χρησιμοποιουμένου προβολικοῦ συστήματος (*Ἐπιφάνεια προβολῆς* = τὸ γεωειδές. *Προβάλλουσαι* = αἱ κατακόρυφοι). Πειραματικῶς καὶ θεωρητικῶς δεικνυται, ὅτι ἡ γηΐνη ἐπιφάνεια θὰ εἶχεν ἐπακριβῶς μορφὴν ἐπιφανείας ἐλλειψοειδοῦς ἐκ περιστροφῆς περὶ τὸν μικρὸν αὐτοῦ ἄξονα, ἂν ὁ γήϊνος πλανήτης ἀπετελεῖτο ἀποκλειστικῶς ἐξ ἠρε-

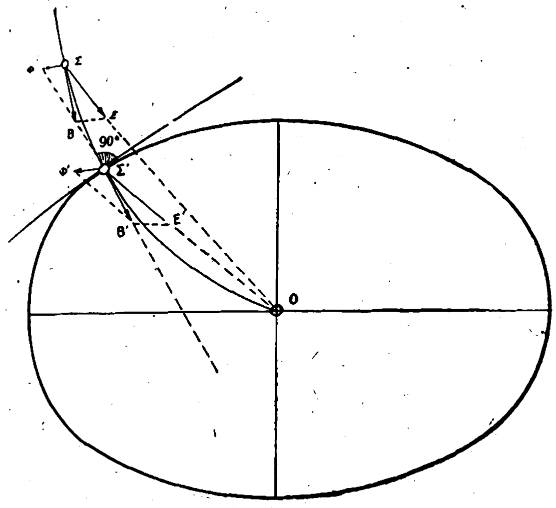

Σχ. 2.

μοῦντος ὑγροῦ ὁμοιογενοῦς. Ἡ ἐπί τινος σημείου Σ' τοιαύτης ἐπιφανείας (σχ. 2) διεύθυνσις τῆς βαρύτητος Σ'Β', τουτέστι τῆς συνισταμένης πασῶν τῶν ἐπὶ τὸ Σ' ἐνεργουσῶν δυνάμεων, εἶναι, ὡς γνωστόν, κάθετος ἐπὶ τὴν ἐλευθέραν ἐπιφάνειαν τοῦ ὑγροῦ. Σῶμα δὲ Σ ἐλευθέρως πῖπτον, θὰ ἐκινεῖτο πρὸς τὸ κέντρον Ο τοῦ ἐλλειψοειδοῦς (εἰς ὃ ὑποτίθεται συγκεντρωμένη ἡ μᾶζα αὐτοῦ), διαγράφον, λόγῳ τῆς ἐπιπροσθέτου ἐπιδράσεως τῆς φυγοκέντρου δυνάμεως, οὐχὶ εὐθύγραμμον τροχιὰν ΣΕΟ, ἀλλὰ καμπυλόγραμμον τοιαύτην ΣΣ'Ο. Καὶ ἐν γένει τὰ ἐπὶ τοῦ ἐλλειψοειδοῦς τούτου ἐλευθέρως πίπτοντα σώματα θὰ διέγραφον καμπυλογράμμους τροχιάς, ὡς ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ (σχ. 3) μεσημβρινῇ τομῇ τοῦ ἐλλειψοειδοῦς παρίσταται, ἐξαιρουμένων προφανῶς τῶν κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἄξονος περιστροφῆς καὶ τῶν κατὰ τὸ ἐπίπεδον τοῦ ἰσημερινοῦ πιπτόντων σωμάτων, ἀκολουθούντων τροχιὰς εὐθυγράμμους. Ἂν ὑποτεθῇ ὅτι αὐξάνεται ἢ μειοῦται κατ' ὄγκον τὸ ὑγρὸν τοῦτο ἐλλειψοειδές, τότε ἡ ἐλευθέρα ἐπιφάνεια αὐτοῦ θὰ μετατεθῇ ἀναλόγως,

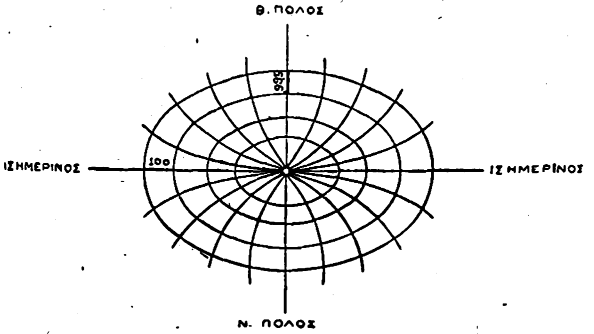

Σχ. 3. *Χωροσταθμικαὶ ἐπιφάνειαι καὶ τροχιαὶ πτώσεως σωμάτων.*

χωρὶς νὰ παύσῃ νὰ εἶναι ἐπιφάνεια ἐλλειψοειδοῦς ἐκ περιστροφῆς περὶ τὸν μικρὸν ἄξονα καὶ κάθετος ἐπὶ τὰς τροχιὰς τῶν πιπτόντων σωμάτων. Δι' αὐξήσεως ἢ μειώσεως τοῦ ὄγκου τοῦ ὑγροῦ ἐλλειψοειδοῦς δύναταί τις νὰ φαντασθῇ γεννωμένας ἀπείρους τοιαύτας ἐπιφανείας (σχ. 3). Αὗται καλοῦνται *χωροσταθμικαὶ* ἢ *ἰσόρρυθμοι ἐπιφάνειαι*, καὶ ἔχουσι τὴν ἰδιότητα «νὰ εἶναι κάθετοι εἰς πᾶν σημεῖον αὐτῶν ἐπὶ τὴν κατὰ τὸ σημεῖον τοῦτο διεύθυνσιν τῆς βαρύτητος». Αἱ χωροσταθμικαὶ ἐπιφάνειαι δὲν εἶναι ἐπιφάνειαι παράλληλοι, ἤτοι δύο οἱαιδήποτε ἐξ αὐτῶν δὲν ἰσαπέχουσι πανταχοῦ ἀλλήλων. Ἡ ἀπόστασις αὐτῶν εἶναι μεγίστη κατὰ τὸν ἰσημερινὸν καὶ ἐλαχίστη κατὰ τοὺς πόλους· ἡ διαφορὰ ὅμως αὕτη δὲν εἶναι οὐσιώδης. Δι' ἀπόστασιν δύο χωροσταθμικῶν ἐπιφανειῶν ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ ἴσην πρὸς 100 μέτρα (σχ. 3) ἀντιστοιχεῖ ἀπόστασις αὐτῶν ἐπὶ τοῦ πόλου (ἤτοι ἐπὶ μήκους περίπου 10000000 μέτρων) ἴση πρὸς 99,5 μέτρα περίπου (Jordan III Bd. 1907 § 108 S. 634). Ἡ ἀνωτέρω ὅμως ὑπόθεσις, τῆς ἐξ ὁμοιογενοῦς ὑγροῦ συστάσεως τοῦ γηΐνου πλανήτου, δὲν ἐφαρμόζεται ἐν τῇ πραγματικότητι. Λόγῳ τῆς λίαν ἀνομοιογενοῦς συστάσεως τοῦ γηΐνου φλοιοῦ καὶ τῆς ἀκανονίστου διαμορφώσεως τῆς ἐξωτερικῆς αὐτοῦ ἐπιφανείας, τῆς «φυσικῆς γηΐνης ἐπιφανείας», ἡ ἐλευθέρα ἐπιφάνεια τῶν θαλασσῶν, ὑποτιθεμένη ἠρεμοῦσα καὶ μὴ ἐπηρεαζομένη ὑπὸ ἀνέμων, παλιρροιῶν, θαλασσίων ρευμάτων, μεταβολῶν βαρομετρικῆς πιέσεως, θερμοκρασίας κλπ. μετὰ τῆς ὑπὸ τὰς ἠπείρους νοητῆς ἐπεκτάσεως αὐτῆς, συνιστᾷ ἐπιφάνειαν ἰδιόσχημον, ἥτις δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παρασταθῇ ὑπὸ τῶν γνωστῶν ἐξισώσεων τῆς μαθηματικῆς ἀναλύσεως, τὴν «μαθηματικὴν γηΐνην ἐπιφάνειαν», τὴν ὑπὸ τοῦ *Listing* («Ueber unsere jetzige Keuntnisse der Gestalt und Grösse der Erde» Nachrichten der K. Gesellschaft der Wissenschaften (Goettingen 1872) S. 51) ***γεωειδὲς*** κληθεῖσαν. Ἡ ὑπὸ τὴν στερεὸν ἐπέκτασις τῆς ἐλευθέρας ἐπιφανείας τῶν θαλασσῶν δύναται νὰ νοηθῇ πραγματοποιουμένη καὶ ἄλλως, ἤτοι διὰ τῆς ἀνὰ τὸς ἠπείρους ἀποκαταστάσεως τῆς μεταξὺ τῶν θαλασσῶν συγκοινωνίας μέσῳ πολυπληθῶν διωρύγων τεμνουσῶν καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις αὐτάς, μικροῦ μὲν πλάτους, ἱκανοῦ ὅμως βάθους, ὥστε τὸ ὕδωρ ἁπλῶς μόνον εἰς τὴν βαρύτητα ὑπεῖκον νὰ εἰσρέῃ ἐλευθέρως εἰς αὐτάς. Ἡ ὑπὸ τῆς ἐλευθέρας ἐπιφανείας τοῦ εἰς τὰς διώρυγας ταύτας ἠρεμοῦντος ὕδατος ὁριζομένη ἐπιφάνεια συμπίπτει πρὸς τὴν τοῦ γεωειδοῦς. Ἡ ἐπιφάνεια τοῦ γεωειδοῦς, ἐπιφάνεια ἠρεμοῦντος ὑγροῦ, κέκτηται τὴν ἰδιότητα τῶν χωροσταθμικῶν ἐπιφανειῶν. Τὸ γεωειδὲς εἶναι κλειστὴ ἐπιφάνεια ἄνευ ἀκμῶν καὶ γωνιῶν, στρέφουσα τὰ κυρτὰ πάντοτε πρὸς τὰ ἔξω. Ἀπείρους ἐπιφανείας ὁμοίας πρὸς τὴν τοῦ γεωειδοῦς δύναταί τις νὰ φαντασθῇ γεννωμένας δι' αὐξήσεως εἴτε

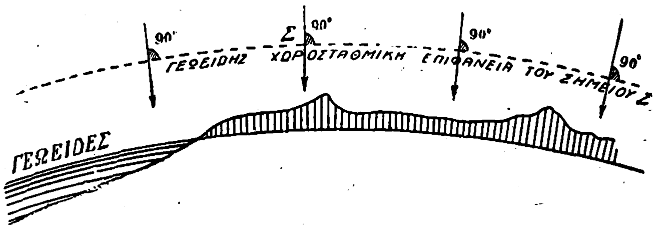

Σχ. 4. *Ἰδιότης γεωειδῶν χωροσταθμικῶν ἐπιφανειῶν.*

μειώσεως τοῦ ὄγκου τοῦ θαλασσίου ὕδατος. Αἱ γεωειδεῖς αὗται ἐπιφάνειαι εἶναι προφανῶς χωροσταθμικαί. Γεωειδὴς χωροσταθμικὴ ἐπιφάνεια δύναται ν' ἀχθῇ διὰ παντὸς σημείου τοῦ χώρου· ἡ κατὰ τὸ σημεῖον τοῦτο ἐπ' αὐτὴν κάθετος, συμπίπτουσα πρὸ τὴν συνισταμένην πασῶν τῶν κατὰ τὸ αὐτὸ σημεῖον δυνάμεων, εἶναι ἡ πραγματικὴ κατακόρυφος τοῦ σημείου (σχ. 4) καὶ ἐκσημαίνεται διὰ τοῦ νήματος λιναίης (σχ. 6), ἤτοι διὰ τοῦ ὑπὸ τοῦ βαρους Β τεταμένου νήματος ΣΒ.

Τὸ *γεωειδὲς* καὶ αἱ *πραγματικαὶ κατακόρυφοι* συνιστῶσι τὸ *σύστημα προβολῆς*, τὸ ὑπὸ τῆς κατωτέρας καὶ ἀνωτέρας γεωδαισίας χρησιμοποιούμενον πρὸς προσδιορισμὸν τῆς μορφῆς καὶ τοῦ μεγέθους τμημάτων τῆς φυσικῆς γηΐνης ἐπιφανείας. Ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ γεωειδοῦς προβάλλονται κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς βαρύτητος τὰ ἐπὶ τῆς φυσικῆς γηΐνης ἐπιφανείας εἴτε ἐν τῷ χώρῳ ἐν γένει κείμενα σημεῖα, γραμμαί, γωνίαι καὶ ἐπιφάνειαι. Αἱ οὕτω προκύπτουσαι προβολαὶ καλοῦνται *ὁριζόντιοι προβολαὶ* αὐτῶν. Ἡ κατακόρυφος ἀπόστασις σημείου τῆς γηΐνης ἐπιφανείας εἴτε ἐν γένει τοῦ χώρου ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ γεωειδοῦς, εἶναι τὸ *ἀπόλυτον ὕψος* αὐτοῦ, ὁ δὲ ἀριθμὸς ὁ τὸ μῆκος τῆς ἀποστάσεως ταύτης εἰς μέτρα ἐμφαίνων καλεῖται *ἀπόλυτον ὑψόμετρον τοῦ σημείου* (σχ. 5). *Ὑψομετρικὴ διαφορὰ* δύο σημείων Α καὶ Β τοῦ χώρου καλεῖται ἡ διαφορὰ τῶν ὑψομέτρων H_A καὶ H_B αὐτῶν, ἤτοι:

$$\Delta H = H_B - H_A, \text{ ἄρα } H_B = H_A + \Delta H$$

Αἱ ἐπὶ τοῦ γεωειδοῦς ὁριζόντιοι προβολαὶ σημείων, γραμμῶν, γωνιῶν καὶ ἐπιφανειῶν τοῦ χώρου καὶ τὰ ὑψόμετρα τῶν σημείων τούτων ὁρίζουσι τελείως τὴν ἐν τῷ χώρῳ σχετικὴν θέσιν αὐτῶν. Ἡ γεωδαισία διὰ τῶν ὀργάνων καὶ τῶν μεθόδων

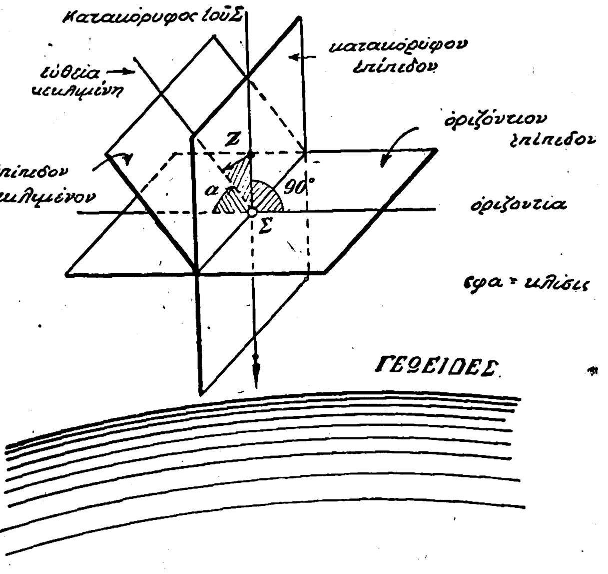

Σχ. 7. *Ὁρισμοί.*

αὐτῆς προσδιορίζει (μετρεῖ, ὑπολογίζει καὶ ἀπεικονίζει) *ὁριζοντίους προβολὰς* καὶ *ὑψόμετρα*.

Θεμελιώδεις ὁρισμοί. Ἐν τῇ γεωδαισίᾳ καλεῖται: α) *κατακόρυφον ἐπίπεδον*, τὸ διὰ κατακορύφου εὐθείας διερχόμενον (σχ. 7), β) *ὁριζόντιον ἐπίπεδον*, τὸ κάθετον ἐπὶ κατακόρυφον εὐθεῖαν (σχ. 7), γ) *ὁριζοντία εὐθεῖα* ἢ ἁπλῶς *ὁριζοντία*, ἡ ἐπὶ κατακόρυφον κάθετος (σχ. 7), δ) *εὐθεῖα κεκλιμένη* ἢ *ἐπίπεδον κεκλιμένον*, ἡ εὐθεῖα ἢ τὸ ἐπίπεδον, ὅταν δὲν εἶναι οὔτε ὁριζόντιον οὔτε κατακόρυφον (σχ. 7), ε) *γωνία κλίσεως εὐθείας* ἢ *ἐπιπέδου*, ἡ μετὰ ὁριζοντίου ἐπιπέδου γωνία τῆς κεκλιμένης εὐθείας ἢ τοῦ κεκλιμένου ἐπιπέδου (σχ. 7), στ) *κλίσις* εὐθείας ἢ ἐπιπέδου, ἡ τριγωνομετρικὴ ἐφαπτομένη τῆς γωνίας κλίσεως τῆς εὐθείας ἢ τοῦ ἐπιπέδου, ζ) *ζενιθία ἀπόστασις εὐθείας* ἢ *ἐπιπέδου*, ἡ μετὰ τῆς κατακορύφου γωνια κεκλιμένης εὐ-

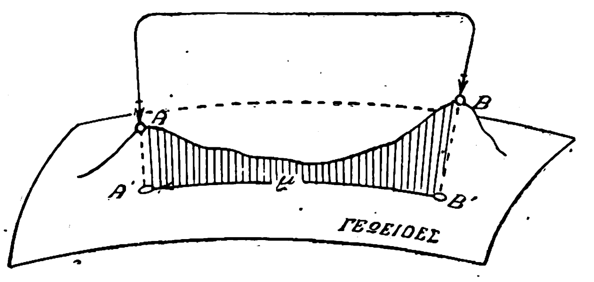

Σχ. 8. *Διεύθυνσις ἢ εὐθυγραμμία ΑΒ. Ἀπόστασις ΑΒ.*

θείας ἢ ἐπιπέδου (σχ. 7)· η) *διεύθυνσις ΑΒ* ἢ *εὐθυγραμμία ΑΒ*, ἔνθα Α καὶ Β δύο σημεῖα τοῦ χώρου (σχ. 8), τὸ διὰ τῶν σημείων τούτων καὶ τῆς κατακορύφου τοῦ ἑνὸς ἐξ αὐτῶν διερχόμενον κατακόρυφον ἐπίπεδον. Προκειμένου περὶ κατωτέρας γεωδαισίας, τὸ ἐπίπεδον τοῦτο θεωρεῖται διερχόμενον διὰ τῶν κατακορύφων ἀμφοτέρων τῶν σημείων, ὅπερ δὲν συμβαίνει ἐν τῇ πραγματικότητι. Τὰ σημεῖα τομῆς τοῦ ἐπιπέδου μετὰ τῆς φυσικῆς γηΐνης ἐπιφανειας εἶναι σημεῖα τῆς εὐθυγραμμίας, θ) *στοιχισμὸς* ἢ *χάραξις εὐθυγραμμίας*· προσδιορισμὸς σημείων τομῆς τοῦ ἐπιπέδου τῆς εὐθυγραμμίας μετὰ τῆς φυσικῆς γηΐνης ἐπιφανείας, ι) *ὁριζόντιος ἀπόστασις* ἢ ἁπλῶς *ἀπόστασις* δύο σημειων Α και Β τοῦ χώρου (σχ. 8), τὸ μῆκος μ=Α' Β' τῆς ἐπὶ τοῦ γεωειδοῦς κειμένης ἀποστάσεως τῶν ὁριζοντίων προβολῶν Α' καὶ Β' τῶν δύο σημείων, ια) *ὁριζόντιος γωνία ΑΓΒ*, ἔνθα Α, Γ καὶ Β εἶναι τρία σημεῖα τοῦ χώρου (σχ. 9), ἡ ὑπὸ τῶν ὁριζον-

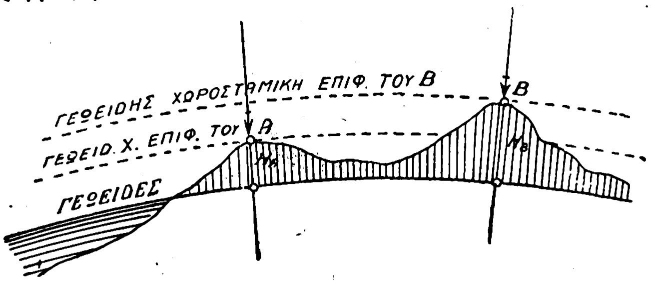

Σχ. 5. *Γεωειδεῖς χωροσταθμικαὶ ἐπιφάνειαι καὶ ὑψόμετρα σημείων τοῦ χώρου.*

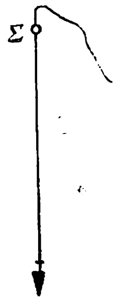

Σχ. 6. *Λιναίη.*

Digitized by Google

τίων προβολῶν Α', Γ' καὶ Β' ἐπὶ τοῦ γεωειδοῦς σχηματιζομένη γωνία γ=Α'Γ'Β', ἔνθα Γ'Α' καὶ Γ'Β' αἱ τομαὶ τοῦ γεωειδοῦς ὑπὸ τῶν διευθύν-

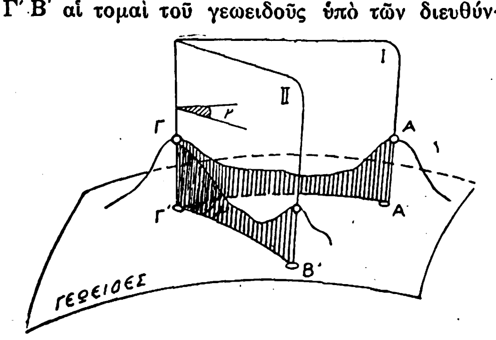

Σχ. 9. *Ὁριζόντιος γωνία γ=ΑΓΒ.*

σεων ΓΑ καὶ ΓΒ. Προφανῶς ἡ ὁριζόντιος γωνία ΑΓΒ εἶναι ἡ ἐπίπεδος γωνία γ ἡ μετροῦσα τὴν δίεδρον τὴν ὑπὸ τῶν διενθύνσεων ΓΑ καὶ ΓΒ σχη-

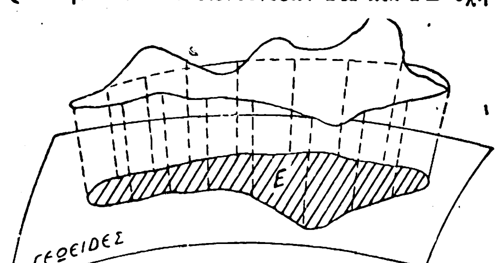

Σχ. 10. *Ἐμβαδὸν Ε ἐπιφανείας ἐν τῷ χώρῳ.*

ματιζομένην· ιβ) ἡ γωνία κλίσεως καὶ ἡ ζενιθία ἀπόστασις ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς ὁριζοντίους γωνίας καλοῦνται *κατακόρυφοι γωνίαι*· ιγ) *ὁριζόντιον ἐμβαδὸν* ἢ ἁπλῶς *ἐμβαδὸν* ἐπιφανείας τοῦ χώρου ὑπὸ κλειστῆς γραμμῆς περιοριζομένης, τὸ ἐμβαδὸν τῆς ἐπὶ τὸ γεωειδὲς ὁριζοντίου προβολῆς τῆς κλειστῆς γραμμῆς (σχ. 10).

ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΝ ΠΡΟΒΟΛΩΝ. ***Ἐπιφάνειαι διεξαγωγῆς γεωδαιτικῶν ὑπολογισμῶν καὶ ἀπεικονίσεων.*** Δεδομένου, ὅτι τὸ γεωειδές, ἡ βάσις τοῦ προβολικοῦ συστήματος ἐν τῇ γεωδαισίᾳ, εἶναι ἰδιόσχημος ἐπιφάνεια μὴ ἀνήκουσα εἰς οὐδεμίαν τῶν γνωστῶν μαθηματικῶν ἐπιφανειῶν καὶ μορφῆς μὴ τελείως εἰσέτι καθωρισμένης ἐν ταῖς λεπτομερείαις αὐτῆς, καθίσταται ἀδύνατος ἡ ἐκτέλεσις μαθηματικῶν ὑπολογισμῶν ἐπὶ τῶν ἐπ' αὐτῆς ὁριζοντίων προβολῶν. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καθίσταται ἀδύνατος ἡ ἀπεικόνισις τῶν ὁριζοντίων προβολῶν. Διὰ νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ εἰσαγωγὴ τῶν μαθηματικῶν ἐπὶ τῶν ὁριζοντίων προβολῶν καὶ ἡ ἀπεικόνισις αὐτῶν, ὑποκαθίσταται ἡ ἰδιόσχημος ἐπιφάνεια τοῦ γεωειδοῦς ὑφ' ἑτέρων (ἀναλόγως τοῦ ἑκάστοτε ἐπιδιωκομένου βαθμοῦ ἀκριβείας), ἐχουσῶν μαθηματικῶς τελείως καθωρισμένον σχῆμα.

α) *Γήϊνον ἐλλειψοειδὲς ἢ σφαιροειδές.* Ἐν τῇ *ἀνωτέρᾳ γεωδαισίᾳ* κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκλέγεται ὡς τοιαύτη ἡ ἐπιφάνεια ἐλλειψοειδοῦς ἐκ περιστροφῆς περὶ τὸν μικρὸν αὐτοῦ ἄξονα, ἐλάχιστα τῆς ἐπιφανείας τοῦ γεωειδοῦς ἀφισταμένη καὶ πληρέστατα ἐξαρκοῦσα δι' ἀναλυτικὴν ἢ γραφικὴν λύσιν σχεδὸν πάντων τῶν προβλημάτων αὐτῆς. Τὸ ἐλλειψοειδὲς τοῦτο, κληθὲν *γήϊνον ἐλλειψοειδὲς* ἢ *γήϊνον σφαιροειδές*, εὑρέθη (*Bessel* 1841) κατόπιν ἐπανειλημμένων μετρήσεων, ὅτι κέκτηται τὰς ἑπομένας διαστάσεις ἐν χρήσει ὑπὸ τῶν πλείστων κρατῶν καὶ παρ' ἡμῖν:

μέγας ἡμιάξων	$a=6\ 377\ 397{,}155$ μ
μικρὸς »	$b=6\ 356\ 078{,}963$ μ
διαφορὰ αὐτῶν	$a=b=21\ 318{,}192$ μ
συμπίεσις	$\frac{a=b}{b}=\frac{1}{299{,}15}$

Τὸ τέταρτον μεσημβρινοῦ Q=10000 855,765.

Τὸ ἐν Μαδρίτῃ 2ον Διεθνὲς Γεωδαιτικὸν Συνέδριον παρεδέχθη (7 Ὀκτωβρίου 1924) καὶ συνιστᾷ ὡς καταλληλοτέρας διαστάσεις τοῦ γηΐνου ἐλλειψοειδοῦς τὰς ἐκ νεωτέρων παρατηρήσεων οὐ μόνον καθαρῶν γεωδαιτικῶν ἀλλὰ καὶ γεωφυσικῶν ὑπὸ τοῦ Ἀμερικανοῦ *Haydord* (1909) ὑπολογισθείσας καὶ ἐστρογγυλωμένας ὧδε:

$$a=6\ 378\ 388\ \mu$$
$$b=6\ 356\ 909\ \mu$$
$$a-b=\ 21\ 479\ \mu$$
$$\frac{a-b}{b}=\frac{1}{297}\left(\text{ἀντὶ}\ \frac{1}{296{,}96}\right)$$

Τὸ γήϊνον ἐλλειψοειδὲς χρησιμοποιεῖται προσέτι ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ γεωδαισίᾳ ὡς βάσις προσδιορισμοῦ τῆς μορφῆς τοῦ γεωειδοῦς. Τοῦτο παρουσιάζει ὑπὸ τὰς ἠπείρους μὲν ἐξάρματα ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ γηΐνου ἐλλειψοειδοῦς, πτώσεις δὲ ὑπ' αὐτὴν εἰς τοὺς ὠκεανοὺς (σχ. 11). Ἐπομένως εἰς τι σημεῖον τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ διεύθυνσις τῆς θεωρητικῆς κατακορύφου, τουτέστι τῆς ἐπὶ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ γηΐνου ἐλλειψοειδοῦς καθέτου, δὲν συμπίπτει ἐν γένει πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς *πραγματικῆς κατακορύφου* τοῦ ἰδίου σημείου· ἡ γωνία θ ταύτης πρὸς ἐκείνην καλεῖται «ἐκτροπὴ τῆς πραγματικῆς κατακορύφου» (déviation de la verticale, Lotabweichung). Αἱ ὡς πρὸς τὸ ἐλλειψοειδὲς διακυμάνσεις τοῦ γεωειδοῦς δὲν εἶναι μεγάλαι. Νεώτεραι ἔρευναι ἔδειξαν, ὅτι αἱ ἀνωμαλίαι τοῦ γεωειδοῦς δὲν εἶναι τόσον ἰσχυραὶ ὅσον ἀρχικῶς ὑπετίθετο (Das Schweizerische Breiecknetz 9 Bd.) καὶ ὅτι δὲν ὑπερβαίνουσι κατὰ μέγιστον ὅρον τὰ 100 μ. Αἱ τροχιαὶ τῶν κατακορύφων καὶ αἱ χωροσταθμικαὶ ἐπιφά-

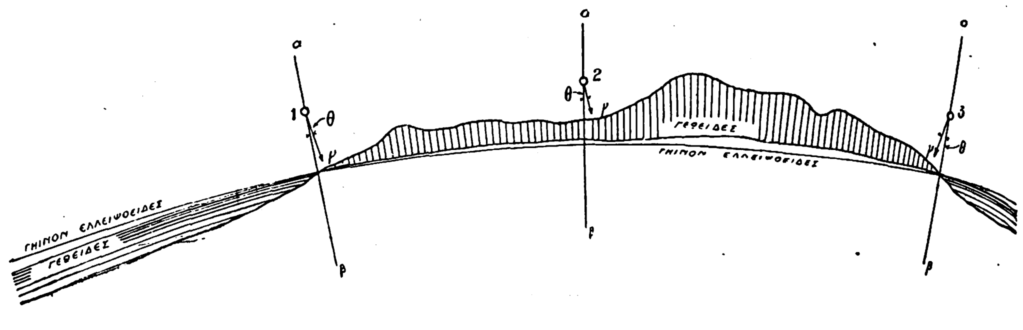

Σχ. 11. *Σχετικὴ θέσις τοῦ γεωειδοῦς ὡς πρὸς τὸ γήϊνον ἐλλειψοειδὲς θεωρητικαὶ (αβ) καὶ πραγματικαὶ (γ) κατακόρυφοι σημείων 1,2,3, τοῦ χώρου.*

νειαι εἰς μὲν τὸ γήϊνον ἐλλειψοειδὲς παρουσιάζουσι τὴν ἐν τῷ σχεδίῳ 3 μορφήν, εἰς δὲ τὸ γεωειδὲς ἐλάχιστα ἀφίστανται τῆς μορφῆς ταύτης.

β) *Σφαῖρα.* Ἐν τῇ *ἀνωτέρᾳ γεωδαισίᾳ*, ἐφ' ὅσον ὁ βαθμὸς ἀκριβείας ἐπιτρέπει τοῦτο, καὶ ἐνίοτε ἐν τῇ *κατωτέρᾳ γεωδαισίᾳ (ὑψομετρίᾳ)*, χάριν ἁπλοποιήσεως τῶν ὑπολογισμῶν καὶ τῶν ἀπεικονίσεων ἐπιτρέπεται λόγῳ τῆς ἐλαφρότητης συμπιέσεως αὐτοῦ ἡ ὑποκατάστασις τοῦ γηΐνου ἐλλειψοειδοῦς διὰ σφαίρας ἐχούσης ἁρμοδίως ἐκλελεγμένην ἀκτῖνα (*Helmert:* «Hohere Geodäsie II»). Ἡ ἀκτὶς R=6370 χλμ. ἐπαρκεῖ διὰ πλείστους σκοπούς. Εἶναι αὐτή, παραλειπομένων τῶν δεκάτων χλμ., ἀκτὶς σφαίρας ἐχούσης τὴν αὐτὴν ἐπιφάνειαν καὶ τὸν αὐτὸν ὄγκον πρὸς τὸ γήϊνον ἐλλειψοειδὲς καὶ προσέτι ὁ μέσος ὅρος τῶν τριῶν ἡμιαξόνων αὐτοῦ· διὰ τὸ γήϊνον ἐλλειψοειδὲς

$$a=6\ 377\ 397,\ 155\ \mu.$$
$$b=6\ 356\ 078,\ 963\ \mu.$$

εἶναι:

1. Ὁ μέσος ὅρος τῶν τριῶν αὐτοῦ ἡμιαξόνων εἶναι:

$$R_1=\frac{a+a+b}{3}=6\ 370\ 291,\ 091\ \mu.$$

2. Ἡ ἀκτὶς τῆς ἐχούσης τὴν αὐτὴν ἐπιφάνειαν σφαίρας:

$$R_2=6\ 370\ 289,\ 510\ \mu.$$

3. Ἡ ἀκτὶς τῆς ἐχούσης τὸν αὐτὸν ὄγκον σφαίρας:

$$R_3=\sqrt[3]{a\,a\,b}=6\ 370\ 283{,}158\ \mu.$$

Διεξάγονται δὲ τότε ἐπὶ τῆς σφαίρας ταύτης οἱ ὑπολογισμοὶ καὶ αἱ ἀπεικονίσεις θεωρουμένων τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἐπὶ τῆς φυσικῆς γηΐνης ἐπιφανείας γενομένων γεωδαιτικῶν μετρήσεων ὡς προελθόντων ἐκ προβολῆς οὐχὶ ἐπὶ τὸ γεωειδὲς κατὰ τὰς κατακορύφους αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπὶ τῆς σφαίρας ταύτης κατὰ τὰς διευθύνσεις τῶν ἀκτίνων αὐτῆς· ἤτοι αἱ μὲν τροχιαὶ τῶν κατακορύφων θεωροῦνται εὐθύγραμμοι καὶ συμπίπτουσαι μετὰ τῶν ἀκτίνων τῆς σφαίρας, αἱ δὲ γεωειδικαὶ χωροσταθμικαὶ ἐπιφάνειαι ἐκλαμβάνονται ὡς ἐπιφάνειαι ὁμοκέντρων σφαιρῶν. Μεγάλα τμήματα τῆς γηΐνης ἐπιφανείας, κράτη ὁλόκληρα, ὡς π. χ. ἡ Βαυαρία, ἡ Βυρτεμβέργη καὶ ἄλλα, προσδιωρίσθησαν ληφθείσης ὡς ἐπιφανείας προβολῆς διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ὑπολογισμοῦ καὶ τῶν ἀπεικονίσεων μιᾶς μόνης σφαίρας δι' ὁλόκληρον τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ τμήματος τῆς γηΐνης ἐπιφανείας ἢ τοῦ κράτους.

γ) *Ἐπίπεδον.* Ἐν τῇ *κατωτέρᾳ γεωδαισίᾳ*. ἐκτεινομένῃ ἐπὶ περιωρισμένων τμημάτων τῆς γηΐνης ἐπιφανείας ἀκτῖνος μέχρι 10 χλμ. ἢ ἐμβαδοῦ 300—350 τετρ. χλμ., διεξάγονται οἱ σχετικοὶ ὑπολογισμοὶ καὶ αἱ ἀπεικονίσεις τῶν τμημάτων τούτων ἐπὶ νοητοῦ ἐπιπέδου ἐφαπτομένου τοῦ γεωειδοῦς. Τὸ σημεῖον ἐπαφῆς Κ (σχ. 12) δύναταί τις νὰ φαντασθῇ περὶ τὸ κέντρον τῆς ἐπὶ τὸ γεωειδὲς κατακορύφου προβολῆς τοῦ γηΐνου τμήματος. Ὑποτίθενται τουτέστι τὰ ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς φυσικῆς ἐπιφανείας γενομένων μετρήσεων προκύψαντα στοιχεῖα ὡς προελθόντα διὰ προβολῆς κατὰ τὴν κατακόρυφον τῶν σημείων τῆς φυσικῆς γηΐνης ἐπιφανείας ἐπὶ τὸ ῥηθὲν ἐπίπεδον. Καὶ ἐνταῦθα αἱ τροχιαὶ τῶν κατακορύφων θεωροῦνται εὐθύγραμμοι. Ὡς δύναται δὲ σύντομος ἔρευνα νὰ δείξῃ, τὰ εἰς τὰ ἀποτελέσματα τῶν γεωδαιτικῶν ὑπολογισμῶν καὶ τῶν ἀπεικονίσεων προσγιγνόμενα σφάλματα λόγῳ τῆς ὑποκαταστάσεως τμημάτων κυρτῆς ἐπιφανείας προβολῆς τοῦ γεωειδοῦς δι' ἐπιπέδου εἶναι ἀσήμαντα. Μάλιστα συγκρινόμενα ταῦτα κατὰ μέγεθος πρὸς τ' ἀναπόφευκτα σφάλματα, εἰς ἃ πᾶσα μέτρησις ὑπόκειται, δὲν ὑπερβαίνουσι, προκειμένου περὶ κατωτέρας γεωδαισίας, περίπου τὸ $^1/_{10}$ αὐτῶν, ἐφόσον αὐτὴ δὲν ἐκτείνεται ἐπὶ τμημάτων ἀκτῖνος μείζονος τῶν 10 χιλιομέτρων καὶ 300 — 350 τ. χλμ. ἐμβαδοῦ. Οὕτως, ἁπλοποιοῦνται οὐσιωδῶς αἱ ἐν τῇ κατωτέρᾳ γεωδαισίᾳ λογιστικαὶ καὶ σχεδιαστικαὶ ἐργασίαι καὶ ἡ σπουδὴ αὐτῆς δὲν ἀπαιτεῖ γνώσεις ἀνωτέ-

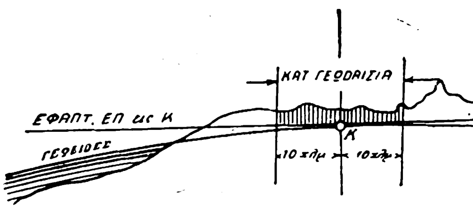

Σχ. 12.

ρων μαθηματικῶν, ἐπαρκούντων πρὸς τοῦτο πληρέστατα τῶν στοιχειώδων τοιούτων.

Προβάλλουσαι α. Παράλληλοι. Αἱ γεωδαιτικαὶ μετρήσεις ἐπὶ σημείων, μηκῶν, γωνιῶν καὶ ἐπιφανειῶν δὲν διεξάγονται ἐπὶ τοῦ γεωειδοῦς, ἀλλὰ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπὶ τῆς φυσικῆς γηΐνης ἐπιφανείας, σπανιώτερον ὑπὲρ ἢ ὑπ' αὐτήν· ἤτοι εἰς ὕψη ἀπὸ τοῦ γεωειδοῦς ἑκάστοτε διάφορα. Ἄρα πρὸς ἀναγωγὴν ἐπὶ τοῦ γεωειδοῦς, ἤτοι πρὸς εὕρεσιν τῶν ἐπὶ τοῦ γεωειδοῦς προβολῶν

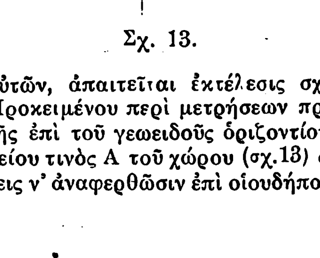

Σχ. 13.

αὐτῶν, ἀπαιτεῖται ἐκτέλεσις σχετικῶν λογισμῶν. Προκειμένου περὶ μετρήσεων πρὸς προσδιορισμὸν τῆς ἐπὶ τοῦ γεωειδοῦς ὁριζοντίου προβολῆς Α σημείου τινὸς Α τοῦ χώρου (σχ. 13) δύνανται αἱ μετρήσεις ν' ἀναφερθῶσιν ἐπὶ οἱουδήποτε σημείου τῆς διὰ

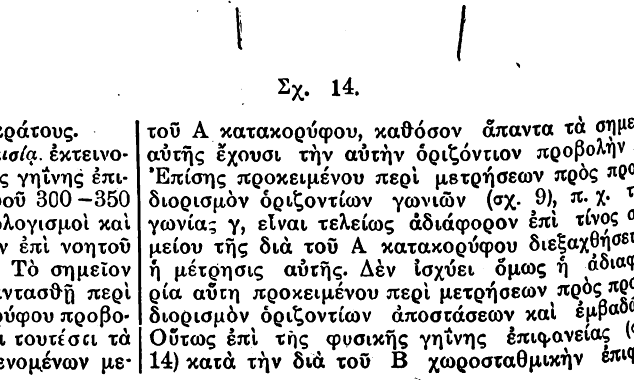

Σχ. 14.

τοῦ Α κατακορύφου, καθόσον ἅπαντα τὰ σημεῖα αὐτῆς ἔχουσι τὴν αὐτὴν ὁριζόντιον προβολὴν Α. Ἐπίσης προκειμένου περὶ μετρήσεων πρὸς προσδιορισμὸν ὁριζοντίων γωνιῶν (σχ. 9), π. χ. τῆς γωνίας γ, εἶναι τελείως ἀδιάφορον ἐπὶ τίνος σημείου τῆς διὰ τοῦ Α κατακορύφου διεξαχθήσεται ἡ μέτρησις αὐτῆς. Δὲν ἰσχύει ὅμως ἡ ἀδιαφορία αὐτὴ προκειμένου περὶ μετρήσεων πρὸς προσδιορισμὸν ὁριζοντίων ἀποστάσεων καὶ ἐμβαδῶν. Οὕτως ἐπὶ τῆς φυσικῆς γηΐνης ἐπιφανείας (σχ. 14) κατὰ τὴν διὰ τοῦ Β χωροσταθμικὴν ἐπιφά-

Digitized by Google

γειαν μετρηθεῖσα ἀπόστασις εἶναι διάφορος τῆς ὁριζοντίου ἀποστάσεως μ τῶν σημείων Α καὶ Β. Θεωρουμένου δὲ διὰ τὴν θέσιν ταύτην τοῦ γεωειδοῦς ὡς σφαίρας ἀκτῖνος R καὶ τῆς διὰ τοῦ Β χωροσταθμικῆς ἐπιφανείας ὁμοίως ὡς ἐπιφανείας σφαίρας ἀκτῖνος R + H, ἔνθα H εἶναι τὸ ὑψόμετρον τοῦ Β, προκύπτει:

$\frac{\mu}{\mu'}=\frac{R}{R+H}$ ἢ $\mu=\mu'+\Delta\mu$, ἔνθα $\Delta\mu=$ ἡ διόρθωσις τοῦ μ′ πρὸς ἀναγωγὴν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ γεωειδοῦς $=-\frac{H}{R+H}\mu'=-\frac{H}{R}\mu$ διὰ R=6 370 000 μ. εἶναι: $\Delta\mu=-0\,000\,000\,157.\,H.\,\mu.$, ἐξ οὗ προκύπτει, ὅτι δι' ὕψη H μέχρι 300 μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῶν θαλασσῶν καὶ μήκη μικρότερα τῶν 1500 μ. ἡ διόρθωσις αὕτη ἀναγωγῆς Δμ ἀνέρχεται περίπου εἰς 7,0 ἑκμ., ποσότητα πολὺ μικροτέραν τῶν κατὰ τὴν μέτρησιν τοιούτων μηκῶν διὰ τῶν μεθόδων *τῆς κατωτέρας γεωδαισίας* ἐκ τυχαίων αἰτίων προσγιγνομένων ἀναποφεύκτων σφαλμάτων. Κατ' ἀνάλογον τρόπον δείκνυται ὅτι καὶ τὸ ἐμβαδὸν σχήματος, τὸ προκῦπτον ἐκ μηκῶν ὁριζοντίως μετρηθέντων, δὲν διαφέρει διὰ τὰ περιωρισμένα ταῦτα ὅρια αἰσθητῶς τοῦ ἐμβαδοῦ τῆς ἐπὶ τοῦ γεωειδοῦς ὁριζοντίας προβολῆς τοῦ σχήματος. Διὰ τοὺς λόγους τούτους ἐπιτρέπεται ἐν τῇ κατωτέρᾳ γεωδαισίᾳ προκειμένου περὶ προσδιορισμοῦ ὁριζοντίων προβολῶν αἱ κατακόρυφοι προβάλλουσαι δύνανται ἐντὸς τῶν ὁρίων τούτων νὰ θεωρῶνται παράλληλοι.

β. Κάθετοι προβάλλουσαι ('Ορθὴ προβολή). Διὰ περιωρισμένας περιοχὰς αἱ ἐπὶ τὸ ἐπίπεδον προβολῆς K (σχ. 15) παράλληλοι προβολαὶ θεωροῦνται ὡς *ὀρθαὶ προβολαί*.

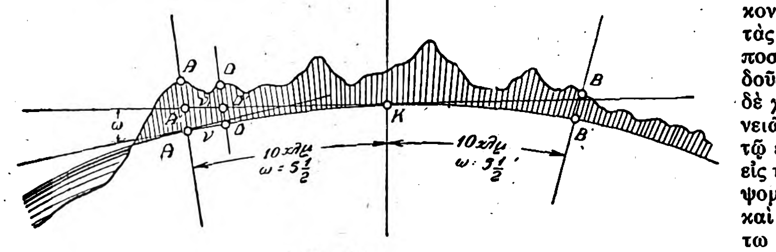

Σχ. 15.

Διὰ τὴν δυσμενεστέραν περίπτωσιν (σχ. 6), καθ' ἣν περιοχή τις ΑΔ τοῦ τμήματος ΑΒ τῆς φυσικῆς γηΐνης ἐπιφανείας εὕρηται εἰς τὴν ἀκροτάτην ἀπὸ τοῦ μέσου αὐτοῦ ἀπόστασιν (10 χλμ.), ἡ ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου K προβολὴ $A_1\Delta_1 = \nu_1$ τῆς ἀποστάσεως τῶν σημείων Α καὶ Δ, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὀρθὴ προβολή, καθ' ὃ ἐλάχιστα αὐτῆς διαφέρουσα. Ὄντως τὸ μῆκος τῆς ὀρθῆς προβολῆς τῆς ἀποστάσεως ΑΔ εἶναι: ν_1 συνω, ἐπομένως ἡ διαφορὰ Δν ταύτης ἀπὸ τῆς ΑΔ εἶναι $\Delta\nu=\nu_1-\nu_1$ συνω ν_1 (1 — συνω) καὶ διὰ Α′Κ=10 χλμ., ἤτοι $\omega=5'^1/_2$ $\Delta\nu=0,000\,001\,5\,\nu_1$ καὶ διὰ $\nu_1 \leqq 1500$ μέτρ. εἶναι $\Delta\nu \leqq 2,3$ χλστμ. ποσότης μηδαμινή. Ὁμοίως τὸ ἐμβαδὸν τῆς προβολῆς ἐπιφανείας ΑΔ ἐπὶ τὸ ἐπίπεδον K διαφέρει τοῦ ἐμβαδοῦ τῆς ὀρθῆς προβολῆς τῆς ἰδίας ἐπιφανείας κατὰ ποσότητα ἀσήμαντον. Οὕτω δι' ἐπιφάνειαν ἐμβαδοῦ E=2 χλμ.² ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου K κειμένην, προκύπτει προβολὴ ὀρθὴ διαφέρουσα αὐτῆς κατά: ΔE=0,000 00 15 E=3,0 μ², ἤτοι 0,000 15 μ²%.

ΥΨΟΜΕΤΡΙΑ. *Σφαιρικαὶ ἐπιφάνειαι.* Μόνη ἡ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ γεωειδοῦς ὁριζοντία προβολὴ τμήματος τῆς φυσικῆς γηΐνης ἐπιφανείας δὲν ἀρκεῖ πρὸς καθορισμὸν τῆς ἐν τῷ χώρῳ θέσεως αὐτοῦ· ἀπαιτοῦνται προσέτι καὶ τὰ μήκη τῶν προβαλλουσῶν τὰ σημεῖα τοῦ τμήματος ἐπὶ τὴν ἐπιφάνειαν προβολῆς, ἤτοι τὰ *ὑψόμετρα*. Ὅπως προκειμένου περὶ προσδιορισμοῦ τῆς ὁριζοντίου προβολῆς τμήματος τῆς φυσικῆς γηΐνης ἐπιφανείας δύναται κατὰ τὴν διεξαγωγὴν ὑπολογισμῶν καὶ

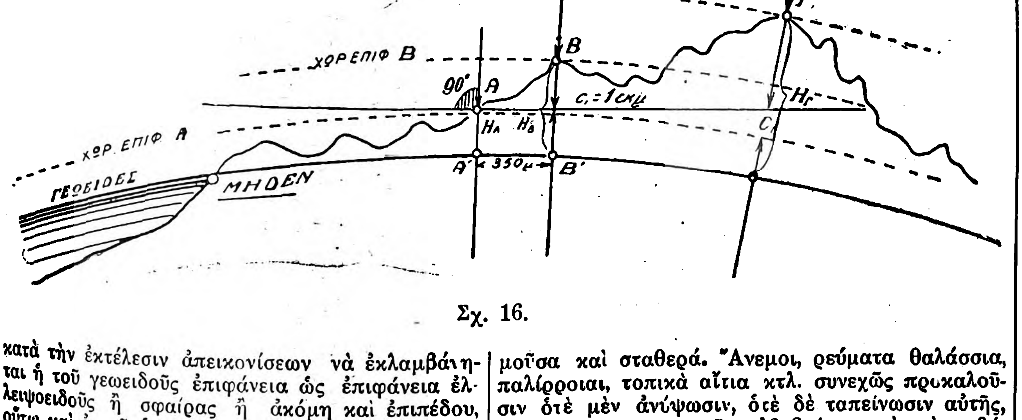

Σχ. 16.

κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἀπεικονίσεων νὰ ἐκλαμβάνηται ἡ τοῦ γεωειδοῦς ἐπιφάνεια ὡς ἐπιφάνεια ἐλλειψοειδοῦς ἢ σφαίρας ἢ ἀκόμη καὶ ἐπιπέδου, οὕτω καὶ ἐν τῇ ὑψομετρίᾳ ἐκτελοῦνται οἱ ὑψομετρικοὶ ὑπολογισμοὶ καὶ αἱ κατακόρυφοι ἀπεικονίσεις ὑποκαθισταμένου τοῦ τε γεωειδοῦς καὶ τῶν γεωειδικῶν χωροσταθμικῶν ἐπιφανειῶν δι' ἐπιφανειῶν ἐλλειψοειδοῦς ἐκ περιστροφῆς ἢ ὁμοκέντρων σφαιρῶν ἢ παραλλήλων ἐπιπέδων, ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεως τοῦ ὑπ' ὄψει τμήματος καὶ τοῦ ἑκάστοτε ἐπιζητουμένου βαθμοῦ ἀκριβείας. Ἐν τῇ *κατωτέρᾳ γεωδαισίᾳ* ἐξαρκεῖ πληρέστατα διὰ τὴν

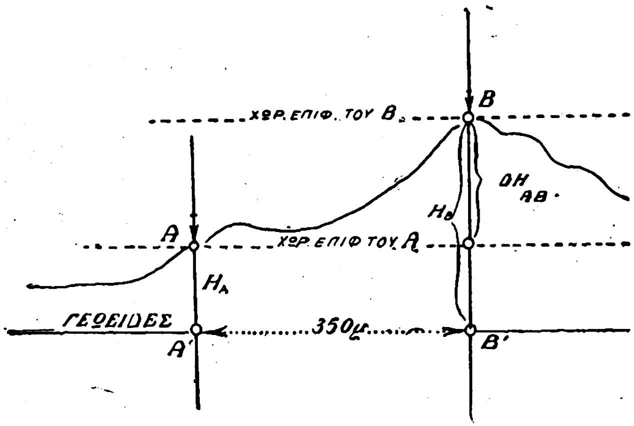

Σχ. 17.

λύσιν τῶν ὑψομετρικῶν προβλημάτων ἡ ὑποκατάστασις τοῦ μὲν γεωειδοῦς δι' ἐπιφανείας σφαίρας μὲ ἁρμοδίαν ἀκτῖνα, τῶν δὲ χωροσταθμικῶν ἐπιφανειῶν δι' ἐπιφανειῶν ὁμοκέντρων αὐτῇ σφαιρῶν (σχ. 16). Μάλιστα εἴς τινας περιπτώσεις (ἐν τῇ μεθόδῳ τῇ ταχυμετρικῇ) ἐκτελοῦνται οἱ ὑψομετρικοὶ ὑπολογισμοὶ καὶ αἱ ἀπεικονίσεις, θεωρουμένου διὰ τὰς μείζονας τῶν 350 μ. ἀποστάσεις τοῦ μὲν γεωειδοῦς ὡς ἐπιπέδου, τῶν δὲ χωροσταθμικῶν ἐπιφανειῶν ὡς παραλλήλων αὐτῷ ἐπιπέδων (σχ. 17). Τὰ εἰς τ' ἀποτελέσματα τῶν ὑψομετρικῶν ὑπολογισμῶν καὶ τῶν ἀπεικονίσεων οὕτω προκύπτοντα σφάλματα εἶναι, ὡς δύναται εὐχερῶς νὰ δειχθῇ, ἐλάσσονα τοῦ 1 ἑκμ., ἤτοι ἀσήμαντα ἔναντι τοῦ βαθμοῦ ἀκριβείας, ὃν παρέχει ἡ μέθοδος αὕτη.

Ἡ κατὰ τὴν κατακόρυφον τοῦ Β διαφορὰ μεταξὺ τοῦ ἐπιπέδου καὶ τῆς σφαιρικῆς ἐπιφανείας εἶναι (σχ. 16) $C_1=\frac{E^2}{2R}$ (R=εἶναι ἡ κατὰ τὸ τὸ Α ἀκτὶς καμπυλότητος τῆς σφαίρας, ἥτις λαμβάνεται συνήθως ἴση 6370 χλμ., καὶ E=ἡ ὁριζοντία ἀπόστασις Α′ Β′ τῶν σημείων Α καὶ Β). Ἡ κατωτέρα γεωδαισία διὰ τῶν ὑψομετρικῶν μεθόδων αὐτῆς προσδιορίζει τὰ ὑψόμετρα σημείων τοῦ χώρου εἴτε ἀπ' εὐθείας, εἴτε συνηθέστερον διὰ τῶν πρὸς ἕτερα γνωστὰ σημεῖα ὑψομετρικῶν διαφορῶν αὐτῶν κατὰ τὸν τύπον:

$$H_B=H_A+\Delta H$$

ἤτοι ἂν σημείου Α εἶναι γνωστὸν τὸ ὑψόμετρον, προσδιοριζομένης τῆς ὑψομετρικῆς διαφορᾶς ΔH αὐτοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὸ Β′, εὑρίσκεται τὸ ὑψόμετρον τοῦ σημείου Β. Ἄρα ἔκ τινος σημείου 0 (σχ. 16) τῆς ἐλευθέρας ἐπιφανείας τῶν θαλασσῶν (γεωειδοῦς), ἔχοντος ὑψόμετρον μηδὲν 0, δύνανται διαδοχικῶς νὰ ὁρισθῶσιν ὁσωνδήποτε σημείων τὰ ἀπόλυτα ὑψόμετρα, ὁριζομένων τῶν οἰκείων ὑψομετρικῶν διαφορῶν. Ἂν δ' ἔν τινι περιοχῇ εἶναι γνωστὸν τὸ ὑψόμετρον δεδομένου σημείου, εὑρίσκονται τὰ ὑψόμετρα ἑτέρων σημείων τῆς περιοχῆς ταύτης διὰ προσδιορισμοῦ ὑψομετρικῶν διαφορῶν (βλ. λ ὑψομετρία).

Ἡ ἐλευθέρα ἐπιφάνεια τῶν θαλασσῶν. Ἡ ἐλευθέρα ἐπιφάνεια τῶν θαλασσῶν δὲν εἶναι ἠρεμοῦσα καὶ σταθερά. Ἄνεμοι, ρεύματα θαλάσσια, παλίρροιαι, τοπικὰ αἴτια κτλ. συνεχῶς προκαλοῦσιν ὁτὲ μὲν ἀνύψωσιν, ὁτὲ δὲ ταπείνωσιν αὐτῆς, καθιστῶσαι προφανῶς ἀβεβαίαν καὶ τὴν θέσιν τοῦ γεωειδοῦς. Καὶ προκειμένου μὲν περὶ προσδιορισμοῦ τῶν ἐπ' αὐτοῦ ὁριζοντίων προβολῶν τμημάτων τῆς γηΐνης ἐπιφανείας, δύναται ἡ ἀβεβαιότης αὕτη νὰ μὴ λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν· ὅσον ὅμως ἀφορᾷ ὑψομετρικοὺς προσδιορισμούς, πρέπει ἡ θέσις τοῦ γεωειδοῦς νὰ εἶναι ἐπακριβῶς ὡρισμένη. Πρὸς προσδιορισμὸν τῶν κατακορύφων τούτων μεταβολῶν τῆς θαλασσίας ἐπιφανείας γίνεται χρῆσις εἰδικῶν ὀργάνων, παλιρροιομέτρων εἴτε παλιρροιογράφων. Ἐν Ἑλλάδι ἐν ἔτει 1919 ἡ Τοπογραφικὴ ὑπηρεσία ὑπουργείου Συγκοινωνίας εἶχε προμηθευθῆ 10 παλιρροιογράφους (σχ. 18), οὓς προώριζε διὰ τὸ γενικὸν χωροσταθμικὸν δίκτυον τοῦ κράτους. Μετὰ τὴν ἵδρυσιν (1922) τῆς γεωδαιτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κράτους παρεχώρησεν αὐτοὺς εἰς αὐτήν, τοποθετηθέντας δαπάναις τῆς ἰδίας καὶ φροντίδι τῆς Ὑδρογραφικῆς ὑπηρεσίας ὑπουργείου Ναυτικῶν. Ὁ μετὰ πολυχρονίους παρατηρήσεις μέσος ὅρος ὅλων τῶν κατακορύφων θέσεων σημείου τῆς ἐλευθέρας ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, εἶναι ἡ *μέση στάθμη* τῆς ἐλευθέρας ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης κατὰ τὸ σημεῖον τοῦτο. Αἱ οὕτω πως ὁριζόμεναι μέσαι στάθμαι διαφόρων σημείων τῆς θαλασσίας ἐπιφανείας, δὲν κεῖνται ἐπὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς χωροσταθμικῆς ἐπιφανείας. Ἑπομένως δὲν θὰ ἦτο σκόπιμον διάφοροι ὑψομετρικοὶ προσδιορισμοὶ τοῦ αὐτοῦ τμήματος τῆς γηΐνης ἐπιφανείας νὰ ἐξαρτηθῶσιν ἐκ πλειόνων τοιούτων σημείων τῆς θαλασσίας ἐπιφανείας, καθ' ὅσον ἑκάστη μέτρησις ἐξ ἑκάστου τούτων ἀναχωροῦσα θὰ παρεῖχε διὰ τὸ αὐτὸ σημεῖον τῆς γηΐνης ἐπιφανείας ἰδιαίτερον ὑψόμετρον. Δι' ὃ εἰς τὰ πλεῖστα τῶν πολιτισμένων κρατῶν ἔχει ἐκλεγῆ καὶ καθορισθῆ ὡς θεμελιώδης χωροσταθμικὴ ἐπιφάνεια, ἐφ' ἧς λογίζονται τα ὑψόμετρα τῆς φυσικῆς γηΐνης ἐπιφανείας τοῦ κράτους, ἡ χωροσταθμικὴ ἐπιφάνεια, ἡ διὰ τῆς μέσης στάθμης ἑνὸς ὡρισμένου σημείου τῆς ἐλευθέρας ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης διερχομένη. Τὸ σημεῖον τοῦτο καλεῖται «*κανονικὸν μηδέν*» ἢ ἁπλῶς «*μηδέν*», ἡ δὲ δι' αὐτοῦ διερχομένη χωροσταθμικὴ ἐπιφάνεια «*μηδενικὸς ὁρίζων*» τοῦ κράτους ἢ ἁπλῶς «*ὁρίζων*». Παρ' ἡμῖν εἶχε τοῦτο ἐκλεγῆ παρὰ τὸ ἀκρομώλιον τοῦ ἀνατολικοῦ λιμενοβραχίονος τοῦ ἐσωτερικοῦ λιμένος Πειραιῶς, μετατεθὲν μεταγενεστέρως. Ἡ παραδοχὴ ἑνὸς «*ὁρίζοντος*» δι' ὅλα τὰ κράτη θὰ ἦτο πρακτικῶς ἀνωφελής, διότι ἡ ἐξ αὐτοῦ ὑψομετρικὴ ἐξάρτησις ἀπὸ μεγάλων ἀποστάσεων θὰ παρεῖχε μείζονα ἀβεβαιότητα τῆς ἀμέσου ἐξαρτήσεως, ἐκ τῆς κατά τι ἐσφαλμένης μέσης στάθμης σημείου τῆς ἐγγυτέρας θαλάσσης.

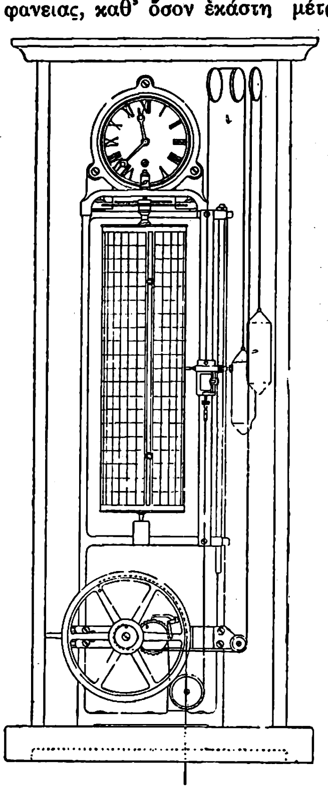

Σχ. 18.

Ἀποτυπώσεις. *Ἀποτύπωσις* τμήματος τῆς φυσικῆς γηΐνης ἐπιφανείας καλεῖται ἐν τῇ γεωδαισίᾳ ὁ κατὰ μέγεθος καὶ μορφὴν προσδιορισμὸς τοῦ τμήματος τούτου. Ἡ ἀποτύπωσις καλεῖται *ὁριζοντία* μέν, ὅταν αὕτη περιορίζεται ἐν τῷ προσδιορισμῷ τοῦ μεγέθους καὶ τῆς μορφῆς τῆς ὁριζοντίας προβολῆς τμήματος τῆς φυσικῆς γηΐνης ἐπιφανείας, *κατακόρυφος* δέ, ὅταν περιορίζεται αὕτη εἰς τὸν ὑψομετρικὸν μόνον προσδιορισμὸν τοῦ τμήματος. *Τοπογραφικὴ* λέγεται ἡ ἀποτύπωσις, ὅταν *ταυτοχρόνως* γίνεται ὅ τε προσδιορισμὸς τῆς ὁριζοντίας προβολῆς τμήματος τῆς φυσικῆς γηΐνης ἐπιφανείας καὶ τῶν ὑψομέτρων σημείων αὐτῆς.

Χαρακτηριστικὰ σημεῖα τῆς φυσικῆς γηΐνης ἐπιφανείας. Ὁ προσδιορισμὸς κατὰ μέγεθος καὶ μορφὴν τμήματός τινος τῆς φυσικῆς γηΐνης ἐπιφανείας μετὰ τῶν φυσικῶν καὶ τεχνητῶν αὐτοῦ λεπτομερειῶν γίνεται κατὰ σημεῖα· ἤτοι, διὰ καθορισμοῦ τῆς ἐν τῷ χώρῳ σχετικῆς θέσεως σημείων αὐτοῦ. Εἶναι δὲ πιστοτέρα ἡ ἀποτύπωσις τῶν ἐδα-

Digitized by Google

φικῶν μορφῶν ὅσῳ πυκνότερον καὶ σκοπιμώτερον ἐκλέγονται τὰ σημεῖα ταῦτα. Ἡ πυκνότης αὐτῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ σκοποῦ, δι' ὃν ἐκτελεῖται ἡ ἀποτύπωσις, ἐκ τοῦ ἐπιδιωκομένου βαθμοῦ ἀκριβείας καὶ ἐκ τῆς κλίμακος σμικρύνσεως, ὑφ' ἣν πρόκειται τὸ τμῆμα τοῦτο τοῦ ἐδάφους ν' ἀπεικονισθῇ ἐπὶ τοῦ χάρτου. *Κλῖμαξ* δὲ τῆς ὑπὸ σμίκρυνσιν ἐπὶ τοῦ χάρτου εἰκονιζομένης ὁριζοντίου προβολῆς τμήματος τῆς γηΐνης ἐπιφανείας καλεῖται ὁ λόγος ὁμοιότητος τῶν δύο τούτων σχημάτων. Ἀκριβῶς δ' ἡ ἱκανότης τῶν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἀποτυπώσεώς τινος ἐργαζομένων προσώπων ἔγκειται εἰς τοῦτο: «δι' ὅσον οἷόν τε ὀλιγαριθμοτέρων σημείων νὰ ἐπιτευχθῇ πιστοτέρα ἡ ἀπόδοσις τῶν ἐδαφικῶν μορφῶν τῆς φυσικῆς γηΐνης ἐπιφανείας». Τοῦτο κατορθοῦται δι' ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἀναζητήσεως καὶ ἐκλογῆς τῶν ἰδιαιτέρων ἐκείνων σημείων ἑκάστης μορφῆς τῆς φυσικῆς γηΐνης ἐπιφανείας, τῶν χαρακτηριζόντων καὶ διαστελλόντων αὐτὴν πάσης ἑτέρας· ἤτοι, δι' ἐκλογῆς τῶν *χαρακτηριστικῶν σημείων* ἑκάστης μορφῆς τῆς φυσικῆς γηΐνης ἐπιφανείας.

Εἰδικὰ σημεῖα. Ἀναλόγως τοῦ σκοποῦ, ὃν πρόκειται αἱ ἀποτυπώσεις νὰ ἐξυπηρετήσωσι, διακρίνονται αὗται εἰς τεχνικάς, οἰκονομολογικάς, πλουτοπαραγωγικάς, γεωλογικάς, στρατιωτικὰς καὶ ναυτικάς. Εἰς τὰς ἀποτυπώσεις πασῶν τῶν κατηγοριῶν τούτων τὰ χαρακτηριστικὰ σημεῖα εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον τὰ αὐτά. Τὰ ἐπὶ πλέον ὅμως ἀποτυπούμενα σημεῖα τοῦ ἐδάφους τὰ μέλλοντα νὰ ἐξυπηρετήσωσι τὸν εἰδικὸν σκοπόν, δι' ὃν ἡ ἀποτύπωσις ἐκτελεῖται, δὲν εἶναι πάντοτε τὰ ἴδια. Τὰ σημεῖα ταῦτα καλοῦνται «*εἰδικὰ σημεῖα*». Οὕτως ἐπὶ παραδείγματος, ἐνῷ τὰ ὅρια ἰδιοκτησιῶν συνιστῶσι σημεῖα εἰδικὰ ἐνδιαφέροντα οἰκονομολογικὴν ἀποτύπωσιν, ἀντιθέτως εἶναι ταῦτα περιττὰ διὰ στρατιωτικὴν τοιαύτην. Ὁμοίως σημεῖα ἐπιφανειακῆς ἐμφανίσεως γραμμῶν ἐπαφῆς γεωλογικῶν διαστρώσεων, χρήσιμα διὰ τὸν γεωλογικῶς ἀποτυποῦντα, δὲν ἐνδιαφέρουσι ποσῶς τὸν εἰς στρατιωτικὴν ἀποτύπωσιν ἀσχολούμενον κ. ο. κ.

Βάσεις πάσης ἀποτυπώσεως. Δίκτυα: τριγωνομετρικόν, πολυγωνομετρικὸν καὶ ὑψομετρικόν. Ὁ προσδιορισμὸς τῆς σχετικῆς θέσεως τῶν χαρακτηριστικῶν καὶ εἰδικῶν σημείων τμήματός τινος τῆς φυσικῆς γηΐνης ἐπιφανείας διεξάγεται κατὰ περιοχάς, ὧν ἡ ἔκτασις ποικίλλει ἀναλόγως τῆς «*ἀκτῖνος ἐνεργείας*», τῆς ἑκάστοτε ἐφαρμοζομένης μεθόδου καὶ τῶν ἐν χρήσει ὀργάνων. Τὸ μέγεθος τῆς ἀκτῖνος ἐνεργείας μεθόδου καὶ ὀργάνων περιορίζουσι τὰ ἑκάστοτε τεταγμένα ὅρια ἀπαιτουμένης ἀκριβείας. Πρὸς καθορισμὸν τῆς πρὸς ἀλλήλας σχετικῆς θέσεως τῶν περιοχῶν τούτων ἐγκαθίσταται ἀνὰ τὴν ἀποτυπωτέαν ἔκτασιν δίκτυον σταθερῶν βοηθητικῶν σημείων καὶ καθορίζεται ἐπ' ἀκριβὲς ἥ τε ὁριζόντιος προβολὴ καὶ ἡ καθ' ὕψος σχετικὴ θέσις αὐτῶν. Τὸ δίκτυον τοῦτο καλεῖται «*τριγωνομετρικόν*», τὰ δὲ σημεῖα «*τριγωνομετρικά*», καθότι χρησιμοποιοῦνται διὰ τὸν καθορισμὸν αὐτῶν τύποι καὶ μέθοδοι τῆς τριγωνομετρίας (ἐπιπέδου ἢ σφαιρικῆς). Ἡ ἀπὸ τῶν σημείων τούτων ἐξάρτησις ἀποτυπώσεώς τινος ἐνεργεῖται εἴτε ἀπ' εὐθείας εἴτε παρεμβολῇ δευτερευόντων σημείων, τῶν «*πολυγωνομετρικῶν*» (τὰ ὁποῖα καλοῦνται οὕτω, διότι προσδιορίζονται διὰ τῆς πολυγωνομετρικῆς μεθόδου), καθοριζομένης τῆς θέσεως αὐτῶν ἐκ τῶν τριγωνομετρικῶν τοιούτων. Τὰ σημεῖα ταῦτα συνιστῶσι τὸ «*πολυγωνομετρικὸν δίκτυον*». Ἀνεξαρτήτως τῶν δικτύων τούτων, *τριγωνομετρικοῦ* καὶ *πολυγωνομετρικοῦ*, ἐγκαθίσταται προσέτι ἀνὰ τὴν ἀποτυπωτέαν ἔκτασιν δίκτυον εἰδικῶν ὑψομετρικῶν σταθερῶν σημείων, ὧν ἐπ' ἀκριβὲς καθορίζεται ἡ ὑψομετρικὴ θέσις. Τὰ σημεῖα ταῦτα συνιστῶσι τὸ «*ὑψομετρικὸν*» ἢ «*χωροσταθμικὸν δίκτυον*», χρησιμοποιοῦνται δὲ ταῦτα διὰ τὴν ἀπ' αὐτῶν ὑψομετρικὴν (κατὰ περιοχὰς ἢ κατὰ σημεῖα) ἐξάρτησιν πάσης ἐκτεταμένης ἀποτυπώσεως, κατακορύφου ἢ τοπογραφικῆς, καὶ διὰ τὴν εὕρεσιν τῶν ὑψομέτρων τῶν σημείων τριγωνομετρικοῦ καὶ πολυγωνομετρικοῦ δικτύου. Ἡ ἐξάρτησις τῆς λεπτομερειακῆς ἀποτυπώσεως ἀπὸ των δικτύων τούτων ἔχει καὶ ὡς σκοπὸν τὴν τήρησιν τῶν τριῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν τῆς γεωδαισίας περὶ ὧν κατωτέρω. (Βλ. καὶ λ. δίκτυον (*Γεωδαισ.*)).

Κρατικὰ δίκτυα. Τὰ πεπολιτισμένα κράτη πρὸς ἐξυπηρέτησιν παντὸς εἴδους ἀποτυπώσεως καὶ πρὸς ὁμοιόμορφον καὶ ἁρμονικὸν καθορισμὸν τῶν σημείων τῶν δικτύων, τριγωνομετρικοῦ καὶ χωροσταθμικοῦ, δὲν ἐπαφίενται εἰς τὸν ὑπὸ τῶν ἑκάστοτε ἀποτυπούντων προσδιορισμὸν αὐτῶν ἀλλὰ ἐγκαθιστῶσι, μετροῦσι καὶ ὑπολογίζουσι τὰ καθ' ὅλην τὴν κρατικὴν ἐπιφάνειαν ἐκτεινόμενα τοιαῦτα δίκτυα, δι' εἰδικῶν πρὸς τοῦτο κρατικῶν ὑπηρεσιῶν. Χάριν τῶν ποικίλων κρατικῶν ἀναγκῶν ἱδρύθησαν δημόσιαι ὑπηρεσίαι ἀρχικῶς μὲν πρὸς ἐνέργειαν στρατιωτικῶν καὶ κτηματολογικῶν ἀποτυπώσεων, βραδύτερον δὲ καὶ δι' ἑτέρους σκοπούς. Σήμερον αἱ λειτουργοῦσαι εἰς τὰ πλεῖστα τῶν κρατῶν ὑπηρεσίαι ἐξυπηρετοῦσι: 1) τεχνικούς, 2) οἰκονομολογικούς, 3) πλουτοπαραγωγικούς, 4) γεωλογικοὺς καὶ 5) στρατιωτικοὺς καὶ ναυτικοὺς σκοπούς. Ἐπειδὴ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον αἱ ὑπηρεσίαι αὗται, ἱδρυθεῖσαι αὐτοτελῶς καὶ ἀνεξαρτήτως ἡ μὲν τῆς δέ, ἐργάζονται ὅμως πᾶσαι καὶ ἀποτυποῦσιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ κράτους, πρὸς οἰκονομίαν χρόνου καὶ χρήματος καὶ χάριν ἁρμονικῆς διεξαγωγῆς τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν κατεβλήθησαν, εἴς τινα κράτη, προσπάθειαι συνεργασίας καὶ συντονισμοῦ τῶν ἐνεργειῶν τῶν ὑπηρεσιῶν τούτων. Οὕτως ἐν Γερμανίᾳ ἱδρύθη ἡ «Κεντρικὴ Διεύθυνσις τῶν Γεωδαιτικῶν Ὑπηρεσιῶν τῆς Πρωσσίας» (Zentraldirektorium des Vermessungswesens in Preussischem Staate), ἐν δὲ τῇ Αὐστρίᾳ συνεκεντρώθησαν σχεδὸν πᾶσαι αἱ ὑπηρεσίαι αὗται εἰς μίαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Bundesvermessugsamt». Παρ' ἡμῖν ἐλειτούργει μέχρι τοῦ 1923 τὸ Χαρτογραφικὸν συμβούλιον τοῦ κράτους, ὡς σύνδεσμος οὐ μόνον μεταξὺ τῶν τοπογραφικῶν καὶ γεωδαιτικῶν ὑπηρεσιῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν λοιπῶν κρατικῶν τοιούτων. Διὰ τοῦ ἀπὸ 8 Φεβρουαρίου 1923 νομοθετικοῦ διατάγματος ἱδρύθη, προτάσει ἡμῶν καὶ συμφώνως πρὸς ἡμέτερον σχέδιον ὀργανώσεως, *Γεωδαιτικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ Κράτους*, σκοποῦσα τὴν ἐκτέλεσιν τῶν διεθνῶν ὑποχρεώσεων τῆς Ἑλλάδος πρὸς προσδιορισμὸν τοῦ σχήματος τῆς γῆς καὶ πρὸς ἐναρμόνισιν τῶν ἐν τῷ κράτει γεωδαιτικῶν ἐργασιῶν. Εἴς τινα κράτη, ἀφ' ἑνὸς μὲν πρὸς ἐπιστημονικὴν καὶ πρακτικὴν καθοδήγησιν των ἀποτυπούντων ἰδιωτῶν, νομικῶν προσώπων, δήμων, κοινοτήτων κτλ., ἀφ' ἑτέρου δὲ ἵνα τὰ ἐξαγόμενα τῶν ὑπ' αὐτῶν ἐκτελουμένων ἀποτυπώσεων δύνανται νὰ χρησιμοποιῶνται ὑπὸ τῶν κρατικῶν ὑπηρεσιῶν, ἐθεσπίσθησαν ὡρισμένοι κανονισμοὶ διεξαγωγῆς τῶν μὴ κρατικῶν ἀποτυπώσεων.

Ἑλληνικαὶ γεωδαιτικαὶ ὑπηρεσίαι. Αἱ σήμερον ἐν Ἑλλάδι λειτουργοῦσαι γεωδαιτικαὶ ὑπηρεσίαι εἶναι: 1) Ἡ Γεωγραφικὴ (πρώην Χαρτογραφικὴ) ὑπηρεσία Στρατοῦ. 2) Ἡ Ὑδρογραφικὴ ὑπηρεσία τοῦ ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν. 3) Ἡ Τοπογραφικὴ ὑπηρεσία τοῦ ὑπουργείου Συγκοινωνίας. 4) Ἡ Τοπογραφικὴ ὑπηρεσία τοῦ ὑπουργείου Γεωργίας. 5) Ἡ Ὑπηρεσία μετρήσεως δασῶν κτλ. τοῦ ὑπουργείου Γεωργίας. 6) Ἡ Γεωδαιτικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ κράτους, αὐτοτελὴς καὶ ἀνεξάρτητος, περιλαμβάνουσα ἀντιπροσώπους τῶν 1—4 ἀνωτέρω ὑπηρεσιῶν καὶ προσέτι ἑτέρους ἐπιστήμονας.

Γενικὸς τοπογραφικὸς χάρτης. Κτηματολογικὸς χάρτης. Ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη, ἀναλόγως τοῦ σκοποῦ αὐτῶν, διακρίνονται αἱ ἀποτυπώσεις, εἰς 1) τεχνικάς, 2) οἰκονομολογικάς, 3) πλουτοπαραγωγικάς, 4) γεωλογικὰς καὶ 5) στρατιωτικὰς καὶ ναυτικάς, αἵτινες ἔχουσι σχεδὸν κοινὰ τὰ διὰ τὸ αὐτὸ τμῆμα τῆς φυσικῆς γηΐνης ἐπιφανείας χαρακτηριστικὰ σημεῖα, διάφορα δὲ τὰ εἰδικὰ τοιαῦτα. Ἵνα μὴ κρατικαὶ καὶ μὴ κρατικαὶ ὑπηρεσίαι ἀσχολῶνται ἑκάστη δι' ἑαυτὴν εἰς τὸν προσδιορισμὸν τῶν χαρακτηριστικῶν σημείων τῆς αὐτῆς ἐδαφικῆς ἐπιφανείας, ἐπιλαμβάνονται τὰ κράτη διὰ μιᾶς ἢ καὶ πλειόνων κρατικῶν ὑπηρεσιῶν τῆς ἐκτελέσεως «*γενικῆς ἀποτυπώσεως*» ὁλοκλήρου τῆς ἐπιφανείας τοῦ κράτους, ἤτοι τῆς συντάξεως «*Γενικοῦ τοπογραφικοῦ χάρτου τοῦ κράτους*» συνιστῶντος τὴν βάσιν πάσης εἰδικῆς ἀποτυπώσεως (στρατιωτικῆς, ναυτικῆς, τεχνικῆς, γεωλογικῆς, οἰκονομολογικῆς καὶ πλουτοπαραγωγικῆς). Αἱ εἰδικαὶ ἀποτυπώσεις ἐξυπηρετοῦνται προσέτι διὰ τοῦ «*Κτηματολογικοῦ χάρτου τοῦ κράτους*», ὅστις ὁμοίως διεξάγεται ὑπὸ κρατικῶν ὑπηρεσιῶν καὶ ἀπεικονίζει ἐν λεπτομερείᾳ, πραγματικῶς καὶ νομικῶς, πάσας τὰς ἐν τῷ κράτει ἀκινήτους ἰδιοκτησίας, μὴ παραλειπομένων καὶ τῶν χαρακτηριστικῶν ἐδαφικῶν σημείων. Ὁ «*Γενικὸς Τοπογραφικὸς χάρτης*» καὶ ὁ «*Κτηματολογικὸς Χάρτης*» συνιστῶσιν ἔν τινι κράτει τὴν θεμελιώδη βάσιν πάσης εἰδικῆς ἀποτυπώσεως (στρατιωτικῆς ἢ ναυτικῆς, τεχνικῆς, γεωλογικῆς, οἰκονομολογικῆς καὶ πλουτοπαραγωγικῆς (βλ. λ. τοπογραφικοὶ *χάρται* καὶ Κτηματολόγιον).

Διαίρεσις τῆς κατωτέρας γεωδαισίας. Πρὸς εὐχερεστέραν σπουδὴν τῆς *κατωτέρας γεωδαισίας* κατατάσσονται τὰ ὄργανα καὶ αἱ μέθοδοι αἱ ἐν τῇ ἀποτυπώσει τῆς φυσικῆς γηΐνης ἐπιφανείας χρησιμοποιούμεναι εἰς τρεῖς κατηγορίας. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ διαίρεσις τῆς κατωτέρας γεωδαισίας εἰς:

Μέρος πρῶτον. Ὁριζόντιοι ἀποτυπώσεις (ὁριζοντιογραφίαι).	*Τοπομετρία*
Μέρος δεύτερον. Κατακόρυφοι ἀποτυπώσεις (ὑψομετρία).	
Μέρος τρίτον. Τοπογραφικαὶ ἀποτυπώσεις.	*Τοπογραφία*

Εἰς τὸ πρῶτον μέρος ἐξετάζονται τὰ ὄργανα καὶ αἱ μέθοδοι πρὸς προσδιορισμὸν (μέτρησιν, ὑπολογισμὸν καὶ παράστασιν) τῆς ὁριζοντίας προβολῆς σημείων τῆς γηΐνης ἐπιφανείας. Εἰς τὸ δεύτερον μέρος, τὰ ὄργανα καὶ αἱ μέθοδοι πρὸς προσδιορισμὸν τῶν ὑψομέτρων τῶν σημείων τούτων καὶ εἰς τὸ τρίτον μέρος τὰ ὄργανα καὶ αἱ μέθοδοι πρὸς ταυτόχρονον προσδιορισμὸν τῆς τε ὁριζοντίας προβολῆς τῶν σημείων καὶ τῶν ὑψομέτρων αὐτῶν. Τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον μέρος, ἔνθα κυρίως ἀναπτύσσονται μέθοδοι, ὧν ἡ ἐν τῇ πράξει ἐφαρμογὴ λαμβάνει χώραν ἀπὸ θεωρητικῆς ἀπόψεως ὁπωσδήποτε αὐστηρότερον, συνιστῶσιν ὁμοῦ τὴν *τοπομετρίαν*, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ τρίτον μέρος, τὴν *τοπογραφίαν*, ἐν ᾗ τὰ μετρούμενα στοιχεῖα, καὶ εἰδικῶς αἱ ἐδαφικαὶ μορφαί, σχεδιάζονται καὶ ὑπολογίζονται μετὰ οὐσιωδῶς ἠλαττωμένης ἀκριβείας, ἐνίοτε δὲ καὶ ἁπλῶς μόνον ἐξ ὄψεως (βλ. λ. Τοπομετρία, Τοπογραφία).

Προβλήματα καὶ διαίρεσις ἀνωτέρας γεωδαισίας. Εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τῆς *ἀνωτέρας γεωδαισίας* ἀνήκουσι πάντα τὰ προβλήματα τ' ἀφορῶντα εἰς τὴν «*ἀποτύπωσιν*» ὁλοκλήρου κράτους καὶ εἰς τὴν ἔρευναν καὶ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ «*γεωειδοῦς*». Μεταξὺ τῶν προβλημάτων τῆς δευτέρας περιπτώσεως καταλέγονται: α') ἡ σπουδὴ τῆς ἀποκλίσεως τῆς κατακορύφου, β') ὁ προσδιορισμὸς τῆς ἐντάσεως τῆς βαρύτητος ἐπὶ διαφόρων σημείων τῆς γηΐνης ἐπιφανείας, γ') ἡ διεξαγωγὴ τριγωνομετρικοῦ καὶ ὑψομετρικοῦ δικτύου μεγάλης ἀκριβείας καὶ ἡ ἐκτέλεσις ἀστρονομικῶν προσδιορισμῶν, δ') ἡ σπουδὴ καὶ ἡ παρακολούθησις τῆς μεταπτώσεως τοῦ γηΐνου ἄξονος, ε') ἡ μελέτη τῆς ἀλλαγῆς σχήματος (παλίρροιαι) τοῦ γηΐνου φλοιοῦ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν των οὐρανίων σωμάτων, στ') ἡ μελέτη ζητημάτων ἀναγομένων εἰς τὴν κατάστασιν ἰσορροπίας τοῦ γηΐνου φλοιοῦ (ἰσοστασία).

Ἀναλόγως τῆς ἐπιφανείας προβολῆς ὡς πρὸς τὴν ὁποίαν ἀναφέρονται τὰ διάφορα προβλήματα τῆς *ἀνωτέρας γεωδαισίας*, διαιρεῖται αὕτη εἰς: α') *σφαιρικήν*, β') *ἐλλειψοειδικήν*, γ') *γεωειδικήν*.

Σφάλματα. Πηγαί. Κατηγορίαι. Οἱ ὑπὸ τῆς γεωδαισίας προσδιορισμοὶ (μετρήσεις, ὑπολογισμοὶ καὶ ἀπεικονίσεις) μεγεθῶν δὲν ἐκτελοῦνται μετ' ἀπολύτου ἀκριβείας. Τὰ προκύπτοντα ἐξαγόμενα διαφέρουσι τῶν ἀπολύτως ἀληθῶν τιμῶν κατὰ ποσότητας μικρὰς εἴτε μείζονας. Αἱ διαφοραὶ αὗται καλοῦνται σφάλματα (fautes, erreurs, Fehler, error) καὶ πηγάζουσιν ἐκ τῆς ἀτελείας τῶν ἀνθρωπίνων αἰσθήσεων, ἐκ τοῦ παρ' ὅλην τὴν τελειότητα τῆς τέχνης πλημμελοῦς τῶν ὀργάνων ἐκτελέσεως παρατηρήσεων καὶ ἐκ τῆς ἐπιδράσεως ἐξωτερικῶν αἰτίων, ἐξαρτωμένων ἐκ τῶν ἑκάστοτε συνθηκῶν τοῦ περιβάλλοντος.

Ἐκ τῶν τριῶν κατηγοριῶν σφαλμάτων εἰς ἃ συνήθως κατατάσσονται ταῦτα, ἤτοι τῶν *χονδροειδῶν* (fautes ἢ erreurs matérielles, grosse Fehler), τῶν *συστηματικῶν* ἢ *σταθερῶν* (erreurs systématiques, systematéche Fehleris) καὶ τῶν *τυχαίων* ἢ *ἀναποφεύκτων* (erreurs accidentelles ἢ inévitables, zufällige od. unvermeidliche Fehler), ἡ τῶν τελευταίων κατηγορία εἶναι ἡ τὴν γεωδαισίαν κατ' ἐξοχὴν ἀπασχολοῦσα. Τὰ χονδροειδῆ, ὀφειλόμενα εἰς ἔλλειψιν προσοχῆς, καὶ τὰ συστηματικὰ γνωστὰ κατὰ μέγεθος καὶ ἀκολουθοῦντα νόμους ὡρισμένους, δύνανται ν' ἀπομονωθῶσι διὰ καταλλήλων μεθόδων εἴτε ν' ἀνευρεθῶσι δι' ὑπολογισμοῦ καὶ ν' ἀπομακρυνθῶσιν ἐκ τῶν ἐξαγομένων γεωδαιτικῶν προσδιορισμῶν. Τὰ τυχαῖα ὅμως ἢ ἀναπόφευκτα, προκύπτοντα ἐξ αἰτίων τυχαίων, εἶναι μὲν ἄγνωστα κατὰ μέγεθος καὶ σημεῖον, πάλλονται ὅμως ἐντὸς ὡρισμένων ἑκάστοτε ὁρίων. Ὑπέρβασις τῶν ὁρίων τούτων καθιστᾷ ἀμέσως δήλην τὴν ἐμφάνισιν μὴ τυχαίων σφαλμάτων· ἤτοι χονδροειδῶν ἢ συστηματικῶν (βλ. σφαλμάτων *θεωρία*).

Ὅρια ἀνεκτῶν σφαλμάτων. Τὸ μέγεθος τῶν τυχαίων ἢ ἀναποφεύκτων σφαλμάτων ποικίλλει καὶ ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς κατασκευῆς καὶ τελειότητος τῶν ὀργάνων, δι' ὧν οἱ προσδιορισμοὶ τελοῦνται, ἐκ τῆς ὀξύτητος τῶν αἰσθητηρίων τοῦ παρατηρητοῦ, ἐκ τῆς πείρας αὐτοῦ, τῶν εὐνοϊκῶν ἢ μὴ συνθηκῶν, ὑφ' ἃς διεξάγονται αἱ παρατηρήσεις, ἐκ τῶν ἐφαρμοζομένων μεθόδων καὶ τέλος ἐκ τοῦ πλήθους αὐτῶν τούτων τῶν προσδιορισμῶν μεγέθους των. Συνεπῶς ὁ βαθμὸς ἀκριβείας γεωδαιτικοῦ τινος προσδιορισμοῦ εἶναι μεταβλητὸς καὶ μάλιστα δύναται ἐκ τῶν προτέρων νὰ ρυθμισθῇ οὕτω, ὥστε νὰ περιέχεται ἐντὸς ὡρισμένων ὁρίων, ἀναλόγων τοῦ σκοποῦ, δι' ὃν τελεῖται ὁ προσδιορισμός. Εἶναι δὲ προφανὲς ὅτι αὔξησις ἢ μείωσις βαθμοῦ ἀκριβείας ἔχει ὡς ἄμεσον συνέπειαν τὴν ἄμεσον αὔξησιν ἢ μείωσιν τῆς δαπάνης ἐκτελέσεως τοῦ προσδιορισμοῦ. Οἱ ὑπὸ τῆς γεωδαισίας προσδιορισμοὶ ὑπάγονται εἰς τρεῖς κατηγορίας, ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ ἀκριβείας αὐτῶν, ἤτοι:

I. Προσδιορισμοὶ μεγάλης ἀκριβείας
II. » μετρίας »
III. » μικρᾶς »

Δι' ἑκάστην μέθοδον ἐκτελουμένην δι' ὡρισμένων ὀργάνων ἔχουσι τεθῆ κατόπιν ἐρευνῶν ἐμπεριστατωμένων ὅρια ἀνεκτῶν σφαλμάτων τῶν ἐξαγομένων γεωδαιτικῶν προσδιορισμῶν, ὧν ἡ ὑπέρβασις δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένη ἐφ' ὅσον τὰ αἴτια τῶν σφαλμάτων εἶναι ἀποκλειστικῶς τυχαῖα καὶ ἀναπόφευκτα (βλ. σφαλμάτων *ἀνεκτῶν ὅρια*).

Αἱ τρεῖς θεμελειώδεις ἀρχαὶ τῆς γεωδαισίας. Αἱ ὑπὸ της γεωδαισιας ἐφαρμοζόμεναι μέθοδοι διέπονται ὑπὸ τῶν ἀκολούθων τριῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν:

α') *Ἁρμονικὴ ἀκρίβεια.* Πρὸς ἐπίτευξιν ἀποτελεσμάτων ὡρισμένου βαθμοῦ ἀκριβείας, ἐκ τῶν προτέρων τεταγμένου, διεξάγονται ἐν τῇ γεωδαι-

Digitized by Google

σίᾳ αἱ μετρήσεις, οἱ ὑπολογισμοὶ καὶ αἱ ἀπεικονίσεις διὰ μεθόδων καὶ ὀργάνων τοιούτων, ὥστε οὐ μόνον τὰ τελικὰ ἐξαγόμενα νὰ ἔχωσι τὸν τεταγμένον βαθμὸν ἀκριβείας, ἀλλὰ καὶ αἱ πρὸς εὕρεσιν αὐτῶν ἀποτυπούμεναι μετρήσεις, ὑπολογισμοὶ καὶ ἀπεικονίσεις ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα νὰ διέπωνται ὑπὸ ὁμοιομόρφου καὶ ἁρμονικῆς ἀκριβείας. Μείζων ἀκρίβεια μετρήσεως στοιχείου τινὸς ἢ ἐκτελέσεως ὑπολογισμοῦ τινος θὰ ἀπέβαινεν ἄσκοπος καὶ δαπάνης περιττῆς πρόξενος, ἐλάσσων δὲ πάλιν θὰ παρεῖχε ἀποτελέσματα ὑπολειπόμενα τοῦ τεταγμένου βαθμοῦ ἀκριβείας.

β') *Ἐντοπισμὸς τῶν σφαλμάτων.* Ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἀποτροπῆς τῆς συνεπείᾳ τῆς ἐκ τῆς ἀλλοδιαδοχῆς τῶν λεπτομερειακῶν παρατηρήσεων ὁλοκληρώσεως τῶν ἀναποφεύκτων σφαλμάτων, ἀνεκτῶν μὲν καθ' ἑαυτά, ἀπαραδέκτων ὅμως ἐν τῷ ἀθροίσματι αὐτῶν, ἐπιδιώκεται ὁ ἐντοπισμὸς τῶν λεπτομερειακῶν τούτων σφαλμάτων καὶ ἡ ἀπομόνωσις αὐτῶν διὰ τῆς ἐκτελέσεως τῶν μετρήσεων, τῶν ὑπολογισμῶν καὶ τῶν σχεδιάσεων κλιμακηδὸν καὶ μὲ κατεύθυνσιν ἀπὸ τοῦ συνόλου πρὸς τὴν λεπτομέρειαν (du grand au petit, Von grossen ins kleine). Ἐπηρεάζονται οὕτω τὰ λεπτομερειακὰ ἐξαγόμενα διὰ μικρῶν ποσοστῶν τῶν σφαλμάτων τοῦ συνόλου, ἐνῷ τὸ σύνολον παραμένει ἐντελῶς ἀνεπηρέαστον ὑπὸ τῶν σφαλμάτων τῆς λεπτομερείας. Ἡ ἀντίθετος ὁδὸς θὰ ἦγεν εἰς οὐσιώδη μὴ ἀνεκτὴν ἐπιβάρυνσιν τοῦ συνόλου διὰ τοῦ ὁλοκληρωτικοῦ ἀποτελέσματος τῶν λεπτομερειακῶν σφαλμάτων.

γ') *Εὐχερὴς καὶ ἀδιάλειπτος ἔλεγχος.* Δι' ἀναλύσεως τῶν συνθέτων παρατηρήσεων, ὑπολογισμῶν καὶ σχεδιάσεων εἰς σειρὰς ἁπλῶν τοιούτων ἐν ἀλληλεξαρτήσει εὑρισκομένων καὶ ἐλεγχομένων ἀμοιβαίως καὶ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα ἐπιτυγχάνεται ὁ βῆμα πρὸς βῆμα ἔλεγχος (α' μετρητικὸς ἔλεγχος καὶ β' λογιστικὸς ἔλεγχος) καὶ ἡ εὐχερὴς ἀνεύρεσις ἀπαραδέκτων σφαλμάτων (ὑπερβαινόντων τὰ τεταγμένα ὅρια ἀκριβειας) ἰδίᾳ χονδροειδῶν ἐνυπαρχόντων τυχὸν εἰς τὰς παρατηρήσεις, τοὺς ὑπολογισμοὺς ἢ τὰς ἀπεικονίσεις.

Ἡ *μέθοδος τῶν ἐλαχίστων τετραγώνων* συνιστᾷ βοήθημα ἀνεκτιμήτου ἀξίας διὰ τὴν γεωδαισίαν καὶ τὰς ἐφηρμοσμένας ἐπιστήμας τὰς ἀσχολουμένας μὲ μετρήσεις ἢ μὲ παρατηρήσεις ἐν γένει. Στηρίζεται ἐπὶ τοῦ «λογισμοῦ τῶν πιθανοτήτων» καὶ παρέχει ἐκ πλεοναζουσῶν παρατηρήσεων ἑνὸς ἢ πλειόνων μεγεθῶν: 1) τὰς πιθανωτέρας τιμὰς τῶν μεγεθῶν τούτων ἢ ἑτέρων διὰ μαθηματικῶν σχέσεων πρὸς ταῦτα συνδεομένων, 2) τὰς πιθανὰς τιμὰς τῶν τυχαίων σφαλμάτων, δι' ὧν εἶναι ἐπηρεασμένα τὰ ἐξαγόμενα προσδιορισμοῦ μεγεθῶν ἀπ' εὐθείας ἢ ἐμμέσως εὑρεθέντα, καὶ 3) τὸν βαθμὸν ἀκριβείας τῆς σειρᾶς μετρήσεων ἢ παρατηρήσεων ἑνὸς ἢ πλειόνων μεγεθῶν. (Πλείονα βλ. ἐν λ. ἐλαχίστων *τετραγώνων μέθοδος.*)

— [ΑΡΧ. ΙΣΤ.] Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε γενομένων ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν εἶναι ἐξηκριβωμένον, ὅτι οἱ παλαιοὶ Ἀσσύριοι, οἱ Βαβυλώνιοι, καθὼς καὶ οἱ Αἰγύπτιοι, ἐχρησιμοποίουν διὰ τὰς ποικίλας τεχνικὰς ἀνάγκας αὐτῶν εἰδικοὺς *γεωμέτρας*. Τοῦτο εἶναι προφανῶς εὐεξήγητον, ἀφοῦ οἱ λαοὶ οὗτοι εὑρίσκοντο εἰς τόσον ὑψηλὴν βαθμίδα πολιτισμοῦ μὲ θαυμασίως ἀνεπτυγμένην ἐθνικὴν οἰκονομίαν καὶ λίαν ἐκτεταμένας πόλεις. Περὶ τῆς τέχνης τῶν παλαιῶν τούτων γεωμετρῶν, Ἀσσυρίων καὶ

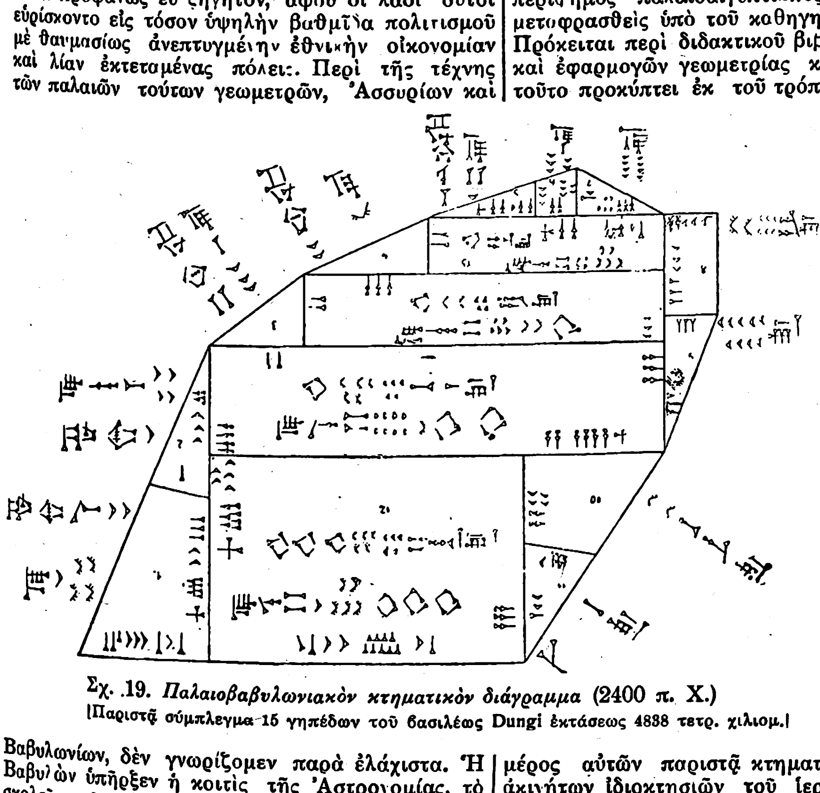

Σχ. 19. *Παλαιοβαβυλωνιακὸν κτηματικὸν διάγραμμα* (2400 π. Χ.)
(Παριστᾷ σύμπλεγμα 15 γηπέδων τοῦ βασιλέως Dungi ἐκτάσεως 4838 τετρ. χιλιομ.)

Βαβυλωνίων, δὲν γνωρίζομεν παρὰ ἐλάχιστα. Ἡ Βαβυλὼν ὑπῆρξεν ἡ κοιτὶς τῆς Ἀστρονομίας, τὸ σχολεῖον τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος, ἐξ οὗ προῆλθον αἱ βάσεις τοῦ ἡμερολογίου καὶ ὁ τόπος ἔνθα ἱδρύθη καὶ ἐθεμελιώθη τὸ σημερινὸν μετρικὸν σύστημα. Ἐκ κτηματογραφικοῦ σχεδίου (σχ. 19) τῆς τρίτης χιλιετηρίδος π. Χ. ἐξάγεται, ὅτι οἱ παλαιοὶ Βαβυλώνιοι γεωμέτραι ἐγνώριζον ἀκανόνιστα σχήματα γηπέδων νὰ μετατρέπουν εἰς ἰσοδύναμα τρίγωνα, ὀρθογώνια καὶ τραπέζια καὶ νὰ εὑρίσκουν διττῶς μήκη καὶ ἐμβαδά. Εἶναι ἀσφαλὲς ὅτι εἶχον τὴν ἔννοιαν τοῦ μέσου ὅρου. Οἱ

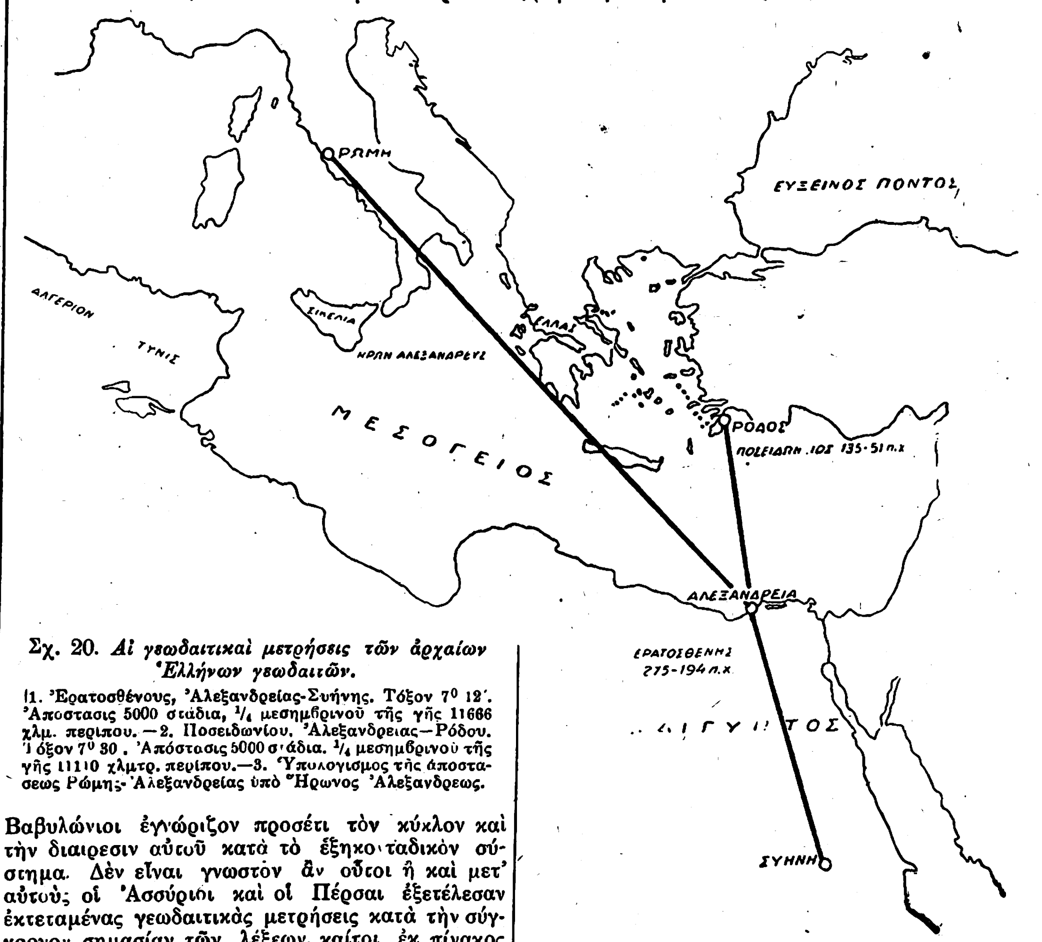

Σχ. 20. *Αἱ γεωδαιτικαὶ μετρήσεις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων γεωδαιτῶν.*
(1. Ἐρατοσθένους, Ἀλεξανδρείας-Συήνης. Τόξον 7^0 12'. Ἀπόστασις 5000 στάδια, $^1/_4$ μεσημβρινοῦ τῆς γῆς 11666 χλμ. περίπου. — 2. Ποσειδωνίου. Ἀλεξανδρείας—Ρόδου. Τόξον 7^0 30'. Ἀπόστασις 5000 στάδια. $^1/_4$ μεσημβρινοῦ τῆς γῆς 11110 χλμτρ. περίπου.—3. Ὑπολογισμὸς τῆς ἀποστάσεως Ρώμης-Ἀλεξανδρείας ὑπὸ Ἥρωνος Ἀλεξανδρέως.

Βαβυλώνιοι ἐγνώριζον προσέτι τὸν κύκλον καὶ τὴν διαίρεσιν αὐτοῦ κατὰ τὸ ἑξηκονταδικὸν σύστημα. Δὲν εἶναι γνωστὸν ἂν οὗτοι ἢ καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ Ἀσσύριοι καὶ οἱ Πέρσαι ἐξετέλεσαν ἐκτεταμένας γεωδαιτικὰς μετρήσεις κατὰ τὴν σύγχρονον σημασίαν τῶν λέξεων, καίτοι ἐκ πίνακος μετὰ σφηνοειδοῦς γραφῆς παριστῶντος γήϊνον χάρτην ἐξάγεται, ὅτι οἱ Βαβυλώνιοι γεωγράφοι εἶχον ἐκτελέσει μεγάλας προόδους ἐν τῇ γεωγραφικῇ χαρτογραφίᾳ, ἥτις ἀπαιτεῖ ἱκανὰς γεωδαιτικὰς γνώσεις.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι γεωγραφικαὶ ἀποστολαὶ ὠργανώθησαν ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, ἐπὶ τοῦ βασιλέως Ἄσσα (3500 π. Χ.) εἰς τὴν χώραν τοῦ Ζαμβέζη καὶ ὑπὸ τοῦ βασιλέως Νεχοῦ (600 π Χ.) πρὸς περίπλουν τῆς ἀφρικανικῆς γῆς. Αἱ ἀποστολαὶ αὗται πιθανῶς θὰ παρηκολουθοῦντο ἀπὸ ἐπιστήμονας μετὰ τῶν καταλλήλων γεωδαιτικῶν ὀργάνων ἐφωδιασμένους. Ἡ ἀρχαιοτέρα πηγή, τὴν ὁποίαν ἔχομεν σήμερον, περιλαμβάνουσα λύσεις προβλημάτων τῆς κατωτέρας γεωδαισίας, εἶναι ὁ περίφημος παλαιοαιγυπτιακὸς πάπυρος Rhind, μεταφρασθεὶς ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Dr. Eisenlohr. Πρόκειται περὶ διδακτικοῦ βιβλίου μετ' ἀσκήσεων καὶ ἐφαρμογῶν γεωμετρίας καὶ ἀριθμητικῆς, ὡς τοῦτο προκύπτει ἐκ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν τοῦτο εἶναι συντεταγμένον. Προέρχεται ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς ΙΖ' ἢ ΙΗ' δυναστείας (περίπου 1700 π. Χ.) καὶ ἐγράφη ὑπό τινος Aamesu ὡς ἀντίγραφον παλαιοτέρου χειρογράφου ἀγνώστου χρονολογίας. Παρ' Αἰγυπτίοις ἡ κατωτέρα γεωδαισία (πρακτικὴ γεωμετρία) ἦτο μυστικὴ ἐπιστήμη καὶ ἠσκεῖτο ὑπὸ τῶν ἱερέων, ὡς τοῦτο ἐξάγεται ἀπὸ διασωθείσας ἐγγραφὰς εἰς τὸν ναὸν τοῦ Edfu ἐν Ἄνω Αἰγύπτῳ (ἐπὶ βασιλέως Πτολεμαίου ΙΑ', 107—88 π. Χ.). Μέγα μέρος αὐτῶν παριστᾷ κτηματικὸν σχέδιον τῶν ἀκινήτων ἰδιοκτησιῶν τοῦ ἱεροῦ, μετὰ λύσεων διαφόρων σχετικῶν προβλημάτων κατωτέρας γεωδαισίας.

Ὅτι οἱ παλαιοὶ Αἰγύπτιοι εἶχον ἐπὶ βασιλέως Σεσώστριος (Ραμσῆ Β', 1324—1258 π. Χ.) πράγματι πλῆρες κρατικὸν κτηματολόγιον, ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος (484—413 π. Χ.). Ἐκ τῶν γραμμῶν τούτων προκύπτει ἀκόμη, ὅτι τὴν γεωμετρίαν (κατωτέραν γεωδαισίαν) οἱ Ἕλληνες παρέλαβον ἐκ τῶν Αἰγυπτίων καὶ ὅτι τὸν πόλον καὶ τὸν γνώμονα (δηλαδὴ τὸ ἡλιακὸν ὡρολόγιον) καὶ τὰ δώδεκα μέρη τῆς ἡμέρας οἱ Ἕλληνες ἔμαθον παρὰ τῶν Βαβυλωνίων. Ἡ γεωμετρία εἰσήχθη καὶ διεδόθη εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τοῦ Θαλοῦ τοῦ Μιλησίου (624—548 π.Χ.), ὅστις ἐν 600 π.Χ. ἐσπούδαζε μαθηματικὰ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ τῶν μαθητῶν τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἱδρυθείσης Ἰωνικῆς σχολῆς, ἰδίᾳ τοῦ Ἀναξιμάνδρου (611—546 π. Χ.), περὶ οὗ εἰδικῶς ἀναφέρεται, ὅτι εἰσήγαγε παρ' Ἕλλησι τὸν γνώμονα, ἐγκαταστήσας τὸ πρῶτον ἐν Λακεδαίμονι ἡλιακὸν ὡρολόγιον. Ὁ Δημόκριτος ἐν ἔτει 420 π. Χ. ἀναφέρει τάξιν ἐν Αἰγύπτῳ ἀσχολουμένην μὲ γεωμετρικὰς κατασκευὰς καὶ μετρήσεις λέγων: «γραμμέων συνθέσιος μετ' ἀποδείξεως οὐδείς με παρήλλαξεν, οὐδ' οἱ Αἰγυπτίων καλεόμενοι Ἀρπεδονάπται», οὓς θεωρεῖ προφανῶς ἱκανωτάτους. Σημαίνει δὲ Ἀρπεδονάπτη (= ἅπτω καὶ ἁρπεδόνη, δηλαδὴ σχοινὶ) τὸν μετροῦντα μὲ τὸ σχοινὶ τὴν γῆν, ἤτοι τὸν γεωδαίτην. Ὁ Ἡρόδοτος μνημονεύει προσέτι, πῶς ὁ Θαλῆς ὁ Μιλήσιος προεῖπεν εἰς τοὺς Ἴωνας ἔκλειψιν ἐπισυμβᾶσαν (28 Μαΐου 585 π. Χ.) κατὰ τὸ 6ον ἔτος τοῦ μεταξὺ Λυδῶν καὶ Μήδων πολέμου. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης (384—322 π. Χ.) πιστοποιεῖ, ὅτι ἐκ τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῶν Βαβυλωνίων πολλὰς ἀστρονομικὰς γνώσεις ἔλαβον οἱ Ἕλληνες. Εἰς δὲ τὰ «Μεταφυσικὰ» ὁ ἴδιος γράφει, ὅτι «περὶ Αἴγυπτον αἱ μαθηματικαὶ πρῶτον τέχναι συνέστησαν, ἐκεῖ γὰρ ἀφείθη σχολάζειν τὸ τῶν ἱερέων ἔθνος». Ὁ Ἥρων ὁ Ἀλεξανδρεὺς πιστοποιεῖ ὅτι: «Χαλδαῖοι μὲν Ἀστρονομίαν, Αἰγύπτιοι δὲ Γεωμετρίαν καὶ Ἀριθμητικήν». Ὁ ἴδιος ἐνταῦθα ἐκτενέστερον ὁμιλῶν θεωρεῖ τὸν Θαλῆν ἀποκλειστικὸν εἰσηγητὴν τῆς γεωμετρίας ἐκ τῶν Αἰγυπτίων εἰς τοὺς Ἕλληνας. Ὁ Ἥρων μετὰ τὸν Θαλῆν ἀναφέρει ὡς σπουδαίους σοφοὺς ἀσχοληθέντας μὲ τὴν γεωμετρίαν τὸν Πυθαγόραν (580 — 500 π. Χ.), τὸν Ἀναξαγόραν, τὸν Πλάτωνα, ὅστις ἰδιαιτέραν σημασίαν ἀπέδιδεν εἰς τὴν γεωμετρίαν καὶ ἐν γένει τὰ μαθηματικά, ἀφοῦ ἐπὶ τοῦ ἀνωφλίου τῆς Σχολῆς του ἀνέγραψε: «μηδεὶς ἀγεωμέτρητος εἰσίτω μου τὴν στέγην», τέλος τὸν Εὐκλείδην, τὸν Ἀρχιμήδην καὶ τὸν Ἐρατοσθένην (275—194 π.Χ.). Μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἐρατοσθένους κυρίως ἡ γεωδαισία παρ' Ἕλλησιν ἦτο γεωμετρία ἐφηρμοσμένη, ἤτοι ἡ σήμερον ἀποκαλουμένη «κατωτέρα γεωδαισία» ἢ «πρακτικὴ γεωμετρία». Ὁ Ἥρων ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἀναφέρει περὶ γεωμετρίας καὶ γεωδαισίας σχετικῶς ἐν «τοῖς γεωμετρικοῖς» διαστέλλων τὴν μὲν τῆς δέ. Ἀσφαλῶς ὁ Ἥρων, ὅστις μνημονεύει συνηθέστατα τὸν Ἀριστοτέλη, ἐδῶ ἀντέγραψεν αὐτόν. Διότι οὗτος εἰς τὰ «Μετὰ τὰ Φυσικὰ» διὰ τῆς ἑπομένης χαρακτηριστικῆς φράσεως χωρίζει τὰς δύο ἐπιστήμας λέγων: «ἐν γὰρ τούτῳ διοίσει τῆς γεωδαισίας ἡ γεωμετρία μόνον ὅτι ἡ μὲν τούτων ἐστὶν ὧν αἰσθανόμεθα,

Digitized by Google

ἡ δ' οὐκ αἰσθητῶν...» καὶ περαιτέρω: «ἡ γεωδαισία τῶν αἰσθητῶν ἐστι μεγεθῶν καὶ φθαρτῶν».

Κυρίως ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἐρατοσθένους (275—194 π. Χ.) ἡ ἑλληνικὴ γεωμετρία εἰσῆλθεν εἰς τὸ στάδιον τῆς γεωδαισίας, κατὰ τὴν σύγχρονον σημασίαν τῆς λέξεως. Ὁ Ἐρατοσθένης ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος γεωδαίτης. Ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος μετρήσας τόξον μεσημβρινοῦ τοῦ πλανήτου μας ὑπολογίσας τὸ μῆκος τῆς περιφερείας μεγίστου κύκλου αὐτοῦ καὶ παρασχὼν μέθοδον, ἣν ἀκόμη σήμερον ἐφαρμόζομεν (σχ. 21 καὶ 23). Οὗτος παρετήρησεν (σχ. 21), ὅτι ἐν Συήνῃ (Ἀσσουὰν καθ' ὡρισμένην τοῦ ἔτους ἐποχὴν προσέπιπτον καταχορύφως ἐντὸς φρέατος αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες, ἐνῷ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ αὗται ταυτοχρόνως ἐσχημάτιζον μετὰ τῆς κατακορύφου γωνίαν $^1/_{50}$ τῶν 360^0, ὅπερ ἐσήμαινεν, ὅτι αἱ (κατ' Ἐρατοσθένην) ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μεσημβρινοῦ κείμεναι αὗται πόλεις εἶχον διαφορὰν γεωγραφικοῦ πλάτους $^1/_{50} \times 360^0 = 7^0\ 12'$. Ἐξ ἄλλου τὸ ἀντίστοιχον τόξον μεσημβρινοῦ, ἤτοι ἡ ἀπόστασις Ἀλεξανδρείας—Συήνης, ἐκ μετρήσεων προέκυψεν, ὅτι εἶχε μῆκος 5000 σταδίων. Ἐκ τῶν δύο τούτων ἐξαγομένων ὑπελόγισεν ὁ Ἐρατοσθένης, δεχόμενος τὴν γῆν ὡς σφαῖραν, ὅτι ἡ περιφέρεια μεσημβρινοῦ αὐτῆς ἀνήρχετο εἰς

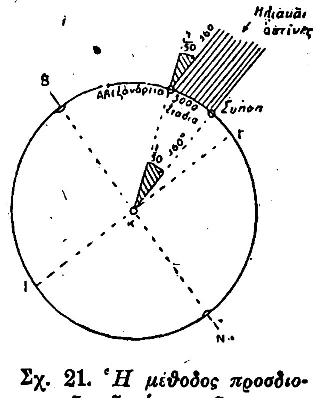

Σχ. 21. Ἡ μέθοδος προσδιορισμοῦ τοῦ μήκους τῆς περιφερείας γηΐνου μεσημβρινοῦ.

$$50 \times 5000 = 250000 \text{ στάδια}$$

ἤ, ὡς ρητῶς Ἥρων ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἀναφέρει, μνημονεύων τὸ «περὶ ἀναμετρήσεως τῆς γῆς» σύγγραμμά του 252000 στάδια, ἤτοι τὸ $^1/_4$ τοῦ μεσημβρινοῦ=11666090 μέτρα, ἤτοι μὲ λάθος 1666 χιλιομέτρων, λίαν ἀνεκτὸν διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ διὰ τὰ ἐν χρήσει μέσα μετρήσεων. Ὅτι ἡ γῆ ἔχει σχῆμα σφαιροειδὲς δὲν ἠγνοεῖτο ἀπὸ τοὺς πρὸ τοῦ Ἐρατοσθένους Ἕλληνας σοφούς. Ὁ Ἀριστοτέλης, ἐπηρεασθεὶς προφανῶς ἀπὸ τὰ ταξίδια τῶν Φοινίκων καὶ Καρχηδονίων, γράφει διὰ τὴν γῆν: «σχῆμα δ' ἔχειν σφαιροειδὲς ἀναγκαῖον αὐτήν» καὶ ἀποδεικνύει διατί ὀφείλει καὶ πρέπει τὸ σχῆμα τῆς γῆς νὰ εἶναι σφαιροειδές. Ἐπίσης ὁ Πυθαγόρας ἐθεώρει τὴν γῆν ὡς σφαῖραν. Ἔργον παλαιότατον τοῦ μέσου τῆς ΣΤ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, μέχρι σήμερον σῳζόμενον καὶ παρέχον θαυμαστὸν τεκμήριον τῆς ἱκανότητος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων γεωδαιτῶν, εἶναι ἡ ὑδραγωγὸς σῆραγξ τῆς Σάμου, ἣν ἐχάραξε καὶ κατεσκεύασεν ὁ Εὐπαλῖνος ὁ Ναυστρόφου καὶ τὴν ὁποίαν περιγράφει ὁ Ἡρόδοτος. Ἡ ὑδραγωγὸς αὕτη σῆραγξ (σχ. 22) εἶχε μῆκος 1300 μέτρων περίπου καὶ διατομὴν πλάτους καὶ ὕψους ὡς ἔγγιστα 2,50 μ. Τὸ δὲ ὑπερκείμενον ὄρος (σήμερον Κάστρο ὀνόματι) εἶχεν ὕψος περὶ τὰ 280 μ. Διὰ τῆς ὑδραγωγοῦ ταύτης σήραγγος ἤγετο τὸ ὕδωρ δι' ἐλευθέρας ῥοῆς ἐκ τῆς ἀντιπέραν κλιτύος τοῦ ὄρους, ἔνθα ἡ πηγή, πρὸς τὴν πόλιν, σήμερον «Τηγάνι». Κυρίως μᾶς ἐνδιαφέρει πῶς γεωδαιτικῶς προσδιωρίσθη ἡ ἐν τῷ χώρῳ θέσις τοῦ ἄξονος τῆς σήραγγος πρὸ ἀμφοτέρων τῶν στομίων, ὥστε κατὰ τὴν ἐκ τούτων ταυτόχρονον διάτρησιν νὰ ἐπέλθῃ συνάντησις εἰς τὸ μέσον. Σήμερον ἀκόμη τοιοῦτος ὁριζοντιογραφικὸς καὶ ὑψομετρικὸς προσδιορισμὸς ἐν τῇ γεωδαισίᾳ εἶναι μία ἐκ τῶν μᾶλλον λεπτεπιλέπτων ἐργασιῶν (βλ. χαράξεις γεωδαιτικαί). Εὐτυχῶς ὁ Ἥρων ὁ Ἀλεξανδρεὺς μᾶς μετέδωκε τὴν μέθοδον ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ «Περὶ διόπτρας» (σχ. 23). Ὡς βλέπει τις ἡ μέθοδος αὕτη δὲν εἶναι παρὰ ἡ τὸν νεωτεριστικὸν τίτλον σήμερον φέρουσα μέθοδος τῶν *ὀρθογωνίων συντεταγμένων*, ἣν ἄλλως τε ὁ Ἥρων χρησιμοποιεῖ καὶ δι' ἄλλους σκοπούς.

Διὰ τὸν πολιτισμὸν τῆς Σάμου, ὅπου ἀνετράφη ὁ Πυθαγόρας, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς σοφίας του ἐβοήθησεν ἀσφαλῶς εἰς τὸ ἐπιστημονικὸν μέρος τοῦ ἔργου τούτου, δὲν πρέπει νὰ μᾶς φανῇ παράδοξος ἡ χάραξις καὶ ἡ κατασκευὴ τῆς ὑδραγωγοῦ ταύτης σήραγγος ὑπὸ τοῦ Εὐπαλίνου, προερχομένου ἐκ τῶν διασήμων τότε Μεγάρων διὰ τὸ περίφημον αὐτῶν ὑδραγωγεῖον τοῦ Θεαγένους. Σύγγραμμα διδακτικὸν τῆς γεωδαισίας πλῆρες εἶναι τὸ μόνον σῳζόμενον ὑπὸ Ἥρωνος *Ἀλεξανδρέως* (βλ. λ.) γραφὲν εἰς 4 διακεκριμένα βιβλία:

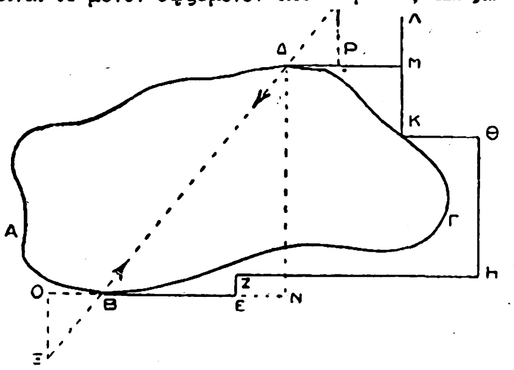

Σχ. 23. Τρόπος προσδιορισμοῦ τῆς θέσεως ἄξονος σήραγγος πρὸ ἀμφοτέρων τῶν στομίων πρὸς ταυτόχρονον διάτρησιν κατὰ τὸν Ἥρωνα.

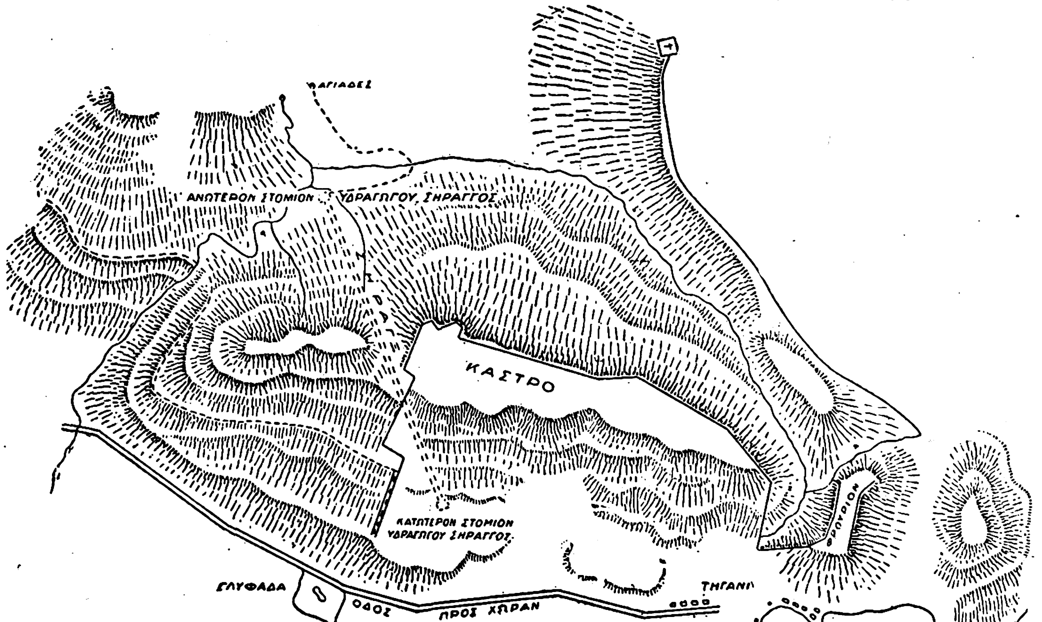

Σχ. 22. Ἡ κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ Ἡροδότου σῆραγξ τῆς Σάμου, χαραχθεῖσα ὑπὸ Εὐπαλίνου τοῦ Μεγαρέως.

α) Περὶ μετρικῶν Α, β) περὶ μετρικῶν Β, γ) περὶ μετρικῶν Γ καὶ δ) περὶ Διόπτρας. Ἐπὶ 2000 ἔτη, σήμερον ἀκόμη, θεωρεῖται τοῦτο ὡς τὸ ἄριστον ἐγχειρίδιον κατωτέρας γεωδαισίας. Ὁ Ἥρων ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ περιφήμου Κτησιβίου τοῦ Ἀσκρινοῦ, ἀκμάσαντος ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Εὐεργέτου Β' (170—117 π.Χ.) ἢ Πτολεμαίου Θ' τοῦ Φύσκωνος. Ἡ ἀκμὴ αὐτοῦ ὑπολογίζεται συμπίπτουσα περὶ το 100 π. Χ. Ἐν ταῖς συγγραφαῖς αὐτοῦ ὁ Ἥρων περιέλαβεν ὁλόκληρον τὴν αἰγυπτίαν καὶ ἑλληνικὴν γεωδαισίαν τῆς ἐποχῆς του. Εἶναι δ' οὗτος ἡ ἀρχὴ πραγματικῆς ἐπιστημονικῆς χρήσεως τῶν μαθηματικῶν καὶ ὁ δημιουργὸς τῆς συστηματικῆς γεωδαισίας. Πρόκειται ἀσφαλῶς, ὡς ἐκ τοῦ τρόπου διατυπώσεως τῶν ἐννοιῶν ἐν αὐτῷ, περὶ διδακτικοῦ βιβλίου, συνταχθέντος ὑπὸ τοῦ Ἥρωνος κατόπιν κρατικῆς ἐπισήμου ἐντολῆς, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἀντικαταστάσεως τύπων μαθηματικῶν καὶ μεθόδων γεωδαιτικῶν παλαιοαιγυπτιακῆς προελεύσεως, διδόντων κατὰ τὸ πλεῖστον λύσεις καὶ ἐξαγόμενα κατὰ προσέγγισιν, ὑπὸ καὶ ἑτέρων ἀκριβεστέρων καὶ περιγραφομένων κατὰ τρόπον εὔληπτον διὰ τὴν πρᾶξιν καὶ διασαφηνιζομένων ἐπὶ διδακτικῶν παραδειγμάτων. Ἡ ἐπιστήμη κατέστη οὕτω δυνατὸν νὰ ἐκλαϊκευθῇ καὶ ὁ γεωδαίτης περιωρίσθη ἁπλῶς μόνον νὰ ἐκμανθάνῃ ἀπὸ στήθους ὀρθοὺς κανόνας καὶ νὰ ἐφαρμόζῃ αὐτοὺς ἀκριβῶς καὶ εὐχερῶς. Τοιοῦτο σύγγραμμα ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἐν γένει ἐν Αἰγύπτῳ ἦτο ἀναγκαιότερον παρὰ ἀλλαχοῦ. Ἐκεῖ ἔπρεπε κατ' ἔτος οἱ κωμογραμματεῖς καὶ τοπογραμματεῖς τῶν ἐκ τῆς ἀναβάσεως τοῦ Νείλου καταπλημμυριζομένων γηπέδων νὰ καθορίζουν ἐκ νέου τὴν θέσιν καὶ τὴν ἔκτασιν, ἀνατοποθετοῦντες τὰ ἐκ τῶν προτέρων διὰ κτηματικῶν βιβλίων καὶ σχεδίων ἐπακριβῶς προσδιωρισμένα ὁρόσημα. Ὁ Ἥρων ἀπέβαλε τοὺς παλαιοὺς κατὰ προσέγγισιν τύπους ὑπολογισμῶν, ἐτροποποίησε καὶ ἐβελτίωσε τὴν διόπτραν (βλ. λ.), θέσας οὕτω τὰς βάσεις ἐξ ὧν προῆλθον κατόπιν ὁ ἀστρολάβος καὶ τὸ σημερινὸν θεοδόλιχον. Ὁ ἴδιος διὰ τὸ «Περὶ διόπτρας» σύγγραμμά του λέγει, ὅτι ἡ διοπτρικὴ αὐτοῦ πραγματεία εἶναι χρήσιμος διὰ τὴν κατασκευὴν ὑδραγωγείων, διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τοίχων, λιμένων καὶ παντὸς ἑτέρου ἐν γένει τεχνικοῦ ἔργου, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀστρονομίαν παρέχει πολλαπλᾶς ἐκδουλεύσεις διὰ τὴν μέτρησιν τῶν γωνιωδῶν ἀποστάσεων ἀστέρων καὶ διὰ τὴν ἔρευναν τοῦ μεγέθους, τῶν ἀποστάσεων καὶ τῶν ἐκλείψεων ἡλίου καὶ σελήνης. Ἐπὶ πλέον δ' εἰς τοὺς γεωγράφους καθίσταται ἀπαραίτητος, ἀφοῦ νήσους καὶ πελάγη καὶ ἐν γένει κάθε διάστημα ἐξ ἀποστάσεως διδάσκει πῶς νὰ μετρῆται. Διότι πολλάκις παρεμβάλλεται ἐμπόδιον παρακωλῦον τὴν μέτρησιν, ὡς ἐχθρικαὶ κατασκηνώσεις ἢ τὸ ἀπρόσιτον ἢ ἄβατον τοῦ ἐδάφους ἕνεκα φυσικοῦ ἐμποδίου ἢ ὁρμητικοῦ ῥεύματος. Π. χ. πολλοὶ ἐπιχειροῦντες πολιορκίαν καὶ ἀγνοοῦντες τὴν χρῆσιν τῆς διόπτρας πρὸς μέτρησιν τῶν ὑψῶν τῶν ἐχθρικῶν τειχῶν ἐσφαλμένως ἐξετίμησαν αὐτά· κατασκευάσαντες δὲ κλίμακας ἢ ἄλλα πολιορκητικὰ μηχανήματα χαμηλότερα ἀφ' ὅ,τι ἔπρεπε καὶ προσαγαγόντες ὑπὸ τὰ τείχη ταῦτα, παρέσχον ἑαυτοὺς ὑποδούλους εἰς τοὺς ἀντιπάλους. Διότι τὰ ὕψη τῶν τειχῶν πρέπει ἐκτὸς τῆς ἀποστάσεως βέλους νὰ μετρῶνται. Ἡ διόπτρα ἦτο σπουδαῖον ὄργανον τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων γεωδαιτῶν. Ἡ ὑπὸ τοῦ Ἥρωνος τελειοποίησις καὶ λεπτομερὴς περιγραφὴ αὐτῆς εἶναι ἡ βάσις τοῦ συγγράμματος γεωδαισίας αὐτοῦ. Δὲν πρέπει νὰ ἐκπλήττεταί τις διὰ τὸν μέγαν βαθμὸν προόδου τῆς γεωδαισίας ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἥρωνος. Εἰς τὴν χώραν ἔνθα πρὸ 200 ἐτῶν εἶχε ζήσει ὁ Εὐκλείδης, πρὸ 100 ἐτῶν ὁ μέγας Ἐρατοσθένης καὶ τώρα ὁ Ἥρων, εἰς τὸ κράτος ἐκεῖνο μὲ τὸν πολιτισμὸν τῶν Πτολεμαίων, ὤφειλεν ἡ γεωδαι-

Σχ. 24. Ἀναπαράστασις τῆς «Διόπτρας» καὶ τῶν ὑψομετρικῶν κανόνων κατὰ περιγραφὴν τοῦ Ἥρωνος.

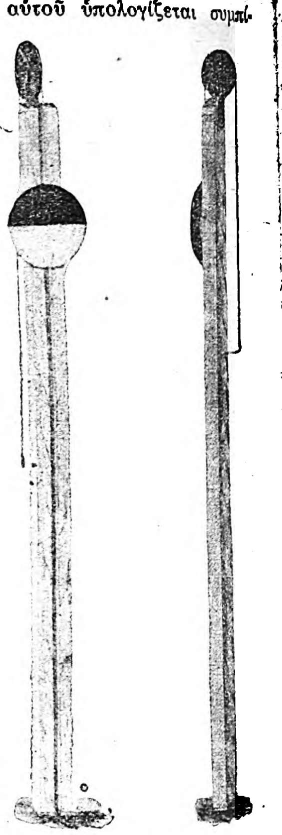

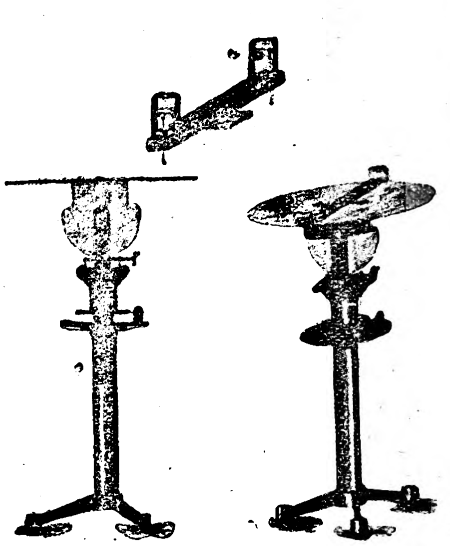

Digitized by Google

σία νὰ ἐξιχθῇ εἰς ὃ σημεῖον ἔφθασε. Τὸ ἐπίσημον κρατικὸν σύγγραμμα τοῦ Ἥρωνος ἦτο ἐκπλήρωσις ἀπαραιτήτου κοινωνικῆς καὶ κρατικῆς ἀνάγκης. Τοῦτο ἐχρησίμευσε βραδύτερον εἰς τοὺς Ρωμαίους agrimensores πρὸς ἀντιγραφήν. Ἐκτὸς ἐλαχίστων νεωτερισμῶν, οὓς οὗτοι ἐπήνεγκον, οὐδεμία ὑπ' αὐτῶν πρόοδος ἐσημειώθη. Οἱ Ρωμαῖοι ἀπὸ τὰ συγγράμματα τοῦ Ἥρωνος φωτισθέντες ἐπεδόθησαν εἰς τὴν μέτρησιν τῶν γαιῶν καὶ διανομὴν αὐτῶν εἰς τοὺς πατρικίους καὶ πληβείους, λύσαντες τὸ παρ' αὐτοῖς ἀγροτικὸν πρόβλημα. Πολὺ βραδύτερον, μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους, ἐκ τῶν Ρωμαίων ἡ τέχνη τοῦ Ἥρωνος μετεδόθη εἰς Γαλλίαν καὶ Κεντρικὴν Εὐρώπην. Ἓν ἀξιόλογον δεῖγμα ἐφαρμογῆς τῆς κατωτέρας γεωδαισίας κατὰ τὴν προηρωνικὴν ἐποχὴν εἶναι τὸ ρυμοτομικὸν σχέδιον τῆς Πριήνης (σχ. 25) *τῆς Δ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος*, ἀνῆκον πιθανῶς εἰς τὸν Ἱππόδαμον, πατριώτην τοῦ Ἀναξιμάνδρου. Ἐμφανίζει τὴν μορφὴν παραλλήλων ὁδῶν κατὰ δύο δέσμας ὀρ-

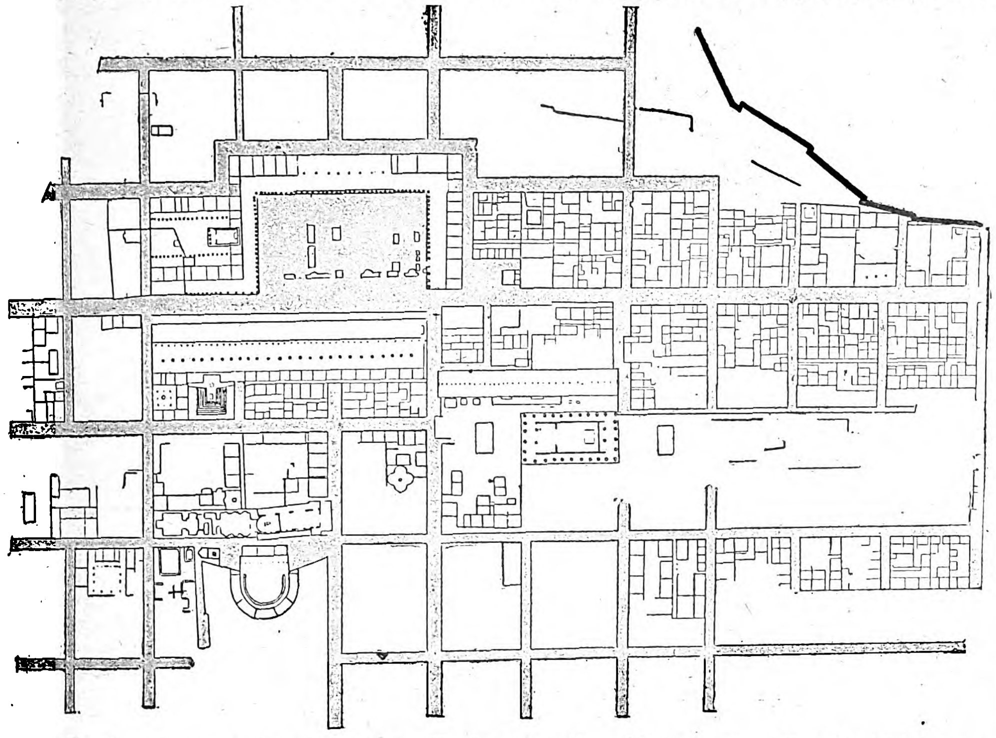

Σχ. 25. *Ρυμοτομικὸν σχέδιον τῆς πόλεως Πριήνης τῆς Δ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, ἀποδιδόμενον εἰς τὸν Ἱππόδαμον.*

θογωνίως τεμνομένας. Ὁμοιάζει πολὺ πρὸς τὸ ρυμοτομικὸν σχέδιον Πειραιῶς, ὅπερ ἐχάραξεν ὁ Ἱππόδαμος κατ' ἐντολὴν τοῦ Περικλέους, μὲ τὴν περίφημον Ἱπποδάμειον στοάν.

Γεωδαιτικὰς μετρήσεις κατὰ τὴν σημερινὴν σημασίαν τῶν λέξεων ἐξετέλεσεν ὁμοίως τῷ 85 π. Χ. λίαν ἐνδιαφερούσας, ἰδίως διὰ τὴν πρωτοτυπίαν αὐτῶν, ὁ ἐξ Ἀλεξανδρείας Ποσειδώνιος, σύγχρονος τοῦ Κικέρωνος καὶ νεώτερος κατὰ 200 ἔτη περίπου τοῦ Ἐρατοσθένους (135—51 π. Χ.). Οὗτος ἐπὶ πλοίου ἀπὸ Ἀλεξανδρείας μέχρι Ρόδου κατ' εὐθεῖαν πλεύσαντος ἐμέτρησε τὸ διάστημα τοῦτο, εὑρὼν αὐτὸ ἴσον πρὸς 5000 σταδίους, τὴν δὲ διαφορὰν γεωγραφικοῦ πλάτους τῶν δύο τόπων δι' ἀστρονομικῶν μετρήσεων ἴσην πρὸς 7°30'. Ὑπολόγισε δ' ἐντεῦθεν τὴν περιφέρειαν τῆς γῆς ἴσην πρὸς 240000 σταδίους, ἤτοι τὸ ¼ τοῦ μεσημβρινοῦ τῆς γῆς ἴσον πρὸς 1111800 μέτρα (ἀντὶ 10000856 μ.). *Ἡ μέτρησις αὕτη τοῦ Ποσειδωνίου* ἐθεωρήθη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου ὡς ἡ ὀρθοτέρα καὶ ἐλήφθη ὡς βάσις τῶν ὑπολογισμῶν του. Ὁ Κλαύδιος Πτολεμαῖος (100—178 μ. Χ.), ὁ πατὴρ τῆς ἐπιστημονικῆς χαρτογραφίας, δεχόμενος τὴν γῆν σφαιρικήν, ἠσχολήθη μὲ τὰς μεθόδους τῆς κατὰ προσέγγισιν ἐπὶ ἐπιπέδου παραστάσεως τμημάτων τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς. Κατέληξεν εἰς ἀποτελέσματα χρήσιμα ἔτι σήμερον διὰ τὴν χαρτογραφίαν. Ὁ Πτολεμαῖος ἐστηρίχθη προφανῶς εἰς παλαιοτέρας χαρτογραφικὰς μεθόδους ἀπεικονίσεως τῆς γηΐνης ἐπιφανείας, καθ' ὅσον εἶναι γνωστόν, ὅτι οἱ Μιλήσιοι Ἀναξίμανδρος, Ἑκαταῖος καὶ Ἀρισταγόρας, ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι χαρτογράφοι τῆς Ἑλλάδος, ὁ δὲ Θαλῆς ὁ Μιλήσιος, ὅτι ἐπενόησε τὴν γνωμονικὴν παράστασιν τῆς γηΐνης σφαίρας, ὁ Ἀπολλώνιος (240 π. Χ.) τὴν ὀρθογραφικὴν καὶ ὁ Ἵππαρχος τὴν στερεογραφικὴν (130 π. Χ.), χρησιμοποιήσας οὗτος αὐτὴν διὰ τὴν παράστασιν τῆς οὐρανίου σφαίρας. Ὁ Ἵππαρχος προσέτι εἶναι ὁ εἰσηγητὴς τῶν γεωγραφικῶν συντεταγμένων, *μῆκος* καὶ *πλάτος*, ὑπολογίσας τὰ μὲν πλάτη ἀπὸ τοῦ Ἰσημερινοῦ, τὰ δὲ μήκη ἀπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ τῆς Ρόδου. Εἶναι ὁ κατασκευαστὴς ἰδίας διόπτρας καὶ ὁ θεμελιωτὴς τῆς *τριγωνομετρίας*. Ὑπελόγισε πίνακα τῶν τιμῶν τῶν χορδῶν κύκλου καὶ ἐφήρμοσεν αὐτὸν εἰς εἶδος *τριγωνισμοῦ*. Ὁ Ἵππαρχος εἶναι ὁ κρίκος μεταξὺ λογιστικῆς *ἀστρονομίας* καὶ λογιστικῆς *γεωδαισίας*. Ὁ Μαρῖνος ὁ Τύριος, κατὰ τὴν Α' μ. Χ. ἑκατονταετηρίδα, περιέγραψε τὰ Β. παράλια τῆς Εὐρώπης καὶ ἐχρησιμοποίησε μετὰ τοῦ Κλαυδίου Πτολεμαίου, μὲ ἀρχικὸν μεσημβρινὸν διὰ τῶν Καναρίων νήσων πρὸς προσδιορισμὸν τόπου τινός, τὰς γεωγραφικὰς συντεταγμένας μῆκος καὶ πλάτος.

Μετὰ τὴν λαμπρὰν ταύτην περίοδον τῶν Ἑλλήνων γεωδαιτῶν, διαρκέσασαν περὶ τοὺς τέσσαρας αἰῶνας, πλὴν τινων μετέπειτα ἀναλαμπῶν, σκότος βαθὺ ἐπηκολούθησεν, ἰδίᾳ ἀπὸ τῆς πτώσεως τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους. Οἱ Ἄραβες μόνον, οἵτινες μετέφρασαν εἰς τὴν γλῶσσάν των τινὰ τῶν ἔργων τοῦ Ἥρωνος, ἠσχολήθησαν τῷ 827 μ. Χ. εἰς γεωδαιτικάς τινας μετρήσεις (πλησίον τῆς Βαγδάτης ἐπὶ χαλίφου Al Mamun μετρήσαντος τόξον μεσημβρινοῦ γηΐνου). Τὸ σκότος ἐξηκολούθησε μέχρι τοῦ 1527 μ. Χ., ὁπότε ὁ Γάλλος ἰατρὸς Fernel, ἀντιγράφων ἐπ' ἀκριβὲς τὴν μέθοδον τοῦ Ἥρωνος τοῦ Ἀλεξανδρέως, ἐμέτρησε δι' ὁδομέτρου τόξον μεσημβρινοῦ ἀπὸ Παρισίων μέχρις Ἀμιένης, πρὸς προσδιορισμὸν τοῦ μήκους γηΐνου μεσημβρινοῦ (βλ. Ἑλλὰς *[Γεωδαισ.]*).

Δ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

γεωδαίτης (ὁ)· ὁ περὶ τὴν γεωδαισίαν ἀσχολούμενος.

γεωδαιτικός, —*ή*, —*όν*· ὁ εἰς τὴν γεωδαισίαν ἀναφερόμενος· || (ἀρχ.), ὁ μερίζων (γῆ, δαίω) τὴν γῆν· ὁ μὲ τὴν ἐφηρμοσμένην γεωμετρίαν ἀσχολούμενος. Κατὰ Ἥρωνα: «ὥσπερ καὶ ὁ *γεωμέτρης* τὰς λογικὰς εὐθείας μεταχειρίζεται πολλαχοῦ, οὕτως ὁ *γεωδαίτης* ταῖς αἰσθηταῖς προσχρῆται....». Δ. Λ.

— **γεωδαιτικὰ** ***ὄργανα, γεωδαιτικαὶ μέθοδοι***· βλ. μετρήσεις *[Γεωδαιτ.]*.

— **γεωδαιτικὴ** *γραμμή*. Καλεῖται οὕτως ἡ ἐπί τινος ἐπιφανείας ἀπὸ σημείου αὐτῆς εἰς ἕτερον ἀγομένη συντομωτέρα γραμμή. Οὕτως ἐπὶ ἐπιφανείας ὀρθοῦ κυκλικοῦ κυλίνδρου ἡ μεταξὺ δύο σημείων Α καὶ Β συντομωτέρα γραμμή, δηλαδὴ ἡ *γεωδαιτικὴ γραμμή*, εἶναι ἡ δι' αὐτῶν ἀγομένη στερεὰ ἕλιξ. Ἐπὶ σφαίρας γεωδαιτικὴ γραμμὴ μεταξὺ δύο σημείων Α καὶ Β εἶναι τὸ τόξον τοῦ δι' αὐτῶν ἀγομένου μεγίστου κύκλου τῆς σφαίρας. Διὰ πᾶσαν ἐπιφάνειαν ἐκ περιστροφῆς ἰσχύει (κατὰ Clairaut) διὰ πᾶν σημεῖον γεωδαιτικῆς γραμμῆς ἐπ' αὐτῆς κειμένης ἡ σχέσις: $r ημ φ = C$

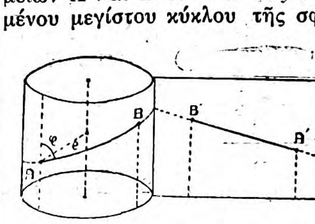

ἔνθα r = ἡ ἀπὸ τοῦ ἄξονος περιστροφῆς ἀπόστασις τοῦ σημείου τῆς ἐπιφανείας καὶ φ ἡ γωνία τῆς κατὰ τὸ σημεῖον ἐφαπτομένης τῆς γεωδαιτικῆς γραμμῆς πρὸς τὴν διὰ τοῦ ἰδίου σημείου ἀγομένην μεσημβρινὴν τομὴν τῆς ἐπιφανείας. Διὰ τὴν ἀνωτέραν γεωδαισίαν ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ σπουδὴ τῆς ἐπὶ ἐλλειψοειδοῦς ἐκ περιστροφῆς (τοῦ γηΐνου) γεωδαιτικῆς γραμμῆς ἀπὸ ἐπιστημονικῆς ἀπόψεως, δεδομένου ὅτι δὲν ἔχει αὕτη πρακτικὴν ἐφαρμογήν. Ἡ διὰ δύο σημείων Α καὶ Β τοῦ ἐλλειψοειδοῦς διερχομένη γεωδαιτικὴ γραμμὴ κεῖται μεταξὺ τῶν διὰ τῶν ἰδίων σημείων ἀγομένων δύο καθέτων τομῶν τοῦ ἐλλειψοειδοῦς. Πρακτικῶς συμπίπτει σχεδὸν μὲ αὐτάς. Π. χ. δι' ἀπόστασιν ΑΒ = 100 χιλιομέτρων καὶ $φ = 45^0$ ἡ μεγίστη κατὰ τὸ μέσον ἀπόστασις τῆς γεωδαιτικῆς γραμμῆς ἀπὸ τῶν καθέτων τομῶν ἀνέρχεται εἰς 2,58 χιλιοστὰ τοῦ μέτρου, ἡ δὲ διαφορὰ μήκους τοῦ τόξου ΑΒ τῆς γεωδαιτικῆς γραμμῆς ἀπὸ τοῦ μήκους τοῦ τόξου ΑΒ καθέτου τομῆς εἶναι 0,000,000 19 χι-

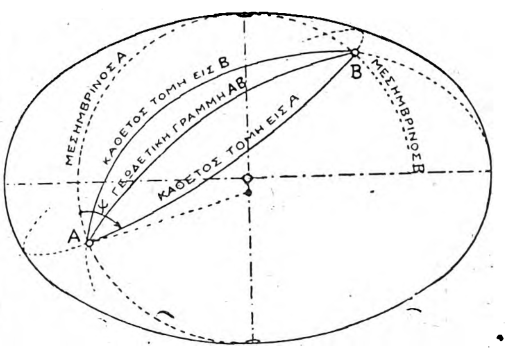

λιοστὰ τοῦ μέτρου. Ἡ ἐπὶ τοῦ ἐλλειψοειδοῦς γεωδαιτικὴ γραμμὴ ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ Soldner *γεωδαιτικὴ εὐθυγραμμία*, καθ' ὅσον δύναται νὰ προκύψῃ ἐπὶ τοῦ ἐλλειψοειδοῦς σημεῖον πρὸς σημεῖον διὰ χαράξεως, ἐφαρμοζομένης τῆς στοιχειώδους μεθόδου ἐπεκτάσεως εὐθυγραμμίας διὰ θεοδολίχου.

Δ. Λ.

γεωδαιτῶ (—*έω*)· ἀσχολοῦμαι περὶ τὴν γεωδαισίαν.

γεωδεσμίδαι (οἱ) (Geodesmidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια σκωλήκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πλατελμίνθων*. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων γενῶν τῆς οἰκογενείας εἶναι ὁ *γεώδεσμος*. Δ. Ν. Π.

γεώδεσμος (ὁ) (Geodesmus) *[Ζωολ.]*. Γένος σκωλήκων τῆς οἰκογενείας τῶν *γεωδεσμιδῶν*. Οἱ σκώληκες τοῦ γένους τούτου διακρίνονται ἐκ τοῦ ἐπιμήκους κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον σώματός των, ὅπερ πρὸς τὸ μέρος τῆς κεφαλῆς λεπτύνεται καὶ κατὰ τὸ ἄκρον τοῦ σώματος ἀποστρογγυλοῦται. Ἐκ τῶν ὀλίγων σχετικῶς εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερον εἶναι ὁ *γεώδεσμος ὁ γραμμωτὸς* (Geodesmus lineatus). Δ. Ν. Π.

γεώδης (ὁ, ἡ), —*ες* (τό)· ὁ πλήρης γῆς, χώματος. ἀντίθ. τοῦ *πετρώδης*: «ἡ Θεσσαλία εἶναι χώρα γεώδης»· || ὁ ὅμοιος μὲ τὴν γῆν κατὰ τὸ χρῶμα ἢ τὴν σύστασιν.

— *[Πετρογρ.]* Καλοῦνται *γεώδη* (Geode) μᾶζαι ὀρυκτῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἔχουσαι στρογγύλον, ἢ καὶ κυλινδρικὸν ἢ δισκοειδὲς ἢ καὶ ἀκανόνιστον σχῆμα, καὶ μέγεθος πατάτας ἢ πυγμῆς μέχρι καὶ κεφαλῆς ἀνθρώπου, αἱ ὁποῖαι παρουσιάζονται ἐντὸς διαφόρων πετρωμάτων, πληροῦσαι κοιλώματα τούτων. Τὰ γεώδη μετὰ τῶν ὀρυκταμυγδάλων ἀπαρτίζουν τὴν κατηγορίαν ἐκείνην τῶν προσθέτων συστατικῶν τῶν πετρωμάτων, ἡ ὁποία καλεῖται *ἐκκρίματα* ἢ καὶ *ἀποκκρίματα* (Sekretionen).

Τὸ ὑλικόν, ἐκ τοῦ ὁποίου συνίστανται τὰ γεώδη, εἶναι κυρίως αἱ διάφοροι παραλλαγαὶ τοῦ χαλαζίου καὶ τοῦ χαλκηδονίου, τὰ διάφορα εἴδη τῶν ὀρυκτῶν ζεολίθων, δελεσσίτης καὶ συγγενεῖς ὀρυκταὶ οὐσίαι καὶ ὀρυκτὰ ἀνθρακικὰ ἅλατα (ἰδίᾳ ἀσβεστίτης). Τὸ διάφορον τοῦ ὑλικοῦ τῶν γεωδῶν ἐξαρτᾶται κυρίως ἐκ τῆς φύσεως τῶν διαλυτικῶν παραγόντων, οἱ ὁποῖοι διαλύουν τὰ συστατικὰ τῶν πετρωμάτων καὶ κατόπιν τὰ μεταφέρουν καὶ τὰ ἀποθέτουν ἐντὸς τῶν κοιλωμάτων, σχηματίζοντες οὕτω πως τὰ γεώδη. Γ. Κ. Γ.

γεώδης (ὁ) ἢ *γεωδία* (ἡ) (Geudia) *[Ζωολ.]*. Γένος σπόγγων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *λιθοσπογγιδῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *γεωδιιδῶν*. Οἱ σπόγγοι τοῦ γένους τούτου διακρίνονται ἐκ τοῦ ἀνωμάλου σώματός των, αἱ κυρτώσεις τοῦ ὁποίου διατρυπῶνται ὑπὸ ἀκανονίστου μήκους καὶ σχήματος ὀχετῶν. Γνωστὰ ἐλάχιστα εἴδη ἀπαντῶντα ἐν τῇ Μεσογείῳ θαλάσσῃ. Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοζωολ.]* Λείψανα τοῦ γένους τούτου εὑρίσκονται ἀπολιθωμένα μετὰ τμημάτων τοῦ σκελετοῦ ἄλλων τετρακτινελλιδῶν σπόγγων ἐντὸς διαφόρων στρωμάτων. Γ. Κ. Γ.

γεωδίαιτος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἐντὸς τῆς γῆς, τοῦ χώματος διαιτώμενος, οἷον ὁ σκώληξ κ.τ.λ.

γεωδιίδαι (οἱ) (Geodiidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια σπόγγων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *λιθοσπογγιδῶν*. Οἱ σπόγγοι τῆς οἰκογενείας ταύτης καλύπτονται ὑπὸ περιβλήματος πυρετώδους συστάσεως. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων γενῶν κυριώτερον εἶναι ἡ *γεωδία*. Δ. Ν. Π.

—*[Παλαιοζωολ.]* Λείψανα ζῴων τῆς ὁμοιογενείας ταύτης τῶν σπόγγων εὑρίσκονται καὶ ἀπολιθωμένα.

Digitized by Google

γεωδρόμος (ὁ) (Geodromus) /*Ζῳολ.*/. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαρκοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*. Γνωστὰ ἐλάχιστα εἴδη ἰθαγενῆ τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Αὐστραλίας. Δ. Ν. Π.

γεωδυναμικὴ (ἡ) (Geodynamik, Géodynamique, dynamische Geologie) /*Γεωλογ.*/. Ὁ κλάδος τῆς γεωλογίας, ὁ ὁποῖος ἐρευνᾷ τὰς δυνάμεις ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι συμμετέσχον, ἀφ' ἧς ἡ γῆ ἀπετέλεσεν αὐθύπαρκτον οὐράνιον σῶμα, καὶ συμμετέχουσι καὶ σήμερον εἰς τὴν κατασκευὴν αὐτῆς καὶ τὴν διαμόρφωσιν τῆς ἐπιφανείας της, ὡς καὶ τὰ ὑπὸ τῶν δυνάμεων τούτων προκληθέντα καὶ προκαλούμενα φαινόμενα.

Ἐκ τῶν δυνάμεων, τὰς ὁποίας ἐξετάζει ἡ γεωδυναμικὴ ἢ ἄλλως *δυναμικὴ γεωλογία* καλουμένη, ἄλλαι μὲν ἔχουσι τὴν ἕδραν των εἰς τὰ ἔγκατα τῆς γηΐνης σφαίρας, ἄλλαι δ' εἰς τὴν ὑδρόσφαιραν, τὴν ἀτμόσφαιραν καὶ τὴν βιόσφαιραν. Τούτων ἕνεκα αἱ δυνάμεις αὗται ὑποδιαιροῦνται εἰς *ἐνδογενεῖς* καὶ *ἐξωγενεῖς*, καὶ τὰ φαινόμενα, τὰ ὑπὸ τῶν δυνάμεων τούτων προκαλούμενα, χαρακτηρίζονται ὡς *ἐνδογενῆ* καὶ *ἐξωγενῆ* καὶ ἡ γεωδυναμικὴ ὑποδιαιρεῖται εἰς *ἐσωτερικὴν δυναμικὴν* καὶ *ἐξωτερικὴν δυναμικήν*. Ἐνδογενῆ φαινόμενα εἶναι αἱ ἄνοδοι μαγμάτων ἐκ τῶν βαθῶν, αἱ ἐκρήξεις τῶν ἡφαιστείων, αἱ θερμαὶ πηγαί, αἱ διάφοροι κινήσεις τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς (γένεσις ὀρέων, ἠπειρογενετικαὶ κινήσεις, σεισμοί, μηχανικὴ μεταμόρφωσις τῶν πετρωμάτων). Ἐξωγενῆ δὲ φαινόμενα εἶναι τὰ προκαλούμενα ὑπὸ τῆς ἀτμοσφαίρας, τοῦ ὕδατος καὶ τῶν ἐμβίων ὀργανισμῶν, ἐκ τῶν ὁποίων μάλιστα τὰ σπουδαιότατα καὶ ποικιλώτατα εἶναι τὰ προκαλούμενα ὑπὸ τῶν δράσεων τοῦ ὕδατος, εἴτε ἐν ὑγρᾷ καταστάσει εὑρισκομένου εἴτε ἐν στερεᾷ (ὡς πάγος). Αἱ ἐξωγενεῖς δυνάμεις προκαλοῦνται κυρίως ὑπὸ τῆς ἀκτινοβολίας τοῦ ἡλίου, εἰς τὴν ἀνάπτυξίν των ὅμως τινῶν συντελοῦν καὶ ἄλλα τινὰ γεγονότα, ὡς π.χ. ἡ περιστροφὴ τῆς Γῆς, αἱ παλίρροιαι κ.λ.π.

Ἀποτέλεσμα τῶν διαφόρων δράσεων τῶν δυνάμεων τούτων εἶναι ἡ διαρκὴς ἀλλοίωσις τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς καὶ ἰδίᾳ τῶν ἐξωτάτων αὐτοῦ μερῶν. Ἀπαραίτητος ὅμως εἶναι, ὅπως τὰ ἀποτελέσματα τῶν δράσεων τούτων καταστῶσιν ἔκδηλα, ἡ πάροδος μεγάλων χρονικῶν διαστημάτων, καθόσον αἱ πλεῖσται γεωλογικαὶ δράσεις τῶν δυνάμεων τούτων συντελοῦνται βραδύτατα. Τούτου ἕνεκα ἐν τῇ δυναμικῇ γεωλογίᾳ ὁ χρόνος θεωρεῖται ὡς εἷς τῶν κυριωτέρων γεωλογικῶν παραγόντων. Κ. Γ. ΓΕΩΡΓΑΛΑΣ

γεωδύτης (ὁ)· ὁ εἰς τὴν γῆν δυόμενος, ὁ εἰσδύων ἐντὸς τῆς γῆς.

γεωειδὴς (ὁ, ἡ), —*ές* (τό)· ὁ ὅμοιος μὲ τὴν γῆν κατὰ τὸ χρῶμα ἢ τὴν σύστασιν.

—/*Ἐγκυκλ.*/ Καλεῖται *γεωειδὲς* ἡ πραγματικὴ μορφὴ τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς. Ἐὰν θεωρήσωμεν ὅτι ἡ γῆ εἶναι μᾶζα ὁμογενὴς καὶ δὲν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν περὶ ἄξονα περιστροφὴν αὐτῆς, εὑρίσκομεν ὅτι αἱ σταθμικαὶ ἐπιφάνειαι τῆς γῆς ἔχουσι σχῆμα σφαίρας. Ἐὰν ὅμως λάβωμεν ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν περὶ ἄξονα περιστροφὴν τῆς γῆς, εὑρίσκομεν ὅτι αἱ σταθμικαὶ ἐπιφάνειαι ἔχουσι τὸ σχῆμα ἐλλειψοειδοῦς ἐκ περιστροφῆς. Ἐὰν πρὸς τούτοις δεχθῶμεν ὅτι ἡ γῆ δὲν εἶναι ὁμογενὴς καὶ ὅτι κατὰ τὸ ἐσωτερικὸν ἐλαττοῦται κατὰ τὴν πυκνότητα, τότε εὑρίσκομεν διὰ τὰς σταθμικὰς ἐπιφανείας πολυπλοκώτερον σχῆμα (σφαιροειδὲς ἐκ περιστροφῆς κ.τ.λ.). Τὸ γεωειδὲς εἶναι ἐκείνη ἡ σταθμικὴ ἐπιφάνεια τῆς γῆς, ἧς τὸ ὁρατὸν μέρος ἀποτελεῖ ἡ θαλασσία ἐπιφάνεια, ὑποτιθεμένη ἐν ἠρεμίᾳ.

Διὰ τοῦ προσδιορισμοῦ τοῦ γεωειδοῦς διεξάγονται ἀκριβεῖς μετρήσεις τῆς ἐντάσεως τῆς βαρύτητος, γενικῶς δὲ αἱ γεωδαιτικαὶ ἔρευναι ἀποσκοποῦσι τὸν καθορισμὸν τοῦ γεωειδοῦς. Γενικῶς τὸ γεωειδὲς δὲν συμπίπτει πρὸς οὐδεμίαν τῶν ἐπιφανειῶν τῶν ὁριζομένων ὑπὸ τῆς γεωμετρίας, δύναται ὅμως κατὰ μεγάλην προσέγγισιν ν' ἀντικατασταθῇ ὑπὸ ἐλλειψοειδοῦς ἐκ περιστροφῆς. Ἡ ἀπόστασις μεταξὺ γεωειδοῦς καὶ ἐλλειψοειδοῦς ἐκ περιστροφῆς ἀνέρχεται εἰς πλάτος 45° περίπου εἰς 2,7 μέτρ. Κ. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

γεωεπαγωγεὺς (ὁ) (Erdinductor) /*Φυσ.*/. Συσκευὴ χρησιμεύουσα κυρίως πρὸς παραγωγὴν ρευμάτων ἐπαγωγῆς διὰ χρησιμοποιήσεως ὡς ἐπάγοντος πεδίου τοῦ γηΐνου μαγνητικοῦ πεδίου. Ὁ γεωεπαγωγεύς, ὑπὸ τῶν Γάλλων χαρακτηριζόμενος διὰ τοῦ ὅρου *δακτύλιος τοῦ Delezenne*, ἀποτελεῖται ἐκ πλαισίου ξυλίνου ὀρθογωνίου ἢ κυκλικοῦ, ἐφ' οὗ περιελίσσονται πολλαὶ σπεῖραι ἐξ ἀγωγοῦ σύρματος καὶ ὅπερ δύναται νὰ περιστρέφεται καταλλήλως περὶ ἄξονα κείμενον ἐν τῷ ἐπιπέδῳ αὐτοῦ (βλ. εἰκόνα). Τὰ ἄκρα τοῦ ἀγωγοῦ σύρματος συνδέονται συνήθως πρὸς συλλέκτην συνεχοῦς ἢ ἐναλλασσομένου ρεύματος, ὅστις προσαρμόζεται ἐπὶ τοῦ ἄξονος τῆς συσκευῆς, οἱ δ' ἀκροδέκται τοῦ συλλέκτου συνδέονται πρὸς γαλβανόμετρον. Ὁ γεωεπαγωγεὺς ἀποτελεῖ ὄργανον σπουδαιοτάτης σημασίας, καθ' ὅσον διὰ τούτου κατορθοῦται ἡ ἐπίτευξις ἀπολύτου μετρήσεως τῆς ἠλεκτρικῆς ἀντιστάσεως, ἐξ ἄλλου δὲ ἡ αὐτὴ συσκευὴ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ διὰ τὴν μέτρησιν τῆς μαγνητικῆς ἐγκλίσεως, ἤτοι ὡς *ἐγκλισιόμετρον*.

Φαντασθῶμεν ὅτι διατάσσομεν τὴν συσκευὴν οὕτως, ὥστε ὁ ἄξων περιστροφῆς αὐτῆς νὰ εἶναι κατακόρυφος· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὡς ἐπάγον πεδίον θεωρεῖται ἡ ὁριζοντία συνιστῶσα H τοῦ μαγνητικοῦ πεδίου. Ἐὰν δὲ κλείσωμεν τὸ κινητὸν πλαίσιον πρὸς κύκλωμα περιλαμβάνον γαλβανόμετρον, καὶ ὑποθέσωμεν ὅτι R εἶναι ἡ ὁλικὴ ἀντίστασις τοῦ κυκλώματος, τότε συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους ἐπαγωγῆς θὰ εἶναι:

$$i=\frac{E}{R}=\frac{E_0\,\eta\mu\,wt}{R}=\frac{nwqH}{R}\eta\mu\,wt \quad (1)$$

ἔνθα w ἡ γωνιώδης ταχύτης περιστροφῆς, n ὁ ἀριθμὸς τῶν σπειρῶν τοῦ πηνίου καὶ q ἡ τομὴ αὐτοῦ. Ἡ ἀνωτέρω σχέσις ἰσχύει ἐφ' ὅσον w εἶναι ἀρκούντως μικρόν, ἤτοι ἡ περιστροφικὴ κίνησις γίνεται βραδεῖα, ὥστε νὰ ἰσχύῃ ὁ νόμος τοῦ Ohm. Ἐν τῇ ἀνωτέρω ἐξισώσει τὰ μεγέθη n, w, q δύνανται εὐκόλως νὰ μετρηθῶσι διὰ μηχανικῶν μέσων· ἡ τιμὴ τοῦ H μετρεῖται διὰ μαγνητομέτρου, ἐὰν δ' εἶναι γνωστὸς καὶ ὁ συντελεστὴς ἀναγωγῆς τοῦ χρησιμοποιουμένου γαλβανομέτρου ἐξ ἀπολύτου μετρήσεως, τότε ἡ τιμὴ τοῦ i εἶναι ἐπίσης γνωστὴ εἰς μονάδας C. G. S. Οὕτως ἐκ τῆς ἄνω ἐξισώσεως ἀπομένει ὡς ἄγνω-

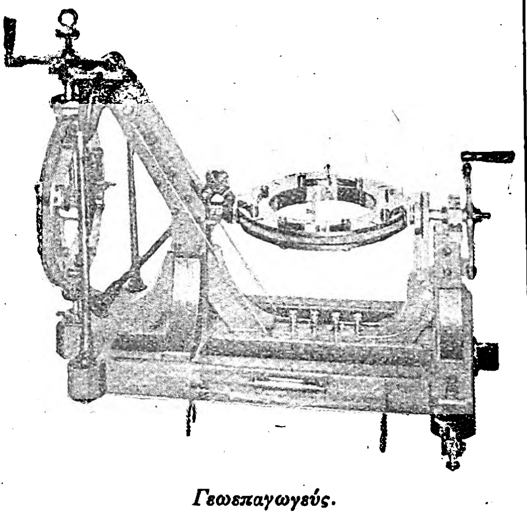

Γεωεπαγωγεύς.

στος μόνον ἡ ἀντίστασις R. Ἐκ τούτου συνάγεται ὅτι ὁ γεωεπαγωγεὺς ἐν συνδυασμῷ πρὸς ἀπόλυτον γαλβανόμετρον δύναται νὰ χρησιμεύσῃ διὰ τὴν ἀπόλυτον μέτρησιν τῆς ἠλεκτρικῆς ἀντιστάσεως. Τὴν μέθοδον ταύτην ἐχρησιμοποίησε τὸ πρῶτον ὁ W. Weber (1852), ὅπως καθορίσῃ πρότυπον ἠλεκτρικὴν ἀντίστασιν ἐν τῷ συστήματι C. G. S., οὕτω δὲ νὰ καθορίσῃ πρακτικῶς τὸ θεωρητικῶς καθορισθὲν μέγεθος τῆς μονάδος ἀντιστάσεως ohm.

Ἁπλουστέρα καθίσταται ἡ μέθοδος, ἂν ἀντὶ συνήθους γαλβανομέτρου χρησιμοποιήσωμεν βαλλιστικὸν γαλβανόμετρον, δι' οὗ μετροῦμεν τὴν ἐν ὡρισμένῳ χρονικῷ διαστήματι ἀναπτυσσομένην ποσότητα ἠλεκτρισμοῦ ἐν τῷ κυκλώματι.

Εὐκόλως δεικνύεται ὅτι εἶναι:

$$Q=\frac{2nqH}{R} \quad (2)$$

ἐφ' ὅσον ἐν ἀρχῇ τὸ πλαίσιον διατίθεται οὕτως, ὥστε τὸ ἐπίπεδον τῶν σπειρῶν νὰ εἶναι κάθετον ἐπὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ μαγνητικοῦ μεσημβρινοῦ καὶ στρέφεται εἶτα κατὰ 180°. Ἡ ἐκ τῆς περιστροφῆς τοῦ πλαισίου ἀναπτυσσομένη ποσότης ἠλεκτρισμοῦ προκαλεῖ ἀπόκλισιν τοῦ κινητοῦ συστήματος τοῦ βαλλιστικοῦ γαλβανομέτρου, ἥτις εἶναι ἀνεξάρτητος τῆς ταχύτητος περιστροφῆς.

Ἐὰν τὸ πλαίσιον διατάξωμεν οὕτως, ὥστε ὁ ἄξων περιστροφῆς τοῦ πλαισίου νὰ εἶναι ὁριζόντιος καὶ νὰ κεῖται ἐν τῷ μαγνητικῷ μεσημβρινῷ, τότε ὡς ἐπάγον πεδίον εἶναι ἡ κατακόρυφος συνιστῶσα B τοῦ γηΐνου πεδίου. Ἐὰν δὲ στρέψωμεν τὸ πηνίον κατὰ 180° ἐκ τῆς ἀρχικῆς θέσεως, ἡ ἀναπτυσσομένη ποσότης ἠλεκτρισμοῦ εἶναι:

$$Q_1=\frac{2nqB}{R} \quad (3)$$

Διὰ διαιρέσεως δὲ τῶν ἰσοτήτων (2) καὶ (3) κατὰ μέλη προκύπτει:

$$\frac{Q_1}{Q}=\frac{B}{H}=\frac{a_1}{a} \quad (4)$$

ἔνθα α_1 καὶ α αἱ ἀποκλίσεις τοῦ γαλβανομέτρου κατὰ τὰς ἀντιστοίχους παρατηρήσεις. Ἐκ τοῦ ἀνωτέρω τύπου δυνάμεθα: 1) Γνωστῆς οὔσης τῆς ὁριζοντίας συνιστώσης, νὰ προσδιορίσωμεν τὴν κατακόρυφον. 2) Ἐπειδὴ B/H=εφ i, ἔνθα i ἡ γωνία τῆς μαγνητικῆς ἐγκλίσεως, ἡ ἀνωτέρω διάταξις δύναται νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς μέτρησιν τῆς μαγνητικῆς ἐγκλίσεως. Κ. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

γεωθερμαντικός, —*ή*, —*όν*, ἢ *γεωθερμικός*· ὁ ἀνήκων ἢ ἀναφερόμενος εἰς τὴν γεωθερμίαν (βλ. λ.).

—**γεωθερμαντική**, ἢ ***γεωθερμική, κλῖμαξ*** (ἢ *ἀναλογία* ἢ *βαθμὶς*) (geothermische Tiefenstufe) /*Γεωλογ.*/. Τὸ διάστημα (βάθος), μετρούμενον εἰς μέτρα ἢ πόδας, τὸ ὁποῖον ὀφείλομεν νὰ κατέλθωμεν βαθύτερον τοῦ ὁρίου τῶν θερμομετρικῶν ἀλλοιώσεων, ἵνα ἡ θερμοκρασία τῶν γηΐνων στρωμάτων αὐξήσῃ κατὰ 1°Κ (βλ. γεωθερμία).

Ἡ γεωθερμαντικὴ ἀναλογία κατεδείχθη ὅτι εἶναι κατὰ μέσον ὅρον ἴση μὲ 33 μέτρα ὑπὸ κανονικὰς συνθήκας. Ἐν τούτοις παρουσιάζει οὐσιώδεις διαφορὰς ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, καθ' ὅσον διάφορα αἴτια ἐπηρεάζουν ταύτην. Οὕτω π. χ. εἰς στρώματα ὑγρὰ μὲ μεγάλην κλίσιν παρατεταγμένα φθάνει μέχρι 38 μέτρων, τοὐναντίον δ' εἰς ξηρὰ ὁριζοντίως ἐστρωμένα στρώματα εἰς 29 μέτρα. Εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας παρατηρεῖται, σύμφωνα μὲ τὰς νεωτάτας μετρήσεις τοῦ van Orstand, ὅτι ἡ γεωθερμαντικὴ ἀναλογία εἶναι περίπου σταθερὰ μέχρι βάθους 2300 μ. Ἡ συχνὰ παρατηρηθεῖσα μικρὰ ἐλάττωσις τῆς γεωθερμαντικῆς ἀναλογίας εἰς διατρήσεις τινάς, ἤτοι ἡ ταχυτέρα ἀνύψωσις τῆς θερμοκρασίας πρὸς τὰ βάθη, προήρχετο ἐκ τοῦ ὅτι βαθμηδὸν ὁ πυθμὴν τῆς ὀπῆς τῆς διατρήσεως ἐπλησίαζε πρὸς στρώματα ἀνθρακοφόρα ἢ πετρελαιοφόρα, τὰ ὁποῖα αἱ διατρήσεις αὗται ἐσκόπουν νὰ ἐξερευνήσουν. Κατὰ μέσον ὅρον ἡ γεωθερμαντικὴ ἀναλογία, μετρηθεῖσα εἰς διαφόρους τόπους, καθωρίσθη ὡς ἀκολούθως:

εἰς τὸ	Paruschowitz	(Ἄνω Σιλεσίας)	30.7 μ.
» »	Cruchow	(» »)	31.8 μ.
» »	Sperrenberg		32.5 μ.
» »	Pont à Mousson		30 2 μ.
» »	Searle Ἀγγλίας		37 8 μ.
» »	Wellat Bay τοῦ Michigan		36,8 μ.
» »	Valley Falls τῆς Lake Virginia		35 6 μ.

Τὰ διάφορα πετρώματα κατεδείχθησαν ὅτι ἔχουν μεγαλυτέραν θερμαγωγιμότητα παραλλήλως πρὸς τὴν στρῶσιν καὶ τὸν σχισμόν των, παρὰ καθέτως καὶ ὡς ἐκ τούτου ἡ γεωθερμαντικὴ βαθμὶς εἶναι μικροτέρα εἰς ὁριζοντίως κείμενα στρώματα παρὰ εἰς ἰσχυρῶς κεκλιμένα. Ἡ ἀγωγιμότης τῶν πλείστων πετρωμάτων κατ' ἐλάχιστον διαφέρει εἰς τὰ διάφορα εἴδη τούτων. Ἐν τούτοις τὸ ἅλας καὶ ὁ χαλαζίτης, ὅταν εἶναι εἰς συμπαγεῖς ὄγκους, ἔχουν μεγαλυτέραν ἀγωγιμότητα, ἐνῷ αἱ ἄμμοι καὶ τὰ ὑελώδους ἱστοῦ ἡφαιστειογενῆ πετρώματα ἔχουν μικροτέραν. Ὡς ἐκ τούτου εἰς τὰ τελευταῖα ταῦτα ἡ γεωθερμαντικὴ βαθμὶς εἶναι μικροτέρα (εἰς τὴν Σαχάραν π. χ. εἶναι μόνον 25μ.), ἐνῷ εἰς τὰ πρῶτα εἶναι μεγαλυτέρα (Kap Kolonie).

Ἡ γεωθερμαντικὴ ἀναλογία παρουσιάζεται διαφορετικὴ καὶ μεταβάλλεται ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν καὶ ἄλλων διαφόρων αἰτίων. Πρὸ παντὸς μεγάλην ἐπίδρασιν ἔχει ἐπ' αὐτῆς ἡ μορφὴ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους. Καὶ τοῦτο διότι αἱ λεγόμεναι γεωϊσόθερμοι ἢ χθονισόθερμοι ἐπιφάνειαι διατρέχουν πλησίον τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους περίπου παραλλήλως πρὸς αὐτήν, παρουσιάζουσαι κυρτώματα ὑποκάτω τῶν ὀρέων ἀπομακρυνόμενα ἀλλήλων ἐφ' ὅσον πλησιάζουν τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ κοιλώματα ὑποκάτω τῶν κοιλάδων συνωθούμενα πρὸς ἄλληλα. Μόνον δ' εἰς μέγα βάθος ὑποκάτω τῆς ἐπιφανείας τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν οἱ γεωϊσόθερμοι ἐπιφάνειαι διατρέχουν παραλλήλως πρὸς ἀλλήλας, παρουσιάζουσαι σφαιροειδῆ μορφήν. Ὡς ἐκ τούτου τὸ μέγεθος τῆς γεωθερμαντικῆς ἀναλογίας ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ὀρέων εἶναι μεγαλύτερον, ἐνῷ ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῶν κοιλάδων καθίσταται μικρότερον (ἐν Γερμανίᾳ π.χ. ὑποκάτω τῶν ὀρέων εἶναι 40 μ.—60 μ., ἐνῷ ὑπὸ τὰς κοιλάδας φθάνει μόνον τὰ 20—25 μ.).

Ῥέοντα ὑπόγεια ὕδατα ψύχουν τὰ πετρώματα ἐὰν κατέρχωνται ψυχρὰ ἐκ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς πρὸς τὰ βάθη, καὶ τοὐναντίον θερμαίνουν τὰ πετρώματα ἂν θερμὰ ἀνέρχωνται ἐκ τῶν βαθῶν πρὸς τὰ ἄνω. Φαινόμενα ἐπίσης, ὡς π.χ. ὀξειδώσεις μαρκασίτου καὶ θειούχων ὀρυκτῶν, ὀξειδώσεις ἀνθράκων, γίνονται πρόξενα ἀνυψώσεως θερμοκρασίας. Οὕτω εἰς τὰ χρυσωρυχεῖα Comstock τῆς Νεβάδας ἡ γεωθερμαντικὴ ἀναλογία εἶναι μόνον 15,25 μ., καὶ εἰς τὸ λιγνιτωρυχεῖον τοῦ Ossegg τῆς Βοημίας μόνον 5,2 μ. (ἡ ἐλαχίστη πασῶν τῶν μέχρι τοῦδε παρατηρηθεισῶν γεωθερμαντικῶν ἀναλογιῶν). Ὑπόγειαι συλλογαὶ πετρελαίων ἐνεργοῦν ὡς ἀσθενεῖς πηγαὶ ἐκλύσεως θερμότητος.

Εἰς ἄλλας τινὰς περιπτώσεις ἡ αἰτία τῆς ταχείας ἀνυψώσεως τῶν ὑπογείων θερμοκρασιῶν δέον νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν ἡφαιστείαν ἐνέργειαν. Οὕτως ἡ τιμὴ τῆς γεωθερμαντικῆς ἀναλογίας παρὰ τὴν Macholles εἰς τὴν Limagne εἶναι 14,16 καὶ εἰς τὴν γεώτρησιν τοῦ Neuffen εἰς τὸ Ἄλμπ μόνον 11,1 μ. Εἰς τὸν θόλον τοῦ Γεωργίου Α' τῆς Σαντορίνης ἐμετρήθη 10 μόνον μετρα.

Ἐκ τῶν ἄνω γενικῶς δύναται νὰ συναχθῇ τὸ πιθανὸν συμπέρασμα, ὅτι διὰ τὰ βάθη τὰ μέχρι τοῦδε καταστάντα προσιτὰ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην παρατήρησιν, ὡς καὶ μέχρι βάθους ἴσως 30 χιλιομέτρων τὸ πολὺ (κατὰ τοὺς Thomson καὶ Tait),

Digitized by Google

ἡ αὔξησις τῶν θερμοκρασιῶν φαίνεται γινομένη κατ' ἀριθμητικὴν πρόοδον, τῆς θερμοκρασίας οὐ ξανούσης ἀναλόγως τοῦ βάθους. Διὰ τὰ μεγαλύτερα ὅμως βάθη ἡ αὔξησις φαίνεται γινομένη κατὰ γεωμετρικὴν πλέον πρόοδον. Γ. Κ. Γ.

γεωθερμία (ἡ) /*Γεωλογ.*/. Ἡ ἐσωτερικὴ ἰδία θερμότης τῆς γῆς. Εἶναι γνωστόν, ὅτι αἱ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς παρατηρούμεναι ἡμερησίαι καὶ ἐτήσιαι ἀλλοιώσεις καὶ διακυμάνσεις τῆς θερμοκρασίας τῶν διαφόρων τόπων ἐπισυμβαίνουν καὶ εἰς τὰ βαθύτερα, ἀλλὰ μέχρις ὁρίου τινός. Τὸ βάθος μέχρι τοῦ ὁποίου γίνονται αἰσθηταὶ αἱ θερμομετρικαὶ αὗται ἀλλοιώσεις εἶναι διάφορον εἰς τοὺς διαφόρους τόπους. Ἀλλὰ κατὰ γενικὸν μέσον ὅρον δύναται νὰ λεχθῇ, ὅτι εἰς βάθος 20μ. περίπου αἱ μεταβολαὶ τῶν θερμοκρασιῶν μόλις φθάνουν τὸ 0,01° Κελσ. Ὑπάρχει συνεπῶς ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς ἑτέρα νοητὴ ἐπιφάνεια, τῆς ὁποίας ὅλα τὰ σημεῖα ἔχουν σταθερὰν θερμοκρασίαν καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα καὶ καθ' ὅλον τὸ ἔτος. Ἡ ἐπιφάνεια αὕτη ἀποτελεῖ τὸ «ὅριον τῶν θερμομετρικῶν ἀλλοιώσεων,» καὶ συναντᾶται εἰς διάφορον βάθος εἰς τοὺς διαφόρους τόπους.

Βαθύτερον τοῦ ὁρίου τῶν θερμομετρικῶν ἀλλοιώσεων, αἱ διάφοροι μετρήσεις δεικνύουν, ὅτι ἡ θερμοκρασία τῶν γηΐνων στρωμάτων αὐξάνει, ἐφ' ὅσον προχωρεῖ τις πρὸς τὰ βάθη. Οὕτω π. χ. εἰς διάτρησιν γενομένην εἰς τὸ Schladebach ἐμετρήθη θερμοκρασία 56, 6° εἰς βάθος 1716 μ., εἰς ἄλλην παρὰ τὸ Sperenberg θερμοκρασία 48, 1° εἰς βάθος 1268 μ., καὶ εἰς ἄλλην παρὰ τὸ Czuchow τῆς ἄνω Σιλεσίας θερμοκρασία 83°,4 Κ εἰς 2221 μ. βάθος.

Ἡ πρὸς τὰ ἐνδότερα τῆς γῆς αὔξησις τῆς θερμοκρασίας εἶναι διάφορος κατὰ ποσὸν εἰς τοὺς διαφόρους τόπους. Ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς θερμαγωγικότητος τῶν πετρωμάτων, ἐκ τῆς θερμοκρασίας καὶ τῶν πηγῶν θερμότητος τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς. Κατὰ μέσον ὅρον ἡ αὔξησις τῆς θερμοκρασίας βαθύτερον τοῦ ὁρίου τῶν θερμομετρικῶν ἀλλοιώσεων εἶναι ὑπὸ κανονικὰς συνθήκας 1°Κ ἀνὰ 33 μ. βάθους καὶ τὸ διάστημα τοῦτο καλεῖται γεωθερμαντικὴ (ἢ *γεωθερμικὴ*) *ἀναλογία* (ἢ *κλῖμαξ* ἢ *βαθμὶς*) (βλ. λ.). Ἐκτὸς τούτων αἱ θερμαὶ ἐπίσης πηγαί, αἱ ὁποῖαι ὑπάρχουν εἰς πολλὰ σημεῖα τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ἐξηπλωμέναι ἐφ' ὅλης τῆς ἐπιφανείας ταύτης, ἀποτελοῦν ἐπίσης ἀπόδειξιν, ὅτι εἰς βάθη χιλιομέτρων τινῶν ἐπικρατοῦν θερμοκρασίαι τοὐλάχιστον βρασμοῦ ὕδατος. Ἄλλη τέλος ἀπόδειξις εἶναι αἱ ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς καὶ εἰς διαφόρους καὶ πολλὰς θέσεις αὐτῆς ἐκχυθεῖσαι καὶ ἐκχυνόμεναι λάβαι τῶν ἡφαιστείων, αἱ ὁποῖαι ἔχουν θερμοκρασίας ἄνω τῶν 1000° Κ.

Ὅλα τὰ γεγονότα ταῦτα ἄγουν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ γῆ φέρει εἰς τὰ ἔγκατα αὐτῆς ποσότητας ἰδίας θερμότητος, ἡ ὁποία εἶναι λείψανον τῆς θερμότητος τὴν ὁποίαν ἔφερεν, ὅταν τὸ πρῶτον ἐγεννήθη ἐκ τοῦ κοινοῦ πρωταρχικοῦ νεφελώματος, τοῦ γεννήσαντος ὁλόκληρον τὸ ἡμέτερον ἡλιακὸν ἢ πλανητικὸν σύστημα. Ὑποστηρίζεται ὅμως ἐπίσης ὑπό τινων, ὅτι ἡ πρωταρχικὴ αὐτὴ θερμότης δὲν εἶναι ἡ μοναδικὴ πηγὴ θερμότητος τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς, ἀλλ' ὅτι μεγάλα ποσὰ θερμότητος ἐκλύονται καὶ κατὰ τὴν διάσπασιν τῶν ραδιενεργῶν οὐσιῶν.

Ἡ τοιαύτη ὅμως ὑπόθεσις δὲν φαίνεται νὰ στηρίζηται ἐπὶ ἀσφαλῶν βάσεων. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἀσφαλεστέρα εἶναι ἡ γνώμη, ὅτι ἡ ἀπόψυξις ὄχι μόνον τῆς γῆς, ἀλλ' ἐπίσης καὶ τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ἄλλων οὐρανίων σωμάτων, τὰ ὁποῖα κινούμενα ἐντὸς τοῦ καταψύχρου χάους ἀκτινοβολοῦν θερμότητα καὶ συνεπῶς ψύχονται, ἐπιβραδύνεται σημαντικῶς διὰ τῆς ἐκλύσεως θερμότητος ὑπὸ τῶν ἐντὸς τῶν οὐρανίων τούτων σωμάτων περιεχομένων ραδιενεργῶν οὐσιῶν. Γ. Κ. ΓΕΩΡΓΑΛΑΣ

γεώθερμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ὢν ἢ καταστὰς θερμὸς συνεπείᾳ θερμάνσεως ὑπὸ τῆς ἐσωτερικῆς ἰδίας θερμότητος τῆς γῆς. Τοῦ ὅρου τούτου γίνεται χρῆσις πχ. ἐπὶ τῶν ὑδάτων, τὰ ὁποῖα ἀναβλύζουν θερμὰ ἐκ τῆς γῆς. Γ. Κ. Γ.

γεώθλυπις (ἡ) (Geothlypes) /*Ζῳολ.*/. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κεκραχτῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀηδονιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἀρκετὰ εἴδη, ὧν γνωστότερον *γεώθλυπις ἡ κιτρινόλαιμος* (Geothlypes trichas). Τὸ πτηνὸν τοῦτο ἔχει μῆκος 10—12 περίπου ἑκατοστομέτρων καὶ χρωματισμὸν πρασινοελαιώδη μετὰ μελανῶν κηλίδων ἐπὶ τῆς ράχεως καὶ τῆς κεφαλῆς καὶ ὠχροκίτρινον κατὰ τὸ κάτω μέρος τοῦ λαιμοῦ καὶ τῆς κοιλίας. Ἀπαντᾷ κυρίως εἰς τὴν βόρειον Ἀμερικήν. Δ. Ν. Π.

γεωϊσόθερμοι *ἐπιφάνειαι* ἢ *καμπύλαι* (Geoisothermen) /*Γεωλογ.*/. Νοηταὶ ἐπιφάνειαι ἢ καμπύλαι γραμμαί, αἱ ὁποῖαι ἑνώνουν ὅλα τὰ ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν καὶ εἰς τὰ βαθύτερα τῆς γῆς σημεῖα, τὰ ἔχοντα τὴν αὐτὴν θερμοκρασίαν. Καλοῦνται καὶ *χθονισόθερμοι* (βλ. καὶ γεωθερμαντικὴ *ἀναλογία* ἢ *κλῖμαξ*).

γεωκαρκίνος (ὁ) (Geocarcinus) /*Ζῳολ.*/. Γένος μαλακοστράκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *βραχυούρων-δεκαπόδων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καρκινιδῶν*. Οἱ καρκίνοι τοῦ γένους τούτου διακρίνονται ἐκ τοῦ ἀπεστρογγυλωμένου κατὰ τὴν ράχιν ὀστράκου των καὶ τῶν ὀδοντωτῶν κατὰ τὴν περιφέρειαν ἄκρων των. Οἱ γεωκαρκίνοι ἐνδιαιτῶνται ἀποκλειστικῶς σχεδὸν ἐν τῇ ξηρᾷ. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ τὰς Ἀντίλλας. Δ. Ν. Π.

γεωκεντρικός, *—ή*, *—όν*· ὁ ἀναφερόμενος ἢ ἀνήκων εἰς τὸ κέντρον τῆς γῆς· || ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν γῆν, θεωρουμένην ὡς κέντρον: «γεωκεντρικὴ κίνησις».

— **γεωκεντρικὸν** *πλάτος* /*Ἀστρονομ.*/. Ἡ γωνία τὴν ὁποίαν σχηματίζει ἡ ἀπὸ τοῦ κέντρου τοῦ γηΐνου ἐλλειψοειδοῦς πρός τι σημεῖον (δηλαδὴ τόπον) τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ νοουμένη ἀκτὶς πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ προβολήν της, δηλαδὴ πρὸς τὴν τομὴν τοῦ ἰσημερινοῦ ὑπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ τοῦ τόπου. Ἐὰν τουτέστι φαντασθῶμεν τὸ γηΐνον ἐλλειψοειδὲς τετμημένον κατὰ τὸν μεσημβρινὸν ΠΛΙΠ'ΣΠ τοῦ τόπου Λ, ὁπότε ΠΠ' ἔσται ὁ ἄξων τοῦ γηΐνου ἐλλειψοειδοῦς καὶ ΙΣ τὸ ἴχνος τοῦ ἰσημερινοῦ του, γεωκεντρικὸν πλάτος εἶναι ἡ γωνία ΛΚΙ. Ἐὰν ὅμως ΦΛΘ εἶναι τὸ ἴχνος τοῦ ἐφαπτομένου ἐπιπέδου τεμνομένου ὑπὸ

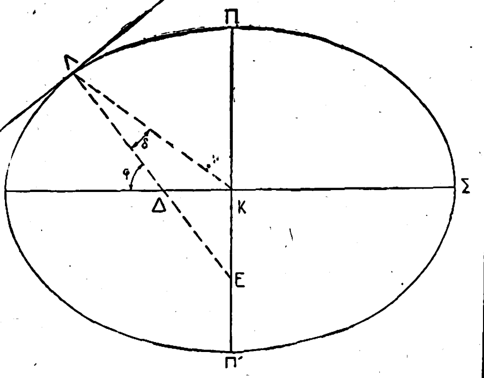

Γεωκεντρικὸν πλάτος.
(Κ: Κέντρον τοῦ γηΐνου ἐλλειψοειδοῦς. Π καὶ Π' οἱ πόλοι του, ΙΣ ὁ ἰσημερινός του. ΦΛΘ: Τὸ ἐφαπτόμενον ἐπίπεδον εἴς τινα τόπον Λ ἔχοντα μεσημβρινὸν ΣΠΛ. ΛΚΙ: τὸ γεωκεντρικὸν πλάτος· φ: τὸ γεωγραφικὸν πλάτος· δ: ἡ γωνία τῆς κατακορύφου.)

τοῦ μεσημβρινοῦ τοῦ τόπου, ΛΔΕ θὰ εἶναι ἡ κατακόρυφος τοῦ τόπου συναντῶσα τὸν ἰσημερινὸν εἰς Δ καὶ τὸν ἄξονα εἰς Ε, τότε ἡ γωνία ΛΔΙ εἶναι τὸ γεωγραφικὸν πλάτος. Ὑφίσταται λοιπὸν διαφορά τις (ἡ γωνία δ=ΚΛΔ, «γωνία τῆς κατακορύφου» ὀνομαζομένη, ἡ ὑπὸ τῆς κατακορύφου καὶ τῆς ἀκτῖνος σχηματιζομένη) μεταξὺ τοῦ γεωκεντρικοῦ πλάτους καὶ τοῦ γεωγραφικοῦ πλάτους, ἥτις μεταβάλλεται σὺν τῇ ἀκτῖνι καμπυλότητος τοῦ γηΐνου ἐλλειψοειδοῦς, φθάνουσα τὴν μεγίστην τιμήν της 11' 35'',66 εἰς τὸν παράλληλον τῶν 45°. Ἀφ' ἧς ὅμως αἱ «σεληνιακαὶ ἀποστάσεις» ἔπαυσαν ἀποτελοῦσαι διὰ τοὺς ναυτικοὺς στοιχεῖον ὑπολογισμοῦ πρὸς προσδιορισμὸν τοῦ γεωγραφικοῦ μήκους, εἰς τοὺς ναυτιλιακοὺς ὑπολογισμοὺς σπανιώτατα παρεμβάλλεται ὡς στοιχεῖον τὸ γεωκεντρικὸν πλάτος. Σ. Ε. Λ.

γεωκόμη (ἡ) (Geocoma d'Orb.) /*Παλαιοζῳολ.*/. Γένος ἐκλειψάντων θαλασσίων ζῴων ἀνῆκον εἰς τὴν τάξιν τῶν *ζυγοφιούρων ὀφιουροειδῶν ἀστεροζῴων*. Λείψανά των εὑρέθησαν ἀπολιθωμένα ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἰουρασίου καὶ τῆς κρητιδικῆς περιόδου τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος εἰς πολλὰ μέρη. Ἐκ τῶν λειψάνων τούτων ἡ *γεωκόμη carinata Goldf.* ὁμοιάζει πολὺ πρὸς τὸ σήμερον ζῶν γένος *ἀμφιούρα*. Γ. Κ. Γ.

γεωκορίδαι (οἱ) (Geocoridae) /*Ζῳολ.*/. Οἰκογένεια ἐντόμων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μακρυπτέρων*. Γνωστότερον γένος εἶναι ἡ *γεώκορις*. Δ. Ν. Π.

γεώκορις (ἡ) (Geocoris) /*Ζῳολ.*/. Γένος ἐντόμων τῆς οἰκογενείας τῶν *γεωκοριδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἀποκλειστικῶς γηΐνους κορέους. Αἱ γεωκόρεις διακρίνονται διὰ τὸ ἐπίμηκες, προβοσκιδοειδὲς ρύγχος των καὶ τὰς ἐπιμήκεις κεραίας των. Γενικῶς τὰ ἔντομα ταῦτα πιεζόμενα ἀναδίδουσι δυσάρεστον ὀσμήν. Τρέφονται ἐκ διαφόρων ἐντόμων ἢ φυτῶν. Τὸ γένος περιλαμβάνει πολυπληθῆ εἴδη ἀπαντῶντα πανταχοῦ τῆς γῆς καὶ παρ' ἡμῖν, ὅπου εἶναι γενικῶς γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα *βρωμοῦσες*. Δ. Ν. Π.

γεωκρονίτης (ὁ) (Geokronit) /*Ὀρυκτολ.*/ Ὀρυκτόν, τὸ ὁποῖον εἶναι θειο-αντιμονιοῦχος μόλυβδος μὲ χημικὸν μοριακὸν τύπον $Pb_5 Sb_2 S_7$. Ἀπαντᾷ εἰς κρυστάλλους τοῦ ρομβικοῦ κρυσταλλικοῦ συστήματος, οἱ ὁποῖοι εἶναι πολὺ σπάνιοι. Ἔχει θραῦσιν ὀστρεοειδῆ, σκληρότητα 2—3ου βαθμοῦ, εἰδικὸν βάρος 6,40—6,45 καὶ χρῶμα ἀνοικτὸν μολυβδόφαιον κατ' ἐπιπολὴν μέλαν. Ὁ γεωκρονίτης ἀπαντᾷ εἰς τὴν Σουηδίαν (Sala καὶ Falun), Γαλικίαν (Meredo), εἰς τὴν Τοσκάνην (Pietrasante) καὶ ἀλλαχοῦ. Γ. Κ. Γ.

γεωκτήμων, *—ονος* (ὁ, ἡ)· ἀντὶ γαιοκτήμων (βλ. λ.).

Γεωλογία (ἡ). Ἐπιστήμη, ἡ ὁποία ἔχει σκοπὸν τὴν ἔρευναν τῆς ἐξελικτικῆς ἱστορίας τῆς γῆς καὶ τοῦ ἐπ' αὐτῆς ζήσαντος ζωϊκοῦ καὶ φυτικοῦ κόσμου, τοῦ ὑλικοῦ, ἐκ τοῦ ὁποίου ἡ γῆ συνίσταται, καὶ τῆς ἐν γένει κατασκευῆς της ὡς καὶ τῶν διαφόρων φυσικῶν δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι ἐπενήργησαν ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ τὴν ἐξέλιξιν αὐτῆς καὶ ἐξακολουθοῦν εἰσέτι ἐνεργοῦσαι ἐπ' αὐτῆς.

Πεδίον καὶ μέθοδοι ἐρευνῶν τῆς Γεωλογίας. Πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ της τούτου ἡ γεωλογία διαθέτει ὡς πεδίον διεξαγωγῆς τῶν ἐρευνῶν της κυρίως καὶ κατὰ πρῶτον λόγον τὸ ἐξώτατον προσιτὸν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἔρευναν καὶ παρατήρησιν μέλος τῆς γῆς, τὸν στερεὸν δηλαδὴ φλοιὸν αὐτῆς. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ φλοιὸς οὗτος, ἄλλως «λιθόσφαιρα» ὀνομαζόμενος, ἀποτελεῖται ἐκ πετρωμάτων, εἶναι φανερὸν καὶ αὐτονόητον, ὅτι ἡ γεωλογία πρὸ παντὸς ἔχει νὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὰ διάφορα πετρώματα, ἐρευνῶσα τὴν σύνθεσίν των, τὴν διάταξίν των καὶ τὸν τρόπον τῆς γενέσεώς των.

Ἡ τοιαύτη τῶν πετρωμάτων ἔρευνα εἶναι οὐσιωδεστάτη διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ τῆς γεωλογίας, διότι πρὸς τούτοις βοηθεῖ τὰ μέγιστα αὐτὴν καὶ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἄλλου μέρους τοῦ σκοποῦ της, τὴν κατὰ τὸ δυνατὸν δηλαδὴ τελειοτέραν ἀναπαράστασιν τῆς ἱστορίας τῆς ἐξελίξεως τῆς γῆς. Ἵνα κατανοηθῇ τὸ τοιοῦτον, δέον νὰ ἐξηγηθῇ ὅτι ἡ γῆ ἔχει παρελθὸν ἀμετρήτου διαρκείας καὶ ὅτι πρὶν αὕτη λάβῃ τὴν σημερινήν της διαμόρφωσιν καὶ σύστασιν διῆλθε διὰ μακρᾶς σειρᾶς καταστάσεων ἢ σταδίων ἐξελίξεως, τὰ ὁποῖα διέφερον ἑκάστοτε κατὰ πολὺ ἀπ' ἀλλήλων ἀπὸ ἀπόψεως φυσικῆς, γεωγραφικῆς, κλιματολογικῆς καὶ βιολογικῆς. Ὅλαι δ' αὗται αἱ διάφοροι καταστάσεις, πολὺ ἀλλοῖαι ἀπὸ ἐποχῆς εἰς ἐποχὴν καὶ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ἀντικατοπτρίζονται εἰς τὰ πολυάριθμα καὶ ἐπικείμενα ἐπ' ἀλλήλων στρώματα πετρωμάτων τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ, τὰ ὁποῖα ἐσχηματίσθησαν κατὰ τὴν διάρκειαν ἀμετρήτως μακρῶν χρονικῶν διαστημάτων. Τὰ διάφορα ταῦτα πετρώματα, τούτου ἕνεκα, ἔχουν διὰ τὴν γεωλογίαν καὶ τὸν γεωλόγον τὴν ἰδίαν σημασίαν, τὴν ὁποίαν ἔχουν διὰ τὸν ἱστορικὸν τὰ διάφορα χειρόγραφα τῶν παλαιοτέρων ἱστορικῶν ἐποχῶν.

Καὶ δι' ἄλλον ὅμως λόγον τὰ πετρώματα παρέχουν σπουδαίας βοηθείας εἰς τὴν ἔρευναν τῆς ἱστορίας τοῦ παρελθόντος τῆς γῆς. Μέγα μέρος πετρωμάτων ἐκτὸς τῶν ὀρυκτολογικῶν του συστατικῶν περικλείει λείψανα φυτῶν καὶ ζῴων, τὰ ὁποῖα ἔζων κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ σχηματισμοῦ τῶν πετρωμάτων. Ἡ μελέτη τῶν λειψάνων τούτων, τῶν *ἀπολιθωμάτων* καλουμένων, καὶ ὁ προσδιορισμὸς τῶν διαφορῶν, τὰς ὁποίας ταῦτα δεικνύουν κατὰ τὰς διαφόρους ἀλληλοδιαδόχους γεωλογικὰς ἐποχάς, βοηθοῦν τὸν γεωλόγον εἰς τὸ νὰ γνωρίσῃ τὴν πορείαν τῆς ἐξελίξεως τῶν ὀργανικῶν ἐμβίων ὄντων, τὰ ὁποῖα ἔζησαν ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων γεωλογικῶν χρόνων μέχρι τῆς σημερινῆς ἐποχῆς. Βοηθοῦν ἐπίσης αὐτὸν εἰς τὸν προσδιορισμὸν τῆς σχετικῆς ἡλικίας τῶν διαφόρων στρωμάτων τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς, τῆς ἑκάστοτε διανομῆς τῆς χέρσου καὶ τῶν θαλασσῶν, τῶν ἑκάστοτε κλιματολογικῶν ζωνῶν, ἐν ἑνὶ λόγῳ εἰς τὸν καθορισμὸν καὶ τὴν ἀναπαράστασιν τῆς ἑκάστοτε γεωγραφικῆς καταστάσεως τῆς γῆς μετὰ τοῦ ἐπ' αὐτῆς ἑκάστοτε ζῶντος φυτικοῦ (παλαιοχλωρίδος) καὶ ζωϊκοῦ (παλαιοπανίσκης) κόσμου. Ἡ μελέτη ὅμως τῆς λιθοσφαίρας καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς διατύπωσις καὶ ἀναπαράστασις ὅλης τῆς ἱστορίας τῆς γῆς δὲν εἶναι εὔκολον θέμα. Καὶ τοῦτο διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν πλεῖστα κενὰ ὑπάρχουν καὶ παρουσιάζονται, καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὰ γεωλογικὰ ταῦτα δεδομένα δύναται πολλάκις νὰ ἀποδοθοῦν πλείονες τῆς μιᾶς ἐξηγήσεις.

Ἐλλείπουν καὶ δὲν εἶναι πλέον προσιτὰ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην παρατήρησιν μεγάλα τμήματα τῆς γηΐνης ἐπιφανείας, καταβυθισθέντα κατὰ διαφόρους παρῳχημένας γεωλογικὰς ἐποχάς. Ἀφ' ἑτέρου εἰς τὰ διάφορα πετρώματα πολλάκις διάφορα σημαντικὰ γεωλογικὰ γεγονότα ἐκ τοῦ παρελθόντος τῆς γῆς δὲν ἀπεδόθησαν καὶ δὲν διετηρήθησαν πλήρως καὶ καλῶς, οὕτως ὥστε νὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναπαρασταθοῦν πιστῶς.

Ἕνεκα ὅλων τούτων τῶν αἰτίων ἡ πλήρης ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ τῆς γεωλογίας δὲν διαφαίνεται δυνατή, μὲ τὰ σημερινὰ μέσα ἐρεύνης, καὶ πολὺ ἀπέχει ἡ νεαρὰ αὕτη ἐπιστήμη ἀπὸ τοῦ νὰ δυνηθῇ νὰ διατυπώσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν τελειοτέραν τὴν ἱστορίαν τῆς ἐξελίξεως τῆς γῆς.

Βοηθητικαὶ ἐπιστῆμαι. Διὰ νὰ εἶναι ἱκανὸς ὅμως ὁ γεωλόγος, ὅπως ἐκ τῶν χαρακτηριστικῶν ἑνὸς πετρώματος ἐξάγῃ ὀρθὰ συμπεράσματα περὶ τοῦ τρόπου τοῦ σχηματισμοῦ του, ἔχει ἀνάγκην προπαιδεύσεως καὶ βοηθείας πολλῶν ἄλλων ἐπι-

Digitized by Google

στημῶν. Ἔχει ἀνάγκην πληθώρας γνώσεων ἐξ ἄλλων ἐπιστημῶν, γνώσεων φυσικῶν, χημικῶν, μετεωρολογικῶν, ὀρυκτολογικῶν, παλαιοντολογικῶν, βιολογικῶν καὶ ἄλλων. Ἔχει ἐπίσης ἀνάγκην νὰ γνωρίζῃ κάλλιστα τὰς μεθόδους τῆς φύσεως καὶ τὰς συνθήκας ὑπὸ τὰς ὁποίας γίνεται γενικῶς ὁ σχηματισμὸς τῶν διαφόρων πετρωμάτων. Πρέπει, ἐν γενικωτέρᾳ ἐκφράσει, ὅσον τὸ δυνατὸν λεπτομερέστερον νὰ γνωρίσῃ ὅλα τὰ φαινόμενα τὰ ὁποῖα ἄγουν καὶ συντρέχουν εἰς τὸν σχηματισμὸν πετρωμάτων, ἢ ἐν ἄλλαις λέξεσι νὰ μελετήσῃ καὶ εἶναι γνώστης τοῦ συνόλου τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ἐνεργουσῶν γεωλογικῶν δυνάμεων.

Τούτου ἕνεκα ἡ γεωλογία πρὸς πραγμάτωσιν τοῦ σκοποῦ της ἔχει μεγίστην ἀνάγκην τῆς βοηθείας μιᾶς ἄλλης ἐπιστήμης, τῆς γεωγραφίας, ἡ ὁποία ἐρευνᾷ τὰ φαινόμενα, τὰ ὁποῖα γίνονται ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ τὴν παροῦσαν ἐποχήν. Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν σήμερον γινομένων γεωλογικῶν φαινομένων ὁ γεωλόγος ἐπιζητεῖ καὶ προσπαθεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τὰ ἀντίστοιχα φαινόμενα προγενεστέρων γεωλογικῶν ἐποχῶν. Οὕτω φαίνεται δικαιολογουμένη ἡ ἔκφρασις τοῦ Maclaurin, ὅτι «γεωλογία εἶναι ἡ ἐπιστήμη τοῦ παρελθόντος τῆς γῆς, ἐξηγουμένου διὰ τοῦ παρόντος, καὶ γεωγραφία εἶναι ἡ ἐπιστήμη τοῦ παρόντος τῆς γῆς, ἐξηγουμένου τῇ βοηθείᾳ τοῦ παρελθόντος αὐτῆς». Αἱ δύο ἐπιστῆμαι, Γεωλογία καὶ Γεωγραφία παρουσιάζονται λίαν συγγενεῖς πρὸς ἀλλήλας καὶ παρουσιάζουν πολλὰ σημεῖα ἐπαφῆς καὶ κοινὰς περιοχὰς μὲ ἀσαφῆ ὅρια (γεωμορφολογία, τοπικὴ γεωλογία).

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐπίσης καταφαίνεται, ὅτι αἱ σχέσεις τῆς γεωλογίας πρὸς ἄλλας ἐπιστήμας εἶναι πολλαὶ καὶ ποικίλαι, ὡς π. χ. μὲ τὴν βιολογίαν, ἀστρονομίαν, ὠκεανογραφίαν, μετεωρολογίαν, φυσικήν, χημείαν κ. τ. λ. Μὲ τὰς δύο ταύτας τελευταίας ἐπιστήμας σημαντικῶς μεγαλύτεραι σχέσεις ἐδημιουργήθησαν ἀφ' ἧς νεώταται ἐρευνητικαὶ μέθοδοι τῶν δύο τούτων ἐπιστημῶν ἐχρησιμοποιήθησαν καὶ ὑπὸ τῆς γεωλογίας, ὡς π. χ. ἡ διὰ τοῦ μικροσκοπίου καὶ τῶν ἀκτίνων Röntgen ἔρευνα τῶν πετρωμάτων καὶ τῶν ἀπολιθωμάτων, αἱ μελέται τῶν ραδιενεργῶν σωμάτων, αἱ μέθοδοι ἐρεύνης τῆς ἐλαστικότητος τῶν γηΐνων στρωμάτων, ἡ ἔρευνα τοῦ χημισμοῦ τῶν διαφόρων πετρωμάτων κ.τ.λ.

Κλάδοι τῆς Γεωλογίας καὶ θέματα αὐτῶν. Ἡ ἔρευνα τῶν διαφόρων θεμάτων, τὰ ὁποῖα ἀπαρτίζουν τὸ πεδίον ἐρευνῶν τῆς γεωλογίας, ἔχει κατανεμηθῆ εἰς τοὺς διαφόρους κλάδους αὐτῆς, οἱ ὁποῖοι εἶναι:

α) Ἡ φυσιογραφικὴ γεωλογία. Εἰς τὸ τμῆμα τοῦτο ἐρευνᾶται ἡ γῆ ὡς κοσμικὸν σῶμα τοῦ σύμπαντος, ἡ θέσις αὐτῆς ἐν τῷ σύμπαντι, αἱ σχέσεις πρὸς τὰ ἄλλα οὐράνια σώματα καὶ ἐν συνδυασμῷ ἡ γένεσις αὐτῆς. Πρὸς ταῦτα ἀκολουθοῦν, ἡ ἔρευνα τοῦ γενικοῦ σχήματος καὶ τοῦ μεγέθους τῆς γῆς, ἡ πυκνότης αὐτῆς, τὰ θερμικὰ φαινόμενα τῶν σπλάγχνων της, αἱ μαγνητικαὶ ἰδιότητες ὡς καὶ ὅλαι αἱ λοιπαὶ σχετικαὶ φυσικαὶ ἰδιότητες, αἱ ὁποῖαι ἔχουν σημασίαν διὰ τὴν γεωλογίαν. Ἐπίσης ἐρευνῶνται καὶ τὰ κύρια μέλη τῆς γῆς, δηλαδὴ ἀμφότερα τὰ ρευστὰ περιβλήματά της (ἡ ἀτμόσφαιρα καὶ ἡ ὑδρόσφαιρα), ὡς καὶ ἡ ὄψις καὶ ἡ διάταξις τῶν ξηρῶν καὶ τῶν θαλασσῶν.

Συνεπείᾳ ὅμως τῆς διαρκῶς ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον προϊούσης κατανομῆς τοῦ ἔργου ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, ἡ γεωλογία ἐγκατέλειψε πλέον τὸν φυσιογραφικὸν τοῦτον κλάδον εἰς τὴν ἔρευναν τῆς ἀστρονομίας, γεωφυσικῆς, γεωγραφίας, ὠκεανογραφίας καὶ μετεωρολογίας.

β) Ἡ δυναμικὴ γεωλογία. Τὸ τμῆμα τοῦτο ἀποτελεῖ ἕνα τῶν οὐσιωδεστάτων κλάδων τῆς γεωλογίας καὶ ἀσχολεῖται μὲ τὴν μελέτην τῶν διαφόρων δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι ἐνεργοῦσι διαρκῶς ἐπὶ τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς, ἀλλοιώνουσαι αὐτόν, καὶ τῶν διαφόρων φαινομένων, τῶν προκαλουμένων ὑπὸ τῶν δυνάμεων τούτων. Ἐκ τῆς μελέτης τοῦ τρόπου ἐνεργείας καὶ τῶν φαινομένων τῶν παραγομένων ὑπὸ τῶν δυνάμεων τούτων κατὰ τὴν παροῦσαν ἐποχήν, ἡ γεωλογία ἀναλογικῶς ἐξάγει συμπεράσματα περὶ τῆς ἐνεργείας καὶ τῶν φαινομένων τῶν παραχθέντων ὑπὸ τῶν δυνάμεων τούτων κατὰ τὰς παρῳχημένας γεωλογικὰς ἐποχάς. Αἱ δυνάμεις αὗται εἶναι ἡ ἡφαιστειότης, αἱ ὀρεογόνοι δυνάμεις, οἱ σεισμοί, τὸ ὕδωρ (ὑπὸ τὴν ὑγρὰν ὡς καὶ τὴν στερεὰν τοῦ πάγου κατάστασιν), ἡ ἀτμόσφαιρα, τὰ ἔμβια ὄντα (ζῷα καὶ φυτὰ) κλπ. Τούτου ἕνεκα ἐδημιουργήθησαν καὶ μικρότεροι κλάδοι τῆς δυναμικῆς γεωλογίας, ἡ *ἡφαιστειολογία*, ἡ *σεισμολογία*, ἡ *ὑδρολογία* κτλ.

γ) Ἡ χθονογραφικὴ γεωλογία. Αὕτη ἐρευνᾷ τὸ ὑλικόν, καὶ κυρίως τὸ ὀρυκτολογικόν, ἐκ τοῦ ὁποίου συνίσταται ὁ στερεὸς φλοιὸς τῆς γῆς, τὸν τρόπον τῆς γενέσεως τοῦ ὑλικοῦ τούτου καὶ τὴν διάταξιν τούτου πρὸς οἰκοδόμησιν καὶ κατασκευὴν τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ. Τούτου ἕνεκα ὑποδιαιρεῖται εἰς τρεῖς μικροτέρους κλάδους: τὴν *πετρογραφίαν*, ἡ ὁποία ἐρευνᾷ τὴν ὀρυκτολογικὴν καὶ χημικὴν φύσιν καὶ σύνθεσιν τῶν πετρωμάτων, τῶν ἀποτελούντων τὸν στερεὸν φλοιὸν τῆς γῆς· τὴν *πετρογονίαν*, ἡ ὁποία ἔχει σκοπὸν τὴν ἔρευναν τοῦ τρόπου τῆς γενέσεως καὶ τοῦ μετασχηματισμοῦ τῶν πετρωμάτων· καὶ τὴν *τεκτονικὴν* ἢ *γεωτεκτονικὴν* τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τοῦ ἡμετέρου πλανήτου, ἡ ὁποία ἐρευνᾷ τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὁποῖον τὰ διάφορα πετρώματα συνέρχονται καὶ παρατάσσονται πρὸς κατασκευὴν τοῦ στερεοῦ γηΐνου φλοιοῦ.

Ἐπειδὴ δ' ἐντὸς τῶν διαφόρων πετρωμάτων ἀπαντῶσι καὶ λείψανα ἐμβίων ὄντων, τὰ «*ἀπολιθώματα*», ἡ χθονογραφικὴ γεωλογία ἐξετάζει καὶ ταῦτα δι' ἰδιαιτέρου της κλάδου, ὁ ὁποῖος ὀνομάζεται *παλαιοντολογία* (παλαιοζῳολογία, παλαιοφυτολογία).

Ἐκ τῶν κλάδων τούτων ἡ πετρογαφία μετὰ τῆς πετρογονίας ἀφ' ἑνὸς καὶ ἡ παλαιοντολογία ἀφ' ἑτέρου ἀπετέλεσαν ἤδη ἰδίας εὐρυτάτας ἐπιστήμας.

δ) Ἡ παλαιογεωγραφία ἢ παλαιογεωγραφικὴ γεωλογία. Εἶναι ἡ γεωγραφία τῶν διαφόρων γεωλογικῶν αἰώνων, περιόδων καὶ ἐποχῶν. Αὕτη ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἐξακρίβωσιν, τὸν καθορισμὸν καὶ τὴν ἀναπαράστασιν τῆς μορφῆς, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς καθ' ἑκάστην ἐκ τῶν προγενεστέρων γεωλογικῶν περιόδων.

ε) Ἡ στρωματογραφικὴ ἢ ἱστορικὴ γεωλογία ἢ διαπλασιγνωσία. Τὸ σπουδαιότατον τοῦτο τμῆμα τῆς γεωλογίας ἐρευνᾷ τὴν ἱστορίαν τῆς διαμορφώσεως τῆς γῆς κατὰ τὰ διάφορα στάδια τῆς ἐξελίξεως αὐτῆς, ἀφ' ἧς ἐποχῆς αὕτη ἀπετέλεσεν αὐθύπαρκτον οὐράνιον σῶμα μέχρι σήμερον, ὡς καὶ τοῦ ἐπ' αὐτῆς ζήσαντος ἑκάστοτε ζωϊκοῦ καὶ φυτικοῦ κόσμου, ὡς καὶ τῶν ἑκάστοτε κατὰ τὰ διάφορα στάδια ἐξελίξεως ἐπικρατουσῶν κλιματολογικῶν συνθηκῶν (*παλαιοκλιματολογία*).

στ) Εἰς τοὺς κλάδους τούτους προστίθεται ὑπό τινων γεωλόγων καὶ ὁ κλάδος τῆς τοπολογικῆς γεωλογίας, τῆς ὁποίας σκοπὸς εἶναι ἡ ἔρευνα τῆς τοπογραφικῆς ἐξαπλώσεως ἀνὰ τοὺς διαφόρους γεωλογικοὺς αἰῶνας τῶν ἐνοργάνων ὄντων, τῶν ἑκάστοτε συνθηκῶν βιωτεύσεως αὐτῶν, τὰς φυσικάς των σχέσεις πρὸς τὰ ἰζηματογενῆ πετρώματα, ἐντὸς τῶν ὁποίων ταῦτα εὑρίσκονται ἀπολιθωμένα

Ἐξ ὅλων τῶν κλάδων τούτων ἡ ἱστορικὴ γεωλογία ἢ διαπλασιογνωσία ἰδιαιτέρως διακρίνεται ὅλων τῶν ἄλλων διὰ τὸ εἰδικὸν περιεχόμενον αὐτῆς καὶ τούτου ἕνεκα ἀποτελεῖ τὴν *εἰδικὴν γεωλογίαν*, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν *γενικὴν γεωλογίαν*, τὴν ὁποίαν ἀπαρτίζουν ἅπαντες οἱ λοιποὶ κλάδοι τῆς φυσιογραφικῆς, δυναμικῆς, χθονογραφικῆς, παλαιογεωγραφικῆς καὶ τοπολογικῆς γεωλογίας.

Ἐκτὸς ὅμως τῶν δύο τούτων τμημάτων τῆς γενικῆς καὶ εἰδικῆς γεωλογίας διακρίνεται, ὡς οὐχὶ βέβαια αὐτοτελές, ἀλλὰ διὰ πρακτικοὺς λόγους καὶ τρίτον, τὸ τῆς *τοπικῆς γεωλογίας* (regionale Geologie), δηλαδὴ ἰδιαιτέρα περιγραφὴ τῆς γεωλογικῆς κατασκευῆς ὡρισμένου τινὸς τόπου ἢ χώρας, ὡς καὶ τῆς γεωλογικῆς του ἱστορίας. Τὸ ἄθροισμα ἐννοεῖται ὅλων τῶν τοπικῶν γεωλογιῶν ἀποτελεῖ τὴν γενικὴν ἱστορίαν τῆς ὅλης γῆς.

Ἀναλόγως δὲ τοῦ εἴδους, τῆς κατευθύνσεως καὶ τοῦ σκοποῦ της, ἡ γεωλογία διακρίνεται εἰς *θεωρητικὴν γεωλογίαν* (*γενικὴ* καὶ *εἰδικὴ* γεωλογία) καὶ *πρακτικὴν γεωλογίαν*. Ἡ τελευταία αὕτη περιλαμβάνει τοὺς κλάδους ἐκείνους, τῶν ὁποίων ὁ σκοπὸς ἔχει ἄμεσον πρακτικὴν οἰκονομικὴν σημασίαν, ὡς π. χ. τὴν *κοιτολογίαν*, τὴν *μεταλλειολογικήν*, τὴν *ὑδρολογίαν*, κ. λ. π.

Τελευταίως εἰς τοὺς κλάδους τούτους τῆς πρακτικῆς γεωλογίας προσετέθη καὶ ἡ *πολεμογεωλογία* (Kriegsgeologie), ἡ ὁποία ἀσχολεῖται εἰδικῶς μὲ τὴν μελέτην γεωλογικῶν θεμάτων, ἐχόντων ἄμεσον σχέσιν καὶ ἐνδιαφέρον μὲ τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις.

Ὠφέλειαι ἐκ τῆς γεωλογίας. Ἐκ τοῦ προαναπτυχθέντος σκοποῦ τῆς γεωλογίας καὶ μάλιστα ἐκ τῶν σκοπῶν τῶν διαφόρων κλάδων αὐτῆς προκύπτει, ὅτι ἡ γεωλογία, ἐκτὸς τῆς πνευματικῆς ὠφελείας, τὴν ὁποίαν παρέχει εἰς τὸν ἄνθρωπον διδοῦσα τὴν εἰκόνα τῆς γενέσεως καὶ τῆς ἐξελίξεως ἑνὸς οὐρανίου σώματος καὶ τοῦ ζῶντος ἐπ' αὐτοῦ κόσμου, μεγάλως συντελεῖ καὶ πρὸς ὑλικὴν ὠφέλειαν αὐτοῦ. Χρησιμεύει ὡς ὁδηγὸς εἰς τὸν μεταλλευτήν, ζητοῦντα ἐντὸς τῶν σπλάγχνων τῆς γῆς νὰ ἀνεύρῃ καὶ νὰ ἐξαγάγῃ τὰ διάφορα μεταλλεύματα καὶ πολύτιμα ὀρυκτά. Διδάσκει τὸν οἰκοδόμον, τὸν ὁδοποιόν, καὶ ἐν γένει τὸν δομοῦντα διάφορα ἔργα περὶ τῶν πρώτων ὑλῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀναγκαῖαι εἰς αὐτοὺς ὡς καὶ περὶ τοῦ ποιοῦ καὶ τῆς κατασκευῆς τῶν ὀρέων, διὰ τῶν ὁποίων θὰ διέλθωσι διάφορα ἔργα (ὁδοὶ ἁμαξιταὶ καὶ σιδηραῖ) ἢ θὰ κατασκευασθῶσι τοιαῦτα (γέφυραι, ὑδατοφράγματα κλ.). Φωτίζει τὸν ὑδρολόγον εἰς τὴν ἀναζήτησιν ὑπογείων στρωμάτων ὑδάτων καὶ τὴν καλυτέραν τούτων ὑδρομάστευσιν καὶ ἀποτελεῖ μίαν τῶν βάσεων, ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται ἡ ἐδαφολογία, ἡ γνῶσις δηλαδὴ τῶν καλλιεργησίμων ἐδαφῶν. Τέλος καὶ αὐτὴ ἡ ἰατρικὴ ἔχει ὠφελείας ἐκ τῆς γεωλογίας, διὰ τῆς ἐρεύνης τῶν ἰαματικῶν θερμομεταλλικῶν πηγῶν, καὶ διότι κατεδείχθη, ὅτι τὸ ποιὸν τοῦ ἐδάφους ἐμμέσως ἔχει μεγάλην σχέσιν μὲ τὴν ὑγιείαν τῶν ἐπ' αὐτοῦ κατοικούντων ἀνθρώπων. Τούτων ἕνεκα εἰς ὅλα τὰ πολιτισμένα κράτη λαμβάνεται μεγάλη φροντίς, ὅπως ἡ ἐπιστήμη αὕτη διδάσκεται μεταξὺ τῶν μαθημάτων τῶν σχολείων ὅσον ἔνεστι τελειότερον. Πολυάριθμα ἐπίσης εἶναι τὰ γεωλογικὰ μουσεῖα καὶ ἐργαστήρια τῶν διαφόρων κρατῶν καὶ αἱ εἰς αὐτὰ συγκεντρωμέναι συλλογαὶ πετρωμάτων καὶ ἀπολιθωμάτων πρὸς εἰδικὰς μελέτας καὶ πρὸς παρακολούθησιν τούτων ὑπὸ τοῦ κοινοῦ. Εἰς ὅλα τὰ πανεπιστήμια τῶν διαφόρων κρατῶν ὑπάρχουν ἕδραι γεωλογίας, συνήθως πλειότεραι τῆς μιᾶς, διὰ τοὺς κλάδους της. Γεωλογικαὶ ἑταιρεῖαι καὶ σύλλογοι ἔχουν συσταθῆ εἰς τὰ πλεῖστα τῶν κρατῶν τῆς ὑφηλίου, καὶ ἀνὰ τετραετίαν συνέρχονται εἰς διαφόρους πόλεις τῆς γῆς τὰ διεθνῆ γεωλογικὰ συνέδρια, εἰς τὰ ὁποῖα ἀνακοινοῦνται αἱ νεώτεραι ἔρευναι τῆς γεωλογικῆς ἐπιστήμης καὶ δίδεται ἀφορμὴ ἐπικοινωνίας ἐπιστημονικῆς μεταξὺ τῶν γεωλόγων τῶν διαφόρων ἐθνῶν. Τὰ κράτη τέλος ἔχουν ἱδρύσει καὶ εἰδικὰς γεωλογικὰς ὑπηρεσίας διὰ τὴν γεωλογικὴν χαρτογράφησιν τῶν χωρῶν των ὡς καὶ διὰ τὴν μελέτην τῶν διαφόρων γεωλογικῶν ζητημάτων, τῶν ἐχόντων ἄμεσον σχέσιν μὲ τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν.

Ἡ διδασκαλία τῆς Γεωλογίας ἐν Ἑλλάδι. Ἐν Ἑλλάδι ὀλίγαι στοιχειώδεις γνώσεις γεωλογίας διδάσκονται εἰς τὰ δημοτικὰ καὶ ἑλληνικὰ σχολεῖα, περισσότεραι δὲ εἰς τὰ γυμνάσια καὶ πρακτικὰ λύκεια· ἡ διδασκαλία ὅμως τούτων εἶναι ἀτελεστάτη, ἕνεκα ἐλλείψεως ἐποπτικῶν μέσων διδασκαλίας, συλλογῶν, εἰκόνων κ. τ. λ.

Τὰ πανεπιστήμια Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης ἔχουν ἀνὰ μίαν ἕκαστον ἕδραν γεωλογίας, ὡς καὶ τὰ δύο ἀνώτατα ἱδρύματα, τὸ Ἐθνικὸν Μετσόβιον Πολυτεχνεῖον καὶ ἡ Ἀνωτάτη Γεωπονικὴ Σχολή. Μουσεῖον γεωλογικὸν ἓν ὑπάρχει, ἀνῆκον εἰς τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον, περιέχον καὶ πολλὰς συλλογὰς ἑλληνικῶν γεωλογικῶν δειγμάτων καὶ ἀντικειμένων. Μικρὸν ἐπίσης γεωλογικὸν μουσεῖον, διὰ διδακτικοὺς μᾶλλον σκοπούς, ἔχει καὶ τὸ Ἐθνικὸν Μετσόβιον Πολυτεχνεῖον.

Πρῶτος διδάξας τὴν γεωλογίαν ἀπὸ πανεπιστημιακῆς ἕδρας εἶναι ὁ καθηγητὴς τῆς φυσικῆς ἱστορίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν Ἡρακλῆς Μητσόπουλος, ὁ ὁποῖος συνετέλεσε καὶ πρὸς διαμόρφωσιν πολλῶν ἐπιστημονικῶν ὅρων. Μετὰ τοῦτον ἐδίδαξεν ὁ καθηγητὴς Κωνσταντῖνος Μ. Μητσόπουλος καὶ μετὰ τοῦτον ἀποθανόντα ὁ καὶ σήμερον καθηγητὴς Θεόδωρος Γ. Σκοῦφος.

Ἱστορία τῆς Γεωλογίας. Ἡ γεωλογία εἶναι ἐπιστήμη σχετικῶς νεωτάτη, μόλις ἀριθμοῦσα βίον 150 περίπου ἐτῶν. Ἐν τούτοις ὁ ἐρευνῶν τὴν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν ταύτης ἀναγκάζεται νὰ ἀναγνωρίσῃ, ὅτι αἱ πρῶται καὶ στοιχειωδέσταται γεωλογικαὶ ἔρευναι καὶ γνώσεις εἶναι τόσον ἀρχαῖαι, ὅσον καὶ ἡ ἀνθρωπότης. Ἤδη αὐτὸς οὗτος ὁ προϊστορικὸς ἄνθρωπος, ὑπ' αὐτῶν τούτων τῶν ἀναγκῶν του ὠθούμενος εἰς τὸ νὰ διακρίνῃ τὰ χρήσιμα εἰς αὐτὸν ὀρυκτὰ καὶ πετρώματα, θὰ διεξήγαγε παρατηρήσεις σχετικὰς πρὸς τὴν πρακτικὴν γεωλογίαν.

Σὺν τῷ χρόνῳ, ἐξελισσομένης τῆς ἀνθρωπότητος, αἱ τοιούτου εἴδους ἔρευναι καὶ παρατηρήσεις ἀσφαλῶς ἐπολλαπλασιάζοντο, ἀλλ' ἦσαν πάντως περιωρισμέναι καὶ δὲν ἐξήρχοντο πέραν τῶν ὁρίων τοῦ πρακτικοῦ των σκοποῦ. Πραγματικὴ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα κατέστη δυνατὴ τὸ πρῶτον, ὅταν τμήματα τῆς ἀνθρωπότητος ἀπετέλεσαν πλέον πολιτισμένας κοινωνίας. Καὶ πρὸς τοῦτο συνετέλεσε μεγάλως οὐ μόνον ἡ ἐφεύρεσις τῆς γραφῆς, ἀλλὰ περισσότερον τὸ γεγονός, ὅτι ὁ μεγαλύτερος πολιτισμὸς παρέσχεν εἰς μερικοὺς ἀνθρώπους τὴν ἐλευθερίαν νὰ ἀφιερωθῶσιν εἰς τὴν μελέτην διαφόρων φαινομένων τοῦ πλανήτου. Ἐν τούτοις, καὶ ἐξ ὅσων σχετικῶν εἶναι γνωστὰ ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων πολιτισμένων λαῶν, ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα, ὅτι αἱ παρατηρήσεις των ἀσφαλῶς ἐστράφησαν καὶ πρὸς θέματα τῆς γενικῆς γεωλογίας, χωρὶς ὅμως αἱ διατυπωθεῖσαι ἰδέαι νὰ θεωρηθῶσιν ὅτι δύνανται νὰ ἀποτελέσωσιν ἐπιστήμην γεωλογικὴν ἔστω καὶ ἐν ὑποτυπώδει διαμορφώσει.

Ὑπὸ τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ρώμης διετυπώθησαν εἰς τὰ γεωγραφικά, ἱστορικὰ καὶ φιλοσοφικά των συγγράμματα ἰδέαι τινὲς καὶ θεωρίαι περὶ τῆς γενέσεως τῆς γῆς, ὡς καὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν δυνάμεων τῶν ἐνεργουσῶν ἐπ' αὐτῆς, καθὼς καὶ πληροφορίαι ἐπὶ ἀξιοσημειώτων τινῶν γεωλογικῶν γεγονότων. Οὕτω π. χ. ὁ Πυθαγόρας (περὶ τὸ 500 π. Χ.) ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν εἰς τὸ φαινόμενον τοῦ σχηματισμοῦ τῶν κοιλάδων ὑπὸ τῶν ρεόντων ὑδάτων, καὶ σημειώνει τὴν φλογερὰν κατάστασιν τῶν σπλάγχνων τῆς γῆς. Ὁ Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος, κατὰ τὴν αὐτὴν περίπου περίοδον, σημειώνει τὴν παρουσίαν ἀπολιθωμένων κογχυλίων καὶ ἰχθύων εἰς τὰ πετρώματα τῶν ὀρέων. Παρόμοια γεγονότα καὶ ἰδίᾳ ἡ παρουσία ἀπολιθωμένων ἰχθύων ἐντὸς πετρωμάτων σημειοῦνται καὶ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (περὶ τὸ 440 π. Χ.), ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους βραδύτερον (384—322 π. Χ.) καὶ ἄλλων

Digitized by Google

Ὁ Στράβων μετὰ ταῦτα ἀποδίδει τὴν παρουσίαν ἐντὸς πετρωμάτων ἀπολιθωμένων θαλασσίων ζῴων εἰς προγενεστέραν κάλυψιν τοῦ μέρους, ὅπου ταῦτα εὑρίσκονται, ὑπὸ θαλάσσης. Παραδέχεται ἐπίσης τὴν ἔξαρσιν καὶ συνίζησιν ὁλοκλήρων χωρῶν, ἀποδίδει τὸν ἀποχωρισμὸν τῆς Σικελίας, τοῦ Κάπρι καὶ ἄλλων νήσων ἀπὸ τῆς Ἰταλίας εἰς σεισμοὺς καὶ παραδέχεται ὅτι μερικαὶ νῆσοι, εὑρισκόμεναι μεμονωμέναι ἐν τῇ θαλάσσῃ, εἶναι ἡφαιστειογενοῦς καταγωγῆς. Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς συνέλεξε πληροφορίας περὶ ἐκρήξεων ἡφαιστείων, θεωρῶν αὐτὰ ὡς δικλεῖδας ἀσφαλείας τῆς γῆς, καὶ ἀναγνωρίζει τὸν Βεζούβιον ὡς ἡφαιστειογενὲς ὄρος, πρὶν ἡ ἰδέα αὕτη ἐπιβεβαιωθῇ ὑπὸ αὐτοῦ τούτου τοῦ Βεζουβίου διὰ τῆς καταστρεπτικῆς ἐκρήξεώς του τῷ 79 μ. Χ, ἡ ὁποία κατέστρεψε τὴν Πομπηΐαν καὶ τὸ Ἡράκλειον. Πολυάριθμοι ἐπίσης εἶναι αἱ κοσμογονικαὶ θεωρίαι τῶν ἀρχαίων λαῶν, ἀπόρροιαι εἴτε φιλοσοφικῶν εἴτε θρησκευτικῶν σκέψεων καὶ παρατηρήσεων.

Οἱ Ἄραβες συγγραφεῖς μετὰ ταῦτα ἀπέδωσαν τὴν γένεσιν τῶν ἀπολιθωμάτων εἰς ἰδιαιτέραν τινὰ δημιουργικὴν δύναμιν μυστηριώδη, ἔμφυτον εἰς τὸν πλανήτην ἡμῶν, τὴν ὁποίαν ἐκάλεσαν «vis plastica». Ἡ ἰδέα αὕτη ἐπεξετάθη κατόπιν καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην, γενομένη δεκτὴ καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀλβέρτου Μάγνου (vitrus formativa), καὶ ἐπικρατήσασα κατόπιν ἐπὶ αἰῶνας σημαντικώτατα παρημπόδισε τὴν ἐπιστημονικὴν πρόοδον.

Οὕτω παρέρχονται ἀρκετοὶ αἰῶνες, κατὰ τὴν διάρκειαν των ὁποίων διάφοροι ἐξηγήσεις διδονται εἰς διάφορα γεωλογικὰ φαινόμενα, ἐνῷ ὀρθότεραί τινες γνῶμαι ἀποσιωπῶνται, ἐκ φόβου τῶν διωγμῶν καὶ τῶν τιμωριῶν, τοὺς ὁποίους οἱ θρησκόληπτοι φανατικοὶ λειτουργοὶ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἐξήσκουν κατὰ τῶν ἐκφραζόντων ἐπιστημονικὰς γνώμας. Μόλις δὲ κατὰ τὸν ΙΕ΄ αἰῶνα μ. Χ. ὁ διάσημος ζωγράφος καὶ μηχανικὸς Λεονάρδος ντὰ Βίντσι, ἀνασκάψας πρὸς κατασκευὴν διωρύγων πετρώματα πλειοκαινικὰ τῆς Ἰταλίας πλήρη διαφόρων ἀπολιθωμάτων, ἀναγνωρίζει ὅτι ταῦτα εἶναι λείψανα ἄλλοτε ζώντων ὀργανισμῶν καὶ καταδεικνύει, ὅτι κατὰ τὸ παρελθὸν τῆς γῆς ἐγίνοντο μεταβολαὶ εἰς τὴν ἐπὶ τῆς γῆς διανομὴν χέρσου καὶ θαλάσσης. Περίπου κατὰ τὸ ἔτος 1517 καὶ ὁ ἐκ Βερώνης ἰατρὸς Φρασκατόρο ἀναγνωρίζει τὰ αὐτά, προσθέτων ὅτι ἐκ τῶν θέσεων, εἰς τὰς ὁποίας εὑρέθησαν τὰ ἀπολιθώματα ταῦτα, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ δεκτὴ ἡ ἄποψις ὅτι ὀφείλονται εἰς τὸν κατακλυσμὸν τῆς μωσαϊκῆς βίβλου.

Μετὰ τούτους ὁ Γερμανὸς ἰατρὸς Ἀγρικόλας (1494—1555) τὰ μέγιστα συνετέλεσεν, ὅπως τεθῶσι μερικαὶ ἐπιστημονικαὶ βάσεις τῆς γεωλογίας καὶ τῆς ὀρυκτολογίας. Οὗτος συνέγραψε τὸ βιβλίον De re metallica, τούτου δ' ἕνεκα ὠνομάσθη πατὴρ τῆς μεταλλουργίας. Ἐν τούτοις καὶ οὗτος ἐπλανήθη εἰς ἄλλα θέματα, ὡς π. χ. εἰς τὸ περὶ τῆς φύσεως καὶ γενέσεως τῶν ἀπολιθωμάτων. Περὶ τούτων ἐφρόνει, ὅτι τὰ ἐντὸς τῶν πετρωμάτων εὑρισκόμενα κογχύλια διεμορφώθησαν ἐκ παχείας τινὸς ὕλης διὰ τῆς θερμότητος, ὅτι τὰ ἀπολιθωμένα ὄστρακα τῶν κεφαλοπόδων μαλακίων, ἀμμωνιτῶν καὶ βελεμνιτῶν εἶναι ὑδάτινα μίγματα στερεοποιηθέντα καὶ τέλος, ὅτι τὰ ἀπολιθωμένα φύλλα, ὀστᾶ καὶ ἰχθύες εἶναι μὲν ὀργανικῆς καταγωγῆς, μετεβλήθησαν ὅμως εἰς ἀπολιθώματα διά τινος «ἀπολιθωτικοῦ χυμοῦ» (succus lapidescens). Βιβλίον περὶ ἀπολιθωμάτων κλπ. κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον συνέγραψε καὶ ὁ ἐξ Ἑλβετίας Κονράδος Γκέσνερ (1516—1565), ἐπιγραφόμενον «de omne Rerum Fossilium genere, Gemmis, Lapidibus, Metallis, et hujusmodi».

Ἐπακολουθεῖ μετὰ ταῦτα ὁ ΙΖ΄ αἰών, κατὰ τὸν ὁποῖον ἀναφαίνεται ὁ Δανὸς Στένο (1631—1686), ὁ ὁποῖος ἐγένετο καθηγητὴς τῆς ἀνατομίας εἰς τὴν Πάδουαν. Οὗτος κατέγινε πρῶτος μὲ τὴν σπουδὴν τῶν διαφόρων μορφῶν τῆς διατάξεως τῶν πετρωμάτων καὶ εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἡ πρώτη ἐπιστημονικὴ μελέτη τοῦ τοσκανικοῦ ἐδάφους. Εἰς τὸ βιβλίον του «de solido intra solidum naturaliter contento Dessertationis Prodromus», δημοσιευθὲν τῷ 1669, ἀναγράφει ὅτι τὰ νῦν λεγόμενα ὑδατογενῆ πετρώματα ἐπεστρώθησαν ἐν ἀρχῇ ὁριζοντίως ἐντὸς βυθῶν θαλασσῶν καὶ λιμνῶν, ὅσα δὲ τούτων εὑρίσκονται μετακινημένα ἢ ἀνεστραμμένα ὑπέστησαν διαταράξεις, τῶν ὁποίων ἡ αἰτία ἦτο ἡ ἐσωτερικὴ θερμότης τῆς γῆς. Δικαίως τούτων ἕνεκα θεωρεῖται ὡς ὁ πατὴρ τῆς γεωτεκτονικῆς. Εἶναι πραγματικῶς ὁ πρῶτος ἐρευνητής, ὁ ὁποῖος προσεπάθησε νὰ λύσῃ γεωλογικὰ προβλήματα δι' ἐπαγωγικῆς ὁδοῦ καὶ συγχρόνως συνέλαβε καθαρὰν τὴν ἰδέαν, ὅτι ἡ ἱστορία τῆς γῆς δύναται νὰ ἀποκαλυφθῇ διὰ τῆς μελέτης τῆς συνθέσεως καὶ τῆς ἀλληλοδιαδοχῆς τῶν πετρωμάτων αὐτῆς. Ἐπιπροσθέτως ὁ Στένο παρετήρησε καὶ τὴν σταθερότητα τῶν διέδρων γωνιῶν τῶν κρυστάλλων.

Ἀλλ' αἱ ἰδέαι τοῦ Στένο δὲν ἔτυχον προσοχῆς παρὰ τῶν συγχρόνων του καὶ ἔμειναν χωρὶς οὐδεμίαν ἐπίδρασιν νὰ ἐξασκήσουν ἐπὶ τῆς περαιτέρω ἐξελίξεως τῆς γεωλογίας. Οὕτω πως, ἂν ἐξαιρέσῃ τις τὰς γνώμας τοῦ μεγάλου μαθηματικοῦ Λάϊμπνιτς, δημοσιευθείσας εἰς τὸ κατὰ τὸ ἔτος 1680 δημοσιευθὲν ἔργον του «Protogaea», περὶ διακρίσεως τῶν πετρωμάτων εἰς ὑδατογενῆ καὶ πυριγενῆ, ὁ ΙΖ΄ αἰὼν παρῆλθε μέ τινας ἄλλας, ἀσημάντους ὅμως, προόδους.

Ὁ ΙΗ΄ αἰὼν κατασπονεῖται μὲ τὴν προσπάθειαν ὅπως φέρῃ τὴν ἐπιστημονικὴν ἱστορίαν τῆς γῆς εἰς συμφωνίαν μὲ τὴν μωσαϊκὴν ἀφήγησιν περὶ τῆς δημιουργίας καὶ περὶ τοῦ κατακλυσμοῦ. Οὕτω τὰ ἀπολιθώματα ἐξακολουθοῦν νὰ θεωρῶνται ὡς ἀποδείξεις τοῦ βιβλικοῦ κατακλυσμοῦ τοῦ Νῶε καὶ ὁ ἐκ Ζυρίχης ἐπιστήμων Σόϋχτσερ (1672-1733) ἐκλαμβάνει τὸν σκελετὸν μιᾶς ἀπολιθωμένης σαλαμάνδρας, εὑρεθέντα ἐντὸς μειοκαινικῶν στρωμάτων τοῦ Αἴνιγγεν τῆς Ἑλβετίας, ὡς σκελετὸν ἀνθρώπου, καταποντισθέντος κατὰ τὸν κατακλυσμόν, περιγράφει δὲ τοῦτον ὡς Homo diluvii testis.

Πραγματικὰς προόδους κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον ὀφείλει ἡ γεωλογία εἴς τινας τοπικῶς περιωρισμένας, ἀλλ' ἐπιμελῶς διεξαχθείσας ἐρεύνας. Ἰδιαιτέρως σπουδαῖαι εἶναι αἱ γεωλογικαὶ περιγραφαὶ τῆς μεταλλευτικῆς περιοχῆς τῆς Σαξωνίας καὶ Θουριγγίας, ὑπὸ τῶν Λέμανν καὶ Φύξελ. Ὁ τελευταῖος δημοσιεύει τῷ 1762 τὸ κύριον αὐτοῦ ἔργον «Historia terrae et maris ex historia Thuringiae per montium descriptionem erecta», εἰς τὸ ὁποῖον διὰ πρώτην φορὰν καθορίζονται αἱ ἔννοιαι στρῶμα, κοίτασμα καὶ διάπλασις. Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο δημοσιεύεται ἐπίσης καὶ γεωλογικὸς χάρτης μετὰ γεωλογικῶν τομῶν τῆς Θουριγγίας. Ἡ σκέψις του ὅτι μία σειρὰ στρωμάτων χαρακτηρίζει συγχρόνως ὡρισμένην περίοδον εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς γῆς, κατέστη πλέον αἰωνία ἀπόκτησις τῆς ἱστορικῆς γεωλογίας. Ὁ Φύξελ ἐπίσης εἶναι ἀναμφισβητήτως ὁ πρόδρομος τῆς μετὰ 60—80 ἔτη ἱδρυθείσης ὑπὸ τῶν Hoff καὶ Lyell θεωρίας τοῦ «ἀκτουαλισμοῦ» (Aktualismus, δηλαδὴ τῆς σκέψεως, ὅτι τὰ παρελθόντα γεωλογικὰ φαινόμενα δύνανται καὶ δέον νὰ διασαφηνίζωνται καὶ ἐξηγῶνται τῇ βοηθείᾳ μελετῶν τῶν ἀντιστοίχων σημερινῶν φαινομένων. Εἰς τοὺς Γερμανοὺς τούτους ἐρευνητὰς δέον νὰ προστεθῇ καὶ ὁ Ἰταλὸς Ἀρδουίνο, ὁ ὁποῖος, κατόπιν ἐρευνῶν γεωλογικῶν εἰς τὴν πατρίδα του, διετύπωσε τὴν διάκρισιν τῶν στρωματογενῶν ὀρέων εἰς πρωτογενῆ, δευτερογενῆ καὶ τριτογενῆ. Καὶ ἐπακολουθεῖ ἡ δημοσίευσις κατὰ τὸ ἔτος 1778 τοῦ ἔργου τοῦ Buffon «Époques de la Nature» εἰς τὸ ὁποῖον οὗτος συνοψίζει ὅλας τὰς γνώσεις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἰς μίαν μεγαλοπρεπῆ εἰκόνα περὶ τοῦ παρόντος καὶ παρελθόντος τῆς γῆς καὶ τῶν κατοίκων της. Καὶ μὲ αὐτὸν κλείει μία περίοδος, ἡ ὁποία ἀναμφισβητήτως συνεισέφερε σημαντικὸν ὑλικὸν χρησιμοποιήσιμον διὰ τὴν μελέτην τῆς ἱστορίας τῆς γῆς καὶ ἐπέτυχε τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ γεγονότος, ὅτι τὰ μέσα διὰ τὴν ἀναπαράστασιν τῆς ἱστορίας ταύτης πρέπει νὰ ἀναζητηθῶσιν εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν γῆν.

Ἐπακολουθοῦν αἱ ἐργασίαι ἀφ' ἑνὸς τοῦ A. v. Humboldt καὶ τοῦ L. v. Buch, πορίσματα τῶν μελετῶν των, τὰς ὁποίας ἐξετέλεσαν περιηγηθέντες διαφόρους χώρας τῆς Εὐρώπης καὶ τὴν Ἀμερικήν, καὶ ἀφ' ἑτέρου αἱ τοῦ A. G. Werner (1749—1817). Ὁ τελευταῖος οὗτος ἐξετέλεσε διαφόρους παρατηρήσεις εἰς τὰ μεταλλεῖα τῆς Σαξωνίας καὶ συνδέσας ταύτας ἔθεσε πραγματικῶς τὰς βάσεις τῶν δύο νέων ἐπιστημῶν: τῆς γεωλογίας, καὶ ὀρυκτολογίας, τὰς ὁποίας καὶ ἐδίδαξεν ἐν τῇ μεταλλευτικῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Φρεϋβέργης. Τούτου ἕνεκα θεωρεῖται δικαίως ὡς ὁ πατὴρ τῶν δύο τούτων ἐπιστημῶν. Κατὰ τὸν Βέρνερ ὅλη ἡ στερεὰ γῆ κατεκρημνίσθη ἐκ τοῦ ὕδατος. Ἑπομένως ἐθεώρει ἅπαντα τὰ πετρώματα ὡς ἔχοντα τὴν αὐτὴν καταγωγήν, διαδοχικῶς ἐπιστρωθέντα ἐπ' ἄλληλα ἐντὸς τοῦ ὕδατος. Τὰ ἡφαίστεια ἐξελάμβανεν ὡς προϊόντα τοπικῶν ἀναφλέξεων εὐφλέκτων ὑλῶν, αἱ ὁποῖαι εὑρίσκοντο ἐγκεκλεισμέναι ἐν τῇ γῇ. Τέλος τὰς ἀνωμαλίας τῆς γηΐνης ἐπιφανείας (ὄρη, κοιλάδας κ.τ.λ.) ἐξήγει ὡς ἀποτέλεσμα τῆς διαβρωτικῆς ἐνεργείας τῶν ὑδάτων.

Αἱ θεωρίαι αὗται τοῦ Βέρνερ, ἐν πολλοῖς ἐλαττωματικαὶ καὶ ἀστήρικτοι, ἐγένοντο δεκταὶ καὶ ὑπὸ ἄλλων ἐπιστημόνων τῆς τότε ἐποχῆς, οἱ ὁποῖοι ὡς παραδεχόμενοι τὴν «ποσειδωνιακὴν» ἐπικληθεῖσαν θεωρίαν ταύτην τοῦ Βέρνερ, περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν πετρωμάτων τῆς γῆς ἐκ τοῦ ὕδατος, ἀπετέλεσαν τὴν σχολὴν τῶν «ποσειδωνιακῶν». Ἀντιθέτως πρὸς τὰς δοξασίας ταύτας διεμορφώθη ἡ θεωρία ἡ «ἡφαιστειακὴ» ἢ «πλουτωνιακή», κατὰ τὴν ὁποίαν σημαντικώτατος παράγων γεωλογικὸς σχηματισμοῦ πετρωμάτων καὶ ἄλλων φαινομένων ἦτο ἡ ἐνέργεια τῶν ἡφαιστείων. Εἰς τὸν ἐπακολουθήσαντα μεταξὺ ποσειδωνειακῶν καὶ ἡφαιστειακῶν ἀγῶνα, ἐξαντλήσαντα πολὺν χρόνον καὶ ἐπιστημονικὰς δυνάμεις, ὁ James Hutton ἐχάραξε τὰς γραμμὰς τῆς ὀρθῆς ὁδοῦ τῆς γνώσεως εἰς τὸ σύγγραμμά του «Theory of the Earth». Εἰς αὐτὸ ἀναγνωρίζεται ὅτι ἀμετρήτως μακρὰ χρονικὰ διαστήματα ἔπρεπε νὰ ἔχουν παρέλθει μέχρις ὅτου ἡ γῆ λάβῃ τὴν σημερινήν της κατάστασιν, ἀλλ' αἱ δυνάμεις αἱ ὁποῖαι ἐπέδρασαν ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ τὸ παρελθὸν δὲν διέφερον οὐσιωδῶς ἀπὸ τὰς σήμερον ἐπιδρώσας. Ἀναγνωρίζεται ἐπίσης ἡ ἐπίδρασις τοῦ ὕδατος διὰ τὸν σχηματισμὸν μερικῶν πετρωμάτων, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου καὶ ἡ μεγάλη σημασία τῶν ἡφαιστείων φαινομένων καὶ ὁ σχηματισμὸς τῶν βασαλτῶν καὶ τῶν ἄλλων πυριγενῶν πετρωμάτων ἐκ τετηκότος ὑλικοῦ ἀνεξερχομένου ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν προστίθεται καὶ ἄλλη σπουδαία βάσις εἰς τὰς μεθόδους ἐρεύνης τῆς γεωλογικῆς ἐπιστήμης ὑπὸ τοῦ μηχανικοῦ William Smith (1769—1839). Ὑπ' αὐτοῦ ἀναγνωρίζεται ἡ σημασία τῶν ἀπολιθωμάτων ὡς βοηθητικοῦ μέσου πρὸς προσδιορισμὸν τῆς γεωλογικῆς ἡλικίας τῶν διαφόρων στρωμάτων. Διὰ πρώτην φορὰν καθορίζεται ὑπ' αὐτοῦ ἡ ἀλληλοδιαδοχὴ τῶν στρωμάτων ἀπὸ τῆς λιθανθρακοφόρου περιόδου μέχρι τῆς κρητιδικῆς καὶ τῷ 1815 ἐκδίδεται ὑπ' αὐτοῦ ὁ γεωλογικὸς χάρτης του τῆς Ἀγγλίας καὶ Οὐαλλίας, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Σμὶθ συνώψισε ὅλα τὰ ἀποτελέσματα τῶν μέχρι τότε μελετῶν του.

Ἡ γεωλογικὴ ἐπιστήμη καὶ ἰδίᾳ ἡ ἱστορικὴ γεωλογία προάγεται ἐπίσης σημαντικῶς διὰ τῶν ἐρευνῶν τοῦ Κυβιὲ κυρίως ἐπὶ τῶν ἀπολιθωμένων θηλαστικῶν, ἐρευνῶν, αἱ ὁποῖαι τὸν ἔφεραν εἰς τὸ νὰ ἱδρύσῃ τὴν συγκριτικὴν ἀνατομίαν τῶν ζῴων. Ἀτυχῶς ὁ μέγας οὗτος φυσιοδίφης παρασύρεται εἰς τὴν διατύπωσιν τῆς θεωρίας τῶν «κατακλυσμικῶν καταστροφῶν», κατὰ τὴν ὁποίαν κατὰ περιόδους ἐλάμβανον χώραν κατακλυσμοὶ γενικοὶ ὅλης τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, καταστρέφοντες ὅλα τὰ ἕως τότε ζῶντα ζῷα καὶ φυτά, ἀκολούθως δέ, μετὰ τὴν πάροδον ἑκάστου κατακλυσμοῦ, ἡ ζωὴ ἀνεγεννᾶτο ἐκ νέου.

Ἐναντίον τῆς θεωρίας ταύτης ἀντεπεξῆλθον καὶ τὴν ἀνέτρεψαν οἱ v. Hoff καὶ Κάρολος Lyell, προσενεγκόντες ἐπίσης πολλὰς νέας βάσεις εἰς τὴν γεωλογικὴν ἔρευναν.

Τέλος ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω γεωλόγων ἐρευνητῶν μέχρι τοῦ 1820 ἐμφανίζονται τόσον ἐν Εὐρώπῃ ὅσον καὶ ἐν Ἀμερικῇ καὶ ἄλλοι μεγάλοι φυσιοδῖφαι ἐρευνηταί, ὡς ὁ Hall, ὁ Laplace, ὁ Lamark, ὁ Brogniart κ. ἄ., διὰ τῶν ὁποίων ἐπετεύχθη καταπληκτικὴ πρόοδος καὶ ἐτέθησαν στερεὰ πλέον θεμέλια ἀληθοῦς γεωλογικῆς ἐπιστήμης. Δικαίως ἕνεκα τούτου ἡ περίοδος ἀπὸ τοῦ 1790 μέχρι τοῦ 1820 ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ Zittel *«ἡ ἡρωϊκὴ περίοδος τῆς γεωλογίας»* Κατὰ τὰ τελευταῖα πλέον ἑκατὸν ἔτη ἡ γεωλογικὴ ἐπιστήμη ἀνδροῦται καθ' ὅλους αὐτῆς τοὺς κλάδους, καθόσον καὶ οἱ ὀλίγον παλαιότεροι ἐρευνηταὶ καὶ νέοι τοιοῦτοι, εἰσάγοντες νέας μεθόδους ἐρεύνης καὶ διατυποῦντες νέας ἀρχάς, δίδουν μεγάλας προοδευτικὰς ὠθήσεις. Οὕτως ὑπὸ τοῦ Lyell διατυποῦται εἰς τὸ περίφημον βιβλίον του «Principles of geology», τὸ ὁποῖον θεωρεῖται ὡς ἡ βίβλος τῆς νεωτέρας γεωλογίας, τελείως ἡ θεωρία τοῦ ἀκτουαλισμοῦ, ὅτι δηλαδὴ ἡ οὐσία καὶ αἱ δράσεις τῶν διαφόρων γεωλογικῶν δυνάμεων ἔμειναν αἱ αὐταὶ καὶ ἀναλλοίωτοι ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων γεωλογικῶν ἐποχῶν δι' ὅλων τῶν αἰώνων μέχρι σήμερον καὶ συνεπῶς ἐνδείκνυται μέθοδος ἐρεύνης καὶ ἡ μελέτη τῶν γεωλογικῶν φαινομένων παρῳχημένων ἐποχῶν διὰ τῆς παρακολουθήσεως καὶ μελέτης τῶν ἀντιστοίχων γεωλογικῶν φαινομένων τῆς παρούσης ἐποχῆς. Ὁ Elie de Beaumont διατυπώνει, βεβαίως κατ' ἀρχὰς κατὰ πολὺ σχηματικὸν τρόπον, τὴν γνώμην, ὅτι ἡ ψῦξις τῆς γῆς εἶναι «κινῶν παράγων» (agens movens) διὰ τὴν γένεσιν ὀρέων. Ἡ γνώμη αὕτη ἀργότερον ὑποστηρίζεται μὲ καλύτερα φυσικὰ θεμέλια ὑπὸ τῶν Dana καὶ Ed. Suess καὶ διαμορφώνεται εἰς τὴν θεωρίαν, ὅτι δι' ἀκτινοβολίας θερμότητος τῆς γῆς εἰς τὸ κατάψυχρον χάος ἐπέρχεται συρρίκνωσις αὐτῆς, ἡ ὁποία εἰς τὰ ἀνώτερα μέρη τοῦ γηΐνου φλοιοῦ προκαλεῖ ὠθήσεις κατ' ἐφαπτομένην διεύθυνσιν καὶ πτυχώσεις. Ὑπὸ τοῦ Bischof καὶ ἄλλων διατυποῦνται ἐπίσης τῷ 1847 αἱ βάσεις τῶν νεωτέρων ἀντιλήψεων περὶ τοῦ τρόπου σχηματισμοῦ τῶν πυριγενῶν καὶ ὑδατογενῶν πετρωμάτων, ἡ διὰ τοῦ μικροσκοπίου ἔρευνα τῶν πετρωμάτων εἰσάγεται καὶ ἐπιτυχῶς διεξάγεται ὑπὸ τῶν Sorby, Vogelsang, Zirkel, Rosenbusch, Lacroix κλπ., ἡ μικροχημικὴ ἐπίσης ἔρευνα ὑπὸ τῶν Στρέγκ, Μπέρνς κλπ. Στρατιὰ τέλος ὁλόκληρος κορυφαίων ἐρευνητῶν, εἰδικευομένων πλέον εἰς τὰ θέματα τῶν διαφόρων κλάδων τῆς γεωλογίας, ἐργάζεται καὶ ἐξακολουθεῖ ἐργαζομένη εἰς τὰ προβλήματα καὶ ζητήματα τῆς θεωρητικῆς, πειραματικῆς καὶ πρακτικῆς γεωλογίας.

Τὸ κολοσσιαῖον τοῦτο ἔργον τῆς ταχείας προόδου καὶ ἀναπτύξεως τῶν ἐρευνῶν τῶν διαφόρων κλάδων τῆς γεωλογίας, ὡς καὶ ἡ διαρκῶς προϊοῦσα εἰδίκευσις καὶ ἔρευνα τῶν διαφόρων γεωλογικῶν θεμάτων καὶ προβλημάτων ἀντικατοπτρίζεται καλῶς εἰς τὸν μέγαν ἀριθμὸν τῶν σήμερον ἐκδιδομένων εἰδικῶν γεωλογικῶν συγγραμμάτων, μελετῶν καὶ περιοδικῶν, ἐντὸς τῶν ὁποίων καταχωροῦνται καὶ ἀναγράφονται αἱ ἑκάστοτε μέθοδοι γεωλογικῶν ἐρευνῶν καὶ τὰ ἀποτελέσματα τούτων.

Γ. Κ. ΓΕΩΡΓΑΛΑΣ

γεωλογικός, *—ή, —όν·* ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν γεωλογίαν.

Digitized by Google

— **γεωλογικαὶ** ***διαπλάσεις*** ἢ ***συστήματα*** (geologische Formationen, Terrains géologiques) *[Γεωλογ.]*. Μεγάλαι ὁμάδες ἰζηματογενῶν πετρωμάτων, εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιροῦνται τὰ μεγάλα γεωλογικὰ *ἀθροίσματα στρωμάτων*, καὶ αἱ ὁποῖαι χαρακτηρίζονται καὶ διακρίνονται ἀλλήλων ἐπὶ τῇ βάσει τῆς στρωματογραφικῆς θέσεως τῶν πετρωμάτων των, τῶν ἀπολιθωμάτων, τὰ ὁποῖα τὰ πετρώματά των περικλείουν, καὶ κατά τινα μικρὸν βαθμὸν καὶ τῆς πετρογραφικῆς συστάσεως τῶν πετρωμάτων των (βλ. αἰῶνες *[Γεωλογ.]* τόμ. Β' σ. 937 καὶ 938). Γ. Κ. Γ.

— **γεωλογικαὶ** ***δράσεις*** *[Γεωλογ.]*. Αἱ δράσεις, αἱ ὁποῖαι ἀναπτύσσονται καὶ πραγματοποιοῦνται ἐν τῇ γῇ καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς ὑπὸ τῶν διαφόρων *γεωλογικῶν δυνάμεων* (βλ. γεωδυναμική). Γ. Κ. Γ.

— **γεωλογικαὶ** ***ἑταιρεῖαι καὶ συνέδρια***. Σύλλογοι ἔχοντες σκοπὸν τὴν προαγωγὴν ἐν γένει τῆς γεωλογικῆς ἐπιστήμης. Ἐπιτυγχάνουν τοῦτο εἴτε δι' ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν, εἴτε διὰ διαλέξεων καὶ ἀνακοινώσεων δημοσιευομένων τακτικῶς ἢ ἐκτάκτως εἰς περιοδικά. Ἡ ἀρχαιοτάτη γεωλογικὴ ἑταιρεία εἶναι ἡ τοῦ Λονδίνου «Geological Society of London», ἱδρυθεῖσα τῷ 1807. Μετ' αὐτὴν ἱδρύθη εἰς τὸ Ἐδιμβοῦργον καὶ ἡ «Βερνέρειος ἑταιρεία» «Wernerian Society»). Τῷ 1830 ἐπηκολούθησεν ἡ ἵδρυσις τῆς «Γεωλογικῆς Ἑταιρείας τῆς Γαλλίας» ἐν Παρισίοις. Ἐν Γερμανίᾳ μόλις τῷ 1848 ἱδρύθη ἡ «Γερμανικὴ γεωλογικὴ ἑταιρεία». Ἐν Ἑλλάδι δὲν ἔχει ἀκόμη ἱδρυθῆ γεωλογικὴ ἑταιρεία.

Αἱ μεγάλαι ἑταιρεῖαι τῶν διαφόρων κρατῶν ἀπὸ τοῦ 1878 συνεπληρώθησαν διὰ μιᾶς διεθνοῦς ἑνώσεως, τῶν «διεθνῶν γεωλογικῶν συνεδρίων». Ταῦτα εἶναι διεθνεῖς συνελεύσεις τῶν περὶ τὴν γεωλογίαν ἀσχολουμένων, ἔχουν δὲ σκοπὸν τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐρευνῶν, αἱ ὁποῖαι ἀφορῶσι τὴν μελέτην τῆς γῆς, τόσον ἀπὸ θεωρητικῆς ὅσον καὶ ἀπὸ πρακτικῆς ἀπόψεως. Ἡ ἀνάπτυξις αὕτη συντελεῖται δι' ἀνακοινώσεων καὶ συζητήσεων, γινομένων ὑπὸ τῶν μελῶν τοῦ συνεδρίου.

Ἡ σύγκλησις τῶν συνεδρίων γίνεται ἀνὰ τριετίαν ἢ τετραετίαν εἰς τὰς πρωτευούσας συνήθως διαφόρων κρατῶν. Ἄχρι τοῦδε ἔχουν συγκληθῆ 14 διεθνῆ συνέδρια: εἰς Παρισίους (1878), Βολωνίαν (1881), Βερολῖνον (1885), Λονδῖνον (1888), Οὐασιγκτῶνα (1891), Ζυρίχην (1894), Πετρούπολιν (1897), Παρισίους (1900), Βιέννην (1903), Μεξικὸν (1906), Στοκχόλμην (1910), Τορόντον τοῦ Καναδᾶ (1913), Βρυξέλλας (1922), Μαδρίτην (1926). Τὸ προσεχὲς δέκατον πέμπτον συνέδριον θὰ λάβῃ χώραν εἰς Πραιτωρίαν τῆς νοτίου Ἀφρικῆς κατὰ τὸ 1929 (29 Ἰουλίου — 7 Αὐγούστου). Εἰς τὰ τρία τελευταῖα γενόμενα συνέδρια ἀντεπροσωπεύθη ἐπισήμως καὶ ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις διὰ τῶν καθηγητῶν Θεοδώρου Γ. Σκούφου (εἰς τὸ 12ον τοῦ Καναδᾶ) καὶ Γεωργ. Κ. Γεωργαλᾶ (εἰς τὸ 13ον καὶ 14ον, τῶν Βρυξελλῶν καὶ τῆς Μαδρίτης).

Μεταξὺ τῶν σπουδαιοτάτων ζητημάτων, ἅτινα ἀπησχόλησαν τὰ συνέδρια, εἶναι καὶ ὁ ὑπολογισμὸς καὶ ἡ ἐκτίμησις τῶν παγκοσμίων ἀποθεμάτων διαφόρων χρησίμων ὀρυκτῶν. Οὕτω π. χ. εἰς τὸ ἐν Τορόντῳ τοῦ Καναδᾶ συνελθὸν συνέδριον ὑπελογίσθησαν αἱ παγκόσμιοι ποσότητες ὀρυκτῶν ἀνθράκων, εἰς τὸ τῆς Μαδρίτης αἱ παγκόσμιοι ποσότητες σιδηροπυρίτου καὶ ὀρυκτῶν φωσφορικῶν ἁλάτων, εἰς δὲ τὸ ἐν Πραιτωρίᾳ συνερχόμενον θὰ ὑπολογισθῶσι τὰ παγκόσμια ἀποθέματα χρυσοῦ ὀρυκτοῦ. Γ. Κ. Γ.

— **γεωλογικὴ** ***περίοδος*** *[Γεωλ.]*. Τὸ χρονικὸν τμῆμα γεωλογικοῦ τινος αἰῶνος (βλ. λ.), κατὰ τὸ ὁποῖον ἐσχηματίσθη ἓν *σύστημα* ἢ μία γεωλογικὴ *διάπλασις* (βλ. λ.) *στρωμάτων* (βλ. καὶ αἰῶνες *[Γεωλογ.]*). Γ. Κ. Γ.

— **γεωλογικὴ** ***ὑπηρεσία*** (Service géologique, geologische Landesanstalt, Geological Survey, Institut géologique). Ἐπιστημονικὰ κρατικὰ γεωλογικὰ ἱδρύματα ἢ κρατικαὶ ὑπηρεσίαι, τῶν ὁποίων σκοπὸς εἶναι ἡ συστηματική, ἐπιστημονικὴ καὶ πρακτικὴ γεωλογικὴ ἐξερεύνησις τῆς χώρας καὶ ἡ καταγραφὴ τῶν πορισμάτων τῆς ἐξερευνήσεως ταύτης εἰς τοπογραφικοὺς χάρτας πρὸς καταρτισμὸν τῶν γεωλογικῶν *χαρτῶν* (βλ. λ.) τῆς χώρας, ὧν ἡ χρησιμότης, ἀπὸ ἀπόψεως πρακτικῆς ὠφελείας, ἀπὸ πολλοῦ κατενοήθη ὑπὸ τῶν διαφόρων κρατῶν. Ἤδη ἀπὸ τοῦ 1835 τὸ βασίλειον τῆς Σαξωνίας ἤρχισε τὴν πρώτην τοιαύτην διερεύνησιν καὶ χαρτογράφησιν τῆς χώρας ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τῶν γεωλόγων C. F. Naumann καὶ B. v. Gotta. Ἡ πρώτη ὅμως πραγματικὴ γεωλογικὴ ὑπηρεσία, ὡς κρατικῶς ὠργανωμένη μόνιμος ὑπηρεσία, εἶναι ἡ τῷ 1835 ὀργανωθεῖσα ἐν Ἀγγλίᾳ «Geological Survey of the United Kingdom» καὶ κατόπιν ἡ τῷ 1849 ἱδρυθεῖσα ἐν Βιέννῃ ὑπὸ τῆς Αὐστροουγγαρίας ὑπὸ τὸν τίτλον «γεωλογικὴ καισαρο-βασιλικὴ ὑπηρεσία» (Geologische K. K. Reichanstalt). Μετὰ ταῦτα ἱδρύθη καὶ ἡ τῆς Γαλλίας «Service de la carte géologique de la France», κατόπιν δὲ καὶ αἱ ὑπηρεσίαι τῶν ἄλλων κρατῶν. Σήμερον ὅλα τὰ κράτη ἔχουν γεωλογικὰς ὑπηρεσίας. Ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν οἱ περὶ τὴν γεωλογίαν ἀσχολούμενοι Κ. Μητσόπουλος, Φ. Νέγρης, Θ. Σκοῦφος, Π. Πρωτοπαπαδάκης, Σ. Παπαβασιλείου, Κ. Κτενᾶς, Ἠλ. Γούναρης, Α. Παπαμάρκου, τινὲς δι' ἄρθρων καὶ δημοσιευμάτων, τινὲς διὰ τῆς συνεργασίας των μόνον, ὡς σχετικοὶ κρατικοὶ ὑπάλληλοι τῆς ὑπηρεσίας τῶν μεταλλείων, εἶχον ὑποστηρίξει τὴν ἰδέαν τῆς ὀργανώσεως καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα γεωλογικῆς ὑπηρεσίας. Μόνον κατὰ τὸ 1917 ὅμως, τὸ ὑπουργεῖον Ἐθν. Οἰκονομίας, ἀρχὴν ποιούμενον τῆς συγκροτήσεως μιᾶς γεωλογικῆς ὑπηρεσίας, ἵδρυσε διὰ τοῦ νόμου 780 (Αὔγουστος 1917) τὸ «Μεταλλειολογικὸν Ἐργαστήριον» μὲ σκοπὸν τὴν «ὀρυκτολογικήν, μικροσκοπικὴν καὶ χημικὴν ἐξέτασιν τῶν μεταλλευμάτων, πετρωμάτων, ἁλάτων, ἰαματικῶν ὑδάτων καὶ λοιπῶν ὀρυκτῶν οὐσιῶν» καὶ «μὲ προορισμὸν εὐρύτερον, ἐφόσον ἡ σύστασίς του θέλει ἀποτελέσει τὸν πυρῆνα τῆς ἀπαραιτήτου γεωλογικῆς καὶ πετρογραφικῆς μελέτης τῆς χώρας» (βλ. αἰτιολ. ἔκθεσιν νόμ. 780). Βραδύτερον τὸ αὐτὸ ὑπουργεῖον ἵδρυσε διὰ τοῦ νόμου 1577 (Δ/βριος 1918) «τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Γεωλόγου (μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν προσωπικοῦ)» ὅπως ἐπιμεληθῇ τῆς «πρακτικῆς γεωλογικῆς ἐρεύνης τῆς χώρας». Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ ὑπουργεῖον Συγκοινωνίας, ἔχον ἀνάγκην τῆς γεωλογικῆς προμελέτης εἰς τὰς ἐκτελέσεις διαφόρων δημοσίων ἔργων, προσέθεσε διὰ τοῦ νόμου 1565 (ἄρθ. 3ον Δ/βριος) εἰς τὴν «Ὑπηρεσίαν Μελετῶν τῶν Δημ. Ἔργων» 2 τακτικὰς καὶ 4 ἐκτάκτους «θέσεις» γεωλόγων πρὸς τὸν σκοπόν, ἵνα ἀσχοληθῶσιν οὗτοι «εἰς γεωλογικὰς μελέτας καὶ τὴν σύνταξιν καὶ τὸν ἔλεγχον γεωλογικῶν χαρτῶν καὶ διαγραμμάτων ἀφορώντων χαράξεις ὁδῶν ἢ σιδηροδρόμων, ὑδραυλικῶν ἔργων ἢ κατασκευὴν ἐν γένει τεχνικῶν ἔργων».

Μετὰ ταῦτα τὸ ὑπουργεῖον Ἐθνικ. Οἰκονομίας ἐξακολουθοῦν τὴν ὀργάνωσιν τῆς γεωλογικῆς ὑπηρεσίας, διὰ τοῦ νόμου 2258 (5 Ἰουνίου 1920) ἄρθ. 52 συνήνωσε «τὸ Μεταλλειολογικὸν ἐργαστήριον» καὶ τὸν «Ἐπιθεωρητὴν Γεωλόγον» εἰς ἰδίαν αὐτοτελῆ ὑπηρεσίαν, τὸ «Γεωλογικὸν Γραφεῖον», ἥτις ἀποτελεῖ τὴν πρώτην διὰ νόμου ἐπίσημον γεωλογικὴν ὑπηρεσίαν τοῦ κράτους. Τέλος κατὰ τὸ ἔτος 1924 συνεχωνεύθησαν τὸ γεωλογικὸν γραφεῖον τοῦ ὑπουργείου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας καὶ οἱ γεωλόγοι τοῦ ὑπουργείου Συγκοινωνίας εἰς τὴν καὶ σήμερον λειτουργοῦσαν εἰς τὸ ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Οἰκονομίας «Γεωλογικὴν Ὑπηρεσίαν τῆς Ἑλλάδος».

Τὸ προσωπικὸν ταύτης ἀποτελεῖται ἐκ 3 γεωλόγων, 2 τακτικῶν χημικῶν καὶ ἑνὸς δοκίμου. Ἐκδίδει τὰ «Δημοσιεύματα τῆς Γεωλογ. Ὑπηρεσίας τῆς Ἑλλάδος» (μέχρι τοῦδε ἐξεδόθησαν 17 τοιαῦτα) καὶ τὰ «Ὑπομνήματα τῆς Γεωλογ. Ὑπηρεσίας τῆς Ἑλλάδος» (ἄχρι τοῦδε ἐξεδόθησαν δύο τεύχη). Ἐκτὸς τούτων καταρτίζει καὶ ἐκδίδει καὶ τὸν «Γενικὸν γεωλογικὸν χάρτην τῆς Ἑλλάδος» ὑπὸ κλίμακα 1:300.000 (βλ. γεωλογικοὶ *χάρται*). Γ. Κ. Γ.

— **γεωλογικοὶ** ***αἰῶνες*** (geologische Aera, Zeitalter) *[Γεωλογ.]* βλ. αἰῶνες *γεωλογικοί*. Γ. Κ. Γ.

— **γεωλογικοὶ** ***χάρται*** *[Γεωλογ.]*. Χάρται ἀναπαριστῶντες τὴν γεωλογικὴν κατασκευὴν τμήματός τινος τοῦ γηΐνου στερεοῦ φλοιοῦ ἐν ὁριζοντίᾳ προβολῇ ἐπί τινος τοπογραφικοῦ ὑποβάθρου τοῦ τμήματος τούτου. Οἱ γεωλογικοὶ χάρται κατασκευάζονται ἐπὶ τῇ βάσει λεπτομερῶν γεωλογικῶν ἐρευνῶν καὶ παρατηρήσεων καὶ διὰ λογικοῦ συνδυασμοῦ τούτων.

Θέμα καὶ σκοπὸς τῶν γεωλογικῶν χαρτῶν. Οἱ γεωλογικοὶ χάρται ὑπὸ τὴν τελειοτάτην των μορφὴν τῶν εἰδικῶν χαρτῶν τῶν τελευταίων χρόνων πρέπει νὰ παρέχουν πληροφορίας περὶ τῆς γεωλογικῆς ἡλικίας, τῆς ὑλικῆς συστάσεως, τῆς γενέσεως, τῆς ἐν τῷ χώρῳ διατάξεως καὶ ἐξαπλώσεως τῶν παριστωμένων γεωλογικῶν σχηματισμῶν, καθὼς ἐπίσης καὶ περὶ τῶν σχέσεων μεταξὺ τῆς ἐπιφανείας τμήματός τινος τῆς γῆς καὶ τῆς γεωλογικῆς του κατασκευῆς καὶ περὶ τῆς μορφῆς καὶ τοῦ περιεχομένου τῆς γηΐνης ἐπιφανείας. Δέον τέλος, ἐπειδὴ ἡ γεωλογία μεγάλας ὑπηρεσίας προσφέρει εἰς τὴν πρακτικὴν ζωήν, οἱ γεωλογικοὶ χάρται νὰ δύνανται νὰ βοηθῶσι εἰς τὴν ἐπίλυσιν ὅλων τῶν δυνατῶν τεχνικῶν προβλημάτων, τῆς ὑδρεύσεως τόπου τινὸς καὶ ὑδρομαστεύσεως πηγῶν ἢ ὑδροφόρων στρωμάτων, τῆς ἐκτιμήσεως καὶ καλυτέρας χρησιμοποιήσεως τῶν πετρωμάτων, τῶν μεταλλευτικῶν ἐρευνῶν, τῆς καλλιεργείας τῶν ἐδαφῶν ἀπὸ γεωργικῆς καὶ δασολογικῆς ἀπόψεως, τῶν κατασκευῶν μεγάλων ἐκσκαφῶν, σηράγγων, θεμελιώσεων μεγάλων ἔργων κ.οὕ.κ.

Εἰς παλαιοτέρας ἐποχὰς οἱ γεωλογικοὶ χάρται ἦσαν πολὺ ἀτελεῖς, ἀναλόγως ἄλλως τε καὶ μὲ τὴν μὴ ἐξειλιγμένην κατάστασιν τῆς γεωλογικῆς ἐπιστήμης. Ἐπροτίμων π. χ. οἱ συντάσσοντες τοὺς χάρτας νὰ κατασκευάζουν τοὺς «ἀποκεκαλυμμένους», κληθέντας χάρτας, τουτέστι νὰ παραλείπουν καὶ νὰ μὴ παριστῶσιν εἰς αὐτοὺς τὰ κατὰ τὴν γεωλογικὴν ἡλικίαν νεώτερα καὶ νεώτατα συστήματα στρωμάτων, καθότι τὰ ἐθεώρουν ὡς ἐνοχλητικὸν ἐπικάλυμμα ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτέρων στρωμάτων, διαταράσσον τὴν γεωλογικὴν εἰκόνα τῶν ὑποβάθρων ὀρέων, τῶν ἐξ ἀρχαιοτέρων στρωμάτων ἀποτελουμένων. Ἡ νεωτέρα τοὐναντίον γεωλογικὴ χαρτογράφησις ἀκολουθεῖ οὐσιωδῶς ἀλλοίας θεμελιώδεις ἀρχάς. Προσπαθεῖ νὰ ἐπιτύχῃ μίαν ὅσον τὸ δυνατὸν τελείαν ἀντικειμενικὴν εἰκόνα, λαμβάνουσα ὁμοειδῶς ὑπ' ὄψιν ὅλα τὰ γεωλογικὰ συστήματα στρωμάτων καὶ ἀποδίδουσα τὴν αὐτὴν σημασίαν τόσον εἰς τὰ ἀρχαιότερα ὅσον καὶ εἰς τὰ νεώτερα συστήματα. Ἐν ἑνὶ δηλαδὴ λόγῳ προσπαθεῖ νὰ κατασκευάσῃ πραγματικῶς εἰδικοὺς λεπτομερεῖς χάρτας.

Ἡ λαμπρὰ πρόοδος καὶ ἀνάπτυξις, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἡ γεωλογία κατὰ τὰς τελευταίας 3—4 δεκαετηρίδας, καὶ ἡ διαρκῶς αὐξάνουσα ἐπίδρασίς της ἐπὶ τοῦ πνευματικοῦ καὶ τοῦ ὑλικοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος, συνεισέφεραν καὶ συνέδραμον ὑπερβολικὰ εἰς τὴν σημαντικὴν τελειοποίησιν τῶν γεωλογικῶν χαρτῶν.

Ἱστορικὴ ἐξέλιξις. Αἱ πρῶται ἀρχαὶ γεωλογικῆς χαρτογραφικῆς παραστάσεως ἀνάγονται εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Βέρνερ (βλ. Γεωλογία). Οἱ τότε ὅμως κατασκευασθέντες χάρται δὲν ἦσαν γεωλόγικοί, ὑπὸ τὴν στενὴν ἔννοιαν, ἀλλὰ μᾶλλον ὀρυκτολογικοί, δίδοντες δηλαδὴ μεμονωμένα γεγονότα περὶ ἐμφανίσεων ὀρυκτῶν. Ἀλλ' ὅπως ἡ ὀρυκτολογία προηγήθη τῆς γεωλογίας, οὕτω καὶ αἱ πρῶται αὐταὶ προσπάθειαι τῆς συντάξεως ὀρυκτολογικῶν χαρτῶν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς οἱ πρόδρομοι τῶν γεωλογικῶν χαρτῶν.

Πρῶτος ὁ ὁποῖος ἔρριψε τὴν ἰδέαν τῆς κατασκευῆς χαρτῶν γεωλογικῶν, προτείνας νὰ χρησιμοποιοῦνται διάφορα χρώματα διὰ τὴν διάκρισιν καὶ ἀναπαράστασιν τῶν διαφόρων πετρωμάτων, εἶναι ὁ Ἄγγλος Μαρτῖνος Λιστερ (1638—1711). Ἡ ἰδέα ὅμως αὕτη δὲν ἐκαρποφόρησε καὶ μόλις μετὰ ἕνα σχεδὸν αἰῶνα ἀργότερον (1743) ὁ Packe κατεσκεύασε καὶ ἐδημοσίευσε γεωλογικὸν χάρτην τοῦ Κὲντ τῆς Ἀγγλίας. Εἰς τὸν χάρτην τοῦτον τὰ γεωλογικὰ γεγονότα δὲν σημειοῦνται διὰ χρωμάτων ἀλλὰ διὰ σημείων, σχεδιάσεων καὶ γραμμῶν. Καθ' ὅμοιον τεχνικὸν τρόπον κατεσκευάσθη καὶ ὁ πρῶτος ἐν Γερμανίᾳ μετὰ ταῦτα (τῷ 1762) ἐνδοθεὶς ὑπὸ τοῦ Φύξελ γεωλογικὸς χάρτης τῆς Θουριγγίας, ὁ ὁποῖος ὅμως περιεῖχε πολὺ περισσότερα δεδόμενα στρωματογραφικὰ καὶ τεκτονικά, καὶ τούτου ἕνεκεν ὁ Φύξελ δικαίως θεωρεῖται ὡς ὁ συγγραφεὺς τοῦ πρώτου πραγματικῶς γεωλογικοῦ χάρτου.

Μετὰ ταῦτα ἡ ἔντονος αὔξησις τοῦ διὰ τῶν παρατηρήσεων συλλεγέντος ὑλικοῦ γεωλογικῶν δεδομένων κατέστησεν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀπαραίτητον τὴν χαρτογραφικὴν ἀναπαράστασιν μεγαλυτέρων περιοχῶν. Καὶ ἐμφανίζονται πολλοί, ἔγχρωμοι πλέον, γεωλογικοὶ χάρται μετὰ γεωλογικῶν κατατομῶν. Κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα ὁ Guettard συλλαμβάνει τὸ σχέδιον τῆς δημοσιεύσεως γεωλογικοῦ ἄτλαντος τῆς Γαλλίας. Ἡ πρώτη ὅμως αὐτὴ προσπάθεια μιᾶς συστηματικῆς γεωλογικῆς χαρτογραφήσεως μιᾶς χώρας δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ ἐκτελεσθῇ, καὶ μόλις τῷ 1799 ὁ L. v. Buch καταρτίζει, τῇ ὑποδείξει τοῦ ὑπουργείου τῆς Πρωσσίας, τὸν πρῶτον ὀρυκτολογικὸν χάρτην τῆς Σιλεσίας καὶ τῷ 1826 ἐκδίδει τὸν γενικὸν γεωλογικὸν χάρτην τῆς Γερμανίας καὶ τῶν συνορευουσῶν περιοχῶν.

Μετὰ τοῦτον τὴν πρωτοβουλίαν εἰς τὴν γεωλογικὴν χαρτογράφησιν ἀναλαμβάνει ὁ v. Dechen, μεταλλειολόγος, ὅστις τῷ 1839 ἐκδίδει τὸν γενικὸν γεωλογικὸν χάρτην τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης (ὑπὸ κλ. 1:1.300.000), περιλαμβάνοντα τὴν Γερμανίαν, Ἀγγλίαν, Γαλλίαν καὶ τὰς γειτονικὰς χώρας, πρὸς νότον ὅλας τὰς Ἄλπεις καὶ πρὸς ἀνατολὰς μέχρι τῆς Ofenpest. Κατόπιν ὁ ἴδιος ἐκδίδει τὸν εἰδικὸν χάρτην τῆς χώρας τοῦ Ρήνου καὶ τῆς Βεστφαλίας εἰς 23 φύλλα καὶ ὑπὸ κλίμακα 1:80.000. Μετὰ ταῦτα πλέον ἡ γεωλογικὴ χαρτογράφησις ἀναπτύσσεται παραλλήλως πρὸς τὴν γεωλογίαν, τείνουσα νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς ἀνάγκας της.

Ἡ σύνταξις τῶν γεωλογικῶν χαρτῶν τῶν διαφόρων χωρῶν διεξήγετο παλαιότερον ὑπὸ διαφόρων ἀτόμων ἐρευνητῶν ἢ ὑπὸ ἑταιρειῶν. Ἀργότερον τὰ κράτη ἀνέθεσαν τὸ σπουδαῖον τοῦτο θέμα εἰς τὰς γεωλογικὰς κρατικὰς ὑπηρεσίας, ἡ δὲ πρώτη γεωλογικὴ χαρτογράφησις ὑπὸ κλίμακα 1:70.000 χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1835 (βλ. γεωλογικὴ *ὑπηρεσία*) Σήμερον ὅλα σχεδὸν τὰ κράτη ὠργάνωσαν τὰς σχετικάς των γεωλογικὰς ὑπηρεσίας μὲ κύριον θέμα των τὴν γεωλογικὴν χαρτογράφησιν τῶν χωρῶν των.

Ἐν Ἑλλάδι. Σχετικῶς μὲ τὴν Ἑλλάδα ἐδημοσιεύθησαν μέχρι σήμερον πολλῶν τμημάτων αὐτῆς χάρται γεωλογικοί, διαφόρου ἀκριβείας καὶ λεπτομερείας, συνοδεύοντες τὰς διαφόρους μέχρι τοῦδε γενομένας καὶ δημοσιευθείσας στρωματογραφικάς, πετρογραφικὰς καὶ ἡφαιστειολογικὰς μελέτας. Ἐκ τούτων κυριώτεροι εἶναι ὁ γεωλογικὸς χάρτης τῆς Ἀττικῆς ὑπὸ τοῦ Lepsius ἐπὶ τοπογραφικοῦ χάρτου ὑπὸ κλίμακα 1:25.000, οἱ γεωλογικοὶ χάρται τῆς Πελοποννήσου, δυτικῆς

Digitized by Google

Θεσσαλίας καὶ Ἠπείρου, Κυκλάδων, Βορείων Σποράδων, Μυτιλήνης, Χίου κλπ ὑπὸ τοῦ Φίλιψων ὑπὸ κλίμακα 1: 300.000, ὁ τῆς Μακεδονίας ὑπὸ τοῦ Σβιγίτς ὑπὸ κλίμακα 1: 500.000, ὁ τῆς Νάξου ὑπὸ τοῦ Σ. Παπαβασιλείου ὑπὸ κλίμακα 1: 100 000 κλπ

Ἑνιαία συστηματικὴ χαρτογράφησις τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν ὑπὸ κλίμακα 1: 75 000 δὲν ἀνελήφθη εἰσέτι ὑπὸ τῆς γεωλογικῆς ὑπηρεσίας τῆς Ἑλλάδος, μόλις ἄλλωστε ἀριθμούσης ὀλίγων ἐτῶν βίον, ἐλλείψει προσωπικοῦ καὶ χρηματικῶν μέσων. Τούτου ἕνεκα ἀπὸ τοῦ 1926 ἡ γεωλογικὴ ὑπηρεσία προέβη εἰς τὴν ἔναρξιν τῆς ἐκδόσεως ἑνὸς γενικοῦ γεωλογικοῦ χάρτου τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ κλίμακα 1:300 000. Ὁ χάρτης οὗτος κατασκευάζεται ἐπὶ τῇ βάσει τῶν μέχρι τοῦδε δεδομένων καὶ τῶν δημοσιευθέντων χαρτῶν διαφόρων τμημάτων τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ ἀλλοδαπῶν καὶ Ἑλλήνων γεωλόγων ὡς καὶ τῶν ἐν τῷ μεταξὺ γινομένων ὑπὸ τῆς γεωλογικῆς ὑπηρεσίας μελετῶν, καταλλήλως συντονιζομένων μεταξύ των. Ἐπροτιμήθη ἡ κλῖμαξ αὕτη, διότι αἱ περισσότεραι μέχρι τοῦδε δημοσιευθεῖσαι χαρτογραφήσεις ἔχουν γίνει ὑπὸ τὴν κλίμακα ταύτην. Ἕκαστον φύλλον τοῦ χάρτου περιλαμβάνει ἐπιφάνειαν μιᾶς μοίρας γεωγραφικοῦ μήκους καὶ μιᾶς μοίρας γεωγραφικοῦ πλάτους. Συντάσσονται τόσον μικρά, ἵνα εἶναι δυνατὸν νὰ γίνωνται μὲ ὀλίγας δαπάνας νέαι ἐκδόσεις τῶν μερῶν ἐκείνων, ἐπὶ τῶν ὁποίων θὰ γίνωνται ἐν τῷ μεταξὺ νεώτεραι μελέται. Ἕκαστον φύλλον θὰ συνοδεύηται καὶ ἀπὸ μικρὸν ἐπεξηγηματικὸν κείμενον μεθ' ὅσων ὑπάρχουν γεωλογικῶν τομῶν. Μέχρι τοῦδε ἔχουν ἐκδοθῆ τέσσαρα μόνα φύλλα (Ὕδρα, Κύθηρα, Σῦρος, Μῆλος, Πάρος-Νάξος), καὶ εἶναι ἕτοιμα ἄλλα ὀκτὼ τῆς περιοχῆς τοῦ Αἰγαίου. Γ. Κ. Γ.

γεωλόγος (ὁ, ἡ)· ὁ περὶ τὴν γεωλογίαν ὡς ἐπιστήμων ἀσχολούμενος.

γεώλοφος (ὁ, ἡ),—*ον* (τό)· ὁ ἐκ χώματος ἀποτελούμενος, ἄλλως *γεώδης*· || ὡς οὐσιαστ. (ὁ)· γήλοφος (βλ. λ.).

γεωμαντεία (ἡ). Ἡ διὰ γῆς προσπάθεια μαντεύσεως τῶν μελλόντων γενέσθαι. Ἡ γεωμαντεία, καλλιεργουμένη ἰδίᾳ ἐν Ἀραβίᾳ, συνίσταται εἰς ἄσκοπον καὶ τυχαίαν χάραξιν σημείων ἢ γραμμῶν ἐπὶ τῆς γῆς ἢ τῆς ἄμμου, καὶ εἰς ἐξαγωγὴν συμπερασμάτων περὶ τοῦ πρακτέου ἢ τοῦ συμβησομένου ἐκ τῶν σχηματιζομένων σχημάτων.

γεωμάντις (ὁ) ἢ *γεώμαντις*· ὁ ἀπὸ τῆς γῆς μαντευόμενος, ὁ διὰ σημείων, ἐκ τῆς γῆς λαμβανομένων, προφητεύων.

γεωμέτρης (ὁ)· ὁ μετρῶν τὴν γῆν, ὁ καταμετρῶν τὴν ἐπιφάνειαν ἢ τὰς ἀποστάσεις τῆς γῆς, ἢ μέρους αὐτῆς· || ὁ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ἐντεταλμένος ἁρμόδιος ὑπάλληλος πρὸς καταμέτρησιν τῶν γαιῶν.

—*[Ἀρχ.]* Ἐκαλοῦντο *γεωμέτραι* ἐν Ἀθήναις οἱ εἰδικοὶ διδάσκαλοι τῆς γεωμετρίας καὶ προφανῶς τῆς ἀστρονομίας, οἵτινες μετὰ τῶν «ἀριθμητικῶν», «κριτικῶν», «γραμματικῶν» ἐξεπαίδευον τοὺς νέους ἐν τοῖς σχολείοις. Ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Πλουτάρχου (Ἐρωτ. 19) οἱ γεωμέτραι ἐδίδασκον τὸ μάθημα τοῦτο ἐποπτικῶς, παρέχοντες εἰς τοὺς νέους ἐπὶ στερεᾶς ὕλης τὰ σχήματα τῶν ἐπιφανειῶν καὶ τῶν σωμάτων πρὸς μελέτην. Ὁ Πλάτων (Πολιτ. VII) συνιστᾷ, ἵνα ἡ διδασκαλία τῆς γεωμετρίας ἔχῃ σκοπὸν οὐχὶ θεωρητικόν, ἀλλὰ πρακτικὸν καὶ περιορίζηται εἰς ἐκεῖνα μόνον τὰ στοιχεῖα, ἅτινα εἶναι ἀναγκαῖα δι' ἕνα καλὸν στρατηγόν. —Β.

γεωμέτρης (ὁ) (Geometres) *[Ζωολ.]*. Γένος σκωλήκων τῆς οἰκογενείας τῶν *γεωμετριδῶν*. Οἱ σκώληκες τοῦ γένους τούτου ὠνομάσθησαν οὕτω ἐκ τοῦ τρόπου τοῦ βαδίσματός των, ὅπερ ὑπενθυμίζει τὰς διὰ διαβήτου χαρασσομένας γεωμετρικὰς γραμμάς. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γεωμέτρης τῆς ὀξύνης* (Geometres fagus), ὅστις διακρίνεται διὰ τὸν πρασινόφαιον χρωματισμόν του. Αἱ κάμπαι τοῦ ἐντόμου τούτου ἀναφαίνονται κατὰ Μάϊον καὶ Ἰούνιον καὶ ἐπιφέρουσι πλείστας καταστροφὰς εἰς τὰ ὀπωροφόρα δένδρα. Δ. Ν. Π.

Γεωμέτρης, *Ἰωάννης*. Πρωτοσπαθάριος καὶ μοναχὸς τῆς μονῆς Στουδίου ἀκμάσας κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα. Ἐσπούδασε μαθηματικὰ παρὰ τῷ πατρικίῳ Νικηφόρῳ, ἐξ οὗ καὶ ἡ ἐπωνυμία *Γεωμέτρης*, ὑφ' ἣν εἶναι γνωστότερος ἢ ὑπὸ τὸ ἀληθὲς αὐτοῦ ἐπώνυμον *Κυριώτης*. Περὶ τὸ τέλος τοῦ βίου του προεχειρίσθη ἐπίσκοπος, ἄγνωστον ποίας ἐπισκοπῆς. Ἡ δρᾶσίς του ὡς λογίου διήκει διὰ τῶν βασιλειῶν τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ, ὃν ὑπερεθαύμαζε, τοῦ Ἰωάννου Τσιμισκῆ καὶ τοῦ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου.

Τὸ φιλολογικόν του ἔργον εἶναι ἄφθονον καὶ πολυποίκιλον· ἔγραψεν ὕμνον πρὸς τὸν Νικηφόρον Φωκᾶν, συλλογὴν ἐπιγραμμάτων εἰς τρίμετρον καὶ ἑξάμετρον, ἐλεγείας, ἐπιτύμβια εἰς Φωκᾶν καὶ Τσιμισκῆν, ἐπιγράμματα εἰς ἀρχαίους συγγραφεῖς, Σοφοκλέα, Πλάτωνα, Ἀριστοτέλην κλ. Τέσσαρα ἐλεγεῖα εἰς τὴν Παρθένον Μαρίαν καὶ ὕμνον ἀλφαβητικὸν εἰς τὴν αὐτήν, συντεθέντα ἐκ παραθέσεως διαφόρων ἐπιθέτων ἀρχομένων κατὰ σειρὰν ἐκ τῶν γραμμάτων τοῦ ἀλφαβήτου, ἀνιαρώτατον δέ. Μετέφρασεν εἰς ἰαμβικοὺς στίχους τοὺς Ψαλμοὺς καὶ τέλος ἔγραψε συλλογὴν 99 τετραστίχων ἐλεγειῶν ὑπὸ τὸν γενικὸν τίτλον «Παράδεισος». Τὰ πλεῖστα τῶν ἐπιγραμμάτων ἐξέδωσαν οἱ Ἀλλάτιος, Cramer (Anecdota Parisina, 1841, τόμ. III σ. 265 κέ.), Cougny (Epigrammatum Anthologia Palatina, τόμ. III), τὸν «Παράδεισον» ὁ De la Bigne (Bibliotheca Veterum patrum, τόμ. VIII) Πάσας ταύτας ἀνεδημοσίευσεν ὁ Migne (Patr. Graeca, τόμ. CVI, σ. 805 κέ.).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Κρουμβάχερ*, Ἱστορία τῆς βυζαντινῆς λογοτεχνίας (Α' 737 κα Β' 663 κ. ἑ.). — *Legrand*, Bibliographie Hellénique du XV et XVI siècle (Α' 314 καὶ 316).—*Fabricii*, Bibliotheca Græca (τόμ. VI, VIII, X, XI σποράδην).—*P. Ventura*, De Johanne Geometra κτλ (ἐν Studi di storia e diritto, 1893 XIV, 133 κ ἑ.).—*Kuntz*, Das epigramm auf J. Geometra (ἐν Byzantinische Zeitschrift, 1895 σ. 559 κ. ἑ.).

Π. Π. ΠΛΟΥΜΗΣ

Γεωμετρία (ἡ)· ἡ τέχνη ἢ ἐπιστήμη τοῦ μετρεῖν τὴν γῆν, ἤτοι τὴν ἐπιφάνειαν καθόλου καὶ τὸν ὄγκον παντὸς σώματος δι' ἀναγωγῆς αὐτῶν εἰς γεωμετρικά, ἤτοι κανονικὰ σχήματα.

— [ΜΑΘΗΜ.] *Γεωμετρία* εἶναι ὁ γενικὸς ὅρος διὰ τὸν κλάδον τῶν μαθηματικῶν τὸν ἀσχολούμενον μὲ τὰς ἰδιότητας τοῦ χώρου. Ἐκ τῆς πείρας ἔχομεν τὴν ἔννοιαν τοῦ χώρου καί τινων θεμελιωδῶν ἰδιοτήτων αὐτοῦ, «τῶν ἀξιωμάτων καὶ αἰτημάτων», ἐκ τῶν ὁποίων τὰ μὲν μᾶς φαίνονται προφανῆ, τὰ δὲ ἀναγκαζόμεθα νὰ τὰ δεχθῶμεν ὡς προφανῆ, διότι δὲν δυνάμεθα νὰ τ' ἀποδείξωμεν. Διὰ τῶν ἀξιωμάτων καὶ τῶν αἰτημάτων τούτων καὶ τῶν θεμελιωδῶν γεωμετρικῶν ἐννοιῶν: τοῦ σημείου, τῆς εὐθείας γραμμῆς, τοῦ ἐπιπέδου, τοῦ στερεοῦ κλπ., καταλλήλως ὁριζομένων καὶ συνδεομένων πρὸς ἄλληλα, κατασκευάζουν οἱ μαθηματικοὶ ὁλόκληρον σειρὰν προτάσεων καὶ θεωρημάτων ἀναφερομένων εἰς ἰδιότητας τῶν σχημάτων τοῦ χώρου μὴ ἐκ τῶν προτέρων προφανεῖ καὶ πολυπλοκωτέρας φύσεως. Τὸ σύνολον τῶν ἀξιωμάτων, τῶν αἰτημάτων, τῶν θεμελιωδῶν ἐννοιῶν καὶ τῶν θεωρημάτων καὶ προτάσεων περὶ τοῦ χώρου καὶ τῶν σχημάτων του, τὰ ὁποῖα διὰ τῶν αἰώνων ἀπεθησαύρισαν οἱ μαθηματικοί, ἀποτελεῖ τὸν ἕνα ἐκ τῶν τριῶν μεγάλων κλάδων τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης: τὴν *γεωμετρίαν*.

Ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἐθεωροῦντο τὰ ἅπαξ τεθέντα ἀξιώματα καὶ αἰτήματα τῆς γεωμετρίας ὡς αὐτονόητα καὶ ἀμετάβλητα· ἐπὶ τῇ βάσει δὲ αὐτῶν κατεσκευάσθη καθ' ὡρισμένον τρόπον ἡ γεωμετρία. Ἓν τῶν ἀξιωμάτων τούτων, τὸ «τῶν παραλλήλων», τὸ πέμπτον τοῦ Εὐκλείδου (Στοιχείων, Βιβλίον Α'), τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖ: «ἐὰν εἰς δύο εὐθείας εὐθεῖα ἐμπίπτουσα τὰς ἐντὸς καὶ ἐπὶ τὰ αὐτὰ μέρη γωνίας δύο ὀρθῶν ἐλάσσονας ποιῇ, ἐκβαλλομένας τὰς δύο εὐθείας ἐπ' ἄπειρον συμπίπτειν, ἐφ' ἃ μέρη εἰσὶν αἱ τῶν δύο ὀρθῶν ἐλάσσονες» (δηλαδὴ ἐξ ἑνὸς σημείου ἐκτὸς εὐθείας μία μόνον νὰ ἄγεται παράλληλος πρὸς αὐτή), ἐβασάνισεν ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας τὸ πνεῦμα τῶν μαθηματικῶν, οἱ ὁποῖοι ἐζήτουν εἰς μάτην ν' ἀποδείξουν τὴν πρότασιν ταύτην· μόλις δὲ πρὸ 100 ἐτῶν ἐπῆλθεν εἰς τὸν νοῦν τοῦ Ρώσου μαθηματικοῦ Lobatchefskij ἡ εὐφυὴς ἰδέα νὰ ἐρευνήσῃ, πῶς θὰ ἐθεμελιοῦτο ἡ γεωμετρία, ἂν παρελείπετο τὸ αἴτημα τοῦτο, καὶ ἔφθασεν οὕτως εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι, ἂν στηριχθῶμεν *μόνον* ἐπὶ τῶν ἄλλων αἰτημάτων δεχθῶμεν δέ, ὅτι ἐκ σημείου ἐκτὸς εὐθείας εἶναι δυνατὸν ν' ἀχθοῦν πολλαὶ παράλληλοι πρὸς αὐτήν, κατασκευάζομεν ὁλόκληρον νέον γεωμετρικὸν οἰκοδόμημα, δηλαδὴ μίαν νέαν γεωμετρίαν, περιλαμβάνουσαν μάλιστα ὡς μερικὴν περίπτωσιν τὴν συνήθη, τὴν ἔκτοτε, πρὸς διάκρισιν, *Εὐκλείδειον* κληθεῖσαν. Καὶ ἄγεταί τις μὲν ἐκ πρώτης ὄψεως νὰ πιστεύσῃ, ὅτι τὸ αἴτημα τοῦ Εὐκλείδου εἶναι προφανὲς καὶ ἐπομένως θὰ εἶναι *ἐσφαλμένη* ἡ γεωμετρία τοῦ Lobatchefskij (ἡ «*μὴ Εὐκλείδειος*»)· ἀλλ' ὅταν τις σκεφθῇ βαθύτερον, βλέπει, ὅτι τὸ αἴτημα τοῦτο ἐκφράζει ἰδιότητα τῆς εὐθείας ἀναφερομένην εἰς τὴν ἐπ' ἄπειρον προέκτασίν της· καὶ ἐπομένως δὲν δυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν μετὰ βεβαιότητος, ὅτι τὸ αἴτημα εἶναι προφανές. Ὥστε εἶναι ἀδύνατον ν' ἀποδείξωμεν, ποία ἐκ τῶν δύο τούτων γεωμετριῶν εἶναι ἡ *Φυσικὴ* γεωμετρία, δηλαδὴ ἡ γεωμετρία, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν εἶναι κατεσκευασμένος ὁ χῶρος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ζῶμεν· διότι καὶ αἱ δύο εἶναι *ἐντελῶς λογικαὶ* συνέπειαι τῶν ἀξιωμάτων καὶ τῶν αἰτημάτων, τὰ ὁποῖα ἑκάστοτε προϋποθέτομεν. Βέβαιον εἶναι μόνον τοῦτο, ὅτι ἡ Εὐκλείδειος γεωμετρία εἶναι πολὺ ἁπλουστέρα τῆς μὴ Εὐκλειδείου (καθ' ὃ μερικὴ περίπτωσις αὐτῆς). Ἐπειδὴ δέ, ὑποθέτοντες αὐτὴν ἀληθῆ, δὲν περιπίπτομεν εἰς σφάλματα ἀντιληπτὰ διὰ τῶν αἰσθήσεων καὶ τῶν μαθηματικῶν ὀργάνων μας, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι, καὶ ἂν ἡ Εὐκλείδειος γεωμετρία δὲν εἶναι ἡ φυσική, πάντως δύναται νὰ ὑποτεθῇ ἀληθὴς ὡς *πρώτη προσέγγισις* πρὸς τὴν ἄγνωστόν μας φυσικὴν γεωμετρίαν (πρβλ. περαιτέρω Κεφ. VIII καὶ IX).

Τὸ ὅλον ἄρθρον περὶ τῆς γεωμετρίας εἶναι διῃρημένον εἰς τὰ ἑπόμενα κεφάλαια: I) *Ἱστορία*· II) *Εὐκλείδειος* Γεωμετρία, III) *Προβολικὴ* Γεωμετρία, IV) *Περιγραφικὴ* ἢ *Παραστατικὴ* Γεωμετρία, V) *Ἀναλυτικὴ* Γεωμετρία, VI) *Εὐθειακὴ* Γεωμετρία, VII) *Ἀπειροστικὴ* Γεωμετρία, VIII) *Μὴ Εὐκλείδειος* Γεωμετρία καὶ IX) *Κριτικὴ* τῶν ἀξιωμάτων καὶ τῶν θεμελιωδῶν ἐννοιῶν τῆς Γεωμετρίας.

[Διὰ τὰς εἰδικὰς ἐννοίας: προβολή, προοπτική, καμπύλη, ἐπιφάνεια, τρίγωνον, πολύγωνον, πολύεδρον καὶ λοιπὰς γεωμετρικὰς ἐπὶ μέρους ἐννοίας (ὀνόματα καμπύλων, ἐπιφανειῶν κτλ.) παραπέμπομεν εἰς τὰ σχετικὰ ἄρθρα.]

I) ΙΣΤΟΡΙΑ. Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον ἡ ἀρχὴ τῆς Γεωμετρίας εὑρίσκεται εἰς τὴν ἐτυμολογίαν αὐτῆς ταύτης τῆς λέξεως (Γῆ-μέτρον): ἡ Γεωμετρία ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν ἀνάγκην τῆς μετρήσεως τῶν ἐκτάσεων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, δηλαδὴ ἀπὸ πρακτικοὺς λόγους. Δυνάμεθα ἐπομένως νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ὅλα τὰ ἔθνη τῆς γῆς, ἤδη ἀπὸ τῆς πρώτης ἀρχῆς τοῦ πολιτισμοῦ των, θὰ ἠσχολήθησαν μὲ τὴν γεωμετρίαν (καὶ πραγματικῶς, οἱ Εὐρωπαῖοι π. χ. εὗρον εἰς τὸ Μεξικόν, τὸ Ὑουκατάν, καὶ τὸ Περοὺ τῆς Ἀμερικῆς μνημεῖα πελώρια, ἐνθυμίζοντα τὰς πυραμίδας τῆς Αἰγύπτου, καὶ τῶν ὁποίων ἡ κατασκευὴ ἀπῄτει πάντως ἀρκετὰς πρακτικὰς γεωμετρικὰς γνώσεις). Ἡ χώρα ὅμως, ἀπὸ τὴν ὁποίαν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ κατόπιν οἱ Ρωμαῖοι καὶ δι' αὐτῶν ὅλος ὁ μετέπειτα πολιτισμὸς παρέλαβον τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῆς γεωμετρίας, εἶναι ἡ Αἴγυπτος, ἥτις φαίνεται, ὅτι πρωϊμώτατα ἀνέπτυξε πρακτικήν τινα γεωμετρίαν· καὶ τοῦτο ἕνεκα τῶν πλημμυρῶν τοῦ Νείλου, αἱ ὁποῖαι κατέκλυζον κατ' ἔτος τὰς καλλιεργημένας ἐκτάσεις καὶ καθίστων οὕτως ἀναγκαίαν τὴν συχνὴν καταμέτρησιν τῶν ἰδιοκτησιῶν. Ἐννοεῖται ὅμως, ὅτι ἡ αἰγυπτιακὴ γεωμετρία ἀπετελεῖτο μόνον ἀπὸ πρακτικούς τινας κανόνας, κυρίως περὶ τῶν μηκῶν καὶ τῶν ἐμβαδῶν τῶν τριγώνων καὶ τῶν τετραπλεύρων, κανόνας χονδροειδεῖς καὶ ἐν μέρει κατὰ προσέγγισιν. Οὕτω π. χ. εἶναι σχεδὸν βέβαιον, ὅτι τὸ ὀρθογώνιον τρίγωνον μὲ τὰς ἀκεραίας πλευρὰς 3, 4, 5 ἦτο ἤδη γνωστὸν κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ βασιλέως Amenemhat τοῦ Α', περὶ τὸ 2300 π. Χ. Ἐπὶ τῇ βάσει δὲ τοῦ τριγώνου τούτου κατεσκεύαζον ὀρθὰς γωνίας οἱ πρὸς τοῦτο ὡρισμένοι ὑπάλληλοι, οἱ ἁρπεδονάπται (=σχοινοτέχναι). Λαμβάνοντες οὗτοι σχοινίον μήκους 12 μονάδων καὶ προσδένοντες ἐρυθρὰς ἢ κυανᾶς ταινίας εἰς ἀπόστασιν τριῶν μονάδων ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄκρου τοῦ νήματος τὴν μίαν, καὶ πέντε μονάδων ἀπὸ τοῦ ἄλλου ἄκρου τὴν ἄλλην καὶ κάμπτοντες ἔπειτα τὸ νῆμα κατὰ τὰς δύο ταύτας ταινίας, ἀπετέλουν τρίγωνον εὐθύγραμμον, τοῦ ὁποίου μία κορυφή, ἡ ἑνοῦσα τὰς πλευρὰς τριῶν καὶ τεσσάρων μονάδων, ἦτο ὀρθή. Εἶναι ἀληθές, ὅτι μία ἐκ ξύλου κατεσκευασμένη ὀρθὴ γωνία θὰ καθίστα περιττὴν ὅλην αὐτὴν τὴν διαδικασίαν· καὶ πραγματικῶς εὑρίσκονται αἰγυπτιακαὶ εἰκόνες ξυλουργείου περιέχουσαι τοιαύτας γωνίας, ἀλλὰ φαίνεται, ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι ἤθελον νὰ ἐξελέγχουν ἑκάστοτε τὰς γωνίας ταύτας διὰ τῆς διὰ τῶν σχοινίων κατασκευῆς. Τὰ πρῶτα βήματα διὰ τὴν προαγωγὴν τῆς γεωμετρίας ἀπὸ πρακτικῆς τέχνης εἰς ἐπιστήμην ὀφείλονται εἰς τὸν Ἕλληνα *Θαλῆν τὸν Μιλήσιον*, ὅστις πρῶτος, φαίνεται, μετέφερε τὰς γεωμετρικὰς γνώσεις τῶν Αἰγυπτίων εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἔδωκε τὴν καθαρῶς ἀφῃρημένην ἔννοιαν τῶν σημείων καὶ τῶν γραμμῶν, ἀποδείξας καὶ διαφόρους μεμονωμένας προτάσεις, περὶ τῶν ἐμβαδῶν, περὶ τοῦ κύκλου κλπ. Ἡ δὲ Ἰωνικὴ σχολή, τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ὁ ἱδρυτής, καὶ ἰδιαιτέρως ὁ Ἀναξίμανδρος καὶ ὁ Ἀναξαγόρας, διώρθωσε καὶ ἀνέπτυξε τοὺς πρακτικοὺς κανόνας τῶν Αἰγυπτίων. Ἀλλὰ πρὸ πάντων ἀπὸ τῆς ϛ' ἑκατονταετηρίδος διὰ τοῦ Πυθαγόρα καὶ τῶν μαθητῶν του ἡ γεωμετρία κατέλαβε σπουδαίαν θέσιν εἰς τὴν διανόησιν τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς. Ὁ Πυθαγόρας, ὑπερβάλλων τὴν σημασίαν καὶ τὴν δύναμιν τῶν μαθηματικῶν, ἐζήτει νὰ εὕρῃ τὴν αἰτίαν ὅλων τῶν φαινομένων τοῦ κόσμου εἰς τὴν Ἀριθμητικὴν καὶ τὴν Γεωμετρίαν. Ἐν τούτοις ἡ τάσις αὕτη ὑπῆρξε λίαν γόνιμος διὰ τὴν λογικὴν καὶ φιλοσοφικὴν ἑδραίωσιν τῶν ἀξιωμάτων καὶ θεμελιωδῶν προτάσεων τῆς Ἀριθμητικῆς καὶ τῆς Γεωμετρίας, καὶ οὕτως ἡ Γεωμετρία ἤρχισε πλέον νὰ γίνεται ἐπιστήμη.

Ἡ γεωμετρία τοῦ Πυθαγόρα ἦτο κυρίως γεωμετρία τῶν ἐμβαδῶν καὶ τῶν ὄγκων, μὲ βάσιν τὰ κανονικὰ στερεὰ (τετράεδρον, κύβον, δωδεκάεδρον καὶ εἰκοσάεδρον), τὰ ὁποῖα οὗτος ἐθεώρει ὡς σύμβολα τῶν πέντε κατὰ τοὺς Ἕλληνας στοιχείων τῆς κοσμογονίας. Τοὐναντίον ἡ Γεωμετρία τοῦ κύκλου, ἀρχίσασα ἐξ Αἰγύπτου καὶ προαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Θαλοῦ, παρημελήθη ἐν μέρει ὑπὸ τῆς Πυθαγορείου Σχολῆς, ἂν καὶ ἀνεγνώριζεν αὕτη τὴν περιφέρειαν ὡς τὸ τελειότερον τῶν ἐπιπέδων σχημάτων, καὶ τὴν σφαῖραν, τῶν στερεῶν. Μὲ τὸν κύκλον ἠσχολήθησαν ἀντιθέτως πρὸ πάντων οἱ σοφισταί, οἵτινες προσπαθοῦντες νὰ λύσουν τὰ περίφημα προβλήματα τοῦ τετραγωνισμοῦ τοῦ κύκλου, τοῦ διπλασιασμοῦ τοῦ κύβου καὶ τῆς τριχοτομήσεως τῆς γωνίας, ἔκαμαν πολλὰς ἀνακαλύψεις. Τὰ προβλήματα ταῦτα ἐκτὸς τοῦ ἐνδιαφέροντος,

Digitized by Google

τὸ ὁποῖον παρέχουν διὰ τὰς γεωμετρικὰς κατασκευὰς τὰς διὰ τοῦ κανόνος καὶ τοῦ διαβήτου, ἔσχον μεγάλην ἐπίδρασιν καὶ κατ' ἄλλας διευθύνσεις. Τὸ πρῶτον πρόβλημα π. χ. ὡδήγησεν εἰς τὴν ἀνακάλυψιν, πρὸς προσδιορισμὸν τῶν ἐμβαδῶν, τῆς μεθόδου τῶν ὁρίων. Ὁ Ἀντιφῶν ἐνέγραφε τετράγωνον εἰς κύκλον, ἔπειτα ἐπὶ ἑκάστης πλευρᾶς του ἰσοσκελὲς τρίγωνον μὲ τὴν κορυφὴν ἐπὶ τῆς περιφερείας, κατόπιν ἐπὶ ἑκάστης πλευρᾶς τοῦ οὕτω παραγομένου ὀκταγώνου νέον ἰσοσκελὲς τρίγωνον μὲ κορυφὴν ἐπὶ τῆς περιφερείας κ. ο. κ. Τὰ ἐμβαδὰ τῶν οὕτως εὑρισκομένων πολυγώνων, εὐκόλως ὑπολογιζόμενα, ἀποτελοῦν διαδοχικὰς προσεγγίσεις πρὸς τὸ ἐμβαδὸν τοῦ κύκλου. Ὁ δὲ ἐξ Ἡρακλείας Βρύσων, ἐκτὸς τῶν ἐγγεγραμμένων, ἐθεώρησε καὶ περιγεγραμμένα εἰς τὴν περιφέρειαν πολύγωνα, ἀλλ' ἔσφαλε θεωρήσας τὸν κύκλον ὡς μέσον ὅρον τῶν δύο πολυγώνων. Ἡ μέθοδος τοῦ Ἀντιφῶντος, παραδεχομένη, ὅτι διὰ τῆς συνεχοῦς ἐγγραφῆς τοιούτων πολυγώνων φθάνομεν εἰς τὴν περιφέρειαν, περιεῖχε τὸ ἀξίωμα τῆς μὴ ἐπ' ἄπειρον διαιρετότητος τῶν εὐθυγράμμων τμημάτων· συζήτησις λοιπὸν μεγάλη ἠγέρθη περὶ τούτου, τοῦ μὲν Ἀριστοτέλους ὑποστηρίζοντος τὸ δυνατὸν τῆς ἐπ' ἄπειρον διαιρετότητος, τοῦ δὲ Ζήνωνος τὸ ἀντίθετον. Περαιτέρω ἡ κατασκευὴ τῶν γεωμετρικῶν τόπων, ἣν ἐφεῦρεν ὁ ἐκ Τάραντος Ἀρχύτας πρὸς λύσιν τῶν προβλημάτων τοῦ διπλασιασμοῦ τοῦ κύβου καὶ τῆς τριχοτομήσεως τῆς γωνίας, ἐσπουδάσθη λεπτομερῶς (ἰδίως ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος), καὶ ἀνεκαλύφθησαν οὕτω βαθμηδόν, διὰ κινητικῶν κατασκευῶν, πολλαὶ καμπύλαι (κισσοειδής, κογχοειδής, τετραγωνίστρια κλπ.). Ἐπίσης ὁ Ἱπποκράτης, πλὴν τῆς περαιτέρω ἀναπτύξεως τῶν γνωστῶν μεθόδων, ἠσχολήθη μὲ τὴν ὁμοιότητα τῶν σχημάτων, δηλαδὴ μὲ τὰς ἀναλογίας, βῆμα σπουδαῖον, ὡς συσχετίζον ἀσυνεχεῖς ἀριθμοὺς καὶ συνεχῆ μεγέθη. Οἱ Πλατωνικοὶ κατόπιν ἐσυνέχισαν τὴν σπουδὴν τῆς γεωμετρίας, ὡς εἰσαγωγὴν κυρίως εἰς τὴν Φιλοσοφίαν· αἱ πολλαὶ ἀνακαλύψεις, τὰς ὁποίας οὗτοι ἔκαμαν, ὀφείλονται εἰς τὴν ὑπ' αὐτῶν γενομένην διαυγῆ διατύπωσιν τῶν ἀξιωμάτων καὶ τῶν ὁρισμῶν, τὴν λογικὴν σειράν, ἣν ἔδωκαν εἰς τὰς διαφόρους προτάσεις, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς *ἀναλυτικῆς μεθόδου*, τῆς συνισταμένης εἰς τὴν ἐκ τῶν προτέρων ὑπόθεσιν τῆς ἀληθείας μιᾶς προτάσεως καὶ τῆς κατόπιν λογικῆς της συνδέσεως πρὸς ἄλλας ἤδη ἀποδεδειγμένας. Αἱ κυριώτεραι ἀνακαλύψεις τῶν Πλατωνικῶν ἀναφέρονται κυρίως εἰς τὴν γεωμετρίαν τῶν στερεῶν. Οἱ Πυθαγορικοὶ εἶχον καταγίνει μὲ τὴν σφαῖραν καὶ τὰ κανονικὰ στερεά, ἀλλ' ἡ πυραμίς, τὸ πρίσμα, ὁ κῶνος καὶ ὁ κύλινδρος ἦσαν ἐλάχιστον γνωστά, ἡ δὲ σχολὴ τοῦ Πλάτωνος τὰ ἐσπούδασε πρώτη λεπτομερῶς. Ὁ Εὔδοξος εὗρεν, ὅτι ἡ πυραμὶς ἔχει ὄγκον τὸ τρίτον τοῦ ὄγκου ἑνὸς πρίσματος καὶ ὁ κῶνος τὸ τρίτον ἑνὸς κυλίνδρου ἐχόντων βάσιν καὶ ὕψος τὰ αὐτά· καὶ αὐτὸς πιθανῶς ἔδωκε πρῶτος τὴν ἀπόδειξιν, ὅτι ὁ λόγος τῶν ὄγκων δύο σφαιρῶν εἶναι ἴσος μὲ τὸν κύβον τοῦ λόγου τῶν ἀκτίνων. Ἡ σπουδὴ τῶν ἐπιπέδων τομῶν τοῦ κυλίνδρου καὶ τοῦ κώνου ἐπέφερε τὴν ἀνακάλυψιν τῶν τριῶν σπουδαιοτάτων καμπύλων (κωνικῶν τομῶν): *ἐλλείψεως*, *ὑπερβολῆς* καὶ *παραβολῆς*, τῶν ὁποίων ἡ σημασία δι' ὅλους τοὺς κλάδους τῶν μαθηματικῶν καὶ τὴν ἀστρονομίαν εἶναι θεμελιώδης. Τῶν καμπύλων δὲ τούτων ἡ λεπτομερεστάτη σπουδὴ ἀπετέλεσε τὸ κορύφωμα τῶν ἑλληνικῶν γεωμετρικῶν σπουδῶν καὶ τὴν βάσιν τῶν μεθόδων καὶ τῶν ἀνακαλύψεων τῆς σημερινῆς *καθαρᾶς* λεγομένης γεωμετρίας.

Τὴν λογικὴν οἰκοδόμησιν τῆς γεωμετρίας ὡς ἐπιστήμης εἶχον μὲν ἐπιχειρήσει πολλοί, ἀλλὰ τελείαν ἔκθεσιν αὐτῆς ἔδωκεν ὁ *Εὐκλείδης* εἰς τὰ περίφημα «Στοιχεῖά» του, τῶν ὁποίων τὸ μὲν περιεχόμενον δὲν εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον νέον, ἀλλὰ ἡ διάταξις τῆς ὅλης ὕλης εἶναι ἐπιστημονικωτάτη· εἰς τοῦτο ὁ Εὐκλείδης ὑπερέβη ἁλματωδῶς τοὺς προηγουμένους του, τὸν Ἱπποκράτη, τὸν Λέοντα, καὶ τὸν ἐκ Μαγνησίας Θεύδιον, διότι προσέδωκεν εἰς τὴν γεωμετρίαν χαρακτῆρα πλήρους λογικοῦ εἱρμοῦ (ἂν καὶ ἐλεγχόμεναι ὑπὸ τὸ φῶς τῶν σημερινῶν μαθηματικῶν ἐννοιῶν αἱ ἀποδείξεις του δὲν φαίνονται ἐντελῶς ἀπηλλαγμέναι ἀτελειῶν). Σκοπὸς τῶν «Στοιχείων», κατὰ τὸν σχολιαστὴν τοῦ Εὐκλείδου Πρόκλον, ἦτο ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ ἀπόκτησις ὑπὸ τῶν μαθητῶν προτύπου βιβλίου τῶν πρώτων ἀρχῶν τῆς Γεωμετρίας καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ εἰσαγωγή των εἰς τὴν θεωρίαν τῶν κανονικῶν στερεῶν. Τὰς κωνικὰς τομὰς παραλείπει ὁ Εὐκλείδης, θεωρῶν αὐτὰς ὡς ἔξω τοῦ προγράμματός του. Ὅ,τι ὁ Εὐκλείδης ἔκαμε διὰ τὴν εὐθεῖαν καὶ τὸν κύκλον, τὸ ἴδιον ἔκαμεν ὁ Ἀπολλώνιος διὰ τὰς κωνικὰς τομάς, μὲ τὴν διαφοράν, ὅτι τὸ βιβλίον τοῦ Ἀπολλωνίου εἶναι πλῆρες καὶ ἰδικῶν του ἀνακαλύψεων (περὶ τῶν «Στοιχείων» τοῦ Εὐκλείδου βλ. λ. Εὐκλείδης καὶ περὶ τῶν κωνικῶν τομῶν λ. κωνικαὶ τομαί). Μετὰ τὸν Εὐκλείδην καὶ πρὸ τοῦ Ἀπολλωνίου ἤκμασεν ὁ περίφημος Ἀρχιμήδης, τοῦ ὁποίου αἱ γεωμετρικαὶ ἀνακαλύψεις συνδέονται στενῶς πρὸς τὴν μέτρησιν τοῦ κύκλου καὶ τῶν κωνικῶν τομῶν, καθὼς καὶ τῆς σφαίρας, τοῦ κώνου καὶ τοῦ κυλίνδρου. Τὸν Ἀπολλώνιον ἠκολούθησαν ὁ Νικομήδης, ὁ κατασκευάσας τὴν κογχοειδῆ, ὁ Διοκλῆς, ὁ ἀνακαλύψας τὴν κισσοειδῆ, ὁ Ζηνόδωρος, ὁ ἱδρυτὴς τῆς σπουδῆς τῶν ἰσοπεριμέτρων σχημάτων, ὁ Ἵππαρχος, ὁ ἱδρυτὴς τῆς Τριγωνομετρίας, καὶ ὁ Ἥρων ὁ πρεσβύτερος, ὅστις συνέγραψε κατὰ τὴν μέθοδον τῶν Αἰγυπτίων καὶ πρῶτος ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν ἐπὶ προβλημάτων πρακτικῆς χρησιμότητος. Ἐκ τῶν πολλῶν μεμονωμένων ἀνακαλύψεων τῶν γενομένων ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων Ἀλεξανδρινῶν μαθηματικῶν σπουδαιότεραι εἶναι αἱ τοῦ *Μενελάου*. Οὗτος εἰσήγαγε τὴν χρῆσιν τῶν σφαιρικῶν τριγώνων, ἀποδείξας τὰς ἰδιότητάς των καὶ τὰς περιπτώσεις ἰσότητος αὐτῶν. Τὸ θεώρημά του περὶ τῶν γινομένων τῶν τμημάτων, κατὰ τὰ ὁποῖα αἱ πλευραὶ ἑνὸς τριγώνου τέμνονται ὑπὸ γραμμῆς, ὑπῆρξεν ἡ βάσις τῆς ὑπὸ τοῦ *Carnot* ἱδρυθείσης θεωρίας τῶν ἐγκαρσίων γραμμῶν (transversales). Τὰς προτάσεις ταύτας καὶ τὰς τοῦ Ἱππάρχου ἐχρησιμοποίησε καὶ ἀνέπτυξεν ὁ *Πτολεμαῖος*, ὁ συγγράψας Τριγωνομετρίαν καὶ ἀνακαλύψας πολλὰς μεμονωμένας προτάσεις. Ἀξιοσημείωτος ἐπίσης εἶναι καὶ ὁ σχολιαστὴς *Πάππος*, τοῦ ὁποίου αἱ μαθηματικαὶ συλλογαὶ περιέχουν πλοῦτον ἱστορικῆς ὕλης· ἐπίσης ὁ Θέων, ὁ ἐκδότης τῶν «Στοιχείων» τοῦ Εὐκλείδου καὶ σχολιαστὴς τοῦ Πτολεμαίου, ὁ *Πρόκλος*, σχολιαστὴς τοῦ Εὐκλείδου, καὶ ὁ *Εὐτόκιος*, σχολιαστὴς τοῦ Ἀπολλωνίου καὶ τοῦ Ἀρχιμήδους.

Οἱ Ρωμαῖοι, κατὰ βάθος πρακτικοὶ καὶ μὴ ἀγαπῶντες τὴν ἐπιστήμην ὡς ἐπιστήμην, ἠρκέσθησαν εἰς πρακτικὴν μόνον χρῆσιν τῆς γεωμετρίας καὶ μάλιστα μετὰ πολλαπλῶν σφαλμάτων. Ἐπίσης τῶν Ἰνδῶν, οἵτινες εἶχον ἰδιαιτέραν κλίσιν πρὸς τοὺς ὑπολογισμοὺς καὶ τοὺς μεγάλους ἀριθμούς, ἡ γεωμετρία ἦτο ἢ ἑλληνικῆς καταγωγῆς ἢ μορφῆς μᾶλλον τριγωνομετρικῆς, συνδεδεμένης πρὸς τὴν Ἀριθμητικήν· δὲν εἶχε συστηματικὰς βάσεις· αἱ προτάσεις ἦσαν μεμονωμέναι καὶ τὰ ἐξαγόμενα κυρίως ἐμπειρικά. Τοὐναντίον οἱ Ἄραβες ἠκολούθησαν πιστότερον τοὺς Ἕλληνας καὶ μετέφρασαν τὰ ἔργα τοῦ Εὐκλείδου, τοῦ Ἀπολλωνίου, τοῦ Ἀρχιμήδους καὶ πολλῶν ἄλλων εἰς τὴν γλῶσσάν των. Ἡ κυριωτέρα ἰδική των συμβολὴ εἰς τὴν γεωμετρίαν εἶναι ἡ γεωμετρικὴ λύσις ἀλγεβρικῶν ἐξισώσεων διὰ τῶν τομῶν τῶν καμπύλων τοῦ β' βαθμοῦ, τὸ ὁποῖον καὶ οἱ Ἕλληνες εἶχον εἰς μεμονωμένας περιπτώσεις ἐπιχειρήσει. Τὴν μέθοδον ταύτην ἐσυστηματοποίησεν ὁ *Omar al Hayyami*, ἀκμάσας κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα. Διαρκοῦντος τοῦ μέσου αἰῶνος ἐλάχιστα νέα προσετέθησαν εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὴν ἀραβικὴν γεωμετρίαν· ὁ *Λεονάρδος* ὁ ἐκ Πίσης ἔγραψε «Πρακτικὴν τῆς Γεωμετρίας» (1220), εἰς τὴν ὁποίαν ἐφαρμόζει τὰς μεθόδους τοῦ Εὐκλείδου, ἀλλὰ μόλις ἀπὸ τὸν ΙΔ' αἰῶνα ἡ γεωμετρία (καὶ κυρίως τὰ «Στοιχεῖα» τοῦ Εὐκλείδου) ἤρχισε νὰ διδάσκεται συστηματικῶς εἰς τ' ἀνώτερα σχολεῖα καὶ πανεπιστήμια. Ἐν τούτοις περαιτέρω πρωτότυπος ἀνάπτυξις αὐτῆς δὲν παρουσιάζεται οὔτε τότε, διότι ἄλλοι κλάδοι τῶν μαθηματικῶν, κυρίως ἡ Ἄλγεβρα καὶ ἡ Τριγωνομετρία, προσείλκυον περισσότερον τὸ πνεῦμα τῶν μαθηματικῶν, μόλις δὲ ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ἤρχισε πάλιν ἀναπτυσσόμενον τὸ διὰ τὰ γεωμετρικὰ προβλήματα ἐνδιαφέρον.

Κατὰ τὸν ΙΣΤ' καὶ ΙΖ' αἰῶνα παρουσιάζονται ἔκτακτοι μαθηματικαὶ διάνοιαι, αἱ ὁποῖαι ἐπιφέρουν τοιαύτην πρόοδον τῆς Γεωμετρίας, ὥστε νὰ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀρχίζει νέα περίοδος τῆς γεωμετρίας. Οὕτω ὁ Kepler διατυπώνει τὴν ἀρχὴν τῆς γεωμετρικῆς συνεχείας καὶ ἡ εἰσαγωγὴ τῆς ἐννοίας τοῦ ἀπείρου ἐπιτρέπει γενικεύσεις καὶ συστηματοποιήσεις προτάσεων, μέχρι τότε τελείως ἀγνώστους· καὶ ἡ μέθοδος τῶν ὁρίων, ἐφαρμοζομένη εἰς τὰ προβλήματα τῆς εὐθειοποιήσεως, τοῦ τετραγωνισμοῦ καὶ τοῦ κυβισμοῦ, ἀντικατέστησε τὰς μακρὰς προηγουμένας μεθόδους. Ὁ Bonaventura Cavalieri διὰ τῆς «*Geometria indivisibilibus continuorum*» (Γεωμετρίας τῶν συνεχῶν διὰ τῶν ἀδιαιρέτων) (1620) δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ πρόδρομος τοῦ Ἀπειροστικοῦ λογισμοῦ τοῦ Newton καὶ τοῦ Leibnitz· τὴν μέθοδόν του ἐτελειοποίησαν οἱ Roberval καὶ Pascal καὶ αἱ ἀνακαλύψεις των, ὡς καὶ αἱ τοῦ Leibnitz καὶ τοῦ Pascal, εἰς τὴν θεωρίαν τῶν Ἀπειροστῶν, παρήγαγον, ἐφαρμοσθεῖσαι εἰς τὴν γεωμετρίαν, τὸν νέον ἀνώτερον κλάδον τῆς Γεωμετρίας, τὸν σήμερον γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἀπειροστικὴ Γεωμετρία*. Κατ' ἄλλην διεύθυνσιν ἡ ἀνακάλυψις τοῦ ὅτι αἱ κωνικαὶ τομαὶ δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ὡς προβολα τῆς περιφερείας ἤγαγε τοὺς Desargues καὶ Pascal εἰς τὰ πρῶτα γενικὰς ἀρχὰς τῆς *Προβολικῆς Γεωμετρίας* καὶ τῆς *Προοπτικῆς*. Τρίτη καὶ σπουδαιοτάτη πρόοδος τῆς γεωμετρίας ἐσημειώθη, τὴν ἰδίαν περίπου ἐποχήν, διὰ τῆς συστηματικῆς εἰσαγωγῆς τῆς Ἀλγέβρας εἰς τὴν Γεωμετρίαν ὑπὸ τοῦ Descartes, γενομένου οὕτως ἱδρυτοῦ τῆς λεγομένης *Ἀναλυτικῆς Γεωμετρίας*. Καὶ ἠγέρθη μὲν ἐνδιαφέρον δι' αὐτὴν καὶ προήχθη τότε ἱκανῶς ἡ Ἀναλυτικὴ Γεωμετρία, ἀλλὰ κυρίως οἱ μαθηματικοὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἱλκύσθησαν ἀπὸ τὸν *Διαφορικὸν λογισμὸν* καὶ κατεγίνοντο ἰδιαιτέρως μὲ τὰς θεωρίας τῶν ἀπειροστῶν, μόλις δὲ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἡ σπουδὴ τῆς Ἀναλυτικῆς Γεωμετρίας ἐπανελήφθη μετὰ ζήλου. Ὁ Gaspard Monge ἔδωκε μεγίστην ὤθησιν εἰς τὴν πρόοδον τῆς Διαφορικῆς (ἢ Ἀπειροστικῆς) καὶ τῆς Ἀναλυτικῆς Γεωμετρίας καὶ ἵδρυσε τὴν *Περιγραφικὴν Γεωμετρίαν*, διὰ σειρᾶς ἐργασιῶν του καὶ ἰδίως διὰ τῶν μαθημάτων του εἰς τὴν Πολυτεχνικὴν Σχολὴν τῶν Παρισίων. Τὴν Προβολικὴν Γεωμετρίαν, τὴν ἱδρυθεῖσαν ὑπὸ τῶν Desargues, Pascal, Monge καὶ τοῦ L. M. N. Carnot ἀπεκρυστάλλωσε διὰ τῶν νεωτέρων μεθόδων ὁ J. V. Poncelet εἰς τὸ βιβλίον του: «Traité des propriétés des figures» (1822) συστηματοποιῶν τὰς ἐννοίας τῆς ἐπ' ἄπειρον εὐθείας, τοῦ ἐπ' ἄπειρον κύκλου, τῶν φανταστικῶν σημείων, τῆς πολικῆς ἀντιστροφῆς, τοῦ ἀναρμονικοῦ λόγου, τῆς ὁμολογίας, τῆς προβολικότητος κτλ. Εἰς δὲ τὴν Γερμανίαν, κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχήν, ὁ Möbius, ὁ Plücker καὶ ὁ Steiner ἐπλούτησαν τὸν κλάδον τοῦτον διὰ πολλῶν νέων συμβολῶν. Εἰς τὸν «Βαρυκεντρικὸν λογισμόν» του ὁ Möbius εἰσήγαγε τὰς ὁμογενεῖς συντεταγμένας, ὡς καὶ τὴν γενικὴν ἔννοιαν τοῦ γεωμετρικοῦ μετασχηματισμοῦ, τοῦ περιλαμβάνοντος ὡς μερικὰς περιπτώσεις τὸν *συγγραμμισμὸν* καὶ τὸν *δυασμόν*. Ὁ Plücker εἰσήγαγε (1828—1831) τὴν ἔννοιαν τῶν συντεταγμένων τῆς εὐθείας καὶ τοῦ ἐπιπέδου καὶ τὴν τῶν γενικωτέρων στοιχείων τοῦ χώρου· ὁ Steiner, πλὴν ἄλλων ἐπὶ μέρους νέων προτάσεων, εἰσήγαγε συστηματικῶς τὴν παραγωγὴν σχημάτων διὰ προβολικῶν δεσμῶν. Ἐπίσης κλασσικὸν εἶναι τὸ βιβλίον τοῦ Chasles «Aperçu Historique» (1837), περιέχον καὶ νέας ἰδικάς του θεωρίας. Τὸ κάλλος καὶ ἡ γονιμότης τῆς Συνθετικῆς Γεωμετρίας προσείλκυσαν ἰσχυρῶς τὸ ἐνδιαφέρον τῶν μαθηματικῶν καὶ τὰ κατ' ἀρχὰς λογικῶς ἀσθενῆ θεμέλιά της ἐπανιδρύθησαν ἐπὶ αὐστηροτέρων λογικῶν ἀρχῶν. Ὡς βάσις αὐτῶν ἐχρησίμευσεν ἡ ἔννοια τοῦ ἀναρμονικοῦ λόγου, ἡ ἀπαλλάξασα τὴν Συνθετικὴν Γεωμετρίαν τῶν μετρικῶν σχέσεων, καὶ ἡ ἔννοια τῆς ἐνελίξεως, ἥτις ἐπέτρεψεν αὐστηροὺς ὁρισμοὺς τῶν φανταστικῶν μεγεθῶν· τὰς ἐννοίας ταύτας εἰσήγαγεν ὁ Von Staudt. Οἱ Cayley, Salmon, Arenhold, Hesse, καὶ πρὸ πάντων ὁ Clebsch προήγαγον τὴν Ἀναλυτικὴν Γεωμετρίαν διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν ἀλγεβρικῶν ἀναλλοιώτων. Ἡ εἰσαγωγὴ τῆς εὐθείας ὡς στοιχείου τοῦ χώρου ὑπὸ τῶν Grassmann (1844) καὶ Cayley (1859) ἔδωκε τὴν βάσιν τῆς ἱδρύσεως ὑπὸ τοῦ Plücker νέου κλάδου τῆς γεωμετρίας: τῆς *Γεωμετρίας τῶν Εὐθειῶν* ἢ *Εὐθειακῆς Γεωμετρίας*, τὴν ὁποίαν ἐπεξέτειναν οὐσιωδῶς κατόπιν οἱ Klein, Clebsch, Reye καὶ F. O. R. Sturm.

Ἡ συζήτησις περὶ τῆς ἀποδείξεως τοῦ πέμπτου αἰτήματος τοῦ Εὐκλείδου ἤγαγε βαθμηδόν, κατόπιν τῶν ἐργασιῶν τῶν Wallis, Saccheri καὶ Lambert, εἰς τὴν ἵδρυσιν, κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, τοῦ κλάδου τῶν *μὴ Εὐκλειδείων Γεωμετριῶν*, καθαρῶς μὲν συνθετικῶς ὑπὸ τῶν *Lobatschefskij*, *Bolyai* καὶ *Gauss*, ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῶν διαφορικῶν μετρικῶν σχέσεων ὑπὸ τῶν *Riemann*, *Helmholtz*, *Beltrami*, προβολικῶς ὑπὸ τῶν *Cayley*, *Klein* καὶ *Clifford* καὶ τέλος ὑπὸ τὴν κριτικοσυνθετικὴν ἔποψιν κυρίως ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν μαθηματικῶν *Peano*, *Veronese*, *Burali Forti*, *Levi Civittà* καὶ τῶν Γερμανῶν *Pasch* καὶ *Hilbert*. Ἡ δὲ ἐπιτυχία ἡ ἐκ τῆς παραλείψεως τοῦ ἀξιώματος τῶν παραλλήλων ἐπελθοῦσα κατέστησε τοὺς μαθηματικοὺς ἐπὶ τοσοῦτον τολμηρούς, ὥστε ν' ἀποβάλουν βαθμηδὸν καὶ ἄλλα ἀξιώματα τῆς γεωμετρίας καὶ νὰ παραγάγουν οὕτω «Γεωμετρίας» ἐντελῶς διαφόρους τῆς συνήθους· καὶ εἶναι μὲν αἱ γεωμετρίαι αὗται ἐντελῶς λογικὰ κατασκευάσματα, ἀλλ' ἡ ἀποβολὴ τῶν γεωμετρικῶν ἀξιωμάτων ἀπογυμνώνει τὴν γεωμετρίαν τοῦ χαρακτῆρος, τὸν ὁποῖον ἡ ἐμπειρία μᾶς παρέχει, καὶ μᾶς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὸν *φυσικὸν* χῶρον, καθ' ὃν τρόπον ὁ ἐγκέφαλός μας εἶναι πλασμένος νὰ τὸν ἀντιλαμβάνεται. Οἱ μαθηματικοὶ ἐγενίκευσαν τὴν ἔννοιαν τοῦ χώρου θεωρήσαντες ἀναλυτικῶς τὸν «χῶρον ν διαστάσεων (ν>3)», τοῦ ὁποίου τὰ «σημεῖα» ὁρίζονται διὰ ν συντεταγμένων. Οὕτω κατασκευάζεται ἀναλυτικὴ καὶ ἀπειροστικὴ γεωμετρία τοῦ γενικοῦ τούτου χώρου, ὅστις περιέχει ἐντὸς ἑαυτοῦ καὶ «χώρους καμπύλους» διαστάσεων ὀλιγοτέρων τῶν ν. Ἐννοεῖται, ὅτι οἱ χῶροι οὗτοι μόνον ἀναλυτικῶς δύνανται νὰ σπουδασθοῦν, διότι ὁ περιέχων ἡμᾶς φυσικὸς χῶρος ἔχει τρεῖς διαστάσεις καὶ τὸν ὑποθέτομεν μάλιστα *γραμμικὸν* (δηλαδὴ ὅτι ἡ εὐθεῖα γραμμὴ χωρεῖ ἐντὸς αὐτοῦ καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις). Ἐν τούτοις δὲν εἶναι λογικῶς ἀδύνατον ὁλόκληρος ὁ φυσικός μας χῶρος νὰ εὑρίσκεται ἐντὸς ἄλλου χώρου περισσοτέρων διαστάσεων, ἀοράτων δι' ἡμᾶς. Τὴν ἔλλειψιν τετάρτης διαστάσεως αἰσθανόμεθα ἤδη εἰς πολλὰ ζητήματα τῆς γεωμετρίας, π. χ. εἰς τὸ ἑξῆς: Τὸ συμμετρικὸν ἐπιπέδου σχήματος πρὸς εὐθεῖαν ἐν τῷ ἐπιπέδῳ του εἶναι σχῆμα ἔχον ὅλα του τὰ στοιχεῖα ἴσα πρὸς τὸ ἀρχικόν, τὸ ὁποῖον ὅμως *ἐν γένει* οὐδεμία κίνησις *ἐν τῷ ἐπιπέδῳ* του δύναται νὰ τὸ φέρῃ

Digitized by Google

εἰς σύμπτωσιν μὲ τὸ ἀρχικόν του, μόνον δὲ διὰ στροφῆς *ἐντὸς τοῦ χώρου* (δηλαδὴ τῇ βοηθείᾳ μιᾶς ἀκόμη διαστάσεως) ἐπιτυγχάνεται ἡ σύμπτωσις αὕτη· ἂν τώρα θεωρήσωμεν τὸ συμμετρικὸν στερεοῦ πρὸς ἐπίπεδον, ἔχει τοῦτο ἴσα ἐντελῶς στοιχεῖα πρὸς τὸ πρῶτον, ἀλλὰ δι' οὐδεμιᾶς κινήσεως δύναται νὰ συμπέσῃ *ἐν γένει* πρὸς τὸ ἀρχικόν· οὕτω γίνεται αἰσθητὴ ἡ ἔλλειψις *τετάρτης* διαστάσεως, τῇ βοηθείᾳ τῆς ὁποίας θὰ ἐγίνετο ἡ σύμπτωσις. Ὅ,τι δὲ οἱ μαθηματικοὶ εἶχον ἀπὸ δεκάδων ἐτῶν ἐπινοήσει κατέστησαν πολὺ πιθανώτερον αἱ νεώταται θεωρίαι τοῦ Einstein: διότι κατ' αὐτὸν ὁ φυσικὸς χῶρος δὲν εἶναι γραμμικός, ἀλλ' ἔχει καμπυλότητα, πολυ μικρὰν ὅμως. Ὑπὸ πρακτικὴν ἔποψιν ἐννοεῖται, ὅτι, θεωροῦντες τὸν φυσικὸν χῶρον ὡς γραμμικόν, ἔχομεν προσέγγισιν μὴ ἀντιληπτὴν διὰ τῶν αἰσθήσεων καὶ τῶν ὀργάνων μας.

II. ΕΥΚΛΕΙΔΕΙΟΣ ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ. Ἡ Γεωμετρία τοῦ Εὐκλείδου στηρίζεται ἐπι τῶν θεμελιωδῶν ἰδιοτήτων τοῦ χώρου, τῶν ἀξιωμάτων, ἐξ ὧν δι' ἐπαγωγικῶν συλλογισμῶν ἀποδεικνύονται τὰ θεωρήματα. Τὰ ἀξιώματά του συνάγει ὁ Εὐκλείδης ἐκ της ἀμέσου ἐπισκοπήσεως τοῦ χώρου καὶ τῶν ἐντὸς τοῦ χώρου σχημάτων, δηλαδὴ ἐκ τῆς ἐμπειρίας. Αὕτη μᾶς δίδει τὰς ἐννοίας τῶν γεωμετρικῶν ὄντων, περὶ τῶν ὁποίων πραγματεύονται τ' ἀξιώματα, δηλαδὴ τῶν στερεῶν, τῶν ἐπιφανειῶν, τῶν γραμμῶν καὶ τῶν σημείων. Τὸ στερεὸν μᾶς τὸ δίδει ἀπ' εὐθείας ἡ ἐμπειρία: πᾶν ὑλικὸν σῶμα, ἂν τὸ φαντασθῶμεν ἀπογυμνωμένον ἀπὸ τὴν ὕλην του, ἀποτελεῖ ἓν γεωμετρικὸν στερεόν, ἔχον σχῆμα, μέγεθος καὶ θέσιν, καὶ δυνάμενον νὰ κινηθῇ ἐντος τοῦ χώρου. Τα ὅρια ἢ τὰ ἄκρα τοῦ στερεοῦ ὀνομάζονται *ἐπιφάνεια*· ἡ ἐπιφάνεια χωρίζει τὸ στερεὸν ἀπὸ τον ἔξω χῶρον καὶ θεωρεῖται μὴ ἔχουσα *πάχος*. Τὰ ὅρια τῆς ἐπιφανείας λέγονται *γραμμαὶ* και ἔχουν μόνον *μῆκος*. Τέλος τὰ ὅρια τῶν γραμμῶν λέγονται *σημεῖα* καὶ δὲν ἔχουν *καμίαν διάστασιν*. Οὕτω μεταβαίνομεν ἀπὸ τὰ στερεὰ εἰς τὰ σημεῖα διὰ τριῶν βαθμίδων, εἰς ἑκάστην τῶν ὁποίων χάνεται μία διαστασις: τὸ στερεὸν ἔχει *τρεῖς* διαστάσεις (μῆκος, πλάτος, ὕψος (ἢ πάχος ἢ βάθος)), ἡ ἐπιφάνεια *δύο* (μῆκος και πλάτος), ἡ γραμμὴ *μίαν* (μῆκος), καὶ τὸ σημεῖον *οὐδεμίαν διάστασιν*. Ὡς ἀξιώματα παραδέχεται ὁ Εὐκλείδης καὶ τὰ ἑξῆς: 1) σημεῖον κινούμενον παράγει γραμμήν, 2) γραμμὴ κινουμένη παράγει, ἐν γένει, ἐπιφάνειαν, 3) ἐπιφάνεια κινουμένη παράγει, ἐν γένει, στερεόν. Ἐκ τῶν δύο πρώτων ἐννοιῶν: τῆς εὐθείας καὶ τοῦ ἐπιπέδου, τὴν μὲν εὐθεῖαν ὁρίζει ὁ Εὐκλείδης κατὰ τρόπον, ὅστις εἶναι ἀκατανόητος εἰς ὅσους δὲν ἔχουν ἤδη ἐκ τῶν προτέρων τὴν ἔννοιαν τῆς εὐθείας. Μεταξὺ τῶν ἀξιωμάτων καὶ τῶν αἰτημάτων τοῦ Εὐκλείδου δὲν ὑπάρχει σαφὴς διάκρισις· τινὰ ἐξ αὐτῶν εἶναι ἁπλῶς κοιναὶ ἔννοιαι ἢ ὁρισμοί· τὸ ὄγδοον π. χ. ἀποτελεῖ ὁρισμὸν τῶν ἴσων καὶ τὸ ἕβδομον, τοῦ ἡμίσεος. Ἐν συντομίᾳ ὁ Εὐκλείδης δέχεται τὰ ἑξῆς αἰτήματα: 1) Ὑπάρχουν εὐθεῖαι γραμμαί· ἑκάστη αὐτῶν δύναται νὰ προεκταθῇ ἑκατέρωθεν ἐπ' ἄπειρον· διὰ δύο σημείων τοῦ χώρου διέρχεται μία καὶ μόνον μία εὐθεῖα· δύο εὐθεῖαι συμπίπτουν ἐντελῶς, ὅταν συμπέσουν δύο σημεῖα τῆς μιᾶς πρὸς δύο τῆς ἄλλης. 2) Ὑπάρχουν ἐπίπεδοι ἐπιφάνειαι, ἔχουσαι τὴν ἰδιότητα πᾶσα εὐθεῖα γραμμὴ ἑνώνουσα δύο τυχόντα σημεῖά των νὰ κεῖται ὁλόκληρος ἐπ' αὐτῶν. 3) Ὑπάρχουν ὀρθαὶ γωνίαι καὶ εἶναι ὅλαι ἴσαι. 4) Τὰ σχήματα δύνανται νὰ κινοῦνται ἐλευθέρως ἐντὸς τοῦ χώρου, ἄνευ μεταβολῆς τῆς μορφῆς ἢ τοῦ μεγέθους των (τοῦτο τὸ δέχεται σιωπηλῶς ὁ Εὐκλείδης). 5) Ἐπὶ παντὸς ἐπιπέδου δύναται νὰ γραφῇ κύκλος ἔχων τὸ τυχὸν σημεῖον Μ τοῦ ἐπιπέδου ὡς κέντρον, καὶ τὴν ἀπόστασιν τοῦ Μ ἀπὸ τυχὸν ἄλλο σημεῖον τοῦ ἐπιπέδου ὡς ἀκτῖνα. Τὰ «Στοιχεῖα» τοῦ Εὐκλείδου περιέχουν 13 βιβλία. Τὰ 4 πρῶτα καὶ τὸ 6ον πραγματεύονται τὴν ἐπίπεδον γεωμετρίαν, τὸ πέμπτον βιβλίον περιέχει τὴν θεωρίαν τῶν ἀναλογιῶν, τῆς ὁποίας χρῆσις γίνεται εἰς τὸ 6ον. Τὸ 7ον, τὸ 8ον καὶ τὸ 9ον βιβλίον εἶναι καθαρῶς ἀριθμητικά, τὸ δὲ 10ον περιέχει μίαν εὐφυᾶ καὶ πρωτότυπον θεωρίαν των ἀσυμμέτρων γεωμετρικῶν ποσῶν, τὰ δὲ ἀπομένοντα τρία βιβλία ἀναφέρονται εἰς τὴν «στερεὰν γεωμετρίαν».

Τὰ «Στοιχεῖα» τοῦ Εὐκλείδου ἐχρησίμευσαν ὄχι μόνον κατὰ τὴν ἐποχήν του, ἀλλὰ καὶ κατόπιν ἐπὶ 2 ὅλας χιλιετηρίδας ὡς διδακτικὸν βιβλίον διὰ τὰ σχολεῖα· καὶ τὰ διάφορα δὲ συγγράμματα γεωμετρίας, τὰ ὁποῖα σήμερον χρησιμεύουν εἰς ὅλον τὸν κόσμον διὰ τὴν μέσην ἐκπαίδευσιν, ἀκολουθοῦν κατὰ τὸ πλεῖστον τὸν Εὐκλείδην. Οἱ Ἄγγλοι μάλιστα μεταχειρίζονται εἰς τὰ σχολεῖά των αὐτὰ ταῦτα τὰ «Στοιχεῖα» τοῦ Εὐκλείδου μεταφρασμένα καὶ δι' αὐτὸ οἱ Ἄγγλοι μαθηταὶ λέγοντες «*Γιούκλιδ*» (Euclid) ἐννοοῦν τὴν Γεωμετρίαν. [Περὶ τοῦ περιεχομένου τῶν «Στοιχείων» βλ. λ. Εὐκλείδης.] Ἐν τούτοις καὶ εἰς τὰ στοιχειώδη μαθηματικὰ προσετέθησαν ὑπὸ τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης ἀρκεταὶ νέαι θεωρίαι καὶ προτάσεις. Ἰδιαιτέρως ἀνεκαλύφθησαν, ὑπὸ τῶν Γάλλων κυρίως μαθηματικῶν, πολλαὶ σπουδαῖαι ἰδιότητες τοῦ τριγώνου, ἀποτελοῦσαι ἐν τῷ συνόλῳ των τὴν λεγομένην *Γεωμετρίαν τοῦ Τριγώνου* (βλ. λ. τρίγωνον).

III. ΠΡΟΒΟΛΙΚΗ ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ. Εἰς τὰ «Στοιχεῖα» τοῦ Εὐκλείδου ἑκάστη πρότασις ἀναφέρεται καθ' ἑαυτήν, περὶ τῆς σχέσεως αὐτῆς πρὸς τὰς ἄλλας οὐδὲν λέγεται· καὶ αἱ κεντρικαὶ καὶ γενικαὶ ἀρχαί, ἐκ τῶν ὁποίων ἀπορρέουν αἱ ἐπὶ μέρους ἀποδείξεις, δὲν ἀναφέρονται· δηλαδὴ ἡ μέθοδος τοῦ Εὐκλείδου εἶναι δογματικὴ καὶ ὄχι γενετική, πρᾶγμα σύμφωνον καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ Εὐκλείδου: τοῦ νὰ δώσῃ πρότυπον διδακτικὸν βιβλίον διὰ τοὺς μαθητάς. Πλὴν τούτου τὰ Στοιχεῖα ἀναφέρονται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς *μεγέθη* γραμμῶν, γωνιῶν, ἐμβαδῶν καὶ ὄγκων, δηλαδὴ εἰς τὴν *μέτρησιν*. Ἡ ἐξέλεγξις τοῦ ἂν μία γωνία εἶναι ὀρθή, ἢ δύο γραμμαὶ εἶναι παράλληλοι, ἀνάγεται εἰς τὰς μετρήσεις· τοὐναντίον, τὸ ἂν τέμνῃ ἢ δὲν τέμνῃ μία εὐθεῖα περιφέρειαν, εἶναι ἀνεξάρτητον τῆς μετρήσεως και ἐξαρτᾶται μόνον ἀπὸ τὴν σχετικὴν θέσιν τῆς εὐθείας πρὸς τὴν περιφέρειαν. Οἱ νεώτεροι λοιπὸν μαθηματικοί, ἐφαρμόζοντες μεθόδους γενικωτέρας καὶ περιληπτικωτέρας ἀπὸ τὰς τοῦ Εὐκλείδου, προσεπάθησαν νὰ κατατάξουν τὰς *γενικὰς ἀρχὰς* τῆς Γεωμετρίας καὶ οὕτω διῄρεσαν τὰς γεωμετρικὰς ἰδιότητας εἰς δύο μεγάλα εἴδη: τὰς *μετρικὰς* καὶ τὰς *ἰδιότητας θέσεως*· μεταξὺ τῶν τελευταίων τούτων περιλαμβάνονται αἱ ἰδιότητες *τῆς προβολικότητος*· διὰ τῶν ἔργων δὲ κυρίως τοῦ von Staudt («Γεωμετρία τῆς θέσεως», Geometrie der Lage) καὶ τοῦ Grassmann («Θεωρία τῆς Ἐκτάσεως», Ausdehnungslehre) ἡ σπουδὴ τῶν ἰδιοτήτων τῆς θέσεως ἀπηλλάγη τῆς ἐξαρτήσεώς της ἀπὸ τὴν Εὐκλείδειον Γεωμετρίαν. Ἡ *Προβολικὴ* Γεωμετρία θεωρεῖ τὸν χῶρον ὡς πλήρη ἐκ σημείων, εὐθειῶν καὶ ἐπιπέδων, τὰ ὁποῖα καλεῖ στοιχεῖα τοῦ χώρου· ἐξ αὐτῶν καὶ τῶν συνδυασμῶν αὐτῶν παράγει τὰ «σχήματά» της, προϋποθέτει δὲ τὸν χῶρον Εὐκλείδειον ἢ γραμμικόν, δηλαδὴ ὅτι ὁποιδήποτε τοῦ χώρου δύναταί τις νὰ τοποθετήσῃ εὐθεῖαν γραμμὴν ἀπειρομήκη. Ἐπὶ ἑκάστης εὐθείας καλεῖ «ἐπ' ἄπειρον σημεῖον» πᾶν σημεῖον αὐτῆς κείμενον εἰς ἄπειρον ἀπόστασιν. Ἐπίσης τὰ ἐπ' ἄπειρον σημεῖα τοῦ ἐπιπέδου ἀποτελοῦν (κατ' αὐτὴν) εὐθεῖαν γραμμήν, τὴν «ἐπ' ἄπειρον εὐθεῖαν» καὶ τέλος τὰ ἐπ' ἄπειρον σημεῖα τοῦ χώρου ἀποτελοῦν τὸ «ἐπ' ἄπειρον ἐπίπεδον» αὐτοῦ. Ἕκαστον στοιχεῖον τοῦ χώρου ἑνὸς ὡρισμένου εἴδους λέγομεν, ὅτι περιέχει ἓν στοιχεῖον ἄλλου, ἂν κεῖται ἐπ' αὐτοῦ ἢ διέρχεται δι' αὐτοῦ. Ἐξ ὅλων τῶν στοιχείων ἑνὸς εἴδους, τῶν περιεχομένων εἰς ἓν ἢ δύο στοιχεῖα ἄλλου εἴδους ἀποτελοῦνται *ὁμάδες* ὡς ἑξῆς:

Α') *Μιᾶς διαστάσεως*: 1) Ἡ σημειοσειρά, δηλαδὴ σειρὰ σημείων ἀποτελουμένη ἐξ ὅλων τῶν σημείων μιᾶς εὐθείας καλουμένης «βάσεως» των. 2) Ἡ ἐπίπεδος δέσμη, ἀποτελουμένη ἐξ ὅλων τῶν εὐθειῶν τῶν δι' ἑνὸς σημείου τοῦ ἐπιπέδου, βάσις της (ἢ κορυφὴ) εἶναι τὸ σημεῖον τοῦτο. 3) Ἡ ἀξονικὴ δέσμη, ἀποτελουμένη ἐξ ὅλων τῶν ἐπιπέδων τῶν διὰ δοθείσης εὐθείας διερχομένων· ἡ εὐθεῖα λέγεται βάσις ἢ ἄξων τῆς δέσμης.

Β') *Δύο διαστάσεων*: 1) Τὸ πεδίον ὅλων τῶν σημείων καὶ τῶν εὐθειῶν ἑνὸς ἐπιπέδου. 2) Ἡ κεντρικὴ δέσμη, δηλαδὴ ἡ δέσμη τῶν εὐθειῶν καὶ τῶν ἐπιπέδων τῶν διερχομένων δι' ἑνὸς σημείου τοῦ χώρου.

Γ') *Τριῶν διαστάσεων*: 1) Ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ χώρου. 2) Ὅλα τὰ ἐπίπεδα τοῦ χώρου.

Δ') *Τεσσάρων διαστάσεων*: 1) Ὅλαι αἱ εὐθεῖαι τοῦ χώρου.

Τὰ στοιχεῖα τῆς πρώτης ὁμάδος εἶναι ∞^1, τῆς δευτέρας ∞^2, τῆς τρίτης ∞^3 καὶ τῆς τετάρτης ∞^4. Ὡς σχῆμα εἰς μίαν σημειοσειρὰν δὲν δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ἄλλο εἰ μὴ ἓν τυχὸν τμῆμα τῆς βάσεως, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν μέτρησιν δίδει μῆκος. Ὡς σχήματα ἐν τῷ ἐπιπέδῳ καὶ τῇ ἀξονικῇ δέσμῃ δυνάμεθα νὰ λάβωμεν ὁμάδας εὐθειῶν ἢ ἐπιπέδων. Ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου δυνάμεθα νὰ γράψωμεν πολύγωνα, ἐν τῇ κεντρικῇ δέσμῃ στερεὰς γωνίας κ.ο.κ.. Ἔχομεν λοιπὸν τὰ ἑξῆς εἴδη μετρήσεων: εἰς τὴν σημειοσειράν: τὸ μῆκος, εἰς τὴν ἐπίπεδον δέσμην: τὰς γωνίας εἰς τὴν ἀξονικὴν δέσμην: τὰς διέδρους γωνίας, (μεταξὺ δύο ἐπιπέδων), εἰς τὸ ἐπίπεδον: ἐμβαδά, εἰς τὴν κεντρικὴν δέσμην: στερεὰς γωνίας, καὶ εἰς τὸν χῶρον τῶν σημείων καὶ τῶν ἐπιπέδων: ὄγκους. Ἐὰν ὀνομάσωμεν, κατὰ τὸν Clifford, «βῆμα ΑΒ» τὴν μετάβασιν ἀπὸ τὸ Α εἰς τὸ Β, εὑρίσκομεν διὰ τρία σημεῖα Α, Β, Γ, ὁπωσδήποτε κείμενα ἐπ' εὐθείας, τὴν μεταξὺ τῶν τριῶν βημάτων ΑΒ, ΒΓ, ΓΑ γραμμικὴν σχέσιν: ΑΒ+ΒΓ+ΓΑ=0. Ἐπίσης διὰ τέσσαρα σημεῖα Α, Β, Γ, Δ ἐπ' εὐθείας κείμενα ὑπάρχει ἡ σχέσις: ΒΓ.ΑΔ+ΓΑ ΒΔ+ΑΒ.ΓΔ=0. Τοῦ Γ ὄντος σημείου ἐπὶ τῆς εὐθείας ΑΒ (σχ. 1) ὁ λόγος ΑΓ : ΓΒ θεω-

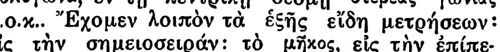

Σχ. 1.

ρεῖται θετικός, ὅταν τὸ Γ κεῖται μεταξὺ Α καὶ Β, καὶ ἀρνητικός, ὅταν ἔξω τοῦ τμήματος ΑΒ. Ἂν τὸ Γ θεωρηθῇ κινητὸν καὶ πέσῃ εἰς τὸ Α, ὁ λόγος ΑΓ : ΓΒ μηδενίζεται· ὅσον τὸ Γ προχωρεῖ πρὸς τὸ Β, ὁ λόγος αὐξάνει· εἰς τὸ μέσον Μ γίνεται ἡ μονάς· καὶ ὅταν τὸ Γ φθάσῃ εἰς τὸ Β, γίνεται ἄπειρος· ὅταν δὲ τὸ Γ φθάσῃ εἰς τινα θέσιν Π πέραν τοῦ Β, ἔχομεν ΑΓ=ΑΠ=ΑΒ+ΑΠ, ἑπομένως: $\frac{ΑΓ}{ΓΒ}=\frac{ΑΒ}{ΠΒ}+\frac{ΒΠ}{ΠΒ}=-\frac{ΑΒ}{ΒΠ}-1$. Ὁ λόγος ΑΒ : ΒΠ εἶναι θετικὸς καὶ γίνεται ἄπειρος, ὅταν τὸ Γ πέσῃ εἰς τὸ Β, καὶ μηδενίζεται, ὅταν ΒΠ=∞. Ὥστε ὁ λόγος ΑΓ : ΓΒ, ὅταν τὸ Γ κινῆται ἀπὸ τοῦ Β μέχρι τοῦ θετικοῦ ἀπείρου, διατρέχει τὰς τιμὰς ἀπὸ $-\infty$ ἕως -1. Ἀφ' ἑτέρου, ὅταν τὸ Γ εἶναι ἀριστερὰ τοῦ Α, εἰς τὸ Ρ, ἔχομεν:

ΑΓ=ΑΡ=ΑΒ+ΒΡ=ΑΒ−ΡΒ,

ἑπομένως: ΑΓ : ΓΒ=ΑΒ : ΡΒ−1. Ὁ λόγος ΑΒ : ΡΒ εἶναι τώρα θετικὸς καὶ μικρότερος τῆς μονάδος, διότι ΑΒ < ΡΒ· ὥστε: ΑΓ : ΓΒ εἶναι ἀρνητικὸν καὶ ἔχει μέτρον <1. Ἂν τὸ Γ ἀφανισθῇ εἰς τὸ ἄπειρον, ὁ λόγος γίνεται −1 καὶ κατόπιν αὐξάνει· καὶ ὅταν τὸ Γ πέσῃ εἰς τὸ Α, γίνεται μηδέν. Ὥστε ὁ λόγος ΑΓ : ΓΒ, τοῦ Γ διατρέχοντος ὁλόκληρον τὴν εὐθεῖαν κατὰ τὴν θετικὴν φοράν, λαμβάνει ὅλας τὰς τιμὰς ἀπὸ τὸ $-\infty$ ἕως τὸ $+\infty$ καὶ ἑκάστην ἅπαξ.

Προβολικαὶ ἰδιότητες. Ἑνώνοντες δι' εὐθείας ἓν σημεῖον Α πρὸς ἓν σημεῖον Σ, καλοῦμεν *κωνικὴν προβολὴν* τοῦ Α ἐκ τοῦ κέντρου Σ ἐπὶ ἑνὸς ἐπιπέδου Ε τὴν τομὴν Σ' τῆς εὐθείας ΣΑ ὑπὸ τοῦ ἐπιπέδου Ε. Λαμβάνοντες δύο ἐπίπεδα Ε καὶ Ε' καὶ προβάλλοντες ἐκ τοῦ Σ ἕκαστον σημεῖον Α τοῦ Ε ἐπὶ τοῦ Ε', βλέπομεν, ὅτι, ἂν τὸ Α ἔχῃ προβολὴν τὸ Α', καὶ τὸ Α' ἔχει προβολὴν τὸ Α, δηλαδὴ ἡ σχέσις εἶναι ἀμοιβαία· τὸ ἴδιον δὲ συμβαίνει καὶ διὰ τυχὸν σχῆμα εἰς τὸ ἐπίπεδον Ε καὶ τὴν προβολήν του ἐπὶ τοῦ Ε'. Αἱ ἰδιότητες τῶν σχημάτων, αἱ μένουσαι καὶ ὅταν προβληθοῦν, λέγονται *προβολικαὶ ἰδιότητες*. Θεωροῦμεν κατ' ἀρχὰς κατασκευὰς ἐπὶ ἐπιπέδου· λαμβάνοντες ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τούτου δύο εὐθείας ε καὶ ε' καὶ ἓν σημεῖον Σ, προβάλλομεν ἐκ τοῦ Σ τὰ σημεῖα τῆς μιᾶς ἐπὶ τῆς ἄλλης. Ἓν τμῆμα τότε ἐπὶ τῆς μιᾶς δὲν εἶναι ἐν γένει ἴσον μὲ τὴν προβολήν του ἐπὶ τῆς ἄλλης, οὔτε ὑπάρχει ἡ ἰσότης: ΑΓ : ΓΒ = =Α' Γ' : Γ' Β' (πλὴν ἂν αἱ εὐθεῖαι εἶναι παράλληλοι). Ὥστε μεταξὺ τριῶν σημείων ἐπὶ μιᾶς εὐθείας καὶ τῶν προβολῶν των ἐπὶ ἄλλης δὲν ὑπάρχει ἐν γένει σχέσις· ὑπάρχει ὅμως μεταξὺ τεσσάρων ἐπὶ τῆς μιᾶς καὶ τῶν προβολῶν των ἐπὶ τῆς ἄλλης, διότι εὐκόλως δεικνύεται (σχ. 2), τῇ βοηθείᾳ ὁμοίων τριγώνων, ἡ σχέσις: $\frac{(ΑΓ)}{(ΓΒ)}:\frac{(ΑΔ)}{(ΔΒ)}=\frac{(Α'Γ')}{(Γ'Β')}:\frac{(Α'Δ')}{(Δ'Β')}$. ἕκαστον τῶν μελῶν τῆς ἰσότητος ταύτης ὠνόμασεν ὁ Chasles ἀναρμονικὸν λόγον τῶν τεσσάρων σημείων (ὁ δὲ Clifford, σταυρωτὸν λόγον, Cross ratio ἀγγλ.). Ἡ ἰσότης αὕτη μᾶς δεικνύει, ὅτι «ὁ ἀναρμονικὸς λόγος τεσσάρων σημείων εἶναι ποσὸν ἀναλλοίωτον κατὰ τὴν προβολήν»·

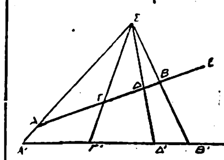

Σχ. 2

συμβολικῶς γράφομεν: $\frac{(ΑΓ)}{(ΓΒ)}:\frac{(ΑΔ)}{(ΔΒ)}\equiv(ΑΒ,\ ΓΔ)$.

Ἀπὸ τέσσαρα σημεῖα Α, Β, Γ, Δ σχηματίζονται οἱ ἑξῆς 24 ἀναρμονικοὶ λόγοι: (ΑΒ,ΓΔ), (ΒΑ,ΔΓ), (ΓΔ,ΑΒ), (ΔΓ,ΒΑ), (ΑΒ,ΔΓ), (ΒΑ,ΓΔ), (ΓΔ,ΒΑ), (ΔΓ,ΑΒ), (ΑΓ,ΒΔ), (ΒΔ,ΑΓ), (ΓΑ,ΔΒ), (ΔΒ,ΓΑ), (ΑΓ,ΔΒ), (ΒΔ,ΓΑ), (ΓΑ,ΒΔ), (ΔΒ,ΑΓ), (ΑΔ,ΒΓ), (ΒΓ,ΑΔ), (ΓΒ,ΔΑ), (ΔΑ,ΓΒ), (ΑΔ,ΓΒ), (ΒΓ,ΔΑ), (ΓΒ,ΑΔ), (ΔΑ,ΒΓ)· εὐκόλως ὅμως βλέπομεν, ὅτι ἐκ τῶν λόγων τούτων ὅσοι διαφέρουν μόνον κατὰ τὴν θέσιν τῶν ζευγῶν τῶν γραμμάτων, τὰ ὁποῖα περιέχουν, εἶναι ἴσοι, δηλαδὴ (ΑΒ,ΓΔ) = (ΓΔ,ΑΒ) κλπ. Ὥστε οἱ 24 οὗτοι λόγοι εἶναι ἐν πρώτοις μόνον 12· ἀλλά, ἐπειδή, καὶ ἂν ἀνταλλαχθοῦν ἑκάστου ζεύγους μιᾶς παρενθέσεως τὰ δύο γράμματα, ὁ ἀναρμονικὸς λόγος μένει ὁ ἴδιος, δηλ. (ΑΒ,ΓΔ)= =(ΒΑ,ΔΓ), οἱ 12 προηγούμενοι λόγοι ἀνάγονται μόνον εἰς 6· ἀλλά, ἐπειδή, περαιτέρω, ἂν ἀνταλλαχθοῦν ἑνὸς μόνον ζεύγους τὰ γραμματα, ὁ λόγος ἀντιστρέφει, οἱ 6 προηγούμενοι ἀνάγονται μόνον εἰς 2· τέλος δέ, ἐπειδὴ ἡ ἀνταλλαγὴ τοῦ δευτέρου γράμματος τοῦ πρώτου ζεύγους μὲ τὸ πρῶτον τοῦ δευτέρου δίδει ἀναρμονικὸν λόγον ἔχοντα μετὰ τοῦ πρώτου ἄθροισμα τὴν μονάδα, δηλαδὴ (ΑΒ,ΓΔ) = 1−(ΑΓ,ΒΔ), ἕπεται, ὅτι ὅλοι οἱ 24 ἀναρμονικοὶ λόγοι εὑρίσκονται ἐξ ἑνὸς καὶ μόνου ἐξ αὐτῶν. Ὁ ἀναρμονικὸς λόγος καταντᾷ κοινὸς λόγος, ὅταν ἓν τῶν σημείων ἀφανισθῇ εἰς τὸ ἄπειρον. Συνήθως θεωροῦμεν τὸ τέταρτον σημεῖον ἀπομακρυνόμενον εἰς τὸ ἄπειρον· τότε δὲ εἶναι

$$(ΑΒ,Γ\infty)=-\frac{(ΑΓ)}{(ΓΒ)}$$

καὶ ἀντιστρόφως, πᾶς λόγος ἁπλοῦς μεταξὺ τριῶν σημείων ἐπ' εὐθείας τρέπεται εἰς ἀναρμονικὸν διὰ τῆς προσλήψεως τοῦ ἐπ' ἄπειρον σημείου.

Digitized by Google

'Αρμονικαὶ σειραί : 'Ιδιαίτεραι θέσεις τῶν σημείων δίδουν ἰδιαιτέρας τιμὰς τοῦ ἀναρμονικοῦ λόγου· οὕτω δυνατὸν ἀνὰ δύο νὰ γίνουν ἴσοι· ἂν π. χ. οἱ δύο πρῶτοι εἶναι ἴσοι, ἔχομεν $\lambda = \frac{1}{\lambda}$, δηλαδὴ $\lambda^2 = 1$ καὶ $\lambda = \pm 1$· $\lambda = 1$ δίδει $\frac{(\text{ΑΓ})}{(\text{ΓΒ})} = \frac{(\text{ΑΔ})}{(\text{ΔΒ})}$, δηλαδὴ τὰ Γ καὶ Δ συμπίπτουν, ἂν τὰ Α καὶ Β διαφέρουν : ἂν δὲ $\lambda = -1$, ἔχομεν $\frac{(\text{ΑΓ})}{(\text{ΓΒ})} = -\frac{(\text{ΑΔ})}{(\text{ΔΒ})}$, δηλαδὴ τὰ Γ καὶ Δ διαιροῦν τὴν ΑΒ ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς εἰς ἴσους λόγους· τὰ Α, Β, Γ, Δ, λέγονται τότε ἁρμονικὰ (τὰ Γ, Δ ἁρμονικὰ συζυγῆ τῶν Α, Β καὶ ἀντιστρόφως) καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ἁρμονικός· οἱ ἓξ ἁρμονικοὶ λόγοι εἶναι τότε οἱ ἑξῆς:

$$\lambda = -1,\ 1-\lambda = 2,\ \frac{\lambda}{\lambda-1} = \frac{1}{2},\ \frac{1}{\lambda} = -1,$$

$$\frac{1}{1-\lambda} = \frac{1}{2},\ \frac{\lambda-1}{\lambda} = 2.$$

Γενικῶς ἐξισοῦντες ἀνὰ 2 τὰς 6 τιμὰς τοῦ ἀναρμονικοῦ λόγου, λαμβάνομεν ἢ $\lambda = 1,\ 0,\ \infty$, ἢ $\lambda = -1,\ 2,\ 1/2$, ἢ τὸ λ εἶναι ῥίζα τῆς ἐξισώσεως : $\lambda^2 - \lambda + 1 = 0$ (δηλαδὴ φανταστικὴ κυβικὴ ῥίζα τοῦ -1). Εἰς τὴν τελευταίαν αὐτὴν περίπτωσιν αἱ ἓξ τιμαὶ τοῦ ἀναρμονικοῦ λόγου γίνονται *ἀνὰ τρεῖς* ἴσαι.

'Αρμονικαὶ δέσμαι : Ὡς ἀναρμονικὸν λόγον τεσσάρων ἀκτίνων 0 (a, b, c, d) ἐπιπέδου δέσμης μὲ κορυφὴν 0 ὁρίζομεν τὸν ἀναρμονικὸν λόγον τῶν τεσσάρων σημείων, καθ' ἃ αὗται τέμνονται ὑπὸ τυχούσης εὐθείας καὶ τὸν παριστῶμεν διὰ (a,b,c,d). 'Επίσης ὡς ἀναρμονικὸν λόγον τεσσάρων ἐπιπέδων μιᾶς ἀξονικῆς δέσμης ὁρίζομεν τὸν ἀναρμονικὸν λόγον τῶν τεσσάρων σημείων, καθ' ἃ τυχοῦσα εὐθεῖα κόπτει τὰ ἐπίπεδα, ἢ (ὅπερ τὸ αὐτὸ) τὸν ἀναρμονικὸν λόγον τῶν τεσσάρων ἀκτίνων, καθ' ἃς τὸ τυχὸν ἐπίπεδον κόπτει τὰ τέσσαρα ἐπίπεδα. Πρέπει πρῶτον, ἐννοεῖται, ν' ἀποδειχθῇ, ὅτι ὅλαι αἱ εὐθεῖαι κόπτουν τὴν δέσμην εἰς σημεῖα δίδοντα τὸν αὐτὸν ἀναρμονικὸν λόγον. Τέσσαρες ἀκτῖνες ἐπιπέδου δέσμης καὶ τέσσαρα ἐπίπεδα ἀξονικῆς δέσμης λέγονται ἁρμονικά, ὅταν ὁ ἀναρμονικὸς λόγος των εἶναι —1, δηλαδὴ ὅταν τέμνωνται ὑπὸ εὐθείας εἰς τέσσαρα ἁρμονικὰ σημεῖα (π. χ. 1). Αἱ διαγώνιοι καὶ αἱ διάμεσοι ἑνὸς παραλληλογράμμου ἀποτελοῦν ἁρμονικὴν δέσμην. 2) Εἰς τὴν κορυφὴν ἑκάστου τριγώνου αἱ δύο πλευραί, ἡ διάμεσος καὶ ἡ γραμμὴ ἡ παράλληλος πρὸς τὴν βάσιν ἀποτελοῦν ἁρμονικὴν δέσμην. Δι' ὀρθογώνιον δὲ παραλληλόγραμμον ἢ ἰσοσκελὲς τρίγωνον εὑρίσκομεν τὴν ἑξῆς μερικωτέραν πρότασιν : δύο εὐθεῖαι καὶ αἱ διχοτομοῦσαι τὰς γωνίας των ἀποτελοῦν ἁρμονικὴν δέσμην).

'Ομογραφικαὶ καὶ προοπτικαὶ σημειοσειραί: Δύο σημειοσειραί, ὧν ἡ μία εἶναι προβολὴ τῆς ἄλλης, ἔχουν τὰς ἑξῆς ἰδιότητας: 1) εἰς ἕκαστον σημεῖον τῆς μιᾶς ἀντιστοιχεῖ ἓν σημεῖον τῆς ἄλλης, 2) ὁ ἀναρμονικὸς λόγος τεσσάρων σημείων ἐπὶ τῆς μιᾶς εἶναι ἴσος μὲ τὸν τῶν προβολῶν των ἐπὶ τῆς ἄλλης, 3) αἱ εὐθεῖαι αἱ ἑνώνουσαι ἀντίστοιχα σημεῖα διέρχονται ὅλαι διὰ τοῦ αὐτοῦ σημείου. 'Εὰν ἡ μία τῶν εὐθειῶν μετακινηθῇ, ἡ τρίτη ἰδιότης δὲν ἰσχύει πλέον, ἰσχύουν ὅμως αἱ δύο πρῶται καὶ ἡ ἀντιστοιχία λέγεται μονο-μονότιμος, αἱ δὲ σημειοσειραὶ λέγονται ὁμογραφικαί. Δύο ὁμογραφικαὶ σειραὶ δύνανται πάντοτε νὰ τεθοῦν οὕτως, ὥστε ἡ μία νὰ εἶναι προβολὴ τῆς ἄλλης, δηλαδὴ νὰ εὑρίσκωνται εἰς προοπτικὴν θέσιν. 'Η ἔννοια τῆς μονο-μονοτίμου ἀντιστοιχίας ἐκτείνεται εἰς τὰς ἐπιπέδους καὶ τὰς ἀξονικὰς δέσμας· δηλαδὴ ἐὰν εἰς ἑκάστην ἀκτῖνα τῆς μιᾶς ἐπιπέδου δέσμης ἀντιστοιχῇ μία τῆς ἄλλης καὶ ὁ ἀναρμονικὸς λόγος τεσσάρων ἀκτίνων τῆς μιᾶς εἶναι ἴσος μὲ τὸν ἀντίστοιχον τῆς ἄλλης, τότε αἱ δύο δέσμαι εὑρίσκονται εἰς μονο-μονότιμον ἀντιστοιχίαν. Ὅμοιος εἶναι καὶ ὁ ὁρισμὸς τῆς ἀντιστοιχίας δύο ἀξονικῶν δεσμῶν. 'Επίσης εἶναι δυνατὴ ἀντιστοιχία μεταξὺ ἐπιπέδου καὶ ἀξονικῆς δέσμης ἢ μεταξὺ δέσμης καὶ σημειοσειρᾶς: οἱ ὁρισμοὶ εἶναι πάντοτε οἱ ἴδιοι, ἰδιαιτέρως δὲ ὑπάρχει καὶ προοπτικὴ θέσις· δηλαδή:

1) Δύο ἀντίστοιχοι σημειοσειραὶ εἶναι προοπτικαί, ἂν κεῖνται ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἐπιπέδου καὶ ἡ μία εἶναι προβολὴ τῆς ἄλλης (σχ. 2).

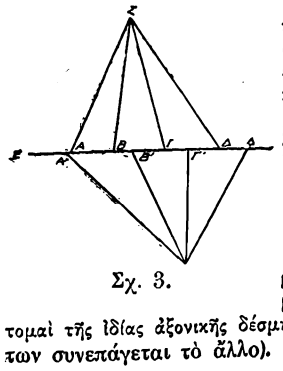

Σχ. 3.

2) Δύο ἀντίστοιχοι ἐπίπεδοι δέσμαι εἶναι προοπτικαί, α') ὅταν κεῖνται ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἐπιπέδου καὶ ἔχουν μίαν σημειοσειρὰν ὡς κοινὴν τομὴν (σχ. 3), β') ἂν κεῖνται ἐν τῇ ἰδίᾳ δέσμῃ τοῦ χώρου καὶ εἶναι τομαὶ τῆς ἰδίας ἀξονικῆς δέσμης, γ') ἂν εὑρίσκωνται εἰς τὸν χῶρον καὶ ἔχουν μίαν σημειοσειρὰν ὡς κοινὴν τομήν, ἢ ἂν εἶναι ἀμφότεραι τομαὶ τῆς ἰδίας ἀξονικῆς δέσμης (τὸ ἓν τῶν δύο τούτων συνεπάγεται τὸ ἄλλο).

3) Δύο ἀντίστοιχοι ἀξονικαὶ δέσμαι εἶναι προοπτικαί, ὅταν οἱ ἄξονές των συναντῶνται καὶ ἔχουν ὡς κοινὴν τομὴν ἐπίπεδον δέσμην.

4) Σημειοσειρὰ καὶ ἐπίπεδος δέσμη εἶναι προοπτικαί, ὅταν ἡ σημειοσειρὰ εἶναι τομὴ τῆς δέσμης (σχ. 4), ἑκάστου σημείου κειμένου ἐπὶ τῆς ἀντιστοίχου γραμμῆς.

5) Σημειοσειρὰ καὶ ἀξονικὴ δέσμη εἶναι προοπτικαί, ὅταν ἡ σειρὰ εἶναι τομὴ τῆς δέσμης, ἑκάστου σημείου κειμένου ἐπὶ τῆς ἀντιστοίχου γραμμῆς.

6) 'Επίπεδος καὶ ἀξονικὴ δέσμη εἶναι προοπτικαί, ἂν ἡ πρώτη εἶναι τομὴ τῆς δευτέρας, ἑκάστης ἀκτῖνος κειμένης ἐπὶ τοῦ ἀντιστοίχου ἐπιπέδου.

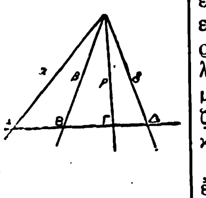

Σχ. 4.

'Αρχὴ τοῦ δυασμοῦ. Εἰς σχήματα ἀποτελούμενα ἀπὸ ἑνὸς εἴδους στοιχεῖα τοῦ χώρου ἀντιστοιχοῦν σχήματα ἀποτελούμενα ἀπὸ στοιχεῖα ἄλλου εἴδους καὶ ἔχοντα ἰδιότητας προκυπτούσας ἀμέσως ἐκ τῶν ἰδιοτήτων τῶν πρώτων σχημάτων· οὕτως ἔχομεν τὴν λεγομένην *ἀρχὴν τοῦ δυασμοῦ*, δι' ἧς εἰς ἕκαστον θεώρημα ἀναφερόμενον εἰς σχῆμα ἐκ στοιχείων ἑνὸς εἴδους ἀντιστοιχεῖ ἕτερον θεώρημα ἐκ στοιχείων ἄλλου εἴδους. Καὶ εἰς μὲν τὸ ἐπίπεδον ἔχομεν μόνον δύο εἰδῶν στοιχεῖα: τὰ σημεῖα καὶ τὰς εὐθείας, ὥστε εἰς θεωρήματα περὶ σημείων ἀντιστοιχοῦν θεωρήματα περὶ τῶν εὐθειῶν· π. χ.:

«Δύο σημεῖα ὁρίζουν εὐθεῖαν».	«Δύο εὐθεῖαι ὁρίζουν σημεῖον».

Εἰς δὲ τὸν χῶρον καταλληλοτέρα ἀντιστοίχισις εἶναι ἡ τῶν σημείων πρὸς τὸ ἐπίπεδον. Οὕτω, ἔχομεν τὰς προτάσεις:

«Δύο σημεῖα ὁρίζουν εὐθεῖαν».	«Δύο ἐπίπεδα ὁρίζουν εὐθεῖαν».
«Τρία σημεῖα μὴ κείμενα ἐπ' εὐθείας ὁρίζουν ἐπίπεδον».	«Τρία ἐπίπεδα μὴ διὰ τῆς ἰδίας εὐθείας ὁρίζουν σημεῖον».
«Εὐθεῖα καὶ σημεῖον ἐκτὸς αὐτῆς ὁρίζουν ἐπίπεδον».	«Εὐθεῖα καὶ ἐπίπεδον μὴ διὰ τῆς εὐθείας ὁρίζουν ἓν σημεῖον».
«Δύο εὐθεῖαι ἐπὶ ἐπιπέδου ὁρίζουν σημεῖον».	«Δύο εὐθεῖαι διὰ σημείου ὁρίζουν ἐπίπεδον».

'Επίσης ἔχομεν τὴν ἑξῆς ἀντιστοίχισιν:

«Σημειοσειρά».	«'Αξονικὴ δέσμη».
«'Επίπεδος δέσμη».	«'Επίπεδο δέσμη».
«Πεδίον ἐκ σημείων καὶ εὐθειῶν».	«Δέσμη ἐπιπέδων καὶ εὐθειῶν».
«Χῶρος τῶν σημείων».	«Χῶρος τῶν ἐπιπέδων».

Δυνάμεθα ἐν τούτοις νὰ θεωρήσωμεν καὶ εἰδικωτέραν περίπτωσιν δυασμοῦ, δηλαδὴ εἴδη στοιχείων κείμενα καὶ τὰ δύο ἐντὸς δέσμης. καὶ ὅπως ἐν τῷ ἐπιπέδῳ λαμβάνομεν ἀντίστοιχα τὰ σημεῖα καὶ τὰς εὐθείας (διότι δύο στοιχεῖα τοῦ ἑνὸς εἴδους ὁρίζουν ἓν τοῦ ἄλλου), εἰς τὴν δέσμην λαμβάνομεν ἀντίστοιχα τὰς εὐθείας καὶ τὰ ἐπίπεδα διὰ τὸν ἴδιον λόγον.

«Σημεῖον κινούμενον ἐπὶ ἐπιπέδου παράγει καμπύλην».	«Εὐθεῖα κινουμένη ἐπὶ ἐπιπέδου περιβάλλει καμπύλην».
«'Επίπεδον κινούμενον ἐντὸς δέσμης περιβάλλει κῶνον».	«Εὐθεῖα κινουμένη ἐντὸς δέσμης διαγράφει κῶνον».

Εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ὡς τόπον σημείων, ἀντιστοιχεῖ ἡ ἐπιφάνεια, ὡς περιβάλλουσα ἐπιπέδων· καὶ εἰς τὴν καμπύλην τοῦ χώρου, ὡς τόπον σημείων, ἀντιστοιχεῖ ἀναπτυκτὴ ἐπιφάνεια, ὡς περιβάλλουσα ἐπιπέδων. Οὕτω πως εὑρίσκεται σωρεία θεωρημάτων ἀναφερομένων ἰδίως εἰς καμπύλας β' βαθμοῦ, ἐξ ὧν ἀναφέρομεν, ὡς σπουδαιότερα τὰ ἑξῆς δύο, δυαδικῶς ἀντίστοιχα.

Θεώρημα τοῦ Pascal: «Παντὸς εἰς κωνικὴν τομὴν ἐγγεγραμμένου ἑξαγώνου αἱ τρεῖς τομαὶ τῶν ἀπέναντι πλευρῶν κεῖνται ἐπ' εὐθείας». (Σχ. 5.)	Θεώρημα τοῦ Brianchon: «Παντὸς εἰς κωνικὴν περιγεγραμμένου ἑξαγώνου αἱ τρεῖς διαγώνιοι αἱ ἑνώνουσαι τὰ ζεύγη τῶν ἀπέναντι κορυφῶν διέρχονται δι' ἑνὸς σημείου». (Σχ. 6).

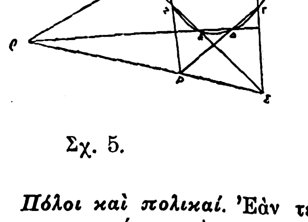

Σχ. 5.

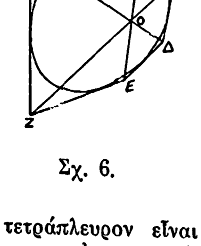

Σχ. 6.

Πόλοι καὶ πολικαί. 'Εὰν τετράπλευρον εἶναι περιγεγραμμένον καὶ τετρακόρυφον ἐγγεγραμμένον εἰς κωνικὴν καὶ αἱ κορυφαὶ τοῦ δευτέρου εἶναι τὰ σημεῖα ἐπαφῆς τῶν πλευρῶν τοῦ πρώτου, τὸ τρίγωνον τῶν διαγωνίων τοῦ τετραπλεύρου εἶναι τὸ ἴδιον μὲ τὸ τρίγωνον τὸ ἔχον κορυφὰς τὰ διαγώνια σημεῖα τοῦ ἄλλου. Ἓν τοιοῦτο τρίγωνον ὀνομάζεται *πολικὸν τρίγωνον τῆς κωνικῆς*. Ὅλα τὰ πολικὰ τρίγωνα τὰ ἔχοντα μίαν κορυφὴν κοινὴν ἔχουν καὶ τὴν ἀπέναντι πλευρὰν κοινήν· καὶ ἀντιστρόφως. Εἰς πᾶν σημεῖον Π ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τῆς κωνικῆς μὴ κείμενον ἐπ' αὐτῆς ἀντιστοιχεῖ οὕτω μία εὐθεῖα π ὡς ἀπέναντι εἰς τὸ Π πλευρὰ ὅλων τῶν πολικῶν τριγώνων τῶν ἐχόντων μίαν κοινὴν κορυφὴν τὸ Π· καὶ ἀντιστρόφως. 'Η εὐθεῖα π ὀνομάζεται πολικὴ τοῦ Π ἐν σχέσει πρὸς τὴν κωνικὴν καὶ τὸ Π πόλος τῆς π. (Ἂν τὸ σημεῖον κεῖται ἐπὶ τῆς κωνικῆς, πολική του εἶναι ἡ ἐφαπτομένη εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο· καὶ ἀντιστρόφως). Τὰ θεωρήματα τῶν ἁρμονικῶν ἰδιοτήτων πόλων καὶ πολικῶν ἄγουν εἰς τὰ καὶ ἐκ τῆς 'Αναλυτικῆς Γεωμετρίας γνωστὰ θεωρήματα περὶ διαμέτρων, συζυγῶν διαμέτρων, ἀξόνων καὶ ἀσυμπτώτων τῶν κωνικῶν.

'Ενέλιξις. Ἔχοντες δύο προβολικὰς σειρὰς ΑΒΓ ἐπὶ τῆς (κ) καὶ Α'Β'Γ' ἐπὶ τῆς (κ'), ἂν θέσωμεν τὰς βάσεις των ἐπὶ τῆς ἰδίας εὐθείας, πᾶν σημεῖον αὐτῆς θεωρεῖται διπλοῦν, διότι ἀνήκει καὶ εἰς τὴν μίαν καὶ εἰς τὴν ἄλλην σειράν. Ἂν γράψωμεν (σχ 7) ἄνωθεν τῆς εὐθείας τὰ σημεῖα τῆς μιᾶς σειρᾶς Α,Β,Γ... καὶ κάτωθεν αὐτῆς τὰ τῆς ἄλλης (Α',Β',Γ'...) καὶ

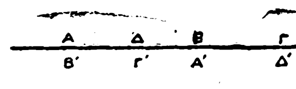

Σχ. 7

ἂν Α καὶ Β' εἶναι τὸ ἴδιον σημεῖον, εἰς τὸ Α θὰ ἀντιστοιχῇ σημεῖόν τι Α' τῆς δευτέρας, εἰς τὸ Β' τῆς δευτέρας, ἓν σημεῖον Β τῆς πρώτης. 'Εν γένει δὲ τὰ σημεῖα Α' καὶ Β εἶναι διάφορα· ἂν ὅμως τύχῃ νὰ συμπίπτουν, αἱ δύο σημειοσειραὶ ἔχουν ἰδιαιτέραν τινὰ σχέσιν, λεγομένην *ἐνέλιξιν*. 'Η ἐνέλιξις ἔχει τὴν ἑξῆς σπουδαίαν ἰδιότητα, ὅτι: Εἰς πᾶν σημεῖον τῆς γραμμῆς ἀντιστοιχεῖ τὸ αὐτὸ σημεῖον καὶ τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης σημειοσειρᾶς. Τὰ σημεῖα Α, Α' κτλ. λέγονται *συζυγῆ*. 1) 'Ο ἀναρμονικὸς λόγος τεσσάρων σημείων ἰσοῦται μὲ τὸν τῶν συζυγῶν των. 2) Σημεῖον συμπῖπτον μὲ τὸ συζυγές του καλεῖται ἑστία τῆς ἐνελίξεως. 'Εκάστη ἐνέλιξις ἔχει ἢ 2 ἢ 1 ἢ οὐδεμίαν ἑστίαν («ὑπερβολική», παραβολική» καὶ «ἐλλειπτικ » ἐνέλιξις). *Κέντρον* τῆς ἐνελίξεως ὀνομάζεται τὸ συζυγὲς πρὸς τὸ ἐπ' ἄπειρον σημεῖον. 'Εκάστη ἐνέλιξις ἔχει ἓν κέντρον, πλὴν ἂν τὸ ἐπ' ἄπειρον σημεῖον εἶναι *ἑστία*, ὅτε τὸ κέντρον ἠφανίσθη εἰς τὸ ἄπειρον.

Εὐθειογενεῖς ἐπιφάνειαι β' βαθμοῦ : 'Εὰν θεωρήσωμεν δύο προβολικὰς σημειοσειρὰς μὴ κειμένας ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἐπιπέδου, ἡ ἀντιστοίχισις τῶν σημείων των γίνεται δι' εὐθειῶν μὴ κειμένων ἐπὶ ἑνὸς ἐπιπέδου, ἀλλ' ἐπί τινος εὐθειογενοῦς ἐπιφανείας, περιεχούσης προφανῶς τὰς βάσεις τῶν δύο σημειοσειρῶν. 'Ο γεωμετρικὸς τόπος τῶν εὐθειῶν, τῶν ἑνουσῶν ἀντίστοιχα σημεῖα δύο τοιούτων σημειοσειρῶν, εἶναι ἐπιφάνεια δυναμένη ἐπίσης νὰ παραχθῇ ὑπὸ τῶν τομῶν ἀντιστοιχούντων ἐπιπέδων εἰς δύο προβολικὰς ἀξονικὰς δέσμας· ἡ ἐπιφάνεια αὕτη τέμνεται ὑπὸ τυχόντος ἐπιπέδου κατὰ καμπύλην β' βαθμοῦ. Πᾶσα εὐθεῖα μὴ κειμένη ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ἔχει τὸ πολὺ δύο κοινὰ σημεῖα μὲ τὴν ἐπιφάνειαν, λεγομένην διὰ τοῦτο β' τάξεως ἢ β' βαθμοῦ. Ἂν εὐθεῖα κινῆται οὕτως, ὥστε νὰ τέμνῃ πάντοτε τρεῖς δοθείσας εὐθείας, αἱ ὁποῖαι ἀνὰ δύο δὲν τέμνονται, παράγει εὐθειογενῆ ἐπιφάνειαν β' βαθμοῦ. Πᾶσα εὐθειογενὴς ἐπιφάνεια περιέχει δύο σειρὰς εὐθειῶν. 'Εκάστη εὐθεῖα τῆς μιᾶς σειρᾶς τέμνει πᾶσαν εὐθεῖαν τῆς ἄλλης, ἀλλὰ δύο εὐθεῖαι τῆς ἰδίας σειρᾶς δὲν κεῖνται ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἐπιπέδου. Τὸ ἐπ' ἄπειρον ἐπίπεδον (ὡς καὶ πᾶν ἄλλο) τέμνει τὴν ἐπιφάνειαν ἢ εἰς κυρίως κωνικὴν ἢ εἰς δύο παραλλήλους εὐθείας· εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν ἡ ἐπιφάνεια εἶναι *ὑπερβολοειδὲς μονόχωνον*· εἰς τὴν δευτέραν, *ὑπερβολικὸν παραβολοειδές* : τὸ τελευταῖον παράγεται καὶ ὑπὸ εὐθείας τεμνούσης δύο εὐθείας καὶ μενούσης παραλλήλου πρὸς δοθὲν ἐπίπεδον (θεωρήματα ὅλα γνωστὰ καὶ ἀπὸ τὴν 'Αναλυτικὴν Γεωμετρίαν).

IV. ΠΑΡΑΣΤΑΤΙΚΗ ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ.

Σκοπὸς ταύτης εἶναι ἡ σπουδὴ τῶν σχημάτων τοῦ χώρου διὰ τῶν προβολῶν των ἐπὶ δύο «ἀρχικῶν» ἐπιπέδων. 'Η σπουδαιοτέρα μέθοδος πρὸς τοῦτο εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Monge εὑρεθεῖσα κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος: στηρίζεται ἐπὶ τῶν ὀρθῶν κυλινδρικῶν προβολῶν καὶ λέγεται *ὀρθογραφική*. 'Η προβολὴ ἐπὶ τοῦ ὁριζοντίου ἐπιπέδου (π_1) (σχ. 8) λέγεται *κάτοψις* τοῦ σχήματος, ἡ δὲ ἐπὶ τοῦ κατακορύφου (π_2), *πρόσοψις*. 'Η τομὴ τοῦ ἐπιπέδου κατόψεως καὶ τοῦ ἐπιπέδου προσόψεως λέγεται *ἄξων* (xy). Διὰ νὰ ἔχωμεν τὴν πρόσοψιν ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου κατόψεως, πρέπει νὰ στρέψωμεν τὸ κατακόρυφον ἐπίπεδον κατὰ ὀρθὴν γωνίαν· τὴν στροφὴν ταύτην ὀνομάζομεν *κατάκλισιν* τοῦ ἐπιπέδου.

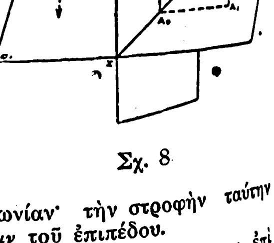

Σχ. 8

Παράστασις τῶν σημείων: Λαμβάνομεν ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου εὐθεῖαν xy καὶ τότε πᾶν ζεῦγος σημείων A_1, A_2, ἀποτελούμενον ἀπὸ τὰς δύο τομὰς

Digitized by Google

εὐθείας καθέτου πρὸς τὸν ἄξονα ὑπὸ τῶν ἐπιπέδων προσόψεως καὶ κατόψεως, ἀποτελεῖ τὴν παράστασιν ἑνὸς σημείου Α τοῦ χώρου. Διὰ νὰ εὑρεθῇ ἡ θέσις ἑνὸς σημείου Α τοῦ χώρου ἐκ τῆς κατόψεως A_1 καὶ τῆς προσόψεως, A_2, αὐτοῦ, ἀρκεῖ (σχ. 9) νὰ στραφῇ ἡ $A_0 A_2$ (A_0 εἶναι ἡ τομὴ τοῦ ἄξονος ὑπὸ τοῦ ἐπιπέδου A_2AA_1), ἕως ὅτου γίνῃ κάθετος ἐπὶ τὸ ἐπίπεδον τῆς προσόψεως (τότε ἡ $A'_2 A_0 A_1$ εἶναι εὐθεῖα γραμμή). Ὁ προσδιορισμὸς τῶν ἀλγεβρικῶν σημείων τῶν τμημάτων ($A_0 A_1$ καὶ $A_0 A_2$) γίνεται, ὡς καὶ εἰς τὴν Ἀναλυτικὴν Γεωμετρίαν.

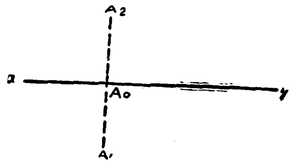

Σχ. 9

Παράστασις τῶν σχημάτων: Πᾶν σχῆμα τοῦ χώρου παρίσταται ὑπὸ τῶν δύο σχημάτων, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν αἱ προβολαὶ τῶν σημείων του ἐπὶ τῶν δύο ἀρχικῶν ἐπιπέδων.

Παράστασις ἐπιπέδου. Πρὸς παράστασιν τοῦ τυχόντος ἐπιπέδου θεωροῦμεν τὰς δύο τομάς του («ἴχνη») ὑπὸ τῶν δύο ἀρχικῶν ἐπιπέδων (σχ 10), αἵτινες εἶναι δύο εὐθεῖαι τεμνόμεναι ἐπὶ τοῦ ἄξονος καὶ ἀντιστρόφως, δύο εὐθεῖαι τεμνόμεναι ἐπὶ τοῦ ἄξονος ὁρίζουν ἐπίπεδον.

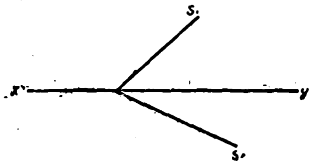

Σχ. 10.

1) Ἐπιπέδου παραλλήλου πρὸς τὸν ἄξονα τὰ ἴχνη εἶναι παράλληλα πρὸς τὸν ἄξονα· ἰδιαιτέρως τῶν πρὸς τὸ ἐπίπεδον κατόψεως παραλλήλων ἐπιπέδων τὸ ὁριζόντιον ἴχνος ἠφανίσθη εἰς τὸ ἄπειρον· καὶ τῶν παραλλήλων πρὸς τὸ ἐπίπεδον προσόψεως, τὸ κατακόρυφον ἴχνος.

2. Ἐπιπέδου διερχομένου διὰ τοῦ ἄξονος ἀμφότερα τὰ ἴχνη συμπίπτουν πρὸς τὸν ἄξονα καὶ ἑπομένως δὲν δύνανται νὰ ὁρίσουν τὸ ἐπίπεδον· τότε λαμβάνομεν τρίτον προβολικὸν ἐπίπεδον, κάθετον ἐπὶ τὰ δύο ἄλλα: τὸ ἐπίπεδον τοῦτο (π_3) καλοῦμεν βοηθητικὸν καὶ τὴν τομήν του ὑπὸ τοῦ ἐπιπέδου κατόψεως, βοηθητικὸν ἄξονα.

Παράστασις εὐθείας: Ἐπειδὴ ἡ εὐθεῖα ὁρίζεται ὑπὸ δύο ἐπιπέδων δι' αὐτῆς ἢ δύο σημείων ἐπ' αὐτῆς, δύναται νὰ παρασταθῇ διττῶς, διὰ τῶν προβολῶν ἢ διὰ τῶν ἰχνῶν της.

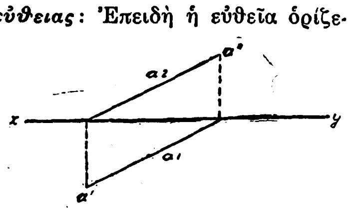

Σχ. 11.

Α' τρόπος. Ἡ εὐθεῖα παρίσταται ὑπὸ τῶν δύο προβολῶν της: α_1 καὶ α_2 ἐπὶ τῶν δύο προβολικῶν ἐπιπέδων (σχ. 11).

Β' τρόπος. Ἡ εὐθεῖα παρίσταται ὑπὸ τῶν ἰχνῶν της, δηλαδὴ τῶν δύο τομῶν της ὑπὸ τῶν προβολικῶν ἐπιπέδων. Ἡ παράστασις αὕτη γίνεται ἀόριστος, ἂν τὰ ἴχνη συμπίπτουν ἐπὶ τοῦ ἄξονος· τότε μεταχειριζόμεθα τὸ τρίτον βοηθητικὸν ἐπίπεδον ἢ τὰς προβολὰς τῆς εὐθείας. Ὡς πρὸς τὰς συμβολικὰς παραστάσεις τῆς Παραστατικῆς Γεωμετρίας, παρατηροῦμεν, ὅτι τὰ μὲν σημεῖα παρίστανται ὑπὸ τῶν κεφαλαίων γραμμάτων Α,Β,Γ,..., τὰ ἐπίπεδα ὑπὸ τῶν ἑλληνικῶν α,β,γ,..., αἱ εὐθεῖαι ὑπὸ τῶν λατινικῶν a,b,c,..., αἱ ὁριζόντιοι προβολαὶ μὲ τὸν δείκτην 1, αἱ κατακόρυφοι μὲ τὸν δείκτην 2 καὶ τέλος τὰ ἴχνη τὰ μὲν ὁριζόντια ὑπὸ ἑνὸς τόνου, τὰ δὲ κατακόρυφα ὑπὸ δύο. 1) Ἂν σημεῖον κεῖται ἐπὶ εὐθείας, αἱ προβολαὶ τοῦ σημείου κεῖνται ἐπὶ τῶν προβολῶν τῆς εὐθείας, 2) ἂν εὐθεῖα κεῖται ἐπὶ ἐπιπέδου, τὰ ἴχνη τῆς εὐθείας κεῖνται ἐπὶ τῶν ἰχνῶν τοῦ ἐπιπέδου, 3) παράλληλα ἐπίπεδα ἔχουν παράλληλα ἴχνη, 4) παράλληλοι εὐθεῖαι ἔχουν παραλλήλους προβολάς, 5) εὐθεῖα εἶναι κάθετος ἐπὶ ἐπίπεδον, ἐὰν αἱ προβολαί της εἶναι κάθετοι ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ ἐπιπέδου.

V. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ.

Τὸν ὁρισμὸν τῆς θέσεως σημείου ἐπ' εὐθείας διὰ τῆς ἀποστάσεώς του ἀπὸ δοθὲν σημεῖον τῆς εὐθείας ἐγενίκευσεν ὁ Descartes (1637) διὰ τὰ σημεῖα τοῦ ἐπιπέδου, ὡς ἑξῆς. Θεωροῦμεν ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου δύο εὐθείας Χ'ΟΧ καὶ Υ'ΟΥ τεμνομένας εἰς ἓν σημεῖον Ο, «ἄξονας» (σχ. 12)· αἱ πρὸς τοὺς ἄξονας παράλληλοι ἀποστάσεις ΑΠ,ΑΡ τοῦ τυχόντος σημείου Α ἀπὸ τῶν ἀξόνων ὁρίζουν τὴν θέσιν τοῦ σημείου καὶ καλοῦνται *συντεταγμέναι* τοῦ σημείου· καὶ ἡ μὲν ΑΡ λέγεται *τετμημένη*, ἡ δὲ ΑΠ *τεταγμένη* τοῦ σημείου. Ἂν οἱ ἄξονες εἶναι ὀρθογώνιοι, αἱ συντεταγμέναι λέγονται ὀρθαὶ ἢ ὀρθογώνιοι· ἄλλως, πλαγιογώνιοι ἢ πλάγιαι. Αἱ συντεταγμέναι ἔχουν ἀλγεβρικὸν σημεῖον: αἱ τετμημέναι λογίζονται θετικαί, ὅταν

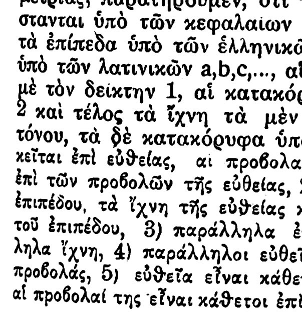

Σχ. 12.

κεῖνται δεξιὰ τοῦ ἄξονος τῶν τεταγμένων καὶ ἀρνητικαί, ὅταν ἀριστερά· αἱ δὲ τεταγμέναι εἶναι θετικαὶ μέν, ἂν κεῖνται ἄνω τοῦ ἄξονος τῶν τετμημένων, ἀρνητικαὶ δέ, ἂν κάτωθεν. Οὕτω πως δίδεται ὡρισμένη ἀντιστοίχισις μεταξὺ τῶν σημείων τοῦ ἐπιπέδου καὶ τῶν πραγματικῶν ἀριθμῶν, ἀνὰ δύο λαμβανομένων· συνήθως ὁ εἷς τῶν ἀξόνων λαμβάνεται ὁριζόντιος καὶ καλεῖται ἄξων τῶν τετμημένων ἢ τῶν x, ὁ δὲ ἄλλος κατακόρυφος καὶ καλεῖται τῶν τεταγμένων ἢ τῶν y. Διὰ τὸν ὁρισμὸν δὲ τῶν σημείων τοῦ χώρου χρειάζονται τρεῖς ἄξονες, δηλαδὴ τρεῖς εὐθεῖαι Χ'ΟΧ, Υ'ΟΥ, Ζ'ΟΖ τεμνόμεναι εἰς τὸ ἴδιον σημεῖον Ο (ἀρχὴν τῶν συντεταγμένων) καὶ μὴ κείμεναι ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἐπιπέδου, πλάγιαι πρὸς ἀλλήλας ἢ κάθετοι (σχ. 13), ἐξ ὧν ἡ Χ'ΟΧ λέγεται ἄξων τῶν τετμημένων ἢ τῶν x, ἡ Υ'ΟΥ τῶν τεταγμένων ἢ τῶν y καὶ ἡ Ζ'ΟΖ τῶν κατηγμένων ἢ τῶν z. Ἡ θέσις τοῦ τυχόντος σημείου Α ὁρίζεται τότε διὰ τῶν παραλλήλων πρὸς τοὺς ἄξονας ἀποστάσεών του ΑΠ, ΑΡ ΑΣ λεγομένων συντεταγμένων τοῦ σημείου: ἡ ΑΠ λέγεται τετμημένη, ἡ ΑΡ τεταγμένη, καὶ ἡ ΑΣ, κατηγμένη τοῦ σημείου. Τὰ ἐπίπεδα τῶν ἀξόνων ἀνὰ δύο λαμβανόμενα λέγονται συντεταγμένα· τὸ α' τῶν xy (ὡς περιέχον τοὺς ἄξονας τῶν x καὶ τῶν y), τὸ δεύτερον τῶν xz, καὶ τὸ τρίτον τῶν yz. Τὰ δὲ ἀλγεβρικὰ σημεῖα τῶν συντεταγμένων ὁρίζονται ὡς ἑξῆς: θετικαὶ τετμημέναι εἶναι αἱ κείμεναι δεξιὰ τοῦ ἐπιπέδου yz, θετικαὶ τεταγμέναι αἱ κείμεναι ἔμπροσθεν τοῦ ἐπιπέδου xz, θετικαὶ κατηγμέναι αἱ κείμεναι ἄνωθεν τοῦ ἐπιπέδου xy. Ἂν οἱ ἄξονες εἶναι ὀρθογώνιοι, αἱ συντεταγμέναι εἶναι ὀρθαί, ἄλλως πλάγιαι. Ὥστε τὰ σημεῖα τοῦ χώρου ἀντιστοιχοῦν εἰς τοὺς πραγματικοὺς ἀριθμούς, λαμβανομένους ἀνὰ τρεῖς· καὶ ἀντιστρόφως. Διὰ τῆς θεμελιώδους ταύτης ἰδέας τοῦ Descartes ἡ σπουδὴ τῆς Γεωμετρίας ἀνάγεται εἰς τὴν σπουδὴν τῆς Ἀλγέβρας καὶ γενικώτερον τῆς Ἀναλύσεως, κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον: ἀποδεικνύεται, ὅτι εἰς πᾶσαν γραμμὴν τοῦ ἐπιπέδου ἀντιστοιχεῖ μία ἐξίσωσις μεταξὺ τῶν συντεταγμένων x, y τοῦ τυχόντος σημείου της τῆς μορφῆς σ(x, y)=0· καὶ ἀντιστρόφως, πᾶσα τοιαύτη ἐξίσωσις ὁρίζει ἐν γένει μίαν γραμμήν: οὕτω συνάγομεν τὰς γεωμετρικὰς ἰδιότητας τοῦ σχήματος δι' ἀλγεβρικῶν πράξεων γινομένων ἐπὶ τῆς ἐξισώσεως. Ὁμοίως, εἰς τὸν χῶρον, εἰς πᾶσαν ἐπιφάνειαν ἀντιστοιχεῖ μία ἐξίσωσις μεταξὺ τῶν τριῶν συντεταγμένων τοῦ τυχόντος σημείου της, τῆς μορφῆς σ(x, y, z)=0· καὶ ἀντιστρόφως, εἰς πᾶσαν τοιαύτην ἐξίσωσιν ἀντιστοιχεῖ ἐν γένει μία ἐπιφάνεια. Εἰς μίαν δὲ γραμμὴν τοῦ χώρου, ὡς τομὴν δύο ἐπιφανειῶν ἀντιστοιχοῦν δύο ἐξισώσεις τῆς μορφῆς: σ(x,y,z)=0 καὶ q(x, y, z)=0. Οὕτω παράγεται ἡ λεγομένη *Ἀναλυτικὴ Γεωμετρία*, δηλαδὴ Γεωμετρία σπουδαζομένη διὰ τῆς Ἀναλύσεως καὶ διαιρουμένη: 1) εἰς τὴν *Ἐπίπεδον* Ἀναλυτικὴν καὶ 2) τὴν *Στερεὰν* Ἀναλυτικήν. Ἐπειδὴ ὅμως εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Descartes δὲν ὑπῆρχεν ἄλλη Ἀνάλυσις εἰ μὴ ἡ Ἄλγεβρα, λέγοντες *Ἀναλυτικὴν* Γεωμετρίαν ἐννοοῦμεν κυρίως τὴν *Ἀλγεβρικὴν* Γεωμετρίαν, ἡ δὲ σπουδὴ τῆς Γεωμετρίας διὰ τῆς *Ἀνωτέρας* Ἀναλύσεως, δηλαδὴ τοῦ *Ἀπειροστικοῦ Λογισμοῦ*, ἀποτελεῖ τὴν λεγομένην *Ἀπειροστικὴν Γεωμετρίαν*, διακρινομένην πάλιν, ἀναλόγως τῆς μεθόδου, εἰς *Διαφορικὴν* καὶ *Κινητικὴν Γεωμετρίαν*.

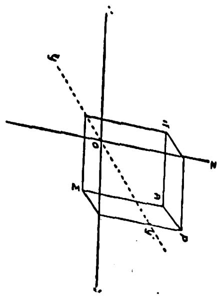

Σχ. 13.

Α') ΕΠΙΠΕΔΟΣ ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ. Ἀλλαγὴ ἀξόνων. Αἱ συντεταγμέναι Χ, Υ καὶ x, y τοῦ ἰδίου σημείου πρὸς δύο διάφορα συστήματα ἀξόνων (σχ. 14) συνδέονται διὰ τῶν θεμελιωδῶν σχέσεων:

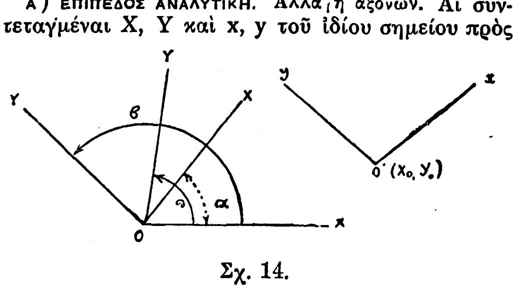

Σχ. 14.

$$X = X_0 + \frac{x\,\eta\mu(\vartheta-\alpha)+y\,\eta\mu(\vartheta-\beta)}{\eta\mu\,\vartheta},$$

$$Y = Y_0 + \frac{x\,\eta\mu\alpha + y\,\eta\mu\beta}{\eta\mu\,\vartheta},$$

ὅπου X_0, Y_0 εἶναι αἱ συντεταγμέναι τῆς νέας ἀρχῆς πρὸς τοὺς παλαιοὺς ἄξονας, θ ἡ γωνία τῶν παλαιῶν ἀξόνων καὶ α, β αἱ γωνίαι τῶν ἀξόνων 0'x καὶ 0'y πρὸς τὸν ἄξονα 0Χ.

Μερικαὶ περιπτώσεις: 1) Ἂν οἱ πρῶτοι ἄξονες εἶναι ὀρθογώνιοι, οἱ τύποι γίνονται: $X = X_0 + x\,\sigma\upsilon\nu\alpha + y\,\sigma\upsilon\nu\beta$, $Y = Y_0 + x\,\eta\mu\alpha + y\,\eta\mu\beta$· 2) ἂν δὲ καὶ τὰ δύο συστήματα εἶναι ὀρθογώνια $\left(\beta = \alpha + \frac{\pi}{2}\right)$, οἱ τύποι γίνονται: $X = X_0 + x\,\sigma\upsilon\nu\alpha - y\,\eta\mu\alpha$, $Y = Y_0 + x\,\eta\mu\alpha + y\,\sigma\upsilon\nu\alpha$.

Μερικαὶ περιπτώσεις τῆς ἀμοιβαίας θέσεως τῶν δύο συστημάτων: 1) Συστήματα ἀξόνων παράλληλα καὶ ὁμόρροπα: οἱ τύποι γίνονται (α=0, β=θ): $X = X_0 + x$, $Y = Y_0 + y$· 2) συστήματα μὲ κοινὴν ἀρχήν: τότε $X_0 = 0$, $Y_0 = 0$.

Ἄλλα συστήματα συντεταγμένων. Ἡ θέσις ἑνὸς σημείου ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου εἶναι δυνατὸν νὰ ὁρισθῇ καὶ κατ' ἄλλους τρόπους· οὕτω προκύπτουν διάφορα εἴδη συντεταγμένων, πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν ὁποίων αἱ προηγούμεναι λέγονται εὐθύγραμμοι ἢ καρτεσιαναὶ (ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Καρτεσίου, Descartes).

α') Πολικαὶ συντεταγμέναι: Ἡ θέσις τοῦ σημείου ὁρίζεται (σχ. 15) διὰ τῆς ἀποστάσεως αὐτοῦ («πολικῆς ἀκτῖνος») ἀπὸ τῆς ἀρχῆς (τοῦ «πόλου»), λαμβανομένης πάντοτε θετικῆς, καὶ τῆς γωνίας ΧΟΜ≡θ τῆς πολικῆς ἀκτῖνος (ΟΜ) καὶ τοῦ ἄξονος ΟΧ («πολικοῦ ἄξονος»). Αἱ σχέσεις τῶν καρτεσιανῶν καὶ τῶν πολικῶν συντεταγμένων τοῦ ἰδίου σημείου (ὅταν ἡ ἀρχὴ τῶν πρώτων εἶναι πόλος τῶν δευτέρων καὶ ὁ ἄξων τοῦ x πολικὸς ἄξων) εἶναι αἱ ἑξῆς: $x = \rho\,\sigma\upsilon\nu\vartheta$, $y = \rho\,\eta\mu\vartheta$.

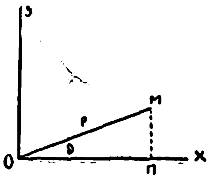

Σχ. 15.

β') Διπολικαὶ συντεταγμέναι: Ἡ θέσις ἑνὸς σημείου Μ ὁρίζεται (σχ. 16) διὰ τῶν ἀποστάσεών του ΜΠ, ΜΠ' ἀπὸ δύο σημεῖα («πόλους») Π καὶ Π' τοῦ ἐπιπέδου, ἢ καὶ διὰ τῶν δύο γωνιῶν θ, θ' τῶν ἀποστάσεων τούτων πρὸς τὴν εὐθεῖαν ΠΠ'. Αἱ συντεταγμέναι αὗται εἶναι ἐλάχιστα ἐν χρήσει.

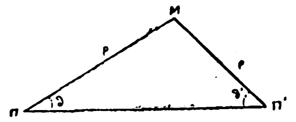

Σχ. 16.

γ') Γενικὴ ἔννοια τῶν συντεταγμένων: Δίδεται (σχ. 17) ἓν δίκτυον γραμμῶν τοῦ ἐπιπέδου, δηλαδὴ δύο σειραὶ γραμμῶν τέμνουσαι ἀλλήλας, ὁριζόμενοι ὑπὸ τῶν ἐξισώσεων: σ (x, y, α)=0 καὶ φ (x, y, β)=0, ὅπου α καὶ β μεταβληταὶ παράμετροι· τότε συντεταγμέναι ἑνὸς σημείου Μ λέγονται αἱ δύο τιμαὶ τῶν παραμέτρων (σ_1, β_1) τῶν δύο γραμμῶν ἑκάστης σειρᾶς τῶν διερχομένων διὰ τοῦ Μ.

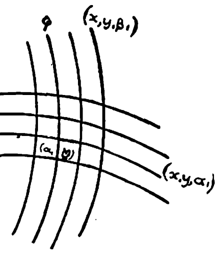

Σχ. 17

Ὁ γενικὸς οὗτος ὁρισμὸς περιλαμβάνει προφανῶς ὅλα τὰ προηγούμενα μερικὰ συστήματα.

Ἡ ἀπόστασις δύο σημείων ἐκφράζεται ὡς ἑξῆς διὰ τῶν καρτεσιανῶν συντεταγμένων (θ=γωνία τῶν ἀξόνων):

$$\delta = \sqrt{(x_2-x_1)^2+(y_2-y_1)^2+2(x_2-x_1)(y_2-y_1)\,\sigma\upsilon\nu\vartheta}$$

καὶ ἂν οἱ ἄξονες εἶναι ὀρθογώνιοι, ὁ μὲ τὸ συνθ ὅρος τοῦ ὑπορρίζου μηδενίζεται. Τὸ ἐμβαδὸν Ε ἑνὸς τριγώνου ἐκφράζεται ὡς ἑξῆς διὰ τῶν συντεταγμένων τῶν κορυφῶν του:

$$E = \frac{1}{2}\,\eta\mu\vartheta \begin{vmatrix} x_1 & y_1 & 1 \\ x_2 & y_2 & 1 \\ x_3 & y_3 & 1 \end{vmatrix}.$$

Πᾶσα γραμμὴ τοῦ ἐπιπέδου παρίσταται, ὅπως εἴπομεν, διὰ σχέσεώς τινος μεταξὺ τῶν συντεταγμένων x, y τοῦ τυχόντος σημείου της, δηλ. διὰ μιᾶς ἐξισώσεως τῆς μορφῆς: σ(x, y)=0 καὶ ἀντιστρόφως· ἡ ἐξίσωσις αὕτη λέγομεν, ὅτι «παριστᾷ» τὴν γραμμήν.

Ἐξίσωσις εὐθείας. Ἡ εὐθεῖα γραμμὴ παρίσταται ὑπὸ ἐξισώσεως α' βαθμοῦ, δηλαδὴ τῆς μορφῆς: Αx+Βy+Γ=0· καὶ ἀντιστρόφως.

Μερικαὶ περιπτώσεις: Ἂν Γ=0, ἡ εὐθεῖα διέρχεται διὰ τῆς ἀρχῆς· ἂν Β=0, ἡ εὐθεῖα εἶναι παράλληλος τῷ ἄξονι τῶν y καὶ ἂν Α=0, παράλληλος τῷ ἄξονι τῶν x· ἡ ἐξίσωσις τῆς εὐθείας γράφεται καὶ ὡς ἑξῆς: $\frac{x}{\alpha}+\frac{y}{\beta}=1$, ὅπου α εἶναι ἡ τετμημένη καὶ β ἡ τεταγμένη τῶν σημείων τῆς τομῆς της μὲ τοὺς ἄξονας. Ἐπίσης, ἂν Β≠0, ἡ ἐξίσωσις τῆς εὐθείας γίνεται: y=αx+β, ὅπου α ὁ «γωνιακὸς συντελεστὴς» ἢ «συντελεστὴς κατευθύνσεως» τῆς εὐθείας. Τὴν γωνίαν ω δύο εὐθειῶν δίδει ὁ τύπος:

$$\sigma\upsilon\nu\omega = \frac{AA'+BB'}{\sqrt{A^2+B^2}\cdot\sqrt{A'^2+B'^2}} \equiv \frac{\alpha\alpha'+1}{\sqrt{1+\alpha^2}\cdot\sqrt{1+\alpha'^2}}.$$

Δι' εὐθείας παραλλήλους ἔχομεν: $\frac{A}{A'}=\frac{B}{B'}$ ἢ α'=α· καὶ διὰ καθέτους: ΑΑ'+ΒΒ'=0, ἢ 1+αα'=0. Συνθήκη, ἵνα τρεῖς εὐθεῖαι διέρχωνται δι' ἑνὸς σημείου, εἶναι:

$$\begin{vmatrix} A_1 & B_1 & \Gamma_1 \\ A_2 & B_2 & \Gamma_2 \\ A_3 & B_3 & \Gamma_3 \end{vmatrix} = 0.$$

Digitized by Google

Ἐξίσωσις περιφερείας: Αὐτὴ εἶναι: $(x-\alpha)^2+(y-\beta)^2+2(x-\alpha)(y-\beta)\,\sigma\upsilon\nu\theta=\rho^2$, ὅπου α, β αἱ συντεταγμέναι τοῦ κέντρου, ρ ἡ ἀκτὶς τῆς περιφερείας καὶ θ ἡ γωνία τῶν ἀξόνων. Δι' ὀρθογωνίους ἄξονας ὁ τύπος καταντᾷ: $(x-\alpha)^2+(y-\beta)^2=\rho^2$. Ἂν τὸ κέντρον τοῦ κύκλου εἶναι εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ οἱ ἄξονες ὀρθογώνιοι, ἔχομεν: $x^2+y^2=\rho^2$. Ἐὰν τὸ κέντρον εὑρίσκεται ἐπὶ τοῦ ἄξονος τῶν x καὶ ἡ περιφέρεια ἐφάπτεται τοῦ ἄξονος τῶν y, ἡ ἐξίσωσις εἶναι: $x^2+y^2=2\rho x$· καὶ περιφερείας ἐφαπτομένης καὶ τῶν δύο ἀξόνων ἡ ἐξίσωσις εἶναι: $x^2+y^2+\rho^2=2\rho(x+y)$. Ἡ γενικὴ μορφὴ τῆς ἐξισώσεως τῆς περιφερείας εἶναι εἰς ἄξονας ὀρθογωνίους: $x^2+y^2+Ax+By+\Gamma=0$.

Ἐξισώσεις τῶν κωνικῶν τομῶν. 1) *Ἔλλειψις.* Ὁ γεωμετρικὸς τύπος τῶν σημείων, τῶν ὁποίων τὸ ἄθροισμα τῶν ἀποστάσεων ἀπὸ δύο δοθέντα σημεῖα («ἑστίας») εἶναι σταθερόν, εἶναι γραμμὴ καλουμένη ἔλλειψις (σχ.18). Ἡ ἐξίσωσίς της πρὸς τοὺς ἄξονας συμμετρίας της, ὡς ἄξονας τῶν x, y, εἶναι: $\frac{x^2}{\alpha^2}+\frac{y^2}{\beta^2}=1$. (ὅπου α ὁ μέγας ἡμιάξων, $\beta=\sqrt{\alpha^2-\gamma^2}$ ὁ μικρὸς ἡμιάξων αὐτῆς καὶ 2γ ἡ ἀπόστασις τῶν ἑστιῶν)· διὰ γ=0 ἡ ἔλλειψις καταντᾷ περιφέρεια· διὰ α=γ ἡ ἔλλειψις καταντᾷ τὸ ἄνυσμα ΕΕ΄. Καθὼς φαίνεται ἀπὸ τὸ σχῆμά της, ἡ ἔλλειψις εἶναι καμπύλη κλειστή, ἔχουσα δύο ἄξονας συμμετρίας καὶ κέντρον συμμετρίας· αἱ δύο παράλληλοι τοῦ ἄξονος τῶν y εὐθεῖαι καὶ ἔξω τῆς ἐλλείψεως κείμεναι $x=\pm\frac{\alpha^2}{\gamma}$ λέγονται διευθετοῦσαι αὐτῆς.

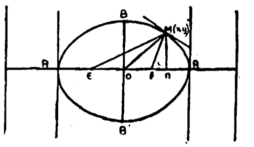

Σχ. 18.

2) *Ὑπερβολὴ* καλεῖται ὁ γεωμετρικὸς τόπος τῶν σημείων τοῦ ἐπιπέδου, τῶν ὁποίων ἡ διαφορὰ τῶν ἀποστάσεων ἀπὸ δύο δοθέντα σημεῖα («ἑστίας») εἶναι σταθερὰ (σχ. 19). Ἡ ἐξίσωσίς της πρὸς τοὺς ἄξονας συμμετρίας της εἶναι: $\frac{x^2}{\alpha^2}-\frac{y^2}{\beta^2}=1$· ἂν α=γ, δηλαδὴ β=0, ἡ ὑπερβολὴ καταντᾷ ὁ ἄξων τῶν x, ἐξαιρουμένου τοῦ τμήματος ΑΑ΄. Ἂν α=β, ἡ ὑπερβολὴ λέγεται ἰσοσκελής. Ἡ γραμμὴ αὐτὴ σύγκειται ἐκ δύο χωριστῶν «κλάδων» ἐκτεινομένων εἰς τὸ ἄπειρον· ἔχει δύο ἄξονας συμμετρίας καὶ κέντρον συμμετρίας· αἱ δὲ εὐθεῖαι: $y=\pm\frac{\beta}{\alpha}x$ λέγονται ἀσύμπτωτοι τῆς ὑπερβολῆς, διότι οἱ δύο κλάδοι τῆς ὑπερβολῆς πλησιάζουν ἀπεριορίστως πρὸς αὐτάς, χωρὶς ποτὲ νὰ συμπέσουν. Εἰς τὴν ἰσοσκελῆ ὑπερβολὴν αἱ ἀσύμπτωτοι εἶναι κάθετοι ἐπ' ἀλλήλας.

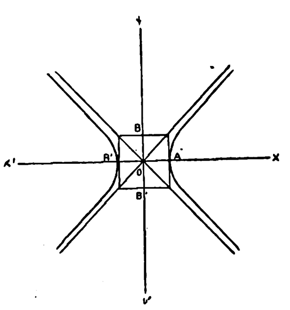

Σχ. 19

3) *Παραβολὴ* εἶναι ὁ τόπος τῶν σημείων τοῦ ἐπιπέδου τῶν ἀπεχόντων ἐξ ἴσου ἀπὸ δοθείσης εὐθείας καὶ δοθέντος σημείου (σχ. 20)· ἡ ἐξίσωσις τῆς παραβολῆς εἶναι: $y^2=2\mu x$, πρὸς ἄξονα τῶν x τὸν ἄξονα συμμετρίας καὶ ἄξονα τῶν y τὴν ἐφαπτομένην εἰς τὴν κορυφήν της. Ἡ παραβολὴ ἐκτείνεται, ὡς καὶ ἡ ὑπερβολή, εἰς τὸ ἄπειρον, ἀλλ' ἔχει μόνον ἕνα κλάδον καὶ οὐδεμίαν ἀσύμπτωτον. Τὸ σχῆμα τῆς παραβολῆς ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς τιμῆς τοῦ μ («παραμέτρου»)· διὸ μ=0 ἡ παραβολὴ καταντᾷ ὁ ἄξων τῶν x καὶ διὰ μ=∞, ὁ ἄξων τῶν y.

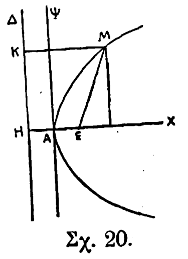

Σχ. 20.

Αἱ τρεῖς αὗται καμπύλαι λέγονται *κωνικαὶ τομαί*, διότι, ὅπως ἀπέδειξαν οἱ ἀρχαῖοι μαθηματικοὶ Μέναιχμος καὶ Ἀπολλώνιος, εἶναι τομαὶ τοῦ κώνου ὑπὸ ἐπιπέδων· καὶ ἡ μὲν ἔλλειψις παράγεται ὑπὸ ἐπιπέδου παραλλήλου πρὸς ἐπίπεδον διὰ τῆς κορυφῆς καὶ τέμνοντος ὅλας τὰς γενετείρας τῆς μιᾶς χώνης (σχ. 21)· ἡ ὑπερβολή, ὑπὸ ἐπιπέδου τέμνοντος καὶ τὰς δύο χώνας καὶ μὴ διερχομένου διὰ τῆς κορυφῆς (σχ. 22)· ἡ δὲ παραβολὴ ὑπὸ ἐπιπέδου παραλλήλου πρὸς ἓν ἐπίπεδον ἐφαπτόμενον τοῦ κώνου κατὰ μῆκος μιᾶς γενετείρας (σχ. 23). Αἱ κωνικαὶ τομαὶ λέγονται καὶ *καμπύλαι β' βαθμοῦ*, ἐπειδή, καθὼς ἀποδεικνύεται, πᾶσα ἐπίπεδος καμπύλη, τῆς ὁποίας ἡ ἐξίσωσι εἶναι δευτέρου βαθμοῦ εἰς x, y, εἶναι πάντως μία ἐκ τῶν τριῶν τούτων καμπύλων. Τὰς κωνικὰς τομὰς εἶχον σπουδάσει λεπτομερῶς διὰ τῆς καθαρᾶς γεωμετρίας οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ εὗρον πλείστας ἰδιότητας αὐτῶν.

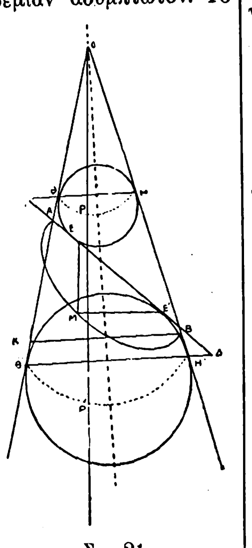

Σχ. 21.

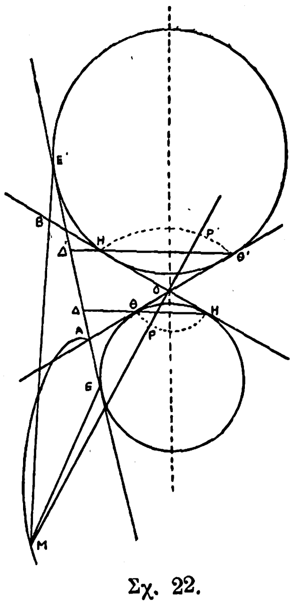

Σχ. 22.

Τὰ ὀνόματα *ἔλλειψις, ὑπερβολὴ* καὶ *παραβολὴ* ἐδόθησαν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων διὰ τὸν ἑξῆς λόγον: εἰς μὲν τὴν παραβολὴν τὸ τετράγωνον τῆς τεταγμένης ἰσοῦται μὲ τὸ ὀρθογώνιον τὸ ἔχον πλευρὰς 2μ. καὶ τὴν τετμημένην, δηλαδὴ μὲ τὴν σημερινὴν γραφήν: $y^2=2\mu x$. Εἰς τὴν ἔλλειψιν εἶναι μικρότερον κατὰ τὸ γινόμενον νx^2 καὶ εἰς τὴν ὑπερβολὴν μεγαλύτερον κατὰ τὸ αὐτὸ ποσόν. Αἱ κωνικαὶ τομαὶ εἶναι σπουδαιόταται καὶ διὰ τὴν Ἀστρονομίαν, διότι αἱ τροχιαὶ τῶν πλανητῶν περὶ τὸν ἥλιον εἶναι ἐλλείψεις. Ἡ Ἀναλυτικὴ Γεωμετρία ἐξετάζει ἀκόμη καὶ πλείστας ἄλλας ἀλγεβρικὰς καὶ ὑπερβατικὰς καμπύλας (Ἀλγεβρικὴ λέγεται ἡ καμπύλη, τῆς ὁποίας ἡ ἐξίσωσις εἰς καρτεσιανὰς συντεταγμένας εἶναι ἀλγεβρική)· οἱ δὲ τρόποι τῆς παραγωγῆς καμπύλων εἶναι κυρίως δύο, εἴτε διὰ τῆς θεωρίας τῶν γεωμετρικῶν τόπων, εἴτε διὰ τῆς συνεχοῦς κινήσεως σημείου, ὅπως π.χ. εἰς τὴν κύλισιν («κυλισιγενεῖς» καμπύλαι: κυκλοειδής, ἐπικυκλοειδής, τροχοειδὴς κτλ.). Μία καμπύλη δύναται νὰ ὁρισθῇ καὶ διὰ σχέσεως μεταξὺ τῶν πολικῶν συντεταγμένων της («πολικὴ ἐξίσωσις»).

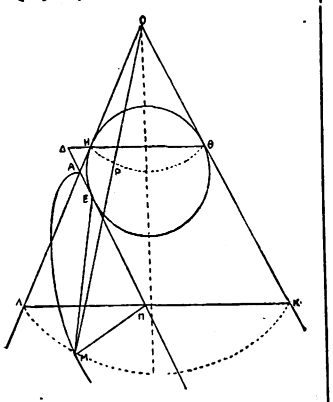

Σχ. 23.

ΣΤΕΡΕΑ ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ: *Ἐξίσωσις ἐπιπέδου ἐπιφανείας.* Ἡ «ἐξίσωσις» τοῦ ἐπιπέδου, δηλαδὴ ἡ ἐξίσωσις, τὴν ὁποίαν ἐπαληθεύουν αἱ συντεταγμέναι τοῦ τυχόντος σημείου του, εἶναι α' βαθμοῦ, τῆς μορφῆς: $Ax+By+\Gamma z+\Delta=0$· καὶ ἀντιστρόφως, πᾶσα τοιαύτη ἐξίσωσις παριστᾷ ἐπίπεδον.

Μερικαὶ περιπτώσεις: 1) Ἂν Δ=0, τὸ ἐπίπεδον διέρχεται διὰ τῆς ἀρχῆς τῶν συντεταγμένων· ἂν εἷς ἐκ τῶν συντελεστῶν τῶν x,y,z εἶναι μηδέν, τὸ ἐπίπεδον εἶναι παράλληλον πρὸς τὸν ἄξονα τὸν ὁμώνυμον πρὸς τὴν ἐλλείπουσαν συντεταγμένην· ἂν δύο τοιοῦτοι συντελεσταὶ εἶναι μηδέν, τὸ ἐπίπεδον εἶναι παράλληλον πρὸς τὸ συντεταγμένον ἐπίπεδον τὸ ὁμώνυμον πρὸς τὰς ἐλλειπούσας συντεταγμένας. Ἡ ἐξίσωσι τοῦ ἐπιπέδου τοῦ τέμνοντος τοὺς ἄξονας εἰς ἀποστάσεις ἀπὸ τῆς ἀρχῆς (α,β,γ) εἶναι:

$$\frac{x}{\alpha}+\frac{y}{\beta}+\frac{z}{\gamma}=1.$$

Συνθῆκαι παραλληλίας δύο ἐπιπέδων: $\frac{A}{A'}=\frac{B}{B'}=\frac{\Gamma}{\Gamma'}$.

Γωνία δύο ἐπιπέδων:

$$\sigma\upsilon\nu\varphi=\frac{AA'+BB'+\Gamma\Gamma'}{\sqrt{A^2+B^2+\Gamma^2}\sqrt{A'^2+B'^2+\Gamma'^2}}$$

Συνθήκη καθετότητος τῶν ἐπιπέδων:

$$AA'+BB'+\Gamma\Gamma'=0.$$

Ἐξίσωσις ἐπιπέδου διὰ τριῶν σημείων:

$$\begin{vmatrix} x & y & z & 1 \\ x_1 & y_1 & z_1 & 1 \\ x_2 & y_2 & z_2 & 1 \\ x_3 & y_3 & z_3 & 1 \end{vmatrix}=0.$$

Ἐξίσωσις τῆς δέσμης τῶν ἐπιπέδων μὲ ἄξονα τὴν τομὴν δύο ἄλλων:

$$k(Ax+By+\Gamma z+\Delta)+\lambda(A'x+B'y+\Gamma'z+\Delta')=0.$$

Ἀπόστασις σημείου x_1, y_1, z_1 ἀπὸ ἐπιπέδου:

$$\delta=\frac{Ax_1+By_1+\Gamma z_1+\Delta}{\sqrt{A^2+B^2+\Gamma^2}}.$$

Ἐξισώσεις εὐθείας. Ἡ εὐθεῖα γραμμή, ὡς τομὴ δύο ἐπιπέδων, ἔχει δύο ἐξισώσεις, τάς:

$$\left.\begin{matrix} Ax+By+\Gamma z+\Delta=0 \\ A'x+B'y+\Gamma'z+\Delta'=0 \end{matrix}\right\}$$

ἢ τὰς συμμετρικάς: $\frac{x-x_1}{\alpha}=\frac{y-y_1}{\beta}=\frac{z-z_1}{\gamma}$, ὅπου x_1, y_1, z_1 αἱ συντεταγμέναι τοῦ τυχόντος σημείου της, καὶ α, β, γ τὰ συνημίτονα τῶν γωνιῶν της μὲ τοὺς ἄξονας (ἄξονες ὀρθογώνιοι).

Ἐξισώσεις εὐθείας διὰ δύο σημείων:

$$\frac{x-x_1}{x_1-x_2}=\frac{y-y_1}{y_1-y_2}=\frac{z-z_1}{z_1-z_2}.$$

Συνθήκη, ἵνα δύο εὐθεῖαι κεῖνται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου:

$$\begin{vmatrix} x_1-x_1' & y_1-y_1' & z_1-z_1' \\ \alpha & \beta & \gamma \\ \alpha' & \beta' & \gamma' \end{vmatrix}=0.$$

Ἡ ἀπόστασις τοῦ σημείου (x_2,y_2,z_2) ἀπὸ τῆς εὐθείας: $\frac{x-x_1}{\alpha}=\frac{y-y_1}{\beta}=\frac{z-z_1}{\gamma}$ εἶναι:

$$\delta^2=\left[\gamma(y_2-y_1)-\beta(z_2-z_1)\right]^2+\left[\alpha(z_2-z_1)-\gamma(x_2-x_1)\right]^2+\left[\beta(x_2-x_1)-\alpha(y_2-y_1)\right]^2.$$

Ἐλαχίστη ἀπόστασις δύο εὐθειῶν τοῦ χώρου:

$$\delta=\frac{\begin{vmatrix} x_2-x_1 & y_2-y_1 & z_2-z_1 \\ \alpha & \beta & \gamma \\ \alpha_1 & \beta_1 & \gamma_1 \end{vmatrix}}{\eta\mu\varphi}$$

ὅπου φ ἡ γωνία τῶν δύο εὐθειῶν.

Συνθῆκαι καθετότητος ἐπιπέδου καὶ εὐθείας:

$$A=\lambda\alpha,\quad B=\lambda\beta,\quad \Gamma=\lambda\gamma.$$

Γωνία ω ἐπιπέδου καὶ εὐθείας: $\eta\mu\omega=\frac{A\alpha+B\beta+\Gamma\gamma}{\sqrt{A^2+B^2+\Gamma^2}}$

Γωνία δύο εὐθειῶν: $\sigma\upsilon\nu\omega=\alpha\alpha'+\beta\beta'+\gamma\gamma'$.

Συνθήκη καθετότητος δύο εὐθειῶν: $\alpha\alpha'+\beta\beta'+\gamma\gamma'=0$.

Συνθῆκαι παραλληλίας: $\alpha=\alpha'$, $\beta=\beta'$, $\gamma=\gamma'$.

Σφαῖρα. Ἡ ἐξίσωσις σφαίρας μὲ κέντρον τὸ σημεῖον (α,β,γ) καὶ ἀκτῖνα ρ εἶναι εἰς ἄξονας ὀρθογωνίους: $(x-\alpha)^2+(y-\beta)^2+(z-\gamma)^2=\rho^2$ (1).

Μερικαὶ περιπτώσεις: 1) ἂν τὸ κέντρον κεῖται ἐπὶ ἑνὸς συντεταγμένου ἐπιπέδου (π.χ. τοῦ xy), ἡ πρὸς τὸν τρίτον ἄξονα ἀντίστοιχος συντεταγμένη του εἰς τὴν ἐξίσωσιν (1) μηδενίζεται (π.χ. τὸ γ). Ἂν τὸ κέντρον κεῖται ἐπὶ ἑνὸς ἄξονος (π. χ. τοῦ x), αἱ πρὸς τοὺς δύο ἄλλους ἄξονας συντεταγμέναι του μηδενίζονται (π. χ. αἱ β, γ). Τέλος ἂν τὸ κέντρον κεῖται εἰς τὴν ἀρχήν, ἡ ἐξίσωσις (1) καταντᾷ: $x^2+y^2+z^2=\rho^2$. Ἂν ἡ σφαῖρα ἐφάπτεται τοῦ ἑνὸς τῶν συντεταγμένων ἐπιπέδων (π χ. τοῦ xy), ἡ ἐξίσωσις γίνεται: $(x-\alpha)^2+(y-\beta)^2+z^2=2\rho z$· ἂν ἐφάπτεται δύο συντεταγμένων ἐπιπέδων (xy καὶ xz), ἡ ἐξίσωσις γίνεται: $(x-\alpha)^2+y^2+z^2+\rho^2=2\rho(y+z)$. Τέλος ἂν ἐφάπτεται καὶ τῶν τριῶν, ἡ ἐξίσωσις γίνεται $x^2+y^2+z^2+2\rho^2=2\rho(x+y+z)$.

Ἀλλαγὴ ἀξόνων: Αἱ συντεταγμέναι τοῦ ἰδίου σημείου πρὸς δύο διάφορα συστήματα ἀξόνων ὀρθογωνίων (σχ. 24) συνδέονται διὰ τῶν ἑξῆς σχέσεων:

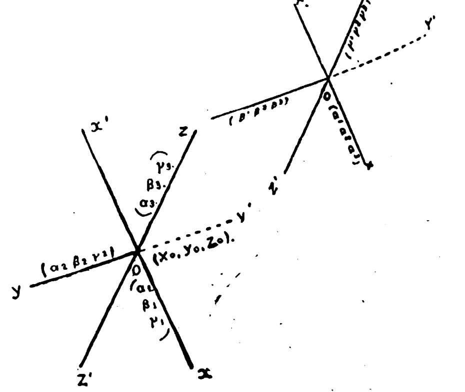

Σχ. 24

$$\left.\begin{matrix} X=X_o+\alpha_1 x+\alpha_2 y+\alpha_3 z, \\ Y=Y_o+\beta_1 x+\beta_2 y+\beta_3 z, \\ Z=Z_o+\gamma_1 x+\gamma_2 y+\gamma_3 z, \end{matrix}\right\}$$

ὅπου (σχ. 23) X_o, Y_o, Z_o εἶναι αἱ συντεταγμέναι τῆς νέας ἀρχῆς πρὸς τοὺς παλαιοὺς ἄξονας $(\alpha_1, \beta_1, \gamma_1)$ τὰ συνημίτονα τῶν γωνιῶν τοῦ ἄξονος OX πρὸς τοὺς παλαιούς, $(\alpha_2, \beta_2, \gamma_2)$ τοῦ OY καὶ $(\alpha_3, \beta_3, \gamma_3)$ τοῦ OZ, συμφώνως πρὸς τὸν ἑπόμενον πίνακα:

O	x	y	z
X	α_1	α_2	α_3
Y	β_1	β_2	β_3
Z	γ_1	γ_2	γ_3

Μεταξὺ τῶν ἐννέα τούτων συνημιτόνων ὑπάρχουν αἱ ἑπόμεναι 12 σχέσεις, ἐξ ὧν αἱ ἓξ τῶν τριῶν δευτέρων σειρῶν εἶναι συνέπειαι τῶν πρώτων.

$$\begin{aligned} &\alpha_1^2+\beta_1^2+\gamma_1^2=1, && \alpha_1\alpha_2+\beta_1\beta_2+\gamma_1\gamma_2=0,\\ &\alpha_2^2+\beta_2^2+\gamma_2^2=1, && \alpha_2\alpha_3+\beta_2\beta_3+\gamma_2\gamma_3=0,\\ &\alpha_3^2+\beta_3^2+\gamma_3^2=1, && \alpha_3\alpha_1+\beta_3\beta_1+\gamma_3\gamma_1=0,\\ &\alpha_1^2+\alpha_2^2+\alpha_3^2=1, && \alpha_1\beta_1+\alpha_2\beta_2+\alpha_3\beta_3=0,\\ &\beta_1^2+\beta_2^2+\beta_3^2=1, && \beta_1\gamma_1+\beta_2\gamma_2+\beta_3\gamma_3=0,\\ &\gamma_1^2+\gamma_2^2+\gamma_3^2=1, && \gamma_1\alpha_1+\gamma_2\alpha_2+\gamma_3\alpha_3=0, \end{aligned}$$

Digitized by Google

Πλὴν τούτων ὑπάρχει ἐπίσης ἡ σχέσις: $\begin{vmatrix} \alpha_1\beta_1\gamma_1 \\ \alpha_2\beta_2\gamma_2 \\ \alpha_3\beta_3\gamma_3 \end{vmatrix} = \pm 1$ (ἂν εἶναι $+1$, τὸ νέον σύστημα τῶν ἀξόνων δύναται **διὰ συνεχοῦς κινήσεως** νὰ ἐφαρμόσῃ ἐπὶ τοῦ πρώτου **μὲ σύμπτωσιν** τῶν ὁμωνύμων φορῶν τῶν ἀξόνων· ἂν -1, τοῦτο **δὲν** γίνεται). Ἐκ τῆς σχέσεως **ταύτης προκύπτουν**: $\alpha_1 = \pm(\beta_2\gamma_3 - \beta_3\gamma_2)$, $\beta_1 = \pm(\gamma_2\alpha_3 - \gamma_3\alpha_2)$, $\gamma_1 = \pm(\alpha 2\beta_3 - \alpha_3\beta_2)$ κτλ.

Τύποι τῶν Euler καὶ Rodrigue. Ἡ θέσις τῶν νέων ἀξόνων πρὸς τοὺς παλαιοὺς δύναται νὰ ὁρισθῇ καὶ ὑπὸ τριῶν μόνον γωνιῶν, δηλαδὴ ὑπὸ τῆς γωνίας ψ τοῦ ἄξονος OX μὲ **τὴν τομὴν OA** τῶν δύο ἐπιπέδων x′Oy′ καὶ xOy, **τῆς κλίσεως θ** τοῦ ἐπιπέδου x′Oy′ πρὸς τὸ ἐπίπεδον **zOy, δηλαδὴ** τῆς γωνίας zOz′, καὶ τέλος τῆς γωνίας **φ τοῦ ἄξονος Ox′** πρὸς τὴν OA. Οὕτω πως **ἀρκοῦν τρεῖς** γωνίαι ἀντὶ τῶν 9 συνημιτόνων: $\alpha_1, \beta_1, \gamma_1$· $\alpha_2\ \beta_2, \gamma_2$· $\alpha_3, \beta_3, \gamma_3$, ἀλλ᾽ οἱ προκύπτοντες **τύποι στεροῦνται** συμμετρίας καὶ εἶναι μακροί. **Διὰ τῶν τριῶν τούτων** γωνιῶν θ,φ,ψ τὰ ἐννέα **συνημίτονα ἐκφράζονται** ὡς ἑξῆς: α_1=συνφσυνψ−ημφημψσυνθ, β_1=συνφημψ+ημφσυνψσυνθ, γ_1=ημφημθ· α_2=−ημφσυνψ−συνφημψσυνθ, β_2=−ημφημψ+συνφσυνψσυνθ, γ_2=συνφημθ, α_3=ημψημθ, β_3=−συνψημθ, γ_3=συνθ.

Ἰδιαίτερά τινα εἴδη ἐπιφανειῶν. Ἐξισώσεις αὐτῶν: 1) τῶν κυλινδρικῶν, δηλαδὴ τῶν παραγομένων ὑπὸ εὐθείας μενούσης **παραλλήλου πρὸς** δοθεῖσαν εὐθεῖαν, τὴν $\left\{\begin{matrix} Ax+By+\Gamma z+\Delta=0, \\ A'x+B'y+\Gamma'z+\Delta'=0 \end{matrix}\right\}$: $\sigma(Ax+By+\Gamma z+\Delta,\ A'x+B'y+\Gamma'z+\Delta')=0$. Ἂν ἡ σταθερὰ αὕτη εὐθεῖα γίνῃ εἷς τῶν ἀξόνων. **π. χ.** ὁ ἄξων τῶν z, ἡ προηγουμένη ἐξίσωσις γίνεται $\sigma(x,y)=0$· 2) τῶν κωνικῶν, **δηλ. τῶν παραγομένων ὑπὸ εὐθείας διερχομένης διὰ σταθεροῦ σημείου** (x_1, y_1, z_1) («κορυφῆς») καὶ διατρεχούσης δοθεῖσαν καμπύλην («ὁδηγόν»): $\sigma\left(\frac{x-x_1}{z-z_1}, \frac{y-y_1}{z-z_1}\right)=0$ ἂν δὲ ἡ κορυφὴ πέσῃ εἰς τὴν ἀρχήν, ἔχομεν: $\sigma\left(\frac{x}{z}, \frac{y}{z}\right)=0$. Ἡ ἐξίσωσις πάσης κωνικῆς ἐπιφανείας εἶναι ὁμογενής· 3) τῶν κωνοειδῶν, δηλαδὴ τῶν παραγομένων ὑπὸ εὐθείας κινουμένης οὕτως, ὥστε νὰ μένῃ παράλληλος πρὸς δοθὲν ἐπίπεδον (τὸ «ὁδηγοῦν»), νὰ τέμνῃ δοθεῖσαν εὐθεῖαν, τὸν «ἄξονα» τοῦ κωνοειδοῦς, καὶ δοθεῖσαν καμπύλην («ὁδηγόν»): $\sigma\left(z, \frac{y}{x}\right)=0$· 4) τῶν ἐκ περιστροφῆς ἐπιφανειῶν, δηλαδὴ τῶν παραγομένων διὰ τῆς στροφῆς ἐπιπέδου καμπύλης περὶ ἄξονα σταθερὸν κείμενον ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου της: $\sigma(\sqrt{x^2+y^2},\ z)=0$.

Ἐπιφάνειαι β′ βαθμοῦ. Ἐπιφάνειαι, τῶν ὁποίων ἡ ἐξίσωσις εἶναι δευτέρου βαθμοῦ πρὸς τὰ x, y, z, εἶναι πέντε εἰδῶν:

1) Τὸ ἐλλειψοειδὲς (σχ. 25.)· ἐπιφάνεια κλειστή, πανταχοῦ κυρτὴ ἔξωθεν, ἔχουσα τρία ἐπίπεδα συμμετρίας, τρεῖς ἄξονας συμμετρίας, καὶ ἓν κέντρον συμμετρίας. (Αἱ ἐπιφάνειαι ἐν γένει διαιροῦνται εἰς κυρτάς, κοιλοκύρτους καὶ ἀναπτυκτὰς (ἢ ἐπιπεδοκύρτους): κυρτὴ λέγεται ἡ ἐπιφάνεια, ὅταν τὸ ἐφαπτόμενον ἐπίπεδόν της E (βλ. κατωτ. *Ἀπειροστ. Γεωμετρία*) εἰς τὸ τυχ. σημεῖόν της τὴν ἀφίνει ὅλην πρὸς τὸ ἓν μέρος του· κοιλόκυρτος, ἂν τὴν τέμνῃ, καὶ ἀναπτυκτή, ἂν ἐφάπτεται αὐτῆς κατὰ μῆκος μιᾶς εὐθείας. Αἱ ἀναπτυκταὶ ἐπιφάνειαι εἶναι ὁ τόπος τῶν ἐφαπτομένων τῆς τυχ. καμπύλης τοῦ χώρου καὶ ἀναπτύσσονται, δηλαδὴ ἐφαρμόζουν ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου, χωρὶς νὰ ὑποστοῦν σύμπτυξιν ἢ διάρρηξιν). Ἡ ἐξίσωσις τοῦ ἐλλειψοειδοῦς πρὸς ἄξονας τοὺς ἄξονας συμμετρίας του εἶναι $\frac{x_2}{\alpha_2} + \frac{y_2}{\beta_2} + \frac{z_2}{\gamma_2} = 1$

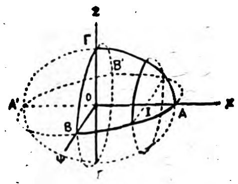

Σχ. 25.

ὅπου $2\alpha > 2\beta > 2\gamma$ εἶναι τὰ μήκη τῶν τμημάτων τῶν ἀξόνων τὰ ἐντὸς τοῦ ἐλλειψοειδοῦς περιλαμβανόμενα. Πᾶσα τομὴ τοῦ ἐλλειψοειδοῦς ὑπὸ ἐπιπέδου **εἶναι ἔλλειψις**· ἰδιαιτέρως λέγονται πρωτεύουσαι **τομαὶ** τοῦ αἱ ὑπὸ τῶν συντεταγμένων ἐπιπέδων, ἔχουσαι μήκη ἀξόνων ἀντιστοίχως 2α, 2β, 2γ. **Μεταξὺ τῶν ἐλλείψεων, αἵτινες** εἶναι τομαὶ τοῦ ἐλλειψοειδοῦς, ὑπάρχουν δύο σειραὶ κύκλων γινόμεναι ὑπὸ ἐπιπέδων παραλλήλων πρὸς τὸν μεσαῖον ἄξονα 2β μὲ κλίσιν ὡρισμένην πρὸς τὸ ἐπίπεδον xy. Ἂν α=β, τὸ ἐλλειψοειδὲς καταντᾷ ἐκ περιστροφῆς «ἐπίπλατυ» (παραγόμενον διὰ περιστροφῆς ἐλλείψεως περὶ τὸν μικρὸν ἄξονά της)

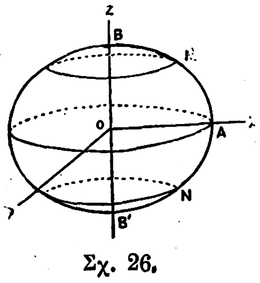

Σχ. 26.

(σχ. 26)· ἂν β=γ, ἔχομεν ἐλλειψοειδὲς ἐκ περιστροφῆς «ἐπίμηκες» (ἀπὸ ἔλλειψιν στρεφομένην περὶ τὸν μέγαν ἄξονά της) (σχ. 27).

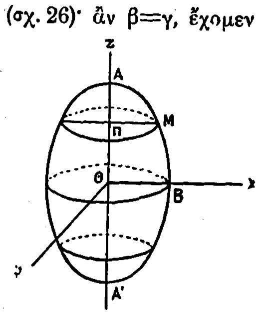

Σχ. 27.

2) Τὸ μονόχωνον ὑπερβολοειδὲς (σχ. 28) ἔχει ἐξίσωσιν πρὸς τοὺς ἄξονας συμμετρίας του: $\frac{x^2}{\alpha^2}+\frac{y^2}{\beta^2}-\frac{z^2}{\gamma^2}=1$. Εἶναι ἐπιφάνεια πανταχοῦ κοιλόκυρτος καὶ σύγκειται ἐκ μιᾶς χώνης ἀπομακρυνομένης ἑκατέρωθεν εἰς τὸ ἄπειρον· αἱ τομαὶ του ὑπὸ ἐπιπέδων παραλλήλων τῷ x y εἶναι ἐλλείψεις, ἐξ ὧν ἐλαχίστη ἡ ὑπὸ το xy («λαιμὸς» τοῦ ὑπερβολοειδοῦς), καὶ αἱ ὑπὸ ἐπιπέδων παραλλήλων πρὸς τὰ y z καὶ x z, ὑπερβολαί· ἔχει δὲ καὶ κυκλικὰς τομάς. Τὸ ὑπερβολοειδὲς εἶναι εὐθειογενὴς ἐπιφάνεια καὶ μάλιστα διττῶς, διότι δι᾽ ἑκάστου σημείου του διέρχονται δύο εὐθεῖαι. Ἂν εἰς τὴν ἐξίσωσιν τοῦ ὑπερβολοειδοῦς παραλείψωμεν τὴν μονάδα, προκύπτει ἡ ἐξίσωσις ἑνὸς κώνου μὲ κορυφὴν τὴν ἀρχὴν τῶν συντεταγμένων, τοῦ «ἀσυμπτώτου» κώνου τοῦ ὑπερβολοειδοῦς (σχ. 29): εἶναι ὁ γεωμετρικὸς τόπος τῶν ἀσυμπτώτων ὅλων τῶν ὑπερβολῶν, καθ᾽ ἃς τέμνεται τὸ ὑπερβολοειδὲς ὑπὸ ἐπιπέδων διὰ τοῦ ἄξονος Oz καὶ ἔχει τὴν ἰδιότητα νὰ πλησιάζῃ, ὅσον ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸ κέντρον, πρὸς τὸ ὑπερβολοειδές, χωρὶς οὐδέποτε νὰ συμπίπτῃ. Τὸ μονόχωνον ὑπερβολοειδὲς καταντᾷ ἐκ περιστροφῆς, ὅταν α=β, καὶ παράγεται ἀπὸ ὑπερβολὴν στρεφομένην περὶ τὸν φανταστικόν της ἄξονα.

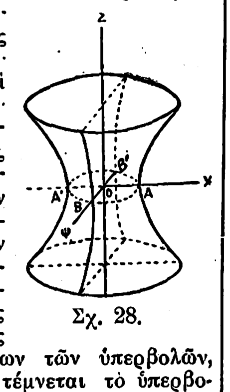

Σχ. 28.

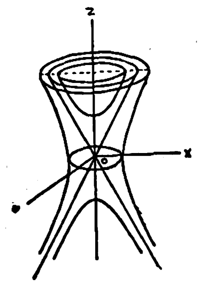

Σχ. 29.

3) Τὸ δίχωνον ὑπερβολοειδὲς (σχ. 30) ἔχει ἐξίσωσιν:

$$\frac{x^2}{\alpha^2}+\frac{y^2}{\beta^2}-\frac{z^2}{\gamma^2}=-1.$$

Εἶναι κυρτὴ ἐπιφάνεια καὶ σύγκειται ἀπὸ δύο χωριστὰς χώνας, δὲν εἶναι εὐθειογενὴς ἐπιφάνεια, ἔχει τομὰς παραλλήλους τῷ ἐπιπ. xy ἐλλείψεις καὶ πρὸς τὰ xz καὶ yz ὑπερβολάς. Ἔχει ἐπίσης καὶ κυκλικὰς τομάς. Ἔχει ὁμοῦ μὲ τὸ μονόχωνον ὑπερβολοειδὲς τὸ ἔχον τὰ ἴδια α, β, γ κοινὸν τὸν ἀσύμπτωτον κῶνον. Τὸ δίχωνον ὑπερβολοειδὲς καταντᾷ ἐκ περιστροφῆς ὅταν α=β (παραγόμενον ὑπὸ ὑπερβολῆς στρεφομένης περὶ τὸν πραγματικόν της ἄξονα).

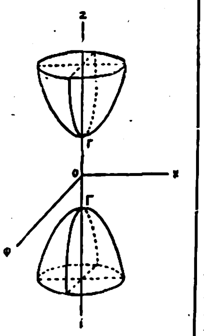

Σχ. 30.

4) Τὸ ὑπερβολικὸν παραβολοειδὲς (σχ 31) εἶναι ἡ κοιλόκυρτος ἐπιφάνεια ἡ παραγομένη ἀπὸ παραβολήν, τῆς ὁποίας ἡ κορυφὴ διατρέχει ἄλλην παραβολὴν ἐπὶ ἐπιπέδου καθέτου πρὸς τὸ τῆς πρώτης καὶ μὲ ἄξονα ἀντίρροπον τῆς πρώτης, καὶ ἥτις κινεῖται πάντοτε οὕτως, ὥστε τὸ ἐπίπεδον καὶ ὁ ἄξων αὐτῆς νὰ μένουν διαρκῶς παράλληλοι. Ἐκτείνεται εἰς τὸ ἄπειρον καὶ ἔχει περίπου τὸ σχῆμα ἐφιππίου· εἶναι καὶ αὐτὴ ἐπιφάνεια εὐθειογενὴς διττῶς, διότι δι᾽ ἑκάστου σημείου τῆς διέρχονται δύο εὐθεῖαι, «γενέτειραι». Ἡ ἐξίσωσίς της εἶναι $\frac{y^2}{\mu} - \frac{z^2}{\nu} = 2x$· αἱ τομαί της ὑπὸ τῶν ἐπιπέδων xy καὶ xz εἶναι δύο παραβολαί, μὲ ἄξονας ἀντιρρόπους ἐπὶ τοῦ ἄξονος τῶν x, τὸ δὲ yoz τὴν τέμνει κατὰ δύο εὐθείας· ἔχει ἐπίπεδα συμμετρίας τὰ xy καὶ xz καὶ ἄξονα συμμετρίας τὸν ἄξονα τῶν x.

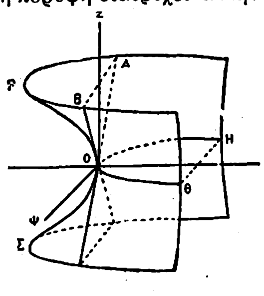

Σχ. 31.

5) Τὸ ἐλλειπτικὸν παραβολοειδὲς (σχ. 32)· ἐπιφάνεια κυρτή, παραγομένη καθ᾽ ὅμοιον τρόπον πρὸς τὸ ὑπερβολικόν, μὲ τὴν διαφοράν, ὅτι ἡ κινουμένη παραβολὴ καὶ ἡ ἀκίνητος ὁδηγὸς ἔχουν ὁμορρόπους ἄξονας. Αἱ τομαί της ὑπὸ τῶν ἐπιπέδων xy καὶ xz εἶναι δύο παραβολαὶ μὲ κοινὸν ἄξονα τὸν ἄξονα τῶν x, τὸ ἐπίπεδον yz ἐφάπτεται ἁπλῶς τοῦ παραβολοειδοῦς εἰς τὴν κορυφήν, ὁ ἄξων τῶν x εἶναι ἄξων συμμετρίας καὶ τὰ ἐπίπεδα xy, καὶ xz ἐπίπεδα συμμετρίας. Ἡ ἐξίσωσίς του εἶναι: $\frac{y^2}{\mu} + \frac{z^2}{\nu} = 2x$. Ἐπὶ τοῦ παραβολοειδοῦς τούτου ὑπάρχουν καὶ κυκλικαὶ τομαί. Ἂν μ=ν ἡ ἐπιφάνεια καταντᾷ ἐκ περιστροφῆς, παραγομένη ἀπὸ παραβολὴν στρεφομένην περὶ τὸν ἄξονά της.

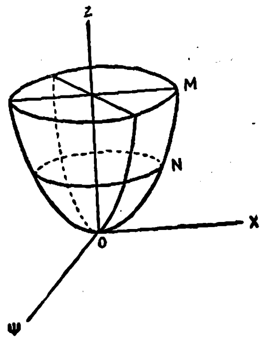

Σχ. 32.

VI. ΕΥΘΕΙΑΚΗ ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ. *Εὐθειακὴ Γεωμετρία* ὀνομάζεται ὁ κλάδος τῶν γεωμετρικῶν ἐρευνῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἡ εὐθεῖα ἀντικαθιστᾷ τὸ σημεῖον ὡς στοιχεῖον τοῦ χώρου. Εἰς τὴν γεωμετρίαν τῶν δύο διαστάσεων δὲν χρησιμεύει ἡ εἰδικὴ σπουδὴ τῶν εὐθειῶν, διότι διὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ δυασμοῦ ἡ εὐθεῖα ἐναλλάσσεται μὲ τὸ σημεῖον· ἀλλ᾽ εἰς τὸν χῶρον τῶν τριῶν διαστάσεων ἡ εὐθεῖα ἀντιστοιχεῖ πρὸς ἑαυτὴν καὶ ἑπομένως ἡ σπουδὴ τῶν ἐξ εὐθειῶν συγκροτημάτων γίνεται εὐκολωτέρα διὰ τῆς εἰσαγωγῆς ἰδιαιτέρων *εὐθειακῶν στοιχείων*, οἷον συντεταγμένων κλπ. Ἡ σπουδὴ αὐτὴ γίνεται βαθυτέρα καὶ εὐκολωτέρα διὰ τῶν ἀναλυτικῶν μεθόδων («*Διαφορικὴ Εὐθειακὴ Γεωμετρία*»)· δύναται ὅμως νὰ γίνῃ, ἐν μέρει, καὶ δι᾽ ἄλλων μεθόδων. Ἐπειδὴ ἡ θέσις μιᾶς εὐθείας ἐν τῷ χώρῳ ὁρίζεται διὰ τεσσάρων παραμέτρων, δηλαδὴ τῶν συντελεστῶν α, β, γ, δ εἰς τὰς ἐξισώσεις: y=αx+β καὶ z=γx+δ, ἕπεται, ὅτι τρία εἶναι τὰ δυνατὰ συγκροτήματα εὐθειῶν ἐν τῷ χώρῳ: 1) τὰ περιέχοντα ∞^1 εὐθείας (ὅταν μόνον μία παράμετρος μένῃ αὐθαίρετος), δηλαδὴ αἱ εὐθειογενεῖς ἐπιφάνειαι, 2) τὰ περιέχοντα ∞^2 εὐθείας ὅταν δύο παράμετροι μένουν αὐθαίρετοι), δηλαδὴ τὰ εὐθύγραμμα ἢ εὐθειακὰ σμήνη καὶ 3) τὰ περιέχοντα ∞^3 εὐθείας (ὅταν τρεῖς παράμετροι μένουν αὐθαίρετοι), δηλαδὴ τὰ εὐθειακὰ συμπλέγματα. Σύμπλεγμα ὁριζόμενον ἀπὸ ἀλγεβρικὴν σχέσιν τῶν παραμέτρων λέγεται ἀλγεβρικὸν καὶ βαθμός του, ὁ βαθμὸς τῆς ἐξισώσεως ταύτης. Αἱ εὐθεῖαι συμπλέγματος νυοστοῦ βαθμοῦ αἱ διερχόμεναι δι᾽ ἑνὸς σημείου κεῖνται ἐπὶ κώνου νυοστοῦ βαθμοῦ· αἱ κείμεναι ἐπὶ ἐπιπέδου περιβάλλουν καμπύλην νυοστῆς κλάσεως· καὶ ἑκάστη ἐπίπεδος δέσμη περιέχει ν εὐθείας τοῦ συμπλέγματος (ἡ τελευταία αὕτη ἰδιότης περιλαμβάνει προφανῶς τὰς ἄλλας). Τὸ σμῆνος ὁρίζεται διὰ ν σχέσεων μεταξὺ τῶν παραμέτρων· ὥστε δι᾽ ἑνὸς σημείου διέρχεται πεπερασμένος ἀριθμὸς μ («βαθμὸς» τοῦ σμήνους) εὐθειῶν του καὶ ἐφ᾽ ἑκάστου ἐπιπέδου κεῖται ἐπίσης πεπερασμένος ἀριθμὸς εὐθειῶν του ν («κλάσις» τοῦ σμήνους) (συμβολικῶς γράφομεν τὸ σμῆνος (μ, ν)). Τὸ ἁπλούστερον παράδειγμα σμήνους εἶναι τὸ ἐξ εὐθειῶν διὰ μ σημείων διερχομένων καὶ κειμένων ἐπὶ ν ἐπιπέδων· διὰ παντὸς ἄλλου σημείου διέρχονται ἐπίσης μ εὐθεῖαι καὶ ἐπὶ παντὸς ἄλλου ἐπιπέδου κεῖνται ἐπίσης ν, ὥστε ἔχομεν τὸ σμῆνος (μ, ν). Ὁ Halphen ἀπέδειξεν, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν κοινῶν εὐθειῶν δύο σμηνῶν εἶναι μμ′+νν′. Εὐθεῖαι τέμνουσαι δύο δοθείσας εὐθείας σχηματίζουν τὸ (γενικὸν) σμῆνος (1, 1). Ἡ εὐθειογενὴς ἐπιφάνεια ὁρίζεται ἀπὸ τρεῖς σχέσεις μεταξὺ τῶν παραμέτρων, δι᾽ ἑκάστου σημείου της διέρχεται μία εὐθεῖα της («γενέτειρα»). (Πλὴν τῶν διττῶς εὐθειογενῶν, δηλαδὴ τῶν παραγομένων ὑπὸ δύο σειρῶν εὐθειῶν· δι᾽ ἑκάστου σημείου αὐτῶν διέρχονται δύο γενέτειραι. Τοιαῦται εἶναι μόνον τὸ μονόχωνον ὑπερβολοειδὲς καὶ τὸ ὑπερβολικὸν παραβολοειδές.)

Γραμμικὸν σύμπλεγμα: Τῶν συμπλεγμάτων πρώτου βαθμοῦ (ἢ «γραμμικῶν») αἱ δι᾽ ἑνὸς σημείου εὐθεῖαι κεῖνται ἐπὶ ἐπιπέδου, τοῦ «πολικοῦ» τοῦ σημείου, καὶ αἱ ἐπὶ ἑνὸς ἐπιπέδου κείμεναι, διέρχονται δι᾽ ἑνὸς σημείου, τοῦ «πόλου» τοῦ ἐπιπέδου. Ἂν τὸ πολικὸν ἐπίπεδον τοῦ σημείου A διέρχεται ἀπὸ τὸ B, καὶ τὸ πολικὸν τοῦ B διέρχεται διὰ τοῦ A· τὰ πολικὰ ἐπίπεδα ὅλων τῶν σημείων μιᾶς εὐθείας E_1, διέρχονται δι᾽ ἄλλης εὐθείας E_2, ἡ δὲ σχέσις τῶν E_1, E_2 εἶναι ἀμοιβαία. Πᾶσα εὐθεῖα τοῦ συμπλέγματος συναντῶσα τὴν μίαν συναντᾷ καὶ τὴν ἄλλην, καὶ πᾶσα εὐθεῖα συναντῶσα καὶ τὰς δύο ἀνήκει εἰς τὸ σύμπλεγμα· λέγονται δὲ πολικαὶ ἀλλήλων ἢ συζυγεῖς ὡς πρὸς τὸ σύμπλεγμα. Κεντρικὸς ἄξων ἑνὸς συμπλέγματος λέγεται ἡ μία καὶ μόνη εὐθεῖα, ἑκάστου σημείου τῆς ὁποίας τὸ πολικὸν ἐπίπεδον εἶναι κάθετον ἐπ᾽ αὐτήν. Ἂν δ εἶναι ἡ ἐλαχίστη ἀπόστασις, θ ἡ γωνία τοῦ κεντρικοῦ ἄξονος καὶ τῆς τυχούσης εὐθείας τοῦ συμπλέγματος, ἔχομεν τὴν σχέσιν: δ.εφθ=σταθ.=p (p≡ «παράμετρος»).

Ἐφαρμογή: Πᾶν σύστημα δυνάμεων ἀνάγεται κατὰ τὴν μηχανικὴν εἰς μίαν δύναμιν Δ καὶ ἓν ζεῦγος Z κάθετον ἐπ᾽ αὐτήν. Αἱ εὐθεῖαι μηδενικῆς ῥο-

Digitized by Google

πῆς τοῦ συστήματος ἀποτελοῦν εὐθειακὸν σύμπλεγμα ἔχον κεντρικὸν ἄξονα τὴν εὐθεῖαν τῆς δυνάμεως καὶ παράμετρον τὸ πηλίκον $\frac{Z}{\Delta}$. Ἐπίσης εἰς τὴν γενικὴν κίνησιν στερεοῦ συστήματος, ἥτις καθ' ἑκάστην στιγμὴν εἶναι μία ἑλίκωσις, τὸ διὰ τοῦ τυχόντος σημείου ἐπίπεδον τὸ κάθετον ἐπὶ τὴν ταχύτητα τοῦ σημείου εἶναι τὸ πολικὸν του ἐπίπεδον ὡς πρὸς γραμμικὸν σύμπλεγμα ἔχον κεντρικὸν ἄξονα τὸν ἄξονα ἑλικώσεως καὶ παράμετρον τὸ πηλίκον $\frac{g}{\omega}$, ὅπου g ἡ ὀλίσθησις καὶ ω ἡ γωνιακὴ ταχύτης.

Ἰδιότητες τοῦ ζεύγους δύο εὐθειακῶν συμπλεγμάτων: Αἱ κοιναὶ εὐθεῖαι τοῦ ζεύγους εἶναι κοιναὶ καὶ ἀπείρων ἄλλων εὐθειακῶν συμπλεγμάτων, ἐξ ὧν δύο ἔχουν ἐκφυλισθῆ εἰς εὐθείας γραμμάς, αἵτινες εἶναι συζυγεῖς πρὸς ἕκαστον τῶν συμπλεγμάτων τοῦ ζεύγους (δυνατὸν δὲ καὶ νὰ συμπίπτουν). Ὁ τόπος τῶν κεντρικῶν ἀξόνων τοῦ ζεύγους εἶναι ἐπιφάνεια τρίτου βαθμοῦ, λεγομένη «κυλινδροειδὲς» (θεμελιώδης διὰ τὴν συνθετικὴν ταύτην θεωρίαν τὴν ἀναπτυχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ball). Οἱ Felix Klein καὶ Darboux εὗρον τρόπον τινὰ ἀντιστοιχίσεως τῆς Εὐθειακῆς Γεωμετρίας καὶ τῆς Γεωμετρίας τῶν Σφαιρῶν· ἄλλον δὲ τρόπον τῆς ἰδίας ἀντιστοιχίσεως ὁ Sophus Lie.

Μὴ γραμμικὰ συμπλέγματα: Αἱ δι' ἑνὸς σημείου εὐθεῖαι ἑνὸς συμπλέγματος τοῦ ν βαθμοῦ κεῖνται ἐπὶ κώνου τοῦ ν βαθμοῦ· ἂν λοιπὸν ὁ κῶνος οὗτος ἔχῃ διπλῆν εὐθεῖαν, τὸ σημεῖον λέγεται ἰδιάζον· ὁμοίως ἓν ἐπίπεδον λέγεται ἰδιάζον, ὅταν ἡ περιβάλλουσα τῶν ἐπ' αὐτοῦ εὐθειῶν ἔχῃ διπλῆν ἐφαπτομένην. Ἡ ἐπιφάνεια-τόπος τῶν ἰδιαζόντων σημείων εἶναι ἡ ἰδία μὲ τὴν ἐπιφάνειαν-τόπον τῶν ἰδιαζόντων ἐπιπέδων, λεγομένη ἰδιάζουσα ἐπιφάνεια καὶ ἔχει βαθμὸν καὶ κλασιν ἴσα: $2\nu(\nu-1)^2=4$ διὰ τὰ συμπλέγματα β' βαθμοῦ.

Ἰδιότητες τῶν εὐθειῶν συμπλέγματος β' βαθμοῦ τῶν συναντωσῶν δοθεῖσαν εὐθεῖαν: 1) Οἱ κῶνοι, τῶν ὁποίων αἱ κορυφαὶ κεῖνται ἐπὶ τῆς δοθείσης εὐθείας, διέρχονται δι' ὀκτὼ σταθερῶν σημείων καὶ περιβάλλουν ἐπιφάνειαν τοῦ τετάρτου βαθμοῦ. 2) Αἱ κωνικαί, τῶν ὁποίων τὰ ἐπίπεδα περιέχουν τὴν δοθεῖσαν εὐθεῖαν, κεῖνται ὅλαι ἐπὶ ἐπιφανείας δ' κλάσεως καὶ ἐφάπτονται 8 σταθερῶν ἐπιπέδων· αἱ δύο αὐταὶ ἐπιφάνειαι συμπίπτουν. 3) Ἐπὶ τῆς δοθείσης εὐθείας κεῖνται 4 ἰδιάζοντα σημεῖα· καὶ τὰ ἐπίπεδα, εἰς τὰ ὁποῖα οἱ κῶνοι των ἐκφυλίζονται, εἶναι τὰ 8 προηγούμενα κοινὰ ἐφαπτόμενα ἐπίπεδα. 4) Ὑπάρχουν 4 ἰδιάζοντα ἐπίπεδα διὰ τῆς εὐθείας καὶ τὰ 8 σημεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐκφυλίζονται αἱ κωνικαί των, εἶναι τὰ 8 προηγούμενα κοινὰ σημεῖα. Ὁ τόπος τῶν πόλων τῆς εὐθείας πρὸς ὅλας τὰς κωνικὰς τὰς ἐπὶ ἐπιπέδων διὰ τῆς εὐθείας, εἶναι εὐθεῖα λεγομένη πολικὴ τῆς δοθείσης καὶ δι αὐτῆς διέρχονται τὰ πολικὰ ἐπίπεδα τῇ δοθείσης ὡς πρὸς ἕκαστον κῶνον. Ἡ ἐπιφάνεια, ἐπὶ τῆς ὁποίας κεῖνται ὅλαι αἱ κωνικαὶ αἱ διὰ μιᾶς εὐθείας, λέγεται ἐπιφάνεια τοῦ Plücker τῆς γραμμῆς ταύτης. Ὁ ἀριθμὸς τῶν προβολικῶς διαφόρων συμπλεγμάτων β' βαθμοῦ εἶναι 49, κατὰ τὸν Weiler.

VII. ΑΠΕΙΡΟΣΤΙΚΗ (Ἢ ΔΙΑΦΟΡΙΚΗ) ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ.

Α) ΚΑΜΠΥΛΑΙ. *Ἐξισώσεις τῆς «ἐφαπτομένης»* (δηλαδὴ τοῦ ὁρίου μιᾶς τεμνούσης τὴν καμπύλην) μιᾶς καμπύλης τοῦ χώρου:

$$\frac{X-x}{\alpha}=\frac{Y-y}{\beta}=\frac{Z-z}{\gamma}\left(\text{ὅπου } \alpha=\frac{dx}{ds}, \beta=\frac{dy}{ds}, \gamma=\frac{dz}{ds}\right.$$

τὰ συνημίτονα τῶν γωνιῶν τῆς ἐφαπτομένης ΜΕ (σχ. 33) πρὸς τοὺς ἄξονας καὶ $ds=\sqrt{dx^2+dy^2+dz^2}$, τὸ διαφορικὸν τοῦ τόξου τῆς καμπύλης).

Ἐξισώσεις τοῦ καθέτου ἐπιπέδου (δηλαδὴ τοῦ καθέτου ἐπὶ τὴν ἐφαπτομένην) τῆς καμπύλης:

$$(X-x)\,\alpha+(Y-y)\,\beta+(Z-z)\,\gamma=0.$$

Ἐγγύτατον ἐπίπεδον τῆς καμπύλης εἰς ἓν σημεῖον τῆς Μ λέγεται τὸ ὅριον ἐπιπέδου διερχομένου διὰ τριῶν σημείων τῆς καμπύλης, ὅταν συμπέσουν εἰς τὸ Μ, καὶ ἔχει τὴν ἰδιότητα, ἡ ἀπόστασις τοῦ τυχόντος σημείου Μ' τῆς καμπύλης πλησίον τοῦ Μ νὰ γίνεται (καθόσον τὸ Μ' τείνει πρὸς τὸ Μ) ἀπειροστὸν ἀνωτέρας τάξεως ἢ ἡ ἀπόστασις τοῦ Μ' ἀπὸ κάθε ἄλλο ἐπίπεδον διὰ τοῦ Μ. Ἡ ἐξίσωσις τοῦ ἐγγυτάτου ἐπιπέδου εἶναι:

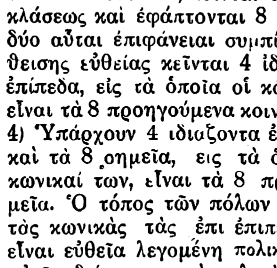

Σχ. 33.

$$\begin{vmatrix} X-x & Y-y & Z-z \\ dx & dy & dz \\ d^2x & d^2y & d^2z \end{vmatrix}=0$$

Ὀρθία κάθετος ἢ δικάθετος τῆς καμπύλης εἰς τὸ Μ λέγεται ἡ κάθετος ΜΔ ἐπὶ τὸ ἐγγύτατον ἐπίπεδον καὶ ἔχει τὰς ἐξισώσεις:

$$\frac{X-x}{dyd^2z-dzd^2y}=\frac{Y-y}{dzd^2x-dxd^2z}=\frac{Z-z}{dxd^2y-dyd^2x}$$

Πρωτεύουσα ἢ πρώτη κάθετος τῆς καμπύλης λέγεται ἡ κοινὴ κάθετος ΜΠ τῆς ἐφαπτομένης καὶ τῆς ὀρθίας καθέτου καὶ αἱ ἐξισώσεις της εἶναι:

$$\frac{X-x}{dsd^2x-dxd^2s}=\frac{Y-y}{dsd^2y-dyd^2s}=\frac{Z-z}{dsd^2z-dzd^2s}$$

Ἡ ἐφαπτομένη, ἡ ὀρθία κάθετος καὶ ἡ πρώτη κάθετος ἀποτελοῦν τὰς τρεῖς ἀρχικὰς εὐθείας τῆς καμπύλης ἢ τὸ πρωτεῦον τρίεδρον αὐτῆς. Τὸ ἐπίπεδον ἐφαπτομένης καὶ πρώτης καθέτου εἶναι τὸ ἐγγύτατον, πρώτης καὶ ὀρθίας, τὸ κάθετον καὶ ἐφαπτομένης καὶ ὀρθίας) τὸ λεγόμενον εὐθειοποιοῦν ἐπίπεδον.

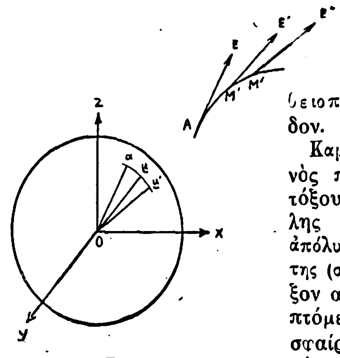

Σχ. 34

Καμπυλότης. Ἑνὸς πεπερασμένου τόξου τῆς καμπύλης ΑΜ λέγεται ἀπόλυτος καμπυλότης (σχ. 34) τὸ τόξον αμ τὸ ἀποκοπτόμενον ἐπὶ τῆς σφαίρας τῆς με κέντρον τὴν ἀρχὴν καὶ ἀκτῖνα τὴν μονάδα ὑπὸ τῶν διὰ τῆς ἀρχῆς εὐθειῶν τῶν παραλλήλων καὶ ὁμορρόπων πρὸς τὰς ἐφαπτομένας τοῦ τόξου ΑΜ. Μέση καμπυλότης τοῦ τόξου ΑΜ λέγεται τὸ πηλίκον $\frac{\alpha\mu}{AM}$ (δηλαδὴ ἡ εἰς τὴν μονάδα τοῦ τόξου ἀντιστοιχοῦσα καμπυλότης, ἂν διενέμετο ἐξ ἴσου εἰς τὸ τόξον). Ἂν τὸ τόξον ΑΜ αὐξήσῃ κατὰ τὸ ΜΜ', τὸ αμ αὐξάνει κατὰ τὸ μμ' καὶ τὸ ὅριον τοῦ $\frac{\mu\mu'}{MM'}$, ὅταν τὸ Μ' πέσῃ εἰς τὸ Μ, λέγεται καμπυλότης τῆς καμπύλης εἰς τὸ σημεῖον Μ. Ἔχομεν λοιπόν:

$$\frac{\mu\mu'}{MM'}=\frac{\Delta\sigma}{\Delta s} \text{ καὶ ορ } \frac{\mu\mu'}{MM'}=\text{ορ}\,\frac{\Delta\sigma}{\Delta s}=\frac{d\sigma}{ds},$$

ὅπου dσ τὸ διαφορικὸν τοῦ τόξου τῆς καμπύλης αμμ', δηλαδὴ τῆς α' σφαιρικῆς δεικτρίας ἢ δεικτρίας καμπυλότητος τῆς ΑΜΜ'. Ἐπειδὴ ὁ κύκλος ἔχει καμπυλότητα εἰς ὅλα τὰ σημεῖά του τὴν ἰδίαν, ἀντίστροφον τῆς ἀκτῖνός του, τὸ πηλίκον $\frac{ds}{d\sigma}$ λέγεται ἀκτὶς καμπυλότητος (ϱ) τῆς καμπύλης εἰς εἰς τὸ Μ· ὥστε εἶναι: $\frac{d\sigma}{ds}=\frac{1}{\varrho}$ (καμπύλαι ἔχουσαι καμπυλότητα πανταχοῦ = 0 εἶναι μόνον αἱ εὐθεῖαι). Ἂν ἐπὶ τῆς θετικῆς φορᾶς τῆς α' καθέτου λάβωμεν ΜΚ=ϱ, τὸ Κ λέγεται κέντρον καμπυλότητος τῆς καμπύλης εἰς τὸ Μ (σχ. 33).

Στρέψις: Ἑνὸς τόξου καμπύλης ΑΜ (σχ. 35) λέγεται στρέψις τὸ τόξον αμ τὸ ἀποκοπτόμενον ἐπὶ τῆς σφαίρας τῆς μὲ κέντρον τὴν ἀρχὴν καὶ ἀκτῖνα τὴν μονάδα ὑπὸ τῶν εὐθειῶν τῶν ἀγομένων ἐκ τῆς ἀρχῆς παραλλήλων καὶ ὁμορρόπων πρὸς τὰς ὀρθίας καθέτους τοῦ τόξου ΑΜ. Τὸ πηλίκον $\frac{\alpha\mu}{AM}$ λέγεται μέση στρέψις τοῦ ΑΜ. Ἂν τὸ ΑΜ αὐξήσῃ κατὰ τὸ ΜΜ', τὸ ορ $\frac{\mu\mu'}{MM'}=\text{ορ}\,\frac{\Delta\tau}{\Delta s}=\frac{d\tau}{ds}$ λέγεται στρέψις τῆς καμπύλης εἰς τὸ Μ, ὅπου dτ τὸ διαφορικὸν τοῦ τόξου τῆς καμπύλης αμμ', τῆς «β' σφαιρικῆς δεικτρίας» ἢ «δεικτρίας στρέψεως». Κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὴν καμπυλότητα ὀνομάζομεν ἀκτῖνα στρέψεως r τὸ ἀντίστροφον τῆς στρέψεως· ὥστε εἶναι $\frac{ds}{d\tau}=\frac{1}{r}$. Καμπύλαι ἔχουσαι εἰς ὅλα των τὰ σημεῖα στρέψιν μηδὲν εἶναι μόνον αἱ ἐπίπεδοι καμπύλαι (αἱ δὲ εὐθεῖαι ἔχουν ἀόριστον). Δι' ὁμοίας κατασκευῆς, ἐφαρμοζομένης εἰς τὰς πρώτας καθέτους, εὑρίσκομεν τὴν «ὁλικὴν» καμπυλότητα $\frac{d\pi}{ds}$, ἥτις εἶναι ἴση μέ: $\sqrt{\frac{1}{\varrho^2}+\frac{1}{r^2}}$.

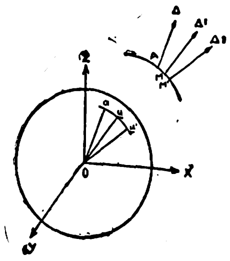

Σχ. 35.

Τύποι τοῦ Frenet: Τὰ διαφορικὰ τῶν συνημιτόνων μιᾶς τυχούσης ἐκ τῶν τριῶν ἀρχικῶν εὐθειῶν τῆς καμπύλης ἐκφράζονται διὰ τῶν συνημιτόνων τῶν δύο ἄλλων καὶ τῆς καμπυλότητος καὶ τῆς στρέψεως ὑπὸ τῶν θεμελιωδῶν τύπων τοῦ Frenet: $d\alpha=\frac{\xi}{\varrho}ds$, $d\beta=\frac{\eta}{\varrho}ds$, $d\gamma=\frac{\zeta}{\varrho}ds$·

$$d\xi=\left(-\frac{\alpha}{\varrho}+\frac{\lambda}{r}\right)ds,\ d\eta=\left(-\frac{\beta}{\varrho}+\frac{\mu}{r}\right)ds,$$
$$d\zeta=\left(-\frac{\gamma}{\varrho}+\frac{\nu}{r}\right)ds\cdot$$
$$d\lambda=-\frac{\xi}{r}ds,\ d\mu=-\frac{\eta}{r}ds,\ d\nu=-\frac{\zeta}{r}ds,$$

(ὅπου ξ,η,ζ τὰ συνημ τῆς πρώτης καὶ λ,μ,ν τὰ τῆς ὀρθίας καθέτου).

Ἄξων καμπυλότητος: Ἡ ἐκ τοῦ κέντρου καμπυλότητος ἀγομένη παράλληλος καὶ ὁμόρροπος πρὸς τὴν ὀρθίαν κάθετον, ἡ ΚΛ (σχ. 33), λέγεται ἄξων καμπυλότητος τῆς καμπύλης εἰς τὸ Μ, ἢ πολικὴ εὐθεῖα.

Ἰδιότητες τοῦ ἄξονος καμπυλότητος: 1) Εἶναι τὸ ὅριον τῆς τομῆς δύο ἐπιπέδων καθέτων εἰς δύο σημεῖα Μ καὶ Μ' τῆς καμπύλης, ὅταν τὸ Μ' τείνῃ νὰ πέσῃ εἰς τὸ Μ. 2) Εἶναι τὸ ὅριον τῆς τομῆς δύο ἐπιπέδων καθέτων εἰς τὰ μέσα δύο χορδῶν ἀρχομένων ἐκ τοῦ Μ, ὅταν αἱ χορδαὶ τείνουν πρὸς τὸ μηδέν. 3) Εἶναι ὁ τόπος τῶν κέντρων καμπυλότητος ὅλων τῶν προβολῶν τῆς καμπύλης ἐπὶ τῶν ἐφαπτομένων ἐπιπέδων της (δηλαδὴ τῶν διὰ τῆς ἐφαπτομένης).

Ἐγγυτάτη σφαῖρα. Ἐκ τῶν ∞^3 σφαιρῶν τῶν διερχομένων διὰ τοῦ σημείου Μ τῆς καμπύλης αἱ ∞^2 ἐκεῖναι, τῶν ὁποίων τὸ ἐφαπτόμενον ἐπίπεδον εἰς τὸ Μ περιέχει τὴν ἐφαπτομένην τῆς καμπύλης, λέγονται ἐφαπτόμεναι σφαῖραι τῆς καμπύλης (πρώτης τάξεως)· ἔχουν τὰ κέντρα των ἐπὶ τοῦ καθέτου ἐπιπέδου τῆς καμπύλης καὶ εἶναι τὰ ὅρια σφαιρῶν διερχομένων διὰ δύο σημείων τῆς καμπύλης, ὅταν συμπέσουν εἰς ἕν. Τὸ ὅριον μιᾶς σφαίρας τεμνούσης τὴν καμπύλην εἰς τρία σημεῖα, ὅταν τὰ τρία σημεῖα συμπέσουν, εἶναι μία σφαῖρα ἔχουσα ἐπαφὴν δευτέρας τάξεως (πρὸς τὴν καμπύλην)· τοιαῦται σφαῖραι εἶναι ∞^1, ὅλαι αἱ ἔχουσαι τὸ κέντρον των ἐπὶ τοῦ ἄξονος καμπυλότητος· τέλος μία ὡρισμένη σφαῖρα ἔχουσα τὸ κέντρον της Κο σχ. 36) ἐπὶ τοῦ ἄξονος καμπυλότητος εἰς ἀπόστασιν $\frac{d\varrho}{d\tau}$ ἀπὸ τὸ κέντρον καμπυλότητος, εἶναι τὸ ὅριον μιᾶς σφαίρας διερχομένης διὰ τεσσάρων σημείων τῆς καμπύλης, ὅταν τὰ 4 σημεῖα συμπέσουν εἰς ἕν· λέγεται δὲ ἐγγυτάτη, διότι ἡ ἀπόστασις τῶν πλησίον τοῦ Μ σημείων τῆς καμπύλης ἀπ' αὐτῆς εἶναι ἀπειροστὸν ἀνωτέρας τάξεως ἢ ἡ ἀπόστασις ἀπὸ κάθε ἄλλην σφαῖραν διερχομένην διὰ τοῦ Μ. Ἡ ἐξίσωσίς της εἶναι:

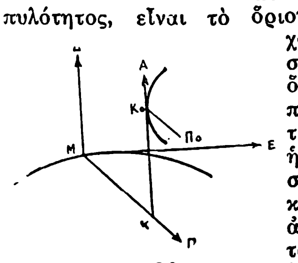

Σχ. 36

$$\left(X-x-\varrho\xi-\lambda\frac{d\varrho}{d\tau}\right)^2+\left(Y-y-\varrho\eta-\mu\frac{d\varrho}{d\tau}\right)^2+$$
$$+\left(Z-z-\varrho\zeta-\nu\frac{d\varrho}{d\tau}\right)^2=\varrho^2+\left(\frac{d\varrho}{d\tau}\right)^2,$$

ἢ μετὰ τὰς πράξεις:

$$\Sigma(X-x)^2=2\varrho.\,\Sigma(X-x)\xi+2\frac{d\varrho}{d\tau}\Sigma(X-x)\lambda$$

(ὅπου Σ δηλοῖ τὸ ἄθροισμα τριῶν ὅρων προκυπτόντων ἐκ τοῦ πρώτου διὰ κυκλικῆς τροπῆς τῶν γραμμάτων). Ὁ τόπος τῶν κέντρων τῶν ἐγγυτάτων σφαιρῶν μιᾶς καμπύλης εἶναι ὁ λαιμὸς τῆς ἐπιφανείας τῶν ἀξόνων καμπυλότητος, δηλαδὴ τῆς «πολικῆς ἐπιφανείας»· ἔχει λοιπὸν ἐφαπτομένην (σχ 36) τὸν ἄξονα καμπυλότητος: ἡ πρώτη κάθετός του εἶναι παράλληλος τῆς α' καθέτου τῆς καμπύλης καὶ ἡ ὀρθία κάθετός του παράλληλος τῆς ἐφαπτομένης της. Αἱ ἀκτῖνες καμπυλότητος τοῦ λαιμοῦ ϱ_o, r_o εἶναι:

$$\varrho_o=\pm\left(\varrho+\frac{d^2\varrho}{dt^2}\right), \text{ καὶ } r_o=\pm\left(\varrho+\frac{d^2\varrho}{d\tau^2}\right)\frac{\varrho}{r}.$$

Ἐνειλιγμέναι καὶ ἐξειλιγμέναι. Ἐνειλιγμένη καμπύλης λέγεται ἡ καμπύλη ἡ ἔχουσα ἐφαπτομένας μίαν σειρὰν καθέτων τῆς πρώτης, λεγομένης ἐξειλιγμένης τῆς δευτέρας (σχ. 37). Ἑκάστη καμπύλη ἔχει ἀπείρους ἐνειλιγμένας, κειμένας ἐπὶ τῆς πολικῆς ἐπιφανείας της καὶ οὔσας γεωδαισιακὰς γραμμὰς αὐτῆς (μεταξὺ αὐτῶν δὲν περιλαμβάνεται ὁ τόπος τῶν κέντρων καμπυλότητος, ἐκτὸς ὅταν ἡ ἐξειλιγμένη εἶναι ἐπίπεδος).

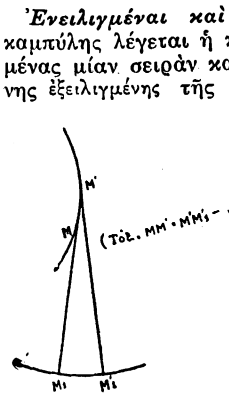

Σχ. 37

Ἐξισώσεις τῶν ἐνειλιγμένων:

$$x_1=x+\varrho\xi-\lambda\varrho\,\epsilon\varphi(\tau+c),$$
$$y_1=y+\varrho\eta-\mu\varrho\,\epsilon\varphi(\tau+c),$$
$$z_1=z+\varrho\zeta-\nu\varrho\,\epsilon\varphi(\tau+c).$$

Ἑκάστη καμπύλη ἔχει ἀπείρους ἐξειλιγμένας, κειμένας ὅλας ἐπὶ τῆς ἀναπτυκτῆς ἐπιφανείας, ἂν καὶ ἐφαπτομένων της: ἑπομένως ἐπιπέδους,

Digitized by Google

αὐτὴ εἶναι ἐπίπεδος· ἐξισώσεις τῶν ἐξειλιγμένων:
$x_1 = x - a(s+c),\ y_1 = y - \beta(s+c),\ z_1 = z - \gamma(s+c).$

Μηχανικὴ ἰδιότης τῶν ἐνειλιγμένων: ἂν νῆμα σταθεροῦ μήκους καὶ ἔχον τὸ σχῆμα τῆς ἐνειλιγμένης ἐξελίσσεται, δηλαδὴ ἓν μέρος αὐτοῦ γίνεται εὐθὺ καὶ ἐφάπτεται τῆς καμπύλης, τὰ διάφορα σημεῖα τοῦ νήματος γράφουν τὰς ἐξειλιγμένας τῆς καμπύλης: (πόρισμα τῆς ἰδιότητος ὅτι: πᾶν τόξον τῆς ἐνειλιγμένης εἶναι διαφορὰ τῶν δύο εὐθειῶν τῶν ἑνουσῶν τὰ ἄκρα του μὲ τὰ ἀντίστοιχα σημεῖα τῆς τυχούσης ἐξειλιγμένης).

Ἐπαφὴ δύο καμπύλων. Ἂν δύο καμπύλαι εἰς ἓν κοινὸν σημεῖόν των M ἔχουν κοινὴν τὴν ἐφαπτομένην, λέγομεν ὅτι ἔχουν ἐπαφὴν πρώτης τάξεως ἂν ἔχουν κοινὸν τὸ πρωτεῦον τρίεδρον καὶ τὴν ἀκτῖνα καμπυλότητος, δευτέρας τάξεως· ἂν ἔχουν κοινὰς τὰς ἀρχικὰς εὐθείας καὶ $\varrho_1 = \varrho,\ r_1 = r,\ \frac{d\varrho_1}{ds} = \frac{d\varrho}{ds}$, ἔχουν ἐπαφὴν τρίτης τάξεως κτλ.

Εἴδη καμπύλων. Ἐκ τῶν καμπύλων τοῦ χώρου σπουδαιότερα εἴδη εἶναι τὰ ἑξῆς: 1) Αἱ καμπύλαι, διὰ τὰς ὁποίας ϱ καὶ r σταθερά, εἶναι αἱ κυκλικαὶ ἕλικες, δηλαδὴ αἱ καμπύλαι, εἰς ἃς τρέπονται εὐθεῖαι γραμμαὶ χαραγμέναι ἐπὶ χάρτου πλαγίως, ὅταν τυλίξωμεν αὐτὸν ἐπὶ ὀρθοῦ κυκλικοῦ κυλίνδρου (γεωδαισικαὶ γραμμαὶ τοῦ κυλίνδρου) (βλ. λ. ἕλιξ). 2) Αἱ καμπύλαι, δι᾽ ἃς $\frac{r}{\varrho}$ = σταθερὸν (γενικαὶ ἕλικες), εἶναι αἱ γεωδαισικαὶ γραμμαὶ τῶν γενικῶν κυλινδρικῶν ἐπιφανειῶν. 3) Αἱ καμπύλαι: ϱ = σταθερὸν (στρεβλοὶ κύκλοι). 4) Αἱ καμπύλαι: $\frac{A}{\varrho} + \frac{B}{r} = \Gamma$ (καμπύλαι τοῦ Bertrand) ἔχουν τὴν ἰδιότητα νὰ ἔχουν ἀνὰ δύο κοινὰς τὰς πρώτας καθέτους εἰς ὅλα τὰ σημεῖά των. 5) Αἱ καμπύλαι $\frac{1}{\varrho} = A\left(\frac{1}{\varrho^2} + \frac{1}{r^2}\right)$ (καμπύλαι τοῦ Mannheim): αἱ πρῶταί των κάθετοι εἶναι ὄρθιαι κάθετοι ἄλλης καμπύλης. 6) Αἱ καμπύλαι:
$$\frac{A}{\varrho^2} + \frac{B}{\varrho r} + \frac{\Gamma}{r^2} + \frac{\Delta}{\varrho} + \frac{E}{r} = 0$$
(καμπύλαι τοῦ Cesaro) παρουσιάζονται, ἂν ζητήσωμεν πότε εὐθεῖαι στερεῶς συνδεδεμέναι μὲ τὸ τρίεδρον μιᾶς καμπύλης παράγουν κατὰ τὴν κίνησίν του ἀναπτυκτὴν ἐπιφάνειαν.

β′) ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΙ. Συνήθης ἐξίσωσις ἐπιφανείας: $\sigma(x,y,z) = 0$, ἢ $z = \varphi(x,y)$· παραμετρικαὶ ἐξισώσεις τῆς ἐπιφανείας εἶναι αἱ: $x = \sigma(u,v), y = \varphi(u,v), Z = f(u,v)$. Θὰ ἀναφέρωμεν τοὺς κυριωτέρους τύπους, λαμβάνοντες ὡς βάσιν τὰς παραμετρικὰς ἐξισώσεις. (Οἱ ἁπλούστεροι τύποι, οἱ τῆς συνήθους μορφῆς, προκύπτουν, καθ᾽ ὃν τρόπον θὰ δείξωμεν κατωτέρω).

Γραμμικὸν στοιχεῖον τῆς ἐπιφανείας (δηλ. διαφορικὸν τοῦ τόξου τῆς τυχούσης καμπύλης της): $ds^2 = Edu^2 + 2F\,du\,dv + G\,dv^2$ (ὅπου $E = \Sigma x_u^2$) $F = \Sigma x_u x_v$, $G = \Sigma z_v^2$.

Γωνία παραμετρικῶν γραμμῶν: $\text{συν}\omega = \frac{F}{\sqrt{EG}}$ (δι᾽ ὀρθογώνιον δίκτυον ἔχομεν ἐκ ταυτότητος: $F = 0$).

Γωνία φ δύο τυχουσῶν γραμμῶν τῆς ἐπιφανείας:
$$\text{συν}\varphi = \frac{E + F(k_1 + k_2) + G k_1 k_2}{\sqrt{E + 2Fk_1 + Gk_1^2}\cdot\sqrt{E + 2Fk_2 + Gk_2^2}}$$

Ἐξίσωσις ἐφαπτομένου ἐπιπέδου (τόπου τῶν ἐφαπτομένων τῶν δι᾽ ἑνὸς σημείου M καμπύλων τῆς ἐπιφανείας):
$$\begin{vmatrix} X-x & Y-y & Z-z \\ x_u & y_u & z_u \\ x_v & y_v & z_v \end{vmatrix} = 0.$$

Ἐξισώσεις καθέτου: $\frac{X-x}{l} = \frac{Y-y}{m} = \frac{Z-z}{n}$ (ὅπου l, m, n, εἶναι τὰ συνημίτονά της:
$$l = \frac{y_u z_v - z_u y_v}{D},\quad m = \frac{z_u x_v - x_u z_v}{D},$$
$$n = \frac{x_u y_v - y_u x_v}{D} \text{ καὶ } D = \sqrt{EG - F^2}).$$

Ἀκτὶς καμπυλότητος τῆς τυχούσης τομῆς τῆς ἐπιφανείας: $\frac{\text{συν}\theta}{\varrho} = \frac{Ldu^2 + 2Mdudv + Ndv^2}{Edu^2 + 2Fdudv + Gdv^2}$
($L = \Sigma l x_{uu} = -\Sigma x_u l_u,\quad M = \Sigma l x_{uv} = -\Sigma x_u l_v = -\Sigma x_v l_u,\ N = \Sigma l x_{vv} = -\Sigma x_v l_v$).

Θεώρημα τοῦ Meusnier: $\varrho = \varrho_1\,\text{συν}\theta$, ὅπου ϱ = ἡ ἀκτὶς τῆς τυχούσης καμπύλης τῆς ἐπιφανείας, ϱ_1 = ἡ ἀκτὶς τῆς καθέτου τομῆς της, τῆς μὲ τὴν ἰδίαν ἐφαπτομένην, καὶ θ ἡ γωνία τῆς πρώτης καθέτου τῆς πρώτης καμπύλης πρὸς τὴν κάθετον τῆς ἐπιφανείας (σχ. 38).

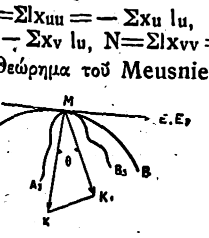

Σχ. 38

Συνθῆκαι «ὀμφαλικοῦ» σημείου, δηλαδὴ σημείου, ὅπου τὰ $\frac{1}{\varrho_1}$ ὅλων τῶν καθέτων τομῶν τῆς ἐπιφανείας πέριξ τοῦ M εἶναι ἴσα): $\frac{L}{E} = \frac{M}{F} = \frac{N}{G}$.

Ἀσυμπτωτικαὶ διευθύνσεις: $L + 2Mk + Nk^2 = 0$.

Τύπος τοῦ Euler: $\frac{1}{\varrho} = \frac{\text{συν}^2\varphi}{P_1} + \frac{\text{ημ}^2\varphi}{P_2}$ (ὅπου P_1, P_2 ἡ μεγίστη καὶ ἡ ἐλαχίστη ἀκτίς).

Διαφορικὴ ἐξίσωσις τῶν γραμμῶν καμπυλότητος:
$$\begin{vmatrix} k^2 & E & L \\ -k & F & N \\ 1 & G & N \end{vmatrix} = 0.$$

Γραμμαὶ καμπυλότητος λέγονται αἱ γραμμαὶ τῆς ἐπιφανείας, κατὰ μῆκος ἑκάστης τῶν ὁποίων αἱ κάθετοι τῆς ἐπιφανείας ἀποτελοῦν ἀναπτυκτὴν ἐπιφάνειαν (δι᾽ ἑκάστου σημείου τῆς ἐπιφανείας διέρχονται δύο γραμμαὶ καμπυλότητος, κάθετοι ἐπ᾽ ἀλλήλας).

Διαφορικὴ ἐξίσωσις τῶν ἀσυμπτωτικῶν γραμμῶν: $Ldu^2 + 2M\,du\,dv + Ndv^2 = 0$. (Ἀσυμπτωτικαὶ γραμμαὶ λέγονται αἱ γραμμαὶ τῆς ἐπιφανείας, τῶν ὁποίων ἡ ὀρθία κάθετος συμπίπτει διαρκῶς μὲ τὴν κάθετον τῆς ἐπιφανείας· δι᾽ ἑκάστου σημείου διέρχονται δύο· φανταστικαὶ εἰς τὰς κυρτὰς ἐπιφανείας, πραγματικαὶ καὶ διάφοροι εἰς τὰς κοιλοκύρτους, πραγματικαὶ καὶ συμπίπτουσαι εἰς μίαν εἰς τὰς ἀναπτυκτάς). Ἄλλαι σπουδαῖαι γραμμαὶ τῆς ἐπιφανείας εἶναι αἱ γεωδαισιακαί: εἶναι ἐκεῖναι, τῶν ὁποίων αἱ πρῶται κάθετοι συμπίπτουν διαρκῶς μὲ τὰς καθέτους τῆς ἐπιφανείας, καὶ ἔχουν τὴν ἰδιότητα νὰ εἶναι ὁ συντομώτερος δρόμος ἀπὸ σημείου εἰς σημεῖον τῆς ἐπιφανείας

Καμπυλότης τῆς ἐπιφανείας. Ἀπόλυτος καμπυλότης ἑνὸς μέρους Ω τῆς ἐπιφανείας (σχ. 39) λέγεται τὸ σφαιρικὸν ἐμβαδὸν ω, τὸ ὁποῖον ἀποκόπτουν ἐπὶ σφαίρας μὲ ἀκτῖνα τὴν μονάδα αἱ ἐκ τῆς ἀρχῆς παράλληλοι πρὸς τὰς καθέτους τοῦ μέρους τούτου τῆς ἐπιφανείας. Τὸ πηλίκον $\frac{\omega}{\Omega}$ λέγεται μέση καμπυλότης τοῦ ω καὶ τὸ ὅριον $\frac{\omega}{\Omega}$, ὅταν τὸ Ω τείνῃ νὰ καταντήσῃ ἓν σημεῖον M, λέγεται καμπυλότης K τῆς ἐπιφανείας εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο.

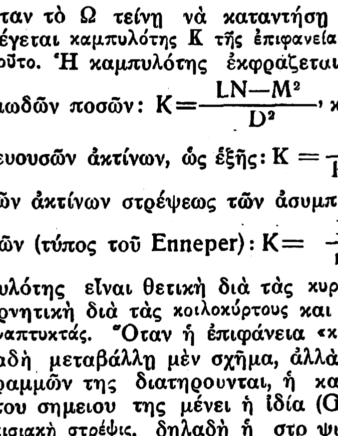

Σχ. 39

Ἡ καμπυλότης ἐκφράζεται διὰ τῶν θεμελιωδῶν ποσῶν: $K = \frac{LN - M^2}{D^2}$, καὶ διὰ τῶν πρωτευουσῶν ἀκτίνων, ὡς ἑξῆς: $K = \frac{1}{P_1 P_2}$, διὰ δὲ τῶν ἀκτίνων στρέψεως τῶν ἀσυμπτωτικῶν γραμμῶν (τύπος τοῦ Enneper): $K = \frac{1}{r_1}\cdot\frac{1}{r_2}$. Ἡ καμπυλότης εἶναι θετικὴ διὰ τὰς κυρτὰς ἐπιφανείας, ἀρνητικὴ διὰ τὰς κοιλοκύρτους καὶ μηδὲν διὰ τὰς ἀναπτυκτάς. Ὅταν ἡ ἐπιφάνεια «κάμπτεται», δηλαδὴ μεταβάλλῃ μὲν σχῆμα, ἀλλὰ τὰ μήκη τῶν γραμμῶν της διατηροῦνται, ἡ καμπυλότης ἑκάστου σημείου της μένει ἡ ἰδία (Gauss). Ἡ γεωδαισιακὴ στρέψις, δηλαδὴ ἡ στρέψις τῆς γεωδαισιακῆς γραμμῆς τῆς ἐφαπτομένης δοθείσης καμπύλης εἰς τὸ M, δίδεται ἀπὸ τὸν τύπον τοῦ Bonnet: $\frac{1}{r_\gamma} = \frac{1}{2}\left(\frac{1}{P_2} - \frac{1}{P_1}\right)\text{ημ}2\varphi$.

Περιβάλλουσαι ἐπιφάνειαι. Δοθέντος ἑνὸς γένους ἐπιφανειῶν: $\sigma(x, y, z, u) = 0$, μία τυχοῦσα ἐξ αὐτῶν ἡ $\sigma(x, y, z, u_0) = 0$ τέμνεται ὑπὸ τῆς γειτονικῆς της: $\sigma(x, y, z, u_0 + \Delta u_0) = 0$ κατὰ γραμμήν, ἥτις διὰ $\Delta u_0 \rightarrow 0$ λαμβάνει ὡρισμένην ὁρικὴν θέσιν καὶ σχῆμα ἐπὶ τῆς πρώτης ἐπιφανείας καὶ λέγεται τότε ὁρικὴ γραμμὴ τῆς ἐπιφανείας ταύτης. Ὁ γεωμετρικὸς τόπος τῶν ὁρικῶν γραμμῶν ὅλων τῶν ἐπιφανειῶν τοῦ γένους εἶναι μία ἐπιφάνεια, μὴ ἀνήκουσα εἰς αὐτό, λεγομένη περιβάλλουσα τῶν ἐπιφανειῶν τοῦ γένους («περιβαλλομένων»). Ἡ περιβάλλουσα λέγεται οὕτω, διότι, εἰς τὰς ἁπλουστέρας περιπτώσεις, περιβάλλει τὰς ἐπιφανείας τοῦ γένους, δηλαδὴ κεῖνται αὗται ἐντὸς τοῦ κοίλου της. Δυνατὸν ὅμως καὶ νὰ περιβάλλεται αὕτη ὑπὸ τῶν περιβαλλομένων. Χαρακτηριστικὴ ἰδιότης τῆς περιβαλλούσης εἶναι, ὅτι εἰς ἕκαστον σημεῖον ἑκάστης ὁρικῆς γραμμῆς ἡ περιβάλλουσα καὶ ἡ περιβαλλομένη τῆς ὁρικῆς αὐτῆς γραμμῆς ἔχουν τὸ ἴδιον ἐφαπτόμενον σημεῖον.

[Ἡ Ἀπειροστικὴ Γεωμετρία εἶναι δυνατὸν νὰ σπουδασθῇ, καὶ μάλιστα κομψότερον, καὶ διὰ *κινητικῶν* μεθόδων, λεγομένη τότε *Κινητικὴ Γεωμετρία*.]

VIII. ΜΗ ΕΥΚΛΕΙΔΕΙΟΣ ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ. Ἤδη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς Ἀναγεννήσεως οἱ μαθηματικοὶ τῆς Εὐρώπης ἤρχισαν νὰ καταγίνωνται μὲ τὸ ἀξίωμα τῶν παραλλήλων, προσπαθοῦντες παντοιοτρόπως νὰ εὕρουν ἀπόδειξίν του. Τὸ πρῶτον βῆμα ἔγινε διὰ τῆς ἀνακαλύψεως ἰσοδυνάμων ἀξιωμάτων. Ὁ Χριστόφορος Κλάβιος (1574) συνήγαγε τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἐκ τῆς παραδοχῆς, ὅτι μία γραμμή, τῆς ὁποίας ὅλα τὰ σημεῖα ἀπέχουν ἐξ ἴσου ἀπὸ εὐθείας γραμμῆς, εἶναι εὐθεῖα. Ὁ Wallis (1663) ἔδειξεν, ὅτι τὸ αἴτημα ἕπεται ἐκ τοῦ δυνατοῦ τῆς ὑπάρξεως ὁμοίων τριγώνων ὑπὸ διαφόρους κλίμακας. Ὁ Ἱερώνυμος Saccheri (1733) ἔδειξεν, ὅτι ἀρκεῖ νὰ ἔχωμεν ἓν καὶ μόνον τρίγωνον, τοῦ ὁποίου τὸ ἄθροισμα τῶν γωνιῶν νὰ εἶναι δύο ὀρθαί. Καὶ ἄλλαι πολλαὶ ἰσοδύναμοι μορφαὶ τοῦ αἰτήματος εἶναι δυναταί, ἀλλ᾽ οὐδεμία ἐξ αὐτῶν δεικνύει σπουδαίαν ὑπεροχὴν ὑπὲρ τὸ αἴτημα. Νέαν μέθοδον, ἡ ὁποία, ἂν καὶ δὲν ἔφερεν εἰς τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα, ἀπεδείχθη βραδύτερον λίαν ἐπωφελής, ἐφεῦρεν ὁ Saccheri εἰς τὸ ἔργον του: «Euclides ab omni naevo vindicatus» (1733) («Ὁ Εὐκλείδης ἀπὸ παντὸς ψόγου ἀπαλλαττόμενος»). Ἡ σκέψις τοῦ Saccheri ἦτο ἡ ἑξῆς: Ἂν τὸ αἴτημα τῶν παραλλήλων συνάγεται ἐκ τῶν ἄλλων αἰτημάτων τοῦ Εὐκλείδου, θὰ παραχθοῦν ἀντιφάσεις, ὅταν, ἰσχυόντων τῶν ἄλλων αἰτημάτων, τὸ τῶν παραλλήλων παραλειφθῇ καὶ οὕτως ὁ Saccheri ἐπιχείρησε ἀπαγωγὴν εἰς ἄτοπον (reductionem ad absurdum), τὴν ὁποίαν ἐσφαλμένως ἐνόμισεν, ὅτι εὗρηκε. Τὸ ἐνδιαφέρον ὅμως εἶναι ὄχι τὸ ἐσφαλμένον του συμπέρασμα, ἀλλὰ τὰ *μὴ Εὐκλείδεια* ἐξαγόμενα, τὰ ὁποῖα εὑρίσκει· ὁ Saccheri διακρίνει τρεῖς ὑποθέσεις ἀντιστοιχούσας εἰς ὅ,τι σήμερον ὀνομάζομεν: *Παραβολικήν, Ἐλλειπτικὴν* καὶ *Ὑπερβολικὴν* Γεωμετρίαν καὶ ἐξ αὐτῶν θεωρεῖ τὴν μίαν ὡς ἀληθῆ καὶ τὰς ἄλλας ψευδεῖς· αἱ ὑποθέσεις του εἶναι αἱ ἑξῆς: Ἐκ τῶν ἄκρων ἑνὸς τμήματος AB ἄγει ἴσας καθέτους ΑΓ, ΒΔ καὶ τὴν ΓΔ καὶ ἀποδεικνύει, ὅτι αἱ γωνίαι ΑΓΔ καὶ ΒΔΓ εἶναι ἴσαι καὶ ὑποθέτει ἀμφοτέρας διαδοχικῶς: 1) ὀρθάς, 2) ἀμβλείας καὶ 3 ὀξείας· εὑρίσκει οὕτω καὶ ἀναπτύσσει πολλὰ ἐκ τῶν ἐξαγομένων, τὰ ὁποῖα βραδύτερον εὗρηκαν ὁ Lobatchefskij καὶ ὁ Bolyai. Ὥστε, ἂν ὁ Saccheri δὲν εἶναι ὁ ἱδρυτὴς τῆς *μὴ Εὐκλειδείου Γεωμετρίας* (διότι δὲν διαβλέπει τὴν δυνατὴν ἀλήθειαν τῶν μὴ Εὐκλειδείων ὑποθέσεών του), ἀλλὰ πάντως εἶναι ὁ προϊδρυτής της. Πρόοδον εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο ἐσημείωσεν ὁ Ἰωάννης Ἐρρῖκος Lambert διὰ τῆς «Θεωρίας τῶν παραλλήλων γραμμῶν» (Theorie der Parallellinien), γραφείσης τῷ 1766, δημοσιευθείσης δὲ μετὰ τὸν θάνατόν του (1786). Μολονότι καὶ αὐτὸς πιστεύει, ὅτι ἡ Εὐκλείδειος Γεωμετρία πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀληθής, ὁμολογεῖ ὅμως εἰς ὅλας τὰς ἀποδείξεις του, ὅτι κάτι μένει ἀναπόδεικτον· κάμνει δὲ τὰς ἰδίας τρεῖς ὑποθέσεις τοῦ Saccheri, δεικνύων, ὅτι ἡ δευτέρα ἰσχύει ἐπὶ τῆς σφαίρας, ἐνῷ ἡ τρίτη θὰ ἴσχυεν ἐπὶ σφαίρας μὲ καθαρῶς φανταστικὴν ἀκτῖνα. Τὴν δευτέραν ὑπόθεσιν τὴν ἀπορρίπτει διαρρήδην, διότι, ὅπως ὅλοι οἱ προηγηθέντες τοῦ B. Riemann, δὲν δύναται νὰ συλλάβῃ τὴν ἔννοιαν τῆς εὐθείας γραμμῆς ὡς πεπερασμένης καὶ κλειστῆς· περὶ τῆς τρίτης ὅμως (δηλ. τῆς ἰδίας μὲ τοῦ Lobatchefskij) δὲν τολμᾷ ν᾽ ἀποφανθῇ κατηγορηματικῶς. Ἡ πραγματικὴ Μὴ Εὐκλείδειος Γεωμετρία ἀρχίζει κυρίως μὲ τὸν Κάρολον Φρειδερῖκον Gauss· ἡ ὤθησις, ἡ δοθεῖσα ὑπ᾽ αὐτοῦ εἰς τὸ ζήτημα, ἦτο μᾶλλον φιλοσοφικὴ παρὰ μαθηματική· αὐτὸς πιθανῶς πρῶτος ἀνεγνώρισεν, ὅτι τὸ αἴτημα τῶν παραλλήλων δυνατὸν νὰ εἶναι καὶ ἐσφαλμένον καὶ ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ δοκιμασθῇ ἐμπειρικῶς διὰ τῆς μετρήσεως τῶν γωνιῶν πολὺ μεγάλων τριγώνων. Ἡ ἱστορία τῆς Μὴ Εὐκλειδείου Γεωμετρίας διῃρέθη ἐπιτυχῶς ὑπὸ τοῦ Felix Klein εἰς τρεῖς πολὺ διαφόρους περιόδους: Ἡ πρώτη, περιλαμβάνουσα μόνον τὸν Gauss, Lobatchefskij καὶ τὸν Bolyai, χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν συνθετικήν της μέθοδον καὶ τὴν στενήν της σχέσιν πρὸς τὸν Εὐκλείδην. Ἡ ἀπόπειρα ἐμμέσου ἀποδείξεως τοῦ ἀμφισβητουμένου ἀξιώματος φαίνεται νὰ ὑπῆρξεν ἡ πηγὴ τῶν ἀνακαλύψεων τῶν τριῶν τούτων ἀνδρῶν· ἀλλ᾽ ὅταν ἀπηρνήθησαν τὸ ἀξίωμα εὗρον, ὅτι τὰ ἐξαγόμενα, ἀντὶ νὰ περιέχουν ἀντιφάσεις, ἦσαν ἀκριβῶς τόσον αὐτοτελῆ, ὅσον καὶ τὰ τοῦ Εὐκλείδου· ἰσχυρίσθησαν δέ, ὅτι τὸ αἴτημα, ἂν εἶναι ἀληθές, δύναται μόνον ν᾽ ἀποδειχθῇ διὰ παρατηρήσεων καὶ μετρήσεων· ἓν δὲ μόνον εἶδος Μὴ Εὐκλειδείου χώρου εἶναι γνωστὸν εἰς αὐτούς, ὁ νῦν καλούμενος ὑπερβολικὸς χῶρος. Ἡ δευτέρα περίοδος εἶναι *ἀναλυτικὴ* καὶ χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν στενήν της σχέσιν πρὸς τὴν θεωρίαν τῶν ἐπιφανειῶν· ἀρχίζει μὲ τὴν ἐναίσιμον διατριβὴν τοῦ Riemann, εἰς τὴν ὁποίαν θεωρεῖ τὸν χῶρον ὡς μερικὴν περίπτωσιν τῆς πολλαπλότητος· ἀλλὰ τὸ χαρακτηριστικὸν σημεῖον τῆς περιόδου ταύτης ἐτονίσθη κυρίως ὑπὸ τοῦ Εὐγενίου Beltrami. Ἡ ἔννοια τῆς καμπυλότητος ἐπεξετάθη ὑπὸ τοῦ Riemann ἀπὸ τῶν ἐπιφανειῶν εἰς τοὺς χώρους καὶ ἀπεδείχθη δυνατὸν ἓν νέον εἶδος χώρου, πεπερασμένου, ἀλλὰ μὴ ἔχοντος πέρατα (ἀντιστοιχοῦντος εἰς τὴν δευτέραν ὑπόθεσιν τῶν Saccheri καὶ Lam-

Digitized by Google

bert). Ἀντιθέτως πρὸς τὴν δευτέρον περίοδον, τὴν καθαρῶς *μετρικήν*, ἡ τρίτη περίοδος ἔχει μέθοδον κυρίως *προβολικὴν* καὶ ἀρχίζει μὲ τὸν Arth. Cayley ὅστις ἔδειξεν, ὅτι αἱ μετρικαὶ ἰδιότητες εἶναι προβολικαὶ ἰδιότητες, ἀναφερόμεναι εἰς δεδομένην τινὰ θεμελιώδη καμπύλην β΄ βαθμοῦ καὶ ὅτι αἱ διάφοροι Γεωμετρίαι προκύπτουν, καθ᾽ ὅσον ἡ κωνικὴ αὕτη εἶναι πραγματική, φανταστικὴ ἢ ἐκφυλισθεῖσα. Ὁ Klein, εἰς τὸν ὁποῖον ὀφείλεται ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἰδεῶν τοῦ Cayley, ἔδειξε περαιτέρω, ὅτι ὑπάρχουν δύο μορφαὶ τοῦ χώρου τοῦ Riemann, ἃς ὠνόμασεν *ἐλλειπτικὴν* καὶ *σφαιρικήν* ὁ δὲ Sophus Lie ἔδειξεν, ὅτι, ἂν θέλωμεν νὰ δύνανται τὰ σχήματα νὰ κινοῦνται ἐλευθέρως εἰς τὸν τυχόντα χῶρον κατὰ ∞^6 τρόπους, δὲν εἶναι δυνατοὶ ἄλλοι τριδιάστατοι χῶροι ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρους τέσσαρας. Ὁ Gauss δὲν ἐδημοσίευσε τίποτε περὶ τῶν παραλλήλων καὶ μόλις μετὰ τὸν θάνατόν του ἐγνώσθη, ὅτι εἶχε καταγίνει μὲ τὴν θεωρίαν ταύτην ἀπὸ πολὺ ἐνωρίς. Τῷ 1799 ἀναγγέλλει, ὅτι ἡ Εὐκλείδειος Γεωμετρία θὰ συνήγετο ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν ὑπάρξεως τριγώνου μεγαλυτέρου παντὸς ἄλλου δοθέντος· ἂν καὶ ἀμφιβάλλοντα περὶ τούτου, τὸν εὑρίσκομεν τῷ 1804 ἐλπίζοντα ἀκόμη ν᾽ ἀποδείξῃ τὸ αἴτημα τῶν παραλλήλων. Τῷ 1830 ἀναγγέλλει τὴν πεποίθησίν του, ὅτι ἡ Γεωμετρία δὲν εἶναι ἐπιστήμη ἐκ τῶν προτέρων καὶ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐκθέτει, ὅτι ἡ Μὴ Εὐκλείδειος Γεωμετρία εἶναι ἀπηλλαγμένη ἀντιφάσεων καὶ ὅτι εἰς αὐτὴν αἱ γωνίαι ἑνὸς τριγώνου ἐλαττοῦνται ἀπεριορίστως, ὅταν ὅλαι αἱ πλευραὶ αὐξάνουν· καὶ δίδει ὡς μῆκος περιφερείας ἀκτῖνος r τὸν τύπον: $\pi k (e^{r/k} - e^{-r/k})$, ὅπου τὸ k εἶναι σταθερὰ ἐξαρτωμένη ἀπὸ τὴν φύσιν τοῦ χώρου. Τὸ 1832, εἰς ἀπάντησιν τῆς παραλαβῆς τοῦ βιβλίου «Appendix κτλ.» τοῦ Bolyai, δίδει κομψὴν ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι τὸ ποσόν, καθ᾽ ὃ τὸ ἄθροισμα τῶν γωνιῶν ἑνὸς τριγώνου εἶναι μικρότερον τῶν δύο ὀρθῶν, εἶναι ἀνάλογον τοῦ ἐμβαδοῦ τοῦ τριγώνου. Ἐκ τούτων καὶ ἄλλων τινῶν παρατηρήσεών του φαίνεται ὁ Gauss κατέχων τὴν θεμελιώδη ἔννοιαν τῆς *Ὑπερβολικῆς* Γεωμετρίας, τὴν ὁποίαν πιθανῶς πρῶτος ἐθεώρησεν ὡς πιθανῶς ἀληθῆ. Δὲν εἶναι γνωστὸν μετὰ βεβαιότητος, ἂν καὶ κατὰ πόσον οὗτος ἐπέδρασεν ἐπὶ τοῦ Lobatchefskij καὶ τοῦ Bolyai, πιθανώτερον ὅμως εἶναι, ὅτι ὄχι. Ὁ πρῶτος δημοσιεύσας βιβλίον περὶ Μὴ Εὐκλειδείου Γεωμετρίας εἶναι ὁ Nic Lobatchefskij, καθηγητὴς εἰς τὸ τότε ἀρτισύστατον πανεπιστήμιον τοῦ Καζάν. Ἀντὶ τοῦ ἀμφισβητουμένου ἀξιώματος θέτει οὗτος τὸ ἑξῆς: Ὅλαι αἱ εὐθεῖαι γραμμαί, αἱ ἐξ ἑνὸς σημείου ἐν τῷ ἐπιπέδῳ ἀγόμεναι, δύνανται νὰ διαιρεθοῦν, ἐν σχέσει πρὸς πᾶσαν ἄλλην ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἐπιπέδου κειμένην εὐθεῖαν, εἰς δύο κατηγορίας: τὰς τεμνούσας καὶ τὰς μὴ τεμνούσας αὐτήν. Αἱ δύο εὐθεῖαι, αἱ ὁποῖαι χωρίζουν τὴν μίαν κατηγορίαν ἀπὸ τὴν ἄλλην, λέγονται «παράλληλοι» τῆς δοθείσης εὐθείας. Ὥστε αἱ δύο δι᾽ ἑκάστου σημείου παράλληλοι πρὸς δοθεῖσαν εὐθεῖαν τέμνουν αὐτὴν εἰς τὸ ἄπειρον, ὅπως καὶ ἡ Εὐκλείδειος παράλληλος (ἑπομένως τώρα ἑκάστη εὐθεῖα ἔχει δύο χωριστὰ ἐπ᾽ ἄπειρον σημεῖα καὶ ὄχι μόνον ἕν, ὅπως εἰς τὴν Εὐκλείδειον Γεωμετρίαν). Αἱ δύο αὗται παράλληλοι σχηματίζουν ἴσας ὀξείας γωνίας πρὸς τὴν διὰ τοῦ σημείου κάθετον ἐπὶ τὴν δοθεῖσαν εὐθεῖαν. Ἂν p εἶναι τὸ μῆκος τῆς καθέτου (ἀπὸ τοῦ σημείου μέχρι τῆς εὐθείας), ἑκάστη τῶν γωνιῶν τούτων εἶναι συνάρτησις τοῦ p, ἡ Π (p)· τὴν συνάρτησιν ταύτην ὁρίζει ὁ Lobatchefskij, ἐκλέγων καταλλήλως τὴν μονάδα τοῦ μήκους, ὡς ἑξῆς:

$$\text{εφ}\,\frac{1}{2}\Pi(p) = e^{-p} \quad \text{ἢ} \quad \Pi(p) = 2\,\text{τοξ.εφ}\,(e^{-p}).$$

Δεικνύει ἐπίσης, ὅτι ἡ Σφαιρικὴ Τριγωνομετρία ἰσχύει ἀμετάβλητος εἰς τὴν Γεωμετρίαν του καὶ ὅτι αἱ κάθετοι εἰς κύκλον ἢ σφαῖραν διέρχονται καὶ πάλιν ἀπὸ τὸ κέντρον των· ὅταν δὲ ἡ ἀκτὶς γίνῃ ἄπειρος, ὅλαι αἱ κάθετοι αὗται γίνονται παράλληλοι, χωρὶς ἡ περιφέρεια καὶ ἡ σφαῖρα νὰ γίνωνται ἀντιστοίχως εὐθεῖα γραμμὴ καὶ ἐπίπεδον. Τὰ ὁρικὰ σχήματα, τὰ ὁποῖα τότε λαμβάνουν, καλεῖ ὁ Lobatchefskij ἀντιστοίχως ὁρικὸν κύκλον (ἢ ὁρόκυκλον) καὶ ὁρικὴν σφαῖραν (ἢ ὁρόσφαιραν). Ἐπὶ τῆς ὁρικῆς ταύτης ἐπιφανείας ἡ Γεωμετρία εἶναι Εὐκλείδειος, ὅπου ἀντὶ τῶν εὐθειῶν τοῦ Εὐκλείδου παρουσιάζονται, αἱ ὁρικαὶ γραμμαὶ (πραγματικῶς δὲ ἡ ἐπιφάνεια αὕτη ἔχει ὁλικὴν καμπυλότητα 0). Διὰ τῶν προτάσεων τούτων εὑρίσκει ὁ Lobatchefskij τὴν ἀνωτέρω ἔκφρασιν τῆς συναρτήσεως Π(p), ὡς καὶ τὴν ἐπίλυσιν τῶν τριγώνων, παρατηρῶν, ὅτι οἱ τύποι του προκύπτουν ἐκ τῶν τῆς Σφαιρικῆς Τριγωνομετρίας διὰ τῆς ἀντικαταστάσεως: αi, βi, γi ἀντὶ τῶν πλευρῶν α, β, γ. Ὁ Οὖγγρος J. Bolyai εὗρεν ἐξαγόμενα πολὺ ὁμοιάζοντα πρὸς τὰ τοῦ Lobatchefskij, τὰ ὁποῖα ἐδημοσίευσεν εἰς ἓν παράρτημα ἑνὸς βιβλίου τοῦ πατρός του, τιτλοφορούμενον: «Παράρτημα ἀποδεικνῦον ἀπολύτως ἀληθῆ τὴν ἐπιστήμην τοῦ χώρου» (1831)». («Appendix scientiam spatii absolute, veram exhibens»). Τοῦτο δεικνύει μὲν βαθεῖαν κατανόησιν, ἀλλὰ δὲν διαφέρει οὐσιωδῶς τῆς ἐκθέσεως τοῦ Lobatchefskij. Καὶ οἱ δύο τονίζουν, ὅτι ἡ Εὐκλείδειος Γεωμετρία εἶναι ὁρικὴ περίπτωσις τοῦ ἰδικοῦ των γενικοῦ συστήματος, ὅτι ἡ Γεωμετρία τῶν μικρῶν διαστημάτων εἶναι πάντοτε κατὰ προσέγγισιν Εὐκλείδειος (δηλαδὴ ὅσον τὰ σχήματα εἶναι μικρότερα, κατὰ τόσον μεγαλυτέραν προσέγγισιν ἀληθεύει δι᾽ αὐτὰ ἡ Εὐκλείδειος Γεωμετρία), ὅτι δὲν ὑπάρχουν λόγοι ἐκ τῶν προτέρων, διὰ νὰ δεχθῶμεν μίαν τῶν γεωμετριῶν τούτων ὡς τὴν μόνην ἀληθῆ καὶ ὅτι μόνη ἡ παρατήρησις θὰ ἠδύνατο νὰ δώσῃ κατὰ προσέγγισιν ἀπάντησιν εἰς τὴν ἀπορίαν ταύτην. Ὁ Bolyai δίδει ἐπίσης καὶ γεωμετρικὴν κατασκευὴν τοῦ ἐμβαδοῦ τοῦ κύκλου εἰς τὸν ὑπερβολικὸν χῶρον καὶ δεικνύει, ὅτι τὸ ἐμβαδὸν τοῦ μεγίστου δυνατοῦ τριγώνου, τοῦ ἔχοντος ὅλας τὰς πλευράς του παραλλήλους καὶ ὅλας τὰς γωνίας του μηδέν, εἶναι $\pi\beta^2$, ὅπου K εἶναι τὸ σήμερον ὀνομαζόμενον «σταθερὰ τοῦ χώρου». Τὰ ἔργα τοῦ Lobatchefskij καὶ τοῦ Bolyai, γνωστὰ εἰς τὸν Gauss, ἔμειναν ἐν τούτοις ἄγνωστα εἰς τὸ πολὺ μαθηματικὸν κοινὸν καὶ ἄγονα μέχρι τοῦ 1866, ὅτε μετεφράσθησαν εἰς τὴν γαλλικὴν ὑπὸ τοῦ Houël· τότε δὲ καὶ ἡ διατριβὴ τοῦ Riemann «Περὶ τῶν ὑποθέσεων τῶν ὑποκειμένων εἰς τὴν Γεωμετρίαν» (Über die Hypothesen, welche der Geometrie zu Grunde liegen) ἦτο ἐν μέρει ὑπὸ ἐκτύπωσιν. Εἰς ταύτην ὁ Riemann ἄνευ οὐδεμιᾶς γνώσεως τῶν ἐξαγομένων τῶν προκατόχων του, ἐνεκαίνισε πολὺ βαθυτέραν θεωρίαν, βασιζομένην ἐπὶ πολὺ γενικωτέρας ἀπόψεως· ἡ δημοσίευσίς της τῷ 1867 ἐπέσυρε τέλος τὴν μεγάλην προσοχὴν τῶν μαθηματικῶν καὶ τῶν φιλοσόφων διὰ τὴν θεμελίωσιν τῶν ἀξιωμάτων τῆς Γεωμετρίας καὶ τὴν ἐν γένει κατασκευὴν τοῦ χώρου. Ἡ ἐργασία αὕτη ἐχρονολογεῖτο ἀπὸ τὸ 1854, ἀλλ᾽ ἔμεινεν ἀδημοσίευτος, προκειμένου νὰ ἐπιφέρῃ ὁ Riemann μεταβολὰς εἰς αὐτὴν (τὸν ἐπρόλαβεν ὅμως ὁ θάνατος). Δύο εἶναι αἱ κύριαι ἔννοιαι τοῦ Riemann: ἡ τῆς πολλαπλότητος καὶ ἡ τῆς ὁλικῆς καμπυλότητος μιᾶς πολλαπλότητος. Οὕτω πως τὸ διάστημα παρουσιάζεται ὡς συνολικὴ ἔννοια προκύπτουσα ἐξ εἰδικωτέρων μερικῶν ἐννοιῶν. Ἡ ἔννοια τοῦ μεγέθους, λέγει ὁ Riemann, εἶναι τότε μόνον δυνατή, ὅταν ἔχωμεν ἔννοιαν δυναμένην νὰ μᾶς ὁρίζῃ διαφόρους διευθύνσεις ἐντὸς τοῦ σχήματος. Τὸ εἶδος τῆς πολλαπλότητος ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ εἶδος τῶν διευθύνσεων τούτων, τῶν «στοιχείων τῆς πολλαπλότητος». Ἡ μετάβασις ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἄλλο στοιχεῖον δύναται νὰ εἶναι διακεκομμένη ἢ συνεχής: ἔχομεν οὕτω διακεκομμένας καὶ συνεχεῖς πολλαπλότητας. Ὅταν εἶναι διακεκομμένη, δύο τεμάχια αὐτῆς δύνανται νὰ συγκριθοῦν, ὡς μεγέθη, δι᾽ ἀριθμήσεως, ὅταν συνεχής, διὰ μετρήσεως. Ἀλλ᾽ ἡ ἡ μέτρησις ἀπαιτεῖ ἐπίθεσιν καὶ ἑπομένως μέγεθός τι ἀνεξάρτητον τῆς θέσεώς του ἐν τῇ πολλαπλότητι· μεταβαίνοντες ἐντὸς συνεχοῦς πολλαπλότητος ἀπὸ ἓν στοιχεῖόν της εἰς ἄλλο, καθ᾽ ὡρισμένην ὁδόν, διερχόμεθα διὰ σειρᾶς ἐνδιαμέσων ὅρων, ἀποτελούντων μίαν μονοδιάστατον πολλαπλότητα. Ἂν ὁλόκληρος ἡ μονοδιάστατος αὕτη πολλαπλότης μεταβῇ εἰς ἄλλην, ἕκαστον στοιχεῖόν της διέρχεται πάλιν διὰ μονοδιαστάτου πολλαπλότητος καὶ οὕτω παράγεται ἐν τῷ συνόλῳ μία διδιάστατος πολλαπλότης. Ὁμοίως ὁρίζεται ἡ πολλαπλότης τῶν ν διαστάσεων.

Ὁ τρόπος οὗτος τοῦ ὁρισμοῦ τῆς καμπυλότητος συγγενεύει μὲ τὸν ὑπὸ τοῦ Hermann Grassmann δοθέντα εἰς τὸ βιβλίον του «Θεωρία τῆς Ἐκτάσεως» («Ausdehnungslehre» 1847). Τὰς δύο ταύτας ἀντιλήψεις τῆς ἐκτάσεως ἐπεξειργάσθη καὶ συνεχώνευσεν ἡ νεωτέρα ἐπιστήμη, ἐν συνδυασμῷ τῶν περὶ τῆς εὐθείας ἀξιωμάτων πρὸς τὴν γενικὴν ἔννοιαν τῆς ἀφῃρημένης Γεωμετρίας. Κατὰ τὸν Riemann, ἐὰν μία πολλαπλότης ἐπιδέχεται μέτρησιν, τότε μέγεθός τι συνδεόμενον πρὸς αὐτὴν πρέπει νὰ εἶναι ἀνεξάρτητον τῆς θέσεως. Ἂν θεωρήσωμεν πολλαπλότητας, εἰς ἃς τὰ μήκη τῶν γραμμῶν εἶναι τοιαῦτα μεγέθη, ὥστε πᾶσα γραμμὴ νὰ εἶναι μετρητὴ ὑπὸ πάσης ἄλλης, ὀνομάζομεν $x_1, x_2, .., x_\nu$ τὰς «συντεταγμένας» ἑνὸς σημείου καὶ περιοριζόμεθα μόνον εἰς τὰς καμπύλας, κατὰ μῆκος τῶν ὁποίων οἱ λόγοι $dx_1 : dx_2 : .. : dx_\nu$ μεταβάλλονται συνεχῶς. Ὑποθέτομεν ἐπίσης, ὅτι τὸ γραμμικὸν στοιχεῖον ds εἶναι ἀναλλοίωτον πρὸς πᾶσαν ἀπειροστὴν μετακίνησιν τῶν σημείων του, καὶ ὅτι τὰ dx μεταβάλλονται κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον· τότε καὶ τὸ ds μεταβάλλεται κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ἑπομένως εἶναι ὁμογενὴς συνάρτησις τοῦ πρώτου βαθμοῦ τῶν αὐξήσεων dx· πλὴν τούτου τὸ dx πρέπει νὰ μένῃ ἀναλλοίωτον κατὰ τὴν ἀλλαγὴν τοῦ ἀλγεβρικοῦ σημείου ὅλων τῶν dx· ὥστε ἁπλουστάτη περίπτωσις εἶναι ἐκείνη, καθ᾽ ἣν τὸ ds εἶναι τετραγωνικὴ ρίζα τετραγωνικῆς μορφῆς τῶν ds. Ἡ περίπτωσις αὕτη περιλαμβάνει τὸν κοινὸν γραμμικὸν χῶρον καὶ ταύτην μόνον θεωροῦμεν, καλοῦντες αὐτὴν περίπτωσιν γραμμικότητος ἐν τῷ ἀπειροστῷ. Ἡ περαιτέρω σπουδὴ τοῦ τοιούτου χώρου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν καμπυλότητα, δηλαδὴ τὴν δευτέραν θεμελιώδη ἔννοιαν τοῦ Riemann. Ἡ ἔννοια αὕτη, γενίκευσις τῆς καμπυλότητος τῶν ἐπιφανειῶν, ὁρίζεται ὡς ἑξῆς:

Ἑκάστη τῶν γεωδαισιακῶν γραμμῶν τῶν ἀρχομένων ἐξ ἑνὸς σημείου ὁρίζεται ἐντελῶς ἀπὸ τοὺς ἀρχικοὺς λόγους τῶν dx. Δύο τοιαῦται γραμμαί, ὁριζόμεναι ἀπὸ τὰ dx καὶ δx, ὁρίζουν «δέσμην» (=μονοδιάστατον σειρὰν γεωδαισιακῶν γραμμῶν), ἑκάστη τῶν ὁποίων ὁρίζεται ἀπὸ τὸ ποσὸν $\lambda dx + \mu \delta x$, ὅπου ἡ παράμετρος $\frac{\lambda}{\mu}$ εἶναι τυχοῦσα· ἡ δέσμη αὕτη παράγει μίαν διδιάστατον σειρὰν σημείων, τὴν ὁποίαν θεωροῦμεν ὡς ἐπιφάνειαν καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἐφαρμόζομεν τὸν τύπον τῆς καμπυλότητος τοῦ Gauss εἰς ἕκαστον σημεῖον· οὕτως εἰς ἕκαστον σημεῖον τῆς πολλαπλότητος ὑπάρχει τιμὴ τῆς καμπυλότητος ἀντιστοιχοῦσα εἰς ἑκάστην τοιαύτην δέσμην· ἀλλὰ δὲν εἶναι ὅλαι ἀνεξάρτητοι ἀπ᾽ ἀλλήλων, ἀλλὰ μόνον $\nu.\nu - \frac{1}{2}$ ἐξ αὐτῶν. Διὰ τὴν ἐλευθέραν κίνησιν τῶν σχημάτων ἐντὸς τοῦ χώρου τούτου εἶναι ἀναγκαῖον καὶ ἐπαρκὲς ἡ καμπυλότης α νὰ εἶναι ἡ ἰδία δι᾽ ὅλα τὰ σημεῖα καὶ δι᾽ ὅλας τὰς διευθύνσεις πέριξ ἑκάστου σημείου. Ὅταν συμβαίνῃ τοῦτο, τὸ γραμμικὸν στοιχεῖον δύναται νὰ τεθῇ ὑπὸ τὴν μορφὴν $ds = \sqrt{\frac{\Sigma dx^2}{1 + \frac{1}{4}\alpha \Sigma x^2}}$.

Δι᾽ α θετικόν, ὁ χῶρος εἶναι πεπερασμένος, ἂν καὶ ἄνευ ἄκρων, καὶ πᾶσα εὐθεῖα εἶναι κλειστὴ (τὸ ὁποῖον πρῶτος εὗρηκεν ὁ Riemann)· ἐκ τούτου ἕπεται, ὅτι εἶναι ἀδύνατον διὰ τῶν παρατηρήσεων ν᾽ ἀποδείξωμεν τὸν χῶρόν μας ἀκριβῶς εὐκλείδειον· καὶ εἶναι δυνατὸν ἡ καμπυλότης του νὰ μεταβάλλεται. Τέσσαρα σημεῖα τῆς θεωρίας ταύτης, ἐπιδέχονται κριτικὴν ἢ ἀνάπτυξιν: 1) Ἡ ἔννοια τῆς πολλαπλότητος ἀπαιτεῖ ἀκριβέστερον ὁρισμόν, 2) ἡ εἰσαγωγὴ τῶν συντεταγμένων μένει ἀνεξήγητος, 3) ἡ τετραγωνικὴ μορφὴ τοῦ ds εἶναι αὐθαίρετος καὶ 4) ἡ ἰδέα τῆς ἐπιθέσεως ἢ συμπτώσεως δὲν ἐκτίθεται ἀρκετὰ σαφῶς. Τὰ σημεῖα ταῦτα συνδέονται μὲ τὴν θεωρίαν τῶν ἀξιωμάτων τῆς Γεωμετρίας.

Εὐθὺς μετὰ τὸ βιβλίον τοῦ Riemann ὁ Helmholtz ἐδημοσίευσε δύο ἔργα, ἐν ἀγνοίᾳ τῶν προηγουμένων, εἰς τὰ ὁποῖα ἐπιχειρεῖ ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι τὸ ds πρέπει νὰ εἶναι ῥητὴ ἀκεραία τετραγωνικὴ συνάρτησις τῶν dx, ἀλλ᾽ ἡ ἀπόδειξίς του ἔχει ἀνάγκην διορθώσεως, ὡς ἔδειξεν ὁ Lie. Τῆς δευτέρας περιόδου σπουδαῖος παράγων ὑπῆρξεν ὁ E. Beltrami, ὁ συνδέσας τὸ ἔργον τοῦ Riemann πρὸς τὰ τῶν Lobatchefskij καὶ Bolyai. Εἰς τὸ βιβλίον του Saggio di interpretazione della Geometria non Euclidea («Δοκίμιον ἑρμηνείας τῆς μὴ εὐκλειδείου γεωμετρίας») (1868) δεικνύει, ὅτι ἡ τοῦ Lobatchefskij Εὐκλείδειος Γεωμετρία ἀληθεύει εἰς τὴν Εὐκλείδειον ἐπὶ τῶν ἐπιφανειῶν ἀρνητικῆς σταθερᾶς καμπυλότητος, ἂν ὡς εὐθεῖαι θεωρηθοῦν αἱ γεωδαισιακαί. Αἱ ἐπιφάνειαι αὗται ἐπιδέχονται ὁμοιόμορφον ἀπεικόνισιν ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου, τῶν γεωδαισιακῶν ἀπεικονιζομένων κατὰ εὐθείας· ὥστε, ἂν λάβωμεν ὡς συντεταγμένας ἑνὸς σημείου τῆς ἐπιφανείας τὰς καρτεσιανὰς συντεταγμένας τῆς ἀπεικονίσεώς του ἐν τῷ ἐπιπέδῳ, αἱ γεωδαισιακαὶ θὰ ἔχουν γραμμικὰς ἐξισώσεις. Ὁ Beltrami δίδει ἀπεικόνισιν διὰ διδιαστάτους ἐκφράσεις, ἀλλ᾽ ἡ ἀπεικόνισις αὕτη ἐπιδέχεται καὶ ἄλλην ἑρμηνείαν ἐπιδεκτικὴν γενικεύσεως δι᾽ ὁσασδήποτε διαστάσεις· ἂν δηλαδὴ ὁρίσωμεν ὡς ἀπόστασιν καὶ γωνίαν ἐπὶ τοῦ εὐκλειδείου ἐπιπέδου ἐκείνας τὰς συναρτήσεις τῶν συντεταγμένων, αἱ ὁποῖαι δίδουν τὴν ἀπόστασιν καὶ τὴν γωνίαν ἐπὶ τῆς ψευδοσφαίρας, ἡ Γεωμετρία τοῦ εὐκλειδείου ἐπιπέδου γίνεται ἡ τοῦ Lobatchefskij· ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ ὁρικοῦ κύκλου εἶναι τώρα εἰς τὸ ἄπειρον καὶ τὰ πέραν αὐτῶν εἶναι φανταστικά. Ἂν ἡ ἀκτὶς τοῦ κύκλου εἶναι φανταστική, ἡ Γεωμετρία ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου γίνεται ἐλλειπτική. Διὰ νὰ μεταβῶμεν εἰς τὴν ἀπεικόνισιν τῶν τριῶν διαστάσεων, λαμβάνομεν σφαῖραν ἀντὶ τοῦ κύκλου· καὶ πάλιν ἀντὶ κύκλου ἢ σφαίρας δυνάμεθα νὰ λάβωμεν κωνικὴν τομὴν ἢ τυχοῦσαν ἐπιφάνειαν β΄ βαθμοῦ. Οὕτως εὑρίσκεται τύπος προβολικός, δίδων ἀρχὴν εἰς τρίτην περίοδον ἐρευνῶν διὰ τῶν προβολικῶν μεθόδων τοῦ Cayley καὶ τοῦ Klein (αἵτινες ἀποτελοῦν γενίκευσιν παλαιοτέρων θεωριῶν τοῦ Laguerre διὰ τὴν εὐκλείδειον γεωμετρίαν, 1853). Τὸ αὐθαίρετον τῆς παραγωγῆς μετρικῶν ἰδιοτήτων ἀπὸ τὰς τῶν κωνικῶν ἀνεκινήθη ὑπὸ τοῦ Lie. Ὁ Klein εὗρηκεν, ὅτι οἱ χῶροι τοῦ Riemann εἶναι δύο εἰδῶν: Ὁ ἐλλειπτικὸς καὶ ὁ σφαιρικός· εἰς τὸν ἐλλειπτικὸν δύο εὐθεῖαι ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τέμνονται εἰς ἓν καὶ ἓν μόνον σημεῖον, εἰς τὸν σφαιρικὸν τέμνονται πάντοτε εἰς δύο σημεῖα· εἰς τὸν ἐλλειπτικὸν χῶρον μία εὐθεῖα ὁλόκληρος δὲν διχοτομεῖ τὸ ἐπίπεδον, οὔτε τὸ ἐπίπεδον τὸν χῶρον, ἐνῷ εἰς τὸν σφαιρικὸν τὸ ἐπίπεδον ὁμοιάζει κατὰ τοῦτο τὸ Εὐκλείδειον. Τὸ ζήτημα, ποία ἐξ ὅλων αὐτῶν τῶν Γεωμετριῶν εἶναι ἡ ἀληθὴς ἐν τῇ φύσει, εἶναι ἀδύνατον νὰ δειχθῇ ἐκ τῶν προτέρων διὰ τῆς θεωρίας. Αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι καὶ ἡ Ἀστρονομία παρεδέχοντο ἕως τώρα τὸν χῶρον Εὐκλείδειον καὶ δι᾽ αὐτό, ἂν παρατήρησίς τις δὲν συνεφώνει μέ τινα νόμον, ἡ ἀνωμαλία αὕτη ἐθεωρεῖτο ὡς προερχομένη ἐκ σφάλματος τοῦ νόμου· κατὰ τὴν θεωρίαν

Digitized by Google

ὅμως τοῦ Einstein ὁ φυσικὸς χῶρος δὲν εἶναι γραμμικός, ἀλλ' ἔχει ὁλικὴν καμπυλότητα, πολὺ μικρὰν ὅμως.

IX. ΑΞΙΩΜΑΤΑ ΤΗΣ ΓΕΩΜΕΤΡΙΑΣ. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους πολλοὶ μαθηματικοί, καὶ ἰδίως ὁ Hilbert, κατεσκεύασαν διαφόρους Γεωμετρίας, παραλείποντες ἄλλοτε ἄλλα ἀξιώματα τῆς Γεωμετρίας. Οὕτω φθάνομεν εἰς τὴν ἰδέαν τῆς *Ἀφῃρημένης Γεωμετρίας*, ὁ δὲ ὑπάρχων χῶρος εἶναι τὸ ἀντικείμενον μιᾶς μόνον ἐφαρμογῆς τῆς ἐπιστήμης τῆς Ἀφῃρημένης Γεωμετρίας, ὡς κλάδου τῶν καθαρῶν μαθηματικῶν. Ἔχουν δοθῇ ὁρισμοὶ τῆς Γεωμετρίας, ὡς οἱ ἑξῆς: «σπουδὴ τῶν σειρῶν δύο ἢ περισσοτέρων διαστάσεων» ἢ «ἐπιστήμη τῆς διασταυρουμένης διατάξεως» κ.τ.λ. Οἱ τοιοῦτοι ὁρισμοὶ εἶναι πρακτικοί, ἐνῷ, κατὰ τὴν σημερινὴν ἀντίληψιν, ἡ Γεωμετρία δὲν εἶναι ἐπιστήμη μὲ ὡρισμένον ὑποκείμενον σπουδῆς, ἀλλὰ δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς οἱανδήποτε κατηγορίαν ἐννοιῶν, εἰς ἣν ἐφαρμόζονται τὰ τυπικὰ ἀξιώματα· οὕτως αἱ θεμελιώδεις ἔννοιαι τῆς Γεωμετρίας (π.χ. αἱ τοῦ σημείου καὶ τῆς εὐθείας) δὲν εἶναι ἔννοιαι ὡρισμένων ὀντοτήτων, ἀλλ' οἱωνδήποτε ὀντοτήτων, δι' ἃς τὰ ἀξιώματα ἀληθεύουν καὶ μία σειρὰ τυπικῶν γεωμετρικῶν ἀξιωμάτων δὲν δύναται καθ' ἑαυτὴν νὰ εἶναι ψευδὴς ἢ ἀληθής, διότι δὲν εἶναι προτάσεις ἐντελῶς ὡρισμέναι, ὡς μὴ ἀναφερόμεναι εἰς ἐντελῶς ὡρισμένον ὑποκείμενον. Ὅταν μιὰ σειρὰ ἀξιωμάτων δοθῇ, δυνάμεθα νὰ ἐρευνήσωμεν: 1) ἂν εἶναι συμβιβαστά, 2) ἂν ἡ ὕπαρξίς των ἔχει βεβαιωθῆ καὶ 3) ἂν εἶναι ἀνεξάρτητα ἀπ' ἀλλήλων. Λέγονται συμβιβαστά, ὅταν τὸ ἀντίθετον ἑνὸς ἐξ αὐτῶν δὲν δύναται νὰ συναχθῇ ἀπὸ τ' ἄλλα, ἡ δὲ ἀνάπτυξις τῆς ὑπάρξεώς των εἶναι ἡ ἀπόδειξις, ὅτι εἶναι ἀληθῆ, ὅταν αἱ πρωτεύουσαι ἔννοιαί των θεωροῦνται ὡς δηλοῦσαι ὡρισμένα ἀντικείμενα καὶ οὕτω μετασχηματίζονται εἰς ὡρισμένας προτάσεις. Ἡ ἀπόδειξις τῆς ὑπάρξεως ἀποδεικνύει ἐπίσης τὸ συμβιβαστὸν τῶν ἀξιωμάτων. Τέλος εἶναι ἀνεξάρτητα τὰ ἀξιώματα, ὅταν οὐδὲν ἐξ αὐτῶν δύναται νὰ συναχθῇ ἐκ τῶν ἄλλων, ἡ δὲ ἀνεξαρτησία ἑνὸς ἀξιώματος ἀποδεικνύεται διὰ τῆς ἀποδείξεως τοῦ συμβιβαστοῦ τῶν μενόντων ἀξιωμάτων καὶ τοῦ ἀντιθέτου τοῦ ἐξαιρεθέντος. Ὥστε Γεωμετρία γενικῶς εἶναι πᾶσα ἐπιστήμη ἐρευνῶσα τὴν θεωρίαν τῆς κατατάξεως ἑνὸς πλήθους ὀντοτήτων (τῶν σημείων) εἰς κλάσεις (ἢ εὐθείας γραμμάς) οὕτως, ὥστε 1) νὰ ὑπάρχῃ μία καὶ μόνον μία κλάσις περιέχουσα ἓν ζεῦγος τῶν ὀντοτήτων καὶ 2) πᾶσα τοιαύτη κλάσις νὰ περιέχῃ περισσότερα ἀπὸ δύο μέλη. Εἰς δύο Γεωμετρίας, αἱ ὁποῖαι ἐνδιαφέρουν ἐν σχέσει πρὸς τὸν φυσικὸν χῶρον, χρειάζονται καὶ ἀξιώματα ἀσφαλίζοντα τὴν τάξιν τῶν σημείων ἐπὶ γραμμῆς: τὰς Γεωμετρίας ταύτας ὀνομάζομεν γενικῶς «*προβολικὴν*» καὶ «*περιγραφικὴν*» Γεωμετρίαν. Εἰς τὴν πρώτην δύο τυχοῦσαι εὐθεῖαι ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τέμνονται καὶ αἱ εὐθεῖαι γραμμαὶ εἶναι κλεισταὶ σειραὶ ἐπιστρέφουσαι εἰς ἑαυτάς· εἰς τὴν δευτέραν δύο εὐθεῖαι τοῦ ἐπιπέδου δὲν τέμνονται ἀναγκαίως καὶ μία εὐθεῖα γραμμὴ εἶναι ἀνοικτὴ σειρὰ χωρὶς ἀρχὴν καὶ τέλος. Ἡ κοινὴ Εὐκλείδειος Γεωμετρία εἶναι περιγραφική γίνεται δὲ προβολική, ὅταν προστεθοῦν τὰ ἐπ' ἄπειρον σημεῖα. Ἡ προβολικὴ Γεωμετρία δύναται ν' ἀναπτυχθῇ ἐκ δύο θεμελιωδῶν ἰδεῶν: τὴν τοῦ σημείου καὶ τὴν τῆς εὐθείας γραμμῆς· αἱ δύο ἀκαθόριστοι αὐταὶ ἔννοιαι λαμβάνουν διαφόρους εἰδικὰς σημασίας, ἀναλόγως τῶν εἰδικῶν ἀντικειμένων, εἰς τὰ ὁποῖα τὰς ἐφαρμόζομεν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀξιωμάτων της εἶναι πάντοτε ἐν γένει αὐθαίρετος, ἐξαρτώμενος κατὰ πολὺ καὶ ἀπὸ τὴν διατύπωσιν.

Κατὰ τὸν Pieri (1898) δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν 12 ἀξιώματα, α') 8 τῆς κατατάξεως καὶ β') 4 τῆς τάξεως.

Α'): 1) Τὰ σημεῖα ἀποτελοῦν κλάσιν ὀντοτήτων μὲ δύο τοὐλάχιστον μέλη· 2) πᾶσα εὐθεῖα εἶναι κλάσις σημείων περιέχουσα τοὐλάχιστον τρία μέλη· 3) κάθε ζεῦγος κεχωρισμένων σημείων κεῖται ἐπὶ μιᾶς καὶ μόνον εὐθείας γραμμῆς· 4) ὑπάρχει τοὐλάχιστον μία εὐθεῖα μὴ περιέχουσα ὅλα τὰ σημεῖα· 5) ἂν τὰ σημεῖα ΑΒΓ δὲν κεῖνται ἐπ' εὐθείας, καὶ τὸ Α' κεῖται ἐπὶ τῆς ΒΓ, τὸ δὲ Β' ἐπὶ τῆς ΓΑ, αἱ εὐθεῖαι ΑΑ' καὶ ΒΒ' ἔχουν ἓν κοινὸν σημεῖον· 6) ὑπάρχει τοὐλάχιστον ἓν ἐπίπεδον, τὸ ὁποῖον δὲν περιέχει ὅλα τὰ σημεῖα· 7) ὑπάρχει ἓν ἐπίπεδον α καὶ ἓν σημεῖον Α, μὴ ἐπὶ τοῦ α, οὕτως, ὥστε πᾶν σημεῖον κεῖται ἐπὶ εὐθείας τινὸς ἑνούσης τὸ Α μὲ ἓν σημεῖον τοῦ α· 8) ἡ ὕπαρξις «ἐναρμονίσεως» (ΑΒΓΔ) συνεπάγεται, ὅτι τὰ σημεῖα Β καὶ Δ εἶναι κεχωρισμένα (4 σημεῖα Α,Β,Γ,Δ ἀποτελοῦν «ἐναρμόνισιν», ὅταν 1) κεῖνται ἐπὶ εὐθείας καὶ 2) ὅταν τὰ Β καὶ Δ κεῖνται ἀντιστοίχως ἐπὶ τῶν διαγωνίων τετραπλεύρου, τοῦ ὁποίου ἓν ζεῦγος ἀπέναντι πλευρῶν τέμνεται εἰς τὸ Α καὶ τὸ ἄλλο εἰς τὸ Γ).

Β'): 1) Ἂν Α, Β, Γ εἶναι τρία κεχωρισμένα σημεῖα ἐπ' εὐθείας, τὸ «συμπληρωματικὸν» τμῆμα ΑΒΓ περιλαμβάνεται εἰς τὸ ΒΓΑ. Ὡς τυχὸν σημεῖον τοῦ τμήματος ΑΒΓ ὁρίζομεν ἓν σημεῖον Χ, διὰ τὸ ὁποῖον ὑπάρχουν δύο ἄλλα σημεῖα Υ καὶ Υ' τοιαῦτα, ὥστε ἡ ἐναρμόνισις (ΑΥΓΥ') καὶ ἡ ἐναρμόνισις (ΒΥΧΥ') νὰ ὑπάρχουν ἀμφότεραι· ὡς συμπληρωματικὸν δὲ τμῆμα ὁρίζομεν τὸ σύνολον τῶν ὑπολοίπων σημείων τῆς εὐθείας. 2) Τῶν Α, Β, Γ ὄντων κεχωρισμένων σημείων ἐπ' εὐθείας, τὸ κοινὸν μέρος τῶν τμημάτων ΒΓΑ καὶ ΓΑΒ περιλαμβάνεται εἰς τὸ συμπληρωματικὸν τμῆμα ΑΒΓ. 3) Τῶν Α, Β, Γ ὄντων κεχωρισμένων σημείων ἐπ' εὐθείας καὶ τοῦ Δ κειμένου εἰς τὸ τμῆμα ΑΒΓ, τὸ τμῆμα ΑΔΓ περιέχεται εἰς τὸ τμῆμα ΑΒΓ. Ἐκ τῶν ἀξιωμάτων τούτων ἕπονται ὅλαι αἱ ἰδιότητες τῆς κλειστῆς τάξεως. Ὁρισμός: Σειρὰ ὀντοτήτων τοποθετημένωντ κατὰ ὡρισμένην τάξιν, ἀνοικτὴν ἢ κλειστήν, λέγεται συμπαγής, ὅταν δὲν περιέχῃ ἀμέσως ἐφεξῆς ὀντότητας· οὕτως ὥστε, διερχόμενοι τὴν σειρὰν ἐκ μιᾶς ὀντότητος εἰς οἱανδήποτε ἄλλην, θὰ διέλθωμεν κατ' ἀνάγκην δι' ἄλλων ἐνδιαμέσων ὀντοτήτων. Μία σειρὰ ὀντοτήτων λέγεται, ὅτι ἔχει τὴν ἰδιότητα τοῦ *Dedekind*, ὅταν ὑπάρχῃ πάντοτε ἓν μέλος τῆς σειρᾶς ἀποτελοῦν τὴν ἕνωσιν δύο κλάσεων ἀμοιβαίως ἀποκλειομένων, εἰς ἃς διαιρεῖται ἡ σειρά. Ἀνοικτὴ σειρὰ λέγεται συνεχής, ὅταν εἶναι συμπαγὴς καὶ ἔχει τὴν ἰδιότητα τοῦ *Dedekind*. Πᾶσα δὲ κλειστὴ σειρὰ δύναται νὰ μετασχηματισθῇ εἰς ἀνοικτήν, ἂν λάβωμεν ἓν αὐθαίρετον μέλος της ὡς πρῶτον ὅρον καὶ μίαν τῶν ἐξ αὐτῆς ἀρχομένων διευθύνσεων ὡς ἀνιοῦσαν τάξιν τῆς σειρᾶς. 4) Ὑπάρχει τοὐλάχιστον μία εὐθεῖα, τῆς ὁποίας ἡ σειρὰ τῶν σημείων ἔχει τὴν ἰδιότητα τοῦ Dedekind.

Περιγραφικὴ Γεωμετρία εἶναι ἡ σπουδὴ τῆς πολλαπλῆς τάξεως τῶν ἀνοικτῶν σειρῶν, μὲ τὴν ὁποίαν ἠσχολήθησαν ὁ Pasch, ὁ Peano, ὁ Hilbert καὶ ἄλλοι· περιστρέφεται περὶ δύο διαφόρους ἐννοίας: τὸ σημεῖον καὶ τὸ ἄνυσμα. Ὁ Veblen διετύπωσε τὰ ἑξῆς σχετικὰ ἀξιώματα: 1) Ἂν τὰ σημεῖα Α, Β, Γ εἶναι εἰς τὴν γραμμικὴν τάξιν ΑΒΓ, εὑρίσκονται καὶ εἰς τὴν ΓΒΑ. 2) Ἂν τὰ Α, Β, Γ κεῖνται εἰς τὴν γραμμικὴν τάξιν ΑΒΓ, δὲν κεῖνται εἰς τὴν γραμμικὴν τάξιν ΒΓΑ. 3) Ἂν τὰ Α, Β, Γ κεῖνται εἰς τὴν γραμμικὴν τάξιν ΑΒΓ, τὸ Α διαφέρει τοῦ Γ. 4) Ἂν Α καὶ Β εἶναι δύο κεχωρισμένα σημεῖα, ὑπάρχει καὶ τρίτον σημεῖον Γ τοιοῦτον, ὥστε τὰ Α, Β, Γ νὰ κεῖνται εἰς τὴν γραμμικὴν τάξιν ΑΒΓ. Ὡς εὐθεῖα ΑΒ ὁρίζεται τὸ σύνολον τῶν σημείων Χ τῶν κειμένων εἰς μίαν τῶν δυνατῶν γραμμικῶν τάξεων ΑΒΧ, ΑΧΒ, ΧΑΒ. Τὰ σημεῖα Σ τῆς τάξεως ΑΧΒ ἀποτελοῦν τὸ τμῆμα ΑΒ. 5) Ἂν τὰ κεχωρισμένα σημεῖα Γ καὶ Δ κεῖνται ἐπὶ τῆς εὐθείας ΑΒ, τὸ Α κεῖται ἐπὶ τῆς ΓΔ. 6) Ὑπάρχουν τρία διακεκριμένα σημεῖα Α, Β, Γ μὴ κείμενα εἰς μίαν τῶν σειρῶν ΑΒΓ, ΒΓΑ, ΓΑΒ. 7) Ἂν τρία κεχωρισμένα σημεῖα δὲν κεῖνται ἐπὶ τῆς ἰδίας εὐθείας καὶ Δ καὶ Ε εἶναι δύο ἄλλα διακεκριμένα σημεῖα εἰς τὰς γραμμικὰς τάξεις ΒΓΔ καὶ ΓΕΑ, τότε ὑπάρχει ἓν σημεῖον Φ εἰς τὴν τάξιν ΑΒΦ τοιοῦτον ὥστε τὰ Δ, Ε, Φ κεῖνται ἐπ' εὐθείας. 8) Ὑπάρχει ἓν ἐπίπεδον ΑΒΓ μὴ περιέχον ὅλα τὰ σημεῖα (Ἐπίπεδον ΑΒΓ εἶναι ἡ κλάσις τῶν σημείων τῶν κειμένων ἐπὶ τῆς τυχούσης εὐθείας τῆς ἑνούσης δύο τυχόντα σημεῖα ἀνήκοντα εἰς τὴν περίμετρον τοῦ τριγώνου ΑΒΓ). 9) Ὑπάρχει εἰς χῶρος ΑΦΒ, περιέχων ὅλα τὰ σημεῖα (Χῶρος ΑΒΓΔ εἶναι ἡ κλάσις τῶν σημείων τῶν κειμένων ἐπὶ εὐθειῶν ἑνουσῶν σημεῖα τῆς ἐπιφανείας τοῦ τετραέδρου ΑΒΓΔ). 10) Ἐπὶ ἑκάστης εὐθείας ἰσχύει ἡ ἰδιότης τοῦ Dedekind. Περαιτέρω ἀνάπτυξιν τῆς θεωρίας τῶν ἀξιωμάτων δὲν ἐκθέτομεν ἐνταῦθα, ἰδίως ὡς ἀνεπτύχθη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη κυρίως ὑπὸ τοῦ Hilbert, ἀποτελέσασα ὁλόκληρον ἴδιον κλάδον ἐπιστήμης, μετέχοντα τῶν μαθηματικῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς φυσικῆς φιλοσοφίας ἀφ' ἑτέρου. Οἱ μαθηματικοὶ ἐπίσης ἀπὸ μακροῦ εἶχον ἐπινοήσει χώρους μὲ διαστάσεις περισσοτέρας τῶν τριῶν, γραμμικοὺς ἢ καὶ καμπύλους, ἐντὸς τῶν ὁποίων νὰ κεῖται ὁ φυσικὸς χῶρος (πρβλ. VIII, *Εὐκλείδειος Γεωμετρία*). Γεωμετρικὴν εἰκόνα σχήματος εἰς τοιοῦτον χῶρον εἶναι ἀδύνατον νὰ συλλάβωμεν, ἐν τούτοις ἤδη ἡ ἔλλειψις τεσσάρων διαστάσεων γίνεται εἰς πολλὰ μέρη τῶν μαθηματικῶν αἰσθητὴ (καθῶς καὶ ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν) καὶ προβολὰς γεωμετρικὰς τῶν «ὑπερσχημάτων» τούτων τοῦ 4-διαστάτου χώρου εἰς τρεῖς χώρους τριῶν διαστάσεων ἔχουν ἤδη κατασκευάσει («*Παραστατικὴ Γεωμετρία τοῦ τετραδιαστάτου χώρου*»). Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ

γεωμετρίδαι (οἱ) (Geometridae) [*Ζωολ.*]. Οἰκογένεια ἐντόμων *λεπιδοπτέρων* τοῦ ἀθροίσματος τῶν *νυκτοβίων*. Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει ἔντομα μὲ σῶμα ἐπίμηκες, ἐμφανῶς κρικωτόν, πτέρυγας λίαν ἀνεπτυγμένας μὲ ποικιλοσχήμους νευρώσεις. κεραίας λεπτὰς καὶ πλαγίως τῆς κεφαλῆς διευθυνομένας καὶ κοιλίαν λεπτὴν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη, ὧν κυριώτερον ὁ γεωμέτρης (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

γεωμετρικός, —ή, —όν· ὁ τῆς γεωμετρίας: «γεωμετρικὸν πρόβλημα,—σχῆμα», «γεωμετρικὴ πρόοδος».—Ἐπίρρ. *γεωμετρικῶς* μετ' ἀκριβείας ἀναμφισβητήτου: «θὰ σοῦ τὸ ἀποδείξω γεωμετρικῶς».

—**γεωμετρικὴ** *ἀπόκλισις* [*Βλητ.*]. Καλεῖται οὕτως ἡ ὑποτείνουσα ὀρθογωνίου τριγώνου ἔχοντος πλευρὰς τὴν μέσην ὁριζοντίαν καὶ μέσην κατακόρυφον ἀπόκλισιν· δίδεται συνεπῶς ὑπὸ τοῦ τύπου

$$A_\gamma = \sqrt{\left(\frac{\Sigma.\alpha}{\nu}\right)^2 + \left(\frac{\Sigma.\beta}{\nu}\right)^2}$$

ἔνθα α καὶ β παριστῶσι τὰς ἀπὸ τοῦ μέσου σημείου ὁριζοντίας καὶ κατακορύφους ἀποκλίσεις, Σ συμβολικῶς τὸ ἄθροισμα τῶν τῆς αὐτῆς ἐννοίας καὶ ν τὸν ἀριθμὸν τῶν θεωρουμένων σημείων προσκρούσεως. Ἡ μέση ἀπόλυτος ἀπόκλισις, διδομένη ὑπὸ τοῦ τύπου

$$A^\mu_\alpha = \frac{\Sigma.\sqrt{\alpha^2+6^3}}{\nu}$$

ἔχει, κατὰ τὸν νόμον τῶν πιθανοτήτων, λόγον πρὸς τὴν γεωμετρικὴν ἀπόκλισιν ἴσον πρὸς τὸν ἀριθμὸν 1.108, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὁποίου καθίσταται εὐχερέστερος ὁ ὑπολογισμὸς αὐτῆς διὰ τῆς γεωμετρικῆς ἀποκλίσεως, προκειμένου περὶ μεγάλου ἀριθμοῦ βολῶν. Κ. ΓΚΙΤΑΡΑΚΟΣ

—**γεωμετρικὴ κατασκευὴ** [*Γεωμετρ.*]. Ἡ γραφικὴ λύσις τῶν «γεωμετρικῶν κατασκευῶν» ἀποτελεῖ ἕνα τῶν κυριωτέρων σκοπῶν τῆς γεωμετρίας· καὶ ἐκεῖ ἀκόμη ὅπου, λόγῳ τοῦ καθαρῶς θεωρητικοῦ μέρους τῆς ἐρεύνης, ὁ γεωμέτρης φαίνεται παραμελῶν τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἐπισταμένη παρατήρησις δεικνύει ὅλως τὸ ἐναντίον. Καὶ πρῶτον πᾶσα γεωμετρικὴ πρότασις ἥτις, ὡς γνωστόν, θεωρεῖ ὡρισμένας σχέσεις μεταξὺ τῶν στοιχείων σχήματός τινος, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς περιορισμὸς ἢ ὡς λέγομεν «ἐπίταγμα», τὸ ὁποῖον ὀφείλει νὰ πληροῖ ἡ κατασκευὴ τοῦ σχήματος ἐκείνου. Π. χ. τὸ ἀντίστροφον τοῦ Πυθαγορείου θεωρήματος ὅτι: ἐὰν τὸ τετράγωνον μιᾶς πλευρᾶς α ἰσοῦται μὲ τὸ ἄθροισμα τῶν τετραγώνων δύο ἄλλων πλευρῶν β καὶ γ, τότε τὸ τρίγωνον τοῦ ὁποίου πλευραὶ εἶναι αἱ α, β, γ εἶναι ὀρθογώνιον (μὲ ὀρθὴν γωνίαν τὴν περιλεμένην μεταξὺ τῶν πλευρῶν β καὶ γ), ἐκφράζει «συνθήκην» τινά, ἥτις ὀφείλει νὰ πληροῦται ὁσάκις πρόκειται νὰ προστεθῶσιν (ἢ ἀφαιρεθῶσι) δύο τετράγωνα καὶ ἥτις διὰ τὴν ἐπίλυσιν τῆς γεωμετρικῆς ταύτης κατασκευῆς εἶναι ταυτοχρόνως καὶ ἐπαρκής. Γενικῶς ἡ εὕρεσις τῶν ἰδιοτήτων ἑνὸς γεωμετρικοῦ σχήματος, ἥτις κατ' ἀνάλογον πρὸς τὸν προηγούμενον τρόπον ἀνάγεται εἰς τὴν εὕρεσιν συνθηκῶν πρὸς κατασκευὴν τοῦ σχήματος τούτου, τότε μόνον εἶναι πλήρης, ὅταν αἱ μεταξὺ τῶν στοιχείων αὐτοῦ γνωσθεῖσαι σχέσεις ἐπιτρέπουν νὰ εὕρωμεν τίνι τρόπον ὁρίζεται τὸ σχῆμα τοῦτο, ὅταν μερικὰ τῶν στοιχείων ληφθῶσιν αὐθαιρέτως. Αἱ γεωμετρικαὶ κατασκευαὶ ἀναφέρονται εἰς τὸ «ἐπίπεδον» ἢ τὸν «χῶρον». Αἱ δεύτεραι ἐπὶ τῇ βάσει τῆς γενικῆς καὶ ἁπλῆς μεθόδου τῆς «ὀρθογωνίου προβολῆς» (Monge), ἀνάγονται πάντοτε εἰς τὰς πρώτας· διὰ τοῦτο εἰς τὴν γεωμετρίαν γίνεται λόγος μόνον περὶ τῶν «ἐπιπέδων κατασκευῶν». Διαιροῦνται δὲ αἱ κατασκευαὶ εἰς «ὡρισμένας» καὶ «ἀπροσδιορίστους». Κατασκευή τις θεωρεῖται ὡς ὡρισμένη, ὅταν τὸ σχῆμα, τὸ ὁποῖον ἀνταποκρίνεται εἰς αὐτήν, δὲν δύναται νὰ κινηθῇ ἢ νὰ μεταβληθῇ συνεχῶς, τοὐναντίον δὲ ὡς ἀπροσδιόριστος, ὅταν τοῦτο δύναται νὰ συμβῇ, ὥστε εἰς ἑκάστην νέαν θέσιν τοῦ σχήματος κατὰ τὴν κίνησίν του νὰ ἀντιστοιχῇ καὶ μία ἄλλη λύσις τοῦ προβλήματος. Εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν ἡ ζητουμένη κατασκευὴ δύναται νὰ πληροῖ καὶ ἄλλας ἀκόμη συνθήκας. Ἰδιαιτέρως εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ὡρισμένων κατασκευῶν ὑπάγονται καὶ ὅλαι ἐκεῖναι, αἵτινες ἐπιδέχονται μίαν ἢ πεπερασμένα τὸν ἀριθμὸν λύσεις· ἀλλ' ἐκτὸς αὐτῶν ὡρισμένη κατασκευὴ εἶναι ἐπίσης καὶ ἡ ἑξῆς: δοθέντος ἑνὸς σημείου μιᾶς εὐθείας νὰ εὕρῃ τις ὅλα τὰ σημεῖα τῆς εὐθείας ταύτης, ἅτινα μετὰ τοῦ ἀρχικοῦ ὁρίζουν τμῆμα μήκους ἴσου πρὸς τὸ τόξον κύκλου μὲ ἀκτῖνα τὴν μονάδα, οὗτινος εἶναι γνωστὴ ἡ τριγωνομετρικὴ ἐφαπτομένη· αὕτη, ὡς εἶναι φανερόν, δέχεται ἀπείρους, ἀλλὰ διακεκριμένας λύσεις. Τοὐναντίον εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἀπροσδιορίστων κατασκευῶν ὑπάγονται ἐκεῖναι, εἰς τὰς ὁποίας γίνεται λόγος μόνον περὶ τοῦ μεγέθους τῶν στοιχείων τοῦ σχήματος (πλευρῶν, γωνιῶν κ.τ.λ.), διότι τότε μὲ κάθε λύσιν ἀκολουθοῦν καὶ ὅλαι αἱ προκύπτουσαι ἐκ τῆς μετακινήσεως τοῦ εὑρεθέντος κατ' αὐτὴν σχήματος. Αἱ γεωμετρικαὶ κατασκευαὶ εἶναι δυνατὸν νὰ μετασχηματισθῶσι καταλλήλως, ὥστε τὰ κατ' αὐτὰς «δεδομένα» νὰ εἶναι σημεῖα τοῦ ἐπιπέδου, καθὼς ἐπίσης καὶ τὰ «ζητούμενα», ἅτινα εὑρίσκονται μετὰ τῶν πρώτων εἰς προδιαγεγραμμένας σχέσεις. Καὶ ὅταν μὲν τὰ ἄγνωστα σημεῖα δύνανται νὰ κινηθοῦν ἐπὶ εὐθείας τινὸς ἢ τμήματος τοῦ ἐπιπέδου, τότε ἡ κατασκευὴ εἶναι ἀπροσδιόριστος· ἄλλως εἶναι ὡρισμένη. Ὁ στοιχειωδέστατος τύπος τῶν ἀπροσδιορίστων κατασκευῶν εἶναι ἐκεῖνος, καθ' ὃν πρόκειται νὰ διαγραφῇ μία «γραμμή», τῆς ὁποίας τὰ σημεῖα (ὡς πρὸς ὡρισμένα δεδομένα) ὀφείλουν νὰ πληροῦν προδιαγεγραμμένας συνθήκας. Μία τοιαύτη κατασκευὴ θεωρεῖται ὡς πρακτικῶς λελυμένη, ὅταν εὑρίσκεται ὄργανον, διὰ τοῦ ὁποίου δυνάμεθα νὰ διαγράψωμεν τὴν ὑπ' ὄψιν γραμμὴν καὶ ἐπὶ πλέον διὰ τοῦ ὀργάνου τούτου ἢ ἄλλων δεδομένων ὀρ-

Digitized by Google

γάνων νὰ προσδιορίσωμεν τὰ σημεῖα, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ γνωρίζωμεν διὰ νὰ διαγράψωμεν τὴν γραμμὴν ταύτην. Ἔστω π.χ. ὅτι πρόκειται νὰ κατασκευάσωμεν τὸν τόπον τῶν σημείων, ἐξ ὧν δοθὲν μῆκος ΑΒ φαίνεται ὑπὸ δοθεῖσαν γωνίαν. Ὁ τόπος οὗτος σύγκειται ἐκ δύο τόξων κύκλου, τὰ ὁποῖα δυνάμεθα νὰ διαγράψωμεν μὲ τὸν διαβήτην, μόλις ὡς εὑρεθῇ τὸ κέντρον καὶ ἡ ἀκτὶς τοῦ κύκλου τούτου, τὸ τελευταῖον δὲ τοῦτο δύναται νὰ γίνῃ, ὡς γνωστόν, τῇ βοηθείᾳ πάλιν τοῦ διαβήτου (ἢ τοῦ κανόνος καὶ τοῦ διαβήτου). Κατὰ ταῦτα ἡ κατασκευὴ μιᾶς γραμμῆς ἀπαιτεῖ: 1) Μετασχηματισμὸν τῶν γεωμετρικῶν ἰδιοτήτων, τὰς ὁποίας ἔχουν τὰ σημεῖα τῆς γραμμῆς, εἰς τρόπον ὥστε νὰ γνωρίσωμεν τὴν «μηχανικὴν γένεσιν» τῆς ὑπ' ὄψιν γραμμῆς. 2) Ὄργανον πρὸς χάραξιν τῆς γραμμῆς ταύτης. 3) Τὸν προσδιορισμὸν ἐκείνων τῶν στοιχείων τῆς γραμμῆς, πρὸς τὰ ὁποῖα συνδέεται ἡ χάραξις τῆς γραμμῆς. Ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ἔννοιαν τὸ πρόβλημα τῆς κατασκευῆς μιᾶς γραμμῆς δέον νὰ θεωρηθῇ πάντοτε ὡς ἐπιδεκτικὸν λύσεως: ἡ λύσις αὐτοῦ ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐπινοήσεως καταλλήλου ὀργάνου εἰς ἑκάστην περίπτωσιν. Ἄλλως ὅμως ἔχει τὸ πρᾶγμα ὅταν πρόκειται περὶ τῆς κατασκευῆς γραμμῆς τινος δι' ὡρισμένων ἐκ τῶν προτέρων ὀργάνων. Τότε εἶναι ἀνάγκη νὰ ἴδῃ τις ἂν ἡ ζητουμένη γραμμὴ ἀνήκῃ ἢ ὄχι εἰς τὴν κατηγορίαν ἐκείνων τῶν γραμμῶν, αἵτινες δύνανται νὰ χαραχθῶσι διὰ τῶν δοθέντων ὀργάνων· ἐὰν αὕτη δὲν ἀνήκῃ, τότε ἔχομεν ὑπὸ τὴν ἄνω δοθεῖσαν ἔννοιαν τὸ πρόβλημα ὡς ἄλυτον. Τοῦτο συμβαίνει π.χ. ὅταν ζητῆται νὰ κατασκευασθῇ διὰ τοῦ κανόνος καὶ τοῦ διαβήτου ὁ τόπος τῶν σημείων, τὰ ὁποῖα ἀπέχουν ἰσάκις ἀπὸ δοθέντος σημείου καὶ δοθείσης εὐθείας· ὁ τόπος οὗτος εἶναι μία «παραβολή». δὲν ἀνήκει δὲ εἰς τὴν τάξιν ἐκείνην τῶν γραμμῶν (εὐθειῶν καὶ κύκλων), αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ κατασκευασθοῦν διὰ τῶν δοθέντων ὀργάνων. Εἰς παρομοίας περιπτώσεις ἀντὶ τῆς ἀμέσου κατασκευῆς τῆς γραμμῆς ζητεῖται κατασκευὴ διὰ σημείων ἱκανῶς προσεγγιζόντων, ἔχομεν δὲ τότε τὴν κατὰ προσέγγισιν λύσιν τοῦ προταθέντος προβλήματος. Ἡ ἀπάντησις εἰς τὸ ἐρώτημα ἐὰν δοθὲν γεωμετρικὸν πρόβλημα δύναται ἢ δὲν δύναται νὰ λυθῇ δι' ὀργάνων ἐκ τῶν προτέρων ὡρισμένων ἐζητήθη ἀπὸ τοὺς γεωμέτρας ὅλων τῶν ἐποχῶν. Ἀφ' ἑτέρου ἡ διεξαγωγὴ κατασκευῶν τινων δι' ὡρισμένων ὀργάνων ἀπετέλεσεν ἐπίσης τὸ θέμα ἐρεύνης πλείστων ὅσων.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Εὐκλείδου διὰ τὰς στοιχειώδεις γεωμετρικὰς κατασκευὰς χρησιμοποιηθεῖσα μέθοδος βασίζεται εἰς τὴν χρῆσιν τῶν δύο ἁπλῶν ὀργάνων, τοῦ κανόνος καὶ τοῦ διαβήτου, ἡ δὲ χρῆσις αὐτῶν εἰς οὐδένα ἄλλον περιορισμὸν ὑποκύπτει Δηλαδή, κατὰ τὸν Εὐκλείδην, δυνάμεθα νὰ χαράξωμεν ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου (τοῦ χάρτου) εὐθεῖαν γραμμήν, καθὼς ἐπίσης κύκλον μὲ τυχὸν σημεῖον ὡς κέντρον καὶ τυχοῦσαν ἀκτῖνα. Ἡ χάραξις τῶν γραμμῶν τούτων ἀποτελεῖ οὐσιῶδες μέρος τῆς Εὐκλειδείου μεθόδου, δι' αὐτῶν δὲ δύναται νὰ ἐπιλυθῇ ἀρκετὰ μέγας ἀριθμὸς προβλημάτων. Παρὰ ταῦτα δὲν δύναται βεβαίως νὰ εἴπῃ τις ὅτι τὰ αὐτὰ προβλήματα δὲν λύονται καὶ διὰ γραφικῶν μέσων πλέον περιωρισμένων· ἀρκεῖ πρὸς τοῦτο νὰ ἀναφέρωμεν τὰς ἐπιτυχεῖς προσπαθείας τῶν Ἰταλῶν μαθηματικῶν τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος, τοῦ Ferrari, Tartaglia καὶ Benedetti, οἵτινες ἐπεδίωξαν νὰ λύσουν τὰς εἰς τὰ βιβλία τοῦ Εὐκλείδου ἀναφερομένας κατασκευὰς μόνον διὰ τοῦ κανόνος καὶ ἑνὸς κύκλου σταθερᾶς ἀκτῖνος· κατόπιν τὴν ὑπὸ τοῦ Brianchon κ. ἄ. ἐπίλυσιν πολλῶν προβλημάτων διὰ μόνου τοῦ διαβήτου κτλ.

Ἡ ἔρευνα τῶν γεωμετρικῶν κατασκευῶν, αἵτινες δύνανται νὰ γίνουν διὰ τοῦ κανόνος καὶ τοῦ διαβήτου, τῶν λεγομένων στοιχειωδῶν κατασκευῶν, ἢ καὶ γενικώτερον δι' οἱωνδήποτε ἄλλων ὡρισμένων ὀργάνων, παρουσιάζει δύο μέρη, ὧν τὸ ἓν ἀνήκει εἰς τὴν Ἀναλυτικὴν Γεωμετρίαν καὶ τὸ ἄλλο εἰς τὴν Ἄλγεβραν ἢ τὴν Ἀνάλυσιν. Καὶ πράγματι πρῶτον πρέπει νὰ ἐξετάσῃ τις ποῖον εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα, τὸ ὁποῖον ἐπιφέρει κατασκευή τις γινομένη δι' ὡρισμένου ὀργάνου εἰς γεωμετρικόν τι σχῆμα· ἐπειδὴ δὲ τῇ βοηθείᾳ τῆς Ἀναλυτικῆς Γεωμετρίας εἰς κάθε γεωμετρικὴν πρᾶξιν (κατασκευὴν) ἀνταποκρίνεται ἀναλυτική τις πρᾶξις, διὰ τοῦτο μένει νὰ ἐξετασθῇ ποία εἶναι ἡ ἀναλυτικὴ πρᾶξις, πρὸς τὴν ὁποίαν εἶναι ἰσοδύναμος ἡ γεωμετρικὴ ἐκείνη κατασκευή.

Κατόπιν τούτου, τὸ μέρος τὸ ἀφορῶν τὴν Ἄλγεβραν ἢ τὴν Ἀνάλυσιν ἔγκειται εἰς τὴν ἔρευναν, ἂν αἱ ἐξισώσεις, εἰς τὰς ὁποίας διὰ τῶν μεθόδων τῆς Ἀναλυτικῆς Γεωμετρίας ἀνάγομεν τὸ πρόβλημά μας, δύνανται νὰ ἐπιλυθοῦν διὰ τῆς ἀναλυτικῆς ἐκείνης πράξεως, ἐφαρμοζομένης ἅπαξ ἢ καὶ πολλάκις. Διότι τὸ τελευταῖον τοῦτο ἀποτελεῖ, ὡς εἶναι φανερόν, τὴν ἱκανὴν καὶ ἀναγκαίαν συνθήκην, ἵνα ἡ γεωμετρικὴ κατασκευὴ ἐπιτευχθῇ διὰ τῶν καθωρισμένων ὀργάνων. Τὸ πρῶτον τῶν δύο τούτων μερῶν δὲν παρουσιάζει σχεδὸν καμμίαν δυσκολίαν, ἐνῷ τὸ δεύτερον ἔχει ἀνάγκην τῶν μέσων τῆς Ἀναλύσεως τῶν πλέον ὑψηλῶν. Προκειμένου περὶ τῶν ὀργάνων, τοῦ κανόνος καὶ τοῦ διαβήτου, ἔχομεν ὡς ἱκανὴν καὶ ἀναγκαίαν συνθήκην, ἵνα ἡ δοθεῖσα κατασκευὴ γίνεται διὰ τῶν ὀργάνων τούτων, τὴν ἑξῆς: αἱ καρτεσιαναὶ συντεταγμέναι τῶν ζητουμένων σημείων δέον νὰ ἐκφράζωνται διὰ τῶν συντεταγμένων τῶν δοθέντων σημείων διὰ ῥητῶν πράξεων καὶ ἐξαγωγῶν (ἀλλεπαλλήλων) τετραγωνικῶν ῥιζῶν (ἐν πεπερασμένῳ πλήθει). Ἐπειδὴ πᾶσα παράστασις περιέχουσα ἐκτὸς τῶν ῥητῶν πράξεων μόνον τετραγωνικὰς ῥίζας εἶναι ῥίζα ἀλγεβρικῆς ἐξισώσεως, τῆς ὁποίας οἱ συντελεσταὶ εἶναι ῥηταὶ παραστάσεις τῶν δεδομένων ποσῶν, διὰ τοῦτο ἡ προηγουμένη συνθήκη ἀνάγεται εἰς τὴν ἀπόκρισιν ἐπὶ τῶν δύο ἑπομένων ἐρωτημάτων: 1) ἐὰν τὸ πρόβλημα εἶναι ἀλγεβρικόν, δηλαδὴ ἡ κατασκευὴ ἀπαιτῇ τὴν λύσιν μιᾶς ἀλγεβρικῆς ἐξισώσεως μὲ συντελεστάς, οἵτινες ἐκφράζονται ῥητῶς διὰ τῶν δεδομένων ποσῶν· 2) ἐὰν ἡ ἀλγεβρικὴ αὕτη ἐξίσωσις ἔχῃ ῥίζας ἐκφραζομένας διὰ τῶν συντελεστῶν διὰ τῶν ῥητῶν πράξεων καὶ ἐξαγωγῶν τετραγωνικῶν ῥιζῶν. Ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου ἐρωτήματος ἔχει ἀποδειχθῇ τὸ θεώρημα ὅτι: «ἵνα μία ἀνάγωγος ἀλγεβρικὴ ἐξίσωσις λύεται μόνον διὰ τετραγωνικῶν ῥιζῶν (ἐκτελουμένων ἐπὶ ῥητῶν παραστάσεων τῶν συντελεστῶν τῆς ἐξισώσεως), πρέπει ὁ βαθμός της νὰ εἶναι δύναμις τοῦ 2». Ἡ ἀναγκαία αὕτη συνθήκη δὲν εἶναι ὅμως καὶ ἐπαρκής· ἐπὶ παραδείγματι, πᾶσα ἐξίσωσις τοῦ ὀγδόου βαθμοῦ δὲν λύεται διὰ τετραγωνικῶν ῥιζῶν. Εἰς διαφόρους του ἐργασίας ὁ μαθηματικὸς J Petersen ἐξήτασε τὰς συνθήκας, εἰς τὰς ὁποίας ὀφείλει νὰ ὑπόκειται μία ἐξίσωσις βαθμοῦ 2^ν, ἵνα λύεται αὕτη δι' ἐξαγωγῆς τετραγωνικῶν ῥιζῶν· ἐπίσης εὗρε μεθόδους πρὸς προσδιορισμὸν τῶν ῥιζῶν τῶν ἐξισώσεων τούτων. Προβλήματα κλασσικά, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐξεταζομένην περίπτωσιν, εἶναι: τὸ «τῆς κατασκευῆς κανονικῶν πολυγώνων», τὸ τοῦ «διπλασιασμοῦ τοῦ κύβου» καὶ τῆς «τριχοτομήσεως γωνίας». Ὁ Gauss πρῶτος ἀπέδειξεν, ὅτι ἐκτὸς τῶν κανονικῶν πολυγώνων, τὰ ὁποῖα ἐγνώριζον νὰ κατασκευάζουν οἱ ἀρχαῖοι, ἦτο δυνατὸν καὶ ἄλλων πολυγώνων (π. χ. τοῦ 17γώνου κτλ.) ἡ κατασκευὴ νὰ γίνῃ στοιχειωδῶς (δηλαδὴ ὡς ἐλέχθη διὰ τοῦ κανόνος καὶ τοῦ διαβήτου)· ὁμοίως ὅτι ὑπάρχουν καὶ πολύγωνα (π. χ. τὸ 7γωνον) τὰ ὁποῖα δὲν δύνανται νὰ κατασκευασθοῦν στοιχειωδῶς. Ἡ ἀπόδειξίς του στηρίζεται ἐπὶ τοῦ γεγονότος ὅτι τὰ κανονικὰ πολύγωνα, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς τῶν πλευρῶν εἶναι τῆς μορφῆς: $n=2^\nu\left(2^{2^{\nu_1}}+1\right)\left(2^{2^{\nu_2}}+1\right)\ldots\left(2^{2^{\nu_\delta}}+1\right)$ ($\nu_1, \nu_2, \ldots \nu_\delta$ διάφορα ἀλλήλων) ἄγουν εἰς ἀλγεβρικὰς ἐξισώσεις ἀναγώγους, λυομένας διὰ ἐξαγωγῶν τετραγωνικῶν ῥιζῶν ἢ ὅπως λέγομεν ἀλγεβρικῶς (βλ. *Bachmann.* Die Lehre von der Kreisteilung. Leipzig 1872). Ἀφ' ἑτέρου ὅσον ἀφορᾷ τὰ δύο ἄλλα προβλήματα ἀπεδείχθη ὅτι ταῦτα εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπιλυθοῦν στοιχειωδῶς.

Ὅλως διάφορον εἶναι τὸ πρόβλημα τοῦ «τετραγωνισμοῦ τοῦ κύκλου» (βλ. κύκλου *τετραγωνισμός*). Τὴν λύσιν τούτου δὲν δύναται, ὅπως ἀπεδείχθη (*F. Lindemann*, 1882), νὰ μᾶς παράσχῃ ἡ ἐπίλυσις οὐδεμιᾶς ἀλγεβρικῆς ἐξισώσεως. Ὄχι μόνον ὁ κανὼν καὶ ὁ διαβήτης, ἀλλὰ καὶ ὁποιαδήποτε ἄλλη ἀλγεβρικὴ καμπύλη εἶναι ἀνίκανος νὰ λύσῃ τὸ πρόβλημα. Παρὰ ταῦτα ὀφείλομεν καὶ πάλιν νὰ τονίσωμεν, ὅτι τὸ ἄλυτον τοῦ προβλήματος τούτου δὲν σημαίνει καὶ τὸ ἀδύνατον αὐτοῦ: εἶναι ἁπλούστατον νὰ εὕρωμεν καμπύλας (ὑπερβατικὰς καλουμένας) τετραγωνιζούσας τὸν κύκλον. Φ. Β.

— **γεωμετρικὴ** *πρόοδος [Μαθημ.]* Καλεῖται οὕτως ἀκολουθία ἀριθμῶν $\alpha, \alpha_1, \alpha_2, \alpha_3, \ldots$, ὅταν ἕκαστος τῶν ὅρων αὐτῆς προκύπτῃ ἐκ τοῦ προηγουμένου του ἐπὶ τὸν πολλαπλασιασμὸν ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ παράγοντος q, δηλαδὴ τὸ πηλίκον ἑκάστου ὅρου τῆς ἀκολουθίας διὰ τοῦ προηγουμένου του εἶναι σταθερὸς ἀριθμὸς $=q$. Ὁ α καλεῖται ὁ «πρῶτος ὅρος» καὶ ὁ q, ὁ «λόγος» τῆς προόδου. Οἱ ὅροι μιᾶς γεωμετρικῆς προόδου ἔχουν, κατὰ ταῦτα, τὴν μορφὴν $\alpha, \alpha q, \alpha^2 q, \alpha q^3 \ldots$, ὅπου ν στὸς ὅρος εἶναι ὁ $\alpha q^{\nu-1}$.

Ἐὰν ὁ λόγος q λαμβανόμενος θετικῶς (κατ' ἀπόλυτον τιμὴν) εἶναι μεγαλύτερος τῆς μονάδος, τότε ἕκαστος ὅρος εἶναι ἀπολύτως μεγαλύτερος τοῦ προηγουμένου· τὴν πρόοδον καλοῦμεν τότε «αὔξουσαν»· ἐὰν τοὐναντίον ὁ q εἶναι μικρότερος τῆς μονάδος (ἀπολύτως), τότε οἱ ὅροι τῆς προόδου βαίνουν ἐλαττούμενοι καὶ ἡ πρόοδος καλεῖται «φθίνουσα». Διὰ τὴν εὕρεσιν τοῦ ἀθροίσματος τῶν ν πρώτων ὅρων γεωμετρικῆς προόδου, ἀφαιροῦμεν τὸν πρῶτον ὅρον αὐτῆς ἐκ τοῦ $(\nu+1)$ στοῦ καὶ τὴν διαφορὰν διαιροῦμεν διὰ τοῦ λόγου q μεῖον 1. Ἐφαρμογὴ τῶν γεωμετρικῶν προόδων γίνεται εἰς τὸν ἀνατοκισμὸν καὶ τὸ χρεωλύσιον. Διὰ τοῦτο ἀπὸ πρακτικῆς ἀπόψεως ἡ θεωρία αὕτη ἔχει μεγίστην σημασίαν (βλ. *M. Cantor*, «Politische Arithmetik» Leipzig, 2α ἔκδοσ. 1903). Ἐὰν οἱ ὅροι τῆς ἀκολουθίας $\alpha, \alpha_1, \alpha_2, \ldots$ εἶναι δυνάμεις τοῦ αὐτοῦ ἀριθμοῦ, αἵτινες ἀποτελοῦσιν ἀριθμητικὴν *πρόοδον* (βλ. λ.) ρ-τάξεως, τότε αὕτη καλεῖται «γεωμετρικὴ πρόοδος ρ-τάξεως». Ἡ «γεωμετρικὴ σειρὰ» (πρώτης τάξεως), δηλαδὴ ἡ ἀριθμητικὴ σειρά, τῆς ὁποίας οἱ ὅροι ἀποτελοῦσι γεωμετρικὴν πρόοδον, συγκλίνει ἐφόσον ὁ λόγος τῆς προόδου κατ' ἀπόλυτον τιμὴν εἶναι μικρότερος τῆς μονάδος, τὸ δὲ ἄθροισμα αὐτῆς ἰσοῦται τότε μὲ τὸν πρῶτον ὅρον διαιρεθέντα διὰ τῆς μονάδος μεῖον τὸν λόγον. Φ. Β.

— **γεωμετρικὴ** *σχέσις [Γεωμετρ.]*. Καλεῖται ἡ μεταξὺ τῶν γεωμετρικῶν ποσῶν (μεγεθῶν) ὑπάρχουσα σχέσις, ὅπως π. χ. ἡ σχέσις ἡ συνδέουσα τὰς πλευρὰς ὀρθογωνίου τριγώνου (πυθαγόρειον θεώρημα). Φ. Β.

— **γεωμετρικὴ** *τέχνη [Ἀρχαιολ.]*. Οὕτω λέγεται ἡ τέχνη εἰς τὴν ὁποίαν τὰ φυσικὰ ἀντικείμενα λαμβάνουν γεωμετρικὴν μορφήν. Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἀπαντᾷ εἰς τὴν τέχνην καὶ μάλιστα εἰς τὰ κοσμήματα ὅλων τῶν πρωτογενῶν λαῶν καὶ εἰς τὰς πρώτους περιόδους αὐτῆς. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων αὐτῆς πολιτισμῶν εὑρίσκομεν τὴν γεωμετρικὴν παράστασιν καὶ κατὰ τὴν νεολιθικὴν περίοδον καὶ κατὰ τὸν πρωτομινωϊκόν, κυκλαδικὸν καὶ προμυκηναϊκὸν πολιτισμόν. Ἀλλ' οὐδεμίαν τάξιν καὶ ῥυθμὸν παρουσιάζουν τὰ ἐλευθέρως κατεσπαρμένα γραμμικὰ ταῦτα κοσμήματα καὶ διαφέρουν τὰ μέγιστα ἀπὸ τὸν κυρίως ἑλληνικὸν γεωμετρικὸν ῥυθμόν, ὅστις δεικνύει αὐστηρῶς ἐσκεμμένον σύστημα μὲ ἀπαραγνώριστον ἰδιορρυθμίαν. Ὁ ῥυθμὸς οὗτος ἤκμασεν ἐν Ἑλλάδι εὐθὺς μετὰ τὸν μυκηναϊκὸν καὶ ἔζησε μέχρι τῶν μέσων περίπου τοῦ Η' αἰῶνος (1200—750 π.Χ.). Ἤδη κατὰ τὸ τέλος τῆς μυκηναϊκῆς τέχνης εἶχεν ἀρχίσει ἡ σχηματοποίησις τῶν φυσικῶν ἀντικειμένων, τὰ ὁποῖα ἐλάμβανον γεωμετρικὴν μορφήν, ἀλλὰ μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ πολιτισμοῦ ἐκείνου, ἡ τάσις αὕτη ἔλαβεν ὁριστικὴν κατεύθυνσιν πρὸς τὴν γραμμικὴν γεωμετρικὴν παράστασιν. Ἐκ τοῦ νέου τούτου πολιτισμοῦ, τὸν ὁποῖον ἐδημιούργησαν οἱ ἐκ βορρᾶ κατελθόντες εἰς τὴν Ἑλλάδα Δωριεῖς, ἐλάχιστα λείψανα τέχνης ἐσώθησαν. Ἀρχιτεκτονικῶς οὐδὲν σημεῖον ἔχομεν, ἐκτὸς ἴσως τοῦ ἐλλειψοειδοῦς ναοῦ τοῦ Θέρμου ἐν Αἰτωλίᾳ. Οἱ ἄνθρωποι ἔζων εἰς πενιχρὰς πηλοκτίστους καλύβας καὶ ἐλάτρευον τὸ θεῖον εἰς ἀνοικτοὺς χώρους εἰς βωμοὺς μικρούς, τοὺς ὁποίους κατέστρεψεν ὁ χρόνος. Τὰ κύρια δείγματα τῆς τέχνης αὐτῆς εἶναι τὰ πήλινα ἀγγεῖα καὶ ἐλάχιστα χαλκᾶ καὶ πήλινα εἰδώλια καὶ χρυσᾶ κοσμήματα, ἐκ τῶν ὁποίων γνωρίζομεν αὐτήν. Εἰς τὰ παλαιότερα ἐξ αὐτῶν δυνάμεθα νὰ μελετήσωμεν τὴν μεταβατικὴν περίοδον ἐκ τῆς μυκηναϊκῆς εἰς τὴν καθαρῶς γεωμετρικὴν τεχνοτροπίαν. Εἶναι ἡ «πρωτογεωμετρικὴ τέχνη», ἡ ὁποία ἠσκήθη ἀπὸ τοῦ 1200 μέχρι τοῦ Ι' αἰῶνος περίπου π. Χ. Αὕτη συνεχίζει τὴν μυκηναϊκὴν παράδοσιν εἰς τὴν τεχνικήν, τὴν διακόσμησιν καὶ τὸ σχῆμα τῶν ἀγγείων. Βαθμηδὸν ἀρχίζουν νὰ ἐξαφανίζωνται τὰ μυκηναϊκὰ στοιχεῖα καὶ ἐνισχύεται τὸ αἴσθημα τῆς γεωμετρικῆς μορφῆς καὶ εἰς τὰ κοσμήματα καὶ εἰς τὸ σχῆμα τῶν ἀγγείων, τὸ ὁποῖον ἀντὶ τῆς μυκηναϊκῆς κομψότητος καὶ ἐλαστικότητος γίνεται αὐστηρὸν καὶ ἄκαμπτον. Ἀπὸ τοῦ δεκάτου ὅμως αἰῶνος καὶ κάτω διαμορφώνεται ὁ καθαρῶς «γεωμετρικὸς ῥυθμός», ὅστις ἐξαπλοῦται καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Τὸ σχῆμα τοῦ ἀγγείου λαμβάνει καθαράν, σαφῶς διαγεγραμμένην, μορφὴν μὲ διακεκριμένα μέλη. Ἀξιοθαύμαστα εἶναι τὰ μεγάλα ἀγγεῖα τοῦ Διπύλου, ἀριστουργήματα τεχνικῆς ἐκτελέσεως καὶ διακοσμήσεως. Οἱ ἀμφορεῖς οὗτοι, οἱ ἔχοντες πολλάκις ὕψος ἀνθρώπου, εἶναι πρώτης τάξεως καλλιτεχνήματα ἀντιπροσωπεύοντα τὴν μνημειώδη τέχνην ἀντὶ τῆς πλαστικῆς, ζωγραφικῆς καὶ ἀρχιτεκτονικῆς, αἱ ὁποῖαι δὲν ὑπάρχουν. Ὁλόκληρον τὸ ἀγγεῖον κοσμεῖται κατὰ ζώνας μὲ γεωμετρικὰ σχήματα, εὐθείας γραμμάς, τεθλασμένας, τρίγωνα, σταυρούς, ῥόμβους, μαιάνδρους, δικτυωτά, κύκλους ἁπλοῦς καὶ ὁμοκέντρους, τὰ ὁποῖα κατὰ προτίμησιν τίθενται εἰς τὰ σημαντικώτερα μέρη τοῦ ἀγγείου, εἰς τὸν λαιμόν, τὸν ὦμον καὶ εἰς τὸν μεταξὺ τῶν λαβῶν χῶρον. Αἱ ζῶναι αὗται ἢ εἶναι περὶ τὸ ἀγγεῖον ὁλόκληρον συνεχῶς διακεκοσμημέναι ἢ διαιροῦνται εἰς μετόπας αἱ ὁποῖαι πληροῦνται χωριστὰ μὲ ποικίλα κοσμήματα καὶ μὲ ἀντιθετικὰς ὁμάδας συμμετρικῶν μορφῶν. Ἐκτὸς τῶν γεωμετρικῶν ἀφῃρημένων σχημάτων εἰκονίζονται καὶ ζῷα καὶ ἄνθρωποι· καὶ αὐτὰ ὅμως ἀποδίδονται κατὰ τὸ δυνατὸν εἰς γωνιώδεις γραμμικοὺς τύπους ἐσχηματοποιημένους. Εἰς τὰ μεγάλα ἀγγεῖα, ἀμφορεῖς καὶ κρατῆρας μάλιστα τῆς ἀττικῆς τέχνης, ἀπαντοῦν καὶ παραστάσεις ὁλόκληροι, ἀναφερόμεναι εἰς τὰ ἐπιτύμβια ἔθιμα, ὡς πρόθεσις, ἐκφορά, ἀγῶνες, γυναῖκες ὀδυρόμεναι κτλ., μάχαι καὶ ναυμαχίαι. Αἱ παραστάσεις ὅμως αὗται δὲν ἔχουν τόσον πραγματικὴν σημασίαν ὅσον διακοσμητικήν. Ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ ἀκολουθοῦν ὡρισμένον σύστημα, ὅπου ἡ ἱστορία ἐξελίσσεται κανονικῶς καὶ μὲ σκοπὸν τὴν μεγαλυτέραν δυνατὴν σαφήνειαν ἀναλυτικῶς. Εἰς τοῦτο δὲ προσαρμόζεται καὶ ἡ ἰδιόρρυθμος προοπτική, ἡ ὁποία δὲν ἀποδίδει τὴν ὀπτικὴν εἰκόνα, ἀλλὰ τὴν νοητήν, ὥστε τὰ ὀπίσω εἰκονιζόμενα ἀντικείμενα δὲν καλύπτονται ὑπὸ τῶν ἔμπρός, ὡς συμβαίνει εἰς τὴν ὀπτικὴν καὶ συνήθη προοπτικήν, ἀλλὰ τίθενται ὑπεράνω αὐτῶν, ὥστε νὰ φαίνωνται σαφῆ. Τοῦτο

Digitized by Google

δεικνύει ὅτι δὲν παριστάνονται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀπὸ ἀδυναμίαν τοῦ τεχνίτου, ἀλλ' ἀπὸ τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ νὰ εἶναι ὅσον τὸ δυνατὸν εὐκολώτερον καταληπτὸς καὶ σαφής. Θαυμαστὴ εἶναι ἡ τάξις καὶ ἡ ἁρμονία ἡ ὁποία προκύπτει ἀπὸ τὴν διακόσμησιν αὐτήν, ἡ λογικὴ καὶ συστηματοποιημένη διάταξις τῶν μερῶν, ὥστε νὰ ἀπαρτίζεται ἓν σύνολον μὲ ἑνότητα βεβαίαν καὶ διαγεγραμμένον χαρακτῆρα. Ἰδιαιτέρως ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ σύνθεσις τῶν σκηνῶν αὐτῶν μὲ τὴν σαφῆ ἀφήγησιν καὶ τὴν κανονικὴν ἐξέλιξίν της, μὲ τὴν συμμετρικὴν εἰς τὰς μετόπας μάλιστα διάταξιν καὶ τὴν ἐσκεμμένην προσαρμογὴν τῆς διακοσμήσεως εἰς τὸν δεδομένον χῶρον. Εἰς τὰς συνθέσεις αὐτὰς ἔχομεν τὴν πρώτην καλλιτεχνικὴν ἐκδήλωσιν τοῦ καθαρῶς ἑλληνικοῦ πνεύματος εἰς τὰ χαρακτηριστικώτερά του στοιχεῖα μὲ τὴν παρουσίαν μάλιστα τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις θὰ ἀποβῇ τὸ κέντρον, περὶ τὸ ὁποῖον θὰ περιστραφῇ ὅλη ἡ ἑλληνικὴ τέχνη.

Ἡ γεωμετρικὴ κεραμεικὴ ἐξηπλώθη εἰς τὸ πλεῖστον τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν, ὅπου ἀπετέλεσε διαφόρους τοπικὰς παραλλαγάς, εἰς τὴν Βοιωτίαν, ὅπου εἶναι μᾶλλον πτωχή, εἰς τὴν Ἀργολίδα, τὴν Λακωνίαν, τὰς νήσους τῶν Κυκλάδων, ὅπου δεικνύει ἰδιορρυθμίαν τινὰ ἀξιοσημείωτον, εἰς τὴν Κρήτην, τὴν Ῥόδον. Ἀλλ' εἰς τὴν Ἀττικὴν κυρίως ἀνεπτύχθη καὶ ἐξειλίχθη εἰς μεγάλην ἀκμήν, ἡ ὁποία ἀπὸ τοῦδε δύναταί τις νὰ εἴπῃ προμηνύει τὴν ἐξαιρετικὴν ἄνθησιν τῆς ἀγγειογραφίας ἐν Ἀθήναις. Καὶ εἰς τὴν γλυπτικὴν ἔχομεν δείγματα τῆς γεωμετρικῆς τέχνης, μικρὰ ζῷα καὶ ἀνθρώπους ἐκ πηλοῦ καὶ χαλκοῦ, τὰ χαλκᾶ καὶ πήλινα εἰδώλια, τὰ ὁποῖα παρουσιάζουν τὴν αὐτὴν σχηματικὴν μορφὴν ὅπως καὶ τὰ ἐπὶ τῶν ἀγγείων εἰκονιζόμενα. Τὴν γεωμετρικὴν διακόσμησιν εὑρίσκομεν εἰς τὰς πολλὰς χαλκᾶς πόρπας, ὅπου κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον ἀπαντῶμεν καὶ ζῷα. Ὅσον δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν ἐκ τῶν εὑρημάτων τῶν συναφῶν ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν ἐν Ἑλλάδι, ἡ γεωμετρικὴ τέχνη ἀνήκει εἰς πολιτισμὸν πρωτογενῆ βεβαίως καὶ οἰκονομικῶς ἀνεξέλικτον. Οἱ κάτοικοι ἔζων εἰς ἀτειχίστους πόλεις, ἴσως κατὰ κώμας, καὶ ἦσαν διῃρημένοι κατὰ γένη. Οἱ σπουδαιότεροι τάφοι αὐτῶν δὲν ἀνῆκον εἰς βασιλεῖς ἢ πρίγκιπας, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς γένη διακρινόμενα διὰ τὸν πλοῦτον αὐτῶν, ἀποτελοῦντα δὲ ἀστικήν τινα γεωργικὴν δημοκρατίαν. Ἡ πολλαχοῦ εὕρε[illegible]ικῶν ἀγγείων ὑποδεικνύει καὶ ἐμπορικὴν [illegible]ιν, ὅπως καὶ αἱ παραστάσεις ναυμαχιῶν [illegible]ν ἐπικοινωνίαν. Πολλαὶ παραστάσεις [illegible]ουν τοὺς ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου περιγρα[illegible]ῶνας πρὸς τιμὴν τῶν νεκρῶν καὶ χα[illegible] εἶναι ἡ ἐπὶ ἀγγείου σῳζομένη ἐπι[illegible]ίσίον χορευόντων ἀνδρῶν, ἡ ὁποία λέ[illegible]νυν ὀρχηστῶν πάντων ἀταλώτατα παίζε[illegible]ο δεκᾶν μιν», δηλαδὴ ὅποιος ἀπὸ ὅλους τοὺς χορευτὰς χορέψῃ καλύτερα, αὐτὸς νὰ τὸ πάρῃ τὸ ἀγγεῖον τοῦτο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Conze*, Zur Geschichte der Anfänge der griechischen Kunst, 1870.—*Poulsen*, Die Dipylongräber und die Dipylonvasen, 1905.—*Schweitzer*, Untersuchungen zur Chronologie und Geschichte der geometrischen Stile in Griechenland, I 1917 καὶ II, 1918 ἐν Athen. Mitteilungen, 1918.—*Weyde*. Probleme des griechischen geometrischen Stiles ἐν Jahreshefte des Oesterreich. Archäol. Instituts, XXIII (1922).

Δ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗ

—**γεωμετρικὴ** ***φιλοσοφία.*** Καλεῖται οὕτως ἡ κατὰ τοὺς τρόπους καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς γεωμετρίας φιλοσοφία, διακρινομένη τῆς «ἀλγεβρικῆς φιλοσοφίας» καὶ περιλαμβάνουσα, ὡς ἐκείνη, ἰδιότυπον λογικήν. Μεγάλη χρῆσις ταύτης ἐγένετο ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ Εὐκλείδου, ἂν καὶ εἰς τὸν Πλάτωνα ἡ γεωμετρία καὶ ἡ ἀριθμητικὴ ἔδωκαν ἀφορμὴν γονίμων ἀνακαλύψεων, ὡς καὶ εἰς πολλοὺς τῶν νεωτέρων, τὸν Καρτέσιον, Σπινόζαν κλ. Ὁμοίως ἐχρησιμοποιήθη εἰς τὴν πολιτικὴν οἰκονομίαν (Β. Παρέττο), τὴν στατιστικὴν κτλ. (βλ. φιλοσοφία). —Δ.

—**γεωμετρικοὶ** ***μετασχηματισμοί.*** Ὅταν ἀπὸ ἓν δοθὲν σχῆμα εὑρίσκομεν ἓν ἄλλο δι' ὡρισμένων γεωμετρικῶν κατασκευῶν (ἢ, ἀναλυτικῶς, δι' ὡρισμένων ἐξισώσεων μεταξὺ τῶν συντεταγμένων τῶν σημείων τῶν δύο σχημάτων), τὸ νέον σχῆμα λέγεται *μετασχηματισμένον* τοῦ πρώτου. Οἱ ἁπλούστεροι τρόποι μετασχηματισμοῦ εἶναι 1) ἡ *ὁμοίωσις*, ἤτοι ἡ κατασκευὴ σχήματος ὁμοίου πρὸς ἄλλο δοθέν, ἔχοντος δηλαδὴ ἴσας γωνίας καὶ ἀναλόγους πλευρὰς πρὸς τὸ πρῶτον καὶ 2) ἡ *ἀντιστροφή*, καθ' ἣν ἄγοντες ἀπὸ δοθὲν σημεῖον εὐθείας («ἀκτῖνας») εἰς τὰ σημεῖα δοθέντος σχήματος, λαμβάνομεν ἐπὶ ἑκάστης ἀκτῖνος ϱ ἓν μῆκος $\varrho' = \frac{1}{\varrho}$ τὸ σύνολον τῶν ἄκρων τῶν νέων τούτων μηκῶν ἀποτελεῖ ἓν νέον σχῆμα, λεγόμενον *ἀντίστροφον* τοῦ πρώτου. Ὁ μετασχηματισμὸς οὗτος ἔχει τὴν ἰδιότητα νὰ τρέπῃ κύκλους εἰς κύκλους (περιλαμβανομένης εἰς τὴν ἔννοιαν «*κύκλος*» καὶ τῆς εὐθείας, ὡς κύκλου μὲ ἀκτῖνα ∞).

—**γεωμετρικὸν** ***ἄθροισμα·*** βλ. ἄθροισμα.

—**γεωμετρικὸν** ***μέσον*** *[Μαθημ.]*. Καλεῖται γεωμετρικὸν μέσον δύο ἀριθμῶν α, β ἡ θετικὴ ῥίζα $\sqrt{\alpha\beta}$. Μεταξὺ τοῦ γεωμετρικοῦ καὶ τοῦ ἀριθμητικοῦ μέσου (τοῦ ἡμιαθροίσματος) δύο ἀριθμῶν ὑπάρχει ἡ ἑξῆς σχέσις: Τὸ ἀριθμητικὸν μέσον τῶν λογαρίθμων δύο ἀριθμῶν ἰσοῦται μὲ τὸν λογάριθμον τοῦ γεωμετρικοῦ μέσου τῶν ἀριθμῶν τούτων. Ἡ σχέσις αὕτη ἐκφράζει γνωστὴν ἰδιότητα τῶν λογαρίθμων, καθ' ἣν ὁ λογάριθμος τοῦ γινομένου δύο ἀριθμῶν ἰσοῦται μὲ τὸ ἄθροισμα τῶν λογαρίθμων τῶν ἀριθμῶν τούτων. Ἐπίσης τὸ γεωμετρικὸν μέσον δύο ἀριθμῶν εἶναι πάντοτε μικρότερον ἢ ἴσον τοῦ ἀριθμητικοῦ μέσου αὐτῶν. Φ. Β.

—**γεωμετρικὸν** ***σχῆμα*** *[Γεωμετρ.]*. Καλεῖται οὕτω τὸ ἐκ τῶν γεωμετρικῶν στοιχείων, δηλαδὴ τῶν σημείων, εὐθειῶν, ἐπιφανειῶν, σωμάτων, συγκείμενον· π.χ. τρίγωνον, τετράγωνον κλπ. Φ. Β.

—**γεωμετρικὸν** ***σῶμα*** *[Γεωμετρ.]*. Καλεῖται οὕτω τὸ σῶμα, ὅταν, παραβλεπομένων τῶν φυσικῶν αὐτοῦ ἰδιοτήτων, θεωρῆται τοῦτο μόνον ὡς πρὸς τὰς γεωμετρικὰς αὐτοῦ ἰδιότητας. Κατὰ ταῦτα ἐπὶ τῶν γεωμετρικῶν σωμάτων δυνάμεθα νὰ κάμωμεν ὑποθέσεις, αἱ ὁποῖαι δὲν ἰσχύουν καὶ διὰ τὰ σώματα τῆς Φυσικῆς· π. χ. ὅτι γεωμετρικόν τι σῶμα δύναται καθ' ὁλοκληρίαν ἢ καὶ ἐν μέρει νὰ κατέχῃ τὸν χῶρον, τὸν ὁποῖον κατέχει ἕτερον σῶμα κτλ. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον αἱ ἐπιφάνειαι, αἱ γραμμαὶ καὶ τὰ σημεῖα δὲν δύνανται νὰ παρασταθῶσι κεχωρισμένως τῆς ὕλης, ἀλλὰ μόνον νὰ νοηθῶσι. Φύλλον χάρτου, νῆμα κτλ., ὁσονδήποτε λεπτὰ καὶ ἂν εἶναι, ἀποτελοῦν σώματα καὶ ὄχι ἐπιφάνειαν, γραμμὴν κτλ. Παρὰ ταῦτα πρὸς διευκόλυνσιν τῆς φαντασίας ἡμῶν μεταχειριζόμεθα συνήθως τοιαῦτα τεχνητὰ μέσα (χάραξις γραμμῶν ἐπὶ τοῦ πίνακος, κ. ο. κ.). Φ. Β.

—**γεωμετρικὸς** ***λόγος*** *[Γεωμετρ.]*. Ὁ λόγος δύο ὁμοειδῶν γεωμετρικῶν μεγεθῶν, π. χ. δύο τμημάτων. Εἰς τὴν Προβολικὴν Γεωμετρίαν ἔχομεν ἐπίσης τὸν «διπλοῦν ἢ ἀναρμονικὸν λόγον» (βλ. ἁρμονικὸς *λόγος*). Φ. Β.

—**γεωμετρικὸς** ***σχηματισμὸς*** *[Γεωμετρ.]*. Καλοῦμεν οὕτως ὡρισμένα τινὰ γεωμετρικὰ σχήματα, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦμεν εἰς τὴν Προβολικὴν Γεωμετρίαν· οἱ γεωμετρικοὶ οὗτοι σχηματισμοὶ διαιροῦνται εἰς τρεῖς βαθμῖδας: 1η βαθμίς: α') ἡ «σημειοσειρά», δηλαδὴ τὸ σύνολον ὅλων τῶν ἐπὶ μιᾶς εὐθείας σημείων, β') ἡ «ἐπίπεδος δέσμη», δηλαδὴ τὸ σύνολον ὅλων τῶν εὐθειῶν ἐπιπέδου τῶν διερχομένων δι' ἑνὸς σημείου, γ') ἡ «ἀξονικὴ δέσμη», δηλαδὴ τὸ σύνολον ὅλων τῶν ἐπιπέδων τοῦ χώρου τῶν διερχομένων διὰ μιᾶς εὐθείας· 2α βαθμίς: α') τὸ «ἐπίπεδον πεδίον», δηλαδὴ τὸ σύνολον ὅλων τῶν σημείων καὶ εὐθειῶν ἑνὸς ἐπιπέδου, β') ἡ «κεντρικὴ δέσμη», δηλαδὴ τὸ σύνολον ὅλων τῶν εὐθειῶν καὶ ἐπιπέδων τῶν διερχομένων δι' ἑνὸς σημείου· 3η βαθμίς: ὁ «χῶρος», δηλαδὴ τὸ σύστημα ὅλων τῶν σημείων, εὐθειῶν καὶ ἐπιπέδων τοῦ χώρου. Φ. Β.

—**γεωμετρικὸς** ***τόπος*** *[Γεωμετρ.]*. Μία ἐπίπεδος καμπύλη εἶναι δυνατὸν νὰ προκύψῃ διὰ τῆς κινήσεως καθ' ὡρισμένον νόμον (ἐπὶ ἐπιπέδου) ἑνὸς σημείου, ἡ διὰ τοῦ τρόπου δὲ τούτου παραχθεῖσα καμπύλη καλεῖται «γεωμετρικὸς τόπος» τοῦ σημείου τούτου. Ἐὰν εὐθεῖά τις ἢ καμπύλη κινῆται εἰς τὸν χῶρον καθ' ὡρισμένον νόμον, τότε προκύπτει μία «ἐπιφάνεια», ἥτις πάλιν καλεῖται ὁ γεωμετρικὸς τόπος τῆς κινουμένης γραμμῆς, ἥτις ὀνομάζεται «γενέτειρα». Ἡ εὐθεῖα γραμμὴ κινουμένη, τότε μόνον δὲν παράγει ἐπιφάνειαν, ὅταν ἡ κίνησις τῆς εὐθείας γίνεται ἐφ' ἑαυτῆς. Ἐὰν ἡ κίνησις ἑνὸς σημείου εἰς τὸν χῶρον ἀκολουθῇ ὡρισμένον ἀμετάβλητον νόμον, τότε τὸ σημεῖον τοῦτο κινεῖται ἐπὶ μιᾶς ἐπιφανείας (γραμμῆς). Ἡ θεωρία τῶν γεωμετρικῶν τόπων ἀποτελεῖ τὸ κυριώτερον μέρος τῆς θεωρίας τῆς γενέσεως τῶν ἐπιφανειῶν. Κατὰ τὴν ἐπίλυσιν τῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα ἀφοροῦν εὕρεσιν γεωμετρικῶν τόπων, λέγοντες «ὡρισμένον νόμον» ἐννοοῦμεν τοιαύτας συνθήκας, αἱ ὁποῖαι διὰ πᾶν σημεῖον τοῦ χώρου προσδιορίζουσι τὴν θέσιν καὶ τὴν μορφὴν τῆς γενετείρας. Εἰς πολλὰς περιπτώσεις ὁ νόμος οὗτος ἐκφράζει ὅτι ἡ γενέτειρα ὀφείλει νὰ κινῆται συναντῶσα ἢ μένουσα παράλληλος πρὸς ἄλλας γραμμάς, καλουμένας «ὁδηγοὺς» (αἱ γραμμαὶ αὗται δύνανται ν' ἀντικατασταθῶσι καὶ ὑπὸ ἐπιπέδων), ἢ ἐπίσης ὅτι πρέπει νὰ διέρχεται διαρκῶς δι' ἑνὸς σταθεροῦ σημείου κτλ. Φ. Β.

—**γεωμετρικῶν** ***ὁρίων παρεμβολὴ*** *[Μαθημ.]*. Καλεῖται οὕτως ἡ εὕρεσις γεωμετρικῆς προόδου τῆς ὁποίας δίδεται ὁ πρῶτος καὶ ὁ τελευταῖος ὅρος καθὼς καὶ τὸ πλῆθος τῶν παρεμβαλλομένων ὁρίων. Ὁ λόγος τῆς γεωμετρικῆς ταύτης προόδου ἰσοῦται μὲ τὴν $(\nu+1)$—ῥίζαν (θετικὴν) τοῦ πηλίκου τοῦ τελευταίου ὁρίου διὰ τοῦ πρώτου, ὅπου ὁ ν παριστᾷ τὸ πλῆθος τῶν παρεμβαλλομένων ὅρων. Φ. Β.

γεωμετρογραφία (ἡ). Ὁ Γάλλος μαθηματικὸς Αἰμίλιος Λεμοὰν ὠνόμασεν οὕτω (1893) τὴν συστηματικὴν ἀναγωγὴν τῶν πολυπλοκωτέρων γεωμετρικῶν κατασκευῶν εἰς ὡρισμένον πλῆθος ἁπλῶν καὶ εὐκόλων κατασκευῶν, ἐντελῶς τῶν αὐτῶν πάντοτε, ἃς περιώρισεν εἰς πέντε. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον προκύπτουν δύο ἀριθμοί, ἢ συντελεσταί: ὁ «τῆς ἁπλότητος» καὶ ὁ «τῆς ἀκριβείας»· διὰ τῆς συγκρίσεως δὲ δύο διαφόρων κατασκευῶν ἑνὸς προβλήματος εὑρίσκεται ἡ καταλληλοτέρα (ἡ «γεωμετρογραφικὴ») κατασκευὴ τῆς λύσεως τοῦ προβλήματος. Μετὰ τὸν Λεμοὰν καὶ ἄλλοι μαθηματικοί, ἰδίως Γάλλοι, κατέγιναν μὲ τὴν γεωμετρογραφίαν. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ

Τὸ ἐπὶ τῶν ἐκδόσεων τοῦ Γραφείου τῶν Μηκῶν καὶ τῆς Γαλλ. Πολυτεχνικῆς Σχολῆς (Gauthier-Villars) ἔμβλημα μὲ τὸ ῥητὸν «ἀεὶ ὁ θεὸς γεωμετρεῖ».

γεωμετρῶ (*—έω*)· μετρῶ τὴν γῆν, ἀσχολοῦμαι περὶ τὴν καταμέτρησιν τῶν γαιῶν.

—**γεωμετρεῖ,** ***ἀεὶ ὁ θεὸς*** —. Τὸ εἰς τὸν Πλάτωνα ἀποδιδόμενον περιώνυμον τοῦτο δόγμα (βλ. λ. *ἀεὶ ὁ θεὸς γεωμετρεῖ*), φέρεται εἰς τὰς ἐκδόσεις τοῦ γαλλικοῦ «Γραφείου τῶν Μηκῶν» («Bureau des Longitudes») καὶ τῆς γαλλικῆς Πολυτεχνικῆς Σχολῆς École Polytechnique.) Σ. Ε. Λ.

γεώμηλον (τό)· (νέα λ. κατὰ μετάφρασιν τοῦ γαλλ. pomme de terre), κοιν. *πατάτα*· τὸ φυτὸν στρύχνος ὁ κονδυλόρριζος (Solanum tuberosum)· || ὁ ὑπόγειος κόνδυλος τοῦ φυτοῦ.

— *[Βοτ.]* Τὸ γεώμηλον εἶναι φυτὸν τοῦ γένους *στρύχνος* τῆς τάξεως τῶν *στρυχνωδῶν*, εὐρέως καλλιεργούμενον διὰ τοὺς ὑπογείους κονδύλους του χρησιμοποιουμένους ὡς τροφὴν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν κτηνῶν. Εἶναι ἰθαγενὲς τῶν ὑψιπέδων τῆς Χιλῆς, τοῦ Περοῦ καὶ τοῦ Μεξικοῦ τῆς Ἀμερικῆς. Κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος εἰσήχθησαν τὰ γεώμηλα εἰς τὰς πολιτείας τῆς Βιργινίας καὶ τῆς νοτίου Καρολίνας. Ἐκεῖθεν ἐξήχθησαν εἰς τὴν Εὐρώπην (1565), ἔνθα πλὴν τῆς Ἰρλανδίας δὲν διεδόθησαν πολὺ εἰς τὰς ἄλλας χώρας μέχρι τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Εἰς τὴν Γερμανίαν ἤρχισαν καλλιεργούμενα εἰς μεγάλην ἔκτασιν ἀπὸ τοῦ 1772 πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν σιτηρῶν. Ἐν Ἑλλάδι, καίτοι εἰσήχθη ἡ καλλιέργεια τῶν γεωμήλων ὑπὸ τοῦ Καποδίστρια ἀπὸ τοῦ 1833 ἐν τούτοις δὲν διεδόθη εὐρέως μέχρι τοῦ 1880.

Σήμερον τὰ γεώμηλα καλλιεργοῦνται ὑπὸ διαφόρους ποικιλίας εἰς ὅλα τὰ κράτη καὶ θεωροῦνται ὡς ἀρίστη τροφή. Πολλαπλασιάζονται δι' ὁλοκλήρων κονδύλων ἢ τεμαχίων (μοσχευμάτων) αὐτῶν, βάρους 5 περίπου δραμίων. Ταῦτα φυτεύονται εἰς ἀγρὸν συστάσεως ἀμμοαργιλώδους, ἐμπλουτισθέντα διὰ κόπρου καὶ χημικῶν λιπασμάτων. Ἡ φύτευσις εἰς μὲν τὰς θερμὰ περιφερείας τῆς Ἑλλάδος δύναται νὰ γίνῃ τρὶς τοῦ ἔτους, ἤτοι φθινόπωρον, ἄνοιξιν καὶ θέρος, εἰς δὲ τὰς ψυχροτέρας τὴν ἄνοιξιν καὶ κατὰ τοὺς μῆνας Ἰούλιον—Αὔγουστον. Ἡ ἀπαιτουμένη ποσότης σπόρου (κονδύλων) κατὰ στρέμμα ὑπολογίζεται εἰς 120—160 ὀκάδας. Ἡ ἀπόδοσις δὲ αὐτῶν ἀνέρχεται εἰς 800—2 000 ὀκάδας κατὰ ἐσοδείαν καὶ κατὰ στρέμμα.

Τρόπος διχοτομήσεως κονδύλου χρησιμοποιηθησομένου πρὸς σποράν.
[Χ—Υ=γραμμὴ τεμαχισμοῦ.]

Ποικιλίαι. Καλλιεργούμεναι ἐν Ἑλλάδι ποικιλίαι γεωμήλων εἶναι κυρίως: 1) Ἡ «κερκυραϊκή», ἥτις εἶναι μετρίου μεγέθους, ᾠοειδής, πεπλατυσμένη, μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀβαθεῖς καὶ εὑρισκομένους ἐφ' ὅλης τῆς ἐπιφανείας καλλιεργεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὡς φθινοπωρινὴ (σπορὰ Ἰουλίου) καὶ εἶναι ἀρίστη ποιότητος. 2) Ἡ «πλάκα», εἶναι ᾠοειδὴς πεπλατυσμένη, φέρουσα ὀλίγους ἀβαθεῖς ὀφθαλμούς, συγκεντρωμένους περὶ τὴν κο-

Γεώμηλον.
[Α=ἄνθος. Β=φυτὸν φέρον κονδύλους. Γ=καρπὸς (σπόροι) γεωμήλου.]

Digitized by Google

ρυφὴν καὶ πρὸς τὴν μίαν πλευράν· εἶναι ποιότητος ἐξαιρετικῆς καὶ καλλιεργεῖται ὡς ἐσοδεία ἀνοίξεως 3) Ἡ «πρώϊμος», ἥτις δίδει κονδύλους ἀκανονίστους, χρώματος ροδίνου καὶ μετρίας ποιότητος, εὐπαθεῖς εἰς τὸν περονόσπορον. 4) Ἡ «κυπριακή», ἧς οἱ κόνδυλοι εἶναι εὐμεγέθεις, λευκοί, καλῆς ποιότητος καὶ ἀποδόσεως. 5) Ἡ «ἀγγλική» (Crish cobler). 6) Ἡ «ὀρείτικη» τῆς Ζαγορᾶς, καλῆς ποιότητος καὶ ἀνθεκτικότητος εἰς τὸν περονόσπορον. Ἡ τῆς «Ἀγυιᾶς», ἧς οἱ κόνδυλοι εἶναι ἀκανόνιστοι καὶ εὐμεγέθεις, φέροντες βαθεῖς ὀφθαλμοὺς καὶ χρῶμα τοῦ φλοιοῦ καστάνου. Ἡ ποιότης εἶναι μετρία. Μονόροφος ὀρεινὴ ποικιλία, φυτευομένη τὴν ἄνοιξιν καὶ ὡριμάζουσα κατὰ τὸ τέλος τοῦ θέρους ἢ φθινόπωρον.

Ἀσθένειαι. Τοιαῦται εἶναι: Ὁ «ὄψιμος περονόσπορος» τῶν γεωμήλων (Phytophthora infestans) προξενῶν μεγάλας ζημίας εἰς τὰ φυτὰ ἐν τῷ ἀγρῷ καὶ εἰς τοὺς κονδύλους ἐν τῇ ἀποθήκῃ· καταπολεμεῖται διὰ ραντισμοῦ διὰ βορδιγαλλείου πολτοῦ. 2) Ὁ «πρώϊμος περονόσπορος» (macrosporium solani), ὅστις εἶναι ὀλιγώτερον ἐπικίνδυνος καὶ καταπολεμεῖται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. 3) Ὁ «σκώληξ τῶν γεωμήλων» (Gelechia opercu'ella) διαυλακώνει τὰ στελέχη τῶν φυτῶν καὶ τοὺς κονδύλους. Οἱ κόνδυλοι πρέπει πρὸς ἀποφυγὴν μολύνσεως νὰ μεταφέρωνται ἐν τῇ ἀποθήκῃ ἀμέσως μόλις ἐξαχθῶσιν ἐκ τοῦ ἀγροῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ νὰ μὴ παραμένωσι νύκτα. Π. Θ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

— *[Χημ. Τροφ.]* Ἡ ἑκατοστιαία σύστασις τῶν γεωμήλων εἶναι ἡ ἀκόλουθος: ὕδωρ, 68—83%, ἀζωτοῦχοι ὗλαι 0,5—3,6, λίπος 0 05—10,8, ἄμυλον 12—16,6, κυτταρίνη 0,3—1,4, τέφρα 0,4—1,5. Σ. Γ.

— *[Ὑγιειν.]* Τὰ γεώμηλα ἔχουσι πολλὴν θρεπτικὴν ἀξίαν, διότι περιλαμβάνουσι μεγάλην ποσότητα ὑδατανθράκων, ἐξ οὗ παρέχουσιν ἐπαρκὲς ποσὸν θερμίδων, περιέχουσι δὲ καὶ τὴν βιταμίνην Α. Λεύκωμα περιέχουσιν ἐλάχιστον (0,5—3,6%), τούτου δ' ἕνεκεν ἐθεωρήθησαν ὑπό τινων ὡς ἀκατάλληλον σιτίον. Εἶναι λίαν εὐάρεστα τὴν γεῦσιν, τρωγόμενα δὲ συνεχῶς καὶ ἐπὶ μακρὸν ἔτι χρόνον δὲν ἐπιφέρουσι κόρον. Ἀποτελοῦσιν ἔδεσμα χρησιμώτατον πρὸς διατροφὴν τῶν ἀπόρων, ἰδίως μάλιστα ἂν εἰς ταῦτα προστεθῇ καὶ μικρὰ ποσότης ζωϊκοῦ λευκώματος. Ἐπὶ βλαστανόντων γεωμήλων ἀναπτύσσεται δηλητηριώδης οὐσία, ἡ «σολανίνη», ἣν κατὰ τὰς νεωτέρας ἐρεύνας παράγουσιν εἰδικὰ μικρόβια εὑρισκόμενα ἰδίως εἰς τὰς φαιὰς ἢ μελανωπὰς θέσεις τῶν σεσηπότων ἢ βλαστησάντων γεωμήλων. Τὰ γεώμηλα δυνατὸν νὰ συντελέσωσι πρὸς ἐπέλευσιν δηλητηριάσεως ἢ μικροβιακῶν τοξινῶν ἢ καὶ πρὸς μετάδοσιν τοῦ κοιλιακοῦ τύφου, ἂν ψυχρὰ ὄντα τμηθῶσιν ὑπὸ μικροβιοφόρων, διότι τὰ τυφικὰ βακτηρίδια προσκολλώμενα ἐπὶ βρασθέντων καὶ ψυχθέντων γεωμήλων πολλαπλασιάζονται μεγάλως, ἐν διαστήματι μιᾶς νυκτὸς δυνάμενα νὰ ἐπιφέρωσι λοίμωξιν. Κ. ΣΑΒΒΑΣ

γεωμόροι (οἱ) *[Ἀρχ.]* Μία τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ Σάμῳ, ὡς καὶ ἐν Συρακούσαις, ἔνθα ἐλέγοντο γαμόροι (βλ. λ.), κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν τάξεων. —1) Ἐν Ἀθήναις οἱ «γεωμόροι» ἀπετέλουν τὴν μέσην κοινωνικὴν τάξιν, μεταξὺ τῶν εὐπατριδῶν ἀφ' ἑνός, οἵτινες ἦσαν οἱ μεγάλοι γαιοκτήμονες, καὶ τῶν δημιουργῶν, δηλαδὴ τῶν τεχνιτῶν. Ἦσαν οὗτοι οἱ μικροὶ γαιοκτήμονες καὶ οἱ ἐλεύθεροι γεωργοί. Εἰς τοὺς ἀγῶνάς των περὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων συνεμάχουν μετὰ τῶν δημιουργῶν, μετὰ τῶν ὁποίων καὶ ἐπεβλήθησαν εἰς τοὺς εὐπατρίδας μετὰ μακροὺς ἀγῶνας, μόλις περὶ τὸ 581 π.Χ., ὅτε καὶ ἐπέτυχον ἐκ τῶν ἐννέα ἀρχόντων οἱ πέντε νὰ προέρχωνται ἐκ τῶν εὐπατριδῶν, οἱ τρεῖς ἐκ τῶν γεωμόρων καὶ οἱ δύο ἐκ τῶν δημιουργῶν. —2) Ἐν Σάμῳ οἱ «γεωμόροι» ἦσαν οἱ ἀποτελοῦντες τὴν ἀριστοκρατίαν, οἱ συγκεντρώνοντες εἰς τὰς χεῖράς των πᾶσαν τὴν ἐξουσίαν. Ὁ ἀπὸ τῆς ναυτιλίας ὅμως ζῶν λαὸς τῆς Σάμου καὶ οἱ ἐν αὐτῇ τεχνῖται σὺν τῷ χρόνῳ ἀπέκτησαν εὐμάρειαν οἰκονομικὴν καὶ δύναμιν καὶ συνεργαζόμενοι συνέπηξαν φατρίαν πολιτικὴν ἰσχυράν, ἐχθρικὴν πρὸς τοὺς γεωμόρους, καὶ ἐκαραδόκουν τὴν εὐκαιρίαν διὰ ν' ἀφαιρέσωσι τὴν ἐξουσίαν ἀπὸ αὐτούς. Ἡ τοιαύτη εὐκαιρία παρουσιάσθη κατὰ τὸ 600 π. Χ., ὅτε ὁ στόλος τῶν Σαμίων ἐπέστρεψε νικητὴς ἐκ τῆς Προποντίδος. Τότε ἀποστατήσαντες ὑπὸ τὸν ναύαρχον τοῦ στόλου *Συλοσῶντα* ἀνέτρεψαν τὸ καθεστώς, ἔσφαξαν τοὺς ἄρχοντας καὶ ἀνεκήρυξαν τὸν δῆμον νικητήν, οὐχὶ ὅμως καὶ κύριον τῆς πολιτείας, διότι οἱ ὡς πρόμαχοι αὐτοῦ ἐμφανισθέντες ἐσφετερίσθησαν τὴν ἀρχήν, ὁ δὲ Συλοσῶν ἔγινε τύραννος τῆς νήσου. Μετά τινα ἔτη ἡ τυραννὶς κατηργήθη καὶ ἡ ἐξουσία τῆς νήσου μετά τινας διακυμάνσεις περιῆλθε καὶ πάλιν εἰς τοὺς γεωμόρους, μόνον δὲ κατὰ τὸ 394 π. Χ. ἐπεκράτησεν ὁριστικῶς ὁ δῆμος. ΚΑΨ.

γεωμορφία (ἡ)· ἡ ὁμοιότης πρὸς τὸ σχῆμα τῆς γῆς.

γεωμυΐδαι (οἱ) (Geomyidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τρωκτικῶν*. Τὰ ζῷα τῆς οἰκογενείας ταύτης διακρίνονται ἰδίως ἐκ τῶν δύο ἐξωτερικῶν, κατὰ τὴν βάσιν τοῦ κάτω μέρος τοῦ σώματος, εὑρισκομένων ἀσκοειδῶν ἀποφύσεων, ἐντὸς τῶν ὁποίων τὰ ζῷα ἀποταμιεύουσι προχείρως, οὕτως εἰπεῖν, τὴν τροφήν των. Ἐκ τῶν ὀλίγων σχετικῶς γενῶν, ἅτινα περιλαμβάνει ἡ οἰκογένεια, γνωστότερον εἶναι ὁ *γεώμυς*. Δ. Ν. Π.

γεώμυς (ὁ) (Geomys) *[Ζῳολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γεωμυΐδῶν*. Τὰ τρωκτικὰ ταῦτα ἔχουσι τὰ ἑξῆς γνωρίσματα: σῶμα ἀτρακτοειδές, εὔρωστον, ὦτα μικρότατα, ρύγχος κεκολοβωμένον, προσθίους πόδας ἐπιμηκεστέρους τῶν ὀπισθίων, ὄνυχας μακροὺς καὶ ἰσχυρούς. Τὰ ζῷα ταῦτα εἶναι νυκτόβια καὶ ἐνδιαιτῶνται κυρίως ἐντὸς ὑπογείων στοῶν, τὰς ὁποίας σκάπτουσιν εἰς ἀρκετὸν βάθος. Ἀπαντῶσιν εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ ἰδίως ἀφθονοῦσιν εἰς τὰς περὶ τὸν Μεσσισσιπῆν χώρας. Ἐκ τῶν πολλῶν εἰδῶν ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος γνωστότερον εἶναι ὁ *γεώμυς ὁ θυλακίας* (Geomys bursarius), ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τὰ βραχώδη ὄρη τοῦ Καναδᾶ καὶ τοῦ Τεξάς. Τὸ μέγεθός του εἶναι κατά τι μεγαλύτερον τοῦ κοινοῦ μυός, μὲ οὐρὰν βραχεῖαν καὶ γυμνὴν τριχῶν, μὲ τρίχωμα φαιοϋπέρυθρον καὶ στόμα βαθέως ἐσχισμένον. Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοζῳολ.]* Τοῦ γένους τούτου λείψανα ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς μειοκαίνου καὶ πλειστοκαίνου ὑποπεριόδου τοῦ καινοζωικοῦ αἰῶνος εἰς τὴν Βόρειον Ἀμερικήν. Γ. Κ. Γ.

Γεῶν *[Βιβλ.]* Ὄνομα ἑνὸς ἐκ τῶν τεσσάρων ποταμῶν τῶν ἐκ τοῦ βιβλικοῦ παραδείσου πηγαζόντων (Γενέσεως β' 13)· βλ. λ. παράδεισος. Π. Ι. Μ.

γεωνόμος (ὁ)· ὁ ἀσχολούμενος εἰς τὴν γεωνομίαν.

— *[Ἀρχ.]* Ἐν Ἀθήναις ἐκαλοῦντο *γεωνόμοι* οἱ γεωμέτραι, οἱ ἐντεταλμένοι τὴν κατανομὴν τῆς καταληφθείσης ἐνθρικῆς γῆς εἰς κλήρους ἴσους τὴν ἀξίαν (βλ. **κληρουχία**).

γεωπλαστικὴ (ἡ). Καλεῖται οὕτως ἡ δι' εἰδικοῦ πηλοῦ πλαστικὴ παράστασις τμημάτων τῆς γῆς εἰς εἰδικοὺς χάρτας (Relief). Α. Μ.

γεωπονία (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τις γεωπόνος, ἡ καλλιέργεια τῆς γῆς· || ἡ ἐπιστήμη ἡ ἀναφερομένη εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς.

— *[Ἐγκυκλ.]* βλ. γεωργία.

γεωπονικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν γεωπονίαν· || *γεωπονικοὶ* ἐκαλοῦντο οἱ Ἕλληνες ἀρχαῖοι συγγραφεῖς οἱ γράψαντες περὶ γεωργίας καὶ τῶν συναφῶν πρὸς αὐτήν, μελισσοκομίας, φυτοκομίας καὶ κηπουρικῆς· || τὸ θηλ. *γεωπονικὴ* ὡς οὐσιαστ. κατὰ παράλειψιν τοῦ *ἐπιστήμη*· ἡ γεωπονία.

— **«Γεωπονικά»** (τά). Οὕτως ἐκαλοῦντο παρ' ἀρχαίοις συγγραφαὶ ἀναφερόμεναι εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς. Ὁ Ξενοφῶν καὶ ὁ Ἀριστοτέλης διέλαβον ἐν τοῖς «Οἰκονομικοῖς» αὐτῶν περὶ γεωργίας. Ἀλλ' ἡ ἐπιστήμη αὕτη ἦτο σφόδρα παρημελημένη ἐπὶ τῶν κλασσικῶν χρόνων. Κατὰ τὴν ἀλεξανδρινὴν ἐποχὴν ἡ γεωπονία ἔτυχε πολλῆς προσοχῆς. Ὁ Οὐάρρων («de re rustica» I, 1, 8) ἀναφέρει 50 συγγραφεῖς γεωπονικῶν ἔργων. Περὶ τὰ τέλη τῆς ἀλεξανδρινῆς ἐποχῆς ὁ Κάσσιος Διονύσιος συνέθεσε μεγάλην συναγωγὴν τοιούτων ἔργων, τὴν ὁποίαν ἐπέτεμε Διοφάνης ὁ Βιθυνὸς εἰς 6 βιβλία καὶ τὸ ἔργον τοῦτο συνώψισεν αὖθις εἰς 2 βιβλία ὁ σοφιστὴς Ἀσίνιος Πολλίων ὁ Τραλλιανὸς περὶ τὸ 100 μ. Χ. Πᾶσαι αἱ γεωπονικαὶ συγγραφαὶ τῶν Ἑλλήνων ἀπωλέσθησαν καὶ μόνον ἐκλογαὶ αὐτῶν διασῴζονται. Κατὰ τὸν Δ' μ. Χ. αἰῶνα Βινδάνιος (ἢ Θοϊνδάνιος) ὁ Ἀνατόλιος συνέταξε «Συναγωγὴν γεωργικῶν ἐπιτηδευμάτων» εἰς 12 βιβλία ἐν προγενεστέρων πηγῶν, ὡς καὶ ὁ περίπου σύγχρονος αὐτοῦ Δίδυμος τὰ «Γεωργικὰ» εἰς βιβλία 15. Καὶ αἱ συγγραφαὶ αὗται ἀπωλέσθησαν.

Διεσώθησαν ὅμως τὰ «Γεωπονικὰ» τοῦ Κασσιανοῦ Βάσσου εἰς 20 βιβλία, συνταχθέντα κατ' ἐπιταγὴν τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, εἰς ὃν καὶ προσφωνοῦνται. Κατά τινας ὅμως γραμματολόγους τὸ σῳζόμενον τοῦτο σύγγραμμα δὲν εἶναι τοῦ κατὰ τὸν ΣΤ' αἰῶνα ἀκμάσαντος Κασσιανοῦ Βάσσου, συγγραφέως ἐπιμελοῦς καὶ δοκίμου, ἀλλ' ἑτέρου τινός, ὅστις κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα ἀντέγραψεν ἢ διεσκεύασεν ἐπιπολαίως καὶ ἀμελῶς τὸ ἔργον ἐκείνου. Τὰ «Γεωπονικὰ» ταῦτα πραγματεύονται περὶ γεωργίας, κηπουρικῆς, ἀμπελουργίας, οἰνοποιίας, ἐλαιοκομίας καὶ περὶ παντὸς ἐνδιαφέροντος τὴν οἰκιακὴν οἰκονομίαν θέματος, ὡς περὶ οἰκιακῶν ζῴων, περὶ τῶν διαφόρων εἰδῶν ἰχθύων καὶ τοῦ τρόπου τῆς παρασκευῆς ἁλιπάστων κρεάτων. Εἰς τὸ τέλος ἑκάστου κεφαλαίου ὁ συγγραφεὺς ἀναφέρει τὰς πηγὰς ἐξ ὧν ἤντλησε. Τὸ ἔργον τοῦτο ἔτυχε μεγάλης διαδόσεως κατὰ τὸν μεσαίωνα καὶ μετεφράσθη εἰς τὴν συριακὴν ὑπὸ τοῦ ἱερέως Σεργίου, διεσκευάσθη δὲ καὶ εἰς τὴν ἀραβικὴν ὑπὸ τοῦ Κόστα ἶμπν Λούκα. Αἱ καλύτεραι ἐκδόσεις αὐτοῦ εἶναι ἡ τοῦ Needham (Καΐμπριτς 1704) καὶ τοῦ Ν. Niclas (Λειψία 1781, τόμ. 4). —Β.

— **«Γεωπονικά»** (τά). Σύγγραμμα περιοδικὸν ἐκδιδόμενον μηνιαίως ἐν Ἀθήναις ὑπὸ Θ. Ὀρφανίδου (τόμ. Α'—Δ' 1872—1876, σχ. 8ον). Τὸ περιοδικὸν τοῦτο συνεκέντρωνεν ὕλην θεωρητικῶν καὶ πρακτικῶν γνώσεων βοτανικῶν καὶ φυτολογικῶν.

— **«Γεωπονικὰ** *(τὰ Νέα—)***»**. Περιοδικὸν ἐκδιδόμενον ὑπὸ Σπυρ. Χασιώτου ἐν Ἀθήναις κατὰ μῆνα καὶ περιέχον γνώσεις γεωργικάς, ἀμπελουργικάς, δενδροκομικάς, ἀνθοκομικάς, κτηνοτροφικὰς κτλ. Ἐξεδόθη ἀπὸ τοῦ 1900 μέχρι τοῦ 1928. Δ. Κ. Μ.

— **Γεωπονικὴ** *σχολὴ* (*Ἀνωτάτη—*). Ἱδρύθη διὰ τοῦ νόμου 1844 τοῦ 1920, ἐγκατεστάθη δὲ εἰς τοὺς ἀγρούς, τὰ κτίρια καὶ ἐγκαταστάσεις τοῦ δενδροκομικοῦ καὶ κηπουρικοῦ σταθμοῦ Ἀθηνῶν. Ἡ σχολὴ αὕτη, οὖσα ἰσότιμος πρὸς τὸ πανεπιστήμιον, δέχεται κατόπιν διαγωνισμοῦ τοὺς ἔχοντας ἀπολυτήριον γυμνασίου, πρακτικοῦ λυκείου ἢ μέσης γεωπονικῆς σχολῆς. Ἡ διάρκεια τῶν σπουδῶν εἶναι τετραετής, θεωρητικὴ καὶ πρακτική, οἱ δὲ ἀπόφοιτοι λαμβάνουσι δίπλωμα Ἀνωτέρων Γεωπονικῶν σχολῶν. Τὰ διδασκόμενα ἐν αὐτῇ μαθήματα εἶναι: Μαθηματικὰ καὶ Στοιχεῖα Μηχανικῆς, Χημεία Γενικὴ καὶ Ἀναλυτική, Φυσικὴ καὶ Μετεωρολογία, Βοτανική, Ζωολογία καὶ Ἐντομολογία, Ὀρυκτολογία καὶ Γεωλογία, Πολιτικὴ Οἰκονομία καὶ Δημοσιονομία, Γενικὴ καὶ Εἰδικὴ Γεωργία, Δενδροκομία καὶ Κηπουρική, Ἀμπελουργία καὶ Φυτοπαθολογία, Γενικὴ καὶ Εἰδικὴ Ζῳοτεχνία, Γεωργικαὶ Βιομηχανίαι, Γεωργικὴ Χημεία, Τοπογραφία καὶ Ὑδραυλική, Οἰκοδομικὴ καὶ Ὁδοποιία, Γεωργικὴ Οἰκονομία, Γεωργικὴ Λογιστική, Ξηροτροφία καὶ Μελισσοκομία, Κτηνιατρική, Ἐγκυκλοπαιδεία δασολογίας. Ἐκτὸς τῶν καθηγητῶν ὑπηρετοῦσιν εἰς τὴν σχολὴν ἐπιμεληταὶ βοηθοὶ καθηγητῶν, ἐπιμεληταὶ κτήματος, ἐργάται κτλ. Διευθυνταὶ τῆς σχολῆς διετέλεσαν πρῶτον ὁ κ. Χασιώτης, ἀπὸ δὲ τοῦ 1925 ὁ Σ. Λ. Παπανδρέου. Ἡ ἔκτασις τοῦ κτήματος τῆς σχολῆς εἶναι 200 περίπου στρεμμάτων μετὰ δενδροκομείου ἱδρυθέντος πρὸ 70 καὶ πλέον ἐτῶν καὶ κτηνοτροφείου ἐκλεκτῶν ζῴων. Ἐκτὸς τῶν διδακτηρίων περιλαμβάνει πρότυπον οἰνολογικὸν ἐργαστήριον μετὰ οἰνοποιείου, μικροβιολογικὸν ἐργαστήριον, ἐντομολογικόν, χημεῖον διὰ τὰς ἀσκήσεις τῶν φοιτητῶν, ἐργαστήρ[illegible] γεωργίας μετὰ πειραματικῶν ἀγρῶν, ἐργαστ[illegible] δενδροκομία[illegible], φυσικῆς, βοτανικῆς, ἀμπελ[illegible], ὡς καὶ γεωργικὴν βιβλιοθήκην.

Μέχρι τοῦδε ἡ σχολὴ παρέσχεν 10[illegible] ἐκ δὲ τῶν ἀποφοίτων της ἄλλοι μὲν [illegible] εἰς ἰδιωτικὰς ἐπιχειρήσεις: γεωργικάς, [illegible]σμούς, ἐμπόριον λιπασμάτων καὶ γεωργικῶν [illegible]χανημάτων, ἄλλοι δὲ εἰς δημοσίας (νομογεωπόνοι, ἐπιτροπὴ ἀποκαταστάσεως προσφύγων, ἐποικισμός, σχολαί, ἀγροτικὰ ὀρφανοτροφεῖα κ. τ. λ.). Ἐν τῇ σχολῇ λειτουργεῖ καὶ φροντιστήριον μετεκπαιδεύσεως δημοδιδασκάλων, γίνονται δὲ καὶ λαϊκὰ μαθήματα οἰνολογίας εἰς τοὺς οἰνοπαντοπώλας. Διὰ τοῦ νόμου 3812 ἀπεφασίσθη δαπάνη μέχρι 15 ἑκατομμυρίων δραχμῶν διὰ τὴν ἀνέγερσιν τῶν ἀναγκαίων κτιρίων. Σ. Λ. Π.

— *γεωπονικὰ χημεῖα.* Χημεῖα ἔχοντα σκοπὸν τὸν καθορισμὸν τῆς χημικῆς συστάσεως τῶν ἐδαφῶν τοῦ κράτους ὑπὸ γεωργικὴν ἔποψιν, τὴν ἀνάλυσιν καὶ τὸν ἔλεγχον τῶν λιπασμάτων καὶ τῶν χημικῶν ἐν γένει οὐσιῶν καὶ συσκευασιῶν, ὧν γίνεται χρῆσις ἐν τῇ γεωργίᾳ, τὴν ἀνάλυσιν γεωργικῶν καὶ γεωργοβιομηχανικῶν προϊόντων καὶ τὴν ἐκτέλεσιν πάσης συναφοῦς πρὸς τὴν γεωργικὴν χημείαν μελέτης ἢ ἐρεύνης. Τοιαῦτα γεωπονικὰ χημεῖα λειτουργοῦσι δύο ἐν Ἑλλάδι, τὸ μὲν ἐν Ἀθήναις, ὑφιστάμενον ἀπὸ τοῦ 1901, τὸ δὲ ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἀπὸ τοῦ 1915. Σ. Λ. Π.

γεωπόνος (ὁ, ἡ)· ὁ περὶ τὴν γῆν πονῶν, ὁ καλλιεργητὴς τῆς γῆς· || ὁ θεωρητικῶς πεπαιδευμένος περὶ τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς: «διπλωματοῦχος γεωπόνος».

γεωπονῶ (*—έω*)· καταγίνομαι εἰς τὴν γεωπονίαν.

γεωπυραμίδες (αἱ) *[Γεωλ.]* (γαλλ. blocs perchés ἢ pyramides coiffées, γερμ. Erdfeiler ἢ Erdpyramiden) Αὗται σχηματίζονται διὰ τῆς διαβρωτικῆς ἐνεργείας τοῦ ὀμβρίου ὕδατος, ἐπὶ καθαροῦ πηλώδους ἢ ἀμμώδους ἐδάφους, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπάρχουσι διεσπαρμένοι διάφοροι τὸ μέγεθος ὄγκοι πετρωμάτων σκληροτέρων. Ἕκαστον τῶν τεμαχίων τούτων, ἀντενεργοῦν ὥσπερ στέγη κατὰ τῆς ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους ἀρχομένης διαβρώσεως καὶ προφυλάσσον τοῦτο, ἐξαναγκάζει τὸ ὕδωρ νὰ ἐγκαταλίπῃ πυραμιδοειδῆ τῆς γῆς τμήματα, φέροντα εἰσέτι ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ τὸν ὄγκον τοῦ ἀντὶ στέγης χρησιμεύσαντος πετρώματος. Ἐνίοτε ἀντὶ παντὸς ἄλλου σκληροτέρου πετρώματος δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν διάφορα ἀπολιθώματα καὶ ἰδίᾳ ἀμμωνίτας, οἵτινες προφυλάσσουσιν ἀπὸ τῆς διαβρώσεως τὰς γεωπυραμίδας.

Digitized by Google

Κλασσικὴν ἐμφάνισιν τοιούτων γεωπυραμίδων γνωρίζομεν ἐκ τῆς περιοχῆς τοῦ Μπότσεν (Bozen) καὶ Μεράν ἐν τῷ μεσημβρινῷ Τυρόλῳ. Εἴς τινα σημεῖα τῆς περιοχῆς ἐκείνης συναντῶμεν κατὰ ἑκατοντάδας τὰς γεωπυραμίδας, τινὲς τῶν ὁποίων ἔχουσιν ὕψος 30 μέτρων. Ὅμοια παραδείγματα τοιαύτης διαβρωτικῆς ἐνεργείας ἀνευρίσκομεν εἰς τὰς γαλλικὰς καὶ ἰταλικὰς Ἄλπεις. Ἐπίσης εἰς τὰ Ἱμαλάϊα ὄρη, πρὸ πάντων ὅμως εἰς τὴν δυτικὴν βόρειον Ἀμερικὴν (Κολοράδο). Πειραματικῶς δυνάμεθα ν' ἀποδείξωμεν τὸν σχηματισμὸν τῶν γεωπυραμίδων ὡς ἑξῆς: Λαμβάνομεν μῖγμα ἀμμώδους πηλοῦ καὶ ἐπιπέδων λιθαρίων, τὰ ὁποῖα τοποθετοῦμεν ἐντὸς μιᾶς λεκάνης, ἥτις ἔχει κλίσιν πρὸς ὁρίζοντα περίπου 45°. Διὰ καταιωνισμοῦ ὕδατος ἐπὶ τοῦ μίγματος τούτου ἐπιτυγχάνομεν ἐν σμικρογραφίᾳ ἀνάλογα ἀποτελέσματα πρὸς τὰ ἐν τῇ φύσει παρατηρούμενα.

Μ. Κ. ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

Γεωργακάκης, *Δημήτριος Μ.* Ἕλλην παιδαγωγός, γεννηθεὶς ἐν Χανίοις τῷ 1878. Ἐσπούδασε φιλοσοφίαν καὶ παιδαγωγικὰ εἰς τὰ πανεπιστήμια Ἀθηνῶν καὶ Ἰένης, εἶτα δὲ διωρίσθη ἐπιθεωρητὴς τῶν δημοτικῶν σχολείων τῶν νομῶν Χανίων καὶ Σφακίων. Τῷ 1906 ἐκλήθη εἰς Σμύρνην, ὅπου ἐδίδαξε τὰ παιδαγωγικὰ εἰς τὸ διδασκαλεῖον τοῦ Ὁμηρείου παρθεναγωγείου καὶ τῆς Εὐαγγελικῆς σχολῆς μέχρι τοῦ 1914, ὅτε διωρίσθη μέλος τοῦ ἱδρυθέντος ἐν Ἑλλάδι ἐκπαιδευτικοῦ συμβουλίου. Κατὰ τὸ 1917 ἔγινεν ἀντιπρόεδρος καὶ κατὰ τὸ 1920 πρόεδρος αὐτοῦ. Ἀπὸ δὲ τοῦ 1922—1925 ἐχρημάτισε γενικὸς γραμματεὺς τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας. Ἔκτοτε ἐργάζεται ὡς συνδιευθυντὴς τοῦ Κολλεγίου Ἀθηνῶν. Ἔγραψε: «Συμβολὴ εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν ἐκθέσεων», «Μεθοδικὴ τῆς Ἰχνογραφίας», «Μεθοδικὴ τῆς Ἱστορίας», «Περὶ τῆς διδασκαλίας τῆς ὀρθογραφίας», «Ἡ σωκρατικὴ μέθοδος τῆς διδασκαλίας εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν ἐξελικτικὴν μορφὴν τῆς διδασκαλίας», μετέφρασε: *P. Conrad*, «Στοιχεῖα παιδαγωγικῆς καὶ τῶν βοηθητικῶν αὐτῆς ἐπιστημῶν» τ. Α' καὶ Β', *G. Kerschensteiner*, «Ἡ ἔννοια τοῦ σχολείου ἐργασίας ἢ τοῦ σχολείου τοῦ μέλλοντος», *R. Gaupp*, «Ἡ ψυχολογία τοῦ παιδός», *M. Offner*, «Ἡ πνευματικὴ κόπωσις τῶν μαθητῶν». —Β.

Γεωργακᾶτα *[Γεωργ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Διβαράτων τῆς ἐπαρχίας Σάμης τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας. Κάτ. (1928) 18.

Γεωργάκη *Δῆμας*. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ὕδρας, ἀναφερόμενος ὡς πυρπολητής. Γ. Δ. Κ.

Γεωργάκης, *Σωτήριος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Γαβαλοῦς τοῦ Μεσολογγίου. Ἔλαβε μέρος εἰς τὰς μάχας Βραχωρίου, Ζαπαντίου, Πέτα καὶ ἀλλαχοῦ.

— Γεωργάκης, *Χρῆστος*. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Ἔλαβε μέρος εἰς τὸν Ἀγῶνα ὡς σωματάρχης καὶ διεκρίθη μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του εἰς τὰς τρεῖς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου.

Γεωργακλῆς. Περίφημος κλέφτης ἐκ Πελοποννήσου, δράσας περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Ἐξάδελφος τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη συνέπραττε μετὰ τῶν Κολοκοτρωναίων, ἔπεσε δὲ προδοθεὶς τῷ 1806 κατὰ τὸν διωγμὸν τῶν κλεφτῶν. Γ. Δ. Κ.

Γεωργακόπουλος. Ὄνομα διαφόρων Ἀγωνιστῶν: —1) *Ἀναγνώστης* ἢ *Κανέλλος*. Ἐκ Κουκουβίστης τῆς Φωκίδος, πολεμήσας εἰς διαφόρους μάχας καὶ πεσὼν τῷ 1825 εἰς τὰ Πέντε Ὄρνια. —2) *Ἀναγνώστης* ἢ *Χρηστάκης*. Ὁπλαρχηγὸς ἐξ Ὀλυμπίας. Μετέσχε διαφόρων μαχῶν ἐν Πελοποννήσῳ, ἰδίως ἐπὶ Ἰμπραήμ, καὶ ἠμείφθη μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ὁρισθεὶς ἀξιωματικὸς τῆς φάλαγγος. —3) *Ἀναστάσιος*. Ἐγεννήθη ἐν Κυπαρισσίᾳ καὶ ἔδρασε πολυτρόπως πρὸ τοῦ Ἀγῶνος. Κατ' αὐτὸν ἔδραξε μεταξὺ τῶν πρώτων τὰ ὅπλα καὶ ἡρωϊκῶς ἐπολέμησε, διακριθεὶς εἰς τὰ Δερβενάκια, τὸ Νεόκαστρον καὶ τὸ Κρεμμύδι. —4) *Γεώργιος*. Λακεδαιμόνιος Ἀγωνιστής, προσενεγκὼν πολλὰς ὑπηρεσίας ὡς φροντιστής. —5) *Νικόλαος* ἢ *Μοθωνιός*, ὀνομαζόμενος οὕτως ὡς καταγόμενος ἐκ Μεθώνης. Προύχων, φίλος τοῦ Σὲχ Νετζὴπ καὶ ἄλλων Μουσουλμάνων κοτζαγιάννηδων, προσέφερε πολλὰς ὑπηρεσίας καὶ πρὸ τοῦ Ἀγῶνος ὡς Φιλικός. Κηρυχθείσης τῆς ἐπαναστάσεως ἐγένετο ὁπλαρχηγὸς τῆς Μεθώνης καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἅλωσιν τῆς Πύλου, τῆς ὁποίας τὰ ἀτοπήματα δὲν κατώρθωσε ν' ἀναχαιτίσῃ, παρὰ τὰς μεγάλας προσπαθείας του. Γενναιότατος ὤν προηγεῖτο εἰς τὰς μάχας. Τῷ 1825 εἰς τὸ Νεόκαστρον ἔδειξεν ἔξοχον διαγωγήν, ἀλλὰ εἰς τὸ Κρεμμύδι τραυματισθεὶς ἐζωγρήθη καὶ φυλακισθεὶς ἀπέθανεν ἐκ σήψεως εἰς τὴν φυλακήν. —6) *Παναγιώτης*, υἱὸς τοῦ Κανέλλου. Ἀγωνιστὴς ἀκολουθῶν τὸν πατέρα του. Τῷ 1827 ἐτραυματίσθη εἰς τὸν Πειραιᾶ. —7) *Χρῆστος* ἐξ Ὀλυμπίας. Ἀγωνιστὴς λαβὼν μέρος εἰς πολλὰς μάχας καὶ τραυματισθεὶς τετράκις. —8) *Χρῆστος*, ἐκ Γαβαλοῦς τοῦ Μεσολογγίου. Ἀγωνιστὴς λαβὼν μέρος εἰς τὰς μάχας Βραχωρίου, Ζαπαντίου καὶ κατὰ τὰς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου. Γ. Δ. Κ.—Ξ. Γ. Μ.

Γεωργαλᾶς, *Γεώργιος Κ.* Ἕλλην γεωλόγος, διευθυντὴς τῆς Γεωλογικῆς ὑπηρεσίας τῆς Ἑλλάδος καὶ καθηγητὴς ἐν τῇ Ἀνωτάτῃ Γεωπονικῇ σχολῇ. Ἐγεννήθη τῷ 1887 ἐν Δερβενίῳ τῆς Κορινθίας. Μετὰ τὰς ἐν τῇ Φυσικομαθηματικῇ σχολῇ τοῦ Ἐθνικοῦ πανεπιστημίου σπουδάς του (1907) διωρίσθη ἐπιμελητὴς τῶν ἐργαστηρίων Φυσικῆς καὶ Ὀρυκτολογίας—Γεωλογίας τοῦ Ἐθνικοῦ Μετσοβίου Πολυτεχνείου. Τῷ 1912 διωρίσθη ἐπιμελητὴς ἐν τῷ Γεωλογικῷ καὶ Παλαιοντολογικῷ Μουσείῳ τοῦ Ἐθνικοῦ πανεπιστημίου. Τῷ 1916 καθηγητὴς τῆς Φυσιογνωσίας εἰς τὰ προσηρτημένα σχολεῖα τοῦ Πολυτεχνείου. Τῷ 1919 ἐπιθεωρητὴς γεωλόγος παρὰ τῷ ὑπουργείῳ τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, καὶ μετὰ ταῦτα διευθυντὴς τοῦ Μεταλλειολογικοῦ Ἐργαστηρίου τοῦ αὐτοῦ ὑπουργείου. Τῷ 1920 ἐξελέγη καθηγητὴς τῆς Ὀρυκτολογίας-Γεωλογίας ἐν τῇ Ἀνωτάτῃ Γεωπονικῇ Σχολῇ. Τῷ 1926 διωρίσθη διευθυντὴς τῆς Γεωλογικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Ἑλλάδος. Ἀντεπροσώπευσε τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν εἰς τὸ 13ον διεθνὲς γεωλογικὸν συνέδριον ἐν Βρυξέλλαις (1922) καὶ τὴν 4ην διεθνῆ διάσκεψιν τῆς πεδιολογίας (ἀγρογεωλογίας) ἐν Ρώμῃ (1924). Ἐξελέγη καὶ εἰς τὰ δύο συνέδρια μέλος τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου αὐτῶν. Ἐπίσης εἰς τὸ πρῶτον ἐξελέγη μέλος τῆς ἐπὶ τῆς συγκεντρώσεως τῆς διεθνοῦς βιβλιογραφίας ἐπιτροπῆς, εἰς δὲ τὸ δεύτερον μέλος τοῦ τρίτου τμήματος (χαρτογράφησις ἐδαφῶν) καὶ τῆς ἐπὶ τῆς συντάξεως τοῦ γενικοῦ ἀγρογεωλογικοῦ χάρτου τῆς Εὐρώπης ἐπιτροπῆς ταύτης. Ὡσαύτως εἶναι μέλος τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ 39ου συνεδρίου τῶν λουτρολόγων ἐν Γερμανίᾳ καὶ συνεκδότης (Mitherausgeber) τῶν περιοδικῶν «Archiv. für Balneologie» καὶ τῆς «Zeitschrift für Wissenschaftliche Bäder-Kunde». Τῶν ἐπιστημονικῶν του ἐργασιῶν σπουδαιότεραι εἶναι: «Ὁ ὀρυκτὸς χρυσὸς ἐν Ἑλλάδι καὶ αἱ χρυσοφόροι προσχώσεις Νιγρίτης» (Ἀθῆναι 1921, μετὰ χάρτου γεωλογικοῦ), «Πορίσματα, ἐκθέσεις καὶ ὑπομνήματα τοῦ μεταλλευτικοῦ τμήματος τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν καυσίμων» (Ἀθῆναι 1920), «Αἱ ἐν Ἠπείρῳ ἐμφανίσεις ὀρυκτῶν ὑδρογονανθράκων καὶ αἱ ἐπ' αὐτῶν ἐρευνητικαὶ ἐργασίαι» (1922), «Les pyrites de fer en Grèce», «Οἱ βωξῖται τῆς Ἑλλάδος» (Ἀθῆναι 1923), «Αἱ ἐν Θεσσαλίᾳ ἀναθρώσεις φυσικῶν ἀερίων» (Ἀθῆναι 1923), «Dazitische Gesteine von dem sudöstlichen Bergfuss der Rhodope (W. Thrazien)», «Sur la constitution géologique des îles Phourni», «Sur la nature volcanique de la roche Sgourafa» (Monaco 1925), «Sur la constitution minéralogique et chimique des laves de l'éruption de 1925 du volcan de Santorin», «Τὰ ἐκρηξιγενῆ πετρώματα τῆς νήσου Ἴμβρου» (Ἀθῆναι 1926), «Τὰ ὑδροφόρα στρώματα τοῦ Κοκκιναρᾶ» (Ἀθῆναι 1919), «Ὑδρογεωλογικαί τινες παρατηρήσεις ἐν ταῖς περιοχαῖς Ἁγίου Ἰωάννου Ρέντη καὶ Μοσχάτου Ἀττικῆς» (Ἀθῆναι 1924), «Χάρτης τῶν μεταλλικῶν ὑδάτων τῆς Ἑλλάδος», «Αἱ ἰαματικαὶ πηγαὶ τῆς Ἑλλάδος» (Ἀθῆναι 1926), «Ἡ τοῦ Ἀκροκορίνθου περιοχὴ γεωλογικῶς ἐξεταζομένη» (Ἀθῆναι 1912), «Γεωλογικαὶ ἔρευναι ἐπὶ τῆς νήσου Ἴμβρου», «Γενικὸς γεωλογικὸς χάρτης τῆς Ἑλλάδος» κ. ἄ. Ἐπίσης μετὰ τοῦ Ν. Λιάτσικα ἐδημοσίευσεν ὀκτὼ ἐργασίας σχετικὰς μὲ τὴν ἔκρηξιν τοῦ ἡφαιστείου τῆς Σαντορίνης, ἐξ ὧν αἱ τρεῖς ἀνεκοινώθησαν εἰς τὴν Γαλλικὴν Ἀκαδημίαν ὑπὸ τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ H. Douvillé καὶ ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὰ πρακτικά της. Ἡ τελικὴ ἐργασία θέλει ἐκδοθῇ μετὰ τῆς μελέτης τῆς γερμανικῆς ἀποστολῆς εἰς τρίτομον ἔργον δαπάναις τῆς γερμανικῆς κυβερνήσεως. Συνεργάτης τῆς «Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας». — Β.

Γεωργανάδες *[Γεωργ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Μπάγιας τῆς ἐπαρχίας Τρικκάλων τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. (1928) 288.

Γεωργανᾶς, *Παῦλος*. Πελοποννήσιος Ἀγωνιστής, πολεμήσας εἰς τὸ Βαλτέτσι. Τῷ 1825 κατὰ τοὺς ἐμφυλίους ἀγῶνας προήχθη εἰς ταξίαρχον. Γ. Δ. Κ.

Γεωργάνον ἢ ***Γεωργάνοι*** *[Γεωργ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας Λάκκας τοῦ Σουλίου τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 500. Πιθανώτατα τὴν ὀνομασίαν του ἔλαβεν ἐκ τοῦ κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα ζήσαντος αὐτόθι προύχοντος Ἰωαννίτου Γεωργάνου. Κεῖται εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Μικρᾶς Ὀλύτσικας ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Λακκιώτικου, παραποτάμου τοῦ Ἀχέροντος. Χ. Ι. Σ.

Γεωργαντᾶ *ὕφαλος [Παραλ. Γεωργ.]* βλ. λ. Γεωργαντᾶς *Κωνστ. Μ.*

Γεωργαντᾶς, *Ἀντώνιος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Λεβαδείας καὶ εἷς τῶν ἐκλεκτῶν ὡς στρατηγῶν αὐτῆς διὰ τὴν πολλαπλῶς ἐπιτυχῆ δρᾶσίν του. Ὁπλαδὸς κατ' ἀρχὰς τοῦ Ἀθανασίου Διάκου, εἶτα δὲ τοῦ Ὀδυσσέως Ἀνδρούτσου καὶ τοῦ Γκούρα, διεκρίθη πολλαχῶς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἀγῶνος. Ὑπηρέτησε κατόπιν ὑπὸ τὸν Γεώργιον Καραϊσκάκην καὶ διέπρεψε διὰ τὴν ἀγχίνοιάν του κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, κληθεὶς δὲ τῷ 1828 ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Τζόρτζ, παρέμεινε παρ' αὐτῷ μέχρι τοῦ 1830. Γ. Δ. Κ.

— Γεωργαντᾶς, *Ἀχιλλεύς*. Ἕλλην ἰατρὸς (1833—1887). Μετὰ τὰς ἐν Ἀθήναις ἰατρικὰς του σπουδὰς μετέβη εἰς Μόναχον ἵνα τελειοποιηθῇ εἰς τὰς φρενικὰς νόσους· ἐπανελθὼν εἰς Ἑλλάδα, συνέταξεν, ἐντολῇ τῆς τότε κυβερνήσεως τὸ καταστατικὸν τοῦ νέου ἐν Αἰγίνῃ φρενοκομείου, οὗτινος ὅμως ἡ ἵδρυσις ἐματαιώθη ἐκ τῆς ἐπελθούσης μεταπολιτεύσεως τοῦ 1862. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος διωρίσθη ἰατρὸς τῆς Ἀστυκλινικῆς, διατελέσας τοιοῦτος μέχρι τοῦ 1880, ὅτε διεδέχθη εἰς τὴν ἕδραν τῆς ἰατροδικαστικῆς τὸν ἀποχωρήσαντα καθηγητὴν Ἀλέξιον Πάλλην. Μεταξὺ τῶν ἐργασιῶν του κυριώτεραι εἶναι: «Ἰατροδικαστικαὶ μελέται περὶ ἐρωτοπληξίας» (1867), «Μέθοδος πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν δηλητηρίων» (1876), «Ἰατροδικαστική». —Β.

— Γεωργαντᾶς, *Βασίλειος Δημητρίου*. Ἀνώτερος οἰκονομικὸς ὑπάλληλος γεννηθεὶς ἐν Τριπόλει τῷ 1875. Ἀποφοιτήσας τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου (1904), διωρίσθη ὑπάλληλος τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν, προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ διευθυντοῦ α' τάξεως. Τῷ 1912, διαταγῇ τῆς κυβερνήσεως, παρηκολούθησε τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον μέχρι Θεσσαλονίκης καὶ ἐπανελθὼν ὑπέβαλεν ἔκθεσιν περὶ τῶν οἰκονομικῶν ζητημάτων τῶν νέων ἐπαρχιῶν. Τῷ 1919 ἀπεστάλη εἰς Ἅγιον Ὄρος πρὸς ἐξέτασιν τῶν δημοσιονομικῶν ζητημάτων καὶ ρύθμισιν τῆς ἐν αὐτῷ οἰκονομικῆς ὑπηρεσίας καὶ φορολογίας. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1921 μέχρι Δεκεμβρίου τοῦ 1922 ἀπεσπάσθη εἰς τὸ τότε ὑπουργεῖον τοῦ Ἐπισιτισμοῦ ὡς γενικὸς διευθυντής. Τέλος τῷ 1924 διωρίσθη σύμβουλος παρὰ τῷ Ἐλεγκτικῷ Συνεδρίῳ. Συνέγραψε: «Πραγματεία περὶ τοῦ Δημοσίου Λογιστικοῦ» (1908), «Τὰ δημόσια οἰκονομικὰ καὶ ἡ ἑλληνικὴ οἰκονομικὴ νομοθεσία» (1914, εἰς 3 τόμ. μετάφρ. τῆς συγγραφῆς τοῦ *G. Jère*, πρὸς τῇ ὁποίᾳ ἀναπτύσσεται αὐτοτελῶς καὶ τὸ ἑλληνικὸν δημοσιονομικὸν σύστημα). —Β.

— Γεωργαντᾶς, *Κωνστ. Μ.* Ἀξιωματικὸς τοῦ Π.Ν. γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις (1866) καὶ ἀποθανὼν ἐν Λωζάννῃ (τῷ 1928). Ἐξελθὼν τῆς Ναυτικῆς Σχολῆς τῶν Δοκίμων σημαιοφόρος (1888), προήχθη μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ὑποναυάρχου (1919), ἀποστρατευθεὶς ὡς ἀντιναύαρχος. Κατὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον ἦτο ἀντιπλοίαρχος, ἀρχηγὸς τῆς ὁμάδος τῶν ἀτμομυοδρομώνων καὶ κυβερνήτης τοῦ «Πηνειοῦ». Περιπολῶν ἔξω τῶν ἀκτῶν τῆς Χιμάρας, ἀνεκάλυψε κατὰ τύχην εἰς 1150 μέτρα ΝΔ τῆς ἀκτῆς τοῦ χωρίου Λούκοβο κινδυνωδεστάτην ὕφαλον «σπάθην» 60 μέτρων μήκους, μόλις 6 πλάτους καὶ 1 ¹/₄—6 ὀργυιῶν βάθους, ἥτις εἶχε διαφύγει πάσας τὰς λεπτομερεῖς ἐξερευνήσεις τῶν Ἄγγλων, Αὐστριακῶν καὶ Ἰταλῶν ὑδρογράφων· δι' ὃ καὶ ὠνομάσθη αὕτη (ἀγγελία τοῖς ναυτιλλομένοις ἀρ. 114 τῆς 6/19 Ἰανουαρίου 1913) διεθνῶς *ὕφαλος Γεωργαντᾶ* (Georgantas banc: πλάτ. 39°59' Β, μήκ. 19°54' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2701: Gulf of Cattaro to Corfou). —Β.

— Γεωργαντᾶς, *Λεονάρδος*. Ἀγωνιστής, ἀδελφὸς τοῦ *Ἀντωνίου*. Ἔπεσε μαχόμενος ἐν Ἀθήναις τῷ 1826. Γ. Δ. Κ.

— Γεωργαντᾶς, *Νικόλαος*. Ἕλλην ἀθλητής, γεννηθεὶς εἰς τὸ Στενὸν τῆς Ἀρκαδίας. Ἀποφοιτήσας τοῦ διδασκαλείου, διωρίσθη δημοδιδάσκαλος ἐν Βόλῳ. Προεπονήθη ἐν τῷ «Γυμναστικῷ Συλλόγῳ Βόλου», τὸν ὁποῖον καὶ ἀντεπροσώπευσεν εἰς τοὺς Πανελληνίους ἀγῶνας τοῦ 1901, καθ' οὓς ἀνεκηρύχθη α' νικητὴς εἰς τὴν λιθοβολίαν, τὴν δισκοβολίαν καὶ τὴν σφαιροβολίαν. Μετὰ τοῦτο ἐτοποθετήθη ὡς δημοδιδάσκαλος ἐν Ἀθήναις καὶ, ἐγγραφεὶς εἰς τὸν «Πανελλήνιον Γυμναστικὸν Σύλλογον», μετέσχεν ὡς ἀθλητὴς αὐτοῦ πάντων τῶν ἀπὸ τοῦ 1902 μέχρι τοῦ 1920 ἀγώνων. Τῷ 1904 ἔλαβε μέρος εἰς τοὺς ἐν Ἀγίῳ Λουδοβίκῳ τῆς Ἀμερικῆς τελεσθέντας Γ' Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, ἀνακηρυχθεὶς γ' νικητὴς εἰς τὴν δισκοβολίαν μὲ ἐπίδοσιν 37 μ. 45, εἰς δὲ τοὺς ἐν Ἀθήναις Διεθνεῖς τοῦ 1906 νικήσας εἰς τὴν λιθοβολίαν (πρῶτος) καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ ἐλευθέραν δισκοβολίαν (δεύτερος), καὶ εἰς τοὺς ἐν Λονδίνῳ Δ' Ὀλυμπιακοὺς τοῦ 1908. Ἡ ἀνωτέρα αὐτοῦ ἐπίδοσις εἰς τὴν ἐλευθέραν δισκοβολίαν εἶναι 40 μ. 29, ἐπιτευχθεῖσα κατὰ τοὺς Πανελληνίους τοῦ 1905. Βραδύτερον, ἀποχωρήσας τοῦ δημοδιδασκαλικοῦ κλάδου, διετέλεσεν ὑπάλληλος ἑταιρείας μέχρι τοῦ 1921, ὅτε ἀνεχώρησεν εἰς Ἀμερικήν, ἀποσχὼν πάσης ἀθλητικῆς κινήσεως. —Β.

— Γεωργαντᾶς, *Φίλιππος Δημ.* Ἕλλην παιδαγωγός, γεννηθεὶς ἐν Ναυπλίῳ τῷ 1859. Διήκουσε τὰς σπουδάς του ἐν τῇ γενετείρᾳ καὶ ἐγγραφεὶς εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῷ 1883 μετὰ ἐναίσιμον διατριβὴν «περὶ κεχρωμένων πινάκων, παπύρου, διφθερῶν καὶ χάρτου ὡς γραφικῶν ὑλῶν ἔν τε τοῖς ἀρχαίοις καὶ μέσοις χρόνοις». Τῷ 1880 μετέσχε τῆς ὑπὸ τὸν Σπ. Λάμπρον ἀποστολῆς εἰς Ἅγιον Ὄρος, κατόπιν μόνος (1883) καὶ ἐκ τρίτου τῷ 1895. Μετὰ διαγωνισμὸν ἀπεστάλη (1884)

Digitized by Google

ὑπότροφος τῆς κυβερνήσεως εἰς Γερμανίαν καὶ ἐσπούδασεν εἰς Ἰένην, Βαϊμάρην, Ἀϊζεναχ, Βερολίνον καὶ Λιψίαν. Τῷ 1888) ἐπιστρέψας εἰς τὴν Ἑλλάδα, διωρίσθη καθηγητὴς τῶν παιδαγωγικῶν ἐν τῷ Διδασκαλείῳ Πελοποννήσου, προήχθη δὲ μετ' οὐ πολὺ εἰς διευθυντὴν αὐτοῦ καὶ μετετέθη εἰς Ἀθήνας. Ἐξεπόνησε μετὰ τοῦ Χ. Παπαμάρκου ἀναλυτικὰ προγράμματα τῶν δημοτικῶν σχολείων, συνέγραψε καὶ συνεξέδωκε μετὰ τοῦ αὐτοῦ (1892) ἑλληνικὰ ἀναγνωσματάρια, περὶ ὧν κρίσεις ἐδημοσίευσαν οἱ Κ. Παλαμᾶς («Ἑστία» 1892 σ. 156 ἑ.) καὶ W. Rein («Pädagogische Studien» 1893 σ. 166 ἑ.). Διετέλεσεν ἐπὶ δεκαπενταετίαν διευθυντὴς τῶν διδασκαλείων Πελοποννήσου, Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλίας, ἐξήψωσας τὴν φυσικὴν ἀγωγὴν εἰς πρωτεῦον παίδευμα, γενόμενος συνιδρυτὴς καὶ τοῦ Πανελληνίου Γυμναστικοῦ Συλλόγου. Τῷ 1899 διωρίσθη ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας τὸ πρῶτον γενικὸς διευθυντὴς τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ ἔπειτα διευθυντὴς τῆς ἀνωτέρας καὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως, τῆς γυμναστικῆς καὶ τῆς σκοποβολίας. Ὡς τοιοῦτος κατήρτισε καὶ ἐξέδωκε πλήρη ἐκπαιδευτικὰ προγράμματα καὶ στατιστικάς, ὠργάνωσε θερινὰ μαθήματα διὰ τοὺς λειτουργοὺς τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, πρὸ τῆς ἱδρύσεως τοῦ διδασκαλείου αὐτῆς, καὶ ἐγένετο διευθυντὴς καὶ ἀναδιοργανωτὴς τοῦ Ὀρφανοτροφείου Χατζηκώνστα. Τῷ 1922, μετὰ 40ετῆ δρᾶσιν, ἀπεσύρθη εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον. Σήμερον εἶναι ἀντιπρόεδρος τοῦ Κυνηγετικοῦ συνδέσμου Ἀθηνῶν καὶ μέλος τοῦ «Συμβουλίου θήρας». Συνεργάτης τῆς «Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας». —Β.

Γεωργαντέϊκα *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Ρίζας* (τέως *Κριναχεΐκων*) τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας. Κάτ. (1928) 24.

Γεωργαντῆς, *Ἀντώνιος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Νεοχωρίου τῆς Ναυπακτίας πολεμήσας πρὸ τοῦ Καρπενησίου, εἰς Καλιακούδαν καὶ Γαβαλοῦν. Ξ.Γ.Μ.

—**Γεωργαντῆς, *Νικόλαος*.** Ἕλλην γλύπτης γεννηθεὶς καὶ διαμένων ἐν Ἀθήναις. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ Μετσόβιον Πολυτεχνεῖον Ἀθηνῶν, βραβευθεὶς κατὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του (1903) διὰ τοῦ Χρυσοβεργείου βραβείου. Ἐπεσκέφθη, χάριν τελειοποιήσεως τοῦ ταλάντου του, τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν, ἐξέθηκε δὲ εἰς τὴν διεθνῆ ἔκθεσιν τῆς Ρώμης δύο προπλάσματα. Διακρίνεται διὰ τὴν ἁπλότητα, τὴν ἁρμονικὴν συμμετρίαν καὶ τὴν θέλγουσαν εὐγένειαν τῶν συνθέσεών του. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ὁ ἀστεγος», «Ἡ ναϊάς», «Μετὰ τὸ ἁμάρτημα», «Ὁ ἀλτης» καὶ «Οἱ ἀπόκληροι» Ἐπὶ πλέον κατεσκεύασε πλεῖστα ἡρῷα τῶν προσφάτων ἀγώνων τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐν οἷς κατέχουν ἐξέχουσαν θέσιν τὸ «Μνημεῖον τῶν ἐφέδρων ἀξιωματικῶν», τὸ «Μνημεῖον τῶν πεσόντων Ἐλευσινίων» καὶ τὸ «Ἡρῷον Ἀμαρουσίου» Ἐβραβεύθη εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ «Παρνασσοῦ» καὶ εἰς τὴν «Διεθνῆ Ἔκθεσιν Ἀθηνῶν» (1903). —Β.

Γεωργαρίνης *(Γεωργειρήνης* ἢ *Γεωργιρήνης)*, *Ἰωσήφ*. Ἕλλην κληρικὸς καὶ λόγιος τοῦ ΙΖ' αἰῶνος γεννηθεὶς ἐν Μήλῳ. Τῷ 1666 ἐχειροτονήθη ἀρχιεπίσκοπος Σάμου, λόγῳ ὅμως τῶν παπιστικῶν του φρονημάτων ἠναγκάσθη ὑπὸ τῶν κατοίκων νὰ παραιτηθῇ μετὰ πενταετίαν καὶ ν' ἀπέλθῃ εἰς Πάτμον, ἔνθα ἐμόνασεν ἐπὶ τριετίαν. Ἐκεῖθεν μεταβὰς εἰς Ἰταλίαν ἀπεστάλη ὑπὸ τῶν δυτικῶν ἔξαρχος παπικὸς τῶν εἰς Τοσκάνην προσφυγόντων Μανιατῶν, λόγῳ τῆς συμμετοχῆς των εἰς τὸν Ἑνετοτουρκικὸν πόλεμον. Ἐνταῦθα εἰργάσθη παντοιοτρόπως διὰ τὴν πνευματικὴν ἐπαγωγὴν τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἰταλίας εἰς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, ἔπεισε τοὺς ἱερεῖς ν' ἀναγνωρίσωσι τὰ πρωτεῖα τοῦ πάπα καὶ εἰσήγαγε τὸ ἁγίασμα εἰς τοὺς ὀρθοδόξους ναούς. Τῷ 1676 μεταβαίνει εἰς Παρισίους, ἔνθα ἐπισκεφθεὶς τὸν Λουδοβῖκον ΙΔ' προσέφερεν εἰς αὐτὸν δύο χειρόγραφα τετραβάγγελα τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ἐκ τῆς βιβλιοθήκης τῆς Πάτμου. Ἐκεῖθεν ἐπιστρέψας εἰς Σάμον παρέλαβεν 100 περίπου οἰκογενείας, μετὰ τῶν ὁποίων μεταβὰς εἰς Λονδῖνον ἐγκατεστάθη ἀδείᾳ καὶ βοηθείᾳ τοῦ τότε δουκὸς τῆς Ὑόρκης καὶ εἶτα βασιλέως τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ ὀνομασθείσῃ Greeckstreet.

Ὁ Γεωργαρίνης ἔγραψε «Περιγραφὴν τῆς παρούσης καταστάσεως τῆς Σάμου, Ἰκαρίας, Πάτμου καὶ Ἄθωνος» εἰς κοινὴν ἑλληνικὴν διάλεκτον, δημοσιευθεῖσαν εἰς ἀγγλικὴ μόνον μεταφράσει τῷ 1678 ἐν Λονδίνῳ. Ἀφῆκε συνάμα καὶ πολλὰς ἐπιστολάς, αἵτινες ἀπόκεινται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν Βοδληιανὴν βιβλιοθήκην τοῦ Λονδίνου.

[Σταματιάδου, Διατριβὴ περὶ Ἰωσὴφ Γεωργειρήνου 1893.] Π. Π. ΠΛΟΥΜΗΣ

Γεώργεβιτς, *Βλάδαν*. Σέρβος διπλωμάτης καὶ πολιτικὸς γεννηθεὶς ἐν Βελιγραδίῳ τῷ 1844, καταγόμενος δ' ἐξ ἑλληνικῆς οἰκογενείας τῆς περιφερείας Μοναστηρίου. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν ἰατρικὴν σχολὴν τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἐξήσκησε κατ' ἀρχὰς ἐν Βελιγραδίῳ τὸ ἰατρικὸν ἐπάγγελμα, ὑπηρετήσας καὶ ὡς στρατιωτικὸς ἰατρός. Τῷ 1884—1885 διετέλεσε δήμαρχος Βελιγραδίου, τῷ δὲ 1891 ἀπεστάλη ὡς πρεσβευτὴς τῆς Σερβίας εἰς Ἀθήνας, ὅπου ἔμεινε μέχρι τοῦ 1893. Τῷ 1894 μετετέθη ὡς πρεσβευτὴς εἰς Κωνσταντινούπολιν, διετέλεσας τοιοῦτος μέχρι τοῦ 1900, ὅτε ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου Ὀβρένοβιτς εἰς τὸ πρωθυπουργικὸν ἀξίωμα. Μετ' ὀλίγον ὅμως παρῃτήθη συνεπείᾳ τοῦ γάμου τοῦ βασιλέως μετὰ τῆς Δράγας Μάσιν. Ἔκτοτε ἔζη πένης ἐν Βιέννῃ, ἀσχολούμενος εἰς τὴν συγγραφὴν διαφόρων ἔργων. Γνώστης τῆς ἑλληνικῆς, μετέφρασε διαφόρους Ἕλληνας συγγραφεῖς εἰς τὴν σερβικήν, ἔγραψε δὲ σερβιστὶ καὶ ἀπομνημονεύματα τῆς ἐν Ἀθήναις διαμονῆς του, ὡς καὶ διάφορα μυθιστορήματα. Ἐκτὸς ὅμως τούτων ἐξέδωκε γερμανιστὶ ἐν Βιέννῃ σύντομον ἱστορικὴν μελέτην περὶ τῆς νεοτουρκικῆς ἐπαναστάσεως καὶ διαρκούντων τῶν Βαλκανικῶν πολέμων, κατὰ τὴν κρίσιμον περίοδον τῶν αὐστροσερβικῶν σχέσεων, διπλωματικὴν μελέτην γερμανιστὶ ὑπὸ τὸν τίτλον «Quo vadis Austria?», ἥτις ἀπετέλεσε προφητικὴν προειδοποίησιν διὰ τὴν αὐστροουγγρικὴν μοναρχίαν. Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

—**Γεώργεβιτς *Βσεβόλδ*** βλ. λ. Βσεβόλδ *Γεώργεβιτς ο Μέγας*.

—**Γεώργεβιτς, *Μιλᾶνος*.** Υἱὸς τοῦ Βλάδαν Γεώργεβιτς. Ἀκολουθήσας τὸ διπλωματικὸν στάδιον διετέλεσε τῷ 1914, πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, ἐπιτετραμμένος τῆς Σερβίας ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὡς τοιοῦτος δὲ ἔκαμεν εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην, κατὰ τὴν λόγῳ τοῦ διωγμοῦ τῶν Ἑλλήνων ἐκ τῆς μικρασιατικῆς παραλίας ἐπελθοῦσαν κρίσιν τῶν ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων, τὴν σημαντικὴν ἐκεί νην δήλωσιν, καθ' ἣν τὸ ζήτημα τῶν σχέσεων τῶν δύο κρατῶν ἐνδιαφέρει καὶ τὴν Σερβίαν. Ὁ Μιλᾶνος Γεώργεβιτς ἀπέθανε διαρκοῦντος τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἐν Κεττίγνῃ, ὅπου ἦτο ἐπιτετραμμένος. Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟ

—**Γεώργεβιτς *Μίρκα*.** Σέρβος πολιτικὸς καὶ διπλωμάτης (1855—1901). Διετέλεσεν ὑπουργὸς (1890—1892 καὶ 1895) καὶ εἶτα πρέσβυς ἐν Παρισίοις, ὅπου ὑπέστη δολοφονικὴν ἐπίθεσιν, τραυματισθεὶς ὑπό τινος ἀναρχικοῦ. Ἔζη μακρὰν πάσης κινήσεως ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς δίκης διὰ τὴν κατὰ τοῦ βασιλέως Μιλάνου δολοφονίαν. Ν. Η. Π

γεώργημα (τό) τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ γεωργεῖν, τὸ γεωργηθέν, οἷον ὁ σπαρεὶς καὶ ἀναπτυχθεὶς σῖτος, κριθὴ κτλ.: «ἵνα μὴ ξηρανθῶσι τὰ γεωργήματα αὐτῶν», τὸ δι' ἀνθρωπίνης καλλιεργείας φυόμενον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ αὐτομάτως βλαστανον, τὸ ἄγριον.

γεωργήσιμος (ὁ, ἡ), —ον (τό) ὁ κατάλληλος νὰ γεωργηθῇ: «γεωργήσιμος γῆ», ἡ κατάλληλος ὅπως σπαρῇ ἢ καλλιεργηθῇ τι ἐν αὐτῇ, καλλιεργήσιμος.

Γεώργια (τὰ) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Τόπος κείμενος τεσσαράκοντα στάδια ἀπὸ τῆς Σελευκείας ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ. —Β

γεωργία (ἡ). Ἡ περὶ τὴν γῆν ἀσχολία, ἡ καλλιέργεια τῆς γῆς, ἡ ἐπιμέλεια αὐτῆς πρὸς παραγωγὴν χρησίμων προϊόντων δι' ἀμέσου ἢ ἐμμέσου χρήσεως, ἡ ἐπιστήμη ἡ ἀσχολουμένη περὶ τὴν ἔρευναν καὶ τὴν συστηματοποίησιν τῶν μέσων τῆς αρογωγῆς τῶν γεωργικῶν προϊόντων. Ἡ γεωργία, ὡς ἐνασχόλησις καὶ τρόπος πορισμοῦ ἀγαθῶν, δὲν ἀποτελεῖ πρωτογενὲς φαινόμενον. Οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι ἦσαν κυνηγοὶ καὶ πολεμισταί, μόνον δὲ ὅταν ἡ ἀνθρωπότης ἔφθασεν εἰς ἀνωτέραν βαθμίδα κοινωνικῆς ἐξελίξεως ἐνεφανίσθη ἡ κτηνοτροφία καὶ ἡ γεωργία. Ὡς πρῶτοι γεωργοὶ θεωροῦνται οἱ Σῖναι καὶ οἱ Ἰνδοί. Οἱ ἀρχαῖοι ἐξετίμων πολὺ τὴν γεωργίαν καὶ τὴν ἐθεώρουν ὡς εὐγενεστάτην ἀπασχόλησιν. Ἰδιαιτέρως οἱ Σῖναι εὐγενεῖς καὶ αὐτοκράτορες τὴν ἐθεώρουν ὡς ἀπασχόλησιν ἱερὰν καὶ ἐτίθεντο πάντοτε ἐπὶ κεφαλῆς τῆς γεωργικῆς κινήσεως. Οὕτω ὁ αὐτοκράτωρ καὶ οἱ ἀνώτατοι διοικηταὶ καθ' ὡρισμένην ἡμέραν τοῦ ἔτους ὡδήγουν τὸ ἄροτρον καὶ ἔσπειρον διαφόρους καρπούς. Ἡ *γεωργικὴ* ἢ *γεωπονικὴ* ἐπιστήμη εἶναι πολυπλοκωτέρα τῆς βιομηχανίας διότι ἐνῷ εἰς τὴν βιομηχανίαν τὸ περιβάλλον καὶ τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι τελείως γνωστά, εἰς τὴν γεωργίαν τὸ περιβάλλον (φύσις) μεταβάλλεται ἀναλόγως τοῦ ἔτους καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἐξαρτᾶται ἐξ ἀπείρων συντελεστῶν, οἱ ὁποῖοι ἔχουν σχέσιν μὲ πολυπλοκώτερον παράγοντα, δηλαδὴ τὴν ζωὴν (φυτά—ζῷα). Ἡ γεωργία ὡς ἐπιστήμη διαιρεῖται εἰς δύο μέρη: τὸ *τεχνικὸν* καὶ τὸ *οἰκονομικόν*. Τὸ τεχνικὸν μέρος βασίζεται ἐπὶ τῶν γνώσεων τῆς φυσικῆς, τῆς χημείας, τῆς βοτανικῆς, τῶν μαθηματικῶν, τῆς γεωλογίας, τῆς ὀρυκτολογίας, τῆς μηχανικῆς, τῆς ζῳολογίας, τῆς μικροβιολογίας καὶ ἀσχολεῖται περὶ τὴν *γενικὴν* καὶ *εἰδικὴν* γεωργίαν, τὴν δενδροκομίαν, τὴν κηπουρικήν, τὴν ἐντομολογίαν, τὴν μετεωρολογίαν, τὴν κλιματολογίαν, τὴν γεωργικὴν μηχανολογίαν, τὴν γεωργικὴν χημείαν, τὴν φυτοπαθολογίαν τὴν γεωργικὴν ὑδραυλικὴν καὶ τὴν τοπογραφίαν, τὴν ἀμπελουργίαν, τὴν κτηνιατρικήν, τὴν οἰνοποιίαν καὶ τὰς λοιπὰς γεωργικὰς βιομηχανίας. Τὸ οἰκονομικὸν μέρος μελετᾷ τὴν πολιτικὴν οἰκονομίαν, τὴν γεωργικὴν οἰκονομίαν, τὴν λογιστικήν, τὴν δημοσιονομίαν καὶ τὸ δίκαιον τὸ ἀφορῶν τὰ γεωργικὰ ζητήματα.

Γεωργία γενική. Ἡ γενικὴ γεωργία εἶναι κλάδος τῆς γεωργίας καὶ ἐξετάζει τὰ γεγονότα τὰ θεμελιώδη καὶ κοινὰ εἰς ὅλας τὰς καλλιεργείας, ἤτοι τὴν μηχανικὴν κατεργασίαν τοῦ ἐδάφους (τὴν καλλιέργειαν αὐτοῦ), τὴν ἐξημέρωσιν καὶ χρησιμοποίησιν τοῦ παρθένου ἐδάφους, τὴν σποράν, τὴν περιποίησιν τῶν φυτῶν κατὰ τὴν ἀνάπτυξίν των, ἤτοι τὸ ἀραίωμα, τὰ σκαλίσματα κ.τ.λ., ὡς καὶ τὴν συγκομιδὴν καὶ διατήρησιν τῶν προϊόντων.

Γεωργία εἰδική. Ἡ εἰδικὴ γεωργία ἐξετάζει τὰς ἰδιαιτέρας ἀπαιτήσεις ἑκάστου καλλιεργουμένου φυτοῦ, ὡς καὶ τὸν τρόπον τῆς πληρώσεως αὐτῶν πρὸς ἐπίτευξιν τῆς μεγίστης δυνατῆς ἀποδόσεως καὶ καλυτέρας ποιότητος. Ἐκτὸς τῶν ἐν τῇ γενικῇ γεωργίᾳ καὶ τῇ γεωργικῇ χημείᾳ ἀναφερομένων, ἡ εἰδικὴ γεωργία ἐξετάζει ποῖα εἶναι τὰ καταλληλότερα φυτὰ διὰ τὸ δεδομένον κλῖμα καὶ ἔδαφος καὶ ἐκλέγει τὰς καταλληλοτέρας ποικιλίας, δημιουργηθείσης πρὸ τούτο ἰδιαιτέρας ἐπιστήμης, τῆς *γενετικῆς* (βλ. λ. ἐξελίξεως *θεωρίαι*).

Σ. Λ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

— [ΙΣΤΟΡ.] Ἡ γεωργία εἶναι ἓν ἐκ τῶν πρώτων μέσων, τὰ ὁποῖα μετεχειρίσθη ἡ ἀνθρωπότης, ὅπως πορίσῃ εἰς ἑαυτὴν τ' ἀπαραίτητα διὰ τὴν συντήρησίν της ἀγαθά. Ὅπως ὅλαι αἱ ἐπιστῆμαι, διῆλθε καὶ αὕτη τὴν περίοδον τῆς ἁπλῆς παρατηρήσεως, τῆς συστηματοποιήσεως καὶ τῆς γενικεύσεως. Εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα ἐνωρίτατα ἐδόθη ἡ δέουσα προσοχὴ εἰς τὴν γεωργίαν, ἐξήχθησαν πορίσματα, ἐγράφησαν ἔργα, ἐπετεύχθησαν ἀνακαλύψεις. Ὁ Ὅμηρος μᾶς δίδει θαυμασίας γεωργικὰς περιγραφάς. Οἱ κῆποι τοῦ Ἀλκινόου, τοῦ βασιλέως τῶν Φαιάκων, καθὼς καὶ οἱ κῆποι τοῦ Λαέρτου, τοῦ πατρὸς τοῦ Ὀδυσσέως, ἦσαν περίφημοι. Ὁ Ἀριστοτέλης μᾶς ἀποκαλύπτει ὑψηλὰς ἰδέας περὶ γεωργίας, ἥτις ὑπόσχεται εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸν πορισμὸν ἀφθονώτερον καὶ οἰκονομικώτερον «οὗ πρῶτον ἡ φύσις ἡμῶν ἐδεήθη», καὶ ὁ Ξενοφῶν τονίζει ὅτι ἡ γεωργία εἶναι «μήτηρ καὶ τροφὸς τῶν ἄλλων τεχνῶν». Κατὰ τοὺς ἐνδόξους χρόνους τῆς Ἑλλάδος ἡ γεωργία ἔφθασεν εἰς τοιαύτην πρόοδον καὶ ἀκμήν, ὥστε «οὐδ' οἱ πάνυ μακάριοι ἀπεῖχον ταύτης». Ἡ δενδροκομία ἦτο ὑπέρτατα ἀνεπτυγμένη καὶ ἀπέδιδε πολυποικίλους καὶ ἀφθόνους καρπούς, ὁ ἐνοφθαλμισμὸς τῶν δένδρων ἔφθασεν εἰς ὕψη τελειότητος, ἡ ἀνθοκομία μὲ τοὺς εὐώδεις κήπους, τοὺς ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους ἀναφερομένους, καὶ ἡ κηπευτικὴ εἰς Βοιωτίαν, Σικυῶνα, Φερὰς καὶ ἀλλαχοῦ ἀπέδιδε πλουσίους τοὺς καρπούς της. Ἐπίσης ἡ καλλιέργεια τῆς ἀμπέλου, τῆς ἐλαίας καὶ τῆς συκῆς ἦτο ἀντικείμενον τῆς ζωηροτέρας μερίμνης Αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου ὑπῆρξαν πρώϊμος καὶ ἀρχαία ἕδρα τῆς ἑλληνικῆς ἀμπελουργίας καὶ οἰνοποιίας, ἰδίως δὲ οἱ Χῖοι πρῶτοι μετέδωσαν εἰς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους τὸ φυτεύειν καὶ θεραπεύειν τὰς ἀμπέλους. Ἡ Ἀττικὴ εἶδεν ὑπερόχους ἡμέρας γεωργικῆς ἀκμῆς. Αἱ ἐπαύλεις τῶν πλουσίων Ἀθηναίων, τῶν τερπομένων εἰς τὰ θέλγητρα τοῦ ἀγροτικοῦ βίου, ἔφθανον μέχρις Ἐλευσῖνος. Ἡ Ἦλις ἐφημίζετο διὰ τὴν γεωργικήν της ἀκμὴν καὶ τὴν διηνεκῆ πρὸς τὴν γεωργίαν κλίσιν τῶν κατοίκων της ἀλλὰ καὶ ἡ Σπάρτη δὲν ἦτο κατωτέρα εἰς γεωργικὸν ὀργασμόν. Ἑλληνικὴν γεωργικὴν καὶ κτηνοτροφικὴν ἀκμὴν ἔχουν νὰ ἐπιδείξουν καὶ αἱ ἐν Μ. Ἀσίᾳ καὶ ταῖς νήσοις ἑλληνικαὶ ἀποικίαι, αἵτινες ἐκ ταύτης καὶ τῶν ἐμπορικῶν των ἐπιχειρήσεων ἀνδρωθεῖσαι οἰκονομικῶς, ἐπέδειξαν ἀσύγκριτον πνευματικὴν ἄνθησιν καὶ ὑψηλὸν πολιτισμόν. Ὁ Πελοποννησιακὸς ὅμως πόλεμος ἐπέπρωτο νὰ ἐπιφέρῃ δεινὰ κατὰ τῆς γεωργικῆς ἀκμῆς τῆς Ἑλλάδος πλήγματα καὶ μετὰ τὴν μακεδονικὴν ἐπικράτησιν ἡ ἑλληνικὴ γεωργία ἤρχισε καταπίπτουσα καὶ μαραινομένη. Ἐπὶ τῆς ρωμαϊκῆς κατακτήσεως αἱ γεωργικαὶ παραδόσεις τῆς Ἑλλάδος, ἀκμαῖαι καὶ ζωηραί, ἐπέδρων ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν Ρωμαίων καὶ ἐθεωρεῖτο εὐτυχὴς καὶ μακάριος ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ἔστελλεν ἡ Ρώμη νὰ διοικήσῃ τὴν Ἑλλάδα, «τὴν χώραν τῶν γραμμάτων καὶ τῆς γεωργίας». Ἤδη ὁ Ρωμαϊσμὸς ὑποχωρεῖ πρὸ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τοῦ Βυζαντίου καὶ ἡ γεωργοκτηνοτροφικὴ ζωὴ τῆς χώρας ἀρχίζει ἀναλαμβάνουσα καὶ ἀνακτῶσα ἔδαφος. Ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ἡ Πελοπόννησος, παρ' ὅλας τὰς συμφορὰς τὰς ὁποίας ἐδοκίμασεν ἀπὸ τὰς ἐχθρικὰς ἐπιδρομὰς (Φράγκων, Ἑνετῶν καὶ Τούρκων), ἐπωφελουμένη διαλειμμάτων τινῶν εἰρήνης ἢ εὐνομίας, ἀνέκτα γεωργικὰς δυνάμεις καὶ ἤδη κατὰ τὸν ΙΗ αἰῶνα ἡ γεωργικὴ ἀναζωογόνησις προχωρεῖ μὲ γοργὰ βήματα. Ὅλος ὁ πλοῦτος ἀνῆκε σχεδὸν εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἡ δὲ Μακεδονία ἐπὶ τουρκοκρατίας καὶ πλεῖσται ἄλλαι ἑλληνικαὶ περιφέρειαι, μὲ τὸν βάμβακά των, μὲ τὸν καπνόν των, τὸ ἔλαιόν των, τὴν σταφίδα των, τὴν κτηνοτροφίαν των, τὸ μέλι των κ.τ.λ. παρεῖχον τὴν ἐντύπωσιν χώρας ὀργώσης πρὸς γεωργικὴν πρόοδον. Ἡ Ἐπανάστασις εὗρε τὸν λαὸν εἰς γεωργικὴν καὶ κτηνοτροφικὴν ἀκμήν, ἥτις μετὰ τὴν πρώτην τριετῆ πολεμικὴν περίοδον ὑπέστη τελείαν πανωλεθρίαν, παρ' ὅλα τὰ γεωργικὰ νομοθετικὰ μέτρα τῶν ἀνδρῶν τοῦ Ἀγῶνος. Ὁ Καποδίστριας μετέπειτα ἔθεσε τὰς πρώ-

Digitized by Google

τας βάσεις μιᾶς γεωργικῆς ἀναπλάσεως. Δαπάναις τοῦ Εὐνάρδου ἀνήγειρε τὸ ἐν Τίρυνθι ἀγροκήπιον, τοῦ ὁποίου πρῶτος διευθυντὴς ὑπῆρξεν ὁ Γρηγόριος Παλαιολόγος (1829), καὶ ἐστράφη πρὸς πᾶν σημεῖον διὰ νὰ ἀντλήσῃ τὰ μέσα πρὸς δημιουργίαν νέας γεωργικῆς ζωῆς. Κατὰ τὴν ὀθωνικὴν περίοδον ὁ Ἕλλην γεωργὸς πολλαπλασιάζει τὰς προσπαθείας του, ἐπεκτείνει τὰς φυτείας του, ἐντείνει τὰς καλλιεργητικάς του δυνάμεις, εἰσάγει νέας ποικιλίας δένδρων καὶ φυτῶν, ἐνῷ ἡ πολιτεία διὰ νομοθετικῶν μέτρων ὑποβοηθεῖ τὴν ἀροτραίαν ἰδίως γεωργίαν, τὴν καλλιέργειαν τῶν σιτηρῶν, τὴν ἐξάπλωσιν τῶν καπνοφυτειῶν, τῶν καρποφόρων δένδρων καὶ ἰδίως τῆς ἐλαίας, τῆς ἀμπέλου καὶ κατ' ἐξοχὴν τῆς σταφιδαμπέλου. Ἐπίσης ἐπί τινας δεκάδας ἐτῶν παρατηρεῖται σημαντικὴ αὔξησις τῶν προϊόντων τῆς μεταξοσκωληκοτροφίας. Τὴν πρόοδον ὅμως τῆς σηροτροφίας ἀνέκοψεν ἡ εἰσβολὴ καταστρεπτικῶν νόσων, αἵτινες ἐπέφερον τὴν παρακμὴν τοῦ πλουτοφόρου τούτου κλάδου τῆς γεωργίας. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Γεωργίου Α' καὶ ἐφεξῆς αἱ ἀραιαὶ τάξεις τῶν ἐπιστημόνων γεωπόνων πυκνοῦνται, νόμοι γεωργικοὶ ψηφίζονται, ἱδρύεται ἡ «Γεωργικὴ Ἑταιρεία», γεωργικοὶ σταθμοὶ καὶ διαφόρου βαθμοῦ σχολαί, ἱδρύεται ἐπίσης τὸ ὑπουργεῖον τῆς Γεωργίας, λαμβάνουν χώραν πολυπληθῆ καὶ σπουδαιότατα γεωργικὰ συνέδρια, ἀποστέλλονται εἰς Εὐρώπην νέοι πρὸς σπουδὴν τῆς γεωργίας καὶ τῆς κτηνιατρικῆς, συνιστῶνται εἰδικὰ ταμεῖα ὑπὲρ τῆς ἐλαίας, πρὸς προστασίαν καὶ προαγωγὴν τῆς κτηνοτροφίας, μεγίστας προσενεγκόντα ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἑλληνικὴν κτηνοτροφίαν κτλ. Τίθεται εἰς ἐνέργειαν ὁ νόμος περὶ γεωργικῶν ἐπιμελητηρίων, ἐφαρμόζονται οἱ ἀγροτικοὶ καὶ ἀπαλλοτριωτικοὶ νόμοι, ἐξαπλοῦνται ραγδαίως οἱ γεωργικοὶ συνεταιρισμοί, ἱδρύεται ὁ ἄριστα λειτουργῶν «Αὐτόνομος Σταφιδικὸς Ὀργανισμός», διαδεχθεὶς τὴν ἀτυχήσασαν «Ἑνιαίαν», ἱδρύονται τὰ γραφεῖα καπνοῦ, πραγματοποιοῦνται γεωργικαὶ καὶ κτηνοτροφικαὶ τοπικαὶ ἐκθέσεις, πολλαπλασιάζονται οἱ σταθμοὶ τῶν ἐπιβητόρων, ἱδρύεται θαυμάσιον μικροβιολογικὸν κτηνιατρικὸν ἐργοστήριον καὶ μετὰ τὴν μικρασιατικὴν καταστροφὴν δίδει νέαν ὤθησιν εἰς τὰς γεωργικὰς κατευθύνσεις τῆς χώρας ἡ «Ἐπιτροπὴ Ἀποκαταστάσεως τῶν προσφύγων», διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως χιλιάδων γεωργικῶν οἰκογενειῶν. Ἐν γένει παρατηρεῖται ἕνα ξύπνημα τοῦ γεωργικοῦ κόσμου καὶ ἀναμένονται νὰ καταστῶσι νόμοι τοῦ κράτους (Μάρτιος 1929) τὰ νέα γεωργικὰ νομοσχέδια τῆς κυβερνήσεως ἐπὶ τῇ ἐλπίδι μιᾶς νέας γεωργικῆς ζωῆς τῆς χώρας ταύτης. Δ. Λ. Ζ.

Παρ' *Ἑβραίοις* ἡ γεωργία ἀνεφάνη ἐνωρίτατα· Ὁ ἀπόγονος τοῦ Κάϊν, ὁ Ἰωβήλ, ὁ ἐπονομασθεὶς «πατὴρ τῶν ποιμνίων», ἱστορεῖται ὅτι ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ὅστις μετεχειρίσθη τὰ κατοικίδια ζῷα εἰς τὰς γεωργικὰς ἐργασίας καὶ ἐδίδαξε τὸν τρόπον τῆς διὰ τῶν ζῴων καλλιεργίας καὶ εἰς τοὺς συγχρόνους του. Τὰ σιδηρᾶ γεωργικὰ ἐργαλεῖα ἀνεκαλύφθησαν πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ὑπό τινος Θωβέλ. Ἡ χρησιμοποίησις τῶν ἐργαλείων τούτων ὡς καὶ ἡ ἀπόδοσις των ἀγνοεῖται· τὸ μόνον ὅπερ εἶναι γνωστόν, εἶναι, ὅτι ὁ Νῶε μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἐπεδόθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν γεωργίαν, πρῶτος φυτεύσας ἄμπελον καὶ παρασκευάσας ἐξ αὐτῆς οἶνον.

Οἱ πατριάρχαι τῶν Ἑβραίων, ὁ Ἀβραάμ, ὁ Ἰσαὰκ καὶ ὁ Ἰακώβ, ἔζων νομαδικὸν βίον, ἀσχολούμενοι μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ποιμνίων των, ἅτινα ἀπετελοῦντο ἐξ αἰγῶν, βοῶν, προβάτων, ὄνων καὶ καμήλων, ἀλλ' ἐκαλλιέργουν συγχρόνως καὶ τὸν σῖτον, ἐφόσον διέμενον ἐπὶ ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ μέρος. Οὕτως ὁ Ἰσαὰκ ἔσπειρεν εἰς Γεραρὰ σῖτον, ὅστις τοῦ ἀπέδωκεν ἑκατὸν πρὸς ἕν. Κατὰ τὴν μακρὰν ἐν Αἰγύπτῳ διαμονήν των οἱ Ἑβραῖοι ἠσχολοῦντο κυρίως εἰς τὴν κτηνοτροφίαν, ἀλλὰ δὲν παρημέλησαν καὶ τὴν γεωργίαν, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ καθωδηγήθησαν ὑπὸ τῶν *Αἰγυπτίων*, οἵτινες ἦσαν κατὰ πολὺ προηγμένοι εἰς τὴν τέχνην τῆς καλλιεργείας τῆς γῆς. Ἐκ διαφόρων παπύρων, ὡς καὶ διαφόρων συμβολικῶν παραστάσεων τῆς κοιλάδος τοῦ Νείλου, λαμβάνει τις ἱκανὴν ἰδέαν τοῦ τρόπου τῆς καλλιεργείας τῆς γῆς. Οἱ νεκρικοὶ θάλαμοι ἐντὸς τῶν μνημείων κοσμοῦνται διὰ πλείστων ἀναπαραστάσεων γεωργικῶν ἐργασιῶν, ὡς π.χ. ἀρόσεως, σπορᾶς, θερισμοῦ, λικμήσεως τοῦ σίτου, ἐναποθέσεως τῶν γεωργικῶν προϊόντων εἰς ἀποθήκας καὶ διαφόρων ἄλλων σχετικῶν πρὸς τὴν γεωργίαν ἐργασιῶν. Εἰς πάσας τὰς μυθολογίας ἀναφέρεται ὅτι ἡ γεωργία εἶναι δῶρον τοῦ οὐρανοῦ. Οἱ Αἰγύπτιοι ἀπέδιδον τὴν ἐπινόησιν τῆς γεωργίας εἰς τὴν θεὰν Ἶσιδα καὶ τὸν θεὸν Ὄσιριν. Οἱ Ρωμαῖοι εἰς τὸν Κρόνον. Ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων οἱ *Σῖναι* προσέφερον εἰς τὴν γεωργίαν ἀληθῆ λατρείαν. Εἶναι γνωστόν, ὅτι κατ' ἔτος κατὰ τὴν «Ἑορτὴν τῆς γεωργίας», ἥτις ἐλάμβανε πανηγυρικὸν χαρακτῆρα καὶ ἑωρτάζετο μετὰ πάσης μεγαλοπρεπείας εἰς πᾶσαν τὴν ἀχανῆ αὐτοκρατορίαν, ὁ «Υἱὸς τοῦ Ἡλίου» (οὕτως ὠνομάζετο ὁ αὐτοκράτωρ) ἐπορεύετο εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ ἐχάρασσε τὴν πρώτην αὔλακα, τιμῶν οὕτω τὴν πρώτην ἐκ τῶν ὠφελίμων τεχνῶν.

Οἱ *Αἰγύπτιοι* τὸ πρῶτον ἐπενόησαν διαφόρους τρόπους διὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς καὶ ἐξετέλεσαν κολοσσιαῖα ἔργα ὑδρεύσεως τῶν ἀπεράντων ἀγρῶν των. Ἐκ τῶν Αἰγυπτίων ἐδιδάχθησαν πλεῖστα ὅσα οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, τὰ ὁποῖα καὶ ἐχρησιμοποίησαν κατὰ τὴν καλλιέργειαν.

Κατὰ τὸν Διόδωρον, οἱ Αἰγύπτιοι τὰς πρώτας γεωργικὰς γνώσεις ἐδανείσθησαν ἐκ τῶν ἀσιατικῶν λαῶν. Οἱ *Χαλδαῖοι* ὡς πατέρα τῆς γεωργίας ἐθεώρουν τὸν θεὸν Ὀαννές, ὅστις λέγεται ὅτι κατῴκει τὰς ἀκτὰς τοῦ Περσικοῦ κόλπου, τοῦ ὁποίου τὰ κύματα ἔλουον τὴν Εὐδαίμονα Ἀραβίαν.

Οἱ *Ρωμαῖοι* νομοθέται ἐψήφισαν εἰδικοὺς νόμους πρὸς προστασίαν τῆς γεωργίας καὶ διὰ παντὸς μέσου παρώτρυνον τὸν λαὸν ὅπως ἀποδυθῇ εἰς τὴν εὐγενῆ ταύτην ἐνασχόλησιν. Παλαιότατος νόμος ὥριζεν, ὅτι μόνος ἐκεῖνος ὅστις εἶχεν ὑπὸ τὴν κατοχήν του ἀγρόν, ἔστω καὶ μικρότατον καὶ τὸν ἐκαλλιέργει διὰ τῶν ἰδίων του χειρῶν, ἐθεωρεῖτο ἄξιος νὰ συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς πατρίδος του. Παραλλήλως ὁ νόμος ἦτο αὐστηρότατος διὰ τὴν καταπάτησιν τῶν ξένων ἀγρῶν, ὡς καὶ τὴν φθορὰν τῶν γεωργικῶν προϊόντων. Ἱδρύθησαν εἰς πλεῖστα μέρη ἀγοραὶ πρὸς ἔκθεσιν τῶν γεωργικῶν προϊόντων καὶ νέαι ὁδοὶ ἐχαράχθησαν πρὸς εὐκολωτέραν μετακόμισιν εἰς τοὺς τόπους τοῦ προορισμοῦ τῶν προϊόντων τούτων. Ἦτο ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν καὶ οἱ τὰ μέγιστα ἐν τῇ πολιτείᾳ κατέχοντες ἀξιώματα ἐκαλλιέργουν διὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν χειρῶν τοὺς ἀγρούς των. Οἱ Ρωμαῖοι εἶχον μέγαν ἀριθμὸν γεωργικῶν ἐργαλείων. Ἐκαλλιέργουν μὲ διάφορα εἴδη ἀρότρων, ἅτινα ἐσύροντο ὑπὸ ζεύγους βοῶν καὶ ὡδηγοῦντο ὑπὸ ἑνὸς γεωργοῦ. Διὰ νὰ κατασήσωσιν εὐφορώτερον τὸ ἔδαφος, εἶχον ἐπινοήσει διαφόρους τρόπους λιπάνσεως. Ὁ σῖτος μετὰ τὸν θερισμὸν δὲν ἐσυσκευάζετο εἰς δέματα, ὅπως σήμερον, ἀλλὰ μετεφέρετο εὐθὺς εἰς τὰ ἀλώνια διὰ νὰ καθαρισθῇ. Πλὴν τοῦ σίτου ἐκαλλιέργουν διαφόρους δημητριακοὺς καρπούς, ὀσπριώδη καὶ κτηνοτροφικὰ φυτά. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἡ Ρώμη ἐγένετο κοσμοκράτειρα, ἐδημιουργήθη δὲ ἡ τάξις τῶν ἀριστοκρατῶν καὶ ἤρχισεν ἡ ἔκλυσις τῶν ἠθῶν, λόγῳ τῆς μεγάλης εἰσροῆς πλούτου, ἤρχισε καὶ ἡ κατάπτωσις τῆς γεωργίας, ἥτις ἀφέθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὰς χεῖρας τῶν σκλάβων. Ἔκτοτε ἡ ἄλλοτε πλουσία εἰς γεωργικὰ προϊόντα Ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία ἤρχισεν εἰσάγουσα ἐξ ἄλλων χωρῶν διάφορα γεωργικὰ προϊόντα καὶ διάφορα τρόφιμα καὶ σὺν τῇ καταπτώσει τῆς γεωργίας

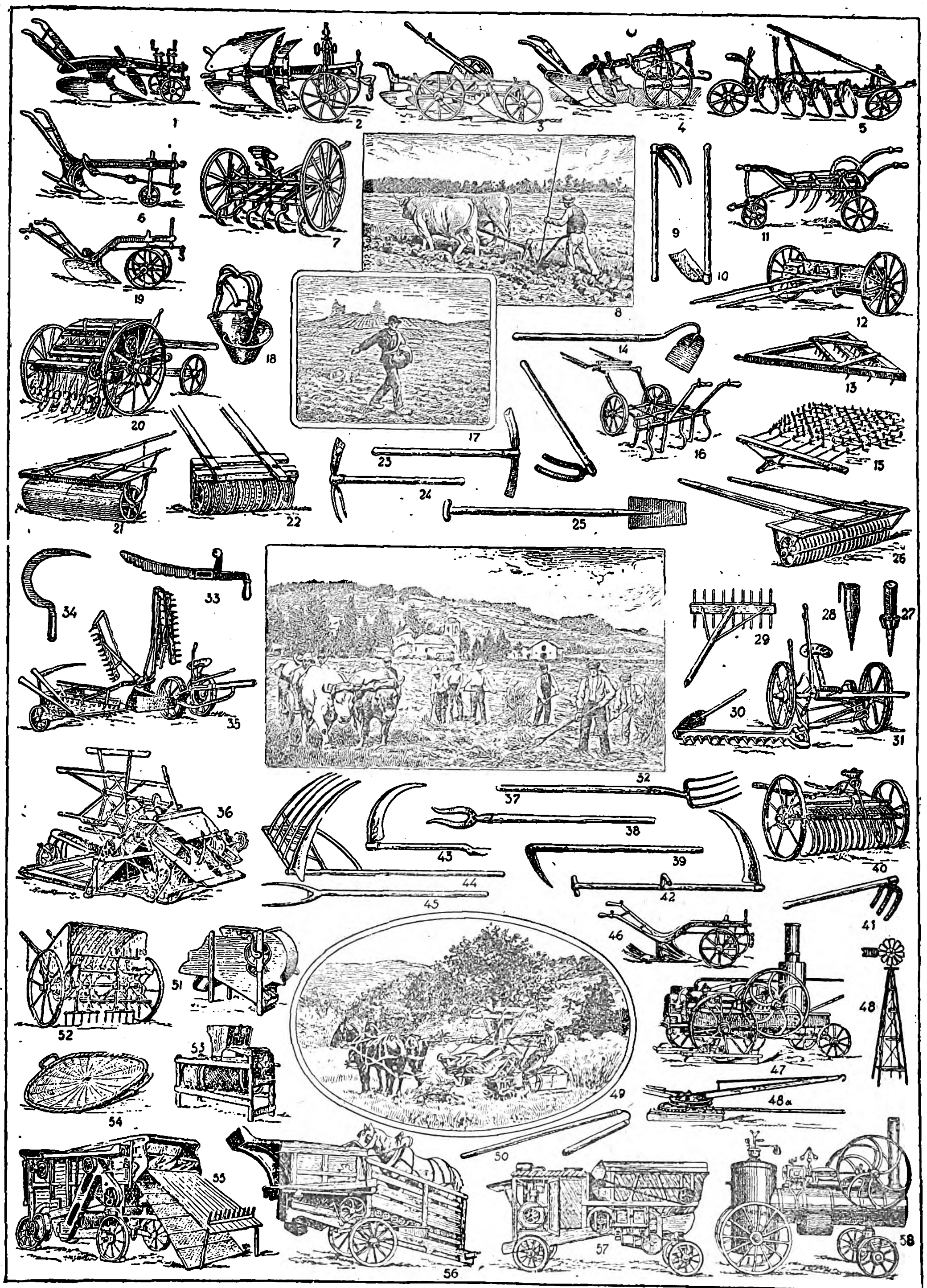

Γεωργικὰ ἐργαλεῖα.

1=Ἄροτρον μετὰ προολκέως. 2=Ἄροτρον ἀναστρεφόμενον. 3=Πολύυννον. 4=Ἄροτρον βαθείας ἀρόσεως. 5=Ἄροτρον δισκοφόρον. 6=Ἄροτρον ὑπεδάφιον. 7=Ἐλατηριοφόρος σβάρνα. 8=Ἄροσις μὲ διπλοῦν ἄροτρον. 9=Σκαλιστὴ (διχάλα). 10=Τσάπα. 11=Ἐκριζωτής. 12=Διανομεὺς λιπασμάτων. 13=Σβάρνα τριγωνική. 14=Σκαλιστήριον. 15=Βωλοκόπος ἀρθρωτός. 16=Ἱπποσκαλιστήριον. 17=Σπορεύς. 18=Σπορεὺς φορητός. 19=Αὐλακωτής. 20=Σπορεὺς μηχανικός. 21=Κύλινδρος λεῖος. 22=Κύλινδρος Κρόσκιλ. 23=Σκαπάνη ἐκχερσώσεως. 24=Σκαλιστήρι. 25=Λισγος. 26=Κύλινδρος κυματοειδής. 27=Ἄκμων μικρός. 28=Κόφινος. 29=Ἱπποκίνητος χορτοσυλλέκτης. 30 καὶ 31=Χορτοκοπτικὴ μηχανὴ μετὰ τοῦ πρίονος αὐτῆς. 32=Ἀποξήρανσις τοῦ χόρτου. 33=Μάχαιρα πρὸς κοπὴν ξηροῦ χόρτου. 34=Δρεπάνι. 35=Θεριστικὴ χορτοκοπτικὴ μηχανή. 36=Θεριστικὴ μηχανὴ αὐτοδετική. 37=Περόνη κόπρου. 38=Περόνη τεύτλων. 39=Ἄγκιστρον τῆς σάπ. 40=Χορτοσυλλέκτης μηχανικός. 41=Ὄνυξ. 42=Κοσσία. 43=Σάπ. 44=Κοσσία ὡπλισμένη. 45=Δίκρανον δι' ἀποξήρανσιν χόρτου. 46=Ἐκριζωτὴς γεωμήλων. 47=Πετρελαιοκίνητος μηχανή. 48=Ἀεροκινητήρ. 48α=Ἐξέλκυστρον. 49=Μηχανικὸς θερισμός. 50=Μάστιξ (λιανοράβδι). 51=Λικμιστήριον σιτηρῶν. 52=Στεγνωτή. 53=Σιτοκαθαριστήριον. 54=Λιχνιστήριον σιτηρῶν. 55=Ἀλωνιστικὴ μηχανή. 56=Ἀλωνιστικὴ μηχανὴ μὲ κεκλιμένον ἐπίπεδον. 57=Ἀλωνιστικὴ μηχανὴ αὐτοκίνητος. 58=Ἀτμοκίνητος γεωργικὴ μηχανή.

Digitized by Google

κατέπεσαν καὶ τὰ αὐστηρὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῶν Ρωμαίων.

Κατὰ τὸν μεσαίωνα τὸ φεουδαλικὸν σύστημα παρημπόδιζε πᾶσαν πρόοδον εἰς τὴν γεωργίαν, ἐφόσον ὁ λαὸς ἐσύρετο εἰς ἀτελευτήτους πολέμους καὶ ὑπήγετο ὑπὸ τὰς διαταγὰς καὶ τὴν ἐξουσίαν τῶν κατὰ τόπους χωροδεσποτῶν. Παρ' ὅλα ταῦτα ἡ γεωργία διετηρήθη ἐν τῇ Δύσει χάρις εἰς τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν φιλεργίαν τῶν μοναχῶν, οἵτινες μετ' ἀξιοθαυμάστου ζήλου ἐπεδόθησαν εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς.

Κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα ἤρχισεν ἡ ἀναγέννησις τῆς γεωργίας. Οἱ ἐπανελθόντες ἐκ τῆς Ἀνατολῆς σταυροφόροι ἐκόμισαν εἰς τὴν Εὐρώπην πλεῖστα εἴδη φυτῶν ἀγνώστων μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα ἐδόθη γενικὴ ὤθησις εἰς τὴν γεωργίαν εἰς πάντα τὰ μέρη τῆς Εὐρώπης· καὶ ἡ ὤθησις αὕτη ἐξακολουθεῖ μέχρι σήμερον μὲ διάφορα ἀποτελέσματα εἰς τὰς διαφόρους χώρας. Ὑπὸ τὴν βασιλείαν τοῦ Ἑρρίκου τοῦ Δ' μεγάλως προώδευσεν ἡ γεωργία χάρις εἰς τὸν Sully, ὅστις ἔλεγεν ὅτι αἱ βοσκαὶ καὶ αἱ καλλιεργημέναι γαῖαι εἶναι οἱ μαστοὶ τοῦ κράτους. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἰς πάντα τὰ πεπολιτισμένα κράτη ἡ γεωργία εὑρίσκεται εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς προόδου της, χάρις εἰς τὴν ἐφεύρεσιν διαφόρων μηχανικῶν, ἀτμοκινήτων, βενζινοκινήτων, καὶ ἠλεκτροκινήτων μέσων, ἅτινα συνετέλεσαν εἰς τὴν μεγάλην ἀπόδοσιν γεωργικῶν προϊόντων δι' ἐλαχίστου σχετικῶς κόπου καὶ διὰ μικρᾶς καταναλώσεως ἐργατικῶν δυνάμεων. Τέλος μεγάλην ὤθησιν ἔδωσαν εἰς τὴν γεωργίαν αἱ βιολογικαὶ ἔρευναι, αἵτινες ὡς πρὸς τὸ κεφάλαιον τοῦτο κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐπετέλεσαν ἀληθῆ θαύματα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ἡσιόδου*, Ἔργα καὶ Ἡμέραι. —*Βιργιλίου*, Γεωργικά.— *Gallo*, Vinti giornate dell'agricultura. —*Tarello*, Ricordo d'agricultura. — *Olivier de Serres*, Théâtre d' agriculture. — *Abbé Rozier*, Cours d'agriculture. — *Girard*, Mémoire sur l'agriculture de l'Egypte. — *Jahn*. Biblische Archäologie. — *Reynier*, De l'économie politique et rurale des Arabes et des Juifs. Δ. Ν. Π.

— [ΤΕΧΝ.] Πρὸς ἐλάττωσιν τῆς ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ γεωργίᾳ καταβαλλομένης δυνάμεως καὶ πρὸς αὔξησιν τῆς παραγωγῆς εὑρέθησαν τὰ γεωργικὰ ἐργαλεῖα καὶ μηχανήματα. Μεταξὺ τῶν πρώτων γεωργικῶν ἐργαλείων διὰ τὴν καλλιέργειαν τοῦ ἐδάφους ἦτο καὶ τὸ ἄροτρον (βλ. λ.). Κατόπιν εὑρέθησαν αἱ σβάρναι, κύλινδροι αὐλακωτῆρες καὶ ἄλλα ἐργαλεῖα καὶ μηχανήματα ἁλωνισμοῦ, σπορᾶς, θερισμοῦ, διασκορπίσεως λιπασμάτων, σκαλισμάτων, καθαριστικαὶ σπόρου (βλ. εἰκόνας ἐν σελ. 307).

— [ΕΘΝ. ΟΙΚΟΝ.] Ἡ ἐπιστήμη, ἥτις μελετᾷ τὴν ὀργάνωσιν καὶ τὴν διοίκησιν τῶν γεωργικῶν ἐπιχειρήσεων καλεῖται ***Γεωργικὴ Οἰκονομία*** καὶ περιλαμβάνει τὴν μελέτην τῶν οἰκονομικῶν μέσων, τὰ ὁποῖα ὁ ἄνθρωπος ἐφαρμόζει εἰς τὴν φυτικὴν καὶ ζωϊκὴν παραγωγήν, ἵνα παραγάγῃ τὰ προϊόντα εἰς τὴν χαμηλοτέραν τιμὴν καὶ πωλήσῃ αὐτὰ εἰς τὴν ἀνωτέραν δυνατὴν τιμήν. Οἱ παράγοντες τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς, μὲ τοὺς ὁποίους ἀσχολεῖται ἡ γεωργικὴ οἰκονομία, εἶναι ἡ γῆ, ἡ ἐργασία καὶ τὸ κεφάλαιον (βλ. λ.). Σ. Λ. Π.

Γεωργικὴ πολιτική. Ὠνόμασαν γεωργικὴν πολιτικὴν τὸ σύνολον τῶν μέτρων, τὰ ὁποῖα λαμβάνει κράτος τι πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας του.

Ἡ γεωργικὴ πολιτική, εὑροῦσα θερμοὺς συνηγόρους εἰς τοὺς πρώτους φυσιοκράτας (Quesnay, Le Mercier, Sully, Turgot, Adams Smith) παρημελήθη μεταγενεστέρως χάριν τῆς ἐμπορικῆς καὶ βιομηχανικῆς πολιτικῆς. Ἤρχισεν ὅμως πάλιν ἐπικρατοῦσα κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον καὶ μετ' αὐτόν, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἕνεκα τῆς ἐπακολουθησάσης ἐλλείψεως τροφίμων καὶ πρώτων ὑλῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ λόγῳ τῆς βιομηχανικῆς κρίσεως καὶ τῆς ἀνεργίας τῶν ἐργατικῶν μαζῶν. Ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν μάλιστα τῶν σοσιαλιστικῶν ἀρχῶν προσέλαβε καὶ κοινωνικὸν περιεχόμενον, τείνουσα εἰς τὴν καθόλου κοινωνικὴν βελτίωσιν τῆς θέσεως τοῦ γεωργοῦ καὶ ἐν γένει τοῦ ἀγρότου. Ὑπὸ τὴν γενικωτέραν ταύτην ἔννοιαν καλεῖται συνήθως *ἀγροτικὴ πολιτικὴ* (Agrarpolitik). Αὕτη ἀνεπτύχθη περισσότερον εἰς τὰ κράτη, τῶν ὁποίων ἡ ἐθνικὴ οἰκονομία βασίζεται κυρίως ἐπὶ τῆς γεωργίας, ὡς εἶναι τὰ κράτη τῆς κεντρικῆς καὶ ἀνατολικῆς Εὐρώπης καὶ εἰδικώτερον τὰ Βαλκάνια. Τὴν ἀγροτικὴν πολιτικὴν ἐνσαρκώνουν κατ' ἐξοχὴν τὰ μεταπολεμικῶς ἰδίᾳ δημιουργηθέντα καὶ ἀναπτυχθέντα ἀγροτικὰ κόμματα. Ἐν τούτοις ὅμως καὶ τὰ ἄλλα πολιτικὰ κόμματα, εἴτε ριζοσπαστικά, εἴτε συντηρητικά, περιλαμβάνουν εἰς τὸ πρόγραμμά των ὡρισμένην γεωργικὴν πολιτικήν.

Ἐν Ἑλλάδι, χώρᾳ γεωργικῇ, κατὰ πρῶτον ἡ ἐν Ἐπιδαύρῳ Α' Ἐθνικὴ συνέλευσις διεκήρυξεν ὅτι «ἡ Διοίκησις ὀφείλει δραστήρια μέτρα εἰς τὴν δυνατὴν ἐμψύχωσιν τοῦ Ἐμπορίου καὶ τῆς Γεωργίας, φροντίζουσα μεταξὺ ἄλλων καὶ διὰ νὰ συσταθῶσιν Ἑταιρεῖαι Γεωργικαὶ καὶ Ἐμπορικαί». Ὁ Καποδίστριας ἠθέλησε νὰ ἐφαρμόσῃ γεωργικὴν μᾶλλον πολιτικήν, μετακαλέσας τοὺς πρώτους ἐν Ἑλλάδι γεωπόνους καὶ ἱδρύσας τὸν πρῶτον γεωργικὸν Σταθμὸν τῆς Τίρυνθος. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ὄθωνος τὸ διάταγμα τῆς 3/15 Ἀπριλίου 1833 «περὶ συστάσεως τῆς ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν Γραμματείας» ἀναγράφει εἰς τὴν ἁρμοδιότητα αὐτῆς τὴν «ὑποστήριξιν τῆς ἀγρονομίας καὶ τὴν ἀπομάκρυνσιν ὅλων τῶν κατὰ τῆς προοδεύσεως αὐτῆς ἐμποδίων». Ἐπίσης ἐπ' αὐτοῦ διενεμήθη μικρὸν μέρος τῶν ἐθνικῶν γαιῶν εἰς τοὺς Ἀγωνιστάς, φαλαγγίτας καὶ ὀρφανὰ πολέμου (Β. Δ. τῆς 26 Μαΐου 1835. νόμος 1 Ἰανουαρίου 1838, νόμος 5 Ἀπριλίου 1843, νόμος 12 Ἰουλίου 1843). Εἰς νέαν σημαντικωτέραν διανομὴν τῶν ἐθνικῶν γαιῶν προέβη τῷ 1871 ἡ κυβέρνησις Α. Κουμουνδούρου διὰ τοῦ νόμου ΥΑΑ' «περὶ διανομῆς καὶ διαθέσεως τῆς ἐθνικῆς γῆς». Τῷ 1886 ἡ κυβέρνησις Θ. Δηλιγιάννη ἐνεφάνισεν εἰς τὴν Βουλὴν πέντε νομοσχέδια, ἐγκαινιάζοντα ἀγροτικὴν πολιτικὴν εἰς τὴν Θεσσαλίαν, τὰ ὁποῖα ὅμως δὲν ἐψηφίσθησαν ὑπὸ τῆς Βουλῆς. Ἡ κυβέρνησις Τρικούπη ἐψήφισε τῷ 1890 τὸν νόμον «Περὶ ἐγγυήσεως τοῦ κράτους εἰς ἐνυπόθηκα δάνεια γεωργοκτηματιῶν» καὶ ἐμερίμνησε διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς ἀγροτικῆς συγκοινωνίας. Εἰς τὴν κυβέρνησιν Θεοτόκη ὀφείλεται ὁ νόμος ΓΣΒ' τοῦ 1907 «Περὶ ἐξαγορᾶς καὶ διανομῆς εἰς καλλιεργητὰς καὶ πρόσφυγας τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ Στεφανοβικείων κτημάτων». Τέλος ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1909 προέβη εἰς τὴν ἵδρυσιν τοῦ ὑπουργείου Γεωργίας, Ἐμπορίου καὶ Βιομηχανίας, μετὰ Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, ἐξ οὗ ἀπεσπάσθη τῷ 1918 τὸ ὑπουργεῖον Γεωργίας. Ἔκτοτε ἐπεκράτησεν, ὅπως αἱ ἑκάστοτε κυβερνήσεις περιλαμβάνουν εἰς τὸ πολιτικὸν αὐτῶν πρόγραμμα καὶ μέρος ἀφορῶν τὴν γεωργικὴν αὐτῶν πολιτικήν. Τοιοῦτον πρόγραμμα ἐγκαινίασεν ἡ ἐκ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1909 προελθοῦσα κυβέρνησις Φιλελευθέρων. Αἱ γενικαὶ ἀρχαὶ τῆς ἐφαρμοσθείσης γεωργικῆς πολιτικῆς αὐτῆς συνίστανται: α) Εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῶν ἀκτημόνων καλλιεργητῶν καὶ τῶν ἀποίκων, διὰ τῆς ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως τῶν μεγάλων ἰδιοκτησιῶν (τσιφλικίων). β) Ἡ ὀργάνωσις τῶν μικροκτηματιῶν εἰς συνεταιρισμοὺς εἴτε ἀναγκαστικῶς, ὡς εἰς τὰ ἀπαλλοτριούμενα κτήματα, εἴτε ἐλευθέρως προκειμένου περὶ κεφαλοχωρίων. γ) Ἡ κατάργησις τῶν παρῳχημένης ἐποχῆς λειψάνων ἀγροτικῶν σχέσεων, ὡς τῶν ἐν Κερκύρᾳ ἀγροληψιῶν, τοῦ ἐμφυτευτικοῦ συμβολαίου κ.τ.λ. δ) Ἡ ἐνίσχυσις τῆς προπαγάνδας διὰ τὴν ἐπιστημονικωτέραν καλλιέργειαν τοῦ ἐδάφους, καὶ τεχνικὴ τῶν γεωργῶν ἐκπαίδευσις. Τὴν αὐτὴν περίπου γεωργικὴν πολιτικὴν ἐτήρησαν καὶ αἱ ἐπακολουθήσασαι κυβερνήσεις Γούναρη, Γονατᾶ, Παπαναστασίου, Σοφούλη, Μιχαλακοπούλου καὶ Ζαΐμη. Ἐπὶ πλέον τὰ προγράμματα τῶν διαφόρων παρ' ἡμῖν κομμάτων (Λαϊκῶν, Ἐλευθεροφρόνων, Προοδευτικῶν καὶ Συντηρητικῶν Φιλελευθέρων) περιλαμβάνουν τὴν αὐτὴν περίπου γεωργικὴν πολιτικήν. Ριζικώτερα κάπως ὑπὲρ τῆς γεωργίας μέτρα καὶ ἰδίᾳ τῶν μικροκαλλιεργητῶν ὑπόσχεται ἡ Δημοκρατικὴ Ἕνωσις (κόμμα ἐργατο-ἀγροτικόν), ἧς τὸ πρόγραμμα ἐμφορεῖται ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀγροτικοῦ σοσιαλισμοῦ. Τέλος παρ' ἡμῖν καὶ τὸ Κομμουνιστικὸν κόμμα τὴν αὐτὴν περίπου γεωργικὴν πολιτικὴν διαγράφει εἰς τὸ πρόγραμμά του ἤτοι τὸν σεβασμὸν τῆς ἐγγείου μικροϊδιοκτησίας καὶ τὴν ὀργάνωσιν τῶν γεωργῶν εἰς συνεταιρισμούς, διαμορφουμένων ὅμως τούτων συμφώνως πρὸς τὸ γενικώτερον πλαίσιον τῶν ἀρχῶν αὐτοῦ. Σημειωτέον ὅτι ἡ γεωργικὴ πολιτική, ἐν τῇ ἐφαρμογῇ της, δὲν εἶναι ἁπλῶς ζήτημα προγράμματος, ἀλλὰ γενικῆς πολιτικῆς, ἰδίᾳ δὲ οἰκονομικῆς κατευθύνσεως πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς γεωργίας καὶ τῶν γεωργῶν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Roscher*, Nationaloekonomik des Akerbaues.—*Buchenberger*, Agrarwesen und Agrarpolitik.—*Jäger*, Agrarfrage der gegenwart.—*Von der Goltz*, Vorlesungen über Agrarwesen und Agrarpolitik —*K. Kautsky*, Die Agrarfrage.—*Schöwberg*, Hadbuch der Politischen Oekonomie τ. Β'.—*Philippovitch*, Grundriss der politischen Oeconomie. γαλ. μετ. ὑπὸ τίτλον: Politique Agraire. — *E. Vandervelde*, Le socialisme agraire.—*P. Caziot*, La terre à la famille paysanne. —*J. Meline*. Le Salut par la terre. *Compère-Morel*. Le socialisme agraire.—*Χρ. Εὐελπίδη*, Ἀγροτικὸν πρόγραμμα (Ἀθῆναι 1923). Χ. ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

Γεωργικὴ νομοθεσία. Ἡ γεωργικὴ καὶ ἀγροτικὴ νομοθεσία εἶναι ἡ ἀποκρυστάλλωσις, ἐν τῇ πράξει, τῆς γεωργικῆς ἢ ἀγροτικῆς πολιτικῆς κράτους τινός. Πλὴν αὕτη περιλαμβάνει καὶ μέτρα γενικωτέρας φύσεως, τείνοντα ἀμέσως εἰς τὴν πρόοδον τῆς γεωργίας, ἅτινα δὲν ἀνήκουν εἰς τὸν κύκλον τῆς γεωργικῆς νομοθεσίας. Παρ' ἡμῖν ὀνομάζομεν σήμερον γεωργικὴν νομοθεσίαν τὰ νομοθετήματα τὰ προερχόμενα ἐκ τοῦ ὑπουργείου Γεωργίας καὶ ἀφορῶντα τὰς διευθύνσεις Γεωργίας, Ἐποικισμοῦ καὶ Φυτοπαθολογίας. Ἀπὸ ἀπόψεως περιεχομένου, ἡ σήμερον ἰσχύουσα γεωργικὴ νομοθεσία κατατάσσεται ὡς ἑξῆς:

Ὀργάνωσις τῶν γεωργικῶν ὑπηρεσιῶν. Ἡ ὀργάνωσις τῆς κεντρικῆς ὑπηρεσίας τοῦ ὑπουργείου Γεωργίας ἐγένετο διὰ τοῦ νόμου 853 τοῦ 1917, ὡς ἐτροποποιήθη διὰ τῶν νόμων 1808 τοῦ 1919 καὶ 2185 τοῦ 1920. Δι' αὐτῶν προβλέπεται ἡ παρὰ τῷ ὑπουργείῳ Γεωργίας λειτουργία τῶν διευθύνσεων Γεωργίας, Ἐποικισμοῦ καὶ Φυτοπαθολογίας. Διὰ τοῦ Ν. Διατάγματος τῆς 4 Μαρτίου 1929 συνεστήθη παρὰ τῷ αὐτῷ ὑπουργείῳ Γενικὴ Διεύθυνσις Γεωργίας (εἰς ἣν ὑπήχθησαν αἱ λοιπαί), καὶ Ἀνώτατον Γεωργικὸν Συμβούλιον. Ἡ ἐξωτερικὴ γεωργικὴ ὑπηρεσία διέπεται ὑπὸ τοῦ νόμου 2488 τοῦ 1920, δι' οὗ συνιστῶνται ἕδραι νομογεωπόνων ἐν ἑκάστῳ νομῷ, ἐπαρχιακῶν γεωπόνων καὶ ἐπιθεωρητῶν τῆς Γεωργίας. Ἐπίσης ὁ αὐτὸς νόμος κανονίζει σήμερον τὰ τῆς λειτουργίας τῶν γεωργικῶν σταθμῶν, ἀγροκηπίων, γεωπονικῶν χημείων, προτύπων τυροκομείων καὶ εἰδικῶν πρακτικῶν μεταβατικῶν σχολείων.

Γεωργικὴ ἐκπαίδευσις. Διὰ τοῦ νόμου 1844 τοῦ 1920, συνεστήθη ἐν Ἀθήναις Ἀνωτέρα Γεωπονικὴ σχολή. Σχολὴ γεωπονίας προβλέπεται ἐπίσης εἰς τὸν ὀργανισμὸν τοῦ πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ἀλλ' αὕτη δὲν ἤρχισεν εἰσέτι λειτουργοῦσα. Ἡ λειτουργία μέσων γεωργικῶν σχολῶν, Λαρίσης καὶ Πατρῶν, κανονίζεται διὰ τοῦ νόμου 1956 τοῦ 1920, ἡ δὲ τῶν κατωτέρων γεωργικῶν σχολῶν διὰ τοῦ νόμου 2203 τοῦ 1920. Τέλος ὁ νόμος 3600 τοῦ 1928 προβλέπει τὴν ἵδρυσιν γεωργικῶν γυμνασίων καὶ κυριακῶν σχολείων γεωργίας (βλ. καὶ κατωτέρω: *Ἐκπαίδ.*).

Προστασία φυτῶν ἀπὸ νόσων καὶ ἐχθρῶν. Περὶ αὐτῆς προβλέπουν οἱ νόμοι 217 τοῦ 1914 «περὶ καταπολεμήσεως τῶν νόσων τῶν φυτῶν καὶ ὀργανώσεως τῆς φυτοπαθολογικῆς ὑπηρεσίας», 214 τοῦ 1914 «περὶ ἀμύνης κατὰ τῆς φυλλοξήρας» ὡς ἐτροποποιήθη διὰ τοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος τῆς 14 Ἀπριλίου 1927, ὁ νόμος 512 τοῦ 1914 «περὶ καταστροφῆς τῶν ἀρουραίων καὶ ἀκρίδων», καὶ ὁ νόμος 1366 τοῦ 1918 «περὶ συστάσεως ταμείου ἐλαίας, πρὸς καταπολέμησιν τῶν προσβαλλόντων τὸ δένδρον τοῦτο φθοροποιῶν ἐντόμων».

Ἀποκατάστασις ἀκτημόνων καλλιεργητῶν. Αὕτη ἐρρυθμίσθη τελευταίως ὑπὸ τοῦ κωδικοποιηθέντος τῇ 12 Ὀκτωβρίου 1926 ἀγροτικοῦ νόμου, περιλαμβάνοντος διατάξεις: α') τοῦ ἀγροτικοῦ νόμου 2052 τῆς 27 Φεβρουαρίου 1920, β') τοῦ ἀγροτικοῦ νόμου 2922 τῆς 27 Ἰουλίου 1922, γ') τοῦ Ν. διατάγματος τῆς 15 Φεβρουαρίου 1923 «περὶ ἀποκαταστάσεως ἀκτημόνων καλλιεργητῶν», ὡς καὶ τῶν διατάξεων τῶν τροποποιησάντων αὐτὸ Ν. διαταγμάτων ἀπὸ 6 Ἰουνίου 1923, 17 Αὐγούστου 1923, 17 Ὀκτωβρίου 1923 καὶ 13 Δεκεμβρίου 1923, δ') τοῦ Ν. Δ. τῆς 4 Σεπτεμβρίου 1924 περὶ τροποποιήσεως τοῦ ὑπὸ στοιχεῖον γ' Ν. Δ., ε') τοῦ Ν. Δ. τῆς 16 Μαρτίου 1926, τροποποιήσαντος ἐπίσης τὰ προηγούμενα Ν. Δ., στ') τοῦ Ν. Δ. τῆς 24 Νοεμβρίου 1925 «περὶ τροποποιήσεως τοῦ ἀγροτικοῦ νόμου», ζ') τοῦ Ν. Δ. τῆς 30 Ἰανουαρίου 1926 «περὶ συστάσεως εἰδικοῦ ταμείου Ἐποικισμοῦ» καὶ η') τοῦ Ν. Δ. τῆς 18 Σεπτεμβρίου 1926 «περὶ ἀντικαταστάσεως καὶ τροποποιήσεως ἄρθρων τοῦ ἀγροτικοῦ νόμου».

Γεωργικὴ πίστις. Ἔχει ὡς βάσιν τὸν νόμον 2184 «περὶ γεωργικῶν ἐνεχυρογράφων» καὶ τὸ Ν. Δ. τῆς 28 Αὐγούστου 1925 «περὶ Γεωργικῶν Τραπεζῶν Μακεδονίας, Ἠπείρου καὶ νήσων Αἰγαίου».

Γεωργικὴ ὀργάνωσις. Αἱ κυριώτεραι ἐκ τῶν γεωργικῶν ὀργανώσεων, ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως, εἶναι οἱ γεωργικοὶ συνεταιρισμοί. Οὗτοι συνεστήθησαν διὰ τοῦ νόμου 602 τοῦ 1915 (ὡς ἐτροποποιήθη διὰ τοῦ νόμου 1668 τοῦ 1917 καὶ τοῦ Ν. Δ. τῆς 28 Νοεμβρίου 1925) καὶ δύνανται νὰ ὀργανωθῶσιν εἴτε ὡς πιστωτικοί, εἴτε ὡς παραγωγικοί, εἴτε ὡς συνεταιρισμοὶ ἀγορᾶς καὶ πωλήσεως γεωργικῶν προϊόντων κλπ. Ὁ αὐτὸς νόμος προβλέπει καὶ διὰ τὴν σύστασιν ἑνώσεων γεωργικῶν συνεταιρισμῶν. Ὀργανώσεις ἐπαγγελματικῆς φύσεως εἶναι τὰ γεωργικὰ ἐπιμελητήρια, συσταθέντα διὰ τοῦ νόμου 280 τοῦ 1914, ἀλλὰ λειτουργήσαντα κατόπιν τροποποιήσεως τοῦ νόμου τούτου διὰ τοῦ Ν. Δ. τῆς 28 Νοεμβρίου 1925.

Γεωργικὴ ἀσφάλεια. Διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν παραγωγῶν ἀπὸ τῶν θεομηνιῶν προβλέπει τὸ Ν. Δ. τῆς 2 Ἰουλίου 1926, κυρωθὲν καὶ τροποποιηθὲν διὰ τοῦ Ν. Δ. τῆς 13 Νοεμβρίου 1927, δι' οὗ ἱδρύεται τὸ Κεντρικὸν Ταμεῖον Ἀσφαλείας κατὰ χαλάζης, ἐπίσης δὲ καὶ ὁ νόμος 3813 τοῦ 1929 «περὶ γεωργικῶν συνεταιρισμῶν ἀλληλασφαλείας». Τέλος τὸ Ν. Δ. τῆς 15 Ἰουνίου 1926 προνοεῖ διὰ τὴν σύστασιν ταμείου προστασίας τῆς κτηνοτροφίας.

Εἰδικοὶ νόμοι. Εἰδικοὶ νόμοι εἶναι: ὁ νόμος 513 τοῦ 1914 περὶ προαγωγῆς τῆς σηροτροφίας καὶ ὀργανώσεως τῆς σηροτροφικῆς ὑπηρεσίας, ὁ νόμος 218 τοῦ 1914 περὶ προαγωγῆς τῆς γεωργίας διὰ τῆς διαδόσεως τῶν χημικῶν λιπασμάτων καὶ ὁ νόμος 527 τοῦ 1914 περὶ ἐμπορείας τῶν χημικῶν λιπασμάτων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Τὸ διεθνὲς Ἰνστιτοῦτον τῆς Γεωργίας τῆς Ρώμης ἐκδίδει ἀπὸ τοῦ 1910 «Ἐπετηρίδα τῆς γεωργικῆς νομοθεσίας», περιλαμβάνουσαν περίληψιν ἢ καὶ τὸ κείμενον τῶν καθ' ἕκαστον ἔτος νομοθετουμένων ὑπὲρ τῆς γεωργίας μέτρων εἰς ὅλα τὰ κράτη τοῦ Κόσμου. Παρ' ἡμῖν: *Π. Κουτσομητοπούλου*, Συλλογὴ νόμων, Β. διαταγμάτων καὶ ὑπουργικῶν πράξεων τῆς γεωργικῆς νομοθεσίας (1922).—*Δ. Κ. Βογασλῆ*, Ἀγροτικὴ καὶ Ἐποικιστικὴ νομοθεσία (1919 καὶ 1920).—*Γ. Γεωργακοπούλου*, Νομοθεσία Ἀγροτικὴ καὶ Ἐποικιστικὴ (1924).—*Τρ. Φαρμάκη*, Κῶδιξ νομοθεσίας συνεταιρισμῶν (1926). Χ. ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

Digitized by Google

—[ΕΚΠΑΙΔ.] Ἡ γεωργικὴ ἐκπαίδευσις σκοπὸν ἔχει νὰ μεταδώσῃ τὰς ἀναγκαίας γνώσεις διὰ τὴν καλυτέραν ἐκμετάλλευσιν τῆς γῆς, καὶ διαιρεῖται εἰς λαϊκὴν ἢ κατωτάτην, εἰς μέσην καὶ εἰς ἀνωτάτην. Τὰ τρία αὐτὰ στάδια λειτουργοῦσιν εἰς ὅλας τὰς πεπολιτισμένας χώρας. Κατὰ τὰ τελευταῖα ὅμως ἔτη ἐδόθη μεγαλυτέρα προσοχὴ εἰς τὴν ἀνωτάτην καὶ τὴν κατωτάτην. Οὕτω διὰ τῆς ἀνωτάτης προήχθη ἡ γεωπονικὴ ἐπιστήμη καὶ παρασκευάζονται οἱ ἐπιστήμονες, οἵτινες θὰ διδάξουν τοὺς γεωργοὺς καὶ θὰ ἐφαρμόσουν τὰς προόδους τῆς γεωπονικῆς ἐπιστήμης. Ἡ γεωργικὴ ἐκπαίδευσις δύναται νὰ ἔχῃ ὡς σκοπὸν οὐ μόνον τὴν μόρφωσιν ἐπαγγελματιῶν γεωπόνων ἢ γεωργῶν (ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις) ἀλλὰ καὶ τὴν δημιουργίαν γεωργικῆς συνειδήσεως. Διὰ τὸν τελευταῖον τοῦτον σκοπὸν δίδονται μαθήματα γεωργικὰ εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, τὰ γυμνάσια καὶ τὰ διδασκαλεῖα, πρὸς παρασκευὴν δὲ τῶν καταλλήλων διδασκάλων ὑπάρχουν τὰ φροντιστήρια τῆς γεωργικῆς μετεκπαιδεύσεως τῶν δημοδιδασκάλων. Τοιαῦτα λειτουργοῦσιν ἐν Ἀθήναις (παρὰ τῇ Ἀνωτάτῃ Γεωπονικῇ Σχολῇ, ἐν Λαρίσῃ, ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ ἀλλαχοῦ). Ἡ φοίτησις εἰς τὰ σχολεῖα ταῦτα εἶναι ἐτησία. Ἡ κατωτάτη ἐπαγγελματικὴ γεωργικὴ ἐκπαίδευσις δίδεται εἰς τὰ κατώτατα γενικὰ γεωργικὰ σχολεῖα καὶ εἰς τὰ εἰδικὰ καὶ περιοδεύοντα ἢ ἐπὶ ὡρισμένην ἐποχὴν λειτουργοῦντα τοιαῦτα, τὰ ὁποῖα ἐκπαιδεύουν τοὺς ἐπαγγελματίας γεωργούς. Ἡ μέση γεωργικὴ ἐκπαίδευσις ἄλλοτε μὲν ἐδίδετο διὰ τῆς ἐν Ἀθήναις «Τριανταφυλλιδείου Μέσης Γεωργικῆς Σχολῆς» καὶ τῆς ἐν Ἀϊδινίῳ τῆς Θεσσαλίας «Κασσαβετείου», νῦν δὲ διὰ τῆς «Μέσης Γεωργικῆς σχολῆς Λαρίσης» καὶ τῆς ἐν Πάτραις «Δενοροκομικῆς». Εἰς τὰς σχολὰς ταύτας εἶναι δεκτοὶ ἀπόφοιτοι Β' γυμνασιακῆς τάξεως, ἡ δὲ φοίτησις εἶναι τριετής, θεωρητικὴ καὶ πρακτική. Ἡ ἀνωτάτη ἐκπαίδευσις δίδεται διὰ τῆς ἐν Ἀθήναις «Ἀνωτάτης Γεωπονικῆς Σχολῆς» καὶ τελευταίως ὑπὸ τοῦ γεωπονικοῦ τμήματος τῆς Σχολῆς τῶν Φυσικῶν καὶ Μαθηματικῶν ἐπιστημῶν τοῦ πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Σ. Λ. Π.

Γεωργία *[Γεωργ.]*. Σοβιετικὴ σοσιαλιστικὴ δημοκρατία τῆς Ρωσίας ἐν Καυκάσῳ. Πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἀπετέλει τὰ ρωσικὰ κυβερνεῖα τῆς *Τιφλίδος* καὶ τῆς *Κουταΐδος*. Μετὰ τὴν κατάρρευσιν τῆς Ρωσικῆς αὐτοκρατορίας κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, τὰ κυβερνεῖα ταῦτα μετὰ τῶν διαμερισμάτων τοῦ Βατοὺμ καὶ τοῦ Ἀρτβὶν ἐκήρυξαν τὴν ἀνεξαρτησίαν των καὶ ἀπετέλεσαν κατ' ἀρχάς, μετὰ περίοδον ἔτους σχεδὸν ἀναρχίας, μέλος τῆς ὁμοσπονδιακῆς δημοκρατίας τῆς Ὑπερκαυκασίας, ἀπὸ τῆς 22 Ἀπριλίου μέχρι τῆς 26 Μαΐου τοῦ 1918. Μετὰ ταῦτα ἀπεχωρίσθησαν ἐκ τῆς ὁμοσπονδίας καὶ ἀπετέλεσαν τὴν δημοκρατίαν τῆς Γεωργίας, ἥτις ἀνεγνωρίσθη ὡς τοιαύτη ὑπὸ τῆς Ρωσίας διὰ τῆς συνθήκης τῆς Μόσχας τῆς 20 Μαΐου 1920. Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1921 προσηρτήθη εἰς αὐτὴν καὶ ἡ *Ἀβχασία*, τὸν δὲ Μάρτιον τοῦ ἰδίου ἔτους ἡ *Ἀδχαρία*. Τὴν 25 Φεβρουαρίου 1921 ἀνεκηρύχθη εἰς Σοβιετικὴν δημοκρατίαν, τὴν δὲ 21 Μαΐου 1921 προσεχώρησεν ὡς ὁμοσπονδιακὸν κράτος εἰς τὴν «Ἕνωσιν Σοσιαλιστικῶν Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν», τὴν κοινῶς γνωστὴν Σοβιετικὴν Ρωσίαν. Τὴν 12 Μαρτίου 1922 ἡ Γεωργία, ὁμοῦ μετὰ τῶν δημοκρατιῶν τῆς Ἀρμενίας καὶ τοῦ Ἀζερμπαϊτζάν, μετεβλήθησαν εἰς Σοβιετικὴν ὁμοσπονδίαν τῆς Ὑπερκαυκασίας καὶ τέλος τὴν 12 Δεκεμβρίου τοῦ 1922 ἀπετέλεσαν τὴν Ὑπερκαυκασίαν Σοσιαλιστικὴν Σοβιετικὴν Δημοκρατίαν, ἥτις προσεχώρησεν ὡς ὁμόσπονδον κράτος εἰς τὴν «Ἕνωσιν Σοσιαλιστικῶν Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν» τὴν 30 Δεκεμβρίου 1922. Διὰ τῆς συνθήκης τῆς Μόσχας τῆς 21 Μαρτίου 1921 τὰ διαμερίσματα τοῦ Κὰρς καὶ τοῦ Ἀρδαχὰν παρεχωρήθησαν εἰς τὴν Τουρκίαν.

Ἡ Γεωργία ὁρίζεται πρὸς Β ὑπὸ τοῦ Καυκάσου, πρὸς Δ ὑπὸ τῆς Μαύρης θαλάσσης καὶ τῆς Τουρκίας, πρὸς νότον ὑπὸ τῆς Ἀρμενίας καὶ πρὸς ἀνατολὰς ὑπὸ τοῦ Ἀζερμπαϊτζάν. Τὸ ἐμβαδὸν αὐτῆς εἶναι 65966 τετρ. χλμ., οἱ δὲ κάτοικοι ἀνέρχονται εἰς 2.463.000. Πρωτ. Τιφλίς, κυριώτεραι δὲ πόλεις τὸ Βατοὺμ, Γκόρι, Κουταΐς, Πότι, Σουχοὺμ (-Καλὲ) κτλ. Τὸ ρωσικὸν ὄνομα τῆς Γεωργίας εἶναι Γκρουζία. Ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων καλεῖται Σαρκαρτβέλος, ὑπὸ δὲ τῶν Τούρκων Γκουρτζιστάν. Τὸ ἐπίσημον ὄνομα αὐτῆς εἶναι Γκρουζίγια Σοσιαλιστιτσεσκάγια Σοβιετσκάγια Ρεσπούμπλικα, συντομώτερον δὲ Σαρκαρτβέλος Ρεσπούμπλικα.

Ἐν τῇ Γεωργίᾳ περιλαμβάνονται καὶ τὰ ἑξῆς μικρότερα αὐτόνομα σοβιετικὰ κράτη: 1) Ἀβχασία, μὲ πρωτεύουσαν τὸ Σουχούμ, 2) Ἀδχαρία (Ἀδχιστάν), μὲ πρωτεύουσαν τὸ Βατοὺμ καὶ 3) ἡ αὐτόνομος περιοχὴ τῆς Νοτίας Ὀσσετίας (Γιουγκο-Ὀσετιγια), μὲ πρωτεύουσαν τὸ Ζχινβαλὶ (βλ. καὶ Ὑπερκαυκασία).

Τὸ ἀνατολικὸν ἥμισυ τῆς Γεωργίας, περιλαμβάνον τὸ παλαιὸν ρωσικὸν κυβερνεῖον τῆς Τιφλίδος, καταλαμβάνει τὸ ἄνω λεκανοπέδιον τοῦ ποταμοῦ Κύρου, ὁ ὁποῖος ἐκβάλλει εἰς τὴν Κασπίαν θάλασσαν. Τὸ δυτικὸν ἥμισυ, περιλαμβάνον τὰ διαμερίσματα τῆς Κουταΐδος, τοῦ Βατοὺμ καὶ τοῦ Ἀρτβίν, ἀρδεύεται ὑπὸ πολλῶν μικροτέρων ποταμῶν, χυνομένων πρὸς τὴν Μαύρην θάλασσαν, κυριώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι ὁ Κοντόρ, ὁ Ἰνγκούρ, ὁ Ρίον καὶ ὁ Σούψα. Ἡ Γεωργία ἔχει καὶ τινας λίμνας, ἡ μεγαλυτέρα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ Ταπροβάν. Ἡ Γεωργία πρὸς τὸ βόρειον καὶ τὸ νότιον αὐτῆς τμῆμα εἶναι ὀρεινή, περιλαμβάνουσα διαφόρους διακλαδώσεις τοῦ Καυκάσου. Τὰ δύο ὀρεινὰ ταῦτα τμήματα χωρίζονται εἰς τὸ μέσον διὰ τῶν εὐφόρων κοιλάδων τῶν ποταμῶν Ρίον καὶ Κύρου.

Ἡ Γεωργία κατὰ τὰ 71 ἑκατοστὰ τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ αὐτῆς κατοικεῖται ὑπὸ Γεωργιανῶν, οἵτινες ὁμιλοῦν γλῶσσαν συγγενῆ πρὸς τὴν σουμερικὴν καὶ διαιροῦνται εἰς πολλὰς φυλάς: τοὺς κυρίως Γεωργιανούς, Ἰμερετίους, Κουρίους, Σβανέτους, Μιγκρελίους κτλ. Πρὸς τούτοις ζοῦν, εἰς τὰς πόλεις, ἰδίως Ἀρμένιοι (ἐν Τυφλίδι ἀποτελοῦντες τὰ 38 ἑκατοστὰ τοῦ πληθυσμοῦ), Ρῶσοι, Πέρσαι, καὶ 4000 περίπου Γερμανοὶ ἄποικοι. Εἰς τὰ κράσπεδα τῆς χώρας εἶναι ἐγκατεσπαρμένοι συμπαγεῖς πληθυσμοὶ Ἀρμενίων καὶ Γατάρων.

Ἡ ἐπικρατοῦσα ἐν Γεωργίᾳ θρησκεία εἶναι ἡ ὀρθόδοξος, ἀνάγεται δὲ ἡ ἵδρυσις τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς εἰς τὴν Ἀρμενίδα ἱεραπόστολον Νίναν τοῦ Γ' μ. Χ. αἰῶνος. Μετὰ τὴν προσάρτησιν τῆς χώρας εἰς τὴν Ρωσίαν ἐθεωρήθη ἡ Ἐκκλησία τῆς Γεωργίας ὡς ἐξαρχία τῆς ρωσικῆς ὀρθοδοξίας. Ἀπὸ τῆς ἀνακηρύξεως τῆς Γεωργιανῆς δημοκρατίας οἱ καθολικοὶ ἀνέλαβον ἐν τῷ κράτει τὴν παλαιὰν αὐτῶν ἀνεξάρτητον θέσιν. Ἐν τῇ σοβιετικῇ Γεωργιανῇ δημοκρατίᾳ διαβιοῦν πρὸς τούτοις σήμερον περίπου 100 χιλ. Μωαμεθανοί, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ Μωαμεθανοὶ τὸ θρήσκευμα Γεωργιανοί, ἐν Καχετίᾳ ἰδίως. Οἱ Γεωργιανοὶ διεκρίθησαν ἀρχαιόθεν διὰ τὸν λογοτεχνικὸν καὶ καλλιτεχνικὸν πολιτισμὸν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ σήμερον ἀκόμη ὑπάρχουν διάσημοι ποιηταὶ καὶ λογοτέχναι. Τὸ θέατρον καὶ ἡ μουσικὴ ἐθεραπεύθησαν ἰδιαιτέρως ἐν Τιφλίδι, ἂν καὶ φέρουν καταφανῆ κατὰ μέγα μέρος τὴν ρωσικὴν ἐπίδρασιν. Ἐπίσης ἡ Τιφλὶς ἀπέβη τὸ κέντρον πάσης πνευματικῆς κινήσεως: ἐνταῦθα ὑπῆρχεν ἀκαδημία καὶ πολυάριθμοι ἀνώτεραι σχολαί, ἐλειτούργουν μουσεῖα καὶ ἑταιρεῖαι ἐπιστημονικαὶ πάσης φύσεως. Πανεπιστήμιον ἱδρύθη μετὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν ἀπὸ τῆς Ρωσίας τῷ 1918. Ἡ ζωηρὰ πνευματικὴ κίνησις τῆς Γεωργίας ἐμειώθη σημαντικῶς κατ' ἀκολουθίαν τῶν περιπετειῶν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, ἀλλ' ἰδίως ὑπὸ τὴν μπολσεβικικὴν διοίκησιν.

Ἡ Γεωργία ἔχει εὐρείας καλλιεργησίμους ἐκτάσεις, ἐπεκράτει δὲ μέχρι τινὸς ἡ μεγάλη ἰδιοκτησία. Διὰ τῆς ἐπιχειρηθείσης ὅμως ἤδη πρὸ τοῦ πολέμου ἀγροτικῆς μεταρρυθμίσεως ἐβελτιώθη σημαντικῶς ἡ θέσις τῆς τάξεως τῶν γεωργῶν. Ἤδη, διαρκούσης τῆς κατοχῆς τῆς χώρας ὑπὸ τῶν Ρώσων, πρὸ τοῦ πολέμου, ἐγένοντο σοβαραὶ προσπάθειαι πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς καλλιεργείας τοῦ τείου ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Βατοὺμ καὶ πρὸς βελτίωσιν τῶν ὅρων τῆς καλλιεργείας τοῦ καπνοῦ. Ἡ ἀμπελουργία ἐπιχωριάζει καὶ ἀκμάζει, ἐν Καχετίᾳ ἰδίως, γενικῶς δὲ καθ' ἅπασαν τὴν χώραν εἶναι διαδεδομένη ἡ καλλιέργεια τῶν ὀπωροφόρων δένδρων. Εἰς τὰ ὀρεινὰ διαμερίσματα τῆς χώρας ὑπάρχουν συμπαγεῖς δασικαὶ ἐκτάσεις παρέχουσαι πάσης φύσεως ξυλείαν, οἱ δὲ ποταμοὶ αὐτῆς εἶναι πλούσιοι εἰς παντὸς εἴδους ἰχθῦς, ἀκμάζει δὲ παρὰ τὴν ἁλιείαν τῶν ποταμῶν καὶ ἡ ἁλιεία ἐν τῇ Μαύρῃ θαλάσσῃ. Τὸν κυριώτερον πλοῦτον τοῦ ὑπεδάφους ἀποτελεῖ τὸ μαγγάνιον, ἐξορυσσόμενον κατὰ μεγάλας ποσότητας παρὰ τὸ Τσιατουρὶ καὶ ὁ χαλκός, ὅστις ἀπαντᾷ εἰς πολλὰ σημεῖα τῆς κοιλάδος τοῦ Τσορόχ. Ἐπίσης λίαν πλουσία εἶναι ἡ χώρα καὶ εἰς μεταλλεύματα παντὸς εἴδους, ἰδίως δὲ αἱ διασχίζουσαι τὴν χώραν ὀροσειραὶ ἐγκρύπτουν εἰς τὰ σπλάγχνα αὐτῶν παντὸς εἴδους μεταλλευτικοὺς θησαυρούς, ἡ ἐξερεύνησις ὅμως καὶ ἡ ἐκμετάλλευσις αὐτῶν διατελεῖ εἰς λίαν νηπιώδη κατάστασιν. Βιομηχανικῶς εἶναι εἰσέτι ἀνεξέλικτος ἡ χώρα, ἂν καὶ ἡ παρουσία γαιάνθρακος εἰς τινα σημεῖα καὶ ἡ ἰσχυρὰ πτῶσις τῶν ὑδάτων αὐτῆς θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ χρησιμοποιηθοῦν ἐπωφελέστερον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον.

Ἰδιαιτέρως ὅμως παρεκωλύθη σημαντικῶς ἡ περαιτέρω ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανίας ἐκ τῆς ἐλλείψεως ἐργατικῶν χειρῶν, μέχρι δὲ τινος ἐχρησιμοποιοῦντο εἰς τὰς βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις Πέρσαι καὶ Τάταροι ἐργάται. Οἱ σπουδαιότεροι βιομηχανικοὶ κλάδοι εἶναι: ἡ κατεργασία τοῦ καπνοῦ, τῶν δερμάτων καὶ τοῦ βάμβακος, πρὸς δὲ τούτοις ὑπάρχουν καὶ πολυάριθμα ἐργοστάσια οἰνοπνευματοποιίας καὶ ξυλείας. Ἡ Γεωργία λόγῳ τῆς πλεονεκτικῆς γεωγραφικῆς αὐτῆς θέσεως εἶναι καὶ λίαν πρόσφορος διὰ τὸ διαμετακομιστικὸν ἐμπόριον, ἂν καὶ ὁ χαρακτὴρ τῶν κατοίκων αὐτῆς πρὸς τὴν γεωργίαν ῥέπων εἶναι ἥκιστα κατάλληλος διὰ τὴν περὶ τὸ ἐμπόριον ἐνασχόλησιν. Σπουδαίως διευκολύνει τὴν διακομιδὴν ἐμπορευμάτων ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ τῆς Τιφλίδος, διήκουσα μέχρι τῆς Περσίας διὰ τῆς Ἀρμενίας. Ἐπίσης μεγάλης ἐμπορικῆς σπουδαιότητος εἶναι καὶ ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ τοῦ Βακοῦ, διασχίζουσα ὁριζοντίως τὴν χώραν καὶ καταλήγουσα εἰς τοὺς ἐπὶ τῆς Μαύρης θαλάσσης λιμένας τοῦ Πότι καὶ Βατούμ. Δύο διακλαδώσεις διὰ τῆς Κουταΐδος πρὸς τὰ λατομεῖα μαγγανίου τοῦ Τσιατουρὶ καὶ πρὸς τὸ Ἀχαλτζὶχ καὶ Καχετίαν συμπληρώνουν τὸ σιδηροδρομικὸν δίκτυον τῆς χώρας. Δύο μεγάλαι σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ σχεδιασθεῖσαι ἀλλὰ μὴ ἐκτελεσθεῖσαι, λόγῳ τῆς παρεμπτώσεως τοῦ πολέμου, θὰ ἐξυπηρέτουν σημαντικῶς τὴν μεταξὺ Γεωργίας καὶ Ρωσίας ἐμπορικὴν ἐπικοινωνίαν: ἡ μία κατὰ μῆκος τῆς Μαύρης θαλάσσης μέχρις Ἐκατερινοδάρ, ἡ δὲ ἄλλη ὑπὲρ τὸν Καύκασον κατὰ μῆκος τῆς στρατιωτικῆς ὁδοῦ μέχρι τοῦ Βλαδιβοστόκ. Πλοῖα, μὲ ἰταλικὴν ἰδίως σημαίαν, ἐκτελοῦν τὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ τῶν ἐπὶ τῆς Μαύρης θαλάσσης λιμένων τοῦ Βατοὺμ καὶ Πότι, ἔνθα κυρίως συγκεντροῦνται αἱ μεγάλαι ποσότητες νάφθης καὶ πετρελαίου τοῦ Βακοῦ καὶ τῆς Κωνστάντζης καὶ Κωνσταντινουπόλεως.

Ὑπὸ τὴν σοβιετικὴν διοίκησιν δὲν διετήρησε τὸ κράτος τὴν παλαιὰν αὐτοῦ οἰκονομικὴν εὐρωστίαν. Ὁ προϋπολογισμὸς αὐτοῦ, ὅστις ὑπὸ τὴν δημοκρατικὴν διοίκησιν παρουσίαζε μικρὸν ἐνεργητικὸν ἰσοζύγιον, κατ' ἀκολουθίαν τῶν πληρωνομένων ἀποζημιώσεων εἰς τοὺς ὑπαλλήλους καὶ τοὺς ἐργάτας, παρουσίασε σημαντικὸν ἔλλειμμα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Οὐκ ὀλίγον δὲ συνετέλεσεν εἰς τὴν αὔξησιν τῆς συγχύσεως ἡ ἔλλειψις ἑνιαίου καὶ σταθεροῦ νομίσματος. Ἐν Γεωργίᾳ ὑπάρχει ἴδιον χαρτονόμισμα ἐκδιδόμενον ὑπὸ τῆς κρατικῆς τραπέζης, εἰς τὴν ὁποίαν ἔχει ἐκχωρηθῆ τὸ προνόμιον τοῦτο, ἐπικρατεῖ ὅμως μεγάλη σύγχυσις ἐκ τῆς κυκλοφορίας καὶ τῶν ρωσικῶν ρουβλίων.

—[ΙΣΤΟΡ.] Ἡ Γεωργία εἶναι ἡ *Κολχὶς* τοῦ ἑλληνικοῦ μύθου περὶ τοῦ χρυσομάλλου δέρατος. Ἀλληλοδιαδόχως ὑποταχθεῖσα ἡ χώρα ὑπὸ τοὺς Πέρσας καὶ τοὺς Πάρθους ἐν τῇ ἀρχαιότητι περιῆλθε τέλος ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ παγκοσμίου Ρωμαϊκοῦ κράτους. Οἱ Γεωργιανοὶ ἀπεδέχθησαν τὸν Χριστιανισμὸν κατὰ τὸν Γ' μ. Χ. αἰῶνα, ἡ δὲ Ἐκκλησία αὐτῶν διετέλεσεν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἀρμενικῆς Ἐκκλησίας κατ' ἀρχάς, ἕως ὅτου κατὰ τὸν ΣΤ' αἰῶνα ἐχειραφετήθη καὶ ἀπέβη ἐντελῶς ἀνεξάρτητος. Ἀκριβῶς κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τίθενται αἱ βάσεις καὶ τῆς πολιτικῆς ἀκμῆς τῆς Γεωργίας, ἥτις πολλαπλῶς ἦλθεν εἰς φιλικὴν ἐπαφὴν μὲ τὸ Βυζαντινὸν κράτος. Διετηρήθη δὲ ἡ πολιτικὴ ἀκμὴ τῆς Γεωργίας ἐπὶ μικρόν, ἐπιτυχοῦσα τὸ ὕψιστον αὐτῆς σημεῖον κατὰ τὸν ΙΒ' μ. Χ. αἰῶνα ἐπὶ τῆς βασιλίσσης Θάμαρ (1184—1212), ὁπότε ἡ Γεωργία περιελάμβανεν ὁλόκληρον τὴν χώραν τὴν ἐκτεινομένην πέραν τοῦ Καυκάσου, ἐξικνουμένη μέχρι τῆς Τραπεζοῦντος, Κὰρς καὶ Ἐρζερούμ. Μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ μογγολικοῦ κράτους προήχθη ἡ Γεωργία εἰς νέαν ἀκμὴν πολιτικήν, ἥτις ὅμως συντόμως ἐξεμηδενίσθη μετὰ τὴν διαίρεσιν αὐτῆς εἰς τρία μικρότερα βασίλεια, τῆς Καχετίας, Καρθβελίας καὶ Ἰμερετίας, διὰ τῆς διανομῆς τῆς χώρας μεταξὺ τῶν τριῶν υἱῶν τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου τοῦ Α' τῷ 1424. Ἡ Γεωργία ἐγένετο βραδύτερον φόρου ὑποτελὴς εἰς τοὺς Πέρσας, μέχρι δὲ τῶν ἀκτῶν τῆς Μαύρης θαλάσσης προωθήθησαν καὶ ἐγκατεστάθησαν οἱ Μωαμεθανοὶ Τοῦρκοι. Ἐν ἔτει 1783 ὁ βασιλεὺς τῆς ἀνατολικῆς Γεωργίας Ἡράκλειος ὁ Β ἠναγκάσθη νὰ θέσῃ τὸ κράτος αὐτοῦ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ρωσίας, τὸ ὁποῖον καὶ προσηρτήθη εἰς αὐτὴν τῷ 1801 ὑπὸ τοῦ τσάρου Παύλου. Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰμερετίας Σολομὼν ἠκολούθησε τῷ 1804 τὸ παράδειγμα τῆς ἀνατολικῆς Γεωργίας, ἔκτοτε δὲ ἀπερροφήθησαν βαθμηδὸν ὑπὸ τῆς Ρωσίας αἱ μικρότεραι γεωργιαναὶ ἡγεμονίαι Μιγκρελία, Κουρία, Ἀβχασία, Σβανετία, καθὼς καὶ τοῦ Ἴγκουρ ποταμοῦ.

Οἱ Γεωργιανοὶ πολιτικοὶ ἔλαβον ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν κίνησιν τὴν στρεφομένην κατὰ τοῦ τσαρισμοῦ, μετὰ δὲ τὴν ἀποχώρησιν τῶν ρωσικῶν στρατευμάτων ἐκ τοῦ Καυκάσου καὶ τὴν ἔκρηξιν τοῦ μπολσεβικικοῦ κινήματος ἐκήρυξεν ἑαυτὴν ἡ Γεωργία ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῆς Ρωσίας.

Τῇ 22 Νοεμβρίου 1917 ἐξελέγη ἐθνικὸν συμβούλιον, τῇ μερίμνῃ τοῦ ὁποίου ὠργανώθη ἡ χώρα δημοκρατικῶς καὶ ἐπεδιώχθη γοργῶς καὶ μετὰ πολλῆς ἐνεργητικότητος ἡ ἐσωτερικὴ ἀναδιοργάνωσις καὶ περισυλλογὴ τῆς χώρας. Ἐπισήμως ἀνεκηρύχθη ἡ γεωργιανὴ δημοκρατία τῇ 26 Μαρτίου 1918, ἀφοῦ προηγουμένως ἡ δυνάμει τῆς συνθήκης τοῦ Μπρέστ-Λιτὸβσκ συσταθεῖσα ἀνεξάρτητος δημοκρατία τῶν πέραν τοῦ Καυκάσου χωρῶν, περιλαμβάνουσα τὴν Γεωργίαν, Ἀρμενίαν καὶ Ἀζερμπαϊτζάν, διελύθη μετὰ παρέλευσιν πέντε ἑβδομάδων ἀπὸ τῆς συστάσεώς της εἰς τὰ τρία ἐπὶ μέρους κράτη. Ἡ Γεωργιανὴ δημοκρατία προέβη εἰς τὴν ἀπαλλοτρίωσιν ἄνευ ἀποζημιώσεως τῆς μεγάλης ἰδιοκτησίας, περιῆλθεν ὅμως λίαν ταχέως εἰς χρηματικὰς ἀνάγκας, διότι οἱ γεωργοὶ δὲν ἐπλήρωνον φόρους, οἱ δὲ ἐργάται δὲν ἠδύναντο νὰ ἐπαρκέσουν εἰς τὰς βιωτικὰς αὐτῶν ἀνάγκας, ἕνεκα τῶν ὑψηλῶν τιμῶν τῶν τροφίμων. Ἐκτὸς ὅμως τῆς ἀνωμάλου ἐσωτερικῆς καταστάσεως καὶ

Digitized by Google

ἐξωτερικῶς ἦλθεν εἰς προστριβὰς ἡ νεοπαγὴς δημοκρατία μὲ τοὺς Τατάρους, τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Ἀρμενίους, ἄμεσον ἐπακολούθημα τῶν ὁποίων ὑπῆρξεν ἡ προσωρινὴ κατοχὴ τῆς χώρας ὑπὸ ἀγγλικῶν στρατευμάτων περὶ τὸ τέλος τοῦ 1918 Εἰς ταῦτα δέον νὰ προστεθῇ, ὅτι καὶ ἡ Ἰταλία ἐκ τῶν μεγάλων δυνάμεων ἐνδιεφέρετο διὰ τὴν οἰκονομικὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς χώρας. Ἡ περαιτέρω ὅμως ἐξέλιξις τῆς χώρας διεταράχθη ἔτι μᾶλλον καὶ ἀνεκόπη ὁριστικῶς ἕνεκα τῶν ἀνωμαλιῶν, οἵτινες ἐπηκολούθησαν ἐν τῇ Ἀνατολῇ. ἀλλ' ἰδίως ἕνεκα τῆς προωθήσεως τῶν Μπολσεβίκων ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ τῆς Ἀβχασίας. Τὸ τελευταῖον τοῦτο διαμέρισμα τῆς χώρας ἐκηρύχθη εἰς αὐτοτελῆ Σοβιετικὴν δημοκρατίαν. Τὴν αὐτὴν δὲ τύχην ἠκολούθησε τὸ Βατούμ, τὸ ὁποῖον εἶχε καταληφθῆ τὸ θέρος τοῦ 1918 ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἀλλ' ἀνεκτήθη ὀλίγους μῆνας βραδύτερον, μετὰ τὴν ἐντελῆ κατάρρευσιν τῆς Τουρκίας, ὑπὸ τῶν Γεωργιανῶν, καὶ ἡ χώρα ἡ οἰκουμένη ὑπὸ τῶν Χαζάρων Τούρκων. Ἀμφότερα τὰ τμήματα ταῦτα ἀνεκηρύχθησαν εἰς ἀνεξάρτητον σοβιετικὴν δημοκρατίαν τῇ ὑποκινήσει καὶ τῶν Τούρκων ἐθνικιστῶν, οἵτινες ἔλαβον εἰς ἀντάλλαγμα τὸ δυτικὸν τμῆμα τῆς περιφερείας τοῦ Βατούμ. Κατὰ τὰ ἄλλα διετηρήθη ἡ ἐπιρροὴ τῶν Χαζάρων Τούρκων εἰς τὰ ὀρεινὰ τμήματα τῆς δημοκρατίας, ὁ λιμὴν ὅμως τοῦ Βατοὺμ περιῆλθεν ἀποκλειστικῶς εἰς τὰς χεῖρας τῶν Μπολσεβίκων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Chachanov*, Histoire de Géorgie (1900 Παρίσιοι).—*A. Leist*, das Georgische Volk (19 3 Dresden).—*W. von Tsereltheit*, die Rechte Georgiens (1916 Berlin).—*K. Kautsky*. Georgien (1921 Wien).—*W. Woytinsky*, la démocratie géorgienne (1921 Παρίσιοι).—*E. Hippeau*, les républiques du Caucase-Géorgie (1920 Παρίσιοι).—*P. la Chesnais*, les peuples de la Transcaucasie pendant la guerre et devant la paix (1921 Παρίσιοι). Ν. Θ. ΒΛΑΧΟΣ

—[ΣΤΡΑΤ. ΓΕΩΓΡ.] Ἐφ' ὅσον ἡ Ρωσία εἶναι κυρία τοῦ Εὐξείνου, τὰ ἐν Γεωργίᾳ στρατεύματα ταύτης θὰ δύνανται νὰ διατρέφωνται καὶ ἀνεφοδιάζωνται ἀπὸ θαλάσσης καὶ διὰ τοῦ πολεμικοῦ λιμένος Βατοὺμ (Bathoum), τοῦ καὶ ὠχυρωμένου, καὶ τοῦ ἐπίσης ὀχυροῦ λιμένος Πότι (Poti). Ἐὰν ἡ θάλασσα δὲν εἶναι ἀσφαλής, τότε ἡ γραμμὴ συγκοινωνιῶν θέλει ἀκολουθήσει τὴν μόνην διασχίζουσαν τὸν Καύκασον ὁδόν, ἥτις ἀπὸ τοῦ κυρίου ἐν Καυκάσῳ ρωσσικοῦ φρουρίου Βλαδικαφκὰς (Wladikawkas) ἀρχομένη, διέρχεται διὰ τοῦ αὐχένος Δαριὰλ (Darial ὑψ. 2431) καὶ καταλήγει εἰς Τιφλίδα. Ἡ ὁδὸς αὕτη κατέρχεται τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀράγγια (Aragya καὶ συναντᾷ εἰς Μίσκχελ (Miskchel) τὸν σιδηρόδρομον τῆς κοιλάδος Κούρα (Kura, τοῦ παλαιοῦ Κύρου). Ἡ ἄνω ὁδὸς ἐπὶ 17 ἡμέρας κατὰ μέσον ὅρον κατ' ἔτος διακόπτεται ἀπὸ χιονοκαταιγίδας καὶ συντρίμματα κατερχόμενα ἐκ τοῦ παγετῶνος τοῦ Ντεφντοράκι (Devdoraki). Ἐκτὸς τῆς ἄνω ὁδοῦ ὑπάρχουσι καὶ δύο ἕτεραι, ἐξ ὧν ἡ μὲν εἶναι ἁμαξιτὴ παραλιακὴ ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ καὶ συνδέει τὸν λιμένα Βατοὺμ μετὰ τοῦ Νοβοροσουσκάγια (Noworossiiskaya) καὶ ἥτις δύναται νὰ προσβληθῇ καὶ διακοπῇ παρὰ πολεμικῶν πλοίων εὑρισκομένων ἐν τῷ Εὐξείνῳ ἡ δὲ ἑτέρα σιδηροδρομική. Ἡ τελευταία ἐξυπηρετεῖ τὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ νοτίου Ρωσσίας, ἀρχομένη ἀπὸ τῆς πόλεως Ροστόβ, καὶ τοῦ ἐν τῇ Κασπίᾳ θαλάσσῃ Μπακοῦ (Baku). Ἡ πόλις Μπακοῦ ἑνοῦται μετὰ τῆς Τιφλίδος καὶ τοῦ λιμένος τοῦ Εὐξείνου Πότι (Poti) διὰ σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἀκολουθούσης τὰς κοιλάδας Κούρα καὶ Ρίον (Rion). Ν. Ι. ΚΟΚΚΙΝΑΚΗΣ

—[ΒΥΖΑΝΤ. ΤΕΧΝ.] Ἱκανὴ εἶναι ἡ σημασία, την ὁποίαν κέκτηται ἡ Γεωργία ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς βυζαντινῆς τέχνης. Διατελοῦσα εἰς διηνεκῆ ἐπικοινωνίαν μὲ τὸ Βυζάντιον καὶ εὑρισκομένη παρὰ τὴν Ἀρμενίαν, εἰς ἣν τοσαύτη ἐσημειώθη καλλιτεχνικὴ κίνησις, καὶ εἰς παλαιοτέρας ἐποχάς, καὶ μετὰ τὸν Ι' μ. Χ. αἰῶνα, ἐδέχθη λίαν βαθείας καὶ λίαν γονίμους καλλιτεχνικὰς ἐπιρροάς. Τὰ ἐν Γεωργίᾳ ὁπωσδήποτε σῳζόμενα ἢ ἐκ Γεωργίας προερχόμενα ἀξιόλογα μνημεῖα τῆς βυζαντινῆς τέχνης διακρίνονται εἰς ἀρχιτεκτονικὰ ἔργα, εἰς εἰκόνας καὶ εἰς ἔργα χρυσοχοΐας, σμαλτοποικιλτικῆς καὶ κεραμεικῆς. Ἐκ τῶν πρώτων σημειοῦμεν ἐνταῦθα τον μέγαν καθεδρικὸν ναὸν τοῦ Koutais, ἀποτελοῦντα βασιλικὴν μετὰ θόλου, ἱδρυθέντα περὶ τὸ 1003 καὶ καταστραφέντα ὑπὸ τῶν Τούρκων τῷ 1691, τὸν ναὸν τοῦ Nikortzminda, ἀνήκοντα εἰς τὰ μέσα τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, τὸν ναὸν τοῦ Mokvi, ἀποτελοῦντα βασιλικὴν μετὰ θόλου καὶ ὑπενθυμίζοντα τὴν Ἁγίαν Σοφίαν τοῦ Κιέβου, ἱδρυθέντα δὲ κατὰ τὰ τέλη τοῦ Ι' αἰῶνος, τὸν ναὸν τοῦ μοναστηρίου τοῦ Ghélat, ἱδρυθέντα μεταξὺ τοῦ 1089 καὶ τοῦ 1125 καὶ τοὺς ναοὺς τοὺς ἀνήκοντας εἰς τοὺς χρόνους τοῦ βασιλέως Δαβὶδ (1088—1125) καὶ τῆς βασιλίσσης Θάμαρ (1184—1212). Ἀξιόλογα εἶναι καί τινα ἐκ Γεωργίας ἔργα ζωγραφικῆς, ἐφ' ὧν ἡ βυζαντινὴ ἐπίδρασις δείκνυσι ἀναντιλέκτως. Μεταξὺ τούτων μνημονεύομεν μίαν εἰκόνα τοῦ Σωτῆρος, ἀνήκουσαν εἰς τὸ α' ἥμισυ τοῦ ΙΒ' αἰῶνος, ἑτέραν τοῦ Χριστοῦ ἐπίσης, μεθ' ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν, ἀνήκουσαν εἰς τὸν ΙΑ' ἢ ΙΒ' αἰῶνα, ἀμφοτέρας ἐν Ghélat, τρίτην εἰκόνα τοῦ Σωτῆρος, ἀνήκουσαν εἰς τὸν ΙΒ' ἢ ΙΓ' αἰῶνα, μίαν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου, ἀποτελοῦσαν ἀντίγραφον βυζαντινοῦ πρωτοτύπου, ἐκτελεσθεῖσαν δέ, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Kondacof, κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα. καὶ ἑτέραν εἰκόνα ἀνήκουσαν εἰς τὸν ΙΑ' ἢ ΙΒ' αἰῶνα, προερχομένας πάσας ἐκ Khopi καὶ ἕνα Χριστὸν τοῦ ΙΑ' αἰῶνος ἐν πλαισίῳ ἐσμαλτωμένῳ, προερχόμενον ἐκ Kozkhéri. Παμπληθῆ δὲ εἶναι τὰ ἐν μοναστηρίοις καὶ ναοῖς τῆς Γεωργίας ἀνευρεθέντα ἐξαίρετα ἔργα χρυσοχοΐας, σμαλτοποικιλτικῆς καὶ κεραμεικῆς. Τὰ πλεῖστα τούτων ἀνήκουν εἰς παλαιοτάτας ἐποχάς, εἶναι δὲ ἀσφαλῶς χρονολογημένα. Ἀξία ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι ἡ ἐκ Martvili χρυσοποίκιλτος καὶ ἐσμαλτωμένη εἰκὼν Θεοτόκου τῆς Ὁδηγητρίας, ἥτις διὰ τὴν ὡραιότητα τῆς ἐξεργασίας καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ ὕφους τάσσεται μεταξὺ τῶν ἀριστουργημάτων τοῦ Ι' αἰῶνος. Ἐπὶ πλέον δὲ δύο εἰκόνες τῆς Παρθένου μὲ σμαλτοποίκιλτον πλαίσιον, προερχόμεναι ἐκ Khopi καὶ ἀνήκουσαι εἰς τὰ τέλη τοῦ Ι' ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, καὶ μία εἰκὼν τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, προερχομένη ἐκ τῆς μονῆς τοῦ Kozkhéri, ἐπὶ τοῦ σμαλτοποικίλτου πλαισίου τῆς ὁποίας ἀπεικονίσθησαν διάφορα ἐπεισόδια ἐκ τοῦ βίου τῆς Θεοτόκου κλπ. Τέλος δὲ ἡ εἰκὼν τῆς Παρθένου τοῦ Kakouli, δι' ἣν ἱκανὰ ἔγραψεν ὁ Kondakof, ἀποτελοῦσα τὸ κέντρον ἑνὸς μεγάλου ἐξ ἐπιχρύσου ἀργύρου τριπτύχου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου προσηρμόσθησαν πολυπληθεῖς πλάκες σμάλτου. Τὸ ἔργον τοῦτο ἐξετελέσθη ἐν Γεωργίᾳ κατὰ τὸ β' τέταρτον τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. Τὰ σμάλτα του ὅμως, καθ' ἣν γνώμην δέχεται καὶ ὁ Diehl, προέρχονται ἐκ παλαιοτέρων χρόνων. Τινὰ τῶν ἐπ' αὐτοῦ ἀπεικονιζομένων προσώπων εἶναι ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ ὁ Ζ' μετὰ τῆς αὐτοκρατείρας Μαρίας τῆς ἐξ Ἀλανίας, ὁ Παντοκράτωρ, ἡ Θεοτόκος, οἱ εὐαγγελισταί, οἱ ἀπόστολοι, οἱ ἀρχάγγελοι, ἅγιοι κλπ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ch. Diehl*, Manuel d'art byzantine, 2e édition (Paris 1925—1926). — *Grimm*, Monuments d'architecture byzantine en Géorgie et en Arménie (Πετρούπολις 1860). — *Kondakof* καὶ *Tolstoi*. Rousskiia Drevnosti (IV, Πετρούπολις 1891).— *Molinier*, Histoire générale des arts appliqués à l'industrie (τόμ. V, L'orfévrerie Paris, 190). — *Kondakof*, Ἱστορία καὶ μνημεῖα τῆς βυζαντινῆς σμαλτοποικιλτικῆς (Φραγκφούρτη, 1892). — Τοῦ *ἰδίου*, Επιθεώρησις τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν μοναστηρίων τῆς Γεωργίας (ρωσσιστὶ) (Πετρούπολις, 1890). Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

— **Γεωργία** (Georgia, προφ. *Τζώρτζια*, ἐπίσημος συντετμ. γραφὴ Ga) /*Γεωγρ.*/. Μία τῶν 13 ἀρχικῶν πολιτειῶν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β Ἀμερικῆς, κειμένη εἰς τὸ ΝΑ αὐτῆς τμῆμα, ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Ὁρίζεται πρὸς Β ὑπὸ τῶν πολιτειῶν τῆς Τεννεσῆ καὶ τῆς Βορείου Καρολίνας, πρὸς Α ὑπὸ τῆς Νοτίου Καρολίνας καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, πρὸς Ν ὑπὸ τῆς Φλωρίδας καὶ πρὸς Δ ὑπὸ τῆς Ἀλαβάμας. Ἔχει ἐμβαδὸν 153.490 τετρ. χλμ. καὶ 2.935.617 κατοίκους, ἐξ ὧν τὰ δύο πέμπτα εἶναι μαῦροι καὶ ἐρυθρόδερμοι

Αἱ ἀκταὶ αὐτῆς εἶναι πολυσχιδεῖς, σχηματίζουσαι πολυαρίθμους παρακτίους νήσους, χωριζομένας ἀπὸ τῆς ξηρᾶς διὰ στενοτάτων πορθμῶν Τὸ ἔδαφος πλησίον εἰς τὰς ἀκτὰς εἶναι χθαμαλὸν καὶ κατάλληλον διὰ τὴν καλλιέργειαν βάμβακος. Φυσικῶς ἡ Γεωργία διαιρεῖται εἰς τρεῖς περιοχάς: εἰς τὴν Ἄνω Γεωργίαν, περιλαμβάνουσαν τὸ ΒΔ ὀρεινὸν τμῆμα της πολιτείας, εἰς τὴν Μέσην Γεωργίαν, ἥτις ἀποτελεῖ εὐρεῖαν πεδιάδα, καὶ εἰς τὴν Κάτω Γεωργίαν, πλήρη ἑλῶν περιοχήν.

Ἡ Γεωργία διαρρέεται ὑπὸ πολλῶν ποταμῶν, οἱ κυριώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι οἱ ἑξῆς: ὁ Σαβάννα, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τὸ σύνορον μεταξὺ Γεωργίας καὶ Νοτίου Καρολίνας ὁ Ὀτζηση, πρὸς Ν καὶ σχεδὸν παράλληλος τοῦ πρώτου, ὁ Κάννοουσῆ, παραπόταμος τοῦ προηγουμένου ὁ Ἀτλαχάμα, μετὰ τῶν παραποτάμων αὐτοῦ Γκρῆτ Σοῦπη καὶ Ὀκονιη, καὶ ὁ Σατίλλα, ἅπαντες χυνόμενοι εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν πρὸς τὰς ἀκτὰς τῆς Γεωργίας. Πλὴν τούτων διαρρέουν τὴν Γεωργίαν καὶ οἱ ποταμοί: Σαιταχοουσῆ, χρησιμεύων ὡς σύνορον μεταξὺ Γεωργίας καὶ Ἀλαβάμας, ὁ παραπόταμος αὐτοῦ Φλιντ, ὁ Λίτλ, ὁ Ἀλλαπάχα καὶ ἄλλοι τινὲς χυνόμενοι εἰς τὸν Κόλπον τοῦ Μεξικοῦ, διὰ μέσου τῆς Φλωρίδας. Τὸ ΒΑ τμῆμα τῆς χώρας διαρρέει ὁ ἄνω ροῦς τοῦ Κούζα, ποταμοῦ τῆς Ἀλαβάμας.

Μόνον τὸ ΒΑ τμῆμα τῆς Γεωργίας εἶναι ὀρεινόν, περιλαμβάνον τὴν Ν περιοχὴν τῆς Κυανῆς ὀροσειρᾶς, μὲ ὑψηλοτέραν κορυφὴν τὸ Μόργκανταουν (1453 μ.), τὸ Ν τμῆμα τῶν Ἀσπαλαχίων ὀρέων καὶ τὴν μικροτέραν ὀροσειρὰν τοῦ Τούτου.

Ἡ Γεωργία εἶναι κυρίως χώρα γεωργική, τὸ δὲ κυριώτερον αὐτῆς προϊὸν εἶναι ὁ βάμβαξ, ὁ ὁποῖος καλλιεργεῖται ἐντατικῶς. Παράγει ἐπίσης ὄρυζαν, γεώμηλα, δημητριακοὺς καρπούς, ὀπώρας καὶ σακχαροκάλαμον. Ἡ παραγωγὴ τῆς ὑγροπίσσης εἶναι ἐκ τῶν μεγαλυτέρων τοῦ κόσμου. Μέγα τμῆμα τῆς χώρας καλύπτεται ὑπὸ δασῶν. Ἡ βιομηχανία εἶναι ἀνθηροτάτη, τροφοδοτουμένη ἀπὸ τὰ ἄφθονα μεταλλεῖα χρυσοῦ, ἀργύρου, γαιανθράκων, μαγνησίου καὶ ἀπὸ τὴν ἄφθονον ἁλιείαν ἡ ὁποία διενεργεῖται εἰς τὰ παράλια καὶ εἰς τοὺς ποταμοὺς καὶ ἡ ὁποία ἀπασχολεῖ πολυάριθμα ἐργοστάσια κονσερβῶν. Τὰ ἐργοστάσια κατεργασίας βάμβακος, βαμβακοκλωστήρια, ὑφαντουργεῖα, ξυλουργεῖα, ἐργοστάσια χημικῶν προϊόντων κτλ. ἀριθμοῦνται κατὰ χιλιάδας. Ἡ καλλιέργεια καὶ ἡ βιομηχανία διευκολύνονται τὰ μέγιστα ἐκ τῆς παρουσίας ἐν τῇ χώρᾳ μεγάλου ἀριθμοῦ μαύρων, οἵτινες ἐργάζονται εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰ ἐργοστάσια ἀντὶ μικρᾶς ἀμοιβῆς, ὄντες λιτοδίαιτοι. Καὶ ἡ κτηνοτροφία ἐν Γεωργίᾳ εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένη, τὰ ἀφθονώτερα δὲ ἐκ τῶν ζώντων καὶ διατηρουμένων ἐν τῇ χώρᾳ κατοικιδίων ζῴων εἶναι οἱ χοῖροι, ὑπολογιζόμενοι εἰς 2.200.000 Μετ' αὐτοὺς ἔρχονται οἱ βόες, ἀνερχόμενοι εἰς 1.250.000, ἀκολουθοῦν οἱ ἡμίονοι (400.000), οἱ ἵπποι (100.000) καὶ τὰ πρόβατα (70.000). Καίτοι ἡ Γεωργία ἔχει, ἰδίως πρὸς τὸ νότιον αὐτῆς τμῆμα καὶ εἰς τὰ παράλια, ἀρκετὰς ἑλώδεις ἐκτάσεις, τὸ κλῖμα αὐτῆς εἶναι εὔκραὲς καὶ ὑγιεινόν.

Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ *Ἀτλάντα*, κειμένη πρὸς τὸ ΒΑ τμῆμα τῆς χώρας· ἄλλαι κυριώτεραι πόλεις εἶναι ἡ Ντάλτον, ἡ Ρώμη, ἡ Κάριερσβιλ, ἡ Γκαίηνασβιλ, ἡ Μαριέκα, αἱ Ἀθῆναι, ἡ Ἐλμπερτον, ἡ Μακον, ἡ Αὐγούστα, ἡ Κολόμπος, ἡ Γουαίκηρος κτλ. Κυριώτεροι λιμένες εἶναι ἡ Σαβάνια, παρὰ τὸ στόμιον τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ, ἡ Νιάριεν, ἡ Μπρένσουικ, ἡ Σαὶντ Μαίρυς κτλ.

Ἡ παιδεία ἐν Γεωργίᾳ εἶναι ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένη. Ἡ ἀνωτέρα ἐκπαίδευσις γίνεται διὰ δύο πανεπιστημίων, ὧν τὸ ἓν ἑδρεύει εἰς τὴν πρωτεύουσαν Ἀτλάντα καὶ ἔχει σχολὰς πρακτικῶν μᾶλλον σπουδῶν, χρησιμεῦον καὶ ὡς πολυτεχνεῖον· τὸ δὲ ἕτερον ἑδρεύει εἰς τὴν πόλιν Ἀθῆναι. Πλὴν τούτων ἐν Γεωργίᾳ ὑπάρχουν εἰς τὰς κυριωτέρας πόλεις πλεῖσται ἀνώτεραι τεχνικαὶ σχολαί ἰατρικὴ σχολὴ ἐν Αὐγούστᾳ, γεωργικὴ σχολὴ ἐν Ἀθήναις, βιομηχανικὴ σχολὴ γυναικῶν ἐν Μιλλετζεβιλ Πολυάριθμα εἶναι ἐπίσης καὶ τὰ σχολεῖα τῶν μοναχικῶν ταγμάτων καὶ τὰ κολλέγια τῶν μαύρων καὶ τῶν ἐρυθροδέρμων. Ἡ Γεωργία ἔχει εὐρύτατον σιδηροδρομικὸν δίκτυον περιλαμβάνον ὑπὲρ τὰς 15.000 χλμ. σιδηροδρομικὰς γραμμάς, ὧν περὶ τὰ 1000 χλμ. ἠλεκτροκίνητοι. Εὐρὺ εἶναι ἐπίσης καὶ τὸ δίκτυον τῶν διωρύγων.

Ἡ Γεωργία διοικεῖται κατὰ τὸ σύνταγμα τοῦ 1877, συμφώνως πρὸς τὸ ὁποῖον ἡ διοίκησις τῆς χώρας εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν τῶν ἄλλων πολιτειῶν τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς. Ὁ ἀνώτατος ἄρχων τῆς πολιτείας εἶναι ὁ κυβερνήτης, ἐκλεγόμενος ἀνὰ διετίαν. Ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ἐξασκεῖται ὑπὸ Γερουσίας ἐκ 31 γερουσιαστῶν καὶ Βουλῆς ἐξ 193 βουλευτῶν ἐκλεγομένων καὶ τούτων διὰ διετίαν. Εἰς τὴν Γερουσίαν τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς ἡ Γεωργία ἀποστέλλει 2 γερουσιαστάς, εἰς δὲ τὴν Βουλὴν αὐτῆς 12 βουλευτάς. Κατὰ τὰς προεδρικὰς ἐκλογὰς ἔχει 13 ψήφους.

Ἡ Γεωργία ὀφείλει τὸ ὄνομά της εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας Γεώργιον τὸν Β. Ἦτο ἡ τελευταία ἐκ τῶν ἀγγλικῶν ἀποικιῶν αἵτινες ἱδρύθησαν ἐν Ἀμερικῇ. Ἡ δημιουργία τῆς ἀποικίας ταύτης ὀφείλεται εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως, ὅπως προστατεύσῃ τὴν Νότιον Καρολίναν ἀπὸ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Ἱσπανῶν τῆς Φλωρίδας καὶ τῶν Γάλλων τῆς Λουιζιάνας, καθὼς καὶ εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Ἄγγλου στρατηγοῦ Τζαίημς Ἐντουαρντ Ὀγκλεθορπ, ὅπως ἐξεύρῃ καταφύγιον διὰ τὰς καταδιωκομένας αἱρέσεις τῶν διαμαρτυρομένων καὶ τῶν δυστυχουσῶν ἀλλ' ἱκανῶν πρὸς ἐργασίαν τάξεων τῆς Εὐρώπης. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἡ ἀγγλικὴ Βουλὴ ἐψήφισε τῷ 1732 ποσὸν 10.000 στερλινῶν, τῷ δὲ 1733 ἀπεστάλη ἡ πρώτη ἀποστολὴ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ὀγκλεθορπ ἐγκατασταθεῖσα εἰς τὴν Σαβάνναν. Οἱ πρῶτοι ἄποικοι ἦσαν Γερμανοὶ λουθηρανοὶ (Σαλτσβοῦργοι), Πιεμοντέζοι, Σκῶττοι, Ἑλβετοί, Πορτογάλοι, Ἰουδαῖοι καὶ Ἄγγλοι Κατ' ἀρχὰς ἀπετέλει ἐμπορικὴν ἐπιχείρησιν ὡρισμένων ἑταιρειῶν, αἵτινες ἐφρόντιζον νὰ καλλιεργοῦν ἐκεῖ ἀμπέλους, μέταξαν, φαρμακευτικὰ φυτὰ καὶ ἄλλα εἴδη, ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἡ μητρόπολις Ἀγγλία ἦτο ὑποχρεωμένη νὰ προμηθεύεται ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Τῷ 1749 ἐπετράπη ἡ εἰσαγωγὴ μαύρων πρὸς χρησιμοποίησιν εἰς τὴν καλλιέργειαν, τῷ δὲ 1753, μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ συμβολαίου τῶν ἑταιρειῶν, ἡ Γεωργία ἀπέβη ἀγγλικὴ ἐπαρχία Ὑπὸ τὸ νέον καθεστὼς ἡ Γεωργία εἶχεν ἀποβῆ ἡ πλουσιωτέρα χώρα της Ἀμερικῆς. Ὁ λαὸς ὅμως αὐτῆς, ἐκ συμπαθείας μᾶλλον πρὸς τὰς ἄλλας ἀποικίας παρὰ ἐξ ἀνάγκης καὶ κακοδαιμονίας, ἐπανεστάτησε κατὰ τῆς Ἀγγλίας τῷ 1775, σφοδρὸς δ' ἐμφύλιος πόλεμος ἐπηκολούθησε μεταξὺ βασιλοφρόνων καὶ ἐπαναστατῶν. Τῷ 1778 τὰ βρεττανικὰ στρατεύματα ἔσχον ἀρκετὰς ἐπιτυχίας καὶ κατέλαβον τὴν Σαβάνναν, ἀλλὰ κατόπιν ὑπέστησαν σοβαρὰς ἥττας, αἵτινες τὰ ἠνάγκασαν νὰ ἀποσυρθοῦν. Τὸ πρῶτον σύνταγμα ἐψηφίσθη τῷ 1777. Ἡ Γεωργία ὑπῆρξεν ἡ τετάρτη πολιτεία ἥτις ἐπεκύρωσε τῷ 1788 τὸ ὁμοσπονδιακὸν σύνταγμα τῶν Ἡν Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς. Κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον τοῦ 1861 ἀνῆκεν εἰς τὸν συνασπισμὸν τῶν Νοτίων, ἐπὶ τοῦ ἐδάφους της δὲ ἔλαβον χώραν ἱκαναὶ μά-

Digitized by Google

χαι. Ἀπὸ τοῦ 1788 ἡ Γεωργία ἀποτελεῖ ὁμόσπονδον πολιτείαν ἐν ταῖς Ἡν. Πολιτείας τῆς Β. Ἀμερικῆς. **Μ. Δ. Β.**

—**Γεωργία, *Νότιος*** (South Georgia) /*Γεωγρ.*/. Ἀγγλικὴ νῆσος ἐν τῷ νοτίῳ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ, εἰς ἀπόστασιν 1500 περίπου χιλιομ. ΝΑ τῆς νήσου Φάλκλαντ, κειμένη ἐπὶ τοῦ 51°—55° Ν πλάτους καὶ 36°—38° Δ μήκους Γρήνουιτς. Ἔχει ἐμβαδὸν 4144 τετρ. χιλ. καὶ εἶναι ἀκατοίκητος. Ἔχει τὰς αὐτὰς γεωλογικὰς συστάσεις τῆς νήσου Φάλκλαντ καὶ ἀνήκει εἰς τὸ ὀρογραφικὸν σύστημα τῶν Ἄνδεων. Εἰς τὸ ΝΑ τμῆμα τῆς νήσου, ἐν τῷ Κόλπῳ τοῦ Βασιλέως, ἐσταθμευσε τῷ 1882 ἡ γερμανικὴ ἀποστολή, ἡ ὁποία μετέβη ἐκεῖ πρὸς ἐνέργειαν παρατηρήσεων ἐπὶ τοῦ πλανήτου τῆς Ἀφροδίτης. Καλύπτεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ χιόνων καὶ παγετώνων, ἀλλ' ἔχει ἄφθονον χλωρίδα, μετὰ ὑπερτριάκοντα εἰδῶν φυτῶν. Ἐν αὐτῇ κατὰ περιόδους ἐνεργεῖται ἁλιεία φωκῶν. Πολιτικῶς ἀνήκει εἰς τὴν ἀγγλικὴν ἀποικίαν τοῦ Στέμματος τῶν νήσων Φάλκλαντ. Ἀνεκαλύφθη τῷ 1675 ὑπὸ τοῦ Γάλλου Λὰ Ρώς. Κατὰ τὸ 1922 ἐτάφη ἐν αὐτῇ ὁ ἐξερευνητὴς τοῦ Νοτίου πόλου Σάκλετον. **—Μ.**

—**Γεωργίας *πορθμὸς*** (Strait of Georgia) /*Γεωγρ.*/. Πορθμὸς τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ βορείως τῆς Ὀρεγκόν, χωρίζων τὴν Βρεττανικὴν Κολομβίαν ἀπὸ τῆς νήσου Βαγκοῦβερ καὶ ἑνώνων τὸν πρὸς βορρᾶν αὐτοῦ πορθμὸν τῆς Βασιλίσσης Καρλόττας (Queen Charlotte strait), πρὸς τὸν νοτίως αὐτοῦ τοιοῦτον πορθμὸν Χουὰν δὲ Φούκα (Juan de Fuca strait. Τὸ εὖρος του εἶναι 10 μὲν μιλλίων κατὰ τὸ ΝΑ τμῆμα, μειούμενον ὅμως ΒΔ μεταξὺ Λασκουέττι καὶ Μπαλλίνας (Lasquetti καὶ Ballenas) εἰς 5 μίλ., τὸ δὲ βάθος του 200 ὀργ. Πολλαὶ νῆσοι ὡ. καὶ κολπώσεις καὶ δίαυλοι ἐν τῷ πορθμῷ, πλεῖσται δὲ ἀνθοῦσαι πόλεις ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ἀκτῶν του, ὧν ἐπισημοτέρα κατέναντι τῆς μεγαλονήσου καὶ ἐπὶ τῆς ἠπείρου ἡ *Βαγκοῦβα* (Vancouver: πλάτ. 49°17′ Β, μῆκ. 123°07′ Ἀν.), ἡ ἐμπορικὴ τῆς Βρεττανικῆς Κολομβίας μητρόπολις (πληθ. 115 000), ἡ πρώην Granville. Νοτίως αὐτῆς ἐκβάλλει ἐν τῷ πορθμῷ ὁ μέγιστος καὶ σπουδαιοτάτης ἐμπορικῆς σημασίας ποταμὸς Φράζα (βλ. British Colombia Pilot ἔκδ. 1923 τόμ. Ι σελ. 185—220). **Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ**

Γεωργιάδης. Ὄνομα πολλῶν ἀγωνιστῶν τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως: —1) ***Ἀνδρέας***, ἐκ Κυδωνιῶν πολεμήσας εἰς Πελοπόννησον. Διεκρίθη ἐπὶ Ὄθωνος εἰς διαφόρους πολιτικὰς θέσεις. —2) ***Αὐγερινός***, ὁπλαρχηγὸς ἐκ Κρήτης διατρέψας κατὰ τὸν Ἀγῶνα, ἔν τε τῇ Μεγαλονήσῳ καὶ ἐν Πελοποννήσῳ —3) ***Βασίλειος***, πατὴρ τοῦ ἀνωτέρω. Μετέσχε τῶν ἐν Κισάμῳ καὶ Σελίνῳ περιπετειῶν τοῦ 1822, ἐπολέμησεν εἰς Πελοπόννησον ἀπὸ τοῦ 1823 ἕως τὸ 1827 καὶ κατόπιν ἐπιστρέψας εἰς τὴν γενέτειραν ἠγωνίσθη εἰς Γραμβοῦσαν καὶ ἀλλαχοῦ. —4) ***Γεώργιος***. Εὐπαίδευτος Τριπολιτζιώτης, ὑπηρετήσας τὴν Πελοποννησιακὴν Γερουσίαν ὡς γραμματεύς, κατόπιν δὲ τὴν Διοίκησιν. Διωρίσθη ἔπαρχος.—5) ***Ἰωάννης***, ἐμπειρικὸς ἰατρὸς ἐκ Δολιανῶν. Προσέφερε πολλὰς ὑπηρεσίας, ἐπολέμησε δὲ μετὰ πολλῆς γενναιότητος κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Ἰμβραήμ. —6) ***Κωνσταντῖνος***, ἀδελφὸς αὐτοῦ, ἐπίσης ἐμπειρικὸς ἰατρὸς καὶ Ἀγωνιστής. —7) ***Σταμάτιος***, εἷς τῶν ἀρχηγῶν τῆς Σαμιακῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. —8) ***Τριαντάφυλλος***, ἐκ Φωκίδος, φονευθεὶς εἰς τὴν Ἀμπλιανην. **Γ. Δ. Κ.**

— **Γεωργιάδης, *Ἀλέξανδρος***. Ἕλλην παθολόγος ἰατρὸς καὶ παιδίατρος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, γεννηθεὶς τῷ 1868 καὶ ἐξασκῶν τὸ ἐπάγγελμά του ἀπὸ τοῦ 1894 ἐν Ἀθήναις. Μετέφρασε περὶ τοὺς εἴκοσι τόμους ἰατρικῶν συγγραμμάτων ἐκ τῆς γαλλικῆς καὶ ἀγγλικῆς, συνέγραψε δὲ «Ἐπιτομὴν Ἀνατομικῆς τοῦ ἀνθρώπου» καὶ «Πρακτικὴν Παιδιατρικήν». Τῷ 1896 ἐξέδωκε τὴν ἐξ εἴκοσι τευχῶν «Βιβλιοθήκην τῆς γυναικὸς» καὶ ἀπὸ τοῦ 1903—1912 τὴν «Ἐφημερίδα τῆς Ὑγιείας», περιοδικὸν δεκαπενθήμερον πρὸς ἐκλαΐκευσιν τῆς ὑγιεινῆς. **—Β.**

— **Γεωργιάδης, *Βαρθολομαῖος***. Εἷς τῶν διαπρεπεστέρων κληρικῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Ἐγεννήθη τῷ 1829 ἐν Ἀκράτᾳ τῆς Αἰγιαλείας. Ὡς λαϊκὸς ὠνομάζετο *Χαραλαμπος Γεωργαντόπουλος*. Ὡς μοναχὸς ἐκάρη ἐν τῇ μονῇ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου. Ἐσπούδασεν ἔπειτα ἐν τῇ Ριζαρείῳ καὶ ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου. Ἐπὶ μακρὸν χρόνον διηύθυνεν εὐδοκίμως τὴν Ἱερατικὴν Σχολὴν Χαλκίδος. Ἐπίσης δ' ἐφ' ἱκανὸν ἐχρημάτισε Β' καὶ Α' γραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου, ἐν ᾗ θέσει ἐπίσης διεκρίθη, διαδραματίσας τὸ μέρος ἰθυνούσης ἐκκλησιαστικῆς προσωπικότητος. Κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1899 ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου τῆς Κορίνθου, τὴν ἐκκλησίαν τῆς ὁποίας, παρὰ τὸ γῆρας καὶ τὸ φιλάσθενον αὐτοῦ, ἐποίμανε μετὰ συνέσεως καὶ στοργῆς ἐπὶ 19 ἔτη. Ἀπεβίωσε τῇ 25 Φεβρουαρίου 1918. Ὁ Γεωργιάδης διεκρίθη πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ διὰ τὴν φιλομουσίαν του καὶ διὰ τὴν συγγραφικήν του δρᾶσιν. Ἐκτὸς τῶν διδακτικῶν βιβλίων, ἅτινα ὑπῆρξαν προϊὸν μακρᾶς διδακτικῆς πείρας (Ἱ. Ἱστορία Π. καὶ Κ. Διαθήκης, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Κατήχησις, Λειτουργική), ἐξέδωκε καὶ χρήσιμον «Πρακτικὴν ἑρμηνείαν τῶν 4 εὐαγγελίων» (1883). **Π. Ι. Μ.**

— **Γεωργιάδης, *Βασίλειος***. Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τὸ ὄνομα Βασίλειος Γ' (βλ. λ. ἐν τ. Στ', σ. 769 γ').

— **Γεωργιάδης, *Γεώργιος***. Μέλος ἐγκρίτου οἰκογενείας του Βόλου. Ἐσπούδασε τὰ νομικὰ ἐν Ἀθήναις καὶ Γερμανίᾳ, μεθ' ὃ εἰσῆλθεν εἰς τὴν δικαστικὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Τὸ 1873, διατελῶν σύνεδρος τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πολιτικοῦ δικαστηρίου, ἀπεστάλη εἰς Σάμον, μετὰ τὴν ἀνάκλησιν τοῦ τότε ἡγεμόνος τῆς νήσου Κ. Ἀδοσίδου, ὡς αὐτοκρατορικὸς ἐπίτροπος, διαμείνας ἐν Σάμῳ ἐπὶ τρίμηνον, μεθ' ὃ ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καταλαβὼν ἀνωτέρας θέσεις καὶ τιμηθεὶς μὲ ἀνώτερα ἀξιώματα τοῦ τουρκικοῦ κράτους. Κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1907, ἀνακληθέντος τοῦ ἡγεμόνος τῆς Σάμου Κ. Καραθεοδωρῆ, διωρίσθη εἰς ἀντικατάστασιν αὐτοῦ ὁ Γεωργιάδης ὡς ἡγεμὼν τῆς νήσου. Ὁ Γεωργιάδης ἐπὶ μακρὸν βιώσας ὑπὸ τὸ ἀπολυταρχικὸν πολίτευμα τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, χαρακτῆρος δὲ δυσκάμπτου καὶ ἀπολυταρχικοῦ, δὲν ἠδύνατο νὰ προσαρμοσθῇ πρὸς τὰς ἀξιώσεις τοῦ κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος, τὸ ὁποῖον διεῖπε τὴν αὐτόνομον Σάμον καὶ διὰ τοῦτο, παρὰ τὰς ὁμολογουμένως χρησίμας προθέσεις του, δὲν κατώρθωσε νὰ προσφέρῃ ὑπηρεσίας εἰς τὸν τόπον, καταναλώσας τὸ τρίμηνον τῆς ἡγεμονίας του εἰς ἀγῶνα πρὸς τὴν ἀντιπροσωπευτικὴν ἐξουσίαν τῆς νήσου. Ἀνεχώρησεν ἐκ Σάμου τῇ 17 Δεκεμβρίου 1907, ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀνδρέου Κοπάση. **Ι. Β.**

— **Γεωργιάδης, *Γεώργιος***. Ἕλλην νομικὸς γεννηθεὶς τῷ 1892 ἐν Καρδαμύλῃ τῆς Λακωνίας. Ἐσπούδασε τὰ νομικὰ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν καὶ ἔλαβε τὴν ἄδειαν τοῦ δικηγορεῖν τῷ 1912. Διετέλεσεν εἰσαγγελεὺς Ἀθηνῶν κατὰ τὰ ἔτη 1917—1919, ὅτε, παραιτηθείς, ἀνεμίχθη εἰς τὴν ἐργατικὴν κίνησιν καὶ ἐγένετο εἷς τῶν ἡγετῶν τοῦ Σοσιαλεργατικοῦ κόμματος τῆς Ἑλλάδος, οὗτινος προέτεινε τὴν προσχώρησιν εἰς τὴν Γ' Διεθνῆ. Μετέβη εἰς Ρωσίαν πρὸς μελέτην τῆς ἐκεῖ καταστάσεως, ἐπιστρέψας κατεδιώχθη ὑπὸ τῶν τότε κυβερνήσεων καὶ ἐφυλακίσθη, ἀποφυλακισθεὶς ὑπὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1922. Διαφωνήσας κατὰ τὸ 1923 πρὸς τὸ Σοσιαλεργατικὸν κόμμα ἀπεσύρθη. Ἐξελέγη βουλευτὴς τῷ 1926, ἐδημοσίευσε δὲ τὰ ἑξῆς ἔργα: «Ἡ ἐπίδρασις τοῦ πολέμου εἰς τὸν Σοσιαλισμὸν» (ἔκδ. «Νεοελλ. Ἐπιθεωρήσεως» Ἀθῆναι 1917), «Τί εἶναι ἀπεργία», «Ἡ πάλη τῶν τάξεων τῆς Ἑλλάδος» ἔκδ. «Σοσιαλιστικοῦ Βιβλιοπωλείου» Ἀθῆναι 1920) καὶ «Ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισις χωρὶς πρόγραμμα», λόγον ἐκφωνηθέντα ἐν τῇ Βουλῇ (ἔκδ. «Διδασκαλικοῦ Βήματος» Ἀθῆναι 1928). Διετέλεσε διευθυντὴς τῆς «Κομμουνιστικῆς Ἐπιθεωρήσεως» ἀπὸ τοῦ 1921—1922 καὶ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἀρθρογράφος τῆς ἐφημερίδος «Ριζοσπάστης». **—Β.**

— **Γεωργιάδης, *Ἰωάννης Ν.*** Τακτικὸς καθηγητὴς τῆς ἰατροδικαστικῆς καὶ τοξικολογίας ἐν τῷ Ἀθήνησι πανεπιστημίῳ καὶ μέλος τοῦ ἰατροσυνεδρίου, γεννηθεὶς τῇ 25 Ἀπριλίου 1876 ἐν Τριπόλει. Διδάκτωρ τοῦ Ἐθνικοῦ πανεπιστημίου συνεπλήρωσε τὰς σπουδὰς αὐτοῦ ἐν Παρισίοις, ἔνθα ἐπὶ τετραετίαν ἠσχολήθη ἰδιαίτερον περὶ τὴν ἰατροδικαστικὴν καὶ τοξικολογίαν, γενόμενος βοηθὸς τοῦ καθηγητοῦ Balthazard. Ἰδιαιτέρως εἶτα ἐνέκυψε καὶ περὶ τὴν σπουδὴν τῆς ἀνθρωπομετρικῆς καὶ ἐγκληματολογικῆς ἀνθρωπολογίας, παιδευθεὶς παρὰ τῷ διασήμῳ Bertillon καὶ τῷ καθηγητῇ Lacassagne ἐν Lyon. Ἐπανελθὼν ἐκεῖθεν διωργάνωσε τὸ χειρουργικὸν τμῆμα τοῦ Δημοτικοῦ βρεφοκομείου, προσελήφθη δὲ τῷ 1907 ὡς ἐπιμελητὴς τῆς ἰατροδικαστικῆς καὶ τοξικολογίας παρὰ τῷ καθηγητῇ Βάφᾳ, ὃν διεδέχθη, διορισθεὶς τῇ 24 Ἰουλίου 1912 τακτικὸς καθηγητὴς τῶν μαθημάτων τούτων ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ. Ὁ Γεωργιάδης πρῶτος διωργάνωσε τὸ ἐν τῇ διευθύνσει τῆς Ἀστυνομίας Ἀττικοβοιωτίας τμῆμα ταυτότητος καὶ ἀνθρωπομετρίας καὶ κατὰ τὸ 1911 ἐδίδαξεν ὡς καθηγητὴς ἐν τῇ σχολῇ ὑπαξιωματικῶν τῆς χωροφυλακῆς καὶ ἀστυφυλακῆς ἰατροδικαστικὴν καὶ ἐγκληματολογίαν μετὰ ζητημάτων ταυτότητος καὶ ἐφηρμοσμένης ἀνθρωπομετρίας ἐπὶ ζώντων, πρῶτος δ' ἵδρυσε καὶ τὸ «Ἐργαστήριον ἰατροδικαστικῆς καὶ τοξικολογίας» μετὰ νεκροσκοπείου (Morgue). Συνέγραψε πολλὰς πραγματείας, ἐν αἷς: «Δυσάρεστα ἐπακόλουθα καὶ ἰατρικὴ εὐθύνη ἐν τῇ ραιντγκενοθεραπείᾳ» (1909), «Αἱ κατὰ τὰς δηλητηριάσεις ἰατροδικαστικαὶ φροντίδες» (1910), «Μηχανισμὸς ἀνοσίας καὶ τέχνη τῆς μεθόδου Wassermann. Ἡ διαγνωστικὴ ἀξία αὐτῆς» «Ὁ παρθενικὸς ὑμὴν καὶ ἡ ἰατροδικαστικὴ σημασία αὐτοῦ» καὶ τέλος ἄριστον σύγγραμμα «Τοξικολογίας κλινικῆς καὶ ἰατροδικαστικῆς» (τόμ. Α', 1925). Εἰς τοὺς ἐν Ἀθήναις διεθνεῖς ἀγῶνας (τοῦ 1896, ἀνεδείχθη ὀλυμπιονίκης τῆς σπαθασκίας. **ΑΡ. Π. Κ.**

— **Γεωργιάδης, *Σαμουήλ***. Ἀθηναῖος διδάσκαλος καὶ μοναχός. Ὑπῆρξε βιβλιογράφος τοῦ ὑπ' ἀριθ. 61 κώδικος τῆς βιβλιοθήκης τῆς ρουμανικῆς Ἀκαδημίας, εἰς ὃν περιέχεται Μεταφυσικὴ τοῦ Βικεντίου Δαμωδοῦ «μεταφρασθεῖσα, συμπληρωθεῖσα καὶ εἰς κεφάλαια διαιρεθεῖσα» ὑπὸ τούτου. Τοῦ κειμένου προέταξεν ἴδιον πρόλογον καὶ εἰσαγωγὴν εἰς τὴν Μεταφυσικὴν (βλ. *Σ. Λάμπρου*, Ἀθηναῖοι βιβλιογράφοι καὶ κτήτορες κωδίκων, ἐν Ἐπετηρίδι Παρνασσοῦ Η' σελ. 61). **Π. Π. ΠΛΟΥΜΗΣ**

—**Γεωργιάδης. *Χατζη-Ἰωάννης***. Κρὴς πολιτικὸς ἐκ τῆς ἐπαρχίας Λασιθίου ἐκλεγεὶς τῷ 1828 μέλος τοῦ ἐν Ζιζιφὲ τοῦ Ἀποκορώνου συνελθόντος Κρητικοῦ συμβουλίου, ἤτοι τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως τῆς ἐπαναστατημένης νήσου. **Ν. ΚΛΣ**

Γεωργιακάκης, *Γεώργιος* ἢ *Γεωργιός*. Ὁπλαρχηγὸς ἐκ Κουστογεράκου τῆς ἐπαρχίας Σελίνου (Κρήτης), ἀναδειχθεὶς ἅμα τῇ ἐνάρξει τῆς ἐπαναστάσεως 1866—1869. Διεκρίθη εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις κατὰ τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ (Αὔγ. 1866). Συμμετέσχεν εἰς τὴν ἀπόκρουσιν τῶν Τούρκων ἐν Ἁγ. Ρουμέλῃ Σφακίων (Ἰανουάρ. 1867)· κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ἀλῆ Σάρχὸς πασᾶ κατὰ τοῦ Σελίνου (Μάχαι εἰς Κακὰς-Πλευρὰς κ.λ. Ἰανουάριος καὶ Φεβρουάριος 1867)· εἰς τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῶν περὶ τὰ Χανιὰ ἐστρατοπεδευμένων τουρκικῶν στρατευμάτων (Μάρτ. 1867), τὰς κατὰ τὴν ἐπαρχίαν Κυδωνίας ἐπιχειρήσεις τοῦ Χουσεῒν πασᾶ (Νοέμβρ. 1867), τὰς ἐναντίον τοῦ Σελίνου ὑπὸ τοῦ Μεχμὲτ-πασᾶ (Μάρτ. 1868), τὰς ἀνὰ τὴν Κυδωνίαν μάχας (Μάϊος 1868), τὰς περὶ τὸν Ὁμαλὸν ἐναντίον τοῦ Μεχμὲτ πασᾶ (Ἰούνιος 1868) καὶ τὰς περὶ τὰ Χανιὰ καὶ Κυδωνίαν μέχρι τέλους τῆς ἐπαναστάσεως (Ἰανουάρ. 1869). Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1878, ὅτε ἐδόθη εἰς τὴν Κρήτην τὸ λεγόμενον πολίτευμα τῆς Χαλέπας, ὁ Γεωργιακάκης ἐγένετο ταγματάρχης τῆς χωροφυλακῆς. **Ν. ΚΛΣ**

Γεώργιακας ἢ ***Γεώργακας, Ἀντώνιος***. Κρὴς ἁρματολὸς τῆς πρὸ τοῦ 1821 περιόδου ἐξ Ἁγίας Εἰρήνης τῆς ἐπαρχίας Σελίνου. Οὗτος πολλάκις ἀνδραγαθήσας εἰς τοὺς ἀγῶνας ἐναντίον τῶν γενιτσάρων, ἐφόνευσε καὶ τὸν διαβόητον Μεχμὲτ Βεργέρην, οὗ τὸν θάνατον ψάλλει δημοτικὸν ᾆσμα τῆς Κρήτης. Οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Βεργέρη μηνίοντες, ἐξεστράτευσαν ἐκ Χανίων κατὰ τοῦ Σελίνου καὶ συναντήσαντες τὸν Γεώργιακαν ἐπολιόρκησαν καὶ ἐφόνευσαν αὐτόν. **Ε. Γ.**

Γεωργιακομᾶρκος. Κρὴς Ἀγωνιστὴς ἐκ Καλλικράτους τῶν Σφακίων (Κρήτης), συμμετέσχεν ὡς ἀρχηγὸς τῶν συγχωρίων του εἰς τὴν Κρητικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1770. Ἦτο ἀνὴρ γιγαντόσωμος, τολμηρότατος καὶ ἐμπειροπόλεμος, διακριθεὶς διὰ τὰς ἐπιδρομὰς αὐτοῦ κατὰ τῶν Τούρκων τῶν πεδινῶν περιφερειῶν τῆς Ρεθύμνης καὶ διὰ τὴν σθεναρὰν στάσιν του ἐναντίον τῶν ἐπιδραμόντων κατὰ τῶν Σφακίων Τούρκων κατ' Ἀπρίλιον 1770. **Ν. ΚΛΣ**

Γεωργιανὴ /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Παγγαίου (τέως Πραβίου) τοῦ νομοῦ Καβάλλας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 976. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Γκόργιανη*. Κεῖται εἰς τὰς βορείους ὑπωρείας τοῦ Παγγαίου, νοτίως τῆς λίμνης τῶν Φιλίππων, ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται δι' ἀφθόνων πηγαίων ὑδάτων. Ἡ περιφέρεια τῆς κοινότητος ἔχει δάση ἐκ καστανεῶν, κέδρων, ὀξυᾶς καὶ πρίνων. Ἀρκεταὶ ἐκτάσεις αὐτῆς καλλιεργοῦνται κυρίως ὑπὸ καπνοῦ (παραγωγὴ 100.000 ὀκ. ἐτησίως). Ἡ Γεωργιανὴ συγκοινωνεῖ μετὰ τοῦ Πραβίου διὰ βατῆς (18 χμτρ.) καὶ μετὰ τῆς Καβάλλας δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ (35 χμτρ.) Δυτικῶς αὐτῆς καὶ εἰς ἀπόστασιν 8 χμτρ. κεῖται ἡ ἀρχαιοτάτη μονὴ τῆς *Εἰκοσιφοινίσσης*, ἥτις εἶχε πλουσίαν βιβλιοθήκην μὲ πολύτιμα χειρόγραφα, ἅτινα ἀνήρπαγησαν παρὰ τῶν Βουλγάρων κατὰ τὴν ἐκεῖθεν διάβασίν των. **Δ. Ε. Μ.**

— **Γεωργιανὴ** /*Γεωγρ.*/. Ὀνομασία δοθεῖσα ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς εἰς τὸ ἐν Ἀνατολ. Θρᾴκῃ χωρίον Γεωργοὺτς (βλ. λ.).

Γεωργιανοὶ /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἠμαθίας (τέως Βερροίας) τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 326. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Τόπλιανη*. Κεῖται ἐντὸς χαράδρας σχηματιζομένης ἐκ παραφυάδων τοῦ ὄρους Βερμίου, ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ πηγαίων ὑδάτων. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Καστανιὰ* (κάτ. 163), *Κάτω Τριπόταμον* (τέως *Κάτω Λουζίτσα*, κάτ. 269), *Μικρὴ Σάντα* (τέως *Τσερκόβιαννη*, κάτ. 211) καὶ *Κουμανίτσι* (κάτ. 98). Ἡ περιφέρεια τῆς κοινότητος ἔχει ἀρκετὰς δασικὰς ἐκτάσεις, καλλιεργησίμους δ' ἀξιολόγους ἔχει κυρίως ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Καστανιᾶς, παραγούσης ἱκανὰς ποσότητας γεωμήλων (ὀκ. 100 000). Οἱ Γεωργιανοὶ συνδέονται δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ μετὰ τῆς Βερροίας (χμτρ 8) καὶ τῆς Κοζάνης (χμτρ. 45). **Δ. Ε. Μ.**

Γεωργιανός, — *ή* τὸ ἐθνικὸν τῆς παρὰ τὸν Καύκασον Γεωργίας, ὁ καταγόμενος ἢ ὁπωσδήποτε προερχόμενος ἐκ Γεωργίας.

Digitized by Google

Γεωργιανὸς *κόλπος* (Georgian bay, προφ. Τζιώρτζιαν μπέϊ) *[Γεωγρ.]*. Εὐρὺς κόλπος τοῦ Καναδᾶ ἀποτελῶν τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα τῆς μεγαλολίμνης Χιοῦρον (Huron, πλάτ. 44°½ Β, μῆκ. 82°½ Δ. καὶ εἰσδύων ἐν τῇ χώρᾳ Ὀντέριο (Ontario). Τὸ στόμιόν του σχηματίζεται μεταξὺ τῆς λιμναίας μεγαλονήσου Γκρὰν Μανιτοὺλμ (Grand Manitulm) καὶ τῆς χερσονήσου Σώτζηϊν (Saugeen peninsula) πρὸς νότον, τῆς ἐν τῷ στομίῳ παρεμβαλλομένης νήσου Φιτζγουΐλλιαμ (Fitzwilliam) διαχωριζούσης αὐτὸ εἰς δύο ἐλάσσονας διέκπλους. Ἡ ἀτμοπλοϊκὴ συγκοινωνία διακόπτεται ἀπὸ μέσων Δεκεμβρίου ἕως μέσων Ἀπριλίου λόγῳ πήξεως τῆς λίμνης. Σ. Ε. Λ.

Γεωργίδης, *Ἰωάννης*. Βυζαντινὸς λόγιος μοναχός, ἀκμάσας πιθανῶς κατὰ τὸν Θ αἰῶνα. Συνέταξε συλλογὴν ἐπιγραφομένην «Γνῶμαι συλλεγεῖσαι ὑπὸ Ἰωάννου μονάζοντος τοῦ καὶ Γεωργίδου», ἐκδοθεῖσαν ἐκ τοῦ παρισινοῦ κώδικος ὑπὸ Fr. Boissonade (Anecd. Graeca 1. (1829 1—108), ἐκ τούτου δὲ παρὰ Migne (Patr. gr. 117, 1057—1164). —Β.

Γεωργιέβσκ ἢ *Γκεοργκιέβσκη* (Georgievsk ἢ Gheorghievsk) *[Γεωγρ.]* Πόλις τῆς Ρωσίας ἐν Καυκάσῳ, ἐν τῷ κυβερνείῳ τοῦ Τερέκ, ἐπὶ τοῦ Ποντκούμα, παραποτάμου τοῦ Κούμα. Κάτοικοι 12.000. Ἐκτίσθη τῷ 1777 καὶ διετέλεσε πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας τοῦ Καυκάσου ἀπὸ τοῦ 1802 μέχρι τοῦ 1824, κατόπιν ἐγένετο πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας τοῦ Τέρεκ. Ὁ πληθυσμὸς της ἀποτελεῖται κατὰ τὸ μέγιστον μέρος ἐκ Κοζάκων, μετὰ μικροῦ ἀριθμοῦ Ρώσων καὶ Ἀρμενίων, καὶ ἀσχολεῖται κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν. —Μ.

Γεωργικὸν *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσης τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 402. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Τσιακούσι*. Δ. Ε. Μ.

Γεωργικόπουλος, *Κωνσταντῖνος Χ.* Ἐγεννήθη τῷ 1889 εν Πάτραις, ὅπου διήκουσε καὶ τὰ ἐγκύκλια μαθήματα. Ἀκολούθως ἐσπούδασεν εἰς τὸ ἑλληνικὸν Πολυτεχνεῖον καὶ τὸ τοῦ Μονάχου, ὅπόθεν ἔλαβε δίπλωμα μηχανολόγου. Αἱ ἐπιστημονικαί του ἐργασίαι ἀφορῶσι τὴν ἐφηρμοσμένην μηχανικήν, τὴν μηχανολογίαν καὶ τὰ μαθηματικά. Τῷ 1918 διωρίσθη τακτικὸς καθηγητὴς τοῦ Ε. Μ. Πολυτεχνείου ἐν τῇ ἕδρᾳ τῆς τεχνικῆς μηχανικῆς. Τῷ 1922 παρῃτήθη. Τῷ 1927 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς θεωρητικῆς μηχανικῆς ἐν τῇ Σχολῇ τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως ἀξιωματικῶν πυροβολικοῦ. Ἀπὸ τοῦ Μαΐου τοῦ 1928 διατελεῖ τακτικὸς καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ἐν τῇ ἕδρᾳ τῆς τεχνικῆς μηχανικῆς καὶ μηχανολογίας. Συνεργάτης τῆς «Μεγάλης Ἑλλ. Ἐγκυκλοπαιδείας». —Β.

γεωργικός,—*ή*,—*όν* ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν γεωργιαν· «γεωργικὰ σκεύη,—ὄργανα,—μέσα», «γεωργικοὶ νόμοι» οἱ προστατευτικοὶ τῆς γεωργίας νόμοι, «γεωργικὸς βίος» ὁ περὶ τὴν γεωργίαν καὶ τὰ συναφῆ πρὸς αὐτὴν ἔργα, ἀγροτικός. — Ἐπίρρ. *γεωργικῶς*.

—«Γεωργικά». Ποίημα τοῦ Βιργιλίου (βλ. λ.).

— **γεωργικαὶ** *σχολαί* βλ. λ. γεωργία *[Ἐκπαιδ.]*.

— **γεωργικὴ** *χημεία*. Ἀποτελοῦσα ἄλλοτε μέρος τῆς γενικῆς γεωργίας, ἡ γεωργικὴ χημεία ἀποτελεῖ νῦν ἰδιαίτερον κλάδον ἀσχολούμενον μὲ τὴν σχέσιν τοῦ φυτοῦ πρὸς τὸ περιβάλλον. Δύναται δὲ νὰ διαιρεθῇ εἰς δύο μέρη, τὴν *ἀγροχημείαν* καὶ τὴν *φυτοχημειαν*. Ἡ ἀγροχημεία ἀσχολεῖται μὲ τὸ ἔδαφος ἐν γένει, ἤτοι τὴν μελέτην τῆς συστάσεως αὐτοῦ, τὴν ὑγρασίαν, τὴν θερμοκρασίαν, τὸν ἀερισμόν, τὴν χημείαν αὐτοῦ (κολλοειδῆ κτλ.), τὴν μικροβιολογίαν του, τὰς ἀρδεύσεις κτλ. Ἡ φυτοχημεία ἐξετάζει τὰ συστατικὰ τοῦ φυτοῦ, ὡς καὶ τὴν λειτουργίαν, τὴν χημείαν, τὴν διατροφὴν αὐτοῦ (λιπάσματα). Σ. Λ. Π.

— **γεωργικὸς** *νόμος* βλ. λ. Βυζάντιον *[Δίκαιον]*, τ. Ζ', σ. 914 γ' καὶ ἑξῆς.

Γεωργιλλᾶς, καὶ *Γεωργιλᾶς*. Ὄνομα πολλῶν Ἀγωνιστῶν ἐκ Κρήτης, ὧν περιβόητοι ὑπῆρξαν οἱ ἐκ τοῦ χωρίου Κούνενι Κισάμου δύο ἀδελφοὶ *Κωσταντῆς* καὶ *Ἀντώνιος*, καὶ οἱ δύο τούτων ἐξάδελφοι *Γιαννοῦλλις* καὶ *Γεώργιακας*, οἵτινες διωκόμενοι ἐν Κρήτῃ κατέφυγον εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐπολέμησαν ἀνδρείως ἐν Τριπόλει, Μανιάκι καὶ Ναυαρίνῳ, ὑπὸ τὸν Κολοκοτρώνην, Παπαφλέσαν καὶ Νικηταρᾶν. Σῴζεται τὸ ἐπώνυμον εἰς *Ἐννέα-Χωρία*. Ἐκ Γαλατᾶ Κυδωνίας Χανίων μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Δουκάκι ὡς ὁπλαρχηγὸς *Α. Γεωργιλλᾶς*. Ἐκ Κοντομαρὶ δὲ μνημονεύεται *Γ. Γεωργιλᾶς* ἀπαχθεὶς εἰς Σάμον αἰχμάλωτος, ἔνθα ἐξηγοράσθη ὑπό τινος χανούμης καὶ ἠλευθερώθη. *Ἰωάννης* φονευθεὶς εἰς Μπουτσουνάρια, *Βασίλειος* βοηθῶν τοὺς ἐπαναστάτας. *Ἐμμανουὴλ Β. Γεωργιλλᾶς* πολεμήσας ἐν Μακεδονίᾳ τῷ 1912 ὡς ὑπαρχηγὸς καὶ λαβὼν μέρος εἰς τὴν πολιορκίαν καὶ ἅλωσιν τοῦ Βάμου τῷ 1896. Μνημονεύεται καί τις *Ἀναγνώστης* ἐκ τῶν ἀποδοκιμασάντων τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Χαιρέτη (1858) καὶ δημογέρων. Ε. Γ.

— **Γεωργιλλᾶς**, *Ἐμμανουήλ*. Ἕλλην λόγιος γεννηθεὶς ἐν Ρόδῳ καὶ ἀκμάσας περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Ἀργότερον ἐγένετο κληρικὸς καὶ ἦτο ἀφωσιωμένος ὀπαδὸς τῆς ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν. Ὡς πρῶτον ἔργον αὐτοῦ ἀναφέρεται ὁ «Θρῆνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως», γραφεὶς ἐπὶ τῇ ἁλώσει τῆς βασιλίδος ὑπὸ τῶν Τούρκων. Τὴν εἰς τὸν Γεωργιλλᾶν ὅμως ἀπόδοσιν τοῦ θρήνου, ἣν δέχεται ὁ Σάθας, ἠμφεσβήτησαν οἱ: Κρουμβάχερ, Λάμπρος καὶ Elissen. Μεταγενέστερον αὐτοῦ ἔργον φαίνεται ἡ «Ἱστορικὴ ἐξήγησις Βελισσαρίου», ἔπος ἐξ 840 πολιτικῶν στίχων, γεγραμμένων καθ' ὑπόδειγμα ἑτέρου τοιούτου ἀρχαιοτέρου ἐκ 556 ἀνομοιοκαταλήκτων στίχων, ὅπερ ἐδημοσίευσεν ὁ Wagner (ἐν Programum, Ἀμβοῦργον 1873). Ἕτερον γνωστὸν τοῦ Γεωργιλλᾶ εἶναι τὸ «Θανατικὸν τῆς Ρόδου», εἰς ὃ θρηνεῖ τὴν ἐπισυμβᾶσαν ἐν ἔτει 1488 τρομερὰν ἐπιδημίαν πανώλους ἐν Ρόδῳ. Συνίσταται δὲ καὶ τοῦτο ἐξ 644 ὁμοιοκαταλήκτων στίχων. Τὸ ὕφος του εἶναι ἀδιαμόρφωτον, ἡ γλῶσσά του ἠτημελημένη καὶ αἱ περιγραφαί του κάπως χονδροειδεῖς. Ἔχει ὅμως «εἰλικρίνειαν ἐκφράσεως καὶ αὐθόρμητον ἀντίληψιν τοῦ φυσικοῦ ὡραίου», ὡς λέγει ὁ Κρουμβάχερ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Κ. Σάθα*, Νεοελληνικὴ Φιλολογία (σ. 101) —*Κρουμβάχερ*. Ἱστορ. τῆς Βυζαντ. Λογοτεχνίας (Γ' 116).— *Egger*, L'Hellénisme en France (Α' 439).—*Κοραῆ*, Ἄτακτα (ΙΙ, σ. 3).—*Gidel*, Etudes sur la litterature grecque moderne (Α' 66).— *Σπ. Λάμπρου* ἐν Νέου Ἑλληνομνήμονος Ε' 194, 406 καὶ 413.—*Γ. Χατζηδάκι*, ἐν Byzantinische Zeitschrift Γ' (1894) σ. 581. Π. Π. ΠΛΟΥΜΗΣ

γεωργίνη (ἡ) (Georgina) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *προσωπανθῶν*. Εἶναι πόαι κονδυλόρριζοι, κοσμητικαί, πολυετεῖς. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Ἀμερικῆς, ὧν γνωστότερα : *γεωργίνη ἡ αὐτοκρατορικὴ* (Georgina imperialis), ἰθαγενὲς τοῦ Μεξικοῦ φυτόν, κοινὸν καὶ παρ' ἡμῖν. Τὸ εἶδος τοῦτο φθάνει τὸ ὕψος τῶν 3 μέτρων καὶ ἔχει πολλὰ μεγάλα καὶ κωδωνοειδῆ ἄνθη. *Γεωργίνη ἡ εὐμετάβολος* (Georgina variabilis)· καὶ τὸ εἶδος τοῦτο εἶναι ἰθαγενὲς τοῦ Μεξικοῦ, εἰσήχθη δὲ τὸ πρῶτον ἐν Μαδρίτῃ κατὰ τὸ 1789. Καλλιεργεῖται κυρίως διὰ τὰ μεγάλα καὶ πολύχρωμα ἄνθη της. Ἀμφότερα τὰ εἴδη πολλαπλασιάζονται διὰ σπορᾶς. Δ. Ν. Π.

Γεώργιος. Κύριον ὄνομα, κοινότατον ἐν Ἑλλάδι, ὡς καὶ εἰς τὰς ἄλλας χριστιανικὰς χώρας. Ἀπαντᾷ κατὰ πρῶτον παρὰ τῷ Πλάτωνι (ἐπ. 17), κατόπιν δέ, τὸν Γ' μ. Χ. αἰῶνα, ὡς ὄνομα ἁγίου (βλ. κατωτ. Γεώργιος ὁ *Μεγαλομάρτυς*). Εἰς τὰς ξένας γλώσσας ἀποδίδεται: γαλλ. Georges (Ζὼρζ), ἀγγλ. George (Τζῶρτζ), γερμ. Georg (Γκεόργκ), ἰταλ. Giorgio (Τζιόρτζιο), ἱσπαν. Jorge (Χόρχε), σουηδ. καὶ ὀλλανδ. Georg (Χεόργ), δαν. καὶ νορβηγ. Georg (Γεόργ). Εἰς τὴν κοινὴν ἑλληνικὴν ἐκφέρεται συνήθως ὡς Γιώργης ἢ Γιῶργος, θωπευτικῶς δὲ ὡς Τζώρτζης, Τζωρτζῆς, Γῶγος κλπ.

ΑΓΙΟΙ

— **Γεώργιος** ὁ *μεγαλομάρτυς*. Ἐγεννήθη ἐν Καππαδοκίᾳ κατὰ τὸ β ἥμισυ τοῦ γ' αἰῶνος ἐξ ἐπιφανῶν γονέων. Ὅτε ὁ αὐτοκάτωρ Διοκλητιανὸς ἐκήρυξε διωγμὸν κατὰ τῶν Χριστιανῶν, ὁ Γεώργιος, ὢν ἀξιωματικὸς ἐν τῷ ρωμαϊκῷ στρατῷ μὲ τὸν βαθμὸν κόμητος, ὄχι μόνον ἠρνήθη νὰ ἐκτελέσῃ τὸ αὐτοκρατορικὸν διάταγμα συλλαμβάνων Χριστιανούς, ἀλλὰ καὶ ὡμολόγησεν ὅτι ἦτο Χριστιανός, μυκτηρίζων τοὺς πιστεύοντας εἰς τὰ εἴδωλα. Ἐπειδὴ δὲ οὔτε διὰ κολακειῶν, οὔτε δι' ὑποσχέσεων, οὔτε δι' ἀπειλῶν ἐπείθετο νὰ ἀνακαλέσῃ τὴν χριστιανικὴν ὁμολογίαν του, πρῶτον μὲν προσεδέθη εἰς ξύλον καὶ ἐτύπτετο εἰς τὴν γαστέρα διὰ κοντοῦ, ἔπειτα δὲ προσδεθεὶς εἰς τροχὸν ἐσχίσθη καὶ τέλος ἀπεκεφαλίσθη πιθανῶς τῷ 303. Τὸ ἱερὸν δ' αὐτοῦ λείψανον μετεκομίσθη κατόπιν εἰς τὴν Λύδδαν τῆς Παλαιστίνης, ὅπου καὶ ἐγεννήθη κατά τινας, καὶ ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ ἔκτισεν ἐκκλησίαν ὁ Μ. Κωνσταντῖνος. Ἡ μνήμη του ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τὴν 23 Ἀπριλίου μετὰ βιογραφίας καὶ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας. Οὐδεὶς τῶν ἁγίων ἐκλείσθη τοσοῦτον ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ κατέστη τοσοῦτον προσφιλὴς εἰς τὸν χριστιανικὸν κόσμον, ὅσον ὁ Γεώργιος. Ἐγκώμια μὲν ἔγραψαν εἰς αὐτὸν ὁ Ἀνδρέας ὁ Κρήτης, Γρηγόριος ὁ Κύπριος, Ἀρκάδιος ὁ Κωνσταντίας τῆς ἐν Κύπρῳ, Ἰωάννης ὁ Μακρόπους, Θεόδωρος ὁ Δαφνοπάτης, Θεόδωρος ὁ Κουαίστωρ, Γεννάδιος ὁ Σχολάριος καὶ ἄλλοι, ἐπιγράμματα δὲ ὁ Φιλῆς, Νικόλαος ὁ Κάλλιστος καὶ ἄλλοι. Ἐκ δὲ τῶν ὑμνογράφων τῆς Ἐκκλησίας δύο μὲν ὕμνους ἐποίησεν εἰς τὸν Γεώργιον ὁ μέγας Ρωμανός, κανόνας δὲ ἐκ μὲν τῶν παλαιοτέρων ποιητῶν ὁ Κοσμᾶς, ὁ Ἀνδρέας ὁ Κρήτης, Ἰωσὴφ ὁ ὑμνογράφος, ὁ Θεοφάνης καὶ ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Φιλόθεος, ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων ὁ Παρθένιος, Ζωγράφου, Νικόδημος ὁ ἁγιορείτης, Δαυεὶδ ὁ Ἀττικὸς καὶ ἄλλοι. Ἐξυμνεῖται δ' ὑπὸ τῶν ποιητῶν τούτων ὡς «πρωταθλητάρχης καὶ πρωτοστράτηγος καὶ μέγας ταξιάρχης τῶν ἀθλητῶν», ὡς «ἀκαταγώνιστος τῆς πίστεως ὑπέρμαχος καὶ μάρτυς ἀήττητος καὶ νικητὴς θεόστεπτος», ὅτι «τῷ τῆς πίστεως θώρακι καὶ ἀσπίδι τῆς χάριτος καὶ σταυροῦ τῷ δόρατι συμφραξάμενος καθεῖλε παρατάξεις πάσας τῶν ἀνόμων», καὶ διὰ τοῦτο ὅτε μὲν ἔβαινε πρὸς τὰ οὐράνια, «γῆ πᾶσα καὶ βρότειος φυλὴ οὐρανός τε συνέχαιρε», ἔκτοτε δὲ «περιφρουρεῖ τὸν ἐν θαλάσσῃ πλέοντα, τὸν ἐν ὁδῷ βαδίζοντα καὶ ἐν νυκτὶ κοιμώμενον» καὶ ἑπόμενον εἶναι ὅτι «οὐκ ἔστιν οὐδὲ

Ὁ Ἅγιος Γεώργιος.
[Ἀνάγλυφον ἐπὶ στεατίτου ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Βατοπαιδίου.]

γῆ, οὐδὲ θάλασσα, οὐ πόλις, οὐκ ἔρημος, ἔνθα ἀληθῶς τῶν θαυμάτων αὐτοῦ οἱ κρουνοὶ οὐχ ὑπερβλύζουσι· τὸ γὰρ ὄνομα αὐτοῦ θαυμαστὸν ἐν πάσῃ τῇ γῇ ᾄδεται». Εἰς τοὺς πολυαρίθμους «Βίους» καὶ «Μαρτύρια» τοῦ Γεωργίου, τόσον πολλὰ καὶ παράδοξα θαύματα, τῆς λαϊκῆς φαντασίας γεννήματα, περιελήφθησαν, ὥστε ὁ μὲν πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Νικηφόρος ὁ Α' (806—815) δύο τῶν μαρτυρίων τούτων ἐπισήμως ἀπεδοκίμασεν, ὁ δὲ Νικήτας ὁ Παφλαγὼν ἔγραφεν ὅτι «ἐνέτυχε καὶ ἑτέρῳ δῆθεν Μαρτυρίῳ τοῦ αὐτοῦ ἁγίου πολλὰ τερατώδη παραληροῦντι καὶ φλυαρίας ἀνάμεστα». Ἡ εἰκὼν τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐκόσμει τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν καὶ τὰ φλάμμουλα τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου καὶ βυζαντιακὰ νομίσματα. Ἐκκλησίαι δὲ καὶ μοναὶ πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ἐν Ἑλλάδι εἶναι δυσαρίθμητοι. Ἐν μόνῃ τῇ Κωνσταντινουπόλει ὑπῆρχον 6 ἐκκλησίαι εἰς τὴν μνήμην του, τρεῖς δὲ μοναὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἡ τοῦ Ξενοφῶντος, ἡ τοῦ Ζωγράφου καὶ ἡ τοῦ Ἁγίου Παύλου τιμῶνται ἐπ' ὀνόματί του. Ἄγγλος περιηγηθεὶς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα ἔγραφεν ἐπὶ τὸ ὑπερβολικώτερον ὅτι «δὲν ὑπάρχει χωρίον μὴ ἔχον ἐκκλησίαν πρὸς τιμὴν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου». Πολυάριθμοι κῶμαι καὶ χωρία καὶ τόποι ἐν Ἑλλάδι ἔλαβον ἐκ τοῦ ἁγίου τούτου τὸ ὄνομα.

—*[Λαογρ.]* Οὐδεὶς τῶν ἁγίων εἶναι δημοφιλέστερος ἐν Ἑλλάδι τοῦ Γεωργίου. Ὁ μὲν Ἀπρίλιος, καθ' ὃν ἑορτάζεται, ἐνιαχοῦ καλεῖται Ἀϊγιώργης ἢ Ἀϊγιωργίτης, τὴν Ἀθηνᾶν δὲ τῆς ἀρχαίας παροιμίας («σὺν Ἀθηνᾷ καὶ χεῖρα κίνει») πολλαχοῦ ἀντικατέστησεν ὁ Γεώργιος: «Ἅϊ Γιώργη, βόηθά με, κούνα καὶ σὺ τὸ χέρι σου». Ἐν μὲν τῇ Θρᾴκῃ «τὴν παραμονὴ τοῦ ἁγίου Γεωργίου μαζεύουν τσουκνίδες καὶ βάζουν στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ, γιατὶ τὴν νύχτα βγαίνει τζάντι (δαιμόνιο) καὶ παίρνει τὸ οὖρι» (τὴν εὐτυχία τοῦ σπιτιοῦ), ἐν δὲ Σύμῃ «τὴν παραμονὴ τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἀνάβουν φωτιὲς καὶ πηδοῦν τραγουδῶντας: ἔξω ψύλλοι καὶ κοριοὶ καὶ μεγάλοι ποντικοί». Ἐπειδὴ ἡ ἑορτὴ τοῦ ἁγίου Γεωργίου συμπίπτει μὲ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔαρος, ἐν μὲν τῇ ᾀσματικῇ ἀκολουθίᾳ του καλεῖται «ἔαρ νοητὸν» καὶ «ἔαρ τῆς χάριτος», οἱ δὲ ποιμένες θεωροῦσι τοῦτον προστάτην των, διότι ἀπὸ τῆς ἐπαύριον τῆς ἑορτῆς του ἀρχίζουν ἀπὸ τῶν χειμαδίων νὰ μεταναστεύωσιν εἰς τὰ ὀροπέδια. Ἕτερος δὲ μεγαλομάρτυς, ὁ Δημήτριος, ἑορταζόμενος κατὰ τὴν 26 Ὀκτωβρίου, ἥτι, θεωρεῖται ὡς ἀρχὴ τοῦ χειμῶνος, συνδυάζεται μετὰ τοῦ Γεωργίου ἐν τῇ ᾀσματικῇ ἀκολουθίᾳ («Δημήτριε μάρτυς σὺν Γεωργίῳ τῷ κλεινῷ») καὶ διὰ τῶν ἑορτῶν τῶν μεγαλομαρτύρων τούτων διαιρεῖται τὸ ἔτος εἰς θερινὸν καὶ χειμερινὸν ἑξάμηνον, καθ' ἃ κανονίζονται αἱ γεωργικαὶ ἐργασίαι καὶ παλαιότερον αἱ μισθώσεις καὶ τὰ συμβόλαια. Ἰδιάζουσαν δὲ τιμὴν ἀπολαμβάνει προσέτι ὁ ἅγιος Γεώρ-

Digitized by Google

γιος καὶ παρὰ τοῖς Ἀρμενίοις· ἐν Προύσῃ μάλιστα οἱ ἐκεῖ Ἀρμένιοι διηγοῦντο κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ὅτι ἑκάστην Παρασκευὴν τοῦ μηνὸς Μαΐου ἤρχετο εἰς τὴν ἀρμενικὴν ἐκεῖ ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου εἷς ἱππεὺς (ὁ ἅγιος Γεώργιος) καὶ ἔκτυπα πολλάκις διὰ τοῦ δόρατός του κοίλωμά τι ἐν τῷ βάθει τῆς ἐκκλησίας. Ὁμοίως δὲ καὶ παρὰ τοῖς Σύροις, ὅπου πάμπολλαι ἐκκλησίαι τιμῶνται ἐπ' ὀνόματί του. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Δύσει, ὅπου ἡ λατρεία του εἰσήχθη κατὰ τὸν ΣΤ' αἰῶνα, πανταχοῦ τιμᾶται μετὰ πολλῆς εὐλαβείας. Ἀπὸ τοῦ 800 τοπικὴ σύνοδος τῆς Ὀξφόρδης ἀνεκήρυξεν αὐτὸν προστάτην τῆς Ἀγγλίας, ὡς κατόπιν ἀνεγνωρίσθη τοιοῦτος τῆς Γενούης, τοῦ μεγάλου δουκάτου τῆς Μόσχας καὶ συμπάσης ἀκολούθως τῆς ρωσικῆς αὐτοκρατορίας. Ἦτο ἐπώνυμος πολλῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἱπποτικῶν ταγμάτων, ὡς τοῦ ρωσικοῦ καὶ σικελικοῦ, οὗ τὸ διάσημα ἀπενέμοντο εἰς ἐν πολέμοις ἀνδραγαθήσαντας καὶ τοῦ ἀγγλικοῦ, τῶν ἁγίων Μιχαὴλ καὶ Γεωργίου. Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν Χριστιανῶν καὶ οἱ Τοῦρκοι, κατ' ἐξοχὴν δὲ οἱ πολεμικοὶ ἱππεῖς (σπαΐδες), τιμῶσι καὶ σέβονται μεγάλως τὸν ἅγιον Γεώργιον, θεωροῦντες αὐτὸν ὡς ἕνα τῶν ἁγίων των, πιστεύουσι δὲ ὅτι πλήρης ζωῆς διατρέχει εἰσέτι τὴν γῆν προστατεύων τους καταδυναστευομένους ἀθῴους.

Αἱ εἰκόνες τοῦ ἁγίου Γεωργίου πρὸ τοῦ ΙΒ' μὲν αἰῶνος παρίστων αὐτὸν ὡς ὡραιότατον νεανίαν, πεζὸν μετὰ στρατιωτικῆς στολῆς, εἰς τοὺς μετέπειτα δὲ χρόνους ὡς ἔφιππον ἀξιωματικὸν φονεύοντα δράκοντα. Ἡ δρακοντοκτονία δὲ αὕτη τοῦ ἁγίου, κατά τινα θρησκευτικὴν παράδοσιν, ἐγένετο οὕτω. Δράκων ἐμφωλεύων εἴς τινα λίμνην ἢ πηγὴν ἐγγὺς τῆς πόλεως κειμένην κατέτρωγε τοὺς εἰδωλολάτρας αὐτῆς κατοίκους καὶ οὐδὲν ἴσχυσαν τὰ κατ' αὐτοῦ ἐκπεμφθέντα ὑπὸ τοῦ βασιλέως στρατεύματα, ἀλλ' ἐκινδύνευεν ἡ πόλις νὰ ἐξολοθρευθῇ. Τότε ἀπεφάσισαν νὰ διδουν διὰ κλήρου καθ' ἡμέραν εἰς ἕκαστος τὰ παιδία των εἰς τὸν δράκοντα, εἴτε διότι ὑπήκουον εἰς ἀξίωσιν τοῦ θηρίου, εἴτε διότι ἐγίνωσκον ὅτι τοῦτο θὰ ἠρκεῖτο εἰς ταύτην τὴν θυσίαν μόνην. Ὅτε δὲ ἔλαχεν ὁ κλῆρος καὶ εἰς τὴν μονογενῆ θυγατέρα τοῦ βασιλέως καὶ ἐξετέθη καὶ αὐτὴ βορὰ εἰς τὸν δράκοντα, ὁ Θεὸς θέλων νὰ ἔλθωσιν εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας καὶ σωθοῦν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, ἔδειξε σημεῖον διὰ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ὅστις κατάντήσας εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον ἔσωσε τὴν κόρην, ἀφοῦ αὕτη ἔδωκεν αὐτῷ ὁμολογίαν πίστεως εἰς Χριστόν. Καθυποτάξας δὲ ὁ ἅγιος τὸν δράκοντα τῇ συνεργείᾳ τοῦ Θεοῦ, διὰ τῆς δυνάμεως τῆς προσευχῆς, ὡδήγησεν αὐτὸν ἔπειτα μετὰ τῆς κόρης εἰς τὴν πόλιν καὶ ἀφοῦ οἱ περίφοβοι κάτοικοι κατὰ πρόσκλησιν τοῦ ἁγίου ἐπίστευσαν εἰς Χριστὸν καὶ ἐβαπτίσθησαν, ὁ Γεώργιος ἀπεκεφάλισε τὸν δράκοντα ἢ ἐκβαλὼν ἔξω τῆς πόλεως ἀπέκτεινεν αὐτόν. Ὁ δὲ παῖς, ὅστις ζωγραφίζεται ἐπὶ τῶν νώτων τοῦ ἵππου τοῦ ἁγίου, φονεύοντος τὸν δράκοντα, παρελήφθη ἐξ ἄλλου θαύματος τοῦ ἁγίου. Αἱ διηγήσεις δηλαδὴ περὶ τῶν θαυμάτων τοῦ ἁγίου ἀναγράφουσι πρὸς τοῖς ἄλλοις

Ὁ Ἅγιος Γεώργιος φονεύων τὸν δράκοντα.
[Πίναξ τοῦ Ραφαὴλ ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Φλωρεντίας.]

καὶ τρία θαύματα λυτρώσεως παίδων ἐξ αἰχμαλωσίας, ἑνὸς ὑπηρετοῦντος ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου καὶ αἰχμαλωτισθέντος ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐν Παφλαγονίᾳ, ἑτέρου παιδός, υἱοῦ τοῦ στρατηγοῦ Λέοντος Φωκᾶ, αἰχμαλωτισθέντος ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, καὶ τρίτου υἱοῦ χήρας ἐκ Μυτιλήνης αἰχμαλωτισθέντος ὑπὸ Σαρακηνῶν τῆς Κρήτης κατά τινα ἐπιδρομὴν αὐτῶν εἰς τὴν νῆσον ταύτην. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁ ἅγιος «ὡς τῶν αἰχμαλώτων ἐλευθερωτὴς» καλεῖται ἐν τῷ ἀπολυτικίῳ αὐτοῦ. Ἡ δρακοντοκτονία δ' αὕτη τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἥτις οὔτε εἰς τὸ παλαιότατον δημῶδες μαρτύριον τοῦ ἁγίου, οὔτε εἰς τὰ ἄλλα περὶ αὐτοῦ δημώδη βιβλία, οὔτε εἰς τὰ Μηνιαῖα μνημονεύεται, οὔτε εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Διονυσίου τοῦ ἐξ Ἀγράφων συνταχθεῖσαν «Ἑρμηνείαν τῆς ζωγραφικῆς» κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ὡς τύπος ἐξεικονίσεως τοῦ ἁγίου ὑποδεικνύεται, παρουσιάζει μὲν πολλὰς ὁμοιότητας πρὸς τὸν ἀρχαῖον ἑλληνικὸν μῦθον περὶ τῆς λυτρώσεως τῆς Ἀνδρομέδας ὑπὸ τοῦ Περσέως καὶ ἐπιστεύθη ὑπὸ πολλῶν ἄλλων καὶ τοῦ Πολίτου ὅτι ὁ μῦθος οὗτος διετηρεῖτο ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας ζωντανὸς ὑπὸ δημώδη τύπον εἰς τὰ παράλια τῆς Ἰόππης, ἧς δὲν ἀπέχει πολὺ ἡ Λύδδα, ἡ κοιτὶς τῆς λατρείας τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Ἀλλ' ὁ Πολίτης τελευταῖον εἶχε σχετίσει τὴν παράδοσιν ταύτην πρὸς τὸ ἀρχέγονον ἔθιμον τῆς προσφορᾶς ἀνθρωπίνων θυμάτων εἰς τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, ἃς ἐφαντάζοντο ὡς κρατουμένας ὑπὸ δρακόντων, λαμιῶν ἢ ἄλλων τοιούτων τεράτων· θεωρεῖ συνάμα τόπον τῆς γενέσεως τῆς παραδόσεως ὄχι τὴν Λύδδαν, ἀλλ' αὐτὴν τὴν πατρίδα τοῦ Γεωργίου, τὴν Καππαδοκίαν, ἐν ᾗ καὶ ὁ μῦθος τοῦ Περσέως ἦτο ἐντετοπισμένος κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Καὶ σήμερον δ' ἔτι ἐν Ἀνακοῦ τῆς Καππαδοκίας φρέαρ τι ὀνομάζεται ἁγίασμα τοῦ ἁγίου Γεωργίου εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας ὥρας ἀπὸ τοῦ χωρίου τούτου, ὅπερ κεῖται εἰς τὸ ἄκρον πεδιάδος μεγάλης, ἥτις ἅπασα εἶναι ἄνυδρος, πλὴν τοῦ χωρίου Λίμνης. Ἐκ τῆς αὐτῆς δὲ παραδόσεως ἔχουσι τὴν πηγὴν καὶ τὰ πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος ᾀδόμενα δημώδη ᾄσματα περὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, καθ' ἃ οὗτος «ὄμορφος καὶ χρυσοκαβαλλάρης, ἁρματωμένος μὲ σπαθὶ καὶ μὲ χρυσὸ κοντάρι, ἐσκότωσεν ἕνα θεριό, τὸν δράκο τὸν μεγάλο, ποῦ 'ταν μέσα στὸν τόπο μας σ' ἕνα βαθὺ πηγάδι καὶ ἀνθρώπους τὸ ταΐζασι κάθε πουρνὸ καὶ βράδυ».

Ναοὶ καὶ Μοναί. Ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη, ἐν Ἑλλάδι δὲν ὑπάρχει σχεδὸν χωρίον, μὴ ἔχον ἐκκλησίαν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ μεγαλομάρτυρος. Μοναὶ δέ, κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1920, φέρουσαι τὸ ὄνομα τοῦ Ἁγίου ὑπάρχουσιν ἐν Ἑλλάδι ὀκτώ, αἱ ἑξῆς: Ἐν Μουζακίῳ τῆς Καρδίτσης, ἔχουσα 33 μοναχούς. Ἐν Ραψίστῃ τῶν Ἰωαννίνων, μοναχοὶ 13. Ἐν κοινότητι Καλυβίων τῆς Κορινθίας, μον. 12. Ἐν κοινότητι Βολιμῶν τῆς Ζακύνθου, μον. 11. Ἐν κοινότητι Γουργουβίτσης (Ξηροχωρίου) Εὐβοίας, μον. 7. Ἐν κοινότητι Ἀλεξάνδρου τῆς Λευκάδος, μον. 4. Ἐν κοινότητι Σκουτέρνης τῆς ἐπαρχίας Κατερίνης, μον. 2. Ἐν κοινότητι Παχτουρίου τῶν Τρικκάλων, μον. 1.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *K. Krumbacher*, «Der heilige Georg in der griechischen Ueberlieferung» (Μόναχον 1911).—*Aufhauser*, «Das Drachenwunder des heiligen Georg in der griechischen und lateinichen Ueberlieferung»(Λειψία 1911).—*H. Delehaye*, «Les légendes grecques des Saints militaires» (Παρίσιοι 1909) καὶ Les légendes hagiographiques» (Βρυξέλλαι 1927).—*N. Πολίτου*, «Περσεὺς καὶ ἅγιος Γεώργιος» ἐν «Ἑστίᾳ» 1876 καὶ «Τὰ δημώδη ἑλληνικὰ ᾄσματα περὶ τῆς δρακοντοκτονίας τοῦ ἁγίου Γεωργίου» ἐν «Λαογραφίᾳ» Δ', 185 καὶ ἑξῆς καὶ «Ἅγιος Γεώργιος» ἐν Λαογραφικοῖς Συμμείκτοις» Α', 80 κ. ἑξ.

Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

— **Γεώργιος** *ὁ ἐν* ***Ἀδριανουπόλει*** *(μάρτυς)*. Οὗτος ἀρχιερεὺς ὢν ἐμαρτύρησεν ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ε' (813—820) ἐν Ἀδριανουπόλει μετὰ Γαβριὴλ καὶ ἄλλων ἑορταζομένων τὴν 22 Ἰανουαρίου (βλ. Γαβριὴλ *ὁ μάρτυς*).

—**Γεώργιος** *ὁ* ***Λιμνιώτης*** *(μάρτυς)*. Ἐν Ὀλύμπῳ τῆς Βιθυνίας κατὰ τοὺς χρόνους Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου (717—741) ἀσκητεύων, ἐδίδασκε τοὺς ἀθρόως προσερχομένους πρὸς αὐτὸν Χριστιανοὺς καὶ κατὰ περιόδους περιερχόμενος πόλεις καὶ χωρία τῆς Βιθυνίας ἐκήρυττε τὸν θεῖον λόγον. Ἐλέγχων δὲ κατὰ δριμύτητος τοὺς εἰκονομάχους, οἵτινες συνέτριβον τὰς ἁγίας εἰκόνας καὶ τὰ λείψανα τῶν ἁγίων περιύβριζον, συνελήφθη καὶ βασανισθεὶς πολυειδῶς ἀπέθανεν ἐν ἡλικίᾳ 95 ἐτῶν. Ἡ μνήμη του ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τὴν 24 Αὐγούστου μετὰ βραχείας βιογραφίας ἄνευ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας.

— **Γεώργιος** *ὁ* ***Ἐφέσιος*** *(νεομάρτυς)*. Ἐν Ἐφέσῳ κατὰ τὸ 1798 κατοικῶν καὶ εὑρισκόμενος ἡμέραν τινὰ ἐν κραιπάλῃ, παρουσιάσθη πρὸς τὸν διοικητὴν καὶ ὡμολόγησεν ὅτι εἶναι Μωαμεθανός. Ἀνανήψας ὅμως κατόπιν ἔφυγεν εἰς Σάμον, διότι ἠσχύνετο νὰ βλέπῃ τοὺς Ἐφεσίους Χριστιανούς. Ἐπειδὴ δ' οἱ Τοῦρκοι διέδωκαν ὅτι οἱ Χριστιανοὶ τῆς Ἐφέσου ἐδολοφόνησαν τὸν Γεώργιον ὡς ἐξωμότην, οἱ δημογέροντες παρουσιασθέντες πρὸς τὸν διοικητὴν ἐβεβαίωσαν ὅτι οὗτος ἦτο ἐν Σάμῳ. Κληθεὶς λοιπὸν ἐκ Σάμου εἰς Ἔφεσον ὁ Γεώργιος ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακὰς καὶ ἐκεῖ βίᾳ περιετμήθη. Ἀλλὰ μετὰ δύο μῆνας κατορθώσας νὰ δραπετεύσῃ ἐξ Ἐφέσου κατέφυγεν εἰς Πάτμον, ὅπου ἐξομολογηθεὶς εἰς πνευματικὸν πατέρα ἔλαβεν ἄφεσιν τοῦ ἁμαρτήματός του καὶ ἐπανελθὼν εἰς τὴν Σάμον ἐκήρυττε δημοσίᾳ ὅτι εἶναι Χριστιανός. Συλληφθεὶς δ' ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ τῆς Σάμου ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακάς, ἐξαγοράσαντες δ' αὐτὸν διὰ μεγάλων λύτρων οἱ Σάμιοι ἠλευθέρωσαν. Ἐκ Σάμου δ' ἐπιστρέψας εἰς Ἔφεσον ὁ Γεώργιος ἐφυγάδευσε τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα του, εἶτα δὲ παρουσιασθεὶς εἰς τὸν διοικητὴν καὶ ὁμολογήσας ὅτι εἶναι Χριστιανὸς κατεδικάσθη εἰς θάνατον. Ὁδηγούμενος δὲ εἰς τὸν τόπον τῆς θανατώσεως «ἔσκυψε τὴν κεφαλήν του μὲ πρόσωπον χαροποιὸν καὶ οὕτως ὁ τζελάτης ἀπέτεμε τὴν ἁγίαν του κεφαλὴν τὴν Παρασκευήν, ὥρᾳ τρίτῃ τῆς ἡμέρας τῆς 5 Ἀπριλίου 1801». Οἱ Χριστιανοὶ δὲ ἀμέσως παραλαβόντες τὸ λείψανον αὐτοῦ ἔθαψαν εἰς τὸ αὐτὸ μνῆμα, εἰς τὸ ὁποῖον πρὸ ἑπτὰ ἐτῶν εἶχον θάψει τὸ λείψανον ἄλλου μάρτυρος καλουμένου Πολυδώρου (*Χρυσ. Παπαδοπούλου* «Οἱ νεομάρτυρες» σ. 196).

Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

— **Γεώργιος** *ὁ ἐξ* ***Ἰωαννίνων*** *(νεομάρτυς)*. Ἐγεννήθη τῷ 1808 εἰς τὸ Τσούρχλι, χωρίον τῶν Γρεβενῶν, λόγῳ δὲ τῆς ἐνδείας τῶν γονέων του ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν πατρίδα του νεώτατος καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς Ἰωάννινα. Ἐνταῦθα μετήρχετο τὸν ἱπποκόμον παρὰ διαφόροις Τούρκοις. Τῷ 1836 ἐσυκοφαντήθη ὑπὸ Μωαμεθανῶν ἐμπαθῶς αὐτῷ διακειμένων, ὅτι δῆθεν ἐξόμοσας πρὸ καιροῦ ἐγένετο ἐκ νέου Χριστιανός. Ἀπαχθεὶς ὅθεν εἰς τὸν Μεχκεμὲν πρὸς ἀνάκρισιν ἐβεβαίωσεν εὐθαρσῶς ὅτι οὐδέποτε ἐγένετο ἀρνησίθρησκος. Ὁ ἱεροδίκης εὑρὼν ἀνυπόστατον τὴν κατηγορίαν καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀπερίεμπτον, τὸν ἄφησεν ἐλεύθερον. Τῷ 1837 συνεζεύχθη Ἰωαννίτισσάν τινα, Ἑλένην ὀνόματι, ἐξ ἧς ἀπέκτησεν ἄρρεν τέκνον. Τῇ 12ῃ Ἰανουαρίου τοῦ ἑπομένου ἔτους Ὀθωμανός τις εὑρὼν αὐτὸν καθ' ὁδὸν τὸν ἐπέπληξε, διότι Τοῦρκος γενόμενος πρὸ καιροῦ ἐπανῆλθε πάλιν εἰς τὸν Χριστιανισμόν. Ὁ Γεώργιος διεμαρτυρήθη ἐντόνως καὶ εὐθαρσῶς, ἀλλὰ γενομένου θορύβου καὶ συναθροισθέντων ὡς ἐκ τούτου καὶ πολλῶν ἄλλων Τούρκων, συνελήφθη ὑπὸ τοῦ παρατυχόντος ὑπασπιστοῦ τοῦ πασᾶ καὶ ἐφυλακίσθη. Ἐν τῇ φυλακῇ παρέμενεν ἐπὶ πέντε ἡμέρας παντοειδῶς βασανιζόμενος, διὰ νὰ ἀσπασθῇ τὸν Μωαμεθανισμόν. Παρ' ὅλας ὅμως τὰς βασάνους καὶ τὰ μαρτύρια ὁ Γεώργιος παρέμεινε πιστὸς εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν. Διὰ τὴν ἀκλόνητον ταύτην ἐμμονήν του κατεδικάσθη εἰς θάνατον παρ' ὅλην τὴν ἐπέμβασιν τοῦ τότε μητροπολίτου Ἰωαννίνων Ἰωακείμ. Ὁ κλῆρος καὶ ὁ λαὸς τῶν Ἰωαννίνων, ἵνα προλάβουν τὴν ἄδικον ἐκείνην ἀπόφασιν, προσεπάθησαν νὰ πείσουν τὸν Γεώργιον νὰ ἀποδράσῃ τῶν φυλακῶν εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα διὰ δωροδοκίας τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν, ἀλλὰ ματαίως. Τῇ 17 Ἰανουαρίου 1838 ὁ Γεώργιος, ἡλικίας 30 ἐτῶν, ὑπέστη τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον εἰς θέσιν «Κουρμανιό», ἐν τῇ ὁμωνύμῳ σήμερον πλατείᾳ, συνεχῶς ἀνακράζων «Χριστιανὸς εἶμαι, κάμετε ὅ,τι θέλετε». Τὸ σῶμά του ἔμεινε κρεμασμένον μέχρι τῆς 19ης Ἰανουαρίου, ὁπότε ἐδόθη εἰς τὸν μητροπολίτην πρὸς ταφήν. Ἐτάφη παρὰ τὸ ἱερὸν βῆμα τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, ὁ δὲ τάφος του σῴζεται μέχρι σήμερον ἀποτελῶν προσκύνημα τῶν Ἠπειρωτῶν, τιμώντων ἐτησίως τὴν μνήμην του διὰ μεγάλης τοπικῆς λιτανείας τελουμένης τὴν 17 Ἰανουαρίου.

Ὁ μετέπειτα μητροπολίτης Ἰωαννίνων Ἰωαννίκιος (1845—1854) δι' ἐκθέσεώς του πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον, προσυπογεγραμμένης καὶ ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων πρῴην Βελλᾶς Λεοντίου καὶ Περιστερᾶς Σεραφεὶμ καὶ ἄλλων πολλῶν κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, ἐπεβεβαίωσε πάντα τὰ ἀνωτέρω ὡς καὶ τὴν τέλεσιν θαυμάτων ἐν τῷ τάφῳ τοῦ νεομάρτυρος Γεωργίου. Ὁ τότε πατριάρχης Γρηγόριος ΣΤ' μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν Συνόδου ἀπεφήνατο τῇ 19ῃ Σεπτεμβρίου 1869, ὅπως «ὁ ὑπὲρ Χριστοῦ πανδήμως τὸ μαρτύριον ἀναδεξάμενος Γεώργιος ὁ νεομάρτυς γνωρίζηται τοὐντεῦθεν παρὰ πάσης τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀληθὴς μάρτυς τοῦ Χριστοῦ, συναριθμούμενος ἐν τῷ χορῷ τῶν μαρτυρησάντων ἁγίων, τιμώμενος παρ' ἁπάντων τῶν πιστῶν, τελουμένης κανονικῶς τῆς μνήμης κατὰ τὴν 17ην Ἰανουαρίου». Ἐν τῇ αὐτῇ συνοδικῇ πράξει ὁ πατριάρχης παρήγγειλε τῷ μητροπολίτῃ Ἰωαννίνων, ὅπως καταγράψῃ μὲν τὴν πρᾶξιν εἰς τὸν Κώδικα τῆς Μητροπόλεως, μὴ δημοσιεύσῃ ὅμως ταύτην, ἵνα μὴ ἐξερεθίσῃ τοὺς Τούρκους. Προσέθετε δέ, ὅτι ὡρίσθη ὡς ἡμέρα τῆς ἑορτῆς του ἡ 17η Ἰανουαρίου, ἵνα συμπίπτῃ πρὸς τὴν τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου καὶ μὴ φαίνεται ἡ ἑορτὴ τοῦ νεομάρτυρος. Ὁ ἅγιος οὗτος εἶναι γνωστὸς εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἅγιος Γεώργιος ὁ Φουστανελλᾶς*, διότι ἐν ταῖς ἁγιογραφίαις ζωγραφεῖται μὲ φέσι καὶ φουστανέλλαν. Τούτου ἡ ἐγγόνη ζῇ σήμερον, οὖσα σύζυγος τοῦ διδασκάλου Ἰωάννου Κανάτα, σῴζεται δὲ καὶ ἡ οἰκία του κειμένη εἰς τὸ βόρειον ἄκρον τῆς πόλεως μεταβληθεῖσα εἰς ναόν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου νεομάρτυρος Γεωργίου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων (Ἀθῆναι 1900).—Νέον Μαρτυρολόγιον (Ἀθῆναι 1856[2]).—*Π. Ἀραβαντινοῦ*, Χρονογραφία Ἠπείρου τ. Β σ. 229.—*Σ. Λάμπρου*, «Νέος Ἑλληνομνήμων» τ. ΙΑ' (1914) σ. 53.

Χ. Ι. ΣΟΥΛΗΣ

— **Γεώργιος** *ὁ ἐν* ***Καρατζασοῦ*** *(νεομάρτυς)*. Ἐκ Φιλαδελφείας καταγόμενος καὶ ἐν τῷ χωρίῳ Καρατζασοῦ τῆς ἐπαρχίας Ἡλιουπόλεως κατοικῶν, κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, εἶπεν ἡμέραν τινὰ ἐν παραφορᾷ διατελῶν ὅτι εἶναι Τοῦρκος, ὅτε ὁ εἰσπράκτωρ ἐζήτει καὶ παρ' αὐτοῦ πρόστιμον ἐπι-

Digitized by Google

βληθὲν εἰς ὅλους τοὺς ὁμοχωρίους του Χριστιανού., οἵτινες δὲν ἐμαρτύρουν ποῖος ἐφόνευσε Χριστιανὸν ὁμοχώριόν των, ὅστις ἐκ πτώσεως ἀπέθανεν ὑπ' οὐδενὸς φονευθείς. Ἀμέσως δὲ μετὰ τὸν λόγον τοῦτον ὁ Γεώργιος συλληφθεὶς περιετμήθη βίᾳ. Μετ' ὀλίγας δ' ἡμέρας συνελθὼν εἰς ἑαυτὸν ἐδραπέτευσεν εἰς Ἅγιον Ὄρος καὶ ἐφ' ἱκανὸν ἐκεῖ διαμείνας καὶ τυχὼν ἀφέσεως τοῦ ἁμαρτήματος παρὰ πνευματικοῦ πατρός, ἐπανῆλθεν εἰς τὸ χωρίον του, ἵνα διὰ μαρτυρικοῦ θανάτου ἀποπλύνῃ ἐκεῖ τὸν ῥύπον τοῦ φοβεροῦ του ἁμαρτήματος. Φανερὰ λοιπὸν κηρύττων ὅτι ἦτο Χριστιανός, συλλαμβάνεται ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ὑποβάλλεται εἰς φρικτὰς βασάνους. Οὕτω δ' ἀπέθανε μαρτυρικῶς τῇ 2 Ὀκτωβρίου 1794 (*Χρυσ. Παπαδοπούλου* «Οἱ νεομάρτυρες» σελ. 196).

— **Γεώργιος** *ὁ Κύπριος (νεομάρτυς)*. Ἐν Κύπρῳ γεννηθεὶς ὑπηρέτει κατὰ τὸ α' ἥμισυ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἔν τινι προξενείῳ τῆς ἐν Παλαιστίνῃ Πτολεμαΐδος. Προμηθευόμενος τακτικῶς ᾠὰ ἐκ τῆς οἰκίας πτωχῆς Ὀθωμανίδος, ἡμέραν τινὰ παρέλαβεν αὐτὰ παρὰ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς, διότι ἡ μήτηρ ἀπουσίαζεν ἐκείνην τὴν ὥραν. Ἀλλ' αἱ γειτόνισσαι, μισοῦσαι τὸν Γεώργιον ὡς μὴ ἀγοράζοντα καὶ παρ' αὐτῶν, διέδωκαν εἰς τὴν πόλιν ὅτι ἐπείραζε τὴν κόρην ἐκείνην. Συλληφθεὶς λοιπὸν ὁ Γεώργιος προσηνέχθη εἰς τὸν Τοῦρκον δικαστήν, ὅστις προέτρεψεν αὐτὸν ν' ἀλλαξοπιστήσῃ, ἵνα σώσῃ τὴν ζωήν του. Ἐπειδὴ δ' ὁ νέος ἠρνήθη, λέγων ὅτι Χριστιανὸς ἐγεννήθη καὶ Χριστιανὸς θὰ ἀποθάνῃ, ὁ δικαστὴς κατεδίκασεν αὐτὸν εἰς θάνατον. Καθ' ἣν δ' ἡμέραν ἁλυσόδετος ὡδηγεῖτο εἰς τὸν τόπον τῆς θανατώσεως καὶ ὁ συρρεύσας τουρκικὸς ὄχλος συνεβούλευεν αὐτὸν νὰ γίνῃ Μωαμεθανός, ὁ Γεώργιος ὑψώσας τὸ βλέμμα πρὸς τὸν οὐρανὸν «παράλαβε τὴν ψυχήν μου, Χριστέ μου, καὶ ἀξίωσέ με τῆς βασιλείας σου» εἶπε, καὶ τότε οἱ Τοῦρκοι ὥρμησαν κατ' αὐτοῦ καὶ διὰ μαχαιρῶν τὸν διεμέλισαν τῇ 25 Ἀπριλίου 1752 (*Χρυσ. Παπαδοπούλου* «Οἱ νεομάρτυρες» σελ. 194).

— **Γεώργιος** *ὁ Μυτιληναῖος (νεομάρτυς)*. Ἐν τῷ συναξαριστῇ τοῦ Νικοδήμου (14 Φεβρουαρίου) ἀναγράφεται: «ὁ ἅγιος νεομάρτυς Γεώργιος, ῥάπτης Μυτιληναῖος, ὁ καλούμενος Παϊζάνος, ἐμαρτύρησεν ὑπὲρ εὐσεβείας ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸ ἔτος 1693» καὶ οὐδὲν ἄλλο.

— **Γεώργιος** *ὁ Σέρβος (νεομάρτυς)*. Ἔν τινι κώμῃ τῆς Σερβίας κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΕ' αἰῶνος γεννηθεὶς καὶ κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν κινδυνεύσας ν' ἀπαχθῇ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀκολάστου Βαγιαζὴτ τοῦ Β' (1481—1512), κατέφυγεν εἰς Σόφιαν παρά τινι Πέτρῳ ἱερεῖ. Παρὰ τούτου δὲ διδαχθεὶς τὰ ἱερὰ γράμματα παρεσύρθη εἰς θρησκευτικὰς συζητήσεις ὑπό τινος Τούρκου διδασκάλου, σκοποῦντος νὰ ἑλκύσῃ αὐτὸν εἰς τὴν θρησκείαν του. Μετὰ θάρρους δ' ὁ Γεώργιος ἐλέγξας τὴν μωαμεθανικὴν πίστιν ὡς ψευδῆ, κατηγγέλθη εἰς τὸν δικαστὴν τῆς Σόφιας, πρὸς ὃν ὁ τουρκικὸς ὄχλος προσελθὼν ἀπῄτει νὰ καταδικασθῇ εἰς θάνατον ὁ ὑβριστὴς τῆς πίστεώς των. Ὑποβληθεὶς λοιπὸν εἰς παντοίας βασάνους καὶ ἐν αὐταῖς ἐγκαρτερήσας ὑπέστη τέλος τὸν διὰ πυρὸς θάνατον τῇ 11 Φεβρουαρίου τοῦ 1515. Ἡ μνήμη του δὲν ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ, τὸ μαρτύριον δ' αὐτοῦ εὕρηται ἐν τῷ «Νέῳ Μαρτυρολογίῳ» καὶ τῷ «Μεγάλῳ Συναξαριστῇ» (*Χρυσ. Παπαδοπούλου* «Οἱ νεομάρτυρες» σελ. 189).

— **Γεώργιος** *ὁ Χῖος (νεομάρτυς)*. Ἐν Χίῳ γεννηθεὶς τῷ 1785 καὶ στερηθεὶς τῆς μητρὸς ἐν παιδικῇ ἡλικίᾳ, μετέβη τὸ πρῶτον εἰς Ψαρὰ ἐργαζόμενος παρά τινι λεπτουργῷ καὶ ἔπειτα εἰς Καβάλλαν, ὅπου συλληφθεὶς ἡμέραν τινὰ ἐντὸς κήπου μεθ' ἄλλων παιδων κλεπτόντων καρπούζια καὶ προσαχθεὶς εἰς τὸν Τοῦρκον ἀστυνόμον ἠλλαξοπίστησεν ἐκ φόβου ἐνώπιον αὐτοῦ. Ἀλλὰ μετά τινα χρόνον συναισθανθεὶς τὸ φοβερὸν ἁμάρτημά του ἐπιστρέφει εἰς Χίον, ἐκεῖθεν δὲ διὰ τὸ ἀσφαλέστερον μεταβαίνει εἰς τὰς Κυδωνίας, ὅπου ἐργαζόμενος ἐπὶ ἔτη ἐμνηστεύθη ἐν ἡλικίᾳ 22 ἐτῶν, ἐξωμολογήθη δὲ εἰς τὴν μνηστήν του τὸν ἀδελφόν τῆς τὸ παιδικὸν ἁμάρτημά του. Ἐλθὼν ὅμως εἰς ῥῆξιν πρὸς τοῦτον ἐκ χρηματικῆς διαφορᾶς, κατηγγέλθη εἰς τὸν Τοῦρκον διοικητὴν ὅτι Τοῦρκος ὢν ἤλλαξε τὴν πίστιν του. Ὅθεν συλληφθεὶς καὶ ὁμολογήσας ὅτι εἶναι Χριστιανὸς ῥίπτεται εἰς τὰς φυλακὰς καὶ καταδικάζεται εἰς θάνατον. Καθ' ἣν δὲ ἡμέραν ἔμελλε νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ θανατικὴ ποινή, κρυφίως συνελθόντες εἰς τὴν Ἐκκλησίαν πολλοὶ Χριστιανοὶ ἐτέλουν λειτουργίαν ὑπὲρ αὐτοῦ. «Ὅτε δὲ οἱ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ψάλλοντες ἔφθασαν εἰς τὴν Λιτήν, λέγει τὸ μαρτυρολογιόν του, καὶ συνεβουλεύοντο οἱ ἱερεῖς πῶς νὰ μνημονεύσουν τὸν Γεώργιον, τάχα ὡς ἄνθρωπον ἀπολύτως ἢ ὡς μάρτυρα, νὰ καὶ φθάνει δρομαῖος ὁ ἀπεσταλμένος διωρισμένος νὰ βλέπῃ ἀπὸ κρυπτὸν μέρος τί γίνεται κατὰ τοῦ Γεωργίου καὶ φωνάζει εἰς τὴν ἐκκλησίαν «τετέλεσται» καὶ τότε οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν Χριστιανῶν ἐφαίνοντο πηγαὶ δακρύων καὶ τὰ πρόσωπά των κατεβρέχοντο ἀπὸ κατανύξεως δάκρυα καὶ μάλιστα ὅταν ἤκουσαν τότε παρευθὺς «τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Χιοπολίτου». Ἀπεκεφαλίσθη δὲ τῇ 26 Νοεμβρίου 1807. Τὸ μαρτύριον αὐτοῦ εὕρηται ἐν τῷ «Νέῳ Λειμωναρίῳ» μετ' ᾀσματικῆς ἀκολουθίας ποιηθείσης ὑπὸ Νικηφόρου ἱερομονάχου τοῦ Χίου.

Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

— **Γεώργιος** *ὁ Ἀμάστριδος (ἅγιος)*. Γεννηθεὶς οὗτος εἰς τὸ παρὰ τὴν Ἄμαστριν χωρίον Κρώμναν τὸν δέκατον ὄγδοον αἰῶνα ἐκ γονέων εὐσεβῶν, Θεοδοσίου καὶ Μεγεθοῦς καλουμένων, ὠνομάσθη Γεώργιος κατὰ θείαν ἐπιταγήν. Ὁ Θεὸς προεῖπεν εἰς τοὺς γονεῖς του καὶ τὸ ὑψηλὸν ἀξίωμα τῆς ἀρχιερωσύνης, εἰς τὸ ὁποῖον θὰ ἀνήρχετο. Νέος ἔτι ἠσπάσθη τὸν μοναχικὸν βίον καὶ ἀπεχώρησεν εἰς τὴν ἔρημον διὰ νὰ ἀσκητεύσῃ, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ ἐπισκόπου τῆς πατρίδος του ἐκλήθη εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον χειροτονηθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἀπέθανε δὲ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Θ' αἰῶνος. Ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου Γεωργίου τελεῖται ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας τὴν 21 Φεβρουαρίου. Α. Α. Π.

— **Γεώργιος** *ὁ Θεοφόρος (ἅγιος)*. Ἄγνωστον ποῦ καὶ πότε ἔζησε ὁ ἅγιος οὗτος, «ὑπελθὼν τὸν ζυγὸν τοῦ Κυρίου διήρχετο πόλεις καὶ χώρας καὶ αὐτὴν τὴν ἔρημον, ὑστερούμενος, θλιβόμενος, κακουχούμενος». Κατὰ τὰς τελευταίας δ' ἡμέρας τοῦ βίου του ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ διαμείνας ἑπτὰ ἡμέρας ἐν τῷ ναῷ Ἰωάννου τοῦ θεολόγου τῷ ὄντι ἐν τῷ Διππείῳ ἀποθνήσκει καὶ «τῇ ἐκ μαρμάρου κατασκευασθείσῃ θήκῃ τῷ εἰρημένῳ ναῷ κατατίθεται». Ἡ μνήμη του ἀναγράφεται ἐν Μηνολογίῳ τὴν 11 Μαρτίου μετὰ βιογραφίας ἄνευ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας.

— **Γεώργιος** *ὁ Μυτιλήνης (ἅγιος)*. Γεννηθεὶς ἐξ ἐπιφανῶν γονέων κατὰ τοὺς χρόνους τῆς εἰκονομαχίας καὶ «τὸν Χριστὸν ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων ποθήσας, τὸν μοναστὴν ὑπέρχεται βίον» καὶ ἀσκήσας πᾶσαν ἀρετὴν προχειρίζεται μητροπολίτης Μυτιλήνης. Εὐσεβῶς δὲ καὶ θεαρέστως ποιμαίνων τὸ πνευματικόν του ποίμνιον καὶ ἐλέγχων τὴν πλάνην τῶν εἰκονομάχων, ἀπέθανεν ἐν εἰρήνῃ. Εἰς τὸν Γεώργιον τοῦτον ἐποίησεν ᾀσματικὸν κανόνα ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἰγνάτιος καὶ ἰδιαίτερα στιχηρά. Ἡ μνήμη του ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τὴν 7 Ἀπριλίου μετὰ βιογραφίας καὶ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας, ἐν ᾗ ἐξυμνεῖται «ὡς ποταμὸς γαλήνης καὶ ῥεῖθρον πραότητος» καὶ «ταπεινώσεως ὕψει περιφανὴς γεγονὼς τὰς ἐπάρσεις τῶν δυσμενῶν τελείως ἠφάνισεν».

— **Γεώργιος** *ὁ Χοζεβίτης (ἅγιος)*. Ἄγνωστον πόθεν καταγόμενος, ἀκμάσας δὲ πιθανῶς κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα, μετέβη εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ γενόμενος μοναχὸς ἐν τῇ μονῇ Χοζεβᾶ ἀνεδείχθη «ἔμψυχος εἰκὼν πάσης ἀρετῆς». Τὸν βίον αὐτοῦ ἔγραψεν ὁ μαθητής του Ἀντώνιος, ἀναγράφεται δ' ἐν τῷ Μηναίῳ τὴν 8 Ἰανουαρίου ἄνευ βιογραφίας καὶ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας.

— **Γεώργιος** *ὁ Ἴβηρ (ὅσιος)*. Συνεορτάζεται τῇ 13 Μαΐου μετὰ τοῦ συγγενοῦς αὐτοῦ Εὐθυμίου *τοῦ νέου* (βλ. λ.).

— **Γεώργιος** *ὁ Σιναΐτης (ὅσιος)*. Τὸν ΣΤ' αἰῶνα ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ (527—565) μονάζων οὗτος ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ καὶ «νηστευτὴς ὢν καὶ πολλὰ ἐνάρετος», ἐπεθύμησε νὰ λάβῃ τὴν θείαν μετάληψιν ἐν αὐτῷ τῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ θαυμασίως εὑρεθεὶς ἐν αὐτῷ ἔλαβεν αὐτὴν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ πατριάρχου Πέτρου καὶ αὐθημερὸν εὑρέθη πάλιν ἐν τῷ Σινᾷ, ὡς γράφει ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων Σωφρόνιος καὶ ὁ Δοσίθεος ἐν τῇ «Δωδεκαβίβλῳ». Ἡ μνήμη του ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τὴν 11 Μαρτίου ἄνευ βιογραφίας καὶ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας.

— **Γεώργιος** *ὁ Πισιδίας (ὁμολογητής)*. Ἐπίσκοπος Πισιδίας διατελῶν ἐπὶ τοῦ εἰκονομάχου αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου Ε' τοῦ Κοπρωνύμου (741—775) καὶ κληθεὶς ὑπ' αὐτοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν, «μὴ πεισθεὶς δὲ συνθέσθαι τῇ ἀσεβείᾳ αὐτοῦ ἐξορίσθη» καὶ ἐν παντοίαις κακουχίαις ἐξόριστος ἀπέθανεν. Ἡ μνήμη του ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τὴν 19 Ἀπριλίου μετὰ βιογραφίας ἄνευ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας. Ε. Γ. Π.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΑΙ, ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΑΙ, ΕΠΙΣΚΟΠΟΙ

— **Γεώργιος**, *πατριάρχης Ἀλεξανδρείας* (357—361). Ἐγεννήθη ἐν Καππαδοκίᾳ κατὰ τὸ α' ἥμισυ τοῦ Δ' αἰῶνος καὶ μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν ἀρειανῶν ἐξορίαν τοῦ Μ. Ἀθανασίου εἰς Ἀλεξάνδρειαν προεχειρίσθη ἐπίσκοπος αὐτῆς τῇ 24 Φεβρουαρίου τοῦ 357, δειχθεὶς σφοδρὸς ὑπέρμαχος τῶν ἀρειανῶν. Διὰ τὰς πολλὰς πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους κακουργίας αὐτοῦ, ὁ μὲν Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς ἀποκαλεῖ αὐτὸν «τέρας Καππαδόκιον, πονηρὸν τὸ γένος, πονηρότερον τὴν διάνοιαν, πάντα ποιεῖν καὶ λέγειν ἐπὶ τῇ γαστρὶ μεμαθηκός», ὁ δὲ Φώτιος ἰσχυρίζεται ὅτι «τοσούτων τῶν Ἀλεξανδρέων ἐνέπλησε κακῶν, ὡς τὰ τοῖς Ἕλλησι (τουτέστι τοῖς εἰδωλολάτραις, τοῖς ἐθνικοῖς) κατὰ Χριστιανῶν τολμηθέντα φιλανθρωπίαν νομίζεσθαι». Τὸ τέλος αὐτοῦ ὑπῆρξεν οἰκτρόν. Καθ' ἣν ἡμέραν ἑλληνικὸν ναὸν κατηρειπωμένον ἀνεκάθαιρε, σκοπῶν ν' ἀνοικοδομήσῃ εὐκτήριον οἶκον, οἱ ἐθνικοὶ «τῆς ἐκκλησίας ἐξελκύσαντες χαμᾶζε προσέδησαν καὶ διασπαραχθέντα σὺν αὐτῇ πυρὶ παρέδοσαν» τῇ 24 Δεκεμβρίου τοῦ 361. [Πρβλ. Θεοδωρήτου «Ἐκκλ. Ἱστορία» Β', ιδ'—*Φωτίου* παρὰ Migne 104,152.]

— **Γεώργιος Α'**, *πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως*. Κατὰ τὸ α' ἥμισυ τοῦ Ζ' αἰῶνος γεννηθεὶς καὶ τὸ μοναχικὸν σχῆμα περιβληθείς, ὑπηρέτει ὡς σύγκελλος καὶ σκευοφύλαξ ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ. Τῷ 678 ἐξελέγη πατριάρχης εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ ἀποχωρήσαντος ἐκ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου Θεοδώρου τοῦ Α' καὶ ὡς τοιοῦτος διετέλεσε μέχρι τοῦ 683 ἢ 686. Ἐπὶ τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ συνεκλήθη ἡ ΣΤ' Οἰκουμενικὴ σύνοδος ἡ ἀναθεματίσασα τοὺς μονοθελητάς. Ὁ Γεώργιος ὢν «νομεὺς ἀγαθὸς τῶν θεοῦ νόμων φύλαξ» τιμᾶται ὡς ἅγιος τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας μετὰ τοῦ ὡσαύτως πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννου τὴν 18 Αὐγούστου. [Πρβλ. *Μ. Γεδεὼν* «Πατριαρχικοὶ Πίνακες» σελ. 250.]

— **Γεώργιος Β'**, *πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως*, ὁ ἐπικαλούμενος *Ξιφιλῖνος* (1192—1199). Περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΒ' αἰῶνος γεννηθεὶς καὶ ὑπηρετῶν ἐν τῇ Μ. Ἐκκλησίᾳ ὡς μέγας σκευοφύλαξ, προήχθη εἰς πατριάρχην τῷ 1192. Ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τούτου ἐγένετο συνοδικὴ πρᾶξις περὶ ἐνοριακῶν δικαίων να ἱδρύθῃ ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει ὑπὸ τῶν Σέρβων ἡγεμόνων Σάββα καὶ Συμεὼν ἡ μονὴ τοῦ Χιλιανδαρίου. Γεώργιος ὁ Τορνίκης καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Στιλβὴς ἔγραψαν ἐγκώμια εἰς τὸν Γεώργιον τοῦτον. [Πρβλ. *Μ. Γεδεὼν* «Πατριαρχικοὶ Πίνακες» σελ. 376.] Ε. Γ. Π.

— **Γεώργιος Α'**, *μητροπολίτης Ἀθηνῶν*, ἐπὶ οἰκουμενικῆς πατριαρχείας τοῦ ἀπὸ Ἀμασείας Στεφάνου τοῦ Β'. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸ 922.

— **Γεώργιος Β'**, *μητροπολίτης Ἀθηνῶν* (1145—1160). Ἀνὴρ διακρινόμενος ἐπὶ παιδείᾳ καὶ εὐσεβείᾳ, συμμετέσχε τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ οἰκουμενικῆς πατριαρχείας τοῦ Λουκᾶ Χρυσοβέργη συνελθούσης κατ' Ἰανουάριον τοῦ 1156 συνόδου, ἥτις ἔλυσε τὸ ζήτημα τῆς θείας εὐχαριστίας καὶ εἰς ἣν καθῃρέθησαν ὁ Θεσσαλονίκης Μιχαὴλ καὶ ὁ Δυρραχίου Εὐστάθιος. Εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς συνόδου ταύτης ὑπογράφεται «εὐτελὴς ἐπίσκοπος τῆς μητροπόλεως Ἀθηνῶν». Τοῦ Γεωργίου τούτου διεσώθη μολυβδόβουλλον φέρον ἔμπροσθεν μὲν τὴν Θεοτόκον τὴν Ἀθηνιώτισσαν, ὄπισθεν δὲ τὴν ἐπιγραφὴν «Σφραγὶς Ἀθηνῶν ποιμένος Γεωργίου».

— **Γεώργιος Γ'**, ἐπιλεγόμενος *Ξηρός*, *μητροπολίτης Ἀθηνῶν*. Ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Ἀκομινάτου ὡς ἀκμάσας περὶ τὸ τέλος τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. Κατ' ἐπιγραφὴν ἐπὶ κίονος τοῦ Παρθενῶνος ἀπέθανε τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1172. Π. Π. Π.

— **Γεώργιος Δ'**, *μητροπολίτης Ἀθηνῶν* βλ. λ. Βούρτζης (*Γεώργιος*).

— **Γεώργιος**, *μητροπολίτης Κερκύρας*. Κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα, ἐπὶ αὐτοκράτορος Μανουὴλ Α' τοῦ Κομνηνοῦ (1143—1180) ἀκμάσας, ἀπεστάλη ὑπ' αὐτοῦ τῷ 1178 εἰς τὴν ἐν Ῥώμῃ σύνοδον πρὸς ἕνωσιν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, ἀλλ' ἀσθενήσας κατὰ τὸν πλοῦν καὶ ἐπὶ ἑξάμηνον ἀναγκασθεὶς νὰ διαμείνῃ ἐν Βρενισίῳ δὲν μετέβη εἰς τὴν Ῥώμην. Ὁ Γεώργιος ἔγραψε δύο ἀντιρρητικὰ κατὰ Λατίνων συγγράμματα, ἤτοι «Περὶ τοῦ καθαρτηρίου πυρὸς» καὶ «Περὶ τῆς Θείας κοινωνίας», ἅτινα εἶναι εἰσέτι ἀνέκδοτα.

Ἄλλος μητροπολίτης Κερκύρας, *Γεώργιος* καὶ οὗτος καλούμενος, πιθανῶς κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα ἀκμάσας, εἶναι γνωστὸς ἔκ τινος κώδικος τῆς μονῆς Κρυπτοφέρρης, ὅστις περιέχει ἐπιγράμματα αὐτοῦ εἰς εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, εἴς τινα ὑπ' αὐτοῦ κτισθεῖσαν ἐκκλησίαν, εἰς τοὺς ἀποστόλους Πέτρον καὶ Παῦλον, εἰς τὸν ἐν Κερκύρᾳ τάφον τοῦ ἁγίου Ἀρσενίου κλπ., καὶ ἐξ ἑτέρου κώδικος τῆς Κοπεγχάγης, περιέχοντος καὶ τούτου ἐπιγράμματα αὐτοῦ, καὶ ἐξ ἐπιστολῶν ἐκδοθεισῶν ὑπὸ Βασιλιέφσκη ἐν τῇ ῥωσικῇ ἐφημερίδι τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας τῷ 1885.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ἀνδρ. Δημητρακοπούλου*, «Ὀρθόδοξος Ἑλλάς» (Λειψία 1871).—*Κρουμβάχερ*, «Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς λογοτεχνίας» τόμ. Β', 741 τῆς ἑλλην. μεταφρ.

— **Γεώργιος**, *μητροπολίτης Λαοδικείας* (ἐν Συρίᾳ). Οὗτος κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα ἀκμάσας καὶ γενόμενος μητροπολίτης τῆς ἐν Συρίᾳ Λαοδικείας ἀνεμείχθη εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ Ἀρείου προκληθείσας ἔριδας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἀλλὰ φύσει μετριοπαθὴς ὤν, ἐτάχθη μετὰ τοῦ φίλου του Βασιλείου τοῦ Ἀγκύρας εἰς τὴν τάξιν τῶν καλουμένων *ἡμιαρειανῶν*. Ἔγραψε βιβλίον κατὰ τῶν αἱρετικῶν Μανιχαίων, ἐγκώμιον εἰς Εὐσέβιον τὸν Ἐμέσης καὶ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ἀγκύρας Βασιλείου περὶ τοῦ ὁμοουσίου Πατρὸς καὶ Υἱοῦ.

— **Γεώργιος**, *μητροπολίτης Νικομηδείας*. Χαρτοφύλαξ τῆς Μ. Ἐκκλησίας ὢν κατὰ τὰ μέσα

Digitized by Google

Θ΄ αἰῶνος, ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Νικομηδείας ὑπὸ τοῦ φιλου και προστάτου του πατριάρχου Φωτίου τῷ 860 ἀντὶ τοῦ ἐξωσθέντος Ἰωάννου. Λίαν φιλομαθής, διετήρει τακτικὴν ἀλληλογραφίαν μὲ τὸν Φώτιον, πρὸς ὃν ἔμεινε πιστὸς μέχρι τέλους καὶ ἐν ταῖς εὐτυχίαις καὶ ἐν ταῖς ἀτυχίαις του. Σῴζονται πολλαὶ ἐπιστολαὶ τοῦ Φωτίου λύοντος διαφόρους θεολογικὰς ἀπορίας τοῦ Γεωργίου. Ρήτωρ και ὑμνογράφος πολυγραφώτατος ὁ Γεώργιος δὲν ἔχει πολλοὺς θαυμαστὰς οὔτε τῆς ρητορικῆς, οὔτε τῆς ὑμνογραφικῆς του δυνάμεως. Διότι ὡς ρήτωρ μὲν οὐχὶ ἀπ' εὐθειας ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἀλλ' ἐξ ἀποκρύφων βιβλίων τὰς μαρτυρίας ἀρυόμενος, καταγινεται συνήθως εἰς περισσολόγους μακρὰς ἀναπτύξεις, ὡς ὑμνογράφος δὲ ἀγαπᾷ τὸ πομπῶδες ὕφος καὶ πλατειασμοὺς οὐχὶ εὐαρέστους πάντοτε. Και λόγους μὲν ἔγραψε περὶ τοὺς ἑκατὸν ἑβδομήκοντα, ὧν πολλοὶ ἀναφέρονται εἰς θεομητορικὰς ἑορτάς. Ἐποίησε δὲ δέκα ὀκτὼ θεοτοκία, τροπάρια εἰς τὴν λιτὴν τῆς ἑορτῆς τῶν Εἰσοδίων καὶ τοῦ Χρυσοστόμου, στιχηρὰ καὶ δοξαστικὰ εἰς πλείστας ἑορτὰς καὶ κανόνας εἰς τὰ Εἰσόδια, τὰ προεόρτια τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ ἄλλας ἑορτάς. Καὶ ἐκ μὲν τῶν λογων του ἐννέα εἶναι ἐκδεδομένοι ὑπὸ τοῦ Migne (τόμ. 100, σελ. 1336—1528) καὶ εἰς ἐν λατινικῇ μεταφράσει, τὰ ποιήματά του δὲ εὑρηνται ἐν τοῖς λειτουργικοῖς βιβλίοις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ: *W. Christ* et *M. Paranikas* «Anthologia graeca carminum christianorum» (Lipsiae 1871). — *Γ. Παπαδοπούλου* Συμβολαι εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς παρ' ἡμῖν ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς» (Ἀθῆναι 1890).— *Κρουμβάχερ*, Ἱστορία τῆς βυζαντινῆς λογοτεχνίας» τόμ. Α' ἑλλ. μεταφρ.— *Σ. Ἀριστάρχου* «Φωτίου λογοι καὶ ὁμιλιαι» (Κωνσταντινούπολις 1900).

— **Γεώργιος**, *μητροπολίτης* ***Πισιδίας***. Κατὰ τὸν Θ΄ αἰῶνα ακμάσας, κατεῖχε τὸν μητροπολιτικὸν θρονον τῆς Πισιδιας, ὅτε ὁ Φώτιος ἀνῆλθεν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον. Ἐπειδὴ δέ, ὡς φαίνεται, ἦτο φιλος τοῦ ἀντιπάλου τοῦ Φωτίου Ἰγνατίου, ὁ Φώτιος καθαιρέσας αὐτὸν τῷ 860 ἀντικατέστησε διά τινος Ζαχαρίου. [Πρβλ. *Σ. Ἀριστάρχου* «Φωτίου λόγοι καὶ ὁμιλίαι» (Κωνσταντινούπολις 1900) Α΄, κδ΄.]

— **Γεώργιος**, *ἐπίσκοπος* ***Ἀραβίας***. Κατὰ τὸν Ζ΄ αἰῶνα ἀκμασας, ἐγένετο ἐπίσκοπος τῶν μονοφυσιτῶν Ἀράβων τῷ 686, ἑδρεύων ἐν Ἄκουλα καὶ ἀπέθανε τῷ 724. Ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ πατριάρχου τῶν Ἰακωβιτῶν Ἀθανασίου καὶ συνέγραψε τὰ ἑξῆς: Μετάφρασιν τοῦ «Ὀργάνου» τοῦ Ἀριστοτέλους μετὰ εἰσαγωγῆς καὶ ὑπομνημάτων, ἣν μετὰ θαυμασμοῦ ἀναφέρει ὁ Ρενάν, Σχόλια εἰς τὰς Ἁγίας Γραφάς, Συναγωγὴν σχολίων εἰς τὰς ὁμιλίας Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, Συμπλήρωσιν τοῦ ὑπὸ τοῦ φιλου αὐτοῦ Ἰακώβου τῆς Ἐδέσσης γραφέντος «Ἑξαημέρου», Ὑπόμνημα περὶ τῶν μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας, πολλας ὁμιλίας ἐμμέτρους καὶ Ἐπιστολὰς πρὸς διαφόρους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Rysel* «Georgs de Araberbischofs Gedichte und Briefe» (Leipzig 1891). — *Duval*, «La littérature syriaque» (Paris 1907). — *Baumstark*, «Geschichte der syrischen Literatur» (Bonn 1922). Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

— **Γεώργιος** (*Ἀλεξάνδρου*), *ἐπίσκοπος* ***Ἀρκαδίας*** (τῆς ἐν Κρήτῃ). Ἄγνωστον πότε γεννηθείς, ἤκμασε περὶ τὰ τέλη τῆς ΙΕ΄ ἑκατονταετηρίδος. Κατήγετο ἐκ Κοριλιάνης τῆς Κρήτης, ἐχειροτονήθη δὲ ἱερεύς, ἔγγαμος ἤδη ὤν. Χηρεύσας μετά τινα χρόνον μετέβη εἰς Ρώμην περι τὸ 1490, ἐκεῖ δὲ ὁ πάπας ἀνέδειξεν αὐτὸν ἐπίσκοπον εἴτε εἰς ἀμοιβὴν τῆς εὐδοκίμου καθηγεσίας του, εἴτε καὶ ἐπὶ σκοπῷ νὰ τὸν συγκατατάξῃ μετὰ τῶν περὶ αὐτόν. Πάντως, ὅτι ἀπέκτησε θέσιν σημαίνουσαν καὶ γόητρον τεκμαίρεται καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι, κατά τινας ἐπισήμους ἑορτάς, ὁ Γεώργιος συνετέλει τὸ τῆς ἀκολουθιας μετὰ τοῦ πάπα ὡς ἐπίσκοπος Ἀρκαδίας, καὶ ἀνεγίνωσκε τὸ εὐαγγέλιον ἑλληνιστί. Ἔγραψε: «Περὶ μετανοίας», «Περὶ φιλίας» καὶ «Χωρογραφίαν Κρήτης». Τούτου υἱὸς ἦτο ὁ ἐν Ἐνετίᾳ Ἕλλην τυπογράφος Ἀλέξανδρος ***Γεωργίου*** (βλ. λ.).

—Ω.

— **Γεώργιος**, *ἐπίσκοπος* ***Ναξίας***. Κατὰ τὸν Ζ αἰῶνα ἀκμάσας μετέσχε τῆς κατὰ τὸ 680 συνελθούσης ΣΤ΄ Οἰκουμενικῆς συνόδου καὶ ἔγραψε «Λόγον περὶ τοῦ κατ' εἰκόνα Θεοῦ πλασθέντος ἀνθρώπου», ἐν ᾧ δριμύτατα ἐλέγχει τοὺς ἀσεβοῦντας εἰς τὸν γάμον, καὶ «Ἐγκώμιον εἰς τὸν ὅσιον καὶ θεοφόρον καὶ ἐν ἀσκηταῖς πρώτιστον πατέρα ἡμῶν Ἀντώνιον τὸν μέγιστον καὶ εἰς τὸ θαῦμα τὸ γενόμενον ὑπ' αὐτοῦ ἐν Ρόδῳ», σῳζόμενον ἐν κώδικι τοῦ ΙΔ΄ αἰῶνος τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Σῴζεται δὲ καὶ ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἑκατονταπυλιανῆς τῆς Πάρου μονόγραμμα ἀναφέρον τὸ ὄνομα τοῦ Γεωργίου ἐπισκόπου (Ναξίας).

— **Γεώργιος**, *ἐπίσκοπος* ***Συρακουσῶν***, ὁ καὶ *Σικελιώτης* ἐπικαλούμενος. Κατὰ τὸν Ζ΄ αἰῶνα ἀκμάσας καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκπαιδευθείς, ἐγένετο ἐπίσκοπος τῶν Συρακουσῶν καὶ ἀπέθανε τῷ 669. Ὑμνογράφος καλός, ἐποίησε στιχηρὰ εἰς τον μεγαλομάρτυρα Δημήτριον (26 Ὀκτωβρίου), εἰς Ἰάκωβον τὸν Πέρσην (27 Νοεμβρίου), εἰς Πορφύριον τὸν Γάζης (26 Φεβρουαρίου) καὶ ἄλλους ἁγίους, κανόνας εἰς ὁσίαν Θεοδώραν (11 Σεπτεμβρίου), εἰς ὁσίαν Πελαγίαν (8 Ὀκτωβρίου) καὶ πολλοὺς ἄλλους ἁγίους, ὡς καὶ εἰς τὴν Κυριακὴν τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου καὶ εἰς τὴν β΄ Κυριακὴν τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς. Ε. Γ. Π.

ΗΓΕΜΟΝΕΣ ΚΑΙ ΠΡΙΓΚΙΠΕΣ

ΑΓΓΛΙΑ

— **Γεώργιος Α'**. Βασιλεὺς τῆς Μεγάλης Βρεττανίας και τῆς Ἰρλανδίας (1714—1727) καὶ ἀρχηγὸς τῆς δυναστείας, ἥτις κατέχει μέχρι σήμερον τὸν βρεττανικὸν θρόνον. Ἐγεννήθη ἐν Ἀννοβέρῳ τῷ 1660. Ὁ πατήρ του Ἐρνέστος-Αὔγουστος ἦτο πρῶτος ἐκλέκτωρ τοῦ Ἀννοβέρου, ἡ δὲ μήτηρ του Σοφία ἦτο ἀνεψιὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἰακώβου τοῦ Α'. Κατὰ τὴν νεανικήν του ἡλικίαν εἶχεν ὑπηρετήσει εἰς τὸν στρατὸν τοῦ πατρός του κατὰ τους πολέμους ἐναντίον τῆς Γαλλίας, τῷ δὲ 1707 ὑπῆρξε διοικητὴς μιᾶς στρατιᾶς κατὰ τὸν πόλεμον τῆς διαδοχῆς ἐν Ἱσπανίᾳ. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του ἐγένετο ἐκλέκτωρ τοῦ Ἀννοβέρου τῷ 1698, ὅταν δὲ ἀπέθανεν ἡ βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας Ἄννα τῆς Δανίας (σύζυγος τοῦ Ἰακώβου Α'), ὁ Γεώργιος ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς τῆς Ἀγγλιας (1714). Εἶχε νυμφευθῆ τῷ 1682 τὴν ἐξαδέλφην του Σοφίαν-Δωροθέαν, ὁ γάμος του ὅμως δὲν ὑπῆρξεν εὐτυχής, ἕνεκα τῶν ἐλάχιστα ἠθικῶν ἀρχῶν του. Καίτοι ἀπέκτησε δύο τέκνα (τον Γεώργιον Β καὶ τὴν Σοφίαν-Δωροθέαν, μετέπειτα βασίλισσαν τῆς Πρωσσίας), ὁ Γεώργιος δὲν ἔπαυε νὰ ἔχῃ σχέσεις μὲ ἐρωμένας, ἐν τέλει δὲ κατηγόρησε τὴν σύζυγόν του ὅτι εἶχε συνάψει σχέσεις μὲ τὸν

(I)

Σουηδον τυχοδιώκτην Φίλιππον τοῦ Καίνιγκσμαρκ. Ὁ Καίνιγκσμαρκ κατόπιν ἐδολοφονήθη μυστηριωδῶς ἐντὸς τοῦ παλατίου τοῦ ἐκλέκτορος, ὁ δὲ Γεώργιος, τῷ 1694, διεζεύχθη τὴν σύζυγόν του, τὴν ὁποίαν ἐνέκλεισεν εἰς τὸν πύργον τοῦ Ἄλντεν, παρὰ τὸ Ζέλλ, ἐπὶ 32 ἔτη, μέχρι τοῦ θανάτου της. Ὅταν ἀπέθανεν ἡ Ἄννα Στούαρτ, νόμιμον δικαίωμα διαδοχῆς ἐπὶ τοῦ ἀγγλικοῦ θρόνου εἶχεν ὁ ἔγγονος αὐτῆς Ἰάκωβος Β'. Ἐπειδὴ ὅμως οὗτος ἠρνήθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ καθολικὸν δόγμα, τὸ κόμμα τῶν Οὐίγων (Whig) ἀντέστη εἰς τὴν ἀνάρρησίν του καὶ ὑπεστήριξεν ἀντ' αὐτοῦ τὸν Γεώργιον. Ἓν ἔτος μετὰ τὴν ἀνάρρησιν αὐτοῦ οἱ ὀπαδοι τοῦ Ἰακώβου ὠργάνωσαν ἐπανάστασιν, τὴν ὁποίαν ὅμως ὁ Γεώργιος Α' κατώρθωσε νὰ καταπνίξῃ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον προεκάλεσεν ἐνθουσιώδεις ἐκδηλώσεις τοῦ ἀγγλικοῦ λαοῦ ὑπὲρ τῆς ἀννοβεριανῆς δυναστειας. Ὁ ἐνθουσιασμὸς ὅμως τοῦ ἀγγλικοῦ λαοῦ δὲν ἤργησε νὰ μεταβληθῇ εἰς δυσφορίαν καὶ ἀντιπάθειαν, συνεπείᾳ τῆς διαγωγῆς τοῦ βασιλέως, ὁ ὁποῖος ἦτο ἐλάχιστα μορφωμένος, δὲν ἐγνώριζε τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν καὶ τὰ ἀγγλικὰ ἤθη καὶ ἔθιμα, εἶχε χαρακτῆρα καὶ ἐπιθυμίας ἐξικνουμένας μέχρι χυδαιότητος καὶ περιεστοιχίζετο ἀπὸ ἀνηθίκους αὐλικοὺς καὶ ἀφθόνους ἐρωμένας. Ἀλλὰ καὶ ὁ Γεώργιος Α' δὲν ἦτο ἐπίσης ἐνθουσιασμένος μὲ τοὺς Ἄγγλους καὶ τὴν Ἀγγλίαν, εὐθὺς δὲ μετὰ τὴν καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Ἰακωβιτῶν ἐξεδήλωσε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ Ἀννόβερον, καὶ διεμοίραζεν ἔκτοτε, σχεδὸν ἐξ ἴσου, τὸν χρόνον τῆς διαμονῆς του μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γερμανίας. Κατὰ τὴν πρώτην ἀπουσίαν του ἡ ἀντιβασιλεία ἐδόθη εἰς τὸν υἱόν του, παρὰ τὴν θέλησίν του, διοτι δὲν τὸν ἠγάπα καὶ εὑρίσκετο διαρκῶς εἰς διάστασιν μετ' αὐτοῦ. Εἰς τὸ Ἀννόβερον προσεχώρησεν εἰς τὴν συμμαχίαν κατὰ τοῦ βασιλέως Καρόλου ΙΒ' τῆς Σουηδίας καὶ τῷ 1717 συνῆψε τριπλῆν συμμαχίαν μετὰ τῆς Γαλλίας καὶ τῶν Ἡνωμένων Ἐπαρχιῶν. Μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του εἰς Ἀγγλίαν ἀπέπεμψε τὸν υἱόν του ἐκ τῶν ἀνακτόρων, τῷ δὲ 1718 προσεχώρησεν εἰς τετραπλῆν συμμαχίαν καὶ ὑπέγραψε τῷ 1721 τὴν συνθήκην τοῦ Νύσταντ. Μετα τὴν οἰκονομικὴν καταστροφὴν τοῦ ὑπουργείου Στάνχοπ, ὁ Γεώργιος Α' ἀνέθεσε τὴν ἀρχὴν εἰς τὸν Οὐῶλπολ, ὁ ὁποῖος ἐκράτησεν αὐτὴν μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ βασιλέως. Ἡ περίοδος αὕτη τῆς πρωθυπουργίας τοῦ Οὐῶλπολ θεωρεῖται ἡ καλυτέρα περίοδος τῆς βασιλείας τοῦ Γεωργίου Α'. Ὁ Οὐῶλπολ εἶχε κατορθώσει νὰ φέρῃ μεγάλην πλειοψηφίαν ἐν τῇ Βουλῇ τῷ 1722 καὶ νὰ ἀντιστῇ ἐπιτυχῶς, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς πρωθυπουργίας του, εἰς τὰς ραδιουργίας καὶ τὰς ἐπεμβάσεις τοῦ παντοδυνάμου αὐλικοῦ Μπόλιγκμπρεκ, ὑποστηριζομένου ὑπὸ τῆς ἐρωμένης τοῦ βασιλέως δεσποινίδος Σούλεμμπουργκ, ὀνομασθείσης δουκίσσης τοῦ Κέννταλ.

Τὸ τελευταῖον ταξίδιόν του ἔκαμεν ὁ Γεώργιος Α' τὴν 3 Ιουνίου 1727 εἰς Ἀννόβερον, ὅπου καὶ ἀπέθανε τὴν 12 τοῦ ἰδίου μηνός, κατὰ τὴν διάρκειαν ἑνὸς περιπάτου του. Ὁ θάνατός του οὐδεμίαν προεκάλεσε θλῖψιν, διότι δὲν εὑρίσκετο εις καλὰς σχέσεις οὔτε μὲ τὴν οἰκογένειάν του, οὔτε μὲ τοὺς ὑπηκόους του. Ὁ Γεώργιος Α' κατώρθωσε νὰ βασιλεύσῃ εἰρηνικῶς καὶ χωρὶς πολλοὺς ἐσωτερικοὺς περισπασμούς, χάρις εἰς τὴν ἐλευθερίαν τὴν ὁποίαν εἶχε παραχωρήσει εἰς τὴν Βουλὴν καὶ τοὺς ὑπουργούς του, εἰς τῶν ὁποίων τὰ συμβούλια δὲν παρίστατο, ὡς ἀγνοῶν τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν. Ἡ ἐλευθερία αὕτη συνέτεινε τὰ μέγιστα εἰς τὴν προαγωγὴν καὶ τὴν στερέωσιν τοῦ κοινοβουλευτικοῦ θεσμοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ.

— **Γεώργιος Β'**. Βασιλεὺς τῆς Μεγάλης Βρεττανίας και τῆς Ἰρλανδίας (1683—1760). Ἦτο υἱὸς Γεωργίου τοῦ Α' καὶ ἐγεννήθη ἐν Ἀννοβέρῳ, ὅπου διῆλθε τὴν νεανικήν του ζωὴν καὶ ὑπηρέτησεν ἐν τῷ ἀννοβεριανῷ στρατῷ κατὰ τῆς Γαλλίας, διακριθεὶς εἰς τὸν πόλεμον περὶ τῆς ἱσπανικῆς διαδοχῆς. Τῷ 1705 ἐνυμφεύθη τὴν Καρολίναν, θυγατέρα τοῦ μαργράβου τοῦ Βρανδεμβούργου-Ἄνσπαχ. Μετὰ τὴν ἀνάρρησιν τοῦ πατρός του εἰς τὸν ἀγγλικὸν θρόνον, τῷ 1714, ἠκολούθησε τοῦτον εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὅπου προσεπάθησε νὰ ἀνακτήσῃ τὴν δημοτικότητα, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀπολέσει ὁ νέος βασιλεύς. Κατὰ τὴν πρώτην ἀπουσίαν τοῦ πατρός του ἀνέλαβε τὴν ἀντιβασιλείαν καὶ προεκάλεσε τὸν γενικὸν ἐνθουσιασμόν, φθάσας μέχρι τοῦ σημείου νὰ διευθύνῃ ὁ ἴδιος αὐτοπροσώπως τὴν κατάσβεσιν μιᾶς μεγάλης πυρκαϊᾶς εἰς τὸ Σπρίνγκ-Γκάρντενς. Λόγῳ τῆς διαγωγῆς τοῦ πατρός του, τῆς σκληρότητος αὐτοῦ ἔναντι τῆς μητρός του καὶ τοῦ ἀποτόμου χαρακτῆρος, τόσον αὐτοῦ ὅσον καὶ τοῦ βασιλέως, συχνάκις ἐλάμβανον χώραν σφοδραὶ σκηναὶ ἐν τοῖς ἀνακτόροις. Μία τῶν σφοδροτέρων ὑπῆρξεν ἡ ἐπισυμβᾶσα τῷ

(II)

1717, κατὰ τὴν βάπτισιν τοῦ τότε γεννηθέντος υἱοῦ τοῦ διαδόχου. Ὁ διάδοχος ἐπεθύμει ὡς ἀνάδοχον τὸν θεῖόν του Ἐρνέστον-Αὔγουστον, δοῦκα τῆς Ὑόρκης, ἐνῷ ὁ βασιλεὺς ὑπέδειξε τὸν δοῦκα τοῦ Νιουκάστλ. Ὁ βασιλεὺς ἔφθασε μέχρι τοῦ σημείου νὰ ἐκδιώξῃ ἐκ τῶν ἀνακτόρων του ἁγίου Ἰακώβου τὸν μέλλοντα βασιλέα Γεώργιον τὸν Β'. Ἡ δυσμένεια ἀνεκοινώθη καὶ δι' ἐπισήμου πράξεως, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀνεφέρετο ὅτι ἀφηρέθη ἀπὸ τοῦ διαδόχου ἡ διατροφὴ τῶν τέκνων του καὶ ἐγίνετο ὑπαινιγμὸς περι ἀποστολῆς του εἰς τὴν Ἀμερικήν, «διὰ νὰ μὴ γίνῃ πλέον λόγος περὶ αὐτοῦ». Ἡ συμφιλίωσις πατρὸς καὶ υἱοῦ ἐπῆλθε τῷ 1720, χωρὶς ὅμως νὰ ἐπικρατήσῃ ποτὲ μεταξὺ τῶν δύο καμμία ἐγκαρδιότης. Τοὐναντίον ὁ διάδοχος Γεώργιος εἶχε καταστῆ τὸ κέντρον τῆς ἀντιπολιτεύσεως καὶ τῶν δυσηρεστημένων κατὰ τοῦ πατρός του, ἱδρύσας ἰδίαν αὐλήν, ὅπου ἐδέχετο τοὺς πολιτικοὺς ἀντιπάλους τῶν ὑπουργῶν τοῦ βασιλέως. Κατὰ τὰς ἀπουσίας του ὁ βασιλεὺς οὐδέποτε πλέον ἀνέθεσε τὴν ἀντιβασιλείαν εἰς τὸν υἱόν του, ἀλλ' εἰς συμβούλιον λορδων.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του, τῷ 1727, ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον καὶ ἐξέσχισε τὴν διαθήκην τὴν ὁποίαν ἀφῆκεν οὗτος. Ὁ Γεώργιος Β' ἐβασίλευσεν ἐπὶ 33 ἔτη. Παρὰ τὴν γενικὴν δὲ πεποίθησιν, δὲν ἀπέπεμψε τὸν ἐχθρόν του πρωθυπουργον Οὐῶλπολ, ἀλλὰ διετήρησεν αὐτὸν εἰς τὴν ἀρχὴν μέχρι τοῦ 1742, τηρήσας συγχρόνως καὶ τὴν ἰδίαν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τοῦ πατρός του, καὶ τοῦτο ὅπως σεβασθῇ τὴν λαϊκὴν θέλησιν, τὴν ὁποίαν ἐξετίμα μεγαλως, καὶ τὰ συνταγματικὰ ἔθιμα, πρὸς τὰ ὁποῖα ἐδείκνυε τυφλὴν ὑπακοήν. Ὅπως καὶ ὁ πατήρ του ὅμως, ὁ Γεώργιος Β' δὲν ἔπαυσε νὰ προτιμᾷ νὰ διαμένῃ περισσότερον εἰς τὸ Ἀννόβερον παρὰ εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Δύο ἔτη μετὰ τὴν ἀνάρρησίν του εἰς τὸν θρόνον ἀνεχώρησε διὰ τὸ Ἀννόβερον, ὅπως διακανονίσῃ διαφόρους ὑποθέσεις, ἰδίως μετὰ τοῦ βασιλεως τῆς Πρωσσίας Φρειδερίκου-Γουλιέλμου. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ υἱός του διάδοχος Φρειδερῖκος-Λουδοβῖκος εἶχεν ἐρωτευθῆ τὴν πριγκιπισσαν Βιλελμίναν τῆς Πρωσσίας, τὴν ὁποίαν ὅμως ὁ πατήρ του δὲν ἐπέτρεψε νὰ νυμφευθῇ. Ἐπηκολούθησε τότε μεταξὺ πατρὸς καὶ υἱοῦ διάστασις καὶ ἐχθρότης, ὁμοία ἐκεινης ἥτις εἶχεν ἐκδηλωθῆ μεταξὺ Γεωργιου Α' καὶ Γεωργίου Β'. Ὁ διάδοχος Φρειδερῖκος Λουδοβῖκος ἐκδιωχθεὶς τῆς αὐλῆς ἐδημιούργησεν ἰδιαν τοιαύτην, ἥτις ἐγένετο τὸ κέντρον τῆς κατὰ τοῦ πατρός του ἀντιπολιτεύσεως. Ἐπὶ τέλους κατώρθωσε να νυμφεύσῃ τὸν υἱόν του μὲ τὴν Αὐγούσταν τοῦ Σὰξ-Γκότα. Ἐν τῷ μεταξὺ Γεώργιος ὁ Β', μιμούμενος τὸν πατέρα του, εἶχε συγκεντρώσει περὶ ἑαυτὸν πολλὰς ἐρωμένας, τῇ ἀνοχῇ τῆς συζύγου του βασιλίσσης Καρολίνας, καὶ εἶχε γίνει ἀντικείμενον πολλῶν λαϊκῶν εἰρωνικῶν ᾀσμάτων ἐν Λονδίνῳ διὰ τὰς σχέσεις αὐτοῦ μετὰ τῆς ὡραίας κομίσσης Βάλμοντεν καὶ τὰς

Digitized by Google

σκηνὰς ζηλοτυπίας, τὰς ὁποίας ἐδημιούργει ὑπὸ τὰ παράθυρά της. Παρὰ ταῦτα ὅμως ὁ βασιλεὺς Γεώργιος ὁ Β' ἠγάπα τὴν σύζυγόν του. Κατὰ τὴν ἀσθενειάν της, ἡ ὁποία προηγήθη τοῦ θανάτου της, τῷ 1737, ὁ βασιλεὺς ἐπέδειξεν εἰλικρινῆ λύπην. Ὡς χαρακτηριστικὸν δὲ τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν, αἵτινες ἐπεκράτουν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐν τῇ ἀγγλικῇ αὐλῇ, ἀναφέρεται ὁ ἑξῆς διάλογος, ὁ ὁποῖος ἐγένετο μεταξὺ τοῦ βασιλεως καὶ τῆς βασιλίσσης, ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου αὐτῆς, ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου. Ἐπειδὴ ἡ βασίλισσα παρεκάλει τὸν βασιλέα νὰ νυμφευθῇ ἐκ νέου μετὰ τὸν θάνατόν της: «Ὄχι—ἀπήντησεν ὁ βασιλεὺς ἐν μέσῳ τῶν δακρύων του—θὰ ἔχω ἐρωμένας». «Ἀλλὰ τὸ ἓν δὲν ἐμποδίζει τὸ ἄλλο!» ἀνταπήντησεν ἡ ἑτοιμοθάνατος. Μετὰ τὸν θάνατον τῆς βασιλίσσης ὁ Γεώργιος Β' ἐγκατέστησεν ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου τὴν ἐρωμένην του κόμισσαν Βάλμοντεν, τὴν ὁποίαν ὠνόμασε δούκισσαν τοῦ Γιάρμουθ.

Τῷ 1739 ὁ Γεώργιος ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ἱσπανίας καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου τοῦ ΣΤ' ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς Μαρίας-Θηρεσίας καὶ κατὰ τῆς Πρωσσιας. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ πρωθυπουργὸς Οὐῶλπολ, ἕνεκα τῆς εἰρηνοφίλου πολιτικῆς του, ἀπώλεσε τὴν πλειοψηφίαν ἐν τῷ κοινοβουλίῳ, ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ τοῦ Τζὼν Κάρτερετ, ὅστις εἶχεν ὡς πρόγραμμα τὴν συμμαχίαν μετὰ τῆς Ὁλλανδίας, τὴν ἀπόσπασιν τῆς Πρωσσίας ἀπὸ τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν ἐξέγερσιν ὅλου τοῦ κόσμου κατὰ τῆς Γαλλίας. Τῷ 1742 ὁ Γεώργιος Β' συνῆψε συνθήκην συμμαχίας μετὰ τοῦ Φρειδερίκου τοῦ Μεγάλου καὶ μετὰ τῆς Ρωσίας, τῷ δὲ 1743 κατήγαγεν αὐτοπροσώπως τὴν νίκην τοῦ Ντέττιγκεν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐπανέδωκεν εἰς αὐτὸν δημοτικότητα ἐν Ἀγγλίᾳ. Τῷ 1744 ἐκήρυξεν ἐπισήμως τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Γαλλίας. Κατ' αὐτὸν τὰ ἀγγλικὰ στρατεύματα ὑπέστησαν τὴν ἧτταν τοῦ Φοντενουὰ τῷ 1744, τοῦ Ρωκὸν τῷ 1746 καὶ τοῦ Λωφφελντ τῷ 1747. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ διεκδικητὴς τοῦ ἀγγλικοῦ θρόνου υἱὸς τοῦ Ἰακώβου Κάρολος-Ἐδουάρδος, ἐπωφελούμενος τῶν περισπαμῶν τοῦ βασιλέως, ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν Σκωτίαν. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπανάστασις αὕτη τῶ Ἰακωβιτῶν ἀπέτυχε, διὰ τῆς κατατροπώσεως τῶν στρατευμάτων αὐτῶν ὑπὸ τοῦ δουκὸς τῆς Κουμπερλάνδης, τῷ 1746, εἰς τὸ Κουλλόντεν. Τῷ 1748 συνήφθη μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας ἡ συνθήκη τοῦ Αἲξ-λὰ-Σαπέλ, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀμοιβαίας ἀποδόσεως τῶν καταληφθέντων ἐδαφῶν. Τῷ 1751 ἀπέθανεν ὁ διάδοχος Φρειδερῖκος-Λουδοβῖκος, ἡ δὲ διαδοχὴ τοῦ θρόνου περιῆλθεν εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Γεώργιον, τὸν μετέπειτα βασιλέα Γεώργιον τὸν Γ'. Μετά τινα ἔτη αἱ ἐχθροπραξίαι μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας ἐπανήρχισαν, ὁ δὲ δοὺξ τῆς Κουμπερλάνδης ἡττᾶτο εἰς τὸ Χάστεμπεκ καὶ ἔχανε τὸ Ἁννόβερον. Τὸ ἑπόμενον ἔτος ὁ δοὺξ Φερδινάνδος τῆς Βρουνσβίκης ἐνίκα εἰς τὸ Κρέφελντ καὶ τὸ Μίννντεν, ἐνῷ εἰς τὰς Ἰνδίας, εἰς τὴν Σενεγάλην, εἰς τὰς Ἀντίλλας, εἰς τὸν Καναδᾶν, οἱ Ἄγγλοι κατήγαγον περιφανεῖς κατὰ θάλασσαν νίκας, καταστρέψαντες τὸν γαλλικὸν στόλον. Ὁ θάνατος κατέλαβε τὸν Γεώργιον Β' ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐπιτυχιῶν τούτων, αἵτινες ἦσαν αἱ ἀξιολογώτεραι ὁλοκλήρου τῆς μακρᾶς του βασιλείας.

Μικρος τὸ δέμας, ἀπότομος καὶ χυδαῖος εἰς τοὺς τρόπους του, μετρίας διανοητικότητος καὶ τελείως ἀγράμματος ὁ Γεώργιος Β', κατώρθωσεν ἐν τούτοις νὰ διοικήσῃ τὴν χώραν του ἀρκετὰ ἐπιτυχῶς, χάρις εἰς τὴν μεθοδικότητα τοῦ πνεύματός του καὶ τὴν πολιτικότητα της συζύγου του Καρολίνας, ἥτις κατώρθωσε νὰ τοῦ ἐπιβάλλεται εἰς τὴν πολιτικήν. Ὑπῆρξεν ὁ ἱδρυτὴς τοῦ Βρεττανικοῦ μουσειου καὶ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Γοττίγγης. Ἐκ τῆς συζύγου του Καρολίνας ἀπέκτησεν ὀκτὼ τέκνα, ἐκ δὲ τῆς ἐρωμένης του κυρίας Βάλμοντεν τὸν «Κύριον Λουδοβῖκον», ὁ ὁποῖος τῷ 1803 ἐγένετο στρατηγὸς ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Ἀννοβέρου.

—**Γεώργιος Γ'**. Βασιλεὺς τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ τῆς Ἰρλανδίας (1728—1820). Ἦτο υἱὸς τοῦ πρίγκιπος τῆς Οὐαλλίας Φρειδερίκου, ὁ ὁποῖος ἀπέθανε τῷ 1751, καὶ τῆς πριγκιπίσσης Αὐγούστας τοῦ Σὸξ-Γκότα. Διεδέχθη τὸν πάππον του Γεώργιον τὸν Β' τῷ 1760. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του ἀνετράφη ὑπὸ τῆς μητρός του καὶ κατόπιν ὑπὸ τοῦ κόμιτος Μπύτε, ἐδόθη δὲ εἰς αὐτὸν γερμανικὴ ἀνατροφὴ καὶ κατεβλήθη προσπάθεια, ὅπως ἀποβῇ βασιλεὺς κατὰ τὸν παλαιὸν τύπον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς δύο προηγουμένους προγόνους του, οἵτινες εἶχον ἀφεθῆ νὰ κυβερνῶνται ἀπὸ τοὺς πολιτικοὺς καὶ εἶχον παραχωρήσει εἰς τὸν λαὸν μεγάλας συνταγματικὰς ἐλευθερίας.

(III)

Ὁ Γεώργιος Γ' ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῆς δυναστείας του, ὁ ὁποῖος δύναται νὰ ἀποκληθῇ Βρεττανὸς βασιλεύς. Ἦτο, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς προκατόχους του, ἀρκετὰ πεπαιδευμένος. Πλὴν τῆς ἀγγλικῆς ἐγνώριζε τὴν γαλλικήν, τὴν γερμανικὴν καὶ ὀλίγον τὴν λατινικήν, ἠγόραζε βιβλία καὶ ἠγάπα τὴν μουσικήν. Ἦτο εὐσεβής, ἠθικός, εὐσυνείδητος, ἀλλὰ ὑπερσυντηρητικός, ἐσυνήθιζε δὲ νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὴν παροιμιώδη καταστᾶσαν φράσιν: «Δὲν θὰ γίνουν νεωτερισμοὶ καὶ μεταρρυθμίσεις κατὰ τὴν βασιλείαν μου». Καίτοι γερμανικῆς καταγωγῆς καὶ γερμανικῆς ἀνατροφῆς, κατέστη ταχέως τὸ εἴδωλον τοῦ ἀγγλικοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος ἐθεώρει αὐτὸν ὡς ἰδικόν του τέκνον.

Τοῦτο ἐξηγεῖ τὸν λόγον διὰ τὸν ὁποῖον οὗτος ἐτόλμησε νὰ ἀναλάβῃ σφοδρὸν ἀγῶνα κατὰ τῆς ἀγγλικῆς ἀριστοκρατίας τῶν Οὐίγων, ἐπὶ τῶν ὁποίων εἶχον στηριχθῆ οἱ δύο προκάτοχοί του, οἵτινες, συγκεντρώσαντες τὴν ἐξουσίαν εἰς χεῖράς των, ἐκυβέρνων αὐτοὶ κατ' οὐσίαν τὴν χώραν, πρὸς μεγίστην μείωσιν τοῦ βασιλικοῦ ἀξιώματος. Ὁ Γεώργιος Γ' ἠθέλησε νὰ ἀναστηλώσῃ τὸ βασιλικὸν γόητρον καὶ νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν ἀγγλικὴν μοναρχίαν εἰς τὸ πρὸ τοῦ 1688 καθεστώς, μεταβάλλων αὐτὴν εἰς σχεδὸν ἀπόλυτον μοναρχίαν.

Κατὰ τὴν ἄνοδόν του εἰς τὸν θρόνον, εὑρίσκετο εἰς τὴν ἀρχὴν τὸ ὑπουργεῖον Πὶττ-Νιουκάστλ. Ὁ Γεώργιος Γ' διετήρησε τοῦτο προσωρινῶς, τὸ δὲ ἑπόμενον ἔτος ἐτέλεσε τοὺς γάμους του μετὰ τῆς Καρλόττας-Σοφίας, θυγατρὸς τοῦ δουκὸς τοῦ Μεκλεμβούργου-Στρέλιτς, ἡ ὁποια δὲν ἐβράδυνε νὰ ἀποκτήσῃ μεγίστην ἐπιρροὴν εἰς τὰς πράξεις του. Μετὰ ἓν ἔτος ὁ Πὶττ καὶ ὁ Νιουκάστλ παρῃτοῦντο καὶ ἀνελάμβανε τὴν ἀρχὴν ὁ προσωπικὸς φίλος τοῦ βασιλέως Μπύτε. Οἱ Οὐίγοι ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ ὅλα τὰ ἀξιώματα καὶ ἀπὸ τὴν αὐλήν, οἱ δὲ φίλοι τοῦ βασιλέως ἐτόνιζον ὅτι «τώρα πλέον ὁ βασιλεὺς θὰ εἶναι βασιλεὺς» καὶ ὅτι «θὰ ἀνεστηλώνοντο οἱ θεσμοί».

Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας του ὁ Γεώργιος Γ' ἐσημείωσε σημαντικὰς ἐπιτυχίας: κατελήφθη ἡ Μπὲλλ-Ἴλ, τὸ Ποndιχερύ, ἡ Μαρτινίκα, ἡ Κούβα καὶ ὑπεγράφη, τῷ 1763, ἡ ἐπωφελὴς συνθήκη τῶν Παρισίων. Κατόπιν ὅμως ἤρχισαν σφοδροὶ ἐσωτερικοὶ ἀγῶνες καὶ ἀδιάκοπος ἐναλλαγὴ προσώπων εἰς τὴν ἀρχήν, λόγῳ τῶν προσωπικῶν συμπαθειῶν ἢ ἀντιπαθειῶν τοῦ βασιλέως καὶ τῶν προσπαθειῶν αὐτοῦ ὅπως ἐπιβληθῇ εἰς τοὺς πολιτικούς του καὶ διευθύνῃ αὐτοπροσώπως τὰ κοινά. Οἱ ἀγῶνες οὗτοι προεκάλουν συχνάκις καὶ λαϊκὰς ἐξεγέρσεις καὶ στάσεις, ὧν ἡ κυριωτέρα ἦτο ἡ ἔχουσα ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Ἄγγλον πατριώτην Γουΐλκες, τῷ 1768. Τῷ 1770 εὗρεν ἐπὶ τέλους ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ λόρδου Νὸρθ πειθήνιον πρωθυπουργόν, ὁ ὁποῖος ἐπὶ δώδεκα ἔτη κατώρθωσε νὰ διοικήσῃ κατὰ τὰς ὑποδείξεις τοῦ βασιλέως. Τῷ 1773 ὅμως ἐξερράγησαν εἰς τὸ Μπόστον αἱ πρῶται ταραχαὶ ἐξ ἀφορμῆς τοῦ δασμοῦ ἐπὶ τοῦ τεΐου. Τῷ 1775 ὁ Γεώργιος Γ' ἐκήρυξεν ἐπισήμως τὸν πόλεμον κατὰ τῶν ἐπαναστατησασῶν ἀποικιῶν, παρὰ τὰς σημειωθείσας δὲ ἀποτυχίας καὶ τὴν ἀπώλειαν τῶν ἀποικιῶν τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, ὁ λαὸς ἐξηκολούθει νὰ εἶναι μαζί του. Μικρὸν κατὰ μικρὸν ὅμως ὁ λαὸς ἤρχισε νὰ δυσφορῇ διὰ τὴν ὑπεράγαν συντηρητικὴν καὶ ἀπολυταρχικὴν διοίκησίν του, ἡ δὲ δυσφορία κατέληξεν εἰς πολυαρίθμους στάσεις, αἵτινες συνέβησαν κατὰ τὸ 1780. Ἡ παράδοσις τοῦ Ἄγγλου στρατηγοῦ Κορνουάλλις τῷ 1781 ἐν Γιορκτάουν κατὰ τὸν πόλεμον τῆς Ἀμερικῆς ἀπετέλεσε δεινὸν πλῆγμα κατὰ τοῦ βασιλέως, ὁ ὁποῖος ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν ζυγὸν τῶν ἀντιπάλων του Οὐίγων καὶ κατόπιν τοῦ Πίττ, ὅστις τοῦ ἀπηγόρευσε νὰ ἀναμιγνύεται εἰς τὴν πολιτικήν. Οἱ πολιτικοὶ ἀγῶνες εἰς τοὺς ὁποίους εἶχεν ἀναμιχθῆ τὸν κατέστησαν λίαν εὐερέθιστον. Τῷ 1788 ἠσθένησε καὶ μετά τινας μῆνας ἐγένετο ἀντιληπτὸν ὅτι εἶχε τρελλαθῆ. Ἡ ἀπώλεια τῶν ἀμερικανικῶν ἀποικιῶν τοῦ εἶχε καταστῆ ἐφιάλτης. Μετά τινας μῆνας ὅμως ἐπανέκτησε τὰς διανοητικάς του δυνάμεις καὶ ἐπανέλαβε τὰ καθήκοντά του τῷ 1789. Ἡ ἐκραγεῖσα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην Γαλλικὴ ἐπανάστασις προεκάλεσε τὴν ἀγανάκτησίν του. Τῷ 1793 ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Γαλλίας, ὁ δὲ θάνατος τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ' τοῦ ἐχρησίμευσε ὡς ἀφορμὴ σειρᾶς πολέμων, συνεπείᾳ τῶν ὁποίων ἡ Ἀγγλία ἐγένετο κυρία τῶν θαλασσῶν καὶ κατέλαβε τὰς ἀποικίας τῆς Γαλλίας, καθὼς καὶ τῆς Ἱσπανίας καὶ Ὁλλανδίας, συμμάχων τῆς Γαλλίας. Μετά τινα ἔτη ἐλάμβανον χώραν πολυάριθμοι ἀνεπιτυχεῖς ἀπόπειραι δολοφονίας ἐναντίον του ὑπὸ διαφόρων τρελλῶν, αἵτινες ηὔξανον ἔτι πλέον τὰς συμπαθείας τοῦ ἀγγλικοῦ λαοῦ ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ἰδίως τῶν μεσαίων τάξεων. Κατὰ τὰ μετέπειτα ἔτη αἱ διανοητικαί του παρακρούσεις κατέστησαν συχνότεραι, ἐπιδεινωθεῖσαι καὶ ἀπὸ τοὺς νέους ἀγῶνάς του ἐναντίον τῶν καθολικῶν καὶ ὑπὲρ τῶν διαμαρτυρομένων. Τῷ 1811, καταβεβλημένος ὑπὸ τῶν γηρατείων καὶ ὑπὸ τοῦ θανάτου τῆς θυγατρός του Ἀμαλίας, τυφλὸς καὶ ἀνίκανος διὰ πᾶσαν ἐργασίαν, προσεβλήθη ἐκ νέου ὑπὸ διανοητικῆς διαταράξεως καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἀποσυρθῇ τῆς ἀρχῆς, τὴν ὁποίαν κατέλαβεν ὁ υἱός του Γεώργιος Δ', ὡς ἀντιβασιλεύς. Τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου του ἔζησεν εἰς κατάστασιν παλίμπαιδος καὶ ἀπέθανε τῷ 1820. Ἐκ τῆς συζύγου του Καρλόττας εἶχεν ἀποκτήσει ἐννέα υἱοὺς καὶ ἓξ θυγατέρας.

— **Γεώργιος Δ'**. Βασιλεὺς τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ τῆς Ἰρλανδίας (1762—1830). Ἦτο ὁ πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ βασιλέως Γεωργίου τοῦ Γ' καὶ ἐγεννήθη ἐν Λονδίνῳ. Ἀνετράφη μετὰ πάσης ἐπιμελείας καὶ ἐμυήθη εἰς τὴν κλασσικὴν φιλολογίαν, τὴν μουσικὴν καὶ τὰς τέχνας, ὡμίλει δὲ ἀπταίστως τὴν γαλλικήν, τὴν ἰταλικὴν καὶ τὴν γερμανικὴν γλῶσσαν. Ἀπὸ ἀπόψεως φυσικῆς διαπλάσεως καὶ προσώπου, ἦτο εἷς τῶν ὡραιοτέρων τύπων τῆς ἐποχῆς του. Ὁ παιδαγωγός του ἐπίσκοπος Ριχάρδος Χὲρντ ἔκαμε περὶ αὐτοῦ, ὅταν ἦτο ἡλικίας δεκαπέντε ἐτῶν, τὸν ἑξῆς προφητικὸν χαρακτηρισμόν: «θὰ γίνῃ ἓν ἐκ τῶν δύο: ὁ εὐγενέστερος ἄνθρωπος ἢ ὁ μεγαλύτερος παλιάνθρωπος τῆς Εὐρώπης, ἢ καὶ τὰ δύο μαζί». Ἡ προφητεία ἐπραγματοποιήθη μόνον κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ αὐτῆς.

(IV)

Πράγματι ἡ ζωὴ τοῦ Γεωργίου Δ' διέρρευσεν ἐν μέσῳ ἀσωτειῶν, ἀκολασιῶν καὶ σκανδάλων. Ἦτο μέθυσος καὶ χαρτοπαίκτης καὶ διῆγε βίον πολυδάπανον, ἀρεσκόμενος νὰ ἐμφανίζεται ὡς ὁ μᾶλλον κομψὸς τύπος τῆς ἐποχῆς του. Ἕνεκα τούτου ἐνωρὶς ἐπεβαρύνθη μὲ χρέη, τὰ ὁποῖα μετὰ δυσκολίας κατώρθωσε νὰ πληρώσῃ ὁ πατήρ του καὶ τὸ κράτος, διὰ τῆς ψηφίσεως ἰδιαιτέρας πιστώσεως ὑπὸ τῆς Βουλῆς. Τοῦτο ὅμως δὲν τὸν ἠμπόδισε νὰ συνάψῃ νέα χρέη καὶ νὰ ἐξακολουθῇ τὴν σκανδαλώδη ζωήν του, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἔφερεν αὐτὸν εἰς ἐπανειλημμένας διαστάσεις μὲ τὸν πατέρα του καὶ ἐγένετο μία τῶν ἀφορμῶν τῆς διανοητικῆς τούτου διαταράξεως. Ὁ Γεώργιος Δ' εἶχε πολλὰς ἐρωμένας: τὴν ὀνομαστὴν ἠθοποιὸν Μαρίαν Ρόμπινσον, τὴν Λαίδην Γιέρσεϋ, τὴν Λαίδην Χέρτφορντ, τὴν Λαιδην Κόνυνγκαμ καὶ ἄλλας. Ἡ διαρκεστέρα ὅμως σχέσις αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἡ μετὰ τῆς ὡραίας χήρας Φιτζέρμπερτ, ἡ ὁποία καὶ ἐγένετο μυστικῶς τῷ 1785 ἡ μοργανατική του σύζυγος. Ἐξώδευσε τεράστια ποσὰ διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς ἐν Λονδίνῳ διαμονῆς του, τοῦ Κάρλτον Χάουζ, καὶ διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν ἑνὸς σινικοῦ περιπτέρου εἰς τὴν λουτρόπολιν τοῦ Μπράϊτον, ὅπου μετὰ τῶν φίλων του, δουκος τῆς Ὑόρκης Σέρινταν, λόρδου Μπρούμμελ, λόρδου Ράουντον, τῶν ἐρωμένων αὐτῶν καὶ τῶν ἰδικῶν του ἐρωμένων, ἐπεδίδετο εἰς τὴν χαρτοπαιξίαν καὶ εἰς σκανδαλώδη ὄργια. Ἐν μέσῳ τῶν τοιούτων ἀσχολιῶν του ἐπῆλθεν ἡ πρώτη διατάραξις τῶν φρενῶν τοῦ βασιλέως πατρός του, τῷ 1788. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ διάδοχος Γεώργιος καὶ οἱ φίλοι του, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ὁ πολιτικὸς Φὸξ, ἐπεθύμουν ὅπως ἡ ἀντιβασιλεία δοθῇ εἰς τὸν υἱὸν ἄνευ περιορισμῶν. Ὑπερίσχυσεν ὅμως ἡ γνώμη τοῦ Πίττ, ὁ ὁποῖος ὑπεστήριξε τὴν μετὰ περιορισμῶν καὶ ἐλέγχου τοῦ κοινοβουλίου ἀντιβασιλείαν. Μετὰ τὴν ἀνάρρωσιν τοῦ πατρός του, ἐπανέλαβε τὴν ἄσωτον ζωήν του καὶ ἐπεσώρευσεν ἐπ' αὐτοῦ τόσα πολλὰ χρέη, ὥστε μὴ δυνάμενος πλέον νὰ εὕρῃ χρήματα καὶ ἔχων ἀπόλυτον ἀνάγκην τοιούτων, ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν ἐξοχήν, διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὰς ἐνοχλήσεις τῶν δανειστῶν του, τῷ 1792. Τῷ 1793 τὰ χρέη του ἀνήρχοντο εἰς 370.000 στερλίνας. Διὰ νὰ τὰ πληρώσῃ ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἐρωμένην του κυρίαν Φιτζέρμπερτ καὶ νὰ νυμφευθῇ τῷ 1795 τὴν πλουσίαν ἐξαδέλφην του Καρολίναν τῆς Βρουνσβίκης, ἡ ὁποία ἀπεκάλυψε κατόπιν ὅτι κατὰ τὴν πρώτην νύκτα τοῦ γάμου του ἦτο τελείως ἀναίσθητος ἐκ τῆς μέθης. Τὸ ἑπόμενον ἔτος διέκοψε τὰς σχέσεις του μὲ τὴν σύζυγόν του καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὰς ἐρωμένας του. Ἡ σκανδαλώδης δίκη τοῦ διαζυγίου του διήρκεσε μέχρι τοῦ 1820 καὶ ὑπῆρξε τὸ σημαντικώτερον γεγονὸς τῆς βασιλείας του ἀπὸ ἀπόψεως ἐξεγέρσεως τοῦ λαϊκοῦ ἐνδιαφέροντος.

Μετὰ τὴν ἐκ νέου ὁριστικὴν πλέον ἀπώλειαν τῶν φρενῶν τοῦ βασιλέως πατρός του, Γεωργίου

Digitized by Google

Γ΄, ὁ διάδοχος Γεώργιος ἐγένετο, τῷ 1811, ἀντιβασιλεύς. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἄρχεται οὐσιαστικῶς ἡ βασιλεία Γεωργίου τοῦ Δ΄. Μεταξὺ τῶν πρώτων ἔργων του ὑπῆρξεν ἡ ἀπομάκρυνσις τῆς συζύγου του ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν καὶ ἡ ἐξακολούθησις τῆς ἀσώτου καὶ δαπανηρᾶς ζωῆς του, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον τὸν κατέστησεν ἀντιδημοτικώτατον. Δὲν ἐτόλμα πλέον νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὰς ὁδούς, διότι ἐγίνετο ἀντικείμενον χλευασμῶν καὶ σφυριγμάτων. Τόση δὲ ἦτο ἡ ἀντιδημοτικότης του, ὥστε ὅταν ἡ κυβέρνησις παρουσίασεν εἰς τὴν Βουλὴν νομοσχέδιον περὶ ἀφαιρέσεως ἀπὸ τῆς βασιλίσσης τῶν βασιλικῶν της δικαιωμάτων, ἡ Βουλὴ τὸ κατεψήφισε.

Τῷ 1820 ἐγένετο καὶ κατὰ τύπους βασιλεύς, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του ὁ Γεώργιος Δ΄ εἶχεν ἀποσυρθῆ εἰς τὰ ἀνάκτορά του, ὅπου ἡμίτυφλος κατεγίνετο εἰς τὴν οἰνοποσίαν. Ἀπὸ τοῦ 1822 εἶχε παύσει πλέον νὰ ἀναμιγνύεται εἰς τὰ πράγματα τῆς χώρας καὶ ἀπέθανε τῷ 1830 εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Οὐίνδσορ.

Ἐν τῇ πολιτικῇ ὁ Γεώργιος Δ΄ εἶχεν ἐξακολουθήσει τὴν συντηρητικὴν καὶ ὀπισθοδρομικὴν πολιτικὴν Γεωργίου τοῦ Γ΄, καθὼς καὶ τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Γαλλίας. Μετὰ τὴν εἰρήνην τοῦ 1815 ὁ ἀγγλικὸς λαὸς εἶχε ζητήσει μεταρρυθμίσεις, τῷ δὲ 1817 ἔλαβον χώραν εἰς τὸ Λονδῖνον ἀπειλητικαὶ στάσεις. Ἀλλὰ μόνον τῷ 1822 συγκατετέθη νὰ καλέσῃ τὸν Κάνιγγ καὶ νὰ σχηματίσῃ φιλελεύθερον ὑπουργεῖον. Τῷ 1829 ἐπὶ κυβερνήσεως τοῦ Οὐέλλιγκτον καὶ τοῦ Ροβέρτου Πὴλ ἔλαβε χώραν καὶ ἡ πρώτη χειραφέτησις τῆς Ἰρλανδίας. Ὁ Γεώργιος Δ΄ ἔσχεν ἓν μόνον νόμιμον τέκνον, τὴν Καρλότταν, ἡ ὁποία εἶχε νυμφευθῆ τὸν Λεοπόλδον, βασιλέα τοῦ Βελγίου, καὶ ἀπέθανε τῷ 1817.

Οἱ θαυμασταὶ τοῦ βασιλέως ἐκάλουν αὐτόν, ὅπως καὶ ὁ ἴδιος ἐκαυχᾶτο ὅτι εἶναι, «πρῶτος τζέντλεμαν τῆς Εὐρώπης». Οἱ Ἄγγλοι ὅμως ἱστορικοὶ χαρακτηρίζουν αὐτὸν ὡς «κακὸν υἱόν, κακὸν σύζυγον, κακὸν πατέρα, κακὸν πολίτην, κακὸν μονάρχην καὶ κακὸν φίλον» καὶ ἀναγνωρίζουν ὅτι, καίτοι ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν Ἄγγλων βασιλέων ὑπῆρξαν καὶ χειρότεροι, οὐδεὶς ὅμως ἄλλος ὑπῆρξεν ὁ ἔχων τόσα πολλὰ ἐλαττώματα καὶ τόσον ὀλίγα προτερήματα ὅπως ἐπισκιάσῃ ταῦτα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Greville* «Memoirs» 1875.—*W. H. Wilkins* «Mrs Fitzherbert and George IV» 1905.—*L. Melville* «Th First Gentleman of Europe» 1906.—*Thackeray* «Four George».

— **Γεώργιος Ε΄**. Βασιλεὺς τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, τῆς Ἰρλανδίας καὶ τῶν ὑπερποντίων βρεττανικῶν αὐτοκυβερνήτων ἐπικρατειῶν (Dominions), αὐτοκράτωρ τῶν Ἰνδιῶν. Ἦτο δευτερότοκος υἱὸς τοῦ υἱοῦ τῆς βασιλίσσης Βικτωρίας Ἐδουάρδου καὶ ἐγεννήθη ἐν Λονδίνῳ τὴν 3 Ἰουνίου τοῦ 1865. Κατ᾿ ἀρχὰς προωρίζετο διὰ τὸ ναυτικὸν καὶ τῷ 1877 ἐφοίτησε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀλβέρτου εἰς τὴν ναυτικὴν σχολὴν τῶν δοκίμων ἐπὶ τῆς «Βρεττανίας» εἰς τὸ Σπίτχηντ· τῷ 1879 ἀνέλαβεν ὑπηρεσίαν ἐπὶ τοῦ πολεμικοῦ «Βακχὶς» καὶ ἐταξίδευσε μέχρις Ἰνδιῶν. Μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του παρέμεινεν εἰς τὸ Λονδῖνον ἐπὶ ἕνα μῆνα καὶ κατόπιν ἐπὶ τοῦ ἰδίου πολεμικοῦ ἐπεχείρησε νέον μακρὸν ταξίδιον, ἐπισκεφθεὶς τὴν Νότιον Ἀμερικήν, τὴν Νότιον Ἀφρικήν, τὴν Αὐστραλίαν, τὰς νήσους Φίζι, τὴν Ἰαπωνίαν, τὴν Κεϋλάνην, τὴν Αἴγυπτον, τὴν Παλαιστίνην καὶ τὴν Ἑλλάδα. Τῷ 1886 ἐξεδόθη, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ περιοδεία τῆς Βακχίδος», ἡ περιγραφὴ τοῦ ταξιδίου τούτου ἐπὶ τῇ βάσει ἐπιστολῶν, ἡμερολογίων καὶ σημειώσεων τοῦ πρίγκιπος. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ ταξιδίου οἱ δύο ἀδελφοὶ ἐχωρίσθησαν, τῷ 1882. Ὁ Ἀλβέρτος παρέμεινεν εἰς τὸ Λονδῖνον καὶ ἠσχολεῖτο μὲ τὰ καθήκοντα αὐτοῦ ὡς ἐπιδόξου διαδόχου, ὁ δὲ Γεώργιος παρέμεινεν εἰς τὸ ναυτικόν, τοποθετηθεὶς ἐπὶ τοῦ πολεμικοῦ «Καναδᾶς», σταθμεύοντος εἰς τοὺς λιμένας τῆς Βορείου Ἀμερικῆς καὶ τῶν Δυτικῶν Ἰνδιῶν. Ἐφοίτησε κατόπιν εἰς τὸ Βασιλικὸν Ναυτικὸν Κολλέγιον τοῦ Γρήνουιτς καὶ τὴν σχολὴν τῶν τορπιλλιστῶν καὶ τῷ 1885 προήχθη εἰς ὑποπλοίαρχον. Ὑπηρέτησε κατόπιν ἐπὶ τοῦ «Θούντερερ» ἐν τῇ Μεσογείῳ, ἐπὶ τοῦ «Ντρέντνωτ» καὶ ἐπὶ τῆς «Ἀλεξάνδρας». Τῷ 1889 διετέλεσε κυβερνήτης τοῦ τορπιλλοβόλου ὑπ᾿ ἀριθ. 79 κατὰ τὰ ναυτικὰ γυμνάσια. Μετὰ ταῦτα ἐκυβέρνησε τὰ πολεμικὰ «Θρὼς» καὶ «Μελάμπους». Τὸν Ἰανουάριον ὅμως τοῦ 1892 ἀπέθανεν ὁ ἀδελφός του Ἀλβέρτος, ἐπίδοξος τότε διάδοχος τοῦ θρόνου, καὶ ὁ νεαρὸς Γεώργιος ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ ναυτικὸν καὶ νὰ ἀφιερωθῇ εἰς τὰ νέα του καθήκοντα ὡς ἐπιδόξου διαδόχου καὶ μέλλοντος βασιλέως τῆς Ἀγγλίας. Τῷ 1893 προήχθη εἰς πλοίαρχον, τῷ 1901 εἰς ὑποναύαρχον, καὶ τῷ 1903 εἰς ἀντιναύαρχον. Τῷ 1892 ὠνομάσθη δοὺξ τῆς Ὑόρκης καὶ τῷ 1893 ἐνυμφεύθη τὴν πριγκίπισσαν Βικτωρίαν-Μαρίαν, θυγατέρα τοῦ δουκὸς τοῦ Τέκ. Ἐκ τοῦ γάμου τούτου ἐγεννήθησαν τὰ ἑξῆς τέκνα: Ἐδουάρδος - Ἀλβέρτος (1894), ὁ νῦν διάδοχος, Ἀλβέρτος-Φρειδερῖκος (1895), Βικτωρία - Ἀλεξάνδρα (1897) Ἐρρῖκος - Γουλιέλμος (1900), Γεώργιος - Ἐδουάρδος (1902), Ἰωάννης-Κάρολος (1905—1919).

Τῷ 1899 τὸ ζεῦγος τῶν ἐπιδόξων διαδόχων ἐπεσκέφθη τὴν Ἰρλανδίαν.

Μετὰ τὴν ἀνάρρησιν εἰς τὸν θρόνον τοῦ πατρός του Ἐδουάρδου τοῦ Ζ΄ (1901) καὶ τὴν ἀνακήρυξιν αὐτοῦ εἰς διάδοχον ἐπεσκέφθη τὰς ἀγγλικὰς ἀποικίας καὶ παρέστη εἰς τὰ ἐγκαίνια τῆς Βουλῆς τῆς Αὐστραλίας τῷ 1901. Ἐπεσκέφθη κατόπιν τὴν Νέαν Ζηλανδίαν καὶ ἐπέστρεψε διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς καὶ τοῦ Καναδᾶ. Ἡ περιγραφὴ τοῦ ταξιδίου τούτου ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Ντόναλντ Μάκενζι Οὐάλας ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ ἱστὸς τῆς Αὐτοκρατορίας» (1902). Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1901 ὠνομάσθη *πρίγκιψ τῆς Οὐαλλίας*, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Ἐδουάρδου τοῦ Ζ΄, τὴν 6 Μαΐου τοῦ 1910, ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὑπὸ τὸ ὄνομα *Γεώργιος ὁ Ε΄*. Ἡ στέψις του ἐγένετο ἐν τῇ μονῇ τοῦ Οὐεστμίνστερ τὴν 22 Ἰουνίου 1911. Κατὰ τὰ ἐπακολουθήσαντα τρία ἔτη οἱ νέοι βασιλεῖς ἐπεσκέφθησαν διαφόρους πόλεις τοῦ βασιλείου των, προκαλέσαντες πανταχοῦ αὐθορμήτους ἐκδηλώσεις ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀγάπης. Τῷ 1914 τὸ Ἰρλανδικὸν ζήτημα ἔφθασεν εἰς ὀξύτατον σημεῖον, ὁ δὲ βασιλεὺς Γεώργιος ὁ Ε΄ ἠναγκάσθη νὰ καλέσῃ εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Βούκιγκαμ τὸν Ἰούλιον τοῦ

ἰδίου ἔτους ὑπὸ τὴν προεδρείαν αὐτοῦ διάσκεψιν τῶν ἀντιπροσώπων τῶν διαμαχομένων, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐξευρέσεως μιᾶς ὁριστικῆς λύσεως. Ἡ κήρυξις ὅμως τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἐγέννησε νέας περιπλοκὰς εἰς τὸ Ἰρλανδικὸν ζήτημα. Ὁ Γεώργιος Ε΄ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου μετέβη τέσσαρας φορὰς εἰς τὴν Γαλλίαν πρὸς ἐνθάρρυνσιν τοῦ ἀγγλικοῦ στρατοῦ καὶ ἐπεσκέφθη καὶ τὸ ναυτικόν. Βασιλεὺς καὶ βασίλισσα ἐπεσκέπτοντο συχνότατα τὰ νοσοκομεῖα τῶν ἀσθενῶν καὶ τῶν τραυματιῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶχον κατασταθῆ δημοφιλέστατοι. Ἕνεκα τούτου ἡ ἐπὶ τῇ ὑπογραφῇ τῆς ἀνακωχῆς ὀργανωθεῖσα τεραστία λαϊκὴ ἐκδήλωσις κατέληξεν εἰς τὸ νὰ μεταβληθῇ εἰς διαδήλωσιν ὑπὲρ τοῦ Ἄγγλου βασιλέως.

Οὐδέποτε ἄλλοτε ἡ Μεγάλη Βρεττανία ἦτο ἰσχυροτέρα ὅσον ἐπὶ τῶν ἡμερῶν Γεωργίου τοῦ Ε΄, ὁ ὁποῖος ἀνεδείχθη βασιλεὺς συνταγματικώτατος, μὴ ἀναμιγνυόμενος εἰς κόμματα καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς χώρας του παρὰ μόνον ὡς ρυθμιστὴς ἀνώτατος τοῦ μηχανισμοῦ τοῦ συντάγματος. Ὁ βασιλεὺς Γεώργιος Ε΄ ἀφωσιώθη τελείως εἰς τὴν κοινωνικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ λαοῦ του, πολλάκις ἐρχόμενος καὶ προσωπικῶς ἀρωγὸς τῆς δυστυχίας. Ἕνεκα τούτου κατέστη δημοφιλέστατος, διὰ δὲ τοῦ κύρους του παρὰ τῷ λαῷ πολλάκις ἀπέτρεψε μεγίστους κινδύνους διὰ τὴν χώραν καὶ ἀντεμετώπισε νικηφόρως δύο μεγάλας καὶ ἐπικινδύνους ἀπεργίας τῶν γαιανθρακωρύχων, καθὼς καὶ τὴν λύσιν τοῦ Ἰρλανδικοῦ ζητήματος. Τῷ 1928 προσεβλήθη ὑπὸ μακρᾶς ἀσθενείας, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας ὁ ἀγγλικὸς λαὸς ἐπέδειξεν εἰλικρινῆ λύπην καὶ πραγματικὴν ἀφοσίωσιν πρὸς τὸν βασιλέα του. Μ. Δ. ΒΑΤΑΛΑΣ

—**Γεώργιος *τῆς Δανίας***. Πρίγκιψ σύζυγος τῆς βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας *Ἄννας Στούαρτ*, γεννηθεὶς ἐν Κοπεγχάγῃ τῷ 1653 καὶ ἀποθανὼν ἐν Κένσινγκτον τῷ 1708. Υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας Φρειδερίκου τοῦ Γ΄, ἔλαβε μέρος καὶ διεκρίθη εἰς τὰς ἐν Σκανίᾳ μάχας ἐναντίον Καρόλου τοῦ ΙΑ΄ τῆς Σουηδίας καὶ ἐνυμφεύθη τῷ 1683 τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἰακώβου τοῦ Β΄ Ἄνναν. Μετὰ τὴν ἄνοδον αὐτῆς εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἀγγλίας τῷ 1702, ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ ἀρχιναυάρχου καὶ ἀρχιστρατήγου, χωρὶς ὅμως νὰ δυνηθῇ νὰ ἐξασκήσῃ ἐπίδρασίν τινα ἐπὶ τῆς ἀγγλικῆς πολιτικῆς, διότι εἶχε συστηθῆ παρ᾿ αὐτῷ εἰδικὸν συμβούλιον, ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ ὁποίου δὲν ἠδύνατο νὰ λάβῃ καμμίαν ἀπόφασιν. Ἡ διοίκησίς του δὲν ὑπῆρξε καλή, οὐδεμίαν δὲ ἀγαθὴν ἀνάμνησιν ἀφῆκεν εἰς τοὺς Ἄγγλους. Οὐδὲν τῶν τέκνων του ἐπέζησεν αὐτοῦ. —Β.

ΑΛΒΑΝΙΑ

— **Γεώργιος *Καστριώτης*** βλ. Σκεντέρμπεης.

—**Γεώργιος *Τόπιας***. βλ. Τόπιας, *Γεώργιος*.

ΑΝΝΟΒΕΡΟΝ

—**Γεώργιος** (George). Βασιλεὺς τοῦ Ἀννοβέρου (1819—1878). Μονογενὴς υἱὸς τοῦ Ἐρνέστου-Αὐγούστου, βασιλέως τοῦ Ἀννοβέρου καὶ δουκὸς τῆς Κουμπερλάνδης, καὶ συνεπῶς ἔγγονος τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Γεωργίου τοῦ Γ΄. Ἐγεννήθη ἐν Βερολίνῳ. Διῆλθε τὴν νεότητά αὐτοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν Βερολίνῳ μέχρι τοῦ 1837, ὁπότε ὁ πατήρ του ἐγένετο βασιλεὺς τοῦ Ἀννοβέρου καὶ ἐγκατεστάθη ἔκτοτε ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ. Ὁ Γεώργιος εἶχεν ἀπολέσει τὴν ὅρασιν τοῦ ἑνὸς τῶν ὀφθαλμῶν του ἐξ ἀσθενείας κατὰ τὴν παιδικήν του ἡλικίαν, εἶτα δὲ καὶ τοῦ ἑτέρου συνεπείᾳ δυστυχήματος κατὰ τὸ 1833. Τοῦτο ὅμως δὲν ἠμπόδισεν αὐτὸν νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὸν θρόνον τοῦ Ἀννοβέρου τῷ 1851 ὑπὸ τὸ ὄνομα *Γεώργιος ὁ Ε΄*, διότι ἐθεώρει ἑαυτὸν συνεχίζοντα τὴν δυναστείαν τῶν συγγενῶν του τεσσάρων προηγουμένων καὶ ὁμωνύμων βασιλέων τῆς Ἀγγλίας, οἵτινες ὑπῆρξαν καὶ βασιλεῖς τοῦ Ἀννοβέρου. Ἕνεκα τῆς τυφλότητός του περιέπεσε ταχέως εἰς χεῖρας κακῶν καὶ ἀνηθίκων συμβούλων καὶ διετέλει συνεχῶς εἰς διάστασιν μὲ τοὺς ὑπηκόους του καὶ μὲ τὴν Βουλὴν τοῦ Ἀννοβέρου. Ἐν τῇ διαίτῃ τῆς γερμανικῆς ὁμοσπονδίας τὸν Ἰούνιον τοῦ 1866 ὑπεστήριξε τὴν Αὐστρίαν καὶ παρὰ τὴν γνώμην τῆς βουλῆς του, ὅπως εἰσακούσῃ τὴν αἴτησιν τῆς Πρωσσίας καὶ τηρήσῃ εὐμενῆ οὐδετερότητα, ἐτάχθη πρὸς τὸ μέρος τῶν Αὐστριακῶν. Ἀποτέλεσμα τῆς στάσεώς του ταύτης ὑπῆρξεν ἡ κατάληψις τῆς πρωτευούσης του ὑπὸ τῶν πρωσσικῶν στρατευμάτων καὶ ἡ ἐπίσημος προσάρτησις τοῦ Ἀννοβέρου τὸ ἑπόμενον ἔτος εἰς τὴν Πρωσσίαν. Ὁ Γεώργιος κατέφυγεν εἰς τὸ Χήτζινγκ παρὰ τὴν Βιέννην, ὁπόθεν ματαίως διεμαρτυρήθη πρὸς τὰς δυνάμεις τῆς Εὐρώπης καὶ ἐζήτει τὴν ἐπαναφοράν του εἰς τὸν θρόνον του, ὑποστηριζόμενος καὶ ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους του, οἵτινες ἐξηγέρθησαν ὑπὲρ αὐτοῦ πολλάκις. Διῆλθε τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου του ἐν Αὐστρίᾳ καὶ Γαλλίᾳ, ἀρνούμενος νὰ ἀναγνω-

Digitized by Google

ρίση τὴν προσάρτησιν τῆς χώρας του εἰς τὴν Πρωσσίαν καὶ νὰ συμφιλιωθῇ πρὸς τὴν πρωσσικὴν κυβέρνησιν. Ἀπέθανεν ἐν Παρισίοις καὶ ἐτάφη εἰς τὸ Οὐῖνδσορ ἐν Λονδίνῳ. Εἶχε νυμφευθῇ τῷ 1843 τὴν Μαρίαν τοῦ Σὰξ-Ἄλτενμπουργκ, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπέκτησεν ἕνα υἱόν, τὸν Ἐρνέστον, δοῦκα τῆς Κουμπερλάνδης, καὶ δύο θυγατέρας. Μ. Δ. Β.

ΒΟΗΜΙΑ

— **Γεώργιος** (*Πόντιεμπραντ*) (Boczko Podiebrad-Kunstatt), βασιλεὺς τῆς Βοημίας (1420—1471). Ἦτο υἱὸς Τσέχου εὐγενοῦς καὶ ἀνῆκε κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ ἀντικαθολικὸν κόμμα, ὅπερ εἶχεν ἐκλέξει, τῷ 1438, βασιλέα τῆς Βοημίας τὸν Ἀλβέρτον Ε' τῆς Αὐστρίας. Κατὰ τὴν ταραχώδη ἐποχήν, ἡ ὁποία ἐπηκολούθησε τὸν θάνατον τοῦ Ἀλβέρτου, ὁ Πόντιεμπραντ ἐγένετο τῷ 1444 ἀρχηγὸς τοῦ κόμματός του καὶ μετὰ τέσσαρα ἔτη ἐπέτυχεν ἐπιτηδείως νὰ γίνῃ κύριος τῆς Πράγας. Ὑποστηριζόμενος δὲ ὑπὸ τῆς χήρας τοῦ αὐτοκράτορος Σιγισμόνδου ἐξελέγη τῷ 1452 ἀντιβασιλεὺς τῆς Βοημίας. Κατὰ τὴν ἀντιβασιλείαν του κατώρθωσε νὰ ἐξοντώσῃ τὰ κόμματα τῶν ἄκρων καὶ νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν τάξιν ἐν τῇ χώρᾳ, ἐπιτυχὼν νὰ ἀναγνωρισθῇ ὡς βασιλεὺς ὁ ἀνήλικος υἱὸς τοῦ Ἀλβέρτου Βλαδίσλαος καὶ νὰ παραμείνῃ αὐτὸς ἀντιβασιλεὺς ἐπὶ ἑξαετίαν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βλαδισλάου, ὁ Γεώργιος Πόντιεμπραντ ἐξελέγη βασιλεὺς τῷ 1458. Ἐπὶ τῆς βασιλείας του ἐπεκράτησεν ἐσωτερικὴ τάξις καὶ εἰρήνη, ὑπέταξε ταχέως τὴν Μοραβίαν καὶ τὴν Σιλεσίαν, ἀναδιωργάνωσε τὰ οἰκονομικὰ τῆς χώρας καὶ προσεπάθησε νὰ καταπαύσῃ τὰς θρησκευτικὰς ἔριδας. Μεταξὺ τοῦ 1460 καὶ 1461 εἶχεν ἐπιχειρήσει νὰ ἀντικαταστήσῃ ἐν τῇ Γερμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ τὸν Φρειδερῖκον Γ', ὁ ὁποῖος εἶχε δυσαρεστήσει τοὺς περισσοτέρους ἐκλέκτοράς του. Ἐπηκολούθησαν ὅμως αἱ διενέξεις αὐτοῦ πρὸς τὸν πάπαν Πῖον τὸν Β', ὁ ὁποῖος ἀφώρισεν αὐτὸν τῷ 1466, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον προεκάλεσε τὴν ἐξέγερσιν ἐναντίον του τῶν καθολικῶν μεγιστάνων τῆς Βοημίας καὶ τῆς Σιλεσίας. Ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας Ματθίας Κορβῖνος κατέλαβε τότε τὴν Μοραβίαν, καίτοι δὲ ἐνικήθη ὑπὸ τοῦ Γεωργίου καὶ ἠναγκάσθη νὰ συνάψῃ εἰρήνην, ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς τῆς Βοημίας τῷ 1469. Ὁ βασιλεὺς Γεώργιος, ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ τοῦ ἐθνικοῦ ἐνθουσιασμοῦ τῶν ὀπαδῶν του, κατώρθωσε νὰ ἀντισταθῇ κατὰ τῶν ἐπιδρομέων. Ἐνῷ δὲ εὑρίσκετο εἰς διαπραγματεύσεις διὰ τὴν σύναψιν εἰρήνης, τὴν ὁποίαν ἐπρόκειτο νὰ ὑπογράψῃ καὶ ὁ πάπας, ἀπέθανεν αἰφνιδίως. Μ. Δ. Β.

ΕΛΛΑΣ

— **Γεώργιος *Α', Χριστιανὸς - Γουλιέλμος - Φερδινάνδος - Ἀδόλφος.*** Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων γεννηθεὶς ἐν Κοπεγχάγῃ τὴν 24 Δεκεμβρίου 1845 καὶ δολοφονηθεὶς ἐν Θεσσαλονίκῃ τὴν 5 Μαρτίου 1913. Δευτερότοκος υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας Χριστιανοῦ Θ', τοῦ οἴκου Σλέσβικ-Ὁλστάιν, Σόντερμπουργ, Γλύκσβουργ, διετέλει δόκιμος τοῦ δανικοῦ ναυτικοῦ ὅτε ἐξελέγη τὴν 18 Μαρτίου 1863 ὑπὸ τῆς Β' τῶν Ἑλλήνων ἐθνοσυνελεύσεως βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων. Μετὰ τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ βασιλέως Ὄθωνος, τὰ ὄμματα τῶν Ἑλλήνων ἐστράφησαν πρὸς τὸν υἱὸν τῆς βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας πρίγκιπα Ἀλφρέδον, καίτοι δὲ αἱ προστάτιδες δυνάμεις Ἀγγλία, Γαλλία καὶ Ρωσία ἐκήρυξαν ἐν ἰσχύϊ τὸ πρωτόκολλον τῆς 3 Φεβρουαρίου 1830, δι' οὗ οὐδεὶς πρίγκιψ προερχόμενος ἐξ οἴκου τῶν βασιλευουσῶν δυναστειῶν τῶν χωρῶν τούτων ἤθελε δεχθῇ τὸ ἑλληνικὸν στέμμα, ἐὰν ἐξελέγετο, ὁ ἑλληνικὸς λαὸς διὰ δημοψηφίσματος ἐξέλεξε παμψηφεί σχεδὸν δήμως τὸν πρίγκιπα Ἀλφρέδον, λαβόντα 230.016 ψήφους. Κατὰ τὸ δημοψήφισμα τοῦτο ὁ πρίγκιψ Γεώργιος τῆς Δανίας ἔλαβεν 6 μόνον ψήφους. Ἀλλ' ὁ ἐκλεγεὶς πρίγκιψ οὔτε ἠδύνατο νὰ δεχθῇ, οὔτε νὰ φέρῃ τὸ στέμμα κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ σὲρ Ἐρρίκου Ἔλλιοτ. Ἐπροτάθη τότε ὑπὸ τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως, ἥτις εἶχεν ἀναλάβει τὴν ἀναζήτησιν καὶ τὴν εὕρεσιν βασιλέως, ὁ πρίγκιψ Ἐρνέστος τοῦ Σὰξ-Κοβούργου, λόγῳ τῆς ἐμμονῆς του εἰς τὰς φιλελευθέρας ἰδέας. Οὗτος ὅμως ἐδήλωσεν ὅτι θὰ ἐδέχετο μόνον ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ διατηρῇ ταυτοχρόνως καὶ τὸ στέμμα τοῦ δουκάτου τοῦ Κοβούργου. Τοιουτοτρόπως ἐματαιώθη ἡ ἐκλογὴ αὐτοῦ. Ἐνῷ δὲ ἐζητεῖτο βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος, προεκλήθησαν ἐν Ἀθήναις ταραχαί, αἴτινες ἐξηνάγκασαν τοὺς Ἄγγλους ὑπουργοὺς Ρῶσσελ καὶ Πάλμερστων νὰ ἐπισπεύσωσι τὴν λύσιν τοῦ βασιλικοῦ ζητήματος καὶ νὰ προτείνωσιν ὡς βασιλέα τὸν πρίγκιπα Χριστιανὸν τῆς Δανίας, ὃ ἀπεδέχθησαν καὶ αἱ δύο λοιπαὶ δυνάμεις, ἡ Ρωσία καὶ ἡ Γαλλία. Οὕτω, συνελθούσης τῆς Ἐθνικῆς συνελεύσεως τὴν 18 Μαρτίου 1863, ὁ πρωθυπουργὸς Βάλβης ἀνήγγειλεν εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τὴν πρότασιν τῶν τριῶν ἐγγυητριῶν δυνάμεων, ἡ δὲ ἐθνοσυνέλευσις δι' ἀναστάσεως προέβη εἰς ψήφισμα, δι' οὗ ἀνηγόρευε παμψηφεὶ τὸν πρίγκιπα Γεώργιον βασιλέα τῶν Ἑλλήνων, ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὅτι οἱ νόμιμοι διάδοχοι αὐτοῦ θὰ ἐπρέσβευον τὸ ἀνατολικὸν ὀρθόδοξον δόγμα, ἀπεφασίσθη δὲ ὅπως τριμελὴς ἐπιτροπὴ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως, μεταβαίνουσα εἰς Κοπεγχάγην, προσφέρῃ τὸ στέμμα εἰς αὐτὸν ἐν ὀνόματι τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους.

Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ἀποτελεσθεῖσα ἐκ τοῦ Κωνσταντίνου Κανάρη, τοῦ Θρασυβούλου Ζαΐμη καὶ Δημητρίου Γρίβα καὶ συνοδευομένη ὑπὸ πολλῶν γραμματέων καὶ ἀκολούθων ἀφίκετο εἰς Κοπεγχάγην τὴν 13 Ἀπριλίου 1863 καὶ ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας, θείου τοῦ Γεωργίου. Μόλις ὅμως τὴν 25 Μαΐου ἐγένετο ἡ ἀποδοχὴ τοῦ ἑλληνικοῦ στέμματος ὑπὸ τοῦ βασιλέως Φρειδερίκου ὑπὲρ τοῦ νεαροῦ ἀνεψιοῦ του. Οὕτως ἐλύθη τὸ ζήτημα τοῦ ἑλληνικοῦ θρόνου, ἀποφασισθέντος ὅπως ὁ δεκαοκταετὴς βασιλεὺς κηρυχθῇ διὰ ψηφίσματος τῆς Ἐθνικῆς συνελεύσεως ἐνήλικος, πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἐκ τῆς ἀντιβασιλείας τυχὸν δυσαρέστων. Ὁ βασιλεὺς Γεώργιος, ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ κόμητος Στόνεκ, τὸν ὁποῖον εἶχε τοποθετήσει παρ' αὐτῷ ὡς σύμβουλον ὁ βασιλεὺς Φρειδερῖκος, περιῆλθε τὰς εὐρωπαϊκὰς αὐλάς, καθ' ὃν χρόνον ἡ Ἰόνιος Βουλὴ συνερχομένη εἰς τὴν ΙΓ' αὐτῆς περίοδον ἐκήρυττε τὴν 23 Σεπτεμβρίου 1863 τὴν ἕνωσίν της μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Τὴν 17 Ὀκτωβρίου ἀφίκετο ὁ βασιλεὺς Γεώργιος Α' εἰς Ἀθήνας, τὴν 19 Ὀκτωβρίου 1863 ὡρκίσθη ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει καὶ τὴν 25 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐσχημάτιζε τὸ πρῶτον αὐτοῦ ὑπουργεῖον ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Δημητρίου Βούλγαρη. Ἀλλ' ὡς ἦτο συγκεκροτημένη ἡ συνέλευσις, δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ μονιμότης κυβερνήσεως, ἥτις τὴν 6 Μαρτίου 1864 ἀπολέσασα τὴν πλειοψηφίαν παρῃτήθη καὶ ἐσχηματίσθη ἄλλη ὑπὸ τὸν Κωνσταντῖνον Κανάρην. Καὶ αὕτη ὅμως ἀνετράπη, κατέλαβε δὲ τὴν ἀρχὴν ὁ Ζαφείριος Βάλβης, ὅστις διετηρήθη ἐπὶ τρίμηνον. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ ἐπραγματοποιήθη ἡ ἕνωσις τῆς Ἑπτανήσου καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν ἐθνοσυνέλευσιν οἱ πληρεξούσιοι τῆς Ἑπτανήσου, ὅτε ὁ Κων. Κανάρης εἶχεν ἤδη σχηματίσει νέαν Κυβέρνησιν.

Ἡ παρουσία τοῦ νεαροῦ βασιλέως δὲν μετέβαλε τὴν πολιτικὴν κατάστασιν, οὔτε ἐμάλαξε τὰ πάθη. Ἤρξατο οὕτω δεινὴ ἀντίδρασις ἐν τῇ συνελεύσει κατὰ τῆς κυβερνήσεως, δὲν ἔλειψαν δὲ ἐκτοξευόμενα βέλη κατὰ τῆς νέας δυναστείας καὶ διαμαρτυρίαι καθαπτόμεναι τοῦ συμβούλου τοῦ βασιλέως κόμιτος Σπόνεκ, εἰς ὃν ἀπεδίδοντο ὑποσχέσεις πρὸς τοὺς κατόχους τῶν δανείων τοῦ 1824, ὅτι ἤθελον ἀναγνωρισθῇ ταῦτα ὑπὸ τῆς νέας δυναστείας. Αἱ συζητήσεις ὑπῆρξαν σφοδρόταται, ἡ δὲ ἀντιπολίτευσις ἀπεχώρησε τῆς συνεδριάσεως ἐν σώματι, οὕτω δὲ περιῆλθεν εἰς κρίσιν τὸ στέμμα. Ὁ κόμις Σπόνεκ δὲν ἐφαίνετο δεξιὸς πολιτικὸς ἀνήρ. Θέλων νὰ ἐπιβληθῇ ἀπετάθη πρὸς τὴν ἀγγλικὴν κυβέρνησιν, ζητήσας ὅπως αὕτη μεσολαβήσῃ εἰς τὴν ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει ἀντιπολίτευσιν καὶ πείσῃ αὐτὴν νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ἐπὶ τοῦ συντάγματος συζήτησιν. Ἀλλ' ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἔσπευσε νὰ δηλώσῃ ὅτι «ὅσον ὀλιγώτερον ἀναμιχθῶσιν αἱ ξέναι δυνάμεις εἰς τὰς ὑποθέσεις τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους, πλειότεραι ἔσονται αἱ πιθανότητες τῆς διατηρήσεως τῆς γαλήνης ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ τῆς εἰρήνης ἐν τῷ ἐξωτερικῷ». Οὕτως ἡ ἐπὶ τοῦ συντάγματος συζήτησις ἀνεβάλλετο ἐπ' ἄπειρον, ὁ δὲ βασιλεὺς Γεώργιος, τῇ συμβουλῇ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως, ἀπηύθυνε διάγγελμα, δι' οὗ ἐπεζήτει τὸ τέρμα τῆς καταστάσεως ταύτης καὶ παρεκάλει ὅπως ἐντὸς δέκα ἡμερῶν περαιώσῃ ἡ συνέλευσις τὴν ψήφισιν τοῦ συντάγματος καὶ ὑποβληθῇ νομοσχέδιον περὶ ἐκλογῆς βουλευτῶν, ἄλλως ἐπεφύλασσεν εἰς ἑαυτὸν πᾶσαν ἐλευθερίαν ἐπὶ τῆς μελλούσης ἀποφάσεώς του καὶ καθίστα ὑπεύθυνον ταύτην. Μετὰ μακρὰς συζητήσεις, ἐν τέλει ἐψηφίσθη τὸ σύνταγμα καὶ τὴν 16 Νοεμβρίου μεταβὰς εἰς τὴν συνέλευσιν ὁ Γεώργιος Α' ὡρκίσθη ἐπὶ τοῦ συντάγματος· οὕτω παρῆλθε καὶ ἡ πολιτικὴ κρίσις ἡ ἀπειλήσασα τὴν παραίτησιν τοῦ βασιλέως.

Ἐσωτερικαὶ ἀνωμαλίαι. Ἀλλ' ἐνῷ τὰ πράγματα ἐφαίνοντο φερόμενα εἰς κανονικὴν πολιτικὴν κοίτην, ὁ ἐν Ἀθήναις παρεπιδημῶν τότε θεῖος τοῦ βασιλέως Γεωργίου Α', πρίγκιψ Ἰωάννης Γλύκσβουργ, προσεκάλεσε τὴν 6 Ἰανουαρίου 1865 εἰς τὰ ἀνάκτορα πρὸς σύσκεψιν πολιτικοὺς ἄνδρας, ὅπως πληροφορηθῇ περὶ τῶν αἰτίων τῆς καταστάσεως καὶ ἐὰν ἐπεβάλλετο ἡ ἀπομάκρυνσις τοῦ κόμιτος Σπόνεκ, καθ' οὗ ἐστρέφοντο οἱ ἰσχυρότεροι τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν. Κατὰ τὴν σύσκεψιν ταύτην ὁ Βούλγαρης κατηγόρησε σφοδρότατα τὸν Σπόνεκ καὶ τὴν κυβέρνησιν, πρᾶγμα ὅπερ προεκάλεσε τὴν ὑποβολὴν παραιτήσεως τῆς κυβερνήσεως Κανάρη, ἥτις ἀπέσυρεν αὐτὴν μόνον μετὰ τὴν δήλωσιν τοῦ βασιλέως, ὅτι θ' ἀπεμακρύνετο ἀμέσως ὁ πρίγκιψ Ἰωάννης Γλύκσβουργ. Ἡ τοιαύτη ἐπέμβασις πρίγκιπος οὐδεμίαν ἔχοντος θέσιν ἐν τῇ ἑλληνικῇ πολιτείᾳ, δὲν ἦτο δυνατὸν ἢ νὰ προκαλέσῃ ζωηρὰς κατὰ τοῦ στέμματος ἀντιδράσεις, τὰς ὁποίας περιώρισεν ἡ γέννησις τοῦ νεαροῦ βασιλέως, ἐν στιγμαῖς μάλιστα καθ' ἃς διεξήγοντο βουλευτικαὶ ἐκλογαί.

Γεώργιος Α', βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων.

Ἐν τούτοις ἡ ἀντίδρασις δὲν εἶχε καταπνιγῇ ἐντελῶς καὶ ἀμέσως μετὰ τὰς ἐκλογὰς ἀνεφύη ἐκ νέου τὸ ζήτημα τοῦ Σπόνεκ. Ἐσχηματίσθη κυβέρνησις Κουμουνδούρου, ἥτις ἡττηθεῖσα κατὰ τὰς ἐκλογὰς παρῃτήθη. Ἡ πρώτη τῆς βασιλείας τοῦ Γεωργίου Α' Βουλὴ ἀπετελεῖτο ἐκ ποικίλων στοιχείων, εἰς οὐδὲν δὲ κόμμα παρέσχεν αὕτη ἐπαρκῆ πλειοψηφίαν. Ὁ βασιλεὺς ἐκάλεσεν εἰς τὴν ἀρχὴν τὸν Δημήτριον Βούλγαρην, ὅστις ἐξήρτησε τὴν ἀποδοχὴν ἐπὶ τῷ ὅρῳ τῆς ἀμέσου ἀπομακρύνσεως τοῦ κόμιτος Σπόνεκ, ὃ δὲν ἀπεδέχθη ὁ βασιλεὺς καὶ ἀνετέθη ὁ σχηματισμὸς κυβερνήσεως εἰς τὸν Ἐπαμ. Δεληγεώργην. Προεκλήθησαν τότε ταραχαὶ καὶ λαϊκαὶ διαδηλώσεις κατὰ τοῦ ξένου βασιλικοῦ συμβούλου, διαλυθεῖσαι διὰ τῆς βίας τῶν ὅπλων. Αἱ κυβερνήσεις διετηροῦντο ἐπὶ ὀλίγας ἡμέρας, ἐντὸς δὲ χρονικοῦ διαστήματος τριῶν μηνῶν ἠλλάγησαν ἓξ κυβερνήσεις. Ὁ Γεώργιος Α' εὑρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀπομακρύνῃ ἐπὶ τέλους τὸν σύμβουλον αὐτοῦ Σπόνεκ, ἀλλ' ἡ δημιουργηθεῖσα κατάστασις ἦτο τοσοῦτον ἔκρυθμος, αἱ προκληθεῖσαι θυελλώδεις συζητήσεις ἐν τῇ Βουλῇ περὶ καταργήσεως τοῦ συμβουλίου ἐπικρατείας τοιαῦται, ὥστε ἐγεννήθη φόβος ὅτι ἡ χώρα θὰ ἐνέπιπτεν εἰς πλήρη ἀναρχίαν. Οὕτω διέρρευσαν τὰ τρία πρῶτα

Digitized by Google

ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Γεωργίου Α', πλήρη ταραχῶν καὶ κινδύνων, καθ' ἃ οὐχὶ ἅπαξ περιῆλθεν εἰς κρίσιν τὸ στέμμα. Ἡ ἐπελθοῦσα μεταβολὴ τῆς 10 Ὀκτωβρίου 1862 ἐφαίνετο μὴ βελτιώσασα τὴν κατάστασιν καὶ ὅτι κατ' οὐσίαν ὑφίσταντο τὰ προκαλέσαντα ταύτην αἴτια.

Τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Γεωργίου Α'. Καίτοι στερούμενος πολιτικῆς μορφώσεως καὶ πείρας ὁ νεαρὸς βασιλεύς, ἀπαλλαγεὶς ἐν τούτοις τῆς ἐπιδράσεως τοῦ συμβούλου Σπόνεκ, τοῦ ἀγνοοῦντος τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς κρατούσας ἐν αὐτῇ ἰδέας, ἀναμιγνυομένου δὲ εἰς τὴν διαπάλην τῶν πολιτικῶν κομμάτων, ἐφάνη μᾶλλον δεξιὸς αὐτοῦ. Ὁ κόμις Σπόνεκ ἐθεώρει ὅτι ἡ θέσις του ἐν Ἑλλάδι ἦτο ἐξαιρετικὴ καὶ διεχειρίζετο ἀπολυταρχικὴν αὐτόχρημα ἐξουσίαν, τὴν ὁποίαν οὐδεὶς νόμος παρεῖχεν εἰς αὐτόν. Οὕτως ἐξήγειρε κατ' αὐτοῦ τὴν κοινὴν γνώμην καὶ κατέστησεν ἀναπόδραστον τὴν ἀπομάκρυνσίν του. Ὁ νεαρὸς βασιλεὺς ἠδυνήθη ν' ἀποτρέψῃ τὰς δυσχερείας ταύτας.

Κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τῆς βασιλείας του, οἱ μὲν ἀναφανέντες ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει πολιτικοὶ ἄνδρες καὶ χρηματίσαντες πρωθυπουργοὶ ἐξηφανίσθησαν, ἐπεκράτησαν δὲ οἱ Βούλγαρης, Κουμουνδοῦρος, Δεληγεώργης καὶ βραδύτερον ὁ Ζαΐμης. Τοὺς πολιτικοὺς τούτους δὲν διήρουν ριζικαὶ πολιτικαὶ ἢ κοινωνικαὶ ἰδέαι· πάντες ἠκολούθουν τὴν αὐτὴν ἐξωτερικὴν πολιτικήν, τείνουσαν πρὸς τὸν σκοπόν, ὃν ἔθετο ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1821, τῆς συγχωνεύσεως δηλονότι ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς ἓν κράτος, ἐσωτερικῶς δὲ ἡ διαφορά των ἐνέκειτο εἰς τὴν διαχείρισιν τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας κατὰ τὰς ἰδίας ἑκάστου ἀρχηγοῦ ἀντιλήψεις. Τὸ κύριον ζήτημα, τῆς πιστῆς ἐφαρμογῆς τοῦ πολιτεύματος, ὅπερ προεκάλει ἐπὶ τῆς πρώτης δυναστείας τὰς μεταξὺ στέμματος καὶ λαοῦ ἀντιθέσεις, εἶχεν ἐκλείψει, ἡ δὲ συνταγματικὴ μηχανὴ ἐλειτούργει κανονικῶς, τοῦ Γεωργίου μὴ ζητοῦντος νὰ σφετερισθῇ δικαιώματα μὴ προβλεπόμενα ὑπὸ τοῦ πολιτεύματος.

Τὸ μένα ζήτημα, ὅπερ ἐνεφανίσθη κατὰ τὴν πρώτην δεκαετίαν τῆς βασιλείας του, ἦτο τὸ Κρητικόν, ὅπερ ἐπὶ τριετίαν συνετάραξε τὴν Ἑλλάδα. Ἡ ἀείποτε ὑφισταμένη ἀλληλεγγύη μεταξὺ ἐλευθέρου καὶ ἀλυτρώτου Ἑλληνισμοῦ δὲν ἠδύνατο ν' ἀφήσῃ ἀπαθὲς τὸ ἑλληνικὸν κράτος, ὅπερ ἐδέχετο τὰ φυγαδευόμενα γυναικόπαιδα καὶ ἐξαπέστελλε βοηθείας καὶ ἐθελοντὰς εἰς ἀγῶνα ἐπιδιώκοντα τὴν ἕνωσιν τῆς νήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Κρητικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1866. Καθ' ἣν στιγμὴν ἐξερράγη ἐν Κρήτῃ ἡ ἐπανάστασις, ἡ Ἑλλὰς δὲν εἶχε καθησυχάσει ἐκ τῶν πολιτικῶν της ἀνωμαλιῶν, ἀμέσως δ' ἐγένετο προσπάθεια πρὸς σύμπραξιν τῶν πολιτικῶν κομμάτων, ὅπως ἀντιμετωπισθῇ ἡ δημιουργουμένη λόγῳ τῆς ἐπαναστάσεως ταύτης κατάστασις, τὴν ὁποίαν εἶχε προκαλέσει ἡ Τουρκία, ἀλλ' οὐδαμῶς προσεπάθησε νὰ παρακωλύσῃ αὐτὴν ἡ Ἑλλάς. Τοὐναντίον ἕνεκα τῆς διαταράξεως τῆς Εὐρώπης ἐκ τῶν δύο πολέμων, τοῦ Αὐστροπρωσσικοῦ καὶ τοῦ Πρωσσοδανικοῦ, ἐθεώρησεν αὐτὴ πρόσφορον τὴν περίστασιν, ὅπως ἐνθαρρύνῃ ταύτην ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὁριστικῆς λύσεως τοῦ Κρητικοῦ ζητήματος. Καὶ οἱ ἐν Κρήτῃ καὶ οἱ ἐν Ἀθήναις ἤλπιζον μεγάλως εἰς τὴν Γαλλίαν, καθ' ὅσον ὁ αὐτοκράτωρ Ναπολέων Γ' εἶχε κηρυχθῇ ὑπὲρ τοῦ δόγματος τῶν ἐθνικοτήτων. Τῷ ὄντι ὁ Ναπολέων δὲν ἀντέπραξεν εἰς τὴν Κρητικὴν ἐπανάστασιν κατὰ τὴν ἔναρξιν αὐτῆς καὶ μυστικῶς εἶχε προτείνει τὴν ἕνωσιν αὐτῆς τῆς Κρήτης μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἐνῷ τοιαύτη ἐφαίνετο ἡ πολιτικὴ τῆς Γαλλίας, ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτὴς αὐτῆς Μουτιέ, κληθεὶς ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος ὅπως ἀναλάβῃ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ διελθὼν τῶν Ἀθηνῶν, συνεβούλευσε τὸν βασιλέα Γεώργιον ν' ἀπόσχῃ πάσης ἐνεργείας, καθ' ὅσον ὁ σουλτᾶνος ἦτο ἀποφασισμένος νὰ κηρύξῃ πόλεμον κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλ' αἱ συμβουλαί του αὗται δὲν ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψει ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως Βούλγαρη. Ἔκτοτε ὁ ἐν Ἀθήναις πρεσβευτὴς Φωτιάδης ἐπέδιδε καθ' ἑκάστην διακοινώσεις πρὸς τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν, ἀπειλῶν διακοπὴν σχέσεων, ἂν μὴ ἀπεκήρυττε τοὺς κατελθόντας εἰς Κρήτην ἀξιωματικούς. Ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Ἐπ. Δεληγιώργη, ἐν συνεννοήσει μετὰ τοῦ Γεωργίου Α', ἐζήτει διὰ παντὸς τρόπου νὰ φέρῃ τὸ κρητικὸν ζήτημα ἐνώπιον τῶν εὐρωπαϊκῶν κυβερνήσεων. Ἀλλ' εἰς τὸ ὑπόμνημα αὐτοῦ, πλὴν τῆς ρωσικῆς κυβερνήσεως οὐδεμία ἄλλη ἀπήντησεν. Ὁ Δεληγεώργης ἐφρόνει ὅτι ἡ ἐπανάστασις ὤφειλε νὰ ἐπεκταθῇ εἰς τὰς πρὸς βορρᾶν τῆς Ἑλλάδος τουρκικὰς ἐπαρχίας. Ἀλλ' εἰς τὴν πολιτικὴν ταύτην ἀντέστη ὁ βασιλεὺς Γεώργιος Α', φοβούμενος ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον, καθ' ἣν στιγμὴν ἡ Ἑλλὰς ἦτο παντελῶς ἀπαράσκευος πρὸς ἀντιμετώπισιν τοιούτου. Τὸ πρόγραμμα τῆς κυβερνήσεως ἐτροποποιήθη, καταπαυσάσης πάσης κινήσεως ἐν Ἠπείρῳ καὶ Θεσσαλίᾳ, καὶ περιωρίσθη μόνον εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἐνισχύσεως κρύφα τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαναστάσεως. Κατηγορήθη ὁ βασιλεὺς Γεώργιος, καὶ τότε καὶ βραδύτερον, ὅτι εἶχεν ἀναλάβει ὑποχρεώσεις πρὸς τὴν ἀγγλικὴν κυβέρνησιν, ὅτι δὲν ἤθελε προβῇ εἰς ἐνέργειάν τινα θίγουσαν τὴν ἀκεραιότητα τῆς Τουρκίας. Τὴν ὑποχρέωσιν ὅμως ταύτην εἶχεν ἀναλάβει ὁ βασιλεὺς τῆς Δανίας Φρειδερῖκος καὶ οὐχὶ ὁ Γεώργιος. Τοῦτο δὲ καταφαίνεται ἐκ τῶν δηλώσεων τοῦ Γεωργίου Α' πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Γαλλίας, πρὸς ὃν εἶπεν: «Ἐδέχθην ν' ἀναγορευθῶ βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων, ὅπως συνταυτισθῶ πρὸς τοὺς πόθους καὶ τὰ αἰσθήματα αὐτῶν, ἢ πισα δὲ εἰς τὴν ἀρωγὴν τῆς Εὐρώπης· ἂν ὅμως αὕτη μὲ ἀπέστειλεν ἐνταῦθα ἐπὶ ἄλλῳ σκοπῷ, δύναται νὰ τὸ εἴπῃ παρρησίᾳ, ἵνα ἐγκαίρως παραιτηθῶ ἐντολὴν ἄδοξον δι' ἐμὲ καὶ ἀνωφελῆ διὰ τὸ ἑλληνικὸν Ἔθνος». Παρὰ ταῦτα ὅμως ἡ ἐλπὶς τῆς ἐξευμενίσεως τῶν εὐρωπαϊκῶν αὐλῶν ἔπεισε τοῦτον ν' ἀκολουθήσῃ πολιτικὴν μᾶλλον ἐφεκτικήν.

Οἱ γάμοι τοῦ βασιλέως. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἐν Δανίᾳ διεπραγματεύετο ἡ οἰκογένεια τοῦ Γεωργίου συνοικέσιον μετὰ τῆς Ρωσίδος μεγάλης δουκίσσης Ὄλγας, θυγατρὸς τοῦ μεγάλου δουκὸς Κωνσταντίνου Νικολάγιεβιτς, ἀδελφοῦ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρωσίας Ἀλεξάνδρου Β', δὲν ἤθελε δὲ νὰ ἀναβάλῃ τὴν πραγματοποίησιν αὐτοῦ εἰς εὐθετώτερον χρόνον. Ταῦτα πάντα ἐγένοντο ἐν ἀγνοίᾳ τῆς κυβερνήσεως, ἡ δὲ σπουδὴ τῆς τελέσεως τῶν γάμων τούτων ἐπέδρασεν ἐναντίον τῆς εὐνοϊκῆς λύσεως τοῦ Κρητικοῦ ζητήματος. Τοῦτο δὲ καταδεικνύεται ἐκ τοῦ ἀκολούθου γεγονότος. Ὡς ἐρρίφθη κατὰ τὸ τέλος Σεπτεμβρίου 1866 ἡ εἴδησις πιθανότητος γάμου τοῦ Γεωργίου Α' μετὰ τῆς θυγατρὸς τῆς βασιλίσσης Βικτωρίας-Λουΐζης, ὁ μὲν λόρδος Στάνλεϋ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, ὁμιλῶν περὶ Κρήτης ἐξεφώνησε φιλελληνικώτατον λόγον, ὁ δὲ ἀγγλικὸς τύπος, ὁ ἐμπνεόμενος ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως, ἐδημοσίευεν ἄρθρα ὑποδεικνύοντα τὴν ἕνωσιν τῆς Κρήτης μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἀπεδεικνύετο ἐπίσης ὅτι ἡ ἐξέγερσις τῆς Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας, ἣν ἐπεζήτει ὁ Δεληγεώργης, ἦτο ἡ ὀρθοτέρα κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον πολιτική, τοσοῦτο μᾶλλον καθ' ὅσον ἡ Σερβία εἶχε στραφῇ πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐπανήρχισε τὰς ἀπὸ τοῦ 1861 ἀρξαμένας διαπραγματεύσεις συμμαχίας μετ' αὐτῆς. Ἐζήτει αὕτη τὴν παράτασιν τῆς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως καὶ τὴν μελετωμένην ἐξέγερσιν ἐν Θεσσαλίᾳ, ὅπως καταλήξῃ καὶ αὕτη εἰς τὸν ἀγῶνα.

Τὰς προτάσεις ταύτας ἀπέκρουσε καὶ ὁ βασιλεὺς Γεώργιος καὶ ἡ κυβέρνησις, ὑπεστήριξε δὲ μόνος ταύτας ἐκ τῶν Ἑλλήνων πολιτικῶν ὁ Ἀλέξανδρος Κουμουνδοῦρος. Ἀλλὰ καὶ οὗτος ἀνελθὼν εἰς τὴν ἐξουσίαν τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1866, δὲν ἐπεδίωξε τὴν συμμαχίαν ταύτην, καθ' ὅσον ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ θὰ ἐδέχοντο ταύτην θέτουσαν τὴν Ἑλλάδα ὑπὸ τὴν ρωσικὴν ἐπιρροήν. Τὸ ὑπουργεῖον Κουμουνδούρου, εἰς ὃ μετεῖχεν ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ὁ Χαρίλαος Τρικούπης, ἐσχηματίσθη τὴν 18 Δεκεμβρίου 1866. Ὁ Κουμουνδοῦρος ἐνεπνέετο ἐκ τῆς ἰδέας ὅτι ἡ Ἑλλὰς ὤφειλεν ἀντὶ πάσης θυσίας ν' ἀποκτήσῃ τὴν Κρήτην καὶ ἐνίσχυε πολυτρόπως τὴν ἐπανάστασιν, ἐξώπλιζε τὴν Ἑλλάδα καὶ συνέτασσε στρατόν, ἐνῷ ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Τρικούπης ἀπηύθυνε πρὸς τὰς ἑλληνικὰς πρεσβείας ἐγκύκλιον ἐπιζητοῦσαν ὡς προσωρινὴν λύσιν τὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα παραχώρησιν ὄχι μόνον τῆς Κρήτης, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Θεσσαλίας. Τοῦτο ἀναντιρρήτως ἔπραττεν ὁ Τρικούπης ἔχων ὑπ' ὄψει τὰς ἐνεργείας τοῦ πρίγκιπος Γορτσακώφ, ἐπιδιώκοντος τὴν χωρογραφικὴν αὔξησιν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ρωσία τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εὑρίσκετο ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ πανσλαυιστικοῦ κόμματος, ὅπερ εἶχε διαγράψει σχέδιον λύσεως τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος, εἰς ὃ αἱ ἀξιώσεις τῆς Ἑλλάδος ὤφειλον νὰ περιορισθῶσιν εἰς τὴν Κρήτην, Ἤπειρον, Θεσσαλίαν, λωρίδα τινὰ μόνον ἐν Μακεδονίᾳ, τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου καὶ μέρος εἰς τὴν ἐντεῦθεν τοῦ Ἑλλησπόντου Μικρὰν Ἀσίαν, καὶ ὅτι αἱ ὑπόλοιποι ἐν Εὐρώπῃ τουρκικαὶ χῶραι, ἤτοι ἡ Μακεδονία, Θρᾴκη, ἡ κυρίως Βουλγαρία, ὡς καὶ αἱ ἀνατολικαὶ ἀκταὶ τοῦ Εὐξείνου μέχρι τοῦ Ἑλλησπόντου ὤφειλον νὰ περιέλθωσιν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Σλαύων, ἱδρυομένου βουλγαρικοῦ κράτους ἀπὸ τῶν ὀχθῶν τοῦ Δουνάβεως μέχρι Θεσσαλονίκης, καὶ καταλαμβανομένων τῶν ὑπολοίπων μερῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου ὑπὸ τῆς Ρωσίας.

Τοιαύτη ἦτο ἡ κατάστασις. Ἡ Γαλλία εἶχεν ἀσπασθῇ πολιτικὴν ἐπιδιώκουσαν τὴν ἕνωσιν τῆς Κρήτης μετὰ τῆς Ἑλλάδος μόνον, ἀποκρούουσα πᾶσαν ἄλλην λύσιν σκοποῦσαν τὴν ἐνίσχυσιν τῆς Ρωσίας ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ βασιλεὺς Γεώργιος, προτρεπόμενος ὑπὸ τῶν ἐν Δανίᾳ συγγενῶν του, ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἀλλοδαπήν, ἀφήσας ἀντιβασιλέα τὸν θεῖόν του πρίγκιπα Ἰωάννην Γλύκσβουργ. Εἰς τὰς Ἀθήνας ἀπεδόθη εἰς τὴν ἀποδημίαν ταύτην τοῦ ἡγεμόνος ὁ σκοπὸς συνηγορίας ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως τῆς Κρήτης μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ ταχέως ἐγνώσθη ὅτι ὑπῆρχεν ἕτερος σκοπός, οἱ γάμοι αὐτοῦ μετὰ τῆς μεγάλης δουκίσσης τῆς Ρωσίας Ὄλγας. Τὴν 4 Μαΐου 1867 ἐτελέσθησαν ἐν Πετρουπόλει οἱ ἀρραβῶνες καὶ τὴν 15 Ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους οἱ γάμοι μετὰ μεγίστης πομπῆς. Οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες συνεταράχθησαν ἐκ τῆς ἀγγελίας τῶν γάμων τούτων, καὶ ἰδίως ἡ κυβέρνησις, ἥτις οὐδεμίαν εἶχε γνῶσιν περὶ αὐτῶν. Ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Χαρίλαος Τρικούπης προέτεινεν εἰς τὸ συγκροτηθὲν συμβούλιον τὴν παραίτησιν τῆς κυβερνήσεως, ἀπέτρεψε δὲ ταύτην ὁ πρωθυπουργὸς Κουμουνδοῦρος, θεωρήσας ἐπικίνδυνον τὴν παραίτησιν κατὰ τοιαύτας κρισίμους στιγμὰς καὶ εἰπών, ὅτι «τὰ γενόμενα οὐκ ἀπογίγνονται». Ὁ Τρικούπης, καίτοι ἀνεγνώριζε τὰς ἀρετὰς τῆς μελλούσης βασιλίσσης Ὄλγας, ἐπέκρινε τὴν ἐκ Ρωσίας προέλευσιν τῆς βασιλικῆς νύμφης, ἕνεκα τῆς βεβαίας προκλήσεως δυσαρεσκείας τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας. Εἰς τοῦτο διεφώνει ὁ Κουμουνδοῦρος, ὅστις εὕρισκε μὲν πρόωρον τὸν γάμον τοῦ Γεωργίου Α', ἀλλ' ἐνέκρινε τὴν ἐκλογὴν ὀρθοδόξου βασιλίσσης. Αἱ προβλέψεις τοῦ Χαριλάου Τρικούπη ἐπηλήθευσαν, καθ' ὅσον ἡ πολιτικὴ τῆς Γαλλίας μετεστράφη ἀμέσως, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Ναπολέων Γ' εἶπεν ἀπεριφράστως εἰς τὸν ἐν Παρισίοις τότε πρεσβευτὴν τῆς Ἑλλάδος Θεόδωρον Δηλιγιάννην, ὅτι «δὲν ἐννοεῖ ἡ Γαλλία νὰ πληρώσῃ τὴν προῖκα τῆς Ρωσίδος δουκίσσης διὰ τῆς προσαρτήσεως τῆς Κρήτης εἰς τὴν Ἑλλάδα». Ὁ γάμος οὗτος ἴσως ὑπῆρξεν ἁπλῶς πρόφασις, δικαιολογοῦσα τὴν μεταστροφὴν τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς ἐν τῷ ζητήματι τῆς Κρήτης. Διότι πρὸ πολλοῦ εἶχον ἐξαλειφθῇ ἐν τῇ Δύσει αἱ προλήψεις, ὅτι ἡ Ἑλλὰς εἶχεν ἐστραμμένα τὰ ὄμματα πρὸς τὴν Μόσχαν καὶ τὴν Πετρούπολιν· ἡ πάνδημος ἐκλογὴ τοῦ Ἄγγλου πρίγκιπος Ἀλφρέδου ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ὡς βασιλέως του ἀπεδείκνυεν, ὅτι ἡ ἀποδιδομένη εἰς αὐτὸν προσήλωσις εἰς τὴν Ρωσίαν ὑπῆρξε πλάνη διαρκέσασα ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη. Ἡ βασίλισσα Ὄλγα ἐν τούτοις διὰ τοῦ κάλλους καὶ τῶν ἀρετῶν της ἐκόσμησε τὸν ἑλληνικὸν θρόνον. Ἀποφεύγουσα νὰ ἀναμιχθῇ, ὅπως ἡ βασίλισσα Ἀμαλία, εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν τῆς Ἑλλάδος, ὑπῆρξεν ὑπόδειγμα συζύγου καὶ μητρός, ἀφοσιωθεῖσα ἀποκλειστικῶς εἰς ἔργα γυναικὸς καὶ βασιλίσσης μόνον.

Ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας μετὰ τὸν γάμον του, ὁ Γεώργιος Α' ἐζήτησε τὴν παραίτησιν τῆς κυβερνήσεως Κουμουνδούρου, ὑποκύψας εἰς τὴν ἀπαίτησιν τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως, ἐπισήμως ζητησάσης τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ φιλοπολέμου ἐκείνου ὑπουργείου, ὅπερ ἐπλειονοψήφει ἐν τούτοις ἐν τῇ Βουλῇ, καὶ ἀνέθεσε τὸν σχηματισμὸν τῆς νέας κυβερνήσεως εἰς τὸν πρόεδρον τοῦ Ἀρείου Πάγου Μωραϊτίνην. Ἀλλὰ κυβέρνησις διαβατικὴ εἰς τοιαύτας περιστάσεις ἦτο ἀδύνατον νὰ συντηρηθῇ εἰς τὴν ἐξουσίαν, καὶ ἀνετέθη μετ' ὀλίγον αὕτη εἰς τὸν Δημήτριον Βούλγαρην, εἰς ὃν ἐχορηγήθη ἡ διάλυσις τῆς Βουλῆς, αἱ δὲ γενόμεναι παρ' αὐτοῦ καλπονοθευτικαὶ ἐκλογαὶ ἀπέκλεισαν τῆς Βουλῆς τὸν Κουμουνδοῦρον, τὸν Τρικούπην καὶ πάντας τοὺς ἀντιπάλους τοῦ Βούλγαρη. Αἱ ἐκλογικαὶ αὗται ἐπεμβάσεις προεκάλεσαν καὶ ἐν Ἀθήναις καὶ ἀλλαχοῦ ὀχλαγωγίας. Ταῦτα δ' ἐγίνοντο, ὅτε ἐγεννήθη ὁ διάδοχος τοῦ θρόνου Κωνσταντῖνος, τὴν 21 Ἰουλίου 1868, καὶ ἡ Κρήτη ἀπέστελλεν ἀντιπροσώπους, ὅπως συμμετάσχωσι τῶν συνεδριάσεων τῆς ἑλληνικῆς Βουλῆς. Ἡ Τουρκία ἠπείλησεν ἄμεσον διακοπὴν σχέσεων, καθ' ἣν περίπτωσιν ἐγίνοντο δεκτοὶ Κρῆτες βουλευταί, καὶ ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις δὲν ἐδέχθη τούτους, ἀποσοβήσασα τὸν ἀπειλούμενον πόλεμον.

Ἡ διακοπὴ τῶν ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων. Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη καθ' ἑκάστην ἀπηύθυνε διαμαρτυρίας καὶ ἀπειλάς, κατὰ δὲ τὴν 27 Νοεμβρίου 1868 ἐπέδωκε τελεσίγραφον ἀπειλοῦν τὴν διακοπὴν τῶν σχέσεων, καθ' ἣν περίπτωσιν ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις δὲν ὑπεβάλλετο εἰς ὅρους αὐτόχρημα ἐξευτελιστικούς. Ἡ Τουρκία συνάμα διέταξε τὸν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ της Ἄγγλον ναύαρχον Χόβερτ νὰ πλεύσῃ εἰς τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας καὶ καταδιώξῃ τὰ κομίζοντα πολεμεφόδια εἰς Κρήτην ἀτμόπλοια. Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Χόβερτ, ὁ ἀποκλεισμὸς τῆς «Ἑνώσεως» εἰς τὸν λιμένα τῆς Σύρου καὶ ἡ ἐπιμονὴ τοῦ ναυάρχου τῆς Τουρκίας, ὅπως τὸ σκάφος θεωρηθῇ ὡς πειρατικόν, ἡ ἀποστολὴ τῆς φρεγάτας «Ἑλλάδος» εἰς Σῦρον ἔφερον τὰ πράγματα εἰς ρῆξιν· κατ' ἀκολουθίαν προεκλήθη ἡ ἐπέμβασις τῶν εὐρωπαϊκῶν κυβερνήσεων, χωρὶς ὅμως ν' ἀποτρέψῃ αὕτη τὴν διακοπὴν τῶν σχέσεων, ἡ δὲ Ρωσία παραδόξως ἠρνήθη ν' ἀναλάβῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν της τοὺς ἐν Τουρκίᾳ Ἕλληνας ὑπηκόους. Τῇ προτάσει τότε τῆς Πρωσσίας ἀπεφασίσθη ὅπως συνέλθῃ ἐν Παρισίοις συνδιάσκεψις πρὸς συνδιαλλαγὴν τῶν δύο κρατῶν. Ἡ συνδιάσκεψις αὕτη ἤρξατο τὰς συνεδριάσεις της τὴν 28 Δεκεμβρίου 1868 καὶ τὴν 8 Ἰανουαρίου 1869 κατέληξεν εἰς εὐνοϊκὴν ὑπὲρ τῆς Τουρκίας ἀπόφασιν, ἣν ἠρνήθη ν' ἀποδεχθῇ ἡ κυβέρνησις Βούλγαρη. Ὁ βασιλεὺς συνεκάλεσεν εἰς σύσκεψιν πάντας τοὺς πολιτικοὺς ἄνδρας, πλὴν τοῦ Κουμουνδούρου, προεκλήθη δ' οὕτω ὑπουργικὴ κρί-

Digitized by Google

σις καὶ τὴν 25 Ἰανουαρίου ἐσχημάτιζε κυβέρνησιν ὁ Θρασύβουλος Ζαΐμης, τὴν αὐτὴν δ' ἡμέραν ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Θεόδωρος Δηλιγιάννης ἀνήγγειλεν εἰς τὸν πρόεδρον τῆς παρισινῆς διασκέψεως, ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἠναγκάζετο νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὰς ἀξιώσεις τῶν Δυνάμεων καὶ ἐζήτει τὴν μέριμναν αὐτῶν ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως τῆς τύχης τῶν Κρητῶν. Οὕτως ἐτέθη τέρμα εἰς τὸν κρητικὸν ἀγῶνα, διαρκέσαντα ἐπὶ τρία ἔτη καὶ μεγάλως συνταράξαντα τὴν Ἑλλάδα. Ἡ περίοδος αὕτη ὑπῆρξεν ἡ μᾶλλον ἀκανθώδης διὰ τὸν βασιλέα Γεώργιον Α΄, καθ' ὅσον ἀνεμίχθησαν εἰς τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ ζητήματα προσωπικῆς φύσεως, τὰ ὁποῖα προεκάλεσαν τοσαύτας δυσφορίας καὶ θλίψεις καὶ εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὸ Ἔθνος.

Τὸ βουλγαρικὸν σχίσμα. Κατὰ τὰ ἑπόμενα ἔτη ἄλλα ἐθνικὰ ζητήματα διετάραξαν τὸ ἑλληνικὸν Ἔθνος. Προέκυψαν, διαρκοῦντος τοῦ κρητικοῦ ἀγῶνος, αἱ ἀξιώσεις τῶν Βουλγάρων πρὸς ἵδρυσιν βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἴσης σχεδὸν δικαιοδοσίας πρὸς τὴν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου. Ἀπὸ τοῦ 1829 οἱ Ρῶσοι ἤρξαντο ὑποκινοῦντες τοὺς Βουλγάρους ὑπὸ τὸ πανσλαυιστικὸν πνεῦμα. ἐθεώρησαν δὲ τὴν οὐδέποτε ἐπὶ τετρακόσια ἔτη ἐκδηλώσασαν τὸ ἐθνικὸν φρόνημά της Βουλγαρίαν ὡς στάδιον ἐνεργείας τῆς ἀνατολικῆς αὐτῶν πολιτικῆς. Ἐκ Μόσχας ὑπεκινήθη τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα, ὅπερ ηὐνόει ἡ Πύλη, ἥτις τὴν 3 Ὀκτωβρίου 1868 ἀπηύθυνεν εἰς τὸ πατριαρχεῖον δύο σχέδια πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου, ἐζήτει δὲ τὴν ἐγκαθίδρυσιν «μπὰς μητροπολὶτ» (ἀρχιμητροπολίτου), ἔχοντος ἰδίαν σύνοδον μητροπολιτῶν περὶ αὐτόν, ὡς ἐπίσης καὶ πλεῖστα προνόμια ὑπὲρ τῆς νέας ταύτης Ἐκκλησίας. Τὸ ἐκκλησιαστικὸν τοῦτο ζήτημα ἐλάμβανε χαρακτῆρα σκανδάλου, καθ' ὅσον ταῦτα πάντα οἱ Βούλγαροι ἐζήτουν παρὰ τῆς Πύλης καὶ οὐχὶ παρὰ τοῦ πατριαρχείου. Ἡ ρωσικὴ σύνοδος ἐτάχθη μὲν πρὸς τὰς ἀντιλήψεις τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, ἀνεγνώριζε τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην ὡς νόμιμον ποιμένα πάντων τῶν ὀρθοδόξων Βουλγάρων, ἀλλὰ παρεδέχετο πλείστας τῶν αἰτήσεων αὐτῶν ὡς νομίμους καὶ βασιμωτάτας καὶ ἀπέκρουε τὴν σύγκλησιν Οἰκουμενικῆς συνόδου πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα τοῦτο, παρὰ τὸν θρησκευτικὸν τύπον, ἦτο κατ' ἐξοχὴν πολιτικόν. Ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ρωσίας ἐν Κωνσταντινουπόλει. στρατηγὸς Ἰγνάτιεφ, ἐζήτει παρὰ τῆς Πύλης τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν Βουλγάρων, καθ' ὑπόδειξιν τῆς ἐν Μόσχᾳ πανσλαυιστικῆς ἑταιρείας, ἧς ἦτο τυφλὸν ὄργανον, ἐπιδιωκούσης ὅπως ἀναγνωρισθῶσιν ἐκ τῶν προτέρων πολλαὶ χῶραι ὡς βουλγαρικαί. Ἡ Πύλη, πιεζομένη ὑπὸ τῆς Ρωσίας, διὰ φιρμανίου τὴν 17 Φεβρουαρίου 1870 ἀνεγνώριζε τὴν βουλγαρικὴν ἐξαρχίαν. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐπίστευσεν αὕτη, ὅτι ἐταπείνου τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον καὶ διήνοιγεν ἀγεφύρωτον χάσμα μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Σλαύων.

Φυσικὸν ἦτο τὸ ζήτημα τοῦτο νὰ συνταράξῃ τὴν Ἑλλάδα, ὁ δὲ κατὰ τὸ 1871 πρωθυπουργὸς Δεληγεώργης, προσηλωμένος εἰς τὴν ἀγγλικὴν πολιτικήν, ἠσχολεῖτο εἰς σύναψιν συμμαχίας μετὰ τῆς Τουρκίας. Ἡ πολιτικὴ τῆς Ρωσίας ἐπὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος εἶχεν ἀποσπάσει ἀπ' αὐτῆς καὶ τοὺς τελευταίους ἐν Ἑλλάδι ρωσόφρονας, ἡ δ' ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἀπέστειλε τὸν διαπρεπῆ ἱεράρχην Ἀλέξανδρον Λυκοῦργον, ὅπως συνεργασθῇ μετὰ τοῦ πατριάρχου πρὸς ἀποκήρυξιν τῶν Βουλγάρων, οὕτω δ' ἐπῆλθε τὸ σχίσμα, σημειῶσαν μετὰ τὴν ἀτυχῆ ἔκβασιν τῆς κρητικῆς ἐπαναστάσεως καὶ δεύτερον ἀτύχημα τῆς ἑλληνικῆς πολιτικῆς.

Ἐνέργειαι πρὸς μετατροπὴν τοῦ πολιτεύματος. Ὁ περιπετειώδης βίος ὃν διῆλθεν ἡ Ἑλλὰς ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς ὡς κράτους καὶ αἱ διαρκεῖς ἐσωτερικαὶ καὶ ἐξωτερικαὶ διαταράξεις δὲν ἐκόπασαν οὐδὲ ἐπὶ τῆς βασιλείας Γεωργίου Α΄. Ἡ ἀλλεπάλληλος ἀλλαγὴ κυβερνήσεων, λόγῳ τῶν σχηματισθέντων πολυαρίθμων ἐν τῇ Βουλῇ κομμάτων, δὲν συνετέλει εἰς βελτίωσιν τῆς ἐσωτερικῆς καταστάσεως τῆς χώρας, καὶ τὰ ἀσημαντότερα δὲ ζητήματα προεκάλουν συζητήσεις καὶ ἐξεγέρσεις. Διαρκῶς ὁ βασιλεὺς εὑρίσκετο εἰς τὴν ἀνάγκην ν' ἀντιμετωπίζῃ τὰς κυβερνητικὰς κρίσεις, μέχρις ὅτου παρασυρόμενος ὑπὸ τοῦ Δημητρίου Βούλγαρη ἤρξατο κλίνων εἰς τὴν μεταβολὴν ἐπὶ τὸ ἀπολυταρχικώτερον τοῦ πολιτεύματος, τοσοῦτον μᾶλλον, καθ' ὅσον ὁ Δεληγεώργης εἶχεν ὠθήσει τὴν πολιτικὴν του μέχρις ἀπροκαλύπτου ἀντιρρωσισμοῦ, πολιτικὴν ἣν ἀπέκρουσε δι' ὑπομνήματός του πρὸς τὸν βασιλέα ὁ Κουμουνδοῦρος. Ὁ βασιλεύς, παρεξηγήσας τὴν φιλορρωσικὴν πολιτικὴν τοῦ Κουμουνδούρου, ἦλθεν εἰς διαφωνίαν μετ' αὐτοῦ, ἐνῷ δὲ εἶχεν ἀναθέσει εἰς αὐτὸν τὸν σχηματισμὸν κυβερνήσεως, ἀπέσυρε τὴν ἐντολὴν καὶ ἐπανῆλθεν οὕτως εἰς τὴν ἐξουσίαν ὁ Βούλγαρης. Διενεργήσας οὗτος ἐκλογάς, προεκάλεσε τὰς γενικὰς διαμαρτυρίας, λόγῳ ἐπεμβάσεων τῶν κυβερνητικῶν ὀργάνων, δι' ὧν ἀπεκλείσθησαν τῆς Βουλῆς ὁ Ἐπαμεινώνδας Δεληγεώργης καὶ ὁ Χαρίλαος Τρικούπης, ἐπιτυχόντος μόνου τοῦ Κουμουνδούρου.

Ἡ ὕπαρξις καὶ πάλιν πολλῶν κομμάτων ἐν τῇ Βουλῇ ἐδυσχέραινε τὴν παραμονὴν μονίμου κυβερνήσεως εἰς τὴν ἀρχήν, ἀπεδίδετο δὲ ἡ τοιαύτη κατάστασις εἰς τὸ ὑπεράγαν φιλελεύθερον πολίτευμα, τοῦ ὁποίου ἐμελετήθη ὑπὸ τῆς αὐλῆς καὶ τῆς κυβερνήσεως ὁ περιορισμὸς διὰ πραξικοπήματος. Οἱ σκοποὶ οὗτοι ἐγένοντο γνωστοὶ καὶ ὁ Χαρίλαος Τρικούπης ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν ἐφημερίδα «Καιρούς» τὸ διαβόητον ἄρθρον του: «Τίς πταίει;», εἰς ὃ ἐθίγετο ἡ ἀνεύθυνος ἐξουσία, οὕτω δὲ διετάχθη ἡ προφυλάκισις αὐτοῦ. Ἡ καταδίωξις πολιτικοῦ ἀνδρὸς τῆς περιωπῆς τοῦ Τρικούπη, ἄρτι διατελέσαντος ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ ἀπὸ τοῦ 1873 διατελοῦντος ἀρχηγοῦ κόμματος, προεκάλεσε γενικὴν συγκίνησιν. Ὁ Τρικούπης εἰς τὸ ἄρθρον του ἐθεώρει ὅτι διὰ τῆς μελετωμένης ἀνατροπῆς τοῦ πολιτεύματος ἐτίθετο, ὅπως καὶ κατὰ τὸ 1862, τὸ δίλημμα ἢ τῆς ὑποταγῆς τοῦ Ἔθνους εἰς τὴν ἀπολυταρχικὴν αὐθαιρεσίαν ἢ εἰς τὴν ἐπανάστασιν· θὰ ἦτο δὲ καταδικαστέον τὸ ἔθνος ἂν μὴ ἔσπευδεν εἰς τὴν δευτέραν. «Ἀφοῦ, ἔλεγε, διὰ τῆς διαστροφῆς τοῦ συντάγματος καὶ τῆς εἰκονικότητος τῆς Βουλῆς κυβερνᾶται πράγματι ἡ Ἑλλὰς ὡς μοναρχία ἀπόλυτος, ἑπόμενον εἶναι οἱ πολιτευόμενοι νὰ καταστῶσιν ὁποίους διαπλάττει αὐτοὺς τὸ νόθον καθεστώς». Ὁ Τρικούπης, συνεχίζων τὴν ἀρθρογραφίαν του, ἀπέδιδε τὴν νοθείαν τοῦ πολιτεύματος, τὴν ὁδηγοῦσαν εἰς ἐπανάστασιν ἀναγκαίαν, εἰς τὸ στέμμα, καὶ ἐδήλου ὅτι ἀνατρεπομένου τοῦ νόθου καθεστῶτος ὤφειλον ν' ἀκυρωθῶσι πᾶσαι αἱ πράξεις τῆς κυβερνήσεως καὶ αὐταὶ αἵτινες ἀπέρρεον ἐκ τῶν προνομίων τοῦ στέμματος.

Ἡ πολεμικὴ αὕτη τοῦ Τρικούπη δὲν ἀνέστειλεν ἐν τούτοις τὰς αὐθαιρεσίας τῆς κυβερνήσεως Βούλγαρη, αἵτινες ἔτι μᾶλλον ἐξήγειρον τὸ κοινὸν φρόνημα κατὰ τῆς αὐλῆς, ταραχώδεις δ' ἐπηκολούθησαν διαδηλώσεις τῶν φοιτητῶν καὶ τοῦ λαοῦ, αἵτινες περιήγαγον εἰς κρίσιμον θέσιν τὸ στέμμα. Ἐξ ἄλλου ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις, ἥτις εἶχε βολιδοσκοπηθῇ προκειμένου περὶ τῆς σχεδιαζομένης μεταβολῆς τοῦ πολιτεύματος, προειδοποίει τὸν βασιλέα, ὅτι πᾶσα τοιαύτη ἐνέργεια καθίστα ἐπισφαλῆ τὴν θέσιν του. Κατανοήσας ἐγκαίρως ὁ Γεώργιος Α΄ τὸ ἐπικίνδυνον τῆς τοιαύτης πολιτικῆς, προεκάλεσε τὴν παραίτησιν τῆς κυβερνήσεως Βούλγαρη, ἀνετέθη δὲ ὁ σχηματισμὸς τοιαύτης εἰς τὸν Χαρίλαον Τρικούπην (27 Ἀπριλίου 1875), εἰς ὃν παρείχετο ἡ διάλυσις. Τὴν 18 Ἰουλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους διεξήχθησαν αἱ ἐκλογαὶ ἐν παραδειγματικῇ τάξει καὶ τὴν 15 Ὀκτωβρίου ἐσχημάτισε κυβέρνησιν ὁ ἐκλεχθεὶς ὑπὸ τῆς Βουλῆς πρόεδρος αὐτῆς Ἀλέξανδρος Κουμουνδοῦρος. Τὰ λαβόντα χώραν ἀντισυνταγματικὰ κινήματα δὲν ἔσχον γενικωτέρας συνεπείας, καθ' ὅσον πάντες οἱ πολιτικοὶ ἀρχηγοὶ ἐστήριξαν τὴν γαλήνην τοῦ τόπου ἐπὶ τῆς κανονικῆς λειτουργίας τοῦ πολιτεύματος καὶ ἐγένοντο οἱ ὑποστηρικταὶ τοῦ θρόνου, διαγράψαντες σαφῶς τὰ ὅρια ἑκάστης ἐξουσίας ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ πολιτεύματος καὶ τῶν κοινοβουλευτικῶν ἐθίμων, ἀπομακρύνοντα τοῦ λοιποῦ πᾶσαν μεταξὺ τῶν ἐξουσιῶν προστριβήν.

Ἡ διατάραξις τοῦ Αἵμου. Κατὰ τὸν χρόνον ἀκριβῶς τοῦτον ἤρξατο ἡ εἰς τὸν Αἶμον κίνησις. Τὸν Αὔγουστον τοῦ 1875 ἠγέρθη ἡ ἐν Βοσνίᾳ καὶ Ἑρζεγοβίνῃ ἐπανάστασις, προεκλήθη ἡ ἐν Βερολίνῳ συνδιάσκεψις τῶν αὐτοκρατόρων Γερμανίας, Ρωσίας καὶ Αὐστρίας περὶ παροχῆς τῶν ἐπαρχιῶν τούτων εἰς τὴν Αὐστρίαν, ἐπηκολούθησεν ἡ ἐκθρόνισις καὶ ὁ φόνος τοῦ σουλτάνου Ἀβδοὺλ-Ἀζίζ, ἡ ἐξέγερσις τῆς Βουλγαρίας καὶ ὁ Σερβοτουρκικὸς πόλεμος. Τὰ γεγονότα ταῦτα ἐξήγειρον τὸν ἑλληνικὸν λαόν· ἡ κυβέρνησις Κουμουνδούρου ἀνετράπη, ἡ διαδεχθεῖσα αὐτὴν τοῦ Δεληγεώργη ἀνετράπη ἐπίσης ὡς ἐνεφανίσθη εἰς τὴν Βουλήν, ἐσχηματίσθη δὲ νέα τοιαύτη ὑπὸ τὸν Κουμουνδοῦρον. Ἐν τῷ μεταξὺ αἱ περὶ εἰρηνεύσεως τῶν βαλκανικῶν κρατῶν προσπάθειαι τῆς Ἀγγλίας ἐματαιώθησαν καὶ τὰ πράγματα ἐφέροντο εἰς Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον. Ὁ διελθὼν τῶν Ἀθηνῶν λόρδος Σώλσβουρη συνέστησεν εἰς τὸν βασιλέα Γεώργιον καὶ τὴν κυβέρνησιν οὐδετερότητα ἐν περιπτώσει ἀνατολικοῦ πολέμου. Τὴν 11 Ἀπριλίου 1877 ἐκηρύσσετο ὑπὸ τῆς Ρωσίας ὁ κατὰ τῆς Τουρκίας πόλεμος, εἰς ὃν μετέσχον πάντες οἱ χριστιανικοὶ λαοὶ τοῦ Αἵμου, πλὴν τῆς Ἑλλάδος, ἥτις ἀπαράσκευος ὑπεχρεοῦτο νὰ τηρήσῃ αὐστηρὰν οὐδετερότητα, ἀκολουθοῦσα τὰς συμβουλὰς τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως. Πρὸ τῆς τοιαύτης καταστάσεως πιεζόμενοι οἱ ἀρχηγοὶ τῶν κομμάτων ὑπὸ τοῦ ἀθηναϊκοῦ λαοῦ συνῆλθον εἰς συνδιάσκεψιν καὶ ἀπεφάσισαν τὴν συγκρότησιν οἰκουμενικῆς κυβερνήσεως, ὑποδείξαντες εἰς τὸν βασιλία ὡς πρόεδρον τὸν ναύαρχον Κωνσταντῖνον Κανάρην. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐδηλοῦτο ὑπὸ τῆς Ρωσίας, ὅτι λήγοντος τοῦ πολέμου οὐδὲν θὰ ἐλάμβανεν ἂν μὴ κατήρχετο εἰς τὸν ἀγῶνα. Ὁ Κουμουνδοῦρος καὶ ὁ Θεόδωρος Δηλιγιάννης ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ τῆς ἐπεμβάσεως τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' οὔτε ὁ βασιλεύς, οὔτε ἡ πλειοψηφία τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου συνεφώνουν μετ' αὐτῶν. Μετ' ὀλίγον ἐπῆλθον ραγδαῖα τὰ γεγονότα· ὁ τουρκικὸς στρατὸς κατέρρεε πανταχοῦ καὶ ὁ ρωσικὸς στρατὸς ἔβαινε πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, αἱ Ἀθῆναι ἐπανεστάτησαν καὶ ἡ κυβέρνησις Κουμουνδούρου, ἥτις εἶχε διαδεχθῆ τὴν οἰκουμενικήν, εἶδε τὸν λαὸν λιθοβολοῦντα τὰς οἰκίας τῶν πολιτικῶν ἀρχηγῶν· οὕτω, λίαν ἀργὰ δέ, τὴν 21 Ἰανουαρίου 1877 διετάσσετο ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς νὰ διέλθῃ τὰ σύνορα, ἀλλὰ μόλις φθάσας εἰς Δομοκὸν ἀνεκαλεῖτο τῇ ἐπεμβάσει τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως, τῆς Ἑλλάδος περιορισθείσης νὰ ὑποθάλπῃ ἐπανάστασιν εἰς Θεσσαλίαν, Ἤπειρον καὶ Κρήτην, πρᾶγμα ὅμως ὅπερ οὐδεμίαν ἱκανοποίησιν παρεῖχεν εἰς τοὺς ἐθνικοὺς πόθους. Τὴν 19 Φεβρουαρίου 1878 ὑπεγράφετο ἐν Ἁγίῳ Στεφάνῳ συνθήκη εἰρήνης μεταξὺ Ρωσίας καὶ Τουρκίας, καθ' ἥν, ἐκτὸς τῆς παρεχομένης πλήρους ἀνεξαρτησίας τῆς Ρουμανίας, Σερβίας καὶ Μαυροβουνίου, ἐδημιουργεῖτο μεγίστη βουλγαρικὴ ἡγεμονία. Ἀρχομένη αὕτη ἀπὸ τοῦ Δουνάβεως καὶ διερχομένην τὸν Αἶμον καὶ τὴν Ροδόπην περιελάμβανε τὴν βόρειον Θρᾴκην, τὸ μέγιστον μέρος της Μακεδονίας καὶ κατέληγεν εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος, παρὰ τὴν Καβάλλαν. Εἰς τὴν Ἑλλάδα οὐδεμία ἐγίνετο παραχώρησις, καὶ οὕτω ὁ πανσλαυισμὸς μετέβαλεν ἄρδην τὴν ἐθνογραφίαν τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου.

Ἀλλ' ἡ συνθήκη αὕτη προεκάλεσε τὰς ἀντιδράσεις τῶν ἄλλων δυνάμεων καὶ τὸ συνελθὸν ἐν Βερολίνῳ συνέδριον ἀνέτρεψεν αὐτήν. Τῇ ἐπεμβάσει δὲ τῆς Γαλλίας ἀνεγνωρίσθη ἐν αὐτῷ τίτλος τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῆς Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας, τροποποιηθεὶς τὴν 10 Φεβρουαρίου 1881, τὴν δὲ 31 Μαρτίου ἐδέχθη αὕτη τὴν χαραχθεῖσαν νέαν γραμμήν, δι' ἧς προσετίθεντο εἰς τὴν Ἑλλάδα 300 000 κατοίκων. Οὕτω προτοῦ συμπληρωθῇ εἰκοσιπενταετία ἀπὸ τῆς ἀνόδου εἰς τὸν θρόνον τοῦ Γεωργίου Α΄, παρ' ὅλα τὰ διαπραχθέντα σφάλματα, προερχόμενα κυρίως ἐκ τῆς τυφλῆς ἐμπιστοσύνης τῶν ἑλληνικῶν κυβερνήσεων εἰς τὰς ὑποσχέσεις ξένων κυβερνήσεων, ἀπηλευθεροῦτο καὶ δεύτερον τμῆμα τοῦ ἀλυτρώτου Ἑλληνισμοῦ. Ἡ κρίσις αὕτη συνετέλεσεν ὄχι μόνον εἰς τὴν σπουδαιοτέραν στρατιωτικὴν καὶ ναυτικὴν ὀργάνωσιν τῆς χώρας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀναπτέρωσιν τῶν ἐθνικῶν ἐλπίδων καὶ τὴν ἐπὶ νέων βάσεων ἀνάπλασιν τῶν οἰκονομικῶν τοῦ κράτους διὰ τῆς ἐκτελέσεως δημοσίων ἔργων.

Τὰ ἔτη ταῦτα, κατὰ τὰ ὁποῖα ἐδοκιμάσθη τὸ ἑλληνικὸν Ἔθνος δι' ἐξωτερικῶν καὶ ἐσωτερικῶν ἀνωμαλιῶν, ὑπῆρξαν τὰ χαλεπώτερα τῆς βασιλείας τοῦ Γεωργίου Α΄. Κατ' αὐτὰ αἱ συνέπειαι τῆς πολιτικῆς μεταβολῆς τοῦ 1862 ἐξηκολούθησαν ἐπιδρῶσαι ἐπὶ τῆς τύχης τῆς χώρας καὶ μὴ παρέχουσαι τὴν ἀπαιτουμένην ἠρεμίαν πρὸς πλήρη ὀργάνωσιν αὐτῆς.

Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχον ἐκλείψει ἀπὸ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς τρεῖς ἐκ τῶν κυριωτέρων πολιτικῶν ἀρχηγῶν, ὁ Βούλγαρης, Δεληγεώργης καὶ Ζαΐμης, ἀπέμειναν δὲ ὁ Κουμουνδοῦρος καὶ ὁ Τρικούπης, οἵτινες εἰσήγαγον τὴν πολιτικὴν τοῦ Ἔθνους ζωὴν εἰς τὴν κανονικὴν αὐτῆς κοίτην. Ὁ βασιλεὺς Γεώργιος, ἀντιθέτως πρὸς τὰς τάσεις τοῦ Ἔθνους, παρ' ὅλας τὰς διακυμάνσεις εἰς ἃς εὑρέθη, δὲν ἐξετράπη τῶν χαρασσομένων ὑπὸ τοῦ πολιτεύματος ὁρίων τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας, οὕτω δὲ κατέπαυσαν αἱ ἀδιάκοποι στάσεις καὶ αἱ ταραχαί, αἵτινες χαρακτηρίζουσι τὴν βασιλείαν τῆς πρώτης δυναστείας.

Νεωτεριστικὴ πολιτική. Ἀπὸ τοῦ 1882, ἀφ' ἧς ἀνέλαβε τὴν ἀρχὴν ἀμέσως μετὰ τὴν προσάρτησιν τῆς Θεσσαλίας ὁ Χαρίλαος Τρικούπης, ἐπῆλθε νέα κομματικὴ κατάστασις. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου Κουμουνδούρου ἀνεδείχθη διάδοχος αὐτοῦ ὁ Θεόδωρος Δηλιγιάννης, ἔκτοτε δέ, μέχρι τοῦ 1895, ἐπεκράτησαν δύο μόνον κόμματα, τὸ τοῦ Τρικούπη καὶ Δηλιγιάννη, τῶν ὁποίων ὁ ἀγὼν ἐπεξετάθη ἐπὶ τῆς ἀναπλάσεως τῆς χώρας καὶ ἰδίως ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν καὶ φορολογικῶν ζητημάτων καὶ τῆς εὐρείας κατασκευῆς δημοσίων ἔργων, ὧν ἐστερεῖτο ἡ Ἑλλάς. Ἡ ἐπικράτησις τοῦ Χαριλάου Τρικούπη ἐν τῇ πολιτικῇ εἰσήγαγε μετὰ τῶν διοικητικῶν μεταρρυθμίσεων καὶ τῆς αὐξήσεως τῶν ἐσόδων τοῦ κράτους νέας ἀρχὰς καὶ ἐπανέφερε τὴν πολιτικὴν τῆς μεγάλης ἰδέας, ἥτις ἕνεκα τῶν ἐθνικῶν ἀτυχιῶν εἶχεν ἱκανῶς ὠχριάσει. Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς πολιτικῆς ταύτης ἐπεδιώκετο κυρίως διὰ τῆς ἀναδιοργανώσεως τοῦ κράτους εἰς πάντας τοὺς κλάδους τῆς διοικήσεως αὐτοῦ, ἥτις ἔδωκε νέαν ζωὴν εἰς τὴν χώραν. Εἰς τὴν πολιτικὴν ταύτην προσέκλινεν ὁ βασιλεὺς Γεώργιος Α΄, χωρὶς δὲ νὰ ἐκτρέπεται πέραν τῶν συνταγματικῶν δικαιωμάτων τοῦ στέμματος, ὑπεστήριζε ταύτην. Οἱ οἰκονομικοὶ ἐν τούτοις νεωτερισμοὶ τοῦ Τρικούπη προεκάλεσαν μεγίστην ἀντίδρασιν διὰ τὸ καινοφανὲς αὐτῶν καὶ τὴν 7 Ἀπριλίου 1885 ἀνῆλθεν εἰς τὴν πρωθυπουργίαν κατὰ πρῶτον ὁ Θεόδωρος Δηλιγιάννης, ὅστις ἐπεδίωξε τὴν μεταβολὴν τοῦ φορολογικοῦ συστήματος. Ἀλλ' ἐνῷ ἠσχολεῖτο οὗτος εἰς τὰ οἰκονομικὰ τῆς χώρας ζητήματα, ἀπουσίαζον δ' ἐξ Ἑλλάδος ὅ τε βασιλεὺς καὶ ὁ Τρικούπης, οἱ Βούλγαροι, ἀνατρέψαντες τὰς σχετικὰς διατάξεις τῆς Βερολινείου συνθήκης, ἐκήρυξαν τὴν 6 Σεπτεμβρίου 1885 τὴν

Digitized by Google

ἕνωσιν τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας μετὰ τῆς Βουλγαρίας, γεγονὸς ὅπερ διετάραξε τὰ κράτη τοῦ Αἵμου καὶ ἰδίως τὴν Σερβίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα. Ἐν Ἀθήναις ἡ ἐξέγερσις ὑπῆρξε τεραστία καὶ ἐπεζητεῖτο ὁ πόλεμος Τὴν 16 Σεπτεμβρίου ἀφιχθεὶς ὁ βασιλεὺς εἰς Ἀθήνας ἐγένετο δεκτὸς μετὰ πολεμικῶν ἐκδηλώσεων, ὁμιλήσας δὲ πρὸς τὸν λαὸν ἔκαμε λόγον καὶ περὶ ἐνδεχομένων μεγάλων θυσιῶν. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας συνεκλήθη ἡ Βουλὴ καὶ προσεκλήθησαν δύο ἡλικίαι ἐπιστράτων. Ἡ Ἑλλὰς ἐζήτει, μετὰ τὴν ἐπιτέλεσιν τοῦ βουλγαρικοῦ πραξικοπήματος, ἀντιστάθμισμα ὑπὲρ αὑτῆς καὶ ἔθεσεν εἰς κινητοποίησιν 86 000 ἀνδρῶν. Ἐνῷ δὲ ἐπρόκειτο νὰ ἐπέλθῃ συμβιβαστικὴ λύσις ἀπ' εὐθείας μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος καὶ ἀπεφασίσθη πρὸς τοῦτο ἡ ἀποστολὴ τοῦ Γαβδὰν ἐφένδη εἰς Ἀθήνας, ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας Ράδοβιτς, μεταβὰς παρὰ τῷ σουλτάνῳ, ἐδήλωσε πρὸς αὐτὸν ὅτι ἦτο περιττὴ οἱαδηποτε θυσία τῆς Τουρκίας πρὸς τὴν Ἑλλάδα, καθ' ὅσον οὐδεμία δύναμις θὰ ὑπεβοήθει αὐτὴν ἐν περιπτώσει πολέμου. Οὕτως ἐματαιώθη ἡ ἐπιδιωχθεῖσα ἐν Κωνσταντινουπόλει συνεννόησις. Τὴν 14 Ἀπριλίου 1886 αἱ μεγάλαι Δυνάμεις προσεκάλουν τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν νὰ θέσῃ τὰς στρατιωτικάς της δυνάμεις ἐν καταστάσει εἰρήνης, τούτου δὲ μὴ γενομένου προεκλήθη ἀποκλεισμὸς τῶν ἑλληνικῶν λιμένων ὑπὸ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ στόλου. Ἡ κυβέρνησις Δηλιγιάννη παρῃτήθη, ταύτην δὲ διεδέχθη προσωρινὴ ὑπὸ τὸν Βάλβην· καθ' ἣν δ' ἡμέραν διεδέχετο ταύτην κυβέρνησις Τρικούπη ἐπῆλθον ἐν τοῖς συνόροις συμπλοκαί, αἵτινες ἔλαβον ἔκτασιν ἀληθῶν μαχῶν. Γενομένης ἀναστολῆς τῶν ἐχθροπραξιῶν, διελύθη ἡ ἐπιστράτευσις καὶ ἐλύθη ὁ ἀποκλεισμὸς τῶν ἑλληνικῶν λιμένων. Οὕτω παρῆλθε καὶ ἡ νέα αὕτη κρίσις, ἡ δὲ κυβέρνησις Τρικούπη ἐπεδόθη ἀπερισπάστως εἰς τὸ μεταρρυθμιστικὸν αὐτῆς ἔργον.

Κατὰ τὴν τετραετῆ ταύτην περίοδον εἶχον πνεύσει εὐμενέστεροι ἄνεμοι καὶ ὁ ἰδιωτικὸς βίος τοῦ βασιλέως Γεωργίου ὑπῆρξε πλήρης ἑορτῶν. Τὴν 1 Δεκεμβρίου 1886 ἑωρτάσθη ἡ ἐνηλικίωσις τοῦ διαδόχου Κωνσταντίνου, εἰς ἣν συμμετέσχε σύμπας ὁ Ἑλληνισμός, κατὰ τὴν 18 Μαΐου τοῦ ἑπομένου ἔτους ἐπανηγυρίσθη ἡ πεντηκονταετηρὶς τοῦ Ἐθνικοῦ πανεπιστημίου, τὴν δὲ 19 Ὀκτωβρίου ἡ εἰκοσιπενταετηρὶς τῆς βασιλείας Γεωργίου Α' καὶ μετά τινας μῆνας οἱ γάμοι τοῦ διαδόχου Κωνσταντίνου μετὰ τῆς πριγκιπίσσης Σοφίας μετὰ μεγάλης πομπῆς, προσελθόντων τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Γερμανίας καὶ βασιλέων καὶ διαδόχων πολλῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης, ἀποκατεστάθησαν δὲ πλήρως αἱ μετὰ τῆς Τουρκίας σχέσεις. Ἡ ἐπὶ τῆς χαρμοσύνου ταύτης περιόδου ἐπικαθήσασα σκιὰ ὑπῆρξεν ἡ ἐν Κρήτῃ κατάστασις. Τὴν 6 Μαΐου 1889 ἡ γενικὴ συνέλευσις τῆς Κρήτης ἐψήφισε τὴν ἕνωσιν τῆς νήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἕνεκα τῆς μὴ ἐφαρμογῆς τοῦ ὀργανικοῦ νόμου. Καὶ ὁ μὲν Τρικούπης περιέστειλε τὴν ἔγερσιν ταύτην, ἀλλ' αἱ διεξαχθεῖσαι ἐκλογαί, ὑπὸ τὰς ἐντυπώσεις τῶν κρητικῶν πραγμάτων καὶ τῆς διενέξεως μεταξὺ πατριαρχείου καὶ Πύλης, ἔφεραν εἰς τὴν ἀρχὴν τὸν Θεόδωρον Δηλιγιάννην τὴν 24 Ὀκτωβρίου 1890. Τὰ οἰκονομικὰ ζητήματα ἀπερρόφησαν πᾶσαν τὴν μέριμναν τοῦ ὑπουργείου τούτου, ὁ δὲ κίνδυνος τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως ἤγαγε τὸν βασιλέα Γεώργιον νὰ ζητήσῃ τὴν παραίτησιν τῆς κυβερνήσεως (1892), ταύτης δὲ ἀρνηθείσης ἐπηκολούθησεν ἡ παῦσις αὐτῆς, ἥτις ἔφερεν ἀντιμέτωπον τὸν βασιλέα Γεώργιον Α' πρὸς ἰσχυρότατον πολιτικὸν κόμμα. Τὴν δημιουργίαν ταραχῶν ἀπέτρεψεν ἡ νομιμοφροσύνη τοῦ Θεοδώρου Δηλιγιάννη, ὅστις προέβη εἰς τυπικὰς μόνον διαμαρτυρίας, αἱ δὲ διεξαχθεῖσαι ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως Κωνσταντοπούλου ἐκλογαὶ παρέσχον πλειοψηφίαν εἰς τὸν Χαρίλαον Τρικούπην, οὕτω δὲ κατηυνάσθη ἡ ἐξέγερσις, ἣν παρεσκεύαζον στρατιωτικοὶ ἰδίως παράγοντες, προβάντες εἰς ἀντιπειθαρχικὰ κινήματα καὶ ἐκδηλοῦντες τὴν ἀντιπάθειαν αὐτῶν πρὸς τὴν δυναστείαν.

Ἡ ἐπιτυχία αὕτη τοῦ Τρικούπη δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἐπιφέρῃ τὴν ἐσωτερικὴν γαλήνην. Τὰ οἰκονομικὰ τοῦ κράτους εἶχον περιέλθει ἤδη εἰς δεινὴν κατάστασιν, ὁ δὲ ἐπιδιωχθεὶς συμβιβασμὸς μετὰ τῶν δανειστῶν δὲν κατέστη δυνατὸς καὶ τὴν 3 Μαΐου 1893 ἡ κυβέρνησις Τρικούπη παρῃτεῖτο, διεδέχετο δὲ αὐτὴν ἡ τοῦ Σ. Σωτηροπούλου, τῆς ὁποίας αἱ προσπάθειαι πρὸς συμβιβασμὸν ἀπέτυχον ἐπίσης. Τὴν 30 Ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀνήρχετο πάλιν εἰς τὴν κυβέρνησιν ὁ Τρικούπης, ὅπως ἐξαναγκασθῇ εἰς παραίτησιν τὴν 12 Ἰανουαρίου 1895.

Ὁ πόλεμος τοῦ 1897. Ἡ κυβέρνησις Θεοδώρου Δηλιγιάννη ἐσχηματίσθη τὴν 31 Μαΐου 1895 Τὸ ἀπασχολοῦν αὐτὴν ζήτημα ἦτο τὸ οἰκονομικόν, μὴ ἔχουσα δὲ σπουδαίαν ἀντίδρασιν, ἐφαίνετο ὅτι θὰ διήνυεν ἤρεμον τὴν βουλευτικὴν περίοδον Ἀλλ' ἡ Ἑλλάς, κράτος ἐκπροσωποῦν ὄχι μόνον τὸν ἐλεύθερον ἀλλὰ καὶ τὸν ἀλύτρωτον Ἑλληνισμόν, εὑρίσκετο πάντοτε πρὸ ἀπροόπτων, ὀλίγον δὲ μετὰ τὴν συγκρότησιν τοῦ νέου ὑπουργείου προεβλήθη τὸ κρητικὸν ζήτημα, ὅπερ, περισταλὲν πρὸς στιγμήν, ἔλαβεν ἐπικινδύνους διαστάσεις τὸ ἑπόμενον ἔτος καὶ περιέπλεξε τὴν Ἑλλάδα εἰς ἐνεργείας, αἵτινες ὤθουν αὐτὴν εἰς ῥῆξιν μετὰ τῆς Τουρκίας. Ἡ Ἑλλὰς ὁλόκληρος εἶχεν ἐξεγερθῆ συνταυτίζουσα τὴν τύχην αὐτῆς μετὰ τῆς Κρήτης, ἐνῷ ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ἐδυσχέρανε διὰ τῆς στάσεως αὐτῆς τὴν κατάστασιν, προκαλοῦσα σφαγὰς ἐν τῇ νήσῳ. Ὑπὸ τὴν γενικὴν πίεσιν ἀπεστάλη ὁ πρίγκιψ Γεώργιος τὴν 28 Ἰανουαρίου 1897 μὲ τὸν ἐκ τορπιλλοβόλων στολίσκον, μετὰ τρεῖς δὲ ἡμέρας ὁ συνταγματάρχης Τιμολέων Βάσσος ἀπεβιβάζετο εἰς Κρήτην μετὰ στρατιωτικοῦ σώματος καὶ κατελάμβανε τὴν νῆσον ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως Γεωργίου Α', ὅστις, ὅπως καὶ ἡ κυβέρνησίς του, ὑφίστατο τὴν ἐπίδρασιν τῆς κοινῆς γνώμης, τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ στρατοῦ. Αἱ ἀποφάσεις τῶν Δυνάμεων περὶ παραχωρήσεως αὐτονόμου πολιτεύματος εἰς τὴν νῆσον, ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ σουλτάνου, δὲν ἐγένοντο δεκταί. Προκληθεῖσα ἡ Ἑλλὰς ὅπως ἀνακαλέσῃ τὸν ὑπὸ τὸν Βάσσον στρατὸν καὶ τὰ πλοῖα ἠρνήθη, προεκλήθη δ' ὡς ἐκ τούτου ὁ Ἑλληνοτουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1897. Ἡ ἐπακολουθήσασα ἧττα τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐν Θεσσαλίᾳ προεκάλεσε τὴν παραίτησιν τῆς κυβερνήσεως Δηλιγιάννη καὶ τὸν σχηματισμὸν τοιαύτης ὑπὸ τὸν Ράλλην, κατόπιν λαϊκῆς ἐξεγέρσεως τῆς 18 Ἀπριλίου. Ἀλλὰ καὶ ἡ κυβέρνησις αὕτη δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν πόλεμον, καταψηφισθεῖσα δὲ ὑπὸ τῆς Βουλῆς, παρεχώρησε τὴν θέσιν της εἰς τὴν κυβέρνησιν Ζαΐμη, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὑπεγράφη ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει συνθήκη εἰρήνης καὶ ἐπῆλθεν ὁ μετὰ τῶν δανειστῶν συμβιβασμός, ἱδρυθέντος ἔκτοτε τοῦ διεθνοῦς οἰκονομικοῦ ἐλέγχου. Κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ ἑπομένου ἔτους ἐγένετο ἡ ἀπόπειρα βασιλοκτονίας ἐν Παλαιῷ Φαλήρῳ, ὅτε ἐξεδηλώθη συμπάθεια τῆς κοινῆς γνώμης πρὸς τὸν κινδυνεύσαντα ἡγεμόνα.

Ἡ στρατιωτικὴ ἐπανάστασις. Τὰ ἐπακολουθήσαντα μετὰ τὸν πόλεμον τοῦτον γεγονότα ὑπῆρξαν ἐσωτερικῆς ὅλως φύσεως. Αἱ διεξαχθεῖσαι ἐκλογαὶ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως Ζαΐμη ἤγαγον εἰς τὴν ἀρχὴν τὸν Γεώργιον Θεοτόκην τὴν 2 Ἀπριλίου 1899. Ἡ παραμονὴ εἰς τὴν ἐξουσίαν τούτου δὲν ὑπῆρξε μακρά. Ἐξερράγησαν ἐν Ἀθήναις ταραχαὶ ἕνεκα τῆς μεταφράσεως εἰς τὴν ἁπλοελληνικὴν τοῦ Εὐαγγελίου, ἀποδιδομένης εἰς τὰς ἐνεργείας τῆς βασιλίσσης Ὄλγας, ἐκ τούτου δ' ἀνετράπη ἡ κυβέρνησις τὴν 12 Νοεμβρίου 1901 καὶ ἀνέλαβε τὴν ἀρχὴν ὁ Ἀλέξανδρος Ζαΐμης. Αἱ διενεργηθεῖσαι παρ' αὐτοῦ βουλευτικαὶ ἐκλογαὶ ἔφεραν πλειοψηφοῦν τὸ δηλιγιαννικὸν κόμμα καὶ τὴν 24 Νοεμβρίου 1902 ἐσχηματίζετο κυβέρνησις ὑπὸ τοῦ Θεοδώρου Δηλιγιάννη. Ἀλλ' ἡ πλειοψηφία αὐτοῦ δὲν ὑπῆρξε σταθερά, οὕτω δὲ αἱ κυβερνήσεις Θεοτόκη, Ράλλη καὶ Δηλιγιάννη διεδέχθησαν ἀλλήλας κατὰ τὸ διετὲς χρονικὸν διάστημα, ὅτε ὁ τελευταῖος οὗτος ἐνεργήσας ἐκλογὰς ἐπέτυχεν ἱκανὴν πλειοψηφίαν, ἀλλ' ἐδολοφονήθη πρὸ τῆς Βουλῆς τὸν Ἰούνιον τοῦ 1905 καὶ διεδέχθη αὐτὸν ὁ Δημήτριος Ράλλης, ὅστις, παραιτηθεὶς τὴν 8 Δεκεμβρίου 1905, ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ Θεοτόκη, παραμείναντος πρωθυπουργοῦ μέχρι τῆς 7 Ἰουλίου 1909 καὶ παραιτηθέντος λόγῳ τῆς μὴ εὐμενοῦς λύσεως τοῦ κρητικοῦ ζητήματος, ἥτις προσεδοκᾶτο μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ βασιλόπαιδος Γεωργίου ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ γενικοῦ ἁρμοστοῦ τῆς Κρήτης. Κατὰ τὴν πρωθυπουργίαν ταύτην τοῦ Θεοτόκη ὠργανώθη συστηματικώτερον ὁ στρατὸς καὶ ἀνεπτύχθησαν μεγάλως οἱ μακεδονικοὶ ἀγῶνες, οἵτινες ὤθουν τὴν Ἑλλάδα πρὸς ἐνέργειαν. Ἡ κατάστασις παρουσιάζετο αὖθις κρίσιμος καὶ ἡ στρατιωτικὴ ἐξέγερσις κατέληξεν εἰς τὴν ἵδρυσιν τοῦ Στρατιωτικοῦ συνδέσμου καὶ εἰς τὴν ἐν Γουδὶ ἐπανάστασιν, τὴν ἀνατρέψασαν τὴν κυβέρνησιν Ράλλη τῆς 17 Αὐγούστου 1909.

Ἔκτοτε ἡ ἐξουσία περιῆλθεν εἰς χεῖρας τοῦ Στρατιωτικοῦ συνδέσμου, ὅστις ὑπεδείκνυε κυβερνήσεις τῆς ἐμπιστοσύνης του· ἡ βασιλικὴ ἐξουσία εἶχε καταστῆ ἁπλοῦς τύπος. Τὸν Ράλλην διεδέχθη ὁ Κυριακούλης Μαυρομιχάλης καὶ τοῦτον ὁ Στέφανος Δραγούμης, ὑποδειχθεὶς εἰς τὸν σύνδεσμον ὑπὸ τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου, κληθέντος ὑπ' αὐτοῦ, ὅπως ἐπανορθώσῃ τὴν ἐν ἀνωμαλίᾳ εὑρισκομένην χώραν. Τὴν 8 Αὐγούστου διεξήχθησαν ἐκλογαὶ πρὸς ἀναθεώρησιν τοῦ συντάγματος. Ὁ Στρατιωτικὸς σύνδεσμος ἐζήτει τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Γεωργίου Α' καὶ τὴν ἀνακήρυξιν ὡς βασιλέως οὐχὶ τοῦ νομίμου διαδόχου Κωνσταντίνου ἀλλὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Γεωργίου Τὰς προθέσεις ταύτας ἀπέτρεψεν ἡ ἐκλογὴ τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου ὡ βουλευτοῦ Ἀττικῆς καὶ ἡ ἄνοδος αὐτοῦ εἰς τὴν ἀρχὴν τὴν 6 Ὀκτωβρίου 1910. Οὗτος προέβη εἰς διάλυσιν τῆς συνελεύσεως τὴν 11 τοῦ αὐτοῦ μηνός, ἡ δὲ μεγάλη πλειοψηφία, ἡ περιστοιχίσασα αὐτόν, τοῦ παρέσχε τὴν δύναμιν νὰ ἐπανορθώσῃ τὴν διαταραχθεῖσαν ὑπὸ τῆς ἐπαναστάσεως κατάστασιν καὶ ἐπαναφέρῃ τὴν βασιλείαν εἰς ὅλα αὐτῆς τὰ δικαιώματα.

Ὁ Α' Βαλκανικὸς πόλεμος. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐπῆλθεν ἡ συνεννόησις τῶν τεσσάρων βαλκανικῶν κρατῶν: Ἑλλάδος, Σερβίας, Βουλγαρίας καὶ Μαυροβουνίου. Τὴν 25 Σεπτεμβρίου 1912, τὸ Μαυροβούνιον ἐκήρυττε πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας καὶ τὴν 30 Σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους τὰ εἰρημένα βαλκανικὰ κράτη παρουσίαζον εἰς τὴν Τουρκίαν κοινὴν διακοίνωσιν. Ὁ βασιλεὺς Γεώργιος Α', ἀποδημῶν εἰς Κοπεγχάγην, ἕνεκα τοῦ θανάτου τοῦ ἀδελφοῦ του, βασιλέως τῆς Δανίας, ἐπέσπευσε τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ, ἀγνοῶν τὰς ληφθείσας ἀποφάσεις μεταξὺ τοῦ ἀντιβασιλέως Κωνσταντίνου καὶ τοῦ Βενιζέλου καὶ πιστεύων εἰς τὴν ἀποσόβησιν τοῦ πολέμου. Πρὸ τῆς ἀφίξεως ὅμως τοῦ βασιλέως ἡ συνελθοῦσα τὴν 1 Ὀκτωβρίου 1912 ἑλληνικὴ Βουλὴ ἐκήρυξε τὴν ἕνωσιν τῆς Κρήτης μετὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐδέχθη τοὺς ἀντιπροσώπους αὐτῆς. Οὕτως ὁ βασιλεὺς Γεώργιος, εὑρεθεὶς δεσμευμένος πρὸ τοιούτων ἀποφάσεων, συγκατετέθη εἰς τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου καὶ μετέβη μετ' ὀλίγον εἰς Μακεδονίαν, παρακολουθῶν τὴν νικηφόρον προέλασιν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ,

Γεώργιος Β', βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων.

Digitized by Google

ἐπὶ κεφαλῆς ἔχοντος τὸν διάδοχον Κωνσταντῖνον καὶ βαίνοντος εἰς Θεσσαλονίκην, εἰς ἣν εἰσῆλθε καὶ οὗτος καὶ παρέμεινεν ἐν αὐτῇ. Αἱ νῖκαι τοῦ Α' Βαλκανικοῦ πολέμου ἐπανέδωκαν τὴν δημοτικότητα πρὸς τὸν βασιλέα, ἡτοιμάζετο δὲ μετὰ τὸ πέρας αὐτοῦ ἡ ἑορτὴ τῆς πεντηκονταετηρίδος τῆς βασιλείας του. Ἀλλὰ τὴν 5 Μαρτίου 1913, ἐνῷ ὁ βασιλεὺς εὑρίσκετο εἰς περίπατον, δολοφονικὴ χεὶρ ἔθετε τέρμα εἰς τὴν ζωὴν αὐτοῦ, γενικὸν δὲ πένθος ἐκάλυψε τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὰς χαρμοσύνους ἐκείνας ἡμέρας, τὰς ὡραιοτέρας τῆς βασιλείας τοῦ Γεωργίου Α'. Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς συνώδευσε τὸν νεκρόν του εἰς Δεκέλειαν, ἣν εἶχεν ὁρίσει ὡς τόπον τῆς ταφῆς αὐτοῦ.

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ τέλος ἡγεμόνος βασιλεύσαντος ἐπὶ πεντήκοντα ἔτη, ἐν μέσῳ ποικίλων ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν ἀνωμαλιῶν. Δεχθεὶς οὗτος τὸν θρόνον μετὰ μίαν ἐπανάστασιν ἀνατρέψασαν τὴν πρώτην ἑλληνικὴν δυναστείαν, εὑρέθη ἐν περιόδῳ, καθ' ἣν δὲν εἶχον ἐκλείψει αἱ συνέπειαι πολυχρονίων ἀνταρσιῶν καὶ στάσεων. Ἐν τούτοις ἠδυνήθη νὰ διέλθῃ τὰς θυελλώδεις ἐκείνας περιστάσεις ἄνευ μεγάλων κλονισμῶν, παραμείνας δὲ πιστὸς εἰς τοὺς φιλελευθέρους θεσμοὺς τῆς χώρας ἀπέτρεψε πολλάκις τοὺς προβάλλοντας κινδύνους. Εἰς τὸν ἤπιον χαρακτῆρα αὐτοῦ, εἰς τὸ συνδιαλλακτικόν του πνεῦμα καὶ εἰς τὴν ἄκραν ἀγαθότητά του δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ὀφείλεται ἡ καταπράϋνσις τῶν ἐξημμένων πολιτικῶν παθῶν καὶ ἡ περιστολὴ τῶν λαϊκῶν ὁρμῶν. Δέον νὰ σημειωθῇ ἐπίσης ὅτι ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἤρξατο ἡ ἀνάπλασις τῆς χώρας, ἡ εἴσοδος αὐτῆς εἰς τὸν κύκλον τῶν νεωτεριστικῶν ἰδεῶν, ἐσημειώθησαν δὲ κατ' αὐτὴν τὰ τρία μεγάλα ἐθνικὰ γεγονότα: ἡ ἕνωσις τῆς Ἑπτανήσου καὶ τῆς Θεσσαλίας μετὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ μεγάλυνσις αὐτῆς, περιλαβούσης εἰς τοὺς κόλπους της ὁλόκληρον σχεδὸν τὸν ὑπόδουλον Ἑλληνισμόν.

Θ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

— **Γεώργιος** ***Β'***. Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων, γεννηθεὶς ἐν τῇ βασιλικῇ ἐπαύλει τῆς Δεκελείας τὴν 7 Ἰουλίου 1890. Υἱὸς τῶν βασιλέων Κωνσταντίνου καὶ Σοφίας, ἔγγονος δὲ τοῦ βασιλέως Γεωργίου Α', ἐξεπαιδεύθη τὰ μὲν ἐγκύκλια μαθήματα κατ' οἶκον, τὰ δὲ στρατιωτικὰ ἐν τῇ Στρατιωτικῇ Σχολῇ τῶν Εὐελπίδων, καὶ ἐξῆλθε ταύτης τῷ 1909 μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ τοῦ πεζικοῦ. Μεταβὰς εἰς Γερμανίαν συνεπλήρωσεν ἐν Βερολίνῳ τὰς σπουδὰς αὐτοῦ. Ἐκραγέντος τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου τῷ 1912 ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας καὶ ἐτοποθετήθη εἰς τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον τοῦ ἀρχιστρατήγου πατρός του διαδόχου Κωνσταντίνου, μετασχὼν τῶν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Ἠπείρῳ ἐκστρατειῶν. Εὑρισκόμενος εἰς Ἤπειρον κατὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Γεωργίου Α' ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἠκολούθησεν εἰς Ἀθήνας τὸν ἀναγορευθέντα βασιλέα Κωνσταντῖνον, γενόμενος διάδοχος τοῦ θρόνου. Μετὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Βουλγαρικοῦ πολέμου (1913), ἠκολούθησε τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον εἰς τὴν ἐκστρατείαν ταύτην. Μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου τὴν 29 Μαΐου 1917, ὑφισταμένης ἔτι τῆς ἐσωτερικῆς διαιρέσεως, λόγῳ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, ὁ Γεώργιος ἀποκρουόμενος ὑπὸ τῶν συμμαχικῶν Δυνάμεων, δὲν ἀνηγορεύθη οὗτος βασιλεὺς ὡς νόμιμος διάδοχος, ἀλλ' ὁ νεώτερος ἀδελφός του Ἀλέξανδρος Α'. Ὁ πρίγκιψ Γεώργιος παρηκολούθησεν εἰς Ἑλβετίαν τὰ μέλη τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας καὶ παρέμεινεν ἐκεῖ μέχρι τοῦ Νοεμβρίου 1920. Αἱ διεξαχθεῖσαι βουλευτικαὶ ἐκλογαὶ τὴν 1 Νοεμβρίου τοῦ ἔτους τούτου μετέβαλον τὴν κατάστασιν, διὰ δημοψηφίσματος δὲ ἀνέκτησεν αὖθις τὸν θρόνον ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος καὶ ὁ πρίγκιψ Γεώργιος τὰ ἐπ' αὐτοῦ διαδοχικὰ δικαιώματα. Τὴν 14 Φεβρουαρίου 1921 συνεζεύχθη τὴν πριγκίπισσαν Ἐλισάβετ, θυγατέρα τῶν βασιλέων τῆς Ρουμανίας Φερδινάνδου καὶ Μαρίας. Κατὰ τὴν συνεχισθεῖσαν Μικρασιατικὴν ἐκστρατείαν παρηκολούθησε τὸ στρατηγεῖον τῆς Στρατιᾶς μέχρι Σαγγαρίου. Τὸ φθινόπωρον τοῦ 1922 ἐπῆλθεν ἡ Μικρασιατικὴ καταστροφή, ἐπηκολούθησε δὲ ἡ στρατιωτικὴ ἐπανάστασις Χίου, ἡ ἐξαναγκάσασα, τὴν 11 Σεπτεμβρίου 1922, τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον εἰς παραίτησιν. Τὴν 14 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων ὁ *Γεώργιος Β'*. Κατὰ τὴν βραχεῖαν βασιλείαν του ἡ θέσις του ὡς βασιλέως ὑπῆρξεν ὅλως τυπική, καθ' ὅσον πάσας τὰς ἐξουσίας διεχειρίζετο ἡ ἐπανάστασις, καθ' ἧς ἐξηγέρθη ἑτέρα μερὶς τοῦ στρατοῦ προκηρύξασα ἀντεπανάστασιν, ζητοῦσαν τὴν ἐπαναφορὰν τοῦ πολιτεύματος εἰς τὴν κανονικὴν αὐτοῦ κοίτην.

Ἡ ἐπανάστασις αὕτη κατεβλήθη ἀμέσως, τὰ δὲ δημοκρατικὰ στοιχεῖα ἐξηνάγκασεν τὸν Γεώργιον νὰ ἀναχωρήσῃ ἐξ Ἑλλάδος μὲ ὑποχρεωτικὴν ἄδειαν. Μετὰ τὴν ἐξ Ἑλλάδος ἀναχώρησιν τοῦ βασιλέως ἡ ἐπανάστασις ἐγκατέστησεν ὡς μόνιμον πολίτευμα τῆς χώρας τὴν δημοκρατίαν. Ἡ ἐπανάστασις προέβη εἰς προκήρυξιν ἐκλογῶν Ἐθνικῆς συνελεύσεως, ὅπως αὕτη καθορίσῃ τὸ ὁριστικὸν πολίτευμα τῆς χώρας. Τὰ βασιλόφρονα κόμματα ἀπέσχον τῶν ἐκλογῶν τῆς 16 Δεκεμβρίου 1923, ἡ δὲ συνελθοῦσα συνέλευσις ἐξέλεξεν ὡς πρόεδρον αὐτῆς τὸν Ἐλευθέριον Βενιζέλον, ὅστις σχηματίσας κυβέρνησιν τὴν 11 Ἰανουαρίου 1924 διεφώνησε πρὸς μεγάλην μερίδα τῆς συνελεύσεως ἐπὶ τοῦ πολιτειακοῦ ζητήματος καὶ παρῃτήθη τῆς ἀρχῆς, ἐσχηματίσθη δὲ κυβέρνησις ὑπὸ τὸν Γεώργιον Καφαντάρην τὴν 6 Φεβρουαρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Ἀμέσως ἤρξατο ἐν τῇ συνελεύσει καὶ ἡ ἐπὶ

Ὁ πρίγκιψ Γεώργιος τῆς Ἑλλάδος.

τοῦ πολιτειακοῦ ζητήματος συζήτησις. Τὴν 12 Μαρτίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους καὶ ἡ κυβέρνησις αὕτη παρῃτεῖτο, ἐσχημάτιζε δὲ τοιαύτην τὸ δημοκρατικὸν κόμμα ὑπὸ τὸν Ἀλέξανδρον Παπαναστασίου, προσκαλέσασα τὸν λαὸν εἰς δημοψήφισμα, ὅπερ καὶ καθιέρωσε, τὴν 25 Μαρτίου 1924 τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα. Ἔκτοτε ὁ βασιλεὺς Γεώργιος παραμένει ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἰδιωτεύων.

Θ. Β.

— **Γεώργιος**. Ἕλλην πρίγκιψ, υἱὸς τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Γεωργίου Α' καὶ τῆς βασιλίσσης Ὄλγας, γεννηθεὶς τὴν 12 Ἰουνίου 1869. Ἐκπαιδευθεὶς ἐν τῇ ναυτικῇ σχολῇ Κοπεγχάγης, ἐπέστρεψε μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του εἰς Ἑλλάδα, κατετάχθη δὲ ὡς ἀξιωματικὸς εἰς τὸ πολεμικὸν ναυτικόν, γενόμενος ταυτοχρόνως ὑπασπιστὴς τοῦ βασιλέως Γεωργίου Α'. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἐξετέλεσε μετὰ τοῦ διαδόχου τῆς Ρωσίας, τοῦ κατόπιν αὐτοκράτορος Νικολάου Β', τὸν περίπλουν τῆς γῆς, ὅπου ἐν Ἰαπωνίᾳ διέσωσε τὴν ζωὴν τοῦ διαδόχου αὐτῆς κατὰ τὴν γενομένην ἀπόπειραν δολοφονίας παρὰ φανατικοῦ τινος Ἰάπωνος. Τῷ 1897, διατελῶν διοικητὴς τοῦ τορπιλλικοῦ στολίσκου, μετέσχε τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῆς Κρήτης. Μετὰ τὸν ἀτυχῆ πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας τοῦ ἔτους τούτου, ὅτε αἱ μεγάλαι Δυνάμεις κατέστησαν τὴν Κρήτην ἀνεξάρτητον πολιτείαν ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τῆς Τουρκίας, ὁ βασιλόπαις Γεώργιος, παρὰ τὴν ἀντίδρασιν τῶν κεντρικῶν αὐτοκρατοριῶν, διωρίσθη, τῇ προτάσει τῆς Ρωσίας, ὕπατος ἁρμοστὴς τῆς νήσου ἐπὶ τριετίαν. Προαχθεὶς τότε εἰς ὑποναύαρχον καὶ γενόμενος ἐπίσης ἐπίτιμος τοιοῦτος τῆς Δανίας καὶ Ρωσίας, ἀπεβιβάσθη τὴν 13 Δεκεμβρίου 1898 εἰς Χανιά, μεταφερθεὶς ὑπὸ γαλλικῆς ναυαρχίδος, καθ' ὅσον ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ἀντετάχθη εἰς τὴν δι' ἑλληνικοῦ σκάφους μεταφορὰν αὐτοῦ. Εἰς Χανιὰ ἐγένετο μετ' ἐνθουσιασμοῦ δεκτὸς ὑπὸ τοῦ κρητικοῦ λαοῦ, εἰς τὴν ὑποδοχὴν δὲ ταύτην μετέσχε καὶ τὸ τουρκοκρητικὸν στοιχεῖον, μὴ ὑφιστάμενον πλέον τὰς ραδιουργίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ Κρήτη, λόγῳ ἰδίως τῆς αὐθαιρεσίας τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν, τῆς ἐπιβολῆς δυσβαστάκτων φόρων καὶ τῆς ἀναιρέσεως τῶν προγενεστέρων συνθηκῶν ὑπὸ τῆς Πύλης, αἵτινες προεκάλεσαν ἀλλεπαλλήλους ἐπαναστάσεις, εἶχε περιπέσει εἰς πλήρη ἀναρχίαν· αἱ πυρπολήσεις τῶν χωρίων καὶ τῶν πόλεων καὶ οἱ ὁμαδικοὶ φόνοι εἶχον καταστῆ σύνηθες θέαμα ἐν τῇ νήσῳ.

Ἅμα τῇ ἀφίξει τοῦ Γεωργίου, διὰ πρώτην φορὰν ᾐσθάνθησαν οἱ Κρῆτες ἐλευθερίαν, ἡ δὲ δημιουργηθεῖσα νέα κατάστασις ἐθεωρήθη ὡς προσωρινὸς σταθμὸς ὁδηγῶν πρὸς τὴν ἕνωσιν μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Ὁ ὕπατος ἁρμοστὴς προέβη ἀμέσως εἰς τὸν διορισμὸν τῶν συμβούλων του, ἐπεχόντων θέσιν ὑπουργῶν, συνετάχθη δὲ τὸ νέον πολίτευμα ἐπὶ συντηρητικῶν ἀρχῶν, ὅπερ συνελθοῦσα ἡ Κρητικὴ συνέλευσις τὴν 11 Φεβρουαρίου 1899 ἐψήφισεν, ἤρξατο δὲ ἡ ὀργάνωσις τῆς κρητικῆς πολιτείας ἐπὶ τῇ βάσει τῆς νομοθεσίας τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους, μετακληθέντων ἐξ Ἑλλάδος πάσης φύσεως δημοσίων ὑπαλλήλων πρὸς ὀργάνωσιν τῶν διαφόρων κλάδων τῆς ὑπηρεσίας. Οὕτως ἡ δικαιοσύνη ἀπέβη πρότυπον τοιαύτης, ἡ δ' ἐσωτερικὴ τῆς χώρας διοίκησις καὶ ἡ ὀργάνωσις ὑπὸ Ἰταλῶν ὀργανωτῶν τῆς κρητικῆς χωροφυλακῆς ἐνεπέδωσαν τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν. Ἡ ἐγκληματικότης, ἥτις ὡς κυρίαν ἀφορμὴν εἶχε τὴν ἀντίθεσιν τῶν πολιτικῶν καὶ θρησκευτικῶν φρονημάτων μεταξὺ τῶν δύο στοιχείων, ἐξέλιπε σχεδόν, οἱ δὲ Μωαμεθανοὶ Κρῆτες ἀπελάμβανον πάντων τῶν πολιτικῶν καὶ ἀστικῶν δικαιωμάτων τῶν Χριστιανῶν. Ἡ κρητικὴ χωροφυλακή, ὀργανωθεῖσα λαμπρῶς, ὄχι μόνον συνετέλεσεν εἰς τὴν πλήρη ἀποκατάστασιν τῆς δημοσίας ἀσφαλείας, ἀλλὰ βραδύτερον, κατὰ τὴν κατάληψιν τῆς Θεσσαλονίκης, προσέφερεν ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας. Ἡ ὑποχρεωτικὴ δημοσία ἐκπαίδευσις διεδόθη εὐρύτατα, ἱδρυθέντων 566 δημοτικῶν σχολείων ἀρρένων καὶ 98 θηλέων, ἅτινα ἐλειτούργουν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἰσχύοντος ἐν Ἑλλάδι ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος. Καὶ ἡ μέση ἐκπαίδευσις ἔλαβεν ἀνάλογον εὐρύτητα, συσταθέντων νέων λυκείων, πρακτικῶν σχολῶν κατὰ τὸν ἑλληνικὸν τύπον, τότε δὲ ἱδρύθη ἐν Ἡρακλείῳ καὶ τὸ πρῶτον ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον. Ὠργανώθη ἐπίσης ἡ ταχυδρομικὴ καὶ τηλεγραφικὴ ὑπηρεσία, μετακληθέντος τοῦ ἄλλοτε ἐν τῇ ἑλληνικῇ ὑπηρεσίᾳ διατελέσαντος Γάλλου μηχανικοῦ Κενελέκ, ὅστις ἐξεπόνησεν ὁλόκληρον σύστημα ἐκτελέσεως δημοσίων ἔργων.

Τὸ νέον πολίτευμα καὶ ἡ ἐν γένει διοικητικὴ ὀργάνωσις φυσικὸν ἦτο ν' αὐξάνωσι τὰς πλουτοπαραγωγοὺς πηγὰς τῆς νήσου· ἐξηπλώθη ἡ γεωργία, ἱδρύθη ἡ «Κρητικὴ Τράπεζα» ὡς ἐξάρτημα τῆς «Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος», συνεστήθησαν ὑποκαταστήματα τῆς «Τραπέζης Ἀθηνῶν» ἐν Χανίοις καὶ Ἡρακλείῳ καὶ ἀνεπτύχθη σπουδαίως τὸ εἰσαγωγικὸν καὶ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον. Οὕτως ἀπὸ τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς ἀνεξαρτησίας της, κατεδείχθη ἡ ἐπιτελεσθεῖσα πρόοδος ἐκ τῆς ἀπομακρύνσεως τῆς τουρκικῆς διοικήσεως, ἥτις ἐπὶ αἰῶνας εἶχε καταπνίξει πᾶσαν ἀνάπτυξιν ἐν Κρήτῃ.

Ἀλλ' ἐνῷ οὕτως ἔβαινεν ἡ πρόοδος ἐν τῇ νεαρᾷ πολιτείᾳ, προεκλήθησαν αἴφνης ριζικαὶ διαφοραὶ γνωμῶν μεταξὺ τοῦ πρίγκιπος Γεωργίου καὶ τοῦ κυριωτέρου τῶν συμβούλων αὐτοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου, διευθύνοντος μὲν τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης, ἀλλ' ἔχοντος τὴν κρατοῦσαν γνώμην ἐν τῷ συμβουλίῳ. Αἱ διαφοραὶ αὗται ὠξύνθησαν

Digitized by Google

ἔτι μᾶλλον ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐνεργείας πρὸς ἕνωσιν τῆς Κρήτης μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἐξ ἧς προεκλήθη σχεδὸν ῥῆξις μεταξὺ αὐτῶν, ὅτε ὁ πρίγκιψ Γεώργιος ἐδημοσίευσε προκήρυξιν πρὸς τὸν κρητικὸν λαὸν ὅτι ἐπρόκειτο, μεταβαίνων εἰς Εὐρώπην, νὰ ζητήσῃ «ὑπὸ τῶν μεγάλων Δυνάμεων τὴν ὁριστικὴν ἕνωσιν τῆς νήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος», θεωρῶν ὡς ἀσφαλεστάτην τὴν ἀποδοχὴν τῆς προτάσεώς του ταύτης ὑπ' αὐτῶν. Ὁ Βενιζέλος ἐθεώρει ὡς πρόωρον τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν καὶ ὡς βεβαίαν τὴν ἀπόρριψιν τῆς προτάσεως τοῦ πρίγκιπος Γεωργίου, τὴν ὁποίαν ὤφειλε ν' ἀποφύγῃ, ὅπως μὴ ἐκ τούτου γεννηθῇ δυσχέρεια εἰς μελλοντικήν, ἐν εὐμενεστέρᾳ ἐποχῇ, σχετικὴν ἐνέργειαν. Καὶ μετέβη μὲν ὁ πρίγκιψ Γεώργιος εἰς Εὐρώπην, ἀλλ' εὗρε πανταχοῦ σφοδροτάτην ἀντίθεσιν. Ἐπιστρέψας ἄπρακτος ἠθέλησε νὰ ἐγείρῃ ἀνάκτορον, ὅπερ ὁ Βενιζέλος ἀπέκρουσε, θεωρῶν τοῦτο ὡς σημαῖνον μόνιμον τὴν ἁρμοστειακὴν κατάστασιν ἐν Κρήτῃ. Οὕτως, ἀντὶ νὰ διευθετηθῶσιν αἱ ὑφιστάμεναι ἀντιθέσεις, ηὔξησαν ἔτι μᾶλλον, καὶ τὴν 18 Μαρτίου 1901 ὁ ὕπατος ἁρμοστής, ὅστις δὲν εἶχεν ἀποδεχθῆ τὴν κατ' ἐπανάληψιν ἐπιδοθεῖσαν παραίτησιν τοῦ Βενιζέλου, ἀπέλυσεν αὐτόν.

Ἡ πρᾶξις αὕτη ἐγένετο ἀφορμὴ τῆς διανοίξεως χάσματος, τῆς διαιρέσεως τοῦ λαοῦ, τῆς δημιουργίας δυσαρεσκειῶν κατὰ τῆς αὐλῆς τοῦ πρίγκιπος, πρὸς ἣν ἀπεδίδοντο ταῦτα, πολλαχοῦ δὲ τῆς νήσου ὑψώθησαν διαμαρτυρίαι συνταράξασαι τὴν κρατοῦσαν ἐν τῇ διοικήσει ἁρμονίαν. Οὕτω παρεσκευάσθη τὸ ἐν Θερίσῳ ἐπαναστατικὸν κίνημα. Οἱ συγκεντρωθέντες ἐκεῖ ἐπαναστάται ἐξέλεξαν ἀρχηγόν των τὸν Βενιζέλον, τὴν δὲ 23 Μαρτίου 1905 συνελθοῦσα ἐν Θερίσῳ ἐπαναστατικὴ συνέλευσις ἐκήρυξε «τὴν πολιτικὴν ἕνωσιν τῆς Κρήτης μετὰ τῆς Ἑλλάδος εἰς ἓν μόνον ἐλεύθερον καὶ συνταγματικὸν κράτος». Τὴν 7 Ἀπριλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους συνελθοῦσα ἐν Χανίοις καὶ ἡ τακτικὴ τῶν Κρητῶν συνέλευσις ἐκήρυξεν ἐπίσης «τὴν ἕνωσιν τῆς Κρήτης μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος, ὅπως ἀποτελῇ διὰ παντὸς μέρος ταύτης ὑπὸ τὸ συνταγματικὸν στέμμα τοῦ Γεωργίου Α', βασιλέως τῶν Ἑλλήνων» καὶ διεβίβασε τὸ ψήφισμα τοῦτο πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν μεγάλων Δυνάμεων. Μετὰ τὴν ἄρνησιν τούτων, πλεῖστοι τῶν βουλευτῶν τῆς Βουλῆς Χανίων ἔσπευσαν νὰ ἑνωθῶσι μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν τοῦ Θερίσου, οἵτινες δὲν ἠθέλησαν νὰ ἔλθωσιν εἰς οὐδεμίαν συνδιαλλαγὴν μετὰ τοῦ ὑπάτου ἁρμοστοῦ, διατεινόμενοι ὅτι αἱ ἀρχαὶ αὐτοῦ δὲν ἠδύναντο ν' ἀποτελέσουν πρόγραμμα θετικῆς πολιτικῆς. Τοὐναντίον ἡ συνέλευσις τοῦ Θερίσου, διὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἐπαναστάσεως Ἐλευθερίου Βενιζέλου καὶ τῶν μελῶν τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως Κωνσταντίνου Μάνου καὶ Φούμη, κατά τινα συνέντευξιν γενομένην μετὰ τῶν γενικῶν προξένων τῶν μεγάλων Δυνάμεων, διετύπωσε τὴν ἀξίωσιν ὅπως ἀπονεμηθῇ εἰς τὴν νῆσον πολίτευμα ἀνάλογον μὲ τὸ τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας. Τὴν 18 Ἰουλίου 1905 ἐκηρύχθη ὑπὸ τῶν μεγάλων Δυνάμεων ὁ στρατιωτικὸς νόμος, ἀλλὰ τὸ μέτρον τοῦτο δὲν ἀπέβη λυσιτελές, καθ' ὅσον ἡ ἐπανάστασις ἐξηκολούθησεν εἰς τὴν δυτικὴν περιοχὴν τῆς νήσου. Τὴν θέσιν τοῦ ὑπάτου ἁρμοστοῦ ἐδυσχέρανεν ἔτι μᾶλλον ἡ συνελθοῦσα τὴν 15 Ἀπριλίου 1905 ἐν Χανίοις τακτικὴ τῶν Κρητῶν συνέλευσις, ἥτις ψηφίσασα μεταρρυθμίσεις μὴ ἀρεστὰς εἰς αὐτόν, πρὸς δὲ τὴν σύγκλησιν γενικῆς συνελεύσεως, ὅπως γνωματεύσῃ περὶ ὅλων τῶν ἐκκρεμῶν ζητημάτων, ἐκήρυξε τὴν διάλυσιν αὐτῆς. Ἐν τέλει ἐπῆλθε συνεννόησις τῶν ἐπαναστατῶν τοῦ Θερίσου μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν μεγάλων Δυνάμεων, αἵτινες παρεχώρησαν τὰς πλείστας τῶν αἰτηθεισῶν μεταρρυθμίσεων καὶ παρέσχον πλήρη ἀμνηστείαν πρὸς τοὺς μετασχόντας τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Θερίσου, οὕτω δὲ τὴν 2 Νοεμβρίου 1905 ἔληξεν ἡ ἐπανάστασις.

Ἡ θέσις τοῦ πρίγκιπος Γεωργίου κατέστη ἔκτοτε δυσχερεστάτη, τὸν δὲ Ἰούλιον τοῦ 1906 ὑπέβαλε τὴν παραίτησίν του ἐκ τοῦ ἀξιώματος τοῦ ὑπάτου ἁρμοστοῦ καὶ ἀπῆλθε τῆς Κρήτης. Ἐπιστρέψας εἰς Ἀθήνας παρέμεινεν ἐπὶ μικρὸν καὶ ἀπῆλθεν εἰς Γαλλίαν, ὅπου ἐνυμφεύθη ἐν Παρισίοις μὲν κατὰ τὸ καθολικὸν δόγμα (21 Νοεμβρίου 1907), ἐν Ἀθήναις δὲ κατὰ τὸ ὀρθόδοξον (29 Νοεμβρίου 1907), μετὰ τῆς Μαρίας πριγκιπίσσης Βοναπάρτου, γεννηθείσης ἐν Σαὶν-Κλοῦ τὴν 2 Ἰουλίου 1882, ἐξ ἧς ἀπέκτησε δύο τέκνα, τὸν πρίγκιπα *Πέτρον*, γεννηθέντα ἐν Παρισίοις τὴν 3 Δεκεμβρίου τῷ 1908, καὶ τὴν πριγκίπισσαν *Εὐγενίαν*, γεννηθεῖσαν ἐν Παρισίοις τὴν 10 Φεβρουαρίου 1910. Ὁ πρίγκιψ Γεώργιος ἐγκατασταθεὶς ἐν Γαλλίᾳ ἰδιωτεύει ἐν Σαὶν-Κλοῦ μετὰ τῆς οἰκογενείας του.

Θ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

ΙΒΗΡΕΣ

— **Γεώργιος Α'**, βασιλεὺς τῶν Ἰβήρων. Ἐγεννήθει τῷ 996, ἀνῆλθε δὲ εἰς τὸν θρόνον τῷ 1015, βασιλεύσας μέχρι τοῦ 1027. Τὸ κράτος αὐτοῦ, ὅπερ ἔκειτο ἐπὶ τῆς σημερινῆς Γεωργίας, ἦτο λίαν ἰσχυρόν, ἐκτεινόμενον ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου πόντου μέχρι τῆς παρὰ τὴν Κασπίαν Ἀλβανίας. Ὑποτελὴς ὢν τοῦ Βυζαντίου ἠθέλησε νὰ ἀποσείσῃ τὸν ζυγὸν αὐτοῦ καὶ νὰ μὴ καταβάλλῃ τὸν ὡρισμένον φόρον, ἐπωφελούμενος τῶν πρὸς δυσμὰς ἀσχολιῶν τοῦ αὐτοκράτορος Βασιλείου Β'. Προβαίνων προσέτι εἰς λῃστρικὰς ἐπιδρομὰς μέχρι Τραπεζοῦντος, προεκάλεσε τὴν τιμωρίαν του ὑπὸ τοῦ Ἕλληνος αὐτοκράτορος, ὅστιν εἰσβαλὼν εἰς Ἰβηρίαν ἐνίκησεν αὐτὸν καὶ τὸν ὑπεχρέωσε νὰ παραδώσῃ 40 φρούρια.

ΠΡΩΣΣΙΑ

— **Γεώργιος**, πρίγκιψ τῆς Πρωσσίας (Georg prinz von Preussen). Γερμανὸς στρατηγὸς καὶ δραματικὸς ποιητὴς (1826—1902). Ἦτο υἱὸς τοῦ πρίγκιπος Φρειδερίκου καὶ διετέλεσε στρατηγὸς τοῦ ἱππικοῦ, καλλιεργῶν κυρίως τὰ γράμματα καὶ γράψας ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Γεώργιος Κόνραντ* τραγῳδίας καὶ δράματα, ὧν τινα παρεστάθησαν ἀπὸ σκηνῆς. Μεταξὺ τῶν ἔργων του εἶναι καὶ τὰ ἑξῆς: «Φαίδρα», «Μήδεια», «Κλεοπάτρα», «Λορελάϋ», «Ροῦντελ καὶ Μελισάντρ», «Ἡ μαρκησία Μπρενβιλιέ» κ.τ.λ. —Β.

ΡΩΣΙΑ

— **Γεώργιος (*Βλαδιμίροβιτς*)**, ἐπιλεγόμενος *Δολγουρούκης* (μακρόχειρ), ἡγεμὼν τοῦ Κιέβου καὶ μέγας ἡγεμὼν τῆς Ρωσίας (1155—1157). Υἱὸς Βλαδιμίρου τοῦ Μονομάχου, ἔλαβεν ὡς κληρονομίαν τὰς ἐπαρχίας τοῦ Ροστόβου καὶ τοῦ Σουζδὰλ καὶ εὑρίσκετο εἰς διαρκῆ πόλεμον κατὰ τῶν τεσσάρων ἀδελφῶν του καὶ ὅλων τῶν ἄλλων συγγενῶν του, οἵτινες κατεῖχον μικρὰς ἡγεμονίας. Ἐκυρίευσε τὸ Κίεβον τῷ 1155 καὶ ἤρχισεν κατόπιν τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς Μόσχας. Ἀπέθανεν αἰφνιδίως τῷ 1157. —Β.

— **Γεώργιος Β' (*Βσεβολόντοβιτς*)**, ἡγεμὼν τοῦ Βλαδιμὶρ καὶ τοῦ Σουζδάλ, μέγας ἡγεμὼν τῆς Ρωσίας, ἀποθανὼν τῷ 1238. Διεδέχθη τὸν ἀδελφόν του Κωνσταντῖνον, ὀλίγον πρὸ τῆς μάχης τοῦ Κάλκα, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Μογγόλοι τοῦ Μπατοῦ-χὰν κατέστρεψαν τὸν ρωσικὸν στρατόν. Ἡ βασιλεία του διέρρευσεν ἐν μέσῳ ἐμφυλίων σπαραγμῶν καὶ ἀγώνων κατὰ τῶν συνησπισμένων συγγενῶν του, καθὼς καὶ πολέμων κατὰ τῶν Μογγόλων, οἱ ὁποῖοι εἶχον εἰσβάλει εἰς τὴν Ρωσίαν καὶ ἐλεηλάτησαν τὴν Μόσχαν, τὸ Σουζδὰλ καὶ τὸ Βλαδιμίρ. Ὁ Γεώργιος ἐφονεύθη εἰς τὴν μάχην τὴν ὁποίαν συνῆψε κατὰ τῶν Μογγόλων, παρὰ τὸν ποταμὸν Σίτα. Ἡ ἧττα καὶ ὁ θάνατός του ἔσχον ὡς συνέπειαν τὴν ὑποταγὴν τῆς ἡγεμονίας του εἰς τοὺς Μογγόλους μέχρι τέλους τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. —Β.

— **Γεώργιος (*Δανήλοβιτς*)**, μέγας ἡγεμὼν τῆς Ρωσίας (1319—1328). Διεξεδίκησε τὴν ἀρχὴν πρὸς τὸν θεῖόν του Μιχαὴλ καὶ μετέβη παρὰ τῷ ἀρχηγῷ τῶν Ταταρων Οὔσμπεκ, τὸν ὁποῖον ἔπεισεν ὅπως τὸν ἀναγνωρίσῃ ἀρχηγὸν τῶν Ρώσων ἡγεμόνων. Ἡττηθεὶς ὅμως ὑπὸ τοῦ Μιχαήλ, κατώρθωσε νὰ παρασύρῃ τοῦτον εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Οὔσμπεκ, ὁ ὁποῖος ἀνέλαβε νὰ χρησιμεύσῃ ὡς διαιτητὴς μεταξὺ αὐτῶν. Ὅταν ὅμως ὁ Μιχαὴλ ἔφθασεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Ταταρου ἀρχηγοῦ, ἐδολοφονήθη ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων τοῦ Γεωργίου, ὁ ὁποῖος οὕτω ἔμεινε μόνος ἡγεμών. Ἀλλὰ δὲν παρέμεινεν ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν ἀρχήν, διότι ἐδολοφονήθη καὶ οὗτος ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Μιχαήλ. —Β.

ΣΑΞΩΝΙΑ

— **Γεώργιος ὁ *Πωγωνᾶτος*** ἢ **ὁ *Πλούσιος*** (Georg der Bärtige ἢ der Reiche), δοὺξ τῆς Σαξωνίας (1471—1539). Ἦτο τρίτος υἱὸς Ἀλβέρτου τοῦ Ἀτρομήτου καὶ προωρίζετο κατ' ἀρχὰς διὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον, τὸ ὁποῖον ὅμως ἐγκατέλειψε ταχέως καὶ ἐνυμφεύθη τῷ 1496 τὴν Βάρβαν, θυγατέρα τοῦ Καζιμίρ, βασιλέως τῆς Πολωνίας. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του ἐκληρονόμησε τὴν περιουσίαν τοῦ οἴκου του καὶ ἠγόρασεν ἀπὸ τὸν ἀδελφόν του τὴν Φρίζαν, τὴν ὁποίαν ἐπώλησε κατόπιν εἰς τὴν Αὐστρίαν τῷ 1514. Φανατικὸς καθολικός, ἐπεχείρησε νὰ παρεμποδίσῃ τὴν ἐξάπλωσιν τῶν μεταρρυθμίσεων, χωρὶς ὅμως νὰ τὸ κατορθώσῃ. Μετὰ τὸν θάνατον τῆς συζύγου του καὶ τῶν ὀκτὼ τέκνων του ἀφῆκε μακρὰν γενειάδα, ἐξ οὗ καὶ ἐπωνομάσθη Πωγωνᾶτος. Μετὰ τὸν θάνατόν του ἡ μεταρρύθμισις ἐπεκράτησε τελείως ἐν Σαξωνίᾳ. —Β.

— **Γεώργιος Α' (*Φρειδερῖκος Αὔγουστος*)**, βασιλεὺς τῆς Σαξωνίας (1832—1904). Δευτερότοκος υἱὸς τοῦ βασιλέως Ἰωάννου τῆς Σαξωνίας διεκρίθη ὡς στρατιωτικὸς καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1870 εἰς τὰς μάχας τοῦ Σαὶν-Πριβά, Σεδὰν καὶ Σαμπινύ. Τῷ 1888 προήχθη εἰς ἀρχιστράτηγον ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου Β'. Τῷ 1902 διεδέχθη τὸν ἀδελφόν του Ἀλβέρτον, ἀποθανόντα ἄτεκνον, εἰς τὸν θρόνον τῆς Σαξωνίας. Κατὰ τὴν βραχεῖαν βασιλείαν του ἐπέδειξεν ἀντιδραστικωτάτην πολιτικὴν κατὰ τοῦ σοσιαλισμοῦ. —Β.

ΣΕΡΒΙΑ

— **Γεώργιος (*Μπράνκοβις*)**, ἡγεμὼν τῆς Σερβίας (1427—1456)· βλ. Μπράνκοβιτς, *Γεώργιος*.

ΤΡΑΠΕΖΟΥΣ

— **Γεώργιος *Κομνηνός***, αὐτοκράτωρ Τραπεζοῦντος· βλ. Κομνηνοί.

ΑΛΛΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΕΣ

— **Γεώργιος**. Στρατηγὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου (610—641), ἀποσταλεὶς ὑπ' αὐτοῦ, ἵνα καταλάβῃ τὰς τέσσαρας γεφύρας τοῦ Μικροῦ Ζάβα, παραποτάμου τοῦ Τίγρητος. Διανύσας οὗτος ἐν μιᾷ νυκτὶ 48 μίλλια ἔφθασε λίαν πρωῒ εἰς τὸν ἀντικειμενικόν του σκοπόν, ἠχμαλώτισε τὴν ὑπερασπιζομένην τὰς γεφύρας φρουρὰν καὶ οὕτω διηυκόλυνε τὴν προέλασιν τοῦ ὑπὸ τὸν αὐτοκράτορα κυρίου σώματος, ὅπερ ἐβάδιζε κατὰ τῆς Κτησιφῶντος. Ν. ΚΛΣ

— **Γεώργιος *Ἁγιοπολίτης*** βλ. Ἁγιοπολίτης, *Γεώργιος*.

— **Γεώργιος ὁ *Αἰτωλός***. Ἕλλην λόγιος καὶ ποιητὴς (1525—1580). Διέτριψεν ἐπί τινα χρόνον ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἔνθα καὶ διέπρεψεν ὡς ποιητής. Ἔργα αὐτοῦ σῴζονται ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἰβήρων τοῦ Ἁγίου Ὄρους: α) Ποίημα εἰς Μιχαὴλ Καντακουζηνὸν τὸν Σεϊτάνογλουν, γραφὲν τῷ 1569· β) Ποίημα εἰς τὸν αὐτόν· γ) Ἐγκώμιον εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀνδρόνικον· δ) 143 Αἰσώπειοι μῦθοι εἰς δημώδη γλῶσσαν, δημοσιευθέντες ὑπὸ Σ. Λάμπρου. Ξ. Γ. Μ.

— **Γεώργιος *Ἀκροπολίτης*** βλ. Ἀκροπολίτης, *Γεώργιος*.

— **Γεώργιος *Ἁμαρτωλός*** βλ. Ἁμαρτωλός, *Γεώργιος*.

— **Γεώργιος *Ἀμιρούτσης*** βλ. Ἀμιρούτσης, *Γεώργιος*.

— **Γεώργιος ὁ *Ἀντιοχεύς***. Ἕλλην ναυτικὸς ἐμπειρότατος ἐξ Ἀντιοχείας, ὑπηρετῶν εἰς τὸ ναυτικὸν τοῦ ἐν τῇ Κάτω Ἰταλίᾳ νορμανδικοῦ κράτους. Προαχθεὶς εἰς ἀρχιναύαρχον τοῦ νορμανδικοῦ στόλου ἐπολέμησε μετὰ φανατισμοῦ καὶ λύσσης τὴν πατρίδα του. Τῷ 1047 ἐπελθὼν μετὰ 60 πολεμικῶν πλοίων κατὰ τῆς Κερκύρας κατέλαβεν αὐτὴν ἀμαχητί, μεθ' ὃ ἐπῆλθε κατὰ τῆς Μονεμβασίας, ἀλλ' ἀποκρουσθεὶς γενναίως ὑπὸ τῶν Μονεμβασιωτῶν ἐτράπη πρὸς τὰ παράλια τῆς Αἰτωλοακαρνανίας, ἅτινα ἐλαφυραγώγησε μέχρις αὐτῆς τῆς Ἄρτης· εἶτα εἰσῆλθεν εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον καὶ ἀποβιβασθεὶς εἰς Κρύσαν προήλασε μέχρι Θηβῶν δῃῶν τὴν χώραν. Καταλαβὼν καὶ τὰς πλουσίας Θήβας ἀμαχητί, ἀπεγύμνωσεν αὐτὰς καὶ ἀπάγων θησαυροὺς λαφύρων (χρυσοῦ, ἀργύρου, πολυτίμων ὑφασμάτων κλπ.) καὶ πλῆθος αἰχμαλώτων, ἰδίως ἐργατῶν καὶ ἐργατίδων τῆς ἐκεῖ ἀκμαζούσης μεταξουργίας, ἐπανῆλθεν εἰς τὸν στόλον του καὶ ἔπλευσε κατὰ τῆς Κορίνθου, ἣν ὡσαύτως κατέλαβεν ἄνευ ἀντιστάσεως. Ἐπαναλαβὼν καὶ ἐκεῖ ὅσα ἔπραξεν ἐν Θήβαις, διηυθύνθη κατὰ τῆς Εὐβοίας καὶ τέλος ἐπανῆλθε θριαμβευτικῶς εἰς Πάνορμον τῆς Σικελίας, ἀποκομίζων πλήθη αἰχμαλώτων καὶ πλούτη ἄπειρα. Ἐκ τῶν λαφύρων ἐκείνων ἔκτισε τὴν ἔτι σῳζομένην γέφυραν τὴν λεγομένην «τοῦ ναυάρχου» (Ponte del Ammiraglio), διὰ τῶν ἀπαχθέντων δὲ μεταξουργῶν ἱδρύθησαν τὰ πρῶτα ἐν Σικελίᾳ ἐργοστάσια μεταξουργίας. Ν. ΚΛΣ

— **Γεώργιος ὁ ἐξ *Ἀργυροκάστρου***. Λόγιος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ἐκδώσας γραμματικὴν ἑλληνολατινικὴν ἐν Βενετίᾳ (1780).

— **Γεώργιος *ἱερομόναχος***. Ἀνὴρ πεπαιδευμένος καὶ φιλόσοφος ἀριστοτελικός. Ἐγεννήθη εἰς τὰ Σέρβια τῆς Μακεδονίας, ἐδίδαξε δ' ἐν τῇ σχολῇ τῆς Κοζάνης, ἀπὸ τοῦ 1678, ἐπὶ δεκαὲξ ἔτη γραμματικὰ καὶ φιλοσοφικά, διακεκριμένους μαθητὰς ἀναδείξας. Μ. Ι. Γ.

— **Γεώργιος ὁ *Ἰωαννίτης***. Ἐγένετο μαθητὴς Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως, διδάσκοντος (1742—1746) ἐν Ἰωαννίνοις. Μετὰ τὰ μέσα τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ φιλομουσοτάτου ἐπισκόπου Πλαταμῶνος Διονυσίου εἰς Ἀμπελάκια, συστήσαντος ἐκεῖ σχολεῖον ἑλληνικόν. Κατὰ Ζαβίραν («Θέατρον» σ. 238) συνέγραψε γραμματικὴν (περὶ ρημάτων ἀνωμάλων). Μ. Ι. Γ.

— **Γεώργιος ὁ *Κορίνθιος***. Ἐν Μονεμβασίᾳ γεννηθεὶς κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα καὶ ὑπὸ τοῦ θείου αὐτοῦ Ἀρσενίου Ἀποστόλη καὶ τοῦ Ἰωάννου Λασκάρεως παιδευθείς, ἀπέβη εἷς τῶν σοφωτέρων Ἑλλήνων τῶν χρόνων του, «σεμνὸς καὶ μέγας» κατὰ τὸν Νικόλαον Σοφιανόν. Ἔφερε τὸν τίτλον κόμιτος καὶ ἐτήρει ἀλληλογραφίαν μετὰ τῶν τότε σοφῶν, ἐξ ὧν καὶ τὰ κατ' αὐτὸν γνωρίζομεν, διότι ὁ Γεώργιος οὐδὲν ἔγραψε. Σῴζονται ἐπιστολαὶ Μιχαὴλ τοῦ Παραστάτου, Γεωργίου τοῦ Βαλσαμῶνος καὶ Παύλου τοῦ Μανουτίου πρὸς τὸν Γεώργιον ἀπευθυνόμεναι, ἐν αἷς ἐπαινοῦνται μὲν καὶ ἐγκωμιάζονται «αἱ περὶ τὴν ἀρετὴν μελέται καὶ οἱ πολλοὶ ἱδρῶτες αὐτοῦ», αὐτὸς καλεῖται «ἱερὸς ἀνὴρ καὶ πάντ' ἄριστος καὶ τῶν ἱερῶν Πιερίδων τρόφιμος», τὰ δὲ γράμματα αὐτοῦ χαρακτηρίζονται ὡς «καθωραϊσμένα τῇ πολυτρόπῳ ποικιλίᾳ τοῦ ὑγιοῦς ἑλλη-

Digitized by Google

νισμοῦ» αὐτοῦ. Ὁ δὲ Μανούτιος σφόδρα λυπούμενος διὰ τὴν ἀδράνειαν τοῦ Γεωργίου ἔγραφε πρὸς αὐτόν: «Τόλμα, Κορίνθιε, τόλμα, θαυμάσιε· ἅπαντα προχωροῦσι· τὰς ἐπιστήμας ἔχεις ἐν τῇ ψυχῇ, τὴν σεμνολογίαν ἐν τῷ στόματι, τὴν ἀξίαν ἐν τῷ εἴδει». Ἀλλὰ παρ' ὅλα ταῦτα ὁ Γεώργιος δὲν ἐτόλμησε ποτὲ νὰ λάβῃ εἰς χεῖρας τὸν κάλαμον καὶ ἐξ αὐτοῦ μίαν μόνην ἐπιστολὴν ἔχομεν τοῦ 1539 πρὸς Ἑρμόδωρον, δημοσιευθεῖσαν ὑπὸ Α. Μουστοξύδου (ἐν «Ἑλληνομνήμονι» σελ. 336—346). Ε. Γ. Π.

— **Γεώργιος *Κύπριος*·** βλ. Γρηγόριος Β', πατριάρχης *Κωνσταντινουπόλεως*.

— **Γεώργιος ὁ *Κύπριος*.** Γεωγράφος ἀκμάσας, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, περὶ τὰ τέλη τοῦ ΣΤ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ζ' αἰῶνος. Συνέγραψε πολιτικὴν περιγραφὴν τοῦ Ἀνατολικοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους, περισωθεῖσαν μέχρις ἡμῶν ἐν κακῇ καταστάσει. Ἀποτελεῖ τὴν μόνην περιγραφὴν τῶν ἐπαρχιῶν Ἰταλίας καὶ Ἀφρικῆς ἐπὶ τῆς λομβαρδοκρατίας.

[*H. Gelzer*, Georgii Cyprii, descriptio orbis Romani, Λειψία 1890, μετὰ τεσσάρων γεωγραφικῶν πινάκων καὶ ὑπομνημάτων.] Κ. Μ. Κ.

— **Γεώργιος *Μοναχὸς* ἢ *Ἁμαρτωλός*·** βλ. Ἁμαρτωλός, *Γεώργιος*.

— **Γεώργιοι (*μουσικοὶ ἐκκλησιαστικοί*).** Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς ἀναφέρονται οἱ ἑξῆς κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν μουσικοδιδάσκαλοι φέροντες τὸ ὄνομα τοῦτο, ἤτοι:

— 1) *Γεώργιος ὁ Δομέστικος*, ὁ καὶ *Λαοσυνάκτης* ἐπικαλούμενος. Υἱὸς Παναρέτου Πατζάδα τοῦ Πρασινοῦ, ὑφ' οὗ καὶ τὴν μουσικὴν ἐδιδάχθη. ὑπῆρξε διάσημος μελοποιὸς τοῦ Ι' αἰῶνος. Ἐμελοποίησεν οὐ μόνον ἐκκλησιαστικὰ ᾄσματα καὶ ὕμνους, ἀλλὰ καὶ δημοτικὰ ᾄσματα κατὰ Λέοντα τὸν Ἀλλάτιον. Κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα ὁ Gerbert ἐμελέτησεν ἐν χειρογράφοις τὰς μελῳδίας του, ὧν τινες μετενεχθεῖσαι εἰς τὴν νέαν μέθοδον ἐδημοσιεύθησαν κατὰ καιροὺς ἐν διαφόροις μουσικαῖς ἀνθολογίαις.

— 2) *Γεώργιος ὁ Κοντοπετρῆς*. Κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα ἀκμάσας, ἐχρημάτισε δομέστικος τῆς Μ. Ἐκκλησίας. Ἐμελοποίησε κοινωνικά, χερουβικὰ καὶ πολλὰ ἄλλα τοῦ «Μαθηματαρίου», «Στιχηραρίου», «Κρατηματαρίου» καὶ τῆς «Παπαδικῆς», ὧν τινα μετενεχθέντα εἰς τὴν νέαν μέθοδον κατεχωρίσθησαν ἐν μουσικαῖς ἀνθολογίαις.

— 3) *Γεώργιος Α' ὁ Ραιδεστηνός*. Κατὰ τὸ β' ἥμισυ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἀκμάσας καὶ τὴν μουσικὴν διδαχθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Ραιδεστοῦ Μελχισεδέκ, ἐχρημάτισε πρωτοψάλτης. Ἐμελοποίησε πολλὰ μαθήματα τῆς Παπαδικῆς καὶ ἀργὰ πασαπνοάρια εἰς διαφόρους ἤχους καὶ ἄλλα πολλὰ μέλη τοῦ Κρατηματαρίου, Οἰκηματαρίου καὶ Στιχηραρίου, ὧν τὰ πλεῖστα μεθηρμηνεύθησαν εἰς τὴν νέαν μέθοδον τῆς μουσικῆς.

— 4) *Γεώργιος ὁ Κρής*. Ἐν Κρήτῃ περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος γεννηθεὶς καὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐλθών, ἐγένετο μαθητὴς τῶν μεγάλων μουσικοδιδασκάλων Μελετίου τοῦ Σιναΐτου καὶ Ἰακώβου τοῦ πρωτοψάλτου. Διαρκῶς εἰς μελέτας ἀσχολούμενος οὐδέποτε ἤσκησε τὸ ἔργον τοῦ ἱεροψάλτου. Διδάξας δὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει, Χίῳ καὶ Κυδωνίαις, ἀνέδειξε πολλοὺς καὶ ἀρίστους μαθητάς, ὡς Γρηγόριον τὸν πρωτοψάλτην, Χουρμούζιον τὸν χαρτοφύλακα, Ἀντώνιον τὸν Λαμπαδάριον, Ἀθανάσιον τὸν Σελευκείας, Πέτρον τὸν Ἐφέσιον, Κωνσταντῖνον τὸν πρωτοψάλτην, Θεόδωρον τὸν Φωκαέα. Ἐδίδαξε πρῶτος τὸν ἀναλελυμένον καὶ ἐξηγηματικὸν τρόπον τοῦ γράφειν πάσας τὰς μελῳδίας διὰ μόνων τῶν χαρακτήρων τῆς ποσότητος ἄνευ τῶν αἰνιγματωδῶν μεγάλων σημαδίων. Ἐμελοποίησε χερουβικὰ καὶ κοινωνικά, ἐτόνισε τὰ στιχηρὰ ἰδιόμελα τοῦ Πάσχα, ἔντεχνον πολυέλεον καὶ τὸ ἀργὸν «Δύναμις» τοῦ τρισαγίου ὕμνου, τὸν καλοφωνικὸν εἱρμὸν «Τὴν δέησίν μου δέξαι τὴν πενιχρὰν» καὶ ἄλλα, ἅτινα μετηνέχθησαν εἰς τὴν νέαν μέθοδον τῆς μουσικῆς. Προσκληθεὶς δὲ καὶ εἰς συνεργασίαν ὑπὸ τῶν ἐφευρετῶν τῆς νέας μεθόδου γραφῆς τῆς μουσικῆς Γρηγορίου, Χουρμουζίου καὶ Χρυσάνθου, δὲν ἠδυνήθη νὰ συνεργασθῇ μετ' αὐτῶν, ἀποθανὼν τῷ 1816 ἐν Κυδωνίαις.

—5) *Γεώργιος ὁ Λέσβιος*. Κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος γεννηθείς, ἐγένετο ἐν τῇ μουσικῇ μαθητὴς Καλλινίκου τοῦ Λεσβίου καὶ τῶν τριῶν ἐφευρετῶν τῆς νέας μεθόδου τῆς μουσικῆς. Φρονῶν ὅτι καὶ διὰ τοῦ νέου συστήματος τῆς μουσικῆς γραφῆς πάλιν αἱ δυσκολίαι πρὸς μουσικὴν μόρφωσιν ἦσαν μεγάλαι, ἐπενόησεν ἴδιον σύστημα μουσικῆς γραφῆς καὶ ἐδίδαξεν αὐτὸ εἰς πολλούς. Τῷ 1840 ἐκδώσας τὸ «Θεωρητικὸν» καὶ τὸ «Ἀναστασιματάριον», ἐν οἷς ἐξέθηκε τὴν θεωρίαν τοῦ συστήματός του καὶ ἐφήρμοσεν αὐτὴν ἐν τῇ γραφῇ μουσικῶν μελῶν, ὑπέβαλεν αὐτὰ τῷ 1844 πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον καὶ ἐζήτει τὴν ὑπὸ τῆς Μ. Ἐκκλησίας ἔγκρισιν τοῦ μουσικοῦ συστήματός του. Τὸ Πατριαρχεῖον καταρτίσαν εἰδικὴν ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους μουσικοδιδασκάλων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἰς ἣν ἀνέθηκε τὴν μελέτην καὶ κρίσιν τοῦ μουσικοῦ συστήματος τοῦ Λεσβίου, ἔλαβεν ἔγγραφον τὴν κρίσιν ταύτην κατὰ τὸ 1846, ὅτε ὁ πατριάρχης Ἄνθιμος ὁ ΣΤ' δι' ἐγκυκλίου συνοδικῆς ἀπεδοκίμασε τὸ σύστημα τοῦ Λεσβίου. Ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ δὲ ταύτῃ πρὸς τοῖς ἄλλοις λέγεται ὅτι «ἡ μέθοδος αὕτη ἀπεδοκιμάσθη συνοδικῶς καὶ κατεκρίθη», διότι «ἐν τῇ δοκιμασίᾳ αὐτῆς εὑρέθη πάντῃ ἀσυναρμολόγητος καὶ πρὸς τὴν ἀρχαίαν γεραρὰν μουσικὴν ξενίζουσα κατά τε τὸ ποιόν, ὡς νέους παρεισάγουσα καὶ προστιθεμένη ἤχους καὶ τούτων τὰ ὀνόματα καὶ γνωρίσματα καιναῖς κλήσεσι παραλλάττουσα καὶ συγχέουσα, ἔτι δὲ καὶ κατὰ τὰ σημεῖα τῆς γραφῆς τὰ πρὸς τὸ ὕφος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μέλους ἁρμόζοντα». Καὶ ἐδημοσίευσε μὲν ὁ Γεώργιος τῷ 1848 ἐν Ἀθήναις ἀπάντησιν εἰς τὴν ἐγκύκλιον ταύτην τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἣν πομπωδῶς ἐπέγραψε «Τέταρτος θρίαμβος τοῦ Λεσβιακοῦ συστήματος τῆς μουσικῆς», ἀλλ' οὐδένα ἔπεισε περὶ τῆς ὀρθότητος τῶν γνωμῶν του καὶ ἔκτοτε περιέπεσεν εἰς ἀφάνειαν καὶ αὐτὸς καὶ τὸ μουσικόν του σύστημα.

— 6) *Γεώργιος ὁ πρωτοψάλτης Φιλιππουπόλεως*. Κατὰ τὸ α' ἥμισυ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἀκμάσας καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη διατελέσας πρωτοψάλτης Φιλιππουπόλεως, ἐξέδωκεν ἐν Κωνσταντινουπόλει καλλίστην «Μουσικὴν Ἀνθολογίαν» τῇ ἐπιμελείᾳ Ἰωάννου τοῦ πρωτοψάλτου, ὄντος τότε λαμπαδαρίου. ἐν ᾗ περιέχονται καὶ ἄλλων μελοποιῶν καὶ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου διάφορα μουσουργήματα.

—7) *Γεώργιος ὁ Ρύσιος*. Ἱερεὺς χρηστότατος καὶ μουσικὸς διαπρεπὴς καὶ ἱεροψάλτης δεξιώτατος, ἱεράτευσεν ἐπὶ τεσσαρακονταετίαν καὶ ἔψαλλεν ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Θεοδώρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 1865. Συστηματικῶς ἀσχολούμενος εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν φιλολογίαν, ἐμελοποίησεν ᾠδάς τινας καὶ ὕμνους, ὡς καὶ τοῦ ἑσπερινοῦ στιχηρὰ προσόμοια καὶ τὸ ὀκτάηχον δοξαστικὸν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Τὰ ἀποδιδόμενα δ' εἰς τοῦτον κοινωνικὰ καὶ ἄλλα ἔντεχνα μουσικὰ μαθήματα ἴσως εἶναι ἔργα τοῦ περικλεοῦς Μανουὴλ τοῦ πρωτοψάλτου, οὗτινος τὴν βιβλιοθήκην ἐκληρονόμησεν.

—8) *Γεώργιος ὁ Πήλελης*. Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἐν Ἠπείρῳ γεννηθεὶς καὶ τὴν νέαν μουσικὴν μέθοδον διδαχθείς, διετέλεσεν ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν πρωτοψάλτης Ἰωαννίνων καὶ ἐπὶ πεντηκονταετίαν μετὰ θερμοῦ ζήλου ἠσχολεῖτο εἰς τὴν μουσικήν. Ἔγραψε πολλὰς μουσικὰς μελέτας ἐν τῇ θρησκευτικῇ ἐφημερίδι τῶν Ἀθηνῶν «Σιών», κατὰ τὰ ἔτη 1882—1883, ἐμελοποίησε πλεῖστα ᾄσματα τῆς Ἐκκλησίας καὶ συνέταξε καὶ θεωρητικὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, ὅπερ κατέλιπεν ἀνέκδοτον, ἀποθανὼν τῷ 1885.

—9) *Γεώργιος ὁ Σηρέκος*. Ἐν Θεσσαλίᾳ κατὰ τὴν τρίτην δεκαετίαν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος γεννηθεὶς καὶ ἐγκύψας εἰς τὴν μελέτην τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη πρωτοψάλτης ἐν Πύργῳ τῆς Ἠλείας καὶ ἔγραψε πολλὰ ἐκκλησιαστικὰ μουσουργήματα, ἅτινα δὲν ἐξεδόθησαν.

—10) *Γεώργιος Β' ὁ Ραιδεστηνός*. Γεννηθεὶς ἐν Ραιδεστῷ τῆς Θρᾴκης τῷ 1833 καὶ διδαχθεὶς ἐκεῖ τὴν μουσικὴν ὑπὸ τοῦ ἱερέως Δομετίου, μετέβη τῷ 1849 εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἐκεῖ δέ, μαθητεύσας παρὰ τῷ περιωνύμῳ μουσικοδιδασκάλῳ Κωνσταντίνῳ τῷ Βυζαντίῳ, ὑπηρέτησεν ὡς ἱεροψάλτης εἰς πολλοὺς ναοὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῷ 1863 προσελήφθη εἰς τὸν πατριαρχικὸν ναὸν ὡς λαμπαδάριος ὑπὸ τὸν πρωτοψάλτην Ἰωάννην. Κενωθεῖσαν δὲ τὴν θέσιν τοῦ πρωτοψάλτου τῷ 1871, κατέλαβε ταύτην ὁ Γεώργιος καὶ ὡς πρωτοψάλτης ὑπηρέτησε μέχρι τοῦ 1876, ὅτε ἀποσυρθεὶς ἐκ τῶν πατριαρχείων ἔψαλλεν εἰς ἄλλους ναοὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ Γεώργιος ὁ Β' καὶ ὡς διδάσκαλος καὶ ὡς ψάλτης ἐθαυμάζετο διὰ τὸ σεμνοπρεπὲς καὶ ἀρχαϊκὸν μουσικὸν ὕφος του, μιμητὴς ἐν τούτῳ γενόμενος τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Βυζαντίου καὶ Ἰωάννου τοῦ πρωτοψάλτου. Ἐδίδαξε δὲ καὶ ἐν τῇ πατριαρχικῇ Μουσικῇ σχολῇ καὶ ἐν τῇ σχολῇ τοῦ Ἑλληνικοῦ Μουσικοῦ συλλόγου, οὗτινος καὶ ἱδρυτὴς ὑπῆρξε καὶ πρόεδρος ἐχρημάτισε καὶ πολλὰς μουσικὰς μελέτας του ἐν αὐτῷ ἀνέγνωσεν. Ἐξέδωκε δύο μουσικὰ βιβλία, ἐν οἷς εὕρηνται αἱ ᾀσματικαὶ ἀκολουθίαι τῆς Μ. Ἑβδομάδος καὶ τοῦ Πεντηκοσταρίου καὶ ἐμελοποίησε διάφορα μουσικὰ μαθήματα, οἷον ἀνοιξαντάρια, δοξολογίας καὶ πολλὰ ἄλλα, καὶ ἀπέθανε τῷ 1889.

—11) *Γεώργιος ὁ Σαρανταεκκλησιώτης*. Ἐν Τεσσαράκοντα Ἐκκλησίαις τῆς Θρᾴκης γεννηθεὶς τῷ 1843, ἐδιδάχθη μουσικὴν ὑπὸ τοῦ ἐπιφανοῦς πρωτοψάλτου τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῆς τῶν Ἰβήρων Ζωσιμᾶ τοῦ μοναχοῦ καὶ ἄλλων μουσικοδιδασκάλων τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἱεροψάλτης καλλιφωνότατος, μελοποιὸς εὐδόκιμος καὶ ἐγκρατὴς τῆς ὀθωμανικῆς ρυθμικῆς, διεκρίνετο μεταξὺ τῶν ὁμοτέχνων τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐκ τῶν πολλῶν μελοποιημάτων του πολλὰ μὲν εἶναι ἀνέκδοτα, τινὰ δὲ ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῷ «Δωδεκαημέρῳ» τοῦ Ἀλ. Βυζαντίου καὶ ἐν τῇ «Καλλιφώνῳ Σειρῆνι».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *L. Allatii*, «De libris ecclesiasticis Graecorum» ἐν Παρισίοις 1645 καὶ Graeciae Orthodoxae scriptores» ἐν Ρώμῃ 1652.—*Pitra*, «Hymnographie de l'église grecque» ἐν Παρισίοις 1867.—*Χρυσάνθου Προύσης*, «Μέγα θεωρητικὸν τῆς μουσικῆς» ἐν Τεργέστῃ 1832.—*Κ. Φιλοξένους*, «Λεξικὸν τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς» ἐν Κωνσταντινουπόλει 1869.—*W. Christ et M. Paranikas*, «Anthologia graeca carminum christianorum» ἐν Λειψίᾳ 1871.—*Κ. Σάθα*, «Δοκίμιον περὶ τοῦ θεάτρου καὶ τῆς μουσικῆς τῶν Βυζαντινῶν» ὑπὸ Κ. Σάθα ἐν Βενετίᾳ 1871.—*Γ. Παπαδοπούλου* «Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς παρ' ἡμῖν ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς» ἐν Ἀθήναις 1890 καὶ «Ἱστορικὴ ἐπισκόπησις τῆς βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς» ἐν Ἀθήναις 1904.—*Κ. Ψάχου* «Ἡ παρασημαντικὴ τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς» ἐν Ἀθήναις 1917. *Κ. Παπαδημητρίου* «Τὸ μουσικὸν ζήτημα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος» ἐν Ἀθήναις 1921.

Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

—**Γεώργιος ὁ *Παπαδόπουλος*.** Ἱερεὺς ἐν Σούδᾳ τῆς Κρήτης διατελῶν κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ἀπήχθη αἰχμάλωτος μετ' ἄλλων Κρητῶν καὶ Πελοποννησίων εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἐρρίφθη εἰς τὸ δεσμωτήριον. Σωθεὶς δ' ἐκ τοῦ λοιμοῦ, ὅστις ἐνέσκηψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν κατ' Ἰούλιον καὶ Αὔγουστον τοῦ 1718, ἔγραψεν ὡραῖον παρακλητικὸν Κανόνα εἰς τὴν Θεοτόκον, τυπωθέντα ἐν Βενετίᾳ τῷ 1772. Ε. Γ. Π.

—**Γεώργιος *πρωτοβεστιάριος*.** Ἐκ Παφλαγονίας τοῦ Πόντου καὶ ἀδελφὸς τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ Δ' (1034—1041), προεχειρίσθη ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ αὐλικὸν ἀξίωμα τοῦ πρωτοβεστιαρίου. Ἦτο ἀνὴρ χυδαῖος καὶ ἀμόρφωτος, διὰ τῆς διαγωγῆς του δὲ ὡς καὶ τῆς τῶν ἀδελφῶν του, προχειρισθέντων παρ' ἀξίαν εἰς τὰ ἀνώτατα τοῦ κράτους ὑπουργήματα, προεκλήθη μεγίστη ἀγανάκτησις τῶν Βυζαντινῶν ἀρχόντων καὶ διωγμοὶ αὐτῶν, οἵτινες ἐπήνεγκον γενικὴν τοῦ κράτους ἐξάρθρωσιν καὶ ἀποσύνθεσιν τοῦ στρατοῦ· τῆς καταστάσεως ταύτης ἐπωφεληθέντες οἱ ἐχθροὶ τῆς αὐτοκρατορίας (Ἄραβες, Νορμανδοὶ κ.λ.) ἐδῄωσαν τὰς βυζαντινὰς ἐπαρχίας. Ν. ΚΑΣ

—**Γεώργιος *Σκυλίτσης*·** βλ. Σκυλίτσης, *Γεώργιος*.

—**Γεώργιος *Σύγκελλος*** (ὁ *Μοναχός*)· βλ. Σύγκελλος *Γεώργιος*.

—**Γεώργιος ὁ *Σχολάριος*·** βλ. Γεννάδιος ὁ *Σχολάριος*.

— **Γεώργιος ὁ *ἐκ Τρίκκης*** (τῆς Θεσσαλίας). Ἀπὸ τῆς πατρίδος, ἀντὶ ἐπωνύμου, γνωριζόμενος, ἐδίδαξε περὶ τὰ τριάκοντα ἔτη ἐν τῇ σχολῇ τῶν Ἀμπελακίων. Συνέγραψε: «Σύμμικτα ἀνέκδοτα» καὶ «Συλλογὴν διαφόρων ἱστορικῶν καὶ μυθολογικῶν ἀντικειμένων» (βλ. «Ἀπολογίαν ἱστορικοκριτικὴν» *Ἀναστ. Οἰκονόμου*, ἐν Τεργέστῃ, 1814 σ. 212 καὶ 219). Μ. Ι. Γ.

— **Γεώργιος ὁ *Χρυσόγονος*.** Ἐν Τραπεζοῦντι κατὰ τὸ β' ἥμισυ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος γεννηθεὶς καὶ λαμπρᾶς παιδεύσεως τυχών, διωρίσθη διευθυντὴς τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ αὐθεντικῆς σχολῆς τῷ 1710. Συνέγραψε λόγους πανηγυρικοὺς εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν καὶ ἀνάστασιν, ἐποίησε κανόνας καὶ τροπάρια εἰς τινας ἁγίους καὶ πλήρη ἀκολουθίαν εἰς τὸν ἅγιον Χαράλαμπον, ἐγκώμια ἔμμετρα εἰς τὸν αὐθέντην Νικόλαον καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον καὶ τὸν καμαράσην Ἰωάννην Σκαρλᾶτον. Ὁ Γεώργιος ὑπῆρξε διδάσκαλος καὶ τοῦ Καισαρίου Δαπόντε, ὅστις ἐπαινεῖ αὐτὸν λέγων, ὅτι «ὡς καλὸν ἄνθρωπον καὶ διδάσκαλον καὶ ἀστεῖον τὸν ἀγαποῦσαν πάντες οἱ ἄρχοντες, πρὸ πάντων δὲ ὁ πάντων ἐξαίρετος Κωνσταντῖνος ὁ Δουδέσκουτος» (*Κ. Σάθα*, «Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη», Γ', 192). Ε. Γ. Π.

Γεώργιος Α' *[Γεωλογ.]*. Ὠνομάσθη οὕτω, πρὸς τιμὴν τοῦ βασιλέως Γεωργίου Α', ὁ ἡφαιστειογενὴς θόλος τοῦ ἡφαιστείου τῆς Σαντορίνης, ὁ σχηματισθεὶς κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ 1866—1870. Ἀνεφάνη τὸ πρῶτον τῇ 4 Φεβρουαρίου 1866 εἰς μικρὸν ὁρμίσκον τῆς νοτίου ἀκτῆς τοῦ παλαιοτέρου θόλου τῆς Νέας Καμμένης, ὀνομαζόμενον Βουλκάνο. Ἀπετελέσθη ἀπὸ λάβυν (δακιτικὴν χημικῶς) καὶ σήμερον ἔχει ὕψος 129 μ. Πρὸς τὰ ΒΑ αὐτοῦ ἐσχηματίσθη κατὰ τὴν τελευταίαν ἔκρηξιν τοῦ 1925—1926 ὁ νεώτατος ἡφαίστειος θόλος «*Δάφνη*» καὶ τῷ 1928 πρὸς τὰ ἀνατολικὰ ὁ μικρὸς θόλος «*Ναυτίλος*» (βλ. καὶ λ. Θήρα). Γ. Κ. Γ.

— **Γεωργίου Α', *τάγμα*·** βλ. Ἑλλὰς *[Παράσημα]*.

Γεώργιος, *Ἅγιος*. Ναΐσκος ἐν τῇ συνοικίᾳ Μπόχαλης τῆς Ζακύνθου, κτίσμα τῆς μετοικησάσης αὐτόθι τὸν ΙΖ' αἰῶνα ἀθηναϊκῆς οἰκογενείας τῶν Λατίνων, ἀφ' ἧς καὶ παρονομάζεται. Ἐν αὐτῷ διεξήγοντο κατὰ τὴν προεπαναστατικὴν περίοδον αἱ κατηχήσεις τῶν Φιλικῶν, ἵνα μὴ διεγείρωνται αἱ ὑπόνοιαι τῆς ἀγγλικῆς ἀστυνομίας. Ὁ ναΐσκος, κηρυχθεὶς ἐθνικὸν μνημεῖον, ἀνεκαινίσθη τῷ 1895. Γ. Δ. Κ.

—**Γεωργίου *Ἁγίου, τάγμα*.** Ὀνομασία τῶν ἑξῆς ὀκτὼ ξένων παρασήμων: 1) Ἁγίου Γεωργίου ντ' Ἀλφάμα, ἱδρυθὲν τῷ 1201 ὑπὸ Πέτρου τοῦ Β' τῆς Ἀραγωνίας καὶ συγχωνευθὲν τῷ 1399 μετὰ τοῦ παρασήμου τῆς Μοντέζα. 2) Ἁγίου Γεωργίου τῆς Αὐστρίας καὶ Καρινθίας, ἱδρυθὲν τῷ 1470 καὶ καταργηθὲν κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα, κατὰ τοὺς θρησκευτικοὺς πολέμους. 3) Ἁγίου Γεωργίου τῆς Γενούης, ἱδρυθὲν τῷ 1472 ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Φρειδερίκου τοῦ Γ'. 4) Ἁγίου Γεωργίου

Digitized by Google

τῆς Βαυαρίας, προστάτου τῆς Ἀμώμου συλλήψεως, ἱδρυθὲν τῷ 1729 ἐν Μονάχῳ ὑπὸ τοῦ δουκὸς τῆς Βαυαρ ας Καρόλου - Ἀλβέρτου. 5) Ἁγίου Γεωργίου τῆς κομιτειας τῆς Βουργουνδίας, ἱδρυθὲν τῷ 1390 ὑπὸ τοῦ Φιλίππου ντὲ Μ·λὰν καὶ καταργηθὲν τῷ 1824. 6) Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Ἀννοβέρου, ἱδρυθὲν ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἐρνέστου - Αὐγούστου τοῦ Α' τῷ 1839. 7) Ἁγίου Γεωργίου τῆς Νεαπόλεως ἢ τῆς Ἑνώσεως, ἱδρυθὲν τῷ 1819 ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Δύο Σ κελιῶν Φερδινάνδου τοῦ Δ'. 8) Ἁγίου Γεωργίου τῆς Ρωσίας, ἱδρυθὲν τῷ 1769 ὑπὸ τῆς αὐτοκρατείρας Αἰκατερίνης τῆς Β'. —Β.

«Γεώργιος, *Βασιλεύς*» *[Ναυτ. Ἱστορ.]*. Θωρακόβαρις, τὸ πρῶτον ἑλληνικὸν θωρηκτόν, ναυπηγηθὲν ἀντὶ 69 χιλιάδων λιρῶν στερλινῶν εἰς τὰ ἐν Λονδίνῳ ναυπηγεῖα Thames Iron Works, ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ ναυπηγοῦ Σοφ. Γιαλούση Κατὰ τὸ ἀπὸ 1 Ἰουλίου 1867 συμβόλαιον τῆς ναυπηγήσεώς του, ἦτο μήκους μεταξὺ τῶν καθέτων 200 ποδῶν, μεγίστου πλάτους 33 ποδ., βυθίσματος 20 ποδ. καὶ ἐκτοπίσματος 1774 τόννων, ταχύτητος 14 μιλ., μὲ δύο ἕλικας καὶ διπύθμενα. Ὁ θώραξ του, ἐξικνούμενος ἀπὸ τοῦ καταστρώματος καὶ τοῦ καταφράγματος ἕως 3½ πόδας ὑπὸ τὴν φορτοστάθμην, ἀπετελεῖτο ἐκ τριῶν ἐπαλλήλων στιβάδων 5—7 καὶ 6 δακτύλων, ἀποληγουσῶν πασῶν τούτων εἰς πάχος πρὸς πρῶραν μὲν 4 δακτύλων πρὸς πρύμναν δὲ 3 δακτύλων. Ὁ εἰς Πειραιᾶ κατάπλους του (Φεβρουάριος 1870) ἐξῆψε τὸν ἐνθουσιασμὸν καὶ τὴν φαντασίαν τοῦ λαοῦ, ἐξυμνήσασαν αὐτόν:

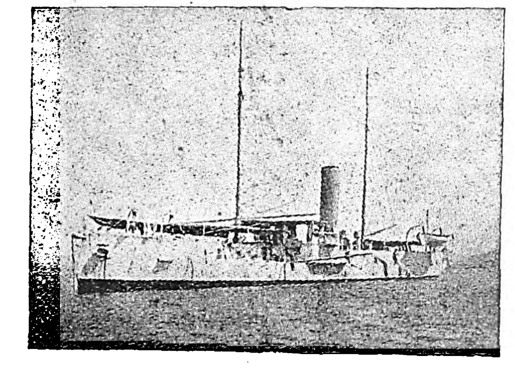

Ἡ θωρακόβαρις «Βασιλεὺς Γεώργιος».

Παπόρι τῆς Ἑλλάδος εἶν' ὁ Γεώργιος.
Βυθίζει καὶ βουλιάζει κάτω στὰ ρέμματα.
Σὰν ρίξῃ τὸ κανονι τὸ πρῶτο νούμερο,
θὰ τρανταχθῇ ἡ Πόλι μὲ ὅλα τὰ τζαμιά.

[*Φωκᾶ* Χρον. Ἑλλ. Ναυτικοῦ, 272.]

Τὰ πυροβόλα του ἦσαν δύο τῶν 300 λιτρῶν ἐμπροσθογεμῆ τελειοποιημένων κιλλίβαντος καὶ ἐσχάρας, διὰ τὸν χειρισμὸν τῶν ὁποιων ἐκρίθη ἀναγκαῖον νὰ χρησιμοποιηθῇ ὁ «Β. Γεώργιος», ὀλίγον μετὰ τὸν κατάπλουν του, ὡς σχολεῖον προπαρασκευῆς πυροβολητῶν, ὡς καὶ ὁ σύγχρονός του θωρακοδρόμων «Ὄλγα». Τῷ 1884 ἀντικατεστάθη τὸ πυροβολικόν του διὰ δύο πυροβόλων Κρούπ τῶν 21 ἑκ., τῶν παλαιῶν πυροβόλων χρησιμοποιηθέντων διὰ τὸν ἐξοπλισμὸν τῶν ὀχυρωμάτων τῆς Ψυτταλείας, ἤδη δὲ κοσμούντων τὴν βορείαν πύλην τοῦ ἐν Πόρῳ Κεντρικοῦ Προγυμναστηρίου. Τῷ 1895 ἐγένετο ἀτυχὴς ἀντικατάστασις τῶν χαμηλῆς πιέσεως λεβήτων του διὰ τοιούτων ὑψηλῆς τοιαύτης, ἐπενεγκοῦσα ἀφόρητον θερμοκρασίαν εἰς τὰ λεβητοστασια Παρὰ τὸ σοβαρὸν τοῦτο μειονέκτημα ἐξωπλίσθη τῷ 1897 καὶ ἔλαβε πρωτεῦον μέρος εἰς τὸν βομβαρδισμὸν τῶν ἐξωτερικῶν φρουρίων τῆς Πρεβέζης. Τῷ 1910 ἐξεποιήθη ὡς ἄχρηστον ὑλικὸν καὶ διελύθη εἰς Πειραιᾶ. Σ. Ε. Λ.

— **Γεωργίου *βασιλέως, κυματοθραύστης*** */Παραλ. Γεωγρ./*. Τὴν 31 Μαρτίου 1913, κατόπιν τοῦ θανάτου τοῦ βασιλέως Γεωργιου τοῦ Α' καὶ πρὸς τιμὴν τῆς μνήμης αὐτοῦ, ἐκοινοποιήθη διὰ τῆς ὑπ' ἀρ. 120 «Ἀγγελίας τοῖς ναυτιλλομένοις» ἀπόφασις ὑπ' ἀρ. 1814 τοῦ ἐπι τῶν Ἐσωτερικῶν ὑπουργοῦ, κυροῦσα σχετικὴν πρᾶξιν τῆς Λιμενικῆς Ἐπιτροπῆς Πειραιῶς, καθ' ἥν, ὁ ἀριστερᾷ τῷ εἰσπλέοντι τὸν λιμένα Πειραιῶς κυματοθραύστης τῆς ἀκτῆς Κράκαρη μετωνομάσθη ὡς καὶ ὁ ἐπ' αὐτοῦ διπλοῦς ἐρυθρὸς φανὸς εἰς *κυματοθραύστην βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α'*, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ μειζων τῶν παρὰ τὸν λιμένα μονίμων δεξαμενῶν καθαρισμοῦ τῶν πλοίων. Σ. Ε. Λ.

Γεώργιος *Σταύρου*. Ὁ περὶ ἀναγκαστικοῦ δανείου νόμος τοῦ 1922 ἐπέβαλε τὴν διχοτόμησιν τῶν ἐν κυκλοφορίᾳ χαρτονομισμάτων, ἐξ ὧν τὸ μὲν ἓν τμῆμα, το φέρον τὴν εἰκόνα τοῦ Γεωργίου Σταύρου, ἱδρυτοῦ καὶ πρώτου διοικητοῦ τῆς Ἐθν. Τραπέζης (βλ. Σταύρου *Γεώργιος*), διετηρεῖτο ἐν κυκλοφορίᾳ ἐκπροσωποῦν το ἥμισυ τῆς ἀνταλλακτικῆς ἀξίας τοῦ ὅλου χαρτονομίσματος, τὸ δ' ἕτερον τὸ φέρον ἀπεικόνισιν τοῦ βασιλικοῦ στέμματος, ἀντηλλάσσετο εἰς τὰ δημόσια ταμεῖα δι' ὁμολογιῶν τοῦ δανείου. Τὰ ἀπομείναντα οὕτω ἐν κυκλοφορίᾳ κολοβωμένα χαρτονομίσματα ὠνομάζοντο πρὸς διάκρισιν «*Γεώργιοι Σταῦροι*», τὰ δὲ δι' ὁμολογιῶν ἀνταλλασσόμενα ἀποκόμματα ὠνομάζοντο «*Στέμματα*».

Γεωργίου. Ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς εἶναι γνωστοὶ τρεῖς μουσικοδιδάσκαλοι μὲ τοῦτο τὸ ὄνομα, ἤτοι:

1) ***Γεωργίου, Νικόλαος.*** Ἐν Καβάλλᾳ κατὰ τὸ τέλος τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος γεννηθεις καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν ὑπὸ τῶν ἐφευρετῶν τῆς νέας μεθόδου αὐτῆς διδαχθείς, ἐχρημάτισε πρωτοψάλτης ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς τῆς Σμύρνης ἐπὶ πεντήκοντα τρία συναπτὰ ἔτη, ὅθεν καὶ ὡς Νικόλαος ὁ Σμύρνης ἦτο γνωστὸς ἀνὰ τὸν μουσικὸν κόσμον. Διακρινόμενος ἐπὶ μεγάλῃ φιλοπονίᾳ, ὁ Νικόλαος πολλὰ ἐμελοποίησε και ἐξέδωκε Δοξαστάριον (ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ μουσικοδιδασκάλου *Ε. Ξανθίδου*), Τριῴδιον, Πεντηκοστάριον καὶ Ἀκολουθίας τῶν 12 μηνῶν. Ἀλλὰ τὰ μελοποιήματα τοῦ Νικολάου δὲν ἔτυχον τῆς ἀμερίστου ἐπιδοκιμασίας τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ὡς παρεκκλίνοντά πως ἐκ τῶν ἀρχαίων ἐκκλησιαστικῶν μουσικῶν γραμμῶν. Ἀπέθανε δὲ τῷ 1887 ἑκατοντούτης σχεδόν, καταλιπὼν υἱὸν τὸν Χριστόφορον, ἱεροψάλτην Σύρου.

2) ***Γεωργίου, Πέτρος.*** Ἐν Κωνσταντινουπόλει περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος γεννηθείς, ἐγένετο μαθητὴς ἐν τῇ μουσικῇ Μανουὴλ τοῦ πρωτοψάλτου, Γεωργίου τοῦ Κρητὸς καὶ τῶν τριῶν ἐφευρετῶν τῆς νέας μεθόδου. Ἀφοῦ ἔψαλε λίαν εὐδοκίμως ἐπί τινα ἔτη ἐν τῷ τοῦ Γαλατᾶ ναῷ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῶν Χίων, μετέβη εἰς Τῆνον τῷ 1821 καὶ κατέλαβε τὴν θέσιν τοῦ πρωτοψάλτου τῆς Εὐαγγελιστρίας, ὅπου ἐγένετο γνωστὸς ἀνὰ τὸ πανελλήνιον ἐκ τῶν συρρεόντων δὶς τοῦ ἔτους προσκυνητῶν εἰς τὴν μεγάλην πανήγυριν τῆς Τήνου. Τῷ 1830 μεταβὰς εἰς Ἀθήνας ἔψαλλε κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτὰς εἰς διαφόρους ναοὺς ἄνευ ἀμοιβῆς. Ὑπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Κωνσταντίου τοῦ Α' κληθεὶς νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν λαμπαδαρίου τῆς Μ. Ἐκκλησίας ἠρνήθη. Ἀποθανὼν δ' ἐν βαθεῖ γήρατι τῷ 1875, ἐκληροδότησε τὰ πολυάριθμα μουσουργήματά του εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς ἐν Χάλκῃ θεολογικῆς σχολῆς.

3) ***Γεωργίου, Εὐτύχιος,*** ὁ καὶ *Οὐγουρλοῦς* ἐπονομαζόμενος. Ἐν Καισαρείᾳ τῆς Καππαδοκίας κατὰ τὰ τέλη τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος καὶ οὗτος γεννηθείς, ἐδιδάχθη τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν ὑπὸ Γεωργιου τοῦ Κρητός, Μανουὴλ τοῦ πρωτοψάλτου καὶ Γρηγορίου τοῦ πρωτοψάλτου. Χρηματίσας ἱεροψάλτης ἐφ' ἱκανὰ ἔτη ἐν Κωνσταντινουπόλει, κατὰ τὸ γῆράς του ἐγένετο μοναχὸς καὶ μεταβὰς εἰς Χίον ἐν ἰδιοκτήτῳ μοναστηρίῳ ἀπέθανεν ἐκεῖ τῷ 1866. Ἐμελοποίησεν ὁ Εὐτύχιος τὸ «Τὴν γὰρ σὴν μήτραν θρόνον ἐποίησε» λίαν τεχνικῶς καὶ 8 καλοφωνικοὺς εἱρμοὺς εἰς τοὺς ὀκτὼ ἤχους, οἵτινες ἐξηγηθέντες ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ Θεοδώρου τοῦ Φωκαέως.

Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

— **Γεωργίου *(ἀγωνισταί)*.** Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἀναφέρονται οἱ κάτωθι, διακριθέντες κατὰ τὸν ἀπελευθερωτικὸν Ἀγῶνα:

1)—***Ἀναγνώστης.*** Ἀθηναῖος, πεσὼν κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀκροπόλεως.

2)—***Ἀναγνώστης,*** ἐκ Μεσολογγίου, ὅπου καὶ ἔπεσε μαχόμενος ὡς ἀρχιπυροβολητὴς τῷ 1825.

3)—***Ἀναστάσιος,*** ἐξ Ἀταλάντης. Ἐφονεύθη ἔξωθι τῶν Ἀθηνῶν τῷ 1827.

4)—***Ἀπόστολος*** ἢ ***Τουφεκτζῆς.*** Ἱερολοχίτης. Ἐφονεύθη ἐν Ριμνίκῳ.

5)—***Ἀπόστολος.*** Σπετσιώτης, πολεμήσας εἰς τὰ πλοῖα τοῦ Μέξη καὶ Λεμπέση. Ἐτραυματίσθη εἰς Σάμον.

6)—***Γεώργιος Κυδωνιεύς.*** Ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Κριεζώτην. Ἐφονεύθη εἰς Συρίαν.

7)—***Γρηγόριος, Λαυρεώτης μοναχός.*** Ἐπὶ κεφαλῆς σώματος ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Παππᾶν ἐν Μακεδονίᾳ, κατόπιν δὲ ὑπὸ τὸν Καρατάσσον.

8)—***Ἠλίας.*** Πλοιοκτήτης τοῦ πλοίου «Τηλεμάχου», ὅπερ ἠγοράσθη τῷ 1825 ὑπὸ τῆς διοικήσεως καὶ μετεβλήθη εἰς πυρπολικόν.

9)—***Θωμᾶς.*** Ἱερεὺς ἐξ Ἐρημοκάστρου τῆς Βοιωτιας. Ὑπῆρξεν ἀπὸ τὰ πρωτοπαλλήκαρα τοῦ Ὀδυσσέως Ἀνδρούτσου.

10)—***Κυριᾶκος.*** Ἐκ τῶν σημαινόντων Ψαριανῶν καραβοκυραίων, γλωσσομαθὴς καὶ φίλος τοῦ Ἄγγλου πλοιάρχου Ἅμιλτων, ὅστις συχνὰ τὸν ἐχρησιμοποίει. Μετέσχε διαφόρων ναυμαχιῶν, διέπρεψε δὲ εἰς Τένεδον καὶ Σκίαθον. Τὸ πλοῖόν του ἐκάη κατὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Ψαρῶν.

11)—***Κυριᾶκος,*** ἐξ Ἀρκαδίας. Ἠκολούθησε τὸν Κολοκοτρώνην καὶ ἐπολέμησεν εἰς Βαλτέτσι, Δερβενάκια καὶ εἰς ὅλην τὴν περίοδον τοῦ Ἰμβραήμ.

12)—***Λάζαρος,*** ἐκ Γαστούνης, ἰατροχειροῦργος.

13)—***Λάζος,*** ἐκ Ναούσης. Ἠγωνίσθη εἰς Μεσολόγγιον, Ναύπακτον καὶ Πελοπόννησον.

14)—***Σάββας,*** ἐκ Κυπαρισσίας. Δραπετεύσας ἐκ Τριπολιτσᾶς κατὰ τὴν πολιορκίαν της, παρέσχε πολλὰς πληροφορίας εἰς τὸν Κολοκοτρώνην, ὑπὸ τὸν ὁποῖον καὶ ἐτάχθη πολεμήσας μέχρι τέλους τοῦ Ἀγῶνος. Ἔλαβε τὸ ἀργυροῦν ἀριστεῖον.

15)—***Σπυρίδων,*** ἐκ Πατρῶν. Ἐπολέμησε γενναίως, προήχθη εἰς λοχαγὸν καὶ ἔλαβε τὸ ἀργυροῦν ἀριστεῖον.

16)—***Τριαντάφυλλος,*** ἐκ Ναυπάκτου. Ἔπεσεν εἰς τὴν μάχην τῆς Ἀράχοβας τῷ 1826. Γ. Δ. Κ.

—**Γεωργίου, *Ἀλέξανδρος*** βλ. Ἀλέξανδρος *Γεωργίου*.

—**Γεωργίου, *Ἐμμανουήλ*.** Κρὴς Ἀγωνιστής. Κατετάχθη τῷ 1825 εἰς τὸν τακτικὸν στρατὸν καὶ ἐφονεύθη τῷ 1826 ἐν Χαϊδαρίῳ. Γ. Δ. Κ.

— **Γεωργίου, *Ἰωάννης*.** Λόγιος τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, διαμένων ἐν Μολδαυίᾳ, ἔνθα ἐπηγγέλλετο τὸν ἔμπορον. Μετέφρασεν ἐκ τῆς μολδαυικῆς καὶ ἐξέδωκε τῷ 1818 «Ἀνατροπὴν τῆς θρησκείας τῶν Ἑβραίων καὶ τῶν ἐθίμων αὐτῶν» (*Βρεττοῦ* Νεοελλ. Φιλολ. Α' 188). Π. Π. Π.

— **Γεωργίου, *Μιχαήλ*** Λόγιμος Ἕλλην, γεννηθεὶς καὶ διδαχθεὶς ἴσως εἰς τὴν ἀκμάζουσαν ἐν τέλει τοῦ ΙΗ' αἰῶνος σχολὴν τῶν Ἀμπελακίων Θεσσαλίας. Ἔγραψεν, ἐκδοὺς ἰδίᾳ δαπάνῃ τῷ 1809 ἐν Βιέννῃ: «Ἀποθήκην τῶν παίδων, εἰς μεταχείρισιν τῶν μανθανόντων τὴν κοινὴν γραικικὴν γλῶσαν» κλπ. καὶ «Συντομωτάτην συλλογὴν διαφόρων ἱστορικῶν καὶ μυθολογικῶν ἀντικειμένων, ἐρανισθεῖσαν ἐκ τῆς τοῦ Γεδικὲ Χρηστομαθείας» κλπ ἐν Βιέννῃ καὶ τοῦτο, τῷ 1810, τύποις Βεντότη Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

— **Γεωργίου, *Παναγιώτης*.** Λόγιος Ρόδιος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Μετέφρασεν εἰς στίχους τὰς ἑπτὰ τραγῳδίας τοῦ Σοφοκλέους.

Γεωργίου *λίμνη* (George lake) */Γεωγρ./*. —1) Λίμνη τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Νέας Ὑόρκης. Κεῖται πρὸς τὰ ΒΑ σύνορα ταύτης πρὸς τὴν πολιτείαν τοῦ Βέρμοντ, καὶ πρὸς τὰ ΝΑ τῆς ὀροσειρᾶς τῶν Ἀνταῖροντακ. Εἶναι ἐπιμήκης καὶ ἐκτείνεται ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον, ἔχουσα μῆκος 55 περίπου χιλιομέτρων, πλάτος ἀπὸ 3 μέχρις ἓξ χιλιομέτρων καὶ βάθος μέχρις 120 μέτρων. Περιέχει 220 νησῖδας καταφύτους καὶ περιστοιχίζεται ὑπὸ δασωδῶν ὑψωμάτων, συγκοινωνεῖ δὲ μετὰ τῆς πρὸς Β αὐτῆς κειμένης λίμνης Τσάπλαιν διὰ καταρρακτῶν καὶ διώρυγος. Ἡ ἐν αὐτῇ συγκοινωνία ἐκτελεῖται διὰ μικρῶν ἀτμοπλοίων, παρὰ τὰς ὄχθας της δὲ ὑπάρχουν πολλὰ κέντρα θερινῆς ἀναψυχῆς. Ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν ὠνομάζετο Ἀντια-τα-ρόκ-τε. Μέχρι τοῦ 1755 ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν πρώτων κατακτητῶν αὐτῆς Γάλλων «Λίμνη Σαὶν - Σακρεμάν» καὶ κατόπιν ὠνομάσθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων Ὅρικον (Horicon) και «Λίμνη Γεωργίου» πρὸς τιμὴν τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Γεωργίου τοῦ Β'. —2) Λίμνη τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ τῇ χερσονήσῳ τῆς Φλόριντα, σχηματιζομένη ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Σαὶν-Τζὼν καὶ ἔχουσα μῆκος 15 χιλιομέτρων καὶ πλάτος 12 χιλ. —3) Λίμνη τῆς Ἀφρικῆς, ἐν τῷ ἀγγλικῷ προτεκτοράτῳ τῆς Οὐγάνδας, πρὸς τὰ ΝΔ αὐτοῦ, ἀποτελοῦσα ΒΑ προέκτασιν τῆς λίμνης Ἐδουάρδου, μετὰ τῆς ὁποίας συνδέεται διὰ στενῆς διώρυγος. Ὠνομάζετο ἄλλοτε Ντουέρου καὶ ἀπὸ τοῦ 1909 ὠνομάσθη λιμνη τοῦ Γεωργίου πρὸς τιμὴν τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Γεωργίου τοῦ Ε'. —4) Λίμνη τῆς Αὐστραλίας, ἐν τῇ Νέᾳ Νοτίῳ Οὐαλίᾳ, εἰς ἀπόστασιν 40 χιλ. ΝΔ τοῦ Γκοῦλπορν. Ἔχει μῆκος 40 χιλ. καὶ πλάτος 13 χιλ. Τὰ ὕδατα αὐτῆς εἶναι ἁλμυρά, ἀπὸ καιροῦ δὲ εἰς καιρὸν ξηραίνεται. —Μ.

Γεωργιούπολις */Γεωγρ./*. Χωρίον τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαρχίας Ἀποκορώνου τοῦ νομοῦ Χανίων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 138. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται τὰ χωρια *Ἐξώπολις* (κάτ. 194), *Καλαμίτσι-Ἀμυγδάλι* (κάτ. 314), καὶ *Μαθὲς* (κάτ. 174) καὶ οἱ συνοικισμοὶ *Ἀργυρομούρι* (κάτ. 48), *Ἀσπροσυκιὰ* (κάτ. 24), *Ἀσπρουλιάνοι* (κάτ. 21), *Βαλαρίνα* (κάτ. 23), *Δημητρουλιανὰ* (κάτ. 33), *Καβάλος* (κάτ. 18), *Καντοῦνα* (κάτ. 44), καὶ *Μουρὶ* (κάτ. 49).

Ἡ περιοχὴ αὕτη ἐπὶ τουρκοκρατίας ὠνομάζετο Καστελλάκια ἢ Παλιοκάστελλα, ἐκ τῶν φρουρίων βεβαίως, ἅτινα ὑπῆρχον ἄλλοτε ἐκεῖ, Ἁλμυρός, ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ πλησίον πηγάζοντος ποταμοῦ, Ἁλμυρούπολις ἀπὸ τοῦ 1893 καὶ Γεωργιούπολις ἀπὸ τοῦ 1899, ὅτε τῇ 8 Μαΐου τὸ δημοτ. συμβούλιον τοῦ δήμου Μαθὲ διὰ ψηφίσματος ἔδωκε τὸ ὄνομα τοῦτο καὶ εἰς τὸν συνοικισμὸν καὶ εἰς τὸν δῆμον, πρὸς τιμὴν τοῦ κυβερνήτου τότε τῆς Κρήτης πρίγκιπος Γεωργίου τῆς Ἑλλάδος. Παρὰ τας ἀσυμφωνίας τῶν ἱστορικῶν καὶ γεωγράφων φαίνεται ὅτι εἰς τὸ μέρος τοῦτο ἔκειτο ἡ ἀρχαία Ἀμφίμαλλα. Δ. Ε. Μ. — Ε. Γ.

Γεωργίτσα */Γεωγρ./*. Χωρίον τῆς κοινότητος Σιταρᾶ (τέως Σιτόβου) τῆς ἐπαρχίας Γρεβενῶν τοῦ νομοῦ Κοζάνης. Κάτ. (1928) 127.

Digitized by Google

Γεωργίτση *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῶν Σφακίων Κρήτης, χειμερινόν, ὡς συνοικία τοῦ Ἐμπρὸς Γιαλοῦ, καταστραφέν, μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Δασκαλογιάννη, μὲ τὸ Μεσοχῶρι καὶ Θόλον καὶ μὴ ἀνοικοδομηθὲν πλέον. Ἐκ τοῦ Γεωργίτση κατήγοντο οἱ ἐν Ρωσίᾳ πλουτισθέντες Βερναρδάκαι (Μπερνῆδες ἢ Μπερναρδιανοί), οἱ εὐεργετήσαντες τὸ ἔθνος διὰ μεγάλων δωρεῶν (*Ψιλάκι*, Ἱστορ. Κρήτης Γ' σ. 115 σημ.). Ε. Γ.

Γεωργίτσης, (*ἀγωνισταί*): —1) ***Κωνσταντῖνος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Λακωνίας. Ἐτραυματίσθη ἐπανειλημμένως. Ἔπεσεν εἰς τὴν μάχην τῆς Βέργας.—2) ***Νικόλαος***, υἱός του. Νεώτατος μετέσχε τοῦ Ἀγῶνος ὑπὸ τὸν πατέρα του. Αἰχμαλωτισθεὶς εἰς τὸ Μανιάκι, κατώρθωσε μετά τινας μῆνας νὰ δραπετεύσῃ, ἀφοῦ ἐφόνευσε δύο Αἰγυπτίους. Συλληφθεὶς ἐκ νέου ἐνεκλείσθη εἰς τὸ Νεόκαστρον, ὅπου ἐνοσηλεύετο ἀπὸ Γάλλον ἀξιωματικὸν τῶν Αἰγυπτίων. Τὴν παραμονὴν τῆς θανατώσεώς του ἐφυγαδεύθη ἀπὸ τὸν Γάλλον τοῦτον, ἐπιβιβασθεὶς δὲ ἀκατίου διεσώθη εἰς Ζάκυνθον. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν διωρίσθη δήμαρχος, κατέλαβε δὲ καὶ θέσεις ἄλλας ἐν τῇ δημοσίᾳ ὑπηρεσίᾳ.—3) ***Παναγιώτης***. Ὁπλαρχηγὸς ἐκ τῆς αὐτῆς λακωνικῆς οἰκογενείας. Ἐφονεύθη εἰς Κρήτην τῷ 1866. Γ. Δ. Κ.

— **Γεωργίτσης**, ***Ἀλέξανδρος***. Ἕλλην δημοσιογράφος ἐξ Ἠπείρου, ἀδελφὸς τοῦ Νέστορος Γεωργίτση, γεννηθεὶς τῷ 1853 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1914. Διακούσας τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ἐν τῇ Ζωσιμαίᾳ σχολῇ, ἐνεγράφη εἰς τὴν νομικὴν σχολὴν τῶν Ἀθηνῶν. Ἠσχολήθη μὲ τὴν δημοσιογραφίαν, δημοσιεύσας πλεῖστα ἄρθρα καὶ διατριβὰς ἐπὶ ἠπειρωτικῶν ἰδίως θεμάτων εἰς τὸς ἐφημερίδας Κωνσταντινουπόλεως καὶ Σμύρνης ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον ***Ἀτέρμων***. Εἰς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλλην. Φιλολογικὸν Σύλλογον ὑπέβαλε πραγματείαν «Περὶ Χειμάρρας» ὡς καὶ «Λεξιλόγιον ἠπειρωτικόν», ἅτινα ἐβραβεύθησαν. Ἀφῆκεν ἐπίσης χειρόγραφον μελέτην «Περὶ Ἀλβανῶν, Ἰλλυριῶν καὶ Κουτσοβλάχων». Χ. Ι. ΣΟΥΛΗΣ

— **Γεωργίτσης**, ***Ἰάκωβος***. Ἕλλην λόγιος καὶ κληρικός, γεννηθεὶς λήγοντος τοῦ 1599 ἐν Φολεγάνδρῳ. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1617 εἰσῆλθε διάκονος ὢν εἰς τὸ ἑλληνικὸν κολλέγιον τῆς Ρώμης, ἔνθα ἐκτελῶν καὶ χρέη ποντιφικοῦ διακόνου, ἐπὶ ὀκταετίαν, ἐσπούδασε γραμματικήν, ρητορικήν, φιλοσοφίαν καὶ θεολογίαν. Μεταστὰς εἰς τὸν καθολικισμὸν εἰσῆλθεν εἰς τὸ μοναχικὸν τάγμα τῆς «Ἁγίας Παρθένου», τοῦ ὁποίου τῷ 1622 ἐξελέγη καὶ μέγας σκευοφύλαξ. Ἀργότερον ἀποχωρήσας τοῦ κολλεγίου καὶ τοῦ τάγματος μετέβη εἰς Ἀγκῶνα, ὅπου ἐχρημάτισεν ἐφημέριος τῆς ἐκεῖ ἑλληνικῆς ἐκκλησίας, διδάσκων συγχρόνως καὶ τὴν ἑλληνικήν. Π. Π. Π.

— **Γεωργίτσης**, ***Νέστωρ***. Λόγιος Ἠπειρώτης, γεννηθεὶς τῷ 1856 ἐν Ζωνδήλα (νῦν Δίκορφον) τοῦ Ζαγορίου τῆς Ἠπείρου. Μετὰ τὴν στοιχειώδη ἐκπαίδευσιν τοῦ χωρίου του ἐφοίτησεν εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει σχολὴν «Γαλατᾶ Σεράϊ», ὅθεν ἀποφοιτήσας ἐνεγράφη εἰς τὴν νομικὴν σχολὴν τοῦ Ἐθνικοῦ πανεπιστημίου. Ἐγκατασταθεὶς ἐν Ἰωαννίνοις ἀνεμείχθη μετὰ τῶν ἀδελφῶν του ***Ἀθανασίου***, ***Λεωνίδου*** καὶ ***Ἀλεξάνδρου***, εἰς τὴν τοπικὴν πολιτικὴν ἀγωνισθεὶς κατὰ τῶν τοπικιστικῶν διαθέσεων τῶν Ἰωαννιτῶν. Τῷ 1906 κατεδικάσθη ὑπὸ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν εἰς δεκαπενταετῆ εἱρκτὴν ἐπὶ συνωμοσίᾳ κατὰ τοῦ τότε καθεστῶτος. Χάρις ὅμως εἰς τὴν ἐπέμβασιν τῶν πατριαρχείων καὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ρωσικῆς πρεσβείας ἐξῆλθε τῶν φυλακῶν μετὰ διετίαν. Κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου ἐκινδύνευσε καὶ πάλιν, ἀλλ' ἐσώθη φυγὼν ἐξ Ἰωαννίνων, εἰς ἃ ἐπανῆλθε μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, ὁπότε διωρίσθη παρὰ τῇ Διεθνεῖ Ἐπιτροπῇ τῇ ἀποσταλείσῃ πρὸς ἐξέτασιν τοῦ ἀναφυέντος τότε Βορειοηπειρωτικοῦ ζητήματος. Συνέγραψε: «Περὶ τῶν ἐν Πρεβέζῃ δημοσίων δικαίων ἐπὶ τῆς Συμπολιτείας τοῦ Ἀκρωτηρίου (Continente)», πραγματείαν δημοσιευθεῖσαν ἐν τῷ «Ἑλληνισμῷ» (1909 σ. 752—764), «Περὶ τοῦ διαδικαστικοῦ δικαίου τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων», «Περὶ κοινῶν νομίμων ἢ διεθνοῦς δικαίου παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν» (ἐν Ἐπιθεωρ. «Νεολόγου» Κωνσταντινουπόλεως), «Περὶ Δωδώνης» καὶ «Περὶ τῶν ἀρχαίων νομισμάτων τῆς Ἠπείρου» (1927, ἐν «Ἠπείρῳ» Ἰωαννίνων) καὶ ἄλλας μελέτας ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Σίμων Ἴων*.

Τῷ 1911 ἐπανελθὼν ἐκ Πρεβέζης εἰς Ἰωάννινα ἐξέδωκεν ἐπὶ διετίαν τὴν ἑβδομαδιαίαν ἐφημερίδα «Ἠχὼ τῆς Ἠπείρου». Εἶναι ἀντεπιστέλλον μέλος τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλλ. Φιλολογικοῦ Συλλόγου, τῆς Ἐθνολογικῆς καὶ Ἱστορικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Societé Académique d'histoire internationale τῶν Παρισίων. Χ. Ι. ΣΟΥΛΗΣ

Γεωργίτσιον *[Γεωγρ.]*. Πρωτεύουσα τοῦ τέως δήμου Πελλάνης καὶ νῦν τῆς ὁμωνύμου κοινότητος, εἰς ἣν ὑπάγονται καὶ οἱ συνοικισμοὶ *Γκλεΐϊκα* καὶ *Καραλεμέϊκα*. Κάτοικοι 1646. Ὕψος ἀπὸ τῆς θαλάσσης 950 μ. (Δ. Μ. μεσημβρινοῦ Ἀθηνῶν 1° 25'20" καὶ Β. Π. 37° 10' 20"). Κεῖται ἐπὶ τοῦ πρὸς Β τμήματος τοῦ Ταϋγέτου καὶ ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς αὐτοῦ πλευρᾶς ἀμφιθεατρικῶς, εἰς ἔδαφος ἐπικλινὲς καὶ παράγει δημητριακά, ἰδίᾳ δὲ ἀραβόσιτον, ἔλαιον, οἶνον, ὄσπρια, κρόμμυα, γεώμηλα κλπ. Ἡ κοιλὰς τοῦ τέως δήμου Πελλάνης, ἀποτελουμένη ἀπὸ τὴν *Ἀγόριανην*, τὴν *Ἀλευροῦ*, τὰ *Περιβόλια*, τὰ *Καλύβια*, τὸν *Λογκανίκον* μὲ τὰ Βεργαδέϊκα, καὶ τὴν *Ρεγκόζεναν* μὲ τὰ Καραλεμέϊκα ἀνήκει κατὰ τὰ 2/3 εἰς τοὺς κατοίκους Γεωργιτσίου, κατὰ δὲ τὸ ὑπόλοιπον εἰς τοὺς κατοίκους τῶν χωρίων *Καλύβια*, *Παρδάλι*, *Περιβόλια* καὶ *Ἀλευροῦ*. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπήγετο πρότερον καὶ ὁ ἐκλιπὼν συνοικισμὸς *Βρυσιώτικο*, οἱ κάτοικοι τοῦ ὁποίου μετῴκησαν εἰς Γεωργίτσιον. Μετὰ τῶν πέριξ καὶ τῆς Σπάρτης, ὡς καὶ μετὰ τῆς πρὸς Β κειμένης Μεγαλοπόλεως, συνδέεται ἡ κοινότης διὰ βατῶν ὁδῶν. Ἰδιωτικῇ δαπάνῃ καὶ ἰδίᾳ τῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ Γεωργιτσιάνων ἤρξατο κατασκευαζομένη ἀπὸ τοῦ 1927 ἁμαξιτὴ πρὸς τὴν Σπάρτην ὁδός.

Παρὰ τὴν πηγὴν τῆς Πελλάνης καὶ πρὸς Δ. τῆς ὁμωνύμου κοιλάδος ἔκειτο ἡ ἀρχαία *Πελλάνη*, ἥτις ἦτο ὁ πρῶτος πρὸς Β. στρατιωτικὸς σταθμὸς τῶν Σπαρτιατῶν. Ἐκεῖ εὑρέθησαν ἀρχαῖα πήλινα ἀγγεῖα, ἀνάγλυφα ποικίλα, διάφορα μάρμαρα καὶ ὁλόκληρος στῦλος ἀνήκων, ὡς πιστεύεται, εἰς τὸν ἐκεῖ ναὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Ἐπίσης δι' ἀνασκαφῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἤχθησαν ἐσχάτως εἰς φῶς πλὴν τῶν ἄλλων καὶ τρεῖς μυκηναϊκοὶ τάφοι, εὑρεθέντες 800 περίπου μέτρα μακρὰν τῆς ἐν λόγῳ πηγῆς καὶ πρὸς τὸ Β αὐτῆς μέρος.

Δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστὸς ὁ χρόνος καθ' ὃν ἐκτίσθη τὸ Γεωργίτσιον, οὔτε ἡ αἰτία τῆς ὀνομασίας ἣν ἔλαβεν. Ἡ ὕπαρξίς του ἀνάγεται ὑπὸ τῶν κατοίκων εἰς τὴν μεσαιωνικὴν ἐποχήν, ἡ δὲ ὀνομασία του προῆλθε κατ' αὐτοὺς ἀπὸ τὸν καὶ πρὸ τοῦ 1600 ἔτους ὑπάρχοντα ἐκεῖ ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ἀναμφισβήτητον ἐν τούτοις εἶναι, ὅτι μετὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ Μιστρᾶ ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ μετὰ τὴν πτῶσιν τῶν φρουρίων Βορδώνιας καὶ Καστρίου, τοσοῦτον ἐνισχύθησαν οἱ εἰς θέσιν *Σιγαλοχώραφα* καὶ παρὰ τὸν ναΐσκον «Παναΐτσα» κατοικοῦντες πρότερον ποιμένες, οἱ ἐκ τῶν διαφόρων πεδινῶν τῆς Λακεδαίμονος μερῶν ἐκεῖ πρότερον καταφυγόντες διὰ τὸ ἀπρόσιτον καὶ ἀσφαλὲς τοῦ μέρους, ὥστε νὰ ἀποτελεσθῇ ἐνταῦθα μία σημαντικὴ κοινότης καὶ ἡ πρώτη εἰς πληθυσμὸν τῶν τῆς Λακεδαίμονος, ἔχουσα τρεῖς ἐνοριακοὺς ναοὺς πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων τῶν κατοίκων.

Ἄποψις τοῦ Γεωργιτσίου.

Εἰς τὸ Γεωργίτσιον, ὡς δυσπρόσιτον μέρος, δὲν κατῴκησαν Τοῦρκοι, ἀλλὰ καὶ τὰς πολλὰς προσόδους τῆς κοιλάδος δὲν ἐπέτρεψαν οὗτοι νὰ τὰς καρποῦνται οἱ Χριστιανοί. Τοῦρκοι ἐγκατεστάθησαν πρὸς Ν μίαν ὥραν μακρὰν τοῦ Γεωργιτσίου, εἰς τὸν σημερινὸν συνοικισμὸν *Περιβόλια*.

Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν καὶ λόγῳ θέσεως καὶ λόγῳ πληθυσμοῦ τὸ Γεωργίτσιον παρέσχεν ἀρκετὴν εἰς τὸν Ἀγῶνα ὑπηρεσίαν. Ἐξ αὐτοῦ κατήγετο καὶ ὁ εἰς στρατηγὸν ὑπὸ τῆς κατὰ τὸ 1824 κυβερνήσεως προαχθεὶς καπετάνιος *Π. Παπαθανασόπουλος*, ὁ ἐκ τῶν πρώτων μετὰ τοῦ Παπαφλέσσα μεμυημένος εἰς τὴν Φιλικὴν Ἑταιρείαν. Οἱ ἐν Ἀμερικῇ Γεωργιτσιᾶνοι ἔχουσιν ἱδρύσει πατριωτικὸν σύλλογον ὑπὸ τὸ ὄνομα «*Σωκράτης*» τοῦ ὁποίου τὸ ἐκ 4 ἑκατομμυρίων κεφάλαιον προορίζεται διὰ τὴν ἵδρυσιν σχολείων ἐν τῇ κωμοπόλει. Ἐκ Γεωργιτσίου κατάγεται ὁ ζωγράφος Π. Ροῦμπος. Α. ΣΓΟΥΡΙΤΣΑΣ

Γεωργοί *[Ἀρχ.]*. Ἀρχαῖος σκυθικὸς λαὸς κατοικῶν παρὰ τὸν Ἴστρον. Περὶ τούτων ὁ Στράβων λέγει: «Οἱ δὲ Γεωργοὶ ταύτῃ μὲν ἡμερώτεροί τε ἅμα καὶ πολιτικώτεροι νομίζονται εἶναι, χρηματισταὶ δ' ὄντες καὶ θαλάττης ἁπτόμενοι λῃστηρίων οὐκ ἀπέχονται, οὐδὲ τῶν τοιούτων ἀδικιῶν καὶ πλεονεξιῶν». ΙΑΚ. Χ. Δ.

Γεωργόπουλος. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἀναφέρονται πολλοὶ Ἀγωνισταί:—1) ***Ἀναστάσιος***. Λακεδαιμόνιος Ἀγωνιστής. Ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Π. Γιατρᾶκον. Ἐτιμήθη διὰ τοῦ σιδηροῦ νομισματοσήμου. —2) ***Δανιήλ***, ἱεροδιδάσκαλος ἐκ Δημητσάνης καὶ Ἀγωνιστής.—3) ***Ἰωάννης***. Λάκων Ἀγωνιστής. Ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Γιατρᾶκον καὶ κατόπιν ὑπὸ τὸν Καραϊσκάκην. Ἐτιμήθη ἀξιωματικὸς τῆς φάλαγγος. —4) ***Σταῦρος***, ἐκ Ναυπλίου Ἀγωνιστής. Κατετάχθη εἰς τὸ τακτικόν. Ἐτραυματίσθη εἰς Κάρυστον. Παρέμεινεν ἀξιωματικὸς καὶ ἀπεστρατεύθη λοχαγός. Γ. Δ. Κ.

γεωργὸς (ὁ, ἡ)· ὁ τὴν γῆν ἐργαζόμενος, ὁ ἀπὸ τῆς καλλιεργείας τῆς γῆς κερδίζων τὰ τοῦ βίου, οἷον σπορεύς, κηπουρός, ἀμπελουργός, δενδροκόμος κ.τ.τ., ἀντιδιαστέλλεται ἰδίᾳ πρὸς τὸν ποιμένα, τὸν ἔμπορον, τὸν τεχνίτην || ἰδίᾳ, ὁ σπορεύς, ἄλλως *ζευγολάτης* ἢ *ζευγᾶς*.

Γεωργὸς *[Ἀρχ.]*. Ἐπωνυμία τοῦ Διὸς ἐν Ἀθήναις κατὰ σῳζομένην ἐπιγραφὴν (C.I.A. 3,77).

Γεωργουλᾶ *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Νιγρίτης τῆς ἐπαρχίας Βισαλτίας (τέως Νιγρίτης) τοῦ νομοῦ Σερρῶν. Κάτοικοι (1928) 21.

Γεωργουλάκης. Οἰκογένεια Σφακιανῶν Ἀγωνιστῶν, τῆς ὁποίας τὰ περισσότερα μέλη ἔπεσαν κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 21: —1) ***Ἐμμανουήλ***. Ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας. Ἔπεσεν εἰς τὸν Μαῦρον μῦλον. —2) ***Παναγιώτης***, υἱὸς αὐτοῦ, τὸν διεδέχθη εἰς τὴν ἀρχηγίαν τοῦ σώματος, μετὰ δὲ τὸ 1824 ἐπολέμησεν εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, ὑπὸ τὸν Νικηταρᾶν, καὶ κατὰ τὸ τέλος τοῦ Ἀγῶνος ἐν Ἀττικῇ καὶ Βοιωτίᾳ ὑπὸ τὸν Χατζηχρῆστον. Γ. Δ. Κ.

Γεωργουλιάνικα *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Βεργοβίτσης τῆς ἐπαρχίας Αἰγιαλείας τοῦ νομοῦ Ἀχαϊοήλιδος. Κάτ. (1928) 39.

Γεωργουλόπουλος, ***Ἀντώνιος***. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἠλείας. Διεκρίθη εἰς τὸ Λάλα καὶ εἰς τὴν Γαστούνην. Τραυματισθεὶς τῷ 1825 διεπεραιώθη εἰς Ζάκυνθον, ὁπόθεν ἔστελλε διάφορα πολεμεφόδια εἰς Πελοπόννησον. Καταγγελθεὶς ἐδικάσθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, ἀλλ' ἐδραπέτευσε καὶ ἐξηκολούθησε πολεμῶν μέχρι πέρατος τοῦ Ἀγῶνος. Ἐτιμήθη διὰ τοῦ ἀργυροῦ ἀριστείου. Γ. Δ. Κ.

Γεωργούσης. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο φέρονται οἱ ἑξῆς ἀγωνισταί:

—1) ***Ἀπόστολος***. Ἐκ Βάλτου καταγόμενος, ἐπολέμησεν ἀπ' ἀρχῆς τῆς Ἐπαναστάσεως ὡς ἀξιωματικὸς εἰς τὰς περιφήμους μάχας τοῦ Μακρυνόρους, κατὰ τὰς ὁποίας, συντριβέντες οἱ Τοῦρκοι, δὲν ἐτόλμησαν ἐπὶ ἔτος καὶ πλέον νὰ κατέλθωσιν εἰς Ἀκαρνανίαν πρὸς καταστολὴν τοῦ Ἀγῶνος.

—2) ***Γεώργιος***, υἱὸς τοῦ προηγουμένου, λαβὼν καὶ οὗτος μέρος ὡς σωματάρχης εἰς τὰς μάχας πρὸ τοῦ Καρπενησίου, Καγγελίων, Σταυροῦ, Καλαρυτῶν καὶ μετασχὼν τῶν πολιορκιῶν τοῦ Μεσολογγίου. Ἀπεστρατεύθη ἀξιωματικὸς τῆς φάλαγγος τῶν Ἀγωνιστῶν. Ξ. Γ. Μ.

—3) ***Κωνσταντῖνος***. Ὁπλαρχηγὸς ἐκ Βάλτου καὶ Φιλικός. Ὁρμηθεὶς ἐκ τῆς νήσου Καλάμου, ὅπου ἐσχημάτισε σῶμα Βαλτινῶν πολεμιστῶν, διεπεραιώθη μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Ζαπαντίου καὶ μετέσχε διαφόρων μαχῶν, διακριθεὶς ἰδίως εἰς τὴν τοῦ Καρπενησίου. Περὶ τὸ τέλος ὅμως τοῦ 1821 ἐδολοφονήθη ὑπό τινος ὀπαδοῦ του δι' ἀσήμαντον ἀφορμήν. Τὰ τέκνα του, ἀνατραφέντα πλησίον τῶν Τζαβελαίων, μετέσχον τοῦ Ἀγῶνος, κατέλαβον δ' ἔπειτα δημοσίας θέσεις.

—4) ***Παπαντώνης***. Πελοποννήσιος Ἀγωνιστής, υἱὸς ἱερέως, καὶ ἔμπιστος τοῦ Παπαφλέσσα. Διεκρίθη εἰς διαφόρους μάχας, ἐτιμήθη δὲ ἀξιωματικὸς τῆς φάλαγγος. Γ. Δ. Κ.

Γεωργουσοί *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Χαλκιάδων τοῦ νομοῦ Ἄρτης. Κάτοικοι (1928) 298.

Γεωργοῦτς *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Ἀνατολ. Θρᾴκης ἐν τῇ περιφερείᾳ Χαριουπόλεως τοῦ νομοῦ Ραιδεστοῦ. Ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς ἐκαλεῖτο *Γεωργιανὴ* καὶ ἠρίθμει (1920) 265 κατοίκους.

Γεωργουτσᾶδες *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐν τῇ Ἀλβανίᾳ Βορείου Ἠπείρου τῆς ἐπαρχίας Δρόπολης, κείμενον εἰς τοὺς πρόποδας πετρώδους ὄρους εἰς δίωρον ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν ἑλληνοαλβανικῶν συνόρων ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Δρίνου ποταμοῦ. Ἐπ' αὐτῶν διακλαδίζεται ἡ ἁμαξιτὴ ὁδὸς

Digitized by Google

Ἰωαννίνων-Ἀργυροκάστρου διὰ τοὺς Ἁγ. Σαράντα. Κατοικεῖται ὑπὸ 100 καὶ πλέον οἰκογενειῶν, ἁπασῶν ἑλληνικῶν. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον ἑλληνικὸν καὶ ἀλβανικὸν καὶ ἀστυνομικὸν σταθμόν. Λόγῳ τῆς ἐπικαίρου θέσεώς του κατὰ τὸν αὐτονομιστικὸν ἀγῶνα τῆς Βορείου Ἠπείρου (1914) ἦτο ἕδρα τοῦ ἀγῶνος. Χ. Ι. Σ.

Γεωργουτσάτικα *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Λάκκας τῆς ἐπαρχίας Παξῶν τοῦ νομοῦ Κερκύρας. Κάτοικοι (1928) 26.

γεωρυσσίδαι (οἱ) (Georyssidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαρκοφάγων*, περιλαμβάνουσα ἀρκετὰ γένη, ὧν γνωστότερον ὁ γεώρυσσος (βλ. λ.) Δ. Ν. Π.

γεώρυσσος (ὁ) (Georyssus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *γεωρυσσιδῶν*. Τὰ ἔντομα ταῦτα διακρίνονται ἐκ τοῦ σφαιροειδοῦς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον σώματός των καὶ τῶν ἀναναπτύκτων κεραιῶν των. Πτέρυγες ὑποτυπώδεις ἢ τελείως ἐλλείπουσαι. Κινοῦνται ἕρποντα ἐπὶ τῆς ἄμμου ἢ τῶν ὀχθῶν τῶν ποταμῶν καὶ λιμνῶν. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα ἐν Εὐρώπῃ, Ἀσίᾳ καὶ Ἀφρικῇ. Δ. Ν. Π.

γεωρυχία (ἡ)· ἡ ἰδιότης τοῦ γεωρύχου, ἡ ὑποσκαφή, ἡ ὑπονόμευσις τῆς γῆς.

γεωρυχίδαι (οἱ) (Georychidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τρωκτικῶν*. Τὸ ζῷα τῆς οἰκογενείας ταύτης ἔχουσι πλεῖστα κοινὰ γνωρίσματα μὲ τοὺς ἀρουραίους μῦς, διαφέρουσι δὲ τούτων καθόσον στεροῦνται ὠτικῶν πτερυγίων. Οἱ ὀφθαλμοὶ των εἶναι κατὰ πολὺ μικρότεροι καὶ ἡ οὐρὰ βραχυτάτη. Πάντες οἱ πόδες φέρουσι πέντε δακτύλους ὡπλισμένους δι' ἀνθεκτικῶν ὀνύχων. Τὸ σῶμα εἶναι εὔρωστον. Ἔχουσι 4 γομφίους ὀδόντας εἰς ἑκάστην σιαγόνα, οἱ δὲ κοπτῆρες (ἰδίᾳ οἱ τῆς κάτω σιαγόνος) εἶναι ἐπιμηκέστατοι καὶ ἰσχυροί. Ἐκ τῶν ὀλίγων σχετικῶς γενῶν ἅτινα περιλαμβάνει ἡ οἰκογένεια γνωστότερον εἶναι ὁ γεωρύχος (βλ. λ.). Δ Ν Π.

γεωρύχος (ὁ, ἡ),—ον (τό)· ὁ τὴν γῆν ὀρύσσων, ὁ κατασκευάζων ὑπογείους ὀπάς· οὕτω χαρακτηρίζονται ὁ ἀσπάλαξ, ὁ μύρμηξ· || ὁ ἀνασκάπτων τὴν γῆν εἰς βάθος.

γεωρύχος (ὁ) (Georychus) *[Ζῳολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τρωκτικῶν τῆς οἰκογενείας των *γεωρυχιδῶν*. Ἐκ τῶν πολλῶν εἰδῶν τοῦ γένους γνωστότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: *Γεωρύχος ὁ θαλάσσιος* (Georychus maritimus), ὅστις ἔχει τὸ μέγεθος τοῦ κοινοῦ κονίκλου, ἀπαντᾷ εἰς τὴν δυτικὴν Ἀφρικὴν καὶ τὰς περὶ τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος χώρας, ἐνδιαιτᾶται συνήθως εἰς ὑπογείους στοάς, τὰς ὁποίας κατασκευάζει εἰς ἀμμώδη ἐδάφη καὶ τρέφεται ἐκ διαφόρων ριζῶν καὶ βολβῶν. *Γεωρύχος ὁ τοῦ Ἀκρωτηρίου* (Georychus capensis). Οὗτος διακρίνεται ἐκ τοῦ μικροτέρου μεγέθους του καὶ τῶν 3 γομφίων ὀδόντων, τοὺς ὁποίους φέρει εἰς ἑκάστην σιαγόνα. Ἀπαντᾷ καὶ οὗτος εἰς τὰς περὶ τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος χώρας καὶ ἔχει τὰ αὐτὰ περίπου ἔθιμα μὲ τὸ προηγούμενον εἶδος. *Γεωρύχος ὁ λευκομέτωπος* (Georychus albifrons). Τὸ εἶδος τοῦτο ἀπαντᾷ εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀφρικῆς. Δ. Ν. Π.

γεωρυχῶ (—έω)· ὀρύσσω τὴν γῆν, κατασκευάζω ὑπογείους ὀπὰς ὡς ὁ ἀσπάλαξ, ὁ μύρμηξ· || ἀνασκάπτω τὴν γῆν εἰς βάθος.

γεώσαυρος (ὁ) (Geosaurus) *[Παλαιοζ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ἀπολιθωμένων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *μετριορυγχιδῶν κροκοδειλίων ἑρπετῶν*. Τὸ σῶμα τῶν ζῴων τούτων ἔφερε κρανίον σχεδὸν λεῖον μὲ ὀξύληκτον ῥύγχος καὶ ὀφθαλμοὺς μικροὺς βαθέως κειμένους. Ἡ σπονδυλικὴ των στήλη ἔφερεν 7 τραχηλικοὺς σπονδύλους, 18 θωρακικοὺς καὶ 2 ὀσφυακούς. Λείψανα τῶν ζῴων τούτων, τὰ ὁποῖα ἔζων ἐντὸς τῶν θαλασσῶν, εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἀνωτέρας ἰουρασίου περιόδου τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος εἰς τὴν Φραγκονίαν καὶ Σουηβίαν. Γ. Κ. Γ.

Γεώσαυρος suevicus.

γεωσίττη (ἡ) (Geositta) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ξηροβατικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *φουρναριδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει πτηνὰ μετρίου ἢ μικροῦ μεγέθους, διακρινόμενα ἐκ τοῦ ἐπιμήκους, λεπτοῦ ράμφους των, τῶν βραχέων καὶ ἀμβλέων πτερύγων των, τῆς διχαλωτῆς οὐρᾶς των καὶ τῶν λεπτῶν μετὰ ἐπιμήκων δακτύλων ποδῶν των. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *γεωσίττη ἡ στικτὴ* (Geositta maculata), ἰθαγενὴς τῆς Χιλῆς, διακρινομένη διὰ τὸ φαιοεπίξανθον χρῶμα τῆς ράχεως, τὸ λευκὸν τοῦ κάτω μέρους τοῦ λαιμοῦ, καὶ τὸ στικτὸν τῶν πλευρῶν καὶ τῆς κοιλίας της. Δ. Ν. Π.

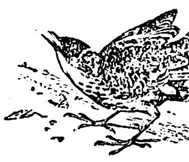

Γεωσίττη ἡ στικτή.

γεωσπίζα (ἡ) (Geospiza) *[Ζῳολ.]* Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κωνοράμφων* τῆς οἰκογενείας τῶν *σπιζιδῶν*. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *γεωσπίζα ἡ μακρόρραμφος* (Geospiza longirostris), ἰθαγενὲς πτηνὸν τῶν νήσων τοῦ Καλαπάγος, ἔχον σῶμα βραχύ, βαθέως καστανὸν πρὸς τὸ μέλαν, ράμφος κωνικόν, παχὺ καὶ ἰσχυρόν, κιτρινομέλαν χρῶμα, πόδας λεπτοὺς καὶ ἐπιμήκεις καὶ δακτύλους ἀνεπτυγμένους μετὰ ἰσχυρῶν ὀνύχων. Δ. Ν. Π.

Γεωσπίζα ἡ μακρόρραμφος

γεωστροφικὸς *ἄνεμος*· βλ. ἄνεμος.

γεώσφαιρα (ἡ)· ἡ σφαῖρα τῆς γῆς· || σφαῖρα παριστάνουσα τὸ σχῆμα τῆς γῆς καὶ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς.

γεωσφαιρικός,—ή,—όν· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν γεώσφαιραν.

γεωτακτισμὸς (ὁ) *[Βοτ.]*. Καλεῖται οὕτως ἐν τῇ Βοτανικῇ ἡ ἐκδήλωσις ἰδίων τινῶν φαινομένων, ἅτινα λαμβάνουσι χώραν κατὰ τὰς κινήσεις τοῦ πρωτοπλάσματος (βλ. τακτισμοί). Δ. Ν. Π.

γεωτευθὶς (ἡ) (Geoteuthys) *[Παλαιοζ.]*. Γένος ἐκλειψάντων μαλακίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κεφαλοπόδων* τῆς οἰκογενείας τῶν *τευθιδῶν*.

γεώτρησις (ἡ) καὶ *γεωτρησία* *[Ἐγκυκλ.]*. Καλοῦμεν οὕτω τὴν διάνοιξιν κατακορύφου ὀπῆς ἐντὸς τοῦ ἐδάφους, διαμέτρου κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μικρᾶς, μέσῳ εἰδικῶν μηχανημάτων καλουμένων γεωτρυπάνων (βλ. λ.). Σκοπὸς τῶν γεωτρήσεων εἶναι ἡ ἀναζήτησις ὑδροφόρων ἢ πετρελαιοφόρων ἢ ἄλλων συγγενῶν τούτοις ὑπογείων στρωμάτων ἢ ἡ ἀπὸ γεωλογικῆς καὶ μεταλλευτικῆς ἀπόψεως ἔρευνα τοῦ ἐδάφους.

Ἡ διὰ τῶν γεωτρυπάνων διανοιγομένη ἐντὸς τοῦ ἐδάφους ὀπὴ ἐπενδύεται συνήθως δι' εἰδικῶν χαλυβδοσωλήνων, οἵτινες καταβιβάζονται ἐν αὐτῇ. Ἡ τοιαύτη σωλήνωσις τῆς γεωτρήσεως ἐκτελεῖται εἴτε βαθμιαίως, σὺν τῇ προόδῳ τῆς διανοίξεως τῆς ὀπῆς, εἴτε κατὰ τμήματα μεγάλου πως μήκους. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ προηγεῖται ἡ μέχρι βάθους τινὸς διάνοιξις τῆς ὀπῆς, μεθ' ὃ ἐπακολουθεῖ ἡ ἐντὸς ταύτης καταβίβασις τῆς στήλης τῶν σωλήνων. Δυνατὸν ἐπίσης εἴς τινας περιπτώσεις νὰ ἀφεθῇ ἡ ὀπὴ ἄνευ οὐδεμιᾶς σωληνώσεως, εἴτε καθ' ὅλον τὸ βάθος αὐτῆς, εἴτε καὶ κατ' ἐνδιάμεσα τμήματα.

Ἡ διάμετρος τῆς ὀπῆς τῶν γεωτρήσεων ποικίλλει ἀπὸ ὀλίγων ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου μέχρις ἑνὸς μέτρου περίπου. Τὸ τοιοῦτον ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ σκοποῦ τῆς γεωτρήσεως, ἐκ τῶν χρησιμοποιουμένων μηχανημάτων καὶ ἐκ τοῦ βάθους τῆς διατρήσεως. Κατὰ κανόνα αἱ εἰς μεγάλα βάθη ἐρευνητικαὶ τοῦ ἐδάφους διατρήσεις γίνονται μικροτέρας διαμέτρου ἢ αἱ δι' ἀνεύρεσιν καὶ ἐκμετάλλευσιν ὑδροφόρων ἢ πετρελαιοφόρων στρωμάτων. Τὸ μέχρι σήμερον ἐπιτευχθὲν μέγιστον βάθος γεωτρήσεως πρὸς μεταλλευτικὰς ἐρεύνας ἀνέρχεται εἰς τρεῖς χιλιάδας μέτρα περίπου. Α. Κ. ΓΕΩΡΓΑΛΑΣ

γεωτρύπανον (τό). Μηχάνημα κατάλληλον δι' ἐκτέλεσιν γεωτρήσεων (βλ. λ.).

— *[Τεχν.]* Τὰ γεωτρύπανα εἶναι χειροκίνητα ἢ μηχανοκίνητα. Τὰ πρῶτα χρησιμοποιοῦνται πρὸς ἐκτέλεσιν γεωτρήσεων μικροῦ σχετικῶς βάθους (μέχρις 80—100 μέτρ.) καὶ διαμέτρου οὐχὶ μεγαλυτέρας τῶν 10—12 ἑκατ. Τοὐναντίον τὰ μηχανοκίνητα γεωτρύπανα, χρησιμοποιοῦντα διὰ τὴν λειτουργίαν των τὰς ἀτμομηχανὰς ἢ τοὺς κινητῆρας πετρελαίου, βενζίνης ἢ ἠλεκτρισμοῦ, δύνανται νὰ χρησιμοποιηθῶσι πρὸς ἐκτέλεσιν γεωτρήσεων μεγίστου βάθους καὶ διαμέτρου μέχρις ἑνὸς μέτρου περίπου.

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ τρόπου ἐπιτεύξεως τῆς γεωτρήσεως, τὰ γεωτρύπανα διαιροῦνται εἰς δύο μεγάλας κατηγορίας, ἤτοι: α') εἰς τὰ διὰ κρούσεως καὶ β') εἰς τὰ διὰ περιστροφικῆς κινήσεως τοῦ διατρητικοῦ ἐργαλείου λειτουργοῦντα. Εἰς τὰ πρῶτα, τὸ ἐκ χάλυβος διατρητικὸν ἐργαλεῖον, ἔχον τὴν μορφὴν ἁπλῆς ἢ πολλαπλῆς κοπίδος, ἐνεργεῖ δι' ἀλλεπαλλήλων κρούσεων ἐπὶ τοῦ ἐδαφικοῦ στρώματος, προκαλοῦν οὕτω τὸν κατατεμαχισμὸν τούτου καὶ συνεπῶς τὴν διάνοιξιν τῆς ὀπῆς τῆς γεωτρήσεως. Τὰ ἐκ τοῦ κατατεμαχισμοῦ προερχόμενα συντρίμματα ἐξάγονται τῆς ὀπῆς εἴτε κατὰ διαλείμματα μέσῳ εἰδικῶν ἐργαλείων (κοχλιάραι — σάκκοι) εἴτε καὶ συνεχῶς διὰ τῆς ἀνιβατικῆς κινήσεως ῥεύματος ὕδατος, δημιουργουμένου μέσῳ εἰδικῆς ἐμβολοφόρου ἀντλίας. Εἰς τὰ διὰ περιστροφικῆς κινήσεως γεωτρύπανα τὸ διατρητικὸν ἐργαλεῖον ἔχει τὴν μορφὴν εἴτε ὀδοντωτῆς κυκλικῆς στεφάνης (ἐκ χάλυβος), εἴτε λείας τοιαύτης, ἐφ' ἧς στερεοῦνται καταλλήλως μικροὶ μέλανες ἀδάμαντες, οἵτινες ἀποτελοῦσι τὸ κυρίως κοπτικὸν ἐργαλεῖον. Τέλος εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν ὑπάγεται καὶ τὸ σχετικῶς νεώτερον τῶν προηγουμένων σύστημα διὰ χαλυβδίνων σφαιριδίων (à la grenaille d'acier), εἰς ὃ ἡ διάνοιξις τῆς ὀπῆς ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς προστριβῆς πολλῶν, μικρῶν χαλυβδίνων σφαιριδίων μεταξὺ τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς περιστροφικῶς κινουμένης λείας ἐκ ρευστοπαγοῦς σιδήρου κυκλικῆς στεφάνης. Εἰς τὰ περιστροφικὰ γεωτρύπανα τὸ διαπερώμενον ἐδαφικὸν στρῶμα εἴτε κατατεμαχίζεται εἰς μικρὰ συντρίμματα (ἂν εἶναι ἀσθενοῦς συστάσεως), ἅτινα ἐξάγονται τῆς ὀπῆς ὡς καὶ εἰς τὰ διὰ κρούσεως γεωτρύπανα, εἴτε καὶ παραμένει ἐν εἴδει κυλίνδρου (carotte), ὅστις βαθμιαίως καὶ σὺν τῇ προόδῳ τῆς γεωτρήσεως εἰσέρχεται ἐντὸς εἰδικοῦ σωλῆνος, ἀμέσως ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὴν διατρητικὴν στεφάνην εὑρισκομένου, ὁπόθεν ἐξάγεται ἀνασυρομένου τοῦ ὅλου διατρητικοῦ μηχανήματος ἔξω τῆς ὀπῆς τῆς γεωτρήσεως. Οὕτως ἐπιτυγχάνεται καὶ αὐτούσιον δεῖγμα τοῦ ἑκάστοτε συναντωμένου ἐδαφικοῦ στρώματος.

Τὸ μέσον δι' οὗ μεταδίδεται ἡ κίνησις ἀπὸ τοῦ κινητῆρος εἰς τὸ διατρητικὸν ἐργαλεῖον, δύναται νὰ εἶναι, εἰς τὰ διὰ κρούσεως γεωτρύπανα, εἴτε εὔκαμπτον (χαλυβδόσχοινον συνήθως), εἴτε ἄκαμπτον (τουτέστι σιδηρᾶ ἢ ξύλινα στελέχη, προστιθέμενα σὺν τῇ προόδῳ τῆς γεωτρήσεως καὶ συνδεόμενα καταλλήλως πρὸς ἄλληλα). Τοὐναντίον εἰς τὰ περιστροφικὰ γεωτρύπανα χρησιμοποιεῖται πάντοτε ἡ ἄκαμπτος μετάδοσις τῆς περιστροφικῆς κινήσεως μέσῳ τῶν ὡς ἄνω στελεχῶν.

Τὸ εἶδος τοῦ ἑκάστοτε καταλληλοτέρου πρὸς χρησιμοποίησιν γεωτρυπάνου ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ σκοποῦ τῆς γενησομένης γεωτρήσεως, τοῦ πιθανοῦ μεγίστου βάθους ταύτης, τῆς πιθανῆς συστάσεως τοῦ ὑπεδάφους, γενικῶς δ' εἰπεῖν τὸ διὰ κρούσεων σύστημα ἐνδείκνυται προκειμένου περὶ ὀπῶν μεγάλων διαμέτρων (ἄνω τῶν 35 ἑκατ.) καὶ ἐδαφῶν οὐχὶ πολὺ συμπαγῶν, τοὐναντίον δὲ τὸ περιστροφικὸν ἐπιτυγχάνει καλύτερον εἰς τὰ σκληρὰ καὶ συμπαγῆ πετρώματα. Τέλος τὸ δι' ἀδαμάντων διατρητικὸν ἐργαλεῖον ἐφαρμόζεται κυρίως εἰς τὰς διατρήσεις πολὺ μεγάλου βάθους καὶ ἐντὸς σκληρῶν πετρωμάτων, εἰς ἃς κατ' ἀνάγκην ἡ διάμετρος τῆς ὀπῆς ἀποβαίνει ἐλαχίστη. Ἐσχάτως πολλοὶ κατασκευασταὶ συνδυάζουσιν εἰς τὸ αὐτὸ μηχάνημα ἀμφότερα τὰ συστήματα, ἤτοι τόσον τὸν διὰ κρούσεων, ὅσον καὶ τὸν περιστροφικὸν μηχανισμόν. Οὕτως ἀποβαίνει εὐχερὴς ἡ χρησιμοποίησις οἱουδήποτε ἐκ τούτων, ἀναλόγως τῶν ἑκάστοτε συνθηκῶν ὑφ' ἃς εὑρίσκεται ἡ διάτρησις. Α. Κ. ΓΕΩΡΓΑΛΑΣ

γεωτρύπης (ὁ) (Geotrypus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *γεωτρυπιδῶν*. Τὰ ἔντομα τοῦ γένους τούτου χαρακτηρίζονται κυρίως ἐκ τῶν κεραιῶν των, αἵτινες ἀποτελοῦνται ἐκ 10 ἢ 11 ἀρθρώσεων, καὶ τῶν κερατοειδῶν σιαγόνων των, αἵτινες εἶναι ἀκάλυπτοι. Τὸ σῶμά των εἶναι ἀρκετὰ εὐμεγέθες, εὔρωστον καὶ μελανοῦ ἢ στιλπνοῦ βαθυπρασίνου χρώματος. Ἡ κεφαλὴ των εἶναι πενταγωνική, ἀμβλέως γωνιώδης πρὸς τὰ ἄνω, αἱ σιαγόνες αἰσθητῶς ὀδοντωταὶ κατὰ τὴν περιφέρειάν των, οἱ ὀφθαλμοὶ κατὰ τὸ ἄνω καὶ ὀπίσθιον τμῆμα τῆς κεφαλῆς, ὁ προθώραξ εὐρὺς καὶ ἐνίοτε κεκαλυμμένος ὑπὸ ἀνθεκτικῶν ἀκανθῶν καὶ οἱ πόδες ἰσχυροὶ καὶ πολυακανθωτοί. Ζῶσιν ἐπὶ διαφόρων ἐν σήψει ὀργανικῶν οὐσιῶν καὶ τῆς κόπρου, ἐντὸς τῆς ὁποίας αἱ θήλειαι κατασκευάζουσι στοὰς καὶ ἐναποθέτουσι τὰ ᾠά των. Γνωστὰ ἄνω τῶν 100 εἰδῶν διεσπαρμένα εἰς πάσας τὰς εὐκράτους χώρας τῆς Εὐρώπης, τῆς νοτίου Ἀμερικῆς, τὴν βόρειον Ἀφρικὴν καὶ τὴν νοτιοανατολικὴν Ἀσίαν. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ὁ *γεωτρύπης ὁ ἰνδικὸς* (Geotrypus indicus), ἰθαγενὴς τῶν Ἰνδιῶν, ἀλλ' ἀπαντῶν

Digitized by Google

συχνάκις καὶ ἐν Εὐρώπῃ, ὅστις διακρίνεται ἐκ τῶν τριῶν ἀνθεκτικῶν ἀκανθῶν δι' ὧν εἶναι ὡπλισμένος ὁ προθώραξ του. Δ. Ν. Π.

γεωτρυπίδαι (οἱ) (Geotrypidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μακροκέρων*, περιλαμβάνουσα ἐλάχιστα γένη ὧν γνωστότερον ὁ γεωτρύπης (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

γεωυδρογραφία (ἡ)· ἡ περιγραφὴ τῆς γῆς καὶ τῶν ἐπ' αὐτῆς ὑδάτων. — Ἐπίθ. *γεωυδρογραφικός, —ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν γεωυδρογραφίαν.

γεωυδρογράφος (ὁ)· ὁ ἀσχολούμενος, ὁ καταγινόμενος μὲ τὴν γεωυδρογραφίαν.

γεωυδρολογία (ἡ)· ἡ ἱστορία τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ὑδάτων, ἡ περὶ τὴν ἱστορίαν τῶν ὑδάτων ἐνασχόλησις. — Ἐπίθ. *γεωυδρολογικός, —ή, —όν*, ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν γεωυδρολογίαν.

γεωυδρολόγος (ὁ)· ὁ ἀσχολούμενος, ὁ καταγινόμενος μὲ τὴν γεωυδρολογίαν.

γεωφαγία (ἡ)· τὸ νὰ τρώγῃ τις χῶμα.

—*[Εγκυκλ.]* Ἡ γεωφαγία συνηθίζεται μεταξὺ τῶν ἰθαγενῶν τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς, τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Αὐστραλίας, οἵτινες, πρὸς ἀντικατάστασιν τῆς γεύσεως τοῦ ἅλατος, ἢ διὰ θεραπευτικοὺς ἢ θρησκευτικοὺς λόγους, τρώγουν συχνὰ χῶμα, ἰδίως ἄργιλλον, περιέχουσαν μαγνησίαν, ὀξείδιον τοῦ σιδήρου, ἄσβεστον ἢ φωσφορικὸν ὀξύ. Ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ παρατηρεῖται μεμονωμένως ἡ γεωφαγία, ὡς ψυχοπαθολογικὸν φαινόμενον, ἰδίως εἰς ἄτομα νεαρᾶς ἡλικίας.

—*[Παιδιατρ.]* Ἡ γεωφαγία εἶναι πάθησις ἀναγομένη εἰς τὰς ψυχώσεις, οὐχὶ σπανία εἰς τὰ παιδία, ἰδίᾳ δὲ κατὰ τὴν νηπιακὴν ἡλικίαν. Περιπτώσεις γεωφαγίας ἔχουν παρατηρήσει πολλοὶ παιδίατροι. Ὁ Simonini τῷ 1900 περιέγραψε 16 περιπτώσεις ἀπὸ ἡλικίας 4 μηνῶν μέχρις 11 ἐτῶν. τὰς ὁποίας παρετήρησεν εἰς ἓν ἐξωτερικὸν ἰατρεῖον τῆς πόλεως Βιγκεντίας. Τὰ παιδία ταῦτα ᾐσθάνοντο μίαν ἀκατανίκητον τάσιν νὰ τρώγουν χῶμα καὶ ἔπρεπε νὰ ἐπιτηρῶνται μετὰ προσοχῆς διὰ νὰ κατορθωθῇ νὰ τεθῇ φραγμὸς εἰς τὴν κακὴν ταύτην συνήθειαν. Ὁ J. Mathieu τῷ 1927 ἐδημοσίευσεν ἐπίσης μίαν ἐνδιαφέρουσαν μελέτην ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, παρατηρήσας τὴν γεωφαγίαν εἰς τὰ παιδία τοῦ ἀνατολικοῦ Μαρόκκου. Τὰ παιδία ταῦτα μέχρις ἡλικίας 5 ἐτῶν ἦσαν γεωφάγα κατὰ 80 % καὶ ἀπὸ ἡλικίας 5—10 ἐτῶν κατὰ 25 %· μετὰ τὸ 10ον ἔτος ἡ πάθησις ἦτο σπανιωτάτη.

Ἡ γεωφαγία δύναται νὰ προκαλέσῃ διαφόρους πεπτικὰς διαταραχάς· ἡ δυσπεψία καὶ ὁ ἀνευρυσμὸς τοῦ στομάχου εἶναι συνήθεις· πολλάκις σχηματίζονται σήψεις καὶ ἀέρια ἐντὸς τῆς κοιλίας καὶ αἱ κενώσεις περιέχουν ἄμμον καὶ ποικίλα ἄλλα ξένα σώματα. Ἐπίσης συνηθέστατα παρατηροῦνται ἐντὸς τῶν κοπράνων διάφοροι ἐντερικοὶ σκώληκες, ἀσκαρίδες, ὀξύουροι, σπανιώτερον τριχοκέφαλοι καὶ εἴς τινας χώρας τῆς Ἀφρικῆς ὑμενολεπίδες (εἶδος hymenolepis nana). Τὰ ἐκ τῆς παθήσεως ταύτης πάσχοντα παιδία εἶναι ὠχρά, ἰσχνά, ἀναιμικά. Τὰ ἐρυθρὰ αὐτῶν αἱμοσφαίρια εἶναι πολλάκις σημαντικῶς ἠλαττωμένα. Πρὸς τούτοις ἡ γεωφαγία δύναται νὰ γίνῃ πρόξενος διαφόρων ἄλλων μικροβιακῶν νοσημάτων.

Ἡ θεραπεία ὀφείλει νὰ ἐπιδρᾷ ἰδίως ἐπὶ τῆς νευρικῆς καταστάσεως τοῦ ἀρρώστου, χρειάζεται δηλαδὴ κυρίως ψυχοθεραπεία ἐνισχύουσα καὶ ἀναμορφώνουσα τὴν θέλησιν τοῦ παιδίου, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἐπιτηρῆται συνεχῶς. Ἐν περιπτώσει δὲ ἑλμινθιάσεως θὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ συνήθης θεραπευτικὴ κατὰ τῶν σκωλήκων. Ι. ΒΕΡΑΣ

γεωφάγος (ὁ)· ὁ τρώγων τὴν γῆν, τὸ χῶμα, ὁ πάσχων γεωφαγίαν (βλ. λ.).

γεωφάγος (ὁ) (Geotrogus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*. Τὰ ἔντομα ταῦτα διακρίνονται κυρίως ἐκ τῶν ἐπιμήκων κεραιῶν των, αἵτινες ἀποτελοῦνται ἐκ 10 ἀρθρώσεων. Τὰ ἄρρενα ἔντομα εἶναι συνήθως πτερωτὰ καὶ σπανίως ἄπτερα, τὰ δὲ θήλεα πάντοτε ἄπτερα. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη, ὧν ἱκανὸς ἀριθμὸς ἀπαντᾷ ἐν Εὐρώπῃ. Δ. Ν. Π.

γεωφανής (ὁ, ἡ), —ές (τό)· ὁ φαινόμενος ὡς γῆ, ὡς χῶμα.

γεωφιλίδαι (οἱ) (Geophilidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια μυριαπόδων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *χειλοπόδων*. Τὰ ζῷα τῆς οἰκογενείας ταύτης ἔχουσι σῶμα ἐπίμηκες, σκωληκοειδές, ἐκ τεσσαράκοντα περίπου ἀρθρώσεων ἢ κρίκων ἀποτελούμενον, καὶ πολυαρίθμους βραχείας κεραίας. Οἱ γεωφιλίδαι ζῶσιν ἐντὸς τῆς γῆς, ἀλλ' ἐνίοτε ἀπαντῶσι καὶ ὑπὸ τὸν φλοιὸν τῶν δένδρων καὶ ὑπὸ τοὺς μύκητας. Γνωστότερον γένος τῆς οἰκογενείας εἶναι ὁ γεώφιλος (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

γεώφιλος (ὁ) (Geophilus) *[Ζωολ.]*. Γένος μυριαπόδων τῆς οἰκογενείας τῶν *γεωφιλιδῶν*. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ὁ *γεώφιλος ὁ ἠλεκτρικὸς* (Geophilus electricus). Κυριώτερον χαρακτηριστικὸν των γνώρισμα εἶναι οἱ πόδες, τοὺς ὁποίους φέρουσι κατὰ τὴν βάσιν τῶν σιαγόνων των. Οἱ ὀφθαλ-

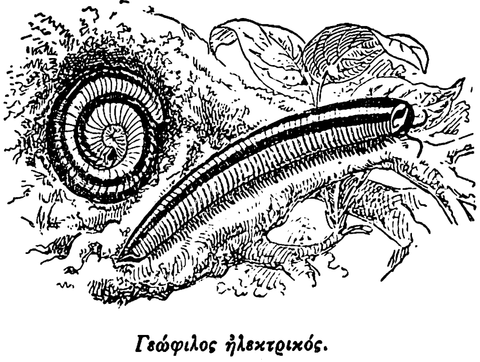

Γεώφιλος ἠλεκτρικός.

μοί των εἶναι μεγάλοι ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ ζῴου. Αἱ κεραῖαι εἶναι μακραί, νηματοειδεῖς καὶ ἀποτελοῦνται ἐκ 14 ἀρθρώσεων. Οἱ πόδες, 150 ζεύγη, εἶναι λεπτοὶ καὶ βραχύτατοι. Ἀπαντᾷ εἰς τὰ δάση τῆς νοτίου Ἀμερικῆς καὶ ἐνδιατᾶται ὑπὸ τοὺς φλοιοὺς διαφόρων δένδρων. Δ. Ν. Π.

γεωφόρμιον (τό)· βλ. λ. γουαϊαφόρμιον.

γεώφυτα (τά) *[Βοτ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ φυτά, ἅτινα καὶ μετὰ τὴν περίοδον τῆς βλαστήσεως διατηροῦσι τὴν πρὸς βλάστησιν τάσιν εἰς ὑπόγειά τινα τμήματα αὐτῶν, ὡς π. χ. τοὺς βολβούς, τοὺς κονδύλους, τὰς ῥίζας κλπ. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς βλαστήσεως καλεῖται *λανθάνουσα βλάστησις*. Δ. Ν. Π.

γεώφωνον (τὸ) (Geophon). Ἀκουστικὴ συσκευὴ ὁμοιάζουσα πρὸς τὸν σεισμογράφον. Ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς κιβωτίου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὑρίσκεται ἐξηρτημένον μικρὸν βάρος μολύβδου μεταξὺ πλακῶν ἀπὸ λεπιδόλιθον ἢ μαρμαρυγίαν, καὶ ἐξ ἑνὸς ἀκουστικοῦ κέρατος. Ὅταν κραδασμοὶ τοῦ ἐδάφους, ὁρμώμενοι ἐξ ἀποστάσεως μέχρις 700 μέτρων, συναντήσουν τὸ κιβώτιον, γίνονται αἰσθητοὶ διὰ τοῦ ἀκουστικοῦ κέρατος. Τὸ πρῶτον ἐχρησιμοποιήθη κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον πρὸς ἀνακάλυψιν τυχὸν ὑπογείων ἐχθρικῶν ὑπονομεύσεων· ἐσχάτως χρησιμοποιεῖται εἰς τὰ μεταλλεῖα πρὸς ἐξακρίβωσιν ἐσωτερικῶν πτώσεων μαζῶν κλπ. Ἐπίσης χρησιμοποιεῖται κατὰ τὴν ἐπιτήρησιν τῆς λειτουργίας τῶν μηχανῶν πρὸς ἔλεγχον τῶν τυχὸν ἀβαριῶν ἐντὸς τῶν κυλίνδρων. Α. Μ.

γεωχαρῆ (τὰ) *[Βοτ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ φυτὰ τὰ ἔχοντα ἕρποντας βλαστούς.

γή· ἰδιωματ., διαζευκτικὸς σύνδεσμος προελθὼν ἀπὸ τοῦ ἤ, ὁσάκις ἡ μετ' αὐτὸν λέξις ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆεν: «γὴ ἐσὺ γὴ ἐκεῖνος».

γῆ (ἡ), (συνῃρημ. τοῦ *γέα*), δημοτ. *γῆς*, πληθ. *γαῖαι*, ἐνίοτε καὶ ὀνομ. *γαῖα*· ὁ πλανήτης τὸν ὁποῖον κατοικοῦμεν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν οὐρανόν, τὸν ἥλιον, τὰ ἄστρα κ.τ.τ.· παροιμ. «'ς τὸν οὐρανὸ τὸ γύρευα καὶ 'ς τὴ γῆ τὸ βρῆκα» ἐπὶ ἐπιτυγχάνοντός τι ἀνελπίστως, «τί ρίχνει ὁ οὐρανὸς καὶ δὲ βαστάει ἡ γῆ;» καὶ ἄλλως: «ὅσα βρέχει ὁ οὐρανός, ἡ γῆ τὰ καταπίνει» ὅτι ὁ ἄνθρωπος δέχεται καὶ ὑποφέρει πᾶν ὅ, τι μοιραίως ἀντιμετωπίζει. «νὰ σχιστῇ ἡ γῆς καὶ νὰ μὲ καταπιῇ» ὡς ὅρκος ἢ κατάρα, «ἐκίνησε γῆν καὶ οὐρανὸν» ἐπὶ τῶν πᾶσαν φροντίδα καταβαλλόντων καὶ τὰ πάντα μηχανωμένων πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ των· ‖ ἡ ξηρά, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν θάλασσαν, κοιν. *στεριά*: «κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν»· «γῆν ὁρῶμεν» φρ. παρὰ τοῖς λογιωτέροις, ὅταν ἀνακύπτῃ ἐλπὶς ἐπιτυχίας ἢ τὸ πέρας τοῦ συντελουμένου ἔργου (ἡ φρ. παρὰ *Διογένει Λαερτ.* 6,2.28)· ‖ τὸ χῶμα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ *ὕδωρ*: «ὁ Δαρεῖος ἐζήτησε παρὰ τῶν Ἑλλήνων γῆν καὶ ὕδωρ ὡς ἐπίσημον σημεῖον τῆς ὑποταγῆς αὐτῶν» ‖ καθόλου τὸ χῶμα: «γαῖαν ἔχοις ἐλαφράν». «κεραμῖτις —, ἀμμώδης —, ἀργιλώδης γῆ», «Θηραϊκὴ γῆ» ἡ κοινῶς ποροελλάνη, «κιμωλία —, κρητὶς γῆ» ἡ κοινῶς κιμωλιά· ‖ ἐπὶ τῆς σημασίας ταύτης εἰς τὴν νεωτέραν γλῶσσαν ἐν συνθέσει· π. χ. *ἀσπρόγειο, κοκκινόγειο, πυρρόγειο*, ἄλλως *ἀσπρόχωμα, κοκκινόχωμα*· ‖ ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς, τὸ ἔδαφος: «πᾶς ὅ τ' ἐπὶ γῆς καὶ ὑπὸ γῆν χρυσὸς ἀρετῆς οὐκ ἀντάξιος» (ἀρχ.), «δὲν πατεῖ 'ς τὴ γῆ», «βάρος τῆς γῆς» ἐπὶ ἀνθρώπου ἀχρήστου, φυγοπόνου (πρβ. ἀρχ. «ἄχθος ἀρούρης»), «ἔπεσε —, ξαπλώθηκε κατὰ γῆς»· ‖ φρ. «κατὰ γῆς» καὶ ἰδιωματ. *καταῆς* ὡς ἐπίρρημα: «τ' ἄφησα —, κάθισε κατὰ γῆς» = χαμαί· ‖ ὡς ἔκτασις καλλιεργήσιμος: «ἄγονος —, εὔφορος γῆ», «χέρσος γῆ» ἢ ἁπλῶς «χέρσος», «παρθένος γῆ» ἄθικτος ὅλως ἀκαλλιέργητος, ἀγρία· ‖ εἰς τὸν πληθ. *γαῖαι* οἱ ἀγροί, τὰ χωράφια: «αἱ ἄρισται τῶν γαιῶν», «φόρος τῶν καλλιεργησίμων γαιῶν»· ‖ χώρα: «πατρῴα γῆ», «γῆ τῆς ἐπαγγελίας», «γῆ Μαδιάμ».

Ὅταν τὸ ὄνομα *γῆ* χρησιμεύῃ ὡς πρῶτον συνθετικὸν μέρος, λαμβάνεται ὡς θέμα τὸ *γεω*— (ἐκ τοῦ *γη-ο*) ἢ τὸ *γη*—, π. χ. *γεωμέτρης, γεωγράφος, γήλοφος, γηγενής*· ὅταν δὲ χρησιμεύῃ ὡς δεύτερον συνθετικὸν λαμβάνεται ὡς θέμα τὸ *γεω—, γαιο—, γειο—*, π. χ. *εὔγεως, λεπτόγεως, μεσόγαιος* ἢ *μεσόγειος*. ‖ Ἀπὸ τῶν μεταγενεστέρων χρόνων σχηματίζονται σύνθετα μὲ πρῶτον συνθετικὸν τὸ *γαῖα*: π.χ. *γαιοδότης, γαιομάχος, γαιοκτήμων* κ.ἄ. Β. ΦΑΒΗΣ

—[ΜΥΘΟΛ.]· βλ. Γαῖα.

—[ΑΣΤΡΟΝΟΜ.] Ὁ ὑφ' ἡμῶν κατοικούμενος πλανήτης τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος ὀνομάζεται *Γῆ*. Ταύτης, θεωρουμένης ὡς κόσμου ἐν τῷ Σύμπαντι, μελετᾶται ὑπὸ τῶν ἀκολούθων ἐπιστημῶν: ὑπὸ τῆς Ἀστρονομίας ἡ θέσις της ὡς πρὸς τὸν Ἥλιον καὶ ἡ περὶ αὐτὸν κίνησίς της· ὑπὸ τῆς Μαθηματικῆς καὶ Ἀστρονομικῆς Γεωγραφίας ὁ καθορισμὸς τῶν σημείων τῆς ἐπιφανείας της· ὑπὸ τῆς Φυσικῆς Γεωγραφίας ἡ περιγραφὴ τῆς διαμορφώσεως τῆς ἐπιφανείας, τοῦ κλίματος καὶ τῆς ζωῆς τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζῴων· ὑπὸ τῆς Γεωλογίας αἱ ἀλλοιώσεις τῶν ἀνωτέρω φαινομένων κατὰ τὰ διάφορα στάδια τῆς ἐξελίξεως αὐτῆς· ὑπὸ τῆς Γεωφυσικῆς ἡ μελέτη τῶν φυσικῶν ὅρων ἐπὶ τῆς Γῆς καὶ ἐντὸς τοῦ φλοιοῦ αὐτῆς· τέλος ὑπὸ τῆς Γεωδαισίας τὸ πρόβλημα τοῦ μεγέθους καὶ τῆς μορφῆς τῆς Γῆς.

Σχῆμα καὶ κίνησις τῆς Γῆς. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐξελάμβανον τὴν Γῆν ὡς μίαν ἐπίπεδον κυκλικὴν ἐπιφάνειαν, περικλειομένην ὑπὸ τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ καλυπτομένην ὑπὸ τοῦ ἐπὶ στηλῶν στηριζομένου Οὐρανοῦ. Ἤδη ὁ Ἀναξίμανδρος καὶ ὁ Πυθαγόρας ἐδίδαξαν περὶ τοῦ σφαιρικοῦ σχήματος τῆς Γῆς, ὁ δὲ Εὔδοξος (350 π. Χ.) ἀνήγαγεν εἰς δόγμα τὴν διδασκαλίαν ταύτην. Ὁ Ἀρχιμήδης ἐπεχείρησε νὰ δώσῃ καὶ πραγματικὴν ἀπόδειξιν τῆς ὑποθέσεως ταύτης. Οἱ μεταγενέστεροι συγγραφεῖς, ὡς ὁ Κικέρων, ὁ Πλούταρχος κλπ., οὐδεμίαν εἶχον πλέον περὶ αὐτοῦ ἀμφιβολίαν.

Αἱ σπουδαιότεραι ἀποδείξεις περὶ τῆς σφαιρικότητος τῆς Γῆς εἶναι αἱ ἀκόλουθοι: ἡ ἁπανταχοῦ κυκλικὴ μορφὴ τοῦ ὁρίζοντος, ὅπου ἡ θέα δὲν παρεμποδίζεται· ἡ εὔρυνσις τοῦ κύκλου τοῦ ὁρίζοντος κατὰ τὴν ἄνοδον τοῦ παρατηρητοῦ εἰς ὑψηλότερον κείμενα σημεῖα παρατηρήσεως· ἡ ἐμφάνισις παρὰ τὸν ὁρίζοντα τῶν ὑψηλοτέρων σημείων πλησιαζόντων ἀντικειμένων, ὡς π. χ. τῶν ἱστῶν πλοίων, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ἐξαφάνισις αὐτῶν τελευταίων κατὰ τὴν ἀπομάκρυνσίν των· τὰ περὶ τὴν Γῆν ταξίδια· αἱ ἐκλείψεις τῆς Σελήνης, αἱ ὁποῖαι δεικνύουσι τὴν σκιὰν τῆς Γῆς πάντοτε κυκλικήν· τὸ διάφορον ὕψος τῶν ἀστέρων, θεωμένων ἀπὸ διάφορα σημεῖα τῆς Γῆς, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν παρατήρησιν ὅτι κατὰ τὴν μετάβασιν τοῦ παρατηρητοῦ ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον χάνονται διαρκῶς ἀστέρες ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα πρὸς βορρᾶν, ἐνῷ ἐμφανίζονται νέοι πρὸς νότον. Ὁ Ἀριστοτέλης ἐθεώρει τὴν Γῆν ὡς σφαῖραν ἐν τῷ Σύμπαντι, περὶ τὴν ὁποίαν ἔκαμνον τὴν ἡμερησίαν περιφοράν των ὁ Ἥλιος, ἡ Σελήνη καὶ οἱ λοιποὶ ἀστέρες. Ὁ Ἀρίσταρχος δὲν κατώρθωσε νὰ ἐπιβάλῃ τὴν διδασκαλίαν του περὶ τῆς κινήσεως τῆς Γῆς περὶ τὸν ἀκίνητον Ἥλιον. Ὁ Κοπέρνικος ὑπέδειξεν ἐκ νέου ὅτι ἡ ἡμερησία κίνησις τῶν ἀστέρων περὶ τὴν Γῆν εἶναι φαινομενικὴ μόνον καὶ ὅτι ἡ Γῆ συμπληρώνει καθ' ἕκαστον διάστημα 24 ἀστρικῶν ὡρῶν μίαν πλήρη στροφὴν περὶ τὸν ἄξονά της ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς. Δὲν εἶχεν ὅμως κατορθώσει νὰ παρουσιάσῃ ἀπολύτως πειστικὰς ἀποδείξεις. Πρῶτος ὁ Νεύτων ἐξήγησεν ἱκανοποιητικῶς τὴν ὑπὸ τοῦ Γάλλου Ρισὲ γενομένην παρατήρησιν τοῦ διαφόρου χρόνου αἰωρήσεως τοῦ αὐτοῦ ἐκκρεμοῦς εἰς Παρισίους καὶ Καγιέν, ὡς συνέπειαν τῆς μειώσεως τῆς βαρύτητος πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ἰσημερινοῦ, ἥτις προκαλεῖται ὑπὸ τῆς ἐκ τῆς κινήσεως τῆς Γῆς ἀναπτυσσομένης φυγοκέντρου δυνάμεως, ἡ ὁποία εἶναι μεγαλυτέρα παρὰ τὸν Ἰσημερινὸν ἀφ' ὅ,τι εἰς βορειότερα πλάτη.

Ὁ Νεύτων ἤχθη ἐξ αὐτοῦ εἰς τὴν ἐκδοχὴν τῆς ἐλλειπτικῆς παραμορφώσεως τοῦ γηΐνου μεσημβρινοῦ καὶ τοῦ πεπλατυσμένου σχήματος τῆς Γῆς παρὰ τοὺς πόλους. Καὶ τὰ πειράματα τῆς πτώσεως τῶν σωμάτων παρέχουν κατὰ τὸν Νεύτωνα ἑτέραν ἀπόδειξιν περὶ τῆς σφαιρικότητος τοῦ πλανήτου μας. Κατὰ τὴν πτῶσιν σώματος, τοῦτο διαφυλάττει ἐν ἑαυτῷ τὴν κεκτημένην μεγαλυτέραν ταχύτητα ἕνεκα τῆς ὑψηλοτέρας του θέσεως καὶ πίπτει ἀνατολικώτερον τοῦ κάτωθι τοῦ σημείου τῆς ἐκκινήσεώς του κατακορύφως κειμένου σημείου. Τοιαῦτα πειράματα ἐκτελεσθέντα ὑπὸ τοῦ Benzenberg (1802 καὶ 1804), ὡς καὶ τοῦ Reich (1831) ἐστέφθησαν ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας. Τὴν μᾶλλον σημαντικὴν ὅμως ἀπόδειξιν περὶ τῆς περιστροφῆς τῆς Γῆς περὶ ἄξονα ἔδωκεν ὁ Foucault (1851) διὰ τοῦ περιφήμου πειράματός του τοῦ φερωνύμου ἐκκρεμοῦς. Ἑτέρα συνέπεια τῆς περιστροφῆς τῆς Γῆς εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Eötvös (1919) ὑποδειχθεῖσα. Μᾶζα κινουμένη ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς κινήσεώς της, ἤτοι πρὸς ἀνατολάς, πρέπει ἕνεκα τῆς μεγαλυτέρας περιστροφικῆς κινήσεως νὰ εἶναι ἐλαφροτέρα, κινουμένη δὲ πρὸς δυσμὰς βα-

Digitized by Google

ρυτέρα ἕνεκα τῆς ἠλαττωμένης τοιαύτης. Πράγματι ἐὰν περιστραφῇ ἄξων φέρων εἰς τὰ πέρατά του δύο ἰσοβαρεῖς σφαίρας περὶ κατακόρυφον ἄξονα, ἀποδεικνύεται τοῦτο διὰ τῶν ταλαντώσεων, εἰς τὰς ὁποίας ὑποβάλλεται ὁ ἄξων ὡς πρὸς τὴν ὁριζόντιον.

Ὁ ἄξων περὶ τὸν ὁποῖον περιστρέφεται ἡ Γῆ ὁ «ἄξων τῆς Γῆς», τέμνει τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς εἰς τοὺς δύο πόλους: τὸν Βόρειον καὶ τὸν Νότιον πόλον, ἡ θέσις τῶν ὁποίων ὑφίσταται μικρὰς μετατοπίσεις. Ἕκαστον νοητὸν ἐπίπεδον, τὸ ὁποῖον διέρχεται διὰ τοῦ ἄξονος τῆς Γῆς τέμνει τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς κατὰ κύκλον καλούμενον «μεσημβρινόν». Τὸ νοητὸν ἐπίπεδον τὸ διερχόμενον διὰ τοῦ κέντρου τῆς Γῆς καθέτως ἐπὶ τὸν ἄξονά της τέμνει τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς κατὰ τὸν καλούμενον «Ἰσημερινόν», ὁ ὁποῖος τέμνει κατὰ τὸ μέσον ὅλους τοὺς μεσημβρινούς. Ἐπίπεδα παράλληλα πρὸς τὸν Ἰσημερινὸν τέμνουν τὴν ἐπιφάνειαν τῆς Γῆς κατὰ «παραλλήλους» κύκλους. Ἡ θέσις σημείου τινὸς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς δύναται νὰ ὁρισθῇ ἀκριβῶς τῇ βοηθείᾳ τῶν κύκλων αὐτῶν ὡς γεωγραφικὸν «πλάτος» καὶ «μῆκος» (βλ. λ. γεωγραφικαὶ *συνιεταγμέναι*).

Διὰ τὴν μέτρησιν τοῦ μεγέθους καὶ τῆς μορφῆς τῆς Γῆς ἐγένοντο μετρήσεις τόξων τῶν μεσημβρινῶν εἰς διάφορα πλάτη. Ἤδη αἱ πρῶται μετρήσεις γενόμεναι ἐν Λαππλανδίᾳ (1737) καὶ Περοὺ (1744) ἀπέδειξαν τὸ βάσιμον τῆς ὑπὸ τοῦ Νεύτωνος ἐκ τῆς θεωρίας τῆς βαρύτητος ἐξαχθείσης ὑποθέσεως περὶ τοῦ πεπλατυσμένου σχήματος τῆς Γῆς παρὰ τοὺς πόλους. Ἡ τιμὴ τῆς πλατύνσεως ταύτης ὁρίζεται ὡς διαφορὰ τῆς ἐπὶ τοῦ Ἰσημερινοῦ διαμέτρου καὶ τοῦ ἄξονος τῆς Γῆς, καὶ ἐκφράζεται ὡς τμῆμα τῆς ἰσημερινῆς διαμέτρου ἢ τὸ ἀντίστροφον ταύτης. Ἐπὶ τῇ βάσει δέκα μετρήσεων διαφόρων μοιρῶν τοῦ μεσημβρινοῦ ἐξήγαγεν ὁ Bessel (1837—1841) τὰς διαστάσεις τοῦ πεπλατυσμένου γηΐνου ἐλλειψοειδοῦς. Νεώτεραι μετρήσεις μοιρῶν τοῦ μεσημβρινοῦ ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ Clarke (1880), τοῦ Helmert ἐν συνδυασμῷ πρὸς μετρήσεις τῆς βαρύτητος (1907 καὶ 1912) καὶ τοῦ Hayford (1910), ἐκ τῶν ὁποίων εὑρέθησαν αἱ ἀκόλουθοι τιμαὶ διὰ τὴν ἰσημερινὴν διάμετρον α, τὴν πολικὴν διάμετρον β καὶ τὴν πλάτυνσιν γ εἰς διεθνῆ μέτρα:

	α	β	γ
Bessel	6.377.482	6.356.164	1: 299.15
Clarke	6.378.334	6.356 600	1: 293.47
Helmert	6.378.200	6.356.818	1: 298.3
Hayford	6.378.338	6.356.909	1: 296.96

Ἡ φυσικὴ μέθοδος τοῦ προσδιορισμοῦ τοῦ σχήματος τῆς Γῆς βασίζεται ἐπὶ τοῦ ἀξιώματος τῆς μηχανικῆς, κατὰ τὸ ὁποῖον ὑγρὰ ἀνομοιομερὴς μᾶζα, τῆς ὁποίας ἡ μορφὴ καὶ ἡ διάταξις ἐλάχιστα διαφέρει τῆς κατὰ ὁμοκεντρικὰς σφαιρικὰς στιβάδας διατάξεως, στρεφομένη περὶ ἄξονα, λαμβάνει σχῆμα ἰσορροπίας, τὸ ὁποῖον σχεδὸν συμπίπτει πρὸς τὸ τοῦ ἐλλειψοειδοῦς ἐκ περιστροφῆς. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Γῆ ἐλάχιστα διαφέρει τοῦ σφαιρικοῦ σχήματος καὶ ἡ κατανομὴ τῆς μάζης της εἶναι σχεδὸν ὁμοκεντρική, τὸ σχῆμά της ἐλάχιστα πρέπει νὰ διαφέρῃ τοῦ ἐλλειψοειδοῦς ἐκ περιστροφῆς. Ἐπ' αὐτοῦ ἡ ἐπιτάχυνσις τῆς βαρύτητος ἔχει τιμὰς ὁριζομένας ὑπὸ τῆς θεωρίας τῆς βαρύτητος, ἢ ἀντιθέτως ἐκ τῶν μετρήσεων τῆς ἐπιταχύνσεως τῆς βαρύτητος ἐξάγονται συμπεράσματα ἐπὶ τῶν ὁμοκεντρικῶν ὑποκειμένων στρωμάτων τῆς αὐτῆς βαρύτητος. Διὰ χρησιμοποιήσεως πολυαρίθμων εἰς διάφορα σημεῖα τῆς Γῆς κατανεμημένων μετρήσεων τῆς ἐπιταχύνσεως τῆς βαρύτητος, ὑπελόγισεν ὁ Helmert τὴν τιμὴν τῆς πλατύνσεως τῆς Γῆς 1: 298, 3. Ἡ μὴ ταυτότης τῶν εὑρεθεισῶν τιμῶν ἐκ τῶν μετρήσεων τῶν μοιρῶν προέρχεται ἐκ τῶν κατὰ ταύτας ἀποκλίσεων ἢ διαταραχῶν τοῦ νήματος τῆς στάθμης. Τοῦτο ἀποκλίνει ἀπὸ τῆς κατακορύφου διευθύνσεως, ἐὰν αἱ μᾶζαι δὲν εἶναι συμμετρικῶς διατεταγμέναι περὶ τὸν τόπον τῆς παρατηρήσεως. Αἱ διαταραχαὶ τοῦ νήματος τῆς στάθμης ἀπέδειξαν ὅτι τὸ σχῆμα τῆς Γῆς δὲν δύναται νὰ εἶναι σφαιροειδές, ὅτι ἑπομένως ἡ περιβάλλουσα τὸν πλανήτην μας ἐπιφάνεια, ἥτις ὁρίζεται ὑπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης καὶ τῆς ὑπὸ τὴν στερεὰν νοητῆς ἐπεκτάσεως ταύτης, δὲν ἔχει γεωμετρικῶς κανονικὸν σχῆμα, ἀλλ' ὅτι δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς κυρτὴ ἐπιφάνεια, ἐπὶ ὅλων τῶν σημείων τῆς ὁποίας ἡ βαρύτης ἔχει κατακόρυφον κατεύθυνσιν. Ἡ ἐπιφάνεια αὕτη ὠνομάσθη «γεωειδές». Αἱ διαφοραὶ τοῦ γεωειδοῦς ἀπὸ τοῦ ἐλλειψοειδοῦς ἐκ περιστροφῆς εἶναι τόσον ἀσήμαντοι, ὥστε ἐν τῇ πρακτικῇ Γεωδαισίᾳ νὰ δύναται νὰ θεωρῆται ἀντὶ τοῦ γεωειδοῦς τὸ σχῆμα τῆς Γῆς ὡς πεπλατυσμένον ἐλλειψοειδὲς ἐκ περιστροφῆς.

Τὸ σχῆμα τῆς Γῆς ἔχει καὶ ἐπὶ τῆς κινήσεως τῆς Σελήνης ἐπίδρασιν. Ἑπομένως εἶναι καὶ ἐκ ταύτης δυνατὸν νὰ ἐξαχθοῦν συμπεράσματα ἐπὶ τοῦ σχήματος τῆς Γῆς καὶ ἐπὶ τῆς μέσης τιμῆς τῆς πλατύνσεως, ἀνεξαρτήτως τῶν ὑπαρχουσῶν ἀνωμαλιῶν τῆς ἐπιφανείας καὶ τῆς διαφόρου πυκνότητος τῶν πετρωμάτων. Οὕτως ὁ Laplace εὗρε σχεδὸν τὴν αὐτὴν τιμὴν διὰ τὴν πλάτυνσιν τῆς Γῆς, ἤτοι 1: 299, ὁ Helmert ἐπὶ τῇ βάσει τῆς περὶ Σελήνης θεωρίας τοῦ Hansen τὴν τιμὴν 1: 297,8. Ἡ Γῆ κατέχει ἐν τῷ πλανητικῷ συστήματι τὴν τρίτην θέσιν, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀπόστασίν της ἀπὸ τοῦ Ἡλίου, ὑπερβάλλουσα κατὰ τὸ μέγεθος τοὺς πλανήτας Ἑρμῆν, Ἀφροδίτην, Ἄρην καὶ τοὺς ἀστεροειδεῖς, καὶ οὖσα σημαντικῶς μικροτέρα τοῦ Διός, Κρόνου, Οὐρανοῦ καὶ Ποσειδῶνος. Ἡ μᾶζα τῆς Γῆς εἶναι κατὰ τὸν Bauschinger τὸ 1: 330.200 τῆς μάζης τοῦ Ἡλίου. Τὸ ἐπίπεδον τῆς περὶ τὸν Ἥλιον περιφορᾶς τῆς Γῆς σχηματίζει μὲ τὸ ἐπίπεδον τοῦ Ἰσημερινοῦ γωνίαν 23° 27′ 8″, ἥτις ὑφίσταται κατὰ μεγαλύτερα χρονικὰ διαστήματα μικρὰς περιοδικὰς διακυμάνσεις. Ἡ μέση ἀπόστασις αὐτῆς ἀπὸ τοῦ Ἡλίου εἶναι 149.5 ἑκατομμύρια χιλιόμετρα. Ἐπειδὴ ἡ ἐκκεντρότης τῆς τροχιᾶς τῆς Γῆς εἶναι 0,01677, ἡ ἑκάστοτε ἀπόστασις τῆς Γῆς ἀπὸ τοῦ Ἡλίου δύναται κατ' ἀνώτατον ὅριον νὰ εἶναι κατὰ τὸ $^1/_{60}$ μεγαλυτέρα ἢ μικροτέρα τῆς μέσης τιμῆς αὐτῆς. Ὁ χρόνος περιφορᾶς εἶναι 365,25636 ἀστρικῶν ἡμερῶν ἢ 365 ἡμερῶν, 6 ὡρῶν, 9 λεπτῶν καὶ 9 δευτερολέπτων ἀστρικοῦ χρόνου, τροπικοῦ δὲ 265.24220 ἡμερῶν, ἢ 365 ἡμερῶν, 5 ὡρῶν, 48 λεπτῶν καὶ 46 δευτερολέπτων. Ἐπειδὴ δὲ τὸ μῆκος τῆς γηΐνης τροχιᾶς εἶναι 936 ἑκατομμύρια χιλιόμετρα, ἡ Γῆ διανύει 29,7 χιλιόμετρα καθ' ἕκαστον δευτερόλεπτον. Ἐκ τῆς κινήσεως τῆς Γῆς περὶ τὸν Ἥλιον προέρχονται καὶ αἱ φαινομενικαὶ ἀλλαγαὶ τῆς θέσεως τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ἔτους. Ἡ παράλλαξις τῶν ἀπλανῶν εἶναι ἑπομένως μία ἀκόμη ἄμεσος ἀπόδειξις τῆς κινήσεως τῆς Γῆς περὶ τὸν Ἥλιον. Ὅπως ἡ ἡμερησία περιστροφὴ τῆς Γῆς περὶ τὸν ἄξονά της ἔχει ὡς συνέπειαν νὰ φαίνεται ὁ Ἥλιος διαγράφων ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς κατὰ τὴν διάρκειαν μιᾶς ἡμέρας κύκλον, τοῦ ὁποίου τὸ ἐπίπεδον εἶναι κάθετον ἐπὶ τὸν ἄξονα τῆς Γῆς, οὕτω καὶ ἡ κίνησις τῆς Γῆς περὶ τὸν Ἥλιον προκαλεῖ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι οὗτος συμπληρώνει κατὰ τὴν διάρκειαν ἑνὸς ἔτους μέγαν κύκλον μεταξὺ τῶν ἀπλανῶν, τὴν καλουμένην «ἐκλειπτικήν», ἐπὶ τῆς ὁποίας προχωρεῖ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀνὰ 59 λεπτὰ τῆς μοίρας ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς. Ἕνεκα τῆς ἐτησίας ταύτης κινήσεως τῆς Γῆς ἡ πραγματικὴ ἡλιακὴ ἡμέρα εἶναι κατά τι μεγαλυτέρα τῆς ἀστρικῆς καὶ ἡ διάρκεια τῆς ἡλιακῆς ἡμέρας δὲν εἶναι πάντοτε ἡ αὐτή. Ἡ ἡμερησία αὕτη μεταβολὴ τῆς θέσεως τοῦ Ἡλίου εἶναι τὸ αἴτιον τῆς διαφόρου διαρκείας τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν νυκτῶν, ὡς καὶ τῶν ἐποχῶν τοῦ ἔτους. Ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νὺξ εἶναι πάντοτε τῆς αὐτῆς διαρκείας δι' ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ Ἰσημερινοῦ μόνον. Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῆς μεγίστης καὶ ἐλαχίστης ἡμέρας αὐξάνει διαρκῶς, καθ' ὅσον προχωροῦμεν πρὸς τοὺς πόλους, καὶ μεταξὺ τῶν δύο «πολικῶν κύκλων», δηλαδὴ τῶν παραλλήλων κύκλων 66°30′ βορείου καὶ νοτίου πλάτους, ἰσχύει ἐπὶ ὡρισμένον ἀριθμὸν μηνῶν τοῦ ἔτους μονίμως ἡμέρα, ἐνῷ εἰς τὸ ἀντίθετον διάστημα μονίμως νύξ. Ὁμοίως ὑφίσταται σχέσις μεταξὺ τῶν ἐποχῶν τοῦ ἔτους (ὑπὸ τὴν ἀστρονομικὴν ἔννοιαν) καὶ τῆς μεταβαλλομένης διαρκείας τῆς ἡμέρας. Ἕνεκα τῆς ἀνομοιομεροῦς κινήσεως τῆς Γῆς ἐπὶ τῆς τροχιᾶς της αἱ ἐποχαὶ τοῦ ἔτους δὲν εἶναι τῆς αὐτῆς διαρκείας. Τὸ ἔαρ διαρκεῖ 92 ἡμέρας καὶ 20 ὥρας, τὸ θέρος 93 ἡμέρας καὶ 15 ὥρας, τὸ φθινόπωρον 89 ἡμέρας καὶ 19 ὥρας, καὶ ὁ χειμὼν 89 ἡμέρας· ὥστε εἰς τὸ βόρειον ἡμισφαίριον ἡ θερινὴ περίοδος διαρκεῖ κατὰ 7 ἡμέρας καὶ 16 ὥρας περισσότερον τῆς χειμερινῆς περιόδου. Ἡ ἐπὶ τῆς γῆς ἐπίδρασις τῆς κλίσεως τῆς ἐκλειπτικῆς εἶναι ἡ αἰτία τῆς διαιρέσεως τῆς Γῆς εἰς πέντε ζώνας, ἥτις ἀναφέρεται ἤδη εἰς τὸν Παρμενίδην (Ε′ π. Χ. αἰών): τὴν «διακεκαυμένην» μεταξὺ τῶν δύο τροπικῶν κύκλων, τὰς δύο «εὐκράτους» μεταξὺ τῶν τροπικῶν καὶ τῶν πολικῶν κύκλων καὶ τὰς δύο «κατεψυγμένας» ἄνωθεν τῶν δύο πολικῶν κύκλων.

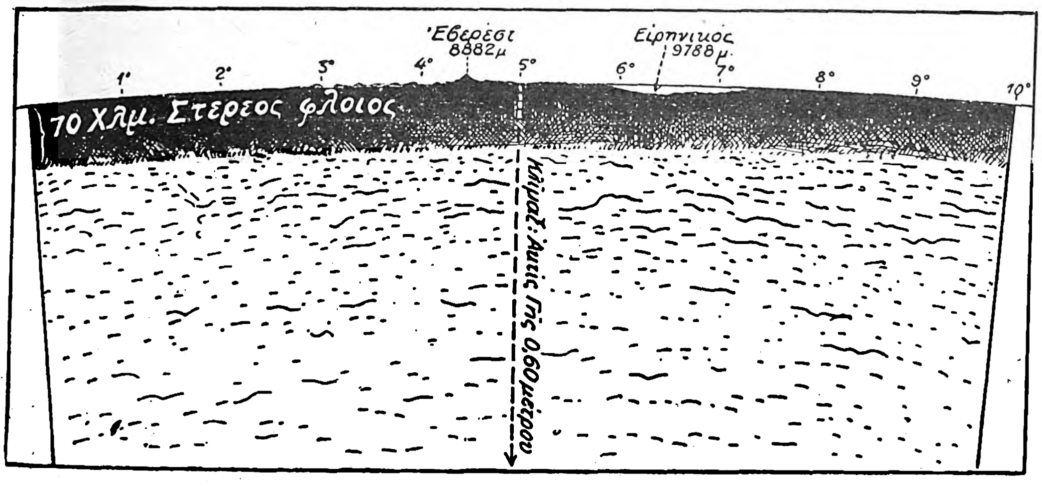

Τὸ πάχος τοῦ στερεοῦ γηΐνου φλοιοῦ καὶ αἱ μέγισται ἐπ' αὐτοῦ ἀνωμαλίαι.

Οἱ φυσικοὶ ὅροι ἐπὶ τῆς Γῆς. Ἡ Γῆ συνίσταται ἐκ τριῶν συστατικῶν, διατεταγμένων ὁμοκεντρικῶς: ἐκ τοῦ «στερεοῦ φλοιοῦ», ἐκ τοῦ τὰ κοιλώματα τούτου πληροῦντος «ὠκεανοῦ» ἢ «ὑδροσφαίρας» καὶ ἐκ τῆς ἀμφότερα περιβαλλούσης «ἀτμοσφαίρας». Ἡ κατὰ διαφόρους μεθόδους προσδιορισθεῖσα πυκνότης τοῦ ὅλου σώματος τῆς Γῆς εἰς 5,5 εἶναι πολὺ μεγαλυτέρα τῆς μέσης πυκνότητος τοῦ γηΐνου φλοιοῦ, ἡ ὁποία δύναται κατ' ἀνώτατον ὅριον νὰ εἶναι 2,8, ἂν κρίνῃ τις ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ ὑπαρχόντων πετρωμάτων. Ὁ γήϊνος πυρὴν πρέπει ἑπομένως νὰ σύγκειται ἐκ πυκνοτέρων σωμάτων παρ' ὅ,τι ὁ φλοιός, ἢ πρέπει νὰ ἔχῃ συμβῇ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Γης συμπύκνωσις ἕνεκα ὑψηλῶν πιέσεων. Ὁ ἐξωτερικὸς φλοιὸς τῆς Γῆς, ἡ λιθόσφαιρα, σύγκειται ἀπὸ μικρὸν ἀριθμὸν κρυσταλλικῶν ἢ μὴ ὀρυκτῶν, τῶν ὁποίων τὸ πάχος δὲν ὑπερβαίνει τὰ 60 χιλιόμετρα, ἤτοι τὸ ἑκατοστὸν μόλις τῆς διαμέτρου τῆς Γῆς. Εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ γηΐνου φλοιοῦ (μέχρι βάθους 10 χιλιομέτρων) ἰσχύει κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ Vogt ἡ ἀκόλουθος ἀναλογία τῶν κυριωτέρων στοιχείων:

ὀξυγόνον	47,2	ἄνθραξ	0,22
πυρίτιον	28,0	ὑδρογόνον	0,17
ἀργίλλιον	8,0	φωσφόρος	0,09
σίδηρος	4,5	μαγγάνιον	0,08
ἀσβέστιον	3,5	θεῖον	0,06
μαγνήσιον	2,5	βάριον	0,03
κάλιον	2,5	χλώριον	0,03
νάτριον	2.5	χρώμιον	0,01
τιτάνιον	0,33	ὑπόλοιπα	0,28

Αἱ διακυμάνσεις τῆς θερμοκρασίας τοῦ ἐδάφους φθάνουν μόνον μέχρις ὡρισμένου βάθους. Αἱ ἡμερήσιαι διακυμάνσεις φθάνουν μέχρι βάθους 1—2 μέτρων, αἱ ἐτήσιαι εἰς βάθος 20—25 μέτρων. Τὸ ὅριον κεῖται τόσῳ πλησιέστερον πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν, ὅσον μικρότεραι εἶναι αἱ διακυμάνσεις τῆς θερμοκρασίας τοῦ τόπου. Ὡς ἐκ τούτου εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τὸ ὅριον κεῖται εἰς βάθος ὀλίγων μόνον μέτρων. Εἰς τὸ ὅριον τῶν ἐτησίων διακυμάνσεων ἡ θερμοκρασία εἶναι κατά τι ὑψηλοτέρα τῆς μέσης θερμοκρασίας τοῦ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τόπου. Ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου βαίνει ἡ θερμοκρασία αὔξουσα μετὰ τοῦ βάθους, πρᾶγμα διαπιστωθὲν εἰς ὀρυχεῖα, βαθέα φρέατα, σήραγγας κλπ. Ἡ διαφορὰ βάθους κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ θερμοκρασία αὐξάνει κατὰ 1°, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν τῆς ὁμοιομεροῦς αὐξήσεως ταύτης, καλεῖται γεωθερμικὴ βαθμὶς βάθους. Τινὲς ἐκ τῶν γενομένων παρατηρήσεων εἰς διάφορα φρέατα παρέχονται κατωτέρω:

	Μέγιστον βάθος	*Θερμικὴ βαθμὶς*
Lieth (Altona)	1259 μέτρα	35,0 μέτρα
Sperenberg	1273 »	33,7 »
Schladebach	1748 »	35,7 »
Paruschowitz V.	2003 »	34,1 »
Czuchow	2239.7 »	31,8 »
Fairmont (Virginia)	2310 »	20,9 »

Αὕτη δὴν ἔχει τὴν αὐτὴν τιμὴν εἰς ὅλα τὰ μέρη καὶ ἐξαρτᾶται μᾶλλον ἐκ τῆς θερμικῆς ἀγωγιμότητος καὶ τῆς τοποθετήσεως τῶν εἰς βαθέα στρώματα ὑπαρχόντων κοιτασμάτων καὶ ἐξ ἄλλων τοπικῶν συνθηκῶν. Οὕτω κυμαίνεται ἡ θερμικὴ βαθμὶς καὶ ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ περιφερείᾳ κατά τινα μέτρα τῆς μέσης τιμῆς. Μεγάλην ἐπίδρασιν ἔχει ἐνταῦθα καὶ ἡ διαμόρφωσις τοῦ ἐδάφους. Ἐὰν θεωρηθοῦν τὰ ἔχοντα τὴν αὐτὴν θερμοκρασίαν σημεῖα τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Γῆς σχηματίζονται ἐπιφάνειαι (αἱ γεωϊσόθερμοι), αἱ ὁποῖαι κάτωθεν κοιλάδων εἶναι περίπου παράλληλοι πρὸς ἀλλήλας καὶ πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ πικνότερον διατεταγμέναι· κάτωθεν ὀρέων ὑψοῦνται αἱ ἰσοδυναμικαὶ ἐπιφάνειαι πρὸς κωνοειδεῖς ἐπιφανείας, αἱ ὁποῖαι εἶναι τοσοῦτον ὀξύτεραι, ὅσον ὑψηλότερον κεῖνται ἐντὸς τοῦ ὄρους. Ὡς ἐκ τούτου ἡ γεωθερμικὴ βαθμὶς εἶναι μεγαλυτέρα ἐντὸς τῶν ὀρέων καὶ μικροτέρα ὑπὸ κοιλάδας παρ' ὅ,τι ὑπὸ μεγάλας πεδιάδας. Ἡ τιμὴ τῆς γεωθερμικῆς βαθμῖδος ἐξαρτᾶται ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὸ εἶδος τῶν

Digitized by Google

στρωμάτων καὶ τῆς καλῆς ἢ κακῆς θερμικῆς ἀγωγιμότητος αὐτῶν. Οὕτω κατὰ τὴν κατασκευὴν τῆς σήραγγος τοῦ Simplon παρετηρήθη εἰς ἀπόστασιν 8.1 χιλιομέτρ. ἀπὸ τῆς βορείας εἰσόδου θερμοκρασία ἄνω τῶν 55° ἀντὶ τῆς προϋπολογισθείσης τῶν 42° ἐκ τῶν γενομένων παρατηρήσεων κατὰ τὴν κατασκευὴν τῆς σήραγγος τοῦ Gotthard. Ἀλλοῦ ἡ αἰτία τῆς ταχυτέρας αὐξήσεως τῆς θερμοκρασίας μετὰ τοῦ βάθους εἶναι ἡ γειτνίασις ἡφαιστείων. Ὁμοίως ἐξαιρετικῶς μικρὰ εἶναι ἡ θερμικὴ βαθμὶς εἰς πετρελαιοφόρα στρώματα, ὅπου αὕτη εἶναι συνήθως 12—16 μέτρα μόνον, φθάνουσα εἴς τινας τόπους μάλιστα καὶ τὰ 5—7 μέτρα. Τοῦτο ὀφείλεται πιθανῶς εἰς τὰς χημικὰς ἀλλοιώσεις, τὰς ὁποίας ὑφίστανται οἱ ἀκόρεστοι ὑδρογονάνθρακες, κατὰ τὰς ὁποίας ἐλευθεροῦται θερμότης. Ἐκτὸς τούτων ἐλευθεροῦν θερμότητα αἱ ὀξειδωτικαὶ δράσεις καὶ ἡ συνεχῶς αὐθορμήτως ἐξελισσομένη ἐξανθράκωσις κοιτασμάτων λιγνίτου καὶ λιθάνθρακος. Εἰς τὸ λιγνιτωρυχεῖον Ossegg τῆς Βοημίας ἡ θερμικὴ βαθμὶς εὑρέθη μόνον 5.2 μέτρα. Ἡ ἐξαιρετικῶς ταχεῖα ἐπομένως αὔξησις τῆς θερμοκρασίας τοῦ ἐδάφους εἶναι πιθανῶς ὑπόδειξις τῆς ὑπάρξεως ἐκμεταλλευσίμων κοιτασμάτων ὀρυκτῶν. Τέλος εἶναι λίαν πιθανόν, ὅτι ἡ αὔξησις τῆς θερμότητος βαίνει βραδυτέρα εἰς μεγαλύτερα βάθη.

Περὶ τῆς συστάσεως τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Γῆς ὑφίστανται ἀκόμη ἰσχυρόταται ἀντιγνωμίαι. Ἡ παλαιοτέρα ἐκδοχὴ περὶ διαπύρου ὑγρᾶς ἢ ἀερώδους καταστάσεως φαίνεται μᾶλλον ὑποσκελιζομένη ὑπὸ τῆς γνώμης, ὅτι τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Γῆς ἀποτελεῖται ἀπὸ στερεὰν ὕλην εὑρισκομένην εἰς **μετὰ ἀτελεύτητον σειρὰν ἀνυψώσεων καὶ καθιζή**σεων τοῦ ἐδάφους. Κατὰ τὴν ἐκδοχὴν γεωλόγων τινῶν αἱ ἤπειροι εἶναι μεγάλαι μᾶζαι γῆς, αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται ἐν ὑδροστατικῇ ἰσορροπίᾳ ἐπὶ τοῦ ἀμέσως ὑπὸ τὸν ἐξωτερικὸν φλοιὸν γηΐνου στρώματος, πλέουσαι ἐπ' αὐτοῦ ὅπως οἱ πάγοι ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Ἐὰν ἡ ἰσορροπία τῶν μαζῶν αὐτῶν διαταραχθῇ ἐκ μετακινήσεων ἢ ρωγμῶν, ὑπάρχει ἡ τάσις τῆς ἐξισορροπήσεως τῶν ρωγμῶν τούτων. Τοῦτο ἐκδηλοῦται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς διὰ τῆς ἀλλαγῆς τῶν ὁρίων τῶν ἠπείρων καὶ τῶν ὠκεανῶν ἢ δι' ἀνυψώσεως καὶ καθιζήσεως τῶν ἀκτῶν κλπ.

Ἡ σημερινὴ κατανομὴ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης ἐπὶ τῆς Γῆς εἶναι λίαν ἄνισος. Ἐνῷ παρὰ τὸν Βόρειον πόλον ὑπάρχει θάλασσα περιβαλλομένη πανταχόθεν διὰ ξηρᾶς, περὶ τὸν Νότιον πόλον ὑπάρχει Γῆ καλυπτομένη ὑπὸ αἰωνίας χιόνος καὶ πάγου. Ἐνῷ ἡ ξηρὰ τοῦ παλαιοῦ κόσμου μήκους 17000 καὶ πλάτους 12600 χιλιομέτρων καλύπτει τὸ ἀνατολικὸν ἡμισφαίριον καὶ φθάνει διὰ τοῦ ἀνατολικοῦ ἄκρου της μέχρι τοῦ δυτικοῦ ἡμισφαιρίου, ἡ Ἀμερικὴ ἐκτείνεται ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ ἡμισφαιρίου ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον εἰς χέρσον μήκους 14800 χλμ. καὶ πλάτους μὴ ὑπερβαίνοντος τὰ 4450 χιλιόμετρα. Ἡ μικροτέρα ἤπειρος, ἡ Αὐστραλία, ἀνήκει ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὸ δυτικὸν τμῆμα τοῦ ἀνατολικοῦ ἡμισφαιρίου. Ἐξ ὅλης τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς ὑπολογίζεται ὅτι τὰ 29/100 μόνον καλύπτονται ὑπὸ ξηρᾶς, τὰ δὲ ὑπόλοιπα ὑπὸ ὕδατος. Ἐκ τῆς ξηρᾶς, ἀνερχομένης συνολικῶς εἰς ἐπιφάνειαν 149 ἑκατομμυρίων τετραγωνικῶν χιλιομέτρων, ἀναλογεῖ εἰς τὰς ἠπείρους μετὰ τῶν εἰς ταύτας ἀνηκουσῶν νή**φιλόσοφον Ἀλφαράμπι, τὸν Νικόλαον Κουζᾶνον** καὶ ἄλλους πολλούς. Α. Δ.

— [ΗΛΕΚΤΡ. ΜΑΓΝ.]· βλ. μαγνητισμὸς γήϊνος.

— [ΧΗΜ.]· βλ. ἔδαφος.

— [ΟΙΚΟΝΟΜ.] Ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ νοηθῇ χωρὶς τὸ ἔδαφος. Ἐκ τῆς γῆς οὗτος πορίζεται συνάμα καὶ τὰ μέσα πρὸς κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν του, ἐκ τῆς ποιοτικῆς δὲ καταστάσεως αὐτῆς καὶ ἐκ τῶν κλιματολογικῶν συνθηκῶν ἐξαρτᾶται κατὰ πρῶτον λόγον καὶ ἡ ἔντασις τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου. Τούτων σπουδαιότεροι παράγοντες εἶναι ἡ ἐσωτερικὴ γεωλογικὴ σύστασις τῆς γῆς, ἡ ποιότης ὡς καὶ ἡ κάθετος καὶ ὁριζόντιος διασκευὴ αὐτῆς, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ κλῖμα, δηλαδὴ τὴν ἐναλλαγὴν τῆς ἀτμοσφαίρας εἰς θερμότητα, ψῦχος καὶ ὑγρασίαν. Ἐπίσης ἐκ τῆς γῆς καὶ τοῦ κλίματος ἐπηρεάζεται ἡ σωματικὴ καὶ πνευματικὴ ἐξέλιξις τῶν κατοίκων αὐτῆς. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι, ὅπως τὰ φυτά, τὸ προϊὸν τοῦ περιβάλλοντός του· αἱ διακριτικαὶ καὶ μόνιμοι ἰδιότητες τῶν διαφόρων λαῶν ὀφείλονται εἰς τὰς γεωγραφικὰς αὐτῶν συνθήκας, ἐκ τοῦ ἐδάφους δὲ καὶ τοῦ κλίματος ἐξαρτᾶται ἡ θέλησις τοῦ λαοῦ πρὸς ἐργασίαν καὶ πολιτικὴν ἐπιρροήν. Εἰς τοὺς πρώτους βαθμοὺς τῆς ἐξελίξεως τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας ἡ διάφορος ποιοτικὴ κατάσον. Ὁ ἄνθρωπος ἔζη ἐκ τῆς θήρας καὶ τῆς ἁλιείας ὡς καὶ τῆς συλλογῆς τῶν φυσικῶν προϊόντων τοῦ ἐδάφους. Μὲ τὴν τεχνικὴν ὅμως πρόοδον ὁ ἄνθρωπος ἀποκτᾷ ὁπωσδήποτε σχετικὴν ἀνεξαρτησίαν ἀπέναντι τῆς γῆς. Ἡ γῆ ἐπίσης βαθμιαίως ἔχασε καὶ τὸν ἀπόλυτον μονοπωλιακὸν αὐτῆς χαρακτῆρα καὶ τὴν μοναδικότητα ὡς παραγωγικοῦ μέσου. Σή-

Γεωγραφία Ὁμήρου.

Ἡ Οἰκουμένη κατὰ τὸν Ἡρόδοτον Ε' αἰὼν π. Χ.

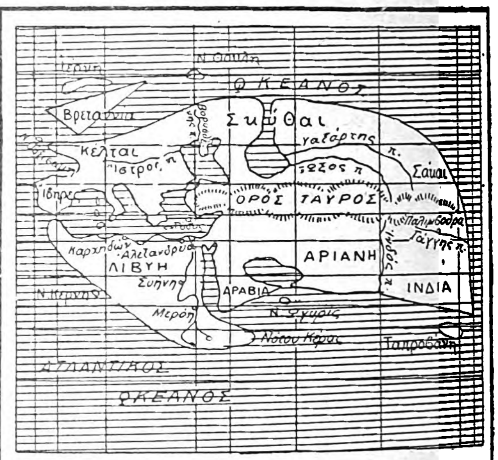

Χάρτης Ἐρατοσθένους Γ' αἰὼν π. Χ.

λίαν ὑψηλὴν θερμοκρασίαν. Ἡ ἐφηρμοσμένη Σεισμολογία ἔκαμεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη σειρὰν σπουδαιοτάτων παρατηρήσεων καὶ ἐρευνῶν.

Ἡ πυκνότης τῆς Γῆς προσδιωρίσθη κατὰ διαφόρους μεθόδους εἰς 5,5 κατὰ μέσον ὅρον. Εἰς τὸ κέντρον τῆς Γῆς ὑφίσταται ἑπομένως πίεσις τοὐλάχιστον 4—5 ἑκατομμυρίων ἀτμοσφαιρῶν. Ἐκτὸς τούτου ἔγινεν ἀκόμη ἡ παρατήρησις ἐκ τῆς μελέτης τῆς ταχύτητος διαδόσεως τῶν σεισμῶν, ὅτι τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Γῆς συνίσταται ἀπὸ ὁμοκεντρικὰ σφαιρικὰ στρώματα διαφόρου πάχους καὶ πυκνότητος. Ὁ Wiechert εὗρεν ὅτι ἡ φυσικὴ σύστασις τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Γῆς εἰς βάθος 1500 χιλιομέτρων κάτωθι τῆς ἐπιφανείας ἀλλάσσει αἴφνης καὶ ὅτι πρέπει νὰ γίνεται διάκρισις μεταξὺ πυρῆνος καὶ περιβλήματος τῆς Γῆς. Ὁ ἐξωτερικὸς ἐκ πετρωμάτων φλοιὸς περιβάλλει μᾶζαν εὑρισκομένην ἐν εὐπλάστῳ καταστάσει, ἡ ὁποία τὸν χωρίζει ἀπὸ τοῦ πυρῆνος. Ἡ ἐλάττωσις τῆς ταχύτητος τῆς διαδόσεως τῶν σεισμικῶν κυμάτων παρὰ τὸν πυρῆνα ἐξηγεῖται εὐκόλως ἐκ τῆς μεγαλυτέρας πυκνότητος καὶ τῆς μεγαλυτέρας ἀναλογίας βαρέων μετάλλων. Διὰ τὸν πυρῆνα τῆς Γῆς, ἡ πυκνότης τοῦ ὁποίου κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὑπερβαίνει κατά τι τὴν τιμὴν 8, παραδέχονται πιθανωτέραν σύστασιν κυρίως ἐκ σιδηρονικελίου. Οὕτω τὸ ἐξωτερικὸν περίβλημα τῆς Γῆς, ἡ «λιθόσφαιρα», συνίσταται κυρίως ἐκ πυριτίου καὶ ἀργιλλίου. Καθ' ὅσον βαίνομεν πρὸς τὸ κέντρον, ἀκολουθοῦν πετρώματα πτωχότερα εἰς πυριτικὸν ὀξὺ καὶ πλουσιώτερα εἰς μαγνήσιον. Εἰς τὴν ἀκολουθοῦσαν μέσην ζώνην ὑπάρχουν σώματα διακρινόμενα διὰ τὴν μεγάλην περιεκτικότητα αὐτῶν εἰς σίδηρον, νικέλιον καὶ χρώμιον. Τέλος δὲ ὁ πυρὴν ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ βαρύτερα μεταλλικὰ σώματα νικέλιον καὶ σίδηρον.

Ἄλλοτε ὑπερεκάλυπτε σύμπασαν τὴν Γῆν ὁ Ὠκεανός, ἡ ξηρὰ δὲ ἦτο ἀποκλειστικῶς βυθὸς θαλάσσης. Πρὸ τῆς ἐμφανίσεως ὅμως τῆς ζωῆς ἐπὶ τῆς Γῆς ἀνεφάνησαν ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τμήματα τοῦ ξηροῦ φλοιοῦ αὐτῆς. Κατὰ τὸ μακρότατον χρονικὸν διάστημα τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς Γῆς ἐσχηματίσθησαν αἱ ὑπὸ τὴν **σημερινὴν μορφὴν ὑπάρχουσαι ἤπειροι καὶ νῆσοι** σων τὸ ἀκόλουθον ποσοστὸν εἰς ἑκατομμύρια τετραγωνικὰ χιλιόμετρα: Εὐρώπη 10,0, Ἀσία 44,2, Ἀφρικὴ 29,8, Ἀμερικὴ 41,9, Αὐστραλία 8,9, Ἀνταρκτικὴ 14,2. Σπουδαίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τοῦ πολιτισμοῦ ἔσχεν ἡ ὁριζοντία διαμόρφωσις τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς (παράλια, νῆσοι, χερσόνησοι κλπ.). Ὄχι μικροτέραν ὅμως ἔσχε καὶ ἡ κατακόρυφος διάπλασις (πεδιάδες, κοιλάδες, ὄρη, ὀροσειραὶ κλπ.). Ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ τούτων εἶναι ἡ τοῦ ὄρους Everest, ὕψους 8840 μέτρων. Ἀλλὰ μᾶλλον σημαντικὸν τοῦ ὕψους ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης εἶναι τὸ σχετικὸν ὕψος τόπου τινὸς ὡς πρὸς τὸ περιβάλλον. Το μέσον ὕψος χώρας τινὸς παρέχει κατὰ προσέγγισιν ἰδέαν περὶ τῶν ὑφισταμένων ὑψομετρικῶν ὅρων· τοῦτο εἶναι ἐν Εὐρώπῃ 300 μέτρα, ἐν Ἀσίᾳ 950, ἐν Ἀφρικῇ 650, ἐν Αὐστραλίᾳ 350, ἐν Βορείῳ Ἀμερικῇ 700, ἐν Νοτίῳ Ἀμερικῇ 580. Τὸ μέσον ὕψος τῆς ὅλης ξηρᾶς εἶναι 820 περίπου μέτρα.

Ὁ ἀνθρώπινος πληθυσμὸς ἐπὶ τῆς Γῆς ἀνέρχεται εἰς 1820 ἑκατομμύρια (1925). ΑΝ. ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗΣ

— [ΦΙΛΟΣΟΦ.] Ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ τῶν λαῶν πάντων τῶν αἰώνων ἡ γῆ (τὸ χῶμα) ἀναφέρεται ὡς ἓν τῶν στοιχείων, ἤτοι τῶν βασικῶν ὑλῶν, αἵτινες συνιστῶσι τὸ σύμπαν. Οἱ Σῖναι ὑπέλαβον καθ' ἀρχὰς ὡς στοιχεῖον τὸ ὕδωρ, κατόπιν τὸ πῦρ, τὸ ξύλον, τὸ μέταλλον καὶ τὴν γῆν. Κατὰ τὸν Ἰνδὸν φιλόσοφον Κανάντα πρωταρχικὸν στοιχεῖον εἶναι ἡ γῆ. Οἱ Πυθαγόρειοι παραδέχονται πέντε στοιχεῖα, ἅτινα καθορίζουσι καὶ γεωμετρικῶς, ἐξ ὧν δεύτερον εἶναι ἡ γῆ, ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὸν κῦβον. Ὁ Παρμενίδης ὁμιλεῖ περὶ δύο «ἀρχῶν», τοῦ πυρὸς καὶ τῆς γῆς (Δοξογρ. 286. *Διογ. Λαέρτ* Η' 76), ὁ δ' Ἐμπεδοκλῆς περὶ τεσσάρων «ριζῶν» (*Στοβ.* Ἐκλ. Ι, 286,288). Ὡς στοιχεῖον ἐκλαμβάνεται ἡ γῆ καὶ ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος. Κατ' Ἀριστοτέλη ἡ γῆ, ὡς στοιχεῖον, προέρχεται ἐξ ἀντιθέσεως (ἐναντιώσεως) τοῦ ψυχροῦ πρὸς τὸ ξηρόν. Οἱ Στωϊκοὶ παραδέχονται τὴν ὕπαρξιν τῶν τεσσάρων στοιχείων ὡς βασικῶν κοσμικῶν ὑλῶν, συνεπῶς καὶ τὴν τῆς γῆς. Ὁ ἀπολογητὴς Ἀριστείδης ὡς πρῶτον στοιχεῖον ἀναφέρει τὴν γῆν. Αὕτη εἶναι στοιχεῖον καὶ κατὰ τὸν Διονύσιον τῆς Νύσσης, **Βασίλειον τὸν Μέγαν, τὸν Νεμέσιον, τὸν Ἄραβα** μερον αὕτη δὲν θεωρεῖται ὡς φυσικὸν μονοπώλιον, ἀλλὰ εἶναι ἐν πολλοῖς ἀποτέλεσμα ἐργασίας, ὡς διὰ τῶν ἐκχερσώσεων, ἀποξηράνσεων κλπ. Ἐπίσης δὲν εἶναι τὸ μόνον παραγωγικὸν μέσον, ἀλλὰ τὸ πρῶτον μεταξὺ ἄλλων. Ὡς παραγωγικὰ μέσα θεωροῦνται σήμερον ἡ γῆ, τὸ κεφάλαιον, ἡ ἐργασία καί, κατὰ τὸν Brentano, τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα. Ὑπὸ τῶν διαφόρων κοινωνικῶν τάξεων ὡς τὸ σπουδαιότερον τῶν ἀνωτέρω παραγωγικῶν μέσων θεωρεῖται ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐξυπηρετεῖ καλύτερον τὰ συμφέροντα αὐτῶν· οὕτως οἱ σοσιαλισταὶ παραδέχονται ὡς τὸ μόνον παραγωγικὸν μέσον τὴν ἐργασίαν. Ὡς ἐκ τῆς μεγάλης σημασίας τῆς γῆς διὰ τὸν οἰκονομικὸν ἄνθρωπον ἡ κυριότης αὐτῆς ἀπετέλεσε πάντοτε τὸ ἀντικείμενον ἀγώνων μεταξὺ τῶν διαφόρων λαῶν καὶ τῶν κοινωνικῶν τάξεων. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν σημερινὴν προηγμένην κοινωνίαν ἡ γῆ ἔχει τὴν μεγαλυτέραν σημασίαν διὰ τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν καὶ τὴν πρόοδον αὐτῆς. Ἡ παραγωγικότης τοῦ ἐδάφους, ἡ φυσικὴ κινητήριος δύναμις, ἡ ὕπαρξις μεταλλευμάτων, ἡ διὰ ποταμῶν καὶ θαλάσσης συγκοινωνία εἶναι τὰ αἴτια τοῦ διαφόρου βαθμοῦ τῆς οἰκονομικῆς προόδου τῶν σημερινῶν προηγμένων χωρῶν. Ἐκτὸς ὀλίγων ἐξαιρέσεων προσανατολισμοῦ τῆς παραγωγῆς πρὸς ἀγορὰς καταναλώσεως, στασις τῆς γῆς ὑπῆρξε τὸ μόνον διακριτικὸν σημεῖον τῶν κοινωνιῶν καὶ τὸ μόνον παραγωγικὸν μέ- ἡ σημερινὴ παγκόσμιος παραγωγὴ κατανέμεται εἰς οἰκονομικὰς περιφερείας δημιουργηθείσας βαθμιαίως ἐκ τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ κλίματος. Τὰ ἀνόργανα προϊόντα τοῦ ἐδάφους δὲν δύνανται νὰ πολλαπλασιασθοῦν, ἀλλ' εἶναι συνδεδεμένα πρὸς τὸ ἔδαφος. Ἀντιστρόφως μάλιστα, ἐπειδὴ ἡ μεταφορὰ αὐτῶν εἶναι δύσκολος, δημιουργοῦν εἰς τὴν περιφέρειάν των πυκνότητα πληθυσμοῦ.

Ἡ σημερινὴ δυσανάλογος κατανομὴ τοῦ πληθυσμοῦ εἰς τὰς βιομηχανικὰς χώρας ὀφείλεται εἰς τὴν συγκέντρωσιν αὐτοῦ περὶ τὰς γεωγραφικὰς περιφερείας τῶν πρώτων ὑλῶν. Ὁ διεθνὴς κατὰ χώρας καταμερισμὸς τῆς παραγωγῆς, ὁ ὁποῖος προεκλήθη ἐκ τῆς τάσεως τῆς παραγωγῆς πρὸς τὴν δυνατὴν ἐλάττωσιν τῶν δαπανῶν, λαμβάνει χώραν ἀναλόγως τῆς ὑπάρξεως τῶν πρώτων ὑλῶν **τῆς κινητηρίου δυνάμεως, τῶν συγκοινωνιῶν καὶ**

Digitized by Google

τῶν πνευματικῶν καὶ σωματικῶν ἱκανοτήτων τοῦ ἀνθρώπου. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι ἡ οἰκονομικὴ πρόοδος καὶ ἡ παραγωγὴ ἑκάστης χώρας ἀνεπτύχθησαν βαθμιαίως ἐκ τῶν ἰδίων γεωγραφικῶν συνθηκῶν καὶ εἶναι συνδεδεμέναι μὲ τὴν ἑκάστοτε ποιοτικὴν κατάστασιν τῆς γῆς. Α ΚΑΛΛΙΑΒΑΣ

— [ΕΘΝ. ΟΙΚΟΝ.] Ἐκ τῶν ἀντικειμενικῶν συντελεστῶν τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας εἶναι καὶ ἡ γῆ. Ἡ οἰκονομική της σημασία ἐκδηλοῦται ἐμμέσως μὲν ὡς τοπικὴ βάσις τῆς γεωργίας, τῆς βιομηχανίας καὶ τῶν οἰκοδομῶν, ἀμέσως δὲ ὡς φορεὺς φυσικῶν δυνάμεων καὶ φυσικοῦ πλούτου. Ὡς τοπικὴ βάσις διὰ τὴν γεωργίαν χρησιμοποιεῖται ἡ γῆ ὑπὸ τρεῖς σπουδαιοτάτας προϋποθέσεις, ἤτοι ὀφείλει νὰ εἶναι ἐκ φύσεως εὔφορος, κλιματολογικῶς εὔχρηστος καὶ τὸ κυριώτερον νὰ εὑρίσκεται εἰς τὴν μᾶλλον οἰκονομικὴν ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς (κέντρου καταναλώσεως) ἀπόστασιν. Ὁ Ἰωάννης φὸν Τύνεν (Thünen) ἐξέθεσε πρῶτος ἐν τῷ «Ἀπομεμονωμένῳ κράτει» του τὸν φυσικὸν νόμον, ὅστις καθορίζει διὰ πᾶν γεωργικὸν προϊὸν τὴν μᾶλλον οἰκονομικὴν ἀπόστασιν τοῦ τόπου τῆς παραγωγῆς του ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς. Κατὰ τὸν νόμον αὐτόν: 1) Ὅσον περισσότερον ἀπέχει ὁ τόπος τῆς παραγωγῆς ἀπὸ τὴν ἀγοράν, τόσον μικρότερον εἶναι τὸ καθαρὸν κέρδος ὅπερ θ' ἀποδώσῃ ἓν προϊὸν εἰς τὸν γεωργόν, διότι ἡ ἀγοραία του τιμὴ περιλαμβάνει τὰ ἔξοδα μεταφορᾶς κεφαλαίου καὶ ἐργασίας ἀπὸ τοῦ κέντρου εἰς τὸν τόπον τῆς παραγωγῆς, καὶ ἐπὶ πλέον τὰ ἔξοδα μεταφορᾶς τοῦ προϊόντος ἐκεῖθεν εἰς τὴν ἀγοράν. 2) Ὅσον πλησιέστερον πρὸς τὴν ἀγορὰν εὑρίσκεται ὁ τόπος τῆς παραγωγῆς, τόσον μεγαλύτερον εἶναι τὸ καθαρὸν κέρδος, ὅπερ θ' ἀποδώσῃ τὸ προϊόν, διότι δὲν βαρύνεται μὲ μεγάλα ἔξοδα μεταφορᾶς.

Διὰ τὴν χρησιμοποίησιν τῆς γῆς ὡς τοπικῆς βάσεως τῆς βιομηχανίας ἰσχύει ὁ νόμος τοῦ προσανατολισμοῦ πρὸς τοὺς οἰκονομικοὺς συντελεστὰς αὐτῆς, τὴν παραγωγὴν καὶ τὴν κατανάλωσιν. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν παραγωγὴν μία βιομηχανία προσανατολίζεται ὡς πρὸς τὴν ἐργασίαν εἰς τοὺς τόπους ἐκείνους, ὅπου αἱ ἐργατικαὶ χεῖρες ἔχουν εἰδικοποιηθῆ. Ἐὰν μία βιομηχανία δὲν ἔχῃ ἀνάγκην μαθητευομένων ἐργατῶν, ἢ ἔχῃ ἀνάγκην αὐτῶν ἀλλ' αἱ πρῶται ὗλαί της εἶναι βαρύτιμοι ἢ δυσμετάφερτοι, τότε προσανατολίζεται πρὸς τοὺς τόπους τῆς παραγωγῆς τῶν ὑλῶν (π.χ. ἡ σιδηροβιομηχανία). Τέλος ὅταν μία βιομηχανία δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν εἰδικότητα τῆς ἐργασίας καὶ τὸν τόπον τῆς παραγωγῆς τῶν πρώτων της ὑλῶν, προσανατολίζεται ἐν τῷ ἐσωτερικῷ πρὸς τὰ μεγαλύτερα κέντρα καταναλώσεως, εἰς δὲ τὰς ἀκτὰς ἢ τὰ σύνορα αὐτῆς πρὸς τὰς κεντρικὰς ὁδοὺς τῶν διεθνῶν μεταφορῶν. Ἡ οἰκοδομήσιμος γῆ δὲν εἶναι ἐκ φύσεως περιωρισμένη. Διὰ τεχνικῶν μέσων (χάραξις ὁδῶν, ἐγκαταστάσεις ὑδραυλικαὶ κ.τ.λ.) δύνανται ἀγροτικὰ πεδία νὰ μετατραποῦν εἰς οἰκοδομήσιμα. Ἡ οἰκονομικὴ αὐτῶν χρησιμότης βασίζεται κυρίως ἐπὶ τοῦ δικτύου τῶν τοπικῶν συγκοινωνιῶν. Ἡ οἰκοδομήσιμος γῆ εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἀντικείμενον κερδοσκοπίας, καθότι ἡ τιμή της καθορίζεται ἀπὸ τὸν νόμον τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ζητήσεως καὶ δὲν ἐπηρεάζεται ἀπὸ φυσικὰς συνθήκας, ὡς ἡ γεωργικῶς ἐκμεταλλεύσιμος, ἢ ἀπὸ διεθνεῖς παραγωγικὰς συνθήκας, ὡς ἡ βιομηχανικῶς χρησιμοποιήσιμος γῆ. Ἡ γῆ ὡς φορεὺς φυσικοῦ πλούτου (μεταλλεῖα) ὑπόκειται κατὰ μέγα μέρος (ἐξαιρουμένων τῶν καυσίμων ὑλῶν) εἰς τὸν νόμον τῆς μερικῆς ἀναλώσεως, καθότι τὸ μέταλλον ὡς τοιοῦτον παραμένει σχετικῶς ἀναλλοίωτον καὶ δύναται ἐπ' ἄπειρον νὰ χρησιμοποιῆται, ὡς καὶ εἰς τὸν νόμον τῆς μερικῆς ἀντικαταστάσεως (π.χ. αἱ καύσιμοι ὗλαι ἀντικαθίστανται διὰ τῆς δυνάμεως τῶν ὑδάτων, ἡ πέτρα διὰ τῆς κεράμου καὶ τοῦ μπετὸν κτλ.). Ὡς φορεὺς φυσικῶν δυνάμεων ἀποτελεῖ ἡ γῆ παραγωγικὸν συντελεστήν. Ἡ γεωργικὴ αὐτῆς παραγωγικότης ὑπόκειται εἰς δύο φυσικοὺς νόμους: τὸν νόμον τῆς «στασιμότητος» τοῦ Γιούστους, φὸν Λίμπιχ, δυνάμει τοῦ ὁποίου ἡ εὐφορία τῆς γῆς μειοῦται, ἐὰν αἱ φυσικαί της δυνάμεις (φωσφόρον, κάλιον κτλ.), αἵτινες ἠναλώθησαν κατὰ τὴν καρποφορίαν, δὲν ἀντικατασταθοῦν (διὰ φυσικῶν ἢ τεχνητῶν λιπασμάτων), καὶ τὸν νόμον τῆς «δυναμικότητος» (optimum), δυνάμει τοῦ ὁποίου ἡ οἰκονομικὴ παραγωγικότης τῆς γῆς ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς μεθοδικῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν ὡρισμένων δυνάμεων, ἃς ἑκάστοτε ἐγκλείει. Ἡ γῆ, ὡς οἰκονομικὸς συντελεστὴς ἐθνικῆς οἰκονομίας στηριζομένης ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἰδιοκτησίας, ἀποφέρει εἰσόδημα. Τὸ εἰσόδημα αὐτὸ δημιουργεῖται ἐκ τῆς διαφορᾶς μεταξὺ τῶν ἐξόδων τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς ἀγοραίας τιμῆς τῶν προϊόντων. Γ. Β. ΔΟΥΚΑΣ

— [ΛΑΟΓΡ.] Πλεῖσται ὅσαι δοξασίαι ὑπάρχουσι περὶ γῆς παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ, καθὼς καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς λαοῖς παρὰ τοῖς ὁποίοις δὲν ἀνεπτύχθησαν αἱ μετὰ δυσκολίας καταληπταὶ καὶ πολλάκις πρὸς τὰ αἰσθητὰ φαινόμενα ἀντιφάσκουσαι ἐπιστημονικαὶ θεωρίαι. Οὕτω κατά τινας λίαν διαδεδομένας παραδόσεις ὁ οὐρανός, ὅστις πολλαχοῦ ταυτίζεται μὲ τὸν θεόν, ἤγγιζε τόσον τὴν γῆν, ὥστε τὸν ἔβλεπον καὶ τὸν ἐψηλάφουν τὰ ζῷα. Οἱ βόες μάλιστα καὶ τὸν ἔλειχον· ἐκ τούτου καὶ ἡ παροιμία «ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ γλύφαν τὰ βόϊδα τὸ θεὸ ἢ τὸν οὐρανό», ἤτοι πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων. Ἐπειδὴ ὅμως ὡς ἐκ τούτου ὑπῆρχε μεγάλη στενοχωρία καὶ δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ ὑποφέρουν, συνεφώνησαν ὁ θεὸς καὶ ἡ θάλασσα νὰ δώσουν πρὸς ἀλλήλους λακτίσματα, μέχρις ὅτου νὰ λάβῃ ὁ οὐρανὸς τὸ ὕψος καὶ ἡ θάλασσα τὸ βάθος, τὸ ὁποῖον ἐχρειάζοντο. Πρῶτος ἐλάκτισεν ὁ οὐρανός, καὶ ἡ θάλασσα ἔγινε βαθυτέρα· ἐλάκτισε καὶ ἡ θάλασσα, καὶ ὁ οὐρανὸς ὑψώθη ἀρκετά· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐχρειάζετο περισσότερον ὕψος, ἐλάκτισε καὶ πάλιν τὴν θάλασσαν. Αὕτη ὅμως ἐφθόνησεν αὐτὸν καί, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἔχῃ περισσότερον βάθος ἀπὸ τὸ ὕψος αὐτοῦ διὰ νὰ εἶναι καλυτέρα, δὲν ἐλάκτισε κατὰ τὴν συμφωνίαν. Ὁ οὐρανὸς παρεπονέθη εἰς τὸν θεόν, ὁ ὁποῖος ἐθύμωσε καὶ διὰ νὰ τιμωρήσῃ τὴν θάλασσαν διὰ τὴν ὑπερηφάνειάν της, τὴν ἐχαλίνωσε μὲ τρεῖς τρίχας ἀπὸ οὐρὰν ἀλόγου. Ἀπὸ τότε μουγκρίζει ἡ θάλασσα καὶ φοβερίζει τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ σπάσῃ τὸν χαλινόν. Κατά τινα παράδοσιν κατώρθωσε μέχρι σήμερον νὰ κόψῃ τὰς δύο τρίχας καὶ μόνον μία τὴν βαστᾷ. Ἂν κόψῃ καὶ αὐτὴν θὰ ἐξαπολυθῇ καὶ θὰ πνίξῃ ὅλην τὴν οἰκουμένην. Ἡ δοξασία αὕτη περὶ βιαίου χωρισμοῦ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς εἶναι παγκόσμιος καὶ εἰς ταύτην ἀναφέρεται καὶ ἡ διήγησις τοῦ Ἡσιόδου περὶ ἀκρωτηριασμοῦ τοῦ Οὐρανοῦ. Ὁ κύριος λόγος τῆς δημιουργίας τῆς δοξασίας εἶναι ἡ ἰδέα, ὅτι ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἐπειδὴ τυγχάνουσι πατὴρ καὶ μήτηρ πάντων τῶν ὄντων, ἔπρεπεν εἰς παλαιοτάτους χρόνους νὰ ἦσαν ἡνωμένοι, ἐχωρίσθησαν δὲ κατόπιν. Ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι περὶ γῆς παραδόσεις, ὡς ὅτι ταύτην «βαστάζουν τέσσερα βόϊδα καὶ ὅταν κανένα ἀπὸ αὐτὰ κουνήσῃ τ' αὐτιά του γίνεται σεισμός». Ὡσαύτως ὅτι ταύτην στηρίζει στῦλος σιδηροῦς, πέριξ τοῦ ὁποίου εἶναι διάφορα δαιμόνια, τὰ ὁποῖα κατατρώγουν τοῦτον καθ' ὅλον τὸν χρόνον καὶ τὸν κάμνουν ἕως τὰ Χριστούγεννα πάρα πολὺ λεπτόν. Τότε λέγουν: «Ἂς πέσωμε νὰ κοιμηθοῦμε λίγο, γιὰ νὰ ξαποστάσουμε», οὕτω δὲ «ὁ στῦλος γίνεται ὅπως καὶ πρῶτα καὶ ἔτσι ἀδίκως παιδεύονται τὰ δαιμόνια κάθε χρόνο». Καὶ ἡ ἰδέα αὕτη, ὅτι δηλαδὴ ἡ γῆ στηρίζεται ἐπὶ στύλου ἢ δένδρου, ἀπαντᾷ καὶ παρὰ διαφόροις ἄλλοις λαοῖς. Τοῦτο δὲ συμβαίνει καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας παραδόσεις, ἰδίως κοσμογονικάς, τοῦ ἡμετέρου λαοῦ. Ἡ πηγὴ τῶν παγκοσμίων τούτων δοξασιῶν προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι τὰ αὐτὰ φαινόμενα προξενοῦσιν εἰς τοὺς κατὰ φύσιν ἀνθρώπους τὴν ἰδίαν αἴσθησιν καὶ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον γίνεται ἡ μυθολογικὴ διατύπωσις αὐτῶν, ἀναλόγως τῆς μυθοπλαστικῆς δυνάμεως ἑκάστου λαοῦ.

Ὡς γνωστὸν ἡ γῆ κατεῖχε μεγάλην θέσιν ἐν τῇ μυθολογίᾳ καὶ τῇ λατρείᾳ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἡ ὁποία ὅμως δὲν διετηρήθη παρὰ τῷ συγχρόνῳ λαῷ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *E. Tylor*, Anfänge der Cultur, Leipzig 1877 (γερμ. μετάφρ.).— *Ν. Γ. Πολίτου*: «Μελέτη ἐπὶ τοῦ βίου τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων», Τ. Α' «Νεοελληνικὴ Μυθολογία» (1871), «Δημώδεις κοσμογονικοὶ μῦθοι» (ἐν «Λαογραφ. Συμμείκτοις» τ. Β', 1921), καὶ «Παραδόσεις» τ. Α' καὶ Β' (σημειώσεις) — *Γ. Α. Μέγα*, Ἀδὰμ καὶ Χριστὸς εἰς τὰς παραδόσεις τοῦ λαοῦ («Ἡμερολόγιον τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος» 1929).

Χ. Γ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΑΔΗΣ

— **Γῆ** ***Ἄγνωστος*** (λατ. terra incognita) *[Ἀρχ. Γεωγραφ.]*. Ὀνομασία ὑφ' ἣν οἱ ἀρχαῖοι, Ἕλληνες καὶ Λατῖνοι, ὑπενόουν μὴ γνωστὰς αὐτοῖς γηΐνας ἐκτάσεις, ὧν τὴν ὕπαρξιν, πλανώμενοι κατὰ τὸ πλεῖστον, ὑπώπτευον. Διέστελλον δὲ τρεῖς διαφόρους ἀλλήλων Γαίας Ἀγνώστους: τὴν *Ὑπερβορείαν Ἄγνωστον Γῆν* (Terra incognita Hyperborei), ἣν ἐθεώρουν βρεχομένην ὑπὸ τοῦ Ἀγνώστου Ὠκεανοῦ καὶ κειμένην βορείως τῆς Σαρματίας, τῆς Ἀλβανίας (Ἀσιατ.), τῆς Σκυθίας καὶ τῆς Σηρικῆς, ἀφοῦ τὴν ἐφαντάζοντο κειμένην κατὰ τὸν αὐτὸν περίπου παράλληλον τῆς νήσου Θούλης, ὃν ὁ Πτολεμαῖος (Ζ,ε, 12) ἐλόγιζεν 63°Β. Ἐθεώρουν δὲ ὡς ἀμέσως πρὸς νότον ταύτης κατοικοῦντας, τοὺς Ἀλανοὺς Σκύθας, οὓς Σουοβηνοὺς καὶ τοὺς Ἀλανορίους. Καὶ ἡ μὲν δόξα των αὕτη δὲν ἀπεμακρύνετο τῆς πραγματικότητος, ἀφοῦ ταύτην κυροῖ ἡ ὕπαρξις τῆς Νέας Ζέμπλιας καὶ τῆς Βορείας Σιβηρίας· πρεσβεύοντες ὅμως τὴν πρὸς νότον ὕπαρξιν δύο ἄλλων Γαιῶν Ἀγνώστων, τὴν μὲν νοτίως καὶ δυτικῶς τοῦ κράτους τῶν Σινῶν, τὴν δὲ ἀνατολικῶς τῆς χώρας τῶν Ἰχθυοφάγων καὶ τῆς Βραχείας θαλάσσης, εὑρίσκοντο ἐν πλάνῃ, ἀφοῦ, οὕτως, ἐνόμιζον τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανὸν περίκλειστον, μεσόγειον δηλαδὴ θάλασσαν μὴ ἐπικοινωνοῦσαν παρὰ πρὸς τὴν Μεσόγειον διὰ τοῦ Ἀραβίου κόλπου, μέσῳ τοῦ Αὐαλίτου κόλπου καὶ τῶν κατὰ Δειρὴν στενῶν. Λίαν διαφωτιστικὸν θὰ ἦτο ἐν τούτοις τὸ κείμενον τοῦ «Περίπλου τῆς ἔξω θαλάσσης» τοῦ Μαρκιανοῦ τοῦ Ἡρακλεώτου, ἐὰν αἱ σχετικαὶ πρὸς τὰς Ἀγνώστους Γαίας εἰδήσεις του εἶχον διασωθῆ· διότι μία τῶν διασωθεισῶν εἰδήσεών του προσαρμόζει, καθ' ἡμᾶς, περισσότερον ἢ αἱ τοῦ Πτολεμαίου πρὸς τὴν σύγχρονον γεωγραφικὴν τοῦ κόσμου ὑποτύπωσιν: «Δύο γὰρ Ἀγνώστους χρὴ ὑπονοεῖν γᾶς, τήν τε παρὰ τὴν ἀνατολὴν διήκουσαν, ἣ παροικεῖν εἰρήκαμεν τοὺς Σίνας, καὶ τὴν παρὰ τὴν μεσημβρίαν, ἥτις διήκε παρὰ πᾶσαν τὴν Ἰνδικὴν θάλασσαν, ἤτοι τὴν Πρασώδη θάλασσαν, μέρος οὖσαν τῆς Ἰνδικῆς θαλάσσης, ὥστε συνάπτουσαν ἀμφοτέρας τὰς Ἀγνώστους Γᾶς». Τότε δὲ καθίσταται ἐξόφθαλμον, ὅτι αἱ Ἄγνωστοι Γαῖαι, τὰς ὁποίας ὑπενόουν ἑνουμένας μετὰ τῆς Πρασώδους θαλάσσης, ἦσαν ἡ Μοζαμβίκη καὶ ἡ Μαδαγασκάρη ἀφ' ἑνὸς καὶ ἡ Ἰάβα καὶ δυτικὴ Αὐστραλία ἀφ' ἑτέρου. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ὁ Müller (3ος τόμ. Ἐλασσόνων Ἑλλήνων Γεωγρ. ἐκδόσ. Διδότου) χαρτογραφήσας τὸν περίπλουν τοῦ Μαρκιανοῦ (χάρτης 28: Marciani Heracleensis Periplus Oceani Orientalis) ἐσχεδίασε τὰς δύο «Ἀγνώστους Γαίας» ἡνωμένας καὶ συνεπῶς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανὸν περίκλειστον, πλὴν ἐπηρεάσθη εἰς τοῦτο ἀπὸ τὸν Πτολεμαῖον, ὡς τοῦτο προδίδεται καὶ ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ χάρτου του «Secundum Ptolemaei Systema Geographica». Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

— **Γῆ** ***Νέα*** *[Γεωγρ.]*· βλ. *Νέα Γῆ*.

— **Γῆ** ***τοῦ πυρός*** (Tierra del fuego) *[Γεωγρ.]*. Ὁμὰς νήσων τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς, κειμένων εἰς τὸ νοτιώτερον ἄκρον αὐτῆς καὶ χωριζομένων ἀπ' αὐτῆς διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Μαγελλάνου. Καλοῦνται ἐπίσης καὶ *Ἀρχιπέλαγος τοῦ Μαγελλάνου*. Ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν κυρίως νῆσον τῆς Γῆς τοῦ πυρὸς καὶ ἀπὸ πολλὰς ἄλλας μικρὰς καὶ μεγάλας, ὧν κυριώτεραι εἶναι αἱ νῆσοι Ντεξολέσιον, ἡ Ἁγία Ἰνές, ἡ Κλάρενς, ἡ Ντάουσον, ἡ Στήουαρτ, ἡ Λοντόννντερρυ, ἡ Χόστυ, ἡ Ναβορίν, αἱ Βολλάστον, ἡ Γῆ τῶν Κρατῶν, ἡ νῆσος τοῦ ἀκρωτηρίου Χόρν, ἡ Γκόρντον κ.τ.λ. Ἡ κυρίως Γῆ τοῦ πυρὸς εἶναι ἀκανόνιστον ὀροπέδιον, διακοπτόμενον ἀπὸ πολλὰς κορυφάς, ὕψους ἀπὸ 2000 μέχρι 2300 μέτρων, ἐν αὐτῇ δὲ ὑπάρχουν καί τινες λίμναι καὶ μικροὶ ποταμοί. Αἱ ἄλλαι νῆσοι ἀποτελοῦν προέκτασιν τῶν Ἄνδεων τῆς Παταγονίας.

Αἱ νῆσοι αὗται ἀνήκουν ἐξ ἡμισείας σχεδὸν εἰς τὴν Ἀργεντινὴν καὶ εἰς τὴν Χιλήν. Τὰ σύνορα μεταξὺ Χιλῆς καὶ Ἀργεντινῆς ἄρχονται ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (Espiritu Santo) καὶ χωρίζουν τὸν πορθμὸν τοῦ Μαγελλάνου εἰς δύο τμήματα. Εἰς τὴν Χιλὴν ἀνήκει τὸ δυτικὸν ἥμισυ τῆς κυρίας Γῆς τοῦ πυρὸς καὶ αἱ πρὸς δυσμὰς καὶ νότον κείμεναι πολυάριθμοι νῆσοι. Τὸ τμῆμα τοῦτο τοῦ ἀρχιπελάγους καλεῖται καὶ *Ἔδαφος τοῦ Μαγελλάνου*. Εἰς τὴν Ἀργεντινὴν ἀνήκει τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα, ὅπερ καλεῖται *Ἔδαφος τῆς Γῆς τοῦ πυρός*.

Τὸ κλῖμα δὲν εἶναι ὑπερβολικὰ ψυχρόν, ἀναλόγως τοῦ γεωγραφικοῦ πλάτους τῆς χώρας. Ἐπικρατοῦν ὅμως αἱ ὁμίχλαι, αἱ καταρρακτώδεις βροχαὶ καὶ οἱ ὁρμητικώτατοι ἄνεμοι. Τὸ ἔδαφος εἶναι γόνιμον, μετὰ πολλῶν βοσκῶν καὶ λειμώνων. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἀρκετὰ διαδεδομένη, ἡ δὲ ἐξ αὐτῆς βιομηχανία ἐπετέλεσε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη μεγάλας προόδους. Τῷ 1880 ἀνεκαλύφθησαν κοιτάσματα χρυσοῦ, ἀλλ' ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν μεταλλείων δὲν ἀπέβη προσοδοφόρος, ὑπάρχουν δὲ καί τινα μεταλλεῖα λιγνίτου. Τὰ δάση εἶναι ἄφθονα καὶ τὸ μετὰ τοῦ Μπούενος Ἄϋρες ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία τῶν δασικῶν προϊόντων ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένη.

Ἡ Γῆ τοῦ πυρὸς κατοικεῖται ἀπὸ τρεῖς φυλάς, τοὺς Ὄνας ἐν τῇ κυρίως νήσῳ, τοὺς Ὑάγκαν εἰς τὰς πρὸς νότον νήσους καὶ τοὺς Ἀλακαλοὺφ εἰς τὰς πρὸς δυσμὰς νήσους. Οἱ κάτοικοι οὗτοι ἦλθον εἰς τὰς νήσους ἐκ Παταγονίας, πρὸς τὸν τύπον τῶν κατοίκων τῆς ὁποίας ἔχουν ἱκανὴν ὁμοιότητα. Ζοῦν ἐν καταστάσει ἡμιαγρίᾳ, τινὲς δὲ τούτων εἶναι εἰσέτι ἀνθρωποφάγοι. Ἀνήρχοντο ἄλλοτε, κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἀνακαλύψεως αὐτῆς, εἰς 10 000 περίπου, σήμερον ὅμως θεωρεῖται βέβαιον ὅτι δὲν ὑπερβαίνουν τοὺς χιλίους. Παρ' αὐτοὺς ζοῦν σήμερον πολλοὶ Νοτιοαμερικανοὶ τῆς Χιλῆς καὶ τῆς Ἀργεντινῆς καί τινες λευκοί, καταγινόμενοι εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὴν ἁλιείαν.

Ἀνεκαλύφθη τῷ 1520 ὑπὸ τοῦ Φερδινάνδου Μαγελλάνου καὶ ὠνομάσθη Γῆ τοῦ πυρός, εἴτε διότι εἶχε παρατηρήσει τότε ἐπ' αὐτῆς πλῆθος φλογῶν ἡφαιστείων, τὰ ὁποῖα σήμερον ἐσβέσθησαν, εἴτε διότι κατὰ τὴν διέλευσιν αὐτοῦ ἐκ τοῦ ὁμωνύμου πορθμοῦ εἶδε πολλὰς πυράς, τὰς ὁποίας εἶχον ἀνάψει οἱ ἰθαγενεῖς εἰς τὰς πολυσχιδεῖς ἀκτὰς τῶν πολυαρίθμων νήσων. Ὁ πρῶτος περίπλους τῶν νήσων ἐγένετο τῷ 1619 ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Γκαρτσία καὶ Γκοντσὰλ ντὲ Νοντάλ, αἱ πρῶται δὲ ἐπίσημοι ἐξερευνήσεις ἐγένοντο διὰ λογαριασμὸν τοῦ βρεττανικοῦ ναυαρχείου τῷ 1826—1828 ὑπὸ τοῦ Φιλίππου Πάρκερ Κίνγκ καὶ τῷ 1831—1836 ὑπὸ τοῦ Ροβέρτου Φιτζρόϋ. Κατόπιν ἐπηκολούθησαν ἄλλαι ἐξερευνήσεις Βρεττανῶν καὶ καθολικῶν ἱεραποστόλων, οἵτινες κατώρθωσαν νὰ εἰσχωρήσουν καὶ μεταξὺ τῶν ἰθαγενῶν καὶ νὰ προσηλυτίσουν πολλοὺς τούτων. —Μ.

γήαστρον (τὸ) *[Βοτ.]*· βλ. γέαστρον.

γηβία (ἡ) *[Ζωολ.]*· βλ. γεβία.

Γηγενεῖς (οἱ) *[Μυθολ.]*. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο φέρονται οὐχὶ σπανίως οἱ Γίγαντες. Παρ' Ἀπολ-

Digitized by Google

λωνίῳ τῷ Ροδίῳ (Ἀργον. 1,941) ἐμφανίζονται οἱ Γηγενεῖς ὡς λαὸς ἄγριος, προερχόμενος ἐκ τοῦ ὄρους τῶν Ἄρκτων παρὰ τὴν Κύζικον, εἰκονίζονται δὲ ὡς μεγαλόσωμα ὄντα ἔχοντα ἓξ χεῖρας, ἀπὸ στιβαρῶν ὤμων τὰς δύο προερχομένας, τὰς δ' ἄλλας τέσσαρας ἀπὸ τῶν πλευρῶν. Οὗτοι ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ Ἡρακλέους, ὃν οἱ ἀναβαίνοντες εἰς τὸ Δίνδυμον Ἀργοναῦται εἶχον καταλίπει πρὸς φύλαξιν τῆς Ἀργοῦς καὶ προσεπάθησαν νὰ ἀποχώσωσι τὸν Χυτὸν λιμένα διὰ βράχων κυλισθέντων εἰς τὴν θάλασσαν, ἀλλὰ κατεβλήθησαν διὰ τῶν βελῶν τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῶν ἐπιστρεφόντων Ἀργοναυτῶν. Περὶ αὐτῶν λέγεται ὅτι ἦσαν ἐκ Θεσσαλίας καὶ δὴ ἐκ τῶν παλαιοτάτων κατοίκων αὐτῆς, τῶν Πελασγῶν, καὶ ὅτι κατήγοντο ἐκ τοῦ λέοντος τῆς Νεμέας.

Γενικῶς δὲ *Γηγενεῖς* ἐλέγοντο οἱ παλαιότατοι ἥρωες, ὡς ὁ Πελασγὸς ἐν Ἀρκαδίᾳ, ὁ Ἐρεχθεὺς καὶ ὁ Ἐριχθόνιος ἐν Ἀθήναις. Οἱ παλαιοὶ μάλιστα Ἀθηναῖοι ἐσεμνύνοντο ὡς αὐτόχθονες καὶ ἀληθῶς γηγενεῖς, διὰ τὴν καταγωγὴν τῶν πρώτων ἡρώων αὐτῶν. Ὡς δηλωτικὸν δὲ τῆς ἰδιότητος αὐτῶν ταύτης ἔφερον τὸν τέττιγα, ἐξ οὗ καὶ *τεττιγοφόροι* ἐλέγοντο. Ἐσώθησαν δὲ ὁμοιώματα τέττιγος καὶ πήλινα καὶ χαλκᾶ καὶ χρυσᾶ, ἅτινα ἔφερον καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες ὡς πόρπας εἰς ἔνδειξιν τῆς αὐτοχθονίας. ΙΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ

γηγενὴς (ὁ, ἡ) — *ές* (τό)· ὁ ἐξ αὐτῆς τῆς γῆς γεννηθείς, δηλαδὴ ὡς ἐκ μητρὸς τῆς γῆς, ἄλλως *αὐτόχθων*· ὡς γηγενεῖς ἐχαρακτηρίζοντο ὑπὸ τῶν παλαιῶν οἱ Τιτᾶνες καὶ οἱ Γίγαντες, ἔτι δὲ καὶ οἱ παλαιότατοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος Πελασγοὶ (βλ. Γηγενεῖς)· ὁμοίως ἐλέγετο: «γηγενὴς βολβός,—μύκης»· || ὁ ἐντόπιος, ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου ἡ ἀνάμνησις ὡς ξένου δὲν ὑπάρχει, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἐπήλυδας, τοὺς ἐποίκους κττ.: «γηγενεῖς Ἀθηναῖοι, — Μακεδόνες κλπ.». Β. Φ.

Γηδάκια [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ἀκρωτήριον τῆς ἀν. ἀκτῆς τῆς Ζακύνθου (πλάτ. 37° 49′ 10″ Β, μῆκ. 20° 53′ 20″) ἀνώνυμον ἐν τῷ ἀγγλικῷ χάρτῃ (207: West coast of Morea; Castro Tornese to Venetico with the island of Zante), εἰς τὴν παραλίαν Τσιλιβῆ. Πρὸ αὐτοῦ νησὶς *Γάιδαρος* ἢ Trenta nove κατὰ τὸν ἀγγλικὸν χάρτην καὶ τοὺς ξένους ναυτικούς. Σ. Ε. Λ.

Γήδειρα [*Γεωγρ.*]· βλ. **Γάδειρα**.

γηθοσύνη (ἡ)· ψυχικὴ διάχυσις, χαρά, ἐκδήλωσις εὐαρέστου συναισθήματος.

Γηθοσύνη. Φίλη τῆς Βερενίκης, θυγατρὸς τοῦ Πτολεμαίου Φιλαδέλφου καὶ συζύγου Ἀντιόχου τοῦ Β′. Τῇ βοηθείᾳ δύο θεραπαινίδων τῆς αὐλῆς ἔθαψε τὴν δολοφονηθεῖσαν ἡγεμονίδα καὶ ἐπέτυχεν, ὥστε ἄλλη γυνὴ νὰ ὑποδυθῇ τὸ πρόσωπον τῆς φονευθείσης, ἣν ὁ λαὸς ἐπίστευσε τραυματισθεῖσαν ἐλαφρῶς μέχρι τῆς ἐμφανίσεως ὡς ἐκδικητοῦ τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Εὐεργέτου. (*Πολύαιν.* VIII, 50, *Niese*, Geschichte der griechischen und makedonischen Staaten III, 146 κ.ἑξ.) —Β.

γηθόσυνος (ὁ, ἡ),—*ον* (τό)· ὁ κατεχόμενος ὑπὸ εὐαρέστων συναισθημάτων, εὔθυμος, φαιδρός, καλοκαρδισμένος.— Ἐπίρρ. ***γηθοσύνως***· μετὰ χαρᾶς, εὐφροσύνως.

Γηθοῦσσα (ἡ) [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Λιβύης. Οἱ κάτοικοι Γηθουσσαῖοι, Γηθούσσιοι ἢ Γηθουσσῖται.

γηθυλλὶς (ἡ) [*Βοτ.*]. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἀναφέρει ὁ Ἀθήναιος τὸ φυτὸν *κρόμμυον τὸ πράσον* (Allium porrum).

γήθυον (τὸ) [*Βοτ.*]. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο διάφοροι ἀρχαῖοι συγγραφεῖς νοοῦσι διάφορα φυτὰ ἔχοντα ῥίζαν βολβώδη καὶ ὑδροχαρῆ. Οὕτως ὁ Δίδυμος λέγει ὅτι εἶναι ὅμοιον πρὸς τὸ *κρόμμυον τὸ ἀμπελόπρασον* (Allium ampeloprasum): «ὁμοιά φησιν εἶναι τὰ γήθυα τοῖς λεγομένοις ἀμπελοπράσοις», ὁ δὲ Ἀριστοφάνης, ὅμοιον πρὸς τὸ *κρόμμυον τὸ σκόροδον* (Allium sativum): «τῶν δὲ γηθύων ῥίζας ἐχούσας σκορδομίμητον φύσιν». Δ. Ν. Π.

γήϊνος, —*η*, —*ον*· ὁ ἐκ γῆς, ἐκ χώματος κατεσκευασμένος: «πλίνθοι γήϊνοι»· || ὁ τῆς γῆς: «ἡ γηΐνη σφαῖρα», «γήϊνος μαγνητισμός,—μεσημβρινός».

— **γήϊνα** ***ῥεύματα*** [*Φυσ.*]· βλ. ῥεύματα.

— **γήϊνος** ***μαγνητισμός***· βλ. μαγνητισμός.

Γήϊνος ***Αὐτόχθων*** [*Μυθολ.*]. Ἀδελφὸς τοῦ περιφήμου ἀρχιτέκτονος Τεχνίτου. Οὗτοι ἀναφέρονται ὡς εἰσαγωγεῖς τοῦ πολιτισμοῦ ἐν τῇ φοινικικῇ μυθολογίᾳ, λέγεται δὲ περὶ αὐτῶν, ὅτι: «οὗτοι ἐπενόησαν τῷ πηλῷ τῆς πλίνθου συμμιγνύειν φορυτὸν καὶ τῷ ἡλίῳ αὐτὰς τερσαίνειν, ἀλλὰ καὶ στέγας ἐξεῦρον» (Phil. Bybl. fr. 8 παρὰ Müll. fr. h. gr. t. III, 566). ΙΑΚ. Χ. Δ.

Γῆλαι ἢ ***Γηλοὶ*** (οἱ) [*Ἀρχ.*]. Μηδικὸς λαὸς ἐπὶ τῆς νοτιοδυτικῆς ἀκτῆς τῆς Κασπίας θαλάσσης. Κατὰ τὸν Πλίνιον καλοῦνται Καδούσιοι. Ὁ Πτολεμαῖος καλεῖ τοὺς Καδουσίους Λῆγας (VI, 2, 5). Τοὐναντίον κατὰ τὸν Στράβωνα πρόκειται περὶ δύο διαφόρων, ἀλλ' ὁμόρων λαῶν (XI, 508 καὶ 510). Περὶ τοῦ λαοῦ τούτου ἀναφέρεται, ὅτι ἕκαστον ἔτος συνέζη ἐπὶ δύο μῆνας μετὰ τῶν γειτόνων του Ἀμαζόνων καὶ ὅτι παρ' αὐτῶν ἔμαθον αἱ γυναῖκες τῶν Γηλῶν νὰ ἐκτελῶσιν ἀνδρικὰ ἔργα, ἤτοι νὰ κτίζωσιν οἰκίας καὶ νὰ καλλιεργῶσι τοὺς ἀγρού. Τὸ συριακὸν ὄνομα τῶν Γηλῶν εἶναι Γκαλαγὲ (Ga'lâjé), ἀρμεν. Gelokh. Ἡ ἐπαρχία καλεῖται καὶ σήμερον ἀρμενιστὶ καὶ περσιστὶ Gilân καὶ ἀραβιστὶ Gilan (*J. Saint-Martin* Mém. hist. et Géorg. sur l'Arménie II, 370, 384). —Μ.

γήλοφος (ὁ)· λόφος γῆς, λόφος χωματώδης.

—[*Ἑραλδ.*] Ὁ γήλοφος (χαμηλότερος τοῦ λόφου) ἀπεικονίζεται ἐντὸς τοῦ θυρεοῦ μὲ τρεῖς κορυφάς, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μεσαία ὑπερέχει τῶν δύο ἄλλων. Γ. Ε. Τ.

Γήλοφος [*Γεωγρ.*]. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Δεσκάτης* τῆς ἐπαρχίας Γρεβενῶν τοῦ νομοῦ Κοζάνης. Κάτ. (1928) 84. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Τσοῦκα*. Δ. Ε. Μ.

Γήμ. Βυζαντινὸς στρατηγός, Ἀρμένιος τὸ γένος. Διῴκει τὰ ἐν Σέρραις τῆς Μακεδονίας στρατεύματα κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς βασιλείας Ἀνδρονίκου Γ′ Παλαιολόγου (1328—1341). Μετὰ τὸν θάνατον τούτου (1341) καὶ τὴν ἀνταρσίαν τοῦ στρατηγοῦ Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ ἐναντίον τοῦ νέου βασιλέως Ἰωάννου Ε′, ὁ Γὴμ παρέμεινε πιστὸς εἰς τὴν θέσιν του, καὶ ὅταν μετ' ὀλίγον ὁ Καντακουζηνὸς ἀπεπειράθη νὰ καταλάβῃ τὴν Θεσσαλονίκην, ἐβάδισεν ἐναντίον του καὶ ἐνισχύσας τὴν φρουρὰν τῆς πόλεως ταύτης ἀπέκρουσε τοὺς στασιαστάς. Ν. ΚΛΣ

Γημὰ (ἡ) καὶ ***Γῆνις,*** ἄλλως ***Γίναια*** καὶ ***Γινάη*** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Τόπος μεταξὺ τῆς Σαμαρείας καὶ τῆς μεγάλης πεδιάδος, ἀνήκων εἰς τὴν Σαμάρειαν. Εἶναι ἡ σημερινὴ *Ντζενιν*, πρὸς δυσμὰς τῆς πεδιάδος, ἡ διακρινομένη διὰ τὰς δροσερὰς πηγάς της καὶ τὸν θαυμάσιον κῆπόν της. Οἱ κάτοικοί της ἀνερχόμενοι εἰς 3.000 εἶναι Μωαμεθανοί. —Μ.

Γήναβον (τὸ) [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ταύτης ἀπαντᾷ παρὰ τῷ Καίσαρι (Bell. Gall. VII, 11, 14), ὑποτίθεται δὲ ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ σημερινοῦ *Ζιὲν* (Gien) ἐν τῷ νομῷ τοῦ Λουαρὲ καὶ οὐχὶ τοῦ Cenabum (Ὀρλεάνης), ὥς τινες ἰσχυρίζονται. [Βλ. *Desjardin*. Géogr. de la Gaule II, 480, *Holder*, Altkelt-Sprachschatz εἰς τὰς λέξεις Cenabum καὶ Genabum]. —Μ.

Γῆνις [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]· βλ. **Γημά**.

Γήπαιδες. Ἐκαλοῦντο οὕτω παρὰ Βυζαντινοῖς οἱ ὑπὸ τῶν λαῶν τῆς Δύσεως ὀνομαζόμενοι *Ἰεπίδαι*, ἔθνος φυλετικῶς συγγενὲς πρὸς τοὺς Γότθους. Κατ' ἀρχὰς οἱ Γήπαιδες ᾤκουν παρὰ τὰ Καρπάθια, πλησίον τῶν Βησιγόθων, καὶ ἀνεφάνησαν ἐν τῇ ἱστορίᾳ περὶ τὰ τέλη τοῦ Γ′ μ. Χ. αἰῶνος. Μετασχόντες τῶν ἐπιδρομῶν τοῦ Ἀττίλα ὡς ὑπήκοοι αὐτοῦ, ἠλευθερώθησαν μετὰ τὸν θάνατόν του καὶ κατέλαβον τὴν Δακίαν, καὶ μέρος μὲν αὐτῶν ἠκολούθησε, τῷ 489, εἰς τὴν Ἰταλίαν τὸν Γότθον Θεοδώριχον, οἱ δὲ λοιποί, μείναντες ἐντεῦθεν τοῦ Δουνάβεως, παρηνώχλουν τοὺς Βυζαντινούς, οἵτινες ἀντέταξαν κατ' αὐτῶν τοὺς Λογγοβάρδους. Ὁ βασιλεὺς τῶν Λογγοβάρδων Ἀλβοΐνος καθυπέταξε τέλος τῷ 567 τοὺς Γήπαιδας, οἱ ὁποῖοι οὕτως ἐξέλιπον διὰ παντὸς τῆς ἱστορικῆς κονίστρας ὡς ἀνεξάρτητον ἔθνος. —Ω.

Γηπαίπυρις. Βασίλισσα τοῦ Βοσπόρου. Τὸ ὄνομα αὐτῆς ἀναφέρεται εἰς νομίσματα τοῦ συζύγου της Μιθριδάτου τοῦ Β′, ὅστις ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 46—42 π. Χ. Τὸ ὄνομα τοῦτο ἀπαντᾷ καὶ εἰς ἑλληνικὴν ἐπιγραφὴν ἐκ τῆς θρᾳκικῆς Ἡρακλείας τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀδριανοῦ: «Λαρκία Γηπαίπυρις» (IGR. I, 785). —Β.

γήπεδον (τὸ)· ἡ παρὰ τὴν οἰκίαν ὕπαιθρος γῆ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ οἰκοδομημένον μέρος, οἷον κῆπος, αὐλὴ κ.τ.λ.· || καθόλου, οἰκόπεδον.

γηραιός,—*ά*, —*όν*· γέρων, ὁ προβεβηκὼς τὴν ἡλικίαν, ὁ διὰ τὴν ἡλικίαν σεβαστός.

γηραλέος, —*α*,—*ον*· ὁ πλήρης γήρατος, ὁ πολὺ γέρων.

γῆρας, —*ατος* (τὸ)· ἡ γεροντικὴ ἡλικία, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν νεότητα ἢ τὴν ἀκμήν· κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην «τὸ γῆρας νόσος φυσική» καὶ «τὸ γῆρας ἑσπέρα βίου ἐστίν»· || «γῆρας βαθύ,—ἔσχατον», «εἰργάζετο μέχρι βαθέος γήρατος».

— [*Ἐγκύκλ.*] Οὕτω καθορίζεται ἡ κατάστασις ἐξασθενήσεως τῶν δυνάμεων καὶ τῶν διαφόρων ἱκανοτήτων τοῦ ὀργανισμοῦ, παραγομένη κυρίως εἰς τὴν προκεχωρηκυῖαν ἡλικίαν. Ἡ νεαρὰ ἡλικία εἶναι ἐλλιπὴς τῆς πείρας, ἐνῷ τὸ γῆρας εἶναι ἐλλιπὲς δυνάμεως καὶ ἐνεργείας. Τὸ γῆρας εἶναι ἡ περίοδος ἐκείνη τῆς ζωῆς, καθ' ἣν πᾶσαι αἱ λειτουργίαι βαθμηδὸν ἐπιβραδύνονται καὶ ἐπίσχονται ἐν τέλει· δὲν ἀποτελεῖ νόσον τὸ γῆρας, ἀλλὰ κατάστασιν, σύνθεσιν βιολογικὴν προκύπτουσαν κατ' ἀνάγκην, τοὐλάχιστον εἰς τὰ σύνθετα ὄντα, ζῷα ἢ φυτά, ἐξ ἀρχεγόνων ὅρων καθ' οὓς τὰ ἐκ τοῦ ᾠοῦ προερχόμενα κύτταρα, ἀντὶ νὰ διαχωρίζωνται καὶ νὰ ζῶσι μεμονωμένως, παραμένουσι συγκεκολλημένα καὶ ἀποκτῶσιν οὕτω σχέσεις ἀμοιβαιότητος. Ὄντως δὲ τὰ ὑπολείμματα ἢ αἱ ἀπώλειαι τῆς λειτουργικότητος εἶναι δύο εἰδῶν: τὰ μὲν εἶναι εὐδιάλυτα καὶ ἀπεκβάλλονται διὰ τῶν φυσικῶν ἀπεκκριτικῶν ὁδῶν, ἤτοι τῶν νεφρῶν, τῶν πνευμόνων, τοῦ δέρματος· τὰ δὲ εἶναι ἀδιάλυτα καὶ ἐναποτίθενται ἐν αὐτοῖς τοῖς ἱστοῖς ἔνθα ἐμφανίζονται, ἀποτελοῦντα οὕτω τὸν σκελετόν, εἰς πάντα τὰ μηχανικῶς προστατευτικὰ παράγωγα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καταλέγονται κυρίως αἱ συνδετικαὶ οὐσίαι. Ἀλλὰ μετά τινα χρόνον λειτουργικότητος οἱ ἱστοὶ ἐπιφλοιοῦνται ἐκ τῶν ἀδιαλύτων τούτων ὑπολειμμάτων ἢ ἀπορριμμάτων καὶ ἀσκοῦσι κατ' ἀκολουθίαν ἐπὶ τὸ δυσχερέστερον τὰς πρὸς τὸ περιβάλλον ἐναλλαγάς. Ἐντεῦθεν προέρχονται πάντα τὰ φαινόμενα τὰ χαρακτηρίζοντα τὸ γῆρας παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ, τουτέστιν: αἱ ῥυτίδες τοῦ δέρματος, ἡ ἀπώλεια τῆς ἀρθρικῆς εὐκαμψίας, ἡ σκλήρυνσις καὶ ἡ ἐξησθενημένη συσταλτικότης τῶν μυῶν, ἡ εὐθραυστία τῶν ὀστῶν, αἱ ἀγκυλώσεις, τὰ ἀθηρώματα, αἱ σκληρώσεις, ἡ ἐλάττωσις τοῦ βάρους καὶ τοῦ ἀναστήματος, ἡ προϊοῦσα ἐξαφάνισις τῶν γεννητικῶν λειτουργιῶν, ἡ ἐξασθένησις τῆς ὁράσεως, τῆς ἀκοῆς, τῆς ἁπτικῆς καὶ πεπτικῆς εὐαισθησίας, καθὼς καὶ τῶν ψυχικῶν καὶ διανοητικῶν ἰδιοτήτων. Τὰ φαινόμενα ταῦτα ἐμφανίζονται γενικῶς εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν ἑξήκοντα περίπου ἐτῶν καὶ διαρκοῦσι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐπὶ μακρόν, ἐπιδεινούμενα ἀναλόγως τῆς ἀντιστάσεως τοῦ ἀτόμου καὶ ἀναλόγως τῶν ὅρων τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ. Ἀνάλογα φαινόμενα παρατηροῦνται εἰς τὰ ζῷα καὶ τὰ φυτά· ἀλλ' οὐδὲν τὸ παρόμοιον παρατηρεῖται εἰς τὰ μονοκύτταρα ὄντα, διότι τὰ στερεὰ ὑπολείμματα ἐλλείπουσι σχεδὸν καθ' ὁλοκληρίαν ἀπ' αὐτῶν.

Κατὰ τὸν Metchnikoff, τὸ γῆρας δὲν εἶναι κατάστασις, κατασκευὴ προερχομένη φυσιολογικῶς καὶ ὑποχρεωτικῶς ἐκ κανονικῶν καὶ φυσιολογικῶν φαινομένων, ἀλλ' εἶναι *νόσος*, καὶ κατ' ἀκολουθίαν διαταραχή, ἂν μὴ καθ' ὁλοκληρίαν ἀποσοβήσιμος, τῆς ὁποίας ὅμως τὸ τέρμα εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιβραδυνθῇ. Ὁ φυσιοδίφης οὗτος δὲν ἀρνεῖται τὸ ἔργον τῆς λειτουργικότητος· ἀναγνωρίζει ὅτι τὰ διάφορα ὄργανα διὰ τῆς φυσικῆς αὐτῶν ἐνεργείας ῥυπαίνονται καὶ ἀποβαίνουσιν ἧττον κατάλληλα πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ προορισμοῦ αὐτῶν. Τὰ ἀνεπαρκῆ ὄργανα εἶναι καὶ τὰ σκληρωτικὰ ὄργανα, καθιστάμενα τοιαῦτα ἐκ τῆς καθ' ὑπερβολὴν ἐνεργείας αὐτῶν· ἀλλὰ τὴν προϊοῦσαν σὺν τῇ ἡλικίᾳ σκλήρυνσιν τῶν ἱστῶν δέον νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τὰ «μακροφάγα κύτταρα» καὶ ἰδίως εἰς τὰ μεγάλα πολυπύρηνα, καθόσον ἡ λειτουργία καὶ ἐνέργεια τῶν μακροφάγων τούτων εἶναι νὰ καταβροχθίζωσι καὶ νὰ καταστρέφωσι τὰ γηραλέα ἢ ἐφθαρμένα κύτταρα τῆς οἰκονομίας, τὰ καταστάντα ἤδη ἀκατάλληλα πρὸς λειτουργίαν. Εἰς τὴν ἀναπλήρωσιν δὲ τῶν ἤδη ἐξαφανισθέντων ἀνατομικῶν στοιχείων ἐμφανίζονται πρὸς πλήρωσιν τοῦ κενοῦ συνδετικὰ δίκτυα, ἅτινα ἀποτελοῦσιν ἀκριβῶς τὸν ἱστὸν τῆς σκληρώσεως. Τὸ ἔργον τῶν μακροφάγων τούτων δὲν εἶναι ἀμφίβολον· κατεδείχθη σαφῶς εἰς τὰς μεταμορφώσεις τῶν ἐντόμων κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ εἰδώλου (imago). Ἀλλ' ἡ ἀναπλήρωσις τῶν ὑπὸ τῶν συνδετικῶν στοιχείων καταστραφέντων εὐγενῶν κυττάρων (μυϊκῶν, ἀδενωδῶν, νευρικῶν, κλπ.) δὲν κατεδείχθη σαφῶς. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ οὐλώδης ἐπανόρθωσις ἐπιτελεῖται διὰ τοῦ ἱστοῦ τῆς σκληρώσεως, διὰ τῶν συνδετικῶν ἰνῶν. Συμβαίνει ἄρά γε τὸ αὐτὸ καὶ ὅταν πρόκειται περὶ ῥηγμάτων ἀδιοράτων διὰ τῆς ἐξαφανίσεως κυττάρου τινὸς ἡπατικοῦ, νεφρικοῦ ἢ μυελικοῦ; Ἐν τούτοις ἡ ἱστολογικὴ ἐξέτασις ὀργάνων μὴ πασχόντων, ἀλλ' ἁπλῶς γεγηρακότων, δεικνύει βλάβας κυτταρικῶν ἐκφυλίσεων καὶ κατ' ἐπίφασιν πάχυνσιν τῶν τοιχωμάτων αὐτῶν μᾶλλον ἢ ὑπερπλαστίαν κατάδηλον τοῦ συνδετικοῦ ἱστοῦ. Ὅθεν τὸ φυσιολογικὸν γῆρας δὲν ἔχει ἱστολογικῶς τοὺς αὐτοὺς χαρακτῆρας τοῦ κατὰ Metchnikoff νοσηροῦ γήρατος, τουτέστι τοῦ προκύπτοντος ἐκ τοξικῆς ἢ λοιμώδους προσβολῆς.

Ἐπειδὴ ὅμως δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν τὴν μακροφαγοκυτταρωσίαν, ἐξεταστέον διατί αὕτη συμβαίνει, ἐν ἄλλοις λόγοις διατί κύτταρά τινα τῶν ὀργάνων ἡμῶν ἐκφυλίζονται καὶ ἀποθνήσκουσι ταχύτερον τῶν ἄλλων καὶ ὀφείλουσι κατ' ἀκολουθίαν νὰ ἀντικατασταθῶσιν ἐπὶ τῷ τελεογονικῷ σκοπῷ ὅπως ἀποφύγωσι τὴν προϊοῦσαν συρρίκνωσιν καὶ τὴν κατάρρευσιν τοῦ ὀργανισμοῦ. Πρὸς τοῦτο ἔχομεν τὴν ἀκόλουθον λίαν εὐφυᾶ

Digitized by Google

θεωρίαν: Αἱ ἀνώμαλοι δηλαδὴ καὶ ἀκανόνιστοι ζυμώσεις τοῦ πεπτικοῦ σωλῆνος παράγονται ὑπὸ ἀφθόνου καὶ ποικίλης μικροβιακῆς χλωρίδος· ἐκ τούτων προκύπτουσι δύο κατηγορίαι δηλητηρίων, ἐκείνων ἅτινα ἀπορροφῶνται ἐν μέρει ὑπὸ τοῦ ἐντερικοῦ τοιχώματος, εἰσδύονται εἰς τὴν γενικὴν κυκλοφορίαν καὶ ἀλλοιοῦσι τὴν λειτουργίαν πάντων τῶν ἱστῶν, ἤτοι τῶν δηλητηρίων ἅτινα προέρχονται ἐκ τῆς πλημμελοῦς κατεργασίας τῶν τροφῶν ἢ ἐκ τῆς κατ' ἐπίφασιν εὐαρμόστου κατεργασίας ἐπικινδύνων τροφῶν (τὰ κρέατα καὶ ἰδίως τὰ σιτευμένα κρέατα), καὶ ἐκείνων ἅτινα προέρχονται ἐκ τοξινῶν ἐκκρινομένων ὑπὸ τῶν ἐντερικῶν μικροβίων. Ἐκ τῆς διπλῆς ταύτης συνεχοῦς δηλητηριώσεως, ἐν τῇ ὁποίᾳ αἱ μικροβιακαὶ τοξῖναι εἶναι ἐπικρατέστεραι, προκύπτει ἡ ἀλλοίωσις, προϊοῦσα καὶ κατὰ μᾶλλον ἢ ἧττον ταχεῖα, ἀναλόγως τῆς ἐξαπλώσεως καὶ ἐπεκτάσεως τῶν ζυμώσεων καὶ τῆς ἰογόνου δυνάμεως τῆς ἐντερικῆς χλωρίδος, τῶν εὐγενῶν κυττάρων τῆς οἰκονομίας.

Αἱ ἀλλοιώσεις αὗται ἐπιφέρουσι τὴν πρόωρον ἐκφύλισιν τῶν κυττάρων τούτων, καὶ τότε ἐπέρχονται τὰ μακροφάγα, ἅτινα καταστρέφουσιν αὐτά. Ἐκ τούτου προκύπτει ἡ πρόωρος σκλήρυνσις καὶ συνεπῶς τὸ γῆρας εἰς ἡλικίαν (60 ἐτῶν), καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος ἔδει νὰ εὑρίσκηται ἔτι ἐν πλήρει ἐκδηλώσει ἁπάσης τῆς ζωτικότητος αὐτοῦ. Κατ' ἀκολουθίαν πρὸς ἐξασφάλισιν κατὰ τοῦ προώρου γήρατος δέον νὰ καταπολεμήσωμεν δραστηρίως τὰς ἐντερικὰς ζυμώσεις καὶ νὰ καταστρέψωμεν τὴν ἐπικίνδυνον ἐντερικὴν χλωρίδα. Τοῦτο δ' εὐκόλως ἐπιτυγχάνεται, καθόσον τὰ μικρόβια τῶν ἐντερικῶν ζυμώσεων ἔχουσιν ἀνταγωνιστὰς ἢ ἀντιπάλους ὑπερισχύοντας τούτων ἐν τῇ πρὸς τὴν ζωὴν πάλῃ· οὗτοι δὲ εἶναι τὰ μικρόβια τῶν γαλακτικῶν ζυμώσεων. Ἐν ἑνὶ λόγῳ διὰ νὰ ζήσωμεν εἰς βαθὺ γῆρας (ἐξαιρέσει ἐννοεῖται τῶν τυχαίων ἐξωτερικῶν αἰτίων, τῶν λοιμώξεων, τῶν τραυματισμῶν, τῶν δηλητηριάσεων κλπ), πρέπει: α') νὰ ἀπέχωμεν τῶν τροφίμων, ἅτινα εὐκόλως καθίστανται ζυμώσιμα, καὶ κυρίως τῶν ζωικῶν τροφῶν· β') νὰ καταναλίσκωμεν τροφὰς ἀφθονούσας εἰς γαλακτικὰ ἔνζυμα, ὡς ὁ λευκὸς καὶ πρόσφατος τυρός, τὸ κουμίς, τὸ κεφίρ, τὸ γιαοῦρτι κλπ. καὶ ἐν ἐλλείψει αὐτῶν νὰ λαμβάνωμεν ἀπὸ τοῦ στόματος ἁγνὰ γαλακτικὰ ἔνζυμα, ρευστὰ ἢ ἀπεξηραμένα κλπ

Εἶναι δ' ἀληθὲς ὅτι τὰ ζυμωτικὰ γαλακτηρὰ διὰ τοῦ γαλακτικοῦ ὀξέος ὅπερ περιέχουσι, καὶ τὰ γαλακτικὰ ἔνζυμα, διὰ τοῦ γαλακτικοῦ ὀξέος ὅπερ σχηματίζουσιν, ἐπιτυγχάνουσιν ἄριστα εἰς πλείστας ἐντερικὸς λοιμώξεις μετ' ἀφθόνων ζυμώσεων· διὸ καὶ τὸ γαλακτικὸν ὀξύ, ὡς γνωστόν, χρησιμοποιεῖται ἐπιτυχῶς κατὰ τῶν παιδικῶν διαρροιῶν. Ἀλλ' ἆρά γε δυνάμεθα διὰ τῆς χρήσεως τῶν ζυμωτικῶν γαλακτηρῶν νὰ ἐπιβραδύνωμεν τὰς διαταραχὰς καὶ τὰς ἀναπηρίας τοῦ γήρατος; Οἱ πληθυσμοὶ οἱ τρεφόμενοι ἀποκλειστικῶς σχεδὸν διὰ γάλακτος θρομβωθέντος (γιαοῦρτι) δὲν εἶναι ἀπηλλαγμένοι τῶν ἐντερικῶν ἀδιαθεσιῶν καὶ γηράσκουσιν ὥσπερ καὶ οἱ λοιποὶ κοινῶς τρεφόμενοι. Ἀφ' ἑτέρου δὲ δυσπεπτικοί τινες ἢ ἐντεροπαθεῖς, οἵτινες παράγουσι καθ' ὅλον τὸν βίον αὐτῶν ἀκανονίστους καὶ ἀνωμάλους ζυμώσεις, ἀποθνήσκουσιν ἐν τούτοις λίαν γεγηρακότες, ἕνεκα τῆς μεγάλης ἴσως ἐγκρατείας διαίτης εἰς ἣν ὑποβάλλονται.

Διὰ τῆς λιτότητος καὶ τῆς μετριότητος ἐν παντί, καὶ εἰς τὴν ἐργασίαν καὶ εἰς τὰς ἡδονάς, ἐπιβραδύνομεν τὴν λειτουργικὴν ρύπανσιν τῶν ὀργάνων τοῦ σώματος ἡμῶν καὶ τὴν παραγωγὴν τῶν σκληρώσεων, ἀποφεύγοντες ταυτοχρόνως πολλὰς μολύνσεις καὶ νόσους, τῶν ὁποίων ἡ ἐγκαθίδρυσις διευκολύνεται ὑπὸ τῆς καταπονήσεως καὶ τῶν καταχρήσεων. Πρὸς ἐπιβράδυνσιν τῆς ἐμφανίσεως τοῦ γήρατος δέον νὰ αὐξήσωμεν τὴν ἀντίστασιν τῶν εὐγενῶν στοιχείων τῶν ἱστῶν ἡμῶν δι' ἐνέσεων ἐκχυλισμάτων νεαρῶν ἱστῶν, λαμβανομένων ἔξωθεν, καὶ νὰ ἐξασθενήσωμεν τὰς ἐπιθετικὰς τάσεις τῶν μακροφάγων διὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Bordet προταθέντων κυτταροτοξικῶν ὀρῶν, λίαν συντελεστικῶν ἀπὸ θεωρητικῆς ἀπόψεως.

Μεγάλως συμβάλλεται εἰς τὴν κανονικὴν λειτουργίαν τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ καὶ ἡ ἐνέργεια τῶν ἐνδοκρινῶν ἀδένων (ἀδένων ἐσωτερικῆς ἐκκρίσεως), οἵτινες συντελοῦσιν εἰς τὴν τόνωσιν καὶ ἐπίρρωσιν τῶν διαφόρων ἱστῶν διὰ τῆς πρὸς αὐτοὺς παροχῆς τῶν ἐκ τῶν ἀδένων τούτων ἐκπορευομένων ὁρμονῶν, τῶν ἀνὰ τὸν ὀργανισμὸν ὁλόκληρον διακεχυμένων. Εἰς προκεχωρηκυῖαν ἡλικίαν, ὅταν ἡ ἐξάντλησις τοῦ ὀργανισμοῦ ἄρχεται ἐκδηλουμένη, τὸ ἔργον τῶν ὁρμονῶν τούτων εἶναι καταφανέστερον καὶ λίαν συντελεστικὸν τότε πρὸς ἀνόρθωσιν καὶ ἐπαναφορὰν εἰς τὸ κατὰ φύσιν τῶν ἐξηντλημένων καὶ καταβεβλημένων δυνάμεων τοῦ σώματος. Ἐπειδὴ δὲ τὰς ὁρμόνας ταύτας δημιουργοῦσι μᾶλλον οἱ εὐγενεῖς ἀδένες τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, ἐγένετο σκέψις ἐν ἀρχῇ μὲν ἐνέσεων ἐκχυλισματικῶν οὐσιῶν ἐξαγομένων ἐκ τῶν ἀδένων τούτων (Brown-Séquard), καὶ τελευταίως ἡ εἰς γεροντικὸν καὶ καταβεβλημένον ὀργανισμὸν μεταμόσχευσις τοιούτων ἀδένων νεαρῶν καὶ σφριγώντων ζῴων (κριῶν, ταύρων, πιθήκων, κλπ) πρὸς γενικὴν ἀνάπλασιν καταπεπονημένων ἐκ τῆς φθορᾶς καὶ ἐκ τοῦ γήρατος ὀργανισμῶν· προέκυψε δ' ἐντεῦθεν καὶ ἐκ τῆς θεωρίας ταύτης ἡ κατὰ Βορονώφ μέθοδος, ἀνεγνωριζομένη ὡς τὰ μάλα συντελεστικὴ τῆς ἀναστολῆς τοῦ γήρατος.

Μ. Ν. ΚΑΪΡΗΣ

—*[Ἀστικ. Δίκ.]*· βλ. **ἡλικία**.

γηράσκω, *ἀόρ. ἐγήρασα, μετχ. γεγηρακώς*, κοιν. *γηρασμένος*· μεταβαίνω εἰς τὴν γεροντικὴν ἡλικίαν, παύω νὰ ἀκμάζω, κοιν. γερνάω (βλ. λ.)· || προβαίνω εἰς τὴν ἡλικίαν: «γηράσκω δ' αἰὲν πολλὰ διδασκόμενος» *(Σόλων)*.

γηρατεῖα (τά)· τὸ γῆρας, ἄλλως *γερατεῖα*.

γηροδερμία (ἡ)· βλ. γεροντοδερμία.

γηροκομεῖον (τό)· ὁ τόπος, τὸ κατάστημα ὅπου τυγχάνουσι περιθάλψεως οἱ γέροντες, ἄλλως *γεροντοκομεῖον, γηροτροφεῖον*.

—*[Ἐγκυλ.]* Ὡς *γηροκομεῖον* νοεῖται τὸ ἰδιότυπον ἐκεῖνο φιλανθρωπικὸν κατάστημα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου γίνονται δεκτοὶ πρὸς περίθαλψιν εἰς τὸν ἐφεξῆς βίον ἄποροι καὶ ἀπροστάτευτοι γέροντες. Διὰ τοῦτο τὰ γηροκομεῖα συγχέονται ἢ συμπίπτουν πρὸς τὰ πτωχοκομεῖα ἐν γένει. Ὄντως δέ, πανταχοῦ ἀλλὰ καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὰ πτωχοκομεῖα, γεγηρακότα μόνον ἄτομα συνήθως περιλαμβάνουν.

Ἡ πρώτη σαφὴς ἀπόδειξις τῆς φιλοπτώχου παρ' ἡμῖν ἀντιλήψεως ὑπῆρξε κρατική, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ διατάγματος τῆς 3/15 Ἀπριλίου 1833 «Περὶ τοῦ σχηματισμοῦ καὶ τῆς ἁρμοδιότητος τῆς ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν Γραμματείας». Σύμφωνα μὲ τὸ ἄρθρον 2 § η' τοῦ διατάγματος τούτου, εἰς τὴν δικαιοδοσίαν καὶ τὰς ὑποχρεώσεις τῆς ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν Γραμματείας ὑπήγοντο καὶ «τὰ περὶ πτωχῶν καὶ πρὸς περίθαλψιν τῶν πενητευόντων συσταθησόμενα καταστήματα». Βραδύτερον, τὸ διάταγμα τῆς 5 Δεκεμβρίου 1845 «Περὶ ἁρμοδιότητος νομαρχῶν κτλ», ἐθέσπιζε περὶ τοῦ νομάρχου (§ 27): «Νὰ φροντίζῃ διὰ τοὺς πτωχούς, διὰ τὴν περίθαλψιν ἀνικάνων, πενήτων κ. λ. π.».

Ἐν τούτοις οὐδὲν τὸ σαφὲς γνωρίζομεν μέχρι σήμερον, ποία ὑπῆρξεν ἡ κρατικὴ τακτικὴ ὡς πρὸς τὴν πραγμάτωσιν τῶν τοιουτοτρόπως τασσομένων φροντίδων. Φαίνεται μᾶλλον ὅτι σπανιώτερον τὸ δημόσιον ἢ ὁ δῆμος ἤσκησαν ἐν τῇ πράξει φιλόπτωχον τακτικήν, ἡ ὁποία, ὡς εἰκάζομεν, ὑπῆρξεν «ἀνοικτῆς» μόνον μορφῆς καὶ μονομερής. Ἐδίδετο δηλαδὴ βοήθεια εἰς τοὺς πένητας καὶ τοὺς ἐνδεεῖς γέροντας κατ' οἶκον μόνον ὑπὸ μορφὴν βοηθήματος, ἐνῷ γεγονὸς ἐξηκριβωμένον εἶναι, ὅτι οἱ ἰδιῶται καὶ ἡ ὠργανωμένη ἰδιωτικὴ ἀγαθοεργία ἤσκησαν πληρέστερον τὸ χρέος τοῦτο καὶ πολυμερέστερον, καὶ καθ' ὁδὸν καὶ κατ' οἶκον τακτικῶς ἢ ἐκτάκτως καὶ ἐντὸς εἰδικῶν καταστημάτων, γηροκομείων καὶ πτωχοκομείων.

Ἡ ἀνωτάτη ὅμως ἐποπτεία καὶ φροντὶς ὑπῆρχε πάντοτε ἀπὸ μέρους τοῦ κράτους, διαμορφωθεῖσα σαφεστέρα διὰ τοῦ νόμου 516 τοῦ 1914, διὰ τοῦ ὁποίου πλὴν τῶν ἄλλων συνέστη ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ τὸ τμῆμα «Δημοσίας Ἀντιλήψεως», τὸ ὁποῖον μεταξὺ τῶν ἄλλων σκοπῶν εἶχε καὶ τὸν τῆς περιθάλψεως τῶν ἀπόρων καὶ ἀπροστατεύτων γερόντων. Εἶτα τὸ τμῆμα τοῦτο μετηνέχθη εἰς τὸ νεοσύστατον ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς, Προνοίας καὶ Ἀντιλήψεως (Νομοθ. Διάτ. 13 Δεκεμβρ. 1922), ὅπου καὶ ἀπετέλεσεν ἰδίαν διεύθυνσιν, τῆς ὁποίας τὸ «τμῆμα ἀπόρων» πλὴν τῶν ἄλλων ἔχει καὶ τὴν ἁρμοδιότητα εἰσαγωγῆς γερόντων ἀπόρων εἰς τὰ γηροκομεῖα.

Παραλλήλως πρὸς τὴν κρατικὴν ταύτην ἐνέργειαν, ἡ Ἑλλὰς ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ καὶ εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο δαψιλῆ τὴν ἰδιωτικὴν ἀγαθοεργίαν, ἐκ τῆς ὁποίας καὶ μόνης τὴν πρωτοβουλίαν ὀφείλονται τὰ δεκαεπτὰ γηροκομεῖα τὰ διεσπαρμένα ἀνὰ τὴν χώραν. Τὰ γηροκομεῖα ταῦτα, ἀνάμικτα κατὰ τὸ πλεῖστον ὡς γηροκομεῖα - πτωχοκομεῖα καὶ ἐνίοτε νοσοκομεῖα - ἄσυλα ἀνιάτων, περιθάλπουσι σήμερον 900—1200 γέροντας ἀμφοτέρων τῶν φύλων ὡς ἐσωτερικούς. Ἡ περίθαλψις, ἰσόβιος, γίνεται ἐντελῶς δωρεάν, πλὴν σπανιωτάτων τινῶν περιπτώσεων, κατὰ τὰς ὁποίας εὔποροί τινες σχετικῶς γέροντες δωροῦσιν εἴς τι γηροκομεῖον τὴν μικράν των περιουσίαν ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ γηροκομηθοῦν ἐφεξῆς ὑπ' αὐτοῦ.

Τὰ τοιαῦτα γηροκομεῖα εἶναι ἅπαντα ἴδια νομικὰ πρόσωπα, ἰδιωτικοῦ δικαίου, πλήρως αὐτοδιοικούμενα καὶ ἁπλῶς ἐπιτηρούμενα ὑπὸ τοῦ κράτους. Εἶναι δὲ τά: 1) Γηροκομεῖον καὶ πτωχοκομεῖον ἡ «Ἐλεήμων Ἑταιρεία» ἐν Ἀθήναις. Τὸ γηροκομεῖον τοῦτο κάλλιστα ὠργανωμένον, μὲ μεγάλην περιουσίαν, εἶναι καὶ τὸ μέγιστον τῆς Ἑλλάδος, περιλαμβάνον περὶ τοὺς 400 γέροντας καὶ πτωχούς. 2) Γηροκομεῖον Πειραιῶς. 3) Γηροκομεῖον Ὕδρας. 4) Γηροκομεῖον «Χαρίσειον» Θεσσαλονίκης 5) Γηροκομεῖον Ληξουρίου καὶ 6) Γηροκομεῖον Ἀργοστολίου, ἀμφότερα ἐκ τοῦ κληροδοτήματος Βαλλιάνου. 7) Γηροκομεῖον «Ζωσιμαδῶν» Ἰωαννίνων, 8) Γηροκομεῖον «Β. Καραβίας» Ἰθάκης, 9) «Ἐμπειρίκειον» Ἄνδρου (μικτὸν μετὰ νοσοκομείου), 10) Γηροκομεῖον Βόλου (μικτὸν μετὰ ὀρφανοτροφείου), 11) Γηροκομεῖον Μυκόνου, 12) Γηροκομεῖον Χίου, ἀποτελοῦν τμῆμα τοῦ συγκροτήματος τῶν «Φιλανθρωπικῶν καταστημάτων» Σκυλλίτση κλπ., 13) Γηροκομεῖον γυναικῶν «Κουμούτσου» Ζακύνθου, 14) Γηροκομεῖον Ἡρακλείου (μετὰ πτωχοκομείου), 15) Γηροκομεῖον Καλαμῶν ἐκ κληροδοτήματος Ἀλεξανδράκη, 16) Γηροκομεῖον Χαλκίδος καὶ 17) Γηροκομεῖον Σύρου (μετὰ νοσοκομείου).

Κ. Α. ΧΑΡΙΤΑΚΗΣ

—**Γηροκομείου** ***μονή***. Παλαιοτάτη μονὴ τιμωμένη ἐπὶ τῇ Κοιμήσει τῆς Θεοτόκου, εἰς μικρὰν ἀπὸ τῶν Πατρῶν ἀπόστασιν καὶ ἐπὶ χαμηλοῦ λόφου κειμένη. Ἀποτελοῦσα πατριαρχικὸν σταυροπήγιον ἐπὶ τουρκοκρατίας, ἐθεωρεῖτο μία ἀπὸ τὰς πλουσιωτέρας τῆς Πελοποννήσου. Λεηλατηθεῖσα κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1770 καὶ ἀνοικοδομηθεῖσα μετὰ τὸ 1785 ἀνέκτησε πάλιν τὴν παλαιάν της αἴγλην. Κατὰ τὴν προεπαναστατικὴν περίοδον ὑπῆρξεν ἓν τῶν Φιλικῶν Κέντρων τῆς Ἀχαΐας. Παρ' αὐτὴν ἐδόθη εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἀγῶνος καὶ ἡ φερώνυμος μάχη.

Γ. Δ. Κ.

γηροκομία (ἡ)· ἡ περίθαλψις, ἡ περιποίησις τῶν γερόντων, αἱ πρὸς τοὺς γέροντας βοήθειαι.

γηροκόμος (ὁ, ἡ)· ὁ περιποιούμενος γέροντας, ὁ ὑπηρέτης τῶν γερόντων.

γηροκομῶ (— *έω*)· περιποιοῦμαι, περιθάλπω τοὺς γέροντας γονεῖς μου ἢ καθόλου γέροντας: «δὲν ἔχω ποιὸς νὰ μὲ γηροκομήσῃ» ἢ «...ποῦ νὰ γηροκομηθῶ».

Γηρομέριον ἢ ***Γερομέρι*** ἢ ***Ἱερομέριον*** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Θυάμιδος (τέως Φιλιατῶν) τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 495. Κεῖται εἰς δίωρον ἀπόστασιν ΒΑ τῶν Φιλιατῶν ἐπὶ τῶν δυτικῶν κλιτύων τῆς βουνοσειρᾶς Φαρκοβουνίου. Τὴν ὀνομασίαν της ἔλαβεν ἐκ τῆς παρ' αὐτὴν ἀρχαιοτάτης *μονῆς* Γηρομερίου (βλ. λ.). Κατὰ τὸ ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ σῳζόμενον σιγίλλιον τοῦ 1667, τὸ σημερινὸν χωρίον προῆλθεν ἐκ τῆς συγχωνεύσεως τῶν συνοικισμῶν Ἄνω καὶ Κάτω Γηρομερίου καὶ τοῦ Τομπλοχωρίου. Ἀνέκαθεν ἐλειτούργει ἐν Γηρομερίῳ σχολεῖον, οἱ δὲ κάτοικοί του, φιλαπόδημοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ ἐλαιοκομίαν. Ἄνωθεν αὐτοῦ ἐπὶ βράχου ἀπορρῶγος σῴζεται σκήτη, «Ροδάνι» καλουμένη, ὡς καὶ λείψανα πελασγικῶν τειχῶν.

Χ. Ι. ΣΟΥΛΗΣ

—**Γηρομερίου** ***μονή***. Ἀξιόλογος σταυροπηγιακὴ ἐξαρχιακὴ μονή, δίωρον ἀπέχουσα τῶν Φιλιατῶν τῆς Ἠπείρου παρὰ τὴν ὁμώνυμον κοινότητα, ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου τιμωμένη. Περὶ τῆς γραφῆς ταύτης ἐγράφησαν ἱκανὰ («Ἐκκλ. Ἀλήθεια», τ. ΚΔ' σ. 471), προτιμᾶται ὅμως ἡ γραφὴ Γηρομερίου, ὡς ἀπαντῶσα εἰς τὴν σφραγῖδά της, τῶν *Γερομερίου, Γερομηρίου, Γηρομηρίου, Γυρομερίου* καὶ *Ἱερομερίου*. Ἱδρυτὴς ταύτης φέρεται ὁ ὅσιος Νεῖλος ὁ Ἐριχιώτης ἢ Ἐρυκιώτης. Συνεπῶς ἡ ἐν λόγῳ μονὴ ἐκτίσθη κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα καὶ δὴ κατὰ τὸ 1285, ἐκ δὲ τῶν ἐν αὐτῇ σῳζομένων σιγιλλίων, ἀνηκόντων εἰς τοὺς ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰῶνα, καταφαίνεται, ὅτι ὑπῆρξε σπουδαιοτάτη. Καθ' ἅπαντας τοὺς αἰῶνας ὑπῆρξεν ἀξιόλογον πνευματικὸν κέντρον, συντηροῦσα σπουδαίαν σχολήν, ὡς ἡ πλησίον κειμένη τοιαύτη τῆς Καμύτζιανης, καὶ πλουσίαν βιβλιοθήκην, ἧς ἐλάχιστα λείψανα σῴζονται σήμερον. Ἔχουσα ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν της δώδεκα κοινότητας, ἀπετέλει ἐξαρχίαν, πρὸ πολλοῦ καταργηθεῖσαν, ὑπαγομένην ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ πατριαρχεῖον καὶ διοικουμένην ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου τῆς ἐξαρχιακῆς μονῆς Γηρομερίου. Τῷ 1821 τὸ πατριαρχεῖον ἀνέδειξε τὴν ἐξαρχίαν Γηρομερίου εἰς ἐπισκοπὴν καὶ ἀπέστειλεν ἐπίσκοπον. Φονευθέντος ὅμως τούτου ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἔμεινεν ἡ μονὴ εἰς τὴν προτέραν ἐξαρχιακήν της κατάστασιν. Σήμερον ἡ μονὴ μετὰ τὸν πρὸ μηνῶν φόνον τοῦ ἡγουμένου Φιλοθέου ὑπὸ ληστῶν, βαίνει διαλυομένη, τὰ δὲ σιγίλλια, χρυσόβουλλα καὶ ἄλλα κειμήλια φυλάσσονται εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον Φιλιατῶν.

[Βλ. *Π. Ἀραβαντινοῦ* «Περὶ τοῦ ὁσίου Νείλου τοῦ Ἐριχιώτου» (Πανδώρα τ. ΙΕ', σ. 469—474). — *Α. Πετρίδου*, (Πανδώρα τ. ΙΖ' σ. 80). — *Ν. Μυστακίδου*, «Ἡ Μονὴ Γηρομερίου» (Ἐφημ. «Κωνσταντινούπολις», ἀριθ. 209 τοῦ 1894.)]

Χ. Ι. ΣΟΥΛΗΣ

Γηρόστρατος. Βασιλεὺς τῆς Ἀράδου, μιᾶς τῶν σπουδαιοτέρων πόλεων τῆς ὁμοσπονδίας τῆς Φοινίκης, ὅτε ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ἔφθασεν εἰς τὴν χώραν ταύτην τῷ 332 π. Χ. Ὁ Γηρόστρατος, ἂν καὶ εἶχε μετάσχει μετὰ τῶν ἄλλων βασιλέων τῆς Φοινίκης τῶν κατὰ θάλασσαν μαχῶν ἐναντίον τοῦ στόλου τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, κατ' ἐντολὴν τοῦ Δαρείου, ἐν τούτοις, ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ τὴν ἐν Ἰσσῷ μάχην προσήγγισεν εἰς τὰ ὅρια τοῦ κράτους του, τὸ ὁποῖον ἐξετείνετο εἰς ὅλον τὸ βόρειον μέρος τῆς φοινικικῆς παραλίας καὶ εἰς τὰ ἐνδότερα μέχρι μιᾶς ἡμέρας δρόμον, ἔσπευσε ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπὶ πάσης τῆς

Digitized by Google

χώρας του, ἀποστείλας πρὸς αὐτὸν τὸν υἱόν του Στράτωνα, ὅστις ἐπ' ὀνόματι τοῦ πατρός του ἐπέδωκεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον χρυσοῦν στέφανον. Μετέσχε δὲ καὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου πολιορκίας τῆς Τύρου καὶ μετὰ τῶν συμμάχων τοῦ Ἀλεξάνδρου Φοινίκων (τῶν ναυτικῶν δυνάμεων τῆς Σιδῶνος καὶ Βύβλου) διέσπασε τὰς ἁλύσεις τοῦ νοτίου λιμένος τῆς Τύρου καὶ εἰσπλεύσας εἰς αὐτὸν ἄλλα μὲν τῶν πλοίων τῶν Τυρίων κατεβύθισεν, ἄλλα δὲ ἐξώθησεν εἰς τὴν ξηράν. ΚΑΨ.

γηροτροφία (ἡ)· τὸ τρέφειν γέροντας, γηροκομία.

γηροτρόφος (ὁ, ἡ)· ὁ τρέφων γέροντας, γηροκόμος.

γηροτροφῶ (*—έω*)· τρέφω τοὺς γέροντας γονεῖς μου, ἢ καθόλου γέροντας, γηροκομῶ.

Γηρυόνης *[Μυθολ.]*. Ὁ μῦθος τοῦ *Γηρυόνου* ἀποτελεῖ τὸ περιεχόμενον τοῦ δεκάτου ἄθλου τοῦ Ἡρακλέους, διότι τὰς βοῦς αὐτοῦ διετάχθη ὑπὸ τοῦ Εὐρυσθένους νὰ φέρῃ εἰς τὰς Μυκήνας ὁ ἥρως. Ἦτο δὲ ὁ Γηρυόνης υἱὸς τοῦ Χρυσάορος, γεννηθέντος, ὡς καὶ ὁ πτερωτὸς ἵππος Πήγασος, ἐκ τοῦ χυθέντος αἵματος τῆς ἀποκοπείσης ὑπὸ τοῦ Περσέως κεφαλῆς τῆς Μεδούσης, καὶ τῆς κόρης τοῦ Ὠκεανοῦ Καλλιρρόης, καὶ κατῴκει εἰς τὴν νῆσον Ἐρύθειαν, κειμένην πλησίον τοῦ Ὠκεανοῦ. Ὁ ἐπιταχθεὶς οὗτος εἰς τὸν Ἡρακλέα ἆθλος ἦτο ἐκ τῶν δυσχερεστάτων, διότι ὁ ἥρως ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ πορευθῇ μακροτάτην ὁδόν, διότι ὁ κύριος τῶν βοῶν ἦτο ἰσχυρότατος βασιλεὺς καὶ ἐξαιρετικῆς δυνάμεως ἄνθρωπος, κατὰ τὸν Ἡσίοδον γιγαντιαῖον τερατόμορφον ὄν, ἐκ τριῶν σωμάτων ἀνδρῶν ἀποτελούμενον κατὰ τοὺς ἄλλους μυθογράφους, καὶ διότι ὁ βουκόλος τῶν φοινικῶν βοῶν του Εὐρυτίων εἶχε μαζί του ὡς φύλακα τὸν δικέφαλον κύνα Ὄρθρον. Μετὰ μακρὰν πορείαν ὁ Ἡρακλῆς ἔφθασεν εἰς τὰ ὅρια Εὐρώπης καὶ Λιβύης, ὅπου ὁ Ἥλιος ἔδωκεν εἰς αὐτὸν χρυσοῦν κύπελλον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου διεπέρασεν ὁ ἥρως τὸν Ὠκεανὸν καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν νῆσον Ἐρύθειαν, ἔνθα καὶ ἐστάθμευσε παρὰ τὸ ὄρος Ἄβαντα.

Τὴν προσέγγισίν του ἀντελήφθη ὁ κύων Ὄρθρος καὶ ὥρμησεν ἐναντίον του, ἔσπευσε δὲ πρὸς βοήθειάν του καὶ ὁ βουκόλος Εὐρυτίων, ἀλλ' ὁ Ἡρακλῆς τὸν μὲν Ὄρθρον κατέβαλε διὰ τοῦ ροπάλου του, τὸν δὲ Εὐρυτίωνα ἐφόνευσε. Μετὰ ταῦτα ἀπήγαγε τὰς βοῦς, ἀλλ' ὁ Μενοίτης, ὁ βουκόλος τῶν βοῶν τοῦ Ἅδου, ἀνήγγειλε τὸ γεγονὸς εἰς τὸν Γηρυόνην, ὅστις σπεύσας ἔφθασε τὸν Ἡρακλέα παρὰ τὸν ποταμὸν Ἀνθεμοῦντα, ἔνθα προκαλέσας εἰς μάχην τὸν ἥρωα ἐφονεύθη ὑπ' αὐτοῦ τοξευθείς. Μετὰ τὸν φόνον τοῦ Γηρυόνου ἐπεβίβασεν εἰς τὸ κύπελλον τὰς βοῦς καὶ πλεύσας εἰς Ταρτησσὸν ἀπέδωκε τὸ κύπελλον εἰς τὸν Ἥλιον, καὶ ἀφοῦ διῆλθε τὴν Ἰβηρίαν ἔφθασεν εἰς τὴν Λιγυστικήν, ἔνθα ἀπήγαγον τὰς βοῦς οἱ υἱοὶ τοῦ Ποσειδῶνος Ἀλεβίων καὶ Δέρκυνος. Ὁ Ἡρακλῆς ὅμως προφθάσας αὐτοὺς ἐφόνευσεν ἀμφοτέρους, καὶ μετὰ ταῦτα διὰ τῆς Τυρρηνίας διηυθύνθη πρὸς τὸ Ρήγιον, ἀλλ' ὅτε ἔφθασεν ἐκεῖ εἷς ταῦρος ἐπήδησεν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ διεκολύμβησεν εἰς τὴν Σικελίαν, ἔνθα συνανεμίγη μὲ τὰς ἀγέλας τοῦ Ἔρυκος, υἱοῦ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ βασιλέως τῶν Ἐλύμων. Ὁ Ἡρακλῆς, ἀφοῦ ἐνεπιστεύθη τὰς ὑπολοίπους βοῦς εἰς τὸν Ἥφαιστον, μετέβη εἰς Σικελίαν πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ φυγόντος ταύρου, τὸν ὁποῖον καὶ ἀνεῦρεν εἰς τὰς ἀγέλας τοῦ Ἔρυκος. Ὁ Ἔρυξ ὅμως εἶπεν ὅτι τότε θὰ δώσῃ τὸν ταῦρον, ὅταν ὁ Ἡρακλῆς καταβάλῃ αὐτὸν εἰς τὴν πάλην. Ἑκὼν ἄκων ὁ ἥρως ἐπάλαισε καὶ ἀφοῦ κατέβαλε τρὶς τὸν Ἔρυκα, ἐφόνευσεν αὐτὸν καὶ λαβὼν τὸν ταῦρον ἔφθασεν εἰς Ρήγιον καὶ ἐκεῖθεν μετέφερε τὰς βοῦς εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Ἰονίου πελάγους, ἀλλ' ἐκεῖ ἐνέβαλεν εἰς αὐτὰς οἶστρον ἡ Ἥρα καὶ αὗται διέφυγον εἰς τὰ ὄρη τῆς Θρᾴκης, ὅθεν συλλαβών τινας ὁ ἥρως ἔφερεν αὐτὰς εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, ὁπόθεν διὰ τῆς Θρᾴκης, Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας ἔφερεν εἰς Μυκήνας καὶ παρέδωκεν εἰς τὸν Εὐρυσθέα, ὅστις ἐθυσίασεν αὐτὰς εἰς τὴν Ἥραν.

Παρὰ τὰς ὑπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων ἑρμηνείας τοῦ μύθου τούτου ἔχομεν καὶ τὴν ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἑρμηνευτῶν διδομένην. Κατὰ ταύτην ὁ μῦθος, ὡς εὑρίσκεται παρ' Ἀπολλοδώρῳ, εἶναι συνδυασμὸς δύο διαφόρων ἀρχικῶς μύθων ἐξ ἀντιθέτων φυσικῶν φαινομένων πηγασάντων, οἵτινες ἔγιναν ἡ ἔκφρασις ἑνὸς γενικωτέρας σημασίας φαινομένου, τῆς νίκης τοῦ ἡλίου τῆς ἀνοίξεως κατὰ τοῦ μυκωμένου τέρατος τοῦ χειμῶνος, τὸ ὁποῖον εἶχε κλέψει τὰς ὡραίας ἡμέρας. Γ. ΚΑΨΑΛΗΣ

γηρυονία (ἡ) *[Ζῳολ.]*· βλ. γερυονία.

γηρυονίδαι (οἱ) *[Ζῳολ.]*· βλ. γερυονίδαι.

Γήσιος (Gessios ἢ Gesios). Ἑβραῖος ἰατροσοφιστὴς καὶ διδάσκαλος τῆς ἰατρικῆς τοῦ τέλους τοῦ Ε' καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ ΣΤ' αἰῶνος. Μαθητὴς τοῦ Ἰουδαίου Δόμνου καὶ ἐκ τῶν κορυφαίων τῆς σοφιστικῆς σχολῆς τῆς Γάζης, ὑπῆρξε σοφὸς καὶ διάσημος. Ἐχθρὸς ἐξ οἰκογενειακῆς παραδόσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐβαπτίσθη τῇ προτροπῇ τοῦ Καίσαρος, ἀλλ' ἀπέναντι τῆς νέας του ταύτης θρησκείας διετήρησε στάσιν εἴρωνα καὶ ἐφεκτικὴν προσπαθῶν νὰ ἀμαυρώσῃ τὸ γόητρον τοῦ χριστιανικοῦ παρὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἰαματικοῦ ἱδρύματος τῶν ἁγίων Κύρου καὶ Ἰωάννου, καὶ νὰ ἀνασυστήσῃ τὰ ἰαματικὰ μέσα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ἰατρικῆς. Ο. Ρ.

Γησοριακὸν *ἐπίνειον [Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἐπίνειον τῆς Κελτογαλατίας τῆς Βελγικῆς «ἔχον μεγίστην ἡμέραν 16 ὥρ. $^5/_8$ καὶ διεστηκὸς Ἀλεξανδρείας πρὸς δύσεις 2 ὥρ. $^{45}/_{60}$» (*Πτολεμ.* Β, ϑ, 3 καὶ Η, ε, 6). Ὃν ὁ Portus Itius τῶν Ρωμαίων, λιμὴν βραδύτερον μετονομασθεὶς εἰς Bononia, τόπος ἐπιβιβάσεως τοῦ Καίσαρος καὶ ἀναχωρήσεως τοῦ Κλαυδίου, καὶ φωτισθεὶς διὰ φάρου ἐπὶ Καλλιγούλα, εἶναι ὁ ἐπὶ τῆς Μάγχης σύγχρονος λιμὴν *Boulogne sur Mer*. Σ. Ε. Λ.

Γήταυρος *[Λαογρ.]*. Μυθικὸν ζῷον ἀκαθορίστου σωματικῆς κατασκευῆς, ἐμφανιζόμενον κατὰ περιόδους εἰς ἑλώδεις τόπους καὶ προδίδον τὴν ὕπαρξίν του δι' ἠχηρῶν μυκηθμῶν. Κατὰ τὰς παραδόσεις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, τὸ ζῷον τοῦτο πάλαι ποτέ, ὅταν «ὅλη ἡ Θεσσαλία ἤτανε θάλασσα, ἐχώρισε μὲ τὴν οὐρά του τὸν Ἔλυμπο ἀπὸ τὸν Κίσσαβο ποῦ ἦταν ἀδερφωμένα καὶ ἔφυγε τὸ νερὸ ποῦ σκέπαζε τὸν κάμπο τῆς Λάρισας καὶ τοῦ Τρικάλου» Κατὰ τόπους ὑπάρχουν πολυάριθμοι διηγήσεις βεβαιοῦσαι ὅτι ἠκούσθησαν «φοβερὲς φωνὲς σὰν ἀνθρώπινες» καὶ ὅτι ὁσάκις ἐπεχειρήθη ἡ ἀνακάλυψις τῆς προελεύσεώς των κατέστη τοῦτο ἀδύνατον, διότι τὰ «μουγγρητὰ παύουν ἀμέσως καὶ ἀκούονται πάρα πέρα». Χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι τὸ ἀνεξήγητον τοῦτο φαινόμενον, τὸ ὁποῖον ἀποδίδεται εἰς τὸν Γήταυρον, συμβαίνει πάντοτε πλησίον ἢ ἐντὸς ἑλωδῶν τόπων. Οὕτως ἠκούσθησαν ἐπανειλημμένως μουγκρητὰ εἰς τὴν Καράβα τῆς Θεσσαλίας, εἰς τὴν λίμνην τοῦ Νεζεροῦ, εἰς τὴν Κάρλαν παρὰ τὰ Κανάλια τοῦ Βόλου, εἰς τὸν Ἅγιον Γεώργιον ποταμὸν τῶν Σερρῶν, εἰς τὸ παρὰ τὸ Λεσσίνι ἕλος, εἰς τὸ ἕλος τῶν Καφυῶν Πελοποννήσου, εἰς τὴν Τριχωνίδα λίμνην, εἰς τὴν Κωπαΐδα, εἰς τὰ ἕλη τοῦ Ἀμβρακικοῦ, εἰς τὰ ἕλη τοῦ Μόρνου ποταμοῦ ἐν Ναυπάκτῳ καὶ ἀλλαχοῦ. Τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶχε παρατηρηθῇ καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα προκαλέσαν διαφόρους ἐξηγήσεις. Ὁ Ἀριστοτέλης (Προβλημ. κε' 2, 937 β' 38) διερωτώμενος «διατὶ ἐν τοῖς ἕλεσ τοῖς παρὰ τοὺς ποταμοὺς γίνονται οἱ καλούμενοι *βούμυκοι*, οὓς μυθολογοῦσι ταύρους ἱεροὺς εἶναι τοῦ θεοῦ», λέγει ὅτι «ἔστι τὸ γινόμενον ψόφον ὅμοιον φωνῇ ταύρου, ὥστε αἱ βόες οὕτω διατίθενται ἀκούουσαι, ὥσπερ ταύρου μυκωμένου» καὶ ἀποδίδει τὸ φαινόμενον εἰς τὸν ἦχον τὸν προερχόμενον ἐκ τῆς κινήσεως τοῦ ἀέρος εἰσβιαζομένου ἐκ στενοῦ εἰς εὐρύτερον χῶρον. Κατὰ πᾶσαν ὅμως πιθανότητα αἱ διηγήσεις αὗται, αἱ ὁποῖαι ὡς πρὸς τὴν περιγραφὴν τοῦ ἀκουομένου μυκηθμοῦ δὲν δύνανται νὰ εἶναι ἀποτέλεσμα αὐθυποβολῆς ἢ συμπαθητικῆς φαντασίας, ὀφείλονται εἰς τὴν φωνὴν πτηνοῦ τινος *ἐρωδιοῦ τοῦ ἀστερίου* (Ardea stellaris, Botaurus stellaris), ὅπερ εἰς μὲν τὴν ἑλληνικὴν ὠνομάσθη *ἀστερίας* ἐκ τῆς ποικιλίας τοῦ πτερώματός του, εἰς τὰς ἄλλας δὲ γλώσσας καλεῖται *μυκητὴς* (butor γαλλ., Rohrbrüller γερμ. κλπ.) ἐκ τῆς φωνῆς αὐτοῦ, ἥτις ὁμοιάζει καταπληκτικῶς πρὸς μυκηθμὸν βοός. Τὸ πτηνὸν τοῦτο, ὅπερ ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καλεῖται *νυχτοκόρακας* καὶ ἐνδιαιτᾶται εἰς ἑλείους καλαμῶνας, ἦτο γνωστὸν καὶ κατὰ τοὺς μέσους χρόνους καὶ ἐκαλεῖτο *γήταυρος*, ὅπως ἀκριβῶς καλεῖται σήμερον τὸ φανταστικὸν καὶ ἀόρατον ζῷον, τὸ ὁποῖον ἔπλασεν ἡ φαντασία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τοῦ ὁποίου ἡ φωνὴ πιστεύεται ὅτι πάντοτε προοιωνίζεται ἀσθενείας, καταστροφάς, πολέμους καὶ δυστυχίαν. Ἄλλοι τύποι τῆς λέξεως: *Ἤταυρος* καὶ *Νήταυρος* [Πρβλ. *Ν. Γ. Πολίτου:* Παραδόσεις σ. 205 κ.ἑξ., 833, κλπ.]. Θ. Π.

γητειὰ *[Λαογρ.]*. Καλεῖται οὕτως ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ πᾶσα μαγικὴ ἐπῳδὸς καὶ πρᾶξις ἀποβλέπουσα εἰς θεραπείαν κακοῦ τινος ἢ ἐπίτευξιν ὡρισμένου ἀποτελέσματος. Κατ' ἐξοχὴν ὅμως γητειὰ (γηθειὰ ἐν Κρήτῃ) εἶναι ἡ ἐπῳδὸς (βλ. λ.) θρησκευτικοῦ συνήθως περιεχομένου, πάντοτε ἀσυνάρτητος, ἐν τῇ ἀσυναρτησίᾳ καὶ τῇ ἀκαταληψίᾳ της ὀφείλουσα τὴν μαγικὴν δύναμιν θεραπείας διαφόρων ἀσθενειῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν ἐκ τῆς βασκανίας προερχομένων. Ἀπαγγελλομένη ὑπὸ ὡρισμένας συνθήκας συνοδεύεται καὶ ὑπὸ σχετικῶν πράξεων καὶ κινήσεων μυστηριωδῶν, ὧν συνηθέστεραι τὸ φτύσιμο, τὸ μέτρημα, τὸ σταύρωμα κλπ. Τύπον γητειᾶς καὶ περιγραφὴν τῶν συνοδευουσῶν τὴν ἀπαγγελίαν αὐτῆς πράξεων βλέπε ἐν λ. *βασκανία* (τ. ΣΤ' σ. 806 γ'). Ἡ λέξις κατ' ἄλλους μὲν προέρχεται ἐκ τῆς λέξεως *γοητεία* (*Du Cange* ἐν λ.—*Allatius* De Opin. Græc. n. 13), κατὰ δὲ τὸν *Γ. Ν. Χατζιδάκιν* ἐκ τοῦ *γυφτειά*, ὅπερ ἐκ τοῦ γύφτος, γυφτεύω. Θ. Π.

γήτειον (τὸ) *[Βοτ.]*. Οὕτως ὠνόμασεν ὁ Θεόφραστος τὸ φυτὸν *κρόμμυον τὸ συριγγῶδες* (Allium fistulisum).

Γῆτς (Yeats), ***Γουλιέλμος Μπέτλερ***. Ἰρλανδὸς ποιητὴς καὶ συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1865 ἐν Δουβλίνῳ. Ἐσπούδασε ζωγραφικὴν ἐπὶ τριετίαν, ἀλλὰ ταχέως ἐγκατέλειψεν αὐτὴν διὰ νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν λογοτεχνίαν, ἀρχίσας τὸ φιλολογικόν του στάδιον ἐν τῷ «Dublin University Review» καὶ εἰς ἄλλα ἰρλανδικὰ περιοδικά. Τῷ 1888 ἐνεθαρρύνθη ὑπὸ τοῦ Ὀσκὰρ Οὐάϊλδ νὰ μεταβῇ εἰς τὸ Λονδῖνον, ὅπου τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐδημοσίευσε τὴν πρώτην αὐτοῦ ποιητικὴν συλλογὴν «Αἱ περιπλανήσεις τοῦ Ὀϊζεν», τυχοῦσαν εὐμενεστάτης ὑποδοχῆς ὑπὸ τῶν κριτικῶν. Συνειργάσθη κατόπιν εἰς τὴν «Camelot Series» τοῦ Οὐώλτερ Σκὼτ καὶ τῷ 1892 ἐξέδωκε συλλογὴν ποιημάτων περιέχουσαν τὸ ἔμμετρον ρωμαντικὸν δρᾶμα «Κόμισσα Κάθλην». Τῷ 1895 ἐξέδωσε τὰ κυριώτερα ποιητικά του ἔργα εἰς ἕνα τόμον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ποιήματα», ἅτινα ἐκρίθησαν ὡς δημιουργοῦντα νέαν ποιητικὴν Ἰρλανδικὴν σχολήν. Μετὰ ταῦτα ὁ Γῆτς ἐξέδωσε πολλὰ ἄλλα ἔργα, ἐκ τῶν ὁποίων ἀναφέρομεν τὰ ἑξῆς: «The Secret Rose» (1897), θρῦλος εἰς πεζόν, «The Wind among the Reeds» (1899), «The Shadowy Waters», ποιητικὸν δρᾶμα (1900), «In the seven Woods» (1903), «Hour Glass and other plays» (1904), «Responsabilities» (1914), «The Wild Swans at Coole» (1917), «Per amica silentia Lunae» (1918), «Michael Robertes and the Dancer» (1921), «Later poems» (1923), «Early poems and stories» (1925), «Autobiographies» (1926), «A vision» (1926) κ.τ.λ. Ἐδημοσίευσεν ἐπίσης πολλοὺς τόμους λαϊκῶν μύθων καὶ θρύλων.

Γουλιέλμος Μπέτλερ Γῆτς.

Ὁ Γῆτς θεωρεῖται εἷς τῶν μεγαλυτέρων ποιητῶν τῆς Ἰρλανδίας, κατέβαλε δὲ μεγίστας προσπαθείας πρὸς ἵδρυσιν ἐθνικοῦ ἰρλανδικοῦ θεάτρου καὶ ἐξέδωκε πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἰδεῶν του τὰ περιοδικὰ «Beltain» καὶ «Samtain». Ἀνεμίχθη ἐπίσης εἰς τὸν ἀγῶνα περὶ τῆς κελτικῆς γλώσσης καὶ εἶναι ὁ ἀρχηγὸς τῆς σχολῆς τῶν γαελικῶν. Ὑπῆρξεν εἷς τῶν πρώτων οἵτινες ὑπεδέχθησαν μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὴν ποίησιν τοῦ Ἰνδοῦ ποιητοῦ Ραμπιντρανὰθ Ταγκὸρ ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐμελέτησε δὲ καὶ ὑπέστη καὶ τὴν ἐπίδρασιν τῶν Ἰαπώνων ποιητῶν. Εἰς τὸν Γῆτς ἀπενεμήθη τῷ 1923 τὸ βραβεῖον Νόμπελ τῆς φιλολογίας «διὰ τὴν σταθερῶς ἐμψυχωμένην ποίησίν του, ἡ ὁποία, μὲ τὴν αὐστηρῶς καλλιτεχνικὴν μορφήν της, δίδει ἔκφρασιν εἰς τὸ πνεῦμα ἑνὸς ὁλοκλήρου λαοῦ», ὡς ἀναφέρει ἡ δικαιολογητικὴ τῆς ἀπονομῆς ἔκθεσις. Ἀπὸ τοῦ 1922 εἶναι μέλος τῆς ἰρλανδικῆς Γερουσίας. Μ. Δ. Β

Γηφεῖς (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Λαὸς ἐν Ἀφρικῇ μνημονευόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (4, 3, 22). —Μ.

Γήων *[Ἀστρον.]*. Ὀνομασία τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ Ἠριδανοῦ, ἀπαντῶσα εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ 1521 τῶν Ἀλφονσείων πινάκων (βλ. λ. Ἠριδανός). Σ. Π.

γιά· πρόθεσις δημοτ. τύπος τῆς διὰ (βλ. λ.)· συντάσσεται μετ' αἰτιατικῆς καὶ σημαίνει τὸ ἀναγκαστικὸν αἴτιον: «γιὰ σένα τὰ παθαίνω» ἄλλως «ἐξ αἰτίας σου...», «μαλώνουν γιὰ τὸ τίποτε» διὰ μηδαμινὴν αἰτίαν, «γιὰ τὸ καλὸ ποῦ μοῦ 'καμες ποτὲ δὲν θὰ σὲ λησμονήσω», «τὸν ἐπήρανε γιὰ τὸ χρῆμά του, —γιὰ τὴ λεβεντιά του,—γιὰ τὴν ἀξιωσύνη του»· ‖ τὸ τελικὸν αἴτιον· «πάει γιὰ νερό,—γιὰ ξύλα», «γιὰ τὸ καλό σου φροντίζω»· ‖ ὑπεράσπισιν, τὸ χάριν τινός· «κάλλιο νὰ χαθῶ γιὰ τὴν πατρίδα παρὰ γιὰ χρήματα», «σκοτώνεται γιὰ σένα», «γιὰ τὸν ἑαυτό του φροντίζει», «τὸ κάμνει γιὰ τὰ μάτια τοῦ κόσμου»· ‖ ἀντιμισθίαν ἢ ἀντικατάστασιν: «σοῦ τὸ δίδω γιὰ χίλιες δραχμές», «τὸ ἀγόρασε γιὰ ἕνα κομμάτι ψωμί», «γιὰ τὸ καλὸ ποῦ μοῦ 'καμες θὰ σοῦ κάμω ἕνα δῶρο»· «ἔρχομαι ἐγὼ γιὰ τὸν πατέρα μου» εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ πατρός μου, «σὲ πῆρα γιὰ γιατρό» σὲ ἐξέλαβον ὡς ἰατρόν, «γιὰ ποιὸν μὲ πέρασες» ποῖόν τινα μὲ ἐνόμισες, «τὸν περνοῦν γιὰ ἔξυπνο», «σέ 'χα γιὰ βασιλικὸ καὶ σὺ εἶσαι τσουκνίδα»· ‖ τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος: «γιὰ ποιὸν μιλᾶτε; — γιὰ τὸ βασιλιά»· ‖ ἁρμοδιότητα: «ἄξιος γιὰ δουλειά», «νέος γιὰ παντρειά», «καλὸς γιὰ τὸ τουφέκι», «φεγγάρι γιὰ κλεψιά», «καιρὸς γιὰ ὕπνο»· ‖ χρονικὴν ἀναφοράν: «γιὰ σήμερα», «τὸν θέλω γι' αὔριο,—γιὰ τοῦ χρόνου», «καλὸς γιὰ τὴν περίστασι», «ὡς γιὰ τὴν ὥρα καλά», «θὰ περνοῦμε», «γιὰ μιὰ μέρα,—γιὰ πολὺ καιρό», «θὰ τό 'χῃς γιὰ χρόνια»· ‖ τοπικὴν κατεύθυνσιν: «γιὰ ποῦ;—γιὰ τὴν Ἀθήνα», «ἂν εἶσαι γιὰ τὴν Πόλη, στάσου νὰ 'ρθῶ κι' ἐγώ»· ‖ συντάσσεται ἡ πρόθεσις γιὰ μετὰ τελικῆς προτάσεως πρὸς ἐπίτασιν τῆς ἐννοίας: «πάει γιὰ νὰ φέρῃ νερό» ἀντὶ «πάει νὰ φέρῃ νερό»· προῆλθε δὲ τὸ *γιὰ νὰ* ἢ *γιανὰ* κατὰ σύμ-

Digitized by Google

φυρσιν δύο συντάξεων: «πάει γιὰ νερὸ» καὶ «πάει νὰ φέρῃ νερό», ἐγίνετο δὲ χρῆσις τῆς συντάξεως ταύτης τὸ πρῶτον, ὁσάκις δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἐκφρασθῇ ὁ ἀμέσως καὶ κατὰ φύσιν ἐκ τῆς προηγουμένης πράξεως συναγόμενος σκοπός, ἀλλ' ἄλλος τις πλάγιος: «δῶσ' του νὰ φάῃ γιὰ νὰ δουλέψῃ», «ἄς πιῇ γιὰ νὰ μεθύσῃ», «δεῖρέ τον γιὰ νὰ μὴν τὸ ξανακάμῃ», «ἄς περπατήσωμε λίγο γιὰ νὰ χωνέψωμε», ἀκολούθως δὲ τὸ *γιανὰ* παραλαμβάνεται, ὁσάκις τὸ *νὰ* φαίνεται ὅτι δὲν ἐκφράζει σαφῶς τὸν σκοπόν· || ἐντεῦθεν προέκυψαν κατ' ἔλλειψιν ἢ βραχυλογίαν αἱ φράσεις: «καλὸς γιὰ παπᾶς» ἀντὶ «... γιὰ νὰ γίνῃ παπᾶς», «σπουδάζει γιὰ γιατρὸς» ἀντὶ «... γιὰ νὰ γίνῃ γιατρός», «πάει γιὰ δήμαρχος» ἀντὶ «πάει νὰ γίνῃ δήμαρχος»· οὕτω δὲ ἐξηγεῖται καὶ ἡ μετ' ὀνομαστικῆς σύνταξις τῆς προθέσεως, ἡ ὁποία ἄλλως εἶναι ἀκατανόητος· || ἡ διὰ τοῦ *γιὰ νὰ* τελικὴ πρότασις λαμβάνεται πολλάκις προληπτικῶς ὡς αἰτιολογική: «γιὰ νὰ δουλεύῃ μέρα-νύχτα, ἀρρώστησε» ἐπειδὴ δουλεύει.., «γιὰ νὰ μὴ μ' ἀκούσῃς, πλήρωνε τώρα ἄδικα» ἐπειδὴ δὲν μὲ ἤκουσες. Β. ΦΑΒΗΣ

—γιά· (ἰδιωματ.) μόριον βεβαιωτικόν, ἀληθῶς, βεβαίως: «θέλεις νὰ 'ρθῇς μαζί μας;—θέλω γιά», «τὸ 'δωσες τὸ βιβλίο;—τὸ 'δωσα γιά».

—γιά· διαζευκτικὸς σύνδεσμος: «ὁποιο θέλεις πᾶρε, γιὰ τὸ ἕνα γιὰ τὸ ἄλλο».

—γιά· (δημοτ.) μόριον παρακελευσματικόν· συντάσσεται μετὰ προστακτικῆς: «γιὰ πές μου ποῦ ἤσουνα», «γιὰ κοίτα τί ἔκαμες», ἆσμ. «γιὰ ἰδὲς καιρὸ ποῦ διάλεξε ὁ χάρος νὰ μὲ πάρῃ»· || «γιὰ νὰ ἰδοῦμε», «γιὰ νὰ πᾶμε μαζί»· || καὶ ἄνευ ῥήματος: «γιὰ δῶ» κοίτα δῶ, «γιὰ κεῖ» κοίτα κεῖ. (Ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου *εἶα*: «εἶα λέγε» γιὰ λέγε, «εἶα δὴ σκεψώμεθα» γιὰ νὰ ἐξετάσωμε). Γράφεται καὶ *γειά*. Β. Φ.

Γιααπλῆ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Χωριουδάκι.

Γιααφὰρ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Βραχονησὶς τῆς ἐπὶ Μεσογείου ἀκτῆς τῆς Αἰγύπτου (πλάτ. 31°22' Β., μήκ. 27°14' Ἀν., χάρτ. 3567: Mersa Metruh), ἥτις μετὰ δύο ἄλλων, τῆς *Σενουσσὶ* καὶ τῆς *Ἀσκερί*, καὶ τῶν ἐνδιαμέσων σκοπέλων των ἀποτελοῦσι τὰς *Νήσους* τοῦ «Σταδιασμοῦ τῆς Μεγάλης Θαλάσσης» (23). Εἶναι ἡ *Αἰνισίππα* τοῦ Πτολεμαίου (Δ ε, 75 καὶ Nesus τοῦ «Πεουτιγγεριανοῦ» χάρτου, ἡ ποῦ τῆς Αἰνησιππείας τοῦ Στράβωνος (Didot 679,7), τὰ *Νησόπουλα τῆς Μανδρούχας* τῶν Αἰγινιτῶν δυτῶν μας. Σ. Ε Λ.

Γιαβαλὲς *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Συστὰς νησίων ἀποτελοῦσα παρέκτασιν τῆς ΝΔ τῆς νήσου *Σύμης* ἐσχατιάν. Ἡ ἐξωτάτη τούτων ὀνομάζεται *Μάρμαρα* (πλάτ. 36°33'25"Β, μήκ. 27°46'55" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1604: Gulfs of Kos, Doris, Symi). Ὑπὸ τῶν Δωδεκανησίων ὀνομάζεται ἡ συστὰς καὶ *Διαβάτες*. Σ. Ε. Λ.

Γιαβάν. Οὕτω καλοῦνται παρ' Ἰουδαίοις (Βίβλος) κατὰ τὴν σύγχρονον προφορὰν τῆς ἑβραϊκῆς γλώσσης οἱ Ἕλληνες (πληθ. *Γιαβανείμ*).

γιαβάσικος,—η,—ο· λέξις τουρκικὴ λαβοῦσα ἑλληνικὴν μορφὴν καὶ σημαίνουσα τὸν ἥσυχον, τὸν μαλακόν. Κυριολεκτεῖται ἐπὶ τοῦ καπνοῦ καὶ ἀντιτίθεται πρὸς τὸ *σέρτικος*. Μεταφορικῶς σημαίνει τὸν ἠπίου χαρακτῆρος ἄνθρωπον, τὸν δρῶντα ἄνευ θορύβου.

Γιαβαχτσᾶ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας Χαριουπόλεως τοῦ ἐν Ἀνατολικῇ Θράκῃ νομοῦ Ραιδεστοῦ, ὅπερ ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς (1920) ἠρίθμει 117 κατοίκους καὶ ἐκαλεῖτο *Σιγανόν*.

Γιαβὲ ἢ **Γιαχβέ.** Οὕτως ἀναγινώσκεται κατὰ τὴν νεωτέραν προφορὰν τῆς ἑβραϊκῆς τὸ ἐν τῇ Βίβλῳ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ἄλλη ἀνάγνωσις αὐτοῦ εἶναι τὸ *Ἰεχωβᾶ*.

γιαβέρης (ὁ)· λέξις περσικὴ λαβοῦσα ἑλληνικὴν ἐξωτερικὴν μορφὴν καὶ σημαίνουσα τὸν βοηθόν, τὸν ὑπασπιστήν.

Γιαβὸρ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Διάμεσον.

Γιαβόργιαννη *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Πλατάνη.

Γιαβόρζνο (Jaworzno) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Πολωνίας, ἐν τῇ δυτικῇ Γαλικίᾳ, πρὸς τὰ ΒΔ τῆς Κρακοβίας καὶ ἐν τῷ βοϊβοδάτῳ ταύτης. Κάτοικοι 15932. Κεῖται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Πολετσὶν-Γιαβόρζνο καὶ ἔχει γαιανθρακωρυχεῖα καὶ ἐργοστάσια ψευδαργύρου. — Μ.

Γιάβορωφ, *Πέγιο*. Νεώτερος Βούλγαρος λυρικὸς ποιητὴς (1877—1914), γεννηθεὶς ἐν Τσιρπὰν τῆς Νοτίου Βουλγαρίας. Νεώτατος ἀκόμη, πρὶν ἢ ἀποπερατώσῃ τὰς γυμνασιακάς του σπουδάς, προσείλκυσε μὲ τοὺς στίχους του τὴν προσοχὴν τοῦ φιλολογικοῦ κόσμου. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ἐν Μακεδονίᾳ ἀγώνων τῆς πατρίδος του, εἰς τοὺς ὁποίους ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος μετὰ τοῦ φίλου καὶ συναγωνιστοῦ του Γκότσε Ντέλτσεφ, διηύθυνεν ἐν Σόφιᾳ τὰς ἐφημερίδας «Ντέλο» καὶ «Σβομποντὰ Ἴλι Σμὰρτ» (Ἐλευθερία ἢ θάνατος). Εἰς τὴν πρώτην ποιητικήν του συλλογήν: τὰ «Στιχοτβορένγια» (Στιχουργήματα), φέρει ἔκδηλον τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Μπότεφ, καὶ διαπνέεται ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τῆς πάλης ἐναντίον τῆς τυραννίας καὶ τῆς δουλείας καὶ ὑπὲρ τῶν ἀνθρωπίνων ἐλευθεριῶν. Τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα ἔχουν καὶ τὰ ποιήματά του: «Ζατοτσενίτσι» (Ἐξόριστοι), «Ἀρμέντσι», «Χαϊντούσκ' πέσνι» (Τραγούδια τῶν Χαϊντούκων) κ. ἄ. Ἐν τῇ ποιητικῇ του ἐξελίξει ὁ Γιάβορωφ ἔφθασε ταχέως τὸ στάδιον τῆς ὡριμότητος. Εἰς τὴν πρώτην φάσιν τῆς ἐξελίξεώς του ἐμπνέεται ἀπὸ κοινωνικὰ ἰδεώδη καὶ αἰσθήματα καὶ ἀπηχεῖ τοὺς πόθους τοῦ ἔθνους του. Τὰ ποιήματα τῆς ἐποχῆς αὐτῆς: «Γκραντούσκα» (Χάλαζα), «Κρὰϊ ὀγκνίστοετο» (Στὴν ἄκρη τοῦ τζακιοῦ), «Νὰ νίβατα» (Στὸ χωράφι) κ. ἄ., συγκινοῦν τὴν μεγάλην λαϊκὴν μᾶζαν. Κατὰ τὴν δευτέραν φάσιν τῆς ἐξελίξεώς του ἡ ποίησις τοῦ Γιάβορωφ παύει πλέον νὰ εἶναι ἐθνικὴ καὶ στρέφεται πρὸς τὸν ἀτομικισμόν, γίνεται ἐσωτερική, ἐκφράζουσα τὰς συγκινήσεις, τὰ πάθη, τοὺς πόνους τοῦ ἀνθρώπου. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Βερλαὶν γράφει τὰ ποιήματα: «Νόστ» (Νύχτα), «Μπεσονίτσι» (Ἀϋπνίες) (1907), «Οὐγκάσνα σλάντσε» (Ἔσβησε ὁ ἥλιος), «Μπὲς πάτ» (Χωρὶς δρόμο) κ. ἄ., τὰ ὁποῖα, μετὰ τῶν πρώτων, ἐξέδωκεν ὁ ποιητὴς ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ποντὲρ σένκιτε νὰ ὀμπλάτσιτε» (Πίσω ἀπὸ τοὺς ἴσκιους τῶν νεφῶν (1910). Μὲ τὴν ἁρμονίαν τοῦ ἁπαλοῦ, θλιβεροῦ καὶ σεμνοῦ στίχου του, μὲ τὴν μορφὴν καὶ τὰς ποιητικὰς ἰδέας καὶ σκέψεις του, ὁ Γιάβορωφ λαμβάνει ἐξέχουσαν θέσιν εἰς τὴν νεοβουλγαρικὴν λογοτεχνίαν. Πλὴν τῶν ποιημάτων συνέγραψε καὶ δύο δράματα: «Βὰ πόλιτε νὰ Βιτόσια» (Εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Βίτου) καὶ «Κογκάτο γκρὰμ ουντάρι» (Ὅταν πέσῃ κεραυνός). Ὡσαύτως καὶ διηγήματα, λογοτεχνικὰ πορτραῖτα, σκίτσα, κριτικὴν κ. ἄ. Τὰ ἅπαντα τοῦ Γιάβορωφ ἤρχισαν ἐκδιδόμενα ἐν Σόφιᾳ τῷ 1926 εἰς 5 τόμους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Γιάβορωφ*. «Πίσω ἀπὸ τοὺς ἴσκιους τῶν νεφῶν» (Σόφια 1926).—*Μίρτσεφ*. «Βουλγαρικὴ Λογοτεχνία (Πλέβνα 1927). — *Μπάμπεφ*, «Οἱ συγγραφεῖς μας» (Σόφια 1916). — *Νικολώφ*, «Λογοτεχνικοὶ χαρακτηρισμοί» (Σόφια 1927). — *Ρόσεν*, «Νὰ ἐνιοδντεν» (Σόφια 1928). — *Βελίτσκωφ*, «Ἔρως καὶ ψυχή» Ἀνθολογία (Σόφια 1927) [ἅπαντα βουλγαριστί].—*Τζίκωφ*, «Βούλγαροι ποιηταί» γαλ. μετ.
Τ. ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ

Γιαβόρωφ (Jaworow) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Πολωνίας, ἐν τῇ δυτικῇ Γαλικίᾳ καὶ τῷ βοϊβοδάτῳ τῆς Λεμβέργης. Κάτοικοι 8910, κατὰ τὸ πλεῖστον Γραικοκαθολικοὶ καὶ Ρουθένοι καὶ κατὰ τὸ τέταρτον Ἰουδαῖοι. Κεῖται πρὸς δυσμὰς τῆς Λεμβέργης, μετὰ τῆς ὁποίας συνδέεται διὰ σιδηροδρόμου καὶ εἶναι γεωργικὸν καὶ ἐμπορικὸν κέντρον. Πρὸς δυσμὰς αὐτῆς ὑπάρχουν αἱ θερμοπηγαὶ τοῦ *Σκλώ*. —Μ.

«Γιαβοὺζ Σουλτὰν Σελὴμ» *[Ναυτ. Ἱστορ.]*. Ἰσχυρὸν ἀξιολογώτατον πολεμικὸν σκάφος, ἀποτελοῦν τὴν κυριωτέραν μονάδα τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ τῆς Τουρκίας· εἶναι τὸ πρώην γερμανικὸν θωρηκτὸν εὔδρομον «Γκαῖμπεν» (βλ. λ). Ὅταν (7 Αὐγούστου 1914) τό, ἰσχυρότατον τῶν τότε ἐν τῇ Μεσογείῳ πολεμικῶν, γερμανικὸν ἐκεῖνο εὔδρομον, διαφυγὸν μετὰ τοῦ «Μπρεσλάου» τὴν παρακολούθησιν τοῦ μικροῦ Ἀγγλικοῦ εὐδρόμου «Γκλάσεστα» (Gloucester) εἰσέπλευσε, τὴν 10 Αὐγούστου, χάρις εἰς τὴν ἀνενόχλητον ἀνθράκευσίν του ὑπὸ τὸ ἀκρωτήριον *Ἄσπρο* τῆς ἐρημονήσου μας *Δενοῦσα*, αἱ ἔντονοι τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Βρεττανοῦ πρεσβευτοῦ διαμαρτυρίαι πρὸς τὴν τουρκικὴν κυβέρνησιν, διὰ τὴν κατάφωρον ταύτην ὑπὲρ τῆς Γερμανίας παραβίασιν τῆς οὐδετερότητος τοῦ τουρκικοῦ κράτους ἐξεμαίευσαν τὴν σκηνοθεσίαν τῆς δῆθεν προηγηθείσης πωλήσεως τῶν δύο τούτων σκαφῶν πρὸς τὴν Τουρκίαν. Παρὰ τὴν μετονομασίαν ἐν τούτοις τῶν σκαφῶν αὐτῶν, τοῦ μὲν «Μπρεσλάου» εἰς «Μιντιλοῦ» (Μυτιλήνην), τοῦ δὲ «Γκαῖμπεν» εἰς «Γιαβοὺζ Σουλτὰν Σελήμ», τὰ δύο ταῦτα πολεμικὰ ἐξηκολούθησαν ὄντα κατ' οὐσίαν γερμανικὰ ὑπὸ τουρκικὴν σημαίαν, ἀφοῦ οὐ μόνον δὲν ἐνηνδρώθησαν διὰ τουρκικῶν πληρωμάτων, ἀλλὰ καὶ τοὺς περισσεύοντας ἐπ' αὐτῶν ναύτας, καὶ ἰδίως πυροβολητάς, διέθεσαν πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν Τούρκων πυροβολητῶν τῶν φρουρίων τοῦ Ἑλλησπόντου. Τῆς Τουρκίας ἐξελθούσης τῆς οὐδετερότητος ὑπὲρ τῆς Γερμανίας, τὰ δύο ταῦτα σκάφη ἐξελθόντα εἰς τὸν Εὔξεινον ἐναυμάχησαν, τὴν 18 Νοεμβρίου 1914, πρὸς τὰ παλαιὰ ρωσικὰ θωρηκτὰ «Σβὲτ Εὐστάφιι», «Ζλατοούστ», «Σβὲτ Παντελεήμων», «Τρὶ Σβιατιτέλια» καὶ «Ροστισλάβ». Καὶ ἡ μὲν ναυμαχία ἀπέβη ἀναποφάσιστος, τῶν «ψευδοτουρκικῶν» (pseudoturkish, ὡς τὰ ἀποκαλεῖ ὁ Sanes εἰς τὸ «Fighting Ships» 1918) πολεμικῶν διακοψάντων ταύτην, χάρις εἰς τὴν μεγίστην ὑπεροχὴν τῆς ταχύτητός των, ἐν καταλλήλῳ στιγμῇ. Πάντως ὅμως τὸ «Γιαβούζ», εἴτε διαφυγὸν τὴν ναυμαχίας, εἴτε βραχὺ μετὰ ταύτην, ὑπέστη σοβαρωτάτας ναυφθορίας λόγῳ προσκρούσεως του εἰς δύο νάρκας, ἀνάμεσον τῶν ὁποίων εὑρέθη, τῆς μὲν ἐκραγείσης ὑπὸ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ παρειὰν καὶ ἐξηλωσάσης τὴν θωράκισιν καὶ τὰ ἐξωτερικὰ ἐλάσματα ἕως τῶν διπυθμένων, τῆς δὲ ἐκραγείσης ἄνωθεν μιᾶς τῶν ἀνθρακαποθηκῶν, ἀπεξαρθρωσάσης τὸν τρίτον πύργον τῶν διδύμων πυροβόλων τῶν 28. Παρὰ τοῦτο, τὰ διπύθμενα καὶ τὰ στεγανὰ διαφράγματα ἀντέσχον κρατήσαντα τὸ πλοῖον, ὅπερ ἠδυνήθη καὶ καταπλεύσῃ εἰς Κεράτιον καὶ μετὰ τρίμηνον ἐντατικὴν ἐπισκευήν, συντελεσθεῖσαν διὰ Γερμανῶν τεχνιτῶν ἐπίτηδες μετακληθέντων, νὰ ἀνακτήσῃ πλήρη τὴν μαχητικότητά του· φαίνεται ἀσφαλὲς δὲ ὅτι τῷ 1915 ἢ 1916 ἐτορπιλλίσθη καὶ ἐκ δευτέρου, πλὴν σχετικαὶ εἰδήσεις δὲν ἐγνώσθησαν. Ἄλλας σοβαρωτάτας βλάβας ὑπέστη τῷ 1917 ἀπὸ βομβῶν, ἅς ἔβαλεν ἐναντίον του ἀγγλικὸν (Handley - Page) ἀεροπλάνον βομβαρδισμοῦ, κατὰ τὴν ἄνωθεν τῆς Κωνσταντινουπόλεως διέλευσίν του. Ἀλλὰ καὶ τούτων ἐπισκευασθεισῶν, ἐξῆλθε τῷ 1918 τοῦ Ἑλλησπόντου μετὰ τοῦ «Μιντιλοῦ» καὶ κατεβύθισαν δύο ἀγγλικοὺς *μονίτωρας*, τὸν «*Ράγκλαν*» καὶ τὸν «*Μ, 28*»· ἀμφότερα ὅμως προσέκρουσαν μετὰ τοῦτο ἐπὶ ναρκῶν ἠγκυροβολημένων παρὰ τὴν Ἴμβρον καὶ τὸ μὲν «*Μιντιλοῦ*» κατεποντίσθη, τὸ δὲ «*Γιαβούζ*», χάρις εἰς τὰ ἀνθεκτικὰ στεγανά του, ἠδυνήθη νὰ ἐπανεισπλεύσῃ τὸν Ἑλλήσποντον καὶ νὰ φθάσῃ μέχρι *Ναγαρᾶ*, ὅπου ἐδέησε νὰ προσαράξῃ, ἀδυνατοῦν νὰ συνεχίσῃ τὸν πρὸς Κωνσταντινούπολιν ἀνάπλουν του. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἐγένετο στόχος ἀφ' ὑψηλοῦ τῶν ἀγγλικῶν βομβαρδιστικῶν ἀεροπλάνων, ἀποπείρας τινὸς πρὸς τορπίλλισιν του ὑπὸ τοῦ εἰσπλεύσαντος τὰ στενὰ ἀγγλικοῦ ὑποβρυχίου «ΑΕ 2», ἀποτυχούσης, ὡς ἀπέτυχον καὶ αἱ ὑπὸ τῶν βραδύτερον εἰσπλευσάντων «Ε 11», «Ε 14», «Ε 7» καὶ τοῦ γαλλικοῦ «Turquoise», ὅπερ μάλιστα καὶ ἐξώκειλεν ἐγγὺς ἐκεῖ καταληφθὲν ὑπὸ Τούρκων στρατιωτῶν. Φαίνεται δὲ ὅτι μετὰ τὴν ρωσικὴν ἀνατροπὴν ἐρρυμουλκήθη εἰς τὸν ναύσταθμον τῆς Σεβαστουπόλεως, ὅπου οὐδὲν ἠδυνήθη νὰ θεραπεύσῃ, πλὴν προχείρου ἀποφράξεως τῶν ὁδῶν διαρροῆς του διὰ *ῥίπων* Μακάρωφ, μεθ' ἣν καὶ πάλιν ἐρρυμουλκήθη πρὸς προσαράξιν εἰς ἀβαθῆ, ὅπου τὸ εὗρεν ἡ ἀνακωχή. Πάντως ἡ ὑπόστασίς του, κατόπιν τοσούτων τορπιλλισμῶν, ἀποτελεῖ σαφὲς τεκμήριον τῆς τελείας καὶ ἀξιοθαυμάστου προόδου τῆς γερμανικῆς ναυπηγικῆς διὰ τὴν ὕφαλον προστασίαν τῶν καταδρομικῶν καὶ τῶν ντρέντνωτς τοῦ ποτὲ αὐτοκρατορικοῦ στόλου. Κατὰ τὴν ἀνακωχὴν ἐπεσχέθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων τεθὲν ὑπὸ μεσεγγύησιν, μεριμνησάντων τούτων διὰ τὴν μείωσιν τῶν εἰσροῶν ἀλλὰ καὶ τὴν τακτικὴν τῶν εἰσρεόντων ὑδάτων ἄντλησιν. Ἐρρυμουλκήθη μάλιστα εἰς Προποντίδα, ὅπου ἀγκυροβοληθὲν ἐν ἀρχῇ μὲν εἰς τὸν ὅρμον *Μοδᾶ*, κατόπιν δὲ κατέναντι τῆς Πριγκήπου καὶ δὴ εἰς βαθέα ὕδατα, ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ὡς πλωτὸν ἀρτοποιεῖον. Μετ' ὀλίγον ὁ Ἄγγλος ναύαρχος de Robeck διέταξε τὴν εἰς τὸν κόλπον τῆς Νικομηδείας ρυμούλκησίν του καὶ τὴν ἀγκυροβολίαν του εἰς ἀβαθέστατα ὕδατα. Ἐκεῖ τὸ εὗρεν ἡ ὑπογραφὴ τῆς συνθήκης τῶν Σεβρῶν, δι' ἧς ὡς τουρκικὸν πολεμικόν, δυνάμει τῶν παλαιῶν ἐκείνων συμβολαίων πωλήσεως, ἀπεδόθετο εἰς τὴν Τουρκίαν. Ἡ κατάστασις τοῦ «Γιαβούζ» ἅμα τῇ πολιτειακῇ ἐν Τουρκίᾳ μεταβολῇ ἦτο ἀθλία, λόγῳ τῶν ρηγμάτων του, τῆς παντελοῦς καταστροφῆς 22 ἐκ τῶν 24 λεβήτων του καὶ τῆς ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καταστροφῆς, ἅμα τῇ ἀνακωχῇ, τῶν μηχανημάτων διευθύνσεως βολῆς καὶ τῶν διαστημομέτρων. Ἡ κεμαλικὴ ὅμως κυβέρνησις, περὶ πολλοῦ ποιουμένη τὴν ἀνακαίνισιν τοῦ ἀξιολόγου τούτου πλοίου, συνεβλήθη μετὰ τῶν ἐν Σαὶν Ναζαὶρ τοῦ Λείγηρος συνεργείων Πενοὲ (Penhoet) διὰ τὴν ἀνακαίνισίν του, ὑπὸ τὸν ρητὸν ὅρον ὅπως αὕτη ἐκτελεσθῇ ἐν Νικομηδείᾳ, καὶ τὸν ἐφοδιασμὸν αὐτοῦ διὰ γαλλικοῦ συστήματος μηχανημάτων διευθύνσεως βολῆς. Τοσοῦτον δὲ ἐπέμεινεν εἰς τὸν ὅρον τῆς ἐν Νικομηδείᾳ ἐκτελέσεως τῆς ἐργασίας αὐτῆς, ὥστε, μὴ ὑπαρχούσης ἐκεῖ πλωτῆς δεξαμενῆς δυναμένης νὰ ἀνυψώσῃ τοὺς 23000 τόννους τοῦ «Γιαβούζ», δὲν ἐδίστασε νὰ προβῇ εἰς παραγγελίαν καὶ αὐτῆς. Πιστεύεται δὲ ὅτι τὸ πλοῖον θὰ παραληφθῇ τελείως ἀνακαινισμένον κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1929, ὁπότε ἀσφαλῶς θέλουσι χρησιμοποιηθῆ ὡς πρῶτοι αὐτοῦ ἀξιωματικοὶ Γερμανοί, ὧν τινες καὶ ἐκ τῶν τοῦ «Γκαῖμπεν». Σ Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

γιαβουκλοῦς (ὁ)· —οῦ (ἡ)· ὁ ἐραστής, ὁ ἐρωμένος, ὁ ἀγαπητικός: «πάει νὰ βρῇ τὸ γιαβουκλοῦ της», «γυρίζει μὲ τὶς γιαβουκλοῦδες». Ἡ λέξις, τουρκικῆς προελεύσεως, παράγεται ἐκ τοῦ *γιαβουκλαμὰν* (μνηστεύεσθαι, ὅπερ ἐκ τοῦ *γιαβούκ*, μνηστὴρ καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ *γιάκ*, σημεῖον) καὶ σημαίνει κατὰ κυριολεξίαν τὸν δόντα ὑπόσχεσιν γάμου καὶ κυρώσαντα αὐτὴν διὰ δωρήσεως ὡρισμένων ἀντικειμένων, εἰδικῶς δὲ δακτυλίου. Ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν λέξιν *σημαδεμένος, λογοστεμμένος*. —Α.

γιαβουντῆς (ὁ), ἡ *γιαουντῆς*· ὁ ἀνήκων εἰς τὸν Γιαχούτ (ἀραβ.) ἢ Γιεχουντᾶ (ἑβρ.), δηλαδὴ τὸν Ἰούδαν· ὁ ἐκ τοῦ γένους τοῦ Ἰούδα καταγόμενος, ὁ Ἰουδαῖος, ὁ Ἑβραῖος. Συνήθως λέγεται μετά τινος περιφρονήσεως, ἐνίοτε δὲ καὶ ὑβριστικῶς.

Digitized by Google

γιαβρῆς (ὁ) καὶ *γιαβρῆ* (τό). Ἐκ τῆς τουρκικῆς λέξεως *γιαβρού*, σημαινούσης τὸ μικρόν, τὸ νεογνὸν παντὸς ζῴου. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν χρησιμοποιεῖται συνήθως ὡς θωπευτικὴ προσαγόρευσις: «γιαβρῆ μου!»

Γιάγαρη *(μονύδριον)*· βλ. Ἰάγαρι.

Γιαγγέλλων ἢ *Γιαγγέλλο* (Jagjellon). Ἐπίθετον δυναστείας, βασιλευούσης ἐν *Πολωνίᾳ*, *Λιθουανίᾳ*, *Βοημίᾳ* καὶ *Οὐγγαρίᾳ*. Γενάρχης ταύτης ὑπῆρξεν ὁ *Γιαγγέλλων*, υἱὸς τοῦ Ὀλγέρδου καὶ ἔγγονος τοῦ Γκεντιμίν, γεννηθεὶς τῷ 1354, ἀποθανὼν τῷ 1434 καὶ γενόμενος γενάρχης τῆς ὁμωνύμου δυναστείας. Μετὰ τὸν ἐν ἔτει 1381 ἐπελθόντα θάνατον τοῦ πατρός του, ὁ Γιαγγέλλων ἀνεκηρύχθη μέγας δοὺξ τῆς Λιθουανίας. Πρῶτον μέλημα τοῦ Γιαγγέλλωνος ὑπῆρξεν, ἅμα τῇ ἀναρρήσει του, νὰ ἐξωρίσῃ καὶ νὰ ὀχυρώσῃ τὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους του, ὅπερ περιελάμβανε τὴν Λιθουανίαν, τὴν Σαμογετίαν, τὴν Πολεσίαν, τὴν Πολδαχίαν, τὴν Σεβερίαν, τὴν Κιοβίαν, τὴν Βολυνίαν καὶ μέρος τῆς Ποδολίας. Τῷ 1386 ὁ Γιαγγέλλων, εἰδωλολάτρης μέχρι τότε ὤν, προσεχώρησεν εἰς τὸν Χριστιανισμόν, οὗ τὸ βάπτισμα ἔλαβεν ἐν Κρακοβίᾳ, μετονομασθεὶς *Βλαδίσλαος*. Ἐνυμφεύθη τότε τὴν Ἐντβίγγην (Edwige) ἢ Γιαντβίγκαν (Jadwiga), μονογενῆ θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας Λουδοβίκου τοῦ μεγάλου, περιεβλήθη καὶ τὸ στέμμα τῆς χώρας ταύτης καὶ διετήρησε τοῦτο ἐπὶ πεντηκονταετίαν περίπου, ἤτοι ἀπὸ τοῦ 1386 μέχρι τοῦ θανάτου του. Οἱ συνεχεῖς ἀγῶνές του κατὰ τοῦ ἐν Πρωσσίᾳ τευτονικοῦ τάγματος τῶν ἱπποτῶν καὶ αἱ ἀδιάπτωτοι προσπάθειαί του πρὸς διατήρησιν τῆς ἑνώσεως τῆς Λιθουανίας μετὰ τῆς Πολωνίας ὑπῆρξαν αἱ κυριώτεραι πράξεις τῆς μακρᾶς βασιλείας του. Νικήσας τοὺς ἱππότας τοῦ τευτονικοῦ τάγματος κατὰ τὴν ἐν Τάννενμπεργκ (Tannenberg) μάχην ἐν ἔτει 1410, ἔδωσε καίριον πλῆγμα εἰς τὸ τάγμα τοῦτο. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἕνωσιν τῆς Πολωνίας μετὰ τῆς Λιθουανίας, αὕτη δὲν ὑπῆρξεν ἐν ἀρχῇ εἰμὴ τυπική, καθόσον ἡ Λιθουανία ἐξηκολούθει κυβερνωμένη ὑπὸ ἰδιαιτέρων δουκῶν. Τοῦ Γιαγγέλλωνος μὴ ἀνεχομένου τοῦτο, ὁ δοὺξ τῆς Λιθουανίας Σβιντριγκάϋλο (Swidrigaylo) ἠναγκάσθη νὰ κηρύξῃ πόλεμον κατὰ τῆς Πολωνίας, ἐν τῷ ὁποίῳ συνετρίβη. Ὁ Γιαγγέλλων, ἀπαλλαγεὶς οὕτω πάσης ἀντιδράσεως, ἐξέδωκε καὶ ὑπέγραψε τὰ λεγόμενα Pacta conventa, δι' ὧν ἐκηρύττετο ἡ ἀδιάσπαστος ἑνότης τοῦ πολωνικοῦ καὶ λιθουανικοῦ ἔθνους. Τῷ 1387, συγκαλέσας συνέλευσιν ἐν Βίλνᾳ, παρέστη ἐν αὐτῇ αὐτοπροσώπως μετὰ τῆς βασιλίσσης Ἐντβίγγης, ἵνα κηρύξῃ τὴν κατάργησιν τῆς εἰδωλολατρείας. Κατὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Γιαγγέλλωνος ηὐξήθησαν ἐπὶ μᾶλλον τὰ προνόμια τῶν εὐγενῶν καὶ δὴ κατὰ τὴν ἐν Γεντίνῳ δίαιταν (1430, ὅτε ἀπενεμήθησαν εἰς αὐτοὺς καὶ νέα. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὁ Γιαγγέλλων ἐξέδωκε καὶ τὸν περιώνυμον ἐκεῖνον νόμον, καθ' ὃν οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ φυλακισθῇ, πρὶν ἢ κηρυχθῇ πρότερον ἔνοχος ὑπὸ δικαστηρίου τινός. Ὁ νόμος ὅμως οὗτος ἀπέβη μόνον εἰς ὄφελος τῶν εὐγενῶν, ἐνῷ τοὐναντίον παρέμεινε νεκρὸν γράμμα διὰ τοὺς δουλοπαροίκους χωρικούς, εὑρισκομένους πάντοτε εἰς τὴν διάκρισιν τῶν φεουδαρχῶν. Εἰς τὸν Γιαγγέλλωνα ὀφείλεται ἡ ἐν ἔτει 1410 ἵδρυσις τοῦ ἐν Κρακοβίᾳ πανεπιστημίου. Διάδοχοι τοῦ Γιαγγέλλωνος ἦσαν οἱ υἱοί του. *Βλαδίσλαος Γ'* (1434—1444) καὶ *Καζίμῖρος Δ'* (1444 — 1492). Τοῦ τελευταίου διάδοχοι κατὰ σειρὰν ὑπῆρξαν οἱ τρεῖς αὐτοῦ υἱοὶ *Ἰωάννης Ἀλβέρτος* (1492 - 1501), *Ἀλέξανδρος* (1501—1506) καὶ *Σιγισμόνδος Α'* (1506—1548). Καὶ οἱ μὲν δύο πρῶτοι ἀπέθανον ἄτεκνοι, ὥσπερ καὶ ὁ θεῖος αὐτῶν Βλαδίσλαος ὁ Γ'. Ὁ δὲ Σιγισμόνδος Α' ἀφῆκεν ἀποθνήσκων υἱὸν καὶ διάδοχον τὸν *Σιγισμόνδον Αὔγουστον* (1548—1572, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ τελευταῖος ἄρρην βλαστὸς τοῦ οἴκου τῶν Γιαγγελλώνων ἐν Πολωνίᾳ. Ἐπίσης ὁ Σιγισμόνδος Α' κατέλιπε δύο θυγατέρας, τὴν *Ἄνναν*, ἥτις ὑπανδρεύθη τὸν Στέφανον Βαθόρυ καὶ ἀπέθανεν ἄτεκνος ἐν ἔτει 1596, καὶ τὴν *Αἰκατερίνην*, ἥτις, συζευχθεῖσα μετὰ τοῦ Ἰωάννου Γ', βασιλέως τῆς Σουηδίας ἔσχεν υἱὸν *Σιγισμόνδον*, γενόμενον ὡσαύτως βασιλέα τῆς Σουηδίας καὶ ἀνελθόντα τῷ 1587 καὶ εἰς τὸν θρόνον τῆς Πολωνίας ὑπὸ τὸ ὄνομα Σιγισμόνδος ὁ Γ'. Τοιουτοτρόπως ἐγένετο οὗτος τὸ στέλεχος τοῦ ἐκ θηλυγονίας οἴκου τῶν Γιαγγελλώνων, ἐκ νέου ἤδη ἐν Πολωνίᾳ βασιλεύσαντος. Τοῦτον διεδέχθησαν κατὰ σειρὰν οἱ δύο υἱοὶ αὐτοῦ *Βλαδίσλαος Δ'* καὶ *Ἰωάννης Καζιμίρ*, μεθ' οὗ, ἀποθανόντος τῷ 1668, ἐξέλιπεν ὁ θῆλυς κλάδος τοῦ οἴκου τῶν Γιαγγελλώνων. Ἐν Οὐγγαρίᾳ δὲ ἐβασίλευσαν τρεῖς βλαστοὶ τοῦ οἴκου τούτου: α') Ὁ τοῦ Γιαγγέλλωνος υἱὸς Βλαδίσλαος, ὑπὸ τὸ ὄνομα *Λαδίσλαος Ε'* (1440—1444), ὅστις ὑπῆρξε συγχρόνως καὶ βασιλεὺς τῆς Πολωνίας, ὑπὸ τὸ ὄνομα *Βλαδίσλαος Γ'*, ὡς προείρηται. Οὗτος ἀπέθανε τῷ 1444 παρὰ τὴν Βάρναν, μαχόμενος κατὰ τῶν Τούρκων. β') Ὁ τοῦ προμνημονευθέντος βασιλέως τῆς Σουηδίας καὶ Πολωνίας Σιγισμόνδου Γ' υἱὸς καὶ διάδοχος *Βλαδίσλαος Δ'*, ὅστις ἐγένετο καὶ βασιλεὺς τῆς Βοημίας τῷ 1516. γ') Ὁ υἱὸς τοῦ Βλαδισλάου Δ' *Λουδοβῖκος Β'*, ὅστις, κληρονομήσας παρὰ τοῦ πατρός του τὰ τρία ταῦτα βασίλεια, ἔπεσεν ἐν Μοχάτς τῷ 1526, μαχόμενος κατὰ τῶν ἐπιδρομέντων Τούρκων· καὶ μέγιστον μὲν μέρος τῆς Οὐγγαρίας κατέστη τότε τουρκικὴ ἐπαρχία, τὸ δὲ λοιπὸν μετὰ τῆς Βοημίας περιῆλθε μετ' οὐ πολὺ εἰς τὸν οἶκον τῶν Ἀψβούργων. Πρὸς τούτοις ὁ οἶκος τῶν Γιαγγελλώνων εἶχε συνδεθῆ δι' ἐπιγαμιῶν καὶ πρὸς βασιλεύοντας γερμανικοὺς οἴκους, οἷοι ὁ τοῦ Βρανδεμβούργου, ὁ τῆς Σαξωνίας καὶ ὁ τῆς Βρουνσβίκης. Κ. Μ. ΜΕΚΙΟΣ

γιαγέρνω· ἰδιωματ., ἀόρ. *γιάγειρα*, παθ. μετοχ. *γιαγερμένος*· ἐπανέρχομαι, ἐπιστρέφω, γυρίζω: «γιάγειρα 'ς τὸ σπίτι μου» || μεταβ., φέρω ὀπίσω, ἀνακομίζω: «δὲ μοῦ γιάγειρες αὐτὰ ποῦ σοῦ 'δωσα».

γιαγιά (ἡ)· τὸ θηλ. τοῦ *παπποῦς*· ἡ πρὸς πατρὸς ἢ πρὸς μητρὸς μάμμη, ἄλλως νενέ, βάβω, μανιά, λαλὰ κλπ. (ἡ λ. φαίνεται σχηματισθεῖσα ἐκ τῆς παιδικῆς γλώσσης) || ἐνιαχοῦ τῆς Ἑλλάδος γιαγιὰ λέγεται ἡ θεία.

Γιαγιὰ-κιοΐ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας Μυριοφύτου τοῦ ἐν Ἀνατολικῇ Θράκῃ νομοῦ Ραιδεστοῦ, ὅπερ ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς (1920) ἠρίθμει 102 κατοίκους καὶ ἐκαλεῖτο *Φιλιαρη*.

— **Γιαγιὰ-***Μπασῆ* *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας Ραιδεστοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, ὅπερ ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς (1920) ἠρίθμει 170 κατοίκους καὶ ἐκαλεῖτο *Παλάμη*.

Γιαγιὰ-*πασᾶς*. Τοῦρκος στρατηγὸς διακριθεὶς ὑπὸ τὸν Ὀμὲρ πασᾶν εἰς τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Μαυροβουνίου (1862). Ἅμα τῇ ἐνάρξει τῆς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως 1866—1869 ἀπεστάλη εἰς Κρήτην καὶ ἀφοῦ ἐπεχείρησεν ὑπὸ τὸν Ρεσὶτ-πασᾶν ἀτυχεῖς τινας ἀποπείρας ἵνα ἀπὸ τῆς πεδιάδος τοῦ Ἡρακλείου ἐκβιάσῃ τὰς πρὸς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Μυλοποτάμου ὀχυρὰς διαβάσεις, ἐτράπη μετὰ ταγμάτων τινῶν τακτικοῦ στρατοῦ καὶ πολυαρίθμων ἀτάκτων πρὸς τὴν ἐπαρχίαν Πεδιάδος. Τραυματισθεὶς καιρίως εἰς τὴν παρὰ τὸ χωρίον Αὐδοῦ μάχην διεκομίσθη εἰς Ἡράκλειον, ἔνθα μετά τινας ἡμέρας ἀπέθανεν (Ὀκτώβριος 1866). Ν. ΚΛΣ

Γιαγιαλὰρ-*τσιφλὶκ* *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Ἀρκάδιον.

Γιάγκ (Young), *Ἀρθοῦρος*. Ἄγγλος ἀγρονόμος (1741—1820). Προωρισμένος διὰ τὸ ἐμπορικὸν στάδιον, ἐστάλη εἰς Λύν, ὅπως ἀσκηθῇ εἰς τὴν ἐμπορίαν, ἀλλ' ἤδη ἀπὸ τοῦ 1758 ἤρξατο δημοσιεύων πραγματείας σχετιζομένας πρὸς τὴν πολιτικὴν καὶ μυθιστορήματα. Τῷ 1762, ἐγκατασταθεὶς ἐν Λονδίνῳ, ἵδρυσε μηνιαίαν ἐπιθεώρησιν ὑπὸ τὸν τίτλον «Universal Museum», ἥτις ὅμως ὑπῆρξεν ἐφήμερος. Ἀπὸ τοῦ 1763 — 1766 διηύθυνε δύο ἀγροικίας ἐν Μπράντφιλντ (Μπερκσάϊερ). Κατ' ἀρχὰς ἀπεστρέφετο τὴν γεωργίαν, ἀλλὰ βαθμηδὸν ἠγάπησε τὴν ζωὴν εἰς τὴν ὕπαιθρον χώραν περιπαθῶς, ἠσχολήθη μετὰ παραδειγματικοῦ ζήλου περὶ τὰ πρὸς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς συνδεόμενα ζητήματα καὶ ἐδημοσίευσε σημαντικὸν ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «The Farmer's Letters to the peaple of England» («Ἀγροτικαὶ ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν ἀγγλικὸν λαόν», 1767). Βραδύτερον ἀνετέθη εἰς αὐτὸν ἡ διεύθυνσις σημαντικωτέρας ἀγροικίας ἐν τῇ κομιτείᾳ τοῦ Χέρτφορντ. Τὰ σχετικὰ πρὸς τὴν γεωργίαν πειράματα τοῦ Γιάγκ ἐπέτυχον οἰκτρῶς καὶ μόνον εἰς τὰ θεωρητικὰ ἔργα του ἔδειξε τὴν θαυμασίαν παρατηρητικότητά του, εἰς ἣν ὀφείλει τὴν διεθνῆ φήμην του. Ἔγραψε μεγάλην σειρὰν ἔργων, ἐν οἷς διακρίνονται τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς σημερινῆς καταστάσεως τῶν καλλιεργουμένων γαιῶν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας» (1773), «Πολιτικὴ ἀριθμητική» (Political arithmetic) (1774), «Πολιτικὴ πραγματεία, ἀναφερομένη εἰς τὴν σημερινὴν κατάστασιν τῆς Βρεττανικῆς αὐτοκρατορίας» κτλ.

—**Γιάγκ** (Young), *Ἐδουάρδος*. Ἄγγλος ποιητὴς (1681—1765). Ἐξεπαιδεύθη ἐν τῇ σχολῇ τοῦ Οὐεστμίνστερ καὶ ἐπεδόθη ἐν Ὀξφόρδῃ εἰς τὴν σπουδὴν τῆς νομικῆς. Τῷ 1717 μετέβη εἰς Ἰρλανδίαν, ὅπου ἐγένετο ἱερεύς. Τῷ 1727 προσελήφθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Γεωργίου Α', τῷ δὲ 1730 διωρίσθη βικάριος ἐν Οὐέλγουιν (Χερντφορνσάϊερ). Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἀπώλεσε τὴν σύζυγόν του καὶ τὰ δύο θετὰ τέκνα του, τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο, ἡ σκληρὰ δὲ αὕτη ἀπώλεια παρώρμησεν αὐτὸν εἰς τὴν συγγραφὴν τοῦ περιφήμου ποιήματος «*Νυκτερινοὶ στοχασμοί*» (Night-thoughts), εἰς τὸ ὁποῖον ὀφείλει κυρίως καὶ τὴν φήμην αὐτοῦ. Ἡ γλῶσσα τῶν στίχων του εἶναι ἐξεζητημένη καὶ πομπώδης, ἀλλὰ πολλὰ μέρη τοῦ ἐξ ἐννέα βιβλίων, ἀνεξαρτήτων ἀπ' ἀλλήλων, συνισταμένου ποιητικοῦ τούτου ἔργου διακρίνονται διὰ τὸ βάθος τοῦ ἐκφραζομένου συναισθήματος. Πλὴν αὐτοῦ ὁ Γιάγκ ἔγραψε καὶ δράματα, οὐχὶ ἄξια λόγου, καὶ μίαν σάτιραν ὑπὸ τὸν τίτλον «Δοξομανία, πάθος παγκόσμιον» (Love of fame, the universal passion», 1728). Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του ἔγραψε μικρὰν πραγματείαν περὶ τῆς πρωτοτυπίας ἐν τῇ λογοτεχνίᾳ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Ρίχαρντσον» (1759) καὶ ὡραιότατον ποίημα «Ἡ ἐγκαρτέρησις» (1762).

—**Γιάγκ** (Young), *Θωμᾶς*. Ἄγγλος σοφὸς (1773—1829). Ἐσπούδασε φυσικὰς ἐπιστήμας καὶ ἀνατολικὰς γλώσσας, βραδύτερον δὲ ἰατρικὴν ἐν Λονδίνῳ. Μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του ἐξελέγη μέλος τῆς «Βασιλικῆς Ἑταιρείας τῶν Ἐπιστημῶν», ἐν ἔτει δὲ 1795 μετέβη εἰς τὴν Γοττίγγην χάριν εὐρυτέρων σπουδῶν. Βραδύτερον διωρίσθη ὑφηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Κανταβριγίας, ἀλλ' ὑπέβαλε ταχέως τὴν παραίτησιν αὐτοῦ, ὅπως ἐγκατασταθῇ ὡς ἰατρὸς ἐν Λονδίνῳ. Διορισθεὶς καθηγητὴς τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἐν τῇ «Royal Institution» ἐγκατέλιπε καὶ τὴν θέσιν ταύτην, ἐπὶ τῷ τέλει, ὅπως ἐπιδοθῇ ἀπερισπάστως εἰς τὴν ἰατρικήν. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ κυριώτερα εἶναι τὰ ὑπὸ τοὺς τίτλους «A syllabus of a course of a natural and experimental Philosophy» (1802), ἐν τῷ ὁποίῳ πειρᾶται νὰ ἑρμηνεύσῃ τὰ σπουδαιότερα φαινόμενα τῆς ὁράσεως καὶ νὰ λύσῃ τὰ δυσκολώτερα προβλήματα ὀπτικῆς, «A course of lectures on natural philosophy and the mechanical arts» (2 τόμοι 1807) καὶ «Elementary illustration of the celestial mechanics of Laplace (1821). Τὴν φήμην αὐτοῦ ὀφείλει πρὸ παντὸ εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔργον. Ὁ Γιάγκ ἠσχολήθη ἐπίσης καὶ περὶ τὴν σπουδὴν τῶν ἱερογλυφικῶν συγγράψας: «Σχόλια εἰς τοὺς αἰγυπτιακοὺς παπύρους καὶ τὴν ἐπιγραφὴν τῆς Ροζέττας» καὶ «Αἰγυπτιακὸν λεξικὸν» (Egyptian dictionary).

—**Γιάγκ** (Young), *Ἰάκωβος*. Ἄγγλος χημικὸς καὶ βιομήχανος (1811—1883). Ἀνεκάλυψε τὸ μέσον ν' ἀποστάζῃ πετρέλαιον ἐκ γαιανθράκων καὶ ἵδρυσεν ἐργοστάσια ἐν Βαθγκαΐϊτ, εἶτα δὲ ἐν Ἀντεουόλ. Ἡ ἀπόσταξις τοῦ γαιάνθρακος ἐγένετο, ἰδίως εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἀντικείμενον σημαντικῆς βιομηχανίας, ἥτις ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐλάττωσιν τῶν τιμῶν τῶν μέσων φωτισμοῦ. Ὁ Γιάγκ, ἐπιστήθιος φίλος τοῦ ἐξερευνητοῦ Λιβιγκστον, ἔπεμψε πρὸς ἀναζήτησιν αὐτοῦ ἀποστολὴν ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ λοχαγοῦ Γκράντυ.

—**Γιάγκ** (Young), *Μπρίγκαμ*. Ἀμερικανὸς ἀρχηγὸς τῶν Μορμόνων (1801—1877). Ἦτο γαιοκτήμων ἐν Γουάτιγκτον τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν Ἐν ἔτει 1834 προσεχώρησεν εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν Μορμόνων, ἐταξίδευσεν ὡς ἱεραπόστολος εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ τὴ Ἀγγλίαν καὶ ἵδρυσε τὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ χιλιετὴς ἀστὴρ» ἐφημερίδα. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰωσὴφ Σμιθ (1845) ὠνομάσθη ἀρχηγὸς τῆς αἱρέσεως καὶ διηύθυνε τὴν μετοίκισιν αὐτῆς εἰς Οὐτᾶ. Ὁ Γιάγκ κατέλιπε δέκα ἑπτὰ συζύγους καὶ τεσσαράκοντα τέσσαρα τέκνα. Λ. Δ.

Γιάγκεμαν (Jagemann), *Εὐγένιος*, *φὸν*—. Γερμανὸς πολιτικὸς ἐκ Βάδης (1849—1926). Ἀπὸ τοῦ 1893—1903 διετέλεσε πρεσβευτὴς τῆς Βάδης ἐν Βερολίνῳ. Ἀντιπρόσωπος τῆς πατρίδος του ἐν τῇ ὁμοσπονδιακῇ Βουλῇ ὑπέβαλε τὴν παραίτησίν του λόγῳ τῆς πρὸς τοὺς Πρώσσους ἀποστροφῆς αὐτοῦ καὶ ἐγένετο καθηγητὴς τῆς νομικῆς ἐν Ἀϊδελβέργῃ. Ἔγραψε πολλὰ ἔργα ἀναφερόμενα εἰς τὴν νομικήν, τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν ποινικὴν δικαιοσύνην.

—**Γιάγκεμαν** (Jagemann), *Καρολίνα*. Περίφημος Γερμανὶς ἀοιδὸς καὶ ἠθοποιός, θυγάτηρ τοῦ Χριστιανοῦ-Ἰωσὴφ Γιάγκεμαν (1777—1848). Λόγῳ τῶν ἐρωτικῶν αὐτῆς σχέσεων μετὰ τοῦ μεγάλου δουκὸς Καρόλου Αὐγούστου τῆς Σαξωνίας ἐξήσκησεν ἐπὶ τοῦ θεάτρου τῆς Βαϊμάρης μεγάλην ἐπίδρασιν.

—**Γιάγκεμαν** (Jagemann), *Φερδινάνδος*. Γερμανὸς ζωγράφος, ἀδελφὸς τοῦ Χριστιανοῦ-Ἰωσὴφ Γιάγκεμαν (1780—1820). Ἐσπούδασεν ἐν Βιέννῃ, Παρισίοις καὶ Ρώμῃ. Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι αἱ προσωπογραφίαι τοῦ μεγάλου δουκὸς τῆς Σαξωνίας Καρόλου-Αὐγούστου, τοῦ Γκαῖτε καὶ τοῦ Βίλαντ, ὁ πίναξ αὐτοῦ ὁ ἀπεικονίζων τὸν Σίλλερ ἐν τῷ φερέτρῳ του καὶ ἄλλος πίναξ παριστῶν τὸν Λούθηρον ἐν τῇ διαίτῃ τοῦ Βόρμς.

—**Γιάγκεμαν** (Jagemann), *Χριστιανὸς-Ἰωσήφ*. Γερμανὸς σοφὸς (1735—1804). Κατ' ἀρχὰς μοναχὸς, ἐγκατέλιπε τὸ τάγμα του καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην τῶν ἐπιστημῶν. Τῷ 1774 διωρίσθη διευθυντὴς τοῦ γυμνασίου τῆς Ἐρφούρτης, τῷ δὲ 1775 βιβλιοθηκάριος τῆς δουκίσσης τῆς Βαϊμάρης. Ἐκ τῶν ἔργων του κυριώτερα εἶναι τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἱστορία τῶν ἐλευθερίων τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν ἐν Ἰταλίᾳ» (5 τόμ. 1777—1781), «Ἰταλικὴ γραμματική» (1792) καὶ «Λεξικὸν Ἰταλογερμανικὸν» (Dizionario italiano-tedesco e tedesco-italiano, 4 τόμοι 1790—1791). Α. Δ.

Γιαγκερσφοντέϊν (Jagersfontein) *[Γεωγρ.]* βλ. Γιαχερσφουνταΐν.

γιαγκεσετζῆς (ὁ)· (λ. τουρκ. ἐκ τοῦ *γιάν*= πλαγίως καὶ *kechit*ζῆ= ὁ κόπτων)· ὁ λωποδύτης, ὁ βαλαντιοτόμος. Ν. Μ.

Digitized by Google

Γιαγκίνας, *Νικόλαος*. Ἀθηναῖος Ἀγωνιστής, πολεμήσας ὑπὸ τὸν Ὀδυσσέα Ἀνδροῦτσον καὶ διακριθεὶς εἰς διαφόρους μάχας· ἐτιμήθη διὰ τοῦ ἀργυροῦ Ἀριστείου. Γ. Δ. Κ.

Γιαγκίνης, *Ἐδουάρδος*. Ἰταλὸς Φιλέλλην, ὑπηρετήσας εἰς τὸ τακτικόν. Ἐτραυματίσθη εἰς Κάρυστον. Παρέμεινεν εἰς τὸ Ναύπλιον καὶ εἶτα εἰς τὰς Ἀθήνας ὡς ξενοδόχος. Γ. Δ. Κ.

Γιάγκιτς, *Ἰγνάτιος-Βατροσλαῦος*. Σλαῦος φιλόλογος, γεννηθεὶς τῷ 1838 ἐν Βαρασδὶν τῆς Κροατίας. Ἀποφοιτήσας ἐκ τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς τοῦ πανεπιστημίου Βιέννης ἐδίδαξεν ἀπὸ τοῦ 1861 μέχρι τοῦ 1870 εἰς τὸ κροατικὸν γυμνάσιον τοῦ Ἄγραμ (Ζάγρεπ), κατόπιν δὲ διετέλεσε γραμματεὺς τῆς αὐτόθι νοτιοσλαυικῆς Ἀκαδημίας. Τῷ 1871 ἐκλήθη εἰς Ὀδησσὸν ὡς καθηγητὴς τῆς συγκριτικῆς γλωσσολογίας εἰς τὸ ἐκεῖ ρωσικὸν πανεπιστήμιον. Τῷ 1874 διωρίσθη καθηγητὴς τῶν σλαυικῶν γλωσσῶν εἰς τὸ πανεπιστήμιον Βερολίνου, ἐκεῖ δὲ ἵδρυσε τῷ 1875 καὶ τὸ περιοδικὸν «Archiv für slavische Philologie». Τῷ 1880 ἐκλήθη εἰς τὸ πανεπιστήμιον Πετρουπόλεως ὀνομασθεὶς καὶ μέλος τῆς ρωσικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν. Τῷ 1886 ἐπανῆλθεν εἰς Αὐστρίαν διορισθεὶς καθηγητὴς τῆς σλαυικῆς φιλολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Βιέννης. Τὰ συγγράμματα αὐτοῦ πραγματεύονται ὅλους τοὺς κλάδους τῆς σλαυικῆς φιλολογίας, ἰδίᾳ δὲ τῆς ἀρχαίας κροατικῆς, παλαιοσλοβενικῆς καὶ σερβικῆς. Ἐξέδωκεν ὡσαύτως τὴν συλλογὴν νόμων «Τσάκον Βινοδόλσκι» ἤτοι τὸν κώδικα Βινόδολ (ἐν Πετρουπόλει 1880). Ν. Μ.

Γιάγκοβη *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Μεσοποταμία.

Γιάγκος· ὑποκοριστικὸν ἢ θωπευτικὸν τοῦ ὀνόματος *Ἰωάννης*.

Γιάγκος. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἰδίως ἀναφέρεται ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας Οὐνυάδης (ἄλλως *Ἴαγκος* ἢ *Ἴαγκος*), ἀκμάσας περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἧττα μετέστρεψε τὰ ἑλληνικὰ πράγματα (βλ. Οὐνυάδης). Γ. Δ. Κ.

Γιαγκούλας, *Φώτιος*. Λῃστὴς τῆς Θεσσαλίας καὶ Δ. Μακεδονίας, καταγόμενος ἐκ τοῦ χωρίου Μεταξᾶ τῶν Χασίων ὀρέων. Τοῦ ἀποδίδονται περὶ τοὺς τεσσαράκοντα φόνοι. Τρομοκρατήσας ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν Θεσσαλίαν καὶ τὴν Δ. Μακεδονίαν ἐπὶ πολλὰ ἔτη καὶ ἀπασχολήσας ὄχι ὀλίγον τὴν πολιτείαν, τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν λαϊκὴν φιλολογίαν, ἐφονεύθη τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1925 ἔξωθι τῆς Κατερίνης μετὰ τοῦ συντρόφου του Πάντου Μπαμπάνη ὑπὸ ὀργάνων τῆς χωροφυλακῆς, μεθ' ὧν συνέπραττον καὶ χωρικοί. Κ. Φ.

Γιάγκοω (Jagow), *Γκόττλιμπ, φὸν—*. Γερμανὸς διπλωμάτης διατελέσας ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Γερμανίας, κυρίως εἰπεῖν τῆς Πρωσσίας, κατὰ τὰ ὀλίγον πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἔτη καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ. Ν. Μ.

— Γιάγκοω (Jagow), *Ματθίας, φὸν—*. Γερμανὸς ἐπίσκοπος τοῦ Βρανδεμβούργου (1490 — 1544). Ἐβοήθησε τὸν ἀρχιδοῦκα Ἰωακεὶμ τὸν Β', ὅπως εἰσαγάγῃ τὴν θρησκευτικὴν μεταρρύθμισιν τοῦ Λουθήρου, ἐγένετο τῷ 1539 λουθηρανὸς καὶ συνέτεινεν εἰς τὴν κατάργησιν τῆς ἐπισκοπῆς τοῦ Βρανδεμβούργου. — Β.

— Γιάγκοω (Jagow), *Τράουγκοττ*. Πρῶσσος πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1865. Ἀπὸ τοῦ 1894 διοικητικὸς ὑπάλληλος, ἀπὸ 1909—1916 διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας τοῦ Βερολίνου. Ἀπὸ τοῦ 1916—1919 πρόεδρος τῆς κυβερνήσεως ἐν Μπρεσλάου. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1920 ἔλαβε μέρος εἰς τὸ κίνημα τοῦ Κὰππ ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν. Τῷ 1921 κατεδικάσθη εἰς πέντε ἐτῶν φυλάκισιν, τῷ δὲ 1924 ἠμνηστεύθη. Μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου 1926 ὑπῆρξε πρόεδρος τῆς ὁμοσπονδίας τῆς Πομμερανίας. —Β

Γιάγκστ (Jiagst) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Γερμανίας, ἐν Βυρτεμβέργῃ, δεξιὸς παραπόταμος τοῦ Νέκκαρος. Πηγάζει ἐκ τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ Ἔλλβανγκεν, διαρρέει τὴν πεδιάδα Χοενλόε καὶ μετὰ ροῦν 190 χλμ. ἐκβάλλει παρὰ τὸ Γιάγκστφελντ, σχηματίζων πολλαχοῦ τὰ σύνορα μεταξὺ Βυρτεμβέργης καὶ Βάδης.

— Γιάγκστ νομὸς (Jagstkreis) *[Γεωγρ.]*. Τὸ βορειότατον ἐκ τῶν τεσσάρων διοικητικῶν διαμερισμάτων τῆς Βυρτεμβέργης, διαρρεόμενον ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Γιάγκστ. Ἔχει ἔκτασιν 5141 τετραγ. χλμ. καὶ 418497 κατοίκους, ἐξ ὧν 66,5 ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν διαμαρτυρόμενοι, 32,6 καθολικοὶ καὶ 0,6 Ἰουδαῖοι. Πρωτεύουσα αὐτοῦ εἶναι ἡ Ἔλλβανγκεν. —Μ.

γιαγλί (τό)· (τουρκ. ἐκ τοῦ *γιάγ*=ἔλαιον, πάχος) λίπος, ἄλειμμα· || συνεκδ., ἐπίχρισμα οἰκοδομῶν.

γιαγλίδικος, —η, —ο· ὁ λιπαρὸς (ἐπὶ τροφίμων), ὁ παρεσκευασμένος μὲ βούτυρον (ἀντίθετον τοῦ σαρακοστινός). Ν. Μ.

γιάγμα (τὸ) (λεξ. περσ.)· διαρπαγή, λεηλασία: «ἔκαμαν γιάγμα» || φρ. «γιάγμα-γιόκ»=δὲν χωρεῖ διαρπαγή, τὸ ἄλλως λεγόμενον «δὲν εἶναι γιὰ σένα». (Λέγεται καὶ *γιάμα*.) Ν. Μ.

γιαγουαρούνδης (ὁ) (Felis yaguarundi *[Ζῳολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαρκοφάγων* τῆς ὁμογενείας τῶν *αἰλουροειδῶν*. Τὸ ζῷον τοῦτο διακρίνεται ἐκ τοῦ ἐπιμήκους καὶ κομψοῦ σώματός του, τῆς μικρᾶς κεφαλῆς του, τῶν μικρῶν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ὀφθαλμῶν του, τῶν μικρῶν καὶ στρογγύλων ὤτων του, τοῦ βραχέος, πυκνοῦ καὶ σκληροῦ τριχώματός του καὶ τοῦ κυριαρχοῦντος φαιομέλανος χρωματισμοῦ του. Τὸ μέγεθός του δὲν ὑπερβαίνει τὰ 70 ἑκ. τοῦ μέτρου, ἐξ ὧν τὰ 30 ἑκ. ἀποτελεῖ ἡ οὐρά, τὸ δὲ ἀνάστημά του κατὰ τὸ ἀκρώμιον μόλις φθάνει τὰ 35 ἑκ. τοῦ μέτρου. Τὸ θῆλυ διακρίνεται τοῦ ἄρρενος μόνον κατὰ τὸν χρωματισμὸν τοῦ τριχώματος, ὅστις εἶναι κατά τι ἀνοικτότερος τοῦ χρωματισμοῦ τοῦ ἄρρενος.

Ὁ γιαγουαρούνδης ἐνδιαιτᾶται εἰς πυκνὰ καὶ μεγάλα δάση καὶ ὡς σύνηθες ζῇ κατὰ ζεύγη (ἄρρεν καὶ θῆλυ), τρέφεται δὲ ἐκ διαφόρων μικρῶν θηλαστικῶν, ἅτινα συλλαμβάνει δι' ἐνέδρας. Ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ τοῦ ἀνθρώπου τρέπεται εἰς φυγήν, συλλαμβανόμενος ὅμως εἰς μικρὰν ἡλικίαν ἐξημεροῦται εὐκόλως· πολλοὶ ἰθαγενεῖς τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς διατηροῦσι τὰ ζῷα ταῦτα εἰς τὰς οἰκίας των ἀντὶ γαλῶν. Εὑρίσκεται καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς ἀπὸ τοῦ Ἰσθμοῦ τοῦ Παναμᾶ μέχρι τῆς Παραγουάης καὶ συχνάκις ἐκλαμβάνεται ὡς νεαρὸς *πούμας*. Δ. Ν. Π.

Γιαγτζηλῆ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας Δογγυλίου τοῦ ἐν τῇ Ἀνατολ. Θρᾴκῃ νομοῦ Ἀδριανουπόλεως. Ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς (1920) ἐκαλεῖτο *Θεοφιλοχώρι* καὶ ἠρίθμει 327 κατοίκους.

— Γιαγτζηλῆ *[Γεωγρ.]*. Μικροσυνοικισμὸς τῆς περιφερείας Περιστάσεως τοῦ ἐν τῇ Ἀνατολ. Θρᾴκῃ νομοῦ Καλλιπόλεως. Ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς (1920) ἐκαλεῖτο *Γλυκερὴ* καὶ ἠρίθμει 9 κατοίκους.

γιαγτζῆς (ἐκ τοῦ τουρκ. *γιάγ*=ἔλαιον)· βουτυροπώλης ἢ βουτυροποιός, λαδέμπορος.

Γιαγτζίδικα (τὰ) *[Γεωγρ.]*. Συνοικία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ τῆς πρὸς τὴν πόλιν (δεξιᾷ) ὄχθης τοῦ Κερατίου κόλπου, ὅπου ὑπάρχουσιν αἱ ἀποθῆκαι, τὰ πρατήρια καὶ τὰ γραφεῖα τῶν λαδεμπόρων, καὶ ὅπου ἡ ἀποβάθρα (*Λαδόσκαλα*) τῶν ἱστιοφόρων, τὰ ὁποῖα ἔφερον φορτία ἐλαίου. Ν.Μ.

«Γιάδ-Χαζακὰ» (λ. ἀραβ.=ἰσχυρὰ χείρ). Ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον τυγχάνει γνωστὸς ὁ μέγας ταλμουδικὸς κῶδιξ τοῦ *Μαϊμωνίδου*, τὸν ὁποῖον ὁ ἴδιος ἐτιτλοφόρησε «Μισνὲ-Τορὰ» (=δευτέρωσις τοῦ νόμου). Διὰ τοῦ βιβλίου τούτου ὁ συγγραφεὺς ἐπεδίωξε νὰ καταστήσῃ περιττὴν τὴν προσφυγὴν εἰς τὸ Ταλμοὺδ δι' ὅλα τὰ ἐπίμαχα νομοθετικὰ ζητήματα, πρὸς τοῦτο δὲ ἀπέκλεισεν ἐκ τοῦ κώδικός του πᾶσαν γνώμην ἢ ἀντίληψιν, ἥτις πιθανὸν νὰ εἶχε τὴν ἀρχήν της εἰς παλαιὰς δεισιδαιμονίας δοξασίας. Τὸ ἔργον τοῦτο ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἐν Ἰταλίᾳ (1480), ἐν γερμανικῇ δὲ μεταφράσει ὑπὸ τοῦ A. Wolff (1890). Γ. ΕΛΙΓΙΑ

Γιαζὴρ *[Γεωγρ.]*. Τουρκικὸν χωρίον τῆς ὑποδιοικήσεως Αἴνου, ἐν τῇ Ἀν. Θρᾴκῃ, μετονομασθὲν ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς *Κούργιαννη* καὶ ἀριθμοῦν τῷ 1920 150 κατοίκους. Α. Θ. ΣΑΜ.

Γιαζηρλῆ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας Ραιδεστοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Θρᾴκης, ὅπερ ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς (1920) ἐκαλεῖτο *Θερεινά*, ἀριθμοῦν 291 κατοίκους.

Γιαθρὶμπ (Yathrib) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαῖον ὄνομα τῆς Μεδίνης. Ἡ *Λαθρίππα* τοῦ Πτολεμαίου καὶ τὰ *Ἰάθριππα* τοῦ Στεφάνου Βυζαντίου. —Μ

Γιαϊάντεβα (καὶ *Γιαΐντεο* ἢ *Γιαΐντεβ*). Ἰνδὸς ποιητὴς καὶ θρησκευτικὸς μεταρρυθμιστής, εἷς τῶν προδρόμων τοῦ «σικισμοῦ» (sikhims), μίγματος βραχμανισμοῦ καὶ ἰσλαμισμοῦ. Ἐγεννήθη ἐν Κοντουβίλβα (σημερινῇ Κεντουλί) τῆς Βεγγάλης. Συνέγραψεν ἐν σανσκριτικῇ τὸ δραματικὸν ποίημα «Γιταγοβίνδα» (Gîtâ Gôvinda), καὶ διὰ τοῦ ὕμνου εἰς τὴν δημώδη «πρακριτικήν», τοὺς «Ἄντι Γκράντ» («Adi Grant»), ἐν οἷς διαστέλλει τὸν Θεόν, καίπερ πανταχοῦ παρόντα, ἀπὸ τῆς Φύσεως. —Β.

Γιάϊβα (Jaiwa) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Ρωσίας, ἀριστερὸς παραπόταμος τοῦ Κάμα. Πηγάζει ἐκ τῶν μέσων Οὐραλίων καὶ διαρρέει τὸ κυβερνεῖον τοῦ Πὲρμ, χωρίς μέσου εἰς τὸν Κάμα, πρὸς νότον τῶν πόλεων Βέρετζε καὶ Σολικάμσκ, μετὰ ροῦν 320 χιλ. —Μ.

Γιαΐγκερ (Jäger)· βλ. Γαΐγκερ.

— Γιαΐγκερ (Jaeger), *Βέρνερος - Γουλιέλμος*. Γερμανὸς φιλόλογος, γεννηθεὶς ἐν Lobbersch παρὰ τὸν Ρῆνον τῷ 1888. Ἐσπούδασε φιλοσοφίαν καὶ φιλολογίαν ἰδίως εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Βερολίνου, τῷ 1913 δὲ διωρίσθη ὑφηγητὴς τῆς κλασσικῆς φιλολογίας ἐν Βερολίνῳ, τῷ 1914 ἔκτακτος καθηγητὴς ἐν Βασιλείᾳ, τὸ 1915 τακτικὸς ἐν Κιέλῳ, ἀπὸ τοῦ 1921 ἐν Βερολίνῳ, ὡς διάδοχος τοῦ ὑπερβάντος τὸ ὅριον τῆς ἡλικίας μεγάλου φιλολόγου Βιλαμόβιτς. Εἶναι μέλος τῆς πρωσσικῆς, βρεττανικῆς καὶ δανικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν. Εἶναι συγγραφεὺς πολλῶν φιλολογικῶν ἐργασιῶν, τῶν ὁποίων μόνον αἱ εἰς βιβλίον ἐκδοθεῖσαι ἀναφέρονται ἐνταῦθα: «Μελέται περὶ τῆς γενέσεως τῶν Μετὰ τὰ Φυσικὰ τοῦ Ἀριστοτέλους» (1911). Ἀφορμώμενος ἀπὸ ἐξωτερικῶν τινων φιλολογικῶν τεκμηρίων ἐπιχειρεῖ νὰ διακρίνῃ εἰς τὰ σῳζόμενα βιβλία τοῦ φιλοσόφου τμήματα διάφορα καὶ στρώματα ἀναγόμενα εἰς διαφόρους ἐποχὰς τῆς φιλοσοφικῆς του διανοήσεως καὶ μαρτυροῦντα τὴν βαθμιαίαν αὐτῆς ἐξέλιξιν. Ταυτοχρόνως ἀναλύει τὴν ἰδιαιτέραν λογοτεχνικὴν μορφὴν τῶν διασωθέντων ἔργων τοῦ Ἀριστοτέλους ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ἐν ταῖς φιλοσοφικαῖς σχολαῖς τῶν ἀρχαίων ἀσκουμένην μέθοδον διδασκαλίας. «Ὁ Ἐμέσης Νεμέσιος, Ἔρευναι περὶ τοῦ Νεοπλατωνισμοῦ καὶ τῶν ἀρχῶν αὐτοῦ παρὰ Ποσειδωνίῳ» (1914). Ἀναλύει τὰς πηγὰς τοῦ «Περὶ φύσεως ἀνθρώπου» τοῦ Νεμεσίου καὶ δεικνύει τὴν στενὴν ἐξάρτησιν τῆς δογματικῆς θεολογίας τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας ἐκ τῆς φιλοσοφίας τῶν Ἑλλήνων. Τῷ 1921 ἐξεδόθησαν ὑπ' αὐτοῦ οἱ δύο πρῶτοι τόμοι τῶν ἔργων Γρηγορίου τοῦ Νύσσης (περιλαμβάνοντες τὰς κατὰ τοῦ Εὐνομίου συγγραφάς). Εἶναι ἡ πρώτη ἐπιστημονικὴ ἔκδοσις τῶν ἔργων αὐτῶν, θαῦμα μεθοδικῆς ἐργασίας καὶ κριτικῆς ἰδιοφυΐας. Παραλλήλως εἰργάσθη εἰς νέαν κριτικὴν ἔκδοσιν τῶν «Μετὰ τὰ Φυσικὰ» τοῦ Ἀριστοτέλους, τὴν ὁποίαν ἔχει ἑτοίμην, πρόκειται δὲ νὰ τυπώσῃ εἰς τὴν σειρὰν τῶν Ἁπάντων τοῦ Ἀριστοτέλους, τῶν ὁποίων νέαν ἐπιστημονικὴν ἔκδοσιν ἀπεφάσισεν ἡ πρωσσικὴ Ἀκαδημία. Εἰς τὴν βιβλιοθήκην Τόυμπνερ (Teubner) ἐξέδωκεν ἤδη τῷ 1913 ὁ Γιαΐγκερ τὸ «Περὶ ζῴων κινήσεως» καὶ ἄλλας τινὰς μικρὰς πραγματείας τοῦ Ἀριστοτέλους.

Τὸ θεμελιῶδες ὅμως καὶ ὀνομαστότατον ἔργον τοῦ Γιαΐγκερ εἶναι ὁ «Ἀριστοτέλης» (1923). Ἀναλύων τὰ περισωθέντα συστηματικὰ συγγράμματα τοῦ φιλοσόφου (Μετὰ τὰ Φυσικά, Ἠθικά, Πολιτικὰ κλπ.) καὶ συνδυάζων πρὸς τ' ἀποσπάσματα τῶν νεανικῶν αὐτοῦ ἔργων καὶ τοὺς μεταγενεστέρους διαλόγους τοῦ Πλάτωνος, κατορθώνει νὰ δείξῃ τὴν ἐξέλιξιν τῆς φιλοσοφικῆς τοῦ Ἀριστοτέλους διανοήσεως ἀπὸ τοῦ ἐνθουσιώδους πλατωνισμοῦ τῶν νεανικῶν του ἔργων, διὰ τοῦ σταδίου τῆς κριτικῆς τῶν ἰδεῶν, μέχρι τῆς διαμορφώσεως αὐτοτελοῦς φιλοσοφικοῦ συστήματος καὶ τῆς στροφῆς πρὸς τὴν ὀργάνωσιν καὶ συστηματοποίησιν τῶν ἐπὶ μέρους ἐπιστημῶν κατὰ τὰ τελευταῖα τοῦ βίου του ἔτη. Τῶν φάσεων αὐτῶν τῆς ἐξελίξεως κατέδειξεν ὁ Γιαΐγκερ μὲ σπάνιον συνδυασμὸν φιλολογικῆς ἀγχινοίας καὶ φιλοσοφικῆς βαθύτητος τὰ ὑπάρχοντα μαρτύρια, ἐφήρμοσε δὲ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον πρῶτος τὴν ἱστορικὴν μέθοδον τῆς ἐρεύνης καὶ εἰς τὸ σύστημα τοῦ δημιουργοῦ τῆς θεωρίας τῆς ἐξελίξεως. Ἡ σύνδεσις αὐτὴ φιλοσοφικῶν καὶ φιλολογικῶν ἀπόψεων εἶναι τὸ ἰδιάζον ὅλων τῶν ἐργασιῶν τοῦ Γιαΐγκερ, ἡ εἰσαγωγὴ δὲ τῆς λεγομένης «νοογραφικῆς» καὶ «προβληματογραφικῆς» μεθόδου (geistesgeschichtlihe-problemgeschichtlihe) εἰς τὴν κλασσικὴν φιλολογίαν, ἡ ὁποία μέχρι τοῦδε εἶχε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐξωτερικόν, μορφικὸν γραμματολογικὸν χαρακτῆρα (πρβλ. τὸν Πλάτωνα τοῦ *Βιλαμόβιτς*), ἀποτελεῖ τὸ κύριον στοιχεῖον τοῦ προγράμματος τῆς νέας σχολῆς τῶν νεαρῶν, ἀλλὰ δοκίμων φιλολόγων, οἵτινες συνεκεντρώθησαν περὶ τὸν Γιαΐγκερ (R. Harder, W. Schadewaldt, H. Fuchs, Fr. Solmsen κλπ.). Αἱ ἐργασίαι τῶν ὀπαδῶν τῆς νέας σχολῆς ἐκδίδονται εἰς τὴν σειρὰν τῶν «Νέων Φιλολογικῶν Ἐρευνῶν», ἐκ αὐτοτελεῖς μονογραφίας, τὰς ὁποίας ἀπὸ τοῦ 1926 διευθύνει ὁ Γιαΐγκερ, συνέχεια τῶν «Φιλολογικῶν Ἐρευνῶν» τοῦ Βιλαμόβιτς. Τὸ πνεῦμα τῆς νέας σχολῆς ἀντιπροσωπεύει καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ 1925 ἐκδιδόμενον μηνιαῖον κριτικὸν περιοδικὸν «Γνώμων». Τὸν νέον τρόπον ἐρεύνης τῆς ἑλληνικῆς γραμματείας εὑρίσκομεν ἐν ὑποδειγματικῇ μικρογραφίᾳ εἰς τὴν βαθυστόχαστον μελέτην «Ἡ Εὐνομία τοῦ Σόλωνος» (πρακτικὰ τῆς πρωσσικῆς Ἀκαδημίας 1926).

Ἀλλ' ἡ σημασία τοῦ Γιαΐγκερ εἶναι ἐξ ἴσου μεγάλη καὶ εἰς τὴν περὶ τὴν *ἀνθρωπιστικὴν παιδείαν* σύγχρονον κίνησιν ἐν Γερμανίᾳ. Ἀφοῦ ἡ ἰδανικὴ πίστις τῶν περὶ τὸν Ἀλέξ. Χοΐμπολντ (Alex. von Humboldt) νεοανθρωπιστῶν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐστηρίζετο τὸ κλασσικὸν γυμνάσιον, συνετρίβη μὲ τὰς προόδους τῆς ἱστορικῆς ἐπιστήμης τῆς ἀρχαιότητος, ἡ ὁποία κατέδειξεν ἀνύπαρκτον τὴν πιστευομένην ἁρμονικότητα καὶ προτυπώδη τελειότητα ὑπὲρ χρόνον καὶ τόπον τῶν Ἑλλήνων, ἡ θεωρητικὴ βάσις τῆς κλασσικῆς παιδείας κατέστη προβληματική. Τὴν ἀρχήν, ὅτι οἱ Ἕλληνες πρέπει νὰ μελετῶνται ὡς δημιουργοὶ καὶ θεμελιωταὶ τοῦ συγχρόνου πολι-

Digitized by Google

τισμοῦ, ἀποκρούει ὁ Γιαῖγκερ ὡς ἀπάγουσαν ἀπὸ τοῦ ἀνθρωπιστικοῦ ἰδεώδους πρὸς ὄφελος ἑνὸς ἱστορικοῦ γυμνασίου. Κοινὸν χαρακτηριστικὸν τῆς ἀνθρωπιστικῆς πίστεως ὅλων τῶν ἐποχῶν εὑρίσκει ὁ Γιαῖγκερ τὴν ἀρχήν, ὅτι οἱ Ἕλληνες ὑπῆρξαν καὶ δύνανται νὰ γίνουν οἱ διδάσκαλοι τῶν συγχρόνων. Καὶ ἡ ἀρχὴ αὐτὴ στηρίζεται εἰς τὸ γεγονὸς, ὅτι οἱ Ἕλληνες πρῶτοι καὶ μόνοι ἀνεκάλυψαν ὅ,τι ἐκεῖνοι ὠνόμαζον «*παιδείαν*» καὶ τὸ ὁποῖον σημαίνει ἀγωγὴν ἅμα καὶ ἠθικὸν πολιτισμὸν (Kultur). Διὰ τῆς παιδείας ταύτης ἐζήτησαν νὰ μορφώσουν τὸν ἄνθρωπον, ὄχι ὡς μέλλοντα ἐπαγγελματίαν ἢ ὡς χρήσιμον μέλος τῆς κοινωνίας, ἀλλὰ ὡς ἄνθρωπον. Ὁ τρόφιμος δι' αὐτοὺς δὲν εἶναι μέσον πρὸς παραγωγὴν τοῦ ἐπαγγέλματος ἢ τῆς κοινωνίας, ἀλλ' αὐτοσκοπός. Εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτῆς τῆς διαπλαστικῆς, ἀνεξαρτήτου πάσης χρησιμοθηρικῆς βλέψεως, ἰδέας ἔταξαν οἱ Ἕλληνες ὅ,τι παρήγαγον μέγα εἰς πνευματικὸν πολιτισμόν, ποίησιν καὶ νομοθεσίαν, φιλοσοφίαν καὶ μουσικήν, γυμναστικὴν καὶ τέχνην καὶ ἐπιστήμην. Ἐδῶ κεῖται τὸ ἀπαρασάλευτον θεμέλιον τοῦ ἀνθρωπιστικοῦ ἰδεώδους, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκλείψῃ, διότι εἶναι συνυφασμένον μὲ τὴν κινοῦσαν ἀρχὴν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ κόσμου, τὴν ἰδέαν τοῦ πολιτισμοῦ. Τὰς ἰδέας του αὐτὰς ἀνέπτυξεν ὁ Γιαῖγκερ εἰς τὰ ἔργα του: «Ὁ ἀνθρωπισμὸς καὶ ἡ παιδεία τῶν νέων» (1921), «Ἡ ἀρχαιότης καὶ ὁ ἀνθρωπισμὸς» (1925), «Ἡ θέσις τοῦ Πλάτωνος ἐν τῷ συγκροτήματι τῆς ἑλληνικῆς παιδείας» (1928), πρόκειται δὲ συστηματικῶς καὶ διεξοδικῶς νὰ ἐκθέσῃ εἰς βιβλίον περὶ Ἀνθρωπισμοῦ, τὸ ὁποῖον ἑτοιμάζει. Παραλλήλως ἵδρυσε τὴν «Ἑταιρείαν τῶν φίλων τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ», ἡ ὁποία ἐκδίδει ἀπὸ τοῦ 1925 ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν του τὸ πολυτελὲς περιοδικὸν «Ἡ ἀρχαιότης» (Die Antike). Ι. ΣΥΚΟΥΤΡΗΣ

— **Γιαῖγκερ** (Jaeger), ***Ἐρνέστος***. Γερμανὸς νομοδιδάσκαλος, γεννηθεὶς τῷ 1869. Τῷ 1899 διετέλεσε καθηγητὴς ἐν Ἐρλάγγῃ, τῷ 1900 ἐν Βυρτσβούργῃ καὶ ἀπὸ τοῦ 1905 ἐν Λειψίᾳ. Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι: «Die Voraussetzungen eines Nachlasskonkurses» (1893), «Der Konkurs der offenen Handelsgesellschaft (1897), «Erbenhaftung und Nachlasskonkurs» (1898), «Kommentar zur Konkursordnung» (1899, 2 τόμ., 5η ἔκδ. 1914), «Offene Handelsgesellschaft im Zivilprozess» (1914), καὶ «Konkursrecht» (1924). Ὁ Γιαῖγκερ ὑπῆρξε συνεργάτης ἐν τῷ περιοδικῷ «Zeitschrift für deutschen Zivilprozess».

— **Γιαῖγκερ** (Jaeger), ***Ἐρρῖκος***. Νορβηγὸς ἱστορικὸς τῆς λογοτεχνίας καὶ δραματικὸς (1854—1895). Συνέγραψε τὴν ὑπὸ τοῦ Ἄντερσεν συμπληρωθεῖσαν «Εἰκονογραφημένην ἱστορίαν τῆς Νορβηγικῆς λογοτεχνίας» (3 τόμ. 1892—1896).

— **Γιαῖγκερ** (Jaeger), ***Φρίτς***. Περιώνυμος Γερμανὸς γεωγράφος καὶ ἐξερευνητὴς τῆς Ἀφρικῆς, γεννηθεὶς τῷ 1881. Τῷ 1911 διωρίσθη καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου. Ἀπὸ τοῦ 1904—1907 ἐξηρεύνησε τὴν γερμανικὴν Ἀνατολικὴν Ἀφρικήν, ἀπὸ τοῦ 1914—1919 τὰς νοτιοδυτικὰς ἀφρικανικὰς κτήσεις τῆς Γερμανίας, τῷ 1922 τὸ Σιμπενμποῦργκεν καὶ τῷ 1925 τὸ Μεξικόν. Ἔγραψε πολλὰ ἔργα: «Συμβολαὶ εἰς τὴν γεωγραφίαν τῆς νοτιοδυτικῆς Ἀφρικῆς» (1920), «Ἡ Ἀφρική» (1925, δύο τόμοι), «Μελέτη περὶ τοῦ κατακλυσμιαίου κλίματος τοῦ Μεξικοῦ» (1926) κ.τ.λ. —Β.

Γιαῖκ (Jaeck), ***Ἐρνέστος***. Γερμανὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1875. Ἀπὸ τοῦ 1921 γραμματεὺς καὶ διευθύνων σύμβουλος τῆς ἐν Βερολίνῳ σχολῆς πολιτικῶν ἐπιστημῶν. Ἐκ τῶν συγγραφῶν αὐτοῦ ἀξιολογώτεραι εἶναι: «Ὁ Φρειδερῖκος Λίστ ὡς προφήτης τῆς Ἀνατολῆς» (1910), «Ἡ Γερμανία εἰς τὴν Ἀνατολὴν μετὰ τοὺς βαλκανικοὺς πολέμους» (1913), «Ὁ Κίντερλεν-Βαῖχτερ ὡς πολιτικὸς καὶ ὡς ἄνθρωπος» (1914). Ὁ Γιαῖκ ἐξέδιδε περιοδικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Γερμανικὴ Πολιτική» (Deutsche Politik). —Β.

Γιάϊκ (Jaïk) *[Γεωγρ.]*. Παλαιὰ ὀνομασία τοῦ ποταμοῦ τῆς Ρωσίας Οὐράλη (βλ. λ.).

Γιαῖκελ (Jaekel), ***Ὄθων***. Γερμανὸς παλαιοντολόγος καὶ ζωολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1863. Τῷ 1904 διετέλεσε καθηγητὴς ἐν Βερολίνῳ, τῷ δὲ 1906 ἐν Γκράϊφσβαλντ. Ἐκ τῶν συγγραφῶν αὐτοῦ διακρίνονται: «Ἱστορία τῶν πελματοζώων» (1899), «Placochelys placodonta» (1908), καὶ «Σπονδυλωτά» (1911). —Β.

Γιάϊλα (Jaïla ἢ Iaïla) *[Γεωγρ.]*. Ὀροσειρὰ ἐν Κριμαίᾳ τῆς Ρωσίας, ἐκτεινομένη κατὰ μῆκος τῆς ΝΑ ἀκτῆς τῆς χερσονήσου, ἐπὶ ἀποστάσεως 160 χλμ. Ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ αὐτῆς ἔχει ὕψος 1543 μ. Ἐξ αὐτῆς πηγάζουν οἱ ποταμοὶ Ἄλμα, Σάλγκιρ καὶ Καρασοῦ. Εἶναι κεκαλυμμένη ὑπὸ δασῶν καὶ ἀμπελώνων, κατερχομένη δὲ ἀποτόμως πρὸς τὴν Μαύρην θάλασσαν σχηματίζει τὴν «Ρωσικὴν Ριβιέραν», προφυλάσσουσα ἀπὸ τοὺς βορείους ἀνέμους τὴν πρὸ αὐτῆς ἀκτήν, τῆς ὁποίας ὡς ἐκ τούτου τὸ κλίμα εἶναι γλυκύτατον καὶ ἥτις εἶναι κατεσπαρμένη μὲ πολυαρίθμους ἐπαύλεις, πόλεις, λουτροπόλεις, χειμερινὰς καὶ θερινὰς διαμονάς, ὧν κυριωτέρα εἶναι ἡ Γιάλτα καὶ ἡ Ἀλούπκα. —Μ.

Γιαϊλὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας Κισσάνης τοῦ ἐν Ἀνατολικῇ Θράκῃ νομοῦ Καλλιπόλεως. Ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς (1920) ἐκαλεῖτο *Γλαφυρὰ* καὶ ἠρίθμει 202 κατοίκους.

Γιαϊλαγκουνῆ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας Μαλγάρων τοῦ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Θράκῃ νομοῦ Ραιδεστοῦ. Ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς (1920) ἐκαλεῖτο *Μαισάδη* καὶ ἠρίθμει 970 κατοίκους.

Γιαῖλλστραντ (Gullstrand), ***Ἄλλβαρ***. Σουηδὸς ὀφθαλμολόγος γεννηθεὶς τῷ 1862. Τῷ 1894 διωρίσθη καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Οὐψάλης, τῷ δὲ 1911 ἔλαβε τὸ βραβεῖον Νόμπελ τῆς ἰατρικῆς. Κυριώτερον ἔργον αὐτοῦ εἶναι ἡ «Εἰσαγωγὴ εἰς τὰς μεθόδους τῆς διοπτρικῆς τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἀνθρώπου». —Β.

γιαίνω, ἀόρ. *ἔγιανα*· δημοτ. τύπος τοῦ *ὑγιαίνω* συνήθως εἰς τὸν ἀόριστον· γίνομαι καλά, θεραπεύομαι, ἄλλως *γιατρεύομαι*: «ὅσο νὰ γιάνῃ τὸ πόδι μου, —τὸ χέρι μου,—ἡ πληγή μου κττ.», ᾆσμα «νάνι τὸ μικρό μου νάνι κι' ὅπου τὸ πονεῖ νὰ γιάνῃ» || μεταβ. ὑγιάζω, ἰατρεύω: «νὰ μοῦ γιάνῃς τὸν πόνο τῆς καρδιᾶς μου». Β. Φ.

Γιαίρνεφελτ (Järnefelt), ***Ἀρβίντ***. Φινλανδὸς λογοτέχνης, γεννηθεὶς τῷ 1861. Ἐπηρεασθεὶς ὑπὸ τῶν ἰδεῶν τοῦ Τολστόϊ, ὑπέβαλε τὴν παραίτησιν αὐτοῦ ὡς δικαστοῦ καὶ ἐγένετο σιδηρουργός, εἶτα δὲ γεωργός. Τὰ πρῶτα μυθιστορήματα καὶ διηγήματά του: «Ἡ πατρίς» (1893), «Ἡ Ἑλένη» (1902), φέρουν τὴν σφραγῖδα τῆς ἐπιδράσεως τοῦ Τολστόϊ. Βραδύτερον ἠκολούθησεν ἰδίαν ὁδόν. Ἡ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Γκρέτα καὶ ὁ κύριός της» μυθιστορία του εἶναι τὸ ὑπεροχώτερον μυθιστορηματικὸν ἔργον τῆς Φινλανδίας. —Β.

— **Γιαίρνεφελτ** (Jaernefelt), ***Ἀρμάς***. Φινλανδὸς μουσικοσυνθέτης (1869). Ἀπὸ τοῦ 1906 διεδέχθη τὸν Βεγκέλιους, ὡς διευθυντὴς τοῦ ὠδείου τοῦ Χέλσιγκφορς. Αἱ συνθέσεις τοῦ Γιαίρνεφελτ περιλαμβάνουν: σουίτας, εἰσαγωγάς, συμφωνικὰ ποιήματα, ἔργα χορῳδίας, τραγούδια, τεμάχια διὰ πιάνο κλπ. Γ. Σ.

Γιαῖρτα (Järta), ***Χάνς***. Σουηδὸς πολιτικὸς (1774—1847). Κατήγετο ἐκ τοῦ οἴκου τῶν βαρώνων Χιέρτα (Hierta), διετέλεσε δὲ ἀπὸ τοῦ 1791 ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ κράτους, παραιτηθεὶς τῷ 1800. Μετὰ τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Γουσταύου Δ' ἔλαβε τὴν ἐντολὴν νὰ συνεργασθῇ εἰς τὴν κατάρτισιν τοῦ νέου συντάγματος. Ἔκτοτε καὶ μέχρι τοῦ 1844 ἤσκει διάφορα κρατικὰ λειτουργήματα. Μέρος τῶν ἔργων του ἐδημοσίευσεν ὁ Φόρσελλ, ὅστις ἐδημοσίευσε καὶ τὴν βιογραφίαν του. —Β.

Γιαῖσκε (Jäschke), ***Ἐρρῖκος-Αὔγουστος***. Γερμανὸς γλωσσολόγος καὶ ἀνατολιστὴς (1817—1883). Ἀπὸ τοῦ 1856—1868 ἔζησεν ὡς ἱεραπόστολος ἐν Θιβετίᾳ, ὅπου συνειργάσθη εἰς τὴν μετάφρασιν τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης εἰς τὴν θιβετικήν. Συνέγραψε γραμματικὴν τῆς θιβετικῆς γλώσσης καὶ θιβετικο-αγγλικὸν λεξικόν. —Β.

— **Γιαῖσκε** (Jäschke), ***Παῦλος***. Γερμανὸς ναύαρχος (1851—1901). Ὑπῆρξε διοικητὴς τοῦ Κιάου-Τσάου ἀπὸ τοῦ 1898 μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ. —Β.

Γιάϊτσε (Jajce καὶ Jaitze) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Νοτιοσλαυίας ἐν Βοσνίᾳ, ἐν τῷ νομῷ τοῦ Τράβνικ, εἰς ἀπόστασιν 35 χιλ. πρὸς τὰ ΝΔ. τῆς πόλεως Τράβνικ, παρὰ τὴν συμβολὴν τοῦ ποταμοῦ Βερμπᾶς (Vrbas), δεξιοῦ παραποτάμου τοῦ Σαύου, πρὸς τὸν ποταμὸν Πλίβα, ὁ ὁποῖος σχηματίζει εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο καταρράκτην 30 μέτρων. Κάτ. 4366, καθολικοὶ καὶ Μωαμεθανοί. Κεῖται ἐν γραφικωτάτῃ θέσει, ἐπὶ λόφου δεσπόζοντος τῆς πεδιάδος καὶ συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Ντόνγ-Μπακούφ. Ὑπῆρξε ἄλλοτε ἕδρα τῶν βασιλέων τῆς Βοσνίας, οἵτινες ἔκτισαν ἐκεῖ ἀνάκτορα, χρησιμοποιηθέντα ὡς φρούρια. Τῷ 1463 ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, τῷ 1464 ὑπὸ τοῦ Ματθία Κορβίνου, βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας, καὶ ἀπὸ τοῦ 1528 μέχρι τοῦ 1878 διετέλεσεν ὑπὸ τοὺς Τούρκους. Ἔχει 8 τεμένη, ἐρείπια ἀρχαίου καθολικοῦ ναοῦ μὲ κωδωνοστάσιον τοῦ Ἁγίου Λουκᾶ, ὀνομαστὰς κατακόμβας ἐντὸς βράχων καὶ μονὴν τῶν Φραγκισκανῶν μετὰ ὑαλίνου φερέτρου τοῦ τελευταίου βασιλέως τῆς Βοσνίας Τομάσεβιτς. —Μ.

Γιαϊχοὺν-τσάϊ *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς μέγας τῆς περιοχῆς τῶν Ἀδάνων πηγάζων ἀπὸ τοῦ Ταύρου, παραρρέων ἐκ δυσμῶν τὸ Ἀμανὸν ὄρος καὶ ἐκβάλλων (πλάτ. 36° 43' Β, μηκ. 35° 43' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2632: Iskenderum to Markhab) εἰς τὸν Ἰσσικὸν κόλπον (Ἀλεξανδρέττας), ἀφοῦ δεχθῇ τὴν συμβολὴν δύο ἄλλων ποταμῶν, τοῦ Σουγιουτλοῦ καὶ τοῦ Γκιοὺκ-σοῦ. Τὸ εὖρος του εἶναι 78, τὸ δὲ βάθος του 3½—5 μέτρα. Αἱ ὄχθαι του βρίθουσι κυνηγίου καὶ ἀγριοχοίρων. Πέραμα διὰ τὰ καραβάνια εἰς 20 μίλ. ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν. Εἶναι ὁ ἐξ ἀνατολῶν περιορίζων τὸ «Ἀλήϊον πεδίον» *Πύραμος* τῶν ἀρχαίων. Σ. Ε. Λ.

γιὰκ (ὁ) ἢ *ὑὰκ* *[Ζωολ.]*· ὄνομα γένους θηλαστικῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *βοϊδῶν* (βλ. *βοῦς ὁ ὑὰκ* ἐν λ. βοῦς, τ. Ζ', 722 γ').

Γιακαμότσι, ***Ὀτόμο νὸ —***. Ἰάπων ποιητὴς τοῦ Η' αἰῶνος μ. Χ. Ἐμφανίζεται εἰς τὴν φιλολογικὴν ἱστορίαν τῆς Ἰαπωνίας διὰ πρώτην φορὰν τῷ 736, εἰς ὃ ἀνήκουν τὰ πρῶτα στιχουργήματα, ἅτινα κατέλιπε. Βραδύτερον εἰσέρχεται ὡς ἀκόλουθος εἰς τὴν βασιλικὴν αὐλὴν καὶ διατρέχει ὁλόκληρον τὴν κλίμακα τῆς ἐπισήμου ἱεραρχίας· ἀποθνήσκει δὲ τῷ 785 ὡς δεύτερος ὑπογραμματεὺς τοῦ κράτους. Μεταξὺ τῶν ἐξοχωτέρων ποιημάτων του καταλέγονται οἱ «Θρῆνοι ἑνὸς στρατιώτου στελλομένου εἰς τὸ μέτωπον» (755) (βλ. *M. Revon*: Anthologie de la littérature Japonaise, σελ. 86, 96—99). Ι. Μ. Π.

Γιακαρόμπα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Θαυμακῶν τῆς ἐπαρχίας Δομοκοῦ τοῦ νομοῦ Φθιωτιδοφωκίδος ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 323. Ἤδη καλεῖται *Ἀγραπιδιά*. Δ. Ε. Μ.

γιακᾶς (ὁ)· δημοτ., περιλαίμιον εἴτε ὑποκαμίσου, εἴτε ἐξωτερικοῦ ἐνδύματος, ἀνδρικοῦ, γυναικείου ἢ παιδικοῦ· ἄλλως *κολλάρο*. Ἡ λέξις προῆλθεν ἐκ τῆς τουρκ. γιακᾶ, ἥτις ἔχει τὴν αὐτὴν ἔννοιαν, ἔτι δὲ καὶ τὴν σημασίαν τῆς ἄκρας, τῆς παραλίας: «Καρσῆ-γιακᾶ»=ἡ ἀπέναντι τῆς Σμύρνης παραλία (τὸ Κορδελιό)· || συνεκδοχ., κτύπημα καταφερόμενον ἐπὶ τοῦ τραχήλου, ἄλλως *σβερκιά*· || φρ. «τοῦ τίναξα τὸ γιακᾶ» τὸν ἔδειρα· || ποιότης καπνοῦ εἰς φύλλα προερχομένου ἐκ φυτείας ὀρεινῆς (βλ. λ. καπνὸς καὶ **ρεβένι**).

γιακῆ (τό)· (λ. τουρκ. ἐκ τοῦ ῥήματος γιακμὰκ= καίειν)· ἐκδόριον. Ν. Μ.

Γιακίμα καὶ ***Γιακίμο*** (Yakima, Yakimo) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς βλ. Ὑακίμα).

Γιακίνια *[Γεωγρ.]*· βλ.λ. Ἀσκός.

Γιάκοβα *[Γεωγρ.]*. Τουρκικὸν ὄνομα τῆς ἐν τῇ σημερινῇ Γιουγκοσλαυίᾳ πόλεως Διάκοβα (βλ. λ.) ἢ Διακοβίτσα, ἐν τῷ τέως βιλαετίῳ Κοσσυφοπεδίου, κατοικουμένη κυρίως ὑπὸ Ἀλβανῶν. Ν. Μ.

Γιάκοβλεβ, ***Ἀλέξανδρος Στεπάνοβιτς***. Σύγχρονος Ρῶσος διηγηματογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1886, ἀνήκων εἰς τὴν ὁμάδα τῶν «Ποπούττσι» (=συνοδοιπόρων). Ὡς κάλλιστον τῶν ἔργων του θεωρεῖται τὸ ἐκτενὲς διήγημά του «Ὁ Ὀκτώβριος», μὲ θέμα τὴν Ὀκτωβριανὴν (μπολσεβικικὴν) ἐπανάστασιν. Θεωρεῖται ὡς ὁ τεχνικώτερος συγγραφεὺς τῆς συγχρόνου Ρωσίας. Ε. Ι. Χ.

Γιάκομπ (Jacob), ***Παῦλος***. Γερμανὸς ἰατρός, γεννηθεὶς τῷ 1871 ἐν Βερολίνῳ. Διετέλεσεν ἰατρὸς νοσοκομείων ὡς καὶ τῆς Α' ἰατρικῆς κλινικῆς τοῦ Βερολίνου, καὶ ἀρχίατρος καὶ ὑφηγητὴς ἐν αὐτῇ (1896—1899). Αἱ δημοσιευθεῖσαι ἐργασίαι αὐτοῦ ἐκτείνονται ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου τῆς λευκοκυττώσεως, ἐπὶ τῆς παθολογίας καὶ θεραπευτικῆς τῶν νόσων τῆς σπονδυλικῆς στήλης, ἐπὶ τοῦ τετάνου κλπ. Ο. Ρ.

Γιακόμπα, ἢ ***Γιακούμπου*** (Yakoba ἢ Yakubu) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Νιγηρίας ἐν Ἀφρικῇ (βλ. Ὑακόμπα).

Γιακομπέλλιους (Jacobellius) ***φὸν Μής***. Τσέχος θεολόγος, ἀποθανὼν τῷ 1429. Ἔδρασεν ὡς ἱεροκήρυξ τοῦ ἐν Πράγᾳ ναοῦ τῆς Βηθλεὲμ, ὑπῆρξε δὲ ὀπαδὸς τοῦ Βίκλιφ καὶ τοῦ Οὕσσιου. Κυριώτερον ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ εἶναι τὸ «Postilla» συνταχθὲν εἰς τὴν τσεχικήν. —Β.

Γιακόμπι (Jacobi), ***Ἀβραάμ***. Γερμανὸς παιδίατρος γεννηθεὶς τῷ 1830. Μεταβὰς εἰς Νέαν Ὑόρκην ἐδίδαξεν ὡς καθηγητὴς τῆς παιδιατρικῆς εἰς τὸ αὐτόθι ἰατρικὸν κολλέγιον (1861—1864), ἀπὸ τοῦ 1865—1870 εἰς τὸ πανεπιστημιακὸν ἰατρικὸν κολλέγιον, καὶ ἀπὸ τοῦ 1870 εἰς τὸ κολλέγιον τῆς φυσικῆς καὶ χειρουργικῆς. Ο. Ρ.

— **Γιακόμπι** (Jacobi), ***Ἑρμάννος***. Γερμανὸς ἰνδολόγος καὶ γλωσσολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1850. Ἀπὸ τοῦ 1889—1921 διετέλεσε καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βόννης. Ἐμελέτησε τὰ ἔργα τῶν «Τζάϊνα», σχετικὰ κείμενα καὶ μεταφράσεις τῶν ὁποίων ἐδημοσίευσεν εἰς τὰ «Ἱερὰ Βιβλία τῆς Ἀνατολῆς» (Sacred Books of the East) (τόμ. 22 καὶ 45, 1922). Συγχρόνως ἠσχολήθη περὶ τὴν μελέτην τῶν ἐπῶν «Μαχαβαράτα» καὶ «Ραμαγιάνα» τῶν Ἰνδῶν, περὶ τὴν σπουδὴν τῆς ἀστρονομίας τῶν ὁποίων τῇ βοηθείᾳ τῆς ὁποίας ἐπειράθη νὰ καθορίσῃ τὸν χρόνον τῆς γενέσεως τῶν Βεδῶν. Εἰς τὴν γενικὴν γλωσσολογίαν ἀνήκει τὸ ἔργον αὐτοῦ «Kompo-

Digitized by Google

situm und Nebensatz» (1897), εἰς δὲ τὴν ἰνδικὴν φιλοσοφίαν ἡ συγγραφὴ αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ἀνέλιξις τῆς ἰδέας τοῦ Θεοῦ παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς» (1923).

— **Γιακόμπι** (Jacobi), ***Ἰωάννης - Γεώργιος.*** Γερμανὸς ποιητὴς (1740—1814). Ὑπῆρξε καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ρητορικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Χάλλης. Ἀπὸ τοῦ 1774—1776 ὑπῆρξεν ἐκδότης καὶ ἀρχισυντάκτης τοῦ περιοδικοῦ «Ἶρις» ἐν Ντύσσελντορφ. Τῷ 1784 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς αἰσθητικῆς ἐν Φρειβούργῳ. Ὡς ποιητὴς ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν τῶν Γάλλων καὶ τῶν Ἄγγλων. Τὰ «Ἅπαντα» αὐτοῦ, συνιστάμενα ἐξ ὀκτὼ τόμων, ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ φὸν Ἴττνερ τῷ 1822.
Κ. Ι. Β.

— **Γιακόμπι** (Jacobi), ***Ἰωσήφ.*** Γερμανὸς ὀφθαλμολόγος γεννηθεὶς τῷ 1840. Ὑπῆρξεν ὑφηγητὴς ἀπὸ τοῦ 1879 καὶ ἔκτακτος καθηγητὴς ἀπὸ τοῦ 1895. Ἐδημοσίευσεν ἐκτὸς ἐργασιῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν ὀφθαλμολογίαν καὶ ἄλλας ἀφορώσας τὴν φαρμακολογίαν, κλιματολογίαν κλπ. Ο. Ρ.

— **Γιακόμπι** (Jacobi), ***Κάρολος-Βίγκαντ-Μαξιμιλιανός.*** Γερμανὸς ψυχίατρος, υἱὸς τοῦ φιλοσόφου Φρειδερίκου - Ἐρρίκου Γιακόμπι, γεννηθεὶς ἐν Δυσσελδόρφῃ (1775—1858). Τῷ 1805 εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς βαυαρικῆς κυβερνήσεως, τιμηθεὶς διὰ τοῦ τίτλου τοῦ κυβερνητικοῦ συμβούλου καὶ ἀνωτέρου ἰατροσυμβούλου. Τῷ 1812 διετέλεσεν ἐν Μονάχῳ ἀρχίατρος τοῦ νοσοκομείου St. Johannes, διαμείνας μέχρι τοῦ 1816, ὁπότε ἀπεσύρθη εἰς Δυσσελδόρφην. Κατὰ τὸ 45ον ἔτος τῆς ἡλικίας του ἤρξατο εἰδικευόμενος εἰς τὴν ψυχιατρικήν, κατορθώσας ἐντὸς βραχέος διαστήματος ν' ἀποκτήσῃ μεγάλην φήμην ψυχιάτρου, τιμηθεὶς καὶ διὰ τοῦ τίτλου τοῦ ἀνωτέρου μυστικοσυμβούλου ἰατροῦ. Ὁ Γιακόμπι, ὡς ψυχίατρος, ὑπῆρξε πραγματιστής, θεωρῶν τὰ πάντα ἐκ τῶν αἰσθήσεων πηγάζοντα καὶ ἴσως μέχρι τινὸς καὶ ὑλιστής. Τὰ ψυχικὰ φαινόμενα παρίσταντο ἐν τῇ ἀντιλήψει του ὡς ἐκδηλώσεις ἐξωτερικαὶ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, συνεπῶς καὶ αἱ ψυχικαὶ διαταραχαὶ ὡς σωματικαὶ διαταραχαὶ καὶ ὁμοῦ ὡς συμπτώματα ἀσθενειῶν τοῦ σώματος. Τὰς πνευματικὰς διαταραχὰς καὶ νόσους ἐθεώρει ὡς ἀσθενείας συνδεομένας μετὰ διαταραχῶν τῆς ψυχῆς, ἐχούσας δὲ τὴν γένεσίν των ἄλλοτε μὲν εἰς εἰδικόν τι ὄργανον, ἄλλοτε δὲ εἰς σύμπλεγμα ὀργάνων τοῦ συνόλου ὀργανισμοῦ, χωρὶς ἐκ τούτου νὰ ἐννοῆται καὶ ἡ ἀναγκαία πάντοτε συμμετοχὴ τοῦ ἐγκεφάλου ὡς ψυχικοῦ ὀργάνου. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ ἀναφέρομεν: «Beobachtungen über die Pathologie und Therapie der mit Irrsein verbundenen Krankheiten» (1830), «Die Hauptformen der Seelenstörungen in ihren Beziehungen zur Heilkunde» (1844), «Natur—und Geistesleben, der Sinnesorganismus in seinem Bezichungen zur Weltstellung des Menschen» (1851) κλπ. κλπ.
Ο. Ρ.

— **Γιακόμπι** (Jacobi), ***Κάρολος Γουσταῦος.*** Γερμανὸς μαθηματικὸς (1804—1851). Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν σπουδῶν του εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Βερολίνου ὀλίγα μόνον μαθήματα παρηκολούθει, περισσότερον δὲ κατεγίνετο εἰς τὴν κατ' ἰδίαν μελέτην, ἐμβαθύνας ἰδιαιτέρως εἰς τὰ ἔργα τοῦ Euler. Σὺν τῷ χρόνῳ ἡ προσοχή του, μὴ περιοριζομένη εἰς τὰς μαθηματικὰς γνώσεις, ἐστρέφετο πρὸς ὅλας σχεδὸν τὰς ἐπιστήμας, ἰδιαιτέραν δὲ κλίσιν ἔτρεφεν εἰς τὴν σπουδὴν τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν.

Κάρολος-Γουσταῦος Γιακόμπι.

Τὸ θέρος τοῦ 1825 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ, τῷ δὲ 1826 ἐκλέγεται εἰς Καινιξβέργην κατὰ σειρὰν ὑφηγητής, ἔκτακτος (1827) καὶ τακτικὸς (1831) καθηγητής. Δὲν ὑπάρχει κλάδος τῶν μαθηματικῶν μὲ τὸν ὁποῖον νὰ μὴ κατέγινεν ὁ Γιακόμπι. Ὄχι μόνον αἱ ἐλλειπτικαὶ συναρτήσεις καὶ αἱ συγγενεῖς πρὸς αὐτὰς θεωρίαι τῆς ἀναλύσεως προήχθησαν σημαντικῶς, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐφηρμοσμένα μαθηματικὰ ἔσχον μεγάλην ὤθησιν διὰ τῶν ἀνακαλύψεών του. Κατ' ἀρχὰς ἔχομεν τὰς ἐκτενεῖς ἐργασίας ἐπὶ τῆς Μηχανικῆς, τῶν διαφορικῶν ἐξισώσεων πρώτης τάξεως μὲ μερικὰς παραγώγους, τοῦ λογισμοῦ τῶν μεταβολῶν, καὶ ἰδιαιτέρως τὰς ἐπὶ τῶν ὑπερβατικῶν συναρτήσεων.

Ἡ σπουδὴ τῶν ἐλλειπτικῶν συναρτήσεων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν *ϑ—σειρῶν* καὶ τῶν ταυτοτήτων, τὰς ὁποίας πληροῦν αἱ τελευταῖαι αὗται συναρτήσεις, ἀποτελεῖ μίαν τῶν σπουδαιοτέρων αὐτοῦ προόδων. Τὴν ὁδὸν ταύτην ἠκολούθησε καὶ εἰς τὰς κατὰ τὸ 1837—1838 πανεπιστημιακὰς παραδόσεις του, αἵτινες, ἐπεξεργασθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Borchardt, εὕρηνται εἰς τὰ ἔργα αὐτοῦ (τόμ. I. σελ. 497). Ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν τῶν *ϑ—συναρτήσεων*, ἄλλως καλουμένων *συναρτήσεων τοῦ Jacobi*, ἐννοοῦμεν ὡρισμένας συναρτήσεις τοῦ ἑξῆς τύπου:

$$\sum_{\nu=-\infty}^{+\infty} e^{\alpha\nu^2+2b\nu}, \quad \text{ὅπου } \alpha=\frac{\pi i\omega_1}{\omega_3} \text{ καὶ } b=\frac{\pi i u}{\omega_2}$$

Διὰ τῆς παραστάσεως ταύτης τῶν ἐλλειπτικῶν συναρτήσεων φθάνει ὁ Γιακόμπι εἰς τὴν ἔννοιαν τῶν Ἀβελιανῶν συναρτήσεων.

Εἰς τὴν θεωρίαν τῶν ἀριθμῶν ὁ Γιακόμπι ἠσχολήθη μὲ τὴν διαίρεσιν τοῦ κύκλου καὶ τὰς ἐφαρμογὰς τῆς ὑπὸ τοῦ Gauss ἀναπτυχθείσης θεωρίας ταύτης, ἐπὶ τῆς ἀνωτέρας ἀριθμητικῆς. Ἐπίσης ἡ κατὰ τὸ ἔτος 1832 δημοσιευθεῖσα πραγματεία τοῦ Gauss περὶ τῶν διτετραγωνικῶν ὑπολοίπων ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ἀφορμὴν νὰ ἀναθεωρήσῃ τὰς παλαιοτέρας ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἐργασίας του, οὕτω δὲ ἔφθασεν εἰς τὸ θεώρημα τῆς «ἀντιστροφῆς τῶν κυβικῶν ὑπολοίπων». Παρὰ ταῦτα ὁ Γιακόμπι δὲν ἐδημοσίευσέ τι σχετικόν, πολλαὶ δὲ τῶν ἀνακαλύψεών του ἐγένοντο γνωσταὶ ἐκ χειρογράφων τῶν πανεπιστημιακῶν αὐτοῦ παραδόσεων. Μεταξὺ τῶν ἀξιολογωτέρων του ἐρευνῶν εἶναι καὶ αἱ ἐπὶ τῆς ἀναλυτικῆς μηχανικῆς. Προϊόντα τῆς τάσεως τῶν μαθηματικῶν, ὅπως καταστῇ δυνατὴ ἡ ἀντικατάστασις τοῦ ὑπολογισμοῦ διὰ σκέψεων, τάσεως ἣν ὑπὲρ πάντα ἄλλον προήγαγεν, εἶναι αἱ πραγματεῖαί του: «Περὶ τοῦ μετασχηματισμοῦ τῶν ὁμογενῶν συναρτήσεων δευτέρου βαθμοῦ», «Περὶ ἀπαλοιφῆς», «Περὶ τῆς ἀντιστροφῆς τῶν σειρῶν» καὶ «Περὶ τῆς θεωρίας τῶν ὁριζουσῶν». Φ Β

— **Γιακόμπι** (Jacobi), ***Μαυρίκιος - Ἑρμᾶννος.*** Γερμανὸς φυσικὸς (1801—1874). Τῷ 1835 ἐγένετο καθηγητὴς ἐν Ντόρπατ, τῷ δὲ 1837 ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Πετρουπόλεως. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀνεκάλυψε τὴν γαλβανοπλαστικήν, προσεπάθησε νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸν ἠλεκτρισμὸν ὡς κινητήριον δύναμιν, καὶ τῷ 1850 προέβη εἰς πειράματα σχετικὰ πρὸς τὸν δι' ἠλεκτρικοῦ ρεύματος φωτισμόν.
—Β.

— **Γιακόμπι** (Jacobi), ***Φρειδερῖκος - Ἐρρῖκος.*** Γερμανὸς φιλόσοφος (1743—1809). Ἔμπορος κατ' ἀρχάς, ἐπεδόθη βραδύτερον εἰς τὴν φιλοσοφίαν, ἐν ἔτει δὲ 1804 ἐγένετο γενικὸς γραμματεὺς τῆς ἐν Μονάχῳ Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν. Ἐκ δύο μυθιστορημάτων: του «Βόλντεμαρ» (1826) καὶ «Ἐδουάρδος Ἄλλβιλλς» (1826), γνωστὸς γενόμενος εἰς τοὺς κύκλους τῶν λογίων, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν φιλοσοφικὴν κίνησιν τῆς πατρίδος του διὰ τῆς συγγραφῆς του «Περὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Σπινόζα, ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν Μέντελσον». Ὁ Γιακόμπι τὸν πανθεϊσμὸν τοῦ Σπινόζα ἐθεώρησεν ὡς τελικὸν συμπέρασμα, πρὸς τὸ ὁποῖον ὁδηγεῖ ἀναγκαίως πᾶσα θεωρητικὴ φιλοσοφία. Ἡ θεωρητικὴ φιλοσοφία ἄγει, κατὰ τὸν Γιακόμπι, εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ κόσμου ὡς ἑνιαίου συνόλου, ἀλλ' οὐχὶ εἰς θεόν τινα, ἐκτὸς τῆς φύσεως ἐνυπάρχοντα. Πρὸς τὸ ὄντως ὄν, τὸ πραγματικὸν ἀντικείμενον, ὡς καὶ πρὸς πᾶν ὑπεραισθητὸν ὁδηγεῖ μόνον ἄμεσός τι, πίστις εἰς τὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ, ἥτις εἶναι τὸ φῶς τῆς ψυχῆς, φῶς ὅμως ἀποσβεννύμενον ἅμα ὡς ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ τὴν νόησιν. Διὸ καὶ ὁ Γιακόμπι παραδέχεται τὴν ὕπαρξιν δύο ἀληθειῶν: τὴν τὴν τοῦ λόγου, ἥτις δεικνύει μὲν σταθερὰς μορφάς, ἀλλ' ὄπισθεν αὐτῶν ἀφίνει χάος, καὶ τὴν τῆς καρδίας (τοῦ συναισθήματος), ἥτις φωτίζει πρὸς τὰ ἄνω μετὰ πολλῶν ἐπαγγελιῶν, ἀλλ' εἶναι ἀνίκανος νὰ ὁδηγήσῃ εἰς θετικὴν γνῶσιν. Ὁ Γιακόμπι ἐκάλει ἑαυτὸν «ἐθνικὸν διὰ τῆς νοήσεως καὶ χριστιανὸν διὰ τοῦ συναισθήματος». Τὴν θρησκευτικὴν φιλοσοφίαν ταύτην διετύπωσεν εἰς τὰ ἔργα αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Δαυὶδ Χιοῦμ περὶ τῆς πίστεως» (1787), «Περὶ τῶν θείων ὄντων καὶ τῆς ἀποκαλύψεως αὐτῶν» (1811) ὡς καὶ εἰς ἄλλα βαρυσήμαντα ἔργα. Α. Δ.

Γιακομπίνι (Jacobini), ***Λουδοβῖκος.*** Παπικὸς διπλωμάτης (1832—1887). Τῷ 1870 ὑπογραμματεὺς τοῦ Βατικανοῦ, τῷ 1874 νούντσιος ἐν Βιέννῃ, ὅπου διηύθυνε τὰς διαπραγματεύσεις τὰς σχετικὰς πρὸς τὴν σύνταξιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς νομοθεσίας μετὰ μεγάλης δεξιότητος. Τῷ 1879 ὠνομάσθη καρδινάλιος, τῷ δὲ 1880 γραμματεὺς τοῦ Βατικανοῦ. Αἱ μετὰ τῆς πρωσσικῆς κυβερνήσεως διαπραγματεύσεις του, αἵτινες ἀπεσκόπουν τὴν κατάπαυσιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀγῶνος, ἐναυάγησαν. —Β.

Γιακομπόβσκι (Jacobowski), ***Λουδοβῖκος.*** Πολωνὸς ποιητὴς (1868—1900). Ἔζησε πολλὰ ἔτη ἐν Βερολίνῳ, ὅπου ἵδρυσε τὸ περιοδικὸν «Gesellschaft». Ἐδημοσίευσε ποιητικὰς συλλογὰς ὑπὸ τὸν τίτλον: «Στιγμαὶ συγκινήσεων» (1899), «Ἡμέραι καὶ ὄνειρα» (1896), «Φωτειναὶ ἡμέραι» (1899), κωμῳδίας, διηγήματα καὶ μυθιστορήματα: «Ὁ Ἰουδαῖος Βέρθερος» (1892), «Λόκι» (1898) κτλ. —Β

Γιάκομπους (Jacobus) ***ντὲ Φοράτζινε.*** Ἰταλὸς ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεὺς (1230—1298). Ἀνῆκεν εἰς τὸ τάγμα τῶν Δομινικανῶν. Ὡς ἐπίσκοπος τῆς Γενούης συνέταξε τὸν εἰς πάσας τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας μεταφρασθέντα «Χρυσοῦν θρῦλον» (legenda aurea), ἤτοι συλλογὴν διηγημάτων, ἀναφερομένων εἰς τὸν βίον τῶν ἁγίων.

Γιάκομπς (Jacobsz). Ὁλλανδὸς ζωγράφος (1497—1567). Διεκρίθη ἰδίᾳ ὡς προσωπογράφος. Ἐπαινεῖται διὰ τὴν ἔκφρασιν, ἣν ἐδιδεν εἰς τὰ παρ' αὐτοῦ ἀπεικονιζόμενα πρόσωπα ὡς καὶ διὰ τὴν ὑπέροχον ἁρμονίαν τῶν συνθέσεων. Εἰκόνες αὐτοῦ εὑρίσκονται εἰς τὰ μουσεῖα τοῦ Ἀμστελοδάμου καὶ τῆς Πετρουπόλεως.

—**Γιάκομπς** (Jacobs). Γερμανὸς θεατρικὸς ἱστορικὸς καὶ κριτικός, γεννηθεὶς τῷ 1875. Ἀπὸ τοῦ 1905—1910 διετέλεσε θεατρικὸς κριτικὸς συνεργάτης τῆς «Μπερλίνερ Τάγκεμπλαττ», ἀπὸ δὲ τοῦ 1910 τῆς «Φόσσισε Τσάϊτουγκ». Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ ἀξιολογώτερα εἶναι: «Μαίτερλιγκ» (1901), «Ἡ σκηνικὴ τέχνη τοῦ Ἴψεν» (1920) καὶ «Παῦλος Βέγκενερ» (1920).

— **Γιάκομπς** (Jacobs), ***Φρειδερῖκος.*** Γερμανὸς φιλόλογος (1764—1847). Τῷ 1807 διωρίσθη καθηγητὴς ἐν Μονάχῳ, ἀπὸ δὲ τοῦ 1810—1842 ἐχρημάτισε βιβλιοθηκάριος καὶ διευθυντὴς τοῦ Νομισματικοῦ μουσείου ἐν Γκότα. Διεκρίθη ἰδίᾳ διὰ τὰς ἐκδόσεις ἔργων ἑλληνικῶν: τῆς «Ἑλληνικῆς Ἀνθολογίας» (Anthologia Graeca) (1794—1814, 13 τόμ., μικρὰ ἔκδ. 1813—1817 3 τόμ.), τῶν «Προομηρικῶν τοῦ Τζέτζη», τοῦ «Βίωνος καὶ Μόσχου», «Ἀχιλλέως Τατίου», «Φιλοστράτου», «Αἰλιανοῦ», μετέφρασε δὲ πολλὰ ἑλληνικὰ ἐπιγράμματα. Πλὴν τούτων συνέγραψεν ἔργον βαρυσήμαντον ὑπὸ τὸν τίτλον «Συμβολαὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν γραμματολογίαν» (1843). Τὰ «Σύμμεικτα», ἐν οἷς πραγματεύεται κυρίως θέματα σχετικὰ πρὸς τὴν κλασσικὴν ἀρχαιότητα, θεωροῦνται ὡς ἐξαιρετικὸν ἔργον. Ἡ παρ' αὐτοῦ συνταχθεῖσα «Γραμματικὴ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης», ἐκδοθεῖσα τῷ 1805, ἀνεδημοσιεύθη πλειστάκις. Ὁ Γιάκομπς ὑπῆρξε καὶ συνεκδότης τοῦ «Νέου ἀττικοῦ Μουσείου» (Neues attisches Museum 1802—1810) ὡς καὶ τῶν «Συμβολῶν εἰς τὴν παλαιοτέραν λογοτεχνίαν» (Beiträge zur ältern Literatur, 1835—1843 τρεῖς τόμ.). Ἐξ ἄλλου συνέγραψε καὶ λογοτεχνικὰ ἔργα, διακρινόμενα διὰ τὴν εὐστροφίαν τῆς γλώσσης καὶ τὸ βάθος τῶν ἰδεῶν. Ἐκ τῶν καταλοίπων αὐτοῦ ὁ Βύστεμαν ἐδημοσίευσε τὴν «Ἑλλάδα» (Hellas), ἣν ἐπεξειργάσθη καὶ ἐδημοσίευσεν ὁ Κούρτιος. Κ. Ι. Β.

Γιάκομπσεν (Jacobsen), ***Ἰωάννης-Πέτρος.*** Διαπρεπὴς Δανὸς λογοτέχνης (1847—1885). Πρῶτος αὐτὸς ὑπεστήριξε δημοσιογραφικῶς ἐν Δανίᾳ τὴν περὶ ἐξελίξεως τῶν εἰδῶν θεωρίαν τοῦ Δάρβιν, συνέγραψε δὲ καὶ σχετικὸν ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «Darwin, hans Liv og Laere» (1893) (Ὁ Δάρβιν, ὁ βίος του καὶ ἡ διδασκαλία του). Ἡ ἐπίδρασις τοῦ Δάρβιν παρατηρεῖται καὶ εἰς τὰς λογοτεχνικὰς συνθέσεις του. Ὁ Γιάγκομπσεν ἔγραψεν ὀλίγα μόνον ἔργα, ἀλλ' ἕκαστον ἐξ αὐτῶν εἶναι πραγματικὸν ἀριστούργημα. Τὸ πρῶτον διήγημά του εἶναι τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Μόγκενς» (1872), τὸ δὲ πρῶτον μυθιστόρημά του «Ἡ κυρία Μαρία Γκροῦμπε» (1876). Ἐπηκολούθησαν ἡ μυθιστορία «Νῆλς Λύνε» (1880) καὶ συλλογὴ διηγημάτων (1882). Ἡ ποιητική του συλλογὴ «Gurrelieder» ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ. Α. Δ.

Γιάκομπσον (Jacobson), ***Ἐδουάρδος.*** Γερμανὸς κωμειδυλλιογράφος (1833—1897). Ἔγραψε πολυάριθμα, ἰδίως μονόπρακτα, κωμειδύλλια, παιχθέντα μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας εἰς ὅλα τὰ θέατρα τῆς Γερμανίας.

—**Γιάκομπσον** (Jacobson), ***Ἐρρῖκος.*** Διαπρεπὴς Γερμανὸς παθολόγος ἰατρὸς (1826—1892). Ἀπὸ τοῦ 1872 διετέλεσε τακτικὸς καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου. Ἐδημοσίευσε «Περὶ αἱμοδυναμικῆς» «Περὶ φυσιολογικῆς καὶ παθολογικῆς τοπικῆς θερμοκρασίας», «Περὶ καρδιακῶν ἤχων», «Περὶ πιέσεως τοῦ αἵματος ἐν πεπιεσμένῳ ἀέρι» κ. τ. λ. Ο. Ρ.

— **Γιάκομπσον** (Jacobson), ***Ἰούλιος.*** Γερμανὸς διαπρεπὴς ὀφθαλμολόγος καὶ χειρουργός, γεννηθεὶς ἐν Καινιξβέργῃ (1828—1889). Τῷ 1861 ἐγένετο ἔκτακτος καθηγητής, ἔκτοτε δὲ χρονολογεῖται ἡ ἔναρξις τῶν ἀγώνων αὐτοῦ πρὸς ἀναγνώρισιν τῆς ὀφθαλμολογίας ὡς ἀνεξαρτήτου κλάδου εἰς τὰ πανεπιστήμια τοῦ βασιλείου τῆς Πρωσσίας, ὅπερ καὶ ἐπέτυχε τῷ 1871, ἱδρυθείσης τότε ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν του εἰδικῆς πολυκλινικῆς. Τῷ 1873 ἐγένετο τακτικὸς καθηγητής. Μεγάλας ὑπηρεσίας παρέσχεν εἰς τὴν πρόοδον τῆς διδασκαλίας τῶν ἐγχειρήσεων τοῦ γλαυκώματος καὶ καταρράκτου, εἰς ἅς, διὰ τῆς ἐφαρμοσθείσης ὑπ' αὐτοῦ περιφερειακῆς τομῆς καὶ τῆς ναρκώσεως διὰ χλωροφορμίου, ὑπεβίβασε τὴν ἀπώλειαν ἀπὸ 10% εἰς 2%. Ὑπῆρξεν ἀφ' ἑτέρου ὁ δημιουργὸς τῆς χειρουργικῆς θεραπείας τοῦ τραχώματος καὶ τῆς τριχιάσεως. Συνέγραψεν ἐπιτομὴν τῆς παθολογίας τῶν ὀφθαλμῶν, περὶ μολυσματικῶν νόσων τοῦ ὀφθαλμοῦ, περὶ συφιλιδικῆς ἀμφιβληστροειδίτιδος, περὶ διφθεριτικῆς ἐπιπεφυκίτιδος, καὶ περὶ σποραδικῆς καὶ ἐπιδημικῆς τοιαύτης, περὶ ἐνδοφθαλμικῶν κυστικέρκων, περὶ ἰριδεκτομίας, κ.λ.π.
Ο. Ρ.

Digitized by Google

— **Γιάκομπσον** (Jacobson), *Ἰσραήλ*. Ἑβραιογερμανὸς φιλανθρωπος (1768—1828). Οἰκονομικὸς σύμβουλος τῆς Βρουνσβίκης, εἰργάσθη μετὰ παραδειγματικοῦ ζήλου καὶ ἀποτελέσματος πρὸς ἀναστήλωσιν τοῦ κοινωνικοῦ καὶ ἠθικοῦ γοήτρου τῶν ὁμοθρήσκων του, ὡς πρόεδρος δὲ τοῦ ἰουδαϊκοῦ κονσιστορίου μετερρύθμισε τὸ τυπικὸν τῆς ἰουδαϊκῆς θρησκείας, προσθεὶς εἰς αὐτὸ ἐκκλησιαστικὸν κήρυγμα καὶ χορόν. —Β.

—**Γιάκομπσον** (Jacobson), *Λουδοβῖκος*. Γερμανὸς ὠτολόγος, υἱὸς τοῦ Ἑρρίκου Γιάκομπσον, γεννηθεὶς τῷ 1852 ἐν Καινιξβέργῃ. Ἀπὸ τοῦ 1877 ὑπῆρξεν ὑφηγητὴς τῆς ὠτολογίας καὶ τῷ 1897 ἐκτήσατο τὸν τίτλον τοῦ καθηγητοῦ. Ἐδημοσίευσε πληθὺν ἐργασιῶν περὶ τῆς θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς θεραπευτικῆς τῶν ὤτων, περὶ φυσιολογικῆς καὶ φυσικῆς ἀκουστικῆς, εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς ὠτολογίας, τῆς ἀνατομικῆς καὶ φυσιολογίας, ὡς καὶ εἰς τὰ λοιπὰ κυριώτερα γερμανικὰ περιοδικά, ἐξέδωκε δὲ καὶ σύγγραμμα ὠτολογίας δι' ἰατροὺς καὶ σπουδαστὰς (Λειψία 1893, 2α ἔκδοσις 1898). Ο. Ρ.

—**Γιάκομπσον** (Jacobson), *Σίγκφριντ*. Γερμανὸς συγγραφεὺς (1881—1921). Ὑπῆρξε θεατρικὸς κριτικὸς καὶ ἐκδότης τοῦ περιοδικοῦ «Ἡ παγκόσμιος σκηνὴ» (Die Weltbühne), εἰς τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσε περισπουδάστους πραγματείας του. Ἐκ τῶν κυριωτέρων ἔργων του εἶναι τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Τὸ θέατρον τῆς πρωτευούσης τῆς αὐτοκρατορίας» (1904), «Μάξιμος Ράϊγχαρτ (1910), καὶ ἡ ἀπάντησίς του (1913) εἰς κατηγορίαν ἥτις διετυπώθη ἐναντίον του ἐπὶ τυποκλοπίᾳ. —Β

Γιάκομπσταλ (Jacobsthal), *Ἰωάννης-Ἐδουάρδος*. Γερμανὸς διακεκριμένος ἀρχιτέκτων (1839—1902). Μετὰ μακρὰν ἀποδημίαν εἰς τὴν ξένην ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα του, διωρίσθη καθηγητὴς ἐν τῇ Ἀρχιτεκτονικῇ Ἀκαδημίᾳ τοῦ Σαρλότεμπουργ. Ἐπρωτοστάτησεν εἰ. μεγάλα ἔργα γεφυροποιίας, ἀλλὰ διεκρίθη πρὸ παντὸς διὰ τὸ παρ' αὐτοῦ οἰκοδομηθὲν «Γυμνάσιον τοῦ Ἰωακεὶμ» τοῦ Βερολίνου, ὅπερ θεωρεῖται ὡς ἀρχιτεκτονικὸν ἔργον ἐπιβολῆς. Ἐξ ἄλλου ἐξετιμήθη ὡς συγγραφεύς. Ἐκ τῶν συγγραφῶν αὐτοῦ κυριώτερα εἶναι ἡ ὑπὸ τὸν τίτλον «Γραμματικὴ τῆς διακοσμήσεως» (Grammatik der Ornamente) (1874, 6' ἔκδ. 1880). Α. Δ.

Γιακόμπυ (Jacoby), *Ἰωάννης*. Πρῶσσος πολιτικὸς (1805—1877). Τῷ 1848 ὑπῆρξε μέλος τῆς πρωσσικῆς ἐθνοσυνελεύσεως, τῷ 1849 τῆς δευτέρας πρωσσικῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Κοινοβουλίου τῆς Φραγκφούρτης, ἀπὸ δὲ τοῦ 1863—1870 ἐν τῷ πρωσσικῷ Ράϊχσταγ, ὅπου ἐπολέμησε τὴν κυβέρνησιν ἰδίᾳ δὲ τὸν Βίσμαρκ, κατὰ τοῦ ὁποίου ἠγωνίσθη καὶ διὰ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἱδρυθείσης ἐφημερίδος «Die Zukunft» (Τὸ μέλλον). Μετὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον κατεψήφισε τὴν προσάρτησιν τῆς Ἀλσατίας εἰς τὴν Γερμανίαν. Μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1871 ἐκλογικὴν ἀποτυχίαν του ἀπεσύρθη τοῦ πολιτικοῦ βίου. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ διακρίνονται τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἑρρῖκος Σιμὼν» (1865, 2 τόμοι) καὶ «Τὸ πνεῦμα τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας» (1884).

— **Γιακόμπυ** (Jacoby), *Φῆλιξ*. Γερμανὸς φιλόλογος, γεννηθεὶς τῷ 1876. Ἀπὸ τοῦ 1906 καθηγητὴς ἐν Κιέλῳ. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ κυριώτερα εἶναι: «Τὰ χρονικὰ τοῦ Ἀπολλοδώρου» (1902), «Τὸ πάριον χρονικὸν» (Das Marmor Parium, 1904) καὶ «Ἀποσπάσματα τῶν Ἑλλήνων ἱστορικῶν» (Fragmente der Griechischen Historiker, 1926).

Γιακοπένε ντὰ Τόντι (Jacopone da Todi) ἢ *Γιάκομπους ντὲ Μπενεντίκτις* (Jacobus di Benedictis). Ἰταλὸς ποιητὴς (1230—1306). Ἐξ εὐγενοῦς οἴκου καταγόμενος, ἔζη ὡς πλούσιος δικηγόρος ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ πατρίδι του Τόντι. Ὁ αἰφνίδιος θάνατος τῆς συζύγου του προὐξένησεν εἰς αὐτὸν τοσαύτην λύπην, ὥστε, ἐγκαταλιπὼν τὴν νομικὴν σταδιοδρομίαν του, προσεπάθησε νὰ εὕρῃ παρηγορίαν εἰς τὴν θρησκείαν καὶ ἐγένετο Φραγκισκανός. Λόγῳ τῶν κατὰ τοῦ Βενεδίκτου τοῦ Η' σατιρικῶν ποιημάτων του κατεδικάσθη εἰς φυλάκισιν πολλῶν ἐτῶν (1298—1303). Τὰ ἀκατέργαστα ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἀλλὰ περιπαθέστατα ᾄσματά του ἐγένοντο λαϊκά. Ὁ Γιακοπόνε ἔγραψε καὶ ἐκκλησιαστικὰ ποιήματα, εἰς αὐτὸν δ' ἀποδίδεται καὶ ὁ περιώνυμος ὕμνος «Stabat mater», ὁ ψαλλόμενος παρὰ τοῖς καθολικοῖς κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς. Περισπούδαστον περὶ τοῦ ποιητοῦ πραγματείαν ἔγραψεν ὁ πολὺ ντ' Ἀγκόνα, (Studi sulla letteratura italiana de' primi secoli) καὶ ὁ Σαπέντω: «Frate Jacopone». Κ. Ι. Β.

Γιακόπουλος, *Νικόλαος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Μεσολογγίου, ὀπαδὸς τοῦ ὁπλαρχηγοῦ Μεσολογγίου Ἀθ. Ραζηκώτσικα. Ἐφονεύθη ἐν τῇ νησίδι Βασιλάδι κατὰ τὴν τελευταίαν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου (Ἀρχ. Ἀγων.). Ξ. Γ. Μ.

Γιακουμόπουλος, *Νικόλαος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Σμύρνης. Κατετάχθη εἰς τὸ Τακτικὸν καὶ ἔλαβε μέρος εἰς πολλὰς μάχας. Προήχθη εἰς ἀξιωματικόν. Γ. Δ. Κ.

Γιακοὺμπ *Μπὲγκ-Μωάμεθ*. Ἡγεμὼν τοῦ Κασγκὰρ ἐν τῷ ἀνατολικῷ Τουρκεστὰν (1820—1877). Κατήγετο ἐξ ἀσήμου οἴκ. γενεᾶς. Καὶ ἀρχὰς ἀτλοῦ ἀξιωματικός, ἐνήρυξε τῷ 1865 ἑαυτὸν ἡγεμόνα τοῦ Κασγκάρ, τῷ δὲ 1870 τοῦ Νεζίτι Σαχὰρ (Ἀνατολικοῦ Τουρκεστάν). Ὡς ἐπίσημος ἀμύντωρ τῆς πίστεως (atalyk ghazi) κατέκτησε τῷ 1872 τὸ Σαριγκοὺλ καὶ τὴν πόλιν Οὐρούμ σι καὶ συνῆψε μετὰ τῶν Ρώσων ἐμπορικὴν συνθήκην, βραδύτερον ὅμως ἀπώλεσε τὰς ἀνατολικὰς κτήσεις του. Περὶ αὐτοῦ ὁμιλεῖ ὁ Μπάουλζερ (Boulger) ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Φυσιογνωμίαι τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας» (Central Asian Portraits, 1880).

— **Γιακοὺμπ-χάν**. Ἐμίρης τοῦ Ἀφγανιστὰν (1849—1923). Ἦτο υἱὸς τοῦ Σὺρ Ἀλῆ. Ἀπὸ τοῦ 1871—1874 ὑπῆρξεν ἡγεμὼν τοῦ Χεράτ. Τῷ 1878 ἀντικατέστησε τὸν πατέρα του, ἐγκαταλείψαντα τὴν πατρίδα του κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Ἄγγλων. Τῷ 1879 ὠνομάσθη ἐμίρης, τὸν δὲ Μάϊον τοῦ αὐτοῦ ἔτους συνῆψεν εἰρήνην μετὰ τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως. Συνεπείᾳ τῆς δολοφονίας τοῦ Βρεττανοῦ ἀντιπροσώπου, ὁ Γιακοὺμπ-χὰν ἐξεθρονίσθη καὶ ἐνεκλείσθη εἰς φρούριον εἰς τὰς Ἰνδίας (6λ. καὶ λ. Ἀφγανιστὰν τ. Ε', 288, β').

Γιάκουμπετς (Jakubec), *Ἰωάννης*. Τσέχος ἱστορικὸς τῆς λογοτεχνίας, γεννηθεὶς τῷ 1862. Ἀπὸ τοῦ 1919 καθηγητὴς ἐν Πράγᾳ. Ἐδημοσίευσε βιογραφίαν τοῦ Ἰωάννου Κολλὰρ (1893), τὰ ἔργα τοῦ ὁποίου ἐξέδωκε, καὶ «Ἱστορίαν τῆς τσεχικῆς λογοτεχνίας» ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ἄρντ Νοβὰκ (1907).

«Γιακουνὶν-Ἰσοῦ», Ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον εἶναι γνωστὴ ἰαπωνικὴ ἀνθολογία τοῦ ΙΓ' αἰῶνος. Ἀνήκει εἰς τὰς «ἰδιωτικὰς» λεγομένας ἀνθολογίας, αἵτινες ἀντιτίθενται πρὸς τὰς «ἐπισήμους» τοιαύτας καὶ συνετέθη, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, τῷ 1235 ὑπὸ τοῦ *Φουζιβάρα νὸ Σα ταγιέ*, ὅστις συνέθηκε καὶ ἑτέραν τινὰ ἀνθολογίαν, γνωστὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «Σὶν-Κοκινσοῦ». Ὁ τίτλος «Γιακουνὶν-Ἰσοῦ» σημαίνει κατὰ λέξιν «Ἑκατὸν ἄνδρῶν, ποίησις μία». Ἡ συλλογὴ αὕτη ἔσχε μεγίστην διάδοσιν, ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ὁπότε ἤρχισε νὰ χρησιμοποιῆται ὡς κλασσικὸν ἀνάγνωσμα, χάριν τῆς μορφώσεως τῶν νεανίδων καὶ ὡς μέσον ψυχαγωγίας. Καὶ σήμερον ἀκόμη σπανίως δύναταί τις νὰ συναντήσῃ μορφωμένον Ἰάπωνα μὴ γνωρίζοντα ἐκ στήθους τὰ πλεῖστα τῶν ἑκατὸν ποιημάτων τῆς συλλογῆς ταύτης. Οἱ ποιηταί, τῶν ὁποίων ἔργα περιλαμβάνονται εἰς τὸ «Γιακουνὶν-Ἰσοῦ», ἀνήκουν εἰς διαφόρους αἰῶνας, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Νάρα μέχρι τῆς ἐποχῆς τῶν Καμακούρα, ἤτοι ἀπὸ τοῦ ἑβδόμου μέχρι τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος μ. Χ. [6λ. *M. Revon* Anthologie de la littérature Japonaise, σελ. 233 κ. ἑφ.]. Ι. Μ. Π.

Γιακούπ. Καλεῖται οὕτως ὑπὸ τῶν Ἀράβων Τούρκων καὶ ὑπὸ τῶν Μουσουλμάνων ἐν γένει ὁ *Ἰακὼβ* τῆς Γραφῆς, λογιζόμενος ἐν τῇ μωαμεθανικῇ θρησκείᾳ ὡς εἷς τῶν μεγάλων προφητῶν καὶ διὰ τοῦτο ἐπονομαζόμενος *Χαζρὲτ* (*Χαζρέτι-Γιακούπ*).

—**Γιακοὺπ-βέης** ἢ *σουλτὰν-Γιακούπ*. Υἱὸς τοῦ διασήμου Οὐζοὺν Χασάν, 3ος ἡγεμὼν τῆς ἐν Μεσοποταμίᾳ, καὶ εἰς τμῆμα τῆς Περσίας, μὲ πρωτεύουσαν τὴν Ταμπρίζ, κυριαρχησάσης τουρκομανικῆς δυναστείας τῶν *Ἀκ-κογιουνλοῦ* (Ἀσπροπροβατάδων). Ἡγεμόνευσεν ἀπὸ τοῦ 1479 μέχρι τοῦ 1491. Ἦτο καὶ στιχουργός.

—**Γιακοὺπ** *ἰμπν-Γιουσούφ*. Ὄνομα δύο σουλτάνων τοῦ Μαρόκκου, ἑνὸς τῆς δυναστείας τοῦ Μουβεχιντίν, βασιλεύσαντος ἀπὸ τοῦ 1184 μέχρι τοῦ 1209, καὶ ἑνὸς ἄλλου τῆς δυναστείας τῶν Μπενὶ-Μερυέν, βασιλεύσαντος ἀπὸ τοῦ 1258 μέχρι τοῦ 1286. Ν. Μ.

—**Γιακοὺπ-πασᾶς**. Στρατηγὸς περίφημος τοῦ σουλτάνου τῶν Ὀθωμανῶν Βαγιαζὴτ Α', ἀρχηγὸς τῆς κατὰ τὸ 1389 τουρκικῆς στρατιᾶς, τῆς εἰσβαλούσης εἰς Πελοπόννησον. Κατὰ τὸ 1389 ἡ Ἐνετία ἐξηγόρασε τὸ Ναύπλιον καὶ τὸ Ἄργος παρὰ τῶν μέχρι τότε Φράγκων κατακτητῶν, ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἠδύνατο νὰ τὸ καταλάβῃ λόγῳ ἐρρωμένης ἀντιστάσεως τοῦ ἄρχοντος τοῦ δουκάτου τῶν Ἀθηνῶν Νερίου, εἰς τὰς κτήσεις τοῦ ὁποίου περιελαμβάνοντο καὶ αἱ δύο αὗται πόλεις, ἐπεκαλέσθη τὴν παρέμβασιν τοῦ σουλτάνου Βαγιαζήτ. Οὗτος, μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Γιακοὺπ-πασᾶν ἐπὶ κεφαλῆς μεγάλης στρατιᾶς, εἰσέβαλε τῷ 1396 καὶ κατέλαβε τὴν Θεσσαλίαν, τὰ Σάλωνα καὶ τὰς Ἀθήνας. Εἶτα ὁ Γιακοὺπ-πασᾶς εἰσέβαλε μόνος του, μετὰ πεντηκονταχισχιλίων ἀνδρῶν, εἰς Πελοπόννησον καὶ κατέλαβεν αὐτὴν ἀκωλύτως φθάσας μέχρι τῆς Κορώνης καὶ Μεθώνης. Ἐπιστρέφων ἐκυρίευσε τὸ Ἄργος, κατεδαφίσας τὸ τεῖχος καὶ ᾐχμαλώτισε τοὺς κατοίκους καὶ συνέλαβεν ὑπὲρ τὰς 30.000 αἰχμαλώτους τοὺς ὁποίους μετέφερεν εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἐξ Ἄργους ὁ Γιακοὺπ-πασᾶς προέβη καὶ μέχρι τῶν πυλῶν τοῦ Ναυπλίου, τοῦ ὁποίου ὅμως τὰ ὀχυρώματα ἀντέταξαν ἰσχυρὰν κατ' αὐτοῦ ἀντίστασιν καὶ ἀνέκοψαν τὴν ὁρμήν του. Ὁ Γιακοὺπ-πασᾶ., ἀφοῦ ἐδῄωσεν ὅλην σχεδὸν τὴν Πελοπόννησον, ἀνεκλήθη μεσοῦντος τοῦ 1397 ὑπὸ τοῦ σουλτάνου πρὸς ἐνίσχυσιν αὐτοῦ κατὰ τοῦ ἐ εργομένου Ταμερλάνου. Θ. Ι. ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ

—**Γιακοὺπ** *τσελεπῆς*. Υἱὸς τοῦ Ὀσμανίδου σουλτάνου Μουρὰτ τοῦ Α', διακριθεὶς εἰς πολλὰς μάχας καὶ παραστάς εἰς τὰς τελευταίας στιγμὰς τοῦ πατρός του κατὰ τὴν μάχην τοῦ Κοσσυφοπεδίου 1389). Ν. Μ.

Γιακοὺπ-Ἐμὶρ *(Γεωγρ.)* 6λ. λ. Ἐμὶρ Γιακούπ.

— **Γιακοὺπ-κιοϊ** *(Γεωγρ.)*. Χωρίον τῆς περιφερείας Οὐζοὺν Κιοπροῦ (Μακρᾶς Γεφύρας) τοῦ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Θρᾴκῃ νομοῦ Ἀδριανουπόλεως. Ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς (1920) ἐκαλεῖτο *Σιταριά* καὶ ἠρίθμει 428 κατοίκους.

Γιακουπλῆ *(Γεωγρ.)*. Χωρίον τῆς περιφερείας Τυρολόης τοῦ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Θρᾴκῃ νομοῦ Ραιδεστοῦ. Ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς (1920) ἐκαλεῖτο *Ἐγκωμὴ* καὶ ἠρίθμει 391 κατοίκους.

Γιακοὺτ-Χαμαβῆ (*Ἄμπου-Ἀμπντάλλαχ Σιαμπεντὶν-ἀλ-Χαμαβῆ ἀλ-Ρουμῆ*). Διάσημος Ἄραψ συγγραφεύς, Χριστιανὸς καὶ δὴ Ἕλλην τὸ γένος, ὡς δεικνύει τὸ ὑπὸ τῶν Ἀράβων προστιθέμενον, εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς ὅμως ἐγκυκλοπαιδείας παραλειπόμενον ἐπώνυμόν του: *ἐλ Ρουμῆ* (=ὁ Ρωμαῖος). Ἐγεννήθη τῷ 1178 ἢ 1179, παῖς δ' ἀκόμη συλληφθεὶς αἰχμάλωτος ἐπωλήθη εἰς ἀγράμματον Ἄραβα ἔμπορον ἐν Βαγδάτῃ. Ὅπως δύναται νὰ ὑπηρετῇ παρὰ τούτῳ ὡς λογιστής, ἔμαθεν ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν (ἀραβιστί), ὅτε δὲ ὁ προϊστάμενος του ἀπέλυσεν αὐτόν, ἠσχολήθη προσωρινῶς εἰς τὴν ἀντιγραφὴν βιβλίων. Ἀνέγνωσε καὶ ἐσπούδασε πολλά. Περιπλανηθεὶς δὲ εἰς Περσίαν καὶ Τουρκεστὰν κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Τζεγκὶς-χὰν ἐμελέτησε σπάνια συγγράμματα ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Μέρβ, μέχρις οὗ κατήντησεν εἰς Μοσούλην καὶ Χαλέπιον, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 1229. Ἐκ τῶν ἔργων του τὸ γνωστότερον ἐν Εὐρώπῃ εἶναι τὸ ἐξάτομον «Μουτζαμ-ἐλ-μπουλντὰν» (=Συλλογὴ πόλεων), διότι μετεφράσθη (1866—1873) εἰς τὴν γερμανικὴν ὑπὸ τοῦ F. Wüstenfeld, ὡς καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ μεταφρασθὲν «Ἀλ-μουσταρὶκ» (6 τόμοι Λειψία 1846) ὅπερ εἶναι λεξικὸν τῶν γεωγραφικῶν ὁμωνύμων. Ἐκτὸς ὅμως τούτων ἔγραψε πλεῖστα ἄλλα συγγράμματα, ὧν τὸ «Μουτζὰμ-οὐλ-ουταμπᾶ (=Συλλογὴ φιλολόγων), τὸ ὁποῖον, ἀνακαλυφθὲν τῷ 1889 ὑπὸ τοῦ Ethé ἐν Ὀξφόρδῃ, εἶναι λεξικὸν τῆς ἀραβικῆς φιλολογίας, ὡς καὶ τὰ ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων μὴ ἀναφερόμενα «Μουτζὰμ-οὐσ-σουαρὰ» (=Συλλογὴ ποιητῶν), «Κιτὰπ-οὐλ-ντουβὲλ» (=Βιβλίον τῶν κρατῶν), τὸ «Κιτὰπ-οὐλ-μεμπτὲ-οὐλ-ἰκμάλ» (=Ἱστορικὸν λεξικὸν) κ. ἄ. Ὥστε ὁ Γιακοὺτ εἶναι ὁ ἀρχαιότερος τῶν ἐγκυκλοπαιδιστῶν μετὰ τὸν ἡμέτερον Σουΐδαν.

Κατὰ τὸν Τουρκαλβανὸν Σαμῆ Φράσαρη, συντάκτην τοῦ τουρκικοῦ «Λεξικοῦ Ἱστορίας καὶ Γεωγραφίας», εἷς τόμος τοῦ φιλολογικοῦ ἐγκυκλοπαιδικοῦ λεξικοῦ τοῦ Γιακοὺτ καὶ ἀκριβῶς ὁ περιέχων τὸ στοιχεῖον *ἀΐν* σῴζεται εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει τουρκικὴν βιβλιοθήκην τῶν Κιοπρουλήδων. Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

Γιακοῦτοι (οἱ) ἢ *Ἰακοῦτοι*. Οὕτω καλοῦνται οἱ βόρειοι Τουρκοτάρταροι, οἱ κατοικοῦντες μεταξὺ τοῦ κάτω παραποτάμου τοῦ Λένα τῆς Σιβηρίας καὶ τῆς Ὀχοτσκικῆς θαλάσσης. Ὁ πληθυσμὸς αὐτῶν ἀνέρχεται εἰς 250.000 Εἶναι νομάδες κτηνοτρόφοι καὶ κυνηγοί. Καίτοι προσελθόντες κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὸν Χριστιανισμόν, ἐν τούτοις διετήρησαν παλαιὰς παραδόσεις καὶ παραστάσεις ἐκ τῆς παλαιᾶς θρησκείας των. Οἱ Γιακοῦτοι ἀνεμίχθησαν δι' ἐπιγαμιῶν μετὰ τῶν Τουγκούζων καὶ Ρώσων ἀποικιστῶν. Ὁμιλοῦν τουρκικὴν διάλεκτον. Α. Δ.

—**Γιακούτων** *δημοκρατία* *(Γεωγρ.)*. Ὁμόσπονδος σοβιετικὴ δημοκρατία ἐν τῇ ἀνατολικῇ Σιβηρίᾳ. Ἔμβαδὸν 4.365,000 τετρ. χιλιόμ. Κάτ. 285 000. Περιλαμβάνει τὸ παλαιὸν ρωσικὸν κυβερνεῖον Γιακοὺτσκ, ὁρίζεται δὲ πρὸς βορρᾶν ὑπὸ τοῦ βορείου Παγωμένου ὠκεανοῦ, νοτιοανατολικῶς ὑπὸ τῇ ὀροσειρᾶς Γιαμπλονόβιϊ-Στανόβιϊ καὶ Καμτσιάτκα καὶ δυτικῶς ὑπὸ τῆς χώρας τῶν Σαμογετῶν καὶ τῶν Τουγκούζων. Τὸ κλίμα εἶναι ἠπειρωτικὸν καὶ ψυχρότατον. Ἡ θερμοκρασία εἶναι κατὰ τὸν Ἰανουάριον —43°, κατὰ δὲ τὸν Ἰούλιον +19°. Ἡ δημοκρατία τῶν Γιακούτων διασχίζεται ὑπὸ τῶν ποταμῶν Λένα, Ἰντιγκίρκα καὶ Κολύμα. Ὁ πληθυσμὸς συνίσταται ἐκ Γιακούτων, Τουγκούζων, Λαμούτων, Κοργάκων καὶ Ρώσων. Ἡ κρατοῦσα θρησκεία εἶναι ἡ τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν. Σημαντικὸν εἶναι τὸ ἐμπόριον ἐλεφαντοδοντος μαμούθ. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ Γιακοὺτσκ.

Γιακοὺτσκ *(Γεωγρ.)*. Πόλις τῆς Σιβηρίας, πρωτεύουσα τῆς δημοκρατίας τῶν Γιακούτων, ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Λένα.

Digitized by Google

Κάτ. 7000. Εἶναι μία τῶν ψυχροτέρων πόλεων τῆς γῆς. Σημαντικὸν ἐμπόριον γουναρικῶν καὶ ἐλεφαντόδοντος μαμούθ. — Μ.

Γιάκς (Jaksch), *Ἀντώνιος, ἱππότης τοῦ Wartenhorst.* Βοηθὸς ἰατρὸς ἐκ Πράγας 1810—1887). Διηύθυνεν ὡς καθηγητὴς καὶ μυστικοσύμβουλος ἰατρὸς τὴν 6ην ἰατρικὴν κλινικὴν τῆς Πράγας ἀπὸ τοῦ 1850—1881. Συ έγραψε μεταξὺ ἄλλων καὶ περὶ ὄγκων τοῦ στομάχου, περὶ αὐτομάτου θεραπείας τῶν βαλβιδικῶν παθήσεων τῆς καρδίας κτλ. Ο. Ρ.

— **Γιάκς** (Jaksch), *Ροδόλφος, ἱππότης τοῦ Wartenhorst.* Βοηθὸς ἰατρός, υἱὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς τῷ 1855 ἐν Πράγᾳ. Τῷ 1887 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς παιδιατρικῆς ἐν Graz, τῷ δὲ 1889 τῆς ἐσωτερικῆς παθολογίας ἐν Πράγᾳ. Διετέλεσε μέλος πλείστων ἰατρικῶν ἑταιρειῶν καὶ συνέγραψεν ὑπὲρ τὰς 200 ἐργασίας: περὶ ὀξόνης, διοξικοῦ ὀξέος, κλινικῆς διαγνωστικῆς τῶν ἐσωτερικῶν νόσων διὰ τῆς βακτηριολογικῆς χημικῆς καὶ μικροσκοπικῆς ἐξετάσεως (Βιέννη 1882), περὶ δηλητηριάσεων, λευχαιμίας, λευκοκυτώσεως, τετανίας, περὶ διαγνωστικῆς καὶ θεραπευτικῆς τῶν νόσων τοῦ αἵματος κ.τ.λ. Ο. Ρ.

Γιαλά-κιοϊ *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς περιφερείας Μαλγάρων τοῦ ἐν Ἀνατολ. Θράκῃ νομοῦ Ραιδεστοῦ, ὅπερ ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς (1920) ἐκαλεῖτο *Γαληνὸν* καὶ ἠρίθμει 193 κατοίκους.

Γιαλὰκ-ντερὲ *[Γεωγρ].* Ποταμὸς ἐκβάλλων ἐν τῇ Προποντίδι, 2½ μίλλ ΝΔ (πλάτ. 40°42'45" Β, μηκ. 28°28'20" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ 497: Gulf of Ismid) τοῦ ἀκρωτηρίου *Ντίλ-Μπουρνοῦ*, ΝΔ κέρατος τοῦ κόλπου τῆς Νικομηδείας. Σ. Ε. Λ.

γιαλαυπὶ (τό). Καλεῖται οὕτως ἐν Σκύρῳ μεταξωτὸν ὕφασμα ἐμφανίζον διαφόρους στιλπνὰς ἀποχρώσεις, ὀφειλομένας εἰς τὸ ὅτι κατὰ τὴν ὕφανσίν του μεταχειρίζονται ἄλλου χρώματος μέταξαν ὡς στιμόνι καὶ ἄλλου ὡς φάδι. Οἱ δύο χρωματισμοὶ ἀναμιγνυόμενοι ἐκπέμπουν, ἀναλόγως τῆς γωνίας τῆς προσπτώσεως τῶν ἀκτίνων τοῦ φωτός, ἀναλαμπὰς διαφόρων ἀποχρώσεων. Τὰ *γιαλαυπιά*, ἕνεκα τῶν δύο βασικῶν χρωματισμῶν ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀπαρτίζονται, λέγονται εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος *δίλογα.* Α. Χ.

Γιαλαντζαλῆ *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Γαλήνη.

Γιαλαντζῆ-μπουρνοῦ *[Παραλ. Γεωγρ.].* Ἀκρωτήριον ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Ἐφέσου (πλάτ. 37°51' Β, μηκ. 27°16' Ἀν., χάρ. ἀγγλ. 3446: Paspargo to Samos strait). Σ. Ε. Λ.

γιαλαντζῆ-ντολμᾶς βλ. ντολμᾶς.

Γιαλαντζὴκ *[Γεωγρ.].* Συνοικισμὸς τῆς ἐπαρχίας Ὀρεστιάδος, ἤδη καλούμενος Ὑαλιὰ (βλ. λ.).

γιαλελὶ (τά)· Ἰδιωματ., εἶδος γιλέκου.

Γιαλεράκης. —1) *Ἀντώνιος.* Σφακιανὸς Ἀγωνιστὴς καὶ ἰδιοκτήτης τοῦ πλοίου «Ἅγιος Νικόλαος». Μὲ αὐτὸ περιέπλεε τὴν Κρήτην καὶ ἐβοήθησε τὰς παρ' αὐτὴν μικρὰς νήσους. Κατόπιν ἐπολέμησεν εἰς Πελοπόννησον καὶ εἰς τὸ Αἰγαῖον. —2. *Χατζησταῦρος*, ἀδελφὸς τοῦ ἀνωτέρω, ἐπίσης ναυτικός. Μεγάλας ὑπηρεσίας παρέσχεν εἰς τὸν ἐν Κρήτῃ ἀγῶνα. Γ. Δ. Κ.

Γιάλη *[Παραλ. Γεωγρ.].* Κοινὴ ὀνομασία τῆς ἐν Ἀμοργῷ κωμοπόλεως Αἰγιάλης (βλ. λ. καὶ Αἰγαῖον τ. Β' σ. 404α).

Γιαλὴπ λιμὰν *[Παραλ. Γεωγρ.].* Λιμὴν τῆς νήσου *Ἀφησιας* τῆς Προποντίδος (πλάτ. 40° 29' ²/₃ Β, μηκ. 27° 32' ²/₅ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2242: Marmara islands and Pashaliman group), εἰς τὸν νότιον μυχὸν τοῦ ὅρμου Ἀραμπλὰρ (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

Γιαλῆς, *Νικόλαος.* Ἀγωνιστὴς ἐκ Σκιάθου, ὁ καὶ *Αἰγιαλῆς* λεγόμενος. Πλοιοκτήτης τοῦ βρικίου «Ὀδυσσεύς», ἔλαβε τὴν ἐντολὴν ἀπὸ τοὺς Ψαριανούς, μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ 1824, νὰ συλλέξῃ τοὺς σκορπισθέντας ἀπὸ τὰς νήσους συμπατριώτας του καὶ νὰ κατάσχῃ τὰ τυχὸν διαρπαγέντα ψαριανὰ πλοῖα. Ἐπολέμησε γενναιότατα εἰς διαφόρους περιστάσεις ἐναντίον τοῦ Τοπάλ-πασᾶ. Ἀπὸ τούτου κατάγεται ἡ οἰκογένεια *Αἰγιαλεῖδη* ἐν Σκιάθῳ. Γ. Δ. Κ.

γιαλί, *γιαλίζω, γιαλιστερὸς* κλπ.· βλ. γυαλί, γυαλίζω, γυαλιστερὸς κλπ.

Γιαλὶ *[Παραλ. Γεωγρ.].* Νησίον τῶν Δωδεκανήσων (ἡ κορυφή του 580 ποδ., πλάτ. 36° 40' ¼ Β., μηκ. 27° 09' ¾ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1898 Kos, Niseros and Piscopi) εἰς 1 ⅜ μιλ. Δ. ΒΔ. τῆς Νισύρου. Επιμηκες, 2 ⅜ μιλ. ἀπὸ ΝΔ. πρὸς ΒΑ, ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο τμήματα, ὧν ἕκαστον εὔρους μιλίου, συνδεόμενα κατὰ τὸ μέσον τοῦ νησίου διὰ στενοτάτου ἰσθμοῦ, καθ' ὃν οἱ μυχοὶ δύο εὐρέων ὅρμων σχηματιζομένων ἀμφοτέρωθεν τοῦ νησίου. Σ. Ε. Λ.

—**Γιαλὶ** *[Παραλ. Γεωγρ.].* Ἀσφαλὴς φυσικὸς λιμὴν τῆς Καραμανίας (πλάτ 36° 12' Β, μηκ. 29° 56' ½ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ 236: Rhodos island to Karaburnu) ἐν τῇ ἀκτῇ τῆς ἀρχαίας Λυκίας, προστατευόμενος ἀπὸ τὰς ἐγγὺς αὐτοῦ νησῖδας Ἅγιος Ἠλίας καὶ Ἀσσυλάδα καὶ ἔχων ΝΔ αὐτοῦ, ὡς κυματοθραύστην πελώριον, τὴν ἐπιμήκη νῆσον Κάκαβα (ἀρχ. *Δολιχίστη*). Ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἐκαλεῖτο *Σόμηνα* (τὰ) ἢ *Σίμηνα.* Σ. Ε. Λ.

— **Γιαλὶ-κιοϊ** *[Παραλ Γεωγρ.].* Γραφικὸν χωρίον τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς τοῦ Βοσπόρου, συνάπτον τὸ χωρίον Μπεϊκὸζ πρὸς τὸ σουλτανικὸν περίπτερον τοῦ Χουγγιάρ-Ἰσκαλεσσί, ἐπὶ τῆς Β ἀκτῆς τοῦ ὅρμου Μπεϊκὸζ (πλάτ. 41° 08' Β, μηκ. 29°05'½ Ἀν., χάρτ. ἀγγ. 2401: Beikos, Umur and Buyukdere bays). Σ. Ε. Λ.

—**Γιαλὶ-ταρλὰ** *[Παραλ Γεωγρ.].* Σωστικὸς σταθμὸς τῆς ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου ἀκτῆς τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης (Μηδείας), εἰς 8½ μιλ. ΔΒΔ τοῦ Β στομίου τοῦ Βοσπόρου (πλάτ. 41°15'⅛ Β, μηκ. 28°56' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2230: Bosporus to Cape Kaliakra). Ἐξσφενδονίζει σχοινοφόρον πύραυλον εἰς τὰ παρὰ τὴν ἀκτὴν κινδυνεύοντα πλοῖα. Σ. Ε. Λ.

Γιάλια *[Παραλ. Γεωγρ.].* Ἀγκάλη τῆς νήσου Ἄνδρου ἀμέσως πρὸς βορρᾶν τοῦ λιμένος Κάστρο (βλ. λ. Αἰγαῖον τ Β' σ 401α).

Γιαλιατζὴκ *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Χαλκηδών.

Γιαλίδι *[Παραλ. Γεωγρ.].* Ὕφορμος τῆς νήσου Ἀστυπαλαίας, βορείως τοῦ ἀκρωτηρίου Χειλοῦ (βλ. λ. Αἰγαῖον τ. Β' σ. 411α).

Γιαλιμλῆ *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Κοπτερόν.

Γιαλισκάριον *[Γεωγρ.].* Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ἁγίου Πολυκάρπου τῆς ἐπαρχία Ἰκαρίας τοῦ νομοῦ Σάμου. Κάτ. (1928) 70.

Γιαλιτζὴκ *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Φίληρος.

«Γιαλκούτ» Συλλογὴ μιδρασικῶν ἑρμηνειῶν, σχολίων καὶ ἀνεκδότων, εἰλημμένων ἐκ τοῦ Ταλμοὺδ καὶ ἐξ ἀρχαίων μιδρασικῶν πηγῶν, διῃρημένη εἰς δύο τμήματα, ἐξ ὧν τὸ πρῶτον περιλαμβάνει ἑρμηνολογίας ἐπὶ τῆς Πεντατεύχου, τὸ δὲ δεύτερον ἐπὶ τῶν προφητῶν καὶ τῶν ἁγιογράφων. Οἱ Zunz, Epstein, Rappoport κ. ἄ. θεωροῦν ὡς συνθέτην τῆς συλλογῆς τὸν *Σιμεὼν Καρά*, ἀκμάσαντα ἐν Β Γερμανίᾳ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, ἐξ οὗ καὶ ὁ τίτλος «Γιαλκοὺτ-Σιμεωνί». Τὸ β' μέρος ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἐν Θεσσαλονίκῃ τῷ 1521, τὸ δὲ α' τῷ 1526, ἀμφότερα δὲ ἐν Βενετίᾳ τῷ 1566

[*Leopold Zunz:* Literatur Geschichte, σ. 28.] Γ. ΕΛΙΓΙΑ

Γιαλληνᾶς ἢ **Γιαλλινᾶς**· βλ. Γυαλινᾶς.

Γιαλμὰλ ἢ **Γιαμὰλ** καὶ **Γιαουμὰλ** (Yalmal, Jalmal, Ialmal, Iamal) *[Γεωγρ.].* Χερσόνησος τῆς Σιβηρίας, ἐν τῷ κυβερνείῳ τοῦ Τομπόλσκ, μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ὂμπ ποταμοῦ καὶ τῆς θαλάσσης τοῦ Καρᾶ. Λέγεται καὶ χερσόνησος τῶν Σαμογετῶν, οἵτινες χρησιμοποιοῦν αὐτὴν πρὸς βοσκήν. — Μ.

Γιάλοβα *[Γεωγρ.].* Πολίχνη τῆς νοτίας ἀκτῆς τῶν προσγείων τοῦ κόλπου τῆς Νικομηδείας (πλάτ 40°39'20" Β. μηκ. 29°15'30" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 497: Gulf of Ismid) μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων *Ντιβὲ Μπουρνοὺ Μπουρνοῦ* καὶ *Τσιατὰλ Μπουρνοῦ*, ἕδρα τοῦ ὁμωνύμου δήμου (ναχιέ), τῆς ὑποδιοικήσεως Καραμουσὰλ τοῦ νομοῦ (τέως σαντζακίου) Νικομηδείας ἢ Ἰζμίτ, διασημος διὰ τὰ θειοῦχα θερμὰ λουτρά της. Ἀπέχει 28 ναυτικὰ μίλλια ἀπὸ τῆς Νικομηδείας καὶ 27 μίλλια ΝΔ τοῦ λιμένος τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Οἱ κάτοικοί της ἀνήρχοντο πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν ἑλληνικῶν καὶ τουρκικῶν πληθυσμῶν εἰς 1025, ἐκ τῶν ὁποίων 520 Ἕλληνες καὶ 275 Ἀρμένιοι. Οἱ Ἕλληνες μετηνάστευσαν τῷ 1923 εἰς Ἑλλάδα. Εἰς τὴν θέσιν τῆς Γιάλοβας, ἥτις ἐκαλεῖτο καὶ *Δρέπανον* ἢ *Δρεπάνι*, ὑπῆρχεν ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων συνοικισμὸς καλούμενος *Πυθία*, γνωστὸς ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας. Ἐδῶ ἡρπάγη κατὰ τὰ μυθολογούμενα ὁ Ὕλας, εἷς τῶν ἀργοναυτῶν, σύντροφος τοῦ Ἡρακλέους, ὑπὸ νυμφῶν, τὰς ὁποίας ἔθελξεν ἡ καλλονή του. Εἰς ἀναζήτησιν αὐτοῦ ἐξῆλθε, κατὰ τὸν αὐτὸν μῦθον, ὁ Ἡρακλῆς περιπλανηθεὶς ἐφ' ἱκανόν. Ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Ἡρακλέους εἶχον ἐγκαταστήσει εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν οἱ κάτοικοι τοῦ Βυζαντίου θέρμας μὲ ἱερὸν ἀφιερωμένον εἰς τὸν Ἀσκληπιόν. Κατὰ τοὺς χριστιανικοὺς χρόνους ἡ μήτηρ τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου Ἑλένη, ἐπανερχομένη ἐξ Ἱερουσαλήμ, ἐπεσκέφθη τὰς θέρμας καὶ κατέρριψε τὰ ἐκεῖ εἰδωλολατρικὰ κτίσματα, ἀντικαταστήσασα αὐτὰ διὰ θερμῶν θολωτῶν σῳζομένων μέχρι σήμερον, κτίσασα δὲ συγχρόνως ἄσυλον καὶ παλάτιον, τοῦ ὁποίου τὰ ἐρείπια σῴζονται μέχρι σήμερον, εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας ὥρας ἀπὸ τῆς σημερινῆς Γιάλοβας. Τὸν ἐκεῖ συνοικισμὸν ὠνόμασε Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας *Ἑλενούπολιν* πρὸς τιμὴν τῆς μητρός του. Τῶν θερμῶν λουτρῶν χρῆσιν ἔκαμε καὶ ὁ ἴδιος ἀσθενήσας, ἀλλὰ δὲν ὠφελήθη. Ἐν Ἑλενουπόλει ἐκτίσθη καὶ ναὸς τῆς Ἁγίας Ἑλένης, τοῦ ὁποίου τὰ ἐρείπια ὀνομάζονται ὑπὸ τῶν Τούρκων «Καρὰ-Κλίσα» (Μαυροκλήσι). Ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τὰς θέρμας τῆς Ἑλενουπόλεως ἐπεσκέφθη ἡ αὐτοκράτειρα Θεοδώρα μὲ συνοδείαν 4000, ὡς λέγεται, προσώπων. Ἡ πόλις μετωνομάσθη τότε εἰς *Σωτηρόπολιν.* Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους εἰς τὰς θέρμας τῆς Γιάλοβας μετέβη ἡ μήτηρ τοῦ σουλτάνου Μετζὶτ συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ ἰατροῦ Μίλλιγκεν. Κατὰ τοὺς πολέμους τῶν σταυροφοριῶν ὑπεχώρησεν εἰς Γιάλοβαν ὁ ὑπὸ τοὺς Πέτρον τὸν Ἐρημίτην καὶ Οὐάλτερον σταυροφορικὸς στρατός, διωκόμενος ὑπὸ τῶν Σελτζούκων Τούρκων, ἀφοῦ ἔχασε 25.000 ἄνδρας, ἐκ τῶν ὀστῶν τῶν ὁποίων οἱ νικηταὶ ἐσχημάτισαν θριαμβευτικὴν πυραμίδα.

Τὰς θερμοπηγὰς ὀνομάζουσι σήμερον οἱ Τοῦρκοι Ἀϊγ-χαμάμ, διότι ἀναβλύζουσιν ἐκ βράχου ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ ὁμωνύμου ὄρους, εἰς ὕψος 80 μέτρων εἰς ἀπόστασιν 8 χλμ. ΝΔ. τοῦ μικροῦ λιμένος τῆς Γιάλοβας, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἄγει εἰς τὰς θέρμας ἁμαξιτὴ ὁδός. Αἱ θερμοπηγαὶ εἶναι πέντε, ἔχουσαι θερμοκρασίαν ἄνω τῶν 60° Κελσίου, τὸ δὲ ὕδωρ αὐτῶν περιέχει θειοῦχον ὑδρογόνον, ἰώδιον καὶ ἄζωτον. Εἶναι λίαν ἀποτελεσματικαὶ κατὰ τῶν ρευματισμῶν, τοῦ διαβήτου, τῶν χρονίων κατάρρων κ. ἄ. Ἐπὶ σουλτάνου Ἀβδοὺλ Χαμὶτ αἱ παλαιαὶ ἐγκαταστάσεις κατηδαφίσθησαν, ἀντ' αὐτῶν δὲ ἐκτίσθη νέον λουτροθεραπευτήριον μὲ ξενοδοχεῖον, καζῖνον, ἰδιαίτερα περίπτερα διὰ τοὺς πλουσίους ἀσθενεῖς καὶ οἰκίσκους διὰ τοὺς ἀπορωτέρους, μὲ ὁδοὺς δενδροφύτους. Συγχρόνως ἐγκαθιδρύθη καὶ τακτικὴ ἡμερησία ἀτμοπλοϊκὴ συγκοινωνία μετὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

— **Γιάλοβα** *[Γεωγρ.].* Ἀγκυροβόλιον εἰς τὸν Β.ΒΔ μυχὸν τοῦ κολπίζοντος λιμένος τῆς Πύλου, ἀνατολικῶς τοῦ μεταξὺ βορείας ἐσχατιᾶς τῆς νήσου Σφακτηρίας καὶ τῆς χερσονησῖδος τοῦ *Παλιοῦ Ἀβαρίνου* (πλάτ. 36°48'⅛ Β, μηκ. 21°40'½ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 207: West coasts of Morea from Kastro Tornese to Venetico καὶ 211: Navarin bay), καὶ ὁμώνυμος μικροσυνοικισμὸς τῆς κοινότητος Πύλου τῆς ἐπαρχίας Πυλίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας ἔχων κατοίκους 1928) 49. Πρὸ τοῦ ἀγκυροβολίου διακρίνονται ἐν τῷ βυθῷ ναυάγια πλοίων τοῦ τουρκοαιγυπτιακοῦ στόλου. Τὴν βορείαν ἀκτήν του ἀποτελεῖ τὸ προσχωματικὸν βέλος τῆς μεγάλης καὶ ἰχθυοέσσης λιμνοθαλάσσης *Νιαλλιάνη.* Σ. Ε. Λ.

— **Γιάλοβα** *[Παρ. Γεωγρ.].* Ὁ Β.ΒΑ μυχὸς τοῦ μεγάλου τῆς νήσου Σκιάθου λιμένος (πλάτ. 39°09'¼ Β, μηκ. 21°30'⅜ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2072: Scopelos Group καὶ 1199: Skiathos harbour). Γραφικωτάτη τοποθεσία, παρ' ἣν μικρὰ φερώνυμος λιμνοθάλασσα. Σ. Ε. Λ.

Γιαλοβάτς *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐν τῇ Πισιδίᾳ, ἕδρα τῆς ὁμωνύμου ὑποδιοικήσεως, ὑπαγομένης εἰς τὴν διοίκησιν Χαμὶτ-ἀμπὰτ τῆς τέως γενικῆς διοικήσεως Ἰκονίου. Κεῖται εἰς ἀπόστασιν 80 χιλιομέτρων ΒΑ τῆς Σπυρτης ἐν μέσῳ καταφύτων κήπων καὶ ἀμπέλων, ἔχει δὲ 5000 περίπου κατοίκους.

Ἡ ὁμώνυμος ὑποδιοίκησις κεῖται ἀνατολικῶς τῆς λίμνης Ἐγερδὶρ καὶ Δ τῆς λίμνης Ὀλουμπουρλοῦ καὶ ἔχει 36 χωρία μὲ 20.000 περίπου κατοίκους. Ν. Μ.

— **Γιαλοβάτς** *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς Τουρκίας ἐν τῇ ὑποδιοικήσει (καζᾶ) Τεφνί, τῆς διοικήσεως Βουρδουρίου (τῆς τέως γενικ. διοικήσεως Ἰκονίου). Ν. Μ.

Γιαλομίτσα (Ialomitsa) *[Γεωγρ.].* Ποταμὸς τῆς Ρουμανίας· βλ. Ἰαλομίτσα.

Γιαλομονάχωρο(ν) *[Γεωγρ.].* Μικροσυνοικισμὸς τῆς ἐν Κρήτῃ κοινότητος Πηγαϊδακίων τῆς ἐπαρχίας Καινουρίου τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου. Κάτ. (1928) 20.

γιαλόπικρο (τό) *[Βοτ.].* Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *γλαύκιον τὸ γνήσιον* (Glaucium corniculatum).

γιαλὸς (ὁ)· δημοτ. τύπος τοῦ αἰγιαλὸς (βλ. λ.), παραλία: «πάνω γιαλὸ γιαλὸ» κατὰ μῆκος τῆς παραλίας, «ἔλα τὴν ἄκρη τὸ γιαλὸ κι' ἐγὼ νὰ 'ρθῶ τὸν ἄμμο» || συνεκδοχ. ἡ θάλασσα: «ἔχει ὁ γιαλὸς φουρτοῦνα»· παροιμ. «κάμε τὸ καλὸ καὶ ρίξ' το 'ς τὸ γιαλό». Β. Φ.

Γιαλοῦ *[Γεωγρ.].* Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Σπάτων τῆς ἐπαρχίας Ἀττικῆς τοῦ νομοῦ Ἀττικοβοιωτίας. Κάτ. (1928) 55.

Γιαλοῦ (Ya lou, Yalou ἢ Ya Lou-Kiang) *[Γεωγρ.].* Ποταμὸς τῆς Ἀσίας, χρησιμεύων ὡς ὅριον μεταξὺ Μαντζουρίας καὶ Κορέας. Πηγάζει ἐκ τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ Τσόνγκ-Σὰν καὶ χύνεται εἰς τὸν κόλπον τῆς Κορέας, παρὰ τὸν Βίζου, μετὰ ροῦν 600 περίπου χλμ., ἐξ ὧν τὰ 200 εἶναι πλωτά. Ὁ

Digitized by Google

Γιαλοῦ ἀποτελεῖ τὸ φυσικὸν χώρισμα ὅπερ προστατεύει τὴν Μαντζουρίαν ἀπὸ τὰς ἐξ ἀνατολῶν ἐπιδρομάς. —Μ.

— [ΣΤΡΑΤ. ΙΣΤΟΡ.] Κατὰ τὸν ρωσοϊαπωνικὸν πόλεμον (1904—1905) εὑρέθησαν τὴν 20 Ἀπριλίου 1904 τ' ἀντίπαλα στρατεύματα ἑκατέρωθεν τοῦ κάτω Γιαλοῦ· ἡ μὲν 1η ἰαπωνικὴ στρα ιὰ τοῦ στρατηγοῦ Κουρόκι (40.000 ἄνδρες, 130 πυροβόλα) ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης μὲ τὴν ἐντολὴν

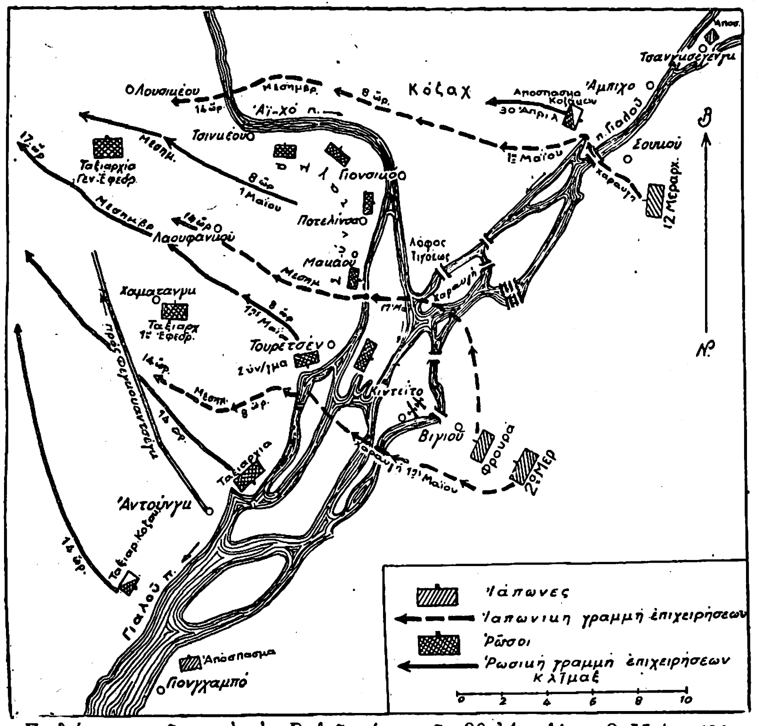

Σχεδιάγραμμα τῆς παρὰ τὸν Γιαλοῦ μάχης τῆς 30 Ἀπριλίου—2 Μαΐου 1904.

τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς κατοχῆς τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ τούτου, τὸ δὲ ρωσικὸν ἀνατολικὸν ἀπόσπασμα τοῦ στρατηγοῦ Sassoulitch (20.000 ἄνδρες, 50 πυροβόλα) ἐγκατεστημένον σχοινοτενῶς ἐπὶ μήκους 20 περίπου χλμ. ἐν ἀμυντικαῖς θέσεσιν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ κάτω Γιαλοῦ καὶ Ἀϊχό, μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ ἐπιβραδύνῃ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον χρόνον τὴν προσπέρασιν τῶν Ἰαπώνων ἐπὶ τῆς ὄχθης ταύτης, χωρὶς ὅμως νὰ ἐμπλακῇ εἰς ἀποφασιστικὸν μέχρι πέρατος ἀγῶνα.

Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 20—30 Ἀπριλίου, οἱ μὲν Ρῶσοι ἠσχολοῦντο εἰς τὴν ἀμυντικὴν ὀργάνωσιν, χωρὶς ὅμως νὰ λάβωσιν οὐδὲν μέτρον ἐρεύνης καὶ ἀσφαλείας, οἱ δ' Ἰάπωνες εἰς τὴν ἐξεύρεσιν τῶν μέσων καὶ τὴν πῆξιν διαφόρων γεφυρῶν ἐπὶ τοῦ Γιαλοῦ, προκαλυπτόμενοι τόσον τελείως ὄπισθεν τῶν ὑψηλῶν ὀρυζώνων (gaolian), ὥστε οἱ Ρῶσοι ἠγνόουν παντελῶς τὴν ἐγγὺς παρουσίαν των. Τὴν 30 Ἀπριλίου ἐξέπεμψαν οἱ Ἰάπωνες ἀποσπάσματα πρὸς τὴν δεξιὰν ὄχθην, ἵνα προκαλύψωσι τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ· τὸ μὲν τῆς 2ας μεραρχίας πρὸς Τουρεντσὲν (Τσιουλανσιέ), τὸ τῆς φρουρᾶς πρὸς τὸν λόφον τῆς Τίγρεως, τὸ δὲ τῆς 12 μεραρχίας πρὸς τὸ ὄρος Κοζάχ, ἀπωθῆσαν τὸ ἐκεῖ ἀπόσπασμα Κοζάκων, πρὸς δ' ἔταξαν πυροβολικὸν ἐπὶ τῆς νησῖδος Κιντεῖτο. Τὴν χαραυγὴν τῆς 1 Μαΐου ἤρχισεν ἡ διάβασις τοῦ Γιαλοῦ καὶ ἡ προχώρησις, ὡς ἐν τῷ σχεδιαγράμματι ἐμφαίνεται, δηλαδὴ ἐπίθεσις κατὰ μέτωπον διὰ τῶν ἀποσπασμάτων τῆς 2ας μεραρχίας καὶ τῆς φρουρᾶς καὶ ὑπερκέρασις τοῦ ἀριστεροῦ τῶν Ρώσων διὰ τῆς 12ης πρὸς τὴν κατεύθυνσιν Γιονσικὸ-Τσινκέου, πρὸς ἣν οἱ Ρῶσοι εἶχον τάξει ἀσθενεστάτας μονάδας. Τὸ ρωσικὸν πυροβολικὸν ἀπεπειράθη νὰ παρεμποδίσῃ τὴν ἰαπωνικὴν ταύτην προέλασιν, ἀλλὰ τάχιστα ἠναγκάσθη νὰ σιγήσῃ. Περὶ ὥραν 8ην οἱ Ρῶσοι ὑπεχώρησαν πρὸς τὴν δευτέραν γραμμὴν ἀμύνης, δηλαδὴ εἰς Χαματάνγκ-Λιουσικέου. Περὶ τὴν μεσημβρίαν οἱ Ἰάπωνες ἤρχισαν τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῆς γραμμῆς ταύτης, περὶ δὲ τὴν 14ην ὥραν ἡ 12 μεραρχία ἤρχισεν ἀπειλοῦσα κύκλωσιν κατὰ τοῦ ἀριστεροῦ τῶν Ρώσων, ὁπότε μετὰ τρίωρον ἐρρωμένην ἀντίστασιν ἠναγκάσθησαν περὶ τὴν 17ην ὥραν νὰ ὑποχωρήσωσιν οἱ Ρῶσοι πρὸς Φενγκουατσέγκ, χωρὶς ὅμως νὰ καταδιωχθῶσιν ὑπὸ τῶν Ἰαπώνων, λόγῳ τῆς ὑπερμέτρου κοπώσεώς των.

Ὁ Ρῶσος στρατηγὸς Σασούλιτς δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτῷ ἐντολήν, καθ' ὅσον δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπιβραδύνῃ τὴν διὰ τοῦ Γιαλοῦ διάβασιν τοῦ ἐχθροῦ, δεδομένου ὅτι ἡ ἀπὸ 20 μέχρι 30 Ἀπριλίου χρονοτριβὴ τῶν Ἰαπώνων οὐδόλως ὠφέλειτο εἰς αὐτόν, διότι ἠγνόει καὶ τὴν παρουσίαν των ἀκόμη ἐγγὺς τοῦ Γιαλοῦ. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

— [ΝΑΥΤ. ΙΣΤΟΡ.] Παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ *Γιαλοῦ* συνήφθη τῷ 1894 ναυμαχία μεταξὺ σινικοῦ καὶ ἰαπωνικοῦ στόλου. Ὁ ναύαρχος Ἴτο ἡγούμενος τῶν Ἰαπώνων ἔπλευσε πρὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ πρὸς παρεμπόδισιν πάσης ἀπὸ θαλάσσης ἐνισχύσεως τῶν ἐκ Κορέας ὑποχωρούντων Σινῶν· πρὸς τὸν Γιαλοῦ ἔσπευδε καὶ μεταγωγικὸς στόλος φέρων 8.000 Σινῶν, παραπεμπόμενος ὑπὸ σινικοῦ στόλου ὑπὸ τὸν ναύαρχον Τίγκ. Ὁ σινικὸ στρατὸς ἀπεβιβάζετο ἤδη ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ στόλου, ὅστις οὐδὲν πλοῖον εἶχεν ἀφήσει ἐκτὸς τοῦ ποταμοῦ πρὸς ἀνίχνευσιν, ὅτε περὶ τὴν μεσημβρίαν περίπου τῆς 17 Σεπτεμβρίου 1894 ἐπεφάνη ὁ Ἴτο. Ὁ ὑπ' αὐτὸν στόλος συνέκειτο ἐκ 4 ἐλαφρῶν καταδρομικῶν, 6 βαρυτέρων σκαφῶν καὶ δύο μικρῶν διαδρομέων· ὁ ἀντίπαλος στόλος ἀπετελεῖτο ἐκ 10 σκαφῶν, ὧν 3 μεγάλα θωρηκτά, 4 καταδρομικὰ καὶ 3 μικρὰ τοιαῦτα, τῶν συνοδευόντων τὸν στόλον 6 τορπιλλοβόλων καὶ 2 εἰσέτι καταδρομικῶν μὴ προλαβόντων νὰ ἐξέλθωσι τοῦ ποταμοῦ καὶ μὴ λαβόντων μέρος εἰς τὴν μάχην. Ὁ ἰαπωνικὸς στόλος ὑπερεῖχεν εἰς ταχύτητα, ἀλλ' ὑπελείπετο πολὺ εἰς θώρακα καὶ βαρὺ πυροβολικόν, ἔχων μόνον 12 πυροβόλα διαμετρήματος ἄνω τῶν 0.20, ἐνῷ οἱ Σῖναι εἶχον 75 τοιαῦτα. Οἱ Ἰάπωνες εἶχον 119 ταχυβόλα ἔναντι 58 τῶν Σινῶν καὶ 32 τορπιλλοβλητικὰ μηχανήματα ἔναντι 42. Ἡ προσπέλασις τοῦ μὲν σινικοῦ στόλου ἐγένετο ἐν γραμμῇ μετώπου, τοῦ δὲ ἰαπωνικοῦ ἐν γραμμῇ παραγωγῆς μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὴν ἐλαφρὰν μοῖραν. Οἱ Σῖναι κατήρξαντο τοῦ πυρὸς ἀπὸ 6000 μ., ἀλλ' ἡ βολή των ἦτο βραχεῖα· οἱ Ἰάπωνες δὲν ἀπήντησαν ἀλλ' ἐξηκολούθησαν τὴν πορείαν των ἕως οὗ ἡ πρώτη μοῖρά των, ὑπερβᾶσα τὸ ἄκρον δεξιὸν τοῦ σινικοῦ στόλου, ἐξετέλεσε διαδοχικὴν στροφὴν δεξιᾷ, ὅτε καὶ κατήρξατο τοῦ πυρὸς ἀπὸ 3000 μ. Τὸ πῦρ τῶν Ἰαπώνων ἦτο εὐστοχώτατον· μετ' ὀλίγον τὸ «Γιάγκ-Οὐέϊ» φλεγόμενον φεύγει πρὸς τὴν ἀκτήν, ὅπου ἐξώκειλε, τὸ δὲ «Τσάο-γιοὺγκ» ἐβυθίσθη. Ὁ ἰαπωνικὸς στόλος ἐξηκολούθησε τὴν κυκλοτερῆ κίνησιν, ὅτε τὰ σινικὰ τορπιλλικὰ ἐξώρμησαν ἐκ τοῦ στομίου τοῦ Γιαλοῦ πρὸς ἐπίθεσιν· τότε στρέψασα ἀριστερᾷ ἡ μοῖρα τῶν καταδρομικῶν τὰ διώκει φεύγοντα πάλιν πρὸς τὸν ποταμόν. Ἡ κυρία ἰαπωνικὴ μοῖρα ἐξακολουθήσασα τὴν κυκλοτερῆ κίνησιν ἔφθασεν εἰς τὰ νῶτα τῆς σινικῆς παρατάξεως· ἀντιληφθεὶς τότε ὁ Ἴτο ὅτι τὰ βραδυποροῦντα «Χεγέϊ», «Ἀκάγι», καὶ «Σαΐκιο-Μάρου» εἶχον περιέλθει εἰς δυσχερῆ θέσιν ἀπομονωθέντα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σινικοῦ στόλου, ἀνεκάλεσε τὴν μοῖραν τῶν καταδρομικῶν, ἥτις ἀναστρέψασα ἐπανῆλθεν ἐκ τῆς διώξεως τῶν τορπιλλικῶν καὶ οὕτως ἡ σινικὴ παράταξις ἐτέθη μεταξὺ δύο πυρῶν. Ἡ μάχη ἐξακολουθεῖ κρατερά. Ὁ Τιγκ μάχεται πεισμόνως, ἀλλ' ο ὑπ' αὐτὸν λιποψυχοῦσι· τὸ «Τσὶ-γουέν», προφασιζόμενον ψευδῶς, ὡς ἀπεδείχθη κατόπιν, σοβαρὰς βλάβας, ἀποσύρεται τοῦ πεδίου τῆς μάχης, τὸ δὲ παράδειγμά του ἀκολουθεῖ καὶ ἕτερον πλοῖον, ὅπερ ἐν τῇ φυγῇ του ἐξώκειλεν ἐπὶ τῶν βράχων τοῦ Ταλιὲν-γουάν. Ὁ Ἴτο συγκεντροῖ ἤδη ὅλα του τὰ πυρὰ κατὰ τῶν ὑπολοίπων τεσσάρων ἐχθρικῶν πλοίων, ἐξ ὧν τὰ μὲν δύο ἐβυθίσθησαν, τὰ δὲ ἄλλα μετὰ τοῦ ναυάρχου Τὶγκ διέφυγον ὡς ἐκ τῆς ἰσχυρᾶς θωρακίσεώς των καὶ τῆς ἐπελθούσης νυκτός. Ἡ μάχη ὑπῆρξε φονικὴ ἑκατέρωθεν, ὁ δὲ Ἴτο ἠναγκάσθη ἕνεκεν τῶν μεγάλων ζημιῶν τῆς ναυαρχίδος του νὰ μεταφέρῃ τὸ σῆμά του κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μάχης ἐπὶ ἄλλου πλοίου. Γ. Ν. ΝΙΚΟΤΣΑΡΑΣ

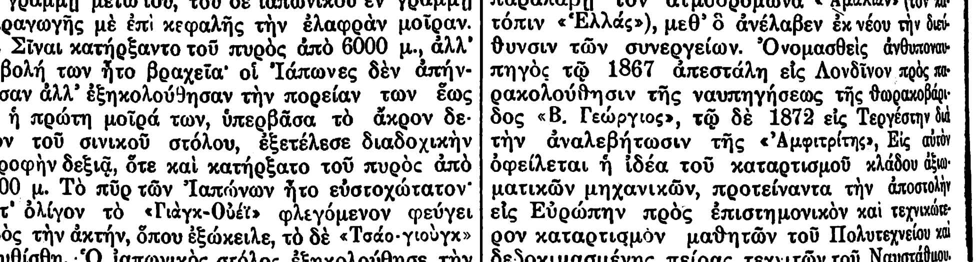

Φάσις Α΄ Φάσις Β΄ Φάσις Γ΄

Σχεδιάγραμμα τῶν φάσεων τῆς παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Γιαλοῦ ναυμαχίας μεταξὺ τοῦ Ρωσικοῦ καὶ τοῦ Ἰαπωνικοῦ στόλου.

[*Ἰαπωνικὸς στόλος:* Α. Γιοσίνο, Β. Τακασίχο, Γ. Ἀκιτσουσίμα, Δ. Νανίβα, Ε. Ματσουσίμα, Ζ. Τσιγιόδα, Η. Ἰτσουχουσίμα, Θ. Χασιδάτ, Ι. Φοῦζ·, Κ. Χ γιέϊ, Λ. Ἀκάγ , Μ. Σοΐκιο-Μάρου.
Σινικὸς στόλος: α. Γιάγκ-οὐέϊ, β. Τσάο-γιούγκ, γ. Λαΐ-γιουέν, δ. Σίγκ-γιουσέν, ε. Σὲν-γιουέν, ζ. Τίγκ-γιουέν, η. Κίγκ-γιουέν, ϑ Σίχ-γιουέν, ι. Κουὰγκ-κάϊ, κ. Τσὶ-γιουέν.]

Γιαλούδι *[Παραλ. Γεωγρ.].* Ὅρμος τῆς νήσου Κύθνου (βλ. λ. Αἰ αῖον τ. Β΄ σ. 399 γ).

— **Γιαλούδι, *Βαθὺ*—,** *[Παραλ. Γεωγρ.].* Ὁρμίσκος τῆς νήσου Σύρου παρὰ τὸν προλιμένα τῆς Ἑρμουπόλεως (βλ. λ. Αἰγαῖον τ. Β΄ σ. 400 β).

— **Γιαλούδια, *Δυσ*—** *[Παραλ. Γεωγρ.].* Ὅρμος τῆς νήσου Σερίφου (βλ. λ. Αἰγαῖον τ. Β΄ σ. 402 β).

Γιαλουράκος, *Νικόλαος.* Ἀγωνιστὴς ἐκ Λακωνίας. Ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Πετρόμπεην καὶ τὸν Γεώργιον Μαυρομιχάλην. Ἐτραυματίσθη εἰς τὸν Ἁλμυρόν. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἐτιμήθη ἀξιωματικὸς τῆς φάλαγγος. Γ. Δ. Κ.

Γιαλούρης. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἀναφέρονται οἱ ἑξῆς Ἀγωνισταί: —1) ***Ἀναγνώστης***, ἐκ Ψαρῶν, φονευθεὶς κατὰ τὴν καταστροφὴν τῆς νήσου.— 2) ***Ἀπόστολος***, ἀδελφὸς αὐτοῦ, φονευθεὶς τῷ 1825 εἰς Νεόκαστρον.—3) ***Ἰωάννης***. Πλοίαρχος διαφόρων μιστίκων, μετέσχε διαφόρων ναυμαχιῶν καὶ ἄλλων ναυτικῶν ἐπεισοδίων τοῦ Ἀγῶνος· διέπρεψεν εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου τῷ 1825 καὶ εἰς τὴν ναυμαχίαν τοῦ Πάπα. Γ. Δ. Κ.

Γιαλούσης, *Νάσος.* Κλέφτης ἐξ Θεσσαλίας. Κατεδιώχθη ὑπὸ τοῦ Βελῆ Γκέκα τῷ 1806 καὶ ἐφονεύθη παρὰ τὰ Ἀμπελάκια. Γ. Δ. Κ.

— **Γιαλούσης, *Σοφοκλῆς.*** Ναυπηγὸς καὶ μηχανικὸς τοῦ Π. ναυτικοῦ (1836—1923). Σπουδάσας εἰς Ἀγγλίαν διωρίσθη τῷ 1860 διευθυντὴς τῶν συνεργείων τοῦ Π. Ναυστάθμου, ἀπεστάλη τὸ αὐτὸ ἔτος εἰς Λονδῖνον ὅπως μετὰ τοῦ Παλάσκα παραλάβῃ τὸν ἀτμοδρόμωνα «Ἀμαλίαν» (τὸν κατόπιν «Ἑλλάς»), μεθ' ὃ ἀνέλαβεν ἐκ νέου τὴν διεύθυνσιν τῶν συνεργείων. Ὀνομασθεὶς ἀνθυποναυπηγὸς τῷ 1867 ἀπεστάλη εἰς Λονδῖνον πρὸς παρακολούθησιν τῆς ναυπηγήσεως τῆς θωρακοβάριδος «Β. Γεώργιος», τῷ δὲ 1872 εἰς Τεργέστην διὰ τὴν ἀναλεβήτωσιν τῆς «Ἀμφιτρίτης». Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἡ ἰδέα τοῦ καταρτισμοῦ κλάδου ἀξιωματικῶν μηχανικῶν, προτείναντα τὴν ἀποστολὴν εἰς Εὐρώπην πρὸς ἐπιστημονικὸν καὶ τεχνικώτερον καταρτισμὸν μαθητῶν τοῦ Πολυτεχνείου καὶ δεδοκιμασμένης πείρας τεχνιτῶν τοῦ Ναυστάθμου. Ὀνομασθεὶς δὲ ὁ Γιαλούσης (1882) «ναυπηγὸς ἐπιθεωρητὴς τῶν ἀτμομηχανῶν», μετετάχθη ὡς ἀρχηγὸς τοῦ ὃν ἐδημιούργησε κλάδου (1883) ὑπὸ βαθμὸν ἀρχιμηχανικοῦ β΄ τάξεως. Ἀπεστρατεύθη ὡς ἀρχιμηχανικὸς τῷ 1898. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γιάλπουχ ἢ ***Γιάλπουγκ*** (Jalpuch, Jalpug) *[Γεωγρ.].* Ποταμὸς καὶ λίμνη τῆς Ρουμανίας. Ὁ ποταμὸς πηγάζει ἐκ τῶν ὑψωμάτων τῆς περιφερείας τοῦ Κισνοβίου τῆς Βεσσαραβίας, διευθυνόμενος δὲ πρὸς νότον ρέει παραλλήλως πρὸς τὸν Προῦθον καὶ χύνεται εἰς τὴν λίμνην Γιάλπουχ παρὰ τὴν πόλιν Μπόλγκραντ μετὰ ροῦν 108 χλμ. Ἡ λίμνη σχηματίζεται ἐκ τῶν ὑδάτων αὐτοῦ, ἔχει μῆκος 50 χλμ., πλάτος 2—5 χλμ. καὶ ὁλικὴν ἐπιφάνειαν 230 τετρ. χλμ. Ἡ λίμνη αὕτη δυτικῶς τοῦ Ἰσμαηλίου μετατρέπεται εἰς τὸ ἕλος Κουγκουρλοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου χύνεται εἰς τὸν Δούναβιν. —Μ.

Γιάλτα (Yalta, Jalta, Ialta) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Ρωσίας ἐν Κριμαίᾳ, ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τοῦ Εὐξείνου,

Digitized by Google

εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Γιάϊλα, εἰς ἀπόστασιν 51 χλμ. Ν τῆς Συμφερουπόλεως. Κάτ. 13.000. Εἶναι ἡ *Γαλίτα* τῶν Ἀράβων γεωγράφων. Ἀνῆκεν εἰς τὸ θαλάσσιον κράτος τῶν Γενουησίων, οἱ ὁποῖοι διετήρουν ἐκεῖ ἀντιπρόσωπον. Κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα κατεστράφη ὑπὸ σεισμοῦ. Τῷ 1861 ἦτο ἀσήμαντον χωρίον, ὅτε ἡ αὐτοκράτειρα τῆς Ρωσίας ἠγόρασε τὸ παρακείμενον κτῆμα τῆς Λειβαδίας, ὅπου ἔκτισε θερινὸν ἀνάκτορον. Τοῦτο ἔδωσεν ἀφορμὴν νὰ μεταβληθῇ ἡ Γιάλτα ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν εἰς κέντρον τῶν πλουσίων ἀσθενῶν, οἵτινες μετέβαινον ἐκεῖ χάριν τοῦ εὐκραοῦς κλίματος καὶ ἔκτισαν ὡραιοτάτας ἐπαύλεις. Ἔκτοτε ἀπέβη μία τῶν πολυανθρωποτέρων χειμερινῶν διαμονῶν τῆς Ρωσίας, ἐπονομασθεῖσα ἡ «Νίκαια τῆς Ρωσίας». Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τῶν Μπολσεβίκων ἡ αὐτοκρατορικὴ ἔπαυλις καὶ τὰ μεγάλα ξενοδοχεῖα μετεβλήθησαν εἰς σανατόρια ἐργατῶν. Μ. Δ. Β.

—*[Παρ. Γεωγρ.]* Ὁ ὅρμος τῆς Γιάλτας κεῖται εἰς ἀπόστασιν $4^{1}/_{2}$ μιλ. Β τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀϊτοδὼρ (βλ. λ.) καὶ εἶναι σωτήριος διὰ τὰ ἱστιοφόρα, ἅτινα, πλέοντα ἀπὸ Θεοδοσίας πρὸς Κέρτς, καταλαμβάνονται ἀπὸ ἰσχυρὰς ἀπὸ Β κακοκαιρίας (πλάτ. 44°29′ Β, μῆκ. 34°11′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2210: (Yalta and Urzuf roads). Ἔχει ναυτικὸν φωτισμὸν διὰ σημείων εὐθυγραμμίσεως, σήμαντρα ὁμίχλης καὶ σῆμα προγνώσεως κακοκαιρίας. Σ. Ε. Λ.

—**Γιάλτα** (Yalta) *[Παραλ. Γεωγρ.]* Ὅρμος τῆς Β ἀκτῆς τῆς Ἀζοφικῆς, μεταξὺ Ταϊγανίου καὶ Μπερδιάνσκας. Εἰς 8 μίλ. νοτίως (πλάτ. 46°52° Β, μῆκ. 37°08′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2234: Sea of Azov) οἱ ὕφαλοι *Βεζούβιος*. Σ. Ε. Λ.

Γιάλτρα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἱστιαίας (τέως Ξηροχωρίου) τοῦ νομοῦ Εὐβοίας ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτοικοι (1928) 1178. Κεῖται ἐπὶ ὀροπεδίου παρὰ τὸν ὁμώνυμον ὅρμον, ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ πηγαίων καὶ φρεατίων ὑδάτων. Εἰς τὴν περιφέρειαν αὐτοῦ ὑπάρχουσι δάση, κυρίως ἐκ πεύκης, ἐξ ὧν ἐνεργεῖται σημαντικὴ ῥητινοσυλλογὴ (15.000 ὀκ. ἐτησίως) καὶ ξυλανθρακοποιία. Ἡ κυριωτέρα καλλιέργεια εἶναι ἡ τῆς ἀμπέλου, καταλαμβάνουσα 4.000 στρεμμάτων. Ὁ οἶνος εἶναι τὸ μόνον προϊὸν μὲ ἀπόδοσιν ὑπὲρ τὸ $1^{1}/_{2}$ ἑκατομ. ὀκάδων ἐτησίως. Ἡ κτηνοτροφία συνίσταται ἐκ τῆς ἐκτροφῆς 2.500 αἰγοπροβάτων, ἐξ ὧν λαμβάνονται ἐτησίως περὶ τὰς 5—6.000 ὀκάδες ἐκλεκτοῦ τυροῦ. Παρὰ τὸ χωρίον ὑπάρχει λιγνιτωρυχεῖον ἀργοῦν. Τὸ χωρίον μετὰ τῆς παραλίας Αἰδηψοῦ συγκοινωνεῖ διὰ βατῆς ὁδοῦ (ὥρ. 3), ἐκεῖθεν δὲ μετὰ τῆς Ἱστιαίας δι' ἁμαξιτῆς (χμτρ. 19). Δ. Ε. Μ.

—**Γιάλτρα** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος καὶ χερσόνησος, ἀποτελοῦσα τὴν ΒΔ τῆς Εὐβοίας ἐσχατιάν. Καὶ ἡ μὲν χερσόνησος, χωρίζουσα τὸν Β Εὐβοϊκὸν ἀπὸ τοῦ διέκπλου τῶν Ὠρεῶν, ἑνουμένους διὰ τοῦ διέκπλου τῆς Κνημῖδος, καὶ ἀντικρύζουσα τὸν Μαλιακὸν κόλπον συνδέεται δι' ἰσθμοῦ, οὗ τὸ μέγιστον τῆς στενότητος, 1100 μ., εὑρίσκεται εἰς $3^{1}/_{8}$ μιλ. δυτικῶς τοῦ καταβαθμοῦ τῆς κωμοπόλεως (οὐχὶ τῶν λουτρῶν) *Αἰδηψοῦ*. Εἶναι σχήματος ἐπιμήκους ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς (8 μιλ.) καὶ ἐκτείνεται ἀπὸ Ν πρὸς Β $2^{1}/_{2}$ περίπου μίλλια. Ἡ ὑψηλοτέρα της κορυφὴ Ξεροσουβάλα, ὕψους 740 μέτρων, καταλαμβάνει τὸ κέντρον περίπου τῆς χερσονήσου, ἀποτελοῦσα μετὰ χθαμαλωτέρας κορυφῆς (620 μέτρ.), ἐγγὺς καὶ πρὸς νότον ἐκείνης κειμένης, ὡραῖον τοπίον εἰς τοὺς διαπλέοντας ἀπὸ τοῦ Εὐβοϊκοῦ πρὸς τὸν διέκπλουν τῶν Ὠρεῶν. Ἀπολήγει δὲ πρὸς Δ ΝΔ μὲν εἰς τὸ ἀκρωτήριον Λιθάδα (ἀρχ. Κήναιον) ἔχον πρὸ αὐτοῦ τὰ Λιχαδονήσια (ἀρχ. Λιχάδας): Μονολκά, ἀνωνύμους καὶ Στρογγύλην ἐφ' ἧς φάρος, ἀπὸ τῆς συστάδος τῶν ὁποίων χωρίζεται διὰ τοῦ στενοῦ Μονολήι, τοῦ «Πόρου τῶν Λιχάδων» ἐπισήμως ὀνομαζομένου, τοῦ «ἐπὶ Κῦνον πορθμοῦ» (*Στράβ.* Didot 383, 15) τῶν ἀρχαίων· πρὸς Δ ΒΔ δὲ εἰς τὴν χθαμαλὴν γλῶσσαν *Βασιλίνα* (βλ. λ.). Ἐπ' αὐτῆς τὰ χωρία *Λιθάδα* (ἀρχ. Δῖον, μητρόπολις τῶν Κανῶν τῆς Αἰολίδος κατὰ Στράβωνα) ἤ, κατὰ τὴν ἀπογραφήν, Λιχάς, ἔχον πληθυσμὸν 337 κατοίκων, *Παλαιοχώρι* (κ. 79) καὶ τὰ *Γιάλτρα* (βλ. λ.). Ο δὲ ὅρμος ἀποτελεῖ τὸν ΒΔ μυχὸν τοῦ κολπίζοντος ὅρμου τῆς Αἰδηψοῦ, ἔχων καθαρὰς κινδύνων τὰς ἀκτάς του καὶ βάθος μέγιστον 17 ὀργ. Ὁ μυχός του μήκους μιλλίου καὶ ὁμοιόμορφος ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν ἀνατολικὴν ἀκτὴν τοῦ ἰσθμοῦ, σχηματίζοντος ἐν τῇ δυτικῇ ἀκτῇ του τὸν ἀντίπυγον ὅρμον Κρυφολιμάνι ἐπὶ τοῦ διέκπλου τῶν Ὠρεῶν. Σ. Ε. Λ.

γιάμα (τό)· βλ. λ. γιάγμα.

Γιάμα (Yama) *[Ἰνδ. μυθολ.]*. Θεὸς τοῦ θανάτου καὶ κριτὴς τῶν νεκρῶν. Κατὰ τὰς Βέδας εἶναι ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, ὅστις κατῆλθεν εἰς τὸν Ἅδην καὶ παρεσκεύασεν ἐν αὐτῷ τὰ ἐνδιαιτήματα τῶν ψυχῶν. Οἱ δύο κύνες του διαφυλάσσουν τὴν εἴσοδον τοῦ παραδείσου. Ἐν τῇ μεταγενεστέρᾳ μυθολογίᾳ εἶναι ὁ τρομερὸς θεός, ὁ ὁδηγῶν τὰς ψυχὰς εἰς τὸν κάτω κόσμον, συγχρόνως δὲ θεωρεῖται ὡς φύλαξ τοῦ κόσμου καὶ προστάτης θεὸς τῶν νοτίων Ἰνδιῶν. Α. Δ.

Γιαμαγκάτα (Yamagata), *Ἀριτόμο, πρίγκιψ*—. Ἰάπων στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς (1838—1922). Διεκρίθη κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον τοῦ 1868—1869, ὡς ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ. Τῷ 1884 ἀπενεμήθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος εἰς αὐτὸν ὁ τίτλος τοῦ κόμιτος, κατὰ δὲ τὸ 1885 ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ τῆς Δικαιοσύνης. Κατὰ τὸν Σινοϊαπωνικὸν πόλεμον τοῦ 1894 διετέλεσε διοικητὴς τοῦ πρώτου σώματος στρατοῦ, συνεπείᾳ δὲ τῆς ἐπιδειχθείσης ἱκανότητος ὠνομάσθη τῷ 1895 μαρκήσιος. Τῷ 1904 ἔλαβε μέρος εἰς τὸν Ρωσοϊαπωνικὸν πόλεμον ὡς ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου τοῦ ἰαπωνικοῦ στρατοῦ, εἰς ἀναγνώρισιν δὲ τῶν κατὰ τὸν πόλεμον παρασχεθεισῶν ὑπ' αὐτοῦ ὑπηρεσιῶν ἀπενεμήθη εἰς αὐτὸν ὁ τίτλος τοῦ πρίγκιπος τῷ 1897. Ἐγένετο δύο φορὰς πρωθυπουργός, τῷ 1889 καὶ καὶ τῷ 1898, καὶ ὑπῆρξεν ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ἰαπώνων συντηρητικῶν. — Β.

Γιαμαλῆς, *Γεώργιος Γ.* Ἀγωνιστὴς ἀπὸ τοῦ 1866 καὶ ἑξῆς, γνωστότερος ὑπὸ τὸ ὄνομα *Παπᾶ-Γιαμαλῆς*. Γεννηθεὶς ἐν Κατωχωρίῳ Κρήτης τῷ 1820, διῆλθε τὴν παιδικήν του ἡλικίαν ἐν τῇ νήσῳ Ἀμοργῷ, ὅπου κατέφυγεν ἡ οἰκογένεια φεύγουσα τὰς ἐν Κρήτῃ σφαγὰς κατὰ τὴν μεγάλην ἐπανάστασιν τοῦ 1821. Ἐπανελθὼν δὲ μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ Ἀγῶνος ἐκείνου, νεαρώτατος ἐχειροτονήθη ἱερεύς, ὅθεν καὶ τὸ ὄνομα. Ὡς Παπᾶ-Γιαμαλῆς δὲ κατὰ τὰ ἐν Κρήτῃ κρατοῦντα, μετέσχε τῶν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του κρητικῶν ἀγώνων ἐνεργότατα, μάλιστα κατὰ τὸ 1866. Κατήρτισε τότε ἰδίαις δαπάναις σῶμα ὁπλοφόρων ἐκ τῶν συγχωριανῶν του καὶ κατέλαβεν ἐπίκαιρον ὀχυρὰν θέσιν πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Ἱεραπέτρας, ἄνωθεν τοῦ χωρίου Γιαννίτσι. Ἐνταῦθα ἐπιδιορθώσας παλαιὸν ἑνετικὸν πύργον ἔστησε τὸ στρατόπεδόν του καὶ ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς ἑνώσεως. Ἐπελθόντος ὅμως πολυαρίθμου τουρκικοῦ στρατοῦ ἐκ Βιάννου καὶ Σητείας ἠναγκάσθησαν οἱ ἐπαναστάται νὰ ἀποσυρθῶσιν εἰς Μεραμβέλλον, ὁπόθεν ὁρμώμενοι προσέβαλλον συνεχῶς τοὺς Τούρκους. Παγιωθείσης τῆς ἐπαναστάσεως ἐξελέγη πρόεδρος τῆς ἐπαναστατικῆς ἐπιτροπείας ὁ Παπᾶ-Γιαμαλῆς, διατηρήσας τὸ ἀξίωμα καθ' ὅλην τὴν ἐπανάστασιν. Κατὰ τὴν λῆξιν τῆς ἐπαναστάσεως, τῷ 1869, μὴ θελήσας νὰ ὑποταχθῇ ἐπειράθη νὰ δραπετεύσῃ μετὰ τοῦ ὁπλαρχηγοῦ Ἐμμ. Λακέρδα δι' ἁλιευτικοῦ πλοιαρίου. Συλληφθέντες δὲ ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φυλακὰς καὶ μετὰ πολύμηνον εἱρκτὴν ἠλευθερώθησαν. Τότε ὁ Παπᾶ-Γιαμαλῆς κατέφυγεν εἰς Ἀθήνας, τῷ δὲ 1878 κατῆλθεν εἰς Κρήτην κομίζων καὶ 2500 ὅπλα. Μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ἐπαναστάσεως ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας, ἀφοσιωθεὶς εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων του. Ἀπέθανε δὲ τῷ 1889 ἐνταῦθα καὶ ἐτάφη δημοσίᾳ δαπάνῃ καὶ μὲ τιμὰς ὑποστρατήγου. Κατὰ τὸς ἐπαναστάσεις τοῦ 1866 καὶ 1878 μετέσχε 44 μαχῶν καὶ ἐπληγώθη δίς. Υἱοὶ αὐτοῦ εἶναι: ὁ ***Νικόλαος Γιαμαλάκις***, ὅστις διετέλεσε μέλος τῆς δωδεκαμελοῦς ἐπιτροπῆς τοῦ 1897 πρὸς σύνταξιν τοῦ κρητικοῦ πολιτεύματος, μέλος τοῦ Ἐκτελεστικοῦ καὶ τῆς πρώτης ὑπὸ τὸν πρίγκιπα Γεώργιον κυβερνήσεως τῆς Κρήτης, εἰσαγγελεὺς ἐφετῶν μετὰ τὴν ἕνωσιν καὶ ἤδη σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας, καὶ ὁ ***Ματθαῖος Γιαμαλάκις*** ταγματάρχης ἐν τῇ χωροφυλακῇ. Ε. Γ.

Γιαμαμᾶ *[Γεωγρ.]*. Τμῆμα τῆς ἀραβικῆς χερσονήσου μεταξὺ τοῦ Νέτζιτ καὶ τοῦ Μπαχρέϊν, διάσημον διὰ τὴν ἐκεῖ μεγάλην νίκην τοῦ Χάλετ κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ μωαμεθανισμοῦ. Ν. Μ.

Γιαμαμπὲ *νὸ Ἀκαχίτο*. Ἰάπων ποιητὴς τοῦ Η' αἰῶνος μ. Χ. Μετὰ τοῦ Χιτομάρο ἀποτελεῖ τὴν δυάδα τῶν μεγίστων Ἰαπώνων ποιητῶν τοῦ «αἰῶνος τοῦ Νάρα». Ἡ ζωή του ὑπῆρξε περιπετειώδης. Ἐταξίδευσε πολύ, ἔλαβε δὲ μέρος εἰς ἐπισήμους ἀποστολάς. Ι. Μ. Π.

«**Γιαμάτο *Μονογκατάρι***». Ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον, σημαίνοντα κατὰ λέξιν: «Διηγήσεις τοῦ Γιαμάτο», φέρεται ἀνθολογία ἰαπωνικῶν πεζογραφημάτων, ἀγνώστου συγγραφέως ἢ συλλογέως, ἀνήκουσα εἰς τὰ μέσα τοῦ Ι' αἰῶνος μ. Χ. Τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἀνθολογίας ταύτης ἀποτελεῖται ἐκ παλαιοτέρων διηγήσεων, ὡς «Ὁ τάφος τῆς νεαρᾶς θυγατρὸς τοῦ Οὐνοΐ», μεταπλασθεισῶν ἐπὶ τὸ νεωτεριστικώτερον καὶ περιβληθεισῶν κομψότερον καὶ μᾶλλον ἐπαγωγὸν ὕφος. Ὁ τίτλος ἀποδεικνύει, ὅτι ἀναφέρονται εἰς τὸ *Γιαμάτο*, ὅπερ ὑπῆρξεν ἀείποτε ἡ κοιτὶς τῆς ἰαπωνικῆς ζωῆς καὶ ἡ καρδία τοῦ ἰαπωνικοῦ ἔθνους, καὶ ὅτι κατ' ἀκολουθίαν ἀποτελοῦν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἑτέρας ὁμοίας συλλογὰς ἰνδοσινικῆς προελεύσεως, πιστὴν ἔκφρασιν τοῦ διανοητικοῦ κόσμου τῶν Ἰαπώνων. Ι. Μ. Π.

γιάμβος (ὁ) *[Βοτ.]*· κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ εὐγενία ἢ *ἴαμβος* (Eugenia jambos) (βλ. λ.).

Γιαμέθιν (Yamèthin) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ ἐπαρχία τῆς Ἄνω Βιρμανίας. Ἡ πόλις ἔχει 8680 κατ. καὶ εἶναι σιδηροδρομικὸν καὶ ἐμπορικὸν κέντρον ἀξιόλογον διὰ τὰ κράτη τοῦ Σάν. Τὸ διαμέρισμα τοῦ Γιαμέθιν κεῖται μεταξὺ τῶν διαμερισμάτων Μεϊκτίλα, Μάγκουε, Τούνγκου καὶ τῶν κρατῶν τοῦ Σάν. Ἔχει ἐπιφάνειαν 11.725 τετρ. χλμ. καὶ 300.000 κατοίκους. Τὰ κυριώτερα προϊόντα αὐτοῦ εἶναι ἡ ὄρυζα καὶ οἱ ἐλαιώδεις καρποί. Ἐν αὐτῇ ἀκμάζει ἡ βιομηχανία τῆς μεταλλουργίας καὶ ἡ διακοσμητικὴ ἀγγειοπλαστική. —Μ.

Γιάμνας *[Γεωγρ.]*. Παραπόταμος τοῦ ποταμοῦ Γάγγου (βλ. λ. τ. Η' σ 10 β).

Γιάμνιτσερ (Jamnitzer), ***Βέντσελ***. Περιώνυμος Γερμανὸς χρυσοχόος (1505—1585). Ὑπῆρξε χρυσοχόος τῆς αὐλῆς Καρόλου τοῦ Ε', Φερδινάνδου τοῦ Α', Μαξιμιλιανοῦ τοῦ Β' καὶ Ρουδόλφου τοῦ Β'. Τὰ ὑπεροχώτερα τῶν ἔργων του εἶναι μικρὸν κιβώτιον κοσμημάτων, ἀποκείμενον ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Δρέσδης, μία χρυσῆ κύλιξ, κιβώτιον κοσμημάτων, ἐπὶ τοῦ καλύμματος τοῦ ὁποίου ἀπεικονίζονται οἱ ἆθλοι τοῦ Ἡρακλέους, εὑρισκόμενον ἐν τῷ θησαυροφυλακίῳ τοῦ Μονάχου καὶ κύλιξ μὲ τὴν εἰκόνα Μαξιμιλιανοῦ τοῦ Β'. — Β.

Γιαμπὰν-*ἀμπάτ*. Ὑποδιοίκησις τοῦ βιλαετίου Ἀγκύρας ἐν Τουρκίᾳ, κειμένη εἰς τὰ Β. τοῦ νομοῦ, ἀριθμοῦσα 175 χωρία καὶ 50.000 κατοίκων περίπου ἐν συνόλῳ. Ἕδρα αὐτῆς εἶναι τὸ χωρίον Σορμπᾶ (κάτ. 600). Παράγει δημητριακά, ὄρυζαν, ὄσπρια, ὄπιον, τρέφει δὲ καὶ αἶγας ἀγκυρανὰς μὲ λεπτὸν μαλλίον (τιφτίκιον). Διαρρέεται δὲ ὑπὸ μικρῶν παραποτάμων τοῦ Σαγγαρίου καὶ ἔχει μικράς τινας λίμνας καὶ θερμοπηγάς. Ν. Μ.

γιαμπάνι (τὸ) *[Ναυτ.]*. Ὅρος τῆς κοινῆς τῶν ναυτικῶν μας Κυκλαδίων γλώσσης, σημαίνων τόπον ἀλίμενον. Συνηθέστερον τὸ συνώνυμον *γέρι*. Σ Ε.Λ.

Γιαμπατσικλῆ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Γιάμπολη.

Γιαμπλανίτσα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Νοτιοσλαβίας (κάτ. 375), ἐν τῇ Ἑρζεγοβίνῃ, οὐ μακρὰν τοῦ ποταμοῦ Νάροντος (Ναρέντας), παρ' ὃ καὶ σιδηροδρομικὸς σταθμὸς (ὑψόμ. 198 μ.) τῆς μεταξὺ τοῦ Σαραγέβου καὶ Ραγούσης σιδηροδρομικῆς γραμμῆς. Ἡ περιοχὴ τοῦ χωρίου φημίζεται διὰ τὰς φυσικὰς καλλονάς. Πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἀνῆκεν εἰς τὴν Αὐστρίαν. Ι. Σ. Σ.

—**Γιαμπλανίτσα** *[Γεωγρ.]*. Ἀσβεστολιθικὸν ὄρος τῆς Ἀλβανίας, ἐκτεινόμενον ὡς ὑψηλὴ καὶ στενὴ ὀροσειρὰ πρὸς Δ. τοῦ ποταμοῦ Μέλανος Δρίλωνος (Drin). Διευθύνεται ἐκ ΒΔ. πρὸς ΝΑ, συνέχεια δὲ τούτου, ἡ Βελίτσα, καταπίπτει ὡς χερσόνησος εἰς τὴν λίμνην τῆς Ἀχρίδος. Κατὰ τὸ ὕψος τῶν 1900 μ. σχηματίζεται πλατεῖα βαθμίς, γυμνή, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐπικάθηνται αἱ κύριαι κορυφαί, ὡς σειρὰ πυραμιδοειδῶν ἢ ὀγκωδῶν ἰδίων ὀρέων. Ἡ ὑψίστη φθάνει 2270 μ. Ὡς στερούμενον ὑδάτων εἶναι ἐντελῶς ἀκατοίκητον, λαμβάνεται δ' ὡς ὅριον μεταξὺ τῆς Ἀλβανίας καὶ τῆς Νοτιοσλαβίας. Κατὰ τὰς πρὸς τὴν Νοτιοσλαβίαν κλίσεις τοῦ ὄρους ὑπάρχουν σημεῖα ἰσχυρῶν ἐπιδράσεων τῶν ἄλλοτε ἐνταῦθα ἐκτεινομένων παγετώνων (κογχῶ), ἅτινα περιγράφει ὁ Dediger (Traces glaciaires en Albanie et en Nouvelle Serbie ἐν τῇ «La Géographie» XXXI σ. 327 κ. ἑξ. 1917). Ι. Σ. Σ.

—**Γιαμπλανίτσα** *[Γεωγρ.]*. Ὀρεινὴ δίοδος κατὰ τὰ κεντρικὰ Καρπάθια ὄρη, δι' ἧς συγκοινωνεῖ σήμερον τὸ ἀνατολικώτατον τμῆμα τῆς Τσεχοσλοβακίας μετὰ τῆς Νοτίου Πολωνίας. Διὰ ταύτης διέρχεται σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ὡς καὶ ἁμαξιτὸς εἰς ὕψος 981 μ. Ι. Σ. Σ.

Γιαμπλόνσκυ (Jablonsky), ***Βολεσλαῦος***. Ψευδώνυμον τοῦ Τσέχου ποιητοῦ *Καρόλου* Τουπὺ (βλ.λ.).

Γιαμπλόσκωφ (Jablochkoff), ***Παῦλος***. Ρῶσος μηχανικὸς (1847—1894). Ἵδρυσε τῷ 1877 ἐν Παρισίοις ἐργοστάσιον ἠλεκτροφωτισμοῦ καὶ ἀνεκάλυψεν ἀνεξαρτήτως τοῦ Ἔντισον τὴν διανομὴν τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος εἰς πλείονας λυχνίας ἄνευ ἀμοιβαίων διαταραχῶν. Αἱ ὑπ' αὐτοῦ ἀνακαλυφθεῖσαι καὶ φέρουσαι τὸ ὄνομά του λυχνίαι ἔπαιξαν ἀπὸ τοῦ 1878 ἐπί τινα καιρὸν σημαντικὸν ῥόλον. ΑΝ. Δ.

Γιαμπλούνκα *[Γεωγρ.]*. Ὀρεινὴ δίοδος ὁμωνύμων ὀρέων κατὰ τὰ ὅρια τῆς Οὐγγαρίας καὶ Σιλεσίας, ὑπαγομένη σήμερον εἰς τὴν Τσεχοσλοβακίαν. Ὁ διασχίζων σιδηρόδρομος τὸ ὀρεινὸν τοῦτο τμῆμα μεταξὺ τοῦ Ὄντερμπεργ καὶ τοῦ Κασσόου, διέρχεται ταύτην διὰ σήραγγος παρὰ ὁμώνυμον σταθμόν. Τὸ ὕψος τῆς διόδου εἶναι 551 μ. Ι. Σ. Σ.

Γιάμπο ἢ ***Γιανμπὰ-ἐλ-μπάχρ*** *[Γεωγρ.]*. Παράλιος πόλις τῆς Ἀραβίας, ἐπὶ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης (βλ. χάρτην Ἀραβίας ἐν λ. Ἀραβία), ἐν τῇ Χετζάζῃ, ὑπαγομένη ἄλλοτε εἰς τὴν τουρκικὴν διοίκησιν Μεδίνης, τῆς ὁποίας ἦτο καὶ τὸ ἐπίνειον, καὶ ἕδρα τῆς ὁμωνύμου ὑποδιοικήσεως. Ἔχει 5000 περίπου κατοίκων, λιμένα, τεῖχος καὶ 3 τζαμία,

Digitized by Google

Τὸ κλῖμα αὐτῆς εἶναι θερμότατον. Εἰς τὸ Γιάμπο ἀποβιβάζεται μέρος τῶν εἰς τοὺς ἱεροὺς τῶν Μουσουλμάνων τόπους μεταβαινόντων προσκυνητῶν.
Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

Γιάμπολη *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Γρατηνῆς, τῆς ἐπαρχίας Κομοτηνῆς, τοῦ νομοῦ Ροδόπης. Κάτ. (1928) 120. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Γιαμπατσικλῆ*. Δ. Ε. Μ.

γιάμπολη (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ἐκ τῶν ριζῶν τῆς *γλυκορρίζης τῆς ἀτρίχου* (Glycyrrhiza glabra) ἐκχυλίσματος (βλ. λ. γλυκύρριζα *ἡ ἄτριχος*). Δ. Ν. Π.

Γιάμπολου, ἢ *Γιάμπολι δερεσὶ* (=Ἰωαννουπόλεως ποταμὸς) *[Γεωγρ.]*. Ποτάμιον τοῦ Πόντου (Μικρᾶς Ἀσίας) ἐν τῇ ὑποδιοικήσει Σουρμαίνων τῆς διοικήσεως Τραπεζοῦντος, ἀρδεύων μετὰ τριῶν ἄλλων, τοῦ Μοναχοῦ (Μοναχὸς-δερεσί), τοῦ Μέλανος (Καρὰ-δερεσὶ) καὶ τοῦ Μικροῦ (Κιουτσοὺκ-δερεσὶ) ὅλην τὴν περιοχὴν τῶν Σουρμαίνων. Αἱ πηγαὶ αὐτοῦ εἶναι ἐν τῇ ὑποδιοικήσει τοῦ Γκιουμοὺς-χανέ, ἔνθα κατὰ τὸν ἀνώτερον αὐτοῦ ροῦν διασχίζει τὴν κωμόπολιν Σάνταν.

[*Π. Κοντογιάννη*, Γεωγραφία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας σελ. 68 καὶ 86.]

γιάμπος (ὁ) *[Βοτ.]*· κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ εὐγενία *ἡ ἴαμβος* (Eugenia jambos) (βλ. λ.).

Γιαμπουδάκης, ***Κωνσταντῖνος***. Πολεμιστὴς ἐκ τοῦ χωρίου Ἄδελε τῆς Κρήτης. Ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαναστάσεως 1866—1869 λαβὼν τὰ ὅπλα ἡνώθη μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν καὶ διεκρίθη διὰ τὸν ἡρωϊσμόν του εἰς τὰς πρώτας περὶ τὴν Ρεθύμνην μάχας. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Μουσταφᾶ ἐναντίον τῶν ἐπαναστατῶν Ρεθύμνης, ὁ Γισμπουδάκης ἡνώθη μετὰ τῆς δρακὸς τῶν ἡρώων, οἵτινες ἀπεφάσισαν νὰ ὑπερασπισθῶσι τὴν ἱερὰν μονὴν τοῦ Ἀρκαδίου, ὅταν δὲ μετὰ λυσσώδεις ἀγῶνας εἰσῆλθον οἱ Τοῦρκοι ἐν τῷ προαυλίῳ τῆς μονῆς (9 Νοεμβρίου 1866), κατελθὼν εἰς τὸ ὑπόγειον, ἔνθα ἦτο ἀποθηκευμένη ἡ πυρῖτις, ἔθεσε πῦρ εἰς αὐτήν, κατὰ διαταγὴν τοῦ ἡγουμένου Χατζῆ Γαβριήλ, καὶ ἀνετίναξεν εἰς τὸν ἀέρα ὁλόκληρον τὴν ΒΑ γωνίαν τοῦ κτιρίου, συναπολεσθεὶς μετὰ πλείστων συναγωνιστῶν καὶ πολεμίων του. Ν. ΚΛΕ

Γιαμπουονόφσκι (Jablonowski). Πολωνικὸς οἶκος κομίτων καὶ δουκῶν καταγόμενος ἐκ τοῦ Γιαμπουόνοβο. Ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ διεκρίθη ὁ *Ἰωσὴφ-Ἀλέξανδρος Προῦς Γιαμπουονόφσκι* (1712—1777). Ὠνομάσθη βοϊβόδας τοῦ Νοβογκρόντεκ, τῷ δὲ 1743 ἔλαβε τὸν τίτλον Γερμανοῦ δουκός. Τῷ 1768, λόγῳ τῶν ἐν Πολωνίᾳ ταραχῶν, μετηνάστευσεν εἰς τὴν Λειψίαν, ὅπου ἐπεδόθη εἰς φιλοσοφικὰς καὶ ἐπιστημονικὰς σπουδάς. Ἔγραψε πολλὰ ἔργα εἰς τὴν πολωνικήν, τὴν λατινικὴν καὶ τὴν γαλλικὴν καὶ ἵδρυσε τῷ 1768 ἐν Λειψίᾳ τὴν «Γιαμπουονόφσκειον ἑταιρείαν τῶν ἐπιστημῶν» —Β.

Γιὰν (Jahn), ***Ἀλβέρτος***. Ἑλβετὸς ἱστορικὸς καὶ ἀρχαιολόγος (1811—1900). Ἀπὸ τοῦ 1840—1847 διετέλεσε ἔφορος τῆς βιβλιοθήκης τῆς Βέρνης ἀπὸ δὲ τοῦ 1853 δημόσιος ὑπάλληλος. Ἐκ τῶν συγγραφῶν αὐτοῦ ἀξιολογώτεραι εἶναι: «Τὸ καντόνιον τῆς Βέρνης» (1850), «Αἱ ἐν τῇ Ἑλβετίᾳ ἐτρουσκικαὶ ἀρχαιότητες» (ἐν τῷ περιοδικῷ «Mitteilungen der antiquar. Gesselschaft» τῆς Ζυρίχης, τόμ. 7, 1852), «Αἱ κελτικαὶ ἀρχαιότητες ἐν Ἑλβετίᾳ» (1860), «Ἀρχαῖα μνημεῖα καὶ θρῦλοι τοῦ Ἔμμενταλ», (1865). «Βοναπάρτης, Ταλλεϋράνδος καὶ Στάπφερ» (1869), «Ἱστορία τῶν Βουργουδίων» (1874, δύο τόμ.).

— **Γιὰν** (Jahn), ***Γουλιέλμος***. Αὐστριακὸς μουσικὸς (1835—1900). Ὑπῆρξε διευθυντὴς τοῦ μελοδραματικοῦ θεάτρου τῆς Βιέννης.

— **Γιὰν** (Jan), ***Κάρολος φὸν—***. Γερμανὸς φιλόλογος (1836—1899). Ἀπὸ τοῦ 1862—1896 ὑπῆρξε καθηγητὴς ἐν Ἀντελμπόντεν. Διεκρίθη ἰδίᾳ διὰ τὰς μελέτας του τὰς σχετικὰς πρὸς τὴν μουσικὴν των ἀρχαίων Ἑλλήνων. Τῷ 1895 ἐξέδωκε τὰ ἀποσπάσματα των ἀρχαίων Ἑλλήνων μουσικῶν (Musici scriptores Graeci). —Β.

— **Γιὰν** (Jahn), ***Ὄθων***. Γερμανὸς μουσικοκριτικὸς καὶ ἀρχαιολόγος (1813—1869), διορισθεὶς τακτικὸς καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας εἰς Γκράϊσβαλδ καὶ Λειψίαν. Ὁ Γιὰν ἔγραψε βιογραφίαν τοῦ Μόζαρτ (2 τόμ 1856—1859), ἔργον θεωρούμενον ὡς τὸ τελειότερον ἐξ ὅσων περὶ τοῦ μεγάλου τούτου μουσουργοῦ ἐγράφησαν. Μέγας ἀριθμὸς σημειώσεων, ἃς προώριζεν ὁ Γιὰν διὰ βιογραφίας τοῦ Μπετόβεν καὶ τοῦ Χάυδν, ἐχρησιμοποιήθησαν μετὰ τὸν θάνατόν του ὑπὸ τοῦ Τάυερ καὶ τοῦ Πόλ. Γ. Σ.

— **Γιὰν** (Jahn), ***Φρειδερῖκος-Λουδοβῖκος***. Γερμανὸς πατριώτης (1778—1852). Τῷ 1800 ἔγραψεν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Χαῖφνερ* ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐνίσχυσις τοῦ πατριωτισμοῦ ἐν Πρωσσίᾳ». Μετὰ τὴν ἐν Ἰέννῃ ἧτταν τῶν Γερμανῶν, κατέβαλε πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν, ὅπως παροξύνῃ τὸ μῖσος τῶν συμπατριωτῶν αὐτοῦ κατὰ τῶν Γάλλων. Τῷ 1811 ὑπῆρξε πρῶτος εἰσηγητὴς τοῦ συστήματος τῆς ὑπαίθρου γυμναστικῆς, περὶ ἧς ἔγραψε περισπούδαστον πραγματείαν: «Ἡ γερμανικὴ γυμναστική». Λόγῳ τῆς μεγάλης ἐπιβολῆς καὶ ἐπιρροῆς αὐτοῦ ἐπὶ τῶν νέων, θεωρηθεὶς ὡς δημαγωγὸς καὶ ἀντιδραστικός, συνελήφθη καὶ κατεδικάσθη εἰς δύο ἐτῶν φυλάκισιν, ἀλλ' ἠμνηστεύθη. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην συνέγραψε πολλὰ ἔργα σχετικὰ πρὸς τὴν παλαιοτέραν γερμανικὴν ἱστορίαν καὶ λογοτεχνίαν. Μετὰ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάρρησιν Φρειδερίκου Γουλιέλμου τοῦ Δ΄ ἐξελέγη μέλος τῆς πρωσσικῆς Βουλῆς. Κ. Ι. Β.

Γιὰν Μάϋεν (Jan Mayen) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τοῦ Βορείου Παγωμένου ὠκεανοῦ, μεταξὺ τῆς Γροιλανδίας καὶ Νορβηγίας ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς Ἰσλανδίας καὶ Σπιτσβέργης ἀφ' ἑτέρου, εἰς 70°49′—71°9′ Β. πλάτους καὶ 10°15′—11°24′ Δ. μήκους. Ἔχει ἐπιφάνειαν 413 τετραγ. χλμ., 55 χλμ. μῆκος καὶ 15 χλμ. πλάτος. Διαιρεῖται εἰς δύο ὀρεινοὺς ὄγκους ἑνουμένους διὰ στενῆς γλώσσης γῆς, πλάτους 3 χλμ. Εἶναι νῆσος ἡφαιστειογενής, ἡ ὑψηλοτέρα δὲ κορυφὴ τοῦ βορείου αὐτῆς τμήματος εἶναι τὸ ἐσβεσμένον ἡφαίστειον Μπέερενμπεργκ, ὕψους 2904 μ. Ὁ νότιος ὄγκος ἀποτελεῖ ὀροπέδιον μέσου ὕψους 300 μ. Αἱ ἀκταὶ αὐτῆς εἶναι δυσπρόσιτοι εἰς τὰ πλοῖα, συχνάκις δὲ ὁλόκληρος ἡ νῆσος εἶναι κεκαλυμμένη ὑπὸ πυκνῆς ὁμίχλης. Εἶναι νῆσος ἀκατοίκητος, ἐπισκέπτονται δὲ ταύτην κατὰ περιόδους μόνον οἱ ἁλιεῖς τῶν φωκῶν. Ἀνῆκε κατ' ἀρχὰς ὀνομαστικῶς εἰς τὴν Δανίαν, κατόπιν δὲ περιῆλθεν εἰς τὴν Νορβηγίαν. Τῷ 1882—1883 οἱ Αὐστριακοὶ ἐγκατέστησαν ἐπὶ τῆς νήσου μετεωρολογικὸν σταθμόν, Ὁλλανδοὶ δὲ ἄποικοι, ἐπιχειρήσαντες νὰ ἐγκατασταθοῦν ἐκεῖ μονίμως, ἀπωλέσθησαν. Ἐπ' ἐσχάτων ἐτοποθετήθη σταθμὸς ἀσυρμάτου τηλεγράφου. Ἡ νῆσος ἀνεκαλύφθη τῷ 1607 ὑπὸ τοῦ Ἐρρίκου Οὖδσων καὶ ὠνομάσθη κατ' ἀρχὰς μὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Κατόπιν ὅμως ἄλλοι ἐξερευνηταὶ ἔδωσαν εἰς αὐτὴν τὰ ὀνόματα: «Νῆσος τῆς Ἁγίας Τριάδος» «Νῆσος τοῦ Ρισελιέ». Τὸ σημερινὸν αὐτῆς ὄνομα ἐδόθη ὑπὸ τοῦ Ὁλλανδοῦ ἐξερευνητοῦ Jan Mayen, ὁ ὁποῖος ἐξηρεύνησεν αὐτὴν τῷ 1611. — Μ.

Γιάνα ἢ ***Γὲν*** (Jana, Jen) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Ρωσίας ἐν Σιβηρίᾳ, ἐν τῇ Σοβιετικῇ δημοκρατίᾳ τοῦ Γιακούτσκ, πηγάζων ἐκ τῶν ὀρέων Βερχογιάνσκ καὶ χυνόμενος εἰς τὸν Βόρειον Παγωμένον ὠκεανόν, μετὰ ροῦν 1030 χλμ. Κατὰ τὰς ἐκβολὰς αὐτοῦ σχηματίζει τεράστιον δέλτα μετὰ πολλῶν νησίδων. — Μ.

Γιανάουσσεκ (Janauschek), ***Φανή***. Περιώνυμος Αὐστριακὴ ἠθοποιὸς (1830—1904). Διεκρίθη ἐν Φραγκφούρτῃ, Δρέσδῃ καὶ Λονδίνῳ ἰδίᾳ εἰς τοὺς ρόλους τῆς ἐρωμένης.

Γιανάτσεκ (Janacek), ***Λέων***. Τσέχος μουσικοσυνθέτης, γεννηθεὶς τῷ 1854. Ἀπὸ τοῦ 1881 διηύθυνε τὴν παρ' αὐτοῦ ἱδρυθεῖσαν ἐν Μπρὸν σχολὴν πρὸς ἐκμάθησιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὀργάνου, τῷ δὲ 1919 διωρίσθη καθηγητὴς ἐν τῷ ᾠδείῳ τῆς αὐτῆς πόλεως. Τὸ ἀξιολογώτερον τῶν ἔργων αὐτοῦ εἶναι τὸ μελόδραμα «Γενούφα», Ἐπίσης διεκρίθη ὡς συνθέτης τεμαχίων δι' ὀρχήστραν ᾀσμάτων καὶ ἐκκλησιαστικῶν χορῶν.

Γιάνγκ (Young), ***Μπρίγκαμ***. Δεύτερος πρόεδρος τῆς Ἐκκλησίας τῶν Μορμόνων Ἀμερικῆς, γεννηθεὶς τῷ 1801 ἐν Β. Ἀμερικῇ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1877. Κατήγετο ἐξ οἰκογενείας χωρικῶν καὶ εἰς ἡλικίαν τριάκοντα ἐτῶν γνωρίσας τὰς θεωρίας τῶν Μορμόνων ἐγένετο φανατικὸς ὀπαδὸς αὐτῶν. Τῷ 1846, μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Μορμονισμοῦ Ἰωσὴφ Σμίθ, ὁ Γιάνγκ ἵδρυσε παρὰ τὴν λίμνην τῆς Οὐτάχης (Utah) ἀποικίαν μορμονικήν, ἡ ὁποία καὶ ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ Κογκρέσσου ὡς χώρα (territory). Ἐνταῦθα ὁ Γιάνγκ ἐπέδειξε μεγάλας ἱκανότητας καὶ ἰδίᾳ ὀργανωτικὸν πνεῦμα, ἐπέτυχε τὸν πλουτισμὸν τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἱδρυθείσης κοινότητος, ἧς ἀνεκηρύχθη καὶ κυβερνήτης, καὶ ἀνέπτυξε τὰς ἀρχὰς τοῦ Μορμονισμοῦ, ἐπισημοποιήσας καὶ τὴν πρότερον ἐν παραβύστῳ ὑπὸ τῶν Μορμόνων ἀσκουμένην πολυγαμίαν. Καταδιωχθεὶς ἐπανειλημμένως ὑπὸ τῆς ἀμερικανικῆς κυβερνήσεως οὐδὲν ἔπαθε, λόγῳ τῆς μεγάλης ἐπιβολῆς τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀποκτήσει. Γ. Π. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

Γιάνγκ-Τσὲ-Κιάνγκ *[Γεωγρ.]*. Ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Κίνας καὶ εἷς τῶν σημαντικωτέρων τῆς ἀνατολικῆς Ἀσίας, ὁ ὁποῖος ὑπὸ τῶν ἱεραποστόλων ὠνομάσθη *Κυανοῦς ποταμός*. Πηγάζει ἐκ τοῦ ὀροπεδίου τοῦ Θιβὲτ καὶ χύνεται εἰς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανόν, ἐν τῇ Σινικῇ θαλάσσῃ, παρὰ τὴν Σαγκάην. Αἱ πηγαὶ αὐτοῦ δεν εἶναι εἰσέτι ἐπαρκῶς καθωρισμέναι. Θεωρεῖται ὅτι σχηματίζεται ἐκ τριῶν ἀρχικῶν βραχιόνων, οἵτινες ἑνοῦνται παρὰ τὸ Ντὶ-Σοὺ-Μπαμπντοὺν καὶ σχηματίζουν τὴν κοίτην τοῦ Γιάνγκ-Τσὲ Κιάνγκ, ὁ ὁποῖος κατέρχεται πρὸς τὰ ΝΑ καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸ κινεζικὸν ἔδαφος, πρὸς Ν τοῦ ὄρους Μούρι-Λᾶ ἔνθα λαμβάνει διάφορα ὀνόματα. Ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων δίδεται τὸ ὄνομα τοῦ Γιάνγ-Τσὲ-Κιάνγκ εἰς ὁλόκληρον τὸν ποταμόν, ἀπὸ τῶν πηγῶν αὐτοῦ μέχρι τῶν ἐκβολῶν του. Ἐν Κίνᾳ ὅμως τὸ ὄνομα τοῦτο δίδεται μόνον εἰς τὸ τελευταῖον τμῆμα τοῦ ποταμοῦ, τὸ ἀπέχον περὶ τὰ 500 χλμ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ὅπου διαρρέει τὴν χώραν ἡ ὁποία κατὰ τοὺς παλαιοὺς χρόνους ἦτο γνωστὴ ὡς «Γιάνγκ». Τὸ σύνηθες ἐπίσημον ὄνομα ὁλοκλήρου τοῦ ποταμοῦ εἶναι Κάνγκ-Κιάνγκ (ὅπερ προφέρεται εἰς τὰ βόρεια μέρη τῆς Κίνας ὡς Τσιάνγκ-Κιάνγκ), ἢ Τὰ-Κιάνγκ καὶ σημαίνει «μακρὸς ποταμὸς» ἢ «μεγάλος ποταμός». Οἱ κάτοικοι ἑκάστης ἐπαρχίας τῆς Κίνας δίδουν εἰς αὐτὸν καὶ ἀπὸ ἓν ἰδιαίτερον ὄνομα. Οὕτω μετὰ τὴν εἴσοδον αὐτοῦ ἐκ τοῦ Θιβὲτ καὶ τὸ κινεζικὸν ἔδαφος, ἐν τῇ καθόδῳ πρὸς Ν, λαμβάνει τὸ ὄνομα Κίνσα-Κιάνγκ ἢ «ποταμὸς τῆς χρυσῆς ἄμμου» καὶ κατωτέρω Πάϊ-Σούι-Κιανγκ. Στρεφόμενος κατόπιν πρὸς βορρᾶν καὶ εἰσερχόμενος ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Σὲ-Τσουέν, μετὰ τὴν ἕνωσιν αὐτοῦ πρὸς τὸν παραπόταμόν του Μίν, λαμβάνει τὸ ὄνομα Μὶν-Κιάνγκ καὶ κατευθύνεται πρὸς ἀνατολὰς ὑπὸ τὸ ὄνομα Τὰ-Κιάνγκ. Ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Χοῦ-Πέ, ἐκεῖθεν τῆς πόλεως Ἰ-Τσάνγκ, εἰσέρχεται εἰς ἀπειρίαν λιμνῶν λαμβάνων τὸ ὄνομα Γιάνγκ-Τσὲ-Κιάνγκ, μέχρι τῆς θαλάσσης. Ἑκατέρωθεν τῶν ὀχθῶν τοῦ τμήματος τούτου τοῦ ποταμοῦ ὑπάρχει πλῆθος μεγάλων πόλεων, εἰς μικρὰς ἀποστάσεις ἀπ' ἀλλήλων, ὅπου μέρος τοῦ πληθυσμοῦ ζῇ ἐντὸς πλοίων ἠγκυροβολημένων παρὰ τὰς ὄχθας. Ἐκεῖθεν τῆς πόλεως Τσὶν-Κιάνγκ ἄρχεται τὸ στόμιον τοῦ ποταμοῦ, ὁλονὲν εὐρυνόμενον καὶ καταλῆγον εἰς τὴν Σινικὴν θάλασσαν, διὰ μέσου πεδιάδος χθαμαλῆς, πλήρους λιμνῶν καὶ τελμάτων. Πρὸ τοῦ στομίου τοῦ Γιάνγκ-Τσὲ-Κιάνγκ ὑπάρχει ἡ νησὶς Τσοὺνγκ-Μίνγκ, πρὸς νότον δὲ ταύτης ὑπάρχει ὁ μέγας λιμὴν τῆς Σαγκάης, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τὴν φυσικὴν διέξοδον τῆς εὐφόρου πεδιάδος τοῦ Γιάνγκ-Τσέ. Τὸ ὅλον μῆκος τοῦ ποταμοῦ εἶναι 5.100 χλμ. περίπου, ἐξ ὧν περὶ τὰ 2.000 χλμ. εἶναι πλωτά. Ἡ ναυσιπλοΐα ἄρχεται ἀπὸ τῆς πόλεως Ἰ-Τσάνγκ διὰ τὰ μικρὰ πλοῖα καὶ ἀπὸ τὴν Χὰν-Κόου διὰ τὰ μεγάλα. Τὸ ρεῦμα τοῦ Γιάνγκ-Τσὲ-Κιάνγκ εἶναι ὁρμητικὸν καὶ εἰς πολλὰ σημεῖα καταρρακτῶδες, ἕνεκα τούτου δὲ ἡ ναυσιπλοΐα καθίσταται ἀδύνατος μὲν εἰς τὸ μεγαλύτερον ἄνω τμῆμα αὐτοῦ, λίαν δὲ ἐπικίνδυνος εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς πλωτῆς του περιοχῆς. Αἱ παλίρροιαι εἶναι περιοδικαὶ ἀπὸ τοῦ Μαΐου μέχρι τοῦ Ἰουλίου, φθάνουν δὲ εἰς ἀπόστασιν 300 χλμ. ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν του. Οἱ κυριώτεροι παραπόταμοι τοῦ Γιάνγκ Τσὲ-Κιάνγκ εἶναι: ὁ Γιὰ-Λόνγκ, ὁ Μίν, ὁ Κιὰ-Λίνγκ, ὁ Βοῦ-Κιάνγκ, ὁ Σιὰν-Κιάνγκ, ὁ Κιά-Κιάνγκ κ.τ.λ. Τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Γιάνγκ-Τσὲ-Κιάνγκ ἔχει ἐπιφάνειαν 1.780.000 τετρ. χλμ.

Ὁ ποταμὸς οὗτος ἀποτελεῖ τὸ σπουδαιότερον μέσον διεισδύσεως εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Κίνας, δι' αὐτοῦ δὲ διεξάγεται τὸ σημαντικώτερον ἐμπόριον, τόσον μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς χώρας, ὅσον καὶ μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Μ. Δ. Β.

γιανελὶ (τό). Γιλέκον τῶν βρακοφόρων νησιωτῶν τοῦ Αἰγαίου Πελάγους φερόμενον ἄνευ ἐπενδύτου. Κ. Φ.

Γιάνενς (Janensch). Γερμανὸς γλύπτης γεννηθεὶς τῷ 1860. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι: ὁ ἀνδριὰς τοῦ Κάρστεν (ἐν τῷ παλαιῷ μουσείῳ τοῦ Βερολίνου, 1893), τὸ μνημεῖον Σύχτερμαν (1897), μαρμάρινον σύμπλεγμα ὑπὸ τὸ ὄνομα «Τὸ παράπονον τῆς παρθένου» (1908), ὁ ἀνδριὰς τοῦ ὑπουργοῦ Μπόσσε (Σράϊμπεράου, 1908). Ἀπὸ τοῦ 1887—1924 ὑπῆρξε καθηγητὴς τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Βερολίνου.

Γιανέντσκυ (Janentzky), ***Χριστιανός***. Γερμανὸς φιλόλογος καὶ αἰσθητικὸς γεννηθεὶς τῷ 1886. Ἀπὸ τοῦ 1920 διετέλεσε καθηγητὴς ἐν Μονάχῳ, ἀπὸ δὲ τοῦ 1922 ἐν Δρέσδῃ. Κυριώτερα ἔργα αὐτοῦ εἶναι: «Ἡ αἰσθητικὴ τοῦ Μπύργερ» (1909) «Lavaters Sturm und Drang» (1916), «Μυστικισμὸς καὶ ὀρθολογισμὸς» (1922).

Γιανῆ ***Χεδὴζ*** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀμμώδης γλῶσσα, ἀποτελοῦσα τὸ βόρειον κέρας τοῦ ἐσωτερικοῦ κόλπου τῆς Σμύρνης (πλάτ. 38° 25′ 30″Β, μῆκ. 26° 58′10″ Ἀν, χάρτ. ἀγγλ.: 1522: Smyrna harbour 1645: Gulf of Smyrna) εἰς τὸ δυτικώτατον στόμιον τῶν ἐκβολῶν τοῦ Χεδὶζ (ἀρχ. Ἕρμος), ὅστις διαρκῶς τὸν προσεπιχώνει πρὸς νότον. Ἐπισημαίνεται διὰ φωτοβόλου σημαντῆρος «Ἄγκα» λευκῶν ἐκλάμψεων. Σ. Ε. Λ.

Γιαννητσώτης, ***Ἀπόστολος***. Ὁπλαρχηγὸς ἐκ Πλατυστόμου τῶν Ἀγράφων. Ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν διακρινόμενος πανταχοῦ ἐπ' ἀνδρείᾳ. Τῷ 1824 προήχθη εἰς ὑποχιλίαρχον. Μετέσχε τῶν πρὸ τοῦ Βραχωρίου καὶ Ζαπαντίου μαχῶν καὶ πρὸ τοῦ Καρπενησίου. Κατὰ τὰς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου ἐκλείσθη ἐν αὐτῷ. Ξ. Γ. Μ.

γιάνιδες (οἱ). Οὕτως ἐκαλοῦντο ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐν Κρήτῃ ἐπὶ τουρκικῆς κυριαρχίας Χριστιανοὶ ἁρματωλοὶ καὶ κλέφται, οἱ ὁποῖοι αἰφνιδίως ἐπερχόμενοι κατὰ τῶν ὑπὸ Τούρκων κατοικουμέ-

Digitized by Google

νων χωρίων προέβαινον εἰς ἐξ ἀντεκδικήσεως φόνους, ἁρπαγὰς καὶ λεηλασίας. Εἰς τ' ἀντίποινα ταῦτα διεκρίνοντο κυρίως οἱ Γραμπουσανοί, ἀποκαλούμενοι καὶ *μπαταξῆδες* καὶ *καλησπέριδες*. Ε. Γ.

Γιάνινγκς (Jannings), ***Αἰμίλιος***. Σύγχρονος Γερμανὸς καλλιτέχνης τοῦ κινηματογράφου. Κατ' ἀρχὰς ἐπεδόθη εἰς τὸ θέατρον καὶ ἀογότερον, ἐν Ἀμερικῇ, εἰς τὸν κινηματογράφον. Ὑπεδύθη πρωτεύοντα πρόσωπα εἰ; τὰς ταινίας «Quo Vadis» (Νέρων), «Πέτρος ὁ Μέγας», «Ἐρρῖκος ὁ Η'», «Ὀθέλλος», «Ποικιλίαι» (Variety), «Ὁ ὕστατος γέλως» καὶ ἡ «Δύσις μιᾶς Δόξης». Μ. ΒΑΛΣΑΣ

Γιανισάδες (*Παραλ. Γεωγρ.*). Συστὰς δύο νήσων, *Γιανισάδα* καὶ *Δραγονέρα*, ἑνὸς νησίου *Παξιμάδα* καὶ μιᾶς νησῖδος ἀνωνύμου, κειμένη παρὰ τὴν ΒΑ τῆς Κρήτης ἐσχατιάν, 7½ μίλ. βορείως τοῦ κόλπου τῆς Σητείας. Ἐπὶ τῆς βορειοτάτης αὐτῶν Παξιμάδας (πλάτ. 35° 23'²/₈ Β, μηκ. 26° 11'¹/₈ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2536 b: Candia Eastern part) φάρος αὐτόματος *Ἄγκα* (1924) λευκῶν ἐκλάμψεων 15 μιλλίων. Εἶναι αἱ «Διονυσιάδες» τῶν ἀρχαίων, περὶ ὧν Διόδωρος ὁ Σικελιώτης (Ε 75) ἀναφέρει ὅτι «περὶ τὴν Κρήτην δύο νήσους κτίσας (δηλαδὴ ὁ Βάκχος) ἐπὶ τῶν καλουμένων Διδύμων κόλπων, Διονυσιάδας ἀφ' ἑαυτοῦ προσηγόρευσεν». Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γιανισμὸς ἢ ***Γινισμὸς*** ἢ ***Γιναϊσμὸς*** (*Ἰνδ. θρησκ.*). Καλεῖται οὕτω (ἐκ τοῦ *Γινᾶ*, ὅπερ σημαίνει τὸν ἀπολυτρωθέντα, τὸν σεσωσμένον) θρησκευτική τις κίνησις ἐν Ἰνδίαις, ἀναφανεῖσα καθ' οὓς καὶ ὁ Βουδισμὸς χρόνους καὶ ὁδηγήσασα, ὡς ἐκεῖνος, εἰς θρησκευτικὴν μεταρρύθμισιν καὶ μοναχικὸν βίον. Τοιούτων θρησκευτικῶν κινήσεων πλῆθος ἀπαντῶμεν ἤδη κατὰ τὴν περίοδον τοῦ Βραχμανισμοῦ. Ἡ γνῶσις καὶ ἡ μελέτη τῶν Βεδῶν ἦτο ἀποκλειστικὸν κτῆμα τῶν Βραχμάνων (βλ. λ.). Ἀλλ' ἡ τάξις τῶν πολεμιστῶν ἐπιχειρεῖ ἐνωρὶς νὰ μετάσχῃ τῶν θεολογικῶν σπουδῶν· αὗται ὅμως ὁδηγοῦν τοὺς στρατιωτικοὺς τούτους εἰς ἐλευθεροφροσύνην, εἰς περιφρόνησιν τῆς θεοπνευστίας τῶν ἱερῶν Γραφῶν καὶ τῶν Βραχμάνων. Ὅ,τι ἐμποιεῖ ἐντύπωσιν εἰς αὐτοὺς εἶναι μᾶλλον ἡ ἑτέρα τῶν πλευρῶν τοῦ βραχμανικοῦ βίου, ἡ ἁγιότης καὶ ἡ ἄσκησις. Ὡς εἶναι φυσικόν, ταῦτα προκαλοῦν τὴν ἀντίδρασιν τῶν Βραχμάνων, οἵτινες κατανοοῦσιν ὅτι κινδυνεύει ἡ προνομιοῦχος αὐτῶν θέσις ἐν τῇ ἰνδικῇ κοινωνίᾳ. Ἀλλ' ἤδη κατὰ τὸν Η' π. Χ. αἰῶνα ὑφίστανται πλέον ἀρκετὰ ἰσχυραὶ κινήσεις, αἵτινες ὁδηγοῦν εἰς διαφόρους αἱρέσεις. Αἱ αἱρέσεις αὗται δὲν προτίθενται ἀρχικῶς νὰ δημιουργήσουν νέας θρησκείας, ἀλλὰ νὰ κηρύξουν καὶ νὰ διαδώσουν ἰδέας καὶ θεωρίας ἀναφερομένας εἰς τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν προσοικείωσιν αὐτῆς διὰ μοναχικοῦ καὶ ἀσκητικοῦ βίου ἐπὶ τῶν ἰδεῶν ἐκείνων στηριζομένου. Τῶν κινήσεων τούτων σημαντικώταται ἐγένοντο ἡ τοῦ *Βούδα* καὶ ἡ τοῦ *Γινᾶ*. Ἀμφότεραι φέρουν πράγματι χαρακτῆρα αἱρετικόν, ἐπειδὴ ἀπορρίπτουν τὸ κῦρος καὶ τὴν αὐθεντίαν τῶν Βεδῶν. Ἀλλ' ὁ μὲν Γινισμὸς ἀποκτᾷ βαθείας ῥίζας ἐν Ἰνδίαις, ὅπου διαδίδεται κυρίως, ὁ δὲ Βουδισμὸς εὑρίσκει ἠχὼ πέραν τῶν ὁρίων τῶν Ἰνδιῶν, εἰς τὰς γειτονικὰς χώρας. Καὶ ὁ μὲν καὶ ὁ δὲ ἀνεφάνησαν ἐν τῇ αὐτῇ περιοχῇ, περὶ τὸν μέσον Γάγγην, καὶ δὴ ἐν ταῖς χώραις τὰς ὁποίας διαρρέει ὁ ποταμὸς τρεπόμενος ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς. Ὡς κυρίως ἀρχηγὸς τῆς θρησκευτικῆς κινήσεως, ἥτις καλεῖται Γινισμός, φέρεται ὁ *Βαρδα(χα)μάνα*, σύγχρονος καὶ κατά τι πρεσβύτερος τοῦ Βούδα, ἐπονομασθεὶς *Μαχαβίρα*, τουτέστιν ὁ μέγας ἥρως ἢ *Γινᾶ*, δηλαδὴ ὁ σεσωσμένος, ὁ τὸν κόσμον ὑπερνικήσας, ὁ νικητής. Ὁ Μαχαβίρα οὗτος ἐγεννήθη ἐν Κουνδαγράμᾳ, προαστείῳ τῆς Βαϊσάλης, ἐκ γονέων εὐγενῶν κατὰ τὰ μέσα τῆς ΣΤ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Ἐκ μητρὸς ἦτο συγγενὴς πρὸς τὴν σύζυγον τοῦ βασιλέως τῆς Μαγαδᾶ Βιμβισάρα, ὅστις ἔθεσε τὰς βάσεις τοῦ μεγίστου ἐθνικοῦ κράτους τῶν Ἰνδιῶν. Μετὰ τὸν θάνατον τῶν γονέων του, τριακονταετὴς περίπου τὴν ἡλικίαν, τρέπεται πρὸς τὸν ἀσκητικὸν βίον, ἐγκαταλιπὼν σύζυγον καὶ συγγενεῖς. Μετὰ δωδεκαετῆ αὐστηρὰν ἄσκησιν, κατὰ τὴν ὁποίαν διάγει γυμνός, ἐπέρχεται ἐπ' αὐτὸν τὸ φῶς τῆς ἀποκαλύψεως· καὶ τότε ἐμφανίζεται εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὡς προφήτης καὶ διδάσκαλος, προσκτᾶται μαθητὰς καὶ ἱδρύει θρησκευτικὰς κοινότητας. Ἀπέθανε μετὰ τριακονταετῆ τοιαύτην δρᾶσιν τῷ 467 π. Χ., ἐν ἡλικίᾳ 72 ἐτῶν. Κατὰ τὰς δοξασίας τῶν ὀπαδῶν του ὁ Μαχαβίρα εἶναι ὁ τελευταῖος τῶν 24 προφητῶν ἢ πατριαρχῶν τοῦ Γινισμοῦ, οἵτινες ἀνεφάνησαν κατὰ διάφορα χρονικὰ διαστήματα ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐκ τῶν 24 τούτων ὄντων προέχει, πλὴν τοῦ Μαχαβίρα, καὶ ὁ *Παρσβά*, τὸν ὁποῖον πιστεύουσιν ἐμφανισθέντα 250 ἔτη πρὸ ἐκείνου. Ἐὰν ὁ Παρσβὰ οὗτος εἶναι πράγματι ἱστορικὸν πρόσωπον, τότε ἡ θρησκευτικὴ αὕτη κίνησις ἄρχεται περὶ τὸ 850—800 π. Χ. καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὁ Μαχαβίρα ἢ Βαρδαμάνα δὲν εἶναι ὁ ἱδρυτής, ἀλλ' ὁ μεταρρυθμιστὴς τοῦ Γινισμοῦ. Βέβαιον εἶναι πάντως ὅτι προσεκολλήθη κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ μοναχικὸν τάγμα τῶν Νιργρανθᾶς, τουτέστι τῶν ἀπὸ παντὸς δεσμοῦ ἀπηλλαγμένων, ὅπερ κατὰ τὴν παράδοσιν εἶχεν ἱδρύσει ὁ *Παρσβὰ (νάθα)* διακόσια πεντήκοντα ἔτη πρότερον. Μὴ ἱκανοποιούμενος ὑπὸ τῆς ἀσκήσεως τῶν μοναχῶν τούτων, προβάλλει αὐστηροτέρους ὅρους, ἐκ τῶν ὁποίων εἷς εἶναι καὶ ἡ περὶ πλήρους γυμνότητος ἀπαίτησις. Οἱ ὀπαδοί του συγκεντροῦνται κατ' ἀρχὰς ἐπὶ τοῦ ὄρους Παρσβανάθα, νοτίως τοῦ Γάγγου, ὅπερ ἀποβαίνει βραδύτερον ἱερὸς τόπος, πλήρης ναῶν, εἰς τὸν ὁποῖον ἀποδημοῦσι κατ' ἔτος οἱ πιστοί. Ἕνεκα τῶν πολλῶν ὁμοιοτήτων, τὰς ὁποίας παρουσιάζει ὁ βίος τοῦ Μαχαβίρα πρὸς τὸν τοῦ Βούδα προεβλήθη ἡ ὑπόθεσις, ὅτι οὗτος εἶναι μυθικὸν πρόσωπον, ἀπήχησις τρόπον τινὰ καὶ ἀντικατοπτρισμὸς τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς βουδιστικῆς θρησκείας. Ἀλλ' αἱ μὲν ὁμοιότητες ἐξηγοῦνται ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἀμφότεροι κατάγονται ἐκ τῆς αὐτῆς χώρας, ὡς καὶ ἐκ τοῦ ἄλλου ἐκείνου, ὅτι καὶ ὁ Γινισμὸς καὶ ὁ Βουδισμὸς ἐπήγασαν ἐκ τοῦ Βραχμανισμοῦ, δὲν πρέπει δ' ὅμως ἀφ' ἑτέρου νὰ παρορῶνται αἱ διαφοραί, τὰς ὁποίας ἐμφανίζει ἡ σύγκρισις τῆς βιογραφίας τῶν δύο ἀνδρῶν. Ὁ Βούδας λ. χ. θεωρεῖ τὰ ἓξ ἔτη, κατὰ τὰ ὁποῖα ἔβιου ἀσκητεύων καὶ ὑποβάλλων ἑαυτὸν εἰς παντοίας στερήσεις, ὡς ἀπολεσθέντα χρόνον, ἐνῷ τὰ δώδεκα ἔτη τῆς ἰδικῆς του ἀσκήσεως τιμᾷ ἐξαιρετικὰ ὁ Μαχαβίρα καὶ προβάλλει αὐτὰ ὡς πρότυπον μιμήσεως εἰς τοὺς ὀπαδούς του.

Πλείονες εἶναι αἱ ὁμοιότητες καὶ τὰ κοινὰ γνωρίσματα τὰ ὁποῖα συνδέουν τὰς δύο θρησκευτικὰς κινήσεις πρὸς ἀλλήλας. Ἀμφότεροι, τόσον ὁ Βούδας ὅσον καὶ ὁ Μαχαβίρα, ἐστράφησαν κατὰ πρῶτον πρὸς τὰς τάξεις τῶν εὐγενῶν ἀμφότεροι ἵδρυσαν μοναχικὰ τάγματα· ἀμφότεροι ἐδέχθησαν καὶ λαϊκὰ μέλη, ὑποκείμενα εἰς ὡρισμένους μόνον κανόνας, ὡς ἔπραξε Φραγκῖσκος ὁ ἐξ Ἀσσισίου δύο περίπου χιλιετηρίδας βραδύτερον. Ἀμφότεραι αἱ κινήσεις δέχονται σειρὰν προενσαρκωθέντων προδρόμων, Βουδῶν ἢ Γινῶν, καὶ δὴ 24 πρὸ τοῦ κυρίως ἱδρυτοῦ ἢ μεταρρυθμιστοῦ. Ἀμφότερα τὰ τάγματα λατρεύουν τὰ ἱερὰ λείψανα τῶν διδασκάλων· ἀμφότερα διηγοῦνται τὸν βίον τῶν ἁγίων των καὶ τιμῶσι τὰς εἰκόνας των, τὰς ὁποίας ἔχουν ἀνηρτημένας ἐν τοῖς ναοῖς. Καὶ ὁ Βουδισμὸς καὶ ὁ Γινισμὸς παραμελοῦν τὰς θυσίας καὶ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἱερῶν βιβλίων τοῦ Βουδισμοῦ καὶ τοῦ Βραχμανισμοῦ, δημιουργήσαντες βαθμηδὸν ἴδιον ἑκάτερος κανόνα. Ὡσαύτως καὶ αἱ δύο αὗται θρησκευτικαὶ κινήσεις ἀρνοῦνται κατ' ἀρχὴν τὴν ὕπαρξιν τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἀρχικῶς ἀθεϊστικὰ συστήματα. Τέλος ἀμφότερα τὰ τάγματα παρέλαβον σχεδὸν ἀναλλοιώτους τὰς πέντε θεμελιώδεις ἐντολὰς τῆς βραχμανικῆς ἀσκήσεως, μεταβαλόντα μόνον τὴν τελευταίαν, καὶ δὴ ἑκάτερον συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς διδασκαλίας του (βλ. λ. Βραχμανισμός, Βουδισμό, Βεδικὴ *θρησκεία*). Συνεπείᾳ τῶν ὁμοιοτήτων τούτων ἔτειvον οἱ ἀρχαιότεροι ἰνδολόγοι, ὡς ὁ Lassen, ὁ Wilson, ὁ Weber, νὰ θεωρήσωσι τὴν αἵρεσιν Γινᾶ ὡς ἁπλῆν παραλλαγὴν τοῦ Βουδισμοῦ. Τὸ συμπέρασμα ὅμως τοῦτο ἀπορρίπτεται δικαίως ὑπὸ πάντων τῶν νεωτέρων, καὶ δὴ ὑπὸ τῶν Jacobi, Bühler, Hoerule. Διότι αἱ μὲν ὁμοιότητες ἑρμηνεύονται ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἀμφότεραι αὗται αἱ θρησκευτικαὶ κινήσεις εἶναι κληρονομία τοῦ βραχμανικοῦ ἀσκητισμοῦ, παρὰ τοῦ ὁποίου παραλαμβάνουν ἐξ ἴσου καὶ πολλά, παρ' αὐτὰς δὲ ὑφίστανται πολλαὶ καὶ μεγάλαι διαφοραί, αἵτινες δεικνύουν ὅτι ὁ Γινισμὸς εἶναι κίνησις οὐ μόνον παράλληλος πρὸς τὸν Βουδισμόν, ἀλλὰ καὶ ὅλως ἀνεξάρτητος ἀπ' αὐτοῦ καὶ αὐτοτελής. Αἱ κυριώτεραι τῶν διαφορῶν τούτων εἶναι αἱ ἑξῆς: Τὸ τάγμα τῶν Γινῶν εἶναι πολὺ ἀσκητικώτερον, ἀπαιτοῦν γυμνότητα, νηστείαν, παντὸς εἴδους ἄσκησιν, ἀκόμη καὶ ἑκούσιον ἐν καιρῷ θάνατον.

Ἔπειτα στερεῖται τῆς θεωρητικῆς ἑνότητος καὶ τῆς πρακτικῆς ἐνεργητικότητος, αἱ ὁποῖαι χαρακτηρίζουν τὸν Βουδισμόν. Τρίτον διαφέρουν μεγάλως ὡς πρὸς τὴν περὶ ψυχῆς δόξαν. Ὁ Βουδισμὸς δὲν δέχεται αὐτοτελῆ ψυχήν, ἀλλὰ γνωρίζει μόνον καταστάσεις τῆς συνειδήσεως, αἵτινες διαλύονται ἐν τῷ Νιρβάνᾳ. Ἡ διαφορὰ αὕτη πρὸς τὸν Γινισμόν, ὅστις δέχεται τοὐναντίον τὴν ὕπαρξιν ἀτομικῆς ψυχῆς, δημιουργεῖ ἀτελευτήτους ψυχολογικὰς συζητήσεις μεταξὺ τῶν ὀπαδῶν τῶν δύο αἱρέσεων, κατὰ τὰς ὁποίας ἐμφανίζεται σαφῶς ἡ μειονεκτικὴ θέσις τοῦ Βουδισμοῦ, ἀδυνατοῦντος νὰ ἐξηγήσῃ ἐπαρκῶς τὴν καὶ ὑπ' αὐτοῦ διδασκομένην μετενσάρκωσιν. Τέλος ὁ Βουδισμὸς σημαίνει πλήρη ῥῆξιν πρὸς τὸ παρελθόν, εἶναι νέα δημιουργία. Ἀντιθέτως ὁ Γινισμὸς ἵσταται πολὺ πλησιέστερον πρὸς τὸν Βραχμανισμὸν ὅσον ἀφορᾷ τὴν μοναχικὴν πρᾶξιν, τὰς φιλοσοφικὰς ἀρχὰς καὶ αὐτὰς τὰς καθ' ἕκαστον ἐντολάς. Ταῦτα ὅμως δεικνύουν ὅτι ὡς θρησκευτικὴ κίνησις εἶναι ἀρχαιοτέρα τοῦ Βουδισμοῦ καὶ ἑπομένως ἀδύνατον νὰ εἶναι παραλλαγὴ αὐτοῦ. Συνελόντι δ' εἰπεῖν, ὁ Γινισμὸς εἶναι συγγενέστερος πρὸς τὴν φύσιν τῶν Ἰνδῶν· ἀλλ' ὅμως ὁ Βουδισμὸς ἀποτελεῖ σύστημα μεγαλοφυέστερον, ὡς ἄλλως τε οὐδεμία σύγκρισις χωρεῖ μεταξὺ τῆς μεγάλης καὶ γοητευτικῆς προσωπικότητος τοῦ Βούδα καὶ τῆς τοῦ Μαχαβίρα.

Ὡς πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Γινισμοῦ σημειωτέον εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ὅτι, ὡς ἡ τῶν Σαγκύας, οὐδαμῶς λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὴν ὕπαρξιν τοῦ θεοῦ. Ὁ κόσμος εἶναι κατὰ τὴν διδασκαλίαν ταύτην ποικιλία ὄντων καὶ σωμάτων. Τὴν ποικιλίαν δὲ ταύτην βασίζει ὁ Γινισμὸς ἐπὶ τοῦ παλαιοῦ ἀνιμισμοῦ (βλ. λ.), δεχόμενος ὅτι ὄχι μόνον τὰ ζῷα καὶ τὰ φυτά, ἀλλὰ καὶ ἕκαστον ἀντικείμενον κέκτηται ψυχὴν (γιβά). Αἱ ψυχαὶ αὗται, πραγματικὰ καὶ αὐτοτελῆ ὄντα, πληροῦσι τὴν ὕλην καὶ διεισδύουσιν εἰς αὐτὴν διὰ τῆς δραστηριότητός των, ἥτις εἶναι ὁρμὴ ἔμφυτος εἰς αὐτάς. Ἀλλ' ἡ κοσμικὴ ἀρχὴ δὲν εἶναι μόνον ψυχική· φέρει καὶ ἠθικὸν χαρακτῆρα. Ὅθεν τὰ στοιχεῖα τῆς ὑπάρξεως δὲν ἀποτελοῦν μόνον αἱ ψυχαὶ καὶ τὰ ὑλικὰ ἄτομα, ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ αἱ ἠθικαὶ ἰδιότητες, τὸ δίκαιον ἢ ἁγιότης κλπ. Ἐκ τῶν δύο τούτων θεμελιωδῶν ἰδεῶν παράγεται ἡ τοῦ κόσμου εἰκών: Αἱ ψυχαί, συνδεδεμέναι μετὰ σωμάτων, περιπλανῶνται αἰωνίως ἀνὰ τὸ σύμπαν. Διότι ἡ πρὸς δρᾶσιν ὁρμὴ παραπλανᾷ αὐτὰς πρὸς τὰ αἰσθητὰ καὶ τὰ σωματικά. Τῆς ἐν τῷ σώματι δὲ δράσεως ταύτης τῶν ψυχῶν ἀποτέλεσμα εἶναι τὸ *καρμάν*, ἡ πρᾶξις. Τῆς πράξεως ταύτης ὑπάρχουσι δύο κατηγορίαι, ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ ἁμαρτία. Καὶ διὰ μὲν τῆς ἀρετῆς ἄγεται ἡ ψυχὴ εἰς ἀνωτέρας μορφὰς ὑπάρξεως, διὰ δὲ τῆς ἁμαρτίας τοὐναντίον εἰς ταπεινοτέρας μορφάς. Ὡς εἶναι ὅμως φανερόν, οὔτε ἡ ἀρετὴ αἴρει τὴν ὕπαρξιν, ἥτις εἶναι καθ' ἑαυτὴν κακόν τι. Δέον κατὰ ταῦτα νὰ εὑρεθῇ τρόπος πρὸς ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ τῆς δουλείας τοῦ καρμάν, πρὸς ἐπίτευξιν ἀπολύτου καταστάσεως, κατὰ τὴν ὁποίαν νὰ μὴ αἰσθανώμεθα τὴν πίεσιν τοῦ σωματικοῦ. Ἡ ἀπόλυτος αὕτη κατάστασις εἶναι τὸ Νιρβάνα, ὅπερ δὲν εἶναι διάλυσις τῆς συνειδήσεως, ἐπειδὴ ἡ ψυχὴ εἶναι ἄφθαρτος, ἀλλὰ ἀνεξαρτησία ἀπὸ τοῦ καρμὰν καὶ τῶν αἰσθητῶν. Ἡ ἀπολυτροῦσα ἐκμηδένισις τοῦ καρμὰν τελεῖται κατὰ τριπλοῦν τρόπον: Πρῶτον διὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως ὅτι ὁ Γινὰ ὑπερενίκησε τὸν κόσμον, ὅτι εὗρε τὴν ἀπολύτρωσιν καὶ ὅτι εἶναι τὸ καταφύγιον τῶν πιστῶν. Δεύτερον διὰ τῆς ὀρθῆς γνώσεως περὶ τῆς φύσεως τοῦ κόσμου καὶ τοῦ τρόπου τῆς ὑπερνικήσεως αὐτοῦ. Τρίτον τέλος διὰ τοῦ ὀρθοῦ βίου, διὰ τῆς ἐν τῇ πράξει ὑπερνικήσεως τῆς αἰτίας τοῦ καρμάν, διὰ νεκρώσεως τῆς πρὸς δρᾶσιν ὁρμῆς, διὰ δεσμεύσεως τῶν αἰσθήσεων, ἵνα κωλυθῇ ἡ συσσώρευσις τοῦ καρμάν.

Ὑπάρχει ὅμως καὶ τὸ ἐκ τῶν προτέρων ὑπάρξεων συσσωρευθὲν καρμάν· πρὸς ἐκμηδένισιν αὐτοῦ χρειάζεται αὐστηρὰ καὶ ἄμεσος ἄσκησις. Αὕτη δὲ συνίσταται τὸ μὲν εἰς τὴν παρακώλυσιν τῶν ὀργανικῶν ἐνεργειῶν, τὸ δὲ εἰς τὴν αὐτοτιμωρησίαν, καὶ φέρει δύο κύρια χαρακτηριστικά, ἀφ' ἑνὸς τὴν γυμνότητα καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸν ἑκούσιον δι' ἀσιτίας θάνατον, ὅταν ἐπιστῇ ὁ καιρός. Ἡ περὶ γυμνότητος ἀπαίτησις αὕτη ἐγένετο ἀφορμὴ σχίσματος, διαιρέσασα τοὺς πιστοὺς εἰς *διγαμβάρας*, τουτέστι τοὺς ἀέρα ἐνδεδυμένους, καὶ *σβιταμβάρας*, τουτέστι τοὺς λευκὰ ἐνδεδυμένους. Κατὰ τὸν Β' δηλαδὴ αἰῶνα ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Μαχαβίρα καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Τσανδραγούπτα συνέβη ἐν Μαγαδᾷ λιμός, διαρκέσας δώδεκα ἔτη. Κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ ἠναγκάσθη μέρος τοῦ τάγματος νὰ μεταναστεύσῃ πρὸς τὰς μεσημβρινὰς Ἰνδίας, ἐνῷ οἱ ἐναπομείναντες ἀντήλλαξαν τὴν γυμνότητα διὰ λευκοῦ ἐνδύματος. Ὅτε βραδύτερον ἐπανῆλθον οἱ μετανάσται δὲν ἠθέλησαν οὔτε τοὺς λευχείμονας ἀδελφοὺς νὰ ἀναγνωρίσουν, οὔτε τὸν κανόνα, τὸν ὁποῖον συνεκρότησαν οὗτοι ἐν τῷ μεταξύ. Ἐντεῦθεν ἐγεννήθη τὸ σχίσμα, ὅπερ ἐτελειώθη τῷ 80 μ. Χ. καὶ ὅπερ διῄρεσε τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Γινὰ εἰς συντηρητικοὺς καὶ εἰς φιλελευθέρους.

Τὸ τάγμα (σαμγκά) συνίσταται ἐκ τεσσάρων τάξεων, αἵτινες εἶναι αἱ ἑξῆς: α') μοναχοί, β') μοναχαί, γ') λαϊκοὶ ἀδελφοί, δ') λαϊκαὶ ἀδελφαί. Πάντες οὗτοι ἀνήκουσιν ὀργανικῶς εἰς τὴν κοινότητα τοῦ Γινισμοῦ, ἐνῷ οἱ Βουδισταὶ μόνον τὰς δύο πρώτας τάξεις θεωροῦν ὡς ἀνηκούσας εἰς τὸ ἑαυτῶν τάγμα. Τὰ λαϊκὰ μέλη τῆς θρησκευτικῆς κοινότητος τοῦ Μαχαβίρα ἔχουσι βεβαίως ἥσσονας ὑποχρεώσεις, ἀλλὰ καὶ αἱ ἐλπίδες αὐτῶν ἐξικνοῦνται μέχρις ἥσσονος ἀμοιβῆς. Αἱ πέντε θεμελιώδεις ἐντολαὶ φέρουσι δι' αὐτοὺς χαρακτῆρα ἠθικοῦ μόνον κανόνος. Λ. χ. ἡ ἁγνεία ἑρμηνεύεται παρ' αὐτοῖς ὡς συζυγικὴ πίστις. Τὸ μέτρον τοῦτο τῆς μεταξὺ μοναχῶν καὶ λαϊκῶν ἰσότητος δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς λίαν σοφόν, ἄν τις κρίνῃ ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτοῦ. Ἕνεκεν αὐτοῦ δὲν διέρρευσαν οἱ πιστοὶ εἰς ἄλλας θρησκευτικὰς κοινότητας, ὡς συνέβη περὶ τὸν ἐν Ἰνδίαις Βουδισμόν, οὗτινος τὰ λαϊκὰ μέλη δὲν ἀνῆκον, ὡς εἴπομεν, εἰς τὴν θρησκευτικὴν κοινότητα. Πλὴν ὅμως τοῦ ἀποτελέσματος τούτου συνέβαλε τὸ μέτρον ἐκεῖνο καὶ εἰς τὴν ἀλλοίωσιν τοῦ ἀρχικοῦ θρησκευτικοῦ χαρακτῆρος τῆς αἱρέσεως. Διότι πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν θρησκευτικῶν ἀναγκῶν τοῦ λαοῦ ἤρθη ὁ αὐστηρὸς ἀθεϊστικὸς χαρακτὴρ αὐτῆς, εἰσαχθείσης τῆς λατρείας τοῦ Γινά, ὅστις τιμᾶται εἰς θέσιν θεοῦ μετὰ ναῶν, εἰκόνων, χρόνων νηστείας καὶ δώρων, οἷα τὰ ἄνθη καὶ ὁ λιβανωτός. Ἐπειδὴ δὲ συγχρο-

Digitized by Google

νως ὁ λαὸς εἶχεν ἀνάγκην θρησκευτικῆς διδασκαλίας καὶ ἐποικοδομητικοῦ κηρύγματος, ἠναγκάσθησαν οἱ φυσικοὶ διδάσκαλοι αὐτοῦ, οἱ μοναχοί, νὰ καταλίπωσι τὸν πλάνητα βίον καὶ νὰ ἐγκαταβιώσωσι μονίμως εἰς μοναστήρια. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ὡδήγησε καὶ εἰς ἄλλην δρᾶσιν τῶν μοναχῶν. Ἐτράπησαν δηλαδὴ οὗτοι εἰς φιλολογικὰς καὶ ἄλλας σπουδάς, ἀναπτύξαντες τὴν θρησκευτικήν, φιλοσοφικήν, ἐπιστημονικὴν καὶ λογοτεχνικὴν γραμματείαν καὶ περίφημοι καταστάντες διὰ τὰς περὶ τὰ χειρόγραφα φροντίδας αὐτῶν. Ἐν τούτοις οἱ Γινὰς διέπρεψαν μᾶλλον εἰς τὰς πλαστικὰς τέχνας, δημιουργήσαντες ὑπέροχα μνημεῖα ἐν τῇ ἀρχιτεκτονικῇ, ὡς μαρτυροῦσι πρὸ πάντων οἱ ναοὶ αὐτῶν μέχρι τῆς σήμερον.

Ὁ κανὼν τοῦ Γινισμοῦ συνεκροτήθη περὶ τὸ 300 π. Χ. ἐν συνόδῳ συγκληθείσῃ ἐν Παταλιπούτρᾳ, πρωτευούσῃ τῶν Ἰνδιῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ὁ κανὼν οὗτος ἀπετελέσθη ἐκ 45 *ἀγαμάς*, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ λεγόμεναι 11 *ἀγκὰς* εἶναι τὸ ἀρχαιότερον καὶ σπουδαιότερον μέρος αὐτοῦ. Ἐξ ἀφορμῆς καὶ τοῦ κανόνος τούτου ἐγεννήθησαν διχογνωμίαι καὶ σχίσμα, ἐπειδὴ οἱ διγαμβάρας θεωροῦν τὰς ἀγκὰς νενοθευμένας. Πιθανὸν ἐν τούτοις εἶναι, ὅτι τὸ περιεχόμενον αὐτῶν πηγάζει κατὰ τὰ οὐσιώδη αὐτοῦ στοιχεῖα ἀπὸ τοῦ κηρύγματος τοῦ Μαχαβίρα. Σὺν τῷ χρόνῳ προσετέθησαν εἰς τὸν κανόνα τοῦτον καὶ νέα βιβλία· οὕτως ἀπετελέσθη βαθμηδὸν νέος κανών, ὅστις καὶ ἀνεγνωρίσθη ὡς τοιοῦτος διὰ τῆς ἐν Βαλλαβίᾳ τῶν δυτικῶν Ἰνδιῶν συνόδου τῷ 454 μ. Χ., χίλια περίπου ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἱδρυτοῦ. Πολλαὶ ἐκ τῶν ἀγαμὰς ἀναφέρουν τοὺς συγγραφεῖς των. Μέγιστος μεταξὺ αὐτῶν εἶναι ὁ *Βαδραβαχοὺ* τοῦ ὁποίου ἡ «*καλπασούτρα*» περιέχει τὸν βίον τοῦ Μαχαβίρα. Ὡς τὰ πλεῖστα φιλολογικὰ προϊόντα τῶν Ἰνδιῶν, οὕτω καὶ τὰ συγγράμματα ταῦτα διακρίνονται διὰ τὴν μονοτονίαν των, εἶναι πλήρη ἐπαναλήψεων, πάντως δὲ στεροῦνται τῆς ὡραιότητος καὶ τοῦ ὕψους τῶν βουδιστικῶν καὶ ὅπου ἀκόμη εἶναι ἐμμέτρως συντεταγμένα. Ὁ Γινισμὸς διεδόθη μεγάλως ἐν Ἰνδίαις, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Βουδισμόν, δι' οὓς λόγους ἐμνημονεύσαμεν ἀνωτέρω, ἐνῷ πρὸς τὸ ριζοσπαστικὸν πνεῦμα τοῦ Βουδισμοῦ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ προσαρμοσθῇ ἡ ἰνδικὴ ψυχή. Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Μαχαβίρα ζῶσι μέχρι σήμερον ἐν ταῖς πλείσταις τῶν ἰνδικῶν πόλεων, διάγοντες βίον ἥσυχον καὶ σεμνόν, διακρινόμενοι πολλάκις ἐπὶ ἰσχύι καὶ πλούτῳ καὶ μετερχόμενοι ὡς τὰ πολλὰ τὸ ἔργον τοῦ ἐμπόρου, ἐπειδὴ τοῦτο συμβιβάζεται εὐκολώτερον πρὸς τὴν ἐντολὴν τοῦ Μαχαβίρα, τὴν ἀπαγορεύουσαν τὴν καθ' οἱονδήποτε τρόπον βλάβην τῶν ζῴων καὶ τῶν φυτῶν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Α') Μεταφράσεις: *Jacobi*, Jaina-Sutras, 1906. — *Leumann*, Kalpasutra, 1905. — Β') Πραγματεῖαι: *Bühler*, Die indische Sekte der Jainas, 1881. — *Hærule*, Jainisme, 1906. — *Stevenson*, Notes on modern Jainism, 1910. — *Guérinot*, Essais de bibliographie Jaina, 1906.

Ν. Ι. ΛΟΥΒΑΡΗΣ

Γιάνισσα *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Γιάννισσα.

Γιανιτσὰ (τὰ) *[Γεωγρ.]*· βλ. Γιαννιτσά.

Γιανιτσαράκις. Τουρκικὴ οἰκογένεια ἐν Ἀποκορώνῳ Κρήτης, τῆς ὁποίας μέλη διεκρίθησαν ἐπὶ ὠμότητι καὶ ἀγριότητι ἐπὶ τουρκοκρατίας. Ὁ οἶκος εἷλκε τὴν καταγωγὴν ἐκ Γύνιδος. Μετὰ τὴν ὀθωμανικὴν δὲ κατάκτησιν τῆς Κρήτης ἐγκατεστάθη ὁ γενάρχης τῆς οἰκογενείας, ***Ἀλῆς*** καλούμενος, ἐν Ἀποκορώνῳ. Ἐκ τῶν υἱῶν του περιβόητος ἦτο ὁ ***Μεχμὲτ-ἀγᾶς Γιανίτσαρος***, ἀπὸ τοῦ 1800 καὶ ἑξῆς, τὸν ὁποῖον ἀπηγχόνισε τῷ 1812 ὁ Ὀσμὰν πασᾶς, ὁ Παπᾶ-Γιάννης ἐπονομασθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων (*Ἐμ. Γενεράλι* Ὀσμὰν πασσᾶς ὁ Πνιγάρις. Παράρτ. Νεολόγου Ἀθηνῶν 6 καὶ 11 Ἰανουαρίου 1897). Ἀπόγονος τῆς οἰκογενείας ἦτο καὶ ὁ ***Χουσεῒν Γιανιτσαράκις***, μέλος τῆς πρώτης Κυβερνήσεως τῆς αὐτονόμου Κρήτης. Ε. Γ.

Γιανίτσαρι, *μετόχι*. Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς ἐν Κρήτῃ κοινότητος *Κάϊνας* τῆς ἐπαρχίας Ἀποκορώνου τοῦ νομοῦ Χανίων, παρὰ τὴν κωμόπολιν Βάμον. Ἐπὶ τουρκοκρατίας ὑπήγετο εἰς τὸν δῆμον Φρέ. Κάτ. (1928) 29. Ε. Γ.

Γιάνιτσεκ (Janitschek), ***Μαρία***. Αὐστριακὴ συγγραφεύς, σύζυγος τοῦ Οὐμβέρτου Γιάνιτσεκ, γεννηθεῖσα τῷ 1859. Ἔγραψε μυθιστορήματα καὶ διηγήματα, ἐν οἷς διακρίνονται τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἡ ἀκόνη» (1896), «Παιδιὰ τοῦ πόθου» (1901), «Ὁ πλάνος ἔρως» (1908) καὶ ὁ «Ἔρως νικητής» (1914).

— **Γιάνιτσεκ** (Janitschek), ***Οὐμβέρτος***. Αὐστριακὸς ἱστορικὸς τῆς τέχνης (1846—1893). Ὑπῆρξεν ἐπιμελητὴς τοῦ καλλιτεχνικοῦ μουσείου τῆς Βιέννης, ἀπὸ τοῦ 1879 καθηγητὴς ἐν Πράγᾳ, ἀπὸ τοῦ 1888 ἐν Στρασβούργῳ, ἀπὸ δὲ τοῦ 1891 ἐν Λειψίᾳ. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ κυριώτερα εἶναι: «Ἡ ἰταλικὴ κοινωνία καὶ τέχνη κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν» (1879), «Μελέται περὶ τῆς τέχνης κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Καρολιγγείων» (1885), «Ἡ περὶ τῆς τέχνης διδασκαλία τοῦ Ντάντε καὶ ἡ τέχνη τοῦ Τζιόττο» (1892).

Γιανιτσοῦ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Γιαννιτσοῦ.

Γιὰνκ (Jank), ***Ἄγγελος***. Γερμανὸς ζωγράφος καὶ κοσμηματογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1868. Εἶναι μαθητὴς τοῦ Λαΐφτς καὶ τοῦ Χαΐκκερ. Ἐκ τῶν πινάκων αὐτοῦ διακρίνονται «Τὸ κυνήγι» ἐν τῇ νέᾳ πινακοθήκῃ τοῦ Μονάχου, «Ὁ πόθος» ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Τροππάου, «Ἡ ἱππεύτρια» ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Ἀννοβέρου. Ὁ Γιὰνκ συνειργάσθη εἰς τὰς τοιχογραφίας τοῦ δικαστικοῦ μεγάρου τοῦ Μονάχου, τῷ δὲ 1908 ἐφιλοτέχνησε τρεῖς ἱστορικοὺς πίνακας προωρισμένους διὰ τὴν Βουλὴν τοῦ Βερολίνου.

Γιάνκη, ***Γιάνκης, Γιάνκηδες*** (Yankee). Δημῶδες παρωνύμιον, διὰ τοῦ ὁποίου ἀποκαλοῦνται ἐν Ἀμερικῇ μὲν οἱ πολῖται τῆς Νέας Ἀγγλίας ἐν ταῖς Ἡν. Πολιτείαις τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἤτοι τῶν πολιτειῶν Μαίν, Βέρμοντ, Νιοῦ Χάμσερ, Μασσαχουσέτης, Κοννεκτικούτης καὶ Ρῶντ Ἄϋλαντ, ἐν Εὐρώπῃ δὲ πάντες οἱ Ἀγγλοσάξωνες πολῖται τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς. Ἐχρησιμοποιήθη κατὰ πρῶτον ὑπὸ τῶν Βρεττανῶν στρατιωτῶν πρὸς ὑποδήλωσιν τῶν ἀντιπάλων των κατὰ τὸν ἀμερικανικὸν πόλεμον τῆς Ἀνεξαρτησίας, κατὰ δὲ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τῶν συνομοσπονδιακῶν διὰ τοὺς ὁμοσπονδιακοὺς καὶ ὑπὸ τῶν Νοτίων διὰ τοὺς Βορείους γενικῶς. Ἡ παραγωγὴ τῆς λέξεως ταύτης εἶναι σκοτεινὴ καὶ διαμφισβητουμένη. Πιθανώτερον φαίνεται ὅτι προῆλθεν ἐκ παραφθορᾶς τῆς προφορᾶς τῶν λέξεων «English» ἢ «Anglais», διὰ τῶν ὁποίων οἱ Ἰνδοὶ τῆς Μασσαχουσέτης ἐκάλουν τοὺς Ἄγγλους ἀποίκους, καὶ τοῦ ὀλλανδικοῦ «Jankin», ὑποκοριστικοῦ τοῦ «Jan» ἢ «John», ὅπερ ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς παρωνύμιον τῶν Ἄγγλων τῆς Κοννεκτικούτης ὑπὸ τῶν Ὀλλανδῶν τῆς Νέας Ὑόρκης. Μ. Δ. Β.

Γιανκὸ (Janko), ***Παῦλος φὸν***—. Οὔγγρος μουσικὸς (1856—1916). Ἀπὸ τοῦ 1892 ἔζησεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὡς μουσικοδιδάσκαλος. Εἶναι ἰδίᾳ γνωστὸς διά τινας σημαντικὰς βελτιώσεις, ἃς ἐπέφερεν εἰς τὸ κλειδόχορδον (claviature) τοῦ κλειδοκυμβάλου.

Γιάνκοβατς (Jankovac) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Νοτιοσλαυίας, ἐν τῷ νομῷ τοῦ Βελιγραδίου. Κάτοικοι 10.000 περίπου, Οὔγγροι καὶ Σέρβοι. Παράγει καρποὺς καὶ λαχανικά.

Γιάνκοβιτς, ***Μπόζα***. Σέρβος στρατηγός, διοικητὴς τῆς 3ης στρατιᾶς κατ' ἀμφοτέρους τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους 1912—1913, διοικητὴς δὲ στρατιῶν κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον 1914—1918. Ν. Θ. Κ.

Γιάνκου (Jancu, Janku), ***Ἀβραάμ***. Ρουμᾶνος ἐπαναστάτης (1824—1872). Ὑπῆρξεν ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ρουμάνων ἐπαναστατῶν ἐν τῇ Δυτικῇ Τρανσυλβανίᾳ κατὰ τὸ 1848—1849. Τὸν Μάϊον τοῦ 1848 ὠνομάσθη στρατηγὸς καὶ ἐπολέμησε κατὰ τῶν Οὔγγρων. Ἀπέθανε παράφρων.

Γιαννᾶδες *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Παρελείων τῆς ἐπαρχίας Κερκύρας τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτοικοι (1928) 1212. Ἀπέχει τρίωρον ἀπὸ τῆς πόλεως Κερκύρας.

Γιαννάθη *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος εἰς τὰ ΝΑ τῆς νήσου *Ρόδου*, μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Λαχανιὰ καὶ Μέρμηγκας.

Γιανναΐ. Ὁ ἀρχαιότερος Ἑβραῖος ποιητὴς τῆς μεταταλμουδικῆς περιόδου, ἀκμάσας κατὰ πᾶσαν πιθανότητα περὶ τὰ μέσα τοῦ Ζ' αἰῶνος. Μέχρι πρό τινος ἐλάχιστον μέρος τοῦ ἔργου του ἦτο γνωστόν. Ἐν αὐτῷ περιελαμβάνοντο τρεῖς ὕμνοι, ἐξ ὧν οἱ δύο εὕρηνται εἰς τὸ τέλος τῆς πασχαλινῆς «Ἀγκαδά». Τῷ 1901 ὁ Wertheimer ἐξέδωκεν ἐν Ginzé-Yerouschalaim (18+19) δύο ἑτέρους ὕμνους, τῷ δὲ 1910 ὁ Dr Davidson, καθηγητὴς τῆς ραββινικῆς σχολῆς τῆς Νέας Ὑόρκης, ἔφερεν εἰς φῶς διάφορα ἀποσπάσματα ὑμνῳδιῶν αὐτοῦ ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Schechter ἀνευρεθέντων ἐν Καΐρῳ ἑβραϊκῶν χειρογράφων. Διὰ τοῦ μικροῦ μέχρις ἡμῶν διασωθέντος τμήματος τοῦ ἔργου του, ὁ Γιαννοΐ κατέχει ἰδιάζουσαν θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἑβραϊκῆς ποιήσεως. Ἐκτὸς τῆς ἀλφαβητικῆς ἀκροστιχίδος, ἥτις συναντᾶται καὶ ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ βιβλικῇ ποιήσει, χρησιμοποιεῖ, διὰ πρώτην φορὰν ἐν τῇ ἑβραϊκῇ στιχουργίᾳ καὶ ἰδιώνυμον ἀκροστιχίδα. Εἶναι ἐπίσης ὁ πρῶτος Ἑβραῖος ποιητὴς ὁ συστηματικῶς καὶ εὐσυνειδήτως μεταχειρισθεὶς τὴν ὁμοιοκαταληξίαν. Τὸ ὕφος του εἶναι λιτὸν καὶ φυσικόν, ὁ στίχος του ἀνώμαλος, ἀλλὰ ρέων, ἀπηλλαγμένος δὲ τῶν λεκτικῶν ἀκροβασιῶν τῆς μετ' αὐτὸν ἀκμασάσης ἱσπανοαραβικῆς σχολῆς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Leop. Zunz*: Literaturgeschichte σ. 25.— *Landsahut*: Amudei ba awoda 102.—*Graëtz*: Monatschrift κ.λ. VIII 401 IX 19.—*J. Davidson*: Poetic Fragments from the Genizah (ἐν Jewish. Chr. Reiview New Series I. 105—111. *Ἰουλ. Συγγουλιέρου* (Γιωσὲφ Ἐλιγιὰ) ἐν «Βίγλᾳ» Μεσολογγίου ἀρ. 5 «Ἑβραῖοι ποιηταί».

Γ. ΕΛΙΓΙΑ

— **Γιανναΐ-ραμπᾶ**. Ἰουδαῖος διδάσκαλος ἀνήκων εἰς τὴν πρώτην γενεὰν τῶν Ἀμοραίων. Ἐμαθήτευσε παρ' Ἰουδᾷ τῷ ἁγίῳ, συγγραφεῖ τῆς Μισνᾶ. Κατ' ἀρχὰς διέμενεν ἐν Σεπφωρίδι, ἀργότερον ἐγκατεστάθη εἰς Ἀχαβὸρμ (Ἀχμπαρά), ὅπου ἵδρυσε μεγάλην σχολήν. Κατέχων ἱκανὴν ἀγροτικὴν περιουσίαν διετήρει, ἰδίοις ἐξόδοις, τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. οὓς ἐθεώρει ὡς μέλη τῆς οἰκογενείας του. Ὑπὸ τὸ ὄνομά του σῴζονται πλεῖστα σχόλια ἀναφερόμενα ἐν τῷ Βαβυλωνιακῷ Ταλμοὺδ καὶ τοῖς ἀρχαίοις «μισδρασεὶμ». [Πρβλ. *Bacher*: Agada der palestinischen Amoraer I 35—47.] Γ. Ε.

Γιαννακάκης. Δύο ἀδελφοί, *Ἰωάννης* καὶ *Γεώργιος*, ἐκ Λάκκων τῆς ἐπαρχίας Κυδωνίας (Κρήτης). Οὗτοι ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως (1866—1869) ἔλαβον τὰ ὅπλα καὶ ἑνωθέντες μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν ἠκολούθησαν ὡς ὁπλαρχηγοὶ τὸν ἀρχηγὸν Κυδωνίας *Χατζῆ-Μιχάλην Γιάνναρην*, συμμετασχόντες εἰς πάσας τὰς ἀνὰ τὸν νομὸν Χανίων ἐπιχειρήσεις του μέχρι τέλους τοῦ τριετοῦς ἐκείνου ἀγῶνος. Ν. ΚΛΣ

— **Γιαννακάκης**, ***Ἀναγνώστης***. Ἀγωνιστὴς ἐκ τῆς ἐπαρχίας Σελίνου τοῦ νομοῦ Χανίων Κρήτης. Ἅμα τῇ κηρύξει τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαναστάσεως (1821—1830) συμμετέσχεν εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ τῷ 1828 ἐξελέγη ἀντιπρόσωπος τῆς ἐπαρχίας του διὰ τὸ συσταθὲν τότε «Κρητικὸν Συμβούλιον», τὸν Ὀκτώβριον δὲ 1829 διωρίσθη μέλος τῆς τριμελοῦς ἐπιτροπῆς τῆς ἐπιφορτισθείσης τὴν διοίκησιν τῶν δυτικῶν ἐπαρχιῶν τῆς νήσου. Ν. ΚΛΣ

Γιαννακηγιώργης. Σουλιώτης ὁπλαρχηγός, ἀδελφοποιτὸς τοῦ Χριστοφόρου Περραιβοῦ, διακριθεὶς κατὰ τοὺς Σουλιωτικοὺς ἀγῶνας, ἀλλὰ καὶ ὑπηρετήσας τὸν Ἀλῆ πασᾶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Μπεκὴρ Τζογαδόρου. Γ. Δ. Κ.

Γιαννάκης. Ὄνομα πολλῶν Ἀγωνιστῶν: —1) ***Ἀνδρέας***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Πατρῶν. Ἐφονεύθη τὸ πρῶτον ἔτος τῆς Ἐπαναστάσεως. —2) ***Ἀντώνιος***. Ἐκ Κεφαλληνίας, ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Φωκᾶν εἰς Ἀθήνας καὶ ἐτραυματίσθη εἰς τὸν Ἀνάλατον. —3) ***Γεώργιος*** ἐκ Κύμης. Ὑπηρέτησεν ὑπὸ τὸν Διαμαντῆν Ὀλύμπιον καὶ εἶτα ὑπὸ τὸν Κριεζώτην.— 4) ***Δημήτριος***. Ἀδελφὸς αὐτοῦ ἰδιοκτήτης τῆς σκούνας «Παναγίας Κουμιώτισσας», μὲ τὴν ὁποίαν προσέφερε διαφόρους ὑπηρεσίας εἰς τὰ στρατόπεδα παρὰ τὸν Εὐβοϊκόν. —5) ***Ρήγας*** ἢ ***Καγιᾶς***, ἐκ Γορτυνίας. Ἐπολέμησεν εἰς Πελοπόννησον καὶ διεκρίθη διὰ τὴν προθυμίαν καὶ γενναιότητά του. —6 ***Πολύδωρος***, ἐκ Μεσσηνίας. Ἐμπειρικὸς ἰατρὸς κατὰ τὸν Ἀγῶνα. Γ. Δ. Κ.

Γιαννακιανὰ *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς ἐν Κρήτῃ κοινότητος Παλαιοχώρας τῆς ἐπαρχίας Σελίνου τοῦ νομοῦ Χανίων. Κάτοικοι (1928) 31. Ε. Γ.

Γιαννακίτσας, ***Ἰωάννης***. Ἀξιωματικὸς τοῦ πεζικοῦ (1853—1923) προερχόμενος ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου ὑπαξιωματικῶν, προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀντιστρατήγου. Συμμετέσχε τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου 1897, μετὰ τὸν ὁποῖον διετέλεσεν ἐπὶ μακρὸν χρόνον βουλευτής. Κατ' ἀμφοτέρους τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους (1912—1913) διῴκει σύνταγμα πεζικοῦ· τῷ 1914, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ὑποστρατήγου, διετέλεσε διοικητὴς τῆς 2ας μεραρχίας Ἀθηνῶν, τῷ δὲ 1915 ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν. Τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1917 διῴκει ἐν Κορίνθῳ τὸ προχείρως τότε ὀργανωθὲν 4ον σῶμα στρατοῦ. Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 1917—1920 διετέλεσεν εἰς αὐτεπάγγελτον διαθεσιμότητα, ἐξ ἧς ἀνεκλήθη τῷ 1920. Ἀπεστρατεύθη τῷ 1921. Ν. Θ. Κ.

Γιαννάκοβον *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Γιανναχοχώρι.

Γιαννακόπουλος. Ὄνομα πολλῶν ἀγωνιστῶν: —1) ***Ἀναστάσιος***, ὁ καὶ *Σαράτσης*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Τριπόλεως. Ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Νικήταν Σταματελλόπουλον καὶ τὸν Θεοχάρην Ζαχαρόπουλον. Ἀπέθανε τῷ 1828. —2) ***Γεώργιος***, ὁ καὶ *Κακασούλης* ἢ *Κοκοτζιός*, ἐκ Γορτυνίας. Ἐπολέμησε καθ' ὅλον τὸν Ἀγῶνα μὲ ἀπαράμιλλον ἀνδρείαν. —3) ***Δημήτριος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ τῶν προκρίτων τῆς Καστανιᾶς τῶν Ἀγράφων. Ἠκολούθει τὸν Χατζηπέτρον ὡς μπουλουκτζῆς. —4) ***Δημήτριος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Λακεδαίμονος. Ἐτραυματίσθη δίς. —5) ***Δῆμος*** ἐκ Κερπινῆς. Ἅμα τῇ ἐκρήξει τοῦ Ἀγῶνος ἠκολούθησεν ἐπὶ μακρὸν τὸν Γενναῖον Κολοκοτρώνην. Κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον ἐτάχθη πρὸς τὸ μέρος τῆς Διοικήσεως καὶ ὡρίσθη ὑποχιλίαρχος. Κατόπιν ἐξηκολούθησε πολεμῶν καὶ διεκρίθη κατὰ τὴν ἄμυναν ἐναντίον τοῦ Ἰμβραήμ. Ἀπεβίωσε τῷ 1835. —6) ***Κωνσταντῖνος***. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἀλωνισταίνης. Διεκρίθη εἰς διαφόρους μάχας καὶ δὴ κατὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Δράμαλη. Τῷ 1825 ἠκολούθησε τὰ κυβερνητικὰ στρατεύματα καὶ ἔδειξε θαυμασίαν διαγωγὴν εἰς Νεόκαστρον. Κατὰ τὴν πολιορκίαν τῶν Ἀθηνῶν ἐτραυματίσθη. Τῷ 1828 εἰς Τρίπολιν ἐπετέθη ἐναντίον σώματος τοῦ Ἰμβραήμ, ἀλλὰ τραυματισθεὶς ἐκ νέου συνελήφθη αἰχμάλωτος καὶ κατὰ τὴν ἐκκένωσιν ἀντηλλάγη πρὸς Τούρκους ἀξιωματικούς. —7) ***Κωνσταντῖνος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Κερπινῆς τῶν Καλαβρύτων. Ἐπολέμησεν εἰς πολλὰς μάχας καὶ ἰδίως κατὰ τὴν

Digitized by Google

περίοδον τοῦ Ἰμβραήμ. —8) *Νικόλαος*. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἀλωνισταίνης. Διεκρίθη εἰς πλείστας περιπετείας τοῦ Ἀγῶνος. Κατεδιώχθη καὶ ὑπὸ τῆς Διοικήσεως τῷ 1824. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Ἰμβραὴμ μὲ ἴδιον σῶμα παρηνώχλει τὰ αἰγυπτιακὰ στρατεύματα. —9) *Παναγιώτης*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Πατρῶν. Συνελήφθη τῷ 1826 αἰχμάλωτος καὶ παρέμεινεν εἰς τὴν Μεθώνην μέχρι τοῦ 1828, ὁπότε ἀπηλευθερώθη δι' ἀνταλλαγῆς. Γ. Δ. Κ.

—Γιαννακόπουλος, *Παναγιώτης*. Ἀξιωματικὸς τοῦ μηχανικοῦ γεννηθεὶς τῷ 1890, προερχόμενος ἐκ τοῦ Στρατιωτικοῦ Σχολείου εὐελπίδων καὶ φέρων (1929) τὸν βαθμὸν τοῦ ἀντισυνταγματάρχου. Συμμετέσχε τῶν Βαλκανικῶν πολέμων (1912—1913), τῶν ἐν τῷ μακεδονικῷ θεάτρῳ ἀνταντικῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ 1918, τῆς ἐν Οὐκρανίᾳ ἐκστρατείας τοῦ 1919 καὶ τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἐπιχειρήσεων 1920—1922. Σήμερον εἶναι καθηγητὴς παρὰ τῷ Σχολείῳ εὐελπίδων καὶ παρὰ τῇ Ἀκαδημίᾳ πολέμου. Συνεργάτης τῆς «Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας». Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

γιαννάκος (ὁ) [*Ζωολ.*]. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ πτηνοῦ *φοινίκουρος ὁ λοφοφόρος* (Phoenicurus cristatus).

Γιαννακοχώρι [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος Μαρίνας (τέως Σερμαρινόβου) τῆς ἐπαρχίας Ἐδέσσης τοῦ νομοῦ Πέλλης. Κάτοικοι (1928) 229. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Γιαννάκοβον*.

Γιαννὰρ [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Μικρὸν ἡφαίστειον μὴ ἐνεργὸν παρὰ τὸ ΝΔ κέρας τοῦ κόλπου τῆς Ἀτταλείας (πλάτ. 36° 24' Β, μῆκ. 30° 31'½ Ἀν., χάρτ ἀγγλ. 236: Rhodos to Karaburnu). Εἶναι ὁ *Ὄλυμπος* τῶν ἀρχαίων (*Στράβ.* Didot 568, 49, «Σταδ. Μεγάλ. θαλάσσης» 228). Σ. Ε. Λ.

Γιανναράκις, *Ἀντώνιος*· βλ. Γιάνναρης.

Γιάνναρης. Ἐπώνυμον οἰκογενείας ἐκ Λάκκων τῆς ἐπαρχίας Κυδωνίας (Κρήτης), ἀναδειξάσης πλείστους ἥρωας ἀπ' αὐτῆς τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ἐν Κρήτῃ τουρκοκρατίας. Γνωστοὶ ἐξ αὐτῶν ὁ *Γιανναρονικόλας*, ὁ *Γιανναρογιάννης* καὶ ὁ *Γιανναροδάσκαλος*, κληθεὶς οὕτω διότι ἐγνώριζεν ὀλίγα τινὰ γράμματα. Τοῦ τελευταίου τούτου ἔγγονος ἦτο ὁ *Χατζῆ-Μιχάλης Γιάνναρης* (βλ. κατωτ.).

—Γιάνναρης ἢ *Γιανναράκις, Ἀντώνιος*. Ἀνεψιὸς τοῦ περιφήμου ὁπλαρχηγοῦ *Χατζῆ-Μιχάλη Γιάνναρη*, γεννηθεὶς ἐν Λάκκοις τοῦ νομοῦ Χανίων τῷ 1852 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1909. Λαβὼν τὴν πρώτην ἐγκύκλιον μόρφωσιν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα του, ἐσπούδασε κατόπιν ἐν Ἀθήναις καὶ Γερμανίᾳ, τῷ δὲ 1896 ἀνέλαβε νὰ διδάσκῃ εἰς τὸ ἐν Ἀγγλίᾳ πανεπιστήμιον τοῦ St. Andrews. Ἐκ τῶν ἐπιστημονικῶν ἔργων του γνωστότερον εἶναι ἡ ἀγγλιστὶ ἐκδοθεῖσα «Ἱστορικὴ Γραμματικὴ τῆς ἑλλην. γλώσσης» κλ. (An historical Greek Grammar. London 1897), ἡ ὁποία—ἂν καὶ ἀπηρχαιωμένη ἤδη—εἶναι πάντοτε πολύτιμον βοήθημα διὰ τὸ γλωσσικὸν ὑλικόν της. Σχετικὴ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ὀρθογραφίαν εἶναι ἡ πραγματεία του «Ὀρθογραφικὰ ζητήματα» δημοσιευθεῖσα εἰς τὴν «Ἀθηνᾶν» (τόμ. ΙΓ' σελ. 214 κ.ἑξ.). Ἀξιόλογος εἶναι καὶ ἡ λαογραφικὴ συλλογή του «Ἄσματα κρητικὰ μετὰ διστίχων παροιμιῶν» (1876). Ἐκ δὲ τῶν διδακτικῶν ἔργων του ἄξια λόγου εἶναι τὰ ἑξῆς: «Neugriechische Grammatik nebst Lehrbuch der neugriechischen Volkssprache» (Hannover 1877), «Μέθοδος τῆς γερμανικῆς γλώσσης» (1887), «Θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ μέθοδος πρὸς ἐκμάθησιν τῆς γαλλικῆς γλώσσης» (1888), «Μέθοδος τῆς ἀγγλικῆς γλώσσης», ἔτι δὲ διάφορα λεξικὰ (γερμανοελληνικόν, ἀγγλοελληνικόν, ἐπίτομον ἑλληνικὸν λεξικόν) κλ.

Ὁ Γιάνναρης δὲν ἔμεινεν ἀδιάφορος πρὸς τοὺς τραχεῖς καὶ πολυνέκρους ἀπελευθερωτικοὺς ἀγῶνας τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος του. Τῷ 1889 ἀνεμείχθη ἐνεργῶς εἰς τὴν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐκραγεῖσαν κρητικὴν ἐπανάστασιν. Χαρακτηριστικὴ τῆς τιμῆς, τῆς ὁποίας ἀπέλαυε παρὰ τῶν συμπατριωτῶν του, εἶναι ἡ ἐκλογή του ὡς προέδρου τῆς ἐν Ὁμαλῷ ἐπαναστατικῆς συνελεύσεως (1889). Ἀποτυχούσης ὅμως τῆς ἐπαναστάσεως ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Κρήτην καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς Πειραιᾶ. Κατὰ τὴν ἁρμοστείαν τοῦ πρίγκιπος Γεωργίου μετέσχε τοῦ ἀγῶνος τῆς ἀντιπολιτεύσεως βιαιότερον καὶ τραχύτερον, δι' ὃ καὶ ἐφυλακίσθη ἐν Χανίοις (1904). Μετ' ὀλίγα ἔτη μεταβαίνων εἰς Ἀμερικὴν ἀπέθανε κατὰ τὸν πλοῦν. —Ω.

—Γιάνναρης, *Ἀντώνιος*. Ὁπλαρχηγὸς Λάκκων. Ἔπεσε τὴν 23 Μαρτίου 1867 εἰς τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῶν ἐν Μπουτσουναρίοις ἐστρατοπεδευμένων τουρκικῶν στρατευμάτων.

—Γιάνναρης, *Ἰωάννης*. Ἐξ Ἀλικάμπου τοῦ Ἀποκορώνου (Κρήτης), διακριθεὶς κατὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821 ὡς ὁπλαρχηγὸς τῶν ὁμοχωρίων του.

—Γιάνναρης, *Παναγιώτης*. Ὁπλαρχηγὸς Λάκκων. Ἔπεσε τὴν 1 Ὀκτωβρίου 1866 εἰς τὴν μάχην τῶν Κεραμειῶν.

—Γιάνναρης, *Χατζῆ-Μιχάλης*. Γενικὸς ἀρχηγὸς Κυδωνίας κατὰ τὰς ἐπαναστάσεις τῆς Κρήτης 1866—1869, 1878 καὶ 1896, γεννηθεὶς ἐν Λάκκοις τῆς Κυδωνίας (Κρήτης) τῷ 1831 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1916. Συμμετέσχεν ὡς ὁπλαρχηγὸς εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῆς Κρήτης τοῦ 1858, πρωτοστατήσας εἰς τὰς πρώτας ἐνόπλους συναθροίσεις ἐν Ἁγ. Κυριακῇ (Κισάμου) καὶ ἐν Μπουτσουναρίοις (Κυδωνίας). Μετὰ τὸ πέρας τῆς βραχείας ἐκείνης ἐπαναστάσεως, συλληφθεὶς δολίως ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐν Λάκκοις, ὡδηγήθη δέσμιος εἰς Χανιὰ καὶ ἐκλείσθη εἰς τὰς ἐκεῖ φυλακάς, ἀφοῦ προηγουμένως περιήχθη πρὸς διαπόμπευσιν εἰς τὰς ἀγυιὰς τῶν Χανίων, τῆς Ρεθύμνης καὶ τοῦ Ἡρακλείου.

Χατζῆ-Μιχάλης Γιάνναρης

Ἀπολυθεὶς τῷ 1860 ἀπῆλθεν εἰς Ἀθήνας καὶ τῷ 1861 κατετάχθη μετὰ ἑκατοντάδων ἄλλων ἐπιλέκτων Κρητῶν εἰς τὸ τότε ὑπὸ τοῦ Δημ. Μπότσαρη συσταθὲν «Πρότυπον τάγμα» τῶν Κρητῶν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ταγματάρχου Ἰωάννου Πασχάλη. Μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ τάγματος ἐκείνου (1862) κατῆλθεν εἰς Κρήτην καὶ συλληφθεὶς ὅλως ἀναιτίως ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐγκαθείρχθη εἰς τὰς φυλακὰς τῶν Χανίων, ὅθεν ἀποδράσας μετ' ὀλίγον ἐξῆλθεν εἰς τὰ ὄρη παρενοχλῶν τοὺς Τούρκους διὰ τῶν τολμηρῶν αὐτοῦ ἐπιδρομῶν, μέχρις οὗ ἠμνηστεύθη ὑπὸ τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως.

Ὅταν μετ' ὀλίγον (1864) ἡ Κρήτη ἐταράσσετο πάλιν ἕνεκα τῶν πιέσεων τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ τῆς νήσου Ἰσμαὴλ πασᾶ, ὁ Γιάνναρης συμμετέσχεν ἐκ τῶν πρώτων εἰς τὰς ἐνόπλους συναθροίσεις τοῦ Φουρνὲ καὶ τῶν Μπουτσουναρίων καὶ ἐξελέγη μέλος τῆς σχηματισθείσης ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἐξεγερθέντων πληθυσμῶν ἐπιτροπῆς πρὸς διευθέτησιν τῶν διαφόρων ἐκκρεμῶν ζητημάτων, ἅτινα ἤγαγον εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866. Ἅμα τῇ ἐντονωτέρᾳ ἐκδηλώσει τῆς δυσαρεσκείας τῶν Κρητῶν ὁ Χατζῆ-Μιχάλης ὑπῆρξεν ἡ ψυχὴ καὶ ὁ κύριος μοχλός, μετ' ἄλλων ἐπιλέκτων ἀρχηγῶν, πάσης κινήσεως, ἥτις κατέληξεν εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ Προσνέρου (Αὔγουστος 1866), τὴν κηρύξασαν ἐπισήμως τὴν ἐπανάστασιν. Ἔκτοτε ἀρχίζει ἡ ἀπαράμιλλος πολεμικὴ αὐτοῦ δρᾶσις. Ἐκλεγεὶς ὑπὸ τῆς συνελεύσεως γενικὸς ἀρχηγὸς τῆς ἐπαρχίας Κυδωνίας ἐμψυχώνει τοὺς συμπατριώτας του καὶ ὁδηγεῖ αὐτοὺς εἰς τὰς πρώτας κατὰ τῶν Τούρκων μάχας. Τὸν Ὀκτώβριον καὶ Νοέμβριον 1866 μάχεται ἐν Κυδωνίᾳ κατὰ τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ, τὸν Δεκέμβριον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σελίνου, τὸν Ἰανουάριον 1867 εἰς τὴν ἐπαρχίαν Σφακίων καὶ εἶτα πάλιν εἰς Κυδωνίαν, ἀποκρούων τὰς ἐπιθέσεις τοῦ Ἀλῆ Σαρκὸς πασᾶ πρὸς κατάληψιν τοῦ Ὁμαλοῦ. Ἀρχομένου τοῦ θέρους 1867 εὑρίσκεται μεταξὺ τῶν Σφακιανῶν καὶ ἀντιμετωπίζει τὰς συγκεντρωτικὰς ἐπιθέσεις τῶν Ὁμέρ, Ρεσὶτ καὶ Μεχμὲτ πασάδων, μεθ' ὃ πορεύεται εἰς Κυδωνίαν καὶ ἀποκρούει τοὺς Τούρκους εἰς Δοῦλον (25 Αὐγούστου 1867). Τὸν Νοέμβριον καὶ Δεκέμβριον συμμετέχει εἰς τὰς πολυημέρους περὶ τοὺς Λάκκους μάχας κατὰ τοῦ Χουσεὶν πασᾶ, ὃν ἐξακολουθεῖ νὰ παρενοχλῇ καὶ μετὰ τὴν ὑποχώρησιν αὐτοῦ εἰς τὰ περὶ τὸ φρούριον τῶν Χανίων στρατόπεδά του.

Ἀρχομένου τοῦ 1868 συμμετέχει εἰς τὰς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κισάμου ἐπιχειρήσεις κατὰ τοῦ ἰδίου Χουσεὶν καὶ εἶτα τοῦ Μεχμὲτ πασᾶ (Μάρτιος 1868), καὶ εἶτα πάλιν ἐπανέρχεται εἰς Κυδωνίαν, ἵνα ἀντιμετωπίσῃ νέας ἐπιδρομὰς τῶν Τούρκων κατὰ τοῦ Ὁμαλοῦ ὑπὸ τὸν Μεχμὲτ πασᾶν (Ἰούνιος 1868). Τὸν Αὔγουστον 1868 εὑρίσκεται πάλιν μετὰ τῶν ἀνδρῶν του εἰς Σφακιά. Κατὰ τὸν Σεπτέμβριον 1868 ἀρχίζει νὰ ἐκδηλοῦται ὁ κάματος τῆς Κρήτης ἐκ τῶν μακρῶν ἀγώνων καὶ τῶν στερήσεων. Ὁ Γιάνναρης ὅμως καὶ οἱ λοιποὶ ἀρχηγοὶ Κρητῶν καὶ ἐθελοντῶν συνεχίζουν τὸν ἀγῶνά των καὶ ἐπιτίθενται συνεχῶς κατὰ τῶν τουρκικῶν σωμάτων, ἅτινα ἔχουσιν ἐγκατασταθῆ ἐντὸς ὀχυρῶν πύργων ἐπὶ τῶν κυριωτέρων διαβάσεων. Ὁ Γιάνναρης μέχρι τοῦ Νοεμβρίου 1868 ἐξακολουθεῖ τὰς ἐναντίον αὐτῶν ἐπιθέσεις καὶ τὸν Φεβρουάριον μόνον ἐζήτησε καταφύγιον εἰς τὰ κρησφύγετα τῶν Λευκῶν ὀρέων. Ἡ ἐπανάστασις ἐξέπνευσε καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐκυριάρχησαν πάλιν. Καταθέσας τότε καὶ ὁ Γιάνναρης τὰ ὅπλα του ἀπεφάσισε νὰ διαβιώσῃ εἰρηνικῶς εἰς τὸ πυρπολημένον χωρίον του, ἀλλὰ συλληφθεὶς καὶ πάλιν ὑπὸ τῶν Τούρκων ὡδηγήθη εἰς Χανιὰ καὶ ἐκεῖθεν ἐξωρίσθη εἰς Κωνσταντινούπολιν. Τυχὼν ἐκεῖ τῆς συνδρομῆς τῆς ρωσικῆς πρεσβείας κατώρθωσε νὰ ἀποδράσῃ εἰς Ρωσίαν, ὅπου εὗρε θερμὴν δεξίωσιν καὶ φιλοξενίαν ὑπό τε τῶν ἐκεῖ ὁμογενῶν καὶ ὑπὸ τῆς ρωσικῆς κυβερνήσεως καὶ ὡς συνταξιοῦχος αὐτῆς ἐγκατεστάθη ἐν Πουλτάβᾳ. Ἐκεῖ παρέμεινε μέχρι τῆς ἐκρήξεως τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου (1877), ὅτε κατῆλθεν εἰς Κρήτην καὶ ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Φεβρουαρίου 1878, καθ' ἣν ὡς γενικὸς ἀρχηγὸς τῆς Κυδωνίας πάλιν ἠνδραγάθησεν εἰς τὰς μάχας Κεραμειῶν, Χοιροσπήλου, Λάκκων κλ. (Φεβρουάριος—Μάρτιος 1878).

Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐπαναστάσεως ἐκείνης ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας μέχρι τοῦ 1896, ὅτε πάλιν κατῆλθεν εἰς τὴν ἐπαναστατήσασαν Κρήτην, παραμείνας ἐκεῖ μέχρι τῆς καθόδου τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Βάσσον (Ἰανουάριος 1897) συμμετασχὼν εἰς τὴν ἐν Λιβαδίοις τῆς Ἁγιᾶς νικηφόρον τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ μάχην. Αὕτη ὑπῆρξεν ἡ τελευταία μάχη τοῦ Γιάνναρη. Ἦγε τότε τὸ 66ον ἔτος τῆς ἡλικίας του.

Εὐνοηθεὶς ὑπὸ τῆς τύχης ἔζησε νὰ ἴδῃ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ μοναδικοῦ σκοποῦ τῶν μακρῶν ἀγώνων του. Τῷ 1912 προήδρευσε τῆς Κρητικῆς συνελεύσεως, ἥτις ἐκήρυξε τὴν ἕνωσιν τῆς Κρήτης μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Ὅταν ἀπέθανεν, εἰς ἡλικίαν 85 ἐτῶν, ἡ σορὸς αὐτοῦ μετεκομίσθη ὑπὸ τῶν συναγωνιστῶν του εἰς Χανιά, ὅπου ἐκηδεύθη ἀπονεμηθεισῶν αὐτῷ, διαταγῇ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, τιμῶν στρατηγοῦ, μεθ' ὃ μετηνέχθη εἰς τὸ ἱστορικὸν ὀροπέδιον τοῦ Ὁμαλοῦ καὶ ἐτάφη ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος. Ν. ΚΑΛΟΜΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Γιάνναρος. Ὄνομα ἀγωνιστῶν: —1) *Ἀγωνιστὴς ἐκ Ψαρῶν*. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἀρίστων πυρπολητῶν, ἐφονεύθη δὲ τῷ 1823 καθ' ἣν στιγμὴν προσέδενε τὸ πυρπολικόν του εἰς τουρκικὸν πλοῖον. —2) *Δημήτριος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Λακεδαίμονος. Ἠκολούθει τὸν Γιατράκον. Τῷ 1826 ἠκολούθησε τὸν Καραϊσκάκην εἰς τὴν Στερεάν, ἐφονεύθη δὲ εἴς τινα συμπλοκὴν ἔξω τῶν Ἀθηνῶν. —3) *Ἰωάννης*. Ὁπλαρχηγὸς ἐκ Μάνης. Ἐπολέμησε καθ' ὅλον τὸν ἀγῶνα. —4) *Σπυρίδων*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Ψαρῶν. Ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Παπανικολῆν καὶ διεκρίθη εἰς πολλὰς περιστάσεις. Ἀπέθανε τραυματισθεὶς ἐν Μεσολογγίῳ. Γ. Δ. Κ.

—Γιάνναρος, *Ἰωάννης*. Ἀξιωματικὸς τοῦ πεζικοῦ (1885—1912), προερχόμενος ἐκ τοῦ Στρατιωτικοῦ Σχολείου τῶν Εὐελπίδων, φονευθεὶς εἰς τὴν μάχην τῶν Γιανιτσῶν τὴν 19ην Ὀκτωβρίου 1912 φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ὑπολοχαγοῦ. Ν. Θ. Κ.

—Γιάνναρος, *Πέτρος*. Δημοσιογράφος (1878—1928). Κατ' ἀρχὰς ρεπόρτερ καὶ ἀρχισυντάκτης εἰς ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας, τῷ 1901 ἐξέδωκε μετὰ τοῦ Κ. Γιολδάση ἐν Ἀθήναις τὴν ἀπογευματινὴν ἐφημερίδα «Ἀστραπή». Μετ' ὀλίγους μῆνας ἀποχωρήσας τῆς «Ἀστραπῆς» ἐξέδωκε μόνος τὴν ἀπογευματινὴν ἐφημερίδα «Ἑσπερινὴ» ἐν Ἀθήναις, εἰς ἣν προσέθεσε κατόπιν καὶ πρωϊνὴν ἔκδοσιν διὰ τὰς ἐπαρχίας, ὑπὸ τὸ ὄνομα «Πρωϊνή». Συλληφθεὶς τῷ 1917 ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τῶν Συμμάχων, ἐξωρίσθη εἰς Κορσικήν, ἕνεκα τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ φρονημάτων. Ἀπὸ τοῦ Μαΐου τοῦ 1928 ἀνέλαβε καὶ τὴν συνέχισιν τῆς ἐκδόσεως τῆς ἐφημερίδος «Ἐμπρός». Ὑπῆρξεν ὁ κατ' ἐξοχὴν τύπος τοῦ λαϊκοῦ δημοσιογράφου, αἱ δὲ ἐφημερίδες του ἔσχον περιόδους μεγίστης δημοφιλίας. Μ. Δ. Β.

Γιάννας (Jannasch), *Ροβέρτος*. Γερμανὸς οἰκονομολόγος (1845—1919). Τῷ 1871 ἐγένετο καθηγητὴς ἐν τῇ Προσκάιο σχολῇ τῶν οἰκονομικῶν ἐπιστημῶν, τῷ 1874 διευθυντὴς τοῦ γραφείου στατιστικῆς τῆς Δρέσδης καὶ ἀπὸ τοῦ 1877—1884 μέλος τοῦ βασιλικοῦ πρωσσικοῦ γραφείου στατιστικῆς ἐν Βερολίνῳ. Πρόεδρος τῆς «Ἐμπορικογεωγραφικῆς Ἑταιρείας» (Handelsgeographische Gesellschaft), ἵδρυσε τῷ 1879 τὸ ἑβδομαδιαῖον περιοδικὸν «Export» (=Ἐξαγωγή) καὶ ἔγραψε βαρυσήμαντα ἔργα σχετικὰ πρὸς τὴν πολιτικὴν οἰκονομίαν, δημοσιονομίαν καὶ στατιστικήν. —Β.

Γιαννελόπουλος, *Γιάννης*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Δρυμῶνα τῆς Τριχωνίδος. Ἐπολέμησεν ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ Σιαδήμα κατὰ τὴν ἐκπόρθησιν τοῦ Βραχωρίου καὶ τοῦ Ζαπαντίου. Μετέσχε τῶν μαχῶν τοῦ Πέτα, τοῦ Λουτρακίου, τοῦ Ξηρομέρου κλ. Ξ. Γ. Μ.

Γιαννέλος, *Δημήτριος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Δρυμῶνα Τριχωνίδος. Μετέσχε τῆς ἐκπορθήσεως τοῦ Ζαπαντίου καὶ Βραχωρίου καὶ τῆς μάχης τοῦ Πετροχωρίου. Μετὰ τὴν ἐκπόρθησιν τοῦ Μεσολογγίου ὑπὸ τῶν Τούρκων (10 Ἀπριλίου 1826), συλληφθεὶς ἐν Νεοχωρίῳ τοῦ Μεσολογγίου τῷ 1828 ἐτυφεκίσθη ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ξ. Γ. Μ.

Γιάννενα [*Γεωγρ.*]· βλ. λ. Ἰωάννινα.

Γιάννες [*Γεωγρ.*]· βλ. λ. Μεταλικό.

Γιαννέσκος, *Ἰωάννης*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Βλαχίας ἀκολουθήσας τὸν Βλαδιμιρέσκον κατὰ τὴν ἔκρη-

Digitized by Google

ξιν τοῦ Ἀγῶνος. Κηρυχθεὶς ὑπὲρ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου κατὰ τὴν διάστασιν αὐτοῦ πρὸς τὸν Βλαδιμιρέσκον, κατεδικάσθη ὑπὸ τοῦ τελευταίου εἰς τὸν δι᾿ ἀγχόνης θάνατον. Ἡ ἀπόφασις ἐξετελεῖτο ἤδη ὅταν, χάρις εἰς τὴν παρέμβασιν τοῦ Χατζῆ-Πρόδα, ἀποσπάσαντος τὸν βρόχον ἐκ τοῦ λαιμοῦ του, ὁ Γιαννέσκος ἐσώθη. Ἐφονεύθη ὅμως κατὰ μῆνα Αὔγουστον 1821 ἔν τινι μοναστηρίῳ τῆς Μολδαυίας, ὅπου τὸν ἐπολιόρκησεν ὁ κεχαγιᾶς τοῦ Γιουσοὺφ Μπερκόφτσαλη. Γ. Δ. Κ.

Γιαννετάκης, ***Παναγιώτης***, ἢ ***Τζαννετάκης***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Σπάρτης. Πρὸ τοῦ 1821 ἦτο ἔμπορος ἐν Κωνσταντινουπόλει. Διωχθεὶς ἐκεῖθεν μετὰ τὰς σφαγὰς κατῆλθεν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα του ὅπου κατήρτισε σῶμα 25 ἀνδρῶν, μετὰ τῶν ὁποίων μετέσχε τῆς πολιορκίας τῆς Τριπόλεως καὶ τοῦ Ναυπλίου. Κατὰ τὰ Δραμαλικὰ διεκρίθη πολεμήσας εἰς Κόρινθον καὶ εἰς τὰ Βασιλικά. Ἐκεῖ ὅμως ζωγρηθεὶς ὑπὸ τοῦ Δελῆ-Ἀχμὲτ ἀνεσκολοπίσθη. Γ. Δ. Κ.

Γιαννέτας. Ὄνομα Ἀγωνιστῶν: —1) ***Ἰωάννης***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Παλαιοκατούνης Ξηρομέρου, πολεμήσας ὑπὸ τοὺς Θ. Γρίβαν, Βέρην καὶ Βελῆν εἰς τὰς μάχας πρὸ τοῦ Βραχωρίου καὶ Ζαπαντίου, εἰς Κομπότι, Πέτα κλπ. Μετασχὼν ὅλων τῶν πολιορκιῶν τοῦ Μεσολογγίου ἐξῆλθε μετὰ τῆς ἄλλης φρουρᾶς. —2) ***Κωνσταντῖνος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Παλαιοκατούνης Ξηρομέρου. Ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Βλαχόπουλον πρὸ τοῦ Βραχωρίου καὶ Ζαπαντίου, εἰς Κομπότι, Μακρυνόρος, Πέτα καὶ πολλαχοῦ, ὡς καὶ κατὰ τὰς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου. —3) ***Μῆτρος***. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἁγίου Βλασίου Εὐρυτανίας, μετασχὼν τῶν μαχῶν τῶν Ἀγράφων, τοῦ Καρβασαρᾶ κλπ. καὶ ὅλων τῶν πολιορκιῶν τοῦ Μεσολογγίου. Ξ. Γ. Μ.

Γιάννη, *Ἀναστάσιος (τοῦ—)*. Ρουμελιώτης Ἀγωνιστὴς ἐκ τῶν ἀκολουθούντων τὸν Γκούραν, Μαμούρην καὶ Κατσικογιάννην. Ἔπεσε μαχόμενος ἐν Ἀθήναις τῷ 1827. Γ. Δ. Κ.

Γιάννη *χωρίον [Γεωγρ.]*. Μικροσυνοικισμὸς τῆς κοινότητος Λιμπέρδου τῆς ἐπαρχίας Γυθείου τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Κάτοικοι (1928) 22.

— **Γιάννη** - *Λιμὰν [Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος ἐπὶ τῆς Β. ἀκτῆς τῆς Χερσονήσου τῶν Ἐρυθρῶν (κοιν. Καράμπουρνα) δεξιὰ τῷ πλέοντι πρὸς τὸν κόλπον τῆς Σμύρνης (πλάτ. 38° 40′ 20″ Β, μῆκ. 26° 27′ 15″ Αν. χάρτ. ἀγγλικὸς 1645: Island of Khio and Gulf of Smyrna). Σ. Ε. Λ.

Γιάννηδες *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Καδίου τῆς ἐπαρχίας Καρυστίας τοῦ νομοῦ Εὐβοίας. Κάτοικοι (1928) 132.

Γιαννὴκ-*Ἀγὴλ* *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας Ἀνακτορίων τοῦ ἐν Θράκῃ νομοῦ 40 Ἐκκλησιῶν, ὅπερ ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς (1920) ἐκαλεῖτο *Ἀργιλη* καὶ ἠρίθμει 579 κατοίκους.

Γιαννήκι ἢ ***Γιαννίκι*** *[Γεωγρ.]* Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Κοτσερῆς τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσης τοῦ νομοῦ Τρικκάλων. Κάτοικοι (1928) 56.

Γιαννηκώστας. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἠπείρου, γεννηθεὶς τῷ 1796 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1877. Τὸ πραγματικὸν ὄνομά του ἦτο *Ἰωάννης τοῦ Κώστα*, ἐκ συνθέσεως τοῦ ὁποίου προῆλθε τὸ *Γιαννηκώστας*. Φεύγων τὴν τυραννίδα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ μετέβη εἰς Κέρκυραν καὶ κατετάχθη εἰς τὸ Σουλιωτικὸν τάγμα ὑπὸ τοὺς Γάλλους. Εἶτα παρέμεινεν ὑπὸ τοὺς Ἄγγλους καὶ τὸν Τζούρτζ, μετὰ τοῦ ὁποίου μετέβη εἰς τὸ «Βασίλειον τῶν Δύο Σικελιῶν» καὶ κατετάχθη εἰς τὸ ἀρτιπανὲς ἑλληνικὸν σῶμα τῆς φρουρᾶς τοῦ βασιλέως Φερδινάνδου. Κατηγορηθεὶς ἐπὶ ἀνταρσίᾳ ἀπεστρατεύθη μετ᾿ ἄλλων Ἑλλήνων, ἐπανελθὼν δὲ εἰς Κέρκυραν πλησίον τῆς παροικίας τῶν Σουλιωτῶν ὑπηρέτησε τὸν Νότην Μπότσαρην, εἰς τὸ σῶμα τοῦ ὁποίου κατὰ τὸν Ἀγῶνα προσελήφθη ὡς μπαϊρακτάρης (σημαιοφόρος). Μετέσχε διαφόρων μαχῶν κατὰ τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα καὶ εἶτα εἰς Πελοπόννησον κατὰ τοὺς ἐμφυλίους. Τῷ 1826 καὶ τῷ 1827 ἠκολούθησε τὸν Καραϊσκάκην εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, διεκρίθη δὲ εἰς πλείστας μάχας. Προαχθεὶς κατὰ τὴν πολυαρχίαν καὶ ἀποκατασταθεὶς ἐπὶ Κυβερνήτου καὶ Ὄθωνος, ἐκρίθη ὑποστράτηγος τῆς ἐνεργοῦ φάλαγγος. Γ. Δ. Κ.

— **Γιαννηκώστας**, ***Νικόλαος***. Ἀξιωματικὸς τοῦ πεζικοῦ (1834—1910), γόνος οἰκογενείας Ἀγωνιστῶν. Προερχόμενος ἐκ τοῦ στρατεύματος προήχθη μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ὑποστρατήγου. Συμμετέσχε τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Ἠπείρου τῷ 1878, τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου 1897, καθ᾿ ὃν διεκρίθη εἰς τὸ Ρεβένι καὶ τὸ Βελεστῖνον ὡς διοικητὴς συντάγματος πεζικοῦ, καὶ ἀπεστρατεύθη τῷ 1898. Ν. Θ. Κ.

Γιαννηλέκας. Κλέφτης ἐκ Μετσόβου. Ἀναφέρεται εἰς δημοτικὰ τραγούδια ὡς ἀμείλικτος ἐχθρὸς τοῦ Χασὰν Τζαπάρη, παρὰ τοῦ ὁποίου ζωγρηθεὶς περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ′ αἰῶνος, ἀνεσκολοπίσθη. Γ. Δ. Κ.

Γιάννης (ὁ)· τὸ δημῶδες τοῦ *Ἰωάννης*· ἐκ τούτου ἐσχηματίσθη πλῆθος τύπων καθ᾿ ὑποκορισμὸν ἢ μεγέθυνσιν: *Γιαννάκης, Γιαννάκος, Γιαννίκος, Γιαννούλης, Γιάγκος, Γιαννιός, Γιάννος, Γιάνναkας* κ.τ.τ.

Γιάννης *τοῦ* ***Παπᾶ***. Κλέφτης ἐκ Σαμαρίνας τῶν Γρεβενῶν, ἀναφερόμενος εἰς δημοτικὰ τραγούδια τοῦ τέλους τοῦ ΙΗ′ αἰῶνος. Ἐφονεύθη εἰς Ρωμιόρραχην. Γ. Δ. Κ.

— **Γιάννης** ***Σταθᾶς***· βλ. Σταθᾶς.

Γιάννης *Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὡραῖος φυσικὸς λιμὴν τῆς βορείας ἀκτῆς τῆς νήσου Πάρου, εἰς τὸν ΒΔ μυχὸν τοῦ κολπίζοντος λιμένος τῆς Ναούσσης (πλάτ. 37°08′38″ Β, μῆκ. 25°14′08″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1832*: Port Naussa καὶ 1837: Paros and Naxos), νοτίως τῆς χερσονησῖδος *Διακόφτης*, ἐφ᾿ ἧς ὁ φάρος ἀκρωτ. Κόρακας (λευκὸν σταθερὸν μετ᾿ ἐρυθρᾶς ἀναλαμπῆς) ὁδηγῶν καὶ εἰς το ἀγκυροβόλιον. Διεχείμασαν ἐνταῦθα τμήματα τοῦ ρωσικοῦ στόλου τοῦ Ὀρλὼφ κατὰ τὴν ἀπόπειραν πρὸς ἐπανάστασιν τῆς Ἑλλάδος. Σ. Ε. Λ.

Γιαννησπύρου Ὄνομα Ἀγωνιστῶν: —1) ***Νικόλαος***. Σουλιώτης ὁπλαρχηγός, μετασχὼν τοῦ ἀγῶνος καὶ κριθεὶς ἀξιωματικὸς τῆς φάλαγγος. —2) ***Σταῦρος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Ζαγορίων. Ὑπηρέτησεν εἰς το Σουλιωτικὸν τάγμα τῆς Κερκύρας. Ἠκολούθησε τὸν Τζούρτζ εἰς Νεάπολιν. Ἐπανῆλθε τῷ 1820 καὶ μετέσχε τοῦ Ἀγῶνος. Ἔπεσεν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα τῷ 1827. Γ. Δ. Κ.

Γιαννιᾶς. Διάσημος Κλέφτης τῆς Ἀχαΐας κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ′ αἰῶνος, γνωστὸς καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Παπαδόπαιδι*, διότι ἦτο υἱὸς ἱερέως ἐκ Προστοβίτσας. Ἦτο φίλος καὶ συνεργάτης τοῦ Ζαχαριᾶ. Τῷ 1804, κατὰ τὸν μεγάλον διωγμὸν τῶν Κλεφτῶν τῆς Πελοποννήσου, συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων ἀπηγχονίσθη ἔξωθι τῶν Πατρῶν.

— **Γιαννιᾶς**, ***Γεώργιος***. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου ἐκ τῶν γενναιοτάτων Ἀγωνιστῶν καὶ τῶν ἀμειλίκτων ἐχθρῶν τοῦ Λαλιώτου Σαϊτάγα πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἅμα ὡς ἐξερράγη αὕτη, ἐτάχθη ὡς ὑπαρχηγὸς τοῦ σώματος τοῦ Χαραλάμπη-Βιλαέτη, τοῦ ἐπιλεγομένου Φραγκοπαλληκάρι. Μετὰ τὸν θάνατον τούτου ἐζήτησε νὰ ἐκδικηθῇ, καὶ ἀφοῦ ἐπροξένησεν εἰς τοὺς Λαλαίους μεγάλας καὶ σημαντικὰς ζημίας ἐκυκλώθη μετὰ ὀκτὼ ὀπαδῶν του εἰς τὴν Κατσαροῦν τῆς Ἠλείας καὶ ἐφονεύθη. Γ. Δ. Κ.

Γιαννίδης, ***Ἐλισαῖος***. Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ λογίου *Σ. Σταματιάδου*. Γεννηθεὶς οὗτος ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1865, ἐσπούδασε γεωπονίαν ἐν Μομπελλιὲ καὶ χημείαν ἐν Βορδώ, ἔλαβε δὲ κατόπιν τὸ πτυχίον τοῦ διδάκτορος τῶν μαθηματικῶν τοῦ Ἐθνικοῦ πανεπιστημίου. Ὑπηρέτησεν ὡς καθηγητὴς γεωργικῶν σχολῶν ἐν Ἀθήναις ἐπὶ δεκαετίαν (1887—1897), τῶν βιομηχανικῶν μαθημάτων ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Ρουσοπούλου (1896—1906), ἀπὸ τοῦ 1909 τῶν φυσικομαθηματικῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἀπὸ τοῦ 1924 τῶν Μαθηματικῶν ἐν Ἀθήναις. Συνέγραψεν ἐγχειρίδιον περὶ οἰνοποιίας (1906) καὶ μαθηματικὰς μελέτας. Ἀλλὰ τὸ κύριον ἔργον αὐτοῦ εἶναι ἡ «Γλῶσσα καὶ ζωὴ» (α′ ἔκδ 1908), δι᾿ οὗ ὑπερμάχεται τῆς λαλουμένης νεοελληνικῆς. Ἐπίσης ἐξέδωκε τῷ 1925 «Τὸ Μεγάλο Πρόβλημα—Δοκίμιον κριτικῆς τοῦ ὑλισμοῦ». Β.

Γιαννικέσης Ὄνομα Ἀγωνιστῶν: —1) ***Ἀναστάσιος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Ζακύνθου μετασχὼν ἐκ τῶν πρώτων τῆς ἐπαναστάσεως ἐν Πελοποννήσῳ, ἔνθα διεπεραιώθη μετὰ τοῦ Διονυσίου Σεμπρικοῦ, Γεωργίου Σολωμοῦ καὶ Παναγιώτου Στούρτζα. —2) ***Γεράσιμος***. Πλούσιος ὁμογενὴς ἐγκατεστημένος ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ′ αἰῶνος εἰς Μόσχαν, ὅστις καὶ μεγάλας προσέφερεν ὑπηρεσίας εἰς τὸν Ἀγῶνα ἀπὸ τοῦ 1824, ὁπότε κατῆλθεν εἰς τὴν Πελοπόννησον. Γ. Δ. Κ.

Γιαννίκιοϊ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Βελισσάριος.

Γιάννινα *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία δοθεῖσα ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς εἰς τὸ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Θρᾴκῃ χωρίον Γιουβὰν Κιοῒ (βλ. λ.).

Γιαννιός, ***Ἀθανάσιος***. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἠπείρου. Μετέσχε πολλῶν μαχῶν, ἐτραυματίσθη τρὶς καὶ ἔπεσε μαχόμενος εἰς τὴν Ἀττικὴν τῷ 1827. Γ. Δ. Κ.

— **Γιαννιός**, ***Νικόλαος***. Ἕλλην σοσιαλιστὴς γεννηθεὶς ἐν Ἄνδρῳ, τῷ 1885. Ἀποφοιτήσας τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς ἐσπούδασε φιλολογίαν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῶν Παρισίων. Ἀνεμίχθη εἰς τοὺς κοινωνικοὺς ἀγῶνας καὶ ὑπῆρξεν εἷς τῶν ἱδρυτῶν τοῦ ἐν Ἀθήναις τμήματος τῆς Σοσιαλιστικῆς Διεθνοῦς κατὰ τὸ 1911, τοῦ ὁποίου διετέλεσε κατὰ διαφόρους περιόδους γενικὸς γραμματεύς. Ἐδημοσίευσε τὰ ἑξῆς ἔργα: «Ἡ ἐργατικὴ Νομοθεσία τῆς Ἑλλάδος» (Ἀθῆναι 1915, «Φιλολογία—Τέχνη—Σοσιαλισμός», «Δημοτικισμὸς καὶ Σοσιαλισμός», ἐξέδωκε κατὰ καιροὺς τὰ «Σοσιαλιστικὰ φύλλα» (Ἀθῆναι 1915), μηνιαῖον περιοδικόν, τὴν «Κοινωνίαν» ἡμερησίαν ἐφημερίδα (Ἀθῆναι 1919) καὶ διετέλεσεν ἀρχισυντάκτης κατὰ τὴν περίοδον 1917—18 τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς τότε ἐφημερίδος «Ριζοσπάστης». —Ω.

Γιαννιοῦ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐν Κρήτῃ κοινότητος Ἀσωμάτου τῆς ἐπαρχίας Ἁγ. Βασιλείου τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης. Κάτοικοι (1928) 137.

Γιαννισᾶδες *[Γεωγρ.]*· βλ. Γιανισᾶδες.

Γιαννισαῖο *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Παλαιοκάστρου (Κορθίου), ἣ ἀποτελεῖ τὴν ἕδραν τῆς ἐπαρχίας Ἄνδρου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων.

Γιάννισσα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἠμαθίας (τέως Βερροίας) τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτοικοι (1928) 858. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Γιάντσιστα*. Κεῖται ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Βερροίας, διασχιζόμενον ὑπὸ τοῦ χειμάρρου *Σκρόπ*, ἔχει κλῖμα μᾶλλον ἀνθυγιεινόν, ὡς ἐκ τῆς κατὰ τὸ θέρος ἐνσκηπτούσης ἑλονοσίας, καὶ ὑδρεύεται ἐκ τοῦ ποταμοῦ. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Ἁγία Μαρίνα* (κάτοικοι 443) *Λυκογιάννη* (τέως *Λυκοβίστα*, κάτοικοι 368) καὶ *Μονόσπιτα* (κάτοικοι 541). Ἡ περιφέρεια τῆς κοινότητος παράγει δημητριακὰ καὶ δὴ σῖτον (550 000 ὀκ.), κριθὴν (225 000 ὀκ.), βρόμην (150.000 ὀκ.) καὶ ἀραβόσιτον (180.000 ὀκ.), βάμβακα (35.000 ὀκ.), καπνὸν (50 000 ὀκ.) καὶ σήσαμον (10.000 ὀκ.). Ἔχει μικρὰν κτηνοτροφίαν καὶ συνδέεται διὰ βατῆς ὁδοῦ μετὰ τῆς Ναούσης (15 χμτρ.) καὶ τῆς Βερροίας (12 χμτρ.). Δ. Ε. Μ.

Γιάννιστα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Δωδώνης τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτοικοι (1928) 149, ἀσχολούμενοι εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν. Ἡ Γιάννιστα εἶναι ἀπὸ τοὺς ἀρχαιοτάτους συνοικισμοὺς τῆς Ἠπείρου, μνημονευόμενος ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἰωάννινα* εἰς τὸ χρυσόβουλλον τοῦ Ἀνδρονίκου (1319). Εἰς ταύτην ὑπάγεται καὶ ὁ συνοικισμὸς *Καλύβια* τῆς μονῆς Τζόρας, ὡς ὀνομάζεται σήμερον ἡ ἀρχαία μονὴ τοῦ Ὄρους. Χ. Ι. Σ.

Γιάννιτσα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καλαμῶν τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτοικοι (1928) 872. Κεῖται παρὰ τὸν αὐχένα λόφου, ἀνατολικῶς τῆς πόλεως *Καλαμῶν*, ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐξ ἀφθόνων πηγαίων ὑδάτων. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ ὁ συνοικισμὸς *Ἀράχοβα* (κάτοικοι 55). Ἡ περιφέρεια τῆς κοινότητος ἔχει μεγάλας δασικὰς ἐκτάσεις ἐκ πεύκης καὶ ἐλάτης. Ἀρκεταὶ ἐκτάσεις αὐτῆς καλλιεργοῦνται διὰ δημητριακῶν ὡς καὶ διαφόρων ὀπωροφόρων δένδρων καὶ ἀμπέλου. Ἡ Γιάννιτσα μετὰ τῶν Καλαμῶν συνδέεται διὰ βατῆς ὁδοῦ (ὥρ. 2). Παρ᾿ αὐτὴν (½ ὥρ.) ἐγείρεται ἡ *μονὴ τῆς Δημιόβης*, τιμωμένη ἐπ᾿ ὀνόματι τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ ἔχουσα εἰκόνα θαυματουργόν. Δ. Ε. Μ.

Γιαννιτσὰ *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μακεδονίας, ἕδρα ὁμωνύμου δήμου καὶ ἐπαρχίας, ὑπαγομένων εἰς τὸν νομὸν Πέλλης. Κάτ. (1928) 9128 (ἄρρενες 4420, θήλεις 4708). Πρότερον ἐκαλεῖτο *Γενιτσά*. Εἰς τὸν δῆμον ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Ἀμπελιὲς* (τέως *Κρουσάρι*, κάτ. 469), *Ἀρχοντικὸ* (τέως *Ἀλάρ*, κάτ. 307), *Ἀσβεσταριὸ* τέως *Ραδομιρ*, κάτ. 389), *Δαμιανὸν* (τέως *Δάμιανη*, κάτ. 320), *Ἐλευθεροχώρι* (κάτ. 173), *Λιτοβόϊ* (κάτ. 364), *Μεσιανον* (τέως *Τσχουσλῆ*, κάτ. 114), *Νέα Πέλλα* (κάτ. 740), *Παραλίμνη* (τέως *Τσέκρι*, κάτ. 14), *Πυλωρύγι* (τέως *Πυλωρίκ*, κάτ. 252).

Ἡ πόλις τῶν Γιαννιτσῶν κατῳκεῖτο μέχρι τοῦ 1912, ὁπότε ἀνεκτήθη ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἀπὸ Μουσουλμάνους, Ἕλληνας, καὶ σλαυοφώνους Μακεδόνας, ἐξ ὧν μέρος ἀνῆκεν ἐκκλησιαστικῶς εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον, μέρος δὲ εἰς τὴν Βουλγαρικὴν ἐξαρχίαν. Λόγῳ τῆς σημαινούσης θέσεως τῆς πόλεως ἡ περὶ αὐτὴν περιοχὴ ἀπετέλεσεν ἀπὸ τοῦ 1903—1908 κέντρον αἱματηρᾶς δράσεως τῶν βουλγαρικῶν καὶ ἑλληνικῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων εἰς τὴν δυτικὴν καὶ κεντρικὴν Μακεδονίαν. Μετὰ τὸ 1912, πυρποληθέντος μεγάλου μέρους τῆς πόλεως, ἀνεχώρησαν πλεῖστοι τῶν Μουσουλμάνων κατοίκων, οὕτω δὲ τὰ Γιαννιτσὰ ἀπώλεσαν τὴν σημασίαν των. Ἀπὸ τοῦ 1922 ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων ἤρχισεν αὐξάνων διὰ τῆς ἐγκαταστάσεως αὐτόθι Ἑλλήνων προσφύγων. Τῷ 1924—1925 οἱ ἀπομείναντες Μουσουλμᾶνοι ἀνεχώρησαν διὰ τὴν Τουρκίαν, οἱ δὲ σλαυόφωνοι ἐξαρχικοὶ εἰς τὴν Βουλγαρίαν, δυνάμει τῶν συνθηκῶν περὶ ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν. Εἰς τὰ χωρία τῆς περιοχῆς ἐγκατεστάθησαν Ἕλληνες ἐκ Θράκης, Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας, Πόντου καὶ Καυκάσου. Ἤδη ὁλόκληρος ἡ ἐπαρχία κατοικεῖται ἐξ ἀκραιφνοῦς ἑλληνικοῦ στοιχείου, ἀφωσιωμένου εἰς τὴν γεωργικὴν καλλιέργειαν, τὴν βιοτεχνίαν καὶ τὸ ἐμπόριον, ἡ δὲ πυρποληθεῖσα πόλις ἀνοικοδομεῖται ἐπὶ νέου ρυμοτομικοῦ σχεδίου. Κ. Φ.

Digitized by Google

—[ΣΤΡΑΤ. ΙΣΤΟΡ.] Μετὰ τὴν ἧτταν τῶν Τούρκων ἐν Σαρανταπόρῳ, ἐνισχύθη ἐσπευσμένως ὁ ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων στρατὸς τοῦ Χασαν Ταξὶν πασᾶ διὰ μιᾶς μεραρχίας ἐφέδρων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μεταφερθείσης ἐκ Κωνσταντινουπόλεω σιδηροδρομικῶς, μιᾶς μεραρχίας ἐφέδρων Θεσσαλονίκης, καὶ δύο μεραρχιῶν προερχομένων ἐξ Α. Μακεδονίας, οὕτω δὲ ἀπετελέσθη ἐν συνόλῳ δύναμις 8 μεραρχιῶν (35 000 ἄνδρες καὶ 36 πυροβόλα), ἥτις ἐπεχείρησε νὰ προκαλύψῃ τὴν Θεσσαλονίκην. Πρὸς τοῦτο κατέλαβεν ἀπὸ τῆς 17ης Ὀκτωβρίου 1912 ἀμυντικὴν τοποθεσίαν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἀξιοῦ παρὰ τὰ Γιαννιτσά, ἤτοι τὰ νοτιοανατολικὰ ἀντερείσματα τοῦ Πάϊκο καὶ ὑψώματα δυτικῶς καὶ νοτίως τῆς πόλεως, μὲ προκεχωρημένας θέσεις εἰς Ἐσκιτζέ, Μπάλιντζα, Μπουργκάς· συγχρόνως δ' ἐξησφάλισε τὸ ἀριστερὸν πλευρόν της διὰ τῆς καταλήψεως τῶν ἐπὶ τοῦ Καρασμάκι (Λουδία) γεφυρῶν, τῆς τε ἁμαξιτῆς ὁδοῦ Γιαλατζίκ-Γιδᾶ καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς Κιρτζαλὰρ-Πλατύ. Ὁ ἑλληνικὸς στρατός, μετα τὴν εἰς τὴν πεδιάδα τῶν Γιαννιτσῶν ἔξοδόν του καὶ τοὺς διαφορους ἑλιγμούς του, εὑρέθη τὴν ἑσπέραν τῆς 18ης Ὀκτωβρίου 1912 ἐπὶ τῶν ἐμφαινομένων ἐν τῷ παρατιθεμένῳ σχήματι θέσεων.

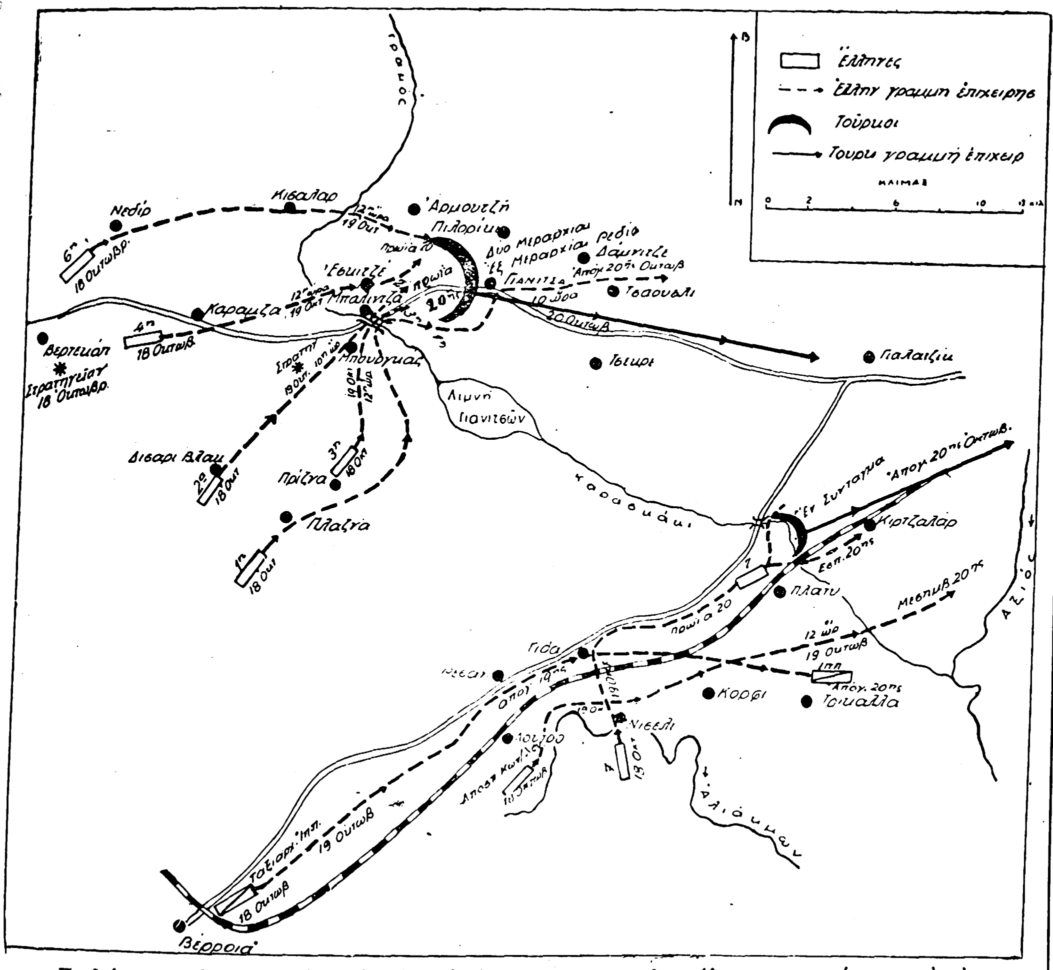

Σχεδιάγραμμα ἐμφαῖνον τὴν διάταξιν καὶ τὰς κινήσεις τῶν ἀντιπάλων στρατευμάτων κατὰ τὴν μάχην τῶν Γιαννιτσῶν (18—20 Ὀκτωβρίου 1912).

Ὁ Ἕλλην ἀρχιστράτηγος, ἔχων πάντοτε ὡς ἀντικειμενικὸν σκοπόν του τὴν καταδίωξιν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ὁπουδήποτε ἤθελε συναντήσει τοῦτον, ἐξέδωκε τὴν ἑσπέραν τῆς 18ης διαταγὴν προελάσεως διὰ τὴν ἑπομένην, μὲ στρατηγικὰς ὅμως διατάξεις τοιαύτας, ὥστε, ἐὰν μὲν συνηντᾶτο ἐχθρός, νὰ ἦτο δυνατὴ ἡ αὐθωρεὶ λῆψις καταλλήλων τακτικῶν πρὸς ἐπίθεσιν διατάξεων, ἄλλως θὰ ἐξηκολούθει ἡ πρὸς τὸν Ἀξιὸν προχώρησις· οὕτως ἡ 3η μεραρχία ἔδει νὰ βαδίσῃ διὰ Μπουργκὰς-γεφύρας Μπάλιντζα πρὸς Τσέκρε, ἡ 2α διὰ Μπουργκὰς-γεφύρας Μπάλιντζα πρὸς Τσαουσλί, ἐκκινοῦσα πολὺ ἐνωρίτερον τῆς 3ης, ἡ 4η δι' Ἐσκιτζὲ βορείως πόλεως Γιαννιτσῶν πρὸς Δάμνιτζε, ἡ 6η διὰ Κισαλὰρ-Ἀρμουτζῆ-Πυλωρίκι, ἡ 1η ὄπισθεν τῆς 3ης ὡς ἐφεδρεία, μὴ προχωροῦσα πέραν τῶν Γιαννιτσῶν, ἡ 7η πρὸς Γιδᾶ, ἔνθα θὰ ἐφρόντιζε νὰ καλύπτῃ τὸ δεξιὸν τῆς στρατιᾶς, τὸ ἀπόσπασμα Κωνσταντινοπούλου πρὸς Τρίκκαλα, ἡ ταξιαρχία ἱππικοῦ ἐκ Βερροίας πρὸς Ρέσσαινη (προερχομένη ἐκ Ναλμπάνκιοϊ, ὅπου μέχρις ὥρας ἕδρα μετὰ τῆς 5ης μεραρχίας). Τὴν πρωΐαν τῆς 19ης, ἐνῷ προὐχώρει ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τῆς 2ας μεραρχίας πρὸς τὸ Μπουργκάς, ἐβλήθη ἐκ τοῦ χωρίου τούτου, κατόπιν δὲ ἀφοῦ ἀπώθησε τοὺς ἐν αὐτῷ καὶ ἐβάδιζε πρὸς τὴν γέφυραν Μπάλιντζα ἐδέχθη ἰσχυρὰ πυρὰ πυροβολικοῦ ἐκ τῶν περὶ τὰ Γιαννιτσὰ ὑψωμάτων· τότε κατεδείχθη ὅτι ἡ στενωπὸς τῶν Γιαννιτσῶν κατείχετο ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ. Παρεμφερῆ πυρὰ ἐδέχθη καὶ ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τῆς 3ης μεραρχίας ἅμα ὡς περὶ τὴν μεσημβρίαν ἐπλησίασε πρὸς τὴν γέφυραν ταύτην. Ταυτοχρόνως αἱ μεραρχίαι 4η καὶ 6η, αἵτινες εἶχον ἤδη ἀρκετὰ προχωρήσει πρὸς τὰς ὁρισθείσας αὐταῖς κατευθύνσεις, δεχθεῖσαι πυρὰ πεζικοῦ ἐκ τῶν προκεχωρημένων τουρκικῶν γραμμῶν, ἤρχισαν ἐμπλεκόμεναι εἰς τὸν ἀγῶνα. Τὸ ἑλληνικὸν στρατηγεῖον ἅμα ὡς ἐπείσθη (μεσημβρία), ὅτι ἡ στενωπὸς Γιαννιτσῶν κατείχετο ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἔσπευσεν ἀμέσως πρὸς τὸν χῶρον τῆς μάχης καὶ ἐξέδωκε διαταγὰς πρὸς ἄμεσον κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐπίθεσιν· οὕτως αἱ 2α καὶ 3η μεραρχίαι ὤφειλον νὰ διαβῶσι διαδοχικῶς διὰ τῆς γεφύρας Μπάλιντζα, προηγουμένης τῆς 2ας, μεθ' ὃ νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ μέτωπον (ἡ 3η δεξιᾷ τῆς 2ας), αἱ 4η καὶ 6η κατὰ τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ, ἡ 1η νὰ παραμείνῃ ὡς ἐφεδρεία, ἡ δὲ 7η, τὸ ἀπόσπασμα Κωνσταντινοπούλου καὶ ἡ ταξιαρχία ἱππικοῦ νὰ σπεύσωσι νὰ διαβῶσι τὸν Καρασμάκι καὶ ν' ἀπωθήσωσι τοὺς πέραν αὐτοῦ Τούρκους. Ἡ προχώρησις τοῦ πεζικοῦ τῶν μεραρχιῶν 2ας καὶ 3ης ἦτο βραδυτάτη, διότι τὸ πεδινὸν πυροβολικὸν τῆς μὲν 2ας, καίτοι ἔβαλλε κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ ἀπὸ τῆς 10ης ὥρας, δὲν εἶχε δραστικὰ ἀποτελέσματα λόγῳ τῆς ἀποστάσεως (4500 μ.) καὶ τοῦ βορβόρου, ὅστις παρημπόδιζε τὴν προχώρησίν του, τὸ δὲ τῆς 3ης εὑρίσκετο ἀρκετὰ πρὸς τὰ ὀπίσω, ἅτε μὴ κατορθῶσαν, λόγῳ τῶν ἑλῶν, νὰ προχωρήσῃ· ὡς ἐκ τούτου μέχρι τοῦ λυκόφωτος ὀλίγαι μόνον πεζικαὶ μονάδες εἶχον προσπεράσει ἀνατολικῶς τῆς γεφύρας. Διαρκούσης ὅμως τῆς νυκτὸς (19—20) προσεπέρασεν ὁλόκληρον τὸ πεζικὸν τῆς 2ας μεραρχίας, ὀργανῶσαν προγεφύρωμα ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Γραμοῦ, ὡς καὶ τὸ πυροβολικὸν τῆς μεραρχίας ταύτης, συνάμα δὲ ἀρκετὸν μέρος τοῦ πεζικοῦ τῆς 3ης μεραρχίας. Ἡ 7η μεραρχία μετὰ τὴν εἰς Γιδᾶ ἄφιξίν της, δὲν ἐπεζήτησε τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐντολῆς της (προκαλύψεως τοῦ δεξιοῦ τῆς στρατιᾶς) δι' ἀμέσου ἐπιθέσεως, ἀλλ' ἀκολουθήσασα πεπλανημένην ἀντίληψιν ἐπεζήτησε ταύτην διὰ καταλήψεως ἀμυντικῆς θέσεως ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Καρασμάκι· μολονότι δ' ἔλαβε πρὸς τὴν ἑσπέραν τῆς 19ης ρητὴν διαταγὴν τοῦ ἀρχιστρατήγου περὶ ἀμέσου ἐπιθέσεως κατὰ τῶν γεφυρῶν τοῦ ποταμίου τούτου, ἐν τούτοις οὐδὲν ἐνήργησε κατὰ τὴν νύκτα 19—20. Τὸ ἀπόσπασμα Κωνσταντινοπούλου, κατανοῆσαν πλήρως τὴν ἐντολήν του, ἐπεζήτησε, μόλις ἔφθασε περὶ τὴν μεσημβρίαν τῆς 19ης πρὸ τοῦ Καρασμάκι, νὰ προσπεράσῃ τοῦτον, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσεν αὐθημερόν, διότι ἔπρεπε νὰ ζεύξῃ γεφύριον. Ἡ ταξιαρχία ἱππικοῦ, φθάσασα τὴν 19ην εἰς Γιδᾶ, οὐδὲν ἀπολύτως ἐξετέλεσε.

Το τουρκικὸν στρατηγεῖον, ἀντιληφθὲν περὶ τὴν ἑσπέραν τῆς 19ης ὅτι ἠπειλεῖτο δι' ὑπερκεράσεως τὸ δεξιὸν πλευρὸν τῆς περὶ τὰ Γιαννιτσὰ τοποθεσίας (πλευρικὴ ἐπίθεσις τῶν 4ης καὶ 6ης ἑλληνικῶν μεραρχιῶν), ἤρχισεν ἐκκενοῦν τὴν τοποθεσίαν ταύτην, ἀφῆσαν ἰσχυροτάτην ὀπισθοφυλακὴν ἐξ ὁλοκλήρου τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τμήματος πεζικοῦ πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ὑποχωρήσεως κατὰ τὴν ἑπομένην. Ἀπὸ τῆς χαραυγῆς τῆς ἡμέρας ταύτης, οἱ μὲν Τοῦρκοι ἐπεζήτησαν τὴν ὑποστήριξιν τῆς ὑποχωρήσεώς των διὰ δραστικωτάτης βολῆς πυροβολικοῦ ἐναντίον τῶν ἑλληνικῶν γραμμῶν, οἱ δ' Ἕλληνες ἤρχισαν φέροντες εἰς πέρας τὰς ἀπὸ τῆς προτεραίας ληφθείσας διαταγὰς τοῦ ἀρχιστρατήγου. Αἱ μεραρχίαι 2α καὶ 3η προὐχώρησαν βραδέως, λόγῳ τοῦ ἀποκεκαλυμμένου πρὸ αὐτῶν ἐδάφους, αἱ δὲ κατὰ τοῦ δεξιοῦ τουρκικοῦ πλευροῦ 4η καὶ 6η ταχύτατα, ἅτε εὐνοούμεναι ὑπὸ τοῦ ἐδάφους. Αἱ τελευταῖαι ἀπώθησαν πάσας τὰς ἀλλεπαλλήλους καὶ ζωηρὰς τουρκικὰς ἀντεπιθέσεις πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην, μέχρις οὗ, περὶ τὴν 8ην ὥραν, κατώρθωσε τὸ 9ον εὐζωνικὸν τάγμα τῆς 6ης μεραρχίας ν' ἀπωθήσῃ τὸ ἄκρον δεξιὸν τῶν Τούρκων καὶ ν' ἁλώσῃ διὰ τῆς λόγχης μίαν τουρκικὴν πυροβολαρχίαν· τότε ἤρχισε ζωηροτάτη ἡ προχώρησις καὶ τῆς 4ης μεραρχίας, εἰς τρόπον ὥστε ἐντὸς ὀλίγης ὥρας ὁλόκληρον τὸ δεξιὸν πλευρὸν τῆς τουρκικῆς ὀπισθοφυλακῆς εἶχεν ἤδη καμφθῆ. Τῆς καταστάσεως ταύτης ἐπωφεληθεῖσαι αἱ μεραρχίαι 2α καὶ 3η προὐχώρησαν ταχέως, ἀψηφήσασαι τελείως τὸ δραστικὸν πῦρ τοῦ τουρκικοῦ πυροβολικοῦ, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἔφθασαν μέχρι τῆς νοτίας παρυφῆς τῆς πόλεως, ὅπου ἐπετέθησαν διὰ τῆς λόγχης κατὰ τῶν ἀμυνομένων Τούρκων, καθ' ὃν χρόνον ἡ 4η μεραρχία ἔφθανεν ὁμοίως πρὸ τῆς δυτικῆς παρυφῆς. Καταληφθέντες τότε οἱ Τοῦρκοι ὑπὸ πανικοῦ, ἤρχισαν περὶ τὴν 10ην ὥραν φεύγοντες προτροπάδην· καὶ τὸ μὲν μεγαλύτερον τμῆμα αὐτῶν ἐτράπη πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην, τὸ δὲ ὑπόλοιπον πρὸς τὴν Δοϊράνην, ἔνθα συνελήφθη ὑπὸ σερβικοῦ ἱππικοῦ προελαύνοντος πρὸς τὴν κοιλάδα Ἀξιοῦ. Εὐθὺς ἀμέσως, διαταγῇ τοῦ Ἕλληνος ἀρχιστρατήγου, ἓν μὲν σύνταγμα πεζικοῦ τῆς 2ας μεραρχίας μετὰ μιᾶς μοίρας πυροβολικοῦ ἀνέλαβε τὴν τακτικὴν καταδίωξιν τῶν φευγόντων Τούρκων, ἡ δὲ 1η μεραρχία τὴν στρατηγικὴν τοιαύτην· ἀμφότεραι ὅμως αἱ καταδιώξεις αὗται δὲν ἐπήνεγκον μεγάλα ἀποτελέσματα, καθ' ὅσον ἡ προχώρησις τῶν διαφόρων μονάδων ὑπῆρξε βραδυτάτη ἕνεκα τοῦ ὑπερβολικοῦ συνωστισμοῦ ἐξ ἀνδρῶν καὶ μεταγωγικῶν ἐπὶ τῆς διὰ τῆς πόλεως Γιαννιτσῶν διηκούσης ἁμαξιτῆς πρὸς Θεσσαλονίκην ὁδοῦ.

Ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη, ἡ 7η μεραρχία ἀνέβαλε τὴν ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν τοῦ ἀρχιστρατήγου διὰ τὴν 20ήν. Περὶ τὴν χαραυγὴν τῆς ἡμέρας ταύτης, καθ' ἣν στιγμὴν ἐπρόκειτο ν' ἀρχίσῃ ἡ προχώρησις, ἐδέχθη τὴν ἐπίθεσιν τῶν Τούρκων, ἣν ἀπέκρουσεν ἀμέσως, ἀναλαβοῦσα ἀντεπίθεσιν· ἀφοῦ δὲ διεξήχθησαν ἀγῶνες τινές, ἰδίως περὶ τὴν σιδηροδρομικὴν γέφυραν, εἰς οὓς ἔλαβον ἐνεργὸν μέρος καὶ οἱ Ἕλληνες πρόσκοποι, ἀπωθήθησαν εὐκόλως οἱ εὐάριθμοι Τοῦρκοι πέραν τῶν γεφυρῶν κατὰ τὸ ἀπόγευμα τῆς 20ῆς. Ἀλλ' ἐνῷ ὤφειλεν ἡ μεραρχία αὕτη νὰ προχωρήσῃ ἐπειγόντως πρὸς κατάληψιν τῶν γεφυρῶν τοῦ Ἀξιοῦ, δὲν ἔπραξε τοῦτο, ἀλλ' ἠρκέσθη νὰ ταχθῇ ἐν εἴδει προγεφυρώματος ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Καρασμάκι (παρὰ τὸ Κιρτζαλάρ). Τὸ ἀπόσπασμα Κωνσταντινοπούλου ἐξεπλήρωσε πλήρως τὴν ἐντολήν του, καθ' ὅσον προσεπέρασεν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Καρασμάκι μέχρι τῆς μεσημβρίας τῆς 20· πλέον τούτου οὐδὲν ἠδύνατο νὰ πράξῃ μόνον του. Ἡ ταξιαρχία ἱππικοῦ ὤφειλεν εὐθὺς ἅμα τῇ πήξει τῆς γεφύρας ὑπὸ τοῦ ἀποσπάσματος (μεσημβρία 20ῆς) νὰ προσπεράσῃ τὸν Καρασμάκι καὶ νὰ σπεύσῃ πρὸς κατάληψιν τῶν γεφυρῶν τοῦ Ἀξιοῦ, ἥτις θὰ ἐπετυγχάνετο ἐντὸς τοῦ ἀπογεύματος τῆς ἰδίας ἡμέρας, δεδομένου ὅτι ἐπρόκειτο περὶ πορείας 15 τὸ πολὺ χιλιομέτρων· τοιαύτη ἄλλως τε, εἰς τὴν παροῦσαν περίπτωσιν, ἦτο ἡ ἐνδεδειγμένη ἐνέργεια παντὸς ἱππικοῦ, δηλαδὴ κατάληψις τῶν γεφυρῶν τούτων καὶ διαφύλαξις αὐτῶν μέχρι τῆς ἀφίξεως τῆς 7ης μεραρχίας, ὑποτιθεμένου ὅτι ἡ μεραρχία αὕτη θὰ ἔδρα ὡς ἐνεδεικνύετο καὶ ὡς ὤφειλεν. Ἐν τούτοις ἡ ταξιαρχία παρέμεινεν ἀδρανοῦσα καθ' ὅλον τὸ ἀπόγευμα τῆς 20ῆς ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Καρασμάκι. Κατὰ τὴν μάχην τῶν Γιαννιτσῶν κατέλαβον οἱ Ἕλληνες 14 πυροβόλα καὶ πλῆθος ἄλλου πολεμικοῦ ὑλικοῦ.

Ἡ μάχη τῶν Γιαννιτσῶν ἔκρινεν ὁριστικῶς τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν Ἑλλήνων ἐναντίον τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ τοῦ Χασὰν Ταξίν, συνεπῶς καὶ τὴν τύχην τῆς Θεσσαλονίκης. Ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς εἶχεν ὄντως τὴν ἀριθμητικὴν ὑπεροχὴν κατὰ τὴν μάχην ταύτην, ὄχι ὅμως οἵαν θέλουσι νὰ τὴν παραστήσωσι ξένοι τινὲς συγγραφεῖς, ὡς π.χ. ὁ Γάλλος λοχαγὸς Ripert d' Alauzier· ἀρκεῖ, ἄλλως τε, νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψει ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἐνισχύθησαν εἰς Γιαννιτσὰ διὰ τεσσάρων νέων μεραρχιῶν αἵτινες, ὅσον καὶ ἂν θεωρηθῶσιν ἀτελεῖς, θὰ εἶχον ὁπωσδήποτε περὶ τὰς 3000 ἄνδρας ἑκάστη. Ξένοι

Digitized by Google

τινὲς συγγραφεῖς φρονοῦσιν ὅτι ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς ὑπέστη αἰφνιδιασμὸν εἰς Γιαννιτσά, λόγῳ τοῦ ὅτι, ἀγνοῶν τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων κατοχὴν τῆς στενωποῦ αὐτῶν, ἐσκόπει κατὰ τὴν 19ην Ὀκτωβρίου νὰ προελάσῃ πρὸς τὸν Ἀξιόν, ὅλως δ' ἀπροόπτως προσέκρουσε κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐπὶ τῶν τουρκικῶν γραμμῶν. Ἡ ἀντίληψις αὕτη εἶναι σφαλερά· διότι ἐφ' ὅσον στρατός τις προελαύνει μὲ καταλλήλους στρατηγικὰς διατάξεις, ὥστε ἐν πάσῃ στιγμῇ νὰ δύναται νὰ λάβῃ καὶ τὰς τακτικὰς τοιαύτας, ἵνα διὰ τοῦ πυρὸς ἀνταποκριθῇ πρὸς πᾶσαν ἀπρόοπτον ἐνέργειαν τοῦ ἀντιπάλου, ἡ ἀσφάλεια οὐδέποτε ἔχει ἀπολεσθῆ, συνεπῶς οὐδεὶς αἰφνιδιασμὸς ὑπάρχει (βλ. λ. ἀσφάλεια [*Στρατ. Τακτ.*]). Ἀποτέλεσμα τῆς μὴ καταλήψεως τῶν γεφυρῶν τοῦ Ἀξιοῦ ἐντὸς τῆς 20ῆς Ὀκτωβρίου ἦτο ἡ διεκφυγὴ τῶν Τούρκων καὶ συνεπῶς ἡ ἐπιβράδυνσις τῆς καταλήψεως τῆς Θεσσαλονίκης (βλ. λ. **Βαλκανικοὶ** *πόλεμοι [Στρατ. Ἱστορ.]*).

Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

— **Γιαννιτσῶν** *ἐπαρχία [Γεωγρ.]*. Μία τῶν ἀπαρτιζουσῶν τὸν ἐν Μακεδονίᾳ νομὸν Πέλλης τριῶν ἐπαρχιῶν, ἔχουσα ὅρια πρὸς Β τὰς ἐπαρχίας Ἀλμωπίας καὶ Παιονίας, πρὸς Ν τὰς Ἠμαθίας καὶ Θεσσαλονίκης, πρὸς Α τὴν Θεσσαλονίκης καὶ Δ τὴν Ἐδέσσης. Εἶναι, πλὴν ἐλαχίστου τμήματος εἰς τὸ ΒΔ μέρος αὐτῆς, χώρα πεδινή. Τὸ πλεῖστον τοῦ νοτίου μέρους της καταλαμβάνει ἡ ὁμώνυμος αὐτῇ λίμνη. Διοικητικῶς ἡ ἐπαρχία Γιαννιτσῶν διαιρεῖται εἰς ἕνα δῆμον καὶ 11 κοινότητας, ἔχουσα συνολικῶς πληθυσμὸν (1928) 36.344 κατοίκους (ἄρρενες 17851, θήλεις 18493). Εἰς τὸν δῆμον Γιαννιτσῶν ἀνήκουσι τὰ ἑξῆς χωρία: *Γιαννιτσά*, *Ἀμπελιὲς* (τέως *Κρουσάρι*), *Ἀρχοντικὸ* (τέως *Ἄλαρι*), *Ἀσβεσταριὸ* (τέως *Ραδομίρ*), *Δαμιανὸν* (τέως *Δάμιανη*), *Ἐλευθεροχώρι*, *Λιτοβόϊ*, *Μεσιανὸν* (τέως *Τσαουσλῆ*), *Νέα Πέλλα*, *Παραλίμνη* (τέως *Τσέκρι*), *Πυλωρύγι* (τέως *Πυλωρίκ*). Κοινότητες εἶναι αἱ ἑξῆς: 1) *Ἀθύρα* (τέως *Μπόζετς*) μετὰ τῶν συνοικισμῶν *Ἀγριοσυκιὰ* (τέως *Γκοῦρμπες*), *Λιβαδίτσα*, *Ραχῶνα* (τέως *Ρύμελ*), *Στίβα* (τέως *Κονίκοβον*), *Ὑδρόμυλος* (τέως *Ταγαρμίς*). 2) *Ἀραβυσσοῦ* (τέως *Ὄμπαρ*) μετὰ τοῦ συνοικισμοῦ *Κύρρος*. 3) *Βάλτων* μετὰ τῶν συνοικισμῶν *Ἐσώβαλτα* (τέως *Ἔσω Βλάχ*), *Ἅγιος Λουκᾶς* (τέως *Βρές*), *Γυμνὰ* (τέως *Γκόλο-Σέλο*), *Ἔξω Ἀχλαδοχώρι* (τέως *Κάτω Κρούσαρι*), *Ἔσω Ἀχλαδοχώρι* (τέως *Ἄνω Κρούσαρι*), *Ἐξώβαλτα* (τέως *Ἔξω Βλάχ*), *Καλύβια*, *Κρύα Βρύση* (τέως *Πλάσνα*), *Σταυροδρόμι* (τέως *Τσίτσιγκας*). 4) *Δροσεροῦ* (τέως *Ἀσιὰρ-Βέη*) μετὰ τῶν συνοικισμῶν *Ἅγιος Γεώργιος*, *Βαλτολίβαδον* (τέως *Γρόπινον*), *Γυψοχώρι* (τέως *Γιούψοβον*), *Καλλίπολις* (τέως *Καράμψα*), *Παλαίφυτον* (τέως *Λοζάνοβον*), *Σανδάλι* (τέως *Σίνδελ*), *Πλαγιάρι* (τέως *Ἰμπερλίκ*). 5) *Καλῆς* (τέως *Καλλίνιτσα*), *Ἄνυδρον* (τέως *Νεδίρ*), *Λάκκα* (τέως *Μπάμπιανη*), *Μάνδαλος* (τέως *Μανδάλοβον*), *Μαῦρον* (τέως *Μαύριανη*), *Μονὴ Παναγιᾶς*, *Πλαγιάρι* (τέως *Ἰμπερλίκ*). 6) *Καρυωτίσσης*, μετὰ τῶν συνοικισμῶν *Βραστὴ* (τέως *Πρόσνα*), *Γαλατᾶδες* (τέως *Καδίνοβον*), *Λιπαρὸν* (τέως *Λιπαοίνοβον*), *Λουδίας* (τέως *Πλούγαρ*). 7) *Κουφαλίων* (*Κουφάλια Ἄνω*, *Κουφάλια Κάτω*) μετὰ τῶν συνοικισμῶν *Ἐλεοῦσα* (τέως *Δαούτση*), *Ἕλλη* (τέως *Μεντεσελῆ*), *Μικρὸ Μοναστήρι* (τέως *Ζορμπᾶς*), *Νεα Χαλκηδὼν* (τέως *Γιαλιατζίκ*). 8) *Κρώμνης* (τέως *Κορνισόρ*). 9) *Μανδαρῶν* (τέως *Κισσαλάρ*). 10) *Μυλοτόπου* (τέως *Βούδριστα*), *Μελίσσι* (τέως *Μπαλιτσα*), *Παλαιὸν* (τέως *Ἐσκιτζέ*). 11) *Πέλλης* (τέως *Ἅγιοι Ἀπόστολοι*).

Δ.Ε.Μ

— **Γιαννιτσῶν** *λίμνη [Γεωγρ.]*. Λίμνη τῆς Μακεδονίας καλύπτουσα τὸ δυτικὸν τμῆμα τῆς πεδιάδος τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἐκτεινομένη πρὸς τὰς ὑπωρείας τῶν ὀρέων Βερμίου καὶ Παΐκου. Ἡ λίμνη αὕτη, ἥτις πάλαι ἐκαλεῖτο *Λουδία*, εἶναι κυρίως ἑλώδης ἔκτασις πλήρης καλαμώνων, καταλαμβάνουσα ἐπιφάνειαν περὶ τὰ 100 τετραγωνικὰ χιλιόμετρα· ταύτης διακρίνεται ἡ ἐν τῷ μέσῳ κυρίως λίμνη, τῆς ὁποίας ἐκ καιροῦ ξηρασίας τὸ μέγιστον μῆκος ἀνέρχεται εἰς 3—5 χλμ., ἡ ἐπιφάνεια μόλις εἰς 5 τετραγωνικὰ χλμ., τὸ δ' ὕψος ἐκ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης μόλις 4 μέτρα. Λαμβανομένου δ' ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ μέγιστον ταύτης βάθος εἶναι 3 μέτρα, ἕπεται ὅτι τὸ βαθύτατον τοῦ πυθμένος εἶναι μόλις 1 μέτρον ὑψηλότερον τῆς θαλασσίας ἐπιφανείας. Ἡ ἁλμυρότης τῶν ὑδάτων καὶ αἱ μαρτυρίαι τῶν ἀρχαίων συγγραφέων βοηθοῦν ἡμᾶς, ὅπως διακρίνωμεν τρία προϋπάρξαντα στάδια τῆς διαμορφώσεως τῆς λίμνης ταύτης. Ὁ Θερμαϊκὸς κόλπος κατὰ τὴν Ε' ἑκατονταετηρίδα π. Χ. ἐξετείνετο ΒΔ., κατέχων πᾶσαν σχεδὸν τὴν πεδιάδα τῆς Θεσσαλονίκης μέχρι τῶν ὀρέων Παΐκου καὶ Βερμίου, περιλαμβάνων δ' οὕτω καὶ ὁλόκληρον τὴν ἔκτασιν τῆς σημερινῆς λίμνης. Εἰς μικρὰν ἀπὸ τῆς παραλίας ἀπόστασιν ἦσαν ἀφ' ἑνὸς μὲν αἱ πόλεις *Πέλλα* καὶ *Ἴχναι*, ἀφ' ἑτέρου δ' ἡ *Βέροια*. Διὰ τῶν συνεχῶν προσχώσεων τῶν ἀπέναντι κειμένων ἐκβολῶν τῶν ποταμῶν Ἀξιοῦ καὶ Ἁλιάκμονος κατὰ τὴν Α' ἑκατονταετηρίδα π.Χ. τὰ δέλτα ἀμφοτέρων τῶν ποταμῶν πλησιάσαντα ἀπέκλεισαν τὴν πρὸς τὴν μεσόγειον σχηματισθεῖσαν λιμνοθάλασσαν Λουδίαν, ἡ ὁποία διὰ τῶν συνεχῶν εἰσροῶν τοῦ Ροιδίου ποταμοῦ καὶ τῶν συνεχῶς μέχρι τοῦδε εἰσρεόντων πολυαρίθμων ποταμίων συνετέλουν εἰς τὴν ἐλάττωσιν τοῦ βάθους τοῦ πυθμένος αὐτῆς. Διὰ τῆς μηχανικῆς ταύτης τῶν ὑδάτων ἐνεργείας ὁ ροῦς τοῦ Ἁλιάκμονος σὺν τῷ χρόνῳ ἀπεμακρύνετο, σχηματισθέντος ἐπιχώματος μεταξὺ τούτου καὶ τῆς λιμνοθαλάσσης, περὶ τὸ ἔτος δὲ 500 μ.Χ. ἡ λιμνοθάλασσα αὕτη εἶχεν ἀποχωρισθῆ τελείως τῆς θαλάσσης, ἡ δ' ἐκροὴ τῶν ὑδάτων τῆς οὕτω μεταβεβλημένης λίμνης ἔγινε πλέον στενὴ διὰ τοῦ γεννηθέντος ποταμοῦ Λουδίου, ὅστις ἡνοῦτο κατὰ τὸν ροῦν αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ἀξιοῦ ποταμοῦ. Ἡ λίμνη μέχρι σήμερον ἠλαττώθη κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν, ὁ δ' Ἀξιὸς ἀπεστράφη ἔτι ἀνατολικώτερον, ἔχων ἰδίαν ἐκβολήν. Ἐνῷ ὅμως ἡ λίμνη σὺν τῷ χρόνῳ ἐλαττοῦται, τὰ ἕλη αὐτῆς ἐπεκτείνονται, ἰδίᾳ ΒΔ. καὶ ΝΔ., ὅπου ἐκβάλλει πλῆθος ποταμίων καὶ ρυάκων. Ἡ ἐνταῦθα ἁλιεία εἶναι πλουσία. Τὰ συνηθέστερα εἴδη ταύτης εἶναι πέρκαι, λοῦτσοι, κυπρῖνοι, σίλουροι, λευκόψαρα, καὶ ἐγχέλεις. Ἐνῷ δὲ ἐπὶ τουρκοκρατίας ἡ ἀπόδοσις τούτων μόλις ἔφθανε τὰς 40 χιλιάδας ὀκάδας, σήμερον κατὰ τὰς ἑλληνικὰς στατιστικὰς ἀνέρχεται εἰς 500 χιλιάδας.

[*Adolf Struck* «Makedonische Fabrten» II. Die Makedonische Niederlande σ. 23 καὶ 26.]

Ι. Σ. Σ.

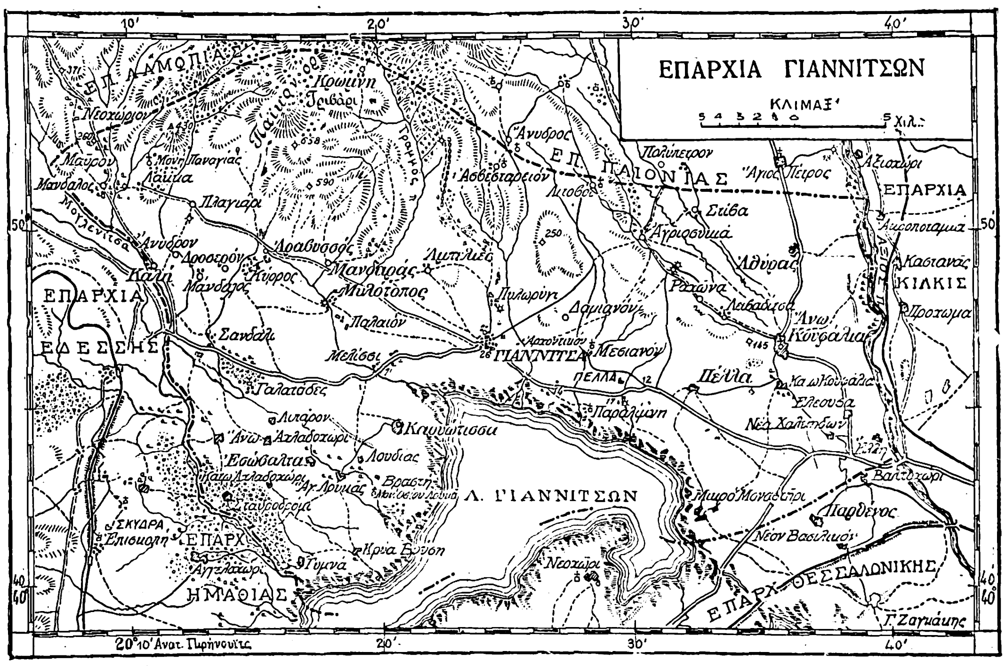

Γιαννίτσης. Οἰκογένεια Ἀγωνιστῶν: —1) *Ἀνδρέας*. Ψαριανὸς ἐκ τῶν τοῦ Ἀγῶνος ναυμάχων, διαπρέψας ὡς κυβερνήτης ἰδιοκτήτων πλοίων του, ἐν ἀρχῇ μὲν μιστίκου, κατόπιν δὲ βρικίου, τοῦ «Ἡρακλέους», ὅπερ ἐκυβέρνα ἐξ ὑπαμοιβῆς μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Γεωργίου. Ἐπ' αὐτοῦ ὡς ἀρχηγίδος 7 πλοίων ψαριανῶν ἐδοξάσθη κατὰ τὴν προσβολὴν τῆς Ἴμβρου καὶ τοῦ Αἴνου. Περατωθέντος τοῦ Ἀγῶνος ὁ γενάρχης οὗτος ναυμάχων ἐβαθμολογήθη ὡς ἀξιωματικὸς ἐν τῷ στόλῳ τοῦ ἀρτισυστάτου κράτους, ἀγοράσαντος καὶ τὸν «Ἡρακλῆ» ἀντὶ 7.500 ταλήρων, ἀπαρτίσαντα μονάδα τοῦ στόλου. Τοσαύτη ὅμως ἦτο ἡ ἀγάπη τοῦ Γιαννίτση πρὸς τὸν παλαιὸν αὐτὸν σύντροφον τῶν ἀγώνων του, ὥστε ὅταν τὸ γεγηρακὸς πλέον τοῦτο πλοῖον ἐξεποιεῖτο ὡς ἄχρηστον ὑλικὸν (Μάρτιος 1840), πλειοδοτήσας ὁ Γιαννίτσης τὸ ἐπανέκτησεν ἀντὶ 5 255 δραχμῶν, γενομένου δεκτοῦ ὅπως τὸ ποσὸν τοῦτο κρατῆται τμηματικῶς ἐκ τοῦ μισθοῦ διαθεσιμότητος ὃν ἐλάμβανεν. Ἀπέθανε ναύαρχος.

—2) ***Γεώργιος***, ἀδελφὸς καὶ συναγωνιστὴς τοῦ προηγουμένου, εἰς τὸ πλοῖον τοῦ ὁποίου ὑπηρέτει ὡς ὑποπλοίαρχος. Ἐτιμήθη διὰ τοῦ σιδηροῦ νομισματοσήμου.

—3) ***Θεόδωρος***, ἀδελφὸς τῶν ἀνωτέρω. Διεκρίθη ἰδίως εἰς τὴν Σάμον καὶ τὴν Κρήτην.

—4) ***Ἰωάννης***, υἱὸς τοῦ *Γεωργίου Γιαννίτση*. Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς καταστροφῆς τῶν Ψαρῶν διέσωσε τὸν «Ἡρακλῆ» διασπάσας τὴν ἐχθρικὴν γραμμήν, ἔχων συναρωγὸν τὸν Ἀγγ:λῆν Σταματέλλον. Διὰ τοῦ «Ἡρακλέους» διεσώθη τότε καὶ τὸ μικρὸν τέκνον τοῦ Σταματέλλου Γεώργιος, ὁ κατόπιν ἀντιναύαρχος.

—5) ***Κωνσταντῖνος***. Ἕτερος συγγενὴς τῶν ἀνωτέρω. Ἐτιμήθη διὰ τὴν ἀνδρείαν μὲ τὸ σιδηροῦν νομισματόσημον.

—6) ***Νικόλαος***. Πρεσβύτερος ἀδελφὸς τοῦ *Ἀνδρέου Γιαννίτση*. Ἀγωνιστής, ἰδιοκτήτης μιστίκου. Ἐφονεύθη εἰς Νεόκαστρον τῷ 1825.

—7) ***Νικόλαος***. Μέλος τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, ἀγνώστου βαθμοῦ συγγενείας πρὸς τὸν Ἀνδρέαν Γιαννίτσην, ὅστις ὅμως τόσον τὸν ἐξετίμα, ὥστε τὸν κατέστησε μόνιμον ὕπαρχον τοῦ βρικίου «Ἡρακλῆς». Κυβερνήτης τοῦ πάρωνος «Ἕκτωρ» κατόπιν, ἀπεστάλη κατὰ τὰ τέλη Δεκεμβρίου 1827 ὑπὸ τῆς ἀντικυβερνητικῆς ἐπιτροπῆς εἰς Μάλταν πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ ἐκεῖ καταπλεύσαντος ἐπὶ τοῦ «Warspite» Κυβερνήτου Καποδίστρια. Ἅμα τῷ κατάπλῳ του ὅμως κατεσχέθη ὁ «Ἕκτωρ» ὑπὸ Μελιταίων ἐμπόρων, ἐχόντων λαμβάνειν παρὰ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως καὶ ὑποστηριζόντων ὅτι ὁ Γιαννίτσης ἐκυβέρνα ἐθνικὸν κτῆμα· ὁ στρατιωτικὸς ὅμως διοικητὴς τῆς Μάλτας, στρατηγὸς Πάσσομβυ, ἀπεφάσισε χαριστικώτατα τὴν ἀπόλυσιν τοῦ «Ἕκτορος». Ὁ Κυβερνήτης μεγάλως ἐξετίμησε τὸν Γιαννίτσην ἔκτοτε, καὶ ὅταν ἐδέησε νὰ ἐπιβῇ τῆς ρωσικῆς φρεγάτας «Ἑλένη», ὅπως ἀντιληφθῇ αὐτοπροσώπως ἐὰν ὁ ἀποκλεισμὸς τῶν πανωλοβλήτων διεξήγετο καλῶς, εἰς τὸν Γιαννίτσην ἀπεφάσισε νὰ καταλίπῃ τὴν προσωρινὴν διοίκησιν τῆς Αἰγίνης. Ἦτο δέ, φαίνεται, καὶ ἀρκετὰ ἐγγράμματος, ἀφοῦ διωρίσθη (Μάϊος 1847) πρόεδρος ἐπιτροπῆς «ὅπως ἐξετάσῃ τοὺς ἐπὶ τοῦ «Λουδοβίκου» δοκίμους καὶ ἀποφανθῇ περὶ τῆς προόδου ἑκάστου». Τῷ 1854 ἐστάλη εἰς Γραβοῦζαν πρὸς παραλαβὴν τριῶν πολεμικῶν ρωσικῶν, ἅτινα, ἀποκλεισθέντα λόγῳ τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου εἰς Τεργέστην, ἐπωλήθησαν ὑπὸ τῆς Ρωσίας εἰς τὴν Ἑλλάδα μετονομασθέντα «Ἀριάδνη» (κορβέττα), «Περσεὺς» καὶ «Ὀρφεὺς» (πάρωνες).

Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γιαννίτσι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐν Κρήτῃ κοινότητος *Κεντρὶ* τῆς ἐπαρχίας Ἱεραπέτρας τοῦ νομοῦ Λασιθίου. Κάτ. (1928) 325. Τὸ Γιαννίτσι κεῖται ἐπὶ ὑψηλῆς πανοραματικῆς τοποθεσίας, καταφύτου ἐξ ἐλαιῶν καὶ χαρουπεῶν. Ἄνωθεν τούτου, ἐν θέσει Βαΐνί, ἦτο ἐκτισμένος ἑνετικὸς πύργος, τὸν ὁποῖον μετεχειρίζοντο οἱ ἐπαναστάται κατὰ τοὺς κρητικοὺς ἀγῶνας ὡς ὁρμητήριον. Διὰ τὴν προσέγγισιν δὲ πρὸς τὴν Ἱεράπετραν ἐγίνοντο ἐνταῦθα συχναὶ συμπλοκαὶ μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ Τούρκων ἐξορμώντων ἐκ τοῦ φρουρίου. Κατὰ τὰς ἀνακωχὰς ἦτο τὸ ὅριον τῆς ἀκτῖνος τῶν ἐμπολέμων.

Ε. Γ.

—**Γιαννίτσι** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Μαρμαρίου τῆς ἐπαρχίας Καρυστίας τοῦ νομοῦ Εὐβοίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 304. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Πόθοι* (κάτ. 133). Παράγει δημητριακὰ καὶ ἔλαιον.

Δ. Ε. Μ.

Γιαννιτσάνικα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καλαμῶν τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτοικοι (1928) 874.

Γιαννιτσαριώτης, *Παρασκευᾶς*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Κυδωνιῶν. Κατ' ἀρχὰς ὑπηρέτησεν ὡς ναυτικὸς εἰς Ψαριανὰ πλοῖα. Κατόπιν δὲ ἠκολούθησε τὸν Κριεζώτην.

Γ. Δ. Κ.

Γιαννίτσας, *Χόρκα*. Ἀρχηγὸς Πανδούρων κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἑλληνικοῦ Ἀγῶνος. Μετέσχε τῆς μάχης τοῦ Δραγατσανίου, ὅπου ἔδειξε μεγάλην γενναιότητα.

Γ. Δ. Κ.

Γιαννιτσάτικα *[Γεωγρ.]*. Μικροσυνοικισμὸς τῆς κοινότητος Μαγαζειῶν τῆς ἐπαρχίας Παξῶν τοῦ νομοῦ Κερκύρας. Κάτοικοι (1928) 11.

Γιαννιτσιώτης, *Ἀπόστολος*. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἀγράφων. Κατετάχθη εἰς τὸ σῶμα τοῦ Καραϊσκάκη, εἶτα ἐπολέμησεν εἰς Πελοπόννησον κατὰ τὸν ἐμφύλιον τοῦ 1824, ὁπότε προήχθη εἰς ὑποχιλίαρχον, καὶ διεκρίθη εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἐκρίθη ὑπολοχαγὸς τῆς φάλαγγος καὶ ἐπροικοδοτήθη.

Γ. Δ. Κ.

Digitized by Google

Γιαννιτσοῦ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Μακρακώμης τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος τοῦ νομοῦ Φθιωτιδοφωκίδος, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 1.063. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Ἀσβέστης* (κάτ. 291).

Δ. Ε. Μ.

Γιαννιώτης (ὁ), θηλ. ***Γιαννιώτισσα***· ὁ κάτοικος τῆς πόλεως Γιάννενα (Ἰωάννινα), ἢ ὁ ἐξ αὐτῆς καταγόμενος.

Γιαννιώτης. Ὄνομα Ἀγωνιστῶν: —1) ***Πᾶνος***. Κατήγετο ἐξ Ἰωαννίνων, ἦτο δὲ ὀπαδὸς τοῦ Ὀδυσσέως. Ἐφονεύθη εἰς Λαμίαν.—2) ***Σωτήριος***. Ἕτερος ἐξ Ἰωαννίνων. Ἠκολούθει τὸν Παλάσκαν. Παρέμεινε πλησίον τοῦ Ὀδυσσέως, μετὰ τοῦ ὁποίου συνεδέετο ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, καὶ ἐπολέμησε καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐπαναστάσεως ὑπὸ διαφόρους ἀρχηγούς, καὶ ἰδίᾳ τὸν Κατσικογιάννην, Μακρυγιάννην καὶ Βάσσον Μαυροβουνιώτην. Ἐτιμήθη διὰ τοῦ σιδηροῦ νομισματοσήμου.

Γ. Δ. Κ.

— **Γιαννιώτης, *Δημήτριος***. Ἕλλην ἠθοποιὸς ἐξ Ἰωαννίνων, ἐξ οὗ καὶ τὸ ἐπίθετόν του, ἀποτελέσας μέλος τοῦ πρώτου ἐν Ἀθήναις συσταθέντος κατὰ τὸ 1836 ἑλληνικοῦ θιάσου μετὰ τῶν Θεοδ. Ὀρφανίδου, τοῦ μετέπειτα καθηγητοῦ τοῦ πανεπιστημίου, Σεραφεὶμ Δεσποτοπούλου, Ν. Ἐλευθερίου, Ν. Δώτη καὶ Ν. Μπάστα. Περὶ τῆς δράσεως ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ Γιαννιώτη, τοῦτο εἶναι γνωστόν, ὅτι ὑπεδύθη μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας τὸν Λυκίδην ἐν τῷ δράματι τοῦ Μεταστασίου «Τὰ δλύμπια», τὸ ὁποῖον ἐδόθη διὰ πρώτην φορὰν ἐν Ἀθήναις τὸν Μάϊον τοῦ 1836 κατὰ μετάφρασιν τοῦ Ρήγα Βελεστινλῆ τοῦ Θεσσαλοῦ. Μετὰ τὸν Λυκίδην ἀναφέρεται ὅτι ἔπαιξε τὸν Δημοσθένην ἐν τῷ δράματι τοῦ Νικ. Πικόλου «Ὁ θάνατος τοῦ Δημοσθένους» καὶ τὸν Ρήγαν ἐν τῇ ὁμωνύμῳ τραγῳδίᾳ τοῦ Ζαμπελίου. Μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ πρώτου τῶν Ἀθηνῶν θιάσου, τὸ ἑπόμενον ἔτος 1837, τὰ ἴχνη τοῦ Γιαννιώτου ἐχάθησαν.

Ν. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

Γιαννοβαίνη *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Γιαννοχώρι.

Γιαννόπουλοι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Ἰδομένης τῆς ἐπαρχίας Βάλτου τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 175.

Γιαννόπουλος. Ὄνομα Ἀγωνιστῶν: —1) ***Ἀναγνώστης***. Πρόκριτος ἐξ Ὀλυμπίας. Μετέσχε τῶν πρώτων συρράξεων εἰς Καρύταιναν καὶ Λάλα, ἐστάλη πληρεξούσιος εἰς τὴν ἐν Ἄστρει συνέλευσιν, καὶ κατόπιν ἐξηκολούθησε τὸν πόλεμον ἐπὶ κεφαλῆς Ὀλυμπίων Ἀγωνιστῶν. Τῷ 1826 ὑπέστη μεγάλον διωγμὸν ἐκ μέρους τῶν ὀρδῶν τοῦ Ἰμβραήμ. Ἐκλεγεὶς πληρεξούσιος τῆς ἐν Τροιζῆνι συνελεύσεως, κατέθεσε τὰ ὅπλα καὶ παρέμεινεν ἔκτοτε εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ κράτους, καταλαβὼν μεταγενεστέρως διαφόρους θέσεις ἐν τῇ δημοσίᾳ ὑπηρεσίᾳ. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἐνθερμοτέρων Ναπαίων. —2) ***Βασίλειος***. Ἐκ Πύργου τῆς Ἠλείας καταγόμενος κατήρτισε μικρὸν σῶμα καὶ ἠγωνίζετο ὑπὸ τοὺς Αὐγερινούς. Τῷ 1825 διωρίσθη ὑποχιλίαρχος. —3) ***Γεώργιος***. Γενναῖος πολεμιστὴς ἐκ Καρπενησίου. Οὗτος, εὑρισκόμενος ἐν Βλαχίᾳ ἀπὸ τοῦ 1817, μόλις ἤρχισεν ἡ ἐπανάστασις ἐσχημάτισεν ἴδιον σῶμα καὶ ἐτάχθη ὑπὸ τὸν συμπολίτην του Ἀθανάσιον Καρπενησιώτην καὶ τὸν Ἀλεξ. Ὑψηλάντην ἐν Βλαχίᾳ. Ἐφονεύθη δὲ μετὰ τοῦ Ἀθαν. Καρπενησιώτη ἐπὶ τῆς γεφύρας τοῦ Προύθου. —4) ***Γεώργιος*** ἢ Γιαννιᾶς (βλ. λ.). —5) ***Δημήτριος***. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἠλείας. Τῷ 1825 προήχθη ὑπὸ τῆς διοικήσεως εἰς ἀντιστράτηγον. —6) ***Εὐστάθιος***, ἐκ Λομποτινᾶς Ναυπακτίας. Ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Ξύδην, Μακρυγιάννην καὶ Μπότσαρην πολλαχοῦ, μετασχὼν καὶ τῶν πολιορκιῶν τοῦ Μεσολογγίου.—7) ***Ἰωάννης***, ὁ καὶ ***Τσιριγώτης***, ἂν καὶ κατήγετο ἐκ Καλαβρύτων. Διεκρίθη κατὰ τὸν Ἀγῶνα ἐν Πελοποννήσῳ καὶ κατὰ τὴν Στερεάν, ὅπου ἐστάλη πολλάκις ἐπὶ κεφαλῆς Πελοποννησίων. —8) ***Παναγιώτης*** ἢ ***Νεζερίτης***. Προεστὼς εἰς τὰ Νεζερὰ πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως. Φιλικός. Ἐπολέμησεν ὡς ὁπλαρχηγὸς μετὰ τῶν υἱῶν του *Γεωργίου* καὶ *Θεοφίλου*. —9) ***Σταῦρος*** ἢ ***Κουτσόγιαννος***, ἐκ Τριπόλεως. Ἀναφέρεται ὅτι μετὰ τοῦ Σταϊκοπούλου εἰσῆλθεν ἐκ τῶν πρώτων εἰς τὸ Ναύπλιον τῷ 1822. Ἐπὶ Ἰμβραὴμ δὶς ἐτραυματίσθη.—10) ***Τριαντάφυλλος***, ἐξ Ἀναβρυτῆς (Βετοψίστης) τῆς Ναυπακτίας. Ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Κώσταν Χορμόβαν καὶ Ἀνδρέαν Σαφάκαν πρὸ τῆς Ναυπάκτου καὶ πολλαχοῦ. Μετέσχε καὶ τῶν πολιορκιῶν τοῦ Μεσολογγίου.

Γ. Δ. Κ.

— **Γιαννόπουλος, *Ἀγησίλαος (Ἠπειρώτης)***. Ἕλλην δημοσιογράφος γεννηθεὶς ἐν Πειραιεῖ τῷ 1852 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις τῷ 1898. Μετέβη εἰς Ἰταλίαν πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν του καὶ νεώτατος συνέστησε βιομηχανικὴν ἐπιχείρησιν εἰς Βάρι, δημοσιογραφῶν ταυτοχρόνως εἰς ἑλληνικὰς καὶ ἰταλικὰς ἐφημερίδας. Μετέφρασε τῷ 1880 ἐμμέτρως ᾠδάς τινας τοῦ Καρδοῦτσι καὶ ἐδημοσίευσε κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος μακρὰ προλεγόμενα εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Καμπούρογλου μεταφρασθὲν εἰς τὴν ἑλληνικὴν μυθιστόρημα τοῦ Αἰμιλίου Ζολᾶ, τὴν «Νανάν», περὶ τοῦ συγγραφέως καὶ τῆς ἐν ἀκμῇ τότε εὑρισκομένης ρεαλιστικῆς σχολῆς. Τὰ ἑπόμενα ἔτη ἐδημοσίευσεν εἰς διάφορα περιοδικὰ φιλολογικὰς διατριβάς, κυρίως δὲ βιογραφίας νεωτέρων Ἰταλῶν ποιητῶν καὶ λογογράφων. Εἶτα ἐτράπη εἰς πολιτικὰς καὶ οἰκονομολογικὰς μελέτας. Ὅταν ἡ ὑπὸ τοῦ Δ. Κορομηλᾶ ἐκδοθεῖσα «Ἐφημερὶς» περιῆλθεν εἰς τὸν Ἀ. Ρούκην, ἀνέλαβεν οὗτος συνεργασίαν ὡς ἀρχισυντάκτης, κατ' οὐσίαν διευθυντὴς αὐτῆς, διετέλεσε δὲ τοιοῦτος μέχρι τοῦ θανάτου του, δώσας μεγίστην ἀνάπτυξιν εἰς τὸ δημοσιογραφικὸν τοῦτο ὄργανον. Προικισμένος δι' ἐκτάκτου δημοσιογραφικῆς ἰδιοφυΐας, ἐδημοσίευε καθ' ἑκάστην ποικίλης φύσεως ἄρθρα, ἰδίως ὅμως πολιτικὰ καὶ οἰκονομικά. Κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἀφίξεώς του εἰς Ἀθήνας ὑπεστήριξε τὴν πολιτικὴν τοῦ Χαριλάου Τρικούπη, ἀλλ' ἀμέσως κατόπιν, διαφωνήσας ἐπὶ τοῦ οἰκονομικοῦ του προγράμματος, κατεπολέμησε μετὰ σφοδρότητος τὴν δανειστικὴν πολιτικὴν καὶ μετέβαλε τὸ γραφεῖον τῆς «Ἐφημερίδος» εἰς πολιτικὸν κέντρον, συντελέσας μεγάλως εἰς τὴν ἵδρυσιν τοῦ τρίτου ὑπὸ τὸν Δ. Ράλλην πολιτικοῦ κόμματος, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ἡ ψυχή. Ἡ πολεμική, ἣν διεξῆγε δημοσιογραφικῶς κατὰ τοῦ Χαριλάου Τρικούπη, ὑπῆρξε σφοδροτάτη, ἐκ τούτου δὲ προεκαλοῦντο συνεχεῖς μονομαχίαι καὶ καταγγελίαι ἐναντίον αὐτοῦ καὶ τῶν συνεργατῶν τῆς «Ἐφημερίδος». Παρὰ τὴν βιαιότητα ταύτην τῶν ἄρθρων του, ὁ Γιαννόπουλος ἀπὸ φύσεως ἦτο ἀγαθώτατος καὶ λεπτότατος. Εἰς τοῦτον ὀφείλεται κυρίως ἡ ἐκλαΐκευσις τῶν οἰκονομικῶν θεμάτων καὶ δι' αὐτοῦ ἐγένετο προσιτὴ εἰς τὸ πολὺ κοινὸν ἡ κατανόησις τῆς δημοσιονομικῆς ἐπιστήμης. Εὔγλωττος καὶ πλήρης πολιτικοῦ θάρρους παρεκινήθη ὅπως εἰσέλθῃ εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ ἐξετέθη ὡς ὑποψήφιος βουλευτὴς εἰς τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1892, ἀλλ' ἀποτυχὼν περιωρίσθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν.

Τὸν Γιαννόπουλον διέκρινεν εὐρυτάτη ἐγκυκλοπαιδικὴ μόρφωσις, μεγάλη συγγραφικὴ εὐχέρεια καὶ διαύγεια ὕφους. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου ἔσπευσε νὰ μετάσχῃ αὐτοῦ καὶ καταταχθεὶς εἰς τὴν φιλελληνικὴν φάλαγγα τῶν Ἰταλῶν μετέβη ὡς ὁπλίτης εἰς τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα του Ἤπειρον, ὅπου ἠκολούθησε πάσας τὰς περιπετείας τοῦ φιλελληνικοῦ ἐκείνου στρατιωτικοῦ σώματος. Προσβληθεὶς ἐκεῖ ἐξ ἀνιάτου νόσου, μετεφέρθη εἰς Ἀθήνας, ἔνθα ἀπέθανεν εἰς ὅλην τὴν ἀκμὴν τῆς δράσεώς του. Τὸ ὀγκῶδες ἔργον αὐτοῦ περιλαμβάνεται εἰς τοὺς τόμους τῶν περιοδικῶν καὶ τῶν ἐφημερίδων, ἰδίως εἰς τὴν «Ἀκρόπολιν» καὶ τὴν «Ἐφημερίδα».

Θ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

— **Γιαννόπουλος, *Περικλῆς***. Λογοτέχνης καὶ δημοσιογράφος. Υἱὸς τοῦ ἐκ Μεσολογγίου ἰατροῦ Γιαννοπούλου καὶ τῆς Εὐδοκίας Θεοφράστου Χαιρέτη ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Ἐγεννήθη τῷ 1869 ἐν Πάτραις καὶ ἐσπούδασεν εἰς τὸ ἐκεῖ γυμνάσιον, ἔπειτα δὲ ἐνεγράφη εἰς τὴν Ἰατρικὴν Σχολὴν τοῦ Ἐθνικοῦ πανεπιστημίου. Ταχέως ὅμως ἀπεσπάσθη ἀπὸ τὴν τέχνην τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Παρισίους, νομίζων ὅτι αἱ Μοῦσαι ἀπὸ τὸν Ἑλικῶνα ἐκεῖ εἶχον μεταφέρει τὴν κατοικίαν των. Τότε εἰς τὴν Γαλλίαν ἤκμαζεν ὁ συμβολισμός. Ὁ Γιαννόπουλος συνεδέθη μὲ ἕνα ἐκ τῶν πρωτεργατῶν αὐτοῦ, τὸν ἐπίσης ἐκ Πατρῶν καταγόμενον Ἑλληνογάλλον ποιητὴν Μωρεάς, ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ποιητῶν, τοῦ Μπωντελαὶρ καὶ τοῦ Μαλλαρμέ, καὶ διάγει ζωὴν ἐντελῶς μποεμικήν, ὅπως ἄλλως τε οἱ περισσότεροι ἐν Γαλλίᾳ ποιηταί. Ὅταν ἐπανέρχεται μετά τινα ἔτη εἰς Ἀθήνας, ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὴν ἐν Παρισίοις ζωήν του, ὡς ποιητὴς ἐμφανίζεται εἰς τὸ «Ἄστυ» (1893—1895) μὲ πεζά τινα ποιήματα καὶ ἐξακολουθεῖ τὸν ἴδιον βίον τοῦ γλεντιοῦ καὶ τῶν ἐρωτικῶν περιπετειῶν. Εἶναι ἄλλως τε σωστὸς νεώτερος Ἀλκιβιάδης, μὲ γοητευτικοὺς ὀφθαλμούς, πλαστικότητα, καὶ δροσερότητα κλασσικῆς ἐμφανίσεως. Δὲν παρέρχεται ὅμως πολὺς καιρὸς καὶ ἡ ἀνήσυχος φύσις του ὑφίσταται μίαν βιαίαν καὶ ἀπότομον μεταβολήν. Ὁ ὡραῖος ποιητὴς τῶν πεζῶν τραγουδιῶν, τοῦ γλεντιοῦ καὶ τῆς ἀπολαύσεως γίνεται αἴφνης διδάσκαλος καὶ μαστιγωτὴς τῆς κοινωνίας. Ὁ βουλεβαρδιέρος τοῦ Παρισιοῦ καὶ ὁ θαυμαστὴς τοῦ σκοτεινοῦ συμβολισμοῦ μεταμορφώνεται εἰς φανατικὸν ἑλληνολάτρην καὶ θαυμαστὴν τοῦ ἀττικοῦ φωτός. Θέλει μίαν ἀναμόρφωσιν τοῦ Ἔθνους ἐπὶ τὸ ἑλληνικώτερον εἰς ὅλους τοὺς κλάδους: τὴν πολιτικήν, τὸν στρατόν, τὸ ναυτικόν, τὴν κοινωνίαν ἐν γένει καὶ τὴν τέχνην. Ἐκθέτει τὰς ἰδέας του αὐτὰς εἰς σειρὰν ἄρθρων εἰς τὴν «Ἀκρόπολιν» καὶ τὸ «Ν. Ἄστυ» καὶ ἐκδίδει τῷ 1906 τὸ «Νέον Πνεῦμα» καὶ τὸ ἑπόμενον ἔτος τὴν «Ἔκκλησιν πρὸς τὸ Πανελλήνιον Κοινόν». Τὸ ὕφος του, ἀρκετὰ ἀκατάστατον, κάποτε καὶ ἀσυνάρτητον, ἔχει μεγάλην δύναμιν, ὅλην τὴν ὁρμὴν τοῦ ἀνθρώπου ποὺ πιστεύει. Ἡ ζωή του τώρα μεταβάλλεται καὶ αὐτὴ εἰς μίαν διαρκῆ ἑλληνολατρείαν. Ἐνδεδυμένος ἁπλούστατα, ἀλλὰ καὶ μὲ καλλιτεχνικὸν ρυθμόν, περιφέρεται ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου εἰς τὰ περὶ τὴν Ἀκρόπολιν μνημεῖα καὶ ἐναποθέτει εὐλαβῶς ἄνθη εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀπτέρου Νίκης. Μίαν ἡμέραν ὅμως, τὴν 10ην Ἀπριλίου τοῦ 1910, ἀποχαιρετᾷ τοὺς φίλους του διὰ μακρινὸν δῆθεν ταξίδι, ρίπτεται ἔφιππος εἰς τὴν θάλασσαν, ἐκεῖ που εἰς τὴν ἀκτὴν τοῦ Σκαραμαγκᾶ, καὶ ἐν μέσῳ πελάγει μ' ἕνα πυροβολισμὸν εἰς τὸν κρόταφον ἀφανίζεται «θαλασσοκτονήσας». [Βλ. σχετικὸν ἄρθρον τοῦ *Β. Γαβριηλίδου* εἰς τὴν «Ἀκρόπολιν» τῆς 12ης Ἀπριλίου 1910 ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐκεῖνος!».]

Π. ΧΟΡΝ

Περικλῆς Γιαννόπουλος.

Γιαννορούσσης, *Ἀντώνιος*. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἀταλάντης. Ἔπεσε μαχόμενος ἐναντίον τοῦ Κιουταχῆ εἰς Ἀθήνας.

Γ. Δ. Κ.

Γιάννος· ἀντὶ *Γιάννης* (ἰδίως ἐν Στερεᾷ Ἑλλάδι καὶ Ἠπείρῳ).

—**Γιάννος** καὶ ***Μάρω*** *[Λαογρ.]*. Καλοῦνται οὕτως ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ δύο ἀστέρες ἄλλοι ἀλλαχοῦ. Οὕτως ἐν Λάστᾳ Γορτυνίας, Γιάννος καὶ Μάρω ὀνομάζονται ὁ Ἑρμῆς καὶ ἡ Ἀφροδίτη, ἐν Ἀχαΐᾳ ὁ Στάχυς τῆς Παρθένου καὶ ὁ Βοώτης, ἐνιαχοῦ ὁ Ζεὺς καὶ ἡ Ἀφροδίτη. Ἀλλὰ καὶ ὁ αὐτὸς ἀστήρ, Ἑωσφόρος-Ἕσπερος, ὡς δύο χωριστοὶ λαμβανόμενοι, ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦ ζεύγους τούτου, περὶ τοῦ ὁποίου παραδίδεται ὅτι ἦτο πολυαγαπημένο ἀντρόγυνο καταστερισθὲν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κατόπιν παρακλήσεως. «Τὸ χειμῶνα ὁ Γιάννος εἶναι στὴν ἀνατολὴ στὰ βουνὰ καὶ ἡ Μάρω δυτικὰ στοὺς κάμπους. Κι' αὐτὸ γιὰ νὰ περνάῃ πάντα καλὰ ἡ Μάρω, τὸ χειμῶνα νὰ μὴν εἶναι στὰ χιόνια καὶ στοὺς πάγους, οὔτε τὸ καλοκαῖρι στὴ μεγάλη κάψα. Γι' αὐτὸ λένε καὶ τὴν παροιμία: ἡ Μάρω μένει στὰ βουνὰ κι' ὁ Γιάννος πάει στοὺς κάμπους, ὅταν θέλουνε νὰ εἰποῦν γιὰ κανένα πρᾶμα ποῦ γίνεται μὲ εὐχαρίστησι». Κατ' ἄλλας παραδόσεις ὁ Γιάννος καὶ ἡ Μάρω ἦσαν ἀρραβωνιασμένοι καταστερισθέντες λόγῳ ματαιώσεως τοῦ γάμου. [Πρβλ. καὶ *Ν. Γ. Πολίτου*: Παραδόσεις σ. 135 κ. ἑξ., 827.]

Θ. Π.

Γιάννος, *Γεώργιος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Ψαρῶν. Ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Κριεζώτην εἰς Εὔβοιαν. Τῷ 1825 ἔλαβε δίπλωμα ὑποχιλιαρχίας καὶ διεκρίθη ὑπὸ τὸν Σκούρτην εἰς τὴν ἄμυναν ἐναντίον τοῦ Ἰμβραήμ. Ἐτραυματίσθη εἰς τὸ Νεόκαστρον, ὡς ἐπίσης τῷ 1826 εἰς Μεσολόγγιον.

— **Γιάννος, *Κωνσταντῖνος***. Πατὴρ τοῦ προηγουμένου, Ἀγωνιστὴς καὶ οὗτος. Ἐπολέμησεν ὡς ναυτικὸς ἐπὶ διαφόρων πλοίων.

—**Γιάννος, *Σταῦρος***, ἢ ***Μπιρμπίλας***. Ἐξάδελφος τοῦ τελευταίου. Ἔπεσε κατὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ 1824, εἰς τὰ Ψαρά, ὡς ἥρως.

Γ. Δ. Κ.

Γιαννούδι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τοῦ δήμου Ρεθύμνης τῶν ὁμωνύμων ἐν Κρήτῃ ἐπαρχίας καὶ νομοῦ. Κάτ. (1928) 115. Ἐπὶ τουρκοκρατίας κατῳκεῖτο κατὰ τὰ ἐννέα δέκατα ὑπὸ Τούρκων.

Γιαννουδοβαρδάκης, *Γεώργιος*. Κρὴς Ἀγωνιστὴς κατὰ τὴν ἐπανάστασιν 1866—1869, ἀρχηγὸς τοῦ κεντρικοῦ τμήματος τῆς ἐπαρχίας Κισάμου καὶ πληρεξούσιος αὐτῆς ἐν τῇ ἐπαναστατικῇ συνελεύσει. Ἔλαβε μέρος εἰς πολλὰς μάχας, μέχρις οὗ τραυματισθεὶς σοβαρῶς ἐν Τσουρουνιανοῖς (Μάϊος 1868) δὲν ἠδυνήθη νὰ μετάσχῃ εἰς τὰς περαιτέρω ἐπιχειρήσεις.

Ν. ΚΛΣ

Γιάννουζας. —1) ***Γεώργιος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Σπετσῶν. Υἱὸς ἐκ πρώτου γάμου τῆς *Λασκαρίνας Μπουμπουλίνας*. Ἔπεσεν ἡρωϊκῶς μαχόμενος εἰς τοὺς Ἀφεντικοὺς Μύλους τοῦ Ἄργους τῷ 1822. —2) ***Ἰωάννης***. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Ἠγωνίσθη μετὰ τῆς μητρός του μέχρι τοῦ 1825, ὁπότε ἐφονεύθη ἔν τινι στάσει εἰς τὰς Σπέτσας.

Γ. Δ. Κ.

Γιαννούζιον *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Ἀχερουσία.

Γιαννουκάκης, *Δημήτριος*. Υἱὸς τοῦ *Μιχαὴλ Γιαννουκάκη*, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῷ 1904. Ἐπιδοθεὶς ἐνωρίτατα εἰς τὸ θέατρον ἔγραψε τὰς κωμῳδίας «Ζητεῖται δεσποινὶς» καὶ «Τὸ κόλπο τῆς μαμμῆς», τὴν μουσικὴν ἠθογραφίαν «Τὸ Βαγγελάκι», τὴν ὀπερέτταν «Ὁ στρατηγὸς Μπομπάρδας» καὶ πολλὰς ἐπιθεωρήσεις, ἐξ ὧν μνημονευτέα ἰδιαιτέρως ἡ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Κόκκινος μύλος».

— **Γιαννουκάκης, *Μιχαήλ***. Ἕλλην θεατρικὸς συγγραφεὺς γεννηθεὶς ἐν Σύρῳ τῷ 1868. Διπλωματοῦ

Digitized by Google

χος τῆς νομικῆς. ἔμπορος καὶ ἐπιχειρηματίας, ἐνησχολήθη οὐχ ἧττον μετ' ἐπιτυχίας καὶ εἰς συγγραφὴν κωμῳδιῶν, συνεργασθεὶς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μετὰ τοῦ Ν. Λάσκαρη μεθ' οὗ ἔγραψε τὰς τριπράκτους κωμῳδίας «Ἡ ἀντιπεθερίνη», «Ὁ γαμπρός μας», «Στὰ παραπήγματα», καὶ ἄλλας τινὰς μονοπράκτους. Ἐπὶ πλέον ἔγραψε καὶ διηγήματα, ἅτινα ἐξέδωκεν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἔρως καὶ Σια», πρῶτος δ' αὐτὸς ἐγνώρισεν ἐν Ἑλλάδι τὸν Ἴψεν. μεταφράσας τοὺς «Βρυκόλακας» καὶ «Τὸ σπίτι τῆς κούκλας», ἅτινα κατ' ἐπανάληψιν ἐδιδάχθησαν ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς. —Λ.

Γιαννουλάτικα *[Γεωγρ.]*. Μικροσυνοικισμὸς τῆς κοινότητος Λογγᾶ τῆς ἐπαρχίας Παξῶν τοῦ νομοῦ Κερκύρας.

Γιαννουλέας, *Ἰωάννης*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Μάνης. Ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Γιατράκον. Τῷ 1825 ἔλαβε δίπλωμα ὑποχιλιάρχου. Γ. Δ. Κ.

Γιαννούλη *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Φαλάννης (τέως Τατάρ) τῆς ἐπαρχίας Τυρνάβου τοῦ νομοῦ Λαρίσης. Κάτ. (1928) 133.

—**Γιαννούλη** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τοῦ Δήμου Σουφλίου τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας τοῦ Νομοῦ Ἕβρου ἀριθμοῦν κατὰ τὴν τελευταίαν ἀπογραφὴν (1928) 163 κατοίκους. Ἐπὶ τουρκοκρατίας ἐκαλεῖτο *Γιάνουρεν*. ΑΧ. Θ. ΣΑΜ.

Γιαννούλης *(Ἀγωνισταί)*. —1) *Δημήτριος*. Καταγόμενος ἐκ Κορίνθου κατετάχθη ὡς ὑπαξιωματικὸς τοῦ τακτικοῦ τῷ 1825, ἀπεστρατεύθη δὲ ἐπὶ Ὄθωνος μὲ βαθμὸν λοχαγοῦ. —2) *Νικόλαος*. Ἐκ Ζακύνθου. Ἐπολέμησεν εἰς τὴν Δυτικὴν Πελοπόννησον καὶ ἔπεσε μαχόμενος κατὰ τοῦ Ἰμβραὴμ εἰς τὸ Κρεμμύδι —3) *Πέτρος*. Ἐξάδελφος τοῦ προηγουμένου, πλοιοκτήτης τῆς «Κεχαριτωμένης», μὲ τὴν ὁποίαν διεβίβαζε πολεμεφόδια εἰς Κατάκωλον καὶ Γλαρέντζαν κατὰ τὸν Ἀγῶνα. —4) *Σπῦρος*. Ἐξ Ἠπείρου καταγόμενος, ἐχρησιμοποιήθη κατὰ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους ὑπὸ τῆς διοικήσεως, ἥτις τὸν διώρισεν ὑποχιλίαρχον. —5) *Σωτήριος*. Ἐκ Μυκόνου. Ἐπολέμησεν ἐπὶ διαφόρων πλοίων. Τῷ 1825 κατὰ τὴν πειρατικὴν περίοδον ἐσχημάτισε πειρατικὸν πλήρωμα Κυκλαδίων, συνελήφθη ὅμως ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν καὶ ἀπηγχονίσθη. —6) *Χαράλαμπος*. Ἐκ Σκοπέλου. Ἐπολέμησεν εἰς τὸ Τρίκκερι καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος. Γ. Δ. Κ.

—**Γιαννούλης**, *Γεράσιμος*. Ἱερομόναχος καὶ ἱεροκῆρυξ καταγόμενος ἐκ Ζακύνθου καὶ ἀποθανὼν τῷ 1805. Συνέγραψε: «Κυριακοδρόμιον», «Ἀκολουθίαν τῶν Ἁγίων Τιμοθέου καὶ Μαύρας», «Εἰς τὸν ἅγιον Διονύσιον καὶ ἅγιον Νικόλαον» καὶ «Κανόνα εἰς τὸν ἅγιον Ἰωσὴφ τὸν ἐκ Κρήτης». —Ω.

—**Γιαννούλης**, *Εὐγένιος*, ὁ *Αἰτωλός*. Ἐγεννήθη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος εἰς Μέγα Δένδρον τοῦ Ἀποκούρου, καὶ ἐκπαιδευθεὶς κατὰ πρῶτον ἐν τῷ σχολείῳ τῆς Βαρνακόβης ὑπὸ Νικόδημον τὸν Καβάσιλαν, μετέβη ὕστερον πρὸς τελειοτέραν κατάρτισιν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἐφοίτησε παρὰ Θεοφίλῳ τῷ Κορυδαλεῖ καὶ Μελετίῳ τῷ Συρίγῳ. Ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας ἠκροάσθη καὶ ἐνταῦθα τοῦ φιλοσόφου Ἀθηναίου, καὶ εἶτα μετέβη εἰς Καρπενήσιον, προσκληθεὶς ὑπὸ τῆς κοινότητος ὡς προϊστάμενος τοῦ ἱδρυθέντος σχολείου. Μετὰ πολυετῆ γόνιμον διδασκαλίαν, μὴ ἀρεσκόμενος εἰς τὴν κοσμικὴν τύρβην, ἐγκατεστάθη εἰς ἐρημητήριον ἐπὶ τῶν ὀρέων τῶν Ἀγράφων, ὅπου οἱ κάτοικοι τῆς κωμοπόλεως Βρανικοῦ ᾠκοδόμησαν χάριν αὐτοῦ τὸ ἐν τῇ θέσει Γοῦβα μοναστήριον τῆς Ἁγ. Παρασκευῆς. Ἐνταῦθα ὁ φιλέρημος μοναχὸς παρέμεινε μέχρι τέλους τοῦ βίου του μελετῶν, συγγράφων καὶ δι' ἐπιστολῶν νουθετῶν τοὺς πέριξ ἐπισκόπους, ἱερεῖς, μοναχοὺς καὶ κοσμικούς, διδάσκων ἅμα καί τινας ἐκλεκτοὺς μαθητάς. Ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ Εὐγενίου ὑπῆρξαν καὶ ὁ Διον. Μουσελίμης μητροπολίτης Λαρίσης καὶ πεντάκις πατριαρχεύσας, ὁ Σερρῶν Ἄνθιμος, ὁ Δημητριάδος Ἰωαννίκιος, Θεοφάνης, Παΐσιος, Συμεὼν Φαναρίου, ὁ Λιδωρικίου Νεόφυτος, ὁ Ληστὰς καὶ Ἀγράφων Ἰάκωβος, ὁ Θεσσαλονίκης Ἰάκωβος καὶ Γόρδιος καὶ Χριστόφορος οἱ Αἰτωλοί, εἰς οὓς, ἀποθνήσκων, κατέλιπε τὴν βιβλιοθήκην του. Ἔγραψε διάφορα θρησκευτικὰ συντάγματα καὶ λόγους καὶ βίον Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως ὡς ἁγίου. Περιεσώθησαν διάφοραι ἐπιστολαί του πρὸς Διονύσιον τὸν Λαρίσης, πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Δημητριάδος Ἰωαννίκιον, πρὸς τὸν ἱερομόναχον Ἀγαθάγγελον, πρὸς Γερμανὸν τὸν Λοκρὸν καὶ Παναγιώτην τὸν Νικούσιον, τῶν ὁποίων μακρὰ ἀποσπάσματα δημοσιεύει ὁ Κ. Σάθας (Νεοελλ. Φιλ.). Ξ. Γ. ΜΑΥΡΟΜΑΤΗΣ

Γιαννουρέϊκα *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Κατσιγρίου τῆς ἐπαρχίας Ναυπλίας τοῦ νομοῦ Ἀργολιδοκορινθίας. Κάτ. (1928) 45.

Γιαννούρης, *Κόλιας*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Μεθάνων. Ἐπολέμησεν εἰς Ἀθήνας, ὑπὸ τὸν Γκούραν. Συνεκστρατεύσας μετ' αὐτοῦ εἰς Πελοπόννησον, κατὰ τοὺς ἐμφυλίους, ἔλαβε δίπλωμα χιλιαρχίας. Γ. Δ. Κ.

Γιαννουσλοῦ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κοζάνης, ἤδη καλούμενον *Νέα Σιγὴ* (βλ. λ.).

— **Γιαννουσλοῦ** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Δράμας, ἤδη καλούμενον Καρποφόρον (βλ. λ.).

Γιαννοχώρι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καστορίας τοῦ νομοῦ Φλωρίνης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 481. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Γιαννοβαίνη*. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ οἱ συνοικισμοὶ *Ἅγιος Ζαχαρίας* (τέως *Ζαγάρι*, κάτ. 31) καὶ *Λιβαδότοπος* (τέως *Ὁμοτσκον*, κάτ. 123). Δ.Ε.Μ.

Γιάννυ (Janny), *Ἰούλιος*. Οὖγγρος χειρουργός, γεννηθεὶς τῷ 1842. Ἀπὸ τοῦ 1891 διετέλεσε σύμβουλος τῆς δημοσίας ὑγιεινῆς, τῷ δὲ 1895 διωρίσθη ἔκτακτος καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βουδαπέστης. Ἐδημοσίευσε πλείστας ἐργασίας περὶ ὀστεοπλαστικῆς, φοθηκεκτομῆς, ἐντεροτομῆς, περὶ νόσων τοῦ οἰσοφάγου, κυστίτιδος φυματιώδους κ. τ. λ. Ο. Ρ.

Γιαννωτὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἐλασσόνος τοῦ νομοῦ Λαρίσης ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 451.

γιάνος (Hunyadi Janos) *[Φαρμ.]*. Μεταλλικὸν ὕδωρ χρησιμοποιούμενον ὡς καθαρτικόν. Ἐξ ὅλων τῶν μεταλλικῶν ὑδάτων περιέχει τὴν μεγαλυτέραν ποσότητα θειικοῦ μαγνησίου. Ἡ ἀκριβὴς περιεκτικότης τῶν ἐν αὐτῷ ἁλάτων εἶναι: $MgSO_4$=22,3 Na_2SO_4=22,5 NaCl 1,3. Γ. Ι.

Γιανουσώφ *[Παρ. Γεωγρ.]*. Νῆσος ἐν τῇ στομαλίμνῃ τοῦ Δνιέπρ, δεξιὰ τῷ εἰσπλέοντι τὸ στόμιον αὐτοῦ καὶ κατέναντι τῆς πυσσωρίδος τοῦ Στανισλὼβ (πλάτ. 46°32' Β, μῆκ. 32°07' Ἀν, χάρτ. ἀγγλ. 2380: Southern approach to Kherson bay). Σ. Ε. Λ.

Γιανόφσκυ (Janovsky), *Βίκτωρ*. Οὖγγρος δερματολόγος καὶ συφιλιδολόγος γεννηθεὶς τῷ 1847. Τῷ 1883 διωρίσθη ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς δερματολογίας καὶ ἀφροδισίων νόσων ἐν Βιέννῃ, τῷ δὲ 1896 τακτικὸς καθηγητής. Συνέγραψε περὶ ἐξανθηματικοῦ τύφου, συφίλιδος, ἐξανθήματος τῆς ἐμμήνου ῥοῆς, συφιλίδος τῶν πνευμόνων κτλ. Ο. Ρ.

.— **Γιανόφσκι** (Janowski), *Δαυίδ*. Περιώνυμος Πολωνὸς σκακιστής (1868—1927), διακριθεὶς τῷ 1901 ἐν Μόντε Κάρλῳ καὶ τῷ 1902 ἐν Ἀννοβέρῳ.

Γιὰνς (Jans), *Ἔνικελ*. Αὐστριακὸς χρονογράφος, ἀποθανὼν τῷ 1250. Ἔγραψε χρονικὸν εἰς στίχους, περιλαμβάνον τὴν μέχρι Φρειδερίκου τοῦ Β' ἐποχήν, καὶ βιογραφίας τῶν δουκῶν τῆς Αὐστρίας καὶ τοῦ Στάϊερ. Τὰ δύο ταῦτα ἔργα εἶναι πλήρη θρύλων καὶ ἀστειολογιῶν. —Β.

Γιάνσεν (Jansen), *Κορνήλιος*· βλ. Ἰανσένιος.

— **Γιάνσεν** (Janssen), *Πέτρος*. Γερμανὸς ζωγράφος (1844—1908). Ἠσχολήθη ἰδίως εἰς τὴν ἐκτέλεσιν εὐρειῶν τοιχογραφιῶν, ἐν αἷς ἐχειρίσθη μετ' ἐξαιρέτου ἐπιτυχίας ποικίλα καὶ πολυσύνθετα θέματα. Διετέλεσεν ἀπὸ τοῦ 1895 διευθυντὴς τῆς Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν Τεχνῶν τῆς Δυσσελδόρφης, ἐξετέλεσε δὲ σειρὰν διακοσμητικῶν τοιχογραφιῶν ἐπὶ ἱστορικῶν θεμάτων εἰς τὸ νέον χρηματιστήριον τῆς Βρέμης, τὴν Ἐθνικὴν Πινακοθήκην τοῦ Βερολίνου, τὸ δημοτικὸν κατάστημα τῆς Ἐρφούρτης καὶ τὸ Πολεμικὸν Μουσεῖον τοῦ Βερολίνου. Ι. Μ. Π.

Γιανσενισμός· βλ. Ἰανσενισμός.

Γιάνσον (Janson), *Ρουδόλφος - Αὔγουστος*, *φον—*. Πρῶσσος στρατηγὸς (1841—1917). Ἔγραψε πολλὰ ἔργα, ἐν οἷς διακρίνονται τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον «Συνεργασία στρατοῦ καὶ στόλου ἀπὸ στρατηγικῆς καὶ τακτικῆς ἀπόψεως» (1900—1901), «Ἱστορία τῆς ἐν ἔτει 1814 ἐκστρατείας εἰς τὴν Γαλλίαν» (1905), «Ὁ ἀμυντικὸς καταρτισμὸς τῆς Ἰσπανίας» (19 4), «Ἡ συνεργασία τοῦ στρατοῦ κα τοῦ στόλου κατὰ τὸν ρωσοϊαπωνικὸν πόλεμον τοῦ 1904—1905» (1905) καὶ «Χὰνς Κάρολος φὸν Βίντερφελντ, ἀρχιστράτηγος τοῦ μεγάλου βασιλέως» (1913).

—**Γιάνσον** (Janson), *Χριστόφορος*. Νορβηγὸς κληρικός, ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεὺς καὶ ποιητής (1841—1917). Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ τὰ μᾶλλον ἀξιομνημόνευτα εἶναι τὰ ἀγροτικὰ διηγήματα: «Τόργκριμ», «Ἀπὸ τὸ χωριό» καὶ δύο ποιητικαὶ συλλογαί: «Νορβηγικὰ τραγούδια», «Αὐτὸς καὶ ἐκείνη». Ἵδρυσεν ἐν Χριστιανίᾳ οὐνιτικὴν κοινότητα καὶ ἔγραψε μυθιστορήματά τινα, τὸ «Φέρετρον», τὸν «Φιλέρημον» καὶ ἄλλα. Κ. Ι. Β.

Γιάνταρ (Jadar) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Νοτιοσλαυίας. παραπόταμος τοῦ Ντρίνα, πηγάζων ἐκ τῶν ὀρέων Βλάζικ καὶ Τσὲρ καὶ χυνόμενος εἰς τὸν Ντρίνα νοτίως τῆς πόλεως Γιάγνια. Παρὰ τὸν ποταμὸν τοῦτον ἔλαβε χώραν ἡ καλουμένη «Μάχη τοῦ Γιάνταρ (ἢ τοῦ Τσέρ)» ἀπὸ τῆς 16 μέχρι τῆς 25 Αὐγούστου 1914 μεταξὺ Σέρβων καὶ Αὐστροουγγρικῶν στρατευμάτων, καθ' ἣν οἱ Σέρβοι, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ βοϊβόδα Πούτνικ, ἐνίκησαν τοὺς Αὐστριακοὺς καὶ ὑπεχρέωσαν τούτους νὰ διαβοῦν ἐκ νέου τὸν Σαῦον καὶ τὸν Ντρίνα μετὰ μεγάλων ἀπωλειῶν, αἵτινες ἀνῆλθεν εἰς 8000 νεκρούς, 30.000 τραυματίας, 4000 αἰχμαλώτους καὶ 46 τηλεβόλα. Διὰ τῆς μάχης ταύτης ἔληξεν ἡ πρώτη εἰσβολὴ τῶν Αὐστριακῶν εἰς τὴν Σερβίαν. —Μ.

Γιάντασσον (Jadassohn), *Ἰωσήφ*. Ἑλβετὸς δερματολόγος γεννηθεὶς τῷ 1863. Τῷ 1896 διωρίσθη ἔκτακτος καθηγητὴς καὶ διευθυντὴς τῆς δερματολογικῆς κλινικῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βέρνης. Ἐδημοσίευσε πρωτοτύπους κλινικάς, ἱστολογικάς, βακτηριολογικὰς καὶ θεραπευτικῆς ἐπιστημονικὰς ἐργασίας ἐπὶ τοῦ κλάδου τῆς δερματολογίας. Ο. Ρ.

—**Γιάντασσον** (Jadassohn), *Σολομών*. Διάσημος Γερμανός, μουσικοθεωρητικὸς (1831—1902). Μαθητὴς τοῦ Λὶστ καὶ τοῦ Χάουπτμαν, ἐγκατασταθεὶς ἐν Λειψίᾳ ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν μουσικὴν κίνησιν τῆς πόλεως ταύτης, ἐν τῷ ᾠδείῳ τῆς ὁποίας διωρίσθη τῷ 1871 καθηγητὴς τῶν θεωρητικῶν καὶ τῆς συνθέσεως. Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Ἐγχειρίδιον Ἁρμονίας» (1883), «Ἐγχειρίδιον Ἀντιστίξεως» (1884), «Ἡ Μορφολογία ἐν τοῖς μουσικοῖς ἔργοις» (1899) κτλ. Ὡσαύτως συνέθεσε 4 συμφωνίας, 2 εἰσαγωγάς, μουσικὴν δωματίου, ἔργα χορῳδίας κτλ. Γ. Σ.

Γιάντε (Jade ἢ Jahde) *[Γεωγρ.]*. Μικρὸς ποταμὸς τῆς Γερμανίας, ἐν Ὀλδεμβούργῳ, χυνόμενος εἰς τὸν ὁμώνυμον κόλπον, μετὰ ῥοῦν 22 χλμ., παρὰ τὸν Μπάρελ. Κατὰ τὸ μέγιστον μέρος αὐτοῦ εἶναι πλωτός.

— **Γιάντε κόλπος** (Jadebusen) *[Γεωγρ.]*. Κόλπος τῆς Γερμανίας, ἐν Ὀλδεμβούργῳ, ἐπὶ τῆς Βορείου θαλάσσης, πρὸς δυσμὰς τοῦ στομίου τοῦ Βέζερ. Ἔχει ἔκτασιν 190 τετρ. χλμ. Τὸ βόρειον τμῆμα αὐτοῦ ἔχει ἄνοιγμα 6—10 χλμ., τὸ δὲ νότιον εἶναι πλατύτερον καὶ ξηραίνεται κατὰ τὴν ἄμπωτιν. Ἐπὶ τῆς δυτικῆς ἀκτῆς εὑρίσκεται ἡ πόλις *Βιλελμσχάφεν*, πολεμικὸς λιμήν, συνδεόμενος μετὰ τοῦ ποταμοῦ Ἔμς διὰ διώρυγος. —Μ.

γιάντες *[Λαογρ.]*. Καλοῦνται οὕτω γενικῶς αἱ γωνιωδῶς συνωστεωμέναι κλεῖδες τῶν πτηνῶν καὶ ἰδίᾳ αἱ τῶν ὀρνίθων, ὡς καὶ τὸ δι' αὐτῶν συμφωνούμενον στοίχημα κατὰ τὰς ἀπόκρεω ἢ ἐν γένει κατὰ τὰ συμπόσια. Κατὰ τὸ στοίχημα τοῦτο δύο τῶν συνδαιτημόνων λαμβάνουν τὰς συνηνωμένας κλεῖδας τοῦ καταφαγωθέντος πτηνοῦ καὶ κρατοῦντες ἑκάτερος τὸ ἕτερον τῶν ἄκρων τοῦ ὀστοῦ, συμφωνοῦσι τί θέλει καταθέσει ὁ ἡττηθείς. Μετὰ ταῦτα ἕλκοντες ἑκάτερος πρὸς τὸ μέρος του τὸ ὀστοῦν, καταθραύουν αὐτό, μένει δ' εἰς τὴν χεῖρα ἑκατέρου τεμάχιον τούτου. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης οὐδέτερος τῶν οὕτω συμφωνησάντων λαμβάνει παρὰ τοῦ ἄλλου τι ἀνὰ χεῖρας, πρὶν ἢ εἴπῃ «τὸ θυμοῦμαι» ἢ «τὸ ξαίρω» ἢ «ὄξω ἀπὸ γιάντες». Ἂν ὅμως ἐπιλαθόμενος τούτων λάβῃ τὸ διδόμενον παρὰ τοῦ ἀντιπάλου, μὴ προσειπών τι, πάραυτα ὁ δίδων ἐκφωνεῖ «γιάντες, γιάντες» καὶ κερδίζει τὸ στοίχημα. Ἡ λέξις πιθανῶς παράγεται ἐκ τοῦ περσικοῦ *γιανιάστ*, σημαίνοντος τὸ διατηρηθησόμενον εἰς τὴν μνήμην. Σ. Γ. Σ.

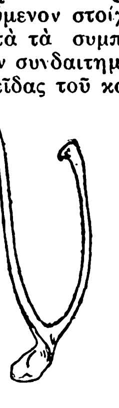

Γιάντες.

Γιαντζελί, *Ἄνω* — *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ἁλμυροῦ τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ Λαρίσης. Κάτ. (1928) 95. Ἤδη καλεῖται *Ἅγιος Σπυρίδων*.

—**Γιαντζελί**, *Κάτω*— *[Γεωγρ.]*. Μικροσυνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ἁλμυροῦ τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ Λαρίσης. Κάτ. (1928) 20. Ἤδη καλεῖται *Δοῦκα*.

Γιαντζηκλὰρ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας Βρύσεως τοῦ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Θρᾴκῃ νομοῦ 40 Ἐκκλησιῶν. Ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς (1920) ἐκαλεῖτο *Ἀρσιμάνης* καὶ ἠρίθμει 506 κατοίκους.

Γιαντζηλὰρ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Ξυλοκερατιά.

Γιαντιγκιάρ, *Μιρζᾶ-Μεχμὲτ μπὲν* —. Ἡγεμὼν τοῦ κράτους τοῦ Χορασάν, τὸ ὁποῖον εἶχε σχηματισθῆ μὲ ἐπαρχίας τινὰς τῆς Περσίας καὶ τοῦ Ἀφγανιστάν. Ἡγεμόνευσεν ἀπὸ τοῦ 1469 μέχρι τοῦ 1471, ὅτε ἐφονεύθη ἐν Χεράτῃ εἰς πόλεμον μετὰ τοῦ σουλτὰν-Μπαϊγὶρ Χάν. Ν. Μ.

Γιάντσιστα *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Γιάννισσα.

Γιάνυ (Jany), *Ἀδόλφος-Γουλιέλμος-Κούρτιος*. Πρῶσσος στρατηγὸς καὶ στρατιωτικὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1867. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ ἀξιολογώτερα εἶναι τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Τὸ ἡμε-

Digitized by Google

ρολόγιον Γκάουντυ κατὰ τὸν ἑπταετῆ πόλεμον. «Ἐκστρατεῖαι 1756—1757» (1901), «Χοχκίρχ» (1905), «Ὁ παλαιὸς στρατὸς ἀπὸ τοῦ 1655—1740» (1905), «Ἐξέλιξις τοῦ πρωσσικοῦ καὶ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ ἀπὸ τῆς συστάσεώς του μέχρι τῆς κινητοποιήσεως τοῦ 1914» (1921). —Β.

Γιάο. Κινέζος αὐτοκράτωρ διαδεχθεὶς εἰς τὸν θρόνον τὸν ἀδελφόν του Τὶ-τσὲ τῷ 2357 π. Χ. Κατὰ τὸ 61ον ἔτος τῆς βασιλείας του (2297 π.Χ.) φοβερὰ καταστροφὴ ἔπληξε τὴν Σινικὴν αὐτοκρατορίαν ἐξ ἀφορμῆς τῆς ὑπερεκχειλίσεως τῶν ὑδάτων τοῦ Φουάγκ Χό, ἅτινα συνενωθέντα μετὰ τῶν ὑδάτων τῶν ποταμῶν Χουάϊ καὶ Κιάγκ κατεπλημμύρισαν τὴν χώραν. Διὰ τὴν ἐπαναγωγὴν τῶν ὑδάτων τούτων εἰς τὰς κοίτας των ἀπῃτήθη χρονικὸν διάστημα, κατὰ τὸν Mencius, ὀκτὼ ἢ ἐννέα ἐτῶν, ἐδαπανήθησαν δὲ κολοσσιαῖα χρηματικὰ ποσὰ (βλ. *Henri Cordier*: La Chine, Paris, 1921, σελ. 75). Ι. Μ. Π.

Γιάουερ (Jauer) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας, ἐν τῇ πρωσσικῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Σιλεσίας. Κεῖται εἰς ἀπόστασιν 16 χλμ. Ν.ΝΑ τοῦ Λίγκνιτς. Κάτ. 12.158. Εἶναι ἓν τῶν μεγαλυτέρων κέντρων βιομηχανίας λινῶν ὑφασμάτων. Ἔχει ἐργοστάσια μηχανημάτων καὶ εἶναι ὀνομαστὴ διὰ τὰ ἐν αὐτῇ κατασκευαζόμενα περίφημα λουκάνικα. Εἶναι πόλις παλαιά, ἡ δὲ ἐν αὐτῇ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Μαρτίνου χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ ΙΓ΄ αἰῶνος. —Μ.

Γιαοῦζοι. Προσωνύμιον διδόμενον ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς περιφερείας Λεβαδείας εἰς πάντας μὲν τοὺς Τσιγγάνους, εἰδικώτερον δὲ εἰς τοὺς κατοικοῦντας παρὰ τὸν Ὀρχομενὸν (σημερινὰ χωρία Σκριποῦ καὶ Πετρομαγοῦλα). Ἀξία προσοχῆς εἶναι ἡ συγγένεια τῆς λέξεως πρὸς τὴν λέξιν *Γκαγκαοῦζοι*, μὲ τὴν ὁποίαν ἀποκαλεῖται λαός τις τῆς Ρουμανίας καὶ Βουλγαρίας ἄνευ ἰδίας ἐθνικῆς συνειδήσεως, καὶ ἐμφανίζων πολλὰς ὁμοιότητας μὲ τοὺς Τσιγγάνους. Κ. Φ.

Γιαούνα καὶ *Γιουνᾶ*. Οὕτως ὀνομάζονται ὑπὸ τῶν Μουσουλμάνων οἱ Ἕλληνες, καὶ ἰδίως οἱ τοῦ ἐλευθέρου κράτους. Ἡ λέξις αὕτη εἶναι περσικὴ καὶ ἔχει τὴν ἀρχήν της ἀπὸ τῆς πρώτης γνωριμίας τῶν Περσῶν μὲ τοὺς Ἕλληνας. Ὅτε δηλαδὴ ὁ Κῦρος ὑπέταξε τὴν Λυδίαν καὶ ἦλθεν εἰς ἐπαφὴν μὲ τοὺς κατὰ τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας κατοικοῦντας Ἕλληνας, ἐγνώρισε πρώτους ἐξ αὐτῶν τοὺς Ἰάονας ἢ Ἴωνας καὶ μετ' αὐτοὺς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, τοὺς ὁποίους, ὡς ἔχοντας τὴν αὐτὴν γλῶσσαν καὶ ὄντας τῆς αὐτῆς καταγωγῆς, ἐκάλεσε διὰ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, τὸ ὁποῖον ἔφερον οἱ πρῶτοι ὑπ' αὐτοῦ γνωρισθέντες. *Γιουνᾶ* ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ Δαρείου βραδύτερον ἡ σατραπεία ἡ ἀπὸ τῆς Λυκίας μέχρι τοῦ Ἑλλησπόντου ἐκτεινομένη, ὡς κατοικουμένη κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ Ἑλλήνων, *Γιουνανιστὰν* δὲ (πατρὶς τῶν Γιουνᾶ) ἐκλήθη καὶ καλεῖται ἡ Ἑλλὰς ὑπὸ πάντων τῶν ἀνατολικῶν λαῶν, οἵτινες παρέλαβον τὴν λέξιν ἐκ τῆς περσικῆς γλώσσης καὶ μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι καὶ οἱ Τοῦρκοι. Ὄχι δὲ μόνον οἱ Πέρσαι ἐκάλεσαν πάντας τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τῶν Ἰώνων, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι ἀρχαῖοι λαοί, διότι καὶ αὐτοὶ πρώτους ἐκ τῶν ἑλληνικῶν φύλων ἐγνώρισαν τοὺς Ἰάονας ἢ Ἴωνας, ἐλθόντας ἐνωρίτερον τῶν ἄλλων Ἑλλήνων εἰς ἐπικοινωνίαν διὰ θαλάσσης μὲ τοὺς ἀνατολικοὺς λαούς. Οὕτως οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι ἐκάλουν τοὺς Ἕλληνας *Οὐινὶυ* καὶ οἱ Ἰουδαῖοι *Ἰωύαν* (υἱοὺς Ἰωύαν). ΚΑΨ.

Γιάουνερ (Jauner), ***Φραγκῖσκος***. Αὐστριακὸς ἠθοποιὸς (1832—1900). Ἀπὸ τοῦ 1872—1878 διευθυντὴς τοῦ ἐν Βιέννῃ θεάτρου τοῦ Καρόλου, ἀπὸ δὲ τοῦ 1878—1880 διευθυντὴς ἐκεῖ τοῦ μελοδραματικοῦ θεάτρου. Τῷ 1900 ηὐτοκτόνησεν. —Β.

γιαουντῆς (ὁ)· βλ. γιαβουντῆς.

γιαούρτη (ἡ), καὶ *γιαούρτι* (τό)· (ἐκ τοῦ τουρκ. *γιογούρτ*), ὀξύγαλα πεπηγμένον.

—*[Χημ. Τροφ.]* Ἡ γιαούρτη εἶναι γάλα πηχθὲν τῇ ἐπιδράσει εἰδικῆς ζύμης, καθαρᾶς καλλιεργείας ἢ μή, προκαλούσης εἰδικὴν γαλακτικὴν ζύμωσιν. Ἡ γιαούρτη εἶναι εὐρύτατα διαδεδομένη παρ' ἡμῖν ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων, προϊὸν κατ' ἐξοχὴν τῶν βαλκανικῶν χωρῶν καὶ τῆς Ἀνατολῆς.

Τὸ μᾶλλον κατάλληλον γάλα πρὸς παρασκευὴν γιαούρτης εἶναι τὸ πρόβειον, δύναται ὅμως νὰ παρασκευασθῇ τοιαύτη ἐξ οἱουδήποτε εἴδους γάλακτος. Τὸ πρὸς πῆξιν γάλα πρέπει νὰ εἶναι τελείως πρόσφατον καὶ καθαρόν, ἵνα ἀνθέξῃ εἰς τὸν βρασμὸν χωρὶς νὰ κόψῃ.

Τὸ γάλα κατὰ πρῶτον θερμαίνεται μέχρι βρασμοῦ καὶ τοῦτο κυρίως πρὸς ἀποστείρωσιν καὶ ἑπομένως ἀποφυγὴν ἑτέρων ἀνεπιθυμήτων ζυμώσεων. Ὅταν τὸ γάλα βράσῃ ἀπομακρύνεται τῆς πυρᾶς καὶ ἀφίνεται πρὸς ψῦξιν μέχρι τῆς θερμοκρασίας περίπου τῶν 47° Κ, ὁπότε εἶναι κατάλληλος καιρὸς πρὸς προσθήκην τῆς ζύμης. Ὡς ζύμη προστίθεται εἴτε καθαρὰ καλλιέργεια τῶν εἰδικῶν μικροοργανισμῶν εἴτε συνηθέστερον ὑπόλειμμα ἐκ γιαούρτης προηγουμένης οὐχὶ ὅμως πολὺ παλαιᾶς πήξεως. Ἡ ζύμη προηγουμένως διαλύεται εἰς ὀλίγον γάλα καὶ ἀκολούθως ρίπτεται εἰς τὴν ὅλην ποσότητα καὶ ἀναμιγνύεται καλῶς. Μετὰ τὴν προσθήκην τῆς ζύμης μεταφέρονται τὰ δοχεῖα τὰ περιέχοντα τὸ γάλα εἰς μέρος θερμὸν καὶ προφυλαγμένον, ὥστε νὰ διατηρηθῇ σταθερὰ σχεδὸν θερμοκρασία μέχρι τῆς πλήρους πήξεως ἥτις συνήθως ἀπαιτεῖ 3 ὥρας. Ἀκολούθως ἡ γιαούρτη φέρεται εἰς ψυγεῖα πρὸς διατήρησιν μέχρι τῆς καταναλώσεως αὐτῆς. Κατὰ τὴν ἐγκύκλιον τοῦ Κεντρικοῦ Χημικοῦ Ἐργαστηρίου, ἡ γιαούρτη ἀναλόγως τοῦ χρησιμοποιουμένου γάλακτος διακρίνεται εἰς τὰ ἑξῆς εἴδη:

1) Γιαούρτη ἐξ ἁγνοῦ γάλακτος προβάτου.
2) » » » » βουβάλου.
3) » » » » ἀγελάδος.
4) » » » » ἀγελ. καὶ προβάτ.
5) » » ἀποβουτυρωμένου γάλ. προβάτου.
6) » » » βουβάλου.

Ἡ ἀνάμιξις γάλακτος προβάτου μετὰ γάλακτος ἀγελάδος ἐπιτρέπεται μόνον ἀμέσως πρὸ τῆς κατεργασίας. Τὸ διὰ τὴν γιαούρτην χρησιμοποιούμενον ἀποβουτυρωμένον γάλα πρέπει νὰ περιέχῃ ἔτι τὸ ἥμισυ τοῦ ἀρχικοῦ λίπους τοῦ γάλακτος. Δὲν ἐπιτρέπεται ἡ παρασκευὴ γιαούρτης ἐξ ἀποβουτυρωμένου γάλακτος ἀγελάδος. Ἀναλόγως δὲ τοῦ τρόπου τῆς παρασκευῆς διακρίνεται εἰς: 1) γιαούρτην πλήρη, καὶ 2) γιαούρτην ἐστραγγισμένην.

Ἡ πλήρης γιαούρτη φέρεται εἰς δοχεῖα ἐκ πορσελλάνης, πήλινα, ὑάλινα, ἐσμαλτωμένα, ξύλινα (βεδοῦραι) ἢ χάλκινα ἐπικασσιτερωμένα. Ἡ ἐστραγγισμένη γιαούρτη φέρεται εἰς σακκούλας εἴτε εἰς χῦμα. Καλὴ γιαούρτη πρέπει νὰ εἶναι συμπαγής, οὐχὶ πορώδης, ὄψεως ἀλαβάστρου.

Ἀπαγορεύεται ἡ πώλησις γιαούρτης ὑποστάσης καὶ ἄλλην ζύμωσιν πλὴν τῆς εἰδικῆς γαλακτικῆς. Σ. ΓΑΛΑΝΟΣ

—*[Ὑγιεινή]* Ἡ ὑγιεινὴ σημασία τοῦ ὀξυγάλακτος ἐξῄρθη μεγάλως ὑπὸ τοῦ Metschnicoff, ἰσχυριζομένου ὅτι τὰ ἐν αὐτῷ γαλακτικὰ βακτηρίδια παρακωλύουσι τὰς ἐν τοῖς ἐντέροις ἀποσυνθέσεις καὶ ἑπομένως τὴν ἀπορρόφησιν τῶν προϊόντων αὐτῶν καὶ ἰδίως τῆς ἰνδόλης, οὕτω δὲ συντελοῦσι πρὸς διατήρησιν τῆς ὑγείας καὶ πρὸς παράτασιν τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Τοῦτο διαμφισβητεῖται παρ' ἄλλων. Ἐν πάσῃ ὅμως περιπτώσει βέβαιον εἶναι ὅτι ἡ γιαούρτη, πλὴν τῆς θρεπτικῆς αὐτῆς ἀξίας, συντελεῖ πρὸς ἴασιν δυσπεπτικῶν καὶ ἐντερικῶν παθήσεων, συνοδευομένη ὑπὸ ἀποσυνθέσεως τοῦ περιεχομένου τῶν ἐντέρων. Ἡ γιαούρτη εἶναι οὐσία λίαν θρεπτικὴ καὶ εὔπεπτος, εὔχρηστος ἐν τῇ διατροφῇ ὑγιῶν καὶ ἀσθενῶν, περιέχει δέ, πλὴν τῶν λοιπῶν συστατικῶν τοῦ γάλακτος, $^1/_2$—1% γαλακτικοῦ ὀξέος καὶ 0,25 % οἰνοπνεύματος. Κ. ΣΑΒΒΑΣ

γιαουρτολόγος (ὁ)· μικρὸν δοχεῖον ἐντὸς τοῦ ὁποίου οἱ ποιμένες φυλάττουσι τὴν πιτύαν τῆς γιαούρτης. Δ. Ν. Λ.

Γιὰπ (Yap, Uap, Jap, Eap) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τοῦ συμπλέγματος τῶν Καρολίνων νήσων, ἐν τῷ Εἰρηνικῷ ὠκεανῷ, ὑπὸ ἐντολὴν τῆς Ἰαπωνίας. Ἔχει ἐπιφάνειαν 430 τετρ. χλμ. καὶ 7500 κατοίκους. Ἡ νῆσος εἶναι βραχώδης καὶ παράγει ἰνδοκάλαμον καὶ κακάον, ἔχει δὲ ἀσφαλῆ λιμένα. Εἶναι ἡ δυτικωτέρα τῶν Καρολίνων καὶ ἀποτελεῖ σπουδαῖον κέντρον ἀτμοπλοϊκῶν καὶ τηλεγραφικῶν συγκοινωνιῶν μετὰ τοῦ Γκουὰμ (Μαριάναι νῆσοι), Σαγγάης ἐν Κίνᾳ, Μενάντο ἐν ταῖς ἀνατολικαῖς ὀλλανδικαῖς Ἰνδίαις, καθὼς καὶ μετὰ τῆς Ἰαπωνίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Κατείχετο κατ' ἀρχάς, ἐπὶ αἰῶνας, ἀπὸ τοὺς Ἱσπανούς, οἵτινες δὲν ἐξεμεταλλεύθησαν τὴν σημαντικὴν αὐτῆς θέσιν ἀπὸ ἀπόψεως συγκοινωνιῶν. Τῷ 1885 κατέλαβεν αὐτὴν ἡ Γερμανία. Κατόπιν διαμαρτυρίας τῆς Ἱσπανίας, ὁ ὁρισθεὶς ὡς διαιτητὴς πάπας Λέων ὁ ΙΓ΄ ἐπεδίκασε τὴν νῆσον εἰς τὴν Ἱσπανίαν, παραχωρήσας εἰς τὴν Γερμανίαν δικαιώματα ἐλευθέρου ἐμπορίου καὶ ἁλιείας. Τῷ 1899 ἡ Γερμανία ἠγόρασεν αὐτὴν μαζὶ μὲ ὁλόκληρον τὸ σύμπλεγμα τῶν Καρολίνων νήσων ἀντὶ 25 ἑκατομμυρίων ἱσπανικῶν πεσσετῶν. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, τῷ 1914, κατέλαβεν αὐτὴν ἡ Ἰαπωνία, εἰς τὴν ὁποίαν παρεχωρήθη τῷ 1920 ὡς ἐντολὴ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, δυνάμει τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν. Ἀμέσως ὅμως μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς εἰρήνης ἤρχισαν προστριβαὶ μεταξὺ Ἰαπωνίας καὶ Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, τῶν τελευταίων τούτων διεκδικουσῶν δικαιώματα ἐπὶ τῆς χρήσεως τῶν καλωδίων. Ἀπειληθείσης ρήξεως καὶ κατόπιν τῶν διαπραγματεύσεων τῆς Οὐασιγκτῶνος τοῦ 1921 ὑπεγράφη τῷ 1922 συμφωνία μεταξὺ Ἰαπωνίας καὶ Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν παρεχωρήθη εἰς ταύτας τὸ δικαίωμα τῆς χρήσεως τῶν καλωδίων, τῆς ἐγκαταστάσεως νέων τηλεγραφικῶν συγκοινωνιῶν, ἄνευ οὐδενὸς ἐλέγχου ἢ λογοκρισίας τῶν Ἰαπώνων. Ἐπίσης παρεχωρήθη εἰς τοὺς Ἀμερικανοὺς τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθέρας ἐγκαταστάσεως, τῆς ἰδιοκτησίας καὶ τῆς ἐλευθέρας κινήσεως. Εἰς τὴν Ἰαπωνίαν ἀπηγορεύθη ἡ ὀχύρωσις τῆς νήσου καὶ ἡ διατήρησις ἐν αὐτῇ στρατιωτικῶν καὶ ναυτικῶν δυνάμεων. Μ. Δ. Β.

Γιαπαγτζῆ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας Σηλυβρίας τοῦ ἐν Ἀνατολ. Θρᾴκῃ νομοῦ Ραιδεστοῦ. Ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς (1920) ἐκαλεῖτο *Θεολόγου* καὶ ἠρίθμει 500 κατοίκους.

Γιαπαπὶ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Δενδρούλια.

γιαπὶ (τό)· (λ. τουρκ.), οἰκοδομὴ μὴ περατωθεῖσα, οἰκία οἰκοδομουμένη. Ν. Μ.

Γιάπικς (Jiapiks), ***Γυσβέρτος***. Γερμανὸς λογοτέχνης (1603—1666). Εἶναι ὁ σημαντικώτερος ἐκπρόσωπος τῆς παλαιοτέρας ποιήσεως τῆς δυτικῆς Φριζίας. Τὰ ἔργα του ἐξεδόθησαν μετὰ τὸν θάνατόν του ὑπὸ τὸν γενικὸν τίτλον «Friesche Rymlerye» (1681). —Β.

Γιαπιλντὰκ *[Παραλ. Γεωγρ]*. Ποτάμιον, χωρίον καὶ ἀγκυροβόλιον τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς τοῦ Ἑλλησπόντου 5 μιλ. ΒΑ. τοῦ Ναγαρᾶ (πλάτ. 40° 13′ 00″ Β., μῆκ. 20°31′ 35″ Ἀν, χάρτ. ἀγγλ. 2429: The Dardanelles). Σ. Ε. Λ.

Γιαπουλτὰκ *[Γεωγρ.]*· βλ. Λαμπετή.

Γιαπουρᾶ (Yapura, Japura). Ποταμὸς τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς, ἀνήκων εἰς τὴν Κολομβίαν καὶ τὴν Βραζιλίαν. Πηγάζει ἐκ τῆς Ἀνατολικῆς Κορδιλλιέρας τῶν Κολομβιανῶν Ἄνδεων, ὅπου εἶναι γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα *Καπουετά* καὶ διαρρέει τὸ νότιον τμῆμα τῆς Κολομβίας ἐξ Α πρὸς Δ, διασχίζων τὸν Ἰσημερινὸν καὶ εἰσερχόμενος εἰς τὴν Βραζιλίαν, μὲ κατεύθυνσιν πάντοτε πρὸς Δ. Χύνεται εἰς τὸν Ἀμαζόνειον ποταμὸν παρὰ τὴν πόλιν Τέφφε. Τὸ μῆκος αὐτοῦ εἶναι 2.333 χιλιομέτρων, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ 965 χιλιόμετρα εἶναι πλωτά. —Μ.

γιαπράκι (τό)· (λ. τουρκ.), φύλλον· ‖ *γιαπράκια* λέγονται συνεκδοχικῶς οἱ μετὰ κρέατος παρασκευαζόμενοι ντολμάδες, διότι περιτυλίσσονται διὰ φύλλων.

Γιαραμασλῆ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Ὄσσας* (τέως Βισσώκας) τῆς ἐπαρχίας Λαγκαδᾶ τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Κάτ. (1928) 100. Ἤδη καλεῖται *Ἀηδόνια*.

Γιαρασλῆ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Κίνη.

Γιαραφὰν *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς περιφερείας Ραιδεστοῦ Ἀνατολ. Θρᾴκης, κληθὲν *Γάργαζα* ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς (1920) ὁπότε καὶ ἠρίθμει 26 κατοίκους.

Γιαρδεμλῆ *[Γεωγρ.]*· βλ.λ. Ἀμυγδαλιές.

—**Γιαρδεμλῆ** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κομοτηνῆς, ἤδη καλούμενον Ἐργάνη (βλ. λ.).

Γιαρὲν-γκιουμὲ καὶ ***Γερὲν-γκιουμὲ*** *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἕδρα τῆς ὑποδιοικήσεως Δαβάς, ὑπαγομένης εἰς τὸ σαντζάκιον Δενιζλῆ τῆς γενικῆς διοικήσεως Σμύρνης. Κεῖται παρὰ τὸν ποταμὸν Ἄκ-τσάϊ εἰς ἀπόστασιν 2 χιλιομέτρων Ν τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ τούτου καὶ 20 χμ. κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν Ν τῆς πόλεως Δενιζλῆ, ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζει αὐτὴν τὸ ὄρος Μπαμπᾶ-δὰγ (Κάδμος). Ἡ διὰ τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ ἀπόστασις ἀπὸ τοῦ Δενιζλῆ εἶναι 32$^1/_2$ χμ. Ἔχει 10000 περίπου κατοίκους. Οἱ πρὸ τῆς μικρασιατικῆς καταστροφῆς 500 περίπου Ἕλληνες προσέφυγον τῷ 1922 εἰς Ἑλλάδα. Ἡ ἑλληνικὴ κοινότης συνετήρει ἀστικὴν σχολήν. Οἱ Τοῦρκοι κάτοικοι εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἀγωγιάται. Ὑπάρχουσιν ἐν τῇ πόλει ὑφαντουργεῖα κατασκευάζοντα στερεώτατα βαμβακερὰ δι' ἐσώρρουχα τῶν χωρικῶν. Τὰ κυριώτερα γεωργικὰ προϊόντα τῆς κοιλάδος τοῦ Ἄκ-τσάϊ εἶναι σιτηρὰ καὶ σταφίδες. Πολὺ προκόπτει καὶ ἡ κτηνοτροφία. Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

γιαρὲς (ὁ) καὶ *γιαρᾶς*· (λ. τουρκ.), πληγή, τραῦμα· ‖ συνεκδ. ψυχικὸς πόνος· ‖ εἶδος παθητικοῦ ἀνατολίτικου ἐρωτικοῦ ᾄσματος.

Γιάρις (Jarisch), ***Ἀδόλφος***. Δερματολόγος ἰατρὸς ἐκ Βιέννης, γεννηθεὶς τῷ 1850. Διετέλεσεν ἀπὸ τοῦ 1888—1892 ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς δερματολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ἰννσβρούκης καὶ μετέπειτα εἰς Graz. Ἐδημοσίευσεν, ἐκτὸς μικρῶν ἐργασιῶν, καὶ περὶ τῶν νόσων τοῦ δέρματος (εἰς τὴν Εἰδικὴν Παθολογίαν καὶ Θεραπευτικὴν τοῦ Nothnagel). Ο. Ρ.

Γιάρκε (Jarcke), ***Κάρολος-Ἐρνέστος***. Γερμανὸς πολιτικὸς (1801-1852). Τῷ 1823 ἐγένετο καθηγητὴς τοῦ ποινικοῦ δικαίου ἐν Βόννῃ, τῷ δὲ 1824 ἤσκει τὴν δικηγορικὴν ἐν Κολωνίᾳ. Προσελθὼν εἰς τὸν καθολικισμὸν καὶ γενόμενος καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου, ἵδρυσε τῷ 1831 τὸ περιοδικὸν «Πολιτικὸν ἑβδομαδιαῖον φύλλον». Τῷ

Digitized by Google

1831 ἐγένετο αὐλικὸς καὶ κρατικὸς σύμβουλος, διαδεχθεὶς τὸν φὸν Γκέντς. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ ἀξιολογώτερα εἶναι: «Ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1830», ἣν ἐξέδωκεν ἀνωνύμως τῷ 1831, καὶ τὰ «Ἀνάμικτα» (4 τόμ. 1839 καὶ 1854). —Β.

γιαρμᾶς (ὁ)· (τουρκ. *γιαρμά*)· εἶδος ροδακίνων, τῶν ὁποίων ὁ πυρὴν ἀνοίγεται ἀφ' ἑαυτοῦ ὅταν ὡριμάσῃ, ἢ τὰ ὁποῖα ἀνοίγουν εὐκόλως ὁλόκληρα. Ν. Μ.

Γιάρμενα *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Φολόη.

Γιάρμουθ (Yarmouth) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Καναδᾶ, ἐπὶ τῶν ΝΔ ἀκτῶν τῆς Νέας Σκωτίας. Εἶναι συνδεδεμένη σιδηροδρομικῶς μετὰ τοῦ Χάλιφαξ, οὗ ἀπέχει 346 χλμ., καὶ σιδηροδρομικὸς σταθμὸς τῶν σιδηροδρόμων «Κανάντιαν-Πάσιφικ-Ραϊλγουεϋ». Ἔχει ἀσφαλῆ λιμένα καὶ ἀτμοπλοϊκὴν συγκοινωνίαν μετὰ τῆς Μπόστον καὶ τοῦ Χάλιφαξ. Διεξάγει ἐμπόριον ἐξαγωγῆς ξυλείας καὶ ἰχθύων, ἔχει δὲ ὑφαντουργεῖα καὶ ναυπηγεῖα. Κάτ. 7073. Λόγῳ τῶν πολλῶν φυσικῶν καλλονῶν τῶν περιχώρων ἀποτελεῖ πολυσύχναστον τόπον θερινῆς διαμονῆς. —Μ.

— **Γιάρμουθ** (Yarmouth) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, ἐν Ἀγγλίᾳ, παρὰ τὴν ΒΔ. ἀκτὴν τῆς νήσου Οὐάϊτ. Κειμένη ἐπὶ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Σόλεντ καὶ παρὰ τὸ στόμιον τοῦ μικροῦ ποταμοῦ Γιάρ, συνδέεται διὰ σιδηροδρόμου πρὸς τὸ ἐξωτερικὸν τῆς νήσου καὶ δι' ἀτμοπλοίων πρὸς τὸ Λύμινγκτον. Τὰ κυριώτερα ἱδρύματα αὐτῆς εἶναι τὸ δημαρχεῖον, ἡ μητρόπολις καὶ τὸ φρούριον. Ἔχει ὀνομαστὸν κέντρον κατασκευῆς καὶ σταθμεύσεως θαλαμηγῶν (yacht). Τῷ 1377 καὶ τῷ 1544 ἐπυρπολήθη ὑπὸ τῶν Γάλλων. Κάτ. 950. —Μ.

— **Γιάρμουθ** ἢ *Γκρὴτ Γιάρμουθ* (Yarmouth ἢ Great Yarmouth) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, ἐν τῇ κομιτείᾳ τοῦ Νόρφολκ, ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς Βορείου θαλάσσης, ἐν Ἀγγλίᾳ. Κεῖται παρὰ τὸ στόμιον τοῦ ποταμοῦ Γιάρ, εἰς ἀπόστασιν 30 χλμ. πρὸς Α τῆς πρωτευούσης τῆς Νόρφολκ Νόργουιτς. Συνδέεται διὰ σιδηροδρόμου μετ' αὐτῆς καὶ μετὰ τοῦ Λονδίνου. Κάτ. 60710. Ἔχει εὐρύτατον λιμένα ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Γιάρ, μετὰ ἐκτεταμένων ἀποβαθρῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὑπάρχουν πολυάριθμα ναυπηγεῖα καὶ μεγάλη ἰχθυαγορά. Τὸ κυριώτερον ἐμπόριον αὐτῆς εἶναι οἱ ἰχθύες· Ἔχει καὶ ἐργοστάσια εἰδῶν χρησίμων διὰ πλοῖα δικτύων, σχοινίων κτλ. καὶ μεταξωτῶν. Εἶναι μία τῶν μᾶλλον συχναζομένων λουτροπόλεων τῆς περιοχῆς. Ἡ πόλις διαιρεῖται εἰς παλαιὰν καὶ νέαν. Ἡ παλαιά, μετὰ χαρακτηριστικῶν στενοτάτων ὁδῶν, περιέχει πολλὰ ἐνδιαφέροντα κτίρια, ὧν τὸ ἀρχαιότερον εἶναι ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Νικολάου, κτισθεῖσα κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα. Ἐν τῇ παλαιᾷ οἰκίᾳ τῶν Τούδωρ δεικνύεται δωμάτιον ὅπου διέμενεν ὁ Νέλσων, μεταβεβλημένον εἰς μουσεῖον. Κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα περιεβάλλετο ὑπὸ τειχῶν, ὧν ἐρείπια σῴζονται μέχρι σήμερον. Πρὸς Ν τῆς πόλεως ὑπάρχει τὸ μνημεῖον τοῦ Νέλσωνος. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἐβομβαρδίσθη τρὶς (1914, 1916 καὶ 1918) ὑπὸ γερμανικῶν πολεμικῶν. Μ. Δ. Β.

Γιάρμουθ (Yarmouth) *[Γεωγρ.]*· βλ. Γιάρμοθ.

Γιαρμοὺκ (Yarmouk, Jarmuk). Ταλμουδικὸν ὄνομα τοῦ ποταμοῦ τῆς Παλαιστίνης *Ἱερομύκητος*, ἐν Δεκαπόλει. Πηγάζει ἐκ τοῦ ὄρους Χαουρὰν καὶ εἶναι δεξιὸς παραπόταμος τοῦ Ἰορδάνου, ἐν τῷ ὁποίῳ χύνεται πρὸς νότον τῆς λίμνης Γενησαρέτ, μετὰ ροῦν 150 χλμ. Σήμερον καλεῖται *Σεριάτ-ἐλ-Μεναντιρέ*. —Μ.

Γιαρμπούτ· βλ. Λυκανδός.

Γιάρνο (Jarno), *Γεώργιος*. Διακεκριμένος Οὔγγρος συνθέτης μελοδραμάτων καὶ ὀπερεττῶν, γεννηθεὶς ἐν Βουδαπέστῃ τῷ 1868. Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι: «Ὁ δικαστὴς τῆς Ζαλαμέας» (1899), «Τὸ σπασμένο λαγήνι» (1903), μελοδράματα, καὶ αἱ ὀπερέτται: «Τὸ Χρυσόψαρο» (1907), «Τὸ Χριστινάκι τοῦ δασοφύλακος», ἐξ ὧν ἡ δευτέρα λίαν γνωστὴ ἐν Ἀθήναις. Γ. Σ.

— **Γιάρνο** (Jarno), *Ἰωσήφ*. Οὔγγρος ἠθοποιός, γεννηθεὶς τῷ 1866. Εἰς τὸ ἐν Βουδαπέστῃ γερμανικὸν θέατρον καὶ εἰς τὸ Ρεζιντέντς-Τεάτερ τοῦ Βερολίνου διεκρίθη ἰδίᾳ εἰς ρόλους γλεντοκόπων. Ὑπῆρξε διευθυντὴς τοῦ ἐν Βιέννῃ «Θεάτρου τοῦ Ἰωσήφ», τοῦ Θεάτρου κωμῳδιῶν καὶ τῆς «Σκηνῆς τῆς Ἀναγεννήσεως» τῆς αὐστριακῆς πρωτευούσης. —Β.

γιάρος (ὁ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἀρίσαρον τὸ κοινὸν* (Arisarum vulgare). Δ. Ν. Π.

Γιαροσλὰβ (ἢ *Ἰαροσλαῦος*). Μέγας δοὺξ τοῦ Κιέβου (Ρωσίας). Λαβὼν ὡς ἀφορμὴν τὸν φόνον ἐπιφανοῦς τινος Ρώσου ἐμπόρου ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀπέστειλε κατὰ τοῦ Βυζαντίου, ἀρχομένου τοῦ θέρους 1043, τὸν υἱὸν αὐτοῦ Βλαδίμιρον μετὰ 400 πλοίων, ἐφ' ὧν ἐπέβαινον 100 χλ. ἄνδρες Ρῶσοι καὶ μισθοφόροι «ἀπὸ τῶν κατοικούντων ἐν ταῖς προσαρκτίοις τοῦ Ὠκεανοῦ νήσοις ἐθνῶν», ὡς γράφει ὁ Γεώργιος Κεδρηνός, δηλαδὴ Βαράγγων κατὰ πᾶσαν πιθανότητα.

Κατὰ τὸν πλοῦν αὐτοῦ πρὸς τὸ Βυζάντιον, διερχόμενος ὁ ρωσικὸς στόλος πλησίον τῶν ἀκτῶν τῆς Βουλγαρίας, οὔσης τότε ἐπαρχίας βυζαντινῆς, ἀπεπειράθη νὰ ἀποβιβάσῃ στρατεύματα πρὸς λαφυραγωγίαν, ἀπεκρούσθη ὅμως ὑπὸ τῶν προσδραμόντων βυζαντινῶν στρατευμάτων καὶ τέλος κατέπλευσεν εἰς τὸν Βόσπορον καὶ ἠγκυροβόλησεν εἰς τὸν παρὰ τὴν εἴσοδον αὐτοῦ λιμένα τοῦ Φάρου (νῦν Ρούμελη Καβάκ). Ὁ τότε βασιλεὺς τοῦ Βυζαντίου Κωνσταντῖνος Θ' ὁ Μονομάχος (1042—1054) πρὶν ἢ ἐπέλθῃ κατὰ τῶν ἐπιδρομέων ἀπεπειράθη νὰ συνδιαλλαγῇ πρὸς αὐτοὺς προτείνων ἀποζημίωσιν διὰ τοὺς τυχὸν παθόντας, ἀλλ' ἡ ὑβριστικὴ ἀποπομπὴ τῶν πρέσβεών του ὑπὸ τῶν Ρώσων ἔπεισεν αὐτὸν ὅτι μόνον διὰ τῶν ὅπλων θὰ ἀπεμάκρυνεν αὐτούς, δι' ὃ ἐξοπλίσας τὸν στόλον του ἔπλευσεν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Φάρου, ἐνῷ συγχρόνως ἰσχυρὰ μοῖρα ἱππικοῦ παρεπορεύετο κατὰ μῆκος τῆς εὐρωπαϊκῆς τοῦ Βοσπόρου ἀκτῆς. Ὁ Κωνσταντῖνος ἀφοῦ παρέταξε τὸν στόλον του ἔξωθεν τοῦ λιμένος τοῦ Φάρου, ἔπεμψε νέους πρέσβεις πρὸς τὸν Βλαδίμιρον προτείνων συμβιβασμόν, ἀλλ' οὗτος ἀντεπρότεινε τοιούτους ὅρους (3 λίτρας χρυσοῦ, ἤτοι 3 περίπου χιλ. χρ. δραχμῶν σημερινῶν δι' ἕκαστον τῶν ὑπ' αὐτὸν ἀνδρῶν), ὥστε ἡ συνεννόησις κατέστη ἀδύνατος. Ὁ Κωνσταντῖνος διέταξε τότε τὸν ναύαρχον Βασίλειον Θεοδωρακᾶνον νὰ εἰσέλθῃ μετὰ τριῶν πλοίων ἐντὸς τοῦ λιμένος ἵνα προκαλέσῃ αὐτούς. Ἐπελθὼν οὗτος κατὰ τῶν Ρώσων κατέπληξεν αὐτοὺς διὰ τῆς ἀνδρείας του καὶ διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ ὑγροῦ πυρὸς εἰς τοσοῦτον βαθμόν, ὥστε μόνον μέσον σωτηρίας των ἔκριναν τὴν φυγήν. Προσκρούοντα ἐπὶ τῶν ὑφάλων καὶ κλυδωνιζόμενα ὑπὸ τῆς ἐγερθείσης τρικυμίας τὰ ρωσικὰ πλοῖα ἤρχισαν κατὰ δεκάδας νὰ καταποντίζωνται, ἐνῷ οἱ ζητοῦντες σωτηρίαν εἰς τὴν ξηρὰν κατεσφάζοντο ὑπὸ τῶν ἐπιτηρούντων τὰς ἀκτὰς ἱππέων. Πλέον τῶν 15 χιλιάδων πτωμάτων εὑρέθησαν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, πλὴν τῶν μετὰ τῶν πλοίων καταποντισθέντων. Ὅσοι ἐκ τῶν καταφυγόντων εἰς τὴν ξηρὰν κατώρθωσαν νὰ διαφύγωσι τὴν σφαγήν, ἐτράπησαν πεζῇ διὰ τῆς Θρᾴκης κατευθυνόμενοι εἰς τὴν πατρίδα των, ἀλλὰ πρὶν ἢ φθάσωσιν εἰς τὸν Δούναβιν προσβληθέντες παρὰ τὴν Βάρναν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Κατσκαλῶν Κεκαυμένου ἐφονεύθησαν ἅπαντες, πλὴν 800 αἰχμαλωτισθέντων καὶ ἀποσταλέντων δεσμίων εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Τὰ φυγόντα ρωσικὰ πλοῖα διετάχθη νὰ καταδιώξῃ μετὰ 24 δρομώνων ὁ γενναῖος ναύαρχος Κωνσταντῖνος Καβαλούριος. Οὗτος ἀνακαλύψας τὸν ἐχθρικὸν στόλον ἀναπαυόμενον ἔν τινι κολπίσκῳ τῶν θρᾳκικῶν παραλίων, ἐπῆλθεν ἐναντίον των· ἀποκλεισθεὶς ὅμως ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ δεκαπλασίου σχεδὸν ρωσικοῦ στόλου κατεστράφη ἐξ ὁλοκλήρου αὐτὸς καὶ ὁ στόλος του, ὀλίγων μόνον ἀνδρῶν διασωθέντων γυμνῶν εἰς τὰς ἐκεῖ ἀκτάς.

Τρία ἔτη μετὰ τὴν ἐπιδρομὴν ἐκείνην ὁ Γιαροσλὰβ συνωμολόγησεν εἰρήνην μετὰ τοῦ Βυζαντίου. Ν. ΚΑΛΟΜΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Γιαροσλὰβ (Yaroslav καὶ Yaroslavl, Jaroslav, Jaroslau, Jaroslaw) *[Γεωγρ.]*. Κυβερνεῖον καὶ πόλις τῆς Ρωσίας ΒΑ τῆς Μόσχας. Τὸ κυβερνεῖον ὁρίζεται πρὸς Β ὑπὸ τοῦ κυβερνείου τοῦ Βολόγκντα, πρὸς Α ὑπὸ τοῦ κυβερνείου Κοστρόμα, πρὸς Ν ὑπὸ τοῦ κυβερνείου τοῦ Βλαδιμὶρ καὶ πρὸς Δ ὑπὸ τοῦ κυβερνείου τοῦ Τβέρ. Ἔχει ἐπιφάνειαν 34 900 τετρ. χλμ. καὶ 1.872.300 κατοίκους. Διαρρέεται ὑπὸ τοῦ Βόλγα ποταμοῦ καὶ καλύπτεται ὑπὸ πολλῶν δασῶν. Ἔχει ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν καὶ ἔδαφος εὔφορον. Ἡ πόλις κεῖται παρὰ τὸν Βόλγαν καὶ συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Μόσχας. Κάτ. 91.330. Ἔχει ἀκμάζουσαν βιομηχανίαν μεταξωτῶν καὶ βαμβακερῶν ὑφασμάτων.

— **Γιαροσλὰβ** (Jaroslau, Jaroslaw, Jaroslaw καὶ Yaroslav ἢ Jarosslaw) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Πολωνίας ἐν Γαλικίᾳ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Σάν, δεξιοῦ παραποτάμου τοῦ Βιστούλα. Εἶναι πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου διαμερίσματος καὶ ἔχει 19.973 κατ. Συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τοῦ Λβὸφ (Λεμβέργης) καὶ τῆς Κρακοβίας. Ἔχει ἀκμαίαν βιομηχανίαν βαμβακερῶν καὶ μαλλίνων ὑφασμάτων. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἡ πόλις, ἀνήκουσα τότε εἰς τὴν Αὐστρουγγαρίαν, κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ρώσων τὴν 21 Σεπτεμβρίου 1914, κατὰ τὴν νίκην αὐτῶν ἐν Λεμβέργῃ. Τὴν 11 Ὀκτωβρίου ἀνακατελήφθη ὑπὸ τῶν αὐστριακῶν στρατευμάτων, τὰ ὁποῖα ἀπώλεσαν αὐτὴν διὰ δευτέραν φορὰν μετά τινας ἡμέρας, τὴν 23 Ὀκτωβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους. Μετὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Γερμανοῦ στρατηγοῦ Μάκενσεν καὶ τὴν ἐκπόρθησιν ὑπ' αὐτοῦ τῆς διόδου τοῦ Σάν, οἱ Ρῶσοι ἐγκατέλειψαν ἐκ νέου τὴν πόλιν, τὴν 14 Μαΐου 1915. —Μ.

Γιαροσλάβιτς *Βσεβόλδ*· βλ. λ. Βσεβολδ Α'.

Γιαρουιλγκὰτς *[Παρ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς Κριμαίας πλάτ. 45°35' Β., μῆκ. 32°49' Α., χάρτ. ἀγγλ. 2232: Odessa to Sebastopol) ἐπὶ τῆς νοτίας ἀκτῆς τοῦ κόλπου τοῦ Περεκόπ. Ἐγένετο θέατρον πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον. Σ. Ε. Λ.

Γιαροχόφσκι (Jarochowski), *Καζιμίρ*. Πολωνὸς ἱστοριογράφος (1829—1888). Τῷ 1846 ἔλαβε μέρος εἰς τὴν πολωνικὴν ἐπανάστασιν. Ἀπὸ τοῦ 1862—1882 ὑπῆρξε δικαστὴς ἐν Πόζεν, τῷ δὲ 1887 μέλος τῆς πρωσσικῆς Βουλῆς. Ἔγραψε σειρὰν ἔργων, ἐν οἷς διακρίνονται τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἡ μεγάλη Πολωνία κατὰ τὸν σουηδικὸν πόλεμον ἀπὸ τοῦ 1655—1657» (1884), «Ἱστορία Αὐγούστου τοῦ Β'» (1874, τρεῖς τόμοι), «Ἡ ὑπόθεσις Καλκστάϊν» (1878). Πλὴν τούτων ἐξέδωκεν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Σεβερὶν Πρτσεϱόβα τὰ ἑξῆς τρία ἔργα: «Ἡ λογοτεχνία τοῦ Πόζεν» (1884), «Ἐκ τῆς ἐποχῆς τῶν Σαξώνων» (1886), «Ἱστορικὰ πάρεργα» (6 τόμ. 1886). —Β.

Γιαρποὺζ *[Γεωγρ.]*. Μικρὰ πόλις τῆς Συρίας ἐν τῇ πρώην τουρκικῇ διοικήσει τοῦ Μαρὰς (βιλαετίου Χαλεπίου), ἐν τῇ ὑποδιοικήσει Ἐλ-μποστάν. Ν. Μ.

Γιαρποὺτ *[Γεωγρ.]*. Πολίχνη τῆς Τουρκίας ἐν τῇ Κιλικίᾳ, ἕδρα τῆς ὁμωνύμου ὑποδιοικήσεως καὶ τῆς εἰς ἣν αὕτη ὑπάγεται διοικήσεως (σαντζακίου) τοῦ Δζεμπὲλ-ἰ-Μπερικὲτ (=ὄρος τῆς εὐτυχίας), ἐν τῇ τέως γενικῇ διοικήσει Ἀδάνων. Ἡ ὅλη ὑποδιοίκησις Γιαρποὺτ ἔχει περὶ τὰς 5800 κατοίκους. Ἡ πολίχνη Γιαρποὺτ (Ἴαρπος;) κεῖται εἰς ὕψος 1018 μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης καὶ εἰς ἀπόστασιν 100 περίπου χιλιομέτρων ἀνατολικῶς τῆς πόλεως τῶν Ἀδάνων. Ἡ ὅλη περιοχὴ ὀνομάζεται ἐνίοτε ὑπὸ τῶν Τούρκων Δζεμπὲλ-ἰ-Γκιαοὺρ (ἀραβ.=ὄρος τῶν ἀπίστων). Οἱ κάτοικοι ἦσαν κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος Μουσουλμᾶνοι, οἵτινες καὶ ὑπελείφθησαν μόνοι μετὰ τὴν μικρασιατικὴν καταστροφὴν τοῦ 1922. Ν. Μ.

Γιάρρα-Γιάρρα (Yarra-Yarra) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Αὐστραλίας, ἐν Βικτωρίᾳ. Πηγάζει ἐκ τῶν ὀρέων Κοσοῦσκο καὶ μετὰ ροῦν 161 χλμ. χύνεται εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἁγίου Φιλίππου, παρὰ τὴν Μελβούρνην, μέχρι τῆς ὁποίας εἶναι πλωτὸς καὶ διὰ μεγάλα πλοῖα. —Μ.

Γιάρρες (Jarres), ***Κάρολος***. Γερμανὸς πολιτικὸς γεννηθεὶς τῷ 1874. Τῷ 1915 ἐγένετο δήμαρχος τοῦ Ντούϊσμπουργ, τῷ 1923 λαβὼν μέρος εἰς τὰς ταραχὰς τοῦ Ροὺρ κατεδικάσθη εἰς ὑπερορίαν. Ἀπὸ τοῦ 1923—1925 ὑπῆρξεν ὑπουργός, βραδύτερον δὲ ἐξελέγη ἐκ νέου δήμαρχος τοῦ Ντούϊσμπουργ. Ἀνήκει εἰς τὸ γερμανικὸν λαϊκὸν κόμμα.

Γιάρρω (Yarrow), *σὲρ* ***Ἀλφρέδος*** *Φερνατέζ*. Ἄγγλος μηχανικὸς καὶ ναυπηγός, γεννηθεὶς τῷ 1842. Ἐσπούδασεν ἐν Λονδίνῳ καὶ ἐγένετο μηχανικὸς καὶ ναυπηγὸς ἐν Πόπλαρ τοῦ Λονδίνου τῷ 1866, ὅπου εἰδικεύθη εἰς τὴν κατασκευὴν μεγάλης ταχύτητος πλοίων καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὴν κατασκευὴν τορπιλλοβόλων, ἀντιτορπιλλικῶν, ποταμοπλοίων κ. λ. Εἶναι ὁ ἐφευρέτης καὶ κατασκευαστὴς τοῦ γνωστοῦ ὑπὸ τὸ

Ἀλφρέδος Γιάρρω.

ὄνομά του «λέβητος Γιάρρω», ὁ ὁποῖος χρησιμοποιεῖται ἤδη εἰς ὅλα τὰ πλοῖα τοῦ κόσμου, καὶ ὁ ἱδρυτὴς τῶν γνωστῶν ναυπηγείων «Γιάρρω καὶ Συντροφίας». Τῷ 1906 τὰ ναυπηγεῖα ταῦτα μετεφέρθησαν εἰς τὸ Σκωτστάουν, εἰς τὰ περίχωρα τῆς Γλασκώβης. Βραδύτερον ἱδρύθη καὶ παράρτημα τούτων εἰς τὸ Βανκοῦβερ. Τῷ 1916 ἀπειεμήθη εἰς αὐτὸν ὁ τίτλος τοῦ βαρονέτου ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, διὰ τὰς ὑπηρεσίας αὐτοῦ εἰς τὸ ἀγγλικὸν ναυτικόν. —Β.

Γιάρρω ἢ ***Γιάρρω Οὐῶτερ*** (Yarrow ἢ Yarrow Water) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Μεγάλης Βρεταννίας ἐν Σκωτίᾳ ἐν τῇ κομιτείᾳ τοῦ Σέλκερκ. Πηγάζει ἄνωθεν τῆς λίμνης τῆς Ἁγίας Μαρίας καὶ διευθυνόμενος πρὸς ΒΑ χύνεται εἰς τὸν ποταμὸν Ἔττρικ Οὐῶτερ, παραπόταμον τοῦ Τουήντ, παρὰ τὴν πόλιν Σέλκερκ. Ἔχει μῆκος 22,5 μόνον χλμ., ἀλλ' εἶναι ὀνομαστὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ ἐν τῇ φιλολογίᾳ διὰ τὴν ὡραιότητα τῶν τοποθεσιῶν, διὰ μέσου τῶν ὁποίων διαρρέει. Ἐπὶ τῶν ὀχθῶν του ὑπάρχουν ἐρείπια πύργων. Ὁ Σκῶτος ποιητὴς

Digitized by Google

Ἰξαίημς Χόγκ καὶ ὁ Οὐωρντσουόρθ ἀπηθανάτισαν αὐτὸν δι' ὡραίων στίχων. Μ. Δ. Β.

Γιαρτσάϊτ (Jahrszeit). Διὰ τῆς γερμανικῆς ταύτης λέξεως ὀνομάζουν οἱ Γερμανοεβραῖοι (Ἀσκεναζεὶμ) τὴν ἐπέτειον τοῦ θανάτου συγγενοῦς,ὁπότε τελεῖται, κατὰ τὰ ἰουδαϊκὰ ἔθιμα, σχετικὴ ἐπιμνημόσυνος τελετή. Ἡ ἐπέτειος αὕτη καλεῖται ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἰσπανικῆς καταγωγῆς τοιούτων (Σεφαρδείμ) *Ναχαλὰ* ἢ *Ζεχιρά*. Γ. ΕΛ.

Γιασαγιὰ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Νησίον ἐν τῷ στομίῳ τοῦ κόλπου τῆς Σμύρνης, βορείως τοῦ κολπίζοντος ὅρμου τῶν Βουρλῶν (πλάτ. 37°24'25" Β, μηκ. 26°47'05" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1645: Island of Khios and Gulf of Smyrna) ἐν τῇ συστάδι τῶν Ἐγγλεζονησίων ἢ Μαραθουσῶν κατὰ Πλίνιον. Σ. Ε. Λ.

γιασακτζῆς (ὁ)· (ἐκ τοῦ τουρκ. *γιασὰκ* = ἀπαγόρευσις). Ὁ ἄνθρωπος ὅστις προηγεῖτο ἄλλοτε (ἐν Τουρκίᾳ) τῶν μεγιστάνων ἢ τῶν ξένων πρεσβευτῶν, ὅπως παραμερίζῃ καὶ ἀπομακρύνῃ τὸ πλῆθος κατὰ τὴν διάβασιν αὐτῶν, κτυπῶν ἐν ἀνάγκῃ καὶ διὰ τῆς ῥάβδου του. Ν. Μ.

Γιασεμῆ *μετόχι* *[Γεωγρ.]*. Συνοικία τοῦ χωρίου Νεροκούρου, τοῦ δήμου Χανίων Κρήτης, ἐπονομαζομένη καὶ *Καρρῆ μετόχι*. Ε. Γ.

γιασεμὶ (τό)· κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ ἴασμος (βλ. λ.).

γιασεμόλαδον (τό)· βλ. ἰασμέλαιον.

Γιασὲν *[Παραλ. Γεωγρ.]* Κόλπος τῆς Ἀζοφικῆς μεταξὺ τῆς γλώσσης Καμουισιεβὰτ καὶ Ἀσιουὲβ (Yassen bay: πλάτ. 46°13' Β, χάρτ. ἀγγλ. 2234: Sea of Azov). Σ. Ε. Λ.

Γιασένωφ, *Χρίστο*. Νέος Βούλγαρος ποιητὴς τῆς τελευταίας περιόδου τῆς βουλγαρικῆς λογοτεχνίας, καταλιπὼν ὀλίγα ποιήματα προδίδοντα ἰσχυρὸν τάλαντον. Ἐφονεύθη κατὰ τὰς τελευταίας ταραχὰς τῆς χώρας του.

Γιὰσζ-Νάτζικουν-Σζόλνοκ (Jasz-Nagykun-Szolnok) *[Γεωγρ.]*. Κομιτεία τῆς Οὐγγαρίας πρὸς τὰ ΝΑ τῆς Βουδαπέστης. Ἄλλοτε ἐκαλεῖτο *Γιαζιτζία-Γκροσσκουμανία-Σζόλνοκ*. Ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ διαμερίσματα Γιαζιτζία, Μεγάλη Κουμανία καὶ Σζόλνοκ, ἔχει ἔκτασιν 5261 τετρ. χλμ. καὶ 350.269 κατοίκους. Πρωτεύουσα *Σζόλνοκ*. —Μ.

Γιασζαπάτι (Jaszapati) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Οὐγγαρίας, ἐν τῇ κομιτείᾳ τοῦ Γιὸσζ-Νάτζικουν-Σζόλνοκ. Κεῖται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς τῆς ἀγούσης πρὸς τὸ Οὔγσας καὶ παράγει καπνόν, δημητριακὰ καὶ ὀπώρας. Ὀνομαστὴ διὰ τὸ ἐν αὐτῇ λειτουργοῦν ἱπποφορβεῖον. Ἔχει κατοίκους 11.402. —Μ.

Γιασζμπερένυ (Jaszbereny) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Οὐγγαρίας, ἐν τῇ κομιτείᾳ τοῦ Γιὰσζ-Νάτζικουν-Σζόλνοκ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ζατζίβα, δεξιοῦ παραποτάμου τοῦ Τίσζα, πρὸς Α τῆς Βουδαπέστης, μετὰ τῆς ὁποίας συνδέεται διὰ σιδηροδρόμου. Ἡ πόλις εἶναι ἐκτισμένη κατὰ τὸ σύστημα τῶν κηπουπόλεων καὶ ἔχει πλουσιωτάτας ἀγορὰς ἵππων, ἀροτριώντων ζώων καὶ σφαγίων, βυρσοδεψεῖα καὶ μουσεῖον. Κάτοικοι 32.000. —Μ.

Γιασῆ-Ἀδὰ-Τσιφλὶκ *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Ἰσμαρίς.

—**Γιασῆ-κιοϊ** *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Ἴασμος.

—**Γιασῆ-Ὀρὲν** *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Ὡραῖον.

—**Γιασῆ-Οὐμπὲκ** *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Ἰάσιον.

Γιασίνσκη, *Ἱερώνυμος-Ἱερωνόμοβιτς*. Ῥῶσος λογογράφος γεννηθεὶς ἐν Χαρκόβῳ τῷ 1850 καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τῷ 1903. Ἐσπούδασε φυσικὰς ἐπιστήμας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Κιέβου, ἀλλ' ἐγκαταλείψας αὐτὰς ἀφωσιώθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν φιλολογίαν. Τὰ ἔργα τοῦ Γιασίνσκη καταπλήσσουσι διὰ τὴν ἐπιμελῆ ἐπεξεργασίαν, καίτοι φέρουσι τὸν τραχὺν χαρακτῆρα τοῦ μεσημβρινορρωσικοῦ τύπου. Τὰ πλεῖστα ἐξ αὐτῶν εἰκονίζουσι τὴν ἐπαρχιακὴν ζωὴν τῆς μεσημβρινῆς Ῥωσίας, γέμουν φωτὸς καὶ ἐπεισοδίων. Τὰ καλύτερα ἐξ αὐτῶν εἶναι: «Ἡ πόλις τῶν Νεκρῶν», «Ὁ δηγὸς ἀστήρ», «Ὁ Εἰρήναρχος Πλουτάρχωφ», «Ὁ προφήτης», «Οἱ τραγικοί» κτλ. Θ. Β.

Γιάσλο (Jaslo) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Πολωνίας, ἐν Γαλικίᾳ, ἐν τῷ νομῷ τῆς Κρακοβίας. Κεῖται εἰς ἀπόστασιν 48 χλμ. ΝΑ τοῦ Ταρνόβου καὶ 27 χλμ. ΒΑ τοῦ Γκόρλιτς, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ πρὸς Β τῆς διόδου Ντούκλα, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Βισλόκα. Κάτοικοι 10.034. Ἔχει πετρελαιοπηγάς. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἐγένετο θέατρον μεγάλων καὶ πολυαρίθμων μαχῶν μεταξὺ Ῥώσων καὶ Αὐστρογερμανῶν, ἐν τῇ Γαλικίᾳ καὶ ἐν τοῖς Καρπαθίοις. —Μ.

γιασμάκι (τὸ) καὶ *γιασουμάκι*. Λέξις τουρκικὴ σημαίνουσα λευκὴν ἡμιδιαφανῆ καλύπτραν τῶν Τουρκισσῶν καὶ τῶν Μουσουλμανίδων ἐν γένει, καλύπτουσαν τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπον ἄνωθεν καὶ κάτωθεν μέχρι τῶν ὀφθαλμῶν, τοὺς ὁποίους ἄφινεν ἐλευθέρους. Ἦτο τὸ παρεπόμενον τοῦ ποδήρους *φερετζέ*. Εἰς νεωτέρους χρόνους ὁ φερετζὲς καὶ τὸ γιασμάκι ἐφέροντο μόνον ὑπὸ τῶν κυριῶν τοῦ γυναικωνίτου τοῦ σουλτάνου, τῶν πριγκίπων καὶ τῶν αὐλικῶν καὶ μεγιστάνων κατὰ τὰς ἐξόδους των, ἀντικατασταθέντα γενικῶς διὰ τοῦ ἄνωθεν τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐσθήτων φερομένου *τσαρσάφ* καὶ τοῦ *πετσέ*, ἡμιδιαφανοῦς καλύπτρας, μαύρης ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καλυπτούσης τὸ πρόσωπον ἄνωθεν καὶ δυναμένης νὰ ὑπεγερθῇ εὐκόλως ὁσάκις ἡ χανούμισσα ὡμίλει μετὰ γυναικῶν ἢ μετὰ προσώπων, ἀπέναντι τῶν ὁποίων δὲν εἶχεν ἐκ τοῦ νόμου τὴν ὑποχρέωσιν νὰ κρύπτῃ τὸ πρόσωπόν της. Τὸ γιασμάκι καὶ τὰ ἄλλα εἴδη καλυπτρῶν κατηργήθησαν ἤδη ἐν Κωνσταντινουπόλει, Ἀγκύρᾳ καὶ ἐν ταῖς μεγάλαις πόλεσι τῆς Τουρκίας διὰ τῶν νεωτεριστικῶν μεταρρυθμίσεων τοῦ προέδρου τῆς Τουρκικῆς δημοκρατίας Μουσταφᾶ Κεμάλ. Ν. Μ.

Γιάσμουντ (Jasmund) *[Γεωγρ.]*. Χερσόνησος τῆς Γερμανίας, ἐν τῇ νήσῳ Ρύγκεν, ἐπὶ τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης. Σχηματίζεται ἐπὶ τῆς ΒΑ πλευρᾶς τῆς νήσου, μετὰ τῆς ὁποίας ἑνοῦται διὰ στενῆς λωρίδος γῆς. Μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῶν ἀκτῶν τῆς νήσου σχηματίζονται δύο κόλποι φέροντες τὰ ὀνόματα *Μικρὸς* καὶ *Μέγας κόλπος τοῦ Γιάσμουντ*. Παρὰ τὴν χερσόνησον ταύτην συνήφθη τῇ 17 Μαρτίου 1864 ναυμαχία μεταξὺ δανικῶν καὶ πρωσσικῶν πολεμικῶν, ἥτις ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ ἀποσυρθοῦν τὰ δανικὰ πλοῖα ἀπὸ τὸ στόμιον τοῦ Ὄντερ καὶ νὰ ἄρουν τὸν ἀποκλεισμὸν αὐτοῦ, καίτοι ὁ ἀγὼν εἶχε κριθῆ ἀμφίρροπος. —Μ.

Γιασόργιαννη *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Πολύπετρον.

Γιασοὺν-Μπουρνοὺ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς νοτίας ἀκτῆς τοῦ Εὐξείνου (πλάτ. 41° 09' Β, μηκ. 37°40' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2236 Cape Ya sun to Anakria) ἀπέχον τοῦ φάρου Ἴρις τοῦ κόλπου τῆς Ἀμισοῦ (Σαμψοῦντος) 44 μίλ. ΑΝΑ. Εἶναι τὸ *Ἰασόνιον* (*Στράβ.* 469,54), ἡ «Ἰασονία ἀκρόπολις ἑλληνίς» τοῦ Σκύλακος (Περίπλους § 88). Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γιασουχιντέ, *Μπούνγια-νό—* Ἰάπων ποιητὴς τοῦ Θ' αἰῶνος μ.Χ. Εἶχε τὸν τίτλον ἀρχικηπουροῦ ἐν τῇ βασιλικῇ αὐλῇ, συνέθηκε δὲ παιγνιώδη στιχουργήματα πλήρη ἀλληγοριῶν καὶ μεταφορῶν, ἀλλὰ στερούμενα βάθους καὶ εἰλικρινοῦς αἰσθήματος. Ι. Μ. Π.

Γιάσπερς (Jaspers), *Κάρολος*. Περιώνυμος Γερμανὸς φιλόσοφος καὶ ψυχολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1883. Ἐσπούδασε φιλολογίαν, νομικά, φιλοσοφίαν καὶ ἰατρικὴν ἐν Ἀϊδελβέργῃ, Μονάχῳ, Βερολίνῳ, καὶ Γοτίγγῃ. Τῷ 1908, διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς, ὑπῆρξε βοηθὸς τοῦ Νισλ ἐν τῇ ψυχιατρικῇ κλινικῇ τῆς Ἀϊδελβέργης. Τῷ 1913 ἐγένετο ὑφηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς πόλεως ταύτης καὶ τῷ 1916 καθηγητής. Ὁ Γιάσπερς ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Ντιλτάϋ. Ἐκ τῶν συγγραφῶν αὐτοῦ διακρίνονται αἱ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Γενικὴ ψυχοπαθολογία» (Allgemeine Psychopathologie, Βερολῖνον 1920), «Ψυχολογία τῶν κοσμοθεωριῶν» (Psychologie der Weltanschauungen, Βερολῖνον 1920, ἐν ᾗ πειρᾶται ν' ἀνακαλύψῃ τὰ ψυχολογικὰ ἐλατήρια, τὰ καθορίσαντα τὴν γένεσιν τῶν διαφόρων φιλοσοφικῶν συστημάτων, «Στρίντμπεργ καὶ φὸν Γκόγκ» (Βέρνη, 1922), δοκίμιον παθογραφικῆς ἀναλύσεως. Α. Δ.

Γιάσπερσεν (Jaspersen), *Ὄθων*. Δανὸς ἀγγλοδίφης καὶ γλωσσολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1860. Ἀπὸ τοῦ 1893 καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Κοπεγχάγης. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ τὰ μᾶλλον ἀξιομνημόνευτα εἶναι: «Ἡ φωνητική» (Fonetik), μεταφρασθεῖσα εἰς τὴν γερμανικὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «Phonetische Grundfragen» (1904), «Growth and Structure of the English Language» (δ' ἔκδ. 1923), «Νέα γραμματικὴ τῆς ἀγγλικῆς γλώσσης ἐπὶ τῇ βάσει ἱστορικῶν ἀρχῶν» (τρίτη ἔκδ. 1922) καὶ «Language: its Nature, Development and Origin» (1922) —Β.

Γιασσὰρ ἢ *Σέφερ Χὰ-Γιασσάρ*. Τίτλος μιδρασικοῦ συγγράμματος ἀφηγουμένου τὴν ἱστορίαν τῶν Ἑβραίων ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀδὰμ μέχρι τῆς ἐποχῆς τῶν Κριτῶν. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο (Βίβλος τοῦ εὐθέος) συνεγράφη κατὰ πᾶσαν πιθανότητα μεταξὺ τοῦ Θ' καὶ τοῦ Ι' αἰῶνος καὶ στηρίζεται ἐπὶ παλαιοτέρων πηγῶν καὶ ποικίλων ἀραβικῶν θρύλων. Ὑπό τινων ἀπεδόθη εἰς τὸν Ἰώσηπον, ἐσφαλμένως, μετεφράσθη δὲ εἰς τὴν ἀγγλικὴν ὑπὸ Μ. Noah τῷ 1810 (The Book o Jashar N. York 1840). Γ. ΕΛΙΓ

Γιασσὶ-Μπουρνοῦ *[Παρ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Προποντίδος (πλάτ. 40°27'20" Β, μηκ. 20°58'35' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 908: Kalolimno island to Gulf of Ismid) ἐπὶ τῆς βορείου ἀκτῆς τοῦ κόλπου *Ἰντζὶρ λιμάν*, νοτία ἐσχατιὰ τῆς χερσονήσου Μπόζ. Σ.Ε.Λ.

Γιάστρο (Jastrow). Ἑβραῖος λόγιος γεννηθεὶς ἐν Βαρσοβίᾳ τῷ 1861. Καθηγητὴς τῶν σημιτικῶν γλωσσῶν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Πενσυλβανίας. Συνέγραψεν ἀγγλιστὶ περισπούδαστον σύγγραμμα «Περὶ τῆς θρησκείας τῶν Ἀσσυρίων καὶ Βαβυλωνίων» (Boston 1898) ὅπερ μετεφράσθη γερμανιστί: «Die Religion Babyloniens und Assyriens» (1902), ὡς καὶ πολλὰ σημιτολογικῆς φύσεως ἔργα, καὶ ἐξέδωκε δύο βιβλία τοῦ Ἑβραίου γραμματικοῦ Ἀμποῦ Χιγιοὺτς (Leiden 1897). Γ. ΕΛΙΓΙΑ

—**Γιάστρο** (Jastrow), *Ἰγνάτιος*. Γερμανὸς οἰκονομολόγος καὶ ἱστορικός, γεννηθεὶς τῷ 1856. Ἀπὸ τοῦ 1881—1894 διηύθυνε τὸ περιοδικὸν «Jahres berichte der Geschitswissenschaft», ἀπὸ τοῦ 1895—1897 τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἱδρυθεῖσαν ἐφημερίδα «Soziale Praxis», βραδύτερον τὰ ἡμερήσια φύλλα «Das Gewerbegericht» καὶ «Der Arbeitsmark». Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ κυριώτερα εἶναι τὰ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν: «Ἡ διδασκαλία τοῦ Πούφεντορφ» (1882), «Ἐμπορικαὶ ὁδοὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης» (1881), «Τὸ πρόβλημα τῆς προστασίας τῶν ἀνέργων» (1910) καὶ «Κοινωνικὴ προστασία τῶν ἀνέργων» (1910). —Β.

—**Γιάστρο** (Jastrow), *Μορδοχαῖος*. Ἑβραῖος ραββῖνος καὶ συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1829 ἐν Ραγκαζὶν τῆς πρωσσικῆς Πολωνίας, ἀποθανὼν δὲ ἐν Ἀμερικῇ τῷ 1903. Τῷ 1858 διωρίσθη ραββῖνος καὶ ἱεροκήρυξ ἐν Βαρσοβίᾳ, ὅπου ἐξέμαθε τὴν πολωνικήν. Κατὰ τὴν πολωνικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1861 ὁ Γιάστρο ἐξεδήλωσε τὰς ὑπὲρ τῶν ἐπαναστατῶν συμπαθείας του, δι' ὃ καὶ συνελήφθη ὑπὸ τῶν ῥωσικῶν ἀρχῶν μετὰ τοῦ Μάϊζελς, γενικοῦ ἀρχιρραββίνου. Ἀποφυλακισθεὶς μετὰ ἓν ἔτος, ἐξωρίσθη ἐκ τοῦ πολωνικοῦ ἐδάφους καὶ μετέβη εἰς Μπρεσλάου, ἐκεῖθεν δὲ εἰς Δρέσδην. Τῷ 1864 ἐγένετο ἀρχιρραββῖνος τοῦ Μανχάϊμ, μετ' ὀλίγον δὲ τοῦ Βόρμς. Τῷ 1866 ἐξελέγη ραββῖνος τῆς αὐτονόμου κοινότητος: «Ροδὲφ Σιαλὼμ» ἐν Φιλαδελφείᾳ, ὅπου παρέμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του. Ὁ Γιάστρο συνέθεσε σπουδαῖον ἀγγλοταλμουδικὸν λεξικόν. Γ. ΕΛΙΓΙΑ

Γιὰτ (Jat ἢ Jut). Λαὸς τῶν Ἰνδιῶν κατοικῶν τὸ ΒΔ τμῆμα αὐτῶν. Ἀποτελεῖ σημαντικὸν μέρος τοῦ πληθυσμοῦ ἐν Πούνγιαμπ, ἐν Ραϊπουτάνα καὶ τοῖς παρακειμένοις διαμερίσμασι τῶν Ἡνωμένων Ἐπαρχιῶν καὶ εὑρίσκονται εὐρέως διεσπαρμένοι εἰς τὸ Σίνντ καὶ τὸ Βελουχιστάν. Οἱ Γιὰτ ὑπερβαίνουν σήμερον τὰ 7 ἑκατομμύρια. Πολλοὶ ἱστορικοὶ καὶ ἐθνολόγοι ταυτίζουν τούτους πρὸς τοὺς ἀρχαίους *Γετας* καὶ θεωροῦν αὐτοὺς ὡς ἀνήκοντας εἰς παραλλαγὴν τῆς φυλῆς τῶν Ραΐπουτ, οἵτινες ἀνάγουν τὴν καταγωγήν των εἰς τοὺς Σκύθας. Ἡ ἰνδικὴ μυθολογία ἀναφέρει ὅτι ὁ λαὸς οὗτος εἶχε καταλάβει τὴν κοιλάδα τοῦ Ἰνδοῦ κατὰ τὴν προϊστορικὴν ἐποχήν. Κατὰ τὴν κατάκτησιν τοῦ Σίννττ ὑπὸ τῶν Μωαμεθανῶν τῷ 712 μ. Χ. οἱ Γιὰτ μετὰ τῆς συγγενικῆς φυλῆς τῶν Μὲντ ἀπετέλουν τὸ σύνολον τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας ταύτης. Ἡ θρησκεία αὐτῶν διαφέρει κατὰ τὰς περιοχὰς εἰς τὰς ὁποίας ζοῦν. Οἱ ἐν Σίννττ καὶ Βελουχιστὰν Γιὰτ εἶναι Μωαμεθανοί, οἱ εἰς τὰς ἄλλας χώρας πρεσβεύουν τὸν βραχμανισμὸν καὶ τὸν Βουδισμόν. Α. Δ.

Γιαταγάνας, *Δημήτριος*. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἁγίου Βλασίου Εὐρυτανίας. Ἔλαβε μέρος ἀπ' ἀρχῆς τοῦ Ἀγῶνος εἰς τὰς μάχας πρὸ τοῦ Βραχωρίου, Ζαπαντίου κτλ. Ἐπίσης μετέσχε τῆς μάχης πρὸ τοῦ Καρπενησίου, ὅτε ἐφονεύθη ὁ Μᾶρκος Μπότσαρης. Ἐκλείσθη κατὰ τὰς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου καὶ ἐπολέμησε φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ χιλιάρχου. Μετὰ τὴν ἔξοδον ἠκολούθησε τὸν Καραϊσκάκην. Ξ Γ. Μ.

— **Γιαταγάνας**, *Κωνσταντῖνος* Ἀγωνιστὴς ἐκ Βάλτου. Ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Ράγκον. Διεκρίθη διὰ τὴν ἀνδρείαν του ἐπανειλημμένως. Κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου ἐτραυματίσθη, κατὰ δὲ τὴν ἔξοδον ἔπεσεν ἡρωϊκῶς. Γ. Δ. Κ.

γιαταγάνι (τό)· (λ. τουρκ.), ξίφος, φάσγανον, μάχαιρα τῶν Τούρκων, συχνάκις κυρτή.

γιατάκι (τό)· (λ. τουρκ.), κλινοστρωμνή, κλίνη

Γιατζῆ-ὄγλου (*Σεΐχ-Μεχμὲτ Μπὶ-τζάν*). Τοῦρκος ποιητὴς καὶ ἱερονομολόγος, ἀκμάσας ἐπὶ Μουρὰτ τοῦ Β. Ἐμόνασεν εἰς μικρὸν τεκκὲν παρὰ τὴν Καλλίπολιν, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 1451. Ὁ τάφος του ἦτο μέχρι τῶν νεωτάτων χρόνων τόπος προσκυνήματος τῶν Τούρκων. Ν. Μ.

γιατί· ἐρωτημ. μόριον, ἀντὶ *διὰ τί*· διὸ ποίαν αἰτίαν ἢ διὰ ποῖον σκοπόν: «γιατὶ ἔφυγες;», «γιατὶ κλαῖς;», «γιατὶ τὰ μαζεύεις δλ;» ‖ αἰτιολογικὸς σύνδεσμος ἀντὶ τοῦ *διότι*· «τὸν κατήγγειλα γιατὶ μὲ ὕβρισε», «φεύγω γιατὶ δὲν μ' ἀγαπᾷς». Β. Φ.

Γιατράκοι. Ἱστορικὴ ἐκ Λακεδαίμονος οἰκογένεια, μεγάλας παρασχοῦσα ὑπηρεσίας πρὸ καὶ κατὰ τὸν Ἀγῶνα εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὡς γενάρχης

Digitized by Google

τῆς οἰκογενείας φέρεται ὁ *Πέτρος Μέδικος* μέλος τοῦ ἐν Φλωρεντίᾳ ἡγεμονεύοντος οἴκου τῶν Μεδίκων, ὅστις ἀκολουθήσας ἐν ἔτει 1331 εἰς Ἑλλάδα τὸν Οὐάλτερον Β′ Βριέννιον καὶ συνδραμὼν αὐτὸν εἰς τὰς πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ Δουκάτου τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τῶν Καταλανῶν προσπαθείας του, κατέφυγε μετὰ τὴν ἧτταν τούτου εἰς Ναύπλιον, ὅπου καὶ ἐγκατεστάθη, προσλαβὼν τὸ ὄνομα *Ἰατρὸς* κατ' ἐξελληνισμὸν τοῦ *Μέδικος* (Medicus=ἰατρός), ὡς μαρτυρεῖ ὁ Γρηγορόβιος (Β′, 227—228). Ὁ υἱὸς τούτου *Νικόλαος Μέδικος* ἢ *Ἰατρὸς* ἐνυμφεύθη Ἑλληνίδα κόρην, τὴν θυγατέρα τοῦ Ἀθηναίου εὐπατρίδου Δαμιανοῦ Ριομάχου, ὁ δὲ ἐκ τοῦ γάμου τούτου υἱὸς *Πέτρος* ἀνεγνωρίσθη ἐν ἔτει 1443 ἐπισήμως ὑπὸ τοῦ ἰθύνοντος τότε τὰ ἐν Φλωρεντίᾳ πράγματα Κοσμᾶ τῶν Μεδίκων (*Bnchon*, Nouvelles recherches, Α′ σελ 131 276—277, Β′, σελ. 220). Τῆς αὐτῆς ἐπισήμου ἀναγνωρίσεως ἔτυχον ἀργότερον (1567) καὶ οἱ ἀπόγονοι τοῦ Πέτρου ὑπὸ Κοσμᾶ Μεδίκου τοῦ νεωτέρου (Ληξιαρχ. Μεδίκων, σελ. 117). Τὰ μέλη τοῦ ἐξελληνισθέντος τούτου κλάδου τῶν Μεδίκων ἢ Ἰατρῶν, μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1540 κατάληψιν τοῦ Ναυπλίου ὑπὸ τῶν Τούρκων μετώκησαν εἰς ἄλλας ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν κατεχομένας πόλεις τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν νήσων, ἰδίως δὲ εἰς Κρήτην, ἔνθα μάλιστα τοῖς παρεχωρήθησαν κτήματα ἐν Ἁλικάμπῳ, Κυνουρίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Οἴτυλον τῆς Μάνης. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην χώραν οἱ Ἰατροῦ ἤ, κατὰ τὸ ἰδίωμα τῶν Μανιατῶν, *Γιατράκοι* ἀπέκτησαν μεγίστην ἰσχύν, διεδραμάτισαν δὲ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς σπουδαιότατον ρόλον εἰς τοὺς πρὸς διατήρησιν τῆς ἀνεξαρτησίας των ἀγῶνας τῶν Μανιατῶν, ὡς καταφαίνεται ἐκ τῆς ὑπὸ ἡμερομηνίαν 3 Αὐγούστου 1582, ἐπιστολῆς τῶν προκρίτων Μάνης πρὸς τὸν Πάπαν Ρώμης Γρηγόριον ΙΓ′, ἣν προσυπογράφει καὶ ὁ *Νικόλαος δὲ Ἰατρός*. Ἀργότερον, τῷ 1618, ὅτε καὶ πάλιν οἱ πρόκριτοι τῆς Μάνης ἐστράφησαν πρὸς τὴν Δύσιν ζητοῦντες βοήθειαν πρὸς πλήρη ἀποτίναξιν τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ, γίνεται μνεία ἐν ἐπιστολῇ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Μάνης Νεοφύτου πρὸς τὸν δοῦκα τοῦ Νεβέρ, τοῦ *Πέτρου Ἰατροῦ*, ὃν οἱ Μανιάται εἶχον κηρύξει ἀρχιστράτηγον διὰ τὰς ἐπικειμένας ἐπιχειρήσεις. Ἐκτὸς τούτου ὅμως ἡ δημοτικότης τῆς οἰκογενείας τῶν Γιατράκων ὠφείλετο καὶ εἰς τὰς ἰατρικὰς αὐτῶν γνώσεις, ἀπὸ τοῦ πατρὸς εἰς τὸν υἱὸν μεταδιδομένας, χάρις εἰς τὰς ὁποίας, ἐξήσκουν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἰατροῦ μετὰ τοιαύτης ἐπιτυχίας, ὥστε νὰ θεωροῦνται ὡς θαυματουργοί.

Κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως οἱ Γιατράκοι, διατρίβοντες, σχεδὸν ἐλεύθεροι καὶ ἀπηλλαγμένοι παντὸς φόρου, εἰς τὰ Βαρδουνοχώρια, παρεῖχον κατὰ περιόδους πολλὰ πράγματα εἰς τοὺς Τούρκους, ἰδίως δὲ ὁ *Ἰωάννης Γιατράκος*, ἀνὴρ νοημονέστατος, ὅστις σπείρων ζιζάνια κατώρθωνε νὰ δημιουργῇ ἔριδας μεταξὺ τῶν Βαρδουνιωτῶν Ἀλβανῶν καὶ νὰ ἐξωθῇ αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμοιβαῖον ἐξολοθρευμόν των. Τούτου τοῦ Ἰωαν. Γιατράκου καὶ τῆς Κανέλλας Καλοειδῆ υἱοὶ ὑπῆρξαν οἱ κατὰ τὸν Ἀγῶνα διακριθέντες πέντε Γιατράκοι, *Γεώργιος, Μιχαήλ, Παναγιωτάκης, Νικόλαος* καὶ *Ἠλίας*, σπουδαιοτάτας παρασχόντες ὑπηρεσίας καὶ ὡς ἀγωνισταί, δρῶντες ἐπὶ κεφαλῆς ἰδίων σωμάτων, καὶ διὰ τὰς ἰατρικὰς αὐτῶν γνώσεις. Ἐκ τούτων ὁ *Γεώργιος Γιατράκος*, ὁ ἐπιλεγόμενος «στρατηγὸς» πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τοῦ τρίτου, ἐπικαλουμένου «ἀρχηγοῦ», χρηματίσας πρὸ τοῦ ἀγῶνος καὶ κλέφτης μετ' ἄλλων, καὶ μετὰ τοῦ Κολοκοτρώνη, διέπρεψε μάλιστα ἐν ταῖς περὶ τὸ Διδράχι καὶ Δραμπέται μάχαις κατὰ τοῦ Ἰμβραήμ, ὅπου καὶ ἐπληγώθη. Ἀπέθανε περὶ τὸ 1841 μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ὑποστρατήγου ἐν Ἄργει, κατ' ἄλλους μὲν ἁπλῶς νοσήσας κατ' ἄλλους δὲ δηλητηριασθεὶς ὑπὸ ἐχθρῶν του. Ὁ *Μιχαὴλ* ἀπέθανε μετὰ τὸν Ἀγῶνα ὡς συνταγματάρχης ἐν Ἄργει. Ὁ *Νικόλαος*, συνταγματάρχης καὶ αὐτὸς ὤν, ἐδολοφονήθη νύκτα τινὰ τῶν Ἀπόκρεω τοῦ 1846 ὑπὸ πολιτικῶν ἀντιπάλων του, κοιμώμενος ἐν τῇ ἐν Σπάρτῃ οἰκίᾳ του, διὰ τοῦ Ἄραβος ὑπηρέτου του· ὁ Ἄραψ οὗτος, ἐγκαθειρχθεὶς ἐν ταῖς φυλακαῖς Ναυπλίου, εὑρέθη μετ' ὀλίγον νεκρὸς καθ' ὅλως μυστηριώδη τρόπον. Ὁ *Ἠλίας*, ὅστις εἶχε διακριθῇ κατὰ τὴν μάχην τοῦ Βαλτετσίου, ἀπέθανεν ὑποστράτηγος ἐν Σπάρτῃ τῷ 1875.

Ἐπιφανέστερος τῶν ἀδελφῶν ὑπῆρξεν ὁ *Παναγιωτάκης Γιατράκος*, ὅστις καὶ ἀνεκηρύχθη ἀρχηγὸς τῆς τε οἰκογενείας καὶ τῆς Λακεδαίμονος. Οὗτος γεννηθεὶς τῷ 1780 εἰς Ἄρναν τῆς Φελλίας ἦλθε καὶ πρὸ τοῦ Ἀγῶνος εἰς ρῆξιν πρὸς τοὺς Τούρκους, ὑπεστήριξε δὲ τοὺς καταδιωκομένους Μανιάτας Μουρτζίνους καὶ Χριστέας καὶ τὸν Βαρδουνιώτην Μουσόζα. Τῷ 1810 ἐνυμφεύθη τὴν Ἰωάνναν Ροζάνη, μετ' ὀλίγον δὲ ἀπῆλθε, προσκληθεὶς εἰς Ζάκυνθον ὅπως καταταγῇ ὡς ὁπλαρχηγὸς εἰς τὰ ὑπὸ τῶν Ἄγγλων καταρτιζόμενα σώματα, ἐκεῖθεν δὲ εἰς Σικελίαν παρὰ τῷ στρατηγῷ Τζώρτζ. Τῷ 1818 μεταβὰς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐμυήθη εἰς τὰς τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου Ε′, ἐπιστρέψας δὲ εἰς Μάνην συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὸ νὰ πεισθῶσιν οἱ Μανιάται ἀρχηγοὶ ὅπως μετάσχωσι τῆς Ἐπαναστάσεως, ἐκήρυξε δὲ πρῶτος τὴν ἐπανάστασιν ἐν Βαρδουνοχωρίοις, μεταβὰς εἰς Ἅγιον Νικόλαον τῆς Μελιτίνης, μετ' αὐτὸ δὲ ἐβάδισεν ἐπὶ κεφαλῆς πολυαρίθμου σώματος κατὰ τῆς Τριπολιτσᾶς, ἀνακηρυχθεὶς ὁμοφώνως γενικὸς ἀρχηγὸς τῶν ἐν Βερβένοις συγκεντρωθέντων σωμάτων, προτάσει τοῦ ἐπισκόπου Βρεσθένης (2 Μαΐου 1821). Μετέσχεν ἀποτελεσματικῶς τῆς μάχης τοῦ Βαλτετσίου, τῆς διὰ τῆς ἐπελεύσεως τῆς ἐν Βερβένοις τελικῆς κερδηθείσης, εἶτα δὲ τῶν ἐν Βερβένοις καὶ Δολιανοῖς μαχῶν, ἡγήθη δὲ τοῦ δεξιοῦ κέρατος τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπολιτσᾶς, κομίσας τρεῖς βομβοβόλους ἐκ Μονεμβασίας καὶ ἀνεγείρας ἔξωθι τῆς Τριπόλεως ὀχυρώματα, γνωστὰ μέχρι σήμερον ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ντάπιες τοῦ Γιατράκου». Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τριπολιτσᾶς, μετέβη εἰς Ναύπλιον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κόρινθον, μετὰ δὲ τὸν καταρτισμὸν ἐκεῖ τῆς πρώτης Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως μετέσχε μετὰ τοῦ Μαυροκορδάτου τῆς εἰς Ἤπειρον ἐκστρατείας, μετασχὼν τῶν ἐν Πέτᾳ καὶ Κομπότι ἀτυχῶν μαχῶν. Κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του εὑρὼν τὸν Δράμαλην ἐν Ἀργολίδι κατέλαβε τοὺς Μύλους, συγκρουσθεὶς ἐπανειλημμένως πρὸς τοὺς Τούρκους, οὓς καὶ ἐνίκησεν ἐν Σολίῳ τῆς Κορινθίας. Τῷ 1823 μετέσχεν ἐνεργῶς εἰς τὴν ἐν Ἄστρει συγκρότησιν τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, γενόμενος, ὡς ὀπαδὸς τοῦ κόμματος τῶν Πολιτικῶν, Φρούραρχος αὐτῆς, μετ' ὀλίγον δὲ Γενικὸς Ἀρχηγὸς τοῦ πρὸς πολιορκίαν τῶν Πατρῶν συσταθέντος στρατοπέδου, ὅπερ ὅμως διελύθη. Ἀποβὰς ἀργότερον εἷς τῶν κυριωτέρων ὑποστηρικτῶν τῆς ἐν Κρανιδίῳ συσταθείσης Κυβερνήσεως, συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐπικράτησιν ταύτης κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον καὶ τὴν ὑποταγὴν τῶν ἀντιπάλων της. Τῷ 1824 διωρίσθη ἀρχηγὸς τοῦ ἐν Μεσσηνίᾳ στρατοπέδου, πολιορκήσας τὰ φρούρια Μεθώνης καὶ Κορώνης, τῷ δὲ 1825, συγκρουσθεὶς ἐπανειλημμένως πρὸς τοὺς ὑπὸ τὸν Ἰμβραὴμ ἐπελθόντας, ἐνεκλείσθη μετὰ τοῦ Γ. Μ. Μαυρομιχάλη εἰς τὸ φρούριον τοῦ Νεοκάστρου, μετὰ τὴν παράδοσιν τοῦ ὁποίου, ἐκρατήθη παρασπόνδως ὑπὸ τοῦ Ἰμβραήμ, ἀνταλλαγεὶς περὶ τὰ τέλη Σεπτεμβρίου πρὸς τοὺς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Ναυπλίου κρατηθέντας πασάδες. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν του ἔδραμεν ἐκ νέου κατὰ τοῦ Ἰμβραήμ, ὅστις κατὰ τὴν εἰς Λακεδαίμονα εἰσβολήν του εἶχε πολιορκήσει καὶ τὸν ἐκ Κουρτσούνα «Πύργον τοῦ Γιατράκου» ἀποκρουσθεὶς ὑπὸ τῆς συζύγου τοῦ Γιατράκου, καὶ ὠργάνωσε τὴν ἄμυναν τῆς Λακεδαίμονος ἀπὸ τοῦ ἰσχυροῦ πύργου τοῦ Μαχμούτμπεη, ὑπῆρξε δὲ εἷς τῶν κυριωτέρων παραγόντων τῆς νίκης τοῦ Πολυαράβου, δι' ἧς ἀπεκρούσθη ἡ εἰς Μάνην εἰσβολὴ τοῦ Ἰμβραήμ. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἀπεστάλη τῷ 1833—34 πρὸς καταστολὴν τῆς ἀνταρσίας τοῦ Γκρίτζαλη, διορισθεὶς καὶ ἀντιπρόεδρος τοῦ πρὸς ἐκδίκασιν τῶν ἀνταρτῶν συσταθέντος στρατοδικείου, ἐγένετο ὑποστράτηγος, τῷ δὲ 1843, κατὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ Συντάγματος, γερουσιαστής, τυχὼν καὶ τοῦ Χρυσοῦ Σταυροῦ τοῦ Τάγματος τοῦ Σωτῆρος. Ὁ Παναγ. Γιατράκος ἀπέθανε τῷ 1851, τὴν κηδείαν του δὲ ἠκολούθησεν εἰς ἔνδειξιν τιμῆς πεζῇ ὁ βασιλεὺς Ὄθων.

Ὁ υἱὸς τοῦ Παναγιωτάκη *Γεώργιος Γιατράκος*, ὅστις, παῖς ἔτι, μετέσχε τῆς ἀμύνης τοῦ Πύργου τῆς Κατσούνας, ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη Ἑλένην, διετέλεσεν ἰσόβιον μέλος τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Ἀγῶνος καὶ διετέλεσεν ἐπανειλημμένως δήμαρχος καὶ βουλευτὴς Λακεδαίμονος. Γ. Α. Κ.

γιατρειὰ (ἡ)· ἰατρεία, γιάτρευμα, θεραπεία, ἴασις: «τὸ πόνεμά μου γιατρειὰ δὲν ἔχει» εἶναι ἀγιάτρευτον.

γιατρεύω· *ἀόρ. ἐγιάτρεψα, παθ. μετχ. γιατρεμένος*· ἰατρεύω, θεραπεύω.

γιατρικὸ (τό)· ἰατρικὸν φάρμακον, φάρμακον.

γιατρῖνα (ἡ)· ἡ σύζυγος τοῦ ἰατροῦ.

γιάτρισσα (ἡ)· ἡ ἰατρὸς γυνή, ἢ ἡ σύζυγος τοῦ ἰατροῦ, ἄλλως *γιατρῖνα*.

Γιάτρισσα. Μονὴ παρὰ τὸ χωρίον Καστάνια τοῦ τέως δήμου Μελιτίνης τοῦ νομοῦ Λακωνίας, κειμένη ἐπὶ τῆς κορυφογραμμῆς τοῦ Ταϋγέτου καὶ ἐπὶ ὑπερόχου τοποθεσίας. Ἐν Καστάνιᾳ διασῴζεται ἡ παράδοσις ὅτι κατὰ τὴν μάχην τοῦ Πολυαράβου (Πολυτζαράβου), περὶ τὴν μίαν ὥραν ἀπέχοντος πρὸς Ν. τῆς Καστάνιας, κατὰ τὴν ὁποίαν κατετροπώθη ὁ Ἰμβραήμ, οἱ εὐλαβεῖς τοῦ χωρίου κάτοικοι εἶδον νὰ ἐκκινήσῃ ἀπὸ τὴν μονὴν καὶ διὰ τῆς ὑπερκειμένης τῆς Καστάνιας κορυφογραμμῆς τοῦ Ταϋγέτου (τοῦ Μπροτᾶ) καὶ νὰ διευθυνθῇ πρὸς τὸν Πολυάραβον ἡ Παναγία, συνοδευομένη καὶ ἀπὸ τοὺς δύο ἐφίππους ἁγίους, τὸν ἅγιον Γεώργιον καὶ ἅγιον Δημήτριον, καὶ ὅτι ὕστερον ἀπὸ μίαν ἢ δύο ὥρας ἀπὸ τὸ θεῖον ἐκεῖνο ὅραμα ἔμαθον τὴν κατατρόπωσιν τοῦ Ἰμβραήμ. ΚΑΨ.

γιατροπορεύομαι· κάμνω εἰς τὸν ἑαυτόν μου πρόχειρον θεραπείαν, αὐτοθεραπεύομαι ὅπως ὅπως· || ἐντεῦθεν μεταβατ. θεραπεύω τινὰ προχείρως: «στάσου νὰ σὲ γιατροπορέψω».

Γιάτρος *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας Βιζύης τοῦ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Θρᾴκῃ νομοῦ Σαράντα Ἐκκλησιῶν. Ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς (1920) ἐκαλεῖτο *Ἰατρὸς* καὶ ἠρίθμει 385 κατοίκους.

γιατρὸς (ὁ)· δημοτ., ὁ ἰατρός· ὁ ἔχων τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἱκανότητα νὰ θεραπεύῃ.

γιατρὸς (ὁ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ὑοσκύαμος ὁ μέλας* (Hyoscyamus niger).

γιατροσόφι (τό)· φάρμακον ἐμπειρικοῦ ἰατροῦ ἢ ἐκ παραδόσεως γνωστόν: «ἀπελπίστηκε ἀπὸ τοὺς γιατροὺς κι' ἔπεσε 'ς τὰ γιατροσόφια»· βλ. ἰατροσόφιον.

γιατροσύνη (ἡ)· ἡ ἰδιότης τοῦ ἰατροῦ καὶ ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ: «ἂς πάῃ 'ς τὸ καλὸ αὐτὸς κι' ἡ γιατροσύνη του».

Γιατρούλιας, ***Χαράλαμπος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Μικρομάνης. Μετέσχε διαφόρων μαχῶν ἐν Πελοποννήσῳ καὶ Στερεᾷ. Διεκρίθη εἰς τοὺς ἀγῶνας κατὰ τοῦ Ἰμβραήμ, ἰδίᾳ ἐν Βέργᾳ καὶ Ἀλμυρῷ. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν προήχθη εἰς ἀξιωματικὸν τῆς φάλαγγος. Γ. Δ. Κ.

γιατσίντο (τὸ) *[Βοτ.]*· κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *πολύανθος ὁ κονδυλόρριζος* (Polyanthus tuberosum). Δ. Ν. Π.

Γιάτχο (Jatho), ***Κάρολος***. Γερμανὸς κληρικὸς διαμαρτυρόμενος (1851 — 1913). Ἐδημοσίευσεν «Ἐκκλησιαστικὰ κηρύγματα» (1906) καὶ ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «Προσωπικὴ θρησκεία» (1911). —Β.

Γιαφέ, ***Μορδοχαῖος***. Ραββῖνος συγγραφεὺς (1530—1612). Συνέγραψε δεκάδα συγγραμμάτων, ὧν τὰ πλεῖστα ἀνάγονται εἰς νομολογικοὺς κανόνας, μερικὰ δὲ εἰς τὴν σχολιαστικὴν φιλολογίαν (βλ. *Perles*, Geschichte der Jüden in Posen.) Γ. Ε.

Γιάφφα *[Γεωγρ.]*. Λιμὴν καὶ πόλις τῆς Συρίας (βλ. Ἰόππη).

Γιαφφὲ (Jaffé), ***Μάξιμος***. Γερμανὸς χημικὸς γεννηθεὶς τῷ 1841. Τῷ 1873 διωρίσθη τακτικὸς καθηγητὴς τῆς φαρμακολογίας ἐν Καινιξβέργῃ. Ο. Ρ.

Γιαχαλὰρ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Σωτήριον.

Γιαχαλῆ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Ἁγιονερίου* (τέως *Βερλάντζης*) τῆς ἐπαρχίας Θεσσαλονίκης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. (1928) 438. Ἤδη καλεῖται *Ἀκροποταμιά*.

Γιαχγιά. Ἀραβικὸν ὄνομα *Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ*, ὅστις καταλέγεται ὑπὸ τῶν Ἀράβων μεταξὺ τῶν προφητῶν, ὡς καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ *Ζαχαρίας*. Ν. Μ.

— **Γιαχγιά.** Τέταρτος σάχης τῆς ἐν τῇ μεγάλῃ περσικῇ ἐπαρχίᾳ Φὰρς βασιλευσάσης περσικῆς δυναστείας τῶν Ἀλ-Μουζαφφέρ. Τῷ 1393 ὁ Ταμερλᾶνος κατακτήσας τὸ Φὰρς ἔσφαξεν ὅλα τὰ μέλη τῆς δυναστείας τοῦ Μουζαφφέρ, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ τὸν Γιαχγιά. Μ. Ν.

—**Γιαχγιά**. Οἰκογενειακὸν ὄνομα τοῦ σήμερον ἐν Ὑεμένῃ βασιλεύοντος Ἰμὰμ-Γιαχγιὰ Χαμὶτ-ἐντ-ντίν, ὅστις ἐπὶ τουρκοκρατίας ἦτο ἀρχηγὸς τῶν συχνάκις ἐπαναστατούντων Ἀράβων τοῦ δόγματος τῶν *Ζεϊντῆ*. Μετὰ ἐπανειλημμένας ἀτυχεῖς ἐκστρατείας ἐναντίον τοῦ Γιαχγιᾶ, οἱ Νεότουρκοι συνῆψαν μετ' αὐτοῦ συνθήκην, δυνάμει τῆς ὁποίας παρεδίδετο εἰς αὐτὸν ἡ διοίκησις τοῦ νομοῦ Ὑεμένης, ὡς αὐτονόμου ἐπαρχίας ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ σουλτάνου. Διὰ τῆς μετὰ τῆς Ἰταλίας συναφθείσης συνθήκης τῆς 2 Σεπτεμβρίου 1926 ἀνεγνωρίσθη ἡ πλήρης ἀνεξαρτησία τῆς Ὑεμένης, εἰς δὲ τὸν Γιαχγιὰ ἐδόθη ὁ τίτλος βασιλέως καὶ τοῦ *Ἐμὶρ-ἐλ-μουμινὶν* (=ἀρχηγὸς τῶν πιστῶν), ὅστις ἐδίδετο μόνον εἰς τὸν σουλτᾶνον τῆς Τουρκίας. Ν. Μ.

—**Γιαχγιὰ** ***βέης***. Τοῦρκος ποιητής, Ἀλβανὸς τὴν καταγωγήν, ἀκμάσας τὸν ΙΣΤ′ αἰῶνα. Ἀπέθανε τῷ 1582. Ἔγραψε πέντε λυρικὰ ποιητικὰ ἔργα, τῶν ὁποίων τὸ ἓν ἐπιγράφεται «Γιουσοὺφ βὲ Ζουλεϊχά» (=ὁ Γιουσοὺφ καὶ ἡ Ζουλεϊχά). Ν. Μ.

—**Γιαχγιὰ** ***ἐφέντης***. Διάσημος σεϊχουλισλάμης τῆς Τουρκίας, συνθέσας καὶ διάφορα ποιήματα. Ἀπέθανε τῷ 1645. Ν. Μ.

—**Γιαχγιὰ-ἐν-*Ναχβῆ*** (*ἐλ-Ἰσκενδερανῆ* = Ἀλεξανδρεύς). Ἀραβικὸν ὄνομα τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀραβικῆς κατακτήσεως ἀκμάσαντος Ἕλληνος φιλοσόφου *Ἰωάννου Φιλοπάππου*, τὸν ὁποῖον ἐτίμησε μεγάλως ὁ κατακτητὴς τῆς Ἀλε-

Digitized by Google

ξανδρείας Ἀμροῦ. Ἀπέθανε τῷ 1262. Ὅλα τὰ ἔργα του μεταφράσθησαν εἰς τὴν ἀραβικήν. Ν. ΜΟΙΧΟΠΟΥΛΟΣ

Γιαχγιαλῆ *[Γεωγρ.]* βλ. λ. **Ψηλορράχη.**

Γιάχερσφοντάϊν (Jagersfontein) *[Γεωγρ.]* Πόλις τῆς Ἀφρικῆς, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Ἐλευθέρου κράτους τῆς Ὀράγγης. Κάτ. 9.500, ἐξ ὧν περὶ τὰς 2 χιλ. λευκοί. Τῷ 1878 ἀνεκαλύφθησαν παρ' αὐτὴν σημαντικὰ ὀρυχεῖα ἀδαμάντων. —Μ.

Γιαχιγιὰ-ἴμπν. Ἐπιφανὴς ἰσραηλιτικὴ οἰκογένεια, ἱσπανοπορτογαλικῆς καταγωγῆς, ἧς τὰ μέλη διεδραμάτισαν σημαντικὸν πρόσωπον ἐν τῇ ἑβραϊκῇ ἱστορίᾳ καὶ φιλολογίᾳ. Κυριώτεροι εἶναι οἱ ἑξῆς:

—1) *Ἰούδας ἴμπν Γιαχιγιά*, ἐπονομαζόμενος *Negro*. Ἐγεννήθη ἐν Τολέδῳ περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, μετὰ τὰς σφαγὰς δὲ τοῦ 1391 μετῴκησεν εἰς Πορτογαλίαν. Ἐπεχείρησε ματαίως νὰ σώσῃ τοὺς ὁμοθρήσκους του ἐκ τοῦ καταναγκαστικοῦ ἐκχριστιανισμοῦ. Συνέθεσεν ὡραίους συναγωγικοὺς θρήνους.

—2) *Ἰωσὴφ Δαυὶδ ἴμπν Γιαχιγιά*. Ἐγεννήθη τῷ 1427, λόγῳ δὲ τῆς πολυμαθείας του ἀπέκτησε τὴν φιλίαν καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ βασιλέως τῆς Πορτογαλίας Ἀλφόνσου τοῦ Ε'. Ἐπωφεληθεὶς τῆς γνωριμίας του ταύτης εἰργάσθη πρὸς ἀποκατάστασιν ἐγκαρδίων σχέσεων μεταξὺ Ἰουδαίων καὶ Χριστιανῶν. Ἀλλ' ὁ διάδοχος τοῦ Ἀλφόνσου, Ἰωάννης ὁ Β', ἐξηνάγκασε τούς τε ἱσπανικῆς καὶ πορτογαλικῆς καταγωγῆς Ἰουδαίους νὰ ἐγκαταλείψουν τὸ ἔδαφός του, συγχρόνως δὲ συνέστησεν εἰς τὸν Ἰωσήφ, διὰ νὰ μὴ ἐκτελεσθῇ ἡ ἀπόφασις, νὰ ὑποστῇ πρῶτος τὸ βάπτισμα, δίδων οὕτω παράδειγμα πρὸς μίμησιν εἰς τοὺς ὁμοθρήσκους του. Ὑπέσχετο δὲ συνάμα ὡς ἀνταμοιβὴν νὰ τὸν διορίσῃ διοικητὴν τῆς Βραγεντίας. Ὁ Ἰωσὴφ ὅμως ἀποκρούσας τὴν πρότασιν ἐγκατέλειψε τὸ πορτογαλικὸν ἔδαφος μετὰ τῶν τέκνων του. Μεταβὰς εἰς Καστιλίαν κατεδικάσθη εἰς τὸν διὰ τοῦ πυρὸς θάνατον, ἀλλὰ διαφυγὼν τὸν κίνδυνον κατέφυγε μετὰ πολλὰς περιπλανήσεις εἰς Πίζαν τῆς Ἰταλίας, ὅπου συνελήφθη αἰχμάλωτος ὑπὸ τῶν στρατευμάτων Καρόλου τοῦ Θ'. Ἀπελευθερωθεὶς κατόπιν πολλῶν προσπαθειῶν, ὑπέστη μετ' ὀλίγον νέας περιπετείας μὲ τὴν κατηγορίαν, ὅτι ἐπεχείρησε νὰ ἐπαναγάγῃ εἰς τὸν Ἰουδαϊσμὸν τοὺς ἐκχριστιανισθέντας μαράνους. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν περιπέτειαν ταύτην κατορθώνει ν' ἀπαλλαγῇ διὰ καταβολῆς γενναίου χρηματικοῦ ποσοῦ. Ἀπεβίωσε τῷ 1498.

—3) *Γκεδαλιγιὰ Ἰωσὴφ ἴμπν Γιαχιγιά*. Σοφὸς ταλμουδιστὴς (1515—1587). Περιπλανηθεὶς εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Ἰταλίας καὶ Τουρκίας κατέληξεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ὅπου καὶ ἀπεβίωσε. Μεταξὺ ἄλλων ἔγραψεν ἐκτενὲς ἔργον ἀναγόμενον εἰς τὴν ἰουδαϊκὴν ἱστορίαν καὶ παράδοσιν ἀπὸ τῶν βιβλικῶν χρόνων μέχρι τῆς ἐποχῆς του. Γ. ΕΛΙΓΙΑ

Γιαχινί, *Ἀβραὰμ [Ἰουδ. Ἱστορ.]*. Συναγωγικὸς κῆρυξ γεννηθεὶς τῷ 1611 ἐν Κωνσταντινουπόλει. Φίλος τοῦ ψευδομεσσία *Σιαμπεθάϊ Τσεβῆ*, συνετέλεσε διὰ τῆς εὐφραδείας του ν' αὐξήσῃ σημαντικὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ὀπαδῶν τοῦ ἀπατεῶνος τούτου, ὅστις πάλιν, εὐγνωμονῶν τὸν προφήτην του, τὸν ἔχρισε βασιλέα ἐπὶ μιᾶς μεγάλης χώρας ἣν ἔμελλεν ὁσονούπω νὰ κατακτήσῃ θεία δυνάμει. Ἡ μετάστασις ὅμως τοῦ Τσεβῆ εἰς τὸν Μωαμεθανισμὸν ἔθεσε τέρμα εἰς τὰς ψευδοπροφητείας τοῦ Γιαχινί, ὁμολογήσαντος τὴν πλαστότητα τῶν κειμένων. Ὁ Γιαχινὶ ἦτο ἄριστος καλλιγράφος καὶ ἐπιδέξιος χειριστὴς τῆς ἑβραϊκῆς. Συνέγραψε περὶ τοὺς 150 ψαλμούς, τῇ αἰτήσει δὲ τοῦ καθολικοῦ λογίου Warner ἐξ Ὀλλανδίας, συνέγραψε γενεαλογικὸν πονημάτιον περὶ τοῦ πατριάρχου Ἀβραὰμ καὶ μετέφρασε διάφορα συγγράμματα Καραϊτῶν. Γ. ΕΛΙΓΙΑ

Γιάχμαν (Jachmann), *Ἐδουάρδος-Κάρολος*. Πρώσσος ναύαρχος (1822—1882). Ἀρχηγὸς τῶν ναυτικῶν δυνάμεων κατὰ τὸν πρωσσοδανικὸν πόλεμον κατεναυμάχησε τὸν Μάρτιον τοῦ 1864 δανικὴν μοῖραν παρὰ τὸ Γιάσμουντ. Τῷ 1871 ἐγένετο ἀρχηγὸς τοῦ γερμανικοῦ στόλου, διατηρήσας τὸν τίτλον τοῦτον μέχρι τοῦ 1873. —Β.

γιαχνί (τό) τρόπος μαγειρεύματος, (ὀσπρίων ἰδίως καὶ λαχανικῶν, ἀλλὰ καὶ κρέατος ἐπίσης καὶ ἰχθύων), δι' ἐλαίου καὶ ἀφθόνων κρομμύων: «φασόλια γιαχνί», «μελιτζάνες γιαχνί».

γιαχνίζω παρασκευάζω φαγητόν τι μετὰ κρομμύων (βλ. γιαχνί).

γιάχνισμα (τό) ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *γιαχνίζω*.—Ἐπίθ. **γιαχνιστός, —ή,—όν,** ὁ διὰ γιαχνίσματος παρασκευασθείς.

Γιαχούτ. Ἀραβικὸν ὄνομα τῶν Ἑβραίων (πρβ. *Ἰεχουντὰ* καὶ *Ἰιαουντῆς*).

Γίβαλ. Ἐκ τῶν δοκιμωτάτων ἀρχηγῶν τῶν κατεχόντων τὴν Ἰταλίαν Γότθων (κατὰ τὸν ΣΤ' αἰῶνα). Κατὰ τὸ 17ον ἔτος (552) τοῦ ἐναντίον αὐτῶν πολέμου τῶν Βυζαντινῶν, ὁ ἡγεμὼν τῶν Γότθων Τουτίλας, πολιορκῶν τὴν Ἀγκῶνα, κατεχομένην ὑπὸ μικρᾶς βυζαντινῆς φρουρᾶς, συνεκρότησε στόλον ἐκ 50 μακρῶν πλοίων, ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ὁποίου ἔταξε τὸν Γίβαλ καὶ τὸν Γονδούλφ, μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ ἀποκλείσωσι τὴν πόλιν ἀπὸ θαλάσσης. Ὁ ἐν Ραβέννῃ παραμένων τότε Βυζαντινὸς στρατηγὸς Βαλεριανός, πληροφορηθεὶς τὰς ἑτοιμασίας ταύτας τῶν Γότθων καὶ στερούμενος ἐπαρκοῦς ναυτικῆς δυνάμεως, ἔγραψε πρὸς τὸν ἐν Σαλώνᾳ (πλησίον τοῦ σημερινοῦ Spalato ἐπὶ τῶν δαλματικῶν ἀκτῶν) στρατηγὸν Ἰωάννην, προσκαλῶν αὐτὸν νὰ πλεύσῃ ἐπειγόντως μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν πλοίων πρὸς σωτηρίαν τῆς πόλεως. Ἐπελθὼν οὗτος μετὰ 38 πλοίων συνηνώθη εἰς Σκαρδόνα μετὰ τοῦ Βαλεριανοῦ, ἄγοντος ἕτερα 12, καὶ ἡνωμένοι ὡρμίσθησαν εἰς Σενιγγαλίαν (15 ν. μίλ. πρὸς ΒΔ. τῆς Ἀγκῶνος. Μετ' ὀλίγον ἐνεφανίσθη ὁ γοτθικὸς στόλος καὶ οἱ ἀντίπαλοι συνεκρούσθησαν. Μετὰ μακρὸν καὶ πεισματώδη ἀγῶνα οἱ Γότθοι ἡττήθησαν κατὰ κράτος. Ὁ Γίβαλ, καίτοι γενναίως ἀγωνισάμενος, ᾐχμαλωτίσθη, ἀφοῦ ἀπώλεσεν ἅπαντα τὰ πλοῖά του πλὴν 11 κατορθωσάντων νὰ διαφύγωσι μετὰ τοῦ Γουντούλφ πρὸς τοὺς πολιορκοῦντας τὴν Ἀγκῶνα ὁμοφύλους του, οἵτινες τότε ἔκαυσαν αὐτὰ καὶ ἔλυσαν τὴν πολιορκίαν. Ν. ΚΛΕ

Γιβαμοῦνδος. Ἀνεψιὸς τοῦ Γελιμέρου, ἡγεμόνος τῶν Βανδάλων τῆς Καρχηδόνος. Ὅταν ὁ Βυζαντινὸς στρατὸς ὑπὸ τὸν Βελισσάριον ἀπεβιβάσθη εἰς Β. Ἀφρικὴν καὶ ἐβάδιζε κατὰ τῆς Καρχηδόνος (ἔαρ τοῦ 534 μ. Χ.), ὁ Γελίμερος, διέταξε τὸν Γιβαμοῦνδον νὰ βαδίσῃ μετὰ δισχιλίων ἀνδρῶν καὶ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ ἀριστεροῦ τῆς βυζαντινῆς φάλαγγος παρὰ τὸ Δέκιμον, καθ' ὃν χρόνον θὰ προσεβάλετο αὕτη κατὰ μέτωπον μὲν ὑπὸ τοῦ ἐκ Καρχηδόνος ἐκκινοῦντος Ἀμμάτα, ἀπὸ τῶν νώτων δὲ ὑπὸ τοῦ ἰδίου Γελιμέρου. Τὰ σχέδια τῶν Βανδάλων ἀνέτρεψεν ἡ στρατηγικὴ δεξιότης τοῦ Βελισσαρίου, πλήξαντος μεμονωμένως τοὺς ἀντιπάλους του, τὸν ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου. Ὁ Γιβαμοῦνδος ὑποστὰς τὴν ἐπίθεσιν τῶν Βυζαντινῶν κατεσφάγη μεθ' ὁλοκλήρου τῆς ὑπ' αὐτὸν δυνάμεως (βλ. λ. **Βελισσάριος** καὶ **Γελίμερος**). Ν. ΚΛΕ

γίββιον (τὸ) (Gibbium) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *πτηνιδῶν*. Τὰ ἔντομα τοῦ γένους τούτου διακρίνονται ἐκ τοῦ ἀπεστρογγυλωμένου σώματος, πεπιεσμένου ἐκ τῶν πλαγίων, μὲ κεραίας ἐπιμήκεις, προθώρακα βραχύτατον, ἀκανθωτὸν κατὰ τὸ ὀπίσθιον ἄκρον του. Γνωστότερον εἶδος εἶναι τὸ *γίββιον ὁ σκοτίας* (Gibbium scotias), ὅπερ ἔχει μῆκος 3 περίπου χιλιοστομέτρων, χρῶμα σώματος στιλπνῶς φαιοϋπέρυθρον καὶ κεραίας καὶ πόδας ὑπερύθρους. Τὸ ἔντομον τοῦτον ἀπαντᾷ ἐντὸς τῶν παλαιῶν οἰκιῶν, ἐντὸς τῶν ὑπογείων καὶ γενικῶς εἰς μέρη σκοτεινά. Δ. Ν. Π.

γίββων (ὁ) (Gibbon) *[Ζῳολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τετραχείρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀνθρωποειδῶν*. Οἱ πίθηκοι τοῦ γένους τούτου θεωροῦνται ὡς ὁ μεταβατικὸς τύπος ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀνθρωποειδῶν* εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *κερκοπιθήκων*. Ὡς πρὸς τὸ ἀνάστημά των, ὅπερ πολλάκις ὑπερβαίνει τὸ ἓν μέτρον, καὶ τὴν διάταξιν τῶν χειρῶν ἢ προσθίων ἄκρων, πλησιάζουσι πρὸς τοὺς ἀνθρωποειδεῖς πιθήκους, ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν ἔλλειψιν τῆς οὐρᾶς πλησιάζουσι τοὺς κερκοπιθήκους. Τὸ μῆκος τῶν προσθίων ἄκρων εἶναι τόσον, ὥστε ὅταν τὸ ζῷον ἵσταται ὄρθιον ταῦτα ἐγγίζουσι τὸ ἔδαφος. Οἱ γίββωνες γενικῶς ἔχουσι σῶμα αἰσθητῶς λεπτότερον τῶν ἀνθρωποειδῶν πιθήκων, ἤτοι τοῦ *οὐραγκοτάγκου*, τοῦ *γορίλλα* καὶ τοῦ *χιμπαντζῆ*, ἀλλ' ἡ διάπλασις τῆς θωρακικῆς κοιλότητος ὁμοιάζει περισσότερον πρὸς τὴν τοῦ ἀνθρώπου, παρ' ὅσον τὰ προηγούμενα γένη. Ἡ κεφαλὴ εἶναι ἀπεστρογγυλωμένη καὶ οὐδέποτε, οὔτ' ἐν τῇ παρόδῳ τῆς ἡλικίας, ἀναφαίνεται ὁ *προγναθισμός*, ὅπως εἰς τὸν γορίλλαν καὶ τὸν οὐραγκοτάγκον. Ὁ ὀδοντικὸς τύπος εἶναι σύμμικτος μεταξὺ ἀνθρωποειδῶν καὶ κερκοπιθήκων. Οἱ γλουτοὶ εἶναι μετρίως ἐξωγκωμένοι καὶ τὸ τρίχωμα πυκνόν, μαλακὸν καὶ ποικίλου χρώματος, ἀναλόγως τῶν εἰδῶν καὶ τῆς ἡλικίας τῶν ζῴων. Γνωστὰ ἓξ εἴδη, ὧν ἀξιολογώτερα τὰ ἑξῆς:

1) *Γίββων ὁ συνδάκτυλος* (Gibbon syndactylus). Ἔχει σῶμα μέγα καὶ ὀγκῶδες καὶ τὸ ἀνάστημά του, ὅταν ἵσταται ὄρθιος, φθάνει τὸ ἓν περίπου μέτρον. Ὑπὸ τὸν λαιμὸν φέρει ἀρκετὸν τμῆμα γυμνὸν τριχῶν. Κάτωθεν τοῦ λάρυγγος φέρει μέγιστον ἀσκόν, τὸν ὁποῖον, κατὰ βούλησιν, πληροῖ τὸ ζῷον δι' ἀέρος, ἰδίως ὅταν θέλῃ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν φωνήν του. Ὁ χρωματισμός του εἶναι καθ' ὁλοκληρίαν μελανός. Ζῇ εἰς τὰ μεγάλα δάση τῆς Σουμάτρας καὶ ἐνίοτε ἀπαντᾷ κατὰ πολυπληθεῖς ἀγέλας, αἵτινες ὁδηγοῦνται ὑπὸ τοῦ ἀκμαιοτέρου καὶ πλέον ἡλικιωμένου γίββωνος. Τὸ βάδισμά του εἶναι βαρὺ καὶ βραδύ. Δυσκόλως καὶ ἀσταθῶς ἀναρριχᾶται ἐπὶ τῶν δένδρων. Τρώγει παντὸς εἴδους τροφάς, ἀλλ' ἰδίως ῥίζας, βολβοὺς καὶ καρπούς. Ὑπεραγαπᾷ τὰ ᾠὰ τῶν πτηνῶν ὡς καὶ τινα μικρὰ τρωκτικά, βατράχια καὶ ἔντομα. Ὅταν προσβάλλεται ὑπὸ ἄλλων μεγαλυτέρων ζῴων ἢ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ὁλόκληρος ἡ ἀγέλη τρέπεται εἰς φυγήν, ἐγκαταλείπουσα τὸ κινδυνεῦον ζῷον, καὶ μόνον ὅταν προσβληθῇ νεογνὸν συνοδευόμενον ὑπὸ τῆς μητρός του, τότε ἡ μήτηρ, ἀψηφοῦσα τελείως τὸν κίνδυνον, ἐπιπίπτει κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, προσπαθοῦσα ν' ἀπελευθερώσῃ τὸ τέκνον της. Ἐν αἰχμαλωσίᾳ διατηρούμενος ὁ γίββων, φαίνεται ὅτι οὐδόλως μεταβάλλει τὰ φυσικά του προτερήματα

Γίββων ὁ συνδάκτυλος.

ἢ ἐλαττώματα. Οὐδὲν αἴσθημα φιλίας ἢ ἐχθρότητος ἐμφανίζει, κάθηται δὲ διαρκῶς σχεδὸν εἰς μίαν ἄκραν τοῦ κλωβοῦ του, κρατῶν τὴν κεφαλήν του κεκαλυμμένην διὰ τῶν προσθίων ἄκρων του, ὡς ἐν βαθυτάτῃ θλίψει. Καὶ ὅταν ἀκόμη προσφέρεται εἰς αὐτὸν τροφή, τὴν δέχεται ἀπαθῶς χωρὶς νὰ δεικνύῃ οὐδεμίαν ὄρεξιν, ὅσον καὶ νὰ εἶναι πεινασμένος.

2) *Γίββων ὁ οὐλὸκ* (Gibbon hooloc). Διακρίνεται κυρίως ἐκ τοῦ μελανοῦ στιλπνοῦ χρωματισμοῦ του, τῆς ὑποφαίου κηλῖδος ἣν φέρει ἐπὶ τοῦ μετώπου καὶ τινων μικροτέρων κηλίδων διεσπαρμένων ἐπὶ τῶν πλευρῶν ἢ τῆς ῥάχεως. Κατοικεῖ τὰ μεγάλα δάση τῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν καὶ ἰδίως τὴν περιφέρειαν τοῦ Ἀσσάμ. Ἀναρριχᾶται μετ' ἰδιαζούσης εὐκινησίας ἐπὶ τῶν δένδρων καὶ πηδᾷ μετ' ἴσης ἐπιτηδειότητος ἀπὸ κλάδου εἰς κλάδον. Τρέφεται ἐκ καρπῶν καὶ ἐκ τρυφερῶν βλαστῶν διαφόρων φυτῶν. Ἐξημεροῦται εὐκόλως καὶ ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ εὐχαριστεῖται ἰδίως εἰς τὴν σοκολάταν, τὸν καφὲ καὶ τὰ ᾠά. Ὁ Ἀμερικανὸς φυσιοδίφης Richard Harlan, ὅστις πρῶτος ἀνεκάλυψε καὶ ἐμελέτησε τὸ εἶδος τοῦτο, γράφει πλεῖστα ὅσα περὶ τῶν διανοητικῶν του ἰδιοτήτων. Ἀναγνωρίζει εὐκόλως τὸν κύριόν του καὶ διὰ παντὸς τρόπου ἐπιζητεῖ νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀφοσίωσίν του πρὸς αὐτὸν μόλις τὸν συναντήσῃ ἐκβάλλει χαρακτηριστικὴν φωνὴν χαρᾶς, τρέχει καὶ πηδᾷ εἰς τοὺς ὤμους του.

3) *Γίββων ὁ μολὼχ* (Gibbon moloch). Διακρίνεται ἐκ τοῦ κιτρινολεύκου ἢ ὑπολεύκου χρώματός του καὶ τοῦ ἀναστήματός του, ὅπερ ὑπερβαίνει κατά τι τὸ μέτρον. Βαδίζει διὰ τῶν ὀπισθίων ποδῶν του καὶ τὰ πρόσθια ἄκρα του τὸ μεταχειρίζεται διαφοροτρόπως, ὅτε μὲν κρατῶν δι' αὐτῶν τὰ ἰσχία του, ὅτε δὲ διὰ τοῦ ἑνὸς κλάδον δένδρου καὶ διὰ τοῦ ἑτέρου τὴν κεφαλήν του σπανιώτερον ἠρεμεῖ αὐτὰ κρεμάμενα. Ἀπαντᾷ εἰς τὰ δάση τῆς Ἰάβας καὶ ἐνδιαιτᾶται συνήθως κατὰ ζεύγη. Εἶναι εὐκίνητος καὶ χαρωπός, ἀλλ' ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ γίνεται μελαγχολικός. Δ. Ν. Π.

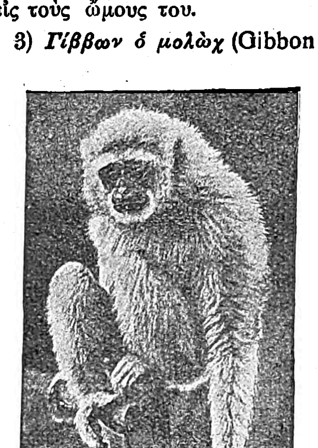

Γίββων ὁ μολώχ.

Γίββων, *Ἐδουάρδος*. Ὀνομαστὸς Ἄγγλος ἱστορικός. Ἐγεννήθη τῷ 1737 εἰς τὸ Putney τῆς Ἀγ-

Digitized by Google

γλίας καὶ ἀπέθανε τῷ 1794 εἰς τὸ Λονδῖνον. Τὰς σπουδάς του συνεπλήρωσεν εἰς τὸ Cambridge. Ἐνωρὶς ἤρχισε νὰ γράφῃ καὶ τῷ 1761 ἐδημοσίευσε γαλλιστὶ τὴν πρώτην του μελέτην «Essai sur l' Etude de la Litterature», ἡ ὁποία δὲν εἶχεν ἰδιαιτέραν ἀξίαν. Παρηκολούθησε καὶ τὴν πολιτικὴν καὶ ἐξελέγη καὶ βουλευτής. Εἰς τὸν ἰδιωτικόν του βίον ἄξιον προσο-

χῆς σημεῖον εἶναι ὁ ἔρως του πρὸς τὴν δεσποινίδα Cruchod, τὴν ἔπειτα κυρίαν Necker, τοῦ μεγάλου οἰκονομολόγου, τὴν μητέρα τῆς κυρίας Staël. Ὁ φλογερός του ἔρως δὲν τὸν ἠμπόδισε νὰ φερθῇ πολὺ ἄσχημα ἔπειτα πρὸς τὴν Cruchod καὶ νὰ τὴν ἀποπέμψῃ, ὅταν ὁ πατήρ του ἀπῄτησε παρ' αὐτοῦ νὰ μὴ τὴν νυμφευθῇ. «Ὡς ἐραστής, γράφει ὁ Γίββων, ἀνεστέναζα, ἀλλ' ὡς υἱὸς ὑπήκουσα». Ἀσταθὴς φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως εἰς τὸν θρησκευτικόν του βίον, διότι ἔγινε καθολικὸς καὶ ἔπειτα ἐπανῆλθε πάλιν εἰς τὸν προτεσταντισμόν. Ἐν τούτοις αἱ μεταπτώσεις αὗται ἐξηγοῦνται ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Γίββωνος, ὁ ὁποῖος ἔκαμνεν ὅ,τι ἑκάστοτε ἐθεώρει ὡς ὀρθὸν καὶ φυσικὰ μετέβαλλε γνώμας καὶ περὶ τῆς θρησκείας ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν. Ὡς ὥριμος ἀνήρ, ἐπισκεφθεὶς τὴν Ρώμην, ἤρχισε νὰ μελετᾷ τὴν ἱστορίαν τῶν Ρωμαίων, ἡ πατρική του δὲ κληρονομία τὸν ἐβοήθησε νὰ ἀσχοληθῇ μὲ αὐτὴν ἀνέτως ἐπὶ ἔτη ὁλόκληρα. Μεγάλην ἐπίδρασιν ἤσκησεν ἐπὶ τὸν Γίββωνα κατὰ τὴν συγγραφὴν τῆς ἱστορίας τοῦ ρωμαϊκοῦ καὶ βυζαντινοῦ κράτους τοῦ Montesquieu τὸ ἔργον «Considérations sur les causes de la grandeur des Romains et de leur décadence» (1734). Ὁ Γίββων ἐξέδωκε τῷ 1776 τὸν πρῶτον τόμον τοῦ ἔργου του «History of the decline and fall of the Roman empire», τὸ ὁποῖον συνεπληρώθη εἰς ἓξ τόμους τῷ 1788 καὶ περιλαμβάνει τὴν περίοδον ἀπὸ τῶν Ἀντωνίνων μέχρι τῆς καταλύσεως τοῦ Βυζαντιακοῦ κράτους. Οἱ ἀπὸ τοῦ Ἡρακλείου καὶ ἐφεξῆς χρόνοι τυγχάνουν συντομωτέρας ἐξιστορήσεως. Τὸ ἔργον ἔκαμε πολλὴν ἐντύπωσιν καὶ μετεφράσθη εἰς τὴν γαλλικήν, γερμανικήν, ἰταλικήν, ρωσικὴν καὶ οὐγγρικήν. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν μετεφράσθη μόνον τὸ κεφάλαιον περὶ τοῦ Ρωμαϊκοῦ δικαίου ὑπὸ τὸν τίτλον: «*Ἐδουάρδου Γίββωνος*, Ἱστορίας τῆς παρακμῆς καὶ πτώσεως τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους κεφάλαιον ΜΔ', περιέχον τὴν ἱστορίαν τοῦ Ρωμαϊκοῦ δικαίου, ᾧ προσετέθησαν αἱ σημειώσεις τοῦ Οὔγωνος, Βαρνκανίγου καὶ τινες τῶν μεταφραστῶν Αἰμιλίου Ἕρτσου καὶ Πέτρου Παπαρρηγοπούλου» (1840).

Ἐκ τῶν γαλλικῶν μεταφράσεων γνωστοτέρα καὶ πληρεστέρα εἶναι ἡ τοῦ ἱστορικοῦ J. A. C. Buchon, «Histoire de la décadence et de la Chute de l'Empire Romain» (τ. 1—2, 1835—1836), χωρὶς καμμίαν προσθήκην (: «δὲν ἐνόμισα, γράφει ὁ Buchon, ὅτι ἔπρεπε νὰ προσθέσω οὔτε μίαν σημείωσιν εἰς τὰς σημειώσεις τοῦ Γίββωνος»). Ἀγγλιστὶ ἐξεδόθη ἐπανειλημμένως τὸ ἔργον, ἀξιολογωτάτη ὅμως εἶναι ἡ νεωτάτη ἔκδοσις ἡ γενομένη ὑπὸ τοῦ ἐξόχου Ἄγγλου ἱστορικοῦ J. Bury εἰς ἑπτὰ τόμους (δευτέρα ἔκδοσις, 1900—1902), μὲ εἰσαγωγήν, σημειώσεις, παραρτήματα καὶ πίνακας. Εἰς τὰς σημειώσεις ὁ Bury ἐτακτοποίησε κυρίως τὰς παραπομπάς, εἰς δὲ τὰ παραρτήματα ἐπέφερε βελτιώσεις μόνον εἰς ὀλίγα οὐσιώδη ζητήματα. Κατ' οὐσίαν δηλαδὴ παρέμεινε πάλιν σχεδὸν ἀμετάβλητον τὸ κείμενον τοῦ Γίββωνος

Ὁ Γίββων ἀπὸ χαρακτῆρος δὲν ἦτο πολὺ «ἐπιδεκτικὸς ἐνθουσιασμοῦ», ὅπως γράφει καὶ ὁ ἴδιος, ἀλλ' ἐπεδοκίμαζε μόνον ὅσα τοῦ ἐπέβαλεν ἡ ψυχρὰ λογικὴ καὶ δι' αὐτὸ εἰς τὴν «Ἱστορίαν τῆς παρακμῆς καὶ πτώσεως τοῦ Ρωμαϊκοῦ κρατους» ὑποβάλλει τὰ πάντα ὑπὸ αὐστηρὸν ἔλεγχον καὶ καταδικάζει ἢ ἐξαίρει ζωηρῶς πρόσωπα καὶ πράγματα Πρὶν καταγράψῃ πρότασιν ἐσκέπτετο πολὺ περιπατῶν εἰς τὸ δωμάτιόν του καὶ δι' αὐτὸ ἐχρειάσθη ἔτη διὰ νὰ συμπληρώσῃ τὸ ἔργον του. Ἡ κριτικὴ τοῦ Γίββωνος καθὼς καὶ τὸ ἐξαίρετον γλωσσικὸν ὕφος κατέστησαν τὴν ἱστορίαν του κλασσικὸν ἔργον τῆς ἀγγλικῆς φιλολογίας καὶ τὴν ἐπέβαλαν εἰς τὸ κοινὸν τῆς Εὐρώπης. Εἶναι εὐνόητον ἐν τούτοις ὅτι περιέχει πλῆθος σφαλμάτων, ὄχι μόνον διότι τότε δὲν ἦσαν ἀκόμη γνωσταὶ τόσαι πηγαὶ βυζαντινῆς ἱστορίας γνωσθεῖσαι ἔπειτα, ἀλλὰ καὶ διότι ὁ Γίββων δὲν ἠδύνατο μετ' ἀσφαλείας νὰ ἀναγινώσκῃ τὰ ἑλληνικὰ κείμενα. Ἀλλὰ καὶ ἡ κριτική του ἐπροκάλεσε πολλὰς ἀντιρρήσεις καὶ πολλὰς ἀπαντήσεις, ἐφ' ὅσον μάλιστα ἐδέχετο τὸν Χριστιανισμὸν ὡς οὐσιώδη συντελεστὴν τῆς καταρρεύσεως τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους. Παρ' ὅλα ταῦτα καὶ εἰς τοὺς εἰδικοὺς ἐρευνητὰς εἶναι ἀκόμη χρήσιμος ἡ ἱστορία τοῦ Γίββωνος, κατὰ τὴν νέαν μάλιστα ἔκδοσιν τοῦ Bury. Τὸν Γίββωνα ἐπρόσεχε πολὺ ὁ ἡμέτερος Κ. Παπαρρηγόπουλος καὶ ἐδέχθη συχνὰ τὰς παρατηρήσεις του, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀνῄρεσε πολλάκις.

Τὰ λοιπὰ ἔργα τοῦ Γίββωνος δὲν ἔχουν τὴν ἀξίαν τοῦ κυρίου συγγράμματός του περὶ τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους. Συλλογὴν τούτων ἔκαμεν ὁ φίλος αὐτοῦ Sheffield, ὅστις τὰ ἐξέδωκε μετὰ τῆς ἀλληλογραφίας του (δευτέρα ἔκδοσις 1814 εἰς πέντε τόμους) ὑπὸ τὸν τίτλον «Miscellaneous works». Μελέτην περὶ τοῦ Γίββωνος ἐδημοσίευσεν ὁ Milman τῷ 1839 ὑπὸ τὸν τίτλον «Life and Correspondance of Gibbon». Τῷ 1894 ἑωρτάσθη ἡ ἑκατονταετηρὶς τοῦ θανάτου του ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς Ἱστορικῆς Ἑταιρείας. Κ. Α.

Γιβελῖνοι καὶ ***Γουέλφοι.*** Οὕτως ὠνομάζοντο τὰ δύο μεγάλα πολιτικὰ κόμματα, τὰ διαιρέσαντα τὴν Ἰταλίαν καθ' ἅπαντα σχεδὸν τὸν μεσαίωνα. ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ἀρχομένου, εἰς δύο ἀντίπαλα στρατόπεδα: τῶν ὀπαδῶν τοῦ Γερμανοῦ αὐτοκράτορος καὶ τοῦ πάπα. Ἀμφότεραι αἱ ὀνομασίαι αὗται προέρχονται ἐκ Γερμανίας. Ἐκεῖ τὸ πρῶτον ἐνεφανίσθησαν, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ αὐτοκράτορος Λοθαρίου τοῦ Γ' (1137) οἱ Waimblingen» (καὶ κατὰ τὴν ἰταλικὴν παραφθορὰν τῆς λέξεως, Ghibellini) καὶ οἱ «Welfe» (παραφθ. ἰταλ. Guelfi) ἐκ τῶν ὀνομάτων τῶν διεκδικούντων τὸν θρόνον Κονράδου τοῦ Γ' (αὐτοκράτορος ἀπὸ τοῦ 1138—1152) ἐκ τοῦ οἴκου τῶν δουκῶν τῆς Σουηβίας Χοενστάουφεν, αὐθέντου τοῦ *Βάϊμπλιγγεν*, καὶ τοῦ *Βέλφ Δ'*, ἐκ τοῦ δουκικοῦ οἴκου τῆς Βαυαρίας. Ἀλλὰ μετὰ τὴν εἰρήνην τοῦ 1234, ὁπότε συνδιηλλάγησαν οἱ δύο οἶκοι, αἱ ὀνομασίαι αὗται ἔπεσαν εἰς ἀχρηστίαν ἐν Γερμανίᾳ, ἐμφανίζονται δὲ ἐν Ἰταλίᾳ ἀπὸ Φρειδερίκου τοῦ Β', ἤτοι ἀπὸ τοῦ 1218. Καὶ οἱ μὲν Γιβελῖνοι ὑπεστήριζον τὴν ἰσχυρὰν κοσμικὴν ἐξουσίαν τοῦ Γερμανοῦ αὐτοκράτορος ἐν Ἰταλίᾳ, οἱ δὲ Γουέλφοι, εἰς οὓς ἀνῆκον αἱ πόλεις τῶν λομβαρδικῶν ἑνώσεων καὶ ἡ Φλωρεντία, ἐδέχοντο μέν, ἵνα ὁ αὐτοκράτωρ λαμβάνῃ τὸ στέμμα παρὰ τοῦ πάπα, ἀπέκρουον ὅμως τὴν ἐπέμβασιν αὐτοῦ εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς χερσονήσου. Διὰ τοῦ χρόνου αἱ ἔννοιαι τῶν λέξεων ὑπέστησαν ποικίλας διακυμάνσεις. Γενικῶς διὰ τοῦ ὀνόματος τῶν Γιβελίνων ἐκαλοῦντο τὰ ἀριστοκρατικὰ καὶ συντηρητικὰ κόμματα τῶν διαφόρων πόλεων (ἄλλως «μαῦροι»), διὰ δὲ τῶν Γουέλφων τὰ δημοκρατικὰ καὶ φιλελεύθερα (ἄλλως «λευκοί»). Ἔμβλημα τῶν Γιβελίνων ἦτο τὸ λευκὸν ρόδον ἢ τὸ ἐρυθρὸν λείριον. — Β.

Γιβεὼν *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία πόλις τῆς Παλαιστίνης ἐν Ἰουδαίᾳ ΒΔ. τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ εἰς ἀπόστασιν 8 χιλ. ἀπ' αὐτῆς, ἡ σημερινὴ Ἐλ-Δζίμπ, ἔχουσα περιφήμους πηγὰς παρ' αὐτήν. Πρὸ τῆς ἰουδαϊκῆς κατακτήσεως ἦτο ἰσχυρότατον φρούριον καὶ ἕδρα τῶν Χαναναίων βασιλέων. Παρ' αὐτὴν ὁ Δαυὶδ συνῆψε μάχην πρὸς τὸν διεκδικοῦντα τὸν θρόνον υἱὸν τοῦ Σαοὺλ Ἰσβάαλ. — Β.

Γιβὶλ (ὁ). Εἷς ἐκ τῶν κατωτέρων θεῶν τοῦ βαβυλωνιακοῦ πανθέου τῶν εὑρισκομένων εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ μεγάλου θεοῦ *Ἔα* (βλ. λ. Βαβυλωνία). Ἦτο θεότης τοῦ πυρὸς καὶ κατὰ τοὺς ἐξορκισμοὺς ἐθεωρεῖτο ἀντίπαλος τῶν βασκάνων δαιμόνων. Σ. Ν. Μ.

Γιβινάτζιον (Giovinazzo) *[Γεωγρ.]*· βλ. Τζιοβινάτσο.

Γιβραλτὰρ (Gibraltar, προφ. *Τζιμπρῶλτα*, ὑπὸ δὲ τῶν Ἑλλήνων ναυτικῶν ὀνομάζεται *Τζιμπιλτέρα* ἢ *Τζιμπεράλτα*). Εἷς τῶν περιεργοτέρων καὶ ἱστορικωτέρων τόπων τοῦ κόσμου.

— [ΓΕΩΓΡ.] Τὸ Γιβραλτὰρ εἶναι ὀχυρὰ θέσις περιώνυμος καὶ «ἀποικία τοῦ Βρεττανικοῦ στέμματος» μετὰ πόλεως καὶ ναυστάθμου, ἱδρυμένον εἰς τὸ δυτικὸν στόμιον τῆς Μεσογείου, ἐπὶ χερσονησιζούσης προβολῆς τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς Ἀνδαλουσίας, 14 μιλ. Α.ΒΑ τῆς Ταρίφα, νοτίας ἐσχατιᾶς τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου, ἀλλὰ καὶ τῆς ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης. Ἡ νησίζουσα αὕτη τοῦ Γιβραλτὰρ χερσόνησος, ἔχουσα μῆκος 2 $^{1}/_{2}$ μιλ. ἀπὸ Β. πρὸς Ν. καὶ πλάτος μόλις $^{3}/_{4}$ μιλ. καὶ σχηματίζουσα τὴν ἀνατολικὴν ἀκτὴν τοῦ *κόλπου* τοῦ Γιβραλτὰρ (βλ. λ.) ἀποτελεῖται ἀπὸ ὀρθόπαγον πελώριον, γνωστὸν ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν ὁ *Βράχος* (The Rock), προσομοιάζοντα μακρόθεν ὀρθογώνιον τρίγωνον ἑδραζόμενον διὰ τῆς ὑποτεινούσης του· ὀρθώνει δὲ τὸν ἐπιβάλλοντα ὄγκον του ἀπὸ τὸ χθαμαλώτατον καὶ ἀμμῶδες ἔδαφός του, ὅπερ τὸν συνδέει πρὸς τὴν Ἰβηρικὴν χερσόνησον. Καὶ τὸ μὲν πρὸς τὸν βράχον μέρος τοῦ χθαμαλοῦ τούτου ἐδάφους, εἰς βάθος 800 γιαρδῶν, εἶναι ἀγγλικόν, ἐν αὐτῷ δὲ ὑπάρχουν τὸ νεκροταφεῖον τῆς πόλεως, τὰ σκοπευτήρια καὶ ὁ ἱππόδρομος· ἡ δὲ πρὸς βορρᾶν αὐτοῦ λωρὶς εἰς βάθος 800 ἐπίσης γιαρδῶν ἔχει χαρακτηρισθῇ ὡς «οὐδέτερον ἔδαφος» καὶ χωρίζεται τόσον ἀπὸ τοῦ ἀγγλικοῦ ὅσον καὶ ἀπὸ τοῦ πρὸς βορρᾶν αὐτῆς ἱσπανικοῦ ἐδάφους διὰ συρματοπλεγμάτων, κατὰ μῆκος τῶν ὁποίων ὑπάρχουν αἱ ἀπὸ τῆς Μεσογείου πρὸς τὸν ὠκεανὸν σκοπιαὶ τῶν φρουρῶν, καὶ τὰ ὁποῖα διακόπτει ἡ ἁμαξιτὴ πρὸς Ἀνδαλουσίαν ὁδός.

Εἰς τὸν βόρειον καὶ καθέτως ἀποτετμημένον τοῦ Βράχου κρημνὸν ἐγείρεται ἡ κορυφὴ «*Βράχος τοῦ Πυροβόλου*» (Rock Gun, 1200 ποδ. ὑψόμ.), περίδοξος ἀπὸ τῆς μεγάλης (1779—1783) πολιορκίας τοῦ Γιβραλτάρ. Ἐκεῖθεν ἡ κορυφογραμμὴ τοῦ Βράχου χωρεῖ πρὸς νότον καὶ παρουσιάζει εἰς τὰ 1200 μέτρα τὴν κορυφὴν τοῦ *Σηματοτηλεγράφου* (Signal Station), δι' οὗ τὰ διαπλέοντα τὸν πορθμὸν τοῦ Γιβραλτὰρ πλοῖα μεταβιβάζουσι πρὸς οἱονδήποτε τοῦ κόσμου τόπον τὰς εἰδήσεις των, καὶ τὴν κορυφὴν «*Πύργος τοῦ Ὀ' Χάρα*» (O'Hara), τὴν ἐπονομαζομένην διὰ τὸ ὕψος της (1396 ποδ.) *Μπρὲκ-Νὲκκ* (Break-Neck=«θλάσις τοῦ αὐχένος» δηλαδὴ τῶν ἐκ τῶν κάτω θεωμένων αὐτήν)· εἰς 500 μέτρα νοτιώτερον παρουσιάζει τὸ ὑψηλότερον τοῦ Γιβραλτὰρ σημεῖον. Πρὸς νότον ταύτης ἡ ἀκτὴ ταπεινοῦται ἀποτόμως εἰς τὸ ὑψίπεδον «*Ἄνδηρον τοῦ Ἀνεμομύλου*» (Windmill hill flats: 363 ποδ.), ἐφ' οὗ σηματοτηλέγραφος ἄλλος, αἱ στρατιωτικαὶ φυλακαὶ καὶ τὸ ὡραῖον σῆμα, ἐκεῖθεν δὲ πάλιν εἰς ἄλλο χθαμαλότερον «*Ἄνδηρον τῆς Εὐρώπης*» (Europa flats: 200 ποδ.), περατούμενον εἰς ἀπορρῶγας 50 ποδῶν· ἐκεῖ ὑπάρχει ὁ φάρος τοῦ ἀκρωτηρίου *Γιούροπα πόϊντ* (Europa point: πλάτ. 36° 06' 23" Β, μῆκ. 5° 20' 53' Δυτ., χάρτ. ἀγγλ. 144: Gibraltar) μὲ τὰς ἐκρηκτικὰς ἐν καιρῷ ὁμίχλης σημάνσεις του, καὶ ἐγγὺς αὐτοῦ πυροβολεῖον, ἡ σημαία τοῦ ὁποίου δεικνύει εἰς τοὺς παραπλέοντας τὴν ἀγγλικὴν κυριαρχίαν. Τὸ πλεῖστον μέρος τῆς πρὸς τὴν Μεσόγειον πλευρᾶς τοῦ ὀρθοπάγου εἶναι ἀπροσπέλαστον κατὰ τὸ πρὸς τὸ μέσον αὐτῆς τμῆμα· μικρὸν μόνον μέρος αὐτῆς, πρὸς βορρᾶν μὲν μέχρι τοῦ ὅρμου Καταλάν, ἐν ᾧ ὑπάρχουν οἰκίσκοι ἁλιέων, πρὸς νότον δὲ μέχρι τοῦ τοίχου τοῦ «*Σπηλαίου τῶν πιθήκων*», συνδέεται καὶ δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ πρὸς τὸ Γιβραλτάρ· ὁ δὲ νοτίως τοῦ ὅρμου Καταλὰν ψαμμαθὼν *Σάλτο Γκαρόμπο* συνδέεται πρὸς τὴν πόλιν τοῦ Γιβραλτὰρ διὰ σήραγγος διαπερώσης ἐγκαρσίως τοῦ ὀρθοπάγου τὴν βάσιν. Ἀντιθέτως, πολὺ ἠπιωτέρα εἶναι ἡ κλίσις τοῦ Βράχου πρὸς δυσμάς, ὅπου καὶ ἡ πόλις. Βρίθει δὲ φυσικῶν σπηλαίων ὁ Βράχος, ὧν τινα δεν ἔχουσιν εἰσέτι ἐξερευνηθῆ· τὰ σπουδαιότερα τούτων εἶναι τὸ Genista, ἐν ᾧ εὑρέθησαν ἀπολιθώματα σαρκοβόρων, ὡς Ursus fossilis, Hyena spelaea, αἰλούρων καὶ χαυλιόδους ἐλέφαντος· τὸ τοῦ St. Michael ἐκ πέντε διαμερισμάτων ἀποτελούμενον, μήπω ἐξερευνηθὲν πρεπόντως, διότι τοῦ στομίου του εὑρισκομένου εἰς 1200 πόδας τὸ ἐσωτερικόν του κατέρχεται 800 πόδας ἐν τῷ Βράχῳ, τὸ Leonora, τὸ Victoria ἀνακαλυφθὲν ὑπὸ τοῦ Brome, ἓν τῶν φαντασμαγορικωτέρων ἐν τῷ κόσμῳ διὰ τοὺς ποικιλίαν ὁμοιοτήτων ἐμφανίζοντας σταλακτίτας του, καὶ τὸ τῶν Πιθήκων (Monkeys' cave).

Εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο εὑρίσκεται ἀριθμός τις τῶν μόνων ἐν Εὐρώπῃ εἰς ἀγρίαν κατάστασιν πιθήκων, ὁμοίου εἴδους πρὸς τοὺς ἐπὶ τῆς ἀπέναντι ἀφρικανικῆς ἀκτῆς Σιέρρα Μπουλῶνες ἀπαντῶντας· διὰ τοῦτο δὲ μεγίστην μέριμναν διὰ τὴν διατήρησίν των ἔλαβον οἱ Ἄγγλοι, ἀποκλείσαντες διὰ τοίχου μέγιστον μέρος τῆς περιοχῆς του, ἐντὸς τῆς ὁποίας βόσκουσιν οὗτοι, τρώγοντες τὴν γλυκόρριζαν, τὰ φαραώσυκα καὶ τὴν κάππαριν τῶν βράχων· κατὰ τὸ τέλος δὲ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, ὅταν ἐξηκριβώθη, κατὰ τὴν παράδοσιν, ὅτι πέντε μόνον πίθηκοι εἶχον ἀπομείνει καὶ δὴ πᾶσαι θήλειαι, οἱ Ἄγγλοι ἔφερον ἐκ Μαρόκκου ἀριθμόν τινα ἐπιβητόρων, ἐξ ὧν μόνον εἷς ἠδυνήθη νὰ ζήσῃ ἐπὶ βραχὺ διάστημα, ἀρκετὸν ὅμως ὅπως ἀναπαραχθῇ τὸ γένος.

Ἡ πόλις τοῦ Γιβραλτάρ. Αὕτη ἐκτισμένη εἰς τὴν ΝΔ τοῦ βράχου γωνίαν, καταλαμβάνουσα μόνον τὸ $^{1}/_{9}$ τοῦ ἐμβαδοῦ τῆς ὁριζοντίας του προβολῆς, δὲν εἶναι παλαιά, διότι πᾶσαι σχεδὸν αἱ παλαιαὶ οἰκίαι της κατέρρευσαν κατὰ τοὺς βομβαρδισμοὺς τῆς μεγάλης πολιορκίας. Μικρὸν μόνον μέρος αὐτῆς παρουσιάζει ὁριζόντιον ἔδαφος, ἰδίως ἡ Church Street, κεντρικὴ ξυλόστρωτος ὁδός, ἀποτελοῦσα τὴν κυρίαν ἀρτηρίαν τῆς πόλεως· αἱ πλεῖσται ὅμως στενωποὶ καὶ πάροδοι, καθέτως πρὸς τὴν γραμμὴν τῶν ἐπιθαλασσίων τειχῶν διήκουσαι, εἶναι πολὺ ἀνωφερεῖς. Τὰ μᾶλλον ἐνδιαφέροντα κτίρια εἶναι: τὸ Covent, παλαιὰ μονὴ Φραγκισκανῶν, μεταποιηθεῖσα εἰς διοικητήριον, ἡ μαυριτανικοῦ ρυθμοῦ ἀγγλικανικὴ ἐκκλησία, ἡ βιβλιοθήκη, τὸ χρηματιστήριον, αἱ πύλαι τῶν τειχῶν ἐφ' ὧν τὰ ἐμβλήματα τῆς πόλεως μὲ τὴν ἐπιγραφήν των Montis insignia Calpe καὶ τὸ νεκροταφεῖον τῶν ἐν τῇ ναυμαχίᾳ τοῦ Τραφαλγὰρ πεσόντων (1805). Θαυμάσιον ὅμως εἰ-

Digitized by Google

ναι τὸ πρὸς νότον τῆς πόλεως ἄλσος Ἀλαμέδα, πλησίον τοῦ ὁποίου εὑρίσκονται ὁ ναύσταθμος, αἱ μόνιμοι δεξαμεναί, τὰ συνεργεῖα, τὰ ναυτικὰ καὶ

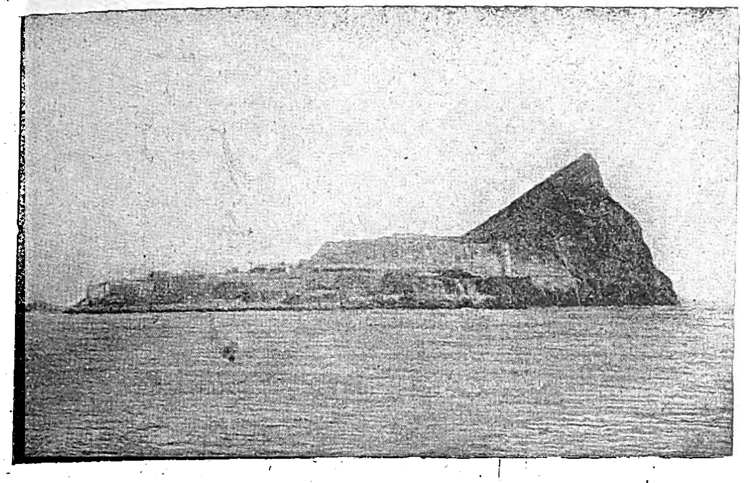

Τὸ Γιβραλτὰρ ὁρώμενον ἀπὸ Ν.Δ. πρὸς Β.Α.

[Δεξιὰ ἡ κορυφὴ Ὀ'χάρα, Ἀριστερὰ τὸ Ἄνδηρον τοῦ Ἀνεμομύλου, ὑπ' αὐτὸ καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς εἰκόνος τὸ Ἄνδηρον τῆς Εὐρώπης, ἀπολῆγον εἰς τὸν φάρον, καὶ κατόπιν οἱ ἀμυντικοὶ στρατῶνες.]

στρατιωτικὰ νοσοκομεῖα καὶ ἄσυλον ψυχοπαθῶν. Ἐκεῖθεν θαυμασία ἁμαξιτὴ ὁδός, παραθέουσα τὴν χερσόνησον ἀπὸ νότον, ἐφ' ἧς τὸ προάστειον *Ρυζία* (Rosia), καὶ ἡ *Μπουόνα Βίστα*, συνοικισμὸς τῶν οἰκογενειῶν τῶν ἀξιωματικῶν.

Οἱ κάτοικοι. Οἱ αὐτόχθονες τοῦ Γιβραλτὰρ κάτοικοι εἶναι μεικτῆς φυλῆς, ἱσπανικῆς, γενουηνσίας καὶ ἰταλικῆς καταγωγῆς, ὑπάρχουν δὲ καὶ ἰσραηλῖται πλούσιοι, ἀποτελοῦντες ἰδίαν παροικίαν καὶ ἔχοντες τέσσαρας συναγωγάς· οἱ παλαιοί, καθ' αὐτὸ Ἱσπανοί, κάτοικοι τοῦ Γιβραλτάρ, ἐγκαταλιπόντες τὰς ἑστίας των ἅμα τῇ καταλήψει τοῦ Βράχου ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, ἔκτισαν τὴν πόλιν *Σὰν Ρόκκο* 10 χιλ. βορείως τοῦ οὐδετέρου ἐδάφους. Τοῦ Γιβραλτὰρ ὅμως ἀποτελοῦντος στρατιωτικὴν πόλιν καὶ ναυτικὴν βάσιν, αἱ ἀγγλικαὶ ἀρχαὶ ἔλαβον πάντα τὰ μέτρα, ὅπως μὴ αὐξηθῇ ὁ πληθυσμὸς τῶν μὴ μαχίμων κατοίκων, ἰδίως δὲ διὰ τὴν συγκέντρωσιν τῶν πτωχῶν τοιούτων ἐκτὸς τῆς πόλεως. Οὕτως ἐφαρμόζουσαι αὐστηρὰ ὑγειονομικὰ μέτρα ἠνάγκασαν τοὺς πτωχοὺς ἐκ τῶν ἰθαγενῶν νὰ ἱδρύσωσιν ἐπὶ τοῦ ἱσπανικοῦ ἐδάφους τὴν Linea de Conception, προάστειον μὲν τοῦ Γιβραλτὰρ θεωρουμένην, πράγματι ὅμως πολυανθρωποτέραν ἐκείνου οὖσαν. Ἐκ τῆς πόλεως δὲ ταύτης στρατὸς ὁλόκληρος ἐργατῶν τοῦ ναυστάθμου εἰσέρχεται κατόπιν αὐστηρᾶς τελωνειακῆς ἐρεύνης εἰς Γιβραλτὸρ τὴν 7ην πρωϊνήν, ἐπανερχόμενος εἰς τὰ ἴδια ἅμα τῷ πρώτῳ μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου κανονιοβολισμῷ, ὁπότε κλείονται αἱ πύλαι τῶν τειχῶν. Παραμονὴ ξένων ἢ καὶ Ἄγγλων ὑπηκόων μὴ μονίμων τῆς πόλεως κατοίκων δὲν ἐπιτρέπεται εἰμὴ διὰ βραχὺ μόνον διάστημα κατόπιν εἰδικῆς ἀδείας τοῦ διοικητοῦ. Ἡ τοπικὴ αὐτοδιοίκησις τύποις μόνον ὑφίσταται, τοῦ διοικητοῦ συγκεντροῦντος πάσας τὰς ἐξουσίας· ἐκδηλοῦται δὲ αὕτη μόνον εἰς τὴν ἐφαρμογὴν ὑγειονομικῶν μέτρων καὶ εἰς τὴν ἐπίβλεψιν διὰ τὴν στερεὰν ἐκτέλεσιν τῶν οἰκοδομῶν. Ὁ πληθυσμὸς τῆς πόλεως ἀνήρχετο τῷ 1924 εἰς 20.640 κατ. Ἡ χερσόνησος τοῦ Γιβραλτὰρ ἐξυπηρετεῖται διὰ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς τῆς Ἀνδαλουσίας, μέσῳ τοῦ σταθμοῦ τῆς Ἀλγεθίρας, πρὸς ὃν τακτικῶς ἐπικοινωνεῖ ὁ λιμὴν τοῦ Γιβραλτὰρ πολλάκις τῆς ἡμέρας ἀτμοπλοϊκῶς.

Αἱ ὀχυρώσεις καὶ ὁ λιμήν. Ὁ βράχος τοῦ Γιβραλτὰρ εἶναι πανταχοῦ κατεσκαμμένος διὰ στοῶν ἀπολῃγουσῶν εἰς τρομερά, διὰ τὸ ὕψος των καὶ τὴν ὁλκὴν τῶν ἐν αὐτοῖς τηλεβόλων, πυροβολεῖα ὧν τὴν ὕπαρξιν οὐδὲν προδίδει. Ὁ λιμήν, καταλαμβάνων ἔκτασιν $1^1/_{10}$ μιλλίου ἀπὸ Β πρὸς Ν, ἀποτελεῖται ἐκ δύο μεγάλων κυματοθραυστῶν ἐχόντων τὰς ῥίζας των εἰς τὰ ἄκρα τῆς πόλεως· ἐκ τούτων ὁ βόρειος, ὃν εἶχον ἀρχίσει κατασκευάζοντες οἱ Ἱσπανοὶ τῷ 1620 καὶ ὅστις ὑπῆρξεν ὁ τόπος τῆς ἀποβάσεως τῶν ἀγημάτων τοῦ ναυάρχου Ρούκ τῷ 1704, ἔχει μῆκος 1000 μέτρων καὶ ἀποτελεῖται ἐκ δύο βραχιόνων, ὧν ὁ ἐσώτερος μετὰ πέντε ἐσωτερικῶν προβλήτων. Ὁ δὲ νότιος, εὐθύγραμμος, διήκων πρὸς ΒΒΔ, ἔχει μῆκος 1300 μέτρων. Τρίτος κυματοθραύστης, μεμονωμένος αὐτός, ἐκτείνεται μεταξὺ τῶν κεφαλῶν τῶν προμνησθέντων, ἀφίνων πρὸς ἑκατέραν αὐτῶν στόμιον 200 περίπου μέτρων. Στόλους ὁλοκλήρους πλευριζομένους εἰς τοὺς κυματοθραύστας δύναται νὰ περιλάβῃ ὁ λιμὴν οὗτος. Πλὴν τούτου ὅμως ὑπάρχουσι καὶ εἰδικαὶ ἐκτὸς τοῦ λιμένος ὑδάτινοι ἐκτάσεις διὰ τὴν ἀγκυροβολίαν τῶν μεγάλων πλοίων· ἐγγὺς αὐτῶν εἶναι ἠγκυροβολημένα, παλαιοί των συνάδελφοι, σκάφη ἐνδόξων δικρότων, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται ὡς γαιανθρακαποθῆκαι πλωταὶ ἰδιωτῶν, τοῦ κράτους ἔχοντος τὰς ἰδικάς του ἐπὶ τοῦ νοτίου κυματοθραύστου καὶ ἐν τῷ λιμένι. Ἡ ἰδιωτικὴ παρακαταθήκη γαιανθράκων φθάνει τοὺς 38000 τόννους, χορηγουμένους εἰς τὰ διερχόμενα πρὸς ἀνθράκευσιν πλοῖα μὲ ταχύτητα ἀνθρακεύσεως 500—1000 τόννων τὴν ἡμέραν. Ὁ μέσος ὅρος τῆς κινήσεως τοῦ λιμένος κατὰ τὴν τελευταίαν πενταετίαν (1920—1925) ἀνῆλθεν εἰς $5^1/_2$ ἑκατομμύρια τόννων.

— [ΙΣΤΟΡ.] Παρ' ἀρχαίοις ὠνομάζετο *Κάλπη* τὸ Γιβραλτάρ, ὅπερ «τῇ περιοχῇ μὲν οὐ μέγα, τῷ δὲ ὕψει μέγα καὶ ὄρθιον, ὥστε πόρρωθεν νησοειδὲς φαίνεσθαι» καὶ τὸ ὁποῖον τινὲς μετὰ τοῦ ἀπέναντί του ὄρους Ἄβολα τῆς Λιβύης ὑπελάμβανον ἀποτελοῦντα τὰς Στήλας (*Στράβ.* 115,46 ἑπ.), θεωροῦντες ὅτι τὸ Γιβραλτὰρ «στήλη βορεία ἐστὶν εἰς κυματῶδες πέλαγος ἀνατείνουσα ἄκραν» (*Σκύμν.* Περιηγ. 190 πρβλ. *Πτολεμ.* Β,δ,6). Ὑπὸ τὴν ἐκρωμαϊσθεῖσαν βραδύτερον ὀνομασίαν του Mons Calpe, ἐξηκολούθησε τὸ Γιβραλτὰρ νὰ εἶναι γνωστὸν μέχρι τῶν τελευταίων ἡμερῶν τοῦ Ἰουλίου τοῦ 711, ὁπότε ἐπεφάνη ὁ νέος ἀνάδοχός του Ταρὴκ-Μπὲν-Σαΐντ, ὅστις, ἡγούμενος δωδεκακισχιλίων Βερβέρων καὶ Ἀράβων, κατέλαβε τὴν ὀχυρὰν αὐτὴν θέσιν. Ταύτης ἤρχισε πρῶτος τὴν ὀχύρωσιν, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τοῦ ὄρους, ὅπερ διὰ τοῦτο ἔλαβε τὸ ὄνομά του *Ζεμπὲλ ἂς Ταρὴκ* (=ὄρος τοῦ Ταρήκ), ὅπερ παρεφθάρη εἰς *Τζιμπραλτάρ*· τὰ ἴχνη δὲ τῆς γενομένης ὀχυρώσεως διακρίνονται εἰσέτι, γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα Moorish walls παρὰ τὴν κορυφὴν τοῦ σηματοτηλεγράφου. Ἔκτοτε ὑπέστη ἐπανειλημμένας πολιορκίας, διὰ τὸ ἐπίζηλον τῆς θέσεως: Τῷ 1309 κατελήφθη κατόπιν πολιορκίας ὑπὸ τοῦ Ἀλόνθο Περρὲθ δὲ Γούσμαν, ὑπὲρ Φερδινάνδου τοῦ Δ' τῆς Καστιλίας, ὅστις, ἵνα προσελκύσῃ αὐτόθι κατοίκους, ὥρισε τοῦτο ὡς ἄσυλον παντὸς κακούργου, ὑποσχεθεὶς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ παντὸς δασμοῦ εἰσαγωγικοῦ ἢ ἐξαγωγικοῦ. Δευτέραν πολιορκίαν ὑπέστη τῷ 1315 ὑπὸ τοῦ Ἰσμαὴλ Μπὲν Φερέζ, ἀκάρπως ὅμως· ἀλλὰ τοῦ στρατηγοῦ Βάσκο Περὲζ ντὶ Μεῦρα ἀφήσαντος νὰ ἐξασθενηθῇ καὶ ἡ ἔμψυχος καὶ ἡ τεχνικὴ ἄμυνα, εὑρέθη ἡ πόλις εἰς τὴν ἀνάγκην (1333) νὰ παραδοθῇ εἰς Μωάμεθ τὸν Δ' μετὰ πεντάμηνον πολιορκίαν, τρίτην αὐτήν. Ἡρωϊκαὶ καὶ ἐπίμονοι ἀπόπειραι τοῦ Ἀλόνθο πρὸς ἀνάκτησιν τῆς χερσονήσου (τετάρτη πολιορκία) ἀπέβησαν ἄκαρποι,

Θυρεὸς τῆς πόλεως τοῦ Γιβραλτάρ.

Digitized by Google

ἀλλ' ἐνθαρρυνθεὶς ἀπὸ τὴν ἐπιτυχῆ δρᾶσίν του ἐν Ἀλγεθίρας (1344), ἀπεπειράθη νέαν κατὰ τοῦ Γιβραλτὰρ προσβολήν· καὶ ἠδυνήθη μὲν νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν χερσόνησον, πλὴν ὁ θάνατός του ἐπελθὼν διαρκούσης τῆς πέμπτης πολιορκίας τῆς πόλεως ἐξεμηδένισε τὰς προηγηθείσας ἐπιτυχίας

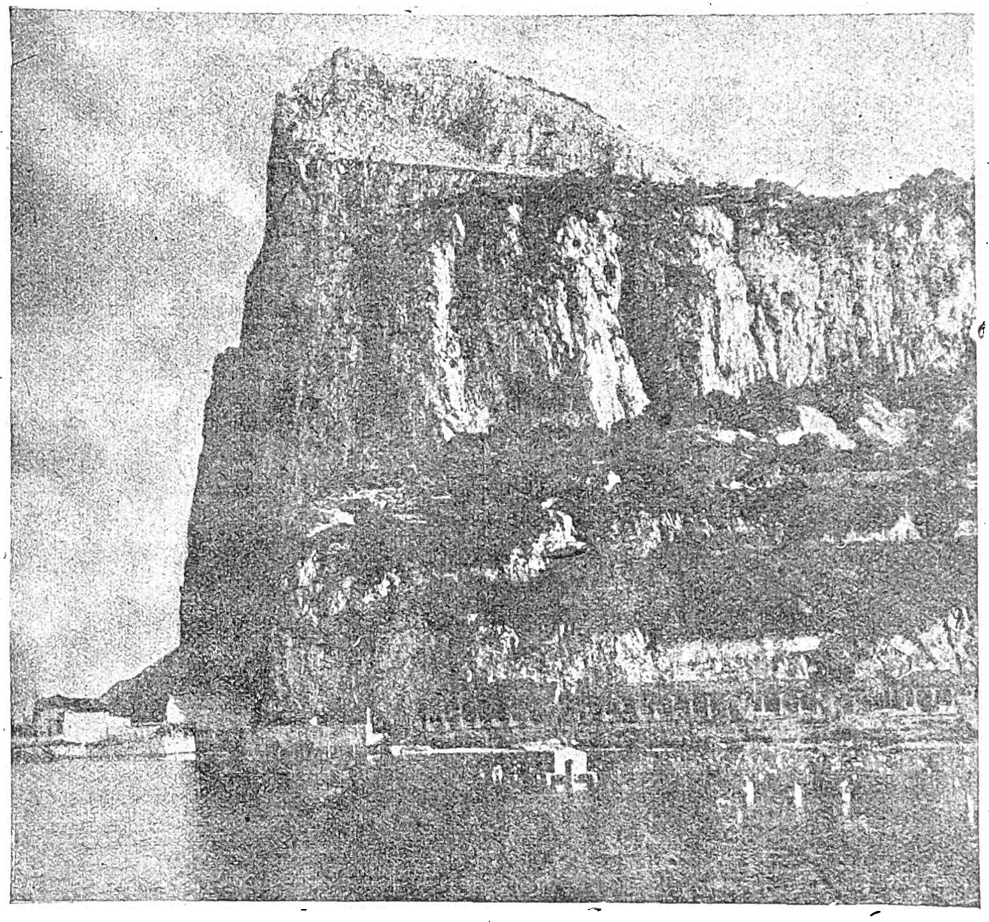

Ὁ βράχος τοῦ Γιβραλτάρ.

(1350). Ἡ ἐπακολουθήσασα ἕκτη πολιορκία εἶχεν ὡς συνέπειαν τὴν μεταφορὰν τῆς ἐπὶ τοῦ Γιβραλτὰρ κυριαρχίας, ἀπὸ τοῦ σουλτάνου τοῦ Μαρόκκου εἰς Γιουσοὺφ τὸν Γ', σουλτᾶνον τῆς Γρενάδας (1411). Ἡ ἑβδόμη πολιορκία, ἀναληφθεῖσα ἐπὶ σκοπῷ ἀνακτήσεως ὑπὸ τῶν Ἰσπανῶν τοῦ Ἐνρίκο δὲ Γούσμαν (1435) ἀπέβη μοιραία διὰ τοὺς πολιορκητάς. Κατὰ τὴν ὀγδόην πολιορκίαν (1462) αἱ πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις τοῦ Ἀλόνθο δὲ Ἄρκος ἐστέφθησαν ὑπὸ ἐπιτυχίας καὶ ὁ βράχος τοῦ Γιβραλτὰρ περιῆλθεν ἅπαξ ἔτι εἰς τὴν κατοχὴν τῶν Χριστιανῶν. Ὁ μεγαλεπήβολος ὅμως ὅσον καὶ ἀνδρεῖος δοὺξ τῆς Μεδίνα Σιδώνια, ὅστις εἶχεν ἐνεργῶς βοηθήσει τὴν κατάληψιν ταύτην, ἠδημόνει νὰ καταλάβῃ τὸ φρούριον δι' ἴδιον αὐτοῦ λογαριασμόν· ἐπειδὴ δὲ Ἐρρῖκος ὁ Δ' ἠθέλησε διὰ διαπραγματεύσεων νὰ προστατεύσῃ τὴν ἐπὶ τοῦ φρουρίου κυριαρχίαν τοῦ στέμματος, ὁ δοὺξ ἔκρινε σκοπιμώτερον νὰ ὑποστηρίξῃ τὰς φιλοδόξους ἀπαιτήσεις του ἐνόπλως (ἐνάτη πολιορκία), τοῦ βασιλέως ἀναγκασθέντος νὰ ὑποκύψῃ, δι' ἀναγνωρίσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ δουκὸς ὡς ἰσοβίου διοικητοῦ τοῦ Γιβραλτὰρ μετὰ πλήρων δικαιωμάτων διαδοχῆς. Τῷ 1492 μάλιστα, ὁ Φερδινάδος καὶ ἡ Ἰσαβέλλα ἠναγκάσθησαν νὰ ὀνομάσωσι τὸν δεύτερον δοῦκα «μαρκήσιον τοῦ Γιβραλτάρ», νὰ ἀναγνωρίσωσι δὲ ὡς τοιοῦτον καὶ τὸν τρίτον δοῦκα Δὸν Χουάν, ὃν ἐν τούτοις πολὺ δυσαρέστως ἔβλεπον ἀναλαβόντα τὴν διοίκησιν τοῦ φρουρίου. Αἱ παρασκηνιακαὶ ὅμως τῆς αὐλῆς προσπάθειαι ἐπέτυχον, τοῦ Γιβραλτὰρ περιελθόντος τῷ 1502 εἰς τὴν ἀνεπιφύλακτον κυριαρχίαν τοῦ στέμματος· πείσμων δὲ ἀπόπειρα τοῦ Δὸν Χουάν, ὅπως ἀνακτήσῃ τὰ προνόμιά του, οὐδὲν ἄλλο ἀποτέλεσμα εἶχον ἢ τὴν αὔξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πολιορκιῶν εἰς δέκα. Τῷ 1540 τὸ Γιβραλτὰρ ἠμύνθη κατὰ τῆς πιεστικῆς (ἑνδεκάτης) πολιορκίας τῶν Βερβέρων καταδρομέων, ἀποπειραθέντων τὴν ἀνακατάληψιν τοῦ Βράχου, ἀλλ' ἀποκρουσθέντων ὑπὸ τῶν Ἰσπανῶν, οἵτινες ὑπέστησαν μεγίστας φθοράς· αἱ θυσίαι ὅμως αὗται ἐφείλκυσαν τὴν προσοχὴν τῶν Ἰσπανῶν ἐπὶ τῆς ἀνάγκης συστηματικῆς ὀχυρώσεως, ἥτις ἐπέτυχε τόσον, χάρις εἰς τὸν σχεδιάσαντα αὐτὴν Ἄγγλον Ντάνιελ Σπὲκλ (1536—1589), ὥστε ἔκτοτε νὰ θεωρῆται παγκοίνως τὸ Γιβραλτὰρ ὡς ἀπόρθητον. Παρὰ τὴν φήμην του ταύτην, ἐν τούτοις κατὰ τὴν δωδεκάτην πολιορκίαν ὑπέκυψε (24 Ἰουλίου 1704), κατόπιν τριημέρου βομβαρδισμοῦ, ἀποτόκου τοῦ πολέμου περὶ ἱσπανικῆς διαδοχῆς, εἰς τὰς ἡνωμένας ἀγγλοολλανδικὰς ναυτικὰς δυνάμεις. Καὶ ἡ μὲν ἅλωσις τοῦ Βράχου ἐγένετο ὑπὲρ Καρόλου τοῦ ἀρχιδουκὸς τῆς Αὐστρίας, ἀλλ' ὁ Ἄγγλος ναύαρχος *Ρούκ* (sir *George Rook*) θεωρήσας σκοπιμώτερον διὰ τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος του νὰ μὴ συμφωνήσῃ πρὸς τὸν Ὁλλανδὸν συνάδελφόν του κατέλαβεν ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας καὶ ὑπὸ ἰδίαν του εὐθύνην τὸν Βράχον ὑπὲρ τῆς βασιλίσσης του Ἄννης, ὑψώσας τὴν ἀγγλικὴν σημαίαν εἰς τὰς κορυφάς του. Ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις δὲν εὗρε, φαίνεται, ἐπαρκεῖς λόγους ὅπως ἀκυρώσῃ τὴν κατάληψιν ταύτην, τοὐναντίον δὲ τὴν ἐπεκύρωσε καὶ ἐπισήμως. Ἔκτοτε χρονολογεῖται ἡ ἔξοδος τῶν Ἰσπανῶν κατοίκων τοῦ Γιβραλτάρ, προτιμησάντων τὴν ἐγκατάλειψιν τῶν ἑστιῶν των τῆς ἀγγλικῆς κατοχῆς. Οἱ Ἰσπανοὶ καταρτίσαντες στρατὸν ἰσχυρὸν ὑποστηριζόμενον ὑπὸ γαλλικοῦ τοιούτου ἐπεχείρησαν νέαν πολιορκίαν, τὴν δεκάτην τρίτην, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ στρατηγοῦ Villadarias τὸν Ὀκτώβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1704. Ἡ ἐνεργητικότης ὅμως τοῦ στρατηγοῦ καὶ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ

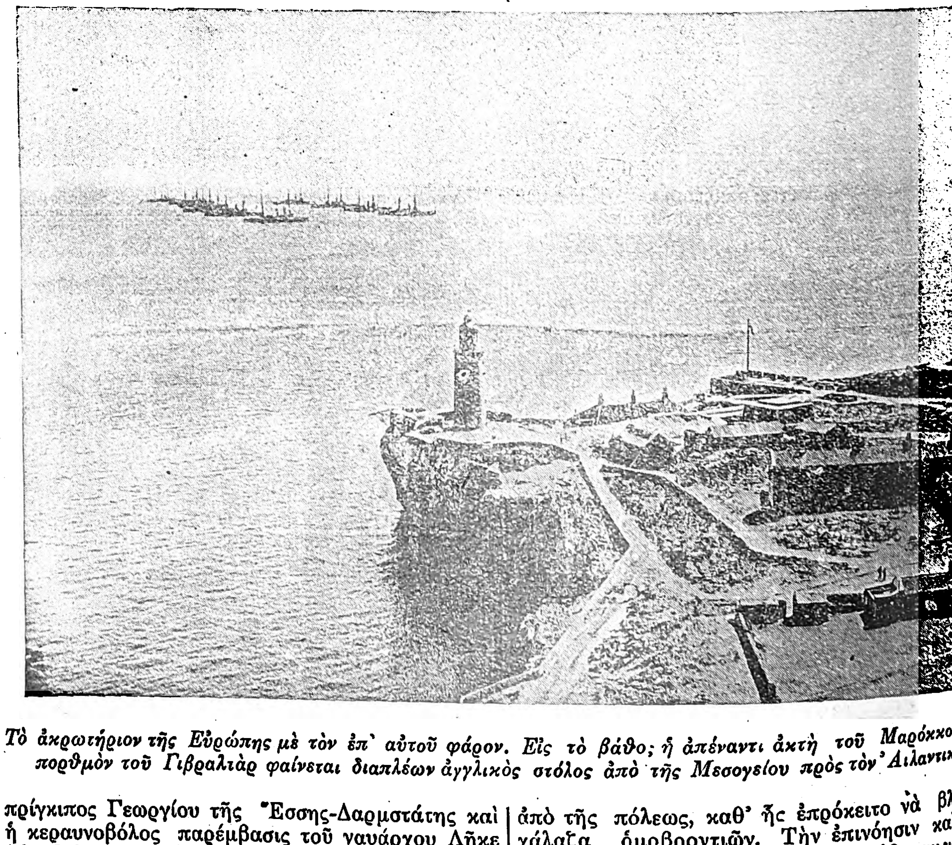

Τὸ ἀκρωτήριον τῆς Εὐρώπης μὲ τὸν ἐπ' αὐτοῦ φάρον. Εἰς τὸ βάθο; ἡ ἀπέναντι ἀκτὴ τοῦ Μαρόκκου. Τὸν πορθμὸν τοῦ Γιβραλτὰρ φαίνεται διαπλέων ἀγγλικὸς στόλος ἀπὸ τῆς Μεσογείου πρὸς τὸν Ἀτλαντικόν.

πρίγκιπος Γεωργίου τῆς Ἔσσης-Δαρμστάτης καὶ ἡ κεραυνοβόλος παρέμβασις τοῦ ναυάρχου Λῆκε (sir *John Leake*) ἐξουδετέρωσαν τὰς σφοδρὰς τῶν πολιορκητῶν ἐνεργείας, δι' ὃ καὶ οἱ σύμμαχοι ἀντικατέστησαν τὸν Ἰσπανὸν ἀρχηγὸν διὰ τοῦ Γάλλου στρατάρχου Τεσσέ, ὅστις οὐ μόνον οὐδὲν περισσότερον τοῦ προκατόχου του ἠδυνήθη νὰ ἐπιτύχῃ, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν πολιορκίαν ἠναγκάσθη νὰ λύσῃ (Ἀπρίλιος 1705). Ἡ ἐπακολουθήσασα εἰκοσαετία διέρρευσε μὲ ἀκάρπους διαπραγματεύσεις πρὸς εἰρηνικὴν ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ἀπόδοσιν τοῦ Γιβραλτὰρ εἰς τοὺς Ἰσπανούς. Οἱ τελευταῖοι ἀπετόλμησαν ἔνοπλον πραξικόπημα, προληφθὲν χάρις εἰς τὴν διορατικότητα καὶ τὴν ἔγκαιρον παρέμβασιν τοῦ διοικητοῦ τῆς Μινόρκας συνταγματάρχου Καίην, ὅστις ἀπέστειλεν ἐνισχύσεις εἰς ἄνδρας καὶ ἐφόδια κατὰ τὴν κρισιμωτέραν στιγμὴν τοῦ διὰ δεκάτην τετάρτην φορὰν πολιορκηθέντος φρουρίου. Τῷ 1726 οἱ Ἰσπανοὶ ἐπεχείρησαν νέαν πολιορκίαν, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ κόμιτος Λὰς Τόρρες. Εὗρον ὅμως τὸ φρούριον κατὰ πολὺ ἐνισχυμένον ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, ὡς ἐκ τούτου δὲ ἠναγκάσθησαν νὰ λύσουν τὴν πολιορκίαν, ἀφοῦ συνῆψαν ἀνακωχήν. Πᾶσαι ὅμως αἱ πολιορκίαι αὗται, παρὰ τὴν σοβαρότητά των, ὠχριοῦν ἀπέναντι τῆς δεκάτης ἕκτης.

Τὴν 7 Ἰουλίου 1779 ὁ διοικητὴς τοῦ Γιβραλτὰρ Ἔλλιοτ ἐπληροφορεῖτο ἐξ Ἀγγλίας ὅτι ἡ Ἰσπανία, ἐπωφελουμένη τοῦ πολέμου τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀνεξαρτησίας, ἔκρινεν εὔθετον τὴν στιγμὴν πρὸς ἀνάκτησιν τοῦ Γιβραλτὰρ καὶ ὅτι εἶχεν ἀρχίσει ἤδη ἐχθροπραξίας πρὶν ἀκόμη κηρυχθῇ ὁ πόλεμος. Ὁ Ἔλλιοτ, δι' ἀσυνήθους δραστηριότητος ἠδυνήθη νὰ ἐφοδιάσῃ εἰς τροφὰς τὸ Γιβραλτάρ, προβλέπων ὅτι οἱ πολιορκηταὶ θὰ ἐπεδίωκον νὰ καταποιήσωσι προηγουμένως τοὺς ἀντιπάλους των διὰ τῆς πείνης. Ἡ ἄφιξις τοῦ ὑπὸ τὸν Ἄγγλον ναύαρχον Darby στόλου, πρὸς νέον ἀνεφοδιασμόν, ἀπεκάλυψεν (Ἀπρίλιος 1781) αἰφνιδίως τὸ μέγεθος τῶν ἱσπανικῶν πολιορκητικῶν προπαρασκευῶν, ἀπὸ τὸ πῦρ τὸ ὁποῖον ἤνοιξαν κατὰ τοῦ Βράχου καὶ τὸ ὁποῖον ἐπήνεγκε βλάβας μὲν εἰς τὸν στόλον, μεγίστας δὲ καταστροφὰς εἰς τὰ τείχη, τὰ στρατιωτικὰ κτίρια καὶ τὴν πόλιν. Πλεῖστα δὲ κρούσματα ἀνυποταγῆς ἐσημειώθησαν μεταξὺ τῆς φρουρᾶς, ἅτινα ὁ Ἔλλιοτ κατέστειλε διὰ μέτρων ἀγρίας αὐστηρότητος.

Τῷ 1782 ἐπετεύχθησαν δύο ἐπινοήσεις, αἱ ὁποῖαι αὐτοσχεδιάσθησαν ὑπὸ τῶν ἀντιμαχομένων διὰ προχείρων μέσων. Οἱ μὲν Ἄγγλοι κατεσκεύασαν εἰδικὸν κιλλίβαντα ἐπὶ ἅρματος, ἐπιτρέποντα μεγάλην γωνίαν βολῆς, δίδουσαν βεληνεκὲς μέχρι 1.500 γυαρδῶν, ὡς καὶ σφαίρας ἃς ἐρυθροπύρουν πρὸ τῆς βολῆς καὶ αἱ ὁποῖαι ἔπρωτο νὰ καταστῶσι περιώνυμοι. Οἱ δὲ Ἰσπανοί, ὧν τὴν διεύθυνσιν ἀνέλαβεν ὁ Γάλλος δοὺξ τοῦ Γκριγιών, κατεσκεύασαν τὰ πρῶτα πλωτὰ πυροβολεῖα, ἐπενδύοντες σκάφη διὰ σανίδων εἰς πάχος 6—7 ποδῶν καὶ ταύτας διὰ σιδηρελάσματος, τόσον κατὰ τὰ πλευρὰ ὅσον καὶ κατὰ τὸ κατάστρωμα, ἵνα τὰ καταστήσωσιν ἀδιαπέραστα ἀπὸ τῶν βομβῶν, ἀλλὰ καὶ περιζωννύοντες αὐτὰ διὰ φελλοῦ καὶ δερματίνων ἀσκῶν ὅπως μειώσωσι τὴν ἀπὸ τῶν προσθέτων βαρῶν μείωσιν τῆς πλευστότητός των· τὰ οὕτω μεταποιημένα σκάφη προωρίζοντο δι' ἀγκυροβολίαν εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας βολῆς πυροβόλου ἀπὸ τῆς πόλεως, καθ' ἧς ἐπρόκειτο νὰ βληθῶσι χάλαζα ὁμοβροντιῶν. Τὴν ἐπινόησιν καὶ τοὺς σκοποὺς τῶν ἀντιπάλων των ἠδυνήθησαν νὰ πληροφορηθῶσιν οἱ Ἄγγλοι, ἐπιτυχόντες νὰ κρατήσωσιν ἀπολύτως μυστικὴν τὴν ἰδικήν των. Ἡ μεγάλη αὕτη ἐπίθεσις τῶν Ἰσπανῶν ἤρχισεν ἐκδη-

Digitized by Google

λουμένη ἀπὸ τῶν μέσων Ἰουλίου, τὴν 13 δὲ Σεπτεμβρίου τὰ πλωτὰ πυροβολεῖα ἐλάμβανον βαθμηδὸν τὰς θέσεις των, τῶν Ἄγγλων βαλλόντων

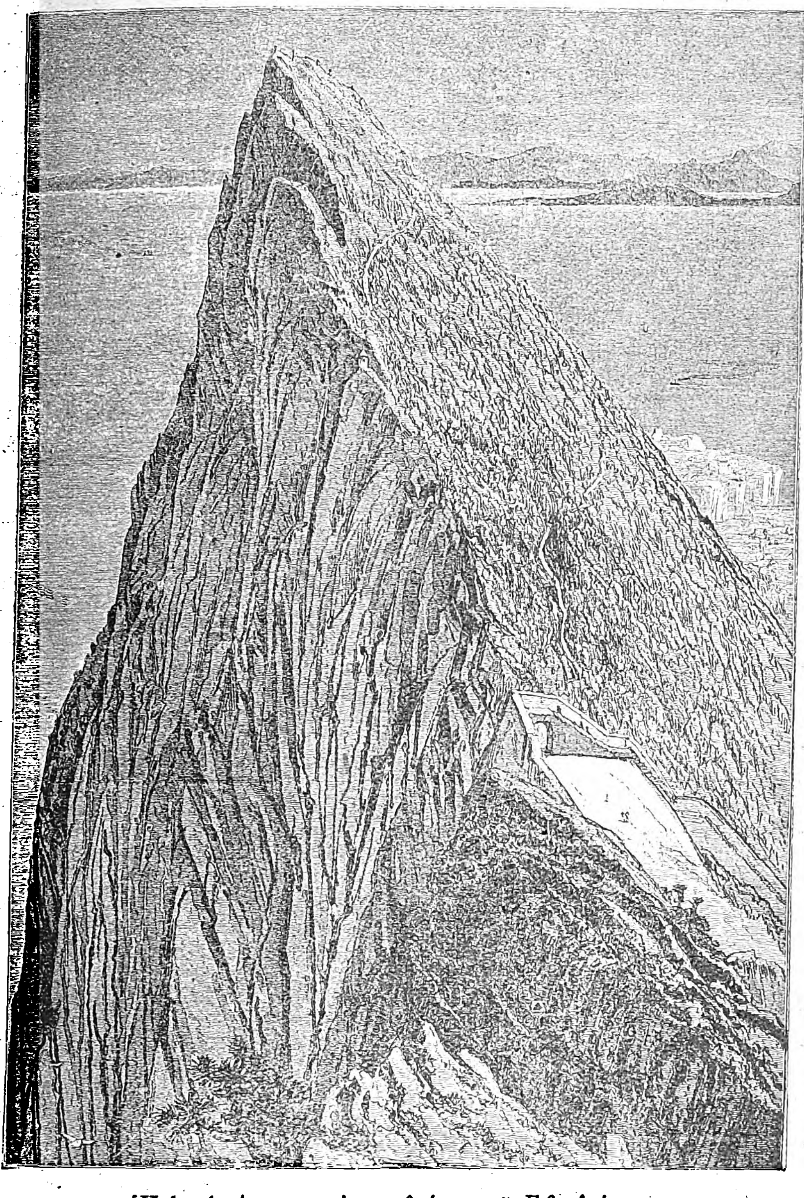

Ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ τοῦ βράχου τοῦ Γιβραλτάρ.

κατ' αὐτῶν τὰς συνήθεις των σφαίρας, αἵτινες ἀπεδείχθησαν ἀβλαβέσταται κατὰ τῶν παχέων τειχῶν των· ὅταν ὅμως ἡ ἀγκυροβολία τῶν πυροβολείων εἶχε περατωθῆ καὶ ἡ ἄπαρσίς των ὑπὸ τὸ πῦρ καθίστατο πλέον ἀδύνατος, ἤρχισαν οἱ Ἄγγλοι βάλλοντες τὰς ἐρυθροπυρωμένας σφαίρας των, μεταδιδούσας τὸ πῦρ ὑπὸ τὴν κατάπληξιν τῶν Ἱσπανῶν, ἀγνοούντων τὴν αἰτίαν τῶν πυρκαϊῶν· μολονότι δὲ μόνον 100 τοιαῦτα πυροβόλα διέθετον οἱ Ἄγγλοι, ἠδυνήθησαν αὐθημερὸν νὰ ἐκμηδενίσωσι διὰ τῶν σφαιρῶν των τὰ ἱσπανικὰ σχέδια. Τὴν 6 Φεβρουαρίου 1783 ὁ δοὺξ τοῦ Γκριγιὼν εἰδοποίει τὸν Ἔλλιοτ περὶ τῆς ὑπογραφῆς προσωρινῆς ἀνακωχῆς. Ἡ Ἀγγλία εὐγνωμονοῦσα ὠνόμαζε μετ' ὀλίγον τὸν Ἔλλιοτ δοῦκα τοῦ Χέθφηλδ. Ἔκτοτε μία καὶ μόνη ἀπόπειρα κατὰ τοῦ Γιβραλτὰρ μελετηθεῖσα ὑπὸ τῶν Γάλλων καὶ τῶν Ἱσπανῶν κατεπνίγη ὑπὸ τοῦ ναυάρχου Τζαίημς Σωμαρέζ, κατὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Ἀλγεθίρας (βλ. λ.).

Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

—[ΔΙΕΘΝ. ΔΙΚ.] Κατὰ Μάρτιον τοῦ 1780 ἡ Ἱσπανία, ἥτις, μετὰ τῆς Γαλλίας, εἶχε πρὸ ἔτους ἀποκλείσει ἀπὸ θαλάσσης τὸ Γιβραλτάρ, ἐξέδωκε κανονισμὸν τῆς διὰ τῶν στενῶν ναυσιπλοΐας, καθ' ὃν τὰ δι' αὐτῶν διερχόμενα ξένα ἐμπορικὰ πλοῖα θὰ ἔδει νὰ πλέωσι πρὸς τὸ μέρος τῶν ἀφρικανικῶν ἀκτῶν, καὶ δὴ ν' ἀναμένωσιν ὅπως διὰ τὴν διέλευσίν των ταύτην συνοδευθῶσιν ὑπὸ πολεμικῶν πλοίων, ὁσάκις ταῦτα θὰ ἐθεώρουν τοῦτο πρέπον. Τὰ μὴ συμμορφούμενα πρὸς τὸν ἐκδοθέντα κανονισμὸν πλοῖα θὰ ἠδύναντο νὰ συλληφθῶσι καὶ δημευθῶσι. Τὸ μέτρον ἦτο ἀναμφιβόλως αὐθαίρετον, διότι ἡ διὰ τῶν στενῶν τοῦ Γιβραλτὰρ δίοδος πλοίων ἦτο ἀπολύτως ἐλευθέρα, μὴ ὑποκειμένη εἰς περιοριστικὰς διατάξεις. Ἔκτοτε μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων δὲν ἀπεπειράθη ἡ Ἱσπανία νὰ ἐπανακτήσῃ βίᾳ τὸ Γιβραλτάρ, οὔτε ἄλλως τε ἔλαβον χώραν περὶ αὐτὸ ἄλλα ἐνδιαφέροντα γεγονότα. Οὐχ ἧττον εἰς τὸ κράτος τοῦτο ὑπόκεινται νῦν ζῶναί τινες τοῦ ἀπέναντι Μαρόκκου δυνάμει τῶν ἄρθρων 2 καὶ 3 τῆς ἀπὸ 3 Ὀκτωβρίου 1904 μυστικῆς συμφωνίας μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἱσπανίας. Τὸ 3 ἄρθρον μάλιστα καθορίζει, ὅτι ἐπὶ μίαν δεκαπενταετίαν ἡ Ἱσπανία δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ δράσῃ ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῆς ζώνῃ ἄνευ προηγουμένης συμφωνίας μετὰ τῆς Γαλλίας, ἡ τελευταία δ' αὕτη θὰ ἠδύνατο ἐν τούτοις νὰ δράσῃ ἐν τῇ ἱσπανικῇ ζώνῃ εἰδοποιοῦσα ἁπλῶς περὶ τούτου τὴν κυβέρνησιν τῆς Μαδρίτης.

Μετὰ τὴν παρέλευσιν τῆς καθορισθείσης δεκαπενταετίας, ἡ Ἱσπανία θὰ ἠδύνατο νὰ δράσῃ ἐλευθέρως πλέον ἐν τῇ ἱσπανικῇ ζώνῃ, ἡ δὲ Γαλλία μόνον τῇ συγκαταθέσει τῆς Ἱσπανίας. Ἡ Ἱσπανία ὅμως ἔχει ρητῶς ἀναλάβει τὴν διεθνῆ ὑποχρέωσιν νὰ μὴ ὀχυρώσῃ ὡρισμένον τμῆμα τῆς μαροκκινῆς ἀκτῆς τῶν στενῶν τοῦ Γιβραλτάρ, ἀνῆκον εἰς τὴν ἱσπανικὴν ζώνην ἐπιρροῆς. Κατὰ τὸ 8ον ἄρθρον τῆς ἀπὸ 8 Ἀπριλίου 1904 Διακηρύξεως τῆς συνομολογηθείσης μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας ἐν σχέσει πρὸς τὸ Μαρόκκον, αἱ δύο αὗται δυνάμεις, διὰ νὰ ἐξασφαλίσωσι τὴν πλήρη ἐλευθερίαν τῆς ναυσιπλοΐας διὰ τῶν στενῶν τοῦ Γιβραλτάρ, συνεφώνησαν ὅπως μὴ ἐπιτρέψωσι τὴν ἀνέγερσιν ὀχυρωμάτων ἢ οἱωνδήποτε ἄλλων στρατιωτικῶν ἔργων ἐπὶ τοῦ τμήματος τῆς μαροκκινῆς ἀκτῆς, τὸ ὁποῖον ἐκτείνεται ἀπὸ τῆς Μελίλλας μέχρι τῶν ὑψωμάτων, ἅτινα δεσπόζουσι τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Σεμπού. Ἡ Ἱσπανία προσεχώρησεν εἰς τὴν ἀνωτέρω ἀγγλογαλλικὴν συμφωνίαν διὰ Διακηρύξεως ἀπὸ 3 Ὀκτωβρίου 1904 ὡς καὶ διὰ τῆς ὑπὸ ἰδίαν χρονολογίαν μυστικῆς συμφωνίας, τὴν ὁποίαν συνῆψε μετὰ τῆς Γαλλίας (ἄρθρ. 1 καὶ 4). Σημειωτέον ὅτι διὰ τῆς συμφωνίας, τὴν ὁποίαν συνωμολόγησαν τὴν 16 Μαΐου 1907 ἡ Γαλλία, Ἀγγλία καὶ Ἱσπανία, ἀναφορικῶς πρὸς τὰ στενὰ τοῦ Γιβραλτὰρ καὶ τὸ Μαρόκκον ἐν γένει, αἱ τρεῖς αὗται χῶραι ἀνελάμβανον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ διατηρήσωσι τὸ ὡς ἄνω ὑφιστάμενον καθεστώς, ἂν δὲ τυχὸν παρουσιάζοντο περιστάσεις, αἵτινες θὰ μετέβαλλον τὸ καθεστὼς τοῦτο, τότε ἕκαστον ἐκ τῶν συμβληθέντων μερῶν θὰ ἤρχετο εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῶν δύο ἑτέρων, ὅπως οὕτως ἐπέλθῃ συνεννόησις ἐπὶ τῶν ἀπὸ κοινοῦ ληφθησομένων μέτρων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Sayer*, The history of Gibraltar (1862).— *Mann*, A history of Gibraltar (1870).— *Deloncle*, Statut international du Maroc (1912).

Δ. ΔΡΟΣΟΣ

—**Γιβραλτὰρ κόλπος** (Gibraltar bay) *[Γεωγρ.]*. Κολπίζων ὅρμος, ἀναπεπταμένος πρὸς νότον, σχηματιζόμενος ὑπὸ τῆς ἱσπανικῆς ἀκτῆς τῆς Ἀλγεθίρας πρὸς δυσμὰς καὶ τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς χερσονήσου τοῦ Γιβραλτὰρ (βλ. λ.) πρὸς ἀνατολάς, ἔχων δὲ ΒΑ μὲν κέρας τὸ ἀκρωτήριον τῆς *Εὐρώπης* τοῦ Γιβραλτάρ, ΝΔ δὲ τὸ ἀκρωτήριον *Καρνέρο* (Carnero, πλάτ. 36°04' 30" Β, μῆκ. 5°25' 50" Δυτ., χάρτ. ἀγγλ. 142: Gibraltar Strait). Τὸ εὖρός του μεταξὺ τῶν κεράτων εἶναι 4 $^{1}/_{8}$ μιλ., ἡ εἴσδυσίς του 5 μιλ., τὰ δὲ βάθη του 235 ὀργ. εἰς τὸ μέσον τοῦ εὔρους τοῦ στομίου του, βαθμηδὸν ἐλαττούμενα πρὸς τὰς ἀκτάς. Ἐν αὐτῷ οἱ ὅρμοι *Χετάρες* (ΝΔ: Getares), Ἀλγεθίρας (βλ. λ.), ἐκβολαὶ *Παλμῶνες* (ΒΔ), *Ροκαδίλλιο* πρὸς Β, καὶ Λιμὴν *Γιβραλτὰρ* (ΝΑ). Δύο μίλλια ἔνδον τῆς βορείου ἀκτῆς του τὰ κράσπεδα τῆς ὀροσειρᾶς Σιέρρα Καρμπονέρα.

Σ. Ε. Λ.

—**Γιβραλτὰρ πορθμὸς** (Strait of Gibraltar) *[Γεωγρ.]*. Αἱ *Στῆλαι Ἡρακλέους* τῶν ἀρχαίων, τὸ *Στραῖτο τῆς Τζιμπιλτέρας* (ἢ τῆς *Τζιμπεράλτας*) τῶν ναυτικῶν μας, τὸ *Μπὰμπ-ἐζ-Ζακὰκ* τῶν Ἀράβων, ἡ *Γκὰτ* (Gut) τῶν Ἄγγλων τὸ τμῆμα τῆς θαλάσσης τὸ ἑνοῦν τὴν Μεσόγειον πρὸς τὸν Ἀτλαντικόν, καὶ τὸ ὁριζόμενον πρὸς βορρᾶν μὲν ὑπὸ τῆς ἱσπανικῆς ἀκτῆς τῆς περιλαμβανομένης μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων *Τραφαλγκὰρ* (ΒΔ κέρας τοῦ στενοῦ) καὶ *Εὐρώπης* (ΒΑ κέρας), πρὸς νότον δὲ ὑπὸ τῆς μαροκκινῆς ἀκτῆς τῆς περιλαμβανομένης μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Σπαρτὲλ (ΝΔ κέρας) καὶ Ἄλμινα (ΝΑ κέρας). Οὕτω τὸ μὲν μῆκος τοῦ στενοῦ, περίπου ἐξ Α πρὸς Δ διῆκον, εἶναι 32 μιλ., κατὰ τὸν ἄξονα τοῦ ἀμφιγείου λογιζόμενον, τὸ δὲ εὖρος ποικίλον: 24 μιλ. μεταξὺ Τραφαλγκὰρ καὶ Σπαρτέλ, 12 $^{1}/_{2}$ μιλ. μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἄλμινα, 9 $^{1}/_{2}$ μεταξὺ Ταρίφα καὶ Ἀλκαζὰρ καὶ ἡ μεγίστη στενότης του 7 $^{1}/_{2}$ μιλ. μεταξὺ τῶν ἄκρων Κανάλες καὶ Θιρὲς (Cires). Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς, καὶ ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς, τὸ ἀκρωτήριον Τραφαλγκὰρ (ἀρχ. Ἡραῖον: πλάτ. 36° 10'50" Β, μῆκ. 6° 02' 10" Δυτ., χάρτ. ἀγγλ. 142: Strait of Gibraltar), Πλάτα, Καμαρινάλ, Ταρίφα, Κανάλες, Καρνέρο, Γιούρωπα (Εὐρώπης) καὶ οἱ ὅρμοι Βαρβάτο (ἀρχ. Βαισίππω), Ζααρά, Βολονία (ἀρχ. Βελών), Τόνο (Tonho) καὶ ὁ *κόλπος* Γιβραλτὰρ (βλ. λ.) μετὰ τῶν ὅρμων του· ἐπὶ δὲ τῆς ἀφρικανικῆς ἀκτῆς, καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν, τὰ ἀκρωτήρια Σπαρτὲλ (Spartel, ἀρχ. Ἀμπελουσιάς: πλάτ. 35° 47' 00" Β, μῆκ. 5° 55' 50" Ἀν.) Μαλαβάτα, Ἐλ-Βοάσσα, Ἀλκαζάρ, Θίρες (Cires), Λεόνα καὶ Ἄλ-

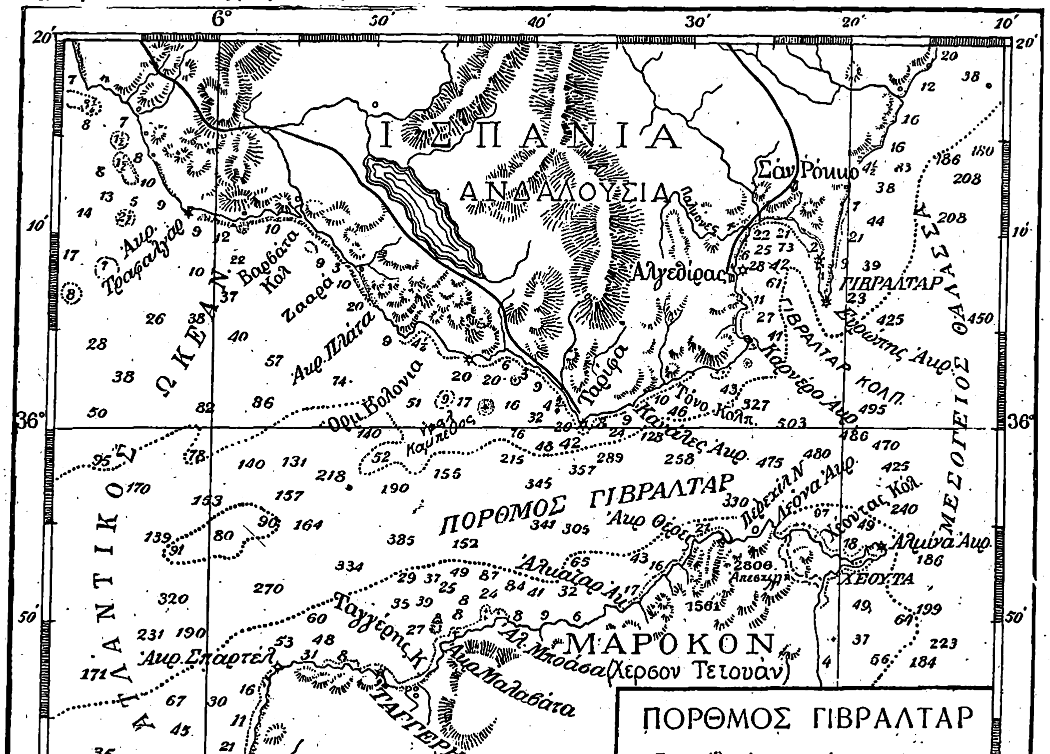

Digitized by Google

μινα τῆς Χέουτα ἡ χερσόνησος· ὅρμοι δὲ ὁ τῆς Ταγγέρης (ἀρχ. Τίγγις), ὁ τῆς Περεχὶλ (Peregil) ἀπὸ φερωνύμου νησίου, ὅπερ ταυτίζουσι πρὸς τὴν νῆσον τῆς Καλυψοῦς, καὶ ὁ τῆς Χέουτα (Ceuta). Τὰ κυριαρχοῦντα ρεύματα βαίνουσιν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ἀπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ πρὸς τὴν Μεσόγειον· ὑπαρχούσης ὅμως *βυθίου κυκλοφορίας*, ἐκδηλοῦται, καὶ δὴ ἐντατικώτερο· ρεῦμα κατ' ἀντίστροφον φοράν. Τὸ φαινόμενον τῆς παλιρροίας, ἔκδηλον ὄν, παρουσιάζει διαφόρους κατὰ τόπους ἀποσταθμίσεις. Εἰς τὴν Ταρίφα τὸ ὕψος τῆς πλήμης κατὰ μὲν τὰς συζυγίας εἶναι 6 ποδῶν, κατὰ δὲ τοὺς τετραγωνισμοὺς $3^1/_2$. Εἰς τὴν Ταγγέρην $8^1/_2$ ποδ. (συζυγ.) καὶ 5 ποδ. (τετρ.). Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

—**Γιβραλτὰρ *Μικρὸν*** (The «Petit Gibraltar»). Ὀνομασία ἣν εἶχον δώσει οἱ Ἄγγλοι εἰς ἰσχυρὸν *περιβολο πυροβολεῖον*, ἀνεγερθὲν ὑπ' αὐτῶν εἰς Τουλῶν καὶ ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Καϊρὸ (Cairo), ὅταν μετὰ τῶν Ἰσπανῶν εἶχον καταλάβει τὸν ἀχανῆ αὐτὸν λιμένα (1793) ὡς σύμμαχοι τῶν βασιλοφρόνων Γάλλων. Τὴν ἀνάγκην τῆς καταλήψεως τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου καὶ τῆς ὀχυρώσεως αὐτοῦ πρὸς ἐπανάκτησιν τῆς Τουλῶνος, ἐντόνως εἶχεν ὑποδείξει ὁ τότε ἀρχίζων τὸ στάδιόν του Βοναπάρτης πρὸς τὸν στρατηγὸν Καρτὼ (Cartau), ὅστις ὅμως, ἐπηρεαζόμενος ἀπὸ τὰ τότε αὐτοσχέδια γαλλικὰ ἐπιτελεῖα, ἀπεφάσισεν ἐν τέλει νὰ ἐκτελέσῃ τὴν συμβουλὴν τοῦ νεαροῦ πυροβολιστοῦ, πλὴν διὰ μόνον 400 ἀνδρῶν, οὓς σαρώσαντες, διὰ τετρακισχιλίων ἰδικῶν των οἱ Ἄγγλοι, ἀνήγειραν αὐτοὶ τὸ δεσπόζον τοῦ λιμένος ὀχυρωματικὸν ἔργον. Τοῦ διαδεχθέντος ἐν τῇ ἀρχηγίᾳ τὸν Καρτώ, στρατιωτικοῦ ἰατροῦ Dappet, ἀποδειχθέντος κατωτέρου τοῦ προκατόχου του, τοῦ δὲ ἐπιτρόπου τοῦ λαοῦ Γασπαρὶν (Gasparin) λαβόντος γνῶσιν τῶν σχεδίων τοῦ Βοναπάρτου καὶ ἐνστερνισθέντος αὐτά, ἀπεστάλη ἀρχηγὸς τοῦ ἐν Τουλῶν γαλλικοῦ στρατοῦ ὁ Ντυγκομιὲ (Dugomier), ὅστις ἀφῆκεν εἰς τὸν Βοναπάρτην πλήρη ἐλευθερίαν ἐνεργείας, ἀνεγείραντα τότε ἐν πάσῃ μυστικότητι μικρὸν πυροβολεῖον, εἰς ἀπόστασιν 120 ὀργ. ἀπὸ τοῦ Μικροῦ Γιβραλτάρ, ὄπισθεν πυκνοῦ ἐλαιῶνος. Ἡ θέσις τῶν συμμάχων προεβλέπετο κρίσιμος καὶ ὁ Ἰσπανὸς πλοίαρχος *Γκραβίνα* συνέστησε πρῶτος τὴν ἐκκένωσιν τοῦ Μικροῦ Γιβραλτάρ. Συνετελέσθη ὅμως αὕτη μόνον διὰ τῆς βίας τῶν γαλλικῶν ὅπλων, κατόπιν βολῆς ὑπερεπτακισχιλίων βομβῶν καὶ ἐπελάσεως φάλαγγος ὑπὸ τὸν Ντυγκομιὲ καὶ τάγματος ὑπὸ τὸν λοχαγὸν Μυϊρών. Οἱ Ἄγγλοι, ἀπωθηθέντες πρὸς στιγμὴν πρὸς τὰς ἐφεδρείας των, ἤρξαντο ἀντεπιθέσεως πρὸς ἀνακατάληψιν τοῦ Μικροῦ Γιβραλτάρ, πλὴν διεσκορπίσθησαν διὰ τῶν ἰδίων των πυροβόλων αὐτοῦ, ἅτινα ὁ Βοναπάρτης ἔστρεψε κατ' αὐτῶν. Ἡ τύχη τῆς Τουλῶν εἶχε πλέον ἀποφασισθῆ, διότι τοῦ Ναπολέοντος στρέψαντος τὰ πυροβόλα τοῦ φρουρίου κατὰ τοῦ ὅρμου της, ἔσπευσαν οἱ σύμμαχοι, ὡς ὁ Γκραβίνα τὸ εἶχε προΐδει, νὰ ἐπανεπιβιβασθῶσιν, ἀφοῦ ὅμως ὁ ναύαρχος Χοὺδ (Hood) ἐπυρπόλησεν ἐννέα πλοῖα τῆς γραμμῆς καὶ τέσσαρας φρεγάτας τῶν συμμάχων του Γάλλων βασιλοφρόνων. Μόνον οἱ Ἰσπανοὶ ἠρνήθησαν νὰ καύσωσι τὰ πλοῖα τῶν συμμάχων των, ἅτινα τοὺς εἶχον ὑποδειχθῆ, ἀναγκασθέντες μάλιστα νὰ ἀντιμετωπίσωσιν ἐνόπλως τὰ ἀγήματα τοῦ Ἄγγλου συμμάχου των Σίδνεϋ Σμίθ. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γιβραλτάρ, *Ἰσμαήλ*. Πειρατὴς τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος καταγόμενος ἐξ Ἀλγερίου, ὑπὸ τὸν βέην τοῦ ὁποίου ἐπὶ μακρὸν ὑπηρέτησε. Ἐγένετο διάσημος ἐκ μιᾶς μεγάλης πειρατείας, συνδεομένης πρὸς τὸν ἀποκλεισμὸν τῶν γαλλικῶν παραλίων ὑπὸ τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου τῷ 1806. Μετὰ ἓν ἔτος προσέφερε σημαντικὰς ὑπηρεσίας εἰς τὸν τότε ἐπιβληθέντα ἐν Αἰγύπτῳ Μεχμὲτ Ἀλῆν. Εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Αἰγυπτίου ἡγεμόνος εἰσῆλθεν ὁ Γιβραλτὰρ περὶ τὸ 1816, ὁπότε ἀπεφασίσθη ἡ γενικὴ στρατιωτικὴ καὶ ναυτικὴ ἀνοργάνωσις τῆς χώρας. Τότε ἐκάλεσε παρ' αὐτῷ τοὺς θαρραλεωτέρους καταδρομεῖς καὶ δι' αὐτῶν συνέστησε τὴν νέαν μορφὴν τοῦ αἰγυπτιακοῦ στόλου, τὸν ὁποῖον εἶχε καταρτίσει φθίνοντος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ὁ Ἕλλην *Χατζῆ-Νικολῆς*, ὁ διατελέσας καὶ ἀξιωματικὸς τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος συνταγματάρχης *Νικόλ*. Μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ὁ Γιβραλτὰρ ἐστάλη ὑπὸ τὸν Μεχμὲτ Ἀλῆν εἰς βοήθειαν τοῦ σουλτάνου. Μὲ δύναμιν δέκα τεσσάρων πολεμικῶν πλοίων, ἐξ ὧν μία δίκροτος φρεγάτα καὶ τὰ λοιπὰ ἀλγεριναὶ κορβέται, ἔφθασεν εἰς Κῶν τὸν Ἰούλιον τοῦ 1821 καὶ ἐκεῖ ἑνωθεὶς μὲ τὸν ὑπὸ τὸν Καρᾶ-Ἀλῆν ἐνισχυμένον ἤδη τουρκικὸν στόλον, ἐξεστράτευσεν ἐναντίον τῆς Σάμου, ἥτις εἶχεν ἐγείρει ἐμφανέστερον καὶ προκλητικώτερον τὰ ὅπλα. Ἀποτυχούσης τῆς κατ' αὐτῆς ἐπιθέσεως, ὁ Γιβραλτάρ, ἐνισχυθεὶς καὶ δι' ἄλλων τριῶν πολεμικῶν πλοίων σταλέντων ὑπὸ τοῦ νταῆ τῆς Ἀλγερίας, τῇ μεσολαβήσει τοῦ ἐν Πάτραις Ἄγγλου προξένου Φιλίππου Γκρήν, ἔπλευσεν εἰς Καλάμας. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ, ἐμπεσὼν εἰς τὸ τακτικὸν σῶμα τοῦ Βαλέστα καὶ φοβηθεὶς ν' ἀποβιβασθῇ, περιωρίσθη εἰς τὸ νὰ τροφοδοτήσῃ τὰ φρούρια τῆς Μεθώνης καὶ Κορώνης, καὶ νὰ κατευθυνθῇ εἰς Πάτρας, ὅπου ἡνώθη πάλιν μὲ τὸν τουρκικὸν στόλον. Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1821 ὁ Γιβραλτάρ, ἔχων ὑπὸ τὰς διαταγάς του ἰσχυρὸν στόλον καὶ δύναμιν δύο χιλιάδων πεντακοσίων ἀνδρῶν, εἰσῆλθεν εἰς τὸν Κορινθιακόν, ἐτροφοδότησε τὰ φρούρια τοῦ Ρίου τῆς Ναυπάκτου καὶ τὴν Βοστίτζαν, κατέστρεψε τὸ Γαλαξίδι, καὶ ἐνσπείρας τὸν πανικὸν καὶ τὴν ἀποκαρδίωσιν, ἐπανῆλθεν εἰς Πάτρας καὶ κατόπιν εἰς Ζάκυνθον, ὁπόθεν λήξάσης τῆς ἀποστολῆς του ἐπέστρεψε νὰ διαχειμάσῃ εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Ἀλλὰ ὁ Μεχμὲτ Ἀλῆς, ὅστις κατ' ἀρχὰς ἐλπίσας τὴν ἧτταν τοῦ Δοβλετίου, ἔβλεπε τὰς ἐλπίδας του διαψευδομένας, χωρὶς ν' ἀφήσῃ εἰς τὸν στόλον του στιγμὴν ἀναπαύλας, τὸν ἐξώπλισεν ἐκ νέου ἵνα φανῇ ἀρεστὸς εἰς τὸν σουλτᾶνον, καὶ τὸν ἀπέστειλε κατ' Ἰανουάριον τοῦ 1822 ἐκ νέου εἰς τὰ ἑλληνικὰ ὕδατα. Πράγματι ὁ Γιβραλτὰρ μὲ νέον σθένος ἐνεφανίσθη ἔξωθι τῆς Ὕδρας. Ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησε νὰ τὴν προσβάλῃ, φοβηθεὶς τὸν παρεσκευασμένον εἰς ἄμυναν στόλον τῆς νήσου. Ἀνενόχλητος ἐν τούτοις ἐξηκολούθησε τὸ ταξίδιον εἰς Μεθώνην, Νεόκαστρον καὶ Πάτρας, ὅπου ἐπὶ μακρότερον ἐναυλόχησε, καθ' ὃν χρόνον ὁ Καπουδὰν-πασᾶς προέβαινεν εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς Χίου. Τῷ 1823 ὁ Γιβραλτὰρ ἡγούμενος 43 μεγάλων καὶ μικρῶν πολεμικῶν πλοίων ἀπεβίβασεν εἰς Κρήτην στρατεύματα καὶ ἐβοήθησε τὴν καταστροφὴν τῆς Κάσου. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ἰμβραὴμ πασᾶ, ὁ Γιβραλτάρ, μολονότι ἠνδραγάθησεν εἰς τὴν πρώτην ναυμαχίαν τοῦ Γέροντα καὶ κατὰ τὴν δευτέραν ἐπέδειξε πολλὴν ναυτικὴν ἱκανότητα, ἔπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ Αἰγυπτίου ἡγεμονίδου, διότι ἡττηθεὶς παρὰ τὴν Σούδαν ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ μετά τινων πλοίων καταφύγιον εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Ἔκτοτε παρέμεινεν αὐτόθι ἰδιωτεύων. Γ. Δ. Κ.

Γίβρος. Ἀρχηγὸς σώματος Ἐρούλων καὶ Λογγοβάρδων μισθοφόρων ἐκστρατεύσας εἰς Λαζικὴν κατὰ τῶν Περσῶν ὑπὸ τοὺς στρατηγοὺς Ἰουστῖνον καὶ Μαρτῖνον κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ Α' (527—565). Ν. ΚΛΕ

γίγα (ἡ) (gigue).—1) Ἔγχορδον μουσικὸν ὄργανον ἐν χρήσει παρὰ τοῖς βορειοδυτικοῖς Εὐρωπαίοις, ὁμοιάζον πρὸς μανδολῖνον καὶ οὗ ὁ βραχίων εἶναι προέκτασις τοῦ ἠχητικοῦ σκάφους. Παίζεται κρουόμενον διὰ τόξου.—2) Λαϊκὸς χορός, ἰδίᾳ τῶν ναυτῶν, πιθανῶς καταγωγῆς ἀγγλικῆς, λίαν ζωηρός, παράδοξος, οὗ κύριον χαρακτηριστικὸν εἶναι ἡ τρομώδης ταχεῖα κίνησις τῶν ποδῶν. Χορεύεται ὑπὸ μεμονωμένων ἀτόμων, φερόντων συνήθως ῥάβδον ὑπὸ τὴν δεξιὰν μασχάλην. Ἡ γίγα, ἧς ὁ ρυθμὸς εἶναι δίχρονος, μεταρρυθμισθεῖσα εἰσήχθη καὶ εἰς τὰ μπαλλέτα τῶν μελοδραμάτων κατὰ τὸν ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰῶνα. Ὀνομασταὶ εἶναι α ὑπὸ τοῦ Κορέλλι συντεθεῖσαι γίγαι. Ἡ λέξις ἐτυμολογεῖται ἐκ τῆς παλαιᾶς γερμανικῆς gige (νεωτ. Geige) σημαινούσης βιολίον καὶ θεωρεῖται συγγενὴς τῆς σκανδιναυικῆς geiga σημαινούσης τρέμειν, πάλλεσθαι. —Α.

γίγαθον (τὸ) (Gigathum) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *καρυοφυλλιδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη, πάντα ἰθαγενῆ τῶν θερμῶν χωρῶν. Δ. Ν. Π.

γιγανταιώρημα (τὸ) ἢ *γιγαντιαιώρημα* [*Γυμν.*]. Ἄσκησις, ὁπωσοῦν δύσκολος ἐκτελουμένη ἐπὶ τοῦ μονοζύγου. Ὁ ἐκτελῶν τοῦτο ἅπτεται ἰσχυρῶς διὰ τῶν χειρῶν τοῦ ζυγοῦ καὶ τανύων ἐν αἰωρήσει τοὺς βραχίονας καὶ τὸ σῶμα, ἐκτελεῖ ὡς περὶ ἄξονα ὁλόκληρον στροφὴν ἐκ τῶν ὄπισω πρὸς τὰ πρόσω (πρώτη λαβή), ἢ τοὐναντίον ἐκ τῶν πρόσω πρὸς τὰ ὀπίσω (δευτέρα λαβή). Ὡς ἐκ τοῦ νόμου τῆς ἀδρανείας καὶ ἐκ τῆς ἑκάστοτε καταβαλλομένης μικρᾶς προσπαθείας, τὴν πρώτην περιστροφικὴν κίνησιν τοῦ γιγανταιωρήματος ἐπακολουθοῦν ἐν συνεχείᾳ καὶ ἄλλαι. Σ. Γ. Σ.

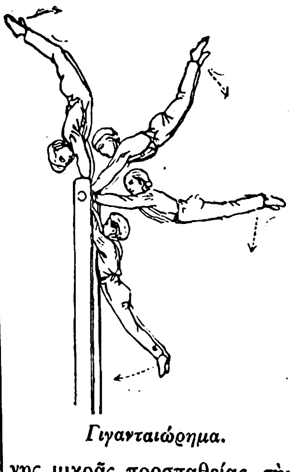

Γιγανταιώρημα.

γιγαντακτινίδαι (οἱ) (Gigantactinidae) [*Ζωολ.*]. Οἰκογένεια ἰχθύων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τελεοστέων*, περιλαμβάνουσα ἐλάχιστα γένη, ὧν γνωστότερον ὁ γιγαντακτὶς (βλ. λ). Δ. Ν. Π.

γιγαντακτὶς (ὁ) (Gigantactis) [*Ζωολ.*]. Γένος ἰχθύων τῆς οἰκογενείας τῶν *γιγαντακτινιδῶν*. Ἐκ τῶν εὐαρίθμων εἰδῶν ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος γνωστότερον εἶναι *γιγαντακτὶς ὁ ἰνδικὸς* (Gigantactis indicus), ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τὰ μεγάλα βάθη τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ. Δ. Ν. Π.

γίγαντας (ὁ)· δημοτ. τύπος τοῦ γίγας· (βλ. λ.)· ‖ μεταφ. μεγαλόσωμος, ἰσχυρός, ρωμαλέος.

γιγάντειος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἁρμόζων εἰς γίγαντα, ὁ γιγάντων ἴδιος: «ἔργον γιγάντειον», «γιγάντειος» προσπάθεια»· ‖ γιγαντιαῖος: «γιγάντειον σῶμα».

Γίγαντες (οἱ) [*Μυθολ.*]. Φανταστικὰ καὶ τερατώδη ὄντα, ἐκπροσωποῦντα εἰς τὰς παραδόσεις τῶν ἰνδοευρωπαϊκῶν λαῶν τὰς ἡφαιστειώδεις ἀνατροπὰς καὶ καθόλου τὰς βιαίας καὶ καταστρεπτικὰς δυνάμεις τῆς φύσεως, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς εὐεργετικὰς ἐκδηλώσεις αὐτῆς.

Ὁ μῦθος τῶν Γιγάντων. Ὁ Ὅμηρος εἰς μὲν τὴν Ἰλιάδα δὲν μνημονεύει τοὺς Γίγαντας, ἂν καὶ γνωρίζει ὄντα ὅμοια μὲ αὐτούς, τοὺς Τιτᾶνας, μὲ τοὺς ὁποίους συνεχέοντο βραδύτερον οἱ Γίγαντες· εἰς τὴν Ὀδύσσειαν ὅμως κάμνει μνείαν τῶν «ἀγρίων φύλων τῶν Γιγάντων» (η', 201—205), οἵτινες ἦσαν βίαιοι καὶ τερατώδεις, καὶ κατῴκουν ἐν τῇ εὐρυχώρῳ Ὑπερείᾳ πλησίον τῶν Κυκλώπων. Βασιλεὺς αὐτῶν ἦτο ὁ *Εὐρυμέδων*, ἐκεῖνος δηλαδὴ τοῦ ὁποίου ἐξετείνετο ἡ ἐξουσία εἰς τὴν ἀνοικτὴν θάλασσαν (ἡ λέξις εἶναι ἓν τῶν ἐπιθέτων τοῦ Ποσειδῶνος). Τούτου δὲ τὴν θυγατέρα, τὴν ὡραίαν Περίβοιαν (τὴν ἀντηχοῦσαν βοὴν τῶν κυμάτων), εἶχεν ἀγαπήσει ὁ Ποσειδῶν, ὅστις ἐγένετο ἐξ αὐτῆς πατὴρ τοῦ Ναυσιθόου (τοῦ ἔχοντος ταχέα πλοῖα), τοῦ πρώτου βασιλέως τῶν Φαιάκων καὶ πατρὸς τοῦ Ἀλκινόου, τοῦ φιλοξενήσαντος τὸν Ὀδυσσέα. Διὰ τῶν γενεαλογιῶν αὐτῶν ὑποδηλοῦται εἰς τὰ πρῶτα γραπτὰ μνημεῖα τοῦ ἕλληνος λόγου, ὅτι οἱ Γίγαντες ἦσαν προσωποποιήσεις τῶν βιαίων ὁρμῶν τῆς θαλάσσης. Μετὰ τὴν Ὀδύσσειαν γίνεται μνεία τῶν Γιγάντων εἰς τὴν Θεογονίαν τοῦ Ἡσιόδου, ἔνθα παρίστανται ὡς ἄνθρωποι ὑπερμεγέθεις τὸ ἀνάστημα, ὡπλισμένοι μὲ τεράστια δόρατα καὶ ἀπαστράπτοντα ἄλλον ὁπλισμόν. Εἶναι οἱ υἱοὶ τῆς Γαίας, οἵτινες ἐξέρχονται ἐξ αὐτῆς ὡς αἱ Ἐρινύες, μετὰ τὴν ἐν τῇ γῇ γονιμοποίησιν τοῦ χυθέντος αἵματος ἐκ τοῦ ἀκρωτηριασμοῦ τοῦ Οὐρανοῦ ὑπὸ τοῦ Κρόνου. Κατ' ἐπικρατήσασαν βραδύτερον παραλλαγὴν τοῦ μύθου, ἐγεννήθησαν ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γαίας ἀγανακτησάσης διὰ τὸν ὄλεθρον τῶν Τιτάνων. Εἰς ἀπολεσθὲν μέρος τῆς Θεογονίας τοῦ Ἡσιόδου πιστεύεται ὅτι ἐγίνετο τὸ πρῶτον λόγος καὶ περὶ τῆς πάλης τῶν Γιγάντων πρὸς τοὺς Ὀλυμπίους θεούς, τῆς Γιγαντομαχίας. Μετὰ τὸν Ἡσίοδον ὁ εὐσεβὴς Πίνδαρος πρὸς ἐξύμνησιν τῶν Ὀλυμπίων θεῶν μετέτρεψεν εἰς δρᾶμα πλῆρες ζωῆς τὴν ἐπικὴν ἀφήγησιν τῆς Γιγαντομαχίας, πολυυμνήτου νικηφόρου ἀγῶνος τῶν θεῶν τοῦ φωτός, τῆς ἁρμονίας καὶ τάξεως, κατὰ τῶν τερατομόρφων θεῶν τοῦ σκότους καὶ τῆς ἀτάκτου φύσεως. Μετὰ τὸν Πίνδαρον ὁ Αἰσχύλος καὶ ὁ Σοφοκλῆς μνημονεύουσι τὸν «γηγενῆ στρατὸν Γιγάντων» καὶ τὰ «ἀΐδηλα ἔργα Γηγενέων» (Γιγάντων) (Εὐριπίδης, Ἀριστοφάνης κ.ἄ.) ἕως ὅτου διὰ τοῦ μυθογράφου Ἀπολλοδώρου (I. 6. 1—3) ἔλαβε τὴν ὁριστικήν μορφήν του ὁ μῦθος τῶν Γιγάντων. Κατὰ τὸν Ἀπολλόδωρον οἱ υἱοὶ τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς Γίγαντες ἦσαν ἀνυπέρβλητοι κατὰ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος καὶ ἀκαταγώνιστοι κατὰ τὴν δύναμιν, φοβεροὶ δὲ τὴν ὄψιν· εἶχον μακρὰν κόμην (βαθυχαῖται), μακρὰν καὶ πυκνὴν γενειάδα (βαθυγένειοι) καὶ φολιδωτοὺς ὄφεις ἀντὶ ποδῶν (δρακοντόποδες). Περὶ τῶν τεράτων αὐτῶν ὑπῆρχε «λόγιον» ὅτι οἱ θεοὶ δὲν θὰ εἶχον τὴν δύναμιν νὰ καταβάλωσι καὶ ἀποκτείνωσιν αὐτά, ἐὰν δὲν συνεμάχει μετ' αὐτῶν καὶ θνητός τις. Γνωρίζουσα τὸ «λόγιον» αὐτὸ ἡ μήτηρ των Γῆ ἐζήτει φάρμακον διὰ νὰ μὴ εἶναι δυνατὸν μηδ' ὑπὸ θνητοῦ νὰ ἐξολοθρευθῶσι, τὸ φάρμακον ὅμως προέλαβε νὰ ἐξαφανίσῃ ὁ Ζεύς, ἀπαγορεύσας εἰς τὸν Ἥλιον, τὴν Σελήνην καὶ τὴν Ἠῶ νὰ φωτίζωσι τὴν γῆν. Ὡς ἠδυνήθη νὰ ἐξαφανίσῃ τὸ φάρμακον ὁ Ζεύς, οὕτως ἐπέτυχε νὰ ἐξασφαλίσῃ, τῇ ἐπεμβάσει τῆς Ἀθηνᾶς, καὶ τὴν συμμαχίαν θνητοῦ, τοῦ Ἡρακλέους, ὅστις διὰ τῆς βοηθείας του ἐπέτυχε νὰ καταστῇ ἀπὸ θνητοῦ ἀθάνατος. (Κατ' ἄλλην παραλλαγὴν τοῦ μύθου, ἐκτὸς τοῦ Ἡρακλέους ἐβοήθησε τοὺς Ὀλυμπίους εἰς τὸν κατὰ τῶν Γιγάντων ἀγῶνά των καὶ ὁ Διόνυσος, ἀμειφθεὶς καὶ οὗτος ὑπὸ τῶν θεῶν δι' ἀθανασίας.

Ἡ Γιγαντομαχία. Οὕτως ὠνομάσθη ὁ μεταξὺ τῶν Ὀλυμπιων θεῶν καὶ τῶν Γιγάντων ἀγών, τοῦ ὁποίου μετέσχον πάντες οἱ Ὀλύμπιοι θεοί, πλὴν τῆς Δήμητρος, τὴν ὁποίαν ἀπεμάκρυναν τοῦ ἀγῶνος αὐτοῦ οἱ μυθογράφοι ὡς συγχεομένην ἢ ταυτιζομένην πρὸς τὴν μητέρα τῶν Γιγάντων Γαῖαν. Τοῦ ἀγῶνος μετέσχον, ὡς προελέχθη, καὶ δύο θνητοί, ὁ Ἡρακλῆς καὶ ὁ Διόνυσος. Κατὰ τὴν Γιγαντομαχίαν διεκρίθησαν ἰδίως ὁ Ζεύς, ὅστις ἐπωνομάσθη διὰ τοῦτο γιγαντολέτωρ καὶ γιγαντοφόντης, ἡ γιγαντολέτις (καὶ γιγαντολέτειρα) καὶ γιγαντοφόντις Ἀθηνᾶ καὶ ὁ Ἡρακλῆς. Ὁ Ζεὺς ἐκσφενδονίζει τοὺς κεραυνούς του, τοὺς ὁποίους προσκομίζει ἐπὶ τῶν ὀνύχων του ἀετός, κατὰ τοῦ Πορφυρίωνος, βασιλέως τῶν Γιγάντων, ὅστις ἐπεχείρησε καὶ τὴν Ἥραν, τυφλωθεὶς ὑπὸ ἔρωτος πρὸς αὐτήν, νὰ βιάσῃ. Τὸν Πορφυρίωνα κατετόξευσε καὶ ὁ Ἡρακλῆς, διότι οὕτω μόνον ἦτο δυ-

Digitized by Google

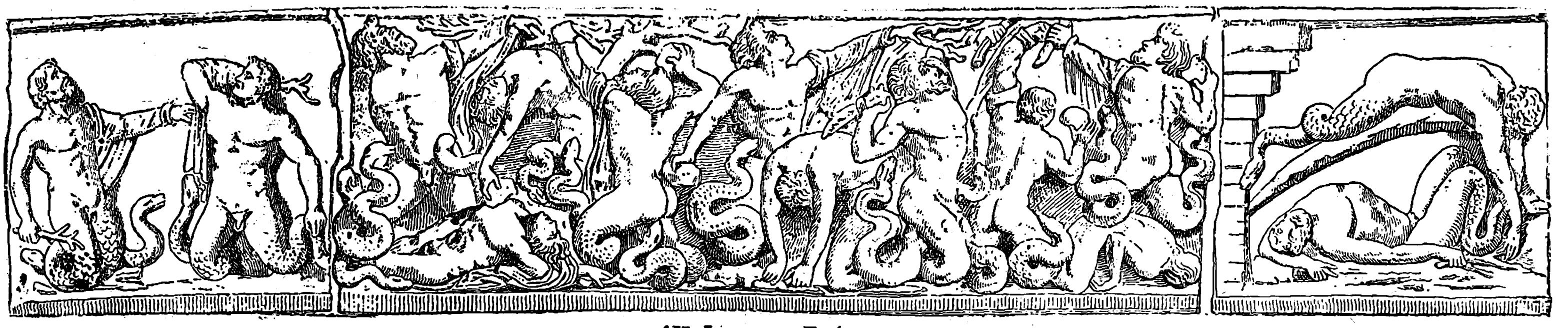

Ἡ ἧττα τῶν Γιγάντων.

(Ἀνάγλυφον κοσμοῦν τὸ ὑπόβαθρον τῆς «Κοιμωμένης Ἀριάδνης», εὑρισκόμενον ἐν Ρώμῃ ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Βατικανοῦ καὶ προερχόμενον πιθανῶς ἐκ σαρκοφάγου.)

νατός ὁ θάνατός του. Ἡ Ἀθηνᾶ ῥίπτει κατὰ μὲν τοῦ φεύγοντος *Ἐγκελάδου* τὴν νῆσον Σικελίαν, τὸν δὲ *Πάλλαντα* φονεύει μὲ τὸ δόρυ της, καὶ μὲ τὴν δοράν του (ἥτις ἔγινεν ἡ αἰγὶς αὐτῆς) καλύπτει τὸ σῶμά της. Ὁ Ποσειδῶν ἀποκόψας μέρος τῆς νήσου Κῶ ῥίπτει αὐτὸ κατὰ τοῦ *Πολυβώτου* καὶ οὕτως ἀναφαίνεται εἰς τὸ Αἰγαῖον ἡ νῆσος Νίσυρος. (Κατ' ἄλλην ἔκδοσιν τοῦ μύθου, ὁ Ποσειδῶν κτυπᾷ μὲ τὴν τριαινάν του τὸν Πορφυρίωνα.) Ὁ Ἀπόλλων ἐτόξευσεν εἰς τὸν ἀριστερὸν ὀφθαλμὸν τὸν *Ἐφιάλτην*. Ὁ Ἡρακλῆς ἐβοήθησε καὶ τὸν Δία, τοξεύσας τὸν Πορφυρίωνα, καὶ τὸν Ἀπόλλωνα τοξεύσας τὸν Ἐφιάλτην εἰς τὸν δεξιὸν ὀφθαλμόν.

Ὁ Διόνυσος ἐφόνευσε μὲ τὸν θύρσον του τὸν *Εὔρυτον*, ἡ Ἑκάτη, ἢ μᾶλλον ὁ Ἥφαιστος μὲ μύδρους, τὸν *Κλυτίον*. Ὁ Ἑρμῆς φορῶν τὴν κυνῆν τοῦ Ἅδου, διὰ νὰ εἶναι ἄφαντος, ἐφόνευσε τὸν *Ἱππόλυτον*, ἡ Ἄρτεμις μὲ τὰ βέλη της τὸν *Γρατίωνα*, καὶ αἱ Μοῖραι τοὺς ὡπλισμένους μὲ χαλκᾶ ῥόπαλα *Ἄγριον* καὶ *Θόωνα*. Πάντας ὅμως τοὺς ὑπὸ τῶν Ὀλυμπίων πληττομένους Γίγαντας ἐτόξευε καὶ ὁ Ἡρακλῆς, διότι κατὰ τὸ «λόγιον» μόνον ὅταν ἐπλήττοντο ὑπὸ θεοῦ καὶ θνητοῦ ἅμα ἐφονεύοντο. Ὁ Ἡρακλῆς ἐφόνευσε μὲ τὸ τόξον του καὶ τὸν *Ἀλκυονέα*, ὅστις μετὰ τὸν Πορφυρίωνος ὑπερεῖχε πάντων τῶν Γιγάντων. Ἐφόνευσε δὲ τοῦτον προσελκύσας αὐτὸν τῇ συμβουλῇ τῆς Ἀθηνᾶς ἔξω τῆς Παλλήνης, διότι ἦτο ἀθάνατος μαχόμενος εἰς τὴν γῆν εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε γεννηθῆ. Ὁ μῦθος ὅμως τοῦ ἀγῶνος τῶν θεῶν καὶ Γιγάντων ὑπέστη τόσας μεταρρυθμίσεις καὶ μεταλλαγάς, ὅσοι ἦσαν καὶ οἱ μυθογράφοι καὶ οἱ ποιηταί, οἵτινες ἔλαβον αὐτὸν ὡς θέμα των. Διὰ τοῦτο πλὴν τῶν εἰρημένων θεῶν, κατ' ἄλλους μύθους τοῦ κατὰ τῶν Γιγάντων ἀγῶνος μνημονεύονται ὡς μετάσχοντες ἀκόμη οἱ Διόσκουροι ἔφιπποι καὶ πάλλοντες τὸ δόρυ των, ἡ Περσεφόνη μὲ ξίφος καὶ ἡ Ἀφροδίτη μὲ τὸν Ἔρωτα, ἀφοπλίσαντες τοὺς Γίγαντας μὲ μόνην τὴν ἐμφάνισίν των. Ἀλλὰ καὶ οἱ μνημονευθέντες θεοὶ δὲν φέρουσι πυρὰ πᾶσι τοῖς ποιηταῖς καὶ μυθογράφοις τὰ αὐτὰ ὅπλα, οὐδ' ἔχει ἕκαστος αὐτῶν παρ' αὐτοῖς τὸν αὐτὸν πάντοτε Γίγαντα ἀντίπαλον. Οἱ Γίγαντες μάχονται κρατοῦντες εἰς τὰς χεῖρας κορμοὺς δένδρων ἀνημμένους ἢ πελωρίους βράχους ἀπεσπασμένους ἐκ τῶν ὀρέων καὶ φοροῦσι δορὰς ἀγρίων ζῴων. Διὰ νὰ ἀνέλθωσι δὲ εἰς τὸν οὐρανὸν σωρεύουσιν ὄρη ἐπὶ ὀρέων. Κατὰ τὴν σύγκρουσιν θεῶν καὶ Γιγάντων εἶναι τόσος ὁ θόρυβος καὶ τόση ἡ σύγχυσις, ὥστε ὅλη ἡ φύσις συγκλονίζεται· χῶραι ὁλόκληροι μετατοπίζονται, νῆσοι ἐξαφανίζονται ἢ νέαι ἀναφαίνονται, ποταμοὶ ξηραίνονται ἢ ἀλλάσσουσι κοίτην. Ἐπίσης δὲν συμφωνοῦσι μεταξύ των οἱ μυθογράφοι καὶ περὶ τοῦ τόπου ἔνθα συνεκροτήθη ὁ τρομερὸς ἀγών, ὅστις μετὰ τῆς Τιτανομαχίας καὶ Κενταυρομαχίας συναποτελεῖ τὴν τριάδα «τῶν πλασμάτων», λέγει ὁ Ξενοφῶν, τῶν μυθικῶν χρόνων. Συνήθως ὅμως φέρονται ὡς πεδία τῆς μάχης ἡ Φλέγρα ἢ Φλέγραι ἢ τὸ Φλέγρας πεδίον, «ἵν' οἱ θεοὶ τοὺς Γηγενεῖς καθυπερηκόντισαν» καὶ τὸ ὁποῖον τοποθετεῖται καὶ ἐν Μακεδονίᾳ (Θράκῃ) εἰς τὴν χερσόνησον τῆς Παλλήνης καὶ ἐν Καμπανίᾳ τῆς Ἰταλίας πλησίον τοῦ Βεζουβίου, ὅστις ἐπιστεύετο ὡς τάφος τοῦ Τυφωέως καὶ τῆς Κύμης. Παλλήνη ὅμως, ἀπὸ τῆς ὁποίας καὶ ἡ Ἀθηνᾶ ἐκαλεῖτο Παλληνίς, ὑπῆρχεν ἐκτὸς τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου καὶ ἐν Ἀττικῇ καὶ ἐν Ἀχαΐᾳ. Ἐκτὸς ὅμως αὐτῶν ἐμνημονεύοντο καὶ ἄλλοι τόποι, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπιστεύετο, κατὰ διαφόρους ἑκασταχοῦ ἐπιχωρίους παραδόσεις, ὅτι εἶχε γίνει ὁ ἀγών, καὶ ἰδίως ἡφαιστειώδεις χῶραι. Οὕτως ἐν Ἀρκαδίᾳ, ὡς μνημονεύει ὁ Παυσανίας (VIII. 29.1), ἐν τῇ θέσει «Βάθος», παρὰ τὴν πηγὴν Ὀλυμπιάδα, πλησίον τῆς ὁποίας πῦρ ἐκ τῆς γῆς ἀνήρχετο, ἐπίστευον οἱ ἐπιχώριοι ὅτι ἔγινεν ἡ Γιγαντομαχία καὶ οὐχὶ ἐν τῇ «Θρακίᾳ Παλλήνῃ» διὰ τοῦτο καὶ ἐτέλουν ἐκεῖ θυσίας εἰς τὰς ἀστραπὰς καὶ τὰς θυέλλας καὶ τὰς βροντάς. Ἡ δημοτικότης τοῦ μύθου, ἥτις μαρτυρεῖται καὶ ἐκ τῆς διαδόσεως αὐτοῦ εἰς ὅλον τὸν ἀρχαῖον κόσμον, συνετέλεσε καὶ εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Γιγάντων, διότι ἑκάστη χώρα ἐφιλοτιμήθη νὰ ἔχῃ καὶ τὸν Γίγαντά της, ὡς εἶχε καὶ τὸν ἥρωά της, καὶ εἰς τὸν πολλαπλασιασμὸν τῶν πεδίων τῆς μάχης. Δεῖγμα τῆς δημοτικότητος τοῦ μύθου τῆς Γιγαντομαχία εἶναι καὶ ἡ παρῳδία αὐτῆς ἀπὸ τοῦ Ε' π.Χ. ἀκόμη αἰῶνος ὑπὸ τοῦ κωμικοῦ Ἡγήμονος, ὅστις ἐποίησε «Γιγαντομαχίαν», καὶ τοῦ Ἀριστοφάνους εἰς τοὺς «Ὄρνιθας», ἔνθα ὁ Πειθέταιρος ἀπειλεῖ νὰ στείλῃ στρατὸν πορφυριώνων (πτηνῶν οὕτως ὀνομαζομένων διὰ νὰ γίνῃ ὑπαινιγμὸς πρὸς τὸν Γίγαντα Πορφυρίωνα) κατὰ τοῦ Διός. Οἱ κάτοικοι τῆς ἐν Μ. Ἀσίᾳ Μαγνησίας ἐνετόπισαν εἰς τὴν χώραν των τὸν ἀγῶνα Ἀθηνᾶς καὶ Ἐγκελάδου, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἀπεικόνισις τοῦ ἀγῶνος τούτου εἰς τὰ νομίσματά των. Ἡ Κρήτη, ἡ Νάξος, ἡ Κῶς, προβάλλει ἑκάστη ἑαυτὴν ὡς τὸν τόπον, εἰς τὸν ὁποῖον συνήφθη ὁ ἀγὼν Ποσειδῶνος καὶ Πολυβώτου. Ἡ Χίος πολλαπλασιάζει τὸν ἀριθμὸν τῶν Γιγάντων, προσθέτουσα εἰς αὐτοὺς τὸν ἐγχώριον *Μίμαντα*. Ἡ Εὔβοια ἀξιοῖ ὅτι αὐτὴ εἶναι τὸ κέντρον τοῦ μύθου τοῦ Βριάρεω, ὅστις συγχέεται μὲ τοὺς Γίγαντας, ἡ Ἀργολὶς τοῦ Εὐρυμέδοντος καὶ ἡ Θεσσαλία τῶν Ἀλωαδῶν, οἵτινες ὡσαύτως πολὺ ἐνωρὶς συνεχέοντο μὲ τοὺς Γίγαντας. Ἡ Ἀττικὴ εἶναι ἡ πατρὶς τοῦ Γίγαντος Πάλλαντος, τοῦ ὁποίου ἡ ἀνάμνησις διετηρήθη εἰς τὸ ὄνομα τοῦ δήμου Παλλήνης, καὶ εἰς τὴν Σικελίαν θάπτει ὁ Βιργίλιος ὑπὸ τὴν Αἴτναν τὸν κεραυνωθέντα Ἐγκέλαδον καὶ μετ' αὐτοῦ πάντες οἱ Λατῖνοι ποιηταί, ὡς οἱ Ἕλληνες θάπτουσι τὸν Πολυβώτην ὑπὸ τὴν Νίσυρον. Ἡ συγκέντρωσις εἰς τὰ δύο ἀντίπαλα στρατόπεδα ἁπασῶν τῶν τερατωδῶν μορφῶν τοῦ ἀρχαίου κόσμου ἀφ' ἑνὸς καὶ ἁπάντων τῶν Ὀλυμπίων θεῶν ἀφ' ἑτέρου, παρέσχεν εἰς τὴν ἐπικὴν ποίησιν ἀνεξάντλητον θέμα, διότι εἰς τὸν μῦθον τῆς Γιγαντομαχίας εἰσῆλθον ὅλοι οἱ ἰδιαίτεροι καὶ τοπικοὶ μῦθοι, τοῦ ἀγῶνος θεῶν καὶ Γιγάντων θεωρηθέντος ὅτι συμβολίζει τὸν ἀγῶνα τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ σκότους, τῶν βιαίων καὶ καταστρεπτικῶν δυνάμεων (ἐκρήξεων ἡφαιστείων, κυκλώνων, σεισμῶν) κατὰ τοῦ νόμου τῆς τάξεως καὶ ἁρμονίας καὶ τέλος τοῦ πολιτισμοῦ κατὰ τῆς βαρβαρότητος. Τὸν τελευταῖον χαρακτῆρα (τὸν πολιτικὸν) προσέλαβεν ἡ Γιγαντομαχία ἰδίως μετὰ τὰς κατακτήσεις τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὴν τέχνην τοῦ ἐθίμου τῆς ἀποθεώσεως ἱστορικῶν προσώπων. Οἱ ἀγῶνες αὐτοῦ καὶ τῶν διαδόχων παραβάλλονται πρὸς τοὺς ἀγῶνας τῶν Ὀλυμπίων καὶ τῶν Γιγάντων. Γίγαντες καὶ Τυφῶνες ἐπὶ τὸ ποιητικώτερον ἐκαλοῦντο οἱ ἡττηθέντες ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου λαοί. Ἡ νίκη τοῦ Ἀττάλου κατὰ τῶν Γαλατῶν ἐθεωρεῖτο συμπληρωτικὸς ἀγὼν τῆς Γιγαντομαχίας, ὅπως ἡ νίκη τοῦ Μαραθῶνος ἐθεωρήθη τῆς Ἀμαζονομαχίας συμπληρωτικὸς ἀγών. Καὶ ἡ μεγαλοπρεπὴς ἀπεικόνισις τοῦ ἀγῶνος θεῶν καὶ Γιγάντων εἰς τὸν ναὸν τοῦ Διὸς Σωτῆρος ἐν Περγάμῳ ἀνάλογον ἰδέαν ὑπεδήλου. Ἡ ἐξομοίωσις αὕτη, ἀγώνων ἀνθρωπίνων ὡρισμένων χρόνων καὶ ἀγώνων μυθικῶν, εἰς τοὺς ὁποίους εἶχον θριαμβεύσει θεοί, ἐκ τῆς ἀλεξανδρειανῆς ποιήσεως μετεπήδησεν εἰς τὴν ρωμαϊκὴν ποίησιν καὶ τέχνην. Οὕτως ὁ Λεύκιος Κορνήλιος Σκιπίων ὁ Ἀσιατικός, ὁ νικητὴς τοῦ Ἀντιόχου ἐν Μαγνησίᾳ, ἀναπαρεστάθη εἰς ἓν δηνάριον τοῦ γένους τῶν Κορνηλίων ὡς Ζεὺς καταβάλλων τοὺς Γίγαντας καὶ ἡ νίκη τοῦ Ὀνωρίου κατὰ τοῦ Ἀλλαρίχου ὑμνήθη ὡς νίκη τοῦ Διὸς κατὰ τῶν Γιγάντων.

Σκαραβαῖος τοῦ Ἀθηνίωνος τῆς ἐποχῆς τῆς βασιλείας τοῦ Αὐγούστου, παριστάνων τὸν Δία ἐπὶ τεθρίππου μετὰ δύο Γιγάντων ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν ἀλόγων.

Ρωμαϊκὸν δηνάριον ἐπὶ Ρωμαϊκῆς Δημοκρατίας, κοπὲν κατὰ τὴν β' π. Χ. ἑκατοντ. καὶ παριστάνον ἥρωα ἢ θεὸν ἐπὶ ἅρματος ὑπὸ τὸ ὁποῖον ὑπάρχει διπλόσωμος Γίγας.

Οἱ Γίγαντες καὶ ἡ Γιγαντομαχία ἐν τῇ τέχνῃ. Οἱ Γίγαντες καὶ ἡ Γιγαντομαχία εἰς τὴν ἀρχαίαν τέχνην, καὶ μάλιστα ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος, ὅτε οἱ ἀγγειογράφοι εἶχον καταστῆ δεξιώτατοι εἰς συνθετικὰς ἐργασίας, ἦσαν ἀπὸ τὰ προσφιλέστερα τῶν θεμάτων. Κατ' ἀρχὰς οἱ Γίγαντες παρεστάθησαν κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἡσιόδου περιγραφὴν αὐτῶν, ὡς ἄνθρωποι δηλαδὴ νεαροί, ὡραῖοι καὶ ρωμαλέοι, ὡς παρίσταντο καὶ οἱ ἥρωες. Οὕτω παρίστανται εἰς τὰ ἀττικὰ μελανόμορφα ἀγγεῖα. Γενειῶντες ἢ ἀγένειοι εἶναι ὅλοι νεαροί, ἔχουσιν ἔκφρασιν πλήρη ζωῆς, φέρουσι δόρυ, κράνος, ξίφος καὶ ἀσπίδα (οὕτω παρίστανται εἴς τινα ἐν Λούβρῳ ἀποκείμενον ἐξ Ἰωνίας ἀμφορέα, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ ἀγὼν ἔχει ἀπεικονισθῆ κατ' ἀπομίμησιν τῆς περιγραφῆς τοῦ ἀγῶνος περὶ τὸν νεκρὸν τοῦ Ἀχιλλέως). Εἰς τὰ ἐρυθρόμορφα ὅμως ἀττικὰ ἀγγεῖα ἐμφανίζονται ἀγωνιζόμενοι μὲ δᾶδας ἀνημμένας καὶ μὲ βράχους, δηλαδὴ μὲ τὰ μέσα τὰ ἴδια εἰς τὴν πρωτόγονον ἀγριότητα. Ἡ ἐμφάνισίς των εἶναι ὁμοία καὶ εἰς τὴν σύγχρονον ποίησιν (Σοφοκλέα, Ἀριστοφάνη, Εὐριπίδην). Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους δηλαδὴ ἐπεξειάθησαν καὶ εἰς τοὺς Γίγαντας τὰ χαρακτηριστικά, ἃ ἵνα ἕως τότε ἐθεωροῦντο ἴδια τοῦ Τυφωέως, τοῦ Ἀλκυονέως καὶ τοῦ Βριάρεω (Αἰγαίωνος), διότι ἐταυτίσθησαν πρὸς τούτους οἱ Γίγαντες. Οὕτως ἐν τῇ τέχνῃ οἱ Γίγαντες εἶχον ταύτην τὴν ἐξέλιξιν: ἐκ τοῦ θηριομορφισμοῦ (λαμβανομένου καὶ τοῦ Τυφωέως ὡς Γίγαντος) μετέπεσαν εἰς τὴν ἡρωικὴν παράστασιν καὶ ἀπὸ ταύτης ἐπανῆλθον, ἴσως καὶ πρὸς ἐκδηλοτέραν διάκρισιν ἀπὸ τῶν θεῶν, καὶ πάλιν εἰς τὸν θηριομορφισμόν, ἰδίως κατὰ τὰ κάτω ἄκρα, ἅτινα κατέληγον εἰς κεφαλὰς δρακόντων, ὄντες οὕτω κρᾶμα ἀνθρώπου καὶ ὄφεως, ὡς ἦσαν εἰς τὰ ἀρχαιότατα μνημεῖα τέχνης, τὸν θρόνον τοῦ Ἀμυκλαίου Ἀπόλλωνος ὁ Τυφωεὺς (Τυφώς), τὴν λάρνακα τοῦ Κυψέλου ὁ Βορέας.

Ριζοσπαστικώτεροι οἱ καλλιτέχναι τῶν μυθογράφων καὶ ποιητῶν ἐπλούτιζον ἑκάστοτε τὸν μῦθον διά τε τῆς προσθήκης νέων προσώπων (οὕτως εἰς τὴν ζῳφόρον τῆς Περγάμου ἐκτὸς τῶν προειρημένων θείων μορφῶν εἶχεν ἀπεικονισθῆ καὶ ἡ Κυβέλη, ἡ Νίκη, ὁ Νηρεύς, ὁ Ἥλιος, ὁ Φωσφόρος κ.ο.κ.) ἢ τῆς τροποποιήσεως τῆς παραστάσεως τῶν γνωστῶν τῆς Γιγαντομαχίας προσώπων (π. χ. ὁ Ἥφαιστος παρίστατο ὡπλισμένος μὲ σφῦραν καὶ σιδηρᾶς λαβίδας (τανάλιε), ἡ Ἑκάτη μὲ δᾶδας, ὁ Διόνυσος ἐπὶ ἅρματος συρομένου ὑπὸ λεοπαρδάλεων ὄρθιος καὶ ὡπλισμένος μὲ δόρυ ἢ συνοδευόμενος ὑπὸ Σατύρων (εἰς τὴν ζῳφόρον τῆς Περγάμου), ὁ Ζεὺς ἐπὶ ἅρματος συρομένου ὑπὸ τῆς Νίκης, ὁ Ἡρακλῆς ὡπλισμένος μόνον μὲ ῥόπαλον κ.ο.κ.). Ἐκ τῶν διασωθέντων ἀρχαίων μνημείων, τῶν ὁποίων ὁ γλυπτὸς ἢ γραπτὸς κόσμος ἦτο ἀπεικόνισις τῆς Γιγαντομαχίας, καὶ τῶν ἀγγείων, τῶν ὁποίων τὸν διάκοσμον ἀπετέλει τὸ αὐτὸ θέμα, τὰ κυριώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: Ὁ ἐρυθρόμορφος κρατὴρ τοῦ Ruvo, ἔνθα παρίσταται ὁ Ἡρακλῆς μεταξὺ τῶν θεῶν, ἄνωθεν αὐτοῦ, καὶ τῶν Γιγάντων, κάτωθεν αὐτοῦ, κτυπῶν μὲ τὸ ῥόπαλόν του ἕνα Γίγαντα. Ὁ προμνημονευθεὶς ἀμφορεὺς τοῦ Λούβρου, ὁ κοσμούμενος μὲ τὰ ἅρματα τοῦ Διός, τοῦ Διονύσου καὶ τὸ τέθριππον τοῦ Ἄρεως, καθημένου παρὰ τὴν Ἀφροδίτην, τῆς ὁποίας ὁ σύνοδος Ἔρως ἔχει γονατίσει ἐπὶ ἑνὸς ἵππου καὶ τεντώνει τὸ τόξον του. Ἡ περίφημος κύλιξ τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ Ἐργίνου, εἰς τὸν πυθμένα τῆς ὁποίας παρίσταται ὁ Ποσειδῶν ἐμπηγνύων τὴν τριαινάν του εἰς τὸν Πολυβώτην καὶ ἡ Γαῖα ἀπελπιστικῶς χειρονομοῦσα, εἰς τὸν κορμὸν δὲ αὐτῆς δύο συμπλέγματα ἐξ ἓξ μορφῶν ἑκάτερον· τὸν Δία, ἐν τῷ κέντρῳ, βάλλοντα διὰ κεραυνοῦ τὸν φεύγοντα Πορφυρίωνα, καὶ ἑκατέρωθεν τὴν Ἀθηνᾶν διατρυπῶσαν τὸν καταβεβλημένον (παρίσταται γονατισμένος) Ἐγκέλαδον καὶ τὴν Ἄρτεμιν μὲ δύο δᾶδας ἐπιτιθεμένην κατὰ τοῦ Αἰγαίωνος εἰς τὸ ἓν τῶν συμπλεγμάτων· τὸν Ἀπόλλωνα, ὅστις ὁρμᾷ μὲ ξίφος εἰς τὴν μίαν χεῖρα καὶ τόξον εἰς τὴν ἄλλην κατὰ τοῦ Ἐφιάλτου, ἐν τῷ κέντρῳ, καὶ ἑκατέρωθεν τὴν Ἥραν, βάλλουσαν μὲ τὸ μακρὸν δόρυ της τὸν Ροῖτον, καὶ τὸν Ἄρη πλήττοντα μὲ τὸ βραχύτερον δόρυ του ἕνα ἀνώνυμον Γίγαντα κρατοῦντα ἀσπίδα κεκοσμημένην μὲ ὄφιν. Εἰς τὸ ἕτερον σύμπλεγμα ὅλοι οἱ ἀντίπαλοι (οἱ Γίγαντες) τῶν Ὀλυμπίων εἶναι ὡπλισμένοι ὡς οἱ ἀρχαῖοι

Digitized by Google

ὁπλῖται, πλὴν τοῦ Αἰγαίωνος, καὶ εἶναι νεαροὶ καὶ ὡραῖοι. Τὰ τρία ἀνάγλυφα τοῦ Βατικανοῦ· εἰς τὸ ἓν παρίσταται ἡ Ἄρτεμις μὲ τόξον εἰς τὴν στάσιν τὴν ὁποίαν ἔχει καὶ τὸ ἐν Βερσαλλίαις ἄγαλμα αὐτῆς· εἰς τὸ δεύτερον, τὸ καὶ σπουδαιότερον, γνωστὸν ὡς ἀνάγλυφον Mattei, παρίστανται μαχόμεναι ἡ Ἄρτεμις καὶ ἡ Ἑκάτη, ἡ μὲν ὡπλισμένη μὲ τόξον, ἡ δὲ μὲ δύο δᾷδας, κατὰ τριῶν Γιγάντων, οἵτινες παρέχουσι καὶ τοὺς τρεῖς τύπους, τὸν Ἐγκέλαδον, τοῦ ὁποίου τὸ πρόσωπον ἔχει ἔκφρασιν ἀγρίας ἀπελπισίας) καὶ ἦτο τὸ θέμα τῆς ζῳφόρου ἑνὸς θησαυροῦ ἐν Δελφοῖς. Κατὰ τὸν Ε΄ ἐκόσμει τὸν ναὸν τοῦ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνος καὶ τὸν τῆς ἐν Ἄργει Ἥρας (*Παυσ.* II, 17, 3), ὁμοίως τὸ Ὀλυμπιεῖον τοῦ Ἀκράγαντος, ἔνθα Γίγαντες εἶχον τοποθετηθῆ διὰ νὰ ὑποβαστάζωσι καὶ τὴν στέγην τοῦ οἰκοδομήματος. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἀρχαιοτέρῳ τῶν εἰρημένων ἱερῶν

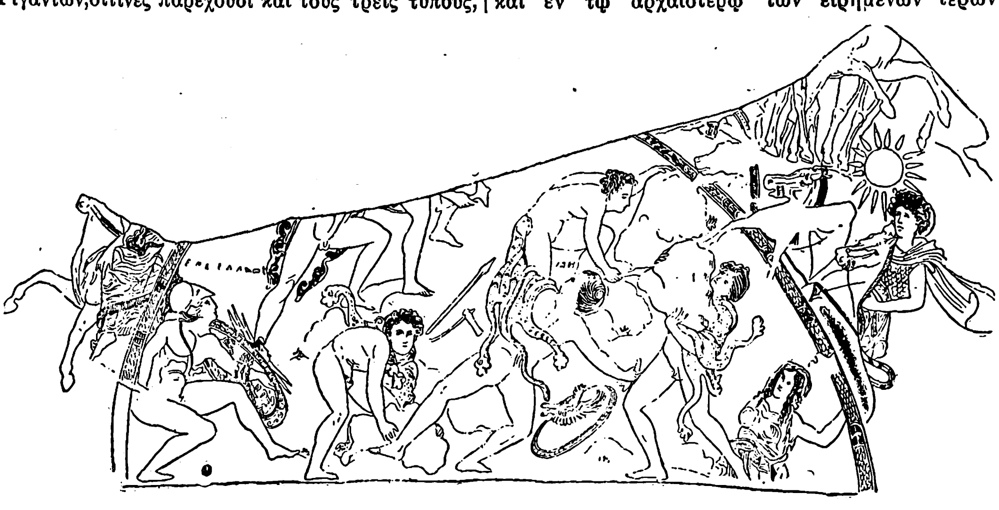

Οἱ Γίγαντες ἀναρριχώμενοι ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου.

[Ἀναπαράστασις τῆς Γιγαντομαχίας ἐπὶ ἀγγείου, τοῦ ὁποίου σώζεται μόνον τὸ ἀνωτέρω τεμάχιον.]

ὑπὸ τοὺς ὁποίους κατὰ τρεῖς διαφόρους περιόδους ἀπεικόνισεν ἡ ἑλληνικὴ τέχνη τοὺς Γίγαντας. Ὁ ὑπὸ τῆς Ἀρτέμιδος προσβαλλόμενος εἶναι γενειοφόρος καὶ μὲ τὰ κάτω ἄκρα ὄφεις ἀντὶ ποδῶν, τῶν ὁποίων τὸν ἕτερον δάκνει ὁ κύων τῆς Ἀρτέμιδος· ὁ δὲ ὑπὸ τῆς Ἑκάτης προσβαλλόμενος εἶναι γενειοφόρος καὶ ἔχει μὲν ἀνθρωπίνην μορφήν, ἀλλ' ἔκφρασιν ἀγρίαν· ὁ τρίτος, ὅστις κρατεῖ εἰς τὴν χεῖρά του ἕνα μεγάλον λίθον, εἶναι ἀγένειος καὶ ὡραῖος νεανίας· εἰς τὸν τρίτον ἡ ποικιλία τῆς συνθέσεως προέρχεται ἐκ τῆς ποικιλίας τῶν στάσεων. Ὅλοι οἱ ἀπεικονιζόμενοι, 14 ἐν ὅλῳ, ἀνήκουσιν εἰς τὸν θηριομορφικὸν τύπον (ἀντὶ ποδῶν ἔχουσιν ὄφεις) καὶ ἔχουν ὅλας τὰς δυνατὰς στάσεις ἑνὸς βιαίου καὶ ἀπέλπιδος ἀγῶνος. Οἱ θεοὶ θὰ παρίσταντο εἰς ἄλλην ζώνην (ἀνωτέρω αὐτῆς κειμένην) τῆς σαρκοφάγου, ἐκ τῆς ὁποίας προέρχεται τὸ ἀνάγλυφον. Ἐκ τῶν Γιγάντων ἄλλοι κεῖνται νεκροί, ἄλλοι εἶναι καταβεβλημένοι καὶ ὀκτὼ ἐξακολουθοῦσι μαχόμενοι. Πάντων ὅμως τῶν διασωθέντων γλυπτῶν ἔργων, ἅτινα οἱ δημιουργοί των εἶχον ἐμπνευσθῆ ἐκ τῆς Γιγαντομαχίας, ὑπερέχει ὁ ἀνάγλυπτος κόσμος τοῦ περιφήμου βωμοῦ τοῦ Διὸς τοῦ Σωτῆρος, ἐν Περγάμῳ, ὅστις κατέστησε καὶ εὐχερῆ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ μύθου τῆς Γιγαντομαχίας. Ὁ γλυπτὸς οὗτος κόσμος περιλαμβάνει ἓξ ἐπεισόδια τῆς Γιγαντομαχίας εἰς ἓξ συμπλέγματα. Οἱ μαχόμενοι θεοὶ εἶναι εὐκολογνώριστοι καὶ ἐκ τῶν συναγωνιζομένων μετ' αὐτῶν ἱερῶν ζῴων των (οὕτως ὁ ἀετὸς κομίζει εἰς τοὺς ὄνυχάς του τοὺς κεραυνοὺς πρὸς τὸν Δία. Ὁ ὄφις τῆς Ἀθηνᾶς δάκνει τὸν Ἐγκέλαδον εἰς τὸ στῆθος. Ὁ κύων τῆς Ἑκάτης εἶναι ἕτοιμος νὰ δράμῃ, ἂν ληφθῇ ἀνάγκη. Ὁ λύκος τῆς Ἀρτέμιδος τρώγει τὴν κεφαλὴν πεσόντος Γίγαντος. Ὁ Διόνυσος μετέχει τῆς μάχης μετὰ πάνθηρος καὶ Σατύρων κ.ο.κ.). Οἱ Γίγαντες εἶναι δύο ἢ καὶ τριῶν τύπων: οἱ μὲν φέρουσι τὴν ἡρωϊκὴν (ἀνθρωπίνην) μορφήν, οἱ δὲ εἶναι τερατόμορφοι (τὸ κάτω ἥμισυ τοῦ σώματός των καταλήγει εἰς κεφαλὴν δράκοντος), τινὲς δὲ εἶναι καὶ πτερωτοί, ὡς ὁ Ἐγκέλαδος (ἢ Ἀλκυονεὺς) ἐξ αἰσθητικῶν λόγων, διότι πτερωτὴ εἶναι καὶ ἡ ἐκ τῆς ἄλλης πλευρᾶς τῆς Ἀθηνᾶς Νίκη, ἥτις σπεύδει νὰ στεφανώσῃ τὴν μεγάλην θεάν. Ὅλαι αἱ σκηναὶ εἶναι ἄγριαι πλὴν μιᾶς, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ Γαῖα ζητεῖ ἔλεον ἀπὸ τὴν Ἀθηνᾶν διὰ τὸν Ἐγκέλαδον. Τὸ ὑπέροχον αὐτὸ ἔργον, προϊὸν καλλιτεχνῶν πρωτοτυπίας καὶ δημιουργικῆς δυνάμεως, εἶναι τέλειον τὴν σύνθεσιν, πλῆρες ποιητικοῦ οἴστρου καὶ θαυμάσιον τὴν ἐκτέλεσιν. Εἶναι τὸ τελειότερον τὴν ἔκφρασιν ἔργον μὲ θέμα τὴν Γιγαντομαχίαν. Τὰ τῆς ρωμαϊκῆς τέχνης γλυπτὰ ἔργα, τὰ ἐμπνευσθέντα ἐκ τοῦ μύθου τοῦ ἀγῶνος θεῶν καὶ Γιγάντων, εἶναι δειλαὶ ἀπομιμήσεις τῆς Γιγαντομαχίας τῆς Περγάμου. Τὰ κυριώτερα τούτων εἶναι ἓν ἀνάγλυφον εὑρεθὲν εἰς τὸ θέατρον τῆς ἐν Σικελίᾳ Κατάνης, ἡ Γιγαντομαχία ἑνὸς τῶν ἐν Ρώμῃ ναῶν τοῦ Διὸς (Jovis Tonantis, Διὸς βροντῶντος) καὶ ἑνὸς ναοῦ ἐν Ἀφροδισιάδι τῆς Καρίας. Οὕτως ἡ Γιγαντομαχία ὑπῆρξε τὸ προσφιλὲς θέμα τῶν γλυπτῶν καὶ ἀγγειογράφων τῆς ἀρχαιότητος ἀπὸ τοῦ Ζ΄ π. Χ. αἰῶνος μέχρι τοῦ Δ΄ μ. Χ. Κατὰ τὸν ΣΤ΄ αἰῶνα ἐκόσμει αὐτη, πλὴν τῶν μνημονευθέντων μνημείων τῆς ἀρχιτεκνονικῆς, καὶ τὸ ἀέτωμα τοῦ θησαυροῦ τῶν Μεγαρέων ἐν Ὀλυμπίᾳ, τὰς μετόπας ἑνὸς ναοῦ ἐν Σελινοῦντι (ἐπὶ μιᾶς μετόπης παρίσταται ἡ Ἀθηνᾶ ἀνατρέπουσα ναῷ τῆς Γοργοῦς ἐν Κερκύρᾳ παρίστατο ὁ Ζεὺς καταβάλλων ἕνα Γίγαντα καὶ τὰ ἐν τῷ Ἑκατομπέδῳ (ἀρχαιοτέρῳ ναῷ τῆς Ἀθηνᾶς ἐν τῇ Ἀκροπόλει Ἀθηνῶν) ἀετώματα ἦσαν μαρμάρινα συμπλέγματα Γιγαντομαχίας. Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν γλυπτῶν καὶ ἀγγειογράφων καὶ οἱ ζωγράφοι εἶχον πολλάκις ὡς θέμα τῶν πινάκων των τὴν Γιγαντομαχίαν, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Φιλόστρατος (Εἰκ. II. 17), καὶ οἱ σφραγιδογλύφοι καὶ χαράκται πολυτίμων λίθων καὶ νομισμάτων. Οὕτως εἰς ἕνα δακτυλιόλιθον ὁ Ἀθηνίων εἶχε γλύψει τὸν Δία ἐπὶ τεθρίππου ὄρθιον καὶ κρατοῦντα εἰς μὲν τὴν ἀριστερὰν σκῆπτρον, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς πάλλοντα κεραυνόν. Ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν ἵππων ἐκπνέει εἷς Γίγας, εἷς δεύτερος Γίγας προσπαθεῖ ν' ἀντισταθῇ καὶ πάλλει τὸ ρόπαλόν του, ἐνῷ οἱ ὄφεις οἵτινες ἀποτελοῦσι τὸ κάτω ἥμισυ τοῦ σώματός του συστρέφονται μανιώδεις κατὰ τῶν ἵππων τοῦ Διός. Ἐκ τῶν νομισμάτων, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔχουσι χαραχθῆ ἐπεισόδια ἐκ τῆς Γιγαντομαχίας, ἀξιομνημόνευτα εἶναι τὰ ἑλληνικὰ νομίσματα τῆς Κιλικίας, εἰς τὰ ὁποῖα ἀπεικονίζεται ἡ Ἀθηνᾶ συγκρουομένη πρὸς τὸν Ἐγκέλαδον, τὸ προρρηθὲν δηνάριον τοῦ Κορνηλίου, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπεικονίζεται οὗτος μὲ σύμβολα ἥλιον, σελήνην καὶ ἀστέρας ἐπὶ τεθρίππου κατακεραυνῶν ἕνα Γίγαντα (κατὰ τὸν μῦθον τοῦ ἀγῶνος Διὸς καὶ Τυφωέως), τὸ δηνάριον τοῦ Ἀντωνίνου τοῦ εὐσεβοῦς καὶ τὸ τοῦ Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπεικονίζεται ὁ Ζεὺς βάλλων καθ' ἑνὸς Γίγαντος.

Πλὴν τῶν εἰρημένων, μετὰ τὴν συγχώνευσιν

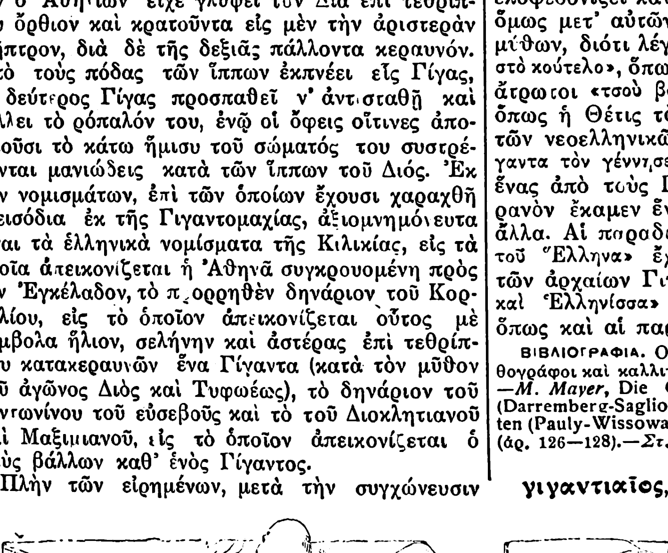

Τμῆμα τῆς ἐπὶ τοῦ διαζώματος τοῦ ναοῦ τῆς Περγάμου Γιγαντομαχίας, ἐν ᾗ παρίσταται ὁ γίγας Ἐγκέλαδος πτερωτός. Αἱ πτέρυγές του ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὰς πτέρυγας τῆς ἐπὶ τῆς ἄλλης πλευρᾶς εὑρισκομένης Νίκης.

πρὸς τὰ ἄγρια καὶ ὑπέρβια φῦλα τῶν Γιγάντων ἢ Γηγειῶν, ὡς ἄλλως ἐκαλοῦντο, τῶν Ἑκατογχείρων, τῶν Ἀλωαδῶν, τοῦ Ἀλκυονέως, ὅστις καὶ ἐλέγετο πρεσβύτατος τῶν Γιγάντων, τοῦ Τυφῶνος, τοῦ υἱοῦ τῆς Γαίας καὶ τοῦ Ταρτάρου καὶ πολεμίου τῶν θεῶν, μνημονεύονται καὶ πλεῖστοι ἄλλοι ἀνερχόμενοι εἰς ἑκατὸν ἑβδομήκοντα, ἐκ τῶν ὁποίων ἄξιοι μνείας, ἰδίως διὰ τὸ ὄνομά των, περικλεῖον μίαν τῶν χαρακτηριστικῶν ἰδιοτήτων των (μέγεθος, δύναμιν, μορφὴν κλπ.) εἶναι οἱ ἑξῆς: Πέλωρ (πελώριος), Ἄθως (διὰ τὴν εἰς τοὺς ναυτιλλομένους ἐντύπωσιν τοῦ ἀποτόμου ὕψους του εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης), Σθένιος, Δαμάστωρ, Χρόμυς (ὁ χρεμετίζων), Λέων, Ταῦρος, Ἐχίων (ἔχις, ἔχιδνα), Χαραδρεύς, Φαραγγεὺς κ.ο.κ., ἀλλὰ καὶ θεοὶ καὶ ἥρωες ἐχαρακτηρίζοντο ὡς Γίγαντες πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς ὑπερβολικῆς δυνάμεώς των, ὡς ὁ ἄνεμος Ζέφυρος.

Ἐκ τοῦ μυθικοῦ ἀγῶνος τῶν θεῶν καὶ τῶν Γιγάντων ἐνεπνεύσθη τὴν Γιγαντομαχίαν του, ἔπος γραφὲν εἰς λατινικοὺς στίχους, μὲ ὑπόθεσιν τοὺς ἀγῶνας τῶν θεῶν καὶ Γιγάντων, καὶ ὁ Λατῖνος ποιητὴς Κλαύδιος (Claudius Claudianus), ἐκ τῆς ὁποίας διεσώθησαν ὀλίγοι στίχοι.

—[ΛΑΟΓΡ.] Ὁ μῦθος τῶν Γιγάντων καὶ Γιγαντομαχίας, ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν μεταταδιδόμενος, ἔφθασε μέχρι τῶν χρόνων ἡμῶν, ἀλλ' ὅπως κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους συνεφύρθη μετ' ἄλλων μύθων, οὕτω καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους. Ὁ συμφυρμὸς μάλιστα κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους εἶναι πολὺ μεγαλύτερος, διότι οἱ νεώτεροι Ἕλληνες συνανέμιξαν μετὰ τοῦ μύθου τῶν Γιγάντων καὶ λείψανα ἄλλων ἀρχαίων μύθων, ὡς τῶν Κυκλώπων, τοῦ Ἀχιλλέως, τῶν Ἀλωαδῶν, ἅτινα διεσώθησαν μέχρις αὐτῶν, καὶ νεωτέρους μύθους, ὡς εἶναι οἱ μῦθοι τῶν ἀνδρειωμένων, τοὺς ὁποίους ἐδημιούργησεν ἡ νεοελληνικὴ φαντασία. Καὶ οἱ νεώτεροι περὶ τῶν Γιγάντων καὶ τῶν συγχεομένων πρὸς αὐτοὺς ἀνδρειωμένων, παλαιῶν Ἑλλήνων, Σαραντάπηχου καὶ ἄλλων, ἔχουν τὴν προέλευσιν ἀπὸ τὴν αὐτὴν καὶ παρὰ τοῖς νεωτέροις λαοῖς δοξασίαν, ὅτι τὸ παρελθὸν εἶναι ἀνώτερον τοῦ παρόντος καὶ οἱ πρόγονοι ἦσαν ἰσχυρότεροι τῶν ἀπογόνων των. Εἰς τὰς ἐν Ζακύνθῳ διασωθείσας περὶ Γιγάντων παραδόσεις «Οἱ Γίγαντες», «ὁ Θεὸς κι' οἱ Γίγαντες» καὶ τὸ «Γιγαντοφῶλι» (*Ν. Γ. Πολίτου*, Παραδόσεις 126—128) ἀνευρίσκονται καὶ στοιχεῖα τοῦ ἀρχαίου περὶ τῶν Γιγάντων μύθου, διότι οἱ πελώριοι Γίγαντες ρίπτουσι μεγάλους λίθους κατὰ τῶν θεῶν καὶ ἀναβιβάζουσι τὸ ἓν ὄρος εἰς τὸ ἄλλο διὰ νὰ φθάσωσιν εἰς τὸν οὐρανόν, ἐξολοθρεύονται δὲ μὲ τὰ «ἀστροπελέκια», τὰ ὁποῖα ἐκσφεδονίζει κατ' αὐτῶν ὁ Θεό , ἔχουσι συμφυρθῆ ὅμως μετ' αὐτῶν καὶ στοιχεῖα ἐξ ἄλλων ἀρχαίων μύθων, διότι λέγεται περὶ αὐτῶν ὅτι «ἔχουν ἕνα μάτι στὸ κούτελο», ὅπως οἱ Κύκλωπες, καὶ ὅτι διὰ νὰ εἶναι ἄτρωτοι «τσοὺ βούταε ἡ μάνα τσου σ' ἕνα ποτάμι», ὅπως ἡ Θέτις τὸν Ἀχιλλέα, καὶ στοιχεῖα ἀκόμη τῶν νεοελληνικῶν μύθων, ὅπως ὅτι «τὸν πρῶτο Γίγαντα τὸν γέννησε ὁ Διάβολος καὶ μία Λάμια», ὅτι ἕνας ἀπὸ τοὺς Γίγαντας διὰ νὰ ἀναβῇ εἰς τὸν οὐρανὸν ἔκαμεν ἕνα ραβδὶ ἀπὸ πολλὰ καλάμια καὶ ἄλλα. Αἱ παραδόσεις «Ἑλλήνισσα» καὶ «τὸ μνῆμα τοῦ Ἕλληνα» ἔχουν σχέσιν μὲ τὸν μῦθον περὶ τῶν ἀρχαίων Γιγάντων, διότι καὶ οὗτοι «Ἕλληνας καὶ Ἑλληνίσσα» ἔχουσιν ὑπερμέγεθες τὸ σῶμα, ὅπως καὶ αἱ παραδόσεις περὶ τῶν Σαρανταπήχων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Οἱ ἀνωτέρω μνημονευθέντες ποιηταί, μυθογράφοι καὶ καλλιτέχναι (ἰδίως: *Ἡσίοδος* καὶ *Ἀπολλόδωρος*). —*M. Mayer*, Die Giganten und Titanen.—*Hild*, Gigantes (Darremberg-Saglio Dict. des Antiquités).—*Waser*, Giganten (Pauly-Wissowa, Real Encycl.).—*Γ. Πολίτου*, Παραδόσεις (ἀρ. 126—128).—*Στ. Κυριακίδου*, Λαογρ. Α΄ 163 κ.ἑ.

Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

γιγαντιαῖος, —*α,* —*ον*· ὁ ἔχων μέγεθος γίγαντος, ὁ κατὰ τοὺς γίγαντας, ἢ ὁ ἀπὸ τοῦ γίγαντος: «γιγαντιαῖον σῶμα», «βήματα γιγαντιαῖα»· || γιγάντειος: «ἔργον γιγαντιαῖον». —Ἐπίρρ. *γιγαντιαίως*.

γιγάντιος [*Ἀρχ.*]—1) Ὄνομα μηνὸς τοῦ ἡμερολογίου τῶν ἀρχαίων Ἀμφισσέων, ἀντιστοιχοῦντος πρὸς τὸν Ἀμάλιον τῶν ἀρχαίων Δελφῶν καὶ τὸν Γαμηλιῶνα τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων. —2) Ὄνομα μηνὸς τῆς ἀρχαίας ἀχαϊκῆς πόλεως Τριταίας, ἀντιστοιχοῦντος πρὸς τὸν Ποσειδαιῶνα τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν. ΚΑΨ.

γιγαντισμὸς (ὁ) [*Ἀνθρωπολ.*]. Διὰ τοῦ ὅρου *γιγαντισμὸς* ἢ *γιγαντοσωμία* (ἢ καὶ *μακροσωμία*) χαρακτηρίζομεν τὴν ὑπὲρ ἀνώτατόν τι φυσιολογικὸν ὅριον ἀνάπτυξιν τοῦ σώματος καθ' ὕψος. Γιγαντισμὸς παρατηρεῖται εἰς ὅλα τὰ ἔμβια ὄντα, ζῷα καὶ φυτά. Παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ συμμετέχουν τῆς ὑπερμέτρου ἀναπτύξεως οὐ μόνον ὁ σκελετός, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ λοιπὰ μόρια καὶ τὰ σπλάγχνα ἀκόμη κατὰ κανόνα. Κανονικῶς περιορίζεται τὸ ἀνάστημα (βλ. λ.), ὅπως καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ζῴων, ἐντὸς ὡρισμένου «πλάτους ποικιλίας», ὅπερ εἶναι σταθερὸν κληρονομικὸν χαρακτηριστικόν, ποικίλλον κατὰ φυλάς. Ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τῶν φυσιολογικῶν ὁρίων γεννᾷ τὸν «νανισμὸν» καὶ τὸν «γιγαντι-

Digitized by Google

σμόν». Ἐντὸς τοῦ φυσιολογικοῦ τούτου πλάτους ἐμφανίζει τὸ ἀνάστημα ποικιλίας, ἕνεκα διαφόρων αἰτίων (ἐξωτερικῶν καὶ ἐσωτερικῶν κλπ.). «Μικροσωμία» ἢ «βραχυσωμία» καὶ «μεγαλοσωμία» ἢ «μακροσωμία», δηλαδὴ προσέγγισις, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, τῶν κατωτάτων ἢ ἀνωτάτων ὁρίων τῆς φυσιολογικῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀναστήματος, παρατηρεῖται ὡς ἀτομικὴ ποικιλία, ἀλλὰ καὶ χαρακτηριστικὸν φυλετικὸν γνώρισμα ὁμάδων. Ὑπάρχουν μικρόσωμοι φυλαὶ (Πυγμαῖοι κ. ἄ.) καὶ μεγαλόσωμοι τοιαῦται (Σάρα κ. ἄ.). Τὰς καταστάσεις ταύτας δέχονταί τινες ὡς φυσιολογικὸν νανισμὸν καὶ φυσιολογικὸν γιγαντισμόν, δυνάμεθα δηλαδὴ τότε νὰ ὁμιλῶμεν περὶ φυλετικῆς νανοσωμίας καὶ φυλετικῆς γιγαντοσωμίας, χρησιμοποιοῦντες τοὺς ὅρους «νᾶνος» καὶ «γίγας» ἀδιαφόρως, καὶ ἐπὶ φυσιολογικῆς τοιαύτης σχετικῆς ἀναπτύξεως τοῦ σώματος. Προτιμότερον ὅμως νὰ χρησιμοποιῶνται οἱ ὅροι οὗτοι μόνον εἰς τὰς περιπτώσεις ὑπερβάσεως τῶν φυσιολογικῶν ὁρίων, κατωτάτου καὶ ἀνωτάτου, δηλαδὴ γενικώτερον εἰς τὰς καθαρῶς παθολογικὰς περιπτώσεις. Πρόκειται ἐνταῦθα περὶ τοῦ ἀληθοῦς νανισμοῦ καὶ τοῦ ἀληθοῦς γιγαντισμοῦ, οἵτινες εἶναι κατὰ κανόνα παθολογικοί. Διὰ τὰς φυσιολογικὰς περιπτώσεις ἀρκοῦν οἱ ὅροι μικροσωμία καὶ μεγαλοσωμία. Ὡς γενικώτατα ὅρια τοῦ πλάτους ποικιλίας τοῦ ἀνθρωπείου ἀναστήματος, πέρα τῶν ὁποίων ἐπιτρέπεται νὰ ὁμιλῶμεν περὶ νανισμοῦ καὶ γιγαντισμοῦ, δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν κατώτατον μέν, τὸ 1 μ. 30, ἀνώτερον δὲ τὰ 2 μ., ἢ ἀκριβέστερον ἀπὸ τοῦ 1 μ. 85 ἤδη. Ποικίλλουν ὅμως ταῦτα ἀναλόγως τοῦ ἀναστήματος τῆς φυλῆς ἑκάστοτε εἰς ἣν τὸ ἄτομον ἀνήκει.

Τὸ ἀνάστημα τῶν γιγάντων ποικίλλει ἀπὸ ἑνὸς ἀνωτάτου τοιούτου φυσιολογικοῦ ὁρίου, προσεγγίσαν τὰ τρία σχεδὸν μέτρα εἰς σπανιωτάτας περιπτώσεις. Ὑπάρχουν δὲ ἄπειροι γνωσταὶ περιπτώσεις ἐμφανισθεῖσαι ἀνὰ τοὺς διαφόρους λαούς. Ἀναφέρομεν τὸν σκελετὸν Ἕλληνος ἐκ Τραπεζοῦντος εὑρισκόμενον ἐν τῷ Ἀνατομείῳ Ἀθηνῶν (2 μ. 33), τὸν σκελετὸν Ἄγγλου ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Λονδίνου (2 μ. 53), τὸν σκελετὸν Καλμούκου ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Ἰατρ. Σχολῆς τῶν Παρισίων Orfila (2 μ. 53), ἑνὸς Φινλανδοῦ 2 μ. 83 κλπ.

Οἱ ἀληθεῖς οὗτοι γίγαντες, ὡς καὶ οἱ ἀληθεῖς νᾶνοι, ἀπαντῶσιν ὡς ἀτομικαὶ μόνον ποικιλίαι ἢ τερατομορφίαι δύναταί τις νὰ εἴπῃ. Δὲν ἐμφανίζονται δηλαδὴ οὗτοι ὡς διακεκριμέναι τυχὸν ὁμάδες ἀνθρώπων, ἀλλ' ἀπαντῶσιν ἁπανταχοῦ τοῦ κόσμου, εἰς πάσας τὰς φυλάς, καὶ εἰς τὰς μικροσώμους γίγαντες, σχετικοὶ βεβαίως, καὶ εἰς τὰς μεγαλοσώμους νᾶνοι, καὶ ἐκ γονέων φυσιολογικῶν. Ὁμαδικὴ νανοσωμία, ἰδίᾳ δὲ γιγαντοσωμία, δὲν ὑπάρχουν οὔτε σήμερον, ἀλλ' οὔτε ποτὲ ὑπῆρξαν ἐν τῷ κόσμῳ. Αἱ φυλαὶ γιγάντων εἶναι μυθολογικὰ προϊόντα, ἔζησαν δὲ εἰς τὴν φαντασίαν ὅλων τῶν λαῶν. Τὰ ὡς ὀστᾶ γιγάντων ἐκληφθέντα ἐνίοτε ὑπολείμματα σκελετῶν ἐντὸς τοῦ ἐδάφους, γνωρίζομεν σήμερον ὅτι δὲν εἶναι ἄλλο τι εἰμὴ ὀστᾶ παλαιοντολογικῶν ζῴων, ἐλεφάντων, ρινοκερώτων κλπ. Ὅπως δὲ ὁ ἀληθὴς νανισμὸς ἐκ παθολογικῶν αἰτίων, οὕτω καὶ ὁ γιγαντισμὸς χαρακτηρίζεται ὑπὸ ἀσυμμετρίας περὶ τὰς ἀναλογίας τοῦ σώματος, κυρίως ὑπὸ ἐπιμηκύνσεως τοῦ κάτω ἡμίσεος αὐτοῦ, παχύνσεων τῶν μυϊκῶν φυμάτων τῶν ὀστῶν, τῶν ὀστῶν τοῦ κρανίου κλπ., ἰδίᾳ ὅταν συνυπάρχῃ καὶ «ἀκρομεγαλία», ὅπερ καὶ συνήθως συμβαίνει εἰς τὰς πλείστας τῶν περιπτώσεων. Δεδομένης ἄλλως τε τῆς κοινῆς αἰτιολογίας, ὁ γιγαντισμὸς θεωρεῖται ὡς μία ἁπλῶς μορφὴ τῆς διαταραχῆς τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἀναλογιῶν τοῦ σώματος, ἧς ἄλλη εἶναι ἡ ὑπερανάπτυξις (ὁ γιγαντισμὸς) ὡρισμένων μόνον μοιρῶν, ἄκρων χειρῶν, ποδῶν, δακτύλων μόνον κλπ., ἡ ἀκρομεγαλία. Ἡ διαφορὰ αὐτῶν βασίζεται ἐπὶ τοῦ διαφόρου χρόνου τῆς ἐνάρξεως τῆς παραμορφώσεως. Ὁ μὲν γιγαντισμὸς ἄρχεται πρὸ τῆς συμπληρώσεως τῆς περιόδου τῆς αὐξήσεως τοῦ ἀνθρώπου, ἐνῷ ἡ ἀκρομεγαλία μετὰ τὴν λῆξιν. Τὸ ζήτημα τοῦτο δὲν ἔχει σαφῶς ὅμως ἑρμηνευθῆ, δεδομένου ὅτι ὑπάρχει καὶ πρόωρος ἀκρομεγαλία, ἀκόμη καὶ ἐπὶ νεογνοῦ, ἄνευ γιγαντισμοῦ, καὶ πρέπει νὰ συνυπάρχῃ καὶ ἄλλη τις αἰτία τῆς διαφορᾶς, ὁτὲ μὲν ἀναπτυσσομένου καὶ γιγαντισμοῦ, ὁτὲ δὲ μόνον ἀκρομεγαλίας.

Ὁ γιγαντισμὸς ἐμφανίζεται κατὰ κανόνα ἐπὶ τοῦ ἄρρενος, ἐνῷ ἡ ἀκρομεγαλία καὶ ἐπὶ τοῦ θήλεος καὶ συχνάκις μάλιστα. Κατὰ τὴν περίοδον τῆς γεννητικῆς ὡριμότητος τὰ ὀστᾶ ἄρχονται ἐπιμηκυνόμενα ὑπερβολικῶς. Ἐπιβράδυνσις τῆς ὡριμότητος τοῦ ἀτόμου καὶ μακροτέρα παραμονὴ τῶν χόνδρων μεταξὺ ἐπιφύσεως καὶ διαφύσεως τῶν ὀστῶν, συνεπάγονται τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἀναπτύξεως τῶν ὀστῶν καὶ πέραν τῶν φυσιολογικῶν ὁρίων. Πλὴν δὲ τῆς ἐπιμηκύνσεως τῶν ἄκρων καὶ τοῦ ὅλου ἐν γένει σώματος, ἔτι δὲ καὶ τῶν ἀνωτέρω ἀκρομεγαλικῶν συνήθων φαινομένων, τῆς ὑπερτροφίας ὀστῶν, ἀλλὰ καὶ γεννητικῶν ὀργάνων καὶ σπλάχνων, ὑπερτριχώσεως κλπ., ἅτινα προστίθενται βραδύτερον μετὰ τὴν παῦσιν τῆς γενικῆς αὐξήσεως, ἡ μυϊκὴ τῶν γιγάντων δύναμις εἶναι ἠλαττωμένη, ὅπως ἐπίσης καὶ ἡ διανοητικότης αὐτῶν, ἐμφανιζόντων καὶ μικρόν, σχετικῶς καὶ ἀπολύτως, βάρος ἐγκεφάλου. Κατὰ κανόνα, ὅμως ὑπάρχει ὑποπλασία τῶν τε ἐξωτερικῶν γεννητικῶν ὀργάνων, ὡς καὶ τῶν γεννητικῶν ἀδένων καὶ τῶν παραρτημάτων αὐτῶν, συνέπεια τῆς ὁποίας εἶναι ἡ ἠλαττωμένη ἐπὶ τῶν γιγάντων γενετήσιος ὁρμὴ καὶ ἱκανότης, τὸ πρόωρον γῆρας, ἡ ἠλαττωμένη τρίχωσις κλπ. Εἰς τοὺς συχνότατα, ὡς εἴπομεν, ἀπαντῶντας ἀκρομεγαλικοὺς γίγαντας ἐμφανίζονται καὶ ἄλλαι ἀκόμη βαρεῖαι ἀτέλειαι, ὡς εἶναι αἱ ἀλλοιώσεις τῆς καρδίας μετὰ δυσπνοίας καὶ κυανώσεως. Ἡ δὲ κοινὴ αἰτία τῆς ἐμφανίσεως τῶν γιγαντικῶν αὐτῶν τάσεων τοῦ ὀργανισμοῦ ἀνευρίσκεται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς διαταραχὰς τῶν ἐσωτερικῶν ἐκκρίσεων, αἱ ὁποῖαι ἐπηρεάζουν τὴν ὁμαλὴν ἀνάπτυξιν. Ἡ συχνοτέρα ἑστία ἀνευρίσκεται ἐν τῇ ὑποφύσει τοῦ ἐγκεφάλου. Πρόκειται περὶ λειτουργικῆς ὑπερβάσεως τοῦ προσθίου ἀδενώδους λοβοῦ τοῦ ὀργάνου τούτου ἐκ παθολογικῆς ὑπερπλασίας. Εὑρίσκομεν ὅμως εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας ἀλλοιώσεις καὶ ἄλλων ἀδενῶν ἐσωτερικῆς ἐκκρίσεως, τῶν γεννητικῶν, τοῦ θυρεοειδοῦς κ. ἄ. Ὑπάρχουν ἀκόμη καὶ περιπτώσεις ὀφειλόμεναι εἰς ἠλαττωμένην κυρίως λειτουργίαν τῶν γεννητικῶν ἀδένων, καθ' ἃς πλὴν τῶν εὐνουχοειδικῶν χαρακτηριστικῶν ἔχομεν καὶ τὴν ἐπιμήκυνσιν τοῦ σώματος. Καὶ εἰς τὰς πλείονας ὅμως πάλιν τῶν περιπτώσεων τούτων συνυπάρχουν καὶ ἀνωμαλίαι καὶ ἄλλων ἀδένων, τῆς ὑποφύσεως καὶ τοῦ θυρεοειδοῦς. Πρόκειται περὶ πολυαδενικῆς αἰτίας συνήθως, ἥτις, τὸ μὲν αἴρει τὴν φυσιολογικὴν δύναμιν συγκρατήσεως τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀναστήματος ἐντὸς ὡρισμένων ὁρίων, τὸ δὲ διεγείρει τὴν αὐξητικὴν τοιαύτην. Ἡ τελευταία αὕτη μορφὴ ἀποτελεῖ τὸν κυρίως «παιδικὸν» γιγαντισμόν, ὅστις ἄρχεται ἤδη πολὺ πρὸ τῆς ἡβικῆς ἡλικίας καὶ χαρακτηρίζεται διὰ τῶν γνωστῶν χαρακτήρων τοῦ «παιδισμοῦ» (infantilismus). Ὁ γιγαντισμὸς οὗτος εἶναι σχετικὸς πρὸς τὴν ἁπλῆν καὶ συνήθη μεγαλοσωμίαν τῶν εὐνούχων. Ὁπωσδήποτε πρέπει νὰ τονισθῇ ὡς «ἀναντίρρητον, ὅτι ἐξαρτᾶται ἡ φυσιολογικὴ ἀνάπτυξις τοῦ ἀτόμου, ἡ ἐν καιρῷ ἐπίτευξις τῆς ὡριμότητος, ἐκ τῆς ἁρμονικῆς συνεργασίας τῶν γεννητικῶν ἀδένων, τοῦ θυρεοειδοῦς ἀδένος, τοῦ θύμου καὶ τῆς ὑποφύσεως» (Martin).

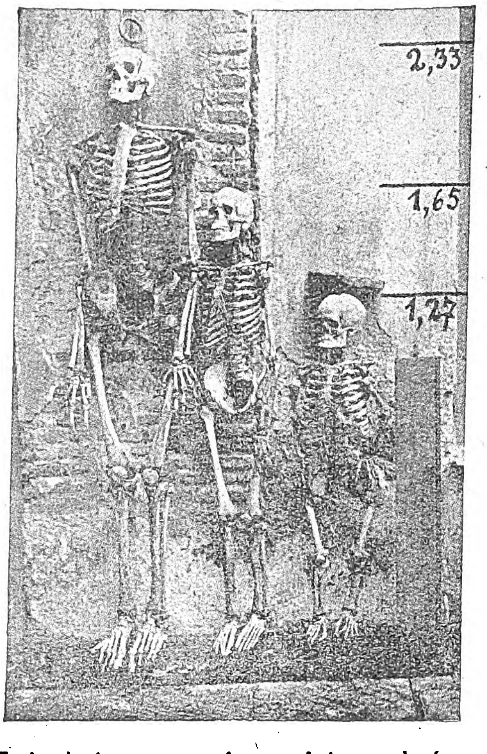

Σκελετοὶ γίγαντος, φυσιολογικοῦ ἀτόμου καὶ νάνου.
[Ἐκ τοῦ Ἀνατομείου τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.]

Τέλος, εἶναι ἀσφαλὲς ὅτι εἰς σπανίας τινὰς περιστάσεις, ὁ γιγαντισμὸς δὲν ὀφείλεται οὔτε εἰς τὴν ὑπόφυσιν οὔτε εἰς παιδισμόν, ἀλλ' εἶναι ὅλως ἰδιοπαθής, ὀφειλόμενος ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς πλημμελῆ «καταβολὴν» ἐν τοῖς χρωμοσώμοις τοῦ ᾠαρίου, ἄνευ οὐδεμιᾶς συμμετοχῆς τῶν ἔσω ἐκκρίσεων.

Ἂν καὶ ἡ ἀκρομεγαλία δύναται νὰ θεωρηθῇ ἤδη ὡς μερικὸς γιγαντισμός, ἐν τούτοις διαιρεῖται ἐν γένει ὁ τυπικὸς γιγαντισμὸς εἰς τὸν *γενικόν*, ὁλοκλήρου τοῦ σώματος, καὶ τὸν *μερικόν*, περιοριζόμενον εἰς τὸ ἥμισυ, ἢ μοίρας τινὰς μόνον τοῦ σώματος, ἓν μέλος κλπ. Δύναται δὲ νὰ ἐπεκτείνεται εἰς ἅπαντας τοὺς ἱστούς, ἢ ὡρισμένους μόνον τῆς ἑκάστοτε προσβληθείσης μοίρας (τὸ λίπος, τὰ ἀγγεῖα κλπ.). Ἐνίοτε δὲ συνυπάρχουν ἀμφότεροι, ἐμφανιζομένου δηλαδὴ ἐπὶ γίγαντος καὶ μερικοῦ ἐπὶ πλέον γιγαντισμοῦ, ἑνὸς μέλους, ἑνὸς δακτύλου κλπ.

Κληρονομικότης ὑπάρχει ἐπὶ γιγαντισμοῦ, ἐναλλασσομένη συχνάκις μὲ ἄλλας ὁμοειδεῖς διαταραχὰς καὶ ἀνωμαλίας τοῦ σώματος (πολυδακτυλίαν, ἐλεφαντίασιν, ἀκόμη καὶ καλοήθεις νεοπλασίας κλπ.).
Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

—*[Παθολ.]* Ἡ γιγαντοσωμία δυνατὸν νὰ εἶναι παροδικὴ ἢ ὁριστική, ἀναλόγως τῆς καταστάσεως καθ' ἣν κατὰ τὴν ἐνήλικον περίοδον τὸ ἀνάστημα ὑπερβαίνει ἢ μὴ οὐσιαστικῶς καθ' ὕψος τὸ τῶν ἄλλων ἀτόμων. Κατὰ τοὺς Brissaud καὶ Meige, ἡ γιγαντοσωμία καὶ ἡ μεγαλακρία εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ πάθησις, ἀναπτύσσουσα τὸν γιγάντειον τύπον ὅταν ἐκδηλῶται αὕτη πρὸ τῆς συνδέσεως τῶν ἐπιφύσεων, ἐξελισσομένη δ' ἀπ' ἐναντίας πρὸς τὸν μεγαλακρικὸν τύπον ὅταν ἐμφανίζηται βραδύτερον. Ἡ εἰς μῆκος ἢ ὕψος αὔξησις ἐπιτελεῖται πρὸς τοὺς ὑπερεπιφυσείους χόνδρους τοὺς συνδέοντας τὴν διάφυσιν, τὸ σῶμα τῶν μακρῶν ὀστῶν, πρὸς τὰ πέρατα αὐτῶν ἢ τὰς ἐπιφύσεις. Ὅταν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν διεγέρσεώς τινος, ἥτις δυνατὸν νὰ εἶναι προσωρινὴ (λοιμώδεις νόσοι καὶ ἰδίως ὁ τυφοειδὴς πυρετὸς καὶ ἡ ἱλαρὰ) ἢ παρατεταμένη, ἡ ὀστεώδης παραγωγὴ ἀποβαίνει ὑπερβολική, καὶ ἡ αὔξησις τοῦ σώματος καθίσταται ἐπίσης ὑπερβολική. Εἴς τινας περιπτώσεις ἡ αὔξησις τελεῖται εἰς πάχος τοῦ ὀστοῦ, εἴτε μετὰ τὴν κατὰ μῆκος αὔξησιν, εἴτε μόνον ὑπὸ τὴν μορφὴν ταύτης, τῆς διεγερτηρίου ἐκδηλώσεως ἐπερχομένης μετὰ τὴν σύνδεσιν τοῦ χόνδρου. Εἰς τὰς γενομένας νεκροτομίας γιγαντοσώμων εὑρέθησαν ἀλλοιώσεις τῆς μεγαλακρίας, ἤτοι εἰδικὴ βλάβη, ὑπερτράφεια ἢ ὄγκος τοῦ μυξαδένος μετ' ἀνευρυσμοῦ τοῦ ὀστεώδους βοθρίου, ἐν τῷ ὁποίῳ κεῖται ὁ ἀδὴν οὗτος.

Πρὸς θεραπείαν προὐτάθη καὶ ἐδοκιμάσθη ἡ ὀρχιδικὴ ὀποθεραπεία (ὑπὸ μορφὴν ἐκχυλίσματος πολφοῦ ὄρχεων ἢ κόνεως ἀπεξηραμένης ἢ καὶ ἐνέσεων ὀρχιδίνης κλπ.) πρὸς ἀνακοπὴν ἢ ἐπιβράδυνσιν τῆς ὑπὲρ τὸ δέον ταχείας αὐξήσεως τοῦ σώματος.
Μ. Ν. ΚΑΪΡΗΣ

γιγαντόκορμος (ὁ, ἡ)· ὁ ἔχων κορμὸν γίγαντος.

γιγαντοκύτταρα (τά). Μεγάλα κύτταρα φέροντα συνήθως πολυαρίθμους πυρῆνας ἢ ἕνα ὑπερμεγέθη πυρῆνα στρογγύλον, ᾠοειδῆ ἢ λοβωτόν. *Γιγαντοκύτταρα* παρατηροῦνται καὶ ἐπὶ τοῦ φυσιολογικοῦ ὀργανισμοῦ εἰς τὸν μυελὸν τῶν ὀστῶν, ὡς καὶ κάτωθεν τοῦ περιοστέου (ὀστεοκλάσται), φέρουσιν δὲ ἐν αὐτοῖς πολυαρίθμους πυρῆνας καὶ χρησιμεύουσιν εἰς τὴν ἀνανέωσιν τῆς ὀστεΐνης οὐσίας διαλύοντα ταύτην. Ἐν τῷ μυελῷ τῶν ὀστῶν παρατηροῦνται ὡσαύτως καὶ ἕτερα γιγαντοκύτταρα μεθ' ἑνὸς λοβωτοῦ πυρῆνος (μεγαλοπυρηνοκύτταρα, Megacaryocytes). Πιθανώτατα λειτουργία αὐτῶν εἶναι ἡ παραγωγὴ τῶν αἱμοπεταλίων.

Ὑπὸ παθολογικὰς καταστάσεις ἐμφανίζονται γιγαντοκύτταρα εἰς διαφόρους ἐπεξεργασίας, σπουδαιότερα δὲ τούτων εἶναι:

1) Τὰ γιγαντοκύτταρα ξένων σωμάτων. Ταῦτα εἶναι πολυπύρηνα καὶ ἀναπτύσσονται ὅταν ἐντὸς τοῦ ὀργανισμοῦ ὑπάρχουσι ξένα σώματα, ὧν τὸ μέγεθος καὶ ἡ σκληρὰ αὐτῶν σύστασις καθιστᾷ τὴν διάλυσιν αὐτῶν ἀδύνατον ὑπὸ τῶν λευκῶν αἱμοσφαιρίων καὶ τῶν συνήθων φαγοκυττάρων τοῦ ὀργανισμοῦ. Οὕτω γιγαντοκύτταρα ξένων σωμάτων σχηματίζονται πέριξ ραμμάτων μετάξης, ζωϊκῆς χορδῆς κ.τ.τ. Ἐπίσης τοιαῦτα γιγαντοκύτταρα σχηματίζονται καὶ πέριξ νεκρωμένων ἱστῶν δυσδιαλύτων καὶ δυσαπορροφήτων, ὡς λ. χ. κερατινοποιηθέντων ἐπιθηλιακῶν κυττάρων (ἐπὶ ἐπιδερμικῶν καρκινωμάτων) τμημάτων νεκρωμένου χόνδρου ἢ ὀστοῦ ἢ καὶ πέριξ ἐναποθέσεων ἁλάτων ἀσβεστίου ἢ ἄλλων παθολογικῶν προϊόντων, ἀμυλοειδοῦς οὐσίας, κρυσταλλικῶν ἐναποθέσεων χοληστερίνης, λιπαρῶν ὀξέων, οὐρικῶν ἁλάτων κ. τ. τ. Τὰ γιγαντοκύτταρα ξένων σωμάτων παράγονται ἐκ προϋπαρχόντων νεαρῶν μονοπυρήνων κυττάρων κατὰ τὸ πλεῖστον συνδετικοῦ ἱστοῦ διὰ συγχωνεύσεως αὐτῶν ἢ ἐφ' ἑνὸς καὶ μόνου κυττάρου μονοπυρήνου, τοῦ ὁποίου πολλαπλασιάζεται ὁ πυρὴν χωρὶς νὰ διαιρῆται συγχρόνως καὶ τὸ πρωτόπλασμα.

Ἡ μορφὴ τῶν γιγαντοκυττάρων εἶναι ποικίλη, ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ σχήματος τῶν ξένων σωμάτων ἅτινα περιβάλλουσι. Ἡ περιφέρεια αὐτῶν εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον λεία, ἄλλοτε ὅμως ἀνώμαλος συνεπείᾳ προσεκβολῆς πρωτοπλασματικῶν ἀποφυάδων. Οἱ πυρῆνες αὐτῶν ἄλλοτε εἶναι διατεθειμένοι περιφερικῶς ἐν εἴδει στεφάνης, συνήθως ὅμως καθ' ὅλον τὸ σῶμα τοῦ γιγαντοκυττάρου κατὰ μάζας.

Ἡ διαλυτικὴ δύναμις τῶν γιγαντοκυττάρων τούτων εἶναι μεγίστη, πολὺ μεγαλυτέρα τῆς διαλυτικῆς δυνάμεως τῶν συνήθων φαγοκυττάρων τοῦ ὀργανισμοῦ. Τί εἴδους οὐσίας ὅμως παράγουσιν, αἵτινες δρῶσι διαλυτικῶς ἐπὶ τῶν σκληρῶν καὶ δυσαπορροφήτων σωμάτων, τοῦτο δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστόν.

2) Γιγαντοκύτταρα ἐμφανιζόμενα ἐπὶ εἰδικῶν φλεγμονωδῶν ἐξεργασιῶν, ὡς λ.χ. συφίλιδος, ἀκτινομυ-

Digitized by Google

κώσεως καὶ ἰδίως ἐπὶ φυματιώσεως. Τὰ γιγαντοκύτταρα ταῦτα εἶναι πολυπύρηνα, δυνάμενα νὰ περιλαμβάνωσι καὶ πλέον τῶν 100 πυρήνων.

Τὸ σχῆμα τῶν γιγαντοκυττάρων τούτων εἶναι συνήθως ἐπίμηκες μὲ ἐλαφρῶς ἀνώμαλον κυματοειδῆ περιφέρειαν. Οἱ πυρῆνες αὐτῶν διατίθενται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ τὴν περιφέρειαν τοῦ κυτταρικοῦ σώματος ἐν εἴδει στεφάνης, ἄλλοτε ὅμως δύνανται ν' ἀθροίζωνται κατὰ τὸν ἕνα ἢ καὶ κατ' ἀμφοτέρους τοὺς πόλους ἢ καὶ κατὰ τὸν ἰση-

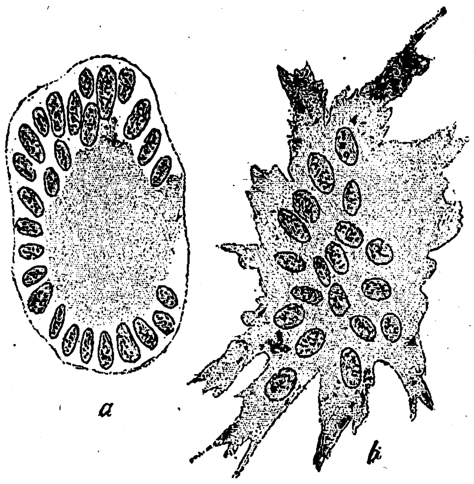

Γιγαντοκύτταρα ἐκ φυματίου τοῦ ἥπατος.
[Κατὰ Thomas.]

μερινὸν αὐτῶν. Δύνανται ὅμως νὰ διανέμωνται καὶ διαχύτως, καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ κυτταρικοῦ σώματος. Ὁ τρόπος τῆς γενέσεως τῶν γιγαντοκυττάρων τούτων δὲν εἶναι σαφῶς καθωρισμένος. Κατά τινας παράγονται ἐκ συγχωνεύσεως πλειόνων παρακειμένων κυττάρων τοῦ εἰδικοῦ φλεγμονώδους ἱστοῦ, κατ' ἄλλους παράγονται ἐξ ἑνὸς κυττάρου, εἰς τὸ ὁποῖον διαιρεῖται ἀκαταπαύστως ὁ πυρὴν χωρὶς νὰ διαιρῆται συγχρόνως καὶ τὸ πρωτόπλασμα, καθότι τοῦτο ἔχει νεκρωθῆ ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τῆς φυματικῆς τοξίνης. Τὰ γιγαντοκύτταρα τῶν εἰδικῶν τούτων φλεγμονῶν μορφολογικῶς ὁμοιάζουσι πολὺ πρὸς τὰ γιγαντοκύτταρα τῶν ξένων σωμάτων.

3) Γιγαντοκύτταρα παρατηρούμενα ἐπὶ κακοήθων νεοπλασμάτων (καὶ δὴ σαρκωμάτων καὶ καρκινωμάτων). Τὰ γιγαντοκύτταρα ταῦτα κατὰ τὸ πλεῖστον εἶναι μονοπύρηνα μετὰ στρογγύλων ἢ ᾠοειδῶν πυρήνων βαθέως χρωννυμένων ἢ ἑνὸς μεγάλου πυρῆνος λοβωτοῦ πολυμόρφου. Ι. ΚΑΤΣΑΡΑΣ

Γιγαντολέτειρα (ἡ) *['Αρχ.]*. Ἐπωνυμία ἰδιαιτέρως ἀποδιδομένη (παρὰ τὸ *γιγαντολέτις* καὶ *γιγαντοφόντις*) εἰς τὴν Ἀθηνᾶν (βλ. τ. Β' σ. 24 β). Ἡ ἐπωνυμία αὕτη ὑπάρχει ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς σαρδώνυχος, εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος τῆς ὁποίας εἶναι ὄφις μετὰ φοβερᾶς κεφαλῆς. Ἡ ἐπιγραφὴ ἔχει οὕτω: ΓΙΓΑΝΤΟΛΕ | ΤΙΡΑ ΒΑΡΥΟ | ΦΙΤΑ ΒΑΡΑΚΙ | ΝΕΑΝΟΥΗΙ». ΙΑΚ. Χ. Δ.

Γιγαντολέτωρ (ὁ) *['Αρχ.]*. Ἐπωνυμία τοῦ Διὸς (καὶ *Γιγαντολέτης*) ἐπὶ σφραγιδολίθου ἀναγεγραμμένη τῶν Ἀβραξασικῶν καλουμένων (ΓΙΓΑΝΤΟΛΕΤΟΡ). Καὶ εἰς τὸν Διόνυσον δ' ἀποδίδεται (*Non.* 17, 10). ΙΑΚ. Χ. Δ.

γιγαντόλιθος (ὁ) *['Ορυκτ.]*. Ὀρυκτὸν ὅπερ ἀνήκει, κατὰ τὸν P. Groth, εἰς τὴν ὁμάδα τῶν μαρμαρυγιῶν καὶ θεωρεῖται ὡς παραλλαγὴ τοῦ ὀρυκτοῦ μουσκοβίτου. Εἶναι προϊὸν ἀποσυνθέσεως τοῦ κορδιερίτου. Συνήθως ἀπαντᾷ εἰς βασιδιεξάγωνα πρίσματα σημαντικοῦ μεγέθους (ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ὀρυκτοῦ). Ἔχει χρῶμα βαθὺ χαλυβδόφαιον, ὑπόφαιον ἢ πρασόχρουν. Λάμψις στεατοειδὴς ἀσθενής, ἐπὶ δὲ τῶν ἐπιφανειῶν διαχωρισμοῦ ἔχει λάμψιν μεταλλίζουσαν. Σκληρότης ἄνω τοῦ 3. Εἰδικὸν βάρος 2,862—2,878. Εἶναι συστατικὸν τοῦ γρανίτου τῆς Φινλανδίας καὶ συνοδεύεται ὑπὸ χαλαζίου, μαρμαρυγίου καὶ τουρμαλίνου. Μ. Κ. ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

γιγαντομαχία (ἡ)· ἡ κατὰ τὴν μυθολογίαν μάχη τῶν θεῶν πρὸς τοὺς Γίγαντας (βλ. λ. Γίγαντες) || μεταφ. μάχη σφοδρὰ πολυαρίθμων καὶ ἐρρωμένων ἀντιπάλων.

Γιγαντοπλήκτης (ὁ) (καὶ *Γιγαντοπλίκτης*) *['Αρχ.]*. Ἀπαντᾷ εἰς κλητικὴν *Γιγαντοπλίκτα* ἐπὶ φυλακταρίου (*Kopp.* Palae. crit. § 794): «ΓΕΙΓΑΝΤΟΠΛΙΚΤΑ' ΒΑΡΟ | ΨΗΛ. ΣΟΡΙ. ΟΡΜΟ | ΑΠΑΛΛΑΞΟΝΤΟ | ΠΕΡΙΤΟ. ΣΤΟΜΑΧΟΝ' ΠΑΘΟΣ | ΤΟΥ. ΠΑΣΧΟΝΤΟΣ». ΙΑΚ. Χ. Δ.

Γιγαντορήκτης (ὁ) *['Αρχ.]*. Ὁ τύπος τοῦ ὀνόματος κατὰ κλητικὴν *Γιγαντορῆκτα* ἀπαντᾷ συχνότερον ἐπὶ σφραγιδολίθων, οἱ ὁποῖοι συνήθως παριστάνουσι τὸν λεοντοκέφαλον ὄφιν τοῦ Χνούβιος, ἅπαξ δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἀντιστρόφου μέρους τοῦ σφραγιδολίθου (ΓΙΓΑΝ | ΤΟΡΗ | ΚΤΑ), οὗ τὸ πρόσθιον μέρος κοσμεῖται ὑπὸ τέρατος λεοντοκεφάλου καὶ ὀφιόποδος. Ἐπὶ ἑτέρου σφραγιδολίθου παρὰ τὸν ὄφιν τοῦ Χνούβιος τοῦ Αἰγυπτίου εἶναι γεγραμμένον: «ΘΑΣΣΕ ΧΝΟΥΒΙ ΑΝΟΧ ΓΙΓΑΝΤΟΡ (κτλ.). ΙΑΚ. Χ. Δ.

γιγαντόρρυγχα (τὸ) *[Ζῳολ.]*. Καλοῦνται πλεῖστα πτηνὰ καὶ ἔντομα, ἅτινα διακρίνονται διὰ τὸ ὑπερμέγεθες ῥύγχος των. Δ. Ν. Π.

γιγαντόστρακα (τὰ) *[Ζῳολ.]*. Μία τῶν πολλῶν κατηγοριῶν τῶν *μαλακοστράκων* (βλ. λ.).

— *γιγαντόστρακα* (τὰ) (Gigantostraca Haekel, Eurypterida Barmeister) *[Παλαιοζ.]*. Τάξις ἐκλειψάντων ζῴων ἀνήκουσα εἰς τὴν ὑποομοταξίαν τῶν μεροστομάτων τῆς συνομοταξίας τῶν ἀρθροπόδων. Τὰ ζῷα ταῦτα εἶχον σῶμα ἐπίμηκες καὶ κοιλίαν συνισταμένην ἐκ 12 ἀρθρώσεων, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ ἓξ πρῶται ἔφερον πέντε ζεύγη φυλλοειδῶν βραγχίων. Τὰ γιγαντόστρακα καταλήγουσιν εἰς ἕνα ἐπίπεδον ἀκανθοειδῆ τέλσονα. Εἰς τὴν ὑποομοταξίαν ταύτην ἀνήκουσι τὰ μεγαλύτερα μέχρι τοῦδε γνωστὰ ἀρθρόποδα, τὰ ὁποῖα εἶχον μῆκος ἐνίοτε καὶ ἄνω τῶν 2 μέτρων. Οἱ πρῶτοι ἀντιπρόσωποι εἶναι γνωστοὶ ἀπὸ τοῦ ἠωζωϊκοῦ αἰῶνος περιορίζονται ὅμως κυρίως εἰς τὸν παλαιοζωϊκὸν αἰῶνα καὶ ἔχουσι τὴν κυρίαν αὐτῶν ἐξάπλωσιν εἰς τὸ σιλουριακὸν σύστημα. Σπουδαιότερα εἴδη εἶναι ὁ *εὐρύπτερος* καὶ ὁ *πτερυγωτός*. Μ. Κ. Μ.

γιγαντοσωμία (ἡ)· βλ. γιγαντισμός.

γιγαντόσωμος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἔχων σῶμα γίγαντος.

γιγαντοτυπία (ἡ) (Gigantotypie) *[Γραφ. τέχν.]*. Οὕτω καλεῖται μέθοδος πρὸς παρασκευὴν μεγάλων διαστάσεων φωτοτυπικῶν πλακῶν. Αἱ πλάκες αὗται παρασκευάζονται ἐκ διαθετικῆς πλακός, ἔμπροσθεν τῆς ὁποίας τίθεται αὐτοτυπικὸν πλέγμα καὶ προβάλλεται ἐπὶ πλακὸ μεταλλίνης φερούσης φωτοπαθὲς στρῶμα. Ἡ μεταλλίνη πλὰξ ἐξεργαζομένη εἶτα καταλλήλως χρησιμεύει πρὸς τύπωσιν. Κ. Γ. Μ.

γιγαντοχλόη (ἡ) (Gigantochloa) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *βαμβουσοειδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἀρκετὰ εἴδη, ὧν γνωστότερα: *γιγαντοχλόη ἡ μεγίστη* (Gigantochloa maxima), φυομένη εἰς τὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας, *γιγαντοχλόη ἡ ἀβησσυνιακή* (Gigantochloa abyssiniaca) καὶ *γιγαντοχλόη ἡ ἰσχυρά* (Gigantochloa robusta), ἀπαντῶσα ἐν Ἰάβᾳ. Πάντα τὰ ἀνωτέρω εἴδη διακρίνονται διὰ τοὺς ὑψηλοὺς βλαστούς των, τῶν ὁποίων τὸ μῆκος κυμαίνεται μεταξὺ 30—50 μέτρων καὶ ἡ διάμετρός των ἀπὸ 25—30 ἑκατοστομέτρων. Εὐδοκιμοῦσιν εἰς τὰς εὐκράτους χώρας, οἱ δὲ κάλαμοί των χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν βιομηχανίαν τῶν πλεκτῶν ἐπίπλων. Δ. Ν. Π.

γιγαντώδης (ὁ, ἡ),—*ες* (τό)· ὁ ὅμοιος πρὸς γίγαντα, ὁ ἔχων μορφήν, παράστημα γίγαντος.

γιγαρτέλαιον (τὸ) *[Χημ. Τροφ.]*. Φυτικὸν ἔλαιον ἀνῆκον εἰς τὴν τάξιν τῶν μὴ ξηραινομένων ἐλαίων· ἔχει τὰς ἑξῆς σταθεράς: εἰδικὸν βάρος εἰς 15° 0,935—0,956, σημεῖον πήξεως —10° ἕως —17°, ὀξύτης 16,2, ἀριθμὸς σαπωνοποιήσεως 178,5—190, ἀριθμὸς Reichert-Meissl 0,46, ἀριθμὸς ἰωδίου 94—143, ἀριθμὸς Hehner 92,13. Γ. Ε.

γιγαρτίνη (ἡ) (Gigartina) *[Βοτ.]*. Γένος ἀλγῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σφαιροκοκκιδῶν*. Τὰ ἄλγη τοῦ γένους τούτου εἶναι πάντα θαλάσσια καὶ διακρίνονται διὰ τὸν κλαδώδη θαλλόν των καὶ τὸν ἐρυθρὸν ἢ ἐρυθρόφαιον χρωματισμόν των, ὅστις ἀμαυροῦται εὐθὺς ὡς τὸ φυτὸν ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα. Ὁ θαλλός των ἔχει μῆκος ἀπὸ 10—100 ἑκατοστομέτρων. Γνωστὰ ἄνω τῶν 200 εἰδῶν, ἅτινα ἀπαντῶσιν εἰς πάσας τὰς εὐκράτους θαλάσσας ἀμφοτέρων τῶν ἡμισφαιρίων. Δ. Ν. Π.

γιγαρτόκαμπα (τὰ) *[Βοτ.]*. Καλοῦνται τὰ φυτὰ τῶν ὁποίων ὁ καρπὸς περιέχει *γίγαρτα*. Δ. Ν. Π.

γίγαρτον (τό). Τὸ σπόριον, ὅπερ περιέχεται ἐντὸς τῶν ῥαγῶν διαφόρων φυτῶν καὶ ἰδίως τῶν σταφυλῶν, ἄλλως *πυρῆνες*, κοιν. *κουκούτσια*. Δ. Ν. Π.

— *[Οἰνολ.]* Αἱ διάφοροι ποικιλίαι τῆς σταφυλῆς περιέχουν 1—2 ἢ καὶ 4 γίγαρτα, ὑπάρχουν ὅμως καὶ ποικιλίαι ἀμπέλων, ὧν αἱ σταφυλαὶ εἶναι τελείως ἀγίγαρτοι, ὅπως εἶναι ἡ Κορινθιακὴ σταφίς, ἡ σουλτανίνα κ. λ. Τὰ γίγαρτα γενικῶς εἶναι σκληρὰ σώματα περιέχοντα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ταννίνην καὶ ἔλαια. Ἐν τῇ οἰνοποιίᾳ τὰ γίγαρτα δὲν λαμβάνουν μέρος καὶ ὅταν λάβουν (ἐρυθροὶ οἶνοι) οὐδεμίαν ἐπίδρασιν δύνανται νὰ ἔχουν.

Τελευταίως ἡ βιομηχανία χρησιμοποιεῖ τὰ γίγαρτα τῶν σταφυλῶν πρὸς ἐξαγωγὴν τοῦ ἐν αὐτοῖς ἐλαίου, οὕτινος γίνεται χρῆσις καὶ ὡς ἐδωδίμου καὶ ὡς καταλλήλου εἰς τὴν βιομηχανίαν τῶν σαπώνων. Π. ΠΥΡΛΑΣ

Γίγαρτος *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Συρίας ἐπὶ τῶν πρὸς τὴν θάλασσαν ἀκρωρειῶν τοῦ Λιβάνου μεταξὺ Βύβλου καὶ Βηρυτοῦ, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (Didot 643,19) καὶ τοῦ Πλινίου πλὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα Gigarta (V, 17, 78). Ἡ ταυτότης τῆς θέσεώς του ἀμφισβητεῖται μεταξὺ τῶν ἐρειπίων τῶν εὑρισκομένων ἐπὶ τῆς βορείου κλιτύος τῆς χερσονησιζούσης προβολῆς Ρὰς Ἐς Σιούκα (ἀρχ. *Θεοῦ Πρόσωπον*) καὶ πιθανοφανέστερον τοῦ βουνοῦ Ἐλ Γουζὶρ (ὑψόμ. 1161, πλάτ. 34° 01' 10" Β, μῆκ. 35° 39' 00", χάρτ. ἀγγλ. 2635: Markhab to Ras En Nakura) τερματίζοντος τὸν Λίβανον εἰς τὸν ΒΔ μυχὸν τοῦ ὅρμου Γιουνὲ καὶ ἔχοντος εἰς τὴν κορυφήν του μέγα μοναστήριον. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

γίγας, —*αντος* (ὁ)· πληθ. *γίγαντες*· οἱ ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς κατὰ τὴν μυθολογίαν γεννηθέντες μὲ ἀνάστημα ὑπερφυσικὸν καὶ δύναμιν ἀκαταγώνιστον, ἦσαν δὲ φοβεροὶ τὴν μορφήν || μεταφ. ὁ μεγαλόσωμος καὶ ῥωμαλέος.

— *[Μυθολ.]*· βλ. Γίγαντες.

Γίγας *['Αστρον.]*. Ὀνομασία τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ Ὠρίωνος (βλ. λ.), ἀπαντῶσα παρὰ Πτολεμαίῳ. Σ. Π.

γιγγερόλη (Gingerol) *[Φαρμ. Χημ.]*. Σῶμα τοῦ τύπου $C_{10}H_{16}O$, ἀποτελοῦν ὑγρὸν ἄχρουν, εἰδικῆς ἀρωματικῆς ὀσμῆς, εἰδικοῦ βάρους 0,952, στροφικῆς ἱκανότητος +12, ζέον εἰς 228°, διαλυτὸν εἰς ἀλκοόλην καὶ αἰθέρα. Ἡ γιγγερόλη δι' ὀξειδώσεως δίδει τὴν γιγγερόνην. Κ. Γ. Μ.

γιγγίβερι (τό)· βλ. ζιγγίβερι.

γιγγίδιον (τὸ) *[Βοτ.]*. Ὠνομάσθη οὕτω ὑπὸ τοῦ Διοσκορίδου τὸ φυτὸν *δαῦκος τὸ γιγγίδιον* (Daucus gingidium). Δ. Ν. Π.

γίγγλαρος *['Αρχ.]*. Εἶδος αἰγυπτιακοῦ μοναύλου, βραχειῶν διαστάσεων (*Πολυδ.* IV, 82).

γίγγλυμος (ὁ)· κλείδωσις, ἄρθρωσις, ἐπιτρέπουσα κίνησιν περιστροφικήν || αἱ μεταλλικαὶ ἀρθρώσεις δι' ὧν συνδέονται μ' ἐλευθερίαν περιστροφῆς, τὰ φύλλα τῶν θυρῶν καὶ παραθύρων πρὸς τὰς βάσεις των (κοιν. *ρεζέδες*).

— *['Ανατομ.]*. Εἶδος διαρθρώσεως, καθ' ὃ ἐπιτρέπονται κινήσεις μόνον κάμψεως καὶ ἐκτάσεως, οἷον ἡ κατ' ἀγκῶνα ἄρθρωσις. Ι. Π.

γιγγλυμῶ (—*όω*)· προσαρμόζω, συναρμόζω δίκην γιγγλύμου, κοιν. *θηλυκώνω*: «γιγγλυμοῦνται πρὸς ἀλλήλους οἱ σφόνδυλοι».

γιγγλυμωτός, —*ή*, —*όν*· προσηρμοσμένος δίκην γιγγλύμου, θηλυκωτός: «γιγγλυμωταὶ σανίδες».

γίγγρας (ὁ) ἢ *γίγγρος* (ὁ) καὶ *γίγγρα* (ἡ) *['Αρχ.]*. Εἶδος μικροῦ φοινικικοῦ διαύλου, παράγοντος ἦχον ὀξὺν καὶ θρηνώδη. Ὁ γίγγρας διεδόθη εἰς ἅπασαν τὴν Συρίαν, εἰσήχθη δὲ καὶ εἰς Κύπρον καὶ Ῥώμην, ἔνθα ὠνομάζετο «tibiae sarranae» (=αὐλοὶ τύριοι), ὡς καὶ εἰς Ἀθήνας ὑπὸ τῶν ἐκ Καρίας μοιρολογιστριῶν. Κατὰ τὰ Ἀδώνια αἱ γυναῖκες περιφέρουσαι ἀνὰ τὴν πόλιν τὸ ἐκ κηροῦ ὁμοίωμα τοῦ θεοῦ ἐθρήνουν καὶ ἐχόρευον τῇ συνοδείᾳ τοῦ γίγγρα. *Γίγγρας* δὲ ὠνομάζετο καὶ ὁ χορός, ἐν δὲ Φοινίκῃ καὶ αὐτὸς ὁ Ἄδωνις.

Γίγγρης (ὁ) *['Αρχ.]*. Ὀνομασία τοῦ Ἀδώνιδος ἐν Φοινίκῃ, ἀντὶ τοῦ συνηθεστέρου Γίγγρας (βλ. λ.).

γιγγρίας (ὁ) *['Αρχ.]*. Μικρὸς αὐλὸς χρησιμεύων εἰς τοὺς ἀρχαρίους τῆς αὐλητικῆς, «αὐλὸς μελετητικός». Τὰ σχετικὰ μαθήματα ἐδιδάσκοντο προπαιδευτικῶς, δύο δὲ στάδια αὐτῶν ὠνομάζοντο «πεῖραι» καὶ «γρόνθων», ἄγνωστον ὅμως τί ἀκριβῶς ἐσήμαινον οἱ ὅροι οὗτοι. —Β.

γιγκικὸν ὀξὺ *['Οργ. Χημ.]*. Κεκορεσμένον μονοκαρβονικὸν ὀξὺ ἀνευρεθὲν εἰς τὸ ἔλαιον τῶν καρπῶν τῆς Gigko biloba. Ι. Γ.

γίγκον (τὸ) (Ginkum) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κωνοφόρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ταξινιδῶν*. Τὸ μόνον γνωστὸν εἶδος εἶναι *γίγκον τὸ ἀδιαντόφυλλον* (Ginkum adiantifolium), ὅπερ διακρίνεται διὰ τὸ μέγα ἀνάστημά του, τὸν εὐθυτενῆ κορμὸν καὶ τὰ ἐναλλασσόμενα, μεγάλα καὶ βαθέως κολπωτὰ φύλλα, ἅτινα ποικίλλονται ὑπὸ διαφοροσχήμων νευρώσεων καὶ ἔχουσι ῥιπιδοειδῆ διάταξιν κατὰ δὲ τὸ ἀνώτερον αὐτοῦ μέρος ἀπολήγει εἰς 2 ἢ 5 λοβοὺς πολυοδοντωτούς. Τὰ ἄρρενα ἄνθη του εἶναι συνηνωμένα ἐπὶ μακροῦ μίσχου καὶ φέρουσι στήμονας μετὰ διλόβων ἀνθήρων, τὰ δὲ θήλεα εὑρίσκονται ἐπὶ ἰδίου μίσχου καὶ φέρουσι κωνικὴν ᾠοθήκην περιβαλλο-

Γίγκον τὸ ἀδιαντόφυλλον.
[Κλάδος ἀνθοφόρος.]

Digitized by Google

μένην κατὰ τὴν βάσιν της ὑπὸ παχείας ἀποφύσεως ἐν σχήματι δίσκου. Ἡ φοθήκη κατὰ τὴν ὡρίμανσίν της μεταβάλλεται εἰς καρπόν, ὅστις ἔχει σχῆμα καὶ μέγεθος κοινοῦ κορομήλου καὶ περιβάλλεται ὑπὸ ἀνθεκτικῆς, σαρκώδους μεμβράνης. Ὁ καρπὸς ἔχει ἀηδῆ γεῦσιν καὶ τρώγεται ὑπὸ τῶν Κινέζων. Διὰ συνθλίψεως τῶν καρπῶν της παράγεται οὐσία ἐλαιώδους συστάσεως, ταγγίζουσα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, τὴν ὁποίαν μεταχειρίζονται οἱ Κινέζοι ἀντὶ μαγειρικοῦ βουτύρου. Τὸ μέγα τοῦτο δένδρον θεωρεῖται ὑπὸ τῶν Κινέζων ὡς ἱερόν. Τὸ ξύλον τοῦ κορμοῦ του εἶναι μαλακὸν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, εὐέργαστον, στιλβοῦται ἐπιτυχῶς καὶ χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν λεπτοξυλουργικήν. Τὸ γίγκον δὲν παράγει ῥητίνην, πολλαπλασιάζεται δὲ εὐκόλως διὰ σπορᾶς εἰσαχθὲν ἀπὸ ἐτῶν εἰς τὴν Εὐρώπην καλλιεργεῖται εἰς πλείστας χώρας ταύτης. Δ. Ν. Π.

Γίγλων (ὁ). Ἀρχηγὸς τῶν Ἀραχωσίων ἐν τῇ Περσίδι, σύμμαχος τοῦ Δηριάδου, παλαιοῦ βασιλέως τῶν Ἰνδιῶν κατὰ τοῦ Διονύσου (*Νοn.* Διον. 26,146). ΙΑΚ. Χ. Δ.

γίγνεσθαι· ἀπαρέμφατον τοῦ γίγνομαι (βλ. λ.). —*[Φιλοσ.]* Τὸ *γίγνεσθαι* (fieri, devenir, Werden), ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ἀμετάβλητον *εἶναι*, σημαίνει σειρὰν μεταβολῶν, ἐν ἀντιθέσει δὲ πρὸς τὰς στατικὰς καταστάσεις, αἵτινες χρησιμεύουσιν ὡς ἀφετηρία τοῦ γίγνεσθαι κατὰ τὴν ἀνωτέρω τῆς λέξεως ἐκδοχήν, δηλοῖ τὴν μετάβασιν ἀπὸ μιᾶς καταστάσεως εἰς ἄλλην. Α. Δ.

Γίγων ἢ *Γιγῶν*. Βασιλεὺς τῶν Αἰθιόπων νικηθεὶς κατὰ τοὺς μύθους ὑπὸ τοῦ Διονύσου. Ἀπὸ τούτου φαίνεται ὅτι ὠνομάσθη ἡ πόλις *Γίγωνος* καὶ τὸ ἀκρωτήριον τὸ ἐν τῷ Θερμαϊκῷ κόλπῳ τῆς Μακεδονίας (*Ἡρόδ.* 7, 123. *Θουκ.* 1, 61). ΙΑΚ. Χ. Δ.

—Γιγων ἢ *Γιγῶν*. Ἐπωνυμία τοῦ Διονύσου ἐν τῇ Γιγωνίδι ἄκρᾳ τῆς Μακεδονίας. Ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα ἀναφέρεται καὶ εἷς δαίμων ἐκ τῶν περὶ τὴν Ἀφροδίτην. ΙΑΚ. Χ. Δ.

Γίγωνος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πολίχνη τῆς ἀρχαίας Μακεδονίας, ἥτις ἔκειτο παρὰ τὸ ὁμώνυμον ἀκρωτήριον τῆς Χαλκιδικῆς. Ἐν τῇ πολίχνῃ ταύτῃ ἐστρατοπέδευσαν οἱ Ἀθηναῖοι ὅτε ἐπῆλθον κατὰ τῆς Ποτιδαίας ἐν ἀρχῇ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. ΚΑΨ.

γίδα (ἡ)· ἡ αἴξ, ἄλλως *κατσίκα*.

Γιδᾶ ἢ **Γιδᾶς** (ὁ) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Θεσσαλονίκης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 1151. Κεῖται ἐπὶ τῆς πεδιάδος τῆς Ἡμαθίας μεταξὺ τῆς λίμνης τῶν Γιαννιτσῶν καὶ τοῦ ποταμοῦ Ἀλιάκμονος, ἔχει κλῖμα ἀνθυγιεινὸν ὡς ἐκ τοῦ ἑλώδους περι-

Ἐπιχώριοι ἐνδυμασίαι τοῦ Γιδᾶ.
[Κάτω ἀριστερὰ ἑλληνικὸν γραμματόσημον μὲ παράστασιν χωρικῆς τοῦ Γιδᾶ.]

βάλλοντος καὶ ὑδρεύεται δι' ἀρτεσιανῶν. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Διανοβέργι* (κάτ. 525), *Νεοχώριον* (κάτ. 277), *Παλαιοχώριον* (κάτ. 349), *Πλατὺ* (κάτ. 744) καὶ *Σχοινᾶ* (κάτ. 401). Εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς κοινότητος σπείρονται κυρίως δημητριακὰ μὲ ἀπόδοσιν 2 ἑκατομμυρίων ὀκάδων βρόμης, 1 ἑκατομ. ὀκ. κριθῆς, 500.000 ὀκ. σίτου καὶ 100.000 ὀκ. ἀραβοσίτου. Ἐπίσης καλλιεργεῖται καὶ ὁ βάμβαξ μὲ παραγωγὴν 100.000 ὀκ. ἐτησίως. Μετὰ τῶν πλησιεστέρων πόλεων Θεσσαλονίκης καὶ Βερροίας συνδέεται διὰ σιδηροδρόμου καὶ ἁμαξιτῆς ὁδοῦ (52 χιλμτ. ἀπὸ τῆς πρώτης καὶ 25 ἀπὸ τῆς δευτέρας). Δ. Ε. Μ.

Ἡ ἐνδυμασία τῶν γυναικῶν τοῦ Γιδᾶ, καθιερωθεῖσα ὡς «ἐνδυμασία Γιδᾶ» ἢ «Μακεδονικὴ ἐνδυμασία», θεωρεῖται ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς περιφερείας ὡς ἡ ἀρχαιοτέρα τῶν μακεδονικῶν ἐνδυμασιῶν. Ἀναφορικῶς πρὸς τὸ παράδοξον κάλυμμα, τὸ λεγόμενον «κατσοῦλα», οἱ κάτοικοι ἀνάγουν τὴν ἀρχήν του εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Ἡ «κατσοῦλα» ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο λωρίδας μαλλίνου ὑφάσματος, ἐξ ὧν ἡ μία μελανὴ καὶ ἡ ἑτέρα —ἡ ἐσωτερικὴ— λευκή, αἱ ὁποῖαι δένονται περὶ τὴν κεφαλήν, κατὰ τρόπον ὑπενθυμίζοντα τὸ σχῆμα περικεφαλαίας. Τὰ χωρία, σαράντα τὸ ὅλον, τῶν ὁποίων αἱ γυναῖκες φέρουν τὸ ἐν λόγῳ κάλυμμα, εἶναι ἑλληνικώτατα καὶ ἑλληνόφωνα, ὅλα δὲ ὁμοῦ ἀποτελοῦν τὸ λεγόμενον *Ρουμλούκι* (ἑλληνότοπον) καὶ ὑπάγονται εἰς τὴν ἐπαρχίαν Βερροίας. Ἡ κλάσις τῶν κυκλοφορούντων ἤδη ἑλληνικῶν γραμματοσήμων τῶν εἴκοσι λεπτῶν παριστάνει γυναῖκα μὲ ἐνδυμασίαν τοῦ Γιδᾶ. Κ. ΦΑΛΤΑΪΤΣ

—*[Στρατ. Ἱστορ.]*· βλ. λ. Καρασμάκη.

Γίδαις *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Γίδες.

γιδάρης (ὁ)· ὁ αἰγοβοσκός.

Γίδας. Ἀνεψιὸς τοῦ ἐν Σικελίᾳ ἄρχοντος Θεοδεβίχου. Ἀπεστάλη περὶ τὸ 1307 μετὰ 7 πλοίων εἰς Μακεδονίαν, ἵνα ἀναλάβῃ τὴν ἀρχηγίαν τῶν ἀποστατησάντων κατὰ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους μισθοφόρων Καταλάνων. Μὴ γενόμενος ὅμως δεκτὸς ὑπὸ τῶν ἐν διαφωνίᾳ διατελούντων ἀρχηγῶν τῶν ἀγρίων ἐκείνων στιφῶν, προσεπάθησε νὰ προσεταιρισθῇ τινας ἐξ αὐτῶν, ἀλλ' ἐν τέλει ἡττηθεὶς μετὰ τῶν ὀπαδῶν του περὶ τὴν Κασσάνδραν, ἠναγκάσθη νὰ ἀπέλθῃ ἄπρακτος εἰς τὴν πατρίδα του. Ν. ΚΛΣ

—**Γίδας**. Υἱὸς τοῦ Ροβέρδου Γισκάρδου, ἡγεμόνος τῶν ἐν τῇ Κάτω Ἰταλίᾳ ἐγκατασταθέντων Νορμανδῶν (1059), συμμετέσχεν εἰς τὰς ἐναντίον τῶν Βυζαντινῶν ἐκστρατείας τοῦ πατρός του. Ν. ΚΛΣ

Γίδες *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Γαυρείου*, τῆς ἐπαρχίας Ἄνδρου, τοῦ νομοῦ Κυκλάδων. Κάτ. (1928) 123.

—**Γίδες** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Ληλαντίων τῆς ἐπαρχίας Χαλκίδος τοῦ νομοῦ Εὐβοίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 298.

γιδήσιος, —α —ο· ὁ ἀνήκων ἢ προερχόμενος ἀπὸ γίδα: «γιδήσιο γάλα,—τομάρι».

γίδι (τό)· αἰγίδιον, ἡ μικρὰ τὴν ἡλικίαν αἴξ· ‖ π ηθ. *γίδια* (τά)· αἱ αἶγες καθόλου πάσης ἡλικίας καὶ γένους: «πάω μὲ τὰ γίδια» ἢ «φυλάω τὰ γίδια».

γιδιὰ (ἡ)· δέρμα αἰγὸς ἢ τράγου παρεσκευασμένον ὡς δοχεῖον πρὸς μεταφορὰν οἴνου, ἐλαίου κ.τ.τ.

γιδο—. Πρῶτον συνθετικὸν πολλῶν λέξεων σημαινουσῶν τὸν ἔχοντα σχέσιν πρὸς τὰς αἶγας (γίδας) ἢ ἀνήκοντα ἢ ἀναφερόμενον εἰς αὐτάς: *γιδοβλογιά*, νόσος ἐμφανιζομένη εἰς τὰς αἶγας· ἄλλως *γιδόβλογος*· *γιδοβοσκή*, ἡ τροφὴ τῶν αἰγῶν· *γιδόγραικο*, ἡ στάνη τῶν αἰγῶν· *γιδόζευλα* ἢ ζεῦλα, ἡ ῥάβδος, ἐξ ἧς ἀναρτῶνται οἱ κωδωνίσκοι τῶν αἰγῶν· *γιδόσταλος*, τὸ μέρος ἔνθα κατὰ τὸ θέρος σταυλίζονται αἱ αἶγες· *γιδόσταυη*, ποίμνη καὶ ποιμνιοστάσιον αἰγῶν· *γιδοστέφανο*, ξύλινον στέφανον περὶ τὸν λαιμὸν τῆς αἰγός, ἐξ οὗ ἀναρτᾶται ὁ κωδωνίσκος· *γιδοτσόκανο*, κωδωνίσκος αἰγός. Δ. Ν. Λ.

γιδοβοσκὸς (ὁ)· ὁ βοσκὸς τῶν γιδιῶν, αἰγοβοσκός, αἰπόλος.

γιδοβυζάστρα *[Ζῳολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ πτηνοῦ *αἰγοθήλης*, ἄλλως *βυζάστρα* καὶ *λαγοβυζάστρα* καλουμένου.

γιδοβύζι (τὸ) *[Ζῳολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ πτηνοῦ *αἰγοθήλης*.

γιδόδρομος (ὁ)· δρόμος διὰ τοῦ ὁποίου μόνον τὰ γίδια ἠμποροῦν νὰ περνοῦν, δρόμος στενὸς καὶ ἐπικίνδυνος ἐπὶ δυσβάτων τόπων, ἄλλως *γιδόστρατα*.

γιδοκοπή (ἡ)· κοπάδι ἐξ αἰγῶν.

γιδομάντρι (τό)· μανδρὶ διὰ γίδια, μάνδρα εἰς τὴν ὁποίαν αὐλίζονται γίδια.

Γιδόπουλος, *Δουκᾶς*. Νομομαθὴς γεννηθεὶς ἐν Πάτραις τῷ 1876 καὶ ἀποφοιτήσας τῆς νομικῆς σχολῆς τοῦ Ἐθνικοῦ πανεπιστημίου τῷ 1898. Ἀπὸ τοῦ 1902 εἰσῆλθεν εἰς τὸν δικαστικὸν κλάδον γενόμενος τῷ 1923 ἀντεισαγγελεὺς τοῦ Ἀρείου Πάγου. Ἐξέδωκε τὰς ἑξῆς ἐπιστημονικὰς ἐργασίας: «Περὶ τῆς κατὰ τὸν ν. 17 § 1 Πανδ. 22.1 σιωπηρᾶς ἀφέσεως τῶν τόκων» («Θέμις» τόμ. ΚΓ' σελ. 559 καὶ «Δικαιοσύνη» τόμ. Δ' σελ. 36 ἑπ.), «Περὶ τῆς δυστροπίας ἐν τῷ νόμῳ περὶ ἐξώσεως μισθωτῶν» («Θέμις» τόμ. ΚΖ' σελ. 271). «Τὰ δικαιώματα τοῦ τρίτου νομέως κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν» («Τὸ Δίκαιον» τόμ. Β' σελ. 13 καὶ ἑπ.) Περὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἐπιδικαζουσῶν ἐνοχικὰ δίκαια ἀποφάσεων» («Θέμις», τόμ. ΛΓ' σελ. 524 ἑπ., «Δικαιοσύνη» τόμ. Β' σελ. 314, 334, τόμ. Ε' σελ. 313 ἑπ.) «Αἰτιολογικὴ ἔκθεσις ἐπὶ τοῦ προσχεδίου πτωχευτικοῦ Κώδικος» (1924), «Ἀνακοίνωσις περὶ τοῦ προσχεδίου Ἐμπορικοῦ Κώδικος» (ἐν «Δικαιοσύνῃ τόμ. Β' σελ. 208), «Αἰτιολογικὴ ἔκθεσις νομοθετικοῦ διατάγματος περὶ μεταρρυθμίσεως διατάξεων τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας» («Θέμις» τόμ. ΛΖ' σελ. 237. «Δικαιοσύνη» τόμ. Δ' σελ. 283). «Ἐγχειρίδιον Πολ. Δικονομίας Οἰκονομίδου», (ἔκδ. Ζ' 1926). «Ἐπεξεργασία τοῦ περὶ ἀναγκαστικῆς ἐκτελέσεως τμήματος ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ νόμου ΖΦΝΔ'» (1910). «Ἡ δικονομικὴ ἀκυρότης κατὰ τὸν νόμον ΓΨΘΘ' τοῦ 1911» (Ἀθῆναι 1928). Ἐπίσης ἐδημοσίευσε τὰς κατωτέρω γνωμοδοτήσεις: «Ἀναπλήρωσις τῆς κατὰ τὸν γάμον ὑπεξουσίου ἐλλειπούσης συναινέσεως τοῦ πατρὸς διὰ μεταγενεστέρας παρὰ τοῦ δικαστηρίου ἐρεύνης τοῦ δεδικαιολογημένου ἢ μὴ τῆς ἀρνήσεως» («Θέμις» τόμ. ΛΔ' σελ. 323 κ. ἑξ.). «Περὶ τῆς πενταετοῦς παραγραφῆς τοῦ Λογιστικοῦ Νόμου καὶ τοῦ τρόπου τῆς διακοπῆς αὐτῆς» («Θέμις» τόμ. ΛΔ' σελ. 418) «Στοιχεῖα τῆς ἀγωγῆς περὶ διαφέροντος λόγῳ ἀποδράντος κερδους») («Θέμις» ΛΔ' σ. 465). «Ἰσχὺς τοῦ κατὰ τοῦ συζύγου περὶ τῶν προικῴων δεδικασμένου καὶ κατὰ τῆς συζύγου μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου» («Θέμις» ΛΕ' σελ. 289). «Ἀποτελέσματα τῆς δικαστικῆς κηρύξεως τῆς ἀκυρότητος ἀκυρωσίμου γάμου» («Θέμις» ΛΕ' σελ. 305). «Ἰσχὺς τῶν ἀλλοδαπῶν ἀποφάσεων καὶ ἰδίως τῶν Μικτῶν δικαστηρίων Αἰγύπτου» («Θέμις» ΛΕ' σελ. 609). «Περὶ τοῦ ἐπαγγελματικοῦ κινδύνου καὶ τῆς κατὰ τὸν νόμον 551 ἀποζημιώσεως» («Θέμις» ΛΕ' σελ. 632). «Περὶ τοῦ χρόνου τῆς διατιμήσεως εἰς δραχμὰς τῶν ὑποχρεώσεων εἰς ξένον νόμισμα ἐν περιπτώσει καταδίκης» («Δικαιοσύνη» τόμ. Γ' 170). Περὶ τῆς ἐννοίας τῆς δημοσίας ἀρχῆς καὶ τοῦ ἀδικήματος τοῦ ἄρθρ. 271 Ποιν. Νόμου» («Δικαιοσύνη» τόμ. Γ' σελ. 196), «Περὶ τῆς εὐθύνης τοῦ Δημοσίου ἐκ τῶν πράξεων τῶν δημ. ὑπαλλήλων» («Δικαιοσύνη» τόμ. Δ' σελ. 13 ἑπ., «Θέμις» ΛΣΤ' σελ. 703). «Νομιμοποίησις νόθων τέκνων διὰ Διατάγματος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς» («Δικαιοσύνη» τόμ. Δ' σελ. 425, «Θέμις» ΛΗ' σελ. 254). «Τὸ στοιχεῖον τῆς ὑπαιτιότητος ἐν τῷ λόγῳ τοῦ διαζυγίου περὶ κλονισμοῦ τῶν συζυγικῶν σχέσεων. Ἡ ἔλλειψις παρθενίας ὡς λόγος διαζυγίου» («Δικαιοσύνη» τόμ. Ε' σελ. 241, «Θέμις» ΛΗ' σελ. 737). «Προϋποθέσεις τῆς περὶ λογοδοσίας ἀγωγῆς. Ἡ λογοδοσία ὡς ἀποδεικτικὸν μέσον» («Δικαιοσύνη» τόμ. Ε' σελ. 385). «Ἔκτασις τῆς ἀμνηστίας ἐπὶ συρροῆς ἀδικημάτων» («Θέμις» τόμ. ΛΣΤ' σελ. 262 ἑπ.). «Χαρακτὴρ τῆς χρηματικῆς ἱκανοποιήσεως τοῦ Νόμου 1699. Ἐπιδίωξις κατὰ ἀνηλίκου κατηγορουμένου» («Θέμις» τόμ. ΛΣΤ' σελ. 212 ἑπ.). «Λύσις τῆς μισθώσεως ὑπηρεσίας διὰ καταγγελίας κατὰ τὸν νόμον 2112» («Θέμις» τόμ. ΛΣΤ' σελ. 433). «Ἀνατίμησις τῶν παλαιῶν εἰς δραχμὰς χρεῶν. Ἔννοια τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας» («Θέμις» ΛΣΤ' σελ. 657—663). «Ἔννοια τῆς ὁμολογουμένως χαχῆς διαγωγῆς ἐν τῷ ἐδ. θ' τοῦ ἄρθρ. 49 τοῦ περὶ Ἐπιτροπείας Νόμου» («Θέμις ΛΖ' σελ. 2). «Περὶ τῆς ἐν τῇ δίκῃ ἀκυρότητος ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῶν διατυπώσεων τοῦ ἄρθρ. 75 τοῦ περὶ Ἐπιτροπείας Νόμου» («Δικαιοσύνη» τόμ. ΣΤ' σελ. 36, «Θέμις» ΛΘ' σελ. 226), «Περὶ τοῦ χρόνου τοῦ καθορισμοῦ τῆς ἁρμοδίας προικὸς ἐν τῇ ἀγωγῇ πρὸς προίκισιν» («Δικαιοσύνη» τόμ. ΣΤ' σελ. 81). «Περὶ τῆς ἀγωγῆς περὶ διατροφῆς διαρκούσης τῆς περὶ διαζυγίου δίκης» («Δικαιοσύνη» τόμ. ΣΤ' σελ. 179, «Θέμις» ΛΘ' σελ. 389). «Περὶ τοῦ ἐκ τοῦ ἄρθ. 553 Ποιν. Νόμου ἀδικήματος» («Δικαιοσύνη» τόμ. ΣΤ' σελ. 201). «Πώλησις παρὰ τοῦ πατρὸς τοῦ ἀπροσπορίστου τοῦ χρηματίου καὶ τοῦ καταπιστευματικὴν ὑποκατάστασιν κληροδοτηθέντος» («Θέμις» ΛΗ' σελ. 178). «Περὶ τοῦ ἀδιαιρέτου τῆς πρὸς λογοδοσίαν ὑποχρεώσεως» («Θέμις» ΛΗ' σελ. 257). «Περὶ τοῦ κληρονομητοῦ τῆς πρὸς διατροφὴν ὑποχρεώσεως κατὰ τὸν Ἰόνιον Κώδικα καὶ τὸ Ρωμ. Δίκαιον» («Θέμις ΛΘ' σελ. 396.) Συνεργάτης τῆς «Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας». Μ. Γ. Δ.

γιδοπρόβατα (τά)· γίδια ὁμοῦ καὶ πρόβατα ὡς σύνολον: «πόσα γιδοπρόβατα ἔχει;».

Γίδος, *Ἀλέξιος*. Βυζαντινὸς στρατηγὸς ζήσας κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα. Διοικητὴς ὢν τῶν ἀνατολικῶν στρατευμάτων, συμμετέσχεν εἰς τὴν ἐκστρατείαν κατὰ τῶν ἐπιδραμόντων εἰς Μακεδονίαν Ἰταλῶν (τῷ 1185). Μετὰ τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Ἀνδρονίκου Α' Κομνηνοῦ (1183—1185) καὶ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάρρησιν τοῦ Ἰσαακίου Β' (1185—1195) διωρίσθη δομέστικος τῆς Δύσεως, ἤτοι ἀρχηγὸς τῶν ἐν ταῖς εὐρωπαϊκαῖς ἐπαρχίαις στρατευμάτων καὶ ὡς τοιοῦτος διετάχθη νὰ ἐπιτηρῇ τὰ κατεχόμενα διὰ Θρᾴκης στίφη τῶν Λατίνων τῆς Γ' Σταυροφορίας (1189) καὶ περιορίζῃ τὰς διαρπαγὰς αὐτῶν. Τῷ 1194 ἀπεστάλη μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Βασιλείου Βατάτση κατὰ τῶν Βουλγάρων τοῦ Αἵμου, ἡττήθη ὅμως οἰκτρῶς, ἀπολεσθέντος τοῦ πλείστου τοῦ στρατοῦ του μετὰ τοῦ συστρατήγου του Βατάτζη, αὐτὸς δὲ μόλις ἠδυνήθη νὰ σωθῇ διὰ τῆς φυγῆς. Ν. ΚΛΣ

— **Γίδος**, *Ἀνδρόνικος*. Βυζαντινὸς στρατηγός, υἱός, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, τοῦ στρατηγοῦ *Ἀλεξίου Γίδου*. Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων τῆς Δ' Σταυροφορίας

Digitized by Google

(1204) ἠκολούθησεν εἰς Μ. Ἀσίαν τὸν τότε ἀναγορευθέντα αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου Θεόδωρον Λάσκαριν, ὅστις ἐγκατέστησε τὸν θρόνον του ἐν Νικαίᾳ, καθ' ὃν χρόνον ὁ Ἀλέξιος Κομνηνὸς ἵδρυεν ἑτέραν Ἑλληνικὴν αὐτοκρατορίαν ἐν Τραπεζοῦντι καὶ προσεπάθει νὰ ἐπεκτείνῃ τὰς κτήσεις αὐτοῦ πρὸς τὴν Νικαίαν. Ὁ Γίδος ἐκστρατεύσας κατὰ τῶν στρατευμάτων τοῦ Ἀλεξίου ὁδηγουμένων ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Δαυὶδ Κομνηνοῦ, ἄγοντος καὶ ἐνισχύσεις δοθείσας ὑπὸ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Λατίνων, ἐνίκησεν αὐτὸν περὶ τὴν Νικομήδειαν. Ν. ΚΛΣ

γιδόστρατα (ἡ)· στράτα, δρόμος διὰ γίδια, ἄλλως *γιδόδρομος*.

γιδοτόμαρο (τό)· τομάρι γίδας, δέρμα αἰγὸς ἢ τράγου, ἄλλως *γιδιά*.

Γιεγκερλένερ (Jegerlehner), *Ἰωάννης*. Ἑλβετὸς λογοτέχνης, γεννηθεὶς τῷ 1871. Εἶναι γνωστὸς ἰδίᾳ διὰ τὰ περίφημα μυθιστορήματα καὶ διηγήματά του, τὰ περιγράφοντα τὴν ἑλβετικὴν φύσιν καὶ τὸν βίον τοῦ ἑλβετικοῦ λαοῦ. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ ἀξιολογώτερα εἶναι τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Τί μᾶς λένε τὰ λαγκάδια» (1907), «Στὰ παγωμένα ποτάμια» (1910), «Μαρινιάνο» (ἱστορικὸν μυθιστόρημα), «Μλύμπλισλὰπ» (1911), «Ὁ ἀέρας τῶν βουνῶν» (1919). —Β.

Γιεζὶ (ἑβρ. Gêhăzi ἢ Gêyhazi). Ὑπηρέτης («παιδάριον») τοῦ προφήτου *Ἐλισσαίου*, διακρινόμενος ἐπὶ πλεονεξίᾳ καὶ ψεύδει. Ὁ Γιεζὶ ἀναφέρεται τὸ πρῶτον ἐν Βασιλειῶν Δ' (κεφ. ε') ὡς συνοδεύσας τὸν προφήτην εἰς πόλιν Σωμάν, ἔνθα «γυνὴ μεγάλη» (Σωναμῖτις), ἀγνώστου ὀνόματος, παρέσχεν εἰς ἀμφοτέρους θερμὴν φιλοξενίαν. Θέλων ὁ Ἐλισσαῖος νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν γυναῖκα, ἐκάλεσεν αὐτὴν παρ' αὐτῷ καὶ μαθὼν παρὰ τοῦ Γιεζὶ ὅτι ἦτο στεῖρα καὶ σύζυγος γέροντος ἀνδρός, προεῖπεν αὐτῇ ὅτι ἐντὸς ἔτους θὰ γεννήσῃ υἱόν. Ἡ προφητεία ἐπηλήθευσεν, ἀλλ' ὁ υἱὸς τῆς Σωναμίτιδος ἀνδρωθεὶς ἀπέθανεν αἰφνιδίως. Ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἔσπευσεν ἀμέσως παρὰ τῷ Ἐλισσαίῳ μονάζοντι ἐπὶ τοῦ ὄρους Καρμηλίου, ἱκετεύουσα αὐτὸν ν' ἀναστήσῃ τὸν υἱόν της. Ὁ Ἐλισσαῖος ἀπέστειλεν ἐν τάχει τὸν Γιεζί, δοὺς εἰς αὐτὸν τὴν ῥάβδον του, ἵνα ἐπιθέσας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ νεκροῦ ἐπαναφέρῃ αὐτὸν εἰς τὴν ζωήν. Ὁ Γιεζὶ ἔπραξεν ὡς διετάχθη, «ἀλλ' οὐκ ἦν φωνή, οὐκ ἦν ἀκρόασις» ἀπὸ μέρους τοῦ νεκροῦ. Ἐπὶ τούτοις κατέφθασε καὶ ὁ Ἐλισσαῖος μετὰ τῆς Σωναμίτιδος καὶ κλεισθεὶς μόνος μετὰ τοῦ νεκροῦ καὶ προσευχηθεὶς εἰς τὸν Θεὸν ἐθέρμανεν αὐτὸν διὰ τοῦ ἰδίου του σώματος καὶ τὸν ἀνέστησε. Βραδύτερον ὁ προφήτης ἐθεράπευσεν ἀπὸ τῆς λέπρας τὸν Σύριον στρατηγὸν Ναιμάν, ἠρνήθη δὲ νὰ δεχθῇ οἱονδήποτε δῶρον. Ἀλλ' ὁ Γιεζὶ μεταβὰς κρυφίως παρὰ τῷ Ναιμὰν ἐξηπάτησεν αὐτὸν καὶ ἔλαβε δῆθεν κατ' ἐντολὴν τοῦ κυρίου του δύο τάλαντα καὶ δύο ἐνδυμασίας, ψευσθείς, ὅτι ἐπρόκειτο νὰ δοθῶσιν εἰς δύο υἱοὺς προφητῶν. Ὁ Ἐλισσαῖος ὅμως ἐνόησε τὴν ἀπάτην καὶ ἐτιμώρησε τὸν Γιεζὶ καταστήσας αὐτὸν καὶ τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ λεπροὺς «εἰς τὸν αἰῶνα» (Βασιλ. Δ'. κεφ ε'). Ἐπανευρίσκομεν κατόπιν τὸν Γιεζὶ (Βασιλ. Δ'. κεφ. η') ἀφηγούμενον εἰς τὸν βασιλέα Ἰωρὰμ τὰ θαύματα τοῦ προφήτου, ὅτε ἐμφανίζεται ἡ Σωναμῖτις ἱκετεύουσα, ὅπως τῇ ἀποδοθῶσιν ἡ οἰκία καὶ οἱ ἀγροὶ αὐτῆς, οὓς εἶχεν ἐγκαταλείψει κατὰ τὴν ἑπταετῆ πεῖναν καταφυγοῦσα εἰς τὴν γῆν τῶν Φιλισταίων κατὰ συμβουλὴν τοῦ Ἐλισσαίου. Ὁ Γιεζὶ ἐβεβαίωσε τὸν βασιλέα, ὅτι τῆς γυναικὸς ταύτης τὸν υἱὸν ἀνέστησεν ὁ κύριός της καὶ τότε ὁ βασιλεὺς ἀπέδωκεν αὐτῇ ὅ,τι ἐζήτει. Κατά τινας τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο θὰ ἔλαβε χώραν πρὸ τοῦ γεγονότος τῆς θεραπείας τοῦ Ναιμάν. Κ.Ι.Β.

Γιέϊγερ (Geijer) *Ἐρρῖκος-Γουσταῦος*. Σουηδὸς ἱστορικός, συγγραφεὺς καὶ μουσικοσυνθέτης (1783—1847). Ἀπὸ τοῦ 1817—1846 καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Οὐψάλης. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων αὐτοῦ εἶναι: «Ἱστορία τοῦ σουηδικοῦ λαοῦ ἀπὸ τοῦ 1520—1654», (1836, τ. 3) «Κατάλοιπα τοῦ βασιλέως Γουσταύου τοῦ Γ'» (1843), «Κάρολος ὁ ΙΑ'» (1844). Μετὰ τοῦ Φὰντ καὶ τοῦ Σραῖντερ ἐξέδωκε τοὺς δύο τόμους τῶν «Scriptores rerum Suecicarum medii aevi» (1818—1828). Τὰ περιπαθέστατα καὶ πατριωτικὰ ποιήματά του ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τὸν γενικὸν τίτλον «Ἄσματα ἀοιδοῦ» (Skaldestycken), αἱ δὲ πολιτικαί, φιλοσοφικαί, θεολογικαὶ καὶ παιδαγωγικαὶ μελέται αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Valda smärre skrifter» (2 τόμοι, 1842). —Β.

Γιέλντερ (Gelder), *Ἄρ(ν)έ*—. Φλαμανδὸς ζωγράφος (1645—1727). Ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Χογκστράτεν καὶ τοῦ Ρέμπραντ. Διεκρίθη ὡς προσωπογράφος καὶ ἀπεικονιστὴς σκηνῶν τοῦ καθημερινοῦ βίου. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ τὰ ὑπεροχώτερα εἶναι: «Ἰούδας καὶ Θάμαρ» (ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Χάγης), «Ὁ στολισμὸς τῆς νύμφης» (ἐν τῇ Πινακοθήκῃ τοῦ Μονάχου), «Ἡ εἰκὼν τοῦ τσάρου Πέτρου τοῦ Α'» (ἐν τῇ Πινακοθήκῃ τοῦ Ἄμστερνταμ), «Ζωγράφος ἰχνογραφῶν μίαν γυναῖκα» (ἐν τῷ Καλλιτεχνικῷ Ἰνστιτούτῳ τῆς Φραγκφούρτης). Α. Δ.

Γιελοῦ [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Νησὶς ἐν τῷ Κεραμεικῷ κόλπῳ (βλ. λ. Αἰγαῖον τ. Β' σ. 392γ).

Γιεμπελὶ [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Πόλισμα τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τοῦ κόλπου τῆς Ἀλεξανδρέττας (βλ. λ. Γκαμπαλὰ καὶ Γάβαλα). Σ. Ε. Λ.

Γιέμπνα [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ἀγκυροβόλιον τῆς ἀκτῆς τῆς Παλαιστίνης, 8 μίλ. νοτίως τῆς Ἰόππης καὶ ἐπὶ τῆς κοινῆς ἐκβολῆς τῶν ποταμῶν Σουρὰρ καὶ Ρουμπὶν (πλάτ. 31° 55' Β, μῆκ. 34° 42' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2634: Ras En Nakura to El Arish). Ἴχνη λιμενικῶν ἔργων ρωμαϊκῶν κατακεχωσμένα ἐντὸς τετυπασμένης ἄμμου ἔνδον τῆς ἀκτῆς πείθουν ὅτι ὑπῆρχεν ἐκεῖ λιμὴν προσχωθεὶς ὑπὸ τῶν ποταμῶν, οὗ ἀγνοοῦσι (Mediter. Pilot V, 158 ἔκδ. 1925) τὴν ταυτότητα. Καθ' ἡμᾶς οὗτος ἦτο ὁ *Ἰαμνειτῶν λιμὴν* (*Πτολεμ.* «Παλαιστίνης θέσις»: μεταξὺ *Ἰόππης* καὶ *Ἀσκαλῶνος*, ὡς καὶ τὰ σήμερον διακρινόμενα ἴχνη του δεικνύουσι. Σ Ε Λ.

γιὲν [*Νομισματ.*]. Θεωρητικὴ χρυσῆ νομισματικὴ μονὰς τῆς Ἰαπωνίας, βάρους καθαροῦ χρυσοῦ 0,75 γρ.—1 γιὲν=2,583 φρ. χρ. Λ.Ν.Ε.=24,582 πένναι =49,846 cents τοῦ δολλ. =38,40 νέαι χρυσαῖ δραχμαί. ΤΡ. ΚΕΡΑΜΙΔΑΣ

Γιένατς (Jenatsch), *Γεώργιος*. Γερμανὸς ἐκκλησιαστικὸς καὶ στρατιωτικὸς συγχρόνως (1596-1639). Ἀπὸ τοῦ 1618 κατεπολέμησε τὸ ἱσπανικὸν καθολικὸν κόμμα τοῦ Γκραουμπύντεν, τὸν ἀρχηγὸν τοῦ ὁποίου Πομπήϊον Πλάντα ἐφόνευσε τῷ 1621. Κατ' ἀρχὰς ἔδρασεν ὡς διαμαρτυρόμενος ἱερεύς, ἀπὸ δὲ τοῦ 1621 ὡς στρατιώτης κατὰ τὸν Τριακονταετῆ πόλεμον. Γενόμενος ἀνώτερος ἀξιωματικός, ὑπῆρξεν ἡ δεξιὰ χεὶρ τοῦ Ροχάν, ὅτε δὲ οὗτος ἀπέσπασεν ἀπὸ τῶν Ἱσπανῶν τὸ Βέλτλιν, γενόμενος καθολικός, κατετάχθη εἰς τὸν αὐστροϊσπανικὸν στρατὸν ἐπὶ τῷ τέλει ἀπελευθερώσεως τῆς πατρίδος του Γκραουμπύντεν, κατεχομένης ὑπὸ τῶν Γάλλων. Προαχθεὶς εἰς στρατηγόν, ἐνίκησε τὸν γαλλικὸν στρατὸν τὴν 5 Μαΐου 1637 αἱ ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ ἀποσυρθῇ ἐκ τοῦ Γκραουμπύντεν. Ἀρχηγὸς ὢν ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου τῶν στρατευμάτων τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος του, ἐδολοφονήθη ἐν Χοὺρ ὑπὸ συνωμοτῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων εὑρίσκετο καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Πλάντα. —Β.

Γιένσεν (Jensen), *Ἀδόλφος*. Γερμανὸς μουσικοσυνθέτης (1837—1879). Πολλὰ τῶν ᾀσμάτων αὐτοῦ, οἷον ὁ κύκλος «Ντολορόζα», «Τὰ ἱσπανικὰ τραγούδια», «Τὰ τραγούδια τῆς Μαργαρίτας» καὶ τὸ «Gaudeamus» εἶναι ἐφάμιλλα τῶν τοῦ Σοῦμαν. Ὡραῖαι εἶναι ἐπίσης καὶ αἱ διὰ κλειδοκύμβαλον συνθέσεις του: «Ἐρωτικά», «Ἐντυπώσεις ταξιδιώτου», «Ἐνδόμυχοι φωναί», «Γαμήλια ᾄσματα», ὡς καὶ οἱ χοροί του.

— **Γιένσεν** (Jensen), *Γὲνς-Ἄρνο-Ντίτριχ*. Δανὸς ἀξιωματικὸς τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ, γεννηθεὶς τῷ 1849 Εἶναι γνωστὸς διὰ τοὺς ἐξερευνητικοὺς πλόας του εἰς τὰς δυτικὰς ἀκτὰς τῆς Γροιλανδίας. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ τὰ κυριώτερα εἶναι τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἀνακοινώσεις περὶ Γροιλανδίας» καὶ «Ἰρλανδικαὶ κτήσεις ἐν Γροιλανδίᾳ».

—**Γιένσεν** (Jensen), *Γουλιέλμος*. Γερμανὸς συγγραφεὺς (1837—1911). Ὡς λυρικὸς καὶ διηγηματογράφος ὑπέστη κατ' ἀρχὰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Στόρμ. Ὁ Γιένσεν ὑπῆρξε πρωτότυπος εἰς ποιήματα ἀμέσου ἐμπνεύσεως καὶ ἐν μέρει εἰς τὸ διήγημα. Ἡ παραγωγικότης αὐτοῦ ὑπῆρξε καταπληκτική. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ τὰ μᾶλλον ἀξιομνημόνευτα εἶναι: «Ὁ μάγιστρος Τιμόθεος» (1866), «Ἡ μελαχροινὴ Ἐρίκα» (1868), «Ὑπὸ τὸν θερμὸν ἥλιον» (1869), «Ἔντυστον» (1872), «Περὶ τοῦ θρόνου τοῦ αὐτοκράτορος» (1878), «Βυθισμένοι κόσμοι» (1882 τ. 2), «Ὁ βασιλεὺς Φρειδερῖκος». Ἄξια λόγου εἶναι ἐπίσης τὰ ἐπικὰ ποιήματά του «Ἡ νῆσος» (1874), «Τὸ ὄνειρον τοῦ δάσους» (1879), ὡς καὶ τὰ λυρικά: «Τραγούδια ἀπὸ τὴν Γαλλίαν» (1871), «Ποιήματα», «Κραυγαὶ τῆς ζωῆς» (1881). —Β.

—**Γιένσεν** (Jensen), *Πέτρος-Χριστιανός*. Γερμανὸς ἀσσυριολόγος, γεννηθεὶς ἐν Μποραντὼ τῆς Γαλλίας τῷ 1861. Ἀπὸ τοῦ 1895 τακτικὸς καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μαρβούργου, εἰσηγηθεὶς μετὰ τοῦ Τσίμμερν τὸν *παμβαβυλωνισμόν*, τὸν ὁποῖον ἐπειράθη νὰ στηρίξῃ διὰ διαφόρων συγγραφῶν, οἷαι ἡ «Κοσμολογία τῶν Βαβυλωνίων», «Μωϋσῆς, Ἰησοῦς, Παῦλος, τρεῖς ποικιλίαι τοῦ βαβυλωνιακοῦ θεανθρώπου Γιλγάμου» κ. ἄ., ἀλλὰ πρὸ πάντων διὰ τοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ ἔπος τοῦ Γιλγάμου ἐν τῇ παγκοσμίῳ γραμματείᾳ» γνωστοῦ ἔργου. Κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Γιένσεν οἱ μῦθοι τῆς Ἑλλάδος, τῆς Γερμανίας καὶ γενικώτερον οἱ κυριώτεροι μῦθοι τῆς καθόλου γραμματείας ἔχουσι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν ἐκ τοῦ ἔπους τοῦ Γιλγάμου, ὅπερ θεωρητέον κοινὴ πηγὴ τῆς μυθολογίας τῶν λαῶν. Οἱ μῦθοι καὶ ἡ κοσμοθεωρία τοῦ ἔπους τούτου ἐπέδρασε καὶ ἐπὶ τῶν θρησκευτικῶν παραστάσεων τόσον τῆς Παλαιᾶς ὅσον καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης. Οὐ μόνον ὁ Μωϋσῆς καὶ οἱ πατριάρχαι τῆς Π. Διαθήκης εἶναι μυθικὰ ὄντα, ἐξηγούμενα ἐκ τοῦ ἡλιακοῦ μύθου, ὅστις ἀποτελεῖ τὸ κύριον περιεχόμενον τοῦ βαβυλωνιακοῦ ἔπους, ἀλλὰ καὶ σύνολος ἡ εὐαγγελικὴ ἱστορία, καὶ αὐτὸς ὁ ἀπόστολος Παῦλος. Τὸ μέγα τοῦτο ἐγχείρημα τοῦ Γιένσεν, ὅστις ἀπολαύει μεγάλου σεβασμοῦ καὶ κέκτηται πολὺ κῦρος ὡς κράτιστος ἀσιανολόγος, ἀποδεικνύει καταπληκτικὸν πλοῦτον γνώσεων καὶ ἀξιοθαύμαστον ὀξυδέρκειαν. Ἡ μέθοδος, τὴν ὁποίαν ἀκολουθεῖ, στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῶν ἀναλογικῶν σειρῶν καὶ τείνει εἰς τὸ νὰ ἀποδείξῃ τὴν κατ' ἀνάγκην συμφωνίαν τῶν μύθων τῶν διαφόρων λαῶν πρὸς τὸ ἔπος τοῦ Γιλγάμου. Δὲν περιορίζεται δηλαδὴ εἰς τὴν διαπίστωσιν τῆς ἀναλογίας ἢ τῆς συγγενείας, ἥτις ὑφίσταται τυχὸν μεταξὺ μεμονωμένων μύθων τῆς καθόλου γραμματείας καὶ μύθων περιλαμβανομένων εἰς τὸ βαβυλωνιακὸν ἔπος, ἀλλὰ πειρᾶται νὰ συγκροτήσῃ σειράς, συμπλέγματα μύθων, συνδεόμενα πρὸς ἄλληλα, καὶ νὰ ἀποδείξῃ ἔπειτα ὅτι ταῦτα ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς βαβυλωνιακῆς ἐκείνης μυθολογίας. Ὑποθέσωμεν λ. χ. ὅτι τὰ θέματα τῶν μύθων τοῦ ἔπους τοῦ Γιλγάμου ἀκολουθοῦσι τὴν σειρὰν Α, Β, Γ, Δ κ. λ. Ὁ Γιένσεν ἰσχυρίζεται ὅτι καὶ τὰ θέματα τοῦ «μύθου» περὶ Μωϋσέως, Ἠλία, Ἰησοῦ, Παύλου, Νέστορος ἀντιστοιχοῦσι κατὰ τὴν ἑαυτῶν σειρὰν πρὸς τὰ τοῦ ἔπους ἐκείνου. Κατατάσσει λοιπὸν ὁ Γιένσεν τοὺς μύθους τῶν διαφόρων λαῶν κατὰ παραλλήλους στήλας καὶ πιστεύει ὅτι εὑρίσκει πανταχοῦ τὰ αὐτὰ θέματα καὶ τὴν αὐτὴν σύνδεσιν, ἥτις ὑπάρχει ἐν τῷ βαβυλωνιακῷ ἔπει, ἐξηγῶν τὰς ὑπαρχούσας διαφορὰς ὡς παραφθορὰν τῆς ἀρχικῆς πηγῆς. Ἀλλ' ὁ Γιένσεν ὁρμᾶται ἀπὸ προϋποθέσεως ὅλως αὐθαιρέτου καὶ ἀναποδείκτου, τουτέστι πιστεύει ὅτι τὸ ἔπος τοῦ Γιλγάμου εἶναι ἡ πηγὴ ὅλων ἐκείνων τῶν συγγενῶν ἢ ἀναλόγων μύθων, ἢ γενικώτερον, ὅτι πηγὴ πάσης τῆς μυθολογίας εἶναι ἡ Βαβυλών. Ἔδει λοιπὸν νὰ ἀποδειχθῇ πρότερον τὸ ἀναπόδεικτον τοῦτο. Ἔπειτα οὐ μόνον ἡ ἐξάρτησις δὲν ἀποδεικνύεται, ἀλλ' οὔτε κἂν ἡ ἀναλογία· διότι τὸ πολὺ πολὺ πρόκειται περὶ δανεισμοῦ μεμονωμένων θεμάτων.

Ἄλλωστε συμπλέγματα μύθων μόνον διὰ γραπτῆς ἐπιδράσεως θὰ ἠδύναντο νὰ μεταπέσωσιν εἰς γραμματείαν τῶν ἄλλων λαῶν. Τοιαύτης ὅμως ἐπιδράσεως ἐλλείπει πᾶν ἴχνος καὶ πᾶν τεκμήριον. Τέλος καὶ αὐτὰ ταῦτα τὰ συμπλέγματα τῶν μύθων καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ αἱ ἀναλογίαι αὐτῶν εἶναι τεχνητὰ προϊόντα τῆς φαντασίας τοῦ Γιένσεν καὶ διὰ τοῦτο ἀνύπαρκτα. Μόνον βεβιασμένη καὶ αὐθαίρετος ἑρμηνεία τῶν κειμένων ἦτο δυνατὸν νὰ ὁδηγήσῃ εἰς τὸ παράτολμον ἐγχείρημα. Διὰ πάντας τούτους τοὺς λόγους ἡ θεωρία τοῦ σοφοῦ κατὰ τὰ ἄλλα ἀσσυριολόγου δὲν κατώρθωσε νὰ ἀντιστῇ εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν ἔλεγχον, καταπεσοῦσα παταγωδῶς. Ν. Ι. ΛΟΥΒΑΡΙΣ

Γιεντὶ *Ἀτταλᾶ* [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Νησῖδες εἰς τὴν νοτίαν ἀκτὴν τοῦ Κεραμεικοῦ κόλπου (βλ. λ. Αἰγαῖον τ. Β' σ. 392 γ).

Γιέντς (Jentzsch), *Ἀλφρέδος*. Γερμανὸς γεωλόγος γεννηθεὶς ἐν Δρέσδῃ τῆς Σαξωνίας τῷ 1850 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1925 ἐν Γκίσσεν τῆς Γερμανίας. Τῷ 1875 προσελήφθη γεωλόγος τῆς «Φυσικῆς καὶ οἰκονομολογικῆς ἑταιρείας» τῆς Καινιξβέργης, τῷ 1889 ἐγένετο καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Καινιξβέργης καὶ ἀπὸ τοῦ 1899 μέχρι τοῦ 1921 ὑπῆρξε γεωλόγος τῆς πρωσσικῆς γεωλογικῆς ὑπηρεσίας ἐν Βερολίνῳ. Τὰ κυριώτερα τῶν ἐπιστημονικῶν αὐτοῦ ἔργων εἶναι: «Ἔκθεσις ἐπὶ τῆς γεωλογικῆς διερευνήσεως τῶν πρωσσικῶν ἐπαρχιῶν» (1877—187?, 2 τόμοι), «Συμβολαὶ ἐπὶ τῆς θεωρίας τῶν παγετώνων» (1895), «Ἐπισκόπησις ἐπὶ τῆς γεωλογίας τῆς ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς Πρωσσίας» (1892). «Τὸ βορειοανατολικὸν τριτογενὲς» (1913), «Γεωλογία τῶν λιγνιτοφόρων χωμάτων τῆς Ἀνατολικῆς Πρωσσίας» (1913) κλπ. Μ.Κ.Μ.

Γιέρακας [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Λιμὴν μικρὸς ἀλλ' ἀσφαλὴς ἐν τῇ ἀκτῇ τῆς Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς, ὁ *Ζάραξ* τῶν ἀρχαίων, εἰς 21 μίλ. βορ. τοῦ ἀκρωτηρίου Μαλέα, διανοιγόμενος μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Κύφαντα καὶ Καρί. Δεξιᾷ τῷ εἰσπλεύσαντι εὑρίσκεται ἀκρωτηριάζουσα προβολὴ Καστρί, ἐφ' ἧς ἡ ἀρχαία τοῦ Ζάρακος ἀκρόπολις μὲ τὰ κυκλώπεια τείχη της, καὶ φανὸς ναυτικὸς (πλάτ. 3? 46' 50'' Β, μῆκ. 23°05'0?'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1436: Anchorages in the Morea) ἀπὸ τοῦ 1926 πρασίνου σταθεροῦ φωτὸς 5 μιλλίων. Σ. Ε. Λ.

Γιὲργκ (Jörg), *Ἰωσὴφ-Ἐδμόνδος*. Βαυαρὸς πολιτικὸς (1819—1901). Τῷ 1883 προϊστάμενος τοῦ ἀρχείου Τράουσνιτς. Ἀπὸ τοῦ 1852—1901 ἐκδότης τῶν «Ἱστορικοπολιτικῶν φύλλων» (Historisch=politische Blätter) καὶ ἀρχηγὸς τοῦ βαυαρικοῦ πατριωτικοῦ κόμματος. Ὑπῆρξε πολιτικὸς ἐχθρὸς τοῦ Βίσμαρκ καὶ ἀντέδρασε κατὰ τῆς γερμανικῆς ἑνότητος ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τῆς Πρωσσίας καὶ κατὰ τῶν ἑνωτικῶν ὑπουργῶν τῆς Βαυαρίας. Ἀπὸ τοῦ 1865—1880 ὑπῆρξε βουλευτὴς τῆς Βαυαρίας καὶ ἀπὸ τοῦ 1871—1878 μέλος τῆς γερμανικῆς Βου-

Digitized by Google

λῆς. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ ἀξιομνημόνευτα εἶναι τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἡ Γερμανία κατὰ τὴν ἐπαναστατικὴν περίοδον 1522—1526 (1851), «Ἡ ἱστορία τοῦ Προτεσταντισμοῦ (1857, τ. 2), «Ἡ νέα πολιτικὴ περίοδος ἐν Πρωσσίᾳ» (1860), «Ἱστορία τῶν σοσιαλιστικῶν κομμάτων ἐν Γερμανίᾳ» (1867).

Γιέργκενσεν (Jörgensen), ***Ἀδόλφος-Ντίτλεβ.*** Δανὸς ἱστορικὸς (1840—1897). Τῷ 1864 καθηγητὴς ἐν τῷ γυμνασίῳ τῆς Κοπεγχάγης. τῷ 1889 διευθυντὴς τῶν ἀρχείων τοῦ κράτους. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ ἀξιολογώτερα εἶναι τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Bidrag til Nordens Historie i Middelalderen» (1871), «Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν χωρῶν τοῦ Βορρᾶ κατὰ τὸν μεσαίωνα», «Ἡ κρηπὶς τῆς Ἐκκλησίας τῶν χωρῶν τοῦ Βορρᾶ» (1878 τ. 2). «Π. Σούμαχερ-Γκρίφενφελντ» (1894).

Γιερεμίας (Jeremias), ***Ἀλφρέδος.*** Γερμανὸς ἀσσυριολόγος καὶ θρησκειολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1864. Τῷ 1890 ἱερεύς, τῷ 1926 καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Λειψίας. Ἐκ τῶν συγγραφῶν αὐτοῦ ἀξιολογώτεραι εἶναι αἱ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ὑπὸ τὸ φῶς τῆς Ἀνατολῆς» (1916), «Γενικὴ ἱστορία τῶν θρησκευμάτων» (1925). Ἀπὸ τοῦ 1900 ἐκδίδει τὸ περιοδικὸν «Βιβλιοθήκη τῆς Ἐγγὺς Ἀνατολῆς» (Vorderasiatische Bibliothek). —Β.

Γιέριγκ (Jhering), ***Ροδόλφος φὸν—.*** Ἐπιφανὴς Γερμανὸς νομοδιδάσκαλος γεννηθεὶς ἐν Aurich τοῦ Ostfriedland τῷ 1818 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1892. Ἐσπούδασε τὰ νομικὰ ἐν τοῖς πανεπιστημίοις τῆς Ἀϊδελβέργης, τοῦ Μονάχου, τῆς Γοτίγγης καὶ τοῦ Βερολίνου, ἀνηγορεύθη δ' ἐν τῷ τελευταίῳ τούτῳ διδάκτωρ τῷ 1842 ὑποβαλὼν διατριβὴν «De hereditate possidente», καὶ τῷ 1843 κατεστάθη αὐτόθι Privatdozent (ὑφηγητής). Τῷ 1845 διωρίσθη τακτικὸς καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βασιλείας (Basel) τῆς Ἐλβετίας, τῷ 1846 ἐκλήθη εἰς τὸ τοῦ Rostock, τῷ 1849 εἰς τὸ τοῦ Κιέλου, τῷ 1852 δ' εἰς τὸ τοῦ Giessen. Ἐν τῷ τελευταίῳ ἐδίδαξεν ἐπὶ 16 συναπτὰ ἔτη. Τῷ 1868 ἐκλήθη μετὰ λαμπρῶν τιμῶν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Βιέννης, ὁπόθεν ἀπεχώρησε τῷ 1872, προκρίνας τὸν ἐν Γοτίγγῃ εὐνοοῦντα τὴν ἐργασίαν ἥσυχον ἀκαδημεικὸν βίον. Εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Γοτίγγης ἔμεινεν ὁ Jhering μέχρι τοῦ θανάτου του.

Ὁ Γιέριγκ καίτοι προῆλθεν ἐκ τῆς *ἱστορικῆς σχολῆς*, κατέστη ἐνωρὶς αὐτόνομος καὶ αὐτόφωτος, κατεπολέμησε δὲ μάλιστα ἐν μέρει τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς σχολῆς ταύτης *Σαβινύ*. Ἐν τοῖς ἱστορικοῖς αὐτοῦ ἔργοις παραμελεῖ τὴν λεπτομερῆ διακρίβωσιν καὶ στερεῖται κριτικῆς μεθόδου. Τὸ ἡμιτελὲς καταλειφθὲν ἔργον αὐτοῦ «Geist des römischen Rechts (α' ἐκδ. 1852—1865, ε'—ζ' ἐκδ. 1899—1924, Leipzig) ἐγράφη πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἰδεῶν, ἀφ' ὧν ὡρμήθη ὁ συγγραφεὺς καὶ ὑφ' ὧν ἦτο προκατειλημμένος, πρὶν ἢ ἔτι κατάρξηται τῆς συγγραφῆς. Ὅθεν αἱ ἐν τούτῳ ἱστορικαὶ ἀναπτύξεις εἶναί τι τὸ παρεπόμενον. Ἡ ἐν τῷ «Geist des römischen Rechts» κυριαρχοῦσα τελολογικὴ ἰδέα πληρέστερον καὶ συστηματικώτερον ἀναπτύσσεται ἐν ἑτέρῳ τοῦ Γιέριγκ ἔργῳ, ἡμιτελεῖ ὡσαύτως καταλειφθέντι, τῷ «Der Zweck im Recht» (α' ἐκδ. 1877—1883, τ. 2, στ'—η' ἐκδ. 1923, Leipzig). Ἐν τούτῳ διδάσκει, ὅτι ὁ σκοπὸς εἶναι ὁ δημιουργὸς τοῦ ὅλου δικαίου. Ἐν τῷ καθορισμῷ τῶν δημιουργούντων τὸ δίκαιον σκοπῶν καὶ τοῦ ὑποκειμένου, ὅπερ ἐπιδιώκει τοὺς σκοποὺς τούτους, ὁ Γιέριγκ συνεσώρευσεν ἀσαφείας καὶ περιέπεσεν εἰς ἀνακολουθίας πρὸς ἑαυτόν. Εὐφυναι ὅμως ἐγκατεσπαρμέναι ἐν αὐτῷ καὶ πλεῖσται ὀξύνοι παρατηρήσεις καὶ πρὸς ἔρευναν καὶ βαθυτέραν σκέψιν παρορμῶσαι νύξεις τοῦ συγγραφέως. Ἡ βαθεῖα τοῦ ἐπίδρασις ἔγκειται κυρίως εἰς τὸ ὅτι συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἔν τε τῇ θεωρίᾳ καὶ τῇ νομικῇ πράξει ἐπικράτησιν τῆς τελολογικῆς καὶ ἐνίσχυσε τὴν γνώμην, ὅτι πρὸς ἑρμηνείαν τῶν νόμων προσήκει πρωτίστως νὰ ἀναζητῆται ὁ σκοπός, ὃν ὁ νομοθέτης προέθετο, καὶ ὅτι καὶ ἡ νομοθεσία καὶ ἡ νομολογία καὶ ὁ καθόλου τῶν νομικῶν κανονικῶν χειρισμὸς ἀνάγκη νὰ χωρῶσιν ἐν πνεύματι ἀναγνωρίσεως τῆς ἀρχῆς ταύτης τῆς σκοπιμότητος καὶ ἐπιδιώξεως καὶ ἐξυπηρετήσεως σαφῶς ὡρισμένων κοινωνικῶν σκοπῶν καὶ συμφερόντων. Οὕτως ἡ τοῦ Γιέριγκ φιλοσοφία τοῦ δικαίου εἶναι καθαρὰ χρησιμοθηρικὴ θεωρία (Utilitarismus). Ἐν τῷ μικρῷ αὐτοῦ ἔργῳ «Der Kampf ums Recht» (α' ἐκδ. 1872, τελευταία ὑπὸ Huch 1925, Leipsig, μεταφρασθέντι εἰς πάσας σχεδὸν τὰς γλώσσας καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπὸ Λάππα) ὁ Γιέριγκ ἀναπτύσσει μεθ' ὑπερβολικῆς πως ἐμφάσεως τὴν δοξασίαν, ὅτι ἡ ἐνάσκησις τῶν δικαιωμάτων ἀποτελεῖ ἠθικὸν καθῆκον τοῦ φορέως αὐτῶν καὶ μόνον διὰ τῆς καθολικῆς πίστεως ἐμμονῆς εἰς τὴν ἠθικὴν ταύτην ἀρχὴν δύναται νὰ εὐημερήσῃ ἠθικῶς ἡ κοινωνία. Τὸ βιβλίον τοῦτο, καίπερ ὂν ἐκ τῶν πνευματωδεστάτων τοῦ Γιέριγκ καὶ περιέχον γνώμας κατὰ βάσιν ἀληθεῖς, παρὰ τὴν ὑπερβολικὴν αὐτῶν διατύπωσιν, τέλεον ἀφίσταται τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐξενεχθέντων τελολογικῶν περὶ δικαίου φιλοσοφημάτων.

Καθαρῶς νομικαὶ ἐργασίαι τοῦ Γιέριγκ, ἐν αἷς κυρίως οὗτος διαπρέπει, εἶναι πρωτίστως αἱ ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ καὶ τοῦ Gerber ἀπὸ τοῦ 1856 ἀρξαμένῳ νὰ ἐκδίδηται περιοδικῷ «Jahrbücher für die Dogmatik des heutigen römischen und deutschen Privatrechts» δημοσιευθεῖσαι πολλαὶ καὶ σπουδαιόταται πραγματεῖαι αὐτοῦ. Αὗται ἤσκησαν μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τὴν ἀνέλιξιν τῆς δογματικῆς τοῦ ἀστικοῦ δικαίου ἐπιστήμης, ἔνιαι δὲ τῶν διὰ τούτων ἐξενεχθεισῶν διδασκαλιῶν διετυπώθησαν καὶ ἐν τῷ γερμανικῷ ἀστικῷ κώδικι, ἡ σπουδαίως ἐπέδρασαν εἰς τὴν διατύπωσιν παραγράφων τινῶν αὐτοῦ. Τῶν πραγματειῶν τούτων ἡ σπουδαιοτέρα εἶναι ἡ ἐν τῷ Θ' τοῦ περιοδικοῦ τόμῳ (1868) ὑπὸ τὸν τίτλον «Beiträge zur Lehre vom Besitz» καταχωρισθεῖσα, εἶτα δὲ (1869) καὶ ἰδίᾳ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ueber den Grud des Besitzes» ἐκδοθεῖσα. Διὰ ταύτης, ὡς καὶ διὰ τοῦ ἔργου «Besitzville» (1889), ἐπέκρινεν ὁ Γιέριγκ σφοδρῶς τὴν περὶ νομῆς διδασκαλίαν τοῦ Σαβινύ, ἀναπτύξας ἰδίαν θεωρίαν μεγάλως ἐπηρεάσασαν τὰς μεταγενεστέρας ἐρεύνας. Περὶ νομῆς ἔγραψεν ὁ Γιέριγκ καὶ ἄρθρον καταχωρισθὲν ἐν τῷ Β' τόμῳ τοῦ Handwörterbuch der Staatswissenschaften», ἀνατυπωθὲν δὲ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐν «Jahrb.» τόμ. ΛΒ' (1893 σελ. 41—98). Συλλογὴ τῶν ἐν τοῖς «Jahrb.» καταχωρισθεισῶν πραγματειῶν τοῦ Γιέριγκ ἐξεδόθη τῷ 1881—1886 ἐν τρισὶ τόμοις. Σπουδαίαν συμβολὴν εἰς τὸ ἐνοχικὸν δίκαιον ἀπετέλεσε τὸ ἔργον τοῦ Γιέριγκ «Der Schuldmoment im römischen Privatrecht» (1867). Ἀξία λόγου εἶναι καὶ ἡ περὶ φιλοδωρήματος (Das Trinkgeld, 1882, στ' ἐκδ. 1901) πραγματεία αὐτοῦ. Μικροτέρων διατριβῶν τοῦ Γιέριγκ συλλογὴ ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τὸν τίτλον «Vermische Schriften juristischen Inhalts» (1879). Πρακτικὸν σκοπὸν ἔσχον τὸ δύο, πληθὺν νομικῶν ζητημάτων τοῦ καθ' ἡμέραν βίου, συνήθων καὶ μή, ἀνακινοῦντα, ἀριστοτεχνικῶς γεγραμμένα βιβλία «Zivilrechtsfälle ohne Entscheidungen» (α' ἐκδ. 1847, ι' ἐκδ. ὑπὸ Regelsberger 1904, ιγ' ἐκδ. ἐν Iena, 1925) καὶ «Die Jurisprudenz des täglichen Lebens» (α' ἐκ. 1870, ιε' ἐκδ. ὑπὸ P. Oertmann ἐν Iena, 1927). Μετὰ καυστικοῦ σκώμματος καὶ σπινθηροβολούσης εὐφυΐας, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἄνευ ὑπερβολῶν τινων, σατιρίζει ὁ Γιέριγκ ἐν τῷ ἔργῳ «Scherz und Ernst in der Jurisprudenz» (α' ἐκδ. 1885, Leipzig, ιγ' ἐκδ. 1924 αὐτόθι) τὴν εἰς ξένας πρὸς τὸν πρακτικὸν βίον ἀφῃρημένας ἐννοίας προσκεκολλημένην νομικὴν ἐπιστήμην (Begriffsjurisprudenz), πρὸς ἣν ἔρρεπον πολλοὶ τῶν Γερμανῶν νομικῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, καὶ τὴν ἄγονον καὶ σχολαστικὴν λατρείαν τῶν λογικῶν τύπων. Διὰ τοῦ ἔργου τούτου ἐξαίρονται οἱ κίνδυνοι, οὓς συνεπάγεται ἡ ἀποξένωσις τῆς νομικῆς ἐπιστήμης ἀπὸ τοῦ πρακτικοῦ βίου καὶ ἡ καταδίωξις αὐτῆς περὶ ξένας πρὸς τὴν ζωήν, πολλάκις δὲ καὶ ἀπηρχαιωμένας, ἐννοιολογικὰς διακρίσεις, οἷαι ἦσαν αἱ τῆς σχολαστικῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς μεσαιωνικῆς νομικῆς ἐπιστήμης, ἐπὶ τῶν ἰχνῶν τῆς φιλοσοφίας ταύτης βαινούσης. Ἐκ τῶν χειρογράφων, ἅπερ ὁ Γιέριγκ θανὼν κατέλιπεν, ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ Ehrenberg ἡ ἡμιτελὴς «Vorgeschichte der Judeouropäer (1894) καὶ τμῆμα ἔργου ὑπὸ τὸν τίτλον «Entwicklungsgeschichte des römischen Rechts» (1894).

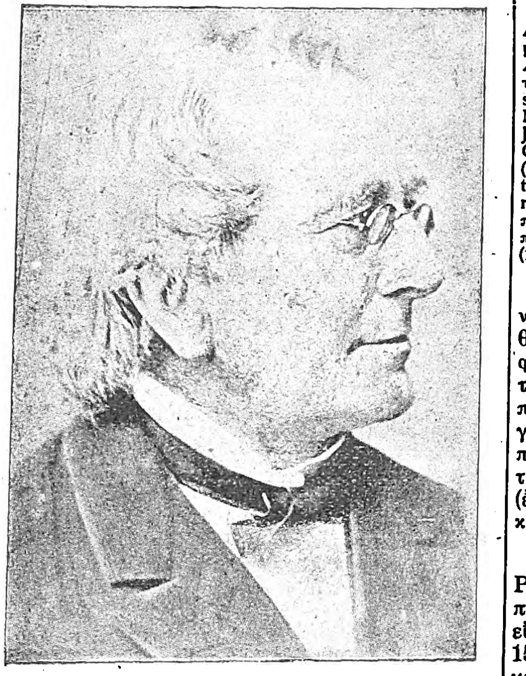

Ροδόλφος φὸν Γιέριγκ.

Ἡ ἰσχυρὰ προσωπικότης τοῦ Γιέριγκ ἐνεφύσησε νέαν ζωὴν εἰς τὴν νομικὴν ἐπιστήμην τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν μετέπειτα χρόνων, ἡ δὲ ζωογόνος ἐπιρροὴ τῆς δράσεως αὐτοῦ ἐπεξετάθη καὶ πολὺ πέραν τῶν ὁρίων τῆς Γερμανίας. Ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ καταφαίνεται ἡ διάνοια, ἥτις, ἀπαξιοῦσα νὰ ἀναλίσκηται περὶ μικρολόγους λεπτομερείας, ἀγωνίζεται ἀείποτε νὰ ἐξαίρηται εἰς γενικὰς ἀπόψεις καὶ ἀρχάς. Ἐκεῖνο δ' ἰδίᾳ, ὅπερ καθιστᾷ τὸν Γιέριγκ ἀξιόλογον, εἶναι ἡ ἀπαράμιλλος μέθοδος, καθ' ἣν ἐρευνᾷ τὰ καθαρῶς νομικὰ προβλήματα. Ἀδέσμευτος ὑπὸ λογικοῦ τινος τυπικισμοῦ καὶ σχολαστικῆς πρὸς λεπτολογίαν τάσεως, ἔμπλεως δ' ὑγιοῦς πρακτικοῦ νοῦ, ἐπιζητεῖ μεθ' ὅλης τῆς ὁρμῆς καὶ τῆς δυνάμεως τῆς ἀνυπολογίστου ζωτικότητα καὶ πρωτοτυπίαν ἀκτινοβολούσης μεγαλοφυΐας του κατασκευὰς καὶ λύσεις ἐξυπηρετούσας τὸν πρακτικὸν βίον καὶ τὰς συγχρόνους κοινωνικὰς ἀνάγκας. Ὡς ἐπιστήμων εἶχε βαθύτατα κατανοήσει καὶ ἀδιαπτώτως τὸ καθ' ἑαυτὸν πραγματοποιήσει τὴν κοινωνικὴν τῆς νομικῆς ἐπιστήμης ἀποστολήν. Ὡς διδάσκαλος κατέπειθε καὶ συνήρπαζε τοὺς ἀκροατὰς διὰ τῆς γοητευτικῆς εὐγλωττίας του. Ὡς συγγραφεὺς ἔθελγε καὶ ἐπὶ μακρὸν ἔτι θὰ θέλγῃ διὰ τῆς δυνάμεως, τῆς ζωτικότητος, τῆς ἐναργείας καὶ τῆς ἐπαφροδίτου κομψείας τοῦ ὕφους του, ὅπερ εἶναι ἐφάμιλλον, ἔν τισι δὲ καὶ ὑπέρτερον, τοῦ ὕφους τοῦ Schopenhauer, τοῦ Savigny καὶ τοῦ Regelsberger, ἐπὶ πᾶσι δὲ καὶ διὰ τῆς ἐπανθούσης τῷ λόγῳ αὐτοῦ εὐφυΐας καὶ εὐτραπελίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *M. de Jorge*, Rud. v. Jhering (1888). — *L. Mitteis* ἄρθρον Jhering ἐν «Allgemeine Deutsche Biographie», τόμ. 50 (συμπληρωματικός), 1905, σελ. 652—664. — *A. Merkel*, Jhering, ἐν Jahrbücher für die Dogmatik κλπ., τόμ. 32 (1893), σελ. 6—40. — *Eck*, Zur Feier des Gedächtnisses von Windscheid und Jhering (1893). — *Leonhard*, Ein Nachruf für Jhering und Windscheid (1893). — *J. Kuntze*, Jhering, Windscheid Brinz (1892). — *Landsberg* (-Stintzing), Geschichte der deutschen Rechtswissenschaft, τόμ. III (1910), σελ. 788 ἑπ. — *Hurwicz*, R. v. Jhering und die deutsche Rechtswissenschaft (1911). — *M. Rümelin*, R. v. Jhering (Rede, Tübingen, 1922). Ἄλλην βιβλιογραφίαν βλέπε παρὰ *Hurwicz*, ἔνθ' ἀνωτ. σελ. XII καὶ XIII προλόγου καὶ παρὰ *R. Stammler*, Lehrbuch der Rechtsphilosophie, 3η ἐκδ. (1928) § 18 σημ. 9. Γ. Π. ΚΟΥΣΟΥΛΑΚΟΣ

Γιεριχάου (Jerichau), ***Γὲνς-Ἀδόλφος.*** Περιώνυμος Δανὸς γλύπτης (1816—1883). Τῷ 1849 καθηγητὴς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Κοπεγχάγης. Τὴν φήμην αὐτοῦ ὀφείλει ἰδίᾳ εἰς ἀνάγλυφον κοσμοῦν τὸ ἀνάκτορον Χριστιανσμποργκ παρὰ τὴν Κοπεγχάγην καὶ ἀπεικονίζον τοὺς γάμους τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου μετὰ τῆς Ρωξάνης. Ὑπέροχα προϊόντα τῆς σμίλης τοῦ Γιεριχάου εἶναι ἐπίσης τὸ σύμπλεγμα «Ἡρακλῆς καὶ Ἥβη», ἡ «Πηνελόπη» (ἐκ μαρμάρου), «Ὁ κυνηγὸς πανθήρων», «Ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὔα», «Ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ» κλπ. —Β.

Γιερμὰκ (Jermak), ***Τιμοφέγεβιτς.*** Περιώνυμο, Ρῶσος κοζάκος, ὅστις, ὑπηρετῶν Ἰβὰν τὸν Δ' περιέπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν αὐτοῦ. Εἰσελθὼν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν Στρογκάνωφ, ἐνίκησε τῷ 1582 τὸν ἡγεμόνα τῶν Μογγόλων Κουτσιοὺμ καὶ καθηρέσεν ὑπὲρ τῆς Ρωσίας τὴν Σιβηρίαν μέχρι τοῦ Ἰρτύς.

Γιέρνμπεργ (Jernberg), ***Αὔγουστος.*** Σουηδὸς ζωγράφος (1826—1896). Μαθητὴς τῆς Ἀκαδημίας τῆς Στοκχόλμης, ἤρξατο τῆς καλλιτεχνικῆς σταδιοδρομίας αὐτοῦ δι' ἀπεικονίσεως σκηνῶν τοῦ καθ' ἡμέραν βίου, εἶτα δ' ἐπεξειργάσθη θέματα ἐκ τῆς ζωῆς τῶν ἀγροτῶν. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Ἡ πειθώ» (1864), «Ζωγράφος ἀποδημῶν» (1869), «Οἱ ἐπισκέπται τοῦ Ρέμπραντ».

— **Γιέρνμπεργ** (Jernberg), ***Ὀλόφ.*** Σουηδὸς ζωγράφος, υἱὸς τοῦ *Αὐγούστου Γιέρνμπεργ*, γεννηθεὶς τῷ 1855. Μαθητὴς τοῦ Ντύκερ διεκρίθη ὡς τοπιογράφος, ἰδίᾳ ὡς ἀπεικονιστὴς τοπίων τοῦ Κάτω Ρήνου καὶ τῆς Ὁλλανδίας. Ἀπὸ τοῦ 1901—1918 ὑπῆρξε καθηγητὴς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Καινιξβέργης, ἀπὸ δὲ τοῦ 1918 διδάσκει ζωγραφικὴν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τοῦ Βερολίνου.

Γιέρντενς (Jördens), ***Ἰάκωβος*** βλ. Γιόρντανς.

— **Γιέρντενς** (Jördens), ***Κάρολος-Ἐρρῖκος.*** Γερμανὸς ἱστορικὸς τῆς λογοτεχνίας (1757—1835). Ἀπὸ τοῦ 1796—1825 διευθυντὴς τοῦ λυκείου ἐν Λαουμπάου. Τὴν φήμην αὐτοῦ ὀφείλει εἰς τὸ παρ' αὐτοῦ συνταχθὲν «Λεξικὸν γερμανῶν ποιητῶν καὶ πεζῶν συγγραφέων» (6 τόμοι 1811). —Β.

Γιεροντᾶ *(Παραλ. Γεωγρ.)*. Ὅρμος τῆς ἀκτῆς τῆς Καραμανίας (ἀρχ. Λυκίας) ἀμέσως πρὸς δυσμὰς (πλάτ. 36° 16' Β. μῆκ. 30° 12' Ἀν., Χάρτ. ἀγγλ. 236, Rhodos to Karaburnu). Κατὰ τὰ διάμετα τοῦ «Σταδιασμοῦ τῆς Μεγάλης θαλάσσης» (238), ἡ τοποθεσία τοῦ μυχοῦ τοῦ Γιεροντᾶ συμπίπτει πρὸς τὸν «πύργον τὸ Ἴσιον» τῶν ἀρχαίων. Σ. Ε. Λ.

Γιερούζαλεμ (Jerusalem), ***Γουλιέλμος.*** Αὐστριακὸς παιδαγωγὸς (1854—1923). Ἀπὸ τοῦ 1885 καθηγητὴς γυμνασίου καὶ ἔκτακτος καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βιέννης. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ διακρίνονται τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Μεταρρύθμισις τῆς διδασκαλίας ἐν τῇ φιλοσοφικῇ προπαιδείᾳ» (1885), «Ἐγχειρίδιον ἐμπειρικῆς ψυχολογίας» (1888,

Digitized by Google

8η ἔκδ. 1926), «Λάουρα Μπρίντγκμαν, ἡ ἐκπαίδευσις μιᾶς τυφλῆς καὶ κωφαλάλου» (1890). «Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν φιλοσοφίαν» (1899, 10 ἔκδ. 1923), «Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν κοινωνιολογίαν» (1926).

— **Γιερούζαλεμ** (Jerusalem), *Ἔλσα*. Ψευδώνυμον τῆς αὐστριακῆς συγγραφέως *Ἔλσας Βιντάκοβιτς*, τὸ γένος Κοτάνυϊ, γεννηθείσης τῷ 1877. Ζῇ ἐν Βουένος Ἄϋρες, ἐγένετο δὲ περιώνυμος διὰ τῆς μυθιστορίας της «Ὁ ἅγιος Σκαραβαῖος», ἐν ᾗ περιγράφει τὸν βίον τῶν κοινῶν γυναικῶν.

— **Γιερούζαλεμ** (Jerusalem), *Ἰωάννης-Φρειδερῖκος*. Διαπρεπὴς Γερμανὸς θεολόγος (1709—1789). Τῷ 1742 ἱεροκῆρυξ τῆς αὐλῆς τῆς Βρουνσβίκης καὶ διδάσκαλος τοῦ διαδόχου, τῷ 1743 βικάριος, τῷ 1752 κανονικός, τῷ 1771 ἀντιπρόεδρος τοῦ κονσιστορίου ἐν Βολφενμπύττελ. Τὸ «Κολλέγκιουμ Κορολῖνουμ» τῆς Βρουνσβίκης ὀφείλει τὴν μεγάλην ἀκμὴν αὐτοῦ εἰς τὸν Γιερούζαλεμ. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ κυριώτερα εἶναι τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἐπιστολαὶ ἐπὶ τῶν βιβλίων καὶ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Μωϋσέως» (1783), «Κρίσεις περὶ τῶν σημαντικωτέρων ἀληθειῶν τῆς φυσικῆς θρησκείας» (1786).

— **Γιερούζαλεμ** (Jerusalem), *Κάρολος-Γουλιέλμος*. Γερμανὸς νομομαθὴς υἱὸς τοῦ *Ἰωάννου Φρειδερίκου Γιερούζαλεμ* (1747—1772). Ἀτυχήσας εἰς τοὺς ἔρωτάς του ηὐτοκτόνησεν. Εἶναι σημαντικὸς κατὰ τοῦτο, ὅτι αἱ περιπέτειαι τῆς ζωῆς του καὶ τὸ τραγικὸν τέρμα της παρέσχον εἰς τὸν Γκαῖτε τὸ θέμα τοῦ «Βερθέρου». Κ. Ι. Β.

Γιέρρινγκ (Hjörring), *[Γεωγρ.]*. Διοικητικὸν διαμέρισμα τῆς Δανίας, πρὸς Β. τῆς Ἰουτλάνδης. Ἔχει ἔκτασιν 2813 τετρ. χλμ. καὶ 119.385 κατοίκους. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι χθαμαλόν, ἑλῶδες πρὸς Ν, πρὸς Β δὲ καλύπτεται ὑπὸ ἄμμου. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν, τὴν ἁλιείαν, τὴν βιομηχανίαν κονσερβῶν καὶ ἐξαγωγὴν τροφίμων. Ἡ πρωτεύουσα αὐτοῦ *Γιέρρινγκ* ἔχει 10.945 κατοίκους καὶ συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τοῦ Φρέντερικσχαφν καὶ τοῦ Ἄαλμποργκ. —Μ.

Γιέρσαμπεκ (Jersabek), *Φραγκῖσκος*. Τσέχος λογοτέχνης (1836—1893). Διεκρίθη ἰδίᾳ ὡς δραματικὸς συγγραφεύς, πραγματευόμενος κοινωνικὰ καὶ ἱστορικὰ θέματα. Ἐκ τῶν ἔργων του κυριώτερα εἶναι τὸ κοινωνικὸν δρᾶμα: «Ὁ ὑπηρέτης τοῦ κυρίου του» (1870) καὶ τὰ ἱστορικά: «Ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου» (1878) καὶ ὁ «Φθόνος» (1885). —Β.

Γιερσίζ-*Ὀγλὰκ [Παραλ. Γεωγρ.]*. Νησὶς κατὰ τὴν εἴσοδον καὶ βορείαν ἀκτὴν τοῦ Σμυρναϊκοῦ κόλπου, ἐφ' ἧς δύο κατακόρυφα καὶ λευκὰ φῶτα (βλ. λ. Αἰγαῖον τ. Β' σ. 392 γ).

Γιέρτγεν (Geertgen), *Τὸτ Σὶντ Γιὰνς φὰν Χάρλεμ*. Ὁλλανδὸς ζωγράφος (1465—1495). Ἐν τῶν μεγαλυτέρων ἔργων αὐτοῦ, εἰς ὃ ὀφείλει ἰδίᾳ τὴν φήμην του, εἶναι τὸ δίπτυχον ἁγίας τραπέζης, ἥτις εὑρίσκεται σήμερον ἐν Βιέννῃ. Αἱ μορφαὶ τῶν ἀπεικονιζομένων προσώπων διακρίνονται διὰ τὴν ζωηρὰν ἔκφρασίν των, τὸ δὲ σύμπλεγμα διὰ τὸν ὑπέροχον συνδυασμὸν τῶν χρωμάτων. Τὴν ἰδιοφυΐαν αὐτοῦ ὡς τοπιογράφου δεικνύει πίναξ του τιτλοφορούμενος «Ὁ μικρὸς Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής» (ἐν τῷ ἐν Βερολίνῳ μουσείῳ τοῦ Φρειδερίκου), τὴν γέννην δ' αὐτοῦ, ὅσον ἀφορᾷ τὴν προοπτικήν, ἡ «Ἁγία Οἰκογένεια» (ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Ἀμστελοδάμου). — Β.

γιεσεκκίτης (ὁ) *[Ὀρυκτ.]*. Ὀρυκτὸν συγγενὲς πρὸς τὸν *γιγαντόλιθον*. Ἀνήκει εἰς τὴν ὁμάδα τῶν μαρμαρυγιῶν καὶ θεωρεῖται προϊὸν ἀποσυνθέσεως τοῦ κορδιερίτου. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ ἑξαγωνικὸν σύστημα καὶ δὴ εἰς βασιεξάγωνα πρίσματα. Ἔχει χρῶμα ἐλαιοπράσινον ἕως πρασινόφαιον. Εἶναι ἀδιαφανὴς καὶ σπανίως διαφώτιστος κατὰ τὰ ἄκρα. Εἰδικὸν βάρος ἔχει 2,8. Εὑρέθη τὸ πρῶτον ἐντὸς τοῦ ἐλαιολιθικοῦ συηνιτικοῦ πορφύρου τῆς Γροιλανδίας. Μ. Κ. ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

Γιέσεν (Jessen), *Ἰωάννης-Ὄθων*. Γερμανὸς παιδαγωγὸς (1826—1901). Τῷ 1850 ἵδρυσεν ἐν Ἀλτόνᾳ προπαιδευτικὴν πολυτεχνικὴν σχολήν. Τῷ 1865 ὠνομάσθη διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀμβούργῳ βιομηχανικῆς σχολῆς, τῷ δὲ 1880 ἵδρυσε, πρῶτος αὐτός, ἐπαγγελματικὴν σχολὴν καὶ σύλλογον διδασκάλων χειρωνακτικῶν τεχνῶν.

Γιεσένιν (Jesenin), *Σέργιος-Ἀλεξάντροβιτς*. Ρῶσος ποιητὴς (1895—1925). Υἱὸς ἀγρότου, συνδέει εἰς τὴν ποίησιν αὐτοῦ κατὰ τρόπον ἴδιον καὶ πρωτότυπον στοιχεῖα ἀτλοϊκῆς λαϊκῆς ποιήσεως καὶ ἐκδεδηλωμένου ἐντυπωσιμοῦ (expressionisme). Τὰ κυριώτερα τῶν λογοτεχνημάτων αὐτοῦ εἶναι: «Ἡ Κυριακὴ τῶν νεκρῶν», «Ἡ ἀπολύτρωσις», «Ἡ προσευχὴ τοῦ χωρίου», «Ἡ ἐξομολόγησις ἑνὸς ἀπάχη».

Γιεσίλ-*Ἰρμὰκ [Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὁ *Ἶρις* τῶν ἀρχαίων. Ἡ λέξις σημαίνει «πράσινος ποταμός».

— **Γιεσίλ-τζαμί**. Τζαμίον τῆς Προύσης κτισθὲν ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Μεχμὲτ τοῦ Α' τοῦ ἐπιλεγομένου *Τσελεμπῆ* (1413—1421). Ὡραιότατον μνημεῖον τῆς παλαιᾶς τουρκικῆς τέχνης. Ν. Μ.

Γιέσσνερ (Jessner), *Λεοπόλδος*. Διαπρεπὴς Γερμανὸς θεατρικός, γεννηθεὶς τῷ 1878. Τῷ 1905 ἠθοποιός, ἀπὸ τοῦ 1905—1915 σκηνοθέτης ἐν τῷ «Thaliatheater» τοῦ Ἀμβούργου, τῷ 1951—1919 διευθυντὴς τοῦ νέου θεάτρου τῆς Καινιξβέργης, βραδύτερον δὲ μέλος τοῦ κρατικοῦ δραματικοῦ θεάτρου τοῦ Βερολίνου. Εἰς αὐτὸν καὶ τὸν Ριχάρδον Βάϊχερτ ὀφείλεται ἡ νέα κίνησις περὶ τὴν τέχνην τῆς σκηνοθεσίας, ἥτις σημειοῖ ἐπ' ἐσχάτων τεραστίας προόδους ἰδίως ἐν Γερμανίᾳ.

Γιέτς (Yeats), *Ἰωάννης*. Σκῶτος μηχανικός, γεννηθεὶς τῷ 1835 καὶ προσληφθεὶς τῷ 1858 εἰς τὸ πολεμικὸν μας ναυτικόν. Ἀφοῦ παρέμεινεν εἰκοσαετίαν ὅλην ἐκτὸς τῶν στελεχῶν αὐτοῦ, προσενεγκὼν τὰ ἀρίστας τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ ἀποκτήσας τὴν ἑλληνικὴν ἰθαγένειαν, ἐμονιμοποιήθη τέλος, προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ὑπομηχανικοῦ. Ἀπεβίωσε τῷ 1906. Σ. Ε. Λ.

Γιέχερ (Jöcher), *Χριστιανὴ-Γκόττλιμπ*. Διαπρεπὴς Γερμανὶς σοφὸς (1691—1758). Ὑπῆρξε καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Λειψίας καὶ διευθυντὴς τῆς βιβλιοθήκης αὐτοῦ. Ἔγραψε βιβλιογραφικὴν ἐγκυκλοπαιδείαν ἐκ 4 τόμων, ἐπιγραφομένην «Allgemeines Gelehrtenlexikon» (Γενικὸν λεξικὸν τῶν σοφῶν), καὶ συμπληρωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἄντελουγκ (1784—1787). —Β.

Γιζέλα ἢ *Γίσλα* καὶ *Γίλδα* (Gisele, Gisla, Gilda). Θυγάτηρ τοῦ βασιλέως Καρόλου τοῦ Ἀφελοῦς, γεννηθεῖσα τῷ 897 καὶ συζευχθεῖσα ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῆς μετὰ τὴν εἰρήνην τοῦ Σαὶν-Κλαὶρ-σύρ-Ἐπτ (911) πρὸς τὸν δοῦκα τῆς Νορμανδίας Ρολλόν, ἐπὶ τῷ ὅρῳ ν' ἀσπασθῇ οὗτος τὸν Χριστιανισμόν. Ἀπέθανε τῷ 932. —Β.

— **Γιζέλα**, *Γίσλα* ἢ *Γίλδα* (Gisèle, Gisla, Gilda). Θυγάτηρ τοῦ Καρλομάγνου καὶ τῆς Ἰλδεγάρδης, γεννηθεῖσα τῷ 781, ὀνομαστὴ διὰ τὰ ἀνεπίμεμπτα ἤθη αὐτῆς. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καρλομάγνου ὁ βασιλεὺς καὶ ἀδελφὸς αὐτῆς, Λουδοβῖκος Α' ὁ Ἀγαθός, ἐνέκλεισεν αὐτὴν εἰς τὸ ἀνάκτορον τῶν Θερμῶν (Thermes) μετὰ τῆς ὁμοίως διεφθαρμένης ἀδελφῆς αὐτῆς *Ροτρούδης*.

Γιζελῆ-*Ἰσσὰρ [Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Ν. ἀκτῆς (Μικρασιατικῆς) τοῦ Εὐξείνου πόντου (πλάτ. 41° 39' Β., μῆκ. 32° 13' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2237: Bosporus to Kerempeh), 16 μίλ. ΒΑ. τῆς Ποντοηρακλείας (Ζογκουλδάκ). Ὑπ' αὐτὸ ἐκβάλλει ποτάμιον εἰς 6 μίλ. ΝΔ. τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ *Μπαρθίν*. Τοῦ Ἀνωνύμου τοῦ «Περίπλου τοῦ Εὐξείνου» ἀναφέροντος (§ 13) «ἀπὸ δὲ τοῦ Ψίλλιδος ποταμοῦ, ἤτοι Παπανίου, εἰς Παρθένιον ποταμὸν στάδιοι ο'» (70 στάδ. =6½ μίλ.), τοῦ δὲ συγχρόνου Μπαρθένι ταυτιζομένου πρὸς τὸν Παρθένιον τῶν ἀρχαίων, ἡ ταυτότης τοῦ ποταμοῦ Ψίλλιδος ἢ Παπανίου πρὸς τὸ σύγχρονον ποτάμιον τοῦ *Γιζελῆ-Ἰσσὰρ* προκύπτει πρόδηλος. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γιζέριχος ἢ *Γεζέριχος* καὶ *Γειζέριχος* ἢ *Γενσέριχος* καὶ *Γκαϊσάριξ*. Βασιλεὺς τῶν Βανδήλων καὶ Ἀλανῶν (428—477 μ.Χ.), νόθος υἱὸς τοῦ βασιλέως Γοδιγισέλου καὶ ὁμοπάτριος ἀδελφὸς τοῦ Γονδερίχου, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου ἀνηγορεύθη βασιλεὺς εἰς τὴν Ἱσπανίαν. Ὁ Γιζέριχος, ἀνὴρ εὐφυής, πανοῦργος πολιτικός, καί, παρ' ὅλην τὴν μικρότητα τοῦ σώματός του καὶ τὴν χωλότητά του, κρατερὸς πολεμιστής, ἄγων 80.000 ὁμοεθνεῖς του τῷ 439 ἐπέρασε διὰ τοῦ Γιβραλτὰρ εἰς τὴν Ἀφρικήν, ὅπου συναντήσας τὸν Βονιφάτιον καὶ τὸν Ἄσπαρ κατενίκησεν αὐτοὺς καὶ ἐγένετο κύριος τῆς Καρχηδόνος (440 μ.Χ.). Ἡ ὁριστικὴ αὕτη ἐγκατάστασίς του εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ τὴν Καρχηδόνα ἐδυσχέρανε τὴν θέσιν τῶν παραλίων τῆς Δύσεως καὶ κατέστησεν ἀμεσώτερον τὸν κίνδυνον τῆς Ἑλλάδος. Οἱ Ρωμαῖοι, διαβλέποντες τὸν μέγαν κίνδυνον ὅστις ἠπείλει καὶ αὐτὴν τὴν Ρώμην, ὠχύρωσαν τὴν πόλιν ἀναμένοντες τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Γιζερίχου. Πράγματι δὲ περὶ τὰ τέλη τοῦ 440 ἐνεφανίσθη ὁ Γιζέριχος εἰς τὴν Σικελίαν, λεηλατῶν καὶ ἐνσπείρων τὴν καταστροφὴν καὶ τὸν θάνατον εἰς τοὺς Ὀρθοδόξους, ἐπιβάλλων δὲ τὸν Ἀρειανισμὸν εἰς πάντας τοὺς κατακτωμένους λαούς. Τῷ δὲ 455 ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀντιστάσεως εἰσήρχετο εἰς τὴν Ρώμην, γενόμενος μάλιστα δεκτὸς ὑπὸ τοῦ τότε πάπα Λέοντος· ἀφοῦ ἐλεηλάτησεν ἐπὶ 15 ἡμέρας τὴν πόλιν, συναθροίσας ἀμυθήτους θησαυροὺς καὶ πολλοὺς αἰχμαλώτους ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀφρικήν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Μαρκιανοῦ (ἀρχαὶ τοῦ 457) καὶ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἄνοδον τοῦ Λέοντος Α' (Φεβρουάριος τοῦ 457) ἤρξαντο καὶ μεταξὺ Βυζαντίου καὶ Γιζερίχου αἱ τοσοῦτον ὀλέθριαι διὰ τὸ Βυζάντιον συγκρούσεις. Ὁ αὐτοκράτωρ Λέων Α', ἀφοῦ ἐπὶ μακρὸν διετέλεσε μετέωρος, διπλωματικῶς φερόμενος πρὸς τὸν Γιζέριχον, τῷ 468 ἔστειλεν εἰς τὴν Δύσιν ὡς συνάρχοντα τὸν πατρίκιον Ἀνθέμιον (γαμβρὸν τοῦ αὐτοκράτορος Μαρκιανοῦ) καὶ ἠπείλησε σοβαρῶς τὸν Γιζέριχον διὰ πολέμου, ἂν μὴ οὗτος ἤθελεν ἀπόσχει ὁλοσχερῶς τῶν κατὰ τῆς Ἰταλίας, Σικελίας καὶ τῶν λοιπῶν παραλίων χωρῶν τοῦ Δυτικοῦ κράτους ἐπιθέσεων. Διὰ τὸν Γιζέριχον ἡ ἀπειλὴ αὕτη τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος παρέσχε τὴν ποθητὴν εὐκαιρίαν νὰ περιέλθῃ εἰς φανερὸν καὶ πρὸς τοὺς Βυζαντινοὺς πόλεμον καὶ νὰ ἀπολύσῃ τοὺς στόλους αὐτοῦ εἰς λῃστρικὰς ἐπιδρομὰς εἰς μέρη τὰ ὁποῖα θὰ προσεκόμιζον πλουσίαν λείαν. Πράγματι δὲ ἀπὸ τοῦδε αἱ δυτικαὶ καὶ νοτιοδυτικαὶ παραλίαι τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου καὶ τὰ παράλια τῆς Ἠπείρου, τῆς μέσης Ἑλλάδος, ὡς καὶ αἱ μέχρι Ταινάρου ἀκταὶ τῆς Πελοποννήσου, ἐπὶ μακρὸν ἐλεηλατήθησαν ὑπὸ τῶν στιφῶν τοῦ Γιζερίχου. Ἀλλ' ὅτε ὁ Γιζέριχος ἐστράφη κατὰ τῆς νοτίας Λακωνικῆς ἐπιτεθεὶς ἐν ταῖς ἐναντίον τῆς ἐλευθερολακωνικῆς πόλεως Ταινάρου, μετὰ αἱματηρὰν μάχην ἐπενεγκόντων εἰς αὐτὸν μεγίστας ἀπωλείας, ἐτράπη εἰς ἐπονείδιστον φυγήν. Ἐκδικούμενος τὴν ἧτταν αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του εἰς Καρχηδόνα, ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν Ζάκυνθον, ἐλεηλάτησεν αὐτὴν καὶ διενεργήσας αἱματηρὰς σφαγὰς ἀπήγαγεν εἰς τὸν στόλον αὐτοῦ ὡς αἰχμαλώτους 500 τῶν ἐπιφανεστάτων κατοίκων τῆς νήσου. Ὅτε δὲ ἀνήχθη εἰς τὸ πέλαγος κατακρεουργήσας αὐτοὺς διεσκόρπισεν εἰς τὴν θάλασσαν τὰ κατακοπέντα μέλη των. Ἐκτοτε καὶ ἰδίως μετὰ τὴν ἧτταν τοῦ εἰς Καρχηδόνα ἐκπεμφθέντος κατὰ τοῦ Γιζερίχου ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Βασιλίσκου βυζαντινοῦ στόλου, παρ' ὅλα τὰ μέτρα ἅτινα ὁ αὐτοκράτωρ Λέων ὁ Α' ἐλάμβανε κατὰ καιροὺς κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν τοῦ Γιζερίχου, τὰ ἑλληνικὰ παράλια ἔμειναν ἐκτεθειμένα εἰς τοὺς λῃστρικοὺς ἐπίπλους αὐτοῦ. Διαρκῆ εἰρήνην μετὰ τοῦ Γιζερίχου μόλις ὁ Ζήνων κατώρθωσε νὰ συνάψῃ. Οὗτος θέλων νὰ ἀσφαλίσῃ τὸ κράτος καὶ ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ μέρους τῆς θαλάσσης, ἔπεμψε τῷ 475 εἰς Ἀφρικὴν ἕνα ἐκ τῶν ἱκανωτάτων περὶ ἑαυτὸν ἀνδρῶν, τὸν πατρίκιον Σεβῆρον, ἵνα συνομολογήσῃ εἰρήνην πρὸς τὸν Γιζέριχον. Διὰ τῆς συνθήκης ταύτης καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Γιζερίχου (Ἰανουάριος τοῦ 477 μ. Χ.) ἐλάμβανον τέλος οἱ σκληροὶ κατὰ θάλασσαν ἀγῶνες τῶν Βυζαντινῶν. Κ. Μ. Κ.

Γίζνη *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Ἀφγανιστάν· βλ. Γάζνη.

Γιθυλλία *[Γεωγρ.]*· βλ. Γύθειον.

Γιλάβα (Jihlava, γερμ. Iglau) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τσεχοσλοβακίας, ἐν Μοραβίᾳ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἰγκλάβα καὶ παρὰ τὰ σύνορα τῆς Βοημίας. Κάτ. 25.642, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ ἡμίσεις εἶναι Γερμανοί. Ἔχει ἀνωτέραν σχολὴν σπουδῶν, ἐμπορικὴν σχολήν, λύκειον, δημοτικὸν θέατρον καὶ μουσεῖον. Ἡ βιομηχανία εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένη, ἰδίως τοῦ καπνοῦ καὶ τῆς κατασκευῆς ὑφασμάτων. Κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα εἶχεν ἐν ἐκμεταλλεύσει πλούσια μεταλλωρυχεῖα. Κατελήφθη δὶς ὑπὸ τῶν Σουηδῶν κατὰ τὸν Τριακονταετῆ πόλεμον. —Μ.

Γιλαλῆ *[Γεωγρ.]*. Νησὶς τῆς συστάδος τῶν Ἐγγλεζονησίων ἐν τῷ Σμυρναϊκῷ κόλπῳ βορείως τῶν Κλαζομενῶν (βλ. λ. Αἰγαῖον τ. Β' σ. 392 γ).

Γιλανιζᾶ *[Γεωγρ.]*. Νησίον τοῦ κόλπου τῆς Σμύρνης (πλάτ. 38° 24' 40'' Β., μῆκ. 26° 48' 20'', χάρτ. ἀγγλ. 1645: Island of Khios and Gulf of Smyrna καὶ 1617: Vurla road) ἡ ἀνατολικωτέρα τῶν Ἐγγλεζονησίων (ἀρχ. *Μαραθοῦσαι*) βορείως τοῦ κολπίζοντος ὅρμου τῶν Βουρλῶν (ἀρχ. *Κλαζομενῶν*). Σ. Ε. Λ.

Γιλανλῆ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας Μαλγάρων τοῦ ἐν Ἀνατολικῇ Θρᾴκῃ νομοῦ Ραιδεστοῦ. Ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς ἐκαλεῖτο *Γελάνθη* καὶ ἠρίθμει 221 κατοίκους.

Γιλβερτῖνοι (οἱ) (Gelbertiner). Γερμανικὸν ἐκκλησιαστικὸν τάγμα μοναχῶν καὶ καλογραιῶν, ἱδρυθὲν τῷ 1135 ὑπὸ τοῦ *Γιλβέρτου φὸν Σέμπριγχαμ*, ἀποθανόντος τῷ 1189 καὶ ἑορταζομένου τῇ 11 Φεβρουαρίου. Τὸ τάγμα τοῦτο κατηργήθη τῷ 1519 ὑπὸ τοῦ Ἐρρίκου τοῦ Η'.

Γιλβέρτος (Gilbert), ὁ ἐπικαλούμενος *Πορρετανός*. Σχολαστικὸς θεολόγος γεννηθεὶς τῷ 1070 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1154. Μαθητεύσας παρὰ τῷ Βερνάρδῳ ἐκ Σάρτρης καὶ παρὰ τῷ Ραοὺλ ἐκ Λαὸν προσεκλήθη εἰς Παρισίους, ὅπως διδάξῃ τὴν λογικὴν καὶ τὴν διαλεκτικήν. Εἶναι γνωστὸν περὶ αὐτοῦ ὅτι ἀνῆκεν εἰς τὴν πραγματικὴν σχολήν, τὴν παραδεχομένην ὅτι «τὰ καθόλου» (universalia) ἦσαν πραγματικαὶ ὀντότητες, ἐξηλοῦσαι ὅμως τὴν πραγματικότητά των ἐν τοῖς καθέκαστον (in re). Διὰ τῶν «καθόλου» τούτων ἐδίδασκεν, ὅτι τὰ πράγματα ἀποβαίνουν ἀτομικαὶ ὀντότητες. Μεταφέρων τὴν μεταφυσικὴν ταύτην εἰς τὴν θεολογίαν, ἐχώριζε τὴν θεότητα, ὡς καθολικὴν ἔννοιαν, ἀπὸ τῆς ἰδέας τοῦ Θεοῦ καὶ παρεδέχετο ὅτι ἡ θεότης εἶναι τὸ καθόλου, δι' οὗ ὁ Πατήρ, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐγένοντο θεός. Ὁ Πατήρ, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι ἐν σχέσει πρὸς τὴν θεότητα, ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ λεχθῇ ὅτι εἰς

Digitized by Google

καὶ μόνος θεὸς εἶναι συγχρόνως τὰ τρία ταῦτα, οὔτε ὅτι ἡ θεότης ἢ ἡ θεία φύσις ἐνεσαρκώθη. Ἄλλαις λέξεσιν: ἡ θεότης εἶναι μὲν πραγματικὴ ὀντότης, εἶναι ἐκεῖνο διὰ τοῦ ὁποίου ὁ θεὸς εἶναι ὅ,τι εἶναι, ἀλλὰ δὲν εἶναι θεός. Ὁ θεὸς εἶναι ἡ μορφὴ τῆς θεότητος, ἐν αὐτῷ ἡ θεότης ἀτομικοποιεῖται. Τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος εἶναι ἓν χάρις εἰς τὴν θεότητα, ἥτις εἶναι κοινὴ καὶ εἰς τὰ τρία. Λόγῳ τῶν ἀντιλήψεών του τούτων, τὰς ὁποίας ὁ Γιλβέρτος ἐξέθηκεν ἐν τῷ «Περὶ Ἁγίας Τριάδος» ἔργῳ του, ὅπερ ἀπεδίδετο εἰς τὸν Βοήθιον, ἐκατηγορήθη τῷ 1147 ὡς ἔνοχος τριθεϊσμοῦ καὶ μετὰ πολλὰς περιπετείας ἀπηλλάγη τῆς κατηγορίας, ἐπιτυχὼν παρὰ τοῦ πάπα Εὐγενίου Γ′ ἔγκρισιν τῶν ἰδεῶν του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Haureau*, Histoire de la philosophie scolastique (Paris 1872) τ. 2. — *Gieseler*, Histoire des dogmes γαλ. μετ. ὑπὸ J. F. Bruch καὶ A. Flobert (Dieppe 1863).— *Ch. Schmidt*, Histoire de l' Eglise d' Occident au moyen âge (Paris 1885).—*E. Gilson*, La philosophie au moyen âge (Paris 1925). — *Berthaud*, Gilbert de la Porrée et sa philosophie (Poitiers 1892). —Ω.

Γιλβέρτου νῆσοι (Gilbert Isles) *[Γεωγρ.]*. Ὁμὰς μικρῶν νήσων ἐν τῷ Εἰρηνικῷ ὠκεανῷ, ἀνηκουσῶν εἰς τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν. Κεῖνται ἐπὶ τοῦ Ἰσημερινοῦ, ἐπὶ 171° καὶ 177° μήκους ἀπὸ τοῦ Γκρήνουιτς, ΝΑ τῆς νήσου Μάρσαλλ, κυριώτεραι δὲ τούτων εἶναι: Μπουταρυτάνα, Μάκιν, Ἀμπάϊαν, Μαρακέϊ, Ταράβα, Μαϊάνα, Κούρια, Ἀμπεμάμα, Ἀνανοῦκα, Ταπιτέουκα, Νονοῦτι, Νικουνάου, Ὀνοτόα, Μπέρου, Ταμάνα, Δρόραι κ.τ.λ. Ἡ ὁλικὴ ἐπιφάνεια αὐτῶν εἶναι 415 τετραγ. χλμ. Αἱ δεκαοκτὼ ἐκ τῶν νήσων τούτων εἶναι ἀκατοίκητοι, αἱ δὲ ὑπόλοιποι κατοικοῦνται ὑπὸ 26417 ἰθαγενῶν καὶ 446 ξένων. Αἱ νῆσοι εἶναι ἡφαιστειογενεῖς καὶ ἐξάγουν ἄφθονον φωσφορικὸν ἅλας. Ἀπὸ τοῦ 1892 ἀπετέλουν ἀγγλικὸν προτεκτοράτον, τὸ ὁποῖον προσηρτίσθη ὑπὸ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας τῷ 1915 καὶ ἀπετέλεσε τμῆμα τῆς ἀγγλικῆς ἀποικίας τοῦ Ζιλμπὲρ καὶ τοῦ Ἔλλις. —Μ.

Γιλγαμὲς (ὁ) (Gilgamesch) *[Βαβυλ. Μυθολ.]*. Μέγας καὶ σπουδαιότατος ἥρως τῆς βαβυλωνιακῆς μυθολογίας, βασιλεὺς τῆς πόλεως Οὐροὺκ (Νότ. Βαβυλωνία), εἰς τὴν πρώτην δυναστείαν τῆς ὁποίας ἀνήκει (περὶ τὸ 4,300 π. Χ.). Τὸ ὄνομα τοῦ ἥρωος τούτου ἀνεγινώσκετο πρότερον διαφοροτρόπως (Γισθουβάρ, Ἰζδουβάρ, Νεμρὼδ ἔτι), μέχρις ὅτου ἡ ἀνάγνωσις Γιλγαμὲς ἐβεβαιώθη καὶ διὰ φωνητικῆς γραφῆς. Ἰδεογραφικῶς τὸ ὄνομα σημειοῦται εἰς τὰ παλαιὰ ἀκκαδικὰ κείμενα διὰ τῶν σημείων «Θεὸς» καὶ «δένδρον» (g s). Ἡ πλήρης ἀνάγνωσις μεταγράφεται Gis-bil-games.

Παρ' Αἰλιανῷ ἀναφέρεται εἷς μυθικὸς βασιλεὺς τῶν Βαβυλωνίων *Γίλγαμος*. Κατὰ τὴν σχετικὴν διήγησιν ὁ Βαβυλώνιος βασιλεὺς Σευήχορος ἔλαβε χρησμόν, καθ' ὃν τὴν βασιλείαν ἔμελλε νὰ ἁρπάσῃ ὁ υἱὸς τῆς θυγατρός του, ἥτις διὰ τοῦτο φυλάττεται αὐστηρότατα. Κυήσασα ἐν τούτοις ὑπ' ἀγνώστου ἐγέννησε παιδίον, τὸ ὁποῖον παραλαβόντες οἱ φύλακες ἔρριψαν ἔξω τῶν ὀχυρωμάτων. Εἷς ἀετὸς ἔσπευσεν ἀμέσως καὶ τοποθετήσας ἐπὶ τῆς ῥάχεώς του τὸ νήπιον ἐκόμισε καὶ ἀπέθεσεν εἴς τινα κῆπον, ὅπου εὑρεθὲν παρὰ τοῦ κηπουροῦ ἀνετράφη, καὶ τὸ παιδίον τοῦτο ἐγένετο ὕστερον ὁ βασιλεὺς τῆς Βαβυλωνίας Γίλγαμος. Ὁ μῦθος οὗτος περιέχει στοιχεῖα πασίγνωστα ἐξ ἄλλων μύθων (λ.χ. τοῦ Ἐτάνα, τοῦ Σαργὼν τῆς Ἀγάδης, ἐνθυμίζει δ' ἔτι τὸν μῦθον τῆς Δανάης καὶ τοῦ Κύρου-Ἀστυάγους ἀκόμη). Ἀφ' ὅτου εἰς τὰ σφηνοειδῆ κείμενα ἀνεγνώσθη τὸ ὄνομα τοῦ Γιλγαμές, ἡ ταυτότης πρὸς τὸν ἥρωα τοῦ Αἰλιανοῦ ἦτο ἑπόμενον νὰ παρατηρηθῇ, ἰδίως δ' ἐτόνισε ταύτην ὁ Sayce.

Τὸν μῦθον τοῦ Γιλγαμὲς γνωρίζομεν κυριώτατα ἐκ τοῦ εἰς ἡμᾶς περισωθέντος μεγάλου ὁμωνύμου ἔπους, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ σπουδαιότατον εἰς ἡμᾶς περισωθὲν μνημεῖον τοῦ βαβυλωνιακοῦ πολιτισμοῦ, ἀπὸ θρησκευτικῆς καὶ λογοτεχνικῆς ἀπόψεως. Τὰ κύρια πρόσωπα τοῦ ἔπους εἶναι ὁ Γιλγαμὲς καὶ ὁ Ἐνγιδοῦ (Engidu), οὗ τὸ ὄνομα ἀνεγινώσκετο πρότερον Eabani). Ἀλλ' ἐνῷ περὶ τοῦ τελευταίου τούτου πλὴν τοῦ ἔπους οὐδεμία μνεία ἄλλοθεν εἶναι γνωστή, ὁ Γιλγαμὲς τοὐναντίον εἶναι πασίγνωστος βαβυλωνιακὴ προσωπικότης, ὥστε νὰ συντρέχωσι λόγοι πείθοντες ὅτι ὑπῆρξε πρόσωπον ἱστορικόν. Ὡς μήτηρ του ἀναφέρεται ἡ θεὰ Νινσούν, ὁ πατήρ του δέ, κατά τινας πηγάς, ἐκαλεῖτο Λίλλα, «βασιλεὺς τῆς πόλεως Κούλ-αβ». Ὁ Γιλγαμὲς ὑπῆρξέ τι πλέον θνητοῦ ἀνθρώπου· κατὰ τὸ ἔπος «$^2/_3$ ἐξ αὐτοῦ εἶναι θεός, $^1/_3$ ἄνθρωπος». Ἐβασίλευσεν ἐν ὅλῳ 126 ἔτη. Ἐλατρεύθη καὶ ὡς θεός, εὑρέθησαν δὲ πολλαὶ κεφαλαὶ ῥοπάλων ἀφιερωμέναι εἰς αὐτόν, χρονολογούμεναι κατὰ τὸ πλεῖστον πρὸ τοῦ 2700 π. Χ.

Ἀπεικονίσεις τοῦ Γιλγαμὲς δὲν ἔχομεν παραδόξως. Ἐπὶ τῶν βαβυλωνιακῶν κυλίνδρων εἰκονίζεται συχνότατα παράστασις ἀνθρώπου φέροντος ἀκαλλιεργήτους πλοκάμους, γυμνοῦ ἢ ἐζωσμένου, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνεγνώρισαν τὸν Γιλγαμὲς μαχόμενον ἢ καταβάλλοντα θηρία (εἰκ. 1), ἐνῷ ὁ σύντροφός του Ἐνγιδοῦ ἀνεγνωρίσθη δῆθεν εἰς ἑτέραν μορφὴν ταυρόμορφον κατὰ τὸ κάτω ἥμισυ. Ὁ G. Smith ἐνόμισεν ὅτι ἀναγνωρίζει ὁλοκλήρους σκηνὰς τοῦ ἔπους Γιλγαμὲς ἐπὶ τῶν κυλίνδρων, ἄλλοι ὅμως, καὶ ἰδίᾳ ὁ L. Curtius, ἀντιπαρετήρησαν ὅτι οὐδὲ μία τῶν παραστάσεων τούτων ἀντιστοιχεῖ ἀκριβῶς πρὸς τὰς περιγραφὰς τοῦ ἔπους. Πολλάκις ὁ Γιλγαμὲς τῶν κυλίνδρων κρατεῖ ἀγγεῖον ἐξ οὗ ἀναβρύει ὕδωρ (βλ. λ. Βαβυλωνία εἰκ. 17 ἄνω), εἰκονίζεται δ' ἐνίοτε ὁμοῦ μετὰ τοῦ θεοῦ τῶν ὑδάτων Ἔα· ἐπειδὴ δ' ἔτι ἐξ ἑνὸς κειμένου τῆς ἐποχῆς τοῦ Γουδέα μανθάνομεν περὶ τοῦ ἀγγείου, ὅτι κρατεῖ τοῦτο «ὁ καθαρὸς ἥρως τοῦ βάθους τῶν ὑδά-

Παράστασις ἐπὶ βαβυλωνιακοῦ κυλίνδρου εἰκονίζουσα ἥρωα (πιθανώτατα τὸν Γιλγαμές), παλαίοντα μὲ λέοντα.

των», συνήχθη ὑπὸ τοῦ Heidenreich ἐπ' ἐσχάτων τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ λεγόμενος Γιλγαμὲς εἶναι πολλῷ μᾶλλον ὁ Ταμμούζ, ὁ σπουδαιότατος τῶν ἓξ υἱῶν τοῦ Ἔα, οὗτινος καὶ τὸ ὄνομα Δουμμουζὶ-ἀβζοῦ σημαίνει «γνήσιος υἱὸς τοῦ βάθους τῶν ὑδάτων».

Τὸ ἔπος Γιλγαμές. Τὸ σπουδαιότατον τοῦτο ἔργον μᾶς εἶναι γνωστὸν κυρίως ἐκ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Ἀσσουρβανιπὰλ (περὶ τὸ 650 π. Χ.), ὅπου εὑρέθη γεγραμμένον ἐπὶ 12 πινακίδων ἐκ πηλοῦ, φερουσῶν ἀρκετὰ χάσματα. Δι' εὑρημάτων ὅμως γενομένων ἐν τῷ μεταξὺ ἀνεκαλύφθη, ὅτι τὸ ἔπος ἀνάγεται μέχρι τῆς σουμερικῆς ἐποχῆς, αἱ δὲ διάφοροι ἐκδόσεις φέρουσι παραλλαγὰς μεταξύ των, πολλάκις ἀρκετὰ σπουδαία. Τὰ παλαιότατα γνωστὰ τεμάχια χρονολογοῦνται ἐκ τῆς α′ δυναστείας τῆς Ἰσὶν (περὶ τὸ 2200). Κατόπιν ἔρχονται αἱ ἀκκαδικαὶ ἐκδόσεις, ὧν δύο ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Χαμμουραμπὶ καὶ τῶν διαδόχων του (2000—1800 π.Χ.). Τρίτη ἀκκαδικὴ ἔκδοσις εὑρέθη ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῶν Χεττιτῶν Χάττι (Βογάζ-κιοϊ), ἐκ τοῦ ΙΓ′—ΙΔ′ αἰῶνος. Ἄλλα δὲ λείψανα ἐκ πάσης ἐποχῆς ὑπάρχουσι πολλά, τινὰ εἰς τὴν ἰνδογερμανικὴν γλῶσσαν τῶν Χεττιτῶν γεγραμμένα, ἔτι δὲ καὶ εἰς τὴν χουρριτικήν. Ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἀσσουρβανιπὰλ ἔχει παρεμβληθῇ εἰς τὴν 11ην πινακίδα ἡ περίφημος διήγησις περὶ τοῦ κατακλυσμοῦ, περισπούδαστος ἰδίως διὰ τοὺς μελετητὰς τῆς Π. Διαθήκης. Ἓν τεμάχιον καὶ τῆς διηγήσεως ταύτης ἀνήκει ἐπίσης εἰς σουμερικὴν ἐποχήν.

Τὸ ἔπος ἀρχίζει μὲ ἓν προοίμιον, διὰ βραχέων διηγούμενον τὰ τοῦ ἥρωος καὶ τῶν περιπετειῶν του. Ἡ ὁμοιότης πρὸς τὸ προοίμιον τῆς Ὀδυσσείας καὶ τῆς Αἰνειάδος ἐξήρθη πολλαχῶς ὑπὸ τῶν λογίων. Ἡ ἀρχὴ (πλήρης χασμάτων) ἔχει ὡς ἑξῆς: «Ὅστις πάντα εἶδε... χώρας... ὅστις πολλὰ ἐγνώριζε...» κλπ. Διὰ τὸν ἥρωα ἦσαν γνωστὰ πάντα τὰ ἀπόκρυφα, αὐτὸς ἔδωκεν εἰδήσεις ἐκ τῆς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐποχῆς καὶ ἔσχεν ἐπιπόνους περιπλανήσεις εἰς μακρινοὺς τόπους.

Τὸ πρῶτον μέρος τοῦ ἔπους ἐκτυλίσσεται εἰς τὴν πόλιν Οὐρούκ, ὅπου ὁ πλήρης φλογὸς πρὸς δημιουργίαν Γιλγαμὲς κτίζει μετὰ τῶν ὑπηκόων του τὰ τείχη καὶ τὸν ναόν. Τόση εἶναι ἡ καταπόνησις τῶν τελευταίων, ὥστε παραπονοῦνται πρὸς τοὺς θεούς. Οὗτοι διέταξαν ἀμέσως τὴν θεὰν τῆς δημιουργίας Ἀρουροῦ νὰ κατασκευάσῃ καὶ δεύτερον ὂν ἐφάμιλλον πρὸς τὸν Γιλγαμὲς κατὰ τὴν ῥώμην, ἵνα οὗτος εὕρῃ ἀντίζηλον ἱκανὸν νὰ ἀπασχολήσῃ τὸ πνεῦμά του. Ἡ θεὰ δημιουργεῖ ἐκ χώματος ὡς ἄλλον Ἀδὰμ τὸν ἄνθρωπον τοῦ δάσους Ἐνγιδοῦ. Ἀντὶ ἐνδυμάτων οὗτος φέρει δέρματα περὶ τὸ σῶμα καὶ συνδιαιτᾶται μετὰ τῶν φιλτάτων του ζῴων τοῦ δάσους. Ἵνα προφυλάξῃ ταῦτα ἀπὸ τοῦ βασιλικοῦ κυνηγοῦ, καταστρέφει τὰς παγίδας καὶ ἐνέδρας τούτου. Ἔντρομος ὁ κυνηγὸς διηγεῖται εἰς τὸν πατέρα του καὶ τὸν βασιλέα τὸ πρᾶγμα. Ἀμφότεροι δίδουν πρὸς αὐτὸν τὴν συμβουλήν, ὅπως διὰ μιᾶς πόρνης τοῦ ναοῦ προσπαθήσῃ νὰ προσελκύσῃ τὸν Ἐνγιδοῦ, ὁπότε τὰ ζῷα αὐτομάτως θὰ φεύγωσι μακράν του. Τὸ πείραμα ἐπιτυγχάνει πλήρως. Οἱ τρόποι διὰ τῶν ὁποίων ἡ πόρνη τοῦ Οὐροὺκ προσείλκυσε τὸν ἀγριάνθρωπον περιγράφονται μὲ ὠμὸν ῥεαλισμόν. Ἀφοῦ οὗτος ἓξ ἡμέρας καὶ ἑπτὰ νύκτας συνεχῶς ἐκορέσθη ἐπ' αὐτῆς τὸν ἔρωτά του, ἠθέλησε νὰ ἐπανέλθῃ πρὸς τὰ ζῷά του, ἀλλ' ἐκεῖνα ἔφευγον πρὸ αὐτοῦ. Τότε ἡ πόρνη διὰ δελεαστικῶν λόγων κατορθώνει νὰ συμπαρασύρῃ τὸν Ἐνγιδοῦ μεθ' ἑαυτῆς πρὸς τὴν Οὐρούκ. Ἐν τῷ μεταξὺ τὸν ἐδίδαξε πῶς νὰ τρώγῃ, νὰ πίνῃ, νὰ ἀρωματίζεται καὶ νὰ ἐνδύεται.

Εἰς τὴν Οὐροὺκ ὁ Γιλγαμὲς ἤδη δι' ὀνείρων ἐπληροφορήθη ὅτι καταφθάνει ὁ ἐφάμιλλός του. Τὴν εἴσοδον τοῦ ναοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον πρόκειται ἐπισήμως νὰ εἰσέλθῃ ἐν πομπῇ ὁ Γιλγαμές, φράσσει ὁ καταφθάσας Ἐνγιδοῦ. Κραταιὰ πάλη συνάπτεται μεταξὺ τῶν δύο ἡρώων, πάλη τιμῆς δι' ἀμφοτέρους, καθ' ἣν μόλις καὶ μετὰ βίας ὁ Γιλγαμὲς ὑπερισχύει τοῦ ἀντιπάλου του, μεθ' ὃ ἀμφότεροι συνάπτουν ἀδιάρρηκτον φιλίαν.

Μὲ τὸ δεύτερον μέρος τοῦ ἔπους ἀρχίζουν αἱ περιπέτειαι τῶν δύο φίλων, πρώτη τῶν ὁποίων εἶναι ὁ φόνος τοῦ ἐπιβλαβοῦς δαίμονος Χούμπαμπα (Humbaba), φύλακος τοῦ Δάσους τῶν Κέδρων, ὅστις πολλὰ κακὰ εἶχε διαπράξει. Ὅταν οἱ ἥρωες ἐπιστρέφουν εἰς Οὐροὺκ καὶ ὁ Γιλγαμὲς καθαρίζει τὰ ὅπλα του ἀπὸ τὰ ἴχνη τῆς μάχης, ἡ θεὰ Ἰστὰρ συλλαμβάνει σφοδρότατον ἔρωτα πρὸς τοῦτον, ἀλλ' ἀπωθεῖται σκαιῶς, διότι φέρει πάντοτε τὴν δυστυχίαν μαζὶ μὲ τὸν ἐρωτά της. Πλήρης ὀργῆς διὰ τὴν προσβολὴν ἡ Ἰστὰρ παρακαλεῖ τὸν Ἀνοῦ νὰ πλάσῃ θηριώδη ταῦρον, ὅστις καὶ δημιουργηθεὶς ἐξαπολύεται κατὰ τῶν δύο φίλων. Ἐκεῖνοι ὅμως φονεύουσι τὸ θηρίον καὶ ἡ Ἰστὰρ ἐξαγριοῦται τόσον, ὥστε ἀναβαίνουσα ἐπὶ τῶν τειχῶν τῆς Οὐροὺκ ἀπαγγέλλει τρομερὰν κατάραν κατὰ τοῦ Γιλγαμές. Ὁ Ἐνγιδοῦ τὴν προσβάλλει καὶ διὰ χειρονομίας, μεθ' ὃ αὕτη συναγαγοῦσα τὰς ἱεροδούλους τοῦ ναοῦ ἐγείρει μέγαν κοπετόν. Παρ' ὅλα ταῦτα οἱ ἥρωες ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν πόλιν γίνονται δεκτοὶ μετὰ τιμῶν καὶ ᾀσμάτων. Ὁ Ἐνγιδοῦ ὅμως ἀποθνήσκει μετ' ὀλίγον (ἕνεκα χάσματος τοῦ κειμένου δὲν εἶναι γνωσταὶ αἱ λεπτομέρειαι) καὶ θρηνούμενος ἓξ ἡμέρας καὶ ἑπτὰ νύκτας ἐνταφιάζεται τέλος ὑπὸ τοῦ Γιλγαμές.

Τώρα βασανίζει τὸν ἐναπομείναντα μόνον ἥρωα ἡ ἀγωνία τῆς σκέψεως, τί γίνεται μετὰ θάνατον ὁ ἄνθρωπος. Τὸ τρίτον μέρος τοῦ ἔπους τὸν παρουσιάζει ζητοῦντα τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ ἀναλαμβάνοντα πρὸς τοῦτο μακρότατον ταξίδιον εἰς τὴν χώραν τῶν Μακάρων, ἵνα ἐρωτήσῃ τὸν ἐνταῦθα εὑρισκόμενον πρόγονόν του Οὒτ-Ναπιστὶ πῶς αὐτὸς ἐπέτυχε τὴν αἰώνιον ζωήν.

Ὁδοιπορῶν διὰ μέσου στεππῶν, ὅπου ἐμφωλεύουσι λέοντες, φθάνει τέλος εἰς τὸ ἄκρον τοῦ κόσμου, ὅπου εὑρίσκεται ἡ πύλη τοῦ Ἡλίου. Ταύτην φυλάττει τὸ τρομερὸν σκορπιόμορφον ζεῦγος (εἰκὼν 2), τοῦ ὁποίου καὶ τὸ ἁπλοῦν βλέμμα προκαλεῖ τὸν θάνατον. Ἐν τούτοις τὸ θῆλυ καταλαμβάνεται ὑπὸ σεβασμοῦ πρὸ τοῦ ἥρωος καὶ ἀμφότεροι οἱ σύζυγοι οὐ μόνον ἐπιτρέπουσιν εἰς αὐτὸν τὴν δίοδον, ἀλλὰ καὶ τοῦ δίδουν χρησίμους συμβουλάς. Ἡ ὁδὸς ἀπὸ τοῦδε εἶναι κινδυνωδεστάτη, διότι ἀπόλυτος νὺξ βασιλεύει. Μετὰ πορείαν δώδεκα διπλῶν ὡρῶν διὰ τοῦ σκότους φθάνει ὁ Γιλγαμὲς εἰς τὸν «Κῆπον τῶν Θεῶν», ὅπου τὰ δένδρα φέρουν πολυτίμους λίθους ἀντὶ καρπῶν. Πέραν τούτου εὑρίσκεται ἡ θάλασσα, πρὸ τῆς ὁποίας ἑδρεύει ἡ θεὰ Σαβιτοῦ ἢ Σιδουρρί. Αὕτη κατ' ἀρχὰς τὸν ἀπελπίζει ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ διέλθῃ τὴν θάλασσαν, τὴν ὁποίας περᾷ μόνος ὁ Σαμάς. Πρὸ τῆς ἐπιμονῆς του ὅμως τοῦ ὑποδεικνύει τὸν Οὒρ-Σαναβί, ναύκληρον τοῦ Οὒτ-ναπιστί, ὅστις μόνος εἶναι εἰς θέσιν νὰ τὸν ὁδηγήσῃ πρὸς τὸν πρόγονόν του. Αὐτὸς πράγματι δὲν ἀρνεῖται τὴν ὑπηρεσίαν καὶ τέλος ὁ Γιλγαμὲς εὑρίσκεται πρὸ τοῦ προκατακλυσμιαίου προγόνου του. Ἡ ἀπάντησις ὅμως τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ὑπῆρξεν ἀπελπιστική: Ἐπὶ τῆς Γῆς τίποτε δὲν εἶναι σταθερόν, τὸ πᾶν φθείρεται, μόνος ὁ θάνατος εἶναι αἰωνιότης. Ὁ Γιλγαμὲς ἐπιμένει ἔτι καὶ τότε ὁ Οὒτ-ναπιστὶ διηγεῖται πρὸς αὐτὸν ὁλόκληρον τὴν ἱστορίαν τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ πῶς αὐτὸς μετὰ τῆς οἰκογενείας του ἐσώθη, μεταφερθεὶς εἶτα εἰς τὴν νῆσον τῶν Μακάρων (βλ. λ. Βαβυλωνία). Ὁλόκληρος ὅμως ἡ διήγησις αὕτη δὲν ἔχει ἐσωτερικὴν συνάφειαν πρὸς τὸ ἔπος, ἀλλ' εἶναι πασιφανῶς παρεμβολὴ ἑνὸς ἄλλου αὐτοτελοῦς μύθου.

Ζεῦγος ἀνθρωποσκορπίων.
(Βαβυλωνιακὴ παράστασις σχετιζομένη πρὸς τὸν μῦθον τοῦ Γιλγαμές.)

Ἡ ἄρνησις τοῦ Οὒτ-ναπιστὶ ὅπως ὁμιλήσῃ περὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς μετετράπη εἰς συγκατάθεσιν τέλος διὰ τῶν παρακλήσεων τῆς γυναικός του. Ἓν μέσον πρὸς ἀπόκτησιν ταύτης, λέγει εἰς τὸν Γιλγαμές, εἶναι: νὰ μείνῃ τις ἓξ ἡμέρας καὶ ἑπτὰ νύκτας ἄϋπνος. Ἡ σύζυγος τοῦ Οὒτ-ναπιστὶ σπεύδει ἤδη νὰ παρασκευάσῃ ἑπτὰ μαγικοὺς ἄρτους, οἱ ὁποῖοι μέλλουν νὰ ὑποβοηθήσουν τὸν ἥρωα εἰς

Digitized by Google

τὴν ἀγρυπνίαν. 'Αλλ' οὗτος ἐν τῷ μεταξὺ συντετριμμένος ὑπὸ τῆς κοπώσεως καταλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ ὕπνου. Ὅταν μετά τινα χρόνον ἐξύπνησεν, εἶναι ἀπαρηγόρητος, ἀλλ' ὁ Οὒτ-ναπιστὶ τοῦ λέγει δεύτερον μέσον πρὸς ἀπόκτησιν τῆς αἰωνίας ζωῆς. Καθ' ὃν χρόνον τὸν ἐπιβιβάζει τοῦ πλοίου καὶ τὸν ἀποχαιρετίζει, τοῦ ἐμπιστεύεται ὅτι εἰς τὸ βάθος τῆς θαλάσσης φύεται μία βοτάνη, ἥτις τρωγομένη ἐπαναδίδει τὴν νεότητα. Αὐθωρεὶ βυθίζεται ὁ ἥρως εἰς τὰ ὕδατα καὶ ἐπανέρχεται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν κρατῶν τὸ πολύτιμον βότανον. Δὲν θέλει ἀμέσως νὰ τὸ φάγῃ, ἀλλὰ νὰ τὸ φέρῃ πρῶτον εἰς Οὐρούκ, ὅπου νὰ μεταδώσῃ ἐξ αὐτοῦ καὶ εἰς τοὺς συμπολίτας του. Κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του ὅμως ἐνῷ ἐλούετο εἴς τι τέλμα, εἷς ὄφις ἐμφανίζεται αἰφνιδίως καὶ ἕρπων πρὸς τὴν βοτάνην τῆς ζωῆς καταβροχθίζει ταύτην. 'Αμέσως ἤρχισε νὰ ἀποβάλλῃ τὸ δέρμα του—σημεῖον τῆς νεότητος. Εἰς τὸν Γιλγαμὲς δὲν μένει τώρα παρὰ ὁ ἀνωφελὴς κοπετός.

Μὲ τὰς χεῖρας κενὰς ἐπανέρχεται ὁ πολυπαθὴς ἥρως εἰς τὴν Οὐρούκ. 'Ενταῦθα ἐπιθυμεῖ νὰ μάθῃ πῶς εἶναι τοὐλάχιστον τὰ μετὰ θάνατον, ἀφοῦ ἡ μοῖρά του εἶναι καὶ αὐτοῦ νὰ ἀποθάνῃ. Διὰ μαγειῶν ἀνάγεται εἰς τὴν γῆν ἡ ψυχὴ τοῦ φίλου του 'Ενγιδοῦ. Μία ὀπὴ ἀνοίγεται εἰς τὸ ἔδαφος καὶ ὅμοιον πρὸς πνοὴν ἀνέμου ἐμφανίζεται τὸ πνεῦμα τοῦ νεκροῦ. Ὅ,τι ἀναγγέλλει δὲν εἶναι καὶ πολὺ εὐχάριστον. Τὸ σῶμα μετὰ θάνατον ἀναλύεται εἰς κόνιν, ἀλλ' ἡ ψυχὴ ζῇ ὡς δαίμων, ἡ ὕπαρξίς της ὅμως κάθε ἄλλο εἶναι ἢ ζηλωτή. Οἱ εἰς τὰς μάχας πίπτοντες ἔχουσι τὴν καλυτέραν τύχην, πίνοντες ὕδωρ καθαρὸν καὶ τυγχάνοντες διακονίας. Οἱ κανονικῶς θαπτόμενοι ἀπολαύουσι τοὐλάχιστον ἡσυχίας· οἱ ἄταφοι ὅμως μείναντες εἶναι οἱ δυστυχέστατοι. Ἡ ψυχή των ἀνήσυχος περιπλανᾶται διαρκῶς. Οὐδαμοῦ εὑρίσκει τὴν ἀνάπαυσιν καὶ εἶναι ἠναγκασμένη νὰ τρώγῃ τὰ ἀηδῆ ἀπορρίμματα τῶν τροφίμων. Ἡ μελαγχολικὴ αὕτη εἰκὼν ἀποτελεῖ τὸ τέλος τοῦ ἔπους Γιλγαμές.

'Επίδρασις τοῦ ἔπους εἰς τὴν κατόπιν λογοτεχνίαν. Πολλαὶ καὶ μακροσκελεῖς ἐργασίαι ἔχουσι γραφῆ περὶ τῆς σχέσεως τοῦ ἀνωτέρω ἔπους πρὸ τὴν παγκόσμιον φιλολογίαν. Ἔργον τοσοῦτον διαδεδομένον καὶ χιλιετηρίδας ὅλας ὑπάρχον ἐν τῇ ζωῇ δὲν εἶναι δυνατὸν ἢ νὰ ἤσκησε τὴν σχετικὴν ἐπίδρασιν. 'Ιδίως διδακτικὴ εἶναι ἡ ἱστορία τῆς γραπτῆς παραδόσεως τοῦ ἔπους τούτου διὰ μέσου τῶν χιλιετηρίδων, ὡς καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίων ἔργων, τὰ ὁποῖα ἀπὸ πολλοῦ ἔχουσιν ἀναγνωρισθῆ ὡς ἀνήκοντα εἰς ἕνα μεγάλον λογοτεχνικὸν κύκλον ἕκαστον, οὗτινος ἡμεῖς κατέχομεν τὴν τελευταίαν ἐπεξειργασμένην μορφήν. Τοιαῦτα ἔργα εἶναι: τὰ Ὁμηρικὰ ἔπη, ἡ Πεντάτευχος, τὸ ἔπος τῶν Νιμπελοῦγκεν.

'Ιδίως ὑποκείμενον συγκρίσεως πρὸς τὸ ἔπος Γιλγαμὲς ὑπῆρξεν ἡ 'Οδύσσεια. Δικαίως ἢ ἀδίκως ὑπεδείχθησαν πλεῖστα ὅσα σημεῖα ἐπαφῆς ἀμφοτέρων τῶν ἐπῶν, ὡς ἀποδείξεις ἐξαρτήσεως τούτων ἀπ' ἀλλήλων. Τοιαῦτα σημεῖα εἶναι ἡ ἀρνὴ τῶν δύο ἐπῶν. Παραλείπονται ἄλλα τινά, τὰ ὁποῖα εἶναι καταφανῶς ἐξεζητημέναι ὁμοιότητες, καὶ μνημονεύονται ἔτι τὰ ἑξῆς: Ὡς εἰς τὸ ἔπος Γιλγαμὲς ἡ νέα ἡμέρα συχνῶς δηλοῦται διὰ τῆς φράσεως «μιμμα-σερινα-ναμαρι» (ὅτε ἀνεφαίνετο ἤδη ἡ ἐρυθρότης τῆς αὐγῆς), οὕτω καὶ εἰς τὴν 'Οδύσσειαν ἔχομεν τὸν ἀνάλογον στίχον (ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος 'Ηώς). Ἡ ἐπανάληψις ὁλοκλήρων φράσεων ἢ περικοπῶν εἶναι κοινὴ εἰς ἀμφότερα τὰ ἔπη. 'Αλλὰ καὶ ἐσωτερικαὶ ὁμοιότητες εἰς τὸν μῦθον ὑπεδείχθησαν:

Ὁ 'Αλκίνοος, ὁ βασιλεὺς ἑνὸς λαοῦ μακαρίων ναυτικῶν, παρεβλήθη πρὸς τὸν Οὒτ-ναπιστί. Ἡ Σιδουρρί, ἥτις «δι' ἑνὸς πέπλου εἶναι κεκαλυμμένη» παρεβλήθη πρὸς τὴν Καλυψώ, ἧς τὸ ὄνομα τὸ αὐτὸ σημαίνει. Οἱ κῆποι τοῦ 'Αλκινόου ἐνθυμίζουν τὸν παράδεισον, ὃν συνήντησεν ὁ Γιλγαμές. Τὰ θαυμαστὰ πλοῖα τῶν Φαιάκων ὁμοιάζουσι πρὸς τὸ τοῦ Οὒτ-ναπιστί, αὐτὴ δ' ἡ πρὸς κατασκευὴν σχεδίας ὑπὸ τοῦ 'Οδυσσέως κοπὴ κορμῶν δένδρων ἐπαναλαμβάνεται ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Οὒρ-Σαναβὶ καὶ Γιλγαμές. Ἡ μορφὴ τῆς Κίρκης παρεβλήθη πρὸς τὴν 'Ιστάρ, τὸ ταξίδιον τοῦ 'Οδυσσέως εἰς τὸν Ἅδην παρέχει πλεῖστα κοινὰ σημεῖα πρὸς τὸ ἀνάλογον ἐπεισόδιον τοῦ ἔπους κλπ.

Ταῦτα εἶναι κυρίως παρατηρήσεις τοῦ Ungnad. Ὁ Jensen προβαίνει ἔτι περαιτέρω, διότι ἀποσπῶν τεμάχια ἐξ ὅλης τῆς 'Οδυσσείας καὶ παραθέτων ταῦτα ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ ὅμοια ἢ περίπου ὅμοια ἐκ τοῦ ἔπους Γιλγαμές, νομίζει ὅτι ἀποδεικνύει «ἅπαξ διὰ παντὸς» τὴν ἐσωτερικὴν συγγένειαν τῶν δύο ἐπῶν ἐν τῇ πλοκῇ τοῦ ὅλου μύθου. ('Επὶ παραδείγματι ὁ ἔρως τῆς 'Ιστὰρ πρὸς τὸν Γιλγαμὲς παραβάλλεται πρὸς τὸ ἐπεισόδιον 'Οδυσσέως-Σειρήνων. Ἡ ἄνοδος τῆς 'Ιστὰρ πρὸς τὸν 'Ανοῦ, ἵνα παραπονεθῇ διὰ τὴν περιφρόνησιν τοῦ ἥρωος, παραβάλλεται πρὸς τὸ ἐπεισόδιον τῆς Λαμπετίας. Ὁ θάνατος τοῦ 'Ενγιδοῦ πρὸς τὸν τῶν συντρόφων τοῦ 'Οδυσσέως κ.ο.κ.) Καθ' ὅμοιον τρόπον παραβάλλεται τὸ ἔπος Γιλγαμὲς πρὸς τεμάχια τῶν μύθων τοῦ Μωυσέως καὶ τοῦ 'Ιακώβ. Ἡ σύγκρισις τοῦ ἔπους τούτου πρὸς τὸ σύνολον σχεδὸν τῶν μύθων τῆς ἀρχαιότητος ἀπετέλεσε περίπου τὸ ἔργον τῆς ζωῆς τοῦ Jensen, γράψαντος δύο ὀγκώδεις τόμους.

Παρ' ὅλα ταῦτα ὁμολογεῖται ὅτι περὶ πραγματικῆς ἐξαρτήσεως τῶν δύο ἐπῶν οὐδὲ λόγος δύναται νὰ γίνῃ. Ταῦτα εἶναι ἀκριβῶς ἐκ διαμέτρου ἀντίθετα· καὶ τὸ μὲν κατοπτρίζει τὴν αἰσθητικῶς καὶ κριτικῶς διακειμένην ἰνδογερμανικὴν ψυχήν, τὸ δὲ ἀποτυπώνει ὁλόκληρον τὴν θρησκευτικὴν ἐξάρτησιν τῆς σουμερικῆς καὶ εἶτα σημιτικῆς ἰδιοσυγκρασίας. Ὁ 'Οδυσσεὺς εἶναι ὁ ἥρως ὅστις βλέπει τὸν κόσμον ὅπως φαίνεται καὶ τὸν ἀπολαμβάνει ὅπως εἶναι· ὁ Γιλγαμὲς εἶναι ὁ τύπος Φάουστ, τὸν ὁποῖον διαρκῶς ἀπασχολεῖ τὸ πρόβλημα τῆς γνώσεως. Διαρκῶς ζητεῖ νὰ εἰδύσῃ εἰς τὰ μεγάλα μυστικά, συναισθάνεται ὅτι δὲν γνωρίζει τίποτε καὶ παραμένει τέλος ὡς μηδὲν πρὸ τοῦ μεγάλου μυστηρίου τῆς ζωῆς. Καὶ αὐτὰ τὰ ἀνευρεθέντα στοιχεῖα ὁμοιότητος τῶν δύο ἐπῶν δὲν εἶναι πολλά, περὶ δὲ ἀπ' εὐθείας δανεισμοῦ οὐδὲ λόγος δύναται νὰ γίνῃ. 'Απλῶς μόνον τὸ ἑλληνικὸν ἔπος πραγματεύεται ὅμοιον ἐν μέρει μυθολογικὸν ὑλικόν, τὸ ὁποῖον ἐκ τρίτης καὶ τετάρτης πηγῆς παρέλαβεν, ἀλλ' ἀφωμοίωσε καὶ διετύπωσε κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε κατὰ τὸν Ungnad τὸ ἔπος τῆς 'Οδυσσείας «ἐν τῇ πρωτοτυπίᾳ του ζητεῖ τὸ ὅμοιόν του». Καὶ αὐτὰ δὲ τὰ παρατηρούμενα σημεῖα ὁμοιότητος δὲν πρέπει ἄνευ προσοχῆς νὰ συγκρίνωνται καὶ χωρὶς τὴν προϋπόθεσιν βαθυτέρας γνώσεως τῶν μύθων καὶ τῶν στοιχείων τοῦ παραμυθιοῦ, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην μορφὴν εἶναι ἐξηπλωμένα εἰς ὅλους τοὺς λαούς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Τὸ ἔπος Γιλγαμὲς ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ὑπὸ P. Haupt, «Das babylonische Nimrod Epos» (εἰς τὴν ὑπὸ Delitz-Haupt σειρὰν Assyriologische Bibliothek τόμ. 3). Μεταφράσεις: *A. Jeremias*, Izdubar-Nimrod, 1891.— *P. Jensen*, Keilinschriftl - Bibliothek VI. 1 σ. 116—273.—*A. Ungnad*, Religion der Babylonier und Assyrer (Relig. Stimmen der Völker III, 1921). *A. Ungnad*, Gilgamesch Epos, 1911.— *Dhorme*, Choix de textes relig. Assyro-babyloniens 182 ἑξ. —Ἡ τελευταία μετάφρ παρὰ *H. Gressmann*, Altorientalische Texte zum Alten Testament[2], 1926, σ. 150—198, ἔνθα καὶ συμπληρωματικὴ βιβλιογρ.—Τὰ παλαιὰ ἀκκαδικὰ τεμάχια παρὰ *St. Langdom*, The Epic of Gilgamisch, Φιλαδέλφεια 1917 καὶ *M. Jastrow*. - *A. Clay* An old babyl. Version of the Gilg. Epic (Yale Oriental Series, Researches IV, 3, 1920).—Περιλήψεις ἐν *O. Weber*, Die Literatur der Bab. u. Assyrer 71 ἑξ. καὶ *B. Meissner*, Bab. und Assyrien 1925, II 191 ἑξ. Σχέσις τοῦ ἔπους πρὸς τὰς ἄλλας λογοτεχνίας: *P. Jensen*, Das Gilg. Epos in der Weltliteratur, 1906 ὁ α' τόμος, 1928 ὁ δεύτερος (εἰς 2 μέρη) —*A. Ungnad*, Gilg. Epos und Odyssée 1923 (ἐν τῇ σειρᾷ Kulturfragen, Heft 415).—*P. Jensen*, Gilgamesch Epos, judäische Nationalsagen, Ilias und Odyssée, 1924 (εἰς τὴν σειρὰν Ex Oriente Lux τόμ. 3, 1).— Ἡ ἐργασία τοῦ *L. Curtius* Gilgamisch und Eabani (πρακτικὰ τῆς Βαυαρικῆς 'Ακαδημ. 1912, Abhandlung 7) πραγματεύεται τὸ ζήτημα τῶν ἀπεικονίσεων ἐπὶ τῶν κυλίνδρων ἀπὸ ἀπόψεως τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης. Περαιτέρω παρηκολούθησε τὸ ζήτημα ὁ μαθητής του *R. Heidenreich*, Beiträge zur Gesch. der vorderasiatischen Steinschneidekunst (Dissertation) 1925.

Σ. Ν. ΜΑΡΙΝΑΤΟΣ

Γιλδάσιος, *Ἅγιος* (Saint Gildas). 'Αναφέρονται τρεῖς ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο, ὧν ὁ βίος, τὰ ἔργα καὶ τὰ ἐπίθετα συγχύζονται, θεωρούμενοι ὑπὸ ἄλλων ὡς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον. Ἤκμασαν πάντες κατὰ τὸν ΣΤ' μ.Χ. αἰῶνα. Εἰς αὐτοὺς ἀποδίδεται ἡ κτίσις τῆς μονῆς τοῦ 'Αγίου Ρυῒς (Saint - Ruys) ἐν Βὰνβ (Vanves) τῆς Βρεττάνης καὶ ἱκανὰ λατινικὰ συγγράμματα, ὧν τὸ «De excidio Britanniae» εἶναι ἡ ἀρχαιοτέρα γνωστὴ ἱστορία τῆς Βρεττάνης.

—Β.

Γιλδὶζ (*ἀνάκτορα*). 'Εκτεταμένη περιοχὴ ἐν Κωνσταντινουπόλει, περιλαμβάνουσα σειρὰν περιπτέρων καὶ διαφόρων κτιρίων, κειμένη ἐπὶ γραφικωτάτου λόφου μεταξὺ τῶν ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς ὄχθης τοῦ κάτω Βοσπόρου προαστείων Μπεσικτὰς (Διπλοκιονίου) καὶ 'Ορτάκιοϊ (Μεσαχώρου), ἐντὸς τῆς ὁποίας ὁ σουλτᾶνος 'Αβδοὺλ Χαμὶτ ὁ Β' διῆλθεν ὁλόκληρον τὸν χρόνον τῆς βασιλείας του (1876 — 1909). Τὰ ἀνάκτορα ταῦτα περιβάλλονται ὑπὸ θρύλων ἀνυποστάτων κατὰ τὸ πλεῖστον.

Τὸ ἐξωτερικὸν περίπτερον τοῦ Γιλδίζ, τὸ μόνον ὁρατὸν ἔξωθεν.

Εἰς τὴν περίοπτον κορυφὴν τοῦ λόφου, πρὸς τὸν ὁποῖον συνεχίζεται δι' ἀποτόμου ἀνηφόρου τὸ προάστειον Μπεσικτάς, ἐκτίσθη τῷ 1832 ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Μαχμοὺτ τοῦ Β' μικρὸν σουλτανικὸν κιόσκιον ἐντὸς μεγάλου κήπου, εἰς τὸ ὁποῖον ἐδόθη τὸ ὄνομα *Γιλδίζ* (τουρκ. *γιλντίζ*=ἄστρον), λόγῳ ἴσως τῆς ὑψηλῆς τοποθεσίας του, ἢ ἀπὸ τῆς ὁποίας θέα εἶναι μαγευτική, ἐκτεινομένη πρὸς τὰ ἀπέναντι ὑψώματα τῆς ἀσιατικῆς ὄχθης τοῦ Βοσπόρου, τὴν Προποντίδα καὶ τὴν Πόλιν. Τῷ 1844 ὁ σουλτᾶνος 'Αβδοὺλ-Μετζίτ, πατὴρ τοῦ 'Αβδοὺλ-Χαμίτ, κατηδάφισε τὸ κιόσκιον τοῦτο καὶ ἔκτισεν εἰς τὴν θέσιν του ἄλλο μεγαλύτερον, εἰς τὸ ὁποῖον διήρχετο στιγμὰς διασκεδάσεως. Ὁ ἀδελφὸς καὶ διάδοχος αὐτοῦ 'Αβδοὺλ-'Αζὶζ ἐξέτεινε τὸν κῆπον εἰς τὰς κλιτῦς τοῦ λόφου καὶ τὴν μεταξὺ 'Ορτάκιοϊ καὶ Μπεσικτὰς κοιλάδα μέχρι τοῦ ἐπὶ τῆς παραλίας ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντος νέου ἀνακτόρου Τσιραγὰν γιαλησῆ. 'Εντὸς τοῦ καταφύτου τούτου κήπου ἀνήγειρε διάφορα μικρὰ κιόσκια, ὡς καὶ τὸ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου μικρὸν μαρμάρινον ἀνάκτορον, τὸ μόνον ἔξωθεν ὁρατόν. 'Ολίγους μῆνας μετὰ τὴν ἀνάρρησίν του εἰς τὸν θρόνον ὁ σουλτᾶνος 'Αβδοὺλ Χαμὶτ ἐγκατεστάθη εἰς τὸ κιόσκιον τοῦ Γιλδίζ, πρὸς μεγαλυτέραν ἀσφάλειαν ἐναντίον πάσης λαϊκῆς ἢ ἀκόμη καὶ στρατιωτικῆς ἐξεγέρσεως. Περιτειχίσας δὲ πολὺ εὐρυτέραν ἔκτασιν, ἔκτισεν ἔκτοτε βαθμιαίως εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ περιβόλου σειρὰν ὁλόκληρον συνεχομένων καὶ συγκοινωνούντων μεταξύ των ἢ μεμονωμένων περιπτέρων, κιοσκίων, γραφείων, ἐργοστασίων καὶ διαφόρων ἄλλων κτιρίων, ἐξωτερικῶς δὲ στρατῶνας, δύο τζαμία καὶ ἄλλα ἐξαρτήματα, τῶν ὁποίων τὸ σύνολον ἀπετέλει τὸ κοινῶς ὀνομαζόμενον Γιλδίζ. Λόγῳ δὲ τῆς σπουδῆς μεθ' ἧς ἀνηγείροντο τὰ κτίρια, τὰ πλεῖστα τῶν περιπτέρων καὶ διαμερισμάτων, ἅτινα ἀπετέλουν τὰ κυρίως ἀνάκτορα τοῦ Γιλδίζ, ἀθέατα ἔξωθεν, στεροῦνται ῥυθμοῦ ἢ εὑρίσκονται ἐν δυσαρμονίᾳ πρὸς τὰ μετ' αὐτῶν συνεχόμενα.

Πολλὰ τῶν κτιρίων τούτων εἶναι οἰκοδομαὶ ξύλιναι, ἄλλαι δὲ ἁπλῶς μονώροφοι. 'Επὶ τῆς βασιλείας τοῦ Χαμὶτ ὑπῆρχον τρεῖς πύλαι πρὸς εἴσοδον εἰς τὸν περίβολον τοῦ Γιλδίζ. Ἡ μικρὰ (*κιουτσοὺκ-καποῦ*), ἀνοικτὴ πάντοτε, ἐνίοτε μέχρι τοῦ μεσονυκτίου, διὰ τῆς ὁποίας εἰσήρχοντο οἱ ὑπουργοί, μεγιστᾶνες, γραμματεῖς καὶ τὸ προσωπικὸν ἐν γένει ὡς καὶ οἱ ἐπισκέπται· οἱ μὴ ἔχοντες ἄδειαν εἰσόδου ἔπρεπε νὰ περιμείνωσιν εἰς ἰδιαίτερον δωμάτιον μέχρις ὅτου δοθῇ τοιαύτη. 'Ακριβὴς δὲ κατάλογος ὅλων τῶν κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας εἰσελθόντων συνήθων ἢ ἐκτάκτων ἐπισκεπτῶν ὑπεβάλλετο καθ' ἑκάστην ὑπὸ τοῦ ἀρχιγραμματέως εἰς τὸν 'Αβδοὺλ-Χαμίτ. Ἡ δευτέρα πύλη (*σαλιδὲ-καπουσοῦ*, δηλαδὴ πύλη τῆς βασιλομήτορος) ἐχρησίμευε διὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὸν γυναικωνίτην, ὡσαύτως δὲ καὶ διὰ τοὺς πρίγκιπας, τοὺς πρεσβευτὰς καὶ τοὺς ἐπισήμους ξένους. Τρίτη πύλη ἦτο ἡ λεγομένη *σουλτανὰτ-καπουσοῦ* (πύλη τοῦ σουλτάνου ἢ τῶν τελετῶν). Ἔσωθεν τοῦ πρώτου τείχους τοῦ Γιλδὶζ ἐφρούρουν τυφεκιοφόροι 'Αλβανοί, ἀπολαύοντες ἐκτάκτου περιποιήσεως καὶ ἀμειβόμενοι καλῶς. Ἔξω τοῦ περιβόλου ὑπῆρχον οἱ στρατῶνες τῆς φρουρᾶς τοῦ Γιλδίζ, περιλαμβανούσης τὸ μεγαλύτερον καὶ καλύτερον μέρος τοῦ Α' στρατιωτικοῦ σώματος, τὸ ὁποῖον εἶχεν ὡς ἕδραν τὴν Κωνσταντινούπολιν. Τὸ ἥμισυ τῆς φρουρᾶς ἀπετελεῖτο ἀρχικῶς ἐξ 'Αράβων τῆς Συρίας, οἵτινες συνεκρότουν τὸ σύνταγμα τῶν ζουάβων, τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ ἐξ 'Αλβανῶν. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων φυλῶν τῆς σουλτανικῆς φρουρᾶς ἐδημιουργοῦντο συχνὰ ἐπεισόδια, λόγῳ τῆς τεχνητῶς ὑποθαλπομένης ἀντιζηλίας αὐτῶν, ἀπολήγοντα πολλάκις εἰς ἐνόπλους συμπλοκάς. Μία τούτων ἔλαβε τὰς διαστάσεις ἀληθοῦς μάχης (1889), κατόπιν τῆς ὁποίας διελύθη τὸ σύνταγμα τῶν ζουάβων, ἀντικατασταθὲν ὑπὸ 'Ανατολιτῶν Τούρκων. Ἔξω τοῦ τείχους, ἐπὶ μικροῦ ὀροπεδίου, μεταξὺ τῶν στρατώνων καὶ τῶν νοσοκομείων ὑπῆρχε τὸ πεδίον τοῦ Ἄρεως, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐγίνοντο γυμνάσια, παρελάσεις καὶ στρατιωτικαὶ ἐπιθεωρήσεις.

Τὰ κυριώτερα ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ Γιλδὶζ διαμερίσματα εἶναι κατὰ σειράν: δεξιόθεν τὸ περίπτερον *Μπαμπεΐν*, θεωρούμενον καὶ ὡς τὸ κυρίως παλάτιον, ἀριστερόθεν διάφορα κτίρια, τὰ ὁποῖα ἐχρησίμευον ἐπὶ Χαμὶτ ὡς ἀρχεῖα τῶν ἀνακτόρων, γραφεῖα ἀρχιγραμματείας καὶ μεταφραστῶν, τὸ τελεταρχεῖον, τὸ ὑπασπιστήριον, ἐνδότερον ὁ *νταϊρὲς* (διαμέρισμα) τῶν εὐνούχων καὶ δεξιόθεν τὰ γραφεῖα τοῦ διοικητοῦ τῆς ἀνακτορικῆς φρουρᾶς. 'Εκεῖθεν ἰδιαιτέρα μεγάλη πύλη καὶ ἄλλαι μικρότεραι ἐπὶ ἰσχυροτάτου περιτειχίσματος

Digitized by Google

ὕψους δέκα μέτρων ἦγον εἰς τὴν δευτέραν εὐρυτάτην αὐλήν, ἐντὸς της ὁποίας εὑρίσκοντο διάφορα κιόσκια, κτίρια, ἐργοστάσια και κῆποι, ἐνδότερον δε ἄλλο τεῖχος ὀχυρώτατον, ὄπισθεν τοῦ ὁποίου ἦσαν τὰ ἰδιαίτερα δωμάτια τοῦ σουλτάνου, ὁ γυναικωνίτης καὶ οἱ κῆποι τῶν ἀνακτόρων. Τὸ κυριώτερον τῶν περιπτέρων εἶναι τὸ *Μερασίμ-κιὸσκ* (=τῶν τελετῶν), ὅπου κατέλυον οἱ ἡγεμονικοὶ ἐπισκέπται, κτισθὲν προχείρως διὰ τὴν δευτέραν εἰς

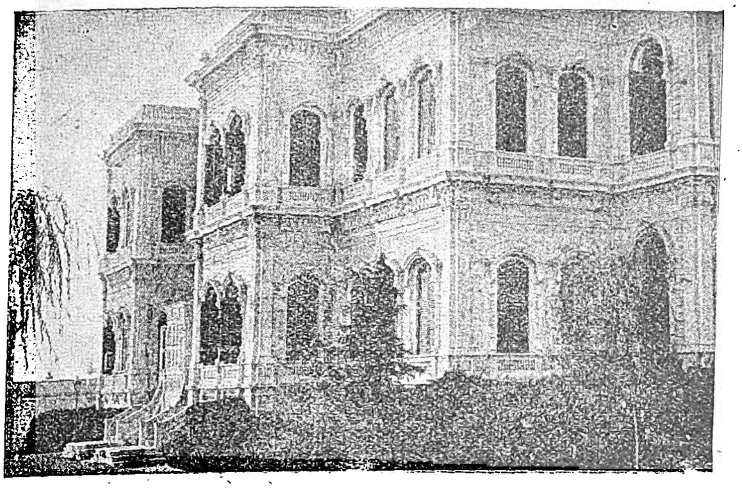

Ἡ πρόσοψις τοῦ Μαμπεΐν.

Κωνσταντινούπολιν ἐπίσκεψιν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ζεύγους τῆς Γερμανίας. Ὅλα τὰ κτίρια τοῦ Γιλδὶζ ὑφίσταντο συνεχῶς ἀνακαινίσεις καὶ μεγεθύνσεις, ἀπασχολοῦντα ολόκληρον τεχνικὸν προσωπικὸν ἐξ 800 ἀτόμων ὑπὸ τὸν πρῶτον ἀρχιτέκτονα Βασιλάκη βέην Ἰωαννίδην, τὸν Ἰταλὸν d' Aronco, τὸν Γάλλον στρατηγὸν Berthier πασᾶν ὡς ἀρχιμηχανικὸν καὶ τὸν Νικολάκην Τζελέπην. Ἐντὸς τοῦ κήπου ἐλειτούργουν διαφορα ἐργοστάσια, γενικὸς διευθυντὴς τῶν ὁποιων ἦτο ὁ ἀρνησίθρησκος Βέλγος Lobel, φέρων τὸ τουρκικὸν ὄνομα Χασὰν Δζεμὶλ πασᾶς. Ἡ κινητήριος δύναμις παρείχετο ὑπὸ ἀτμομηχανῆς, διὰ τῆς ὁποίας παρήγετο καὶ ἠλεκτρικὸν φῶς διὰ τὰ ἀνάκτορα, διότι φωτισμὸν ἠλεκτρικὸν διὰ τὴν πόλιν δὲν ἐπέτρεπεν ὁ Χαμίτ. Πολὺ προσωπικὸν ἀπησχόλουν καὶ οἱ κῆποι τοῦ Γιλδὶζ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν Γερμανῶν, Ἰταλῶν καὶ Γάλλων. Ἐκτὸς τοῦ Ἀγγλικοῦ λεγομένου πάρκου ὑπῆρχον ἰδιαίτεροι λαχανόκηποι, τμῆμα σπανίων ὀπωροφόρων δένδρων, θερμοκήπια, φυτοκομεῖα καὶ φυτοπαθολογικὰ ἐργαστήρια, πρὸς τούτοις δὲ καὶ σειρὰ ὁλόκληρος κλωβῶν διὰ πτηνά, τῶν ὁποίων πολλὰ σπανιώτατα, διότι ὁ Χαμὶτ ἠγάπα τὴν πτηνοτροφίαν. Ἐντὸς τοῦ κήπου ὑπάρχουσι δύο μεγάλαι τεχνηταὶ λίμναι μὲ τεχνητὰς νήσους, ἐφ' ὧν εἶναι ἐκτισμένα κιόσκια.

Μετὰ τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Χαμὶτ τὰ ἀνάκτορα τοῦ Γιλδὶζ ἠνοίχθησαν κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς ὡρισμένους ἐπισκέπτας, κατὰ προτίμησιν εἰς τοὺς δημοσιογράφους, κατόπιν δὲ εἰς ὅλον τὸν κόσμον ἔναντι πληρωμῆς εἰσόδου. Ἐπὶ κεμαλικοῦ καθε-

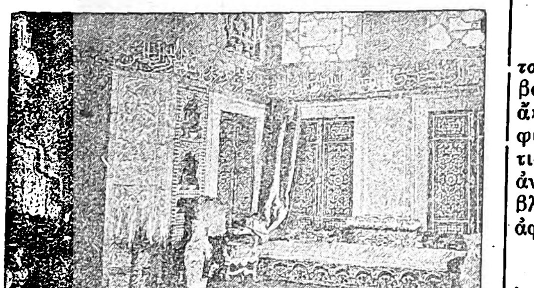

Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ Μπαγντὰι-κιόσκ.

στῶτος ἐξεμισθώθησαν εἰς ξένον ἐργολάβον, χρησιμοποιήσαντα τὰ περίπτερα καὶ ὡς χαρτοπαικτικὴν λέσχην. Ἐπειδὴ ὅμως πολλοὶ δημόσιοι ὑπάλληλοι ἔχανον εἰς τὸ χαρτοπαίγνιον μεγάλα ποσά, μερικοὶ δὲ καὶ ηὐτοκτόνησαν, ἡ κυβέρνησις ἠναγκάσθη νὰ κλείσῃ τὴν λέσχην. Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

— **Γιλδὶζ-ἰλῆ** *[Γεωγρ.]*. Ὑποδιοίκησις τοῦ τουρκικοῦ νομοῦ Σεβαστείας, ἔχουσα 50.000 κατοίκων περίπου, ἐκ τῶν ὁποίων περὶ τοὺς 3000 ἦσαν Ἕλληνες, προσφυγόντες τῷ 1923, συνεπείᾳ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν, εἰς Ἑλλάδα, καὶ 5600 Ἀρμένιοι. Ἡ ὅλη ὑποδιοίκησις περιλαμβάνει 10 δήμους καὶ 123 χωρία, ἕδρα δὲ αὐτῆς εἶναι τὸ Γενιχάν. Κυριώτερον ὄρος τῆς περιοχῆς εἶναι τὸ *Ἀκδὰγ* (=Λευκὸν ὄρος), ὕψους 2730 μέτρων. Ν. Μ.

Γιλδιρίμ. Λέξις τουρκικὴ σημαίνουσα κεραυνός, δοθεῖσα ὡς ἐπίθετον εἰς τὸν σουλτᾶνον Βαγιαζὶτ τὸν Α'.

Γιλδιρὶμ *[Γεωγρ.]*. Προάστειον τῆς Ἀδριανουπόλεως κείμενον μεταξὺ τοῦ Ἕβρου καὶ τοῦ Τούντζα. Ν. Μ.

γιλία (ἡ) (Gilia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *πολεμονιοειδῶν*. Εἶναι φυτὰ ἐτήσια, πολυετῆ, ἰθαγενῆ τῆς Ἀμερικῆς. Γνωστὰ περὶ τὰ 60 εἴδη ὧν τινα καλλιεργοῦνται πρὸς κόσμον. Κυριώτερον εἶδος εἶναι *γιλία ἡ τρίχρους* (Gilia tricolor), ἰθαγενὴς τῆς Καλιφορνίας. Δ. Ν. Π.

Γιλιάρωφ, *Ἀλέξιος-Νικίτιτς*. Ρῶσος σοφός, γεννηθεὶς τῷ 1856. Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας ἐν τοῖς πανεπιστημίοις Μόσχας καὶ Κιέβου. Εἶναι συγγραφεὺς πολλῶν ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων. Θεωρεῖ ὅλως ἀπρόσιτον διὰ τὸν ἀνθρώπινον νοῦν τὴν λύσιν προβλημάτων περὶ τοῦ ἀπολύτου, περὶ τοῦ πρώτου αἰτίου τῆς ζωῆς, στερεῖ τὴν Φιλοσοφίαν τοῦ δικαιώματος νὰ καλῆται «ἐπιστήμη ἐπιστημῶν» καὶ οὐδεμίαν αὐτῆς ἐπιστημονικὴν ἀξίαν ἀναγνωρίζει. Ἐν τούτοις θεωρεῖ ταύτην προϊὸν τῆς πνευματικῆς τοῦ ἀνθρώπου δράσεως πρὸς ἁρμονικὸν σύνδεσμον τῶν ἀπαιτήσεων νοῦ καὶ καρδίας. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης θεωρεῖ συστήματα τέλεια τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Καντίου. Π. ΛΕΦΑΣ

Γιλιάρωφ-Πλατόνωφ, *Νικήτας Πετρόβιτς*. Ρῶσος δημοσιογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1824. Ἐδίδαξεν ἐν τῇ Θεολογικῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Μόσχας τὴν ἑρμηνευτικήν. Ἀνῆκεν εἰς τὴν ὁμάδα τῶν Πανσλαυιστῶν (Ἰβὰν Ἀξάκωφ, Α. Σ. Χομιακώφ). Ἵδρυσε καὶ διηύθυνεν ἡμερήσια φύλλα καὶ περιοδικά. Ἀπέθανε τῷ 1887. Π. ΛΕΦΑΣ

Γιλιγέρδων. Φρούριον ἐν Περσίᾳ πλησίον τῆς πόλεως Βενδεσαβίρων ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Βιζαῆς, ἐν τῷ ὁποίῳ ἔκλειον οἱ Πέρσαι τοὺς αἰχμαλώτους των. Ἐκεῖ ἐνέκλεισαν τοὺς κατοίκους καὶ τὴν φρουρὰν τῆς βυζαντινῆς πόλεως Δάρας (ἐν Μεσοποταμίᾳ) ὅταν ἐξεπόρθησαν αὐτήν, βασιλεύοντος ἐν Βυζαντίῳ τοῦ Ἰουστίνου Β' (565—578). Μετά τινα ἔτη οἱ ἐγκάθειρκτοι, ὁπλισθέντες δι' ὧν εὗρον προχείρων ὀργάνων, ἐπετέθησαν κατὰ τῶν φρουρούντων αὐτοὺς Περσῶν καὶ μετὰ κραταιὰν συμπλοκὴν ἀπέδρασαν, ἐπανελθόντες εἰς τὰς πατρίδας των. Λ. ΚΛΣ

Γίλλες, *ἅγιος* (Saint Gilles)· βλ. **Αἰγίδιος**.

γιλλοτίνα (ἡ)· βλ. **λαιμητόμος**.

Γιλλοῦ· βλ. **Γελλοῦ**.

Γίλφορδ· βλ. **Γκίλφορδ**.

Γιμβελλῖνοι (οἱ)· βλ. **Γιβελλῖνοι**.

γιμβερνάτειος, ἢ ***βοθριαῖος, σύνδεσμος*** *[Ἀνατομ.]*. Ἰνώδης προσεκβολὴ τοῦ πουπαρτείου ἢ βουβωνικοῦ συνδέσμου, ἐκπορευομένη ἀπὸ τοῦ ἄκρου αὐτοῦ, τοῦ ἐπὶ τοῦ ἡβικοῦ φύματος προσφυομένου, παριστῶσα τρίγωνον πέταλον ὁριζόντιον σχεδὸν ἐπὶ ὀρθοστασίας, οὗ ἡ μὲν κορυφὴ ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸ ἡβικὸν φῦμα, ἡ δὲ βάσις προσβλέπει πρὸς τὰ ἔξω, πρὸς τὴν μηριαίαν φλέβα, ἀφορίζουσα ἐπὶ τὰ ἐντὸς τὸν μηριαῖον δακτύλιον. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

Γιμιρρὶ (οἱ). Ὄνομα ἑνὸς ἰνδογερμανικοῦ λαοῦ, ἐξ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι κατὰ τὸ τέλος τοῦ Η' αἰῶνος π. Χ. κατέκλυσαν τὴν Μ. Ἀσίαν. Οἱ Γιμιρρὶ τοσοῦτον τρόμον διέσπειραν, ὥστε ὁ βασιλεὺς τῆς ὑπερηφάνου Ἀσσυρίας Ἀσαρχαδδὼν δὲν ἐδίστασε νὰ δώσῃ τὴν κόρην του εἰς γάμον πρὸς τὸν βασιλέα τῶν «Ἀσκούζα» (Σκυθῶν), ἵνα ἔχῃ τοῦτον τοὐλάχιστον ὡς σύμμαχον. Οἱ Γιμιρρὶ ταυτίζονται πρὸς τοὺς Κιμμερίους τῶν Ἑλλήνων. Σ. Ν. Μ.

Γιμπνὰ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀγκυροβόλιον τῆς ἀκτῆς τῆς Παλαιστίνης (Φιλισταίας)· βλ. λ. Γιέμπνα. Σ. Ε. Λ.

γινάτι (τό), ἢ *γενάτι* καὶ *ἰνάτι* (ἐκ τοῦ τουρκ. *ἰνάτ*), πεῖσμα: «ἄσε τώρα τὰ γινάτια»· || συνεκδ. ἐχθρικὴ διάθεσις: «τὸν ἔχω ἰνάτι».

Γίναυρις *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Οὕτως ἐλέγετο ἡ κάτω κοιλὰς τοῦ Ἰορδάνου ἀπὸ τῆς πρὸς Β κώμης Γιννοβρὶν μέχρι τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης, μήκους 230 σταδίων καὶ πλάτους 120, περιέχουσα δὲ τήν τε Τιβεριάδα λίμνην καὶ τὴν Ἀσφαλτῖτιδα. Γ. Λ. Α.

Γὶν-Γιοῦ-Σιέν. Κινέζος ζωγράφος τοῦ ΙΒ' αἰῶνος μ. Χ. Ἀνήκων εἰς τὸ ἱερατεῖον τῆς γιαϊνικῆς αἱρέσεως, ἥτις ἔπαιξε σημαντικώτατον ρόλον εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν κίνησιν τῆς ἐποχῆς ἰδίᾳ τῶν ὑστέρων Σούγκ, διεκρίθη διὰ τὴν μοναδικὴν δεξιοτεχνίαν του εἰς τὴν ἀπόδοσιν εὐρυτάτων ἀπόψεων διὰ τῶν ἁπλουστέρων καὶ λιτοτέρων μέσων. Ι. Μ. Π.

Γίνδαρος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία ὀχυρὰ πόλις τῆς Κυρρηστικῆς, ἥτις ὑπήγετο εἰς τὴν Σελευκίδα τῆς Συρίας. Ὁ Στράβων καλεῖ αὐτὴν «ἀκρόπολιν τῆς Κυρρηστικῆς». Ἦτο ὁρμητήριον λῃστῶν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Στράβωνος καὶ εἶχε πλησίον της ἱερὸν τοῦ Ἡρακλέους.

γίννος (ὁ) (λατ. hinnus, burdus ἢ burdo)· ὁ ἐξ ὄνου μητρὸς καὶ ἵππου ἐπιβήτορος γόνος. Τῆς λέξεως εὕρηνται καὶ τύποι «γῖνος», «γῖννος» καὶ «ἶννος».

γίνομαι· (ἤδη ἀπὸ τοῦ 300 π. Χ. ἀντὶ τοῦ δοκίμου *γίγνομαι*), ἀόρ. *ἐγενόμην*, κοιν. *ἔγινα* καὶ ἰδιωματ. *ἐ)γίνηκα — ἐ)γίνηκες, ἐ)γίνηκε* καὶ *ἐγίνη*, ἔτι δὲ *γένηκα —γένης, —γένη*, ὑποτακτ. *νὰ γίνω, νὰ γένω* καὶ *νὰ γενῶ*, παθ. μετχ. *γεγενημένος*, κοιν. *γινωμένος* καὶ *γενωμένος*· λαμβάνω ὑπόστασιν, ἀπὸ τοῦ μὴ εἶναι, μεταβαίνω εἰς τὴν ὕπαρξιν, εἰς τὴν ζωήν, ἀντίθ. *ἀποθνήσκω, ἀφανίζομαι, χάνομαι*: «εἶπε, καὶ ἐγένετο φῶς», «ἐγένοντο προτάσεις περὶ συμβιβασμοῦ» καὶ «ἔγιναν προτάσεις . . .», «ὅ,τι θέλεις θὰ γίνῃ», καὶ ἰδιωματ. «—θὰ γένῃ» ἢ «—θὰ γενῇ», «ἔγινε τὸ θέλημά σου», «γένη κεῖνο ποῦ ἤθελες», «εἶπε ὁ «διάβολος κι' ἐγίνηκε», «ὅ,τι ἔγινε, ἔγινε», (ἀπόδοσις τοῦ ἀρχ. «τὰ γενόμενα οὐκ ἀπογίγνονται»), «αὐτὰ ποῦ ζητεῖς δὲν γίνονται»· || ἰδιωματ., ἀντὶ τοῦ γεννῶμαι, μόνον εἰς τὸν ἀόριστον: «ὅταν γένη τὸ πρῶτό μου παιδὶ ἔλειπε ὁ ἄντρας μου 'ς τὸν πόλεμο», «πότε γένη ἡ κόρη σου;»· || «σήκω, γιατὶ γένη μέρα», ἄλλως *ἔφεξε, ξημέρωσε*· || μεταβάλλομαι, μεταβαλλόμενος ἀποβαίνω: παροιμ. «τὸ αἷμα νερὸ δὲ γίνεται, κι' ἂν γενῇ δὲν πίνεται», «τὸ γουρούνι ἀρνὶ δὲν γίνεται», «γίνεται ὁ κόρακας περιστέρι;»· || ἐξελίσσομαι, καταντῶ: «θέλει νὰ γίνῃ γιατρός, — δικηγόρος κττ.», «φρόντισε νὰ γίνῃς ἄνθρωπος», «ἔγινε μεγάλος, —ἐπιμελής, —φρόνιμος, —γνωστός, —περίφημος κττ.», «ὅταν τὸν πειράξῃς γίνεται ἔξω φρενῶν», «στάχτη ἔγινε ἡ περιουσία του», «μὴ γίνεσαι παιδί», ἄλλως: «μὴν κάμνῃς σὰν παιδί»· || «δὲν θὰ γίνῃ τίποτε» τίποτε δὲν θὰ κατορθωθῇ, «κάτι ἔγινε»· || «γίνομαι καλὰ» καλῶς, προσηκόντως τελοῦμαι: «καλὰ γίνεται ἡ δουλειά», καὶ μεταφ. ἀναρρώννυμαι, ἀναλαμβάνω ἐκ τῆς νόσου· || ὁμοίως: «γίνομαι καλύτερα, —χειρότερα» κυριολ. τελοῦμαι κάλλιον, —χεῖρον, καὶ μεταφ. καλυτερεύω, —χειροτερεύω· || «γίνομαι ἄνω κάτω» ταράττομαι, εἶμαι ἐν ἀταξίᾳ: «γινήκαμε ἄνω κάτω», μεταφ. περιήλθομεν εἰς ἔριδα· || εὑρίσκομαι εἴς τινα κατάστασιν: «τί γίνεσαι, πῶς περνᾶς;», «τί γινήκατε τόσον καιρὸ καὶ δὲ φανήκατε;», «καθὼς πηγαίνουν τὰ πράγματα δὲν ἠξεύρω τί θὰ γίνωμε», «τί γίνεται ἡ ὑπόθεσίς μου;»· || ἐπὶ προσθέσεως καὶ πολλαπλασιασμοῦ, συμποσοῦμαι, ἀποτελῶ: «τρία καὶ δύο γίνονται πέντε», «πέντε φορὲς τὸ ἓξ γίνεται τριάντα»· || περατοῦμαι, συντελοῦμαι: «ἔγιναν τὰ παπούτσια μου», «δὲν ἔγινε ἀκόμη ἡ γέφυρα, — ὁ δρόμος κ.τ.τ.»· || ἀποτελοῦμαι, ὡριμάζω: «ἔγινε τὸ φαΐ», «ὅταν γίνουν τὰ σῦκα, —τὰ σταφύλια»· ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην ἡ παθ. μετχ. *γινωμένος* καὶ γενωμένος (βλ. λ.)· || ἀπροσώπως, εἶναι δυνατόν, ἐνδεχόμενον: «δὲν γίνεται νὰ εἶπε τέτοια λόγια, δὲν τὸ πιστεύω», «γίνεται νὰ εἶναι τόσον ἀνόητοι;»· || μετὰ τοῦ *γίνομαι* σχηματίζεται πλῆθος περιφράσεων: «γίνεται γνωστόν, —πανήγυρις, —συνάντησις, —λόγος, —συζήτησις, —φιλονικία, —διδασκαλία, —διαγωνισμὸς» κ. τ. λ. Β. ΦΑΒΗΣ

γινόμενον (τό)· μετχ. τοῦ *γίνομαι*, ὡς οὐσιαστ. τὸ ἐκ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ προκῦπτον ποσόν, τὸ ἐξαγόμενον τοῦ πολλαπλασιασμοῦ.

γίντις, ἢ ***γιούντις***, ἢ ***γίντις-ντεῖτς***. Καλεῖται οὕτω τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα, ὅπερ λαλεῖται καὶ γράφεται ὑπὸ μεγάλης μερίδος Ἀσκεναζείμ, ἤτοι ὑπὸ τῶν Ἑβραίων τῆς Ρωσίας, Πολωνίας, Λιθουανίας, Οὐκρανίας, Ρουμανίας, Αὐστρίας, Οὑγγαρίας καὶ ἐν μέρει τῆς Γερμανίας, καθὼς καὶ ὑπὸ τῆς πλειοψηφίας τῶν Ἰσραηλιτῶν τῆς Ἀμερικῆς, Νοτίου Ἀφρικῆς καὶ Παλαιστίνης, οἵτινες κατάγονται ἐκ τῶν ἀνωτέρω χωρῶν.

—[ΓΛΩΣΣΟΛ.] Αἱ ἀρχαὶ τοῦ γλωσσικοῦ τούτου ἰδιώματος ἀνάγονται εἰς γερμανικήν τινα διάλεκτον, ἣν ἐλάλουν οἱ ἐν Γερμανίᾳ ἐγκατεστημένοι πολυάριθμοι Ἰσραηλῖται κατὰ τὸν ΙΑ' καὶ ΙΒ' αἰῶνα. Ἡ διάλεκτος αὕτη, ἀντιθέτως πρὸς τὰς ἄλλας γερμανικάς, παρέμεινε μᾶλλον στάσιμος, ὑποστᾶσα ἐν μέρει μόνον τὴν ἐπίδρασιν τῆς κλασσικῆς καὶ ραββινικῆς ἑβραϊκῆς καὶ ἐν μικροτέρῳ βαθμῷ τῆς σλαβικῆς. Προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου ἡ γίντις κατέστη ἀγνώριστος, διὸ καὶ τινες κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα κατηγόρουν τοὺς Ἰσραηλίτας ὅτι διέφθειραν τὴν ὡραίαν γερμανικὴν γλῶσσαν μεταβαλόντες αὐτὴν εἰς χυδαίαν.

Οἱ Ἰσραηλῖται εἶχον ἀρχίσει ἔκτοτε νὰ μεταγλωττίζουν τὴν Βίβλον, τὸ Ταλμοὺδ καὶ ἄλλα θρησκευτικά των βιβλία εἰς τὸ γλωσσικὸν τοῦτο ἰδίωμα, ὅπερ ἐκάλουν deutsch, δημιουργήσαντες

Digitized by Google

ἐξ αὐτοῦ τὸ ρῆμα verdeutschen (=μεταφράζειν)· καθιέρωσαν συνάμα ειδικὴν ἑβραϊκὴν γραφήν, ὁμοιάζουσαν καταπληκτικῶς πρὸς τὴν νῦν καλουμένην ρασσῆ. Ὁ γλωσσικὸς τύπος τῆς γίντις κατὰ τὸν μεσαίωνα παραμένει ἄγνωστος, οὐδενὸς γραπτοῦ μνημείου διασωθέντος. Εἰς τὴν σημερινὴν ὅμως γίντις διετηρήθησαν ἀρκεταὶ λέξεις ἐκ τῆς μεσαιωνικῆς γερμανικῆς. Ὡς πρὸς τὴν γραφὴν τῆς σημερινῆς γίντις διετηρήθη ἡ παλαιὰ μέθοδος τῶν ἑβραϊκῶν τετραγωνικῶν γραμμάτων. Σημειωτέον ὅτι ἡ δυσκολία τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἄνευ φωνηεντικῆς στίξεως ἑβραϊκῶν κειμένων δὲν παρουσιάζεται εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον καὶ διὰ τὴν γίντις, διότι τὰ φωνήεντα γράφονται ἐν ἑκάστῃ συλλαβῇ παρὰ τὰ σύμφωνα. Τελευταίως οἱ γιντισταὶ τῆς Ρωσίας καθιέρωσαν ἑνιαίαν γραφὴν δι' ὅλας τὰς ἑβραϊκὰς λέξεις καὶ ἐκφράσεις.

—[ΛΟΓΟΤΕΧΝ.]. Ἡ πρώτη περίοδος τῆς γιντισικῆς φιλολογίας ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος καὶ λήγουσα περὶ τὸν ΙΗ', παρουσιάζει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἔργα θρησκευτικοῦ καὶ ἐποικοδομητικοῦ περιεχομένου, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως δὲ ταύτης δὲν στερεῖται ἐνδιαφέροντος. Ἡ φιλολογία αὕτη ἀπηυθύνετο πρὸς τὰς γυναῖκας καὶ τὸ πολὺ πλῆθος, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ γλῶσσα τῶν ἑβραϊκῶν κειμένων δὲν ἦτο προσιτή· διὸ καὶ ἡ μεταγλώττισις τῆς Βίβλου ὑπῆρξεν ἡ πρώτη προσπάθεια τῶν γιντιστῶν συγγραφέων. Εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ διέπρεψαν ὁ Ἠλία Βαχοὺρ ἢ Levitas καὶ ὁ Ἰεκουθιὲλ Μπέλιτς. Ὡς πρὸς τὴν ἐποικοδομητικὴν καὶ ἠθικολογικὴν φιλολογίαν τῆς περιόδου ταύτης ἄξια μνείας εἶναι τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραὰμ Ματαθία, τοῦ Μωυσέως Χενὸχ καὶ ἄλλα. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μέχρι τοῦ 1740 γραφέντων ἢ ἐκδοθέντων εἰς τὴν γίντις συγγραμμάτων ἀνέρχεται κατὰ τὸν Steinschneider εἰς 385. Κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἀσκαλὰ (βλ. λ.) ἡ γίντις ὡς διανοητικὸν ἐκφραστικὸν μέσον ὑπεχώρησε πρὸ τῆς ἑβραϊκῆς. Ἐν τούτοις ἐκτὸς τῶν θρησκευτικῶν θρήνων ἐγράφοντο εἰς αὐτὴν καὶ ἀξιόλογα δημοτικὰ ᾄσματα. Εἰς τὴν γίντις ἔγραψαν ὡσαύτως ὁ ποιητὴς Βέλβελ Σμπάριτσιερ, ὁ δραματικὸς συγγραφεὺς Ἰσραὴλ Ὀξενφελδ (1798—1868), ὁ ποιητὴς Μιχαὴλ Γκόρντων (1823—1890), οἱ διηγηματογράφοι Ἰσαὰκ Μεΐρ Ντὶκ (1808—1893) καὶ Ναχοὺμ Σεϊκόβιτς (1849—1906). Νέαν περίοδον διὰ τὴν γιντισικὴν φιλολογίαν σημειώνει ἡ ἐμφάνισις τοῦ Σῶλεμ Ἀμπραμόβιτς, γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Μέντελε μοχὲρ σεφόριμ (1835—1917). Εἰς τὰ ἔργα του: «Ὁ ἀνθρωπᾶκος», «Ὁ φόρος», «Ἡ φοράδα» κτλ., δίδει τραγικὴν εἰκόνα τῆς ζωῆς τῶν ἰουδαϊκῶν μαζῶν τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Ἀκολουθοῦν ἀρκετοὶ διηγηματογράφοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ ποιητικώτατος Sal.-Leib Péretz (1851—1915) μὲ τὰς μυστικιστικὰς ἐμπνεύσεις του, ὁ χιουμοριστὴς Scholem Oleichem (1859—1916), ὁ λαϊκώτατος Abraham Reizine, οἱ Schapiro, Jonah Rosenfeld, Berkovitch, Hirshbein, Veissenberg, Blirokine καὶ ἄλλοι.

Εἰς τὴν δραματικὴν φιλολογίαν διέπρεψαν ὁ ἐμψυχωτὴς τοῦ ἰουδαϊκοῦ θεάτρου Goldfanden (1840—1908) μὲ τὴν «Σουλαμίτιδα» τὸν «Βὰρ Κοχέρα», τὸν «Ἀχασβερός», τὸν «Δόκτορα Ἀλμοσντὰ» καὶ πολλὰ ἄλλα, ὁ προμνημονευθεὶς Ἀμπραμόβιτς μὲ τὸ πεντάπρακτον «Ἡ πρόσκλησις τῶν κληρωτῶν», ὁ Scholem Asch μὲ τὸν «Θεὸν ἐκδικητήν», οἱ Lateiner, Seipert, Horourtz καὶ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ὁ An-Ski μὲ τὸ ἀριστούργημά του «Ντιμπούκ». Εἰς τὴν λυρικὴν ποίησιν κρατοῦν τὰ σκῆπτρα ὁ S. S. Frug (1860—1916) και ὁ γλυκὺς τραγουδιστὴς τοῦ γέτο τῆς Νέας Ὑόρκης Morris Rosenfeld, γεννηθεὶς ἐν Πολωνίᾳ τῷ 1862. Ἡ γεντιστικὴ φιλολογία κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εὑρίσκεται εἰς μεγάλην ἀκμὴν ἐν Ἀμερικῇ καὶ Σοβιετικῇ Ρωσίᾳ. Τὰ ἔργα αὐτῆς διακρίνονται τῆς ἄλλης ἑβραϊκῆς φιλολογίας διὰ τὴν ἰσχυρὰν των πρωτοτυπίαν, τὴν ποιητικὴν πνοὴν καὶ τὴν ζωηρὰν περιγραφὴν τῆς ἰδιορρύθμου ζωῆς τῆς ἰσραηλιτικῆς φυλῆς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Antoine Rée*, Die Sprachverhältnisse der heidigen Juden (Hamburg 1844). — *Rosemberg*, Ueber eine Sammlung deutsche Volks=und Gesellschafts-lieder in hebraischen Lettern (Berlin 1888). — *Jacob Oetzmann*, Die Jiddischdeutsche Sprache (Frankfurt 1903). — *M. Kruinski*, Der Jiddisch Lehren (Warschaw 1920). — *L. Wiener*, The History of Jiddish Literatur in the Nineteenth Century (New York 1899). — *M. Pinés*, Histoire de la Littérature judéo-allemande (Paris 1911). — *H. Bourgeois*, Le jargon ou Judéo-allemand (Bruxelles 1909). Γ. ΕΛΙΓΙΑ

γινωμένος, *—η*, *—ο*· βλ. γενωμένος.

γινώσκω· (ἤδη ἀπὸ τοῦ 300 π. Χ. ἀντὶ τοῦ δοκίμου *γιγνώσκω*), ἀόρ. *ἔγνων*, παθ. *ἐγνώσθην*, παθ μετχ. *ἐγνωσμένος* γνωρίζω, κοιν. *ἠξεύρω*: «ἐγνώσθη ὅτι διεξάγονται συνεννοήσεις κτλ.», «ἐγνώσθησαν αἱ προσπάθειαι τοῦ ...» ‖ ὁ ἀόρ. *ἔγνων* ἀπεφάσισα, ἔκρινα καλόν: «ἔγνω νὰ καταβάλῃ τ ν δαπάνην κτλ.» ‖ ἡ προστακτ. *γνῶθι* μόνον ἐπὶ τοῦ συνήθους ἀρχ. γνωμικοῦ: «γνῶθι σαυτόν», «τὸ γνῶθι σαυτόν ἐστιν, ἂν τὰ πράγματα τὰ σαυτοῦ εἰδῇς καὶ τί σοι ποιητέον», «αὐτὸς δὲν ἔχει τὸ γνῶθι σαυτόν», «τοῦ λείπει τὸ γνῶθι σαυτόν» ‖ ἡ παθ. μετ. *ἐγνωσμένος* γνωστός, ἀναμφισβήτητος, ὁμολογούμενος: «ἄνθρωπος ἐγνωσμένης ἱκανότητος, —ἀρετῆς κ. τ. τ.». Β. Φ.

Γιοαχὶμ (Joachim), ***Ἐρρῖκος.*** Γερμανὸς ἰατρὸς γεννηθεὶς τῷ 1860. Συνέγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Περὶ τῆς λειτουργίας τοῦ σπληνός», «Αἱ νόσοι τῶν παίδων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἰνδοῖς» κτλ. Ο. Ρ.

Γιοάχιμσταλ (Joachimsthal), ***Γεώργιος.*** Γερμανὸς ὀρθοπεδιστὴς γεννηθεὶς τῷ 1863. Διετέλεσε βοηθὸς τοῦ Ἰουλίου Βὸλφ καὶ ἐβραβεύθη διὰ τοῦ ἐπάθλου Pourat, λαβὼν καὶ τὸν τίτλον τοῦ «δαφνηφόρου τοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Γαλλίας», διὰ τὴν ἐργασίαν «Étude des changements morphologiques et fonctionels qu'on peut produire expérimentalement sur l'appareil locomoteur». Ἐδημοσίευσε πλείστας πραγματείας εἰς περιοδικὰ καὶ ἀπὸ τοῦ 1897 συνειργάσθη μετὰ τοῦ Ἰ. Βὸλφ διὰ τὴν συγγραφὴν τῆς ἐπιτομῆς «Παθήσεις τῶν ὀργάνων τῆς κινήσεως, ὀστῶν, ἀρθρώσεων, μυῶν». Ο. Ρ.

Γιοάχιμσταλ (Joachimsthal) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τσεχοσλοβακίας, ἐν Βοημίᾳ, ἐπὶ τῆς Ν. κλιτύος τοῦ ὄρους Ἔρτς, παρὰ τὰ τσεχογερμανικὰ σύνορα τῆς Σαξωνίας, 18 χλμ. πρὸς Β τοῦ Κάρλσμπαντ. Εἶναι ὀνομαστὴ ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ὡς μία τῶν πλουσιωτέρων πόλεων τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης, ἕνεκα τῶν πορ' αὐτὴν ἀνακαλυφθέντων (1516) ὀρυχείων ἀργύρου. Τῷ 1518 ὁ κόμις Σλὶτς, ἐν τῇ ἰδιοκτησίᾳ τοῦ ὁποίου ἀνευρέθη τὸ πρῶτον ἀργυρωρυχεῖον, κατεσκεύασε νομίσματα φέροντα τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Ἰωακεὶμ καὶ ὀνομασθέντα *Γιοαχιμστάλερ*, κατόπιν δέ, ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ κόμιτος, καὶ *Σλιτσκεντάλερ*. Ἐκ τοῦ δευτέρου συνθετικοῦ τοῦ ὀνόματος τούτου προῆλθε βραδύτερον ἡ ὀνομασία *τάλερ*, ἐξ ἧς καὶ τὸ ἑλληνικὸν *τάλληρον*, τὸ ἀμερικανικὸν *ντόλλαρ* κ.τ.λ. Ἡ πόλις ἔχει ραδιοθεραπευτήριον, χημεῖον ραδίου, βιομηχανίαν καπνοῦ, χειροκτίων, χάρτου καὶ χρωμάτων καὶ ὀρυχεῖα οὐρανίου. Τῷ 1873 κατεστράφη ἐκ πυρκαϊᾶς ἀνοικοδομηθεῖσα ἐκ νέου. Κάτ. 7090. Μ. Δ. Β.

Γιοβάνοβιτς (Jovanovic), ***Ἰωάννης.*** Κροάτης λογοτέχνης (1833—1904). Κατ' ἀρχὰς ἦτο συμβολαιογράφος, εἶτα δὲ ἐσπούδασεν ἰατρικήν. Ἀφοσιωθεὶς εἰς τὴν λογοτεχνίαν ἔγραψε διηγήματα, θεατρικὰ ἔργα καὶ ποιήματα. Πρὸς τούτοις μετέφρασεν εἰς τὴν σερβικὴν τὰ «Ἄσματα τοῦ Μίρτσα Σαφῦ» τοῦ Μπόντενστεντ. —Β.

Γιοβάντσα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς χερσονήσου τοῦ Ἄθωνος (βλ. λ τ. Β' σ. 329 γ'). Εἶναι ἡ δῆθεν Ἰβάνισσα, ἥτις εἶχε πλησίον τὴν ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου μονὴν Ξηροκάστρου, πρὸς δυσμὰς τῶν μονῶν Ζωγράφου καὶ Κασταμονίτου, προσαρτηθεῖσαν εἰς τὴν ἐν Ἄθῳ μονὴν Λαύρας, ἥτις παρεχώρησεν αὐτὴν τῇ μονῇ τοῦ Ζωγράφου, ἀνταλλάξασα ἀντὶ κτήματός τινος ἐν Ἱερισσῷ τῆς Χαλκιδικῆς, ὡς μαρτυρεῖ Θεοδώρητος Ἁγιαννανίτης ἐν τῇ «Ἱστορίᾳ τοῦ Ἁγίου Ὄρους». Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

Γιόγκιντ (Jonghind), ***Γιόχαν - Βαρθόλδος.*** Ὀλλανδὸς ζωγράφος τοῦ ΙΘ' αἰῶνος (1819—1891),

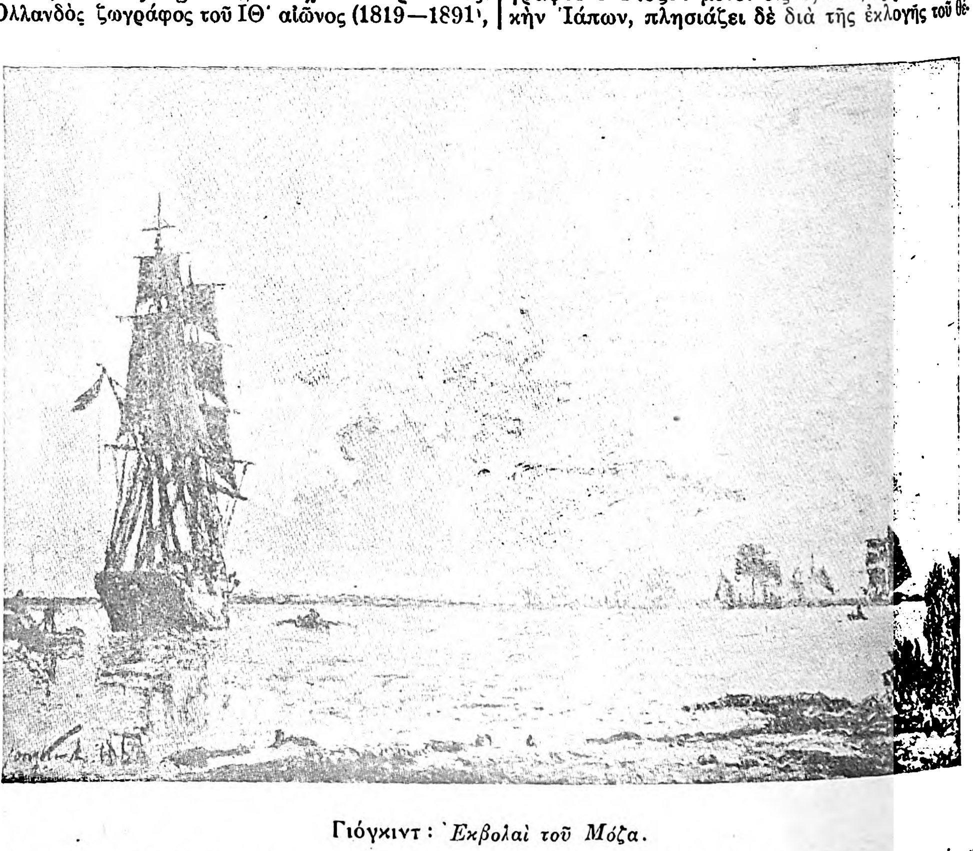

Γιόγκιντ: *Ἐκβολαὶ τοῦ Μόζα.*

ἀνήκων ὅμως εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς γαλλικῆς τέχνης, διότι νεώτατος ἦλθεν εἰς Παρισίους καὶ ἐνταῦθα ἐμορφώθη καὶ διεκρίθη. Ὀπαδὸς τῆς σχολῆς τοῦ Φονταινεμπλῶ (σχολῆς τοῦ ὑπαίθρου), ἤρξατο ἐκθέτων ἔργα του εἰς τὰ παρισινὰ Σαλὸν ἀπὸ τοῦ 1845. Οἱ ἀδελφοὶ Γκονκούρ, ἐνθουσιαζόμενοι μὲ πᾶσαν νέαν ἀξίαν, ὑπεστήριξαν αὐτόν. Οἱ πρῶτοι ὑποστάντες τὴν ἐπίδρασιν τῆς προσωπικότητός του ὑπῆρξαν οἱ ζωγράφοι Ντιὸξ καὶ Ντωμπινύ. Τοπιογράφος καὶ θαλασσογράφος προησθάνθη καὶ πρῶτος ἐφήρμοσεν εἰς τοὺς πίνακας αὐτοῦ τὴν τεχνικὴν τῆς διαιρέσεως τῶν τόνων, παρέχων εἰς τὰ χρώματα τὴν μεγαλυτέραν ἔντασιν καὶ διαφάνειαν καὶ οὕτως ὑπῆρξεν ὁ πρόδρομος τοῦ *ἐμπρεσσιονισμοῦ*, ὁ ἀληθὴς διδάσκαλος τῶν Μονέ, Σισλὲ καὶ Πισσαρό. Οὐδεὶς ὑπερέβη αὐτὸν εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῆς ὁμιχλώδους ἀτμοσφαίρας τῆς πατρίδος του καὶ τοῦ σεληνόφωτος τῶν θερινῶν νυκτῶν ἀντανακλωμένου ἐπὶ τῶν ὑδάτων. Κ. Ι. Β.

Γιόγκμπλουτ (Jonckbloet), ***Γουλιέλμος-Ἰωσὴφ-Ἀνδρέας.*** Φλαμανδὸς ἱστορικὸς τῆς λογοτεχνίας (1817—1885). Ἐχρημάτισε καθηγητὴς ἐν Γκρόνιγκεν καὶ ἐν Λάϊντεν, ἔγραψε δὲ τὰ ἑξῆς ἔργα: «Περὶ τῆς μέσης φλαμανδικῆς ἐπικῆς στιχουργίας» (1849), «Ἡ μέση φλαμανδικὴ ποίησις (1854) «Ἡ φλαμανδικὴ λογοτεχνία» (1870). Λίαν σημαντικαὶ εἶναι αἱ παρ' αὐτοῦ γενόμεναι ἐκδόσεις φλαμανδικῶν ποιητικῶν συλλογῶν τῶν μέσων αἰώνων. —Β.

γιόδρομο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἡλιοτρόπιον τὸ εὐρωπαϊκὸν* (Heliotropium europaeum).

Γιόελ (Joël), ***Κάρολος.*** Γερμανὸς φιλόλογος καὶ ἱστορικὸς τῆς φιλοσοφίας, γεννηθεὶς τῷ 1864. Ἀπὸ τοῦ 1902 διατελεῖ καθηγητὴς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Βασιλείας. Ἔγραψεν: «Ὁ ἀληθὴς καὶ ὁ ξενοφώντειος Σωκράτης» (1893—1901), «Ὁ Νίτσε καὶ οἱ ρωμαντικοί» (1905), «Ἡ ἐλευθερία τῆς βουλήσεως» (1908), «Ἱστορία τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας» (1921) κλπ. —Β.

— Γιόελ (Joël), ***Μεναχὲμ*** ἢ ***Ἐμμανουήλ.*** Λόγιος καὶ μεταρρυθμιστὴς ραββῖνος, δράσας ἐν Γερμανίᾳ (1826—1890). Συνέγραψεν ἱστορίαν τῶν Ταναϊτῶν καὶ ἠσχολήθη ἐπισταμένως μὲ τὴν θρησκευτικὴν φιλοσοφίαν τῶν Ἰουδαίων. Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Beiträge zur Geschichte der Philosophie» (1876), «Religionsphilosophische Zeitfragen (1876), «Die Augriffe des Heidentums gegen Juden und Christen» (1879), «Blicke in die Religionsgeschichte (2 τόμ. 1880—1883). Γ. ΕΛΙΓΙΑ

Γιοζάϊ. Ἰάπων ζωγράφος, ποιητὴς καὶ φιλόσοφος (1787—1878). Ἀφιερώσας πλεῖστον χρόνον εἰς εὐρυτάτας καὶ πολυσχιδεστάτας μελέτας κατέστη, βοηθούσης τῆς φυσικῆς ὀξυνοίας του, εἷς τῶν ἐγκυκλοπαιδικωτέρων διανοουμένων τῆς ἐποχῆς του. Τὸ σπουδαιότερον ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι ἡ «Ἱστορία τῶν ἡρώων καὶ τῶν σοφῶν τῆς Ἰαπωνίας», καταλαμβάνουσα εἴκοσι τόμους ἐν συνόλῳ, γεγραμμένη δὲ εἰς ἐξαιρέτως θελκτικὸν καὶ ἐπαγωγὸν ὕφος καὶ κοσμουμένη δι' ἀπειροπληθῶν καλλιτεχνικωτάτων σχεδιασμάτων. Ὡς ζωγράφος ὁ Γιοζάϊ μένει εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν τεχνικὴν Ἰάπων, πλησιάζει δὲ διὰ τῆς ἐκλογῆς τοῦ θέματος καὶ τοῦ τρόπου τῆς συνθέσεως τὴν τέχνην τῆς Δύσεως. Ι. Μ. Π.

Γιοζγὰτ ἢ ***Γιουζγὰτ*** *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἡ ἀρχαία *Ὑοσγάτη* τῶν Ἑλλήνων, ἕδρα ὁμωνύμου νομοῦ. Κεῖται εἰς ἀπόστασιν 165 χλμ.

Digitized by Google

ΝΑ τῆς Ἀγκύρας. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀνήρχοντο πρὸ τῆς μικρασιατικῆς καταστροφῆς εἰς 18,500, ἐκ τῶν ὁποίων πρὸ τὰς 5000 ἦσαν Ἀρμένιοι ἔχοντες καὶ ἐπίσκοπον, ὡς καὶ 2,000 Ἕλληνες ὑπαγόμενοι εἰς τὴν μητρόπολιν Καισαρείας. Ἡ πόλις ἐκτίσθη ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ χωρίου Νεφέζκιοϊ (τοῦ ἀρχ. *Ταβίου*), ὅπερ ἐχρησίμευεν ὡς θερινὴ διαμονὴ τῆς οἰκογενείας τοῦ Τσαπὰν-ὀγλοῦ, τῆς ὁποίας ὁ ἀρχηγὸς Ἀχὲτ-πασᾶς ἦτο εἷς τῶν ἰσχυροτέρων δερεβέηδων τῆς ἀσιατικῆς Τουρκίας. Ὁ τελευταῖος ἀντιπρόσωπος τῆς οἰκογενείας ταύτης Σουλιμὰν βέης ἐφρόντισε διὰ τὸν ἐποικισμὸν τῆς πόλεως δι' Ἀρμενίων καὶ Ἑλλήνων ἐκ Καισαρείας καὶ Σεβαστείας. Ἡ περιφέρεια τῆς Υοσγάτης εἶναι εὐφορωτάτη, παράγουσα δημητριακὰ καὶ ὀπωρικά.

Ὁ ὁμώνυμος νομὸς ἀριθμεῖ περὶ τοὺς 280,000 κατοίκους, περιλαμβάνων τὰς ὑποδιοικήσεις Γιοζγάτ, Τσορούμ, Σουγγουρλοῦ, Ἀκ-δάγ καὶ Μπογαζλαγιάν. Ἀρδεύεται ὑπὸ τοῦ Ἅλυος ποταμοῦ, ὅστις χωρίζει αὐτὸν πρὸς Ν. ἀπὸ τοῦ νομοῦ Σεβαστείας. Ν. Μ.

Γιοζέϊ. Ἰάπων αὐτοκράτωρ καὶ ποιητής. Ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 877 μέχρι τοῦ 884 μ. Χ., κατέλιπε δὲ σειρὰν στιχουργημάτων, ἐν οἷς ἐκφράζεται διὰ γλώσσης πλήρους λαμπρῶν εἰκόνων, θελκτικῶν μεταφορῶν καὶ τρυφερωτάτης αἰσθηματικότητος. Ποιήματά του περιλαμβάνονται εἰς τὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «Γκοκενσοῦ» ἰαπωνικὴν ἀνθολογίαν «τῆς ἐποχῆς τοῦ Χεγιάν» (βλ. *M. Revon*: Anthologie de la littérature japonaise, σελ. 113). Ι. Μ. Π.

Γιόζεφ (Joseph), ***Μάξιμος***. Γερμανὸς δερματολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1860. Ἔγραψε: «Περὶ σπλαγχνικῆς λέπρας», «Περὶ τῆς σπουδῆς τῶν τροφικῶν νεύρων», «Περὶ τῶν δερματικῶν νόσων καὶ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων» κτλ. Ο. Ρ.

Γιὸκ-κιοϊ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς τοῦ Ἑλλησπόντου, ἔχουσα ἐπίνειον τὸν ὅρμον Μπεργκὰζ Ισκαλεσσί (πλάτ. 40° 15' Β., μήκ. 26° 33½' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2429: The Dardanelles). Σ. Ε. Λ.

—**Γιὲκ-νταγ** *[Γεωγρ.]*. Μεγαλοπρεπὴς ὀροσειρὰ τῆς Μικρασίας, νοτίως τοῦ κόλπου Νικομηδείας, ἀπὸ τοῦ ὁποίου φαίνονται αἱ ὑψηλαὶ κορυφαί της (5.330 πόδε.) ἐν εὐδίᾳ. Ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐκαλεῖτο *Ὄλυμπος τῶν Μυσῶν*. Σ. Ε. Λ.

—**Γιὲκ-σουγιοῦ** *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Καραμανίας (Κιλικίας) πηγάζων ἀπὸ τῶν ΝΝΔ. κλιτύων τοῦ Ταύρου, ῥέων πρὸς Α.ΝΑ. καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἀλεξανδρέττας, 38 μίλ. ΝΔ. τῆς Μερσίνας. Ὁ ποταμὸς οὗτος, ἔχων 60 μέτρων πλάτος κατὰ τὸ στόμιόν του, ἦτο ἄλλοτε πλωτὸς μέχρι τῆς Σελεφκε, παρουσιάζων βάθη 5½ μέτρων· νῦν ὅμως, καίτοι τὰ βάθη ταῦτα διατηροῦνται ἐν τῇ κοίτῃ του, καθίσταται ἀδύνατος ὁ ἀνάπλους του, λόγῳ προσχωματικῶν ὑφαλοταινιῶν σχηματισθεισῶν πρὸ τοῦ στομίου του, ὑπὸ τύπον ἐπαλλήλων ὑφάλων ὀφρύων. Εἶναι ὁ *Καλύκαδνος* τῶν ἀρχαίων. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γιοκαρέϊκα *[Γεωγρ.]* βλ. Μαγοῦλα.

γιόκας ὁ)· θωπευτ. τοῦ *γιός, νιός*: «ὁ γιόκας μου νά 'ναι καλά», «σὰν ἔρθῃ ὁ γιόκας μου καὶ νὰ ἰδῇς τί σοῦ χάμνει».

Γιοκόϊ *Γιαγιοῦ*. Ἰάπων ποιητὴς καὶ πεζογράφος (1703—1783). Ἀναλαβὼν δημοσίαν ὑπηρεσίαν ἐν ἐπαρχίᾳ, κατηνάλισκε τὰς ὥρας τῆς σχολῆς του εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ διεκρίθη διὰ τὴν θαυμασίαν λεπτότητα καὶ τὴν φαιδρὰν χάριν, μεθ' ἧς συνέθηκε σειρὰν μικρῶν κωμικῶν τεμαχίων, τῶν καλουμένων ἐν τῇ ἰαπωνικῇ γραμματείᾳ «Χαϊμπούν». Κυρίως ἐθαυμάσθη ἡ σπανία εὐχέρεια, μεθ' ἧς ὁ Γιοκόϊ Γιαγιοῦ ἐστιχούργει. Ἔτι πλέον δὲ ἐθεωρήθη πάντοτε ἀξία πάσης ἐξάρσεως ἡ ἀκεραιότης τοῦ χαρακτῆρός του καὶ ἡ μοναδικὴ του εὐθυκρισία. Ι. Μ. Π.

Γιοκοσούκα (Yokosuka) βλ. Υοκοσούκα.

Γιοκοχάμα (Yokohama) *[Γεωγρ.]* βλ. Υοκοχάμα.

Γιοκτσὲ-Μπουνάρ *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Γλαυκή.

Γιολδάσης. Παλαιοτάτη οἰκογένεια τῆς Εὐρυτανίας, ἥτις, ὡς ἐκ τοῦ τουρκικοῦ της ὀνόματος ἐμφαίνεται, ἠσχολεῖτο περὶ τὰ ὅπλα. Κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα ἀναφέρονται Γιολδάσαι ὡς ἁρματολοὶ τῆς περιφερείας, ἐξικνούμενοι μέχρι τοῦ Καρλελίου, ἤτοι τῆς Ἀκαρνανίας. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' ὁ *Κωνσταντῖνος Γιολδάσης* διακρίνεται εἰς τοὺς ἐν Θεσσαλίᾳ ἀγῶνας κατὰ τῶν ὀργάνων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, οἱ ἀδελφοὶ *Ζαχαρίας* καὶ *Ἰωάννης* ἀναλαμβάνουν ὡς ἀρχηγοὶ τῶν Εὐρυτάνων νὰ διεξαγάγουν τὸν ἀγῶνα εἰς τὸ Καρπενήσι. Πολλοὶ τάσσονται ἐνθουσιωδῶς ὑπὸ τὰς σημαίας των. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν Ἀπριλίου μέχρι τοῦ Μαΐου 1821 μεγάλη πρόοδος ἐγένετο εἰς τὴν περιοχήν, ὅπου οὐδεὶς Τοῦρκος παρέμεινε. Καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ Νοῦρκα Σέβρανης, ὅστις διεσώθη ἀπὸ τὴν πολιορκίαν τοῦ Ἀγρινίου, ᾐχμαλωτίσθη παρ' αὐτῶν ζητήσας νὰ διαβῇ διὰ Καρπενησίου. Ἐπίσης δὲν εἶχε καλύτερα ἀποτελέσματα ἡ ἐκστρατεία τοῦ Βελῆ-βέη Πρεμετινοῦ, τὸν ὁποῖον ἐξαπέλυσεν ὁ Χουρσὴτ πασᾶς ἐναντίον τῶν Γιολδασαίων. Καὶ ἡ Εὐρυτανία κατ' ἀρχὰς ἐξεκαθαρίσθη ἀπὸ τὸν τουρκικὸν πληθυσμόν. Μόνον δὲ ὅταν τὰ σώματα τῶν Γιολδασαίων κατέβησαν εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα, ὅπου ἐφαίνετο συγκεντρούμενος ὁ Ἀγών, οἱ Τοῦρκοι ἀνέκτησαν θέσεις τινάς, ὡς τὰ Καγκέλια καὶ ἄλλα ὀχυρὰ σημεῖα εἰς τὴν ὀρεινὴν ἐκείνην περιφέρειαν. Ὁ *Ἰωάννης Γιολδάσης* ἐξηκολούθησε νὰ πολεμῇ εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα, προαχθεὶς εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ στρατηγοῦ καὶ τιμηθεὶς διὰ τὰς πολλαπλᾶς ἀνδραγαθίας του. Ὁ *Ζαχαρίας*, προαχθεὶς εἰς χιλίαρχον, ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Ράγκον, τὸν Καραϊσκάκην καὶ τὸν Τζαβέλλαν, ἀλλ' ἡ δρᾶσίς του πολλάκις συγχέεται πρὸς τὴν τοῦ ἀδελφοῦ του. Ἐξάδελφος αὐτῶν ὁ *Μήτρο-Κώστας Γιολδάσης*, ὑπηρέτησεν ὑπὸ τὸν Ἰωάννην, ἐπληγώθη ἐπανειλημμένως, καὶ μετασχὼν τοῦ πρώτου ἐμφυλίου εἰς Πελοπόννησον, ὅπου διεπεραιώθη μὲ τὰ ρουμελιωτικὰ στρατεύματα ἐναντίον τῶν Πελοποννησίων κοτζαμπασήδων, ἔλαβε δίπλωμα ἀντιστρατήγου. Τοῦ τελευταίου τούτου ἀδελφὸς ὑπῆρξεν ὁ *Νικόλαος Γιολδάσης*, ἕτερος γενναῖος Ἀγωνιστής, μεγάλας ὑπηρεσίας προσενεγκὼν εἰς τὸν Νότην Μπότσαρην καὶ εἰς τὸν Γ. Καραϊσκάκην, ὃν ἠκολούθησεν εἰς Μεσολόγγιον, Πελοπόννησον καὶ Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα. Ὁ *Κωνσταντῖνος Σερέτης Γιολδάσης*, ἀπὸ τῆς ἐκρήξεως τῆς Ἐπαναστάσεως, ἐσχημάτισε σῶμα, καὶ μὴ ἐλπίζων νὰ ἴδῃ τὴν πατρίδα του ἐπαναστατοῦσαν, διεπεραιώθη εἰς Πελοπόννησον, ὅπου ἔπνευσεν εἰς τὸ Λάλα. Τῷ 1822 ἐπανελθών, ἐζήτησε νὰ ἐκδιώξῃ ἐξ Εὐρυτανίας τὰ λείψανα τῶν στρατευμάτων, ὅσα διεχόμενα ἐκεῖθεν διεσκορπίσθησαν ἀνὰ τὰ ὄρη τῆς περιφερείας, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν μάχην τῆς Καλιακούδας, εἰς Σοβολάκον καὶ τέλος εἰς τὸ Μεσολόγγιον, ὅπόθεν ἠκολούθησε τὸν Καραϊσκάκην εἰς Ἀττικήν. Ὁ *Παναγιώτης* διετέλεσεν ὑπασπιστὴς καὶ τροφοδότης τοῦ στρατηγοῦ Τζόυρτζ. Ὁ *Χαράλαμπος*, νεώτατος ἐν ἀρχῇ τῆς Ἐπαναστάσεως, περὶ τὰ τέλη ταύτης ἐπολέμησε καρτερικώτατα εἰς Βόνιτσαν, Μεσολόγγιον καὶ εἰς τὴν Βοιωτίαν κατὰ τοῦ Νιζὰμ πασᾶ, ὅπως ἐκαλεῖτο ὁ ἀρχηγὸς τοῦ τότε πρωτοσταλέντος τακτικοῦ τουρκικοῦ στρατεύματος. Ἠμείφθη διὰ τοῦ χαλκοῦ νομισμάτος σήμου. Γ. Δ. Κ.

—**Γιολδάσης, *Δημήτριος***. Σύγχρονος Ἕλλην ζωγράφος, γεννηθεὶς τῷ 1897 εἰς τὸ χωρίον Βούνεσι τῶν Ἀγράφων. Ἀφοῦ ἠκολούθησεν ἐπί τινα ἔτη ἐγκύκλια μαθήματα ἐν Τρικκάλοις, ἠναγκάσθη νὰ διακόψῃ τὰς σπουδάς του καὶ νὰ ἐξεύρῃ μέσα βιοπορισμοῦ. Εἰργάσθη ἐπὶ ἑπταετίαν ὁλόκληρον ὡς καπνεργάτης, μόλις δὲ τῷ 1914 ἠδυνήθη νὰ ἔλθῃ εἰς Ἀθήνας καὶ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Σχολὴν τῶν Καλῶν Τεχνῶν, ἔνθα ἐμαθήτευσεν ἐπὶ ἑπταετίαν. Αἱ σπουδαὶ αὗται, μολονότι δὲν κατέλιπον βαθέα ἴχνη ἐπιδράσεως ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως τοῦ ταλάντου του, συνετέλεσαν ὅμως εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς σώφρονος ἐκείνης ἐπιφυλάξεως, μεθ' ἧς ὁ Γιολδάσης ἀντιμετώπισε τοὺς ὑπεράγαν τολμηροὺς νεωτερισμοὺς τῆς συγχρόνου τέχνης. Ἀποφοιτήσας κατὰ τὸ 1921 τῆς Σχολῆς τῶν Καλῶν Τεχνῶν ἐρρίφθη μεθ' ὅλως ἰδιάζοντος ζήλου εἰς ἐντατικὴν καὶ ἀκάματον ἐργασίαν, δι' ἧς ἠδυνήθη ἐντὸς βραχέος χρονικοῦ διαστήματος νὰ καταλάβῃ θέσιν μεταξὺ τῶν καλῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ζωγράφων. Κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος (1922) ἐνεφανίσθη διὰ πρώτην φορὰν ἐνώπιον τοῦ κοινοῦ, με-

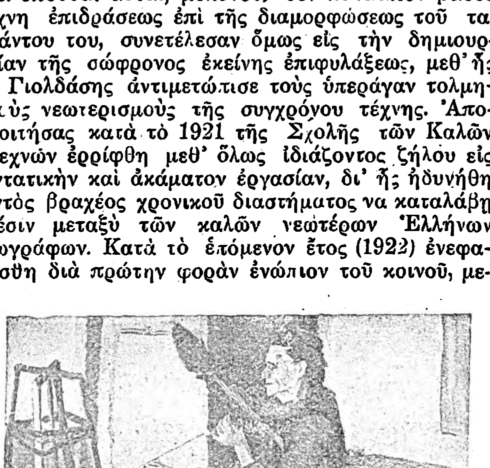

Δ. Γιολδάση: *Ἡ γριὰ μὲ τὴν ρόκα.*

τασχὼν τῆς ἐν τῷ Ζαππείῳ μεγάρῳ ἐκθέσεως τῶν Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν διὰ τριῶν τοπίων του («Ἀπὸ τὸν Ἐθνικὸν κῆπον», «Ἡ Ἀκρόπολις μὲ φεγγάρι», «Σκιές»). Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος μετέσχε τῆς ἐν τῷ Ζαππείῳ ἐπίσης μεγάρῳ λαβούσης ἐκθέσεως τῶν νέων καλλιτεχνῶν διὰ προσωπογραφιῶν καὶ τοπίων, τὰ ὁποῖα προὐκάλεσαν λίαν εὐνοϊκὴν ἐντύπωσιν. Ἀλλ' ἡ φήμη του ἤρχισε νὰ ἑδραιώνεται ἀπὸ τῆς κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1924 συμμετοχῆς του εἰς τὴν ἐν τῷ Λυκείῳ τῶν Ἑλληνίδων «Ἔκθεσιν τῶν Δεκα». Ἡ προσωπογραφία τῆς κ. Κ. καὶ θεσσαλικά τινα τοπία, ἅτινα ἐξέθηκε τότε, προὐκάλεσαν πολὺ εὐνοϊκὰς κρίσεις διὰ τὸ τάλαντον τοῦ νέου καλλιτέχνου. Ἀπὸ 1924 ἤρχισε διὰ τὸν Δ. Γιολδάσην ἐργώδης ζωή. Ἐπιθυμῶν νὰ γνωρίσῃ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰς ἐκδηλώσεις τῆς νεωτέ-

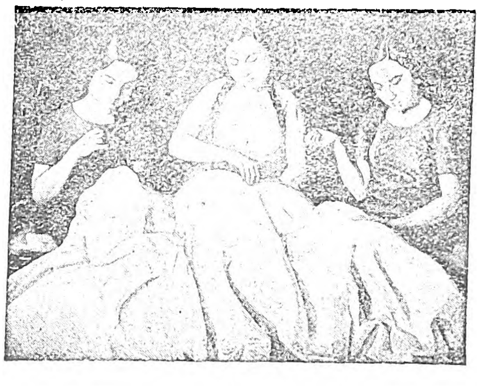

Δ. Γιολδάση: *Τὸ νυφικὸ φουστάνι.*

ρας τέχνης καὶ νὰ σχηματίσῃ τὴν τεχνοτροπίαν του ἐντὸς τῶν κέντρων τῆς διεθνοῦς καλλιτεχνικῆς ζωῆς, ἐταξίδευσε κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1924 καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1925 εἰς Παρισίους, Λονδῖνον καὶ

Δ. Γιολδάση: *Ἡ γκαραγκούνα.*

Νέαν Ὑόρκην, ἔνθα μετέσχε τῆς «Ἐκθέσεως τῶν Ἀνεξαρτήτων» καὶ τῆς ἐν τῷ «Grand Central Palace» ἐκθέσεως τῆς Architectural Ligue. Κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1925 ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας ἐξέθηκε μακρὰν σειρὰν ἔργων του ἐν τῷ Ζαππείῳ μεγάρῳ. Τὰ ἔργα ταῦτα ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοπία ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὰ εἰς τὸν ἔξω κόσμον ταξίδιά του καὶ τὰς ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα περιπλανήσεις του (Μονεμβασία, Σαντορίνη, Ὀλυμπία, Τέμπη, Δελφοί, Brooclyn bridge, New-York city). Κατὰ τὸ 1925 καταλιπὼν τὰς Ἀθήνας μετέβη εἰς Θεσσαλίαν, ἔνθα ἐπὶ τριετίαν ὁλόκληρον περιῆλθε τὴν ὕπαιθρον χώραν συλλέγων ἐντυπώσεις καὶ ἐργαζόμενος. Καρπὸς τῆς προσπαθείας του ταύτης ὑπῆρξαν οἱ ὑπερεκατὸν πίνακες, τοὺς ὁποίους ἐξέθηκε κατὰ Δεκέμβριον 1928—Ἰανουάριον 1929 ἐν τῷ Ζαππείῳ μεγάρῳ. Ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέροντα, μεταξὺ τῶν πινάκων τούτων, εἶναι μερικὰ χιονισμένα τοπία, μερικὰ ἐσωτερικὰ χωρικῶν οἰκημάτων καὶ μερικὰ ἐπεισόδια τῆς ἐργώδους ζωῆς τῶν ἀγρῶν. Ὁ Γιολδάσης εἶναι ὄχι μόνον τοπιογράφος, ἀλλὰ καὶ προσωπογράφος ἄξιος λόγου. Ἔχει ἐξαίρετον προοπτικὴν καὶ ἀρέσκεται εἰς τὰ διαυγῆ σχέδια, εἰς τὴν ἀκρίβειαν τῆς συνθέσεως καὶ εἰς τὴν συμμετρικὴν ἁρμονίαν τῶν ὄγκων καὶ τῶν σχημάτων. Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

—**Γιολδάσης, *Κωνσταντῖνος***. Δημοσιογράφος γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῷ 1872, γόνος τῶν ἁρματολῶν τῆς Εὐρυτανίας, ἐκ μητρὸς δὲ τῆς οἰκογενείας Τζαβέλλα. Ἐσπούδασεν ἐν τῷ Ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ νομικά, ἐνῷ συγχρόνως ἤσκει καὶ τὸ

Digitized by Google

δημοσιογραφικὸν ἐπάγγελμα. Εἰργάσθη ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς διαφόρους καθημερινὰς ἐφημερίδας ὡς συντάκτης, τῷ δὲ 1902 ἐξέδωκε τὴν ἐφημερίδα «Ἀστραπὴ» (βλ. λ.). Τῷ 1910 ἐξελέγη πληρεξούσιος Ἀττικοβοιωτίας κατὰ τὰς ἐκλογὰς διὰ τὴν Ἀναθεωρητικὴν Βουλήν, τῷ δὲ 1915 βουλευτής. —α.

Γιολκὰς *[Παραλ. Γεωγρ.]* Ἡ διὰ τῶν ἀγγλικῶν χαρτῶν (χάρτ. 1196: Port of Volo· πλάτ. 39°20'53''Β, μῆκ. 22°56'30'' Ἀν.) διασωθεῖσα τουρκικὴ τοπωνυμία τῆς βορείας ἄκρας τῆς ἀριστερᾷ τῷ εἰσπλέοντι τὸν λιμένα τοῦ Βόλου χερσονησιζούσης προβολῆς *Τοῦζλα Μπουρνοῦ* τῶν Τούρκων καὶ *Σέκλο* τῆς συγχρόνου, τῶν *Παγασῶν* τῶν ἀρχαίων. Ἡ προέλευσις τῆς ὀνομασίας κατὰ παραφθορὰν τοῦ Ἰωλκὸς εἶναι, νομίζομεν, ἐξόφθαλμος. Σ. Ε. Λ.

Γιόλλυ (Jolly), *Ἰούλιος*. Γερμανὸς πολιτικὸς (1823—1891). Τῷ 1857 καθηγητὴς τῆς νομικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ἀϊδελβέργης, τῷ 1861 σύμβουλος τοῦ κράτους. Ἐπεδίωξε μετὰ τοῦ Ρόγκενμπαχ, τοῦ Μάτυ καὶ τοῦ Μπλύντσλι τὴν ἕνωσιν τῆς Γερμανίας ὑπὸ τὴν Πρωσσίαν. Μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1866 νίκην τῆς Πρωσσίας ὠνομάσθη ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν, ἀπὸ δὲ τοῦ 1868—1876 πρόεδρος τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου. Ἔγραψε περισπούδαστον ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ γερμανικὴ Βουλὴ καὶ τὰ κόμματα» (1880). —Β.

— **Γιόλλυ** (Jolly) *Ἰούλιος*. Γερμανὸς ἰνδολόγος καὶ γλωσσολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1849. Ἀπὸ τοῦ 1877 καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Στρασβούργου. Ἠσχολήθη ἰδίᾳ περὶ τὸ δίκαιον τῶν Ἰνδῶν καὶ διεκρίθη διὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ «Βισνοῦ», τῆς «Ναράντα», τοῦ «Μανοῦ» καὶ τῆς «Ἀρτασάστρα καουτίλα», ἣν διεσαφήνισε διὰ πολλῶν σοφωτάτων πραγματειῶν. —Β.

— **Γιόλλυ** (Jolly) *Φίλιππος φὸν—*. Γερμανὸς φυσικὸς (1809—1884). Ἐχρημάτισεν ἀπὸ τοῦ 1839 καθηγητὴς ἐν Ἀϊδελβέργῃ καὶ ἀπὸ τοῦ 1854 ἐν Μονάχῳ. Ἀνεκάλυψε τὸ *ἀερικὸν θερμόμετρον* καὶ ὑπῆρξεν ὁ κατασκευαστὴς ἀεραντλίας ὑδραργύρου. Ἐκτὸς πολυαρίθμων πρωτοτύπων ἐργασιῶν, ἐδημοσίευσεν ἀκόμη: «Ἀρχαὶ τῆς Μηχανικῆς» (1852), «Ἡ φυσικὴ τῶν μοριακῶν δυνάμεων» (1857) κλπ. ΑΝ. Δ.

— **Γιόλλυ** (Jolly), *Φρειδερῖκος*. Γερμανὸς καθηγητὴς ἐν τῇ ἰατρικῇ σχολῇ τοῦ Βερολίνου καὶ διευθυντὴς τῆς ψυχιατρικῆς καὶ νευρολογικῆς κλινικῆς τοῦ νοσοκομείου Charité, γεννηθεὶς ἐν Ἀϊδελβέργῃ τῷ 1844. Συνέγραψε «Περὶ τῆς πιέσεως τοῦ ἐγκεφάλου καὶ περὶ κινήσεως τοῦ αἵματος ἐν τῷ κρανίῳ», «Περὶ ὑστερίας καὶ ὑποχονδρίας» κλπ. Διηύθυνε πρὸ τῆς ἐγκαταστάσεώς του ὡς καθηγητοῦ ἐν Βερολίνῳ πλείστας ψυχιατρικὰς κλινικὰς εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Γερμανίας. Ο. Ρ.

Γιόλου (ἡ) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς νήσου Κύπρου, ὑπαγόμενον εἰς τὴν διοίκησιν τῆς ἐπαρχίας Πάφου. Κάτοικοι 350, ἀσχολούμενοι κυρίως μὲ τὴν κτηνοτροφίαν. Κ. Μ. Κ.

Γιὸμ-*Τόβ*, ὁ ἐκ *Σεβίλλης*. Ἑρμηνευτὴς καὶ σχολιαστὴς τοῦ Ταλμούδ, ἀκμάσας ἐν Σεβίλλῃ κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Ἐκ τῶν ἔργων του τυγχάνουν γνωστὰ τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον «Χιδουσὲ Γιὸμ-Τὸβ Ἰσβίλε» σύμμεικτα (Λιβοὺβ 1861—1863), ἑρμηνεία ἐπὶ τοῦ Ἀλφασῆ, σχόλια ἐπὶ διαφόρων νομολογικῶν κειμένων τοῦ Μαϊμωνίδου (1868), ὡς καὶ ἑρμηνεία ἐπὶ τῆς Πασχαλινῆς Ἀγαδᾶ (Λιβόρνον 1838) κλπ. Γ. ΕΛ.

γιόμα (τό)· δημοτ. τύπος τοῦ *γεῦμα*· τὸ μέσον περίπου τοῦ μεταξὺ ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου καὶ μεσημβρίας χρόνου: «ἔφυγε τὸ γιόμα», «σηκώνεται τὸ γιόμα»· || κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ὡρισμένον ὕψος ἀπὸ τοῦ ὁρίζοντος: «πῆγε ὁ ἥλιος γιόμα», ᾆσμ. «ὅσο νὰ σκάσῃ αὐγερινὸς νὰ πάῃ ἡ πούλια γιόμα»· || τὸ γεῦμα, τὸ φαγητὸν τὸ ὁποῖον λαμβάνει τις πρὸ τοῦ μεσημβρινοῦ: «δὲν κάναμε ἀκόμη γιόμα», «τί θὰ φάμε γιὰ γιόμα;». Πολλαχοῦ γιόμα λέγεται καὶ ἡ μεσημβρία καὶ τὸ μεσημβρινὸν φαγητόν. Β. Φ.

«Γιομὰ *Μασέχεθ*». Πραγματεία τοῦ Ταλμούδ, ἀναφερομένη εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ Ἐξιλασμοῦ ἢ τὸ Σάββατον Σαββάτων. Γ. ΕΛ.

γιοματάω καὶ *γιοματίζω*· ἰδιωματ., κάμνω γιόμα, λαμβάνω τὸ πρῶτον γεῦμα τῆς ἡμέρας: «ποιὸς γιοματάει 'ς τὸ σπίτι του δειπνάει 'ς τὸ χωράφι»· πρβλ. *γευματίζω*.

γιομᾶτος, *—η, —ο*· γεμᾶτος (βλ. λ.).

γιομίζω· γεμίζω (βλ. λ.).

Γιόμι-χόν. Εἶδος τῆς ἰαπωνικῆς πεζογραφίας, εἰς ὅ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ Κούσα-ζόσι, ἡ εἰκονογράφησις καθίσταται ἐπίκουρος καὶ οὐχὶ ἰθύντωρ τοῦ κειμένου. Τὰ Γιόμι-χὸν («βιβλία πρὸς ψυχαγωγὸν ἀνάγνωσιν») ἀποτελοῦνται ἐκ περιπετειωδῶν ἱπποτικῶν ἀφηγημάτων, γεγραμμένων εἰς ὕφος σχεδὸν ἐπικόν. Ι. Μ. Π.

Γιομμέλλι (Jommelli), *Νικόλαος*. Συνθέτης Ἰταλὸς γεννηθεὶς τῷ 1714 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1774. Μαθητὴς κυρίως τοῦ Ντυράντε, ἐν τῷ ᾠδείῳ «Σαὶντ Ὀνόφριο» τῆς Νεαπόλεως, ἐτελειοποιήθη ἀργότερον ὑπὸ τοὺς Λέο καὶ Φέο ἐν τῷ ᾠδείῳ τῆς «Πιετά». Μετὰ μερικὰς ἀποτυχίας, κατώρθωσε τέλος τῷ 1737, διὰ τοῦ λυρικοῦ ἔργου: «L'errore amoroso», νὰ ἐπιβληθῇ, παρουσιάσας τὸ μελόδραμά του ὡς σύνθεσιν ἑνὸς δευτερεύοντος μουσικοῦ, τοῦ Βαλεντίνο. Ἐνθαρρυνθεὶς ὑπὸ τῆς ἐπιτυχίας ἀνεβίβασε τῷ 1738 τὸ σοβαρὸν μελόδραμα: «Odoardo», τῷ δὲ 1740 εἰς Ρώμην τὰ ἔργα «Ρικίμερος» καὶ «Ἀστυάναξ». Τῷ 1741 ἐν Βενετίᾳ ἀνεβίβασε τὸ νέον του μελόδραμα «Μερόπη». Ἡ καταπληκτικὴ ἐπιτυχία τοῦ ἔργου τούτου συνέτεινεν ὥστε ὁ Γιομμέλλι νὰ ὀνομασθῇ διευθυντὴς τοῦ ᾠδείου «dell'Incurabili» τῆς πόλεως ταύτης. Ἡ πραγματικὴ ὅμως δρᾶσις τοῦ Γιομμέλλι ἀρχίζει ἀπὸ τοῦ 1753, ὁπότε, διορισθεὶς μουσικὸς διευθυντὴς τῆς αὐλῆς τῆς Στουτγάρτης ἀνεκαίνισε τὸ ὕφος του, ἐπλούτισε τὴν ἐνορχήστρωσιν καὶ ἤλλαξε τεχνοτροπίαν μέχρι τοῦ σημείου, ὥστε νὰ προκαλέσῃ μὲν τὸν θαυμασμὸν τῶν Γερμανῶν, ἀλλὰ ταυτοχρόνως καὶ τὴν κατακραυγὴν τῶν συμπατριωτῶν του. Ὅταν μετὰ διαμονὴν δεκαπέντε ἐτῶν ἐν Στουτγάρτῃ ἐπέστρεψεν εἰς Νεάπολιν, ὅπου παρουσίασε τὰ μελοδράματα «Ἀρμὶς» (1770), «Δημοφῶν» (1770), «Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις» (1771), ἡ γερμανίζουσα μουσική του ἐκρίθη ἀκατανόητος. Ὁ Γιομμέλλι καταληφθεὶς ὑπὸ θλίψεως ἀπεσύρθη εἰς τὰ περίχωρα τῆς Νεαπόλεως, ὅπου καὶ ἀπέθανε μετ' ὀλίγον, ἀφήσας ὡς τελευταῖον ἔργον τὸ «Miserere», διὰ δύο ὑψιφώνους καὶ ὀρχήστραν, ὅπερ τὸν κατέστησε διάσημον. Μέγας ἀριθμὸς ἐκ τῶν 60 μελοδραμάτων τὰ ὁποῖα ἔγραψεν ὁ Γιομμέλλι ἐκάη εἰς τὴν μεγάλην πυρκαϊὰν τῆς Στουτγάρτης, τοῦ 1802. Ἐκ τῶν λοιπῶν εἶναι περισσότερον γνωστὰ τὰ ὀρατόρια: «Ἰσαάκ», «Ἡ Μπετούλια ἐλευθερωθεῖσα», «Ἡ Ἁγία Ἑλένη», «Ἡ Γέννησις τῆς Θεοτόκου», λειτουργίαι, ὕμνοι, ψαλμοί, ἓν ρέκβιεμ, συνθέσεις τινὲς διὰ διπλοῦν χορὸν (Dixit, Miserere, Laudate, Magnificat) κ.τ.λ. Γ. ΣΚΛΑΒΟΣ

Γιὸν (John), *Ἀλοΐσιος*. Αὐστριακὸς συγγραφεὺς γεννηθεὶς τῷ 1860. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ κυριώτερα εἶναι τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Διηγήματα ἀπὸ τὸ Ἔγκερλαντ» (1888), «Ὁ Γκαῖτε ἐν τῇ γερμανικῇ Βοημίᾳ», (1889), «Τὰ λαϊκὰ τραγούδια τοῦ Ἔγκερλαντ» (1898 καὶ 1901), «Ἤθη, ἔθιμα καὶ παραδόσεις τῆς γερμανικῆς δυτικῆς Βοημίας» (1905). —Β.

— **Γιὸν** (John), *Φραγκῖσκος, βαρῶνος φὸν—*. Αὐστριακὸς στρατηγὸς (1815—1876). Τῷ 1850 ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου τοῦ στρατοῦ τῆς Τοσκάνης, τῷ 1856 τοῦ ἕκτου σώματος στρατοῦ τοῦ νοτίου Τυρόλου, ἀπὸ δὲ τοῦ 1860 τῆς ἐν Ἰταλίᾳ αὐστριακῆς στρατιᾶς. Διακριθεὶς κατὰ τὴν μάχην τῆς Κουστόζας (24 Ἰουνίου) προήχθη εἰς ἀρχιστράτηγον. Τῷ 1867 ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν. Ὁ Γιὸν εἶναι ὁ προτείνας τὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ αὐστριακοῦ στρατοῦ μετὰ γενικῆς ἀναγκαστικῆς θητείας. —Β.

Γιόνε (Johne), *Ἀλβέρτος*. Γερμανὸς κτηνίατρος 1839—1910). Ὑπῆρξε καθηγητὴς τῆς κτηνιατρικῆς σχολῆς τῆς Δρέσδης. Εἶναι γνωστὸς ἰδίᾳ διὰ τὴν τελειοποίησιν τῆς μεθόδου πρὸς ἐξέτασιν τῶν κρεάτων. —Β.

Γιονίσκι (Joniski ἢ Jonitschki, γερμ. Janischki). *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Λιθουανίας, παρὰ τὰ σύνορα πρὸς τὴν Λεττονίαν, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Σάουλεν-Μίταου. Κάτοικοι 7000. Ἔχει ἀγορὰν κτηνῶν καὶ ἐμπόριον γεωργικῶν προϊόντων. —Μ.

Γιόνκερς (Yonkers) *[Γεωγρ.]*. Προάστειον τῆς Νέας Ὑόρκης· βλ. Ὑόνκερς.

Γιόνκτας *[Γεωγρ.]*· βλ. Γιούχτας.

Γιονουσλοῦ *[Γεωγρ.]*· βλ. Νέα Σιγή.

Γιόνσεν (Johnsen), *Ἀρριανός*. Γερμανὸς ὀρυκτολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1877. Χρηματισας ὑφηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Καινιξβέργης (1904), καθηγητὴς ἐν Γοτίγγῃ (1908) καὶ τῷ 1909 ἐν Κιέλῳ, ἐγένετο τῷ 1921 τακτικὸς καθηγητὴς τῆς ὀρυκτολογίας καὶ κρυσταλλογραφίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου. Συνέγραψε πολλὰς κρυσταλλογραφικὰς καὶ ὀρυκτολογικὰς μελέτας καὶ ἠσχολήθη κυρίως μὲ τὸ ζήτημα τῆς αὐξήσεως καὶ διαλύσεως τῶν κρυστάλλων. Μ. Κ. Μ.

Γιόνσιος (Jonsius), *Ἰωάννης*. Γερμανὸς φιλόσοφος γεννηθεὶς τῷ 1624 καὶ ἀποθανὼν τὸ 1659. Ὑπῆρξεν εἷς, ἐκ τῶν πρώτων, οἱ ὁποῖοι κατενόησαν τὴν σημασίαν τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας. Συνέγραψεν ἱστορίαν τῆς περιπατητικῆς φιλοσοφίας, τῆς ὁποίας μόνον ἡ εἰσαγωγὴ ἐξεδόθη ὑπὸ τὸν τίτλον «Dissertationum de historia peripatetica patris primae prima» (Hambourg 1652) καὶ κριτικὴν τῶν ἱστορικῶν τῆς φιλοσοφίας ἐξόχως ἐνδιαφέρουσαν, ὑπὸ τὸν τίτλον «De scriptoribus historiae philosophiae» (Francfort 1659). —α.

Γιόντε (Jode), *Πέτρος ντέ—*, ὁ πρεσβύτερος. Φλαμανδὸς χαλκογράφος (1570—1634). Ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Γκόλτσιους. Τὰς χαλκογραφίας αὐτοῦ ἐξετέλεσε κατὰ Τιτιανόν, Κουζέν, Ροῦμπενς, Βάννι καὶ Βὰν Ντάϋκ. —Β.

— **Γιόντε** (Jode), *Πέτρος ντέ—*, ὁ νεώτερος. Φλαμανδὸς χαλκογράφος (1606—1674). Αἱ ἄρισται τῶν χαλκογραφιῶν αὐτοῦ ἐγένοντο κατὰ τοὺς πίνακας τοῦ Ρούμπενς, τοῦ Γιορντάενς καὶ τοῦ Βὰν Ντάϋκ. Τῷ 1651 ἐξέδωκε τὴν ὑπὸ τοῦ πατρός του *Πέτρου ντὲ Γιόντε* ἀρξαμένην καὶ παρ' αὐτοῦ ἀποπερατωθεῖσαν συλλογὴν προσωπογραφιῶν ὑπὸ τὸν τίτλον «Theatrum pontificum, imperatorum, regum etc». —Β.

Γιὸντλ (Jodl), *Φρειδερῖκος*. Γερμανὸς φιλόσοφος (1849—1914). Ἀπὸ τοῦ 1896 καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Πράγας, ἀπὸ τοῦ 1893—1896 ἀντιπρόεδρος τῆς γερμανικῆς ἑταιρείας ἠθικῶν ἐπιστημῶν, βραδύτερον καθηγητὴς ἐν Βιέννῃ. Ἀπὸ τοῦ Ἰωάννου Στούαρτ Μὶλλ καὶ τοῦ Φόϊερμπαχ ἐξορμώμενος, εἶναι ἐκπρόσωπος φυσιοκρατικοῦ μονισμοῦ ἀπορρίπτοντος πᾶσαν μεταφυσικήν. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ κυριώτερα εἶναι τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ὁ βίος καὶ ἡ φιλοσοφία τοῦ Δαυὶδ Χιοὺμ» (1872), «Ἱστορία τῆς ἠθικῆς ἐν τῇ νεωτέρᾳ φιλοσοφίᾳ» (1889 δύο τόμοι), «Οἱ σκοποὶ τῆς ἐν Γερμανίᾳ ἠθικολογικῆς κινήσεως» (1909), «Ἐγχειρίδιον ψυχολογίας» (1923), «Γενικὴ ἠθικὴ» (1918), «Κριτικὴ τῆς ἰδεολογικῆς φιλοσοφίας» (1920). —Β.

Γιόργκα (Jorga), *Νικόλαος*. Ρουμᾶνος ἱστορικός, πολιτικός, λογοτέχνης καὶ μέλος τῆς Ρουμανικῆς Ἀκαδημίας (1910). Γεννηθεὶς ἐν Μποτοσάνι τὸν Ἰούνιον τοῦ 1871 ἐκ πατρὸς δικηγόρου ἀποθανόντος προώρως, δεκαεννεαέτης ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς φιλολογίας τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Ἰασίου. Εἰς ἡλικίαν 13 ἐτῶν ἔγραφε πολιτικὰ ἄρθρα καὶ ἐπεμελεῖτο τοῦ «ἐξωτερικοῦ πολιτικοῦ δελτίου» τῆς ἐφημερίδος τοῦ Ρομὸν «Ρουμᾶνος» (1884), ἀργότερον δὲ ἐδημοσίευσε ποιήματα εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ κριτικὰς μελέτας ἐπὶ τῆς παγκοσμίου φιλολογικῆς κινήσεως. Τῷ 1890 ἐταξίδευσεν εἰς Εὐρώπην, μὲ κρατικὴν ἐπιχορήγησιν, πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἐπιστημονικῶν σπουδῶν του, ἐπέστρεψε δὲ μετὰ τέσσαρα ἔτη διδάκτωρ τῆς φιλολογίας τῶν πανεπιστημίων Παρισίων καὶ Λειψίας. Διωρίσθη ἀμέσως καθηγητής, ἐπί τινας μῆνας εἰς Πλοέστιον, καὶ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1894 ἐξελέγη καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βουκουρεστίου, ἀναλαβὼν τὴν ἕδραν τῆς παγκοσμίου ἱστορίας. Τῷ 1903 ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ «Ὁ σπορεὺς» (Σεμανατόρουλ), ὅπου συνεκέντρωσεν ὅλα τὰ μνημεῖα τῆς ρουμανικῆς φιλολογίας. Μετὰ τρία ἔτη ἐξέδωκε τὸ περιοδικὸν «Τὸ ἄνθος τῶν δώρων» (Φλοάρεα Ντάρουριλορ), τὸ ὁποῖον ἐξειλίχθη εἰς πολιτικὴν ἐφημερίδα, καὶ τῷ 1908 μετωνομάσθη εἰς «Ρουμανικὸν Γένος» (Νεάμουλ Ρομανέσκ). Ὡς διευθυντὴς τῶν ἀνωτέρω φιλολογικῶν περιοδικῶν ἤνοιξε νέους πνευματικοὺς ὁρίζοντας εἰς τὴν πατρίδα του, ἠγωνίσθη διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς γνησίας ρουμανικῆς διαλέκτου, ἡ ὁποία παρεφθάρη σὺν τῷ χρόνῳ διὰ τῆς εἰσαγωγῆς ξενογλώσσων στοιχείων, καὶ ὑπεκίνησε, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, τὴν ἱστορικὴν ἐπανάστασιν τῆς 13ης Μαρτίου 1906 ἐν Βουκουρεστίῳ. Εἰς τὴν πολιτικὴν παλαίστραν ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον τῷ 1907, ἀμέσως μετὰ τὴν ἐθνικὴν ἐπανάστασιν τῶν Ρουμάνων χωρικῶν, ἐκλεγεὶς βουλευτὴς Ἰασίου. Κατὰ τὴν τετραετῆ βουλευτικήν του περίοδον ἐξελέγη καθηγητὴς τῆς ἱστορίας καὶ ρουμανικῆς φιλολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἰασίου. Ὡς ἱδρυτὴς τοῦ «Ἐθνικοῦ Δημοκρατικοῦ κόμματος», πρὸς τὸ ὁποῖον βραδύτερον συνεχωνεύθη τὸ «Ἐθνικὸν Τρανσυλβανικόν», ἐξελέγη τῷ 1912 βουλευτὴς Πλοεστίου, καὶ προήδρευσε τῷ 1919 εἰς τὴν Α' Βουλὴν τῆς μεταπολεμικῆς Ρουμανίας, ἔκτοτε δὲ ἐκλέγεται τακτικῶς βουλευτής. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1929 ἐξελέγη πρύτανις τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βουκουρεστίου, ταὐτοχρόνως δὲ ἐπίτιμος καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Κλούζ.

Ὁ Γιόργκα, πλὴν τῶν ἄλλων μορφωτικῶν ἰνστιτούτων τὰ ὁποῖα συνέστησεν, ἵδρυσε «Λαϊκὸν Πανεπιστήμιον» εἰς Βαλένι τῆς Πράχοβας. Συνέστησεν ἐπίσης τὸν μεγαλύτερον ἐκπολιτιστικὸν ὀργανισμὸν τῆς Ρουμανίας, τὴν «Λίγκα Κουλτουράλα», εἰς τὴν ὁποίαν ἐδώρησε περὶ τοὺς 15.000 τόμους ἐκ τῆς ἰδιαιτέρας βιβλιοθήκης του. Τέλος τῷ

Νικόλαος Γιόργκα.

Digitized by Google

1923 μετέτρεψε τὴν ἐν Βουκουρεστίῳ ἰδιόκτητον κατοικίαν του εἰς βιβλιοθήκην καὶ μουσεῖον, πλουτίσας αὐτὴν μὲ τὰ ἀξιολογώτερα συγγράμματα, ἱστορικὰ χειρόγραφα, βιβλία, ἐθνικὰ κειμήλια, ἀντικείμενα καλλιτεχνικῆς καὶ ἱστορικῆς ἀξίας τῶν συλλογῶν του, καὶ τὴν ἐδώρησεν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Μορφωτικὸν Καθίδρυμα Νικολάου Γιόργκα».

Πλὴν τῶν ἱστορικῶν συγγραμμάτων του, ἀναφερομένων εἰς τὴν Ρουμανίαν καὶ τὴν Βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν, ἔγραψεν ἐπίσης πολλὰ ἀναφερόμενα εἰς τὰ μνημεῖα καὶ τὰς μονὰς τῆς Ρουμανίας, εἰς τὴν λαογραφίαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν αὐτῆς, ὡς καὶ πλεῖστα φιλολογικὰ καὶ θεατρικὰ ἔργα, τιμηθεὶς τῷ 1928 μὲ τὸ Ἐθνικὸν Ἀριστεῖον τοῦ πεζοῦ λόγου. Ἐπεμελήθη τῶν ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας ἐκδόσεων τῶν ἱστορικῶν μνημείων τῆς Ρουμανίας, καὶ διηύθυνε τὸ «Δελτίον τοῦ ἱστορικοῦ τμήματος τῆς Ρουμανικῆς Ἀκαδημίας», εἰς τοῦ ὁποίου τὰ τεύχη ἐδημοσίευσεν ἱστορικὰς μελέτας καὶ μονογραφίας. Συνειργάσθη εἰς τὰ «Χρονικὰ τῆς Ρουμανικῆς Ἀκαδημίας—Συλλογὴ Χουρμουζάκη», εἰς τὰ εἴκοσι τέσσαρα τεύχη τῶν ὁποίων ἐδημοσίευσε περὶ τὰς εἴκοσι χιλιάδας ἐπίσημα ἔγγραφα. Ἐκ τῶν ἀπειραρίθμων ἔργων του, ἐκ τῶν ὁποίων πολλὰ ἐξεδόθησαν καὶ εἰς ξένας γλώσσας, εἶναι καὶ τὰ ἑξῆς: «Ἱστορία τοῦ Ρουμανικοῦ Λαοῦ» (Λειψία 1905), «Ἱστορία τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους» (5 τόμ. γερμ.), «Ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία» (1907), «Ἡ ἐπίδρασις τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ ἐπὶ τῆς Ρουμανίας», «Ἡ Ἱστορία τῶν Ρουμάνων ἡγεμόνων», «Ἡ Ἱστορία τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν μέχρι τοῦ 1924» (1925), «Ἡ Παγκόσμιος ἱστορία τῆς ρουμανικῆς λογοτεχνίας καὶ ἐκκλησιαστικῆς φιλολογίας» (5 τόμοι), «Ἡ Ρουμανικὴ παιδεία ἐπὶ Φαναριωτῶν» (1898), «Ἡ Βεσσαραβία μας» (1911), «Τὸ ζήτημα τοῦ Ρήνου» (1912) κ.λ.π. Ἐκ τῶν θεατρικῶν του ἔργων εἶναι «Ἡ Κλεοπάτρα», «Ὁ ἀλλόπιστος ἀδελφὸς» κ.ἄ.

ΑΙΜΙΛΙΑ ΚΑΡΑΒΙΑ

Γιόρδινον *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Ξηροχώρι.

Γιόρις (Joris), ***Πῖος.*** Ἰταλὸς ζωγράφος (1843—1921). Ἐσπούδασεν ἐν Ρώμῃ, Ἑνετίᾳ, Παρισίοις, Μονάχῳ, Λονδίνῳ καὶ Ἱσπανίᾳ. Ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Φορτούνυ, διεκρίθη δὲ ἰδίᾳ διὰ τοὺς πίνακάς του τοὺς ἀναφερομένους εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς πατρίδος του, ἐξ ὧν ὑπεροχώτεροι εἶναι οἱ ἑξῆς: «Τὸ τέμενος τοῦ Ἀντωνίνου καὶ τῆς Φαυστίνας», «Ἡ φυγὴ τοῦ πάπα Εὐγενίου Δ'», «Παιδία πατρικίων καὶ ὀρφανά», «Ἀρχαιοκάπηλος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος», «Ἡ ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Ρώμης», «Ἡ Μεγάλη Πέμπτη ἐν Ρώμῃ». —Β.

Γιοριτόμο. Ἰάπων αὐτοκράτωρ (1147—1199), ὁ πρῶτος καὶ ὁ σημαντικώτερος ἐκ τῆς ὀνομαστῆς δυναστείας τῶν φιλοπολέμων *Μιναμότο*, οἵτινες καταλαβόντες κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα τὴν ὑπερτάτην ἀρχὴν παρεσκεύασαν τὴν ἔξοδον τῆς Ἰαπωνίας ἐκ τοῦ μεσαιωνικοῦ της σκότους καὶ τὴν ὡδήγησαν εἰς μίαν λαμπρὰν ἀναγέννησιν. Κατὰ τὴν ὁλοσχερῆ ἧτταν τοῦ Μιναμότο ὑπὸ τοῦ Κιγισμόρι, μόνος ὁ Γιοριτόμο διέφυγεν ἐκ πάντων τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας του τὸν θάνατον, καταδικασθεὶς ἁπλῶς εἰς ἐξορίαν. Παρασκευάσας δ' ἐν τῇ ἐξορίᾳ τὸ ἔδαφος διὰ τὴν ἀνταρσίαν καὶ ἀναλαβὼν ἐν εὐθέτῳ στιγμῇ τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως, καθήρεσε τοὺς φονεῖς τῶν συγγενῶν του καὶ ἀνέλαβε τὴν ἄσκησιν τῆς ἐξουσίας τῷ 1186. Ι. Μ. Π.

Γιόρκκσαϊρ (Yorkshire) *[Γεωγρ.]*. Ἡ μεγαλυτέρα κομιτεία τῆς Ἀγγλίας· βλ. λ. Ὑορκσάϊρ.

Γιορλάνος, ***Διονύσιος.*** Ὁ πρῶτος συστηματικὸς ὑποβολεὺς τοῦ νεωτέρου ἑλληνικοῦ θεάτρου, ἐμφανισθεὶς τὸ πρῶτον τῷ 1856 ἐν Ζακύνθῳ, ἐν ᾗ καὶ ἐγεννήθη, μετὰ τοῦ Διονυσίου Ταβουλάρη ὡς ἐρασιτέχνης ἠθοποιὸς ἐν τῷ θιάσῳ, τὸν ὁποῖον κατήρτισαν τότε ἐξ ἐρασιτεχνῶν ὁ Γεώργιος Κανδιάνος Ρώμας καὶ ὁ Σπυρίδων Υἱόρκ. Μεταγενεστέρως, ἀπὸ τοῦ 1866, ἀφ' ἧς δηλονότι ὁ Διον. Ταβουλάρης ἐσχημάτισεν ἐπαγγελματικὸν πλέον θίασον, ὁ Γιορλάνος ἐπὶ μίαν ὁλόκληρον τεσσαρακονταετίαν εἰργάσθη παρ' αὐτῷ ὡς ὑποβολεύς, μηδέποτε ἀποχωρισθεὶς αὐτοῦ. Ὡς ἠθοποιὸς ᾐσθάνετο ἰδιαιτέραν εὐχαρίστησιν νὰ παίζῃ πάντοτε δύο ρόλους, τὸν ἰατρὸν εἰς τὸν «Ἀγαθόπουλον» τοῦ Μολιέρου καὶ τὸ φάσμα τοῦ πατρὸς τοῦ Ἄμλετ εἰς τὸ ὁμώνυμον ἔργον τοῦ Σαίξπηρ, τοὺς ὁποίους καὶ ἔπαιζε πράγματι ἀριστοτεχνικῶς. Ὅταν κάποτε, δι' ἐσωτερικοὺς τοῦ θιάσου λόγους, παρὰ τὰς διαμαρτυρίας τοῦ Γιορλάνου, ὁ ρόλος τοῦ ἰατροῦ (συνιστάμενος εἰς μακρότατον καὶ ἀπνευστὶ ἀπαγγελλόμενον διάλογον) ἐδόθη εἰς ἄλλον, ὁ Γιορλάνος τὴν ἑσπέραν τῆς παραστάσεως, ὅταν ἦλθεν ἡ σειρὰ τοῦ ἰατροῦ νὰ ὁμιλήσῃ, ἔκλεισε τὸ βιβλίον του καὶ ἤρχισε παρατηρῶν ἀσκαρδαμυκτὶ τὸν ὑποκρινόμενον τὸν ἰατρὸν ἠθοποιόν, χωρὶς νὰ τοῦ λέγῃ τίποτε. Μάτην ὁ δυστυχὴς ἠθοποιὸς τοῦ ἐψυθίριζε κατ' ἐπανάληψιν: «Λέγε Γιορλάνε!»—«Δὲν λέω τίποτα, ἀπήντα ὁ Γιορλάνος, πές τα μόνος σου, σὰν τὰ ξέρεις, ἀρτίστα ντὶ καρτέλο! πές τα!» Ἐν τῷ μεταξύ, ἐπιτιμηθεὶς ὑπὸ τοῦ θιασάρχου ὁ Γιορλάνος, ὑπέβαλε τὸν ρόλον τοῦ ἰατροῦ καθ' ὃν τρόπον ἔπρεπε ν' ἀπαγγελθῇ, τουτέστι ταχύτατα, εἰς τρόπον ὥστε ὁ δυστυχὴς ἠθοποιός, μὴ κατορθώσας τίποτε ν' ἀκούσῃ, ἔπαθε τρομερὸν φιάσκο, πρὸς μεγάλην εὐχαρίστησιν τοῦ Γιορλάνου. Ὁ Γιορλάνος ἀπεβίωσεν εἰς βαθύτατον γῆρας τῷ 1910. Ν. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

Γιόρνταν (Jordan), ***Γουλιέλμος.*** Γερμανὸς συγγραφεὺς (1819—1904). Τῷ 1848 ὑπῆρξε μέλος τοῦ κοινοβουλίου τῆς Φραγκφούρτης, εἶτα δὲ σύμβουλος ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Ναυτικῶν. Τὸ κυριώτερον ἔργον αὐτοῦ εἶναι «Ὁ θρῦλος τῶν Νιμπελοῦγγεν» (ὁ θρῦλος τοῦ Σίγκφριντ καὶ ἡ παλινόστησις τοῦ Χίλντεμπραντ), διὰ τοῦ ὁποίου ἐπειράθη ν' ἀνακαινίσῃ τὸ γερμανικὸν ἐθνικὸν ἔπος. Αἱ θεωρητικαὶ βάσεις τῆς ἀποπείρας ταύτης ἐκτίθενται εἰς τὰ ἔργα του ὑπὸ τὸν τίτλον: «Οἱ τεχνικοὶ κανόνες παρ' Ὁμήρῳ καὶ ἡ ραψῳδία» (1869) καὶ «Ἡ ἐπικὴ στιχουργία τῶν ἀρχαίων Γερμανῶν» (1868). Τὸ μυστήριον «Ὁ Δημιουργὸς» (1852—1854, τρία μέρη) εἶναι φιλοσοφικὸν ποίημα ὑπὸ ἐπικοδραματικὴν μορφήν, σχοινοτενὲς καὶ ἄνευ δράσεως. Καὶ τὰ μυθιστορήματα «Die Sebalds» καὶ Zwei Wiegen», εἰς ἃ ὁ Γιόρνταν ἐκθέτει τὰς ἡδονιστικὰς θεωρίας, στεροῦνται λογοτεχνικῆς ἀξίας. Ἐκ τῶν καθαρῶς θεατρικῶν ἔργων του ἐπεκροτήθη μόνον ἡ κωμῳδία «Durchs Ohr». Ὁ Γιόρνταν διεκρίθη ὡς μεταφραστὴς πολλῶν δραμάτων καὶ ποιημάτων τοῦ Σαίξπηρ, τοῦ Σοφοκλέους, τῆς Ὀδυσσείας καὶ Ἰλιάδος τοῦ Ὁμήρου καὶ τῆς Ἔντας. —Β.

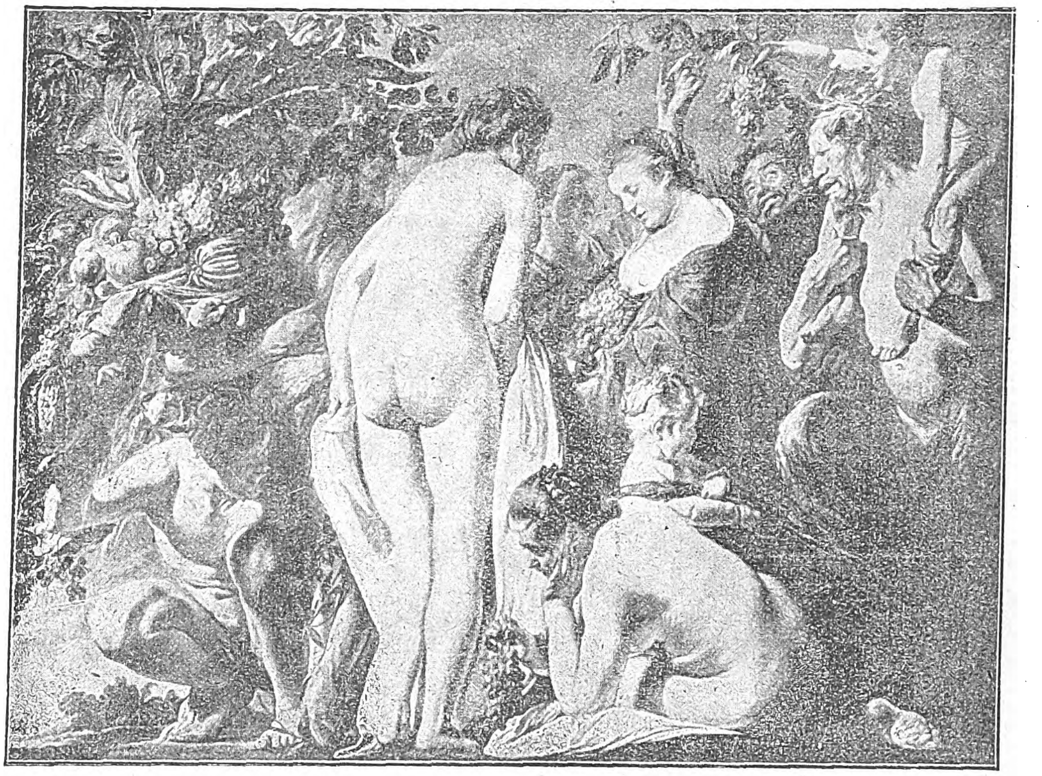

Ἰ. Γιόρντανς: *Ἀλληγορία τῆς γονιμότητος.*

[Μουσεῖον Βρυξελλῶν.]

—**Γιόρνταν** (Jordan), ***Μάξιμος.*** Γερμανὸς χειρουργὸς γεννηθεὶς τῷ 1864. Διετέλεσε μαθητὴς καὶ βοηθὸς τοῦ Czerny. Τῷ 1896 ἐγένετο ἔκτακτος καθηγητὴς καὶ ἀπὸ τοῦ 1895 διηύθυνε τὴν χειρουργικὴν Πολυκλινικήν. Ἐδημοσίευσε: «Παθολογοανατομικὴ συμβολὴ ἐπὶ τῆς συγγενοῦς ἐλεφαντιάσεως», «Περὶ τῆς ὀξείας μολυσματικῆς ὀστεομυελίτιδος τοῦ ἄνω τριτημορίου τοῦ μηροῦ», «Αἰτιολογία τοῦ ἐρυσιπέλατος», «Περὶ τῆς πορείας τῆς φυματιώδους περιτονίτιδος μετὰ λαπαροτομίαν», «Περὶ νεφρεκτομῆς ἐπὶ κακοήθων ὄγκων» καὶ πλείστας ἄλλας ἐνδιαφερούσας ἐργασίας. Ο. Ρ.

Γιορντάνης, ***Νικόλαος.*** Ἀγωνιστὴς ἐκ Δωρίδος, συγγενὴς τοῦ Ἀθανασίου Διάκου, ὃν καὶ ἠκολούθει ὑπηρετοῦντα ὡς ἁρματολόν. Συνεπολέμησε μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀλαμάναν, τραυματισθεὶς δὲ κατὰ τὴν μάχην ἠδυνήθη νὰ διαφύγῃ, ἐπειδὴ ὑπεκρίθη τὸν νεκρόν. Ἐπολέμησε κατόπιν εἰς τὴν Ἄμπλιανην, τὴν Ἄμφισσαν, τὴν Πέτραν καὶ ἀλλαχοῦ, μὲ ἀπαράμιλλον ψυχραιμίαν, τόσον ὥστε νὰ θεωρῆται ὑπὸ πολλῶν ὡς ὁ ἀναμενόμενος κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, διὰ πρώτην φοράν, «στοιχειωμένος ἄνθρωπος». Τῷ 1822, κατὰ τὴν διέλευσιν τοῦ Μαχμοὺτ πασᾶ Δράμαλη ἀπὸ τὰς λεγομένας «Μύγας» τῶν Γερανείων, ᾐχμαλωτίσθη, ἐσταυρώθη καὶ ἀνασκολοπισθεὶς ἐψήθη ὡς ἀμνός. Ἡ ἀνάμνησις τοῦ μαρτυρίου του περιεσώθη εἰς δημοτικὸν τραγούδι τῆς ἐποχῆς. Γ. Δ. Κ.

·**Γιόρντανς** (Jördens), ***Ἰάκωβος.*** Φλαμανδὸς ζωγράφος γεννηθεὶς τῷ 1593 ἐν Ἀμβέρσῃ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1678. Τὰ πρῶτα μαθήματα τῆς τέχνης ἔλαβε παρὰ τῷ Ἀδὰμ φὰν Νόρτ, ὅστις ἦτο καὶ τοῦ Ρούμπενς διδάσκαλος, ἀλλ' ὅστις δὲν εἶχε καὶ ἱκανὴν ἀτομικότητα, ὥστε νὰ μεταδώσῃ εἰς τοὺς μαθητάς του τίποτε περισσότερον ἀπὸ τὰς γενικωτάτας θεωρίας τοῦ ρωμανισμοῦ, δηλαδὴ τῆς σχολῆς τῆς μιμουμένης τὴν ἰταλικὴν τέχνην. Τῷ 1616 ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ διδασκάλου του Κατερίναν, μετὰ τῆς ὁποίας καὶ ἔμενε παρ' αὐτῷ μέχρι τοῦ 1618, ὅτε ἀπέκτησεν ἰδίαν οἰκίαν. Κατὰ τὸ 1617 εἰργάζετο εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Ρούμπενς, τῷ δὲ 1621 ἐγένετο πρόεδρος τῆς συντεχνίας τοῦ Λουκᾶ. Μετὰ ἑπτὰ ἔτη ἔλαβε τὴν πρώτην παραγγελίαν, τὴν κατασκευὴν τοῦ μαρτυρίου τῆς ἁγίας Ἀπολλωνίας διὰ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Αὐγουστίνου τῆς Ἀμβέρσης. Βραδύτερον συνεδέθη στενότερον πρὸς τὸν Ρούμπενς, μετὰ τοῦ ὁποίου καὶ τοῦ Κορνηλίου ντὲ Φὸς ἐζωγράφησε τῷ 1634 τὸ «Τόξον τοῦ Φιλίππου», μετ' ἄλλων δὲ τὸν «Ναὸν τοῦ Ἰανοῦ» καὶ κατὰ σχέδιον τοῦ Ρούμπενς ἐξετέλεσε τῷ 1637 τὸν «Ἀπόλλωνα καὶ Μαρσύαν» τοῦ μουσείου τῆς Μαδρίτης. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ρούμπενς καὶ τοῦ Βὰν Ντάϋκ ἔμεινεν ὁ μόνος μέγας ζωγράφος τοῦ νοτίου Βελγίου καὶ αἱ παραγγελίαι κατέκλυσαν τὸ ἐργαστήριόν του. Ἀνέκαθεν κλίνων πρὸς τὴν αἵρεσιν τῶν διαμαρτυρομένων προσῆλθε κατὰ τὸ 1650 εἰς αὐτήν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον οὐδόλως ἐπηρέασε τὰς ἐκ καθολικῶν ἐκκλησιῶν παραγγελίας του.

Ὁ Γιόρντανς μὲ τὸν Ρούμπενς καὶ τὸν Βὰν Ντάϋκ ἀποτελεῖ τὸ τρίτον μέρος τῆς τριάδος τῶν μεγάλων ζωγράφων τῆς Φλαμανδικῆς τέχνης ἐν Ἀμβέρσῃ καὶ κατέχει ἐντελῶς ἰδίαν καὶ αὐτοτελῆ θέσιν ἐν αὐτῇ. Πρωϊμώτερος τοῦ Ρούμπενς καὶ εἰλικρινέστερος τοῦ Βὰν Ντάϋκ, εἶναι ὅπως καὶ ἐκεῖνοι παραγωγικώτατος, ἔχει τὸ αἴσθημα τῆς μεγάλης τέχνης καὶ τὴν ἱκανότητα νὰ προσαρμόζῃ τὴν τέχνην του εἰς τὰς ἐξωτερικὰς ἀπαιτήσεις, ὅπως αὐτοί. Ὑπολείπεται ὅμως αὐτῶν ὡς προσκεκολλημένος ἰσχυρῶς εἰς ὡρισμένα θέματα καὶ μάλιστα μὲ τὴν περιωρισμένην ἐθνικὴν μόρφωσίν του, ἥτις καθιστᾷ αὐτὸν ἀποκλειστικῶς Φλαμανδὸν ζωγράφον. Εἰς τὰ πρῶτα του ἔργα, ὅπως τὴν «Κλῆσιν τοῦ Πέτρου» ὑπὸ τὴν τεχνοτροπίαν τοῦ Ρούμπενς, τὴν ὁποίαν τόσον καλῶς γνωρίζει, διαφαίνεται ἤδη ἡ ἰδιορρυθμία του εἰς τινας κινήσεις καὶ φυσιογνωμίας, ὅπως καὶ εἰς τὴν «Σταύρωσιν» (1617) ἐν τῷ Ἁγίῳ Παύλῳ, ὅπου ὁ Χριστὸς ἔχει τὴν παθητικὴν ἔκφρασιν τοῦ Ρούμπενς, ἐνῷ ἡ Μαγδαληνή, χωρὶς περιστροφάς, σπογγίζει μὲ τὴν ἄκραν τοῦ μεταξωτοῦ της φορέματος τὸ ἀπὸ τὰ δάκρυα ἐξωγκωμένον πρόσωπόν της. Καὶ τοῦ Βὰν Ντάϋκ τὸ χρῶμα πολλάκις ἀναγνωρίζομεν εἰς τὰ πρῶτά του αὐτὰ ἔργα, ὡς εἰς τὴν «Σύριγγα» τῶν Βρυξελλῶν. Εἶναι δὲ ἐντελῶς ἰδιάζον χαρακτηριστικὸν αὐτοῦ νὰ τονίζῃ τὸ κοινὸν καὶ καθημερινόν, τὸ ἀφελές, τὸ εὐάρεστον μὲ τὰς ἀδεξίους στάσεις καὶ τὰς ἀπροσποιήτους κινήσεις. Τοῦτο βλέπομεν εἰς τὴν «Ἁγίαν Οἰκογένειαν» τοῦ Κάσσελ καὶ ἀλλαχοῦ. Τὰ στοιχεῖα αὐτὰ τὰ ἀφομοιώνει ἐντελῶς βαθμηδόν, ὅπως εἰς τὴν «Προσκύνησιν τῶν Ποιμένων» (1618) τῆς Στοκχόλμης. Καὶ εἰς ἄλλας θρησκευτικὰς παραστάσεις εἰσάγει στοιχεῖα τῆς λαϊκῆς ζωῆς, ὡς εἰς τὸ «Θαῦμα τοῦ Μωϋσέως» μὲ τὴν ἀνάβλυσιν τοῦ ὕδατος τῆς Καρλσρούης. Ἀλλὰ τὸ κύριον πεδίον τῆς τέχνης του εἶναι τὰ περίφημα «Συμπόσια». Λαμβάνει κατ' ἀρχὰς τὸν γνωστὸν μῦθον, καθ' ὃν ὁ

χωρικὸς εἰς τὸν κρυώνοντα Σάτυρον λέγει ὅτι πρέπει νὰ ἐμφυσήσῃ εἰς τὰς παγωμένας χεῖράς του διὰ νὰ θερμανθοῦν, ἀλλ' ἐπίσης καὶ εἰς τὸ κοχλιάριον διὰ νὰ κρυώσῃ ἡ θερμὴ σοῦπα. Εἰς τὴν ἁπλῆν ὅμως αὐτὴν σκηνὴν δημιουργεῖ θαυμαστοὺς τύπους μὲ ἐξαιρετικὴν παρατήρησιν, ὅπως εἰς τὸ ἄριστον ἀντίτυπον τοῦ πίνακος εἰς τὸ Κάσσελ μὲ τοὺς γυμνοὺς διασταυρουμένους πόδας τοῦ χωρικοῦ, τὰς ἀορίστους κινήσεις τῶν χειρῶν του καὶ τὴν ἀφελῆ ἀπορίαν ἡ ὁποία διαγράφεται εἰς τὸ ἠλίθιον ἐξωτερικόν του, τεμάχια ζωντανῆς πραγματικότητος καὶ φυσικότητος. Τὸν αὐτὸν ρεαλισμὸν βλέπομεν καὶ εἰς τὴν «Προσωπογραφίαν μιᾶς οἰκογενείας» ἐν Μαδρίτῃ. Ὡς προσωπογράφος ἀποδίδει τὴν ἁπτὴν πραγματικότητα εἰς ὅλην της τὴν ζωντανὴν ἐμφάνισιν.

Εἰς τὰς μυθολογικὰς παραστάσεις διδει τὸν τόνον τῶν καθημερινῶν ἐκ τῆς ζωῆς γνωστῶν του τύπων, τοὺς ὁποίους εἰκονίζει μὲ εὐτράπελον ὕφος καὶ ἀφέλειαν, ὅπως εἰς τὴν «Ἀνατροφὴν τοῦ Διός» ἐν Κάσσελ, τὸν φαιδρὸν μικρὸν «Σάτυρον» τοῦ Ἀμστελλοδάμου ἢ τὴν «Ἀλληγορίαν τῆς Γονιμότητος» ἐν Βρυξέλλαις καὶ Λονδίνῳ. Ἀλλὰ πολλάκις εἶναι προφανὴς ἡ δύσκολος προσαρμογὴ τῶν τύπων του εἰς τοὺς διαφόρους θεοὺς μὲ τὰς χονδρὰς κινήσεις των καὶ τὴν ἀνοικτὴν εὐθυμίαν των. Ὁ «Ἑρμῆς» τῆς Λυῶνος παρὰ τὸν πέτασόν του εἶναι του. Τὸ σχέδιόν του εἶναι πολυπλοκώτερον καὶ πλουσιώτερον εἰς λεπτομερείας, τὸ χρῶμα λάμπει εἰς τὸς ἀνησύχους πτυχὰς τῶν εὐρώστων σωμάτων λεπτότερον καὶ ἀραιότερον. Τὸ περίγραμμα γίνεται ἀσαφές, ἡ πλαστικότης ἀναλύεται εἰς πολλὰς κηλῖδας χρώματος. Τοῦτο βλέπομεν εἰς σειρὰν «Συμποσίων», τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὸ ὕψιστον σημεῖον τῆς δημιουργίας του. Τὸ ἀντικείμενον τοῦ πίνακος δὲν εἶναι πλέον μυθολογικόν, ἀλλὰ κοινωνικῆς ἐμπνεύσεως. Περίφημον εἶναι τὸ «Συμπόσιον τῆς Βασιλόπιττας» (Bohnenkönig ἢ Roi des fèves). Εἰς τὸ μέσον κάθηται ὁ εὔθυμος βασιλεὺς (ὁ εὑρὼν τὸν φασίολον κατὰ τὰ Θεοφάνια) μὲ τὸ χάρτινον στέμμα καὶ τὸ ποτήριον εἰς τὰ χείλη καὶ ἑκατέρωθεν αὐτοῦ πλῆθος φαιδρῶν νεανίδων καὶ ἐφήβων, ὀπίσω ὁ ἀπαραίτητος ὁ παίζων τὸν ἄσκαυλον, ὁ τρελλὸς καὶ μία ὑπηρέτρια, ἐνῷ ὑπὸ τὴν τράπεζαν ὀσφραίνεται εἷς κύων. Ἡ διασκέδασις ἔφθασε τὸ ὕψιστον ὅριον τῆς ζωηρότητος: γελοῦν, φωνάζουν, χειρονομοῦν, καὶ εἷς κενώνει τὸ ἐκ τοῦ οἴνου περιττὸν βάρος τῆς κοιλίας του. Εἰς τὸν ἑορταστικὸν αὐτὸν τόνον συντελοῦν τὰ λάμποντα θερμὰ χρώματα καὶ τὸ διάχυτον παντοῦ φῶς μὲ τὰς ἁπαλὰς ἀποχρώσεις του. Εἰς πολλὰ μουσεῖα ὑπάρχουν ἀντίτυπα τοῦ ἔργου τούτου καὶ ἐν τῇ Πινακοθήκῃ Ἀθηνῶν, δεῖγμα τῆς εὐθύμου λαϊκῆς ζωῆς τῆς Ἀμβέρσης καὶ ἐν γένει τῆς Φλάνδρας.

Ἰ. Γιόρντανς: *Ὁ Πὰν αἰγοβοσκός.*
[Μουσεῖον Poins-Ἀμστελόδαμον.]

χωρικὸς ὑπηρέτης, ὁ «Προμηθεὺς» τῆς Κολωνίας μᾶλλον κωμικὴ ἡ τραγικὴ μορφὴ καὶ ὁ «Πήγασος» τῆς Ἀμβέρσης φαίνεται μᾶλλον παρῳδία.

Εἰς τὰς θρησκευτικὰς του σκηνὰς ἐκεῖ πάλιν εὑρίσκεται εἰς τὸ στοιχεῖόν του, ὅπου πρόκειται νὰ ἐξεικονίσῃ τὸ φαιδρὸν μέρος τῶν ἱερῶν ἱστοριῶν. Εἰς τὴν «Προσκύνησιν τῶν Μάγων» τῆς συλλογῆς Σὶξ ἐν Ἀμστελλοδάμῳ βλέπομεν τοὺς ἁδροὺς χωρικοὺς τοὺς ἀγαπητούς του, ὅπως καὶ εἰς τὴν τελευταίαν ὁμοίαν σύνθεσίν του τῆς Λυῶνος, Ἀμβέρσης κτλ. (1653). Ἀλλαχοῦ ἀκολουθεῖ γνωστὰ παραδείγματα τοῦ Ρούμπενς καὶ Βὰν Ντὸϋκ. Εἰς τὴν «Ἴασιν ἑνὸς ἐπιληπτικοῦ» λείπει ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἐκείνη ἡ ἐξαίρουσα μέσα εἰς τὸν θόρυβον τῶν χρωμάτων τὸ κέντρον τῆς πράξεως, ἂν καὶ τὸ ἔργον εἶναι ἐκ τῶν ἐπιβλητικωτέρων τοῦ καλλιτέχνου. Καὶ εἰς τὴν «Ἀποθέωσιν τοῦ Φρίντριχ Χάϊνριχ» δὲν κατορθώνει νὰ τονίσῃ τὸ κύριον πρόσωπον μὲ κατάλληλον διάταξιν, ἂν καὶ τὸ σύνολον παρέχει ἑορτάσιμον ἐντύπωσιν καὶ ζωηρὸν κίνησιν. Ἀξίαν λόγου διακοσμητικὴν τέχνην δεικνύει ὁ Γιόρντανς εἰς τὰ σχέδια ταπήτων μὲ πλούσια κοσμήματα περὶ τὰς ἀγροτικὰς ἑορτὰς καὶ τὰ εἰδύλλια, ὅπως καὶ εἰς τὴν εἰκονογράφησιν παροιμιῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἀνάγονται καὶ τὰ «Συμπόσια». Εἰς ταῦτα τώρα ἐγκαταλείπει τὸν Σάτυρον καὶ μεταχειρίζεται μεγαλυτέραν ἐλευθερίαν εἰς τὰ χρώματα καὶ μαλακωτέραν ἀντίθεσιν φωτὸς καὶ σκιᾶς. Εἰς τὰ πρῶτα του ἔργα ἔχει πυκνὴν τὴν σύνθεσιν καὶ συγκεντρωτικὴν καὶ αἱ μορφαὶ στρέφονται πρὸς μίαν πλευράν, ὅπου εὑρίσκεται τὸ ἀντικείμενον τῆς προσοχῆς. Ἀργότερον, ἀπὸ τοῦ 1620, ὁ φωτισμὸς γίνεται ὁμαλώτερος, τὸ χρῶμα μαλακώτερον καὶ ἡ σύνθεσις πλουσιωτέρα. Ἀπὸ τοῦ 1630 ἀρχίζει ἡ ἀκμὴ τῆς τέχνης Τὸν αὐτὸν τόνον ἔχει καὶ τὸ ἄλλο θέμα πολλῶν πινάκων του τὸ εἰκονογραφοῦν τὴν παροιμίαν: «Ὅπως τραγουδοῦσαν οἱ γέροι, τσιρίζουν τὰ παιδιά», ὅπου λαμβάνει ἀφορμὴν νὰ παραστήσῃ μίαν ἐκκωφαντικὴν ἀπὸ φωνὰς σκηνήν. Αἱ παλαιότεραι του ἐκδόσεις εἶναι ἡσυχώτεραι, ἐνῷ αἱ τελευταῖαι φθάνουν εἰς παροξυσμὸν κραυγῶν καὶ παντοίας μουσικῆς μὲ πλῆθος μεγάλων μορφῶν παίδων, ζῴων, σκευῶν, τὰ ὁποῖα ἐνισχύουν τὴν γενικὴν ἑορταστικὴν ἐντύπωσιν. Τὸ θέλγητρον τῶν σκηνῶν τούτων δὲν συνίσταται τόσον εἰς τὸ θέμα ὅσον εἰς τὴν παθητικὴν ἔκφρασιν καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν, ὅστις ἐπικρατεῖ παντοῦ, καὶ εἰς τὸν ὁποῖον συντελοῦν ὁ πλούσιος στολισμός, τὸ φῶς καὶ τὸ χρῶμα. Τὴν δραματικὴν αὐτὴν κίνησιν καὶ τὸν θόρυβον μεταχειρίζεται καὶ εἰς θρησκευτικὰς σκηνάς, ὡς εἰς τὴν «Ἐκδίωξιν τῶν ἐμπόρων ἐκ τοῦ ναοῦ», ὅπου μὲ δύναμιν εἰκονίζει τὸν πανικὸν τῶν ἐμπόρων εἰς ὅλας τὰς ἀγωνιώδεις, παθητικὰς καὶ κωμικὰς στιγμάς.

Μεταξὺ τῶν μαθητῶν του ἦτο καὶ ὁ υἱός του *Ἰάκωβος Γιόρντανς*, τοῦ ὁποίου γνωρίζομεν μόνον τὸν πίνακα «Μή μου ἅπτου» τῆς Ἀμιένης. Παρὰ τοὺς πολλοὺς μαθητάς του ὅμως ὁ Γιόρντανς δὲν ἐσχημάτισε σχολήν, καὶ τοῦτο διότι μετὰ τὸ 1650 ἤρχισε νὰ ἐπικρατῇ ἡ ἐκ τοῦ Βὰν Ντάϋκ προερχομένη καὶ ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ κλασσικισμοῦ εὐνοουμένη τάσις πρὸς τὸ γλυκὺ καὶ νηφάλιον πάθος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Buschmann*, Jacop Jordaens (Amsterdam καὶ Bruxelles, 1905). — *Fierens-Gevaert*, Jacop Jordaens (Paris, 1905).—*Max Rooses*, Jordaens' Leben und Werke (1906 εἰς γαλλικήν, ἀγγλικήν, φλαμανδικὴν καὶ γερμανικήν). Δ. Ε.

Γιόρουμπα (Yoruba, Joruba) *[Γεωγρ.]*. Χώρα καὶ λαὸς ἐν Νιγκρίᾳ τῆς Ἀφρικῆς· βλ. λ. Ὑόρουμπα.

Γιορουτζὲκ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας Μαλγάρων τοῦ ἐν Ἀνατολικῇ Θρᾴκῃ νομοῦ Ραιδεστοῦ. Ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς (1920) ἐκαλεῖτο *Νωρικὸν* καὶ ἠρίθμει 271 κατοίκους.

Γιὸρτ (Hjort), ***Πέτρος.*** Δανὸς κριτικὸς (1793–1871). Ἠσχολήθη μὲ τὴν φιλοσοφίαν, αἰσθητικὴν καὶ θεολογίαν καὶ ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος κατὰ τὸν μεταξὺ ρωμαντικῶν καὶ κλασσικῶν ἀγῶνα ὑπὲρ τῶν πρώτων διὰ δύο ἔργων του. Ἐπισκεφθεὶς κατόπιν τὴν Γερμανίαν, Ἰταλίαν καὶ Γαλλίαν, διωρίσθη ἅμα τῇ ἐπανόδῳ του καθηγητὴς τῆς γερμανικῆς γλώσσης καὶ λογοτεχνίας εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Σόρε (1822—1849). Πλὴν πολλῶν φιλοσοφικῶν καὶ γλωσσικῶν του ἔργων ἐδημοσίευσε «Συμβολὰς εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς συγχρόνου σκέψεως ἐν Δανιμαρκίᾳ» (1852—1867, τόμ 5), συλλογὴν πραγματειῶν καὶ ἄρθρων ἐπὶ τῆς πολιτικῆς, ἱστορίας τῆς τέχνης καὶ λογοτεχνίας, καὶ τῆς θρησκευτικῆς ἠθικῆς ἐν Δανίᾳ. Μετὰ τὸν θάνατόν του ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐξέδωκε (1872) εἰς τόμον τὰς «Ἐπισκοπήσεις τῆς νέας δανικῆς λογοτεχνίας», δημοσιευθείσας τὸ πρῶτον εἰς τὸ περιοδικὸν «Svea». —θ.

γιορτάζω καὶ *γιορτιάζω*· δημοτ. τύπος τοῦ *ἑορτάζω.*

γιορτερός, *—ή, —ό*· ὁ τῆς ἑορτῆς, ἄλλως *γιορτινός.*

γιορτὴ (ἡ)· δημοτ. τύπος τοῦ *ἑορτή.*

γιορτινός, *—ή, —ό* καὶ *γιορτιάτικος*· ὁ τῆς ἑορτῆς, ἑορτινός, ἄλλως *σχολινός*: «τὰ γιορτινά μου ροῦχα»· ἀντίθ. *καθημερνιανά.*

γιὸς (ὁ)· δημοτ. τύπος τοῦ *υἱός.*

Γιόσικα. Ἰσραηλίτης ἱστοριογράφος (βλ. Γιώσικα).

Γιοσιμόκι. Ἰάπων αὐτοκράτωρ (1386–1428) ἀνήκων εἰς τὴν δυναστείαν τῶν *Ἀσικάγκα*. Ἀπὸ τοὺς ἱστοριογράφους περιγράφεται ὡς ἄνθρωπος ἐλευθέρων ἠθῶν, διαγαγὼν τὸν βίον ἐν μαλθακότητι καὶ ἡδυπαθείᾳ καὶ ἐλαχίστας προσπαθείας καταβαλὼν διὰ τὴν αὔξησιν τῆς εὐημερίας τῆς χώρας του. Ἐξόχως ἐκφραστικὴ προσωπογραφία τοῦ ἡγεμόνος τούτου, ὀφειλομένη εἰς τὸν ζωγράφον *Γιουκιχιντέ*, σῴζεται μέχρι σήμερον ἐν Yamashiro (Jingoji). Ι. Μ. Π.

Γιοσινομποῦ, ***Ὀνακατόμι νὸ—.*** Ἰάπων ποιητὴς τοῦ τέλους τοῦ Ι' αἰῶνος μ.Χ. Διεκρίθη εἰς συντόμους ἐπιγραμματικὰς συνθέσεις, πλήρεις περιγραφικῆς δεινότητος καὶ βαθείας αἰσθηματικότητος. Μνημονεύεται ὡς εἷς τῶν συμπιλητῶν τῆς ποιητικῆς συλλογῆς «Γκοσενσοῦ» (πρβλ. *M. Revon*: Anthologie de la littérature Japonaise, Paris 1918, σελ. 120). Ι. Μ. Π.

Γιοσιτακέ, ***Φουζιβάρα νὸ—.*** Ἰάπων ποιητὴς τοῦ Ι' αἰῶνος μ.Χ., ἀποθανὼν τῷ 974. Ἡ ποίησίς του διακρίνεται διὰ τὴν θέλγουσαν ἁπλότητα, τὴν βαθεῖαν αἰσθηματικότητα καὶ τὴν εὐγενῆ λεπτότητά της. Διέπρεψεν ἰδίως εἰς συντόμους ἐπιγραμματικὰς συνθέσεις (πρβλ. *M. Revon*: Anthologie de la littérature Japonaise, Paris, 1918, σελ. 120). Ι. Μ. Π.

Γιοσιτάντα, ***Σονὲ νὸ—.*** Ἰάπων ποιητὴς τοῦ Ι' αἰῶνος μ.Χ. Διεκρίθη εἰς συντόμους συνθέσεις, ἐν αἷς μετὰ θελγούσης χάριτος φιλοσοφεῖ ἐπὶ τῆς ζωῆς καὶ δι' ὕφους πλήρους ἐξαιρέτων μεταφορῶν ἐκφράζει τὴν βαθεῖαν αἰσθηματικότητά του. Ἔργα του περιλαμβάνονται εἰς τὴν παλαιὰν ἰαπωνικὴν ἀνθολογίαν «Σὶν-Κοκινσοῦ». (Πρβλ. *M. Revon*: Anthologie de la littérature Iaponaise, Paris, 1918, σελ. 119.) Ι. Μ. Π.

Γιοσιφόν, ***Σέφερ.*** —Τίτλος ἑβραϊκοῦ συγγράμματος ἱστορικομυθολογικοῦ περιεχομένου, ἀναφερομένου εἰς τὰ διατρέξαντα ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ μέχρι τῆς πτώσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ συμβάντα. Τὸ ἀρχικὸν περιεχόμενον τοῦ βιβλίου πιθανῶς ἀπετέλει εἶδός τι ἀπανθίσματος εἰς ἑβραϊκὴν γλῶσσαν ἐκ τῶν ἱστορικῶν βιβλίων τοῦ *Ἰωσήπου*, ἡ φαντασία ὅμως καὶ ἡ αὐθαιρεσία τῶν ἑκάστοτε ἀντιγραφέων κατέστησεν αὐτὸ ἀγνώριστον διὰ τῶν ἀπείρων προσθέσεων καὶ τῶν ἐξωγκωμένων μυθευμάτων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Jost*, Israelitischen Annalen (1839) σελ. 149. —*L. Zunz*, Gottesdienstliche Vorträge (1892² Frankf.), σελ. 154. — *Weiss*, Dor dor we-dorescbaw, τόμ. IV, σελ. 224 σημ. 1. —*Lewinsohn*, Beit Jehuda, τόμ. I, κεφ. 86, «Keneset Hagedola», ἀρ. 2. 109, «Kerem Chemed», ἀρ. 1. 52, «Revue des Etudes Juives», 2-, σελ. 147, «Jewish Quart. Review 9. p. 355 κλπ. Γ. ΕΛΙ[illegible]

Γιοσιχῖτο. Ἰάπων αὐτοκράτωρ, γεννηθεὶς τῷ 1879 καὶ διαδεχθεὶς εἰς τὸν θρόνον τὸν πατέρα του Μουτσουχῖτο τῷ 1912 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1926. Φιλάσθενος ἐξ ἰδιοσυγκρασίας, δὲν ἐπέδρασε σπουδαίως ἐπὶ τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως τοῦ κράτους του, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ὅμως ἔλαβον χώραν τινὰ τῶν σημαντικωτέρων γεγονότων τῆς ἰαπωνικῆς

Digitized by Google

ἱστορίας, ἐν οἷς ἰδιαιτέρως ἀξιομνημόνευτος εἶναι ἡ ἀνάμιξις τῆς Ἰαπωνίας εἰς τὸν Παγκόσμιον πόλεμον (23 Αὐγούστου 1914), κατόπιν τελεσιγράφου τῆς Ἰαπωνίας πρὸς τὴν Γερμανίαν, ἐπιδοθέντος ἁρμοδίως τῇ 6ῃ Αὐγούστου 1914 καὶ μὴ τυχόντος ἀπαντήσεως. Ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου 1921 ὁ Γιοσιχῖτο παρέδωκε τὴν ἄσκησιν τῆς ἐξουσίας εἰς τὸν ἀντιβασιλέα υἱόν του *Χιροχῖτο*, λόγῳ ἐπιδεινώσεως τῆς καταστάσεως τῆς ὑγείας του. Ι. Μ. Π.

Γιὸστ (Jost), ***Ἰσαὰκ-Μορδοχαῖος***. Ἰσραηλίτης ἱστοριογράφος, γεννηθεὶς ἐν Μπέρεμπουργ τῆς Γερμανίας τῷ 1793, καὶ ἀποθανὼν ἐν Φραγκφούρτῃ τῷ 1860. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Βερολίνου. Ἀπορρίψας πρότασιν τοῦ ρεφορμιστοῦ ἡγέτου Γιάκομπσον ὅπως χρισθῇ ραββῖνος μεταρρυθμιστής, τῷ 1835 διωρίσθη καθηγητὴς ἐν τῇ σχολῇ «Φιλανθρωπία» τῆς Φραγκφούρτης, παραμείνας μέχρι θανάτου εἰς τὴν θέσιν του ταύτην. Ἐκτὸς τῶν παιδαγωγικῶν συγγραμμάτων του ὁ Γιὸστ ἔγραψε καὶ ἄλλα ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἰουδαϊκὴν ἱστορίαν: «Geschichte der Israeliten seit der Zeit der Makkabaer bis auf unsere Tage» (1820—1828, τ. 7), «Geschichte des israelitischen Volkes für wissenschaftlich gebildete Leser» (Berlin 1832, τ. 2), «Geschichte des Judentums und seiner Sekten» (Leipzig 1852—1859, τ. 3). Ὁ Γιὸστ ἐξέδωκεν ἐπίσης τὴν ἑβδομαδιαίαν ἐπιθεώρησιν «Israelitischen Annalen» (1841—1842), ἐν ᾗ περιέχονται πολλαὶ ἑβραιολογικαί του μελέται, καθὼς καὶ τὸ ἑβροϊκὸν περιοδικὸν «*Σιών*», ὑπῆρξε δὲ σφοδρὸς ἀντίπαλος τῶν ὀπαδῶν τῆς ἰουδαιογερμανικῆς *(γίντις)*.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Jost*: Autobiographie. *Zirndorf*: Isaac Marcus Jost und seine Freinde (Cincinati 1886). Γ. ΕΛΙΓΙΑ

γιόστρα (ἡ). Ἱππικὸν ἀγώνισμα (ἄλλως *γκιόστρα* ἢ *ντζούστρα* ἢ *τζουστρία* ἢ *κονταροκτύπημα*, ἰταλ. giostra καὶ γαλλ. joute), ἐκτελούμενον ὑπὸ δύο ἱππέων. Οἱ ἀντίπαλοι φέροντες βαρεῖαν πανοπλίαν καὶ δόρυ ἄνευ αἰχμῆς συνεκρούοντο, προσπαθοῦντος ἑκάστου νὰ ρίψῃ τὸν ἀντίπαλον ἀπὸ τοῦ ἵππου, χωρὶς ὅμως νὰ φονεύσῃ ἢ τραυματίσῃ αὐτὸν σοβαρῶς, ὅπως συνέβαινεν εἰς ἕτερον ἀγώνισμα, ἱππικὸν ὡσαύτως, τὸ tournoi (ἰταλ. torneamento καὶ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν *τορνεμὲν* ἢ *τερνεμέντα)*, τὸ ὁποῖον ἐξετελεῖτο ὑπὸ ὁμάδων ἱππέων. Ἀμφότερα τὰ ἀγωνίσματα ταῦτα ἐτελοῦντο κατὰ τὸν μεσαίωνα ἐν τῇ Δύσει, ἐκεῖθεν δὲ διεδόθησαν καὶ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς, οἵτινες ἠσκοῦντο εἰς αὐτὰ μετὰ τοιούτου πάθους, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς οὐ μόνον ἐγυμνάζοντο εἰς αὐτὰ ἀλλὰ καὶ προσωπικῶς συμμετεῖχον εἰς τοὺς δημοσίους ἀγῶνας. Ὁ Ἰωάννης Καντακουζηνὸς ὁμιλῶν περὶ τῶν ἐκ Σαβοΐας εὐγενῶν, τῶν συνοδευσάντων εἰς Κωνσταντινούπολιν τὴν συμπατριώτιδα αὐτῶν Ἄνναν, ἵνα νυμφευθῇ τὸν βασιλέα Ἀνδρόνικον Γ΄ Παλαιολόγον (1328—1341), ἀναφέρει τὸ ὑπ' ἐκείνων τελούμενον ἀγώνισμα τῆς γιόστρας, τὸ ὁποῖον ὀνομάζει «τζουστρίαν», καθὼς καὶ τὸ tournoi, τὸ ὁποῖον ὀνομάζει «τερνεμέντα» καὶ προσθέτει ὅτι «αὐτοὶ πρῶτοι ἐδίδαξαν Ῥωμαίους οὔπω πρότερον περὶ τῶν τοιούτων εἰδότας οὐδὲν» καὶ ὅτι «ὑπὸ φιλοτιμίας περὶ τὰ τοιαῦτα ἐξησκήθησαν οὐκ ὀλίγον Ῥωμαῖοι, μάλιστα δὲ πάντων ὁ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος, ὃς καὶ τοὺς διδάξαντας ὑπερίσχυεν, ὡς μὴ τοὺς ἐκ Σαβοΐας μόνον τὴν ἧτταν ὁμολογεῖν ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκ Φρέντζας καὶ Ἀλαμανίας καὶ Μπουργουνίας, ἐν οἷς μάλιστα σπουδάζεται τὰ τοιαῦτα». Ὁ δὲ Νικηφόρος Γρηγορᾶς μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ὅταν ὁ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος Γ΄ ἀπέκτησεν υἱὸν (τῷ 1332), ἐπανηγύρισε τὴν γέννησιν αὐτοῦ διὰ δημοτελῶν ἀγώνων, κατὰ τοὺς ὁποίους ἐξετελέσθη καὶ «ντζούστρα» καὶ «τορνεμέν», ἅτινα καὶ ἐν λεπτομερείᾳ περιγράφει. Ἐπίσης ὡραίας καὶ παραστατικωτάτας περιγραφὰς τοῦ ἀγωνίσματος τούτου δίδει ἡμῖν ὁ *Βικέντιος Κορνάρος* ἐν τῷ «Ἐρωτοκρίτῳ» του.

Ἤδη τὸ ἀγώνισμα τοῦτο ἔχει ἀπὸ μακροῦ ἐγκαταλειφθῇ, τὸ ὄνομα δὲ μόνον αὐτοῦ διατηρεῖται παρὰ τοῖς ὀρεινοῖς τῆς Ἰταλίας, οἵτινες καλοῦσι σήμερον «giostra» ἀγώνισμά τι ὁμαδικόν, πεζῇ ἐκτελούμενον, κατὰ τὸν ὁποῖον νεανίαι ἐνδεδυμένοι στολὰς ἀρχαίων πολεμιστῶν ᾄδουσιν εἰδικά τινα ᾄσματα καὶ εἶτα διαιρούμενοι εἰς δύο ὁμάδας συγκρούονται διὰ ξυλίνων σπαθῶν. Ν. ΚΑΛΟΜΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Γιοτούνι (Jotuni), ***Μαρία***. Φινλανδὶς λογοτέχνις γεννηθεῖσα τῷ 1880. Ἔγραψε ποιήματα: («Ὁ ἔρως», «Ἀπὸ τὴν καθημερινὴν ζωὴν») καὶ θεατρικὰ ἔργα («Ἡ πλευρὰ τοῦ ἀνδρός», «Ὁ χρυσοῦς μόσχος» κ.τ.λ.). Εἶναι ἡ σημαντικωτέρα ἐκπρόσωπος τοῦ ψυχολογικοῦ πραγματισμοῦ ἐν Φινλανδίᾳ. — Β.

Γιότουνχάϊμ ἢ ***Γιότουνφιέλντε*** (Jotunheim ἢ Jotunfjelde) *[Γεωγρ.]*. Ὀροσειρὰ τῆς Νορβηγίας, πρὸς τὸ δυτικὸν τμῆμα αὐτῆς παρὰ τὸν μυχὸν τοῦ φιὸρδ Σόγκνε. Ἐξαπλοῦται ἐπὶ ἐπιφανείας 2400 τετρ. χλμ. Ἐν αὐτῇ εὑρίσκεται τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς Σκανδιναυικῆς χερσονήσου *Γκλιττερχνυτ* (2481μ.), τὸ *Γκαλντόπιγκ* (2470μ.) κ.τ.λ. Τὸ βόρειον μέρος τῆς ὀροσειρᾶς περιλαμβάνει ὄρη χαμηλότερα μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπάρχουν μικραὶ λίμναι. Ἡ λέξις σκανδιναυιστὶ σημαίνει «οἶκος Γιγάντων», ἐπωνομάσθη δὲ ἡ περιοχὴ οὕτω, διότι ἐχρησίμευσε, κατὰ τὴν νορβηγικὴν μυθολογίαν, ὡς κατοικία Γιγάντων. — Μ.

Γιόττο· βλ. Τζιόττο.

Γιοῦ. Κινέζος αὐτοκράτωρ, ἱδρυτὴς τῆς πρώτης σινικῆς αὐτοκρατορικῆς δυναστείας τῶν Χιὰ (2205—1766 π. Χ.). Διεδέχθη τὸν Χοὶ ἐν καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν πρόληψιν τῶν καταστρεπτικῶν πλημμυρῶν τῶν μεγάλων ποταμῶν τῆς Κίνας, αἵτινες προηγουμένως εἶχον τελείως ἐρημώσει τὴν χώραν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον διέτρεξε, κατὰ τὸν Mencius, ἐπὶ 8 ἢ 9 ἔτη τὰς ἐννέα ἐπαρχίας, αἵτινες συνεκρότουν τὴν ἀχανῆ αὐτοκρατορίαν καὶ διηύθυνε τὴν κατασκευὴν μεγάλων ὑδροφρακτῶν καὶ κρηπιδωμάτων ἐπὶ τοῦ Κιτρίνου ποταμοῦ (πρβλ. *H. Cordier,* La Chine, σελ. 75). Ι. Μ. Π.

Γιουβὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας Μαλγαρων τοῦ ἐν Ἀνατολικῇ Θρᾴκῃ νομοῦ Ραιδεστοῦ. Ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς (1920) ἐκαλεῖτο *Γιοῦρα* καὶ ἠρίθμει 73 κατοίκους.

Γιουβαλακὶ-τσαΐ *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Καραμανίας (ἀρχ. Καρίας) ἐκβάλλων εἰς τὴν λίμνην *Κεφγκεζῆ*, ἣν ἐπικοινωνεῖ πρὸς τὴν θάλασσαν ὁ φερώνυμος ποταμὸς (ἀρχ. *Κάλβις*), ὅστις μετὰ τοῦ Γιουβαλακὶ καθίστων κατὰ τὸ θέρος τὸ κλῖμα τῆς ἀρχαίας Καύνου νοσηρότατον (βλ. καὶ λ. Αἰγαῖον τ. Β΄ σ. 392 β). Σ. Ε. Λ.

Γιουβαλῆ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας Ἀνακτορίου τοῦ ἐν Ἀνατολικῇ Θρᾴκῃ νομοῦ Σαράντα Ἐκκλησιῶν. Ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς (1920) ἐκαλεῖτο *Καλημέριον* καὶ ἠρίθμει 542 κατοίκους.

Γιουβὰν-κιοΐ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας Ἀρκαδιουπόλεως τοῦ ἐν Ἀνατολικῇ Θρᾴκῃ νομοῦ Σαράντα Ἐκκλησιῶν. Ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς (1920) ἐκαλεῖτο *Γιάννινα* καὶ ἠρίθμει 801 κατοίκους.

Γιουβάρα (Juvara), ***Φίλιππος***. Ἰταλὸς ἀρχιτέκτων (1685—1735). Ὠκοδόμησεν ἐν Τουρίνῳ πολλὰ ἀνάκτορα καὶ τὸν ναὸν «*Σουπέργκα*» ἐπὶ ὑψώματος ἔν τινι προαστείῳ τῆς πόλεως. — Β.

γιουβαρλάκια (τά)· εἶδος φαγητοῦ παρασκευαζομένου ἐκ πολτοῦ κρέατος (κιμᾶ) μετ' ὀρύζης. Ἐκ τοῦ μίγματος, εἰς τὸ ὁποῖον προστίθενται καὶ ἄλλα ἀρτύματα (κρεμμύδι, μαϊδανός, αὐγά, ἁλάτι, πιπέρι) πλάσσονται βῶλοι σφαιρικοί, μετρίου μεγέθους, οἱ ὁποῖοι βράζονται ἐντὸς βουτύρου μετ' ὀλίγου ὕδατος, ἔπειτα δὲ ἐπικαλύπτονται μὲ αὐγολέμονο. — Ε.

Γιουβατζιλῆ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Φωλιά.

Γιουβεντὴκ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Μεσημβρία.

Γιουβέσνα *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Ἄσσηρος.

Γιουγκοσλαυία *[Γεωγρ.]*. Βασίλειον τῆς ΝΑ Εὐρώπης· βλ. λ. Νοτιοσλαυία.

Γιουέν. Μογγολικὴ δυναστεία ἄρξασα ἐν Κίνᾳ ἀπὸ τοῦ 1280 μέχρι τοῦ 1368. Ἀρχηγὸς ταύτης ὑπῆρξεν ὁ *Κουμπλάϊ*, ὅστις διαδεχθεὶς εἰς τὸν θρόνον τὸν ἀδελφόν του *Μαγκοῦ* ὑπῆρξεν ὁ ἐνδοξότερος τῶν Μογγόλων χὰν καὶ ὁ πρῶτος, ὅστις ἔλαβε τὴν προσωνυμίαν Γιουὲν τῷ 1280. Ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Κουμπλάϊ συνετελέσθη, ὡς παρατηρεῖ ὁ Henri Cordier (La Chine, σελ. 96), «ἡ μεταμόρφωσις τῶν νομαδικῶν μογγολικῶν φυλῶν εἰς μονίμως οἰκοῦντα λαόν». Μετ' αὐτὸν ἦρξαν ἐννέα ἕτεροι αὐτοκράτορες, οἱ ἀκόλουθοι: *Τιμοὺρ* (Τσὲν Τσούγκ), θανὼν τῷ 1307· *Χάϊ Χὰν* (Βοῦ Τσούγκ), θανὼν τῷ 1311, *Ἀϊγιουλιπάτα* (Βοῦ γιὰν τοῦ, Γεν Τσούγκ), θανὼν τῷ 1320· *Γκουτιπάλα* (Γὶγκ Τσούγκ), θανὼν τῷ 1323· *Γεζὺν Τιμοὺρ* (Τάϊ Τὶγκ Τί), θανὼν τῷ 1328· *Χοσίλα* (Μὶγκ Τσούγκ), θανὼν τῷ 1329· *Τοῦ Τιμοὺρ* (Βὲν Τσούγκ), θανὼν τῷ 1332· *Ἰλιντσεπὰν* (Νὶγκ Τούγκ), θανὼν τῷ 1332· καὶ τέλος ὁ *Τὸ Χουὰν Τιμοὺρ* (Σουὲν Τὶ ἢ Χουεῒ Τσούγκ), ὁ τελευταῖος Μογγόλος αὐτοκράτωρ τῆς Κίνας, ὅστις ἐξεδιώχθη τῷ 1368 ὑπὸ τοῦ Κινέζου *Τσοῦ Γιουὲν-τσὰγκ* καὶ ἀπέθανε δύο ἔτη βραδύτερον. Μετ' αὐτοῦ ἔληξε καὶ ἡ δυναστεία τῶν Γιουέν. Ι. Μ. Π.

γιούζμπασης. Λέξις τουρκική, χρησιμοποιουμένη ἐν τῇ τουρκικῇ στρατιωτικῇ ὁρολογίᾳ καὶ σημαίνουσα ἑκατόνταρχος, λοχαγός.

Γιουζνάγια (Yujnaia) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς ἀνατ. ἀκτῆς τοῦ *Κιμμερίου Βοσπόρου* (πορθμοῦ Κὲρτς) εἰς 3 μίλ. ΒΒΔ (πλάτ. 45°11'½ Β, μῆκ. 36°37' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2205: Kertch strait) ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου *Παναγία*. Σ. Ε. Λ.

Γιουκατὰν (Yucatan) *[Γεωγρ.]*. Χερσόνησος τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς· βλ. λ. Ὑουκατάν.

Γιουκέρι *[Παραλ. Γεωγρ.]* Ὅρμος τῆς κατέναντι τῆς Τενέδου ἀκτῆς τῆς Τρῳάδος, νοτίως τοῦ ἀκρωτηρίου, ἐπίσης *Γιουκέρι* ὀνομαζομένου (πλάτ. 39°50'25" Β, μῆκ. 26°08'40" Ἀν, χάρτ. ἀγγλ. 1599) διανοιγόμενος, καὶ τοῦ ὅρμου Μπεσίκια, βορείως δὲ τοῦ ἀκρωτηρίου Ἐσκῆ-Σταμπούλ. Κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1917 τουρκογερμανικαὶ πυροβολαρχίαι ἐτοποθετήθησαν ἐπὶ τοῦ μαστοῦ τοῦ ἀκρωτηρίου Γιουκέρι καὶ ἔβαλλον κεκαλυμμέναι ραγδαίως κατὰ τῶν ἀποπειρωμένων διέλευσιν συμμαχικῶν ἐμπορικῶν πλοίων, δεδομένου ὅτι εἰς τὸ δυτικὸν ἥμισυ τοῦ μεταξὺ Τενέδου καὶ ἀκρωτηρίου διάπλου καὶ δὴ δυτικῶς τῆς νησῖδος Γάδαρος δὲν εἶχον ἐπίτηδες σπαρῆ νάρκαι ὑπὸ τῶν συμμάχων. Ἐκεῖθεν κατεστράφη καὶ ὁ φάρος τοῦ Γαδάρου, ὃν ἀνηγείραμεν ἅμα τῇ εἰρήνῃ. Σ. Ε. Λ.

Γιουκίτσι ***Φουκουζάβα***. Ἰάπων φιλόσοφος καὶ παιδαγωγός, γεννηθεὶς τῷ 1835 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1901. Ἀσπασθεὶς τὰς ἀρχὰς τῆς ἀμερικανικῆς παιδαγωγικῆς καὶ διαπνεόμενος ἀπὸ ἄκρως ὠφελιμιστικὰς καὶ πρακτικὰς ἀντιλήψεις, προσεπάθησε νὰ ἐπιτύχῃ διὰ τῆς διαδόσεως τῶν ἰδεῶν του ἀναμόρφωσιν τῆς ἰαπωνικῆς παιδείας μερικώτερον καὶ τῆς ἰαπωνικῆς κοινωνίας ἐν γένει. Οὐδέποτε ἐδέχθη δημοσίαν θέσιν, μολονότι πλειστάκις προσεφέρθησαν τοιαῦται πρὸς αὐτόν, ἵδρυσε δὲ μέγα ἐλεύθερον πανεπιστήμιον, τοῦ ὁποίου οἱ μαθηταὶ ὑπῆρξαν πολυάριθμοι. Ἐπὶ πλέον διηύθυνε μίαν τῶν μεγαλυτέρων ἐφημερίδων τοῦ Τόκιο, τὴν «Ζὶζὶ Σιμπό», καὶ συνέγραψε σειρὰν ἔργων, ἐξ ὧν ἡ «Κατάστασις τῶν χωρῶν τῆς Δύσεως» ἔσχε μεγίστην ἐπίδρασιν. Ὁ αὐτοκράτωρ ἠθέλησε ν' ἀμείψῃ τὸν ἀκάματον ὑπὲρ τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἔθνους του ζῆλόν του διὰ τῆς ἀπονομῆς εἰς αὐτὸν τίτλου εὐγενείας, ἀλλ' ὁ Γιουκίτσι Φουκουζάβα ἠρνήθη. Ι. Μ. Π.

Γιουκιχιντέ. Ἰάπων ζωγράφος τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος μ. Χ. Διετέλεσεν ἐπίσημος προσωπογράφος τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς τῆς Ἰαπωνίας κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δυναστείας τῶν Ἀσικάγκα. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τίθεται ἡ προσωπογραφία τοῦ αὐτοκράτορος Γιοσιμόκι Ἀσικάγκα (πρβλ. *O Kummel*: L'art de l' Extrême-Orient, μετάφρ. Ch. Marchand, σελ. 39 καὶ 74). Ι. Μ. Π.

Γιουκιχίρα. Ἰάπων ποιητὴς τοῦ Θ΄ αἰῶνος μ. Χ. ἀποθανὼν τῷ 893. Ἀνῆκεν εἰς τὴν ὑπαλληλίαν τοῦ δημοσίου, ὑπῆρξε δὲ δεύτερος ὑπογραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας καὶ κυβερνήτης τῆς Ἰάμπας. Ἡ ποίησίς του εἶναι πλήρης εὐφυῶν εἰκόνων καὶ μεταφορῶν, διακρίνεται δὲ διὰ τὴν λεπτήν της αἰσθηματικότητα καὶ τὴν εὐγενῆ ἁπλότητά της (πρβλ. *M. Revon*: Anthologie de la littérature japonaise, σελ. 108). Ι. Μ. Π.

γιοῦκος (ὁ)· σωρὸς μαλλίνων συνήθως κλινοσκεπασμάτων καὶ ἐγχωρίων ταπήτων, τοῦ ὁποίου τὸ ὕψος ἀποτελεῖ παρὰ τοῖς χωρικοῖς μας κριτήριον τοῦ πλούτου ἢ τῆς νοικοκυρωσύνης τῆς ἑτοίμου πρὸς γάμον κόρης, εἰς τινας δὲ περιφερείας τὴν μόνην προῖκα τὴν ὁποίαν ἡ ὑπανδρευομένη κόρη ὑποχρεοῦται νὰ φέρῃ εἰς τὸν σύζυγόν της. Κ. Φ.

Γιουκσὲκ-κοὺμ *[Γεωγρ.]*. Πολίχνη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐν τῇ Καρίᾳ, ἕδρα τῆς ὑποδιοικήσεως Κιοϊτζιγέζ, ὑπαγομένης εἰς τὴν διοίκησιν Μεντεσὲ τῆς τέως γενικῆς διοικήσεως Σμύρνης. Κεῖται ἐπὶ τῆς βορειοανατολικῆς ὄχθης τῆς λίμνης Κιοϊτζιγὲζ-λιμὰν-γκιὸλ ἢ Δαλιάν. Ἱδρύθη πρὸ πεντηκονταετίας ὑπὸ Τούρκου γαιοκτήμονος, ἔχει δὲ 1200 κατοίκους, ὅλους Μουσουλμάνους, εἰς τοὺς ὁποίους προστίθεται καὶ κυμαινόμενος πληθυσμὸς ἐργατῶν καὶ μικρεμπόρων. Παρὰ τὸ Γιουκσὲκ-κοὺμ ὑπάρχει ἓν μεταλλεῖον χρωμίου καὶ ἄλλο μαγγανησίου. Ν. Μ.

Γιούκτας *[Γεωγρ.]*· βλ. Γιούχτας.

Γιουκτὰς *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς νοτιοδυτικῆς ἀκτῆς τῆς νήσου Λήμνου, 2 μίλλια Α.ΒΑ τοῦ ἀκρωτηρίου Τηγάνι (βλ. λ. Αἰγαῖον τ. Β΄. σ. 417 β΄).

Γιούκων (Youkon, Yukon) *[Γεωγρ.]*. Διαμέρισμα τοῦ Καναδᾶ βλ. λ. Ὑούκων.

— **Γιούκων** (Youkon, Yukon) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς Β. Ἀμερικῆς· βλ. λ. Ὑούκων.

Γιουλανδῆ *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία δοθεῖσα ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς (1920) εἰς τὸ ἐν Ἀνατολικῇ Θρᾴκῃ χωρίον *Γιουλαφλῆ* τῆς περιφερείας Τυρολόης τοῦ νομοῦ Ραιδεστοῦ, τὸ ὁποῖον ἠρίθμει (1920) 286 κατοίκους.

Γιουλαφλῆ *[Γεωγρ.]*· βλ. Γιουλανδῆ.

Γιουλέϊκα *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς ὑπαγόμενος εἰς τὴν κοινότητα Γαϊτανίου τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Ψωφῖδος τοῦ νομοῦ Ζακύνθου. Κάτοικοι (1928) 131.

Digitized by Google

Γιούλετζι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας Περιστάσεως τοῦ ἐν Ἀνατολ. Θράκῃ νομοῦ Καλλιπόλεως. Ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς (1920) ἐκαλεῖτο *Γελήνη* καὶ ἠρίθμει 384 κατοίκους.

Γιούλης (ὁ)· κοινὴ ὀνομασία τοῦ μηνὸς Ἰουλίου.

γιοῦλι (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος τῶν φυτῶν: ἴον *τὸ εὔοσμον* (Viola odorata) καὶ ὑάκυνθος *ἀνατολικὸς* (Hyacinthus orientalis)· βλ. λ. Δ. Ν. Π.

— *γιούλια ἄγρια* (τὰ) *[Βοτ.]*. Κοιναὶ ὀνομασίαι εἰς διαφόρους τόπους τῆς Ἑλλάδος τῶν φυτῶν: κάτοπτρον τὸ *κοινὸν* (Specularia speculum), κωδώνιον τὸ *κλαδῶδες* (Campanulla ramosissima) καὶ χιτὼν ὁ *χνοώδης* (Tunica glumacea) (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

Γιούλιερ (Julier) *[Γεωγρ.]*. Δίοδος τῶν Ἄλπεων, ἐν Ἑλβετίᾳ, ἐν τῷ καντονίῳ τοῦ Γκριζόν. Συνδέει τὸ Τούζις μὲ τὸ Ἐνγκαντίν, ὁδηγοῦσα ἀπὸ τὴν κοιλάδα τοῦ Ὀμπερχαλμστάϊν πρὸς τὸ Ἄνω Ἐνγκαντὶν διὰ μέσου τῶν Ραιτικῶν Ἄλπεων, ἐπὶ ὕψους 2287 μ. Ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἀπετέλει μίαν τῶν κυριωτέρων ὁδῶν συγκοινωνίας, ἐπὶ δὲ τοῦ ὑψηλοτέρου σημείου αὐτῆς ἀνευρέθησαν λείψανα ρωμαϊκῶν κιόνων καὶ νομίσματα τῆς ἐποχῆς τῶν αὐτοκρατόρων. Σήμερον διὰ τῆς εὐρύνσεώς της τοῦ 1827 ἀποτελεῖ μίαν τῶν ἀσφαλεστέρων διαβάσεων τῶν Ἄλπεων. —Μ.

Γιοῦλιχ (Jülich) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Ρενανίᾳ τῆς Πρωσσίας, ἐν τῷ νομῷ τοῦ Ἀκυϊσγράνου (Ἄαχεν), παρὰ τὸν ποταμὸν Ρούρ, ἀριθμοῦσα 8700 κατοίκους. Εἶναι πόλις βιομηχανική, ἔχουσα ἐργοστάσια τεχνητῆς μετάξης, ζαχάρεως, χάρτου, δερμάτων κτλ. Εἶναι τὸ Ἰουλιακὸν (Juliacum) τῶν Ρωμαίων. Ἄλλοτε ἦτο πρωτεύουσα ὁμωνύμου δουκάτου. —Μ.

Γιούλιχερ (Jülicher), *Ἀδόλφος*. Γερμανὸς διαμαρτυρόμενος θεολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1857. Τῷ 1882 ἦτο ἱεροκῆρυξ ἐν Φαλκεμπεργ, ἀπὸ δὲ τοῦ 1888 καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μαρβούργου. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ διακρίνονται τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Παραβολαὶ τοῦ Ἰησοῦ» (1910) καὶ «Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην» (1921). —Β.

Γιουλουσλοῦ *Μαχαλάδες* *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Ἑξάλοφος.

Γιοὺμ *Μπουρνοῦ* *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς τοῦ πρὸς τὸν Εὔξεινον στομίου τοῦ Βοσπόρου, εἰς $^3/_4$ μιλ. ΒΑ τοῦ φάρου τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀνατολοὺ (πλατ. 41°13′ Β, μῆκ. 29°09′$^1/_2$ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1198: The Bosporus). Βάλλονται ἐκεῖθεν ἐν ὁμίχλῃ βολαὶ πυροβόλου. Ναυαγοσωστικὸς σταθμὸς διαθέτων σχοινοβόλον πύραυλον. Σ. Ε. Λ.

Γιουμουλτζίνα *[Γεωγρ.]*· βλ. Κομοτηνή.

Γιουμούρτα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Νησίον τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς Προποντίδος, παρὰ τὸ Β στόμιον τοῦ Ἑλλησπόντου, εἰς 3 μίλ. ΑΒΑ τοῦ ἀκρωτηρίου Ταρσανᾶ (πλάτ. 40°25′$^1/_2$ Β., μῆκ. 27°04′ Ἀν., χαρτ. ἀγγλ. 1004: Western part of Sea of Marmara). Σ. Ε. Λ.

Γιουμουρταλὶκ *[Γεωγρ.]*. Πολίχνη παράλιος τῆς Κιλικίας, ἐν τῇ ὑποδιοικήσει Πυγιὰς τῆς γενικῆς διοικήσεως Ἀδάνων. Κεῖται εἰς τὸ βάθος κολπίσκου ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ κόλπου τῆς Ἀλεξανδρέττας. Ἡ εἴσοδος τοῦ Γιουμουρταλὶκ εἶναι στενοτάτη, καθιστῶσα αὐτὸ ὅρμον ἀσφαλέστατον, δυνάμενον νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀσφαλὲς καταφύγιον καὶ ὁρμητήριον εἰς ὁλόκληρον στόλον. Ἄλλοτε κατέπλεεν ἐκεῖ συχνάκις ὁ ἀγγλικὸς στόλος τῆς Μεσογείου. Λόγῳ τῆς ἐπικαιρότητος τῆς θέσεώς του τὸ Γιουμουρταλὶκ ὑπεδεικνύετο ἄλλοτε ὡς ἀκραῖος σταθμὸς τῆς πρὸς τὴν Μεσόγειον διακλαδώσεως τοῦ σιδηροδρόμου Βαγδάτης. Ἀντ' αὐτοῦ ὅμως ἐπροτιμήθη ἡ Ἀλεξανδρέττα. Ν. Μ.

γιουμπέκι (τὸ) *[Καπν.]*. Λέξις τουρκική, ἐν χρήσει παρὰ τοῖς καπνοπαραγωγοῖς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καὶ Θρᾴκης καθὼς καὶ εἰς τὸ καπνεμπόριον, σημαίνουσα τὸ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ καπνοῦ (φυτοῦ) φύλλον. Ἀλλαχοῦ λέγεται *κορφόφυλλον*. Ἡ φράσις «ὅλο καὶ γιουμπέκια» σημαίνει τὴν μετ' ἐπιμελείας διαλογὴν τῶν μικρῶν καπνοφύλλων εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν ἀρωματικῶν καπνῶν. Δ. Γ.

Γιουμρουκτσὰλ *[Γεωγρ.]*. Ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ τοῦ Αἵμου (2378 μ.) εἰς τὸ μέσον αὐτοῦ. Κεῖται πρὸς δυσμὰς τῆς ὀνομαστῆς διόδου Σίπκας. Ἡ ὀνομασία αὐτὴ εἶναι τουρκικὴ καὶ σημαίνει «τόπος βοσκῆς», ἐπειδὴ κατὰ τὸ θέρος ὁλόκληρος ἡ περιοχὴ χρησιμεύει ὡς βοσκή. Οἱ Βούλγαροι ἀποκαλοῦν αὐτὴν «Φερδινάνδωφ». —Μ.

γιουνάκ. Ἀθλητικοὶ σύλλογοι ἐν Βουλγαρίᾳ, ἀνάλογοι πρὸς τὰς εἰς ἄλλας σλαυικὰς χώρας «σόκολ», ἀναπτύσσοντες καὶ πατριωτικὴν δρᾶσιν. Ν. Μ.

Γιουνὰν καὶ *Γιουνανλῆς*. Λέξις τουρκικὴ (πληθ. τῆς περσικῆς *Γιοὺν*=Ἴων) σημαίνουσα *Ἕλλην*. Οὕτως ἐκάλεσαν οἱ Πέρσαι τοὺς Ἴωνας, τὸν πρῶτον ἑλληνικὸν λαὸν μετὰ τοῦ ὁποίου ἦλθον εἰς ἐπικοινωνίαν. Ἐκ τῶν Περσῶν παρέλαβον τὸ Γιουνὰν οἱ Τοῦρκοι, μεταχειριζόμενοι αὐτὸ ὡς ἑνικόν. Τὸ Γιουνὰν εἶναι ὁ γραφόμενος τύπος, ἐνῷ κοινῶς εἶναι ἐν χρήσει τὸ *Γιουνανλῆ*. Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

Γιουνάν-*κιοϊ* (=χωρίον Ἑλλήνων) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Καρίας ἐν τῇ ὑποδιοικήσει Μυλάσων τῆς διοικήσεως Μεντεσέ, εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ ὄρους Ἄκ σιβρῆ, κατοικούμενον ὑπὸ τῶν λεγομένων «Τσομακλήδων» ἢ «Τσομακ-δαγλήδων, οἵτινες λέγουσιν ἑαυτοὺς Ἕλληνας καὶ σχετίζονται μεθ' Ἑλλήνων ἀποστρεφόμενοι τοὺς Τούρκους. Ν. Μ.

Γιουνανιστάν. Οὕτω καλεῖται τουρκιστὶ ἡ Ἑλλάς· (βλ. Γιουνάν). Ν. Μ.

Γιουνὰς - *καποὺ* *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὀνομασία παρὰ Τούρκοις τῶν Ἀμανίδων *πυλῶν* (βλ. λ.).

Γιοὺνγκ (Jung), *Ἰούλιος*. Αὐστριακὸς ἱστοριοδίφης (1851—1910). Ἀπὸ τοῦ 1884 καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Πράγας, ἔγραψε τὰ ἑξῆς συγγράμματα: «Ρωμαῖοι καὶ Ρωμανοὶ εἰς τὰς παρὰ τὸν Δούναβιν χώρας» (1887), «Αἱ ρωμανικαὶ χῶραι τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους» (1881), «Βίος καὶ ἤθη τῶν Ρωμαίων κατὰ τοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους» (1883), «Γεωγραφία τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας» (1897). —Β.

—**Γιοὺνγκ** (Jung), *Ἰωακεὶμ-Γιοῦνγκε-Γιούνγκιους*. Γερμανὸς φυσιοδίφης καὶ μαθηματικὸς (1587—1657). Ἐχρημάτισεν ἀπὸ τοῦ 1625 καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Ρόστοκ καὶ μετὰ τριετίαν πρύτανις τοῦ Johanneum ἐν Ἀμβούργῳ. Ὑπῆρξεν ἄσπονδος πολέμιος τοῦ σχολαστικῶν καὶ ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τοῦ Λάϊμπνιτς ἰσότιμος τοῦ Κοπερνίκου καὶ τοῦ Γαλιλαίου. Ὡς βοτανολόγος καθώρισε πρῶτος τὰς ἐννοίας τοῦ εἴδους καὶ γένους καὶ ἔθεσε τὰς βάσεις νέας βοτανολογικῆς φρασεολογίας, ἥτις διεμορφώθη μεταγενεστέρως πληρέστερον ὑπὸ τοῦ Λινναίου.

[E. Wohlwill, J. Jung und die Erneuerung atomistischer Lehren im 17 Jahrhundert (1887.] ΑΝ. Δ.

— **Γιοὺνγκ** (Jung), *Ἰωάννης-Ἐρρῖκος*, ἐπικαλούμενος *Ἰωάννης Στίλλιγκ*. Γερμανὸς συγγραφεὺς (1740—1817). Διελθὼν τὴν παιδικὴν ἡλικίαν του ἐντὸς εὐσεβιστικοῦ περιβάλλοντος, καὶ αὐτοδίδακτος ὤν, ἦλθεν ὡς φοιτητὴς ἐν Στρασβούργῳ εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ Γκαῖτε. Ἀνακηρυχθεὶς διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς ἐξήσκησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἰατροῦ ἐν Ἔλμπερφελντ. Τῷ 1787 διωρίσθη καθηγητὴς τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μαρβούργου, τῷ δὲ 1804 ἐν τῷ τῆς Ἀϊδελβέργης. Τὸ κυριώτερον ἔργον τοῦ Γιοὺγκ εἶναι ἡ ὑπέροχος «Αὐτοβιογραφία» του, διαιρουμένη εἰς πέντε μέρη ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Ἡ νεότης τοῦ Ἰωάννου Στίλλιγκ» (1777), «Τὰ νεανικὰ ἔτη τοῦ Ἰωάννου Στίλλιγκ» (1778) «Ἡ ἀποδημία τοῦ Ἰωάννου Στίλλιγκ» (1778) «Ἡ οἰκιακὴ ζωὴ τοῦ Ἰωάννου Στίλλιγκ» (1789), «Τὰ μαθητικὰ ἔτη τοῦ Ἰωάννου Στίλλιγκ» (1804) καὶ «Τὸ γῆρας τοῦ Ἰωάννου Στίλλιγκ» (1817). Τὰ μυθιστορήματα τοῦ Γιοὺγκ, κατοπτρίζοντα τὴν κοσμοθεωρίαν τῶν εὐσεβιστῶν, ἔχουσι μικροτέραν σημασίαν. —Β.

— **Γιοὺνγκ** (Jung), *Κάρολος*. Γερμανὸς ἰατρὸς γεννηθεὶς τῷ 1863. Μαθητὴς τοῦ Miller ἀνηγορεύθη διδάκτωρ ἐν Βερολίνῳ τῷ 1892. Ἐταξίδευσε χάριν ἐπιστημονικοῦ σκοποῦ εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας. Τῷ 1898 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς ὀδοντιατρικῆς καὶ διευθυντὴς τῆς νεοϊδρυθείσης πανεπιστημιακῆς ὀδοντιατρικῆς τῆς σχολῆς Ἀϊδελβέργης. Ἔγραψε τὰ ἑξῆς: «Περ ἀνατομίας καὶ παθολογίας ὀδόντων καὶ στόματος», «Σύγγραμμα ὀδοντιατρικῆς τεχνικῆς», «Γενικὴ θεραπεία νόσων στόματος καὶ ὀδόντων», «Χρῆσις ἐργαλείων πρὸς ἐξαγωγὴν ὀδόντων» κλ. Ο. Ρ.

Γιοῦνγκε (Junge), *Ἐδουάρδος*. Ὀφθαλμολόγος γεννηθεὶς ἐν Ρίγᾳ τῆς Ρωσίας (1832—1898). Διετέλεσε διευθυντὴς τῆς Ἀκαδημίας τῶν δασῶν καὶ γεωργίας τῆς Μόσχας. Ἀπὸ τοῦ 1860—1882 διετέλεσε τακτικὸς καθηγητὴς τῆς ὀφθαλμολογίας καὶ μέλος τοῦ ἀνωτάτου στρατιωτικοῦ ἰατρικοῦ συμβουλίου. Συνέγραψε: «Argyrose der Conjunctiva» «Ueber Netzhautverengerung bei Cirrhose», «Die mechanische Centrum des Auges» κτλ. Ο. Ρ.

Γιούνγκμαν (Jungmann), *Ἰωσὴφ-Ἰάκωβος*. Τσέχος γλωσσολόγος (1773—1847). Τῷ 1821 ἵδρυσε τὸ πρῶτον τσεχικὸν ἐπιστημονικὸν περιοδικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Κρόκ». Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ σημαντικώτερα εἶναι: «Λεξικὸν τῆς τσεχικῆς γλώσσης» (1835—1839, 5 τόμ.), «Ἱστορία τῆς τσεχικῆς γλώσσης καὶ λογοτεχνίας» 1825), «Πάρεργα» (1809—1873, τόμ. 2), «Ἀναμνήσεις» (1871). —Β.

Γιούνγκστὲντ (Jungstedt), *Ἄξελ*. Σουηδὸς ζωγράφος γεννηθεὶς τῷ 1859. Ἀπεικόνισεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν ζωὴν τῶν εἰς μεταλλεῖα, ἀνθρακωρυχεῖα καὶ λατομεῖα ἐργαζομένων Σουηδῶν. Ἐκ τῶν πινάκων αὐτοῦ ἐξαίρονται: «Εἰς τὸ λατομεῖον», «Εἰς τὰ ὀρυχεῖα τῆς Ντανέμπρα», «Ἐργάται λατομείου». Ἐπίσης ἐζωγράφησε σκηνὰς ἐκ τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς καὶ ἐξετέλεσεν ὑπερόχους προσωπογραφίας. Ἀπὸ τοῦ 1889 εἶναι μέλος, ἀπὸ δὲ τοῦ 1908 καθηγητὴς τῆς Ἀκαδημίας τῶν ὡραίων τεχνῶν τῆς Στοκχόλμης. —Β.

Γιούνγκφράου (Jungfrau) *[Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Ἑλβετίας ὕψους 4167 μ. Ἡ κορυφὴ αὐτοῦ εἶναι διαρκῶς χιονοσκεπὴς καὶ παρουσιάζει τὴν ὄψιν μεγαλοπρεποῦς πυραμίδος. Πρῶτοι ἀνελθόντες ἐπὶ τῆς κορυφῆς ταύτης ἦσαν οἱ ἀδελφοὶ Ρ. καὶ Ε. Μάϋερ, τῷ 1811. Τῷ 1896 ἤρχισεν ἡ κατασκευὴ ὀδοντωτοῦ σιδηροδρόμου, ὁ ὁποῖος ἀπεπερατώθη τῷ 1912. Ὁ σιδηρόδρομος οὗτος ἄρχεται ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ Μικρὰ Σάϊντεκ, ὕψους 2064 μ., καὶ φθάνει μέχρι τοῦ Γιούνγκφράου-Γιὸχ εἰς ὕψος 3457 μ. Εἰς τὸ τέρμα τοῦτο ὑπάρχουν ξενοδοχεῖα διὰ τοὺς περιηγητὰς καὶ ἐπιστημονικὰ ἱδρύματα. Ἐκεῖθεν δι' ἠλεκτρικοῦ ὑψωτῆρος ἀνέρχεταί τις ἐπὶ τῆς κορυφῆς. —Μ.

Γιουνγκχάσμπαντ (Younghusband), *Γεώργιος-Ἰωάννης*. Ἄγγλος στρατηγὸς γεννηθεὶς τῷ 1859. Ἐπολέμησεν εἰς τὰς ἀγγλικὰς ἀποικίας καὶ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον καὶ ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Ἱστορία τῶν ὁδηγῶν», «Ὁ πύργος τοῦ Λονδίνου», «Τὰ σαράντα χρόνια ἑνὸς στρατιωτικοῦ» (1923) κ.τ.λ. —Β.

—**Γιουνγκχάσμπαντ** (Younghusband), *Φραγκῖσκος-Ἐδουάρδος*. Ἄγγλος στρατιωτικὸς καὶ ἐξερευνητὴς γεννηθεὶς ἐν Ἰνδίαις τῷ 1863. Ὑπηρέτησε κατ' ἀρχὰς εἰς τὸν στρατὸν καὶ κατόπιν ἀνέλαβε διαφόρους πολιτικὰς ἀποστολάς. Ἀπὸ τοῦ 1902 μέχρι τοῦ 1904 διετέλεσεν ἀντιπρόσωπος τῆς Ἀγγλίας εἰς τὸ Θιβέτ, ἀπὸ δὲ τοῦ 1906 μέχρι τοῦ 1909 ἁρμοστὴς εἰς τὸ Κασμὴρ τῶν Ἰνδιῶν. Τῷ 1886 ἐχρημάτισε διοικητὴς τῆς ἰνδικῆς ἀποστολῆς εἰς τὴν Μαντζουρίαν, τὴν ὁποίαν καὶ ἐξηρεύνησεν. Ἐπίσης ἐξηρεύνησε καὶ τὸ κινεζικὸν Τουρκεστὰν κατὰ τὸ ταξίδιόν του ἀπὸ Πεκίνου εἰς Ἰνδίας τῷ 1887. Τῷ 1895 ἦτο ἀνταποκριτὴς τῶν «Τάϊμς» τοῦ Λονδίνου κατὰ τὴν ἐκστρατείαν εἰς τὸ Τσίτραλ. Τῷ 1919 ἐγένετο πρόεδρος τῆς Βασιλικῆς Γεωγραφικῆς Ἑταιρείας. Ἐδημοσίευσε μεταξὺ ἄλλων: «Ἡ καρδία μιᾶς ἠπείρου», «Ἀνάγλυφα τοῦ Τσίτραλ», «Ἡ σημερινὴ Νότιος Ἀφρικὴ» (1898), «Κασμὴρ» (1909), «Ἰνδίαι καὶ Θιβὲτ» (1912), «Ἡ καρδία τῆς φύσεως» (1921), «Τὰ θαύματα τῶν Ἰμαλαΐων» (1924), «Τὸ φῶς τῆς πείρας» (1927), «Τὸ ἔπος τοῦ Ἐβερέστ» (1927) κτλ. —Β.

Γιούνγκχουν (Junghuhn), *Φραγκῖσκος-Γουλιέλμος*. Γερμανὸς ἐξερευνητὴς καὶ φυσιοδίφης (1809—1864). Ἐχρημάτισε στρατιωτικὸς ἰατρὸς καὶ ἐξετέλεσεν ἐξερευνητικὰ ταξίδια ἐν Σουμάτρᾳ καὶ εἰς τὴν χώραν τῶν Μπάττα. Συνέγραψεν: «Ἡ χώρα τῶν Μπάττα» (1847), «Ἡ Ζάβα» (1852—1854). ΑΝ. Δ.

Γιούνδαλα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας Σαράντα Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολικῆς Θρᾴκης. Ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς (1920) ἐκαλεῖτο *Ἴδαλα* καὶ ἠρίθμει 424 κατοίκους.

Γιουνὲ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Λιμὴν τῆς Συρίας, κατὰ τὰς ΒΔ ἀκρωρείας τοῦ Λιβάνου (πλάτ. 31° 01′ Β, μῆκ. 35 37′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2633: Markhab to Ras En Nakura), 7 μιλ. ΒΑ τῆς Βηρυτοῦ καὶ μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Ρὰς Μαμελτεὶν καὶ Ρὰς Ἒτ Τὶρ διανοιγόμενος. Τὸ προσφυὲς τοῦ λιμένος ἐχρησιμοποίησαν οἱ Ἄγγλοι κατὰ τὰς ἐν ἔτεσι 1867 καὶ 1882 παρεμβάσεις των ἐν Συρίᾳ. Σ. Ε. Λ.

Γιούνιους (Junius), *Φραγκῖσκος*. Γερμανὸς λόγιος (1589—1677). Ἔζησεν ἐν Ὁλλανδίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ. Τῷ 1665 ἐξέδωκε πρῶτος αὐτὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Οὐλφίλα φιλοπονηθεῖσαν μετάφρασιν τῶν Γραφῶν εἰς τὴν γοτθικήν. Τὰ κατάλοιπα τοῦ Γιούνιους εὑρίσκονται εἰς τὴν Βοδληϊανὴν βιβλιοθήκην τῆς Ὀξφόρδης. —Β.

Γιουνὶς *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀγκυροβόλιον τῆς ἀκτῆς τῆς Παλαιστίνης (ἐν τῇ ἀκτῇ τῆς Φιλισταίας), εἰς 7 μιλ. νοτίως τῆς Γιέμπνα. ἐφ' οὗ δεσπόζει λόφος ἀμμώδης 188 ποδῶν, ἐπιστεφόμενος ἀπὸ ἀρχαῖον κτίσμα καταφανὲς μακρόθεν καὶ ὑπὸ τῶν Ἀράβων καλούμενον *Ἐν Ναμπῆ Γιουνὰς* (πλάτ. 31° 48′$^1/_2$ Β, μῆκ. 34° 39′ Ἀ., χαρτ. ἀγγλ. 2634: Ras En Nakura to el Arish). Σ. Ε. Λ.

γιοῦνκερ (Junker). Ἐκαλοῦντο οὕτως ἐν Γερμανίᾳ, μέχρι τῆς ἀνακηρύξεως αὐτῆς εἰς δημοκρατίαν, οἱ νεώτεροι υἱοὶ κυβερνώντων ἀρχόντων γενικῶς δὲ ὁ λαὸς διὰ τοῦ γιοῦνκερ (ἐκ τοῦ juni =νέος καὶ herre=κύριος) ἠννόει πάντα νεαρὸν εὐγενῆ. Οἱ γιοῦνκερ κατετάσσοντο εἰς τὸν στρατὸν ὡς ἁπλοῖ στρατιῶται, ἀλλ' εἶχον προνόμιά τινα λόγῳ τῆς ἀνωτέρας μορφώσεώς των καὶ ἐγίνοντο εὐκολώτερον ἀξιωματικοί. Γιοῦνκερ ὑπῆρχον καὶ ἐν τῷ ρωσικῷ στρατῷ, ἦσαν δὲ οὗτοι εὐγενεῖς Γερμανοὶ ἐθελονταί, ἐπιδιώκοντες τὴν ἀπόκτησιν στρατιωτικῶν βαθμῶν ἐν Ρωσίᾳ. Ἐν Πρωσσίᾳ

Digitized by Google

ἐκαλεῖτο, μᾶλλον σκωπτικῶς, γιούνκερτουμ (γιουνκερισμός) τὸ ἐκ συντηρητικῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εὐγενῶν ἀπαρτιζόμενον κόμμα τῶν ἀγροτικῶν τοῦ ἀνατολικοῦ Ἔλβα, ἀπὸ τὴν σημασίαν δὲ ταύτην ἀπαντᾷ ἡ λέξις καὶ σήμερον. —Δ.

Γιοῦνκερ (Junker), *Γουλιέλμος*. Ρῶσος ἐξερευνητής (1840—1892). Τῷ 1869 ἐξηρεύνησε τὴν Ἰσλανδίαν, ἀπὸ τοῦ 1876—1879 τοὺς παρὰ τὸν Νεῖλον τόπους, τῷ 1879 τὴν περιοχὴν τοῦ Νιὰμ Νιὰμ καὶ τῶν Μαμπουττοῦ, τοῦ Οὐέλλε καὶ τοῦ ἄνω Ἀρουβίνι. Ἡ ἐπανάστασις τῶν Μαντῆ ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ καταφύγῃ εἰς Λάντο παρὰ τὸν Ἐμὶν πασᾶν. Τῷ 1886 ἐξηρεύνησε τὸ Ζανζιβάρ. Τὰ ταξίδιά του περιέγραψεν εἰς πολλὰ ἄρθρα, δημοσιευθέντα εἰς περιοδικὰ τῆς Πετρουπόλεως καὶ εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ταξίδια εἰς τὴν Ἀφρικὴν» (1875—1886). —Β.

Γιούνκερμαν (Junkermann), *Αὔγουστος*. Γερμανὸς ἠθοποιὸς (1832—1915). Διεκρίθη ἐν Βερολίνῳ, Βρέμῃ, Βιέννῃ, Βαϊμάρῃ καὶ Στουτγάρτῃ ἰδίᾳ εἰς ρόλους προσώπων τῶν θεατρικῶν ἔργων τοῦ Φρίτς Ρόϊτερ καὶ ἔγραψεν ἀπομνημονεύματα ὑπὸ τὸν τίτλον «Memoiren eines Hofshauspielers» (1889). —Β.

Γιοῦνκερς (Junkers), *Οὖγος*. Γερμανὸς μηχανικὸς γεννηθεὶς τῷ 1859 ἐν Rheydt. Ἀπὸ τοῦ 1897 μέχρι 1911 διετέλεσε καθηγητὴς ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ τοῦ Aachen. Κατὰ τὸ 1892 κατεσκεύασε θερμογονόμετρον φέρον τὸ ὄνομά του καὶ εὑρισκόμενον ἀκόμη εἰς γενικὴν χρῆσιν ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις πρὸς ὁρισμὸν τῆς θερμογόνου ἰσχύος τῶν ὑγρῶν καυσίμων ὑλῶν. Τῷ 1893 κατεσκεύασε μετὰ τοῦ Oechelhäuser τὴν πρώτην μεγάλην ἀεριομηχανὴν μονοκύλινδρον μὲ δύο ἔμβολα ἀντιθέτως κινούμενα (βλ. ἀνεμιστῆρες). Τὸ αὐτὸ σύστημα ἐφήρμοσε διὰ τὴν κατασκευὴν διχρόνων μηχανῶν Ντῆζελ (βλ. λ.), εἰς τὰς ὁποίας ἐπέτυχε μεγάλην αὔξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν στροφῶν καὶ τῆς ὁμοιομορφίας, ἀποσκοπῶν κυρίως τὴν διὰ τοιούτων μηχανῶν χρησιμοποίησιν τῶν βαρέων ἐλαίων διὰ τὴν κίνησιν ὀχημάτων. Τῷ 1880 ἵδρυσε τὸ πρῶτον ἐργοστήριον δοκιμῶν ἐν Dessau, ἐξελιχθὲν ἀπὸ τοῦ 1895 εἰς ἐργοστάσιον γνωστὸν σήμερον ὑπὸ τὸ ὄνομα Junkers-Werke, ἔνθα μεταξὺ ἄλλων κατασκευάζονται τὰ ὁμώνυμα ἀεροπλάνα ἐντελῶς ἐκ μετάλλου, ἐπινοήσεως τοῦ ἰδίου καθηγητοῦ Γιοῦνκερς (βλ. καὶ λ. ἀεροπλοΐα). Α. Μ.

Γιοῦν-Νὰν (Yun-Nan, Jun-Nan) *[Γεωγρ.]*. Διοικητικὴ περιφέρεια τῆς Κίνας, συνορεύουσα πρὸς νότον καὶ δυσμὰς μὲ τὸ γαλλικὸν Τογκῖνον καὶ τὴν ἀγγλικὴν Βιρμανίαν καὶ ὁριζομένη πρὸς βορρᾶν ὑπὸ τῆς κινεζικῆς περιφερείας τοῦ Σὲ Τσουὲν καὶ πρὸς ἀνατολὰς ὑπὸ τῶν περιφερειῶν Κουεϊ-Τσέου καὶ Κουάνγκ-Σί. Κατὰ τοὺς ἀγγλικοὺς ὑπολογισμοὺς τὸ ἐμβαδὸν αὐτῆς εἶναι 371 500 τετρ. χλμ., οἱ δὲ κάτοικοι ἀνέρχονται εἰς 14.000.000 (ἡ διεύθυνσις τῶν κινεζικῶν ταχυδρομείων ἀναβιβάζει αὐτοὺς μόνον εἰς 9.839.200). Πρωτ. *Γιοὺν-Νὰν-Φοῦ*. Εἶναι εὐρὺ ὀροπέδιον, τοῦ ὁποίου τὸ ὕψος κυμαίνεται ἀπὸ 2.000 μ. μέχρι 1600 μ. μὲ κλίσιν πρὸς τὰ ΝΑ, διακοπτόμενον ἀπὸ ὀροσειρὰς ἀκτινοειδεῖς, αὐλακούμενον ἀπὸ βαθείας κοιλάδας καὶ κατεσπαρμένον μὲ πολυαρίθμους λίμνας. Διαρρέεται ἀπὸ πολλοὺς καὶ μεγάλους ποταμούς. Ἐξ αὐτῶν ὁ Γιάνγκ-Τσὲ-Κιάνγκ (ὁ ὁποῖος ἐνταῦθα λαμβάνει τὸ ὄνομα Κὶν-Τσὰ-Κιάνγκ) σχηματίζει τὰ βόρεια ὅρη τῆς περιφερείας, ὁ Λοὺ-Κιάνγκ σχηματίζει τὰ δυτικὰ καὶ ὁ Μεκόνγκ (Λὰν-Τσὰν-Κιάνγκ) διαρρέει τὴν περιφέρειαν ἀπὸ Β πρὸς Ν. Αἱ κυριώτεραι λίμναι εἶναι ἡ τῆς Γιοὺν-Νὰν ἢ Τιὲν-Τσέ, τῆς Τᾶ-Λῆ, τῆς Τσὲ-Πίνγκ, τῆς Λὶν-Νγκὰν κτλ. Τὸ κλῖμα ποικίλλει ἀναλόγως τοῦ ὕψους, τροπικὸν εἰς τὰς κοιλάδας καὶ ψυχρὸν εἰς τὰ ὀρεινὰ μέρη. Τὸ ἔδαφος εἶναι ἐξαιρετικῶς πλούσιον εἰς μεταλλεύματα, περιέχον γαιάνθρακας, σίδηρον, χαλκόν, ἄργυρον, χρυσόν, ὀρείχαλκον κτλ. Ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων ὑπάρχουν ἄφθονα, μεγάλα καὶ πυκνὰ δάση, μέγα δὲ μέρος τῶν κοιλάδων καλλιεργεῖται ἐντατικῶς. Τὰ κυριώτερα γεωργικὰ προϊόντα τῆς χώρας εἶναι ἡ ὀρύζα, οἱ μήκωνες, τὰ σιτηρά, ὁ βάμβαξ καὶ τὸ τέϊον. Κατοικεῖται ἀπὸ κινεζικὰς φυλὰς εἰς τὰς πόλεις καὶ ἀπὸ μουσουλμανικὰς εἰς τὰ ὀρεινὰ διαμερίσματα. Εἰς παλαιοτέρας ἐποχὰς ἦτο χώρα ἀνεξάρτητος, ὑπετάγη δὲ εἰς τοὺς Κινέζους ὁριστικῶς κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα. Τῷ 1855 οἱ μωαμεθανικαὶ φυλαὶ τοῦ Πανθάϋ ἐπαναστάτησαν καὶ κατέσφαξαν μέγα μέρος τοῦ κινεζικοῦ πληθυσμοῦ. Τῷ 1872 ἡ κινεζικὴ κυβέρνησις ἀνεγνώρισε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν καθαρῶς μωαμεθανικῶν τμημάτων εἰς ἰδιαίτερον κράτος, τὸ ὁποῖον ὅμως κατόπιν διελύθη. Διοικεῖται ὑπὸ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ. —Μ.

Γιουνοὺς *πασᾶς*. Βεζύρης τῆς Τουρκίας ἐπὶ σουλτάνου Σελὶμ τοῦ Α' τῷ 1517. Ἦτο προηγουμένως γενιτσάρ-ἀγᾶς καὶ βεηλὲρ-βέης Ἀνατολῆς. Ἐπρωθυπούργευσεν 8 ἔτη, ἀπέθανε δὲ ἐν Δαμασκῷ. Ν. Μ.

Γιοὺν-Σέου-Πίγκ. Παρωνύμιον ὑφ' ὃ εἶναι γνωστὸς ὁ Κινέζος ζωγράφος *Γιοὺν Κό*, ὅστις ἄλλως ἐπεκαλεῖτο καὶ Νάν-τιέν. Ἐγεννήθη τῷ 1633 καὶ ἀπέθανε τῷ 1690. Διεκρίθη ἰδίως εἰς τὴν προσωπογραφίαν, τὴν τοπιογραφίαν καὶ τὴν ἀπεικόνισιν ἀνθέων. Τὸ ὕφος του εἶναι πλῆρες θελκτικῆς αὐστηρότητος καὶ εὐγενοῦς ἰσχύος, ὁ δὲ ρεαλισμός του ἀξιοσημείωτος (βλ. *R. Petrucci*, Les peintres Chinois, σελ. 107—108 καὶ 124). Ι. Μ. Π.

Γιοὺντ-νταγ *[Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Τουρκίας, (ὕψ. 2500 μ.) ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ. Ἀποτελεῖ κλάδον τοῦ Ταύρου τῆς Κιλικίας, φθάνει δὲ μέχρι τῶν Κιλικίων πυλῶν καὶ ἀπολήγει εἰς τὸ ἀκρωτήριον Ἀνεμούριον ἢ Ζεφύριον. Εἶναι ὁ Ἴμβαρος τῆς Τραχείας Κιλικίας. —Μ.

Γιούντα - *ἀδασῆ* *[Γεωγρ.]*. Καλοῦνται οὕτω τουρκιστὶ τὰ Μοσχονήσια (βλ. λ.), ἀποτελοῦντα ἰδιαιτέραν ὑποδιοίκησιν (καζᾶν) μετὰ ὑποδιοικητοῦ ἑδρεύοντος εἰς τὴν νῆσον Γιούντα, τὴν κυριωτέραν τοῦ μικροῦ τούτου ἀρχιπελάγους. Ν. Μ.

Γιούνται (Judae) *Λέων*. Ἑλβετὸς θρησκευτικὸς μεταρρυθμιστὴς (1482—1542). Ἱερεὺς ἐν Ζυρίχῃ ἀπὸ τοῦ 1523, ἐδημοσίευσε μετάφρασιν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἰς τὴν λατινικὴν καὶ δύο κατηχήσεις. —Β.

Γιουντάϊχ (Judeich), *Βάλτερ*. Γερμανὸς ἱστοριοδίφης, γεννηθεὶς τῷ 1859. Τῷ 1896 ἐταξίδευσεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Μ. Ἀσίαν χάριν σπουδῶν. Τῷ 1900 διωρίσθη καθηγητὴς ἐν Τσέρνοβιτς, τῷ 1901 ἐν Ἐρλάγγῃ καὶ τῷ 1906 ἐν Ἰένῃ. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ τὸ μᾶλλον ἀξιομνημόνευτον εἶναι «Ὁ Καῖσαρ εἰς τὴν Ἀνατολὴν» (1885). Ἐν τῷ «Handbuch der klassischen Wissenschaft» τοῦ Ἰβὰν φὸν Μύλλερ ἐδημοσίευσε «Τοπογραφίαν τῶν Ἀθηνῶν». —Β.

— **Γιουντάϊχ** (Judeich), *Ἰωάννης-Φρειδερῖκος*. Γερμανὸς δασονόμος (1828—1894). Ἀπὸ τοῦ 1866 διευθυντὴς τῆς δασικῆς σχολῆς τοῦ Τάραντ. Τὸ κυριώτερον αὐτοῦ ἔργον εἶναι τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Δασικῆς ὑπηρεσίας ὀργάνωσις» (1871). —Β.

Γιούντενιτς, *Νικόλαος*. Ἀξιωματικὸς τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀντιστρατήγου. Φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου συμμετέσχε τοῦ Ρωσοϊαπωνικοῦ πολέμου 1904 — 1905, καθ' ὃν, διακριθείς, προήχθη εἰς στρατηγὸν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Κατόπιν ὑπηρέτησε παρὰ τῷ στρατῷ τοῦ Καυκάσου, κατὰ δὲ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον 1914—1918 διετέλεσε διοικητὴς τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ τοῦ Καυκάσου. Ν. Θ. Κ.

Γιουντερλῆ - *Οὐνβιρὰν* *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Δροσινὴ Ἄνω.

Γιουντζῆδες *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Κύμινα.

Γιουντὶ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Τριπολίτιδος (πλάτ. 32° 24' Β, μῆκ. 12° 28' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 246: Ras Makhabez to Ben-Ghazi) 7 μίλ. Δ τοῦ ἐπινείου Τσαρούγγ ἢ Δζεΐρα. Σ. Ε. Λ.

Γιοῦρα *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία δοθεῖσα ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς εἰς τὸ ἐν Ἀνατολ. Θράκῃ χωρίον Γιουβὰ (βλ. λ.).

—**Γιοῦρα** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὀνομασία ἑλληνικῶν νήσων: —1) τῆς *Γυάρου* τῶν ἀρχαίων εἰς τὰς Κυκλάδας (βλ. Αἰγαῖον τόμ Β', σ. 400 γ') —2) τῆς Γεροντίας (βλ. λ.) τῶν ἀρχαίων, εἰς τὰς Θεσσαλικὰς Σποράδας (βλ. Αἰγαῖον τ. Β', σ. 419 ϛ'). Σ. Ε. Λ.

Γιούραστζ (Jurasz), *Ἀντώνιος*. Πολωνὸς παιδίατρος καὶ ρινολαρυγγολόγος ἐκ Ποσνανίας τῆς Πρωσσίας, γεννηθεὶς τῷ 1847. Ἐγένετο ὑφηγητὴς (1877) καὶ ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς ρινολαρυγγολογίας ἐν Ἀϊδελβέργῃ (1886). Συνέγραψε «Laryngoskopia i choroby Krtani» (1878), «Συστολικοὶ ἐγκεφαλικοὶ ἦχοι τῶν παίδων» (1877) «Αἰσθητικαὶ νευρώσεις τοῦ λάρυγγος», «Νόσοι τῶν ἀνωτέρων ἀναπνευστικῶν ὁδῶν», «Νεοπλασίαι τοῦ λάρυγγος» κλ. Ο. Ρ.

Γιουρατζῆ *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Πέραμα.

Γιουργάνιστα βλ. λ. Γιουργιάνιστα.

Γιούργεβον (ρουμαν. Giurgiu, βουλγ. Giurgevo καὶ Djordjova ἢ Jerkaki, Dschurdschevo) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρουμανίας, ἐν Βλαχίᾳ, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Μαρτζινέα τοῦ νομοῦ τῆς Βλάσκας. Κεῖται ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως, εἰς ἀπόστασιν 66 χλμ. πρὸς Ν. τοῦ Βουκουρεστίου, ἔναντι ἀκριβῶς τῆς ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως βουλγαρικῆς πόλεως Ρουχτσουκίου. Κάτ. 20,895. Εἶναι ὁ τρίτος, ἀπὸ ἐμπορικῆς ἀπόψεως, λιμὴν τῆς Ρουμανίας, μετὰ τὸ Γαλάτσιον καὶ τὴν Βραϊλαν. Ἔχει ἐπιμήκεις ἀποβάθρας, εὐρὺν ἐμπορικὸν λιμένα καὶ ἀποθῆκας πετρελαίου ἐπὶ τῆς νησῖδος Ραμαντάν. Συνδέεται διὰ σιδηροδρόμου μετὰ τοῦ Βουκουρεστίου, τοῦ ὁποίου ἀποτελεῖ εἶδος ἐπινείου καὶ ἔχει ἀκμαῖον ἐμπόριον ἐξαγωγῆς σιτηρῶν, πετρελαίου καὶ ἅλατος καὶ ζωηρὰν ναυτιλίαν. Ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν Γενουηνσίων, κατὰ τὸν μεσαίωνα, ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἱδρυθείσης Θεοδωραπόλεως, οἵτινες ἐγκατέστησαν ἐκεῖ κατ' ἀρχὰς μικρὸν ὑποκατάστημα τῆς περιφήμου Τραπέζης τῆς Γενούης Σὰν Τζόρτζιο. Ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς τραπέζης ταύτης προῆλθε κατόπιν καὶ τὸ ὄνομα τῆς εἰς πόλιν ἐξελιχθείσης βραδύτερον πρώτης ἐκείνης ἐγκαταστάσεως. Λόγῳ τῆς σημαντικῆς ἐμπορικῆς αὐτῆς θέσεως ὑπῆρξε κατὰ καιροὺς θέατρον σφοδρῶν ἀγώνων. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς πρώτης ἐγκαταστάσεως τῶν Γενουηνσίων ἐπανιδρύθη ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Μωάμεθ τοῦ Α' τῷ 1416 μ. Χ. Τῷ 1594 ἔπεσεν εἰς χεῖρας τοῦ Μιχαὴλ γοσποδάρου τῆς Βλαχίας, τῷ δὲ 1771 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ρώσων, οἵτινες ἀπώλεσαν αὐτὴν τῷ 1810 καὶ τῷ 1829. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην κατηδαφίσθησαν καὶ τὰ φρούριά της. Κατὰ τὸν πόλεμον τῆς Κριμαίας οἱ Τοῦρκοι κατέλαβον αὐτὴν ἐξ ἐφόδου τῷ 1853. Μετὰ τὴν μάχην ὅμως τῆς 5 Φεβρουαρίου 1854, οἱ Τοῦρκοι ἐγκατέλειψαν αὐτήν, καταληφθεῖσαν ἐκ νέου ὑπὸ τῶν Ρώσων τὴν 12 Ἰουνίου, οἵτινες πάλιν ὑπεχρεώθησαν νὰ τὴν ἐκκενώσουν τὴν 7 Ἰουλίου, συνεπείᾳ τῆς προελάσεως τοῦ Ὀμὲρ πασᾶ. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον κατελήφθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν τὴν 27 Νοεμβρίου τοῦ 1916. Μ. Δ. Β.

Γιουρδῆς. Ὑδραῖκὸς οἶκος ἀκμάζων ἀπὸ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Διάφορα μέλη αὐτοῦ ἔλαβον μέρος εἰς τὸν Ἀγῶνα. Γ. Δ. Κ.

Γιουρεῖς *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας Ἀδριανουπόλεως τῆς Ἀνατολ. Θράκης. Ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς (1920) ἐκαλεῖτο *Δίλοφον* καὶ ἠρίθμει 270 κατοίκους.

Γιούριζιτς (Jurisics), *βαρῶνος τοῦ Γκύνς*. Γερμανὸς στρατιωτικός, ἀποθανὼν περὶ τὸ 1544. Κατὰ τὸ 1532 ἀπέκρουσε τὸν Σουλεϊμὰν παρὰ τὸν Γκὺνς (δεξιὸν παραπόταμον τοῦ Δουνάβεως).

Γιουριτζὺ ἢ *Μπὸζ-Μπουρνοῦ* *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Πάριον.

γιούρντα (ἡ). Μάλλινος, μακρός, ἄνευ χειρίδων, γυναικεῖος ἐπενδύτης, κεντημένος συνήθως διὰ γαϊτανίων, τὸν ὁποῖον φέρουν αἱ χωρικαὶ τῆς Πελοποννήσου. Τῆς αὐτῆς μορφῆς εἶναι βραχύτερος τις ἐπενδύτης, ὀνομαζόμενος *γιουρντί*. Εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, Θεσσαλίαν, Ἤπειρον καὶ Μακεδονίαν ἀπαντᾷ ὁ γυναικεῖος οὗτος ἐπενδύτης ὑπὸ τὰς ὀνομασίας «σεγκούνι» ἢ σεγκοῦνα», «ζιπούνι», «μαντύο» κλπ. Κ. Φ.

Γιουροὺκ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας Μαλγάρων τοῦ ἐν Ἀνατολ. Θράκῃ νομοῦ Ραιδεστοῦ. Ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς ἐκαλεῖτο *Γραϊκὸν* καὶ ἠρίθμει 316 κατοίκους.

— **Γιουροὺκ** *Γιαϊλᾶ* *[Στρατ. Ἱστ.]* βλ. λ. Ἰν-Ἐϋνοῦ καὶ Κοβαλίτσα.

Γιουρούκηδων *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Μαυρόπρινος.

γιουρούκης (ὁ) (ἐκ τῆς τουρκικῆς λέξεως *γιουρούκ*) ταχὺς εἰς τὸ βάδισμα, λαὸς νομαδικός. Ὡς οὐσιαστικὸν σημαίνει ἄνθρωπος ἀπολίτιστος (βλ. Γιουροῦκοι). Ν. Μ.

Γιουρουκλὰρ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας Χαριουπόλεως τοῦ ἐν Ἀνατολ. Θράκῃ νομοῦ Ραιδεστοῦ. Ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς (1920) ἐκαλεῖτο *Δρομάδες* καὶ ἠρίθμει 102 κατοίκους.

Γιουροῦκοι. Νομαδικὸς λαὸς τῆς Μ. Ἀσίας, ἐγκατεστημένος ἤδη εἰς διαφόρους αὐτῆς ἐπαρχίας. Εἰς τούτους κατατάσσουν καὶ τοὺς *Κιζιλμπάσηδες* (ἐρυθροκεφάλους ἢ ἐρυθίνους), τοὺς *Ταχτατζῆδες* (ξυλοσχίστας), τοὺς *Τεκκελῆδες*, τοὺς *Τσομακλῆδες* (ροπαλοφόρους) κ. ἄ. Ἀρχικῶς ἦσαν κτηνοτρόφοι, ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεώς των ὅμως εἰς γαίας παραχωρηθείσας ὑπὸ τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως ἀσχολοῦνται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν γεωργίαν (βλ. λ. *Ἀδάνων νομός*). Ν. Μ.

Γιουροῦκος —1) *Ἰωάννης*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Κορινθίας. Ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Δ. Ὑψηλάντην καὶ τὸν Γ. Καραϊσκάκην.

—2) *Τριαντάφυλλος*. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, μετασχὼν εἰς τὰς δύο πολιορκίας τῆς Κορίνθου. Γ. Δ. Κ.

γιουρούσι (τό) (τουρκ. *γιουρουγιούς*=*δρόμος*). δρόμος ὁρμητικός, ἔφοδος. Ν. Μ.

Γιουρτζῆ *λιμὰν* *[Παρ. Γεωγρ.]*. Κόλπος τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς Προποντίδος, διανοιγόμενος μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Μπόζω Μπουρνοῦ (πλάτ. 40° 24' Β, μῆκ. 26° 55' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1004: Western part of Sea of Marmara) καὶ Ταρσανᾶς, εἰς εὖρος 7 μιλλίων ἀνατολικῶς τοῦ Β στομίου τοῦ Ἑλλησπόντου. Σ. Ε. Λ.

γιούρτι (τὸ) *[Καπν.]*. Λέξις τουρκικὴ ἐν χρήσει κυρίως παρὰ τοῖς καπνοπαραγωγοῖς Ἀταλάν-

Digitized by Google

της, Λοκρίδος καὶ ἐν μέρει τῆς Φθιώτιδος, καθὼς καὶ εἰς τὸ κοπνεμπόριον. Σημαίνει καπνὰ προερχόμενα ἐκ χωραφίου ἢ κήπου λιπασμένου μὲ οἱαδήποτε καὶ πρόχειρα λιπάσματα (σκουπίδια, ἀχρήστους τροφάς), κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὰ καπνὰ *μαντρήσια* καὶ *χωραφήσια*. Τὰ γιούρτια εἰς ἄλλα καπνοπαραγωγὰ μέρη λέγονται *σωκήπια*. Δ. Γ.

Γιούρτσα *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Νεοχωρίου* τῆς ἐπαρχίας Βόλου τοῦ νομοῦ Λαρίσης. Κάτ. (1928) 67.

Γιοὺς (Hughes), *Δαυὶδ-Ἐδουάρδος*. Ἄγγλος ἐφευρέτης. Γνωστὸς ἐν Ἑλλάδι ὡς Χιοὺγκ (βλ. λ.).

Γιοῦς-*Κάμπος* *[Γεωγρ.]*. Ὀροπέδιον τοῦ Κεδρίου ὄρους (1200 μ.) τῆς Κρήτης, εἰς τὰς βορείους τούτου ὑπωρείας καὶ μεταξὺ τῶν χωρίων Γερακάρι, Κισσοῦ καὶ Σπηλίου. Ὁ Δέφνερ (Ὁδοιπορ. ἐντυπ. Δυτ. Κρητ. σ. 119) γράφει *Γηοῦς* ὑποψιαζόμενος παραφθορὰν τῆς λέξεως Ἠώς. Ε. Γ.

Γιουσᾶ· ἀραβικὸν ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ. Ν. Μ.

Γιουσᾶ-*δάγ*. Ὕψωμα κείμενον ἐπὶ τῆς ἀσιατικῆς ὄχθης τοῦ Βοσπόρου παρὰ τὸ προάστειον Μπέηκοζ, ἔχον ὕψος 195 μέτρων ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, γνωστὸν παρ' Εὐρωπαίοις ὡς Mont du Géant (=ὄρος τοῦ γίγαντος). Ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ, καλουμένης κατὰ τὴν ἀρχαιότητα *Νῶτα Ἡρακλέους*, ὑπάρχει μικρὸς τεκκὲς δερβισῶν, ἐντὸς τῆς περιοχῆς τοῦ ὁποίου κεῖται τὸ λεγόμενον «μνῆμα τοῦ γίγαντος» καὶ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων «μνῆμα τοῦ Ἕλληνος», εἰς παλαιοτέρους δὲ χρόνους «κλίνη Ἡρακλέους», μεταφερομένου οὕτως ὑπὸ τῆς λαϊκῆς παραδόσεως τοῦ μυθικοῦ ἥρωος τῶν Θηβῶν καὶ τοῦ Ἄργους εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Βοσπόρου. Εἰς τὴν θέσιν τοῦ μνήματος τούτου, ἀνακαλυφθέντος ἀρχικῶς πρὸ 500 περίπου ἐτῶν ὑπὸ ποιμένων τοῦ γειτονικοῦ χωρίου Καβάκ, ὑπάρχει λίθινον κρηπίδωμα μήκους ἓξ καὶ πλέον μέτρων καὶ πλάτους ἑνὸς καὶ ἡμίσεος κτισθὲν ἐπὶ σουλτάνου Ὀσμὰν τοῦ Β' (1618—1622), ἀνακαινισθὲν δὲ βραδύτερον ὑπὸ τοῦ βεζύρου Μεχμὲτ Σαΐτ ὡς καὶ τὸ παρακείμενον μικρὸν τζαμίον. Εἰς μίαν τοῦ μνημείου ἄκραν ὑπῆρχεν ἄλλοτε θυμιατήριον (ἐν χρήσει καὶ παρὰ Μουσουλμάνοις), εἰς δὲ τὴν εἴσοδον κυτίον διὰ τὰς χρηματικὰς εἰσφοράς. Εἰς τοὺς κλάδους τῶν πέριξ τοῦ μνημείου μικρῶν δένδρων, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν κιγκλίδων τοῦ περιβόλου, προσδένουσιν οἱ ἐπισκέπται καὶ ἰδίᾳ αἱ ἐπισκέπτριαι, Χριστιαναὶ καὶ Μουσουλμανίδες, λωρίδας ἐκ τῶν ἐνδυμάτων των, μετὰ τῶν ὁποίων συναποτίθεται, κατὰ τὴν λαϊκὴν παράδοσιν, πᾶσα νόσος καὶ πᾶσα μαλακία τοῦ ἀφιεροῦντος.

Κατὰ τοὺς Τούρκους τὸ μνῆμα εἶναι κάποιου γιγαντιαίου τὸ ἀνάστημα δερβίσου Γιουσᾶ-δεδέ. Κατὰ παραδόσεις ἄλλας, ἑλληνικῆς προελεύσεως, ἐκεῖ ἦτο τεθαμμένος ὁ μυθικὸς βασιλεὺς τῶν Βεβρύκων Ἄμυκος ὅστις, ἠγωνίσθη κατὰ τὰ μυθολογούμενα ἐν πυγμαχίᾳ μετὰ τοῦ Πολυδεύκου. Ὁ Ἄμυκος οὗτος (Ἄρας κατὰ τὸν Ἀρριανόν) ἦτο γίγας ὕψους ἓξ μέτρων καὶ κατ' ἄλλον τινὰ μῦθον τόσον ὑψηλός, ὥστε καθήμενος ἐπὶ τοῦ ὄρους ἔπλυνε τοὺς πόδας εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Βοσπόρου. Παρὰ τὸ μνῆμα ὑπάρχει φρέαρ μὲ ὕδωρ δροσερώτατον καὶ γλυκύτατον, ἐπὶ δὲ τῆς βορειοανατολικῆς κλιτύος πηγὴ ἀναβλύζουσα τὸ παρὰ τῶν Ἑλλήνων λεγόμενον «ἀθάνατο νερό», παρὰ δὲ τῶν Τούρκων ἀραβιστὶ «ἄμπου-χαγιάτ» (=ὕδωρ τῆς ζωῆς), ἐξ οὗ πιών, δῆθεν, κατὰ τὰ παρὰ Μουσουλμάνοις μυθολογούμενα, ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἔγινεν ἀθάνατος.

Εἰς τοὺς ἐπὶ τῆς ἀσιατικῆς ὄχθης τοῦ Βοσπόρου πρόποδας τοῦ ὄρους ὑπῆρχον μέχρι τοῦ 1921 τὰ πυροβολεῖα τοῦ Σούτλουτζε καὶ τοῦ Οὐμοὺρ-γερῆ, ἀποτελοῦντα ἄλλοτε μέρος τοῦ ἀμυντικοῦ συστήματος τῆς πρὸς τὸν Εὔξεινον εἰσόδου τῶν Στενῶν. Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

Γιούσκεβιτς, *Συμεὼν Σολομόνοβιτς*. Ρωσοεβραῖος συγγραφεὺς γεννηθεὶς τῷ 1869 ἐν Ὀδησσῷ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1926. Ἀντλῶν τὴν ἔμπνευσίν του ἐκ τῆς ζωῆς τῶν Ἑβραίων, ἔγραψε: «Μεντὲλ Σπιβάκ», δρᾶμα μεγάλης δυνάμεως, «Λέων Ντρέιτς», τρίτομον μυθιστόρημα κ.ἄ. Ε. Ι. Χ.

Γιουσλένιος (Juslenius), *Δανιήλ*. Φινλανδὸς γλωσσολόγος καὶ ἐκκλησιαστικὸς (1676—1752). Ὑπῆρξεν ἐπίσκοπος, συνέβαλεν εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἐθνικῆς λογοτεχνίας καὶ συνέταξε τὸ πρῶτον λεξικὸν τῆς φινλανδικῆς γλώσσης. —Β.

Γιοῦ-Σουέ. Ὑπὸ τὸ παρωνύμιον τοῦτο, συχνότερον δὲ ἰαπωνιστὶ ὡς *Γιοσκτσοῦ*, φέρεται ἀνώνυμος Κινέζος ζωγράφος τοῦ ΙΕ' αἰῶνος μ. Χ. Ἐκ τοῦ βίου του εἶναι γνωστόν, ὅτι μὴ δυνάμενος νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὸ κρατοῦν κατὰ τὴν ἐποχήν του ἀκαδημαϊκὸν πνεῦμα ἐν τῇ σινικῇ τέχνῃ, μετέβη εἰς τὴν Ἰαπωνίαν, ἔνθα μετέφερε τὰς ζωγραφικὰς παραδόσεις παλαιοτέρων ἐποχῶν, τῆς ἐποχῆς τῶν Σόγκ καὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Γιουάν, καὶ ἐσχημάτισεν εὐρύτατον κύκλον μαθητῶν, γενόμενος κατ' οὐσίαν ὁ ἀληθὴς πρόδρομος καὶ δημιουργὸς τῆς διασήμου καλλιτεχνικῆς σχολῆς τοῦ Σεσσιοῦ. Τοῦ Γιοῦ-Σουὲ οὐδὲν ἔργον εἶναι γνωστόν, πλὴν μικρᾶς τινος εἰκόνος φυλαττομένης ἐν ἰαπωνικῷ ναῷ, ἐλάχιστα ἐνδιαφερούσης καὶ ζωηρῶς ἀμφισβητουμένης αὐθεντικότητος (πρβλ. *R. Petrucci*: Les peintres chinois, σελ. 103—104 καὶ 124). Ι. Μ. Π.

Γιουσούπωφ ἢ ***Γιουσούπωφ-Κνιάζεβο***. Ρωσικὴ πριγκιπικὴ οἰκογένεια καταγομένη ἀπὸ τοῦ *Ἐντιγὲ-Μαιγιτ*, πρίγκιπος Τατάρων Νογάκς, ἀποθανόντος περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΕ' αἰῶνος καὶ ὑπηρετήσαντος τὸν Ταμερλᾶνον. Γενάρχης τῆς οἰκογενείας τῶν Ρώσων πριγκίπων θεωρεῖται ὁ *Γιουσοὺφ-Μουρζᾶς*, υἱὸς τοῦ Μουσᾶ-Μουρζᾶ, ἀποθανὼν τῷ 1556. Οἱ ἀπόγονοι τούτου, ἐπὶ βασιλείας τοῦ Ἀλεξίου Μιχαήλοβιτς, ἐδέχθησαν τὸ χριστιανικὸν δόγμα καὶ μέχρι τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἐκαλοῦντο διττῶς *Γιουσούπωφ* ἢ *Γιουσούπωφ-Κνιάζεβο*. Ὁ πρίγκιψ *Γρηγόριος Δημήτριεβιτς Γιουσούπωφ* (1676—1730) ὑπηρέτησεν ἐπὶ Πέτρου τοῦ Μεγάλου ὡς τραπεζάριος, ἔλαβε μέρος ἐνεργὸν εἰς τὴν κατὰ τοῦ Ἀζὼφ ἐκστρατείαν καὶ ἐπολέμησε κατὰ τῶν Σουηδῶν παρὰ τὴν Ναρόβαν, Πολτάβαν καὶ Βίμποργ. Ἐπὶ Αἰκατερίνης τῆς Β' προήχθη εἰς γερουσιαστήν. Οἱ ἀπόγονοι τούτου ὑπηρέτησαν ὡς γερουσιασταί, πρέσβεις, αὐτοκρατορικοὶ σύμβουλοι. Τῆς οἰκογενείας ταύτης μέλος εἶναι καὶ ὁ *Φέλιξ Φιλίζοβιτς Γιουσούπωφ*, ἀξιωματικὸς τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς ἐπὶ τσάρου Νικολάου Β', ὁ ἐπονομαζόμενος *Σουμαρόκωφ Ἔλστεν*. Οὗτος ὑπῆρξεν ὁ κύριος ὑποκινητὴς τῆς κατὰ τοῦ καλογήρου *Ρασπουτὶν* συνωμοσίας, ἡ ὁποία ἐπέτυχε καὶ τὴν δολοφονίαν του. Π. ΛΕΦΑΣ

γιούσουρι (τὸ) *[Ζωολ.]*. Οὕτω καλεῖται εἶδός τι κοραλλίων, ὅπερ διακρίνεται ἐκ τοῦ μελανοῦ χρωματισμοῦ του· βλ. κοραλλιοειδῆ. Δ. Ν. Π.

Γιουσούφ. Ὄνομα τριῶν Ἀράβων χαλιφῶν τῆς δυναστείας τῶν Μπενῆ-Ἀχμὲρ ἐν Γρενάδᾳ. Ὁ πρῶτος, ἐπονομαζόμενος Ἐλ-Χατζάτζ, ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 1333 μέχρι τοῦ 1355. Εἰσήγαγεν ἐσωτερικὰς μεταρρυθμίσεις καὶ ἀπετελείωσε τὰ ἀνάκτορα τῆς Ἀλάμπρας. Ἐφονεύθη ἐντὸς τοῦ μεγάλου τζαμίου ὑπὸ φανατικοῦ Ἄραβος. Ὁ δεύτερος, ἐπικαλούμενος *Ἄμπου-Ἀμπτουλλὰχ*, ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 1392 μέχρι τοῦ 1394, ἀποθανὼν κατὰ τὴν διάρκειαν ἐπαναστάσεως ὑποκινηθείσης ὑπὸ τοῦ φανατικοῦ υἱοῦ του, διότι δῆθεν ἠνείχετο τοὺς Χριστιανούς. Ὁ τρίτος, ἄλλος υἱὸς τοῦ προηγουμένου, ἐβασίλευσεν ἐν Γρενάδᾳ ἀπὸ τοῦ 1408 μέχρι τοῦ 1423.

— **Γιουσούφ**, ***Ἀαντιλσάχ***. Ἱδρυτὴς τῆς ἐν Μπιτζαποὺρ τοῦ Ἰνδοστὰν ἡγεμονευσάσης δυναστείας τῶν Ἀαντιλσαχάν. Ἀρχικῶς ὠνομάζετο *Ἀαντιλχάν*, ὑπηρέτει δὲ ὡς μεγιστὰν παρὰ τῷ ἡγεμόνι Μεχμὲτ-Σὰχ Μπουχμενῆ. Διορισθεὶς κατόπιν διοικητὴς τοῦ Μπιτζατοὺρ ἀνεκηρύχθη ἀνεξάρτητος τῷ 1520 καὶ ἡγεμόνευσεν ἐπὶ 12 ἔτη. Ἦτο Τοῦρκος τὴν καταγωγήν. Ἡ δυναστεία του ἀριθμεῖ 8 ἄλλους ἡγεμόνας. Ν. Μ.

— **Γιουσοὺφ** ***Ζιᾶ πασᾶς*** ἢ ***Ζιαεττίν***). Βεζύρης τῆς Τουρκίας πρωθυπουργεύσας δὶς ἐπὶ σουλτάνων Σελὶμ τοῦ Α' καὶ Μαχμοὺτ τοῦ Β' κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Γεωργιανὸς τὴν καταγωγήν, ἦτο δοῦλος πασᾶ τινος, βαθμιαίως ὅμως ἀνῆλθεν εἰς τὸ πρωθυπουργικὸν ἀξίωμα. Ὡς βεζύρης καὶ ἀρχιστράτηγος ἀπεστάλη κατὰ Ναπολέοντος τοῦ Α' εἰς Αἴγυπτον. Μετὰ ἑπταετῆ πρωθυπουργίαν ἀπεσύρθη οἰκειοθελῶς. Ἐκλήθη ὅμως πάλιν εἰς τὸ πρωθυπουργικὸν ἀξίωμα τῷ 1809 καὶ ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ εἰς τὸν κατὰ τῆς Ρωσίας πόλεμον. Μετὰ δύο ἔτη ἐπαύθη καὶ ἐξωρίσθη εἰς Διδυμότειχον καὶ κατόπιν εἰς Ρόδον. Ἀνακληθεὶς ὅμως εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν διωρίσθη φρούραρχος Χαλκίδος καὶ κατόπιν Χίου, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 1822. Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

— **Γιουσοὺφ** ***Μπερκόφτσαλης***. Τοῦρκος στρατηγός, τοῦ ὁποίου ἡ δρᾶσις κατὰ τὸν ἑλληνικὸν Ἀγῶνα ὑπῆρξεν αἱματηροτάτη. Διοικητὴς τῆς Βραΐλας κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐπαναστάσεως ἐν Μολδοβλαχίᾳ, ἐτέθη ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ διορισθέντος ἀρχιστρατήγου Μεχμὲτ-Σελήμ, διὰ νὰ καταπνίξῃ τὸ κίνημα. Τεθεὶς δ' ἐπὶ κεφαλῆς διαφόρων γιανιτσαρικῶν ὀρτάδων, σταλέντων ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἐνίκησε κατὰ πρῶτον τοὺς Ἕλληνας ἐν Γαλαζίῳ, κατόπιν δὲ διὰ τοῦ κεχαγιᾶ του εἰς Σκουλένι. Ἀναλαβὼν τὴν εἰρήνευσιν τῆς χώρας, ἐπὶ μακρὸν ἔθυσε καὶ ἀπώλεσεν, οὐδενὸς φειδόμενος καὶ ὀνομαστὸς καταστὰς διὰ τὴν ὠμότητά του. Τῷ 1823, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν τεσσάρων πασάδων εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, ἡ Πύλη ἀνέθεσεν εἰς τὸν Μπερκόφτσαλην τὴν συγκρότησιν σώματος στρατοῦ μὲ τὸ ὁποῖον θ' ἀνελάμβανε νὰ καταπνίξῃ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Πελοποννήσου. Παρὰ τὴν δραστηριότητα, τὴν ὁποίαν ἀνέπτυξεν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ, δὲν κατώρθωσε νὰ συλλέξῃ πλέον τῶν ἑξακισχιλίων ἀνδρῶν, μεθ' ὧν καὶ κατῆλθε τὸν Μάϊον τοῦ 1823 εἰς Λαμίαν. Ἐκεῖ ὁ διοικῶν τὴν Χαλκίδα Ὀμὲρ-βέης Καρυστινλῆς τὸν ἔπεισε νὰ ἐκκαθαρίσῃ πρῶτον τὴν κατάστασιν τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος καὶ οὕτως ὁ Μπερκόφτσαλης διέβη εἰς Εὔβοιαν, τὴν ὁποίαν μετὰ πολλὰς δοκιμασίας κατώρθωσε νὰ ὑποτάξῃ. Θελήσας ὅμως νὰ στραφῇ κατὰ τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου ἐπίστευεν ὅτι θὰ ἠδύνατο νὰ ἐλπίζῃ ἐπὶ τῆς ἀμφιβόλου τότε καταστάσεως διαγωγῆς τοῦ Ὀδυσσέως Ἀνδρούτσου, διεπεραιώθη εἰς Ὠρωπὸν καὶ Κάλαμον τῆς Ἀττικῆς. Ἀλλὰ δὲν προεχώρησε, διότι λοιμικὴ νόσος κατέλαβε τὸ στράτευμά του. Πτοηθεὶς μήπως ἀπομείνῃ γυμνὸς μαχίμου δυνάμεως, ἠναγκάσθη τότε νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς Λαμίαν. Ἐκεῖθεν, ἀντικατασταθεὶς διὰ τοῦ Ἀμπ-Λουμποὺτ πασᾶ, ἀνεκλήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἀλλὰ διαφυγὼν τὸν βρόχον εἰς ὃν εἶχε καταδικασθῇ, χάρις εἰς τὸν προστάτην του τέως μεγάλον βεζύρην Δερβὶς-πασᾶν, διετάχθη ν' ἀκολουθήσῃ τὸν τελευταῖον εἰς τὴν ἐκστρατείαν ἣν ἐπεχείρησε τῷ 1824 κατὰ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος. Καὶ κατ' αὐτὴν ὅμως ὁ Μπερκόφτσαλης ἐστάθη ἀτυχής, διότι ἡττήθη εἰς Ἀμπλιανην καὶ Γραβιάν. Ἔκτοτε, τερματισθείσης ἀδόξως καὶ τῆς ἐκστρατείας ἐκείνης, ὁ Μπερκόφτσαλης ἀπεσύρθη εἰς Μικρὰν Βλαχίαν, ἀνακληθεὶς ἐπὶ τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ 1829, ὁπότε ἔδειξε πάλιν πολλὴν δραστηριότητα. Ὡς στρατηγὸς ἐθεωρεῖτο ἐκ τῶν μορφωμένων. Γ. Δ. Κ.

— **Γιουσοὺφ** ***πασᾶς***. Τοῦρκος ναύαρχος τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ἐκ χριστιανικῆς οἰκογενείας τῆς Βοσνίας καταγόμενος καὶ ἐξισλαμισθεὶς διὰ τοῦ παιδομαζώματος. Εὐνοηθεὶς διὰ τὴν εὐφυΐαν καὶ τὸ ὡραῖον αὐτοῦ παράστημα ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Μουρὰτ Δ' (1622—1640) καὶ ὑπὸ τοῦ διαδεχθέντος τοῦτον Ἰβραὴμ Α' (1640—1648), προσελήφθη ὡς ἔμπιστος θαλαμηπόλος εἰς τὰ παλάτια αὐτοῦ καὶ ταχέως προήχθη εἰς τὰ ἀνώτατα στρατιωτικὰ ἀξιώματα, τῷ δὲ 1645 διωρίσθη ἀρχηγὸς τῆς ἐκστρατείας πρὸς κατάκτησιν τῆς ἐνετοκρατουμένης Κρήτης. Καταπλεύσας τὴν 24ην Ἰουνίου μετὰ 80 πολεμικῶν πλοίων καὶ 400 μεταγωγικῶν φερόντων στρατὸν 50 χιλ. ἀνδρῶν, εἰς τὰ δυτικὰ τῆς Κρήτης παράλια, ἐδῄωσε τὰ Μεσόγεια τοῦ Κισάμου καὶ εἶτα ἔπλευσεν εἰς τὸν κόλπον Κισάμου καὶ ἀπεβιβάσθη εἰς Κολυμπάρι. Ἐκεῖθεν ἐστρατοπέδευσε περὶ τὸν Γαλατᾶν, ἐνῷ ὁ παραπλέων στόλος προσέβαλε (τὴν 13ην Ἰουλίου 1645) τὴν ἔναντι τούτου (ἐν τῷ κόλπῳ Χανίων) ὀχυρὰν νησίδα *Θοδωροῦ*. Μετὰ τὴν ἐκπόρθησιν τῶν ἐπ' αὐτῆς μικρῶν φρουρίων προσέβαλε τὸ ὀχυρὸν φρούριον τῶν Χανίων (18 Ἰουλίου) καὶ μετὰ 25 ἡμερῶν πολιορκίαν καὶ ἀδιαλείπτους ἐπιθέσεις ἠνάγκασε τὴν φρουρὰν αὐτοῦ νὰ παραδοθῇ τὴν 12ην Αὐγούστου, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ ἀπέλθῃ αὐτὴ ὡς καὶ οἱ λοιποὶ κάτοικοι ἀνενόχλητοι μετὰ τῶν ὅπλων καὶ τῶν περιουσιῶν των. Διαβληθεὶς παρὰ τῷ σουλτάνῳ Ἰβραὴμ ὅτι προσηνέχθη τοσοῦτον ἐπιεικῶς πρὸς τοὺς Ἐνετούς, διότι ἐδωροδοκήθη ὑπ' αὐτῶν, καὶ συλληφθεὶς ἀπηγχονίσθη ὡς προδότης καὶ ἀντικατεστάθη εἰς τὴν ἀρχηγίαν τῆς ἐκστρατείας ὑπὸ τοῦ *Μουσᾶ πασᾶ*. Ν. ΚΛΣ

— **Γιουσοὺφ** ***πασᾶς***. Βεζύρης τῆς Τουρκίας ἐπὶ σουλτάνου Ἀχμὲτ τοῦ Γ'. Γεωργιανὸς τὴν καταγωγήν, ἀνετράφη εἰς τὰ τάγματα τῶν γενιτσάρων, τῶν ὁποίων ἔγινε καὶ γενικὸς ἀρχηγὸς (γενιτσάραγᾶς) τῷ 1710, μεθ' ὃ ἀνῆλθεν εἰς τὸ βεζυρικὸν ἀξίωμα τῷ 1711. Ἀλλὰ μετὰ ἓν ἔτος ἐπαύθη καὶ ἐξωρίσθη εἰς Ρόδον, ὅπου καὶ ἀπέθανε. Ν. Μ.

— **Γιουσοὺφ** ***πασᾶς***. Βεζύρης τῆς Τουρκίας ἐπὶ σουλτάνων Ἀβδοὺλ Χαμὶτ τοῦ Α' καὶ Σελὶμ τοῦ Γ'. Γεωργιανὸς τὴν καταγωγήν, ἤρχισε τὸ στάδιόν του ὡς δοῦλος ἀξιωματικοῦ τινος τοῦ ναυτικοῦ. Τῷ 1785 ὑπηρετῶν ὡς ἀξιωματικὸς εἰς τὸν στόλον, διωρίσθη εἰσπράκτωρ τῶν φόρων Πελοποννήσου, τῷ δὲ 1786 βεζύρης. Ἐπειδὴ ὅμως ἀπέτυχεν εἰς τοὺς κατὰ τῆς Αὐστρίας καὶ Ρωσίας πολέμους ἐπαύθη μετὰ $3^1/_2$ ἔτη καὶ διωρίσθη γενικὸς διοικητὴς Σεβαστείας, κατόπιν φρούραρχος Βιδυνίου, ἀρχηγὸς τοῦ στόλου (καπετὰν-πασᾶς), βαλῆς διαφόρων ἐπαρχιῶν καὶ τέλος πάλιν βεζύρης ἐπὶ $3^1/_2$ ἔτη, κατορθώσας τὴν φορὰν ταύτην νὰ ἀγάγῃ εἰς πέρας τὸν αὐτὸν πόλεμον. Ἀπέθανεν ἐν Μεδίνῃ, ὅπου ἀπεστάλη ὡς φρούραρχος. Ν. Μ.

— **Γιουσοὺφ** ***Σέρεζλης***. Τοῦρκος στρατηγὸς κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Διορισθεὶς εἷς τῶν στρατηγῶν, οἵτινες ἐστάλησαν εἰς βοήθειαν τοῦ Πάσσο-Ἰσμαὴλ πασᾶ ἐναντίον τοῦ Ἀλῆ πασᾶ κατὰ τὸ 1820, διετάχθη, μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ Χουρσὴτ πασᾶ ὡς σερασκέρη καὶ τὴν χήρευσιν τῆς θέσεως τοῦ πασᾶ τῆς Χαλκίδος, νὰ μεταβῇ εἰς Χαλκίδα. Ἐνῷ ὅμως κατήρχετο διὰ τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, ἐξερράγη ἡ ἐπανάστασις, καὶ ὁ Γιουσοὺφ ἠναγκάσθη νὰ κλεισθῇ μετὰ τῶν ἑξακοσίων ντελήδων οἵτινες τὸν ἠκολούθουν εἰς τὸ φρούριον τοῦ Ρίου. Ὁ ἐν Πάτραις Ἄγγλος πρόξενος Φίλιππος Γκρήν, ἀγωνιζόμενος δι' ὅλων τῶν μέσων νὰ διατηρήσῃ τὴν τουρκικὴν κυριαρχίαν ἐπὶ τῶν Πατρῶν, ἔστειλε καὶ τὸν ἐκάλεσε,

Digitized by Google

προδόσας εἰς αὐτὸν τὰς ἀδυναμίας τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοπέδου, καὶ ἰδίως ἐφοδιάσας τὰ στρατεύματά του μὲ εἰδικὰ σημεῖα, ἐκ τῶν ὁποίων ἐφαίνοντο ὅτι ἦσαν Χριστιανοὶ οἱ στρατιῶταί του, ὥστε νὰ παραπλανήσουν εὐκολώτερον τοὺς Ἕλληνας. Καταλαβὼν τὴν πόλιν, ἐφάνη κατ' ἀρχὰς μὲν ἐπιεικής, ἀλλὰ μετέπειτα ἐξηγριώθη καὶ ἐπεδόθη εἰς λεηλασίας. Ἔκτοτε, καθ' ὅλον τὸν Ἀγῶνα, παρέμεινεν εἰς Πάτρας, ἐβοήθησε τοὺς Λαλαίους καὶ τὰ λείψανα τοῦ στρατεύματος τοῦ Δράμαλη. Ἐρίσας ὅμως μετὰ τοῦ Καρᾶ Μεχμέτ, ὅστις ἐστάλη εἰς ἐπικουρίαν αὐτοῦ μὲ σῶμα πενταχισχιλίων Ἀσιατῶν, ἀπεσύρθη καὶ ἔζησεν ἐν Ὀδησσῷ τῆς Ρωσίας. Γ. Δ. Κ.

Γιουσούφ *μπὲν Τασφὶν (μπὲν Ἰμπραὶμ ἀλ-Λαμτοὺν ἀμποὺ-Γιακοὺμπ).* Μουσουλμᾶνος πρίγκιψ ἐκ τῆς βερβερικῆς δυναστείας τῶν Ἀλμοραβιδῶν (1006–1106). Ἱκανὸς στρατιωτικός, δραστήριος καὶ φίλαρχος ἀνήρ. κατέλαβε τῷ 1070 τὴν ἀνωτάτην ἐξουσίαν ἐν Μαρόκκῳ, ἔκτισε τῷ 1072 τὴν πόλιν Μαρόκκον, καταστήσας αὐτὴν πρωτεύουσαν καὶ ἐκδιώξας τοὺς Ζεϊρίδας. καὶ ἐπεξέτεινε τὸ κράτος αὐτοῦ ἐπὶ πάσης τῆς ΒΔ Ἀφρικῆς. Τῷ 1086 οἱ Μουσουλμᾶνοι ἡγεμόνες τῆς Ἱσπανίας προσβαλλόμενοι σθεναρῶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Καστιλίας Ἀλφόνσου Δ' ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τοῦ Γιουσούφ, ὅστις διαβὰς τὸν πορθμὸν μετὰ σημαντικῆς δυνάμεως καὶ ἐνισχυθεὶς ὑπὸ τῶν ἐν τῇ χερσονήσῳ ὁμοθρήσκων του ἐνίκησε κατὰ κράτος ἐν Ζαλάκᾳ παρὰ τὸ Μπαγιαντὸθ τὸν Ἀλφόνσον, μόλις διασωθέντα διὰ τῆς φυγῆς. Ἐκ τῶν κεφαλῶν τῶν πτωμάτων λέγεται, ὅτι οἱ νικηταὶ ἔκτισαν πύργον, ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου προσημῆχθησαν εἰς τὸν Ἀλλὰχ εὐχαριστοῦντες. Μετὰ τὴν νίκην ταύτην ὁ Γιουσοὺφ ἐστράφη κατὰ τῶν τέως συμμάχων του καὶ καταλαβὼν τὴν Σεβίλλην, Γρανάδαν, Σαραγόσαν καὶ Βαλεντίαν ἥνωσε τὸ πλεῖστον τῆς Ἱσπανίας μετὰ τοῦ ἐν Ἀφρικῇ κράτους του. Ὁ Γιουσοὺφ ἀνεγνώριζε τὴν ἐπικυριαρχίαν τῶν χαλιφῶν τῆς Βαγδάτης, ἀρκούμενος εἰς τὸν τίτλον τοῦ ἐμίρου. Ἐκυβέρνησε μετὰ δικαιοσύνης καὶ συνέσεως καὶ διῆγαγε βίον μεγαλοπρεπῆ, ἀσχολούμενος μὲ τὰς ἐπιστήμας καὶ προστατεύων τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας. Μετὰ τὸν θάνατόν του ὁ υἱός του ἐπεξέτεινε τὴν πατρικὴν κληρονομίαν ἐπὶ τῆς Πορτογαλίας καὶ τῆς κεντρικῆς Ἱσπανίας μετὰ τῇ Μαδρίτης. Ἐπὶ τοῦ διαδόχου ὅμως αὐτοῦ οἱ Ἀλμοχάδαι ἐξεδίωξαν τὴν δυναστείαν τῶν Ἀλμοραβιδῶν. —Β.

Γιουσοὺφ *Τσιάπαρης.* Πρόκριτος Τοῦρκος ἐκ Ναυπλίου, ζήσας κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Ὅταν κατὰ τὸ 1807, ἕνεκα τῶν ὑπονοιῶν, ἃς διήγειρον παρὰ τῷ σουλτάνῳ αἱ ἐν Πελοποννήσῳ ἐνέργειαι τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος, διωρίσθη πασὰς τῆς Πελοποννήσου ὁ Βελῆ πασάς, υἱὸς τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ Τεπενελῆ, ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς Πελοποννήσου, ἄνευ διακρίσεως φυλῆς καὶ θρησκεύματος, ἐξηγέρθησαν ἐκ τῶν βιαιοπραγιῶν τούτου καὶ ἔστειλαν κρυφίως εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν Γιουσοὺφ Τσιάπαρην, ὁ ὁποῖος καὶ ἐπέτυχε τὴν ἀνάκλησιν τοῦ Βελῆ. Κατὰ τὴν πολιορκίαν ἐπίσης τοῦ Ναυπλίου ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων (Μάϊος 1822) ὁ Γιουσοὺφ Τσιάπαρης ἀπεστάλη ὑπὸ τῶν Τούρκων κατοίκων εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅπως ζητήσῃ ἐνισχύσεις. Καθ' ὁδὸν ὅμως συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν περιπλεόντων ἑλληνικῶν πλοίων, ἀπεστάλη ὑπὸ συνοδείαν εἰς τὴν ἐν Κορίνθῳ τότε ἑδρεύουσαν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν. Ἐκεῖ ἀνεδέχθη νὰ μεσολαβήσῃ παρὰ τοῖς Τούρκοις συμπολίταις του πρὸς συνομολόγησιν συνθήκης παραδόσεως τοῦ Ναυπλίου καὶ ἐπέτυχε τοῦτο μετὰ πολλὰς προσπαθείας. Θ. Ε. ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ

Γιουσοὺφ-Καρᾶ *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς περιφερείας Δρογγυλίου τοῦ ἐν Ἀνατολικῇ Θράκῃ νομοῦ Ἀδριανουπόλεως. Ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς (1920) ἐκαλεῖτο *Μαυροχώρι* καὶ ἠρίθμει 226 κατοίκους.

— **Γιουσοὺφ-Ναΐπ** *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς περιφερείας Νίκης τοῦ ἐν ἀνατολικῇ Θράκῃ νομοῦ Ἀδριανουπόλεως. Ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς (1920) ἐκαλεῖτο *Κριτάδες* καὶ ἠρίθμει 395 κατοίκους.

Γιούστε (Juste), *Θεόδωρος·* βλ. λ. Τζιούστ.

Γιούστι (Justi), *Κάρολος.* Γερμανὸς τεχνοκρίτης γεννηθεὶς τῷ 1832 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1912. Ἐδίδαξε τὴν φιλοσοφίαν ἐν τοῖς πανεπιστημίοις τοῦ Μαρβούργου καὶ τοῦ Κιέλου, καὶ τὴν ἱστορίαν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βόννης. Ἐκ τῶν πολλῶν ἔργων του σπουδαιότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ὁ Βίγκελμαν καὶ οἱ σύγχρονοί του» (β' ἐκδ. 1898), «Ὁ Βελάσκεθ καὶ ὁ αἰών του» (γ' ἐκδ. 1926), «Ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος. Συμβολὴ πρὸς κατανόησιν τῶν ἔργων του καὶ τοῦ ἀνθρώπου» (1900), «Ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος. Νέα συμβολὴ» (1908) κλπ. —Ω.

γιουστίτσια (ἡ) *[Βοτ.].* Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ ἰουστιχια *ἡ ἀδατόδη* (βλ. λ.)

Γιοῦστο (Justo) ἢ *Γιοῦστο-Βέττι.* Οἰκογένεια Ἰταλῶν καλλιτεχνῶν, οἵτινες εἰργάσθησαν ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα. Ἐκ τῶν ἐκπροσώπων τῆς οἰκογενείας ταύτης σημαντικώτεροι εἶναι οἱ: *Ἰωάννης* (1485–1549), *Ἀντώνιος* (1479–1519), *Ἀνδρέας*, ἀδελφοί, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωάννου *Ἰωάννης* καὶ οὗτος καλούμενος. Ἐκ τούτων οἱ δύο πρῶτοι, μετακληθέντες ἐξ Ἰταλίας εἰς Γαλλίαν, ἀνέλαβον τὴν κατασκευὴν τοῦ τάφου τοῦ ἐπισκόπου Θωμᾶ Ζάμ, ὁ δὲ δεύτερος κατεσκεύασε καὶ τὸ ἐπιτάφιον μνημεῖον Λουδοβίκου τοῦ ΙΒ'. Ὁ τέταρτος, ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἐξαδέλφου του Ἰούστου, διεκρίθησαν ἐπὶ τῆς βασιλείας Φραγκίσκου τοῦ Α' καὶ ἐξετέλεσαν πλῆθος ἔργων ἐπαρκῶς ἐκτιμηθέντων. Ι. Μ. Π.

Γιουτεΐνι (Juteini), *Γιαάκκο.* Φινλανδὸς συγγραφεὺς (1781–1855). Ὑπῆρξεν εἷς τῶν σπουδαιοτέρων παραγόντων τῆς ἀναπτύξεως τῆς γλώσσης καὶ τῆς λογοτεχνίας τῆς πατρίδος του καὶ ἔγραψε ποιήματα, παιδαγωγικὰ ἔργα καὶ γραμματικὴν τῆς φινλανδικῆς. Πρὸς τούτοις ἐξέδωκε συλλογὰς φινλανδικῶν παροιμιῶν καὶ ἀποφθεγμάτων. —Β.

Γιουτλάνδη *[Γεωγρ.]·* βλ. Ἰουτλάνδη.

Γιουτσόου (Yutsow) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Κίνας· βλ. Ὑουτσόου.

γιούχα· ἐπιφων. ἀποδοκιμαστικὸν ἢ ὑβριστικόν· «τοὺ φωνάξαν γιούχα»· ἀντίθ. *ζήτω*

γιουχαΐζω· φωνάζω γιούχα, ἀποδοκιμάζω τινὰ ὑποδεχόμενος αὐτὸν μὲ *γιούχα.*

γιουχαϊσμὸς (ὁ) καὶ *γιουχάϊσμα* (τό)· ἀποδοκιμασία μὲ φωνὰς *γιούχα.*

Γιούχτας *[Γεωγρ.].* Ὄρος τῆς Κρήτης ὑπερκείμενον τῆς κωμοπόλεως Ἀρχάνες (15 χιλιόμ. πρὸς Ν. τοῦ Ἡρακλείου). Τὸ ὄρος τοῦτο, ἐκ τῆς θαλάσσης ἰδίως παρατηρούμενον, παρουσιάζει παράδοξον ὁμοιότητα πρὸς κεφαλὴν ὑπτίως κειμένου ἀνθρώπου καὶ ἴσως τοῦτο ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ θεωρηθῇ ὅτι ἐκεῖ ἔκειτο ὁ τάφος τοῦ Διός. Ἔρευναι ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους γενόμεναι ἔφερον εἰς φῶς περίβολον τῆς Μεσομινωικῆς ἐποχῆς (περὶ τὸ 2000 π. Χ.) μετὰ λειψάνων οἰκοδομήματος καὶ ἰχνῶν θυσιῶν καὶ ἀναθημάτων ὁμοίων καθ' ὅλα πρὸς τὰ ἐκ Πετσοφᾶ (βλ. λ.). Ἐξ ἐπιγραφῆς τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος εὑρεθείσης ἐν Ἄργει καὶ περιλαμβανούσης συνθήκην μεταξὺ Κνωσίων καὶ Τυλισίων συνήχθη τὸ συμπέρασμα ὅτι Γιούχτας εἶναι τὸ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἀναφερόμενον *Ἰυτός* (Ἰυττὸς-Ἰυκτό), ὅπως καὶ τὸ ὄνομα τοῦ χωρίου Ἀρχάνες πρέπει νὰ ἀνάγεται εἰς τὴν ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ ἀναφερομένην Ἀχάρναν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *A. Evans,* Palace of Minos τόμ. I. σ. 150 ἑξ.— *W. Vollgraff* ἐν «Bulletin de correspondence Hellénique» τόμ. 34, 1910 καὶ 37, 1913. *Γ. Ν. Χατζιδάκις* ἐν «Ἀθηνᾶ» τόμ. 36, 1924. Σ. Ν. Μ.

Γιούφοβον *[Γεωγρ.]·* βλ. λ. Γυφοχώρι.

γιοφαγκλιὰ (ἡ) *[Βοτ.].* Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *Ἴον τὸ τοῦ ἀγροῦ* (Viola arvensis).

Γιόφκωφ, *Γιορντάν.* Σύγχρονος Βούλγαρος διηγηματογράφος. Τῷ 1917 ἐξέδωκε τὸν πρῶτον τόμον τῶν διηγημάτων του (β' ἐκδ. 1928). Ἠκολούθησαν κατόπιν: ὁ δεύτερος τόμος τῷ 1918 «Ζιέτβαρ» (Θεριστής) (1920), «Ποσλέντνα ράντοστ» (Ὕστερη χαρά) (1926, «Σταροπλανίνσκι λεγκέντι» (Διηγήσεις τῶν παλαιῶν βουνῶν) (1927) καὶ τὸ τελευταῖόν του βιβλίον: «Βετσέρι βὰ Ἀντιμόφσκιγια χὰν» (Νύχτες στὸ χάνι τοῦ Ἀντίμωφ). Τὰ διηγήματα τοῦ Γιόφκωφ διακρίνονται διὰ τὸν ρεαλισμόν των καὶ τὴν ζωηρὰν περιγραφὴν τῆς ζωῆς τῶν Χαϊντούκων καὶ τῶν τελευταίων πολέμων, εἰς τοὺς ὁποίους καὶ ἔλαβε μέρος. Τ. ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ

Γιοφύλλης, *Φῶτος.* Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ ποιητοῦ καὶ λογοτέχνου *Σπύρου Μουσούρη,* γεννηθέντος ἐν Ἁγίοις Δούλοις τῆς Ἰθάκης τῷ 1887. Τὰς ἐγκυκλίους σπουδὰς αὐτοῦ ἐπεράτωσεν εἰς τὸ ἐν τῇ γενετείρᾳ του γυμνάσιον τῷ 1905, μεθ' ὃ ἐφοίτησεν εἰς τὴν ἐκεῖ «Καλλιτεχνικὴν Σχολήν». Ἐλθὼν κατόπιν εἰς Ἀθήνας ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, διατελέσας συντάκτης πλείστων τῶν ἐν Ἀθήναις, Πάτραις καὶ Σύρῳ ἐφημερίδων. Ἀπὸ τοῦ 1918–1920 ἐξέδωκεν ἰδίαν ἐφημερίδα ἐν Σύρῳ, τὸν «Φιλελεύθερον», ἀπὸ τοῦ 1921–1922 τὸ περιοδικὸν «Πολιτισμός» καὶ τῷ 1929 τὸ περιοδικὸν «Πρωτοπορία». Ἐδημοσίευσε κατὰ καιροὺς τὰ ἑξῆς ἔργα: «Ἀρχοντικὰ» (1913), «Ὁ Ἀϊ Νικόλας κι' ὁ φτωχὸς ἄρχοντας» (1914), «Συνθέματα» (1916), «Τὸ τραγοῦδι τῆς Κοντέσσας» (1920), «Ἀνησυχίες» (1923), «Μοντέρνες Ἀγάπες» (1926), «Ἡ τελευταία ὥρα τοῦ σονέττου» (1928), ἅπαντα ποιητικὰς συλλογάς. Ἐπίσης «Ταξίδια σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα» ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Νῶντα Ἔλατου (1925–26 τόμ. 2), «Θιακὰ μοιρολόγια» (1926), «Ἡ Φαρμακωμένη», δρᾶμα (1928), «Τ' ἀμοιρο τὸ Λολάκι» μυθιστόρημα (1922), «Διηγήματα» (1928). Τῷ 1915 ἀνεβίβασεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς τῆς «Ἀλάμπρας» τὸ μονόπρακτον δρᾶμα «Φετίχ» καὶ τῷ 1925 εἰς τὸ «Θέατρον τῶν Νέων» τὸ δρᾶμα «Φαρμακωμένη». Τῷ 1926 ἐξέθηκεν εἰς τὴν «Γκαλερὶ Στρατηγοπούλου» χιουμοριστικὰ ἔργα καὶ ἄλλα σχέδια. —Β.

γιοφύλλι (τό) *[Βοτ.].* Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἴον τὸ ἀρουραῖον* (Viola ardensis). Δ. Ν. Π.

Γιοφυράκια *[Γεωγρ.].* Συνοικισμὸς τῆς ἐν Κρήτῃ κοινότητος Βουτῶν τῆς ἐπαρχίας Μαλεβιζίου τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου. Κάτοικοι (1928) 99. Ὡς ἐκ τῆς γειτνιάσεως των πρὸς τὴν πόλιν Ἡρακλείου, τὰ Γιοφυράκια ὑπῆρξαν θέατρον πολλῶν μαχῶν καὶ συγκρούσεων μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων κατὰ τὰς κρητικὰς ἐπαναστάσεις. Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1823 οἱ ἐπαναστάται προσβαλόντες ἐνταῦθα τοὺς Τούρκους ἔτρεψαν αὐτοὺς εἰς φυγήν. Ἐπανελθόντες ὅμως οὗτοι πολυπληθέστεροι κατεδίωξαν τοὺς ἐπαναστάτας πρὸς τὴν Ἴδην καὶ ἐφόνευσαν τὸν Χουρδοθόδωρον. Κατὰ τὰς ἀνακωχὰς μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων Ἡρακλείου τὰ Γιοφυράκια ἐτίθεντο ὡς ὅριον. Ε. Γ.

γιοφύρι (τό). ἰδιωματ. ἀντὶ γεφύρι (βλ. λ.).

Γιόφυρος *[Γεωγρ.].* Μικρὸς ποταμὸς πρὸς Δ. τῆς πόλεως Ἡρακλείου Κρήτης, σχηματιζόμενος ἐξ ὑδάτων τῶν ἀνατολικῶν ὑπωρειῶν τῆς Ἴδης καὶ διαρρέων τὸ ἐξ αὐτοῦ ἐπονομαζόμενον λεκανοπέδιον, ὁ *Τρίτων* τῶν παλαιῶν. εἰς τοῦ ὁποίου τὰς πηγὰς κατὰ τὸν Διόδωρον (Β', 5) μυθολογεῖται ὅτι ἐγέννησεν ὁ Ζεὺς τὴν Ἀθηνᾶν, ἐκ τούτου καὶ *Τριτογένειαν* ἀποκληθεῖσαν. Ε. Γ.

Γιόφφε, *Ἀδόλφος.* Ρῶσσος κομμουνιστὴς πολιτικὸς γεννηθεὶς τῷ 1883 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1927. Μετὰ τὴν Ὀκτωβριανὴν ἐπανάστασιν μετέσχε τῶν διαπραγματεύσεων τοῦ Μπρέστ-Λιτόφσκ καὶ ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἐν Βερολίνῳ πρεσβευτὴς τῆς Ἑνώσεως τῶν Σοσιαλιστικῶν Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν. Ἐχρημάτισε διαδοχικῶς πρόεδρος τῆς σοβιετικῆς ἀντιπροσωπείας, ἥτις εἶχεν ἀναλάβει τὴν διεξαγωγὴν τῶν μετὰ τῆς Πολωνίας διαπραγματεύσεων, ἀντιπρόσωπος τῆς ρωσικῆς κυβερνήσεως εἰς Γενεύην, πρεσβευτὴς ἐν Πεκίνῳ, πρεσβευτὴς ἐν Βιέννῃ, ἀντιπρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν παραχωρήσεων καὶ καθηγητὴς τοῦ ἰνστιτούτου Ἀνατολικῶν σπουδῶν τῆς Μόσχας. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λένιν καὶ τὴν ἐμφάνισιν τῆς ἐνδοκομματικῆς πάλης μεταξὺ τῶν ὁπαδῶν τοῦ Τρότσκυ καὶ τοῦ Στάλιν, ὁ Γιόφφε ἐτάχθη μὲ τὸ μέρος τοῦ Τρότσκυ καὶ κατέστη ἀνεπιθύμητος εἰς τὴν κρατοῦσαν μερίδα. Πάσχων ἐκ νευρασθενείας αὐτοκτόνησε τὸν Νοέμβριον τοῦ 1927. —Ω.

Γιοχανάν. Νεωτέρα ἑβραϊκὴ προφορὰ τοῦ βιβλικοῦ κυρίου ὀνόματος, ὅπερ ὁ Ἰώσηπος καὶ οἱ Ο' μεταγράφουσι διὰ τοῦ *Ἰωάννης.* Γ. ΕΛ.

Γιοχανὰν *μπὲν Ζακάϊ.* Ἰουδαῖος διδάσκαλος τοῦ Α' μ. Χ. αἰῶνος. Ἔνθερμος πατριώτης, ἀντελήφθη τὸ μάταιον τῆς ἰουδαϊκῆς ἀντιστάσεως κατὰ τῶν Ρωμαίων καὶ συνέστησεν εἰς τοὺς ὁμοεθνεῖς του νὰ ἐπιδιώξουν φρονίμως τὴν εἰρήνην ὑποτασσόμενοι εἰς τοὺς Ρωμαίους. Δὲν φαίνεται ὅμως νὰ εἰσηκούσθη καὶ ἐπιθυμῶν νὰ προετοιμάσῃ, πρὸ τῆς καταστροφῆς, τὸ ἔδαφος τῆς πνευματικῆς σωτηρίας τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, μετέφερεν εἰς Ἰαμνίαν, μὲ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ Τίτου, τὴν ἕδραν τοῦ «Συνεδρίου τῆς Ἱερουσαλὴμ» καὶ ἵδρυσε ταυτοχρόνως μεγάλην σχολὴν (Γεσσιβᾶ) προοριζομένην νὰ ἀποβῇ νέον θρησκευτικὸν καὶ πνευματικὸν κέντρον. Αἱ Ἀγγαδικαὶ αὐτοῦ ἑρμηνεῖαι, παρὰ τὸ μυστικιστικὸν αὐτῶν βάθος, διακρίνονται διὰ τὴν πρακτικότητά των.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Graetz*: Geschichte der Jüden (Berlin 1853) IV κεφ. Α'.—*Bacher*: Die Agada der Tannaiten σελ. 35.—*Fränkel*: Darké hammischna κ. λ. Γ. ΕΛΙΓΙΑ

Γιοχάννα ἢ *Ζοάννα* ἢ *Ἀνζουὰν* (Joanna ἢ Johanna ἢ Anjouan *[Γεωγρ.].* Νῆσος τοῦ ἀρχιπελάγους τῶν Κομορῶν, ἐν τῷ Ἰνδικῷ ὠκεανῷ, ΒΔ τῆς Μαδαγασκάρης. Ἀποτελεῖ γαλλικὸν προτεκτοράτον. Κάτοικοι 20 000. Κυριώτεραι πόλεις αὐτῆς εἶναι ἡ Ἀνζουὰν καὶ ἡ Μακαντοῦ. —Μ.

Γιοχάννεσμπουργ (Johannesburg) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς ὁμοσπονδίας τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς, ἐν Τράνσβααλ. Κεῖται εἰς ἀπόστασιν 74 χιλμ. ἀπὸ τῆς Πραιτωρίας καὶ 1569 χλμ. ἀπὸ τῆς Καιπτάουν. Ὁ πλησιέστερος πρὸς αὐτὴν θαλάσσιος λιμὴν εἶναι ὁ τοῦ Λαουρέντσο Μαρκές, εἰς ἀπόστασιν 586 χλμ. Εἶναι τὸ κέντρον τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν περὶ αὐτὴν χρυσωρυχείων καὶ ἡ μεγαλυτέρα πόλις τοῦ Τράνσβααλ, ἔχουσα 260 000 κατοίκους, ἐξ ὧν αἱ 140.000 εἶναι λευκοί. Πόλις ἐντελῶς νέα καὶ ἐκτισμένη ἐπὶ ὡρισμένου ἐκ τῶν προτέρων σχεδίου, μὲ ὁδοὺς εὐθυγράμμους καὶ εὐρείας καὶ ἀφθόνους κήπους, ἔχει μεγαλοπρεπῆ δημόσια καὶ ἰδιωτικὰ κτίρια καὶ εἶναι πόλις βιομηχανικὴ καὶ ἐμπορικωτάτη. Ἡ κυρίωτέρα βιομηχανία αὐτῆς συνίσταται εἰς τὴν παρασκευὴν εἰδῶν καταναλώσεως τῶν μεταλλωρύχων καὶ εἰς τὰ ἀναγκαιοῦντα διὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν μεταλλείων. Συνδέεται

Digitized by Google

σιδηροδρομικῶς μετὰ τοῦ Καίηπτάουν καὶ μεθ' ὅλων τῶν ἄλλων μεγάλων νοτιοαφρικανικῶν κέντρων. Τὸ κλῖμα αὐτῆς εἶναι καλόν, ἀλλ' ἡ πόλις προσβάλλεται ἐνίοτε ὑπὸ μεγάλων καὶ ἰσχυρῶν ἀνεμοστροβίλων. Μεταξὺ τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἱδρυμάτων της εἶναι ἡ «Νοτιοαφρικανικὴ μεταλλουργικὴ καὶ τεχνολογικὴ σχολή», μετὰ βιβλιοθήκης, ἐργαστηρίων κτλ. ἥτις εἶναι γνωστὴ ὡς «Πανεπιστημιακὸν Κολλέγιον τοῦ Τράνσβααλ».

Ἡ Γιοχάννεσμπουργ ἐκτίσθη τῷ 1886, μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῶν παρὰ τὸ Λάντ χρυσωρυχείων, καὶ ὠνομάσθη οὕτως ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ τοπογράφου καὶ γεωμέτρου *Γιοχάννες Κίσσεκ*. Ἐντὸς ὀλίγου δὲ χρονικοῦ διαστήματος ἀπέκτησεν 100.000 κατοίκων, οἵτινες ταχέως ἐδιπλασιάσθησαν. Τῷ 1896 μεγάλη ἔκρηξις δυναμίτιδος κατέστρεψε μέρος τῆς πόλεως, τὸ ὁποῖον ὅμως ἀνῳκοδομήθη τάχιστα. Τῷ 1900 κατελήφθη ὑπὸ τῶν ἀγγλικῶν στρατευμάτων, κατὰ τὸν Ἀγγλοβοερικὸν πόλεμον. Ἡ πόλις, λόγῳ τῆς παρουσίας πολλῶν χιλιάδων ἐργατῶν, ἐργαζομένων εἰς τὰ μεταλλεῖα, ἀποβαίνει συχνὰ κέντρον ταραχῶν, κινημάτων καὶ ἀπεργιῶν. Τῷ 1914, συνεπείᾳ τῆς ἀπεργίας τῶν σιδηροδρομικῶν, ἔλαβον χώραν μεγάλαι ταραχαί, μετὰ δὲ τὴν καταβύθισιν τῆς «Λουζιτανίας» τῷ 1915, αἱ ταραχαὶ ἐπανελήφθησαν ἐντονώτεραι. Ἄλλαι ταραχαὶ συνέβησαν τῷ 1919, ἐξ αἰτίας νέας ἀπεργίας τῶν ἰθαγενῶν ἐργατῶν τῶν μεταλλείων. Τῷ 1922 ἐξερράγη ἐργατικὸν κίνημα, ἐξελιχθὲν εἰς κομμουνιστικόν, ὅπερ καὶ κατεστάλη μετὰ παρέλευσιν πολλῶν ἡμερῶν. Κατὰ τὸ κίνημα τοῦτο συνήφθησαν καὶ μάχαι εἰς τὰς ὁδούς, μεταξὺ στρατοῦ καὶ ἐργατῶν, οἵτινες εἶχον ἀναγείρει καὶ ὁδοφράγματα.

Ἐκ τῶν λευκῶν κατοίκων τοῦ Γιοχάννεσμπουργ, ἐκτὸς τῶν Ἄγγλων καὶ τῶν Μπόερς, οἱ περισσότεροι εἶναι Ἕλληνες, ἐργάται καὶ ἔμποροι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, διατηροῦντες σχολεῖα, ἐκκλησίαν καὶ διάφορα κέντρα, καὶ ἐκδίδοντες καὶ τὴν ἑλληνικὴν ἐφημερίδα «Νέα Ἑλλάς». Μ. Δ. Β.

Γιοχάννισμπαντ (Johannisbad) [*Γεωγρ.*]. Λουτρόπολις τῆς Τσεχοσλοβακίας, πρὸς τὰ ΒΑ τῆς Βοημίας, παρὰ τὰ πολωνικὰ σύνορα, ἐν τῷ νομῷ Χράντεκ-Κράλοβα. Οἱ μόνιμοι κάτοικοι αὐτῆς ἀνέρχονται εἰς 300 καὶ εἶναι Γερμανοί. Ἔχει σιδηροῦχα ὕδατα πρὸς πόσιν καὶ λουτρὰ ἐνδεικνυόμενα διὰ γυναικολογικὰς καὶ νευρικὰς παθήσεις, μετὰ μεγάλης ραδιενεργοῦ ἀκρατοθέρμης (29,6°).

Γιοχάννισταλ (Johannisthal) [*Γεωγρ.*]· βλ. λ. Βερολῖνον τ. Ζ', σ. 120 β'.

Γιόχαννοτ (Johannot), ***Ἀλφρέδος***. Γερμανὸς χαλκογράφος καὶ ζωγράφος (1800—1837). Ἐξετέλεσε χαλκογραφίας πρὸς εἰκονογράφησιν ἔργων τοῦ Βάλτερ Σκώττ, τοῦ Κοῦπερ καὶ τοῦ Βύρωνος, διεκρίθη δὲ καὶ ὡς ζωγράφος ἱστορικῶν θεμάτων. —Β.

— **Γιόχαννοτ** (Johannot), ***Τόνυ***. Γερμανὸς χαλκογράφος καὶ ζωγράφος, ἀδελφὸς τοῦ *Ἀλφρέδου Γιόχαννοτ* (1803—1852). Ἐξετέλεσε θαυμασίας χαλκογραφίας, ἰδίᾳ πρὸς εἰκονογράφησιν ἔργων τοῦ Μολιέρου καὶ τοῦ Γκαῖτε. Ἀπὸ τοῦ 1831 ἐζωγράφησε πίνακας, θέματα τῶν ὁποίων ὑπῆρξαν σκηναὶ ἐκ τοῦ καθ' ἡμέραν βίου. —Β.

Γιόχανσεν (Johansen), ***Φρειδερῖκος-Γιαλμάρ***. Νορβηγὸς ἐξερευνητὴς τῶν πόλων (1867—1913). Συνώδευσε τὸν Νάνσεν καὶ τὸν Μπρὺς εἰς τὰς ἀποστολὰς Φρὰμ καὶ Σπιτσβέργης, τῷ δὲ 1909 τὸν Ἴζαχσεν κατὰ τὸ δεύτερον αὐτοῦ ταξίδιον εἰς Σπιτσβέργην. Ἐπίσης ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐξερεύνησιν τοῦ Νοτίου πόλου ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Ἀμοῦνδσεν. —Β.

«**Γιοχασὶν** ***Σέφερ***». Τίτλος γενεαλογικοῦ συγγράμματος τοῦ Ἑβραίου λογίου *Ἀβραὰμ Ζακοῦτο*, ἀναφερομένου εἰς τὴν ἰουδαϊκὴν ἱστορίαν ἀπὸ τῶν βιβλικῶν χρόνων μέχρι τοῦ 1504 καὶ ἐκδοθέντος τὸ πρῶτον ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1566. Γ. ΕΛ.

Γιόχμους (Jochmus), ***Αὔγουστος - Τζιάκομο***. Γερμανὸς τυχοδιώκτης γεννηθεὶς τῷ 1808 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1881. Κατ' ἀρχὰς ἠσχολήθη μὲ τὸ ἐμπόριον, κατόπιν ἐσπούδασε τὰ στρατιωτικὰ καὶ τῷ 1827 ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου ἔλαβε τὸν βαθμὸν τοῦ λοχαγοῦ καὶ συνειργάσθη μετὰ τοῦ Τζούρτζ. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ βασιλείου ἐτέθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ὄθωνος (1832), ὅπου παραμείνας ἐπὶ τριετίαν ἦλθεν εἰς Ἀγγλίαν, κατετάγη εἰς τὴν λεγεῶνα τῶν ξένων, ἡ ὁποία κατηρτίζετο δαπάναις τῆς Ἰσαβέλλας, καὶ μετέσχε τῶν ἐκστρατειῶν τοῦ στρατοῦ τοῦ Βορρᾶ. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου (1838) ἐπανῆλθεν εἰς Ἀγγλίαν, ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Πάλμερστον εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ διωρίσθη ὑπὸ τῶν Τούρκων πασᾶς καὶ ἀρχιστράτηγος τῆς ἀγγλοτουρκοαυστριακῆς στρατιᾶς ἐν Συρίᾳ. Τῷ 1848 ἦλθεν εἰς Γερμανίαν καὶ διωρίσθη ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τῶν Ναυτικῶν ὑπὸ τοῦ ἀρχιδουκὸς Ἰωάννου. Τῷ 1859 ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ βαρώνου ἐκ μέρους τῆς αὐστριακῆς κυβερνήσεως. Τὰ ἔργα του ἐξεδόθησαν τῷ 1883—1884 ἐν Βερολίνῳ εἰς 4 τόμους. —Β.

Γιόχοβ (Johow), ***Ραϊνόλδος***. Διαπρεπὴς Γερμανὸς νομομαθὴς (1823—1904). Ὑπῆρξεν εἷς τῶν ἀνωτέρων δικαστικῶν εἰς οὓς ἀνετέθη ἡ ἐπεξεργασία ἀστικοῦ γερμανικοῦ κώδικος. Συνέταξεν ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «Jb. für Entscheidungen des Kammergerichts» (1881). —Β.

γίπα (ἡ) [*Ζῳολ.*]. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ἐντόμου *ἶψ ὁ κοινὸς* (Ipsus vulgaris). Δ. Ν. Π.

Γίρασεκ (Jirasek), ***Ἀλοΐσιος***. Τσέχος μυθιστοριογράφος καὶ δραματικὸς γεννηθεὶς τῷ 1851. Ἐπραγματεύθη ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἱστορικὰ θέματα καὶ συνετέλεσε διὰ τῶν ἔργων του εἰς τὴν ἐμπέδωσιν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος τῶν Τσέχων. Διεκρίθη ἐπίσης εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς τῆς πατρίδος του. Κυριώτερα τῶν ἔργων αὐτοῦ εἶναι: «Ἱστορίες ἀπὸ τὰ βουνὰ» (1878), «Ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῶν καταιγίδων» (κύκλος μυθιστοριῶν, 1886—1890), ἡ «Ἀδελφοσύνη» (μυθιστορηματικὴ τριλογία, 1899—1908) κτλ. Ἐκ τῶν δραμάτων του ἐξαίρονται τά: «Ἰωάννης Τσίσκα» (1903), «Ἰωάννης Οὖσσιος» (1911) κτλ. —Β.

γιρασολίτης (Girasol) [*Ὀρυκτολ.*]. Γαλακτόχρους παραλλαγὴ τοῦ χαλαζίου (βλ. λ.). Μ. Κ. Μ.

Γιρετσὲκ (Jirecek), ***Ἰωσήφ***. Τσέχος ἱστορικὸς τῆς λογοτεχνίας (1825—1888). Τῷ 1872 ὑπῆρξεν ὑπουργὸς τῆς Παιδείας ἐν Αὐστρίᾳ, τῷ 1875 πρόεδρος τῆς «Βοημικῆς ἑταιρείας ἐπιστημῶν», τῷ δὲ 1875 βουλευτής. Ἔγραψεν εἰς μὲν τὴν τσεχικὴν τὰ ἔργα ὑπὸ τὸν τίτλον: «Τσεχικὴ ἀνθολογία» (1876, τρεῖς τόμοι), καὶ «Ἐγχειρίδιον τῆς ἱστορίας τῆς τσεχικῆς λογοτεχνίας» (1876, δύο τόμοι), εἰς δὲ τὴν γερμανικήν, πραγματείαν ἐπιγραφομένην «Die Echtheit der Kôniginhofer Handschrift Kritisch nachgewiesen» (1862). —Β.

— **Γιρετσεκ** (Jirecek), ***Κωνσταντῖνος-Ἰωσήφ***. Τσέχος σλαυολόγος καὶ εἰδικῶς βαλκανολόγος, υἱὸς τοῦ *Ἰωσὴφ Γίρετσεκ*, γεννηθεὶς τῷ 1854 ἐν Βιέννῃ καὶ ἀποθανὼν αὐτόθι τῷ 1918. Ἐσπούδασεν ἐν Πράγᾳ φιλοσοφίαν, ἐκεῖ δὲ καὶ ἐδίδαξεν ἐπί τινα καιρὸν ὡς ὑφηγητὴς τῆς ἱστορίας, μεθ' ὃ ἀπεστάλη χάριν μελετῶν εἰς τὰ ἐν Ραγούζῃ Ἀρχεῖα. Τῷ 1876 ἐξέδωκεν ἐν Πράγᾳ τσεχιστὶ καὶ γερμανιστὶ «Ἱστορίαν τῶν Βουλγάρων» (Geschichte der Bulgaren), ἔργον σοβαρώτατον, ἀφηγούμενον τὴν ἱστορίαν τῶν πρώτων Βουλγάρων καὶ τὴν ἐν τῷ Αἴμῳ βασιλείαν τῆς Βουλγαρίας ἐπὶ τῇ βάσει τῶν Βυζαντινῶν χρονογράφων καὶ ἱστορικῶν, τοὺς ὁποίους ἐμελέτησε βαθέως, ὡς καὶ ὅλων τῶν μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης γνωστῶν σλαυικῶν πηγῶν, μνημείων καὶ ἀρχείων. Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, ὅπερ διαπνέει ἀμεροληψία, δὲν παρασύρεται εἰς κρίσεις ἀνθελληνικάς, ὡς ἄλλα σλαυικὰ συγγράμματα, ἰδίᾳ δὲ ἀποκρούει τὰς ἰδέας τοῦ *Φαλμεράϊερ*. Ὁ συγγραφεὺς διατυπώνει καὶ ἰδικάς του πρωτοτύπους γνώμας, εἰς τὰς ὁποίας ἄγεται ἐκ βαθείας γνώσεως οὐχὶ μόνον τῶν σλαυικῶν γλωσσῶν ἀλλὰ καὶ τῆς ἑλληνικῆς, ἀρχαίας καὶ νέας, ὡς καὶ τῆς τουρκικῆς καὶ ἀλβανικῆς. Ἐν γένει ἡ «Ἱστορία τῶν Βουλγάρων» τοῦ Γίρετσεκ, φθάνουσα μέχρι τῶν πρὸ τοῦ Ρωσσοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ 1877—1878 γεγονότων, ἀποτελεῖ πολύτιμον ἐφόδιον, ὅπερ ἠκολούθησαν ὅλοι οἱ κατόπιν γράψαντες, Βούλγαροι καὶ ξένοι. Τῷ 1879 ὁ Γίρετσεκ ἐκλήθη εἰς Σόφιαν ὡς γενικὸς γραμματεὺς τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας τῆς ἀρτισυστάτου βουλγαρικῆς ἡγεμονίας. Τῷ 1881—1882 ἐγένετο ὑπουργὸς τῆς Παιδείας καὶ κατόπιν πρόεδρος τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συμβουλίου, παρασχὼν σπουδαίας ὑπηρεσίας κατὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως. Τῷ 1884 ἐπανελθὼν εἰς Πράγαν διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἱστορίας εἰς τὸ ἐκεῖ πανεπιστήμιον, τῷ δὲ 1893 καθηγητὴς τῆς σλαυικῆς ἀρχαιολογίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον Βιέννης.

Τὰ κυριώτερα τῶν συγγραμμάτων του εἶναι: «Τὸ τυπικὸν τοῦ ἁγίου Σάββα» (σερβ. ἐν Βελιγραδίῳ 1874), «Βουλγαρικὴ βιβλιογραφία» (βουλγ. ἐν Βιέννῃ 1872), «Die Heeresstrasse von Belgrad nach Konstantinopel» (Πράγα 1877), «Die Handelsstrassen und Bergwerke in Serbien und Bosnien im Mittelalter» (Πράγα 1879), «Die Beziehungen der Ragusaner zu Serbien 1355—1371» (Πράγα, 1885), «Περιοδεῖαι εἰς Βουλγαρίαν» (τσεχ. Πράγα, 1885), «Das Fürstentum Bulgarien» (Βιέννη, 1891) κτλ. Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

— **Γίρετσεκ** (Jirecek), ***Χέρμεγκιλδ***. Τσέχος νομομαθὴς (1827—1909) καὶ συγγραφεὺς σπουδαίων ἔργων περὶ τοῦ σλαυικοῦ δικαίου, κυρίως δὲ τοῦ Codex juris Bohemici (1867—1892). Ν. Μ.

Γιρλάνδος, ***Ἡρακλῆς***. Ἕλλην λόγιος τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Ἐξέδωκεν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1522 «Τριῴδιον περιέχον τὴν πρέπουσαν αὐτῷ ἀκολουθίαν», τοῦ κειμένου τοῦ ὁποίου προτάσσεται πρόλογος «τοῖς καθ' Ἑλλάδα φιλολόγοις», γεγραμμένος εἰς δόκιμον ἑλληνικήν. Π. Π. Π.

γιρλάντα (ἡ)· παρυφὴ φορέματος, γενικῶς δὲ πᾶν κέντημα, τὸ ὁποῖον σχηματίζει συνεχὲς κόσμημα ἀπὸ λουλούδια. Κατ' ἐπέκτασιν γιρλάντα λέγεται καὶ ὁ ἐξ ἀνθέων ἀνάδεσμος. Τῆς λέξεως γίνεται χρῆσις εἰς τὰς πόλεις, σπανίως δὲ εἰς τὰ χωρία. Α. ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ

Γίροβα ἢ ***Κὶρ-ὀβᾶ*** [*Γεωγρ.*]. Πολίχνη τῆς Μ. Ἀσίας, ἕδρα τῆς ὑποδιοικήσεως Τσίνα, τῆς διοικήσεως Ἀϊδινίου, ὑπαγομένης ἄλλοτε εἰς τὴν γενικὴν διοίκησιν Σμύρνης. Κάτοικοι 11000, ἐκ τῶν ὁποίων περὶ τοὺς 500 ἦσαν Ἕλληνες, προσφυγόντες μετὰ τὸ 1922 εἰς Ἑλλάδα. Ν. Μ.

Γιρόνδη (Gironde) [*Γεωγρ.*]. Νομὸς τῆς ΝΔ Γαλλίας, ἀποτελεσθεὶς ἐκ τμήματος τῆς παλαιᾶς ἐπαρχίας Γουυάννης. Ὠνομάσθη οὕτως ἐκ τοῦ στομίου τοῦ Γαρούνα ποταμοῦ. Ὁρίζεται πρὸς Β ὑπὸ τοῦ νομοῦ τοῦ Κάτω Σαράντ, πρὸς Α ὑπὸ τῶν νομῶν Δορδόνης καὶ Λὸτ-ἐ-Γκαρόν, πρὸς Ν ὑπὸ τοῦ νομοῦ τοῦ Λάντ καὶ πρὸς Δ ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Ἔχει ἔκτασιν 10726 τετρ. χλμ. καὶ 819.404 κατοίκους. Εἶναι ὁ μεγαλύτερος, ἀπὸ ἀπόψεως ἐκτάσεως, γαλλικὸς νομὸς καὶ ὑποδιαιρεῖται εἰς 6 ἐπαρχίας, 49 καντόνια καὶ 554 κοινότητας. Ἀπὸ γεωλογικῆς ἀπόψεως, σχεδὸν ὁλόκληρος ὁ νομὸς ἀνήκει εἰς τὴν τριτογενῆ καὶ τεταρτογενῆ περίοδον. Τὸ ἔδαφος εἶναι χθαμαλόν, διακοπτόμενον πρὸς ἀνατολὰς ὑπὸ λόφους μικροῦ ὕψους. Τὸ δυτικὸν τμῆμα περιλαμβάνει εὐρείας πεδιάδας, πολλαχοῦ ἀμμώδεις, καὶ ἱκανὰς ἑλώδεις ἐκτάσεις, ἰδίως ἑκατέρωθεν τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ Γαρούνα.

Ὁ νομὸς τῆς Γιρόνδης διαρρέεται ὑπὸ τῶν ποταμῶν Γαρούνα καὶ Ντορντόν, οἵτινες ἑνούμενοι εἰς τὴν αἰχμὴν τοῦ Μπὲκ-ντ' Ἀμπέ, σχηματίζουν τὸ στόμιον τῆς Γιρόνδης, ἐγκατεσπαρμένον, ἀπὸ τοῦ σημείου τῆς συμβολῆς τῶν δύο ποταμῶν, σχεδὸν ὑπὸ συνεχοῦς ἁλύσεως νησίδων καὶ ὑφάλων, αἱ κυριώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι ἡ νῆσος τοῦ Καζῶ, ἡ τοῦ Βορρᾶ, ἡ τοῦ Πατιρᾶ καὶ ἡ τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου. Αἱ ἀκταὶ τοῦ νομοῦ τούτου εἶναι ἀμμώδεις, σχηματίζουσαι σειρὰν θινῶν, ὄπισθεν τῶν ὁποίων εὑρίσκονται αἱ μικραὶ λίμναι τοῦ Οὐρτὲν καὶ Καρκὰν καὶ τοῦ Λακασῶ, ἑνούμεναι διὰ διώρυγος, ἡ λεκάνη τοῦ Ἀρκασόν, ὅπου ἐκβάλλει ὁ ποταμὸς Λεῦρ, καὶ ἡ λίμνη τοῦ Καζῶ. Τὸ κλῖμα τοῦ νομοῦ εἶναι εὔκραές, αἱ χιόνες σπάνιαι, ἀλλ' αἱ ὁμιχλώδεις καὶ βροχεραὶ ἡμέραι εἶναι πολυάριθμοι, ἰδίως πρὸς τὴν παραλιακὴν ζώνην, ὅπου εἶναι συχναὶ κατὰ τὸ θέρος καὶ αἱ καταιγίδες, συνεπείᾳ τῶν ἐκ τοῦ ὠκεανοῦ πνεόντων Δ καὶ ΒΔ ἀνέμων.

Ἡ Γιρόνδη εἶναι νομὸς κυρίως γεωργικός. Ὁ κυριώτερος πλοῦτος αὐτῆς εἶναι ἡ ἄμπελος, ἡ ὁποία, ἀναλόγως τῆς ποιότητος τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς περιοχῆς ὅπου καλλιεργεῖται, διακρίνεται εἰς διαφόρους ποιότητας. Αἱ κυριώτεραι περιοχαὶ ὅπου καλλιεργεῖται ἡ ἄμπελος καὶ αἵτινες παράγουν ὀνομαστοὺς φερωνύμους οἴνους εἶναι ἡ Μεντόκ, αἱ Γκρὸβ, αἱ Σωτέρν, ἡ Μπαζανταί, ἡ Ἄντρ-ντὲ-Μέρ, ἡ Μπλαϊύαί, ἡ Μπουργαὶ κτλ. Ὁ νομὸς παράγει ἐπίσης σιτηρά, καπνόν, λαχανικὰ καὶ ὀπώρας. Ἀκμάζει ἐπίσης καὶ ἡ κτηνοτροφία. Τὰ δάση ἀφθονοῦν εἰς τὸ δυτικὸν τμῆμα τοῦ νομοῦ. Μεταλλεῖα ἐλλείπουν παντελῶς, ὑπάρχουν ὅμως ἄφθονα λατομεῖα. Ἀκμάζει ἐπίσης καὶ ἡ βιομηχανία, ἀναφερομένη ἰδίως εἰς τὸ ἐμπόριον τοῦ οἴνου (βαρελοποιία, ὑελουργία, βυσματοποιία, χαρτοποιία κτλ.). Εἰς τὰ πέριξ τοῦ Βορδὼ καὶ τοῦ Λορμὸν ὑπάρχουν μεγάλα ναυπηγεῖα, ἐργοστάσια χημικῶν προϊόντων, κεραμουργεῖα, βυρσοδεψεῖα, διυλιστήρια σπορελαίου, ἐργοστάσια κονσερβῶν κ.τ.λ. Ὑπάρχουν ὡσαύτως πολλαὶ μεταλλικαὶ πηγαί. Ἡ ἁλιεία καὶ ἡ καλλιέργεια στρειδιῶν εἶναι εἰς εὐρεῖαν κλίμακα ἀνεπτυγμέναι. Λόγῳ τῆς μεγάλης γεωργικῆς καὶ βιομηχανικῆς παραγωγῆς ὁ νομὸς διεξάγει εὐρύτατον ἐμπόριον, τόσον μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Γαλλίας, ὅσον καὶ μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Κέντρον τοῦ ἐμπορίου τούτου εἶναι ἡ πρωτεύουσα Βορδῶ, ἡ ὁποία συνδέεται διὰ πυκνοῦ δικτύου σιδηροδρόμων μεθ' ὅλων τῶν κέντρων τῆς Γαλλίας καὶ ἀτμοπλοϊκῶς μετὰ τῶν κυριωτέρων λιμένων τοῦ κόσμου. Μ. Δ. Β.

Γιρονδῖνοι (Girondins ἢ Gironde). Διάσημον πολιτικὸν κόμμα ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν, ἱδρυθὲν ὑπὸ τοῦ Μπρισσὸ καὶ διακρινόμενον διὰ τὰς συντηρητικὰς αὐτοῦ ἀρχάς. Ἀρχικῶς ἀπετελεῖτο ἐκ πολιτῶν, οἱ ὁποῖοι ἀπέφευγον νὰ ὠθήσουν τὸν πολὺν λαὸν εἰς ἐπέμβασιν ἐν τῇ ἐπαναστάσει. Βραδύτερον οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Μπρισσὸ ἀνεμίχθησαν μετὰ τῶν μελῶν τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς *Γιρόνδης*, ἥτις περιεβλήθη διὰ μεγάλης αἴγλης, λόγῳ τῶν εὐγλώττων ῥητόρων, οἵτινες ἀπετέλουν αὐτήν, ἔκτοτε δὲ τὸ κόμμα ἔλαβε τὸ ὄνομα τῆς Γιρόνδης. Ἐκυριάρχησε τοῦτο κατ' ἀρχὰς ἐν τῇ συνελεύσει, ὅτε οἱ ἄνδρες οἱ ἀποτελέσαντες κατόπιν τὸ κόμμα τοῦ *Ὄρους* εὑρίσκοντο ἀκόμη ἐν μειοψηφίᾳ. Ἐσημείωσε τὴν δύναμιν αὐτοῦ κατὰ πρῶτον ἀνατρέψαν τὴν σχηματισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ' κυβέρνησιν μετὰ τὴν ἀποδοχὴν τοῦ συντάγματος. Ἡ νέα κυβέρνησις ἐσχηματίσθη ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῶν Γιρονδίνων, καὶ ἰδιαιτέρως διὰ τῆς προσλήψεως τοῦ Ρολάν, τοῦ

Digitized by Google

ὁποίου ἡ σύζυγος ἦτο ἡ ψυχὴ τοῦ κόμματος τούτου, καὶ τοῦ Ντυμουριέ, ὑποδειχθέντος διὰ τὴν διπλωματικὴν αὐτοῦ δεξιότητα καὶ τὰς στρατιωτικὰς ἀρετάς του. Μετὰ μικρὸν ἡ Αὐστρία ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Γαλλίας, εἰς ὃν ἀνεμίχθη σύμπασα ἡ Εὐρώπη καὶ καθ' ὃν τὸ γαλλικὸν ἔθνος ἐπέδειξε καταπλήξασαν ὁρμὴν καὶ ἤρατο ἀφαντάστους νίκας τερματισθείσας διὰ τῶν καταστροφῶν τοῦ 1814 καὶ 1815. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Λουδοβῖκος ΙΣΤ', διστακτικὸς πάντοτε καὶ βραδέως προβαίνων εἰς τὴν ἀποδοχὴν τῶν ἀρχῶν τῆς ἐπαναστάσεως, δὲν ἤργησε παροκινούμενος ὑπὸ τῶν ξένων μοναρχῶν καὶ τῶν μεταναστευσάντων ἀριστοκρατῶν νὰ περιέλθῃ εἰς ῥῆξιν μετὰ τῆς νέας κοινοβουλευτικῆς κυβερνήσεως. Τὸν Ἰούνιον 1792, ἀρνηθεὶς νὰ ἀποδεχθῇ διατάγματά τινα τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου, προεκάλεσε τὴν παραίτησιν αὐτοῦ καὶ τὸν σχηματισμὸν νέας κυβερνήσεως, τῆς ὁποίας τρία μέλη ἀντικατεστάθησαν ὑπὸ ἀνδρῶν ἀνηκόντων εἰς τοὺς συνταγματικούς. Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἤρξατο κατάδηλος ἡ ἐχθρότης μεταξὺ τοῦ στέμματος καὶ τῶν Γιρονδίνων, οἵτινες, καίτοι συντηρητικοί, δὲν ἠδύναντο νὰ ἀνεχθῶσι τὰς ἀπολυταρχικὰς τάσεις τῆς αὐλῆς, πιστευούσης ὅτι τάχιστα οἱ ξένοι στρατοὶ θὰ προήλαυνον καταλαμβάνοντες τοὺς Παρισίους. Διαβήματά τινα γενόμενα ὑπὸ τοῦ Βερνιώ ὅπως ἐπέλθῃ συμφωνία μετὰ τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ', ἀπέβησαν μάταια, καὶ οἱ Γιρονδῖνοι ἡνώθησαν μετὰ τῶν Ἰακωβίνων, πρὸ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ (10 Ἰουνίου 1792). Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ἐπεδίωκον νὰ συντρίψωσι καὶ τοὺς σφαγεῖς τοῦ Σεπτεμβρίου, τοὺς παραφόρους ἐπιτρόπους τῆς δημαρχίας, τὰ μέλη τῆς λέσχης τῶν Ἰακωβίνων καὶ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν Δαντών. Ἡ κατὰ τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ' κατηγορία, ἥτις ἀπησχόλει τότε τὴν συνέλευσιν, ἀνέστειλε πρὸς στιγμὴν τὰς ἐχθρότητας. Κατὰ τὴν ἀξιομνημόνευτον ταύτην δίκην οἱ Γιρονδῖνοι δὲν ἐπέδειξαν κομματικὴν ἑνότητα. Αἱ ψῆφοι αὐτῶν ἦσαν διάφοροι. Τινὲς τούτων ἠρνήθησαν εἰς τὴν συνέλευσιν τὸ δικαίωμα νὰ δικάσῃ τὸν βασιλέα. Οἱ πλεῖστοι, ἀναγνωρίζοντες τὴν ἐνοχὴν τοῦ Λουδοβίκου, ἐψήφισαν τὴν στέρησιν μόνον τῆς ἐλευθερίας του, ἄλλοι δὲ ψηφίσαντες θάνατον ἐδοκίμασαν νὰ σώσουν αὐτὸν δι' ἐφέσεως τῆς ἀποφάσεως πρὸς τὸν λαόν. Αἱ προσπάθειαί των αὗται, αἵτινες ἀπέβησαν μάταιαι, ἐπηύξησαν ἔτι μᾶλλον τὸ κατ' αὐτῶν πάθος τῶν δημαγωγῶν. Ἰσχυροὶ ἐν τῇ συνελεύσει διὰ τοῦ λόγου, ἐξήσκουν ἀκόμη ἐπιρροήν. Εἰς ταύτην βασιζόμενοι ὑπέβαλον τὴν 8 Ἀπριλίου 1793 ψήφισμα, ὅπερ ἐγένετο ὀλέθριον δι' αὐτοὺς μετά τινα χρόνον. Δι' αὐτοῦ ἐζητήθη ὅπως οἱ μετέχοντες εἰς ἀντεθνικὰ κινήματα ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ εἰσάγωνται δι' ἀπ' εὐθείας κλήσεως ἐνώπιον τοῦ ἐπαναστατικοῦ δικαστηρίου. Τὸ μέτρον τοῦτο ἐστρέφετο κατὰ τοῦ Μαρᾶ, ὅστις καθ' ἑκάστην ἐδηλητηρίαζε τὴν κοινὴν γνώμην κατὰ τῶν Γιρονδίνων. Μετά τινας ἡμέρας ὁ Μαρᾶ παρεπέμφθη εἰς τὸ δικαστήριον, ἀλλ' ἀπηλλάγη τῆς κατηγορίας καὶ περιήχθη ἐν θριάμβῳ ὑπὸ τοῦ λαοῦ εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν Παρισίων.

Μετὰ τὴν ἄκαρπον ταύτην προσβολὴν κατὰ τοῦ εἰδώλου τῶν προαστείων, οἱ Γιρονδῖνοι περιέπεσαν εἰς τὴν ἀντιπάθειαν τοῦ λαοῦ καὶ συνήντησαν δεινὰς ἐχθρότητας εἰς τὸν δῆμον καὶ τοὺς Ἰακωβίνους, τοὺς ὁποίους διηρέθιζεν ἐναντίον των ὁ Μαρᾶ. Τὴν 15 Ἀπριλίου οἱ ἐπίτροποι τῶν τμημάτων ἐνεφανίσθησαν εἰς τὴν συνέλευσιν καὶ ἐζήτησαν τὴν παραπομπὴν εἰς δίκην 22 ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων Γιρονδίνων. Ἡ κατ' αὐτῶν ἐξέγερσις παρὰ τῷ λαῷ ηὔξανε καθ' ἡμέραν καὶ προσεκαλεῖτο οὗτος ὑπὸ τῶν ἀδιαλλάκτων, ὅπως κρεουργήσῃ τούτους, καίπερ διατελοῦντας ἔτι μέλη τῆς συνελεύσεως. Οἱ Γιρονδῖνοι διπλασιάσαντες τὰς ἐνεργείας των κατήγγειλαν τοὺς ὑποκινητὰς καὶ ἐζήτησαν ὅπως διορισθῇ δωδεκαμελὴς ἐπιτροπή, ἵνα ἐρευνήσῃ τὰ τῆς ὑποθέσεως ταύτης. Ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμὴν ἡ ἐπιτροπὴ ἐπρόκειτο νὰ ἀποφασίσῃ, ἡ αἴθουσα τῆς συνελεύσεως ἐπληρώθη ὑπὸ ἀπειραρίθμου πλήθους καὶ προεκάλεσε θόρυβον ὅστις ἐξηκολούθησε καθ' ὅλην τὴν νύκτα. Ὁ ὄχλος ἐζήτει τὴν κατάργησιν τῆς διορισθείσης ἐπιτροπῆς, τὴν δὲ 30 Μαΐου προεκλήθη συζήτησις καταλήξασα εἰς θρίαμβον τῶν Ἰακωβίνων καὶ ἐντελῆ κατάρρευσιν τῶν Γιρονδίνων.

Εἴκοσιν ἐννέα ἐκ τοῦ κόμματος τῶν Γιρονδίνων ἐτέθησαν ὑπὸ κράτησιν διὰ τοῦ ψηφίσματος τῆς 2 Ἰουνίου. Μεταξὺ τῶν συλληφθέντων ἦσαν ὁ Βερνιώ, ὁ Μπρισσό, ὁ Ζανσοννέ, ὁ Λαζούρς, ὁ Φουφρέντ, ὁ Ντυπερέ, ὁ Ντυκό, ὁ Καρρᾶ, ὁ Φωσὲ κτλ. Ἄλλοι, ἐν οἷς ὁ Πετιών, ὁ Γκαντέ, ὁ Μπιζό, ὁ Μπαρμπαροῦ, ὁ Λουβέ, ὁ Σεὰλ κλτ. ἐφυγαδεύθησαν, μεταβάντες εἰς τὸ Καλβαδός, καὶ ἐγένοντο τὸ κέντρον ἐξεγέρσεως ἐναντίον τῶν νέων ἀρχηγῶν τῆς συνελεύσεως. Ἤδη ἀπὸ τῆς 31 Μαΐου αἱ μεγαλύτεραι πόλεις τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ τῶν Γιρονδίνων. Μετὰ τὴν προγραφὴν αὐτῶν, πανταχόθεν ἔσπευδον εἰς τὰ ὅπλα καὶ ἀπεστέλλοντο ἀντιπρόσωποι ἐκ τῶν ἀντεπαναστατικῶν ἐπαρχιῶν εἰς Καίν, ὅπου εἶχε σχηματισθεῖ νέα συνέλευσις ὑπὸ τὸν τίτλον «Συνέλευσις τῶν ἡνωμένων διαμερισμάτων». Ὠργανώθη ἐπίσης σῶμα στρατοῦ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Βίμπφεν, ἀλλ' ἀποτελεσθὲν ὑπὸ νέων ἀγυμνάστων, διεσκορπίσθη πρὸ τῶν ἀρτίως ὠργανωμένων φαλάγγων

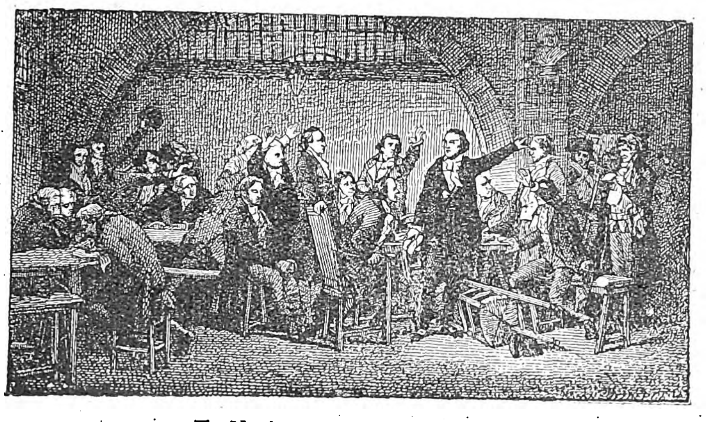

Π. Ντελαρώς: *Οἱ Γιρονδῖνοι.*

τῆς ἐπιτροπῆς τῆς κοινῆς σωτηρίας εἰς Βερνόν.

Ἡ συνέλευσις κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην, καθ' ἣν οἱ βασιλόφρονες εὗρον πρόσφορον τὴν περίστασιν νὰ ἐπεισέλθουν εἰς τὴν ἀντεπαναστατικὴν ταύτην κίνησιν, ἐπέδειξαν ἀξιοθαύμαστον δραστηριότητα, παλαίουσα δὲ ταὐτοχρόνως πρὸς τοὺς ἐσωτερικοὺς καὶ ἐξωτερικοὺς ἐχθροὺς κατήγαγε πανταχοῦ νίκας καὶ κατέπνιξεν εἰς τὸ αἷμα τὴν ἐξέγερσιν. Οἱ συγκεντρωθέντες εἰς Καὶν ἀντιπρόσωποι ἠναγκάσθησαν νὰ ζητήσωσιν ἄσυλον εἰς τὴν Γιρόνδην. Οἱ ἐπίτροποι τῆς συνελεύσεως κατεδίωξαν αὐτούς· αἱ ἔρευναι διηυθύνοντο ὑπὸ τοῦ Ταλλιών, ἀναπτύξαντος καταπληκτικὴν δραστηριότητα. Κρυβέντες οἱ καταδιωκόμενοι Γιρονδῖνοι, εὗρον καταφύγιον εἰς τοὺς οἴκους πολιτῶν τινων ἐν τῇ κωμοπόλει τοῦ Σαὶντ-Ἐμιλιόν, ὅπου ἴσχυεν ὁ Γκαντέ, ὅστις ἠδυνήθη νὰ προστατεύσῃ ἐπί τινα χρόνον τοὺς φίλους του, ἀποπλανήσας τὰ ὄργανα τοῦ ἀνθυπάτου τούτου. Ἐν τέλει ὁ Σὰλ καὶ ὁ Γκαντὲ συλληφθέντες ἤχθησαν εἰς Βορδώ. Τεθέντες ἐκτὸς νόμου δὲν εἰσήχθησαν εἰς δίκην, ἀλλ' ἐσύρθησαν κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τῆς εἱρκτῆς εἰς τὴν λαιμητόμον, ἄνευ ἄλλης τινὸς διατυπώσεως, ὑπέστησαν δὲ μετ' ἀπαθείας τὸν θάνατον. Ὁ Γκαιζενὲβ ἠκολούθησε τούτους μετά τινα χρόνον εἰς τὸ ἰκρίωμα. Τοῦ Πετιών, τοῦ Μπυζὸ καὶ τοῦ Μπαρμπαροῦ ἡ τύχη ὑπῆρξε θλιβερωτέρα· ὁ τελευταῖος ηὐτοκτόνησεν, οἱ ἄλλοι δύο κρυβέντες εἰς τὸ δάσος ἠδυνήθησαν ν' ἀποφύγουν τὴν σύλληψιν, ἀλλὰ μετά τινας ἡμέρας εὑρέθησαν ἐκεῖ τὰ πτώματα αὐτῶν καταφαγωμένα ὑπὸ τῶν λύκων. Τοιοῦτο τέλος ἔσχον οἱ φυγαδευθέντες Γιρονδῖνοι, οἵτινες εἶχον λαμπρύνει τὸ ἐθνικὸν βῆμα διὰ τῶν ἀγορεύσεών των. Ἐκεῖνοι οἵτινες ἐκρατοῦντο δέσμιοι ἐν Παρισίοις ἐπὶ πολλοὺς μῆνας παρεπέμφθησαν ὑπὸ τῆς συνελεύσεως ἐνώπιον τοῦ ἐπαναστατικοῦ δικαστηρίου καὶ κατεδικάσθησαν πάντες εἰς θάνατον καὶ ἐκαρατομήθησαν τὴν 6 Δεκεμβρίου 1793. Οὕτως ἐξέλιπον οἱ ἄνδρες οὗτοι, τῶν ὁποίων ἡ ῥητορικὴ δύναμις καὶ αἱ πατριωτικαὶ ἀρεταὶ προχέουν τὴν μᾶλλον θλιβερὰν λάμψιν εἰς τὰς ἐπαναστατικὰς φάσεις τῆς περιόδου ἐκείνης τῆς Γαλλίας. Παρ' ὅλα τὰ σφάλματα αὐτῶν ὑπῆρξαν οἱ εἰλικρινέστεροι τῶν δημοκρατῶν. Ἡ πρότασις αὐτῶν, ὅπως συσταθῇ ἰδία φρουρὰ ἀποτελουμένη ἐξ ἀνδρῶν τῶν ὀγδοήκοντα τριῶν διαμερισμάτων τῆς Γαλλίας, εἰς ἣν νὰ ἐνεπιστεύετο ἡ συνέλευσις τὴν φρούρησιν αὐτῆς ἀπὸ τῶν ἐπιδρομῶν τοῦ ὄχλου, προεκάλεσε τὴν ἀντιπάθειαν ἐναντίον των τοῦ παρισινοῦ λαοῦ, ὅστις ἀπεστρέφετο τὸν ὁμοσπονδισμόν. Αὕτη ἦτο καὶ ἡ κυρία κατηγορία ἡ ὁδηγήσασα αὐτοὺς εἰς τὸν θάνατον. Θ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

γισμονδίνης *['Ορυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν τῆς ὁμάδος τῶν ζεολίθων (βλ. λ.), συγγενὲς πρὸς τὸν *φιλλιψίτην*. Κρυσταλλοῦται εἰς τὸ μονοκλινὲς σύστημα καὶ ἔχει λάμψιν ὑελοειδῆ. Εἶναι διειδὴς ἢ διαφώτιστος κατὰ τὰ ἄκρα. Συνήθως εὑρίσκεται ἄχρους ἢ ἔχει χρῶμα λευκόν, ὑποκύανον, ὑπόφαιον ἢ ἐρυθρόλευκον. Σκληρότητα ἔχει μεταξὺ 4—5 καὶ εἰδικὸν βάρος 2.26. Ἡ χημικὴ σύνθεσίς του εἶναι: $Si_2O_8Al_2Ca.3H_2O$. Διὰ τῆς φλογὸς τοῦ αὐλοῦ πυρούμενος τήκεται εἰς γαλακτόχρουν ὕελον. Πυρούμενος ἐντὸς κορυνίου ἐκλύει ὕδωρ καὶ θολοῦται. Ὑπὸ τῶν ὀξέων εὐκόλως διαλύεται, ἀποχωριζομένου ἀμόρφου πυριτικοῦ ὀξέος. Ἀπαντᾷ ἐν Γερμανίᾳ ἐντὸς τῶν βασαλτῶν τῶν περιοχῶν τῆς Βεστφαλίας, Χέσσεν, Γκίσσεν, Θουριγγίας καὶ Σιλεσίας, ἐν Βοημίᾳ, Ἑλβετίᾳ, Ἰταλίᾳ (λάβαι τοῦ Βεζουβίου καὶ Σικελία) καὶ ἀλλαχοῦ. Μ. Κ. Μ.

Γίσχαλα *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Παλαιστίνης κειμένη ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ καὶ μνημονευομένη ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ὑπὸ τοῦ Ἰωσήπου. Ἐν τῷ Ταλμοὺδ λέγεται *Γκοὺς Χαλὰβ* καὶ ἀναζητεῖται εὐλόγως ἐν τοῖς σημερινοῖς ἐρειπίοις *Ἐλ-Δζίς*. Ἐφημίζετο ἰδιαιτέρως τὸ ἔλαιον, ὅπερ παρῆγεν. Ὑπῆρξε πατρὶς τοῦ ἀδιαλλάκτου ἐπαναστάτου καὶ ἀντιπάλου τοῦ Ἰωσήπου κατὰ τὸν Ἰουδαϊκὸν πόλεμον (66 μ. Χ.) *Ἰωάννου* τοῦ υἱοῦ τοῦ Λευεὶ (*Ἰωσήπ.* Ἰουδ. πόλ. Β' κ' 6—8). Ἡ μικρὰ πόλις παρεδόθη εἰς τὸν Τῖτον ἑκουσίως μετὰ τὴν εἰς Ἱερουσαλὴμ φυγὴν τοῦ Ἰωάννου τούτου. Π. Ι. Μ.

Γιτάναι *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἠπείρου ὑπὸ τοῦ Λιβίου (XLII.38) μνημονευομένη. Ἔκειτο ἀπέναντι τῆς Κερκύρας. Ἡ λέξις, κατὰ τὸν Ἡσύχιον, παρήγετο ἐκ τῆς λέξεως γιτέα (ἰτέα, ἰταία) καὶ ἐσήμαινεν ἰτεών.

Γιτιάδας. Ἕλλην ἀρχιτέκτων καὶ χαλκοπλάστης ἐν Σπάρτῃ, ἀκμάσας κατὰ τὸ β' ἥμισυ τοῦ ΣΤ' π. Χ. αἰῶνος. Οὗτος συνεπλήρωσε καὶ ἀνεκαίνισε παλαιὸν καὶ ἡμιτελὲς ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς ἐν τῇ ἀκροπόλει τῆς Σπάρτης, τὸ ὁποῖον διεκόσμησεν ἐπικαλύψας τοὺς τοίχους αὐτοῦ, καθὼς συνηθίζετο εἰς τὴν ἀνατολικὴν καὶ τὴν μυκηναϊκὴν τέχνην, διὰ χαλκίνων ἐλασμάτων, ἐξ ὧν ἡ δέσποινα τοῦ ναοῦ ἔλαβε τὸ ἐπίθετον *χαλκίοικος*. Εἰς τὰ ἐλάσματα ταῦτα ὁ καλλιτέχνης ἐνέγλυψε, κατὰ Παυσανίαν (Γ',17,2) ἄθλους Ἡρακλέους, ἁρπαγὴν τῶν θυγατέρων τοῦ Λευκίππου Ἥφαιστον ἐλευθεροῦντα τὴν μητέρα, Ἀθηνᾶς γέννησιν, καὶ ἄλλα πολλὰ ζῴδια «μέγιστα καὶ θέας ἄξια». Ὁ αὐτὸς ἐποίησε καὶ τὸ χαλκοῦν ἄγαλμα τῆς θεᾶς ἐν τῷ προρρηθέντι ναῷ αὐτῆς, προσέτι δὲ καὶ ἐν Ἀμύκλαις δύο χαλκοῦς τρίποδας ὑποβασταζομένους ὑπὸ ἀγαλμάτων Ἀφροδίτης καὶ Ἀρτέμιδος. Ὁ Γιτιάδας ἦτο καὶ ποιητὴς ποιήσας ᾄσματα Δώρια, ἐν οἷς καὶ ὕμνον πρὸς τὴν Ἀθηνᾶν. Κ. Α.

γιτογενίνη (Gitogenine) *[Φαρμακογν.]*. Σῶμα τοῦ τύπου $C_{26}H_{42}O_4$, ἀποτελοῦν λευκὴν κρυσταλλικὴν κόνιν τηκομένην εἰς 271°, λίαν διαλυτὴν εἰς χλωροφόρμιον καὶ ζέουσαν ἀλκοόλην. Ἡ γιτογενίνη προέρχεται δι' ὑδρολύσεως τῆς γιτονίνης. Κ. Γ. Μ.

γιτονίνη (Gitonine) *[Φαρμακογν.]*. Σῶμα τοῦ τύπου $C_{49}H_{81}O_{23}$, προερχόμενον ἐκ τῶν φύλλων τῆς δακτυλίτιδος, ἀποτελοῦν λευκὴν κρυσταλλικὴν κόνιν τηκομένην εἰς 255°, στροφικῆς ἱκανότητος 50°,69, ὀλίγον διαλυτὴν εἰς ὕδωρ καὶ ἀλκοόλην, λίαν διαλυτὴν εἰς ἀραιὰν ἀλκοόλην. Ὑδρολυομένη ἡ γιτονίνη σχᾶται εἰς *γιτογενίνην* καὶ *γαλακτόζην*. Κ. Γ. Μ.

Γίτσιν (Jicin, γερμ. Gitschin). Πόλις τῆς Τσεχοσλοβακίας, ἐν τῇ Δ. Βοημίᾳ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Κιντλίνα παραποτάμου τοῦ Ἔλβα. Κάτ. 10479. Εἶναι σιδηροδρομικὸν κέντρον καὶ ἔχει βιομηχανίαν χάρτου. Ἐν αὐτῇ σῴζεται πύργος τοῦ Βαλλενστάϊν, τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. —Μ.

—*[Στρατ. Ἱστορ.]*. Παρὰ τὴν πόλιν ταύτην διεξήχθη τὴν 29ην Ἰουνίου 1866 μάχη μεταξὺ Πρώσσων ἀφ' ἑνὸς καὶ Αὐστριακῶν καὶ Σαξώνων ἀφ' ἑτέρου, καθ' ἣν ὑπεχώρησαν οἱ τελευταῖοι (βλ. λ. Αὐστριακὸς *πόλεμος*). Ν. Θ. Κ.

Γιύγκστ (Jüngst), ***Ἀντωνία.*** Γερμανὶς συγγραφεὺς (1843—1918). Κυριώτερα ἔργα αὐτῆς εἶναι τὰ ἑξῆς: «Κονραδῖνος Στάουφερ» (1883), τὸ ἔπος «Ὁ θάνατος τοῦ Μπάλντουρ» (1886) καὶ τὸ μυθιστόρημα «Ρεγινάλδος φὸν Ράϊγχαρντσμπρουν» (1897). Πρὸς τούτοις ἔγραψε διηγήματα, μύθους, ποιήματα κτλ. —Β.

Γιύλγκ (Jülg), ***Βερνάρδος.*** Γερμανὸς γλωσσολόγος (1825—1886). Τῷ 1863 διωρίσθη καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Ἴννσμπρουκ. Ἐξηρεύνησεν ἰδίως τὰς μογγολικὰς γλώσσας καὶ ἐν γένει τὸν μογγολικὸν πολιτισμόν. Ἔγραψε δὲ μεταξὺ ἄλλων: «Οἱ μῦθοι τοῦ Σίντι-Κὺ» (1866), «Ἀπάνθισμα μογγολικῶν μύθων» (1868) «Οἱ περὶ ἡρώων θρῦλοι τῶν Ἑλλήνων παρὰ τοῖς μογγολικοῖς λαοῖς» (1869), «Περὶ τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως τῶν μογγολικῶν σπουδῶν» (1882) κτλ. —Β.

Γιφάρδος. Βυζαντινὸς στρατηγὸς μετασχὼν τῶν ἐκστρατειῶν τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ Α' Κομνηνοῦ (1143—1180) ἐναντίον τῶν Σέρβων, τῶν Δαλματῶν καὶ τῶν Σκυθῶν. Κατὰ τὸν σύγχρονόν του χρονογράφον Κίνναμον, ἦτο ἀνὴρ «αὐτουργῆσαι ἱκανὸς καὶ στρατηγεῖν δεξιός». Ν. ΚΛΕ

Γιχθὶς *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία πόλις εὑρισκομένη ἐπὶ τῆς ἐν τῇ βορείῳ Ἀφρικῇ Μικρᾶς Σύρτεως. Λείψανα ταύτης ἀνεσκάφησαν παρὰ τὸ σημερινὸν χωρίον Τζὸφφ-Βοῦ-Γαρᾶ ἀπὸ τοῦ 1901 μέχρι τοῦ 1905. Ἐκ τῶν ἀρχαιολογικῶν εὑρημάτων ἰδιάζουσαν θέσιν κατέχουν πολυπληθεῖς ἑλληνικαὶ καὶ λατινικαὶ ἐπιγραφαί, μαρτυροῦσαι τὴν εὐρύτητα τῆς χρήσεως τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἥτις δὲν εἶχε παύσει χρησιμοποιουμένη καὶ κατὰ

Digitized by Google

τοὺς τόσον μεταγενεστέρους ἐκείνους χρόνους τῆς λατινικῆς ἐξαπλώσεως. Ι. Μ. Π.

Γιωβάσκος *ὁ Βλάχος*. Μελοποιὸς τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας ἀκμάσας κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα. Ἐμελοποίησε διάφορα ἐκκλησιαστικὰ ᾄσματα καὶ μάλιστα δοξολογίας, ἐξ ὧν διακρίνεται ἡ εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ (14 Σεπτεμβρίου) εἰς ἦχον δ' μετὰ δύο ᾀσματικῶν εἰς τὸν αὐτὸν ἦχον, ἅτινα μετηνέχθησαν ὑπὸ Πέτρου τοῦ Πελοποννησίου εἰς τὴν μέθοδον αὐτοῦ καὶ ὑπὸ Γρηγορίου τοῦ πρωτοψάλτου καὶ Χουρμουζίου τοῦ χαρτοφύλακος εἰς τὴν νέαν μουσικὴν μέθοδον. Τὸ ᾀσματικὰ δὲ ταῦτα ἔτι καὶ νῦν ψάλλονται κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ καὶ τὴν Γ' Κυριακὴν τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς. Ε. Γ. Π.

Γιώκαϊ (Jokai), *Μαυρίκιος*. Περιώνυμος Οὔγγρος λογοτέχνης (1825-1907). Ὁ διαπρεπέστερος τῶν Οὔγγρων μυθιστοριογράφων τῆς ἐποχῆς τοῦ Τουργκένιεφ, τοῦ Τολστόϊ, τοῦ Ντοστογιέφσκι. Ἀνῆκεν εἰς τὴν τάξιν τῶν εὐγενῶν, ἀλλὰ διαπνεόμενος ὑπὸ τῆς ἰδέας τῆς ἰσότητος μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἀντικατέστησε τὸ τελευταῖον γράμμα τοῦ ὀνόματός του, υ, ὅπερ εἶναι δηλωτικὸν τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν οὐγγρικὴν ἀριστοκρατίαν, διὰ τοῦ ι (Γιώκαΰ, Γιώκαϊ). Δικηγόρος κατ' ἀρχάς, ἐγκατέλιπε τὸ ἐπάγγελμά του, ὅπως ἀφοσιωθῇ ἀπερισπάστως εἰς τὴν συγγραφικὴν

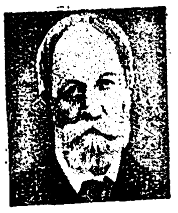

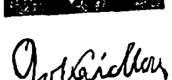

σταδιοδρομίαν ὡς δημοσιογράφος, δημοσιολόγος, ἰδίᾳ δ' ὡς μυθιστοριογράφος. Ὡς εἷς τῶν πνευματικῶν ἡγετῶν, συμμετέσχεν εἰς τὸν ἀπελευθερωτικὸν πόλεμον τοῦ 1848-1849, μετὰ τὴν ἀτυχῆ ἔκβασιν τοῦ ὁποίου ἠναγκάσθη νὰ ζήσῃ ἐπὶ μακρὸν ἐν τῷ κρυπτῷ, ὅπως διαφύγῃ τὴν καταδίωξιν τῆς αὐστριακῆς κυβερνήσεως. Βραδύτερον ἐσυνέχισε τὴν δημοσιογραφικὴν δρᾶσιν του ὡς συντάκτης τῆς ἐφημερίδος «Χὸν» (Hon). Μὲ τὴν πολιτικὴν ἠσχολήθη ὁ Γιώκαϊ μέχρι τέλους τοῦ βίου του, καὶ δὴ ὡς μέλος τοῦ προοδευτικοῦ κόμματος τῶν φιλελευθέρων, χωρὶς ἡ περὶ αὐτὴν ἀπασχόλησις νὰ ἐμποδίσῃ τὴν καταπληκτικὴν αὐτοῦ παραγωγικότητα ὡς λογοτέχνου. Ὡς δημιουργὸς κατέχει ἐν τῇ διεθνεῖ λογοτεχνίᾳ θέσιν περίβλεπτον. Τὰ ἐπὶ τῷ ἰωβιλαίῳ αὐτοῦ ὑπὸ τῆς οὐγγρικῆς κυβερνήσεως ἐκδοθέντα ἔργα του ἀνέρχονται εἰς ἑκατὸν τόμους. Ἡ πρωτίστη καὶ χαρακτηριστικωτέρα τῶν ἀρετῶν αὐτοῦ εἶναι ἡ δεξιότης τοῦ ἀφηγεῖσθαι. Τόσον δεινὸς ἀνατόμος τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς ὅσον οἱ σύγχρονοι αὐτοῦ Ρῶσοι συγγραφεῖς δὲν ὑπῆρξε. Κατὰ βάθος καὶ εἰς αὐτὰ ἔτι τὰ ἱστορικά, ὑπὸ τύπον χρονικῶν, καὶ τὰ κοινωνικὰ μυθιστορήματά του, εἶναι πάντοτε ὁ πρωτόγονος ἀφηγητὴς παραμυθιῶν, ὅστις γοητεύει καὶ συναρπάζει, κυρίαρχος τοῦ ἀναγνώστου, τοῦ ὁποίου προκαλεῖ τὸν γέλωτα ἢ τὰ δάκρυα κατὰ βούλησιν. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς εἶναι ὁ μᾶλλον, ἐκ τῶν Οὔγγρων μυθιστοριογράφων, ἀναγινωσκόμενος ὑπὸ τῶν ξένων. Ἀλλὰ διὰ τοὺς Οὔγγρους εἶναί τι περισσότερον ἢ ἁπλοῦς διασκεδαστικὸς συγγραφεύς. Αὐτὸς ὁ Γιώκαϊ εἰς τὸ αὐτοβιογραφικὸν μυθιστόρημά του ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ χωρὰ μὲ τὰ μάτια τῆς θάλασσας» ὁμολογεῖ, ὅτι εὐκόλως κατὰ τὴν νεανικὴν ἡλικίαν του θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξελιχθῇ εἰς διασκεδαστικὸν καὶ δηκτικὸν μυθιστοριογράφον γαλλικοῦ τύπου, ὡς ὁ Πὼλ ντὲ Κόκ, ἐὰν δὲν ἐλάμβανεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι τὰ ἔργα του θὰ εὑρίσκοντο εἰς τὴν βιβλιοθήκην πάσης οὐγγρικῆς οἰκογενείας. Εἰς τὰ μυθιστορήματά του εἰκονίζεται ἐναργέστατα ἡ αἴγλη ἐθνικῆς ζωῆς μιᾶς χιλιετηρίδος, ἀλλὰ συγχρόνως διεκτραγῳδοῦνται αἱ περιπέτειαι καὶ τὰ πάθη ἑνὸς ἐξ ἴσου μακροχρονίου καὶ ἀδιαλείπτου ἀγῶνος ἐθνικῆς ὑπάρξεως. Εἰς πάντα τὰ μυθιστορήματα ταῦτα ἀποτίθεται ἡ σφραγὶς τῆς αἰωνιότητος εἰς τὰς φυσικὰς καλλονὰς τῆς Οὐγγαρίας καὶ εἰς τὰ γνησίως τοπικὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα μιᾶς, παρὰ τὰς διαφόρους αὐτῆς παραλλαγάς, κατ' ἐξοχὴν ἑνιαίας χώρας, ὑποστάσης δεινὸν μετὰ τὸν διεθνῆ πόλεμον ἀκρωτηριασμόν. Εἰς πάντα τὰ μυθιστορήματα ταῦτα ἐμφαίνεται ἡ ποίησις, τὸ εὐτράπελον καὶ ἡ φαντασία ἀνατολικοῦ λαοῦ, ἐνσταρνισθέντος καὶ ἤθη ἀλλοφύλων διαβιούντων μετ' αὐτοῦ ἐν Οὐγγαρίᾳ εἰρηνικῶς καὶ διακρινομένου διὰ τὸν ὑψηλὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμόν του. Πάντα δὲ ταῦτα ἐσφυρηλατήθησαν παρ' ἀληθοῦς ποιητοῦ, οἷος ὑπῆρξεν ὁ Γιώκαϊ ὑπὸ μορφὴν περιπαθῶν διηγήσεων, αἵτινες ἔχουν καὶ γενικώτερον ἀνθρωπιστικὸν ἐνδιαφέρον. Αἱ περιώνυμοι μυθιστορίαι του, αἱ σχετικαὶ πρὸς τὴν παλαιοτέραν οὐγγρικὴν ἐποχήν, εἶναι αἱ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Οἱ Τοῦρκοι ἐν Οὐγγαρίᾳ», «Ὁ χρυσοῦς αἰὼν τοῦ Σιμπεμπούργκεν», «Ἡ λευκὴ κυρία» καὶ ἄλλα πολλά. Μὲ χαρακτηριστικὴν προτίμησιν καὶ ἐπιτυχίαν περιγράφει τὴν ἐποχὴν τῆς παιδικῆς ἡλικίας του καὶ τῆς νεότητός του, τοῦ πρώτου ῥωμαντικοῦ ἡμίσεος τοῦ ΙΘ' αἰῶνος μέχρι τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἡ Οὐγγαρία ὑπὸ τοὺς Αὐστριακοὺς ἀπώλεσε τὴν ἀνεξαρτησίαν της (μετὰ τὰ ἔτη 1848, 1849). Τὰ μεγάλα μυθιστορήματα τῆς περιόδου ταύτης εἶναι: «Ἕνας Οὔγγρος Ναμπόμπ», «Ζολτὰν Καρπάτυ», «Τὰ παιδιὰ τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴν σκληρὴ καρδιὰ» καὶ «Ὁ νέος χωροδεσπότης». Πλὴν τούτων ἔγραψε καὶ νεωτεριστικὰ μυθιστορήματα, ὡς ἐπὶ παραδείγματι «Τὰ μαῦρα διαμάντια», καὶ μνημειώδη μυθιστορίαν, ἐπιγραφομένην «Τὸ μυθιστόρημα τοῦ ἐλευσομένου αἰῶνος». Πολλὰ τῶν μυθιστορημάτων τούτων, δραματοποιηθέντα παρ' αὐτοῦ τοῦ Γιώκαϊ, κατὰ τὰ τελευταῖα δὲ ἔτη καὶ παρ' ἄλλων, ἀνεβιβάσθησαν μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας εἰς τὴν σκηνήν. ΔΡ. Κ. ΚΕΡΕΝΥΙ

Γιώλ (Youghal) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰρλανδίας, ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Μπλακγουώτερ, ἀπέχουσα 45 χιλμ. ἀπὸ τῆς πόλεως Κόρκ. Κάτ. 6 100. Διεξάγει ἐμπόριον γεωργικῶν προϊόντων καὶ εἶναι κέντρον ἁλιείας σολωμοῦ. —Μ.

Γιώμπεκ (Jaabäk), *Σαῖρεν*. Νορβηγὸς πολιτικὸς (1814—1894). Ἀπὸ τοῦ 1845—1879 ἐχρημάτισε δημοδιδάσκαλος ἐν Στόρτιγκ, εἶτα δὲ κατελθὼν εἰς τὴν πολιτικὴν ἐγένετο ἀρχηγὸς τοῦ ῥιζοσπαστικοῦ ἀγροτικοῦ κόμματος. Ὑπῆρξεν ὁ ἱδρυτὴς τῆς «Ἐφημερίδος τοῦ λαοῦ» (Folketidende) καὶ ἔγραψε δύο περισπούδαστα ἔργα σχετικὰ πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς πατρίδος του. —Β.

Γιὼν *[Βιβλ. Γεωγρ.]*. —1) Εἷς τῶν 4 ποταμῶν τοῦ Παραδείσου (Γεν. Β' 13), ὅστις ῥέει περιδινούμενος διὰ τῆς χώρας τοῦ Κοὺς. Ἄλλοι μὲν ταυτίζουν αὐτὸν πρὸς τὸν Νεῖλον, ἄλλοι δὲ πρὸς τὸν Ὦξον, τὸν Ὀρόντην. τὸν Ἀράξην. Πιθανωτέρα γνώμη εἶναι ἡ τῶν Best, Winer καὶ Preiswerk, οἵτινες ταυτίζουν αὐτὸν πρὸς τὸν Ἀράξην, δεδομένου ὅτι ὁ Παράδεισος ἐτίθετο εἰς τὰ περὶ τὸ Ἀραρὰτ μέρη. Οἱ Ἄραβες καλοῦν αὐτὸν σήμερον *Γιοὺν Ἐλρὸς* ἢ *Ἐρράς*. —2) Ὄρος πρὸς τὰ ΒΔ τῶν Ἱεροσολύμων δεσπόζον τῆς πόλεως, τοῦ ὁποίου τὴν κορυφὴν κατέλαβον οἱ Ἄγγλοι τῷ 1917. Σήμερον λέγεται *Νεμπὶ Σαμουέλ*, ἤτοι τοῦ προφήτου Σαμουήλ. —3) Κοιλὰς Δ. τῶν Ἱεροσολύμων λίαν ἐκλιμένη καὶ περιέχουσα ἀρκετὰς δεξαμενάς. Ὑπὸ τὴν Σιὼν συνενοῦται μετὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἰωσαφάτ. Γ. Λ. Α.

γιώνω· ἰδιωματ. ἀποκτῶ ἰόν, σκωρίαν, σκουριάζω: «ἐγιωσεν ὁ τέτζερες» || μεταφ. «ἐγιωσαν τὰ σοκάκια» ἔμειναν ἀπάτητα, ἄλλως *χορτάριασαν*.

Γιώργαινας, *Παναγιώτης, τῆς—*. Ἐμπειρικὸς ἰατρὸς ἐκ Κύμης ἀκολουθήσας καθ' ὅλην τὴν Ἐπανάστασιν τὸν Κριεζώτην. Παρέσχε σπουδαίας ὑπηρεσίας κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς πολιορκίας τοῦ 1827 εἰς τοὺς ἐν τῇ Ἀκροπόλει Ἀθηνῶν. Εὐφυέστατος καὶ ἐφευρετικός, ἐχρησιμοποιεῖτο ἀπὸ τὸν Κριεζώτην εἰς διαφόρους ἀποστολάς. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν κατετάχθη εἰς τὰ ἐλαφρὰ σώματα καὶ κατόπιν εἰς τὴν ὀροφυλακήν. Ἀπέθανε δὲ τῷ 1840. Γ. Δ. Κ.

Γιωργοθῶμος. Ἁρματολὸς ἐκ τοῦ χωρίου Σπάρτου τοῦ Βάλτου, ἐκ τῶν ἐπιφοβωτέρων κλεφτῶν, ἐφάμιλλος πρὸς τὸν Κατσαντώνην. Ὁ Ἀλῆ πασᾶ ἔστειλε κατ' αὐτοῦ τὸν ἔμπιστόν του Γιουσοὺφ Ἀράπην μετὰ ἰσχυρᾶς δυνάμεως, ἐν συμπλοκῇ δὲ γενομένῃ ἐπὶ τοῦ Μακρυνόρους ὁ Γιωργοθῶμος ἐφονεύθη. Ξ. Γ. Μ.

Γιωργουλιάνικα *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Γεωργουλιάνικα.

Γιῶρτσος, *Γκίκος* (ὁ καὶ *Μαρτύριος*). Ἀγωνιστὴς ἐξ Ὕδρας. Ἐπολέμησεν εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Μονεμβασίας, τὴν Σάμον, τὸ Τσαγγλί, τὸν Ἄθω, τὸ Τρίκκερι καὶ εἰς Ἀλεξάνδρειαν.

—Γιῶρτσος, *Ἠλίας*. Θεῖος τοῦ προηγουμένου. Ἔμπορος πρὸ τοῦ 1821 καὶ κατόπιν πλοίαρχος τοῦ «Τηλεμάχου». Μετέσχε διαφόρων ναυμαχιῶν, καὶ πολλάκις ἠνδραγάθησεν. Ἀπέθανε πένης τῷ 1834. Γ. Δ. Κ.

Γιώσικα (Josika). Οὐγγρικὸς οἶκος εὐγενῶν τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ γνωστότερα εἶναι: —1) *Νικόλαος* (1791—1865). Εἶναι ὁ ἱδρυτὴς τοῦ οὐγγρικοῦ ἱστορικοῦ μυθιστορήματος κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ Βάλτερ Σκὼτ καὶ τῶν Γάλλων ῥωμαντικῶν. Ἐκ τῶν ἔργων του τὰ μᾶλλον ἀξιομνημόνευτα εἶναι: «Ὁ τελευταῖος Μπάτορυ» (1837), «Οἱ Τσέχοι ἐν Οὐγγαρίᾳ» (1839), «Ὁ ποιητὴς Τοσίνυι» (1843) καὶ «Φράντς Ρακόκυ ὁ Β'» (1861). — 2) *Σαμουήλ*, ἐπονομαζόμενος *Μπαρυνίσκα*, γεννηθεὶς τῷ 1848. Πολιτικός, ἀνήκων εἰς τὸ κόμμα τῶν Οὔγγρων ἐλευθεροφρόνων. Ἀπὸ τοῦ 1912—1918 ἐχρημάτισε πρόεδρος τῆς Βουλῆς τῶν μεγιστάνων (magnates). —Β.

Γιὸστ (Joest), *Γουλιέλμος*. Γερμανὸς ἐθνογράφος καὶ ἐξερευνητὴς (1852—1897). Τῷ 1874 ἔκαμε τὸν γῦρον τοῦ κόσμου καὶ κατήρτισε σπουδαίας ἐθνογραφικὰς συλλογάς, ἃς προσέφερεν εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Βερολίνου καὶ τοῦ Λάϊντεν. Αἱ εἰς τὴν Κολωνίαν κληροδοτηθεῖσαι συλλογαί του ἀποτελοῦν τὸν κυριώτερον ἐθνογραφικὸν τομέα τοῦ Ἀνθρωπολογικοῦ μουσείου της. Κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Ἐκ τῆς Ἰαπωνίας εἰς τὴν Γερμανίαν διὰ τῆς Σιβηρίας» (1883), «Ἡ Ἀφρική» (1885), «Ταξίδια ἀνὰ τὴν ὑφήλιον» (1895). —Β.

—Γιὸστ (Joest), *Ἰωάννης φὰν Κάλκαρ*. Φλαμανδὸς ζωγράφος, ἀποθανὼν τῷ 1519. Εἶναι γνωστὸς διὰ τὴν εἰκονογράφησιν τῆς ἁγίας τραπέζης τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἐν Κάλκαρ, ἥτις θεωρεῖται ὡς μία τῶν ὑπεροχωτέρων συνθέσεων τῆς φλαμανδικῆς ζωγραφικῆς. —Β.

γιὼτ (τό)· ἡ θαλαμηγὸς (βλ. λ.).

γιῶτα (τό)· δημοτ., τὸ ἔνατον γράμμα τοῦ ἀλφαβήτου, τὸ ἰῶτα (βλ. λ.)· συνήθως θηλ. γιῶτα (ἡ)· παροιμ. «ἔμεινε γιῶτα μοναχή» ἐπὶ ἀνθρώπου ἀπολέσαντος τὴν περιουσίαν του· ἴσως ἔλαβε τὴν ἀρχὴν ἡ παροιμία ἀπὸ τῶν διφθόγγων διφθογγικῶν *ι: ει, οι, υι*, πρὸς διάκρισιν τῶν ὁποίων ἐχαρακτηρίζετο ὁ διὰ τοῦ *Ι* σημαινόμενος φθόγγος ὡς «ἰῶτα μοναχή».

Γιώτης. Εἷς τῶν κλεφτῶν τοῦ Ὀλύμπου, τὸν ὁποῖον ἐξυμνοῦν διάφορα δημοτικὰ τραγούδια τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Γ. Δ. Κ.

— Γιώτης, *Ἀναστάσιος*. Ἀξιωματικὸς τοῦ πεζικοῦ, γεννηθεὶς τῷ 1885. Προήρχετο ἐκ τοῦ Στρατιωτικοῦ σχολείου Εὐελπίδων, ἐφονεύθη δὲ εἰς τὴν μάχην τοῦ Κιλκὶς τὴν 21 Ἰουνίου 1913 φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ὑπολοχαγοῦ. Ν. Θ. Κ.

— Γιώτης, *Ἰωάννης*. Ἀγωνιστὴς ἐξ Αἰτωλικοῦ. Ἐπολέμησεν εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα μέχρι τέλους τῆς Ἐπαναστάσεως. Γ. Δ. Κ.

— Γιώτης, *Ξαβέριος*. Ἀξιωματικὸς τοῦ πεζικοῦ (1888—1922), προερχόμενος ἐκ τοῦ Στρατιωτικοῦ σχολείου Ὑπαξιωματικῶν. Ἀπέθανεν ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ μετὰ τὴν μικρασιατικὴν καταστροφὴν φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ταγματάρχου. Ν. Θ. Κ.

— Γιώτης, *Σωτήριος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Ναυπάκτου. Ἐπολέμησεν ὑπὸ διαφόρους ἀρχηγούς, κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον ἔλαβε δίπλωμα χιλιάρχου καὶ εἰς τὸ Μεσολόγγιον διωρίσθη στρατηγός. Ἀπέθανεν ἐκ τῶν κακουχιῶν τῆς πολιορκίας τῷ 1825. Γ. Δ. Κ.

— Γιώτης, *Τηλέμαχος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Καλάμου. Μετέσχε τοῦ Ἀγῶνος ὑπὸ τὸν Δ. Μακρῆν, ἐτραυματίσθη δὲ εἰς τὸ Μεσολόγγιον. Γ. Δ. Κ.

Γιωτόπουλος, *Γεώργιος*. Πολιτικὸς καὶ στρατιωτικὸς ἐκ Ζατούνης. Διέμενε πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς ἔμπορος. Ἐλθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα παρηκολούθησε τὸν Πλαπούταν ὡς γραμματεὺς καὶ ὡς ὁπλαρχηγός, διακριθεὶς εἰς τὴν πολιορκίαν καὶ ἅλωσιν τῆς Τριπόλεως καὶ τῆς Κορίνθου. Ἐξελέγη πληρεξούσιος εἰς τὴν Συνέλευσιν Ἄστρους (1823). Ἀντιπροσώπευσε πολλάκις τὴν Ζάτουναν εἰς τοπικὰς καὶ γενικὰς συνελεύσεις, τῷ δὲ 1824 διωρίσθη ἔπαρχος Λεονταρίου. Μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν ὑπηρέτησεν ὡς ἔπαρχος Μεγαλοπόλεως καὶ Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς. Ἀπέθανε τῷ 1877. Ν. Κ. ΣΑΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

— Γιωτόπουλος, *Νικόλαος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Σουλίου. Κατετάχθη εἰς τὸ σουλιωτικὸν σῶμα τῆς Κερκύρας, εἶτα δὲ εἰς τὸν στρατὸν τοῦ βασιλέως τῶν Δύο Σικελιῶν Φερδινάνδου ὑπὸ τὸν Τζούρτζην. Ἐπανελθὼν εἰς Ἑλλάδα ἠκολούθησε τὸν Μπότσαρην καὶ διεκρίθη εἰς πολλὰς μάχας. Τραυματισθεὶς εἰς τὸ Κοματερὸν τῆς Ἀττικῆς ἐφονεύθη μετά τινας ἡμέρας εἰς τὸν Πειραιᾶ. Γ. Δ. Κ.

— Γιωτόπουλος, *Παναγιώτης*. Ἐγεννήθη ἐν Κερκύρᾳ τῷ 1878, καταγωγῆς ἠπειρωτικῆς. Περατώσας τῷ 1895 τὰς γυμνασιακὰς αὐτοῦ σπουδὰς ἐν τῇ γενετείρᾳ, ἐσπούδασε τὰ νομικὰ εἰς τὰ πανεπιστήμια Πίζης, Ρώμης καὶ Παρισίων. Τῷ 1899 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ ἐν Ρώμῃ καὶ τῷ 1906 ἐγένετο ὑφηγητὴς τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ἐν τῷ Ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ, ὑποβαλὼν διατριβὴν περὶ τῆς «Ἐξελίξεως τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ἐν Ἰταλίᾳ». Τῷ 1911 διωρίσθη μέλος τῆς πρὸς ἀναθεώρησιν τῆς ποινικῆς νομοθεσίας νομοπαρασκευαστικῆς «Συλλόγου» ἐπιτροπῆς. Διετέλεσε πρόεδρος τῷ 1914 ἐν τῷ «Ἠπειρωτῶν» ἐν Κερκύρᾳ, διὸ τῷ 1914 ἐχ... συγκεντρωθῇ ὑπὸ τὰς 7000 Βορειοηπειρωτῶν προσφύγων. Διετέλεσε προξενικὸς πράκτωρ τῆς Γαλλίας ἐν Κερκύρᾳ ἀπὸ τοῦ 1921—1924, ὅτε παρητήθη ἐκλεγεὶς πληρεξούσιος τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων παρὰ τῇ Δ' Ἐθνοσυνελεύσει. Ἐπίσης τὰ ἔτη 1923 καὶ 1925—1926 διετέλεσε καθηγητὴς τῆς τῶν νομικῶν εἰς τὴν ἀστυνομικὴν σχολὴν Κερκύρας. Σήμερον εἶναι ἔκτακτος καθηγητὴς τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ἐν τῷ Ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ. Συνέγραψε καὶ ἐξέδωκε, μεταξὺ ἄλλων, τὰ ἑξῆς ἔργα: «Φιλοσοφικὴ διαθήκη τοῦ φιλοσόφου Σπένσερ (Κέρκυρα 1904)», «Ἡ διπλωματικὴ ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως» (ἐν τῷ περιοδ. Ἑλληνισμός» 1907), «Περὶ τοῦ βίου καὶ ... γον τοῦ Σολωμοῦ», πραγματείαν δημοσιευθεῖσαν ἰταλιστὶ εἰς τὸ ἐν Ρώμῃ περιοδικὸν «Cronaca...

Digitized by Google

che della Civiltà elleno-latina», «Περὶ μεταβολῆς τοῦ ἐκλογικοῦ συστήματος ἐν Ἑλλάδι» (Κέρκυρα 1910), «Ἡ φόρων καταδίκη καὶ τὰ ἄτοπα τῆς ἐν Ἑλλάδι εἰσαγωγῆς αὐτῆς» (Ἀθῆναι 1907), «Νομική, ἀνθρωπολογικὴ καὶ κοινωνιολογικὴ ἄποψις τῆς ἐξ ἀμελείας ἐγκληματικότητος» (Ἀθῆναι 1910), «Περὶ τελέσεως καὶ ἀποπείρας ἀξιοποίνων πράξεων» (Κέρκυρα 1927) «Αἱ σύγχρονοι κατευθύνσεις τῆς νομικῆς Ἐπιστήμης» (Ἀθῆναι 1928), «Προσχέδια καὶ αἰτιολογικαὶ ἐκθέσεις ἐπὶ διαφόρων κεφαλαίων τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ Ποινικοῦ Κώδικος», «Σχέδιον νόμου περὶ τύπου καὶ ἐξυβρίσεως» συνταχθὲν ἐντολῇ τοῦ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης ὑπουργοῦ Δημητρακοπούλου καὶ δημοσιευθὲν ἐν τῇ ἐπετηρίδι τοῦ ὑπουργείου Δικαιοσύνης (1911), «Περὶ ἀξιοποίνου ἀπάτης» (Ἀθῆναι 1906), «Ἡ ἐπιστημονικὴ ἀνακαίνισις τοῦ ποινικοῦ δικαίου καὶ ἡ ἑλληνικὴ φιλοσοφία» (Ἀθῆναι 1907) κτλ. Ν. Φ.

Γκάαλ (Gaal), *Ἰωσήφ*. Οὔγγρος λογοτέχνης, γεννηθεὶς τῷ 1811. Ἐσπούδασε νομικὴν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Πέστης καὶ εἶτα διετέλεσε διοικητικὸς ὑπάλληλος ἐν Βούδᾳ, ἀπὸ δὲ τοῦ 1837 μέλος τῆς οὐγγρικῆς Ἀκαδημίας. Κατὰ τὴν ἐναντίον τῶν Αὐστριακῶν ἐπανάστασιν τῶν Οὔγγρων (1849) ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως. Ὡς συγγραφεὺς φημίζεται διὰ τὴν λεπτὴν ἀπεικόνισιν τῆς οὐγγρικῆς ζωῆς καὶ τὰς οὐμοριστικὰς ποιήσεις του. Κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Syrmai Ilona», δίτομον ἱστορικὸν μυθιστόρημα (1837), «Király Ludason» (1837), «Peleskei notarius» (1838), «Szerelem ès Champagnei» (1840), κωμῳδίαι, ὡς καὶ τὸ δρᾶμα «Swotopluk». —Β.

Γκαανγύφ-πλάτο [*Γεωγρ.*]. Ὀροπέδιον ἐν Λιφλανδίᾳ μεταξὺ τοῦ κόλπου Ρίγας (Βαλτικῆς) καὶ τῆς λίμνης Πέϊπους. Πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος ἀποτελεῖ σύνδεσμον μεταξὺ τῶν Βαλδαΐων ὀρέων καὶ τῶν ὑψωμάτων τῆς Λιφλανδίας. Τὸ ὀροπέδιον καὶ τὰ πέριξ ὀρεινὰ μέρη διακρίνονται διὰ τὴν ἀγριότητα αὐτῶν. Αἱ λίμναι καὶ οἱ ποταμοὶ μετὰ παραποτάμων, πηγάζοντες ἐξ ὕψους 230 μέτρων ὑπὲρ τὴν θάλασσαν, καθιστῶσιν ἐξαιρετικῶς μεγαλοπρεπῆ καὶ ὡραιοτάτην τὴν κύκλῳ τοῦ ὀροπεδίου θέαν. Π. ΛΕΦΑΣ

Γκάαρντεν (Gaarden) [*Γεωγρ.*]. Προάστειον τοῦ Κιέλου ἐν Πρωσσίᾳ τῆς Γερμανίας, ἔχον ὑπὲρ τὰς 100.000 κατοίκους. Σήμερον ἔχει ἑνωθῆ μετὰ τοῦ Κιέλου, τοῦ ὁποίου ἀποτελεῖ συνοικίαν περιλαμβάνουσαν τὰ ναυπηγεῖα «Germania». —Μ.

Γκαβάζι (Ghawâsi). Νομαδικὴ φυλὴ ἀτσιγγάνων τῆς Αἰγύπτου. Ὁ ἑνικὸς τοῦ ἀρσενικοῦ εἶναι «γκαζί», τοῦ δὲ θηλυκοῦ «γκαζιγέ». Οἱ ἴδιοι ὅμως ὀνομάζουσιν ἑαυτοὺς «Μπαρμάκι». Προερχόμενοι ἐξ Ἰνδιῶν, ὡς καὶ αἱ ἄλλαι ὑπὸ τὰ ποικίλα ὀνόματα φυλαὶ ἀτσιγγάνων, ἐγκατεστάθησαν ἐν Αἰγύπτῳ, ὅπου ἠσπάσθησαν καὶ τὸ μουσουλμανικὸν δόγμα. Τῷ 1834 ἡ ἀστυνομία ἐξετόπισεν αὐτοὺς λόγῳ τῶν ἀτασθαλιῶν των εἰς Ἄνω Αἴγυπτον. Ἀλλὰ μέχρι σήμερον συναντᾷ τις αὐτοὺς εἰς τὰς πόλεις τῆς Κάτω Αἰγύπτου, ἰδίᾳ κατὰ τὰς πανηγύρεις, ἔνθα αἱ μὲν γυναῖκες ἐκτελοῦσι διαφόρους ἀσέμνους χορούς, ὡς τῆς κοιλίας, τῆς μελίσσης κτλ., οἱ δὲ ἄνδρες συνοδεύουσιν αὐτὰς ὡς μουσικοί. Μέρος αὐτῶν ἀσχολεῖται μὲ ἄλλα τυχοδιωκτικὰ ἐπαγγέλματα: αἱ μὲν γυναῖκες μὲ τὸ τῆς χειρομάντιδος ἢ χαρτομάντιδος, οἱ δὲ ἄνδρες μὲ τὸ τοῦ σχοινοβάτου, παλαιστοῦ κτλ. —Β.

Γκαβάλεβιτς (Gawalewicz), *Μαριάν*. Πολωνὸς συγγραφεὺς (1859-1910). Διευθυντὴς τοῦ θεάτρου τῆς Βαρσοβίας, ἔγραψε πολυάριθμα θεατρικὰ ἔργα, ἰδίᾳ μονόπρακτα, καὶ μυθιστορήματα, εἰς τὰ ὁποῖα περιγράφεται ὁ βίος τῶν Πολωνῶν τῆς Βαρσοβίας μετ' ἐκδεδηλωμένου πραγματισμοῦ. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ τὰ μᾶλλον ἀξιομνημόνευτα εἶναι τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Φιλισταῖος», «Βαρσοβία» καὶ «Δηλητήριον». Α. Δ.

Γκαβαλιάνοι [*Γεωγρ.*]· ϐλ. λ. Βαλτοῦδι.

Γκαβαλιόρα [*Γεωγρ.*]· ϐλ. λ. Γλύστρα.

Γκαβὰρ (Gavard), *Ἀλέξανδρος*. Ἑλβετὸς πολιτικὸς (1845—1898). Ἐχρημάτισε κατ' ἀρχὰς καθηγητὴς τοῦ κολλεγίου τῆς Γενεύης, εἶτα βουλευτὴς Γενεύης καὶ τέλος πρόεδρος τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου. Διεκρίθη διὰ τὸν ἀγῶνα αὐτοῦ ἐναντίον τῶν κληρικῶν σωματείων. Ἀπὸ τοῦ 1889 ἀπέσχε τῆς πολιτικῆς μέχρι τοῦ 1892, ὁπότε ἐξελέγη μέλος τοῦ μεγάλου συμβουλίου τῆς Γενεύης καὶ τῷ 1897 πρόεδρος αὐτοῦ. —Β.

Γκαβαρνὶ (Gavarnie) [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς Γαλλίας, ἐν τῷ νομῷ τῶν Ἄνω Πυρηναίων, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καὶ εἰς ἀπόστασιν 55 χλμ. ἀπὸ τοῦ Ἀρζελὲ-Γκαζό. Εἶναι τὸ κέντρον τῶν ἐκδρομῶν πρὸς τὸ φυσικὸν ἀμφιθέατρον τοῦ Γκαβαρνὶ (ϐλ. κατωτ.).

—**Γκαβαρνὶ ἀμφιθέατρον** (Cirque de Gavarnie). Φυσικὸν ἀμφιθέατρον τῶν γαλλικῶν Πυρηναίων, παρὰ τὸ ὁμώνυμον χωρίον, ἐπὶ ὕψους ποικίλλοντος ἀπὸ 1400 μ. μέχρι 1700 μ. Ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς τεραστίας βαθμίδας ἀνίσου μεγέθους, ἀποτόμως διακεκομμένας ἐντὸς τῶν βράχων, κεκαλυμμένας ἀπὸ παγετῶνας καὶ διαρκεῖς χιόνας. Ἡ πρώτη βαθμὶς ἐκτείνεται ἐν ἡμικυκλίῳ μήκους 3600 μ. περίπου. Ἐκ τοῦ ὕψους ταύτης καταπίπτουν καταρράκται, ὁ ἀριθμὸς τῶν ὁποίων ποικίλλει ἀναλόγως τῶν ἐποχῶν καὶ δύναται νὰ φθάσῃ τοὺς δώδεκα. Ὁ εἷς τῶν καταρρακτῶν τούτων ἔχει ὕψος 450 μέτρων καὶ θεωρεῖται ὡς εἷς τῶν ὑψηλοτέρων τοῦ κόσμου. Τὸ ἀμφιθέατρον τοῦτο φημίζεται ὡς ἓν τῶν ὡραιοτέρων φυσικῶν φαινομένων, ἐξ ὅσων συναντᾷ τις ἐπὶ τῶν ὀρέων. Μ. Δ. Β.

Γκαβαρνί, *Παῦλος*. (Τὸ πραγματικόν του ὄνομα ἦτο *Ἱππόλυτος Σεβαλλιέ*). Γάλλος σχεδιαστής, λιθογράφος, ὑδατογράφος καὶ συγγραφεύς. Ἔγινεν ἐν ἀρχῇ γνωστὸς ὡς σχεδιαστὴς γυναικείων φορεμάτων, τὸ δὲ περιοδικὸν «Mode», ἱδρυθὲν τῷ 1830, ἐφιλοξένησε τότε ἄπειρα σχέδιά του μὲ τὰ ἐξεζητημένα φορέματα τῆς ἐποχῆς, τῆς ὁποίας ὁ Γκαβαρνὶ ἔγινεν ὁ εἰκονογράφος, δημιουργῶν ποικίλας παραλλαγὰς μὲ τὰς κινεζικὰς περιέργους κομμώσεις, τὰς σφηκοειδεῖς ὀσφῦς, τοὺς μεσαιωνικοὺς πίλους καὶ τόσας ἄλλας κομψὰς καὶ θελκτικὰς λεπτομερείας. Συγχρόνως ἤρχισε νὰ περιγράφῃ τὴν καθημερινὴν ζωὴν τῶν δρόμων, τῶν χορῶν, τῶν αἰθουσῶν, τῶν θεάτρων μὲ μίαν παρατηρητικότητα καὶ χιουμοριστικὴν ἀπόδοσιν ἀπαράμιλλον. Τῷ 1831 ἐξέδωκε τὰς «Φυσιογνωμίας τοῦ πληθυσμοῦ τῶν Παρισίων» εἰς δώδεκα χρωμολιθογραφίας, διὰ τὰς ὁποίας ὁ Μπαλζὰκ ἐδημοσίευσε κολακευτικὸν ἄρθρον, καὶ τῷ 1834 τὰς «Σπουδὰς παιδίων» εἰς δώδεκα ἐπίσης λιθογραφίας. Ἀλλὰ ὁ Γκαβαρνὶ μεθυσθεὶς ἀπὸ τὴν ἐξαιρετικήν του ἐπιτυχίαν ἐφιλοδόξησε νὰ δρέψῃ καὶ φιλολογικοὺς θριάμβους καὶ ἵδρυσε τὴν ἐφημερίδα «Journal des gens du monde», ἡ ὁποία ὅμως μετ' ὀλίγον ἀπέτυχε καὶ ἔστειλε τὸν διευθυντήν της εἰς τὴν φυλακὴν διὰ χρέη τῷ 1835. Ἀποφυλακισθεὶς ἐπεδόθη πάλιν εἰς τὴν τέχνην του, ὅπου εὗρε τὴν εὐκαιρίαν νὰ σατιρίσῃ δηκτικώτατα τὰ ἐλαττώματα καὶ τὰς κακίας τῶν ἀνθρώπων. Τότε μάλιστα (1837) συνεδέθη μὲ τὸ φύλλον «Charivari» τὸ ὁποῖον εἰς αὐτὸν καὶ τὸν Ντωμιὲ ὀφείλει τὴν παγκόσμιον φήμην του. Σειρὰ ὁλόκληρος λιθογραφιῶν ἐδημοσιεύθη τότε. Κατ' ἀρχὰς αἱ δώδεκα λιθογραφίαι τῶν «Fourberies de femmes» (Αἱ πονηρίαι τῶν γυναικῶν), ὅπου τὸ πρῶτον φαίνεται ἡ σχεδιαστική του μεγαλοφυΐα. Εἰς τὸ θέμα τοῦτο ἐπανῆλθε βραδύτερον μὲ τὴν «Boîte aux lettres» (Γραμματοκιβώτιον) εἰς 34 λιθογραφίας. Εἰς τὸ «Charivari» καὶ τὸ «Figaro» εἶδον τὸ φῶς καὶ πλεῖσται ἄλλαι σειραί, εἰς τὰς ὁποίας ἔδειξεν ὅλον τὸ πνεῦμά του, διακωμῳδῶν τὰ σύγχρονα ἤθη μὲ θαυμάσια σχέδια, ὅπου τὸ κάτω αὐτῶν ἐπιγραμματικὸν κείμενον ἦτο πολλάκις δηκτικώτερον ἐκείνων. Τότε εἰκονογράφησε θαυμασίως καί τινα βιβλία, ὅπως τὸ «Paris marié» (1846) τοῦ Μπαλζάκ, τὸν «Περιπλανώμενον Ἰουδαῖον» τοῦ Εὐγ. Σύη, κ.λ.π. Τῷ 1847 μετέβη εἰς Λονδῖνον, ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ τέσσαρα ἔτη καὶ ἐγέμισε μὲ σχέδια καὶ ὑδατογραφίας τὴν «Illustration» καὶ τὰ «Illustrated London News» περιγράφων ὄχι πλέον τὸν κομψὸν κόσμον, ἀλλὰ τοὺς ἐργάτας εἰς τὰ καπηλεῖα καὶ τὰς συνοικίας τῶν πτωχῶν καὶ τὰς πλυντρίας τῆς Σκωτίας. Ἀπέφυγε μάλιστα νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἀγγλικὴν ἀριστοκρατίαν, μὴ χρησιμοποιήσας τὰς συστάσεις τοῦ Thakeray καὶ ἀπέκρουσε πρόσκλησιν νὰ κάμῃ τὴν προσωπογραφίαν τῆς βασιλίσσης καὶ τοῦ συζύγου της. Εἰς τὴν ἐν Ἀγγλίᾳ διαμονήν του ἀναφέρονται αἱ ξυλογραφίαι: Ὁ Γκαβαρνὶ ἐν Λονδίνῳ (1849) κ. ἄ. Ἐπανελθὼν εἰς Παρισίους ἔγινε τακτικὸς συνεργάτης τῆς ἐφημερίδος «Paris», ὅπου ἐδημοσίευσε μεγάλην συνέχειαν 329 λιθογραφιῶν εἰς δέκα ὀκτὼ σειρὰς ὑπὸ τὸν γενικὸν τίτλον: «Προσωπεῖα καὶ εἰκόνες» (Masques et images). Τελευταῖα ἔργα του εἶναι αἱ λιθογραφίαι «D'après nature» (=ἐκ τοῦ φυσικοῦ) μὲ κείμενον τῶν Janin, Saint-Victor, Texier καὶ τῶν ἀδελφῶν Γκογκούρ. Περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του ἡ διακοπὴ τῆς εὐνοίας τοῦ πλήθους ἐπίκρανεν αὐτόν, ἐπλήγη δὲ βαθύτερον καὶ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ του. Ἔκτοτε ἀπεσύρθη τῆς δημοσιότητος καὶ ἐστράφη πάλιν εἰς μαθηματικὰς μελέτας, ἐγκαταλείψας τὴν λιθογραφίαν.

Γκαβαρνί: «*Ἐδῶ ἐνοικιάζονται ἵπποι*».

Γκαβαρνί: *Ἐκκαθάρισις λογαριασμοῦ*.
[Ἐκ τῆς συλλογῆς «Οἱ Ἄγγλοι εἰς τὴν πατρίδα των».]

Γκαβαρνί: *Ὁ χορὸς τῆς Ὄπερας*.

Τρεῖς τρόπους διακρίνομεν εἰς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ Γκαβαρνί. Εἰς τὰ πρῶτά του σχέδια (1830—1837) ἔχομεν τὸ ἄφθονον ὑλικὸν τὸ ἀφορῶν τοὺς νεωτερισμούς, ὅπου ἔδειξε τὴν σχεδιαστικὴν του ἱκανότητα, ἔπειτα (1837—1848) ἀρχίζει ἡ κοινωνικὴ του παρατήρησις καὶ ἡ μαστίγωσις τῶν ἀστικῶν ἐλαττωμάτων διὰ τῆς συνεργασίας του εἰς τὸ «Charivari», μὲ τὰς θαυμασίας εἰς γραμμὰς καὶ δηκτικότητα λιθογραφίας, καὶ τέλος ἔχομεν τὴν φιλοσοφικὴν ἐνατένισιν τῶν πραγμάτων, ὅπου ἀφ' ὑψηλοῦ ἀποκαλύπτει καὶ πλήττει τὸ γελοῖον τῶν ἀν-

Digitized by Google

κατὰ μέγιστον μέρος ἔργον του ἐκ συνεργασίας, καὶ οὐχὶ ἀποκλειστικῶς τοῦ Δουμᾶ, ὡς ἐνομίζετο. Ἀνεβίβασε κατόπιν καὶ ἄλλα τινὰ ἔργα τῆς σκηνῆς, ἅτινα ὅμως οὐδεμίαν ἔσχον ἐπιτυχίαν. Μεταβὰς εἰς Ἀμερικὴν ἵδρυσε τὴν ἐφημερίδα «Ταχυδρόμος», ὄργανον ἑνώσεως πάντων τῶν ἐκεῖ Γάλλων, ἀποκτήσας μεγίστην ἐπιρροὴν μεταξὺ αὐτῶν. Ἐπανελθὼν τῷ 1848 εἰς Γαλλίαν συνειργάσθη ἐπὶ μακρὸν εἰς τὴν ἐφημερίδα «Ὁ Τύπος». Λογοτεχνικὸν ἔργον του πασίγνωστον εἶναι «Les mémoires du chevalier d'Eon». Ν. Π. —Λ.

Γκαγιαρντὲν (Gaillardin), ***Κλαύδιος-Ἰωσὴφ-Καζιμίρ.*** Γάλλος ἱστορικὸς (1810—1880). Ἐχρημάτισε καθηγητὴς τῆς ἱστορίας ἐν τῷ Λυκείῳ Λουδοβίκου τοῦ Μεγάλου καὶ συνέγραψεν: «Ἱστορία τοῦ μεσαίωνος» (1837—1843, τόμ. 3) «Οἱ τραππισταί, ἤτοι τὸ τάγμα τῶν Σιτὼ κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα» (1844, τόμ. 2), «Ἱστορία τῆς βασιλείας Λουδοβίκου ΙΔ'» (187., τόμ. 6) κτλ. —Β.

Γκαγιάτ, ***Ἰσαὰκ-Ἰούδα, ἰμπν—.*** Ἰουδαῖος ταλμουδιστὴς καὶ ποιητὴς τῆς ἱσπανοαραβικῆς σχολῆς (1038—1085). Ἔγραψε πολλὰ νομολογικὰ ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων «Ἑρμηνείαν ἐπὶ τοῦ Ταλμοὺδ» καὶ «Κώδικα νομολογικῶν κανόνων». Ἐκ τοῦ ποιητικοῦ ἔργου του διεσώθησαν περὶ τὰ 150 συναγωγικὰ ᾄσματα, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ ποιητὴς δεικνύει ἀληθινὴν ἔμπνευσιν καὶ θαυμαστὴν καλλιέπειαν.
[*Sachs*: «Religiose Poesie der Jüden in Spanien».] Γ. ΕΛ.

γκάγιατρι (Gâyatri). Ποιητικὸν μέτρον τῶν Βεδῶν, συνιστάμενον ἐκ μιᾶς στροφῆς τριῶν ὀκτασυλλάβων στίχων. Ἐπίσης εἶναι ὁ τίτλος τοῦ ἑξῆς στίχου τῆς Ρὶγκ-Βέδας (ΙΙΙ, 62,10): «Εἴθε ν' ἀποκτήσωμεν τὴν λάμψιν τοῦ Σαβιτάρ, ὅστις εἰσακούει τῶν δεήσεών μας». Ὁ στίχος οὗτος διδάσκεται, ὡς πρῶτος καὶ σημαντικώτατος, εἰς τὰ μέλη τῶν τριῶν ἀνωτέρων καστ κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς θρησκευτικῆς διδασκαλίας, θεωρεῖται δὲ παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς ὡς εἶδος συμβόλου πίστεως. —Β.

Γκαγιὲ (Gayet), ***Ἀλβέρτος.*** Γάλλος ἀρχαιολόγος γεννηθεὶς τῷ 1858. Ἐδημοσίευσε δύο ἐνδιαφερούσας μελέτας: «Ἡ ἀραβικὴ τέχνη» (1893) καὶ «Ἡ περσικὴ τέχνη» (1895). Εἶτα ἐμελέτησε τὴν τέχνην τῆς χριστιανικῆς Αἰγύπτου, τὰ δὲ πορίσματα τῶν ἐρευνῶν του ἐξέδωκεν ἐν πλουσίως εἰκονογραφημένῳ βιβλίῳ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ κοπτικὴ τέχνη» (1902). Ὁ Γκαγιὲ διηύθυνε τὰς ἀνασκαφὰς τῆς ἐν Αἰγύπτῳ Ἀντινόης κατ' ἀρχὰς ἐν ὀνόματι τοῦ μουσείου Γκυιμὲ καὶ κατόπιν δαπάναις τῆς γαλλικῆς ἑταιρείας ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν. —Β.

Γκαγιμὰρ (Gallimard), ***Ἰωάννης.*** Γάλλος μαθηματικὸς (1685—1771). Ἐξέδωκε πολλὰ συγγράμματα, τῶν ὁποίων τὰ κυριώτερα εἶναι: «L'Arithmétique démonstrative» (1740), «L'Algèbre ou la Science du calcul littéral» (1740), «La science du calcul numérique» (1750), «Théorie des sons appliquée à la musique» (1754) κ.τ.λ. Φ. Β.

Γκαγὶν ***Χαΐμ.*** Ἑβραῖος συγγραφεὺς τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Ἐκδιωχθεὶς ἐκ Καστίλης (1492) ἐγκατεστάθη εἰς τὸ Μαρόκκον. Συνέγραψε σύμμικτον συλλογὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «Δένδρον ζωῆς», περιέχουσαν πληροφορίας περὶ τῶν διεξαχθεισῶν σφοδρῶν νομολογικῶν συζητήσεων μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν ραββίνων τῆς γενεᾶς του.

— **Γκαγὶν** ***Χαΐμ-Ἀβραάμ.*** Ἀρχιραββῖνος τῶν Ἱεροσολύμων, θανὼν τῷ 1848. Συνέγραψε τὰ ἑξῆς: «Καθαρὰ προσφορὰ» (Θεσσαλονίκη 1825), «Θεσπίσματα τοῦ Χαΐμ» (Ἱερουσαλὴμ 1842), «Ἡ ζωὴ ἐν Ἱερουσαλὴμ» κλπ.
[*Kayserling*, Biblioteca Espanola portugueza judaica, Strasbourg, 1890.] Γ. ΕΛ.

Γκαγιὸ (Gavot), ***Αἰμίλιος.*** Γάλλος δικαστικὸς καὶ πολιτικὸς (1834—1909). Ἀκολουθήσας τὸ δικαστικὸν στάδιον κατέλαβε διαφόρους θέσεις, ἀλλὰ λόγῳ τῶν φιλελευθέρων ἀρχῶν του ἀπελύθη τῆς ὑπηρεσίας. Πολιτευθεὶς ἔκτοτε ἐξελέγη ἐπανειλημμένως γερουσιαστὴς τοῦ Ὢμπ. Ἐπολέμησεν ἰδίᾳ τὴν πολιτικὴν τοῦ Κόμπ, κηρυχθεὶς ἐναντίον τοῦ χωρισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ κράτους. —Β.

Γκαγιὸν (Gaillon) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Ἔρ. Κάτ. 6000. Ἔχει ἐργοστάσια ἐπίπλων, ψηκτρῶν, ταπήτων, ὑποδημάτων καὶ ἀγγειοπλαστικῆς. Ὡσαύτως κεντρικὰς φυλακὰς καὶ ἐφηβεῖον διὰ 400 καταδίκους νεανίας. Αἱ φυλακαὶ εἶναι ἐγκατεστημέναι ἐντὸς τοῦ παλαιοῦ *πύργου τοῦ Γκαγιόν*, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς πρώτης αὐτοκρατορίας. Ὁ πύργος οὗτος ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Ἒντ Ριγκὼ κατὰ τὸ 1262 καὶ ἀνεκαινίσθη ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΒ' ὑπὸ τοῦ καρδιναλίου Γεωργίου ντ' Ἀμπουάζ, ὁ ὁποῖος μετέβαλεν αὐτὸν εἰς ἓν τῶν ἀριστουργημάτων τῆς Ἀναγεννήσεως, τῇ συνεργασίᾳ τῶν ἀρχιτεκτόνων Σενὼ καὶ Ντελόρμ, τῶν γλυπτῶν καὶ ζωγράφων Ζὰν Ζούστ, Κολὸμπ καὶ Ἀνδρέα Σολάρι. Ἐκ τῶν καλλιτεχνημάτων τοῦ πύργου σῴζονται μία θύρα, ἡ ὁποία κοσμεῖ τὴν αὐλὴν τῆς Σχολῆς τῶν Καλῶν Τεχνῶν ἐν Παρισίοις, μία κρήνη εὑρισκομένη εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Λούβρου καὶ ξυλογλυπτικά τινα ἔργα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου. —Μ.

Γκαγιὸν (Gaillon), ***Φραγκῖσκος - Βενιαμίν.*** Γάλλος φυσιοδίφης (1782—1839). Ἠσχολήθη κυρίως εἰς ἐρεύνας βοτανικάς, δημοσιεύσας καὶ ἀριθμόν τινα πρωτοτύπων ἐργασιῶν καὶ παρατηρήσεων. ΑΝ. Δ.

γκαγκαβιὰ (ἡ). Εἶδος φαγητοῦ νοστιμωτάτου τὴν γεῦσιν, παρασκευαζομένου ὡς ἑξῆς: Βράζονται μικροὶ ἰχθύες, ἰδίως πετρόψαρα, μετ' ἐλαίου καὶ κρομμύων, μὲ τὸν ζωμὸν δὲ αὐτῶν βράζεται κατόπιν μεγαλύτερος ἰχθύς, συναγρίς, φαγγρίον ἢ σφυρίδα. Σ. Ε. Λ.

Γκαγκάλες *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαρχίας Καινουρίου τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 287. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ ὁ συνοικισμὸς *Βαλῆ* (κάτ. 87).

Γκαγκανιὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Μολάων* τῆς ἐπαρχίας Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Κάτ. (1928) 106. Λέγεται καὶ *Γκαγκανιᾶς Καλύβια*.

Γκαγκαοῦζοι (οἱ). Ὀνομασία ἣν φέρουσιν οἱ ἀνὰ τὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου πόντου ἀπὸ Βάρνης μέχρι Βεσσαραβίας καὶ ἰδίᾳ περὶ τὸ Ἰσμαήλιον κατοικοῦντες Τουρκόφωνοι Βούλγαροι (βλ. λ. *Βάρνα* τ. ΣΤ' 717 α'). —Η.

Γκαγκαραῖοι ἢ ***Γκαγκάρηδες.*** Ἐμπαικτικὴ ὀνομασία δύο κοινωνικῶν τάξεων τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας, τῶν ἀριστοκρατῶν τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸ «Ἀρχοντολόγιον» καὶ τῶν ἀστῶν (παζαριτῶν) (βλ. λ. Ἀθῆναι τ. Β' σ. 122 γ').

Γκαγκάριν. Πριγκιπικὴ ρωσικὴ οἰκογένεια καταγομένη ἐκ τῆς ἀρχαίας γενεᾶς τῶν πριγκίπων Σταροντούμπσκη, ἧς γενάρχης ἦτο ὁ πρίγκιψ *Ἰβὰν Βσεβολόντιτς*, νεώτερος υἱὸς τοῦ μεγάλου ἡγεμόνος Βσεβολόδου, γνωστοῦ ἐν τῇ ρωσικῇ ἱστορίᾳ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Μεγάλη Φωλεά». Εἷς τῶν ἀπογόνων τοῦ Βσεβολόδου, ὁ πρίγκιψ *Μιχαὴλ Ἰβάνοβιτς Σταροντούμπσκη - Γολιμπέσοβσκη*, εἶχε πέντε υἱούς, ὧν οἱ τρεῖς παιδιόθεν, προφανῶς χάριν ἀστεϊσμοῦ, ἐπεκαλοῦντο «Γκαγκάραι» (θαλάσσια πτηνὰ τῆς ψυχρᾶς ζώνης τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου). Ἐκ τούτων οἱ τρεῖς κλάδοι τῶν πριγκίπων *Γκαγκάριν*. Εἷς τῶν νεωτέρων ἀπογόνων τῶν Γκαγκάριν, ὁ πρίγκιψ *Εὐγένιος Γρηγορίου Γκαγκάριν*, εἶχε σύζυγον ἐκ τῆς γνωστῆς ἐν Ρουμανίᾳ ἑλληνικῆς οἰκογενείας *Στούρτζα*. Εἰς τὸν Εὐγένιον Γκαγκάριν τῷ 1848 ἐπετράπη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος νὰ προσθέσῃ εἰς τὸ ὄνομα Γκαγκάριν καὶ τὸ ἐπώνυμον Στούρτζα καὶ οὕτω προῆλθεν ἡ πριγκιπικὴ οἰκογένεια τῶν *Γκαγκάριν-Στούρτζα*.

— **Γκαγκάριν**, ***Γαβριὴλ Πετρόβιτς πρίγκιψ—.*** Ἐγεννήθη τῷ 1745. Ἀπὸ τοῦ 1781 διετέλεσεν αὐτοκρατορικὸς ἐπίτροπος παρὰ τῇ ρωσικῇ Ἱερᾷ συνόδῳ, ἀπὸ δὲ τοῦ 1786 γερουσιαστής. Ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου τοῦ Α' ὑπουργὸς Ἐμπορίου. Ἀπέθανε τῷ 1808. Συνέγραψεν: «Ἀκάθιστον Ὕμνον εἰς τὸν ἀπόστολον καὶ εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην» (Μόσχα 1798), «Ἀκάθιστον Ὕμνον καὶ ἀκολουθίαν μετὰ συναξαρίου εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον Ροστοβίου» (Μόσχα 1798), «Ἀκολουθίαν εἰς τὸν ὅσιον Θεοδόσιον Τοτέμσκη» κλπ. (Μόσχα 1798 καὶ 1806) καὶ ἄλλα ἔργα ἐκκλησιαστικοῦ περιεχομένου.

— **Γκαγκάριν**, ***Γρηγόριος Γρηγόριεβιτς, πρίγκιψ —.*** Ἀρχικλειδοῦχος τῆς αὐλῆς τοῦ τσάρου Νικολάου τοῦ Β' καὶ ἐρασιτέχνης ζωγράφος, γεννηθεὶς τῷ 1810. Διετέλεσεν ἀντιπρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας τῶν καλῶν τεχνῶν Πετρουπόλεως ἀπὸ τοῦ 1859 μέχρι τοῦ 1872, ὅπου ἵδρυσε μουσεῖον χριστιανικῶν ἀρχαιοτήτων. Ἦτο ὑποστηρικτὴς τῆς ἰδέας τῆς τελείας ἀπομιμήσεως ἐν τῇ ρωσικῇ τέχνῃ τῶν βυζαντινῶν πρωτοτύπων. Ἔργα αὐτοῦ εἶναι εἰκονογραφία τοῦ μεγάλου καθεδρικοῦ ναοῦ «Σιὼν» ἐν Τιφλίδι καὶ πίνακες ἐν τῇ ἐκδόσει πολυτελείας «Le Caucase pittoresque».

— **Γκαγκάριν**, ***Ἰβὰν Σεργέϊτς, πρίγκιψ—.*** Πολυμαθέστατος Ρῶσος Ἰησουΐτης, γεννηθεὶς τῷ 1814. Κατόπιν ὀλιγοετοῦς διπλωματικῆς ὑπηρεσίας τῷ 1843 ἀφιερώθη εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν συμφερόντων τῆς πατρίδος του καὶ τοῦ σλαυικοῦ κόσμου ἐν γένει. Ἵδρυσεν ἐν Παρισίοις σλαυικὴν βιβλιοθήκην ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Musée Slave» καὶ ἐξέδιδε μετὰ τοῦ Charles Daniel ἀπὸ τοῦ 1757 τὸ περιοδικὸν «Etudes de théologie, de philosophie et d'histoire». Συνέγραψε: «Les Staroveres, l' Eglise Russe et le Pape» (Παρίσιοι 1857), «La Russie sera-t-elle catholique?» (Παρίσιοι 1857), «Les hymnes de l'Eglise Grecque» (Παρίσιοι 1868), μελέτην περὶ τῶν ἑλληνικῶν ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων καὶ ᾀσμάτων. Ἀπέθανεν ἐν Παρισίοις τῷ 1882. Π. Λ.

— **Γκαγκάριν**, ***Παῦλος Παύλοβιτς, πρίγκιψ—.*** Ρῶσος δημόσιος λειτουργὸς γεννηθεὶς τῷ 1789. Διεκρίθη ὡς γερουσιαστὴς (ἀπὸ τοῦ 1831), ὡς μέλος τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Συμβουλίου (ἀπὸ τοῦ 1844), εἶτα δὲ ὡς πρόεδρος αὐτοῦ (1864), καὶ ὡς ὑποστηρικτὴς τῶν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων τῆς κρατούσης τάξεως τῶν ἰδιοκτητῶν καὶ τῶν ἀστῶν ἐν γένει. Π. Λ.

γκάγκαρο (τό). Οὕτω καλεῖται τεμάχιον χονδροῦ ξύλου ἀνηρτημένου διὰ σχοινίου ἀπὸ τοῦ ἀνωφλίου τῆς θύρας καὶ ὄπισθεν αὐτῆς εἰς τρόπον, ὥστε διὰ τοῦ βάρους του νὰ κλείῃ τὴν θύραν ἀφινομένην ἐλευθέραν.

Γκαγκὲν (Gaguin), ***Ροβέρτος.*** Γάλλος χρονογράφος καὶ διπλωμάτης (1425—1502). Ἐγένετο καθηγητὴς τῆς ρητορικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῶν Παρισίων καὶ ἀρχηγὸς τοῦ τάγματος τῶν «Τριαδιτῶν» (ἢ «Μαθουρίνων»). Ἐφημίζετο ὡς ἄριστος ρήτωρ τῆς ἐποχῆς του, ἀπαλλάξας τὴν ρητορικὴν ἀπὸ τῶν ἀλόγων πλατυασμῶν τοῦ σχολαστικισμοῦ. Ἐξετέλεσε διαφόρους διπλωματικὰς ἀποστολὰς εἰς Γερμανίαν, Φλωρεντίαν, Ἀγγλίαν, κατορθώσας κατὰ τὰς περιοδείας του ταύτας νὰ συλλέξῃ πλεῖστα χειρόγραφα ἀρχαίων συγγραφέων, δι' ὧν ἐπλουτίσθη ἡ βασιλικὴ βιβλιοθήκη. Συνέγραψε: «Compendium supra Francorum gestis a Pharamando» (1497), «Annales rerum gallicarum» (1586) κτλ. καὶ μετέφρασε τὰ «Ἀπομνημονεύματα τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος». —Β.

Γκάγκερν (Gagern), ***Ἐρρῖκος - Γουλιέλμος ντὲ—.*** Γερμανὸς πολιτικός, γεννηθεὶς ἐν Μπαϊρόϊτ τῆς Βαυαρίας (1799—1880). Κατὰ τὸ 1832, ὡς βουλευτὴς ἐν τῇ Ἔσσῃ Δαρμστάτῃ, ὑπεστήριξεν ἐνθέρμως τὰς δημοκρατικὰς ἰδέας καὶ τὴν ἐθνικιστικὴν κίνησιν, ἐξ ἧς ἐπήγασαν τὰ πρῶτα συμπτώματα τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1848. Γενόμενος ἡ ψυχὴ τοῦ κοινοβουλίου τῆς Φραγκούρτης ὡς πρόεδρος αὐτοῦ καὶ πρόεδρος ἀμέσως κατόπιν τῆς κυβερνήσεως, ἠγωνίσθη διὰ τὴν γερμανικὴν ἕνωσιν. Τοῦ βασιλέως Φρειδερίκου Γουλιέλμου Δ' ἀρνηθέντος νὰ δεχθῇ τὸν θρόνον τῆς ἡνωμένης Γερμανίας, τὸ ἑνωτικὸν κόμμα διελύθη καὶ ὁ Γκάγκερν ἀπεσύρθη μετὰ μικρᾶς ὁμάδος εἰς Gotha. Ὑπεστήριξεν οὐχ ἧττον σθεναρῶς τὴν ἐπιτευχθεῖσαν μερικὴν γερμανικὴν ἕνωσιν, τῶν «Τριῶν βασιλέων» καλουμένην, ἐν τῷ κοινοβουλίῳ τῆς Ἐρφούρτης, μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ ὁποίου ἀπεμακρύνθη τῆς πολιτικῆς. Διεκρίθη καὶ ὡς ρήτωρ κοινοβουλευτικὸς καὶ ὡς συγγραφεύς. Ν. Π.—Λ.

—**Γκάγκερν** (Gagern), ***Μαξιμιλιανὸς ντὲ—.*** Γερμανὸς πολιτικὸς (1810—1889). Ἐχρημάτισεν ἐπί τινα καιρὸν ὑφηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βόννης. Εἰσελθὼν εἰς τὸν διοικητικὸν κλάδον ἐν τῷ δουκάτῳ τοῦ Νασάου ὑπηρέτησεν ἐπ' ἀρκετόν. Ἐγένετο μέλος τοῦ κοινοβουλίου τῆς Φραγκφούρτης καὶ ὑφυπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς αὐτοκρατορίας. Μετὰ τὸ 1850 ἀνέλαβεν ὑπηρεσίαν ἐν Αὐστρίᾳ, διορισθεὶς αὐλικὸς σύμβουλος. Ν. Π.—Λ.

—**Γκάγκερν** (Gagern), ***Φρειδερῖκος ντὲ—.*** Στρατιωτικος εκ Γερμανιας (1794—1848). Ὑπηρετῶν κατ' ἀρχὰς ἐν τῷ αὐστριακῷ στρατῷ ἀνέλαβε τῷ 1814 ὑπηρεσίαν εἰς τὸν ὀλλανδικόν. Διακριθεὶς κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1815 προήχθη εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ στρατηγοῦ, ὑπηρετήσας ἐπὶ μακρὸν εἰς τὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας. Ἀναλαβὼν τῷ 1847 ὑπηρεσίαν ἐν τῷ μεγάλῳ δουκάτῳ τῆς Βάδης ἔπεσε μαχόμενος ἐναντίον τῶν ἐπαναστατῶν, κατὰ τὴν τότε ἐκραγεῖσαν γενικὴν ἐπαναστατικὴν δημοκρατικὴν κίνησιν ἐν ὁλοκλήρῳ σχεδὸν τῇ Εὐρώπῃ τῷ 1848. Ν. Π.—Λ.

— **Γκάγκερν** (Gagern), ***Χὰνς-Χριστόφορος-Ἐρνέστος ντὲ—.*** Γερμανὸς πολιτικὸς (1766—1852). Ὁ βασιλεὺς τῶν Κάτω Χωρῶν τῷ ἀνέθεσε τὴν διακυβέρνησιν τῶν γερμανικῶν πριγκιπάτων τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸν οἶκον τῆς Ὀράγγης, καὶ τὴν ἀντιπροσωπείαν αὐτῶν ἐν τῷ συνεδρίῳ τῆς Βιέννης. Συνετέλεσεν εἰς τὴν μεγέθυνσιν τῶν Κάτω Χωρῶν. Ἀπεσύρθη τῆς ὑπηρεσίας ταύτης τῷ 1820, ἐκλεγεὶς μέλος ἐν τῇ πρώτῃ βουλῇ τοῦ μεγάλου δουκάτου τῆς Ἔσσης. Ἐκ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ ἀξιοσημείωτα εἶναι: «Die Resultate der Sittengeschichte» (1808—1822) καὶ τὰ ὑπομνήματα αὐτοῦ, ἐν οἷς ἀπεικονίζεται ἡ Γερμανία τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Ν. Π.—Λ.

Γκαγκίνι (Gagini), ***Ἀντωνέλος.*** Ἰταλὸς γλύπτης ἐκ Μεσσήνης (1478—1536). Ἐκ τῶν κυριωτέρων ἔργων του ὑπῆρξεν ἡ διακόσμησις τοῦ ἱεροῦ τῆς καθεδρικῆς ἐν Παλέρμῳ ἐκκλησίας, δι' ἣν εἰργάσθη ἐπὶ 15 ἔτη (1510—1525), τὸ ἄγαλμα τῆς «Παρθένου» (1529, ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Παλέρμου), τοῦ «Ἰωάννου Βαπτιστοῦ» (1521, ἐν Καστελβετράνο) κτλ. —Β.

Γκάγκλ (Gangl), ***Ἰωσήφ.*** Αὐστριακὸς λογοτέχνης (1868—1916). Ἔγραψε μυθιστορήματα καὶ διηγήματα, ἐν οἷς διακρίνονται: «Διηγήματα ἀπὸ τὰ δάση τῆς Βοημίας», «Τὸ τέλος τοῦ κόσμου», «Μάρκος ὁ μωρός», «Ὁ οἶκος τῶν Σουαβῶν ἐν Μπόχενλαντ». —Β.

γκάγκραινα· βλ. γάγγραινα.

Γκάγκρι *[Γεωγρ.]*. Λέξις θιβετική, σημαίνουσα χιονοσκεπὲς ὄρος. Οὕτω καλεῖται ἡ δυτικὴ ὀρο-

Digitized by Google

σειρὰ τῆς Θιβετίας πρὸς βορρᾶν τῶν ἱερῶν λιμνῶν καὶ τμῆμα τῶν Ἱμαλαΐων μὲ τὸ ἱερὸν ὄρος Καΐλας. —Β.

Γκάγκχόφερ (Ganghofer), *Αὔγουστος, φὸν*—. Γερμανὸς δασονόμος (1827—1900). Εἶναι γνωστὸς διὰ τὰς πραγματείας αὐτοῦ: «Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς βαυαρικῆς δασικῆς ὀργανώσεως» (1873), «Ὑπόμνημα περὶ τῆς περὶ δασῶν διδασκαλίας» (1877), «Ἔρευνα περὶ τοῦ τρόπου τῆς ξυλεύσεως» (1884). —Β.

—**Γκάγκχόφερ** (Ganghofer), *Λουδοβῖκος φὸν*—. Γερμανὸς συγγραφεύς, υἱὸς τοῦ Αὐγούστου Γκαγκχόφερ (1855—1920). Διεκρίθη ὡς διηγηματογράφος. Ἔγραψε μεγάλην σειρὰν ἔργων, ἐν οἷς διακρίνονται: «Ὁ βασιλεὺς τῆς μυοσωτίδος» (1886), «Ὁ κυνηγὸς τοῦ μοναστηρίου» (1893), «Ἡ σιωπὴ εἰς τὸ δάσος» (1899), «Ὁ ἀπόστολος τοῦ χωρίου» (1900), «Ὁ φλοῖσβος τοῦ δάσους» (1908). Πλὴν τούτων ἔγραψε ποιήματα καὶ πολεμικὰ θούρια ὡς καὶ αὐτοβιογραφίαν ἐπιγραφομένην «Ἡ ζωὴ αἰσιοδόξου». —Β.

Γκάγρι. Φρούριον ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῆς Μαύρης θαλάσσης παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ μικροῦ ποταμοῦ «Ζουὲ-Κβάρα». Παρὰ τὸ ὀχύρωμα βαθύτατος λιμὴν γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα «Γκάγρινσκη Ρεϊδ». Τὸ ὀχύρωμα τοῦτο κατελήφθη τῷ 1830 ὑπὸ τῶν Ρώσων ἀπωθησάντων τὰς καυκασιανὰς φυλὰς τῶν Ἀβχάζων καὶ Τσερκέζων κατόπιν πεισματώδους ὑπ' αὐτῶν ἀντιστάσεως. Κατηδαφίσθη αὐτοκρατορικῇ διαταγῇ τῷ 1856. Π. ΛΕΦΑΣ

Γκάελ (Gaël) *[Ἀρχ.]* Οὕτως ὠνόμαζον ἑαυτοὺς οἱ ἀρχαῖοι Κέλται, κάτοικοι τῆς Ἰρλανδίας, ὡς καὶ οἱ κατὰ τὸν Ε' μ. Χ. αἰῶνα μεταναστεύσαντες ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν ΒΔ ἀκτὴν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. —Β.

Γκαέτα· *βλ.* Γαέτα.

Γκαετάνι (Gaetani). Ἐπιφανὴς οἰκογένεια τῆς Ρώμης, καταγομένη ἐκ τῶν Λομβαρδῶν ἡγεμόνων τῆς Γοέτας. Κυριώτερα μέλη αὐτῆς ὑπῆρξαν: —1) *Βενέδικτος Γκαετάνο*, ἐκλεγεὶς πάπας τῷ 1294 ὑπὸ τὸ ὄνομα *Βονιφάτιος ὁ Η'*. —2) *Ἀντώνιος Γκαετάνο*, πατριάρχης τῆς Ἀκυλίας, ἀποθανὼν τῷ 1412. —3) *Ὀνορᾶτος ὁ Δ' Γκαετάνο*, ὅστις διεκρίθη κατὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Ναυπάκτου. —Β

Γκαετάνο ἢ *Γκαετάνι* (Gaetano, Gaetani) *ντελλὰ Τόρρε, κόμης Καΐσαρ*. Ἰταλὸς ποιητὴς καὶ ἀρχαιολόγος (1718-1808). Ἀφιερωθεὶς εἰς τὴν μελέτην τῆς σικελικῆς ἀρχαιότητος, διενήργησεν ἰδίαις δαπάναις ἀνασκαφάς, αἵτινες ὑπῆρξαν σημαντικώταται. Ἀνεκάλυψεν ἐν Συρακούσαις τὰ ἐρείπια ἀρχαίου θεάτρου, ναυστάθμου, ὑδραγωγείου, λουτρῶν, ἀνεῦρε δὲ διάφορα ἀγγεῖα, νομίσματα, ἀγαλμάτια, δίπτυχα κτλ. Ὁ Γκαετάνο ἐτήρησε περίφημον μουσεῖον καὶ ἔγραψε περισπουδάστους πραγματείας.

Γκαέφσκυ, *Βίκτωρ Παύλοβιτς*. Ρῶσος λογογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1826. Συνέγραψεν ἄρθρα καὶ μελέτας περὶ Πούσκην, Γκόγολ καὶ Τουργένιεφ. Π. Λ.

Γκαζακά *[Γεωγρ.]*. Ἀρχαία πόλις τοῦ περσικοῦ Κουρδιστὰν ἐν τῇ ὑποδιοικήσει Μουκρῆ.

Γκαζαλά *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀγκυροβόλιον τῆς Κυρηναϊκῆς, σωτήριον διὰ μικρὰ πλοῖα, ἀλλὰ καὶ εἰς μετρίου ἐκτοπίσματος τοιαῦτα, ἐν ἀνάγκῃ. Κεῖται ὑπὸ τὴν νῆσον Ζεζιρὰτ ἐλ Μαρακὲβ (ἀρχ. Πλατεῖα) εἰς 1½ μίλ. ΝΔ τοῦ στομίου τοῦ λιμενίσκου Μινκὰρ Ἀϊν ἐλ Γκαρούλα (ἀρχ. Βάτραχος). Ἡ ὀνομασία ἀπὸ πηγῆς Ἀϊν-ἐλ Γκαζὰλ (=πότισμα γαζελῶν). Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γκαζὰν *Μαχμούτ*. Μογγόλος ἡγεμὼν τῆς Περσίας (1295—1304) γεννηθεὶς τῷ 1271. Προσῆλθε μετὰ τοῦ στρατοῦ του εἰς τὸν Ἰσλαμισμὸν καὶ παρασκευάσεν οὕτω ἔδαφος συνεννοήσεως μετὰ τῶν Περσῶν, τὸ πολίτευμα καὶ τὴν διοίκησιν τῶν ὁποίων μετερρύθμισεν. —Β

— **Γκαζὰν** *Χάν*. Μογγόλος ἡγεμών, βασιλεὺς ἐν Γεωργίᾳ (1301—1307 μ. Χ.).

Γκαζὰν *ντὲ λὰ Πεϋριὲρ* (Gazan de la Peyrière), *Θεόδωρος-Μάξιμος*. Γάλλος στρατηγὸς καὶ πολιτικὸς γεννηθεὶς ἐν Grasse (1765—1845). Διεκρίθη κατὰ τὰς μάχας τοῦ Ρήνου. Τῷ 1799 προήχθη εἰς ὑποστράτηγον, διακριθεὶς ὑπὸ τὸν Μασσέναν, ἐν Ἑλβετίᾳ. Τῷ 1800 ἐν Ἰταλίᾳ ἐνίκησε τοὺς Αὐστριακοὺς πολλάκις. Τῷ 1806 διεκρίθη ἐν Ἰένᾳ· τῷ ἀπενεμήθη δὲ ὁ τίτλος κόμητος τῆς αὐτοκρατορίας. Ὡσαύτως ἔλαβε μέρος εἰς τὰς ἐκστρατείας τῆς Ἱσπανίας. Κατὰ τὴν παλινόρθωσιν τῶν Βουρβόνων ὠνομάσθη γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τοῦ στρατοῦ. Προσελθὼν ἐκ νέου πρὸς τὸν Ναπολέοντα κατὰ τὸ διάστημα τῶν Ἑκατὸν ἡμερῶν καὶ λαβὼν μέρος ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Βατερλὼ ἀπώλεσε τὴν εὔνοιαν τῶν Βουρβόνων. Ἀπὸ τοῦ 1830 διετέλεσε γερουσιαστὴς μέχρι τοῦ θανάτου του. Ν. Π.—Λ.

Γκαζὰρ *ὁ ἐκ Σεβαστείας*. Ἀρμένιος ῥαψῳδὸς (τρουβαδοῦρος) τοῦ με αἰῶνος, τοῦ ὁποίου τὰ ποιήματα μετεφράσθησαν ἐν τῇ γαλλιστὶ ἐκδοθείσῃ συλλογῇ τοῦ Α. Τσομπανιὰν («Les trouvères arméniens»). —Β.

Γκαζέλ· βλ. γαζέλ.

Γκαζερὰ ἢ *Γκεζὲρ [Βιβλ. Γεωγρ.]*· βλ. λ. Γάζαρα.

Γκάζες (Gages), *Ἰωάννης Μποναβεντούρα, ντὺ Μόν, κόμης*—. Ἱσπανὸς στρατηγὸς (1682—1753). Τῷ 1744 ἐνίκησε παρὰ τὸ Μπελλέτρι τὸν Λόμπκοβιτς, τῷ δὲ 1745 τὸν βασιλέα τῆς Σαρδηνίας παρὰ τὴν Ρασινιάνα. Τῷ 1746 ἐξετέλεσε θαυμασίαν ὑποχωρητικὴν κίνησιν πρὸς τὴν Γένουαν. Θεωρεῖται ὡς ὁ μεγαλύτερος Ἱσπανὸς στρατιωτικὸς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. —Β

Γκαζέττα βλ. λ. γαζέτα.

Γκαζηλὲρ ἢ *Γκαζιλὲρ [Γεωγρ.]*· βλ. λ. Νικηταί.

Γκαζῆ-Οὐτς *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Νικηταί.

Γκαζῆ Χασάν. Τοῦρκος ναύαρχος γεννηθεὶς ἐν Περσίᾳ, κατ' ἄλλους ἐν Ραιδεστῷ. Διεκρίθη κατ' ἀρχὰς ἐν Ἀλγερίῳ, ὅπου προήχθη εἰς στρατηγόν. Τῷ 1760 ἐφυλακίσθη κατ' ἀπαίτησιν τοῦ βέη τοῦ Ἀλγερίου, ἀλλ' ἀπελύθη χάρις εἰς τὴν ἐπέμβασιν τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Νεαπόλεως. Διορισθεὶς ναύαρχος τοῦ Ἀρχιπελάγους, ἡττήθη ἐν Τσεσμὲ (1770) ὑπὸ τοῦ Ὀρλώφ, ἀλλ' ἠνάγκασε τοὺς Ρώσους νὰ λύσουν τὴν πολιορκίαν τῆς Λήμνου. Προαχθεὶς εἰς ἀρχιναύαρχον (καπετὰν πασᾶ) τῷ 1773, ἀναδιωργάνωσε τὸν στόλον, μετεκάλεσεν Εὐρωπαίους μηχανικοὺς καὶ ἐπλήρωσε τὰς ἀποθήκας πολεμεφοδίων. Ἐνίκησε τὸν περίφημον σεΐχην Νταμπὲρ πασᾶν τῆς Ἄκρας, τοὺς ἐπαναστάτας τῆς Αἰγύπτου Ἰμπραῒμ καὶ Μουρὰτ-βέην, ὑπέταξε τὸν Μορέαν (1779) καὶ μετέσχε τοῦ πολέμου τῆς Κριμαίας. Ἀλλ' ἐπὶ σουλτάνου Σελίμ, μολονότι διωρίσθη βεζίρης, ἔπεσεν ὑπὸ δυσμένειαν καὶ ἐθανατώθη (1790). —Β.

γκάζι (τό)· (ἐκ τοῦ γαλλ. gaz), τὸ ἀεριόφως (βλ. λ.)· ‖ ἰδιωμ., τὸ πετρέλαιον.

Γκάζι (τό), ἢ *Γκαζοχῶρι*. Κοινὴ ὀνομασία τῆς ἐν Ἀθήναις *Συνοικίας Ἀεριόφωτος* κειμένης παρὰ τὴν Ἱερὰν ὁδόν. *Γκάζι* ἐπίσης ὀνομάζονται κοινῶς οἱ ἐν τῇ συνοικίᾳ ταύτῃ λαϊκοὶ οἶκοι ἀνοχῆς.

Γκαζιὲ (Gazier), *Αὐγουστῖνος*. Γάλλος συγγραφεὺς (1844—1922). Ὑπῆρξε καθηγητὴς τῆς γαλλικῆς λογοτεχνίας ἐν Σορβόννῃ ἀπὸ τοῦ 1881. Ἠσχολήθη κυρίως μὲ τὴν πολιτικὴν καὶ θρησκευτικὴν ἱστορίαν, ἰδίᾳ τοῦ ἰανσενισμοῦ. Ἐκτὸς πολλῶν μελετῶν του εἰς εἰδικὰ περιοδικά, ἐδημοσίευσεν εἰς τόμους καὶ πολλὰ συγγράμματα, ὡς: «Τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ Καρδιναλίου ντὲ Ρὲτς» (1875), «Μελέτη περὶ τῆς θρησκευτικῆς ἱστορίας τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως» (1887), «Μικρὰ ἱστορία τῆς γαλλικῆς Λογοτεχνίας» (1891), «Ἡ ἑκατονταετηρὶς τοῦ Πὸρ-Ρουαγιάλ» (1909), «Αἱ τελευταῖαι ἡμέραι τοῦ Μπλαὶζ Πασκάλ» (1911), «Βοσσουέτος καὶ Λουδοβῖκος ΙΔ'» (1914) κτλ. Ὁ Γκαζιὲ διεκρίθη καὶ ὡς ἐπιμελὴς ἐκδότης τῶν κλασσικῶν Γάλλων συγγραφέων. —Β

Γκαζιλὲρ *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Νικηταί.

Γκαζιόγλου *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας Ραιδεστοῦ τῆς Ἀνατολ. Θρᾴκης. Ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς (1920) ἐκαλεῖτο *Γαλερὴ* καὶ ἠρίθμει 93 κατοίκους.

Γκαζιπούρ (Ghazipur, Ghasipur ἢ Ghazepoor) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ διαμέρισμα τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν ἐν τῷ νομῷ τοῦ Μπενάρες τῶν Ἡνωμένων Ἐπαρχιῶν (United Provinces). Ἡ πόλις κεῖται εἰς ἀπόστασιν 74 χλμ. ΒΑ τῆς Μπενάρες ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Γάγγου ποταμοῦ καὶ ἔχει 40.000 κατοίκους. Εἶναι κέντρον τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας ὀπίου ὁλοκλήρου τῆς περιοχῆς τῶν Ἡνωμένων Ἐπαρχιῶν καὶ ἐξάγει σημαντικὴν ποσότητα σακχάρεως. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχει ὁ τάφος καὶ τὸ ἄγαλμα τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ τῶν Ἰνδιῶν λόρδου Κορνουάλλις, ἀποθανόντος ἐκεῖ τῷ 1805. Τὸ διαμέρισμα θεωρεῖται ἐν τῶν πλουσιωτέρων τῶν Ἰνδιῶν, παράγον, πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἀναφερομένων εἰδῶν, καὶ ἄφθονον ὄρυζαν καὶ κριθήν. Μ. Δ. Β.

Γκάζνα ἢ *Γκάζνι* (Gazna ἢ Ghazni) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Ἀφγανιστάν, εἰς ἀπόστασιν 100 χλμ. ΝΔ τῆς Καβούλ, οὐχὶ μακρὰν τῶν πηγῶν τοῦ ποταμοῦ Καβούλ. Εἶναι πόλις ἀρχαία, ἥτις εἰς παλαιοτέρας ἐποχὰς ἔπαιξε σημαντικὸν ῥόλον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς χώρας. Ἐξ αὐτῆς ὠνομάσθη ἡ δυναστεία τῶν *Γκαζναβιδῶν*, οἵτινες ἐπλούτισαν αὐτὴν διὰ πλουσίων κτιρίων. Πολυάριθμα ἐρείπια καὶ μιναρέδες μαρτυροῦν περὶ τῆς παλαιᾶς εὐημερίας τῆς πόλεως. Παρὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν κατάστασιν, ἡ Γκάζνα ἀποτελεῖ καὶ σήμερον ἀκόμη ὀνομαστὸν κέντρον προσκυνητῶν ἐν Ἀσίᾳ, ἕνεκα τῶν πολυαρίθμων τάφων Μωαμεθανῶν ἁγίων, οἵτινες εὑρίσκονται εἰς τὰ πέριξ αὐτῆς. —Μ.

γκαζόζα (ἡ)· κοινὴ ὀνομασία τῆς ἀεριούχου λεμονάδας (βλ. ἀεριοῦχα ποτά).

γκαζόμετρον (τό)· βλ. ἀεροφυλάκια καὶ μετρηταὶ ἀερίων.

Γκαζὸστ (Gazost) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Γαλλίας, εἰς ἀπόστασιν 11 χλμ. τοῦ Ἀρζελέ, τοῦ νομοῦ τῶν Ἄνω Πυρηναίων, ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Καστελλουμπόν. Ἔχει κοιτάσματα μολύβδου, ἀργύρου, χαλκοῦ καὶ ψευδαργύρου. Πρὸς νότον τοῦ χωρίου, ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Μπιὲ καὶ εἰς τοὺς προπόδας τῆς κορυφῆς τοῦ Μπιγκαλά, ὑπάρχουν ψυχραὶ μεταλλικαὶ πηγαί, γνωσταὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα «πηγὴ Μπουργκάντ» καὶ «πηγὴ Ναμπεά», διοχετευθεῖσαι εἰς τὰ λουτρὰ τοῦ Ἀρζελὲ-Γκαζόστ. —Μ.

Γκαζταμπίντε (Gaztambide, ἢ y Garbayo), *Ἰωακεὶμ* (1822—1870). Διακεκριμένος Ἱσπανὸς συνθέτης, διευθυντὴς τῶν συναυλιῶν τοῦ Ὠδείου τῆς Μαδρίτης καὶ ἐπίτιμος καθηγητὴς ἐν αὐτῷ. Ἀσχοληθεὶς μὲ τὸ ἐλαφρὸν εἶδος τῆς μουσικῆς, παρήγαγε μόνος καὶ ἐν συνεργασίᾳ μετ' ἄλλων 44 ζαρζουέλας, ἐξ ὧν μεγαλυτέραν ἐπιτυχίαν ἔσχον αἱ: «La Meusanjera», «El estreno de una artista», «Los Magyares» καὶ «El juramento». Ζαρζουέλας ἐπίσης ἔγραψε καὶ εἷς ἕτερος μουσικός, συγγενὴς τοῦ προηγουμένου, ὁ *Ξαβέριος Γκαζταμπίντε*. Γ. Σ.

Γκαθὶν (Gazin), *Πάκε*. Ἱσπανὸς γλύπτης τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, γνωστὸς ἰδίως ἐκ τοῦ θαυμασίου μνημείου τῆς δόνας Καταλίνας ντὲ Ριβέρα, ὅπερ ἀπόκειται εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ πανεπιστημίου, ἐν Σεβίλλῃ. Ι. Μ. Π.

Γκάθρι (Guthrie), *Θωμᾶς Ἄνστεϋ*. Ἄγγλος συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1856. Εἶναι εἷς τῶν εὐφυεστέρων καὶ πνευματωδεστέρων Ἄγγλων εὐθυμογράφων. Μεταξὺ τῶν ἔργων του διακρίνεται τὸ μυθιστόρημα «Ὁ παρίας». —Β.

—**Γκάθρι** (Guthrie), *Φρειδερῖκος*. Ἄγγλος χημικὸς καὶ φυσικὸς (1853—1886). Διεκρίθη ἰδίᾳ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς ὀργανικῆς χημείας. —Β.

Γκαὶ (Gais) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἑλβετίας, ἐν τῷ καντονίῳ τοῦ Ἄππενζελλ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ρότμπαχ. Κάτ. 2789. Ἔχει μεταλλικὰς πηγάς, κλιματολογικοὺς σταθμοὺς καὶ ἐργοστάσια μουσσελίνας. —Μ.

Γκαὶ (Gay), *Δελφίνη*. Γαλλὶς ποιήτρια (βλ. Ζιραρντὲν *Δελφίνη*). —Β.

—**Γκαὶ** (Gay), *Ἰωάννης*. Ἄγγλος ποιητὴς (1688—1732). Ὡς γραμματεὺς ἐμπόρου τινὸς ἐν Λονδίνῳ συνέθεσε τὸ πρῶτόν του ποίημα: «Rural Sports», εἰς τὸ ὁποῖον ἐξυμνεῖ τὰ θέλγητρα τοῦ ἀγροτικοῦ βίου, καὶ ὅπερ ἐγένετο ἀφορμὴ ὅπως συνδεθῇ μετὰ τοῦ ποιητοῦ Πὸπ καὶ ἐπισπάσῃ τὰς συμπαθείας πλείστων διασήμων προσωπικοτήτων. Τῷ 1712 ἀπεσύρθη τοῦ ἐμπορίου, ἐγένετο ἰδιαίτερος γραμματεὺς τῆς δουκίσσης Μόνμουθ, μετὰ δὲ ἠκολούθησε τὸν κόμητα Κλάρεντον εἰς Ἀννόβερον, ὡς γραμματεὺς πρεσβείας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. Ἔκτοτε ἀφιερώθη εἰς τὴν δραματικὴν λογοτεχνίαν.

Τὰ θεατρικά του ἔργα, τινὰ τῶν ὁποίων παρέμειναν ἐκ τῶν ἀρίστων ἔργων τοῦ ἀγγλικοῦ θεάτρου, εἶναι πολυάριθμα, ὁ δὲ θόρυβος ὃν προεκάλεσαν ὑπῆρξε μέγας. Δύο ἐξ αὐτῶν, ὁ «Beggar» («κουρελιάρης») καὶ ἡ κωμῳδία του «Polly», προεκάλεσαν τὴν ἐπέμβασιν τῆς ἀστυνομίας, ὡς προσβάλλοντα τὴν δημοσίαν αἰδῶ, καὶ ἀπηγορεύθη ἡ παράστασις αὐτῶν. Ἐκτεθέντα ὅμως εἰς βιβλία ἐκυκλοφόρησαν ὅσον οὐδὲν μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης σύγγραμμα. Αἱ σκανδαλώδεις σκηναὶ καὶ οἱ σαρκαστικοὶ ὑπαινιγμοὶ κατὰ διαφόρων προσώπων τῆς αὐλῆς προεκάλεσαν τὴν γενικὴν περιέργειαν, τὰ κέρδη δὲ ἅτινα ἐπραγματοποίει οὕτως ὁ Γκαὶ ἦσαν μεγάλα, ἀφοῦ κατὰ τὸ 1720, εἰς ἐπιχείρησίν τινα ἀποτυχοῦσαν, ἀπώλεσε πλέον τῶν 20.000 λιρῶν.

Τὰ ἔργα του ταῦτα ἠκολούθησαν αἱ κωμῳδίαι του: «The Wife of Bath», καὶ «Τρεῖς ἡμέραι μετὰ τὸν γάμον», τὰ ὁποῖα περιέπεσαν εἰς λήθην ἀμέσως μετὰ τὰς πρώτας παραστάσεις των. Τοὐναντίον εἰς τὸ δρᾶμα του «Πῶς ὀνομάζεται;» ἐπανεῦρεν ὁ ποιητὴς τοὺς προηγουμένους θριάμβους του, οἱ δὲ «Δεσμῶται» καὶ ἡ «Ἄρτεμις», δύο τραγῳδίαι, θεωροῦνται ὡς ἐκ τῶν καλλίστων τοῦ ἀγγλικοῦ θεάτρου. Ἐπίσης μεγάλην ἐπιτυχίαν ἔσχε τὸ μελόδραμά του «Ἀχιλλεύς». Τὸ κάλλιστον ὅμως τῶν ἔργων του εἶναι οἱ «Μῦθοι» του, γραφέντες χάριν τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ νεαροῦ δουκὸς Κούμπερλαντ.

Ὁ Γκαὶ συνέθεσεν ἐπίσης καὶ παρῳδίαν τῶν «Εἰδυλλίων» τοῦ Ἀμβροσίου Φίλιππς, τιτλοφορήσας αὐτὴν «Ἡ ἑβδομὰς τοῦ ποιμένος». Τὰ Ἐκλόγιά του, εἰδύλλια τῆς πόλεως, εἶναι ἐπίσης παρῳδίαι, ἀλλὰ πλήρεις ζωηροῦ πνεύματος καὶ χάριτος· τὰ ἤθη τῶν Ἄγγλων ἀγροτῶν εἰκονίζονται μετὰ μεγάλης ἀκριβείας καὶ ποιητικῆς φαντασίας. Ἔγραψεν ἐπίσης ἕτερα δύο ποιήματα ἀποτελούμενα ἐκ τριῶν ᾀσμάτων ἕκαστον: «Τὸ ῥιπίδιον» καὶ «Ἡ τέχνη ὅπως ἀπολαύσῃ κανεὶς τὰς ὁδοὺς τοῦ Λονδίνου», ὅπερ

Digitized by Google

διακρίνεται διὰ τὴν κομψότητα τῆς συνθέσεως τῶν στίχων καὶ διὰ τὰς γοητευτικὰς εἰκόνας τῆς μεγαλοπόλεως, τὰς ὁποίας παρουσιάζει. Τὰ λοιπὰ ἐρωτικὰ ποιήματα, τὰ ᾄσματα, αἱ μπαλλάντες του δεικνύουν ἔτι μᾶλλον τὴν χάριν καὶ τὴν εὐχέρειαν τῆς στιχουργίας τοῦ Γκαί. Ἀσθενικοῦ ὅμως χαρακτῆρος ὁ Γκαὶ περιέπεσεν εἰς ἄφατον μελαγχολίαν, ἐξ αἰτίας τῆς ἀδιαφορίας ἣν ἐπέδειξαν εἰς αὐτὸν οἱ ἀνελθόντες ἐπὶ τοῦ ἀγγλικοῦ θρόνου πρίγκιψ καὶ πριγκίπισσα τῆς Οὐαλλίας, οἵτινες ἐπροστάτευον αὐτὸν ἄλλοτε, ἥτις καὶ ὡδήγησεν αὐτὸν εἰς τὸν τάφον εἰς ἡλικίαν τεσσαράκοντα τεσσάρων ἐτῶν. Οἱ δοῦκες τοῦ Κέϊσμπερρι, οἵτινες τὸν ἐφιλοξένουν, ἤγειραν εἰς αὐτὸν μνημεῖον ἐν τῇ ἐπισκοπικῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Οὐεστμίνστερ, ὅπου ἐνεταφιάσθη, ὁ δὲ μέγας τῆς Ἀγγλίας ποιητὴς Πὸπ ἐξεφώνησε συγκινητικὸν ἐπιτάφιον, θρηνήσας τὴν ἀπώλειαν τῆς ἀγγλικῆς φιλολογίας ἐν τῷ προσώπῳ του.
Θ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

— **Γκαὶ** (Gay), ***Ἰωσὴφ-Ἰωάννης-Παῦλος*** Γάλλος ἀρχιτέκτων (1775—1832). Μετὰ τὴν ἵδρυσιν σχολῆς τῶν καλῶν τεχνῶν ἐν Λυὼν ὁ Γκαί, μετακληθεὶς ἐκεῖσε, ἐδίδαξεν ἐν αὐτῇ τὴν ἀρχιτεκτονικήν, διηύθυνε δὲ συγχρόνως τὴν κατασκευὴν διαφόρων οἰκοδομημάτων τῆς ἰδίας πόλεως, ἐξ ὧν ἀξιολογώτερα εἶναι ἡ «Σιταγορὰ» καὶ τὸ Μουσεῖον τοῦ ἁγίου Πέτρου. Ι. Μ. Π.

— **Γκαὶ** (Gay), ***Κάρολος.*** Γάλλος κληρικὸς καὶ συγγραφεὺς (1815-1892). Ἐχρημάτισε κανονικὸς ἱερεὺς ἐν Πουατιέ, γενικὸς βικάριος καὶ ἀπὸ τοῦ 1877 ἐπίτιμος ἐπίσκοπος καὶ βοηθὸς τοῦ καρδιναλίου Πὶ Περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του ἐγκατεστάθη ἐν Παρισίοις ἀφοσιωθεὶς εἰς τὸ κήρυγμα καὶ τὴν συγγραφήν. Τὸ κυριώτερον ἔργον του εἶναι: «Περὶ τοῦ χριστιανικοῦ βίου καὶ τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν» (1874). —Β.

— **Γκαὶ** (Gay), ***Κλαύδιος.*** Γάλλος βοτανικὸς καὶ περιηγητὴς (1800—1873). Περιηγήθη τὴν Ἑλλάδα, Μ. Ἀσίαν καὶ μέρος τῆς Ἀνατολῆς. Τῷ 1828 ἐταξίδευσεν εἰς Χιλήν, ὅπως μελετήσῃ τὴν πλουσίαν χλωρίδα τῆς χώρας ταύτης. Ἐπανελθὼν εἰς Παρισίους τῷ 1838 ἐπεχείρησε δευτέραν περιήγησιν εἰς Βραζιλίαν, ὅπου διέμεινεν ἐπὶ ἕνδεκα ἔτη. Ἀπὸ ὁμίσας μέγα πλῆθος σημειώσεων καὶ σχεδίων, ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν ἱσπανικὴν γλῶσσαν σπουδαιότατον ἔργον: «Historia fisica y politica de Chile» (1843—1851), ἀποτελούμενον ἐξ 24 τόμων μετὰ διτόμου ἄτλαντος, ἐπίσης διαφόρους μελέτας καὶ ἕνα «Χάρτην γενικὸν τῆς Χιλῆς» κλπ. Ἐπεσκέφθη τὸ Μαρόκκον, τὴν Ταρταρίαν, μέρος τῆς Ρωσίας κ. ἄ. Τῷ 1856 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν. Ἀποθανὼν κατέλιπε διὰ τῆς διαθήκης του τὴν πλουσίαν του βιβλιοθήκην εἰς τὴν γενέτειραν αὐτοῦ Ντραγκινιάν. —Β.

— **Γκαὶ** (Gay), ***Σοφία.*** Γαλλὶς λογοτέχνις (1776—1852). Γυνὴ πνευματώδης καὶ νεωτεριστική, συνέγραψε ποιήματα καὶ ἰδίᾳ μυθιστορήματα: «Λαύρα ντ' Ἐστέλλ» (1802), «Λεονὶ ντὲ Μπομπρὲζ» (1813), «Ἀνατόλ» (1815), «Ὁ ἐρωτευμένος σκώπτης» (1830), «Ἕνας γάμος ἐπὶ αὐτοκρατορίας» (1832) καὶ «Ἡ δούκισσα τοῦ Σατερὺ» (1834).

— **Γκαὶ ντὲ Βερνὸν** (Gay de Vernon), ***Σίμων Φραγκῖσκος, βαρῶνος ντὲ—.*** Γάλλος στρατηγὸς (1760—1822). Ἐπὶ τῆς τρομοκρατίας ἐφυλακίσθη, ἐπὶ δὲ Ναπολέοντος διωρίσθη διοικητὴς τῆς Πολυτεχνικῆς σχολῆς. Ἐχρησιμοποιήθη ἐνεργῶς κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ρωσίας. Ἄριστος θεωρητικὸς τῆς στρατιωτικῆς ἐπιστήμης, ἀφῆκε πλείστας συγγραφὰς περὶ ὀχυρωτικῆς. Ν. Λ. Π.

Γκάϊ (Gaj) ***Λουδοβῖκος.*** Κροάτης δημοσιογράφος, λογογράφος καὶ πολιτικὸς (1809—1872). Ὑπῆρξεν εἷς τῶν ἀναμορφωτῶν τῆς φιλολογίας καὶ τῆς γλώσσης τῶν Νοτιοσλαύων. Συνδεθεὶς μετὰ τοῦ πανσλαυιστοῦ ποιητοῦ Κόλλαρ, ἐπεδόθη τῇ συμβουλῇ αὐτοῦ εἰς τὴν συγχώνευσιν εἰς μίαν κοινὴν γλῶσσαν τῶν διαφόρων μέχρι τότε ἐν χρήσει διαλέκτων ἐν Δαλματίᾳ, Κροατίᾳ καὶ Σλοβενίᾳ. Τῷ 1835 ἐξέδωκε τὴν ἐφημερίδα «Κροατικὰ Νέα», τῆς ὁποίας τὸν τίτλον μετέβαλε κατόπιν εἰς «Ἐθνικὰ νέα τῆς Ἰλλυρίας», ἐκδώσας συγχρόνως καὶ τὸ φιλολογικὸν περιοδικὸν «Ὁ πρωϊνὸς ἀστὴρ τῆς Ἰλλυρίας» καὶ χρησιμοποιήσας τὰ λατινικὰ στοιχεῖα. Συγχρόνως ἵδρυσεν εἰς τὴν Ζαγάβριαν (Ἄγραμ) τυπογραφεῖον, τὸ ὁποῖον ἀπέβη τὸ ἐθνικὸν κέντρον τῆς φιλολογικῆς κινήσεως τῶν Νοτιοσλαύων. Τῷ 1833 ἔγραψε τὸ ᾆσμα «Ὄχι, ἡ Κροατία δὲν ἀπέθανε», τὸ ὁποῖον προεκάλεσε μέγιστον ἐνθουσιασμὸν ἐν Νοτιοσλαυίᾳ. Ὁ Γκαῒ ἠγωνίσθη ἐναντίον τῶν ὀπαδῶν τῆς παλαιᾶς ὀρθογραφίας καὶ κατώρθωσε νὰ ἐπιβάλῃ τὸν νέον γραφικὸν χαρακτῆρα. Ἐπίσης διεκρίθη καὶ διὰ τοὺς πολιτικοὺς ἀγῶνάς του κατὰ τῶν Οὔγγρων καὶ ἀπέβη ὁ πολιτικὸς ἀρχηγὸς τοῦ κροατικοῦ ἔθνους, καταστὰς λαοφιλέστατος. Οἱ συμπατριῶταί του ἵδρυσαν εἰς αὐτὸν μνημεῖον ἐν τῇ γενετείρᾳ του πόλει Κραπίνα. Μ. Δ. Β.

Γκαΐ, ***Νικόλαος Νικολάγεβιτς.*** Ρῶσος ζωγράφος (1831—1894). Ἐξέθηκε τὸν πίνακά του «Ὁ μυστικὸς δεῖπνος», ὅστις ἔκαμεν ἀρίστην ἐντύπωσιν εἰς τοὺς κύκλους τῶν φιλοτέχνων. Ἠσχολήθη ἰδίως εἰς τὴν θρησκευτικὴν εἰκονογραφίαν, προσπαθήσας νὰ εἰσαγάγῃ εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν χρησιμοποίησιν τῶν βιβλικῶν θεμάτων τὸ πνεῦμα τοῦ νεωτέρου ρεαλισμοῦ κατὰ τρόπον ἀποτελοῦντα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, προφανῆ ὑπερβολήν. Ἐπὶ πλέον ἐξεπόνησεν ἱστορικούς τινας πίνακας, ὡς «Πέτρος ὁ Μέγας καὶ ὁ υἱός του Ἀλέξιος» καὶ «Ἡ Αἰκατερίνη εἰς τὸν τάφον τῆς Ἐλισάβετ», καὶ προσωπογραφίας, ὧν ὀνομασταὶ εἶναι ἡ τοῦ Τολστὸη καὶ ἡ αὐτοπροσωπογραφία τοῦ καλλιτέχνου. Ι. Μ. Π.

Γκάϊα (Villa Nova de Gaia ἢ Gaya). Πόλις τῆς Πορτογαλίας (βλ. Βιλλανόβα *ντὲ Γκάϊα,* τόμ. Ζ' σ. 290 β').

γκαϊάκ· βλ. ἱερόξυλον.

γκαϊακόλη· βλ. ἱεροξυλόλη.

Γκαΐας *-ἐντ-ντὶν Κεϊχοσρου.* Σελτζουκίδης σουλτᾶνος τοῦ Ἰκονίου (1251—1259), κατολαβὼν τὸν θρόνον ἀφοῦ ἐδολοφόνησε τὸν πατέρα του Καϊκομπάτ. Ν. Μ.

Γκαϊβλε ἢ ***Γαϊβλε*** (Gävle ἢ Gefle). Πόλις τῆς Σουηδίας, πρωτεύουσα τοῦ διοικητικοῦ διαμερίσματος τοῦ Γέβλεμποργκ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Γεβλέα, παρὰ τὸν Βοθνικὸν κόλπον. Κάτ. 37222 Ἔχει ζωηρότατον λιμένα καὶ ἀκμαίαν βιομηχανίαν. Ἐξάγει σίδηρον, χάλυβα, ξυλείαν κτλ. — Μ.

Γκαΐγε (Goeje), ***Ἰωάννης ντὲ—.*** Ὀλλανδὸς ἀνατολιστὴς (1836—1909). Διεκρίθη ἰδίᾳ διὰ τὴν ἔκδοσιν Ἀράβων συγγραφέων καὶ ποιητῶν καὶ ὡς συγγραφεὺς περισπουδάστου ἔργου ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἱστορία καὶ γεωγραφία τῆς Ἀνατολῆς» (2 ἐκδ. 1900). — Β.

Γκαϊγιαμπὼ (Gailhambaud), ***Ἰούλιος.*** Γάλλος ἀρχαιολόγος (1810—1818). Ἵδρυσεν εἰδικὰ περιοδικά, τὴν «Ἀρχαιολογικὴν Ἐπιθεώρησιν» καὶ τὴν «Ἀρχαιολογικὴν Βιβλιοθήκην». Ἐξέδωκε δὲ: «Τὰ ἀρχαῖα καὶ νέα μνημεῖα» (1840—1850, τόμ. 4), «Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἀπὸ τοῦ Ε' μέχρι τοῦ ΙΖ' αἰῶνος» (1850—1858, τόμ. 4), «Ἡ τέχνη εἰς πάντας τοὺς κλάδους αὐτῆς παρὰ πᾶσι τοῖς λαοῖς» κλπ (1860—1872), «Σημειώσεις τινές, περὶ τοῦ Ζὰν Γκουζὸν» (1854) κλπ. Εἶχεν ἐπίσης πλουσίαν συλλογὴν ξυλογραφιῶν, χαλκογραφιῶν κλπ, ἣν ἐδωρήσατο εἰς τὴν πόλιν τῶν Παρισίων, καεῖσαν κατὰ τὴν πυρκαϊὰν τῆς δημαρχίας τῷ 1871. —Β.

Γκαϊγιὰρ (Gailhard), ***Μαρία-Ἀνδρέας-Κάρολος ντὲ—.*** Γάλλος πολιτικὸς (1763—1842). Δήμαρχος ὢν ἐν τῇ γενεθλίῳ του Crest, ἐθεωρήθη ὡς ἀντεπαναστάτης καὶ συλληφθεὶς ὡδηγήθη εἰς Παρισίους τῷ 1794. Ἀποφυλακισθεὶς κατετάχθη εἰς τὸν στρατὸν τῶν Πυρηναίων. Φυλακισθεὶς ἐκ νέου ἀπηλλάγη πάσης διώξεως, συμμετασχὼν τοῦ πραξικοπήματος τῆς 18 Μπρυμαίρ. Ὁ Γκαϊγιὰρ ἐξελέγη μέλος τῆς Βουλῆς τῶν πεντακοσίων (1796 καὶ ἐκ δευτέρου βουλευτὴς τῆς Drôme (1815). Ν. Π.—Λ

— **Γκαϊγιὰρ** (Gailhard), ***Πέτρος.*** Γάλλος ἀοιδὸς καὶ διευθυντὴς μελοδράματος (1848—1918). Ὁ Γκαϊγιὰρ κατέγινεν ὡσαύτως εἰς σύνθεσιν λιμπρέτων καὶ σεναρίων καὶ εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν ἐμφάνισιν μπαλέττων. Ν. Π.—Λ.

Γκαΐγκελ (Geigel), ***Ἀλοΐσιος.*** Γερμανὸς ἰατρὸς ἐκ Βυρτσβούργης (1829—1887). Ἐγένετο ὑφηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Βυρτσβούργης, τῷ 1863 ἔκτακτος καθηγητὴς καὶ διευθυντὴς τῆς πολυκλινικῆς, τῷ δὲ 1870 τακτικὸς καθηγητής. Συνέγραψεν: «Ἱστορία, παθολογία καὶ θεραπευτικὴ τῆς συφίλιδος». Ἠσχολήθη ἐπίσης μὲ τὴν ὑγιεινήν, συγγράψας σχετικὰς μὲ ταύτην ἐργασίας, ὡς καὶ πλείστας ἄλλας ἐπὶ ἄλλων θεμάτων τῆς ἰατρικῆς. Ο. Ρ.

— **Γκάϊγκελ** (Geigel), ***Ριχάρδος.*** Γερμανὸς ἰατρὸς ἐν Βυρτσβούργῃ, γεννηθεὶς τῷ 1859. Διετέλεσεν ἀπὸ τοῦ 1898 ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς Ὑδρολογίας, καὶ Ὑδροθεραπευτικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βυρτσβούργης. Συνέγραψε: «Μηχανισμὸς τῆς κυκλοφορίας τοῦ αἵματος ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ», «Σύγγραμμα Κλινικῆς ἐξεταστικῆς μεθόδου» κλπ. Ο. Ρ.

Γκάϊγκερ (Geiger), ***Ἀβραάμ.*** Ἐπιφανὴς ἡγέτης τῶν ἐν Γερμανίᾳ μεταρρυθμισῶν Ἑβραίων καὶ ἀνατολιστὴς (1810—1874). Ἐσπούδασε φιλοσοφίαν εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Αἰδελβέργης καὶ Βόννης, βραβευθεὶς μάλιστα ὑπὸ τοῦ τελευταίου (1834) διὰ τὴν περὶ τῶν ἰουδαϊκῶν ἐπιδράσεων ἐπὶ τοῦ Μωάμεθ ἐργασίαν του. Ἀκολούθως, διορισθεὶς ραββῖνος εἰς Βισβάδεν, ἐξέδωκεν αὐτόθι τὴν ἐπιθεώρησιν «Wissenschaftliche Zeitschrift für Judische Theologie» (1835—1838), ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐδημοσιεύθησαν ἀξιόλογοι ἐργασίαι. Τῷ 1837 συνεκάλεσε ραββινικὴν διάσκεψιν μὲ πρόγραμμα τὴν ἐπὶ συγχρονισμένων βάσεων μεταρρύθμισιν τοῦ συναγωγικοῦ τυπικοῦ. Τρία ἔτη ἀκολούθως μετεκαλεῖτο εἰς Μπρεσλάου ὡς θρησκευτικὸς κριτὴς καὶ ἱεροκῆρυξ τῆς ἐλευθεριαζούσης κοινότητος. Ἐκεῖθεν εἰς ρῆξιν μετὰ τοῦ ραββίνου Ζαλμὸν Τίκτιν, ὅστις ἀντέταξε πεῖσμα ἀντίδρασιν εἰς τὰς ἀναμορφωτικὰς διαθέσεις τοῦ Γκάϊγκερ. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Τίτκιν (1843) ἐκλήθη νὰ τὸν ἀντικαταστήσῃ, ἀλλ' εὑρέθη καὶ πάλιν ἀντιμέτωπος τῶν συντηρητικῶν, οἵτινες ἐξέλεξαν τὸν υἱὸν τοῦ ἀποβιώσαντος. Τῷ 1856, ἐπελθόντος χωρισμοῦ μεταξὺ τῶν δύο μερίδων, ὁ Γκάϊγκερ ἀνέλαβε τὴν θρησκευτικὴν ἡγεσίαν τῶν μεταρρυθμισῶν. Τῷ 1869 ἐγκατεστάθη ἐν Βερολίνῳ ὡς ἀρχιραββῖνος τῆς ἐκεῖ μεταρρυθμισμένης Συναγωγῆς. Τῇ προτροπῇ του ἱδρύετο ἀνώτερον ἰσραηλιτικὸν σεμινάριον μὲ καθαρῶς μεταρρυθμιστικὸν πρόγραμμα, ἐν ᾧ ἐδίδαξεν ὁ ἴδιος ἀπὸ τοῦ 1872.

Ὁ Γκάϊγκερ ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων ἱδρυτῶν τῆς μεταβιβλικῆς ἰουδαιολογικῆς ἐπιστήμης. Ἡ γόνιμος ἐνεργητικότης του ἐπεξετάθη εἰς πλείστους ἐπιστημονικοὺς κλάδους: βιβλικὴν ἐξήγησιν, ταλμουδολογίαν, ποίησιν, φιλοσοφίαν, γραμματολογίαν, γλωσσολογίαν, γένεσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ Ἰσλαμισμοῦ, γενικὴν ἰουδαϊκὴν ἱστορίαν κλ. Τὴν εἰς εὐρύτερον ἐπιστημονικὸν κύκλον φήμην του ὀφείλει εἰς τὰς ἐπὶ τοῦ βιβλικοῦ ἀρχετύπου ἐργασίας του, εἰς ἐπιτυχεῖς μεταφράσεις καὶ τὰς πρωτοτύπους ἱστορικὰς μελέτας του περὶ τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων. Σύμφωνος πρὸς τὰς θεωρίας του, αἵτινες ἐγένοντο δεκταὶ ὑπὸ τῆς νεωτέρας κριτικῆς σχολῆς, οἱ μὲν Σαδδουκαῖοι ἀντεπροσώπευον τοὺς ἀριστοκρατικούς, οἵτινες συνεκρότουν τὴν συντηρητικὴν μερίδα ἔν τε τῇ πολιτικῇ καὶ τῇ θρησκείᾳ, οἱ δὲ Φαρισαῖοι τὴν δημοκρατικὴν τάξιν καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῶν νομολογικῶν κανόνων. Καὶ τὴν μὲν πρώτην ἀπετέλουν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ ἀνώτεροι κρατικοὶ ὑπάλληλοι, τὴν δ' ἑτέραν οἱ νομοδιδάσκαλοι ὑποστηριζόμενοι ὑπὸ τοῦ μορφωμένου λαοῦ. Ὁ Γκάϊγκερ ἐπεδόθη συστηματικὰς ἀραβολογικὰς σπουδάς, διανοηθεὶς οὕτω νὰ ἐκλαϊκεύσῃ τοὺς ἀραβιστὶ συγγράψαντας Ἰουδαίους, ποιητὰς καὶ λογίους, κατὰ τὸν μεσαίωνα. Ὡς μεταρρυθμιστὴς ραββῖνος ὁ Γκάϊγκερ ἀπέδειξε λίαν ριζοσπαστικὰς τάσεις, διακηρύττων μετὰ τῶν ἄλλων ὁμοφρόνων του ὅτι ὁ Ἰουδαϊσμὸς ἀποτελεῖ ἁπλῶς μίαν θρησκευτικὴν διδασκαλίαν διαρκῶς ἐξελισσομένην, καὶ ὅτι οὐδεμία ἐθνικὴ ἀντίληψις ἐνυπάρχει εἰς αὐτόν. Αἱ θεωρίαι ὅμως αὗται δὲν ἐκυριάρχησαν ἐπὶ μακρόν, καταπνιγεῖσαι ὑπὸ τοῦ σιωνιστικοῦ κινήματος. Ὁ Γκάϊγκερ ἔγραψε πάμπολλα συγγράμματα: ἱστορικά, φιλολογικά, θεολογικὰ κ.τ.λ., ἐδημοσίευσε ὡσαύτως ἄρθρων εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ συνέθεσεν ἑβραϊκὸν τυπικὸν διὰ τὰς μεταρρυθμισμένας συναγωγὰς μετὰ γερμανικῆς μεταφράσεως.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ —*Schreiber*: «Abraham Geiger als Reformator des Judentums» (1880). — *Max Joseph*: «Das Judenthum am Scheidewege» (1903). Γ. ΕΛΙΠΙ

— **Γκάϊγκερ** (Geiger), ***Ἀλβέρτος.*** Γερμανὸς ποιητὴς καὶ λογοτέχνης (1866—1915). Ἐκ τῶν πεζῶν ἔργων του τὰ μᾶλλον ἀξιομνημόνευτα εἶναι: «Οἱ ποιηταὶ τῆς Βάδης» (1905) καὶ «Ἡ Βάδη, ἡ τέχνη καὶ ὁ πολιτισμός της» (1910, 3 τόμ.), ἐκ δὲ τῶν ποιητικῶν τὰ δράματα: «Ἡ σύζυγος τοῦ Οὐρία» (1908), καὶ «Τρίσταν». Ἐπίσης εἶναι γνωστὸς ὡς λυρικὸς ποιητὴς καὶ διηγηματογράφος. —Β.

— **Γκάϊγκερ** (Geiger), ***Γουλιέλμος.*** Γερμανὸς ἀνατολιστής, γεννηθεὶς τῷ 1856. Τῷ 1891 διωρίσθη καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ἐρλάγγης, ἀπὸ δὲ τοῦ 1920 ἐδίδαξεν ἐν τῷ τοῦ Μονάχου. Ἐξέδωκε καὶ μετέφρασε πολλὰ βουδδιστικὰ κείμενα, συνέγραψε δὲ μετὰ τοῦ Κοὺν ἀξιόλογον ἔργον: «Στοιχεῖα ἰρανικῆς φιλολογίας» (1895—1904, 4 τόμ.). Ἵδρυσε συνάμα τὸ περιοδικὸν «Ὁ Βουδδισμός». —Β.

— **Γκάϊγκερ** (Geiger), ***Λάζαρος.*** Γερμανὸς γλωσσοφιλόσοφος, ἑβραϊκῆς καταγωγῆς (1829—1870). Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Γένεσις καὶ ἀνέλιξις τῆς ἀνθρωπίνης γλώσσης καὶ νοήσεως» (2 τόμ. β' ἐκδ. 1899), «Περὶ τῆς αἰσθησιακῆς ἀντιλήψεως τῶν χρωμάτων κατὰ τὴν ἀρχαιότητα» (1867). —Β.

— **Γκάϊγκερ** (Geiger), ***Λουδοβῖκος.*** Γερμανὸς ἱστορικὸς τῆς λογοτεχνίας καὶ ἑβραιολόγος (1848—1919). Ὑπῆρξεν ἀπὸ τοῦ 1881 καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου. Ἐκ τῶν ἔργων του κυριώτερα εἶναι: «Ἱστορία τῶν Ἰουδαίων» (1871), «Ἡ γερμανικὴ λογοτεχνία καὶ οἱ Ἰουδαῖοι» (1910), «Ὁ Πετράρχης» (1874), «Ἀναγέννησις καὶ ἀνθρωπισμὸς ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ» (1882), «Ὁ Γκαῖτε ἐν τῇ Φραγκφούρτῃ τῷ 1797», «Ὁ Γκαῖτε καὶ οἱ περὶ τὸν Γκαῖτε 1908», κ. τ. λ. —Β.

— **Γκάϊγκερ** (Geiger), ***Νικόλαος.*** Γερμανὸς ζωγράφος καὶ γλύπτης, γεννηθεὶς τῷ 1849. Ἐνεφανίσθη διὰ πρώτην φορὰν διὰ τοῦ συμπλέγματός του «Ἡ ζωή», ὅπερ εἵλκυσε τὸ εὐμενὲς ἐνδιαφέρον τῶν φιλοτέχνων. Διεκόσμησε τοὺς ναοὺς τοῦ Σιγκμαριγκεν καὶ τῆς Στουτγάρτης καὶ ἐξετέλεσε πληθὺν πλαστικῶν ἔργων, ἐν οἷς ἐξέχουν τὰ ἀκόλουθα: «Ρωμαῖος καὶ Ἰουλιέττα», «Αἱ βαλκυρίαι», «Ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ», «Ἡ ἐργασία», «Ἡ νίκη» κτλ. Ἀπὸ τοῦ 18c4 ἐπεδόθη καὶ εἰς τὴν ζωγραφικήν, δημιουργήσας πολυάριθμα ἔργα συμβολι-

Digitized by Google

κοῦ καὶ ἀλληγορικοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χαρακτῆρος. Τὰ σημαντικώτερα ἐκ τούτων εἶναι: «Ἡ ἁρμονία», «Ἡ φαντασία», «Ἡ ἔμπνευσις» (Μέγαρον Ἐκθέσεων, ἐν Βερολίνῳ), «Ὁ Προμηθεὺς καὶ ἡ Τύχη» κλπ. Ι. Μ. Π.

— **Γκάϊγκερ** (Geiger), *Σαλομὼν - Ζαλμάς*. Ἑβραῖος λόγιος (1792—1878), ἀδελφὸς τοῦ *Ἀβραὰμ Γκάϊγκερ*. Ἀντετάχθη σφόδρα εἰς τὰς μεταρρυθμιστικὰς τάσεις τοῦ ἀδελφοῦ του, ἔγραψε δὲ καί τινα βιβλία. Γ. ΕΛ.

Γκάϊγκο ἢ *Γκὸ-ντάϊγκο* (Gaigo, Go-Daigo). Αὐτοκράτωρ τῆς Ἰαπωνίας (1288—1339). Ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῷ 1319. Μὴ δυνηθεὶς ν' ἀποτινάξῃ τὸν ζυγὸν τῶν Ὄζο, ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ὄμι τῷ 1331, ὅπου, συλληφθείς, ἐξωρίσθη εἰς τὴν νῆσον Ὄκι. Κατορθώσας νὰ δραπετεύσῃ καὶ νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς Ὄζο ἐπανέκτησε τὸν θρόνον του. Ἀλλ' εἷς τῶν στρατηγῶν του ἐστασίασε κατ' αὐτοῦ. Ὁ Γκάϊγκο ἡττηθείς, ἠναγκάσθη νὰ μεταφέρῃ τὴν αὐλήν του πρὸς νότον τῆς Ἰαπωνίας ἐν Γιοσίνῳ, παραχωρήσας τὸν θρόνον του εἰς τὸν αὐτοκράτορα Κόμιο. — Β.

Γκαϊγιφονταίν (Gaillefontaine) /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς Γαλλίας, ἐν τῷ νομῷ τοῦ Κάτω Σηκουάνα, εἰς ἀπόστασιν 16 χλμ. ἀπὸ τὸ Νεφσατέλ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μπετύν. Κάτοικοι 1500. Εἶχε τριπλῆν σειρὰν ὀχυρωμάτων τοῦ ΙΑ' αἰῶνος μετὰ βληθέντων εἰς εὑρεῖς περιπάτους. Σῴζεται ἐκκλησία τοῦ ΙΓ' αἰῶνος καὶ ἐρείπια τοῦ ἀββαείου Κλαιρ Ρουϊσσέλ. — Μ.

γκάϊδα (ἡ) ἰδ. ἄσκαυλος.

γκαϊδός. Ἕτερος τύπος τῆς λέξεως «γκαβός» παρ' Αἰτωλοῖς καὶ Ἑπτανησίοις, σημαινούσης τὸν ἀλλοίθωρον καὶ συνεκδοχικῶς τὸν τυφλὸν («στραβόν»). — Β.

Γκάϊερ (Geijer), *Ἐρρῖκος-Γουσταῦος*. Σουηδὸς μουσουργὸς (1783—1847), ἀσχοληθεὶς ειδικῶς μὲ τὴν ἐθνικὴν μουσικὴν τῆς πατρίδος του, εἰς ἣν ἐπροικοδότησε σειρὰν ὡραιοτάτων μελῳδιῶν, λίαν χαρακτηριστικῶν ἀπὸ λαογραφικῆς ἀπόψεως. Κατήρτισεν ἐπίσης πλουσίας συλλογὰς δημοτικῶν τραγουδιῶν τῆς Σουηδίας, τὰς ὁποίας ἐπεξειργάσθη ὑποδειγματικῶς ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Α. Α. Ἀφζέλιους («Svenska folkvisor», 3 τόμ., 1814—1816). Ἐξ ἴσου ἐνδιαφέρουσαι εἶναι αἱ σύγχρονοι σουηδικαὶ του μελῳδίαι, συνοδείᾳ κλειδοκυμβάλου, ὡς καὶ πολλαὶ συνθέσεις διὰ μουσικὴν δωματίου, χορῳδίαι κτλ. Γ. Σ.

Γκέϊηλ (Gale), *Θωμᾶς*. Ἄγγλος ἀρχαιολόγος (1636—1702). Τῷ 1666 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς εἰς τὸ κολλέγιον τοῦ Καίμπριτς, τῷ δὲ 1672 διευθυντὴς τοῦ κολλεγίου τοῦ Ἁγίου Παύλου. Ὑπῆρξε μέλος τῆς βασιλικῆς ἑταιρείας τοῦ Λονδίνου. Ἐξέδωκεν «Opuscula mythologica, ethica et physica» ὡς καί τινα Ἕλληνας καὶ Λατίνους συγγραφεῖς. Ἀλλὰ τὸ κυριώτερον ἔργον του εἶναι ἡ συλλογὴ τῶν παλαιῶν ἱστορικῶν τῆς Ἀγγλίας ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Historiæ Anglicanae scriptores» καὶ «Historiæ Britannicæ, Saxonicæ, Anglo-Danicæ Scriptores, XV».

— **Γκέϊηλ** (Gale), *Ρογῆρος*. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου (1673—1744). Διετέλεσε μέλος τοῦ Κοινοβουλίου ἐπὶ πολλὰ ἔτη καὶ τῆς βασιλικῆς ἑταιρείας. Τὸ κυριώτερον ἔργον του εἶναι «Ἡ ἐπιστήμη τῶν μεταλλείων» (1697), μεταφρασθὲν γαλλιστὶ ὑπὸ Ζυμπὲρ ὑπὸ τὸν τίτλον «La science des médailles».

— **Γκέϊηλ** (Gale), *Σαμουήλ*. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου (1682—1754). Ἠσχολήθη καὶ οὗτος μὲ τὴν ἀρχαιολογίαν. Τὸ κυριώτερον ἔργον του εἶναι «Ἱστορία τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τοῦ Οὐϊντσεστερ» (1715). Μέγας ἀριθμὸς μελετῶν του περιελήφθη εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ Νικολς «Reliquiæ Galeanæ» (1781). — Β.

Γκέϊημπλ (Gable). Ἄγγλος ναύαρχος ἐν ἐνεργείᾳ, ἀρχηγὸς τῆς ὀργανωτικῆς καὶ ἐκπαιδευτικῆς ναυτικῆς ἀποστολῆς ἐν Τουρκίᾳ ἀπὸ τοῦ 1908. Ἡ ἐκπαίδευσις τῶν ἀνδρῶν ἐχώρει γοργῶς, τοῦ Γκαίημπλ ὁρίσαντος τὴν 1 Ἰουλίου 1909 διὰ τὴν ἔξοδον τοῦ διοργανουμένου στόλου, οὐχὶ πλέον ἐν Προποντίδι ἀλλ' ἐν τῷ Αἰγαίῳ, ἔκπλουν ὃν προσεποιοῦντο οἱ Νεότουρκοι ὅτι ἀπέστεργον, πεισθέντες τάχα ἐν τέλει ἀλλὰ καὶ συμπεριλαβόντες εἰς τὰς προσεγγίσεις του καὶ τὴν Κάρπαθον, παρὰ τὰς διαμαρτυρίας τοῦ Γκαίημπλ, μὴ ἀντιληφθέντος ἀμέσως ὅτι ταύτη, σκοπὸς ἀπώτερος ἦτο ἀπειλὴ κατὰ τῆς Κρήτης, ἥτις ἐπρόκειτο τὴν 13 Ἰουλίου 1909 νὰ ἐκκενωθῇ ὑπὸ τῶν διεθνῶν στρατευμάτων καὶ νὰ ἀποστείλῃ βουλευτὰς εἰς τὸ ἑλληνικὸν κοινοβούλιον. Κατήρτισεν ὡσαύτως ὁ Γκαίημπλ πρόγραμμα ναυπηγήσεων, ἀφορώντων εἰς πυρῆνα ἐκ θωρηκτῶν 10000 τόννων καὶ εἰς τὰ συναφῆ εὔδρομα καὶ ἀντιτορπιλλικά. Καίτοι δὲ κατηρτίσθησαν καὶ σχέδια ἐκτελέσεως, οἱ Νεότουρκοι ἀποκτήσαντες τὴν νευρικότητα τῶν νεοπλούτων, ἀπέφευγον νὰ πραγματοποιήσουν τὰς συμβολὰς τοῦ Γκαίημπλ, ἃς ἀπέκρουσαν τελειωτικῶς, δραξάμενοι ὡς εὐκαιρίας τῆς διαμαρτυρίας τῆς Ρωσίας κατὰ τοῦ προγράμματος τοῦ Γκαίημπλ πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ τουρκικοῦ ναυτικοῦ. Τῆς Ἑλλάδος δμως ἀγορασάσης τῷ 1909 τὸν Ἀβέρωφ, ἄποτυχουσῶν δὲ τῶν διαπραγματεύσεών των πρὸς ἀγορὰν τοῦ βραζιλιανοῦ ντρέντνωτ «Ρίο Τζανέιρο», εὑρέθησαν εἰς τὴν ἀνάγκην τὰ τουρκικὰ κομιτᾶτα νὰ ἐνστερνισθοῦν τὰς μελέτας τοῦ Γκαίημπλ καὶ νὰ τὰς πραγματοποιήσουν κολοβωμένας, ἀγοράζοντες ἀντὶ καινουργῶν τὰ μεταχειρισμένα, ἀλλ' ἄριστα παρὰ τοῦτο γερμανικὰ θωρηκτὰ τοῦ τύπου «Βαρβαρόσσα». Πάντως ἡ ἀπόδοσις τῆς ὑπὸ τὸν Γκαίημπλ ἀποστολῆς ὑπῆρξεν ἀρίστη, λαμβανομένων μάλιστα ὑπ' ὄψιν τοῦ τότε τουρκικοῦ ὑλικοῦ, τῶν προσώπων, τῶν πραγμάτων καὶ τῆς προηγηθείσης ἐπὶ μακρότατον ἐγκαταλείψεως. — Ω.

Γκέϊητζ (Gage), *Γουλιέλμος*. Ἄγγλος ναύαρχος (1777—1865). Ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις ἐναντίον τῶν Γάλλων. Μετὰ ταῦτα ἀπεστάλη εἰς τὴν Ἄπω Ἀνατολὴν διοικῶν τὴν ἀγγλικὴν μοῖραν τοῦ Εἰρηνικοῦ. Ἐπὶ κυβερνήσεως Ροβέρτου Πὴλ διωρίσθη πρῶτος λόρδος τοῦ Ναυαρχείου καὶ ἀρχιναύαρχος διοικῶν τὰς μητροπολιτικὰς ναυτικὰς δυνάμεις ἐν Πλύμουθ. Ν. Π. — Λ.

— **Γκέϊητζ** (Gage, *Θωμᾶς*. Ἄγγλος στρατηγὸς (1721—1787). Ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος ἐν τῇ ἐκστρατείᾳ τοῦ Καναδᾶ ὡς ἀρχιστράτηγος. Ἐγένετο κυβερνήτης τοῦ Μοντρεάλ (1760) καὶ εἶτα (1774 τῆς Μασσαχουσέτης. Ν. Π. — Λ.

— **Γκέϊητζ** (Gage), *Ἰωάννης*. Ἄγγλος πολιτικὸς (1479—1556). Διωρίσθη διοικητὴς καὶ οἰκονομικὸς ἐλεγκτὴς τῆς ὑπὸ τῶν Ἄγγλων κατεχομένης περιοχῆς τοῦ Καλαί. Ἐξελέγη μέλος τοῦ Παρλαμέντου τῷ 1529. Κατὰ τὸ 1540 ὠνομάσθη στρατάρχης καὶ καγκελάριος τοῦ δουκάτου τοῦ Λανκάστερ. Διηύθυνε τὴν κατὰ τῆς Σκωτίας ἐκστρατείαν τῷ 1542. Ἐπὶ Μαρίας Τυδὸρ διωρίσθη (1553) μέγας αὐλάρχης τοῦ οἴκου αὐτῆς. Ν. Π. — Λ.

Γκέϊητς (Gates), *Ὁράτιος*. Ἀμερικανὸς στρατηγὸς, γεννηθεὶς ἐν Ἀγγλίᾳ (1728—1806). Ὑπηρέτησεν ἐν τῷ ἀγγλικῷ στρατῷ πολεμήσας κατὰ τῶν Γάλλων (1755—1763). Ἐγκατασταθεὶς ἐν Βιργινίᾳ ἔλαβε μέρος κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τὸ 1775 Διοικῶν τὴν βορείαν στρατιάν, ἐξηνάγκασεν εἰς παράδοσιν τοὺς ἐν Σαρατόγᾳ πολιορκουμένους Ἄγγλους (1777), ὡς διοικητὴς δὲ μετὰ ταῦτα τῆς νοτίας στρατιᾶς ὑπέστη παρὰ τὸ Κάμπντεν δεινὴν ἧτταν ὑπὸ τῶν Ἄγγλων. Δικασθεὶς ὑπὸ συμβουλίου καὶ ἀθωωθείς, ἀπεσύρθη εἰς Νέαν Ὑόρκην. Ἀπεδείχθη φιλανθρωπότατος, ἀπελευθερώσας τοὺς δούλους αἰχμαλώτους καὶ ἐπιδαψιλεύσας πᾶσαν δυνατὴν βοήθειαν πρὸς αὐτούς. Ν. Π. — Λ.

Γκαϊκοβὰρ καὶ *Γκαϊκβὰρ* ἢ *Γκέηκβαρ* (Gaikovar καὶ Gaekwar) /*Γεωγρ.*/. Παλαιὰ ὀνομασία τοῦ κράτους καὶ τῶν ἡγεμόνων τῆς Μπαρόντα (βλ. λ.) ἐν Ἰνδίαις.

Γκάϊλ (Gail) /*Γεωγρ.*/. Ποταμὸς τῆς Αὐστρίας, δεξιὸς παραπόταμος τοῦ Δραύου. Πηγάζει ἀπὸ τὰς Ἄλπεις τῆς Καρινθίας, διαρρέει τὴν φερώνυμον κοιλάδα τοῦ Γκάϊλταλ καὶ χύνεται εἰς τὸν Δραῦον ποταμόν, παρὰ τὸ Μπίλλαχ, μετὰ ροῦν 130 χλμ. — Μ.

Γκαίλ (Gail), *Γουλιέλμος*. Γερμανὸς ζωγράφος (1804—1890). Διεκρίθη λίαν ἐνωρὶς εἰς τὴν τοπιογραφίαν καὶ τὴν ἀπεικόνισιν ἀρχιτεκτονημάτων. Τῷ 1825 συνώδευσε τὸν βαρῶνον Μάλτζων εἰς Ἰταλίαν καὶ ἐξετέλεσεν ἐν Τουρίνῳ τὰς εἰκονογραφίας τοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Μνημεῖα ρωμαϊκὰ εὑρισκόμενα εἰς τὸ κράτος τῆς Σαρδηνίας», ὀνομαστοῦ ἔργου τούτου. Τῷ 1827 ἐξέδωκε τὰς «Ἀναμνήσεις ἐκ Φλωρεντίας, Ρώμης καὶ Νεαπόλεως», τῷ δὲ 1837 τὰς «Ἀναμνήσεις ἐξ Ἱσπανίας» μετ' ἐξαιρέτων λιθογραφιῶν. Εἰδικευθεὶς εἰς τὴν ἀπεικόνισιν μνημείων, ἐξειργάσθη, μεταξὺ πολυπληθῶν ἔργων, τὰ κάτωθι: «Ἡ αὐλὴ τῶν λεόντων τῆς Ἀλάμπρας», «Τὸ τζαμὶ τῆς Κορδούης», «Τὸ μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου de los Reyes, ἐν Τολέδῳ», «Τὸ ἀνάκτορον τῶν δογῶν ἐν Βενετίᾳ», «Ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Λαζάρου», «Ἐσωτερικὴ αὐλὴ μονῆς» κλπ. Τινὰ τῶν ἔργων του τούτων ἀπόκεινται ἐν τῷ «Ροδολφίνῳ» τῆς Πράγας καὶ εἰς τὰς πινακοθήκας τοῦ Μονάχου καὶ τῆς Καρλσρούης. Ι. Μ. Π.

Γκαιλζὲρ (Goelzer), *Ἐρρῖκος-Ἰούλιος-Ἐρνέστος*. Γάλλος φιλόλογος καὶ γραμματικός, γεννηθεὶς τῷ 1853. Ἠσχολήθη κυρίως μὲ τὴν μελέτην τῶν τελευταίων αἰώνων τῆς ἀρχαιότητος. Ἀφοῦ κατέλαβε διαφόρους καθηγητικὰς ἕδρας εἰς λύκεια, διωρίσθη τῷ 1832 ἔκτακτος καθηγητὴς ἐν Σορβόννῃ. Αἱ ἐπὶ διδακτορίᾳ ἐναίσιμοι αὐτοῦ διατριβαὶ ἦσαν: «Grammaticae in Sulpicium Severum observationes» καὶ «Etude lexicographique et grammaticale de la latinité de Saint Gérome», ὧν ἡ δευτέρα ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Τῷ 1891 διωρίσθη καθηγητὴς ἐν τῷ Ἀνωτάτῳ Διδασκαλείῳ, μετ' ὀλίγον δὲ προήχθη εἰς τακτικὸν καθηγητὴν τῆς λατινικῆς γλώσσης καὶ γραμματικῆς ἐν Σορβόννῃ. Ἡ ἀκριβολόγος καὶ μεθοδικὴ αὐτοῦ διδασκαλία ἐπέδρασεν ἐπὶ τῶν μαθητῶν του, ὧν πολλοὶ διεκρίθησαν διὰ τὰς ἐργασίας αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς ἢ λατινικῆς γραμματικῆς. Ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων συγγραμμάτων τοῦ Γκαιλζὲρ εἶναι τό: «Le Latin de Saint Avit évêque de Vienne (450—526)», ἔνθα μελετᾷ τὰ ποιήματα, τὰς ὁμιλίας καὶ τὰς ἐπιστολὰς τοῦ ἐπισκόπου τούτου ἀπὸ γλωσσικῆς ἀπόψεως. Εἶτα ἐδημοσίευσεν ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ριμαν τὴν «Grammaire comparée du grec et du latin», διῃρημένην εἰς δύο μέρη, τὴν «Σύνταξιν» (1899) καὶ τὴν «Φωνητικήν» (1901). Καὶ τὸ ἔργον τοῦτο ἐβραβεύθη ἐπίσης ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιγραφῶν. Τῷ 1893 ἐδημοσίευσε τὸ «Dictionnaire latin-grec» ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Εὐγενίου Μπενουά. Ἐν τῷ λεξικῷ τούτῳ καθώρισε τὴν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν τῶν λέξεων, δοὺς τὴν δέουσαν θέσιν καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ χριστιανικοῦ λατινισμοῦ, ἣν παρημέλουν τὰ προγενέστερα λεξικά. Ἐπίσης ἐξέδωκε χάριν τῶν μαθητῶν του πολλοὺς κλασσικοὺς συγγραφεῖς, ἰδίᾳ δὲ ἡ ἔκδοσις καὶ μετάφρασις τοῦ Τακίτου θεωρεῖται ἡ ἀνωτέρα πασῶν. Ἐν τῇ «Συλλογῇ Budé» τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, ὁ Γκαιλζὲρ ἐξέδωκε καὶ μετέφρασε τὰς «Ἱστορίας», τὸν «Διάλογον τῶν ρητόρων», τὸν «Βίον τοῦ Ἀγρικόλα» καὶ τὴν «Γερμανίαν» τοῦ Τακίτου. Τῷ 1902 ἐξελέγη μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας. — Β.

Γκαίλιγξ (Geulincx ἢ καὶ Geu'inx, Geu'incs, Geulings), *Ἀρνόλδος*. Φιλόσοφος γεννηθεὶς ἐν Ἀμβέρσῃ τῷ 1625 καὶ ἀποθανὼν ἐν Λεϋδῃ τῷ 1669. Διετέλεσεν ἐπὶ μακρὸν καθηγητὴς παιδαγωγικοῦ τινος ἱδρύματος ἐν Λουβαίνῃ, βραδύτερον δὲ γενόμενος διαμαρτυρόμενος μετῴκησεν εἰς Λεϋδεν, ἔνθα ἐγένετο ἔκτακτος καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου. Ἡ φιλοσοφία ἀφορμᾶται ἀπὸ τοῦ *Καρτεσίου*. Εἰς τὸ πρόβλημα τῆς ἀλληλεπιδράσεως σώματος καὶ ψυχῆς ὁ Γκαίλιγξ ἰσχυρίζεται ὅτι δὲν γνωρίζομεν οὔτε τίνι τρόπῳ ἡ βούλησις ἡμῶν προκαλεῖ σωματικὰς κινήσεις, οὔτε τίνι τρόπῳ διὰ τῆς ἐπιδράσεως του σώματος γεννῶνται τὰ αἰσθήματα. Ἐπειδὴ ὅμως εἶναι γεγονὸς ἀναμφισβήτητον ἡ κανονικὴ συστοιχία ὡρισμένων ψυχικῶν καὶ σωματικῶν γεγονότων, ἀφοῦ ἡ ἀλληλεπίδρασις ἀποκλείεται ἕνεκα τῆς οὐσιώδους διαφορᾶς τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, οὐδὲν ἄλλο ὑπολείπεται ἢ να παραδεχθῶμεν, ὅτι τὸ αἴτιον τῆς ἀμοιβαίας ταύτης συστοιχίας εἶναι ὁ Θεός. Ὁ ἐρεθισμὸς ἐν τῷ σώματι καὶ ἡ ἐσωτερικὴ βούλησις εἶναι μόνον τυχαῖα αἰτία, ἁπλῆ ἀφορμή (causa occasio), αἰτία συμπτωματικὴ causa occasionalis) τῆς γενέσεως αἰσθήματος ἐν τῇ ψυχῇ καὶ κινήσεως ἐν τῷ σώματι. Ὁ Θεός, ὁσάκις μὲν συμβαίνει νὰ παράγεται ὡρισμένον τι σωματικὸν γεγονὸς (ἐν τοῖς αἰσθητηρίοις ὀργάνοις), προκαλεῖ ἐν τῇ ψυχῇ τὴν γένεσιν τοῦ οἰκείου αἰσθήματος, ὁσάκις δὲ συμπίπτει νὰ ἔχωμεν ψυχικόν τι γεγονὸς (π. χ. βουλητικήν τινα πρᾶξιν), προκαλεῖ τὰς οἰκείας σωματικὰς κινήσεις. Διὰ τοῦτο ἡ θεωρία αὕτη ἀπεκλήθη *συμπτωσιαρχία* Occasionalismus) ταύτης δὲ μετά τινας προδρόμους κύριος ἱδρυτὴς εἶναι ὁ Γκαίλιγξ. Οὗτος πρὸ τούτοις ἐδίδαξεν, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἐπεμβαίνει πάντοτε, εἰς ἑκάστην περίπτωσιν, ἀλλ' ἐρρύθμισεν ἅπαξ διὰ παντὸς τὴν ἁρμονίαν συστοιχίαν τῶν ψυχικῶν καὶ σωματικῶν γεγονότων. Ὁ Θεὸς διὰ τῆς ἀρρήτου αὐτοῦ σοφίας ἔθηκε τοιούτους νόμους τῆς κινήσεως, ὥστε μετὰ τῆς ἐλευθέρας βουλήσεως τοῦ ἀτόμου συμβαδίζει κατάλληλός τις κίνησις, ἡ ὁποία εἶναι ἐντελῶς ἀνεξάρτητος ἀπὸ τῆς βουλήσεως καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ ἀνθρώπου. Ὅτι ἡ διδασκαλία αὕτη εἶναι συγγενὴς πρὸς τὴν τοῦ Λεϊβνιτίου περὶ τῆς *προδιατεταγμένης ἁρμονίας* εἶναι πρόδηλον.

Ἐπειδὴ ἡμεῖς μὲν οὐδὲν δυνάμεθα νὰ πράττωμεν, ἀλλ' εἴμεθα ἁπλοὶ θεαταὶ τῶν γεγονότων, τὰ ὁποῖα παράγει ἐν ἡμῖν ὁ Θεός, ὕψιστον ἀξίωμα τῆς ἠθικῆς ὑπὸ τοῦ Γκαίλιγξ τίθεται τὸ ἑξῆς: «ἐκεῖ, ὅπου δὲν δύνασαι νὰ πράττῃς τι, ὀφείλεις καὶ μὴ θέλῃς τι». Ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει τούτου ἕνεκα μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ πραότητος νὰ ὑποκύπτῃ εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τεθειμένην ἐν τῷ κόσμῳ τάξιν. Ἐν τῷ σωματικῷ κόσμῳ δὲν ὑπάρχει τι, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ γίνεται ἐπιθυμητὸν ὑφ' ἡμῶν, διότι ἡ ψυχὴ ἡμῶν εἰς οὐδεμίαν σχέσιν διατελεῖ μὲ αὐτόν. Ἐὰν τις κατανοήσῃ τὴν ἀπαξίαν παντὸς πεπερασμένου, ὑλικοῦ, τὴν μὲν εὐδαιμονίαν οὐδαμῶς θέλει ἐπιδιώκει, ὕψιστην δὲ ἀρετὴν θέλει εὕρει τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὸν ὀρθὸν λόγον, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁμοίωμα αὐτοῦ· ἡ ἀγάπη δὲ αὕτη ἀπαλλάσσει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ πάσης φιλαυτίας, παρέχει αὐτὸν ἁγνοῦ φρονήματος, τὸ ὁποῖον ὀφείλει νὰ διαπνέῃ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἠθικῶν ἡμῶν καθηκόντων. Πρῶται καὶ κύριαι ἀρεταὶ κατὰ τὸν Γκαίλιγξ εἶναι: ἡ ἐπιμελὴς ἀκρόασις τῶν ἐντολῶν τοῦ ὀρθοῦ λόγου (diligentia), ἡ εὐσυνείδητος αὐτῶν ἐκτέλεσις (obedientia), ἡ δικαιοσύνη (justitia) καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη (humilitas) εἰς τὴν κτῆσιν τῆς τελευταίας ταύτης ἀρετῆς εἶναι ἀναγκαία ἡ αὐτογνωσία.

Ὁ Γκαίλιγξ συνέγραψε τὰ ἑξῆς: «Ethica» (1675), τὸ πάντων κυριώτατον· «Γνῶθι σεαυτόν, sive Arn Geulincxs» (1675), «Physica vera» (1688), «Me-

Digitized by Google

taphysica vera» (1691) κτλ. Ὁ Γκαῖλιγξ μικρὸν μέρος τῶν ἔργων αὐτοῦ ἐξέδωκεν ὁ ἴδιος. Τὰ πλεῖστα ἐξεδόθησαν μετὰ θάνατον ὑπὸ μαθητῶν αὐτοῦ, οἱ ὁποῖοι ἐν μέρει καὶ διορθώσαντες αὐτὰ ἐγένοντο πρόξενοι πολλῶν ἀντιφάσεων. Ι. Μ. Κ.

Γκάϊλναου (Geilnau) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Γερμανίας, ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Ἔσσης-Νασσάου καὶ τῷ κύκλῳ τοῦ Βισμπάντεν, παρὰ τὸν ποταμὸν Λάν. Κάτοικοι 383. Ἔχει σιδηρούχους μεταλλικὰς πηγάς. Εἰς τὰ πέριξ σῴζονται ἐρείπια τοῦ πύργου τοῦ Βαλδοϊνστάϊν, κτισθέντος τῷ 1319 ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Βαλδουΐνου τῆς Τρέβης. —Μ.

Γκαὶλντ ἢ *Γκαὶντ* ἢ *Γκυαὶλντ* (Gailde, ὀνομαζόμενος κοινῶς *Γρανζάν*). Διάσημος Γάλλος καὶ γλύπτης ἀκμάσας κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος. Ἐξετέλεσε πλεῖστα μέρη τῆς γλυπτῆς διακοσμήσεως τῆς περιφήμου μητροπόλεως τῆς Troyes, τῆς τιμωμένης διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς Ἁγίας Μαγδαληνῆς, ἰδίως δὲ τὸ θαυμασιώτερον τῶν τμημάτων τῆς ἐκκλησίας ταύτης, τὴν ἐξέδραν τοῦ χοροῦ. Ἐπίσης ἀξιοθαύμαστοι εἶναι ἡ μεγάλη ἀψὶς καὶ ὁ ἄμβων τοῦ ναοῦ τούτου, δύο καλλιτεχνήματα, τὰ ὁποῖα ἐξυψώνουν τὸν Γκαὶλντ μεταξὺ τῶν μεγίστων καλλιτεχνῶν τῆς Γαλλίας. Θ. Β.

Γκαὶ-Λουσσὰκ (Gay-Lussac), *Ἰωσὴφ-Λουδοβῖκος*. Διάσημος Γάλλος φυσικὸς καὶ χημικὸς (1778—1850). Ἐσπούδασεν εἰς τὸ πολυτεχνεῖον τῶν Παρισίων καὶ αἰσθανόμενος κλίσιν πρὸς τὰς θεωρητικὰς ἐρεύνας εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Berthollet. Τὴν πρώτην του ἐργασίαν ἀπετέλεσεν ἡ ἀνακάλυψις τοῦ νόμου τῆς ὁμοιομόρφου διαστολῆς τῶν ἀερίων κατὰ τὴν αὐτὴν ὕψωσιν τῆς θερμοκρασίας. Τῷ 1804 ἐπεχείρησε μετὰ τοῦ Biot ἀνύψωσιν ἐπὶ ἀεροστάτου διὰ τὴν μελέτην τῆς συμπεριφορᾶς τῆς μαγνητικῆς βελόνης εἰς μεγαλύτερα ὕψη, φθάσας μέχρι 4000 μέτρων. Μετ' ὀλίγας ἑβδομάδας ἀνυψώθη καὶ πάλιν ἀλλὰ μόνος μέχρις ὕψους 7016 μέτρων. Ἐξ ὕψους 6636 μέτρων ἔκαμε δειγματοληψίας ἀέρος πρὸς ἀνάλυσιν.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην συνεδέθη στενότατα μετὰ τοῦ Humboldt, μετὰ τοῦ ὁποίου καὶ συνειργάσθη. Κατὰ τὸ ἔτος 1805 ἐξετέλεσαν ὁμοῦ ἐπιστημονικὸν ταξίδιον εἰς Ἰταλίαν καὶ Γερμανίαν, μελετῶντες τὰς συνθήκας τοῦ γηΐνου μαγνητισμοῦ. Κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος ὁ Γκαὶ-Λουσσὰκ ἐπιστρέψας εἰς Παρισίους διὰ τὴν ὑποστήριξιν τῆς ὑποψηφιότητός του εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν, ἐξέδωκε τὰ ἀποτελέσματα τῶν παρατηρήσεών των. Συγχρόνως ἐδημοσίευσε καὶ τὸ ὑπόμνημά του, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐξετίθετο ὁ νόμος τῆς ἑνώσεως τῶν ἀερίων σωμάτων καθ' ἁπλᾶς ἀναλογίας. Κατὰ τὸ 1807 ἐπηλήθευσε τὰ κυριώτερα ἀποτελέσματα τῆς ἀναλυτικῆς θεωρίας τῶν τριχοειδῶν φαινομένων. Ὀλίγον δὲ βραδύτερον ἐπελαμβάνετο μετὰ τοῦ Thénard τῆς μελέτης τῆς ἠλεκτρολύσεως διαλυμάτων ποτάσσης καὶ τῆς σόδας. Κατὰ τὴν διεξαγωγὴν ὅμως αὐτῶν ἐπλήγη σοβαρώτατα ἐκ τυχαίως ἐπισυμβάσης ἐκρήξεως. Τῷ 1809 οἱ δύο συνεργάται ἐπιδιώξαντες τὴν ἀνάλυσιν τοῦ χλωρίου κατέληξαν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι τοῦτο ἦτο ἁπλοῦν σῶμα. Τὸ αὐτὸ ἔτος ὁ Γκαὶ-Λουσσὰκ ὠνομάσθη καθηγητὴς τῆς φυσικῆς εἰς τὸ πολυτεχνεῖον τῶν Παρισίων.

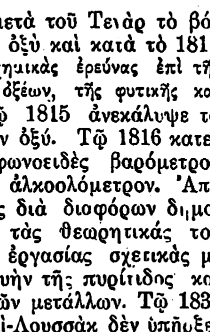

Κατὰ τὸ 1809 ὁ Γκαὶ-Λουσσὰκ ἀνεκάλυψε μετὰ τοῦ Τεναρ τὸ βόριον καὶ τὸ φθοριοβορικὸν ὀξὺ καὶ κατὰ τὸ 1811 ἐδημοσίευσαν τὰς «Φυσικοχημικὰς ἐρεύνας ἐπὶ τῆς στήλης, τῶν ἀλκοολῶν, τῶν ὀξέων, τῆς φυτικῆς καὶ ζωϊκῆς ἀναλύσεως κλπ.». Τῷ 1815 ἀνεκάλυψε τὸ κυάνιον καὶ τὸ πρωσσικὸν ὀξύ. Τῷ 1816 κατεσκεύασε τὸ φερώνυμον σιφωνοειδὲς βαρόμετρον καὶ ὀλίγον ἀργότερον τὸ ἀλκοολόμετρον. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης τιμηθεὶς διὰ διαφόρων δημοσίων θέσεων ἐγκατέλειψε τὰς θεωρητικάς του ἐρεύνας καὶ ἐπεδόθη εἰς ἐργασίας σχετικὰς μὲ τὴν βιομηχανικὴν παρασκευὴν τῆς πυρίτιδος καὶ τοῦ καθαρισμοῦ τῶν εὐγενῶν μετάλλων. Τῷ 1831 ἐξελέγη βουλευτής. Ὁ Γκαὶ-Λουσσὰκ δὲν ὑπῆρξεν ὡς συγγραφεὺς τόσον πολυγράφος, ὅσον ὑπῆρξε δημιουργικὸς ὡς ἐρευνητής. Αἱ ἐργασίαι του ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὰ «Annales de chimie et de physique» καὶ εἰς τὰ «Comptes Rendus». Ἐκ τῶν λοιπῶν ἐργασιῶν του παρουσιάζουν μέγα ἐνδιαφέρον αἱ ἑξῆς: «Ἔρευναι καὶ ἀριθμητικοὶ προσδιορισμοὶ ἐπὶ τοῦ ὑγρομέτρου», «Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν ἀτμῶν εἰς τὸ κενὸν καὶ τῆς ἀναμίξεως αὐτῶν μετ' ἀερίων», «Ὑποδείξεις σχετικαὶ πρὸς τὴν κατασκευὴν καὶ βαθμολογίαν τῶν θερμομέτρων», «Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς πυκνότητος τῶν ἀτμῶν τοῦ ὕδατος, τῆς ἀλκοόλης καὶ τοῦ αἰθέρος». ΑΝ. Δ.

Γκαίλσμπουργκ (Galesburg) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἐν τῇ κομιτείᾳ τοῦ Νὸξ τῆς πολιτείας τοῦ Ἰλλινόϋς, 67 χλμ. πρὸς τὰ ΒΑ τοῦ Μπύρλινγκτον. Σημαντικὸν σιδηροδρομικὸν καὶ ἐκπαιδευτικὸν κέντρον. Ἐν αὐτῷ ὑπάρχουν τὸ πανεπιστήμιον Λόμμπαρντ καὶ τὰ κολλέγια Νὸξ καὶ Κόρπους Κρίστι. Ἔχει ἐργοστάσια σιδηροδρομικῶν εἰδῶν, γεωργικῶν ἐργαλείων καὶ ἀκμαῖον γεωργικὸν ἐμπόριον. Κάτοικοι 24.629. —Μ.

Γκαίμαιρ (Gömör. τσεχ. Gemer). Κομιτεία τῆς Τσεχοσλοβακίας· βλ. Γκέμερ.

Γκαιμὰρ (Gaimar) *Γοδοφρεῖδος*. Ποιητὴς Ἀγγλονορμανδὸς τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. Ἀνταποδίδων εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας Ἐρρῖκον Α' διὰ τὴν προστασίαν, ἧς ἔτυχε παρ' αὐτοῦ καὶ τῆς συζύγου του, συνέταξε μακρὸν ποίημα «Ἱστορία τῶν Ἄγγλων», παραμεῖναν ἀτελές, ἐν ᾧ ἐξῆρε τὸν βίον τῶν βασιλέων. Ποιητὴς ἄνευ ἐμπνεύσεως, περιωρίσθη εἰς τὴν ἀναγραφὴν ξηρῶν γεγονότων καὶ εἰς τὴν δουλικὴν ἀντιγραφὴν ἔξ ἔργου παρομοίου τοῦ Μονμούθ. Τὸ ὕφος του εἶναι ὡσαύτως κοινὸν καὶ πεζότατον. Πλήρης ἔκδοσις τῶν ἔργων του ἐγένετο τῷ 1888 ὑπὸ Th. Hardy καὶ Charles Martin. Ν. Λ.—Π.

—Γκαιμὰρ (Gaimar), *Ἰωσὴφ-Παῦλος*. Γάλλος φυσικὸς καὶ περιηγητὴς (1790—1858). Μετέσχε τῆς περιφήμου ἐξερευνητικῆς ἀποστολῆς τοῦ «Ἀστρολάβου» εἰς τὸν Β. πόλον. Τὰς ἐπιστημονικὰς αὐτοῦ παρατηρήσεις ἐξέδωκεν ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ταξίδια τῆς ἐπιστημονικῆς ἀποστολῆς τοῦ Βορρᾶ» (1843—1849).

Γκάϊμπελ (Geibel), *Ἐμμανουήλ*. Γερμανὸς ποιητὴς γεννηθεὶς ἐν Λυβέκῃ (Lübeck) τῷ 1815 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1884. Ἐσπούδασε θεολογίαν ἐν Βόννῃ, ἐπεδόθη δὲ εἰς τὴν ποίησιν. Τῷ 1838 ἦλθεν εἰς Ἑλλάδα ὡς διδάσκαλος εἰς τὸν οἶκον τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Ρωσίας. Ἡ κλασσικὴ ἀρχαιότης εἶχεν ἐπ' αὐτοῦ τὴν εὐεργετικωτάτην ἐπίδρασιν. Ἐπεχείρησε ταξίδιον μὲ τὸν Ἐρνέστον Κούρτιον ἀνὰ τὰς Κυκλάδας. Μετέφρασεν Ἕλληνας ποιητὰς (Classische Studien, Bonn 1840), συνέθεσε δραματικὰ ἔργα «König Roderich», «Master Andrea», «Brunhilde» κ. ἄ.). Τὰ ποιήματά του ἔχουσιν ὑπερβῆ τὰς ἑκατὸν ἐκδόσεις. Τὰ ἅπαντά του ἐξεδόθησαν εἰς 8 τόμους (Στουτγάρδη 1883). Μ. ΒΑΛΣΑΣ

«Γκαῖμπεν» («Goeben»). Γερμανικόν ποτε θωρηκτὸν εὔδρομον, ἐκ τῶν ἀρίστων τῆς ἐποχῆς του, διαδραματίσαν σπουδαῖον μέρος ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, διότι ἐπετάχυνε τὴν ἐκ τῆς οὐδετερότητος καὶ ὑπὲρ τῆς Γερμανίας ἔξοδον τῆς Τουρκίας. Τεθὲν ἐπὶ τῶν ἐσχαρίων εἰς τὰ ἐν Ἀμβούργῳ ναυπηγεῖα Blohm καὶ Voss τῷ 1909, πρὸς ἐκτέλεσιν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του «Μόλτκε» μέρους τοῦ προγράμματος τοῦ γερμανικοῦ ναυτικοῦ ἐπιτελείου, εἶχε τελείως ἐξοπλισθῆ τὸν Αὔγουστον τοῦ 1912 καὶ εἰσέπλευσεν ὑπὸ κυβερνήτην τὸν πλοίαρχον Ackerman εἰς τὴν Μεσό-

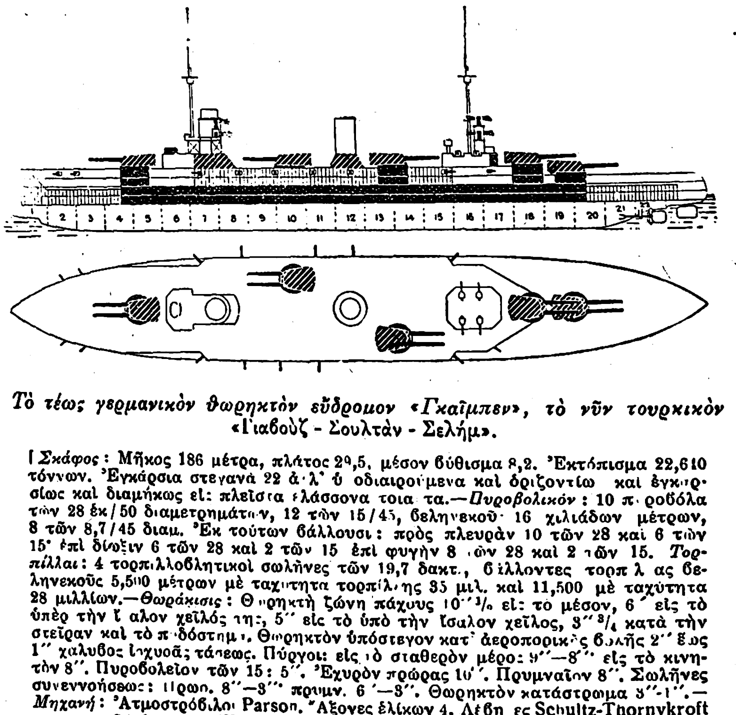

Τὸ τέως γερμανικὸν θωρηκτὸν εὔδρομον «Γκαῖμπεν», τὸ νῦν τουρκικὸν «Γιαβοὺζ - Σουλτὰν - Σελήμ».

[*Σκάφος*: Μῆκος 186 μέτρα, πλάτος 29,5, μέσον βύθισμα 8,2. Ἐκτόπισμα 22,610 τόννων. Ἐγκάρσια στεγανὰ 22 ἀλλ' ὑποδιαιρούμενα καὶ ὁριζοντίως καὶ ἐγκαρσίως καὶ διαμήκως εἰς πλεῖστα ἐλάσσονα τοιαῦτα.—*Πυροβολικόν*: 10 πυροβόλα τῶν 28 ἑκ/50 διαμετρημάτων, 12 τῶν 15/45, βεληνεκοῦς 16 χιλιάδων μέτρων, 8 τῶν 8,7/45 διαμ. Ἐκ τούτων βάλλουσι: πρὸς πλευρὰν 10 τῶν 28 καὶ 6 τῶν 15· ἐπὶ δίωξιν 6 τῶν 28 καὶ 2 τῶν 15 ἐπὶ φυγὴν 8 τῶν 28 καὶ 2 τῶν 15. *Τορπίλλαι*: 4 τορπιλλοβλητικοὶ σωλῆνες τῶν 19,7 δακτ., βάλλοντες τορπίλλας βεληνεκοῦς 5,500 μέτρων μὲ ταχύτητα τορπίλλης 35 μιλ. καὶ 11,500 μὲ ταχύτητα 28 μιλλίων.—*Θωράκισις*: Θωρηκτὴ ζώνη πάχους 10''½ εἰς τὸ μέσον, 6'' εἰς τὸ ὑπὲρ τὴν ἴσαλον χεῖλός της, 5'' εἰς τὸ ὑπὸ τὴν ἴσαλον χεῖλος, 3''¾ κατὰ τὴν στεῖραν καὶ τὸ πηδόστημα. Θωρηκτὸν ὑπόστεγον κατ' ἀεροπορικῆς βολῆς 2'' ἕως 1'' χάλυβος ἰσχυρᾶς τάσεως. Πύργοι: εἰς τὸ σταθερὸν μέρος 9''—8'' εἰς τὸ κινητὸν 8''. Πυροβολεῖον τῶν 15: 5''. Ἐχυρὸν πρώρας 10''. Πρυμναῖον 8''. Σωλῆνες συνεννοήσεως: πρωρ. 8''—3'' πρυμν. 6''—3''. Θωρηκτὸν κατάστρωμα 3''-1''.—*Μηχανή*: Ἀτμοστρόβιλοι Parson. Ἄξονες ἑλίκων 4. Λέβητες Schultz-Thornykroft γερμανικοῦ τύπου 24. Ὑπολογισθεῖσα ἰσχὺς τῆς μηχανῆς 52000 ἵπποι καὶ ταχύτης 25½ μιλ. Κατὰ τὰς δοκιμὰς ὅμως ἀπεδείχθη ἰσχὺς 70,000 ἵππων καὶ ταχύτης 28½ μιλ. Συνήθης φόρτος γαιανθράκων 1000 τόννοι (μέγιστον 3050 τον.)· πετρέλαιον 200 τόννοι.]

γειον. Τὸν Αὔγουστον τοῦ 1913 εὑρέθη ἐν Τεργέστῃ, ὅπου ὕψωσεν ἐπ' αὐτοῦ τὸ διακριτικόν του σῆμα ὁ ναύαρχος Wilhelm Suchon, ὑφ' ὃν ἐτάχθησαν εἰς μοῖραν καὶ τὰ μικρότερα εὔδρομα «Breslau», «Strassbourg» καὶ «Dresden», ἔχουσαν προορισμὸν τὴν ἐν δεδομένῃ στιγμῇ ἀπὸ κοινοῦ δρᾶσιν μετὰ τῶν αὐστροουγγρικῶν ναυτικῶν δυνάμεων. Ἡ εἴδησις τῆς δολοφονίας τοῦ Σεραγέβου εὗρε μόνον τὸ «Γκαῖμπεν» καὶ τὸ «Μπερσλάου» εἰς τὴν Μεσόγειον, διότι τὸ «Δρέσδεν» καὶ τὸ «Στρασμποῦργκ» εἶχον προσωρινῶς ἀποσπασθῆ εἰς ἐξωτερικοὺς σταθμούς, καὶ δὴ τὸ μὲν «Γκαῖμπεν» εἰς Χάϊφα τῆς Συρίας, τὸ δὲ «Μπρεσλάου» εἰς Δυρράχιον, ὅπου εἶχε σταλῆ πρὸς στερέωσιν τοῦ θρόνου τοῦ Βήδ, συνεργαζόμενον ἐν πλήρει ἐγκαρδιότητι μετὰ τοῦ ἀγγλικοῦ μικροῦ εὐδρόμου «Γκλάτσεστα», μεθ' οὗ ἐπέπρωτο νὰ ἀνταλλάξῃ μετ' ὀλίγον βολὰς μάχης. Προϊδὼν ὁ ἐπὶ τοῦ «Γκαῖμπεν» πρωμνησθεὶς ναύαρχος, ὅτι ὁ φόνος τοῦ Αὐστριακοῦ διαδόχου θὰ ἦγε τὴν Γερμανίαν εἰς πόλεμον καὶ ἔχων ὑπ' ὄψιν του τὴν αἰσθητὴν μείωσιν τῆς μαχητικῆς ἰσχύος τῆς ναυαρχίδος του ἕνεκα βλαβῶν εἰς τοὺς αὐλοὺς τῶν λεβήτων της, κατέπλευσεν ἀμέσως πρὸς ἀντικατάστασιν αὐτῶν εἰς τὸν αὐστριακὸν ναύσταθμον τῆς Πόλας καὶ μετὰ μερικὴν ἀντικατάστασιν αὐτῶν εἰς Μεσσήνην εὐθὺς ὡς ἀνηγγέλθη ἡ κινητοποίησις τῆς Γερμανίας (2 Αὐγ. 14) ὡς εἰς σύμμαχον λιμένα, ἐν τῇ πεποιθήσει ἐξόδου καὶ τῆς Ἰταλίας ὡς μέλους τῆς Τριπλῆς συμμαχίας. Ἐκεῖ δὲ ραδιοτηλεγραφικῶς διέταξε νὰ συγκεντρωθῶσι τὸ «Μπρελάου» ἀλλὰ καὶ τὰ ἐγγὺς ἐν πλῷ γερμανικὰ ἐμπορικὰ πρὸς κατάταξιν τῶν ἐν τοῖς πληρώμασι των στρατευσίμων· οὕτω τὸ πλήρωμά του ηὐξήθη καταπληκτικῶς δι' ἀθρόων προσελεύσεων. Ἀλλὰ καὶ πολύτιμος βοηθὸς τῷ προσῆλθε, τὸ ὑπερωκεάνειον «General», πλῆρες ἐπιβατῶν καὶ κατάφορτον ἐκθεμάτων διὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Δὰρ-Ἐσ-Σαλέμ· διότι ἡ ἀπροθυμία τῶν ἰταλικῶν ἀρχῶν πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ἀνθρακεύσεως τοῦ «Γκαῖμπεν» ὑπῆρξε χαρακτηριστικῶς προειδοποιητικὴ τῆς μελλούσης στάσεώς της, καὶ ἄνευ τῶν γαιανθραποθηκῶν τοῦ «General» οὐδὲν θὰ κατωρθοῦτο. Τὴν νύκτα τῆς 3 Αὐγούστου πληροφορηθὲν μέσῳ τοῦ Σαρδικοῦ ραδιοσταθμοῦ Βιττώρια τὴν κήρυξιν πολέμου μεταξὺ Γερμανίας καὶ Γαλλίας, ἀπέπλευσε κρύφα ἐκ Μεσσήνης καὶ φθάσαν μετὰ τοῦ «Μπρεσλάου» πρὸ τῆς Φιλιππβὶλ καὶ τῆς Μπόν, κυρίων λιμένων ἐπιβιβάσεως τοῦ 19ου σώματος στρατοῦ τῆς Γαλλίας, ἤνοιξαν σφοδρὸν πῦρ κατὰ τῶν ἐπιβιβαζομένων στρατευμάτων, διασπεῖροντα τὸν ὄλεθρον. Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχον λάβει, μέσῳ τοῦ ἀσυρμάτου τοῦ Νάουεν, διαταγὴν τοῦ Κάϊζερ, ὅπως εἰσπλεύσωσι τὸν Ἑλλήσποντον, πλὴν ἡ ἀνεπάρκεια γαιανθράκων τὰ ἐπανέφερεν εἰς Μεσσήνην· δύο ἀγγλικὰ θωρηκτά, ἅτινα συνήντησαν κατὰ τὸν διάπλουν τοῦτον, μὴ δυνάμενα νὰ ἀρχίσωσιν ἐχθροπραξίας, ἅτε τοῦ πολέμου μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γερμανίας μὴ ἔχοντος κηρυχθῆ, ἠρκέσθησαν εἰς τὴν ἀπεγγὺς παρακολούθησιν καὶ τὴν ἀπὸ σχεδίου διατάραξιν τῆς ραδιοτηλεγραφικῆς συνεννοήσεως τοῦ Γκαῖμπεν, ὅπερ ἐπωφεληθὲν τῆς νυκτὸς καὶ τῆς μείζονος ταχύτητός του ἐπέτυχε νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἀνεπιθύμητον ταύτην συνοδείαν καὶ νὰ καταπλεύσῃ ἀνενόχλητον εἰς Μεσσήνην. Τῶν ἰταλικῶν ὅμως ἀρχῶν ἐπιτρεψασῶν εἰκοσιτετράωρον μόνον παραμονήν, θὰ ἐματαιοῦτο ἡ ἀνθράκευσις ἄνευ τῆς δραστηρίας δι' αὐτὴν προετοιμασίας τοῦ ἐκεῖ ἀντιπροσώπου τοῦ Οὔγκο Στῆνες· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ δι' αὐτῆς ἀκόμη μόνον 2000 τόννους γαιανθράκων ἠδυνήθησαν νὰ ἐπιβιβάσωσι τὸ «Γκαῖμπεν», τὸ «Μπρεσλάου» καὶ τὸ «Τζένεραλ», εὑρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην «νὰ παρακαλέσῃ ραδιοτηλεγραφικῶς τὸν ἐν Ἀθήναις ἔμπιστόν του, νὰ τῷ στείλῃ ἀτμόπλοιον μὲ 800 τόννους γαιανθράκων εἰς τὸ νότιον τῆς Ἑλλάδος ἄκρον, τὸ ἀκρωτήριον Μαλέαν, ἕτερον δὲ τοιοῦτον ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὁμοίως δὲ εἰς τὴν νοτιωτάτην τῶν κυκλάδων νῆσον Σαντορίνην» (Μετάφρ. τῆς ἀφηγ. τοῦ ναυάρχ. Suchon ἐν «Ναυτ. Ἐπιθεωρήσει» τόμ. ΙΕ', ἀ. 70, σ. 36). Τὴν 6 Αὐγούστου ἀπέπλευσαν τὰ δύο εὔδρομα μετὰ τοῦ «Τζένεραλ», ἐπιδεικτικῶς προσποιούμενα ἀπόπειραν διάπλου τοῦ Ἀδριατικοῦ, τῆς πραγματικῆς προθέσεως τοῦ ναυάρχου ἀποσκοπούσης εἴσπλουν πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον παρὰ νεωτέραν διαταγὴν τοῦ Κάϊζερ ἀκυροῦσαν τὴν πρώτην· διότι προβλέπων ὁ Suchon, ὅτι τὸ «Γκαῖμπεν», εὑρισκόμενον μεταξὺ Αὐστριακῶν, δὲν θὰ ἀπέδιδεν ὅ,τι θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποδώσῃ ἔχον πρωτοβουλίαν, ἀπεφάσισε νὰ εἰσπλεύσῃ ἔστω καὶ ἐνόπλως βιάζων τὴν Τουρκίαν, τοῦτο μὲν διὰ νὰ μεταφέρῃ τὴν δρᾶσιν τοῦ Γκαῖμπεν ἐν Εὐξείνῳ κατὰ τῶν Ρώσων, τοῦτο δὲ διότι «ἔτρεφον τὴν ἐλπίδα νὰ παρασύρω μεθ' ἡμῶν

Digitized by Google

τὴν Τουρκίαν, ἐναντίον τοῦ κατ' ἐξοχὴν ἐχθροῦ της, τοῦ *Μοσκόβου*». Ἀκολουθοῦντα ὅμως τὸν πρὸς βορρᾶν πλοῦν εὐ. έθησαν εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὸ μικρὸν ἀγγλικὸν εὔδρομον «Γκλάτσεστα» (Gloucester) κυβερνώμενον ὑπὸ τοῦ O' Keley (Κέλη) τοῦ κατόπιν ἀρχηγοῦ τῆς ἀγγλικῆς ἀποστολῆς ἐν Ἑλλάδι, τὸ ὁποῖον τὴν διετήρησε μετὰ κόπου μέχρι τῆς μεσημβρίας τῆς 8 Αὐγούστου, ἀνταλλάσσον κανονοβολισμοὺς μετὰ τοῦ «Μπρεσλάου» ἄνευ ἀποτελέσματος, πλὴν μεταδῶσαν διὰ τοῦ ἀσυρμάτου του εἰδήσεις εἰς τὸν ἀγγλικὸν στόλον περὶ τῆς θέσεως, τῆς πορείας καὶ τῆς ταχύτητος τῶν γερμανικῶν πλοίων. Ὅταν τὸ «Γκαῖμπεν» ἔκαμπτε τὴν Μαλέαν, εἶδεν ἠγκυροβολημένον τὸ ἀνθρακοφόρον, πρὸς ὃ ἐσήμανε «παραμείνατε ἠγκυροβολημένος», μεθ' ὃ κατηυθύνθη εἰς τὴν ἐρημόνησον Δενοῦσαν, ἀγκυροβολῆσαν ὄπισθεν τοῦ ἀκρωτηρίου Ἄσπρο· ἐκεῖ προσήχθη διὰ νυκτὸς ὑπὸ τοῦ «Μπρεσλάου» τὸ ἀνθρακοφόρον γερμανικὸν ἀτμόπλοιον «Bogador» τῆς «Deutche Levant Linie», ψευδομετονομασθὲν εἰς «Πολύμητιν» καὶ ἐπανδρωθὲν δι' ἑλληνικοῦ πληρώματος φέροντος ἐπὶ τῶν πηληκίων τὸ ὄνομα τοῦτο. Ἦτο δὲ πλῆρες γαιανθράκων, ἐλαίων λιπάνσεως καὶ ὑλικῶν κινήσεως. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ Κωνσταντινούπολις δὲν ἀπήντα εἰς τὰς κλήσεις τοῦ ἀσυρμάτου τοῦ «Γκαῖμπεν», ἀπεστάλη τὸ «Τζένεραλ» εἰς Σμύρνην, ὅπως τηλεγραφήσῃ ἐκεῖθεν διὰ καλωδίου εἰς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει κυβερνήτην τῆς φυλακίδος «Λορελάϋ», ὑποπλοίαρχον Human, ὅπως πράξῃ πᾶν ὅ,τι δύναται ἵνα τὸ Γκαῖμπεν εἰσπλεύσῃ μὲ τὴν ἄδειαν τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως, ἐνδεχομένως δὲ καὶ ἄνευ τῆς ἐπισήμου συγκαταθέσεώς της. Οὐδεμία ὅμως ἀνάγκη προσφυγῆς εἰς τὴν βίαν παρέστη καὶ τὸ «Γκαῖμπεν» μετὰ τοῦ «Μπρεσλάου» εἰσέπλεον τὸν Ἑλλήσποντον τὴν δείλην τῆς 10 Αὐγούστου γενόμενα δεκτὰ ὑπὸ τορπιλλοβόλου οὗ ἐπέβαινε, πρὸς προσαγόρευσιν τοῦ ναυάρχου Suchon, ὁ Τοῦρκος ταγματάρχης τοῦ ἐπιτελείου Κεμαλεδίν. Μετ' ὀλίγην ὥραν ὁ σηματοτηλέγραφος τῆς Ἕλλης ἐσήμαινε τὴν ἐμφάνισιν ἀγγλικῶν πολεμικῶν καὶ τὸ «Γκαῖμπεν» μετωνομάζετο εἰς Γιαβοὺζ (βλ.λ). —Ρ.

Γκαῖμπεν (Goeben), ***Αὔγουστος-Κάρολος φὸν***—. Πρῶσσος στρατηγὸς (1816—1880). Ἀπὸ τοῦ 1836—1840 ἐπολέμησεν εἰς τὸν ἱσπανικὸν στρατὸν ὑπὲρ τοῦ Καρόλου, συγχρόνως δὲ συνέγραψεν ἔργον περισπούδαστον ὑπὸ τὸν τίτλον «Τέσσαρα ἔτη ἐν Ἱσπανίᾳ», ἐν τῷ ὁποίῳ περιγράφει τὴν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ δρᾶσιν αὐτοῦ. Ἀπὸ τοῦ 1842 ὑπηρέτησεν εἰς τὸν πρωσσικὸν στρατόν. Τῷ (1849) ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Βάδης. Ἐν τῇ κατὰ τῆς Δανίας ἐκστρατείᾳ ὁ Γκαῖμπεν ὑπῆρξεν ἀρχηγὸς μεραρχίας, ἥτις ἔδρασεν ἐν Ντύππελ καὶ Ἄλσεν. Τῷ 1870 διεκρίθη ἐν Σααρμπρύκεν, κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Μὲτς καὶ ἐναντίον τῆς γαλλικῆς στρατιᾶς τοῦ Βορρᾶ. Ἀπὸ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1871 ἀρχηγὸς τοῦ πρώτου σώματος στρατοῦ, ἐνίκησε τοὺς Γάλλους ἐν Σαὶν Καιντέν. Ν. Λ.—Π.

Γκαίμπηρ (Gambier), ***Ἰάκωβος, βαρῶνος***—. Ἄγγλος ναύαρχος (1756—1833). Διεκρίθη εἰς τοὺς πολέμους ἐν Καναδᾷ κατὰ τῶν Γάλλων. Συνετέλεσεν εἰς τὴν παράδοσιν τοῦ Charleston (1780) καὶ ἀπέκρουσε τὴν κατὰ τοῦ Jersey ἐπίθεσιν τῶν Γάλλων. Ναύαρχος κατὰ τὸ 1799 καὶ ἀρχηγὸς τῆς μοίρας τῆς Μάγχης, ἀνέλαβε τὴν ἄμυναν τῶν θαλασσῶν τῆς Νέας Γῆς καὶ τοῦ Κανοδᾶ. Τῷ 1807 ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ κατὰ τῆς Κοπεγχάγης ἀποσταλέντος στόλου, ἐβομβάρδισε ταύτην καὶ κατόπιν ἀποκλεισμοῦ, ᾐχμαλώτισε τὸν δανικὸν στόλον. Τῷ 1808 διοικῶν τὸν στόλον τῆς Μάγχης, προσέβαλε τὸν γαλλικὸν στόλον εἰς τὸν Βισκαϊκὸν κόλπον καὶ κατέκαυσε πέντε πλοῖα αὐτοῦ. —Β.

Γκαὶν-*ντὲ-Μοντενιὰκ* (Gain de Montegnac), ***Λαυρέντιος-Ἰωσὴφ ντὲ***—. Γάλλος λογοτέχνης καὶ συγγραφεύς (1731—1780). Ἀνήκων εἰς εὐγενῆ οἰκογένειαν ἠκολούθησε κατ' ἀρχὰς τὸ στάδιον τῶν ὅπλων· ἀμέσως ὅμως κατόπιν παρῃτήθη καὶ ἀφωσιώθη εἰς τὴν φιλολογίαν. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Amusements philosophiques», «La capricieuse» (1764) «Esprit de Mme de Maintenon» (1771) κτλ. Ν. Λ.—Π.

Γκαινὲττ (Goenette), ***Νορβέρτος***. Γάλλος ζωγράφος καὶ χαράκτης (1854—1894). Εἰσελθὼν τῷ 1874 εἰς τὴν σχολὴν τῶν Καλῶν Τεχνῶν ἐξέθεσε μετ' ὀλίγον πίνακας διακρινομένους διὰ τὴν ὀξεῖαν ἀντίληψιν καὶ παρατηρητικότητα καὶ τὴν λεπτότητα τῆς ἀποδόσεως. Ἰδίως διὰ τῶν ἔργων του συνετέλεσεν, ὅπως στρέψῃ τὴν προσοχὴν τῶν συγχρόνων του ζωγράφων εἰς ἀπόδοσιν σκηνῶν ἐκ τῆς ζωῆς καὶ κινήσεως ἐν γένει τῆς πόλεως, γενόμενος ἐν τῇ ζωγραφικῇ ὅ,τι ὁ Φρανσοὰ Κοπὲ ἐν τῇ ποιήσει. Μεταξὺ τῶν ἔργων του διακρίνονται οἱ πίνακες «Ἡ σοῦπα τῶν ζητιάνων» (1880), «Ἡ ἀγορά», «Παρισινὸν λυκόφως» κτλ. Τὸ ἔργον του ὡς χαράκτου περιλαμβάνει ἄνω τῶν ἑκατὸν πινάκων, προσωπογραφιῶν, τοπίων καὶ ἀπόψεων τῆς πόλεως τῶν Παρισίων. Ν. Λ.—Π.

Γκαινιὲρ (Gagnières), ***Φραγκῖσκος-Ρογῆρος ντὲ***—. Γάλλος συλλογεὺς καὶ μελετητὴς γενεαλογιῶν (1642—1715). Κατώρθωσε νὰ συγκεντρώσῃ πλείονας τῶν 4000 περγαμηνάς, ἐστάμπας, ἐνδυμασίας καὶ τὴν συλλογήν του ταύτην ἐδώρησεν εἰς τὴν Βασιλικὴν βιβλιοθήκην, ἧς τὸ εὑρετήριον συνέταξεν ὁ Μπουσό. Τὸν Γκαινιὲρ ἔλαβεν ὡς πρότυπον παραδόξου χαρακτῆρος ὁ Λὰ Μπρυϊγὲρ ἐν τῷ «Δημοκήδει ἢ Συλλογεῖ» αὐτοῦ. —Β.

Γκάϊνιτς (Geinitz), ***Ἰωάννης-Βροῦνος***. Γερμανὸς παλαιοντολόγος καὶ γεωλόγος (1814—1900). Ἔγραψε περὶ τῆς γεωλογίας τῆς Σαξωνίας ὡς καὶ περὶ τῆς ἀνθρακοφόρου καὶ τῆς περμικῆς περιόδου ὑπὸ τὸν τίτλον: «Dyas oder die Zechsteinformation und das Rotliegende» (1862), «Die Steinkohlen Deutschlands» (1865), «Karbonformation und Dyas, in Nebraska». Ἐπίσης ὑπῆρξε συντάκτης τοῦ περιοδικοῦ «Neues Jahrbuch für Mineralogie» κ.λ.π. —Β.

Γκαίνσβιλλ (Gainesville) *[Γεωγρ.]*. Τρεῖς πόλεις τῶν Ἡν.Πολιτειῶν: —1) Ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Ἀλαμπάμα καὶ τῇ κομιτείᾳ τοῦ Σύμτερ ἐπὶ τῆς συμβολῆς τῶν ποταμῶν Τόμμπιγκμπη καὶ Νόξουμπη. Κάτοικοι 7874. Σημαντικὸς ποτάμιος λιμὴν ἐξαγωγῆς βάμβακος. —2) Ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Φλόριντα καὶ τῇ κομιτείᾳ Ἀλακούτᾳ, εἰς ἀπόστασιν 112 χλμ. ΝΔ τῆς Τζάκσονβιλλ. Ἕδρα τοῦ πανεπιστημίου τῆς Φλόριντα, μετὰ βιβλιοθήκης. Ἔχει ἐργοστάσια σιδηροδρομικῶν βαγονίων, χυτήρια, ὑελουργεῖα. Κάτοικοι 6860. Ἔχει σιδηροδρομικὴν καὶ ἀεροπλοϊκὴν συγκοινωνίαν καὶ εἶναι κλιματολογικὸς σταθμὸς καὶ κέντρον ἀναψυχῆς μετὰ σανατορίων.—3) Ἐν τῇ πολιτείᾳ τοῦ Τεξᾶς, πρωτεύουσα τῆς κομιτείας Κούκ, παρὰ τὸν Ἐρυθρὸν ποταμόν. Κάτοικοι 8648. Ἐμπόριον ξυλείας. —Μ.

Γκαίνσμπαχερ (Gænsbacher), ***Ἰωάννης-Βαπτιστής***. Αὐστριακὸς μουσουργὸς (1778—1844), διακριθεὶς ὡς ἀρχιμουσικὸς ἐν Βιέννῃ, Πράγᾳ, Δρέσδῃ καὶ Λειψίᾳ. Σύγχρονος καὶ συμμαθητὴς τοῦ Βεμπερ, ἰδίως δὲ τοῦ Μέϋερμπεερ, μεθ' οὗ εἶχε συνδεθῆ διὰ στενῆς φιλίας, ἀλλ' εἶναι κατώτερος αὐτῶν. Συνέθεσεν: 8 Requiem, 35 λειτουργίας, ὕμνους, ὀφερτόρια, μίαν συμφωνίαν, ἐμβατήρια, σερενάτας, μουσικὴν δωματίου, μελῳδίας, τεμάχια διὰ πιάνο, μουσικὴν διὰ τὸν Kreuzfahrer τοῦ Κοτσεμπόνε κ.τ.λ. Γ. Σ.

Γκαίνσμπορω (Gainsborough), ***Θωμᾶς***. Διάσημος Ἄγγλος ζωγράφος γεννηθεὶς τῷ 1727 ἐν Σώδμπαρυ τῆς κομιτείας Σώφφολκ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1788 ἐν Λονδίνῳ. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ εἶχε βιομηχανίαν ὑφασμάτων, ἡ δὲ μήτηρ του ἦτο πιθανώτατα ζωγράφος ἀνθέων. Ὁ Γκαίνσμπορω ἦτο ὁ μικρότερος τῶν ἐννέα ἀδελφῶν του καὶ φαίνεται ὅτι ἐνωρὶς ἔδειξε κλίσιν πρὸς τὸ σχέδιον. Δέκα τεσσάρων ἐτῶν ἐστάλη εἰς Λονδῖνον καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Γάλλου χαράκτου Hubert Gravelot, ὅστις πρὸ δεκαετίας εἶχεν ἐγκατασταθῆ ἐκεῖ. Μετὰ τὰ πρῶτα μαθήματα εἰργάσθη μάλιστα εἰς διακοσμητικὰ σχέδια, ἀλλ' ὀλίγον ἔμεινεν ἀκόμη, ἐξακολουθήσας τὰς σπουδάς του εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν σχολὴν St. Martins Lane ὑπὸ τὸν Francis Laymann, ὅστις ἦτο καὶ κακὸς ζωγράφος καὶ πότης. Τῷ 1744 ὁ Θωμᾶς ἤνοιξεν ἰδικόν του ἐργαστήριον, ἀλλὰ δὲν εἶχε μεγάλην ἐπιτυχίαν καὶ ἠναγκάσθη τὸ ἑπόμενον ἔτος νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν γενέθλιον πατρίδα του, ὅπου καὶ ἐνυμφεύθη σχεδὸν ἀμέσως τὴν ὡραίαν καὶ νεαρὰν Μαργαρίταν Burr, ἀδελφὴν ὑπαλλήλου τοῦ πατρός του. Ἐκ τοῦ γάμου τούτου ἀπέκτησε δύο θυγατέρας, αἱ ὁποῖαι ἠσχολήθησαν εἰς τὸ σχέδιον ἐρασιτεχνικῶς. Μόλις ἐνυμφεύθη μετῴκησε μετὰ τῆς συζύγου εἰς Ἴψουιτς (Ipswich), ὅπου ἔμεινε μέχρι τοῦ 1760. Ἐκεῖ ἐγνώρισε τὸν ζωγράφον J. Kirby καὶ ἄλλας σημαινούσας προσωπικότητας, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸν διοικητὴν τοῦ γειτονικοῦ φρουρίου Ticknesse. Οὗτος εἶναι ὁ μέλλων σπουδαῖος βιογράφος τοῦ καλλιτέχνου, ὅστις διεῖδε τὸ τάλαντόν του καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὸν συστάσεις. Τῷ 1753—1754 κατὰ παραγγελίαν τούτου ἐζωγράφησε μίαν ἄποψιν τοῦ Languard Fort, τῆς ὁποίας ἔχομεν χαλκογραφίαν τοῦ Major, ἀπολεσθέντος τοῦ πρωτοτύπου. Καὶ ἄλλας προσωπογραφίας ἐζωγράφησε τότε καὶ μάλιστα τοπία. Τῷ 1760 πάλιν κατ' εἰσήγησιν τοῦ Ticknesse μετέβη εἰς Bath, «τὴν κατ' ἐξοχὴν πόλιν τῆς κομψότητος, ὅπου καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα συνεκεντροῦτο ἡ ἀριστοκρατία τοῦ ἡνωμένου βασιλείου, σύμπασα ἡ Ἀγγλία μιᾶς ἐποχῆς ἐξωφρενικῆς πολυτελείας καὶ διαφθορᾶς». Ἐδῶ ὡρίμασε τὸ τάλαντόν του καὶ ἐστερεώθη ἡ φήμη του, ἡ δὲ πελατεία του ηὐξάνετο ὁσημέραι καὶ δὴ εἰς τὰς ἀνωτέρας κοινωνικὰς τάξεις καὶ ὁ καλλιτέχνης εἵλκυσε τὴν προσοχὴν τοῦ βασιλέως. Ὅτε τῷ 1768 ἱδρύθη ἡ Βασιλικὴ Ἀκαδημία, ὁ Γκαίνσμπορω ἦτο ἐκ τῶν πρώτων μελῶν της, ἀλλὰ δὲν μετέσχεν ἐνεργῶς τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς. Ἐν Bath εὑρισκόμενος ἤλλαξε δύο φορὰς κατοικίαν, ἐγκατασταθεὶς τέλος εἰς μέγαρον μεγαλοπρεπές, ὅπου παρέμεινε μέχρι τοῦ 1774. Τότε ἦλθεν εἰς Λονδῖνον, ὅπου πρὸ πολλοῦ ἐξέθετεν ἔργα του καὶ ἴσως καὶ πρότερον εἶχε μεταβῆ πολλάκις διὰ προσωπογραφίας, καὶ κατῴκησεν εἰς μίαν πτέρυγα μεγάλης οἰκίας ἱστορικῆς, ὅπου πρὸ δέκα τεσσάρων ἐτῶν εἶχε μείνει ὁ περίφημος δοὺξ τοῦ Κούμπερλανδ. Τότε παρήλασαν ἀπὸ τὸ ἐργαστήριόν του ὅλαι αἱ προσωπικότητες τοῦ Λονδίνου, ἀριστοκράται τοῦ πνεύματος, τοῦ πλούτου καὶ τῆς κοινωνικῆς τάξεως: καλλιτέχναι, πολιτικοί, στρατιωτικοί, δικαστικοί, μεγάλαι κυρίαι, καὶ ἀπέκτησε τόσην φήμην, ὥστε ἔτεινε νὰ ἐπισκιάσῃ καὶ αὐτὸν τὸν Ρέϋνολδς. Καὶ ὁ βασιλεὺς ἀκόμη προετίμα αὐτὸν ὡς προσωπογράφον του. Δὲν ἔπαυσεν ὅμως νὰ ζωγραφῇ καὶ τοπία καὶ ἀγροτικὰς σκηνὰς ἐκ τοῦ βίου τῶν χωρικῶν. Τῷ 1783 ἐζωγράφησε τὰς τρεῖς πριγκιπίσσας, θυγατέρας τοῦ Γεωργίου Γ', διαφωνήσας δὲ πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν τῆς Βασιλικῆς Ἀκαδημίας διὰ τὴν τοποθέτησιν τοῦ πίνακος εἰς τὴν ἔκθεσιν, διέκοψε τὴν ἀποστολὴν ἔργων του πλέον εἰς αὐτήν, ἐκθέτων μόνος ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του. Μετὰ ταῦτα ὅμως κατὰ τὸ 1788 ἠσθένησε καὶ παθὼν νευρασθένειαν ἀπέθανε. Αὐτοπροσωπογραφία του ὑπάρχει ἐν τῇ Ἐθνικῇ πινακοθήκῃ τοῦ Λονδίνου ζωγραφηθεῖσα κατὰ τὸ 1770. Πολλὰ ἔργα του εὑρίσκονται εἰς ἰδιωτικὰς συλλογὰς ἐν Ἀγγλίᾳ, σῴζονται δὲ περὶ τοὺς 500 πίνακές του.

Θ. Γκαίνσμπορω: *Τὸ κυανοῦν παιδί.*

Ὁ Γκαίνσμπορω εἶναι μέγα ζωγραφικὸν τάλαντον, ἔχων φύσει τὸ αἴσθημα τοῦ χρώματος, καὶ δύναται νὰ θεωρηθῇ αὐτοδίδακτος. Μὴ ἀπομακρυνθεὶς οὐδόλως ἐκ τῆς Ἀγγλίας δὲν ἐμελέτησε καλῶς τὴν κλασσικὴν τέχνην. Ἀλλ' εἶχε τὴν εὐκαιρίαν ἐν Bath νὰ σπουδάσῃ εἰς ἰδιωτικὰς συλλογὰς παλαιοὺς ζωγράφους, κυρίως τῆς φλαμανδικῆς σχολῆς καὶ ἄλλους, ὡς τὸν Τενιέ, Μουρίλλο, Τιτσιανόν, Βελάσκεθ. Εἰς πολλὰς προσωπογραφίας του φαίνεται ἡ ἐπίδρασις τοῦ Βὰν Ντάϋκ, τὸν ὁποῖον ἐγνώρισεν εἰς τὴν θαυμασίαν συλλογὴν τοῦ Πέμπροκ, ὅπου εὑρίσκονται τὰ καλύτερα ἔργα του τὰ ἐν Ἀγγλίᾳ ἐκτελεσθέντα. Πολλάκις ἀνέλυσε καὶ ἀντέγραψε τὰς προσωπογραφίας αὐ-

Digitized by Google

τάς, «αἰσθανόμενος ἕνα τρυφερόν, ταπεινὸν καὶ πλήρη σεβασμοῦ θαυμασμὸν πρὸς τὴν μεγαλοφυΐαν ταύτην». Εἰς τὰ πρῶτά του τοπία δύναται ἐπίσης νὰ παρατηρηθῇ ἐπίδρασις του Ρουισδάελ καὶ τοῦ Χόμπεμα, ὅπως εἰς τὰς σκηνὰς τῆς καθημερινῆς ζωῆς τοῦ Μουρίλλιο. Μεταξὺ τῶν καταλοιπων του εὑρέθησαν πολλὰ ἀντίγραφα ἔργων τοῦ Βὰν Ντάϋκ, τοῦ Ρέμπραντ, τοῦ Τιτσιανοῦ, τοῦ Βελάσκεθ καὶ τοῦ Μουρίλλιο. Παρ' ὅλα ταῦτα ὅμως εἶναι ἀνεξάρτητος αὐτῶν, ἔχων ἴδιον τρόπον καὶ ἰδιοσυγκρασίαν. Ἴσως πρεπει νὰ ὑποθέσῃ κανεὶς ὅτι μᾶλλον τῆς γαλλικῆς τέχνης θὰ ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν καὶ μάλιστα διὰ μέσου τοῦ πρώτου του διδασκάλου Γκραβελό, διακρίνεται δὲ η εὐκολια καὶ ἡ ἐλαφρότης τοῦ Βαττώ. Ἀλλ' ὑπὲρ πάντα κυριαρχεῖ τὸ ἔνστικτον αὐτοῦ: ζωγραφεῖ ἐκ τοῦ φυσικοῦ συγκινούμενος ἀμέσως ἐκ τοῦ προτύπου χωρὶς προπαρασκευήν. Ἐργάζεται πάντοτε μὲ τὸ αἴσθημα καὶ ε ρισκει ἀμέσως τὸ κατάλληλον χρῶμα. «Εἶμαι ἀμέσως χαμένος, λέγει ὁ ἴδιος, μόλις θελήσω νὰ λογικευθῶ». Μὲ τὸ ἀσφαλὲς ἔνστικτον, μὲ τὸ ὁποῖον ἐδημιούργησε τόσα ἀριστουργήματα, προεῖδε τὸ προσεχὲ, τέλος του καὶ ἐσκέφθη ἀμέσως τὸν Ρ ϋνολδς, πρὸς τὸν ὁποῖον δὲν εἶχε φ ρθῆ ὅπως ὤφειλε. Τότε ἔγραψε πρὸς αὐτὸν ὀλιγας γραμμάς, ὅπου μεταξὺ ἄλλων ἔλεγε: «Δύναμαι νὰ εἴπω ἀπὸ εἰλικρινοῦς καρδίας, ὅτι πάντοτε ἐθαύμασα κα ἠγάπησα εἰλικρινῶς τὸν Τζ. Ρεϋνολδς». Οὗτος ἔσπευσεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἐνδόξου ἐπίση: συναδέλφου καὶ ἀναχωρῶν ἤκουσεν ἀπὸ τὰ χείλη του τὰ ἑξῆς: «Θὰ μεταβῶμεν ὅλοι εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ὁ Βὰν Ντάϋκ θὰ εἶναι μαζί μας». Ἦτο φύσις γλυκεια καὶ συμπαθής, ψυχὴ εὐαίσθητος καὶ ἀγαθή, διὰ τοῦτο δικαίως ἐλέχθη ὅτι εὑρίσκει κα εις εἰς τὰ ἔργα του ἓν ἰδιαίτερον θέλγητρον συγκινητικῆς τρυφερότητος, μίαν πνοὴν μελαγχολίας, τὴν ὁποίαν εἶναι δύσκολον νὰ ἀποδώσωμεν εἰς ὅλα τὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ἐποζάρισαν ἐνώπιον αὐτοῦ. Ἡ πνοὴ λοιπὸν αὕτη ἐξεπορεύετο ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου καὶ διεχύνετο εἰς τὰς προσωπογραφίας καὶ εἰς τὰ τοπία του.

Δὲν ἔφθασε βεβαίως εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εις τὴν ἐλευθέραν ἀντίληψιν τῆς φύσεως καὶ τὴν χρωματικὴν τελειότητα. Εἰς τὰ πρῶτά του ἔργα ἐν Σώφφολκ αἱ μορφαὶ εἶναί πως ἀδέξιαι καὶ δυσκίνητοι, μὲ στενὸν θώρακα καὶ μὲ μικρὰς χεῖρας καὶ ποδας. Τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ἔργα εἶναι ὁ Ναύαρχος Vernon τῆς Ἐθνικῆς πινακοθήκης τοῦ Λονδίνου, Δύο κυρίαι εἰς ἓν τοπίον ἐν Ipswich και μάλιστα τοπίο, εἰς τὰ ὁποῖα μὲ ἀγάπην ἠσχολήθη κατὰ τὴν πρώτην του αὐτὴν παραμονὴν ἐν Ἴψουιτς, ὡς τὸ τοπιον μὲ τοὺς ἀμμολόφους ἐν Δουβλίνῳ καὶ ἄλλα ἐν τῇ Ἐθνικῇ πινακοθήκῃ τοῦ Λονδίνου. Ὅταν μετέβη εἰς τὴν κοσμικὴν λουτρόπολιν Bath ἔγινε τέλειος κύριος τῆς δυνάμεώς του και ἀνάπτυξεν εἰς τὸν ὕψιστον βαθμὸν τὰ καλλιτεχνικά του προσόντα. Τώρα ἡ ἐργασία του εἶναι ἐπιμελεστέρα καὶ τὰ χρώματα γίνονται πυκνότερα καὶ βαθύτερα. Ἔχει ὅμως εὐκολωτέραν ἐκτέλεσιν καὶ ὁ χρωστὴρ του τρέχει ἐλαφρότερος καὶ λεπτότερος βαθμηδόν. Σιγὰ-σιγὰ τὸ χρῶμά του ἀποφεύγει τοὺς θερμοὺς τόνους καὶ ἀποκτᾷ μίαν θαμβὴν φωτεινότητα, ἡ ὁποία ἔχει ἰδιαίτερον θέλγητρον καὶ δίδει εἰς τὰ ἔργα του μίαν αἰσθηματικὴν ἀπόχρωσιν. Μόνον τὰ τελευταῖα τοπία, τὰ ὁποῖα ἐζωγράφησε κατὰ τὴν ἐνταῦθα διαμονήν του, ἔχουν καστανότερον τόνον. Τώρα ἔγινε καὶ τὸ περιφημον Κυανοῦν παιδὶ (The Blue Boy), τὸ ὁποῖον εἰκονίζει τὸν υἱὸν τοῦ ἐκ Λονδίνου ἐμπόρου Master Buttall. Τὸ ἔργον τοῦτο, πρὸ ὀλίγων ἐτῶν πωληθὲν εἰς τὴν πολυτάλαντον Ἀμερικήν, ὅπου τελευταίως συγκεντρώνονται πολλὰ ἀριστουργήματα τῆς εὐρωπαϊκῆς τέχνης, εἶναι τὸ καλύτερον καὶ χαρακτηριστικώτερον ἔργον τοῦ Γκαινσμπορω, κατεσκευάσθη δὲ ὑπ' αὐτοῦ ἐπίτηδες μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ ἀποδείξῃ ἀβάσιμον τὴν γνώμην τοῦ Ρεϋνολδς, τὴν ὁποίαν ἐξέφρασεν εἰς τὴν Βασιλικὴν Ἀκαδημίαν, ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μεταχειρισθῇ κανεὶς τὸ κυανοῦν ὡς ἐπικρατοῦν χρῶμα εἰς μίαν προσωπογραφίαν καὶ εἰς τὸ κέντρον τῆς συνθέσεως ἔπρεπε νὰ τοποθετηθοῦν οἱ ἰσχυροὶ τόνοι. Κατὰ τὸν ἐντελῶς ἀντίθετον πρὸς ταῦτα τρόπον ἐζωγραφήθη τὸ Κυανοῦν Παιδί, τὸ ὁποῖον ἵσταται ὄρθιον ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πίνακος, βλέπει κατενώπιον, μὲ τὸν ἀριστερὸν πόδα ὀλίγον προβεβλημένον, τὴν ἀριστερὰν ἐστηριγμένην εἰς τὴν ὀσφὺν καὶ τὴν δεξιὰν κρεμαμένην καὶ κρατοῦσαν τὸν πτερωτὸν πῖλον. Συμπαθητικωτάτη φυσιογνωμία, φορεῖ τὸ κυανοῦν ἀτλαζωτὸν φόρεμα, ὅπου παιζει μὲ τὰ ἀνταυγείας τοῦ μεταξωτοῦ τὸ φῶς εἰς τὰς μικρὰς συνεσωρευμένας πτυχάς. Εἰς τὴν καλὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἀνήκουν ἡ προσωπογραφια τοῦ Sir Charles Holte ἐν Birmingham, τοῦ δουκὸς Northumberland ἐν Δουβλίνῳ, ἡ θαυμασια Miss Graham ἐν Ἐδιμβούργῳ, τοῦ Orpin, τοῦ Henderson, της μαρκησιας Bristol ἐν Λονδίνῳ, μία nature morte τοῦ Λούβρου κτλ.

Παρ' ὅλην τὴν μεγάλην καλλιτεχνικὴν παραγωγὴν οὐδόλως ἐξησθένησεν ἡ ζωγραφική του δύναμις, καὶ ὅταν ἐγκατεστάθη εν Λονδινῳ τὰ δέκα τέσσαρα ἐκεῖ διανυθέντα ἔτη ἦσαν πλούσια εἰς ἀριστουργήματα. Ἡ τεχνική του τώρα λαμβάνει μόνον ἐλευθερίαν καὶ εὐκολίαν ἐξαιρετικήν. Μὲ μεγάλας μαλακὰς πινελλιὰς χρώματος καὶ φωτὸς συνθέτει τὸς μορφὰς καὶ τὰ πράγματα, προμηνύων μὲ τὴν τεχνοτροπίαν αὐτὴν τὸν ἐμπρεσσιονισμὸν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Πολλάκις τώρα ἐζωγράφησε τὸν βασιλεα καὶ τὴν βασίλισσαν, τῶν ὁποίων αἱ προσωπογραφίαι εὑρίσκονται εἰς τὸ Οὐίνδσορ. Ἱκανοὺς πίνακάς του τῆς ἐποχῆς αὐτῆς περιέχει ἡ ἐν Λονδίνῳ συλλογὴ Ρότσιλδ, ὡς τὴν προσωπογραφίαν τοῦ Esq. Hallet μὲ τὴν σύζυγόν του, ἡ ὁποία εἶναι περιφημος μὲ τὸν τίτλον «Πρωινὸς περίπατος». Ἐξαιρετικῆς σημασίας εἶναι τὰ τοπία του, ὅπου ἀναδεικνύεται μεγας τοπιογράφος, πρόδρομος τοῦ Κόνσταμπλ καὶ ἀποτελῶν τὴν μετάβασιν εἰς τὴν ἐλευθεριωτέραν ἀντίληψιν τῆς φύσεως τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Τὸ Πότισμα, ἡ Ἅμαξα τῆς ἀγορᾶς, ἡ Δύσις τοῦ ἡλίου εἰς τὸ δασῶδες τοπίον, καὶ ἄλλα εἶναι ἀπὸ τὰ καλύτερά του, γεμᾶτα ποίησιν καὶ αἴσθημα τῆς φύσεως, τὰ ὁποῖα ἀποδεικνύουν αὐτὸν ἴσως τὸν πατέρα τοῦ ἀγγλικοῦ τοπίου. Ὁ Ρεϋνολδς ἐξετίμα ἰδιαιτέρως τὰ τοπία τοῦ Γκαίνσμπορω, ἐνῷ τὸ κοινὸν οὐδεμίαν ἔδιδε προσοχὴν εἰς αὐτά. Διὰ τοῦτο ὁ καλλιτέχνης ἐζωγράφει κυρίως πρὸς ἰδίαν εὐχαρίστησιν καὶ ἴσως ἐνεστάλαξεν εἰς αὐτὰ τὸν καλύτερον ἑαυτόν του, πλεῖστα δὲ εὑρέθησαν μετὰ θάνατον εἰς τὸ ἐργαστήριά του ἐλλείψει ἀγοραστῶν. «Ἔχω ἀηδιάσει, ἔλεγε μίαν ἡμέραν, ἀπὸ τὰς προσωπογραφίας, και θὰ ἤθελα νὰ φύγω εἰς κάποιον εὐχάριστον χωρίον, ὅπου θὰ ἠδυνάμην νὰ ζωγραφῶ τοπία καὶ νὰ ἀπολαύσω τὰς τελευταιας ἡμέρας τῆς ζωῆς μου εἰς τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν εὐμάρειαν. Ἀλλ' αἱ ὡραῖαι κυρίαι μὲ τὰ τέϊά των, τοὺς χορούς των, τὴν συζυγοθηρίαν των θὰ μοῦ ὑπεξαιρέσουν τὰ δέκα τελευταῖά μου ἔτη». Τὰ τοπία του δὲν εἶναι κυρίως ἀντιγραφὴ ἐκ τοῦ φυσικοῦ, ἀλλὰ δημιουργήματα τῆς ποιητικῆς φαντασίας τοῦ καλλιτέχνου, ἀποπνέουν ὅμως μίαν θερμὴν καὶ ἁπαλὴν ψυχικὴν διάθεσιν, ἡ ὁποία ἀναπηδᾷ ἀπὸ τὰς πυκνάς, σκοτεινοχρώμους μάζας τῶν δένδρων, εἰς τὴν σκιὰν τῶν ὁποίων βόσκουν αἱ εἰρηνικαὶ ἀγελάδες. Ὄχι ὅμως κατώτεραι εἶναι καὶ αἱ προσωπογραφίαι τῆς ἐποχῆς αὐτῆς, ἐκ τῶν ὁποίων ἀναφέρομεν τὴν Musidora, τὴν Καν Σιντονς (Mrs Siddons), μεγαλοπρεπῆ, ὑπερήφανον, μὲ σοφὰς χρωματικὰς ἁρμονίας, ἀλλ' εἰς θερμὸν τόνον καὶ λάμψιν, τὴν θαυμασίαν Perdita πλήρη χάριτος καὶ λεπτῆς μελαγχολιας, τὴν Καν Σεριδαν, τὸ Rose Boy καὶ τὴν Lady Sheffield τῆς συλλογῆς Ροτσιλδ κτλ.

Θ, Γκαίνσμπορω: *Ἡ κυρία Σιντονς.*

[Ἐθν, Πινακοθήκη Λονδίνου.]

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Phil. Ticknesse*, Scetch of the life and paintings of Thomas Gainsborough, London, 1788, καὶ τοῦ ἰδίου: Memoirs and Anecdotes, 3 τόμ. 1788-1791.—*W. Amstrong*, Thomas Gainsborough, 1904.—*G Paull*, Th. Gainsborough, 1904 (1909).—*G Mourey*, Th. Gainsborough, biographie critique, Paris 1905.—*Meier Graefe*, Die grossen Engländer, 1908 σ 9, 21.—*H. Rougeon*, Th. G., Paris, 1910. —*Whitley*, Th. G., London 1915.

Δ ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ

—γκαίνσμπορω (gainsborough). Ὄνομα μεγάλου πίλου, μετα μεγαλου μπόρ. διακοσμουμένου δια ταινιῶν και μεγάλων πτερῶν. Ὁ τύπος τοῦ πίλου τούτου παριστάνεται εἰς την περιφημον προσωπογραφίαν τῆς δουκίσσης του Ντεβονσάϊρ τοῦ ζωγράφου *Γκαίνσμπορω*, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία. —Ε.

Γκαίνσυπορω ἢ *Γκαίνζμπρω* (Gainsborough) *Γεωγρ.*. Πολις της Μεγαλης Βρεττανίας, ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐν τῇ κομιτειᾳ τοῦ Λινκολν, ἐπι τοῦ Τρέντ. Κάτ. 21.714. Πόλις ἐμπορική, βιομηχανικὴ και σημαντικὸς ποτάμιος λιμήν. Ἔχει εργοστάσια γεωργικῶν μηχανῶν, ναυπηγεῖα, χυτήρια, σχοινοποιεῖα καὶ ἀνωτερας σχολάς. Κάτ. 19.691. Ἀρχαία ἐκκλησια τῶν Ἁγιων Πάντων τοῦ ΙΒ' αἰῶνος καὶ ξύλινος πύργος τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. —Μ.

Γκαϊνταμάκοι (οἱ). Ἡ λέξις αὕτη (προερχομένη ἐξ ἀραβικῆς ριζης καὶ σημαίνουσα: *διώκοντες ἢ διωκόμενοι*) ἐχρησιμοποιεῖτο ἐν Ρωσιᾳ, ἐν ἀρχῇ μὲν ὡς ὄνομα ληστῶν τινων ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Κιέβου, ἀπὸ δὲ τῶν μεσων τοῦ ΙΗ' αἰῶνος πρὸς χαρακτηρισμον τῶν επαναστατῶν, ἀνταρτῶν, διαμαρτυρομένων κατὰ τῶν κρατούντων ἐθίμων καὶ τῆς πολιτειακῆς καταστάσεως. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἐν Βολινίᾳ και Ποδολίᾳ, μετέπειτα δ' ἐν ἁπάσῃ τῇ Οὐκρανίᾳ, οἱ Κοζάκοι μετα Καλμίκων, φυλῆς μογγολικῆς, Ρωσων λιποτακτῶν καὶ διαφορου εἴδους τυχοδιωκτῶν, ἀπετέλεσαν τὰ ἀντιρτικὰ κατὰ τῆς Πολωνίας καὶ τῆς βίᾳ ἐπιβαλλομένης οὐνιτικῆς θρησκειας σώματα, ἅτινα ἐκλήθησαν «ἀποσπάσματα Γκαϊνταμάκων». Ἀντικείμενον τῶν διαρπαγῶν καὶ βιαιοπραγιῶν, ἃς διαρκῶς διέπραττον οἱ Γκαϊνισμάκοι, ἦσαν κυρίως οἱ Πολωνοὶ καὶ οἱ Ἑβραῖοι. Ἀπὸ τοῦ 1733 τὰ γκαϊνταμακικὰ στρατεύματα ἤρχισαν σφοδρὰν κατὰ τῶν Πολωνῶν ἐπίθεσιν λαβοῦσαν μορφὴν καὶ ἐκδήλωσιν ἐπαναστάσεως. Ἡ τελευταία κατὰ τῶν Πολωνῶν ἀνταρτικὴ ἔκρηξις ἔλαβε χώραν τῷ 1768, καταλήξασα εἰς διάλυσιν τῶν σωμάτων, ὑπερισχυσάντων τῶν Πολωνῶν, μεθ' ὧν συνέπραξαν διαταγῇ Αἰκατερίνης τῆς Β', καὶ ρωσικὰ τακτικὰ στρατεύματα. Π. ΛΕΦΑΣ

Γκαίντεκε (Goedecke), *Κάρολος*. Γερμανὸς ἱστορικὸς της λογοτεχνίας (1814–1887). Τῷ 1873 καθηγητὴς ὢν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Γοτίγγης ἔγραψεν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Καρολο; Στολ* κωμῳδιαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ βασιλεὺς Κόδρος, ἕνα ἐξάμβλωμα τῆς ἐποχῆς» (1839) καὶ διηγήματα. Ἀλλὰ ταχέως στραφεὶς πρὸς τὴν μελέτην τῆς ἱστορίας τῆς λογοτεχνιας, ἐδημοσίευσε τὰ ἑξῆς: «Ἐπίτομος ἱστορία τῆς γερμανικῆς ποιήσεως» (10 τόμοι 1912 1916), «Ἡ γερμανικὴ ποίησις κατὰ τὸν μεσαίωνα» (1854), «Οἱ Γερμανοὶ ποιηταὶ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος (1883) καὶ «Οἱ Γερμανοὶ ποιηταὶ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος (1869—1885, 15 τόμοι). —Β.

Γκαίντεκκεμάγερ (Goedeckemeyer), *Ἀλβέρτος*. Γερμανὸς φιλόσοφος, γεννηθεὶς τῷ 1873. Ἀπὸ τοῦ 1908 καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Καινιγσβέργης. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ τα μᾶλλον ἀξιομνημόνευτα εἶναι: «Ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς Σκέψεως» (1905), «Διαίρεσις τῆς ἀριστοτελικῆς φιλοσοφίας» (1912), «Ἡ ἰδέα περὶ τῆς αἰωνίας εἰρήνης» (1920), «Ἡ κοσμοθεωρία τοῦ Καντιου» (1921). Ὁ Γκαιντεκκεμάγερ ἐπεξειργάσθη καὶ τὴν «Ἱστορίαν τῆς Εὐρωπαϊκῆς φιλοσοφίας κατὰ τὴν ἀρχαιότητα» τοῦ *Βιντελμπαντ*. —Β.

Γκαϊντεμπούρωφ, *Παῦλος Ἀλεξάνδροβιτς*. Δημοσιογράφος Ρῶσος γεννηθεὶς τῷ 1841. Τῷ 1861 ἐξωρίσθη ὡς ἀναμεμιγμένος εἰς τὴν ἀντιδραστικὴν κατὰ τῆς κυβερνήσεως ἐνέργειαν τῶν φιλελευθέρων φοιτητῶν. Ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν συνεργάτης τῶν μεγαλυτέρων ὀργάνων τοῦ ρωσικοῦ τύπου ἡμερησίων και περιοδικῶν, ἐν οἷς συνήθως κατεχωροῦντο τὰ ἄρθρα του ὡς κύρια. Ἀπὸ τοῦ 1869 ἐξέδιδε τὸ περιοδικὸν «Ἡ Ἑβδομὰς» («Νεντέλια»), γνωστὸν ὄργανον ὑποστηρίξεως τῶν δικαίων τοῦ λαοῦ ἐνώπιον τῶν κρατούντων. Π. ΛΕΦΑΣ

Γκαϊντερτς (Gaedertz), *Κάρολος-Θεόδωρος*. Ἱστορικὸς τῆς λογοτεχνίας (1855—1912). Διευθυν-

Digitized by Google

τὴς τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Γκράϊφσβαλντ, ἔγραψε πολυάριθμα ἔργα ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς ἱστορίας τῆς λογοτεχνίας, ἐν οἷς διακρίνονται τὰ ἑξῆς: «Ὁ Ἰωάννης Ρὶτς ὡς φλαμανδὸς δραματικὸς» (1882), «Τὸ φλαμανδικὸν δρᾶμα» (1884), «Τὰ λείψανα τοῦ Φρὶτς Ρώυτερ» (1885), «Μελέται ἐπὶ τοῦ Φρὶτς Ρώυτερ» (1890), «Ὁ πρίγκιψ Βίσμαρκ καὶ ὁ Φρὶτς Ρώυτερ», (1897), «Ὁ Γκαῖτε καὶ ὁ ζωγράφος Κόλμπε» (1889), καὶ «Ἐ Γκάϊμπελ» (1897). —Β

Γκαιντὸζ (Gaidoz), *Ἐρρῖκος*. Γάλλος ἀρχαιολόγος καὶ μυθολόγος γεννηθεὶς τῷ 1842. Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἐθνογραφίας καὶ γεωγραφίας ἐν τῇ Ἐλευθέρᾳ Σχολῇ τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν ἀπὸ τοῦ 1872 ἕως τὸ 1908, ἀπὸ δὲ τοῦ 1876 καθηγητὴς τῆς κελτικῆς γλώσσης καὶ λογοτεχνίας ἐν τῇ πρακτικῇ σχολῇ τῶν Ἀνωτέρων Σπουδῶν. Ἵδρυσε τὴν «Κελτικὴν Ἐπιθεώρησιν» (1870) καὶ μετὰ τοῦ Εὐγενίου Ρολλὰν τὴν «Mélusine» (1877—1912), περιοδικὸν κελτικῆς μυθολογίας, λογοτεχνίας καὶ παραδόσεων. Κυριώτερα ἔργα αὐτοῦ εἶναι: «Ἡ γαλατικὴ θρησκεία» (1879 καὶ 1881), «Αἱ θρησκεῖαι τῆς Μεγάλης Βρεττανίας» (1885), «Μελέται περὶ τῆς γαλατικῆς μυθολογίας» (1886), «Τὸ λαϊκὸν ἐθνόσημον τῆς Γαλλίας» (1884), «Ἡ τέχνη τοῦ γαλατικοῦ κράτους» (1886) κ.τ.λ. Ἵδρυσεν ἐπίσης τὴν «Bibliotheca mythica». Κ. Ι. Β.

Γκαΐντσε (Gödsche) *Ἑρμᾶννος*. Γερμανὸς μυθιστοριογράφος (1815—1878). Εἶναι γνωστὸ διὰ τὰ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Σὶρ Τζὼν Ρέτκλιφ* δημοσιευθέντα ἐντυπωτικὰ μυθιστορήματά του ὑπὸ τὸν τίτλον «Σεβαστούπολις» (1856), «Νένα Σαχὶμπ» (1858), «Βιλλαφράγκα» (1860), «Πουέμπλα» (1864), «Μπίαρριτς» (1868) κτλ. —Β

Γκαΐππερτ (Göppert) *Ἐρρῖκος-Ροβέρτος*. Γερμανὸς βοτανικὸς καὶ παλαιοντολόγος (1800—1884). Τῷ 1839 ἐγένετο καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βρεσλαυίας, τῷ δὲ 1850 διευθυντὴς τοῦ βοτανικοῦ κήπου τῆς πόλεως. Ἔγραψε τὰ ἑξῆς ἔργα: «Τὰ εἴδη τῶν ἀπολιθωμένων φυτῶν ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ σημερινὰ φυτικὰ εἴδη» (1842), «Ἡ ἐκ φυτῶν γένεσις τῶν κοιτασμάτων γαιανθράκων» (1848), «Συμβολαὶ εἰς τὴν μελέτην τῆς χλωρίδος τῆς Σιλεσίας κατὰ τὴν τριτογενῆ περίοδον» (1852). —Β.

Γκαίππινγκεν (Göppingen) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας, ἐν Βυρτεμβέργῃ, ἐν τῷ νομῷ τοῦ Δουνάβεως, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Φίλς, καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Στουτγάρτης-Οὒλμ. Ἔχει γοτθικὸν ναὸν τοῦ ΙΕ' αἰῶνος καὶ ἀνάκτορον τοῦ ΙΣΤ', ἐργοστάσια μαλλίνων ὑφασμάτων, μηχανῶν καὶ μεταλλικὰς πηγάς. Κάτ. 22.017. —Μ

Γκαῖρβελ (Gjoerwell), *Κάρολος-Χριστόφενσον*. Διάσημος Σουηδὸς κριτικὸς (1731—1811). Διετέλεσεν ἔφορος τῆς Βασιλικῆς βιβλιοθήκης καὶ ἀνεδείχθη ὁ ἱδρυτὴς τῆς λογοτεχνικῆς κριτικῆς ἐν τῇ πατρίδι του. Ἐπολέμησε καθ' ὅλον του τὸν βίον διὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἱδρυθέντων περιοδικῶν: «Σουηδικὸς Ἑρμῆς» (1755—1789), «Σουηδικὴ Εἰκονογραφημένη» (1766—1767), «Ἐφημερὶς τῶν σοφῶν» (1767—1769), τὴν ἐπίδρασιν τῆς γαλλικῆς καλαισθησίας εἰς τὴν σουηδικὴν λογοτεχνίαν. Ἐδημοσίευσε προσέτι τὴν «Σουηδικὴν Βιβλιοθήκην» (1757—1763), «Ἀρχεῖα Σουηδικὰ» (1790—1793) καὶ πλῆθος ἐγγράφων διαφωτιζόντων τὴν ἱστορίαν τῆς πατρίδος του. Ἐπίσης ἐξέδωκε καὶ τὰ «Ταξίδια» τοῦ φίλου του συγγραφέως Μπγιέρνσταλ. —Β.

Γκαίργκεϋ (Goergey), *Ἀρθοῦρος*. Οὗγγρος στρατηγὸς (1818). Ἀξιωματικὸς τοῦ ἱππικοῦ κατ' ἀρχάς, παρῃτήθη ἵνα σπουδάσῃ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Πράγας, διορισθεὶς κατόπιν καθηγητὴς τῆς χημείας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Λεμβέργης. Ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς οὐγγρικῆς ἐπαναστάσεως (1848), ἔσπευσεν ἀμέσως καὶ ἀναλαβὼν ὑπηρεσίαν ἐν τῷ στρατῷ ἐπολέμησεν ἀνδρείως. Διορισθεὶς ὑπὸ τοῦ Κοσσοὺθ ἀρχιστράτηγος τῶν οὐγγρικῶν δυνάμεων, ὠργάνωσε τὴν ἄμυναν κατὰ τῶν ἐπιθέσεων τῶν Αὐστριακῶν, νικήσας ἐπανειλημμένως αὐτοὺς καὶ καταλαβὼν τὴν Βούδαν. Κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Ρώσων, βοηθούντων πρὸς καταπνιξιν τῆς ἐπαναστάσεως, ἠμύνθη κατ' αὐτῶν, μὴ κατορθώσας ὅμως νὰ ἐπικρατήσῃ τελικῶς. Παραιτηθεὶς ὁ Κοσσούθ, ἀνέθεσεν εἰς τὸν Γκαίργκεϋ τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἐπαναστάσεως. Οὗτος πρὸς ἀποφυγὴν περαιτέρω ματαίας αἱματοχυσίας παρεδόθη εἰς τοὺς Ρώσους ἐγκλεισθεὶς εἰς τὸ Κλάγενφουρτ' ἠμνηστεύθη τῷ 1867. Ν. Π.—Λ.

Γκαῖρε (Göhre), *Παῦλος*. Γερμανὸς κοινωνιολόγος γεννηθεὶς τὸ 1846. Τὸ στάδιόν του ἤρχισεν ὡς ἐργάτης ἐν Chemnitz (1890), διετέλεσεν ἐπὶ διάστημα ἱερεὺς (1894—1897) καὶ ἀπὸ τοῦ 1899 ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὸ σοσιαλδημοκρατικὸν κόμμα. Κατὰ τὰ ἔτη 1903—1904 καὶ 1910—1918 ἦτο βουλευτὴς εἰς τὸ Ράϊχσταγ, τῷ 1918 δὲ διωρίσθη γραμματεὺς τοῦ ὑπουργείου Στρατιωτικῶν, μετατεθεὶς τῷ 1919 εἰς τὸ πρωσσικὸν ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν. Συνέγραψε τὰ ἑξῆς: «Τρεῖς μῆνες ἐργάτης εἰς τὰ ἐργοστάσια» (1891) «Ὁ ἄγνωστος θεὸς» (1919) κλπ. —Β.

Γκαῖρινγκ (Göring), *Ράϊνχάρδος*. Σύγχρονος Γερμανὸς ἰατρὸς καὶ λογοτέχνης. Συνέγραψε τὰ ἐξπρεσσιονιστικὰ δράματα: «Ναυμαχία» (1918), «Ὁ δεύτερος» (1919), «Ὁ σωτὴρ» (1919), «Scapa Flow» (1919) «Ἐκεῖ;» (1920). —Β.

Γκαῖριτς καὶ *Γκαὶρτς* (Göritz, Görtz ἢ Gorz) *[Γεωγρ.]*. Γερμανικὴ ὀνομασία τῆς πόλεως τῆς Ἰταλίας Γκορίτσια (βλ. λ.).

Γκαῖριχ (Gaehrich), *Βέντσελ*. Βοημὸς μουσικὸς (1794—1864). Συνθέσας ἐν Βερολίνῳ τὴν μουσικὴν διὰ τὰ μπαλλέτα τοῦ Ταλιόνι «Δὸν Κιχώτης», «Ἀλαδῖνος», «Οἱ πειραταὶ τῆς θαλάσσης» κτλ., ἐτεβλήθη εἰς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ κοινοῦ. Ἀπὸ τοῦ 1845—1860 διετέλεσε διευθυντὴς τῆς ὀρχήστρας τοῦ μπαλλέτου τῆς Ὄπερας τοῦ Βερολίνου. Ὁ Γκαῖριχ συνέθεσεν ἐπίσης συμφωνίας καὶ ἄλλα ἔργα ὀρχήστρας, ὡς καὶ δύο μελοδράματα οὐδέποτε ἐκτελεσθέντα. Γ. Σ.

Γκαῖρλαντ (Görland), *Ἀλβέρτος*. Νεοκαντιανὸς Γερμανὸς φιλόσοφος γεννηθεὶς τῷ 1869. Ἀνήκει εἰς τὴν Μαρβουργιανὴν σχολήν, ὑπῆρξε δὲ μαθητὴς τοῦ Cohen. Προσπαθῶν ὁ Γκαῖρλαντ νὰ ἀναπτύξῃ τὴν φιλοσοφίαν τῆς θρησκείας, κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς νεοκαντιανῆς φιλοσοφίας ὅμως, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Cohen, τάσσει αὐτὴν παρὰ τὴν λογικήν, ἠθικὴν καὶ αἰσθητικήν, ὡς ἐπιστήμην ἐντελῶς ἰσότιμον πρὸς αὐτάς: «ὡς τέταρτον μέλος συστήματος κριτικῆς φιλοσοφίας». Παρὰ τὸ ἀληθές, τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ καλὸν (ὡραῖον) πρέπει, λέγει ὁ Γκαῖρλαντ, νὰ τεθῇ καὶ τὸ ὅσιον, τὸ εἰς τὸ θεῖον δηλονότι ἀναφερόμενον. Παρὰ τῷ Γκαῖρλαντ παρατηρεῖται καὶ ἐπίδρασίς τις τοῦ Ἐγέλου, καίτοι δὲ συνειδητῶς ἀποφεύγων πᾶσαν μυστικὴν-μεταφυσικὴν τάσιν, δὲν κατορθώνει τοῦτο. Σ. Μ. Κ.

Γκαῖρλιτς (Görlitz) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας, ἐν τῇ Κάτω Σιλεσίᾳ, ἐν τῷ νομῷ Λίγκνιτς, παρὰ τὰ τσεχοσλοβακικὰ σύνορα. Κάτ. 85 636. Εἶναι σημαντικὸς σιδηροδρομικὸς κόμβος καὶ κέντρον ἐμπορικῆς ἀεροπλοΐας. Ἔχει μεγάλα ὑφαντουργεῖα, ἐργοστάσια μηχανῶν, κονσερβῶν, εἰδῶν πορσελλάνης καὶ σιδηροδρομικῶν ὀχημάτων, ὑαλουργεῖα, ζυθοποιεῖα, καὶ διεξάγει ἀκμαῖον ἐμπόριον σιτηρῶν καὶ ἀποικιακῶν. Εἰς τὰ περίχωρα εὑρίσκονται γαιανθρακωρυχεῖα. Ἄλλοτε περιεβάλλετο ὑπὸ τειχῶν καὶ ὀχυρωμάτων, ὧν ἴχνη καὶ ἐρείπια φαίνονται καὶ σήμερον. Ἔχει πολλὰ ἀρχαῖα κτίρια, ἐκ τῶν ὁποίων διακρίνονται ἡ μητρόπολις τῶν Ἁγίων Πέτρου καὶ Παύλου, περιέχουσα ὁμοίωμα τοῦ Παναγίου Τάφου τῆς Ἱερουσαλὴμ μετὰ κωδωνοστασίου ὕψους 84 μέτρων, καὶ τὸ δημαρχεῖον τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, ἐν τῷ ὁποίῳ φυλάσσονται τὰ ὅπλα τοῦ Ματθία Κορβίνου, βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας. Ἔχει ὡσαύτως «Μουσεῖον τοῦ αὐτοκράτορος Φρειδερίκου», ἑταιρείαν ἐπιστημῶν, ἱδρυθεῖσαν τῷ 1779 μετὰ βιβλιοθήκης ἐξ 100 000 τόμων, ἑταιρείαν φυσιοδιφῶν μετὰ μουσείου καὶ βιβλιοθήκης ἐκ 30 000 τόμων. Ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀναφέρεται κατὰ πρῶτον τῷ 1071 ὡς σλαυικὸν χωρίον. Ἀπὸ τοῦ 1377—1396 ὑπῆρξε πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου δουκάτου. Τῷ 1346 ἀπετέλεσε μέρος τῆς ὁμοσπονδίας Σέχσσταιντ καὶ ἠμύνθη ἐναντίον τῶν Οὐσσιτῶν. Κατὰ τὸν Τριακονταετῆ πόλεμον ἐπολιορκήθη πολλάκις. Τῷ 1635 παρεχωρήθη ὑπὸ τῶν Βοημῶν εἰς τὴν Σαξωνίαν, τῷ δὲ 1815 εἰς τὴν Πρωσσίαν.

Θυρεὸς τοῦ Γκαῖρλιτς.

Γκαῖρλιτς: *Ἡ πλατεῖα τοῦ Ταχυδρομείου.*

Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, μετὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Βουλγάρων εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἔδαφος, τὸ ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Ι. Χατζόπουλον Δ' σῶμα

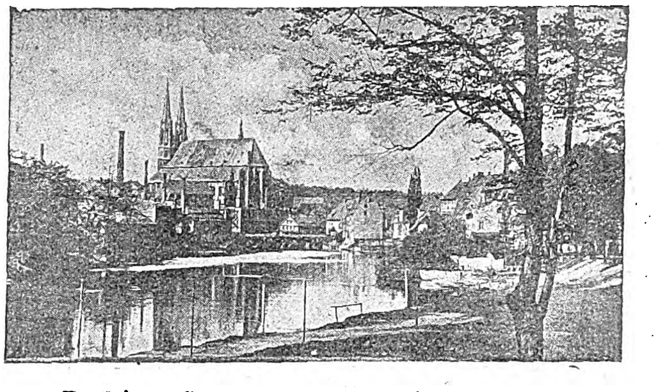

Γκαῖρλιτς: *Ἄποψις τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Πέτρου.*

τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ (6000 ἄνδρες), ἀπομονωθὲν ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Μακεδονίᾳ μετεφέρθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καὶ ἐγκατεστάθη ἐνταῦθα (ἄνοιξις 1916—θέρος 1919). Τὰ διαδοχικῶς φθάνοντα τμήματα ἐστρατωνίζοντο εἰς στρατόπεδον παρὰ τὴν παρυφὴν τῆς πόλεως, ἀποτελούμενον ἐκ ξυλίνων οἰκημάτων καὶ μικρᾶς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας. Οἱ ἀξιωματικοὶ παρέμενον κατὰ βούλησιν εἰς ἰδιωτικὰ οἰκήματα ἐπὶ ἐνοικίῳ, τὰ δὲ γραφεῖα τοῦ σώματος, τῶν μεραρχιῶν καὶ τοῦ φρουραρχείου ἐγκατεστάθησαν εἰς ἴδιον οἴκημα ἐντὸς τῆς πόλεως. Τὸ σῶμα στρατοῦ ὑπήχθη διὰ μὲν τὰ γενικῆς φύσεως ζητήματα (οἰκονομικά, ἀδείας κτλ.) ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ὑπουργείου Στρατιωτικῶν τῆς Πρωσσίας, διὰ δὲ τὰ τῆς ἐν τῇ πόλει τάξεως ὑπὸ τὸν στρατιωτικὸν διοικητὴν τοῦ Γκαῖρλιτς, ἀνώτερον τοῦ Ἕλληνος σωματάρχου, τηρουμένων ὅμως ἰδίου ἑλληνικοῦ φρουραρχείου, ἰδιαιτέρων ἑλληνικῶν περιπόλων κτλ. Ἡ συμπεριφορὰ τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ ὑπῆρξε φιλία. Ἡ διατροφὴ ἐγίνετο ὑφ' οὓς ὅρους καὶ ἡ τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ.

Κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1918 οἱ πλεῖστοι τῶν στρατιωτῶν καὶ εὐάριθμοι ἀξιωματικοὶ ἀνεχώρησαν αὐτοβούλως ἐκ Γερμανίας. Τὸ ἀπομεῖναν δὲ μέρος τοῦ σώματος στρατοῦ (περὶ τοὺς 2 500 ἄνδρες) ἀνεχώρησε τὸ θέρος 1919 μετὰ τοῦ ὁπλισμοῦ, τῶν ὑλικῶν του κτλ. —Μ.

Γκαῖρνερ (Goerner), *Κάρολος-Αὔγουστος*. Γερμανὸς ἠθοποιὸς καὶ δραματικὸς συγγραφεὺς (1806—1884). Ἀνελθὼν ἐπὶ σκηνῆς ἔπαιξεν ἐπιτυχῶς εἰς πλεῖστα θέατρα, μετ' ἀρκετῆς δὲ ἐπιτυχίας συνέγραψε καὶ ἀνεβίβασεν ἰδικά του ἔργα ἐξ ὧν γνωστότερα εἶναι: «Θεία καὶ ἀνεψιά», «Εὐτυχὴς οἰκογενειάρχης», «Ὁ ἐξευγενισθεὶς ἔμπορος» κτλ. Ὁμοίως ἀφῆκε συγγραφὴν θεατρικὴν «Τὸ θέατρον γιὰ τὰ παιδιά» (1855). Ν. Π.—Λ.

Γκαῖρντνερ (Gairdner) *[Γεωγρ.]*. Ἁλμυρὰ λίμνη τῆς Αὐστραλίας πρὸς τὸ νότιον αὐτῆς τμῆμα μεταξὺ τῶν ὀρέων Γκάουλερ καὶ Στούαρτ. Κατὰ τὰς ἐποχὰς τῆς ξηρασίας ὁ βυθὸς αὐτῆς ξηραινόμενος παρέχει ἱκανὴν ποσότητα ἅλατος. Ἔχει μῆκος 160 χιλ. καὶ πλάτος 64. —Μ.

Γκαῖρντνερ (Gairdner), *Γουλιέλμος-Τένναντ*. Ἄγγλος ἰατρὸς γεννηθεὶς τῷ 1824. Τῷ 1863 διωρίσθη ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Γλασκώβης καθηγητὴς τῆς ἰατρικῆς. Ἐδημοσίευσεν ἰατρικὰς πραγματείας εἰς διάφορα ἀγγλικὰ περιοδικὰ καὶ ἐξέδωκε συγγράμματά τινα, μεταξὺ τῶν ὁποίων «The Phynsicia as naturalist». Ο. Ρ.

— **Γκαῖρντνερ** (Gairdner), *Ἰάκωβος*. Ἄγγλος ἱστορικὸς (1828—1912). Ὑπηρετήσας ἀπὸ τοῦ 1846 εἰς τὰ κρατικὰ ἀρχεῖα τοῦ Λονδίνου, ἀφωσιώθη εἰς ἱστορικὰς μελέτας καὶ ἐξέδωκε πλῆθος ἐγγράφων ἀναφερομένων εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀγγλίας ὡς: «Ἐπιστολαὶ καὶ ἔγγραφα ἀφορῶντα τὰς βασιλείας Ριχάρδου Γ' καὶ Ἐρρίκου Ζ'» (1861—1863), «Ἀπομνημονεύματα Ἐρρίκου Ζ'» (1858), «Ἐπιστολαὶ καὶ ἔγγραφα Ἐρρίκου Η'» (1862—1905), κτλ. Ἐπίσης συνέγραψε καὶ ἱστορικὰ ἔργα μεγάλης ἀξίας, ὡς «Ἡ ζωὴ καὶ ἡ βασιλεία Ριχάρδου τοῦ Γ'» (1872), «Οἱ οἶκοι τῆς Λαγκαστρίας καὶ τῆς Ὑόρκης» (1874), «Ὁ Λολλαρδισμὸς καὶ ἡ Μεταρρύθμισις ἐν Ἀγγλίᾳ» (1904) κτλ. —Β.

Γκαῖρρες (Goerres), *Γουΐδος φὸν—*. Γερμανὸς συγγραφεύς, υἱὸς τοῦ περιωνύμου Ἰωσὴφ φὸν Γκαῖρρες (1805—1852). Τῷ 1838 ἵδρυσε μετὰ τοῦ Φίλιππς περιοδικὸν ἐπιγραφόμενον «Ἱστορικοπολιτικὰ φύλλα τῆς καθολικῆς Γερμανίας» καὶ ἔγραψε τὰ ἑξῆς ἔργα: «Ἡ παρθένος τῆς Ὀρλεάν»

Digitized by Google

(1834), «Ἡμερολόγιον», «Τὸ ὡραῖο τριαντάφυλλο».

— Γκαῖρρες (Goerres), *Ἰωσὴφ φόν* —. Περιώνυμος Γερμανὸς δημοσιογράφος καὶ σοφὸς (1776—1848). Ἰατρὸς κατ' ἀρχάς, ἔδρασεν ἀπὸ τοῦ 1793 ὡς διαπρύσιος κήρυξ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Γερμανίας καὶ ἵδρυσεν ἐφημερίδα ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ ἐρυθρὸν φύλλον». Τῷ 1799 ὑπῆρξεν ἀρχηγὸς ἐπιτροπῆς ποσταλείσης εἰς τὴν Γαλλίαν, ἵνα ἐπιτύχῃ τὴν προσάρτησιν τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ρήνου εἰς τὴν Γερμανίαν. Ἐθεώρησεν ὅμως τὸν Ναπολέοντα ὡς τύραννον καὶ παρητήθη τῆς ἐντολῆς. Τὴν πολιτικὴν ταύτην περιπέτειαν περιγράφει ἐν πραγματείᾳ περιγραφομένῃ «Τὰ ἀποτελέσματα τῆς εἰς Παρισίους ἀποστολῆς μου κατὰ τὸν μῆνα Μπρουμαὶρ τοῦ ἔτους VIII». Πιστεύσας ἀδύνατον τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος του, ἀπεσύρθη τῆς πολιτικῆς, ἐγένετο τῷ 1804 διδάσκαλος ἐν Κόμπλεντς καὶ ἐπεδόθη συγχρόνως εἰς τὴν μελέτην τῆς ἰατρικῆς καὶ τῶν φυσικοφιλοσοφικῶν ἔργων τοῦ Σέλλιγκ.

Εἰς τὴν περίοδον ταύτην ἀνήκουσι τὰ ἑξῆς βαρυσήμαντα ἔργα: «Ἀφορισμοὶ περὶ τέχνης» (1802), «Ἀφορισμοὶ περὶ ὀργανονομίας» (1802), «Φυσιολογία» (1805), «Ἀφορισμοὶ περὶ ὀργανολογίας» (1805) καὶ ἡ ὑπὸ τὸν τίτλον «Πίστις καὶ γνῶσις» περισπούδαστος συγγραφή. Ἀπὸ τοῦ 1806—1808 ἔζησεν ἐν Ἀϊδελβέργῃ, ὅπου ἐδίδαξε μετὰ μεγίστης ἐπιτυχίας ὡς ὑφηγητὴς καὶ ἐξέδωκε μετὰ τοῦ Μπρεντάνο καὶ τοῦ Ἀρνὶμ κατ' ἀρχὰς μὲν τὴν ἐφημερίδα «Einsiedlerzeitung», εἶτα δὲ τὴν «Tröst =Einsamkeit». Συγχρόνως μελετήσας τὴν περσικὴν γλῶσσαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν τοῦ μεσαίωνος ἔγραψεν ἐμβριθεστάτην πραγματείαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ἱστορία τῶν μύθων τοῦ ἀσιατικοῦ κόσμου» (1810, 2 τόμοι) καὶ ἐξέδωκε τὸν «Λόεγκριν» (1813). Ἀπὸ τοῦ 1813 συναρπασθεὶς ὑπὸ τῆς ἐν Γερμανίᾳ ἀπελευθερωτικῆς κινήσεως, ἵδρυσε τὸν «Ἑρμῆν τοῦ Ρήνου», τὸ σημαντικώτερον γερμανικὸν πολιτικὸν φύλλον τῆς ἐποχῆς, δι' οὗ ἐπεδιώκετο ἡ ἀποκατάστασις τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου καὶ ἡ ὁμόνοια τῶν ἡγεμόνων καὶ τῶν λαῶν.

Τὸ φύλλον τοῦτο ἐπαύθη ὑπὸ τῆς πρωσσικῆς κυβερνήσεως τῷ 1816, ὁ δὲ Γκαῖρρες ἔχασε τὴν θέσιν αὐτοῦ ἐν Κόμπλεντς ὡς ἐπιθεωρητοῦ τῆς ἐκπαιδεύσεως. Ὅτε κατὰ τὸ 1819 ἐξέδωκεν ἄλλην γερμανικὴν ἐφημερίδα ἐπιγραφομένην «Teutschland und die Revolution» (=«Ἡ Γερμανία καὶ ἡ ἐπανάστασις», δι' ἧς ὑπεστήριζε τὰς ἐν Γερμανίᾳ ἐπαναστατικὰς τάσεις, κατεδιώχθη ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τοῦ Βερολίνου, ἥτις εἶχεν ἐκδώσει κατ' αὐτοῦ ἔνταλμα συλλήψεως καὶ μόλις κατώρθωσε νὰ σωθῇ καταφυγὼν εἰς τὴν Ἑλβετίαν. Εἰς τὰ ἔργα του: «Ἡ Εὐρώπη καὶ ἡ ἐπανάστασις» (1821), «Τὰ τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Ρήνου καὶ αἱ ἰδιωτικαὶ ὑποθέσεις μου» (1822), «Ἡ ἱερὰ συμμαχία καὶ οἱ λαοὶ κατὰ τὸ συνέδριον τῆς Βερόνης» (1822) ἐκφράζει τὴν ἀγανάκτησιν αὐτοῦ διὰ τὴν προσάρτησιν τῆς παραρρηνείου χώρας εἰς τὴν Πρωσσίαν, ἐνῷ τὸ ἔργον αὐτοῦ «Σβέντεμπορν» ἀποκαλύπτει τὴν ἔκδηλον αὐτοῦ μυστικοπάθειαν καὶ τὴν τάσιν του πρὸς τὴν παπικὴν ἐκκλησίαν.

Ὁ Γκαῖρρες ἀνέμενεν εἰς τὸ ἑξῆς τὴν πραγμάτωσιν τῶν ἐλπίδων του ἐκ τῆς ἐνισχύσεως τοῦ καθολικισμοῦ, ἠγωνίσθη ὑπὲρ αὐτοῦ ἐρρωμένως καὶ διωρίσθη καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου (1826), ὅπου ἐθεωρεῖτο ὡς ὁ ἐνθουσιωδέστερος τῶν ὑπερμάχων τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. Ἐν τῷ ἔργῳ του ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Χριστιανικὸς μυστικισμὸς» (1879, πέντε τόμοι) ἐκθέτει τὰ μυστικιστικὰ δόγματα τοῦ καθολικισμοῦ.

Μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς του ἐπολέμησεν ἐν τῇ συγγραφῇ «Ὁ Ἀθανάσιος» (1837) τὸν προτεσταντισμὸν καὶ τὴν πρωσσικὴν γραφειοκρατίαν. Εἰς τὰς ἐναντίον του δὲ γενομένας ἐπιθέσεις ἐκ μέρους τῶν προτεσταντῶν ἀπήντησε διὰ τῶν ἐριστικῶν πραγματειῶν «Die Triarier H. Lev, Ph. Marheincke und K. Bruno» (1838) καὶ «Ἐκκλησία καὶ πελατεία μετὰ τὸν ἐκτοπισμὸν τῆς ἐν Κολωνίᾳ πλάνης» (1842). Τμήματα παγκοσμίου ἱστορίας, ἣν συνέταξεν εἶχε κατὰ νοῦν, εἶναι οἱ «Ἰαπετίδαι» (1845) καὶ «Αἱ τρεῖς βασικαὶ ρίζαι τῆς ἐν Γαλατίᾳ κελτικῆς φυλῆς» (1845). Τὰ ἅπαντα τοῦ Γκαῖρρες ἐξέδωκεν ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ Μαρία. Α. ΔΑΛΕΖΙΟΣ

Γκαῖρστ (Gorst), *σὲρ Τζὼν-Ἔλντον*. Ἄγγλος πολιτικὸς (1835—1916). Ὑπῆρξε διαιτητὴς μεταξὺ τῶν Μάορι καὶ τῆς ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως ἐν Νέᾳ Ζηλανδίᾳ. Τῷ 1865 ἔλαβε τὴν ἄδειαν τοῦ δικηγορεῖν, τῷ 1866 ἐξελέγη βουλευτής. Ἀπὸ τοῦ 1868—1874 εἰργάσθη κατ' ἐντολὴν τοῦ Δισραέλι εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ συντηρητικοῦ κόμματος, τοῦ ὁποίου παρεσκεύασε τὴν ἐκλογικὴν νίκην. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βίκονσφιλντ ὑπῆρξε μέλος τοῦ καλουμένου τετάρτου κόμματος. Τῷ 1886 ὑπῆρξεν ὑπὸ τὸν Σαλισβουρὴν πρωθυπουργὸς τῶν Ἰνδιῶν. Τῷ 1906 ἐπέτυχεν εἰς τὰς ἐκλογὰς ὡς ἀντίπαλος τοῦ Τσάμπερλαιν. Α. Δ.

— Γκαῖρστ (Gorst), *σὲρ Τζὼν-Ἔλντον*. Υἱὸς τοῦ ἀνωτέρω. Ἄγγλος διπλωμάτης (1861—1911). Τῷ 1886 ἠκολούθησε τὸν λόρδον Κρόμερ ἐν Αἰγύπτῳ. Τῷ 1889 οἰκονομικὸς ἔφορος, τῷ 1892 γραμματεὺς τοῦ αἰγυπτιακοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν, τῷ 1898 οἰκονομικὸς σύμβουλος τῆς αἰγυπτιακῆς κυβερνήσεως, ἀπὸ δὲ τοῦ 1907—1910 γενικὸς πρόξενος καὶ πληρεξούσιος ὑπουργὸς τῆς Ἀγγλίας ἐν Αἰγύπτῳ. Α. Δ

Γκαῖρτνερ (Gaertner), *Αὔγουστος*. Γερμανὸς ὑγιεινολόγος γεννηθεὶς τῷ 1848. Τῷ 1886 διωρίσθη καθηγητὴς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Ἰένας. Συνέγραψε περὶ ποσίμου καὶ μὴ ὕδατος, περὶ κοιλιακοῦ τύφου, περὶ μολύνσεως τῶν ὑδάτων, περὶ προλήψεως τῆς μεταδόσεως καὶ ἐπεκτάσεως τῶν μεταδοτικῶν νόσων κτλ. Ο. Ρ.

— Γκαῖρτνερ (Gaertner), *Γουσταῦος*. Αὐστριακὸς ἰατρὸς γεννηθεὶς τῷ 1855. Τῷ 1890 διωρίσθη ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς γενικῆς καὶ πειραματικῆς παθολογίας ἐν Βιέννῃ. Ἐδημοσίευσε: «Περὶ ἠλεκτρικῆς ἀγωγιμότητος τοῦ ἀνθρωπίνου δέρματος», «Περὶ τῶν σχέσεων τῶν νόσων τῶν νεφρῶν καὶ τοῦ οἰδήματος», «Περὶ νέας μεθόδου ἠλεκτροεξετάσεως», «Περὶ νέου ἐργαλείου πρὸς καταμέτρησιν τῆς πιέσεως τοῦ αἵματος» κτλ. Ο. Ρ.

— Γκαῖρτνερ (Gaertner), *Ἰωάννης-Ἀνδρέας*. Γερμανὸς ἀρχιτέκτων (1743—1826). Σπουδάσας ἐν Δρέσδῃ, ἐπεσκέφθη τὴν Βιέννην, τὸ Βερολῖνον καὶ τοὺς Παρισίους, ἔνθα παρέμεινεν ἐπὶ ἐννέα ἔτη. Ἐπιστρέψας εἰς Γερμανίαν ἀνέλαβε τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἀνακτόρου τοῦ ἐκλέκτορος ἐν Κόμπλεντς, εἶτα δέ, κατὰ διαταγὴν τοῦ πρίγκιπος, ἐπισκόπου τοῦ Βύρτσμπουργ, ᾠκοδόμησε πολυπληθῆ μέγαρα ἔν τε τῇ πόλει ταύτῃ καὶ τοῖς περιχώροις. Μετὰ τὴν προσάρτησιν τοῦ Βύρτσμπουργ, εἰς τὴν Βαυαρίαν, ὁ Γκαῖτνερ ὠνομάσθη ἀρχιτέκτων τῆς βαυαρικῆς κυβερνήσεως. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται τὸ ἐν Βύρτσμπουργ θέατρον καὶ ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Μιχαήλ, τὸ μέγαρον τοῦ κόμητος Σαῖμπορν ἐν Γκάϊμπαχ κτλ. Ι. Μ. Π.

— Γκαῖτνερ (Gaertner), *Ἰωσήφ*. Γερμανὸς βοτανικὸς καὶ φυσικὸς (1732—1791). Τὸ κυριώτερον σύγγραμμά του φέρει τὸν τίτλον «De fructibus et seminibus plantarum» (1789—1791), περιέχον 80 πίνακας εἰκονογραφικούς. Ἐφεῦρε προσέτι διάφορα ἀστρονομικὰ καὶ ὀπτικὰ ἐργαλεῖα. Ο. Ρ.

— Γκαῖρτνερ (Gaertner, *Κάρολος-Χριστιανός*. Γερμανὸς λογοτέχνης καὶ κριτικὸς (1712—1791). Μετὰ τοῦ Γκέλλερτ, Ράμλερ καὶ Γκότσεντ διήνοιξε νέας ὁδοὺς εἰς τὴν λογοτεχνίαν τῆς πατρίδος του. Ὑπῆρξε συνεργάτης μετὰ τοῦ Κλόψτοκ καὶ Σλέγγελ τῆς συλλογῆς «Νέα κείμενα διὰ ψυχικὴν καὶ διανοητικὴν τέρψιν» καὶ ἐδημοσίευσεν ἀξιόλογα δράματα, κωμῳδίας καὶ κριτικάς, ὡς: «Μελέται περὶ τοῦ ἱσπανικοῦ θεάτρου» (1770—1771), «Ἡ δοκιμασθεῖσα πίστις», ποιμενικὸν δρᾶμα (1768), «Ἡ ὄμορφη Ροζέτα», κωμῳδία (1788) κτλ. — Β.

— Γκαῖρτνερ (Gaertner), *Φρειδερῖκος*. Ἀρχιτέκτων, υἱὸς τοῦ Ἰωάννου-Ἀνδρέου Γκαῖτνερ (1792—1847). Προικισθεὶς ἐκ φύσεως μὲ εὐρυτάτην φαντασίαν, ἰσχυρὰν πρωτοτυπίαν καὶ ἐξαίρετον καλαισθησίαν, κατώρθωσε λίαν ἐνωρὶς νὰ διαφημισθῇ ὡς ἐξαίρετος καλλιτέχνης καὶ ἐπιστήμων. Τὰς πρώτας ἀρχὰς τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἐδιδάχθη ἐν Μονάχῳ ὑπὸ τοῦ πατρός του, εἰκοσαετὴς δὲ τὴν ἡλικίαν ἐπεσκέφθη τοὺς Παρισίους καὶ μετὰ διετίαν τὴν Ἰταλίαν, ἔνθα παρέμεινεν ἐπὶ τέσσαρα συναπτὰ ἔτη χάριν εὐρυτέρων σπουδῶν. Τῷ 1819 ἐδημοσίευσε τὴν πρώτην του ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀπόψεις τῶν κάλλιον διατηρουμένων μνημείων τῆς Σικελίας», κατὰ τὸ αὐτὸ δ' ἔτος ἐπεσκέφθη τὴν Ἀγγλίαν, ἔνθα ἔτυχεν εὐμενεστάτης ὑποδοχῆς. Κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν καλῶν τεχνῶν τοῦ Μονάχου, ἀνεσυστήθη δὲ τὴν κινδυνεύουσαν νὰ καταπέσῃ εἰς ἐρείπια μεγαλοπρεπῆ «Πύλην τοῦ Ἴζαρ» καὶ ἀνέλαβεν ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ἐρρίκου Ἕς τὴν ἀναχαίνισιν καὶ συμπλήρωσιν τῶν ἐζωγραφημένων ὑαλοστασίων τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Ρατισβόννης. Μετὰ ταῦτα διηύθυνεν ἐν Μονάχῳ τὴν οἰκοδόμησιν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου καὶ ἐπέβλεψεν εἰς τὴν ἵδρυσιν διαφόρων κοινωφελῶν ἱδρυμάτων, ὡς ἡ Βιβλιοθήκη (1833—1842), ὁ Οἶκος τυφλῶν (1833—1836), τὸ Πανεπιστήμιον καὶ τὸ Γεωργιανὸν γυμνάσιον (1835—1840), ἡ μονὴ τοῦ τάγματος τῆς ἁγίας Ἄννης (1836—1839) κτλ. Τῷ 1840 ἐπεσκέφθη τὰς Ἀθήνας, συνοδευόμενος ὑπὸ πολυπληθῶν ἀρχιτεκτόνων καὶ ζωγράφων, ἵνα ἐπιβλέψῃ εἰς τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν ἀνακτόρων, τῶν ὁποίων ὁ ἴδιος εἶχεν ἐκπονήσει τὰ σχέδια. Ὁ Γκαῖτνερ διετέλεσε διευθυντὴς τῆς Ἀκαδημίας τῶν καλῶν τεχνῶν τοῦ Μονάχου καὶ ἐπίσημος ἀρχιτέκτων τοῦ Κράτους. Ι. Μ. Π.

Γκαῖρτς (Goertz), *Γεώργιος-Ἐρρῖκος, βαρῶνος φὸν* —. Σουηδὸς πολιτικὸς (1668—1719). Ὑπηρετῶν ὑπὸ τὸν δοῦκα τοῦ Ὀλσταϊν-Γκόττορπ, ἀπεστάλη παρ' αὐτοῦ πρὸς τὸν Κάρολον ΙΒ', οὗτινος ἐκέρδησε πλήρη τὴν ἐμπιστοσύνην, γενόμενος πρωθυπουργός. Συνέλαβε τὸ μέγα σχέδιον τῆς συμμαχίας μετὰ τοῦ Μεγάλου Πέτρου, τῆς κατακτήσεως τῆς Νορβηγίας καὶ τῆς ἀποβάσεως εἰς Σκωτίαν. Συλληφθείς, τῇ ἀπαιτήσει τῶν Ἄγγλων, ἐν Χάγῃ παρέμεινεν ἐπὶ μῆνας ἔγκλειστος. Τέλος ἀπελευθερωθεὶς ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Καρόλου εἰς τὸ συνέδριον τοῦ Aland (1718) ἐπιτυχὼν ἔντιμον διὰ τὴν Σουηδίαν εἰρήνην. Ἐν τούτοις εἶχε προκαλέσει τόσην ἀντιπάθειαν μεταξὺ τῶν ἐχθρῶν του, ὥστε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καρόλου ἤχθη ἐνώπιον εἰδικοῦ δικαστηρίου ὑπὸ τῆς Γερουσίας καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀπολογίας ἢ ὑπερασπίσεως. Ν. Π.—Λ.

— Γκαῖρτς (Goertz), *Ἰωάννης κόμις φὸν* —. Πρῶσσος διπλωμάτης (1737—1821). Ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Πρωσσίας ἐν Μονάχῳ ἐπέτυχε διὰ τῆς διπλωματικῆς του ἐπιδεξιότητος, ὅπως ἀνατρέψῃ τὸ σχέδιον τοῦ διαμελισμοῦ τῆς Βαυαρίας πρὸς ὄφελος τῆς Αὐστρίας. Μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιτυχίας διεξήγαγε τὴν ἀποστολήν του εἰς Πετρούπολιν, Χάγην καὶ εἰς τὴν δίαιταν τῆς Ρατισβόννης. Ἀφῆκε πλεῖστα συγγράμματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Ἀπομνημονεύματα περὶ τῶν διπλωματικῶν ἐνεργειῶν πρὸς διαμελισμὸν τῆς Πολωνίας» (1910), «Ἀπομνημονεύματα περὶ τῶν ἀφορώντων τὴν διαδοχὴν τῆς Βαυαρίας» (1812), «Ἱστορικὰ καὶ πολιτικὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ κόμητος ντὲ Γκαῖρτς» (1827). Ν. Π.—Λ.

Γκάϊσιν ἢ *Χάϊσιν* (Gajssin, Gaïsin Gaicin) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Ρωσίας ἐν Οὐκρανίᾳ ἐν τῷ κυβερνείῳ τῆς Ποδολίας, παρὰ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν Βιννίτσα - Οὐμάν. Κάτοικοι 10.000. Ἔχει ζαχαροποιεῖα καὶ διυλιστήρια. Τὸ ὁμώνυμον διαμέρισμα εἶναι κατ' ἐξοχὴν γεωργικόν, ἔχον ἐμβαδὸν 3000 τετρ. χλμ. καὶ περὶ τὰς 200.000 κατοίκους. —Μ.

Γκάϊσλερ (Geisler), *Ἀρθοῦρος*. Γερμανὸς ἰατρὸς καὶ ὀφθαλμολόγος γεννηθεὶς τῷ 1832. Ἔγραψε περὶ τραυμάτων τῶν ὀφθαλμῶν, περὶ ἀσθενειῶν καὶ θνησιμότητος τῶν φυλακῶν τῆς Waldheim, κτλ. Ο. Ρ.

— Γκάϊσλερ (Geisler), *Ἐρρῖκος*. Γερμανὸς μηχανικὸς (1814—1879). Ἵδρυσεν εἰς Μπὸνν τῷ 1854 ἐργαστήριον κατασκευῆς φυσικῶν καὶ χημικῶν ὀργάνων, ὁ ἴδιος δὲ ἀνεκάλυψε σειρὸν συσκευῶν καὶ βοηθητικῶν ὀργάνων διὰ τὴν ἔρευναν τῶν φυσικῶν φαινομένων. Ἐκ τούτων εἶναι γνωστότατοι οἱ καὶ σήμερον ἀκόμη χρησιμοποιούμενοι καὶ φέροντες τὸ ὄνομά του *ἀεροκενοὶ σωλῆνες*, ὡς καὶ ἡ ἀεραντλία του δι' ὑδραργύρου. ΑΝ. Ι.

— Γκάϊσλερ (Geissler), *Ἰάκωβος-Κούρτιος*. Γερμανὸς μαθηματικὸς καὶ συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1859. Ἔγραψε σειρὰν ἔργων, ἐν οἷς διακρίνονται τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Τὸ ἄπειρον ἐν τοῖς μαθηματικοῖς καὶ τῇ φιλοσοφίᾳ» (1902, «Βασικαὶ ἰδέαι περὶ τῆς μὴ εὐκλειδείου γεωμετρίας» (1904), «Κοινωνιστικὴ παίδευσις τῶν νέων» (1910). Ὁ Γκάϊσλερ ἔγραψε καὶ δράματα ἐπιγραφόμενα «Ὁ Παλαμήδης» Ὁ Σωκράτης» κλπ.

— Γκάϊσλερ (Geisler), *Ἰωάννης-Γκόττφρειδ*. Γερμανὸς μουσικοθεωρητικός, ἀποθανὼν τῷ 1827. Ἔγραψεν ἐνδιαφέρον βιβλίον: «Περιγραφὴ καὶ ἱστορία τῶν νεωτέρων ὀργάνων».

— Γκάϊσλερ (Geisler), *Κάρολος*. Γερμανὸς μουσουργὸς (1802—1869), ἀσχοληθεὶς μὲ τὴν σύνθεσιν παιδαγωγικῶν ἔργων διὰ κλειδοκύμβαλον, ἡ λοιπή του παραγωγὴ περιλαμβάνει τεμάχια δι' ὄργανον, τραγούδια, χορῳδίας κλπ. Γ. Ι.

— Γκάϊσλερ (Geissler), *Μαξιμιλιανός*. Σύγχρονος Γερμανὸς συγγραφεὺς γεννηθεὶς τῷ 1868. Ἔγραψε ποιήματα, μυθιστορήματα («Ἡ πόλις τῶν μουσικῶν», 1907), δράματα κλπ. —Β.

— Γκάϊσλερ (Geisler), *Παῦλος*. Γερμανὸς μουσουργὸς (1856—1919). Ἡ λυρικὴ του παραγωγὴ περιορίζεται εἰς σκηνικὰ ἔργα: «Ingeborg» (1884), «Ἔρθα» (1891), «Φοῖνιξ» (1893), «Πριγκήπισσα Ἴλσε» (1903). Αἱ συμφωνικαὶ του συνθέσεις περιλαμβάνουν 4 συμφωνίας ὑπὸ τὸν τίτλον: «Συμφωνικαὶ τοιχογραφίαι», καὶ συμφωνικὰ ποιήματα. Γ. Ι.

Γκάϊσλινγκεν (Geislingen) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Βυρτεμβέργῃ, ἐπὶ τοῦ Ρόχου, παραποτάμου τοῦ Φίλς. Κάτ. 13 783. Ἔχει χυτήρια σιδήρου καὶ χαλκοῦ, βυρσοδεψεῖα καὶ ὑφαντουργεῖα. —Μ.

Γκάϊσμπεργκ (Gaisberg) [*Γεωγρ.*]. —1) Ὄρος τῶν Ἀνατολικῶν Ἄλπεων, ἐν Αὐστρίᾳ, παρὰ τὴν πόλιν τοῦ Σαλτσβούργου. Ἔχει ὕψος 1286 μ. Ἡ ἐκ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ θέα εἶναι θαυμασία καὶ ὡς ἐκ τούτου συχνάζεται ὑπὸ πολλῶν περιηγητῶν. Ἀνέρχεται τις ἐπ' αὐτῆς δι' ὀδοντωτοῦ σιδηροδρόμου μήκους 5,3 χλμ. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὑπάρχουν ξενοδοχεῖα. —2) Λόφος ἐν Ἀλσατίᾳ πρὸς τὸ βόρειον τμῆμα τῆς πόλεως Βάϊσεμπουργ. Εἶναι ὀνομαστὴ διὰ τὰς μάχας μεταξὺ Γάλλων καὶ Γερμανῶν κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1870, ὁπότε, ὀχυρωθεὶς ὑπὸ τῶν Γάλλων, κατελήφθη ἐξ ἐφόδου ὑπὸ τῶν Γερμανῶν μετὰ πολύνεκρον συμπλοκήν.

Γκαϊσσελ (Göschel), *Κάρολος*. Γερμανὸς νομικὸς καὶ φιλόσοφος (1781—1861). Ἐκ τῶν ἔρ-

Digitized by Google

γων αὐτοῦ κυριώτερα εἶναι τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Περὶ τῆς ἀγνοίας καὶ τῆς ἀπολύτου γνώσεως ἐν σχέσει πρὸς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν» (1829), «Ὁ μονισμὸς τῆς σκέψεως, ἀπολογητικὴ τῆς συγχρόνου φιλοσοφίας» (1832), «Ἀπόδειξις τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ὑπὸ τὸ φῶς τῆς θεωρητικῆς φιλοσοφίας (1835) καὶ «Συμβολαὶ εἰς τὴν θεωρητικὴν φιλοσοφίαν περὶ Θεοῦ, ἀνθρώπου καὶ θεανθρώπου» (1838).

Γκαῖσσεν (Goeschen), *Ἀλέξανδρος*. Γερμανὸς ἰατρὸς (1813—1875). Συνέγραψε πλεῖστα ἄρθρα ἐν τῷ ὑπὸ τῆς ἰατρικῆς σχολῆς τοῦ Βερολίνου ἐκδοθέντι «Ἐγκυκλοπαιδικῷ λεξικῷ τῶν ἰατρικῶν ἐπιστημῶν». Ἐπίσης μετέσχε τῆς συντάξεως τῆς ἐν Λειψίᾳ ἐκδοθείσης «Ἐγκυκλοπαιδείας τῆς ἰατρικῆς» τοῦ Schmidt (1843—1849). Ἐξέδωκε συνάμα ἐτήσια «Χρονικὰ» τῆς προόδου τῆς ἰατρικῆς ἐν Γερμανίᾳ καὶ τῷ ἐξωτερικῷ, καὶ πραγματείας περὶ μεταλλικῶν θερμοπηγῶν τοῦ Vichy καὶ ἄλλων μερῶν. Ο. Ρ.

Γκάϊσσερ (Gaisser), *δομ Οὖγος-Ἀθανάσιος*. Γερμανὸς μουσικὸς καὶ κληρικὸς (1853—1920). Ἠσχολήθη εἰδικῶς μὲ τὴν ἱστορίαν τοῦ γρηγοριανοῦ χορικοῦ καὶ τὴν μουσικὴν τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, λόγῳ δὲ τῆς εἰδικότητός του ταύτης διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς λειτουργικῆς μουσικῆς εἰς τὸ ἐν Ρώμῃ ἑλληνικὸν κολλέγιον τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου. Λειψὸς θεολόγος καὶ ἑλληνιστὴς συνέγραψεν: «Ἑλληνικὰ λειτουργικὰ λείψανα ἐν τῇ λατινικῇ λειτουργίᾳ», «Τὸ μουσικὸν σύστημα τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας συμφώνως τῇ παραδόσει» (1911), «Οἱ εἱρμοὶ τοῦ Πάσχα ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἱερουργίᾳ» (1905), «Μελέτη περὶ τῶν ἑλληνοϊταλικῶν ᾀσμάτων», «Ὁ χρωματικὸς ἀνατολικὸς τρόπος». Σ. Γ.

Γκάϊστιγγερ (Geistinger), *Μαρία*. Γερμανὶς ἠθοποιὸς (1833—1903). Ἔπαιξεν ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν ἀπὸ τοῦ 1850 ὡς σουμπρέττα ἐν Μονάχῳ, Βιέννῃ κλπ. —Β.

Γκάϊσφορντ (Gaisford), *Θωμᾶς*. Ἔγκριτος Ἄγγλος φιλόλογος (1799—1855). Ἐσπούδασεν ἐν Christ Church τῆς Ὀξφόρδης τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν φιλολογίαν, ἧς διωρίσθη καὶ καθηγητὴς ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τῷ 1812. Ὁ Γκάϊσφορντ εἶναι ὁ ἐπιφανέστερος τῶν Ἄγγλων φιλολόγων τῶν ἀσχοληθέντων περὶ τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν τῆς μεταχλασσικῆς περιόδου. Ἐξέδωκε τοῦ Κικέρωνος τὰς «Tusculanas disputationes» (1805), τὸν «De oratore» (1809), τοῦ Εὐριπίδου τὴν «Ἑκάβην», «Ὀρέστην», «Φοινίσσας» καὶ «Ἱκέτιδας» (1810), τὸν Terentianum Maurum, τοὺς Poetas graecos minores (εἰς 4 τόμ. 1820, τὸν Στοβαῖον (4 τόμ. 1822), τὸν Ἡρόδοτον (1824), τὸν Σουΐδαν (1834), τοὺς Ἕλληνας παροιμιογράφους (1836), τοὺς Scriptores latinos rei metricae (1837), τὸν Εὐσέβιον (εἰς 4 τόμ. 1843), τὸ Etymologicum magnum (1848) καὶ ἄλλα ἔτι ἔργα. Γ. Π. Α.

Γκαιτάϊκερ (Gataker) *Θωμᾶς*. Ἄγγλος θεολόγος καὶ φιλόσοφος (1574—1654). Ὑπῆρξεν εἷς τῶν μᾶλλον διακεκριμένων μελῶν τῆς σχολῆς τῆς Κανταβρυγίας, εἶναι γνωστὸς ἰδίᾳ διὰ τὰς περὶ τῶν Ἁγίων Γραφῶν κριτικὰς μελέτας του. Α. Δ.

Γκαῖτγκενς (Gaethgens), *Κάρολος*. Γερμανὸς φαρμακολόγος καὶ ἰατροχημικὸς γεννηθεὶς τῷ 1839. Ἀπὸ τοῦ 1880 — 1898 διετέλεσε τακτικὸς καθηγητὴς τῆς φαρμακολογίας καὶ φαρμακογνωσίας ἐν Giessen. Συνέγραψε: «Περὶ ἐναλλαγῆς τῆς ὕλης τοῦ διαιτητικοῦ καὶ τοῦ ὑγιοῦς ἀνθρώπου», «Ἔρευνα ἐπὶ τῆς δηλητηριάσεως διὰ τοῦ ὑδροκυανικοῦ ὀξέος», «Ἡ ἐπενέργεια τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ τοῦ ἀντιμονίου» (1875) κλπ. Ο. Ρ.

Γκαῖτε (Goethe), *Ἰωάννης Βόλφγκαγκ*. Δὲν εἶναι ἄξιον ἀπορίας ἂν θὰ τοὺς ἀποκαρδιώνῃ τοὺς μελετητάς του ἐκείνους ποὺ θὰ προσπαθοῦν νὰ τὸν τοποθετήσουν κάπου τελειωτικῶς, νὰ τὸν κατατάξουν εἰς ὡρισμένην κατηγορίαν πνευματικῶν ἡρώων. Τὸν θέτομεν, καὶ ἀμέσως ἡ ἀντίθεσις ἀκολουθεῖ. Καὶ ἡ σύνθεσις εἰς τὴν ὁποίαν καταλήγομεν εἶναι ὡς νὰ διαψεύδῃ τὰς ἐξακριβώσεις τῆς κριτικῆς. Εἶναι ἀπὸ ὅλα, καὶ ὄχι ὀλίγον. Κάπου ὁ ἡμέτερος Μορεάς, εὐφυῶς προσαρμόζων τὴν ἰδέαν τοῦ ποιητοῦ εἰς τὴν ἰδικήν του ἰδιοφυΐαν, εἶπεν: «Ὁ ποιητὴς δὲν εἶναι *νέος*, εἶναι *ἀρχαῖος*». Ὁ Γκαῖτε εἶναι ὁ ἀρχαϊκώτατος καὶ ὁ νεωτεριστικώτατος, ἀχώριστα ὁ κοινωνικώτατος καὶ ὁ ἐρημικώτατος. Ὁ Ἔμερσον εἰς τοὺς «Ὑπερανθρωπικούς» του θέλει νὰ τὸν ξεχωρίσῃ λεπτεπίλεπτα. Ἀποφαίνεται: «Εἶναι καλλιτεχνικός» δὲν εἶναι καλλιτέχνης». Ἀλλ' εἰς τὸ «Ἡμερολόγιόν» του τονίζει: «Εἶναι καλλιτέχνης». Διὰ τὸν Σίλλερ εἶναι ὁ ἰδεώδης καλλιτέχνης. Ποιητής, φιλόσοφος, ἐπιστήμων, σοφὸς εἰς ὅλα. Καὶ συγχρονίζεται καὶ προηγεῖται. Φάουστ ἐν ταὐτῷ καὶ Μεφιστοφελής. Ὁ αὐτὸς Βέρθερος καὶ Βίλελμ Μάϊστερ. Ἐκποιητικίζει τὸν Σπινόζαν καὶ προμηνύει τὸν Δαρβῖνον. Ρωμαντικὸς καὶ κλασσικός. Ὁ Κρότσε τὸν κατατάσσει μεταξὺ τῆς πλειάδος ἐκείνων ποὺ συγχωνεύοντες ἀμφότερα τὰ στοιχεῖα, δὲν εἶναι πρόσωπα οὔτε τοῦ κλασσικισμοῦ, οὔτε τοῦ ρωμαντισμοῦ. Εἰς αὐτὸν φαντασία καὶ κρίσις εὑρίσκονται εἰς ἀλληλεπίδρασιν καὶ εἰς ἀμοιβαίαν συγκράτησιν. Εἰς αὐτὸν ἡ ποίησις εἶναι ἀλήθεια, καὶ ἡ ἀλήθεια μετουσιώνεται εἰς ποίησιν. Τιτλοφορεῖ τὴν αὐτοβιογραφίαν του ἀναπόσπαστα «Ἀλήθειαν καὶ ποίησιν». Εἶναι, αὐτός ὁ ἴδιος, ἀκόμη καὶ ὁ Βάγνερ ὁ σχολαστικὸς πολυγνώστης τοῦ περιωνύμου δράματός του' μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι γνωρίζει νὰ ὑψώνεται μέχρι τῶν «γαληνίων ναῶν», ὅπου διατρίβει ὁ Λουκρήτιος, ὁ Ρωμαῖος ποιητὴς πρὸς τὸν ὁποῖον, μεταξὺ τόσων ἄλλων, παρεβλήθη. Εἶναι ὁ πρωτότυπος συγγραφεὺς ποὺ γελᾷ σαρκαστικὰ ὅταν τοῦ ὁμιλοῦν διὰ τὴν πρωτοτυπίαν. Ὡς φυσιοδίφης *εὑρίσκει* περισσότερον μὲ τὴν χάριν τῆς ἐνοραματικῆς δυνάμεως παρ' ὅσον μὲ τὴν βοήθειαν τῆς πειραματικῆς δοκιμῆς. Εἶναι ὁ καθολικὸς νοῦς μὲ κίνητρον τὴν καρδίαν γυναικολάτριν ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς Γκρέτχεν, τῆς πρώτης ἀγάπης του, μέχρι τῆς Χριστιανῆς Βούλπιας, τῆς γυναικός του, ἕως τὴν δεκαοκταέτιδα εἰς Μαρίενβαδ μοῦσαν τῶν ὑπερεβδομήντα του χρόνων. Κηρύττει τὸ πεπερασμένον ὡς τὸ μόνον μέσον διὰ νὰ βαδίζῃ κανεὶς εἰς τὸ ἄπειρον, καὶ περατώνει τὸ πολυσύνθετον ἔργον του εἰς τὰς ὑπερκοσμίους ἐκστάσεις τοῦ δευτέρου μέρους τοῦ «Φάουστ». Ἡ τέχνη του, ἁπλῆ, ἀφελὴς καὶ σπαρακτικῶς παθητικὴ παιδούλα, ὡς ἡ Μαργαρίτα, ναὶ μαζὶ συμβολική, προβληματική, ὑπερουσία ὡς ἡ Ἑλένη. Καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ Γκαῖτε θὰ ἠμποροῦσε νὰ τὴν συμβολίσῃ μία ἀπὸ τὰς ἡρωΐδας του: ἡ Ἰφιγένεια μὲ ὅλην τὴν ἀληθοφάνειαν τῆς ἀρχαίας Ἑλλήνιδος, ἡ ὁποία εἰς τὴν βαθυτέραν τῆς πραγματικότητα εἶναι, ἀπὸ κορυφῆς μέχρις ὀνύχων, γερμανική. Ἐπὶ τοῦ τάφου του θὰ ἠμποροῦσε νὰ χαραχθῇ ὅ,τι δι' αὐτὸν εἶπεν ὁ μέγας Ναπολέων: «Νά ἕνας ἄνθρωπος».

Ὁ Γκαῖτε ἐγεννήθη ἐν Φραγκφούρτῃ εἰς τὰς 28 Αὐγούστου 1749. Ὁ πατήρ του, νομικὸς ἀνεγνωρισμένης ἱκανότητος, μὲ τὸ ἀξίωμα τοῦ αὐτοκρατορικοῦ συμβούλου, παρὰ τὴν λαϊκὴν καταγωγήν του, ράπτου υἱός. Τύπος ἀνθρώπου μεθοδικοῦ, αὐστηροῦ, ἰσχυρογνώμονος, ἐφήρμοζεν εἰς τὴν ἀγωγὴν τῶν τέκνων του, τοῦ νεαροῦ Βόλφγκαγκ καὶ τῆς ὀλίγον πρεσβυτέρας του ἀδελφῆς, τῆς Κορνηλίας, τὴν ἀλύγιστον, σχολαστικὴν κάπως, ἀπολυτοφροσύνην τοῦ χαρακτῆρός του. Εὐτυχῶς τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ νεαροῦ Γκαῖτε ἐθέρμαινεν ἡ νεότης καὶ ἡ χάρις τῆς μητρός του, θυγατρὸς ἑνὸς δημοτικοῦ ἄρχοντος τῆς πόλεως. Ἡ μήτηρ τοῦ Γκαῖτε ἀνέθρεψε τὸ τέκνον της μὲ ὅλην τὴν συγκαταβατικὴν φροντίδα τῆς ποιητικῆς φύσεώς της καὶ περιέβαλε τὸν υἱόν της μὲ τὴν περιπαθῆ στοργὴν πρεσβυτέρας ἀδελφῆς. Ἔρριψε τὴν πρώτην δημιουργικὴν ζέσιν εἰς τὴν φαντασίαν του μὲ τὰ θαυμαστὰ παραμύθια καὶ τὰ ρωμαντικὰ ἀναγνώσματα, ποὺ συχνὰ τοῦ διηγεῖτο, καὶ δὲν ὑπῆρξεν ὅλως ξένη, καθὼς φαίνεται, καὶ τῶν πρώτων ἀκόμη ἐρωτικῶν συγκινήσεων ἐκείνου· τοῦτο τοὐλάχιστον μᾶς δίδει νὰ ἐννοήσωμεν ἡ ἀνοχή, μὲ τὴν ὁποίαν ἐβοήθει τὸν υἱόν της εἰς τὰς νυκτερινάς ἐξόδους, τὰς ὁποίας ἀδύνατον ἦτο νὰ ἐπιτρέψῃ ὁ πατήρ. Τοιουτοτρόπως ἔζησεν ὁ Γκαῖτε μέχρι τοῦ 16ου ἔτους τῆς ἡλικίας του' ἐμερίζε τὸν βίον του μεταξὺ τῆς πατρικῆς παιδαγωγικῆς ἀδιαλλαξίας καὶ τῆς μητρικῆς ἐγκαρδίου εὐκαμψίας. Ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ βραδύτερον, ὅτι ἀπὸ τὸν πατέρα τον ἐκληρονόμησε τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς παραστάσεως καὶ τὴν ἐμβρίθειαν τῆς σκέψεως, καθὼς ἐκέρδισεν ἀπὸ τὴν μητέρα του τὴν καλλιτεχνικὴν ἰδιοσυγκρασίαν. Δὲν χρειάζεται πολλὴ φιλοσοφία διὰ νὰ ἀντιληφθῇ κανεὶς ποία ἦτο ἡ περισσότερον βαρύνουσα κληρονομία. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι μεταξὺ τῶν ποικίλων ἀποχρώσεων τοῦ ὑποκειμένου του δύο παρίστανται ὡς προέχουσαι· ἦτο ὁ ἴδιος ὁ ἐπίσημος —εἰς τὴν αὐλὴν ὕστερον τῆς Βαϊμάρης— καὶ ὁ ἐγκάρδιος Γκαῖτε. Εἰς ἓν ἀπὸ τὰ γράμματά του ὁμιλεῖ περὶ δύο ξεχωριστῶν Γκαῖτε· εἶναι ὁ Γκαῖτε τοῦ κόσμου, τοῦ καρναβαλιοῦ, καθὼς τὸν ἀποκαλεῖ, καὶ ὁ ἀληθινὸς Γκαῖτε, τοῦ σπουδαστηρίου. Ἀλλὰ καὶ πόσα στάδια διέδραμε, πόσα ἐμπόδια ὑπερεπήδησε, πόσην τὴν γνῶσιν ἀπεμύζησε, πόσους διδασκάλους ἀνομολογεῖ, πόσων ὑψηλῶν ἢ θαυμαστῶν καὶ πόσων ἐπιδράσεων ἐκυριάρχησε, μέχρις ὅτου καταλάβῃ τὴν ἐμπρέπουσαν περίοπτον θέσιν εἰς τὸ ζενὶθ τοῦ πνευματικοῦ στερεώματος, ὁ ἀληθινὸς Γκαῖτε! Ὅλη του ἡ σοφία περικλείεται εἰς τοὺς τέσσαρας αὐτοὺς στίχους τῶν «Ρωμαϊκῶν ἐλεγειῶν» του: «Ὁ κλῆρος σου ὡρίσθη, ἀκολούθησε ὅ,τι σοῦ δείχνει: Ἄρχισε τὸ ταξίδι σου νὰ βαδίζῃς πρέπει, ὄχι ν' ἀναπαύεσαι. Φροντίδα καὶ λύπη δὲν ἠμποροῦν τίποτε ν' ἀλλάξουν ἀπὸ τὴ μοῖρά σου. Τρέχοντας, ὄχι θυμώνοντας, θὰ κερδίσῃς τὸ βραβεῖο τοῦ δρόμου σου». Ἀφοῦ ἐπεράτωσε τὰς ἐγκυκλίους του σπουδὰς εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον ὁ νεαρὸς Γκαῖτε μετέβη εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Λειψίας, ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ τριετίαν ἀπὸ τοῦ 1765 μέχρι τοῦ 1768, διὰ νὰ σπουδάσῃ τὰ νομικά. Ἀλλὰ παραμελῶν ἐκεῖ τὰς νομικάς του σπουδὰς κατέγινεν εἰς καλαισθητικὰς μελέτας' ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν, μεταξὺ ἄλλων, τοῦ διασήμου πατρὸς τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης, τοῦ Βίγκελμαν. Ἐκεῖ τότε τοῦ παρεστάθη κατὰ πρῶτον τὸ καλόν, ὡς ἰδεῶδες ἁπλότητος καὶ γαλήνης. Ἀλλὰ τὰ ποιήματα ποὺ ἔγραφεν εἰς τὴν Λειψίαν δὲν ἦσαν παρὰ ἀπηχήσεις τῆς ποιήσεως ποὺ ἐγέννα ἡ ἐποχή, ψυχραί, μεσταὶ ἀπὸ μυθολογικοὺς ὑπαινιγμοὺς ἀπομιμήσεις, τῶν ὁποίων ἰδέαν θὰ ἠμποροῦσαν κάπως νὰ μᾶς δώσουν τὰ «Λυρικὰ» τοῦ ἰδικοῦ μας Χρηστοπούλου. Εἰς τὸ Στρασβοῦργον, ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ ἔτος περὶ τὸ 1770 διὰ νὰ συμπληρώσῃ τὰς σπουδάς του, ἔκαμε τὴν γνωριμίαν τοῦ περιφήμου Ἕρδερ. Ὑπῆρξε δι' αὐτὸν διδάσκαλος ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων τῆς νεότητός του. Τὸν ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τοὺς ψευδοκλασσικίζοντας μαθητὰς τῶν Ἀνακρεόντων καὶ τῶν Ὁρατίων, ἀπὸ τὴν ὑπερτίμησιν τοῦ Βολταίρου ὡς τραγικοῦ ποιητοῦ, καὶ τοῦ ἤνοιξε τοὺς γοητευτικοὺς ναοὺς ὅπου ἐλατρεύοντο τὰ πρωτόγονα δημοτικὰ τραγούδια, ἡ Ἁγία Γραφή, ὁ Ὅμηρος, καὶ ὑπὲρ πάντας ὁ Σαιξπῆρος. «Ἡ πρώτη σελίς, λέγει, ποὺ ἀνέγνωσα, τοῦ Σαιξπήρου, μὲ κατέκτησεν ἐφ' ὅρου ζωῆς». Εἰσῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὰ ἐκπληκτικὰ μυστήρια τοῦ ρωμαντισμοῦ. Βραδύτερον θὰ τὸν ἔκαμναν οἱ Ἕλληνες νὰ ἀπιστήσῃ ἀκόμη καὶ πρὸς τὸν Σαιξπῆρόν του. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν Φραγκφούρτην, παρέμεινεν ἐκεῖ, μετὰ βραχεῖαν διαμονὴν εἰς Βέτζλερ, τῷ 1772, πρὸς συμπλήρωσιν τῶν νομικῶν του σπουδῶν, μέχρι τοῦ 1775, ὅτε ἐγκατέστη ὁριστικῶς εἰς Βαϊμάρην, ὡς ἰδιαίτερος ἐν πρώτοις σύμβουλος, ὕστερον ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν καὶ τέλος ὡς πρωθυπουργὸς τοῦ μεγάλου δουκὸς Καρόλου Αὐγούστου. Εἰς τὸ Στρασβοῦργον ἔρριψε τὰ πρῶτα σπέρματα τοῦ «Φάουστ». Εἶναι τὸ ἑπτασφράγιστον, τὸ ὄνειρον καὶ τὸ ποίημα τῆς ὅλης του ζωῆς. Τὸ δρᾶμα πλέκεται εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν λύεται. Εἰς τὴν γῆν ἀναπτύσσεται διὰ μέσου ὅλων τῶν προβλημάτων τῆς νοήσεως, τῶν συγκινήσεων τῆς ψυχῆς καὶ τῶν θελγήτρων τῆς φύσεως, ἀπὸ τῆς ταβέρνας τοῦ Ἀουερμπαχ μέχρι τοῦ κόλπου τῶν Μητέρων ὁπόθεν ἀνεσύρθη εἰς τὰ προγονικὰ ἐδάφη της ἡ Ἑλένη. Εἰς τὸ Στρασβοῦργον καὶ εἰς τὸ Βέτζλερ ἐμπνέεται τὰ «Παθήματα τοῦ Βερθέρου» καὶ τὸ δρᾶμα τοῦ «Γκαῖτς φὸν Φερλίχιγκεν», τὰ καθαρώτερα προϊόντα τῆς ρωμαντικῆς περιόδου τῆς ποιήσεώς του, ποὺ εἶναι ὅλη τρικυμία καὶ ὁρμή. Ὁ Γκαῖτς, ὁ δραματικὸς ἥρως του, εἶναι ὁ τραχὺς καὶ ὁ δυνατὸς τὸν διαπνέουν ἀγαθὰ αἰσθήματα· ἀλλὰ εἰ τὸν καιρόν, κατὰ τὸν ὁποῖον ζῇ, ἀγριότητος καὶ ἀναρχίας, ὅπου κάθε δίκαιον παραγνωρίζεται, γίνεται αὐτὸς εἰς ἑαυτὸν νόμος· εἶναι ὁ ἀντάρτης, τοῦ ὁποίου ἡ πίστις αἴρεται ὑπεράνω παντὸς φρονήματος καὶ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πρότυπον δι' ὅλους τοὺς καιρούς. Ὅσον διὰ τὸν Βέρθερον, εἶναι ὁ καθαρώτατος συγχρονιστικὸς τύπος τῆς ἐποχῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγράφη, πρᾶγμα ποὺ δὲν τὸν ἐμποδίζει νὰ εἶναι σύγχρονος τῶν εὐαισθήτων καρδιῶν πάσης ἐποχῆς. Τέκνον τῆς φύσεως, ψυχραίνεται ἀπὸ τὴν ἐπαφήν του πρὸς ἄνθρωπον· ἐραστὴς τοῦ ἰδανικοῦ συντρίβεται ἀπὸ τὴν πραγματικότητα. «Ὑπάρχουν κάποιαι στιγμαὶ εἰς τὸν βίον μας, εἶπεν ὁ Γκαῖτε, ποὺ καθεὶς νομίζει ὅτι ὁ Βέρθερος ἐγράφη δι' αὐτὸν καὶ μόνον». Ἡ συγγραφὴ του ὑπῆρξεν ἡ ἀπολύτρωσις τοῦ Γκαῖτε ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν ποὺ τὸν ἔφερε νὰ κοιμᾶται τὴν νύκτα, κρύπτων ὑπὸ τὸ προσκεφάλον του ἕνα μαχαίρι, τὸ ὅπλον ἑνὸς ἐνδεχομένου αὐτοκτόνου. Εἶδος Βερθέρου εὐπατρίδου εἶναι καὶ ἕτερος δραματικὸς ἥρως του, ὁ «Ἔγμοντ», ἥρως καὶ οὗτος δράματος, μὲ κάπως ἀσύρραπτον, καθὼς παρατηρεῖται, δρᾶσιν, καὶ μὲ λύσιν κάπως μελοδραματικήν, ἀλλὰ μὲ ζωηρὸν καὶ διαφέροντα διάλογον, σκηνὰς καὶ χαρακτῆρας. Ἓν ἄλλο δρᾶμα, ἡ «Στέλλα», τῆς ρωμαντικῆς περιόδου του, τελευταία, καθὼς τὸ εἶπαν, ἀπήχησις τοῦ Βερθέρου, ἔργον ποὺ ἐπροξένευσε μέχρι σκανδάλου τοὺς πολλούς—ἐθεωρήθη ἀκόμη καὶ ὡς εἶδος διαμαρτυρίας ἐναντίον τοῦ θεσμοῦ τοῦ γάμου— μᾶς ἐμφανίζει μολαταῦτα τὸν Φερνάνδον του, ἕνα ἀπὸ τοὺς ἐπαναστατικῶς διὰ τοὺς καιροὺς ἐκείνους ψυχολογημένους χαρακτῆρας, κατ' ἐξοχὴν ποιητικόν, μάλιστα ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψει ἐκ ποίου σημείου ὁ ἴδιος ὁ Γκαῖτε θέτει τὴν διαφορὰν τοῦ πεζοῦ ἀπὸ τοῦ ποιητικοῦ λόγου: «Ἐὰν ἡ φαντασία, λέγει, δὲν ἐγέννα ὑποκείμενα ποὺ θὰ παρέμειναν διὰ τὴν ἀντίληψιν αἰωνίως προβληματικά, ἡ δύναμις τῆς φαντασίας θὰ ἦτο κατὰ πολὺ μειωμένη. Καὶ ἀκριβῶς τὸ δῶρον τοῦτο τῆς φαντασίας εἶναι τὸ διακρῖνον τὴν ποίησιν ἀπὸ τοῦ πεζοῦ λόγου». Καὶ ἡ προβληματικότης αὕτη τῶν γκαιτικῶν πλασμάτων, ἐντεταμένη εἰς τὸ μὴ περαιτέρω εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ εἰς τοὺς δαίμονας τοῦ «Φάουστ» καὶ εἰς τὰ χρησμοδοτικὰ ρήματα τοῦ δευτέρου μέρους αὐτοῦ, συνετέλεσεν εἰς τὴν παραγωγὴν παρατάξεων ὅλων κριτικῶν καὶ σχολιαστῶν διαφωνούντων εἰς τὰ καθέκαστα καὶ διαφοροτρόπως ἑρμηνευόντων πρόσωπα καὶ λόγους τοῦ Γκαῖτε. Κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1775 ὁ Γκαῖτε ἐνδίδων εἰς τὴν παράκλησιν τοῦ μεγάλου δουκὸς τῆς σαξωνικῆς Βαϊμάρης ἐγκατεστάθη ἐκεῖ. Εἰς τὴν πολίχνην ἐκείνην εἶχον συγκεντρωθῆ τοῦ γερμανικοῦ πνεύματος οἱ ἄριστοι. Ἐκατοικοῦσαν ἢ διήρχοντο ἐκεῖθεν. Ὁ Βίλαντ, ἐκ τῶν πρώτων ἐκτιμήσεων καὶ συμπαθειῶν τοῦ Γκαῖτε, ἐφ' ὅσον τὸν εἷλκυαν αἱ χάριτες τοῦ γαλλικοῦ πνεύματος, τὸ ὁποῖον ἐξεπρο-

Digitized by Google

σώπει ὁ Γερμανὸς Βολταῖρος, καθὼς εἶχεν ἀποκληθῆ ὁ συγγραφεὺς τῶν «Ἀβδηριτῶν», ὁ Ἕρδερ, μέγας φίλος καὶ ἐκ τῶν πρώτων διδασκάλων τοῦ Γκαῖτε, ἐπιστήμονες, ὡς οἱ ἀδελφοὶ Οὔμβολδοι, κριτικοὶ λογοτέχναι ὡς οἱ ἀδελφοὶ Σλέγελ, ρωμαντικοὶ ποιηταί, ὡς ὁ Τιὲκ καὶ ὁ Ζὰν Πώλ, ὁ

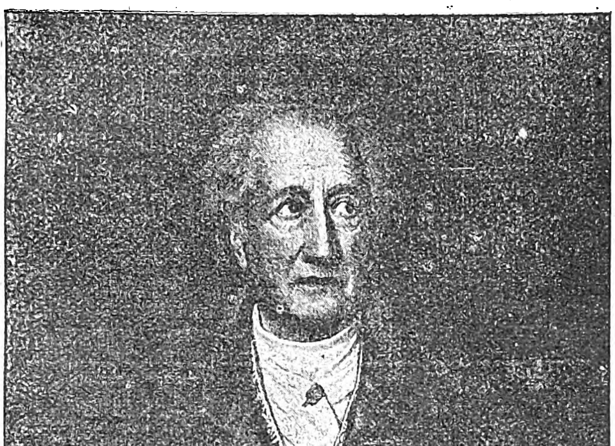

Ἰωάννης Βόλφγκαγκ Γκαῖτε.
[Πίναξ τοῦ J. Stieler.]

Βενιαμὶν Κωνστὰν καὶ ἡ ἀγαπημένη του, ἡ περίφημος κυρία Σεάελ, τὴν ὁποίαν, μὲ ὅλην τὴν ἀντιπάθειαν ποὺ τοῦ ἐπροξένησεν ἡ πολυπραγμοσύνη καὶ ἡ πολυλογία της, ἐξετίμησεν ὁ Γκαῖτε διὰ τὸ περὶ τῆς Γερμανίας βιβλίον της, ἔργον, καθὼς ὁ ἴδιος ἔλεγε, ποῦ κατέφερε τὸ πρῶτον δυνατὸν κτύπημα εἰς τὰ σινικὰ τείχη τὰ διαχωρίζοντα τοὺς δύο λαούς. Τῷ 1787 διῆλθεν ἐκεῖθεν ὁ Σίλλερ. Ἡ κατ᾽ ἀρχὰς ἀμοιβαία δυσπιστία καὶ ψυχρότης μεταξὺ Γκαῖτε καὶ Σίλλερ ἀνεπτύχθη βαθμηδὸν εἰς ἀμοιβαῖον συναίσθημα συμπαθείας καὶ θαυμασμοῦ καὶ συνετέλεσεν εἰς ἐπίρρωσιν καὶ συμπλήρωσιν ἀμφοτέρων, παρὰ πᾶσαν τὴν ἀντίθεσιν τῶν πνευμάτων αὐτῶν. Ὁ εἷς ἰδεοκρατικὸς καντιανὸς φιλόσοφος ποιητής, ὁ ἄλλος πραγματιστὴς ἀριστοτέχνης, λατρεύων τὸν Σπινόζαν, ἅγιον τοῦ πανθεϊσμοῦ. Ἡ φιλία τῶν διοσκούρων τοῦ γερμανικοῦ πνεύματος κατέλιπεν ἄφθαρτον μνημεῖον τὴν ἀλληλογραφίαν των. Αὕτη περιλαμβάνεται εἰς χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου 1794 μέχρι τοῦ Ἀπριλίου 1805. Τὸν ἑπόμενον μῆνα ἀπέθνησκεν ὁ Σίλλερ. Τὸ ταξίδιόν του εἰς Ἰταλίαν, ἔνθα παρέμεινεν ἐπὶ διετίαν, ἀπὸ τοῦ 1786 μέχρι τοῦ 1788 συνεπλήρωσε τὴν βαθμηδὸν προβαίνουσαν ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματός του ἀπὸ τοῦ ρωμαντικοῦ τρικυμιώδους ὀργασμοῦ εἰς τὴν γαλήνιον κατάνυξιν τοῦ κλασσικοῦ, ἀπὸ τὴν ἐπαναστατικὴν ὁρμὴν εἰς τὴν εὐστάθειαν τῆς παραδόσεως· ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ ὁποίου ἦτο σύμβολον ἡ γοτθικὴ ἐκκλησία, εἰς τὸ κάλλος τῶν φειδιακῶν προτύπων. Ὅμως ὁ «Φάουστ» εἶναι ἐν ταὐτῷ συνάντησις καὶ συναδέλφωσις καὶ τῶν δύο ἰδανικῶν. Ὁ Γκαῖτε, καθὼς οἱ κορυφαῖοι τῆς ποιήσεως καὶ τῆς τέχνης, προβαίνει πέραν καὶ ἵσταται ὑπεράνω τῶν φαινομένων, τὰ ὁποῖα καλοῦμεν κλασσικισμὸν καὶ ρωμαντισμόν, ἐκμεταλλευτὴς ἀμφοτέρων. Ἐρωτᾷ ὁ ἴδιος εἰς ἓν ποίημά του καὶ ὁ ἴδιος ἀποκρίνεται: «Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μετρηθῇ καὶ μόνον ὁ Ἰωάννης βὰν Ἄϋκ (ἐννοεῖ τὸν Φλαμανδὸν ζωγράφον) μὲ τὸν Φειδίαν; Λησμονεῖτε, εἶναι ἡ γνώμη μου, τὸν ἕνα ὕστερον ἀπὸ τὸν ἄλλον. Ἂν μένετε πάντοτε πιστὸς εἰς μίαν μόνην γυναῖκα, πῶς εἶναι δυνατὸν ἀκόμη ν᾽ ἀγαπᾶτε; Ἔτσι καὶ εἰς τὴν τέχνην καὶ εἰς τὸν κόσμον μᾶς ἀρέσει τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο». Ἡ ἀποδημία του εἰς τὴν Ἰταλίαν εἶναι ὁμοῦ ἀπολύτρωσις καὶ ἀπὸ τοὺς συνέχοντας ἐκεῖνον ἕως τότε ἀποκλειστικῶς διανοητικοὺς δεσμούς, καὶ ἀπὸ τὰ δεσμὰ ὅπου τὸν εἶχε περικλείσει μία τῶν πολυθελγήτρων Ἀρμίδων του, ἡ ἀριστοκρατικὴ βαρώνη κυρία Στάϊν. Εἰς τὴν Ρώμην παραμένει τὸν περισσότερον καιρόν· ἐκεῖ συμπληροῖ τὴν καλλιτεχνικὴν μόρφωσίν του, παραμερίζει τὴν νεωτέραν τέχνην πρὸ τῶν προτύπων θεωρουμένων τότε ἀριστουργημάτων τῆς ἀρχαιότητος. Ἐπισκέπτεται τὴν Νεάπολιν καὶ τὴν Σικελίαν, ὅπου ἡ φύσις ἐπὶ καιρὸν κατέχει ἀποκλειστικῶς τὴν σκέψιν του, βλέπει κατ᾽ ἐπανάληψιν τὴν Πομπηΐαν, σταματᾷ ἐπὶ μακρὸν εἰς τὸ Παλέρμον.

Τὰ ἐρείπια τῶν ἀρχαίων μνημείων συγκεντροῦν ἐπὶ πολὺ τὴν προσοχήν του. Παρετηρήθη περιέργως τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Γκαῖτε, παρὰ τὴν διάπυρον ἐπιθυμίαν του νὰ εἰσδύσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν βαθύτερον εἰς τὰ μυστήρια τῆς ἀρχαίας τέχνης, δὲν ἐπωφελήθη ἀπὸ τὴν πρόσκλησιν τοῦ πρίγκιπος Βάλντεκ, ὅπως τὸν συνοδεύσῃ κατὰ τὸ μελετώμενον ὑπ᾽ αὐτοῦ ταξίδιον εἰς τὴν Ἑλλάδα, κατὰ Μάρτιον τοῦ 1787. Ὁ Γκαῖτε δὲν λέγει διατί ἀπέφυγε τὴν πρόσκλησιν. Ἐξεφράσθη ἡ ὑπόθεσις ὅτι ἐφοβήθη τὴν προσθήκην νέων ἐντυπώσεων εἰς τὴν συρροὴν τῶν ὅσων εἶχεν ἀποκομίσει ἐκ Ρώμης· κίνδυνος ἐκ τούτου θὰ τὸν ἠπείλει κάποιας ἐρασιτεχνικῆς ἐπιπολαιότητος, τὴν ὁποίαν ἀπέκρουεν ἡ ἐμβρίθειά του. Ἠσθάνετο τὴν ἀνάγκην νὰ κατατάξῃ καὶ νὰ χαρῇ τὰς ἤδη περισυλλεχθείσας ἐντυπώσεις του. Ἐδίσταζε νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὸ πρόγραμμά του. Κρῖμα ὅτι δὲν ἐπωφελήθη τῆς μοναδικῆς εὐκαιρίας, ποὺ τοῦ παρουσιάσθη, παρατηρεῖ εἷς ἐκ τῶν βιογράφων του, νὰ ἀντλήσῃ ἀπὸ αὐτὴν τὴν πηγὴν τῆς τέχνης, τῆς ὁποίας καὶ τὸ ἐλάχιστον ἴχνος ἀνεζήτει ἀπλήστως εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ὁποῖον αἴσθημα θὰ τὸν ἐκυρίευε πρὸ τῶν ζωφόρων τοῦ Παρθενῶνος! Καὶ ἂν ᾐσθάνετο λατρείαν πρὸ ἑνὸς ἀτελοῦς ἀντιτύπου τῆς εἰκόνος τοῦ Διός, πῶς θὰ ἐλάτρευε τὸν θεὸν τῆς Ὀλυμπίας! Ἐν τοσούτῳ παραλλήλως πρὸς τὴν κλασσικιστικὴν ἐξυγίανσιν ἔβαινεν ἡ παραγωγὴ τῶν ἔργων. Ὁ ἀρχαῖος κόσμος, ἐφόσον ἀνεπτύσσετο ὁ νοῦς, προσέφερε τὴν οὐσιαστικὴν τροφὴν εἰς τὴν φαντασίαν του. Εἰς τὸ ἀπόσπασμα τῆς «Ἀχιλληΐδος» ἐφιλοδόξησε νὰ παρακολουθήσῃ βῆμα πρὸς βῆμα τὸν Ὅμηρον. Τὸ ἔργον, κάποιος εἶπεν, ὡραῖον κοθώ, τὸ μάρμαρον τῆς Πάρου, ἔχει τοῦ μαρμάρου τὴν κρυεσότητα. Τὸν κίνδυνον ἀπέφυγεν εἰς τὸν «Ἑρμᾶννον καὶ τὴν Δωροθέαν», ὅπου τὴν Ὀδυσσειακὴν ἀποκρυσταλλωμένην ἀφέλειαν ζωντανεύει ὁ παλμὸς τῆς συγχρόνου ζωῆς. Ὁ «Προμηθεύς», γέννημα δυναμικῆς πρωτοτυπίας, εἶναι ὁ Φάουστ τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Ἐγκαταλείπων τοὺς Ὀλυμπίους εἰς τὴν ἀνωφελῆ ἀταραξίαν των, κατέρχεται εἰς τὴν γῆν, διὰ νὰ τὴν κατοικίσῃ καὶ τὴν ἀναγεννήσῃ διὰ τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ «Ναυσικᾶ», παθητικὴ ἀδελφὴ προάγγελος τῆς «Ἰφιγενείας», παραμένει σχέδιον. Ὁ ἔρως της πρὸς τὸν Ὀδυσσέα μᾶς φέρει νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὸν ἔρωτα τῆς ἀξιολατρεύτου Μινιὸν πρὸς τὸν Βίλελμ Μάϊστερ. Ἡ «Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις» ἐγράφη πρῶτον εἰς τὸ πεζὸν καὶ ὕστερον διεσκευάσθη εἰς στίχον. Ἐπεφάνη κατὰ τὸ 1787. Ὑπὸ τὸ ἀρχαϊκόν της ἔνδυμα νεωτερική. Σωκρατικὴ μὲ τὴν εὐποιοθησίαν Ρουσσωϊκήν. Ἡ ἐμφάνισίς της ἐξέπληξε κατὰ πρῶτον παρ᾽ ὅσον συνεκίνησε. Πόση ἀπόστασις ἀπὸ τοῦ «Βερθέρου»! Τὸ δρᾶμα τοῦ «Τουρκουάτου Τάσσου», δημοσιευθὲν εἰς τὰ 1790, ὡρίμασε βραδέως εἰς τὴν σκέψιν του. Εἶναι ἡ ἀντίθεσις τοῦ ποιητοῦ, τοῦ ἰδανιστοῦ ὀνειροπόλου, ξένου τῶν ἐγκοσμίων, καὶ τοῦ θετικοῦ νοῦ, τὸν ὁποῖον ἐκπροσωπεῖ ὁ διπλωματικὸς Ἀντώνιος. Τὸ μυθιστόρημά του «Βίλελμ Μάϊστερ» εἶναι ἡ Ὀδύσσεια τοῦ καλλιτέχνου, τοῦ ποιητοῦ ποὺ γνωρίζει νὰ τὸ ζῇ τὸ ὄνειρον τῆς ζωῆς του ὡς νὰ ἦτο ἔξυπνος, καθοδηγὸς ἐν ταὐτῷ καὶ προφήτης, φίλος τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων. «Τὸ ἔργον, μᾶς λέγει ὁ Ἔμερσον, ἐσκανδάλισε τὸ ἀγγλικὸν κοινόν, ὅτε μετεφράσθη, διὰ τὰς ἀδυναμίας καὶ τὰ ἐλαττώματα τοῦ ἥρωός του. Ἀλλὰ εἶναι τόσον μεστωμένον ἀπὸ σοφίαν, ἀπὸ ἐπιστήμην τοῦ κόσμου, ἀπὸ ἐπιστήμην τῶν φυσικῶν νόμων, τὰ πρόσωπα εἶναι σχεδιασμένα μὲ τόσην ἀλήθειαν καὶ μὲ τόσην λεπτότητα, ὥστε τὸ βιβλίον μένει πάντα νέον καὶ ἀνεξάντλητον». Ἀλλ᾽ ἡ φιλοσοφία τοῦ Γκαῖτε δὲν στέργει τὴν δρᾶσιν, παρὰ ὑπακούουσαν εἰς τὸν νόμον. Τοῦ «Φάουστ» ἡ πρώτη δημοσίευσις ὡς ἀποσπασματος ἔγινεν εἰς τὰ 1790. Ἡ τραγῳδία τοῦ «Φάουστ» εἶδε τὸ φῶς εἰς τὰ 1808. Τὸ δεύτερον μέρος τοῦ «Φάουστ», τὸ ὁποῖον ἐπὶ μακρὸν τὸν ἀπησχόλησε καὶ τὸ κατειργάσθη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου του, ἐγνώρισε τὸ κοινὸν εἰς τὰ 1833, μετὰ τὸν θάνατόν του. Εἰς τοὺς δύο ἀντιθεμένους ἀδιακόπως τύπους, εἰς τὸν Φάουστ καὶ τὸν Μεφιστοφελῆ, περικλείεται ὁλόκληρος ἡ ἀνθρωπίνη μοῖρα. Ὁ εἷς, ἡ ἀγωνιώδης καὶ ἀκαταμάχητος ἀναζήτησις τοῦ ἰδανικοῦ. Ὁ ἄλλος εἶναι ἡ ἀκατάπαυστος ἄρνησις, ἡ προσβλέπουσα μόνον τὰ πρόσωπα καὶ πράγματα ἀπὸ τῆς φθαρτῆς καὶ τῆς χιμαιρικῆς των ἀπόψεως.

Καὶ οἱ δύο τύποι, ψυχαὶ τοῦ Γκαῖτε· ὁ ἥρως καὶ ὁ γελωτοποιὸς τοῦ ἥρωος, ὡς ὁ ἴδιος Γκαῖτε ἀποκαλεῖ τὸν δαίμονά του. Τί ἤθελε νὰ πλάσῃ μὲ τὴν δαιμόνιον αὐτὴν δημιουργίαν του μᾶς τὸ ὑπονοεῖ καθαρώτερον πάσης κριτικῆς ἐρεύνης ὁ ἴδιος πάλιν πρὸς τὸν Ἔκκερμαν. Εἰς οὐδεμιᾶς ἀφηρημένης ἰδέας τὴν ἐνσάρκωσιν ἀπέβλεπε. Προσεδέχετο παντοειδεῖς ἐντυπώσεις, καθὼς τοῦ τὰς παρουσίαζε ἡ ζωηροτάτη φαντασία του. Τὰς ἔχυνεν εἰς καλλιτεχνικὸν τύπον, τὰς διέθετεν εἰς εἰκόνας, εὐτυχὴς ἂν ἀκούων τις ἢ ἀναγινώσκων ἐδοκίμαζε τὰς αὐτὰς ἐντυπώσεις. Μόνη σύνθεσις περίπλοκος, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπεχείρησε νὰ ἐκφράσῃ ὡρισμένην ἰδέαν, εἶναι τὸ μυθιστόρημά του τῶν «Ἐκλεκτικῶν Συγγενειῶν». Τὸ δεύτερον μέρος τοῦ «Φάουστ», κατόρθωμα τοῦ φωτεινοῦ πάντοτε γήρατος τοῦ ποιητοῦ, βασίζεται ἐπὶ τῆς ἰδέας τῆς ποιήσεως, καθὼς ὁ ἴδιος πάλιν τὴν διατυπώνει: «Ὅσο τὸ ποιητικὸν ἔργον εἶναι ἀκαταμέτρητον καὶ ἀσύλληπτον διὰ τὸν νοῦν, τόσο περισσότερον ἀξίζει». Καὶ ἔγραφεν εἰς τὸν Γουλιέλμον Οὔμβολδον κατ᾽ Ὀκτώβριον τοῦ 1826 διὰ τὴν «κλασσικορωμαντικὴν φαντασμαγορίαν», ὡς τὴν ἀπεκάλει, τῆς «Ἑλένης»: «Εἶναι ἀπὸ τὰς παλαιοτέρας μου συλλήψεις. Στηρίζεται ἐπὶ τῆς δημώδους παραδόσεως, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποίαν ὁ Φάουστ ἀναγκάζει τὸν Μεφιστοφελῆ νὰ τοῦ προμηθεύσῃ τὴν Ἑλένην. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐπανελάμβανα τὴν ἐργασίαν αὐτήν, ἀλλὰ διὰ νὰ τὴν περατώσω μοῦ ἐχρειάζετο ἡ συνδρομὴ τῶν αἰώνων. Ἡ «Ἑλένη» μου περιλαμβάνει χρονικὸν διάστημα τρισχιλίων ἐτῶν, ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Τροίας μέχρι τῆς πτώσεως τοῦ Μεσολογγίου». Τὴν ἔνδοξον πόλιν ἀναφέρει, διότι εἰς τὴν Ἑλένην ἐμφανίζεται καὶ ἐξυμνεῖται ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Εὐφορίωνος ὁ μέγας θαυμασμός του, ὁ λόρδος Βύρων, σύμβολον ὁμοῦ τῆς νεωτέρας ποιήσεως καὶ τῆς ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας.

Ὁ Γκαῖτε ἐθαυματούργησε καὶ ὡς ἐπιστήμων, πρωτεϊκὸς καθὼς ἦτο: «Ἓν μόνον σύστημα, ἔγραφε κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1813, δὲν μοῦ ἀρκεῖ διὰ τὰς πολλαπλᾶς κατευθύνσεις τοῦ εἶναί μου. Εἰς τὴν ποίησιν καὶ εἰς τὴν τέχνην εἶμαι πολύθεος. Ὡς φυσιοδίφης εἶμαι πανθεϊστής. Τὸ ἠθικόν μου πρόσωπον ἔχει ἀνάγκην ἑνὸς θεοῦ· καὶ δὲν δυσκολεύομαι νὰ τὸν εὕρω». Καὶ τὸν εὕρισκεν ὄχι ἐκτός, ἀλλὰ μέσα εἰς τὴν

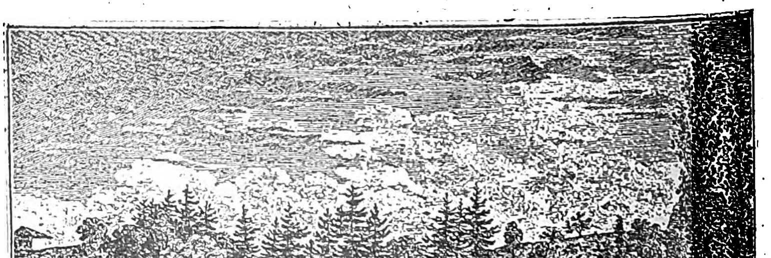

Ἡ ἐξοχικὴ οἰκία καὶ ὁ κῆπος τοῦ Γκαῖτε ἐν Βαϊμάρῃ.
[Κάτωθεν τῆς εἰκόνος ὑπάρχει ἡ ἀκόλουθος ἰδιόγραφος ἐπιγραφὴ τοῦ Γκαῖτε (κατὰ ἐλευθέραν μετάφρασιν): «Αὐτοῦ τοῦ μονοχόσπιτου, | ποὺ ταπεινὸ ἔτσι ἀνθίζει, | τὴν πόρτα του ὅποιος πέρασε | καλόκαρδος γυρίζει».]

φύσιν καὶ τὴν ζωήν. Τὰ ἐπιστημονικά του ἔργα ἀναφέρονται εἰς τὴν ζῳολογίαν, τὴν βοτανικήν, τὴν ἀνατομίαν, τὴν ὀρυκτολογίαν, τὴν φυσικήν. Ἡ ἀκρίβεια τῆς παρατηρήσεως συνάπτεται εἰς ἐκεῖνα πρὸς τὴν ποιητικὴν διαίσθησιν. «Ἕκαστον πλάσμα, ἔγραφεν, εἶναι εἷς τόνος, μία ἀπόχρωσις τῆς

Digitized by Google

δλης ἁρμονίας· αὐτὴν τὴν ἁρμονίαν πρέπει νὰ συλλάβωμεν». Τὴν ἰδέαν λ.χ. ἐπὶ τῆς μεταμορφώσεως τῶν φυτῶν, τὴν ὁποίαν παρετήρησεν ὡς φυσιοδίφης καὶ κατὰ τρόπον ποῦ ἔβαλε ρίζας εἰς τὴν ἐπιστήμην, ἔψαλλε μετὰ ταῦτα εἰς τοὺς στίχους του. Πολυόμματος Ἄργος ἀπεκλήθη. Βλέπει δι' ὅλων τῶν πόρων τοῦ σώματός του καὶ ὑπὸ τὸ μικροσκόπιον ἀκόμη κρούει τὴν ἅρπαν μὲ τὴν δύναμιν καὶ μὲ τὴν χάριν τοῦ ἥρωος. Δὲν διαχύνουν πλῆρες φως εἰς τὴν φυσιογνωμίαν του μόνα τὰ πολυσέλιδα βιογραφικὰ ἀπομνημονεύματα ποῦ συνοδεύουν τὸ ἔργον του· εἶναι καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐπιστολῶν του, ποῦ ὑπερβαίνουν τὰς δεκατρεῖς χιλιάδας καὶ γεμίζουν τόμους ἐπὶ τόμων. Οἱ ἀναγνῶσται τῶν ἔργων του τὸν θαυμάζουν· οἱ ἀναγνῶσται τῶν ἐπιστολῶν του τὸν ἀγαποῦν. Ἡ τελευταία του ἀπευθύνεται πρὸς τὸν ὑπέροχον φίλον του, τὸν Γουλιέλμον Οὒμβολδ. Φέρει χρονολογίαν 17 Μαρτίου 1832, δηλονότι ἓξ ἡμερῶν πρὸ τοῦ θανάτου του. Εἶναι τὸ κύκνειον ᾆσμά του καὶ ἡ διαθήκη του. Εἶπε ποτέ: «Αἱ εὔρωστοι φύσεις αἰσθάνονται ὅτι ἐπλάσθησαν καὶ ἦλθον εἰς τὸν κόσμον διὰ τὴν προσωπικήν των ἀνάπτυξιν, ὄχι διὰ τὴν ἐπιδοκιμασίαν τοῦ κοινοῦ». Ἡ σκέψις αὕτη εἶναι ὡς νὰ τὸν κατέχῃ καὶ εἰς τὸ γράμμα του. Θεωρεῖ εὐτυχῆ τὸν ἄνθρωπον ποῦ ἐγκαίρως κατενόησεν ὅτι ἀπαραίτητος εἶναι εἰς τὴν μεθοδικὴν ἀνάπτυξιν τῶν φυσικῶν χαρισμάτων του ἡ τεχνικὴ κεκτημένη ἐντέλεια· ὅ,τι συνηθίζομεν μὲ κάποιαν περιφρόνησιν νὰ ὀνομάζωμεν metier· ἄλλεως, ὅλα χαμένα. «Τὸ συνειδητὸν καὶ τὸ ἀσυνείδητον εὑρίσκονται εἰς ἀλληλένδετον ἐπαφήν. Νὰ ἀσ ἦς; καὶ νὰ καλλιεργῇς τὰς αἰσθήσεις σου· ὕστερον νὰ τὴν στοχάζεσαι τὴν καλλιέργειαν αὐτήν. Επιτυχίαι καὶ ἀποτυχίαι νὰ χρησιμεύουν εἰς τὴν τελειοποίησίν σου. Τὰ νέα σου προσκτήματα ἐλευθέρως νὰ τὰ ἀναμιγνύῃς εἰς τὰ φυσικά σου δῶρα· οὕτω ἀποκτᾶται σύνολον ὁμογενὲς διὰ νὰ τὸ θαυμάζῃ ὁ κόσμος». Και ὁ ὑπερογδοηκοντούτης Γκαῖτε ἐπεράτωνεν, εἰς τὰς παραμονὰς τῆς τελευτῆς του, ὡς ἑξῆς τὸ γράμμα του: «Ὀλέθριαι θεωρίαι ζητοῦν νὰ κυβερνήσουν τὸν κόσμον. Ἡ ἀταξία παντοδύναμος εἰς αὐτὰς κρατεῖ. Δὲν ἔχω τίποτε ἄλλο μᾶλλον ἐπεῖγον νὰ πράττω, παρὰ νὰ ἀναπτύσσω τὰς δυνάμεις ποῦ μοῦ ἀπομένουν καὶ νὰ παλαίω ἐναντίον παντὸς ὅ,τι μέσα μου εἶναι κίβδηλον...». Οἱ λόγοι οὗτοι ἐνθυμίζουν τὸν ψαλμὸν τῶν Ἀγγέλων εἰς τὸ χριστιανικώτατα μυστηριακὸν τέλος τοῦ Φάουστ ἀπὸ τὸν ἑλληνολάτρην ἐν τούτοις ποιητήν του. Οἱ Ἄγγελοι, μεταφέροντες εἰς τοὺς οὐρανοὺς τὸ ἀθάνατον στοιχεῖον τοῦ Φάουστ, ψάλλουν: «Ἐκεῖνον ποῦ ἀσάλευτος εἶναι στὴν προσπάθειά του νὰ ὑψώνεται, ἐκεῖνον ἠμποροῦμε νὰ τὸν σώσωμε».

Ὁ στίχος τοῦ Βίκτωρος Οὐγκὼ περὶ τοῦ ποιητοῦ, γενικώτατα, ὅτι εἶναι «κόσμος ὁλόκληρος ἔγκλειστος εἰς ἕνα ἄνθρωπον», ἐφαρμόζεται, κυριολεκτικώτατα, εἰς τὸν Γκαῖτε. Καὶ διὰ τοῦτο, ὅλους ἐκείνους ποὺ ἐφιλοδόξησαν νὰ κρίνουν καὶ νὰ φιλοτεχνήσουν, καὶ εἰς συνοπτικὰ μελετήματα καὶ εἰς ὀγκώδεις συγγραφάς, ἔργα περὶ τοῦ Γκαῖτε καὶ ζῶντος ἐκείνου καὶ μετὰ θάνατον, ἀπησχόλησαν ἐπανειλημμένως καὶ ἐπὶ μακρὸν ὁ βίος, τὸ ἔργον του, ἡ προσωπικότης του ἀπὸ τοῦ Σίλλερ μέχρι τοῦ Γερμανοῦ Ο. Στέγκλερ, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, εἰς τὸ πολύκροτον βιβλίον του περὶ τῆς «Παρακμῆς τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ». Περί τινων μόνον ὑποδειγμάτων κατ' ἐξοχὴν διαφωτιστικῶν τῆς γκαιτικῆς μεγαλοφυΐας θὰ ἠδύνατο νὰ γίνῃ λόγος τις ἐνταῦθα. Ἀφίνομεν κατὰ μέρος τὰ περὶ τοῦ Γκαῖτε ἄρθρα τοῦ Σαιντ-Μπὲβ εἰς τὰς «Διαλέξεις τῆς Δευτέρας», ὅπου εἰς μίαν σελίδα μανθάνομεν διὰ τὸν Γκαῖτε ὅ,τι μᾶς μανθάνουν ὁλόκληροι τόμοι ἄλλων, καὶ τὸ λαμπρὸν ἐκεῖνο κεφάλαιον τῆς «Ἱστορίας τῆς ἀγγλικῆς λογοτεχνίας» τοῦ Ταίν, ὅπου ἡ σύγκρισις τοῦ βυρωνικοῦ Μάμφρεδ καὶ τοῦ γκαιτικοῦ Φάουστ. Ὁ Σίλλερ, ὁ πρῶτος, ὁ προέχων γκαιτολάτρης ἐν μέσῳ τῶν συγχρόνων, ἀνικάνων ὁπωσδήποτε νὰ ἐμβλέψουν καθαρῶς εἰς τὸ μεσουρανοῦν πνεῦμα τοῦ φίλου του, ἀπηύθυνεν εἰς τοῦτον μέσα εἰς ἓν γράμμα του τῆς 23 Αὐγούστου τοῦ 1794, σχεδὸν πλήρη τὴν κριτικὴν εἰκονογραφίαν του. Ἐτόνιζε τὸ παρατηρητικὸν βλέμμα τοῦ Γκαῖτε τὸ ἐγγίζον τὰ πράγματα ἠρέμα καὶ ἀταράχως, τὸ μὴ παραπλανώμενον μέσα εἰς τοὺς λαβυρίνθους, ὅπου χάνονται πολὺ εὔκολα καὶ ἡ φιλοσοφικὴ σκέψις καὶ ἡ αὐθαίρετος φαντασία, ἡ ὑπακούουσα εἰς ἑαυτὴν καὶ μόνην. Ἐζήλευε τὴν ἐνοραματικὴν δύναμίν του, ἡ ὁποία οὐδὲ ἡ ἰδία ὑπωπτεύετο πόσον ἦτο βαθέως διεισδυτική, καὶ ὀλίγον θὰ ἦτο τὸ κέρδος της ἐὰν ἐδανείζετο ἀπὸ τὴν φιλοσοφίαν, ἐνῷ ἐξ ἐναντίας ἡ φιλοσοφία θὰ εἶχε νὰ κερδίσῃ εἰς τὸ σχολεῖον ἐκείνης. Ἡ δημιουργία συνθέτουσα δημιουργεῖ, καὶ ὄχι ὁ λογικευόμενος ἀναλυτής. «Δημιουργῶν, τοῦ ἔγραφε, τὸν ἄνθρωπον, κατὰ τὸν τύπον τῆς φυσικῆς δημιουργίας, ἐπιζητεῖς νὰ φέρῃς εἰς τὸ φῶς τὰ κρύφια ἐλατήρια τῆς κατασκευῆς καὶ τῆς ζωῆς του». Μεγαλειώδης καί, τῇ ἀληθείᾳ, ἡρωϊκὴ σύλληψις, μαρτυροῦσα περὶ τοῦ πόσον ὁ νοῦς τοῦ Γκαῖτε κρατεῖ στενῶς συνδεδεμένην εἰς ὡραίαν ἑνότητα τὴν πλουσίαν συγκομιδὴν τῶν ἰδεῶν του. Βέβαια διὰ τοιοῦτον ἔργον δὲν ἐπαρκεῖ μία ζωή, ἀλλὰ πολὺ προτιμότερον καὶ νὰ χαράξῃ τις ἁπλῶς καὶ μόνον τοιαύτην ὁδὸν παρὰ νὰ ἀκολουθήσῃ καὶ μέχρι τέρματος ἄλλην.

Καὶ ὁ Σίλλερ παραβάλλει τὸν Γκαῖτε πρὸς τὸν Ἀχιλλέα τοῦ Ι τῆς Ἰλιάδος, διηγούμενον πῶς προέκρινε τὴν βραχύβιον δόξαν ἀπὸ τῆς μακροβίου ἀδοξίας. «Ἂν ἐγεννᾶσο Ἕλλην, τοῦ γράφει, καὶ ἂν ἀπὸ τῆς κοιτίδος σὲ περιεστοίχιζεν ἐξαισία φύσις καὶ τέχνη δημιουργὸς τοῦ ἰδανικοῦ, ὁ ἀγὼν τὸν ὁποῖον ἐπέβαλες εἰς ἑαυτὸν θὰ σοῦ ἦτο ἀπείρως ἐλαφρότερος ἢ καὶ περιττός. Ἀλλ' ἐγεννήθης Γερμανὸς καὶ τὸ πνεῦμά σου, κατ' οὐσίαν ἑλληνικόν, εὑρέθη ἐρριμμένον εἰς τὴν βορεινὴν περὶ ἡμᾶς φύσιν· ὅθεν ἔπρεπεν ἢ νὰ ἐγκαρτερήσῃς ἀναπτυσσόμενος εἰς καλλιτέχνην τοῦ βορρᾶ, ἢ νὰ ἐργασθῇς ὅπως προμηθεύσῃς εἰς τὴν φαντασίαν σου, χάρις εἰς τὴν ἐνεργὸν συνδρομὴν τῆς διανοήσεως, τὴν τροφὴν ποῦ ἀπέφευγε νὰ σοῦ προσφέρῃ τὸ πραγματικὸν περιβάλλον, νὰ δημιουργήσῃς διὰ τοῦ λόγου μίαν Ἑλλάδα καὶ νὰ τὴν προβάλῃς, ὡς εἰπεῖν, ἀπὸ τῶν ἔνδον εἰς τὰ ἔξω». Καὶ ἀλλαχοῦ εἰς τὴν πραγματείαν του περὶ τῆς ἀφελοῦς καὶ τῆς αἰσθηματικῆς ποιήσεως ὁ Σίλλερ χαρακτηρίζει τὸν Γκαῖτε ὡς ποιητὴν εἰς τοῦ ὁποίου τὴν ψυχὴν ἡ φύσις ἐνεργεῖ ἁγνότερον καὶ πιστότερον παρ' ὅσον εἰς ἄλλους. Οὗτος ἐκ πάντων τῶν νεωτέρων ποιητῶν ἀπομακρύνεται ὀλιγώτερον τῆς αἰσθητῆς ἀληθείας τῶν πραγμάτων. Εἰς ἔργα, ὁποῖα ὁ «Βέρθερος», ὁ «Τάσσος», ὁ «Βίλελμ Μάϊστερ», ὁ «Φάουστ», ἀπαντᾷ ἡ αὐτὴ ἀντίθεσις μεταξὺ τοῦ ποιητικοῦ πνεύματος καὶ τοῦ κοινοῦ νοῦ τῶν θετικῶν ἀνθρώπων, μεταξὺ τοῦ ἰδανικοῦ καὶ τοῦ πραγματικοῦ, μεταξὺ τοῦ ὑποκειμενικοῦ καὶ τοῦ ἀντικειμενικοῦ τρόπου τοῦ βλέπειν καὶ ἀναπαριστᾶν τὰ πράγματα· ἡ αὐτὴ ἀντίθεσις, ἀλλὰ πόσον διαφορετικὴ ἑκάστοτε! Ἀφ' ἑτέρου ὁ Ἕγελος εἰς τὴν «Ποιητικήν» του προστρέχει συχνὰ εἰς τὸ παράδειγμα τοῦ Γκαῖτε. Μὲ θαυμαστὴν ὀξυδέρκειαν χαρακτηρίζει τὰ διάφορα στάδια τῆς ἐξελίξεώς του ὡς λυρικοῦ. Ὁ Γκαῖτε ἐλεύθερα ἀπεμιμήθη καὶ κατὰ τρόπον ἀξιοθαύμαστον ἀπέδωκε τὸ δημοτικὸ τραγούδι, καὶ εἰς τὰς ἰδικάς του συνθέσεις καὶ εἰς ὅσα παρέλαβεν ἀπὸ τὰ λαϊκὰ τραγούδια τῶν ἄλλων ἐθνῶν. Ὁ «Ἕρμαν καὶ ἡ Δωροθέα» του εἶναι ἀριστούργημα εἰδυλλιακῆς ἐποποιίας. Ἀντιθέτως πρὸς τὸν μελαγχολικὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν συγκεντρωμένην αἰσθηματικότητα τῶν ποιημάτων τῆς νεότητός του, καθ' ὅσον προέβαινεν εἰς τὰ ἔτη του μᾶς ἐμφανίζεται κατεχόμενος ἀπὸ ἄφθονον γαλήνην. Καὶ εἰς τὸ γῆράς του ἡ ζέσις τῆς ποιητικῆς ἐμπνεύσεως πηγάζει ἀπὸ θελκτικὴν ἀφροντισίαν καὶ ψυχὴν ἀπείρως εὐδαίμονα. Πρότυπα τοῦ εἴδους εἶναι τὰ ποιήματα τοῦ «Δυτικανατολικοῦ Διβανίου», «ποιητικὰ μαργαριτάρια, καθὼς ὁ ἴδιος τ' ἀποκαλεῖ, μὲ φροντισμένον χέρι περισυλλεγμένα καὶ ἀραδιασμένα ἐπὶ χρυσοῦ κοσμήματος ἀριστοτεχνικὰ κατειργασμένου». Εἰς τὴν «Κορινθίαν μνηστήν», βαθυφρόνως εἰς ἔμψυχον εἰκόνα καταδικάζει τὸν ἔρωτα, ὄχι τόσον κατὰ τὸ ἀληθὲς πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ ὅσον κατὰ τὴν κακῶς νοουμένην ἀρχὴν τῆς αὐταπαρνήσεως καὶ τῆς θυσίας. Καθ' ὅλας τὰς πολλαπλᾶς περιπετείας τοῦ πλουσίου καὶ μακροῦ βίου του δὲν ἔπαυσε νὰ γράφῃ στίχους. Σπανίως βλέπομεν πνεῦμα τόσον ἱκανὸν νὰ ἐνδιαφέρεται διὰ τὰ πάντα, τόσον ποικιλοτρόπως ἐνεργόν. Καὶ ὅμως παρὰ τὴν ἀπέραντον ταύτην δραστικότητα, ἔζη ἐξ ὁλοκλήρου βυθισμένος εἰς ἑαυτόν. Πᾶν ὅ,τι τοῦ ἐπροξένει ἐντύπωσιν, τὸ μετεμόρφωνεν εἰς ποιητικὴν εἰκόνα. Ἡ ἐξωτερικὴ ζωή του, ὁ ἰδιάζων χαρακτὴρ τῆς καρδίας του μᾶλλον ἀπρόσιτος ἢ ἀνοικτὸς εἰς τὰ καθ' ἡμέραν πράγματα. Αἱ ἐπιστημονικαί του ἐργασίαι καὶ τὰ διαρκῆ ἐπακόλουθα τῶν ἐρευνῶν του· αἱ ἀρχαὶ τῆς κατ' ἐξοχὴν ἐμπειρικῆς αἰσθητικότητός του· οἱ ἠθικολογικοὶ ἀφορισμοί του· αἱ ἐντυπώσεις ἐκ τῶν πολλαπλῶν καθημερινῶν γεγονότων, αἵτινες εἶχον ἐπ' αὐτοῦ ἐπίδρασιν, τὰ ἐξ ἐκείνων ἐξαγόμενα πορίσματα, αἱ ζωηραὶ συγκινήσεις του, ἡ ἀναβράζουσα ζέσις τῆς νεότητός του, ἡ δύναμις καὶ ἡ ὡραιότης τῆς ὡρίμου ἡλικίας, ἡ ἐπίχαρις, ἡ ἀνεξίθρησκος φρόνησις τῶν γηρατείων του, ὅλα ἦσαν δι' ἐκεῖνον ὑποκείμενα λυρικῆς ἐμπνεύσεως. Καὶ ἐξέφραζε τὰ ἐλαφρότατα παίγνια τοῦ αἰσθήματος, καθὼς καὶ τοὺς τραχυτάτους ἀγῶνας τῶν ἐνδομύχων, καὶ ἀπελυτρώνετο ἐξ ὅσων ἔπασχε, διὰ τῆς ἐκφράσεως. Ὁ Κάρλαϋλ, διαλαλητὴς διάπυρος τῆς γερμανικῆς φιλοσοφίας καὶ λογοτεχνίας, μὲ τὰς ὁποίας εἶχεν ἐμποτισθῆ, ὑπῆρξε τοῦ Γκαῖτε φίλος, θαυμαστὴς ἀνεπιφύλακτος καὶ μεγαλόστομος τιμητής. Ἀπὸ τοῦ 1824 μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Γκαῖτε διετήρησε μετ' ἐκείνου ἐγκάρδιον ἀλληλογραφίαν. Ὁ Κάρλαϋλ ἀφιέρωσεν εἰς τὸν Γκαῖτε δύο ἐκτεταμένα μελετήματα, λαμπρόχρωμα, πάλλομενα ἀπὸ τὴν ὀξύτητα τῆς παρατηρήσεως, πρὸς τὴν ὁποίαν ἁμιλλᾶται ἡ μεγαληγορία τῆς ἐκφράσεως. Ξεχωρίζει μέσα εἰς αὐτὰ μεταξὺ ἄλλων ὁ παραλληλισμὸς τοῦ Γκαῖτε πρὸς τὸν Σαίξπηρ. Ὁ Γκαῖτε εἶναι αὐτὸ τὸ ψαλλόμενον εἰς τοὺς στίχους του φωσφόρον ἄστρον: «Ποτὲ δὲν βιάζεται, ἀλλὰ καὶ ποτὲ δὲν ἀναπαύεται». Ἀφότου ὁ Σαίξπηρ δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων, ματαίως θὰ ζητήσῃ τις εὐγενεστέραν διορατικὴν δύναμιν ἀπὸ ἐκείνην τοῦ Γκαῖτε. Εἶναι ὁ κατὰ πάντα ὑψηλότατος στοχαστής, εἶναι ὁ ποιητής. Εἰς τοὺς «Ἥρωάς» του δὲν τοῦ ἀφιερώνει ἴδιον κεφάλαιον. Τὸ δίπτυχον τῶν ἡρώων τοῦ ποιητοῦ περιλαμβάνει τὸν Δάντην καὶ τὸν Σαίξπηρ. Ἀλλ' εἰς ἄλλο κεφάλαιον ὁ λόγος ποῦ κάμνει εἰς μίαν μόνον σελίδα διὰ τὸν Γκαῖτε, εἶναι ἀποθέωσις. Εἶναι ὁ ὑπογραμμὸς τοῦ ἥρωος ὡς λογοτέχνου. Εἶναι ἀληθὴς ἥρως εἰς ὅ,τι καὶ ἔγραφε καὶ ἔπραττε. Ἀπὸ τὰ βιβλία του ὁ κόσμος μεταρσιώνεται εἰς εἰκόνα, ἡ ὁποία τὸν κόσμον αὐτὸν μᾶς τὸν παριστάνει θεῖον, ἔργον καὶ ναὸν ἑνὸς θεοῦ. Ἀληθινὸς προφήτης εἰς τοὺς ἀντιπροφητικοὺς τούτους καιρούς. Ἀλλὰ διὰ τοὺς πολλοὺς ἀπομένει προβληματικός, ἀκαθόριστος. Ἄνθρωπος ποῦ χρειάζεται νὰ τὸν ἀφήσωμεν διὰ τοὺς μέλλοντας καιρούς. Πράγματι, ὁ Γκαῖτε δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ καταστῇ δημοφιλής. Ὁ ἴδιος τὸ παρετήρει. «Τὰ ἔργα μου, ἔλεγε, δὲν εἶναι διὰ τὸ πλῆθος, ἀκόμη οὔτε καὶ διὰ νὰ συγκινοῦν τὰς καρδίας τῶν εὐαισθήτων». Βραδέως πολύ, μετὰ τὸν θάνατόν του, προσέλαβεν ἡ φήμη του καὶ βάθος καὶ πλάτος, τὰ προσήκοντα. Ὁ Νίτσε, ἀνατείλας ἥμισυν σχεδὸν αἰῶνα μετὰ τὴν δύσιν ἐκείνου, ἔγραφε: «Κατὰ βάθος, ἡ ὥριμος καλλιτεχνικὴ ἐνόρασις τοῦ Γκαῖτε κατὰ τὸ δεύτερον στάδιον τοῦ βίου του, τὸν ἔκαμε ν' ἀποκτήσῃ τὸ κέρδος τοῦ νὰ προτρέχῃ σειρᾶς ὅλης γενεῶν· καὶ δύναταί τις νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἀκόμη δὲν ἤσκησεν ὅλην τὴν ἐπίδρασιν τῆς ὁποίας εἶναι δεκτικός, ὅτι ἀκόμη δὲν ἦλθεν ἡ ὥρα του». Καὶ μὲ τὴν μέχρι τοῦ νοσηροῦ ἔντασιν ἐκείνην τοῦ μισογερμανισμοῦ του, ἀνέπτυσσεν ἀλλοῦ, ἐπιγραμματικώτερον, τὴν σκέψιν του λέγων: «Ὁ Γκαῖτε ὑπερβάλλει τὴν γερμανικὴν νοοτροπίαν μὲ τὴν διανοητικότητά του. Ἀπαράλλακτα καθὼς ὁ Μπετόβεν ἐδημιούργησε τὴν μουσικήν του, ὑψωθεὶς ὑπεράνω τῶν γερμανικῶν ἐγκεφάλων, καθὼς ὁ Σοπεγχάουερ ἐφιλοσόφησεν ὑπεράνω τῶν Γερμανῶν, ἔγραψεν ὁ Γκαῖτε τὸν «Τάσσον» καὶ τὴν «Ἰφιγένειαν» ὑπεράνω τῶν Γερμανῶν». Καὶ μὲ τὴν αὐτὴν ἀδιάλλακτον καυστικὴν βλέψιν δὲν ἐγνώριζεν εἰς τὴν γερμανικὴν πεζογραφίαν τίποτε ἀξιολογώτερον ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Γκαῖτε, κυρίως δὲ ἀπὸ τὰς περιφήμους ἐκείνου «συνομιλίας» μὲ τὸν Ἔκκερμαν, τὸ κάλλιστον, ὡς τὸ ἀπεκάλει, γερμανικὸν βιβλίον. Τέλος, τὸ πρόσφατον ἀκόμη πολύκροτον σύγγραμμά του ὁ Σπέγκλερ περὶ τῆς «Παρακμῆς τῆς Δύσεως» ἔθετεν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς γκαιτικῆς φιλοσοφίας, τὴν ὁποίαν ἀσυστηματοποίητος καθὼς εἶναι, λησμονοῦν τὰ συστηματικὰ πνεύματα. Ἀλλ' ὁ Γκαῖτε, διατείνεται, εἶναι φιλόσοφος, καὶ ἔχει λόγον πρὸς τὸν Κὰντ ὁ ποῖον ὁ Πλάτων πρὸς τὸν Ἀριστοτέλη. Καθὼς ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου ὑπεδείξαμεν διὰ βραχέων πόσον δυσκολοσύλληπτος εἶναι εἰς τὸν μελετητὴν τῆς γκαιτικῆς διανοίας, καὶ παρ' ὅλην τὴν ἁρμονικήν της ὀρχήστρωσιν, ἡ ἀποκλειστική, τελειωτικὴ οὕτως εἰπεῖν, ἐγκατάστασις αὐτῆς εἰς καθωρισμένον βασίλειον τῆς ἀνθρωπίνης δημιουργικότητος, ἀφ' ἑτέρου χρειάζεται νὰ ὁμολογήσωμεν τοῦτο: ἡ ἀρνητικὴ ὁμολογία τοῦ Νίτσε περὶ τοῦ ὅτι ὁ Γκαῖτε δὲν εἶχεν ἀκόμη καταλάβει τὴν προσήκουσαν θέσιν δὲν εἶναι λόγος νὰ ὑφίσταται. Ἡ ὥρα του ἦλθε. Κάπως ἀργά, ὁ ποιητὴς τοῦ «Φάουστ» καὶ τῆς «Ἰφιγενείας» κυριαρχεῖ τῶν πνευμάτων ἀδιάσειστος καὶ τὰ ὅρια τῆς βασιλείας του ἐπεκτείνονται ὁσημέραι. Ἀπόδειξις ἡ ἐξογκουμένη περὶ τὴν ἔκδοσιν, τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ ἔργου του κίνησις, ἀνεξάντλητον ἐλατήριον καὶ θέμα εἰς μελετήματα καὶ εἰς συγγραφὰς κριτικῶν καὶ εὐφαντάστων συγγραφέων πάσης κατηγορίας. Καὶ ὁ Γκαῖτε, καθὼς οἱ Ὅμηροι καὶ οἱ Δάνται καὶ οἱ Σαιξπῆροι, εἶναι ὡς τὰ φαινόμενα τῆς φύσεως. Δὲ ἔχουν τέλος αἱ ἐποπτεῖαι καὶ ἑρμηνεῖαί των. Ἐξακολουθοῦν νὰ μᾶς παρέχουν ἀπολαύσεις καὶ μᾶς ἐπιφυλάττουν ἐκπλήξεις. Οἱ μεγάλοι κριτικοί, εἰς τὰς ἀναλυτικὰς ἢ τὰς συνθετικὰς ἐργασίας των, ἀναδημιουργοῦν καὶ ἐκεῖνοι τὸν ὑπ' αὐτῶν κρινόμενον δαιμόνιον νοῦν. Οὕτω παραδίδεται εἰς ἡμᾶς διὰ τῶν αἰώνων ἐξελισσόμενος καὶ ἐκεῖνος καὶ ἐξιδανικευόμενος. Διότι καθὼς λανθάνει ἱκανὴ δόσις κριτικοῦ νοῦ εἰς τὴν ποιητικὴν βακχείαν, παρ' ὅ,τι ἀντιθέτως λέγεται, ἀναλόγως εἶναι ποίησις καὶ ἡ κριτική.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Καμμία συστηματικὴ μετάφρασις ἔργων τοῦ Γκαῖτε δὲν ἐπεδιώχθη ἀκόμη παρ' ἡμῖν. Κατὰ καιροὺς ἐνεκυκλοφόρησαν μεταφράσεις τῶν κυριωτέρων ἔργων του, ἰδίως τοῦ πρώτου μέρους τοῦ «Φάουστ», τῶν ὁποίων τινὲς φέρουν τὴν σφραγῖδα δοκίμων ποιητῶν καὶ λογίων, τοῦ Ἀ. Ραγκαβῆ, Ἀ. Προβελεγγίου, Γ. Στρατήγη, Κ. Χατζοπούλου. Πλὴν τούτων μετέφρασαν: ὁ Θρ. Σταῦρος τὴν «Ἑλένην», ὁ Ἰ. Γρυπάρης τὸν «Προμηθέα», ὁ Κ. Θεοτόκης τὸν «Ἕρμαν καὶ τὴν Δωροθέαν» καὶ ὁ Κ. Μέκιος, ὁ Σεμιτέλος καὶ ὁ Ἀρέτας τὸν «Βέρθερον», ἡ Γρυπάρη τὰς «Ἐκλεκτικὰς Συγγενείας», ὁ Η. Βουτιερίδης τὴν «Μινιὸν» ἐκ τοῦ «Βίλελμ Μάϊστερ», ὁ Βλάχος τον «Κλαβίγον» καὶ ὁ Αὐγέρης. Ὡσαύτως μετεφράσθησαν ἡ «Στέλλα» καὶ αἱ «Συνομιλίαι μὲ τὸν Ἔκκερμαν», καὶ λυρικὰ ποιήματα, καθὼς ὁ «Βρυκόλακας» ἀπὸ Ραγκαβῆν καὶ Παπαδιαμαντόπουλον, ὁ «Ὁδοιπόρος» ἀπὸ Χατζόπουλον καὶ Γρυπάρην, ἡ «Ἐλεγεία τοῦ Μαρίεμβαδ» ἀπὸ Μ. Τσιριμῶκον, καὶ ἄλλα. Προσφάτως (1928) ἐδημοσιεύθη πανηγυρικὸν τεῦχος, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ πανηγυρικῆς ἑορτῆς ἐν Ρούρ τῆς Γερμανίας, διαλαμβάνον περὶ τῶν σχέσεων τοῦ Γκαῖτε πρὸς τὰς ἄλλας χώρας τοῦ κόσμου, πλὴν τῆς Γερμανίας. Τὴν Ἑλλάδα ἀντεπροσώπευσεν ὁ Γ. Δελῆς διὰ μελετήματος «Ὁ Γκαῖτε καὶ ἡ Ἑλλάς». — Ἀδύνατον εἶναι νὰ παρατεθῇ, ἔστω καὶ κατὰ προσέγγισιν, κατάλογος τῶν ἀναριθμήτων ἐκδόσεων τῶν ἔργων τοῦ Γκαῖτε καὶ τῶν περὶ αὐτοῦ συγγραφῶν. Σημειοῦμε ἁπλῶς τὴν γερμανικὴν ἔκδοσιν τοῦ Hempel: Goethes Werke (Berlin 1868) 36 τόμ., τὴν γαλλικὴν μετάφρασιν εἰς 10 τόμους ὑπὸ J. Porchat (1883). Ἐκ τῶν μᾶλλον προσφάτων τὸ βιβλίον περὶ τοῦ Γκαῖτε τοῦ ἐξόχου κριτικοῦ F. Gundolf (Βερολῖνον 1922), στερεᾶς ἀρχιτεκτονικῆς, τὴν καρυκευμένην κατὰ τὰς κλίσεις τῶν συγχρόνων μυθοπλαστικὴν βιογραφίαν ὑπὸ τοῦ E. Ludwig, καθὼς καὶ τὴν βιογραφίαν του Carré (1928). Πλὴν τῶν μνημονευομένων εἰς

Digitized by Google

τὸ κείμενον πηγῶν, ἐξαιρετικῆς χρησιμότητος διὰ τὴν γνῶσιν τοῦ Γκαῖτε θεωρῶ τὰ ἑξῆς: *Caro*: La Philosophie de Goethe. — *A. Bossert*, Histoire de la littérature allemande (1901). — *H. Loiseau*, L'éducation morale de Goethe (1911). — Introduction par *L. Herr* à la Correspondance entre Schiller et Goethe (1923). — *P. Masclaux*, Faust II (1923). — *E. Rod*, Essai sur Goethe (1898). — *E. Lichtemberger*, Étude sur les poésies lyriques de Goethe (1882). — *Τοῦ αὐτοῦ*, Le Faust (1911). — *D. Merejkowsky*, Compagnons éternels (1922). — *F. Bertaux*, Littérature allemande (1928).

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Γκάϊτελ (Geitel) *Ἰωάννης*. Γερμανὸς φυσικὸς (1855—1923). Εἶναι γνωστὸς ἰδίᾳ διὰ τὰς μελέτας αὐτοῦ τὰς σχετικὰς πρὸς τὸν ἠλεκτρισμόν, τὸν ἰοντισμὸν τῶν ἀκτίνων καὶ τὴν ῥαδιενέργειαν.

Γκαῖτζο (Gaizo), *Μοντεστῖνο ντέλ—*. Ἰταλὸς ἰατρὸς γεννηθεὶς ἐν Ἀβελί ῳ τῷ 1854. Διετέλεσε τῷ 1881 καθηγητὴς τῆς φυσικῆς πειραματικῆς, τῷ 1889 τακτικὸν μέλος τῆς Ἀκαδημίας Pontaniana, τῷ 1895 τῆς ἰατροχειρουργικῆς βασιλικῆς Ἀκαδημίας τῆς Νεαπόλεως καὶ καθηγητὴς τῆς ἰατρικῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς πόλεως ταύτης. Ὑπῆρξεν ἐπίσης συνεργάτης τῆς «Janus» καὶ ἀντεπιστέλλον μέλος πολλῶν ἰατρικῶν ἑταιριῶν. Ἐδημοσίευσε: «La Scuola Medica di Salerno, studiata nella storia e nelle leggende», «Della pratica dell Anatomia in Italia sino al 1600», «Il genio d'Ippocrate» (1897) κτλ. O. P.

Γκαίτλινγκ (Gatling), *Ριχάρδος-Ἰωάννης*. Βορειοαμερικανὸς μηχανικὸς (1818—1903). Ὑπέδειξε τὴν κατασκευὴν πλείστων γεωπονικῶν μηχανημάτων, ὡς καὶ ἐπαναληπτικοῦ περιστρόφου, φέροντος τὸ ὄνομά του. AN. Δ.

Γκαῖτς (Goetz), *Βάλτερ*. Γερμανὸς ἱστοριοδίφης, υἱὸς τοῦ *Γεωργίου Γκαῖτς*, γεννηθεὶς τῷ 1867. Τῷ 1905 καθηγητὴς ἐν Τυβίγγῃ, τῷ 1913 ἐν Στρασβούργῳ, τῷ 1915 ἐν Λειψίᾳ. Εἶναι συγγραφεὺς ἔργων ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Ραβέννα» 1914), «Αἱ πηγαὶ τῆς ἱστορίας τοῦ Φραγκίσκου Ἀσσισίου» (1904), «Ὁ βασιλεὺς Ροβέρτος τῆς Νεαπόλεως καὶ ὁ ἀνθρωπισμός» (1910), «Ἡ γερμανικὴ δημοκρατία» (1920) «Τὸ Ἔθνος καὶ ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν» (1920).

—**Γκαῖτς** Goetz), *Βόλφγκαγκ*. Γερμανὸς συγγραφεύς. Ἔγραψε τὰ ἑξῆς δράματα: «Ὁ κακὸς ἡγεμών», «Ἡ ἐπάνοδος», «Ὁ Νάϊτχαρτ Γκναϊζενάου» καὶ τὰ διηγήματα ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἡ Κλοτίλδη καὶ οἱ ἀξιωματικοί της» καὶ «Τὸ ἀνόητο ταξίδι». A. Δ.

—**Γκαῖτς** (Goetz), *Γεώργιος*. Γερμανὸς λατινιστής, γεννηθεὶς τῷ 1849. Διετέλεσε καθηγητὴς τῶν πανεπιστημίων Λειψίας καὶ Ἰέννης. Μαθητὴς τοῦ Ρίτσλ, ἐξέδωκε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ διδασκάλου του καὶ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν Νέβε καὶ Σὲλ τὸν Πλαῦτον. Μετὰ τοῦ Νέβε ἐδημοσίευσε μεγάλας ἐκδόσεις τῆς «Asinaria» (1881), τοῦ «Amphitruo» (1882) καὶ τοῦ «Poenulus» (1884). Μόνος δὲ ἐξέδωκε τὸν «Epidicus» (1878), τὸν «Curculio» (1879) καὶ τὴν «Aulularia» (1882). Ἐξέδωκε δὲ ἐκ νέου τὸν «Mercator» (1883), τὸν «Stichus» (1883), τὰς «Bacchides» (1886), τὸν «Pseudolus» (1887), τὸν «Miles Gloriosus» (1891). Μετὰ δὲ τοῦ Σὲλ ἐδημοσίευσε μικρὰν ἔκδοσιν τοῦ Πλαύτου παρὰ Teubner (1892) κτλ. Ἐπίσης ἐξέδωκε τῷ 1888 κ. ἑ. ἐν «Corpus glossariorum latinorum». —B.

— **Γκαῖτς** (Gōtz), *Γουλιέλμος*. Γερμανὸς γεωγράφος (1844—1911). Ἀπὸ τοῦ 1882 ἐταξίδευσεν ἐπανειλημμένως εἰς τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον καὶ τὴν Ρωσίαν καὶ ἔγραψε τὰ ἑξῆς ἔργα: «Ἡ περιοχὴ τοῦ Δουνάβεως» (1882), «Αἱ συγκοινωνιακαὶ ὁδοὶ χάριν τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου» (1888), «Γεωγραφικοϊστορικὸν ἐγχειρίδιον περὶ Βαυαρίας» (1897, 2 τόμ.) καὶ «Ἱστορικὴ γεωγραφία» (1904).

—**Γκαῖτς** (Gō'z), *Θεόδωρος φὸν—*. Γερμανὸς ζωγράφος (1826—1892). Διεκρίθη ἰδίᾳ ὡς ἀπεικονιστὴς πολεμικῶν σκηνῶν. Ἐκ τῶν πινάκων αὐτοῦ διακρίνονται: «Ἓν ἐπεισόδιον κατὰ τὴν μάχην τοῦ Καίνιγκραιτς», «Σκηνὴ ἐκ τῆς μάχης τοῦ Σεντάν», «Ἐπίθεσις τοῦ ἱππικοῦ παρὰ τὸ Μὰρς-λὰ-Τούρ». Πλὴν τούτων ἐζωγράφησε καὶ σκηνὰς ἐκ τοῦ σπὸρ καὶ τοῦ κυνηγίου.

— **Γκαῖτς** (Goetz), *Χέρμανν*. Γερμανὸς μουσικοσυνθέτης (1840—1876). Αναγκασθεὶς λόγῳ τῆς ἐπισφαλοῦς του ὑγείας νὰ ἐγκαταλείψῃ πᾶσαν ἐνεργὸν ἀσχολίαν ὡς μουσικοδιδάσκαλος καὶ ὀργανίστας, ἐπεδόθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν σύνθεσιν. Τὸ μεστὸν φαντασίας καὶ λυρισμοῦ μελόδραμα, ὅπερ ἔγραψεν ὁ Γκαῖτς ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του, «Ἡ Στρίγγλα ποὺ ἔγινε ἀρνάκι», ἔδωκε μοναδικὴν φήμην εἰς τὸν συνθέτην. Ἓν δεύτερον μελόδραμα, «Φραντσέσκα ντὰ Ρίμινι», ὅπερ ἔμεινεν ἡμιτελὲς λόγῳ τοῦ ἐν τῷ μεταξὺ ἐπισυμβάντος θανάτου τοῦ συνθέτου, ἐνορχηστρώθη ὑπὸ τοῦ Ἔρνστ Φρὰνκ καὶ ἐπαίχθη ἐν Μάγκαϊμ τῷ 1877. Αἱ ὑπόλοιποι συνθέσεις τοῦ Γκαῖτς περιλαμβάνουν: μίαν συμφωνίαν ἓν κοντσέρτο διὰ βιολίον τὸν «Ψαλμὸν 137» διὰ χορῳδίαν, σόλο καὶ ὀρχήστραν τὴν «εἰσαγωγὴν τῆς ἀνοίξεως» δι' ὀρχήστραν μουσικὴν δωματίου (ἐν τρίο, ἓν κουαρτέττο, ἓν κουιντέττο)· τραγούδια, τεμάχια διὰ κλειδοκύμβαλον· ἐλβετικὰ παιδικὰ τραγούδια· ἀνδρικὰς χορῳδίας κλπ. Γ. Σ.

—**Γκαῖτς** (Gōtz), *Ἰωάννης-Νικόλαος*. Γερμανὸς ποιητὴς καὶ συγγραφεὺς (1721—1781). Μετὰ τοῦ Οὖτς μετέφρασε τὰς ᾠδὰς τοῦ Ἀνακρέοντος (1749) καὶ ἔγραψε πολλὰ ἰδίως λυρικὰ ποιήματα.

—**Γκαῖτς** (Gōtz), *Κούρτιος*. Περιώνυμος Γερμανὸς ἠθοποιὸς καὶ συγγραφεὺς θεατρικῶν ἔργων, γεννηθεὶς τῷ 1888. Εἶναι γνωστὸς διὰ τὰ μονόπρακτα κωμειδύλλιά του ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ὁ φωτισμὸς κατὰ τὴν νύκτα» (1919), «Τὸ θηριοτροφεῖον» (1920), «Ἡ πεθαμένη θεία καὶ ἄλλα γεγονότα» (1924) καὶ διὰ τὰς κωμῳδίας του «Ἰγκεμπουργκ» καὶ «Ἀμπαζούρ».

—**Γκαῖτς** (Goetz), *Φερδινάνδος*. Γερμανὸς γυμναστικὸς (1826—1915). Ὑπῆρξε μέχρι τοῦ θανάτου του πρόεδρος τοῦ «Γερμανικοῦ γυμναστικοῦ Συλλόγου». Ἔγραψε τὰ ἑξῆς δύο σημαντικὰ ἔργα: «Εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἐνισχύσεως τῆς σωματικῆς ῥώμης τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ» (1908) καὶ «Ὀργάνωσις τῶν γυμναστικῶν κέντρων τῆς Γερμανίας».

Γκαῖτσε (Goetze), *Αἰμίλιος*. Διακεκριμένος Γερμανὸς ὀξύφωνος (1856—1901) δημιουργήσας μετὰ θριαμβευτικῆς ἐπιτυχίας πλείστους ὅσους ρόλους εἰς τὰ μεγαλύτερα λυρικὰ θέατρα τῆς Γερμανίας.

—**Γκαῖτσε** (Goetze), *Ἐρρῖκος*. Γερμανὸς μουσικὸς (1836—1906). Τὰ κυριώτερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι: 2 σερενάται δι' ὀρχήστραν ἐγχόρδων· μία τετράφωνος λειτουργία μὲ ὀρχήστραν· ὁ 13ος Ψαλμός, διὰ μικτὴν χορῳδίαν· τραγούδια, χορῳδίαι κ.τ.λ.

— **Γκαῖτσε** (Goetze), *Ἰωάννης-Νικόλαος-Κονράδος*. Γερμανὸς μουσικοσυνθέτης καὶ βιολιστὴς (1791—1861). Αἱ συνθέσεις του περιλαμβάνουν ὅλα σχεδὸν τὰ εἴδη τῆς μουσικῆς: μελοδράματα, ὀπερέττας, κουαρτέττα κ.τ.λ. Γ. Σ.

— **Γκαῖτσε** (Goetze), *Ἰωάννης-Χριστιανός*. Γερμανὸς θεολόγος καὶ βιβλιογράφος (1692—1749). Τῷ 1717 προσελήφθη ἱερεὺς ὑπὸ τοῦ ἐκλέκτορος τῆς Σαξωνίας, βασιλέως τῆς Πολωνίας, καὶ μετὰ δεκαετίαν διωρίσθη βιβλιοθηκάριος τῆς ἐν Δρέσδῃ βιβλιοθήκης. Μετέφρασεν εἰς τὴν γερμανικὴν πολλὰ ἰταλικὰ ἔργα καὶ συνέγραψε: «Τὰ ἀξιοπερίεργα τῆς Βασιλικῆς βιβλιοθήκης τῆς Ρέσδης» (1743, τόμ. 3) καὶ «Αἱ ἐκλέκτριαι τῆς Βαυαρίας» —B.

— **Γκαῖτσε** (Goetze), *Κάρολος*. Γερμανὸς συνθέτης (1846—1887) καὶ διευθυντὴς ὀρχήστρας ἐν Μαγδεμβούργῳ, Βερολίνῳ, Χέμνιτς καὶ Βρεσλαυίᾳ· τὰ μελοδράματά του: «Eine Abschieds-rolle», «Die Korsen», «Gustave Wasa» ἀποδεικνύουν μουσικὸν μὲ πολὺ τάλαντον. Γ. Σ.

— **Γκαῖτσε** (Goetze), *Μαρία*. Γερμανὶς μεσόφωνος, γεννηθεῖσα τῷ 1865. Ἔτυχε τοῦ τίτλου τῆς ἀοιδοῦ τοῦ βασιλέως καὶ ἔπαιξεν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τῶν μελοδραμάτων Βερολίνου, Ἀμβούργου, Βιέννης, Ἀμερικῆς κλπ. Γ. Σ

— **Γκαῖτσε** (Gōtze), *Ροδόλφος*. Γερμανὸς νευρολόγος καὶ ψυχίατρος γεννηθεὶς τῷ 1863. Διηύθυνε ψυχιατρικὴν πανεπιστημιακὴν κλινικὴν ἐν Βυρτσβούργῃ καὶ τὴν νευρολογικὴν καὶ ψυχιατρικὴν πολυκλινικὴν τῆς Albertzweigverein τῆς Λειψίας. Συνέγραψε: «Heinrich v. Stein, Schopenhauer u. Richard Wagner», «Ueber Bleivergiftung» (1892), «Pathologie und Irrenrecht» (1896). O. P.

Γκαῖτσεν (Goetzen), *Ἀδόλφος, κόμις ντὲ—*. Γερμανὸς ἀξιωματικὸς καὶ ἐξερευνητής, γεννηθεὶς τῷ 1866 ἐν Γκλὰτς τῆς Σουηδίας. Μεταβὰς εἰς Ἀφρικὴν ἡνώθη μὲ τοὺς συμπατριώτας του Πρίτβιτς καὶ Κέρστινγκ, μεθ' ὧν διέσχισεν ὁλόκληρον τὴν Κεντρικὴν Ἀφρικὴν ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμάς. Ἀνεκάλυψε τὸ ἐν ἐνεργείᾳ μέγα ἡφαίστειον Κιρούγκα καὶ ἐξηρεύνησεν ἅπασαν τὴν ἄνω κοιλάδα τοῦ Καγκέρα. Ἐδημοσίευσε: «Durch Afrika von Ost nach West» (1895). N. Π. — Λ.

— **Γκαῖτσεν** (Goetzen), *Ἰωάννης, κόμις ντὲ—*. Γερμανὸς στρατηγὸς (1599—1645). Διοικῶν τὸ δεξιὸν τῆς στρατιᾶς ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Νόρντλιγγεν καὶ συντελέσας εἰς τὴν νίκην προήχθη παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος εἰς στρατηγὸν καὶ ὠνομάσθη κόμις. Τῷ 1638, ἀρχιστράτηγος ἐν Βεστφαλίᾳ, ἐξεδίωξε κατανικήσας τὸν μέγαν δοῦκα τῆς Ἔσσης. Τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐνίκησε τοὺς Σουηδοὺς ἐν Τοργκάου, ἐνικήθη ὅμως παρὰ τὸ Brisach ὑπὸ τοῦ δουκὸς τοῦ Βαϊμάρ, διαλυθέντος καὶ τοῦ στρατοῦ του. Τῷ 1643, ἀρχιστράτηγος τῶν αὐτοκρατορικῶν δυνάμεων ἐν Σιλεσίᾳ, ὑπερήσπισε τὴν χώραν ταύτην ἀπὸ τῆς εἰσβολῆς τῶν Σουηδῶν. Τὸ δὲ ἑπόμενον ἔτος ἐκστρατεύσας κατὰ τοῦ πρίγκιπος Ρακότζι ἐν Οὐγγαρίᾳ ἐφονεύθη ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Γιάνκοβιτς. N. Π. — Λ.

Γκαιτσενμπέργκερ (Goetzenberger), *Φραγκῖσκος-Ἰούλιος*. Γερμανὸς ζωγράφος (1802—1866). Τῷ 1824 τῷ ἀνετέθη ὅπως μετὰ τοῦ Ἕρμαν καὶ τοῦ Φέρστερ διακοσμήσωσι τὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βόννης δι' ἀλληγορικῶν εἰκόνων, τὸ πλεῖστον δὲ τῆς ἐργασίας ἐξετέλεσε μόνος. Λαβὼν μέρος εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν κίνησιν (1848—49) ἐφυλακίσθη καὶ ἐξωρίσθη. Μετέβη εἰς Ἀγγλίαν, ἔνθα τῷ ἀνετέθη ἡ διακόσμησις τῆς Πινακοθήκης τοῦ Bridgewater καὶ ἄλλων αἰθουσῶν. Ἓν τῶν καλυτέρων ἔργων του εἶναι ὁ ἐν Καρλσρούῃ πίναξ του: «Ἡ Παγγία μὲ τὸν Ἰησοῦν ἐπὶ τῶν γονάτων». N. Π. — Λ.

Γκαίτσιευς (Gœtschius), *Πέρσυ*. Ἀμερικανὸς μουσικός, γεννηθεὶς τῷ 1853. Ἐσπούδασεν ἐν Στουτγάρτῃ καὶ ἐδίδαξεν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῶν Συρακουσῶν τῆς Νέας Ὑόρκης, καὶ ἐν τῷ «New-England Conservatory» τῆς Βοστώνης. Τὰ κυριώτερα ἐκ τῶν θεωρητικῶν συγγραμμάτων του εἶναι: «Material used in musical composition» (1892), «Theory and practice of tone-relations» (1892), «Homophonic forms of musical composition» (1898), «Exercises in melody writing» (1900) κτλ. Ἐκτὸς τούτων ὁ Γκαίτσιους ἔχει γράψει ἀρκετὰς μελῳδίας, τεμάχια διὰ κλειδοκύμβαλον, συμφωνικὰ ἔργα κλπ. Γ. Σ.

Γκαῖτσχεντ (Gateshead) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐν τῇ κομιτείᾳ τοῦ Ν·άρχαμ, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Τάϊν, ἔναντι τοῦ Νιουκάστλ, μετὰ τοῦ ὁποίου συνδέεται διὰ γεφύρας καὶ τοῦ ὁποίου ἀποτελεῖ προάστειον. Κάτοικοι 128.000. Μεγάλα λατομεῖα καὶ ἀκμαία σιδηροβιομηχανία. —M.

Γκαίττλιγκ (Gōttling), *Κάρολος-Γουλιέλμος*. Κλασσικὸς φιλόλογος (1793—1869). Καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ἰένης ἀπὸ τοῦ 1822, ἵδρυσε τὸ ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον τῆς πόλεως ταύτης καὶ ἐξέδωκε τὸν Ἡσίοδον. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ τὰ μᾶλλον ἀξιομνημόνευτα εἶναι: «Ὁ τονισμὸς ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ» (1835 καὶ «Ἱστορία τῆς πολιτείας τῶν Ρωμαίων μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Καίσαρος» (1810). Τὴν μετὰ τοῦ Γκαῖτε ἀλληλογραφίαν τοῦ Γκαίττλιγκ (1824—1831) ἐξέδωκεν ὁ Κοῦνο Φίσσερ. A. Δ.

Γκαίϋ (Gay), *Ἰωάννης*. Ἄγγλος λογοτέχνης (1685—1732). Τὴν φήμην αὐτοῦ ὀφείλει ἰδίᾳ εἰς τοὺς χαριεστάτους μύθους του, κλασικοὺς θεωρουμένους, τὰ ᾄσματα καὶ τοὺς βαλλισμούς του (ballades). A. Δ.

Γκαὶφ (Gaiffe), *Ἀδόλφος*. Γάλλος ἠλεκτρολόγος (1832—1887). Κατεσκεύασε διάφορα ἠλεκτρο-ἰατρικὰ ὄργανα. Ἐφεῦρεν ἠλεκτρικὴν λυχνίαν μετὰ τόξου, μίαν ἠλεκτρικὴν στήλην μεθ' ὑπεροξειδίου τοῦ σιδήρου καὶ ὑδροχλωρικῆς ἀμμωνίας, ἐβελτίωσε τὴν μετὰ χλωριούχου ἀργύρου στήλην καὶ ἐπενόησε νέον σύστημα ἀνάψεως τῶν λαμπτήρων ἀεριόφωτος δι' ἠλεκτρισμοῦ, ὅπερ ἐφηρμόσθη ἐν τῇ γαλλικῇ Γερουσίᾳ. Ὑπῆρξεν ὁ εἰσηγητὴς ἐν Γαλλίᾳ τῆς μεθόδου νικελώσεως ἣν ἐφήρμοζεν ὁ Ἰσαὰκ Ἄδαμς, καὶ συνέγραψε «Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ἠλεκτρο-ἰατρικῶν ἐργαλείων» (1874). —B.

γκαίω-γκαίω /*Λαογρ.*/. Παιδιὰ κορασίων λαβοῦσα τὸ ὄνομα ἐκ τῆς κατ' αὐτὴν χρησιμοποιουμένης ὑπὸ τῶν παιζουσῶν ἐπῳδοῦ «γκαίω-γκαίω». Κατ' αὐτὴν συνάπτεται διάλογος μεταξὺ ὁμάδος παικτριῶν καὶ τῆς διευθυνούσης τὴν παιδιὰν περὶ νυμφεύσεως ἑνὸς ἑκάστου τῶν κορασίων τῆς ὁμάδος. Οἱ προτεινόμενοι εἰς ἑκάστην γαμβροὶ ἀπορρίπτονται διαδοχικῶς, ἕως οὗ προταθῇ ὁ κατάλληλος, ὁπότε ἡ ἀποδεχομένη αὐτὸν ἀποσπᾶται τῆς ὁμάδος καὶ τάσσεται παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς διευθυνούσης. Ἐπαναλαμβανομένου τούτου δι' ὅλας τὰς παικτρίας ἐξαντλεῖται ἡ ὁμὰς καὶ λήγει ἡ παιδιά. Δ. Λ.

Γκακὸν (Gacon), *Φραγκῖσκος*. Γάλλος σατιρικὸς ποιητὴς (1667—1725). Κατ' ἀρχὰς ἠσπάσθη τὸ μοναχικὸν στάδιον, τὸ ὁποῖον ὅμως ἐγκατέλιπε διὰ νὰ ἐπιδοθῇ ἐλευθέρως εἰς τὴν σατιρικὴν ποίησιν. Τὰ γνωστότερά του ἔργα εἶναι: «Ὁ ἄνευ ψιμυθίου ποιητής» (Le Poète sans fard, Κολωνία, 1696), «Ὁ Ἀντὶ-Ρουσσὼ (L'Anti Rousseau 1712), «Ὁ Ὅμηρος τὸν ὁποῖον ἔχουν ἐκδικηθῆ» (Homère vengé, 1715), «Ἐμβλήματα ἢ χριστιανικὰ γνωμόσημα» (Emblèmes ou devises chrétiennes, 1714). Μετέφρασεν ἐμμέτρως τὸν Ἀνακρέοντα (1712). Εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του εἰσῆλθε ἐκ νέου εἰς τὸ ἱερατικὸν σῶμα καὶ ἀπέθανεν ἡγούμενος εἰς Μπαϊὸν τῆς περιοχῆς τοῦ Μπωμὸν (Beanmont). M. ΒΑΛΣΑΣ

— **Γκακὸν-Ντυφοὺρ** (Gacon-Dufour), *Μαρία-Ἰωάννα*. Γαλλὶς λογογράφος καὶ ἐπιστήμων ἐπιδοθεῖσα εἰς τὴν Ἀγρονομίαν (1753—1835). Εἰς ἀπάντησιν πρὸς τὸν Σιλβαὶν Μαρεσάλ, προτείναντα σχέδιον νόμου περὶ ἀποκλεισμοῦ τῶν γυναικῶν ἀπὸ πάσης ἐκπαιδεύσεως, ἔγραψε τὸ βιβλίον αὐτῆς «Contre le projet de loi de S. M.» (1801), ἔνθα εὐφυέστατα ἀντικρούει τὰς γνώμας τοῦ προτείναντος. Ἐπί τινα καιρὸν διετέλεσεν ἀναγνώστρια ἐν τῇ αὐλῇ Λουδοβίκου ΙΣΤ'. Συνέγραψε πλεῖστα ἔργα ἀναφερόμενα κυρίως εἰς βιογραφίας καὶ περιγραφὰς τῶν αὐλῶν Αἰκατερίνης τῶν Μεδίκων, τῶν υἱῶν της, τοῦ Ἐρρίκου Δ', ὡς καὶ

Digitized by Google

ἀπομνημονεύματα περὶ τῆς La Vallière, τῆς Montespan, καὶ τῆς βασιλείας τῶν τριῶν τελευταίων Λουδοβίκων. Ν. Π.—Λ.

Γκαλὰ-Ραδῆ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ὑποδιοικήσεως Μακρᾶς Γεφύρας (Οὐζοὺν-κιοπρού) τοῦ νομοῦ Ἀδριανουπόλεως, ἐν τῇ Ἀν. Θράκῃ, ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς μετονομασθὲν *Κατύχαλα* καὶ ἀριθμοῦν τότε 295 κατοίκους (1920). Α. Θ. ΣΑΜ.

Γκαλαγκάδω *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Ἀρωνίου* τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαρχίας Κυδωνίας τοῦ νομοῦ Χανίων. Κάτ. (1928) 154.

Γκαλαγκάν, *Γρηγόριος Παύλοβιτς*. Ρῶσος συγγραφεὺς (1819—1888). Ἐμελέτησε τὸ ἀγροτικὸν ζήτημα, εἰργάσθη εἰς τὸν κρατικὸν ἐπισιτισμὸν κατὰ τὰ ἔτη τοῦ ἐνσκήψαντος ἐν Ρωσίᾳ λιμοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς μεταβιβάσεως δικαιωμάτων μικρᾶς ἰδιοκτησίας εἰς τοὺς χωρικούς. Ἵδρυσε λαϊκὰ ταμιευτήρια· ἔδρασεν ἐν τῷ κλάδῳ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἐπαγγελματικῆς μορφώσεως. Ἰδίαις δαπάναις ἵδρυσεν ἐν Κιέβῳ τὸ «Κολλέγιον Παύλου Γκαλαγκάν», εἰς μνήμην τοῦ ἀποθανόντος υἱοῦ αὐτοῦ, τέλειον γυμνάσιον μετὰ οἰκοτροφείου. Συνέγραψε: «Συλλογὴν ἐθνογραφικῶν παρατηρήσεων σχετικῶν πρὸς τὴν Μικρορρωσίαν» καὶ «Συλλογὴν Μαλορρωσικῶν ᾀσμάτων». Π. ΛΕΦΑΣ

Γκαλὰμ ἢ **Γκαλλὰμ** (Galam ἢ Gallam) *[Γεωγρ.]*. Περιοχὴ τῆς Σενεγάλης ἐν Ἀφρικῇ, ἐξαρτωμένη ἐκ τῆς διοικητικῆς περιφερείας τῆς Μπακέλ. Ἀπετέλει ἄλλοτε τμῆμα τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Φουτὰ καὶ ἐφημίζετο διὰ τὴν ὕπαρξιν πλουσίων κοιτασμάτων χρυσοῦ. Ὁ χρυσὸς τοῦ Γκαλὰμ ἦτο ἐπὶ μακρὸν περιζήτητος. Σήμερον κατοικεῖται ὑπὸ τῶν Σαρρακολέ, οἵτινες καταγίνονται εἰς τὴν γεωργίαν. —Μ.

Γκαλαμπὰτ ἢ **Γκαλλαμπὰτ** (Galabat ἢ Gallabat) *[Γεωγρ.]*. Ἐπαρχία τῆς Αἰθιοπίας, περιλαμβανομένη μεταξὺ τοῦ Ζενταρὲφ πρὸς Β, τῆς Ἀμχάρα πρὸς Α, τοῦ Γκόντιαμ πρὸς Ν καὶ τοῦ Σενναὰρ πρὸς Δ. Διαρρέεται ὑπὸ παραποτάμου τοῦ Κυανοῦ Νείλου. Κατοικεῖται κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ Φαλάσχας, Αἰθίοπας καταγωγῆς καὶ θρησκείας ἰσραηλιτικῆς. —Μ.

γκαλάν· λέξ. γαλλ. (galant), εὐχὴστος καὶ εἰς τὴν κοινὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν (ἄλλως *γαλάντες* ἢ *γαλάντης*)· ὁ φιλόφρων, ὁ εὐγενὴς τοὺς τρόπους, ὁ γενναιόδωρος· ἀντίστοιχον πρὸς τὸ ἀγγλ. gentleman. Ἐκ τῆς γαλλικῆς συνεκφορᾶς galant-homme ἐπλάσθη εἰς τὴν κοινὴν ἑλλην. τὸ γαλαντόμος (βλ. λ.).

— γκαλὰν (galant ἢ style galant) *[Μουσ.]*. Διὰ τῆς προσωνυμίας ταύτης ἐχαρακτηρίζοντο κατὰ τὸν ΙΗ' τὰ ἔργα διὰ κλειδοκύμβαλον, τὰ ὁποῖα δὲν ἦσαν γραμμένα μὲ ὡρισμένον ἀριθμὸν φωνῶν (δηλαδὴ ἓν τεμάχιον ἠδύνατο νὰ περιλαμβάνῃ 3, 4, 6 ἢ καὶ περισσοτέρας πραγματικὰς φωνάς, ὁ ἀριθμὸς τῶν ὁποίων δὲν ἦτο ὡρισμένος ἐκ τῶν προτέρων, ὡς ἐγίνετο ἕως τότε). Ε ς πλεῖστα ἔργα τοῦ Κουπερέν, Ραμώ, Ἰωάν. Χρ. Μπάχ, Μότζαρτ, Χάϊδν κλ. εὑρίσκομεν τὸν ἰδιάζοντα τοῦτον τρόπον τοῦ γράφειν, ἐξ οὗ ἐγεννήθη ἡ ἐλευθέρα κατόπιν σύνθεσις τεμαχίων διὰ κλειδοκύμβαλον. Γ. Σ.

Γκαλὰν (Galand), *Κάρολος-Φραγκῖσκος*. Γάλλος σχεδιαστὴς καὶ κατασκευαστὴς ὅπλων (1832—1900). Καθ' ὅλον τὸν βίον κατέγινεν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν τελειοποίησιν τῶν πυροβόλων ὅπλων, γενόμενος καὶ ἐφευρέτης ἰδίου συστήματος πολυκρότων μετ' ἐξολκέως αὐτομάτως λειτουργοῦντος. Αἱ ἐφευρέσεις του εἶναι ποικίλαι. Ἐφεῦρε τὰ βύσματα (τάπες) μετὰ λίπους, περίστροφον μετὰ κινητῆς προσωμίδος χρησιμοποιούμενον ὡς τυφέκιον καὶ τὸ πρῶτον περίστροφον τὸ λυόμενον ἄνευ ἐργαλείων εἰδικῶν. Ὁμοίως πλεῖστα ὑποδείγματα ὅπλων καὶ πιστολίων διὰ περιηγητάς, κυνήγια ἀγρίων ζῴων κτλ. Ὁ Γκαλὰν συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν βελτίωσιν καὶ τελειοποίησιν τῆς ὁπλουργικῆς ἐν Γαλλίᾳ, ἀναπτύξας ἅμα τὴν μεταλλουργικὴν βιομηχανίαν ἐν γένει. Ἀποσυρθεὶς καὶ παραδόσας τὰ μεγάλα ἐργοστάσια αὐτοῦ ἐν Παρισίοις, Ἀγγλίᾳ καὶ Βελγίῳ εἰς ἑταιρείας, κατέγινεν ἔκτοτε (1893) εἰς γεωργικὰς ἐργασίας καὶ μεγάλας ἐγκαταστάσεις γεωργικῶν ἐπιχειρήσεων. Ν. Π.—Λ.

Γκαλαόρ (Galaor). Περίφημος ἥρως τῶν μεσαιωνικῶν ἐπῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν ἱσπανικῶν. Ὡς ὁ Ἀμαδίς, οὕτω καὶ ὁ Γκαλαόρ, εἶναι τὸ πρότυπον τοῦ γενναίου παλαδίνου, ἑτοίμου νὰ σύρῃ τὸ ξίφος εἰς πρώτην εὐκαιρίαν ὑπὲρ ἀδυνάτων καὶ ἀπροστατεύτων. —Β.

Γκαλαπάγκο (Galapago) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἡ δυτικὴ ἀκτὴ τῆς χερσονησιζούσης προβολῆς τῆς Μελίλια (Melilla: πλάτ. 35°18' Β, μήκ. 2°57' Δυτ., χάρτ. ἀγγλ. 1692: Melilla καὶ 2717: Cape Spartel to Cape Ferrat), εἰς ἣν ἀναδύουν τὸ ἀπὸ τῆς Εὐρώπης πρὸς τὸ Μαρόκκον τηλεγραφικὰ καλώδια. Σ. Ε. Λ.

Γκαλαπάγκος (Galapagos) *νῆσοι [Γεωγρ.]*. Ἀρχιπέλαγος τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, ἐπὶ τοῦ Ἰσημερινοῦ, εἰς ἀπόστασιν 600 χλμ πρὸς Δ τοῦ δυτικωτέρου ἀκρωτηρίου τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς Παρίνια, ἀνῆκον εἰς τὴν δημοκρατίαν τοῦ Ἰσημερινοῦ. Ὀνομάζεται ἐπίσης «Ἀρχιπέλαγος τῶν Χελωνῶν» καὶ ἀποτελεῖται ἐξ 11 μεγάλων καὶ πολλῶν μικρῶν νήσων, ὧν ἡ μεγαλυτέρα εἶναι ἡ *Ἀλμπεμάρλε* ἢ *Ἰσαβέλλα* (4275 τετρ. χλμ.). Τὸ συνολικὸν ἐμβαδὸν αὐτῶν εἶναι 7643 τετρ. χιλιόμ. Εἶναι νῆσοι ἡφαιστειογενεῖς, τὸ ὕψος δὲ τῶν κρατήρων αὐτῶν ποικίλλει ἀπὸ 970 μέχρι 1500 μ. Παρὰ τὴν θέσιν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ Ἰσημερινοῦ ἔχουν κλῖμα εὐκραές, τὸ δὲ ἔδαφος αὐτῶν εἶναι ἀρκετὰ εὔφορον. Ἐπ' αὐτῶν ὑπάρχουν σπάνιά τινα εἴδη ζῴων καὶ φυτῶν, ἄλλοτε δὲ ὑπῆρχεν ἀφθονία χελωνῶν, αἵτινες σήμερον σπανίζουν. Ἀνεκαλύφθησαν κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν, ἀπὸ δὲ τοῦ 1832 ἀνήκουν εἰς τὴν δημοκρατίαν τοῦ Ἰσημερινοῦ. —Μ.

Γκαλὰρ (Galard) *Πέτρος ντὲ—, αὐθέντης τοῦ Limeuil*. Γάλλος διπλωμάτης καὶ στρατιωτικὸς ἀκμάσας περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΔ' αἰῶνος καὶ ἀποθανὼν μετὰ τὸ 1331. Μετὰ τοῦ ντὲ Marigny ὠργάνωσε τὴν γαλλικὴν Φλάνδραν, κατώρθωσε δὲ νὰ διαφύγῃ τὰς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φιλίππου τοῦ Ὡραίου διώξεις καὶ ἀντεκδικήσεις κατὰ παντὸς ὀπαδοῦ τοῦ ἐκλιπόντος βασιλέως. Ν. Π.—Λ.

Γκαλαρὰ-Μπουρνοῦ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Ν. ἀκτῆς τοῦ Εὐξείνου πόντου, 5 μιλ. ἀνατολικῶς τοῦ βορείου τοῦ Βοσπόρου στομίου, ἔχον ναυαγοσωστικὸν σταθμὸν ἐφωδιασμένον διὰ σχοινοβόλων πυραύλων (πλάτ. 41° 14' 00'' Β, μήκ. 29° 15' 00'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 224: Sea of Marmara). Σ. Ε. Λ.

Γκαλασίηλς (Galashiels) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν Σκωτίᾳ, ἐν τῇ κομητείᾳ τοῦ Σέλκιρκ, παρὰ τὴν συμβολὴν τοῦ ποταμοῦ Γκάλα-Οὐώτερ μετὰ τοῦ Τουήντ. Ἀπέχει περὶ τὰ 50 χλμ. ΝΑ τοῦ Ἐδιμβούργου καὶ εἶναι κέντρον τῆς σκωτικῆς ἐριουργίας ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Ἔχει βυρσοδεψεῖα, βαφεῖα καὶ ἐργοστάσια πλεκτῶν ὑφασμάτων. Παρ' αὐτὴν εὑρίσκονται οἱ πύργοι τοῦ Ἀμποτσφορντ καὶ τοῦ Ἀσσεστὶλ, ὅπου διέμενεν ὁ Οὐώλτερ Σκώτ. —Μ.

Γκαλάτι (Galati), *Δομίνικος*. Ἰταλὸς δραματικὸς συγγραφεὺς καὶ λογογράφος γεννηθεὶς τῷ 1846. Τὸ πρῶτον ἔργον του, ἔμμετρος κωμῳδία, ἐπαίχθη μετ' ἐπιτυχίας εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς. Κατόπιν συνεχῶς ἔργα αὐτοῦ ἐπαίζοντο ἐν Φλωρεντίᾳ, ἐν Βαρσοβίᾳ, ἐν Λονδίνῳ καὶ Παρισίοις μετὰ τῆς αὐτῆς πάντοτε ἐπιτυχίας, καταστήσαντα αὐτὸν συγγραφέα πανευρωπαϊκῆς φήμης. Ὡ λογοτέχνης συνέγραψε κατὰ τὸ 1874 τὸ «Depuis Sedan» καὶ «Les hommes de mon temps» (1879). Ν. Π.—Λ.

Γκαλατίνα (Galatina) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας, ἐν τῷ νομῷ τοῦ Λέτσε, τῆς Ἀπουλίας. Κάτ. 14.104. Ἔχει ναὸν τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης χρονολογούμενον ἀπὸ τοῦ 1384· διεξάγει ἐμπόριον ἐλαίου, βάμβακος καὶ οἴνου. —Μ.

Γκαλατόνε (Galatone) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας, ἐν Ἀπουλίᾳ, ἐν τῷ νομῷ τοῦ Λέτσε καὶ εἰς ἀπόστασιν 24 χλμ. ΝΒ ταύτης. Παρ' αὐτὴν παλαιὸν φρούριον. Κάτ. 9.718. —Μ.

Γκαλάχωφ, *Ἀλέξιος Δημήτριεβιτς*. Ρῶσος φιλόλογος καὶ συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1807. Ἐν ἀρχῇ σπουδάσας μαθηματικὰς ἐπιστήμας προτίμησεν ἔπειτα τὴν φιλολογίαν. Ἀπὸ τοῦ 1865 μέχρι τοῦ 1882 ἐδίδαξεν ἐν τῷ ἱστορικο-φιλολογικῷ ἰνστιτούτῳ Πετρουπόλεως. Ἀπὸ τοῦ 1820 ἤρχισε συγγράφων. Ἡ «Ρωσικὴ Χρηστομάθεια» αὐτοῦ ἠριθμησεν εἴκοσιν ἐκδόσεις ἀπὸ τοῦ 1842—1892. Ἐν τῇ Χρηστομαθείᾳ ταύτῃ παρείχοντο τὸ πρῶτον ἔργα ὑπὸ ἀντικειμενικὴν μελέτην καὶ ἀναλύσεως ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἐν τῷ σχολείῳ ἔργα τῶν Λεμοντώφ, Γκόγολ, Τουργένιεφ. Ἕτερα ἔργα τοῦ Γκαλάχωφ εἶναι: «Ἱστορικὴ χρηστομάθεια (4 ἐκδόσεις)», «Ρωσικὴ χρηστομάθεια διὰ παιδία» (6 ἐκδόσεις) καὶ πολλὰ ἄλλα τοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος βιβλία διδακτικά. Θεωρεῖται βαθὺς γνώστης τῆς φιλολογίας τοῦ ΙΗ' αἰῶνος καὶ τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ ΙΘ'. Π. ΛΕΦΑΣ

Γκάλβαμ (Galvam ἢ Galvao), *Ἀντώνιος*. Πορτογάλος ναυσιπόρος καὶ στρατιωτικὸς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Ἄριστα διοικήσας τὰς ἀποικίας ἠγαπήθη ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν, οὓς προσηλύτισεν εἰς τὸν Χριστιανισμόν, ἀποκληθεὶς ὁ «Ἀπόστολος τῶν Μολουκῶν». Ἐπανελθὼν εἰς Πορτογαλίαν περιέπεσεν εἰς δυσμένειαν τοῦ βασιλέως Ἰωάννου Γ' καὶ ἀπέθανε πένης ἐν νοσοκομείῳ (1557). Ὑπάρχει βιβλίον αὐτοῦ ἐκδοθὲν μετὰ θάνατον, περὶ τῆς ὁδοῦ τῶν Ἰνδιῶν κα περὶ τῶν ἐξερευνήσεων του ἐν τῇ νοτίῳ Ἀσίᾳ: «Tratado que compos o nombre e notual capitao Antonio Galvao» (1563). Ν. Π.—Λ.

— **Γκάλβαμ** (Galvam), *Δουάρτος*. Πορτογάλος ἱστορικὸς (1435—1519). Χάρις εἰς τὰς πολλάς του ἱκανότητας διωρίσθη ἱστοριογράφος τῆς Πορτογαλίας ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἀλφόνσου Ε', γραμματεὺς τοῦ Ἰωάννου Β' καὶ πρεσβευτὴς παρὰ τῷ πάπᾳ Ἀλεξάνδρῳ ΣΤ', τῷ Μαξιμιλιανῷ αὐτοκράτορι, Λουδοβίκῳ ΙΒ' καὶ τῇ βασιλίσσῃ τῆς Αἰθιοπίας Ἑλένῃ. Συνέγραψε: «Τὰ χρονικὰ τῶν βασιλέων τῆς Πορτογαλίας», «Χρυσοῦν «βιβλίον τῶν πορτογαλικῶν οἰκογενειῶν» κλπ.

Γκαλβὰν (Galvan), *Ἰωσήφ*. Ἱσπανὸς γλύπτης τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἐξετέλεσεν ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ γυναικαδέλφου του Χουὰν Ἀντόνιο Ρὸν τὰ ἀγάλματα τοῦ ἁγίου Ἰσιδώρου καὶ τῆς ἁγίας Μαρίας ντὲ λὰ Καμπέθα τῆς ἐν Μαδρίτῃ γεφύρας τοῦ Τολέδου, τὸν ἅγιον Φερδινάνδον τῆς προσόψεως τοῦ νοσοκομείου τῆς Μαδρίτης, τὸν ἅγιον Νικόλαον, τὸν ἅγιον Ἰωακεὶμ καὶ τὴν ἁγίαν Ἄνναν, ἐν Μαδρίτῃ ὁμοίως ἀποκειμένους, καὶ τὸ Φίλημα τοῦ Ἰούδα, τὸν Μυστικὸν δεῖπνον καὶ τὴν Ἀποκαθήλωσιν τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Μαρίας, ἐν Ἁγίῳ Σεβαστιανῷ. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ρὸν συνειργάσθη μετὰ τοῦ Λουδοβίκου Σαλβαντὼρ Καρμόνα εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν ἀγαλμάτων τῶν ἁγίων Ἰωσὴφ καὶ Ἄννης διὰ τὴν Παναγίαν τοῦ Belein καὶ τὸ ἄγαλμα τῆς «Θείας ποιμενίδος» διὰ τὸ μοναστήριον τοῦ Saint Gil (βλ. *Pierre Lafond: La Sculpture Espagnole*, σελ. 261 καὶ 269-270). Ι. Μ. Π.

— **Γκαλβὰν** (Galvan), *Σίμων Τάλβε*. Ἱσπανὸς γλύπτης τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Εἰργάσθη εἰς τὴν Σαλαμάγκαν, διεκρίθη δὲ διὰ τὴν ἐξαίρετον δεξιοτεχνίαν του. Ι. Μ. Π.

Γκάλβεστον (Galveston) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἐν τῇ πολιτείᾳ τοῦ Τέξας, ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου, ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Μεξικοῦ. Ἱδρύθη τῷ 1838 καὶ ἑνοῦται μετὰ τῆς ξηρᾶς διὰ μεγάλης γεφύρας, ἐπὶ τῆς ὁποίας διέρχεται καὶ ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ἡ συνδέουσα αὐτὴν μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ. Κάτ. 44 255. Κατ' ἀρχὰς μικρὰ πολίχνη καὶ μικρὸς λιμήν, ἔλαβε ταχέως μεγίστην ἀνάπτυξιν καὶ κατέστη ὁ πρῶτος λιμὴν τοῦ κόσμου ἐξαγωγῆς βάμβακος καὶ ὁ τρίτος τῶν Ἡν. Πολιτειῶν, ὡς πρὸς τὸ ποσὸν τῶν εἰσαγομένων καὶ ἐξαγομένων ἐμπορευμάτων. Ἔχει πολυάριθμα ἀξιόλογα δημόσια ἱδρύματα, βιβλιοθήκην, πανεπιστήμιον καὶ πολλὰ φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα. Συνδέεται διὰ τακτικῆς ἀτμοπλοϊκῆς συγκοινωνίας μετὰ τῆς Εὐρώπης, τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἀσίας. Τῷ 1900 κατεστράφη σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου ὑπὸ κυκλῶνος, ἐπανακτισθεῖσα ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν. Ἀπὸ τοῦ 1926 διεξάγεται ἐνταῦθα διεθνὴς διαγωνισμὸς καλλονῆς. —Μ.

Γκάλβιτς (Galwitz), *Μὰξ φὸν—*. Γερμανὸς στρατηγὸς (1852—1924), διοικήσας μεγάλας μονάδας κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον 1914—1918: τὴν ἔφεδρον αὐτοκρατορικὴν φρουρὰν εἰς Βέλγιον κυριεύσας τὴν Ναμύρ, στρατιὰν εἰς τὸ ρωσικὸν θέατρον (ἀνατολικὸν) καὶ εἰς Σερβίαν καὶ τέλος ὁμάδα στρατιῶν εἰς τὸ Βερντέν. Ν. Θ. Κ.

Γκαλεάτα (Galeata) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας, ἐν Τοσκάνῃ, ἐν τῷ νομῷ τῆς Φλωρεντίας, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ρόνκο. Κάτ. 5000. Ἔχει ἐρείπια ἀρχαίας ἐκκλησίας καὶ παλαιὰν μητρόπολιν. Ἐν αὐτῇ ὁ βασιλεὺς τῶν Ὀστρογότθων Θεοδώριχος εἶχε κτίσει ἀνάκτορον ἐν ᾧ διέμενε, τοῦ ὁποίου ὅμως δὲν σῴζονται τὰ ἴχνη σήμερον. Ἔχει ἀξιόλογον μεταξουργίαν. —Μ.

Γκαλέζο (Galeso) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Ἰταλίας, ἐν Καλαβρίᾳ, ἐν τῷ νομῷ τοῦ Λέτσε, ἐκβάλλων εἰς τὸν κόλπον τοῦ Τάραντος. Εἶναι γνωστὸς ὡς ὑμνηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ὁρατίου καὶ Βιργιλίου διὰ τὴν ἁπλοϊκὴν βουκολικὴν ζωὴν τῆς ὑπ' αὐτοῦ διαρρεομένης χώρας. Ἡ ὑπ' αὐτοῦ διαρρεομένη πεδιὰς εἶναι καλλιεργημένη διὰ βάμβακος. —Μ.

Γκαλεζόβσκι (Galezowski), *Ξαβιέρος*. Γάλλος ἐκ πολιτογραφήσεως, ὀφθαλμολόγος, πολωνικῆς καταγωγῆς, γεννηθεὶς ἐν Lipowiec τῷ 1833. Διεκρίθη ὡς ἐπίατρος χειρουργὸς κατὰ τὸν πόλεμον. Ὑπῆρξε συγγραφεὺς πολλῶν ἐπιστημονικῶν ἔργων· μεταξὺ αὐτῶν ἀναφέρομεν τὴν «Ὀφθαλμολογίαν» (1872), τὸν «Ἄτλαντα ὀφθαλμοσκοπήσεως» (1876—1885), κτλ. Ὑπῆρξεν ἐπίσης ἱδρυτὴς τοῦ περιοδικοῦ «Recueil d' ophtalmologie» καὶ ἐφευρέτης ὀφθαλμοσκοπίου. Ο. Ρ.

Γκαλὲν (Galin) *Πέτρος*. Γάλλος μαθηματικὸς καὶ μουσικοδιδάσκαλος. Ἐχρημάτισε τραπεζιτικὸς ὑπάλληλος καὶ εἶτα καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν ἐν τῷ λυκείῳ τοῦ Μπορντώ. Ὑπῆρξεν ἐφευρέτης ἰδίας μεθόδου διδασκαλίας τῆς μουσικῆς, ἣν ὠνόμασε «μελοπλάστην». Τὴν μέθοδον ταύτην ἐφήρμοσεν ἐν Βορδὼ καὶ Παρισίοις, ἀνέπτυξε δὲ καὶ εἰς βιβλίον τιτλοφορούμενον: «Ἡ μέθοδος τοῦ μελοπλάστου πρὸς διδασκαλίαν τῆς μουσικῆς» (1831 β', ἐκδ.). Μετεχειρίζετο πρὸς τοῦτο πίνακα φέροντα πεντάγραμμον κενὸν καὶ ἄνευ κλειδός, συνήθιζε δὲ τοὺς μαθητάς του νὰ ὁρίζουν τὴν θέσιν ἑκάστου μουσικοῦ φθόγγου, καθ' ὃν χρόνον αὐτὸς ᾖδε.

Digitized by Google

Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐξῳκειοῦντο οἱ μαθηταὶ εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ σχετικοῦ ὕψους τῶν φθόγγων ἀνεξαρτήτως τοῦ ἀπολύτου ὕψους των. Τὴν μέθοδον τοῦ Γκαλὲν συνεπλήρωσαν οἱ Αἰμὲ Παρὶ καὶ Αἰμίλιος Σεβέ. —Β.

Γκάλεν (Galen), *Χριστόφορος - Βερνάρδος φόν—*. Γερμανὸς ἡγεμὼν (1600—1678) ἐπίσκοπος τοῦ Μύνστερ ἀπὸ τοῦ 1650. Ἐπολέμησε τῷ 1664 ἐναντίον τῶν Τούρκων, τῷ 1665 καὶ 1672 ἐναντίον τῆς Ὀλλανδίας, τῷ 1675 ἐναντίον τῆς Γαλλίας καὶ ἀπέσπασε τῷ 1676 τὴν ἡγεμονίαν τῆς Βρέμης ἀπὸ τὴν Σουηδίαν. —Β.

Γκαλένα (Galena) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἐν τῇ πολιτείᾳ τοῦ Ἰλλινόϊς. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχουν πλούσια μεταλλεῖα ἀρχυρούχου μολύβδου, τὰ ὁποῖα ὁλονὲν ἐξαντλοῦνται. Ἡ ἐξάντλησις αὕτη ἐπέδρασε καὶ ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων αὐτῆς, οἵτινες ἀπὸ 7000 τῷ 1900 ἠλαττώθησαν εἰς 4700 τοῦ 1920. —Μ.

Γκάλενστοκ (Galenstock) *[Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Ἑλβετίας, τμῆμα τῶν Βερναίων Ἄλπεων, ἐν τῇ ὀροσειρᾷ Ντάμμαστοκ. Ἔχει ὕψος 3597 μέτρων. —Μ.

Γκαλερὸν (Galeron), *Βέρθα*, ἐπονομαζομένη *ντὲ Καλόν*. Γαλλὶς ποιήτρια, γεννηθεῖσα τῷ 1859. Θυγάτηρ τοῦ καθηγητοῦ καὶ δραματικοῦ συγγραφέως Ἐρνέστου ντὲ Καλόνν, ἀπώλεσε νεωτάτη τὸ φῶς καὶ εἶτα τὴν ἀκοήν. Ἐδιδάχθη ἐν τούτοις τὴν ἀνάγνωσιν διὰ τῆς μεθόδου τοῦ Μπράϊγ καὶ συζευχθεῖσα μηχανικόν τινα ἠκολούθησεν αὐτὸν εἰς Ρουμανίαν, ἔνθα ἐγένετο φίλη τῆς βασιλίσσης Κάρμεν Σίλβα. Ἐξέδωκε συλλογὴν ποιημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον «Μέσα στὴ νύχτα μου» (1889), βραβευθεῖσαν ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Ἀνεβίβασεν ἐπίσης ἐπὶ σκηνῆς ἓν μονόπρακτον δρᾶμα εἰς στίχους, τὸν «Ἀμβρόσιον Παρέ» (1899), καὶ συνειργάσθη μετὰ τοῦ πατρός της εἰς ἕτερον θεατρικὸν ἔργον «Παρὰ τῇ Σαμλέ» «Chez la Champmeslé» (1886). —Β.

Γκάλεσλουτ (Galesloot), *Ἐρρῖκος*. Βέλγος ἱστορικὸς (1821—1884). Ὑπῆρξε τμηματάρχης τῶν δημοσίων ἀρχείων καὶ ὑπὸ τὴν ἰδιότητα ταύτην ἐμελέτησε καὶ ἐξέδωκε πολλὰ ἔγγραφα καὶ συνέγραψε καὶ ἴδια ἔργα ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Βελγίου. Τὰ κυριώτερα αὐτῶν εἶναι: «Ἱστορία τῶν κυνηγετικῶν οἴκων τῶν δουκῶν τῆς Βραβάντης καὶ τῆς παλαιᾶς αὐλῆς τῶν Βρυξελλῶν» (1854), «Ἡ δίκη τοῦ Φραγκίσκου Ἄρεσσενς, προέδρου τοῦ σωματείου τεχνιτῶν τῶν Βρυξελλῶν» (1862), «Εὑρετήριον τῶν ἀρχείων τῆς φεουδαρχικῆς αὐλῆς τῆς Βραβάντης» (1870), «Χρονικὰ τῶν σπουδαιοτέρων γεγονότων τῆς πόλεως τῶν Βρυξελλῶν ἀπὸ τοῦ 1780 μέχρι τοῦ 1827» (1873), «Ἡ κοινότης τῆς Λουβαίν, αἱ ταραχαὶ καὶ στάσεις αὐτῆς κατὰ τὸν ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰῶνα» (1871) κ.λ.π. —Β.

Γκαλὴπ-*Λιμὰν [Παραλ. Γεωγρ.]* βλ. Ἀραμπλάρ.

Γκάλι (Gali), *Φραγκίσκος*. Ἱσπανὸς θαλασσοπόρος τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ὀνομαζόμενος ἐνίοτε ὑπό τινων συγγραφέων καὶ Gualle. Ἐπιφορτισθεὶς τῷ 1582 ὑπὸ τοῦ ἀντιβασιλέως τοῦ Μεξικοῦ Πέτρου Μόγια ὐ Κοντρέρας νὰ ἐξερευνήσῃ τὴν βορειοδυτικὴν ἀκτὴν τῆς Ἀμερικῆς, ὅπως ἀνεύρῃ ὅρμους καταλλήλους διὰ τὰ ἐξ Ἰνδιῶν καὶ Φιλιππίνων ἐρχόμενα πλοῖα, ἀνεχώρησεν ἐξ Ἀλκαπούλκου μὲ δύο φρεγάτας καὶ μετὰ διετὲς ταξίδιον ἀνεκάλυψε τὴν Νέαν Καλιφορνίαν καὶ ἀπεβιβάσθη ἐκεῖ, ὅπου σήμερον κεῖται ὁ Ἅγιος Φραγκῖσκος. Μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του συνέγραψεν «Ἔκθεσιν τοῦ ταξιδίου» του μεταφρασθεῖσαν εἰς τὴν ὀλλανδικὴν (Ἀμστελλόδαμον 1596), ἀγγλικὴν (Λονδῖνον 1598), λατινικὴν (Χάγη 1599) καὶ γαλλικὴν (Ἀμστελλόδαμον 1610, 1619 καὶ 1638). —Β.

Γκαλιάνι (Galiani), *Κελεστῖνος*. Ἰταλὸς κληρικὸς καὶ συγγραφεὺς (1661—1753). Διετέλεσεν ἀρχιεπίσκοπος Τάραντος καὶ Θεσσαλονίκης. Ἔγραψε βιβλία τινὰ περὶ ἀρχαιολογίας, φυσικῆς καὶ μαθηματικῶν, τὰ ὁποῖα ὅμως δὲν ἐδημοσίευσεν ἐκ μετριοφροσύνης. —Β.

— **Γκαλιάνι** (Galiani), *Φερνάνδος*. Ἰταλὸς συγγραφεὺς καὶ πολιτικὸς (1728—1786). Ἐσπούδασε φιλοσοφίαν, μαθηματικὰ καὶ νομικὰς ἐπιστήμας, εἶτα δὲ ἐπεδόθη εἰς ἱστορικὰς καὶ οἰκονομολογικὰς μελέτας. Ἐν Νεαπόλει κατέλαβε διαφόρους ὑψηλὰς δικαστικὰς καὶ κυβερνητικὰς θέσεις. Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Διαλόγους περὶ τοῦ ἐμπορίου τῶν σιτηρῶν», «Περὶ τῆς ζωγραφικῆς παρ' ἀρχαίοις» (1754), «Δοκίμιον περὶ τοῦ χρήματος» (1749), «Φυσικὴν ἱστορίαν τοῦ Βεζουβίου» (1755), κτλ. Ἡ ἀλληλογραφία του μετὰ τῶν Γάλλων ἐγκυκλοπαιδιστῶν ἐξεδόθη τῷ 1818 εἰς δύο τόμους ἐν Παρισίοις ὑπὸ τὸν τίτλον «Correspondance inédite de Galiani». Μ. ΒΑΛΕΣΑΣ

Γκαλιάνο (Gagliano). Οἰκογένεια διακεκριμένων κατασκευαστῶν ἐγχόρδων ὀργάνων τῆς Νεαπόλεως, ἀκμάσασα ἀπὸ τοῦ 1665 μέχρι τοῦ 1793 καὶ ἀντιπροσωπευομένη ὑπὸ τῶν: *Ἀλεξάνδρου, Νικόλα, Ἰζεννάρο, Φερδινάνδου* καὶ *Γκιουζέππε Γκαλιάνο*. Γ. Σ.

— **Γκαλιάνο** (Gagliano), *Μᾶρκος ντὰ—*. Μουσικὸς ἐκ Γκαλιάνο τῆς Τοσκάνης, γεννηθεὶς τῷ 1575. Μαθητὴς τοῦ Μπάττι ἠσπάσθη τὸ ἱερατικὸν στάδιον, διωρισθεὶς ἐν τέλει τῷ 1608 μουσικὸς διευθυντὴς ἐν Ἁγίῳ Λαυρεντίῳ τῆς Φλωρεντίας, ἔνθα καὶ ἀπέθανε τῷ 1642. Ὁ Γκαλιάνο λαβὼν ὡς βάσιν τὸ λιμπρέττο τοῦ Ρινουτσίνι «Δάφνη», δι' οὗ εἶχεν ἐγκαινιασθῆ ὁ τύπος τοῦ μελοδράματος τοῦ βασιζομένου ἐπὶ τῆς μουσικῆς ἀπαγγελίας, ἔγραψε νέον λυρικὸν ἔργον διὰ τὴν αὐλὴν τοῦ πρίγκιπος Γκονζάγα τῆς Μαντούης. Ἓν ἕτερον μελόδραμα τοῦ Γκαλιάνο, «Medoro», γραφὲν τῷ 1619 διὰ τὴν στέψιν τοῦ αὐτοκράτορος Φερδινάνδου Β', ἐν Φλωρεντίᾳ, ἀπωλέσθη. Τῷ 1628 ἐπαίχθη ἐν Φλωρεντίᾳ ἡ «Φλώρα», γραφεῖσα τῇ συνεργασίᾳ τοῦ Πέρι. Ἐκτὸς τῶν ἔργων τούτων ὁ Γκαλιάνο συνέθεσε πλεῖστα ἄλλα εἰς τὸ παλαιὸν ὕφος.

Γκαλιάρντι (Gagliardi), *Ἐρνέστος*. Ἑλβετὸς ἱστορικός, γεννηθεὶς τῷ 1882. Ἀπὸ τοῦ 1919 καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ζυρίχης. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ τὰ μᾶλλον ἄξια μνείας εἶναι τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ναβάρα καὶ Ντιζόν» (1907), «Ἡ ἱστορία τοῦ δημάρχου Χάνς Βάλντμαν» (1913, 2 τόμοι), «Ἡ συμμετοχὴ τῶν Ἰταλῶν εἰς τοὺς ἰταλικοὺς πολέμους τοῦ 1495—1516». Α. Δ.

Γκαλιγκάϊ (Galigaï), *Ἐλεονώρα*. Ἀκόλουθος τῆς Μαρίας τῶν Μεδίκων, ἧς ἦτο ὁμογάλακτος ἀδελφή, γεννηθεῖσα ἐν Φλωρεντίᾳ τῷ 1570 Κόρη ξυλουργοῦ καὶ πλυντρίας, ἠκολούθησε τὴν Μαρίαν εἰς Γαλλίαν ἐξασκοῦσα παράδοξον καὶ ὅλε θρίαν ἐπιβολὴν ἐπ' αὐτῆς. Ἐνυμφεύθη τὸν εὐνοούμενον τῆς Μαρίας, Κοντσίνι, στρατάρχην Ντ' Ἀκρ. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως Ἐρρίκου Δ', συζύγου τῆς Μαρίας, καὶ τὴν ἀπόκτησιν ἐκ μέρους τοῦ Κοντσίνι ἀπεριορίστου ἰσχύος, ἤρξατο δρῶσα ἀπροκαλύπτως (1614), προκαλέσασα διὰ τῆς ἀλαζονείας της, τῆς ὑπεροπτικότητός της καὶ τοῦ ἰδιοτρόπου χαρακτῆρος την ἐχθρότητα τῶν εὐγενῶν καὶ τῆς αὐλῆς. Μετὰ τὴν δυσμένειαν εἰς ἣν περιέπεσεν ὁ Κοντσίνι καὶ τὴν δολοφονίαν του (1617), συλληφθεῖσα ἐνεκλείσθη εἰς Βαστίλλην, ἤχθη εἰς δίκην ἐπὶ μαγείᾳ καὶ προσβολῇ κατὰ τοῦ προσώπου τῆς βασιλίσσης, καὶ ὁδηγηθεῖσα εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Γρέβης ἀπεκεφαλίσθη καὶ τὸ σῶμά της ἐκάη (1617). Ν. Π.—Λ.

Γκαλιμὰρ (Galimard), *Νικόλαος - Αὔγουστος*. Γάλλος ζωγράφος (1813—1880). Ἠσχολήθη εἰς τὴν ἀπεικόνισιν ἱστορικῶν καὶ μυθολογικῶν ἐπεισοδίων καὶ θρησκευτικῶν σκηνῶν. Ἐνεφανίσθη διὰ πρώτην φορὰν ἐνώπιον τοῦ φιλοτέχνου κοινοῦ τῷ 1835, ἐκθέσας εἰς τὸ παρισινὸν σαλὸν τὴν «Πυργοδέσποιναν τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος» καὶ τὰς «Ἁγίας γυναῖκας εἰς τὸν τάφον». Μετὰ ταῦτα ἐξετέλεσε τὰ ἀκόλουθα ἔργα: «Ἡ ἐλευθερία στηριζομένη ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ», Ἡ Ναυσικᾶ καὶ αἱ σύντροφοί της», «Ὁ ἄγγελος μὲ τὰ ἀρώματα», «Ἡ Ὠδὴ» (ἐν τῷ Μουσείῳ Λουξεμβούργου), «Ὁ σπουργίτης τῆς Λεσβίας», «Ἡ ζηλοτυπία τῆς Ἥρας», «Ἡ νύκτα τῶν Χριστουγέννων», «Οἱ Εὐαγγελισταί» (1850), «Ἡ Λήδα», ἥτις δὲν ἐγένετο δεκτὴ εἰς τὸ σαλὸν τοῦ 1855, διότι ἐθεωρήθη ἄσεμνος, ἠγοράσθη ὅμως βραδύτερον ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος Γ'. «Παρθένος προσευχομένη» (ἐν Pithiviers), «Ἡ Παρθένος τῶν θλίψεων» (ναὸς τοῦ Jouzac), «Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εὐλογῶν» (Μητρόπολις τοῦ Périgeux), «Ἡ Ἁγία Τριὰς» (ἐν τῷ νοσοκομείῳ τοῦ Μέτς), «Ὁ ἅγιος Λανδρὺ» (ἐν Τούρ). Ὁ Γκαλιμὰρ τέλος ἐγένετο γνωστὸς καὶ ὡς συγγραφεὺς ἐνδιαφερόντων ἔργων, μεταξὺ τῶν ὁποίων, τὸ μὲν ἐπιγραφόμενον «L'art des vitraux» θεωρεῖται χρησιμώτατον διὰ τοὺς εἰδικούς, αἱ δὲ κριτικαί του διὰ διαφόρους ἐκθέσεις, αἱ δημοσιευθεῖσαι εἰς τὸν «Καλλιτέχνην» καὶ τὴν «Ἐπιθεώρησιν τῶν καλῶν τεχνῶν», εὐστοχώταται. Ι. Μ. Π.

Γκαλιμμπέρτι (Galimberti), *Λουδοβῖκος*. Ἰταλὸς καρδινάλιος καὶ διπλωμάτης (1838—1896). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἱστορίας καὶ τῆς θεολογίας εἰς τὰς ἱερατικὰς σχολὰς τῆς Ρώμης καὶ εἰς τὸ πανεπιστήμιον. Ἐπὶ τοῦ πάπα Λέοντος τοῦ ΙΓ' ὑπῆρξε γραμματεὺς τῶν ἐκτάκτων ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων ἐν τῷ Βατικανῷ. Ἀπὸ τοῦ 1882 μέχρι τοῦ 1885 ἐχρημάτισε διευθυντὴς τοῦ ἐπισήμου ὀργάνου τοῦ Βατικανοῦ «Ὁ Ρωμαῖος παρατηρητὴς» («L' osservatore romano») Κατὰ τὴν διαιτησίαν τοῦ πάπα διὰ τὴν διαφορὰν ἐπὶ τῶν Καρολίνων νήσων μεταξὺ Γερμανίας καὶ Ἱσπανίας, κατήρτισεν ὅλην τὴν προπαρασκευαστικὴν ἐργασίαν. Ἐκλεγεὶς ἐπίσκοπος Νικαίας, διωρίσθη τῷ 1887 ἀποστολικὸς νούντσιος ἐν Βιέννῃ. Τῷ 1893 προήχθη εἰς καρδινάλιον καὶ ἐκλήθη εἰς τὸ Βατικανόν, ὅπου διωρίσθη διευθυντὴς τῶν ἀρχείων τοῦ πάπα. —Β.

Γκαλῖνα (Galina), *Βικέντιος*. Ἰταλὸς νομομαθὴς γνωστὸς παρ' ἡμῖν ὡς βοηθήσας εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ πρώτου προσωρινοῦ πολιτεύματος τῆς Ἑλλάδος, τοῦ ψηφισθέντος τὴν 1 Ἰανουαρίου τοῦ 1822 ἐν Ἐπιδαύρῳ. Οὗτος ἠσχολήθη κυρίως περὶ ἀσημάντους τινὸς λεπτομερείας καὶ περὶ τὴν ἐξωτερικὴν διασκευὴν τοῦ ἔργου, τιμῆς δ' ἕνεκα παραχωρήθη καὶ εἰς αὐτὸν τὸ νομισματόσημον, ὅπερ ἐψηφίσθη εἰς ἀνάμνησιν τῆς Α' Ἐθνικῆς συνελεύσεως, διὰ τοῦ νόμου τῆς 5 Μαρτίου 1822. —Β.

Γκαλινιάνι (Galignani). Ἐπώνυμον δύο ἀδελφῶν ἐκδοτῶν καὶ δημοσιογράφων, Ἰταλῶν τὴν καταγωγήν, ἀλλὰ Γάλλων ἐκ πολιτογραφήσεως, τοῦ *Ἀντωνίου* (1796—1873) καὶ τοῦ *Γουλιέλμου* (1798—1882). Ὁ πατὴρ αὐτῶν ἐγκατεστάθη τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἐν Παρισίοις, ἔνθα ἵδρυσεν ἀγγλικὸν βιβλιοπωλεῖον καὶ ἐξέδωκε τὸ περιοδικὸν «Monthly Repertory» (1808) καὶ βραδύτερον τὸν «Galignani 's Messenger» (1814), ὃν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἀνήγαγον εἰς καθημερινὴν πολιτικοοικονομικὴν καὶ φιλολογικὴν ἐφημερίδα μεγάλου κύρους καὶ ἀμεροληψίας, δι' ἧς ὑπεστήριξαν πάντοτε τὴν πολιτικὴν τῆς ἀγγλογαλλικῆς συνεννοήσεως. Ἐδαπάνησαν πολλὰ διὰ τὴν ἵδρυσιν καὶ κληροδότησιν δύο νοσοκομείων ἐν Παρισίοις καὶ Κορμπέϊγ Εἰς τὴν τελευταίαν πόλιν ἐστήθη ὁ ἀνδριάς αὐτῶν, ἔργον τοῦ γλύπτου Σαπύς. —Β.

Γκαλίντο (Galindo). Δεύτερος κόμης τῆς Ἀραγωνίας, τοῦ ὁποίου ὁ βίος δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστός. Οἱ παλαιοὶ ἱστορικοὶ ἐμφανίζουν αὐτὸν ὡς υἱὸν καὶ διάδοχον τοῦ Ἀζνάρ, τοῦ κατακτητοῦ τῆς Χάκας, παρ' οὗ ἔλαβε γενόμενος κόμης τὸ ἐπώνυμον *Γκαλίντο Ἀζναρέζ*. Ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ἦρξε τῆς Ἀραγωνίας εἶναι ἐπίσης ἀβεβαία. Γενικῶς θεωρεῖται, ὅτι ἐκυβέρνησε τὴν χώραν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Γ' αἰῶνος. Μία τῶν θυγατέρων αὐτοῦ, ἡ *Ἐντρεκότη Γκαλιντέζ*, συνεζεύχθη τὸν Γκάρτσια Σαντσέθ Α', βασιλέα τῆς Παμπλούνας, λαβόντα ὡς προῖκα τὴν κομιτείαν τῆς Ἀραγωνίας, ἣν συνήνωσε μὲ τὸ κράτος του μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γκαλίντο. —Β.

— **Γκαλίντο** (Galindo), *Βεατρίκη*. Σοφὴ Ἱσπανίς, ἐπονομαζομένη Latina (1475—1535). Ἀφοσιωθεῖσα μετ' ἐξαιρετικοῦ ζήλου εἰς τὴν μελέτην τῆς φιλοσοφίας, τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν γλωσσῶν, ἰδίᾳ δὲ τῆς λατινικῆς, ἣν ὡμίλει μετ' εὐχερείας καὶ κομψότητος, ἀπέκτησε μεγάλην φήμην σοφῆς γυναικός. Ἐνῷ ὁ πατὴρ αὐτῆς τὴν προώριζε διὰ τὸν μοναχικὸν βίον, ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν καὶ τὴν εὔνοιαν τῆς βασιλίσσης Ἰσαβέλλας τῆς Καθολικῆς, ἥτις τὴν προέλαβεν εἰς τὰ ἀνάκτορα της ὡς κυρίαν τῆς τιμῆς καὶ τὴν ὑπάνδρευσε, προικίσασα αὐτὴν πλουσιοπαρόχως, μὲ τὸν Φραγκῖσκον Ραμιρέζ, γραμματέα τοῦ Φερδινάνδου Ε' καὶ γενναῖον ἀξιωματικὸν ἐπονομαζόμενον el Artillero (=ὁ πυροβολητής). Τοῦ συζύγου της φονευθέντος εἰς τὸν πόλεμον (1501) ἡ Βεατρίκη ἐδαπάνησε μέγα μέρος τῆς περιουσίας της εἰς τὴν ἵδρυσιν μονῶν καὶ ἑνὸς νοσοκομείου ἐν Μαδρίτῃ, ἐπονομαζομένου «El hospital de la Latina». Συνέγραψε «Ποιήματα λατινικά», ὧν ἡ πατρότης ἀμφισβητεῖται, «Ὑπομνήματα εἰς Ἀριστοτέλην» καὶ «Σημειώσεις ἐπὶ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων». —Β.

Γκάλιον (Galion) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἐν τῇ πολιτείᾳ τοῦ Ὀχάϊο, πρὸς Β. τοῦ Κολόμπους. Κάτ. 9000. Εἶναι σιδηροδρομικὸν κέντρον τῶν γραμμῶν Κλήβλαντ, Κιγκινάτης καὶ Ἁγίου Λουδοβίκου. Ἔχει βιομηχανίαν ἁμαξῶν, ἐμπόριον σιτηρῶν καὶ ἐργοστάσια σιδηροδρομικῶν εἰδῶν. —Μ.

Γκαλιουμπία (Galiubieh) *[Γεωγρ.]*. Νομὸς τῆς Κάτω Αἰγύπτου, πρὸς Β τοῦ Καΐρου. Τὸ ἐμβαδὸν αὐτοῦ εἶναι 953 τετραγ. χλμ., οἱ δὲ κάτοικοι 657.302. Πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ εἶναι ἡ *Μπεγχα*. —Μ.

Γκαλιπὸ (Galipaux), *Φῆλιξ-Μαρτῖνος*. Γάλλος κωμικὸς ἠθοποιὸς γεννηθεὶς τῷ 1860. Τῷ 1881 ἔλαβε τὸ πρῶτον βραβεῖον κωμῳδίας εἰς τὸ ὠδεῖον, εἶτα δ' ἔπαιξεν ἐπιτυχῶς ἐν τοῖς θεάτροις τῆς δημιουργήσας πλεῖστους ῥόλους τοῦ ἐλαφροῦ γαλλικοῦ θεάτρου καὶ τοῦ κωμειδυλλίου. Συνέγραψε καὶ διάφορα εὐτράπελα βιβλία διὰ τὸ θέατρον, μονολόγους κ.τ.λ. Μ. Β.

Γκαλιούφφι (Gagliuffi), *Μάριος Φαουστῖνος*. Ἰταλὸς ποιητὴς (1764—1834). Εἶχε θαυμασίαν ἱκανότητα νὰ συνθέτῃ στίχους λατινικοὺς ἐκ τοῦ προχείρου, ἀποκτήσας μεγάλην ἐκ τούτου φήμην. Ἐλθὼν εἰς Ρώμην ἐγένετο μοναχός, ἀλλὰ κατὰ τὴν κήρυξιν τῆς δημοκρατίας ἐν Ἰταλίᾳ (1798) ἐγκατέλιπε τὸ μοναχικὸν ἔνδυμα καὶ μετεβλήθη εἰς δημαγωγόν. Βραδύτερον διωρίσθη καθηγητὴς τοῦ ἀστικοῦ δικαίου καὶ βιβλιοθηκάριος. Συλλογὴν ποιημάτων του ἐξέδωκε τῷ 1830 ὑπὸ τὸν τίτλον «Poemata varia».

Γκαλισνὶκ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Νῆσος τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς Ἀδριατικῆς καὶ πρὸ τοῦ φερωνύ-

Digitized by Google

μου λιμένος. Ἔχει φάρον (πλάτ. 43°54′ Β. μήκ. 16°26′18″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2712: Zironna channel to Curzola) πρασίνου σκαρδαμύσσοντος φωτός. Σ. Ε. Λ.

Γκαλισὸν (Galichon), ***Αἰμίλιος-Λουδοβῖκος.*** Γάλλος τεχνοκρίτης (1829—1875). Ἐκδόσας τῷ 1861 τὴν «Ἐφημερίδα τῶν καλῶν τεχνῶν» καὶ ἕτερον φύλλον «Χρονικὸν τῶν τεχνῶν» διηύθυνεν αὐτὰ μέχρι τοῦ 1872 συντάσσων τὴν ὕλην μετὰ λεπτότητος καὶ καλαισθησίας καὶ ἀκολουθῶν τὴν καλλιτεχνικὴν κίνησιν μετ' ἀσφαλοῦς καὶ ἀμεροληπτου κρίσεως. Εἰς τὰ βαθέως μελετηρὰ ἄρθρα του, ὁ Γκαλισὸν ἐστιγμάτισε μετὰ σθένους τὰς καταχρήσεις καὶ παρεκτροπὰς τῆς διευθύνσεως τῶν καλῶν τεχνῶν ἐπὶ αὐτοκρατορίας. Ἔγραψε συνάμα: «Ὁ Ἀλβέρτο; Ντύρερ, ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔργον του» (186), «Κριτικαὶ μελέται ἐπὶ τῆς διευθύνσεως τῶν καλῶν τεχνῶν» (1871) κ.τ.λ. Ν. Π.—Λ.

Γκάλιστα *[Γεωγρ.]* ἔλ. λ. Ὡμορφοκκλησιά.

Γκαλίτα (Galita) *[Παραλ. Γεωγρ.].* Νῆσος τῆς βορείας ἀκτῆς τῆς Ἀφρικῆς εἰς 21 μίλ. ΒΒΔ τοῦ ἀκρωτηρίου Σερράτ, ἔχουσα πλάτος τριῶν μιλλίων καὶ μῆκος 2. Εἶναι ὀρεινή, παρουσιάζουσα δύο ὀρθοπάγους 1300 ποδῶν, βριθοντας αἰγάγρων καὶ κονίκλων καὶ ἔχοντας πηγὰς θαυμασίου ὕδατος. Κατοικεῖται ὑπὸ Σάρδων ἁλιέων ἀπολαμβανόντων τῆς γαλλικῆς προστασίας καὶ διαιτωμένων εἰς σπήλαια παράκτια διεσκευασμένα εἰς κατοικίας. Ἦτο ἄλλοτε σκοπιὰ τῶν Βερβερίνων πειρατῶν, ἤδη δὲ ναυαγοσωστικὸς σταθμός. Εἶναι ἡ *Καλάθη* (*Πτολεμ.* Δ γ 44) τῶν ἀρχαίων (πλάτ. 37° 31′ Β. μήκ. 8° 56′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 252: Cape Bougaroni to Fratelli rocks καὶ 1200: Galita island). Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γκαλιτόνα (Galitona) *[Παραλ. Γεωγρ.].* Ἐπικίνδυνο συστάς νησίδων (πλάτ. 37° 30′ Β. μήκ. 8° 53′ Ἀν, χάρτ. ἀγγλ. 252: Cape Bougaroni to Fratelli rocks) 2 μιλ. ΝΔ τῆς Γκαλίτα. Σ. Ε. Λ.

Γκάλιτς, ***Ἀλέξανδρος-Ἰβάνοβιτς.*** Εἷς τῶν πρώτων ὀπαδῶν ἐν Ρωσίᾳ τοῦ Γερμανοῦ φιλοσόφου Σέλλινγ. Ἐγεννήθη τῷ 1783· ἀπέθανε τῷ 1848. Τῷ 1808 ἡ τότε ρωσικὴ κυβέρνησις ἱδρύουσα τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Πετρουπόλεως ἀπέστειλε τὸν Γκάλιτς μετ' ἄλλων φοιτητῶν τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου (Διδασκαλείου), ὅπως προπαρασκευασθῇ διὰ τὴν ἕδραν τῆς φιλοσοφίας. Μαθητὴς τῶν Σούλτσε, Μπουτεβέρκ καὶ Σέλλιγγ, τῶν διασήμων τότε Γερμανῶν, ἐπιστρέψας εἰς Ρωσίαν δὲν εὗρεν εὐμενοῦς ὑποδοχῆς καὶ ἡ ἐναίσιμος αὐτοῦ διατριβὴ ἐνεκρίθη μέν, ἀλλὰ δὲν ἐδημοσιεύθη διὰ τὰς ἐν αὐτῇ νέας θεωρίας καὶ τὰ νέα δόγματα. Ὑπῆρξε διδάσκαλος τοῦ μεγάλου ποιητοῦ Πούσκην καὶ πρῶτος ἐδίδαξεν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Πετρουπόλεως τὴν φιλοσοφίαν. Μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς «Ἱστορίας τῶν φιλοσοφικῶν συστημάτων» κατεδιώχθη ὡς εἰσάγων τὴν ἀθεΐαν καὶ ἐπιζητῶν τὴν ἀνατροπὴν τῆς κοινωνίας. Ἀνακτήσας τὴν θέσιν δημοσίου λειτουργοῦ συνέγραψε πλεῖστα φιλοσοφικὰ συγγράμματα καὶ μελέτας, ὧν τινα διακρίνονται διὰ τὴν ἰδιορρυθμίαν τῆς ἀντιλήψεως καὶ τὸ σύστημα τῆς ἐκθέσεως. Π. ΛΕΦΑΣ

Γκαλίτσιν (Galitzine, Golyzin). Ὀνομαστὸς οἶκος εὐγενῶν ἐν Ρωσίᾳ, ἀρχηγὸς τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ὁ *Μιχαὴλ Ἰβάνοβιτς Μουλγκακώφ,* ἐπιλεγόμενος *Γκόλιτσα* καὶ καταγόμενος ἐκ τοῦ Λιθουανοῦ πρίγκιπος Γκεντιμίν. Ἡ ἐπωνυμία αὐτοῦ Γκολίτσα ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ἐφόρει εἰς τὴν ἑτέραν τῶν χειρῶν του χειρόκτιον ἐκ δέρματος (γκολίτσα). Ὁ οἶκος οὗτος ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ἔπαιξε σπουδαῖον ῥόλον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ρωσικῆς αὐτοκρατορίας. Οἱ κυριώτεροι ἀντιπρόσωποι τοῦ οἴκου τούτου εἶναι οἱ ἑξῆς: 1) *Μιχαὴλ Ἰβάνοβιτς Μπουλγκακὼφ Γκολίτσα,* στρατηγὸς τοῦ τσάρου Βασιλείου τοῦ Δ'. Ἐπολέμησε κατὰ τῶν Πολωνῶν, ἀλλ' ἐνικήθη ὑπ' αὐτῶν ἐν Ὄρζα, παραμείνας ἐπὶ 38 ἔτη αἰχμάλωτος. —2) ***Ἀνδρέας Γκαλίτσιν,*** ἀποθανὼν τῷ 1611. Διεκρίθη εἰς διαφόρους μάχας κατὰ τῶν ὀπαδῶν τοῦ δευτέρου ψευδο-Δημητρίου καὶ κατὰ τῶν Πολωνῶν καὶ ἐφονεύθη κατά τινα στάσιν. —3) ***Βασίλειος Βασίλιεβιτς,*** ὁ ἐπονομαζόμενος ὁ *Μέγας* (1633—1713). Διετέλεσε πρωθυπουργὸς ὑπὸ τὸν τσάρον Θεόδωρον καὶ ἐπολέμησεν ἐναντίον τῶν Ταρτάρων καὶ τῶν Κοζάκων καὶ ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ ἀταμάνου. Ἀποκτήσας κατόπιν τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ τσάρου Ἀλεξίου Μιχαήλοβιτς κατώρθωσε νὰ καταργήσῃ τὴν μεσαιωνικὴν ἱεραρχικὴν τάξιν τῶν εὐγενῶν (μιεστνιτσέστβο).

Βραδύτερον ἀπέβη ὁ εὐνοούμενος τῆς ἀντιβασιλίσσης τσαρίνας Σοφίας καὶ κατέστειλε τὴν ἐπανάστασιν τῶν στρελίτς καὶ τῶν Ρασκόλνικ. Ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ὅστις συνεβούλευσε τὴν χρησιμοποίησιν μονίμων διπλωματικῶν ἀντιπροσώπων καὶ ἀπέστειλεν ἰδιαίτερον πρεσβευτὴν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'· τῷ 1686 συνῆψεν διαρκῆ εἰρήνην μετὰ τῆς Πολωνίας. Αἱ σχέσεις αὐτοῦ μετὰ τῆς ἀντιβασιλίσσης Σοφίας ἔφθασεν εἰς τοιοῦτον σημεῖον, ὥστε αὕτη ἐπρόκειτο νὰ τὸν νυμφευθῇ. Ὁ ἀδελφὸς ὅμως αὐτῆς, ὁ κατόπιν Πέτρος ὁ Μέγας, ἐπενέβη καὶ ἐξώρισε τὸν Βασίλειον Βασίλιεβιτς εἰς τὴν Σιβηρίαν, ὑποχρεώσας τὴν ἀδελφήν του νὰ γίνῃ μοναχή. —4) ***Βόρις Ἀλέξεβιτς Γκαλίτσιν*** (1641—1710). Διετέλεσε διοικητὴς ἐπὶ Πέτρου τοῦ Μεγάλου. —5) ***Δημήτριος Μιχαήλοβιτς.*** Ἐγεννήθη κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΖ' αἰῶνος καὶ ἀπέθανε τῷ 1738. Διετέλεσε πρεσβευτὴς ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν. Συνέβαλεν εἰς τὴν ἀνάρρησιν εἰς τὸν θρόνον τῆς αὐτοκρατείρας Ἄννης Ἰβανόβνας, ἀλλὰ βραδύτερον, θελήσας νὰ περιορίσῃ τὰ δικαιώματα αὐτῆς ἐφυλακίσθη εἰς τὸ φρούριον τοῦ Σλίσσελμπουργκ, ὅπου καὶ ἀπέθανε. —6) ***Μιχαὴλ Μιχαήλοβιτς,*** ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου (1675—1730), ὑπῆρξεν εἷς τῶν καλυτέρων στρατηγῶν τοῦ Πέτρου τοῦ Μεγάλου, κατέκτησε τὴν Φινλανδίαν τῷ 1714 καὶ ἐκυβέρνησεν αὐτὴν μέχρι τοῦ 1721. Ἐγένετο κατόπιν ἀρχιστράτηγος καὶ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν. —7) ***Μιχαὴλ Μιχαήλοβιτς*** (1685—1764), ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, γνωστὸς ὡς Β', πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τούτου· διετέλεσε πρεσβευτὴς ἐν Περσίᾳ, ἀρχιναύαρχος καὶ ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν. —8) ***Ἀλέξανδρος Μιχαήλοβιτς*** (1718—1784) ἀνεψιὸς τοῦ προηγουμένου, ἐχρημάτισε πρεσβευτὴς ἐν Δρέσδῃ, ἔλαβε μέρος εἰς τὸν Ἑπταετῆ πόλεμον, εἰς τὴν ἐκστρατείαν Λιβονίας καὶ τοῦ Δνειστέρου (1768) καθ' ἣν ἦτο διοικητὴς τῆς πρώτης στρατιᾶς. Κατόπιν διωρίσθη διοικητὴς τῆς Πετρουπόλεως καὶ ἀρχιστράτηγος. —9) ***Δημήτριος Ἀλέξιεβιτς*** (1738—1803). Διετέλεσε πρεσβευτὴς ἐν Παρισίοις καὶ Χάγῃ. Κατὰ τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν ἀπεσύρθη εἰς τὴν Γερμανίαν. Εἶχε συνδεθῆ μετὰ τοῦ Βολταίρου καὶ ἄλλων φιλοσόφων τῆς ἐποχῆς, ἐγένετο μέλος πολλῶν ἀκαδημιῶν καὶ ἔγραψε πολλὰ ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Τὸ πνεῦμα τοῦ οἰκονομολόγου» (1796), «Δοκίμιον μεταλλειολογίας» (1792) κτλ. —10) ***Ἀμάλδα ντὲ Σχμεττάου,*** πριγκήπισσα ***Γκαλίτσιν*** (1748—1806), σύζυγος τοῦ προηγουμένου, ἔζησεν ἐν Γερμανίᾳ μεταξὺ Γερμανῶν καὶ ἄλλων φιλοσόφων καὶ συγγραφέων καὶ ἐξήσκησε μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς συγχρόνου αὐτῆς κοινωνίας. —11) ***Ἐμμανουήλ,*** πρίγκιψ ***Γκαλίτσιν*** (1804—1853). Ρῶσος λόγιος, ἐσπούδασε καὶ ἔζησε σχεδὸν ὅλην τὴν ζωήν του εἰς τὴν Γαλλίαν, γράψας μεταξὺ ἄλλων: «Ἡ Φινλανδία κατὰ τὸ 1848», «Ἐκδρομὴ ἐκ Πετρουπόλεως εἰς Τορνέα» (1852). Μετέφρασεν εἰς τὸ γαλλικὸν τὰ «Ρωσικὰ διηγήματα» τοῦ Ἰβὰν Νικιτιένκο καὶ ἐδημοσίευσεν εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ συλλογὰς πολλὰ ἐπιστημονικὰ καὶ γεωγραφικὰ ἄρθρα. —12) ***Αὐγουστῖνος Γκαλίτσιν*** (1823—1875). Ρῶσος λογογράφος. Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Ἡ Ρωσία τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ὡς πρὸς τὰς σχέσεις αὐτῆς μετὰ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης» (1855), «Εἷς Ρῶσος ἱεραπόστολος εἰς τὴν Ἀμερικήν» (18 6), ἡ «Ἁγία Ἔδρα καὶ ἡ Ρωσία» (1864), «Ἡ Κυρία Ποτέμκιν» (1870), κ.τ.λ. —13) ***Ἀνδρέας Νικολάϊεβιτς*** (1773—1844). Διετέλεσεν αὐτοκρατορικὸς ἐπίτροπος τῆς ρωσικῆς Ἱερᾶς Συνόδου, αἱ ὑπερβολαὶ ὅμως αὐτοῦ προεκάλεσαν ταραχὰς εἰς τὰ ρωσικὰ πανεπιστήμια. 14) ***Βόρις Βορίσοβιτς*** (1862—1916). Ρῶσος φυσικός. Κατ' ἀρχὰς ὑπῆρξεν ἀξιωματικὸς τοῦ ναυτικοῦ, ἀλλὰ κατόπιν ἀπεσύρθη τῆς ναυτικῆς ὑπηρεσίας διὰ νὰ ἀφιερωθῇ εἰς ἐπιστημονικὰς μελέτας. Ἐγένετο καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Πετρουπόλεως, μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῆς Πετρουπόλεως καὶ ἔγραψε πλεῖστα ἔργα ἀναφερόμενα εἰς φασματοσκοπικὰς μελέτας καὶ «Μαθήματα σεισμολογίας» (1912). Τῷ 1911 ἐξελέγη πρόεδρος τῆς διεθνοῦς σεισμολογικῆς ἑταιρίας, τῷ δὲ 1913 διωρίσθη διευθυντὴς τοῦ Γεωφυσικοῦ Ἀστεροσκοπείου τῆς Πετρουπόλεως. Εἶνε κυρίως γνωστὸς διὰ τὰς ἐργασίας του ἐπὶ τῶν σεισμῶν καὶ διὰ τὴν κατασκευὴν σεισμογράφων. —Β.

Γκαλὶφ (Galiffe), ***Ἰωάννης-Βαρθολομαῖος-Γκέφρ.*** Ἑλβετὸς συγγραφεὺς (1818—1890). Τὰ γνωστότερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Bezanson Hugues libarateur de Genève», «Genève historique et archéologique» (1868), «D'un siècle à l'autre» (1877) κτλ. Ν. Π.—Λ.

Γκὰλλ (Galle), ***Ἀνδρέας.*** Διάσημος Γάλλος χαράκτης μεταλλίων (1761—1844). Ὑπῆρξε κυρίως δημιούργημα τοῦ ἑαυτοῦ του, μὴ φοιτήσας εἰς σχολὴν καὶ παρ' οὐδενὸς διδαχθείς. Ὅταν ἐχάραξε τὸ μετάλλιον τῆς «Κατακτήσεως τῆς Ἄνω Αἰγύπτου», ὅπερ εἶναι ἐκ τῶν ἀρίστων του, προεκάλεσε τὸν θαυμασμὸν πάντων. Τοῦτο ἠκολούθησαν ἕτερα ἡ «Ἐπιστροφὴ ἐξ Αἰγύπτου», ἡ «Ἄφιξις τοῦ Βοναπάρτου εἰς Γαλλίαν», ἡ «Μάχη τῆς Φρίδερλάνδης», ἡ «Στέψις τοῦ Ναπολέοντος» κτλ. Τὰ ἔργα ταῦτα ἐξύψωσαν ἔτι μᾶλλον τὴν φήμην αὐτοῦ καὶ τῷ 1810 ἔλαβε τὸ πρῶτον βραβεῖον, ὅπερ εἶχε συστήσει τότε ἡ Ἀκαδημία τῶν Καλῶν Τεχνῶν διὰ τὰ ἄριστα ἔργα τῆς χαρακτικῆς. Ἐκλεγεὶς μέλος τῆς Ἀκαδημίας οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἔπαυσεν ἐργαζόμενος. Μεταξὺ πολλῶν ἄλλων ἐξετέλεσε τῷ 1839 τὸ περίφημον μετάλλιον τῆς «Καταλήψεως τοῦ Ἀλγερίου» καὶ τὸ τῆς «Μεταφορᾶς τῶν λειψάνων τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος». Τὰ μετάλλια τοῦ Γκάλλ παρέμειναν ὡς πρότυπα εἰς τὸ εἶδος των, διὰ τὴν ἀπαράμιλλον ἀκρίβειαν καὶ τὴν ζωηρότητα τῆς ἐμπνεύσεως. Θ. Β.

—**Γκὰλλ** (Gall). ***Ὑβόννη-Ἴρμα.*** Σύγχρονος Γαλλὶς καλλιτέχνις τοῦ ᾄσματος, τιμηθεῖσα διὰ τοῦ πρώτου βραβείου τοῦ Ὠδείου Παρισίων. Ἡ Γκάλλ τῷ 1907 ἔπαιξε διαφόρους κλασσικοὺς καὶ νεωτέρους ῥόλους εἰς τὸ παρισινὸν μελόδραμα καὶ ἔψαλλεν εἰς τὰς μεγάλας συμφωνικὰς συναυλίας. Εἶναι πεπροικισμένη μὲ πλουσίαν φωνὴν λυρικῆς ὑψιφώνου. Μ. ΒΑΛΑΣ

—**Γκὰλλ** (Gall), ***Φραγκῖσκος-Ἰωσήφ.*** Ἐπιφανὴς ἰατρὸς καὶ φυσιολόγος Γερμανὸς (1758—1828), ἐφευρέτης ἰδίου ἐπιστημονικοῦ συστήματος, γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα *φρενολογία,* ἐφ' οὗ ἤρξατο δημοσίας διδασκαλίας ἐν Βιέννῃ. Ἀλλ' ἀπηγορεύθη αὕτη ὑπὸ τῶν ἀρχῶν, τουθ' ὅπερ ἐκίνησε τὸ γενικὸν ἐπ' αὐτοῦ ἐνδιαφέρον. Μετέβη εἶτα εἰς Βερολῖνον τῷ 1805 καὶ ἤρξατο δημοσίων μαθημάτων, ἀλλ' ἄνευ ἐπιτυχίας. Ἐπεσκέφθη πρὸς μελέτην τὰς κυριωτέρας πόλεις τῆς Γερμανίας καὶ κατέληξεν εἰς Παρισίους, ἔνθα ἐμελέτησε καὶ ἐπειραματίσθη ἐπὶ μακρόν, ἀποκτήσας τὴν φήμην διασήμου φυσιολόγου. Τῷ 1808 μεθ' ἑτέρου σοφοῦ Γερμανοῦ, τοῦ G. Spurzheim, ἀπέστειλε τὸ πρῶτον σχετικὸν ὑπόμνημα εἰς τὸ ἰνστιτοῦτον τῆς Γαλλίας. Τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐδημοσίευσε τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἔρευνα γενικὴ ἐπὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος καὶ εἰδικὴ ἐπὶ τοῦ ἐγκεφάλου» ἔργον του.

Φραγκῖσκος Γκάλλ.

Ὁλόκληρον τὸ σύστημά του, ὅπερ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Spurzheim ἐπεξειργάσθη, συνοψίζεται εἰς δύο ὀγκώδη συγγράμματα. Τὸ πρῶτον, τετράτομον, φέρει τίτλον: «Ἀνατομία καὶ φυσιολογία τοῦ νευρικοῦ συστήματος γενικῶς, καὶ τοῦ ἐγκεφάλου εἰδικῶς, μετὰ παρατηρήσεων ἐπὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν πλείστων διανοητικῶν καὶ ψυχικῶν διαθέσεων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ζῴων διὰ τῆς διαμορφώσεως τῆς κεφαλῆς των» (1810—1820). Τὸ δεύτερον, ἑξάτομον, τιτλοφορεῖται: «Ἐγκεφαλικαὶ λειτουργίαι καὶ μερικαὶ τοιαῦται, μετὰ παρατηρήσεων ἐπὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν ἐνστίκτων, τῶν κλίσεων, τῶν προσόντων καὶ τῶν ψυχικῶν καὶ διανοητικῶν διαθέσεων τῶν ἀνθρώπων καὶ ζῴων ἐκ τῆς διαμορφώσεως τοῦ ἐγκεφάλου των καὶ τῆς κεφαλῆς των» (1822—1825). Διὰ τῶν ἄνω ἔργων του ὁ συγγραφεὺς θέτει πέντε ἀξιώματα: 1) Αἱ ἠθικαὶ ἰδιότητες καὶ αἱ πνευματικαὶ δυνάμεις εἰσὶ συγγενεῖς καὶ οὐχὶ ἐπίκτητοι. 2) Ἡ ἐξάσκησις ἢ ἐκδήλωσις τῶν ἠθικῶν ἰδιοτήτων ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ὀργανισμοῦ. 3) Ὁ ἐγκέφαλος εἶναι τὸ ὄργανον τῶν κλίσεων, αἰσθημάτων καὶ διαθέσεων. 4) Ὁ ἐγκέφαλος ἀπαρτίζεται ἐκ τόσων ἰδίων ὀργάνων ὅσαι εἶναι καὶ αἱ κλίσεις, διαθέσεις καὶ αἰσθήματα, ἅτινα οὐσιωδῶς διαφέρουσιν ἀλλήλων· καὶ 5) Ἡ μορφὴ τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ κρανίου, ἀποτυποῦσα εἰς τὰς πλείστας τῶν περιπτώσεων τὸ σχῆμα τοῦ ἐγκεφάλου, ἐπιτρέπει τὴν διακρίβωσιν τῶν βασικῶν ἰδιοτήτων, αἰσθημάτων κτλ. Διὰ τὰς ἐργασίας του ταύτας ὁ Γκάλλ ἐπὶ μακρὸν ἐπειραματίσθη ἐπὶ κεφαλῶν ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παιδίων πάσης τάξεως καὶ κατήρτισε κρανιολογικὸν πίνακα, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς μελέτης τῶν κατωτέρων ἰδιοτήτων τοῦ ἀνθρώπου, καὶ δὴ ἀπὸ τῆς παρεγκεφαλίδος, ἣν θεωρεῖ ὡς τὸ γεννητικὸν κέντρον, καὶ προέβαινεν εἶτα, κατὰ βαθμίδας ἀνερχόμενος, εἰς τὴν ὀπισθίαν μοῖραν τοῦ ἐγκεφάλου, ἔνθα ἀνεκάλυψε πέντε ὄργανα ἀνταποκρινόμενα πρὸς τὴν στοργήν, τὴν φιλίαν, τὴν φιλαυτίαν, τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ τὴν φιλοδοξίαν. Εἰς τὴν τρίτην ἐγκεφαλικὴν χώραν τοῦ κρανιολογικοῦ πίνακος, τὴν μέσην ἐγκεφαλικὴν μοῖραν, ἐτοποθέτει ὁ Γκάλλ ἑπτὰ τοπικὰ κέντρα, ἅτινα ἀνταπεκρίνοντο πρὸς τὸ σαρκοβόρον ἔνστικτον, τὸ μηχανικόν, τὸ πανοῦργον, τὸ τῆς ἰδιοκτησίας καὶ τὸ τῆς περισκέψεως· εἰς τὴν κορυφὴν τῆς κεφαλῆς τὴν ἰδέαν τῆς σταθερότητος, καὶ μεταξὺ κορυφῆς καὶ μετώπου τὸ θρησκευτικόν. Εἰς τὴν προσθίαν μοῖραν τοῦ ἐγκεφάλου, ἀποτελοῦσαν τὸν ἕνα ἐκ τῶν δύο πόλων, τὸν μετωπιαῖον, ἐμπεριεκλείοντο τρία σημαίνοντα ὄργανα: τῶν λέξεων, τοῦ λόγου καὶ τῆς μνήμης· εἶτε ἐξ ἑκάστου πλαγίου ἐτοποθέτει ὀκτὼ ἰδιότητας, ἤτοι ἀριθμούς, χρώματα, ἤχους, εἰκόνας, σατιρικὸν πνεῦμα, μεταφυσικὸν κτλ.

Τὸ γενικὸν συμπέρασμα τῆς διδασκαλίας τοῦ Γκάλλ ἦτο, ὅτι ἡ ἀνάπτυξις τῶν πνευματικῶν δυνάμεων σχετίζεται μὲ τὴν τοῦ μετώπου καὶ τοῦ ἄνω μέρους τῆς κεφαλῆς. Μολονότι δὲν ἀνταποκρίνεται εἰς τὰ σημερινὰ δεδομένα τῆς ἐπιστήμης, ἐν τούτοις τὸ σύστημα τοῦ Γκάλλ παρέσχεν οὐ σμικρὰς ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ διήνοιξε τὴν ὁδὸν

Digitized by Google

τῆς σπουδῆς τῆς ἀνατομίας καὶ φυσιολογίας τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τὴν ἔρευναν τῶν ἐγκεφαλικῶν ἐντοπίσεων ἢ ἐγκεφαλικῶν κέντρων. Πρῶτος ὁ Γκάλλ ἐνετόπισεν ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ τὰς διαφόρους ψυχώσεις: τὴν μανίαν, τὴν παράνοιαν, τὴν ἄνοιαν κλ. Διὰ τῆς δοξασίας του τῆς καθαρῶς φυσιολογικῆς, τοῦ συγγενοῦς καὶ μὴ ἐπικτήτου τῶν διαφόρων ψυχικῶν ἰδιοτήτων, ἔφθανεν ὁ Γκάλλ εἴς τινα μοιρολατρείαν, ἧς ἕνεκεν ἐπολεμήθη. Πρὸς ὑπεράσπισίν του παρεδέχθη ὅτι ἡ διαπαιδαγώγησις εἶχε τὴν δύναμιν νὰ διορθώνῃ τὰ κακὰ ἔνστικτα καὶ νὰ βελτιοῖ τὰς ψυχικὰς καὶ πνευματικὰς ἰδιότητας. Ὁ ἴδιος ὁ Γκάλλ ἀπεκάλεσε τὸ σύστημά του *κρανιοσκοπίαν*, ἣν ὁ συνεργάτης του Spurzheim ἔκτοτε μετωνόμασεν εἰς *φρενολογίαν*. ο. ρ.

Γκάλλα ἢ ***Γκάλλας*** ἢ ***Γκάλα*** (Galla ἢ Gallas ἢ Gala). Μεγάλη χαμιτικὴ φυλὴ τῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς, ζῶσα ἐν τῇ εὐρείᾳ περιοχῇ, ἥτις περιλαμβάνεται μεταξὺ τῆς κεντρικῆς Ἀβησσυνίας καὶ τοῦ ποταμοῦ Σαμπάκι τῆς βρεττανικῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς. Ἡ ὀνομασία *Γκάλλα* εἶναι ἀβησσυνιακὸν παρωνύμιον· οἱ ἀποτελοῦντες τὴν φυλὴν αὐτὴν καλοῦν ἑαυτοὺς *Ἴλμ' Ὄρμα*, δηλαδὴ τέκνα τοῦ ἀνθρώπου, ἢ τέκνα τοῦ Ὄρμα, ὁ ὁποῖος εἶναι εἷς τῶν ἡρώων τῆς φυλῆς των. Εἶναι ἡ πολυανθρωποτέρα ὅλων τῶν χαμιτικῶν φυλῶν, ὑπολογίζεται δὲ ὅτι ἀνέρχεται εἰς τρία καὶ κατ' ἄλλους εἰς ἓξ ἕως ὀκτὼ ἑκατομμύρια. Ἡ ἀρχικὴ κοιτὶς τῆς φυλῆς ταύτης φαίνεται ὅτι ἦτο ἡ ἀνατολικὴ περιοχὴ τῆς λίμνης Βικτωρία-Νυάνζα, παρὰ τὸ ὄρος Κένυα ἢ κατ' ἄλλους ἡ χώρα τὴν ὁποίαν κατοικοῦν σήμερον οἱ Σομαλί. Οἱ Γκάλλα ἠναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν περιοχὴν ταύτην κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα, συνεπείᾳ τῆς ἐκρήξεως τοῦ ἡφαιστείου Κένυα καὶ ἄλλων ἡφαιστείων τῆς κεντρικοανατολικῆς Ἀφρικῆς. Ἀνθρωπολογικῶς εἶναι καλῶς ἀνεπτυγμένη, ἰσχυρὰ καὶ ὡραία φυλή, χρώματος βαθέος καστανοῦ. Ζοῦν ζωὴν νομαδικὴν καὶ ποιμενικήν, ἐν δὲ τῇ Ἀβησσυνίᾳ καταγίνονται καὶ εἰς τὴν γεωργίαν. Ἡ ὅλη οἰκονομία των συνίσταται εἰς τὴν ἐκτροφὴν κτηνῶν καὶ ἰδίᾳ ἵππων. Ὁ μεγαλύτερος ἀριθμὸς τῶν Γκάλλα λατρεύει τὰ εἴδωλα, ἔχων ὡς ἀνώτατον θεὸν τὸν Βάκα. Παρ' αὐτοῖς εἰδικῆς λατρείας ἀπολαμβάνουν οἱ ὄφεις, ἐξ ὧν φρονοῦν ὅτι κατάγονται οἱ ἄνθρωποι. Οἱ ἐν Ἀβησσυνίᾳ ἤρχισαν νὰ προσηλυτίζωνται εἰς τὸν Χριστιανισμόν. Ὑπάρχουν ἐπίσης καὶ ἀρκετοὶ φανατικοὶ Μωαμεθανοί. Ἡ ὁμιλουμένη ὑπὸ τῶν Γκάλλα γλῶσσα ἀνήκει εἰς τὸ χαμιτικὸν ἰδίωμα, ἰσχυρῶς ἐπηρεασθὲν ὑπὸ τῆς ἀραβικῆς γλώσσης. Πυρὴν αὐτῆς θεωρεῖται ἡ «ἀγκαοῦ», ὁμιλουμένη ἐν Ἀβησσυνίᾳ καὶ εἰς τὰς γειτονικὰς αὐτῆς χώρας καὶ κατανεμομένη εἰς πολλὰς διαλέκτους. Ἡ γκαλλαϊκὴ γλῶσσα εἶναι οὕτω συγγενὴς πρὸς τὴν γλωσσικὴν ὁμάδα, ἥτις ἀπεδείχθη ἐσχάτως ὅτι περιέχει στοιχεῖα ἅτινα ἐχρησιμοποιοῦντο ἄλλοτε εἰς τὰς ἀρχαιοτάτας σημιτικὰς γλώσσας καὶ τὰ ὁποῖα συνεχωνεύθησαν εἰς τὴν ἑβραϊκήν, τὴν ἀραβικὴν καὶ τὴν αἰθιοπικήν. Ἡ γκαλλαϊκὴ ὅμως γλῶσσα ὑπέστη κατόπιν εὐρεῖαν ἐξέλιξιν καὶ ἐχωρίσθη τελείως τῶν ἄλλων, ἀποτελοῦσα σήμερον ἰδιαιτέραν γλῶσσαν μετὰ πολλῶν διαλέκτων. —θ.

Γκαλλαί (Gallais), ***Ἰάκωβος-Φραγκίσκος***. Εἷς τῶν μεγαλυτέρων Γάλλων ἐκτελεστῶν ἐπὶ τοῦ κέρατος (1795—1864). Διδάξας τὸ ὄργανον τοῦτο ἐν τῷ ᾠδείῳ τῶν Παρισίων ἐδημιούργησεν ἀληθῆ σχολήν. συνέθεσε δὲ ἱκανὰ ἔργα, ἅπαντα διὰ κέρας, περιλαμβάνοντα: κοντσέρτα, νυκτερινά, σπουδάς, τρίο, κουαρτέττα κτλ. Γ. Σ.

—**Γκαλλαί** (Gallais), ***Ἰωάννης-Πέτρος***. Γάλλος λογογράφος, συγγραφεὺς καὶ δημοσιογράφος (1756—1820). Βενεδεκτῖνος καὶ καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας, ἐγκατέλιπε τὸν μοναχικὸν βίον καὶ ἐνυμφεύθη. Ἐδημοσίευσε λιβέλλους κατὰ τοῦ ἐπαναστατικοῦ πνεύματος καὶ ὑπὲρ τῆς μοναρχίας. Ἀφῆκε πλεῖστα ἔργα, ἅπαντα διανεμόμενα ἀπὸ τὰς πολιτικάς του πεποιθήσεις: «Histoire du 18 Brumaire et de Bonaparte» (1814—1815), «Moeurs et caractères du dixneuvième siècle» (1817) κ. τ. λ. Ν. Π.—Λ.

Γκαλλάλα-τζεμπέλ (Gallala Djebel) [*Γεωγρ.*]. Ὀροπέδιον τῆς Αἰγύπτου, παρὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ κόλπου τοῦ Σουέζ, πρὸς νότον τοῦ Οὐάντ-ἐλ-Ἀράμπ. Ξηρὸν καὶ ἄδενδρον πρὸς τὰ ἀνώτερα αὐτοῦ στρώματα, κατοικεῖται μόνον παρὰ τὰς κλιτῦς. Ἐπ' αὐτοῦ εὑρίσκεται ἡ μονὴ τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου, ἱδρυθεῖσα τῷ 410 μ. Χ. καὶ θεωρουμένη ὡς ἡ ἀρχαιοτέρα τῶν σῳζομένων χριστιανικῶν μονῶν. —Μ.

Γκαλλαμπάτ (Gallabat) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τοῦ Σουδὰν παρὰ τὰ σύνορα τῆς Ἀβησσυνίας, εἰς ἀπόστασιν 95 χλμ. ἀπὸ τὸ Γκοντάρ. Κάτ. 4.100. Κέντρον ἐμπορίου καὶ συγκοινωνιῶν μεταξὺ Σουδὰν καὶ Ἀβησσυνίας. Μέχρι τοῦ 1874 ἐνηργεῖτο ἐνταῦθα ἐμπόριον δούλων. Λόγῳ τοῦ ἐπικαίρου τῆς θέσεώς της διεξεδικεῖτο ἐπὶ πολὺ μεταξὺ τῶν δύο ὁμόρων κρατῶν. Τῷ 1889 ἐπολιορκήθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ἀβησσυνίας Ἰωάννου, τῷ δὲ 1898 περιῆλθεν ὁριστικῶς εἰς τὸ ἀγγλοαιγυπτιακὸν Σουδάν. —Μ.

Γκαλλὰν (Galland), ***Ἀντώνιος***. Γάλλος ἀνατολιστὴς καὶ συγγραφεὺς (1646—1715). Ἐκ πτωχοτάτης οἰκογενείας καταγόμενος κατώρθωσεν οὐχ ἧττον, παλαιῶν κατὰ μυρίων δυσχερειῶν, νὰ ἀποπερατώσῃ τὰς σπουδάς του. Εἶτα ἐπεσκέφθη τὴν Ἀνατολὴν (1676 καὶ 1679) ἐκμαθὼν τὴν περσικήν, ἀραβικὴν καὶ τουρκικὴν καὶ μελετήσας πλεῖστα μνημεῖα τῆς ἀρχαιότητος. Τῷ 1701 ὠνομάσθη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν. Ὡς λογοτέχνης ὁ Γκαλλὰν εἶναι γνωστὸς πρὸ παντὸς ἐκ τῆς ἀριστοτεχνικῆς μεταφράσεως τοῦ ἀνατολικοῦ ἔργου «Χίλιαι καὶ μία νύκτες» (1704—1717). Συνέγραψεν ὡσαύτως: «Ἡμερολόγιον τοῦ ταξιδίου μου εἰς Κωνσταντινούπολιν» (1672—1680), «Οἱ Ἰνδικοὶ μῦθοι» (1724) κ.τ.λ.

—**Γκαλλὰν** (Galland) ἢ ***Γκαλλάντι*** (Gallandi), ***Ἀντώνιος***. Γάλλος φιλόλογος καὶ κληρικὸς γεννηθεὶς ἐν Βενετίᾳ (1709—1779). Ἐχρημάτισεν ἱερεὺς τοῦ Ὀρατορίου τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἐξέδωκε: «Bibliotheca greco-latina veterum Patrum antiquorumque scriptorum ecclesiasticorum» (Βενετία 1765—1781, τόμ. 14). Ἡ συλλογὴ αὕτη περιέχει τὰ ἔργα 380 ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων. Ἐκτὸς τοῦ σημαντικοῦ τούτου ἔργου ἐξέδωκε καὶ ἄλλα, κατέλιπε δὲ καὶ σημαντικὰ χειρόγραφα. —Β.

—**Γκαλλὰν** (Galland), ***Εὐγένιος***. Γάλλος στρατηγὸς (1827—1897). Ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ἰταλίας (1859), κατὰ τὴν κατάληψιν τῆς Κοχιγχίνας καὶ τὴν κατάκτησιν τῆς Τύνιδος (1880), ἀποστρατευθεὶς κατόπιν μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ἀντιστρατήγου.

—**Γκαλλὰν** (Galland, λατιν. Gallandius), ***Πέτρος***. Γάλλος φιλόλογος (1510—1559). Ἐγένετο καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῶν Παρισίων, πρύτανις αὐτοῦ τῷ 1543, καθηγητὴς τοῦ βασιλικοῦ κολλεγίου καὶ κανονικὸς ἱερεὺς τῆς Νότρ-Ντάμ. Συνεδέετο στενῶς μετὰ τῶν διασήμων ἀνθρωπιστῶν τῆς ἐποχῆς του Γουλιέλμου Μπουντέ, Βατάμπλ, Ντὺ Μπελλαὶ κτλ. Συνέγραψε λατινιστί, «Παρατηρήσεις εἰς Κοϊντιλιανόν», «Ὑπὲρ τῆς Παρισινῆς Σχολῆς ἐναντίον τῆς νέας Ἀκαδημίας τοῦ Πέτρου Ραμὺς» (1551), δι' οὗ ἔργου ὑπερημύνθη τῆς ἀριστοτελικῆς φιλοσοφίας ἐναντίον τοῦ πλατωνίζοντος Ramus, «Πέτρου Καστελλάνου βίος» (1674) κλπ.

—**Γκαλλὰν** (Galland), ***Πέτρος-Βίκτωρ***. Γάλλος ζωγράφος καὶ διακοσμητὴς (1822—1892). Ἐξετέλεσε θαυμασίας διακοσμητικὰς εἰκόνας ἐν τῷ ἐσωτερικῷ διαφόρων οἰκοδομῶν, συμμορφούμενος πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, τὰς ἀναλογίας καὶ τὴν προοπτικήν. Τὸ κράτος ἀνέθεσεν εἰς τὸν Γκαλλὰν τὴν γενικὴν διακόσμησιν τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ Πανθέου, συνάμα δὲ παρήγγειλεν εἰς αὐτὸν σειρὰν ὅλην εἰκόνων προωρισμένων διὰ τὰ ἀνάκτορα τῶν Ἠλυσίων, αἵτινες ἐξετελέσθησαν ἐν τῷ περιφήμῳ ἐργαστηρίῳ τῶν Gobelins, τοῦ ὁποίου ὁ Γκαλλὰν διετέλεσε διευθυντής. Ν. Π.—Λ.

Γκαλλαράτε (Gallarate) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Μιλάνου ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Μιλάνου—Σεμπλόν. Κάτοικοι 15.500. Ἔχει πολυάριθμα ἐργοστάσια κλωστηρίων. —Μ.

Γκαλλαρντὸν (Gallardon), ***Θωμᾶς-Μαρτέν***, ***ντὲ***—. Γάλλος ὁραματιστὴς (1783—1834). Τὸ οἰκογενειακόν του ὄνομα ἦτο Μαρτέν, ἀλλ' ἦτο γνωστὸς ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ χωρίου Γκαλλαρντόν, ἐκ τοῦ ὁποίου κατήγετο. Ἔβλεπε καθ' ἑκάστην ὁράματα καὶ περιέπιπτεν εἰς ἐκστάσεις, διατεινόμενος ὅτι ἐπεκοινώνει μετ' ἀοράτων ὑπερφυσικῶν δυνάμεων. Ἦτο κυρίως ὀνομαστὸς διὰ τὴν ἀποκάλυψιν, τὴν ὁποίαν ἔκαμε τῷ 1816 εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Λουδοβῖκον τὸν ΙΗ' σχετικῶς μὲ τὴν τύχην τοῦ ἐξαφανισθέντος υἱοῦ τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ', διατεινόμενος ὅτι οὗτος εὑρίσκεται ἔτι ἐν τῇ ζωῇ καὶ δὲν ἦτο ἄλλος παρὰ ὁ φερόμενος μὲ τὸ ὄνομα Νάουντορφ. Ἡ ἀποκάλυψις αὕτη δὲν ἀπεδείχθη ἀληθής, καίτοι ἐπιστεύθη ὑπὸ πολλῶν. Ὁ Γκαλλαρντὸν ἀπέθανε κατὰ μυστηριώδη τρόπον, ἐξεφράσθη δὲ ἡ ὑπόνοια ὅτι ἐδολοφονήθη, διότι ἠρνήθη νὰ ἀναιρέσῃ ἐγγράφως τὴν ἀποκάλυψίν του. —Β.

Γκαλλὰς (Gallas) ***Ματθαῖος***, *κόμης ντὲ*—. Αὐστριακὸς στρατηγὸς (1584—1647). Ὑπηρέτησεν εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν στρατιὰν τοῦ Tilly, λαβὼν μέρος εἰς τὸν κατὰ τῆς Δανίας πόλεμον (1625). Ἐξεστράτευσεν εἰς Ἰταλίαν (1629) κυριεύσας τὴν Μάντουαν καὶ ἐπιδείξας ἀνήκουστον σκληρότητα καὶ θηριωδίαν κατὰ τὴν ἅλωσιν αὐτῆς. Ἐπολέμησε κατόπιν ὑπὸ τὸν Βαλλενστάϊν. Προδώσας πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τὰ πολιτικὰ σχέδια αὐτοῦ, τὸν διεδέχθη καθαιρεθέντα εἰς τὴν ἀρχιστρατηγίαν, λαβὼν καὶ τὸν τίτλον του, τοῦ δουκὸς τοῦ Friedland. Ἐνίκησε τὸν δοῦκα τοῦ Βεϊμὰρ εἰς Nördlingen, ἀλλ' ἐν τέλει ὑπέστη καὶ αὐτὸς ἥττας, μαχόμενος κατὰ τοῦ Βράγγελ (1637) καὶ ἐν Γιάνκοβιτς (1645), αἵτινες τὸν ἠνάγκασαν νὰ παραιτηθῇ τῆς ἀρχιστρατηγίας. Ν. Π.—Λ.

Γκαλλατὲν (Gallatin), ***Ἀβραὰμ-Ἀλβέρτος***. Ἀμερικανὸς πολιτικὸς καὶ οἰκονομολόγος (1761—1849). Τῷ 1793 ἐκλεγεὶς μέλος τῆς Γερουσίας τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν, ἀναδειχθεὶς εἷς τῶν μεγαλυτέρων οἰκονομολόγων τῆς ἐποχῆς του. Διατελέσας κατόπιν πρέσβυς εἰς διαφόρους πρωτευούσας τῆς Εὐρώπης, διωρίσθη γενικὸς διοικητὴς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ. Ν. Π.—Λ.

Γκάλλε (Galle), ***Ἰωάννης-Γοδοφρεῖδος***. Διάσημος Γερμανὸς ἀστρονόμος (1812—1910). Τῷ 1835 εἰσῆλθεν ὡς δόκιμος ἀστρονόμος εἰς τὸ νεοϊδρυθὲν ἀστεροσκοπεῖον τοῦ Βερολίνου, ὅπου ἔσχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ τελειοποιηθῇ εἰς τοὺς ἀστρονομικοὺς ὑπολογισμοὺς καὶ παρατηρήσεις. Ἀνεκάλυψεν ἐντὸς διαστήματος τριῶν μηνῶν (1839) τρεῖς νέους πλανήτας. τιμηθεὶς ὡς ἐκ τούτου ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τῶν Παρισίων διὰ τοῦ βραβείου Lalande. Τὴν 23 Σεπτεμβρίου 1846 ἀνεκάλυψε τὸν πλανήτην *Ποσειδῶνα*, ἡ τροχιὰ τοῦ ὁποίου εἶχεν ὑπολογισθῇ ὑπὸ τοῦ Leverrier. Τῷ 1851 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἀστρονομίας ἐν Μπρεσλάου καὶ ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀστεροσκοπείου τῆς πόλεως ταύτης. Αἱ ἐργασίαι του ἀφοροῦν ἐκ παραλλήλου εἰς τὴν ἀστρονομίαν καὶ τὴν μετεωρολογίαν. Τῷ 1873 ἐφηρμόσθη ἡ ὑπ' αὐτοῦ προταθεῖσα μέθοδος τοῦ προσδιορισμοῦ τῆς παραλλάξεως τοῦ Ἡλίου ἐκ συγκριτικῶν παρατηρήσεων τῶν μικροτέρων πλανητῶν ἐκ τοῦ βορείου καὶ τοῦ νοτίου ἡμισφαιρίου τῆς Γῆς· τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐφαρμοσθείσης μεθόδου ἐδημοσιεύθησαν ἐν ἰδιαιτέρῳ βιβλίῳ (Breslau, 1875). Ἐδημοσίευσε μεταξὺ ἄλλων: «Κατάλογον τῶν στοιχείων τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν τροχιῶν τῶν κομητῶν» (1894) κλ. ΑΝ. Δ.

—**Γκάλλε** (Galle), ***Κορνήλιος***. Ὁλλανδὸς χαλκογράφος (1576—1650). Μεταξὺ τῶν ἔργων του ἀναφέρονται ἡ προσωπογραφία τοῦ βασιλέως Καρόλου τοῦ Α', τῆς Ἑρριέττης τῆς Ἀγγλίας, «Τὸ συμπόσιον τῶν μουσικῶν», «Ἡ κηδεία τοῦ ἀρχιδουκὸς Ἀλβέρτου τοῦ Εὐσεβοῦς».

Ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὀνοματεπώνυμον φέρεται καὶ ἕτερος χαλκογράφος (1615—1678), υἱὸς τοῦ προηγουμένου, ὅστις ἐξετέλεσε πολυαρίθμους χαλκογραφίας ἔργων Ὁλλανδῶν ζωγράφων. —Β.

Γκαλλὲ ***Αἰμίλιος*** (Émile Gallé). Γάλλος καλλιτέχνης διακοσμητὴς (1846—1904). Τὴν τέχνην του ἔμαθεν εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ πατρός του. Τῷ 1862 μετέβη εἰς Γερμανίαν, ὅπου ἐδιδάχθη τὴν ὑαλουργικήν. Ἐπιστρέψας τῷ 1870 μετέβη εἰς Παρισίους, ἔνθα ἐμελέτησε τὴν τέχνην τῆς ὑάλου, τοῦ σμάλτου καὶ τῶν γλυπτῶν λίθων. Τῷ 1874 εὑρίσκομεν αὐτὸν εἰς Νανσὺ μετὰ τοῦ πατρός του, ἐργαζόμενον καὶ παράγοντα τὰ περίφημα ἐκεῖνα ἀγγεῖα καὶ σκεύη μὲ τοὺς ζωηροὺς κλάδους καὶ τὰ φύλλα, τὰ ὁποῖα περιβάλλουν τὸ σῶμα τοῦ σκεύους. Ἀπέκτησαν δὲ ταῦτα μεγάλην φήμην ἀπὸ τῆς ἐν Παρισίοις Παγκοσμίου Ἐκθέσεως τοῦ 1889, ὅπου ὁ Γκαλλὲ ἐξέθεσε τὰ προϊόντα του εἰς ἴδιον περίπτερον. Τὴν χάραξιν τῆς ὑάλου ἐνήργησε κατὰ ἴδιον σύστημα, μὲ τὸ ὁποῖον παρήγαγε θαυμασίας χρωματικὰς ἐντυπώσεις. Μεταχειριζόμενος δὲ ποικίλους συνδυασμοὺς τῶν ὑαλίνων ὑλικῶν, εἰς τὰ ὁποῖα ἀνεμίγνυεν ὀξείδια μετάλλων, ἐπετύγχανε πολυτιμοτάτους ἰριδισμοὺς τῶν χρωμάτων. Περίφημον εἶναι τὸ σαπφείρινον χρῶμα τῶν ὑάλων του (verre clair-de-lune) καὶ τὰ émaux-bijoux. Τὴν τεχνικήν του ὁ Γκαλλὲ περιέγραψεν εἰς ἴδιον ἔργον «Écrits sur l'art».

[*Roger Marx*, Emile Gallé, Nancy 1907.] Δ. Ε.

Γκαλλέγγα (Gallenga), ***Ἀντώνιος***. Ἰταλὸς συγγραφεὺς καὶ πολιτικὸς (1810—1895). Ἀναμιχθεὶς ἐνεργῶς εἰς τὴν πολιτικὴν ἐγένετο μέλος τοῦ πολιτικοῦ συλλόγου «Giovine Italia» («Νέα Ἰταλία») καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν συνωμοσίαν κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Σαρδηνίας Καρόλου-Ἀλβέρτου, ὑποδειχθεὶς διὰ κλήρου ὅπως δολοφονήσῃ τοῦτον. Ὅταν ὅμως εὑρέθη πρὸ τοῦ βασιλέως ὠπισθοχώρησε καὶ ἤλλαξε γνώμην. Ἕνεκα τούτου κατέστη κατόπιν ὁ στόχος τῶν ἄλλοτε συντρόφων του καὶ ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας. Ἐπανελθὼν εἰς τὸ Πεδεμόντιον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν γεγονότων τοῦ 1848 συνεδέθη διὰ φιλίας μὲ τὸν Καβούρ, τῷ δὲ 1854 ἐγένετο βουλευτὴς εἰς τὸ κοινοβούλιον τοῦ Τουρίνου. Τῷ 1855 ἐξέδωκε τὴν «Ἱστορίαν τοῦ Πεδεμοντίου», ἕνεκα δὲ τῶν ἐν αὐτῇ περιεχομένων ἀποκαλύψεων ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν Ἰταλίαν τῷ 1858 ἐξελέγη ἐκ νέου βουλευτής, κατόπιν δὲ ἐγένετο ἀνταποκριτὴς τῶν «Τάϊμς» ἐν Λονδίνῳ, οἵτινες ἀπέστειλαν αὐτὸν εἰς τὴν Ἀμερικήν, Γερμανίαν καὶ τὴν Δανίαν. Μεταξὺ τῶν κυριωτέρων του ἔργων, ὧν τὰ πλεῖστα ἔγραψεν ἀγγλιστὶ ὑπὸ τὸ ψευδώνυ-

Digitized by Google

μον *Μαριόττι*, καταλέγονται: «Ἡ Ἰταλία τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ παρόντος» (1846), «Πάπας καὶ Βασιλεύς», «Σκηναὶ τοῦ ἰταλικοῦ βίου» (1850) κλπ. —Β

Γκάλλεν-Καλλέλα (Gallen-Kallela), *Ἄξελ*. Φινλανδὸς ζωγράφος, γεννηθεὶς τῷ 1865. Ἐνεφανίσθη διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὸ παρισινὸν Σαλὸν τῷ 1886 δι' ἔργου του τιτλοφορουμένου «Φθινόπωρον». Τῷ 1889 ἀπέστειλεν εἰς τὴν Παγκόσμιον Ἔκθεσιν τῶν Παρισίων τὰ ἔργα του: «Ἡ γριὰ καὶ ὁ γάτος», «Ἐσωτερικὸν φινλανδικοῦ χωριατόσπιτου» καὶ δύο προσωπογραφίας, τιμηθεὶς δι' ἀργυ-

Γκάλλεν-Καλλέλα: *Ἡ ἄμυνα τοῦ Σάμπο.*

ροῦ μεταλλίου. Τῷ 1900 ἐξέδωκε τέσσαρας προσωπογραφίας καὶ τοὺς πίνακας: «Ἡ ἄμυνα τοῦ Sampo-Joukahainen», «Ἡ μήτηρ τοῦ Lemminkainen» καὶ «Γέρος χωρικός». Ἐξειργάσθη συνάμα σειρὰν πινάκων εἰλημμένων ἐκ τῆς βορείου μυθολογίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐξέχει τὸ τρίπτυχον τοῦ «Μύθου τοῦ Ἀϊνό». Ι. Μ. Π.

Γκάλλενμπεργκ (Gallenberg), ***Βέντσελ - Ρόβερτος***. Αὐστριακὸς μουσικὸς (1783-1839) Ὑπῆρξε σύζυγος τῆς κομίσσης Τζιουλιέττας Γκουϊτσιάρντι, πρὸς ἣν εἶχεν αἰσθανθῆ σφοδρὸν ἔρωτα ὁ Μπετόβεν. Ἐχρημάτισε διευθυντὴς τοῦ μελοδράματος τῆς Αὐλῆς καὶ ἀργότερον τοῦ θεάτρου τῆς Καρινθίας Πύλης, ἐν Βιέννῃ, συνθέσας πεντηκοντάδα μπαλλέτων. Γ. Σ.

Γκαλλέττι (Galletti), ***Πέτρος-Λουδοβῖκος***. Ἰταλὸς βενεδικτῖνος καὶ ἀρχαιολόγος (1724 – 1790). Διετέλεσε βιβλιοθηκάριος τοῦ τάγματός του ἐν Φλωρεντίᾳ καὶ ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ πάπα Πίου τοῦ ΣΤ' ἀρχιεπίσκοπος τῆς Κυρήνης. Εἶχεν ἐγκύψει εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ φιλολογικὴν ἱστορίαν τῆς Ἰταλίας καὶ ἔγραψε πολυάριθμα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων σπουδαιότερον εἶναι αἱ «Inscriptiones infimi aevi Romae exstantes» (1757—1766). —Β.

— **Γκαλλέττι** (Galletti), ***Φίλιππος - Μαρία***. Ἰταλὸς ζωγράφος (1636 — 1714). Ὑπῆρξε μέλος τοῦ τάγματος τῶν θεατίνων μοναχῶν καὶ ἀφιερώθη ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν θρησκευτικὴν ζωγραφικήν. Κατέλιπεν ἀξιολόγους τοιχογραφίας: τὸν «Παράδεισον» καὶ τὴν «Προσκύνησιν τῶν Μάγων» ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Γαετάνου τῆς Φλωρεντίας, τὴν «Παρθένον, τὸν ἅγιον Ὀνούφριον καὶ τρεῖς Φραγκισκάνους μοναχούς» ἐν τῷ ναῷ τῆς Θείας Συλλήψεως τῆς αὐτῆς πόλεως, καὶ ἐλαιογραφίας, ἐν αἷς ἐξέχουν αἱ ἀναφερόμεναι εἰς «Θαῦμα τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου τῆς Παδούης» καὶ «Θαῦμα τοῦ ἁγίου Φραγκίσκου de Paule (ἐν Guastalla). Ι. Μ. Π.

Γκάλλι (Galli), ***Ἀμιντόρε***. Ἰταλὸς συνθέτης καὶ θεωρητικός, γεννηθεὶς τῷ 1845. Κατόπιν σοβαρῶν μουσικῶν σπουδῶν κατέλαβεν ἐν Μιλάνῳ ἐξέχουσαν θέσιν παρὰ τῷ οἴκῳ Σοντσόνιο. Ἔγραψε τὰ μελοδράματα: «Il corno d' oro» (1876) καὶ «Δαυείδ» (1904), τὸ ὀρατόριο «Espiazione» (1877) καὶ «Cristo al Golgata» κλπ. Ὑπῆρξεν ὡσαύτως διακεκριμένος τεχνοκρίτης, γράψας μεταξὺ ἄλλων «Αἰσθητικὴν τῆς μουσικῆς». Γ. Σ.

— **Γκάλλι** (Galli), ***Ροβέρτος***. Ἰταλὸς πολιτικὸς καὶ δημοσιογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1842. Ἐσπούδασε νομικὰ εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Παδούης καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, διευθύνας ἐπὶ τινα καιρὸν τὸν «Χρόνον» τῆς Βενετίας. Ἦτο ὀπαδὸς τῶν δημοκρατικῶν ἰδεῶν, τὰς ὁποίας ὑπεστήριξε τόσον ἐν τῇ δημοσιογραφίᾳ ὅσον καὶ εἰς τὴν ἰταλικὴν Βουλήν, εἰς ἣν κατὰ πρῶτον εἰσῆλθε τῷ 1886 ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Βενετίας· ἔκτοτε ἐξελέγετο συνεχῶς μέχρι τοῦ 1912, ὁπότε ἀπεσύρθη τῆς πολιτικῆς. Καθ' ὅλον του τὸ στάδιον δημοσιογραφικὸν καὶ πολιτικὸν του στάδιον ὑπῆρξεν εἰλικρινὴς καὶ θερμὸς φιλέλλην καὶ ὑπεστήριξε μετὰ θάρρους τὰ ἑλληνικὰ συμφέροντα, ἰδίως κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1897 καὶ εἰς τὸ κρητικὸν ζήτημα, καθ' ὃ ἐπρωτοστάτησε μετὰ τοῦ Λεωνίδα Μπισσολάττι, εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς φιλελληνικῆς πολιτικῆς τῆς ἰταλικῆς κυβερνήσεως. Ἕνεκα τούτου ὁ δῆμος Ἀθηναίων ὠνόμασεν αὐτὸν ἐπίτιμον δημότην Ἀθηνῶν καὶ ἔδωκε τὸ ὄνομά του εἰς μίαν τῶν ἐν τῇ συνοικίᾳ Φιλοπάππου ὁδῶν τῆς πρωτευούσης, ἡ δὲ ἑλληνικὴ κυβέρνησις τὸν ἐτίμησε διὰ τοῦ μεγαλοσταύρου. — Β.

Γκαλλιάνο (Galliano), *δὸν Ἀντώνιο Ἀλκάλα*. Ἱσπανὸς πολιτικὸς (1780—1865). Ἔλαβε μέρος εἰς τὸ ἐναντίον τοῦ βασιλέως Ἰωσὴφ (Βοναπάρτου) ἐπαναστατικὸν κίνημα (1808), ὑπῆρξε δὲ εἷς τῶν κυρίων ὑποκινητῶν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1812. Προσεπάθησε νὰ παρασύρῃ τὸν βασιλέα Φερδινάνδον Ζ' εἰς τὰς φιλελευθέρας ἰδέας, ἀλλ' ἀπέτυχε θεωρηθεὶς ὡς παράφορος ἰδεολόγος. Μετὰ τὴν ματαίωσιν τῶν σχεδίων του ἀπῆλθεν εἰς Ἀγγλίαν καὶ Γαλλίαν (1823). Ἐκλεγεὶς βουλευτὴς τῷ 1835 προσεχώρησεν εἰς τοὺς συντηρητικούς. Ἐξορισθεὶς ἐκ δευτέρου δὲν ἀνεφάνη εἰς τὸ πολιτικὸν στάδιον παρὰ μόνον τῷ 1851 ὡς πρέσβυς ἐν Λισσαβῶνι, καὶ ὑπουργός. Συγγραφικὸν ἔργον ἀφῆκε ἀρίστην μετάφρασιν ἐν τῇ ἱσπανικῇ τῆς ἱστορίας τοῦ Θιέρσου περὶ ὑπατείας καὶ αὐτοκρατορίας. Ν.Π.—Λ.

Γκαλλιαρντίνι (Gagliardini), ***Ἰουλιανὸς-Γουσταῦος***. Γάλλος ζωγράφος γεννηθεὶς τῷ 1846. Διεκρίθη εἰς τὴν ἀπεικόνισιν τοπίων καὶ θαλασσινῶν σκηνῶν. Τῷ 1900 ἐτιμήθη διὰ χρυσοῦ μεταλλίου εἰς τὴν Παγκόσμιον Ἔκθεσιν τῶν Παρισίων, ἔνθα ἐξέθηκε: «Sur la Couze (Auvergne)», ἀποκείμενον εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Μομπελλιέ, «Au pays des Ocres (Rousillon)» καὶ «La fontaine du Cours». Ἐκ τῶν λοιπῶν ἔργων του σημαντικώτερα θεωροῦνται τὰ ἀκόλουθα, ἐκτεθέντα πάντα ἀπὸ τοῦ 1900 μέχρι τοῦ 1906· «Coup de midi», ὅπερ, ἐμφανισθὲν κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Λουξεμβούργου, μετηνέχθη βραδύτερον εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Ντιζόν, «Ἐπαρχιακὴ πλατεῖα», «Δρομίσκος μικροῦ προβηγκιανοῦ χωρίου», «Καλοκαίρι εἰς τὴν μεγάλην πλατεῖαν», «Τὸ στέγνωμα τῶν ἱστίων», «Εἰς τὸν λιμένα», «Εὐτυχισμένη ὄχθη» κλπ. Ι. Μ. Π.

Γκαλλιάτε (Galliate) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Νοβάρας, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀπέχει περὶ τὰ 7 χλμ. Ἔχει ὀνομαστὰ ἐργοστάσια μεταξωτῶν καὶ βαμβακερῶν ὑφασμάτων καὶ 9500 κατοίκους. —Μ.

Γκάλλιγκερ (Galliger), ***Αὔγουστος***. Γερμανὸς φιλόσοφος, γεννηθεὶς τῷ 1871. Ἀπὸ τοῦ 1920 καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου, εἶναι ἐκπρόσωπος τῆς φαινομενολογίας τοῦ Χούσσερλε, ἣν ἐφήρμοσε καὶ εἰς τὴν κοινωνιολογίαν. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ διακρίνονται τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Λογομαχία περὶ τοῦ ὑφίστου ἠθικοῦ νόμου» (1901), «Τὸ πρόβλημα τῆς ἐξ ἀντικειμένου δυνατότητος» (1912), «Τὸ κτῆνος ἐν τῷ ἀνθρώπῳ» (1923) καὶ «Ὁ ὑλισμὸς τοῦ 19' αἰῶνος». Α. Δ.

Γκαλλιέγκο (Gallego). Ἱσπανὸς ζωγράφος καὶ γλύπτης τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Κατεσκεύασε τῷ 1542 τοὺς τάφους τῶν ἡγεμόνων τῆς Ναβάρρας εἰς τὸ μοναστήριον τῆς Santa Maria de Najera, διεκρίθη δὲ διὰ τὴν ἐπιβλητικότητα τῆς τεχνοτροπίας του καὶ τὴν ἀκριβολογίαν του εἰς τὰς λεπτομερείας. Ι. Μ. Π.

— **Γκαλλιέγκο** (Gallego), ***Φραγκῖσκος***. Ἱσπανὸς γλύπτης τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Συνειργάσθη μετὰ τοῦ Ἀντωνίου ντὲ Πάθ εἰς τὴν διακόσμησιν τῆς σακριστίας καὶ τῆς αἰθούσης τῶν συνελεύσεων τοῦ μοναστηρίου τοῦ Ἁγίου Στεφάνου τῆς Σαλαμάγκας, διακριθεὶς διὰ τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν ἔξοχον χάριν τοῦ ταλάντου του. Ι. Μ. Π.

Γκαλλιέγκο (Gallego) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Ἱσπανίας, πηγάζων ἐκ τῶν Πυρηναίων, ἐκ τοῦ αὐχένος τοῦ Σαλέντο. Διαρρέει τὰς ἐπαρχίας Χουέσκα καὶ Σαραγόσσα καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἔμπρον μετὰ ροῦν 175 χλμ. —Μ.

Γκαλλιέγκος (Galhegos ἢ Gallegos), ***Μανουήλ***. Πορτογάλος ποιητὴς (1597—1665). Ἔγραψεν εἰς ἱσπανικὴν καὶ εἰς πορτογαλικὴν γλῶσσαν. Τὸ ἔργον του συνίσταται ἐξ ἑνὸς ἐπιθαλαμίου ποιήματος «Templo da Memoria» («Ναὸς τῆς Μνήμης» Λισσαβὼν 1635) γραφέντος εἰς τιμὴν τοῦ μέλλοντος βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Δ', τῆς «Gigantomachia» (Λισσαβὼν 1628) καὶ πολλῶν θεατρικῶν ἔργων σήμερον ἐντελῶς λησμονημένων. Μ. ΒΑΛΤΑΣ

Γκαλλιενὶ (Gallieni), ***Ἰωσήφ***. Γάλλος στρατηγὸς (1850—1916). Προερχόμενος ἐκ τοῦ στρατ. σχολείου τοῦ Σαὶν Σύρ, ὑπηρέτησεν ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν εἰς τὰς ἐκστρατείας τῶν ἀποικιῶν, τῷ δὲ 1906, ἔχων τότε τὸν βαθμὸν τοῦ ἀντιστρατήγου, διωρίσθη διοικητὴς τοῦ 14ου σώματος στρατοῦ καὶ μέλος τοῦ ἀνωτάτου πολεμικοῦ συμβουλίου. Τὸν Αὔγουστον 1914, καίτοι κατειλημμένος ὑπὸ τοῦ ὁρίου ἡλικίας, διωρίσθη στρατιωτικὸς διοικητὴς τῶν Παρισίων, συμπληρώσας τὴν ἀμυντικὴν ὀργάνωσιν αὐτῶν, τὴν δὲ 26ην ἰδίου μηνὸς διοικητὴς τοῦ στρατοῦ τῶν Παρισίων (6ης στρατιᾶς), συμμετέσχε δὲ εἰς τὰς πρὸς τὴν στρατιὰν τοῦ φὸν Κλοὺκ ἐπιχειρήσεις τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, ὁπότε ἐπῆλθε καὶ ἡ ἀνακοπὴ τῆς γερμανικῆς εἰσβολῆς ἐν Γαλλίᾳ. Τῷ 1915 διωρίσθη ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν. Ἀπέθανεν ἐν τῷ στρατιωτικῷ νοσοκομείῳ τῶν Βερσαλλιῶν τὸν Μάϊον 1916, ἔλαβε δὲ μετὰ τὸν θάνατόν του τὸν τίτλον τοῦ στρατάρχου (1921). Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

Γκαλλιερὰ (Galliera), ***Ραφαῆλος Φερράρι***, *πριγκὶψ τοῦ Λουτσέντο, δοὺξ ντὲ*—. Ἰταλὸς ἐπιχειρηματίας, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Γενεύῃ (1801—1874). Ἀναμειχθεὶς εἰς μεγάλας ἐπιχειρήσεις καὶ ἰδίως εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν γαλλικῶν σιδηροδρόμων, ἐκέρδησε περὶ τὰ 200 ἑκατομμύρια. Ἐξ αὐτῶν ἐδώρησεν 20 ἑκατομμύρια εἰς τὸν δῆμον τῆς Γενούης πρὸς ἐπισκευὴν καὶ βελτίωσιν τοῦ λιμένος. Ὑπὸ τοῦ Βίκτωρος Ἐμμανουὴλ διωρίσθη γερουσιαστής, παρὰ δὲ τοῦ πάπα ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ δουκός. Ἡ σύζυγος αὐτοῦ (1812—1888) ἐγκατασταθεῖσα ἐν Παρισίοις ἐδαπάνησεν καὶ αὐτὴ πολλὰ εἰς ἀγαθοεργίας. Ἐχορήγησεν 20 ἑκατομμύρια διὰ τὴν ἵδρυσιν καὶ συντήρησιν τοῦ ὀρφανοτροφείου τοῦ Ἁγίου Φιλίππου καὶ τοῦ ἀσύλου τῶν μοναχῶν καθηγητῶν τῶν ἐν Φλερὺ χριστιανικῶν-σχολῶν, 11 ἑκατομ. διὰ τὴν ἵδρυσιν νοσοκομείου ἐν Κλαμάρ, 2 ἑκατομ. διὰ τὴν οἰκοδόμησιν ἐργατικῶν οἰκιῶν, 5 ἑκατομ. διὰ τὴν σύστασιν μουσείου φερωνύμου αὐτῆς, ὅπως ἐκεῖ συλλεγῶσιν αἱ καλλιτεχνικαὶ αὐτῆς συλλογαί, 132 ἑκατομ. διὰ τὸν λιμένα τῆς Γενούης καὶ δύο αὐτόθι νοσοκομεῖα, τὸ δὲ ὑπόλοιπον τῆς μεγάλης περιουσίας της διέθεσεν εἰς ἄλλας δωρεάς, τοῦ υἱοῦ της μὴ ἀποδεχθέντος οὐδέν. —Β.

Γκαλλίκουλους (Galliculus), ***Ἰωάννης***. Γνωστὸς καὶ ὡς *Ἀλεκτόριος*. Γερμανὸς συνθέτης καὶ θεωρητικὸς τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, εἰς ὃν ὀφείλονται τὰ ἔργα: «Isagoge de compositione cantus» (1520)· μοτέττα, ψαλμοὶ κλπ. περιληφθέντα εἰς τὰς ἀνθολογίας τοῦ Ὄττ: Novum et insigne opus musicum (1537), Harmoniae selectae, τοῦ Rhaw (1538), Officia paschalia (1539) κλπ. Γ. Σ.

Γκαλλιμὰρ (Gallimard), ***Γάστων***. Γάλλος ἐκδότης καὶ διευθυντὴς τοῦ φιλολογικοῦ περιοδικοῦ «La Nouvelle Revue Française» («Ἡ νέα γαλλικὴ ἐπιθεώρησις»), ἐκδιδομένου ἀπὸ δεκαεξαετίας, καὶ τοῦ βιβλιοπωλείου τοῦ αὐτοῦ περιοδικοῦ. Ἐδημοσίευσε τὰ ἔργα τῶν πλείστων ἐκ τῶν πλέον σημαινόντων κορυφαίων τῆς συγχρόνου γαλλικῆς διανοήσεως, ὅπως π. χ. τοῦ Paul Claudel, τοῦ Georges Duhamel, τοῦ André Gide τοῦ Marcel Proust, τοῦ Jules Romains, τοῦ Paul Valéry καὶ ἄλλων. Μ. ΒΑΛΤΑΣ

Γκαλλὶ-Μαριὲ (Galli-Marié), ***Τσελεστίνα***. Μεγάλη ἀοιδὸς τῆς Γαλλίας (1840—1905). Τῷ 1862 προσελήφθη εἰς τὴν Ὀπερὰ-Κωμὶκ τῶν Παρισίων, ὅπου ἐδημιούργησε τὸν ρόλον τῆς «Μινιόν» (1866) καὶ τῆς «Κάρμεν» (1877). Ἔδωκε συνάμα σειρὰν θριαμβευτικῶν παραστάσεων ἐν Βελγίῳ, Λονδίνῳ κλπ. μέχρι τοῦ 1886, ὁπότε ἐγκατέλειψεν ὁριστικῶς τὴν σκηνήν. Γ. Σ.

Γκαλλίνα (Gallina) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας, ἐν Καλαβρίᾳ, ἐν τῷ νομῷ τοῦ Ρέτζιο-Καλάμπρια. Κεῖται ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ καὶ ἔχει 9000 κατοίκους. —Μ.

Γκαλλίνα (Gallina), ***Ὑάκινθος***. Ἰταλὸς δραματικὸς συγγραφεὺς (1852—1897). Συνέγραψεν ἀρκετὰ ἔργα, ὧν τινα εἰς ἐνετικὴν διάλεκτον. Τὰ κυριώτερα τούτων εἶναι: «Ἡ ὑποκρισία», «Αἱ φιλοδοξίαι ἑνὸς ἐργάτου», σάτιρα δηκτική, ἥτις προεκάλεσεν ἐξέγερσιν κατ' αὐτοῦ ἐν Βενετίᾳ (1871) καὶ αἱ «Οἰκογενειακαὶ ἔριδες», ἔργον τὸ ὁποῖον τὸν κατέστησε δημοφιλέστατον εἰς τὸ κοινόν, καθὼς καὶ «ἡ Καταστραφεῖσα οἰκογένεια» καὶ ἄλλα παιχθέντα εἰς ὅλα τὰ θέατρα τῆς Ἰταλίας. Ν.Γ.—Λ.

Γκαλλίνα (Gallinas). Λαὸς νέγρων τῆς Δ. Ἀφρικῆς, ζῶν παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Σιέρρα Λεόνε μεταξὺ τοῦ ἀκρωτηρίου Μάουντ καὶ τῆς νήσου Σέρμπρο. Εἶναι γνωστὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς σωματεμπορίας, τὴν ὁποίαν ἐτροφοδότει ἄλλοτε ἐπὶ πολύ. Σήμερον ἀσχολεῖται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὴν γεωργίαν καὶ ἤρχισε νὰ ἐκπολιτίζεται.—Μ.

Γκαλλιὸ *ντὲ Ζενουγιὰκ* (Galliot de Genouillac), *Ἰάκωβος*, *αὐθέντης τοῦ Assier*. Γάλλος στρατιωτικὸς (1466—1546). Προσελήφθη ἐν τῇ αὐλῇ Καρόλου τοῦ Η' ὡς ἀκόλουθος καὶ σωματοφύλαξ, διεκρίθη εἰς τὴν μάχην τῆς Fornoue (1495) καὶ τοῦ Agnadel (1509). Ἀρχηγὸς τοῦ πυροβολικοῦ ἐπὶ Φραγκίσκου Α' συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν νίκην τοῦ Marignan. Διεκρίθη ὡσαύτως κατόπιν εἰς τὴν ἀτυχῆ μάχην τῆς Pavie καὶ ὠνομάσθη μέγας σταυλάρχης τῆς Γαλλίας καὶ κυβερνήτης τῆς Λαγκεδόκης. Ν.Π.—Λ.

Γκαλλίπολι (Gallipoli) *[Παραλ. Γεωγρ.]* βλ. Καλλίπολις.

Γκαλλίτσι (Gallizzi), ***Φέντε***. Ἰταλὶς ζωγράφος, γεννηθεῖσα τῷ 1580. Ὁ αὐτοκράτωρ Ροδόλφος ὁ

Digitized by Google

Β' ἀνέθηκεν εἰς αὐτὴν τὴν διακόσμησιν τῆς μεγάλης αἰθούσης ὑποδοχῶν τοῦ ἀνακτόρου του. Ἡ τεχνοτροπία της ὑπενθυμίζει ἀρκετὰ τὴν τεχνοτροπίαν τῆς σχολῆς τῆς Βολωνίας. Ἐκ τῶν ἔργων της σῴζονται δύο μεγάλα ἔργα. Τὸ ἓν ἐκ τούτων ἀπεικονίζει τὸν «Ἅγιον Κάρολον φέροντα τὸν σταυρὸν καὶ τὸν ἅγιον ἧλον» (ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τῶν θεατίνων μοναχῶν τοῦ Μιλάνου). τὸ δ' ἕτερον τὸν «Χριστὸν ἐμφανιζόμενον εἰς τὴν Μαγδαληνὴν ὡς κηπουρὸν» (ἐν τῷ Μουσείῳ Μπρέρα τῆς αὐτῆς πόλεως)
Ι. Μ. Π.

Γκαλλιφὲ (Gallifet), ***Γάστων-Ἀλέξανδρος-Αὔγουστος, μαρκήσιος τοῦ—.*** Γάλλος ἀξιωματικὸς τοῦ ἱππικοῦ γεννηθεὶς τῷ 1830 καὶ μετασχὼν τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ Μεξικοῦ, τῆς Ἀλγερίας και τοῦ 1870. Εἶναι πρὸ πάντων γνωστὸς ἐκ τῶν σκληρῶν μέτρων, τὰ ὁποῖα μετεχειρίσθη πρὸς κατάπνιξιν τῆς Κομμούνας τῶν Παρισίων τοῦ 1871. Κληθεὶς τῷ 1899 εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν ὑπὸ τοῦ Βαλντὲκ-Ρουσσώ, συνειργάσθη καὶ μετὰ τῆς κυβερνήσεως Μιλλεράν. Ἀπέθανε τῷ 1909.

Γκάλλο (Gallo) */Παραλ. Γεωγρ./*. Ναυτικὴ τοπωνυμία ἀπαντῶσα πολλαχοῦ εἰς τὴν Μεσόγειον: —1) Νησὶς παρὰ τὴν νῆσον Γκαλίταν (πλάτ. 37° 30' Β, μῆκ. 8°53' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 252: Cape Bugaroni to Fratelli rocks). —2) Ἀκρωτήριον ἀποτελοῦν το ΒΔ καὶ δεξιᾷ τῷ καταπλέοντι τὸν κόλπον τοῦ Παλέρμο τῆς Σικελίας κέρας (πλάτ 38°13' Β, μῆκ. 13°19' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 169: Palermo bay) ἔχον φάρον. —3) Νῆσος μικρὰ της δυτικῆς ἀκτῆς τῆς Σαρδηνία, ΝΑ τοῦ ἀκρωτηρίου Σάνταλο (Sandalo: πλάτ. 39°09' Β, μῆκ. 8°13' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 161a: Sardinia, Southern portion). —4) Ἀκρωτήριον ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Γιβραλτὰρ (πλατ. 36°11' Β, μῆκ. 5°21' Δυτ., χάρτ. ἀγγλ. 1448: Acebuche to Chullera). —5) Τὸ ΒΑ τοῦ λιμένος Βρινδησίου ἀκρωτήριον (πλάτ. 40°40'59' Β, μῆκ 17°56'18'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 199: Brindisi to Ortona) ἔχον φάρον. —6) Ἄκρα τοῦ λιμένος Πόρτο Φερράϊο τῆς Ἔλβας (πλάτ. 42° 48'42'' Β, μῆκ. 10° 19' 32' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 179: Porto Ferrajo) ἔχουσα φρούριον.—7) Ἀκρωτήριον τοῦ Ἀδριατικοῦ ΒΔ τοῦ λιμένος Ἴζολα (πλάτ. 45°32'30' Β, μῆκ. 13°39 30'' χάρτ. ἀγγλ. 201: Gulfs of Venice and Trieste) ἔχον φάρον.—8) Ἡ νοτια τῆς Πελοποννήσου ἐσχατιὰ (πλάτ. 36°43' Β, μῆκ. 21°53' Ἀν, χάρτ ἀγγλ. 682: Gulf of Calamata), ὁ Ἀκρίτας τῶν ἀρχαίων.
Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γκάλλογουαίϋ (Galloway) */Γεωγρ./*. Χερσόνησος τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, ἐν Σκωτίᾳ, πρὸς τὸ ΝΔ τμῆμα ταύτης, ἔχουσα πρὸς Β τὸν κόλπον Κλάϊντ, πρὸς Ν τὸν κόλπον Σόλγουαιϋ καὶ ἔναντι αὐτῆς τὸν ἰρλανδικὸν κόλπον τοῦ Μπέλφαστ. Ἔχει σχῆμα τριγωνικὸν καὶ πλάτος 80 χλμ. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι γρανιτῶδες καὶ ὀρεινόν. Ἐν αὐτῇ ἀκμάζει ἡ κτηνοτροφία καὶ ἐκτρέφεται ὀνομαστὸν γένος ἵππων. Περιλαμβάνει τὰς κομιτείας Κιρκαντμπράϊτ καὶ Οὐΐγκτάουν. Οἱ παλαιότεροι κάτοικοι αὐτῆς εἶναι Κελτοὶ ἐλθόντες ἐξ Ἰρλανδίας. Βραδύτερον ὑπέστη καὶ εἰσβολὰς Σκανδιναυῶν, οἵτινες ἔκτισαν ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Γκάλλογουαίϋ φρούρια, ὧν ἐρείπια σῴζονται μέχρι σήμερον.
—Μ.

Γκαλλόνι ἢ ***Γκαλλόνιο*** (Galloni ἢ Gallonio), ***Ἀνδρέας***. Ἰταλὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς ἄγνωστον πότε ἐν Ρώμῃ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1605. Ἐπιδοθεὶς εἰς θρησκευτικὰς μελέτας ἐδημοσίευσε πολυπληθῆ ἔργα, ἅτινα ἐκρίθησαν λίαν εὐμενῶς διὰ τὴν λεπτολόγον ἐρευνητικότητα καὶ τὴν βαθεῖαν κρίσιν, τὴν ὁποίαν ὑπεμφαίνουν. Μεταξὺ τούτων μνημονευτέα τὰ ἀκόλουθα: «Istoria de le SS. Virgini Romanae» (Ρώμη, 1591), «Trattato degli instrumenti di martirio e delle varie maniere di martirizzare» (Ρώμη, 1591) μετὰ σχεδίων τοῦ ἐκ Μοδένης Ἰωάννου Γκοτέρρα, χαραχθέντων ὑπὸ τοῦ Τεμπέστα, «Istoria delle vita e martirio de gloriosi santi Flavia Domitilla, Nero ed Achilleo ed altri» (1597), «Apologeticus liber pro assertis in annalibus Baronianis de monachato sancti Gregorii papae» (Ρώμη, 1604), ἔνθα ἀποδέχεται τὴν ἀντίληψιν τοῦ Baronius, καθ' ἣν ὁ πάπας Γρηγόριος ὁ Μέγας δὲν ἀνῆκεν εἰς τὸ τάγμα τῶν βενεδικτίνων μοναχῶν.
Ι. Μ. Π.

—**Γκαλλόνι ντ' Ἴστρια** (Galloni d'Istria), ***Δομίνικος-Ἱερώνυμος***. Γάλλος πολιτικὸς καὶ δικανικὸς (1813—1890). Διοικητὴς ἐν Κορσικῇ ἐξελέγη τῷ 1871 πληρεξούσιος ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει, ὅπου ἠμύνθη τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας σθεναρῶς. Ἐκλεγεὶς γερουσιαστὴς Κορσικῆς (1876 καὶ 1885) ἐξηκολούθει καταπολεμῶν πάντοτε τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα.
Ν. Π.—Λ.

Γκαλλὸντ (Gallonde), ***Φίλιππος-Κάρολος***. Διάσημος Γάλλος καλλιγράφος, γεννηθεὶς ἐν La Fère (1710—1787). Ὑπῆρξε κανονικὸς τῆς Ἁγίας Γενεβιέβης καὶ κατέλιπε πολύτιμα ἀπὸ καλλιγραφικῆς ἀπόψεως ἀντίγραφα ἱερῶν βιβλίων, ἐν οἷς ἐξέχουν ἡ «Μίμησις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ», κατὰ τὴν μετάφρασιν τοῦ Μπριιόν, εἰς πέντε τόμους, με μικρογραφίας καὶ ἀραβουργήματα, καὶ ἓν «Ἀσματολόγιον», χρησιμοποιούμενον κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῆς θείας λειτουργίας ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γενεβιέβῃ.
Ι. Μ. Π.

Γκαλλὸς (Galloche), ***Λουδοβῖκος***. Γάλλος ζωγράφος γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις (1670—1761). Ἐτιμήθη διὰ βασιλικῆς ἐπιχορηγήσεως, ἐγκαταστάσεως εἰς τὸ Λοῦβρον καὶ ἐκλογῆς του ὡς μέλους τῆς Ἀκαδημίας τῆς ζωγραφικῆς (1711), ἐν ᾗ βραδύτερον κατέλαβε τιμητικὰ ἀξιώματα. Ἡ τεχνοτροπία τοῦ Γκαλλὸς στερεῖται ἐμφανοῦς πρωτοτυπίας, ἀποτελεῖ δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνιαρὰν ἐπανάληψιν τῶν διδαγμάτων, ἅτινα ὁ καλλιτέχνης οὗτος ἔλαβεν ἐν Ἰταλίᾳ. Θεωρεῖται ὅμως, ὅτι δὲν ἀποτυγχάνει εἰς τὸν χρωματισμόν, τὴν εὐρυθμίαν τῆς συνθέσεως καὶ τὴν χρῆσιν τοῦ σκιόφωτος. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἡρακλῆς καὶ Ἄλκηστις», «Ἡ μεταφορὰ τῶν λειψάνων τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου», «Ἡ ἀνάστασις τοῦ Λαζάρου», «Ὁ ἅγιος Παῦλος ἀναχωρῶν ἐκ Μιλήτου διὰ τὴν Ἱερουσαλήμ».
Ι. Μ. Π.

Γκαλλουὰ (Gallois), ***Ἰωάννης-Ἀντώνιος, Γκωβαιν*** Γάλλος πολιτικὸς (1761—1828). Ἀνέλαβε θέσεις διοικητικὰς ἐπὶ Δημοκρατίας καὶ ἐπὶ Ναπολέοντος, τοῦ ὁποίου ὅμως δὲν ἠρνήθη κατὰ τὸ 1814 νὰ ψηφίσῃ τὴν ἔκπτωσιν ἀπὸ τοῦ θρόνου. Διετέλεσε μέλος τοῦ ἰνστιτούτου καὶ συνειργάσθη εἰς συγγραφὰς καὶ μεταφράσεις ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ. ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Κονδορσέ. Ἔργον του ἦτο: «Ἐπισκόπησις τοῦ κυβερνητικοῦ συστήματος τῆς Ἀγγλίας».
Ν. Π.—Λ.

—**Γκαλλουὰ** (Galloix), ***Ἰάκωβος***. Ἑλβετὸς ποιητὴς γεννηθεὶς ἐν Γενεύῃ (1807—1828). Ἐν τῇ πατρίδι του οὐδεμίαν ἔσχεν ἐπιτυχίαν, ἐν Παρισίοις ὅμως ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν καὶ ἔτυχε τῆς προστασίας τοῦ Sainte-Beuve, τοῦ Notier καὶ τοῦ Βίκτωρος Οὐγκώ. Κατὰ τὸ 1834, τῇ ἐπιμελείᾳ τοῦ φίλου του Petit Senn, περισυνελέγησαν καὶ ἐξεδόθησαν τὰ ποιήματά του ἐμπνεύσεως ἄκρως μελαγχολικῆς.
Ν. Π.—Λ.

—**Γκαλλουὰ** (Gallois), ***Κάρολος-Ἀνδρέας***. Γάλλος δημοσιολόγος καὶ πολιτικὸς (1789—1851). Κατ' ἀρχὰς διοικητικὸς ὑπάλληλος, συντάκτης κατόπιν τῆς ἐφημερίδος «Constitutionnel», ἐγένετο εἷς τῶν ἀρχηγῶν τῆς φιλελευθέρας κινήσεως ἐν Γαλλίᾳ. Ἐδημοσίευσε πλεῖστα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων κυριώτερα εἶναι: «Histoire du singe de Napoléon» (λίβελλος κατὰ τοῦ Βέλλιγκτον), «Le parapluie patrimonial», διὰ τὸ ὁποῖον καὶ ἐφυλακίσθη. Ἱστορικὰ δὲ «Histoire de l'Inquisition» πλειστάκις ἀνατυπωθέν, «Histoire de la Convention» κ. ἄ.
Ν. Π.—Λ.

—**Γκαλλουὰ** (Gallois), ***Λεονάρδος-Ναπολέων***. Γάλλος δημοσιογράφος, υἱὸς τοῦ Καρόλου Γκαλλουὰ (1815—1874). Συνειργάσθη εἰς πλείστας δημοκρατικὰς ἐφημερίδας· ἀνεβίβασε μερικὰ ἔργα ἀπὸ σκηνῆς καὶ ἐδημοσίευσε πολλά. Κυριώτερα εἶναι «Les Corsaires Français sous la Republique et l'Empire» (1847), «Théatre et artistes Français» (1854) κ. τ. λ.
Ν. Π.—Λ.

Γκαλλούππιος (Galluppi), ***Πασχάλης***. Ἰταλὸς φιλόσοφος ἐκ Καλαβρίας (1770—1846). Προσεπάθησε νὰ βελτιώσῃ τὴν γαλλικὴν αἰσθησιοκρατίαν (Sensualismus) καὶ νὰ ἱδρύσῃ ἰδικόν του φιλοσοφικὸν σύστημα. Τὰ ἄριστα τῶν ἔργων αὐτοῦ συνέγραψεν ὡς τελωνειακὸς ὑπάλληλος· ὅτε δὲ ἔγινε καθηγητὴς τῆς λογικῆς καὶ τῆς μεταφυσικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Νεαπόλεως, εἶχεν ὑπερβῆ τὸ 60ὸν ἔτος. Ὑπὸ πολλῶν θεωρεῖται ἀνακαινιστὴς τῆς ἰταλικῆς φιλοσοφίας Κατ' αὐτὸν κυρία ἀρχὴ εἶναι «τὸ πρωταρχικὸν γεγονὸς τοῦ ἐγώ, τὸ ὁποῖον προσλαμβάνει τι ὂν ἐκτὸς ἐμοῦ»· τοῦτο παρέχει εἰς ἡμᾶς τὴν ἄμεσον βεβαιότητα περι τῆς ὑπάρξεως ἐγώ τινος καὶ τινος ἐκτος ἐμοῦ ὑπάρχοντος. Ἡ γνῶσις εἶναι ἡ σύνθεσις τοῦ πνεύματος, ἥτις ἐκφράζεται διὰ τῆς ἀναφορᾶς (σχέσεως, Relatio) Αἱ δ' ἀναφοραὶ γεννῶνται διὰ τῆς ὑποκειμενικῆς ἐνεργείας, δὲν εἶναι δὲ ἁπλῶς δεδομέναι ὑπὸ τῆς ἐμπειρίας. Οὕτως ἡ γνῶσις πηγάζει τὸ μὲν ἔσωθεν, τὸ δὲ ἔξωθεν· ὅθεν ἡ φιλοσοφία τοῦ Γκαλλουππίου εἶναι φιλοσοφια τῆς ἐμπειρίας. Ἀκολουθῶν τὸν Κάντιον παραδέχεται τὴν ὕπαρξιν πρώτων καὶ κυρίων τινῶν ἰδεῶν τοῦ νοεῖν. Ὁ Γκαλλούππιος ἀκολουθεῖ τὸν Κάντιον ἰδίᾳ ἐν τῇ ἀπορρίψει πάσης εὐδαιμονιζούσης ἠθικῆς· κύριον ἠθικὸν ἀξίωμα θέτει τὴν ἰδέαν τοῦ βούλεσθαι καὶ τὴν αὐτονομίαν αὐτοῦ. Συγγράμματα αὐτοῦ: «Dell'analisi e della Sintesi» (1807), «Saggio filos. Sulla critica della conoscenza» (Nap. 1819–1832), «Elementi di filos.» (1820—1827), «Filos. della volontà» (1832—1840) κτλ.
Σ. Μ. Κ.

Γκάλλους (Gallus), ***Ἰάκωβος***. Ψευδώνυμον τοῦ ***Ἰακώβου Petelin*** (1550—1591), Αὐστριακοῦ συνθέτου καὶ κάντορος ἐν Πράγᾳ, οὗτινος ἡ τέχνη ἁμιλλᾶται πολλάκις πρὸς τὴν τοῦ Παλεστρίνα καὶ Ὀρλάνδου Λάσσου, ὧν ἦτο σύγχρονος. Τα κυριώτερα ἐκ τῶν ἐκδοθέντων ἔργων του εἶνε: «Missae» 7φωνοι καὶ 8φωνοι (1580), «Opus musicum harmoniarum», διὰ 4, 5, 6, 8 καὶ περισσοτέρας φωνὰς (1586—1587), «Moralia», 5, 6 καὶ 8φωνα (1586), «Epicedion harmonicum» (1591), «Harmoniae varie» 4 φων. (1591), «Motettae», «Sacre cantiones» κ.τ.λ.

—**Γκάλλους**, ***Ἰωάννης***, γνωστὸς καὶ ὡς Jean le Cocq Συνθέτης Γάλλος ἢ Ὀλλανδός, δράσας ἐν Φερράρᾳ μεταξὺ 1531—1543. Γνωστὰ ἔργα αὐτοῦ εἶναι: Μοτέττα (1543), μαδριγάλια (1541) καὶ διάφοροι ἄλλαι συνθέσεις περιληφθεῖσαι εἰς γενικωτέρας ἀνθολογίας.
Γ. Σ.

Γκαλλοῦτσο (Galluzzo) */Γεωγρ./*. Πόλις τῆς Ἰταλίας, ἐν Τοσκάνῃ, ἐν τῷ νομῷ τῆς Φλωρεντίας, εἰς ἀπόστασιν 14,5 χιλιομ. ἀπὸ ταύτης ἐπι τοῦ Ἔρμα, παραποτάμου τοῦ Ἄρνου. Ἔχει βιομηχανίαν ψαθοπλεκτικῆς και 11.500 κατοίκους.
—Μ

Γκαλμπρυννὲ (Galbrunner), ***Παῦλος-Κάρολος***. Γάλλος χαράκτης (1822—1905). Διεκρίθη εἰς τὴν χάραξιν μετάλλων καὶ πολυτίμων λιθων. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἀντίνοος» προτομὴ ἐπὶ τιμαλφοῦς λίθου, «Ἄνοιξις», «Κεφαλὴ τῆς Μεδούσης», «Προσφορὰ πρὸς τὴν Ἀθηνᾶν», «Ἡ εὐχαριστία», «Νεαρὰ κόρη», προτομὴ ἐπὶ χαλκηδονίου, «Ἡ δὶς Μ Η.», προτομὴ ἐπὶ χαλκηδονίου ἐπίσης, «Ὁ κ. S S.», προτομὴ μαρμαρίνη, καὶ «Προσφοραὶ πρὸς τὴν Ἀθηνᾶν», δακτυλιόλιθοι ἐκ σαρδώνυχος. Τῷ 1900 ἐτιμήθη δι' ἀργυροῦ μεταλλίου εἰς τὴν Παγκόσμιον Ἔκθεσιν τῶν Παρισίων.
Ι. Μ. Π.

Γκάλντι (Galdi), ***Ματθαῖος***. Ἰταλὸς πολιτικὸς και συγγραφεὺς (1766—1821). Ζῶν ἐν τῷ βασιλείῳ της Νεαπολεως, ἀνέλαβεν ὑπηρεσίαν ἐν τῷ γαλλικῷ στρατῷ καὶ ἦτο προσκεκολλημένος παρὰ τῷ ἐπιτελείῳ, ὅτε οἱ Γάλλοι εἰσέβαλον εἰς Μιλᾶνον. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Μυράτ, ὑπηρέτησεν ὡς νομάρχης, διοικητὴς καὶ γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῆς ἐκπαιδεύσεως. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1820 ὁ Γκάλντι ἐξελέγη πρόεδρος τῆς Βουλῆς. Ἔργα αὐτοῦ κυριώτερα εἶναι: «Considérations sur la Féodalité (1790), «Pensées sur l'instruction publique» (1819).
Ν. Π.—Λ.

Γκάλντις Φιλέλλην ἐκ Κορσικῆς, ὑπαξιωματικὸς τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ κατὰ τὸν ἀπελευθερωτικὸν Ἀγῶνα. Ἔπεσε μαχόμενος ἐν Ἀθήναις τῷ 1826.
Γ. Δ. Κ.

Γκαλὸν */Παραλ. Γεωγρ./*. Ἀδριατικὴ νῆσος παρα την ΝΔ ἀκτὴν τῆς Βελιο, ἔχουσα φάρον Ἄγκα (πλατ. 44° 56' 30'' Β, μῆκ. 14° 40' 36'' Ἀν. χάρτ. ἀγγλ. 2711: Julf of Quarnero) ἐρυθρῶν ἐκλάμψεων.
Σ. Ε. Λ.

γκαλὸπ (τό)· (γαλλ. galop)· τὸ ταχύτερον τῶν βαδισμάτων τοῦ ἵππου, ἄλλως καλπασμὸς (βλ. λ.).

— */Μουσ./* Εἶδος χοροῦ ἐμφανισθέντος τὸ πρῶτον περὶ τὸ 1825 και ἔχοντος χαρακτῆρα γοργὸν καὶ πηδηκτόν.
Γ. Σ.

Γκαλόττι (Galotti), ***Ἀντώνιος***. Ἰταλὸς συγγραφεὺς 1794—1837). Γραμματεὺς ἑταιρείας τινὸς τῶν Καρβονάρων, μετέσχε λίαν ἐνεργῶς εἰς τὴν ἐκραγεῖσαν τῷ 1820 ἐπανάστασιν ἐν Νεαπόλει, συλληφθεὶς δὲ κατεδικάσθη εἰς θάνατον· ἐνῷ ὅμως ἤγετο εἰς τὸν τόπον τῆς ἐκτελέσεως, ἠλευθερώθη ἀπὸ τοὺς ἐπαναστάτας κατισχύσαντας. Ὅτε βραδύτερον ἐγκατεστάθη ἐκ νέου ἐν Νεαπόλει ἡ ἀπόλυτος μοναρχία, ἀνεμίχθη εἰς τὰς κατ' αὐτῆς συνωμοσίας καὶ ἐξήγειρε τὸν λαὸν εἰς ἐπανάστασιν καταπνιγεῖσαν ἀμέσως. Ὁ Γκαλόττι συλληφθεὶς καθείρχθη, ἀλλὰ κατώρθωσε νὰ δραπετεύσῃ εἰς Λιβόρνον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κορσικήν, διαφυγὼν οὕτω και ἐκ δευτέρου τὸν θάνατον. Ἡ κυβέρνησις τῆς Νεαπόλεως διὰ τοῦ ἐν Παρισίοις πρεσβευτοῦ της πρίγκιπο Καλστεσικάλα ἐζήτησε τὴν παράδοσιν αὐτοῦ, ὡς μὴ ἐνεχομένου εἰς πολιτικὰ ἀδικήματα, ἀλλ' εἰς διαπραχθέντας φόνους. Ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις συγκατετέθη εἰς τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ. Ἡ πρᾶξις αὕτη γενομένη πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς ἀπολυταρχικῆς ἰδέας, ἥτις ἐκράτει τότε ἐν Παρισίοις, ἐξήγειρε τὴν ἀντιπολίτευσιν κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, τοιαύτην δὲ προεκάλεσε συγκίνησιν ἐν Παρισίοις, ὥστε ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις ἐξηναγκάσθη ν' ἀποστείλῃ πολεμικὸν πλοῖον εἰς Νεάπολιν καὶ δηλώσῃ, ὅτι ἡ παράδοσις τοῦ Γκαλόττι ἐγένετο ἐκ πλάνης. Ἡ ἐπίσημος αὕτη διαμαρτυρία τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ μεταβληθῇ ἡ εἰς θάνατον καταδίκη αὐτοῦ τῆς 14 Ὀκτωβρίου 1829 εἰς τὴν δεκαετῆ ποινὴν καταναγκαστικῶν ἔργων. Μετεφέρθη οὕτως εἰς τὴν εἱρκτὴν τῆς νήσου Φαβινιάνα, πλησίον τοῦ Παλέρμου. Μετὰ τὴν παρισινὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1830, ὁ ἀνελθὼν εἰς τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας Λουδοβῖκος-Φίλιππος ἐζήτησε τὴν ἀπόδοσιν εἰς τὴν Γαλλίαν τοῦ Γκαλόττι, ὅστις μεταφερθεὶς εἰς Κορσικὴν ἀπέθανεν ἐκεῖ. Εἰς Κορσικὴν ἔγραψε τὰς «Ἀναμνήσεις» του, μεταφρασθείσας εἰς πλείστας γλώσσας καὶ εἰς τὰς ὁποίας περιγράφει ὅσα ὑπέστη ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος του. Τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Γκαλόττι δὲν στερεῖται φιλολογικῆς ἀξίας, εἶναι δὲ

Digitized by Google

πλήρες ἱστορικῶν λεπτομερειῶν τῆς πολυταράχου περιόδου, ἣν διήρχετο τότε ἡ Ἰταλία.

Θ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

Γκαλουὰ (Galois), *Ἐβαρίστ*. Γάλλος μαθηματικός (1811—1832). Τὰς πρώτας του δημοσιεύσεις ἤρχισεν, ὅτε ἀκόμη (1828) ἦτο μαθητὴς τοῦ λυκείου. Αἱ ἐργασίαι τοῦ Γκαλουὰ παρουσιάζουν δύο διαφόρους κατευθύνσεις: 1) Ἔκαμε τὴν πρώτην ἐπιστημονικὴν ταξινόμησιν τῶν ἀσυμμέτρων τῶν ὁριζομένων ἐξ ἀλγεβρικῶν ἐξισώσεων (θεωρία τοῦ Galois). 2) Κατέγινε διεξοδικῶς μὲ τὰ ὁλοκληρώματα τυχουσῶν ἀλγεβρικῶν συναρτήσεων μιᾶς μεταβλητῆς, τὰ λεγόμενα «ἀβελιανὰ ὁλοκληρώματα», ἐγκατέλιπε δὲ ἐπὶ τοῦ κλάδου τούτου ἐξαγόμενα, τὰ ὁποῖα παρουσιάζουν αὐτὸν ὡς πρόδρομον τοῦ Riemann. Ἡ θεωρία τοῦ Γκαλουά, κατὰ γενικώτατον τρόπον, δίδει τὴν λύσιν πολλῶν σοβαρῶν προβλημάτων τῆς θεωρίας τῶν ἀλγεβρικῶν ἐξισώσεων, ὄχι ὅμως καὶ ὅλων. Τοὐναντίον ἀποτελεῖ τὴν πύλην ἑνὸς πολὺ βαθυτέρου καὶ σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου ἀγνώστου κλάδου, ὁ πλοῦτος τῶν προβλημάτων τοῦ ὁποίου εἶναι δύσκολον νὰ διαγραφῇ ἐκ τῶν προτέρων. Τὸν κλάδον τοῦτον ὁ F. Klein ὠνόμασεν «Hypergalois».

Διεξοδικὴν βιογραφίαν τοῦ Γκαλουὰ δίδει ὁ Dupuis εἰς τὰ «Annales de l' École Normale Supérieure» (1896). Τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐγένοντο προσιτὰ εἰς εὐρύτερον κύκλον τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Lionville (1846), περιλαμβάνουν δὲ ἐν ὅλῳ ἑξήκοντα μόνον σελίδας 8ου σχήματος. Τῆς ἐκδόσεως ταύτης προτάσσεται εἰκὼν τοῦ νεαροῦ συγγραφέως, τοῦ ὁποίου ἡ παιδικὴ ἔκφρασις ἀποτελεῖ μοναδικὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὸ βάθος, τὴν ὡριμότητα καὶ ἐν ταυτῷ τὴν σαφήνειαν τοῦ κειμένου. Ὁ Γκαλουὰ ἐπὶ τῆς διανοιχθείσης ὑπ' αὐτοῦ ὁδοῦ θὰ ἔφθανε πολὺ μακρότερον, θὰ ὠφείλαμεν δὲ σήμερον εἰς τὴν μεγαλοφυΐαν του γνώσεις ἀφθάστου σημασίας, ἐὰν ἡ ἀνήσυχος καὶ ταραχώδης αὐτοῦ φύσις δὲν προητοίμαζεν εἰς αὐτὸν τοσοῦτον πρώϊμον τέλος. Ἔπεσε τὸν Μάϊον τοῦ 1832 εἰς ἡλικίαν 21 ἐτῶν ἐν μονομαχίᾳ, προκληθεῖσῃ δι' ἐρωτικοὺς λόγους.

[Βλ. *F. Klein*, Vorlesungen über die Entwicklung der Mathematik im 19. Jahrhundert, I Berlin 1926].

Φ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Γκαλουαίϋ (Galway) *[Γεωγρ.]*. Κομιτεία, πόλις καὶ κόλπος τῆς Ἰρλανδίας. Ἡ κομιτεία εὑρίσκεται ἐν τῷ νομῷ τοῦ Κόνωτ, ἐπὶ τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς Ἰρλανδίας, καὶ ἔχει ἐπιφάνειαν 6351 τετρ. χλμ. μετὰ 182 224 κατοίκων. Ἡ ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ παραλία αὐτῆς ἔχει μῆκος 645 χλμ. καὶ σχηματίζει πολλοὺς κόλπους καὶ νήσους. Οἱ κυριώτεροι τῶν κόλπων εἶναι ὁ Κίλλαρυ, ο Κίληκραν καὶ ὁ Γκαλουαίϋ, αἱ δὲ κυριώτεροι νῆσοι εἶναι αἱ Ἄραν, ἡ Ἰνισμπόφεν, ἡ Γκουρούμνα καὶ ἡ Λέττερμορ. Εἶναι χώρα δασώδης καὶ ἐκ τῶν ὡραιοτέρων τῆς Ἰρλανδίας, ἰδίως κατὰ τὸ δυτικὸν αὐτῆς τμῆμα. Περιλαμβάνει τὰ ὄρη Τύϊελβ Πίνς, Τζόϊς Κάουντρυ, τὸν ποταμὸν Σάννον, τὴν λίμνην Κόρριμπ. Ἐν αὐτῇ ἀκμάζει ἡ κτηνοτροφία, ἡ ἁλιεία, ἡ γεωργία καὶ ἡ βιομηχανία λινῶν καὶ μαλλίνων ὑφασμάτων. Αἱ κυριώτεραι πόλεις αὐτῆς εἶναι ἡ Γκαλουαίϋ, ἡ Μπάλλινασλο, ἡ Λάουρεα, ἡ Τουάμ, ἡ Κλιφντεν, ἡ Ἄθενρυ, ἡ Πορτούμνα καὶ ἡ Γκόρτ.

Ἡ πόλις κεῖται ἐπὶ τῆς Β πλευρᾶς τοῦ ὁμωνύμου κόλπου, παρὰ τὴν λίμνην Κόρριμπ. Ἔχει ἀσφαλῆ λιμένα, πολλὰ ἐνδιαφέροντα κτίρια, τινὰ τῶν ὁποίων ἱσπανικοῦ ρυθμοῦ, ἀρχαίαν μητρόπολιν τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ διαιρεῖται εἰς παλαιὰν καὶ νέαν πόλιν, μετὰ τοῦ προαστείου Κλάντα, κατοικουμένου ὑπὸ ἁλιέων. Λόγῳ τῆς θέσεως αὐτοῦ ὡς τοῦ δυτικωτέρου τῶν λιμένων τῆς Ἰρλανδίας ἔχει μεγίστην ἐμπορικὴν κίνησιν καὶ ἀποτελεῖ σταθμὸν τῶν ὑπερωκεανείων ἀτμοπλοίων. Κάτοικοι 13250.

Ὁ κόλπος εὑρίσκεται εἰς τὰς δυτικὰς ἀκτὰς τῆς Ἰρλανδίας, μεταξὺ τῶν κομιτειῶν Κλὰρ καὶ Γκαλουαίϋ. Πρὸ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ εὑρίσκονται αἱ νῆσοι Ἄραν, αἵτινες ἀποτελοῦν φυσικὸν κυματοθραύστην. Εἰσχωρεῖ εἰς βάθος 50 περίπου χλμ.

—Μ.

γκαλουμπὲ (galoubet) *[Μουσ.]*. Εἶδος πνευστοῦ ὀργάνου τῆς οἰκογενείας τῶν μικρῶν αὐλῶν μετὰ γλωττίδος (flageolet), λίαν ἐν χρήσει ἐν Προβηγκίᾳ, ἔνθα συναντᾶται συχνάκις συνοδευόμενον ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ μικροῦ τυμπάνου.

Γ. Σ.

Γκαλοῦππι (Galuppi), *Βαλτάσαρ*. Ἰταλὸς μουσικοσυνθέτης 1706—1785). Ἐγεννήθη ἐν Μπουράνο τῆς Βενετίας, ἐξ οὗ καὶ Μπουρανέλλα (ὑπό τινων ἀποκαλεῖται. Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς κατώρθωσε νὰ προκαλέσῃ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ συγχρόνου του καὶ ἐνδόξου τότε μουσικοσυνθέτου καὶ ποιητοῦ Μαρκέλλου Βενεδίκτου, ὁ ὁποῖος ἔγραψε τὸ λιμπρέττο τοῦ πρώτου του μελοδράματος «Δορίνδα», ὅπερ ἐπαίχθη μετ' ἐπιτυχίας. Κατόπιν ὁ Γκαλοῦππι ἔγραψε περὶ τὰ 60 μελοδράματα, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι: «Βερενίκη», «Ἀποτυχοῦσα φιλοδοξία», «Μετημφιεσμένοι», «Αἱ δυνάμεις τοῦ ἔρωτος», «Ἑρμιλίνδα», «Ἐγκαταλελειμμένη Διδὼ» κτλ. Προσκληθεὶς ὑπὸ τῆς αὐτοκρατείρας τῆς Ρωσίας Αἰκατερίνης τῆς Β' μετέβη τῷ 1765 εἰς Πετρούπολιν, ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ τριετίαν τυχὼν μεγάλων τιμῶν καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἰταλίαν τῷ 1768.

—Ξ

Γκαλοῦτσι (Galuzzi), *Ριγκούτσιο*. Ἰταλὸς ἱστορικὸς (1730—1801). Συνέγραψεν: «Ἱστορία τοῦ μεγάλου δουκάτου τῆς Τοσκάνης ἐπὶ τῆς κυβερνήσεως τοῦ οἴκου τῶν Μεδίκων», ἥτις ἄρχεται ἀπὸ τοῦ Κοσμᾶ τοῦ Μεγάλου (1569) μέχρι τοῦ 1739. Ἡ ἱστορία αὕτη μετεφράσθη καὶ γαλλιστὶ ὑπὸ Λεφέβρ ντὲ Βιλμπρὺν καὶ τῆς Δος ντὲ Κεράλιο (1782—1783).

Γκαλσγουόρθυ (Galsworthy), *Ἰωάννης*. Ἄγγλος συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1867. Δικηγόρος κατ' ἀρχάς, ἐγκατέλιπε τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα, ὅπως ἀφοσιωθῇ ἀπερισπάστως εἰς τὴν λογοτεχνίαν. Διακρίνεται ιδίᾳ ὡς μυθιστοριογράφος. Εἰς τὰ μυθιστορήματα αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «The silver box», «Joy», «The Skin game», «Loyalties», «The Pigeon» καὶ εἰς ἄλλας ὑπερόχους κοινωνικὰς μυθιστορίας του στιγματίζει τύπους τινὰς τῆς ὑψηλῆς ὀγγλικῆς ἀριστοκρατίας καὶ τῆς πλουσίας ἀστικῆς τάξεως διὰ τὴν ἀναισθησίαν καὶ ψυχικὴν ὑλρωσίν των.

Γκὰλτ (Galt) *[Γεωγρ.]* Πόλις τοῦ Καναδᾶ ἐν τῷ νομῷ τῶν Ὀντάριο, ἐπὶ τοῦ Μεγάλου ποταμοῦ. Κατ. 13.210. Σιδηρουργεῖα καὶ ἐργοστάσια μηχανῶν.

—Μ.

Γκάλτον (Galton) *Φράνσις*. Ἄγγλος περιηγητὴς καὶ συγγραφεύς (1823—1911). Ἐξηρεύνησε τὸν Λευκὸν Νεῖλον (1846 καὶ τὴν Ν Δ. Ἀφρικὴν (1850). Ἐδημοσίευσε διαφόρους μελέτας ἰατρικὸς καὶ φυσιολογικάς, προσέτι δὲ καὶ δύο συγγράμματα: «Ἡ τέχνη τοῦ ταξιδεύειν», «Ἀφήγησις μιᾶς ἐξερευνήσεως εἰς τὴν τροπικὴν Ν. Ἀφρικὴν» (1893).

Γκαλὺ-Καζαλᾶ (Galy-Cazala), *Ἀντώνιος*. Γάλλος μηχανικὸς καὶ πολιτικὸς (1796—1869). Κατὰ τὴν μαθητικήν του περίοδον ἐτελειοποίησε διαφόρους μηχανὰς καὶ ἐπενόησε νέον εἶδος ἀτμαμάξης. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1848 ἐξελέγη βουλευτὴς τοῦ μετριοπαθοῦς δημοκρατικοῦ κόμματος ἐν τῇ Συντακτικῇ Ἐθνοσυνελεύσει, ἀλλὰ κατόπιν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν προσφιλῆ του μηχανικήν. Μεταξὺ τῶν ἐφευρέσεών του ἀναφέρομεν εἰδικὸν μηχάνημα πρὸς οἰκονομικωτέραν χρῆσιν τοῦ φωταερίου, ἰδιαίτερον τρόπον ἐπεξεργασίας τοῦ χάλυβος, μανόμετρον κτλ. Μεταξὺ ἄλλων συνέγραψε «Μελέτην πρακτικὴν καὶ θεωρητικὴν ἐπὶ τῶν ἀτμοκινήτων πλοίων» (1837) κτλ.

—Β.

Γκαλὼ *ντὲ Σαστεΐϋ* (Galaup de Chasteuil). Γαλλικὴ οἰκογένεια τῆς Λαγκεδόκης ἐγκατασταθεῖσα ἐν Προβηγκίᾳ ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Τὰ κυριώτερα μέλη αὐτῆς εἶναι: —1) *Ἀντώνιος*, μεταφέρων εἰς τὴν ἅλωσιν τῆς Νεαπόλεως καὶ ἀποθανὼν τῷ 1530. —2) *Λουδοβίκος* (1555—1598). Σύμμαχος τοῦ Ἐρρίκου Δ' ἐπολέμησε τὸν δοῦκα τῆς Σαβοΐας. Ἱστορικός, ἀρχαιολόγος, ποιητὴς καὶ νομομαθὴς συνέγραψεν: «Ἀπομιμήσεις ψαλμῶν τῆς βασιλικῆς μετανοίας» (1595), «Ἱστορίαν τῆς πόλεως Αἰξ», ἧς τμῆμα ἐδημοσίευσεν ὁ υἱός του (1642), «Ἔρωτες τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Κασσάνδρας» ἔμμετρον γενεαλογικὴν ἱστορίαν τοῦ οἴκου τῆς Σαβοΐας. —3) *Φραγκῖσκος* (1626—1678). Ἐγένετο ἱππότης τῆς Μάλτας (1644) καὶ εἶτα ἀξιωματικὸς τῆς φρουρᾶς τοῦ Κοντέ. Τῷ 1652 πολεμῶν ἐν Ἀλγερίῳ συνελήφθη αἰχμάλωτος. Ἀπολυθεὶς μετὰ διετίαν προσελήφθη διδάσκαλος τῶν τέκνων τοῦ δουκὸς τῆς Σαβοΐας. Συνέγραψε ποιήματα καὶ μεταφράσεις ἐμμέτρους Πετρώνιου καὶ Στάτιου.—4) *Πέτρος* (1643—1727). Ἐπολέμησεν ἐναντίον τῶν Τούρκων ἐν Χάνδακι ὑπὸ τὸν ντὲ Λὰ Φεγιάντ. Ποιητὴς καὶ λογοτέχνης συνέγραψεν «Ὠδὴν περὶ τῆς ἁλώσεως τοῦ Μάεστριχ» (1673) εἰς προβηγκιανὴν γλῶσσαν, «Ἱστορίαν τῶν τροβαδούρων ἢ ποιητῶν τῆς Προβηγκίας» (χειρογρ.), «Ἀπολογίαν τῶν παλαιῶν ἱστορικῶν καὶ τροβαδούρων ἢ ποιητῶν τῆς Προβηγκίας» (1764).

Κ. Ι. Β.

Γκάμα (Gama), *Ἀντώνιος ντὲ Λέον ὐ—*. Μεξικανὸς ἀστρονόμος καὶ ἀρχαιολόγος, γεννηθεὶς ἐν Μεξικῷ τῷ 1735 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1802. Ἀπέκτησεν ἔξοχον φήμην διὰ τῶν ἀστρονομικῶν του ἐργασιῶν καὶ διὰ τῶν σοφῶν ἐρευνῶν του περὶ τῶν γνώσεων τῶν ἀρχαίων Ἰνδῶν ἐν τῇ μαθηματικῇ ἐπιστήμῃ καὶ τῇ ἀστρονομίᾳ. Ἀπὸ τοῦ 1771 προέβαινεν εἰς ἐνδιαφερούσας πρὸς τὸν Λαλάνδον ἀνακοινώσεις, ἃς ὁ Γάλλος ἀστρονόμος μνημονεύει μετ' ἐγκωμίων. Ἐκ τῶν συγγραφῶν του περὶ τῶν ἀστρονομικῶν ἱερογλυφικῶν τῶν Ἰνδῶν ἀξία ἰδιαζούσης καὶ ὅλως ἐξαιρετικῆς μνείας εἶναι ἡ σχετικὴ πρὸς ἀρχαῖόν τι ἡμερολόγιον καὶ φέρουσα τὸν τίτλον «Description historica y cronologica de las dos piedras», ἐκδοθεῖσα ἐν Μεξικῷ μετὰ τὸν θάνατόν του τῷ 1832. Ταύτην καταλειφθεῖσαν ἡμιτελῆ συνεπλήρωσεν ὁ Bustamonte.

Κ. Μ. ΜΕΚΙΟΣ

— **Γκάμα** (Gama), *Βάσκο ντὰ—, κόμης ντὶ Βιντιγκέϋρα*. Ἔνδοξος Πορτογάλος θαλασσοπόρος καὶ κυβερνήτης τοῦ στόλου, ὅστις πρῶτος παρέπλευσε τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος καὶ ἤνοιξε τὴν πρὸς τὰς Ἰνδίας ὁδὸν διὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ. Γεννηθεὶς περὶ τὸ 1469 ἐν Σινὲς (Sines), ναυτικῇ πόλει τῆς ἐπαρχίας Ἀλὲμ Τέζο (Alem Tejo), κατήγετο ἐξ ἐπιφανοῦς οἰκογενείας καὶ ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων ἐτυχεπολεμικῆς ἅμα καὶ ἐπιστημονικῆς ἀνατροφῆς. Ἤδη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς Ἰωάννου τοῦ Β' εἶχε παράσχει ὁ Γκάμα σημαντικὰς ὑπηρεσίας. Μετὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Βαρθολομαίου Ντιὰζ (Diaz) ἐκ τῆς θαλασσίας

Βάσκο ντὰ Γκάμα.
(Κατὰ προσωπογραφίαν ἀποκειμένην ἐν τῇ πινακοθήκῃ τῶν κομίτων ντὲ Βιντιγκέϋρα.)

αὐτοῦ ἀποστολῆς, ὁ Γκάμα ἐκλήθη κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1493 ν' ἀναλάβῃ τὴν ἀρχηγίαν τῆς ναυτικῆς ἀποστολῆς, τῆς ἐπιφορτισθείσης τὸν περίπλουν τῆς Ἀφρικῆς καὶ τὴν εἰς τὰς Ἰνδίας διείσδυσιν· ὁ θάνατος ὅμως τοῦ Ἰωάννου Β', ὁ κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἐπισυμβάς, ἐπήνεγκε τὴν ἀναβολὴν τῆς ἀναχωρήσεως τῆς εἰρημένης ἀποστολῆς. Τὸ σχέδιον ὅμως τῆς θαλασσίας ταύτης ἐπιχειρήσεως υἱοθετήθη καὶ ὑπὸ τοῦ νέου βασιλέως τῆς Πορτογαλίας Ἐμμανουὴλ τοῦ Α', ὅστις οὐδεμίαν μεταβολὴν ἐπήνεγκεν, ὡς πρὸς οὐδὲ, εἰς τ' ἀποφασισθέντα ὑπὸ τοῦ προκατόχου του καὶ προέβη εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ Γκάμα κατὰ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1497. Ὅτε ἡ ναυτικὴ ἀποστολὴ ἡτοιμάσθη, λήγοντος τοῦ Ἰουνίου, ὁ μονάρχης μετέβη ἐν μεγάλῃ πομπῇ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ρεστέλλο (Restello), κειμένην εἰς ἀπόστασίν τινα ἀπὸ τῆς Λισσαβῶνος καὶ ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ Τάγου, καὶ παρέδωκεν ἐκεῖ ἰδιοχείρως εἰς τὸν θαλασσοπόρον τὴν μεγάλην βασιλικὴν σημαίαν, πλείστας σφαίρας παριστανούσας τὴν γηΐνην ἔκτασιν, πολυαρίθμους ὁδηγίας καὶ τέλος ἐπιστολὰς διὰ τοὺς ἡγεμόνας τῆς Ἀσίας καὶ τὸν βασιλέα τοῦ ἐπὶ τῆς Μαλαβαρικῆς ἀκτῆς τῶν Ἰνδιῶν κειμένου τότε κράτους τῆς Καλκούτας. Ἦγε τότε ὁ Γκάμα τὸ 28ον μόλις ἔτος τῆς ἡλικίας του.

Τὴν 8ην Ἰουλίου ἀνεχώρει ὁ στόλος, συγκείμενος ἐκ τριῶν πλοίων καὶ πληρώματος 160 ἀνδρῶν. Ὑπαρχηγὸς αὐτοῦ ἦτο ὁ ἀδελφός τοῦ Γκάμα Παῦλος. Ἐπίσης ὁ Βαρθολομαῖος Ντιάζ, ὅστις, δέκα ἔτη πρότερον, εἶχεν ἀνακαλύψει τὸ τρικυμιῶδες ἀκρωτήριον (Καλῆς Ἐλπίδος), προσελήφθη ὡς σύνοδος τοῦ Γκάμα, ὅστις πλέων πρῶτον πρὸς νότον κατέλιπεν ὀπισθέν του ἀνατολικῶς τὰς ἥκιστα τότε γνωστὰς ἀφρικανικὰς ἀκτὰς καὶ δυτικῶς τὰς νήσους τοῦ Πρασίνου Ἀκρωτηρίου, εἰς ὃ ἀφίκετο τὴν 3ην Αὐγούστου. Διαπλεύσας δὲ τοῦτο κατηυθύνθη πρὸς νότον πάντοτε καὶ ἐστάθμευσεν ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Ἁγίας Ἑλένης, ἧς τὴν ἀναγνώρισιν κατώρθωσε διὰ τοῦ Πέτρου ντ' Ἀλεμκὲς (Pedro d'Alemques). Ἐκεῖ ὁ στόλος παρέμεινεν ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα, ὁ δὲ Γκάμα ἐπωφελήθη τῆς εὐκαιρίας διὰ νὰ μελετήσῃ τὴν χώραν καὶ τὰ ἤθη τῶν κατοίκων. Τὴν 22 Νοεμβρίου ἡ ναυτικὴ ἀποστολὴ ἀφικνεῖτο εἰς τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος, ὅπερ, ὅσον καὶ ἂν ἦτο τὸ κυριῶδες σημεῖον τοῦ ταξιδίου, δὲν ἀπετέλει ἐν τούτοις καὶ τὸ τέρμα αὐτοῦ. Οἱ ναῦται, σκεπτόμενοι ὅτι δυνατὸν νὰ μὴ ἔφθανον εἰς τὸ τέρμα τοῦ ταξιδίου οὐδὲ οἱ ἡμίσεις, ἤρξαντο γογγύζοντες, ὁ δὲ ναύαρχος εὑρέθη εἰς δύσκολον θέσιν. Μετὰ τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος ἦτο ἀνάγκη νὰ διαπλεύσωσι καὶ τὸ τῶν Αἰγυΐλλων, ἡ πρὸ τοῦ ὁποίου θάλασσα εἶναι πλήρης ὑφάλων. Οἱ Πορτογάλοι προέτεινον νὰ στραφῶσι πρὸς τὰ ὀπίσω, ἀλλ' ὁ ἀρχηγός των κατώρθωσε νὰ συγκρατήσῃ αὐτούς. Κατηυθύνθησαν εἶτα πρὸς ἀνατολάς, κατὰ μῆκος τῆς ἀκτῆς, καὶ ἐστάθμευσαν ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Σαὶν Μπλαίζ, τὴν δὲ 17ην Δεκεμβρίου ἀφίκοντο εἰς τὸν βράχον τοῦ Κρούζ (Cruz) καὶ ὕστερον εἰς τὸν ποταμὸν τῆς Ἰνφάντης, ὅμιον τῶν ἀνακαλύψεων τοῦ Βαρθολομαίου Ντιάζ. Ὁ Γκάμα προυχώρησε μετὰ τῶν ἑαυτοῦ δέκα λεύγας ἐκεῖθεν. Ἀνερχόμενος πρὸς βορρᾶν, ἔπεμψε πλειστάκις ἄνδρας πρὸς ἐξερεύνησιν τῶν τόπων, ὅπου ἔβλεπε κατοίκους. Τὴν 1ην Ἰανουαρίου τοῦ 1498 ἀνεκάλυψε ποταμόν, τὸν ὁποῖον ὠνόμασε *Χαλκοῦν*, καὶ γῆν, εἰς ἣν ἔδωκε τὸ ὄνομα «Γῆ τῶν καλῶν ἀν-

Digitized by Google

θρώπων», παραμείνας δ' ἐκεῖ ἐπὶ πενθήμερον, ἐξεκίνησεν εἶτα καὶ ἀφίκετο κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Θεοφανίων εἰς τὸ στόμιον μεγάλου τινὸς ποταμοῦ, ὃν ἀπεκάλεσε «Ποταμὸν τῶν βασιλέων». Ἡ γῆ ἐπεδαψίλευσεν εἰς αὐτοὺς καρποὺς καὶ σωτήρια φυτά· οἱ ἄνθρωποι, ὅμως, ὁμιλοῦντες ξένην γλῶσσαν, ἦσαν διὰ τοὺς ταξιδιώτας ἄφωνος λαός, παρ' οὗ οὐδὲν ἀπολύτως ἠδύναντο νὰ μάθωσιν, ὁ δὲ Γκάμα, διατρέχων ἐν μέσῳ ἀπαύστως ἐμφανιζομένων κινδύνων πολυαρίθμους ὄχθας, ἐζήτει ματαίως παρὰ πάντων πληροφορίας περὶ τῆς Ἰνδικῆς. Τέλος ἐν Σοφάλᾳ, εἰς ἣν εὔνοϊκοὶ ἄνεμοι ὡδήγησαν αὐτούς, κατώρθωσαν νὰ συνεννοηθοῦν μὲ τοὺς αὐτόχθονας λαλοῦντας τὴν ἀραβικήν. Κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Μαρτίου τοῦ 1498, ὁ στόλος κατέπλευσεν εἰς Μοζαμβίκην, ὁπόθεν κατηυθύνθη δεξιᾷ πρὸς βορρᾶν μέχρι Μονβάζης κατὰ μῆκος τῆς ἀκτῆς Ζανζιβάρης. Οἱ μαῦροι ἦσαν ἐκεῖ πολυάριθμοι καὶ ἤσκουν ἐπὶ τῶν ἡγεμόνων τῆς χώρας μεγάλην ἐπιρροήν. Ἀναγνωρίσαντες δ' ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Γκάμα καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν τοὺς μισητοὺς λευκούς, ἐξήντλησαν κατ' αὐτῶν ἅπασαν τὴν ἐχθρότητά των καὶ ἔπραξαν ὅ,τι ἠδύναντο ὅπως περιαγάγωσιν αὐτοὺς εἰς ἀδιέξοδον. Οὕτως, ἐνῷ οἱ κάτοικοι παντὸς ἐκεῖ μέρους μεθ' ὧν θὰ ἠδύναντο νὰ συνεννοηθῶσιν οἱ νεήλυδες, ὑπεδέξαντο αὐτοὺς τὸ πρῶτον μετὰ πολλῆς ἐγκαρδιότητος, δὲν ἐβράδυναν εἶτα, ἐξερεθισθέντες ὑπὸ τῶν μαύρων, νὰ στήσωσιν εἰς τοὺς Πορτογάλους παγίδας, ὥστε νὰ χρησιμοποιήσῃ ὁ Γκάμα ἅπασαν τὴν ὀξύνοιαν καὶ τὴν ἑτοιμότητά του, ὅπως οὐδεὶς ἐμπέσῃ εἰς αὐτάς. Οὕτως ὥπλισε δύο σαλούπας, προσκεκολλημένας εἰς τὴν ναυαρχίδα του καὶ ἐπιβὰς ὁ ἴδιος μιᾶς αὐτῶν, διέταξε πῦρ κατὰ τῶν ἱστιοφόρων τῶν Ἀράβων, τραπέντων εἰς φυγήν. Ἐκεῖ εὑρέθησαν τὸ πρῶτον ἀντιμέτωποι μεγάλων πλοίων τῆς χώρας, ἅτινα ἐποιοῦντο χρῆσιν ναυτικῶν πυξίδων καὶ σφαιρῶν παριστανουσῶν τὴν γηίνην ἐπιφάνειαν. Οἱ Πορτογάλοι ἠχμαλώτισάν τινα τῶν πλοίων τούτων. Ἡ λεία διενεμήθη μεταξὺ τῶν πληρωμάτων. Εἶτα ὁ Γκάμα κατηυθύνθη πρὸς τὴν Μονβάζην, πόλιν τότε ἐμπορικήν, καὶ ὕστερον εἰς Μελίνδην, τὴν δὲ 20ὴν Μαΐου 1498 ἠγκυροβόλησε πρὸ τῆς Καλκούτας καὶ ἔστειλε δύο ἀγγελιαφόρους πρὸς τὸν κυρίαρχον (ζαμορῖνον), ἵνα ἀνακοινώσῃ εἰς αὐτὸν τὴν ἄφιξίν του ὡς πρεσβευτοῦ τοῦ βασιλέως της Πορτογαλίας, ἐπιφορτισθέντος, ὑπὸ τὴν ἰδιότητά του ταύτην, νὰ ἐγχειρίσῃ εἰς τὸν ἐγχώριον ἡγεμόνα γράμματα ἐκ μέρους τοῦ κραταιοῦ κυριάρχου του. Αἱ πρῶται διαπραγματεύσεις τοῦ Γκάμα μετὰ τοῦ κυριάρχου ἐπὶ τοσοῦτον ηὐδοκίμησαν, ὥστε ὁ λιμὴν ἠνοίχθη πάραυτα πρὸς εἴσπλουν τοῦ πορτογαλικοῦ στόλου. Κατὰ τὴν συνάντησίν του μετὰ τοῦ κυριάρχου, ὁ Γκάμα ἐπέδειξε θαυμαστὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ σπανίαν εὐτολμίαν. Οὕτως ἐκολακεύετο ὅτι κατώρθωσεν διὰ τὴν Πορτογαλίαν ν' ἀποκτήσῃ αὐτὴ τὸ δικαίωμα τῆς ὑπὸ τῶν ὑπηκόων της ἐνασκήσεως τῆς ἐμπορίας ἐν Καλκούτᾳ· ἡ ἐλπὶς ὅμως αὐτὴ ἐξέλιπεν ἀπὸ τῆς δευτέρας συνεντεύξεως, ὅτε εἶδεν ἑαυτὸν προδοτικῶς συλληφθέντα. Οἱ μαῦροι καὶ οἱ Ἄραβες, ὑπήκοοι κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ σουλτάνου τῆς Τουρκίας, οἵτινες αἱ κατακτήσεις ἐξετείνοντο μέχρις ἐκεῖ, φοβούμενοι τὸν συναγωνισμὸν τῶν νεηλύδων, εἶχον παραστήσει αὐτοὺς εἰς τὸν κυρίαρχον ὡς ἐλθόντας εἰς τὴν ἐπικράτειάν του ἐκ πόθου διαρπαγῆς. Ἐν τούτοις, χάρις εἰς τὴν ἀτάραχον ἑτοιμότητά του, ὁ Γκάμα κατώρθωσε ν' ἀνανεώσῃ τὰς διαπραγματεύσεις. Πλήν, ἅμα τῇ ἐπιστροφῇ του εἰς τὸ πλοῖον, μαθὼν ὅτι τινὲς τῶν ἰδικῶν του παραμείναντες ἐν τῇ ξηρᾷ εἶχον συλληφθῆ, διέταξε νὰ ῥίψωσιν εἰς τὰ δεσμὰ δεκαεννέα ὑπηκόους τοῦ κυριάρχου, οἵτινες εἶχον ἔλθει πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ στόλου. Διὰ τῆς τοσαύτης ἐνεργητικότητος του ἐπεβλήθη ἐπὶ τοσοῦτον εἰς τὸν ἐγχώριον ἡγεμόνα, ὥστε ὁ Διέγος Ντιάζ ἐπέστρεψεν εἰς τὰ πλοῖα κομίζων ἰδιόχειρον ἐκείνου ἐπιστολὴν διὰ τὸν βασιλέα τῆς Πορτογαλίας, γραφεῖσαν ἐπὶ φύλλων φοίνικος.

Ὁ Γκάμα, τυχὼν τοῦ κυριώδους σκοποῦ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ, ἀνεπέτασε τὰ ἱστία τῇ 27 Αὐγούστου 1498, πρὸς ἐπάνοδον εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἐστάθμευσε δ' ἐν Ἀζενδίβαις (Agendives), ἠγκυροβόλησεν εἰς Μελίνδην τὴν 9 Φεβρουαρίου 1499, ἐδέξατο ἐν τῷ πλοίῳ του ἀπεσταλμένον τινὰ τοῦ ἡγεμόνος τῆς χώρας, διέπλευσε τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος τὴν 20 Μαρτίου, διήνυσεν 27 ἔτι ἡμέρας πρὸς ἄφιξιν εἰς τὰς νήσους τοῦ Πρασίνου Ἀκρωτηρίου καὶ τέλος ἔφθασεν εἰς Λισσαβῶνα κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἤτοι μετὰ χρονικὸν διάστημα μεῖζον τῆς διετίας ἀπὸ τῆς ἐκεῖθεν ἀναχωρήσεως αὐτοῦ. Ὁ βασιλεὺς ὑπεδέξατο αὐτὸν μετὰ σπανίας μεγαλοπρεπείας, ἐπανηγύρισε τὴν ἐπάνοδόν του δι' ἑορτῶν, ἐπλήρωσεν αὐτὸν παντοίων τιμῶν καὶ τῷ ἀπένειμε τὸν τίτλον ναυάρχου τῶν Ἰνδιῶν. Κατὰ τὸ διάστημα καθ' ὃ παρέμεινεν ἐν τῷ βασιλικῷ μεγάρῳ ἀναπαυόμενος ἐκ τῶν κόπων του, ὁ Ἀλόνζος ντὲ Γκαμπράλ (Alonzo de Gabral) ἀπεστάλη εἰς Ἰνδίας, σὺν τῇ ἐντολῇ νὰ ἱδρύσῃ ἐκεῖ πορτογαλικὰς ἐγκαταστάσεις (συνοικισμούς)· ἀλλ' ἡ ἐν Καλκούτᾳ συσταθεῖσα ἐγκατάστασις δὲν ηὐδοκίμησεν, οἱ δὲ Πορτογάλοι, οὓς ὁ Γκαμπράλ κατέλιπεν ἐκεῖ, ἐσφάγησαν σχεδὸν ἄθροοι. Ὁ Ἐμμανουὴλ Α', μαθὼν τὴν εἴδησιν ταύτην, διέταξε τὸν ἐξοπλισμὸν στόλου, ὅπως κατευθυνθῇ εἰς τὰ ὕδατα ἐκεῖνα πρὸς ἐκδίκησιν, καὶ οὕτως ὁ Γκάμα, ἐπὶ κεφαλῆς δύο ναυτικῶν μοιρῶν, συνιστ μένης ἑκάστης ἐκ δέκα πολεμικῶν, ἐτράπη καὶ αὖθις, τῇ 10 Φεβρουαρίου 1502, τὴν ὑπ' αὐτοῦ διανοιχθεῖσαν πρότερον θαλασσίαν ὁδόν. Κατὰ τὸ ταξίδιον τοῦτο ἵδρυσεν, οὐχὶ ἀμαχητί, πορτογαλικοὺς συνοικισμοὺς ἐν Μοζαμβίκῃ καὶ Σοφάλᾳ. Τὴν φορὰν ταύτην ἤρχετο μὲ πρόγραμμα τρομοκρατήσεως. Καὶ ἐν πρώτοις ἔθηκε πῦρ εἰς τι τῶν μεγάλων πλοίων τοῦ αἰγυπτιακοῦ Σουδάν, μεθ' οὗ συνηντήθη, διότι ὁ κύριος αὐτοῦ ἦτο ὕποπτος ἐπὶ συμμετοχῇ εἰς τὰς μηχανορραφίας, ἐξ ὧν εἶχε προέλθει ὁ ὄλεθρος τοῦ Γκαμπράλ. Μετὰ τῆς φήμης τῶν ὑπὸ τοῦ Γκάμα καταχθεισῶν ἐπιτυχιῶν ἔφθασε καὶ τὸ ἄγγελμα τῆς ἐπανόδου αὐτοῦ εἰς Μαλαβάρ, ἡ δὲ ἰνδικὴ γῆ τῆς Τραβανκόρης, ὅπου ἀπεβιβάσθη, ὑπεδέξατο αὐτὸν μεθ' ὑποταγῆς. Μεταβὰς τότε εἰς τὴν ἐπικράτειαν τοῦ κυριάρχου τῆς Καλκούτας κατέστρεψεν ἅπαντα τὰ πλοῖα τῆς χώρας ὅσα εὗρε καὶ ἐκρέμασε τοὺς ἐν αὐτοῖς ὑπηρετοῦντας ναύτας εἰς τὰς κεραίας τῶν πολεμικῶν αὐτοῦ. Τοιουτοτρόπως ἐκδικηθεὶς τοὺς σφαγέντας ὁμοεθνεῖς του καὶ ἐνσπείρας τὸν τρόμον εἰς μεγάλην ἔκτασιν, ἐφησύχασε καὶ κατέστησε συμμάχους ἅπαντας τοὺς ἐκδηλώσαντας τὴν πρόθεσιν νὰ συνάψωσι σχέσεις μετ' αὐτοῦ. Ἰδιαιτέρως συνεδέθη μετὰ τοῦ βασιλέως τοῦ Κοχίν, φυσικοῦ ἀντιζήλου τοῦ βασιλέως τῆς Καλκούτας, παρ' οὗ ἔτυχε τῶν ἐπωφελεστέρων καὶ ἱκανοποιητικωτέρων ἐπανορθώσεων. Μετὰ τοσαύτης δὲ ταχύτητος ἐπέρανεν ἁπάσας τὰς ἐπιχειρήσεις του, ὥστε τὴν 20 Δεκεμβρίου 1503 ἐπανέκαμψεν εἰς Πορτογαλίαν, κομίζων μεθ' ἑαυτοῦ δεκατρία πλοῖα, κατάφορτα ἐκ λαφύρων.

Ἐν τούτοις μετὰ τοσαύτας σημαντικὰς ὑπηρεσίας, ὁ Γκάμα οὐδαμῶς ἔτυχεν ἐν τῇ πατρίδι του τῆς εὐγνωμοσύνης, ἧς ἦτο ἄξιος. Ἐχρειάσθησαν μάλιστα ἅπασαι αἱ ἐπίμονοι παρακλήσεις καὶ διαβήματα τοῦ δουκὸς ντὲ Μπραγκὰς δὸν Τζέϊμς, ἵνα ὁ ἔνδοξος θαλασσοπόρος τύχῃ τοῦ τίτλου τοῦ κόμητος ντὲ Βιντιγκέϋρα καὶ τοῦ ἀξιώματος τοῦ μεγιστᾶνος τῆς Ἰσπανίας. Καταδικασθεὶς εἶτα εἰς ἀδράνειαν ἐπὶ 21 ἔτη, οὐδεμιᾶς ἄλλης ἀποστολῆς μετέσχεν ἐπὶ τῶν ὑπολοίπων ἐτῶν τῆς βασιλείας Ἐμμανουὴλ τοῦ Α'. Μετὰ τὸν θάνατον ὅμως τοῦ ἡγέμονος τούτου (1521), τοῦ δὸν Ἐδουάρδου ντὲ Μενεζὲς περιαγαγόντος καθ' ἅπασαν τὴν διοίκησιν αὐτοῦ τὰς πορτογαλικὰς ἐγκαταστάσεις τῆς Ἀσίας εἰς πλήρη παρακμήν, ὁ Ἰωάννης Γ' ἀνεκάλεσε τὸν Γκάμα ἐκ τοῦ ἐν Βιντιγκέϋρα ἀναχωρητηρίου του καὶ διώρισεν αὐτὸν ἀντιβασιλέα τῶν Ἰνδιῶν ἐν ἔτει 1524. Ὁ Γκάμα, γέρων ἤδη, ἀνεχώρησεν ἐκ Λισσαβῶνος τὴν 9ην Ἀπριλίου μετὰ στόλου ἐκ δέκα πολεμικῶν καὶ τριῶν καραβελλῶν (εἴδους ἰδιορρύθμων πορτογαλικῶν πλοίων), ἵνα διαπλεύσῃ, τὸ τελευταῖον ἤδη, τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος. Ἀφικόμενος εἰς τὰς Ἰνδίας, δὲν ἐκυβέρνησεν ἐκεῖ τὰς ἀχανεῖς κατακτήσεις τῆς Πορτογαλίας, εἰμὴ ἐπὶ τρεῖς μῆνας καὶ εἴκοσιν ἡμέρας, καθόσον τῇ 25ῃ Δεκεμβρίου 1524 ἀπέθνησκεν ἐν Κοχίν. Ὁ νεκρὸς αὐτοῦ, ταριχευθείς, μετηνέχθη μόλις μετὰ δεκατέσσαρα ἔτη (1538) εἰς Πορτογαλίαν, ὅπου ὁ βασιλεὺς διέταξε νὰ τῷ ἀποδοθῶσι περιφανεῖς τιμαί. Ἐτάφη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς μονῆς τῶν Καρμηλιτῶν τῆς πόλεως Βιντιγκέϋρα. Ἠγέρθη δὲ ὁ ἀνδριὰς αὐτοῦ ἐν Γκόᾳ (Goa). Ἡ μεγάλη ναυτικὴ στρατεία του ἐνέπνευσεν εἰς τὸν Κάμοενς, τὸν ἐνδοξότατον τῶν ποιητῶν τῆς Πορτογαλίας (1524—1580), τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Αἱ Λουσιάδες» (As Luciades) ἔπος αὐτοῦ.

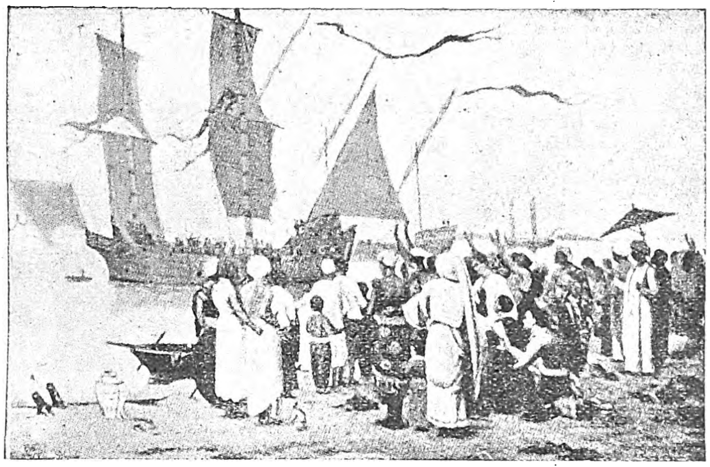

Ἄφιξις τοῦ Βάσκο ντὰ Γκάμα εἰς Ἰνδίας.
[Πίναξ τοῦ J. Victorino Riveiro.]

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Kopke-Paiva*, «Roteiro da viagem que en descobrimento da India fez dom Vasco da Gama en 1497» (Λισσαβὼν 1838, καὶ 1861).—*F. Denis*, «Voyageurs anciens et modernes» (1855).—*Stier*, Vlämisches Tagebuch über V. da Gama's zweite Reise» (Βρουνσβίκη 1880). «The three voyages of Vasco da Gama and his vice-royalty» («Haklunt society», t. 42, London 1869).—*Ravenstein* «A journal of the first voyage of Vasco da Gama» (1898).—*Teixéira da Aragão*, Vasco da Gama (1898).—*M. Telles da Gama*, Le comte amiral Vasco da Gama» (1902).—*Plischke*, «Vasco da Gama, der Weg nach Ostindien (1924).
Κ. Μ. ΜΕΚΙΟΣ

— **Γκάμα** (Gama), *δὸν Ἐστεβὰν ντὰ* —. Υἱὸς τοῦ *Βάσκο ντὰ Γκάμα* γεννηθεὶς τῷ 1490 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1550. Ἀκολουθήσας οὗτος τὸν πατέρα του κατὰ τὴν τελευταίαν μετάβασίν του εἰς Ἰνδίας (1524) καὶ διακριθεὶς ἐκεῖ διὰ τὴν μεγάλην αὐτοῦ στρατιωτικὴν ἀξίαν, διωρίσθη στόλαρχος, διοικητὴς τῆς Μαλάκκας ἐπὶ πενταετίαν καὶ εἶτα διεδέξατο τὸν Γκάρσια ντὲ Νορόντα ἐν τῇ διοικήσει τῶν Ἰνδιῶν (1539). Τῷ 1541, τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς 72 πλοίων, κατεναυμάχησε τὸν μουσουλμανικὸν στόλον ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ, εἶτα δὲ ἐξώπλισεν ὡς ἱππότας πλῆθος τῶν ἀνδρῶν αὐτοῦ, οὓς ἤγαγε πρὸς δρᾶσιν εἰς αὐτοὺς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Σινᾶ. Μετὰ τριετῆ παραμονὴν ἐν Ἰνδίαις ἀπεχώρησε τῆς ἀρχῆς καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Εὐρώπην (1542). Περιπεσὼν εἶτα εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ Ἰωάννου Γ', ἀπεσύρθη εἰς Βενετίαν, ὁπόθεν ἀνεκλήθη βραδύτερον, τῇ παρακλήσει τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου Ε', εἰς Λισσαβῶνα, ἔνθα διήνυσε τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου του. Κ. Μ. ΜΕΚΙΟΣ

— **Γκάμα** (Gama), ***Ζοζὲ-Μπαζίλιο ντὰ*** —. Ἔνδοξος Βραζιλιανὸς ποιητής, γεννηθεὶς τῷ 1740 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1795. Ἀνατραφεὶς ἐν τῷ κολλεγίῳ τῶν ἰησουιτῶν τοῦ Ρίου Ἰανεΐρου καὶ εἶτα εἰσελθὼν ὡς δόκιμος εἰς τὸ τάγμα τοῦτο μετέβη τῷ 1763 πρὸς ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν αὐτοῦ εἰς Κοΐμβρα καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ρώμην. Ἐπανελθὼν εἰς Βραζιλίαν κατηγγέλθη ὡς ἰησουίτης καὶ φυλακισθεὶς ἀπεστάλη εἰς Λισσαβῶνα, ἔνθα προσήχθη ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου κατηγορούμενος ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ, καὶ κατεδικάσθη εἰς ὑπερορίαν. Διέφυγεν ὅμως τὴν ποινὴν ταύτην, χάρις εἰς περιπαθές τι ἐπιθαλάμιον ποίημα, ὅπερ ἐνεπνεύσθη ἐξ ἀφορμῆς τοῦ γάμου τῆς θυγατρὸς τοῦ πανισχύρου τότε ὑπουργοῦ Πομπάλ, οὗτινος κατέστη ἔκτοτε ὁ εὐνοούμενος. Τῷ 1771 ἔτυχε τοῦ τίτλου πορτογαλικῆς εὐγενείας καὶ τῷ 1774 ἔλαβε τὸ ἀξίωμα πρωτοσυγκέλου.

Διὰ τῶν ποιημάτων του δὲν ἐβράδυναν ν' ἀνοιχθῶσιν εἰς αὐτὸν καὶ αἱ πύλαι τῆς βασιλικῆς Ἀκαδημίας. Περιπεσὼν εἶτα εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ Πομπὰλ (1771), ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του, ἔνθα, προστατευόμενος ὑπὸ τοῦ ἀντιβασιλέως καὶ τοῦ ἐπισκόπου τοῦ Ρίου, ἵδρυσεν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ ποιητοῦ Μανουὲλ-Ἰγνάτσιο ντὰ Σίλβα Ἀλβαρέγκα τὸν φιλολογικὸν σύλλογον «Ὑπερπόντιος Ἀρκαδία» (Arcadia Ultramarina). Μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς συνωμοσίας τῆς Μίνας (1789), ἧς σκοπὸς ἦτο ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Βραζιλίας, ὁ ντὰ Γκάμα κατέφυγεν εἰς Βραζιλίαν. Τὸ κυριώτερον λογοτεχνικὸν ἔργον του εἶναι τὸ ποίημα «Οὐρουγουάη», ἐκδοθὲν τὸ πρῶτον ἐν Λισσαβῶνι τῷ 1769 καὶ πολλάκις εἶτα ἀνατυπωθέν. Ἐν τῷ ποιήματι τούτῳ ἐκτίθενται οἱ ἀγῶνες τῶν ἡνωμένων ἰσπανικῶν καὶ πορτογαλικῶν στρατευμάτων ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ Κομὲς Φρέϋρε ντ' Ἀντράντε (Comès Freire d'Andrade), παλαιοῦ προστάτου τοῦ ποιητοῦ, κατὰ τῶν ἰνδικῶν ἐπιδρομῶν κατὰ τῶν ὀχθῶν τοῦ Οὐρουγουάη. Τὸ ποίημα τοῦτο, διαιρούμενον εἰς πέντε ᾄσματα, ἀποτελεῖ ἀληθῆ ἐθνικὴν ἐποποιίαν καὶ ἓν τῶν ἀριστουργημάτων τῆς βραζιλιανῆς φιλολογίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Almeida Garett*, ἐν τῷ «Parnaso Lusitano», 1826, t. I.—*F. A. de Varnhagen* «Epicos brasileiros» (Λισσαβών, 1845).
Κ. Μ. ΜΕΚΙΟΣ

— **Γκάμα** (Gama), *Ἰωάννης ντὰ* —. Πορτογάλος πλοηγὸς τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Μεταβαίνων ἐκ Κίνας εἰς τὴν Νέαν Ἰσπανίαν, ἀνεκάλυψε πρὸς τὰ βορειοανατολικὰ μέρη τῆς Ἰαπωνίας σύμπλεγμα νήσων, ἃς καθώρισεν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Γῆ τοῦ Γκάμα» καὶ ὧν ἐγένετο τὸ πρῶτον μνεία ἔν τινι χάρτῃ, ἐκδοθέντι τῷ 1649 ὑπὸ τοῦ Τεξέϊρα, κοσμογράφου τοῦ βασιλέως τῆς Πορτογαλίας. Κ. Μ. Μ.

— **Γκάμα** (Gama), ***Κριστοβὰμ ντὰ*** —. Πορτογάλος πλοίαρχος, *υἱὸς τοῦ Βάσκο ντὰ Γκάμα*, ἀποθανὼν ἐν Ἀβησσυνίᾳ τῷ 1542. Διατελέσας ἐπὶ δεκατρεῖς μῆνας διοικητὴς τῶν Ἰνδιῶν, ἀνέλαβε περὶ τὸ 1541 τὴν ἀρχηγίαν σώματος στρατοῦ, ὅπερ συνώδευσεν εἰς τὴν Ἀβησσυνίαν τὸν πατριάρχην Μπερμουντέζ, ἐπιφορτισθέντα τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν τῆς χώρας ταύτης. Ὁ σκοπὸς τῆς ἀποστολῆς του ἦτο

Digitized by Google

ν' ἀπαλλάξῃ τὴν νόμιμον δυναστείαν ἐκ τῆς πιέσεως ἣν ἤσκει κατ' αὐτῆς ὁ Μουσουλμᾶνος ἡγέτης Ἀχμὲτ Γκεράντ. Νικηθεὶς ὅμως ὑπὸ τούτου συνελήφθη καὶ διεμελίσθη. Κ. Μ. ΜΕΚΙΟΣ

—**Γκάμα** (Jama), ***Φίλιππο - Ζοζέ***. Πορτογάλος ποιητὴς καὶ ῥήτωρ, γεννηθεὶς ἐν Λισσαβῶνι τῷ 1713 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1742. Θεωρεῖται ὡς εἷς ἐκ τῶν καλυτέρων λατινιστὶ γραψάντων ποιητῶν τῆς χώρας του. Ἐκ τῶν ἔργων του, ἅτινα διακρίνει ὕφος λακωνικόν, κομψὸν καὶ ἁρμονικόν, καὶ χάρις εἰς τὰ ὁποῖα ἐξελέγη μέλος τῆς βασιλικῆς Ἱστορικῆς Πορτογαλικῆς Ἀκαδημίας, ἀξιολογώτερα εἶναι τὰ ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Epigrammatum Decades Undecim» (1733) καὶ «Mars Lusitanus» (1736). Κ. Μ. ΜΕΚΙΟΣ

Γκάμα (Gama), ***Βάσκο ντὰ*** — *[Ἀστρον.]*. Περίφρακτος πεδιὰς τῆς Σελήνης, διαμέτρου 80 χιλιομέτρων περίπου, κειμένη ἐν τῷ νοτιοανατολικῷ τεταρτημορίῳ τοῦ δίσκου αὐτῆς καὶ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ χείλους. Αἱ κατὰ προσέγγισιν σεληνογραφικαὶ συντεταγμέναι τοῦ σχηματισμοῦ τούτου εἶναι: μῆκος 85° Α καὶ πλάτος —14° Σ.Π.

Γκαμάζο (Gamazo), ***Γκέρμαν***. Ἰσπανὸς πολιτικὸς (1828—1901). Τῷ 1871 ἐγένετο βουλευτὴς ἀναδειχθεὶς ῥήτωρ εὔγλωττος καὶ εὐφραδής. Οἰκονομολόγος ἱκανώτατος, διετέλεσεν ἐπανειλημμένως ὑπουργὸς τῶν Δημοσίων ἔργων καὶ τῶν Οἰκονομικῶν (1898). Ν. Π.—Λ.

Γκαμαὶν (Gamain) ***Φραγκίσκος***. Γάλλος σιδηρουργὸς (1751—1795). Ἐδίδαξε κλειθροποιίαν εἰς τὸν βασιλέα Λουδοβῖκον ΙΣΤ', ἱδρύσαντα σιδηρουργεῖον ἐν Βερσαλλίαις. Τῷ 1792 ὁ βασιλεὺς ἐνεπιστεύθη εἰς τὸν Γκαμαὶν τὴν κατασκευὴν μυστικοῦ σιδηροῦ ἑρμαρίου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐνέκλεισε σημαίνοντα ἔγγραφα. Μετὰ ἓξ μῆνας ὁ Γκαμαὶν ἐπρόδωσε τὸ μυστικὸν εἰς τὸν ὑπουργὸν Ρολλάν, τῷ δὲ 1794 ὑπέβαλεν αἴτησιν εἰς τὴν συμβατικὴν Συνέλευσιν ζητῶν ἀποζημίωσιν, διότι ἡ βασίλισσα Μαρία Ἀντωανέττα ἐπεχείρησε νὰ τὸν δηλητηριάσῃ, μόλις ἀπετελείωσε τὸ ἑρμάριον, διὰ διαλύσεως ὑδραργυρικῆς ἄχνης, ἐξ οὗ ἔπαθεν ἡ ὑγεία του. Ἡ συνέλευσις ἐψήφισε δι' αὐτὸν σύνταξιν 1200 λιβρῶν. —Β

Γκάμαρτ, ἢ ***Κάμαρτ***, ἢ ***Κέλμαρτ***. Μικρὸν ὄρος πρὸς Β ΒΑ τῆς χερσονήσου τῆς Καρχηδόνος. Μέγα μέρος τούτου κατέχει ἡ φερώνυμος νεκρόπολις, ἥτις ἐγένετο γνωστὴ εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον τῆς Δύσεως κατὰ τὸ α' ἥμισυ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ἡ εἴσοδος τῶν ὑπογείων ἔχει πλάτος 0,90 τοῦ μέτρου, εἶναι ὅλη ἀκόσμητος καὶ ἑκατέρωθεν ταύτης ὑπάρχουν δύο ἐσκαμμένα φατνία. Τὸ ἐσωτερικὸν τῶν δωματίων εἶναι ἐλαφρῶς πυραμιδόσχημον, οὐδὲν δὲ ὑπόγειον διεφύλαξεν ἴχνη ἀνακαινίσεως, ἐνῷ ἐπὶ πλέον ἡ χρῆσις κονιάματος πρὸς ἐπίχρισιν τῶν τοίχων φαίνεται ἐν τοῖς πλείστοις ἀμφιβολωτάτη. Ὅλαι αἱ θῆκαι, πλάτους 0,42—0,50 ἑκάστη, εἶναι περίπου ὁμοιόσχημοι καὶ ἀτελῶς εἰργασμέναι. Ἡ ὕπαρξις σαρκοφάγων, ἀρκουλίων ἢ ἑδράνων ἐν Γκάμαρτ οὐδόλως διεπιστώθη. Ἐλάχιστα δὲ διαμερίσματα φέρουν διακόσμησιν, ἕνια δὲ τούτων πράγματι ἀξιόλογον τοιαύτην. Συχνάκις ἀπαντῶντα στοιχεῖα ἐν τῇ διακοσμήσει ταύτῃ εἶναι ἡ ἄμπελος, ἡ ἐλαία καὶ ἡ ναῦς.

Τὸ σύνολον τῶν ὑπογείων τοῦ Γκάμαρτ δὲν ὑπερβαίνει, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, τὰ διακόσια, οἱ δ' ἐν αὐτοῖς περιλαμβανόμενοι τάφοι τὰς τρεῖς χιλιάδας καὶ διακοσίους. Ἡ ὅλη ὄψις τῆς νεκροπόλεως ταύτης εἶναι ταπεινή, τὸ δ' ἀρχαιολογικὸν ἢ καλλιτεχνικὸν ἐνδιαφέρον, ὅπερ δύναται νὰ διεγείρῃ, μετριώτατον. Ἐκ πάντων τούτων δυνατὸν τις νὰ συμπεράνῃ, ὅτι πρόκειται περὶ ἀρχαιοτάτου πτωχικοῦ κοιμητηρίου ὑπηρετοῦντος τὰς ἀνάγκας εὐτελοῦς ἑβραϊκῆς μειονότητος τῆς ἄκρας ταύτης τῆς βορείου Ἀφρικῆς.

[Βλ. *Falbe*, Recherches sur l'emplacement de Carthage, Paris 1833. — *P. Delattre*, Gamart ou la nécropole juive de Carthage, Lyon 1905.] Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Γκαμὰχ *[Γεωγρ.]* βλ. Κεμάχ.

Γκάμβρια *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Νησὶς νοτίως τοῦ ἀκρωτηρίου Ξηρὸ τῆς νήσου Περιστερᾶς (βλ. λ. Αἰγαῖον, τ. Β' σ. 419 β').

γκαμιζέλα (ἡ)· σταυρωτὸν ἀνδρικὸν γελέκον φερόμενον ἀπὸ τοὺς φουστανελλοφόρους τῆς Θεσσαλίας καὶ Δ. Μακεδονίας. Ἡ γκαμιζέλα, σήμερον μελανοῦ συνήθως χρώματος, παλαιότερον δὲ λευκοῦ, εἶναι κεντημένη διὰ γαϊτανίου. Κ. Φ.

Γκαμλὲν (Gamelin), ***Ἰάκωβος***. Γάλλος ζωγράφος (1739—1803). Τυχὼν ἐν Παρισίοις τοῦ πρώτου βραβείου τῆς Ρώμης, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν αἰωνίαν πόλιν, ἔνθα ἐνυμφεύθη, ἐπιστρέψας δ' εἰς τὴν Γαλλίαν διωρίσθη καθηγητὴς ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ τῆς Τουλούζης (1774), μετὰ ταῦτα δὲ διευθυντὴς τῆς Σχολῆς καλῶν τεχνῶν τοῦ Μομπελλιὲ (1776). Μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως κατετάχθη ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ μηχανικοῦ εἰς τὴν στρατιὰν τῶν Ἀνατολικῶν Πυρηναίων (1793), μετὰ δὲ τὴν ἀποστράτευσίν του, κατέλαβε τὴν ἕδραν καθηγητοῦ τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης καὶ τοῦ σχεδίου ἐν τῇ κεντρικῇ σχολῇ τῆς Ὤντ. Ὡς ζωγράφος ὁ Γκαμλὲν ὑπῆρξε λίαν ἀξιόλογος. Τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς τέχνης του εἶναι ἡ ζωηρότης εἰς τὴν σύνθεσιν καὶ ἡ τελειότης τοῦ σχεδίου. Ἐν τούτοις παρατηρεῖται ἔλλειψις δυνάμεως καὶ λαμπρότητος εἰς τὸν χρωματισμὸν εἰς τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων του. Πίνακες τοῦ Γκαμλὲν ὑπάρχουν εἰς τὰς πλείστας πόλεις τοῦ Λαγκεντόκ. Μεταξὺ τούτων ἀναφέρομεν τὸν «Ὀδυσσέα φονεύοντα τοὺς μνηστῆρας τῆς συζύγου του» καὶ τὸν «Ἀχιλλέα σύροντα τὸ σῶμα τοῦ Ἕκτορος» (ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Τουλούζης). Ἐπὶ πλέον ὁ Γκαμλὲν ἐξέδωκεν εἰς δύο τόμους (1779) «Νέαν σύνοψιν ὀστεολογίας καὶ μυολογίας πρὸς χρῆσιν τῶν ἐπιστημόνων καὶ τῶν καλλιτεχνῶν». Ι. Μ. Π.

Γκάμο (Gamo) ***Οὐγιζάτο***. Ἰάπων μεγιστὰν (νταΐμιο) καὶ στρατιωτικὸς (1557—1596). Ὑπῆρξεν εἷς τῶν γενναιοτέρων συμπολεμιστῶν τοῦ Νομπουνάγκα καὶ τοῦ Χιντεγυόσι. Τῇ εἰσηγήσει αὐτοῦ ἐστάλησαν ἀπὸ τοῦ 1584—1592 πρὸς τὸν πάπαν τέσσαρες μυστικαὶ πρεσβεῖαι, ἀποσκοποῦσαι τὴν σύναψιν διπλωματικῶν σχέσεων τοῦ Βατικανοῦ μετὰ τῆς Ἰαπωνίας. Α. Δ.

Γκαμὸν (Gamon). —1) ***Ἀχιλλεύς***. Γάλλος ἱστορικὸς (1530—1597). Προτεστάντης τὸ δόγμα, συνέγραψεν «Ἀπομνημονεύματα», ἔνθα μετ' ἀμεροληψίας ἀφηγεῖται τοὺς αἱματηροὺς θρησκευτικοὺς ἀγῶνας, τοὺς γενομένους ἐν ταῖς περιοχαῖς τῶν Σεβεννῶν καὶ τοῦ Βιβαραί. Τὰ ἀπομνημονεύματα ταῦτα ἐδημοσιεύθησαν εἰς πλήρη ἔκδοσιν ὑπὸ τοῦ Μπρὲν Ντυράν (1883).—2) ***Χριστόφορος***, υἱὸς τοῦ προηγουμένου, ποιητὴς (1574—1627). Συνέγραψε ποιήματα εἰς ὕφος πομπῶδες, ἐκτιμηθέντα πολὺ ὑπὸ τῶν συγχρόνων του: «Τ' ἁμαρτήματα» (1598), «Ὁ κῆπος τῆς ποιήσεως» (1600), «Ἑβδομὰς ἢ Δημιουργία τοῦ κόσμου» (1909). —Β.

— **Γκαμὸν** (Gamond), ***Λευκή***. Γαλλὶς διαμαρτυρομένη ἡρωΐς. Ἐμαρτύρησε κατὰ τοὺς διωγμοὺς τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' ἐναντίον τῶν διαμαρτυρομένων. Καταφυγοῦσα εἰς τὴν Ἐλβετίαν τῷ 1688 περιέγραψε τὰ μαρτύριά της ἐν χειρογράφῳ δημοσιευθέντι ἐν τῷ περιοδικῷ ὁ «Εὐαγγελιστὴς Χριστιανός». Ἐφυλακίσθη ἐν Γρενόβλῃ καὶ ἐν Βαλεντίᾳ, ὅπου ὑπεβλήθη εἰς φρικτὰς βασάνους διὰ νὰ ἀρνηθῇ τὸ νέον δόγμα. Οἱ δήμιοί της μετὰ ματαίας προσπαθείας ἠναγκάσθησαν νὰ τὴν ἀφήσουν ἐλευθέραν. Ἀπέθανε τῷ 1689 ὑποκύψασα εἰς τὴν συνεπείᾳ τῶν βασάνων ἀσθένειάν της. —Β.

— **Γκαμὸν** (Gamon), ***Φραγκίσκος-Ἰωσήφ***. Γάλλος πολιτικὸς ζήσας κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως. Ὑπῆρξε κατ' ἀρχὰς δικηγόρος, ἐκλεγεὶς δὲ βουλευτὴς ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰς καταδιώξεις τῶν ἀντιδραστικῶν καὶ ἐχρημάτισε δικαστὴς εἰς διάφορα δικαστήρια, διακριθεὶς διὰ τὴν σκληρότητά του. Ὑπῆρξε φίλος τῶν γιρονδίνων, ἀλλὰ κατώρθωσε νὰ ἐπιζήσῃ μετὰ τὴν πτῶσιν ἐκείνων καὶ ἀπέθανεν ἐν ἀφανείᾳ. —Β.

γκάμπα (Gamba) *[Μουσ.]*. Εἰδικὸς συνδυασμὸς ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ ὀργάνῳ παράγων ἦχον προσομοιάζοντα μὲ τὸν ἦχον τῶν ἐγχόρδων (βιολίου, βιόλας, βιολοντσέλλου, βιολονίου καὶ βαθυχόρδου). Οἱ σωλῆνες τῆς γκάμπα εἶναι μᾶλλον μακροὶ καὶ στενοί. Γ. Σ.

—**Γκάμπα** (Gamba), ***Βαρθολομαῖος***. Ἰταλὸς βιβλιογράφος (1776—1841). Διορισθεὶς διευθυντὴς τῆς Μαρκιανῆς βιβλιοθήκης ἐν Βενετίᾳ, προσέφερε διὰ τῶν ἐργασιῶν του μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τὴν βιβλιογραφικὴν ἐπιστήμην. Ἐξέδωκε τὰ ἀκόλουθα ἔργα: «Σειρὰ ἐκδόσεων ἰταλικῶν κειμένων» (1828), «Πίναξ λογοτεχνῶν καὶ καλλιτεχνῶν Βενετῶν κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα» (1824), «Βίος τοῦ Δάντου» (1826), «Πορτραῖτα ἐνδόξων γυναικῶν τῆς Βενετίας» (1826), «Βιβλιογραφία τῶν εἰς πεζὸν ἰταλικῶν διηγημάτων» κτλ.

—**Γκάμπα** (Gamba), ***Ἰάκωβος - Φραγκῖσκος***. Γάλλος περιηγητὴς (1763—1833). Ὑποβαλὼν ἐνδιαφέρον ὑπόμνημα περὶ τοῦ ἐμπορίου τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Ἀσίας εἰς τὸν δοῦκα ντὲ Ρισελιὲ ἐπὶ παλινορθώσεως, ἔλαβε τὴν ἐντολὴν νὰ περιηγηθῇ τὴν Νότιον Ρωσίαν (1817) καὶ τὴν Γεωργίαν (1818). Ὁ Γκάμπα ἐπεσκέφθη ἐπὶ πλέον τὸ Σιρβὰν καὶ Νταγκεστάν, ἐλθὼν δὲ εἰς Πετρούπολιν ἐπέτυχε τὴν εἰσαγωγὴν τῶν γαλλικῶν ἐμπορευμάτων εἰς Ἀσίαν. Διὰ τοῦτο ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις ἵδρυσε προξενεῖον ἐν Τιφλίδι, διορίσασα αὐτὸν πρόξενον. Ἐξέδωκεν ἐνδιαφέρον ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ταξίδια ἀνὰ τὴν Ν. Ρωσίαν καὶ ἰδίᾳ ἀνὰ τὰς πέραν τοῦ Καυκάσου ἐπαρχίας» (1824).

—**Γκάμπα** (Gamba), ***Πέτρος κόμις***—. Ἰταλὸς φιλέλλην γεννηθεὶς εἰς τὴν Ραβένναν τῆς Ἰταλίας τῷ 1801. Κατῆλθεν εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα μετὰ τοῦ λόρδου Βύρωνος, πρὸς τὸν ὁποῖον ἡ ἀδελφή του κόμισσα Γκουιτσιόλι συνεδέετο αἰσθηματικῶς. Καθὼς ἀφηγεῖται ὁ ἴδιος εἰς τὴν ἀγγλιστὶ συνταχθεῖσαν παρ' αὐτοῦ «Ἔκθεσιν τὴν μετάβασιν τοῦ Βύρωνος εἰς τὴν Ἑλλάδα» (μεταφρασθεῖσαν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπὸ τοῦ Μπάμπη Ἀννίνου καὶ περιληφθεῖσαν εἰς τὰ «Ἱστορικὰ σημειώματά του»), διετέλεσεν ἐν Ἑλλάδι «ἀντισυνταγματάρχης τοῦ ἑλληνικοῦ στρατιωτικοῦ σώματος τοῦ διοργανωθέντος καὶ διοικουμένου παρὰ τοῦ Βύρωνος». Πράγματι δὲ πλησίον τοῦ Βύρωνος εἶχε θέσιν φίλου, ὑπασπιστοῦ καὶ γραμματέως ἐξ ἀπορρήτων. Καὶ ὡς ἐκ τούτου ἡ ἀνωτέρω ἔκθεσίς του ἀποτελεῖ τὴν πιστοτέραν καὶ λεπτομερεστέραν ἀφήγησιν τῶν ἀφορώντων τὸν Βύρωνα ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἀναχωρήσεώς του ἐκ Γενούης μέχρι τῆς ἐν Μεσολογγίῳ τελευτῆς του. Ὁ Γκάμπα ἀποχωρισθεὶς τοῦ Βύρωνος κατὰ τὸν ἐκ Κεφαλληνίας εἰς Μεσολόγγιον πλοῦν συνελήφθη αἰχμάλωτος μετ' ἄλλων τῆς ἀκολουθίας τοῦ Βύρωνος ὑπὸ τουρκικῆς φρεγάτας. Ἀπελύθη ὅμως μετά τινας ἡμέρας ὑπὸ τοῦ Ἰουσοὺφ πασᾶ τῶν Πατρῶν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βύρωνος μετέβη εἰς Λονδῖνον συνοδεύων τὸν νεκρόν του, ὅπου ἐξέδωκε τὴν ἀνωτέρω ἔκθεσιν, μετά τινα δὲ χρόνον ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅπως ὑπηρετήσῃ τὸν Ἀγῶνα καὶ ἀπέθανεν, ἄγνωστον ἀκριβῶς πότε, εἰς τὴν Τακτικούπολιν θέσιν παρὰ τὰ Μέθανα), ἔνθα ὁ Φαβιέρος εἶχε κατασκευάσει προσωρινὰ παραπήγματα διὰ τὸ τακτικόν του σῶμα. Ε. Ι. Μ.

Γκαμπακόρτα (Gambacorta). Ἰταλικὴ δημοκρατικὴ οἰκογένεια ἐκ Πίσης. Τῶν μελῶν αὐτῆς ὀνομαστότεροι εἶναι:—1) ***Ἀνδρέας***, ἀποθανὼν τῷ 1354. Ἐχρημάτισε σύμβουλος τοῦ Νιέρο ντὲ Λὰ Γκεραρντέσκα, ὃν καὶ διεδέχθη ὡς ἀρχηγὸς τῆς Δημοκρατίας, κατορθώσας νὰ καταπαύσῃ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους αὐτῆς.—2) ***Φραγκίσκος***, διάδοχος τοῦ προηγουμένου. Ἐδέχθη ἐν τῇ πόλει τὸν αὐτοκράτορα Κάρολον Δ', ἀλλὰ θελήσας κατόπιν νὰ τὸν ἀπομακρύνῃ, προεκάλεσε στάσιν τοῦ λαοῦ, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας ἀπεκεφαλίσθη (1355).—3) ***Πέτρος***, ἀνεψιὸς τοῦ προηγουμένου, ἀρχηγὸς τῆς Δημοκρατίας τῷ 1369. Ἐξεδίωξε τοὺς ἀριστοκράτας ἐκ τῆς πόλεως καὶ ἐξηγόρασε τὴν ἀνεξαρτησίαν της ἀπὸ τὸν Κάρολον Δ', ἐφονεύθη δὲ τῷ 1392.—4) ***Τζιοβάννι***, ἀνεψιὸς τοῦ προηγουμένου. Οὗτος ἀνίκανος καὶ ἀνήθικος ἐπώλησε τὴν Πίζαν εἰς τοὺς Φλωρεντίνους (1406). —Β.

Γκαμπαλὰ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Μικρὸν χωρίον τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τοῦ κόλπου τῆς Ἀλεξανδρέττας, ὀνομαζόμενον ὡσαύτως καὶ *Γιεμπελῆ*, κείμενον δὲ μεταξὺ τῶν χωρίων Λατακιγιὲ (ἀρχ. Λαοδίκεια) καὶ Μπολντὸ (ἀρχ. Παλτός). Εἶναι ἐκτισμένον (πλάτ. 35°21' Β, μηκ. 35°54' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2632: Gulf of Iskenderum to Markhab) μὲ τὰ ἐρείπεια τῆς ἀρχαίας πόλεως **Γάβαλα** (βλ. λ.), ἧς τὴν θέσιν ἐπέχει καὶ ἧς διακρίνονται σαφῶς τὰ κατάχωστα λιμενικὰ ἔργα. Σ. Ε. Λ.

Γκαμπὰρ (Gambart), ***Ἀδόλφος***. Γάλλος ἀστρονόμος (180 —1836). Ὑπῆρξε διευθυντὴς τοῦ ἀστεροσκοπείου τῆς Μασσαλίας, ἐδημοσίευσε σπουδαίας παρατηρήσεις ἐν τῷ περιοδικῷ «La connaissance des temps» καὶ ἀνεκάλυψε δεκατρεῖς κομήτας. —Β.

Γκαμπάρα (Gambara), ***Βερονίκη*** ἢ κατ' ἄλλους ***Βικτωρία***. Ἰταλὶς ποιήτρια γεννηθεῖσα τῷ 1485 ἐξ εὐγενοῦς οἰκογενείας εἰς τὰ περίχωρα τῆς Μπρέσια (Brescia) καὶ ἀποθανοῦσα τῷ 1550. Μετὰ ἐπιτυχίας σπουδάσασα τῆς κλασσικῆς φιλολογίας καὶ ἀρχαιότητος καθὼς καὶ τῆς φιλοσοφίας, ἐπεδόθη εἰς τὴν ποίησιν καθοδηγουμένη ὑπὸ τοῦ πολλοῦ Μπέμπο. Τῷ 1509 συνεζεύχθη τὸν Γιλβέρτον Γ', μεγιστᾶνα τοῦ Κορέτζιο. Τὸ ποιητικόν της ὕφος, ὅσον ἀφορᾷ τὴν γλυκύτητα καὶ τὴν κομψότητα, παραβάλλεται μὲ τὸ τοῦ Πετράρχη. Τὰ ἔργα της ἐξεδόθησαν ἐν Μπρέσιᾳ τῷ 1759 ὑπὸ τὸν τίτλον «Rime e lettere di Veronica Gambara». Μ. ΒΑΛΣΑΣ

Γκαμπαραγκάρα (Gambaragara) *[Γεωγρ.]*. Ὀροσειρὰ τῆς Κεντρικῆς Ἀφρικῆς, παρὰ τὸν Ἰσημερινόν, μεταξὺ τῶν λιμνῶν Βικτωρία-Νυάνζα καὶ Ἀλβέρτου. Ἡ ὑψηλοτέρα αὐτῆς κορυφὴ καλεῖται *Γόρδων Μπέννετ*, ἔχει ὕψος 4200 μ. καὶ θεωρεῖται ὡς κρατὴρ ἐσβεσμένου ἡφαιστείου. Αἱ κλιτύες τῆς ὀροσειρᾶς ταύτης εἶναι εὔφοροι καὶ διασχίζονται ὑπὸ πολλῶν ποταμῶν. —Μ.

Γκαμπαρὲ (Gabaret), ***Ἰωάννης***. Γάλλος ναύαρχος διακριθεὶς κατὰ τοὺς πολέμους Λουδοβίκου ΙΔ' κατὰ τῶν Ὁλλανδῶν καὶ Ἄγγλων (1620—1697). Διορισθεὶς διοικητὴς μοίρας διώκει τὴν ὀπισθοφυλακὴν τοῦ στόλου κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις εἰς Σικελίαν, καὶ μετέσχε τῶν ναυμαχιῶν τοῦ Στρόμπολι, Παλέρμου καὶ Ἀγκόστας. Ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ναυάρχου Τουρβὶλ τελῶν συνήργησε τὰ μέγιστα εἰς τὰς νίκας τοῦ γαλλικοῦ στόλου, κατὰ δὲ τὴν ναυμαχίαν τῆς Hogue (1692), διοικῶν τὴν οὐραγίαν τοῦ στόλου, ἀνέλαβε τὸν ἀγῶνα μόνος κατὰ τῶν Ἄγγλων, δώσας καιρὸν εἰς τὸν Τουρβὶλ ὅπως ὑποχωρήσῃ ἐν τάξει καὶ σώσῃ τὸν γαλλικὸν στόλον. Τῷ 1693 ἐπὶ κεφαλῆς τετρακοσίων μόνον ἀνδρῶν ἀπέκρουσε τοὺς Ἄγγλους, δεκαπλασίους ὄντας, ἐκ τῆς Μαρτινίκας, ἐπιχειροῦντας τὴν κατάκτησιν αὐτῆς, καὶ τοὺς ἠνάγκασε νὰ ἐπιβιβασθῶσι τοῦ στόλου των καὶ νὰ ἀπέλθωσι. Ν.Π.—Λ.

Digitized by Google

Γκαμπὰρι *[Γεωγρ.]*. Τμῆμα τῆς Ἀλεξανδρείας πρὸς τὰ ΝΔ καὶ ἐπὶ τῆς μεσογειακῆς τῆς ἀκτῆς. πάλαι ποτὲ φαραωνικὴ νεκρόπολις ὡς καὶ ἡ ἀραβικὴ αὐτῆς ὀνομασία μαρτυρεῖ. Ἔχει ὡραίους κήπους, κομψὸν τζαμίον καὶ ἀνάκτορον, τὸ ὁποῖον χρησιμοποιεῖται σήμερον ὡς ἕδρα τῆς ὑγειονομικῆς διευθύνσεως.

Γκαμπάρντι-Μπρόκκι (Gabardi-Brocchi), *Ἰσαβέλλα Ρόσσι, κόμισσα ντὲ* —. Ἰταλὶς λογογράφος (1808—1893). Ἐγένετο γνωστὴ κατὰ τὸ 1843 δημοσιεύσασα συλλογὴν ὑπὸ τίτλον «Prose et Poésie». Τῷ 1846 ἔγραψε τὸ μυθιστόρημα «Dieu ne paye pas le jour du Sabbat», δι' οὗ ἐκαυτηρίαζε τὴν φλωρεντινὴν κοινωνίαν τῆς ἐποχῆς. Κατὰ τὸ 1848 ὀλίγου δεῖν ἐτυφεκίζετο μετ' ἄλλων πατριωτῶν Ἰταλῶν. Μετὰ τὴν παλινόρθωσιν τῶν μοναρχικῶν ἐν Φλωρεντίᾳ, ἐπανῆλθεν ἐκεῖ ἐργαζομένη εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικά. Ἐδημοσίευσεν ὡσαύτως τὰ μυθιστορήματα: «Ἡ Φιλοθέη» καὶ «Ἠχὼ τῆς ψυχῆς» (1873—1875), καθὼς καὶ συλλογὴν ποιητικὴν θρησκευτικῆς ἐμπνεύσεως. Ν. Π.—Λ.

γκαμπαρντίνα (ἡ) (gabardine). Εἶδος μαλλίνου ὑφάσματος χωρὶς χνοῦν, ἁδρᾶς ὑφῆς, δυσκόλως διαπερωμένου. ἀπὸ τὴν βροχήν. Ἐχρησιμοποιήθη ἐν ἀρχῇ εἰδικῶς εἰς κατασκευὴν διὰ στρατιωτικὰς στολὰς χρώματος χακί, λόγῳ ὅμως τῶν πλεονεκτημάτων του ἡ χρῆσις του ἐγενικεύθη εἰς κατασκευὴν ἀνδρικῶν, καὶ γυναικείων ἔτι, ἐνδυμασιῶν παντὸς χρώματος.

Γκαμπασβίλι, *Αἰκατερίνη* Γεωργιανὴ λογογράφος, γεννηθεῖσα τῷ 1851. Συνέγραψε παιδικὰ διηγήματα, διακρινόμενα διὰ τὴν ἐσωτερικὴν εἰλικρίνειαν καὶ ὀρθὴν ψυχολογίαν, καὶ διηγήματα ἐκ τοῦ βίου τῶν χωρικῶν καὶ τῶν εὐπατριδῶν. Ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῆς («Ὀρένα καὶ Κούτσε» «Κόνα») πειρᾶται νὰ ἀνεύρῃ τὰ αἴτια καὶ τοὺς λόγους τῆς διανοητικῆς καταπτώσεως καὶ τῶν οἰκονομικῶν δυσχερειῶν τῆς τάξεως τῶν χωρικῶν, καὶ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν παρὰ τῷ λαῷ τάσιν πρὸς ἐγκληματικότητα. Π. ΛΕΦΑΣ

Γκάμπε, *Ντόρα Πένεβα*. Σύγχρονος Βουλγαρὶς ποιήτρια, γεννηθεῖσα τῷ 1886. Ἀναφαίνεται διὰ πρώτην φορὰν τῷ 1909 μὲ τὴν συλλογὴν «Βιολέττες», ἔκτοτε δ' ἐξέδωκε πολλοὺς στίχους της ὡς καὶ ἕνα τόμον διηγημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἄλλοτε» (1924). Ἀξιοσημείωτος ὡσαύτως εἶναι ἡ συμβολή της εἰς τὴν παιδικὴν λογοτεχνίαν τῆς χώρας της, τὴν βιβλιοθήκην τῆς ὁποίας ἐπλούτισε μὲ πολλὰς ποιητικὰς συλλογάς. Τ. ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ

Γκαμπὲ (Gabet), *Κάρολος*. Γάλλος δραματικὸς συγγραφεὺς (1827—1897). Ἐγένετο γνωστὸς διὰ τῆς συγγραφῆς διαφόρων θεατρικῶν ἔργων, ἰδίως ἐλαφρᾶς μορφῆς, ἅτινα δὲν στεροῦνται οὔτε πνεύματος οὔτε χάριτος· τὰ πλεῖστα τούτων συνέθεσεν ἐν συνεργασίᾳ μετ' ἄλλων, ὡς: «Les griffes du Diable» (1872), «Les Cloches de Corneville», «Le trésor des dames» «La femme de Valentino» κ. τ. λ. Ν. Π.—Λ.

Γκάμπελεντς (Gabelentz): —1) *Χὰνς Κόνων, φὸν ντὲρ* —. Ἐπιφανὴς Γερμανὸς γλωσσολόγος (1807 1874). Ἐσπούδασεν ἐν Λειψίᾳ καὶ Γοτίγγῃ τὴν νομικὴν καὶ ἀσιατικὰς γλώσσας. Ἂν καὶ ἀνεμίχθη εἰς τὴν πολιτικὴν—ἐχημάτισε καὶ μέλος τῆς βουλῆς καὶ πρόεδρος τῆς κυβερνήσεως τοῦ δουκάτου του Altenburg—οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν παρημέλησε τὰς ἐπιστημονικὰς καὶ πρὸ πάντων τὰς γλωσσικὰς μελέτας του. Αἱ γλῶσσαι τὰς ὁποίας ἠρεύνησεν ἐπιστημονικῶς—τινὰς μάλιστα πρῶτος αὐτὸς—ἀνέρχονται εἰς ὀγδοήκοντα. Τὰ σπουδαιότερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Éléments de la grammaire mandchoue» (Altenburg 1883), «Beiträge zur Sprachenkunde», ἤτοι γραμματικὴ τῆς Δαγιακικῆς, τῆς Δακοτικῆς καὶ τῆς Κιριρικῆς γλώσσης, «Grammatik mit Wörterbuch der Kassiasprache» (Leipzig 1857). Ἵδρυσε τὸ περιοδικὸν «Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes», εἰς τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσε πολλὰς πραγματείας περὶ διαφόρων ἀσιατικῶν γλωσσῶν. Ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ J. Löbe ἐδημοσίευσε κριτικὴν ἔκδοσιν τῆς εἰς τὴν γοτθικὴν μεταφράσεως τῆς Ἁγίας Γραφῆς ὑπὸ τοῦ Οὐλφίλα (εἰς 2 τόμ. Leipzig 1843—1846). Τῷ 1846 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἑταιρείας τῆς Λειψίας.

— 2) *Χὰνς-Γεώργιος-Κόνων φὸν ντὲρ* —. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου καὶ διαπρεπὴς ὡσαύτως γλωσσολόγος (1840—1893). Παῖς ἀκόμη ἔδειξεν ἔκτακτον ἰδοφυΐαν περὶ τὴν ἐκμάθησιν πλείστων καὶ ποικιλωτάτων γλωσσῶν—τῆς ὀλλανδικῆς, τῆς ἰταλικῆς, τῆς ζηλανδικῆς, τῆς κινεζικῆς ἢ σινικῆς, τῶν ποικίλων ἰνδικῶν γλωσσῶν — καὶ δεκαεπταετὴς ἐπεδόθη εἰς τὴν συγκριτικὴν ἔρευναν τῶν γλωσσῶν τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς καὶ καθώρισέ τινας τῶν φωνητικῶν νόμων των. Βραδύτερον ἠσχολήθη καὶ περὶ τὴν ἔρευναν τῆς ἰαπωνικῆς, τῆς μαντσουκῆς, τῶν μελανησιακῶν γλωσσῶν, τῆς γλώσσης τῶν Παπούων κτλ. Τὰ πορίσματα τῶν ἐρευνῶν του τούτων κατέθηκεν εἰς πολυαρίθμους πραγματείας του δημοσιευθείσας εἰς τὰ περιοδικά: «Zeitschrift der deutschen Morgenländischen Gesellschaft», «Zeitschrift für Völkerpsychologie und Sprachwissenschaft», ἐν τοῖς «Πρακτικοῖς» τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἑταιρείας τῆς Λειψίας καὶ τῆς Πρωσσικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν κ.λ. κ.λ. Τῷ 1878 διωρίσθη ἔκτακτος καθηγητὴς τῶν γλωσσῶν τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Λειψίας. Τῷ 1889 διωρίσθη τακτικὸς καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου καὶ ἐξελέγη μέλος τῆς Πρωσσικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν. Ἐκ τῶν αὐτοτελῶν ἔργων του ἀξιολογώτερον εἶναι ἡ «Σινικὴ γραμματική» (Leipzig 1881). Τῷ 1876 ἐδημοσίευσε κριτικὴν ἔκδοσιν τοῦ Thai-Khi-Thu (κινεζικοῦ βιβλίου φιλοσοφικοῦ, καὶ δὴ μεταφυσικοῦ περιεχομένου). Γνωστότατον εἰς τοὺς γλωσσολόγους εἶναι τὸ ἔργον του «Die Sprachwissenschaft» (Leipzig 1891, 6' ἐκδ. 1901). Μετὰ τὸν θάνατόν του ἐξεδόθη τὸ ἔργον του «Ἡ συγγένεια τῆς βασκικῆς πρὸς τὰς βερβερικὰς γλώσσας τῆς Β. Ἀφρικῆς» (Braunschweig 1894). Γ. Π. Α.

Γκαμπελσμπέργερ (Gabelsberger), *Φραγκῖσκος-Ξαβέριος*. Ὁ ἐφευρέτης τοῦ γερμανικοῦ στενογραφικοῦ συστήματος. Ἐγεννήθη ἐν Μονάχῳ τὴν 9 Φεβρουαρίου τοῦ 1789, ὅταν δὲ τῷ 1792 ἀποβιώσας ὁ πατήρ του, κατασκευαστὴς πνευστῶν ὀργάνων τῆς Β. Αὐλῆς, κατέλιπε τὴν οἰκογένειάν του εἰς οὐχὶ καλὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν, ἡ μήτηρ του ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ ἄσυλον διὰ τὰ πολυάριθμα τέκνα της εἰς διαφόρους συγγενεῖς της. Τὸν Φραγκῖσκον παρέδωκεν εἰς τὸν πατέρα της σελλοποιὸν ἐν Haag τῆς Ἄνω Βαυαρίας, παρὰ τῷ ὁποίῳ ἐπρόκειτο νὰ ἐκμάθῃ τὴν σελλοποιίαν. Ἀλλ' ὁ μικρὸς Φραγκῖσκος δὲν ᾐσθάνετο καμμίαν κλίσιν πρὸς τὸ ἐπάγγελμα αὐτὸ καὶ μᾶλλον ἐτέρπετο εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς μουσικῆς, διὸ καὶ προσῆλθεν εἰς τὸν χορὸν τῆς ἐκκλησίας. Οἱ καθολικοὶ ἱερεῖς ἐκτιμήσαντες τὴν φιλομάθειάν του καὶ τὴν πρὸς τὰ θεῖα εὐλάβειαν του τὸν εἰσήγαγον εἰς τὰ μονὰς τῶν Βενεδικτίνων, ὅπου παρηκολούθησεν ἐγκυκλοπαιδικὰς σπουδάς, τὰς ὁποίας συνεπλήρωσεν εἰς τὸ γυμνάσιον τοῦ Μονάχου, ὅταν μετά τινα ἔτη ἐπανῆλθεν εἰς τὴν γενέθλιον. Ἐπρόκειτο δὲ τῷ 1808 νὰ ἐγγραφῇ εἰς τὸ πανεπιστήμιον, ἀλλ' ἡ ἐπιθυμία του δὲν πραγματοποιήθη ἕνεκα ἐπισυμβάσης ἀσθενείας, ἡ ὁποία ἐπὶ μῆνας τὸν ἐκράτησε μακρὰν τῶν σπουδῶν του. Μετὰ τὴν ἀνάρρωσίν του ἔλαβε θέσιν δημοσίου ὑπαλλήλου εἰς τὸ γραφεῖον Κληροδοτημάτων καὶ Δωρεῶν, κατὰ δὲ τὸ 1823 μετετέθη εἰς τὸ ὑπουργεῖον Ἐσωτερικῶν. Τὸ 1837 μετετέθη εἰς τὸ Γραφεῖον Στατιστικῆς τοῦ ὑπουργείου Οἰκονομικῶν καὶ τῷ 1848 εἰς τὸ ὑπουργεῖον τοῦ Ἐμπορίου, εἰς τὴν ἀνωτέραν θέσιν τοῦ ἰδιαιτέρου γραμματέως μετὰ ἀλληλοδιαδόχους προαγωγάς. Ὁ Γκαμπελσμπέργερ, καίτοι βεβαρημένος διὰ πολλῆς ἐργασίας, κατώρθωσε νὰ πραγματοποιήσῃ μίαν εὐγενῆ σκέψιν, τὴν ὁποίαν εἶχε συλλάβει κατὰ τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν του, νὰ διευκολύνῃ δηλαδὴ τὰς ὑπηρεσίας καὶ τὴν ἐν γένει διάδοσιν τοῦ προφορικοῦ λόγου διὰ στενογραφικοῦ συστήματος, προσαρμοζομένου εἰς τὴν γερμανικὴν γλῶσσαν. Ἐστέφθησαν δὲ αἱ προσπάθειαί του διὰ μεγίστης ἐπιτυχίας, καθόσον τὸ ὑπ' αὐτοῦ δημοσιευθὲν ἐν Μονάχῳ ἐν ἔτει 1834 σύγγραμμα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁδηγὸς τῆς τέχνης τῆς Σημειογραφίας τοῦ λόγου ἢ Στενογραφίας» θεωρεῖται γενικῶς τὸ σπουδαιότατον καὶ πολυτιμότατον σύγγραμμα, ὅπερ ἔχει ἡ στενογραφικὴ βιβλιογραφία νὰ ἐπιδείξῃ. Τὸ πρῶτον μέρος, τὸ θεωρητικόν, ἀποτελούμενον ἐκ 142 σελίδων μεγάλου ὀγδόου, περιλαμβάνει τὸ ἱστορικὸν μέρος, ἐργασίαν ἐπιστημονικήν, ἥτις ἀσφαλίζει εἰς τὸν συγγραφέα τὴν δόξαν τοῦ πρώτου ἱστοριογράφου τῆς Στενογραφίας. Τὸ δεύτερον μέρος, ἐξ ἴσου μεγίστης σπουδαιότητος, τὸ πρακτικόν, ἀποτελούμενον ἐκ 400 σελίδων, ἀποδίδει τὸ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἐν στενωτάτῃ σχέσει πρὸς τὴν γερμανικὴν γλῶσσαν διαμορφωθὲν στενογραφικὸν σύστημα. Ἡ ἐφεύρεσίς του αὕτη ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1819 ἐτέθη ὑπ' αὐτοῦ εἰς ἐφαρμογήν, τηρήσαντος ἱκανοποιητικῶς δι' αὐτῆς τὰ πρακτικὰ τῆς τότε συνελθείσης βαυαρικῆς ἐθνοσυνελεύσεως. Κατὰ δὲ τὸ 1827 ἀνετέθη εἰς αὐτὸν ἡ διδασκαλία τοῦ στενογραφικοῦ συστήματός του εἰς τάς ἐν μαθητῶν καὶ ἡ Ἀκαδημία τοῦ Μονάχου διὰ πρακτικοῦ ἀποφάνθη πολὺ εὐνοϊκῶς περὶ αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον πολὺ ταχέως μετεδόθη εἰς ὅλα τὰ γερμανικὰ κράτη καὶ μετηνέχθη εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς γλώσσας, μεταξὺ δ' αὐτῶν τῷ 1856 καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπὸ τοῦ διατελέσαντος κατὰ τὰς πανεπιστημιακὰς σπουδὰς μαθητοῦ του Ἰωσὴφ Μίνδλερ.

Φραγκῖσκος-Ξαβέριος Γκαμπελσμπέργερ.

Ἀπέθανε δὲ ὁ Φρ. Γκαμπελσμπέργερ τὴν 4ην Ἰανουαρίου τοῦ 1849 ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξὺ καὶ ἄλλα περισπούδαστα συγγράμματα περὶ στενογραφίας ἐδημοσίευσε καὶ μεγάλων τιμῶν ἠξιώθη. Καὶ μετὰ θάνατον δὲ ἡ Γερμανία τιμῶσα τὴν μνήμην του δι' ἐράνου τῶν ἁπανταχοῦ κατὰ τὸ σύστημά του στενογράφων ἀνήγειρε μεγαλοπρεπὲς μνημεῖον ἐν Μονάχῳ, τοῦ ὁποίου τὰ ἀποκαλυπτήρια γένοιτο κατὰ τὸ ἔτος ἐπὶ τῇ συμπληρώσει ἑκατονταετηρίδος ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του ἑορτάς. Μ. ΜΙΝΔΛΕΡ

Γκαμπὲρ (Gampert), *Αὔγουστος*. Γάλλος καλβινιστὴς θεολόγος γεννηθεὶς τῷ 1870. Καθηγητὴς τῆς Π. Διαθήκης ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Γενεύης ἀπὸ τοῦ 1926. Ἐν ἔτει 1907 εἶχε τεθῆ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν παστόρων τῆς Γενεύης, οἵτινες ἐζήτησαν τὸν ἀπὸ τῆς πολιτείας χωρισμὸν τῆς Ἐκκλησίας. Πρὸς τοῖς ἄλλοις ἔγραψε «L'église de Genève et la suppression du budget des cultes» (1925). Π. Ι. Μ.

Γκαμπερὲλ (Gaberel), *Ἰωάννης-Πέτρος*. Ἑλβετὸς συγγραφεὺς (1810—1889). Ὑπῆρξεν ἐν ἀρχῇ ἱερεὺς ἐν Ἰταλίᾳ· διωρίσθη κατόπιν ἐφημέριος ἐν ταῖς κρατικαῖς φυλακαῖς τῆς Γενεύης. Μεταξὺ τῶν ἔργων του μᾶλλον γνωστὰ τυγχάνουν τὰ ἑξῆς: «Ἱστορία τῆς θρησκευτικῆς μεταρρυθμίσεως ἐν Γενεύῃ (1858) «Ὁ Ρουσσὼ καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Γενεύης» (185·), «Καλβῖνος καὶ Ρουσσὼ» (1878) «Ἄνθρωποι τῆς χθὲς» (1878), «Οἱ πόλεμοι τῆς Γενεύης κατὰ τὸν ΙΣΤ' καὶ ΙΖ' αἰῶνα» (1880) κτλ. Ν. Π.—Λ.

Γκαμπὲς (Gabès) *[Γεωγρ.]* Κόλπος τῆς Τυνησίας ἀκτῆς, καὶ πόλις καὶ ποταμός. Καὶ ὁ μὲν κόλπος, ἡ *Μικρὰ Σύρτις* τῶν ἀρχαίων, διανοίγεται μεταξὺ τῶν νήσων Κερκενά (ἀρχ. Κέρκινα Β κέρας) καὶ Ζεζιρὰτ ἐλ Ζίρμπα (ἀρχ. νῆσος Λωτοφάγων ἢ Μῆνιγξ), πρὸς νότον τοῦ κόλπου τοῦ Ἀμμαμέτ, εἰς εὖρος μεταξὺ τῶν κεραίων 42 μιλ. καὶ εἰς εἴσοδυσιν 50 μιλ. Τὰ σχετικὰ μικρά του βάθη, 30 ὀργ. ἐν τῷ κέντρῳ καὶ 10—20 ὀργ ἕως 20 μίλ. ἀπὸ τῆς ἀκτῆς, ἐπιτρέποντα ἀκίνδυνον κατάδυσιν διὰ σκαφάνδρου, καὶ τὸ πλῆθος τῶν σπόγγων του «ψιλὰ τῆς Ἰζίρμπας» κατέστησαν αὐτὸν οἰκεῖον εἰς τοὺς Αἰγινήτας καὶ Ὑδραίους δύτας μας. Τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου, τὴν πόλιν καὶ τὰς νήσους ἐχρησιμοποίησαν οἱ ἀδελφοὶ *Βαρβαρόσσαι* πρὸς συγκέντρωσιν τῶν λειῶν των. Ἡ πόλις, ἡ δοῦσα τὸ ὄνομα εἰς τὸν κόλπον καὶ τὸν παρ' αὐτὴν ἐκβάλλοντα ποταμόν, εἶναι ὡραία καὶ περιβάλλεται ἀπὸ ἀρχαῖον τεῖχος περιστοιχιζόμενον ἀπὸ τάφρον, ἥτις πληρουμένη ἄλλοτε καθίστα τὴν πόλιν ἀπόρθητον, νῦν δὲ χρησιμοποιεῖται ὡς συλλεκτήριον ὕδατος πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ ποτισμοῦ. Οἱ ἰθαγενεῖς κάτοικοί της εἶναι Ἄραβες καὶ Ἀφρικοι. Παράγει ἄφθονον μέταξαν χάρις εἰς τὰς πελωρίας καὶ ἐξαιρετικῶς σηροτρόφους μωρέας της, μεταξὺ ἄλλων δὲ βανάνας, φοίνικας καὶ σακχαροκάλαμον. Τὸ ἐπίσημον τῆς θέσεώς της (πλάτ. 33° 54' Β, μῆκ. 10° 07' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 248: Mahedia to Ras Makhabez) διὰ τὴν πρὸς τὰς ὀάσεις τῆς Σαχάρας συγκοινωνίαν προοιωνίζει λαμπρὸν μέλλον εἰς τὴν πόλιν (πληθυσμὸς τοῦ 1926 20.000). Λιμὴν δὲν ὑπάρχει, τῆς ἀγκάλης τοῦ στομίου (βάθ. 5 πόδ.) ἐξυπηρετούσης μόνον τὰ μικρὰ ἱστιοφόρα καὶ τὰ ρουμουλκά, τῶν δὲ μειζόνων πλοίων ἀποσαλευόντων πρὸ τῆς πόλεως. Μέσος ὅρος ναυτικῆς κινήσεως 225 ἀτμόπλοια 233.000 τόν. καὶ 650 ἱστιοφ. 6000 τόν. Εἶναι ἡ *Τακάπη* τῶν ἀρχαιων. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γκάμπεϋ (Gambey), *Ἐρρῖκος*. Γάλλος τεχνίτης, κατασκευαστὴς ἀστρονομικῶν καὶ γεωδαιτικῶν ὀργάνων ἀκριβείας (1787—1847). Κατὰ τὴν ἔκθεσιν 1819 παρουσίασε τοιαῦτα μηχανήματα καὶ ὄργανα φυσικῆς καὶ ἀστρονομίας καταρρίψας τὴν μέχρι τῆς ἐποχῆς φήμην τῶν Ἄγγλων τεχνιτῶν. Κυρίως κατεσκεύασε διὰ τὸ ἀστεροσκοπεῖον Παρισίων σειρὰν ὀργάνων καὶ ἐργαλείων, μεταξὺ τῶν ὁποίων «ὁ Ἰσημερινὸς» ἡ μεγάλη «διόπτρα μεσημβρινοῦ» κτλ. κτλ. Ν. Π.—Λ.

Γκαμπία (Gambia) *[Γεωγρ.]*. Ἀγγλικὴ ἀποικία του στέμματος καὶ προτεκτορᾶτον, ἐν τῇ Δυτικῇ Ἀφρικῇ, πρὸς Ν τῆς γαλλικῆς ἀποικίας τῆς Σενεγάλης. Ἀποτελεῖ στενὴν λωρίδα πλάτους 10 χιλ., ἐκτεινομένην ἑκατέρωθεν καὶ παραλλήλως τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ Γκαμπία, τοῦ ὁποίου περιλαμβάνει τὴν κάτω κοιλάδα ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ μέχρι τῶν καταρρακτῶν τοῦ Μπάρρα-Κούντα, εἰς μῆκος 402 χιλ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης. Ἔχει ἐμβαδὸν 10.716 τετρ. χιλιομ. καὶ 210.550 κατ. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ *Μπάθουρστ*. Ἡ εἰς τὸ στόμιον τοῦ ποταμοῦ μικρὰ νῆσος τῆς Ἁγίας Μαρίας (St. Mary's Island), ἐκτάσεως 10 τετρ. χλ., ἀποτελεῖ τὴν ἀγγλικὴν ἀποικίαν, τὸ δὲ ὑπόλοιπον τμῆμα τῆς χώρας ἀποτελεῖ τὸ προτεκτορᾶτον, διαιρούμενον εἰς πέντε διαμερίσματα. Ἡ Γκαμπία ἀποτελεῖ ἀγγλικὴν κτῆσιν ἀπὸ τοῦ 1588. Κατὰ τὸ 1618 ἀνέλαβε τὴν ἐκμετάλλευσιν τμήματος αὐτῆς ἀγγλικὴ ἑταιρεία, ἡ ὁποία ἔκτισε καὶ τὸ φρούριον τοῦ Τζαίημς, ἐπὶ νησῖδος ἐντὸς τοῦ πο-

Digitized by Google

ταμοῦ, εἰς ὀλίγην ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ στομίου του. Κατόπιν ἄλλαι ἑταιρεῖαι, ἀγγλικαὶ καὶ γαλλικαί, ἀνέλαβον τὴν ἐκμετάλλευσιν ἄλλων τμημάτων. Τῷ 1807 ἐτέθη ὑπὸ τὴν ἐξάρτησιν τῆς ἀγγλικῆς ἀποικίας τῆς Σιέρρα Λεόνε, τῷ δὲ 1843 ἀπετέλεσεν ἀνεξάρτητον χωριστὴν ἀποικίαν. Τὰ πρὸς τὴν γαλλικὴν Σενεγάλην σύνορα καθωρίσθησαν, κατόπιν εἰδικῶν συμβάσεων μὲ τὴν Γαλλίαν, τῷ 1891 καὶ 1905. Ἀπὸ τοῦ 1902 ἡ Γκαμπία ἀποτελεῖ ἀγγλικὸν προτεκτοράτον, πλὴν τῆς νήσου τῆς Ἁγίας Μαρίας, ἡ ὁποία παραμένει ἀποικία. Διοικεῖται ἐπὶ τῇ βάσει συντάγματος ψηφισθέντος τῷ 1902. Κατ' αὐτὸ ἀνώτατος ἄρχων εἶναι ὁ διοικητής, διοριζόμενος ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας ὡς ἀντικαταστάτης αὐτοῦ. Ὁ διοικητὴς προεδρεύει τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Συμβουλίου ἀποτελουμένου ἐκ 4 μελῶν καὶ τοῦ Νομοθετικοῦ ἀποτελουμένου ἐκ 4 μελῶν ἐκλεγομένων καὶ 2 διοριζομένων. Τὸ κλῖμα τῆς Γκαμπία εἶναι ἑλῶδες καὶ νοσηρόν, τὸ δὲ ἔδαφος εὐφορώτατον, παράγον ἰδίως ἀραχίδας (ψευτοφύστικα), κοκκοφοίνικας, ὄρυζαν, κόμμι, κηρὸν κλπ., ὧν γίνεται μεγάλη ἐξαγωγὴ εἰς τὴν Εὐρώπην. Οἱ κάτοικοι ἀνήκουν εἰς τὰς φυλὰς τῶν Μαντίνγκος, τῶν Τζόλας, τῶν Σαραχουλὶς καὶ τῶν Φούλας καὶ εἶναι κατὰ τὰ τέσσαρα πέμπτα Μωαμεθανοὶ τὸ θρήσκευμα. Μ.Δ.Β.

—**Γκαμπία** (Gambia) /*Γεωγρ.*/. Ποταμὸς τῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς, ἐν τῇ ἀγγλικῇ ἀποικίᾳ τῆς Γκαμπία. Πηγάζει ἐκ τοῦ ὀροπεδίου τοῦ Φούτα-Τζάλλον ἐν τῇ γαλλικῇ Γουινέᾳ καὶ χύνεται εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν. Ἔχει μῆκος 740 χιλ., ὧν τὰ 280 χιλ. εἶναι πλωτὰ καὶ προσιτὰ εἰς τὰ μεγάλα ὑπερωκεάνια. Τὸ πλάτος αὐτοῦ εἰς τὰς ἐκβολάς του φθάνει τὰ 20 χιλιόμετρα. Κατὰ τὴν περίοδον τῶν βροχῶν πλημμυρίζει καὶ κατακλύζει τὰς ἑκατέρωθεν τῶν ὀχθῶν του ἐκτάσεις, εἰς ἀρκετῶν χιλιομέτρων ἀπόστασιν, καθιστῶν αὐτὰς γονιμωτάτας. Ἦτο γνωστὸς εἰς τὸν Πτολεμαῖον καὶ τοὺς Ἄραβας γεωγράφους, οἵτινες ὑπέθετον αὐτὸν ὡς ἕνα τῶν βραχιόνων τοῦ Νείλου. Οἱ ἰθαγενεῖς ὀνομάζουν αὐτὸν «Γκαμποῦ» ἢ «Γκάμπρ», οἱ δὲ Πορτογάλοι οἱ ἀνακαλύψαντες καὶ ἐρευνήσαντες τοῦτον κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, μετέβαλον τὸ ὄνομά του εἰς Γκαμπία. —Μ.

—**Γκαμπία** (Gambia bank) /*Ναυτ. Γεωγρ.*/. Πελωρία ὕφαλος τοῦ Εἰρηνικοῦ ἀνακαλυφθεῖσα τῷ 1859 ὑπὸ τοῦ Brooks κυβερνήτου τῆς «Gambia», ἐν μέσῳ ὠκεανῷ πρὸς δυσμὰς τῶν δυτικῶν Χαβαϊανῶν νήσων (πλάτ. 28°03′ Β, μηκ. 176°13′ Δυτ., χάρτ. ἀγγλ. 782: Pacific Ocean northeast sheet) πρὸ τῶν μειζόνων ὑφαλονήσων Pearl and Normes. Αὗται πᾶσαι εἶναι ἀτόλλαι (βλ. λ. *ἀκτή*). Σ. Ε. Λ.

Γκαμπιάνι (Gabbiani), *Ἀντώνιος-Δομένικος*. Ἰταλὸς ζωγράφος (1652—1726). Ἐν Φλωρεντίᾳ ἵδρυσεν Ἀκαδημίαν ζωγραφικῆς, ἥτις πολὺ ἐφημίσθη καὶ πολλοὺς ἔσχε μαθητάς, ἐν οἷς καὶ τὸν Hugsford, ὅστις συνέγραψε βιογραφίαν τοῦ διδασκάλου του. Μολονότι ὁ Γκαμπιάνι ἐξετιμᾶτο πολὺ κατὰ τὴν ἐποχήν του, ὑπῆρξε καλλιτέχνης μετριωτάτου ταλάντου. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ὁ Γανυμήδης καὶ ὁ Ζεύς», «Ἐρωτικὸς χορὸς» (ἐν τῷ μεγάρῳ Πίττι τῆς Φλωρεντίας), «Ἡ ἁγία Καικιλία» (ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης τῆς Πίζης), «Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς παρὰ τῷ Σίμωνι» (ἐν τῇ Πινακοθήκῃ τῆς Δρέσδης), «Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς βοηθῶν τὸν ἅγιον Πέτρον τῆς Ἀλκαντάρας» καὶ «Αἱ πληγαὶ τοῦ ἁγίου Φραγκίσκου» (ἐν τῇ Πινακοθήκῃ τοῦ Μονάχου). Ἐπὶ πλέον ὁ Γκαμπιάνι ἐξετέλεσε τοιχογραφίας τινὰς εἰς τὰ ἐν Φλωρεντίᾳ παλάτια Corsini καὶ San-Frediano. Ι. Μ. Π.

Γκάμπιερ ***νῆσοι*** (Gambier islands) /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Νῆσοι τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, καταμεσῆς περίπου τῆς μεταξὺ ἀνατολικῆς Αὐστραλίας καὶ δυτικῆς Χιλῆς ἐκτάσεως, ἀποτελοῦσαι τὸ νότιον τμῆμα τοῦ ἀρχιπελάγους Τουαμωτοῦ (Tuamotu) ἢ Χαμηλοῦ ἀρχιπελάγους (Low Archipelago). Ἀνεκαλύφθησαν τὴν 25 Μαΐου 1797 ὑπὸ τοῦ Wilson, ὅστις, ὀνομαζομένας ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν *Μάγγα Ρέβα* (Manga Reva) ἀπὸ τῆς μεγαλυτέρας αὐτῶν, τὰς μετωνόμασε πρὸς τιμὴν τοῦ ναυάρχου Lord Gambier. Ἡ συστάς, ἀποτελοῦσα συνδυασμὸν ἡφαιστειογενῶν νήσων περιβαλλομένων ὑπὸ φραγμοῦ κοραλλίων (βλ. λ. *ἀκτή*: *ἀτόλλαι*), περιλαμβάνει πληθὺν βραχονησίδων καὶ νησίων, ὧν τὰ ὀκτὼ μείζονα καὶ τούτων τὰ τέσσαρα μόνον κατῳκημένα. Ὁ πληθυσμός των ἀνήρχετο τῷ 1864 εἰς 4000, τῷ 1879 εἰς 1000, τῷ 1894 εἰς 500, τῆς τοιαύτης καταστροφῆς ἀποδιδομένης, κατὰ τὰς ἀγγλικὰς ναυτιλιακὰς ὁδηγίας, εἰς τὸ ὅτι οἱ κάτοικοί των «υἱοθέτησαν ὅλας τὰς κακὰς ἕξεις τῶν Εὐρωπαίων, χωρὶς νὰ κρατήσωσιν οὐδεμίαν τῶν καλῶν ἰδικῶν των». Εἶναι δὲ οὗτοι πρᾶοι καὶ τίμιοι πλὴν ὀκνηροί, μέθυσοι καὶ ἀκόλαστοι. Προσαρτηθεῖσαι εἰς τὴν Γαλλίαν τῷ 1880 μεθ' ὅλων τῶν νήσων τοῦ ἀρχιπελάγους Τουαμωτοῦ (πλὴν τεσσάρων ΝΑ ἀνηκουσῶν τῇ Ἀγγλίᾳ) καὶ διοικούμεναι ἀπὸ τῆς ἐν Ροτοάβα ἕδρας (νῆσ. *Φακαράβα*) ἔχουσι πρωτεύουσαν τὸ χωρίδιον *Ρικιτέα* ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς νήσου Μάγγα Ρέβα (πλάτ. 23°08′ Ν, μῆκ. 134°58′ Δυτ., χάρτ. ἀγγλ. 767: Tuamotu Archipelago). Ἐν αὐτῷ ἱεραποστολὴ τοῦ καθολικοῦ δόγματος, γενικευθέντος, καὶ ἡ γαλλικὴ διοίκησις, ἀποτελουμένη ἀπὸ τὸν διοικητὴν καὶ δύο χωροφύλακας (Pacific, eastern groups 1920, III, 130). Παράγουσιν ἀφθονίαν καρπῶν τῆς τροπικῆς ζώνης καὶ δὴ πορτοκάλλια καὶ κοκοκάρυα. Εἶναι ἐξαιρετικῶς ἰχθυόεσσαι, τὸ δὲ μαργαριτοφόρον ὄστρεον βρίθει εἰς τὰ ὑφαλοπλαίσιά των. Συγκοινωνοῦσι πρὸς τὸν πολιτισμένον κόσμον ἀτμοπλοϊκῶς δὶς τοῦ ἔτους. Ὁ πληθυσμός των τῷ 1924 ἀνῆλθε λόγῳ μετοικήσεως Εὐρωπαίων εἰς 1500 περίπου. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γκάμπιερ (Gambier), *Ἰάκωβος λόρδος*—. Ἄγγλος ναύαρχος (1753—1833). Ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας κατέγινεν εἰς τὰ ναυτικά, καταταχθεὶς δὲ εἰς τὸ πολεμικὸν ναυτικὸν καὶ γενόμενος ἀξιωματικὸς διεκρίθη κατὰ τοὺς πολέμους ἐναντίον τῆς Γαλλίας. Προαχθεὶς εἰς ναύαρχον ἐβομβάρδισε τῷ 1807 τὴν Κοπεγχάγην καὶ ᾐχμαλώτισε τὸν στόλον τῆς Δανίας, ὀνομασθεὶς ἕνεκα τοῦ κατορθώματος τούτου λόρδος. Τῷ 1809 ἐγένετο ἀρχηγὸς τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου τῆς Μάγχης καὶ τῷ 1830 ὠνομάσθη ἀρχιναύαρχος. —Β.

Γκαμπίνι (Gambini), *Πασκουάλε*. Κορσικανὸς φιλέλλην διακριθεὶς εἰς πλείστας περιπετείας τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Κατελθὼν μετὰ τοῦ Ἀμπάτη καὶ ἄλλων συμπατριωτῶν του, κατετάχθη εἰς τὸν Τακτικὸν καὶ ὑπῆρξεν εἷς τῶν σημαιοφόρων του. Ἀπαράμιλλον ἀνδρείαν ἔδειξε κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τῶν Ἀθηνῶν τῷ 1826. Συλληφθεὶς ὅμως κατὰ τὴν πανωλεθρίαν τοῦ Φαλήρου, τὸν Ἀπρίλιον 1827, ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτας (?) τοῦ Ἀλβανοῦ Κιαφαζέζα ἤχθη εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Πατησίων. Ἐκεῖ οἱ Τοῦρκοι ἐκλαβόντες αὐτὸν ὡς τὸν λόρδον Κόχραν ἐφείσθησαν τῆς ζωῆς του. Ὁ Γκαμπίνι ὅμως δὲν ἔστερξε νὰ ἐπωφεληθῇ τῆς ἀπάτης καὶ χωρὶς νὰ πάθῃ (?) ἐνθαρρύνων τοὺς λοιποὺς συναιχμαλώτους ἀπεκεφαλίσθη ἐνώπιον τοῦ Κιουταχῆ. Γ. Δ. Κ.

Γκαμπίνο (Gabino), *Ἰωσήφ*. Ἱσπανὸς γλύπτης τοῦ ΙΗ′ αἰῶνος. Ἀναστραφεὶς ἐν τῇ γονίμῳ καλλιτεχνικῇ κινήσει, ἣν ἐδημιούργησαν οἱ διάσημοι Zarcillo, ἐθεωρήθη, μετὰ πλῆθος ἄλλου ὁμοτέχνων του, ὡς εἷς ἐκ τῶν καλλιτεχνῶν τοῦ συρμοῦ. Σήμερον, ἐν τούτοις, ἐλησμονήθη. Ἔργα οὐ τινα σῴζονται ἐν Orense (βλ. *P. Lafond*, La Sculpture Espagnole, σελ. 279). Ι. Μ. Π.

Γκαμπιὸ (Gabiot), *Ἰωάννης-Λουδοβῖκος*. Γάλλος δραματικὸς συγγραφεὺς (1759—1811). Καθηγητὴς ἐν ἀρχῇ, ἐγένετο ἔπειτα διευθυντὴς τοῦ θεάτρου Ambigüe Comique. Κατέγινε μᾶλλον εἰς τὸ λαϊκὸν εἶδος καὶ κατώρθωσε νὰ ἀναβιβάσῃ ἐπὶ σκηνῆς περὶ τὰ ἑκατὸν λαϊκὰ ἔργα, μετριώτατα. Δὲν ἐστερεῖτο ἐν τούτοις ὁ Γκαμπιὸ καὶ φαντασίας τινὸς καὶ ἐμπνεύσεως ἰδιορρύθμου. Γνωστότερα ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ: «Le tribunal de l'inquisition» (1790). «Le Savatier de jura», «La mort d'Hercule» (1792) κτλ. Ν. Π.—Λ.

Γκάμπλεντς (Gablenz), *Λουδοβῖκος-Κάρολος, βαρῶνος*—. Αὐστριακὸς στρατιωτικὸς (1814—1874). Κατ' ἀρχὰς ὑπηρετῶν εἰς τὸν σαξωνικόν, βραδύτερον δὲ εἰς τὸν αὐστριακὸν στρατόν, ἔλαβε μέρος τῷ 1859 εἰς τὰς μάχας τῆς Μαγέντας καὶ τοῦ Σολφερίνου. Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1864 εἰσῆλθε μετὰ τοῦ αὐστριακοῦ στρατοῦ εἰς τὸ δουκᾶτον Ὁλστάϊν, εἰσήλασε μέχρι τοῦ Γιούτλαντ καὶ ἐνίκησε παρὰ τὸ Βέϊλε τοὺς Δανούς. Ἀπὸ τοῦ 1865 διοικητὴς τοῦ Ὁλστάϊν, ἠναγκάσθη, λόγῳ τῶν μεταξὺ τῆς Πρωσσίας καὶ τῆς Αὐστρίας ἐχθροπραξιῶν (κατ' Ἰούνιον τοῦ 1866), νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἕδραν του καὶ νὰ μεταβῇ εἰς Βοημίαν, ὅπου ἐνίκησε τὴν 27 Ἰουνίου τὸν Πρῶσσον στρατηγὸν Μπονὶν παρὰ τὸ Τραουτενάου, ἀλλὰ τὴν ἑπομένην ἡττήθη ὑπὸ τῆς πρωσσικῆς στρατιᾶς κατὰ κράτος. Μετὰ τὴν μάχην τοῦ Καίνιγκραιτς ὑπερήσπισε τὴν γέφυραν παρὰ τὸ Φλοριοντόρφ, πρὸ τῆς Βιέννης. Ἀπὸ τοῦ 1867 ὑπῆρξεν ἀρχηγὸς τοῦ αὐστριακοῦ στρατοῦ ἐν Κροατίᾳ καὶ Σλαβονίᾳ, ἀπὸ δὲ τοῦ 1869—1871 ἐν Οὐγγαρίᾳ. Λ. Δ.

Γκάμπλερ (Gabler), *Γεώργιος-Ἀνδρέας*. Γερμανὸς φιλόσοφος (1786—1853). Ὀπαδὸς καὶ συνεχιστὴς τῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἑγέλου, ἔγραψεν ἐκλαϊκευτικὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὸ σύστημά του ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἐγχειρίδιον φιλοσοφικῆς προπαιδείας» (τελευταία ἔκδοσις 1901). Εἰς τὰς ἐναντίον αὐτοῦ ἐπιθέσεις τοῦ Τρενδέλεμπουργ ἀπήντησε διὰ τοῦ ἔργου «Ἡ φιλοσοφία τοῦ Ἑγέλου· συμβολαὶ εἰς τὴν ὀρθὴν κατανόησιν καὶ ἐκτίμησιν αὐτῆς» (1843). Λ. Δ.

Γκάμπλοντς ἢ *Γιαμπλονὲτς* (Gamblonz, τσεχιστ. Jablonec). Πόλις τῆς Τσεχοσλοβακίας, ἐν τῇ βορείῳ Βοημίᾳ παρὰ τὸν Νάϊσσε ποταμόν. Κάτ. 26.897. Ἔχει ἐμπορικὴν ἀκαδημίαν καὶ βιομηχανικὴν σχολήν. Εἶναι πόλις βιομηχανικωτάτη καὶ σημαντικὸν κέντρον βιομηχανίας ὑάλου καὶ γραφικῶν τεχνῶν. Ἔχει ἐπίσης βιομηχανίαν βαμβακερῶν καὶ μαλλίνων ὑφασμάτων, τεχνητῶν μαργαριτῶν. —Μ.

Γκαμπόα (Gaboa), *Ἰωάννης*. Ἱσπανὸς γλύπτης τοῦ ΙΣΤ′ αἰῶνος, υἱὸς τοῦ Μαρτίνου Γκαμπόα. Συνειργάσθη μετὰ τοῦ πατρός του καὶ τοῦ Χοσὲ Φοέχα εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν στασιδίων τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἐσκουριὰλ (βλ. *P. Lafond*, La sculpture espagnole, σελ. 175). Ι. Μ. Π.

—**Γκαμπόα** (Gaboa), *Μαέζε*. Ἱσπανὸς γλύπτης τοῦ ΙΕ′ αἰῶνος. Ἐξειργάσθη τὰς θύρας τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Σαραγόσσης (τῷ 1483), διακοσμήσας ταύτας μετ' ἐξόχου προσοχῆς εἰς τὰς λεπτομερείας καὶ ἀξιοσημειώτου συμμετρίας. Ἡ τεχνοτροπία του εἶναι αὐστηρὰ καὶ ἐπιβλητική, διαπνεομένη καθ' ὁλοκληρίαν ἀπὸ τὸ γοτθικὸν καλλιτεχνικὸν πνεῦμα τῆς ἐποχῆς του (βλ. *P. Lafond*, La sculpture espagnole, σελ. 56). Ι. Μ. Π.

—**Γκαμπόα** (Gaboa), *Μαρτῖνος*. Ἱσπανὸς γλύπτης τοῦ ΙΣΤ′ αἰῶνος. Ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν μᾶλλον εὐσυνειδήτων ἀντιπροσώπων τῆς τέχνης τῆς Ἀναγεννήσεως ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ διεκρίθη κατ' ἐξοχὴν εἰς τὴν ξυλογλυπτικήν, κατασκευάσας μεταξὺ ἄλλων τὰ στασίδια τοῦ χοροῦ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἐσκουριάλ. Ἡ τεχνοτροπία του εἶναι αὐστηρὰ καὶ ἐπιβλητική, ἀλλὰ καὶ ψυχρὰ ὁπωσδήποτε (βλ. *P. Lafond*, La sculpture espagnole, σελ. 175). Ι. Μ. Π.

Γκαμπὸν (Gambon), *Κλαύδιος-Φερδινάνδος*. Γάλλος δημοκρατικὸς (1820—1887). Κατὰ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς δημοκρατίας τοῦ 1848 ἐξελέγη βουλευτὴς τῆς Nièvre καὶ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐξωρίσθη. Ἀμνηστευθεὶς καὶ ἐπανελθὼν εἰς Γαλλίαν ἐξελέγη καὶ πάλιν βουλευτὴς ἐν Seine. Ὅταν ἐξερράγη ἡ Κομμούνα τοῦ 1871, ὁ Γκαμπὸν ἐτάχθη μὲ τὸ μέρος της καὶ ἐξελέγη μέλος ἐν τῷ Ι′ διαμερίσματι. Καταφυγὼν εἰς Λωζάννην μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Θιέρσου κατεδικάσθη ἐρήμην εἰς θάνατον. Μετὰ τὴν δοθεῖσαν ἀμνηστείαν ἐπανῆλθεν εἰς Γαλλίαν, ἐξελέγη βουλευτὴς τῷ 1882, συνειργάσθη μετὰ τῶν Dosmergès. E. Protot καὶ G. Tillier καὶ ἔγραψε δύο ἔργα: «La Revanche» καὶ «La Dernière Révolution». —Β.

Γκαμποριὸ (Gaboriau), *Αἰμίλιος*. Γάλλος μυθιστοριογράφος γεννηθεὶς εἰς Σοζὸν (Saujon) (1835—1873). Ἔγραψε κατ' ἀρχὰς εὐθυμογραφήματα καὶ ἀργότερον ἐπεδόθη καὶ εἰδικοποιήθη εἰς τὸ λεγόμενον ἀστυνομικὸν μυθιστόρημα, γενόμενος δι' αὐτοῦ πασίγνωστος, ἂν καὶ τὰ ἔργα του δὲν διακρίνει τίποτε τὸ καλλιτεχνικόν, θεωρούμενα σήμερον ἁπλᾶ ἀναγνώσματα. Ἔργα του εἶναι: «Ἡ ὑπόθεσις Λερούζ», δημοσιευθεῖσα τῷ 1866 ὡς ἐπιφυλλὶς εἰς τὴν ἐφημερίδα «Le Pays», «Τὸ σχοινίον περὶ τὸν λαιμόν», «Ὁ κύριος Λεκὸκ» κλπ. Μ. ΒΑΛΣΑΣ

Γκαμπριὰκ (Gabriac), *Παῦλος-Ἰωσήφ, μαρκήσιος ντὲ*—. Γάλλος διπλωμάτης καὶ γερουσιαστὴς (1792—1865), γεννηθεὶς εἰς Ἀϊδελβέργην τῆς Γερμανίας. Ἤρξατο τοῦ διπλωματικοῦ σταδίου τῷ 1811. Διορισθεὶς πρέσβυς ἐν Σουηδίᾳ καὶ Ἑλβετίᾳ (1839) ἀπεσύρθη τῆς ὑπηρεσίας μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1830, διορισθεὶς (1853) ἐπὶ Ναπολέοντος Γ′ γερουσιαστής.

—**Γκαμπριὰκ** (Gabriac), *Φραγκῖσκος-Λούλιος ντὲ*—. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς τῷ 1830. Διπλωμάτης καὶ οὗτος, διετέλεσε πρέσβυς πολλαχοῦ. Ἀφῆκε σύγγραμμα: «Ἡ ἐκκλησία καὶ τὸ κράτος» (1886), ἐμπνευσθεὶς τοῦτο κατὰ τὴν ἐν Ρώμῃ διπλωματικὴν ἀποστολήν του. Ν. Π.—Λ.

Γκαμπριὲλ (Gabriel). Περίφημος οἰκογένεια Γάλλων ἀρχιτεκτόνων τοῦ ΙΖ′ καὶ ΙΗ′ αἰῶνος, καταγομένη ἐκ τῆς πόλεως Argentau τοῦ διαμερίσματος Orne, ὁπόθεν μετῴκησαν εἰς Παρισίους, ἐκεῖ δὲ διεκρίθησαν. Ἐκ τούτων διασημότεροι εἶναι:
—1) *Ἰάκωβος Γκαμπριέλ*. Ἱδρυτὴς τῆς οἰκογενείας, (1636—1686). Νυμφευθεὶς τὴν ἀνεψιὰν τοῦ ἀρχιτέκτονος Mansart συνεδέθη μὲ τοὺς αὐλικοὺς καλλιτέχνας τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ′ καὶ ἐξετέλεσε πλείστας οἰκοδομάς, ἐργαζόμενος κυρίως ὡς μηχανικὸς καὶ ἐργολήπτης, χωρὶς νὰ δημιουργήσῃ ἰδικά του ἀρχιτεκτονικὰ ἔργα.
—2) *Ἰάκωβος*, ἀρχιτέκτων, υἱὸς τοῦ προηγουμένου (1667—1742). Ταχέως εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς αὐλῆς, ὅπου εἰσήγαγεν αὐτὸν ἡ μήτηρ του, ἐξαγοράσασα ἀντὶ 80 000 λιρῶν τὴν κενὴν θέσιν του ἐλεγκτοῦ τῶν βασιλικῶν κτιρίων. Τῷ 1699 ἔγινε δεκτὸς εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, τῷ δὲ 1709 ὠνομάσθη ἐλεγκτὴς τοῦ ἐσωτερικοῦ τῶν Βερσαλλιῶν καὶ βαθμηδὸν ἀπὸ ἀξιώματος εἰς ἀξίωμα ἀνερχόμενος ἔγινε τῷ 1735 πρῶτος ἀρχιτέκτων τοῦ βασιλέως καὶ τῷ 1737 διευθυντὴς τῆς Ἀκαδημίας τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς. Τὸ κυριώτερον ἔργον του συνίσταται εἰς τὴν διασκευήν, μεταρρύθμισιν καὶ ἐσωτερικὴν διάταξιν τῶν βασιλικῶν ἐπαύλεων. Εἰς τὰς Βερσαλλίας κατεσκεύασε τὰ ἰδιαίτερα γραφεῖα τοῦ βασιλέως καὶ τῆς βασιλίσσης, εἰς τὸ Φονταινεμπλὼ τὴν τραπεζαρίαν, τὴν αἴθουσαν τοῦ συμβουλίου καὶ τῆς βασιλίσσης κτλ.,

Digitized by Google

ὅλα εἰς ἕνα ἐλαφρὸν ρυθμὸν ροκοκὸ εἰσέτι συγκρατημένον. Ἀλλὰ καὶ ἰδιωτικὰ οἰκοδομήματα πολλὰ κατεσκεύασε καὶ ἐν Παρισίοις καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας ἐπεδίωκεν ἀνετωτέραν ἐσωτερικὴν διάταξιν, ἁπλοποίησιν τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ λεπτὴν διακόσμησιν τοῦ ἐσωτερικοῦ. Πρὸς τούτοις ἔδρασε καὶ εἰς καθαρῶς τεχνικὰ ἔργα, ὡς γεφύρας καὶ ὑπονόμους. Ἂν καὶ δὲν ἔχει μεγάλην πνοὴν ἀρχιτέκτονος, ἔδειξεν ὅμως ἱκανότητα καὶ φαντασίαν εἰς πρακτικὰ καὶ κοινῆς ὠφελείας ἔργα, ὡς καὶ εἰς τεχνικὰ ζητήματα, ἀναδειχθεὶς εἰς ὀνομαστὸν ἀρχιτέκτονα τῆς ἐποχῆς του.

—3) *Ἰάκωβος-Ἄγγελος-Γκαμπριέλ,* υἱὸς τοῦ προηγουμένου, ὁ σημαντικώτερος τῆς σειρᾶς (1698—1782). Βαθμηδὸν διεδέχθη εἰς ὅλα τὰ ἀξιώματα τὸν πατέρα, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου ἔγινε καὶ αὐτὸς ἀρχιτέκτων τοῦ βασιλέως καὶ ἀπέλαυσεν ὅλων τῶν τιμῶν καὶ τῆς ἐπιρροῆς, τὴν ὁποίαν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ εἰς καλλιτέχνης τῆς αὐλῆς. Ἓν ἔτος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ΄ (1775) παρῃτήθη τῆς θέσεως τοῦ πρώτου ἀρχιτέκτονος, διότι δὲν ἠδύνατο νὰ συμβιβάσῃ τὰς καλλιτεχνικὰς ἀντιλήψεις του πρὸς τὰς νέας ἀπαιτήσεις τῆς αὐλῆς, ἡ ὁποία εἶχε μεταβάλει καλαισθησίαν, καὶ μάλιστα πρὸς τὴν βασίλισσαν Μαρίαν-Ἀντουανέτταν. Καὶ ἀντικατεστάθη μέν, ἀλλ' ἐξηκολούθησε νὰ λαμβάνῃ τὰς ἀποδοχὰς καὶ κρατῇ τὸν τίτλον καὶ τὴν διεύθυνσιν τῆς Ἀκαδημίας μέχρι τοῦ θανάτου του. Πλεῖστα ὅσα ἔργα κατεσκεύασεν ὁ Γαβριήλ, βοηθούμενος ὑπὸ μεγάλου ἐπιτελείου συνεργατῶν καὶ βοηθῶν. Κατ' ἀρχὰς συνεργάτης τοῦ πατρός του μέχρι τοῦ θανάτου τούτου, ἔπειτα ἀναλαβὼν τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν ὑπ' ἐκείνου ἡμιτελῶν καταλειφθέντων ἔργων, ἤρχισεν ἔκτοτε τὴν αὐτοτελῆ δρᾶσίν του κυρίως διὰ τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ ἀνακτόρου τῶν Βερσαλλιῶν, ὅπου ἐπεχείρησε διαφόρους μετασκευὰς εἰς τὰ δωμάτια, διὰ τῆς κατασκευῆς καὶ ἄλλων ἀλλαχοῦ ἔργων, ἰδίᾳ τοῦ ἐρημητηρίου τοῦ Φονταινεμπλώ, τῶν πρώτων κτιρίων τοῦ μικροῦ Τριανὸν καὶ μάλιστα τοῦ ὀκταγώνου περιπτέρου ἐντὸς τοῦ λεγομένου Γαλλικοῦ κήπου. Εἰς τὰ ἔργα ταῦτα ἐξακολουθεῖ τὰς παλαιὰς ἀρχιτεκτονικὰς μορφάς, ἀλλ' ἁπλοποιεῖ τὰ μέτρα αὐτῶν καὶ ἐπεξεργάζεται λεπτότατα τὰς ἀναλογίας καὶ τὰ μέλη των μὲ ἰσχυρὸν καλλιτεχνικὸν αἴσθημα, δημιουργῶν οὕτω καθαρὸν καὶ ἁπλοῦν τὸ σχέδιον μέχρι τυπικότητος. Τοῦτο βλέπομεν εἰς τὸ μνημονευθὲν ἐρημητήριον τοῦ Φονταινεμπλώ, ἁπλῆν ὀκτάγωνον οἰκίαν με μικρότερα οἰκοδομήματα, πρὸς τὰ ὁποῖα συνδέεται χαλαρῶς, ὅπου ὅμως τὸ ἐσωτερικὸν συνδυάζει τὴν μεγίστην ἄνεσιν καὶ ἁρμονίαν πρὸς τὸν μικρότερον χῶρον. Τὴν αὐτὴν λεπτὴν κομψότητα παρατηροῦμεν καὶ εἰς τὸ θέατρον τῶν Βερσαλλιῶν.

Νέον σημαντικὸν μετὰ ταῦτα ἔργον τοῦ Γαβριὴλ εἶναι ἡ Στρατιωτικὴ σχολή, ὅπου ἀκολουθεῖ τὰ κλασσικὰ πρότυπα τοῦ Παλλάδιο. Σπουδαιότατον ὅμως εἶναι ἡ ἀρχιτεκτονικὴ διαμόρφωσις τῆς εὐρυχώρου Πλατείας τῆς Ὁμονοίας (Place de la Concorde, πρότερον πλατείας Λουδοβίκου Ε΄), τὴν ὁποίαν ἀνέλαβεν ἐπιτυχὼν εἰς διαγωνισμὸν μεταξὺ πλείστων ἀρχιτεκτόνων καὶ ὅλων τῶν μελῶν τῆς Ἀκαδημίας τῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Κύριον πρόβλημα ἐδῶ ἦτο νὰ κλείσῃ δι' ἑνὸς τοίχου τὴν τετάρτην πλευρὰν τῆς πλατείας, τὴν ὁποίαν ἀπὸ τὰ ἄλλα μέρη περιέβαλλον κῆποι. Ἐκεῖ λοιπὸν ἔκτισε τὰς δύο περιφήμους προσόψεις τοῦ σημερινοῦ ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν, προσαρμόσας τὴν κλασσικὴν κιονοστοιχίαν τοῦ Λούβρου τοῦ Perrault μὲ λεπτοτάτας παραλλαγὰς καὶ βελτιώσεις. Ἡ διάνοιξις τῆς σημερινῆς Rue royale πρὸς τὸν ναὸν τῆς Μαγδαληνῆς καὶ ἄλλαι μεταβολαὶ ἤλλαξαν τὸν ἀρχικὸν κομψὸν χαρακτῆρα τοῦ δημιουργήματος τοῦ Γκαμπριέλ, ἂν καὶ δὲν κατέστρεψαν ἐντελῶς τὴν ἐπιβλητικότητα τοῦ συνόλου. Χαρακτηριστικὸν ὅμως ἔργον καὶ ἴσως τὸ ἄριστον αὐτοῦ εἶναι τὸ μικρὸν Τριανόν, ὅπου, ἐγκαταλείπων πλέον πᾶσαν σχέσιν πρὸς τὸ ἐλαφρὸν καὶ περίτεχνον ροκοκό, διατυπώνει τὰς οἰκοδομικάς του ἰδέας μὲ τὰς κλασσικὰς ἀρχιτεκτονικὰς μορφάς. Ὅσον κομψὸν καὶ χάριεν εἶναι τὸ κτίριον τοῦτο, τόσον σαφῶς εἶναι ὑπολογισμέναι αἱ ἀναλογίαι τῶν μελῶν του πρὸς ἄλληλα καὶ πρὸς τὸ ὅλον. Καὶ δὲν ἦσαν βέβαια ἄγνωστοι αἱ κλασσικαὶ μορφαὶ τότε εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀλλ' ἡ ἄμεσος γνωριμία τῶν τότε ἀρξαμένων νὰ ἔρχωνται εἰς φῶς ἀρχαίων διὰ τῆς Πομπηΐας καὶ ἀλλαχοῦ ἔδωκαν εἰς τὸν Γκαμπριὲλ τὸ αἴσθημα τῆς γνησίας κλασσικῆς τέχνης, τὴν ὁποίαν μὲ τόσην εὐφυΐαν κατώρθωσε νὰ ἀφομοιώσῃ διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἐποχῆς του. Τελευταία του ἐργασία εἶναι ἡ γενικὴ διασκευὴ τῆς αὐλῆς τῶν Βερσαλλιῶν, τὴν ὁποίαν ἔχομεν μόνον ἐν σχεδίῳ. Οὐχὶ μικροτέρα εἶναι ἡ δρᾶσις τοῦ Γκαμπριὲλ καὶ εἰς τὴν διάταξιν καὶ διακόσμησιν ἐσωτερικῶν χώρων, ὅπου φανερὸς μὲν εἶναι ὁ ρυθμὸς ροκοκό, εἰς ὅλας τὰς μορφάς, ἀλλ' αὗται δὲν ἔχουν τὸ ἐξεζητημένον καὶ ὑπερβολικόν. Ὅλαι αἱ βασιλικαὶ ἐπαύλεις καὶ μάλιστα ἡ τῶν Βερσαλλιῶν μαρτυροῦν τὴν τέχνην τοῦ Γκαμπριὲλ εἰς τὰ δωμάτια κλίμακας, αἰθούσας, διαδρόμους κτλ. Βαθμηδὸν ὅμως ἐγκαταλείπει τὰς μορφὰς αὐτὰς καὶ κλίνει πρὸς τὰς ἀρχαίας, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἔκδηλοι πλέον εἰς τὸ μικρὸν Τριανὸν τοῦ 1765. Ἔκτοτε ὁ Γκαμπριὲλ ἀφίσταται ὁλονὲν τοῦ ροκοκό, ἐγκολπωθεὶς τὴν ἀρχαίαν τέχνην. Ἡ βιβλιοθήκη, τὸ λουτρὸν καὶ μάλιστα τὸ θέατρον (Ὄπερα) δεικνύουν τὸν χαρακτῆρα τοῦτον τῆς τέχνης του, ἡ ὁποία ἤνοιγε μίαν νέαν ἐποχήν, τὴν τοῦ κλασσικισμοῦ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *E. Bousson,* La vie et les oeuvres de l' architecte Gabriel (1894). — *De Fels,* Jacques-Ange Gabriel, premier architecte du roi Louis XV (1911).— *P. de Nolhac,* Le château de Versailles sous Louis XV (1898).—*P. de Nolhac,* Les grands palais de la France, Versailles, les Trianon, Fontainebleau. Δ. Ε

—**Γκαμπριὲλ** (Gabriel), *ἀββᾶς Μαρία.* Γάλλος κληρικὸς (1797—1866). Τῷ 1853 ἐγένετο ἐφημέριος ἱερεὺς τοῦ Saint-Merry ἐν Παρισίοις. Μετέφρασε τὰς Ἐξομολογήσεις τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου καὶ ἔγραψε παράδοξόν τι «Mémoire relatif aux affaires de l' hôpital de Lyon» (Lyon, 1835 εἰς 8ον), «Principes généraux d' une théodicée pratique» (1855, ὡς 8ον), «De la vie et de la mort des nations» (1857, εἰς 8ον), «Le Christ et le Monde» (1862, εἰς 8ον) καὶ ἄλλα. Ν. Κ. ΚΑΨΗΣ

—**Γκαμπριὲλ** (Gambriel), *Ἰούλιος-Ἰωσὴφ ντὲ—* Γάλλος θεατρικὸς συγγραφεὺς (1792—1867). Συνέθεσε πλεῖστα ἔργα διὰ τὸ ἐλαφρὸν θέατρον Vaudeville, κωμῳδίας, λιμπρέττα, διὰ τὴν Opéra Comique καὶ ἕτερα ἐν συνεργασίᾳ μετ' ἄλλων. Ἐκ τούτων ἀναφέρομεν: «Une cause celèbre» (1827), «Nuit porte conseil» (1831), «L' Homme heureux» (1840), καὶ εἰς μεταγενεστέραν ἐποχήν, μόνος ὑπὸ τὸ ὄνομα De Lurieu: «L'oiseau de Paradis» (1856), «La perle du Bresil» (Μουσικὴ *Νταβὶντ*) κ.λ.π. Ν. Π.—Λ

—**Γαμπριὲλ** (Gabriel), *Ρεβάλ.* Σουηδὸς φιλέλλην, ὑποχιλίαρχος τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ. Διακριθεὶς εἰς πλείστας μάχας, ἔπεσε μαχόμενος εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν τῷ 1827. Γ. Δ. Κ.

Γκαμπριέλι (Gabrieli), *Ἀνδρέας.* Ἰταλὸς μουσικὸς γεννηθεὶς ἐν Βενετίᾳ περὶ τὸ 1510 καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τῷ 1586. Μαθητὴς τοῦ Βιλλάερτ, διετέλεσεν ἐπανειλημμένως ψάλτης εἰς Ἅγιον Μᾶρκον, ἀπὸ δὲ τὸ 1566 δεύτερος ὀργανίστας ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ. Ὑπὸ τὴν ἰδιότητα ταύτην ὁ Ἀνδρέας Γκαμπριέλι συνέθεσεν ἀρκετὰ ἔργα δι' ὄργανον, τὰ ὁποῖα, ἂν καὶ συγγενεύοντα πρὸς τὴν τεχνοτροπίαν τοῦ Βιλλάερτ, παρουσιάζουν σημαντικὴν πρόοδον καὶ εἶναι τὰ ἑξῆς: «Sacrae cantiones», διὰ 5 φωνὰς (1565), «Cantiones ecclesiasticae», διὰ 4 φωνὰς (1576), Cantiones sacrae» ἀπὸ 6 μέχρι 16 φωνῶν (1578), ἑξάφωνοι λειτουργίαι (1572), 3 βιβλία πενταφώνων μαδριγαλίων (1566, 1570, 1589), 2 βιβλία ἑξαφώνων μαδριγαλίων (1574, 1580). «Gregesche et Justinianae», 3 φων. (1571), «Psalmi poenitentiales» 6 φων (1583), χορικὰ διὰ τὸν «Οἰδίποδα Τύραννον», διὰ 3—6 φωνὰς (1588), «Canzoni alla francese per l' organo», (1571 καὶ 1605). Γ. Σ.

—**Γκαμπριέλλι** (Gabrielli), *Ἰούλιος.* Ἰταλὸς κληρικός, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Ρώμῃ (1748—1822). Ἐπίσκοπος Σινιγαλίας, καρδινάλιος τῷ 1801, διωρίσθη, τῷ 1808, γραμματεὺς τοῦ κράτους τοῦ Πίου Ζ΄. Αἱ διαμαρτυρίαι αὐτοῦ κατὰ τῆς ἐξορίας 14 καρδιναλίων ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος Α΄ προὐκάλεσαν τὴν κατὰ διαταγὴν τοῦ αὐτοκράτορος σύλληψιν αὐτοῦ καὶ μεταφορὰν εἰς Γαλλίαν, ὅπου ἔμεινεν ἐν Saumur, κατόπιν εἰς Fontainebleau, παρὰ τῷ ἐγκαθείρκτῳ πάπᾳ. Ἐπανῆλθεν εἰς Ρώμην τῷ 1814 καὶ ἐξετέλεσε καθήκοντα ἐπόπτου τῆς συνελεύσεως τῆς συνόδου καὶ διοικητοῦ τοῦ φρουρίου Ἁγίου Ἀγγέλου. Ν. Κ. ΚΑΨΗΣ

—**Γκαμπριέλλι** (Gabrielli) *Ἰωάννης.* Ἀνεψιὸς καὶ μαθητὴς τοῦ Ἀνδρέα Γκαμπριέλλι, γεννηθεὶς ἐν Βενετίᾳ (1557—1612). Μουσικοδιδάσκαλος τῆς αὐλῆς τοῦ Μονάχου ἀπὸ τοῦ 1575 μέχρι τοῦ 1579, ἐπανελθὼν εἰς Βενετίαν προσελήφθη τῷ 1585 πρῶτος ὀργανίστας ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Μάρκου καὶ παρέμεινε τοιοῦτος μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἐκ τῶν διασημοτέρων ἀντιπροσώπων τῆς σχολῆς τῆς Βενετίας ἐξήσκησε μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ὀργανικῆς μουσικῆς καὶ τῆς πολυφωνίας καὶ διὰ τοῦ μαθητοῦ του Ἑ. Σοὺτς εἰσήγαγεν εἰς Γερμανίαν τὴν τεχνοτροπίαν του. Ἀπὸ ἀπόψεως ἐκφραστικότητος ἀποδεικνύει διὰ τῶν ἔργων του ὅτι ἡ διὰ τῆς μουσικῆς πιστὴ ἀπόδοσις μιᾶς ποιητικῆς ἐννοίας ἐπιτυγχάνεται οὐ μόνον διὰ τῆς μονῳδίας ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς πολυφωνίας. Τὰ κυριώτερα περισωθέντα ἔργα τοῦ Γκαμπριέλλι εἶναι τὰ ἑξῆς: «Madrigali a 6 voci o instromenti» (1585), «Madrigali e ricercari a 4 voci» (1587), «Ecclesiasticae cantiones 4—6 voc.» (1589), «Sacrae symphoniae» (ἀπὸ 6 μέχρι 16 φωνῶν ἢ ὀργάνων, 1597), «Symphoniae sacrae lib. II, 6—19 voc.» (1615), «Canzoni e sonate à 3-22 voc.» (1615). Πολλαὶ ἄλλαι συνθέσεις του εὑρίσκονται εἰς ἀνθολογίας τῆς ἐποχῆς. [Πρβλ. *K. v. Winterfeld*: Johannes Gabrieli und sein Zeitalter (1834) τ. 2.] Γ. Σ.

Γκαμπριέλλο (Gabriello), *Ὀνούφριος,* ἐπικαλούμενος *Ὀνόφριο ντὰ Μεσσήνα.* Ἰταλὸς ζωγράφος γεννηθεὶς ἐν Μεσσήνῃ (1616—1706). Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Ἀντωνίῳ Ρίτσι (ἐν Μεσσήνῃ) καὶ παρὰ τοῖς Πουσσὲν καὶ Πιέτρο ντὰ Κορτόνε (ἐν Ρώμῃ). Διέμεινεν ἐπί τι χρονικὸν διάστημα ἐν Βενετίᾳ, ἔνθα ἐμελέτησε τὴν τεχνοτροπίαν τῆς βενετικῆς σχολῆς καὶ παρήγαγε πολυπληθεῖς πίνακας. Μετὰ τὰς ἐν ἔτει 1676 ταραχὰς ἀνεχώρησεν εἰς Λομβαρδίαν, ἔνθα διήγαγε τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου του. Τὰ ἔργα του διακρίνονται διὰ τὴν πρωτοτυπίαν καὶ τὴν χάριν τοῦ ὕφους των, ὡς καὶ διὰ τὴν ἀκριβολόγον λεπτολογίαν, μεθ' ἧς ἀποδίδονται ἐν αὐτοῖς αἱ ἐνδυμασίαι τῶν εἰκονιζομένων προσώπων. Ι. Μ. Π.

Γκὰμς (Gams), *Πῖος, Βονιφάτιος.* Γερμανὸς παπικὸς θεολόγος (1816—1892), ἀνήκων εἰς τὸ τάγμα τῶν Βενεδικτίνων. Ἔγραψε πρὸς τοῖς ἄλλοις «Series episcoporum ecclesiae catholicae» (1873 καὶ 1886), «Kirchengeschichte von Spanien» (τ. 5. 1862—1879), «Joh. der Täufer im Gefängniss» (1853), «Geschichte der Kirche J. Christi im 19 Jahrh.» (τ. 3 1854—1858). Π. Ι. Μ.

Γκάμτζη (Gamgee), *Ἀρθοῦρος-Γκράχαμ.* Ἄγγλος ἰατρὸς ἐκ Μάντσεστερ (1841—1893). Διετέλεσεν ὑφηγητὴς τοῦ χειρουργικοῦ κολλεγίου καὶ χειρουργὸς τοῦ βασιλικοῦ νοσοκομείου τῶν παίδων ἐν Ἐδιμβούργῳ, καθηγητὴς τῆς φυσιολογίας καὶ ἱστολογίας ἐν Μάντσεστερ, κοσμήτωρ τῆς σχολῆς καὶ πρόεδρος τοῦ βιολογικοῦ τμήματος τῆς «Βρεττανικῆς ἑταιρείας πρὸς διάδοσιν τῶν ἐπιστημῶν». Συνέγραψε: «A text book of the physiological chemistry of the animal body» (1880), ἐπίσης «Στοιχεῖα Φυσιολογίας τοῦ ἀνθρώπου», καὶ συνειργάσθη εἰς πλεῖστα περιοδικά. Ο. Ρ.

Γκὰν (Gand), *Ἀντώνιος-Ἰωσὴφ-Ἐδουάρδος.* Γάλλος τεχνολόγος γεννηθεὶς τῷ 1815. Ἐτελειοποίησε τὰς ὑφαντικὰς μηχανὰς καὶ ἐξεῦρεν ἰδίαν, δυναμένην νὰ παράγῃ μέγα ποσὸν ὑφασμάτων ποικίλων χρωματισμῶν. Ἐκτὸς πολλῶν μελετῶν καὶ ὑπομνημάτων τεχνολογικῶν συνέγραψε καὶ τὰ ἑξῆς ἔργα: «Τεχνολογία τῶν βαμβακερῶν βελούδων κατασκευαζομένων ἐν Ἀμιένῃ εἴτε διὰ τῶν χειρῶν εἴτε μηχανικῶς» (1865), «Διδασκαλία τῆς ὑφαντικῆς εἰς 75 μαθήματα» (1869). «Νέα μαθήματα μηχανικῆς» (1876) κ. τ. λ. —Β.

—**Γκὰν** (Ganne), *Λουδοβῖκος-Γάστων.* Γάλλος μουσικοσυνθέτης γεννηθεὶς τῷ 1862. Ἀσχοληθεὶς μὲ τὸ ἐλαφρὸν εἶδος, ἀνεβίβασε κατὰ περιόδους τὸ μπαλλέτο «Αἱ πηγαὶ τοῦ Νείλου» (1882), τὰ κωμικὰ μελοδράματα: «Ραμπελαὶ» (1892), «Χὰνς ὁ αὐλητής» (1906), καὶ τὴν ὀπερέτταν «Οἱ Σαλτιμπάγκοι» (1899) συνθέσας καὶ σειρὰν τεμαχίων διὰ κλειδοκύμβαλον, μελῳδίας κ.τ.λ. Γ. Σ.

Γκανὰκ-σοῦ *[Γεωγρ.].* Παραπόταμος τοῦ Εὐφράτου, ἐν τῇ διοικήσει Γκὲντζ τοῦ ἀρμενικοῦ Κουρδιστάν. Ν. Μ.

Γκανάπατι (Ganapati) *['Ινδ. Μυθολ.].* Ἓν τῶν ὀνομάτων τοῦ θεοῦ *Γκανέσα* ὡς προϊσταμένου τῶν θεῶν. —Δ.

Γκαναπάτυας (Ganapatyas). Οὕτως ὀνομάζονται ἐν Ἰνδίαις οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν αἵρεσιν, τὴν λατρεύουσαν τὸν θεὸν *Γκανέσα* καὶ γενικώτερον πάντες οἱ σεβόμενοι τὸν θεὸν τοῦτον Ἰνδοί.

Γκανὰς (Ganas) *['Ινδ. Μυθ.]* Ἡμίθεοι τῆς ἰνδικῆς θρησκείας ἐκτελοῦντες χρέη στρατιωτῶν καὶ θεραπόντων τοῦ θεοῦ *Σίβα.* Τούτους διευθύνει ὁ θεὸς *Γκανέσα* ἢ *Γκανάπατι.* —Β.

Γκανάσσι (Ganassi), *Σιλβέστρος.* Ἰταλὸς μουσικὸς τοῦ ΙΣΤ΄ αἰῶνος. Σῴζονται αὐτοῦ δύο σπάνια καὶ σημαντικώτατα ἔργα: «Μέθοδος αὐλοῦ μετὰ γλωττίδος» (1535) καὶ «Μέθοδος βιόλας καὶ βαθυχόρδου» (Regola Rubertina, 1542—1543. Γ. Σ.

Γκανγκότρι (Gangotri) σανσκρ *Γκάνγκαβαρτάρι* (Gangawartari=πηγὴ τοῦ Γάγγου). Περιώνυμον προσκύνημα τῶν Ἰνδῶν εἰς τὴν χώραν Γκαρβὰλ τῶν Ἱμαλαΐων, παρὰ τὸ Μπαγκράτι, παραπόταμον τοῦ Γάγγου. Τὸ ἱερὸν ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ γίνεται ἐν αὐτῷ ἀντικείμενον σημαντικοῦ ἐμπορίου.

Γκανγκουέλα καὶ *Γκανγκουέλλα* (Ganguela καὶ Ganguella). Φυλὴ τῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς, ἐν Ἀγγόλᾳ, ἀνήκουσα ἀνθρωπολογικῶς εἰς τὴν φυλὴν τῶν Κιμπάντε καὶ γλωσσικῶς εἰς τὴν φυλὴν τῶν Ἀμπονέλλα. Ἀσχολεῖται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν βαμβακοφυτείαν. —Θ.

Γκάνγκχόφνερ (Ganghofner), *Φρειδερῖκος.* Βοημὸς λαρυγγολόγος καὶ παιδίατρος ἐκ Πράγας, γεννηθεὶς τῷ 1844. Τῷ 1882 ἐγένετο ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς παθολογίας καὶ θεραπευτικῆς καὶ τῷ 1887 τῆς παιδιατρικῆς καὶ διευθυντὴς τῆς κλινικῆς τῶν παίδων. Συνέγραψε περὶ τετανίας, σπασμώδους ἐγκεφαλικῆς παραλύσεως τῶν παίδων, ὀροθεραπείας τῆς διφθερίτιδος κτλ. Ο. Ρ.

Digitized by Google

Γκάνε (Gane), ***Νικόλαος*** Ρουμάνος πολιτικὸς καὶ λόγιος, γεννηθεὶς τῷ 1838. Ἐσπούδασε τὰ νομικὰ ἐν Παρισίοις καὶ ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα του ἤσκησε τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα, ἐξελέγη δήμαρχος Ἰασίου, βουλευτής, καὶ ἐγένετο ὑπουργὸς καὶ πρόεδρος τῆς Γερουσίας. Ὡς λογοτέχνης ἀναφαίνεται κατὰ τὸ 1860, ἐκδοὺς διηγήματα (τόμ. 3) καὶ συλλογὴν ποιημάτων, φιλοπονήσας δὲ καὶ μετάφρασιν ἐπιτυχῆ τῶν ἑπτὰ βιβλίων τῆς «Κολάσεως» τοῦ Δάντου. Ν. Π.—Λ.

Γκανελὸν (Ganelon). Ἥρως τοῦ «Ἄσματος τοῦ Ρολάνδου» ἐκπροσωπῶν τὸν προδότην καὶ τοῦ ὁποίου ἀπομιμήσεις ὑπάρχουν εἰς πάντα σχεδὸν τὰ ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ἡρωϊκὰ ᾄσματα. Πενθερὸς ὢν τοῦ Ρολάνδου ἐστάλη ὑπὸ τούτου ὡς πρεσβευτὴς εἰς τὸν βασιλέα τῶν Σαρακηνῶν Μαρσίλ. Ὀργισθεὶς διὰ τὴν ἀποστολήν του ταύτην ὁ Γκανελὸν συνεβούλευσε τὸν Σαρακηνὸν μονάρχην νὰ ὑποκριθῇ ὑποταγὴν καὶ νὰ στήσῃ ἐνέδραν εἰς τὴν ὀπισθοφυλακὴν τῶν Γάλλων. Τὸ ποιητικὸν τοῦτο πρόσωπον ἐξευρέθη πιθανῶς, ὅπως δικαιολογηθῇ ἡ ἧττα τῶν στρατευμάτων τοῦ Καρλομάγνου. Ὑποτίθεται, ὅτι πρότυπον οὗτοῦ εἶναι ὁ ἐπίσκοπος τῆς Σουασσῶν Βενίλο, ὅστις κατεδικάσθη εἰς θάνατον ὑπὸ τῆς συνόδου τῆς Σαβιννιὲρ τῷ 859 ἐπειδὴ ἐπρόδωκε τὸν βασιλέα Κάρολον τὸν Φαλακρόν. Κ. Ι. Β.

Γκανέσα (Ganeça) *[Ἰνδ. Μυθολ.]* βλ. Γανέσας.

Γκὰνζ (Ganges) ***Ἄννα-Ἐλισάβετ ντὲ Ροσσάν, μαρκησία.*** Διάσημος διὰ τὴν ὡραιότητα καὶ τὸν τραγικὸν θάνατόν της Γαλλὶς (1636—1667). Νυμφευθεῖσα νεωτάτη τὸν μαρκήσιον ντὲ Καστελλάνο εἰσήχθη ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ βασιλέως, ὅπου ἡ ὡραιότης της κατέπληξε. Χηρεύσασα εἰς ἡλικίαν 22 ἐτῶν ἐνυμφεύθη τὸν μαρκήσιον ντὲ Γκὰντ (1658). Οἱ δύο ἀδελφοὶ τούτου, ὁ ἱππότης καὶ ὁ ἀββᾶς ντὲ Γκάνζ, κατελήφθησαν ὑπὸ σφοδροτάτου ἔρωτος, ἀλλ' ἀποκρουσθέντες ὤμοσαν ἐκδίκησιν. Ὁ σύζυγός της ἐποφθαλμιῶν τὴν μεγάλην της περιουσίαν συνεννοήθη μετὰ τῶν ἀδελφῶν του, οἵτινες καὶ τὴν κατέσφαξαν, ἀφοῦ προηγουμένως δὲν κατώρθωσαν νὰ τὴν ἐξαναγκάσουν διὰ τῆς βίας νὰ πίῃ δηλητήριον. Τὸ παρλαμέντον τῆς Τουλούζης (1667) κατεδίκασε τὸν μὲν μαρκήσιον εἰς ἐξορίαν καὶ δήμευσιν τῆς περιουσίας του, τοὺς δὲ ἀδελφούς του, δραπετεύσαντας, κατεδίκασεν ἐρήμην νὰ διαμελισθῶσι ζῶντες. Κ. Ι. Β.

Γκάνι (Gagne), ***Στέφανος.*** Γάλλος συγγραφεὺς καὶ πολιτικὸς (1808—1876). Ἐξασκήσας ἐν ἀρχῇ τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα, μετέβη μετὰ ταῦτα εἰς Παρισίους καὶ ἀνεμίχθη εἰς τὴν πολιτικὴν κίνησιν καὶ τοὺς Ἀγῶνας τοὺς περὶ τὸ τέλος τῆς δευτέρας αὐτοκρατορίας. Τόσον τὰ συγγράμματά του ὅσον καὶ αἱ ἀγορεύσεις του γέμουν παραδοξολογιῶν καὶ τολμηρῶν σκέψεων, αἵτινες ἐνεφάνιζαν τὸν Γκάνι ὡς ἄνθρωπον μὴ ἀπέχοντα τῆς παραφροσύνης. Κατὰ τὴν πολιορκίαν τῶν Παρισίων ἐπρότεινε τὴν μέχρις ἐσχάτων ἄμυναν καὶ παράτασιν διὰ τῆς σφαγῆς τῶν γερόντων πρὸς διατροφὴν τῶν ἀμυνομένων καὶ τῶν λοιπῶν κατοίκων. Ὁ πολιτικὸς οὗτος φαίνεται ὅτι κατείχετο ὑπὸ εἴδους πολιτικοθρησκευτικῆς μανίας. Ν. Π.—Λ.

Γκανιβὲ (Ganivet), ***Ἄγγελος.*** Ἱσπανὸς συγγραφεὺς γαλλικῆς καταγωγῆς (1862—1898). Πρόξενος τῆς Ἱσπανίας ἐν Ἀντβέρπεν, Ἐλσιγκφορς καὶ Ρίγα, προέβη εἰς συγκριτικὰς ψυχολογικὰς μελέτας σχετικὰς πρὸς τοὺς βορείους καὶ τοὺς μεσημβρινοὺς λαούς, προσεπάθησε δὲ ν' ἀνακαινίσῃ παλαιὰς φιλοσοφικὰς θεωρίας, ἰδίᾳ δὲ τὰς τοῦ Σενέκα. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ διακρίνονται τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἡ ὡραία Γρανάδα» (1896), «Ἐπιστολαὶ ἐκ τῆς Φινλανδίας» (1898), «Οἱ βόρειοι» (1905) καὶ «Idearium espanol» (1897). Α. Δ.

Γκανιὲ (Gagnier), ***Ἰωάννης.*** Γάλλος ἀνατολιστὴς (1670—1740). Ἐσπούδασε κυρίως τὴν ἑβραϊκὴν καὶ ἀραβικὴν, ἐγένετο κατόπιν κανονικὸς ἱερεὺς τῆς Ἁγίας Γενεβιέβης, ἀλλ' ἀπαρνηθεὶς τὸν καθολικισμὸν βραδύτερον ἠσπάσθη τὸ προτεσταντικὸν δόγμα. Τῷ 1715 διωρίσθη καθηγητὴς τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ὀξφόρδης. Συνέγραψε «Βίον τοῦ Μωάμεθ» (1725), ὅστις παρὰ τὰς ἀτελείας του εἶναι ἡ πρώτη πραγματικὴ ἱστορία τοῦ προφήτου, ειλημμένη ἐξ ἀραβικῶν πηγῶν καὶ ἰδίᾳ ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ Ἀλμπουφέντα. —Β.

Γκανιὲρ (Gagnieur), ***Κάρολος-Βλαδίμηρος.*** Γάλλος πολιτικὸς καὶ δημοσιογράφος (1807—1889). Υἱὸς βασιλόφρονος πολιτικοῦ, κατέγινεν εἰς κοινωνιολογικὰς μελέτας καὶ γενόμενος ὀπαδὸς τοῦ Φουριέ, διεκρίθη διὰ τὰς τολμηρὰς καὶ ῥηξικελεύθους ἰδέας του. Κατὰ τὸ 1851 ὠργάνωσε τὴν κατὰ τοῦ πραξικοπήματος τοῦ Ναπολέοντος Γ' ἀντίδρασιν. Ἐξορισθεὶς κατέφυγεν εἰς Βέλγιον, ἐπιστρέψας δὲ εἰς Γαλλίαν τῷ 1869 ἐξελέγη βουλευτής. Τῷ 1873 ἐγένετο μέλος τῆς ἐθνοσυνελεύσεως. Ἐδημοσίευσε πλεῖστα, ἐν οἷς: «Guerre à l' usure» (1849), «Socialisme pratique» (1850) κτλ. Ν.Π.—Λ.

— **Γκανιὲρ** (Gagnieur), ***Λουΐζα-Μινιερό.*** Γαλλὶς μυθιστοριογράφος (1832—1902). Ἐνυμφεύθη τὸν Βλαδίμηρον Γκανιέρ, τοῦ ὁποίου τὰς κοινωνιολογικὰς καὶ πολιτικὰς ἰδέας ἠσπάσθη. Ἐγένετο γνωστὴ διὰ τῶν μυθιστορημάτων της, τὰ ὁποῖα διακρίνονται διὰ τὸ κομψὸν καὶ ἐπαγωγὸν ὕφος των, καὶ διὰ τῶν κατὰ τοῦ κλήρου δημοσιευμάτων, ὧν πλεῖστα ἔσχον μεγάλην ἐπιτυχίαν. Τὰ μᾶλλον γνωστὰ τῶν ἔργων της εἶναι: «La croisade noire» (1865), «Le calvaire des femmes» 1867), «Le Roman d'un prêtre» (1882), «La dévote fin de siècle» (1891) κτλ. Ν.Π.—Λ.

Γκανὶλ (Ganilh), ***Κάρολος.*** Γάλλος οἰκονομολόγος, νομομαθὴς καὶ πολιτικός, διακριθεὶς ἰδίως κατὰ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν καὶ μετ' αὐτὴν (1758—1836). Διετέλεσεν ἀπεσταλμένος τῆς διαρκοῦς ἐπαναστατικῆς ἐπιτροπῆς τῶν Παρισίων παρὰ τῇ ἐθνικῇ συνελεύσει τῶν Βερσαλλιῶν (1789), ἀργότερον δημοτικὸς σύμβουλος (1790). Ἐξορισθεὶς μετὰ διετίαν ὑπὸ τῆς ἀναλαβούσης τὴν ἀρχὴν μερίδος καὶ ἐπανελθὼν διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Μ. Ναπολέοντος μέλος τοῦ παρ' αὐτοῦ συσταθέντος ἀνωτάτου δικαστηρίου (1799—1802). Ὡς οἰκονομολόγος ὑπῆρξεν εἷς τῶν σοβαρωτέρων ἐκπροσώπων τοῦ συντηρητικοῦ ἐμποροκρατισμοῦ. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ σπουδαιότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Essai politique sur le revenu public des peuples de l'antiquités, du moyenâge, des siècles modernes etc.» (Παρίσιοι 1806). «Considérations générales sur la situation financière de la France» (2 τόμοι, Παρίσιοι 1815—1816), Principes d'économie politique et de finances» (Παρίσιοι 1835). Ν. Γ. Φ.

Γκανκοὺ (Gancu). Ἰάπων σχεδιαστὴς καὶ ζωγράφος (1749—1838), διακρινόμενος διὰ τὴν τάσιν συγκερασμοῦ τῆς ἀνατολικῆς μετὰ τῆς εὐρωπαϊκῆς τέχνης καὶ ἱδρύσας σχολὴν ἰδικήν του, ἣν πολλοὶ συμπατριῶταί του ἠκολούθησαν. Ν. Π.—Λ.

Γκανκουΐ *[Γεωγρ.]* βλ. Γκανχουΐ.

Γκάννα (Ganna). Γερμανὶς προφῆτις τῶν χρόνων τοῦ Δομιτιανοῦ, τυγχάνουσα μεγάλου σεβασμοῦ ὑπὸ τῶν ὁμοεθνῶν της. Λέγεται ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος ὑπεδέχθη αὐτὴν ἐν Ρώμῃ μετὰ πολλῶν τιμῶν.

Γκαννὰλ (Gannal), ***Ἰωάννης Νικόλαος.*** Γάλλος χημικὸς (1791—1852). Μετέσχε τῆς ἐκστρατείας τοῦ 1812 καὶ συλληφθεὶς αἰχμάλωτος ὑπὸ τῶν Ρώσων ἐπανειλημμένως κατώρθωσε νὰ δραπετεύσῃ. Ἀπὸ τοῦ 1818 κατέγινε λίαν ἐπιτυχῶς εἰς τὴν ἐφηρμοσμένην χημείαν, ἀνακαλύψας πλῆθος νέων μεθόδων, ἐν αἷς καὶ ἡ τῆς βαλσαμώσεως τῶν νεκρῶν δι' εἰσαγωγῆς εἰς τὸν ὀργανισμὸν ἐκ τῆς καρωτίδος διαλύματος ὀξικοῦ ἀργιλίου, οὕτως ὥστε ὅλα τὰ ὄργανα νὰ διαποτισθοῦν διὰ τῶν κυκλοφορικῶν ἀγγείων ὑπὸ τοῦ ἅλατος τούτου καὶ νὰ προφυλαχθοῦν ἐκ τῆς σήψεως. Τὰ ἐξωτερικὰ μέρη προφυλάσσονται ἐκ τῶν ἐπιδράσεων τοῦ ἀέρος διὰ περιελίξεως ταινιῶν κατειργασμένων μὲ τὸ αὐτὸ διάλυμα. Μεταξὺ ἄλλων συνέγραψεν: «Ἱστορίαν τῶν βαλσαμώσεων» (1837), «Ἐπιστολὴν εἰς τὸ Ἰνστιτοῦτον ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῶν βαλσαμώσεων» (1843). ΑΝ. Δ.

— **Γκαννὰλ** (Gannal), ***Φῆλιξ.*** Γάλλος ἰατρὸς γεννηθεὶς τῷ 1829 Ἔγραψεν: «Ἀληθὴς καὶ φαινομενικὸς θάνατος», (1868), «Ἐνταφιασμὸς καὶ καῦσις τῶν νεκρῶν» (1876), «Τὰ νεκροταφεῖα ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τῆς γαλλικῆς μοναρχίας μέχρι τῶν ἡμερῶν μας» (1885). Ο. Ρ.

Γκαννερὸν (Ganneron), ***Αὔγουστος-Βίκτωρ.*** Γάλλος βιομήχανος, οἰκονομολόγος καὶ πολιτικὸς (1792—1847). Πρόεδρος ὢν τοῦ ἐμπορικοῦ ἐπιμελητηρίου, διεμαρτυρήθη διὰ τὰ ἐναντίον τοῦ τύπου μέτρα τοῦ Καρόλου Ι', χαρακτηρίσας αὐτὰ παράνομα καὶ τυραννικά. Ἐκλεγεὶς βουλευτὴς Παρισίων, καὶ κατόπιν συνταγματάρχης τῆς Ἐθνοφυλακῆς, μετὰ τὰ γεγονότα τοῦ Ἰουλίου 1830, ἐγένετο εἷς τῶν πιστῶν ὑποστηρικτῶν τοῦ νέου καθεστῶτος ἐπὶ Λουδοβίκου-Φιλίππου. Κατὰ τὸ 1844 ἵδρυσε τράπεζαν καὶ ἐπεδόθη εἰς χρηματιστικὰς ἐπιχειρήσεις, αἱ ὁποῖαι ὅμως ἀπέτυχον καὶ ἐπροκάλεσαν τὴν χρεοκοπίαν αὐτοῦ. Ν. Π.—Λ.

Γκανὸς ***Νταγκλὰρ*** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Βουνοσειρὰ τῆς δυτικῆς Προποντίδος Β. τοῦ Μυριοφύτου (βλ.λ. Γάνος). Σ. Ε. Λ.

Γκὰνς (Gance), ***Ἀβελ*** Εἷς τῶν συγχρόνων καὶ τῶν πλέον ῥηξικελεύθων Γάλλων σκηνοθετῶν τῆς κινηματογραφικῆς πρωτοπορείας. Ὡς κυριώτερά του ἔργα ἀναφέρονται: ἡ «Τεθλιμμένη μήτηρ» (Mater Dolorosa), ἡ «Δεκάτη συμφωνία» (La Dixième Symphonie), «Κατηγορῶ» (J' accuse) καὶ ἰδίως ὁ «Τροχὸς» (La Roue), ὅπου ἡ ἐνόρασίς του εἶναι πραγματικῶς μεγαλειώδης. Ἡ τεχνική του εἶναι πλουσιωτάτη καὶ χάρις εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἡ ἐφεύρεσις καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς *τριπλῆς ὀθόνης*, πρὸς τὸν σκοπὸν συγχρονισμοῦ καὶ ἐναρμονίσεως τῶν εἰκόνων διὰ τῆς ταυτοχρόνου αὐτῶν προβολῆς. Τῆς τριπλῆς ὀθόνης ἔγινε χρῆσις εἰς τὴν ταινίαν του «Ναπολέων». Μ. ΒΑΛΙΑΣ

— **Γκὰνς** (Gans), ***Ἐδουάρδος.*** Γερμανὸς νομομαθὴς (1797—1839). Στηρίξας τὴν νομικὴν ἐπὶ τῆς φιλοσοφίας, ἦλθεν εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Σαβινὺ ἐκπροσωπουμένην ἱστορικὴν σχολήν. Κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Σύστημα τοῦ ρωμαϊκοῦ ἀστικοῦ δικαίου» (1827) καὶ «Ἡ βάσις τῆς ἰδιοκτησίας» (1839).

Γκάνσερ (Ganser), ***Σιγβέρτος-Ἰωσὴφ-Μαρία.*** Γερμανὸς ἰατρὸς γεννηθεὶς τῷ 1853 Διετέλεσεν ἀρχίατρος τοῦ ψυχιατρείου τῆς Δρέσδης καὶ τοῦ ἀσύλου τῶν ἀνιάτων. Ἔγραψεν ἀνατομικὰς πραγματείας, περὶ ὑστερίας, ἀλκολισμοῦ, νευρασθενικῆς ἐγκεφαλικῆς διαταραχῆς κτλ. Ο.Ρ.

Γκάνσφορτ (Gansfort), ***Βέσσελ.*** Γερμανὸς ἀνθρωπιστὴς (1420 — 1489). Ὑπῆρξεν ἐκπρόσωπος βιβλικῆς θεολογίας ἀντιστρατευομένης πρὸς τὴν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, διὸ καὶ θεωρεῖται ὡς πρόδρομος τῆς θρησκευτικῆς μεταρρυθμίσεως. Τὸ ἔργον αὐτοῦ «Farrago rerum theologicarum» ἐξέδωκεν ὁ Λούθηρος τῷ 1522. Α. Δ.

Γκὰντ (Gad), ***Ἔμμα.*** Δανὶς συγγραφεὺς θεατρικῶν ἔργων, γεννηθεῖσα τῷ 1852. Ζῶσα ἐν τῷ κύκλῳ τῆς ὑψηλῆς ἀστικῆς κοινωνίας τῆς δανικῆς πρωτευούσης, περιέγραψε διὰ τῶν ἔργων της, ἅτινα διακρίνονται διὰ τὴν ἐλαφρὰν χάριν, τὸ ἐπαγωγὸν τῆς διηγήσεως καὶ τὴν λεπτὴν εἰρωνείαν, τὰ ἤθη καὶ τὴν ζωὴν τῆς τάξεώς της. Μεταξὺ τῶν ἔργων της γνωστὰ εἶναι: «Οἱ ἀργυροῖ γάμοι» (1890), «Διὰ τοὺς πτωχοὺς» (1891), «Τὰ προοίμια» (1897) κλπ. Ν. Π. —Λ.

— **Γκὰντ** (Gad), ***Ἰωάννης.*** Φυσιολόγος ἐκ Πράγας γεννηθεὶς τῷ 1842. Διετέλεσε βοηθὸς τοῦ E. du Bois-Reymond, εἶτα τοῦ A. Fick καὶ τέλος ἐκλήθη εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ἰνστιτούτου τῆς πειραματικῆς φυσιολογίας τοῦ Βερολίνου. Τῷ 1895 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς φυσιολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Πράγας. Τὰ πορίσματα τῶν ἐπιστημονικῶν του ἐρευνῶν ἐπὶ τῆς ἀναπνοῆς, τῆς πέψεως τῶν λιπωδῶν οὐσιῶν, τῆς ἠλεκτροφυσιολογίας, τῆς λειτουργίας τοῦ νωτιαίου μυελοῦ κ.τ.λ. ἐδημοσίευσε κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ «Ἀρχεῖα» τοῦ du Bois-Reymond. Μετὰ τοῦ J. F. Heymans συνέταξε τῷ 1892 ἐπίτομον σύγγραμμα φυσιολογίας, μετὰ τοῦ Sigmund Exner ἵδρυσε περιοδικὸν τῆς φυσιολογίας («Centralblatt fur Physiologie»), ἀπὸ δὲ τοῦ 1893 — 1898 ἐξέδωκε τῇ συνεργασίᾳ διαπρεπῶν ἰατρῶν τὸ «Πρακτικὸν λεξικὸν» τῆς ἰατρικῆς προπαιδεύσεως. Ο. Ρ.

Γκαντὰκ (Gandak) *[Γεωγρ.]*. Ὄνομα δύο παραποτάμων τοῦ Γάγγου, ἐν ταῖς Ἀν. Ἰνδίαις. Ὁ πρῶτος πηγάζει ἐκ τῶν Ἱμαλαΐων ἐν τῇ Νεπάλ, διαρρέει ταύτην καὶ τὴν Μπεχὰρ καὶ μετὰ ροῦν 650 χλμ. χύνεται εἰς τὸν Γάγγην, ἔναντι τῆς πόλεως Πάτνα. Ὁ δεύτερος πηγάζει καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν Ἱμαλαΐων ἐν Νεπάλ. Ρέει παραλλήλως πρὸς τὸν πρῶτον καὶ χύνεται εἰς τὸν Γάγγην παρὰ τὸ Μογγίρ. Τὸ μῆκος αὐτοῦ εἶναι 270 χλμ. —Μ.

Γκανταμὰκ (Gandamak) *[Γεωγρ.]* Χωρίον τοῦ Ἀφγανιστὰν πρὸς Α καὶ εἰς ἀπόστασιν 95 χλμ. τῆς Καβούλης, ἐν ὀροπεδίῳ ὕψους 1400 μ. Εἶναι γνωστὸν ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἱστορίᾳ ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ σφαγῆς τῶν ὑπολειμμάτων τῆς ἀγγλικῆς στρατιᾶς κατὰ τὴν ὑποχώρησιν ἐκ τῆς Καβούλης τῷ 1842. Τῷ 1879 ὑπεγράφη ἐν αὐτῷ ἡ ἀγγλοαφγανικὴ συμφωνία, διὰ τῆς ὁποίας ἔλαβεν ἡ Ἀγγλία τὸ Τζελαλαμπὰντ καὶ τὸ Χάϊμπερ. —Μ.

Γκαντάμερ (Gadamer). ***Ἰωάννης.*** Γερμανὸς χημικὸς γεννηθεὶς τῷ 1867. Τῷ 1902 διωρίσθη τακτικὸς καθηγητὴς τῆς φαρμακευτικῆς χημείας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Μπρεσλάου, τῷ δὲ 1919 ἀνέλαβε παρομοίαν ἕδραν εἰς Marburg. Αἱ ἐργασίαι του ἀφοροῦν πρὸ πάντων εἰς τὰ δραστικὰ στοιχεῖα, ἅτινα περιέχουσι τὰ φυτὰ καὶ κυρίως τὴν χημείαν τῶν ἀλκαλοειδῶν. Σημαντικαὶ εἶναι αἱ σπουδαί του ἐπὶ τῶν ἀλκαλοειδῶν, τῶν στρυχνειδῶν, τῶν ὀπιουχικῶν καὶ τῆς κορυδαλίδος. Συνέγραψεν ὡσαύτως σπουδαιότατον τοξικολογικὸν σύγγραμμα. Ι. ΚΑΜΙΝΗΣ

Γκαντάμες ἢ ***Ραντάμες*** (Ghadames, Gadames ἢ Rhadames) *[Γεωγρ.]*. Πόλις ἐν τῇ ὁμωνύμῳ ὀάσει τῆς βορείου Ἀφρικῆς, εἰς τὴν δυτικὴν ἄκραν τῆς ἰταλικῆς ἀποικίας τῆς Τριπολίτιδος, παρὰ τὰ βορειοανατολικὰ κράσπεδα τῆς Σαχάρας. Κάτοικοι 10.000 περίπου. Εἶναι σπουδαῖον κέντρον τῶν ὁδῶν αἵτινες ἄγουν ἀπὸ τὴν Τρίπολιν καὶ ἀπὸ τὴν Γκάμπες τῆς Τύνιδος πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀφρικῆς. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος συνεκέντρωνεν εἰς τὴν ἀγοράν της ὑπὲρ τὰς 30.000 καμήλους. Σήμερον ὅμως ἡ ἐμπορικὴ αὐτῆς σημασία ἠλαττώθη κατὰ πολύ. Τὰ κυριώτερα τῶν εἰδῶν ἐξαγωγῆς εἶναι πτερὰ στρουθοκαμήλου, δέρματα καὶ ἐλεφαντοστοῦν, τῆς δὲ εἰσαγωγῆς τὸ τέϊον. Ἡ ὄασις ποτίζεται ἀπὸ πηγήν, τῆς ὁποίας τὸ ὕδωρ ἀναβλύζει ἀπὸ βάθους 120 μέτρων καὶ ἐπαρκεῖ πρὸς ἄρδευσιν ἑκατὸν περίπου ἑκταρίων. Οἱ κάτοικοι εἶναι Βέρβεροι καὶ Ἄρα-

Digitized by Google

αὗται ὑπῆρξαν συμβολικὴ βεβαίωσις τῆς τεραστίας προπαγάνδας ὑπὲρ τοῦ ἐγχωρίου ἀργαλειοῦ. Ὁ Γκάντι εἶχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ γνωρίσῃ καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν νοτίῳ Ἀφρικῇ καὶ ἐν Ἰνδίαις τὴν ἀθλίαν κατάστασιν τῶν ἐργατῶν βιομηχανικῶν ἐργοστασίων. Ἀντὶ νὰ ὀργανώσῃ αὐτούς, ἀποτελοῦντας μικρὰν μειονότητα τοῦ ὅλου ἀγροτικοῦ κατὰ βάσιν πληθυσμοῦ, ἐστράφη ἐναντίον τῶν μηχανῶν, αἵτινες, ἀντὶ νὰ ἐλαττώσουν τὴν ἐργασίαν τοῦ προλεταριάτου, ηὔξησαν τὴν ἐκμετάλλευσιν αὐτοῦ ὑπὸ τῶν κεφαλαιοκρατῶν. Περιφρονῶν τὸν μηχανικὸν πολιτισμὸν τῆς Δύσεως, τὸν ὁποῖον ὀνομάζει «αἰῶνα τῆς κολάσεως», ἠθέλησε νὰ καταστήσῃ αὐτάρκη τὸν ἀγρότην ἢ μικροαστόν. Εἰς οὐδὲν μέρος τοῦ κόσμου ὑπάρχουν τοσαύτη ἀθλιότης, πενία, ρυπαρότης, ὀκνηρία καὶ ἐπιδημικαὶ ἀσθένειαι, ὅσον ἐν Ἰνδίαις. Αἰτίαν τῆς καταστάσεως ταύτης θεωρεῖ ὁ Γκάντι τὰς μηχανάς. Ἀντιθέτως πρὸς τὸν Λένιν, ὅστις ἐπεζήτησε νὰ ἐκβιομηχανοποιήσῃ τοὺς ἀγρότας τῆς Ρωσίας καὶ οὕτω νὰ στηρίξῃ ἐπ᾽ αὐτῶν τὴν ἐλευθερίαν τοῦ προλεταριάτου, ὁ Γκάντι ἠθέλησε νὰ ἐνισχύσῃ τὴν γεωργίαν καὶ τὴν οἰκιακὴν βιοτεχνίαν καὶ νὰ προλάβῃ τὴν ὁλοκληρωτικὴν ἀπαθλίωσιν τοῦ λαοῦ μεταβαλλομένου εἰς ἐργάτην, θῦμα εἴτε τῆς ξένης εἴτε τῆς ἐγχωρίου κεφαλαιοκρατίας. «Ἕνας Ροκφέλλερ Ἰνδὸς δὲν ἀξίζει περισσότερον ἀπὸ τὸν Ἀμερικανόν», εἶπεν. Ἡ ἀποστροφή του πρὸς τὰ ὑλικὰ ἀγαθὰ καὶ τὸν μηχανικὸν πολιτισμὸν τὸν ὡδήγησε ν᾽ ἀπαγορεύσῃ τὴν φοίτησιν τῶν τέκνων τοῦ λαοῦ εἰς τὰ ἀγγλικὰ σχολεῖα, διότι ταῦτα δὲν δύνανται νὰ ἠθικοποιήσουν τὸν λαόν, καθιστοῦν αὐτὸν ἀνίκανον πρὸς παραγωγικὴν ἐργασίαν καὶ κυρίως ἀπομακρύνουν τὸν Ἰνδὸν ἀπὸ τὰς ὑγιεῖς ἐθνικάς του παραδόσεις, θρησκείαν καὶ γλῶσσαν. Ἐπὶ πλέον ἀπηγόρευσε τὰς γεννήσεις, ἵνα μὴ αὐξάνεται ὁ ἀριθμὸς τῶν πεινώντων καὶ ἐπιτευχθῇ σχετικὴ ἐπάρκεια τροφῆς διὰ τοὺς ἐπιλοίπους. Ἠθικὸν ἀντίβαρον τῶν ἀπαγορεύσεων τούτων καὶ τῶν στερήσεων, τὰς ὁποίας ἐπάγονται, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ἄλλο ἢ ὁ ἀσκητισμὸς καὶ ἡ μυστικοπαθὴς ἀφοσίωσις εἰς τὸν Θεόν. Ἡ μεγάλη σημασία τῆς διδασκαλίας του ζητητέα πέραν τῶν ἀντιρρήσεων, τὰς ὁποίας διετύπωσαν Εὐρωπαῖοι καὶ Ἰνδοὶ κριτικοί του. Κατώρθωσε νὰ συνενώσῃ τὰς βαθέως διεσπασμένας ἠθικὰς δυνάμεις τῶν Ἰνδιῶν, νὰ συνειδητοποιήσῃ αὐτὰς καὶ νὰ κινήσῃ τὴν τεραστίαν μᾶζαν τῶν 400 ἑκατομμυρίων, παθητικήν, ἀδρανῆ, μοιρολατρικὴν καὶ ἀπηθλιωμένην. Ἀλλὰ ποία ἠθικοθρησκευτικὴ ἐπανάστασις περιωρίσθη μέχρι τέλους αὐστηρῶς ἐντὸς τοῦ ψυχικοῦ της μόνον πεδίου; Εἰς τὴν πρώτην κροῦσιν καταλλήλων ὅρων τῆς ἀντικειμενικῆς πραγματικότητος ἡ παθητικὴ αὕτη ἀντίστασις θὰ ἐκδηλωθῇ ὡς ἐνεργητική. Καὶ ἐπειδὴ διὰ τὴν πιθανὴν περίπτωσιν τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας, ἥτις θὰ ἐσήμαινεν ἀντικατάστασιν τοῦ ξένου ὑπὸ τοῦ ὁμοεθνοῦς δεσπότου, ἡ μᾶζα τῶν ἐργατῶν καὶ ἀγροτῶν δὲν θὰ εἶχε νὰ καρπωθῇ σπουδαῖα ὠφελήματα, ἡ ἠθικὴ καὶ οἰκονομικὴ ὀργάνωσίς της εἶναι προετοιμασία της καὶ διὰ τὴν περίπτωσιν αὐτήν. Σημειωτέον, ὅτι μόνον εἷς ἠθικὸς ἀπόστολος καὶ ἀναμορφωτὴς τῆς περιωπῆς τοῦ Γκάντι θὰ ἠδύνατο νὰ ἀσκήσῃ τοσαύτην τεραστίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ ἑνὸς οὐσιωδῶς μυστικοπαθοῦς λαοῦ καὶ νὰ ἐπιφέρῃ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς συνενώσεώς του καὶ τῆς αὐτεπιγνώσεως. Ἀλλὰ παρὰ τὰ φαινόμενα ὁ Γκάντι δὲν εἶναι ὀραματιστής. Ἔχει εἰς μέγαν βαθμὸν ἀνεπτυγμένον τὸ πρακτικὸν πνεῦμα, τὴν κριτικὴν ἱκανότητα καὶ τὴν δύναμιν νὰ πραγματοποιῇ ἀμέσως καὶ διὰ παντὸς ὅ,τι νομίζει ἀληθές. Πρὸς τοῦτο δίδει πρακτικὰς ὁδηγίας εἰς ὅλας των τὰς λεπτομερείας περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐγκαταστάσεως καὶ λειτουργίας τοῦ ἀργαλειοῦ, δημοσιεύει φυλλάδια ἐκλαϊκευτικὰ ὑγιεινῆς καὶ ἑκάστοτε γνωρίζει ν᾽ ἀνασκευάζῃ πειστικῶς τὰς κατὰ τῶν ἰδεῶν του ἀντιρρήσεις. Ὁσάκις δὲ ὁμιλεῖ δημοσίᾳ πρακτικὸν πνεῦμα διέπει τὰς διδασκαλίας του.

Ὁ Μαχάτμα εἶναι πράγματι σήμερον ἡ πολιτικὴ καὶ ἠθικὴ συνείδησις τῶν Ἰνδιῶν. Ἀνήκει εἰς τὴν μειονότητα ἐκείνην τῶν μεγάλων προσωπικοτήτων, αἵτινες κατὰ τὴν ὁμολογίαν καὶ τῶν ἀντιπάλων του (Ἄγγλων διοικητικῶν καὶ δικαστῶν, Χριστιανῶν κληρικῶν κτλ.) σπανίως ἐμφανίζονται ἐπὶ τῆς Γῆς. Παρεβλήθη πολλάκις πρὸς τὸν Ναζωραῖον. Ἂν καὶ ἀποκρούει, ὡς εἴπομεν, πᾶσαν θεοποίησίν του, ἀρκούμενος νὰ εἶναι ὁ Ἄνθρωπος, λατρεύεται ὑπὸ τοῦ πλήθους ὡς ἐνσάρκωσις τοῦ Κρίσνα καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἡ ἐπίδρασίς του ἐπὶ τῶν Ἰνδῶν θ᾽ αὐξηθῇ, ἀντὶ νὰ ἐλαττωθῇ, μετὰ τὸν θάνατόν του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Mahâtmâ Gandhi*, «Young India» (συλλογὴ ἄρθρων τοῦ Γκάντι δημοσιευθέντων ἐν τῇ ἐφημερίδι «Young India» 1922· γαλλικὴ μετάφρασις μετὰ προλόγου τοῦ Ρομαὶν Ρολλὰν («La Jeune Inde» ἐκδ. Στόκ), «Speeches and Writings» (1896—1922), «Hing Swarâj» (1921), «Neethi Dharma», «A Guide to Health» (1921). — *Loke*, «M. K. Gandhi, an Indian Patriot in South Africa» (Λονδῖνον 1909), «Souvenir of the Passive Resistance Movement in South Africa» (1914). — *W. W. Pearson*, «The Daun of a New Age» (1922).— *O. F. Andrews*, «To the Students» (1921). — *J. H. Holmes*, «Mohandas Karamsand Gandhi». — *Manadenrba Nath Roy* and *Evelyn Roy*, «One year of Non-Cooperation» (Καλκούτα, 1923).—*Rabindranath Tagor*, «Nationalism» (1917).—*Romain Rolland*, «Mahatma Gandhi» (Παρίσιοι 1924).

Κ. Ι. ΒΑΡΝΑΛΗΣ

Γκαντιγιὸ (Gandillot), ***Λέων***. Γάλλος δραματικὸς συγγραφεὺς (1862 — 1912). Ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 1886, ἀναβιβάσας σκηνικὸν ἐλαφρὸν ἔργον «Les femmes collantes» μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας. Κατέχων εἰς μέγαν βαθμὸν τὸ φυσικὸν δῶρον τῆς μετ᾽ ἐπιτυχίας σκηνικῆς ἐμφανίσεως ἔργου, συνδυάζων τὰ στοιχεῖα τῆς ἀσφαλοῦς ἐκτελέσεως καὶ πλοκῆς τοῦ ἔργου καὶ μεταδίδων εἰς αὐτὸ χάριν, ζωηρότητα, καὶ εὐθυμίαν, ἐπροκάλεσε τὴν εὐμενῆ κριτικὴν τοῦ περιωνύμου Σαρσαὶ καὶ κατέκτησε τὸ κοινόν. Ἔγραψε καὶ ἀνεβίβασε πολυάριθμα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων γνωστότερα εἶναι: «L' enlevement des Sabines» (1890), τὸ διασκεδαστικώτερον πάντων, «Ferdinand le noceur» (1890), «La Tortue», «Zigomar» (1900) κτλ. Ὁ Γκαντιγιὸ ἐξέδωκε καὶ ποιητικὴν συλλογὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «Vers Amoureux», μυθιστορήματα καὶ διηγήματα: «Contes à la Lune» (1888). Ν. Π.—Λ.

Γκαντίνι (Gandini), ***Ἀλέξανδρος***. Ἰταλὸς συνθέτης καὶ μουσικοϊστορικὸς (1807—1871), ἀσχοληθεὶς ἰδίως μὲ τὴν συγγραφὴν τῆς ἱστορίας τοῦ θεάτρου τῆς Μοδένας ἀπὸ τοῦ 1539 μέχρι τοῦ 1871. Τὸ ἔργον τοῦτο ἐξεδόθη μετὰ θάνατον τοῦ συγγραφέως ὑπὸ τὸν τίτλον: «Cronistoria dei teatri di Modena» (1873). Ὁ Γκαντίνι συνέθεσεν ὁμοίως πλεῖστα μελοδράματα, ἀναβιβασθέντα ἀπὸ τῆς σκηνῆς τῆς Ὄπερας τῆς Μοδένας. Γ. Σ.

γκαντίρικο (τό). Διὰ τοῦ ὅρου τούτου δηλοῦται εἰς πλεῖστα μέρη τῆς βορείου Ἑλλάδος τὸ ὑποζύγιον, τὸ λόγῳ νεαρᾶς ἡλικίας μὴ φορτωνόμενον εἰσέτι, καὶ τὸ ἀκατάλληλον, λόγῳ γήρατος, πρὸς φόρτωσιν. Κ. Φ.

Γκάντις, ἢ ***Γκαντὰς*** καὶ ***Γκαντὰ*** (Gandish, Gandash, Gaddah). Ἀρχηγὸς τῶν Κοσσαίων (ὀρεινοῦ λαοῦ τοῦ σημερινοῦ Χουσιστάν), ὅστις κατέλαβε τὴν Βαβυλῶνα καὶ ὑπέταξε πᾶσαν τὴν Χαλδαίαν περὶ τὸ 1714 π. Χ. Ἐβασίλευσεν ἐπὶ πέντε ἔτη ἀπὸ τοῦ 1714—1707 καὶ ὑπῆρξεν ὁ ἱδρυτὴς τῆς δυναστείας τῶν Κοσσαίων ἥτις ἐβασίλευσεν ἐπὶ πέντε αἰῶνας ἐν Βαβυλῶνι.

Γκαντιφὲρ *ντὲ Λὰ Σὰλ* (Gadifer de La Salle). Γάλλος τυχοδιώκτης καὶ ἀποικιστής, ἀποθανὼν τῷ 1451. Μετέσχε τῆς ἐν ἔτει 1390 ἐκστρατείας τοῦ δουκὸς τῶν Βουρβώνων ἐναντίον τῆς Τύνιδος, καὶ συνετέλεσεν ὡς πρῶτος ἀξιωματικὸς τοῦ Μπετανκοὺρ εἰς τὴν κατάκτησιν τῶν Καναρίων νήσων. Διαφωνήσας πρὸς τὸν ἀρχηγόν του, ἔφυγεν ἐκεῖθεν. Τῷ 1409 εὑρίσκομεν αὐτὸν πρὸ τῆς Γενούης, ὅθεν εἶχον ἐκδιωχθῇ οἱ Γάλλοι, μετὰ τοῦ στρατάρχου Μπουσικώ. —Β.

Γκάντο (Gado) Βασιλεὺς τῆς Σαρδηνίας κατὰ τὸν ΣΤ´ μ. Χ. αἰῶνα. Ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Βανδάλων Γελιμέρου ὡς διοικητὴς τῆς Σαρδηνίας, ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς τῇ συγκαταθέσει τοῦ Βελισσαρίου ὑπὸ τὸν ὅρον ν᾽ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος, καὶ παρέδωκεν εἰς τὸν Βελισσάριον τὴν πόλιν Κάλιαρι. Ὅτε δὲ οὗτος ἔπλευσεν εἰς Ἀφρικὴν κατὰ τῶν Βανδάλων, ὁ Γελίμερος ἀπέστειλεν εἰς Σαρδηνίαν τὸν ἀδελφόν του Τάγωνα, ὅστις καταλαβὼν τὸ Κάλιαρι κατέσφαξεν ὅλους τοὺς κατοίκους καὶ μετ᾽ αὐτῶν τὸν Γκάντο. —Β.

Γκάντο (Gaddo) ***ντὶ Τσανόμπι***. Ἰταλὸς ζωγράφος καὶ κατασκευαστὴς μωσαϊκῶν (1240—1330). Κληθεὶς εἰς τὴν Ρώμην ὑπὸ τοῦ πάπα Κλήμεντος τοῦ Ε´, κατεσκεύασεν ὑπέροχα μωσαϊκὰ τοῦ τύπου τοῦ Τσιμάμπουε.

Γκάντο, ἢ ***Γκάντου***, ἢ ***Γκουάντου*** (Gando, ἢ Gouandou) /*Γεωγρ.*/. Χώρα τοῦ Σουδάν, ἐν Ἀφρικῇ, ἐκτεινομένη ἐν τῷ λεκανοπεδίῳ τοῦ Σοκοτό, παραποτάμου τοῦ Νίγηρος. Ὑπολογίζεται ὅτι ἔχει ἔκτασιν 200.000 τετρ. χιλμ. περίπου καὶ ὑπὲρ τὸ ἓν ἑκατομμύριον κατοίκους. Ἡ πρωτεύουσα αὐτοῦ Γκάντο κεῖται ἐπὶ παραποτάμου τοῦ Σοκοτό. Εἶναι χώρα ἐλάχιστα εἰσέτι γνωστὴ καὶ ἀπετέλει ἄλλοτε σουλτανᾶτον ἀνεξάρτητον, ἱδρυθὲν κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΘ´ ἑκατονταετηρίδος, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ὄτμαν Ντὰν Φόντιο ἱδρυτοῦ τῆς αὐτοκρατορίας Φουλά. Μετὰ τὴν κατάκτησιν τοῦ Σοκοτὸ ὑπὸ τῶν Ἄγγλων τῷ 1903, ἓν τμῆμα τοῦ Γκάντο προσηρτήθη εἰς τὴν ἀγγλικὴν ταύτην ἀποικίαν, τὸ δὲ ἕτερον εἰς τὴν γαλλικὴν Δαχομέην. Τὸ περιελθὸν εἰς τὸ Σοκοτὸ τμῆμα τοῦ Γκάντο ἔχει 200 000 κατοίκους. —Μ.

Γκαντὸ (Gando) ***Νικόλαος***. Ἑλβετὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς ἐν Γενεύῃ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ´ αἰῶνος καὶ ἀποθανὼν τῷ 1767. Χύτης τὸ ἐπάγγελμα καὶ κατασκευαστὴς τυπογραφικῶν στοιχείων καὶ χαρακτήρων, ἐγκατασταθεὶς ἐν Παρισίοις ἵδρυσεν εἰδικὸν χυτήριον στοιχείων καὶ συνέγραψεν: «Épreuve des caractères de la Fonderie de M. Gando» (1745), «Recueil d'ornements et differentes combinaisns de vignette (1745) κτλ. Ν. Π.—Λ.

Γκαντοζὲ (Gandoger), ***Μιχαήλ***. Γάλλος βοτανολόγος γεννηθεὶς τῷ 1850. Κατήρτισε βοτανικὴν συλλογήν, τὴν σπουδαιοτέραν τῶν μέχρι σήμερον, περιλαμβάνουσαν πλείονα τῶν 338 χιλιάδων φυτῶν πάσης χώρας. Ἐξέδωκε πολυάριθμα ἔργα, ἀποτελοῦντα 38 τόμους, ἐκ τῶν ὁποίων κυριώτερον εἶναι τὸ «Flora Europae» (1884—1891), τὸ πληρέστερον εἰς τὸ εἶδός του, περιλαμβάνον τὴν χλωρίδα τῆς Εὐρώπης, τῆς Μεσογειακῆς λεκάνης καὶ τῆς δυτικῆς Ἀσίας. Ἐδημοσίευσεν ἐπίσης μονογραφίας ἀξιολόγους περὶ ἰτεῶν, ρόδων, ἡδυόσμου, βάτου κτλ. ὡς καὶ μελέτας περὶ ἐξωτικῆς χλωρίδος. —Β.

Γκάντολιν (Gantolin), ***Ἰωάννης***. Διάσημος χημικὸς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος (1760—1852), διατελέσας καθηγητὴς ἐν Ἄμπο. Ἀπὸ τοῦ ὀνόματός του ἐκλήθη τὸ ὀρυκτὸν *γαδολινίτης*. ΑΝ. Δ.

Γκαντόλφι (Gandolfi), ***Γαετάνο***. Ἰταλὸς ζωγράφος καὶ χαράκτης (1744—1802). Ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον πρὸ τοῦ φιλοτέχνου κοινοῦ δι᾽ ἔργων ὑπενθυμιζόντων σαφῶς τὴν βενετικὴν τεχνοτροπίαν. Ἡ ὑποδοχὴ ἧς ἔτυχε, παρὰ τὴν ἔκδηλον μετριότητα τοῦ ταλάντου του, ἦτο λαμπρά· ἀνετέθη δ᾽ ἐπὶ πλέον εἰς αὐτὸν ἡ διακόσμησις τοῦ ναοῦ τῆς Santa Maria della Vita, εἰς τὸν θόλον τῆς ὁποίας ἐζωγράφησε μίαν ἀτυχῆ «Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου», καὶ τοῦ ἁγίου Σωτῆρος, εἰς ὃν ἐζωγράφησε τὸν «ἐν Κανᾷ γάμον», ἔργον ξηρὸν καὶ στερούμενον ἐκφράσεως. Ἄλλα τινὰ ἔργα τοῦ Γκαντόλφι ἀπόκεινται ἐν Πίζῃ καὶ Νεαπόλει. Ὡς χαράκτης ὁ καλλιτέχνης οὗτος ἔσχε μείζονα ἐπιτυχίαν. Ἐκ τῶν σχετικῶν ἔργων του ἀξιομνημόνευτος εἶναι «Ἡ προσκύνησις τῶν ποιμένων», ἣν ἐξειργάσθη ἐπὶ τῇ βάσει πίνακος τοῦ Niccolo dell'Abbate. Ι. Μ. Π.

— **Γκαντόλφι** (Gandolfi) ***Ριχάρδος-Χριστόφορος-Δανιὴλ-Διομήδης***. Ἰταλὸς μουσικοσυνθέτης (1839—1920). Παρήγαγε διὰ τὸ θέατρον τὰ μελοδράματα: «Aldina» (1863), «Paggio» (1865), «Il conte di Monreale» (1872). Εἰς τὰ ἄλλα εἴδη τῆς μουσικῆς ἔγραψεν: Εἰσαγωγὰς δι᾽ ὀρχήστραν, μίαν «Ἐλεγείαν» (δι᾽ ἔγχορδα ὄργανα), μίαν «Ταραντέλλαν», ἓν Requiem, 2 λειτουργίας, ψαλμούς, ἓν Pater-noster, τὴν καντάταν: «Ἡ Βάπτισις τῆς Ἁγ. Καικιλίας», μελῳδίας κλπ. Εἰς τὸν Γκαντόλφι ὀφείλομεν ἐπίσης τὰ μουσικοϊστορικὰ ἔργα: «Sunto storico» (1892), «Appunti di storia musicale» (1893), «Alcune considerazioni intorno alla riforma melodrammatica» κλπ. Γ. Σ.

Γκαντὸν (Gandon), ***Ἀντώνιος***. Γάλλος λογοτέχνης (1813—1864) καὶ συγγραφεύς. Ἔγραψε σειρὰν στρατιωτικῶν διηγημάτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὰ μᾶλλον γνωστὰ εἶναι: «Souvenirs d'un vieux chasseur d' Afrique» (1859), «Les trente deux duels de Jean Gigou» (1860), εἰς τὸ ὁποῖον ὀφείλει καὶ τὴν φήμην του ὡς λογογράφου, «L'oncle Philibert» (1861), καθὼς καὶ πολλὰ ἄλλα ἀγαπητότατα καὶ συμπαθέστατα εἰς τὸ ἀναγνωστικὸν κοινὸν ἐν Γαλλίᾳ. Ν. Π.—Λ.

— **Γκάντον** (Gandon), ***Ἰωάννης***. Ἄγγλος ἀρχιτέκτων (1741—1824). Ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος, ὅστις ἔλαβε παρὰ τῆς Βασιλικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Λονδίνου τὸ μέγα χρυσοῦν μετάλλιον τῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Ἐγένετο γνωστὸς διὰ τῆς συμπληρώσεως τοῦ «Βρεττανικοῦ Βιτρουβίου», ἔργου στερουμένου μεγάλης ἀξίας, τοῦ ὁποίου ἐξέδωκε τῷ 1767 τὸν 5ον καὶ τῷ 1771 τὸν 6ον τόμον. Ἐκ τῶν οἰκοδομημάτων, τῶν ὁποίων διηύθυνε τὴν κατασκευήν, μνημονεύομεν ἐνταῦθα τὸ τελωνεῖον, τὴν τράπεζαν καὶ τὰ δικαστήρια τοῦ Δουβλίνου καὶ τὸ δικαστικὸν μέγαρον τοῦ Waterford. Ι. Μ. Π.

Γκαντρὲλ (Gantrelle), ***Ἰούλιος-Ἰωσήφ***. Βέλγος φιλόλογος καὶ ἱστορικὸς (1809—1893). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς φιλολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Γάνδης, ἔνθα ἐδίδαξεν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν. Ἐδημοσίευσε πλεῖστα ἄρθρα, σειρὰν ἱστορικῶν καὶ φιλολογικῶν μελετῶν εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικά, δοκίμια, ἀπομνημονεύματα. Ἐκ τῶν δημοσιευθέντων καὶ ἐκδοθέντων εἰς βιβλία ἔργων του τὰ μᾶλλον γνωστὰ εἶναι: «Ἐπιτομὴ Γενικῆς Ἱστορίας» (1834—1838), «Ἡ συμμετοχὴ τῆς Φλάνδας εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς Ἀγγλίας» (1840), «Γραμματικὴ Λατινικῆς γλώσσης» (1849), «Τὸ ὕφος τοῦ Τακίτου καὶ ἡ γλῶσσα». Ν. Π.—Λ.

Γκὰντς (Ganz). Οἰκογένεια Γερμανῶν μουσικῶν: —1) ***Ἀδόλφος*** (1796—1870), ὅστις ἔδρασεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ μεγ. δουκὸς τῆς Δαρμστάττης. —2) ***Μόριτς*** (1806—1868), διακεκριμένος βιολιστὴς εἰς τὴν βασιλικὴν ὀρχήστραν τοῦ Βερολίνου. —3) ***Λεοπόλδος*** (1810—1869), βιολιστὴς ἐπίσης εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Βερολίνου. Οἱ: —4) ***Ἐδουάρδος*** (1827—1869) καὶ —5) ***Γουλιέλμος***, υἱὸς

Digitized by Google

τοῦ Ἀδόλφου, ἐγένοντο γνωστοὶ ὁ πρῶτος μὲν ὡς πιανίστας καὶ μεγάλος παιδαγωγός, ὁ δεύτερος δέ, ἐγκατασταθεὶς ἐν Λονδίνῳ, διὰ τῆς ἱδρύσεως τῶν «Mr Ganz' s orchestral concerts», διὰ τῶν ὁποίων ἐγνώρισεν ἐν Ἀγγλίᾳ τοὺς μεγάλους κλασικοὺς καὶ ρωμαντικούς.

—**Γκάντς** ***Ροδόλφος***. Ἐλβετὸς συνθέτης, γεννηθεὶς τῷ 1877. Ἐγένετο γνωστὸς διὰ μιᾶς συμφωνίας, παραλλαγῆς δι' ὀρχήστραν, ἑνὸς κοντσέρτου, ἔργων μουσικῆς δωματίου, μελῳδιῶν κλπ. Γ. Σ.

Γκάντσμπυ (Gadsby), ***Ἐρρῖκος-Ροβέρτος*** (1842—1913). Ἄγγλος συνθέτης καὶ ὀργανίστας, δημοσιεύσας πλεῖστα ἔργα χορῳδίας (Ψαλμὸς 130, Festival Service Alice Brand, The Lord of the Isles, Columbus, Οἱ Κύκλωπες), ἀντίφωνα κλπ. Ἐπίσης μουσικὴν διὰ τὰ δράματα: «Ἄλκηστις» καὶ «Ἀμύντας», μουσικὴν δωματίου, μελῳδίας, 3 συμφωνίας, ἔργα δι' ὀρχήστραν και ἓν «Ἐγχειρίδιον Ἁρμονίας». Γ. Σ.

Γκαντχάρβα - ***Λόκα*** (Gandharva-Loka) *[Ἰνδ. Μυθολ.]*. Παράδεισος κείμενος κατά τινα ἰνδικὸν μῦθον ἀμέσως ὑπὸ τὴν γῆν κατὰ μῆκος τῶν κλιτύων τοῦ ὄρους Μεροῦ. Εἶναι τὸ ἐνδιαίτημα τῶν Γκαντχάρβας (βλ. λ.). Δ.

Γκαντχάρβας (Gandharvas) *[Ἰνδ. Μυθολ.]*. Θεοὶ τῆς παλαιοτέρας ἰνδικῆς μυθολογίας. Ἐν τῇ Ριγκ-Βέδᾳ ἀπεικονίζονται ὡς τοξόται καὶ ἀτρόμητοι πολεμισταί. Τινὲς παραβάλλουσιν αὐτοὺς πρὸς τοὺς κενταύρους, οἵτινες ἐξεφυλίσθησαν εἰς ἁπλοῦς μουσικοὺς καὶ ἀοιδοὺς τοῦ παραδείσου τοῦ Ἴντρα ἢ τοῦ Σβάργκα. —Δ.

Γκαντὼ (Gadaud), ***Ἀντώνιος***. Γάλλος πολιτικὸς (1841—1897) μετέσχεν ὡς νοσοκόμος τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου, διετέλεσε δήμαρχος τοῦ Περιγκέ, βουλευτὴς τῆς Δορδόνης, γερουσιαστὴς τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας καὶ ὑπουργὸς τοῦ Ἐμπορίου ἐπὶ τῆς πρωθυπουργίας τοῦ Ριμπὸ (1895). —Β.

Γκαντὼ *ντὲ* ***Κερβὶλ*** (Gadeau de Kerville), ***Ἐρρῖκος***. Γάλλος φυσιοδίφης τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ἀφιερώθη ἐξ ἐπιστημονικοῦ ζήλου εἰ τὴν ἔρευναν καὶ τὴν πρόοδον τῆς ἐπιστήμης, γράψας πλῆθος ὑπομνημάτων καὶ παρατηρήσεων ἐπὶ θεμάτων ἐκ τῆς ζῳολογίας, βοτανικῆς, τερατολογίας κλπ. Μεταξὺ τῶν ἔργων του καταλέγονται: «Τὰ φωσφορίζοντα ἔντομα» (1881—1887), «Συνομιλίαι ἐπὶ τοῦ μεταμορφισμοῦ» (1887), «Τὰ φωτοβολοῦντα ζῷα καὶ φυτὰ» (1889) «Τὰ παλαιὰ δένδρα τῆς Νορμανδίας» (1891), «Τὰ πτηνὰ τῆς Νορμανδίας» (1893) κ. λ. π. —Β.

Γκανχουὶ ἢ ***Ἀνκουέι*** (Gan-Hwuy, Ngan-Hui ἢ An-Hwei) *[Γεωγρ.]*. Διοικητικὸν διαμέρισμα τῆς ἀνατολικῆς Κίνας, τὸ ὁποῖον ὁμοῦ μετὰ τοῦ Κιάνγκ-Σοῦ καὶ τοῦ Κιάνγκ-Σὶ ἀπετέλει ἄλλοτε τὴν ὑπὸ ἀντιβασιλέως κυβερνωμένην περιοχὴν τοῦ Κιάνγκ-Νάν. Ὁρίζεται πρὸς Β ὑπὸ τοῦ Χὸ-Νάν, πρὸς Α ὑπὸ τοῦ Κιάνγκ-Σοῦ καὶ Τσὲ-Κιάνγκ, πρὸς Ν ὑπὸ τοῦ Κιάνγκ-Σὶ καὶ Δ ὑπὸ τοῦ Χοῦ-Πὲ καὶ τοῦ Χὸ-Νάν. Ἔχει ἔκτασιν 143.900 τετρ. χλμ. καὶ 19.832.665 κατ. Πρωτεύουσα Νγκὸν-Κίνγκ. Εἶναι μία τῶν εὐφορωτέρων χωρῶν τῆς Κίνας, ἔχει πλούσια δάση καὶ διαρρέεται ὑπὸ τοῦ Γιάνγκ-Τσὲ-Κιάνγκ, ὅστις χρησιμεύει ὡς ἡ κυριωτέρα ὁδὸς εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς. Παράγει ἄφθονον ποσότητα τεΐου, βάμβακος καὶ σιδήρου. —Μ.

Γκάο ἢ ***Γκάγκο*** (Gao ἢ Gago) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς γαλλικῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς, ἐν τῇ ἀποικίᾳ Σενεγάλης καὶ Νίγηρος, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Νίγηρος, πρὸς Ν τῆς πόλεως Τιμπουκτοῦ. Σῴζονται ἐρείπια πυραμίδος τοῦ τάφου τοῦ Ἄραβος κατακτητοῦ Μωχάμετ Ἄσκια, ἀνεγερθείσης κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα, καὶ ἑνὸς τεμένους. Ἀπὸ τῆς πόλεως ταύτης ὁ ποταμὸς Νίγηρ εἶναι πλωτὸς ἐπὶ 1600 χλμ. Σήμερον ἡ πόλις ἔχει 5000 κατοίκους καὶ εἶναι σημαντικὸς στρατιωτικὸς σταθμὸς τῶν Γάλλων. —Μ.

Γκάου (Gow), ***Ἀνδρέας Γκάρρικ***. Ἄγγλος ζωγράφος γεννηθεὶς ἐν Λονδίνῳ τῷ 1840. Τῷ 1911 διωρίσθη διευθυντὴς τῆς Βασιλικῆς ἀγγλικῆς πινακοθήκης. Εἰδικοποιήθη εἰς τὸ ἱστορικὸν εἶδος. Ἀναφέρομεν μεταξὺ τῶν πινάκων του τὴν «Σωτηρίαν τοῦ Λουγδούνου» (Relief of Leiden, 1876), «Τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ Ἐδουάρδου ΣΤ'» (The last days of Edward VI, 1880), Τον «Cromwell εἰς Dunbar» (1886), «Τὸν ἀποχαιρετισμὸν τῆς βασιλίσσης Μαρίας εἰς Σκωτίαν» (Queen Mary's farewell to Scotland, 1892). Μ. ΒΑΛΣΑΣ

—**Γκάου** (Gau), ***Φραγκῖσκος-Χριστιανός***. Γερμανὸς ἐξερευνητὴς καὶ ἀρχιτέκτων (1790—1853). Ἐταξίδευσεν εἰς τὴν Παλαιστίνην, τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Νουβίαν καὶ ἔγραψε περισπούδαστον πραγματείαν εἰς τὴν γαλλικὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «Antiquités de la Nubie» (1824) («Αἱ ἀρχαιότητες τῆς Νουβίας»). Ὡς ἀρχιτέκτων διεκρίθη ἰδίᾳ διὰ τὸ σχέδιον τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Κλωτίλδης ἐν Παρισίοις, τὸν ὁποῖον ἀπεπεράτωσεν ὁ ντὲ Μπαλλὺ (1817 - 1885).

Γκάουερ (Gower). Χερσόνησος τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, ἐν Οὐαλλίᾳ καὶ τῇ κομιτείᾳ Κλάμοργκαν. Ἔχει μῆκος 24 χλμ. καὶ μέσον πλάτος 8 χλμ. Εἰσχωρεῖ ἐντὸς τοῦ στενοῦ τῆς Μπρίστολ πρὸς Δ καὶ παρὰ τὴν πόλιν Σουάνση. Κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα εἶχε καταληφθῆ ὑπὸ τῶν Νορμαννῶν. Ἐπὶ τῆς ἀκτῆς αὐτῆς ὑπάρχουν πολλὰ σπήλαια μετὰ λειψάνων ζῴων προϊστορικῆς ἐποχῆς. —Μ.

Γκάουερ (Gower) ***Ἰωάννης***. Ἄγγλος ποιητὴς σύγχρονος τοῦ Τσόσερ (Chaucer), γεννηθεὶς περὶ τὰ 1325 εἰς τὴν κομιτείαν τῆς Ὑόρκης. Ἐσπούδασε νομικά, ἀλλ' ἐπεδόθη εἰς τὴν ποίησιν, εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ἀκόμη ἡ ἀγγλικὴ γλῶσσα δὲν εἶχε λάβει τὴν τελειωτικήν της μορφήν, συνθέσας μακροσκελέστατα ποιήματα εἰς ἀγγλικήν, λατινικὴν καὶ γαλλικὴν γλῶσσαν. Ἀπέθανε τυφλὸς τῷ 1408. Τὸ ἔργον του σύγκειται ἐκ τριῶν ἐπῶν, τὰ ὁποῖα τινὲς θεωροῦσιν ὡς μέρη ἑνὸς γιγαντιαίου ποιητικοῦ οἰκοδομήματος, ἂν καὶ δὲν φαίνεται ἐκ τοῦ περιεχομένου νὰ ὑπάρχῃ συνοχή τις μεταξύ των. Τὸ πρῶτον «Speculum meditantis» («Καθρέπτης σκεπτομένου») ἦτο γεγραμμένον εἰς γαλλικὴν γλῶσσαν καὶ δὲν σῴζεται. Τὸ δεύτερον «Vox clamantis» («Φωνὴ βοῶντος») ἦτο γεγραμμένον εἰς λατινικήν, καὶ ἦτο ὁμοιοκατάληκτον χρονικὸν τῶν συμβάντων τῆς βασιλείας Ριχάρδου τοῦ Β', συνέκειτο δὲ ἐξ ἑπτὰ βιβλίων (ἐξεδόθη καὶ ἐσχολιάσθη ὑπὸ τοῦ Rev. H. G. Coxe τῷ 1850). Τὸ τρίτον «Confessis amantis» («Ἐξομολόγησις ἀγαπῶντος»), τὸ μόνον ἔργον τὸ ὁποῖον εἶχε τυπωθῆ κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα καὶ ἐπέκεινα (ἔκδοσις Caxton 1483, Berthelet 1532 καὶ 1554, Chalmers 1810, Pauli 1857) ἦτο γεγραμμένον εἰς ἀγγλικὴν γλῶσσαν καὶ συνέκειτο ἐκ τριάκοντα χιλιάδων περίπου στίχων. Ἐνεπνέετο ἐκ τῆς «Τέχνης τοῦ ἀγαπᾶν» τοῦ Ὀβιδίου καὶ περιέγραφε μακροσκελῶς τὰς ἐρωτικὰς ἀτυχίας ἀπηλπισμένου ἐρωτευμένου. Ἐνδιαφέρει ἰδίως ὡς μνημεῖον τῆς ἀγγλικῆς γλώσσης ἢ ὡς καλλιτέχνημα. Συνέγραψεν ἐπίσης ἱστορικὸν βιβλίον περὶ τοῦ Ἐρρίκου Δ' («De rege Enrico IV») καὶ ἄλλας μελέτας οὐδέποτε ἰδούσας τὸ φῶς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Ἐκτὸς τῶν προμνημονευθεισῶν ἐκδόσεων: *Todd:* Illustrations of the Life and the Works of Gower and Chaucer (ἔκδ. 1810). Μ. ΒΑΛΣΑΣ

Γκάουερμανν (Gauermann), ***Ἰακώβ***. Γερμανὸς ζωγράφος (1772—1865). Ἀρχίσας τὸ στάδιόν του ὡς λιθοξόος, κατώρθωσε βραδύτερον νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὴν ἐν Στουττγάρτῃ Ἀκαδημίαν τῶν καλῶν τεχνῶν, ἔνθα ἐσπούδασε τὴν χαρακτικὴν καὶ τὴν ζωγραφικήν. Εἰς τὸ Τυρόλον εὑρισκόμενος ἀπεικόνισεν εἰς σειρὰν ἐξόχως ἐκφραστικῶν πινάκων μερικὰ ἀπὸ τὰ μᾶλλον ἐνδιαφέροντα τοπία καὶ χαρακτηριστικάς τινας σκηνὰς τοῦ βίου τῆς χώρας ταύτης. Ἀπὸ τοῦ 1811, διαμένων ἐν Στυρίᾳ, ἐξετέλεσε μακρὰν σειρὰν ὑδατογραφιῶν, ἐμπνευσμένων ἐκ τῆς χώρας ταύτης, χάριν τοῦ ἀρχιδουκὸς Ἰωάννου ὅστις τῷ 1818 ὠνόμασε τὸν Γκάουερμανν ἰδιαίτερόν του ζωγράφον. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων ἔργων τοῦ καλλιτέχνου τούτου τάσσονται μερικαὶ «Ἀπόψεις τοῦ Τυρόλου», κυνηγετικαί τινες σκηναὶ καὶ σειρὰ χαλκογραφιῶν ἀπεικονιζουσῶν τοπία καὶ πρόσωπα. Τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων του εὑρίσκονται εἰς τὰς συλλογὰς τοῦ δουκὸς Ἀλβέρτου τῆς Σαξωνίας, τοῦ κόμιτος Fries, τοῦ λόρδου Auckland κ.τ.λ. Ι. Μ. Π.

— **Γκάουερμανν** (Gauermann), ***Φρειδερῖκος***. Γερμανὸς ζωγράφος, υἱὸς τοῦ Ἰακώβου Γκάουερμανν (1807—1862). Διεκρίθη ὡς τοπιογράφος καὶ ζωγράφος ζῴων. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ὁ γεωργός», ὃν ἐξέθηκε διὰ πρώτην φορὰν ἐν Βιέννῃ τῷ 1834 καὶ διὰ δευτέραν φορὰν τῷ 1855 ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἐκθέσει τῶν Παρισίων, «Ἡ ἀνάπαυσις ἐπάνω εἰς τὸ βουνό», «Τέλος τοῦ κυνηγιοῦ», «Ὁ κυνηγὸς ποῦ ξεκοιλιάζει τὸ ἐλάφι», «Ἀγριόχοιρος προσβαλλόμενος ὑπὸ λύκων», «Ἀγελάδες εἰς τὴν βοσκήν», «Ἔλαφος περικυκλωμένη ἀπὸ ἱέρακας», «Ἡλιοβασίλεμα» καὶ «Κοπάδια φεύγοντα τὴν βροχήν». Ἐπὶ πλέον ὁ Φρ. Γκάουερμανν ἐξετέλεσε καί τινας χαλκογραφίας ἀπεικονιζούσας ζῷα. Ι.Μ.Π.

Γκάουερς (Gowers), *σὲρ* ***Γουλιέλμος Ριχάρδος***. Ἄγγλος νευρολόγος μέλος τῆς Βασιλικῆς ἑταιρείας, ἐπίτιμον μέλος τοῦ Βασιλικοῦ ἰατρικοῦ κολλεγίου τῆς Ἰολανδίας, ἐπίτιμον μέλος τῆς Ρωσικῆς ἰατρικῆς ἑταιρείας, τῆς Ἀμερικανικῆς νευρολογικῆς ἑταιρείας κτλ. Διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημιακοῦ κολλεγίου καὶ ἰατρὸς τοῦ νοσοκομείου τούτου. Ἐδημοσίευσε: «Περὶ ἐπιληψίας καὶ ἄλλων σπασμωδῶν νόσων», «Ἐγχειρίδιον καὶ ἄτλας ὀφθαλμοσκοπήσεως», «Ἐγχειρίδιον νευρικῶν νόσων», «Συφιλιδικαὶ παθήσεις τοῦ νευρικοῦ συστήματος», «Ἐπιληψία, τρομώδης παράλυσις» κλπ. Τὰ πλεῖστα τῶν ἐπιστημονικῶν αὐτοῦ ἔργων μετεφράσθησαν καὶ εἰς ξένας γλώσσας. Ο. Ρ.

Γκάουλ (Gaul), ***Αὔγουστος***. Περιώνυμος Γερμανὸς γλύπτης (1869—1921). Ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Μπέγκας, διὰ τὸν ὁποῖον ἐσμίλευσε τοὺς λέοντας τοῦ μνημείου τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου Α' ἐν Βερολίνῳ. Τῷ 1897 μετέβη εἰς Ἰταλίαν, ὅπου ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Τυαλλιὸν καὶ τῶν μαθητῶν τοῦ Μαρέ. Διεκρίθη ἰδίᾳ διὰ τὰ ἐκ βρούντζου ἀγάλματα ζῴων, ἐν οἷς τὴν πρώτην θέσιν κατέχει «Ἡ λέαινα». Ἐπίσης ἔργα ὑπέροχα εἶναι: «Ἡ κρήνη τῶν νησσῶν» ἐν Σαρλότεμπουργ καὶ «Ἡ κρήνη τῶν ἄρκτων» ἐν Βερτχάϊμ τοῦ Βερολίνου. Τὸ τελευταῖον ἔργον του εἶναι ὁ «Πιθηκάνθρωπος» ἐν τῇ Πινακοθήκῃ (Nationalgalerie) τοῦ Βερολίνου.

—**Γκάουλ** (Gaul), ***Γουσταῦος***. Αὐστριακὸς ζωγράφος (1836—1883). Ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Ράλ, ἐμελέτησε δὲ ἰδιαιτέρως τοὺς Ἐνετούς, τὸν Ροῦμπενς καὶ τὸν Ρέμπραντ. Διεκρίθη πρὸ παντὸς ὡς ἱστορικὸς ζωγράφος καὶ προσωπογράφος. Ἐκ τῶν προσωπογραφιῶν αὐτοῦ ἐξαίρονται ἡ τῆς Σοφίας Σραῖντερ, τοῦ Σπόρ, Χύρτλ, Σόννενταλ, Λεβίνσκυ καὶ τῆς Καρλόττας Βόλτερ.

Γκάουλμπερν (Goulburn), ***Ἐρρῖκος***. Ἄγγλος πολιτικὸς (1784—1856). Διετέλεσε μέλος τῆς Βουλῆς τῶν κοινοτήτων κατὰ τὸ 1808, διωρίσθη γραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας καὶ ὑπουργὸς τῆς Ἰρλανδίας τῷ 1808 καὶ κατὰ τὸ 1810 ὑφυπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν, κατόπιν δὲ τῶν Στρατιωτικῶν, διατελέσας ὡς τοιοῦτος ἐπὶ ὀκταετίαν. Ἔκτοτε, ἀπὸ τοῦ 1821—1846, διετέλεσεν ἐκ περιτροπῆς ἀρχιγραμματεὺς εἰς τὰ ὑπουργεῖα τῶν Ἐσωτερικῶν, τῶν Οἰκονομικῶν καὶ τῶν Θρησκευμάτων ὑπὸ τὴν κυβέρνησιν Ρόβερτ-Πήλ, ἐπιδείξας καθ' ὅλον τὸ μακρὸν διάστημα ἀδιαλλαξίαν ἄκραν εἰς τὰ φρονήματα καὶ τὰς πεποιθήσεις του. Ν. Π.—Λ.

Γκάουλντ (Gould)· βλ. Γκούλντ.

Γκαουνίλο (Gaunilo). Μοναχὸς τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, μονάσας εἰς τὸ Μαρμουτιὲ τῆς Γαλλίας. Ὁ Γκαουνίλο εἶναι γνωστὸς διὰ τὴν πρὸς τὸν Ἄνσελμον τῆς Καντερβουρίας πολεμικήν του ἐν σχέσει μὲ τὴν «ὀντολογικὴν» καλουμένην ἀπόδειξιν τοῦ Θεοῦ. Ὅτε δηλαδὴ ὁ Ἄνσελμος ἐδημοσίευσε τὸ «Proslogium» αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον ἀρχίζει διὰ τοῦ γνωστοῦ γραφικοῦ χωρίου: «Εἶπεν ἄφρων ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ...», καὶ ὅπου ἐκτίθεται ἡ ἀπόδειξις αὕτη, ὁ ἄλλως ἄγνωστος ἡμῖν Gaunilo ἐδημοσίευσεν ἀπάντησιν εἰς αὐτὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Liber pro insipiente». Ἡ θεωρία τοῦ Gaunilo συνίσταται εἰς τὸ ὅτι, ὁσονδήποτε σαφὴς καὶ ἂν ᾖ ἡ ἔννοια ἑνὸς ἀντικειμένου, δὲν προϋποθέτει τὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ. Βεβαίως ἡ τοιαύτη ψυχολογικὴ ἐπίκρισις τῆς ὀντολογικῆς ἀποδείξεως κατ' οὐδὲν θίγει ταύτην, οὖσαν καθαρῶς μεταφυσικήν· ὁ Ἄνσελμος ὅμως ἀπαντῶν μόνον ἐπὶ λεπτομερειακῶν σημείων ἀντέκρουσε τὴν κριτικὴν τοῦ Gaunilo, μὴ ἐννοήσας ὅτι αὕτη ἦτο κατὰ βάσιν ἐσφαλμένη. Τὸ ἔργον τοῦ Gaunilo, συνεκδιδόμενον κατὰ κανόνα μὲ τὸ «Proslogium», μετεφράσθη μετ' αὐτοῦ καὶ γαλλιστὶ ὑπὸ Bouchitté («Le Rationalisme chrétien à la fin du XIe siècle». Paris 1842). —Δ.

Γκάουντ (Gaunt), ***Ἰωάννης***, *δοὺξ τοῦ* ***Λαγκάστερ***. Τριτότοκος υἱὸς Ἐδουάρδου τοῦ Γ', θεῖος Ριχάρδου τοῦ Β' καὶ πατὴρ Ἐρρίκου Δ' τῆς Ἀγγλίας (1340—1399). Ἐκληρονόμησε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του (1361) τὸν τίτλον δουκὸς τοῦ Λαγκάστερ (1362). Ἐπολέμησεν ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐγένετο εἷς τῶν σημαντικωτέρων συμβούλων τοῦ στέμματος. Ἐχθρὸς τῶν ἀνωτέρων ἐκκλησιαστικῶν τῆς πατρίδος του, παρέσχεν ἐκθύμως τὴν προστασίαν του εἰς τὸν περιώνυμον μεταρρυθμιστὴν Βύκλιφ. Εἰς τρίτον γάμον συνεζεύχθη τῷ 1396 τὴν πρώτην ἐρωμένην του Αἰκατερίνην Ρόετ. Εἰς τὸν «Ριχάρδον Β'» τοῦ Σαίκσπηρ ὁ Γκάουντ πλέκει τὸ ἐγκώμιον τῆς Ἀγγλίας. Α. Δ.

Γκάουντι (Gaudi), ***Ἀντώνιος***. Ἱσπανὸς ἀρχιτέκτων (1852—1926). Ἐκ τῶν ὀνομαστοτέρων νεωτέρων Ἱσπανῶν ἀρχιτεκτόνων, ἐπονομασθεὶς ὁ «Δάντης τῆς ἀρχιτεκτονικῆς», ἕνεκα τῆς μεγαλοπρεπείας τῆς συλλήψεως τῶν σχεδίων του. Τὸ κυριώτερον καὶ χαρακτηριστικώτερον τῆς τέχνης του ἔργον εἶναι ὁ καθεδρικὸς ναὸς τῆς Βαρκελώνης, ἐν τῷ ὁποίῳ προσεπάθησε νὰ ἀναζωογονήσῃ τὸν γοτθικὸν ρυθμὸν καὶ νὰ ἀναπτύξῃ τοῦτον ἐπὶ νέων βάσεων. Ἀνήγειρεν ἀνάκτορα, ἰδιωτικὰς οἰκίας, μονάς, κ.τ.λ. Ἀπέθανε τραγικῶς, διαμελισθεὶς ἐν Βαρκελώνῃ ὑπὸ ἠλεκτρικοῦ ὀχήματος. —Β.

Γκαούντιο ***Μὲλλ*** (Gaudio Mell). Ἰταλὸς συνθέτης τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος καὶ ἱδρυτής, κατὰ τὸν Ἀντ. Λιβεράτι, μουσικῆς σχολῆς, ἐξ ἧς ἐξῆλθεν ὁ Παλεστρίνα. Ἡ ὕπαρξις ἐν τούτοις τοῦ Γκαούντιο Μὲλλ εἶναι ὑπὸ ἀμφισβήτησιν· πολλοὶ δὲ συγχέουν αὐτὸν πρὸς τὸν Γκουντιμέλ. Γ. Σ.

Γκάουντιχ (Gaudig), ***Οὔγος***. Εἷς τῶν γνωστοτάτων Γερμανῶν παιδαγωγῶν, γεννηθεὶς εἰς

Digitized by Google

Harz τῷ 1860. Ἡ ἐπίδρασις αὐτοῦ ἐπὶ τὴν σύγχρονον παιδαγωγικὴν ὑπῆρξε λίαν σημαντική. Οὗτος τυγχάνει ἐν Γερμανίᾳ ὁ ἕτερος τῶν ἀρχηγῶν τῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα «Σχολεῖον ἐργασίας» μεγάλης διδακτικῆς καὶ γενικώτερον παιδαγωγικῆς μεταρρυθμιστικῆς κινήσεως. Ὑπηρετήσας τὸ πρῶτον ὡς καθηγητὴς γυμνασίου καὶ ὕστερον ὡς διευθυντὴς τοῦ προτύπου διδασκαλείου θηλέων εἰς Χάλλην, ἀνέλαβε τέλος ἐν Λειψίᾳ τὴν διεύθυνσιν γυμνασίου καὶ διδασκαλείου θηλέων, ὅπου διεκρίθη. Τὸ «σχολεῖον τοῦ Γκάουντιχ» κατέστη ὀνομαστὸν ὡς πρότυπον πειραματικὸν σχολεῖον. Πλῆθος Γερμανῶν καὶ ἀλλοδαπῶν παιδαγωγῶν ἔσπευδον ὅπως παρακολουθήσωσιν ἐν τῇ πράξει τὰς μεταρρυθμιστικὰς θεωρίας τοῦ Γκάουντιχ, συνδυάζοντος πρὸς ἀρτιωτάτην θεωρητικὴν μόρφωσιν καὶ γόνιμον συγγραφικὴν δρᾶσιν καὶ ἐξαίρετον διδακτικὴν ἰδιοφυΐαν. Ἐπὶ μακρὸν διδάξας, ἀπέθανε τῷ 1923 ἐν πλήρει δράσει, καταλιπὼν πληθὺν μαθητῶν καὶ συνεργάτας μετὰ πίστεως ἐχομένους τῶν ἰδεῶν τοῦ διδασκάλου.

Οὖγος Γκάουντιχ.

Ὁ Γκάουντιχ, ὀξὺς τὸ πνεῦμα καὶ ἔχων διαίσθησιν τοῦ ὀρθοῦ, δὲν ὡρμήθη ἀπὸ τὴν πρόθεσιν δημιουργίας ἰδίου παιδαγωγικοῦ συστήματος. Τοῦτο προῆλθε σὺν τῷ χρόνῳ, τὸ μὲν ἀπὸ τὸν καθορισμὸν γενικῶν ἀρχῶν ἀγωγῆς, τὸ δὲ ἀπὸ τὴν ἐν τῇ σχολικῇ πράξει δοκιμασίαν των. Τὸ πρῶτον διετύπωσε τὰς ἰδέας του ἐπὶ σχολικῶν προβλημάτων εἰς τὰ ἔργα του «Didaktische Ketzereien» καὶ «Didaktische Präludien» ὑπὸ τύπον ἀφοριστικόν, χωρὶς νὰ προσπαθήσῃ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὰ τελειωτικὴν λύσιν. Εἶτα ἐμβαθύνων ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰς τὴν θεωρίαν τῆς ἀγωγῆς καὶ ἔχων ὑπ᾽ ὄψει ἐπὶ πλέον τὰ πολύτιμα διδάγματα τῆς σχολικῆς ἐμπειρίας, καθώρισε κύριά τινα ἀξιώματα, ἀφ᾽ ὧν μὲ συνέπειαν καὶ σαφήνειαν ἀπήνθισε τὰ οὐσιώδη σημεῖα τῆς παιδαγωγικῆς του.

Παρὰ Γκάουντιχ διακρίνεται πρὸ παντός: α') Ἡ μέριμνα πρὸς ἐπίτευξιν ἑνιαίου ἐθνικοῦ πνεύματος μὲ κύριον μέσον πρὸς τοῦτο τὸ δημοτικὸν σχολεῖον. Δι᾽ ὃ καὶ τὸ διαφέρον αὐτοῦ στρέφεται κατ᾽ ἐξοχὴν πρὸς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον καὶ τὰ παντοῖα προβλήματα αὐτοῦ. β') Ἡ διάπλασις τῶν τροφίμων εἰς προσωπικότητας. Ἡ ἰδέα τῆς προσωπικότητος εἶναι παρὰ Γκάουντιχ, ἡ ἰθύνουσα δύναμις, ἥτις ὑπερεκβαίνουσα τοῦ ἀτόμου συμβάλλει εἰς τὴν διάπλασιν τοῦ πολιτιστικοῦ βίου, καθ᾽ ἁπάσας τὰς πολυειδεῖς ἐκδηλώσεις του. Ἐν τούτῳ δὲ διίσταται κυρίως πρὸς τὸν Kerschensteiner, τὸν ἕτερον τῶν ἀρχηγῶν τοῦ «σχολείου ἐργασίας» ἐν Γερμανίᾳ, δεχόμενον ὡς σκοπὸν τῆς ἀγωγῆς τὴν διάπλασιν τῶν τροφίμων εἰς χρησίμους πολίτας. Ὡς διδακτικὴ δὲ μᾶλλον ἀρχή, συμβάλλουσα εἰς τὴν πλήρωσιν τῶν μνημονευθεισῶν κυρίων ἐπιδιώξεων τοῦ Γκάουντιχ, θεωρητέα ἡ «ἀρχὴ τῆς αὐτενεργείας».

Ἐν τῷ καθορισμῷ τῆς ἐννοίας τῆς προσωπικότητος ὁ Γκάουντιχ φαίνεται τελῶν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἰδεαλιστικῆς φιλοσοφίας τοῦ Eucken καὶ τῶν συγγενῶν φιλοσοφικῶν ρευμάτων. «Προσωπικότης εἶναι ὁ κύριος ἑαυτοῦ, ὁ τὰς δυνάμεις τῆς ἰδίας φύσεως συγκεντρῶν καὶ κατευθύνων πρὸς πραγμάτωσιν τοῦ ἰδεώδους τῆς ἀτομικότητός του, ὁ ἐπὶ διαφόρων πεδίων τοῦ βίου αὐτονόμως ὁρίζων ἑαυτόν...» Προσωπικότης σημαίνει πάλην ὑπὲρ τῶν ὑψίστων ἀξιῶν, συνάμα δὲ καὶ ἐσωτερικὴν δυναμικότητα· διηνεκῆ προσπάθειαν πρὸς ἰδεώδη διαμόρφωσιν τοῦ βίου. Ἡ προσωπικότης εἶναι ἀξίωμα μεγίστης ἐνεργητικότητος. Ἐκεῖνος ὅστις εἶναι προσωπικότης ἀποβλέπει ὑπὲρ τὴν πλήρωσιν τῶν ἀτομικῶν ἀναγκῶν καὶ εἰς τὴν πραγμάτωσιν ὑπερατομικῶν ἰδεωδῶν σκοπῶν.

Ὁ Γκάουντιχ διὰ τῆς ἐννοίας τῆς προσωπικότητος ἐπιχειρεῖ καὶ κατορθοῖ ἐπιτυχῆ συνδυασμὸν τῆς ἀτομιστικῆς παιδαγωγικῆς ἀφ᾽ ἑνὸς καὶ τῆς κοινωνιστικῆς ἀφ᾽ ἑτέρου. Ἡ ἀτομιστικὴ παιδαγωγικὴ δὲν κατορθώνει ὑπερεκβαίνουσα τοῦ ἀτόμου νὰ καταλήξῃ εἰς τὴν κοινωνίαν, ἡ δὲ κοινωνιστικὴ οὐδαμῶς καθορᾷ ἄτομον πέραν τῆς κοινωνίας. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἀμφοτέρας καὶ συμπληροῦσα ταύτας, ἡ παιδαγωγικὴ τῆς προσωπικότητος λαμβάνει τὸ ἄτομον ἐν ταῖς βιωτικαῖς σχέσεσιν αὐτοῦ ἐν τῇ κοινωνίᾳ, εἰς τὸν κοινωνικὸν δὲ βίον καθορᾷ ὡσαύτως τὸ ἔδαφος, ἐφ᾽ οὗ πραγματοῦται ὁ ἀτομικὸς βίος. Ὁ παῖς δὲν εἶναι ἀπηρτισμένη προσωπικότης, ἀλλ᾽ ἐν τῷ γίγνεσθαι. Κατὰ τίνα δὲ τρόπον θέλει συμβάλει τὸ σχολεῖον ἵνα καταστῇ οὗτος προσωπικότης, ἀναπτύσσει ὁ Γκάουντιχ εἰς τὸ κύριον δίτομον σύγγραμμά του: «Τὸ σχολεῖον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς μελλούσης προσωπικότητος». Οὗτος ἐπιζητεῖ τὴν διάπλασιν τοῦ παιδὸς εἰς προσωπικότητα οὐ μόνον διὰ τῶν μορφωτικῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς κοινωνιστικῆς ὀργανώσεως τοῦ σχολικοῦ βίου. Ἀποφεύγων τὰς ἀκρότητας ἐπιδιώκει τὸν σκοπόν του: α') διὰ τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς τάξεως ὡς τοῦ κυρίου στοιχείου τοῦ ζωντανοῦ σχολικοῦ βίου, β') διὰ τοῦ καθορισμοῦ διαφορετικῶν σχέσεων μεταξὺ διδασκάλου - μαθητοῦ τῶν τέως κρατουσῶν. Περιορίζει ὅθεν τὴν αὐτοδιοίκησιν εἰς τὴν ἐπὶ μέρους τάξιν ἑκάστου σχολικοῦ τύπου, ἀποκρούων τὰς ἱεραρχίας, δημηγορίας κ.τ.ὅ. Θέλει τὴν τάξιν μέσον πρὸς ὑποβοήθησιν τῆς ἐξελίξεως τῆς ἀτομικότητος τῶν μαθητῶν καὶ καλλιέργειαν τοῦ συναισθήματος τῆς εὐθύνης αὐτῶν. Πεδία ὅπου ἐκδηλοῦται ἡ αὐτονομία τῆς τάξεως εἶναι ἡ διδασκαλία, τὸ παιγνίδιον, αἱ ἐκδρομαὶ καὶ τὰ ταξίδια, καὶ τέλος αἱ ἑορταί. Ἡ τάξις δέον νὰ ἔχῃ συνείδησιν τῆς εὐθύνης της ὡς ὅλον, ἐπίσης δὲ καὶ ἕκαστον τῶν μελῶν της.

Εἰς τὸ νέον σχολεῖον αἱ σχέσεις διδασκάλου πρὸς μαθητὴν εἶναι εἰς μὲν τὴν κατωτάτην βαθμῖδα σχέσεις ἀπολύτου ὑπακοῆς μαθητοῦ πρὸς διδάσκαλον. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως, καὶ ἐφ᾽ ὅσον ἀναπτύσσεται ὁ παῖς, ὁ διδάσκαλος βαθμιαίως ἀποσύρεται ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ ἀρχηγοῦ, ἐμφανιζόμενος ὑπὸ τὴν τοῦ ὁδηγοῦ καὶ συντρόφου. Οὕτως εἰς τὸ νέον σχολεῖον, ὅπου δὲν ἐπιδιώκεται ἡ δι᾽ ἐπιβολῆς μετάδοσις ξηρῶν γνώσεων, καὶ ὅπου θὰ σφύζῃ ἡ πραγματικὴ ζωή, θὰ εὕρῃ ὁ παῖς εὐρὺ πεδίον ἐλευθέρας ἐξελίξεως τῶν ἐσωτερικῶν του πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν δυνάμεων καὶ θὰ δυνηθῇ νὰ προσεγγίσῃ εἰς τὸ ἰδεῶδες ἐγώ.

Τὸ δεύτερον θεμελιῶδες ἀξίωμα, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ὁρίζεται ἡ σχολικὴ ἐργασία εἶναι τὸ τῆς αὐτενεργείας τοῦ μαθητοῦ. Διὰ τοῦ κατ᾽ ἐξοχὴν τονισμοῦ τῆς ἐν λόγῳ ἀρχῆς διακρίνεται τὸ λεγόμενον «σχολεῖον ἐργασίας» τοῦ λεγομένου «σχολείου γνώσεων», τὸ νέον τουτέστι σχολεῖον τοῦ παλαιοῦ. Ἐν δὲ τῇ κοινότητι τῆς ἀρχῆς ταύτης καθορᾶται τὸ συνθετικὸν στοιχεῖον τῶν διαφόρων κατευθύνσεων τῆς συγχρόνου παιδαγωγικῆς. Ἡ αὐτόνομος δρᾶσις τοῦ μαθητοῦ δέον νὰ ὁρίζῃ τὸν χαρακτῆρα τῆς ἐν τῷ σχολείῳ ἐργασίας. Ὁ μαθητὴς δὲν πρέπει ν᾽ ἀποδέχεται παθητικῶς τὰς ἔξωθεν ἐπιβαλλομένας γνώσεις, ἀλλὰ νὰ ἐπιλαμβάνεται ἐνεργητικῶς παντός, εἰς ὅπερ τὸν ὠθεῖ ἐσωτερικὴ ὁρμὴ καὶ ἀνάγκη. Ὁ μαθητὴς δέον νὰ ὁρίζῃ τὸν σκοπὸν τῆς ἐργασίας του, θέτων εἰς ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους, συμμαθητὰς καὶ διδασκάλους, ἐρωτήματα καὶ προβλήματα πρὸς λύσιν, νὰ εὑρίσκῃ τὰ μέσα πρὸς ἐπίλυσιν τῶν ἀποριῶν του, νὰ ἐκφέρῃ κρίσεις, νὰ διατυπώνῃ σχέδια ἀτομικῆς ἢ ὁμαδικῆς ἐργασίας, νὰ κρατῇ σημειώσεις, νὰ συνάγῃ καὶ ἐπεξεργάζηται στατιστικὰς πληροφορίας, νὰ ἐξάγῃ συμπεράσματα κτλ. Ἡ ἐλευθέρα αὕτη πνευματικὴ ἐνέργεια δέον νὰ εἶναι ἀπαύγασμα, νὰ ἐκπηγάζῃ ἀπὸ τὴν ὅλην ψυχοσύνθεσιν τοῦ μαθητοῦ. Κατ᾽ αὐτὴν πρέπει νὰ μετέχῃ μὲ ὅλον το εἶναί του καὶ ὄχι μόνον μὲ τὸν νοῦν του. Πρέπει ἡ βούλησις τοῦ μαθητοῦ ἐν ἁπάσῃ τῇ ἰσχύϊ της νὰ τίθεται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν προθέσεών του, ὅπως αὕτη ἀχθῶσιν εἰς πέρας καὶ μὴ παραμείνωσιν εἰς τὸ στάδιον τῶν σκέψεων καὶ σχεδιασμῶν. Δι᾽ ὃ καὶ διακρίνεται ἡ λεγομένη «παιδαγωγικὴ τῆς δράσεως», ὡς βουλησιοκρατική, ἀπὸ τὴν Ἑρβαρτιανὴν «νοησιοκρατικὴν» παιδαγωγικήν. Ὁ διδάσκαλος εἶναι νῦν ὁ καλλιτέχνης ὀργανωτὴς τῆς ἐργασίας τῆς τάξεως, καὶ οὐχὶ ὁ διεκπεραιωτὴς τῆς ἐργασίας. Οὗτος ὅμως δέον νὰ κρατῇ ἀφανῶς τὰ νήματα τῆς πορείας τῆς διδασκαλίας ἐπεμβαίνων ἐνεργῶς, ὅπου τοῦτο καθίσταται ἀναγκαῖον. Εἰς τὸ σχολεῖον, τὸ σχολεῖον τῆς ζωῆς καὶ αὐτενεργοῦ δράσεως, τιμᾶται λίαν ὁ καλλιτεχνικὸς παράγων, ἐνισχύονται οἱ φυσικομαθηματικοὶ κλάδοι καὶ παρέχεται ἡ προσήκουσα θέσις εἰς τὰς χειροτεχνικὰς ἐργασίας. Αἱ χειροτεχνικαὶ ἐκπαιδεύσεις θεωροῦνται ὅτι συμβάλλουσιν εἰς τὴν αἰσθητικὴν μόρφωσιν καὶ εἶναι ἐξυπηρετικαὶ τῆς ἐπαγγελματικῆς παιδεύσεως.

Αἱ ἀρχαὶ τοῦ Γκάουντιχ, ὡς θεωρητικαὶ ἀπαιτήσεις, τυγχάνουσι πολύτιμον ἀπόκτημα τῆς νεωτέρας παιδαγωγικῆς. Ἡ ἐν τῇ πράξει ὅμως ἐφαρμογὴ τῶν θεωριῶν του καταντᾷ ἐν πολλοῖς ἀνέφικτος ἢ καὶ οὐτοπιστική. Ὁ διδάσκαλος, ὁ ἐπιχειρῶν νὰ ἐφαρμόσῃ ταύτας ἐπακριβῶς, πρέπει νὰ εἶναι ἔξοχος διδασκαλικὴ φύσις καὶ νὰ κέκτηται ἐπὶ τούτοις ἀρτιωτάτην ἐπαγγελματικὴν μόρφωσιν. Διὰ τοῦτο μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γκάουντιχ ἔπαυσε πλέον τὸ σχολεῖόν του νὰ παρουσιάζῃ διαφέρον, καίτοι οἱ μαθηταὶ καὶ διάδοχοι αὐτοῦ εἶναι πιστοὶ τηρηταὶ τῶν ἀρχῶν του. Διὰ τὴν ἐν τῇ πράξει ἐφαρμογὴν τῶν τυγχάνει ἄλλως τε προϋπόθεσις ἡ ὕπαρξις πειραματικῶν σχολείων, τουτέστι σχολείων ἔνθα παρέχεται ἐλευθερία ὡς πρὸς τὴν διδακτέαν ὕλην, τὴν μέθοδον διδασκαλίας, τὴν ὀργάνωσιν τῆς σχολικῆς ζωῆς. Ἡ ἐλευθερία ὅμως αὕτη δὲν εἶναι ἀπόλυτος εἰς τὰ συνήθη κρατικὰ σχολεῖα, τῶν ὁποίων τόσον τὸ πρόγραμμα ὅσον καὶ ἡ διδακτέα ὕλη εἶναι ἐκ τῶν προτέρων λεπτομερῶς καθωρισμένα ὑπὸ τῆς πολιτείας.

Συγγράμματα τοῦ Γκάουντιχ: «Ἀγωγὴ πρὸς αὐτενέργειαν» («Didaktische Ketzereien») μετάφρ. εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπὸ *Παπαμαύρου* ὑπὸ τὸν τίτλον «Νέες διδαχτικὲς ἀρχές» «Διδακτικὰ προοίμια», «Τὸ σχολεῖον, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς μελλούσης προσωπικότητος» (2 τ.), «Γερμανικὸς λαὸς—γερμανικὸν σχολεῖον» «Freie geistige Schularbeit in Theorie und Praxis» μετάφρ. εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπὸ *Καλλιάσα* ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἡ σύγχρονος διδακτική», «Σχολεῖον καὶ σχολικὴ ζωή», «Ἡ ἰδέα τῆς προσωπικότητος», «Οἶκος καὶ σχολεῖον».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Scheibner*, Hugo Gaudig zum Gedächtnis Arbeitschule 1920. *Τοῦ αὐτοῦ*, Hugo Gaudig. Zft für pädagogische Psychologie 1920.—*Emil Saupe*, Deutsche Pädagogen der Neuzeit, Hugo Gaudig Περὶ Γκάουντιχ γίνεται ἐπίσης λόγος εἰς τὰ ἐγχειρίδια παιδαγωγικῆς, ἐν οἷς ἐξετάζεται τὸ «σχολεῖον ἐργασίας», καὶ τὰς εἰδικὰς περὶ «σχολείου ἐργασίας» πραγματείας.

Γ. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

Γκόουντυ (Gaudy), *Ζὰν-Αἰμέ*. Ἑλβετὸς ποιητὴς (1773—1850). Ἐξέδωκε πλὴν ἑνὸς «Γλωσσαρίου τῆς Γενεύης» (1820) ποιήματα ὑπὸ τοὺς τίτλους «Ἀπόλογοι» «Ἄνθη φθινοπωρινὰ» κτλ. Ἀλλὰ τὸ δημοφιλέστατον ἔργον του εἶναι: «Μῦθοι καὶ διηγήσεις» εἰς στίχους πνευματώδεις καὶ εὐθύμους, «Περίπατοι ἱστορικοὶ ἀνὰ τὸ καντόνιον τῆς Γενεύης». Ἐπίσης ἐξέδωκε δύο τόμους ἱστορικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν μελετῶν. —Β

—**Γκάουντι** (Gaudy), *Φραγκῖσκος*, *βαρῶνος*—. Γερμανὸς ποιητὴς καὶ διηγηματογράφος (1800—1840). Διεκρίθη ἰδίᾳ ὡς λυρικὸς ποιητής. Εἶναι γνωστὸς ἐπίσης ἐκ τῆς περιγραφῆς του «Ἡ ἀποδημία μου εἰς Ρώμην». Μετὰ τοῦ Χιαμίσσο μετέφρασε τὸν Βερανζέρον καὶ ἄλλα γαλλικὰ λογοτεχνικὰ ἔργα.

Γκάουπ (Gaupp), *Ἐρνέστος-Γουλιέλμος-Θεόδωρος*. Γερμανὸς ἀνατόμος γεννηθεὶς τῷ 1865. Τῷ 1895 μετέβη εἰς Φραϊβούργην ὡς ἐπιμελητὴς τοῦ αὐτόθι ἀνατομείου, γενόμενος μετὰ δύο ἔτη ἔκτακτος καθηγητής. Οὗτος προέβη εἰς νέαν ἔκδοσιν τῆς «Ἀνατομίας τοῦ βατράχου» τοῦ Eckerschen, ἧς ἐξετυπώθησαν δύο μέρη (σκελετός, μυολογία, νευρικὸν σύστημα, ἀγγειολογία). Ἐκτὸς ταύτης ἐδημοσίευσε πλείστας ἄλλας ἐργασίας, ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ κρανίου τῶν σπονδυλωτῶν ζῴων, περὶ σκελετοῦ καὶ μηχανισμοῦ τῶν μυῶν, περὶ κρανιακῆς μορφολογίας κτλ. Ο. Ρ.

— **Γκάουπ** (Gaupp), *Φρειδερῖκος*. Διαπρεπὴς Γερμανὸς νομομαθὴς (1832—1901). Τῷ 1897 ἐγένετο καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Τυβίγγης. Ἔγραψε σχόλια εἰς τὴν πολιτικὴν δικονομίαν (1879—1881, 3 τόμοι). Ἀπὸ τοῦ 1874—1877 ὑπῆρξε μέλος τῆς γερμανικῆς Βουλῆς, ἀνήκων εἰς τὸ ἐθνικὸν κόμμα τῶν φιλελευθέρων. —Β.

Γκαουρίκο (Gaurico καὶ Gauricus) *Λουκᾶς*. Ἰταλὸς κληρικός, μαθηματικὸς καὶ ἀστρολόγος (1476—1558). Ἠσχολεῖτο ἐν ἀρχῇ εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν μαθηματικῶν, ἐπεδόθη ὅμως ἀργότερον εἰς τὴν μελέτην τῆς ἀστρολογίας, ἥτις τοῦ ἀπέφερε κέρδη καὶ τιμὰς ἐξαιρετικάς. Ὑπῆρξεν εἷς τῶν πρωτεργατῶν τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ ἡμερολογίου διὰ τῆς ὑπ᾽ αὐτοῦ γραφείσης μελέτης: «Calendarium ecclesiasticum novum» (Βενετία, 1552). Ἐδημοσίευσεν ἀκόμη «Tractatus astrologiens κλπ.» καὶ 19 ἄλλα ἀκόμη σχετικοῦ περιεχομένου συγγράμματα, δημοσιευθέντα εἰς τρίτομον ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «Opera omnia» (Βασιλεία, 1575). ΑΝ. Δ.

Γκάους (Gauss), *Κάρολος-Φρειδερῖκος*. Διάσημος Γερμανὸς μαθηματικὸς καὶ ἀστρονόμος (1777—1855). Υἱὸς ἡμερομισθίου ἐργάτου, διεκρίθη κατ᾽ ἐξοχὴν διὰ τὸ ἐφευρετικόν του δαιμόνιον.

Ἤδη ὡς φοιτητὴς ἐπέτυχε τὴν 30 Μαρτίου 1796 τὴν κατασκευήν, διὰ τοῦ κανόνος καὶ τοῦ διαβήτου, τοῦ κανονικοῦ δεκαεπταγώνου τοῦ ἐγγεγραμμένου εἰς κύκλον. Διὰ τῆς ἀνακαλύψεώς του ταύτης προῆγε σημαντικῶς τὸ πρόβλημα τῆς κατασκευῆς κανονικῶν πολυγώνων, τὸ ὁποῖον ἀπὸ δύο καὶ πλέον χιλιετηρίδων ἔμενε στάσιμον. Εἰς τὴν ἐπὶ διδακτορίᾳ διατριβήν του (Helmstedt, 1799) ἔφερε τὴν πρώτην ἀπόδειξιν τοῦ θεμελιώδους θεωρήματος τῆς Ἀλγέβρας. Ἀπὸ τῶν νεανικῶν του χρόνων ὁ Gauss ἀπέφευγε νὰ φανερώσῃ τὰς ἰδέας του εἰς ὅλον αὐτῶν τὸ βάθος, τὰς δὲ ἐκφράσεις του διετύπωνε, διὰ τὸν σκοπὸν αὐτόν, συγκεκαλυμμένως· οὕτως εἰς τὴν ἀνωτέρω διατριβήν του δὲν ἀναφέρει τι περὶ φανταστικῶν ἀριθμῶν, καίτοι ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ταύτης γίνεται ἔκδηλον, ὅτι οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι ἀποτελοῦσι τὴν βάσιν τῶν ἰδεῶν του, ὁμιλεῖ δὲ μόνον περὶ τῆς ἀναλύσεως ἑνὸς πολυωνύμου εἰς παράγοντας (μὲ πραγματικοὺς συντελεστὰς) πρώτου καὶ δευτέρου βαθμοῦ. Τὸ 1801 ἐξέδωκε τὸ περίφημον ἔργον του: «Disquisitiones Arithmeticae». Ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου, βαθμηδόν, ἐλαττοῦται ἡ ἐπὶ τῶν καθαρῶν μαθηματικῶν δημιουργία αὐτοῦ, ἀρχίζει δὲ νὰ ἀσχολῆται οὗτος

Digitized by Google

με ζητήματα τῶν ἐφηρμοσμένων μαθηματικῶν καὶ δὴ μὲ ἀστρονομικὰ προβλήματα. Οὕτως ἐξεπόνησε νέαν μέθοδον διὰ τὸν ὑπολογισμὸν τῶν πλανητικῶν τροχιῶν. Ἀνεκηρύχθη τῷ 1807 καθηγητὴς καὶ διευθυντὴς τοῦ ἀστεροσκοπείου τοῦ Γκαίττινγκεν καὶ ἔδωκε διὰ τοῦ συγγράμματός του «Theoria motus corporum coelestium» (1809) νέας θεωρητικὰς βάσεις εἰς τὴν ἀστρονομίαν. Κατὰ τὸ ἔτος 1820 ἀνεκάλυψε τὸ ἡλιοτρόπιον καὶ ἐξέδωκε δύο ἀκόμη περιφανῆ συγγράμματα· «Disquisitiones generales circa superficies curvas» (1828), ἐν τῷ ὁποίῳ ἀναλύεται ἡ θεωρία τῶν ἐπιφανειῶν, καὶ «Theoria combinationis observationum erroribus minimis obnoxiae» (1823), ἐν τῷ ὁποίῳ ἐκτίθεται ἡ μέθοδος τῶν ἐλαχίστων τετραγώνων. Ἐξετέλεσε σειρὰν ἐρευνῶν ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Γουλ. Βέμπερ ἐπὶ τοῦ γηΐνου μαγνητισμοῦ.

Κατὰ τὸ ἔτος 1833 ἐτοποθέτησε τὸν πρῶτον ἠλεκτρομαγνητικὸν τηλέγραφον μεταξὺ τοῦ ἀστεροσκοπείου καὶ τοῦ γεωμαγνητικοῦ ἐργαστηρίου. Κατὰ τὰ ἔτη 1837—1843 ἐξέδωκε τὰ «Ἀποτελέσματα ἐκ τῶν παρατηρήσεων τοῦ Μαγνητικοῦ Συλλόγου» καὶ τῷ 1840 τὸν «Ἄτλαντα τοῦ γηΐνου μαγνητισμοῦ». Τὰ ἅπαντά του ἐξεδόθησαν ὑπὸ τῆς ἑταιρείας τῶν ἐπιστημῶν τοῦ Γκαίττινγκεν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *F. Klein*, *M. Brendel*, *L. Schlesinger*, Materialien für eine wissenschaftliche Biographie von Gauss. Φ Β.—ΑΝ. Δ.

—**Γκάους** (Gaus), ***Φρειδερῖκος***. Γερμανὸς διπλωμάτης γεννηθεὶς τῷ 1881. Ἀπὸ τοῦ 1923 διετέλεσεν εἰσηγητὴς ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἔλαβε μέρος εἰς τὰ συνέδρια τῆς Γενεύης (1922) καὶ τοῦ Λονδίνου (1924) καὶ ἀντεπροσώπευσε τὴν Γερμανίαν εἰς τὸ ἐν Λονδίνῳ συνελθὸν συνέδριον τῶν νομομαθῶν (1925), ὅπερ ἀπεσκόπει τὴν προπαρασκευὴν τῆς συνθήκης τοῦ Λοκάρνο. — Β.

Γκάουστερ (Gauster), ***Μαυρίκιος***. Αὐστριακὸς ψυχίατρος καὶ ὑγιεινολόγος, διευθυντὴς ψυχιατρείου τῆς Βιέννης (1828—1895). Διετέλεσε μέλος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας τῆς Βιέννης, κατέγινε περὶ τὴν γενικὴν ὑγιεινὴν ὡς καὶ τὴν τῶν σχολείων. Ἐδημοσίευσεν ἐνδιαφερούσας μελέτας περὶ μολυσματικῶν νόσων, ἐξέδωκε τὸ Περιοδικὸν τῆς ψυχιατρικῆς (Jahrbb f. Psychiatrie) ἀπὸ τοῦ 1879 καὶ ἔγραψεν ἔτι «Ἰατρικὴ ἀναμόρφωσις καὶ ὀργάνωσις ἐν Αὐστρίᾳ» (Βιέννη 1867). Ο. Ρ.

Γκαουτάμα (Gautama). Ἐπώνυμον τοῦ Βούδα, εἰς τὴν γλῶσσαν Πάλι Γκοτάμα. — Β.

Γκαουτάμα (Gautama). Ἰνδὸς νομομαθής, συγγραφεὺς ἑνὸς τῶν ἀρχαιοτέρων νομικῶν βιβλίων τῶν Ἰνδῶν. — Β.

— **Γκαουτάμα** (Gautama). Ἰνδὸς φιλόσοφος, ἱδρυτὴς τῆς σχολῆς Νυάγυα (βλ. λ.). — Β.

Γκάουτς (Gautsch) ***Παῦλος φὸν Φράγκεντουρν***. Αὐστριακὸς πολιτικὸς (1851—1918). Ὑπῆρξεν ὑπουργὸς τῆς Παιδείας καὶ πρόεδρος τῆς κυβερνήσεως. — Β.

Γκάουτσος (οἱ) (Gauchos, ἐκ τῆς ἀραουκανικῆς λέξεως *cauchu*=σύντροφος). Οὕτω καλοῦνται οἱ μήπω ἐκπολιτισθέντες κάτοικοι τῶν στεππῶν (pampas) τῆς Λα Πλάτας, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μιγάδες ἐξ ἐρυθροδέρμων καὶ λευκῶν. Οἱ Γκάουτσος ὑπηρετοῦσιν ὡς φύλακες βοῶν καὶ ἵππων εἰς μεγάλα κέντρα κτηνοτροφίας (estancias) καὶ κατοικοῦν ἐντὸς πλινθοκτίστων καλυβῶν (ranchos). Φέρουν ἰδίαν περιβολήν, συνισταμένην ἐκ βραχέος ἐπενδύτου, πλατυτάτου πανταλονίου καὶ μακροῦ μαλλίνου περιλαιμίου. Ἐπίσης φέρουν πλατύγυρον πῖλον καὶ τεραστίους πτερνιστῆρας. Τὰ ὅπλα των εἶναι τὸ πολυθρύλητον λάσσο καὶ ἡ μπόλα (βλ. λ.), μακρὸν ἐγχειρίδιον καὶ πιστόλιον. Κατὰ τοὺς διαφόρους ἐμφυλίους πολέμους οἱ Γκάουτσος ἀπετέλουν ἴδιον σῶμα ἱππικοῦ. —.

Γκάουφ (Gough), *σὲρ Οὖγος*. Ἄγγλος στρατάρχης (1779—1869). Ὑπηρετήσας ἐπὶ πολὺ εἰς τὰς ἀποικίας ἐπανῆλθεν εἰς Εὐρώπην κατὰ τὴν ἀκμὴν τῶν Ναπολεοντείων πολέμων. Ὑπηρέτησε καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὰς μάχας τῆς Ταλαβέρας (1809) καὶ Βιττώριας (1812). Ἀποσταλεὶς εἰς Κίναν τῷ 1841 ἐκυρίευσε τὰ φρούρια τῆς Καντῶνος καὶ ὑπέγραψε τὴν συνθήκην τοῦ Νανκὶν (1842). Τῷ 1843 διωρίσθη ἀρχιστράτηγος ἐν Ἰνδίαις, ὅπου κατέπνιξε τὰς ἐπαναστάσεις τῶν ἰθαγενῶν (1849). Στρατηγὸς τῷ 1854, ἐστάλη τῷ 1856 εἰς Σεβαστούπολιν, προαχθεὶς εἰς στρατάρχην μετὰ τὸν πόλεμον. Ὁ Νάπιερ τὸν ἐχαρακτήρισεν ὡς ἑξῆς: «Ἐὰν εἶχε νοῦν στρατηγικὸν ὅσην εἶχε καὶ καρδίαν, ὁ Βέλιγκτων θὰ ἦτο τίποτε ἐν συγκρίσει μὲ αὐτόν». Ν. Π. — Λ.

Γκὰπ (Gap) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας, ἐν τῷ νομῷ τῶν Ἄνω Ἄλπεων, εἰς τὰς κλιτῦς τῶν Κοττίων Ἄλπεων. Κεῖται ἐντὸς κοιλάδος περιβαλλομένης ὑπὸ ὀρέων καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς τῆς Λυῶνος. Κάτ. 10.000. Ἔχει κεραμοποιεῖα, διυλιστήρια, παραγωγὴν ἀσβεστίου καὶ τσιμέντου, ἐργοστάσια μηχανῶν καὶ ξυλουργεῖα. —Μ.

Γκαπόνι, *Γεώργιος*. Ρῶσος ἱερωμένος καὶ προπαγανδιστής, γεννηθεὶς ἐν Οὐκρανίᾳ τῷ 1872 καὶ φονευθεὶς πλησίον τῆς Πετρουπόλεως τῷ 1906. Ἐκ γονέων πτωχῶν καταγόμενος, εἰσήχθη εἰς ἐκκλησιαστικὴν σχολήν. Ἀπὸ ἡλικίας δεκαπέντε ἐτῶν ἐπηρεασθεὶς ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ἔργων τοῦ Τολστόη ὑπέστη κλονισμὸν τῶν θρησκευτικῶν του πεποιθήσεων. Ἠκολούθησεν ἐν τούτοις τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον, νομίζων ὅτι οὕτως ἤθελε καλύτερον ἐξυπηρετήσει τὸ συμφέρον τοῦ λαοῦ· ἐγκατασταθεὶς ἐν Πετρουπόλει ἀφιερώθη εἰς τὴν θεραπείαν τῶν ἐργατῶν, τῶν πτωχῶν, τῶν ἀλητῶν καὶ τῶν φυλακισμένων, ἵδρυσεν ἐργατικὰ σωματεῖα, τὰ ὁποῖα ἀπὸ τοῦ 1904 ἀνεπτύχθησαν μεγάλως καὶ ἐξήγειρε τοὺς ἐργάτας τῆς Πετρουπόλεως ὅπως ἀπειλήσωσι τὴν κυβέρνησιν διὰ γενικῆς ἀπεργίας ἐν περιπτώσει ἀπορρίψεως τῶν αἰτημάτων των. Ὅταν ἐργάται τινὲς ἑνὸς ἐργοστασίου ἀπελύθησαν ὑπὸ τῶν ἐργοδοτῶν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1905, ὁ Γκαπόνι προύκάλεσεν ἀπεργίαν καὶ τὴν 22αν Ἰανουαρίου τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς μεγάλης μάζης ἐργατῶν κατηυθύνθη εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ τσάρου πρὸς ὑποβολὴν ἀναφορᾶς. Ἡ φρουρὰ ὅμως τοῦ ἀνακτόρου καὶ προσδραμὸν ἱππικὸν ἀπώθησαν βιαίως τοὺς διαδηλωτὰς καὶ ἐπελθούσης συγκρούσεως μεταξὺ ἐργατῶν καὶ στρατοῦ ἐφονεύθησαν πολλοὶ ἐργάται. Ὁ Γκαπόνι μετὰ τὰ γεγονότα ταῦτα κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ μετέβη εἰς τὴν Γαλλίαν. Ὀλίγον χρόνον κατόπιν ἐνεφανίσθη καὶ πάλιν ἐν Ρωσίᾳ καὶ ἀνεμίχθη εἰς τὰ ἐργατικὰ σωματεῖα κατὰ τρόπον, ὁ ὁποῖος ἄφινε πολλὰς ὑπονοίας ὅτι εἶχε σχέσεις μὲ τὴν ἀστυνομίαν καὶ ἦτο πράκτωρ αὐτῆς. Τῷ 1906, μετὰ τὴν κατάπνιξιν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1905, παρασυρθεὶς ὁ Γκαπόνι ὑπὸ ἐπαναστατῶν εἰς τὰ περίχωρα τῆς Πετρουπόλεως, κατεδικάσθη εἰς θάνατον ὡς προδότης καὶ ἐφονεύθη. Κατέλιπεν ἀπομνημονεύματα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἱστορία τῆς ζωῆς μου» μεταφρασθέντα εἰς τὴν γαλλικὴν ὑπὸ C. Yver (1905). Θ Π

Γκὰρ (Gar) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Γαλλίας καὶ ὁ ἐξ αὐτοῦ ὀνομασθεὶς νομός. Ὁ ποταμὸς ὀνομάζεται συνήθως *Γκαρντόν*, πηγάζει δὲ ἐκ τῆς ὀροσειρᾶς τῆς Σεβάνν καὶ χύνεται εἰς τὸν Ροδανόν, βορείως τοῦ Μπωκαίρ, μετὰ ροῦν 113 χιλμ. Ἐπ' αὐτοῦ σῴζεται ρωμαϊκὴ γέφυρα, ἐφ' ἧς διήρχετο τὸ ὑδραγωγεῖον τῆς Νὶμ, μήκους 269 μ. καὶ ὕψους 49 μ. Ὁ νομὸς ἀποτελεῖται ὑπὸ τμήματος τοῦ ἀνατολικοῦ Λαγκεντόκ, καὶ ὁρίζεται πρὸς Β ὑπὸ τῶν νομῶν Λοζὲρ καὶ Ἀρντές, πρὸς Α ὑπὸ τῶν νομῶν Νιρὸμ Βωκλὺζ καὶ Μπούς-ντὺ-Ρόν, πρὸς Ν ὑπὸ τῆς Μεσογείου καὶ πρὸς Δ ὑπὸ τῶν νομῶν Λοζὲρ, Ἀβεϋρὸν καὶ Ἐρώ. Ἔχει ἔκτασιν 5835 τετρ. χλμ. καὶ 413.000 κατοίκους. Πρωτ. Νίμ. Διαρρέεται ὑπὸ τῶν ποταμῶν Σέζ, Γκὰπ καὶ Βιντοὺρλ καὶ ἔχει ἔδαφος μεταλλοφόρον, μετὰ στρωμάτων γαιάνθρακος, σιδήρου, μολύβδου, ἀντιμονίου. Παρὰ τὴν παραλίαν ὑπάρχουν πολλαὶ ἅλυκαὶ σχηματιζόμεναι ἀπὸ τῶν ἁλμυρῶν τενάγων τῶν ἐκβολῶν τῶν ποταμῶν. Τὰ κυριώτερα προϊόντα αὐτοῦ εἶναι τὰ δημητριακὰ καὶ ὀνομαστοὶ οἶνοι. Μ. Δ. Β.

Γκάρα *[Γεωγρ.]*. Μικρὰ ὄασις τῆς Λιβυκῆς ἐρήμου μὲ 80 κατοίκους ἐπὶ λόφου βραχώδους, κειμένη ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἀπὸ Καΐρου εἰς τὴν μεγάλην καὶ ὀνομαστὴν ὄασιν Σίουα, ὅπου τὸ περίφημον μαντεῖον τοῦ Ἄμμωνος Διός.

Γκαρὰ (Garat), *Δομένικος-Ἰωσήφ, κόμης*—. Γάλλος πολιτικὸς καὶ φιλόσοφος (1749—1833). Κατ' ἀρχὰς δικηγόρος ἐν Μπορντώ, μετέβη τῷ 1778 εἰς Παρισίους, ὅπου ἐγένετο καθηγητής, εἶτα δὲ βουλευτὴς ἐν τῇ γενικῇ συνελεύσει τῶν τάξεων. Ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης τῷ 1793 ἐδικαιολόγησε τὰς σφαγὰς τοῦ Σεπτεμβρίου. Ἐντεταλμένος ν' ἀναγγείλῃ εἰς τὸν Λουδοβῖκον ΙΣΤ' τὴν εἰς θάνατον καταδίκην του, προσεπάθησε νὰ καταστήσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον ὑποφερτὰς τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς ζωῆς του. Τῷ 1793 ὀνομασθεὶς ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν, ὅπως σώσῃ τοὺς φίλους του. Κατηγορηθεὶς, λόγῳ τῆς μετριοπαθείας του, ὡς ἀντιδρῶν πρὸς τὸ ἔργον τῆς ἐπαναστάσεως, κατώρθωσε ν' ἀπαλλαγῇ τῆς καταδιώξεως χάρις εἰς τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Ροβεσπιέρρου, τὸν ὁποῖον ὅμως ἐγκατέλιπε τὴν 9 Θερμιδώρ. Τῷ 1795 ἡ Συμβατικὴ συνέλευσις διώρισεν αὐτὸν καθηγητὴν «τῆς ἀναλύσεως τῆς ἀνθρωπίνης νοήσεως» ἐν τῷ ἐν Παρισίοις ἀνωτάτῳ διδασκαλείῳ (École Normale). Μετὰ τὴν 18 Φρουκτιντώρ, ἐκλεγεὶς μέλος τοῦ συμβουλίου τῶν Πεντακοσίων, ἐστάλη εἰς τὴν Νεάπολιν. Δημοκρατικώτατος μέχρι τῆς 18 Μπρουμιντώρ, ἐγένετο ἐξαίφνης ἐνθουσιώδης θαυμαστὴς καὶ ὀπαδὸς τοῦ Βοναπάρτου, ὅστις ὠνόμασεν αὐτὸν μέλος τοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Γαλλίας (1803) καὶ τῷ ἀπένειμε τὸν τίτλον τοῦ κόμητος. Μετὰ τὰ ἀτυχήματα τοῦ 1814 προσεχώρησεν εἰς τὴν ἀντιπολίτευσιν, ἀλλὰ τῷ 1815 ἐκηρύχθη πάλιν ὑπὲρ τοῦ Ναπολέοντος, ὅστις ὅμως δὲν ἐδέχθη τὰς ἐκδουλεύσεις του. Τῷ 1815 ἐξελέγη βουλευτής, τῷ 1816 ἀποκλεισθεὶς τῆς Ἀκαδημίας ἀπεσύρθη εἰς τὴν Μπαγιόν, ἰδιαιτέραν πατρίδα του, ὅπου ἔζησεν ἰδιωτεύων. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ τὰ μᾶλλον ἀξιομνημόνευτα εἶναι τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Κρίσεις ἐπὶ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως» καὶ «Βιογραφικὴ μελέτη τοῦ Συάρ». — Β

— **Γκαρὰ** (Garat), *Πέτρος-Ἰωάννης*. Διάσημος Γάλλος ἀοιδὸς καὶ καθηγητὴς τοῦ ᾄσματος (1764—1823). Ἐν Παρισίοις τῷ 1894 ὁ Γκαρὰ ἐθριάμβευσεν ὡς ἀοιδὸς συναυλιῶν· συνέπεια τῆς ἐπιτυχίας ταύτης ὑπῆρξε νὰ διορισθῇ καθηγητὴς τοῦ ᾄσματος ἐν τῷ ᾠδείῳ. Πλεῖστοι μεγάλοι καλλιτέχναι, ὡς οἱ Νουρρί, Λεβασσέρ, Πονσὰρ κ.λ.π. ὑπῆρξαν μαθηταί του. Γ. Σ.

Γκαραβάλια (Garavag'ia), *Τζιοβίτα*. Διάσημος Ἰταλὸς χαλκογράφος (1790—1835). Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐν Μιλάνῳ σπουδῶν του, ἡ Ἀκαδημία τῆς πόλεως ταύτης ἐβράβευσε δύο ἔργα του: τὴν «Θυγατέρα τῆς Ἡρωδιάδος» τῆς περιφήμου εἰκόνος τοῦ Λουίνι, καὶ τὴν «Ἁγίαν οἰκογένειαν» τοῦ Ραφαήλ, ἣν ἐπεράτωσεν εἰς ἡλικίαν εἴκοσι δύο ἐτῶν. Ἐχαλκογράφησεν ἐν τῷ μεταξὺ πλείστας προσωπογραφίας διασήμων ἀνδρῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ σπουδαιοτέρα εἶναι ἡ τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου Ε'. Ἐξετέλεσεν ἐπίσης διὰ τὸν Λουδοβῖκον Μπάρντι τὸν «Δαυεὶδ» τοῦ Γκουέρκιν καὶ τὸ «Θεῖον παιδίον» τοῦ Μαράττα. Αἱ χαλκογραφίαι αὗται ἐκρίθησαν ὡς ἀληθῆ ἀριστουργήματα. Εἰς ἡλικίαν εἴκοσι τριῶν ἐτῶν ἤρξατο χαράσσων τὴν «Συνάντησιν τοῦ Ἰακὼβ μετὰ τῆς Ραχὴλ» τοῦ Ἀππιάνι, ἀνέπτυξε δὲ εἰς τὸ ἔργον τοῦτο τοσαύτην χαρακτικὴν δεξιότητα καὶ τοιαύτην χάριν σχεδίου, ὥστε θὰ ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ τοῦτο ὡς τὸ ἄριστον αὐτοῦ, ἐὰν ταυτοχρόνως δὲν εἶχε χαράξει τὴν «Παναγίαν ἐπὶ τοῦ θρόνου» τοῦ Ραφαήλ, ἔργον δυνάμενον νὰ παραβληθῇ πρὸς τὰ ἄριστα πάσης ἐποχῆς. Ἕτερον ἀριστούργημα τοῦ Γκαραβάλια εἶναι ἡ «Βεατρίκη Τσένι» τοῦ Γουΐδο Ρένι, τῆς ὁποίας ἡ κεφαλὴ ἔχει θαυμασίαν ἔκφρασιν. Τῷ 1833 ὁ Γκαραβάλια διεδέχθη τὸν Μόργγεν ὡς καθηγητὴς τῆς χαρακτικῆς εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, ἀλλ' ἐπελθὼν ὁ θάνατος διέκοψε τὴν λαμπρὰν σταδιοδρομίαν του. Θ. Β

Γκαραγκούνης ἢ **Καραγκούνης** βλ. λ. Ἀρβανιτόβλαχοι.

Γκαράϊς (Gareis), *Κάρολος*. Γερμανὸς πολιτικός (1889—1921). Ἀπὸ τοῦ 1920 ἦτο μέλος τῆς βαυαρικῆς Βουλῆς καὶ ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος τῶν ἀνεξαρτήτων σοσιαλδημοκρατῶν. Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1921 ἐδολοφονήθη.

— **Γκαράϊς** (Gareis), *Κάρολος φὸν —*. Γερμανὸς νομοδιδάσκαλος (1844—1923). Τῷ 1873 διωρίσθη καθηγητὴς ἐν Βέρνῃ, τῷ 1875 ἐν Γκίσσεν, τῷ 1888 ἐν Καινιξβέργῃ καὶ τῷ 1912 ἐν Μονάχῳ. Ἔγραψε σειρὰν ἔργων, ὧν κυριώτερα εἶναι: «Πολιτεία καὶ ἐκκλησία ἐν Ἑλβετίᾳ» (1877—1878, εἰς 2 τόμ.), «Γερμανικὸν ἐμπορικὸν δίκαιον» (ζ' ἔκδ. 1903), «Ἐγκυκλοπαιδεία καὶ μεθοδολογία τοῦ δικαίου» (ε' ἔκδ. 1920), «Εἰσαγωγὴ εἰς τὸ διεθνὲς δίκαιον» (β' ἔκδ. 1901).

Γκαραμὸν (Garamond), *Κλαύδιος*. Γάλλος χύτης καὶ χαράκτης τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, ἀποθανὼν τῷ 1561. Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἡ ἀντικατάστασις τῶν τυπογραφικῶν γοτθικῶν στοιχείων, ἐν χρήσει μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, διὰ τῶν λατινικῶν. Διὰ τοῦ ὀνόματος Γκαραμὸν ἐχαρακτηρίζοντο καὶ διεκρίνοντο ὡρισμένα εἴδη στοιχείων τυπογραφικῶν, ἅτινα ἦσαν ἐπὶ πολὺν καιρὸν ἐν χρήσει. Κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως Φραγκίσκου Α' ἐχάραξε καὶ ἔχυσε τὰ τρία εἴδη στοιχείων, δι' ὧν ὁ Ροβέρτος Στέφανος ἐξέδωκε τὰς ἑλληνικὰς κλασσικὰς ἐκδόσεις, ἀπὸ τοῦ 1544. Ν. Π. —Λ

Γκαραμπὲτ *ντὲρ-Σαχακιάν*. Ἀρμένιος ποιητὴς φονευθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ τὰς σφαγὰς τῆς Τραπεζοῦντος τὸ ἔαρ τοῦ 1915. Πλὴν τῶν ποιημάτων του ἔγραψεν ἀρμενιστὶ καὶ σπουδαῖον ἱστορικὸν ἔργον: «Οἱ Ἀρμένιοι αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου» (2 τόμ. ἐν Βενετίᾳ 1905). Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

Γκαράμπι (Garambi) *Ἰωσήφ*. Ἰταλὸς ἀρχαιολόγος (1723—1792). Ἐχρημάτισεν ἀρχειοφύλαξ τοῦ Βατικανοῦ καὶ κανονικὸς ἱερεὺς τῆς ἐν αὐτῷ βασιλικῆς. Περιῆλθε τὴν Εὐρώπην εἰς διαφόρους διπλωματικὰς ἀποστολάς, καθ' ἃς περισυνέλεξε πολλὰ χειρόγραφα καὶ ἔντυπα. Τῷ 1786 ἐξελέγη καρδινάλιος. Συνέγραψε λατινιστί: «Συζήτησιν περὶ τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων τοῦ Βενεδίκτου Γ'» (1749) καὶ ἰταλιστὶ πολλὰς μελέτας νομισματολογικὰς καὶ ἐκκλησιαστικάς. — Β.

Γκαραμπὶ (Garabit). Οὕτως ὀνομάζεται ἡ σιδηρᾶ ὁδογέφυρα μήκους 564,65 μ., ἣν ὁ Ἀΐφελ, ὁ μηχανικὸς τοῦ ὁμωνύμου ἐν Παρισίοις πύργου, ἔστησε διὰ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν Μπεζιὲ—Κλερμὸν Φερράν. Τὸ ὕψος τοῦ κεντρικοῦ αὐτῆς τόξου ὑπεράνω τοῦ ποταμοῦ Τρυΐγερ εἶναι 122,20 μ. Ἡ ὁδογέφυρα αὕτη ἐπερατώθη τῷ 1888,

Digitized by Google

θεωρεῖται δὲ ὡς ἓν τῶν ἀρίστων μηχανικῶν ἔργων τῆς Γαλλίας.

Γκαραμπιτὸ (Garabito). Ἱσπανὸς γλύπτης τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Ἀναφέρεται μεταξὺ τῶν καλλιτεχνῶν, οἵτινες διεκόσμησαν διὰ γλυπτῶν τὸ βασιλικὸν παρεκκλήσιον τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Σεβίλλης. Ι. Μ. Π.

Γκαρὰν (Garand), *Ἰούλιος - Κάρολος*. Γάλλος δραματικὸς συγγραφεὺς γεννηθεὶς τῷ 1833. Διετέλεσεν ἐπιμελητὴς τῶν ἀνακτόρων τῆς Κομπιέννης. Συνέγραψε πλεῖστα δράματα καὶ ἐλαφρότερα ἔργα, ἐκ τῶν ὁποίων γνωστότερα εἶναι: «Les chevaliers de l'honneur» (1872), «Les Parents d'Alice» (1880). Συνέθεσεν ἐπὶ πλέον ποιήματα εἰς ἐλεύθερον στίχον, μεταξὺ τῶν ὁποίων σημαντικώτερον εἶναι: «Les deux Marseillaises» (1870). Ν. Π.—Λ.

Γκαρανζὼ (Garengeot), *Ρεναῖος - Ἰάκωβος Κρουασσὰν ντὲ—*. Διάσημος Γάλλος χειρουργὸς (1668—1759). Ἔγραψε πλῆθος ἔργων, ἐκ τῶν ὁποίων σπουδαιότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ἐγχειριτική» (Παρίσιοι 1720 καὶ 6' ἔκδ. 1741 εἰς 3 τόμ.), «Μυοτομία ἢ μέθοδος ἀνατομῆς μυῶν ἀνθρώπου καὶ κυνῶν (1724), «Σπλαγχνολογία μετὰ πρωτοτύπων εἰκόνων κ. τ. λ.» (1728), «Ἐγχείρησις λιθοτομίας κτλ.» (1730, ἐποιήσατο προσέτι πλείστας ἀνακοινώσεις εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῆς χειρουργικῆς, ἧς ἦτο μέλος. Ο. Ρ.

— **Γκαρανζὼ κλειδίον** *[Ὀδοντιατρ.]*. Ἐργαλεῖον χειρουργικὸν πρὸς ἐκριζωσιν τῶν ὀδόντων, τελειοποιηθὲν ὑπὸ τοῦ *Γκαρανζώ*. Ἡ χρῆσις αὐτοῦ, ἐλλείψει ἄλλου καταλληλοτέρου, διήρκεσεν ἐπὶ δύο περίπου αἰῶνας. Βραδύτερον ἀντικατεστάθη ὑπὸ τῆς τελειοποιηθείσης ἐπιστημονικῆς ὀδοντάγρας. Π. Π.

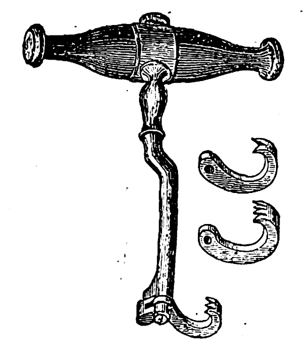

Γκαρανζὼ κλειδίον.

Γκαρὰς (Garasse), *Φραγκῖσκος*. Γάλλος θεολόγος (1585—1631). Κατ' ἀρχὰς ἔδρασεν ὡς ἱεροκήρυξ. Διεκρίθη ἰδίᾳ ὡς θρησκευτικὸς λιβελλογράφος. Ἐκ τῶν λιβέλλων αὐτοῦ ὁ μᾶλλον ἐνδιαφέρων εἶναι ὁ ἐπιγραφόμενος «Ἡ παράδοξος διδασκαλία τῶν μεγάλων πνευμάτων τῆς ἐποχῆς» (1623). Πλὴν τῶν λιβέλλων ἔγραψε καὶ «Συστηματικὴν θεολογίαν», κατασχεθεῖσαν ὑπὸ τῆς Σορβόννης, τὸν «Horoscopus Anti-Cotonis» (1614) καὶ τὸ «Elixir calvinisticum» (1615) ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Ἀνδρέας Σιόππιους*. Ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Κάρολος ντὲ Λεσπιναὶλ* συνέταξε «Τὸ συμπόσιον τῶν ἑπτὰ σοφῶν» ἐναντίον τοῦ γενικοῦ νομικοῦ συμβούλου Σερβέν, ἐχθροῦ τῶν Ἰησουιτῶν. Ὁ Γκαρὰς ἀπέθανεν ὡς ἀληθὴς ἥρως, περιθάλπων τοὺς πανωλοβλήτους τοῦ Πουατιὲ μετὰ παραδειγματικῆς αὐταπαρνήσεως. Α. Δ.

Γκαρατσανὶν (Garachanine), *Ἠλίας*. Σέρβος πολιτικὸς καὶ πατριώτης (1812—1874). Διὰ τῆς ἐπιρροῆς ἣν ἐξήσκει ἐν τῇ χώρᾳ του συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου Καραγεώργεβιτς ὡς ἡγεμόνος τῆς Σερβίας (1842). Τῷ 1843 ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν, ἔχων δὲ πλήρη τὴν ὑποστήριξιν τοῦ ἡγεμόνος προέβη εἰς ὀργάνωσιν τῆς διοικήσεως καὶ τῆς ἀστυνομίας ἐν γένει. Τῷ 1852 ἐγένετο πρωθυπουργός, τῷ δὲ 1854 παρῃτήθη τῇ ἐπεμβάσει τῆς Ρωσίας, εἰς τὰς παραμονὰς τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου, ἕνεκα τῆς δεικνυομένης παρ' αὐτοῦ συμπαθείας πρὸς τοὺς Ἄγγλους καὶ Γάλλους. Ἀντιπολιτευόμενος ἔκτοτε τὸν Καραγεώργεβιτς συνετέλεσε διὰ τῶν ἐν τῇ συγκληθείσῃ Σκουψίνᾳ ἐνεργειῶν του εἰς τὴν ἔκπτωσιν αὐτοῦ, καὶ τὴν ἀνακήρυξιν ὡς ἡγεμόνος τοῦ Μιλὸς Ὀβρένοβιτς (1859). Διετέλεσε καὶ πάλιν πρωθυπουργὸς ἐπὶ Μιχαὴλ Ὀβρένοβιτς (1861—1867) καὶ διηύθυνε τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικήν. Κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀρχῆς του ὁ Γκαρατσανὶν προητοίμαζε συμμαχίαν μετὰ τῶν λοιπῶν βαλκανικῶν κρατῶν καὶ δὴ τῆς Ἑλλάδος (1867) ἐναντίον τῶν Τούρκων. Ἡ μετὰ τῆς Ἑλλάδος, συνεργοῦντος τοῦ Ἀλ. Κουμουνδούρου, συμμαχία ἐπετεύχθη τὸν Αὔγουστον τοῦ 1867, ὑπογραφεῖσα ἐν Φεσλάου, ἀλλ' ἀπομακρυνθέντος τοῦ Γκαρατσανὶν τῆς ἐξουσίας (1867) ὡς ἀνθισταμένου εἰς τὸν γάμον τοῦ Ὀβρένοβιτς, ἡ ἰσχὺς τῆς συμμαχίας ταύτης ἡτόνησε. Ἔκτοτε ἀποσυρθεὶς τῆς πολιτικῆς ἰδιώτευσε μέχρι τοῦ θανάτου του. Ν. Π.—Λ.

— **Γκαρατσανὶν** (Garchanine), *Μιλουτίν*. Σέρβος πολιτικὸς (1843—1898). Υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Τῷ 1874 ἐξελέγη μέλος τῆς Σκουψίνας, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐπέδειξε χαρίσματα ῥήτορος καὶ πολιτικοῦ. Ἀνεγνωρίσθη ἀμέσως ὡς εἷς τῶν ἀρχηγῶν τῶν προοδευτικῶν, οἵτινες ἠγωνίζοντο κατὰ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ Ρίστιτς. Κηρυχθέντος τοῦ κατὰ τῆς Τουρκίας πολέμου (1876), ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τμήματος πυροβολικοῦ διακριθεὶς καὶ βαρέως τραυματισθείς. Μετὰ τὴν ἀνατροπὴν τοῦ Ρίστιτς ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν (1880—1883). Τῷ 1884 ἐσχημάτισε κυβέρνησιν ἀναλαβὼν τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν. Μετὰ τὸν ἀτυχῆ ὅμως πόλεμον, τὸν ὁποῖον ἡ Σερβία διεξήγαγε κατὰ τῆς Βουλγαρίας (1885), ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ. Ν. Π.—Λ.

Γκαράϋ (Garay), *Χουάν*. Κατακτητὴς Ἱσπανὸς (1528—1583). Τῷ 1543 συνώδευσε τὸν Χουὰν Ὀρτὶς ντὲ Θαράτε εἰς τὴν Περουΐαν. Τῷ 1572 ἔκτισε τὴν Σάντα Φέ, τῷ 1580 τὸ Βουένος Ἄϋρες, βραδύτερον διωρίσθη γενικὸς διοικητὴς τοῦ Ρίο ντὲ λὰ Πλάτα καὶ ἀπέθανεν ἐν Ρίο Μπαραντέρο δολοφονηθείς. Περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς δράσεως τοῦ Γκαράϋ ἔγραψεν ὁ Γκρουσὰκ (La secunda fundacion de Buenos Aires 1915 καὶ Juan Garay fundator de Buenos Aires 1915).

Γκάρβε (Garve), *Χριστιανός*. Γερμανὸς φιλόσοφος γεννηθεὶς ἐν Μπρεσλάου (1742—1798). Ἐδίδαξε τὴν φιλοσοφίαν ἐν Λειψίᾳ ἀπὸ τοῦ 1769 μέχρι τοῦ 1792. Ἡ φιλοσοφία του εἶναι ἰδίως πρακτικὴ καὶ ἠθικὴ ἴσον δὲ τὰ ἔργα του ἐξετιμῶντο διὰ τὴν ἐν αὐτοῖς ἐκφραζομένην σαφῆ ἀλλ' ἀβαθῆ διανόησιν καὶ διὰ τὸ ὕφος. Εἰς τὴν φιλοσοφίαν ὁ Γκάρβε εἶναι ἐκ τῶν πρώτων οἱ ὁποῖοι ἐμελέτησαν τὸν Κὰντ καὶ ἔγραψαν περὶ αὐτοῦ, κατὰ τρόπον ὅμως ἥκιστα ἱκανοποιήσαντα τοῦτον. Ἡ ἠθική του, στηριζομένη ἐπὶ τῶν στωϊκῶν διδαγμάτων, εἶναι αἰσιόδοξος καὶ κηρύσσει τὴν ἔμφυτον ἀγαθότητα τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ Γκάρβε ἔγινεν ἰδίᾳ γνωστὸς διὰ μεταφράσεως πλείστων φιλοσοφικῶν συγγραμμάτων ἐκ τῆς ἑλληνικῆς, τῆς λατινικῆς καὶ τῆς ἀγγλικῆς γλώσσης, ὡς τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ Κικέρωνος, τοῦ Ferguson κ. ἄ. Πρωτότυπα ἔργα του σημειοῦμεν: «Ἕνωσις τῆς ἠθικῆς μὲ τὴν πολιτικήν» (1788), «Στοχασμοὶ περὶ τῶν γενικῶν ἀρχῶν τῆς ἠθικῆς» (1798), «Περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ» (1802), κ. ἄ. Πολλοὶ τόμοι Συμμίκτων, περιλαμβάνοντες ἄρθρα καὶ μελέτας, καὶ τέλος ἡ ἀλληλογραφία του, ἔχουν ἐκδοθῆ κατὰ τὸ πλεῖστον μετὰ τὸν θάνατόν του. —Δ.

Γκάρβιν (Garvin), *Ἰάκωβος-Λουδοβῖκος*. Ἄγγλος δημοσιογράφος καὶ ἐκδότης τῆς 13ης ἐκδόσεως τῆς «Βρεττανικῆς ἐγκυκλοπαιδείας», γεννηθεὶς τῷ 1868. Ἤρχισε τὸ δημοσιογραφικόν του στάδιον εἰς ἡλικίαν 17 ἐτῶν διὰ τῆς συγγραφῆς πολιτικῶν ἄρθρων, ἀπὸ δὲ τοῦ 1891 μέχρι τοῦ 1899 διετέλεσε πολιτικὸς ἀρθρογράφος, φιλολογικὸς κριτικὸς καὶ βοηθὸς τοῦ ἰδιοκτήτου τοῦ «Newcastle Chronicle». Ἀκολούθως μετέβη εἰς τὸ Λονδῖνον, ὅπου, γνωστὸς ἤδη εἰς τὸ ἀγγλικὸν κοινὸν ὡς εἷς τῶν διαπρεπεστέρων δημοσιογράφων, ἰδίως ἐκ τῶν ἄρθρων του ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, προσελήφθη εἰς τὸ ἐπιτελεῖον τοῦ «Ἡμερησίου Τηλεγράφου». Τῷ 1905 ἐγένετο διευθυντὴς καὶ ἐκδότης τοῦ ἑβδομαδιαίου περιοδικοῦ «Outlook», τῷ δὲ 1908 ἀνέλαβε τὴν ἔκδοσιν τῆς ἑβδομαδιαίας ἐφημερίδος «The Observer (=Ὁ παρατηρητής», τὴν ὁποίαν κατέστησεν ἓν τῶν σοβαρωτέρων καὶ ἐγκυροτέρων περιοδικῶν τοῦ κόσμου. Συγχρόνως ἀπὸ τοῦ 1912 μέχρι τοῦ 1915 ἀνέλαβε τὴν ἔκδοσιν τῆς ἀπογευματινῆς ἐφημερίδος τοῦ Λονδίνου «Pall Mall Gazette». Διὰ τῆς ἀρθρογραφίας του καὶ τῆς ἐν γένει δημοσιογραφικῆς του δράσεως, τὴν ὁποίαν ἐνίσχυσε καὶ διὰ λόγων, διαλέξεων καὶ συγγραμμάτων, ὁ Γκάρβιν ἀπέβη ὁ ἰσχυρότερος τῶν Ἄγγλων δημοσιογράφων καὶ ἤσκησε μεγίστην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς πολιτικῆς τῆς χώρας του. Ὑπῆρξε βαθὺς μελετητὴς τῆς καταστάσεως ἐν Γερμανίᾳ, διὰ προφητικῶν δὲ σχεδὸν ἄρθρων προεῖδεν ἀπὸ τοῦ 1901 τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Τὰ ἄρθρα ἐκεῖνα προεκάλεσαν τότε μεγίστην ἐντύπωσιν, μετὰ τὴν ἔκρηξιν δὲ τοῦ πολέμου προσέδοσαν εἰς αὐτὸν μεγάλην δημοτικότητα. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου τὰ ἄρθρα αὐτοῦ εἶχον καταστῆ περιώνυμα.

Καίτοι δὲ εἶχε κηρυχθῆ ὑπὲρ τῆς ἀπολύτου καὶ πλήρους νίκης («absolute victory»), ἐν τούτοις μετὰ τὸν πόλεμον ὑπερεμάχησεν τῆς συνάψεως «δικαίας εἰρήνης» καὶ κατέκρινε σφοδρῶς τὴν συνθήκην τῶν Βερσαλλιῶν. Τῷ 1919, εἰς διάστημα ἓξ ἑβδομάδων, κατὰ τὴν ἐν Παρισίοις διαμονήν του, ὅπου παρηκολούθει τὰς ἐργασίας τῆς διασκέψεως τῆς εἰρήνης, ἔγραψε τὸ ὀνομαστὸν ἔργον του «Τὰ οἰκονομικὰ θεμέλια τῆ εἰρήνης», ὅπερ ἔσχε μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν διεθνῶν συζητήσεων καὶ διὰ τοῦ ὁποίου προέτεινε τὴν διεθνῆ συμφιλίωσιν καὶ συνεργασίαν. Τῷ 1920 ἀνετέθη εἰς αὐτὸν ἡ συγγραφὴ τῆς ἐπισήμου ἱστορίας τοῦ Ἄγγλου πολιτικοῦ Ἰωσὴφ Τσάμπερλαιν, τῷ 1926 ἐξελέγη πρόεδρος τῆς «Ἑνώσεως τοῦ βρεττανικοῦ τύπου». Μεταξὺ τῶν ἔργων του ἀναφέρονται τά: «Imperial reciprocity» (1903) καὶ «Tariffor Budget» (1909). Μ. Δ. Β.

Γκάρβις (Garvice), *Κάρολος*. Ἄγγλος διηγηματογράφος ἀποθανὼν τῷ 1920. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ τὰ μᾶλλον ἄξια μνείας εἶναι τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Σωστὸ κορίτσι» (1899), «Ὁ πόθος τῆς καρδιᾶς της» (1900), «Στὶς ἁλυσίδες τῆς ἀγάπης» (1903), «Ὁ ἔρως κυβερνᾷ» (1904), «Τὸ χρυσάφι» (1907), «Τὸ μοναδικὸ κορίτσι» (1916). Α. Δ.

Γκαργκάλλο (Gargallo), *Μάριο - Τομμάζο, κόμις ντὶ Μαντίλα*. Ἰταλὸς ἑλληνιστής, γεννηθεὶς ἐν Φλωρεντίᾳ τῷ 1886 ἐξ εὐγενοῦς σικελικῆς οἰκογενείας λογίων καὶ ἀρχαιολόγων. Ἐσπούδασεν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Φλωρεντίας τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν φιλολογίαν, κατόπιν δὲ ἐνέκυψεν εἰς τὴν σπουδὴν τῶν καλῶν τεχνῶν. Γλύπτης, συγγραφεὺς καὶ φιλάνθρωπος, ἀφιέρωσεν ἀπὸ τοῦ 1910 τὴν μεγάλην περιουσίαν του καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν δραστηριότητα εἰς τὰς παραστάσεις τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν τραγῳδιῶν εἰς τὰ σῳζόμενα ἀρχαῖα θέατρα, τῷ δὲ 1911 συνέστησεν ὑπὸ τὴν προεδρείαν του τὴν πρώτην «Ἐπιτροπὴν τῶν κλασσικῶν παραστάσεων ἐν τῷ ἑλληνικῷ θεάτρῳ τῶν Συρακουσῶν». Εἰς τὸ θέατρον τοῦτο ἐπαίχθησαν, κατὰ ἰταλικὴν μετάφρασιν τοῦ *Ἕκτορος Ρομανιόλι*: τῷ 1914 ὁ «Ἀγαμέμνων» τοῦ Αἰσχύλου, τῷ 1921 αἱ «Χοηφόροι» τοῦ Αἰσχύλου, τῷ 1922 αἱ «Βάκχαι» τοῦ Εὐριπίδου καὶ ὁ «Οἰδίπους Τύραννος» τοῦ Σοφοκλέους, τῷ 1923 οἱ «Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας» τοῦ Αἰσχύλου καὶ ἡ «Ἀντιγόνη» τοῦ Σοφοκλέους. Τῷ 1925 ἵδρυσε τὸ «Ἐθνικὸν Ἵδρυμα τοῦ ἀρχαίου δράματος», σκοπὸς τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ ἀναπαράστασις τῶν ἀρχαίων θεατρικῶν ἔργων καὶ ἡ μελέτη παντὸς ἀφορῶντος τὸ ἀρχαῖον θέατρον, ἰδιαιτέρως δὲ τὸ ἑλληνικόν. Τὸ ἵδρυμα τοῦτο προσέλαβε ταχέως μεγίστην σπουδαιότητα, μεταβαλὸν τὰς Συρακούσας εἰς κέντρον ἀρχαίων μελετῶν διὰ τῆς ἱδρύσεως βιβλιοθήκης εἰδικῆς, διὰ τῆς ὀργανώσεως εἰδικῶν μαθημάτων καὶ διαλέξεων καὶ διὰ τῆς ἐκδόσεως «Δελτίου θεατρικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν σπουδῶν». Τῷ 1927 εἰς τὸ ἑλληνικὸν θέατρον τῶν Συρακουσῶν παρέστησε τὴν «Μήδειαν» καὶ τὸ σατυρικὸν δρᾶμα «Κύκλωψ» τοῦ Εὐριπίδου, τὰς «Νεφέλας» τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ τοὺς «Σατύρους» τοῦ Σοφοκλέους. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος παρέστησεν ἐν τῷ ρωμαϊκῷ θεάτρῳ τῆς Ὀστίας τὴν «Ἀντιγόνην» καὶ τὰς «Νεφέλας». Αἱ παραστάσεις αὗται ἐστέφθησαν ὑπὸ μεγάλης ἐπιτυχίας καὶ προεκάλεσαν τὴν συρροὴν πολλῶν χιλιάδων θεατῶν ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τοῦ κόσμου. Οὕτω δὲ ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ τραγῳδία καὶ κωμῳδία ἀνεβίωσαν καὶ ἐν Ἰταλίᾳ χάρις εἰς τὸ ἔργον τοῦ κόμιτος Γκαργκάλλο, βοηθουμένου ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ ἑλληνιστοῦ Ἕκτορος Ρομανιόλι, τοῦ μουσικοσυνθέτου Ἰωσὴφ Μουλὲ καὶ τοῦ ἀρχιτέκτονος Δουίλιο Καμμπελλόττι. Τῷ 1923 ἐνυμφεύθη τὴν ἐν Κερκύρας Ἑλληνίδα κόμισσαν Ἄδαν-Εὐριδίκην Σδρίνη, ἐγγονὴν τοῦ *Γεωργίου Κονεμένου*. Μ. Δ. Β.

Γκάργκανο (Gargano) *[Παρ. Γεωγρ.]*. Ἰταλικὴ ὀνομασία τοῦ ὄρους καὶ ἀκρωτηρίου Γάργανον (ὅλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

γκαρδιακός, *—ή, —ό*· ἐγκάρδιος, εἰλικρινής, ἀνιδιοτελής: «γκαρδιακὸς φίλος»· «σᾶς ὁρκίζω, ἀγαλλιασθῆτε, σὰν ἀδέρφια γκαρδιακά» (Σολωμ. Ὕμν. 149). — Ἐπίρρ. *γκαρδιακά*: «ἀγαπιοῦνται γκαρδιακά».

Γκαρὲλ (Garel), *Ἠλίας*. Γάλλος φιλέλλην, κατελθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα περὶ τὸ 1823. Μετέσχεν εἰς διαφόρους μάχας ἀκολουθῶν τὰ ἄτακτα στρατεύματα. Τῷ 1825 ἐνεγράφη εἰς τὸ σῶμα τοῦ Φαβιέρου, ἀλλὰ βραδύτερον ἀπεσύρθη αὐτοῦ. Παρέμεινεν εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν καὶ εἰργάσθη ὡς ἰδιώτης.

— **Γκαρὲλ** (Garel), *Πέτρος*. Πατὴρ τοῦ προηγουμένου, μεθ' οὗ εἶχε κατέλθει εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ παρὰ τὴν ἡλικίαν του ἐπολέμησεν εἰς πολλὰς περιστάσεις. Προσέφερε πολλὰς ὑπηρεσίας εἰς Πελοπόννησον κατὰ τὰς διαφόρους ἐπιδρομὰς τοῦ Ἰμβραήμ. Τῷ 1827 ἔσπευσεν εἰς Ἀθήνας, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Καραϊσκάκη μετέσχε τῆς μάχης τοῦ Φαλήρου, καὶ κατ' αὐτὴν ἔπεσε μαχόμενος. Γ. Δ. Κ.

Γκαρελλὰ (Garella), *Εὐτύχιος - Ναπολέων*. Γάλλος μηχανικὸς (1809—1860). Ἀπεστάλη τῷ 1843 ὑπὸ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως, ὅπως μελετήσῃ τὸ δυνατὸν τῆς τομῆς τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Παναμᾶ διὰ διώρυγος ἑνούσης τοὺς δύο ὠκεανούς. Ἐν τῇ ἐκθέσει του ἀπεφάνθη καταφατικῶς, προϋπολογίσας τὰ ἔξοδα εἰς 100 ἑκατομμύρια φράγκα. Ἐδημοσίευσε πλῆθος ἄρθρων, ὡς καὶ πραγματείαν ἐπὶ τῆς κατασκευῆς τοῦ χυτοσιδήρου ἐν Τοσκάνῃ. ΑΝ. Δ.

Γκαρὲν *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον, ὅρμος καὶ σκόπελοι ἐν τῷ διέκπλῳ Ἐγρῆ Λιμὰν (πλάτ. 38° 34' Β, μῆκ. 26° 22' 1/4 Ἀν, χάρτ. ἀγγλ. 1645: Island of Khios and gulf of Smyrna), ἐπὶ τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς χερσονήσου τῶν Ἐρυθρῶν καὶ εἰς 1 3/4 μιλ. Β. ΒΔ τοῦ λιμένος Ἐγρῆ Λιμάν. Σ. Ε. Λ.

Γκαρέσσιο (Garessio) *[Γεωγρ.]* Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Κούνεο, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Τανάρο. Πλησίον αὐτῆς ὑπάρχουν θαυμάσια

Digitized by Google

λατομεῖα μαρμάρου καὶ μεταλλεῖα μολύβδου. Κάτοικοι 5.500. —Μ.

Γκὰρθ (Garth), *Σαμούλ*. Ἄγγλος ἰατρὸς καὶ ποιητὴς (1672—1718). Ἱδρύσας ἐν Λονδίνῳ ἰατρεῖα, ὅπου ἐδέχετο δωρεὰν τοὺς πτωχούς, προεκάλεσε τὴν ἀγανάκτησιν τῶν ἄλλων ἰατρῶν καὶ φαρμακοποιῶν, ἐναντίον τῶν ὁποίων συνέθεσε ποίημα σατιρικὸν εἰς ἓξ ᾄσματα: «The Dispensery» (1696), ὅπερ ἔσχε μεγάλην ἐπιτυχίαν καὶ τοῦ ὁποίου τὴν ἀρχὴν μετέφρασεν ὁ Βολταῖρος. Μετέφρασεν ἐπίσης τὰς «Μεταμορφώσεις» τοῦ Ὀβιδίου ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Γκαίϋ, Πόπε καὶ Κόγκρη. Ἰατρὸς ὢν τοῦ βασιλέως Γεωργίου Α' ὠνομάσθη ὑπ' αὐτοῦ ἱππότης. —Β.

Γκαρθία Α' (Garcia), ***Φερδινάνδος***, *κόμις τῆς* ***Καστίλλης*** 970—995). Διεδέχθη τὸν πατέρα του Φερδινάνδον Γκονζαλές. Ἠναγκάσθη νὰ πολεμήσῃ κατὰ τῶν Μουσουλμάνων, οἵτινες ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Ἄλ-Μανσοὺρ ἐλεηλάτησαν τὸ δουκᾶτόν του προχωρήσαντες μέχρι τοῦ Ντοῦρο. Ὁ Γκαρθία συνεμάχησε μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Λεώνης Βερμούδου τοῦ Β', ἡ χώρα τοῦ ὁποίου ἠπειλεῖτο ἐπίσης ὑπὸ τῶν Μαυριτανῶν. Ἀλλ' ὁ χριστιανικὸς στρατὸς τῶν συμμάχων ἡττήθη κατὰ κράτος μεταξὺ τοῦ Ἀλκοσὲρ καὶ τῆς Λάγκα, παρὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὸν ἡρωϊσμὸν τοῦ Γκαρθία, ὅστις, τραυματισθεὶς καὶ συλληφθεὶς αἰχμάλωτος, ἀπέθανεν ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν του. Ὁ Ἄλ-Μανσοὺρ ἐκήδευσε μεγαλοπρεπῶς τὸν Ἱσπανὸν ἡγεμόνα καὶ ταριχεύσας τὸ σῶμά του παρέδωκεν αὐτὸ εἰς τοὺς Χριστιανούς.

— **Γκαρθία Α'** (Garcia), *βασιλεὺς τῆς* ***Ναβάρρας***. Ὁ χρόνος τῆς γεννήσεως καὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ εἶναι ἄγνωστος. Ἀναφέρεται μόνον ὅτι ἐξελέγη ὑπὸ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ κόμις καὶ βασιλεὺς τῆς Ναβάρρας καὶ ὅτι, νικήσας τοὺς Μαυριτανούς, ἐπανέκτησε πόλεις τινάς, ἃς οὗτοι εἶχον κατακτήσει.

— **Γκαρθία Β'** (Garcia), ***Σαντσέθ***, *βασιλεὺς τῆς* ***Ναβάρρας*** (920—970). Διαδεχθεὶς τὸν πατέρα του Σάντσο τὸν Α', ὑπέστη μακρὰν καὶ δεινὴν πολιορκίαν παρὰ τῶν Ἀράβων ὑπὸ τὸν καλίφην Ἀμπντὲρ-Ραμὰν τὸν Γ'. Τῷ 921 κατετρόπωσε τὸν ἀραβικὸν στρατὸν εἰς τὸ στενὸν τοῦ Ρογκάλ, βραδύτερον δὲ συνέτεινεν εἰς τὴν νίκην παρὰ τὴν Σιμάγκα. Τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς βασιλείας του κατηνάλωσεν ἀγωνιζόμενος κατὰ το μᾶλλον ἢ ἧττον ἐπιτυχῶς ἐναντίον τῆς Καστίλης.

— **Γκαρθία Γ'** (Garcia), ***Σαντσέθ***, ὁ ἐπικαλούμενος ***Τρέμων***, *βασιλεὺς τῆς* ***Ναβάρρας*** (994—1001). Διεδέχθη τὸν πατέρα του Σάντσο τὸν Β'. Ἐκλήθη Τρέμων, διότι εἰς τὰς μάχας κατελαμβάνετο ὑπὸ φρικιασμοῦ, τὸν ὁποῖον ὅμως κατώρθωνε νὰ ὑπερνικᾷ διὰ τῆς ἀνδρείας του. «Τὸ σῶμά μου, ἔλεγε, τρέμει ἐκ τοῦ κινδύνου, εἰς τὸν ὁποῖον τὸ ὁδηγεῖ τὸ ψυχικὸν σθένος μου». Επολέμησε τοὺς Ἄραβας τοῦ Ἄλ Μανσοὺρ καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν νίκην τοῦ Καλαλανοζὸρ (998), ὡς σύμμαχος τοῦ βασιλέως Βερμουδὶν Β' τῆς Λεώνης.

— **Γκαρθία Δ'** (Garcia), ***Σαντσέθ***, *βασιλεὺς τῆς* ***Ναβάρρας***. Υἱὸς Σάντσο τοῦ Γ' τοῦ Μεγάλου, ἀποθανὼν τῷ 1054. Κατά τινα ἀποδημίαν αὐτοῦ εἰς Ρώμην ὡς προσκυνητοῦ, μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ πατρός του ἐπέστρεψεν ἐσπευσμένως εἰς τὴν Ἱσπανίαν. Ἠναγκάσθη νὰ διεξαγάγῃ ἀγῶνας δεινοὺς ἐναντίον τοῦ Ραμίρου τῆς Ἀραγῶνος καὶ τῶν Ἀράβων πρὸς ἐπανάκτησιν τοῦ βασιλείου του. Ἀλλὰ βραδύτερον συνεμάχησε μετὰ τῶν Ἀράβων κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Καστίλης Φερδινάνδου, ὅστις τῷ 1037 κατέλαβε τὴν Λεώνην. Ὁ Γκαρθία ἔπεσε μαχόμενος ἡρωϊκῶς παρὰ τὴν Ἀταπουέρκα.

— **Γκαρθία Ε'** (Garcia), ***Ραμιρές***, *βασιλεὺς τῆς* ***Ναβάρρας*** (1134—1150). Ἔγγονος τοῦ Σάντσο Δ', ἐξελέγη βασιλεὺς ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς Ναβάρρας, στασιασάντων κατὰ τῆς Ἀραγῶνος. Κατώρθωσε νὰ διατηρήσῃ τὸν θρόνον του χάρις εἰς τὴν βοήθειαν τῆς Καστίλης, τὴν ὁποίαν βραδύτερον ἐγκατέλιπεν, ὅπως συμμαχήσῃ μετὰ τοῦ Ραμίρου τῆς Ἀραγῶνος. Τῷ 1140 ἀντέδρασε κατὰ τῆς συνάψεως συμμαχίας τῆς Ναβάρρας μετὰ τῆς Καστίλης. Ἐπιτυχὼν τοῦτο συνεμάχησε μετὰ τῶν παλαιῶν αὐτοῦ ἐχθρῶν ἐναντίον τῶν Ἀράβων, τοὺς ὁποίους ἐνίκησεν ἐν Βαέζᾳ τῷ 1147. Ἐφονεύθη πεσὼν ἐκ τοῦ ἵππου του.

—**Γκαρθία** ***Γκουτιέρεθ*** (Garcia Gutierrez), ***Ἀντώνιος***. Ἱσπανὸς δραματικὸς συγγραφεὺς (1813—1884). Ὑπηρέτει ἁπλοῦς στρατιώτης ἐν τῇ ἐθνοφυλακῇ, ὅτε ἀναβιβάσας (1836) ἀπὸ σκηνῆς τὸ ἔργον του «Ὁ τρουβαδοῦρος» ἐγένετο διὰ μιᾶς γνωστός. Μετὰ ταῦτα ἀνεβίβασε διάφορα ἔργα καταστήσαντα αὐτὸν διάσημον: «Ὁ ἄγνωστος τῆς Βαλεντίας», «Ἡ καταλανικὴ ἐκδίκησις» (1861), «Ἰωάννης Λορέντζος» (1865) κτλ. Μέλος τῆς ἱσπανικῆς Ἀκαδημίας (1862) διωρίσθη μετὰ δεκαετίαν διευθυντὴς τοῦ ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου καὶ εἶτα τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης. Ἀφῆκεν ἐν συνόλῳ 62 ἔργα δραματικά. Πλὴν τῶν δραμάτων συνέθεσε κωμῳδίας καὶ ἐλαφρότερα ἔργα, ὀπερέττας, ὡς καὶ μεταφράσεις ἔργων ξένων. Ἐκτὸς τούτων ἐξέδωκε «Φῶς καὶ σκότη» (2 τόμ. 1841—1842), εἰς ὃ εὕρηνται λυρικαὶ στροφαί, ἀφηγήσεις, παροιμίαι καὶ παραδόσεις (Τὸ ξωτικὸ τοῦ Βαλλαδολίδου) καθὼς καὶ μέρη ἐπικῆς μορφῆς. Ὁ Γκαρθία ὑπῆρξεν ὁ κυριώτερος ἀντιπρόσωπος τοῦ ρωμαντισμοῦ ἀπὸ σκηνῆς, ἐν Ἱσπανίᾳ, ὀφείλει δὲ τὴν φήμην του καὶ τὴν διατηρουμένην φιλολογικήν του δόξαν ἐν Ἱσπανίᾳ εἰς τὸ εἶδος τοῦτο. Ν. Π.—Λ.

— **Γκαρθία** (Garcia), ***Δομίγκος***. Ἱσπανὸς γλύπτης τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Τάσσεται μεταξὺ τῶν ἱκανῶν ἐκπροσώπων τῶν νεωτεριστικῶν τάσεων ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἱσπανικῇ τέχνῃ. Ι. Μ. Π.

— **Γκαρθία-*Ἐσκούχα*** (Garcia Escucha), ***Ἰγνάτιος***. Ἱσπανὸς γλύπτης (1580—1628). Ἡ τεχνοτροπία του ὑπενθυμίζει ἱκανῶς τὴν τέχνην τῆς ἰταλικῆς ἀναγεννήσεως καὶ δὴ τῆς φλωρεντιανῆς τοιαύτης, ἥτις ἐξετιμᾶτο καθ' ὑπερβολὴν ὑπὸ τῶν συγχρόνων του (βλ. *P. Lafond:* La Sculpture espagnole, σελ. 204). Ι. Μ. Π.

— **Γκαρθία** (Garcia), ***Κάλλιστος***. Ἐπαναστάτης τῆς Κούβας (1836—1898). Ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ἔλαβε μέρος εἰς τὰς κατὰ τῶν Ἱσπανῶν ἐπαναστάσεις τῶν συμπατριωτῶν του, εἰς ἃς διεκρίθη διὰ τὸ στρατηγικόν του πνεῦμα. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1868, ἡ ὁποία διήρκεσεν ἐπὶ δέκα ἔτη, ὑπῆρξεν εἷς τῶν ἀρχηγῶν αὐτῆς. Χάρις εἰς τὰς νίκας του ἡ ἱσπανικὴ κυβέρνησις ἠναγκάσθη νὰ προβῇ εἰς μεταρρυθμίσεις ἐν τῇ διοικήσει τῆς νήσου. Τῷ 1880 συνελήφθη καὶ μετεφέρθη εἰς τὴν Ἱσπανίαν, ἀλλὰ κατώρθωσε μετά τινα ἔτη νὰ δραπετεύσῃ (1898) καὶ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Κούβαν, ὅπου εἶχεν ἐκραγῇ νέα ἐπανάστασις, εἰς ἣν ἔλαβε μέρος ἐπὶ κεφαλῆς σώματος ἐπαναστατῶν. Ἐκραγέντος τοῦ Ἱσπανοαμερικανικοῦ πολέμου ἀπεστάλη ὡς ἰδιαίτερος ἀπεσταλμένος τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως τῆς Κούβας εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας. —Β.

— **Γκαρθία** *ντὲ* ***Κουεβέντο*** (Garcia de Quevedo), ***Ἰωσήφ***. Ποιητὴς ἐκ Βενεζουέλας (1819—1871). Μετὰ διάφορα ἀνὰ τὴν Εὐρώπην καὶ Ἀμερικὴν ταξίδια ἐγκατεστάθη ἐν Ἱσπανίᾳ συνεργαζόμενος εἰς ἐφημερίδας καὶ διοριζόμενος εἰς θέσεις διπλωματικάς, αἵτινες τῷ ἐπέτρεπον νὰ ἐξακολουθῇ τὰς προσφιλεῖς του περιοδείας. Ἐγένετο γνωστὸς ἐν ἀρχῇ διὰ τῶν λυρικῶν ποιητικῶν συλλογῶν του ἐμπνεομένων ὑπὸ ἄκρου φιλελευθερισμοῦ: «Πρὸς τὴν Χριστιανικὴν πίστιν», «Πρὸς τὴν ἐλευθερίαν» κτλ. Συνειργάσθη μετὰ τοῦ ποιητοῦ Ἰωσὴφ Ζορίλλα εἰς τὰ ἔργα: «Ὁ ποιητικὸς στέφανος τῆς Μαρίας» καὶ «Πεντάπολις», μόνος δὲ ἔγραψε: «Ἡ δευτέρα δρᾶσις», «Ὁ προγεγραμμένος». Ἐκ τῶν μυθιστορημάτων του γνωστὰ εἶναι: «Δύο μονομαχίαι», «Ἔρως μικρᾶς κόρης» καὶ ἐκ τῶν δραμάτων του: «Ἀντιθέσεις», «Βερνάρδος τῆς Καμπρέρας» κλ. Ἦτο συγγραφεὺς ἀξίας, χαρακτῆρος ὑψηλοῦ καὶ γενναίου. Ἐφονεύθη ὑπὸ σφαίρας εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν Παρισίων κατὰ τὰς ταραχὰς τῆς Κομμούνας (1871), πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς ὁποίας ἐφαίνετο ὅτι συνεπάθει. Ν. Π.—Λ.

— **Γκαρθία**, ***Μανουὴλ-Βικέντιος*** *ντὲλ* ***Πόπολο***. Διάσημος Ἱσπανὸς ἀοιδὸς (1755—1832). Δεκαοκταετὴς εἶχεν ἤδη τοιαύτην φήμην, ὥστε νὰ προσκληθῇ εἰς Κάδιξ, τόσον ὡς συνθέτης ὅσον καὶ ὡς ἀοιδός. Ἡ φήμη του ἡδραιώθη ἰδίως ἀφ' ἧς ἐνεφανίσθη ἐν Παρισίοις (1808) ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Ἰταλικοῦ θεάτρου. Ἐπεχείρησε κατόπιν θριαμβευτικὰ ταξίδια εἰς Ἰταλίαν, Λονδῖνον καὶ Νέαν Ὑόρκην, ὁπόθεν ἐπανῆλθεν εἰς Παρισίους ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν σύνθεσιν. Οἱ διασημότεροι τῶν μαθητῶν του ὑπῆρξαν αἱ δύο θυγατέρες, *Μαρία Μαλιμπράν*, *Παυλίνα Βιαρντὸ* καὶ ὁ υἱός του *Μανουήλ*. Αἱ συνθέσεις τοῦ Γκαρθία περιλαμβάνουν 19 ἱσπανικὰ μελοδράματα, 21 ἰταλικὰ καὶ 8 γαλλικά, ἀρκετὰ μπαλλέτα, τὴν καντάταν «Ἐνδυμίων» κλπ.

— **Γκαρθία** (Garcia), ***Μανουήλ***. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου (1805—1906), διακριθεὶς κυρίως ὡς καθηγητὴς τοῦ ᾄσματος. Ἀνακαλύψας τῷ 1855 τὸ *λαρυγγοσκόπιον*, ὠνομάσθη ἐπίτιμος διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Καινιξβέργης. Τὴν φήμην του ἡδραίωσεν ἔτι μᾶλλον ἐν «Ὑπόμνημα ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς», ὅπερ ὑπέβαλε τῷ 1840 εἰς τὸ Ἰνστιτοῦτον. Διορισθεὶς καθηγητὴς τοῦ ᾠδείου τῶν Παρισίων ἔγραψε «Πλῆρες ἐγχειρίδιον ᾄσματος» (1847). Γ. ΣΚΛΑΒΟΣ

— **Γκαρθία** *ντὲ* ***Μασκαρένχας*** (Garcia de Mascarenhas), ***Μπρόζ*** Πορτογάλος ποιητὴς (1596—1656). Διῆλθε περιπετειώδη βίον. Φυγὰς ἐκ τῆς πατρίδος του κατόπιν μονομαχίας ἔπεσεν εἰς χεῖρας πειρατῶν Βερβερίνων καὶ ἀπελευθερωθεὶς διέτρεξε τὴν Ἰταλίαν, Γαλλίαν, Νότιον Ἀμερικήν, λαβὼν μέρος εἰς κατὰ τῶν χωρῶν τούτων διεξαχθείσας ναυτικὰς ἐπιχειρήσεις τῆς πατρίδος του. Τὸ κυριώτερον ἔργον του εἶναι ἔπος εἰς εἰκοσιᾄσματα, τιτλοφορούμενον «Viriato tragico», τυπωθὲν μετὰ τὸν θάνατόν του (1699), καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ ψάλλεται ἡ ἄμυνα τῶν Πορτογάλων κατὰ τῶν Ρωμαίων. Τὸ ἔπος τοῦτο περιέχον εἰκόνας θαυμασίας, ἰδέας ὑψηλάς, γραμμένον δὲ μὲ λεπτότητα καὶ ἁρμονικότητα στίχων, θεωρεῖται τὸ καλύτερον ἔργον ποιήσεως ἐν Πορτογαλίᾳ μετὰ τὰς «Λουσιάδας» τοῦ Καμόενς. Ν. Π.—Λ.

—**Γκαρθία** (Garcia), ***Μιχαήλ***. Ἱσπανὸς γλύπτης τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Συνειργάσθη μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του *Ἱερωνύμου*, ὅστις ἐχρωμάτιζε τὰς πλαστικάς του δημιουργίας. Ι. Μ. Π.

—**Γκαρθία** *ὐ* ***Παρέντες*** (Garcia y Paredes), ***Ντιέγος***. Ἱσπανὸς πολεμιστὴς (1466—1530). Ὑπῆρξε σύντροφος τοῦ Γκονζάλβου τῆς Κορδούης, μετὰ τοῦ ὁποίου συνεπολέμησεν ἐναντίον τῶν Μαυριτανῶν. Μεταβὰς εἰς Ἰταλίαν ἀνέλαβεν ὑπηρεσίαν παρὰ τῷ πάπᾳ Ἀλεξάνδρῳ ΣΤ'. Διεκρίθη εἰς τὴν κατὰ τῆς Σικελίας ἐκστρατείαν, εἰς τὴν ἅλωσιν τῆς Κεφαλληνίας (1500) καὶ τὰς μάχας τῆς Σεμινάρα (1503). Ἐν Παβίᾳ δὲ (1525) μαχόμενος κατὰ τοῦ Φραγκίσκου Α' καὶ διακριθεὶς ἐτιμήθη ὑπερβολικὰ ὑπὸ τοῦ Καρόλου Ε'. Ἀπέθανε τῷ 1530 πεσὼν ἀπὸ τοῦ ἵππου. Ἀνδρεῖος, μεγαλόσωμος, ἱπποτικώτατος, ἐγένετο τὸ ἀγαπητὸν πρόσωπον τῶν λαϊκῶν ἱσπανικῶν παραδόσεων. Ν.Π.—Λ.

— **Γκαρθία** (Garcia), ***Πέτρος***. Ἱσπανὸς γλύπτης τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Lope Marin καὶ διεκρίθη λίαν ἐνωρὶς διὰ τὴν ἀξιοσημείωτον δεξιοτεχνίαν του. Διεκόσμησεν ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ διδασκάλου του τὸ βασιλικὸν παρεκκλήσιον τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Σεβίλλης· ὁμοίως εἰργάσθη εἰς τὴν διακόσμησιν τῆς προσόψεως τοῦ ναοῦ τούτου. Ι. Μ. Π.

—**Γκαρθία** (Garcia), ***Πέτρος***. Ἱσπανὸς γλύπτης τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Ἀνήκει εἰς τὴν χορείαν τῶν καλλιτεχνῶν, οἵτινες, μετὰ τὴν ἕνωσιν τῶν βασιλείων τῆς Καταλωνίας καὶ τῆς Ἀραγωνίας, ἐκπροσωποῦντες τὴν ζωηρὰν καλλιτεχνικὴν ἄνθησιν τῆς ἐποχῆς, διεκόσμησαν τὰ πλεῖστα τῶν μνημείων τῆς Ἱσπανίας. Συνειργάσθη τῷ 1445 μετὰ τῶν: Pedro, Oller, Guillermo Mocet, Pedro Navarro, Ramon Tayero καὶ Pedro Jahan εἰς τὴν διακόσμησιν τοῦ Seo τῆς Σαραγόσσης. Ι. Μ. Π.

—**Γκαρθία** *ντὲ* ***Σαντιάγκος*** (Garcia de Santiagos), ***Μανουήλ***. Ἱσπανὸς γλύπτης τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, γεννηθεὶς ἐν Σεβίλλῃ. Πολυάριθμα ἔργα του ἀπόκεινται ἐν Σεβίλλῃ, μεταξὺ δὲ τούτων καὶ εἷς «Ἅγιος Hermenegilde», θεωρούμενος ὡς ἡ καλυτέρα ἐκδήλωσις τοῦ ταλάντου του. Ὁ Γκαρθία ντὲ Σαντιάγκος ἀνήκει εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς καταπτώσεως τῆς ἱσπανικῆς γλυπτικῆς, τάσσεται δὲ μεταξὺ τῶν μετριωτάτων ἐκείνων τεχνιτῶν, οἵτινες ἀνεπλήρουν τὰ ἔργα τοῦ παρελθόντος διὰ τῶν ἰδίων ἀδεξίων δημιουργιῶν. Ι. Μ. Π.

—**Γκαρθία** (Garcia), ***Φερδινάνδος***. Ἱσπανὸς γλύπτης τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Εἰργάσθη ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Fernandez de Luna ἐπὶ μακρὸν καὶ διεκρίθη διὰ τὴν ἀκριβολογίαν του ἐν ταῖς λεπτομερείαις. Ἀναφέρεται μεταξὺ τῶν καλλιτεχνῶν οἵτινες ἐπὶ τῇ βάσει σχεδίων τοῦ Annequin de Egas, διεκόσμησαν δι' ἀναγλύφων καὶ πλαστικῶν ἀπεικονίσεων τὴν πύλην τοῦ Λέοντος τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τοῦ Τολέδου. Ι. Μ. Π.

— **Γκαρθία** (Garcia), ***Φερράν***. Ἱσπανὸς γλύπτης τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Καταριθμεῖται μεταξὺ τῶν καλλιτεχνῶν, οἵτινες διεκόσμησαν δι' ἀναγλύφων καὶ ἀγαλμάτων τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ ἐξωτερικὸν τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τοῦ Τολέδου Ι. Μ. Π.

— **Γκαρθία** (Garcia), *δὸν* ***Φραγκῖσκος-Ξαβέριος***. Ἱσπανὸς μουσικὸς (1731—1809), διακριθεὶς κυρίως ὡς καθηγητὴς τοῦ ᾄσματος. Συνέθεσε τὰ ἑξῆς μελοδράματα: «La finta schiava» (1754), «Pompeo Magno in Armenia» (1755), «La pupilla» (1755), «Lo scultore deluso» (1756). Γ. Σ.

—**Γκαρθία** (Garcia), ***Χουάν***. Ἱσπανὸς γλύπτης τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Montanes καὶ διεκρίθη λίαν ἐνωρὶς διὰ τὴν ἱκανότητα, μεθ' ἧς ἀπέδιδε τὴν εὐγένειαν τοῦ αἰσθήματος καὶ τὴν δραστικότητα τοῦ πάθους. Μεταξὺ τῶν σημαντικωτέρων του ἔργων τάσσεται ἓν Paso ἀποκείμενον εἰς τὸ μοναστήριον τῆς Εὐχαριστίας ἐν Σεβίλλῃ. Ι. Μ. Π.

Γκαρθιλάσο *ντελὰ* ***Βέγκα*** (Garcilaso dela Vega). Ἱσπανὸς ποιητὴς γεννηθεὶς τῷ 1500 ἢ 1503 ἐν Τολέδῳ καὶ ἀποθανὼν ἐν Νικαίᾳ τῷ 1536. Θαυμαστὴς ὢν τοῦ Βιργιλίου καὶ τοῦ Πετράρχη συνετέλεσεν εἰς τὴν εἰσαγωγὴν ἐν Ἱσπανίᾳ τῆς ἰταλικῆς ποιητικῆς καλαισθησίας. Διήνυσε τὸν βραχὺν του βίον μαχόμενος ἐναντίον τῶν Τούρκων ἐν Αὐστρίᾳ (1529), ἐν Τύνιδι, ἐν Νεαπόλει καὶ Προβηγκίᾳ ὑπὸ τὸν Κάρολον Ε'. Τὸ ποιητικόν του ἔργον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν ταραχώδη βίον του, ἀποπνέει γλυκύτητα, τρυφερότητα καὶ ρωμαντισμόν. Ἔγραψε περὶ τὰ τριάκοντα σονέτα μουσικώτατα, προδίδοντα λεπτὴν αἴσθησιν, τρία ποιμενικὰ συνθέματα καὶ διαφόρους ἐλεγείας. Μ. ΒΑΛΕΑΣ

Digitized by Google

— **Γκαρθιλάσο** *ντελὰ Βέγκα* (Garcilaso dela Vega). Ἱστορικὸς ἱστορικὸς γεννηθεὶς ἐν Κούθκο (Cuzco) τῷ 1530. Τὰ ἱστορικὰ του συγγράμματα περιστρέφονται περὶ τὴν ἱστορίαν τῶν Ἴνκα τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς. Ἐκτὸς τῆς «Γενικῆς Ἱστορίας τοῦ Περοῦ», ἔγραψε καὶ «Ἱστορίαν τῆς Φλορίντα».

Μ. ΒΑΛΣΑΣ

Γκάριγγ (Goring), *Γεώργιος, κόμις τοῦ Norwich.* Ἄγγλος πολιτικὸς (1583—1663). Τυχὼν τῆς εὐνοίας τῆς Ἐλισάβετ, τοῦ Ἰακώβου Α' καὶ τοῦ Καρόλου Α', ἐγένετο ἰσχυρότατος καὶ πλουσιώτατος. Ὑποστηρίξας κατὰ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους τὸν Κάρολον Α', ὠνομάσθη παρ' αὐτοῦ κόμις τοῦ Norwich. Ἐζήτησε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καρόλου νὰ ἐπαναστατήσῃ τὴν περιοχὴν τοῦ Κέντ. Νικηθεὶς ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Φαίρφαξ καὶ συλληφθεὶς κατεδικάσθη εἰς θάνατον. Τῇ μεσολαβήσει ὅμως τῶν πρεσβευτῶν Ὁλλανδίας καὶ Ἀγγλίας διέφυγεν εἰς Γαλλίαν. Ἐπέστρεψε δὲ εἰς Ἀγγλίαν μόνον μετὰ τὴν παλινόρθωσιν τῆς βασιλείας ἐπὶ Καρόλου τοῦ Β'.

Ν. Π.—Λ.

Γκαριὲλ (Gariel), *Κάρολος-Μαρία.* Γάλλος ἰατρὸς καὶ μηχανικὸς γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1841. Ἀπὸ τοῦ 1882 ἀρχιμηχανικὸς τῆς σχολῆς τῶν Ponts et Chaussées, ἀπὸ τοῦ 1885 καθηγητὴς τῆς ἰατρικῆς σχολῆς τῶν Παρισίων καὶ ἀπὸ τοῦ 1882 μέλος τῆς ἰατρικῆς Ἀκαδημίας. Ἐδημοσίευσε: «Φυσικήν», «Πρακτικὴν ἠλεκτρολογίαν», «Μελέτας ὀπτικῆς γεωμετρικῆς», καὶ πλῆθυν ἄλλων πραγματειῶν.

Ο. Ρ

— **Γκαριὲλ** (Gariel), *Ὑάκινθος.* Γάλλος σοφὸς γεννηθεὶς τῷ 1812. Διετέλεσεν ἀπὸ τοῦ 1846 ἐπιμελητὴς τῆς ἐν Γρενόβλῃ βιβλιοθήκης ὡς καὶ τοῦ τμήματος τῶν μεταλλίων καὶ ἀρχαιοτήτων. Ἠσχολήθη κυρίως μὲ τὴν ἱστορίαν τοῦ Δελφινάτου καὶ ἐδημοσίευσε, πλὴν ἄλλων: «Δελφινάλια» (1852—1856), «Τάπητες παριστῶντες τοὺς ἔρωτας τοῦ Γκομπὼ καὶ τῆς Μασέ» (1863), «Ἱστορικὴ καὶ λογοτεχνικὴ βιβλιοθήκη τοῦ Δελφινάτου» (1869) κτλ.

— Β.

Γκαριλιάνο (Garigliano) *[Γεωγρ.].* Ποταμὸς τῆς Ἰταλίας, ἐν τῷ νομῷ τῆς Καζέρτας. Πηγάζει ἐκ τῶν Ἀβρουζίων ὀρέων, σχηματίζει τοὺς καταρράκτας τῆς Σέρας, δέχεται τὰ ὕδατα τοῦ Φιβρένου, τοῦ Σούκου, τοὺς χειμάρρους τοῦ Μόντε Κασσίνι κτλ. καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν κόλπον τῆς Γαέτας, μετὰ ῥοῦν 148 χλμ. Παρὰ τὰς ἐκβολὰς αὐτοῦ κεῖνται τὰ ἕλη τοῦ Γκαριλιάνο, τὰ paludes Minturnenses τῶν Ρωμαίων, ἅτινα σήμερον τείνουν νὰ ἐξαλειφθοῦν χάρις εἰς τὰ ἐκτελούμενα ἀποξηραντικὰ ἔργα.

—Μ

Γκαριμπάϋ *ὑ Θαμαλλιόα* (Garibay y Zamalloa) *Στέφανος, ντὲ—.* Ἱσπανὸς ἱστορικὸς 1525—1593) Κατ' ἀρχὰς ἐχρημάτισε βιβλιοθηκάριος Φιλίππου τοῦ Β', εἶτα δὲ διωρίσθη ἱστοριογράφος τοῦ βασιλείου. Πρὸς τοῦτο διέτρεξε μέρος τῆς χώρας, ὅπως περισυλλέξῃ ὑλικὸν διὰ τὴν σύνταξιν τῆς ἱστορίας του: «Τὰ τεσσαράκοντα βιβλία τῶν χρονικῶν καὶ γενικὴ ἱστορία πάντων τῶν βασιλείων τῆς Ἱσπανίας».

Γκαριόνι (Garioni), *Βικέντιος.* Ἰταλὸς στρατηγός, γεννηθεὶς τῷ 1854. Ἐχρημάτισε καθηγητὴς ἐν τῇ στρατιωτικῇ σχολῇ, ὑπῆρξεν ἀρχηγὸς ἀπὸ τοῦ 1900—1901 τῶν ἐν Κίνᾳ ἰταλικῶν στρατευμάτων, τῷ δὲ 1912 ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐκστρατείας τῆς Τριπολίτιδος, διακριθεὶς ἰδίᾳ διὰ τὴν δρᾶσίν του ἐν τῇ χερσονήσῳ Σίντι-Σαΐντ.

Γκάρλαντ (Garland), *Χάμλιν.* Ἀμερικανὸς ποιητὴς καὶ μυθιστοριογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1860. Διετέλεσε μέλος τῆς ἀμερικανικῆς Ἀκαδημίας τῶν γραμμάτων καὶ τεχνῶν, τῆς ὁποίας ἐγένετο πρόεδρος τῷ 1920. Ἠκολούθησε τῷ 1898 χρυσοθήρας εἰς Δακόταν, μεθ' ὃ ἐγκατασταθεὶς ἐν Βοστώνῃ, ἐπηγγέλθη τὸν ἰδιωτικὸν διδάσκαλον, ἀσχολούμενος παραλλήλως μὲ τὴν λογοτεχνίαν. Συνέγραψε πλῆθος ἔργων διακρινομένων διὰ τὸν ρεαλισμόν των καὶ ἀναφερομένων εἰς τὴν ζωὴν τῶν χωρίων καὶ τῶν μικρῶν πόλεων τῆς Δυτικῆς Ἀμερικῆς τὰ ἑξῆς: «Main-travelled Roads» (1890), «Jason Edwards» (1891), «Prairie Folks» (1893), «Ulysses Grant» (1898), «The tyranny of the dark» (1905), «The Shadow World» 1908), «The book of the amerikan indian» (1923), «The makers of the middle border» (1927) κ. τ. λ.

—Β.

Γκαρλάντα (Garlanda), *Φρειδερῖκος.* Ἰταλὸς ἱστορικὸς τῆς λογοτεχνίας (1857—1913). Ἀπὸ τοῦ 1906 διετέλεσε καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ρώμης. Συνέγραψε τὸ περισπούδαστα: «Ὁ Σαίξπηρ ὡς ποιητὴς καὶ ὡς ἄνθρωπος», «Ἡ φιλοσοφία τῶν λέξεων», «Ἡ νέα ἀμερικανικὴ δημοκρατία».

Γκαρλάντο (Garlando), *Ἰωάννης de Garlandia ἢ Gallandia.* Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι γνωστοὶ δύο διάσημοι μουσικογράφοι τοῦ μεσαίωνος, ἐξ ὧν ὁ *πρεσβύτερος* ἐγεννήθη ἐν Ἀγγλίᾳ περὶ τὸ 1190, ἐσπούδασεν ἐν Ὀξφόρδῃ καὶ ἐγκατεστάθη ἐν Γαλλίᾳ περὶ τὸ 1212, ἐργασθεὶς τὰ μέγιστα διὰ τὴν προαγωγὴν τῆς τέχνης ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ. Τὰ συγγράμματα τοῦ Γκαρλάντο περιέχουν σπουδαιοτάτας πληροφορίας περὶ τῆς μουσικῆς θεωρίας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, περὶ τῆς σημειογραφίας καὶ τῆς πρώτης μετρημένης μουσικῆς. Εἰς τὸ βιβλίον του «De musica mensurabili» ὁμιλεῖ περὶ τῆς στοιχειώδους πολυφωνίας τῶν Ἄγγλων καὶ ἰδίως περὶ τοῦ «ψευδοῦς βασίμου» (Faux-bourdon). Ὁ Γκαρλά τὸ ὁ *νεώτερος* ἔζησε περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΓ' ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Ἐκ τῶν ἔργων του ἔχουν περισωθῆ ἓν ἐγχειρίδιον «Musica plana» καὶ «Optima introductio in contrapunctum», ὅπου διὰ πρώτην φορὰν ἀπαντᾶται ἐπισήμως ὁ ὅρος *ἀντίστιξις* contrapunctum).

Γ. Σ.

Γκαρλάσκο (Garlasco *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας, ἐν Λομβαρδίᾳ, ἐν τῷ νομῷ τῆς Παβίας. Κάτ. 7000. Ἔχει σημαντικὴν παραγωγὴν ὀρύζης.

—Μ.

Γκαρμέντια (Garmendia, *Ἰωσὴφ-Ἰγνάτιος.* Ἀργεντινὸς στρατηγὸς 1842—1925). Ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Παραγουάης καὶ εἰς τὴν τοῦ Τσάκο 1887. Ἔγραψε τὰ ἑξῆς ἔργα: «Ἡ ἐκστρατεία Ουμαϊτὰ (1901). «Ἡ ἐκστρατεία τοῦ Κορριέντες καὶ τοῦ Ρίο Γκράντε» (1904). «Ὁ γάμος τῆς ντόνας Χουάνα Ὀρτὶς ντὲ Θαράτε» (1916).

Γκάρμουρ (Garmur) *[Σκανδ. Μυθολ.]*. Οὕτως ὀνομάζεται ἐν τῇ σκανδιναυϊκῇ μυθολογίᾳ ὁ εἷς τῶν τριῶν κυνῶν τῶν φυλασσόντων τὴν πύλην τοῦ Ἅδου. Κατὰ τὴν συντέλειαν τοῦ κόσμου ὁ Γκάρμουρ θὰ φονευθῇ ὑπὸ τοῦ Τόρ, θεοῦ τῶν βροντῶν καὶ ἀστραπῶν.

Γκάρμπ (Gharb) *[Γεωγρ.]*. Ἐπαρχία τοῦ Μαρόκκου, ὁριζομένη πρὸ Β. ὑπὸ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Γιβραλτάρ, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Οὐὲντ Σεμποὺ καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Ρίφ. Κεῖται ἐπὶ τοῦ ὀροπεδίου τοῦ κατατείνοντος ἀπὸ τοῦ Ρὶφ πρὸς τὴν Μεσόγειον Χώρα διαρρεομένη ὑπὸ πολλῶν μικρῶν παρακτίων ποταμῶν, ὑγιεινή, εἶναι ἐκ τῶν εὐφορωτέρων τμημάτων οὗ σεριφάτου. Παράγει δημητριακοὺς καρπούς, ἔρια, φελλοὺς. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι τὸ *Ἐλ - Αραΐχ* καὶ περιλαμβάνει τὰ δύο στρατιωτικὰ διαμερίσματα τοῦ Κσὰρ - ἐλ - Κεμπὶρ καὶ τῆς Ἀζιλά. Ἐπὶ τῆς ρωμαϊκῆς κατακτήσεως ἡ ἐπαρχία αὕτη ὠνομάζε ο «Tingitana» (ἑλλ. *Τιγγιτανή*).

—Β.

Γκάρμπε (Garbe), *Ριχάρδος φόν—.* Διαπρεπὴς Γερμανὸς ινδολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1857. Τῷ 1880 καθηγητὴς ἐν Καινιξβέργῃ, τῷ 1895 ἐν Τυβίγγῃ. Ἀπὸ τοῦ 1885—1887 ἔζησεν εἰς τὰς Ἰνδίας, ὅπου ἦλθεν εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῶν Βραχμάνων. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ διακρίνονται τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ φιλοσοφία τῆς Σάμκχυα» (1917), ἔργον κλασσικόν, «Αἱ Ἰνδίαι καὶ ὁ Χριστιανισμὸς» (1914). Πλὴν τούτων ἐξέδωκε πολλὰ ἰνδικὰ κείμενα. Ἐκ τῶν μεταφράσεων του ἐξαίρεται ἡ τῆς «Μπαγαβὰντ - Γκίτα» (1921.

Α. Λ.

— **Γκάρμπε** (Garbe), *Ροβέρτος.* Γερμανὸς μηχανικός, γεννηθεὶς τῷ 1847. Ἐπήνεγκε τελειοποιήσεις εἰς τὰς ἀτμαμάξας, συνέγραψε δὲ καὶ σχετικὰ πρὸς ταύτας ἔργα.

—**Γκάρμπε** (Garbe), *Ροβέρτος.* Γερμανὸς ποιητής, γεννηθεὶς τῷ 1879. Εἶναι γνωστὸς ἰδίᾳ ὡς ἐκδότης τῶν πολλῶν συλλογῶν ποιημάτων, συντεταγμένων εἰς τὴν βόρειον γερμανικὴν διάλεκτον, ὑπὸ τὸν τίτλον «Γκαίρνριγκ», «Jungs, holt fast!» καὶ «Οὐπκβάλμ».

Γκαρμπία (Garbieh, Gharbieh, Gharbiyéh) *[Γεωγρ.]*. Μία τῶν ἓξ μουδιριῶν (νομῶν) τῆς Κάτω Αἰγύπτου, ἐν τῷ Δέλτα τοῦ Νείλου περιλαμβανομένη μεταξὺ τῆς Μεσογείου καὶ τῶν δύο βραχιόνων τῆς Δαμιέττης καὶ τῆς Ροζέττης. Ἔχει ἐπιφάνειαν 7307 τετρ. χιλ. καὶ 1.659.313 κατοίκους. Πρωτεύουσα Τάντα. Εἶναι ἓν τῶν εὐφορωτέρων τμημάτων τῆς Αἰγύπτου, καλλιεργημένον καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ καὶ περιέχει τὰ μάρκαζ (ἐπαρχίας): Φούβα, Σιρμπίν, Δεσσούκ, Κὰφρ ἐλ Σεΐχ, Τάλκχα, ἐλ Μεχάλλα ἐλ Κούμπρα, Κὰφρ ἐλ Ζαγιάτ, Ζίφτα, Τάντας καὶ Σάντα.

—Μ.

Γκάρμπορ (Garborg), *Ἀρνε Ἔβενσεν.* Νορβηγὸς συγγραφεὺς (1851—1924). Ἀπὸ τοῦ 1873 ὑπῆρξεν ἐκπρόσωπος τῆς πολιτικῆς καὶ θρησκευτικῆς ριζοσπαστικῆς κατευθύνσεως ἐν Χριστιανίᾳ. Τὸ μυθιστόρημά του ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀπὸ τὸν κόσμον τῶν ἀνδρῶν» ἐστοίχισε τὴν θέσιν αὐτοῦ ὡς γενικοῦ συμβούλου τοῦ κράτους. Αἱ θρησκευτικαὶ ἀντιλήψεις του ἐξειλίχθησαν εἰς συστηματικὰς θεωρίας περὶ θρησκείας, διατυπουμένας εἰς τὰ ἔργα του: «Κουρασμέναι ψυχαί» (1890), «Ἡ εἰρήνη» (1893), «Χαουγκτοῦσσα» (1895), «Ὁ χαμένος πατέρας» (1899), «Εἰς τὸν Ἅδην» (1901), «Ὁ Ἰησοῦς Μεσσίας» (1906), «Ὁ ἀπολωλὼς Μεσσίας» (1907) καὶ «Ἡ ἐπιστροφὴ τοῦ ἀσώτου» (1908)

Α. Δ

Γκαρνεραὶ (Garneray), *Ἀμβρόσιος-Λουδοβῖκος.* Γάλλος ζωγράφος (1783—1858). Ὁ βίος του ὑπῆρξε λίαν περιπετειώδης. Προωρίζετο ἕνεκα τῆς πρωίμου καλλιτεχνικῆς ἰδιοφυΐας του, διὰ τὴν σπουδὴν τῆς ζωγραφικῆς, ὅτε, παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα, ἐγκατέλιπεν εἰς ἡλικίαν 13 μόλις ἐτῶν τὴν πατρικήν του οἰκίαν καὶ εἰσῆλθεν ὡς ναυτόπαις εἰς τὸ πλοῖον συγγενοῦς τού τινος ἐφοπλιστοῦ. Συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν Ἄγγλων διετέλεσε φυλακισμένος ἐν Πόρτσμουθ μέχρι τοῦ 1814. Κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα τοῦ ἀναγκαστικοῦ περιορισμοῦ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν προτέραν του ἐνασχόλησιν, τὴν ζωγραφικήν. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν του προὐκάλεσεν ἐν Ἀγγλίᾳ τὸ εὐμενὲς ἐνδιαφέρον τῶν φιλοτέχνων, καὶ μετά τινας ταλαντώσεις ἀφωσιώθη ὁριστικῶς εἰς τὴν τέχνην. Ἐξέμαθε τὴν aqua-tinta καὶ τὴν χαρακτικήν, τῷ δὲ 1817 διωρίσθη, κατόπιν διαγωνισμοῦ, ἐπίσημος ζωγράφος τοῦ δουκὸς τῆς Ἀγκουλέμης καὶ τῷ 1833 διευθυντὴς τοῦ μουσείου τῆς Ρουένης. Ἀλλὰ τὴν θέσιν ταύτην κατέλιπε βραδύτερον διὰ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βιομηχανίαν τῶν Σεβρῶν, ἔνθα ἐπὶ δέκα συναπτὰ ἔτη εἰργάσθη εἰς τὴν ἀπεικόνισιν ναυτικῶν σκηνῶν καὶ ἀπόψεων. Διὰ πρώτην φορὰν ἐνεφανίσθη ὁ Γκαρνεραὶ εἰς τὸ παρισινὸν Σαλὸν τῷ 1816, ὅτε ἐξέθηκε μίαν «Ἄποψιν τοῦ λιμένος τοῦ Λονδίνου», ἐξηκολούθησε δὲ μέχρι τοῦ 1855 νὰ ἐκθέτῃ τακτικῶς πολυάριθμα ἔργα του ἀναφερομένα εἰς διάφορα ναυτικὰ ἐπεισόδια. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἡ ναυμαχία τοῦ Ναυαρίνου», «Ἡ ναυμαχία τῆς Αὐγούστας» (ἐν Βερσαλλίαις), «Ἓν ἐπεισόδιον τῆς ναυμαχίας τοῦ Ναυαρίνου» (ἐν Νάντῃ), «Ἄποψις τῆς διώρυγος τοῦ Farme» (ἐν Μασσαλίᾳ), «Τὸ ψάρευμα τῆς μουρούνας ἐν Νέᾳ Γῇ» (ἐν Ρουὲν) κ.τ.λ. Ἐπὶ πλέον ὁ Γκαρνεραὶ κατέλιπεν ὡς σχεδιαστὴς καὶ χαράκτης 64 «Ἀπόψεις τῶν κυριωτέρων λιμένων τῆς Γαλλίας» καὶ 40 «Ἀπόψεις τῶν κυριωτέρων λιμένων τοῦ ἐξωτερικοῦ» (συνενωθείσας εἰς ἕνα τόμον μὲ κείμενον τοῦ Jouy), συνέγραψε δὲ καὶ τ' ἀπομνημονεύματα τοῦ περιπετειώδους του βίου, δημοσιευθέντα κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς ἐπιφυλλίδας τῆς ἐφημερίδος «Πατρίς», βραδύτερον δ' εἰς τόμον μετ' εἰκονογραφιῶν τοῦ ἰδίου.

Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

—**Γκαρνεραὶ** (Garneray), *Αὔγουστος-Συμεών.* Γάλλος ζωγράφος (1785—1824). Διετέλεσε διδάσκαλος τῆς βασιλίσσης Ὁρτανσίας καὶ ἐτιμήθη διὰ πολυαρίθμων παραγγελιῶν ἐκ μέρους τῶν αὐτοκρατειρῶν Ἰωσηφίνας καὶ Μαρίας-Λουΐζης. Ἐπὶ πλέον ὑπῆρξε καθηγητὴς τοῦ σχεδίου τῆς δουκίσσης ντὲ Μπερρὺ καὶ σχεδιαστὴς τοῦ ἱματισμοῦ τῆς Ὄπερας. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Jehan de Cintré», σειρὰ ὑδατογραφιῶν διὰ τὴν «Ἱστορίαν τῆς δεσποινίδος ντὲ λὰ Βαλλιὲρ» καὶ ἑτέρα σειρὰ εἰκονογραφιῶν δι' ἓν ἀντίτυπον τοῦ «Μολιέρου», δωρηθὲν ἐκ μέρους τῆς Μαρίας-Λουΐζης εἰς τὸν Κονβισόρ.

Ι. Μ. Π.

—**Γκαρνεραὶ** (Garneray), *Ἰωάννης-Φραγκῖσκος.* Γάλλος ζωγράφος γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1755 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ὠτέϊγ τῷ 1837. Τὰ πρῶτά του ἔργα ὑπῆρξαν αἱ προσωπογραφίαι τοῦ «Βαρώνου ντὲ Τράν», τοῦ «Ζὰν Ζακόμπ» καὶ τῆς «Καρλόττας Κορνταί», τὴν ὁποίαν ἐσχεδίασε καθ' ἣν ὥραν αὕτη μὲ τὴν παροιμιώδη της παρρησίαν καὶ τὴν φλογερὰν ἐπαναστατικήν της ὁρμὴν ἀπελογεῖτο ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου. Βραδύτερον εἰδικεύθη εἰς τὴν ἀπεικόνισιν τοῦ ἐσωτερικοῦ τῶν ἀρχαίων μνημείων, ἐμψυχώνων τὰς ἀναπαραστάσεις του ταύτας διὰ τῆς προσθήκης καταλλήλων τινῶν δραματικῶν ἐπεισοδίων, τὰ ὁποῖα ἀπέδιδε μετ' ἰδιαζούσης ἐπιτυχίας. Τοιουτοτρόπως ἐζωγράφησε τὴν «Ἄποψιν τῆς μεγάλης γαλαρίας τοῦ πύργου τοῦ Φονταινεμπλὼ» καὶ τὸ «Βαπτιστήριον τοῦ ναοῦ τοῦ Ὠτέϊγ». Ἐκ τῶν λοιπῶν ἔργων αὐτοῦ ἰδιαζόντως ἀξιομνημόνευτος εἶναι ὁ πίναξ ὁ ἀπεικονίζων τὸν «Λουδοβῖκον ΙΣΤ' ἐπὶ τοῦ πύργου τοῦ Τὰμπλ» (1814), ἐπίσης δὲ αἱ προσωπογραφίαι τῆς Αἰκατερίνης τῶν Μεδίκων καὶ τοῦ Λουδοβίκου-Φιλίππου καὶ πολυπληθῆ σχέδια διὰ τὰς «Ἐθνικὰς ἀρχαιότητας» τοῦ Millin.

Ι. Μ. Π.

Γκαρνερὲν (Garnerin), *Ἀνδρέας-Ἰάκωβος.* Γάλλος ἀεροπόρος (1769-1823). Διορισθεὶς ἀντιπρόσωπος τῆς ἐπαναστατικῆς κυβερνήσεως παρὰ τῇ στρατιᾷ τοῦ Βορρᾶ (1793) συνελήφθη αἰχμάλωτος καὶ ἐνεκλείσθη ἐν Βάδῃ εἰς στρατόπεδον ἐπὶ δύο ἔτη. Τῷ 1797 ἐξετέλεσε πρῶτος κατάβασιν δι' ἀλεξιπτώτου ἐφευρεθέντος παρ' αὐτοῦ καὶ προέβη μετὰ ταῦτα εἰς ἐπανειλημμένας ἀνυψώσεις καὶ δοκιμὰς διὰ τοῦ ἐφευρεθέντος συστήματός του. Συνέγραψε: «Voyage et captivité» (1797) καὶ «Usurpation d'état et de réputation par un frère» (1815).

— **Γκαρνερὲν** (Garnerin), *Ἰωάννης-Ὀλιβιέρος.* Γάλλος ἀεροπόρος (1766—1849). Ἀδελφὸς τοῦ *Ἀνδρέου Γκαρνερέν.* Διωρισμένος εἰς δημοσίαν ὑπηρεσίαν καὶ κληθεὶς ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τοῦ δικάζοντος τὴν Μαρίαν Ἀντουανέτταν, κατέθεσεν ἐναντίον αὐτῆς. Κατόπιν μετέβη εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Ρήνου ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς ἐπαναστατικῆς κυβερνήσεως. Ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν ἀεροπορίαν ἐβελτίωσεν εἶδος ἀλεξιπτώτου ἐφευρεθέντος ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ ἀνεκάλυψεν ἕτερα μηχανήματα βοηθητικὰ τῆς ἀεροπλοΐας.

Μ. Π.—Λ.

Digitized by Google

Γκάρνεττ (Garnett), ***Ἐρρῖκος***. Ἄγγλος Ἰησουίτης, εννηθεὶς ἐν Heanor τῷ 1555 καὶ ἀποθανὼν ἐν Λονδίνῳ τῷ 1606. Ἀνετράφη ἐν τῷ προτεσταντικῷ δόγματι καὶ ἐσπούδασεν ἐν Βίντσεστερ καὶ Ὀξφόρδῃ. Ἀλλ' ἀσπασθεὶς τὸν καθολικισμὸν καὶ προορισθεὶς νὰ ὑπηρετήσῃ τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐσυνέχισε τὰς σπουδὰς αὐτοῦ ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ ἐν Ρώμῃ, ἐν τῷ κολλεγίῳ τῶν Ἰησουιτῶν, ὅπου διεκρίθη διὰ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τὸν εἰς τὰ μαθηματικὰ ζῆλον αὐτοῦ. Τῷ 1586 ἐπανελθὼν εἰς Ἀγγλίαν ὡς ἱεραπόστολος, ἐξεπλήρωσε τὰ ἐκκλησιαστικὰ αὐτοῦ καθήκοντα ἐπὶ 18 ἔτη, χωρὶς νὰ ἐνοχληθῇ διὰ τὴν θρησκείαν αὐτοῦ, θεωρηθεὶς δ' ὅμως ὀπαδὸς τῆς συνωμοσίας τοῦ Guy Fawkes, διότι ἠρνήθη ν' ἀποκαλύψῃ μυστικόν τι ἐμπιστευθὲν εἰς αὐτὸν ὡς ἱερέα καὶ πνευματικὸν ὑπό τινος τῶν συνωμοτῶν, ἐφυλακίσθη ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Λονδίνου, καίτοι δ' ὑπεβλήθη εἰς 23 ἀνακρίσεις, οὐδὲν ἀπεκάλυψε. Καὶ εἰς τὸν δι' ἀγχόνης δὲ καταδικασθεὶς θάνατον, ὑπέστη αὐτὸν χωρὶς ν' ἀποκαλύψῃ νεώτερόν τι, ἄγνωστον μέχρι τότε. Καίτοι δὲν κατελέχθη ἐπισήμως ὑπὸ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐν τοῖς ἁγίοις, τιμᾶται ὅμως ὑπὸ τῶν καθολικῶν ὡς ἅγιος καὶ μάρτυς. Ὁ Γκάρνεττ συνέγραψε θεολογικά τινα ἔργα, ὡς τὸ «A Treatise on Schism» (1616) καὶ ἄλλα, καὶ ἐφιλοτέχνησε διαφόρους μεταφράσεις, ἐν αἷς τὴν τῆς «Summae doctrinae Christianae» τοῦ Κανισίου (London, 1590). Ν. Κ. ΚΑΨΗΣ

—**Γκάρνεττ** Garnett), ***Ριχάρδος***. Ἄγγλος ποιητὴς καὶ συγγραφεὺς (1835—1906). Ὑπῆρξε βιβλιοθηκάριος τοῦ Βρεττανικοῦ μουσείου. Ἐκ τῶν λυρικῶν, αὐτοῦ ποιημάτων διακρίνονται τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον «Primula» (1856) καὶ «Poems». Ἐπίσης διεκρίθη καὶ ὡς μεταφραστὴς γερμανικῶν καὶ ἑλληνικῶν λογοτεχνικῶν ἔργων, ὡς διηγηματογράφος (The Twilight of the Gods) καὶ ὡς βιογράφος τοῦ Καρλάϋλ καὶ τοῦ Ἔμερσον. Ἡ νύμφη του, *Κωνστάντσα Γκάρνεττ*, μετέφρασε τὸν Τουργκένιεφ, τὸν Ντοστογιέφσκι καὶ τὸν Τσέχωφ.

Γκαρνιὲ (Garnier), ***ἀδελφοὶ*** — Ὄνομα ἑνὸς τῶν σπουδαιοτέρων γαλλικῶν ἐκδοτικῶν οἴκων, δημοσιεύσαντος ἐκτὸς τῶν ἑκάστοτε βιβλίων πλείστας συλλογάς, καὶ εἰδικῶς λεξιλόγια καὶ λεξικὰ τῶν κυριωτέρων γλωσσῶν, ἰδίως ἱσπανικὰ καὶ πορτογαλικά, γλωσσικοὺς ὁδηγούς, γραμματικάς, λευκώματα διὰ τὰ παιδία, σειρὰν τῶν Γάλλων καὶ ξένων κλασσικῶν συγγραφέων, τὴν πατρολογίαν τοῦ Μὶν (Migne), τὴν λατινογαλλικὴν βιβλιοθήκην, ἑλληνικὰς βιβλιογραφίας τοῦ ΙΗ' αἰῶνος τῶν Λεγκρὰν καὶ Περνὸ (Legrand καὶ Pernot), σειρὰς διαφόρων πρακτικῶν ἐγχειριδίων μηχανικῆς, οἰκονομολογικῆς, ἐπιστημονικῆς καὶ χειροτεχνικῆς φύσεως, καὶ ἰδιαιτέρως βιβλιοθήκην διαφόρων ἔργων καὶ κειμένων πρὸς μελέτην καὶ ἐκμάθησιν τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς. Μ. ΒΑΛΣΑΣ

—**Γκαρνιὲ** (Garnier), ***Ἀδόλφος***. Γάλλος ψυχολόγος γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις (1801—1864). Ἐδίδαξε τὴν φιλοσοφίαν εἰς τὴν Σορβόννην, ὅπου διεδέχθη τὸν διδάσκαλόν του Ζουφφρουά, τῷ 1842. Ὁ Γκαρνιὲ ἠσχολήθη ἰδίως περὶ τὴν μελέτην καὶ τὴν κατάταξιν τῶν ψυχικῶν λειτουργιῶν καὶ ἐπέδειξε μεγάλην ἱκανότητα ἰδίᾳ περὶ τὴν λεπτὴν παρατήρησιν τῶν φαινομένων τοῦ ψυχικοῦ βίου. Ἐπισης ἄξιαι λόγου εἶναι αἱ μελέται ἐπὶ τῶν λειτουργιῶν τῆς νοήσεως, τὰς ὁποίας διακρίνει εἰς τρεῖς κατηγορίας: *κατάληψιν, σύλληψιν* καὶ *πίστιν* («Περὶ τῶν Ἰδιοτήτων τῆς ψυχῆς» 1852). Ἄλλα του ἔργα ψυχολογικοῦ περιεχομένου εἶναι τὸ «Δοκίμιον περὶ ψυχολογίας καὶ φρενολογίας» (1839), ὅπου ἐπικρίνει τὰς θεωρίας τοῦ Γκάλλ, «Στοιχεῖα ψυχολογίας» (1832). Ἐκτὸς τούτων ἐδημοσίευσε καὶ ἔργα ἀναφερόμενα εἰς τὴν φιλοσοφίαν καθόλου, ὡς τὸ «Σύγγραμμα περὶ κοινωνικῆς ἠθικῆς» (1850), τὸ «Ὑπόμνημα περὶ θανατικῆς ποινῆς», βραβευθὲν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας (1827), κ. ἄ. — Δ.

—**Γκαρνιὲ** (Garnier), ***Ἀντώνιος-Κάρολος***. Γάλλος πολιτικὸς (1742—1803). Δικηγόρος κατ' ἀρχὰς ἐν Troyes, ἐξελέγη παρὰ τοῦ διαμερίσματος τῆς Aube πληρεξούσιος ἐν τῇ συνελεύσει, ὅπου προσεχώρησεν εἰς τὴν μερίδα τῶν «Ὀρεινῶν». Ἀκυρωθείσης τῆς ἐκλογῆς του μετὰ ταῦτα ἐν τῇ βουλῇ τῶν Πενταкοσίων, τῷ ἀνετέθη ἡ ἀντιπροσωπεία παρὰ τῇ διοικήσει τῆς Aube. Θεωρεῖται ὅτι ὁ Γκαρνιὲ εἶναι ὁ εἰπὼν ἐν τῇ συνελεύσει, κατὰ τὴν ἐναντίον τοῦ Ροβεσπιέρρου ἐπίθεσιν, τὴν φράσιν: «Τὸ αἷμα τοῦ Δαντὸν σὲ πνίγει», ἀπευθυνομένην πρὸς τὸν δικτάτορα. Ν. Π. — Λ.

—**Γκαρνιὲ** (Garnier), ***Ἐρρῖκος-Πέτρος-Λέων***. Γάλλος συγγραφεὺς καὶ διοικητικὸς ὑπάλληλος (1836—1901). Ἐκτελῶν τὰ διοικητικά του καθήκοντα συνειργάζετο ταυτοχρόνως εἰς διάφορα περιοδικὰ ἀπὸ τοῦ 1865 μέχρι τοῦ 1899. Ἐπίσης συνειργάσθη εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ «Λεξικοῦ τῶν συγχρόνων». Ν. Π.—Λ.

—**Γκαρνιὲ** (Garnier), ***Ζερμαίν***. Γάλλος πολιτικὸς καὶ οἰκονομολόγος γεννηθεὶς τῷ 1754 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1821. Διετέλεσεν ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης (1792), πρόεδρος τοῦ γερουσιαστικοῦ σώματος ἀπὸ τοῦ 1809—1811, πάλιν ὑπουργὸς (1814). Ὁ Γκαρνιὲ προσεπάθησε νὰ ἐναρμονίσῃ τὰς διδασκαλίας τοῦ Σμὶθ μὲ τὴν φυσιοκρατικὴν θεωρίαν εἰς ἓν ἑνιαῖον σύνολον, ἀναπτύξας τὸν παραγωγικὸν ρόλον τόσον τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ κεφαλαίου, ὅσον καὶ τῶν ἀΰλων ἀγαθῶν. Μετέφρασε καὶ ἐξέδωσεν εἰς 6 τόμους τὸν «Πλοῦτον τῶν ἐθνῶν» τοῦ Σμίθ, συνέγραψε δὲ καὶ καθαρῶς φιλολογικὰ ἔργα, πολλὰ τῶν ὁποίων μετεφράσθησαν καὶ εἰς ξένας γλώσσας. Ἐκ τῶν λοιπῶν οἰκονομολογικῶν του ἔργων διακρίνονται: «De la proprieté dans ses rapports avec le droit publique» (Παρίσιοι 1792), καὶ «Histoire de la monnaie, depuis les temps de la plus haute antiquité etc.», 2 τόμοι (Παρίσιοι 1819). Ν. Γ. Φ.

—**Γκαρνιὲ** (Garnier), ***Ἰάκωβος***, ἐπονομαζόμενος *Γκαρνιὲ ντὲ Σαὶντ* (Saintes). Γάλλος πολιτικὸς γεννηθεὶς τῷ 1755 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1820. Ἐξελέγη πληρεξούσιος ἐν τῇ συνελεύσει τοῦ 1790 καὶ προσεχώρησεν εἰς τὸ κόμμα τῶν «Ὀρεινῶν» τὰ ἔτη (1793—1794). Ἀπουσιάζων εἰς διαφόρους ἀποστολὰς ἔξω τῶν Παρισίων, ἀπέφυγε τὰς συνεπείας τῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ 1793 καὶ 1794. Βουλευτὴς ἐν τῇ βουλῇ τῶν Πεντακοσίων, πρόεδρος δικαστηρίου, ἐξελέγη ἐν τέλει καὶ ἀντιπρόσωπος ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ βουλῇ τοῦ 1815. Ἐξορισθεὶς ἐπὶ παλινορθώσεως ὡς βασιλοκτόνος, κατέφυγεν εἰς Βέλγιον καὶ εἶτα εἰς Ἀμερικήν, ὅπου καὶ ἀπέθανεν ἐκ δυστυχήματος. Ν. Π.—Λ.

—**Γκαρνιὲ** (Garnier), ***Ἱππόλυτος-Λουδοβῖκος***. Γάλλος ζωγράφος, χαράκτης καὶ λιθογράφος (1802—1855). Ἐκ τῶν πινάκων του ἀξιολογώτερος θεωρεῖται ὁ ἀπεικονίζων «Γοτθικὸν πύργον εἰς τὸ Καλβαντός». Ἀφιερωθεὶς εἰς τὴν λιθογραφίαν, παρήγαγεν ἔργα τινὰ ἐξαίρετα, ὡς «L'incendie de Salins» καὶ «La Retraite de Russie», ἐπὶ τῇ βάσει γνωστῶν πινάκων τοῦ Ἀρὺ Σαΐφφερ. Βραδύτερον ἐγκατέλιπε καὶ τὴν τέχνην ταύτην, διότι δὲν τοῦ παρεῖχε πόρον ζωῆς, καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν χαρακτικήν. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην κατηγορίαν τῶν ἔργων του τάσσονται τὰ ἀκόλουθα: «Ἡ ἀναχώρησις τῆς Ρεβέκκας» καὶ ὁ «Ἰακὼβ παρὰ τῷ Λάβαν», κατὰ τὸν H. Schopin, «Ἡ βασίλισσα τοῦ χοροῦ» κατὰ Court, «Τὸ πρωϊνὸ τριαντάφυλλο», κατὰ Bazin, «Ἡ ἀποκαθήλωσις», κατὰ Rubens καὶ «Ὁ ἰνφάντης δὸν Φραγκῖσκος», κατὰ Madrazo. Ι. Μ. Π.

—**Γκαρνιὲ** (Garnier), ***Ἰωάννης-Γουλιέλμος***. Γάλλος μαθηματικὸς (1766—1840). Ὑπῆρξε διαδοχικῶς καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν εἰς τὴν στρατιωτικὴν Ἀκαδημίαν τῆς Colmar (1788), τὴν «École polytechnique» (1795—1809), βοηθὸς τοῦ διασήμου Lagrange εἰς τὴν αὐτὴν σχολὴν (1802), καθηγητὴς τῆς στρατιωτικῆς σχολῆς τοῦ Saint-Cyr (1814) καὶ κατόπιν τοῦ πανεπιστημίου τῆς Gand (1817—1830). Τὰ ἔργα αὐτοῦ εἶναι εὐάριθμα: «Cours d'analyse algébrique» (1803), «Réciproques de la géometrie» (1807), «Leçons de statique» (1811), «Traité de météorologie» (1837), «Le Cours complet de Bezout» (μετὰ σημειώσεων). Μετὰ τοῦ Quetelet ἵδρυσε τῷ 1825 τὴν «Correspondance mathématique et physique». Φ. Β.

—**Γκαρνιὲ** (Garnier), ***Ἰωάννης-Ἰάκωβος***. Γάλλος φιλόλογος (1729—1805). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἑβραϊκῆς εἰς τὸ κολλέγιον τῆς Γαλλίας καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν. Ἔγραψε πολυάριθμα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀναφέρομεν: «Δοκίμιον πολιτικῆς ἀγωγῆς» (1765), «Ὁ χαρακτὴρ τῆς σωκρατικῆς φιλοσοφίας» (1768), «Ἱστορία τῆς Γαλλίας» (συνέχεια τῆς ἱστορίας τῶν Βελλὺ καὶ Βιλλαρὲ) (1765—1785) κ.τ.λ. —Β.

—**Γκαρνιὲ** (Garnier), ***Ἰωάννης-Ἰωσήφ***. Γάλλος χημικὸς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ἐδίδαξε χημείαν καὶ τὰς ἐφαρμογὰς αὐτῆς εἰς διάφορα ἐπαρχιακὰ ἐπαγγελματικὰ σχολεῖα καὶ Ἀκαδημίας. Συνέγραψεν: «Ἐγχειρίδιον τῶν νοθειῶν τῶν τροφίμων» (1844), «Ἐφαρμογὰς τῆς χημείας εἰς τὰς τέχνας» (1842), «Χημικὴν ὀνοματολογίαν» (1841) κλπ. ΑΝ. Δ.

—**Γκαρνιὲ** (Garnier), ***Ἰωάννης-Λουδοβῖκος-Κάρολος***. Γάλλος ἀρχιτέκτων. Ἐνωρὶς διακριθείς, ἐξελέγη ἀντεπιστέλλον μέλος δεκαεπτὰ ξένων Ἀκαδημιῶν, μέλος τῆς παρισινῆς Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν Τεχνῶν (1874) καὶ ἀρχιτέκτων τοῦ «Conservatoire de musique». Τῷ 1875, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν ἐγκαινίων τῆς «Grand Opéra», δι' ἣν εἰργάσθη ἐπὶ δεκατέσσαρα ὅλα ἔτη, ἐτιμήθη διὰ τοῦ σταυροῦ τοῦ Λεγεῶνος τῆς τιμῆς. Τοῦ ἐξόχου τούτου ἔργου ἱστορικὴν διασάφησιν καὶ ἐμπεριστατωμένην περιγραφὴν ἔδωκεν ὁ Γκαρνιὲ εἰς τὴν λίαν ἐνδιαφέρουσαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Le nouvel Opéra de Paris» (1876—1877) συγγραφήν του. Ἐπὶ πλέον ὁ Γκαρνιὲ ἐξετέλεσε τὸ σχεδιάγραμμα τοῦ θεάτρου τοῦ Μονακὸ καὶ ἐδημοσίευσε πληθὺν ἐξαιρέτων ἄρθρων εἰς πλεῖστα περιοδικά. Ι. Μ. Π.

—**Γκαρνιὲ** (Garnier), ***Ἰωσὴφ-Κλήμης***. Γάλλος οἰκονομολόγος καὶ δημοσιολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1813 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1881. Κατὰ τὸ 1845 ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς συντάξεως τοῦ ὑπ' αὐτοῦ (1841) ἱδρυθέντος «Journal des Économistes». Μετὰ ἓν ἔτος ἐξελέγη καθηγητὴς τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας ἐν τῇ σχολῇ «Ὁδῶν καὶ γεφυρῶν» τῶν Παρισίων. Ἀργότερον ἀπεστάλη ὑπὸ τῆς πατρίδος του ὡς Senateur εἰς τὸ νομοθετικὸν σῶμα (1876), ἐτιμήθη δὲ καὶ διὰ τοῦ ἀξιώματος τοῦ μέλους τοῦ Ἰνστιτούτου τῶν Παρισίων. Κοινὰ ἰδεώδη τὸν συνέδεσαν μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς σχολῆς τοῦ ἐλευθέρου ἐμπορίου Cobden, συνέπηξε δὲ μετὰ τοῦ Bastiat τὴν «Association pour la liberté des changes», μὲ τὸν σκοπὸν νὰ καταπολεμήσῃ τὸ προστατευτικὸν σύστημα καὶ ἀργότερον τὴν «Société d'Economie Politique», ἧς καὶ ἐγένετο ἀντιπρόεδρος καὶ ἰσόβιος γραμματεύς. Ἐν τῇ θεωρίᾳ τοῦ πληθυσμοῦ ὑπῆρξεν ὀπαδὸς τοῦ Malthus, εἰσήγαγε δὲ καὶ τὴν θεωρίαν τοῦ μικτοῦ γεωργικοῦ-βιομηχανικοῦ εἰσοδήματος, δημοσιεύσας πολλὰς ἐργασίας ἰδιαιτέρως ἀναφερομένας εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ἐμπορικὴν πολιτικὴν τῆς χώρας του. Σπουδαιότερα ἔργα: «Traité d'économie politique» (10η ἔκδ. 1906), «Du principe de la population» (3η ἔκδ. 1885), «Traité complet d'arithmétique théorique et appliquée e. t. c.» (4η ἔκδ. 1887), «Traité des finances» (4η ἔκδ. 1882). Ν. Γ. Φ.

—**Γκαρνιὲ** (Garnier), ***Κλαύδιος***. Γάλλος ποιητὴς ζήσας κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΣΤ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Τὰ ποιήματά του ἐτυπώθησαν εἰς Παρισίους τῷ 1609 ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ νικητὴς ἔρως τοῦ Κλαυδίου Γκαρνιέ». Ἡ συλλογὴ αὕτη ἀποτελεῖται ἀπὸ τέσσαρα ᾄσματα καὶ 200 σοννέττα, εἰς δεκασυλλάβους στίχους, ἀναφερόμενα εἰς τὸν ἔρωτα. —Β.

—**Γκαρνιὲ** (Garnier), ***Ντεζιρὲ-Μαυρίκιος***. Γάλλος πολιτικὸς γεννηθεὶς τῷ 1814. Βουλευτὴς ἐν τῇ Βουλῇ τῷ 1863—1869 καὶ πρόεδρος δικαστηρίου, ἵδρυσε τὸ γραφεῖον τῆς συγκεντρώσεως καὶ τακτοποιήσεως τῆς ὑπηρεσίας τῶν ἀρχειοφυλακίων καὶ τῶν ὑποθηκῶν (1854). Ἐδημοσίευσε «Questions Administratifs» (1860) κ.ἄ. Ν. Π.—Λ.

—**Γκαρνιὲ** (Garnier), ***Πέτρος***. Γάλλος ἰατρός. Τῷ 1695 ἐγένετο ἰατρὸς τοῦ νοσοκομείου τῆς Λυῶνος Hôtel-Dieu, πλείστας μεταρρυθμίσεις ἐπενεγκὼν εἰς αὐτό. Συνέγραψε: «Νέον συνταγολόγιον ἰατρικῆς, λατινικὸν καὶ γαλλικόν, πρὸς χρῆσιν τοῦ νοσοκομείου Hôtel-Dieu» (1693), «Περὶ τῆς νόσου εὐλογίας» (1699) ὡς καὶ ἱκανὰς πραγματείας μικροτέρου ἐνδιαφέροντος. Κληθεὶς εἰς Beaujolais πρὸς παροχὴν τῆς ἰατρικῆς του συνδρομῆς ἐπὶ τῇ μαστιζούσῃ τὴν ἐπικράτειαν ἐπιδημίᾳ ὁμοίᾳ πρὸς πανώλην παρέσχε μεγίστας ὑπηρεσίας, ἀλλὰ προσβληθεὶς καὶ ὁ ἴδιος ὑπὸ τῆς νόσου ὑπέκυψεν ἐξ αὐτῆς τῷ 1719. Ο. Ρ.

—**Γκαρνιὲ** (Garnier), ***Ροβέρτος***. Εἷς ἐκ τῶν πρώτων Γάλλων τραγικῶν ποιητῶν γεννηθεὶς ἐν Φερτὲ-Μπερνὰρ τῷ 1534 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1601. Ἔγραψεν ὀκτὼ τραγῳδίας, περὶ τῶν ὁποίων δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένον ἂν παρεστάθησαν κατὰ τὴν ἐποχήν του: τὴν «Πορκίαν», τὴν «Κορνηλίαν», τὸν «Μᾶρκον Ἀντώνιον», τὸν «Ἱππόλυτον», τὴν «Τρῳάδα», τὴν «Ἀντιγόνην», τὴν «Βραδαμάντην» καὶ τὰς «Ἑβραίας». Ἡ τελευταία θεωρεῖται ὡς τὸ ἀριστούργημα τοῦ θεάτρου τῆς ἐποχῆς του. Μ. ΒΑΛΣΑΣ

—**Γκαρνιὲ** (Garnier). ***Στέφανος-Βαρθολομαῖος***. Γάλλος ζωγράφος γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοι. (1759—1849). Τῷ 1788 συναγωνισθεὶς μεθ' ἱκανωτάτων ἀντιπάλων, τοῦ Ζιροντὲ καὶ τοῦ Ζεράρ, ἔλαβε τὸ μέγα βραβεῖον τῆς Ρώμης καὶ ἐστάλη εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου εἰργάσθη κατὰ τὸ πλεῖστον αὐτοτελῶς, ἀποστέλλων συνεχῶς εἰς Παρισίους πίνακάς του, οἵτινες ταχέως τὸν διεφήμισαν εὐνοϊκώτατα. Τοιουτοτρόπως, ἐπιστρέψας εἰς Παρισίους τῷ 1793, εὗρε τὸ ἔδαφος τελείως προητοιμασμένον. Ἐξέθηκεν ἓν μέγα σχεδίασμά του, τὴν «Οἰκογένειαν τοῦ Πριάμου», ὅπερ προὐκάλεσε βαθεῖαν αἴσθησιν. Δύο ἔτη μετὰ ταῦτα ἐξέθηκε νέον ἔργον του, τὸν «Ὀδυσσέα καὶ τὴν Ναυσικᾶν», ὅπερ ἐπίσης ἔτυχεν ἐνθουσιώδους ὑποδοχῆς. Ἀλλ' ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν φιλοτέχνων ὑπῆρξεν ἀπεριόριστος, ὅταν παρουσίασε τὴν «Οἰκογένειαν τοῦ Πριάμου» (νῦν ἀποκειμένην εἰς τὸ Λοῦβρον). Διὰ τοῦ πίνακος τούτου ὁ Γκαρνιὲ κατέλαβεν ἐξαίρετον θέσιν μεταξὺ τῶν Γάλλων καλλιτεχνῶν τοῦ τέλους τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ἀναδειχθεὶς ἀληθὴς πρόδρομος τοῦ ρωμαντισμοῦ, χωρὶς ν' ἀπομακρυνθῇ πλήρως τοῦ τόσας ὑπηρεσίας παρασχόντος εἰς τὴν γαλλικὴν τέχνην κλασσικισμοῦ. Τῷ 1801 ἐξέθηκε τὴν «Ρωμαϊκὴν εὐσπλαχνίαν», μετὰ ταῦτα δ' ἀνέλαβε τὴν διακόσμησιν μιᾶς αἰθούσης τοῦ Λούβρου, εἰς ἣν ἀπεικόνισε τὴν «Ἄρτεμιν ἐμφανιζομένην εἰς τὸν Ἡρακλέα παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Λάδωνος». Τῷ 1808 ἐξέθηκεν εἰς τὸ παρισινὸν Σαλὸν τὸν «Ναπολέοντα ἐντὸς τοῦ γραφείου του μελετῶντα ἕνα μέγαν χάρτην τῆς Εὐρώπης», τῷ δὲ 1814 ἐξετέλεσε τὸν ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου μέχρι σήμερον εὑρισκόμενον «Ἐνταφιασμὸν τοῦ Δαγοβέρτου». Αἱ ἐπελθοῦσαι καθεστωτικαὶ μεταβολαὶ οὐδόλως ἔβλαψαν τὴν φήμην καὶ τὴν δημοτικότητά του. Ὁ Λουδοβῖκος ΙΗ' τὸν ἐτίμησε διὰ πολυαρίθμων παραγγελιῶν. Μεταξὺ τῶν ὑστερωτέρων ἔργων τοῦ

Digitized by Google

Γκαρνιὲ ἀξιολογώτατοι εἶναι τρεῖς μεγίστων διαστάσεων πίνακές του, οὓς παρουσίασεν εἰς τὸ Σαλὸν τοῦ 1827 («Ἡ λιτανεία τοῦ ἁγίου Καρόλου τοῦ Βορρομαίου, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ λοιμοῦ τοῦ Μιλάνου», νῦν ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ, ἐν Παρισίοις, «Ὁ ἅγιος Λουδοβῖκος ὡς διαιτητὴς μεταξὺ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας καὶ τῶν βαρώνων του» καὶ «Ἡ ὑποδοχὴ τοῦ δουκὸς τῆς Ἀγκουλέμης ἐν Σάρτρῃ μετὰ τὴν ἐξ Ἱσπανίας ἐπιστροφήν του»), καὶ εἷς κολοσσιαῖος πίναξ, περατωθεὶς τῷ 1847 καὶ ἀποκείμενος ἐν Βερσαλλίαις, ὅστις ἀπεικονίζει τοὺς «Γάμους τοῦ Ναπολέοντος καὶ τῆς Μαρίας-Λουΐζης». Ὁ Γκαρνιὲ ἀπὸ τοῦ 1816 ὑπῆρξε μέλος τοῦ γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου. Ι. Μ. Π.

— Γκαρνιὲ (Garnier), ***Φίλιππος - Στέφανος.*** Γάλλος ἠθοποιὸς γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1861. Πρῶτον βραβεῖον τραγῳδίας εἰς τὰ 1881. Ἐχρημάτισε μέλος τῆς γαλλικῆς «Comédie française», τὴν ὁποίαν κατέλιπε τῷ 1884. Περιώδευσε τὴν Ἀμερικὴν μετὰ τῆς Σάρας Μπερνὰρ καὶ ἐδημιούργησε γεωρωμαντικοὺς καὶ ρεαλιστικοὺς ρόλους, ὅπως π. χ. τὸν Ἰουστινιανὸν εἰς τὴν «Θεοδώραν» τοῦ Σαρντοῦ (1886, τὸν Λαντιὲ εἰς τὸ «Ζερμινάλ» (1888), τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν εἰς τὴν «Passion» (τὰ ἅγια πάθη) τοῦ Ἀρωκούρ. Μ. ΒΑΛΣΑΣ

— Γκαρνιὲ ντὲ Γκαρὲ (Garnier des Garets), ***Λουδοβῖκος*** Γάλλος στρατηγὸς (1838—1911). Ἐξελθὼν τοῦ σχολείου Saint-Cyr ἐζήτησε νὰ ἀποσταλῇ εἰς Κοχιγκίναν κατὰ τὴν ἐκστρατε αν πρὸς κατάκτησιν αὐτῆς, διακριθεὶς κατ' αὐτήν. Λοχαγὸς τῷ 1870 ὑπηρέτησεν εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Ρήνου πολεμήσας καὶ τραυματισθεὶς εἰς τὴν μάχην τῆς Ρεζονβίλλης. Ὡς ταγματάρχης διεκρίθη κα πάλιν κατὰ τὴν πολιορκίαν τῶν Παρισίων. Προαγόμενος ἔκτοτε καὶ φθάσας μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ στρατηγοῦ διῴκησε σῶμα στρατοῦ καὶ ἐγένετο μέλος τοῦ ἀνωτάτου πολεμικοῦ συμβουλίου. Ν. Π.—Λ.

— Γκαρνιὲ - Παζὲ (Garnier - Pagès), ***Λουδοβῖκος - Ἀντώνιος.*** Γάλλος πολιτικὸς (1803—1878). Ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1830. Τῷ 1842 ὡς βουλευτὴς ἀνῆκεν εἰς τὴν ἄκραν ἀριστερὰν καὶ προσεχώρησε εἰς τὸ μεταρρυθμιστικὸν κίνημα (1847). Μέλος τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως τοῦ 1848 μετὰ τὴν ἔκπτωσιν τοῦ Λουδοβίκου-Φιλίππου Ἀναλαβὼν τὸ ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν πρὸς ἀποφυγὴν χρεοκοπίας ἐπέβαλεν ἔκτακτον φορολογίαν βαρυτάτην. Ἐπὶ αὐτοκρατορίας, ἀντιπολιτευόμενος ἐν τῇ Βουλῇ ἐψήφισε κατὰ τοῦ πολέμου τοῦ 1870. Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Σεδὰν συμμετέσχε τῆς σχηματισθείσης κυβερνήσεως τῆς «Ἐθνικῆς Ἀμύνης». Συνέγραψεν: «Ἱστορία τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1848 (1860—1872) καὶ «Ἀντιπολίτευσις καὶ αὐτοκρατορία» (1873). Ν. Π.—Λ

— Γκαρνιὲ - Παζὲ (Garnier-Pagès), ***Στέφανος-Ἰωσὴφ-Λουδοβῖκος.*** Γάλλος πολιτικὸς ἀνὴρ γεννηθεὶς τῷ 1801 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1841. Διετέλει δικηγόρος ἐν Παρισίοις, ὅτε ἐξερράγη ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1830. Ὅπως δὲ οἱ πλεῖστοι τῶν τότε δικηγόρων, ἦτο καὶ οὗτος μέλος τῆς περιφήμου ἑταιρείας «Aide-toi, le ciel t' aidera» καὶ ἐρρίφθη εἰς τὴν πολιτικὴν κίνησι τοῦ 1829, κατὰ δὲ τὰς συρράξεις τῆς 25 Ἰουλίου διεκρίθη διὰ τὸς ἀκαταβλήτους αὐτοῦ ἐνεργείας. Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Καρόλου Ι', ἀναδιοργανώσας τὴν ἑταιρείαν ταύτην, ἐγένετο γραμματεὺς αὐτῆς. Ἡ συμμετοχὴ τοῦ Γκαρνιὲ εἰς τὴν ἐπανάστασιν ἐκείνην ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἵδρυσιν εἰρηνοφίλου δημοκρατίας καὶ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῆς Γαλλίας ἐκ τῶν πολιτικῶν συστημάτων, τὰ ὁποῖα δοκιμασθέντα ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας Ναπολέοντος τοῦ Μεγάλου καὶ διὰ τῆς ἐπανόδου τῶν Βουρβώνων, ἐφαίνοντο ἀποτυχόντα καὶ μὴ ἐξασφαλίζοντα τὰς λαϊκὰς ἐλευθερίας. Χάρις εἰς τὰς ἀκαταπονήτους ἐνεργείας τοῦ Γκαρνιὲ-Παζὲ ἡ ἑταιρεία «Aide toi» ἔλαβε καταπληκτικὴν ἐξάπλωσιν καθ' ὅλην τὴν Γαλλίαν καὶ διέσπειρεν εἰς αὐτὴν τὰς δημοκρατικὰς ἰδέας αὐτοῦ. Κατὰ τὰς διεξαχθείσας πρώτας ἐκλογὰς ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Λουδοβίκου-Φιλίππου ἐξελέγη ἀντιπρόσωπος Παρισίων διὰ καταπληκτικῆς πλειοψηφίας καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν Βουλὴν κατέλαβεν ἀμέσως ἐπιφανεστάτην θέσιν διὰ τῆς εὐγλωττίας καὶ ἀνιδιοτελείας του. Περιστοιχισθεὶς ὑπὸ ἱκανοῦ ἀριθμοῦ βουλευτῶν, συνέπηξε τὸ δημοκρατικὸν κόμμα καὶ ἐγένετο ἀρχηγὸς αὐτοῦ. Τὸ ὑπόμνημα ὅπερ ὑπέβαλεν εἰς τὴν Βουλήν, προσυπογεγραμμένον καὶ ὑπὸ 40 ἄλλων ἀντιπροσώπων τῆς ἄκρας ἀριστερᾶς, ὑπῆρξεν ἡ πρώτη πολιτικὴ πρᾶξις του, ἥτις ἀνύψωσεν αὐτὸν οὐχὶ μόνον ἐνώπιον τοῦ πολιτικοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ τοῦ λαοῦ πασῶν τῶν τάξεων, αἵτινες κατεβρόχθιζον τὰς ἀγορεύσεις αὐτοῦ. Ὁ Γκαρνιὲ ἦτο ὁ πρῶτος κλονίσας τὸ θεσμὸς τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου. Θ. Β.

γκάρνιεκ (garniec) ἢ *γκάρνιτς* (garnitz). Μέτρον χωρητικότητος χρησιμοποιούμενον ἐν Πολωνίᾳ, Γαλικίᾳ καὶ Ρωσίᾳ. Τὸ μέτρον τοῦτο ποικίλλει κατὰ τόπους, διὰ μὲν τοὺς ξηροὺς καρποὺς ἀπὸ 3—4 λιβρῶν, διὰ δὲ τὰ ὑγρὰ ἀπὸ 1,825 μέχρι 4 λιβρῶν.

Γκαρνόφσκυ (Garnoffsky), ***Ἰωσὴφ-Ματθαῖος.*** Ἀξιωματικὸς τοῦ ρωσικοῦ ἱππικοῦ ἐκ Βαρσοβίας, παλαιὸς φίλος τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου. Τελῶν ἐν διαθεσιμότητι κατὰ τὸ 1821 ἠκολούθησε τὸν Ὑψηλάντην εἰσελθόντα ἐκ Βεσαραβίας εἰς Μολδαυιαν. Ὠργάνωσε τὸ σῶμα τῶν φιλελλήνων Ρώσων, Πολωνῶν καὶ Γερμανῶν, οἵτινες συνειργάζοντο μετὰ τοῦ Ἱεροῦ Λόχου καὶ ἐπολέμησε μετ' αὐτοῦ, εἰς Δραγατσάνιον. Μετὰ τὴν καταστροφὴν ἠκολούθησε τὸν Ὑψηλάντην εἰς Τρανσυλβανίαν, ἐγκαθειρχθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν αὐστριακῶν ἀρχῶν ἀπηλευθερώθη μόλις τῷ 1826. Τῷ 1834 κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα μὲ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ τὴν ὑπηρετήσῃ, ἀλλὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος ἀπέθανε προσβληθεὶς ἐκ τύφου. Γ. Δ. Κ.

Γκάρντ (Cap de Garde) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἐπίσημον ἀκρωτήριον τῆς Ἀλγερίας (πλάτ. 36°58' Β., μῆκ. 7°47' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1567: Approaches to Bona) ἀποτελοῦν τὸ δυτικὸν κέρας τοῦ κόλπου τῆς Μπόνας (ἀρχ. Ἱππῶνος). Ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν εἶναι γνωστὸν ὡς *Ρὰς Ἐλ Ἀμρὰ* (=ἐρυθρὸν ἀκρωτήριον). Ἐπ' αὐτοῦ εὑρίσκεται εἷς τῶν ἐντατικωτέρων φάρων τῆς Μεσογείου (ἔκλαμψις λευκὴ ἀνὰ 5 δεύτερα) γεωγραφικῆς φωτοβολίας 29 μιλλίων καὶ φωτοβολίας μηχανήματος ὑπὲρ τὰ 50 μίλ. Σ. Ε. Λ.

Γκάρντα, *λίμνη* (Lago di Garda) *[Γεωγρ.]*. Λίμνη τῆς Ἰταλίας, ἡ μεγαλυτέρα καὶ ἡ ἀνατολικωτέρα ἐκ τῶν βορείων λιμνῶν αὐτῆς, ἔχουσα ἐπιφάνειαν 370 τετρ. χλμ., μῆκος 55 χλμ., πλάτος 4—17 χλμ. καὶ βάθος μέχρι 346 μ. Τὸ σχῆμα αὐτῆς ὁμοιάζει πρὸ τὸ τοῦ ἀπίου. Ὠνομάσθη οὕτως ἐκ τῆς ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ὄχθης εὑρισκομένης ὁμωνύμου πόλεως. Κατὰ μῆκος τῆς Α ὄχθης, ἐπὶ 40 περίπου χλμ., ἐκτείνεται τὸ ὄρος Μπάλντο. Τὸ Β τμῆμα τῆς Δ ὄχθης εἶναι βραχῶδες καὶ σχηματίζεται ὑπὸ τῶν ΝΑ ὑπωρειῶν τοῦ ὄρους Ἀνταμέλλο, τὸ δὲ Ν τμῆμα ταύτης ἀποτελεῖται ἀπὸ σειρὰν καταφύτων καὶ γραφικῶν λόφων, οἵτινες σχηματίζουν, μεταξὺ τοῦ Γκαρνιάνο καὶ Σαλό, τὴν ὀνομασίαν «Ριβιέρα ντὶ Γκάρντα», πλήρη ἀγροικιῶν, ἐπαύλεων, χωρίων, ἐλαιώνων, κήπων, ἀνθώνων καὶ ὀπωροφόρων δένδρων. Τὰ ὕδατα τῆς λίμνης εἶναι σχεδὸν πάντοτε βαθυκύανα καὶ πλούσια εἰς ἰχθῦς. Παρὰ τὰς ὄχθας αὐτῆς ὑπάρχουν πολυάριθμοι πόλεις καὶ χωρία, ἡ μεταξὺ τῶν ὁποίων συγκοινωνία ἐκτελεῖται δι' ἱστιοφόρων, ἀτμακάτων καὶ ἀτμοπλοίων. Μέχρι τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἀνῆκεν ἐξ ἡμισείας σχεδὸν εἰς τὴν Αὐστρίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν. Μετὰ τὴν διαρρύθμισιν ὅμως τῶν βορείων ἰταλικῶν συνόρων περιῆλθεν ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ὑπὸ τῶν Ρωμαίων ἐκαλεῖτο *Benacus lacus*. Οἱ ἐντόπιοι διετήρησαν τὸ ἀρχαῖον τοῦτο ὄνομα καὶ ὀνομάζουν τὴν λίμνην ἐπίσης *Μπενάκο*. Ἡ ὁμώνυμος πόλις *Γκάρντα* κεῖται παρὰ τὴν νοτιοανατολικὴν ὄχθην τῆς λίμνης, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Μπάλντο καὶ ἔχει 1300 κατοίκους. Συνδέεται διὰ τοπικοῦ σιδηροδρόμου μετὰ τῆς Βερόνας καὶ ἀποτελεῖ ἕνα τῶν ὀνομαστοτέρων καὶ πολυσυχναστοτέρων κλιματολογικῶν σταθμῶν τῆς Ἰταλίας.—Μ.

Γκαρντὰν (Gardanne), ***Γάσπαρ - Ἀμεδαῖος.*** Γάλλος στρατηγὸς γεννηθεὶς τῷ 1758. Ὑπηρετῶν πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἐν τῷ βασιλικῷ στρατῷ εἶχεν ἀποστρατευθῆ, ὅταν ὅμως ἐξερράγη ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις, ἐπανῆλθεν ἀμέσως καὶ ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος ἐν τῷ στρατεύματι. Διεκρίθη ἐν Ἰταλίᾳ προαχθεὶς εἰς στρατηγὸν καὶ λαβὼν μέρος ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Μαρέγκου. Τραυματισθεὶς ἀπεβίωσεν ἐκ τῶν τραυμάτων του ἐν Μπρεσλάου. Ν. Π.—Λ.

—Γκαρντὰν (Gardanne), ***Κλαύδιος-Ματθαῖος.*** Γάλλος στρατηγὸς καὶ διπλωμάτης (1766—1817). Κατετάχθη τῷ 1780 καὶ ὠνομάσθη στρατηγὸς τῷ 1799 ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἐν Μπασινιάνα. Προσελήφθη ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του. Διεκρίθη εἰς τὰς μάχας τοῦ Αούστερλιτς, τῆς Ἰένας καὶ τοῦ Εὐλώ. Ἐστάλη εἰς Περσίαν, ὅπως ἐπιτύχῃ συμμαχίαν καὶ ἐπίθεσιν αὐτῆς κατὰ τῆς Ρωσίας, καὶ τῆς Ἀγγλίας ἐν Ἰνδίαις, ἀλλ' ἀπέτυχεν. Ἐπανελθὼν ἐν Γαλλίᾳ ἐγένετο κόμης τῷ 1808 καὶ ἐστάλη ἐν τῷ στρατῷ τῆς Ἱσπανίας. Ἐκεῖ ὑπέπεσεν εἰς δυσμένειαν, ἕνεκα ἥττης ἐξ ὑπαιτιότητός του συμβάσης ἐν Πορτογαλίᾳ. Προσχωρήσας εἰς τὸν Λουδοβῖκον ΙΗ' εὑρίσκετο ἐπὶ κεφαλῆς ταξιαρχίας τοῦ βαδίζοντος κατὰ τοῦ Ναπολέοντος (ὅστις ἐπέστρεφεν ἐξ Ἔλβας) στρατοῦ τοῦ δουκὸς τῆς Ἀγκουλέμης. Κατὰ τὴν συνάντησιν προσεχώρησεν εἰς τὸν Ναπολέοντα. Ἐπὶ δευτέρας παλινορθώσεως ἐτέθη εἰς ἀποστρατείαν. Ν. Π.—Λ.

— Γκαρντὰν (Gardanne), ***Παῦλος ντὲ—.*** Γάλλος διπλωμάτης, ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου (1765—1822). Ἠκολούθησε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ (ὡς ἀκόλουθος πρεσβείας) μεταβαίνοντα εἰς εἰδικὴν ἀποστολὴν εἰς Περσίαν. Ἐπανελθὼν ἐκ τῆς μακρινῆς ταύτης ἀποστολῆς ἐγκατεστάθη ἐν Μασσαλίᾳ καὶ ἀποσυρθεὶς τῆς ὑπηρεσίας ἐπεδόθη εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν ἔργων του: «Journal d' un voyage en Turquie et en Persie» (1808) καὶ «Notes sur la civilisation» (1813). Ν. Π.—Λ.

Γκαρντάνο (Gardano), ***Ἀντώνιος.*** Εἷς τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ σπουδαιοτέρων τυπογράφων μουσικῆς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, συμβαλὼν τὰ μέγιστα εἰς τὴν διάδοσιν τῶν μουσικῶν ἐκδόσεων ἐν Ἰταλίᾳ. Δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστὸν τὸ ἔτος τῆς γεννήσεώς του οὐδὲ τοῦ θανάτου του. Ὑποτίθεται ἐν τούτοις ὅτι ἀπέθανε τῷ 1571, ἔτος καθ' ὃ οἱ υἱοί του *Ἄγγελος* καὶ *Ἀλέξανδρος* ἀνέλαβον νὰ συνεχίσουν τὸ ἔργον τοῦ πατρός των. Μερικαὶ ἐκ τῶν παλαιοτάτων ἐκδόσεων ὡς αἱ: Motetti del frutto (1539) καὶ Canzoni francese (1564) περιέχουν καὶ συνθέσεις τοῦ Ἀντωνίου Γκαρντάνο. Γ. Σ.

Γκαρνταρίκα Gardarike). Τὸ ὄνομα τῆς Ρωσίας ἐν γένει ἐν τῇ ἀρχαιότητι, παρὰ τοῖς Σκανδιναυικοῖς λαοῖς. Οὕτως ἐκαλεῖτο καὶ τὸ δυτικὸν τμῆμα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας, τὸ παρὰ τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν, τὸ γνωστὸν ἐν τῇ προπολεμικῇ Ρωσίᾳ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Κυβερνεῖα ἢ Χώρα Ὀστζέϊ». Π. ΛΕΦΙΣ

Γκαρντὲ (Gardet), ***Γεώργιος*** Γάλλος γλύπτης γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1863. Εἰδικεύθη εἰς τὴν ἀπεικόνισιν ζῴων, ἔνθα διέπρεψεν. Ἐνεφανίσθη διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν ἐν Παρισίοις ἔκθεσιν τοῦ 1900 καὶ ἔτυχε μεγάλου βραβείου. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Σύμπλεγμα λεόντων», «Σύμπλεγμα τίγρεων», «Ὁ λύκος καὶ ὁ ἀμνός», «Αἰγίδιον» (μαρμάρινον ἀγαλμάτιον) καὶ «Πάνθηρ κατασπαράσσων ἀμνόν» (μαρμάρινον σύμπλεγμα). Ι. Μ. Π.

Γκάρντεν (Garden), ***Μαρία.*** Σκωτὶς καλλιτέχνις τοῦ ᾄσματος, σύγχρονος, ᾄδουσα εἰς διαφόρους γλώσσας. Ἤρχισε τὸ στάδιόν της εἰς τὸ παρισινὸν Κωμικὸν Μελόδραμα (Ὀπερὰ Κομὶκ) τῷ 1900 καὶ ἐδημιούργησε τῇ αἰτήσει τοῦ μουσουργοῦ Ντεμπυσὺ (Debussy) τὸν ρόλον τῆς Μελισάνδης εἰς τὸν «Πελλέαν καὶ Μελισάνδην», καθὼς καὶ τὴν «Ζισμόντα» (1918) τοῦ Φεβριέ, τὴν «Κλεοπάτραν» (1919) τοῦ Μασνέ. Τῷ 1922 διηύθυνε τὴν Μανχάταν ὄπερα τῆς Νέας Ὑόρκης. Μ. Β.

γκάρντεν-πάρτυ (garden-party). Ἀγγλικὴ λέξις πολιτογραφηθεῖσα ἐν τῇ διεθνεῖ φρασεολογίᾳ καὶ σημαίνουσα ἰδιωτικὴν κοσμικὴν ἑορτὴν διδομένην ἐντὸς κήπου ἢ ἄλσους. —Ε.

Γκάρντ(ι)νερ (Gardiner), ***Ἀλφρέδος.*** Ἄγγλος δημοσιογράφος γεννηθεὶς τῷ 1865. Εἰργάσθη κατ' ἀρχὰς εἰς ἐπαρχιακὰς ἀγγλικὰς ἐφημερίδας καὶ ἀπὸ τοῦ 1902 μέχρι τοῦ 1919 διετέλεσεν ἐκδότης τῶν «Ἡμερησίων Νέων» (The Daily News) τοῦ Λονδίνου. Κατὰ τὸ 1915—1916 ἐχρημάτισε πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου τῶν δημοσιογράφων. Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὰ κυριώτερα εἶναι: «Προφῆται, ἱερεῖς καὶ βασιλεῖς» (1918), «Στηρίγματα τῆς κοινωνίας» (1913), «Οἱ Λόρδοι τοῦ πολέμου» (1915), «Ἡ ζωὴ τοῦ Γουλιέλμου Χάρκορτ» (1923), «Ὁ Τζὼν Μπὲν καὶ ἡ προοδευτικὴ κίνησις» (1925) κ.τ.λ. —Β.

— Γκάρντ(ι)νερ (Gardiner), ***Σαμουὴλ - Ράουσον.*** Ἄγγλος ἱστοριοδίφης (1829—1902). Μέχρι τοῦ 1885 διετέλεσε καθηγητὴς τῆς νεωτέρας ἱστορίας ἐν τῷ βασιλικῷ κολλεγίῳ τοῦ Λονδίνου. Ἔγραψε: «Ἱστορία τῆς Ἀγγλίας ἀπὸ τῆς ἀναρρήσεως Ἰακώβου τοῦ Α' μέχρι τῆς ἐκρήξεως τοῦ μεγάλου ἐμφυλίου πολέμου 1603—1642» (1863—1882, 10 τόμ.), «Ἱστορία τοῦ μεγάλου ἐμφυλίου πολέμου 1642—1649» (1886—1891, 3 τόμ. νέα ἔκδ. 4), «History of the Commonwealth and of the Protectorate 1649—1660» (1884—1901, 3 τόμοι). Πλὴν αὐτῶν ἔγραψε καὶ «Εἰσαγωγὴν εἰς τὴν μελέτην τῆς ἱστορίας τῆς Ἀγγλίας» ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Μούλλιγκερ (1881) καὶ συγγραφὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὄλιβερ Κρόμβελλ» (1899). Ἀπὸ τοῦ 1891—1901 διηύθυνε τὸ περιοδικὸν «English historical Review» («Ἀγγλικὴ ἱστορικὴ ἐπιθεώρησις»). Α. Δ.

—Γκάρντ(ι)νερ (Gardiner), ***Στέφανος.*** Ἄγγλος ἐκκλησιαστικὸς καὶ πολιτικὸς (1493—1555). Γραμματεὺς τοῦ καρδιναλίου Οὐόλσεϋ, ἔδρασεν ὡς διπλωμάτης. Ἐστάλη εἰς Ρώμην ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ διαζυγίου τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Οὐόλσεϋ ἐγένετο ἰδιαίτερος γραμματεὺς τοῦ μονάρχου καὶ ἀπὸ τοῦ 1531 ἐπίσκοπος τοῦ Βίντσεστερ. Ὡς ἀνώτερος ἐκκλησιαστικὸς ἐπεδίωξεν, ὅπως ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας ἀναγνωρισθῇ ὡς κεφαλὴ τῆς ἀγγλικῆς Ἐκκλησίας. Ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ σχετικὴ ὑπὸ τὸν τίτλον «De vera obedientia» πραγματεία του (1534). Ὑπῆρξε πολέμιος τῆς θρησκευτικῆς μεταρρυθμίσεως. Συλληφθεὶς κατ' ἐντολὴν τοῦ Ἐδουάρδου τοῦ ΣΤ' καὶ ῥιφθεὶς εἰς τὰς φυλακὰς ἀπεφυλακίσθη ὑπὸ τῆς Μαρίας Στούαρτ, ἐπαναδιορισθεὶς ἐπίσκοπος τοῦ Βίντσεστερ, βραδύτερον δὲ ὠνομάσθη ἀρχικαγκελλάριος.

Γκάρντνερ (Gardner), *λόρδος* ***Ἀλάν,*** *βαρῶνος τοῦ Οὐτοξέτερ.* Ἄγγλος ναύαρχος (1742—1809).

Digitized by Google

Ὑπηρέτησε κατὰ πρῶτον εἰς τὰς Ἰνδίας κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις πρὸς κατάκτησιν αὐτῶν. Εἶτα μετέβη εἰς τὴν βόρειον Γερμανίαν καὶ κατὰ τὰ ἔτη 1786—1789 διῴκησεν ὡς ἀρχιναύαρχος τοὺς ἐν Ἀμερικῇ καὶ Ἰαμαϊκῇ στόλους. Ἐπεχείρησε νὰ καταλάβῃ βιαίως τὴν Μαρτινίκαν ὑπερασπιζομένην παρὰ τοῦ Ροσαμπῴ, ἀλλ' ἀπέτυχε (1793). Μετετέθη εἰς τὸν στόλον τῆς Μάγχης καὶ τῷ 1807 διωρίσθη ἀρχιναύαρχος τοῦ στόλου ἐν Ἀγγλίᾳ, συντελέσας τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἅλωσιν τῆς Φλέσσιγκ. Ν. Π. —Λ.

— **Γκάρντνερ** (Gardner), ***Ἐρνέστος-Ἀρθοῦρος.*** Διαπρεπὴς Ἄγγλος ἀρχαιολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1862. Ἀπὸ τοῦ 1924—1926 ἀντιπρύτανις τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Λονδίνου. Ἀπὸ τοῦ 1887—1895 διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις ἀγγλικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς. Πρῶτος αὐτὸς προέβη εἰς ἀνασκαφὰς εἰς τὴν Ναύκρατιν τῆς Αἰγύπτου, βραδύτερον δ' ἐξηρεύνησε τὴν Κύπρον, ἰδίᾳ τὴν Πάφον, καὶ πολλοὺς τόπους τῆς Ἑλλάδος, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Μεγαλοπόλεως. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ τὰ μᾶλλον ἄξια μνείας εἶναι τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐπιγραφαὶ τῆς Ναυκράτιδος» (1888), «Ἐγχειρίδιον περὶ τῆς γλυπτικῆς τῶν Ἑλλήνων» (1915). Πλὴν τούτων ἐδημοσίευσε πολλὰς περισπουδάστους πραγματείας σχετιζομένας πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γεωγραφίαν, τὴν μυθολογίαν, τὴν θρησκείαν καὶ τὸν δημόσιον καὶ ἰδιωτικὸν βίον τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων εἰς τὴν «Βρεττανικὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν» κ.τ.λ. Α. Δ.

—**Γκάρντνερ** (Gardner), ***Πέρσυ.*** Περιώνυμος Ἄγγλος ἀρχαιολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1846. Ἀπὸ τοῦ 1887—1925 καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ὀξφόρδης, βραδύτερον μέλος τῆς Βρεττανικῆς Ἀκαδημίας, ἀντιπρόεδρος τῆς Ἑταιρείας Ἑλληνικῶν σπουδῶν, ἀντεπιστέλλον μέλος τοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Γαλλίας κτλ. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ τὰ κυριώτερα εἶναι: «Σάμος καὶ νομίσματα Σαμίων» (1882), «Οἱ τύποι τῶν (ἀρχαίων) ἑλληνικῶν νομισμάτων» (1883), «Ἐννέα κεφάλαια ἑλληνικῆς ἱστορίας» (1892), «Ἐγχειρίδιον ἑλληνικῶν ἀρχαιοτήτων» (1895), «Ἀνάγλυφα ἐπιτύμβια μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος (1896), «Exploratio Evangelica» (1899), «Ἡ ἐξέλιξις τῆς χριστιανικῆς θρησκείας (1907), «Ἀνέλιξις τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς» (1918), «Ἐννέα κεφάλαια περὶ ἑλληνικῆς τέχνης» (1926), «Ὁ μοδερνισμὸς ἐν τῇ ἀγγλικῇ Ἐκκλησίᾳ (1926). Ἀπὸ τοῦ 1880—1896 ὑπῆρξεν ἐκδότης τῆς «Ἐφημερίδος Ἑλληνικῶν σπουδῶν» (Journal of Hellenic Studies). Α. Δ.

Γκάρντνερ (Gardner) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Μασσαχουσέτης, εἰς ἀπόστασιν 105 χλμ. πρὸς Δ τῆς Βοστώνης. Εἶναι πόλις βιομηχανικὴ καὶ φημίζεται ἰδίως διὰ τὴν κατασκευὴν ἁμαξῶν. Σημαντικὸν σιδηροδρομικὸν κέντρον. Κάτ. 20,000. —Μ.

Γκαρντόνε-*Βαλ-Τρόμπια* (Gardone-Val-Trompia) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας, ἐν Λομβαρδίᾳ, ἐν τῷ νομῷ τῆς Μπρέσιας, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μέλλα, παραποτάμου τοῦ Ὄλιο. Κάτ. 2583. Ἔχει ὀνομαστὸ ἐργοστάσια ὅπλων. —Μ.

Γκαρντόνε *ντὶ Ριβιέρα* (Gardone di Riviera) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας, ἐν τῷ νομῷ τῆς Μπρέσιας, ἐπὶ τῆς Δ ὄχθης τῆς λίμνης Γκάρντα. Κάτ. 2.200. Παρὰ τὴν πόλιν ταύτην, ἐντὸς γερμανικῆς ἐπαύλεως κατασχεθείσης ὑπὸ τοῦ ἰταλικοῦ κράτους κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον καὶ δωρηθείσης εἰς τὸν ποιητὴν Ντ' Ἀννούντσιο, ἱδρύθη ὑπὸ τούτου τὸ «Βιττοριάλε», μουσεῖον ἱστορικῶν ἀναμνήσεων ἐκ τῆς πολεμικῆς αὐτοῦ δράσεως. Ἐν τῇ ἐπαύλει ταύτῃ κατῴκησεν ἐπίσης ὁ Ἰταλὸς ποιητὴς μὴ μετακινηθεὶς ἐκεῖθεν ἀπὸ τοῦ 1922. —Μ.

Γκαρνὼ (Garnaud), ***Ἀντώνιος-Μαρτῖνος.*** Γάλλος ἀρχιτέκτων (1796—1861). Ἐπεμελήθη τῆς οἰκοδομήσεως τοῦ ναοῦ Σαὶν-Βενσὰν-ντὲ-Πώλ, οὗ ἀρχιτέκτων ἦτο ὁ Λεπέρ, ἔτυχε τοῦ πρώτου βραβείου εἰς διαγωνισμὸν πρὸς ἵδρυσιν ἐν Τουλούζῃ μνημείου εἰς τοὺς Γάλλους στρατιώτας τοὺς συμμετασχόντας εἰς τὸν Ἱσπανικὸν πόλεμον, ὁμοίως εἰς τὸν διαγωνισμὸν διὰ τὴν ἵδρυσιν θεάτρου ἐν Λυὼν κτλ. Εἰς τοῦτον ὀφείλονται ὁ τάφος τοῦ βασιλέως τῆς Ὁλλανδίας Ἱερωνύμου Βοναπάρτου ἐν Σαὶν-Λέ, τὰ μνημεῖα τοῦ Πραντιὲ καὶ τῆς πριγκιπίσσης Μπιμπέσκο ἐν τῷ ἀνατολικῷ νεκροταφείῳ τῶν Παρισίων κτλ. —Β.

Γκαρνὼλ (Garnault), ***Ἐρρῖκος-Ἰούλιος.*** Γάλλος ναύαρχος (1820—1906). Τῷ 1854 ἦτο ἀνθυποπλοίαρχος ἐπιβαίνων τοῦ δικρότου «Πόλις τῶν Παρισίων» κατὰ τὴν ἔμπροσθεν τῆς Σεβαστουπόλεως ναυμαχίαν. Προαγόμενος ἔκτοτε διῴκησε τῷ 1881 τὴν μοῖραν στόλου κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις τῆς Τύνιδος, γενόμενος ναύαρχος. Κατέλαβε τὴν Μπιζέρταν καὶ μετὰ βομβαρδισμὸν καὶ πεζομαχίαν ἐκυρίευσε τὸ Σφάξ. Ἡ ἔκτακτος αὐτὴ δρᾶσίς του καὶ αἱ ἐπιτυχίαι του ἐπέτρεψαν ὅπως ἐκτάκτως παραμένῃ ἐν ἐνεργείᾳ καὶ μετὰ τὴν κατάληψιν ὑπὸ τοῦ ὁρίου ἡλικίας. Ν. Π.—Λ.

Γκαρὸν (Garrone, Garumna) *[Γεωγρ.]*· ὅλ. Γαρούνα.

Γκαρουὰλ (Garual) *[Γεωγρ.]*. Κράτος καὶ ἐπαρχία ἐν τῇ γενικῇ διοικήσει τῶν Ἡνωμένων Ἐπαρχιῶν τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν. Τὸ κράτος εὑρίσκεται παρὰ τοὺς πρόποδας τῶν Ἱμαλαΐων ὀρέων καὶ ἔχει ἐπιφάνειαν 10.500 τετρ. χλμ. μετὰ 320.000 κατ. Εἶναι γνωστότερον ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ζεχρὶ-Γκαρουάλ*. Τὸ ἔδαφος εἶναι ὀρεινὸν καὶ δασῶδες, τὸ κυριώτερον δὲ προϊὸν τῆς χώρας ταύτης εἶναι ἡ ξυλεία. Εἶναι κέντρον προσκυνημάτων τῶν ἰθαγενῶν. Ἡ ἐπαρχία συνορεύει πρὸς τὸ ὁμώνυμον κράτος, ἔχει ἐπιφάνειαν 14.900 τετρ. χλμ. καὶ 485.000 κατοίκους, Θιβετανοὺς καὶ Γκούρκα τὴν καταγωγήν. Εἶναι χώρα ὀρεινὴ μὲ ἄφθονον ἐξαγωγὴν ξυλείας. — Μ.

γκαρόφαλι (garofali) *[Ναυτ.]*. Ὀνομασία, ἣν δίδουσιν οἱ Ἰταλοὶ ναυτικοί, ἀλλὰ καὶ ἥτις ἐπεκράτησε καὶ διεθνῶς, εἰς τὰς «ροθιάδας δίνας», αἵτινες σχηματίζονται ἐν τῷ πορθμῷ τῆς Μεσσήνης, τόσον παρὰ τὴν Σικελικὴν ἀκτὴν καὶ δὴ μεταξὺ τοῦ Φάρου (τῆς Πυλωριάδος ἄκρας) καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Σοττίλε, ὅσον καὶ παρὰ τὴν τῆς Καλαβρίας καὶ δὴ παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Πέτσο (Pezzo). Αἱ πρῶται εἶναι ἡ ὁμηρικὴ *Χάρυβδις*, αἱ δὲ δεύτεραι ἡ *Σκύλλα*. Προέρχονται δὲ ἐκ τῆς ἀντιθέσεως τῆς κατευθύνσεως τοῦ ῥεύματος πρὸς τὴν τοῦ ἀντιρρεύματος, ὅπερ οἱ ἐντόπιοι ὀνομάζουσι Bastardi, συναρωγουσῶν καὶ τῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ βυθοῦ, ἃς Scale del Mare ὀνομάζουσι. Πρῶτος ὁ Γάλλος ὑδρογράφος M. B. Darondeau ἐμελέτησε (1858) κατὰ βάθος τὴν γένεσιν καὶ τὰς ἰδιοτροπίας τῶν γκαρόφαλι. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γκαρόφαλο (Garofalo καὶ λατ. ὀνομ. Caryophilus), ***Βλάσιος.*** Ἰταλὸς ποιητὴς καὶ ἀρχαιολόγος (1677—1762). Καταταχθεὶς εἰς τὰ μοναχικὰ τάγματα, ἀπέκτησε μεγίστην φήμην διὰ τὰς γνώσεις καὶ τὴν εὐρυμάθειαν αὐτοῦ. Συνέγραψε: «Considerations sur la poésie des Hebreux et celle des Grecs» (1707), «Des marbres antiques» (1738), «Des boucliers des anciens» (1751) κλπ. Ν. Π.—Λ.

— **Γκαρόφαλο** (Garofalo), ***Μπενβενοῦτο.*** Διάσημος Ἰταλὸς ζωγράφος ἱστορικῶν πινάκων (1481—1559). Μετὰ λαμπρὰς σπουδὰς ἐπεφορτίσθη μετὰ πολλῶν ἄλλων καλλιτεχνῶν ὑπὸ τοῦ Ἀλφόνσου Α' δουκὸς τῆς Φερράρας πρὸς ἐκτέλεσιν διαφόρων πινάκων τοῦ ἀνακτόρου του, παρέμεινε δ' ἐπὶ μακρὸν πλησίον τοῦ δουκὸς τούτου. Ὁ Γκαρόφαλο ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν ὅλων τῶν σχολῶν, ἰδίως ὅμως τοῦ Ραφαήλ, παρ' οὗ ἐδιδάχθη τὴν εὐρύτητα τοῦ ῥυθμοῦ, τὸν ζωηρὸν χρωματισμὸν τοῦ φωτός, τὴν γλυκεῖαν ἔκφρασιν καὶ τὴν κομψότητα, αἵτινες μετὰ τῶν ἄλλων ἰδιοτήτων τοῦ ταλάντου του δίδουσι μεγίστην ἀξίαν εἰς τὰς συνθέσεις αὐτοῦ. Ἐν Ρώμῃ ὑπάρχουσιν οἱ περισσότεροι τῶν πινάκων του, πλῆθος δὲ ἄλλο ἔργων του κέκτηνται αἱ πινακοθῆκαι τοῦ Βερολίνου, τῆς Δρέσδης, τῆς Βιέννης καὶ τοῦ Λούβρου τῶν Παρισίων. Μεταξὺ τῶν ἀριστουργημάτων τοῦ Γκαρόφαλο καταλέγονται: «Ἡ σ αγὴ τῶν ἀθώων», «Ἡ ἀνάστασις τοῦ Λαζάρου», «Ἡ ἅλωσις τῆς Ἱεριχοῦς», τὰ ὁποῖα ἔγραψεν ἀπὸ τοῦ 1519 μέχρι τοῦ 1524 ἐν τῇ καθεδρικῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Φερράρας, καὶ «Τὸ μαρτύριον τοῦ Ἁγίου Πέτρου» ἐν τῷ ναῷ τῶν Δομινικανῶν, διὰ τοῦ ὁποίου διηγωνίσθη πρὸς παρόμοιον ἔργον τοῦ Τισιανοῦ. Ἕτερα ἔργα του θεωρούμενα ὡς ἐκ τῶν καλλίστων αὐτοῦ εἶναι: «Ἡ προσκύνησις τῶν Μάγων» ἐν τῷ Καπιτωλίῳ τῆς Ρώμης, «Ἡ Παναγία μετὰ τοῦ θείου βρέφους» ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Ἐρμιτὰζ τῆς Πετρουπόλεως καὶ «Ὁ θρίαμβος τοῦ Βάκχου» ἐν τῷ τῆς Δρέσδης. Θ. Β.

—**Γκαρόφαλο** (Garofalo), ***Ραφαήλ, βαρῶνος ντὲ—.*** Ἰταλὸς νομομαθὴς γεννηθεὶς τῷ 1852. Ἐχρημάτισε πρόεδρος τοῦ ἐφετείου Νεαπόλεως, εἶτα ἐξελέγη γερουσιαστὴς καὶ τέλος διωρίσθη ὑφηγητὴς τοῦ ποινικοῦ δικαίου ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς πόλεως ταύτης. Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Ἐγκληματολογίαν» (1885), καὶ «Κριτικὴν τῆς θεωρίας τοῦ ἐπαναστατικοῦ Σοσιαλισμοῦ». Τῷ 1892 τῷ ἀνετέθη ἡ μελέτη καὶ σύνταξις τοῦ νέου ἰταλικοῦ ποινικοῦ κώδικος. Ν. Π.—Λ.

Γκαρρὰν *ντὲ Γκουλὸν* (Garran de Goulon), ***Ἰωάννης-Φίλιππος, κόμις—.*** Γάλλος πολιτικὸς (1749—1816). Τῷ 1799 εἰσῆλθεν εἰς τὴν γερουσίαν ὡς προστατευόμενος τοῦ Βοναπάρτου, τῷ δὲ 1815 ἐψήφισε τὴν ἔκπτωσιν τοῦ Ναπολέοντος. Ἔγραψε: «Recherches politiques sur l' état de la Pologne et sur la réunion de la Belgique à la France». Ν. Π.—Λ.

Γκαρρὲ (Garré), ***Κάρολος.*** Γερμανὸς χειρουργὸς γεννηθεὶς τῷ 1857. Τῷ 1894 διωρίσθη τακτικὸς καθηγητὴς τῆς χειρουργικῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς πόλεως Rostock. Ἔγραψε: «Περὶ ὀστεομυελίτιδος καὶ δοθιηνώσεως», «Περὶ φυματιώδους λυμφώματος», «Περὶ ῥήξεως κύστεως», «Περὶ δευτεροπαθοῦς κακοήθους νευρώματος», «Περὶ ἐξαιρέσεως τοῦ γασσερείου γαγγλίου» κ.τ.λ. Ο. Ρ.

Γκαρριγκοὺ (Garrigou), ***Θωμᾶς-Αἰμίλιος-Ἀδόλφος.*** Γάλλος λογοτέχνης καὶ ἱστορικὸς (1802—1893). Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1830 ἵδρυσε μετά τινων ἄλλων δημοκρατικῶν ἐν Παρισίοις τὴν ἐφημερίδα ὁ «Λαός». Ἐκτὸς ἄρθρων καὶ ποιημάτων του ἐδημοσίευσεν: «Οἱ ἀθάνατοι τοῦ ΙΘ' αἰῶνος» ἔμμετρον σάτιραν (1831), «Ἱστορικαὶ μελέται περὶ τῆς χώρας τοῦ Φουὰ καὶ Κονσεράν» (1856), «Ἱστορία τῶν ποιμενικῶν πληθυσμῶν τῆς Ἀριὲζ» (1857), «Γεωγραφία τῆς Ἀκυϊτανίας ἐπὶ Καίσαρος» (1863), «Ἴβηρες, Ἰβηρία» (1884) κλπ. —Β.

— **Γκαρριγκοὺ** (Garrigou), ***Ἰωσὴφ Λουδοβῖκος-Φῆλιξ.*** Γάλλος σοφός, υἱὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς τῷ 1835. Ἐχρημάτισε καθηγητὴς τῆς ὑδρολογίας ἐν τῇ ἰατρικῇ σχολῇ τῆς Τουλούζης. Συνέγραψεν, ἐκτὸς πολλῶν ἄρθρων καὶ μελετῶν: «Χημικὴ καὶ ἰατρικὴ μελέτη τῶν ὑδάτων τοῦ Αἴξ» (1862), «Ὁ ἄνθρωπος τῶν σπηλαίων» (1863), «Γεωλογικὴ μελέτη τῆς κοιλάδος τῆς Ἀριὲζ» (1864), «Ἡ ἐποχὴ τοῦ κατειργασμένου λίθου ἐν τοῖς σπηλαίοις τῶν Πυρηναίων τῆς Ἀριὲζ (1866) ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Φιλόλ, «Αἱ ἐποχαὶ τῆς ἄρκτου, τοῦ ταράνδου καὶ τοῦ κατειργασμένου λίθου» (1870) ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ντυμόν, «Οἱ παγετῶνες τῶν Πυρηναίων» (1876) κλπ. —Β.

Γκάρρικ (Garrik), ***Δαβίδ.*** Διάσημος Ἄγγλος ἠθοποιὸς καὶ δραματικὸς ποιητὴς (1716—1779). Κατ' ἀρχὰς ἐσπούδασεν ἐν Λονδίνῳ νομικά, ταχέως ὅμως κατέλιπε τὴν ἐπιστήμην του, διὰ νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὴν σκηνήν, ὅπου ἡ ἐπιτυχία του ὑπῆρξε καταπληκτική. Ὡς θεατρικὸς συγγραφεὺς συνέγραψεν εἴκοσιν ἑπτὰ κωμῳδίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Ὁ ψευδόμενος ὑπηρέτης», «Ὁ κομψευόμενος» καὶ «Ὁ μυστικὸς γάμος». Μ. ΒΑΛΣΑΣ

Γκάρρισον (Garrison), ***Γουλιέλμος-Λουδοβῖκος.*** Ἀμερικανὸς δημοσιογράφος (1805—1879). Κατ' ἀρχὰς ἁπλοῦς τυπογράφος, κατώρθωσε βραδύτερον νὰ ἐκδώσῃ διαφόρους ἐφημερίδας, διὰ τῶν ὁποίων ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς καταργήσεως τῆς δουλείας τῶν μαύρων, ἱδρύσας τῷ 1843 καὶ σύλλογον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε πρόεδρος ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Ἕνεκα τῆς σφοδρότητος τῆς ἀρθογραφίας του ἐφυλακίσθη καὶ ὑπέστη πολλὰς καταδιώξεις.

Γκαρροβίλιας (Garrovillas), *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἱσπανίας, ἐν Ἐστρεμαδούρῃ καὶ τῷ νομῷ τοῦ Καθερές, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Τάγου. Κάτ. 6008. Ἔχει ἐργοστάσια ὑφασμάτων, βυρσοδεψεῖα, ἀτμομύλους καὶ σημαντικὸν ἐμπόριον ἐρεβίνθων. —Μ.

Γκαρρὸς (Garros), ***Ρολάνδος.*** Γάλλος ἀεροπόρος (1888—1918). Εἶναι γνωστὸς διότι κατέρριψε τὸ ῥεκὸρ ὕψους, ἀνελθὼν τῷ 1911 εἰς 3950 μέτρα καὶ τὸ 1912 εἰς ὕψος 5610. Ἐφονεύθη κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. —Β.

Γκαρροῦτσα (Garrucha) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἱσπανίας, ἐν Ἀνδαλουσίᾳ καὶ τῷ νομῷ τοῦ Ἀλμερίᾳ, ἐπὶ τῆς Μεσογείου. Κάτ. 4316. Ἔχει χυτήρια μολύβδου, ἀλευρομύλους καὶ ἀκμαίαν κτηνοτροφίαν. —Μ.

Γκαρρὼ (Garraud), ***Γαβριὴλ-Ἰωσήφ.*** Γάλλος γλύπτης γεννηθεὶς τῷ 1807. Τῷ 1838 ἐξέθηκε διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὸ παρισινὸν Σαλὸν γύψινον πρόπλασμα, ὅπερ ἐκρίθη εὐνοϊκῶς. Κατὰ τὰ ἑπόμενα ἔτη ἐξέθηκε τὰ ἑξῆς ἔργα: «Νεαρὰ κόρη παίζουσα μετ' αἰγός», «Ἡ Παρθένος μετὰ τοῦ παιδὸς Ἰησοῦ», «Βακχὶς ἐκπαιδεύουσα νεαρὸν Σάτυρον», «Ἡ πρώτη ἐπὶ τῆς γῆς οἰκογένεια» ἀποκειμένη νῦν εἰς τὸ Λουξεμβοῦργον παρὰ τὴν Κρήνην τῶν Μεδίκων. Ἀπὸ τοῦ 1848 καὶ ἐφεξῆς ἀνεμίχθη εἰς τὴν ταραχώδη πολιτικὴν καὶ πολιτειακὴν κίνησιν τῶν χρόνων ἐκείνων καὶ κατέλαβεν ἀνωτάτας θέσεις, χρηματίσας διευθυντὴς τῶν Καλῶν τεχνῶν ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ ἐπιθεωρητὴς τῶν Καλῶν τεχνῶν. Ἄλλα τινὰ ἀξιομνημόνευτα ἔργα τοῦ Γκαρρὼ εἶναι: «Τὸ μυστικὸν τοῦ Ἔρωτος» καὶ αἱ προτομαὶ τοῦ μαρκησίου ντὲ Λαπλὰς (διὰ τὸ Ἀστεροσκοπεῖον τῶν Παρισίων), τοῦ Λεντρὺ-Ρολλὲν καὶ τῆς δίδος Αὐγουστίνης Μπροάν. Ι. Μ. Π.

Γκαρσάο (Garçâo), ***Πέτρος-Ἀντώνιος-Κορρέα.*** Πορτογάλος ποιητὴς (1724—1772). Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἀνακαινιστῶν τῆς λογοτεχνίας τῆς πατρίδος του. Λόγῳ σατιρικῶν τινων ἄρθρων του ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακάς, ἔνθα καὶ ἀπέθανεν. Τὰ «Ἔργα» αὐτοῦ, περιλαμβάνοντα ᾠδάς, σονέττα, ἐπιστολάς, διθυράμβους καὶ μίαν πνευματώδη κωμῳδίαν «Ἀσσεμπλέα», διακρίνονται διὰ τὴν ὀρθοέπειαν, κομψότητα καὶ καθαρότητα τοῦ ὕφους. Ἐπιθυμῶν τὴν ἀναγέννησιν τοῦ πορτογαλικοῦ θεάτρου συνέγραψε νεωτεριστικὸν δρᾶμα ὑπὸ τὸν τίτλον «Theatro Novo». —Β.

— **Γκαρσάο-*Στόκλερ*** (Garçâo-Stockler), ***Φραγκῖσκος ντὲ Μπόργια.*** Πορτογάλος στρατηγὸς καὶ μαθηματικός, ἀνεψιὸς τοῦ προηγουμένου. Ὑπῆρξε γραμματεὺς τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν τῆς Λισσαβῶνος, καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν εἰς τὴν

Digitized by Google

ναυτικὴν Ἀκαδημίαν καὶ κυβερνήτης τῶν νήσων Ἀζορῶν. Ἐδημοσίευσεν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἔργα τοῦ Φ. ντὲ Μπόργια Γκαρσάο-Στόκλερ» (1805) συλλογὴν μελετῶν, «Δοκίμιον ἱστορικὸν περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῶν προόδων τῶν μαθηματικῶν ἐν Πορτογαλίᾳ» (1819), «Στοιχεῖα κοινωνικοῦ δικαίου» (1827). Ἐδημοσίευσε προσέτι καί τινα ποιήματα. —Β.

Γκαρσὲν *ντὲ Τασσὺ* (Garsin de Tassy). *Ἰωσὴφ-Ἡλιόδωρος*. Γάλλος ἀνατολιστής (1794—1878). Διετέλεσεν ἀπὸ τοῦ 1838 μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν. Ἐξέδωκε: «Πουλιὰ αἱ Λουλούδια» (1821), συλλογὴν ἀλληγοριῶν, καὶ «Διδασκαλίαν καὶ καθήκοντα τῆς μουσουλμανικῆς θρησκείας» (1827), ἀμφότερα μεταφράσεις ἐκ τῆς ἀραβικῆς. Ἐπίσης μετέφρασεν ἐκ τῆς τουρκικῆς: «Ἀνάπτυξιν τῆς μουσουλμανικῆς πίστεως» (1822) καὶ «Ἔκθεσιν τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως» (1826). Ἐκ δὲ τῆς ἰνδοστανικῆς τά: «Εὐχολόγιον μουσουλμανικὸν» (1827), «Περιπέτειαι τοῦ Κάμρουπ», ἐπικὴν μυθιστορίαν, τὰ «Ἔργα τοῦ Βαλί, ἐνδόξου ποιητοῦ τοῦ Ντεκὰν» (1834) Ἴδια δὲ αὐτοῦ ἔργα εἶναι: «Ἱστορία τῆς ἰνδικῆς καὶ ἰνδοστανικῆς λογοτεχνίας (1837), «Ἡ θρησκευτικὴ καὶ φιλοσοφικὴ ποίησις τῶν Περσῶν» (1857), «Ἡ ἰνδοστανικὴ γλῶσσα καὶ λογοτεχνία ἀπὸ τοῦ 1850—1873», (1873) κλπ. Κ. Ι. Β.

Γκάρσι, *Φερναντὲς ντὲ Τερένα* (Garci Fernandez de Terena). Ἱσπανὸς ποιητὴς τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Διήγαγε βίον περιπετειώδη. Ἐνυμφεύθη Μαυριτανὴν ἀλλαξοπισιήσασαν, ἀλλ' εἶτα ὁ ἴδιος ἠσπάσθη τὸν Μωαμεθανισμὸν ἐν Γρενάδῃ, ἵνα κατόπιν ἀποπτύσῃ αὐτὸν καὶ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν Χριστιανισμόν. Τὰ ἔργα αὐτοῦ, γεγραμμένα πρὸ τῆς εἰς τὸν Ἰσλαμισμὸν προσχωρήσεώς του, ἀποτελοῦνται ἐξ ᾀσμάτων ἐκκλησιαστικῶν, λιτανειῶν, προσευχῶν εἰς τὴν Παρθένον, τὸν Ἰησοῦν, τὸν Θεόν, δι' ὧν ἐξαιτεῖται τὸ ἔλεος αὐτῶν διὰ τὰ ἁμαρτήματά του. Κ. Ι Β

Γκάρσιν, *Βσέβολοδ - Μιχαήλοβιτς*. Ρῶσος λογογράφος γεννηθεὶς τῷ 1855 ἐν τῷ κυβερνείῳ Αἰκατερινοσλὰβ καὶ ἀποθανὼν ἐν Πετρουπόλει τῷ 1887. Εἰς ἡλικίαν δέκα ἐτῶν εἰσήχθη εἰς πρακτικόν τι λύκειον τῆς Πετρουπόλεως, καὶ μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐν αὐτῷ σπουδῶν ἐξεδήλωσε μεγάλην κλίσιν εἰς τὴν φυσιογνωσίαν, διορισθεὶς δὲ ὑπότροφος τοῦ κράτους ἐσυνέχισε τὰς σπουδάς του. Ὅταν εὑρίσκετο εἰς τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του προσεβλήθη ἐκ ψυχοπαθείας, ἥτις καὶ ὡδήγησεν αὐτὸν μετά τινα ἔτη εἰς τὸν τάφον. Τῷ 1872 εἰσήχθη ὑπὸ τῶν γονέων του εἰς τὸ θεραπευτήριον τοῦ Ἁγίου Νικολάου, τὸ δ' ἑπόμενον ἔτος ἡ κατάστασίς του εἶχεν ἐπιδεινωθῆ. Εἰσαχθεὶς εἰς τὸ ψυχιατρεῖον τοῦ δόκτορος Φρέϋ ἀνέρρωσε καὶ οὕτως ἠδυνήθη νὰ περατώσῃ τὰς σπουδάς του καὶ νὰ ἐγγραφῇ εἰς τὸ ὀρνιθολογικὸν ἰνστιτοῦτον. Ἔκτοτε εἰσῆλθεν εἰς τὸν λογοτεχνικὸν κύκλον, ἐκεῖ δὲ ἀνεπτύχθη τὸ πρὸς τὴν τέχνην αἴσθημα αὐτοῦ, ἐκδηλωθὲν εἰς σειρὰν τεχνοκριτικῶν ἄρθρων γραφέντων ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐκθέσεως τῆς Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν Τεχνῶν. Τὰ ἄρθρα ταῦτα ἦσαν τὰ πρῶτα δημοσιεύματά του, ἅτινα ἐφείλκυσαν τὴν προσοχὴν τοῦ κοινοῦ διὰ τὴν γλαφυρότητα τοῦ ὕφους καὶ τὴν βαθεῖαν κρίσιν περὶ τῆς τέχνης ἐν γένει. Ἔκτοτε, χωρὶς νὰ παραμελῇ τὰς ἐπιστημονικὰς σπουδάς, ἀφωσιώθη εἰς τὴν φιλολογίαν.

Ὁ Γκάρσιν ἔγραφεν ἀδιακόπως, ἀλλὰ μετὰ τὴν πρώτην ἀνάγνωσιν κατέστρεφε τὰ χειρόγραφά του, μὴ εὑρίσκων ταῦτα ἄξια νὰ ἴδωσι τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος. Ἐκτὸς τῶν τεχνοκριτικῶν ἄρθρων του, εἰς ἃ οὐδεμίαν ἀπέδιδε σημασίαν, ἐδημοσίευσε τῷ 1876 εἰς τὴν τότε προέχουσαν ἐφημερίδα τῆς Πετρουπόλεως «Νόβοστι» ἓν διήγημα, τὸ ὁποῖον ἀπεκήρυξε βραδύτερον καὶ δὲν περιέλαβεν εἰς τὸν τόμον τῶν πρώτων δημοσιευθέντων διηγημάτων του. Ὅταν ἐξερράγη τῷ 1877 ὁ Σερβοτουρκικὸς πόλεμος, ἔσπευσε νὰ καταταχθῇ ὡς ἁπλοῦς στρατιώτης εἰς τὸ 138ον πεζικὸν σύνταγμα. Ἐν τῷ μεταξύ, κηρυχθέντος τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου, μετέσχε τούτου καὶ ἔλαβε μέρος εἰς δύο μάχας. Εἰς τὴν πρώτην τραυματισθεὶς κατέκειτο μεταξὺ τῶν νεκρῶν ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας, ἀνευρέθη δὲ ζῶν κατὰ τὴν περισυλλογὴν πρὸς ἐνταφιασμὸν τῶν πτωμάτων. Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἐγένετο τὸ θέμα τοῦ διηγήματός του «Αἱ τέσσαρες ἡμέραι», τὸ ὁποῖον ἀριθμεῖ δύο μεταφράσεις εἰς τὴν ἑλληνικήν, μίαν τοῦ Θ. Βελλιανίτου εἰς τὴν φιλολογικὴν «Ἀκρόπολιν» καὶ ἑτέραν ὑπὸ τοῦ Ἀ. Κωνσταντινίδη εἰς τὴν σειρὰν τῶν «Ἐκλεκτῶν μυθιστορημάτων». Ἡ δευτέρα μάχη, εἰς ἣν ἔλαβε μέρος τραυματισθεὶς καὶ πάλιν, ἦτο ἡ τοῦ Ἀϊσλάρ, τὴν ὁποίαν περιέγραψε θαυμασίως εἰς τὴν «Νόβοστι». Μεταφερθεὶς εἰς Χάρκοβον πρὸς θεραπείαν ἐπεράτωσε τὸ διήγημά του «Αἱ τέσσαρες ἡμέραι», τὸ ὁποῖον δημοσιευθὲν εἰς τὰς «Πατριωτικὰς Σημειώσεις» τῷ 1877 προεκάλεσε τὴν κοινὴν προσοχὴν ὡς ἐκ τοῦ θέματος αὐτοῦ καὶ ὡς ἐκ τῆς ἐξαιρετικῆς ἰδιοφυΐας τοῦ συγγραφέως. Τὸ διήγημα τοῦτο ἠκολούθησεν ἡ δημοσίευσις ἄλλων ἀπὸ τοῦ 1878 μέχρι τοῦ 1880, ὅπως: «Τὸ πολὺ μικρὸν μυθιστόρημα», «Τὸ συμβάν», «Ἡ συνάντησις», «Ὁ δειλός», «Οἱ καλλιτέχναι», ἡ «Attalea princeps» καὶ «Ἡ νύχτα», τὰ ὁποῖα κατέστησαν ὀνομαστὸν τὸν συγγραφέα.

Ἀλλ' ἡ ψυχικὴ πάθησις τοῦ Γκάρσιν ὑπέβοσκε πάντοτε καὶ ἐξεδηλώθη αὖθις κατὰ περίεργον ὅλως τρόπον. Τῷ 1880 ἤρξαντο τὰ ἐπαναστατικὰ κρούσματα τῶν μηδενιστῶν, ἐγένετο δὲ ἡ ἀπόπειρα δολοφονίας κατὰ τοῦ στρατηγοῦ Λόρις Μαλικὼφ ὑπὸ τοῦ Μποδέβσκη. Ὁ Γκάρσιν, πληροφορηθεὶς τὴν σύλληψιν τούτου, ἔσπευσε πρὸς τὸν στρατηγὸν καὶ προσεπάθει νὰ τὸν πείσῃ, ὅπως μὴ καταδιώξῃ τὸν Μποδέβσκη, ἀλλὰ νὰ ἔλθῃ μετ' αὐτοῦ εἰς συνδιαλλαγήν. Ἡ παράδοξος φρασεολογία τοῦ νεαροῦ συγγραφέως, οἱ τρόποι αὐτοῦ καὶ ἐν γένει ἡ συμπεριφορά του ἔπεισαν τὸν Λόρις Μαλικώφ, ὅτι εὑρίσκετο πρὸ πάσχοντος καὶ καθησυχάσας αὐτὸν τὸν ἀφῆκεν ἐλεύθερον. Ἤρξατο τότε ἡ περιπλάνησίς του ἀνὰ τὴν Ρωσίαν.

Ἐπεσκέφθη εἰς τὴν Γιασνάγιαν Πολιάναν τὸν Λέοντα Τολστόη, τοὺς γονεῖς τοῦ κριτικοῦ Πίσσαρεφ, ἐν καταστάσει παραφροσύνης, ὅτε εἰδοποιηθέντες οἱ συγγενεῖς του τὸν εὗρον παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Βόλγα καὶ τὸν ἐνέκλεισαν ἐκ νέου εἰς τὸ ψυχιατρεῖον τοῦ Φρέϋ, ὅπου θεραπευθεὶς μετεφέρθη εἰς τὸ χωρίον τοῦ θείου του Ἐφιμόβκα εἰς τὴν Χερσῶνα. Ἐκεῖ, μακρὰν πάσης ζωηρᾶς ἐντυπώσεως, ἀνέκτησε τὴν ἠρεμίαν τοῦ πνεύματός του καὶ ἔγραψε δύο νέα διηγήματα: τὴν «Βαρκοῦλα» καὶ τὸ «Ὅ,τι δὲν ἔγινε». Ἐφιλοξενήθη ἔπειτα ἐπὶ μικρὸν εἰς τὸ κτῆμα τοῦ Ἰβὰν Τουργένιεφ καὶ μετέβη κατόπιν εἰς Πετρούπολιν, ὅπου ἀναλαβὼν ἰδιωτικήν τινα θέσιν ἐνυμφεύθη τὴν φοιτήτριαν τῆς ἰατρικῆς Ἐλπίδα Ζωλοτίλωφ. Ἀγαπώμενος καὶ περιθαλπόμενος ὑπ' αὐτῆς ὁ Γκάρσιν δὲν ὑπέστη τὰς τρομερὰς κρίσεις τῆς νόσου του ἐπὶ διετίαν καὶ ἔγραψε τὰ διηγήματα: «Αἱ σημειώσεις τοῦ στρατιώτου Ἰβάνωφ» καὶ «Τὸ κόκκινο λουλούδι», εἶχε δ' ἀρχίσει νὰ γράφῃ ἱστορικὸν μυθιστόρημα τῆς ἐποχῆς τοῦ Μεγάλου Πέτρου. Ἀλλ' ἡ ψυχικὴ αὕτη γαλήνη δὲν παρετάθη ἐπὶ μακρόν. Ἐπηκολούθησαν νέαι κρίσεις ἰσχυρότεραι, εἰς στιγμὰς δὲ μόνον φωτεινῶν διαλείψεων κατώρθωσε νὰ γράψῃ τὰ τελευταῖά του διηγήματα: «Σύνθημα», καὶ «Ὁ ὑπερήφανος Ἀγκέϋ». Τῷ 1888 καταληφθεὶς ὑπὸ παροξυσμοῦ ὀπεπειράθη ν' αὐτοκτονήσῃ καὶ ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 33 μόλις ἐτῶν.

Ὁ Γκάρσιν ἀναντιρρήτως ὑπῆρξεν εἷς τῶν ἀρίστων διηγηματογράφων οὓς παρήγαγεν ἡ Ρωσία κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Θ. Β.

γκαρσόνι (τό)· (ἀπόδοσις τοῦ γαλλ. garçon), ὁ ἄγαμος ἔτι, ἐλεύθερος κοιν. *μπεκιάρης*· ‖ ὑπάλληλος ξενοδοχείου, ζαχαροπλαστείου, καφενείου κττ.

γκαρσονιέρα (ἡ)· (ἀπόδοσις τοῦ γαλλ. garçonnière), κατοικία ἀγάμου· ‖ κατοικία προωρισμένη εἰδικῶς δι' ἄγαμον.

Γκαρσοννὲ (Garsonnet), *Ἰωάννης-Βαπτιστὴς-Εὐγένιος*. Γάλλος νομομαθὴς (1841—1899). Ἐγένετο καθηγητὴς τῆς πολιτικῆς δικονομίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῶν Παρισίων (1870), εἶτα τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου (1880), καὶ τέλος πρύτανις (1896). Κυριώτερον ἔργον αὐτοῦ εἶναι ἡ «Θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ πραγματεία δικονομίας» (1882—1896). —Β.

Γκάρστιν (Garstin), *Γουλιέλμος*. Ἄγγλος μηχανικὸς (1849—1925). Ἐγένετο τῷ 1892 γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῆς ἀρδεύσεως καὶ ὑφυπουργὸς τῶν Δημοσίων ἔργων ἐν Αἰγύπτῳ. Εἰς τὸν Γκάρστιν ὀφείλεται μεταξὺ ἄλλων καὶ ἡ κατασκευὴ τοῦ νειλοφράκτου τοῦ Ἀσσιούτ, τοῦ νειλοδέκτου τοῦ Ἀσσουὰν καὶ ἡ ἐκκαθάρισις ἀπὸ μεγάλων στρωμάτων ἰλύος τοῦ Λευκοῦ Νείλου, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν κατέστη δυνατὴ ἡ ναυσιπλοΐα τοῦ Νείλου ἀπὸ Χαρτοὺμ μέχρι Γκοντόκορο. Τῷ 1907 ὁ Γκάρστιν διωρίσθη διευθυντὴς τῆς ἑταιρείας τῆς διώρυγος τοῦ Σουὲζ καὶ ἀντιπρόσωπος ἐν αὐτῇ τῆς βρεττανικῆς κυβερνήσεως. —Β.

Γκαρσὼ (Garsault), *Φραγκῖσκος-Ἀλέξανδρος-Πέτρος*. Γάλλος συγγραφεὺς (1693—1778). Ὑπῆρξε μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν καὶ ἐδημοσίευσε μέγαν ἀριθμὸν ἔργων, ὧν κυριώτερα εἶναι: «Δοκίμιον περὶ ἁμαξῶν» (1756), «Περιγραφή, ἰδιότητες καὶ χρῆσις 719 φυτῶν καὶ 134 ζῴων εἰς 730 πίνακας, χαραχθέντας ἐπὶ σχεδίων τοῦ Γκαρσὼ» (1767). Οἱ πίνακες οὗτοι εἶναι ἄριστα χαραγμένοι. —Β.

Γκαρτζιόλλι (Gargiolli), *Κονράδος*. Ἰταλὸς λογογράφος γεννηθεὶς τῷ 1834. Ἔγραψε τὸ δραματικὸν ἔργον «Μάριος καὶ οἱ Κίμβροι» (1888) «Μελέτη ἐπὶ τῶν ἐθνικῶν ποιήσεων» (1859), «Ἀπ' τὴν αὐγὴ ὡς τὴ δύσι» συλλογὴν ποιημάτων (1873), «Φερδινάνδος καὶ Γιζέλλα» (1875), «Λογοτεχνία καὶ δραματικὴ τέχνη» (1879), καὶ ἐξέδωκε τὰ ἅπαντα τοῦ Νικκολίνι. —Β.

Γκάρτσι (Garzi), *Λουδοβῖκος*. Ἰταλὸς ζωγράφος γεννηθεὶς ἐν Πιστοΐᾳ τῷ 1638 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ρώμῃ τῷ 1721. Κληθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Νεαπόλεως διεκόσμησε τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης ἐν Φορμέλλῳ καὶ στοάς τινας τοῦ βασιλικοῦ μεγάρου, καὶ μετὰ ταῦτα ἀνεχώρησεν εἰς Ρώμην, ἔνθα καθ' ὅλον τὸν μακρότατον βίον του διεκόσμησε πλείστους ναούς, παραγαγὼν κολοσσιαίαν εἰς ποσὸν ἐργασίαν, τὴν ὁποίαν χαρακτηρίζει γενικῶς ἀκρίβεια εἰς τὴν σύνθεσιν, λαμπρότης εἰς τὸν χρωματισμόν, εὐγένεια εἰς τὴν ἀπεικόνισιν τῶν προσώπων (καὶ δὴ τῶν παιδίων καὶ τῶν ἀγγέλων) καὶ θαυμαστὴ ἐπιτυχία εἰς τὴν ταξιθέτησιν καὶ καθόλου διάταξιν τῶν συμπλεγμάτων. Μεταξὺ τῶν ἀξιολογωτέρων του ἔργων τάσσονται: «Pietà» ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου della Pigna, «Ὁ ἅγιος Ἀντώνιος τῆς Παδούης», ἐν τῷ φερωνύμῳ παρεκκλησίῳ, «Ὁ ἅγιος Σίλβεστρος δεικνύων εἰς τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον τὰς εἰκόνας τῶν ἁγίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου», ἐν τῷ ναῷ τοῦ Σταυροῦ-τῆς-Ἱερουσαλήμ, «Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός», ἐν τῷ Πεδίῳ τοῦ Ἄρεως καὶ «Ὁ Θεὸς πατὴρ περιβαλλόμενος ὑπ' ἀγγέλων», ἐν τῷ παρεκκλησίῳ Cibo. Τὸ τελευταῖον ἔργον τοῦ Γκάρτσι ὑπῆρξεν ἡ διακόσμησις τοῦ θόλου τοῦ ναοῦ τῶν Στιγμάτων, ἣν ἐξετέλεσεν εἰς ἡλικίαν 80 ἐτῶν κατ' ἐντολὴν τοῦ πάπα Κλήμεντος τοῦ ΙΑ'. Ἐπὶ πλέον ὁ Γκάρτσι ἐξετέλεσε σειρὰν ὡραιοτάτων σχεδίων, ἅτινα ὅμως συγχέονται μετὰ τῶν τοῦ Κάρλο Μαράττι, ὥστε ἡ αὐθεντικότης των εἶναι δυσεξακρίβωτος. Μεταξὺ τούτων εἷς «Ἅγιος Φίλιππος ντὲ Νέρι» θεωρεῖται ἀριστουργηματικός. Ι. Μ. Π.

Γκάρτσια (Garcia)· βλ. Γαρθία.

Γκαρτχάουζεν (Gardthauzen), *Βίκτωρ*. Γερμανὸς ἱστοριογράφος (1843—1921). Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ τὰ ἀξιολογώτερα εἶναι: «Ἑλληνικὴ παλαιογραφία» (2 ἔκδ. 1911—1913, 2 τόμοι), «Ὁ Αὔγουστος καὶ ὁ αἰών του» (1904, 3 τόμοι). Πλὴν τούτων ἐξέδωκε τὸν Ἀμμιανὸν Μαρκελῖνον (1875, 2 τόμοι).

Γκαρφανιάνα (Garfagnana) /*Γεωγρ.*/ Κοιλὰς τῆς Ἰταλίας, ἐν Τοσκάνῃ καὶ ἐν τῷ νομῷ τῆς Καρράρα καὶ Μάσσα. Σχηματίζεται ὑπὸ τῶν ὀρέων τοῦ Γκαρφανιάνα καὶ τῶν Ἀπουανῶν Ἄλπεων, ἐχουσῶν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο 2000 μ. ὕψος καὶ διαρρέεται ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Σέρκιο. Εἶναι μία τῶν ὡραιοτέρων περιοχῶν τῆς Ἰταλίας, ἀπὸ ἀπόψεως τοπίων. Ἡ ἐν αὐτῇ κυριωτέρα πόλις εἶναι τὸ Καστελνουόβο. Αἱ κλιτύες τῶν πέριξ αὐτῆς ὀρέων εἶναι καλλιεργημέναι κλιμακηδὸν καὶ εὐφορώταται. Οἱ κάτοικοι τῆς κοιλάδος ταύτης φημίζονται ὡς ὁμιλοῦντες τὴν καθαρωτέραν ἰταλικὴν λαϊκὴν διάλεκτον. —Μ.

Γκάρφηλντ (Garfield), *Ἰάκωβος-Ἀβραάμ*. Πρόεδρος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς (εἰκοστὸς κατὰ σειρὰν) γεννηθεὶς τῷ 1831 καὶ δολοφονηθεὶς τῷ 1881. Μὴ δυνάμενος λόγῳ οἰκογενειακῶν οἰκονομικῶν στενοχωριῶν νὰ ἐξακολουθήσῃ τὰς ἐγκυκλοπαιδικὰς σπουδάς του, ἠναγκάσθη διὰ νὰ κερδίζῃ τὰ πρὸς τὸ ζῆν νὰ γίνῃ ἐργάτης, λεμβοῦχος, ὑλοτόμος καὶ μετὰ πολλὰ κατώρθωσε νὰ εἰσέλθῃ εἰς ἐκπαιδευτικόν τι ἵδρυμα. Τῷ 1856 ἔλαβε τὸ δίπλωμά του ἐκ τοῦ Williams College, ἑνὸς ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ καλυτέρων ἐκπαιδευτηρίων τῆς Ἀμερικῆς, καὶ διωρίσθη κατόπιν καθηγητὴς τῶν ξένων γλωσσῶν εἰς τὸ λύκειον τοῦ Χιρὰμ ἐν Ὀχάιο. Μερικοὶ λόγοι του κατὰ τῆς δουλείας τῶν μαύρων τὸν κατέστησαν δημοτικώτατον καὶ οἱ ἐκλογεῖς τὸν ἐξέλεξαν γερουσιαστὴν τοῦ Ὀχάϊο. Κατὰ τὰς ἐκραγείσας μεταξὺ βορείων καὶ νοτίων Ἀμερικανῶν ἐχθροπραξίας κατετάχθη ὡς ἁπλοῦς ἐθελοντὴς στρατιώτης εἰς τὴν ἐθνοφυλακὴν τοῦ Ὀχάϊο, διεκρίθη κατὰ τὰς μάχας καὶ προήχθη μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ὑποστρατήγου (1863) διὰ τὴν ἐκδίωξιν τῶν ἐχθρῶν καὶ τὴν παντελῆ ἀπελευθέρωσιν τῆς πολιτείας Κέντοκι.

Μετὰ τὴν μάχην τῆς Χικαμάγκας ὠνομάσθη ἀντιστράτηγος. Κατόπιν παρῃτήθη τοῦ στρατεύματος, ἐξελέγη εἰς τὸ κογκρέσσον τῆς Οὐασιγκτῶνος καὶ κατέλαβε διακεκριμένην θέσιν ἐν αὐτῷ μεταξὺ τῶν κυριωτέρων ρητόρων. Ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς διαφθορᾶς, ἣν ὁ στρατηγὸς Γκράντ μετέδωκεν εἰς ὅλην τὴν διοίκησιν καὶ τὴν πολιτικήν, ὁ Γκάρφηλντ ἔμεινεν ἀλώβητος καὶ κατεπολέμησε τὴν φιλοχρηματίαν καὶ τὸν νεποτισμόν. Τῷ 1880 ἐξελέγη ὡς ὑποψήφιος πρόεδρος ἐκ μέρους τῆς πολιτείας Ὀχάϊο καὶ παρουσιάσθη ἐν Σικάγῳ εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν, ἀνέλαβε τὴν ἀντιπολίτευσιν κατὰ τοῦ Γκράντ, μετὰ δεινὸν δὲ ἀγῶνα ἐκρίθη ὡς ὁριστικὸς ὑποψήφιος πρόεδρος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Ὁ λαὸς ἐδικαίωσε τὴν ἐκλογὴν ἐγκρίνας αὐτὴν διὰ τῆς ψήφου του. Ὁ Γκάρφηλντ ἐγένετο δημοτικὸς ὅσον καὶ ὁ Βάσιγκτων προηγουμένως, καὶ ἀξιοσέβαστος ὅσον ὁ Λίγκολν. Ἀπεχθανόμενος τὴν ἐπίδειξιν ἔζη ἐν τῷ Λευκῷ Οἴκῳ μετὰ τῆς οἰκογενείας του ἄνευ ἐπισημότητος, ἀγαπώμενος καὶ ἐκτιμώμενος. Διοικητικῶς προέβη εἰς γενικὴν ἐκκαθάρισιν τῶν ὑπαλλήλων καὶ τῆς διοικήσεως. Τὰ ἀγαθὰ τῆς διοικήσεώς του ἐγένοντο ἤδη αἰσθητά. Τῷ 1881, ἐνῷ εὑρίσκετο ἐν τῷ σιδηροδρομικῷ σταθμῷ Βαλτιμόρης, ἐπυρο-

Digitized by Google

βολήθη ὑπό τινος Γκιτὼ ἕνεκεν ἀπορρίψεως αἰτήσεώς του πρὸς διορισμόν του εἰς θέσιν τινά. Μετὰ δίμηνον ἀγωνίαν ἀπεβίωσε. Διὰ γενικοῦ ἐθνικοῦ ἐράνου 2.500.000 φράγκων ἐδόθη ἰσόβιον ἐπίδομα εἰς τὴν χήραν καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ. Ν. Π.—Λ.

Γκαρὼ (Garaud), ***Γουσταῦος-Καισάριος***. Γάλλος ζωγράφος γεννηθεὶς ἐν Τουλῶνι τῷ 1847. Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ δοκίμῳ τοπιογράφῳ Φρανσαὶ καὶ διεκρίθη ὡς τοπιογράφος καὶ ὡς εἰκονογράφος βιβλίων. Διὰ πρώτην φορὰν ἐνεφανίσθη εἰς τὸ Παρισινὸν Σαλὸν τῷ 1878. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Αἱ ὄχθαι τοῦ Γκαπὼ» (μουσεῖον Αἰακείου), «Πρωΐα ἐν Βαλμοντουᾶ» (μουσεῖον τοῦ Πυὺ), «Ὄχθαι τοῦ Βιὸν» (μουσεῖον τοῦ Βίρ), «Ὁ ὑδροφράκτης» (1889), «Ἡ παλαιὰ ἐπὶ τῆς Ρὰνς γέφυρα» (μουσεῖον τῆς Ρὸς-σύρ-Ὑόν), «Ἡ Ὑβέττη» (1893, μουσεῖον Τουλῶνος), «Τὸ ἐνυδρεῖον» (1894, ὑπουργεῖον Ἀποικιῶν), «Ὁ δρόμος τοῦ Ντουαρνενὲ» (1897), «Πρωΐα εἰς τοὺς ἀγρούς» (1900), «Ἡ παραλία τοῦ Μπὲρκ» (1901), «Ἐπὶ τῆς Κυανῆς Ἀκτῆς» (1903), «Ἡ ἐκβολὴ τοῦ Παγιόν, ἐν Νικαίᾳ» (1904), «Ἡ παραλία τοῦ Μπὲρκ» καὶ «Ὁ Ιταλὸς ὀρεσίβιος χωρικὸς» (1905), «Χωρικὸς κῆπος εἰς τὰς Κάτω Ἄλπεις» καὶ «Ὁδὸς Ἰταλικοῦ χωρίου» (1906). Ἐπὶ πλέον ὁ Γκαρὼ ἐξετέλεσε τὰς εἰκονογραφίας τῆς «Συγχρόνου γαλλικῆς Ἰνδοκίνας». Ι. Μ. Π.

Γκὰς *Μπρυλὲ* (Gace Brulé ἢ Brulez). Διάσημος Γάλλος τρουβαδοῦρος ἀκμάσας περὶ τὸν ΙΒ' καὶ ΙΓ' αἰῶνα. Κατήγετο ἐκ Καμπανίας. Τίποτε σχεδὸν δὲν εἶναι θετικῶς γνωστὸν περὶ τοῦ βίου του, ἂν καὶ μετὰ τοῦ ποιητοῦ Τιμπὼ (Thibault) ἀναφέρεται ὡς ὁ μεγαλύτερος ποιητὴς τῆς ἐποχῆς του. Τὸ ἔργον του σύγκειται ἐξ ὁλοκλήρου ἐκ ποιημάτων ἐρωτικῶν. Ἀποδίδονται εἰς αὐτὸν περὶ τὰ 70 ποιήματα, ὧν τινα ἀνέκδοτα. [Πρβλ. *P. Paris*, «Histoire littéraire de la France» τ. ΚΓ' σ. 564—569.] Μ. Β.

Γκασὰρ (Gachard), ***Λουδοβῖκος-Προσπέρ***. Διαπρεπὴς Βέλγος ἱστορικὸς (1800—1885). Ὑπῆρξε διευθυντὴς τῶν ἀρχείων τοῦ κράτους, ἐξέδωκε πολλὰ ἔγγραφα σχετικὰ πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς πατρίδος του καὶ ἔγραψε περισπούδαστα ἔργα, ἐν οἷς: «Ἱστορία τοῦ Βελγίου κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος» (1880).

Γκασζύνσκι (Gaszynski), ***Κωνσταντῖνος***. Πολωνὸς λογογράφος καὶ συγγραφεὺς (1809—1866). Διεκρίθη ἐν ἀρχῇ διὰ μεταφράσεων του εἰς τὴν πολωνικὴν τῶν ἔργων τοῦ Σίλλερ, τοῦ Βύρωνος, τοῦ Λαμαρτίνου καὶ τοῦ Θωμᾶ Μούρ. Μετὰ τὰ ἐπαναστατικὰ γεγονότα τοῦ 1830—1831, εἰς ἃ ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος, ὁ Γκασζύνσκι κατέφυγεν εἰς Γαλλίαν. Ἤρχισε τότε γράφων γαλλιστὶ καὶ ἐδημοσίευσε, πλὴν τῶν ποιημάτων του, μελέτας φιλολογικὰς καὶ καλλιτεχνικάς. Ἐδημοσίευσε τὰ ἑξῆς: «Le Joueur des Cartes» σάτιρα (1859), «Les Poursuites à cheval» (1858), «Voyage en Italie» (1853) «Voyage en Corse» (1858) κτλ. Ν. Π.—Λ.

Γκασικιάν, ***Ἀρσέν***. Ἀρμένιος συγγραφεὺς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, μεταφράσας μερικοὺς ἐκ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ νεωτέρων κλασσικῶν συγγραφέων καὶ συνεχίσας εἰς τὴν νεοαρμενικὴν τὴν ἱστορίαν τῆς δυναστείας τῶν Βαγρατιδῶν. Ν. Μ.

Γκάσκ (de Gascq). Γάλλος φιλέλλην. Ἦτο λοχαγὸς ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Ναπολέοντος καὶ κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τοῦ φίλου του συνταγματάρχου Βούρβαχη. Ἐφονεύθη μαχόμενος κατὰ τὴν μάχην τοῦ Καματεροῦ τὴν 20 Φεβρουαρίου 1827. Ἐπολέμησεν ἀνδρείως καὶ εἶχεν ἐπισύρει τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν ἐκτίμησιν ὅλων τῶν περὶ αὐτόν. —Β.

Γκασκὲ (Gasquet), ***Ἀμεδαῖος***. Γάλλος ἱστορικὸς γεννηθεὶς τῷ 1852. Ἀπόφοιτος τῆς «École Normale» τῶν Παρισίων καὶ καθηγητὴς κατόπιν τῆς φιλολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς πατρίδος του Κλερμὸν-Φεράν, συνέγραψε πολλά, ὧν τὰ κυριώτερα καὶ μᾶλλον γνωστὰ εἶναι τὰ κάτωθι, ἔχοντα σχέσιν μὲ τὴν ἱστορίαν, τὸν κλῆρον καὶ τὴν διοίκησιν ἐν τῷ Βυζαντινῷ κράτει: «Περὶ τῆς ἐπιβολῆς τοῦ αὐτοκράτορος εἰς τὰ θρησκευτικὰ πράγματα ἐν Βυζαντίῳ» (1879), «Ἡ Ἑλληνικὴ αὐτοκρατορία καὶ οἱ Βάρβαροι» (1887) «Ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία καὶ ἡ μοναρχία τῶν Φράγκων» (1888). Ν. Π.—Λ.

Γκάσκελ (Gaskell), ***Ἐλισάβετ***. Ἀγγλὶς διηγηματογράφος γεννηθεῖσα τῷ 1810 καὶ ἀποθανοῦσα τῷ 1865. Συνέγραψε πολλὰ διηγήματα καὶ μυθιστορήματα, γενικῶς περιστρεφόμενα περὶ τὴν περιγραφὴν τῶν ἀθλιοτήτων τῆς ἐργατικῆς ζωῆς. Τὸ πρῶτον της ἔργον «Mary Barton, a tale of Manchester life» (Μέρυ Μπάρτον, ἱστορία τῆς ζωῆς τοῦ Μάντσεστερ) τὴν κατέστησε γνωστοτάτην· ἕτερόν της μυθιστόρημα, τὸ «Cranford», ἐδημοσιεύθη πλειστάκις. Συνέγραψε δίτομον βιογραφίαν τῆς Charlotte Brontë (1857). Τὰ ἔργα της ἐξεδόθησαν εἰς 10 τόμους τῷ 1908. Μ. ΒΑΛΧΑΣ

Γκάσκετ (Gasquet), ***Φραγκῖσκος Αἴνταν***. Ἄγγλος καρδινάλιος καὶ ἱστοριοδίφης, γεννηθεὶς τῷ 1846. Εἶναι γνωστὸς ὡς συγγραφεὺς τῶν ἑξῆς ἔργων: «Ἐρρῖκος ὁ Η' καὶ αἱ ἀγγλικαὶ μοναὶ» (1889), «Ἡ παλαιὰ ἀγγλικὴ βίβλος καὶ ἄλλαι μελέται» (1897), «Ἡ Εὔα τῆς Μεταρρυθμίσεως» (1900), «Ἐπίτιμος ἱστορία τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐν Ἀγγλίᾳ» (1903). Α. Δ.

Γκασκόϊν (Gascoinge)· βλ. Γκέσκεν.

Γκασκὸν (Gascogne), ***Ἐμμανουὴλ-Ρατουάν***. Γάλλος δραματικὸς συγγραφεὺς (1862—1904). Πνευματώδης καὶ φύσεως εὐθύμου, συνέγραψεν ἀστείους μονολόγους, δύο βιβλία ὑμοριστικῶν διηγημάτων: «Ἂς μὴ μιλοῦμε πολιτικὰ» καὶ «Τὸ παιδὶ τοῦ ὑπουργείου». Ἀνεβίβασεν ἐπὶ σκηνῆς κωμειδύλλια προκαλέσαντα ἄφθονον γέλωτα, ὡς τὸν «Ἀζάρ», τὸν «Ἔφεδρον», τὸν «Δρόμον τῶν τιμῶν», τὸν «Στρατάρχην Καζανᾶν (Chaudron)», τοὺς «Ντυβάλ» κτλ. Ἐπίσης συνειργάσθη εἰς κωμικὰ ἔργα μετὰ τοῦ Πὸλ Ρόλλ, Ντεέρ, Μπισσόν. Κ. Ι. Β.

Γκάσπαρ (Gaspar)· βλ. Γάσπαρ.

Γκασπαρὲν (aGrparin), ***Αἰκατερίνη ντὲ—***. Γαλλὶς συγγραφεὺς καὶ λογογράφος (1813—1894). Συνέγραψε διάφορα ἔργα, τὰ ὁποῖα διαπνέει γενικῶς θρησκευτικὸν καὶ χριστιανικὸν πνεῦμα καὶ ἠθικὸν αἴσθημα. Διὰ τῆς περιγραφῆς τῶν κοινωνικῶν πληγῶν ἐπιζητεῖ νὰ διορθώσῃ τὰ τρωτὰ τῆς κοινωνίας. Περιοδεύσασα ἀνὰ τὴν Εὐρώπην καὶ ἰδίως τὴν νότιον καθὼς καὶ εἰς τὴν Ἀνατολήν, περιέγραψε τὰ ταξίδιά της καὶ τὰς ἐντυπώσεις της. Ἕτερα ἔργα ἐδημοσιεύθησαν: «Ὁ γάμος ὡς χριστιανικὴ πρᾶξις», ἔργον βραβευθὲν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας (1842), «Κοινωνικὴ λέπρα» (1870) καὶ ἄλλα. Ν. Π.—Λ.

— **Γκασπαρὲν** (Gasparin), ***Θωμᾶς-Αὔγουστος***. Γάλλος πολιτικὸς (1754—1793). Ἐκλεγεὶς εἰς τὴν Νομοθετικὴν συνέλευσιν καὶ ἐπανεκλεγεὶς εἰς τὴν Γενικὴν συνέλευσιν ἀπετέλεσε μέλος τοῦ δικαστηρίου τῆς «Κοινῆς σωτηρίας»· ἐξεπλήρωσε πλείστας ἀποστολὰς ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς ἐπαναστάσεως παρὰ τοῖς στρατοῖς τοῦ μετώπου καὶ κυρίως εἰς τὴν στρατιὰν τοῦ Βορρᾶ, ἔνθα ἀνέτρεψε τὰ σχέδια τοῦ Ντυμουριέ. Ὑπεστήριξε τὰ σχέδια τοῦ Βοναπάρτου, ὅστις ἀφῆκεν ἐξ Ἁγίας Ἑλένης κληροδότημα πρὸς τὰ τέκνα τοῦ Γκασπαρέν, εἰς ἀνταμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ πατρός των. Ὅταν ἀπέθανεν, ἐψηφίσθη ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως ὅπως ἡ σορός του μεταφερθῇ καὶ ταφῇ εἰς τὸ Πάνθεον. Ἀλλὰ τὸ ψήφισμα τοῦτο δὲν ἐξετελέσθη. Ν. Π.—Λ.

Γκάσπαρι (Gaspari). Ἰταλὸς μουσικὸς καὶ ἱστορικὸς (1807—1881) ζήσας ἐν ἀφανείᾳ, παρ' ὅλον τὸ μέγα του τάλαντον, δεῖγμα τοῦ ὁποίου μᾶς δίδουν πλεῖσται ἐμπνευσμέναι θρησκευτικαὶ του συνθέσεις. Γνωστότερα εἶναι ἀντιθέτως τὰ μουσικοϊστορικὰ του συγγράμματα: «Ἔρευναι, τεκμήρια καὶ ὑπομνήματα σχετικὰ μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς μουσικῆς τέχνης ἐν Βολωνίᾳ» (1867), «Ὑπόμνημα σχετικὸν μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς μουσικῆς ἐν Βολωνίᾳ κατὰ τὸν 15ον αἰῶνα» κ.τ.λ. Γ. Σ.

Γκασπαρίνι (Gasparini), ***Φραγκῖσκος***. Ἰταλὸς μουσικοσυνθέτης (1668—1727), μαθητὴς τῶν Κορέλλι καὶ Πασκουίνι. Μουσικοδιδάσκαλος εἰς τὸ «Ospedale della Pietà» τῆς Βενετίας, ὠνομάσθη ἀργότερον μουσικὸς διευθυντὴς τοῦ Λατεράνου. Εἰργάσθη εἰς ὅλα τὰ εἴδη τῆς μουσικῆς, παραγαγὼν ἀπὸ τοῦ 1694 μέχρι τοῦ 1724 54 μελοδράματα, 7 ὀρατόρια, πολλὰς λειτουργίας, ψαλμούς, μοτέτα, καντάτας καὶ ἐν ἐγχειρίδιον ἐναρίθμου βασίμου ὑπὸ τὸν τίτλον «L'armonico pratico al cembalo».

Γκάσπαρις (Gasparis), ***Ἀννίβας ντὲ—***. Ἰταλὸς ἀστρονόμος καὶ μαθηματικὸς (1819—1892). Διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Νεαπόλεως, ἐδημοσίευσε πολλὰ μαθηματικὰ ἔργα, ἀλλ' ὀφείλει κυρίως τὴν φήμην του εἰς τὴν ἀνακάλυψιν πολλῶν πλανητῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι: ἡ «Ὑγεία» (1849), ἡ «Παρθενόπη καὶ Ἠγερία» (1850), ἡ «Εὐνομία» (1851). Τῷ 1852 ἀνεκάλυψε τὴν «Ψυχὴν» καὶ τὴν «Μασσαλίαν», τῷ 1853 τὴν «Θέμιδα» καὶ τῷ 1861 τὴν «Αὐσονίαν». —Φ.

Γκάσπαρο *ντὰ Σάλο* (Gasparo da Salo). Διάσημος Ἰταλὸς κατασκευαστὴς ἐγχόρδων ὀργάνων (1542—1609). Εἰδικὴν ἐπιτυχίαν ἔσχεν εἰς τὴν κατασκευὴν βιολῶν, βαθυχόρδων καὶ βιολοντσέλλων. Γ. Σ.

Γκασπαρόττο (Gasparotto), ***Λουδοβῖκος***. Ἰταλὸς πολιτικός, λογογράφος καὶ δημοσιογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1873. Ἐξελέγη βουλευτὴς εἰς πέντε βουλευτικὰς περιόδους καὶ διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν ἐπὶ κυβερνήσεως Μπονόμι τῷ 1921, καὶ ἀντιπρόεδρος τῆς Βουλῆς κατὰ τὴν βουλευτικὴν περίοδον (1924—1928). Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Ἡμερολόγιον στρατιώτου», «Ραψῳδίαι», κ. τ. λ. Μ. Δ. Β.

Γκασπάρρι (Gasparri), ***Πέτρος***. Ἰταλὸς καρδινάλιος καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1852. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν ἱερατικὴν σχολὴν τῆς Ρώμης φιλοσοφίαν, θεολογίαν καὶ κανονικὸν δίκαιον καὶ ἐγένετο κατόπιν καθηγητὴς τῆς σχολῆς ταύτης. Ἀπὸ τοῦ 1879 μέχρι τοῦ 1898 διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ καθολικοῦ λαϊκοῦ πανεπιστημίου τῶν Παρισίων. Κατόπιν, ὀνομασθεὶς ἀρχιεπίσκοπος, ἐστάλη ὑπὸ τοῦ πάπα Λέοντος ΙΓ' ὡς παπικὸς ἀντιπρόσωπος εἰς τὸ Περού, τὴν Βολιβίαν καὶ τὸν Ἰσημερινόν. Τῷ 1901 ἐκλήθη εἰς Ρώμην καὶ διωρίσθη γραμματεὺς ἐπὶ τῶν ἐκτάκτων ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων τοῦ Βατικανοῦ. Ἐν Ρώμῃ συνέδεσε τὸ ὄνομά του μὲ τὸ μνημειῶδες ἔργον τῆς κωδικοποιήσεως τοῦ κανονικοῦ δικαίου, ἔργον τὸ ὁποῖον ὀφείλει εἰς αὐτὸν τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς πραγματοποιήσεώς του. Τῷ 1907 ἐγένετο καρδινάλιος. Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1914 ὁ τότε πάπας Βενέδικτος ΙΕ' ὠνόμασεν αὐτὸν ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν τοῦ Βατικανοῦ. Κατὰ τὴν δύσκολον ἐκείνην ἐποχὴν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ὁ καρδινάλιος Γκασπάρρι ἐπέδειξε μεγίστην εὐστροφίαν καὶ δραστηριότητα καὶ συνέβαλε μεγάλως εἰς τὴν εἰρηνόφιλον κίνησιν τοῦ Βατικανοῦ. Μετὰ τὸν πόλεμον ὁ νέος πάπας Πῖος ὁ ΙΑ' διετήρησεν αὐτὸν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἐπὶ τοῦ πάπα τούτου ὁ καρδινάλιος Γκασπάρρι εἰργάσθη καὶ ἐπέτυχε τὴν ἐπανάληψιν τῶν σχέσεων μεταξὺ Γαλλίας καὶ Βατικανοῦ, καθὼς καὶ τὴν λύσιν τοῦ περιφήμου «Ρωμαϊκοῦ ζητήματος», τῷ 1929, διὰ τῆς ἐπιτεύξεως συμφωνίας μεταξὺ τοῦ Βατικανοῦ καὶ τῆς ἰταλικῆς κυβερνήσεως καὶ τῆς ἐπανιδρύσεως τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας τοῦ πάπα. Διὰ τῆς ὑπ' αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἰταλοῦ πρωθυπουργοῦ Μπενίτο Μουσσολίνι ὑπογραφείσης συνθήκης καθωρίσθη καὶ ἡ ἔκτασις τοῦ νέου παπικοῦ κράτους, περιλαμβάνοντος τὸ Βατικανὸν καὶ τὸν περὶ αὐτὸ χῶρον, ὑπὸ τὸ ὄνομα «Πόλις τοῦ Βατικανοῦ». Μ. Δ. Β.

Γκασπὲ (Gaspé) /*Γεωγρ.*/. Χερσόνησος τοῦ Καναδᾶ ἀποτελοῦσα τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα τῆς ἐπαρχίας τῆς Κεμπέκ, μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου καὶ τοῦ κόλπου Σαλέρ. Τὸ ἐσωτερικόν της εἶναι ὀρεινὸν καὶ δασῶδες, εἰς τὰς ἀκτὰς δὲ αὐτῆς ὑπάρχουν ὀλίγα χωρία, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἁλιείαν. Ὠνομάσθη ἐκ τοῦ χωρίου *Γκασπέ*, ὅπου ἀπεβιβάσθη κατὰ πρῶτον, τῇ 24 Ἰουλίου τοῦ 1534, ὁ Γάλλος Καρτιά, ὁ ὁποῖος κατέλαβεν ἐπισήμως ἐν ὀνόματι τῆς Γαλλίας τὴν χώραν, ἥτις βραδύτερον ἀπέβη ὁ ἀγγλικὸς Καναδᾶς. Ἔχει ἔμβαδον 11600 τετραγ. χλμ. καὶ 30.000 κατοίκους. —Μ.

Γκάσσε (Gasse), ***Λουδοβῖκος***. Ἰταλὸς ἀρχιτέκτων (1778—1833). Ἐσπούδασεν ἐν Παρισίοις, ἀφιερώθη εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικήν, ἐβραβεύθη δὲ πολλάκις ὑπὸ τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου δι' ἀξιολογωτάτας ἐργασίας του. Τῷ 1802 ἐγκατασταθεὶς ἐν Νεαπόλει ἀνέλαβε τὴν οἰκοδόμησιν πολυπληθῶν ἱδρυμάτων, εἰς ἃ ἐθαυμάσθη διὰ τὴν εὐρύτητα τῆς φαντασίας του καὶ τὴν ἁρμονικὴν συμμετρίαν τοῦ σχεδίου του. Μεταξὺ τῶν ἱδρυμάτων τούτων καταλέγονται τὸ ἀστεροσκοπεῖον, τὸ βασιλικὸν καθίδρυμα τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου, ἀπέραντον σύνολον οἰκοδομημάτων, δι' ὃ ἐδαπανήθη ποσὸν ἄνω τῶν 1.500.000 δουκάτων, τὸ νέον τελωνεῖον κτλ. Ι. Μ. Π.

—**Γκάσσε** (Gasse), ***Στέφανος***. Ἰταλὸς ἀρχιτέκτων, ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, ἀποθανὼν ἐν Νεαπόλει τῷ 1840. Διεκρίθη ὡς ἀρχιτέκτων ἔμπειρος καὶ κατ' ἐξοχὴν πρακτικός. Ἐβοήθησε τὸν ἀδελφόν του εἰς τὰς ἀρχιτεκτονικὰς του ἐργασίας, αὐτὸς δὲ ἀνήγειρε πλεῖστα ἰδιωτικὰ μέγαρα, ἐν οἷς τὸ ἀνάκτορον Montemilletto, τὸ μέγαρον τοῦ δουκὸς di Terranova, καὶ τὸ καζῖνο Cacace ἐν Σορρέντῳ, τὸ καζῖνο Dupont καὶ τὸ καζῖνο di Sofia ἐν τῇ Strada Nuova, εἰς τὸ Παυσίλυπον. Ἐπὶ πλέον ἐχάραξε τὰς νέας ὁδοὺς Santa-Lucia καὶ Mergellina καὶ ἐσχεδίασε τὴν πύλην τοῦ νέου κοιμητηρίου τῆς Νεαπόλεως. Ι. Μ. Π.

Γκασσεντὶ (Gassendi), ***Ἰωάννης-Ἰάκωβος-Βασιλειάδης κόμης ντὲ—***. Γάλλος στρατηγὸς τοῦ πυροβολικοῦ (1748—1828). Ὑπὸ τὰς διαταγάς του ὑπηρέτησε καὶ ἐξεπαιδεύθη ὁ Βοναπάρτης. Ὁ Γκασσεντὶ διεκρίθη κατὰ τοὺς πολέμους τῆς Δημοκρατίας καὶ ἰδίως κατὰ τὴν διάβασιν τοῦ Ἁγίου Βερνάρδου καὶ ἐν Μαρέγκῳ (1800). Ν. Π.—Λ.

— **Γκασσεντὶ** (Gassendi), ***Πέτρος***. Γάλλος φιλόσοφος γεννηθεὶς τῷ 1592. Ἀνήκει εἰς τὴν περίοδον, τὴν ὁποίαν χαρακτηρίζομεν ὡς μετάβασιν ἀπὸ τῆς ὑπὸ τὴν αὐθεντίαν δουλείας εἰς τὴν αὐτοτελῆ ἐπιστημονικὴν καὶ φιλοσοφικὴν ἔρευναν. Ἡ περίοδος αὕτη δημιουργεῖται διὰ τῆς ἀνανεώσεως τῶν ἀρχαίων φιλοσοφικῶν συστημάτων καὶ διὰ τῆς ἀναλήψεως τῶν κεντρικῶν αὐτῶν ἰδεῶν. Ἡ κυρίως σημασία τοῦ Γκασσεντὶ συνίσταται εἰς τοῦτο, ὅτι ἀνενέωσε τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Ἐπικούρου, ὡς οἱ Πλήθων, Βησσαρίων, Φεκῖνος κλ. τὴν πλατωνικήν, ὁ Ἀγρίκολας κ. ἄ. τὴν ἀριστοτελικήν, ὁ Λέψιος τὴν στωικήν, ὁ Montaigne, ὁ Le Vayer καὶ ὁ Μαγνῆνος τὴν σκέψιν. Διὰ τῆς ἀναλήψεως ταύτης τῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἐπικούρου θέτει ὁ φυσιοκρατικὸς θεολόγος καὶ φιλόσο-

Digitized by Google

φος τὰς βάσεις τῆς νεωτέρας ἀκριβοῦς ἐπιστήμης. Αἱ ἰδέαι, τὰς ὁποίας ἀντιπροσωπεύει, καθιστῶσιν αὐτὸν μετὰ τοῦ Hobbes φυσικὸν ἀντίπαλον τῆς φιλοσοφίας τοῦ Καρτεσίου. Πρὸς ἀναίρεσιν αὐτῆς ἔγραψε τὰς «Objectiones» καὶ τὰς «Disquisitiones anticartesianas», δι' ὧν προσβάλλει τὰς θεμελιώδεις ἰδέας τῆς καρτεσιανῆς φιλοσοφίας, πρὸ πάντων τὸ δυνατὸν τῆς ἀπολύτου ἀμφιβολίας καὶ τὴν πλήρη μεταξὺ σωματικῶν καὶ ψυχικῶν φαινομένων διαφοράν, ἐν πολλοῖς ἐπιτυχῶς καὶ μετὰ μεγάλης ὀξυνοίας.

Παραλλήλως πρὸς τὸν ἀγῶνα αὐτοῦ τοῦτον ἀναλαμβάνει τὸ μὲν τὴν ἀναίρεσιν τῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἀριστοτέλους («Exercitationes paradoxicae adversus Aristoteleos»), τὸ δὲ τὴν διάδοσιν καὶ τὴν ἐμπέδωσιν τῆς ἀτομιστικῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἐπικούρου («De vita, moribus et doctrina Epicuri» καὶ «Syntagma philosophiae Epicuri»). Προασπίζει τὸν διδάσκαλον ἐναντίον ἀδίκων μομφῶν, πειρᾶται δὲ νὰ ἀποδείξῃ τὴν περὶ φύσεως διδασκαλίαν αὐτοῦ ὡς ὑπέροχον καὶ ὀρθήν. Συγχρόνως ὅμως προσπαθεῖ νὰ προσαρμόσῃ τὴν φυσιοκρατικὴν φιλοσοφίαν τοῦ ἀρχαίου φιλοσόφου πρὸς τὸ ἐκκλησιαστικὸν δόγμα. Πρώτη αἰτία εἶναι, κατὰ τὸν Γκασσεντί, ὁ Θεός, ὅστις ἐδημιούργησεν ἐφάπαξ ἄπειρον ἀριθμὸν ἀτόμων, ἀποτελούντων τὰ σπέρματα πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ. Ἕκαστον τῶν ἀτόμων τούτων ἐπροικίσθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δι' ἐσωτερικῆς τινος ὁρμῆς, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν αἰτίαν τῆς κινήσεως αὐτοῦ. Κατὰ ταῦτα, πρὸς ἑρμηνείαν τῆς φύσεως δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀνατρέχωμεν ἑκάστοτε εἰς τὸν Θεόν, ἀλλὰ δέον νὰ περιοριζώμεθα εἰς τὴν ἀνεύρεσιν τῶν δευτερευόντων αἰτίων, εἰς τὰ ὁποῖα ὀφείλονται τὰ φυσικὰ φαινόμενα, αἱ ἐν τῷ κόσμῳ καθόλου μεταβολαί, ἡ γένεσις καὶ ἡ φθορά. Οὕτως ὁ Γκασσεντὶ ἀπαλλάσσει τὴν ἐπιστήμην ἀπὸ τὴν μεταφυσικὴν καὶ καθίσταται ὁ εἰσηγητὴς τῆς μηχανικῆς κοσμοθεωρίας τῶν νεωτέρων χρόνων καὶ πρόδρομος τοῦ νεωτέρου ὑλισμοῦ. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὑπερημύνθη καὶ τῆς ἠθικῆς τοῦ Ἐπικούρου, ἀσκήσας ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν ἠθικῶν ἰδεῶν, αἵτινες ἀνεφάνησαν κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα ἐν Γαλλίᾳ. Οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐν οἷς ὁ ἰατρὸς Μπερνιὲ καὶ ὁ Μολιέρος, συνεχίζουν τὸν κατὰ τῶν καρτεσιανῶν ἀγῶνα, πολεμούμενοι καὶ αὐτοὶ ὑπό τε αὐτῶν καὶ τῶν Ἰησουιτῶν, οἵτινες, ζῶντος ἔτι τοῦ Γκασσεντί, διέγνωσαν τὸ κατ' οὐσίαν ἀσυμβίβαστον τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ πρὸς ἕνια τῶν θεμελιωδῶν δογμάτων τῆς Ἐκκλησίας. Ν. Ι. ΛΟΥΒΑΡΗΣ

Γκάσσενχάουερ (Gassenhauer). Καλοῦνται οὕτω λαϊκὰ γερμανικὰ τραγούδια τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ἀνάλογα μὲ τὰς ἰταλικὰς «βιλλανέλλας». Γ. Σ.

Γκάσσερ (Gasser), *Αἰμίλιος*. Γερμανὸς ἀνατόμος γεννηθεὶς τῷ 1847. Τῷ 1884 διωρίσθη τακτικὸς καθηγητὴς τῆς ἀνατομίας ἐν Βέρνῃ. Ἐδημοσίευσε: «Der primitivstreifen der Vogel embryonen», «Die Entniklung der Allantois» κλπ. Ο. Ρ.

— **Γκάσσερ** (Gasser), *Ἰωσήφ*. Γερμανὸς γλύπτης γεννηθεὶς τῷ 1818. Μετὰ τὰς σπουδάς του, ἐγκατασταθεὶς ἐν Βιέννῃ, ἐξετέλεσε πολυάριθμα ἔργα ἐπὶ ξύλου, μαρμάρου καὶ ὀρειχάλκου, μεταξὺ τῶν ὁποίων πρωτεύουν αἱ πέντε μορφαὶ τῆς πύλης τῆς μητροπόλεως τῆς Σπίρας (1856), τὰ 24 ἀγάλματα τῆς ἐν Βιέννῃ μητροπόλεως τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, τὰ 9 ἀγάλματα τοῦ ἐν Βιέννῃ ναοῦ τοῦ Altlerchenfeld, τὰ 7 κολοσσιαῖα ἀγάλματα τῆς ἐν Σπίρᾳ Kaiserhalle, τὰ τρία ἀγάλματα τοῦ Μουσείου τῆς ὁπλοθήκης, τὰ ἀγάλματα τῶν ἑπτὰ ἐλευθερίων τεχνῶν εἰς τὴν Νέαν Ὄπεραν, καὶ ἡ προτομὴ τοῦ ἀτυχοῦς αὐτοκράτορος τοῦ Μεξικοῦ Μαξιμιλιανοῦ. Ι. Μ. Π.

— **Γκάσσερ** (Gasser), *Κάρολος*. Αὐλικὸς τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου τῆς Βαυαρίας, ὅστις ἐστάλη πρεσβευτὴς αὐτοῦ ἐν Ναυπλίῳ, κατὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ βασιλέως Ὄθωνος, ὑπηρέτησε δὲ καὶ ἐν Ἀθήναις ἐπ' ἀρκετόν. Συνεδέετο μετὰ τοῦ κόμιτος Ἀρμανσμπεργ, τὸν ὁποῖον ἐβοήθησε σημαντικῶς ἵνα ἀπαλλαγῇ τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς ἀντιβασιλείας. Γ. Δ. Κ.

— **Γκάσσερ** (Gasser), *Σίμων - Πέτρος*. Γερμανὸς νομομαθὴς καὶ οἰκονομολόγος (1676—1745). Τῷ 1721 ἐκλήθη εἰς τὴν τακτικὴν ἕδραν τοῦ δικαίου τοῦ πανεπιστημίου τῆς Χάλλης καὶ μετὰ ἑξαετίαν ἀνέλαβε τὴν ἐν τῷ αὐτῷ πανεπιστημίῳ συσταθεῖσαν ἕδραν οἰκονομικῶν ἐπιστημῶν. Ἔγραψεν «Εἰσαγωγὴν εἰς τὴν πολιτικὴν οἰκονομίαν» (1729) καὶ ὑπεστήριξε τὰς ἐμποροκρατικὰς ἀπόψεις τοῦ βασιλέως Φρειδερίκου Γουλιέλμου Α'. Αἱ λοιπαὶ του ἐργασίαι ἀφορῶσι θέματα καθαρῶς νομικῆς φύσεως. Ν. Γ. Φ.

— **Γκάσσερ** (Gasser), *Χάνς*. Γερμανὸς γλύπτης (1817—1868). Ἐσπούδασεν ἐν Βιέννῃ, τῷ δὲ 1851 διωρίσθη καθηγητὴς ἐν τῇ ἐκεῖ αὐτοκρατορικῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Καλῶν Τεχνῶν. Ἐξετέλεσεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γλυπτὰ πρὸς διακόσμησιν δημοσίων οἰκοδομημάτων καὶ κρηνῶν. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων ἔργων του τάσσονται τὰ ἀγάλματα ἁγίων τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου ἐν Neulerchenfeld, τὰ ἀγάλματα πολεμιστῶν καὶ αἱ ἀλληγορικαὶ μορφαὶ τοῦ νέου ὁπλοστασίου τῆς Βιέννης, τὰ ἀγάλματα τῶν ἁγίων Ἰωάννου καὶ Ἐλισάβετ ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου καὶ πληθὺς προτομῶν καὶ ἀγαλματίων ἀπεικονιζόντων παντὸς ἔθνους καὶ πάσης ἐποχῆς φυσιογνωμίας. Ἕτερά τινα ἀξιομνημόνευτα ἔργα του εἶναι: Τὸ μνημεῖον τοῦ Βέλντεν εἰς τὸ Schlossbey, τὸ ὀρειχάλκινον ἄγαλμα τοῦ Βίλαντ ἐν Βαϊμάρῃ καὶ τὸ ἄγαλμα τοῦ Μότσαρτ, ὅπερ ἐτέθη ἐπὶ τοῦ ἐν Σαλτσβούργῳ μνημείου του. Ι. Μ. Π.

Γκασσιὲ (Gassier), *Ἀλφρέδος - Λουδοβῖκος - Βαλέριος*. Γάλλος δραματικὸς συγγραφεὺς καὶ τεχνοκρίτης (1849—1907). Τὸ θεατρικόν του στάδιον ἤρχισεν εἰκοσαετὴς μὲ τὸν μονόπρακτον «Τρουβαδοῦρος καὶ πυργοδεσπότης» τὸ πεντάπρακτόν του δρᾶμα «Juarez», σχετιζόμενον μὲ πρόσφατα τότε γεγονότα τοῦ μεξικανικοῦ πολέμου, ἐδημιούργησε μέγα σκάνδαλον ὅτε ἐδιδάχθη ἀπὸ σκηνῆς τῷ 1886. Συνέγραψε συνάμα πραγματείαν διὰ τὸ ἱσπανικὸν θέατρον (1898), βρίθουσαν νέων κριτικῶν ἀπόψεων. Μ. ΒΑΛΣΑΣ

Γκασσιὸν (Gassion), *Ἰωάννης ντὲ* —. Γάλλος στρατάρχης (1609—1647). Τῷ 1629 κατετάχθη εἰς γαλλικὸν ἐθελοντικὸν λόχον ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ βασιλέως τῆς Σουηδίας Γουσταύου Ἀδόλφου. Διεκρίθη εἰς τὴν μάχην τῆς Λειψίας (1631) καὶ εἰς ὅλας τὰς ἐπιχειρήσεις ἐν Σαξωνίᾳ. Ἐν Ἰνγκολστάτῃ διὰ τῆς ἀνδρείας του ἔσωσε τὴν ζωὴν τοῦ Γουσταύου Ἀδόλφου, ὅστις εἰς ἀνταμοιβὴν τὸν διώρισε διοικητὴν συντάγματος. Διεκρίθη ὡσαύτως εἰς τὸ Νύρεμπεργ, σώσας τὸν σουηδικὸν στρατὸν διὰ τῆς ἐγκαίρου ἀφίξεώς του ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, καὶ εἰς Λούτζεν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀδόλφου ἐπανῆλθεν εἰς Γαλλίαν γενόμενος στρατηγός. Διέπρεψεν εἰς πάσας τὰς μάχας τῶν πολέμων Λουδοβίκου ΙΓ', γενόμενος τῷ 1638 στρατάρχης. Διηύθυνε τὰς πολιορκίας πλείστων φρουρίων καὶ ἐπληγώθη ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ Lens. Ν. Π.—Λ.

Γκάσσμαν (Gassmann), *Φλωριανὸς-Λεοπόλδος*. Γερμανὸς συνθέτης (1729—1774). Συνέθεσε χοροδράματα, ὕμνους, λειτουργίας καὶ συμφωνίας. Τῷ 1763 ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Φραγκίσκου τοῦ Α' καὶ διωρίσθη μουσουργὸς τῆς αὐλῆς. Μ. Β.

Γκάσσνερ (Gassner). *Γιόχαν-Ἰωσήφ*. Γερμανὸς θαυματοποιὸς (1727—1779). Ἱερεὺς ὢν ἐν Κλέστερλε ἐθεράπευε δι' ἐξορκισμῶν τοὺς ἀσθενεῖς, ἀποκτήσας ἐκ τούτου μεγάλην φήμην καὶ ὑπόληψιν ἐν Νοτίῳ Γερμανίᾳ, ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωσὴφ Β' ἀπηγόρευσεν εἰς αὐτὸν τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἔργου τούτου. Ἰατροὶ καὶ ψυχολόγοι πλειστάκις ἠσχολήθησαν περὶ τοῦ Γκάσσνερ.

Γκασσὸ (Gassot), *Ἰάκωβος*. Γάλλος περιηγητὴς (1525—1585). Υἱὸς ἑνὸς τῶν γραμματέων τοῦ Φραγκίσκου Α', προσελήφθη ἐνωρὶς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς δευτέρας συζύγου τοῦ βασιλέως, Ἐλεονώρας. Αὕτη ἀνέθηκεν εἰς τὸν Γκασσὸ νὰ ἐπισκεφθῇ τοὺς Ἁγίους Τόπους, ἵνα ἐκπληρώσῃ διὰ λογαριασμόν της τὸν ὅρκον της, ὅτι θὰ μετέβαινεν ἐκεῖ, ἐὰν ὁ ἀσθενὴς βασιλεὺς διέφευγε τὸν θάνατον. Πνεῦμα περίεργον καὶ ὀξύ, ὁ Γκασσὸ ἐξετέλεσε τὴν ἐντολὴν καὶ κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του ὑπέβαλεν εἰς τὸν βασιλέα Ἑρρῖκον Β' (ὁ Φραγκῖσκος Α' εἶχεν ἐν τῷ μεταξὺ ἀποθάνει) ἔκθεσιν σπουδαιοτάτην ἐπὶ τοῦ ταξιδίου του. Ὁ βασιλεὺς τότε ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς νέαν περιήγησιν ἀνὰ τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ Περσίαν. Ἐδημοσίευσε τὰ συμπεράσματα τῶν γεωγραφικοαρχαιολογικῶν ἐρευνῶν του ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἔκθεσις ταξιδίου ἀπὸ Βενετίας εἰς Κωνσταντινούπολιν» (1550). Μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του ἐστάλη εἰς Φερράραν, ὅπως ἀντιγράψῃ τὰ σχέδια ὀχυρώσεως τῆς πόλεως ταύτης. Ἐπὶ Φραγκίσκου Β' ἐγένετο θησαυροφύλαξ τοῦ δουκὸς ντ' Ἀλανσόν. Ὅτε ἀπέθανεν ἦτο δήμαρχος τῆς Μπούργ. Κ. Ι. Β.

Γκασσύνσκι (Gaszynski), *Κωνσταντῖνος*. Πολωνὸς ποιητὴς (1809—1866). Ἔλαβε μέρος εἰς τὴν Πολωνικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1831. Καταφυγὼν εἰς τὴν Γαλλίαν, ἐπεδόθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν, διακριθεὶς εὐθὺς ἀμέσως μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῶν πολεμικῶν θουρίων του ὑπὸ τὸν τίτλον «Τραγούδια Πολωνοῦ προσκυνητοῦ» (1833). Πλὴν αὐτῶν ἔγραψε μυθιστορήματα καὶ διηγήματα, ἐν οἷς διακρίνεται τὸ ἐπιγραφόμενον «Ὁ κύριος Ντεζιντέριους Μπόσκο καὶ ὁ ὑπηρέτης του Παφνούτιος», καὶ μετέφρασεν ἔργα τοῦ Βύρωνος καὶ τοῦ Σίλλερ εἰς τὴν πολωνικήν.

Γκασταΐν (Gastein) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Αὐστρίας, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἄχε ἐν τῷ νομῷ τοῦ Σάλτσμπουργ. Κάτοικ. 2240. Εἶναι ὀνομαστὸν διὰ τὰς ἰαματικὰς αὐτοῦ θερμοπηγάς, αἵτινες προσελκύουσι κατ' ἔτος μέγαν ἀριθμὸν ξένων. Εἰς ἀπόστασιν 7 χλμ. πρὸς Ν εὑρίσκεται τὸ *Βίλντμπαντ-Γκασταΐν*, ὅπου ὑπάρχουν θαυμαστοὶ καταρράκται καὶ ἕτεροι θερμοπηγαί. Ἐν τῇ λουτροπόλει ταύτῃ ὑπεγράφη τῷ 1865 ἡ αὐστροπρωσσικὴ συνθήκη, δι' ἧς ἐκανονίζετο ἡ κυριαρχία ἐπὶ τῶν δουκάτων τοῦ Σλέσβιχ καὶ τοῦ Ὀλστάϊν, ἡ παραβίασις τῆς ὁποίας προεκάλεσε τὸν Αὐστροπρωσσικὸν πόλεμον τοῦ 1866. —Μ.

—*[Λουτροθερ.]* Αἱ ἰαματικαὶ πηγαὶ τοῦ Γκασταΐν, ἐννέα τὸν ἀριθμόν, εἶναι ἀκρατοθέρμαι, ἡ θερμοκρασία των κυμαίνεται ἀπὸ 25.8—49.6°, περιέχουσι δὲ στερεὸν ὑπόλειμμα 0,348 γρ. ἀνὰ λίτραν ὕδατος. Τὰ ὕδατα τῶν θερμῶν τοῦ Γκασταΐν χρησιμοποιοῦνται μόνον πρὸς λουτροθεραπείαν, σπανίως δὲ πρὸς ποσιθεραπείαν. Τὰ ὕδατα μεταφέρονται εἰς τὸ μίαν περίπου ὥραν ἀπέχον Hohgastein. Κ. Γ. Μ.

Γκασταμπὶντ (Gastambide), *Ἰωσὴφ-Ἀδριανός*. Γάλλος νομομαθὴς καὶ δικαστικὸς (1808—1880). Ἐχρημάτισε δικαστὴς ἐν Κάν, ἐν Ἀμιένῃ καὶ ἐν Τουλούζῃ καὶ ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Πραγματεία περὶ τῆς πνευματικῆς ἰδιοκτησίας» (1837), «Ἱστορία καὶ θεωρία τῆς ἰδιοκτησίας τῶν συγγραφέων» (1862) κτλ. —Β.

Γκαστὸν (Gaston). Ὄνομα πολλῶν ὑποκομίτων τοῦ Μπεάρν. Ὁ ὀνομαστότερος αὐτῶν εἶναι ὁ τελευταῖος Γκαστὸν ὁ Ζ', ἀποθανὼν τῷ 1290. Ἐτάχθη ἀλληλοδιαδόχως μὲ τὸ κόμμα τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας, συνελήφθη αἰχμάλωτος τῷ 1250 ὑπὸ Ἑρρίκου τοῦ Γ'. Μετὰ τὴν δήλωσιν ὑποταγῆς ἐπιστρέψας εἰς τὴν κομιτείαν του ἔλαβεν ἐκ νέου τὰ ὅπλα κατὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ ἐπολιόρκησεν ἀνεπιτυχῶς τὸ Μπαγιόν. Μετὰ εἴκοσιν ἔτη συλληφθεὶς ἐκ νέου ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ἀπηλευθερώθη διὰ τῆς παραχωρήσεως εἰς αὐτοὺς τοῦ Ὀρτέζ. Μετὰ τὴν νέαν ἀπελευθέρωσίν του, καλέσας εἰς βοήθειαν τὸν Φίλιππον Γ', κατώρθωσε νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς Ἄγγλους ἐκ τοῦ Μπεάρν. —Β.

Γκαστουὲ (Gastoué). Γάλλος μουσικοθεωρητικός, γεννηθεὶς τῷ 1873. Καθηγητὴς τοῦ γρηγοριανοῦ ᾄσματος εἰς τὴν Schola Cantorum καὶ τὸ καθολικὸν πανεπιστήμιον τῶν Παρισίων, ἐδημοσίευσεν ἔργα μεγάλης ἀξίας, ὡς: «Ἱστορία τοῦ λειτουργικοῦ ᾄσματος» (1904), «Αἱ πηγαὶ τοῦ ρωμαϊκοῦ ᾄσματος· τὸ γρηγοριανὸν ἀντιφωνάριον» (1907), «Κατάλογος μουσικῶν βυζαντινῶν χειρογράφων τῶν ἐν Γαλλίᾳ βιβλιοθηκῶν» (1907), «Πρακτικὸν καὶ θεωρητικὸν ἐγχειρίδιον τοῦ γρηγοριανοῦ ᾄσματος» (1905), «Τὸ λειτουργικὸν δρᾶμα» (1906), «Ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσική» (1912) κτλ. Γ. Σ.

γκάστρι (τό), *γκάστρωμα* (τό), *γκαστρώνω* βλ. λ. γγάστρι, γ άστρωμα, γγαστρώνω.

Γκαστρωμένος. Οἰκογένεια ἀγωνιστῶν: —1) *Θεόδωρος*. Ἀθηναῖος Ἀγωνιστὴς μετασχὼν τῆς πολιορκίας τῆς Ἀκροπόλεως τῷ 1821 καὶ διακριθεὶς εἰς τὸν Μαραθῶνα ὑπὸ τὸν Γκούραν. —2) *Παναγιώτης*, ἐξάδελφος τοῦ προηγουμένου, ἀγωνισθεὶς ἀπ' ἀρχῆς τοῦ Ἀγῶνος καὶ θυσιάσας σημαντικὴν περιουσίαν. —3) *Χριστόδουλος*. Ἀδελφὸς τοῦ Θεοδώρου διακριθεὶς ὡς ναυτικὸς κατὰ τὸν Ἀγῶνα καὶ τραυματισθεὶς εἰς σύρραξιν ἐν Ὕδρᾳ τῷ 1825. Γ. Δ. Κ.

Γκαστὺν (Gastyne), *Ἰούλιος*. Γάλλος δημοσιογράφος καὶ λαϊκὸς μυθιστοριογράφος, γεννηθεὶς ἐν Σανζὲ τῷ 1847. Μετέβη εἰς Παρισίους τῷ 1884 ὅπου ἤρξατο δημοσιογραφῶν εἰς τὰς μοναρχικὰς ἐφημερίδας. Συνέγραψε πληθώραν μυθιστορημάτων καὶ θεατρικῶν ἔργων. Ἐκ τῶν πρώτων ἀναφέρομεν: «Τὸν ἔρωτα καὶ τὸ χρῆμα» (L' amour et l' argent, 1884) «Τὸ σπήλαιον τοῦ Δισεκατομμυρίου» (La grotte du milliard, 1885) καὶ ἐκ τῶν δευτέρων τοὺς «Συζύγους διαζευχθείσης» (Les Maris d' une divorcée, 1892), «Τὸ Ὀλέθριον ὄνομα» (Le nom fatal, 1890) Μερικὰ τῶν ἔργων του μεταφράσθησαν εἰς τὴν ἑλληνικήν. Μ. ΒΑΛΣΑΣ

Γκαταίυ (Gatayes). —1) *Γουλιέλμος-Πέτρος-Ἀντώνιος*. Γάλλος μουσικοσυνθέτης (1744—1846). Υἱὸς φυσικὸς τοῦ πρίγκιπος ντὲ Κόντι καὶ τῆς μαρκησίας ντὲ Σιλλύ, εἰσῆλθε νεώτατος εἰς σεμινάριον, ὅθεν δραπετεύσας καὶ λαβὼν τὸ ὄνομα *Γκαταιΰ* ἠσχολήθη μὲ τὴν μουσικήν. Συνέγραψε «Μεθόδους κιθάρας» (1790) καὶ ἅρπας (1795) ὡς καὶ ρομάντσας, δυῳδίας, πρελούδια κτλ., ἅτινα ἔσχον μεγάλην δημοτικότητα.

—2) *Ἰωσὴφ-Λέων*. Συνθέτης καὶ μουσικοκριτικός, υἱὸς τοῦ προηγουμένου (1805—1877). Μεγάλης εἰλικρινείας, εὐθύτητος καὶ μορφώσεως, συνειργάσθη εἰς πλεῖστα περιοδικὰ καὶ συνέθεσε μουσικὰ τεμάχια δι' ἅρπαν.

—3) *Φῆλιξ*. Διάσημος κλειδοκυμβαλιστής, ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς τῷ 1809. —Β.

Γκατελοῦζοι βλ. Κατελοῦζοι.

Γκάτζια *[Γεωγρ.]*. Τοποθεσία ἐν τῇ κοινότητι Κατσιγκρίου τῆς ἐπαρχίας Ναυπλίας τοῦ νομοῦ Ἀργολιδοκορινθίας, ἔνθα μικροσυνοικισμὸς (κάτ. 16 τῷ 1928).

Γκατιέν, *ἅγιος* (Gatien). (Βλ. Γατιανός.

Digitized by Google

Γκατιναί (Gâtinais) *[Γεωγρ.]*. Ἀρχαία χώρα τῆς Γαλλίας, περιλαμβανομένη σήμερον εἰς τοὺς νομοὺς τοῦ Σὲν-ἑ-Μὰρν καὶ τοῦ Λουαρέ. Ἀνῆκεν ἄλλοτε διαδοχικῶς εἰς τὰ δουκᾶτα τῆς Λυῶνος καὶ τῆς Νευστρίας, κατὰ τὸν Θ' δὲ αἰῶνα ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ ἀνεξαρτήτων κομμάτων. Εἶναι χώρα χθαμαλὴ καὶ ἄλλοτε ἦτο κεκαλυμμένη ὑπὸ ἑλῶν, τὰ ὁποῖα ἀπεξηράνθησαν διὰ καταλλήλων ἀποξηραντικῶν ἔργων καὶ μετέβαλον αὐτὴν εἰς μίαν τῶν εὐφορωτέρων περιοχῶν τῆς Γαλλίας. Παράγει σήμερον σιτηρὰ καὶ ἐξάγει σημαντικὰς ποσότητας ὀνομαστοῦ μέλιτος. Μ. Δ. Β.

Γκατινὼ (Gâtineau) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τοῦ Καναδᾶ ἐν τῷ νομῷ τοῦ Κεμπέκ. Πηγάζει ἐκ τῶν λιμνῶν τῶν κειμένων πρὸς τὸ Β τμῆμα τοῦ νομοῦ καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν ποταμὸν Ὀττάβαν παρὰ τὴν ὁμώνυμον τούτου πόλιν, μετὰ ροῦν 640 χλμ. καὶ ἀφοῦ σχηματίσῃ πολλοὺς καταρράκτας. —Μ.

Γκάτλινγκ (Gatling), *Ριχάρδος*. Ἀμερικανὸς ἐφευρέτης (1818—1903). Κατεσκεύασε νέαν μηχανὴν σπορᾶς, μηχάνημα ἐκκοκκισμοῦ καννάβεως καὶ ἀτμοκίνητον ἄροτρον. Τῷ 1861 κατεσκεύασε τὸ γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομά του μυδραλλιοβόλον. —Β.

Γκατροὺν (Gatroun) *[Γεωγρ.]*. Ὄασις τῆς Σαχάρας, ἀνήκουσα εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Φεζάν. Κατὰ πρῶτον ἐπεσκέφθησαν αὐτὴν τῷ 1866 ὁ Ρόλφς καὶ τῷ 1870 ὁ Ναστιγκάλ. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ζοῦν ἀπὸ τὰ προϊόντα τῶν φοινικοδένδρων. Μεταναστεύουν ἐπίσης καὶ εἰς τὴν Τριπολίτιδα καὶ τὴν Τύνιδα, ὅπου χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν. —Μ.

Γκὰτς (Ghats) *[Γεωγρ.]*. Ὀροσειρὰ τῆς χερσονήσου τῶν Ἰνδιῶν Ντεκκάν. Διακρίνεται εἰς ἀνατολικὴν καὶ εἰς δυτικήν. Ἡ ἀνατολικὴ ἐκτείνεται κατὰ μῆκος τοῦ κόλπου τῆς Βεγγάλης, ἡ δὲ δυτικὴ κατὰ μῆκος τῆς παραλίας τῆς θαλάσσης Ὀμὰν καὶ ἔχει μῆκος 1350 χλμ. Τὸ ὕψος τῶν κορυφογραμμῶν αὐτῆς κυμαίνεται κατὰ μέσον ὅρον εἰς 2000 μ. —Μ.

Γκάτσα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς ἀκτῆς τῆς Λαρύμνης (Λάρμες), ΒΑ κέρας τοῦ λιμένος Σκροπονέρι (πλάτ 38° 31' 00'' Β, μηκ. 23° 23' 15'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1554Β: Talanta Channel and the northern part of the Euripo) τοῦ νοτίου τμήματος τοῦ βορείου Εὐβοϊκοῦ. Σ. Ε. Λ

Γκάτσετ (Gatschet), *Ἀλβέρτος*. Ἑλβετὸς ἐθνολόγος καὶ γλωσσολόγος (1832—1907). Ἐγκατασταθεὶς εἰς τὰς Ἡν. Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς ἐμελέτησε τὰς γλώσσας τῶν Ἐρυθροδέρμων καὶ ἔγραψε βαρυσήμαντα σχετικὰ ἔργα, ἐν οἷς διακρίνονται τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Δώδεκα γλῶσσαι λαλούμεναι νοτιοδυτικῶς τῆς Β. Ἀμερικῆς» (1876) καὶ «Οἱ Ἐρυθρόδερμοι τοῦ Κλάμαθ» (1890).

Γκάτσινα *[Γεωγρ.]*. Ρωσικὴ πόλις ἀνήκουσα εἰς τὸ κυβερνεῖον τῆς Πετρουπόλεως (Λένινγκραντ) καὶ ἀπέχουσα αὐτῆς 44 βέρστια ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς τῆς Βαρσοβίας. Ἀριθμεῖ 18 544 κατοίκους. Ἔχει εὐρείας καὶ κομψοφύτους λεωφόρους, ὡραίας οἰκοδομὰς καὶ κομψοτάτας ἐπαύλεις κειμένας ἐντὸς βαθυσκίων κήπων. Διατηρεῖ ὀρφανοτροφεῖον, ὅπερ, περιλαμβάνον ἄλλοτε ὑπὲρ τὰ ἑξακόσια ὀρφανά, ἱδρύνε τὸ νέον καθεστὼς ἐπαυξῆσαν τοὺς τροφίμους του. Ἡ Γκάτσινα ἀνῆκε πρῶτον εἰς τὸν Μεγάλον Πέτρον, ὅστις ἐδώρησε ταύτην μετὰ τῶν πέριξ χωρίων εἰς τὴν ἀδελφήν του μεγάλην δούκισσαν Ναταλίαν Ἀλεξίεγιεβναν. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτῆς (1732) περιῆλθεν εἰς τὰς αὐτοκρατορικὰς ἰδιοκτησίας. Ἡ αὐτοκράτειρα Αἰκατερίνη Β' ἐδώρησε ταύτην εἰς τὸν εὐνοούμενόν της πρίγκιπα Γρηγόριον Ὀρλώφ, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου ἐξαγοράσασα ταύτην ἐδώρησεν εἰς τὸν μέγαν δοῦκα Παῦλον Πέτροβιτς, ὅστις ἠγάπα νὰ διατρίβῃ εἰς αὐτήν, ὅταν δὲ ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τὴν μετεσχημάτισεν εἰς πόλιν, μετοικήσας ἐκεῖ ἐμπόρους καὶ πολίτας ἐκ τῆς πόλεως Ροζντέστβενκα. Θανὼν τῷ 1800 ἐκληροδότησε ταύτην εἰς τὴν σύζυγόν του αὐτοκράτειραν Μαρίαν Θεοδώροβναν.

Τὸ ἄριστον τῶν οἰκοδομημάτων αὐτῆς εἶναι τὸ ἀνάκτορον, ἐγερθὲν τῷ 1770 ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος Ρινάλδι διὰ τὸν πρίγκιπα Ὀρλώφ, κείμενον πρὸς τὸ δυτικὸν τμῆμα τῆς πόλεως καὶ ἐπὶ τοῦ μικροῦ λόφου Μαρίνσκιη. Οἱ θάλαμοι αὐτοῦ ἀνέρχονται εἰς ἑξακοσίους, μεταξὺ τῶν ὁποίων περιλαμβάνονται μεγάλαι αἴθουσαι ὑποδοχῶν, θέατρον, δύο ἐκτεταμέναι στοαὶ μετὰ πολυαρίθμων ἔργων Ρώσων καὶ ἀλλοδαπῶν καλλιτεχνῶν, καὶ ἑτέρα σινικὴ, γέμουσα σινικῶν ἀντικειμένων, καὶ μέγα ὁπλοστάσιον περιέχον πάσης ἐποχῆς ὅπλα. Ὁ ἀνακτορικὸς παράδεισος ἐκτείνεται μέχρι τῶν ὄχθῶν λίμνης ἀριθμούσης πλείστας νησῖδας. Τὸ ἀξιοθαύμαστον τοῦ παραδείσου τούτου εἶναι ἡ καλουμένη στοὰ τῆς Ἠχοῦς, τῆς ὁποίας ἡ ἀκουστικὴ εἶναι τοιαύτη, ὥστε ἐντὸς τριάκοντα ἢ τεσσαράκοντα δευτερολέπτων λεγομένη φράσις, διανύουσα τὸν λαβύρινθον τῆς στοᾶς, ἐπαναλαμβάνεται εὐκρινεστάτη. Εἰς τὴν ἀνακτορικὴν ἐκκλησίαν διατηροῦνται τεμάχιον τοῦ σταυροῦ τοῦ Ἰησοῦ καὶ εἰκὼν τῆς Θεοτόκου. Τὰ ἱερὰ ταῦτα λείψανα μετέφερον οἱ ἱππόται τῆς Μάλτας τῷ 1523 ἀπὸ τὴν Ρόδον εἰς Μάλταν, ἐκεῖθεν δ' ἐκομίσθησαν εἰς Ρωσίαν τῷ 1798, καὶ προσεφέρθησαν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Παῦλον, δεχθέντα ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ τὸν τίτλον τοῦ μεγάλου μαγίστορος τοῦ ἱπποτικοῦ τάγματος. Θ. Β.

Γκάτσιο (Gazio), *Ἀντώνιος*. Ἰταλὸς ἰατρὸς ἐκ Παδούης (1469—1530). Συνέγραψε: «Florida corona, quae ad sanitatis hominum conservationem ac longaevam vitam producendam sunt necessaria» (Venedig 1491), «Aerarium sanitatis» (1546), «De somno et vigilia libellus» (Basel 1519), κ. λ. π. Ο. Ρ.

Γκάτσκο (Gatzko ἢ Gacko) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Νοτιοσλαυΐας, ἐν Ἐρζεγοβίνῃ, ἐν τῷ νομῷ τοῦ Μόσταρ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Γιαλόμσκι. Κάτ. 1000, κατὰ τὸ πλεῖστον Μωαμεθανοί. Διὸ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου παρεχωρεῖτο εἰς τὸ Μαυροβούνιον, κατόπιν ὅμως ἠκολούθησε τὴν τύχην τῆς Ἐρζεγοβίνης. —Μ.

Γκατσολέττι (Gazzoletti), *Ἀντώνιος*. Ἰταλὸς ποιητὴς (1813—1866). Ἔγραψε λυρικὰ ποιήματα, μυθιστορήματα, διηγήματα, μελοδράματα καὶ δράματα. Ἐκ τῶν ἔργων του κυριώτερα εἶναι ὁ μονόλος «Χριστόφορος Κολόμβος» (1846) καὶ τὸ δρᾶμα «Πάολο» (1857).

Γκατταμελάτα (Gattamelata), *Στέφανος-Ἰωάννης*. Ἰταλὸς κοντοτιέρος ἀποθανὼν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1443. Ὑπηρέτησε κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τὸν πάπαν Εὐγένιον τὸν Δ' καὶ κατόπιν ὑπὸ τὸν Φραγκῖσκον Γκονζάγκα καὶ ἔσωσε τὸν στρατὸν τῆς Βενετίας, μετὰ τὴν προδοσίαν τούτου, μεταπηδήσαντος εἰς τὰς τάξεις τοῦ δουκὸς τοῦ Μιλάνου. Ἡ Βενετία τιμῶσα αὐτὸν τὸν ἐνέγραψεν εἰς τὴν χρυσῆν βίβλον καὶ ἀνήγειρεν ἐν Παδούῃ ἔφιππον ἄγαλμα αὐτοῦ, ἔργον τοῦ Ντονατέλλο. —Β.

Γκαττὲ (Gattey), *Στέφανος-Φραγκῖσκος*. Γάλλος μαθηματικὸς (1756—1819). Ἐπεφορτίσθη τῷ 1795 μὲ τὴν ἐπινόησιν νέου συστήματος μέτρων καὶ σταθμῶν. Ἀνεκάλυψεν ὄργανον, ὀνομασθὲν ὑπ' αὐτοῦ «ἀριθμογράφος», διὰ τοῦ ὁποίου ἐτελεῖτο παντὸς εἴδους ὑπολογισμός. Συνέγραψεν: «Εἰσαγωγὴν εἰς τὴν χρῆσιν τῶν λογαριθμικῶν πινάκων» (1799), «Στοιχεῖα τοῦ νέου μετρικοῦ συστήματος» (1801), «Ἐξήγησις καὶ χρῆσις τοῦ ἀριθμογράφου» (1810). ΑΝ. Δ.

Γκάττερερ (Gatterer), *Ἰωάννης-Χριστόφορος*. Γερμανὸς ἱστορικὸς (1727—1799). Ὑπῆρξε καθηγητὴς τῆς ἱστορίας ἐν Ἄλτορφ, ἐν Νυρεμβέργῃ καὶ ἐν Γαιττίγγῃ, ὅπου ἵδρυσε, τῷ 1476, καὶ ἱστορικὴν Ἀκαδημίαν. Ἔνοαψε πολυάριθμα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Ἐγχειρίδιον νεωτέρας γενεαλογίας» (1759), «Παγκόσμιος ἱστορία» (1785—1787), «Γενεαλογικοὶ πίνακες πρὸς χρῆσιν τῆς παγκοσμίου ἱστορίας καὶ ἰδιαιτέρως τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν καὶ τῆς Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας» (1790), «Δοκίμιον γενικῆς ἱστορίας τῆς παγκοσμίου ἱστορίας μέχρι τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς» (1792). Ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ *Μαγδαληνὴ-Φιλιππίνα* (1756 1831) συνέγραψεν ἱκανὰς συνθέσεις, πλήρεις αἰσθήματος καὶ χιουμοριστικοῦ πνεύματος καὶ κατέστη δημοφιλεστάτη ἐν Γερμανίᾳ. —Β.

Γκάττερμανν (Gattermann), *Λουδοβῖκος*. Γερμανὸς χημικὸς (1860—1920). Διετέλεσε καθηγητὴς ἐν Γκαίττινγκεν, Χαϊδελβέργῃ καὶ Φράϊμπουργ καὶ ἦτο τεχνικὸς σύμβουλος τῶν χρωματουργείων τοῦ Ἐλμπερφελντ. Συνέγραψε: «Die Praxis der organischen Chemikers» (1894. 19 ἐκδ. 1925). ΑΝ. Δ.

Γκάττι (Gatti), *Γερβάσιος*. Ἰταλὸς ζωγράφος, ζήσας ἐν Κρεμώνῃ (1578—1631). Διεκρίθη μᾶλλον ὡς προσωπογράφος ἢ ὡς ἐκτελεστὴς μεγάλων συνθέσεων, αἵτινες ἐστεροῦντο ποικιλίας καὶ εὐγενείας. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ὁ ἅγιος Σεβαστιανός», «Ἀνάπαυσις ἐν Αἰγύπτῳ», «Ἡ φάτνη» (ἐν Κρεμώνῃ) καὶ «Τὸ μαρτύριον τῆς ἁγίας Καικιλίας».

— **Γκάττι** (Gatti), *Οὐριήλ*. Ἰταλὸς ζωγράφος τοῦ ΙΣΤ'—ΙΖ' αἰῶνος. Θεωρεῖται ἀδελφὸς τοῦ Γερβασίου Γκάττι. Ἀφῆκε, πλὴν ἄλλων, ἕνα «Χριστὸν ἐν μέσῳ τῶν ἁγίων» (ναὸς Ἁγίου Τάφου ἐν Πλακεντίᾳ), μὴ στερούμενον ἐνδιαφέροντος. Ι. Μ. Π.

Γκαττιναρὰ (Gattinara), *Μερκουρῖνος ντὲ—*. Βουργούνδιος πολιτικὸς καὶ διπλωμάτης (1465—1530). Διδάξας τὸ δίκαιον ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Dôle, ἐγένετο σύμβουλος καὶ ἔμπιστος τῆς βασιλομήτορος Μαργαρίτας τῆς Αὐστρίας. Ἔλαβε μέρος εἰς τὰς διπλωματικὰς διαπραγματεύσεις τοῦ Καμπραὶ καὶ ἐγένετο πρόεδρος τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου (Parlement) τῆς Βουργουνδίας. Ὑποπεσὼν εἰς δυσμένειαν καὶ ἀποσυρθεὶς εἰς τὴν μονὴν τῶν Chartreux, ἀνεκλήθη τῷ 1517 διορισθεὶς αὐλάρχης ἐπὶ αὐτοκράτορος Μαξιμιλιανοῦ καὶ ἐπὶ Καρόλου Ε', οὗτινος διετέλεσε καὶ ἔμπιστος σύμβουλος. Διωρίσθη καρδινάλιος τῷ 1529. Ν. Π.—Λ.

Γκάττυ (Gatty), *Μαργαρίτα*. Ἀγγλὶς συγγραφεὺς (1809—1873). Ἐκ τῶν ἔργων της εἶναι παγκοσμίως γνωστὸν τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Parables from nature (1855—1871, εἰς 5 τόμ.).

Γκαττὼ (Gatteaux), *Ἰάκωβος-Ἐδουάρδος*. Γάλλος χαράκτης καὶ γλύπτης, υἱὸς τοῦ Νικολάου Γκαττώ, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις (1788—1881). Τῷ 1809 ἔλαβε τὸ μέγα βραβεῖον τῆς χαρακτικῆς τῶν μεταλλίων καὶ μετέβη ὡς ὑπότροφος τοῦ κράτους πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν του εἰς Ρώμην. Ἐπιστρέψας εἰς Παρισίους τῷ 1813 ἐχάραξε τὰ μετάλλια τοῦ Πυζέ, τοῦ Ἐντελιγκ, τοῦ Βαρέν, τοῦ Ραμὼ καὶ τοῦ Φιλιμπὲρ Ντελόρμ. Ἀπὸ τοῦ 1816 μέχρι τοῦ 1825 κατεσκεύασε διὰ τὴν «Νομισματικὴν βιβλιοθήκην τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τῆς Γαλλίας», τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν εἷς τῶν ἱδρυτῶν, τὰ μετάλλια τοῦ Πέτρου Κορνηλίου, τοῦ Λαφονταίν, τοῦ Μονταίν, τοῦ Ραμπελαί, τοῦ Μπυφφόν, τῆς κυρίας Στάελ, τοῦ Σαὶν-Βενσὰν ντὲ Πώλ, τοῦ Κασσινί, τοῦ ἀββᾶ Μπαρτελεμύ, τοῦ Μασσένα καὶ πλείστων ἄλλων. Τῷ 1817 ἐχάραξε τὸ μετάλλιον τοῦ δουκὸς τοῦ Ἀγγιὲν διὰ τὴν συλλογὴν τοῦ Ντυράν καὶ τὸ τῆς Εἰρήνης τοῦ 1814. Ὁ Λουδοβῖκος ΙΗ' ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὴν χάραξιν τῶν μεταλλίων τῆς Ἱερᾶς συμμαχίας, τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς γεφύρας τοῦ Βορδὼ καὶ τῆς ἐκ νέου ἀνεγέρσεως τοῦ ἀγάλματος τοῦ Λουδοβίκου ΙΓ' ἐπὶ τῆς Βασιλικῆς πλατείας. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὁ Γκαττὼ ἐξετέλεσε τὴν προτομὴν τοῦ Ραμπελαί, εὑρισκομένην εἰς τὸ μουσεῖον τῶν Βερσαλλιῶν, καὶ τὰς τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου καὶ τοῦ Σεβαστιανοῦ ντὲλ Πιόμπο διὰ τὸ Λοῦβρον. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δὲ ταύτης ἀφιέρωσε τὴν γλυφίδα του εἰς τὰ σύγχρονα μεγάλα γεγονότα.

Καίτοι πλεῖστοι τῶν τεχνοκριτῶν θεωροῦσιν αὐτὸν ὑπέρτερον ὡς χαράκτην παρὰ ὡς γλύπτην, ὁ Ἰάκωβος Γκαττὼ ἔσχεν ἐπιτυχίας ἀξιοσημειώτους καὶ εἰς τὴν γλυπτικήν. Οἱ δύο ἀνδριάντες αὐτοῦ, ὁ τοῦ ἱππότου τοῦ Ἀσσάς, ὁ ἐγερθεὶς τῷ 1827 εἰς τὸ Βιγγάν, καὶ ὁ τοῦ Μπρισὼν τῷ 1832 εἰς Λοριάν, προεκάλεσαν εὐφήμους κριτικὰς καὶ ἐθεωρήθησαν ἐκ τῶν ἀρίστων γλυπτικῶν ἔργων τῆς Γαλλίας τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ἀλλὰ τὸ ἄριστον τῶν τοιούτων ἔργων τοῦ καλλιτέχνου θεωρεῖται «Ἡ Ἀθηνᾶ μετὰ τὴν προτίμησιν τοῦ Πάριδος», εἰς ὃ καταφαίνεται ἡ ἐπιρροὴ ἣν ἔσχον ἐπὶ τοῦ ταλάντου του αἱ ὡραιότεραι παραδόσεις τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος. Τῷ 1847 ἀνετέθη εἰς αὐτὸν ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἄννας ντὲ Μποζέ, τῆς περιφήμου θυγατρὸς τοῦ Λουδοβίκου ΙΑ', στηθὲν εἰς τὸν κῆπον τοῦ Λουξεμβούργου ἐν Παρισίοις. Βραδύτερον ἔγλυψε τὰς προτομὰς τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος, τῆς αὐτοκρατείρας Μαρίας-Λουΐζης, τοῦ πατρός του καὶ τέλος τὸ ἄγαλμα τοῦ Τριπτολέμου. Τῷ 1858 ἐδημοσίευσεν, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Μπαλντάρ, τὴν «Στοὰν τῆς Ἀρτέμιδος» τοῦ Φοντενεμπλώ, διεδέχθη δὲ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Καλῶν Τεχνῶν τῶν Παρισίων τὸν Galle. Θ. Β.

— **Γκαττὼ** (Gatteaux), *Νικόλαος-Μάριος*. Γάλλος χαράκτης μεταλλίων καὶ γλύπτης, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις (1751—1832). Μαθητὴς τοῦ Ντελόρμ καὶ τοῦ Γρός, διεκρίθη ἐν τῇ τέχνῃ, πολυάριθμα δὲ εἶναι τὰ μετάλλια ἅτινα ἐχάραξεν, εὑρισκόμενα νῦν εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ παρισινοῦ Νομισματοκοπείου. Ἐκ τούτων κάλλιστα θεωροῦνται τὰ παριστάνοντα τὴν στέψιν τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ', τὴν γέννησιν τοῦ Δελφίνου, τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ ἀεροστάτου ὑπὸ τοῦ Μογγολφιέρου, τὴν κατάργησιν τῶν προνομίων καὶ πλεῖστα ἄλλα χαραχθέντα εἰς ἀνάμνησιν μεγάλων γεγονότων τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῆς αὐτοκρατορίας, πρὸς δὲ καὶ διασήμων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς του, ἐν οἷς τοῦ Χάϋντν, τοῦ Μωρεπᾶ, τῶν τριῶν ὑπάτων κτλ. Ὁ Γκαττὼ ἀσχοληθεὶς εἰς τὴν μηχανικὴν κατεσκεύασεν ἐργαλεῖά τινα πρὸς κατασκευὴν τῶν μεταλλίων καὶ ἄλλα τινά. Θ. Β.

Γκάϋα (Gaya) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἰνδιῶν ἐν τῇ διοικητικῇ περιφερείᾳ τῆς Πάτνα καὶ τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Μπιχὰρ καὶ Ὀρίσσα, ἐπὶ τοῦ Φαλγκοῦ, παραποτάμου τοῦ Γάγγη. Κάτ. 67.562, ὧν τὸ ἓν τέταρτον Μωαμεθανοί. Ἔχει ἀκμάζουσαν βιομηχανίαν μεταξωτῶν. Εἶναι μία τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ ἱερῶν πόλεων τῶν Ἰνδιῶν. Κατὰ τὸν ΣΤ' αἰῶνα π. Χ μετέβη εἰς τὴν πόλιν ταύτην καὶ ἐδίδαξε τὴν δοξασίαν του ὁ Σάκυα-μούνι. Βραδύτερον οἱ βουδισταὶ ἔκτισαν, οὐχὶ μακρὰν τῆς πόλεως, παρὰ τὴν συκῆν ὑπὸ τὴν ὁποίαν ὁ σοφὸς εἶχεν ὁμιλήσει διὰ πρώτην φοράν, ναὸν ὁ ὁποῖος εἶχεν ἀποβῇ τόπος προσκυνήσεως ἐπὶ μακρὸν χρόνον. Καὶ σήμερον ἀκόμη ἀποτελεῖ λίαν πολυσύχναστον τόπον προσκυνήσεως.

— **Γκάϋα** *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τσεχοσλοβακίας ἐν Μοραβίᾳ, ἐπὶ τοῦ Στουπάβα, παραποτάμου τοῦ

Digitized by Google

Μοράβα. Κάτ. 4390. Ἔχει μεταλλεῖα λιγνίτου καὶ σακχαροποιεῖα. Τσεχιστὶ καλεῖται *Κύγιωφ*. — Μ.

Γκαϋάγγος ὐ Ἄρθε (Gayangos y Arce), *δὸν Πασκουὰλ ντὲ*—. Ἱσπανὸς ἱστορικὸς (1809—1897). Σοφὸς ἀνατολιστής, καθηγητὴς τῆς ἀραβικῆς γλώσσης εἰς τὸ Ἀθήναιον τῆς Μαδρίτης, διευθυντὴς τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, γερουσιαστής, ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς ὅλας τὰς μεγάλας ἐρεύνας τὰς ἀναφερομένας εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἱσπανίας. Διετέλεσεν ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν. Ἐκτὸς τῆς μεταφράσεώς του εἰς τὴν καστιλιανὴν γλῶσσαν τῆς «Ἱστορίας τῆς ἱσπανικῆς φιλολογίας» τοῦ Τίκνορ (1851—1856), τοῦ «Βιβλίου τῶν ἱπποτῶν» καὶ τοῦ βιβλίου τῶν «Ἱσπανῶν πεζογράφων τῶν πρὸ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος», σχεδὸν ὅλα αὐτοῦ τὰ ἔργα ἐγράφησαν εἰς τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν. Συνέταξε «Κατάλογον ἱσπανικῶν χειρογράφων τοῦ Βρεττανικοῦ μουσείου» (1875—1893), ἐν δὲ τῇ συλλογῇ «Κρατικὰ ἔγγραφα», δημοσιευομένῃ ὑπὸ τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως, ἔγραψεν «Ἡμερολόγιον ἐπιστολῶν καὶ ἐγγράφων ἀναφερομένων εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀγγλίας ἐν συναφείᾳ πρὸς τὴν τῆς Ἱσπανίας κατὰ τὴν βασιλείαν Ἑρρίκου τοῦ Η'» (1870—1880). Τὰ ἔργα αὐτοῦ παρουσιάζουν μεγάλην ποικιλίαν θεμάτων. Πλεῖστα ἐξ αὐτῶν ἀναφέρονται εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς μουσουλμανικῆς κυριαρχίας ἐν Ἱσπανίᾳ, ἰδίως ἡ «Ἱστορία τῶν μουσουλμανικῶν δυναστειῶν τῆς Ἱσπανίας» (1840—1842). Ἐπίσης ἔγραψε διάφορα ἔργα ἐπὶ τῶν ἀραβικῶν ἐπιγραφῶν τῆς Ἀλάμπρας, τῶν ἐκστρατειῶν τοῦ Φερδινάνδου Κορτὲς κτλ. — Β.

Γκαϋὰν (Gayant). Μυθικὸν πρόσωπον, ἀναφερόμενον ἐν Φλάνδρᾳ, πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ ὁποίου διοργανοῦνται κατ' ἔτος ἐν τῇ πόλει τοῦ Ντουαὶ πατριωτικαὶ καὶ ἄλλου καρναβαλικοῦ χαρακτῆρος ἑορταί. Κατὰ τὰς ἑορτὰς ταύτας ὁ Γκαϋὰν ἀναπαρίσταται μετὰ τῆς συζύγου του καὶ τῶν τέκνων του, ἔχων ὕψος αὐτὸς μὲν 8 μ., ἐκείνη δὲ 7 μ., καὶ ἐνδεδυμένος μεσαιωνικὴν ἱπποτικὴν στολήν. — Δ.

Γκαϋάρρε (Gayarre), *Ἰουλιανός*. Ἱσπανὸς ἀοιδὸς (1844—1890). Ἐσπούδασεν ἐν Μαδρίτῃ καὶ Ἰταλίᾳ καὶ ἤρχισε τὸ στάδιόν του τῷ 1867 ἐν Βαρέζε. Κατόπιν διεκρίθη ἐν Τρεβίζῳ, Πάρμᾳ, Κρεμόνᾳ, Μιλάνῳ, εἶτα δὲ ἐν Ρωσίᾳ, προκαλέσας μεγάλον ἐνθουσιασμὸν ἐν Πετρουπόλει καὶ Μόσχᾳ. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐτραγούδησεν ἐν Ρώμῃ, Βολωνίᾳ, Παλέρμῳ καὶ εἰς τὴν Σκάλαν τοῦ Μιλάνου. Ἀκολούθως μετέβη εἰς τὴν Νότιον Ἀμερικήν, ὅπου διέμεινεν ἐπὶ τρία ἔτη. Μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του εἰς τὴν Εὐρώπην ἔπαιξεν ἐν Λονδίνῳ, εἰς τὴν Ὀπερὰ τῶν Παρισίων, εἰς τὸ βασιλικὸν θέατρον τῆς Μαδρίτης καὶ εἰς τὴν Σκάλαν τοῦ Μιλάνου. — Β.

Γκάϋιερ (Gayer), *Κόνραντ*. Γερμανὸς χαλκοχαράκτης γεννηθεὶς τῷ 1816 ἐν Νυρεμβέργῃ. Ἐχάραξε διαφόρους γνωστοὺς πίνακας Γερμανῶν ζωγράφων, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸν μουσουργὸν Σεβαστιανὸν Μπὰχ μετὰ τῆς οἰκογενείας του κατὰ τὸν πίνακα τοῦ Ρόζενταλ. Ἀπέθανεν ἐν Μονάχῳ τῷ 1853. Μ. ΒΑΛΣΑΣ

Γκάϋγκερ (Geyger), *Ἐρνέστος-Μαυρίκιος*. Γερμανὸς ζωγράφος, γλύπτης καὶ χαράκτης, γεννηθεὶς ἐν Ρίξντορφ τῷ 1861. Διετέλεσεν ἐπί τινα χρόνον καθηγητὴς τῆς Ἀκαδημίας τῶν καλῶν τεχνῶν τῆς Δρέσδης. Ὡς ζωγράφος παρήγαγε, μεταξὺ ἄλλων, τὴν «Μετάβασιν τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου εἰς Σαρλότεμπουργ ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τοῦ θανάτου τῆς αὐτοκρατείρας Λουΐζης» καὶ σκηνάς τινας ἐξοχικοῦ βίου. Ὡς γλύπτης ἠσχολήθη ἰδίως εἰς τὴν ἀπεικόνισιν ζῴων, καταλιπὼν ἰδίως συμπλέγματα πιθήκων καὶ λεόντων καὶ μίαν «Πάλην λεόντος καὶ ἱπποποτάμου» (ἐπὶ ὀρειχάλκου). Ἀλλ' ἰδίως διεκρίθη ὡς χαράκτης, ἐκπονήσας σατιρικάς τινας σκηνάς, ὡς «Ἡ δαρβινικὴ συζήτησις», καὶ ἡ «Ἄνοιξις» τοῦ Μποτιτσέλλι, δι' ἣν εἰργάσθη ἐπὶ τέσσαρα συναπτὰ ἔτη. Ι. Μ. Π.

Γκάϋζερ (Geyser), *Ἰωσήφ*. Γερμανὸς καθηγητὴς γεννηθεὶς τῷ 1869 ἐν Ἔρκελεντς τῆς Ρενανίας. Ἔγραψε πλῆθος ἔργων ἀναφερομένων εἰς τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν ἱστορίαν αὐτῆς: «Διάγραμμα ἐμπειρικῆς ψυχολογίας» (1902), «Ἐγχειρίδιον ψυχολογίας» (α' ἔκδ. 1907, γ' 1920), «Ἡ θεωρία τῆς γνώσεως τοῦ Ἀριστοτέλους» (1917), «Γνωσιολογία» (1920), «Ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς λογικῆς» (1926 κ.ἄ. — Δ.

Γκαϋμύλλερ (Geymüller), *Ἑρρῖκος, βαρῶνος*—. Περιώνυμος Γερμανὸς ἀρχιτέκτων (1839—1909). Ἔγραψε περὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχιτεκτονικῆς βαρυσήμαντα ἔργα εἰς τὴν γερμανικήν, τὴν γαλλικὴν καὶ τὴν ἰταλικήν. Ἐξ αὐτῶν κυριώτερα εἶναι: «Περὶ τῶν ἀρχιτεκτονικῶν σχεδίων τοῦ Ἁγίου Πέτρου τῆς Ρώμης» (1868), «Τὰ πρωταρχικὰ σχέδια διὰ τὴν βασιλικὴν τοῦ Ἁγίου Πέτρου τῆς Ρώμης» (1875—1880), «Cento disegni di architettura, d'ornato e di figure di Fra Giocondo (1882), «Documents inédits sur les Thermes d'Agrippa, le Panthéon et les Thermes de Dioclétien» (1883), «Ὁ Ραφαὴλ Σάντσιο ὡς ἀρχιτέκτων», «Οἱ Ντὺ Σερσῶ» (1887), «Τρία λευκώματα τοῦ Φρὰ Τζοκόντο» (1890), «Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τῆς ἀναγεννήσεως ἐν Γαλλίᾳ» (1898—1901, δύο τόμ.). Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Στέγκμαν ἐσυνέχισε τὴν συγγραφὴν αὐτοῦ, ἐπιγ. αφομένην «Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τῆς Ἀναγεννήσεως ἐν Τοσκάνῃ» (1901) καὶ ἐδημοσίευσεν αὐτοτελῆ πραγματείαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος Μπουαναρρότι, ὡς ἀρχιτέκτων». Α. Δ.

Γκαϋὸμαρέταν (Gayômarétan)/*Ἰραν. Μυθολ.*/. Ὁ πρῶτος θνητὸς ἄνθρωπος κατὰ τὴν ἰρανικὴν μυθολογίαν. Ἐγεννήθη διὰ «κετούκ-ντάς», ἤτοι ἐκ τοῦ αἱμομικτικοῦ γάμου τῆς Ἀμσασπάντ (Σπέντα Ἀρμάϊτι) μετὰ τοῦ πατρός της Ἀχουραμάσδα. Ὁ Γκαϋὸμαρέταν συνεζεύχθη τὴν μητέρα του, μεθ' ἧς ἐγέννησε τοὺς ἀνθρώπους.

γκάφα (ἡ), (ἀπόδοσις τοῦ γαλλ. *gaffe*)· μωρία, ἀνοησία, πρᾶξις ἢ ἐνέργεια ἐπιπολαία, ἀτυχής.

—**γκάφα** (ἡ) [*Ναυτ.*]. Κατ' ἄλλην προφορὰν γάφα (βλ. λ.).

Γκαφκὸς [*Παρ. Γεωγρ.*]. Ὅρμος καὶ χωρίον ἁλιέων ἐπὶ τὰς νοτίας ἀκτῆς τοῦ Εὐξείνου εἰς 12 μίλ. Ἀνατολ. τῆς Τραπεζοῦντος καὶ εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Γιάμπολι (πλάτ. 40°5' Β, μήκ. 40°03' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2236: Cape Yassun to Anakria). Τ. Ε. Λ.

Γκαφόρι ἢ *Γκαφόριο* (Gafori ἢ Gaforio), *Φραγκῖνο*. Ἰταλὸς μουσικὸς (1451—1522). Ἐνεδύθη ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας τὸ ἱερατικὸν ἔνδυμα καὶ ἀφιερώθη καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον εἰς τὴν μουσικήν. Μεταξὺ τῶν πολυαρίθμων ἔργων του πρωτεύουσαν θέσιν κατέχει τό: «Πρακτικὴ διδασκαλία τῆς μουσικῆς» (1496), τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ λίαν ἐνδιαφέρουσαν καὶ πληρεστάτην πραγματείαν περὶ μουσικῆς. Ἔγραψεν ἐπίσης: «Θεωρητικὴν μουσικὴν» (1492) «Περὶ ἁρμονίας τῶν μουσικῶν ὀργάνων» 1516) κ. τ. λ. — Β

Γκάφσα (Gafsa) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Τύνιδος, ἡ βορειοτάτη τῆς ὀάσεως Μπελὰντ-ἐλ-Τζερίντ, παρὰ τὸν ποταμὸν Ταρφαβί, πρὸς τὰ ΝΔ τῆς Σφάξ, μετὰ τῆς ὁποίας συνδέεται διὰ σιδηροδρόμου. Ἔχει πολλὰς καὶ πλουσίας πηγάς, ὧν τρεῖς θειοῦχοι θερμαί. Κάτοικοι 4.000, ὧν 800 Ἰουδαῖοι. Ἐξάγει προϊόντα φοινικοδένδρων, τάπητας καὶ μάλλινα ὑφάσματα. Παρὰ τὴν πόλιν ὑπάρχει δάσος περιλαμβάνον 400.000 μέχρι 500.000 φοινικοδένδρων, ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν ὁποίων φύονται, πορτοκαλλέαι, λεμονέαι, ροδαῖ κτλ. Ἡ πόλις περιεβάλλετο ὑπὸ τείχους, τοῦ ὁποίου σῴζονται τὰ ἐρείπια. Αἱ οἰκίαι εἶναι κατεσκευασμέναι κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ ἐρείπια ρωμαϊκῆς ἐποχῆς. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὠνομάζετο *Κάψα* (Capsa) καὶ ἦτο ἓν τῶν φρουρίων τοῦ Ἰουγούρθα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐφύλαττε τὸν θησαυρούς του. Ἀπέβη κατόπιν ρωμαϊκὴ ἀποικία, κατὰ δὲ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν ὑπῆρξεν ἡ ἕδρα ἑνὸς dux limitis, ὁ ὁποῖος ὑπερήσπιζε τὴν χώραν κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν νομάδων. Κατὰ τὸν μεσαίωνα ἦτο πόλις λίαν εὐημεροῦσα, κατελήφθη δὲ ὑπὸ τῶν Γάλλων τῷ 1884 καὶ ἀποτελεῖ σήμερον σπουδαῖον στρατιωτικὸν κέντρον τῆς περιοχῆς. — Μ.

Γκάφφκυ (Gaffky), *Γεώργιος-Θεόδωρος-Αὔγουστος*. Γερμανὸς ὑγιεινολόγος ἰατρός, γεννηθεὶς ἐν Ἀννοβέρῳ τῷ 1850. Διετέλεσε στρατιωτικὸς ἰατρός, σύμβουλος ὑγειονομικὸς καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ροβέρτου Κὼχ ἐξερευνητικὴν τῆς χολέρας ἀποστολὴν εἰς Αἴγυπτον καὶ Ἰνδίας. Τῷ 1887 ἐγένετο τακτικὸς καθηγητὴς τῆς ὑγιεινῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Giessen καὶ πρύτανις (1894—1895). Ἐτιμήθη διὰ τοῦ τίτλου τοῦ μυστικοσυμβούλου καὶ ὡδήγησε τὴν πρὸς μελέτην τῆς πανώλους ἀποσταλεῖσαν εἰς Ἰνδίας ἐπιτροπήν. Συνέγραψε πλεῖστα συγγράμματα τῆς εἰδικότητός του καὶ μή, ὡς περὶ σηψαιμίας, ἐπιδημιῶν χολέρας, περὶ ἀπολυμάνσεως διὰ θερμῶν ὑδρατμῶν, σπληνάνθρακος, μολυσματικῆς ἐντερίτιδος συνεπείᾳ ἀβράστου γάλακτος, δηλητηριάσεων ἐκ κρεάτων, ἐξ ἀρσενικοῦ κλπ. Ο. Ρ.

Γκαφφόρι (Gaffori), *Ἰωάννης-Πέτρος*. Κορσικανὸς πατριώτης (1710—1753). Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς προσπαθείας του ὅπως συμφιλιώσῃ τὴν Κορσικὴν μετὰ τῆς Γενούης, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς ἐπαναστάσεως τῆς πατρίδος του καὶ ἐν συμφωνίᾳ μετὰ τῶν Ὀρτικόνι καὶ Τσεκάλντι προσεπάθησε νὰ ἐπιβάλῃ ὡς βασιλέα τὸν τυχοδιώκτην Νέουχοφ. Μετὰ πέντε μηνῶν ἀγῶνας ὁ Νέουχοφ ἐξηφανίσθη, ὁ δὲ Γκαφφόρι ἀπέμεινεν ὁ ἀνώτατος ἀρχηγὸς τῆς ἐπαναστάσεως τῷ 1753. Οἱ Γενουήνσιοι ὅμως κατώρθωσαν νὰ τὸν δολοφονήσουν διά τινος Ρομεΐ, ὅστις διετείνετο ὅτι τοῦ εἶχε σφετερισθῇ τὴν πατρικὴν περιουσίαν. — Β.

Γκαχανμπὰρ (Gahanbar). Ἑορταὶ τοῦ ἀρχαίου ἀβεστικοῦ ἡμερολογίου, αἵτινες ἑωρτάζοντο καθ' ἑκάστην ἐποχὴν τοῦ ἔτους: *μαιντυοζαρεμάϊα* (κατὰ τὰ μέσα τῆς ἀνοίξεως)· *μαιντυοσέμα* (κατὰ τὰ μέσα τοῦ θέρους)· *παιτισάχυα* (=ἐποχὴ τῶν σταχύων)· *ἀϋαθρέμα* (=ἐποχὴ τῶν ποιμνίων)· *μαιντιαρύα* (κατὰ τὰ μέσα τοῦ ἔτους)· *χαμασπατμαίντα* (=ἑορτὴ τῶν θυσιῶν). Οἱ Πάρσοι διατηροῦν ἀκόμη καὶ σήμερον τὰς γκαχανμπάρ. — Θ.

Γκβίννερ (Gwinner), *Ἀρθοῦρος-Μαρτῖνος φὸν*—. Γερμανὸς οἰκονομολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1856. Ἐχρημάτισε κατὰ τὸ διάστημα 1894—1919 διευθυντὴς τῆς Γερμανικῆς τραπέζης, ἀπὸ δὲ τοῦ 1909 διατελεῖ ἀναπληρωματικὸς πρόεδρος τοῦ ἐποπτικοῦ συμβουλίου τῆς αὐτῆς τραπέζης. Ἐκρίθη διὰ τὸ ἐξαιρετικὸν οἰκονομολογικόν του πνεῦμα καὶ διὰ τὰς προσπαθείας του διὰ τὴν ἀνάδειξιν τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας. ΑΝ. Δ.

— **Γκβίννερ** (Gwinner), *Γουλιέλμος-Ἑρρῖκος φὸν* —. Γερμανὸς δασολόγος (1801—1866). Ἐχρημάτισε διευθυντὴς τῶν ἡγεμονικῶν κτημάτων ἐν Μπίστριτς τῆς Βοημίας καὶ κατὰ τὸ διάστημα τῶν ἐτῶν 1826—1841 διδάσκαλος ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Hohenheim. Συνέγραψε: «Δασολογία» (1834), «Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ ξύλου ἐκτὸς τοῦ δάσους» (1849) καὶ ἵδρυσε τῷ 1857 τὴν «Μηνιαίαν Ἐπιθεώρησιν δασικῆς καὶ κυνηγίου» (ἐκδίδεται ἀπὸ τοῦ 1879 ὡς «Κεντρικὴ Ἐπιθεώρησις τῆς δασολογίας»). ΑΝ. Δ.

Γκεβάρα (Guevara y Duenas), *Λουδοβῖκος-Βελὲθ ντὲ*—. Ἱσπανὸς δραματικὸς συγγραφεύς γεννηθεὶς ἐν Ἐθίχᾳ (Ecija) τῆς Ἀνδαλουσίας τῷ 1574. Εὐνοούμενος ὑπὸ τοῦ βασιλέως Φιλίππου τοῦ Δ' διώρθωσε τὰ θεατρικὰ αὐτοῦ δοκίμια. Τὸ δραματικὸν ἔργον τοῦ Γκεβάρα χαρακτηρίζει πλοῦτος πνεύματος καὶ φαντασίας καθὼς καὶ ἐπιτυχεστάτη διαγραφὴ τῶν χαρακτήρων μὲ πλήρως κωμικὴν προδιάθεσιν. Ἦτο τόσον πνευματώδης, ὥστε πολλαί του ρήσεις κατήντησαν σήμερον ἱσπανικαὶ παροιμίαι. Ἀπέθανεν ἐν Μαδρίτῃ τῷ 1646. Μέρος τοῦ θεατρικοῦ του ἔργου ἐξεδόθη ἐν Σεβίλλῃ τῷ 1730. Συνέγραψεν ἐπίσης τὸν «Χωλὸν Διάβολον» (Diablo cojuelo o novela de la otra vida, Μαδρίτη 1641), ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐνεπνεύσθη ὁ Γάλλος Λεσὰζ (Lesage) διὰ τὸ ὁμώνυμόν του μυθιστόρημα τῷ 1707. Μ. ΒΑΛΣΑΣ

Γκεβάρτ (Gevaert), *Φραγκῖσκος-Αὔγουστος*. Συνθέτης καὶ μουσικολόγος. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Χοῦϊς τοῦ Βελγίου τῷ 1828 καὶ ἀπέθανεν εἰς τὰς Βρυξέλλας τῷ 1908. Εἰς ἡλικίαν 15 ἐτῶν διωρίσθη ὀργανιστὴς εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Ἰησουιτῶν τῆς πόλεως Γκέντ. Δεκαεπταετὴς ἐβραβεύθη διὰ μίαν καντάταν καὶ τὸ αὐτὸ ἔτος ἔλαβε τὸ πρῶτον βραβεῖον τῆς συνθέσεως (Βραβεῖον Ρώμης). Ἔγραψε διαφόρους λυρικὰς κωμῳδίας (opéras-comiques), αἱ ὁποῖαι ἔσχον ἀρκετὴν ἐπιτυχίαν εἰς διάφορα θέατρα τῆς Γαλλίας. Ἔμεινεν ἓν ἔτος εἰς τὴν Ἱσπανίαν καὶ κατόπιν ἔγραψε μίαν ἔκθεσιν περὶ τῆς «θέσεως τῆς μουσικῆς εἰς τὴν Ἱσπανίαν». Τῷ 1867 διωρίσθη διευθυντὴς τῆς Ὄπερας τῶν Παρισίων. Ἔκτοτε ἐπεδόθη εἰς τὴν θεωρίαν καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς μουσικῆς. Τὰ σπουδαιότερα συγγράμματά του εἶναι: «Ἐγχειρίδιον ἐνορχηστρώσεως», ἔργον ἐξαιρετικὰ σημαντικόν, «Ἱστορία καὶ θεωρία τῆς μουσικῆς κατὰ τὴν ἀρχαιότητα» (2 τόμ.). Ἐπίσης ἐξέδωκε: «Τὰ μουσικὰ προβλήματα τοῦ Ἀριστοτέλους», «Αἱ πηγαὶ τοῦ λειτουργικοῦ ᾄσματος». Τὸ ἀρχαῖον μέλος εἰς τὸ ᾆσμα τῆς λατινικῆς Ἐκκλησίας». Ἡ πολιορκία τῶν Παρισίων τῷ 1870 τὸν ἠνάγκασε νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν πατρίδα του, ὅπου μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φελὶς διωρίσθη διευθυντὴς τοῦ ὠδείου τῶν Βρυξελλῶν. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἔργων κατέλιπε καὶ πολλὰς ἄλλας συνθέσεις, καντάτας διὰ χορῳδίαν καὶ ὀρχήστραν, τραγούδια, κτλ.

Γκεβγκελῆ [*Γεωγρ.*] βλ. Γευγελῆ.

γκεβεζελίκι (τό) καὶ πληθ. *γκεβεζελίκια* (τουρκ. ἐκ τοῦ *γκεβεζὲ* = φλύαρος)· φλυαρία, ἐρεσχελία, λόγια πολλὰ καὶ ἀνόητα. Ν. Μ.

Γκέβελσμπεργ (Gevelsberg) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Ἄρνσμπεργ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἔννεπαρ. Κάτ. 20.688. Εἶναι γνωστὴ ἰδίως διὰ τὴν βιομηχανίαν μαχαιροποιίας. Ἔχει ἐπίσης ἐργοστάσια μηχανημάτων σιδήρου καὶ χάλυβος, ζυθοποιεῖα κ. τ. λ. — Μ.

Γκεβὲρ ἢ *Γκεβὰζ* [*Γεωγρ.*]. Ὑποδιοίκησις τοῦ νομοῦ Βὸν ἐν Κουρδιστάν, ἔχουσα 26.200 κατοίκους, ἐκ τῶν ὁποίων 13.000 Κοῦρδοι, 9000 Νεστοριανοὶ καὶ 500 Χαλδαῖοι. Πρὸ τῶν ἀρμενικῶν σφαγῶν ὑπῆρχον καὶ 2000 Ἀρμένιοι. Ν. Μ.

Γκέγγλερ (Gengler), *Ἑρρῖκος-Γκότφριντ*. Ἱστορικὸς τοῦ δικαίου (1817—1901). Διετέλεσε καθηγητὴς εἰς Ἔρλαγγεν ἀπὸ τοῦ 1847 καὶ συνέγραψε: «Τὸ γερμανικὸν δημόσιον δίκαιον τοῦ μεσαίωνος» (1852), «Γερμανικὸν ἰδιωτικὸν δίκαιον» (2 τόμ. 1856) κλπ. — Β.

Γκέγκα (Ghega), *Κάρολος φὸν*—. Αὐστριακὸς μηχανικὸς (1802—1860). Ἐξεπόνησε τὰ σχέδια πλείστων ὀρεινῶν ὁδῶν ἐπὶ τῶν Ἄλπεων, ὡς καὶ τῆς κατασκευῆς τοῦ σιδηροδρόμου τοῦ Ζέμμεριγκ. Ἀπὸ τοῦ 1850 ὑπῆρξε προϊστάμενος τῆς αὐστριακῆς κρατικῆς ὑπηρεσίας σιδηροδρομικῶν κατασκευῶν. ΑΝ. Δ.

Digitized by Google

Γκεγκαρία ἢ *Γκεγκαριά* [*Γεωγρ.*]. Τὸ Β. τοῦ ποταμοῦ Σκοῦμπι (Γενούσου) τμῆμα τῆς Ἀλβανίας, τὸ οἰκούμενον ὑπὸ τῶν Γκέγκηδων (βλ. κατωτέρω), κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὴν Τοσκαρίαν, τὴν Ν. Ἀλβανίαν, τὴν κατοικουμένην ὑπὸ τῶν Τόσκηδων. Ἡ Γκεγκαρία διαιρεῖται εἰς διάφορα τμήματα λαμβάνοντα τὸ ὄνομά των ἐκ τῶν εἰς αὐτὰ κατοικουσῶν φυλῶν, ἢ ἐκ ποταμῶν ὡς (ἐκ Β πρὸς Ν) Δουκατζίν, Μιρδιτία (ἢ Μιρεδιτία), Ματιγία, Μαλισίγια (ὑποδιαιρουμένη εἰς ἄλλα τμήματα). N. M.

Γκέγκας ἢ *Γκέγκης* εἰς τὸν πληθ. *Γκέγκηδες* (οἱ). Οἱ Ἀλβανοὶ οἱ κατοικοῦντες εἰς τὴν λεγομένην *Γκεγκαρίαν*, τὴν Β. τοῦ ποταμοῦ Γενούσου (Σκοῦμπι) Ἀλβανίαν. Ἡ Γεγκαρία ὑπὸ τινων περιορίζεται εἰς τὸ βορειότερον, τὸ βορείως τοῦ ποταμοῦ Μάτι (Μάθιος) μέρος τοῦ σημερινοῦ ἀλβανικοῦ βασιλείου. Οἱ μεταξὺ τοῦ Μάτι καὶ τοῦ Σκοῦμπι Ἀλβανοί, οἵτινες θεωροῦνται καὶ οἱ ἁγνότεροι ἀντιπρόσωποι τῆς φυλῆς των, καταλέγονται μὲν συνήθως μεταξὺ τῶν Γκέγκηδων, ἀλλ' εἶναι μᾶλλον *Τόσκηδες*, διότι ἡ γλῶσσά των ἀνήκει εἰς τὰς τοσκικὰς ἀλβανικὰς διαλέκτους. Οἱ περισσότεροι τῶν ἐθνολόγων δὲν θεωροῦσι τοὺς Γκέγκηδες ὡς καθαροὺς Ἀλβανούς, ἀλλ' ὡς μεῖγμα λαῶν καὶ φυλῶν προελθὸν ἐκ τῆς ἐπιμιξίας τῶν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς εἰς τὴν χώραν κατοικησάντων ἢ ἐπιδραμόντων ἢ κυριαρχησάντων ταύτης ἐθνῶν (Ἰλλυριῶν, Λιβουρνίων, Γαλατῶν, Ρωμαίων, Γότθων, Σέρβων, Νορμανδῶν, Ἰταλῶν, Ἑλλήνων καὶ Τούρκων). Ὁ Σέρβος βαλκανολόγος Σ. Γκόπτσεβιτς ἐν τῷ ἔργῳ του «Das Fürstentum Albanien»), ἐπικαλούμενος καὶ τὸν Hopf, θεωρεῖ τοὺς Γκέγκηδες ὡς ἐξαλβανισθέντας Σέρβους, οἵτινες κατὰ τὴν ἐποχὴν ἀκόμη τοῦ Γεωργίου Καστριώτη (Σκενδὲρ-βέη) ὡμίλουν τὴν σερβικὴν γλῶσσαν. Εἶναι ἄλλως τε γεγονός, ὅτι πολλοὶ τῶν σημερινῶν Μαλισόρων μόλις πρὸ 100 ἐτῶν ἤλλαξαν θρησκείαν καὶ ἐθνικότητα, ὅπως ἀποφύγωσι τὰς πιέσεις τῶν Τούρκων. Ὁ Γκόπτσεβιτς βεβαιοῖ, ὅτι πολλοὶ τῶν δηλωσάντων ἑαυτοὺς ὡς Μουσουλμάνους ἐξηκολούθουν νὰ εἶναι ἐν τῷ κρυπτῷ χριστιανοί (Κρυπτοχριστιανοί), ὡς οἱ ἡμέτεροι Σπαθιῶται καὶ ἄλλοι, ὁμιλοῦντες μεταξύ των σερβιστί. Πάντως μεταξὺ Γκέγκηδων καὶ Τόσκηδων ὑπάρχει ἱκανὴ διαφορά, οὐχὶ μόνον εἰς τὴν κοινωνικὴν ὀργάνωσιν, ἀλλ' ἀκόμη καὶ εἰς τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν τόσον, ὥστε νὰ ἔχωσιν ἐνίοτε ἀνάγκην διερμηνέως, ὅπως συνεννοηθῶσιν.

Ἀλβανοὶ Γκέγκηδες.

Ἐξ ὅλων τῶν βορειοαλβανῶν οἱ μᾶλλον ὠργανωμένοι εἶναι οἱ καθολικοὶ *Μιρδῖται*, ἔχοντες καὶ ἀρχηγὸν (πρέγκ) ἐν Ὀρόσι, ἐνῷ οἱ *Μαλισόροι* διαιροῦνται εἰς ἀσχέτους πρὸς ἀλλήλας πατριὰς (μπαϊράκια), αἱ ὁποῖαι ἔζων ἐπὶ τουρκοκρατίας εἰς κατάστασιν ἡμιανεξαρτησίας. Ἀνερχόμενοι εἰς 65.000 διαιροῦνται εἰς τρεῖς ὁμίλους. Ὁ πρῶτος περιλαμβάνει τὰ λεγόμενα ἓξ «βουνά» τῆς Σκόδρας, ἀποτελούμενος ἀπὸ 20 πατριάς, ὁ δεύτερος τὰς βορείως τῆς Σκόδρας μικροτέρας πατριάς, καὶ ὁ τρίτος τὰς ἀνατολικῶς τῆς πόλεως ταύτης πρὸς τὴν Γκούσινιε καὶ τὸ Ἰπέκιον.

Τὸ πρῶτον «βουνόν» τῆς Σκόδρας περιλαμβάνει τοὺς *Χόλ*, διακριθέντας κυρίως κατὰ τὸν ἐναντίον τῆς Ἐνετίας, τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τῆς Τουρκίας ἀγῶνας. Μετὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους μέγα μέρος αὐτῶν ἐπρόκειτο νὰ περιέλθῃ ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Μαυροβουνίου, ἀλλ' ἠρνήθη νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὰς ἀποφάσεις τῶν Δυνάμεων. Τὸ δεύτερον «βουνόν» τῆς Σκόδρας εἶναι οἱ *Κλεμέντι*, διαιρούμενοι εἰς τρία μπαϊράκια καὶ ζῶντα ἀποκλειστικῶς ἐκ τῆς κτηνοτροφίας, ἢ τῶν ληστρικῶν ἐπιδρομῶν. Τοὺς Κλεμέντι, ὄντας λίαν φιλοπολέμους, ἐχρησιμοποίει ἡ Τουρκία ὡς ἀκρίτας κατὰ τοῦ Μαυροβουνίου. Τρίτον «βουνόν» τῆς Σκόδρας εἶναι οἱ *Σκρέλι*, ἡ πολυαριθμοτέρα φυλὴ τῶν βορείων Μαλισόρων. Κατοικοῦσιν εἰς ὀρεινὰς τοποθεσίας καὶ ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν. Τὸ τέταρτον «βουνόν» τῆς Σκόδρας ἀποτελοῦν οἱ *Καστράτι*, πέμπτον οἱ *Πουλάτι* καὶ ἕκτον οἱ *Πόσριπα*.

Νοτιώτερον τῶν Μαλισόρων εὑρίσκεται ἡ χώρα τῶν *Μιρδιτῶν*, οἰκουμένη ἀποκλειστικῶς ὑπὸ καθολικῶν. Εἰς τοὺς Μιρδίτας δύνανται νὰ καταλεχθῶσι καὶ οἱ *Δουκατζίνι* ἀνερχόμενοι εἰς 11000 περίπου. Οὗτοι διαιροῦνται εἰς 3 μπαϊράκια, τοὺς Πούκα, Χάλγια καὶ Μάλγι-ἰ-Ζίγ.

Ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἡ περιοχὴ Δουκατζίνι ἀπετέλει δῆμον (ναγιὲ) ἐξαρτώμενον ἐκ τῆς ὑποδιοικήσεως Σκόδρας. Ὡς οἱ Δουκατζίνι καὶ οἱ κάτοικοι τῆς κοιλάδος τοῦ ποταμοῦ Μάτι (οἱ ὑπὸ τῶν Τούρκων *Ματλῆδες* καλούμενοι) ἀνήκουσιν ἐθνογραφικῶς εἰς τοὺς Μιρδίτας. Σήμερον τὸ Μάτι ἔχει τέσσαρα μόνον μπαϊράκια. N. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

Γκεγκενμπάουρ (Gegenbaur), *Κάρολος*. Γερμανὸς ἀνατόμος γεννηθεὶς τῷ 1826. Τῷ 1858 διωρίσθη τακτικὸς καθηγητὴς τῆς ἀνατομίας καὶ φυσιολογίας ἐν Ἰένᾳ. Ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἰδιότητα προσεκλήθη τῷ 1873 εἰς Ἀϊδελβέργην. Ἔγραψεν «Ἔρευναι περὶ πτεροπόδων καὶ ἑτεροπόδων» (1855), «Ἔρευναι συγκριτικῆς ἀνατομίας τῶν σπονδυλωτῶν ζῴων», «Στοιχεῖα συγκριτικῆς ἀνατομικῆς» (1870—1878), «Ἀνατομικὴ τοῦ ἀνθρώπου» (1883) κτλ. O. P.

Γκέγκενμπαχ ἢ *Γκένγκενμπαχ* (Gegenbach ἢ Gengenbach) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Γερμανίας, ἐν Βάδῃ καὶ ἐν τῇ περιφερείᾳ Ὄφφενμπουργ, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀπέχει 10 χλμ. Κάτ. 3416. Ἔχει χαρτοποιεῖα, βυρσοδεψεῖα καὶ χρωματοποιεῖα καὶ σημαντικὸν ἐμπόριον οἴνων. Τῷ 1632 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Σουηδῶν, τῷ 1688 ὑπὸ τῶν Γάλλων καὶ τῷ 1808 περιῆλθεν εἰς τὸ μέγα δουκᾶτον τῆς Βάδης. —M.

Γκέγκιος, *Ἀναγνώστης*. Πρόκριτος τῶν Βλαχοχωρίων τοῦ Παρνασσίδος, ὅστις εἰς τὰς προσπαθείας τῆς Κιοσσὲ-Μεχμὲτ καὶ τοῦ Ὀμὲρ-Βρυώνη κατὰ Μάϊον τοῦ 1821, ὅπως πεισωσι τοὺς κατοίκους διὰ παντοίων δώρων νὰ ὑποταχθοῦν ἐκ νέου εἰς τὴν Τουρκίαν, ἔδωκε θαρραλέαν ἀπάντησιν, παραμείνασαν ἱστορικήν: «Πισσά μου, τὸ ἔχομεν ρωμαΐκο τώρα, καὶ μὴ μᾶς φοβερίζετε...». Γ. Δ. Κ.

Γκέελ (Gheel ἢ Geel) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τοῦ Βελγίου (βλ. Χέλ).

Γκέελ, Βὰν— (Van-Geel) βλ. λ. Βὰν-*Γκέελ*.

Γκέεν, Βὰν— (Van-Geen) βλ. λ. Βὰν-*Γκέεν*.

Γκεεστμύντε (Geestmünde) [*Γεωγρ.*]. Πόλις καὶ λιμὴν τῆς Γερμανίας, ἐν τῇ πρωσσικῇ περιφερείᾳ τοῦ Ἀννοβέρου. Κεῖται παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Βέζερ ἐπὶ τοῦ στομίου τοῦ Γκέεστ, εἰς ἀπόστασιν 56 χλμ. ἀπὸ τῆς Βρέμης. Κάτ. 24.514. Ἔχει θαυμάσιον καὶ εὐρύτατον λιμένα χρονολογούμενον ἀπὸ τοῦ 1863 καὶ εἶναι πόλις νεωτάτη. Ὁ λιμὴν αὐτῆς ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο τεραστίας λεκάνας, μετὰ πολυαρίθμων ἀποθηκῶν καὶ δεξαμενῶν, δυναμένων νὰ περιλάβουν τὰ μεγαλύτερα πλοῖα. Εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἁλιευτικὸς λιμὴν τῆς Γερμανίας καὶ θεωρεῖται ὡς εἷς τῶν τελειοτέρων τῆς Εὐρώπης. Ἔχει μεγάλα ναυπηγεῖα, ἐργοστάσια μηχανημάτων καὶ ἁλιευτικῶν εἰδῶν. Ἀπὸ τοῦ 1925 μετωνομάσθη εἰς *Βεζερμύντα* (βλ. καὶ λ. ἁλιεία τ. Γ' σ. 802 α'). —M.

γκεζάκι (τὸ) [*Λαογρ.*]. Παιδιὰ κοινοτάτη ἐν Ἑλλάδι. Κατ' αὐτὴν χαράσσονται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τρεῖς ἢ τέσσαρες ὁμόκεντροι κύκλοι, ὧν ὁ μεγαλύτερος ἔχει διάμετρον 0,80 μ. Εἰς ἀπόστασιν τριῶν ἢ τεσσάρων μέτρων ἀπὸ τοῦ μεγαλυτέρου κύκλου χαράσσεται εὐθεῖα γραμμή. Οἱ παῖκται ρίπτοντες πρὸς τοὺς κύκλους βώλους ἢ κέρματα ἢ ἀστραγάλους ἐπιδιώκουν νὰ ἠρεμήσωσι ταῦτα ἐντὸς τοῦ μικροτέρου κύκλου. Ὁ περισσότερον πλησιάσας διὰ τοῦ βώλου του κλπ. τὸν μικρότερον κύκλον, λαμβάνει τοὺς βώλους τῶν συμπαικτῶν του. —B.

Γκεζέλλε (Gezelle). Φλαμανδὸς ποιητὴς (1830—1899). Τῷ 1854 ἐχειροτονήθη ἱερεὺς καὶ ὑπηρέτησεν ὡς καθηγητὴς εἰς πολλὰς πόλεις τῆς δυτικῆς Φλάνδρας. Θεωρεῖται ὡς ὁ μεγαλύτερος ποιητὴς τῆς φλαμανδικῆς γλώσσης. Τὰ ποιήματα αὐτοῦ ἀποτελοῦσι δέκα τόμους. —B.

Γκεζένιους (Gesenius), *Γουλιέλμος*. Γερμανὸς διαμαρτυρόμενος θεολόγος (1786—1842). Ἀπὸ τοῦ 1810 ἐχρημάτισε καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Χάλλης. Διέπρεψεν ὡς καθηγητὴς τῆς Π. Διαθήκης καὶ μάλιστα ὡς ἑβραϊστής. Ἕνεκα τοῦ ὀρθολογισμοῦ του ἐδέχθη σφοδρὰς ἐπιθέσεις τῶν συντηρητικῶν. Τὰ σπουδαιότατα τῶν ἔργων του ἀναφέρονται εἰς τὴν ἑβραϊκὴν γλῶσσαν καὶ μέχρι σήμερον παραμένουσιν εὔχρηστα: «Hebräische Grammatik» (1813) ἐκδοθεῖσα τῷ 1918 εἰς 29ην ἔκδοσιν ὑπὸ τοῦ Bergsträsser· «Hebräischdeutsches Handwörterbuch» (1810), ὅπερ τῷ 1921 ἐξεδόθη εἰς 17ην ἔκδοσιν ὑπὸ τοῦ Buhl· «Thesaurus philologicus criticus linguae hebreae et chaldaeae» (1829—1858 εἰς 3 τόμ.) συμπληρωθεὶς ὑπὸ τοῦ Rödiger. Π. Ι. Μ.

γκεζεράω καὶ *γκεζερίζω* (ἐκ τοῦ τουρκ. *γκεζμὲκ* =περιπατεῖν)· περιπατῶ, γυρίζω, περιφέρομαι. N.M.

Γκεζῆλ-λιμὰν [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ὅρμος τῆς νοτίας ἀκτῆς τοῦ Βαργυλιακοῦ κόλπου (βλ. λ. Γκιούλ).

γκεζί (τό). Οὕτω καλεῖται γενικῶς ὁ κύκλος ὁ χαρασσόμενος εἰς πλείστας παιδιὰς καὶ ἀποτελῶν συνήθως τὸν στόχον, ἔνθα ἐπιδεικνύεται ἡ ἱκανότης περὶ τὴν παιδιάν· παροιμ. «ἔμπα μέσα 'ς τὸ γκεζί», σημαίνουσα πρόκλησιν πρὸς ἐπίδειξιν ἱκανότητος, περὶ τῆς ὁποίας κομπορρημονεῖ τις.

Γκεζί (Gheusi), *Πέτρος*. Γάλλος λογοτέχνης γεννηθεὶς τῷ 1865. Δικηγόρος ὢν διωρίσθη νομαρχιακὸς ὑπάλληλος, καὶ ἐξετέλεσε διαφόρους ἀποστολὰς εἰς Ἀνατολήν. Τῷ 1890 διεδέχθη τὴν Ἰουλιέτταν Ἀδὰμ εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς «Νέας Ἐπιθεωρήσεως». Συνέγραψε τεχνοκριτικάς, μελέτας ἐραλδικῆς τέχνης, μυθιστορήματα, λιμπρέττα μελοδραμάτων. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ κυριώτερα εἶναι: «Τὸ ἐραλδικὸν οἰκόσημον» (1891), «Ἡ ψυχὴ τῆς Ἰωάννας-ντ' Ἄρκ» (1894), «Τὸ φίδι τῆς θαλάσσας» (1899), «Κάτω ἀπὸ τὸ ἡφαίστειο» (1903), «Μπιαρριτς-ντὲ-Γκόελαν» (1905, κλπ. —B.

Γκεζίρα [*Γεωγρ.*]. Ὡραία νησὶς τοῦ Νείλου παρὰ τὸ Κάϊρον, μεθ' οὗ συνδέεται διὰ τεσσάρων γεφυρῶν. Ἐπ' αὐτῆς κεῖται λαμπρὸς δημόσιος κῆπος, τὸ μέγαρον τῆς γεωργικῆς ἐκθέσεως, τὸ ἱπποδρόμιον, τὸ ἰχθυοτροφεῖον μὲ τὰ ποικιλώτατα εἴδη τῶν ἰχθύων τοῦ Νείλου, πολλαὶ ἐπαύλεις τῶν πλουσίων κατοίκων τῆς πρωτευούσης, ἐν αἷς καὶ ἡ πρεσβεία τῆς Ἑλλάδος. Γ. Λ. Α.

Γκέθρι ἢ *Γκόθρι* (Guthrie) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Ὀκλαχόμα. Κεῖται ἐπὶ τῆς συμβολῆς τοῦ ποταμοῦ Κάττονγουντ καὶ Τσιμάρρον, εἰς ἀπόστασιν 48 χλμ. Β τῆς Ὀκλαχόμας, ἐπὶ τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν Ἄτσισον, Τοπέκα καὶ Σάντα-Φέ. Μεταξὺ τῶν κυριωτέρων κτιρίων τῆς πόλεως εἶναι τὸ κυβερνεῖον, τὸ δημαρχεῖον, ἡ βιβλιοθήκη Κάρνεγι καὶ ὁ σκωτικὸς ναός. Ἔχει χυτήρια, ἐργοστάσια μηχανῶν, κατεργασίας βάμβακος, καπνοῦ καὶ κονσερβῶν. Ἔχει ἐπίσης μεταλλικὰς πηγάς, αἵτινες συγκεντρώνουν ἐτησίως πολλοὺς ἐπισκέπτας. Ἐκτίσθη τῷ 1889 καὶ ὑπῆρξε πρωτεύουσα τῆς περιφερείας ἀπὸ τοῦ 1890 μέχρι τοῦ 1907, ὁπότε ἐγένετο πρωτεύουσα τῆς Ὀκλαχόμας, ὅταν αὕτη μετεβλήθη εἰς πολιτείαν, ἀντικατασταθεῖσα τῷ 1911 ὑπὸ τῆς πόλεως Ὀκλαχόμας. Κάτ. 11.757. —M.

Γκέθρι ἢ *Γκόθρι* (Guthrie), *Θωμᾶς*. Ἄγγλος διηγηματογράφος καὶ θεατρικὸς συγγραφεὺς γεννηθεὶς τῷ 1856. Ἔγραψε πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Φ. Ἄνστεϋ* (F. Anstey), ὑπὸ τὸ ὁποῖον καὶ εἶναι γνωστός. Ἐγκαταλείψας τὸ δικηγορικὸν του ἐπάγγελμα ἀφωσιώθη εἰς τὴν συγγραφὴν ἔργων, ἅτινα διακρίνονται διὰ τὸ χιουμοριστικὸν ὕφος καὶ ἔσχον μεγάλην δημοτικότητα. Μεταξὺ τούτων ἀναφέρομεν: «Vice Versa» (1882), «The Giant's Robe» (1883), «The tinted Venus» (1885), «The brass bottle» (1890), «Salted Almonds» (1906), «In brief authority» (1915), «The last Load» (1925) κτλ. Μεταξὺ τῶν θεατρικῶν του ἔργων ἔσχον μεγίστην ἐπιτυχίαν αἱ φάρσαι «The mam from Blankley's» «The brass bottle», «Vice Versa», «The Would be gentleman» (1926) κτλ. Ἀπὸ τοῦ 1885 διετέλεσε συνεργάτης τοῦ σατιρικοῦ περιοδικοῦ «Punch», ὅπου ἐδημοσίευσε τὰ κυριώτερα ἔργα του καὶ εἰς τὴν δημοτικότητα τοῦ ὁποίου συνέβαλε μεγάλως. Μ. Δ. Β.

Γκέϊβε [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Τουρκίας, ἕδρα ὁμωνύμου ὑποδιοικήσεως τοῦ νομοῦ Νικομηδείας, ἐν τῇ Βιθυνίᾳ. Κεῖται ὑπὸ 26° Α. μήκους (Παρισίου) καὶ 40°30' Β. πλάτους, εἰς ἀπόστασιν 43 χμ. ΝΔ τῆς Νικομηδείας (σιδηροδρομικῶς 63 χμ.) καὶ 30 χμ. ἀπὸ τοῦ Ἀδᾶ-παζάρ, παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Σαγγαρίου καὶ εἰς τὴν συμβολὴν τοῦ Τύρα ἢ Γάλλου (Παρακλῆ-σοῦ) μετὰ τοῦ Σαγγαρίου, μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ τούτου καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς τῆς Νικομηδείας—Ἀγκύρας, εἰς τὴν ἄκραν ὡραίας γεφύρας κτισθείσης περὶ τὸ 1392 ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Βαγιαζὶτ-Γιλδιρίμ. Περὶ τὴν πόλιν ἐκτείνονται μορεῶνες καὶ κῆποι

Digitized by Google

ὀπωροφόρων δένδρων, ἀλλὰ καὶ ἑλώδεις ἐκτάσεις καθιστῶσαι τὸ κλῖμα ὄχι ὑγιεινόν. Ἦτο εἰς παλαιοτέρους χρόνους πόλις σπουδαιοτάτη (τὸ *Τόταιον*, τὸ *Κύβαλον* ἢ τὰ *Κύβαλα τῶν Βυζαντινῶν*), ἀλλὰ κατεστράφη τῷ 1640 ὑπὸ μεγάλης πλημμύρας τοῦ Σαγγαρίου, ἔκτοτε δὲ δὲν ἀνέλαβε. Μετὰ τὴν πλήμμυραν ταύτην οἱ περισσότεροι τῶν κατοίκων ἔφυγον εἰς τὰ ἐκεῖ πλησίον ὑψώματα τοῦ Ὀρτάκιοϊ καὶ τοῦ Δαρατζλῆ. Σήμερον οἱ κάτοικοι τῆς Γκέϊβε μετὰ δύο προαστείων καὶ μετὰ τοῦ Ὀρτάκιοϊ (εἰς ἀπόστασιν 5 χμ.) ἀνέρχονται εἰς 500 μόλις Τούρκους καὶ Κιρκασίους, ἐνῷ ὑπὲρ τοὺς 4500 ὀρθόδοξοι προσέφυγον ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου μὲν τοῦ 1920 εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ κατεχομένην τότε ζώνην, ἀπὸ τοῦ 1922 δὲ εἰς Ἑλλάδα. Οἱ Ἀρμένιοι, ἀνερχόμενοι εἰς 1200, ἐσφάγησαν ἢ διεσκορπίσθησαν. Ἡ ἑλληνικὴ κοινότης Ὀρτάκιοϊ διετήρει ἡμιγυμνάσιον καὶ τρία ἄλλα σχολεῖα, ὧν ἓν θηλέων. Εἰς τὰ προάστεια τῆς Γκέϊβε ὑπῆρχον πρὸ τῆς φυγῆς τῶν Ἑλλήνων πολλὰ βαμβακοτροφεῖα, διεξήγετο δὲ καὶ σημαντικὸν ἐμπόριον μετάξης, ὀπίου καὶ σιτηρῶν ἐξαγομένων εἰς Ἀγγλίαν καὶ Γαλλίαν διὰ Κωνσταντινουπόλεως. Ἄλλα ἐντόπια προϊόντα εἶναι σησάμιον, κρόμμυα, σταφυλαί, πεφημισμένα πεπόνια καὶ καπνά. Ἐντὸς τῆς πόλεως ἐσῴζοντο μέχρι πρό τινος καί τινες ἀρχαιότητες. Ὁ Texier εἶδε τεμάχια σαρκοφάγου καὶ βωμὸν ἐφ' οὗ ἡ ἐπιγραφὴ «ΑΧΙΛΛΕΥΣ».

Ἡ ὑποδιοίκησις Γκέϊβε ἔχει ἐπιφάνειαν 3000 τετρ. χλμ. καὶ περὶ τοὺς 30.000 (πλὴν τῶν φυγόντων τῷ 1923 7600 Ἑλλήνων) κατοίκους. Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

— *[Στρατ. Ἱστορ.]* Βορείως τῆς Γκέϊβε κεῖται ἡ ὁμώνυμος στενωπός, ἔχουσα μῆκος 18 χλμ. καὶ πλάτος 1—3 χλμ., δι' ἧς διέρχεται ὁ Σαγγάριος ποταμός, κατὰ μῆκος τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ὁποίου βαίνει ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ Ἐσκὶ - Σεχὶρ — Χαϊδὰρ Πασᾶ Σκουτάρεως, τῆς ἀριστερᾶς δὲ ἡ ἁμαξιτὴ Νικομηδείας - Γκέϊβε. Κατ' Ἰούνιον τοῦ 1921 ἡ ἡμετέρα XI Μεραρχία (ὑποστράτηγος Ν. Κλαδᾶς), κατέχουσα τὸν τομέα Νικομηδείας, ἔδωκε μάχας ἐν τῇ εἰρημένῃ στενωπῷ, ἐπιτεθεῖσα καὶ διασκορπίσασα τὰ ἔναντι αὐτῆς τουρκικὰ τμήματα, ἀνακουφισθεῖσα δ' ἐκ τούτου ἠδυνήθη, συμπτυσσομένη, νὰ ἀχθῇ εἶτα διὰ τῆς νοτίας ἀκτῆς τοῦ κόλπου τῆς Νικομηδείας εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Κίου, ὡς εἶχε διαταχθῆ. Συσφιγγομένη ἡ κοιλὰς τοῦ Σαγγαρίου ἐν τῇ στενωπῷ Γκέϊβε ὑπὸ τοῦ Ἄλπ Σαφὶ-νταγ (1495 μ.) ἀπ' ἀνατολῶν, καὶ τοῦ Γκιὸκ - νταγ (1125 μ.) ἀπὸ δυσμῶν, διανοίγεται βορειότερον ἅμα ὡς ὁ ποταμός, διερχόμενος διὰ τῆς στενωποῦ, ἐξέλθῃ ἐκ τῆς ὀρεινῆς περιοχῆς καὶ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Ἀδὰ - Παζάρ.

Ἡ πόλις Γκέϊβε κεῖται κατὰ τὸ νότιον στόμιον τῆς στενωποῦ, ἔνθα ἡ ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως-Νικομηδείας ἁμαξιτὸς διχάζεται. Καὶ εἷς μὲν κλάδος αὐτῆς διευθύνεται πρὸς ἀνατολὰς καὶ διὰ Μπέϋ-Παζὰρ ἄγει εἰς Ἄγκυραν, ὁ δ' ἕτερος διευθύνεται πρὸς νότον καὶ ὁδηγεῖ διὰ Κιοπροῦ Χισσὰρ - Γενὶ Σεχὶρ εἰς Προῦσαν ἢ διὰ Λευκῶν - Μπιλετζὶκ εἰς Ἐσκὶ Σεχὶρ (Δορύλαιον). Κατὰ δὲ τὸ βόρειον στόμιον τῆς στενωποῦ ταύτης (δυτικῶς τῆς λίμνης Σαμπάντζας) ἀποσπᾶται ἀπὸ τῆς ἰδίας ἁμαξιτοῦ Κωνσταντινουπόλεως - Νικομηδείας - Γκέϊβε, κλάδος ἁμαξιτοῦ, ἥτις διὰ Ἀδὰ Παζὰρ - Μπολὶ (Βιθυνίου) ὁδηγεῖ εἰς Κασταμονὴν - Σαμψοῦντα. Ἡ στρατιωτικὴ ἄρα ἀξία τῆς στενωποῦ Γκέϊβε εἶναι σημαντικωτάτη, καθ' ὅσον πρὸς αὐτὴν συγκλίνουσιν αἱ ἀπὸ Κασταμονῆς, Ἀγκύρας, Δορυλαίου (Ἐσκὶ - Σεχὶρ), Προύσης καὶ Κίου - Νικαίας ὁδεύσεις, αἵτινες πᾶσαι, εἰς μίαν συνενούμεναι, φέρουσι πρὸς Νικομήδειαν - Χαλκηδόνα - Κωνσταντινούπολιν. Ν. Κ. ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Γκέϊγερσταμ (Geijerstam), *Γουσταῦος*. Σουηδὸς διηγηματογράφος καὶ δραματικὸς συγγραφεὺς (1858—1909). Εἶναι εἷς ἐκ τῶν ἀντιπροσωπευτικωτέρων συγγραφέων τῆς σουηδικῆς ρεαλιστικῆς σχολῆς κατὰ μίμησιν τοῦ Στρίντμπεργ, εἰδικευθεὶς ἰδίως εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ βίου τῶν μικροαστῶν καὶ τῶν ἀγροτικῶν τάξεων. Τὰ ἔργα του ἔσχον σημαντικὴν ἐπιτυχίαν καὶ μετεφράσθησαν εἰς πλείστας γλώσσας, ἰδίως εἰς τὴν ἑλληνικήν: «Τὸ βιβλίον τοῦ μικροῦ ἀδελφοῦ» μεταφρασθὲν ὑπὸ τοῦ Κ. Χατζόπουλου καὶ Λ. Κουκούλα (1929), «Ἡ ἱστορία ἑνὸς δυστυχισμένου» δημοσιευθεῖσα εἰς τὴν «Ὀθόνην» κατὰ μετάφρασιν τοῦ Μικὲ Ἀνατολέα, «Τὸ ἀγόρι τῆς κυρᾶς Λένης». «Ὁ Πέτρος μὲ τὸ μάτι» (μεταφρ. Λ. Κουκούλα), «Ἡ κωμῳδία τοῦ γάμου», «Παλιὰ γράμματα», «Γ' ἀγοράκια μου» (μεταφρ. Ι. Χρυσάφη), «Οἱ εὐτυχισμένοι ἄνθρωποι», «Ὁ παραστρατημένος», «Ὁ ἀγὼν τῶν ψυχῶν», «Τὸ αἰώνιον αἴνιγμα» κ.ἄ. Ἡ εἰρωνικὴ προδιάθεσις τοῦ Γκέϊγερσταμ καὶ ἡ σατιρικὴ του ἰδιοφυΐα ἐκδηλοῦνται εἰς ὅλα τὰ ἔργα του, ἐντονώτερον ὅμως εἰς τὰς ἠθογραφικάς του κωμῳδίας, «Ὁ Πὲρ Ὄλσον καὶ ἡ γριά του» κ. ἄ. Μ. ΒΑΛΣΑΣ

Γκέϊγιερ (Geijer), *Ἔρικ-Γουσταῦος*. Διάσημος Σουηδὸς ἱστορικὸς (1783—1847). Μεγάλης φαντασίας, κριτικῆς ἱκανότητος, φιλοπονίας καὶ φιλελευθερισμοῦ, νέος ἔτι ἔτυχε δὶς τοῦ μεγάλου βραβείου τοῦ πανεπιστημίου τῆς Οὐψάλης διὰ δύο πραγματείας του. Τῷ 1815 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἱστορίας εἰς τὸ αὐτὸ πανεπιστήμιον, ὅπου τὰ μαθήματά του ἠκολουθοῦντο ὑπὸ πλήθους μεγάλου ἀκροατῶν πάσης ἡλικίας καὶ φύλου. Συνέγραψε πολλὰ ἔργα μεγάλης ἀξίας, ὧν «Τὰ χρονικὰ τοῦ βασιλείου τῆς Σουηδίας» (1825) θεωροῦνται ἀριστούργημα. «Ἡ ἱστορία τοῦ σουηδικοῦ λαοῦ», δι' ἣν εἶχε συλλέξει πολύτιμον ὑλικόν, ἔφθασε μέχρι τοῦ τέλους τῆς βασιλείας τῆς Χριστίνης, δὲν ἠδυνήθη δὲ ν' ἀγάγῃ αὐτὴν εἰς πέρας, εἰ καὶ παρῃτήθη τῆς καθηγητικῆς του ἕδρας πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον (1846), διότι μετ' ὀλίγον χρόνον ἀπέθανεν. Ἀπὸ τοῦ 1838—1839 ἐξέδιδε καὶ συνέτασσε μόνος τὸ περιοδικὸν «Litteratur bladet», τὰ δὲ ἐν αὐτῷ δημοσιευθέντα ἄρθρα του ἀποτελοῦσι δέκα τόμους. Ὁ Γκέϊγιερ ὑπῆρξε καὶ ποιητὴς καὶ μουσικοσυνθέτης. Τὰ ποιητικά του ἔργα: «Βίκιγκ», «Ὁ τελευταῖος πολεμιστής», «Ὁ τελευταῖος σκάλδος», θεωροῦνται ὡς πρώτης τάξεως. Ἐπίσης συνέθεσε μελῳδίας καταστάσας δημώδεις καὶ ψαλμοὺς εἰσαχθέντας εἰς τὸ ἐπίσημον ψαλτήριον τῆς σουηδικῆς Ἐκκλησίας. Ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του ἐδημοσίευσε: «Μίαν λέξιν περὶ τοῦ θρησκευτικοῦ ζητήματος τῶν ἡμερῶν μας». —Β.

Γκέϊλ (Gale), *Ζώνα*. Ἀμερικανὶς συγγραφεὺς γεννηθεῖσα τῷ 1874. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Γουϊσκόνσιν (1895—1899), μεθ' ὃ ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν. Συνέγραψε πολλὰ ἔργα, μυθιστορήματα, διηγήματα, δράματα καὶ ποιήματα, ὧν τὰ κυριώτερα εἶναι: «Τὸ φιλικὸ χωριό» (1908—1919, τόμ. 5), «Ὅταν ἤμουν κοριτσάκι» (1913), «Ἡ μὶς Λουλοὺ Μπὲτ» (1920), ὅπερ διασκευασθὲν σκηνικῶς καὶ παρασταθὲν ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ ἔτυχε τοῦ ἐκ 1000 δολλαρίων βραβείου τοῦ πανεπιστημίου τῆς Κολομβίας, «Μίστερ Πίττ», δρᾶμα (1924), «Ὁ μυστικὸς δρόμος», ποιήματα (1921) κτλ. —Β.

γκέϊσα (ἡ). Ἰαπωνικὴ λέξις δηλοῦσα τὴν ἐξ ἐπαγγέλματος χορεύτριαν ἐν Ἰαπωνίᾳ. Αἱ γκέϊσαι ἀποτελοῦσιν εἶδος συντεχνιακοῦ σωματείου, τοῦ ὁποίου αἱ βουλόμεναι νὰ εἶναι μέλη προπονοῦνται λίαν ἐνωρὶς διὰ τὴν ἐκμάθησιν τῆς χορευτικῆς καὶ τῆς μιμητικῆς τέχνης, καθὼς καὶ τῆς πλαστικῆς, τῆς ρυθμικῆς καὶ τῆς ᾠδικῆς. Διακρίνονται εἰς τέσσαρας τάξεις: τὰς «μάϊκο» (ὑπὸ τὰ 15—16 ἔτη), τὰς «χαννκουγιόκου» καὶ τὰς «χαλκάϊ», μαθητρίας, καὶ τὰς «τζιμάϊ», διδασκαλίσσας. Χορεύουσι τόσον εἰς δημοσίους ὅσον καὶ ἰδιωτικοὺς χορούς. Ὑπόκεινται εἰς αὐστηρὰς ἀστυνομικὰς διατάξεις, παρεμφερεῖς μὲ τὰς τῶν πορνείων, ἂν καὶ δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ἐξ ἐπαγγέλματος ἱερόδουλοι.

[Βλ. *A. Thomas*, Les gueisha, Paris 1900. — *Arthur Diosy*. The New Far East.] Μ. ΒΑΛΣΑΣ

Γκέϊσοῦ ἢ **Ἄκι** (Geish ἢ Aki) *[Γεωγρ.]*. Νομὸς τῆς Ἰαπωνίας, ἐν τῷ δυτικῷ τμήματι τῆς νήσου Νιππόν. Πρωτ. *Χιροσίμα*. —Μ.

Γκέκας Ὄνομα Ἀγωνιστῶν: —1) ***Ἀθανάσιος***. Ἰατροχειροῦργος ἐκ Παλαιοξαρίου τῆς Δωρίδος. Ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Σκαλτσοδῆμον εἰς Ναύπακτον, ὅπου καὶ ἐπληγώθη. Ἀκολουθήσας τὸν Κίτσον Τζαβέλλαν ἐτραυματίσθη εἰς Κλείσοβαν, ἠγωνίσθη δὲ μέχρι τῆς Ἐξόδου εἰς τὸ πολιορκημένον Μεσολόγγιον. Ἀκολουθήσας τὸν Καραϊσκάκην εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος καὶ εἶτα τὸν Κ. Τζαβέλλαν, ἐτραυματίσθη κατὰ τὴν μάχην τῆς Καλλιρρόης τῷ 1827.— 2) *Γεώργιος*. Ἐκ Παλιοχωρίου τῆς Δωρίδος. Ὑπηρέτησεν ὑπὸ τὸν Σκαλτσοδῆμον καὶ τὸν Τριαντάφυλλον Ἀποκορίτην, τιμηθεὶς δι' ἀργυροῦ ἀριστείου.— 3) *Ἰσμαήλ*. Μουσουλμᾶνος ὁπλαρχηγὸς ἐκ Γκεγκαρίας, ὅστις παρέμεινεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὡς ἀξιωματικός. Καταταχθεὶς εἰς τὸ ἱππικὸν τοῦ Ἀμαλίας, ἠκολούθησε τῷ 1828 ὡς λοχαγὸς τὸν Φαβιέρον εἰς Χίον. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἀπελύθη τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ, ἐτιμήθη ὅμως ὡς ὑπολοχαγὸς τῆς Φάλαγγος.— 4) ***Νικόλαος***. Κατῆλθεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἐπολέμησε πολλαχοῦ καὶ προήχθη μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ συνταγματάρχου. Ἡ ἐπιτροπὴ τὸν ἀνεγνώρισε ταγματάρχην.— 5) ***Σπυρίδων***, ἐκ Βάλτου. Ὑπηρέτησεν ὑπὸ τὸν Βαρνακιώτην. Ἔπεσε μαχόμενος εἰς τὸ Πέτα. Γ. Δ. Κ.

Γκέλ (Guelle), *Βαγιὰν ντὲ*— 6λ. λ. Βαγιὰν ντὲ Γκὲλ (τ. ΣΤ' σ. 452 γ').

γκέλα (ἡ). Ὅρος χρησιμοποιούμενος εἰς ὡρισμένον παίγνιον ταυλίου, ὅτι «κτυπητὸν» ἢ «πόρτες» λεγόμενον. Λέγεται ὅτι ὁ εἷς τῶν παικτῶν «ἔφερεν (ἢ ἔκαμε) γκέλαν», ὅταν, κρατῶν ἀνὰ χεῖρας πεσσὸν (πούλι) κτυπημένον ἀπὸ τὸν συμπαίκτορα, ρίψῃ τοὺς κύβους καὶ φέρῃ ἀριθμούς, ἀντιστοιχοῦντας εἰς «πόρτες» τοῦ ἀντιπάλου του, ἐσχηματισμένας ἤδη εἰς τὸν πρὸς τοῦτο καθωρισμένον χῶρον τοῦ ἀβακίου (6λ. κτυπητόν). —Ω.

γκελεμπία (ἡ)· ἔνδυμα τῶν Ἀράβων (βλ. χελεμπία).

Γκελβερῆς, ***Ἀναστάσιος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Κυνουρίας. Ἐπολέμει ὑπὸ τὸν Νικηταρᾶν. Κατὰ τὴν πρώτην ἐναντίον τοῦ Ναυπλίου ἔφοδον τῷ 1821 ἐζωγρήθη μετὰ δύο ἄλλων βαρέως τραυματισθέντων ἐκ τοῦ σώματος τοῦ φιλέλληνος Λινζίγκ, πεσόντος καὶ τούτου. Τὴν ἐπομένην ἀνεσκολοπίσθη ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων. Γ. Δ. Κ.

Γκέλεν (Ghelen καὶ λατ. Gelenius), *Σιγισμοῦνδος*. Γερμανὸς φιλόλογος (1477—1544). Περιοδεύσας καὶ ἐπισκεφθεὶς ἐκ περιτροπῆς τὴν Γαλλίαν, Γερμανίαν καὶ Ἰταλίαν, μετέβη παρὰ τῷ Ἐράσμῳ, μεθ' οὗ καὶ συνεδέθη διὰ φιλίας συνεργαζόμενος μετ' αὐτοῦ. Μετέφρασεν εἰς τὴν λατινικὴν μέγαν ἀριθμὸν ἑλληνικῶν κλασσικῶν ἔργων. Τὸ σημαντικώτερον ὅμως τῶν ἔργων του εἶναι τὸ κατὰ τὸ 1537 ἐκδοθὲν «Lexicon symphonum quatuor linguarum Græcæ, latinae, germanicæ et sclavonicæ». Ν.Π.—Λ.

Γκελερ (Gehler), *Ἰωάννης-Σαμουὴλ-Τράουγκοττ*. Γερμανὸς φυσικὸς (1751—1795) Ἐχρημάτισεν ὑφηγητὴς τῶν μαθηματικῶν ἐν Λειψίᾳ ἀπὸ τοῦ 1774. Συνέγραψε πεντάτομον «Φυσικὸν λεξιλόγιον» (1787—1795), ἐπανεκδοθὲν μετὰ νέαν ἐξεργασίαν ὑπὸ ἄλλων εἰς 11 τόμους (1825—1845). ΑΝ. Δ.

Γκελὲτ (Gueulette), *Κάρολος*. Γάλλος λογοτέχνης (1834—1892). Εἰς τὰ ἔργα του περιέχονται πλεῖσται ὅσαι χρήσιμοι καὶ περίεργοι πληροφορίαι ἱστορικῆς φύσεως. Ἐδημοσίευσεν: «Etudes historiques des Bourbons d'Espagne» (1862) «Les Ateliers de Peinture» «Acteurs et Actrices du temps passé» (1883), «Répertoire de la Comédie Française» (1892) κτλ. Ν. Π.—Λ.

Γκελὲττ (Gueulette), *Θωμᾶς-Σίμων*. Γάλλος φιλόλογος καὶ συγγραφεὺς (1683—1766). Δικηγόρος κατ' ἀρχάς, ἐγένετο μετὰ ταῦτα εἰσαγγελεύς, εἶτα δ' ἐπεδόθη εἰς τὴν φιλολογίαν. Ἔγραψε: «Montaigne» (1725), «Rabelais» (1732), τὰ θεατρικὰ ἔργα «Arlequin Pluton» (1719), «L' amour précepteur» (1726), καὶ τὰ διηγήματα: «Soirées Bretonnes; Nouveaux Contes de fées» (1712), «Contes Tatares» (1715), «Contes Mogols» (1732), ἐκ τῶν ὁποίων ἀπέκτησε πανευρωπαϊκὴν φήμην. Ν. Π—Λ.

Γκελζοὺκ *Μπουρνοῦ [Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς νοτίας ἀκτῆς τοῦ κόλπου τῆς Νικομηδείας, προέχον ἀπὸ τοῦ μέσου αὐτῆς (πλάτ. 40°43' ½, Β, μῆκ. 29°48' ½ Ἀν., χάρ. ἀγγλ. 497: Gulf of Ismid) καὶ σχηματίζον μετὰ τοῦ κατέναντί του Ζεϊτοὺν Μπουρνοῦ τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ κόλπου στενότητα. Ἔνδον ἀμέσως αὐτοῦ λιμνοθάλασσα. Σ. Ε. Λ.

Γκέλης. Ἐπώνυμον Ἀγωνιστῶν: —1) *Ἀντώνιος*. Κατήγετο ἐξ Ὕδρας, ἐπολέμησεν εἰς τὸ πολεμικὸν πλοῖον τοῦ πατρός του *Ἰωάννου* καὶ μετέσχεν διαφόρων ναυμαχιῶν. Ἔλαβε συνάμα μέρος εἰς τὴν καταστολὴν τῆς πειρατείας τῷ 1825 καὶ τῷ 1827. —2) ***Ἰωάννης***. πατὴρ τοῦ ἀνωτέρω. Ἐπολέμησε μέχρι τοῦ 1826, ὁπότε ἀπεβίωσε. —3) ***Ἰωάννης***, ἕτερος Ἀγωνιστὴς ἐξ Ὕδρας, συγγενὴς τῶν ἀνωτέρω. Ἐκυβέρνα τὸν «Ἐπαμεινώνδαν» εἰς διαφόρους ναυμαχίας. —4) ***Ἰωάννης***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Σουλίου. Ἐπολέμησε τὸν Ἀλῆ πασᾶν, μετὰ τὴν καταστροφὴν δὲ τοῦ Σουλίου κατῆλθεν εἰς τὴν Δυτικὴν Χέρσον Ἑλλάδα καὶ ἐπολέμησε μέχρι τοῦ 1829. Κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον τῷ 1825 ἔλαβε δίπλωμα χιλιαρχίας, διωρίσθη δὲ ἀντιστράτηγος κατὰ τὴν ἄμυναν ἐναντίον τοῦ Ἰμβραήμ. —5) ***Νικόλαος***. Καραβοκύρης ἐξ Ὕδρας κατὰ τὸ 1807. Διεκρίθη ὑπὸ τὸν Σενιάβιν. Γ.Δ.Κ.

— **Γκέλης** (ἢ ***Γκέλιας***), ***Λουκᾶς***. Ναύτης «α' τάξεως» τοῦ Π. ναυτικοῦ, ἀποσπασθεὶς ἐπὶ τοῦ καταδρομικοῦ «Ἀρκάδιον» καὶ φονευθεὶς κατὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς 7 Αὐγούστου 1867 μετὰ τῶν συναδέλφων του Μάρκου Σάντου καὶ Βσσ. Ἁγιοπετρίτη (*Φωκᾶ* «Χρον. Π. Ναυτικοῦ», σ. 246). —Ρ.

Γκέλιχ (Gelich), *Ριχάρδος*. Οὔγγρος στρατιωτικὸς (1821—1899), προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ στρατηγοῦ, γνωστὸς δὲ διὰ τὸ σύγγραμμά του «Ὁ ἀπελευθερωτικὸς ἀγὼν τῆς Οὐγγαρίας» (1848—1849). —Β.

Γκελίμπολου *[Γεωγρ.]*. Τουρκικὸν ὄνομα τῆς *Καλλιπόλεως*.

Γκὲλλ (Gell), *σὲρ* ***Γουλιέλμος***. Ἄγγλος ἀρχαιοδίφης καὶ περιηγητὴς (1777—1836). Ἐσπούδασεν εἰς τὸ κολλέγιον τοῦ Ἰησοῦ ἐν Κανταβριγίᾳ καὶ κατόπιν εἰς τὴν βασιλικὴν Ἀκαδημίαν. Περὶ τὸ 1800 ἀπεστάλη ἐπὶ διπλωματικῇ ἀποστολῇ εἰς τὰς Ἰονίους νήσους, κατὰ δὲ τὴν ἐπιστροφήν του (1803) ἔλαβε τὸν τίτλον τῆς εὐγενείας. Ἐπεσκέφθη τὴν Τρωάδα, τὴν Πελοπόννησον, τὴν Ἰθάκην καὶ τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα καὶ ἐξέδωκε διάφορα ἔργα καὶ τοπογραφικοὺς χάρτας, ἀναφερόμενα εἰς τὰς ἐρεύνας αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ἀρχαιολογικῶν τόπων. Μεταξὺ αὐτῶν κυριώτερα εἶναι: «Τοπογραφία τῆς Τροίας καὶ τῶν περιχώρων αὐτῆς μετὰ σχεδιαγραμμάτων» (1804), «Ἡ γεωγραφία καὶ αἱ ἀρχαιότητες τῆς Ἰθάκης» (1807), «Ὁδοιπορικὸν τῆς Ἑλλάδος μετὰ σχο-

Digitized by Google

λίων ἐπὶ τοῦ Παυσανίου καὶ τοῦ Στράβωνος καὶ περιγραφὴ τῶν ὑπαρχόντων μνημείων» (μετὰ 28 πινάκων, 1817), «Ὁδοιπορικὸν τοῦ Μορέως» (1817), «Περιγραφὴ ταξιδίου εἰς τὸν Μορέαν» (1823), «Ὁδοιπορικὸν τῆς Ἑλλάδος περιλαμβάνον ἑκατοντάδα ὁδῶν τῆς Ἀττικῆς, Βοιωτίας, Φωκίδος, Λοκρίδος καὶ Θεσσαλίας» (1827), «Αἱ ἀρχαιότητες τῆς Ἰωνίας» (1797—1840 εἰς 4 τόμ.). Τὰ σχεδιαγράμματα αὐτὰ εὑρίσκονται εἰς τὸ Βρεττανικὸν Μουσεῖον, τὰ δὲ ἔργα του συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ καταστήσωσι γνωστὴν τὴν Ἑλλάδα εἰς τοὺς ἐλάχιστα τότε γνωρίζοντας αὐτὴν Ἄγγλους, καίτοι στεροῦνται ἀρχαιολογικοῦ βάθους καὶ μεγάλης ἀκριβείας. Ὁ Γκὲλλ ἐπεσκέφθη ἐπίσης καὶ τὴν Ἰταλίαν καὶ ἐδημοσίευσε «Τοπογραφίαν τῆς Ρώμης καὶ τῶν πέριξ» (1846), «Πομπηϊανά, ἤτοι τοπογραφία, οἰκοδομήματα καὶ διακοσμήσεις τῆς Πομπηΐας» (1818—1819). Τινὰ τῶν χειρογράφων του εὑρίσκονται εἰς τὴν Γεννάδιον βιβλιοθήκην τῶν Ἀθηνῶν. —Β.

Γκέλλερ (Geller), *Λέων*. Αὐστριακὸς νομομαθὴς (1844—1925). Ἵδρυσε τῷ 1883 τὸ «Zentralblatt für die juristische Praxis» καὶ συνέγραψεν: «Αὐστριακὸν ἀστικὸν δίκαιον» (1898), «Αὐστριακὸν ποινικὸν δίκαιον» (1908), «Ἡ ἐπιχείρησις» (1913) κλπ. —Β.

Γκέλλεροπ (Gjellerup), *Κάρολος*. Δανὸς λογοτέχνης (1857—1919). Κατ' ἀρχὰς μέλος τοῦ ριζοσπαστικοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος περὶ τὸν Μπράντες, ἐξέδωκε τὰ πρῶτα αὐτοῦ μυθιστορήματα: «Ὁ ἰδεολόγος» (1778), «Ἡ νέα Δανία» (1879), «Ἀντίγονος» (1880), οἱ ἥρωες τῶν ὁποίων ἦσαν ἐκπρόσωποι αἰσιοδοξίας ἀπορρεούσης ἐκ τῆς φιλοσοφίας τοῦ διαφωτισμοῦ. Ἀλλ' εἰς τὰ ἔργα ταῦτα διαφαίνεται ἤδη ἡ ἀριστοκρατικὴ φύσις του, τὰ δὲ ἀνὰ τὴν Γερμανίαν, Ρωσίαν, Ἑλλάδα καὶ Ἰταλίαν ταξίδιά του ἐγένοντο ἀφορμὴ μεταβολῆς τῆς προτέρας αἰσιοδόξου κοσμοθεωρίας του εἰς θρησκευτικοηθικὴν ἀπαισιοδοξίαν, ὁδηγοῦσαν εἰς αὐτοκυριαρχίαν καὶ αὐταπολύτρωσιν. Ἔγραψε τὰ δράματα: «Βρουνχίλδη» (1884), «Ἅγιος Ἰουστινιανὸς» (1886), «Χέρμαν Βάντελ» (1891) καὶ τὰ μυθιστορήματα: «Μίννα» (1889), «Ὁ μύλος τοῦ λόφου» (1896), «Ἡ φίλη τοῦ Θεοῦ» (1918) κλπ. Ἡ θρησκευτικοφιλοσοφικὴ του κοσμοθεωρία ἐκδηλοῦται πληρέστερον εἰς τὰ ἔργα του: «Ὁ χρυσοῦς κλάδος» (1917), «Τὰ θυσιαστήρια πυρὸς» (1903), «Ἡ σύζυγος τοῦ τελείου» (1907), «Ὁ προσκυνητὴς Καμανίτα» (1906), «Ὁ ὁδοιπόρος» (1910), «Τὸ ἁγιώτερον ζῷον» (1920), τὸ ὁποῖον, ὡς καὶ ὅλα τὰ τελευταῖά του ἔργα, εἶναι γεγραμμένον γερμανιστί. Ὁ Γκέλλεροπ ἐτιμήθη τῷ 1917 διὰ τοῦ βραβείου Νόμπελ. —Β.

Γκέλλερτ (Gellert), *Κρίστλιμπ-Ἔρεγκοττ*. Γερμανὸς ὀρυκτολόγος (1713—1795). Ἐχρημάτισε καθηγητὴς εἰς τὴν ὀρυκτογνωστικὴν Ἀκαδημίαν καὶ συνέγραψε πλεῖστα ἀξιόλογα βιβλία ἐπὶ τῆς μεταλλουργικῆς χημείας κλπ. ΑΝ. Δ.

— **Γκέλλερτ** (Gellert), *Χριστιανὸς-Φύρχτεγκοτ*. Εἷς τῶν λαϊκωτέρων Γερμανῶν συγγραφέων καὶ ποιητῶν τοῦ ΙΗ' αἰῶνος (1715—1769). Τὰ πρῶτα ποιητικά του δοκίμια ἐδημοσίευσεν εἰς ἡλικίαν μόλις 13 ἐτῶν. Ἔγραψε: «Μῦθοι καὶ διηγήσεις» (1746), τὸ μυθιστόρημα «Ἡ ζωὴ τῆς Σουηδῆς κομήσσης», «Διδακτικὰ ποιήματα» (1754) καὶ «Ἀνάμικτα» (1757). Οἱ μῦθοί του εἶναι τὰ χαρακτηριστικώτερον τῶν ἔργων του, πλήρεις ἀφελείας καὶ χάριτος, πνευματώδεις καὶ ὑπόδειγμα γλωσσικοῦ ὕφους. Μ. ΒΑΛΕΑΣ

γκέλλι (τό)· ἰδιωμ., τὸ κέντρον τῶν μελισσῶν, σφηκῶν καὶ λοιπῶν ἐντόμων ὡς καὶ ἐπὶ τῶν σκορπίων. Ἐκ τούτου τὸ ρῆμα *γκελλῶ*. ΙΑΚ. Χ. Δ.

Γκέλλι (Gelli), *Ἰωάννης-Βαπτιστής*. Ἰταλὸς ποιητὴς καὶ ἠθικολόγος (1493—1563). Ράπτης τὸ ἐπάγγελμα, κατώρθωσε δι' αὐτοδιδαχῆς ν' ἀποβῇ εἷς τῶν πρώτων ποιητῶν καὶ σοφῶν τῆς ἐποχῆς του. Διορισθεὶς πρόεδρος τῆς φλωρεντινῆς Ἀκαδημίας, ἔλαβε παρὰ τοῦ Κοσμᾶ Α' τῶν Μεδίκων (1553) τὴν ἐντολὴν νὰ σχολιάσῃ καὶ ἑρμηνεύσῃ τὸν Δάντην εἰς τὰς δημοσίας συνεδριάσεις τῆς Ἀκαδημίας. Τὴν ἐργασίαν του ταύτην ἐδημοσίευσε βραδύτερον εἰς δύο τόμους: «Μαθήματα γενόμενα ἐν τῇ φλωρεντινῇ Ἀκαδημίᾳ, «Μελέται ἐπὶ τῆς «Κολάσεως» τοῦ Δάντου». Ἐξέδωκεν ἐπίσης: «Καπρίτσια τοῦ βαρελοποιοῦ» (1549), διαλόγους ἠθικούς, «Κίρκη», «Τὸ πανέρι», «Τὸ σφάλμα», κωμῳδίαν κατ' ἀπομίμησιν τοῦ Πλαύτου κτλ. —Β

Γκέλλιμπραντ (Gellibrand), *Ἐρρῖκος*. Ἀστρονόμος καὶ μαθηματικὸς Ἄγγλος (1597—1636). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἀστρονομίας εἰς τὸ λύκειον Gresham ἐν Ὀξφόρδῃ. Συνεπλήρωσε καὶ ἐξέδωκε τὴν «Trigonometria Britannica» τοῦ Briggs καὶ ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Institution trigonométrique» (1634). Φ. Β.

Γκελμὲζ *[Παραλ. Γεωγρ.]* 6λ. λ. Ἀρὲν-κιοΐ.

Γκελμπερῆς. —1) *Ἀναγνώστης*. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἁγίου Βασιλείου τῆς Κυνουρίας. Συμμετασχὼν εἰς τὴν κατὰ τοῦ Ναυπλίου ἔφοδον τῆς 3 Δεκεμβρίου 1821 ἀπώλεσε τὸν πόδα του καὶ συνελήφθη αἰχμάλωτος, ἀπέθανε δὲ μετ' ὀλίγον ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ. —2) *Ἀναγνώστης* υἱὸς τοῦ προηγουμένου, πολεμήσας εἰς Μονεμβασίαν, Κερασιές, Δολιανά, Τρίπολιν, Ναύπλιον, Δερβενάκια καὶ εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα.

Γκέλντερ (Geldner), *Ἰάκωβος*. Ὁλλανδὸς μαθηματικὸς (1765—1848). Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Traité sur le véritable sens des quantités positives et négatives appliquées à divers problèmes de géometrie», «Géographie du royaume de Hollande», «Traité sur plusieurs théories de la géometrie spéculative et pratique». Φ. Β.

Γκέλντερν (Geldern) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Νιύσσελντορφ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Νίρς, παραποτάμου τοῦ Μόζα. Κάτ. 6.600. Εἶναι σημαντικὸν σιδηροδρομικὸν κέντρον καὶ ἔχει βιομηχανίαν ποτῶν, σιγάρων, ὑποδημάτων καὶ διεξάγει ἐμπόριον ζῴων. Ἄλλοτε ἦτο ἕδρα κομιτείας. —Μ.

— **Γκέλντερν** ἢ *Γκέλντερλαντ* (Geldern ἢ Gelderland) *[Γεωγρ.]*. Νομὸς τῆς Ὁλλανδίας παρὰ τὰ γερμανικὰ σύνορα. Ἔχει ἔμβαδὸν 5090 τετρ. χλμ. καὶ 776 500 κατοίκους. Ἀπετέλει ἄλλοτε μετὰ τοῦ εἰς τὴν Γερμανίαν περιελθόντος τμήματος ὁμώνυμον δουκᾶτον, τὸ ὁποῖον τῷ 1743 περιῆλθεν εἰς τὰς Κάτω Χώρας, καὶ τῷ 1814 διενεμήθη μεταξὺ Ὁλλανδίας καὶ Πρωσσίας. Εἶναι χώρα πεδινὴ καὶ ἑλώδης. Λόγῳ τῶν ἀποξηραντικῶν ἔργων, ἅτινα ἐγένοντο, καλλιεργεῖται ἐντατικῶς καὶ παράγει σιτηρὰ καὶ δημητριακά, ἔχει δὲ καὶ λίαν ἀνεπτυγμένην κτηνοτροφίαν. —Μ.

Γκέλντνερ (Geldner), *Κάρολος*. Γερμανὸς ἀνατολιστὴς γεννηθεὶς τῷ 1853. Διατελεῖ ἀπὸ τοῦ 1907 καθηγητὴς τῆς σανσκριτικῆς ἐν Μάρμπουργ. Ἐξέδωκεν: «Ἑβδομήκοντα ὕμνους τῆς Ριγκβέντα» (1875, τὴν «Ἀβέσταν» (3 τόμ. 1885—1895), «Ἐκλογὴν ἐκ τῆς Ριγκβέντα» (2 τόμ. 1907—1909). Μετὰ τοῦ R. Pischel ἐξέδωκε τὰς «Βεδικὰς σπουδὰς» (3 τόμ. 1899—1901). —Β.

Γκελπά, *μέθοδος*. Διαιτητικὴ μέθοδος προταθεῖσα ὑπὸ τοῦ Γάλλου ἰατροῦ Guelpa (1908) ἐπὶ νοσημάτων τῆς θρέψεως καὶ ἀνταλλαγῆς τῆς ὕλης· συνίσταται οὕτω εἰς τὴν ἐν καταστάσει ἀπολύτου νηστείας λῆψιν ὑπὸ τοῦ ἀρρώστου καθ' ἑκάστην καὶ ἐπὶ τρεῖς συνεχεῖς ἡμέρας αὐτοφυῶν καθαρτικῶν ὑδάτων. Ὁ Guelpa θεωρεῖ ταύτην ὡς τὸ καλύτερον θεραπευτικὸν μέσον κατὰ τῶν χρονίων τροφικῶν δηλητηριώσεων καὶ συνιστᾷ θερμῶς ταύτην ἰδίᾳ ἐπὶ διαβήτου, ὅπου τῷ ὄντι ἐπιφέρει αἰσθητὴν τῆς καταστάσεως βελτίωσιν· βεβαιοῖ δ' ὅτι ἡ μέθοδος αὕτη, ἐφαρμοζομένη κατ' ἐπανάληψιν καὶ ἐπὶ μακρόν, ἐπιφέρει αὐτόχρημα θεραπείαν τοῦ διαβήτου. Α. Τ.

Γκέλπεσι *[Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Ἑρμιονίδος ὕψους 780 μ.

Γκελσενκίρχεν (Gelsenkirchen) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Ἄρνσμπεργ. Εἶναι πόλις βιομηχανικωτάτη ἐν τῷ κέντρῳ τῆς βιομηχανικῆς περιφερείας τοῦ Μπόχουμ καὶ τοῦ Ἔσσεν καὶ ἔχει γαιανθρακωρυχεῖα, μηχανουργεῖα, ὑφαντουργεῖα, ἐργοστάσια χημικῶν προϊόντων, χυτήρια κτλ. Διεξάγει ἐπίσης ἀκμαῖον ἐμπόριον σιτηρῶν, ξυλείας, ζῴων κτλ. Τὸ πλεῖστον τοῦ ἐμπορίου αὐτῆς διεξάγεται διὰ τῆς διώρυγος τοῦ Ρήνου. Κατ' ἀρχὰς ἦτο μικρὰ πολίχνη, χάρις δὲ εἰς τὴν ἀναχάλυψιν παρ' αὐτῇ μεγάλων ἀνθρακωρυχείων ἀνεπτύχθη ταχέως καὶ εἶχε τῷ 1925 207,153 κατοίκους. Θεωρεῖται τὸ σπουδαιότερον κέντρον τῶν γαιανθράκων τῆς περιοχῆς τοῦ Ρούρ καὶ εἶναι σπουδαῖον σιδηροδρομικὸν κέντρον. —Μ.

Γκέλτσερ (Gelzer), *Ἐρρῖκος*. Γερμανὸς φιλόλογος καὶ ἱστορικός, υἱὸς τοῦ *Ἰωάννου-Ἐρρίκου* (1817—1906). Κατ' ἀρχὰς διωρίσθη ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς ἀρχαίας ἱστορίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βασιλείας (1871), εἶτα τῆς Ἀϊδελβέργης (1873) καὶ τέλος τακτικὸς καθηγητὴς τοῦ αὐτοῦ μαθήματος ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ἰένης (1876). Ἠσχολήθη κυρίως μὲ τὴν βυζαντινὴν ἱστορίαν καὶ λογοτεχνίαν ἀποκτήσας μεγάλην ἐπὶ τούτοις φήμην. Ἐπεσκέφθη τῷ 1871 τὴν Ἑλλάδα καὶ Μ. Ἀσίαν, τῷ δὲ 1889 καὶ 1902—1903 τὸ Ἅγιον Ὄρος. Συνέγραψε πολλὰ ἔργα, ὧν κυριώτερα: «Ὁ Σέξτος Ἰούλιος ὁ Ἀφρικανὸς καὶ οἱ Βυζαντινοὶ χρονογράφοι» (1880—1898), «Τὸ πατριαρχεῖον τῆς Ἀχρίδος» (1902), «Ἐπίτομος βυζαντινὴ ἱστορία» δημοσιευθεῖσα εἰς τὸν 3ον τόμον τῆς «Ἱστορίας τῆς βυζαντινῆς λογοτεχνίας» τοῦ Κρουμβάχερ (μετάφρ. *Γ. Σωτηριάδου*), «Ἐκκλησιαστικὸς καὶ κοσμικὸς βίος ἐν Ἀνατολῇ» (1900), «Ἐντυπώσεις ἐκ τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ τῆς Μακεδονίας» (1900) κλπ. Ἐξέδωκε δὲ καὶ «Georgii Cyprii descriptio orbis romani» (1890), «Λεοντίου τοῦ Νεαπόλεως βίος τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος, ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας» (1893) κλπ. Ἐπίσης ἐδημοσίευσε «Κατάλογον τῶν Πατέρων τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου» μὲ τὰ ὀνόματα αὐτῶν εἰς λατινικήν, ἑλληνικήν, κοπτικήν, συριακήν, ἀραβικὴν καὶ ἀρμενικὴν γλῶσσαν (1898). —Β

—**Γκέλτσερ** Gelzer), *Ἰωάννης-Ἐρρῖκος*. Γερμανὸς ἱστορικὸς (1813—1889). Ἐσπούδασεν ἱστορίαν καὶ θεολογίαν εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Ζυρίχης, Ἰένης, Ἄλλης καὶ Γοτίγγης, ἐδημοσίευσε δὲ νέος ἔτι δύο βραχείας ἱστορικὰς πραγματείας. Ἐταξίδευσε κατόπιν εἰς Ἰταλίαν καὶ Ἑλβετίαν, ἔνθα ἀπὸ τοῦ 1838—1839 ἐδίδαξε δημοσίᾳ καὶ τὰ μαθήματα αὐτοῦ ἐξέδωκεν ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Οἱ τρεῖς τελευταῖοι αἰῶνες τῆς ἑλβετικῆς ἱστορίας» (1838—1839 τόμ. 2 καὶ «Ἡ θρησκεία ἐν τῷ βίῳ ἢ ἡ χριστιανικὴ ἠθική» (1839). Ἀπὸ τοῦ 1839—1849 διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βασιλείας, μεθ' ὃ διωρίσθη εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Βερολίνου παραιτηθεὶς τῷ 1852 διὰ λόγους ὑγείας. Ὁ Γκέλτσερ ἐξετέλεσε διαφόρους διπλωματικὰς ἀποστολὰς καὶ ἐδημοσίευσε πλὴν ἄλλων: «Ἡ γερμανικὴ λογοτεχνία ἀπὸ τοῦ Λέσσιγκ καὶ Κλόψτοκ ἀπὸ ἠθικῆς καὶ θρησκευτικῆς ἀπόψεως» (Λειψία 1841, τόμ. 2) καὶ «Ἐπιστολαὶ προτεσταντικαὶ ἐκ Γαλλίας καὶ Ἰταλίας» (Ζυρίχη 1852).

Γκέλτσιχ (Gelcich), *Εὐγένιος*. Αὐστριακὸς σοφὸς καὶ ἐπιστήμων γεννηθεὶς εἰς Κάτταρον (1854). Ἀξιωματικὸς κατ' ἀρχὰς ἐν τῷ πολεμικῷ ναυτικῷ καὶ καθηγητὴς τῶν ἀνωτέρων μαθηματικῶν ἐν τῇ ναυτικῇ πολεμικῇ σχολῇ τοῦ Καττάρου, ἀπεσύρθη τῆς ναυτικῆς ὑπηρεσίας ἀφοσιωθεὶς εἰς τὴν συγγραφὴν διαφόρων μαθηματικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ἔργων, ὧν πολλὰ ἐξεδόθησαν. Τὰ κυριώτερα εἶναι: «Die Insel Lussin» (1858), «Θεωρία περὶ μαγνητισμοῦ» (1878), «Μελέτη ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῶν πλοίων» (1881) κ. ἄ. Ν. Π.—Λ.

Γκέλφω *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Νῆσος ἐν τῷ Τορωναίῳ κόλπῳ (6λ. λ. Αἰγαῖον τ. Β' σ. 386 β').

Γκέμερ (Gemer, γερμ. Gömör) *[Γεωγρ.]*. Κομιτεία τῆς Τσεχοσλοβακίας. παρὰ τὰς νοτίας κλιτῦς τῶν Καρπαθίων. Διασχίζεται ὑπὸ βαθειῶν κοιλάδων. Ἔχει ἐπιφάνειαν 4289 τετρ. χλμ. καὶ 187.572 κατοίκους. Εἶναι χώρα ὀρεινή, μὲ ἄφθονον μεταλλευτικὸν πλοῦτον καὶ ζωηρὰν βιομηχανίαν. Πρωτ. *Ριμάζομπατ*. —Μ.

Γκεμέρια *ὄρη [Γεωγρ.]*. Ὀροσειρὰ τῆς Τσεχοσλοβακίας. Εἶναι διακλάδωσις τῶν Καρπαθίων, ἐκτεινομένη νοτίως τοῦ ποταμοῦ Γκράν, μέχρι τοῦ ὄρους Τόρνα. Ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ εἶναι ἡ *Φαμπόβα Χόρα*, ἔχουσα ὕψος 1434 μ. Ἔχει πλούσια μεταλλοφόρα στρώματα. —Μ.

Γκεμητζίκιοϊ *[Γεωγρ.]*. Παλαιὰ ὀνομασία τοῦ χωρίου Γεμιστὴ (6λ. λ).

γκέμι (τό)· λέξις τουρκική· χαλινός: «6άνει τοῦ φύλλου γκέμια».

Γκέμινγκεν (Gemmingen), *Ἐβεράρδος-Φρειδερῖκος*. Γερμανὸς συγγραφεὺς (1726-1791). Ἠσχολήθη ἰδίως μὲ τὴν ποιητικὴν κριτικήν.

— **Γκέμινγκεν** (Gemmingen), *Ὄττο-Ἐρρῖκος*. Γερμανὸς δραματικὸς ποιητὴς ἐκ τῶν δημοφιλεστέρων, γεννηθεὶς τῷ 1739 ἐν τῷ Παλατινάτῳ. Ἐξέδωκε τὰ περιοδικά: «Der Weltmann», «Magazin für Wissenschaft und Literatur» καὶ «Wiener Ephemeriden». Ὑπουργὸς εἰς τὸ δουκᾶτον τῆς Βάδης, ἀπέθανε τῷ 1822. Συνέγραψε τὸν «Deutsche Hausvater» κατὰ μίμησιν τοῦ δράματος τοῦ Ντιντερὸ «Père de famille» (1782), τὸ «Sidney und Silly» (1777), τὸν «Πυγμαλίωνα» (1778) καὶ διεσκεύασε διὰ τὴν γερμανικὴν σκηνὴν τὸν «Ριχάρδον Β'» τοῦ Σαίξπηρ (1782). Μ. ΒΑΛΕΑΣ

γκεμιτζῆς ἢ *γεμιτζῆς* (ὁ) (τουρκ. ἐκ τοῦ *γκεμὶ* =πλοῖον)· ναύτης, ναυτικός. Ν. Μ.

Γκέμλεκ *[Γεωγρ.]*. Τουρκικὸν ὄνομα τῆς ἐπὶ τῆς ἀσιατικῆς παραλίας τῆς Προποντίδος πόλεως Κίου (6λ. λ.).

Γκέμμα (Gemma), *Ρενέριος* ἢ *Ρενιέ*. Φλαμανδὸς ἀστρονόμος καὶ μαθηματικός, ἐπονομαζόμενος *Frisius* (=κάτοικος τῆς Φρίζ) (1508—1558). Ὑπῆρξε καθηγητὴς τῆς ἰατρικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Λουβαίν. Ἐδημοσίευσε λατινιστί: «Πραγματεῖαι ἀστρονομικὴν καὶ κοσμογραφικὴν κλ.» (Παρίσιοι 1547), «Μέθοδον πρακτικῆς ἀριθμητικῆς» (Ἀμβέρσα 1540), «Περὶ ἀστρονομικοῦ καὶ γεωγραφικοῦ λογισμοῦ» (Ἀμβέρσα 1545) κτλ. Ἡ φήμη του ἦτο τοσαύτη, ὥστε πολλάκις ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος Ε' συνεβουλεύετο αὐτόν. —Β.

Γκέμμι (Gemmi) *[Γεωγρ.]*. Δίοδος τῶν Βερναίων Ἄλπεων ἐν Ἑλβετίᾳ. Εὑρίσκεται ἐπὶ ὕψους 2.329 μ. καὶ συνδέει τὸ Φρόντιγκεν ἐν τῷ καντονίῳ τῆς Βέρνης καὶ τὸ Λόϋκερμπαντ ἐν τῷ καντονίῳ τοῦ Βαλαί. Ἔχει ξενοδοχεῖον διὰ τοὺς ἐπισκέπτας, ἡ δὲ ἐξ αὐτοῦ θέα πρὸς τὸ Μάττερχορν, τὸ Μόντε Ρόζα καὶ τὸ Νταὶ Μπλὰνς εἶναι ἐξαίρετος. —Μ.

Digitized by Google

Γκεμπάουερ (Gebauer). Τσεχοσλοβάκος γλωσσολόγος (1838—1907), γνωστός ἰδίως διὰ τὰς ἐρεύνας του εἰς τὴν ἀρχαίαν τσεχικὴν γλῶσσαν. Ἀπὸ τοῦ 1874 μέχρι τέλους τοῦ βίου του ἐδίδαξεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Πράγας. Τὰ γνωστότερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Ἱστορικὴ γραμματικὴ τῆς τσεχικῆς γλώσσης» (I—III, Πράγα 1894—1898), «Λεξικὸν τῆς ἀρχαίας τσεχικῆς» (1901). Πλὴν τούτων ἐδημοσίευσε ποικίλας ἐπιστημονικὰς πραγματείας εἰς τὸ περιοδικὸν «Listy filologicke», εἰς τὸ ὁποῖον ἦτο εἷς ἐκ τῶν τακτικῶν συνεργατῶν, καὶ ἐξέδωκε διάφορα παλαιὰ τσεχικὰ κείμενα μετὰ πολλῆς κριτικῆς ὀξυνοίας. Γ. Α.

Γκεμπβιλλὲρ (Guebwiller) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν Ἀλσατίᾳ, πρωτεύουσα τοῦ καντονίου τοῦ Ἄνω Ρήνου ἐπὶ τοῦ Λῶ; ποταμοῦ. Κάτ. 13.000. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον κατελήφθη ὑπὸ τῶν Γάλλων (14 Αὐγούστου 1914), ἀλλ' ἀνακατελήφθη κατόπιν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καὶ περιῆλθεν ὁριστικῶς εἰς τὴν Γαλλίαν μετὰ τὴν ἀνακωχήν. Παρὰ τὴν πόλιν εὑρίσκεται ἡ ὁμώνυμος κορυφὴ τῶν Βοσγίων, ὕψους 1.426 μέτρων. —Μ.

Γκέμπελ (Gebel) *[Γεωγρ.]* ὅλ. Τζέμπελ.

Γκέμπερ (Geber), *Ἐδουάρδος*. Οὖγγρος δερματολόγος (1841—1891). Τῷ 1879 διωρίσθη τακτικὸς καθηγητὴς τῆς δερματολογίας ἐν Klausenburg. Ἐδημοσίευσε πλείστας ἐργασίας τῆς εἰδικότητός του. Ο. Ρ.

Γκεμπὲρ ἢ *Γεβέρτος*. Ἄραψ ἀλχημιστής· βλ. Δζαβὲρ *μπὲν Χαγιὰν Ἐς Σουφύ*.

Γκεμπετζελῆ ἢ *Γκεπετζελῆ [Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κιλκὶς μετονομασθὲν εἰς Κυπαρίσσια (βλ. λ.).

— Γκεμπετζελῆ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κομοτηνῆς, μετονομασθὲν εἰς *Ρίζωμα*.

Γκέμπζε *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τουρκίας, ἕδρα τῆς ὁμωνύμου ὑποδιοικήσεως, εἰς ἀπόστασιν 2½ χιλιομέτρων ἀπὸ τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ τῆς γραμμῆς Κωνσταντινουπόλεως—Νικομηδείας. Ἔχει 5000 κατοίκους, εἰς τοὺς ὁποίους προσετίθεντο ἄλλοτε 1000 περίπου Ἕλληνες πρόσφυγόντες τῷ 1923 εἰς Ἑλλάδα. Ἡ Γκέμπζε εἶναι ἡ ἀρχαία *Λίβυσσα*, ὅπου καταφυγὼν ὁ Ἀννίβας ηὐτοκτόνησε πιὼν δηλητήριον. Ν. Μ.

Γκεμπριὰν (Guebriant), *Ἰωάννης ντὲ—*. Στρατάρχης τῆς Γαλλίας (1602—1643). Ὑπηρέτησε τὸ πρῶτον ἐν Ὀλλανδίᾳ (1635). Εἶτα διώκησε γαλλικὰ σώματα ὑπηρετοῦντα ὑπὸ τὸν δοῦκα τῶν Σὰξ-Βέϊμαρ καὶ διεκρίθη εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Παλατινάτου καὶ τὴν διάβασιν τοῦ Ρήνου (1639). Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ δουκὸς ἀνέλαβε τὴν ἀρχιστρατηγίαν τοῦ στρατοῦ του, ἡνώθη μετὰ τῶν Σουηδῶν καὶ ἐνίκησε τοὺς αὐτοκρατορικοὺς εἰς τὸ Βολφενμπύτελ καὶ εἰς τὸ Κέμπεν (1642), ὀνομασθεὶς διὰ τοῦτο στρατάρχης. Ἀπεβίωσεν ἐκ τῶν τραυμάτων ἅτινα ἔλαβε κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Ρότβεϊλ. Ν. Π.—Λ.

—Γκεμπριὰν (Guébriant), *Ρενέ*. Σύζυγος τοῦ προηγουμένου, ἀποθανοῦσα τῷ 1659. Κατώρθωσε διὰ τῆς διαγωγῆς της νὰ παραμείνῃ τὸ Μπριοσὰκ εἰς τὴν Γαλλίαν κατὰ τὴν συναφθεῖσαν εἰρήνην, μεταχειρισθεῖσα δόλον καὶ περιπλέξασα εἰς ἐρωτικὴν περιπέτειαν τὸν ἀρνούμενον νὰ παραδώσῃ τὸ φρούριον διοικητὴν Charlevois. Ὑπὸ τῆς βασιλίσσης Μαρίας-Θηρεσίας προσελήφθη ὡς μεγάλη κυρία τῆς τιμῆς. Ν. Π.—Λ.

Γκέμπχαρντ (Gebhardt), *Ἀδόλφος*. Βαυαρὸς ἀρχιγεωμέτρης, ἀκολουθήσας τὸν κόμιτα Ἄρμανσμπεργ εἰς Ἑλλάδα. Εἰργάσθη διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν πόρων τοῦ ἀρτισυστάτου κράτους, εἰς αὐτὸν δὲ ὀφείλεται ἡ σύστασις ἱπποφορβείων, ἡ εἰσαγωγὴ προβάτων τοῦ εἴδους Μερινὸ καὶ ἡ χάραξις τοῦ ἐν Ἀθήναις ἀνακτορικοῦ κήπου. Γ. Δ. Κ.

— Γκέμπχαρντ (Gebhardt), *Βιλλιβάλδος*. Γερμανὸς φίλαθλος (1861—1921). Ὑπεστήριξεν ἐνθέρμως ἐν Γερμανίᾳ τὴν ἀνάστασιν τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων, διηύθυνε δὲ τὰς σχετικὰς ἀποστολὰς εἰς Ἀθήνας (1896—1906), Παρισίους (1900) καὶ Ἅγιον Λουδοβῖκον (1904).

— Γκέμπχαρντ (Gebhardt), *Κάρολος*. Γερμανὸς γυναικολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1861. Τῷ 1899 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς μαιευτικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου. Ἐδημοσίευσε: «Παθολογικὴ ἀνατομία τῶν γεννητικῶν ὀργάνων τῆς γυναικὸς» (1899), «Ἡ ἔμμηνος ροὴ» κλπ. Ο. Ρ.

— Γκέμπχαρντ (Gebhardt) *Μπροῦνο*. Γερμανὸς ἱστορικὸς (1858—1907). Συνέγραψεν ἀξιόλογα ἔργα, ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Γερμανίας, ὧν κυριώτερα εἶναι: «Τὰ παράπονα τοῦ γερμανικοῦ ἔθνους ἐναντίον τῆς αὐλῆς τῆς Ρώμης» (1895), «Ἀδριανὸς ντὲ Κορνέτο» (1896), «Εἰσαγωγὴ τῆς μεθόδου τοῦ Πεσταλότση εἰς Πρωσσίαν» (1896), «Ἱστορία τῆς Γερμανίας κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα» (1897), «Ὁ Γουλιέλμος Οὐμβόλδος ὡς πολιτικὸς» (1896—1899, εἰς 2 τόμ.), «Ἐγχειρίδιον γερμανικῆς ἱστορίας», ἐν συνεργασίᾳ πολλῶν σοφῶν (1903) κλπ. —Β

Γκενᾶκος; *Νικόλαος*. Ἀγωνιστὴ; ἐκ Μάνης, πολεμήσας ὑπὸ τοὺς Μαυρομιχαλαίους. Τῷ 1824 ἔλαβε δίπλωμα χιλιαρχίας. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἐλογίσθη ὑπολοχαγὸς τῆς Φάλαγγος. Γ. Δ. Κ.

Γκενάντιεφ, *Νικόλαος*. Βούλγαρος πολιτικὸς (1868—1923) ἕλκων τὸ γένος ἐξ Ἑλλήνων. Ἐγεννήθη ἐν Βιτωλίοις καὶ ἐπεράτωσε (1885) τὰς γυμναστικὰς σπουδάς του ἐν Φιλιππουπόλει. Μαθητὴς ἔτι ὢν μετέσχε τοῦ κινήματος τῆς ἑνώσεως τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας καὶ εἶτα τοῦ Σερβοβουλγαρικοῦ πολέμου τοῦ 1885 ὡς ἐθελοντὴς ὑπὸ τὸν Πανίτσαν. Κατόπιν ἐσπούδασε νομικὰ εἰς Βρυξέλλας, ὅπου ἀνηγορεύθη διδάκτωρ καὶ συνειργάζετο φοιτητὴς ἔτι ὢν εἰς τὴν ἐφημερίδα «La Réforme». Μετὰ τὴν εἰς Βουλγαρίαν ἐπιστροφήν του ἐξέδωκε μετὰ τοῦ πρεσβυτέρου του ἀδελφοῦ *Χαρίτωνος* τὴν πρώτην ἡμερησίαν ἐφημερίδα «Μπαλκάνσκα Ζορά» («Βαλκανικὴ Ἠὼς»). Ἀπὸ τοῦ 1900 ἐξελέγετο τακτικῶς σχεδὸν βουλευτής. Τῷ 1903 ἐγένετο ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης ἐν τῷ ὑπουργείῳ Ράτσο Πετρώφ, ὀλίγον δὲ βραδύτερον τῆς Γεωργίας. Τῷ 1913, μετὰ τὸν ἀτυχῆ διὰ τὴν Βουλγαρίαν Βαλκανικὸν πόλεμον, ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς κυβερνήσεως Ραδοσλαύωφ. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἀπεστάλη εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς πρωτευούσας, ὅπως βολιδοσκοπήσῃ τὰς ξένας κυβερνήσεις. Τῷ 1923 συνέπηξε μετ' ἄλλων φίλων του τὸ νέον κόμμα τῆς «Ἐθνικῆς Ἑνώσεως» Ἀλλὰ τῇ 30 Ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐδολοφονήθη παρὰ τὴν οἰκίαν του. Ὁ Γκενάντιεφ διεκρίνετο ὡς δεινὸς ρήτωρ, ὡς ἱκανὸς δημοσιογράφος καὶ πολιτικός.

Νικόλαος Γκενάντιεφ.

Γκένγκενπαχ (Gengenpach), *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας (βλ. Γκέγκενπάχ).

Γκενὲ (Guenée), *Ἀδόλφος*. Γάλλος συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1818. Διετέλεσε διευθυντὴς θιάσου ἀνὰ τὰς ἐπαρχίας καὶ συνέγραψεν, εἴτε μόνος εἴτε ἐν συνεργασίᾳ, δράματα, ἐπιθεωρήσεις, φαντασμαγορίας, ὧν κυριώτεραι εἶναι: «Τ' ὀρφανὸ τῆς πλατείας τῆς Νὸτρ Ντὰμ» (1838), «Οἱ ζητιάνοι τοῦ Παρισιοῦ» (1841), «Ταξίδι στὴν Ἰκαρία» (1843), «Ὁ κύριος Κροκμιταὶν» (1860), «Ὁ Ρομπινὼ ζῇ ἀκόμη» (1866). —Β.

Γκενεγκὼ *ντὺ Πλεσσὺ* (Guénégaud), *Ἐρρῖκος ντὲ—*. Γάλλος ἀνακτορικὸς γραμματεὺς (1609—1676), διαδεχθεὶς τὸν Μπριὲν ἐν τῇ θέσει ταύτῃ, ἣν διετήρησεν ἐπὶ 26 ἔτη, παραχωρήσας ταύτην τῷ 1669 εἰς τὸν Κολμπὲρ. Εἶχεν οἰκοδομήσει διὰ τοῦ Μανσὰρ μεγαλοπρεπὲς μέγαρον ὅπου σήμερον κεῖται τὸ Νομισματοκοπεῖον.

Γκενεπὲν (Guénepin), *Αὔγουστος-Ἰωάννης-Μαρία*. Γάλλος ἀρχιτέκτων, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις (1780—1842). Τῷ 1805 ἔλαβε τὸ μέγα βραβεῖον τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τῷ 1810, ὡς ὑπότροφος τῆς Ρώμης, ὑπέβαλεν ἀναπαράστασιν τοῦ Τόξου τοῦ Τίτου εἰς ἐννέα φύλλα σχεδιαγραμμάτων μετὰ σχετικοῦ ὑπομνήματος. Διορισθεὶς ἀρχιτέκτων τῆς περιφερείας Σηκουάνα ἐξετέλεσε σπουδαίας μεταρρυθμίσεις εἰς τὰ σφαγεῖα τῆς Μονμάρτρης (κατεδαφισθέντα ἤδη) καὶ ἔδωκε τὰ σχέδια τῆς ἱερᾶς τραπέζης τῆς ἐκκλησίας Ἁγίου Θωμᾶ τοῦ Ἀκυνάτου ἐν Παρισίοις. Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἐπίσης ἡ ἐπὶ τῆς νησῖδος τοῦ Ἁγίου Διονυσίου ἐκκλησία, ἡ ἐκκλησία τοῦ Νουαζὺ-λὲ-Ντύκ, ἀναπαράστασις τοῦ μνημείου τοῦ Λυσικράτους εἰς τὸν περίβολον τοῦ ντὲ Σομμαρίβα. Ὁ Γκενεπὲν ἐμόρφωσε καὶ πλείστους μαθητὰς εἰς τὸ ἐργαστήριόν του, ὠνομάσθη δὲ μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν καλῶν τεχνῶν τῷ 1833.

Γκενερλῆ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ὑποδιοικήσεως Μαλγάρων τοῦ νομοῦ Ραιδεστοῦ ἐν τῇ Ἀν. Θράκῃ, ἀριθμοῦν (1920) 208 κατοίκους. Ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς, ὠνομάσθη *Γέρηνα*. Α. Θ. ΣΑΜ.

Γκένζιχεν (Gensichen), *Ὄθων-Φραγκῖσκος*. Γερμανὸς ποιητής, γεννηθεὶς τῷ 1847. Ἐπεδόθη εἰς τὰ γράμματα καὶ τὴν λογοτεχνίαν, ὅπου διεκρίθη, καὶ εἰς τὸ θέατρον, διὰ τὸ ὁποῖον συνέγραψε πλεῖστα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὰ κυριώτερα «Γάϊος Γράκχος» (1869), «Ὁ Μεσσίας», τριλογία (1869), «Ντάντὸν» (1870). Ὁμοίως ἐξέδωκε ποιήματα ὑπὸ τίτλον «Poésies choisies» (1888), καὶ πεζά: «Les Contrées que réjouit le Soleil», «Acteurs de Cour à Berlin», καθὼς καὶ νεώτερα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸ «Ulm-Athènes (1910), καὶ «Marie Sévach» (1893). Ν. Π.—Λ.

Γκενιὸ (Gueniot), *Ἀλέξανδρος*. Γάλλος μαιευτὴρ γεννηθεὶς τῷ 1832. Ἐσπούδασεν ἐν Παρισίοις καὶ διετέλεσεν ἐπιμελητὴς τῆς μαιευτικῆς κλινικῆς, τῷ 1865 χειρουργὸς τῶν νοσοκομείων, συγκεντρώσας, ὡς χειρουργὸς καθηγητὴς καὶ διευθυντὴς τοῦ μαιευτηρίου, ἄφθονον ἐπιστημονικὸν ὑλικὸν πρὸς δημοσίευσιν. Τῷ 1868 ὑπῆρξε μέλος τῆς χειρουργικῆς ἑταιρείας τῶν Παρισίων καὶ πρόεδρος αὐτῆς τῷ 1883. Συνετέλεσε λίαν εἰς τὴν ἵδρυσιν τῆς μαιευτικο-γυναικολογικῆς ἑταιρείας, ἧς διετέλεσε καὶ πρόεδρος (1888 καὶ 1893—1894). Ἔλαβε μέρος εἰς πλείστους διαγωνισμοὺς καὶ τῷ 1880 ἐγένετο τιτλοῦχον μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῆς ἰατρικῆς. Ἐκ τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ ἀναφέρομεν: «Παραλήρημα τῶν χειρουργῶν» (1875), «Νέα μέθοδος μετασχηματισμοῦ τοῦ ἐμβρύου» (1877), «Κοιλιακὴ πτῶσις τῶν γυναικῶν» (1878, 1885), «Συγγενὲς ἐξάρθρημα τοῦ γόνατος» (1880), «Στενώματα οὐλώδη τοῦ κόλπου» (1886) καὶ πλεῖστα ἄλλα. Ο. Ρ.

Γκενοέλ, *ἅγιος* (Saint Guenoël ἢ Guenau). Μοναχὸς ἐκ Βρεττάνης τοῦ ΣΤ' αἰῶνος. Ἀσπασθεὶς τὸν μοναχικὸν βίον, διεδέχθη τὸν ἅγιον Γκινιολὲ εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀββᾶ τῆς ἐν Λαντεβενὲκ μονῆς. Βραδύτερον διεπεραιώθη εἰς Μ. Βρεττανίαν καὶ Ἰρλανδίαν, ἔνθα ἐδίδαξε τὸ Εὐαγγέλιον, μεθ' ὃ ἀποσυρθεὶς εἴς τι ἐρημητήριον τῆς Κορνουάλλης ἀπέθανε περὶ τὸ 570. Ὁ τάφος του ἐγένετο τόπος προσκυνήματος λόγῳ τῶν θαυμάτων του. Τῷ 996 τὰ λείψανα αὐτοῦ μετεκομίσθησαν εἰς Κορμπέϋ. Ἡ μνήμη αὐτοῦ ἑορτάζεται τῇ 3 Νοεμβρίου.

Γκενὸν (Guénon) *Ρενέ*. Σύγχρονος Γάλλος ἰνδολόγος γεννηθεὶς τῷ 1886 ἐν Μπλουὰ καὶ ζῶν ἐν Παρισίοις. Μετὰ πολυετεῖς μελέτας ἤρξατο δημοσιεύων τὰ πορίσματα τούτων μόλις κατὰ τὸ 1921. Τὸ σύνολον ἔργον τοῦ Γκενὸν δύναται νὰ χωρισθῇ εἰς δύο τάξεις, πραγματικῶς καὶ χρονικῶς. Ἡ «Γενικὴ εἰσαγωγὴ εἰς τὴν μελέτην τῆς ἰνδικῆς φιλοσοφίας» (Introduction générale à l'étude des doctrines hindoues, 1921), ἔργον ἀπολύτου ὡριμότητος πνεύματος καὶ ὕφους, τὸ ὁποῖον ἐθεωρήθη ἀμέσως κλασικὸν ἀπὸ τοὺς εἰδικοὺς (βλ. *R. Grousset*, Histoire de la philosophie Orientale σελ. 7 κ. ἑξ.), ἔχει πολὺ μεγαλυτέραν σημασίαν τῆς ὑπὸ τοῦ τίτλου ἐμφαινομένης. Εἶναι ἔργον προγραμματικόν, τοῦ ὁποίου μέρος μὲν πραγματεύεται περὶ τοῦ ἀνατολικοῦ τρόπου τοῦ διανοεῖσθαι καὶ περὶ τῶν γενικῶν ἀρχῶν τῆς ἰνδικῆς φιλοσοφίας, μέρος δὲ ἀσχολεῖται μὲ τὴν κριτικὴν τῶν εὐρωπαϊκῶν μεθόδων τῆς μελέτης καὶ γενικῶς τῆς εὐρωπαϊκῆς *νοοτροπίας*. Τὸ ὑπόλοιπον τοῦ μέχρι τοῦδε ἔργου τοῦ Γκενὸν κινεῖται περὶ τοὺς ἰδίους ἄξονας· εἶναι τοῦτο μὲν ἔκθεσις ἐπὶ τὸ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀναλυτικὴ τῆς ἰνδικῆς φιλοσοφίας, τοῦτο δὲ κριτικαὶ ἐφαρμογαὶ ἐπὶ τῆς συγχρόνου εὐρωπαϊκῆς διανοήσεως.

Προηγουμένως ὅμως, ἐπειδὴ ἡ στροφὴ πρὸς τὰς Ἰνδίας καὶ τὴν μεταφυσικὴν ἔρευναν δὲν εἶναι μεμονωμένον φαινόμενον ἐμφανιζόμενον παρὰ τῷ Γκενόν, ἀλλὰ τύπος χαρακτηριστικὸς τῆς ἐποχῆς μας, ἔπρεπε νὰ προηγηθῇ τῆς ἐκθέσεως ἀρνητική τις ἐργασία σκοποῦσα τὴν διάκρισιν τῆς προσπαθείας τοῦ Γκενὸν ἀπὸ τῶν ἄλλων παρομοίων. Καὶ τοῦτο εἶναι τὸ πρῶτον μέρος τοῦ ἔργου του. Πράγματι μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν περὶ ἧς ὡμιλήσαμεν ἀνωτέρω, ἐδημοσίευσεν ἀλληλοδιαδόχως δύο βιβλία «Le théosophisme» (1921) καὶ «L' erreur spirite» (1923). Εἰς τὸ πρῶτον ἐκ τούτων, ἱστορῶν τὰ τῆς γενέσεως τοῦ θεοσοφικοῦ κινήματος ἀποδεικνύει τὰς ὑπόπτους πηγάς του καὶ τὸ ἀκαθόριστον τῆς θεωρίας των. Κατὰ τὸ ἕτερον τῶν ἔργων τὸ σφάλμα τῶν πνευματιστῶν συνίσταται εἰς τὴν κακὴν χρησιμοποίησιν ἐν πολλοῖς καὶ τὴν παρεξήγησιν τῶν διδαγμάτων τῆς ἀληθοῦς σοφίας. Τὸ δὲ θετικὸν ἔργον τοῦ Γκενὸν μετὰ τὴν «Εἰσαγωγὴν» εἶναι ἐν τοῖς κυριωτέροις: α) τὸ «Orient et Occident» (1924), ὅπου ὡς λύσιν τοῦ περιλαλήτου ζητήματος τῆς σχέσεως μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως προτείνει τὴν ἐπιστροφὴν τῶν Εὐρωπαίων πρὸς τὴν παράδοσιν καὶ πρὸς τὴν παραδοχὴν τῶν ἀνατολικῶν ἀξιῶν· β) «L' homme et son devenir selon la Vedanta» (1925), ἔνθα ἐκθέτει τὰς ἰνδικὰς θεωρίας μὲ βάσιν τὰς τῆς Βεδάντας, ἐν σχέσει μὲ τὸν ἄνθρωπον· γ) «La crise du monde moderne»—νέα σύνθεσις ἐπὶ τοῦ θέματος «Orient et Occident»—εἶναι ἐφαρμογὴ τῶν δεδομένων τῆς ἰνδικῆς σοφίας ἐπὶ τῆς κρίσεως τὴν ὁποίαν διέρχεται ὁ σύγχρονος εὐρωπαϊκὸς κόσμος· ἡ κρίσις αὐτὴ ἔχει ἤδη

Digitized by Google

προμελετηθῆ ὑπὸ τῶν σοφῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ εἶναι μοιραία· δύναται νὰ ἀναχαιτισθῆ μόνον διὰ τῆς ἐπιστροφῆς πρὸς τὰ διδάγματα τῆς παραδόσεως· μόνον δὲ ἐκπρόσωπον τῆς παραδόσεως ἐν Εὐρώπῃ εὑρίσκει τὴν χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν, παρὰ τὰς παραχωρήσεις τὰς ὁποίας ἔχει κάμει αὕτη μέχρι τοῦδε εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν νοοτροπίαν. Ὁ καθολικισμὸς ἀνανεούμενος δύναται νὰ συγκεντρώσῃ περὶ ἑαυτὸν ὅ,τι ἔχει ἀπομείνει ἀπὸ τὴν ἀνατολικὴν σοφίαν λανθάνον εἰς τὸ δυτικὸν πνεῦμα.

Τὸ ἔργον τοῦ Γκενόν, τοῦ ὁποίου ἀνωτέρω ἐσκιαγραφήσαμεν τὸ πλαίσιον, εἶναι ἐξαιρετικῶς πλούσιον εἰς περιεχόμενον· ἡ κριτικὴ τῶν εὐρωπαϊκῶν ἀξιῶν, αἱ ὁποῖαι ὅλαι, κατὰ τὸν συγγραφέα, στηρίζονται ἐπὶ τοῦ ἀτόμου καὶ ἀπομακρύνονται—ἀρξάμεναι ἤδη ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆ ἀρχαιότητος—ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τοῦ ἀληθοῦς προορισμοῦ καὶ τῶν ὑψίστων χαρισμάτων τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι ἰσχυρὰ καὶ πειστική. Ὡς λέγει ὁ ἴδιος, εἰς τὴν μεταλαμπάδευσιν τῆς ἀνατολικῆς σοφίας δὲν κάμνει ἔργον ἁπλοῦ φιλολόγου, ἀλλὰ ἐνδιαφερόμενος διὰ τὴν ἀλήθειαν τῶν ἰδεῶν, φροντίζει νὰ ἐφαρμόζῃ ταύτας ἐπὶ τοῦ βίου τοῦ ἀνθρώπου. Τὰ συγγραφικά του χαρίσματα δὲν εἶναι κατώτερα: μεγάλη σαφήνεια καὶ ἐπιγραμματικὴ συχνὰ κομψότης καθιστοῦν τὰ βιβλία του, παρὰ τὸ φύσει δυσνόητον τοῦ περιεχομένου των, εὐανάγνωστα καὶ ἐπαγωγά. Εἰς ταῦτα δέον νὰ προστεθῆ ὅτι ἂν καὶ ἀπορρίπτει γενετικῶς τὰς ἱστοριστικάς, ἀριθμητικὰς καὶ ψυχολογικὰς μεθόδους τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης, εἶναι τέλειος κάτοχος αὐτῶν, χρησιμοποιῶν αὐτὰς ὅπου χρειάζεται μὲ ἀπόλυτον ἀκρίβειαν καὶ ἐπιτυχίαν.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων ἔργων τοῦ Γκενὸν ἀναφέρομεν ἐκ τῶν δημοσιευμένων εἴτε εἰς τόμους αὐτοτελεῖς εἴτε εἰς περιοδικὰ τὰ ἑξῆς κυριώτερα: «L' Esotérisme de Dante» (1925), «Le Roi du Monde» (1927). Διαφόρους μελέτας συμβολικὰς δημοσιευθείσας εἰς τὸ περιοδικὸν «Regnabit» ἀπὸ τοῦ 1925 κ.ἑ. Ἱκανὰς ἐπίσης μελέτας ἐδημοσίευσεν εἰς ἰταλικὰ περιοδικά. Τὰ ἔργα τοῦ Γκενὸν ἔδωσαν μέχρι τοῦδε ἀφορμὴν εἰς πολλὰς συζητήσεις καὶ ἀναλύσεις, αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται σήμερον ἐγκατεσπαρμέναι εἰς περιοδικά· οὐδεμία ὅμως ἐξ αὐτῶν εἶναι ἀξία ἰδιαιτέρας μνείας, πλὴν ἴσως τῶν γενομένων ὑπὸ τοῦ G. Truc, αἱ ὁποῖαι συνεκεντρώθησαν σχεδὸν ὅλαι εἰς τὸν τόμον «Les idées vivent» (1927). Παρ' ἡμῖν μετεφράσθη ἡ «Crise du monde moderne» εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἑλληνικὰ γράμματα» τοῦ 1928. κ. θ. δ.

Γκενσὰν ἢ ***Βαὶν-Σὰν*** (Gensan ἢ Wain-San) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Κορέας καὶ λιμὴν ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς αὐτῆς, παρὰ τὸν ποταμὸν Μπρουκτομτάς. Κάτ. 27.259. Ἀπὸ τοῦ 1883 ἐλεύθερος λιμήν. Κινεζιστὶ Γιουὰν-σάν. —Μ.

Γκενσεκλῆ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Ρεματιά.

Γκένσισεν (Gensichen), ***Ὄττο-Φράντς***. Γερμανὸς δραματικὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς ἐν Ντρίζεν τῷ 1847. Δημοσιογράφος τὸ κύριον ἐπάγγελμα, ἔγραψε πολλὰ καὶ ποικίλα θεατρικὰ ἔργα, ἐξ ὧν σπουδαιότερα εἶναι: τραγῳδίαι «Γάϊος Γράκχος» (Βερολῖνον 1869)· ὁ «Μεσσίας» τριλογία (1869)· «Δαντὼν» (1870)· «Αἴας» (1873)· «Ροβεσπιέρρος» (1873)· κωμῳδίαι «Ὁ Μεταλλειοῦχος» (1871)· «Τὸ ἀλεξικέραυνον» (1872)· «Ὁ φανός» (1879)· «Ἡ θεία τῶν παραμυθιῶν» (1881)· δράματα «Εὐφροσύνη» (1878)· «Φρύνη» (1878)· «Ἡ χυρά Ἀσπασία» (1883). Ἔγραψεν ἐπίσης καὶ ποιήματα.

Γκένσλερ (Gensler), ***Μαρτῖνος***. Γερμανὸς ζωγράφος (1811—1881). Ἀνήκων εἰς τὴν πραγματιστικὴν σχολήν, ἀντέδρασε πρὸς τὴν ἀντιπροσωπεύουσαν τὴν συναισθηματικὴν ἀπεικόνισιν τῶν τοπίων, ἅτινα κατ' αὐτὸν δέον νὰ ζωγραφίζωνται ἀντικειμενικῶς καὶ οὐχὶ νὰ παραμορφῶνται ἐξιδανικευόμενα. Ἔργα τοῦ Γκένσλερ εἶναι ἐκτεθειμένα ἐν τῇ πινακοθήκῃ τοῦ Ἀμβούργου καὶ τῷ μουσείῳ τῆς Κολωνίας. —Β.

Γκὲντ (Genth), ***Ἀδόλφος***. Γερμανὸς ὑδροθεραπευτὴς (1813—1888). Συνέγραψεν: «Ἡ ἀναιμία ἐν σχέσει μὲ τὰς μεταλλικὰς πηγὰς τῆς Schwalbach», «Αἱ σιδηροῦχοι πηγαὶ τῆς Schwalbach» καὶ πλείστας ἄλλας μονογραφίας. Ο. Ρ.

— **Γκὲντ** (Guesde), ***Ματθαῖος-Βασίλειος***, ἐπιλεγόμενος *Ἰούλιος*. Γάλλος σοσιαλιστὴς (1845—1922). Ἀναμιχθεὶς νεαρώτατος εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν πολιτικὴν κίνησιν τῆς πατρίδος του, ὑπηρέτησεν ἐπί τι χρονικὸν διάστημα ὡς ὑπάλληλος τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν (1863) καὶ ἐξεδήλωσεν ἐνωρὶς τὰ φιλελεύθερα αὐτοῦ αἰσθήματα. Τῷ 1868 ἀποφασίζει νὰ ἐργασθῆ πρὸς διάδοσιν τῶν ἀρχῶν του ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καὶ ἀναλαμβάνει τὴν ἀρχισυνταξίαν τῆς «Φιλελευθέρας προόδου» τῆς Τουλούζης, τὴν ὁποίαν ὅμως ἐγκαταλείπει μετ' ὀλίγον, μόλιν διεπίστωσεν ἀσυμφωνίαν τῆς πολιτικῆς γραμμῆς τῆς ἐφημερίδος ταύτης πρὸς τὰς ἰδικάς του ἀντιλήψεις, καὶ συνεργάζεται εἰς τὴν «Ἐλευθερίαν» τοῦ Hérault. Περὶ τὸ 1870 μεταβαίνει εἰς Μομπελλιέ. Ἐκεῖ ἀναλαμβάνει τὴν διεύθυνσιν τῶν «Δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου», ἀντιτίθεται ἐρρωμένως κατὰ τῆς αὐτοκρατορικῆς πολιτικῆς, διαμαρτύρεται κατὰ τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου καὶ καταδικάζεται διὰ τοῦτο εἰς τετράμηνον φυλάκισιν. Τῷ 1871, ὅταν ἐκσπᾷ ἡ Κομμούνα τῶν Παρισίων, ὁ Γκὲντ ἐκδηλώνει ζωηρῶς τὴν πρὸς αὐτὴν συμπάθειάν του καὶ θέτει εἰς τὴν διάθεσιν τῆς ἐπαναστάσεως τὰ «Δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου», τὰ ὁποῖα διηύθυνεν. Ἡ στάσις του αὕτη τοῦ στοιχίζει νέαν καταδίκην εἰς πενταετῆ φυλάκισιν καὶ εἰς πρόστιμον 4.000 φράγκων. Διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὰς συνεπείας τῆς καταδίκης ἀναγκάζεται νὰ ἐκπατρισθῆ καὶ καταφεύγει εἰς Ἑλβετίαν, ὅπου ἱδρύει τμῆμα τῆς Διεθνοῦς καὶ ἐφημερίδα σοσιαλιστικήν, τὴν «Διεθνῆ ἐξέγερσιν». Μετ' ὀλίγον ἐγκαταλείπει τὴν Ἑλβετίαν καὶ ἔρχεται εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου διδάσκει τὴν γαλλικὴν λογοτεχνίαν καὶ ἀναμιγνύεται συγχόνως εἰς τὴν πολιτικήν, συνεργαζόμενος εἰς τὰ σπουδαιότερα φύλλα τῆς ἄκρας ἀριστερᾶς, μέχρις οὗ, τῷ 1875, ἐκδιώκεται ὡς ἀνεπιθύμητος καὶ ἀναγκάζεται νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἑλβετίαν. Τῷ 1876, χάρις εἰς τὴν δοθεῖσαν ἀμνηστείαν, εἰσέρχεται εἰς τὴν Γαλλίαν, ὅπου ἐπιδίδεται μετὰ ζέσεως εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαρξισμοῦ μεταξὺ τῶν ἐργατικῶν μαζῶν καὶ τὴν ἐκλαΐκευσίν του. Συνεργάζεται εἰς τὸν «Ριζοσπάστην», τὰ «Δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου» καὶ τὴν «Γαλλικὴν ἐπανάστασιν», καὶ ἱδρύει τὴν πρώτην σοσιαλιστικὴν ἐφημερίδα, τὴν «Ἰσότητα», ὅπου ἀναπτύσσει τὰς ἀρχὰς τῆς πάλης τῶν τάξεων πρὸς κατάκτησιν τῆς ἐξουσίας καὶ τῆς ἐθνικοποιήσεως τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς. Ἡ ἐργατικὴ τάξις τῆς Γαλλίας, κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, δὲν ἀπετέλει ἀκόμη συμπαγὲς καὶ ἐνσυνείδητον σύνολον. Ὁ ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν καὶ διεκδικήσεων αὐτῆς ἀγὼν δὲν ἐστηρίζετο ἐπὶ οὐδενὸς προγράμματος, οὔτε ἐφωτίζετο ὑπὸ συνεποῦς καὶ ἑνιαίας θεωρίας. Ὁ Γκὲντ ἀκολουθῶν τὸν μαρξισμὸν ἀναλαμβάνει νὰ ἐφαρμόσῃ τοῦτον ἐν Γαλλίᾳ καὶ νὰ ὀργανώσῃ τὴν ἐργατικὴν τάξιν πέριξ ἑνὸς πολιτικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος. Μετὰ πολλὰς καὶ μακρὰς προπαγανδιστικὰς περιοδείας ἀνὰ τὴν Γαλλίαν καταρτίζει, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ *Π. Λαφάργκ*, τὸ πρόγραμμα τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος. Καταδικασθεὶς ἅπαξ ἔτι εἰς ἑξάμηνον φυλάκισιν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ἐπὶ ἀποπείρᾳ συγκλήσεως διεθνοῦς ἐργατικοῦ συνεδρίου ἐν Παρισίοις, θριαμβεύει ἐν τῷ ἐργατικῷ συνεδρίῳ τῆς Χάβρης (1880), τὸ ὁποῖον ἀποδέχεται τὰς ἀρχάς του.

Ὁ Γκὲντ ἐκθέτει τὸ πρόγραμμά του διὰ μακρῶν εἰς τὴν «Σοσιαλιστικὴν κατήχησίν» του, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν καλυτέραν περίληψιν τῶν ἀντιλήψεών του. Καταδικάζων τὴν κρατοῦσαν ἠθικὴν καὶ τὰς διακρίσεις αὐτῆς μεταξὺ ἑνὸς ἀπολύτου ἀγαθοῦ καὶ ἑνὸς ἀπολύτου κακοῦ, θέτει ὡς κριτήριον τοῦ ἀγαθοῦ τὴν γενικὴν ὠφέλειαν, ἡ ὁποία περιλαμβάνει ἐν ἑαυτῇ τὴν ἐπὶ μέρους ὠφέλειαν ἑκάστου ἀτόμου, καὶ ἐκ τῆς ἀλληλεγγύης ἥτις ἑνοῖ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους «ἐντὸς τόπου καὶ χρόνου» διὰ τοῦ δικαιώματος ὅπως ἕκαστος ἀναζητῇ τὸ ἀγαθὸν διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἱκανοτήτων καὶ δυνάμεων καὶ διὰ τῶν ἱκανοτήτων καὶ δυνάμεων τῶν μετ' αὐτοῦ βιούντων, καὶ συνάγει τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ἀναλήψεως ὑπὸ τῆς κοινωνίας ὅλων τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς ὁλικῆς καταστροφῆς — δι' ἐνόπλου ἐπαναστάσεως — τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ κοινωνικοῦ συστήματος. Μεταξὺ τῆς ἐργατικῆς τάξεως, ἐκπροσώπου μιᾶς νέας τάξεως πραγμάτων, τοῦ σοσιαλισμοῦ, καὶ τῆς ἀστικῆς τάξεως, ἐκπροσώπου τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ συστήματος, οὐδεμία συνεργασία δύναται νὰ ὑπάρξῃ, διότι οὐδεμία κοινότης συμφερόντων ὑπάρχει μεταξὺ καταπιεστῶν καὶ καταπιεζομένων. Ὁ ἀγὼν ὑπὲρ μεταρρυθμίσεων καὶ ἡ παραδοχὴ αὐτῶν διδομένων ἐκ μέρους τοῦ σημερινοῦ κοινωνικοῦ συστήματος ἰσοδυναμεῖ πρὸς σιωπηρὰν ἐπιδοκιμασίαν τῶν ἀρχῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων τοῦτο βασίζεται καὶ ἑπομένως εἶναι ἀπορριπτέος. Οἱ ἡγέται τοῦ σοσιαλισμοῦ κατ' οὐδένα τρόπον δύνανται νὰ συνεργασθῶσι μετὰ τῶν ἀστικῶν κυβερνήσεων. Μεταξὺ τῶν γραμμῶν τοῦ σοσιαλιστικοῦ κινήματος δὲν ὑπάρχει θέσις διὰ καιροσκοπικὴν πολιτικὴν (ὀππορτουνισμόν). Ἡ ἀδιαλλαξία αὕτη τοῦ Γκὲντ προὐκάλεσεν ἐντὸς τῶν κόλπων τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος ἰσχυρὰν ἀντιπολίτευσιν καὶ ἐν τέλει ὡδήγησεν εἰς τὸ σχίσμα μεταξὺ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Γκὲντ (guesdistes) ἀφ' ἑνός, καὶ τῶν παραδεχομένων τὴν ἀνάγκην τῆς ἀμέσου βελτιώσεως τῆς θέσεως τῆς ἐργατικῆς τάξεως διὰ μεταρρυθμίσεων, ἔστω καὶ κατόπιν συνεργασίας μετὰ τῶν κεφαλαιοκρατικῶν κυβερνήσεων ἐπιτυγχανομένων, καὶ τῆς προκαταβολικῆς, οὕτως εἰπεῖν, πραγματοποιήσεως τῆς κοινωνικῆς ἐπαναστάσεως, ἣν ἐθεώρουν ἔργον τοῦ ἀπωτέρου μέλλοντος, ἀφ' ἑτέρου, οἵτινες ὠνομάσθησαν possibilistes καὶ εἶχον συσπειρωθῆ περὶ τὸν Π. Μπροὺς καὶ τὸν Φουρνιέρ.

Μετὰ τὸ σχίσμα ὁ Γκὲντ ἐπιδίδεται μετὰ μεγαλυτέρας ζέσεως εἰς τὴν διάδοσιν τῶν ἀρχῶν του, φυλακίζεται ἐκ νέου τῷ 1883 καὶ ἱδρύει νέας ἐφημερίδας, τὴν «Φωνὴν τοῦ λαοῦ», τὸν «Πολίτην» καὶ τὸν «Σοσιαλιστήν», ὅστις ἀργότερον ἀπέβη ἐπίσημον ὄργανον τοῦ γαλλικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος. Τῷ 1893 ἐκθέτει διὰ πρώτην φορὰν ὑποψηφιότητα βουλευτοῦ καὶ ἐπιτυχὼν ἐν Ρουμπαὶ μεταφέρει τὴν δρᾶσίν του ἐν τῷ κοινοβουλίῳ, ὅπου ἐκφωνεῖ μνημειώδεις λόγους ἐπὶ τοῦ ὀκταώρου, τῆς πρωτομαγιᾶς, τοῦ κολλεκτιβισμοῦ, τοῦ ἐπαναστατικοῦ καὶ χριστιανικοῦ σοσιαλισμοῦ, τῆς Ἀλσατίας καὶ Λωρραίνης κτλ. Ἀποτυχὼν εἰς τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1898 προσπαθεῖ νὰ διατηρήσῃ τὴν ἑνότητα τοῦ κόμματος, ἀπειλουμένην ὑπὸ τῆς ὁλονὲν αὐξανομένης ἐπιρροῆς τῶν possibilistes. Μετὰ τὴν ἀνάληψιν ὑπὸ τοῦ Μιλλερὰν τοῦ ὑπουργείου τῶν Δημοσίων ἔργων, ὁ Γκὲντ συγκαλεῖ σοσιαλιστικὸν συνέδριον ἐν Παρισίοις. Ἀποτέλεσμα τοῦ συνεδρίου τούτου ὑπῆρξεν ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ ἀνακήρυξις τοῦ *Ζωρὲς* ἡγέτου τῶν possibilistes, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ συσπείρωσις περὶ τὸν Γκὲντ ὅλων τῶν ὁμάδων τῆς ἀριστερᾶς τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος (γκεντισταί, κομμουνισταί, μπλανκισταί). Ἀποτυχὼν διὰ μίαν ἔτι φορὰν εἰς τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1902, ἐκλέγεται βουλευτὴς κατὰ τὸ 1906 καὶ ἐφεξῆς, ἀγωνίζεται δὲ κατὰ πασῶν τῶν «πανακειῶν τοῦ συνεργατισμοῦ, τοῦ ἐκτὸς πάσης πολιτικῆς συνδικαλισμοῦ, τοῦ κρατικοῦ σοσιαλισμοῦ κλπ., αἱ ὁποῖαι ἐκθέτουν τὴν ἐργατικὴν τάξιν εἰς τὸν κίνδυνον νὰ λησμονήσῃ τὴν κοινωνικήν της ἀποστολήν: τὴν ἐπανάστασιν». Ὅταν ἐξερράγη ὁ Παγκόσμιος πόλεμος, ὁ Γκὲντ εἶχε λησμονηθῆ· μὲ τὴν δολοφονίαν ὅμως τοῦ Ζωρὲς ἐπανέκτησε τὴν προτέραν του δημοτικότητα, εἰς βάρος τῆς ἰδεολογικῆς του συνεπείας. Αὐτὸς ὁ ὁποῖος προηγουμένως εἶχε ταχθῆ κατὰ τῆς συμμετοχῆς εἰς ἀστικὰς κυβερνήσεις, τώρα ἀνελάμβανεν ὑπουργικὴν θέσιν ἐν τῇ κυβερνήσει Βιβιανί. Ἀργότερον ἡ στάσις τοῦ Γκὲντ ἀπέναντι τῆς ρωσικῆς ἐπαναστάσεως ὑπῆρξε στάσις ἀποδοκιμασίας· καὶ τοῦτο συνδυαζόμενον μὲ τὸ γεγονὸς τῆς ἐπιδοκιμασίας τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἐθεωρήθη ὑπὸ τῶν σοσιαλιστῶν τῶν ἄκρων ὡς προδοσία τῶν σοσιαλιστικῶν ἰδεωδῶν.

Ὁ Γκὲντ ἀφῆκε πλεῖστα ἔργα, ὧν σπουδαιότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Le livre rouge de la justice sociale» (1872), «Essai sur le catéchisme socialiste» (1878), «La loi des salaires et ses conséquences» (1878), «Collectivisme et Révolution» (1879) (καὶ ἑλλην. μετάφρ.), «Le collectivisme au Collège de France» (1883), «Le programme du Parti Ouvrier» (1883), «Services publics et Socialisme» (1885), «Le collectivisme» (1891), «Le Socialisme au jour le jour» (1899), «Quatre ans de lutte de lasse» (1901), «État, morale et politique de classe» (1901), «Questions d' hier et d' aujourd' hui» (1911), «En garde! contre les contrefaçons du Socialisme et la fausse monnaie des réformes bourgeoises» (1911) κλπ. [Πρβλ. *Α. Ζέναὲς:* Histoire des Partis Socialistes en France. III: Les Guesdistes. Paris 1911.] —Β.

— **Γκὲντ** (Ged), ***Οὐίλλιαμ***. Σκῶτος τυπογράφος καὶ ἐφευρέτης (1690—1749). Ἐφεῦρε τὴν τυπογραφικὴν στερεοτυπικὴν πλάκα: ἐπὶ στοιχειοθετημένης σελίδος ἥπλωνε γυψίνην μᾶζαν, ἐφ' ἧς ἀπετυποῦτο ἡ σελίς, ἐπὶ τῆς οὕτω δὲ ἀποκτηθείσης μήτρας ἐπιχέων τετηγμένον μῖγμα μολύβδου καὶ ἀντιμονίου ἐλάμβανε τὴν στερεοτυπικὴν πλάκα. Τῷ 1731 διωρίσθη τυπογράφος τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Καΐμπριτζ μὲ τὸν σκοπὸν νὰ τυπώσῃ διὰ τῆς νέας του ταύτης μεθόδου τὴν Βίβλον. Ἀλλ' ἡ ἀντιζηλία τῶν ὁμοτέχνων του, συνασπισθέντων ἐναντίον του, ἠμπόδισεν αὐτὸν ν' ἀγάγῃ εἰς πέρας τὴν ἐντολήν. Ἐπιστρέψας εἰς Ἐδιμβοῦργον ἐξέδωκε στερεοτυπικῶς τὸν Σαλλούστιον (1739). Ἡ μέθοδος τοῦ Γκὲντ τελειοποιηθεῖσα βραδύτερον ὑπὸ τοῦ λόρδου Στάνωπ προήχθη εἰς τὴν σημερινὴν στερεοτυπίαν. —Β.

Γκέντε (Genthe), ***Ζίγκφριντ***. Γερμανὸς ἐξερευνητὴς καὶ συγγραφεὺς (1870—1904). Ἐπεσκέφθη, ἀποσταλεὶς ὑπὸ τῆς «Ἐφημερίδος τῆς Κολωνίας», τῷ 1899 τὴν Σαμόαν, τῷ 1900 τὴν Βόρειον Κίναν, τὴν Κορέαν καὶ τὴν Σιβηρίαν. Τῷ 1903 ἡ ἐπανάστασις τοῦ Μποὺ Χαμάρα τὸν προείλκυσεν εἰς τὸ Μαρόκκον, ὅπου καὶ ἐδολοφονήθη.

[Βλ. «Τὰ ταξίδια τοῦ Γκέντε», ἐκδοθέντα ὑπὸ G. Wegener εἰς 3 τόμ. 1905.] —Β.

Γκεντελλὲ (Gödöllö) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Οὐγγαρίας, παρὰ τὴν Βουδαπέστην. Κάτ. 5893. Ἀνάκτορον θερινῆς διαμονῆς τοῦ αὐτοκράτορος καὶ μονὴ καπουκίνων ἐν Μπεσνιέ, τόπῳ προσκυνήματος. —Μ.

Γκὲντζ (ἀρμεν. ***Γκερνὶκ***) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τουρκίας ἐν τῷ Κουρδιστάν, ἕδρα ὁμωνύμου διοικήσεως καὶ ὑποδιοικήσεως τοῦ νομοῦ Βιτλίς, εἰς ἀπόστασιν 115 χμ. ΒΔ. τῆς πόλεως Βιτλίς, ἐπὶ ὁμωνύμου παραποτάμου τοῦ Μουρὰτ-τσάϊ, κυριωτέρου βραχίονος τοῦ Ἄνω Εὐφράτου. Ἂν καὶ ἕδρα διοικητοῦ (μουτεσαρρίφη) ἔχει μόλις 500 κατοίκους. Ἦτο ἄλλοτε ἕδρα Ἀρμενίου ἐπισκόπου.

Ἡ διοίκησις (σαντζάκιον) τοῦ Γκὲντζ ἀποτελεῖ τὸ δυτικώτερον μέρος τοῦ νομοῦ Βιτλίς, ἐκτεινομένη μεταξὺ 38°20′ καὶ 39°10′ Α. μήκους καὶ 38°30′—39°20′ Β πλάτους, ὁριζομένη δὲ πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Ἐρζερούμ, πρὸς Α. ὑπὸ τῆς διοικήσεως Μούς, πρὸς Ν. καὶ Δ. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Διαρβεκίρης. Περιλαμβάνει τὰς ὑποδιοικήσεις (κα-

Digitized by Google

ζόδες) Γκέντζ, Τσαμπακτζοὺρ καὶ Κομπσὶν ἡ Κάλμπ. Οἱ κάτοικοι ἀνήρχοντο πρὸ τῶν ἀρμενικῶν σφαγῶν εἰς 66197, ἐκ τῶν ὁποίων 12964 ἦσαν Ἀρμένιοι καὶ 836 Γεζῖται. Ὁ σημερινὸς πραγματικὸς πληθυσμὸς δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστός, διότι δὲν θεωρεῖται ἀκριβὴς ἡ τελευταία τουρκικὴ ἀπογραφὴ εἰς τὰ μέρη ταῦτα. Τὸ σαντζάκιον διαρρέουσιν οἱ ποταμοὶ Μουρὰτ-σοῦ (Εὐφράτης) καὶ ὁ παραπόταμος αὐτοῦ Γκανὰκ-σοῦ, ὡς καὶ ὁ Μπατμὰν-νεχρί, ὅστις ἐκβάλλει εἰς τὸν Τίγρητα. Ὄρη κυριώτερα εἶναι πρὸς Β αἱ. διακλαδώσεις τοῦ Μπινγκιὸλ-δὰγ (=ὄρος τῶν χιλίων λιμνῶν), πρὸς Ν. δὲ τὸ ὄρος Σασούν. Τὰ κυριώτερα προϊόντα τῆς περιοχῆς εἶναι κυρίως ὀπωρικὰ καὶ λαχανικά. Καλλιεργεῖται ἡ ἄμπελος, ἡ ἐλαία καὶ ἡ μορέα. Εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Γκέντζ παράγεται ἔκ τινος φυτοῦ εἶδος φυτικῆς κόλλας, τὸ «τειρίσι» χρησιμοποιούμενον ὑπὸ τῶν ὑποδηματοποιῶν, πρὸς δὲ μέταξα, κηκίδιον καὶ τραγάκανθος. Εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Τσαπακτσοὺρ κατασκευάζεται τὸ «πεστίλι». μαρμελάδα ἀπὸ βερύκοκκα ξηρὰ εἰς φύλλον, εἰσαχθεῖσα ἤδη καὶ ὑπὸ τῶν προσφύγων εἰς Ἑλλάδα, ὡσαύτως δὲ πετιμέζι. Αἶγες καὶ πρόβατα ἐκτρέφονται ἐν ἀφθονίᾳ. Ἐν τῷ σαντζακίῳ ὑπάρχουσιν ἀνεκμετάλλευτα ἀργυρωρυχεῖα. ἐν μεταλλεῖον χαλκοῦ καὶ ὀρυχεῖα ὤχρας. Δάση δρυῶν ὑπάρχουσιν ἱκανῶς ἐκτεταμένα. Ν. Μ.

Γκεντὶζ ἢ *Γκεντὶς* [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Τουρκίας, ἕδρα τῆς ὁμωνύμου ὑποδιοικήσεως ἐν τῇ τέως διοικήσει, νῦν δὲ νομῷ Κιουταχίας (Κοτυαίου), τῆς τέως γενικῆς διοικήσεως Προύσης. Κεῖται εἰς ἀπόστασιν 77 χμ. ΝΔ. τῆς πόλεως Κιουταχίας, ἐπὶ τοῦ Ἕρμου (τουρκιστὶ *Γκεντίζ*), οὗτινος ἡ πηγὴ εὑρίσκεται εἰς μικρὰν πρὸς Α. ἀπόστασιν. Ἐπὶ τοῦ Ἕρμου ὑπάρχει παλαιὰ βυζαντινὴ γέφυρα μὲ μίαν μόνην ἁψίδα, ἥτις ἄγει εἰς τὴν ὁδὸν τῶν καραβανίων Σμύρνης. Ἐπὶ τῆς γεφύρας ὑπάρχουσιν ἐντετειχισμένα δύο ἀκέφαλα ἀγάλματα ρωμαϊκῆς ἐποχῆς. Οἱ τῆς πόλεως δεσπόζοντες βράχοι καὶ τὰ γειτονικὰ ὄρη εἶναι ἡφαιστειακῆς προελεύσεως. Ἐπὶ ὀξέος βράχου, τὸν ὁποῖον οἱ κάτοικοι καλοῦσι *Καλὲ* (=φρούριον), διακρίνονται ἴχνη ἀρχαίου φρουρίου ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ βράχου λελαξευμέναι βαθμίδες κλίμακος ἀγούσης εἰς αὐτό. Ὑποτίθεται ὅτι ἐκεῖ ὑψοῦτο ἡ ἀκρόπολις τῆς ἀρχαίας (μακεδονικῆς) πόλεως τῶν Κάδων, ἥτις ἐπὶ Βυζαντινῶν ἦτο ἕδρα ἐπισκοπῆς. Οἱ κάτοικοι τῆς σημερινῆς πόλεως ἀνέρχονται εἰς 6000 περίπου, ἅπαντας Μουσουλμάνους.

Ἡ ὑποδιοίκησις Γκεντὶζ ἔχει 76 χωρία μὲ 40,000 κατοίκους. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι εὐφορώτατον, παράγον δημητριακά, ὄσπρια, κάνναβιν, λίνον, ὄπιον, βάμβακα, καπνά, ἐλαίας, σταφυλάς. Προκόπτει πολὺ ἡ βομβυκοτροφία καὶ ἡ μελισσοκομία. Τὰ δάση δίδουσι βαλανίδια. Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

Γκεντὶζ-*τσάϊ* [*Γεωγρ.*]. Τουρκικὴ ὀνομασία τοῦ ποταμοῦ Ἕρμου (βλ. λ.) ἐν Μ. Ἀσίᾳ.

Γκέντικε (Gedike), *Λουδοβῖκος-Φρειδερῖκος-Γκόττλοπ-Ἐρνέστος*. Γερμανὸς παιδαγωγὸς (1760—1738), ἀδελφὸς τοῦ Φρειδερίκου. Ἐχρημάτισε διευθυντὴς διαφόρων γυμνασίων. —Β.

— **Γκέντικε** (Gedike), *Φρειδερῖκος*. Γερμανὸς παιδαγωγὸς (1754—1803). Ἐσπούδασε τὰ ἰταλικὰ σχολεῖα, ἐμελέτησε τὸ σύστημα τοῦ Πεσταλότσι καὶ ἀνεκαίνισε τελείως τὰς μεθόδους διδασκαλίας ἐν τῇ πατρίδι του. Συνέγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Ἀποσπάσματα ἐπὶ τῆς παιδαγωγίας καὶ τῆς μεθόδου διδασκαλίας παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ τοῖς νεωτέροις» (1779), «Ἑλληνικὰ ἀναγνώσματα δι' ἀρχαρίους» (1781 καὶ 1809), «Λατινικὰ ἀναγνώσματα» (1782), «Γαλλικὰ ἀναγνώσματα» (1785), «Ἀγγλικὰ ἀναγνώσματα» (1804), «Γαλλικὴ Χρηστομάθεια» (1803) κλπ. —Β

Γκεντιλίνης (Gentilni) βλ. Γεντιλίνης.

Γκέντινγκ (Göding) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Τσεχοσλοβακίας, τσεχιστὶ Χοντονίν, πρὸς δυσμὰς τοῦ Μαΐρεν, παρὰ τὸν ποταμὸν Μάρχ. Κάτ. 13.198. Βιομηχανία σακχάρεως, ἀνθρακωρυχεῖα. —Μ.

Γκέντις (Geddes), *Ἀλέξανδρος*. Σκῶτος θεολόγος (1737—1802). Προσελθὼν εἰς τὸν καθολικισμόν, ἠκολούθησε τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον καὶ ἐπιδοθεὶς ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν μελέτην τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀφοῦ προηγουμένως ἐξέμαθε τὴν ἑβραϊκήν. Ἐνστερνισθεὶς ἰδέας τινὰς τῶν αἱρετικῶν καθῃρέθη (1779). Ἀλλ' ὑποστηριζόμενος ὑλικῶς ὑπὸ τοῦ λόρδου Πέτρε ἠδυνήθη νὰ συνεχίσῃ ἀπερισπάστως τὰς μελέτας του. Τῷ 1786 ἐδημοσίευσε τὸ πρῶτον ἔργον του ὑπὸ τὸν τίτλον «Σχέδιον νέας μεταφράσεως τῆς Βίβλου» (Prospectus of a new translation of the holy Bible). ἐν τῷ ὁποίῳ καταφαίνεται ἡ τάσις αὐτοῦ πρὸς κριτικὴν μετάφρασιν τῶν Γραφῶν. Τὸ ἔργον τοῦτο ὑπῆρξεν ὁ πρόδρομος νέας μεταφράσεως τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὁ πρῶτος τόμος τῆς ὁποίας ἐδημοσιεύθη τῷ 1792. Ἐπειδὴ ὁ Γκέντις ἀπέρριπτε τὴν πίστιν εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν, ἐγένετο στόχος νέων ἐπιθέσεων ἐκ μέρους τῆς ἐκκλησίας. Ἐν τῇ προσπαθείᾳ αὐτοῦ ἤλπιζεν, ὅτι θὰ εἵλκυε πρὸς ἑαυτὸν τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν συμπάθειαν τῶν διαμαρτυρομένων τῆς Ἀγγλίας, ἀλλ' ἐψεύσθη τῶν ἐλπίδων του, διότι κατηγορήθη καὶ κατεφρονήθη τόσῳ ὑπὸ τῶν καθολικῶν, ὅσῳ καὶ ὑπὸ τῶν διαμαρτυρομένων ὡς αἱρετικός. Ὁ Γκέντις διεκρίθη καὶ ὡς φιλόλογος. Μετέφρασε τὰς «Σατίρας» τοῦ Ὁρατίου, τὸ «Carmen seculare pro Gallia gente», τὴν πρώτην ῥαψῳδίαν τῆς Ἰλιάδος τοῦ Ὁμήρου κλπ. Α. Δ.

— **Γκέντις** (Geddes), *Ὄουκλαντ-Κάμπελλ*. Ἄγγλος ἰατρὸς καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς ἐν Λονδίνῳ τῷ 1879. Καθηγητὴς τῆς ἀνατομικῆς ἐν Ἐδιμβούργῳ, βοαδύτερον δ' ἐν Μονρεάλ, ἐγένετο τῷ 1916 διευθυντὴς τῆς στρατολογικῆς ὑπηρεσίας, τῷ 1917 ὑπουργὸς τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης, τῷ 1919 τοῦ Ἐμπορίου, ἀπὸ δὲ τοῦ 1920—1924 ἐχρημάτισε πρεσβευτὴς ἐν Οὐασιγκτῶνι. Ὡς ὑπουργὸς τοῦ Ἐμπορίου ἀντεμετώπισεν ἀποτελεσματικῶς τὴν μεγάλην κρίσιν τῆς γαιανθρακοπαραγωγῆς. Ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς μεγάλης Βρεττανίας εἰς τὰς Ἡν. Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς διεκρίθη, διεξαγαγὼν ἐπιτυχῶς λίαν σημαντικὰς διαπραγματεύσεις.

— **Γκέντις** (Geddes), *Γουλιέλμος-Ντύγκιντ*. Περιώνυμος Ἄγγλος φιλόλογος (1828—1900). Ὑπῆρξε καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Ἀμπερντην, πρύτανις τοῦ αὐτοῦ πανεπιστημίου καὶ διευθυντὴς τῆς «Grammar School» τῆς ἰδίας πόλεως. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ τὰ μᾶλλον ἀξιομνημόνευτα εἶναι τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἑλληνικὴ γραμματική» (17η ἔκδ. 1883), κριτικὴ ἔκδοσις τοῦ «Φαίδωνος» τοῦ Πλάτωνος, «Τὸ πρόβλημα τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν» (1878). «The Philologic uses of the Celtic Tongue» (1874) καὶ «Flosculi Graeci Boreales» (1882). Α. Δ.

— **Γκέντις** (Geddes), *Ἔρικ-Κάμπελλ*. Ἄγγλος πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1875 ἐν Ἰνδίαις. Τῷ 1915 διωρίσθη διευθυντὴς τῆς ἀποθήκης πυρομαχικῶν, τῷ 1916 διευθυντὴς τῶν σιδηροδρόμων, τῷ δὲ 1918 ἐγένετο πρῶτος λόρδος τοῦ Ναυαρχείου. Τῷ 1919 ἀνέλαβε τὴν ὀργάνωσιν καὶ διεύθυνσιν τοῦ νεοσυστάτου ὑπουργείου Μεταφορῶν. Τῷ 1921, πρόεδρος τῆς ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν ἐπιτροπείας, προέτεινεν οἰκονομίας 86 ἑκατομμυρίων λιρῶν, ἐξ ὧν ἐπραγματοποιήθησαν ὑπὲρ τὰ 50 ἑκατομμύρια. Ὁ Γκέντις ὑπῆρξε προσωπικὸς φίλος τοῦ Λόϋδ Τζῶρτζ καὶ εἷς τῶν Ἄγγλων μεγαλοβιομηχάνων, τοὺς ὁποίους προσέλαβεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του διὰ τοὺς στρατιωτικοὺς ἐφοδιασμοὺς κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον.

— **Γκέντις** (Geddes), *Πατρίκιος*. Διαπρεπὴς Ἄγγλος βοτανικὸς καὶ κοινωνιολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1854. Ἐσπούδασεν ἐν τῇ μεταλλειολογικῇ σχολῇ τοῦ Λονδίνου καὶ εἰς πολλὰ ἀγγλικὰ καὶ γαλλικὰ πανεπιστήμια. Ὑπῆρξε διαδοχικῶς ἐπιμελητὴς τῆς φυσιολογίας ἐν τῷ «University College» τοῦ Λονδίνου, τῆς ζῳολογίας ἐν Ἀμπερντην καὶ τῆς βοτανικῆς ἐν Ἐδιμβούργῳ. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ προσοχῆς ἄξια τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἐξέλιξις τοῦ φύλου», «Ἡ σύγχρονος βοτανική», «Ἡ ἐξέλιξις τῆς πόλεως», «Αἱ πόλεις ἐν ἐξελίξει», «Ἡ πολιτικὴ τοῦ μέλλοντος», «Ἰδέαι περὶ τοῦ πολέμου». Α. Δ.

Γκὲντς (Gentz), *Γουλιέλμος*. Γερμανὸς ζωγράφος γεννηθεὶς ἐν Νόϋρουππιν καὶ ἀποθανὼν ἐν Βερολίνῳ (1822—1890). Σπουδάσας εἰς Παρισίους παρὰ τῷ Κουτύρ, ἐπεχείρησε τῷ 1850 ταξίδιον εἰς Αἴγυπτον καὶ Μικρὰν Ἀσίαν, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπεκόμισεν ἄξιαν λόγου γνῶσιν τοῦ ἀνατολικοῦ τοπίου καὶ τοῦ ἀνατολικοῦ χρωματισμοῦ. Τὰ στοιχεῖα ταῦτα καὶ ἡ μεγάλη περὶ τὴν ἀπόδοσιν ἀκρίβεια χαρακτηρίζουν τοὺς πίνακάς του, τῶν ὁποίων οἱ κυριώτεροι ἀπόκεινται εἰς τὰ μουσεῖα τοῦ Βερολίνου καὶ τῆς Δρέσδης. Ὁ Γκέντς ἠσχολήθη ἐπιτυχῶς καὶ περὶ τὴν εἰκονογράφησιν βιβλίων. —Β

— **Γκὲντς** (Gentz), *Φρειδερῖκος φὸν* —. Γερμανὸς πολιτικὸς καὶ δημοσιολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1764 ἐν Μπρεσλάου καὶ ἀποθανὼν ἐν Βιέννῃ τῷ 1832. Ὑπῆρξεν ὁ ἱδρυτὴς τῆς «Deutsche Zeitschrift» (1790), ὡς καὶ τοῦ «Historisches Journal». Ἀργότερον προσελήφθη εἰς τὴν αὐστριακὴν ὑπηρεσίαν ὡς ἀνώτερος αὐτοκρατορικὸς σύμβουλος (1802), πλησίον τοῦ Μέττερνιχ, τοῦ ὁποίου καὶ ἀπέκτησε τὴν πλήρη ἐμπιστοσύνην, παρὰ τὰς οἰκονομικάς του πεποιθήσεις, αἵτινες τὸν ἐμφανίζουν ὡς ἔνθερμον ὀπαδὸν τῶν θεωριῶν τοῦ Σμίθ. Εἰς τὴν συγγραφὴν οἰκονομικῶν, ἱστορικῶν καὶ πολιτικῶν μελετῶν, ὡς καὶ τὴν μετάφρασιν πλείστων ὅσων, ἰδιαιτέρως γαλλικῶν ἔργων ἱστορικῆς φύσεως, ἀναφερομένων κυρίως εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ὑπῆρξεν ἐξαιρετικὰ παραγωγικός, δι' ὃ καὶ θεωρεῖται ὡς ὁ μεγαλύτερος τῶν δημοσιολόγων τῆς Γερμανίας καὶ Αὐστρίας. Ν. Γ. Φ.

Γκέντσης. Μπουλούκμπασης τοῦ Σάββα Φωκιανοῦ, κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ κινήματος τοῦ 1821 εἰς τὰς παραδουνάβιους ἡγεμονίας. Ἠγωνίσθη μετὰ πολλῆς γενναιότητος εἰς διαφόρους μάχας καὶ μικροσυμπλοκάς. Κατὰ τὴν προδοσίαν τοῦ Σάββα τὸν ἠκολούθησε καὶ ἐδολοφονήθη ἐν Βουκουρεστίῳ, ἡ δὲ κεφαλή του ταριχευθεῖσα ἐστάλη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου καὶ ἐξετέθη εἰς κοινὴν θέαν. Γ. Δ. Κ.

Γκεντύμιν (Gedymin). Λιθουανὸς πρίγκιψ (1315—1337). Κατέκτησε καὶ ὠργάνωσε διάφορα μέρη, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ Κίεβον καὶ τὴν Βίλναν. Χωρὶς νὰ ἐνστερνισθῇ τὸν καθολικισμόν, ἀφῆκεν ἐν τούτοις τοὺς ἱεραποστόλους νὰ δράσωσιν ἐν Λιθουανίᾳ, θεωρῶν τὴν Ἁγίαν Ἕδραν ὡς στήριγμα κατὰ τοῦ τευτονισμοῦ. Ἔπεσε μαχόμενος ἔμπροσθεν τῶν τειχῶν τῆς Μπάγερμπουργ, τὴν ὁποίαν διεξεδίκει ἀπὸ τοὺς Τεύτονας. Ν. Π.—Λ.

Γκενχὲκ (Génheuc). Γάλλος στρατηγός, διαδεχθεὶς τῷ 1830 τὸν στρατηγὸν Σνάϊδερ εἰς τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἐν Πελοποννήσῳ γαλλικοῦ στρατοῦ τῆς κατοχῆς. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Ὕδρας ἐζήτησε νὰ διαθέσῃ τὰ στρατεύματά του εἰς ὑποστήριξιν τῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ κυβερνήτου, ὅστις ἀπεποιήθη. Γ. Δ. Κ.

Γκενὼ (Guéneau), *Φιλιβέρτος*, καλούμενος καὶ *de Montbéliard*. Γάλλος φυσιοδίφης (1720—1785) κυρίως γνωστὸς ὡς ἐκ τῆς συνεργασίας του εἰς τὴν «Ἱστορίαν τῶν πτηνῶν» τοῦ Buffon. Συνέγραψε πραγματείας ἐπὶ θεμάτων ἐκ τῆς ἰατρικῆς, χειρουργικῆς κλπ. ΑΝ. Δ.

—**Γκενὼ** *ντὲ Μυσσὺ* (Guéneau de Mussy), *Ἐρρῖκος*. Γάλλος ἰατρὸς (1822—1892). Συνώδευσεν εἰς τὴν ἐξορίαν τὴν οἰκογένειαν τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου-Φιλίππου καὶ ἐπανέκαμψε τῷ 1871 εἰς Γαλλίαν. Ὑπῆρξε μέλος τοῦ ἰατρικοῦ κολλεγίου τοῦ Λονδίνου καὶ τῆς ἰατρικῆς Ἀκαδημίας τῶν Παρισίων. Συνέγραψε: «The history of the case of poisoning by lead, wich lately occured at Claremont, with observations. in a letter to W. R. Wilde» (Δουβλῖνον, 1849), «Aperçu de la théorie du germe contage, de l'application de cette théorie a l'étiolgie de la fièvre typhoide etc.» (Paris, 1827). Ο. Ρ.

Γκεόργκε (George), *Στέφανος*. Γερμανὸς ποιητής, γεννηθεὶς τῷ 1868 ἐν Μπύντεσχάϊμ παρὰ τὸ Μπίγγεν. Ἐσπούδασε φιλολογίαν καὶ ἱστορίαν τῆς τέχνης ἐν Παρισίοις, Βερολίνῳ καὶ Μονάχῳ καὶ διῆλθε μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του ἔτη πολλὰ ταξιδεύων. Διὰ τοῦ περιοδικοῦ «Blatter für die Kunst» (Φύλλα διὰ τὴν τέχνην), τὸ ὁποῖον ἵδρυσε τῷ 1892, ἐγκαινίασε νέαν ἰδεολογικὴν κατεύθυνσιν ἐν τῇ γερμανικῇ λογοτεχνίᾳ. Τὸ περιοδικὸν τοῦτο ἀπετείνετο εἰς μικρὸν κύκλον ἀναγνωστῶν, δι' ὃν προωρίζοντο καὶ αἱ πρῶται ἐκδόσεις τῶν ποιητικῶν συλλογῶν τοῦ Γκεόργκε: «Οἱ ὕμνοι» (1890), «Προσκυνήματα» (1891), «Ἀλγκαμπάλ» (1892), «Τὸ ἔτος τῆς ψυχῆς» (1899), «Ἡ ζωὴ καὶ τὰ τραγούδια τοῦ ὀνείρου καὶ τοῦ θανάτου» (1901) καὶ «Τὸ ἕβδομο δαχτυλίδι» (1909). Διὰ τὸ πολὺ ἀναγνωστικὸν κοινὸν ὁ Γκεόργκε ἐδημοσίευσε τὰ ἑξῆς λογοτεχνήματα: «Τὸ ἀστέρι» (1914), τὸν «Πόλεμον», ποίημα (1917), καὶ τὰς «Τρεῖς ᾠδὰς πρὸς τοὺς νεκρούς» (1921). Ἐκλογὴν τῶν ποιημάτων τῆς νεανικῆς ἡλικίας του ἐξέδωκεν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀλφάβητος» (1901). Ἄξια λόγου εἶναι ἐπίσης τὰ δοκίμια (Essays), ἐπιγραφόμενα «Ἡμέραι καὶ ἔργα» (1925 καὶ ἡ σύνθεσίς του «Μαξιμίν». Ὁ Γκεόργκε διεκρίθη καὶ ὡς μεταφραστὴς τοῦ Μπωντελαίρ, τοῦ Δάντε, τοῦ Σαίξπηρ, τοῦ Ροσέττι, τοῦ Σούϊμπορν, τοῦ Βερλαίν, τοῦ Ραμπώ, τοῦ ντ' Ἀννούντσιο καὶ ἄλλων πολλῶν ποιητῶν καὶ λογοτεχνῶν παγκοσμίου φήμης. Μετὰ τοῦ Κ. Βόλφσκελ ἐξέδωκε τὴν «Γερμανικὴν ποίησιν», τρίτομον ἔργον, πραγματευόμενον περὶ τοῦ Ζὰν Πάουλ, τοῦ Γκαῖτε καὶ τῆς ἐποχῆς του (1903—1995).

Καταφρονητὴς «τοῦ χαλαροῦ, μικροῦ καὶ ἀτόνου ἐν τῇ ζωῇ, τῆς πεζότητος γενικῶς τῆς ἀστικῆς, ἡ ὁποία ἐδημιούργησε τὸν ὄχλον τῶν ὑποχρεωτικῶς μορφωνομένων εἰς τὰ κρατικὰ ἐκπαιδευτήρια», ὁ Γκεόργκε ἐστράφη ἐναντίον τῆς ἐποχῆς του καὶ ἠρνήθη τὰς κυριαρχούσας ἀξίας της. Ὁμοίως ἐστράφη ἐναντίον τῆς φυσιοκρατικῆς σχολῆς, μολονότι, ἢ μᾶλλον ἀκριβῶς διότι τὸ αἴσθημα τῆς φύσεως εἶναι παρ' αὐτῷ λίαν ἰσχυρὸν καὶ ἁγνόν. Ὁ ἀήρ, τὸ φῶς, ἡ σκιά, μὲ τὰς ἀπείρους ποικιλίας καὶ ἐναλλαγάς των, εὑρίσκουν βαθεῖαν ἀπήχησιν εἰς τὴν ψυχήν του. Ἡ ποίησίς του, ἀποτασσομένη ἐνσυνειδήτως τῆς πεζῆς πραγματικότητος, ἐπιδιώκει τὴν δημιουργίαν ἐντατικῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς καὶ τὴν ἐξεύρεσιν γλώσσης ἱκανῆς νὰ καταστήσῃ εἰς τὸν ἀναγνώστην ἐφικτὴν τὴν μετὰ τοῦ ποιητοῦ πνευματικὴν ἐπικοινωνίαν καὶ ψυχικὴν συμβίωσιν. Ἡ γλῶσσά του εἶναι ἁπλουστάτη ἀλλ' ἁρμονική, παραστατικὴ καὶ ἐντυπωτική. Ὁ Γκεόργκε θεωρεῖται ὡς εἷς τῶν μεγαλυτέρων ποιητῶν τῆς σημερινῆς Γερμανίας, ἐξήσκησε δὲ μεγίστην ἐπίδρασιν οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ποιητῶν καὶ τῶν λογοτεχνῶν ἐν γένει, ἀλλά, χάρις εἰς τὰς βαθυτάτας περὶ τῆς ζωῆς ἀντιλήψεις καὶ τὴν ἐσωτερικότητα αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ πολλῶν φιλοσόφων, ὡς καὶ ἐπὶ μεγάλου ἀριθμοῦ διανοουμένων Γερμανῶν. Μελέτας περὶ αὐτοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὴν σημερινὴν ποιητικὴν κίνησιν ἐν Γερμανίᾳ ἔγραψαν ὁ Φερβέϋ, ἐν συνερ-

Digitized by Google

γασίᾳ μετὰ τοῦ φὰν Ντέϋσελ, ὁ Φύλτερς, ὁ Σέλλερ, ὁ Γκούντολφ, ἡ Ἐδὶθ Λάντμαν, ὁ Ντράν, ὁ Γκάϋερ καὶ ὁ Νόλ. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν μελέτη τοῦ Χ. Θεοδωρίδη ἐν Θ' τόμῳ (σ. 59—76) τοῦ «Δελτίου τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ ὁμίλου» καὶ μεταφράσεις ποιημάτων του ὑπὸ διαφόρων εἰς περιοδικά.

Α. Δ.

Γκεόργκες (Georges), ***Κάρολος-Ἐρνέστος.*** Γερμανὸς λεξικογράφος (1806—1895). Διετέλεσεν ἐπί τινα χρόνον καθηγητὴς τοῦ βασιλικοῦ γυμνασίου τῆς γενετείρας του Γκότα. Ἀφωσιώθη κυρίως εἰς τὴν λεξικογραφίαν ἀναδειχθεὶς εἷς τῶν ἀρίστων τοῦ εἴδους του ἐν Γερμανίᾳ. Ἐπεθεώρησε καὶ συνεπλήρωσε τὸ «Λατινο-γερμανικὸν λεξικὸν» τοῦ Σέλλερ καὶ συνέγραψεν «Ἐπίτομον γερμανο-λατινικὸν λεξικόν», «Μικρὸν ἐπίτομον λατινογερμανικὸν καὶ γερμανο-λατινικόν», «Σχολικὸν λεξικὸν λατινο-γερμανικὸν καὶ γερμανο-λατινικὸν» μετὰ λεξικοῦ «κυρίων ὀνομάτων»(1876), «Θησαυρὸν τοῦ κλασσικοῦ Λατινισμοῦ» (1854), συνεχισθέντα παρὰ τοῦ Μύλμαν, «Λεξικὸν τῶν λατινικῶν τύπων» (1890) καὶ διεσκεύασε τὸ «Λατινικὸν ἐτυμολογικὸν Λεξικὸν» τοῦ Σέλλερ κλπ. Ἅπασαι αἱ ἐργασίαι αὗται τοῦ Γκεόργκες ἐκτιμῶνται πολὺ ὑπὸ τῶν λατινιστῶν.

Γκεοργκιέβσκη (Georgievsk ἢ Cheorghievsk), *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρωσίας· βλ. λ. Γεωργιέβσκ.

Γκεοὺκ ἢ ***Ἰλιτζᾶ τσάϊ.*** Παραπόταμος τοῦ Σαγγαρίου ἀπὸ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ ὄχθης, καλούμενος κατὰ τὴν ἄνω αὐτοῦ κοιλάδα *Κατραντζί.* Ἡ κοιλὰς τοῦ ποταμοῦ τούτου ὑπῆρξε θέατρον σοβαρωτάτων ἐπιχειρήσεων κατ' Αὔγουστον τοῦ 1921 μεταξὺ τῆς ἑλληνικῆς στρατιᾶς καὶ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ. Ἡ ἑλληνικὴ στρατιὰ ἀναλαβοῦσα τὴν ἐπίθεσιν προήλασε τὴν 1 Αὐγούστου 1921 ἀπὸ τοῦ μετώπου τοῦ Σεϊντῆ Γαζῆ—Δορυλαίου (Ἐσκὶ Σεχίρ), κα-

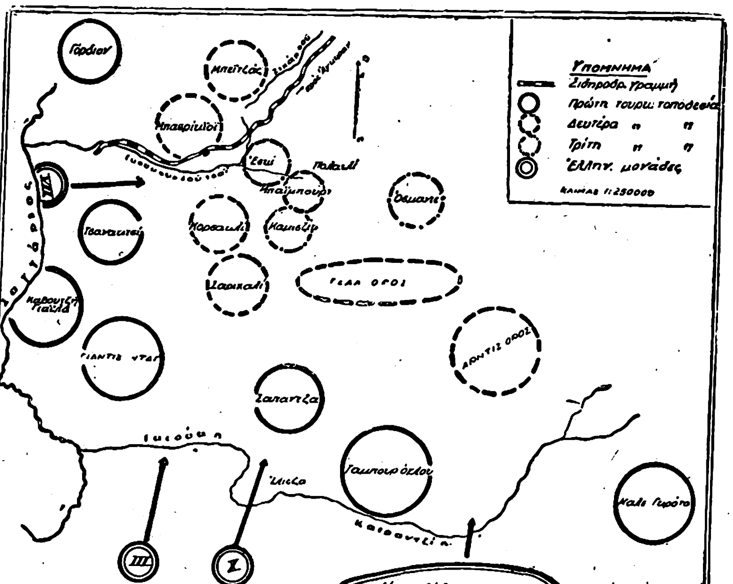

τευθυνθεῖσα πρὸς ἀνατολὰς μὲ συμπαρατεταγμένα τὰ τρία σώματα στρατοῦ αὐτῆς (μέτωπον πρὸς ἀνατολάς), ὡς ἑξῆς: Δεξιᾷ τὸ Β' σῶμα στρατοῦ ὑπὸ τὸν ὑποστράτηγον βασιλόπαιδα Ἀνδρέαν· ἐν τῷ κέντρῳ τὸ Α' σῶμα στρατοῦ ὑπὸ τὸν ὑποστράτηγον Α. Κοντούλην· ἀριστερᾷ τὸ Γ' σῶμα στρατοῦ ὑπὸ τὸν ὑποστράτηγον Γ. Πολυμενᾶκον. Ἀλλ' ὅτε τὸ τελευταῖον τοῦτο προσήγγισε τῷ Σαγγαρίῳ (τῷ ἀνατολικῷ κλάδῳ), ἐκαλύφθη πρὸς τὸν ποταμὸν τοῦτον, ἤτοι πρὸς ἀνατολάς, διὰ τῆς 7ης μεραρχίας αὐτοῦ, ὀπίσω δὲ ταύτης διωλίσθησε διευθυνθὲν πρὸς νότον· διαβὰν εἶτα τὸν νότιον κλάδον τοῦ Σαγγαρίου εἱλίχθη, ἀποτελέσαν τὸν κινούμενον ἄξονα τῆς ἐπ' ἀριστερᾷ στροφῆς τῆς στρατιᾶς, ἥτις ἤχθη ἐπὶ τοῦ ἀμυντικῶς ὠργανωμένου τουρκικοῦ μετώπου: Καλὲ Γκρότο—Ἀρντίζ—Ταμποὺρ Ὀγλοῦ—Σαπάντζα—Γιλδὶζ ντάγ, ἤτοι ἐπὶ τῆς σειρᾶς τοῦ συγκροτήματος ὑψωμάτων, ἅτινα κεῖνται βορείως τοῦ Γκεοὺκ-Κατραντζί. Τὰ ὑψώματα ταῦτα ἀπετέλουν τὴν πρώτην ἀμυντικὴν τοποθεσίαν τῶν Τούρκων ἐπὶ τοῦ βορείως τοῦ Γκεοὺκ ὀροπεδίου, ἐπεκτεινομένην πρὸς βορρᾶν τοῦ Γιλδὶζ ντὰγ διὰ τῆς ἀνατολικῶς τοῦ Σαγγαρίου σειρᾶς ὑψωμάτων, ἥτις διὰ τοῦ Τσανακτζὶκ καὶ τοῦ Μπασρίκιοϊ ἐξετείνετο μέχρι τῶν ἐρειπίων τοῦ ἀρχαίου Γορδίου. Τὰ κυριώτερα τῆς τοποθεσίας ταύτης ἐρείσματα ἦσαν: ἡ Σαπάντζα, τὸ Ταμποὺρ Ὀγλοῦ καὶ τὸ Καλὲ Γκρότο. Ἐν τῷ τμήματι τῷ ἀνταποκρινομένῳ εἰς τὸν ποταμὸν Γκεοὺκ ἔδρα τὸ Γ' σῶμα στρατοῦ διὰ τῆς 3ης μεραρχίας αὐτοῦ (ἀριστερᾷ) καὶ τῆς 10ης (δεξιᾷ), ἐχουσῶν ἀμφοτέρων μέτωπον πρὸς βορρᾶν, ἐνῷ ἡ 7η μεραρχία καὶ μικτὸν ἀπόσπασμα τοῦ 16ου συντάγματος πεζικοῦ τῆς 11ης μεραρχίας, ἐνήργουν κατὰ τοῦ μετώπου τῆς τουρκικῆς τοποθεσίας ἀπὸ τοῦ Γορδίου μέχρι τῶν περὶ τὸ Τσανακτζὶκ ὑψωμάτων, μὲ μέτωπον πρὸς ἀνατολάς. Ἡ ὅλη εἰρημένη πρώτη τοποθεσία τῶν Τούρκων, βορείως τοῦ Γκεούκ, ἐγκατελείφθη μόνον κατόπιν τῆς ἁλώσεως τοῦ συγκροτήματος τῆς Σαπάντζας, ἐπιτευχθείσης δι' ἀφθάστου ἡρωϊσμοῦ ἐφόδων ἐκτελεσθεισῶν ὑπὸ τῶν συνταγμάτων 27ου καὶ 30οῦ τῆς 10ης μεραρχίας καὶ τοῦ 12ου τῆς 3ης, καὶ τῇ συνδρομῇ τοῦ πυρὸς 60 πυροβόλων παντὸς διαμετρήματος. Ἑξάκις ἐντὸς τῆς νυκτὸς τῆς 16 πρὸς τὴν 17 Αὐγούστου 1921 οἱ Τοῦρκοι ἐξετέλεσαν λυσσώδεις ἐπιθετικὰς ἐπιστροφὰς πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἀπολεσθείσης ὀχυρᾶς ἐκείνης θέσεως, ἀλλὰ πᾶσαι ἐπιτυχῶς ἀπεκρούσθησαν ὑπὸ τῶν συνταγμάτων τῆς 10ης μεραρχίας, διὰ τῶν χειροβομβίδων καὶ διὰ τῆς λόγχης. Ὁ ὑποστράτηγος Γ. Πολυμενᾶκος διέταξεν ἀμέσως ἐκμετάλλευσιν τῆς ἐπιτυχίας διὰ προχωρητικῆς κινήσεως τοῦ Γ' σώματος στρατοῦ ἐφ' ὅλου τοῦ μετώπου. Ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι προλαβόντες ἐγκατεστάθησαν ἐπὶ δευτέρας τοποθεσίας, προτέρωθεν ἐκλεγείσης καὶ ὀργανωθείσης, ἐκτεινομένης δὲ ἀπὸ τοῦ Τσὰλ ντὰγ διὰ τῶν περὶ τὸ Σιβρὶ καὶ Σαρὶ-Χαλὶλ ὑψωμάτων μέχρι τοῦ Κορσαλῆ. Οἱ Τοῦρκοι, ἐκδιωχθέντες καὶ ἐκεῖθεν, ἐγκατεστάθησαν ἐπὶ τρίτης ἀμυντικῆς τοποθεσίας, ἐκτεινομένης ἀπὸ τῶν ὑψωμάτων περὶ τὸ Ὀσμανιὲ (περιβολαὶ «Κοκκίνων χωμάτων», ὡς ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν μας χαρακτηριστικῶς ὠνομάζοντο), διὰ τῶν ὑψωμάτων περὶ τὸ Καμιτζὶκ («Πράσιναι περιβολαὶ») καὶ περὶ τὸ Μπάϊμπουρτ μέχρι τοῦ Ἐσκὶ Πολατλί. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς τοποθεσίας ταύτης κατὰ μέγα μέρος ἐξεδιώχθησαν οἱ Τοῦρκοι ὑπὸ τοῦ Γ' σώματος στρατοῦ, ἐπιτεθέντος διὰ τῶν μεραρχιῶν 10ης καὶ 7ης καὶ τῆς 9ης μεραρχίας, ἥτις διετέθη αὐτῷ ὑπὸ τῆς στρατιᾶς, τηρήσαντος δ' ἐν ἐφεδρείᾳ τὴν 3ην καὶ τὸ μικτὸν ἀπόσπαμα. Διὰ τῶν δυνάμεων τούτων ἀπεκρούσθησαν μετὰ ταῦτα λυσσώδεις ἀντεπιθέσεις τῶν Τούρκων, προσπαθούντων ὅπως ῥίψωσι πρὸς τὸν Σαγγάριον, ἤτοι πρὸς δυσμάς, τὸ Γ' σῶμα στρατοῦ, καθ' οὗ εἶχον παραταχθῆ 14 μεραρχίαι, ἐπιτεθεῖσαι ἀπὸ τῆς 28ης μέχρι τῆς ἑσπέρας τῆς 30ῆς Αὐγούστου. Ἀλλ' ἡ ἀπόκρουσις τῶν Τούρκων ἐφ' ὅλου τοῦ μετώπου τοῦ Γ' σώματος στρατοῦ ὑπῆρξε τοσοῦτον ἐπιτυχής, ὥστε οὗτοι δὲν ἐτόλμησαν νὰ ἐνοχλήσωσι ποσῶς τὴν ἑλληνικὴν στρατιάν, ἀποσυρθεῖσαν τὴν νύκτα τῆς 30—31 Αὐγούστου πρὸς δυσμὰς τοῦ Σαγγαρίου καὶ καλυφθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Γ' σώματος στρατοῦ, ὅπερ διέβη τὸν Σαγγάριον ὑποχωρῆσαν τελευταῖον.

Ν. Κ. ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Γκε-πε-οῦ. Ρωσικὸν σῶμα δημοσίας ἀσφαλείας, ὀνομαζόμενον οὕτως ἐκ τῶν ἀρχικῶν τῶν ρωσικῶν λέξεων «Κρατικὴ πολιτικὴ διεύθυνσις» (G. P. U.) κατὰ τὴν ἐν Ρωσίᾳ μετὰ τὴν ὀκτωβριανὴν ἐπανάστασιν (1917) ἐφαρμοζομένην μέθοδον τῆς «στενολαλιᾶς» καὶ διαδεχθὲν τὴν πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν συσταθεῖσαν Τσεκὰ (βλ. λ.).

Γκεπετζελῆ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Γκεμπετζελῆ.

Γκέππερτ (Geppert), ***Αὔγουστος-Ἰούλιος.*** Γερμανὸς φαρμακολόγος γεννηθεὶς τῷ 1856. Τῷ 1899 διωρίσθη τακτικὸς καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Γκίσσεν. Ἔγραψε: «Περὶ ἀραιώσεως τοῦ ἀέρος ἐν τῷ ὀργανισμῷ» (1883), «Περὶ ἀναλύσεως τῶν ἀερίων καὶ τῆς φυσιολογικῆς αὐτῶν χρήσεως» (1885), «Περὶ ἀπολυμαντικῶν μέσων καὶ μεθόδων» (1890), «Περὶ νέας μεθόδου ναρκώσεως» (1899) κ.τ.λ.

Ο. Ρ.

— **Γκέππερτ** (Geppert), ***Κάρολος-Ἐδουάρδος.*** Γερμανὸς φιλόλογος γεννηθεὶς ἐν Στεττίνῳ τῷ 1811 καὶ ἀποθανὼν ἐν Χέρινγκσντορφ τῷ 1881. Ἠσχολήθη ἰδιαιτέρως μὲ τὴν λατινικὴν δραματολογίαν καὶ μάλιστα τὸν Πλαῦτον, τοῦ ὁποίου καὶ ἔργα ἀνεβίβασε καὶ ἐκδόσεις ἐξεπόνησεν. Εἶναι γνωστὴ ἡ ἐξ αἰτίας τούτων πολεμική του πρὸς τὴν σχολὴν τοῦ Ρίτσλ, ἡ ὁποία ἐκτίθεται εἰς τὰ ἔργα του: «Ὁ Ἀμβροσιανὸς κῶδιξ καὶ ἡ ἐπίδρασίς του ἐπὶ τῆς κριτικῆς τοῦ Πλαύτου» (1858), «Μελέται περὶ Πλαύτου» (1870—1871) κ. ἄ. Πρότερον εἶχε δημοσιεύσει μελέτας: «Περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν» (1840), «Θεοὶ καὶ ἥρωες εἰς τὸν ἀρχαῖον κόσμον» (1842), «Τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν θέατρον» (1843) κ. ἄ.

—Β.

Γκερανζὲ (Gueranger), *δὸν* ***Πρόσπερος-Λουΐ-Πασκουάλ.*** Γάλλος Βενεδεκτῖνος καὶ ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεὺς (1806—1875). Ἀσπασθεὶς τῷ 1833 τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἐνεκλείσθη εἰς τὴν παλαιὰν μονὴν τῆς πόλεως Σολὲμ ἐπὶ τετραετίαν μελετῶν, μεθ' ὃ ἔλαβε παρὰ τοῦ πάπα τὴν ἄδειαν ν' ἀνασυστήσῃ τὸ ἐν Γαλλίᾳ παλαιὸν τάγμα τῶν Βενεδεκτίνων. Τῷ 1837 διωρίσθη κανονικὸς ἱερεὺς τῆς ἐν Σολὲμ ἐκκλησίας. Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι: «Οἱ λειτουργικοὶ θεσμοὶ» (1840—1842), «Τὸ λειτουργικὸν ἔτος» (1842—1869, τόμ. 15), «Ἱστορία τῆς Ἁγίας Καικιλίας» (1853), «Περὶ τῆς παπικῆς μοναρχίας» (1870) κτλ.

Γκερὰντ (Guérande) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας, ἐν τῷ νομῷ τῆς Κάτω-Λουὰρ καὶ τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Σαὶν-Ναζαίρ. Ἔχει σημαντικὴν βιομηχανίαν ἅλατος, λατομεῖα και ἐργοστάσια κονσερβῶν. Περιβάλλεται ὑπὸ τείχους τοῦ ΙΕ' αἰῶνος.

—Μ.

Γκεραρντέσκα (Gherardesca), ***Οὐγολῖνος, κόμις ντελλὰ—.*** Εὐγενὴς Πιζᾶνος ναύαρχος, ἡγούμενος τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τοῦ στόλου τῆς Πίζας κατὰ τὴν ἀγρίαν ναυμαχίαν τῆς νήσου Γκοργκόνα (6 Αὐγούστου 1284), γνωστὴν ὡς ναυμαχίαν τῆς *Μελόρια.*

Σ. Ε. Λ.

Γκεράρντι (Gherardi), ***Εὐάριστος.*** Εἷς τῶν διαπρεπεστέρων ἠθοποιῶν (1670—1700) τῆς ἐκ τοῦ προχείρου ἰταλικῆς κωμῳδίας, τῆς commedia dell'arte. Πενταετὴς ἔτι μετέβη εἰς Παρισίους μετὰ τοῦ πατρός του Τζοβάννι, ἠθοποιοῦ καὶ αὐτοῦ, κληθέντος ἐκεῖ ἵνα μετάσχῃ τῶν ἐργασιῶν τοῦ ἰταλικοῦ θιάσου, ἐν ᾧ εἰργάζετο ὁ περίφημος τότε Ἀρλεκῖνος Δομίνικος. Εἰς τὰς παραστάσεις τοῦ θιάσου αὐτοῦ μετέχων ὁ Εὐάριστος εἰς μικρούς τινας ῥόλους, ἀπέκτησε σὺν τῷ χρόνῳ τοσαύτην πεῖραν καὶ τέχνην, ὥστε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δομινίκου διεδέχθη αὐτὸν εἰς ἡλικίαν μόλις 19 ἐτῶν. Συνέβαλε συνάμα σπουδαίως καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἰταλικοῦ καὶ γαλλικοῦ θεάτρου, συλλέξας καὶ ἐκδόσας εἰς τόμους, ὑπὸ τὸν κοινὸν τίτλον «Teatro Italiano», ὅλα τὰ ἰταλικὰ καὶ γαλλικὰ ἔργα τὰ ὁποῖα ἐπαίχθησαν τότε ἐν Παρισίοις. Ἡ συλλογὴ τοῦ Γκεράρντι ἐδημοσιεύθη δὶς ἐν Βρυξέλλαις τῷ 1691 καὶ 1697. Ὁ Γκεράρντι ἀπέθανεν ἐκ μελαγχολίας, καθόσον ἡ κυρία δὲ Μαιντνόν, νομίσασα ὅτι σατιρίζεται διὰ τῆς παιχθείσης τότε τραγῳδίας «Ἡ ψευδοσεμνότυφος», ἐζήτησε παρὰ τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου ΙΔ' τὸ κλείσιμον τοῦ θεάτρου τῶν Ἰταλῶν, ὅπερ καὶ ἐπέτυχε.

[*N. M. Bernardin*, La comédie italienne en France, 1902.]

Ν. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

— **Γκεράρντι** ***ντὲλ Τέστα*** (Gherardi del Testa), ***Θωμᾶς.*** Εἷς τῶν γονιμωτέρων Ἰταλῶν δραματικῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος (1818—1881). Μετὰ τοῦ Παύλου Τζιακομέττι καὶ τοῦ Θεοβάλδου Τσικόνι ἀνεβίβασεν ἐπὶ σκηνῆς ζωντανοὺς τύπους, νεωτερίσας ἐν τῇ ἰταλικῇ δραματικῇ τέχνῃ καὶ σχὼν διὰ τοῦτο μεγάλας ἐπιτυχίας ἐν τῷ θεάτρῳ. Κατὰ τὰ τελευταῖά του ἔτη ὁ Γκεράρντι ἐδοκίμασε καὶ τὴν πολιτικὴν σάτιραν. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του ἐδημοσιεύθησαν εἰς τέσσαρας τόμους ἐν Φλωρεντίᾳ (1856—1858) ὑπὸ τὸν γενικὸν τίτλον «Teatro comico».

Ν. Ι. Λ.

Γκέρβιχ (Gerwig), ***Ροβέρτος.*** Γερμανὸς μηχανικὸς (1820—1885). Διεκρίθη εἰς τὰς σιδηροδρομικὰς ἐγκαταστάσεις, κατασκευάσας τὴν γραμμὴν τοῦ Σβάρτσβαλντ (1856—1872) καὶ τὴν γραμμὴν τοῦ Γκόττχαρτ (1872—1875), μεθ' ὃ ἀνέλαβε τὴν θέσιν τοῦ γενικοῦ διευθυντοῦ τῶν σιδηροδρόμων τῆς Βάδης.

—Β.

Γκέργκεϋ (Görgey), ***Ἀρθοῦρος.*** Οὖγγρος στρατιωτικὸς (1818—1916) προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ στρατηγοῦ, διακριθεὶς δ' ὅλως ἐξαιρετικῶς κατὰ τὸν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα τῆς Οὐγγαρίας (1848—1849). Κατὰ τὴν ἔναρξιν αὐτοῦ, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ταγματάρχου καὶ διοικῶν τὴν ἐθνικὴν φρουρὰν (nationalgarde), κατέλαβε τὴν νῆσον τοῦ Δουνάβεως Csepel καὶ συγχρόνως ᾐχμαλώτισε τὸν κόμιτα Eugen Zichy, ὃν ἐτυφέκισεν ὡς προδότην τῆς πατρίδος. Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ ἰδίου ἔτους, λόγῳ τοῦ ὅτι συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἐθνικὴν ἐξέγερσιν τῶν Κροατῶν, προήχθη εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου, ὀλίγον δὲ κατόπιν, προαχθεὶς εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ στρατηγοῦ, διῴκησε τὴν στρατιὰν τοῦ Δουνάβεως καὶ ἀναδιωργάνωσε τὸν στρατὸν εἰς Presburg. Τὸν Ἰανουάριον 1849 κατέλαβε τὰς ὀρεινὰς οὐγγρικὰς πόλεις, τὸν δὲ ἑπόμενον μῆνα ἐπεχείρησε μετὰ τοῦ Klapta Schlik τὴν κατάληψιν τῆς ἄνω Οὐγγαρίας τῆς κατεχομένης ὑπὸ τοῦ Dembinski. Ἀναλαβὼν τὴν ἀνωτάτην ἀρχηγίαν ἔσχε περιφανεῖς νίκας εἰς Isaszeg καὶ Waitsen κατὰ τῶν ἀντιδρώντων εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν, ὅταν δ' ὁ Kossuths ἐτάχθη ὑπὲρ τῆς καταπαύσεως τοῦ ἀγῶνος, ὁ Γκέργκεϋ ἠναντιώθη εἰς τοῦτο, διὸ κατέλαβεν ἐξ ὀπίνης τὸ Kormon καὶ ἐκεῖθεν ἐπετέθη κατὰ τῆς ἀντιπάλου στρατιᾶς. Τὸν Αὔγουστον διεξήγαγεν ἀγῶνας κατὰ τῶν Ρώσων, ἀλλ' ἀπέτυχεν εἰς τούτους, καί, ἀφοῦ ἔτυχε χάριτος ἐκ μέρους τοῦ τσάρου, ἀπεσύρθη εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον, ἐργαζόμενος κατ' ἀρχὰς ὡς χημικὸς καὶ βραδύτερον ὡς μηχανικός. Συνέγραψεν: «Ἡ ζωή μου καὶ αἱ πράξεις μου ἐν Οὐγγαρίᾳ τῷ 1848—1849», «Νεότης καὶ ἀνάπτυξις», «Ὁ Γκέργκεϋ εἰς τὴν ἐξορίαν», «Ὁ Κοσσούθ».

—Β.

Digitized by Google

Γκερδελῆ-*Μέγα* *[Γεωγρ.]*. Ἑλληνικὸν χωρίον τῆς ὑποδιοικήσεως Δρογγυλίου ἐν τῇ Ἀ. Θρᾴκῃ, μετονομασθὲν ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς *Μεγαλοχώρι*. Κατὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν ἠρίθμει 6(9 κατοίκους. Α. Θ. ΣΑΜ.

γκερδέλι (τό)· λέξις τουρκικὴ σημαίνουσα εἶδος κάδου, ἀντλητήριον.

Γκερδεμὲ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Κάρδαμος.

Γκέρελε *(Κόραλλη)* *[Γεωγρ.]*. Ὑποδιοίκησις τῆς Τουρκίας ὑπαγομένη εἰς τὴν τέως γενικὴν διοίκησιν Τραπεζοῦντος. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀνήρχοντο πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς εἰς 30.000 κατοίκους, ἐκ τῶν ὁποίων ὑπὲρ τοὺς 1000 ἦσαν Ἕλληνες προσφυγόντες εἰς Ἑλλάδα. Ν. Μ.

Γκερεμέζης, *Παναγιώτης*. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἄργους. Ἐπολέμησεν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς Ἐπαναστάσεως μέχρι τοῦ 1825, ὁπότε ἔπεσε μαχόμενος ἐναντίον τοῦ Ἰμπραὴμ ἐν Σφακτηρίᾳ. Γ. Δ. Κ.

Γκερὲν (Guerin), *Ἀλφόνσος-Φραγκῖσκος-Μαρία*. Γάλλος χειρουργὸς (1817—1895). Εἰργάσθη εἰς πλεῖστα νοσοκομεῖα καὶ ἔγραψε: «Στοιχεῖα ἐγχειρητικῆς» (1865), «Νόσοι τῶν ἔξω ὀργάνων τῆς γυναικός» (1864), «Κλινικὰ μαθήματα ἐπὶ τῶν ἔσω γεννητικῶν ὀργάνων τῆς γυναικὸς» (1878), «Ἐπὶ τῆς θεραπείας τῶν τραυμάτων» (1878) κτλ. Ο. Ρ.

— **Γκερὲν** (Guérin), *Ἰούλιος*. Γάλλος ἀξιωματικὸς κατελθὼν εἰς Ἑλλάδα ὑπὸ τὸν Μαιζῶνα τῷ 1828 διὰ νὰ ὑπηρετήσῃ εἰς τὸν οἰκονομικὸν κλάδον τοῦ κατὰ ξηρὰν ὀργανουμένου στρατοῦ. Παρέμεινεν ἐπὶ μακρὸν εἰς Ἀθήνας, ὅπου ἐνυμφεύθη Ἑλληνίδα. Γ. Δ. Κ.

—**Γκερὲν** (Guérin), *Ἰούλιος-Ρενατος*. Γάλλος ὀρθοπεδιστὴς ἰατρὸς γεννηθεὶς τῷ 1801. Ἦτο ἰδιοκτήτης καὶ συντάκτης τῆς «Gazette de santé», ἥτις κατὰ τὸ 1830 μετωνομάσθη «Gazette médicale de Paris», διευθύνας καὶ ταύτην μέχρι τοῦ 1872. Ὑπῆρξεν εἰσηγητὴς τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ὑπουργείου διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Παρισινῶν ἰατρῶν, καὶ μέλος διαφόρων ἄλλων ἐπιτροπῶν διὰ τὴν διδασκαλίαν καὶ ἐξάσκησιν τῆς ἰατρικῆς, νομοθεσίαν ἰατρικὴν κλπ. Τὰς πραγματείας του περὶ χολέρας (1832—37) ἠκολούθησε μακρὰ σειρὰ ἐργασιῶν περὶ ὀρθοπεδίας καὶ τῆς χειρουργικῆς αὐτῆς, ἱδρύθη δὲ ὀρθοπεδικὸν ἰνστιτοῦτον ἐκ μέρους του ἐν Passy πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν ὀρθοπεδικῶν θεωριῶν του. Τῷ 1839 διηύθυνεν ὀρθοπεδικὴν κλινικὴν εἰς τὸ νοσοκομεῖον τῶν παίδων. Συνέγραψε περὶ τὰς 13 ὀρθοπεδικὰς ἐργασίας, ἀναγομένας εἰς παρεγκλίσεις τῆς σπονδυλικῆς στήλης, εἰς θεραπευτικὴν μέθοδον τῆς ραιβοκρανίας, εἰς ἐγχειρήσεις ὑποδορίους, εἰς συγγενῆ ἐξαρθρήματα κλπ. Ἠσχολήθη καὶ εἰς τὴν φυσιολογίαν, ἀναγνοὺς καὶ σχετικήν του ἐργοσίαν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν (1843) καὶ βραβευθεὶς τρὶς ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας διὰ φυσιολογικάς του ἐργασίας (βραβεῖον Monthyon)· ἀλλ' αἱ παθολογικαὶ καὶ θεραπευτικαί του ἐργασίαι ὑπῆρξαν στόχος ἐπιθέσεων καὶ ἐκτενῶν συζητήσεων ἐκ μέρους τοῦ Malgaigne, Vidal de Cassis καὶ Henroz, ἰδίως ὡς πρὸς τὴν ὑπ' αὐτοῦ προταθεῖσαν μυο-τενοτομίαν τῶν νωτιαίων μυῶν ἐπὶ σκολιώσεων. Ἀναφέρομεν τέλος τὰς ἐπὶ τῆς φυματιώσεως ἐργασίας του, ὡς καὶ τὰς ἐπὶ τῆς θνησιμότητος τῶν νεογνῶν, τῆς πυώδους δηλητηριάσεως καὶ τῆς συγγενοῦς διαμαρτίας, ἐπὶ τεράτων ἐμβρύων καὶ παίδων. Ο. Ρ.

— **Γκερὲν** (Guérin), *Ἰωσὴφ-Ξαβιὲ-Βενιζέτος*. Γάλλος ἰατρὸς καὶ φυσιοδίφης γεννηθεὶς ἐν Avignon (1775—1850). Διετέλεσε διδάσκαλος τῆς φυσικῆς τοῦ ἐν Ἀβινιὸν κολλεγίου, εἶτα τῆς φυσικῆς καὶ βοτανικῆς ἐν τῇ κεντρικῇ σχολῇ τῆς Βωκλύζης, γραμματεὺς καὶ ἀντιπρόεδρος τῆς ἑταιρείας τῆς ἰατρικῆς, τοῦ Ἀθηναίου, ἐπιμελητὴς τοῦ μουσείου Calvet κλπ. Ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Waton ἐδημοσίευσεν ἀπὸ τοῦ 1798 περιοδικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Στοιχεῖα Ἰατρικῆς καὶ Φυσικῆς Ἱστορίας», οὗτινος ὅμως τρεῖς μόνον μικροὶ τόμοι ἀνεφάνησαν. Ἔργα αὐτοῦ σῴζονται: «Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ ἐμβολίου» (1802), «Ἔκθεσις γενικοῦ ἐμβολιασμοῦ ἐπὶ τοῦ νομοῦ τῆς Ὀράγγης», «Σκέψεις ἐπὶ τοῦ συγχρόνου ἐνοφθαλμισμοῦ μετὰ διασαφήσεων» κλπ. (Ἀβινιὸν 1803). Διεκρίθη ἐπίσης διὰ τὰς βαρομετρικὰς καὶ μετεωρολογικὰς παρατηρήσεις του εἰς Ἀβινιόν· αἱ λοιπαὶ ἐργασίαι του ἀναφέρονται εἰς τὴν φυσικὴν καὶ βοτανικήν. Ο. Ρ.

Γκερὲν (Guérin), *Κάρολος*. Γάλλος λυρικὸς ποιητής (1873—1907). Φύσις ἐλεγειακὴ καὶ μελαγχολική, καταλήξασα εἰς τὸν θρησκευτικὸν μυστικισμόν, ἔψαλε τὸν πόνον καὶ τὸν Θεόν. Ζήσας εἰς ἐποχὴν παρακμῆς τοῦ συμβολισμοῦ, φέρει ἐντὸς αὐτοῦ τὰ ἴχνη τῶν ποικίλων τάσεων τοῦ καιροῦ του. Οὕτως ἀναγνωρίζονται ἐν τῷ ἔργῳ του ἐπιδράσεις τοῦ Ῥενιέ, τοῦ Σαμαὶν καὶ ἰδίᾳ τοῦ Φρανσὶς Ζάμ. Ἀποθανὼν μόλις 33 ἐτῶν, δὲν ἔσχε τὸν καιρὸν νὰ συγκροτήσῃ τὴν προσωπικότητά του καὶ νὰ ἐπαληθεύσῃ τὰς ὑποσχέσεις τῶν πρώτων του ἔργων. Ἐδημοσίευσε τὰς συλλογάς: «Τὸ αἷμα τοῦ λυκόφωτος», «Ὁ σπορέας τῆς στάχτης», «Ὁ ἐσωτερικὸς ἄνθρωπος». —Β.

— **Γκερὲν** (Guérin), *Λέων ντὲ—*. Γάλλος δημοσιογράφος (1807—1886). Ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Λεωνίδας ντὲ Μιρμπὲλ ἔγραψε σειρὰν ἔργων, ἐν οἷς διακρίνεται τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ γῦρος τοῦ κόσμου» (1840—1841, 10 τόμ.). Ὑπὸ τὸ πραγματικὸν ὄνομά του ἐδημοσίευσε περισπούδαστον συγγραφὴν ἐπιγραφομένην «Ἱστορία τοῦ τελευταίου πολέμου τῆς Ρωσίας» (1858, 4 τόμ).

— **Γκερὲν-ντὲ-*Μαμὲρ*** (Guérin de Mamers), *Ὀνώριος-Δουδοβῖκος-Φραγκῖσκος*. Γάλλος ἰατρὸς (1792—1834). Ὑφηγητὴς τῆς φυσιολογίας καὶ ἰατρικῆς, ἔγραψε περὶ νευρικῶν διαταραχῶν ὑπὸ θεραπευτικὴν ἔποψιν, περὶ τῆς ἀναπ·φεύκτου σχέσεως φυσιολογίας μετὰ τῆς παθολογίας, περὶ τοξικολογίας, μολυβδιάσεως, φυσιολογίας τοῦ νευρικοῦ συστήματος κλπ. Ο. Ρ.

— **Γκερὲν** (Guérin), *Ὀνορὲ-Βίκτωρ*. Διαπρεπὴς Γάλλος ἀρχαιολόγος (1821—1891). Ἐσπούδασεν ἐν τῇ École Normale τῶν Παρισίων. Μέλος τῆς ἐν Ἀθήναις γαλλικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς προέβη ἐν Ἑλλάδι, βραδύτερον δ' ἐν Αἰγύπτῳ, Τύνιδι καὶ Παλαιστίνῃ, εἰς ἀνασκαφὰς καὶ ἔγραψε τὰ ἑξῆς περισπούδαστα ἔργα: «Περιγραφὴ τῆς νήσου Πάτμου καὶ τῆς νήσου Σάμου» (1859), «Ἀρχαιολογικὸν ταξίδιον ἐν Τύνιδι» (1862), «Ταξίδιον εἰς τὴν νῆσον Ρόδον» (1866), «Περιγραφὴ γεωγραφική, ἱστορικὴ καὶ ἀρχαιολογικὴ τῆς Παλαιστίνης» (1869—1880). Καθηγητὴς τοῦ ἐν Παρισίοις καθολικοῦ πανεπιστημίου τῷ 1878 ἐδημοσίευσε τὰς κάτωθι συγγραφάς: «Ἔκθεσις ἀποστολῆς τινος ἐν Παλαιστίνῃ» (1879), «Οἱ ἅγιοι τόποι, ἱστορία καὶ ἀναμνήσεις», ἔργον στεφθὲν ὑπὸ τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας, «Ἡ καθολικὴ Γαλλία εἰς τὴν Τύνιδα, Μάλταν καὶ Τριπολίτιδα» καὶ «Ἡ καθολικὴ Γαλλία ἐν Αἰγύπτῳ».

—**Γκερὲν** (Guérin), *Πέτρος-Νάρκισσος*. Διαπρεπὴς Γάλλος ζωγράφος (1774—1833). Ὑπῆρξε μέλος τοῦ ἰνστιτούτου τῆς Γαλλίας καὶ ἐτιμήθη διὰ τοῦ βραβείου τῆς Ρώμης εἰς ἡλικίαν εἴκοσι τριῶν ἐτῶν. Ἡ πρώτη προσωπογραφία του ὑπῆρξεν «Ὁ Μᾶρκος Σέξτος», ἥτις ἔσχε καταπληκτικὴν ἐπιτυχίαν. Ὁ Γκερὲν ὑπῆρξεν ὁ μεγαλύτερος τῶν ἐκπροσώπων τοῦ ὑπὸ τοῦ Δαβὶντ εἰς τὴν ἱστορικὴν ζωγραφικὴν εἰσαχθέντος κλασσικοῦ στύλ.

Γκέρεντε *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τουρκίας, ἕδρα τῆς ὁμωνύμου ὑποδιοικήσεως ἐν τῷ νομῷ Μπολοῦ, εἰς ἀπόστασιν 50 χμ. ἀπὸ τῆς πόλεως Μπολοῦ, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ἐρὲν-δάγ, ἐπὶ τῆς παλαιᾶς ὁδοῦ τῶν ἀπὸ Νικομηδείας εἰς Περσίαν καραβανίων. Κεῖται ἐν μέσῳ καταφύτων περιβολίων, παρὰ τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Κρατείας ἢ Κρητείας, τὴν ὁποίαν Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας μετωνόμασεν εἰς Φλαβιούπολιν. Ἡ Κρατεία Φλαβιούπουλις ἔγινε τότε ἕδρα ἐπισκοπῆς ὑπαγομένης εἰς τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως. Ἐπιφάνιος ὁ Φλαβιουπόλεως παρέστη εἰς τὴν ἐν Ἐφέσῳ σύνοδον. Ἡ πόλις ἔχει 2000 κατοίκους. Οἱ ὀλίγοι Ἕλληνες κάτοικοι αὐτῆς προσέφυγον τῷ 1923 εἰς Ἑλλάδα.

Ὁλόκληρος ἡ ὑποδιοίκησις ἔχει 45000 κατοίκους. Ν. Μ.

Γκερζάβιν, *Γαβριὴλ Ρωμάνοβιτς*. Ρῶσος ποιητὴς (1743—1816). Καταγόμενος ἐξ ἀρχαίας ταταρικῆς οἰκογενείας ἐκρωσισθείσης ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, κατετάχθη εἰς τὸν στρατὸν καὶ ὑπηρέτησεν ἐπὶ δώδεκα ἔτη ὡς ἀξιωματικὸς εἰς τὸ περίφημον σύνταγμα Πρεομπραζένσκη, μετασχὼν τῶν ἐκστρατειῶν εἰς ἃς ἔλαβε μέρος τοῦτο. Συνέθεσε τότε τὰς ᾠδὰς τοῦ «Τσιταλγκαΐ» καὶ ἑτέραν ἀφιερωθεῖσαν πρὸς τὸν στρατηγὸν Μίσελσων, τὸν καταπνίξαντα τὴν τρομερὰν ἐπανάστασιν τοῦ Πουγάτσεφ. Ἡ δημοσίευσις τῶν ᾠδῶν τούτων εἵλκυσε τὴν πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν τῆς αὐτοκρατείρας Αἰκατερίνης Β', ἥτις ἐκάλεσεν αὐτὸν εἰς τὴν αὐλὴν καὶ τὸν διώρισεν ἐπίσημον αὐτῆς ποιητήν, ἀναθέσασα ταυτοχρόνως εἰς τοῦτον τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐφημερίδος «Ἀγγελιαφόρος τῆς Πετρουπόλεως», ὄργανον τῆς Αἰκατερίνης Β'. Εἰς τὴν ἐφημερίδα ταύτην ἐδημοσίευσε τοὺς δύο πανηγυρικούς του πρὸς τὸν στρατάρχην Σουβάλωφ καὶ ἕτερον πρὸς τὸν Μεγάλον Πέτρον, πρὸς δὲ τὰς ᾠδάς του εἰς τοὺς αὐτοκράτορας τῆς Ρωσίας. Ἀλλ' ἡ φήμη αὐτοῦ ἱδραιώθη μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ ποιήματος του «Φελίτσα», ἐμπνευσθέντος ἔκ τινος τῶν μύθων τῆς Αἰκατερίνης Β', καὶ τῆς «Ὠδῆς πρὸς τὸν Θεόν». Εἰς τὸ ποίημά του «Φελίτσα» παρουσιάζει νύμφην τινὰ (προσωποποίησιν τῆς αὐτοκρατείρας) φέρουσαν τὸ ὄνομα τοῦτο καὶ ἐκπροσωποῦσαν τὴν εὐτυχίαν. Ἕνεκα τοῦ ποιήματος τούτου ἡ εὔνοια τῆς αὐτοκρατείρας ηὔξησεν ἔτι μᾶλλον καὶ ὁ ἐπίσημος ποιητὴς τῆς αὐλῆς διωρίσθη ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης, ἱδρύσας τὴν ἐν Πετρουπόλει «Ἑταιρείαν τῶν φίλων τοῦ Ρωσικοῦ λόγου», ἥτις ἐτέθη ὡς φραγμὸς κατὰ τῶν τάσεων τῆς νέας ρωσικῆς λογοτεχνίας, ἐκπροσωπουμένης ὑπὸ τοῦ Καραμζίνου καὶ τοῦ Ζουκόβσκι. Αἱ προσπάθειαί του αὗται ὅπως συγκρατήσῃ τὸν καθαρῶς ρωσικὸν χαρακτῆρα τῆς φιλολογίας διήρκεσαν ἐπὶ δέκα πέντε ἔτη. Ἀλλ' ἡμέραν τινὰ ὁ ἐξ ἐπαγγέλματος Πίνδαρος τῶν αὐτοκρατορικῶν πολέμων παρεστάθη εἰς τὰς ἐξετάσεις τῶν μαθητῶν τοῦ λυκείου τοῦ Τσάρσκογιε-Σέλο, καθ' ἃς ὁ μαθητὴς Ἀλέξανδρος Ποῦσκιν ἀπήγγειλε τὸ ποίημά του «Ἀναμνήσεις τοῦ Τσάρσκογιε-Σέλο», εἰς τὸ ὁποῖον ὑπῆρχον δύο στίχοι διὰ τὸν Γκερζάβιν. Διιδὼν οὗτος εἰς τὸ ποίημα ἐκεῖνο τὴν ἀνατέλλουσαν ποιητικὴν δόξαν τῆς Ρωσίας καὶ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ρωμαντισμοῦ εἰς αὐτήν, ἐνηγκαλίσθη τὸν νεαρὸν μαθητὴν καὶ ἀνεφώνησεν: «Ἡ ἐποχή μου παρῆλθε πλέον».

Καὶ ἀληθῶς ἡ ἐποχὴ τοῦ Γκερζάβιν ἔδυε· τὸ ποιητικὸν ὅμως ἔργον του παραμένει ὡς κάτοπτρον, ἐφ' οὗ ἀντανακλᾶται ἡ ἔνδοξος περίοδος τῆς μεγάλης αὐτοκρατείρας. Ἡ ποίησις τοῦ Γκερζάβιν δὲν στερεῖται οὔτε οἴστρου οὔτε ὕψους, λείπει ὅμως ἐξ αὐτῆς τὸ προσωπικὸν αἴσθημα καὶ ἡ ἠθικὴ συνείδησις. Ὁ Γκερζάβιν δὲν διέκρινε τὸ καλὸν εἰμὴ διὰ ξένων ὀφθαλμῶν. Οἱ σύγχρονοι τοῦ Γκερζάβιν δὲν φείδονται οὐδενὸς ἐπαίνου, ὅπως ἐξάρουν τὴν ποίησιν αὐτοῦ. Ὁ Ποῦσκιν ὅμως γράφων περὶ τοῦ ποιητοῦ πρὸς τὸν φίλον του Δέλβιγ λέγει: «Ὁ Γκερζάβιν δὲν γνωρίζει οὔτε τὴν γραμματικήν, οὔτε τὸ πνεῦμα τῆς ρωσικῆς γλώσσης· δὲν ἔχει τὴν ἀντίληψιν οὔτε τοῦ ὕφους, οὔτε τῆς ἁρμονίας, οὔτε τῆς ρυθμικῆς τῆς ρωσικῆς στιχουργίας». Ἡ κρίσις αὕτη ἐκρίθη ὡς ὑπερβολική. Ὁ Γκερζάβιν ὑπῆρξεν ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁ μέγιστος τῶν ποιητῶν τῆς ἐποχῆς τῆς Αἰκατερίνης τῆς Β', δημιουργήσας ἰδίαν σχολὴν καὶ ἀφήσας πλῆθος μιμητῶν, ὡς ὁ Κοστρώφ, ὁ Πετρὼφ καὶ πλεῖστοι ἄλλοι. Τοῦ Γκερζάβιν ὅμως τὰ ποιήματα περιλαμβάνονται ἀκόμη εἰς τὰ διδακτικὰ τῆς Ρωσίας βιβλία, μέρη δέ τινα αὐτῶν δὲν παύουν νὰ θέλγουν ἀκόμη τοὺς ἀναγνώστας των. Θ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

γκερίζι (περσ. *γκιαχρίζ*)· ὑπόνομος, ὀχετός. ἄλλως *λαγούμι*. Ν. Μ.

Γκέρικε (Gericke), *Ἰωάννης-Φρειδερῖκος-Κάρολος*. Γερμανὸς γλωσσολόγος (1798—1857). Συνέγραψε: «Πρῶται ἀρχαὶ τῆς Ἰαβανικῆς γλώσσης» (1831), «Ἰαβανο-ὀλλανδικὸν λεξικὸν» (1847) κτλ. —Β.

Γκερικλῆ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Γῦρος.

Γκερινουὰ (Guerinois), *Ἰάκωβος-Καζιμίρ*. Γάλλος θεολόγος (1640—1703). Ἐδίδαξε τὴν θεολογίαν ἐν Bordeaux, ὅπου ἀπέθανεν. Εἶναι γνωστὸς ὡς μέγας ἀντίμαχος τοῦ Καρτεσίου καὶ σφοδρὸς διώκτης τῶν ὀπαδῶν του.

Γκέρκε (Gercke), *Ἀλφρέδος*. Γερμανὸς φιλόλογος (1860—1922). Διετέλεσε καθηγητὴς ἐν Γκάϊφσβαλντ (1895—1900), ἀπὸ τοῦ ἔτους δὲ τούτου εἰς Μπρεσλάου. Συνέγραψε: «Μελέτας περὶ τοῦ Σενέκα» (1895), ἐξέδωκε τὰς «Naturales Quaestiones» τοῦ Σενέκα (1907) καὶ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Norden «Εἰσαγωγὴν εἰς τὴν Ἀρχαιολογίαν» (β τόμ. 1910, γ' ἔκδ. 1922). —Β.

Γκέρλαντ (Gerland), *Γεώργιος*. Γερμανὸς γεωγράφος καὶ ἐθνολόγος (1833—1919). Διετέλεσε καθηγητὴς ἐν Στρασβούργῳ (1875—1909), κατὰ τὸ διάστημα δὲ τῶν ἐτῶν 1903—1909 καὶ διευθυντὴς τοῦ αὐτόθι Κεντρικοῦ Σταθμοῦ σεισμολογικῶν ἐρευνῶν. Ἐπεξειργάσθη τὴν ἐθνολογίαν τῶν πρωτογόνων λαῶν τοῦ Waitz (1870) καὶ συνέγραψε: «Περὶ τοῦ θανάτου τῶν πρωτογόνων λαῶν» (1868), «Ἀνθρωπολογικαὶ συμβολαὶ» (1874), «Ἄτλας τῆς λαογραφίας» (1886—1893), «Αἱ γεωγραφικαὶ καὶ ἀνθρωπολογικαὶ ἐργασίαι τοῦ Ἐμμανουὴλ Κάντ» (1906), «Ὁ μῦθος τοῦ κατακλυσμοῦ» (1912). Κατὰ τὰ ἔτη 1887—1914 ἐξέδιδε τὰς «Συμβολὰς εἰς τὴν Γεωφυσικὴν» (17 τόμοι). —Β.

— **Γκέρλαντ** (Gerland), *Ἐρρῖκος*. Γερμανὸς νομομαθὴς γεννηθεὶς τῷ 1874, διατελῶν καθηγητὴς ἀπὸ τοῦ 1910 ἐν Ἰένᾳ. Συνέγραψε: «Τὸ Ἀγγλικὸν Σύνταγμα» (1910), «Αἰσιόδοξος καὶ ἀπαισιόδοξος ἀντίληψις τῆς ζωῆς» (1914), «Γερμανικὸν ποινικὸν δίκαιον» (1922) κτλ. —Β.

Γκέρλαχ (Gerlach). Γερμανὸς φιλόσοφος τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Ἔγραψε πολλὰ βιβλία, ἰδίᾳ εἰσαγωγικὰ εἰς τὰς φιλοσοφικὰς ἐπιστήμας, ἐκδοθέντα τὸ πλεῖστον ἐν Χάλλῃ ὅπου ἐδίδασκε.

— **Γκέρλαχ** (Gerlach), *Ἰωσήφ*. Διαπρεπὴς Γερμανὸς ἀνατόμος (1820—1896). Κατὰ πρῶτον ἐδημοσίευσε τὸ γνωστὸν αὐτοῦ σύγγραμμα «Γενικὴ καὶ εἰδικὴ ἱστολογία» (1848), εἶτα δὲ διωρίσθη ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ἐρλάγγης τακτικὸς καθηγητὴς τῆς ἱστολογίας καὶ παθολογικῆς ἀνατομίας. Συνέβαλε σημαντικῶς εἰς τὸ τεχνικὸν μέρος τῆς ἀνατομικῆς ἐρεύνης, εἰσαγαγὼν τὴν ἐκ καρμινίου χρωματιστὴν πηκτὴν πρὸς πλήρωσιν τῶν

Digitized by Google

τριχοειδῶν ἀγγείων καὶ ἀνεύρεσιν αὐτῶν ἐν τῷ πτώματι (1847), ὡς καὶ τὰς χρωστικὰς οὐσίας, ἰδίως τὴν ἀνιλίνην διὰ τὰ ἱστιολογικὰ παρασκευάσματα (1855). Ἐδημοσίευσεν ἐπίσης: «Der Zottenkrebs und des Osteoïd» (1852), «Die Photographie als Hilfsmittel mikroskopischer Forschung» (1863), «Beitrage zur normalen Anatomie des menschlichen Auges» (1880).

— **Γκέρλαχ**, ***Λέων***. Γερμονὸς ἀνατόμος, υἱὸς τοῦ ἀνωτέρω, γεννηθεὶς τῷ 1851. Τῷ 1882 διωρίσθη ἔκτακτος καθηγητὴς καὶ τέλος διεδέχθη τὸν πατέρα του ὡς τακτικὸς καθηγητὴς καὶ διευθυντὴς τοῦ ἀνατομικοῦ ἰνστιτούτου. Ἔγραψε: «Περὶ τῶν νεύρων τῆς καρδίας τοῦ βατράχου», ὡς καὶ πλείστας ἄλλας ἀνατομικὰς ἐργασίας ἐπὶ τῶν σπονδυλωτῶν ζῴων. Ο. Ρ.

— **Γκέρλαχ** (Gerlach), ***Ὄθων***. Γερμανὸς οἰκονομολόγος (1862—1923). Ἐχρημάτισε καθηγητὴς τῶν οἰκονομικῶν ἐπιστημῶν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Καινιξβέργης καὶ συνέγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Ueber die Bedingungen wirtschaftlicher Tätigkeit» (Jena 1890), «Die Reichsfinanzreform 1909», (Berlin 1911), «Die Landveshältnisse in Ostpreussen» (Berlin 1913). Ν. Γ. Φ.

— **Γκέρλαχ** (Gerlach), ***Στέφανος***. Γερμανὸς θεολόγος ἀκμάσας κατὰ τὸν ΙΣΤ′ αἰῶνα. Ἱεροκήρυξ ὢν καὶ βοηθὸς καθηγητὴς τῆς θεολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Τυβίγγης, μετέβη τῷ 1572 εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἵνα συνοδεύσῃ τὸν ἀπεσταλμένον τοῦ Γερμανοῦ αὐτοκράτορος Δαυεὶδ Οὔνγκναντ καὶ προσεπάθησε κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκεῖ διαμονῆς του νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἕνωσιν τῆς ὀρθοδόξου μετὰ τῆς προτεσταντικῆς Ἐκκλησίας. Χάρις εἰς τὰς προσπαθείας του ταύτας ἀνεπτύχθησαν φιλικαὶ καὶ ἐμπιστευτικαὶ σχέσεις μεταξὺ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Τυβίγγης. Ἀναχωρῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὁ Γκέρλαχ ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοδοσίου Ζυγομαλᾶ συγγραφεῖσαν «Πολιτικὴν ἱστορίαν» ἀπὸ τῆς βασιλείας Μανουὴλ τοῦ Β′ μέχρι τοῦ 1578 καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Μανουὴλ Μαλαξοῦ συνταχθεῖσαν «Ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν», τὴν ἀρχομένην ἀπὸ τῆς πατριαρχείας τοῦ Γενναδίου Α′ καὶ ἐξικνουμένην μέχρι τῆς πατριαρχείας τοῦ Ἰωάσαφ Β′, ὡς καὶ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ζυγομαλᾶ ἐν ἀρχαΐζούσῃ γλώσσῃ πρὸς τὸν Μαρτῖνον Κρούσιον. Πάντα ταῦτα ἀπετέλεσαν τὴν κυριωτέραν πηγὴν διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Μ. Κρουσίου συγγραφὴν τῆς «Turcograecia». Ὁ Γκέρλαχ ἐπισκεφθεὶς καὶ τὴν Βιθυνίαν κατέλιπεν «Ἡμερολόγιον» περιέχον ἐνδιαφερούσας πληροφορίας περὶ τῆς μετὰ τὴν ἅλωσιν ἑλληνικῆς ζωῆς. —Β.

— **Γκέρλαχ** (Gerlach), ***Φραγκῖσκος - Δωρόθεος***. Γερμανὸς γραμματολόγος καὶ ἱστοριοδίφης (1793—1876). Τῷ 1820 διωρίσθη καθηγητὴς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Βασιλείας. Ἐξέδωκε τὸν Σαλλούστιον μετὰ σχολίων (Βασιλεία 1823—1831, 3 τόμ.), τὴν «Γερμανίαν» τοῦ Τακίτου (1835). Ἱστορικά του ἔργα εἶναι: «Ἱστορία τῶν Ρωμαίων» (1851, 2 τόμ.), «Τὸ Ἑλβετικὸν μουσεῖον διὰ τὰς ἱστορικὰς ἐπιστήμας» (3 τόμ. 1837—1839) τῇ συνεργασίᾳ διαφόρων λογίων κτλ. Μ. ΒΑΛΤΑΣ

Γκερλῆ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Γκερλί.

Γκερλὶ *[Γεωγρ.]*. Οὕτως ἐκαλεῖτο πρὸ τοῦ 1918 τὸ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λαρίσης χωρίον Ἀρμένιον (βλ. λ.).

Γκέρλιανη *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Χιονᾶτον.

γκέρλς (Girls) (λ. ἀγγλ. *girl*=κόρη)· τὰ κορίτσια· || εἰδικώτερον αἱ χορεύτριαι τῶν μπαλέττων· || «Ἰμπέριαλ - γκὲρλς» («Αὐτοκρατορικὸν μπαλέττο»), «Ρουαγιὰλ γκὲρλς» («Βασιλικὸν μπαλέττο»).

Γκερμάνους (Germanus), ***Ντόννους - Νικόλαος*** (καλούμενος ἄλλοτε ἐσφαλμένως *Νικόλαος Ντόνις*). Διάσημος Γερμανὸς ἱερωμένος, κοσμογράφος καὶ ὁ διασημότερος χαρτογράφος τῆς φλωρεντινῆς σχολῆς τοῦ ΙΕ′ αἰῶνος. Κατέστη διάσημος ἐκ τῆς ἐν Ulm ἐκδόσεως τοῦ Ἄτλαντος τοῦ Πτολεμαίου (1482) εἰς ξυλογραφίας, τοῦ πρώτου περιέχοντος νέους αὐτοτελεῖς χάρτας, ὡς τῆς Ἱσπανίας, τῆς Ἰταλίας, τῆς Γαλλίας, Παλαιστίνης κλπ. Ὁ Γκερμάνους ἐπεξειργάσθη ἐν ὅλῳ τρεῖς ἐκδόσεις τοῦ Πτολεμαίου, ἐπ' αὐτῶν δὲ ἐβασίσθησαν καὶ ὅλαι αἱ μέχρι τοῦ 1508 μεταγενέστεραι ἐκδόσεις. —Β.

Γκέρμερ (Germer), ***Ἐρνέστος - Φρειδερῖκος***. Γερμανὸς παλαιοντολόγος καὶ ἐντομολόγος (1786—1853). Διετέλεσε καθηγητὴς εἰς Χάλλην καὶ συνέγραψε: «Fauna insectorum Europae» (1812—1848) καὶ «Ἀπολιθώματα τῶν λιθανθρακοφόρων κοιτασμάτων τοῦ Weltin καὶ Löbejün» (1844—1852). —Β.

— **Γκέρμερ** (Germer), ***Ἐρρῖκος***. Γερμανὸς μουσικοδιδάσκαλος (1837—1913). Διεκρίθη κυρίως ἐκ τῶν διδακτικῶν του ἐκδόσεων κλασσικῶν ἔργων κλειδοκυμβάλου. —Β.

Γ ερμπασὲλ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Καστανιές.

Γκέρμπερ (Gerber), ***Γοδεφρεῖδος - Ἐρρῖκος***. Γερμανὸς μηχανικὸς (1832—1912). Διηύθυνε μέχρι τοῦ 1852 τὸ τμῆμα γεφυροποιίας τοῦ Κράμερ - Κλὲττ ἐν Νυρεμβέργῃ καὶ διεκρίθη ὡς τελειοποιήσας τὸ σύστημα κατασκευῆς σιδηρῶν γεφυρῶν. Τῷ 1884 ὠνομάσθη σύμβουλος τοῦ μεγάλου «ἐργοστασίου μηχανῶν τοῦ Ἀουγσβούργου - Νυρεμβέργης» Maschinenfabrik Augsburg - Nürnberg».

— **Γκέρμπερ** (Gerber), ***Ἐρνέστος - Λουδοβῖκος***. Γερμανὸς ἱστορικὸς τῆς μουσικῆς (1743—1819). Εἶναι ἰδίᾳ γνωστὸς διὰ τὸ ἐν ἔτει 1792 δημοσιευθὲν δίτομον λεξικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Βιογραφικὸν λεξικὸν τῶν μουσουργῶν», εἰς ὃ ἐπηκολούθησε συμπλήρωμα ἐπιγραφόμενον «Νέον ἱστορικοβιογραφικὸν λεξικὸν τῶν μουσικῶν» (1814, 4 τόμοι).

— **Γκέρμπερ** (Gerber), ***Κάρολος - Φρειδερῖκος φὸν***—. Γερμανὸς νομοδιδάσκαλος (1823—1891). Τῷ 1846 διετέλεσε καθηγητὴς ἐν Ἰένῃ, τῷ 1847 ἐν Ἐρλάγγῃ, τῷ 1851 ἐν Τυβίγγῃ, τῷ 1863 ἐν Λειψίᾳ, ἀπὸ δὲ τοῦ 1871—1891 ὑπουργὸς τῆς Παιδείας ἐν Σαξωνίᾳ. Ἔγραψε περισπούδαστον ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον: «Σύστημα γερμανικοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου» (17η ἔκδ. 1895). Α. Δ.

— **Γκέρμπερ** (Gerber), ***Παῦλος - Ἐρρῖκος***. Γερμανὸς ρινο-λαρυγγολόγος, γεννηθεὶς ἐν Καινιγσβέργῃ τῷ 1863. Συνέγραψε πλείστας πραγματείας τῆς εἰδικότητός του καὶ ἐξέδωκε σύγγραμμα λαρυγγολογίας καὶ ρινολογίας. Ὑπῆρξε μέλος ἀντεπιστέλλον τῆς γαλλικῆς ὠτολαρυγγολογικῆς ἑταιρείας τῶν Παρισίων, ὡς καὶ ἄλλων λαρυγγολογικῶν ἑταιρειῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ο. Ρ.

Γκέρμπεσι *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καλαβρύτων μετονομασθὲν *Προφήτης* Ἠλίας (βλ. λ.). —2) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσης μετονομασθὲν Καρποχώρι (βλ. λ.). —3) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ναυπλίας μετονομασθὲν Μιδέα (βλ. λ.). —4) Συνοικισμὸς τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν μετονομασθεὶς Παραλίμνη (βλ. λ.).

Γκερνὶκ *[Γεωγρ.]*. Πολίχνη τῆς Τουρκίας· βλ. Γκέντζ.

Γκερνσαί, ἢ ***Γκέρνσεϋ*** (Guernsey ἢ Guernesey *[Γεωγρ.]*· βλ. Γουερνεσέϋ.

Γκὲρντ (Gerd) *[Σκανδ. Μυθολ.]*. Θυγάτηρ τοῦ Γίμερ καὶ τῆς Ἀούρμπολα, ἀμφοτέρων γιγάντων. Ἦτο τόσον ὡραία, ὥστε ὁ θεὸς Φρέϋ ἠράσθη αὐτῆς ἐμμανῶς. Ἀπέστειλε λοιπόν, ὅπως ζητήσῃ αὐτὴν εἰς γάμον, τὸν θεράποντα αὐτοῦ Σκίρνερ, ὅστις ὡς ἀμοιβὴν τῆς ὑπηρεσίας του ταύτης ἐζήτησε τὸ θαυματουργὸν ξίφος τοῦ θεοῦ, τὸ ὁποῖον εἶχε τὴν ἰδιότητα νὰ μεταβαίνῃ εἰς τὰς μάχας μόνον του. Ἡ Γκὲρντ δεχθεῖσα τὴν πρότασιν τοῦ Φρέϋ καὶ συζευχθεῖσα αὐτὸν ἀνήχθη εἰς τὴν τάξιν τῶν θεαινῶν. —Δ.

γκερντάνι (περσ. *γκεριτὰν*=λαιμός)· τὸ κάτωθι τοῦ πώγωνος παχὺ μέρος τοῦ λαιμοῦ, τὸ «double menton»· «ἔκαμε γκερντάνια» ἐπάχυνε (ἐπὶ γυναικῶν). Ν. Μ.

γκερντανλίκι· τουρκ. περιδέραιον.

Γκέρο (Gero). Γερμανὸς μαρκήσιος (μαργράβος), ἀρχηγὸς τῆς ἀνατολικῆς στρατιωτικῆς ἐπαρχίας (μαρκιωνίας), ἄσπονδος ἐχθρὸς τοῦ Σλαυισμοῦ. Ἐπὶ Ὄθωνος τοῦ Μεγάλου (937) ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ μαρκησίου καὶ ἐγκατεστάθη μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ἔλβα καὶ Ὀδέρου, κατανικήσας τοὺς ἐκεῖ Σλαύους καὶ ἱδρύσας νέαν μαρκιονίαν. Συνεχίζων τὴν ἀντισλαυικήν του ἐκστρατείαν, ἐξωλόθρευσε διὰ δόλου τοὺς 30 κυριωτέρους ἀρχηγοὺς τῶν Σλαύων, καλέσας αὐτοὺς εἰς φιλικὸν συμπόσιον. Ἐπίσης κατώρθωσε νὰ διασπάσῃ τοὺς Βένδους ἀπὸ τοὺς Σλαύους καὶ ὑποτάξῃ αὐτοὺς μεμονωμένως. Τῷ 963 ὑπέταξε τοὺς Πολωνούς, ἐπιβαλὼν εἰς αὐτοὺς τὴν γερμανικὴν κυριαρχίαν καὶ ἐτήσιον χρηματικὸν φόρον. Ἀπέθανεν ἐν Ρώμῃ, ὅπου εἶχε μεταβῆ διὰ προσκύνημα (965), κληροδοτήσας τὴν περιουσίαν του εἰς τὴν μονὴν τῆς Genronde, ἧς ὑπῆρξεν ὁ ἱδρυτής. Μετὰ τὸν θάνατόν του τὴν ἐπαρχίαν του διένειμαν εἰς 6 μαρκιωνίας οἱ 6 κυριώτεροι στρατηγοί του, διότι ὅλοι οἱ υἱοί του εἶχον ἀποθάνει μαχόμενοι. Εἰς τὴν γερμανικὴν ἐποποιίαν τῶν Νιμπελοῦγκεν ἀναφέρεται ὡς ἀγωνισθεὶς διὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Χριστιανισμοῦ. [Πρβλ. *Heinemann*, Markgraf Gero (Brunswick, 1860).]

Γκερόα (Geroa), ***Δομίγκος ντὲ***—. Ἱσπανὸς γλύπτης τοῦ ΙΖ′ αἰῶνος. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται τὰ προσερεισματα βωμῶν, ἅτινα ἐξειργάσθη ἐν τοῖς ναοῖς τῶν ἁγίων Ἰωάννου, Στεφάνου καὶ Δομινίκου τῆς ἐν Βισκαΐᾳ Γκουεταρίας. Τὰ προσερείσματα ταῦτα εἶναι ἤδη κατεστραμμένα (βλ. *P. Lafond:* La Sculpture Espagnole, σελ. 240). Ι. Μ. Π.

Γκέροκ (Gerok), ***Κάρολος***. Γερμανὸς ἱεροκήρυξ καὶ ποιητὴς (1815—1890). Υἱὸς πάστορος ἐσπούδασε θεολογίαν ἐν Τυβίγγῃ, μεθ' ὃ διωρίσθη ἱεροκήρυξ ἐν Στουτγάρτῃ. Οἱ λόγοι αὐτοῦ ὡς καὶ τὰ θρησκευτικά του βιβλία ἔτυχον μεγάλης ἐκτιμήσεως. Ἰδίᾳ ὅμως διεκρίθη ὡς θρησκευτικὸς ποιητής. Τῷ 1857 ἐξέδωκε τὰ «Balmbloetter» καὶ τῷ 1864 τὰ «Pfinstrosen». Κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον συνέθεσε πατριωτικὰ ποιήματα, τὰ ὁποῖα ἐξέδωκεν ὑπὸ τὸν τίτλον: «Deutsche Ostern» (Στουτγάρτη 1871). Τοὺς στίχους τοῦ Γκέροκ διακρίνει ἁρμονικότης, εἰ καὶ ὁ τόνος των εἶναι ρητορικός. —Β.

Γκεροὺ (Guéroult), ***Ἀδόλφος***. Γάλλος δημοσιολόγος (1810—1872). Ὀπαδὸς τοῦ «σαινσιμονισμοῦ», ἐδημοσίευσε σειρὰν λογοτεχνικῶν, πολιτικῶν καὶ οἰκονομικῶν ἄρθρων· ἀλλὰ μετὰ τὸ πραξικόπημα τοῦ Ναπολέοντος Γ′ (1852) ἐφυλακίσθη. Μετὰ πενταετίαν ἐγένετο διευθυντὴς τῆς ἐφημερίδος «La Presse», τῷ δὲ 1859 ἵδρυσεν ἰδίαν ἐφημερίδα ὑπὸ τὸν τίτλον «Opinion nationale», δι' ἧς ἀντεπολιτεύθη μετριοπαθῶς τὴν τότε κυβέρνησιν. Ὡς δημοσιογράφος διεκρίνετο διὰ τὸ διαυγές, σύντομον καὶ ἀκριβολόγον ὕφος του. Ἐξέδωκε δὲ τὰ ἀκόλουθα ἔργα: «Ἐπιστολαὶ περὶ Ἱσπανίας» (1838), «Ἐλευθερία καὶ ἐπιχειρήσεις» (1861), «Μελέται θρησκευτικῆς, πολιτικῆς καὶ φιλοσοφίας» (1862), «Ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ Πρωσσία» (1866), «Ἡ δημοκρατία ἐν Γαλλίᾳ» (1871) κτλ.

— **Γκεροὺ**, ***Γεώργιος***. Υἱὸς τοῦ ἀνωτέρω γεννηθεὶς τῷ 1839. Διεδέχθη τὸν πατέρα εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐφημερίδος του καὶ ἐδημοσίευσεν: «Αἱ θεωρίαι τῆς Διεθνοῦς» (1872), «Ἡ ἑκατονταετηρὶς τοῦ 1789» (1888) κτλ. —Β.

— **Γκεροὺ** (Guéroult), ***Γουλιέλμος***. Γάλλος συγγραφεὺς τοῦ ΙΣΤ′ αἰῶνος, ἀποθανὼν μετὰ τὸ 1569. Μετῆλθε τὸν ἰατρὸν ἐν τῇ γενετείρᾳ του Κάν, ἠσπάσθη τὸν προτεσταντισμόν, ἔζησεν ἔτη τινὰ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Ἑλβετίᾳ, μεθ' ὃ ἐγκατασταθεὶς ἐν Λυὼν ἐκέρδιζε τὰ πρὸς τὸ ζῆν ὡς διορθωτὴς τυπογραφικῶν δοκιμίων. Συνέγραψε: «Φιλοσοφικὴν περιγραφὴν τῆς φύσεως τῶν ζῴων» (1548—1550) εἰς στίχους ὁμοιοκαταλήκτους, «Ὕμνον τοῦ χρόνου καὶ τῶν μερῶν αὐτοῦ» (1552—1566), «Χρονικὰ καὶ θαυμάσια ἔργα τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Ρώμης μέχρι Καρόλου τοῦ Ε′» (1552), «Μυθικὰς διηγήσεις» (1558), ἐξ ὧν πολλὰ ἤντλησεν ὁ περίφημος μυθογράφος Λαφοντσίν, κ.τ.λ. —Β.

— **Γκεροὺ** (Guéroult), ***Κωστάν***. Γάλλος μυθιστοριογράφος καὶ δραματουργὸς (1811—1882). Συνέγραψε πολυάριθμα λαϊκὰ μυθιστορήματα, ὡς: «Οἱ γῦπες τοῦ Παρισιοῦ» (1853), «Οἱ στραγγαλισταὶ τῶν Παρισίων» (1859), «Ὁ λαουτιέρης τῆς Ρόττερνταμ» (1884) κτλ. Ἐν συνεργασίᾳ δὲ μετ' ἄλλων ἀνεβίβασεν ἐπὶ σκηνῆς πολλὰ θεατρικὰ ἔργα. —Β.

— **Γκεροὺ** (Guéroult), ***Πέτρος-Κλαύδιος-Βερνάρδος***. Γάλλος ἀνθρωπιστὴς (1744—1821). Ἐδίδαξεν ἀρχαίαν φιλολογίαν εἰς τὸ κολλέγιον ντ' Ἀρκοὺρ ἐν Παρισίοις, καὶ εἶτα ἐγένετο διευθυντὴς τοῦ Ἀνωτάτου Διδασκαλείου. Κυριώτερα ἔργα του εἶναι: «Θεσμοὶ τῶν Σπαρτιατῶν, Ἀθηναίων καὶ Ρωμαίων» (1794), «Νέα μέθοδος ἐκμαθήσεως τῆς λατινικῆς γλώσσης κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ντυμαρσαὶ» (1798—1805), «Γαλλικὴ γραμματική» (1806). —Β.

Γκερρέρο (Guerrero), ***Βικέντιος***. Πρόεδρος τῆς δημοκρατίας τοῦ Μεξικοῦ, τυφεκισθεὶς εἰς Κουίλπα. Ἦτο δοῦλος μιγὰς καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα κατὰ τῆς Ἱσπανίας· μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀρχηγοῦ Μίνα ἐγένετο ἀρχηγὸς τῆς ἐπαναστάστεως. Ὁ Ἰτούρμπιντε τοῦ ἀνέθεσε τὴν ἀρχιστρατηγίαν. Ὁ Γκερρέρο οὐχ ἧττον συνετέλεσεν εἰς ἀνατροπὴν τοῦ ἀρχηγοῦ του. Τῷ 1827 ἀνεκηρύχθη πρόεδρος τῆς Μεξικανικῆς δημοκρατίας, ἀνατραπεὶς ἐντὸς τοῦ ἔτους ὑπὸ τοῦ Μπουσταμάντε καὶ κηρυχθεὶς ἔκπτωτος δι' ἀποφάσεως τοῦ κογκρέσσου. Ὡς ἐκ τούτου κατέφυγεν ἐξόριστος εἰς Τιξτλα, τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα του, ὅπου συλληφθεὶς διὰ προδοσίας ὑπό τινος Γενουηνσίου παρεδόθη πρὸς τὸν ἀντίπαλόν του Μπουσταμάντε, ὅστις τὸν κατεδίκασεν εἰς θάνατον. Εἰς τὸν Γκερρέρο ὀφείλεται ἡ κατάργησις τῆς δουλείας ἐν Μεξικῷ. Ν. Π.—Λ.

— **Γκερρέρο** (Guerrero), ***Μαρία***. Ἱσπανὶς ἠθοποιὸς (1868—1928), μαθήτρια εἰς τὴν γαλλικὴν ὑπόκρισιν τοῦ Κοκλέν. Ἱδρύτρια καὶ ἀνανεώτρια τῆς νεωτέρας ἱσπανικῆς σκηνῆς, ἔθεσεν ἐν Μαδρίτῃ τῷ 1895 τὰς βάσεις τοῦ Teatro Espanol. Θεωρεῖται ἡ μεγαλυτέρα Ἱσπονὶς ἠθοποιός, ἰδίως διὰ τὴν χάριν της καὶ τὸ κλασσικόν της παῖξιμον. Τῷ 1896 ὑπανδρεύθη τὸν Ντὸν Φερνάντο Ντίαθ ντὲ Μεντόθα, μεγιστᾶνα καὶ γόνον τῆς ὑψηλοτέρας ἱσπανικῆς εὐγενείας. Μ. Β.

Γκερριὲ (Guerrier), ***Φίλιππος***. Στρατηγὸς μιγὰς γεννηθεὶς ἐν τῇ νήσῳ Ἁγίου Δομίγκου (1773—1845). Ὑπηρέτησεν ἐν ἀρχῇ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Τουσσαὶν Λουβερτύρ, γενόμενος δὲ κατόπιν στρατηγὸς ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς Ἀϊτῆς, τῆς ὁποίας ἐξελέγη πρόεδρος δημοκρατίας. Ἐν τῇ ἐξασκήσει τῶν προεδρικῶν του καθηκόντων ἐδείχθη σκλη-

Digitized by Google

ρότατος καὶ ἀμείλικτος πρὸς τοὺς ἔχοντας δημοκρατικὰς φιλελευθέρας ἀρχάς, ὡς ἀνήκων καὶ ὑποστηριζόμενος μᾶλλον ὑπὸ τῶν συντηρητικῶν μετριοπαθῶν στοιχείων. Ν. Π.—Λ.

Γκερρουὰ (Guerrois), *Κάρολος.* Γάλλος λογοτέχνης γεννηθεὶς τῷ 1817. Ποιητὴς πολυγράφος, μὴ στερούμενος ἐμπνεύσεως, ἀλλ' ἀμελὴς τὸ ὕφος. Ἐξέδωκε πολλὰς συλλογὰς στίχων, ὧν κυριώτεραι εἶναι: «Ὑπὲρ πατρίδος» (1883). «Σοννέτα καὶ μικρὰ ποιήματα» (1884), «Ἄσματα καὶ ἀκτῖνες» (1895), «Ποιήματα ἀνησυχίας» (1896), «Ποιήματα γαλήνης» (1897) κτλ. Ἐπίσης ἐξέδωκε καὶ μελέτας, ὡς: «Ἡ φιλολογικὴ ὁμιλία καὶ ὁμιληταὶ κατὰ τὸν ΙΗ' καὶ ΙΘ' αἰῶνα» (1855), «Περὶ τῆς λαϊκῆς ποιήσεως ἐν Ἀγγλίᾳ» (1896) κτλ. —Β.

Γκερρὺ (Guerry), *Ἀνδρέας - Μιχαήλ.* Γάλλος δικηγόρος καὶ στατιστικὸς (1802—1895). Ἐφεῦρε μηχάνημα πρὸς συντόμευσιν τῶν ὑπολογισμῶν καὶ διευκόλυνσιν τῶν ἀριθμητικῶν πράξεων. Ἦτο μέλος τοῦ Ἰνστιτούτου καὶ τῆς λονδινείου Ἑταιρείας τῆς Στατιστικῆς. Συνέγραψε: «Στατιστικὴν τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ συγκριτικὴν τῶν ἐγκλημάτων (1829), «Περὶ ἐπιδράσεως τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐπὶ τῆς ἐγκληματικότητος» (1833), «Στατιστικὴν τῆς ἠθικῆς καταστάσεως ἐν Γαλλίᾳ». Πλὴν τούτων συνέγραψε καὶ μικρὸν ἔργον περὶ τῶν «Παλαιῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων» τῆς Μεσημβρινῆς Γαλλίας κλπ. Ν. Π.—Λ.

Γκερσὰν (Guersant), *Παῦλος-Λουδοβῖκος-Μπενουά.* Γάλλος χειρουργὸς ἐκ Παρισίων (1800—1869). Μετὰ διαγωνισμὸν ἐπέτυχε τὴν θέσιν τοῦ χειρουργοῦ τοῦ νοσοκομείου τῶν παίδων, εἰς ἣν λίαν ηὐδοκίμησε διευθύνων ἀργότερον καὶ πολυκλινικήν. Ὑπῆρξεν εἷς τῶν 17 χειρουργῶν, τῶν ἱδρυσάντων τὴν χειρουργικὴν ἑταιρείαν τῶν Παρισίων (1843), διατελέσας καὶ πρόεδρος ταύτης κατὰ τὸ ἔτος 1852—1853. Ἔγραψε πλείστας ἐργασίας ἐπὶ τῆς χειρουργίας τῶν παίδων «Notices sur la chirurgie des enfants» (Paris 1864) κλπ. Ο. Ρ.

Γκερσταῖκερ (Gerstäcker), *Ἀδόλφος.* Διαπρεπὴς Γερμανὸς ἐντομολόγος (1828—1895). Ὑπῆρξε καθηγητὴς καὶ διευθυντὴς τοῦ μουσείου ἐν Γκράϊφσβαλντ. Ἔγραψε τὸν πέμπτον τόμον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀρθρόποδα» εἰς τὸ ἔργον τοῦ Μπρὸν «Γένη καὶ εἴδη τῶν ζῴων» (1865—1867).

—**Γκερσταῖκερ** (Gerstaecker), *Φρειδερῖκος.* Γερμανὸς περιηγητὴς καὶ συγγραφεὺς (1816—1872). Τῷ 1837 ἀνεχώρησεν εἰς Β. Ἀμερικήν, ἣν διέτρεξε κατὰ πάσας τὰς διευθύνσεις. Ἐπιστρέψας τῷ 1843 ἐδημοσίευσε τοὺς πρώτους τόμους τῶν περιηγήσεών του, ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Ὁδοιπορικαὶ καὶ κυνηγετικαὶ περιηγήσεις ἀνὰ τὰς Ἡν. Πολιτείας τῆς Β. Ἀμερικῆς» (1844 τόμ. 2), «Εἰκόνες ἐκ τοῦ Μισσισσιπῆ» (1847—1848, τόμ. 3), «Οἱ πειραταὶ τοῦ ποταμοῦ Μισσισσιπῆ» (1848 τόμ. 3). Τὰ ἔργα του ταῦτα ἐνεποίησαν μεγάλην ἐντύπωσιν διὰ τὸ εἰλικρινὲς ὕφος καὶ τὰς περιπετειώδεις διηγήσεις των. Ἀργότερον ἐπεχείρησε νέα ταξίδια περιηγηθεὶς τὴν Ὠκεανίαν (1849), τὴν Ν. Ἀμερικὴν (1860), τὴν Αἴγυπτον καὶ Ἀβησσυνίαν (186?) καὶ τὴν Β. Ἀμερικὴν (1876). Ἐπανελθὼν εἰς Γερμανίαν ἐξέδωκε νέα βιβλία περὶ τῶν περιηγήσεών του, ὡς καὶ μυθιστορήματα ἀναφερόμενα εἰς αὐτάς. Ἀλλὰ τὰ σπουδαιότερα τῶν ἔργων του εἶναι τὰ τῆς πρώτης του περιόδου. Τὰ «Ἅπαντά» του ἐξεδόθησαν τῷ 1872—1879 ἐν Ἰένῃ καὶ περιλαμβάνουν 44 τόμους. —Β.

Γκέρστεμπεργ (Gerstemberg), *Ἐρρῖκος-Γουλιέλμος ντὲ—.* Γερμανὸς ποιητής, συγγραφεὺς καὶ κριτικὸς (1737—1822). Κατετάχθη καὶ ὑπηρέτησε κατ' ἀρχὰς ὡς ἀξιωματικὸς ἐν τῷ Δανικῷ στρατῷ, παραιτηθεὶς δὲ ἐγένετο πρόξενος ἐν Λυβέκῃ τῆς Γερμανίας καὶ ἀνέλαβε δημοσίαν ὑπηρεσίαν ἐν Γερμανίᾳ παραμείνας ἐν Ἀλτόνᾳ. Τὸ 1759 ἐξέδωκε τὸ πρῶτον ἔργον του «Taddeleien» («Μπαγκατέλλες»), ὅπερ ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν καὶ τοὺς ἐπαίνους τοῦ Λέσσιγκ εἰς τὰς «Κριτικάς του ἐπιστολάς». Τὸ 1766 ἐδημοσίευσε «Τὸ ποίημα ἑνὸς σκάλδου» δι' οὗ τὸ πρῶτον ἡ γερμανικὴ φιλολογία ἐπελαμβάνετο θεμάτων σκανδιναυικῆς μυθολογίας. Τὸν Γκέρστεμπεργ ἐμιμήθη ὁ Κλόπστοκ καὶ ὁλόκληρος ἡ σχολή του. Κατὰ τὸ 1767 ἐν τῷ συγγράμματί του «Ἐπιστήμη περὶ Λογοτεχνίας» ὁ Γκέρστεμπεργ ἐξυψώνει τὴν σημασίαν τῆς ἐμπνεύσεως καὶ τῆς φαντασίας, θέτων ἐν δευτέρᾳ μοίρᾳ τοὺς κανόνας τῆς τέχνης διὰ τὴν συγγραφὴν παντὸς φιλολογικοῦ ἔργου. Ὡς ἔργα θεάτρου παρουσίασε τὸν «Οὐγολῖνον» κατὰ μίμησιν τοῦ Δαντικοῦ, καὶ τοὺς «Ἀγγλοσάξωνας». Ν.Π.—Λ.

Γκέρστερ (Gerster), *Κάρολος.* Γερμανὸς ὑγιεινολόγος ἰατρὸς καὶ ὑγειονομικὸς σύμβουλος ἐν Braunfels, γεννηθεὶς τῷ 1853. Ἐκ τοῦ ἀνωτέρου πολυτεχνείου τοῦ Μονάχου ἐξῆλθε τῷ 1876 σιδηροδρομικὸς μηχανικός, μεθ' ὃ προσελήφθη βοηθὸς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν δασῶν τοῦ γεωλογικοῦ τμήματος ἐν Μονάχῳ, σπουδάζων ἅμα (1876—1880) καὶ τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας. Ἀπὸ τοῦ 1880 ἤρξατο σπουδῶν ἰατρικῶν ἐν Μονάχῳ, Παρισίοις καὶ Λονδίνῳ. Ἔδρασεν ἐν τῷ ὑδροθεραπευτής. Ἐδημοσίευσε σειρὰν ψυχολογικῶν ἄρθρων (ψυχοθεραπεία, ὑποβολή, ὑπνωτισμός), καὶ Ὑγιεινῆς (Φυσικο-διαιτητικὴ θεραπεία) κλ. Ὑπῆρξεν ἐπίσης καὶ διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας. Ο. Ρ.

Γκέρστνερ (Gerstner), *Φραγκῖσκος-Ἀντώνιος.* Γερμανὸς μηχανικὸς (1793—1840). Διηύθυνε τὰς προκαταρκτικὰς ἐργασίας τῆς κατασκευῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἐκ τῆς Μολδαβίας πρὸς τὸν Δούναβιν καὶ κατεσκεύασε τὴν πρώτην σιδηροδρομικὴν γραμμὴν ἐν Ρωσίᾳ ἀπὸ τὸ Τσάρσκογιε Σέλο εἰς Πετρούπολιν. ΑΝ. Δ.

Γκερσὼμ *μπὲν Γεουντά' βλ.* Γερσὼν *μπὲν Γεουντά.*

Γκερτοβίτης ἢ *Κιούσης.* Ἀγωνιστὴς ἐκ Χρυσοβίτσης τῆς Ἀκαρνανίας, πολεμήσας κατὰ τὴν ἐκπόρθησιν τοῦ Βραχωρίου καὶ Ζαπαντίου, εἰς τὰς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου καὶ ἀλλαχοῦ.

— **Γκερτοβίτης,** *Τάσος.* Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἁγίας Παρασκευῆς τῆς Ἀκαρνανίας λαβὼν μέρος εἰς πολλὰς μάχας καὶ φονευθεὶς κατὰ τὴν τελευταίαν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου. Ξ. Γ. Μ.

Γκερτοβὸς *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου *Ἀμβρακίας,* τῆς ἐπαρχίας Τριχωνίδος τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 205. Ἐντὸς τοῦ χωρίου σῴζονται ἀρχαῖα τείχη καὶ ἐρείπια οἰκιῶν. Ὁ Γκερτοβὸς καλεῖται νῦν *Ἀργυρὸ Πηγάδι.* Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ ὁ συνοικισμὸς *Τσιρνόκος.* Δ. Ν. Λ.

Γκέρτς (Gehrts), *Ἰωάννης.* Γερμανὸς ζωγράφος (1855—1921). Ἠσχολήθη ἰδίᾳ περὶ τὴν εἰκονογράφησιν τῆς ἐποχῆς τῶν ἀρχαίων Γερμανῶν καὶ τῶν Βίκιγγερ.

—**Γκέρτς** (Gehrts), *Κάρολος.* Γερμανὸς ζωγράφος (1853—1898), ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Διεκόσμησε τῷ 1890 τὴν αἴθουσαν τῆς ἐκθέσεως τοῦ Ντύσσελντορφ δι' εἰκόνων, αἵτινες ἐξεπροσώπουν τὴν ἐξέλιξιν τῆς τέχνης. Ἐκ τῶν λοιπῶν ἔργων του ἐξαίρεται ἡ εἰκονογράφησις εἰς τὴν «Μυθιστορίαν τῆς ἀλώπεκος» τοῦ Γκαῖτε καὶ εἰς τὸν «Ταγχόϋζερ» τοῦ Ἰουλίου Βόλφ.

Γκέρχα *[Γεωγρ.]·* βλ. λ. Ἀχέρραι.

Γκέρχαρντ (Gerhardt), *Λογοβέρτος.* Γερμανὸς λογοτέχνης, γνωστὸς ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Ἀμύντωρ* (1831—1910). Ἔγραψε πολλὰ ἔργα, διαπνεόμενα ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἐξ αὐτῶν τὰ κυριώτερα εἶναι: «Ἡ εἰς τὴν Ρενανίαν ἀποδημία τοῦ Πέτρου Κουίνταμ» (ποίημα, 1877), τὰ διηγήματα ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἡ πνοὴ τοῦ θανάτου» (1878), «Die Cismoll Sonate» (ἔργον ἀπευθυνόμενον κατὰ τοῦ Τολστόη, 16η ἔκδ. 1899», καὶ τὸ μυθιστόρημα «Ὁ αἶνος τῶν γυναικῶν». Πλὴν τούτων ἀξία μνείας εἶναι καὶ ἡ αὐτοβιογραφία του ὑπὸ τὸν τίτλον «Σκιαγράφησις τῆς ζωῆς μου» (1898, 2 τόμοι). Α. Δ.

— **Γκέρχαρντ** (Gerhardt), *Κάρολος - Ἀδόλφος - Ἰάκωβος - Χριστιανός.* Διαπρεπὴς Γερμανὸς κλινικός, γεννηθεὶς τῷ 1833. Τῷ 1861 ἐκλήθη ὡς καθηγητὴς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Ἰένας, τῷ 1872 εἰς Βυρτσβούργην καὶ τῷ 1885 διεδέχθη τὸν Frerichs ἐν Βερολίνῳ. Συνέγραψε: «Περὶ ἐπικρούσεως καὶ ἀκροάσεως» (1890), «Αἱ νόσοι τῶν παίδων» (1898), «Ὄγκοι λαρυγγικοὶ καὶ διαταραχαὶ κινήσεως τῶν φωνητικῶν χορδῶν» (1896), «Συφιλιδικαὶ παθήσεις λάρυγγος καὶ ἀναπνευστικῶν ὁδῶν» (1898) κλπ. Ο. Ρ.

— **Γκέρχαρντ** (Gerhardt), *Παῦλος.* Γερμανὸς θρησκευτικὸς ποιητὴς (1607—1676). Διετέλεσεν ἱερεὺς ἐν Μίττενβάλντε τοῦ Βραδεμβούργου καὶ βραδύτερον διάκονος τοῦ ἐν Βερολίνῳ Ἁγίου Νικολάου. Παρῃτήθη ὅμως τοῦ ἀξιώματός του, διότι ἀπέκρουε τὸ διάταγμα τοῦ μεγάλου ἐκλέκτορος, δι' οὗ συνεχωνεύοντο αἱ λουθηραναὶ καὶ καλβινιστικαὶ θρησκευτικαὶ κοινότητες (1666). Βραδύτερον προσεκλήθη ὡς ἀρχιδιάκονος εἰς Λιοῦππεν τῆς Κάτω Ἀλσατίας. Τὰ θρησκευτικά του ᾄσματα ἐξέδωκε διὰ πρώτην φορὰν ὁ φίλος του Ἔμπελιγκ (Βερολῖνον 1667). Ἀργότερον ἐξεδόθησαν πολλάκις καὶ εἰσήχθησαν εἰς τὴν προτεσταντικὴν λατρείαν. —Β.

Γκέρωφ, *Νάϊντεν.* Βούλγαρος συγγραφεὺς τῆς πρώτης περιόδου τῆς βουλγαρικῆς λογοτεχνίας (1823—1900). Εἶναι ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ὀνομαστοὶ Βούλγαροι συγγραφεῖς ἐργάζονται πρὸς ἀφύπνισιν τοῦ ἔθνους των, διὰ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ βουλγαρικοῦ ἀλφαβήτου, τῆς συγγραφῆς ἀναγνωστικῶν βιβλίων καὶ ἄλλων ἐγχειριδίων, τῆς ἱδρύσεως σχολείων κτλ. Ὁ Γκέρωφ εἶναι σπουδαῖος παράγων τῆς κινήσεως ταύτης, χρηματίσας διδάσκαλος καὶ συγγράψας πολλὰ βιβλία. Τὸ σπουδαιότερον τῶν ἔργων του εἶναι τὸ πλούσιον λεξικόν του τῆς βουλγαρικῆς γλώσσης εἰς ἓξ τόμους. Τ. ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ

Γκεσκιὲρ (Ghesquière), *Ἰωσὴφ - Ἱππόλυτος.* Βέλγος Ἰησουίτης καὶ ἀρχαιολόγος (1731—1802). Γενόμενος μέλος τῶν ἀδελφῶν Βολλανδιστῶν συνέταξε κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος τὸ «Ἁγιολόγιον» τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωσὴφ Β' διώρισεν αὐτὸν ἱστοριογράφον του, ἡ δὲ Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν καὶ Γραμμάτων ἀνέθηκεν αὐτῷ τὴν ἔκδοσιν τῶν κειμένων τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν βελγικὴν ἱστορίαν ἐν τῇ συλλογῇ «Analecta belgica». Συνέγραψεν ἐπίσης πολλὰ ἄλλα ἱστορικὰ ἔργα.

Γκεσκόϊν (Gascoigne), *Γεώργιος.* Ἄγγλος ποιητὴς (1536—1577). Ἐξελέγη δὶς μέλος τοῦ κοινοβουλίου. Ἐταξίδευσε πλειστάκις εἰς τὸ ἐξωτερικόν, λαμβάνων μέρος καὶ εἰς ἐκστρατείας διαφόρους, πρὸς ἃ ὁ χαρακτήρ του τὸν ὤθει. Τῷ 1575 παρηκολούθησε τὴν βασίλισσαν Ἐλισάβετ εἰς τὰς περιφήμους ἑορτὰς τοῦ Κενιλβούρτ. Συλληφθεὶς αἰχμάλωτος ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν, περιέγραψε τὰς περιπετείας του εἰς δύο ἔργα: «The Fruites of Warre» καὶ «Gascoigne, Voyage into Holland». Ἐπιστρέψας εἰς Ἀγγλίαν ἐπεδόθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ποίησιν. Τὰ ἅπαντα αὐτοῦ ἐξεδόθησαν τῷ 1587 ὑπὸ τὸν τίτλον «The Whoole Workes». Ἡ γλῶσσά του, καὶ ἡ μετρική του εἶναι συνήθως ἐσφαλμέναι, τὸ δὲ ὕφος του βαρύ. Ἐν τούτοις ὁ Γκεσκόϊν σημειοῖ σταθμὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀγγλικῆς λογοτεχνίας. Διὰ τῶν μεταφράσεών του ἐγνώσθησαν τὸ πρῶτον ἐν Ἀγγλίᾳ οἱ Ἀριόστος καὶ Μπαντέλλο. Ν. Π.—Λ.

— **Γκεσκόϊν** (Gascoigne), *Γουλιέλμος.* Ἄγγλος δικαστὴς (1350—1419). Διαδοχικῶς ὑπηρέτησεν εἰς πλεῖστα δικαστήρια, διορισθεὶς ἐν τέλει ἀρχιδικαστὴς τοῦ Βασιλικοῦ δικαστηρίου (1401). Συνετέλεσε διὰ τῆς διαγωγῆς του καὶ τοῦ ἀδεκάστου τοῦ χαρακτῆρός του εἰς ἀνύψωσιν τῆς ἰδέας τῆς δικαιοσύνης, μὴ διστάζων νὰ ἐφαρμόζῃ τὸν νόμον καὶ ἀπέναντι ὑψηλῶν καὶ ἰσχυρῶν προσώπων. Οὕτω κατέπνιξε διὰ τῆς ἀμέσου ἐπεμβάσεώς του τὴν στάσιν τοῦ Ἐρρίκου Πέρσυ, δουκὸς τοῦ Νορθούμπερλανδ. Κατὰ παράδοσιν, μὴ στηριζομένην ὅμως ἐπὶ ἱστορικῶν δεδομένων, καὶ κοινολογηθεῖσαν ἰδίως διὰ τοῦ Σαίσκπηρ, ὁ πρίγκιψ τῆς Οὐαλλίας (μετὰ ταῦτα Ἐρρῖκος Ε') ἐπιθυμῶν νὰ σώσῃ φίλον τού τινα, δικαζόμενον δι' ἔκδοτον ζωήν, ἐδοκίμασε νὰ τρομοκρατήσῃ τὸν Γκεσκόϊν, ἐμφανιζόμενος εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ δικαστηρίου καὶ κηρύττων τὸν κατηγορούμενον ὑπὸ τὴν προστασίαν του. Ὁ Γκεσκόϊν τὸν κατεδίκασε προκαλέσας τὴν ὀργὴν τοῦ πρίγκιπος, ὅστις ὁρμήσας ἐρράπισε τὸν δικαστήν· οὗτος ἀτάραχος διέταξε τὴν φρουρὰν τῆς αἰθούσης νὰ συλλάβῃ τὸν πρίγκιπα καὶ νὰ τὸν ὁδηγήσῃ εἰς τὰς φυλακάς. Ν. Π.—Λ.

Γκέσνερ (Gesner), *Ἰωάννης-Ματθαῖος.* Ἐπιφανὴς Γερμανὸς φιλόλογος (1691—1761). Τῷ 1734 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς κλασσικῆς φιλολογίας ἐν Γοττίγγῃ. Ὁ Γκέσνερ καὶ διὰ τῶν πολυαρίθμων παιδαγωγικῶν ἔργων του καὶ διὰ τῶν εὐμεθόδων σχολικῶν ἐκδόσεων τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἀνεκαίνισε τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς φιλολογίας ἐν Γερμανίᾳ. Ἐκ τῶν σχολικῶν ἐκδόσεών του ἄξιαι λόγου εἶναι ἡ «Chrestomathia Ciceroniana» καὶ ἡ «Chrest. Pliniana», ἐκ δὲ τῶν καθαρῶς φιλολογικῶν καὶ λεξικογραφικῶν ἔργων του ὀφείλουν νὰ μνημονευθοῦν οἱ «Scriptores rei rusticae» (1734), αἱ ἐκδόσεις τοῦ Κοϊντιλιανοῦ (1738) καὶ τοῦ Κλαυδιανοῦ (1759) μετὰ ἑρμηνευτικῶν ὑπομνημάτων καὶ ὁ «Novus linguae et eruditionis Romanae Thesaurus», τὸ κάλλιστον λεξικογραφικὸν εἰς τὴν λατινικὴν ἔργον μετὰ τὸν θησαυρὸν τοῦ Ροβέρτου Στεφάνου. Ἡ πραγματεία του περὶ τοῦ συγγραφέως καὶ τοῦ χρόνου τῆς συγγραφῆς τοῦ εἰς τὰ ἔργα τοῦ Λουκιανοῦ καταλεγομένου «Φιλοπάτριδος» θεωρεῖται ὡς ὑπόδειγμα φιλολογικῆς κριτικῆς. Γ. Π. Λ.

—**Γκέσνερ** (Gesner) *Κονράδος.* Ἐλβετὸς φυσιοδίφης καὶ ἰατρὸς (1516—1565). Ἐσπούδασε φυσικὰς ἐπιστήμας ἐν Ζυρίχῃ λαβὼν εὐρυτάτην ἐγκυκλοπαιδικὴν μόρφωσιν. Διῄρεσεν ἐν τῇ ζῳολογίᾳ τὰ ζῷα εἰς γένη καὶ οἰκογενείας, ἐν δὲ τῇ βοτανικῇ τὰ φυτὰ συμφώνως πρὸς τὰ ὄργανα τῆς ἀναπαραγωγῆς των καὶ περιέγραψε μέγαν ἀριθμὸν νέων φυτῶν. Τὰ σπουδαιότερα τῶν ἔργων του: «Bibliotheca universalis», ἤτοι ἐγκυκλοπαιδεία τῶν γνώσεων τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος· «Historiae animalium» (1551), «Opera botanica» (1753—1759). ΑΝ. Δ.

Γκεσσὰρ (Guessard), *Φραγκῖσκος.* Γάλλος φιλόλογος (1814—1888). Μαθητὴς ἔτι ὢν τῆς παλαιογραφικῆς σχολῆς (École des chartes) συνειργάσθη εἰς τὸ «Ρωμανικὸν λεξικὸν» τοῦ Ρεϊνουάρ, τῷ δὲ 1854 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς σχολῆς ταύτης. Τῷ 1856 ἀνέθηκεν αὐτῷ ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις τὴν ἔκδοσιν συλλογῆς παλαιῶν Γάλλων ποιητῶν (1856—1870). Ἐδημοσίευσε προσέτι τὰ ἀκόλουθα ἔργα: «Ρωμανικαὶ ἀνέκδοτοι γραμματικαὶ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος» (1839), «Προβηγκιανὴ γραμματική» (1839), «Ἀπομνημονεύματα καὶ ἐπιστολαὶ τῆς Μαργαρίτας ντὲ Βαλουὰ (1842), «Λεξικὸν τῶν κυριωτέρων φράσεων τοῦ Μολιέρου» (1844) κλπ.

Digitized by Google

Γκέσσνερ Gessner), **Σολομών.** Έλβετός ποιητής, ζωγράφος καὶ χαράκτης (1730—1788). Ἀφωσιώθη κυρίως εἰς τὸ βουκολικὸν εἶδος. Ὁ στίχος αὐτοῦ εἶναι ἄρτιος, μουσικός, τὸ αἴσθημα τῆς φύσεως εἰλικρινές, ἀλλὰ τὴν ὅλην ποίησιν τοῦ Γκέσσνερ διακρίνει προσποίησις, συμβατικότης καὶ ὑπερβολικὸς συναισθηματισμός. Πρῶτον ἔργον αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἡ «Νύχτα», ποίημα περιγραφικὸν (1783), ὅπερ δὲν ἔσχε μεγάλην ἐπιτυχίαν. Ὁ «Δάφνις», βουκολικὸν ποίημα, ὅπερ ἐνεπνεύσθη ἐκ τοῦ Λόγγου («Τὰ κατὰ Δάφνιν καὶ Χλόην»), ἔτυχε καλῆς ὑποδοχῆς (1754). Μετὰ διετίαν ἐδημοσίευσε τὰ πρῶτα του «Εἰδύλλια» (1875), τὸν «Θάνατον τοῦ Ἄβελ», καὶ τῷ 1772 δεύτερον τόμον «Εἰδυλλίων», περιέχοντα καὶ μίαν «Ἐπιστολὴν περὶ τῆς ζωγραφικῆς τοῦ τοπίου». Τὸν ἐμιμήθη ὁ Φλωριάν, ὁ δὲ Λεγκουβὲ διεσκεύασε διὰ τὸ θέατρον τὸν «Θάνατον τοῦ Ἄβελ». Οἱ χαρακτηριστικοί του πίνακες, δι' ὧν ἐκόσμησε τὰς ἐκδόσεις τῶν ἔργων του, ἀνέρχονται εἰς 336 καὶ θεωροῦνται ἀληθινὰ ἔργα τέχνης. —Β.

Σολομὼν Γκέσσνερ.

Γκέσωφ, Δημήτριος. Βούλγαρος στρατηγὸς (1860—1922). Ἐγεννήθη ἐν Τυρνόβῳ καὶ ἐσπούδασεν εἰς τὴν στρατιωτικὴν σχολὴν τῆς Ὀδησσοῦ. Κατὰ τὸν Σερβοβουλγαρικὸν πόλεμον τοῦ 1885 ἐπολέμησεν ὡς ὑπολοχαγός, κατὰ δὲ τὸν Βουλγαροτουρκικὸν τοῦ 1912 διώκει σύνταγμα τῆς ΙΙ θρακικῆς μεραρχίας. Κατὰ τὸν «Συμμαχικὸν» πόλεμον τοῦ 1914 προήχθη εἰς στρατηγόν. Ἐπὶ κεφαλῆς τότε τῆς ΙΙ θρακικῆς μεραρχίας διεξήγαγε σφοδρὰς ἐφόδους ἐναντίον τῶν θέσεων τῶν συμμάχων. Βραδύτερον διωρίσθη διοικητὴς τοῦ Α΄ σώματος εἰς τὸ μέτωπον τοῦ Μοναστηρίου εἰς περιστάσεις κρισίμους διὰ τὸν ἐκεῖ δρῶντα βουλγαρικὸν στρατόν. Περὶ τὸ τέλος τοῦ πολέμου τὸ σῶμά του μετετέθη εἰς τὸ μέτωπον τῆς Δοϊράνης, ὅπου καὶ διεκρίθη. Τὸν Μάϊον τοῦ 1922 ἐδολοφονήθη ὑπὸ κομιταζήδων λόγῳ ἀρθρογραφικῆς καὶ ἄλλης παρασκηνιακῆς του ἐνεργείας. —Β.

—**Γκέσωφ, Ἰβάν.** Βούλγαρος πατριώτης, οἰκονομολόγος, πολιτικὸς καὶ συγγραφεὺς (1849—1924). Ἐγεννήθη ἐν Φιλιππουπόλει καὶ ἦτο ὁ πρωτότοκος τῶν τεσσάρων ἀδελφῶν του. Ἐξαετὴς ἐμαθήτευσε παρ' Ἕλληνι διδασκάλῳ ἐπὶ βραχὺ διάστημα, μεθ' ὃ ἐφοίτησεν εἰς βουλγαρικὸν σχολεῖον τῆς Φιλιππουπόλεως καὶ βραδύτερον εἰς τὴν αὐτόθι ἀμερικανικὴν σχολήν. Τῷ 1865 ἤχθη ὑπὸ τοῦ πατρός του εἰς Κωνσταντινούπολιν, τὸ φθινόπωρον δὲ τοῦ αὐτοῦ ἔτους μετέβη εἰς Ἀγγλίαν ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ ὀκταετίαν. Ἐκεῖ ἀνεγράφη εἰς τὸν Owen College καὶ τῷ 1869 ἐπεράτωσε τὰς σπουδάς του. Τὸν Αὔγουστον τοῦ 1872 συνελήφθη ὑπὸ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν ἐν Φιλιππουπόλει καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον, ἐσώθη δὲ ἀμερικανικῇ καὶ ἀγγλικῇ ἐπεμβάσει. Ἀλλ' ἡ δρᾶσις τοῦ Γκέσωφ δὲν σταματᾷ. Δημοσιεύει εἰς τοὺς «Τάϊμς» καὶ τὰ «Ντέϊλυ Νιοὺς» μακρὰς ἀνταποκρίσεις περὶ τῶν τουρκικῶν θηριωδιῶν, αἵτινες προκαλοῦσι τὸ ἐνδιαφέρον τῆς ἀγγλικῆς δημοσίας γνώμης ὑπὲρ τῆς Βουλγαρίας. Τέλος ἀπηύθυνε, τῇ συνεργασίᾳ καὶ ἄλλων Βουλγάρων, ὑπόμνημα εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει συμβούλιον τῶν πρεσβευτῶν μέσῳ τοῦ λόρδου Σώλσβαρυ, δι' οὗ ἀπεσκεύαζε τὴν ὑπό τινων Βουλγάρων ἔγγραφον ὁμολογίαν, ὅτι εἶναι εὐχαριστημένοι ἐκ τῆς τουρκικῆς διοικήσεως. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Βουλγαρίας περιελθὼν τὰς εὐρωπαϊκὰς πρωτευούσας εἰργάσθη ἐναντίον τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου καὶ ἐπέτυχε τὴν ἀποχώρησιν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ ἐξ Ἀνατολικῆς Ῥωμυλίας, γεγονὸς διηυκολῦναν τὴν κατὰ τὸ 1885 ἕνωσιν τῆς περιοχῆς ταύτης μετὰ τῆς Βουλγαρίας. Ἐξέδωκε κατόπιν ἐν Φιλιππουπόλει τὴν ἐφημερίδα «Μαρίτσαν» (Ἕβρος) καὶ κατέλαβε διαφόρους δημοσίας θέσεις, ἕως οὗ, ἐπὶ κυβερνήσεως Καραβέλωφ, ἐγκαθίσταται ἐν Σόφια καὶ διορίζεται διευθυντὴς τῆς νέας τότε «Ἐθνικῆς Βουλγαρικῆς Τραπέζης», τῆς ὁποίας καὶ ἔθηκε τὰς βάσεις. Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Στεφάνου Σταμπούλωφ (18 Μαΐου 1894), ὁ Γκέσωφ, ὅστις συνετέλεσε πολὺ εἰς αὐτήν, μετέσχε τοῦ ὑπουργείου τοῦ Κ. Στοΐλωφ ὡς ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν, ἐπενεγκὼν σπουδαίας φορολογικὰς μεταρρυθμίσεις. Βραδύτερον ἐγένετο ὑπουργὸς τοῦ Ἐμπορίου καὶ τῆς Γεωργίας. Τῷ 1897 παρῃτήθη τοῦ ὑπουργείου καὶ παρέμεινε μέχρι τοῦ 1901 ἁπλοῦς βουλευτής. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Στοΐλωφ ἐξελέγη ἀρχηγὸς τοῦ ἐθνικοῦ κόμματος. Τῷ 1911, παραιτηθείσης τῆς κυβερνήσεως Μαλίνωφ, ἀνετέθη εἰς αὐτὸν ὁ σχηματισμὸς ὑπουργείου. Ἐπιτυχὼν τὴν συνεννόησιν καὶ συνεργασίαν μετὰ τοῦ κόμματος τοῦ Ντάνεφ, ἐψήφισε τὰς τελευταίας μεταρρυθμίσεις τοῦ συντάγματος ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐθνοσυνελεύσεως. Ὡς πρωθυπουργὸς καὶ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν διεξήγαγε τὰς διαπραγματεύσεις πρὸς σύναψιν συμμαχίας τῆς Βουλγαρίας μετὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Σερβίας ἐναντίον τῆς Τουρκίας, εἰς ἣν μετέσχε καὶ τὸ Μαυροβούνιον. Ἀποτέλεσμα τοῦ ἐπακολουθήσαντος πολέμου ὑπῆρξεν ἡ συνθήκη τοῦ Λονδίνου. Ἐπιζητῶν κατόπιν τὴν εἰρηνικὴν ἐπίλυσιν τῶν διαφορῶν τῆς Βουλγαρίας μετὰ τῆς Σερβίας ὡς πρὸς τὴν διανομὴν τῶν καταληφθεισῶν χωρῶν, ἰδίᾳ τῆς Μακεδονίας, διεφώνησε πρὸς τὸν βασιλέα Φερδινάνδον, διὸ καὶ παρῃτήθη τὴν 17/30 Μαΐου 1913. Ὁ διάδοχος αὐτοῦ Ντάνεφ προεκάλεσε τὸν συμμαχικὸν ἢ δεύτερον Βαλκανικὸν πόλεμον. Μετὰ τὴν ἀκολουθήσασαν ἧτταν τῆς Βουλγαρίας ὁ Γκέσωφ ἦτο μὲν βουλευτής, ἀλλ' ἀπεσύρθη τῆς ἐνεργοῦ πολιτικῆς, ἀφοσιωθεὶς εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ βουλγαρικοῦ «Ἐρυθροῦ σταυροῦ», οὗ ὑπῆρξεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη πρόεδρος. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον τοῦ 1914—1918 ἀντετάχθη εἰς τὴν συμμετοχὴν τῆς Βουλγαρίας παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν κεντρικῶν Δυνάμεων. Ἡ δευτέρα καταστροφὴ τῆς Βουλγαρίας κατέβαλεν αὐτόν. Καταδιωχθεὶς ἐπὶ Σταμπολίσκη κατέφυγεν εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ἐπιστρέψας ἐκεῖθεν μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Σταμπολίσκη ἐδημοσίευσε σειρὰν ἄρθρων εἰς τὴν ἐφημερίδα «Μὶρ» (=Εἰρήνη) ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἐκεῖνοι ποὺ δέχονται ραπίσματα».

Ὁ Γκέσωφ ὑπῆρξε καὶ δόκιμος συγγραφεὺς οἰκονομολογικῶν καὶ λογοτεχνικῶν ἔργων: Ἐξέδωκε τὸν «Ἰβάτλο» δρᾶμα (1888), «Λόγια καὶ ἔργα» (1899), «Λεπτοί, φίλοι» (1904), «Ἡ Βαλκανικὴ συμμαχία» (1915), ἔργον μεταφρασθὲν εἰς τὴν γαλλικήν, ἀγγλικὴν καὶ ρωσσικήν, «Ἀναμνήσεις» (1916), «Ἡ ἐγκληματικὴ ἀπερισκεψία» (1915), «La genèse de la guerre», «La débâcle de l'alliance Balkanique» (Βέρνη 1919). Ἐπίσης ἐδημοσίευσε πολλὰ ἄρθρα πολιτικοοικονομικὰ εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικά. Ὁ Γκέσωφ ὑπῆρξε πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, πρόεδρος τοῦ «Ἐρυθροῦ Σταυροῦ» καὶ ἀντεπροσώπευσε τὴν Βουλγαρίαν εἰς τρία συνέδρια: εἰς τὸ συνεταιρισμῶν παραγωγῆς ἐν Βουδαπέστῃ τῷ 1909 καὶ εἰς δύο τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, ἐν Λονδίνῳ τῷ 1907 καὶ ἐν Γενεύῃ τῷ 1921. Κ. Ι. Β.

Ἰβὰν Γκέσωφ.

Γκέτερμποκ (Gueterbock), **Παῦλος.** Γερμανὸς χειρουργὸς (1844—1897). Μετὰ τὰς ἐν Γερμανίᾳ σπουδάς του ἐπεχείρησεν ἐπιστημονικὸν ταξίδιον εἰς Βιέννην, Παρισίους, Λονδῖνον καὶ Ἐδιμβοῦργον καὶ ἐγκατέστη τῷ 1873 ἐν Βερολίνῳ ὡς χειρουργός, διατελέσας βραδύτερον τιτλοῦχος καθηγητὴς καὶ μυστικοσύμβουλος ἰατρός. Ἐθεωρεῖτο εἷς τῶν σοφῶν χειρουργῶν τῆς ἐποχῆς του καὶ κατ' ἐξοχὴν γόνιμος συγγραφεύς. Ἠσχολήθη ἰδίως εἰς τὰς νόσους τῶν οὐροποιητικῶν ὀργάνων τοῦ ἀνδρός. Ἀναφέρομεν τὸ μέγα αὐτοῦ ἔργον: «Die chir. Krankheiten der Karn und männl. Geschlechtswerkzeuge» (Βιέννη 1890—1897), ὡς καὶ τὸ τῇ ὑποδείξει αὐτοῦ κατασκευασθὲν νέον καὶ εὔχρηστον κυστεοσκόπιον. Ο. Ρ.

Γκέτζι (Ghezzi), **Ἰωσήφ.** Ἰταλὸς ζωγράφος (1634—1721), υἱὸς τοῦ *Σεβαστιανοῦ Γκέτζι.* Ἐξετέλεσεν ἐν Ῥώμῃ πολλοὺς πίνακας πρὸς διακόσμησιν τῶν αὐτόθι ἐκκλησιῶν καὶ ἐγένετο ἰσόβιος γραμματεὺς τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Ἁγίου Λουκᾶ. —Β.

—**Γκέτζι** (Ghezzi), **Πέτρος Λεόνε.** Ἰταλὸς ζωγράφος ἱστορικῶν πινάκων (1674—1755). Υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Διεκρίνετο συνάμα ὡς ζωγράφος ἐπὶ σμάλτου, λιθογράφος καὶ γελοιογράφος. Ὑπὸ τοῦ πάπα Βενεδίκτου ΙΔ΄ διωρίσθη διευθυντὴς τοῦ ἐργοστασίου του μωσαϊκῶν. Ἐδημοσίευσε μίαν ἀξιόλογον σειρὰν ἐκ 40 χαλκογραφιῶν ὑπὸ τὸν τίτλον: «Camere sepolcrali de'liberti e liberte di Livia Augusta e di altri Cesari» (1731). —Β.

—**Γκέτζι** (Ghezzi), **Σεβαστιανός.** Ἰταλὸς ζωγράφος ἀρχιτέκτων, μηχανικὸς καὶ ξυλογλύπτης (1600—1645). Ὑπὸ τοῦ πάπα Οὐρβανοῦ Η΄ διωρίσθη «ἐπιθεωρητὴς τῶν ὀχυρωμάτων τοῦ ποντιφικοῦ κράτους». —Β.

γκέττα (ἡ) (λ. ἰταλ. *ghetta*), συνήθ. πληθ. *γκέττες*· περίβλημα τῆς κνήμης ἐκ δέρματος ἢ ὑφάσματος || περίβλημα ἐξ ὑφάσματος καλύπτον τὸ κατώτατον μέρος τῆς κνήμης καὶ τὸν ταρσὸν τοῦ ποδὸς ὑπεράνω τοῦ ὑποδήματος.

—*[Στρατ.]* Ἐν τῷ στρατῷ καλεῖται κοινῶς *γκέττα* ἡ ἐκ δέρματος περικνημὶς τῶν ἀξιωματικῶν, τὸ ἐκ λευκοῦ ὑφάσματος ἐπικάλυμμα τῶν ὑποδημάτων τῶν ἄλλοτε ὁπλιτῶν τοῦ μηχανικοῦ καὶ ἡ ἐκ λωρίδος ὑφάσματος χακὶ περικνημὶς ἁπάντων τῶν συγχρόνων ὁπλιτῶν τοῦ στρατοῦ (βλ. περικνημίς). Ν. Θ. Κ.

γκέττο (τὸ) (ghetto· βλ. λ. γέττο.

Γκέττυσμπουργκ (Gettysburg) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Πεννσυλβανίας, εἰς ἀπόστασιν 112 χλμ. Β τῆς Βασιγκτῶνος. Ἐκτίσθη τῷ 1780 καὶ ὠνομάσθη ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ στρατηγοῦ Γκέττυς. Τὸ πεδίον ὅπου ἐγένετο ἡ ὁμώνυμος μάχη (βλ. κατωτ.) ἐκηρύχθη τὸν Νοέμβριον τοῦ 1863 «ἐθνικὸν κοιμητήριον», περιλαμβάνον ὑπὲρ τοὺς 5000 τάφους πεσόντων κατ' αὐτήν. Ἐν τῷ κοιμητηρίῳ τούτῳ ὑπάρχουν πολλὰ μνημεῖα, κυριώτερον τῶν ὁποίων εἶναι τὸ ἄγαλμα Ἐλευθερίας, ἐστημένον ἐπὶ ὑψώματος. Εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ ὑπάρχουν συμβολικαὶ παραστάσεις τοῦ πολέμου, τῆς εἰρήνης, τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἀφθονίας. Κάτοικοι 4.000. —Μ.

—*[Στρατ. Ἱστορ.]* Κατὰ τὸν ἐν Ἀμερικῇ πόλεμον (1861—1865), τὸν γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα «πόλεμος τῶν βορείων κατὰ τῶν νοτίων», συνήφθη τὴν 1—3 Ἰουλίου 1863 μεγάλη μάχη ἐκ συναντήσεως παρὰ τὴν *Γκέττυσμπουργκ* μεταξὺ τοῦ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Meade στρατοῦ τῶν βορείων καὶ τοῦ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Lee στρατοῦ τῶν νοτίων, ἀπολήξασα ὑπὲρ τῶν βορείων. Ν. Θ. Κ.

Γκέτχαλς (Goethals), **Ἐρρῖκος.** Βέλγος κληρικὸς καὶ διπλωμάτης (1359—1433), γνωστὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ μᾶλλον ὑπὸ τὸ ὄνομα *Γκρόνταλς.* Κατετάχθη εἰς τὰ μοναχικὰ τάγματα καὶ ὠνομάσθη ἐφημέριος τῆς Λιέγης, ἐγένετο δὲ γραμματεὺς Φιλίππου τοῦ τολμηροῦ, Ἰωάννου τοῦ ἀφόβου καὶ Φιλίππου τοῦ καλοῦ, καὶ τέλος πρῶτος σύμβουλος τοῦ γενικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ συμβουλίου τῆς Φλάνδρας. Ὡς διπλωμάτης ἐξετέλεσε μετ' ἐπιτυχίας πλείστας ἀποστολάς, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν, πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν αἰχμαλώτων τῆς μάχης τῆς Νικοπόλεως καὶ εἰς τὴν Γάνδην πρὸς συμμαχίαν μεταξὺ τοῦ δουκὸς τῆς Βουργουνδίας Φιλίππου τοῦ τολμηροῦ καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας. Ν. Π.—Λ.

Γκέϋ (Gay), **Τζών.** Ἄγγλος ποιητὴς (1688—1732). Ἐχρημάτισε κατ' ἀρχὰς ὑπάλληλος μεταξεμπόρου, ἀλλ' ἐγκαταλιπὼν τὴν θέσιν του ἀφωσιώθη εἰς τὴν ποίησιν, δημοσιεύσας ἓν περιγραφικὸν ποίημα ὑπὸ τὸν τίτλον «Rural Sports» (1711). Ἡ δούκισσα Μόνμουθ παρέλαβεν αὐτὸν γραμματέα της, ὀλίγῳ δὲ βραδύτερον κατὰ προτροπὴν τοῦ Πὸπ ἐδημοσίευσε τὸ «The Sheferd's Week», ποίημα κωμικὸν εἰς ἓξ ἐπύλλια, ὅπερ διὰ τὴν δροσερότητα τοῦ ὕφους καὶ τὸν χρωματισμὸν παραβάλλεται πρὸς τὸ «Scheferd's Calendar» τοῦ Σπένσερ. Μετὰ τοῦτο ἐδημοσίευσε τὸ «Trivia or The Art of Walking the Streets of London» σάτιραν (1714), εἶτα τὸ «The Fan» ποίημα εἰς τρία μέρη, τὴν κωμῳδίαν «What D' ye Call it?». Πλὴν ἄλλων ἐξέδωκε τόμον μύθων καταστάντα λαϊκὸν (1726). Τῷ 1727 ἀνεβίβασεν ἐπὶ σκηνῆς τὴν ποιμενικὴν κωμῳδίαν «Beggar's Opera», ἥτις ἔσχε τεραστίαν ἐπιτυχίαν κτλ. Ὁ Γκέϋ θεωρεῖται ὡς ὁ πλέον ἑλκυστικὸς ποιητὴς τῆς ἐποχῆς του. Ἐτάφη εἰς τὸ ἀββαεῖον τοῦ Οὐεστμίνστερ, ὅπου ὁ δοὺξ καὶ ἡ δούκισσα τοῦ Κένσμπουρυ ἵδρυσαν εἰς αὐτὸν μεγαλοπρεπὲς μνημεῖον. —Β.

Γκέϋλυ (Gayley), *μέθοδος [Μεταλλ.].* Μέθοδος ἀποξηράνσεως τοῦ ἀέρος τοῦ χρησιμοποιουμένου διὰ τὴν λειτουργίαν τῶν *ὑψηλῶν καμίνων* (βλ. λ.).

Γκέϋτερ (Geyter), **Ἰούλιος ντὲ—.** Φλαμανδὸς ποιητὴς (1830—1905). Ὑπῆρξεν εἷς τῶν ὀνομαστοτέρων ποιητῶν τοῦ Βελγίου κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος. Διεκρίθη κυρίως διὰ τὰ ἀντικληρικὰ του αἰσθήματα καὶ ὑπῆρξεν ὁ ποιητὴς τοῦ Geuzenlied (=Τὸ τραγοῦδι τῶν σκνιπῶν), τὸ ὁποῖον ἐμελοποίησεν ὁ μουσουργὸς Α. Φερνὰν καὶ τοῦ ὁποίου αἱ στροφαὶ ἀπέβησαν δημοτικώταται κατὰ τοὺς πολιτικοὺς ἀγῶνας τοῦ φιλελευθέρου φλαμανδικοῦ κόμματος. Ἐδημοσίευσε πολλὰ ποιήματα εἰς περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας, διακρινόμενα διὰ τὴν λυρικήν των ἔμπνευσιν καὶ τὸ ἄψογον τοῦ στίχου. —Β.

Γκέφιον (Gefion) *[Σκανδ. Μυθολ.].* Θεότης, θυγάτηρ τοῦ θεοῦ τῆς θαλάσσης καὶ προστάτου τῆς ναυτιλίας Νιόρδ. Θεωρεῖται προσωποποίησις τῆς ἐσπαρμένης γῆς, ἥτις, ὅταν φυτρώσουν οἱ καρποί, μεταβάλλεται εἰς τὴν θεὰν Φρίγγ. Εἶναι προσέτι ἡ προστάτις τῶν παρθένων ἔν τε τῷ παρόντι καὶ τῷ μεταθανατίῳ κόσμῳ καὶ γινώσκει τὰ πεπρωμένα τῶν ἀνθρώπων. Ὁ περὶ αὐτῆς θρῦλος ἀναφέρει, ὅτι μὲ τέσσαρας γιγαντώδεις βοῦς ἀνέσκαψε τὸ ἔδαφος καὶ ἐσχημάτισε τὴν λίμνην Βένερ ἢ κατ' ἄλλην ἐκδοχὴν τὴν Μάιλαρ, ἐκ δὲ τοῦ ἀπορριφθέντος χώματος ἐσχηματίσθη ἡ δανικὴ νῆσος Σέελαντ. —Μ.

Digitized by Google

Γκέφφκεν (Geffken), *Ἐρρῖκος*. Γερμανὸς νομομαθὴς (1865—1916) διατελέσας καθηγητὴς εἰς Ρόστοκ. Ἔργα του εἶναι: «Τὸ γερμανικὸν σύνταγμα» (1901) καὶ «Μελέτη περὶ σαλικοῦ νόμου» (1898). Ν. Π.—Λ.

— **Γκέφφκεν** (Geffken), *Ἐρρῖκος-Φρειδερῖκος*. Γερμανὸς διπλωμάτης, συγγραφεὺς καὶ δημοσιολόγος (1830—1896). Ἤρχισε τὰ διπλωματικόν του στάδιον ἐν Παρισίοις ὡς γραμματεὺς πρεσβείας, κατόπιν δὲ ἐγένετο πληρεξούσιος ὑπουργὸς τοῦ συνδέσμου τῶν Ἀνσεατικῶν πόλεων ἐν Βερολίνῳ (1859), μέλος τῆς γερουσίας τοῦ Ἀμβούργου (1869), καὶ τέλος καθηγητὴς τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας ἐν Στρασβούργῳ (1872). Ἀπὸ τοῦ 1870 διετέλεσεν ἔμπιστος τοῦ πρίγκιπος διαδόχου τῆς Πρωσσίας, καὶ κατόπιν αὐτοκράτορος Φρειδερίκου τοῦ Γ'. Εἰς τὸν Γκέφφκεν ἀνετέθη κατὰ τὸ 1870—1871 ἡ σύνταξις τοῦ νέου ὁμοσπονδιακοῦ συντάγματος τῆς νεοσυσταθείσης Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας. Ὁμοίως αὐτὸς εἶναι ὁ συντάξας τὸ πρὸς τὸν Βίσμαρκ ὑπόμνημα τοῦ αὐτοκράτορος (1888). Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1888 ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν ἐφημερίδα «Deutsche Rundschaw» ἀπόσπασμα τοῦ ἡμερογίου τοῦ Φρειδερίκου Γ', οὗτινος εἶχε λάβει γνῶσιν κατὰ τὴν παρ' αὐτῷ διαμονὴν καὶ συνεργασίαν. Ὁ Μπίσμαρκ ἐθεώρησε τὴν δημοσίευσιν αὐτὴν ὡς δυναμένην νὰ παρεξηγηθῇ καὶ νὰ ψυχράνῃ τὰς σχέσεις μεταξὺ αὐτοκράτορος καὶ τῶν ἄλλων Γερμανῶν βασιλέων, ὡς ἐκ τούτου δὲ ἐνήργησε τὴν δίωξιν καὶ σύλληψιν τοῦ δημοσιογραφήσαντος τέως συμβούλου τοῦ αὐτοκράτορος. Ὁ Γκέφφκεν δικασθεὶς ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῆς Λειψίας ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ, ἠθωώθη (1889). Ἐκ τῶν πολλῶν ἔργων ἅτινα ἐδημοσίευσε, τὰ κυριώτερα εἶναι: «Σχέσεις κράτους καὶ Ἐκκλησίας» (1875), «Τὰ δικαιώματα τῆς ἐπεμβάσεως» (1887), «Τὸ ζήτημα τοῦ Δουνάβεως» (1883, γαλλιστὶ ἐκδοθέν), «Μελέται ἐπὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ πολέμου τοῦ 1854» (1881), Σημειώματα καὶ σκαριφήματα πολιτικὰ» (1887), κτλ. Ν. Π.—Λ.

— **Γκέφφκεν** (Geffken), *Ἰωάννης*. Γερμανὸς καθηγητὴς καὶ φιλόλογος, υἱὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς τῷ 1861. Ἔγραψεν: «Ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουλιανὸς» (1914), «Μελέτη περὶ τῆς ἑλληνικῆς τραγῳδίας» (1918), «Ὁ ἑλληνικὸς παγανισμὸς καὶ τὸ τέλος του» (1920). Ν. Π.—Λ.

Γκέφφραρντ (Geffrard), *Φάμπρ*. Ἀμερικανὸς πολιτικὸς (1806—1879), υἱὸς στρατηγοῦ, ἐκ τῶν ἀνακηρυξάντων τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἀϊτῆς. Καταταχθεὶς εἰς τὸν τακτικὸν στρατόν, ἔλαβεν ἐνεργότατον μέρος εἰς τὴν ἀνατρέψασαν τὸν πρόεδρον Μπόγνερ ἐπανάστασιν, προαχθεὶς εἰς ἀντιστράτηγον τῷ 1845. Κατὰ τὸν πόλεμον ἐναντίον τοῦ Ἁγίου Δομίγκου ἔσωσε τὸν στρατὸν τῆς πατρίδος του καὶ τὸ πυροβολικὸν ἀπὸ βεβαίας καταστροφῆς. Τῷ 1858 ἐγένετο ἀρχηγὸς τοῦ κινήματος τὸ ὁποῖον ἀνέτρεψε τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ἀϊτῆς Σουλούκ, καὶ ἀνεκηρύχθη πρόεδρος τῆς δημοκρατίας. Ἐπιχειρήσας ὅμως νὰ περιορίσῃ τὴν σπατάλην καὶ νὰ θέσῃ τάξιν εἰς τὴν διοίκησιν προεκάλεσε δυσαρεσκείας, αἵτινες ἀπέληξαν εἰς τὴν ἀνατροπήν του (1867). Ν. Π.—Λ.

Γκεώργκεφσκυ. —1) *Ἀλέξανδρος Ἰβάνοβιτς*. Εἷς τῶν σπουδαιοτέρων συντελεστῶν τῆς διαρρυθμίσεως τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως ἐν τῇ τσαρικῇ Ρωσίᾳ. Ἐχρημάτισε διευθυντὴς (1866—1881) τῆς «Ἐφημερίδος τοῦ ὑπουργείου τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως». Διεκρίθη ὡς ὑποστηρικτὴς καὶ φανατικὸς ὑπέρμαχος τῆς κλασσικῆς μορφώσεως, ἣν ἐθεώρει ἀπαραίτητον βάσιν καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν πρακτικῶν σπουδῶν. —2) *Παῦλος Ἰβάνοβιτς*. Καθηγητὴς τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Πετρουπόλεως. Συνέγραψε: «Τὸ διεθνὲς ἐμπόριον σιτηρῶν» (1885). —3) *Πέτρος Ἐγόροβιτς*. Καθηγητὴς τῆς ρωσικῆς φιλολογίας (1792—1852). —4) *Σέργιος Μιχαήλοβιτς*. Καθηγητὴς τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Πετρουπόλεως, γεννηθεὶς τῷ 1851, Συνέγραψε πλεῖστα εἰδικὰ συγγράμματα περὶ τῆς ἱστορίας, τῆς φιλολογίας καὶ τῆς ἐθνογραφίας τῆς Κίνας. Π. ΛΕΦΑΣ

Γκη— (Gie—). Τὰ ἀπὸ *Gie—* ἀρχόμενα γερμανικὰ ὀνόματα βλ. εἰς **Γκι—**.

Γκὶ (Gui). Αὐτοκράτωρ τῆς Δύσεως καὶ βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας ἀπὸ τοῦ 889—894. Υἱὸς τοῦ Γκί, δουκὸς τοῦ Σπολέτο, καὶ τῆς Ἀδελαΐδος, θυγατρὸς τοῦ Πιπίνου, βασιλέως τῆς Ἰταλίας, ἐκληρονόμησε τὰ δουκᾶτα τοῦ Σπολέτο καὶ τοῦ Καμερῖνο. Μετὰ τὸν θάνατον Καρόλου τοῦ Χονδροῦ, ὁ Γκὶ συνεννοήθη μὲ τὸν Μπερανζέ, δοῦκα τῆς Φριούλ, νὰ διανείμουν ἀναμεταξύ των τὴν αὐτοκρατορίαν. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς τῆς Γερμανίας Ἀρνοὺλ ἐξηνάγκασε τὸν Φριοὺλ νὰ ὑποταχθῇ. Ὁ Γκὶ ὅμως νικήσας περιφανῆ νίκην παρὰ τὸν Γρεββίαν ἀνηγορεύθη ἐν Παβίᾳ (889) βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας καὶ μετὰ διετίαν ἐστέφθη αὐτοκράτωρ ἐν Ρώμῃ ὑπὸ τοῦ πάπα Στεφάνου τοῦ Ε'. Τῷ 893 ὁ Ἀρνοὺλ κατέλαβεν ἐκ νέου τὴν Παβίαν, ὁ δὲ Γκί, ἀποσυρθεὶς εἰς Σπολέτο, ἀπέθανεν αὐτόθι αἰφνιδίως. —Β.

—**Γκὶ** (Gui). Γάλλος κληρικὸς καὶ ποιητὴς γράψας εἰς τὴν λατινικὴν (1000—1076). Ὑπῆρξεν ἐπίσκοπος τῆς Ἀμιένης (1058) καὶ σύμβουλος τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Φιλίππου τοῦ Α'.

—**Γκὶ** *τῆς Βουλώνης* ἢ *τῆς Ὠβέρνης* (Gui de Boulogne ἢ d' Auvergne). Γάλλος κληρικὸς καὶ διπλωμάτης (1320—1373). Υἱὸς τοῦ Ροβέρτου Ζ', κόμιτος τῆς Ὠβέρνης, καὶ θεῖος τοῦ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Ἀγαθοῦ, διετέλεσεν ἐπίσκοπος τῆς Λυὼν (1340) καὶ ἐξελέγη καρδινάλιος τῷ 1342 ὑπὸ τοῦ πάπα Κλήμεντος ΣΤ', ὅστις ἀνέθηκεν αὐτῷ τὴν εἰρήνευσιν τῆς Ρώμης μαστιζομένης ὑπὸ στάσεων (1350). Εἶτα ἐστάλη εἰς Οὐγγαρίαν, ὅπως συμφιλιώσῃ τὸν βασιλέα Λουδοβῖκον μὲ τὴν βασίλισσαν Ἰωάνναν τῆς Νεαπόλεως καὶ τέλος εἰς Ἰβηρικήν, ὅπως συντελέσῃ εἰς τὴν κατάπαυσιν τοῦ μεταξὺ Καστιλίας καὶ Πορτογαλίας πολέμου. —Β.

—**Γκὶ** (Gui), *δοὺξ τῆς Τοσκάνης* (917—929). Διεδέχθη τὸν πατέρα του Ἀδαλβέρτον Β'. Τῷ 925 ἐνυμφεύθη τὴν Μαρότζιαν, χήραν τοῦ Ἀλβερίχου, κόμιτος τοῦ Τουσκούλου, ἥτις ἔφερεν ἐν Ρώμῃ τὸν τίτλον τῆς «συγκλητικῆς», ὁ δὲ υἱός της τοῦ πρίγκιπος. —Β.

—**Γκὶ** (Gui), *κόμις τῆς Ὠβέρνης* (1194—1224). Ἀνελθὼν εἰς τὸν θρόνον περιεπλάκη εἰς πόλεμον πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Φίλιππον-Αὔγουστον, εἰς ὃν ἐξηναγκάσθη νὰ παραχωρήσῃ μέρος τῶν κτήσεών του. Ἐπολέμησε κατόπιν μέχρι τοῦ θανάτου του πρὸς τὸν ἀδελφόν του Ροβέρτον, κόμιτα τοῦ Κλερμόν, ὑποστηριζόμενον ὑπὸ τοῦ πάπα καὶ τοῦ Γάλλου βασιλέως. Τῷ 1208 κληρομήσας τὴν κομιτείαν τῆς Ροντὲς ἐπώλησεν αὐτὴν εἰς τὸν κόμιτα τῆς Τουλούζης.

Γκιάκος, *Νικόλαος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Σπετσῶν. Ὑπηρέτησεν ὡς ὑποπλοίαρχος τοῦ πλοίου τοῦ Λαζάρου Μουσιοῦ, μετέσχε διαφόρων ναυμαχιῶν, ἐπυρπόλησε παρὰ τὴν Κάλυμνον αἰγυπτιακὸν βρίκιον 22 κανονίων, κατὰ δὲ τὴν ναυμαχίαν τοῦ Καφηρέως (Ἄνδρου) ἐπυρπόλησε τουρκικὴν φρεγάταν 62 κανονιων. Διεκρίθη ἐπίσης κατὰ τὸ 1826 εἰς Μεσολόγγιον, Σάμον και ἀλλαχοῦ. Γ. Δ. Κ.

Γκιάλπηδες *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Καλλιανοῦ* τῆς ἐπαρχίας Καρυστίας τοῦ νομοῦ Εὐβοίας. Κάτ. (1928) 71.

γκιαοὺρ (ὁ) ἢ *γκιαούρης*. Λέξις τουρκική, ἥτις κατά τινας μὲν Τούρκους λεξικογράφους παράγεται ἐκ τῆς περσικῆς λέξεως *γκὲμπρ* (= πυρολάτρης), κατ' ἄλλους δὲ εἶναι παραφθορὰ τοῦ ἀραβικοῦ *κιαφὶρ* = ἄπιστος, ἄθεος, ἀρνησίθεος). Σημαίνει παρὰ Τούρκοις ἄπιστος καὶ ἰδίᾳ «μὴ Μουσουλμᾶνος», θεωρεῖται δὲ ὡς ὕβρις. Ἡ λέξις ἐχρησιμοποιεῖτο γενικῶς, ἀκόμη και εἰς ἐπίσημα ἔγγραφα, μὲ τὴν σημασίαν τοῦ Χριστιανός. Ἀλλὰ μετὰ τὸ μεταρρυθμιστικὸν φιρμάνιον τοῦ 1856 ἡ χρῆσις αὐτῆς ἀπηγορεύθη ὡς ὑβριστικὴ καὶ ἀντιβαίνουσα πρὸς τὴν ἐπισήμως διακηρυχθεῖσαν τότε ἰσότητα Χριστιανῶν καὶ Μουσουλμάνων. Δὲν ἔπαυσεν ὅμως χρησιμοποιουμένη ἐν τῇ κοινῇ γλώσσῃ εἰς διαφόρους παροιμίας: «δὲν ἀξίζει ὁ γκιαούρης νὰ τοῦ κάμῃς καλό», «τοῦ γκιαούρη τὸ μυαλὸ ἔρχεται κατόπιν» κ. π. Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

Γκιαοὺρ *Ἀλῆς*. Τοῦρκος λῃστὴς καὶ ἀντάρτης (τσέτης), τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα συνεδέθη μὲ τὰς ἀγρίας σφαγὰς τοῦ 1919—1920. Υἱὸς ἐπαιτίδος, εἶχε γεννηθῇ εἰς τὸ Σερίντερε τῆς Νικομηδείας. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας διέπραξε πλεῖστα ἐγκλήματα καὶ ἐπεκηρύχθη ὑπὸ τῶν Τούρκων. Μετὰ τὸ κίνημα τοῦ Κεμὰλ ἤρχισε συνεργαζόμενος μετὰ τῶν στρατιωτικῶν ἀρχῶν Ἀδᾶ-παζάρ, ἐσχημάτισε μεγάλας συμμορίας τσετῶν καὶ διέπραξε τὰς φρικωδεστέρας τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ ταύτῃ σφαγῶν. Αἱ χριστιανικαὶ κοινότητες Ὀρτάκιοϊ, Ἐσμέ, Ἀκ-Χισάρ, Χουδί, Χέντεκ, Ντοῦτσε, Μπόλου, Μιχαλίτσι καὶ ἄλλαι κατεστράφησαν καὶ οἱ κάτοικοί των, ὅσοι δὲν κατώρθωσαν νὰ διαφύγουν, ἐσφάγησαν. Οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ἀρμένιοι οἱ φονευθέντες ὑπὸ τῶν στιφῶν τοῦ Γκιαοὺρ Ἀλῆ ἀνέρχονται εἰς χιλιάδας.

Ἐν συνεπείᾳ τῆς τοιαύτης δράσεώς του ἡ ἰσχὺς τοῦ Γκιαοὺρ-Ἀλῆ εἶχον αὐξήσει τόσον, ὥστε οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ ὑπάλληλοι τοῦ Ἀδᾶ-Παζὰρ ἤρχισαν φοβούμενοι τὴν ἐπιρροήν του. Οὕτω δὲ κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1920, συνελήφθη δι' ἀπάτης ὑπὸ ἀστυνομικῶν ὀργάνων καὶ τὴν ἰδίαν νύκτα ἀπηγχονίσθη μετὰ τοῦ μικροτέρου του ἀδελφοῦ. Κ. ΦΑΛΤΑΪΤΣ

Γκιαοὺρ-ἀντὰ *[Γεωγρ.]*. Οὕτω καλεῖται τὸ Δέλτα του Ἕβρου ἐν Θρᾴκῃ, τὸ σχηματιζόμενον δι' ἀποσχίσεως ἀρχομένης οὐ μακρὰν τῆς κωμοπόλεως Φερῶν, καὶ ἔχον ἐμβαδὸν 100 περίπου τετρ. χιλιομέτρων. Ἅπασα ἡ περιοχὴ αὕτη ἦτο ἄλλοτε κόλπος τοῦ Θρᾳκικοῦ πελάγους, εἰσχωρῶν βαθύτερον κατὰ τὴν νῦν κοιλάδα τοῦ Ἕβρου καὶ τοῦ Ἐργίνου, ἐξεχερσώθη δὲ σὺν τῷ χρόνῳ διὰ τῶν προσχώσεων τοῦ ποταμοῦ· λείψανον αὐτοῦ εἶναι ἡ παρὰ τὴν κωμόπολιν Αἶνον λίμνη *Γκαλὰ γκιόλ*. Ἕνεκα τοῦ τοιούτου σχηματισμοῦ τὸ ἔδαφος τοῦ δέλτα συνίσταται ἀποκλειστικῶς ἐξ ἄμμου λεπτοτάτης, ἄνευ κροκαλῶν ἢ ἄλλων κροκαλοπαγῶν στρώσεων. Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς τουρκοκρατίας, τὸ Δέλτα τοῦ Ἕβρου ἐλέγετο *Τσάϊ-ἀντά*, βραδύτερον δὲ μετωνομάσθη εἰς *Γκιαοὺρ-ἀντᾶ* (= Ἀπίστων νησίς) ἐκ τῆς ἐνταῦθα σφαγῆς τῶν καλογήρων τῆς ἐν Βήρᾳ μονῆς καταφυγόντων εἰς τὸ Δέλτα διὰ μυστικῆς ὑπονόμου, ἧς σῴζονται ἔτι καὶ σήμερον ἴχνη. Τὸ Δέλτα εἶναι ἀκατοίκητον, πλῆρες λιμνῶν καὶ ἑλῶν. Μετὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους εἶχε περιέλθει εἰς τοὺς Βουλγάρους, κατὰ δὲ τὴν λῆξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου κατείχετο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Μετὰ τὴν ἀνακωχὴν τῶν Μουδανιῶν καὶ τὴν διαχάραξιν τῶν ἑλληνοτουρκικῶν συνόρων τὸ Δέλτα διετέλει ἐπίδικον, τὴν δὲ 5ην Νοεμβρίου 1926 ἐπεδικάσθη ὁριστικῶς εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπὸ τῆς διεθνοῦς ἐπιτροπῆς τῆς Κ. Τ. Ε. Ἐκ τῆς συνολικῆς ἐκτάσεως τοῦ Δέλτα 10 τετρ. χλμ. εἶναι γῆ καλλιεργήσιμος, ἰδίως κατὰ τὸ βόρειον μέρος καὶ παραλλήλως τῶν βραχιόνων τοῦ ποταμοῦ, παράγουσα δημητριακοὺς καρπούς, γεώμηλα καὶ ὄσπρια καλῆς ποιότητος, 47 τετρ. χλμ. εἶναι βοσκαί, τρέφουσαι ἄνω τῶν 20.000 ζῴων μεγάλων καὶ μικρῶν, τὸ δ' ὑπόλοιπον μέρος κατέχουν τὰ ἕλη καὶ αἱ λίμναι, τέσσαρες τὸν ἀριθμόν, πρὸς τὴν θάλασσαν, συνδεόμεναι μετὰ ταύτης φυσικῶς καὶ χρησιμεύουσαι ὡς ἰχθυοτροφεῖα. Ἡ παραγωγὴ τῶν ἰχθύων (κυπρίνων κυρίως καὶ γουλιανῶν) εἶναι ἄφθονος εἴς τε τὰ ἰχθυοτροφεῖα καὶ τὰς διακλαδώσεις τοῦ ποταμοῦ. Τὸ κλῖμα τῆς περιοχῆς ταύτης εἶναι νοσηρόν. Ι. Σ. Ι.

— **Γκιαοὺρ-κιοϊ** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Χωρίον ἐπὶ τῆς βορείας ἀκτῆς τοῦ κόλπου τῆς Ἐφέσου (βλ. λ. Αἰγαῖον τ. Β' σ. 391 γ').

— **Γκιαοὺρ-ντὰγ** *[Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Μ. Ἀσίας εἰς τὰ μεθόρια Κιλικίας καὶ Συρίας. Ν. Μ.

— **Γκιαοὺρ** *Ταγκλὶ* *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος τοῦ ΝΔ μυχοῦ τοῦ κόλπου τῆς Ἐφέσου (ἢ Σκαλανόβας) καὶ ποτάμιον ἐκβάλλον ἐν τῷ ὅρμῳ (πλάτ. 37°43' 3/4 Β., μῆκ. 27°14' 1/4 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 3446: Paspargo islet to Samos Strait). Ἐκεῖ τὰ ἴχνη τοῦ ἀρχαίου *Πανιωνίου* τῆς χώρας τῶν Πριηνέων. Σ. Ε. Λ.

γκιαούρης (ὁ)· βλ. γκιαούρ.

Γκιὰρ (Guiard), *Αἰμίλιος*. Γάλλος δραματικὸς συγγραφεὺς (1852—1889). Ἐγένετο κατὰ πρῶτον γνωστὸς διὰ τοῦ ποιήματός του «Ὁ Λίβιγκστον» (1875), τὸ ὁποῖον ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Μετὰ ταῦτα ἀνεβίβασεν ἀπὸ σκηνῆς τῆς Γαλλικῆς Κωμῳδίας καὶ τοῦ Ὠδείου τὰ ἔργα του: «Μεταβολὴ» (1877), «Ὁ υἱός μου» (1882), «Φωτιὰ στ' ἄχυρα» (1885). Τῷ 1889 ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ Ρενὲ Βαλλερὺ τὰ ποιήματά του ὑπὸ τὸν τίτλον «Ποιήσεις». Ν. Π.—Λ.

Γκιαριὰν *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Περσίας, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Φάρς. Κατὰ τοὺς Πέρσας γεωγράφους, ἐκεῖθεν ἐλάμβανον ἀρχικῶς οἱ πυρολάτραι τὸ ἀκοίμητον πῦρ. Ν. Μ.

Γκιάτης, *Γεώργιος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Βάλτου, θυσιάσας τὴν περιουσίαν του εἰς κατάρτισιν ἐπαναστατικῶν σωμάτων καὶ διοικήσας πολλὰ ἐξ αὐτῶν μέχρι τοῦ 1825. Περαιωθεὶς εἰς Πελοπόννησον ἠγωνίσθη ὡς χιλίαρχος ἐναντίον τοῦ Ἰμβραὴμ καὶ διεκρίθη εἰς πλείστας περιστάσεις. Ἐτιμήθη μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν διὰ τοῦ βαθμοῦ τοῦ ὑπολοχαγοῦ καὶ διὰ τοῦ ἀργυροῦ ἀριστείου. Γ. Δ. Κ.

Γκιγιαὶν (Guillain). Οἰκογένεια Γάλλων γλυπτῶν καὶ γενικῶς καλλιτεχνῶν ἀσχοληθέντων περὶ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ διακόσμησιν. Μέλη τῆς οἰκογενείας εἶναι:

—1) *Αὐγουστῖνος Α'*. Τρίτος τῆς οἰκογενείας τῶν γλυπτῶν Γκιγιαίν, υἱὸς τοῦ Πέτρου (1581—1636). Ἀπὸ τοῦ 1607 εἰργάσθη εἰς τὰ συμπληρωματικὰ ἔργα τοῦ ἡμιτελοῦς δημαρχείου τῶν Παρισίων, ὡς διευθυντὴς τῆς ὅλης ἐργασίας. Ἐπίσης ἐπεστάτησεν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἐν τῇ πλατείᾳ Grêve γενομένου ἀναβρυτηρίου καὶ ὑπῆρξεν ἐπιθεωρητὴς τῶν ὑδραυλικῶν ἔργων τῆς γαλλικῆς πρωτευούσης.

—2) *Αὐγουστῖνος Β'*. Τελευταῖος τῆς οἰκογενείας τῶν Γκιγιαίν, υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Ἀπὸ τοῦ 1636 ἀνέλαβεν ἅπασαν τὴν ὑπὸ τοῦ πατρός του ἐργασίαν ἐν τοῖς δημοσίοις ἔργοις ἀρχιτεκτονικῆς καὶ γλυπτικῆς, συνεργαζόμενος ἐν ἀρχῇ διὰ τὸ νεαρὸν τῆς ἡλικίας του μετὰ τοῦ Χριστοφόρου Γκαμάρ. Ἀπέθανε τῷ 1643.

—3) *Γουλιέλμος*. Περίφημος σχεδιαστής, διακοσμητὴς καὶ ἀρχιτέκτων τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Πρῶτος τῆς οἰκογενείας τῶν Γκιγιαίν. Ἦτο γαμβρὸς τοῦ ἐπίσης γλύπτου Πέτρου Α' τοῦ Σαμπὶζ καὶ ἐμαθήτευσε παρ' αὐτῷ, καταστὰς διάδοχος καὶ συνεχιστής του ἀπὸ τῷ 1544. Ἔκτοτε εἶναι γνωστὸς ὡς ἐμπειρογνώμων τῆς Αὐλῆς καὶ ἐπιθεωρητής, διευθυντὴς καὶ ἐκτελεστὴς διαφόρων ἔργων τῆς πόλεως τῶν Παρισίων καὶ ἐκτὸς αὐτῆς. Μετὰ τοῦ Ἰωάννου Λανζερὶ τῷ 1571 ἀνέλαβε τὴν

Digitized by Google

ἐκτέλεσιν τοῦ φρουρίου Μυέττης (Muette) καὶ Ἁγίου Γερμανοῦ ἐν Λαΐ (Saint Gernain en Laye). Τῷ 1582 ἀποσύρεται τῶν ἐργασιῶν του ἀναθέσας αὐτὰς εἰς τὸν υἱόν του Πέτρον.

—4) ***Πέτρος***. Δεύτερος τῆς οἰκογενείας τῶν Γκιγιαίν, υἱὸς τοῦ Γουλιέλμου. Εἰργάσθη σχεδὸν κατὰ κανόνα μὲ ἄλλους καὶ οὐχὶ ἐπὶ ἰδικῶν του σχεδίων. Τῇ συνεργασίᾳ τῶν Γουλιέλμου Μαρσάν, Ροβέρτου Μαρκελὲ καὶ Πέτρου Β' Σαμπὶζ εἰργάσθη διὰ τὴν ἐπὶ τῆς προκυμαίας πρόσοψιν τοῦ Λούβρου καθὼ: καὶ διὰ τὴν διακόσμησιν τοῦ Κεραμεικοῦ (1594—1600). Ἐπίσης εἰργάσθη, ἐπὶ τῇ βάσει ξένου σχεδίου, ἐν τῷ δημαρχείῳ (1605—1613). Πρωτότυπος ἐργασία του ὑπῆρξε τὸ περίπτερον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (ἀριστερὸν περίπτερον τοῦ δημαρχείου) καί τινα ἄλλα αὐτοῦ κοσμήματα, ὡς καὶ ἡ εἴσοδος δι' ἧς διῆλθεν ἡ βασίλισσα Μαρία τῶν Μεδίκων διὰ νὰ στεφθῇ. Τῷ 1613 ἀποσύρεται ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ του Αὐγουστίνου Α'.

—5) ***Σίμων***, ἀνδριαντοποιὸς (1581—1658). Ἔργον αὐτοῦ, ἐκ τῶν καλυτέρων καὶ νῦν ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Λούβρου εὑρισκόμενον, εἶναι τὸ «Μνημεῖον τῶν Λουδοβίκων ΙΓ' καὶ ΙΔ'», ἀνεγερθὲν ἐπὶ τῆς γεφύρας Πὸντ-ὼ Σὰνζ (1647). Ἐπίσης γλυπτικὰ ἔργα αὐτοῦ εὑρίσκονται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Σαὶν-Ζερβαί, ἀξιοθαύμαστα διὰ τὴν διακόσμησίν των, ἐν οἷς οἱ «Εὐαγγελισταί», εἰς τὴν προμετωπίδα καὶ τὰς γωνίας τοῦ ἄνω μέρους τῆς θύρας. Ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Λούβρου ὑπάρχει ἔργον τοῦ ἰδίου, τὸ «Μαυσωλεῖον τῆς Καρλόττας-Αἰκατερίνης ντὲ λὰ Τρεμουάϊγ», ἄλλοτε εὑρισκόμενον εἰς τὸ γυναικεῖον μοναστήριον Ἄβε-Μαρία. Γλυπτὰ κοσμήματα, ὡς καὶ προτομὴ τοῦ Γκιγιαίν, ὑπάρχουν ἐπίσης εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Σορβόννης. Π. Ν. Π.

— **Γκιγιαὶν** (Guillain), ***Ἀντώνιος***. Γάλλος πολιτικὸς γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1844. Ἐξελέγη τὸ πρῶτον βουλευτὴς τῷ 1893, εἶτα δὲ κατὰ τρεῖς περιόδους διετέλεσεν ὑπουργὸς (1898—99) ὑπὸ τὸν Ντυπουὶ καὶ πρόεδρος τῆς Βουλῆς (1902—1906). Γνώστης τῶν οἰκονομικῶν πραγμάτων ἐγένετο κατ' ἐπανάληψιν εἰσηγητὴς τοῦ προϋπολογισμοῦ. Ν. Π—Λ.

Γκιγιὰρ (Guillard), ***Λέων***. Γάλλος δραματουργὸς (1816—1878). Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα μόνος καὶ ἐν συνεργασίᾳ. Τὸ πρῶτόν του ἔργον ἀνεβιβάσθη εἰς τὸ Βωντεβὶλ (1837), ἐπίσης τὰ «Ἔξοδα τοῦ πολέμου», «Διπλῆ χηρεία» κλπ., εἰς τὸ Γαλλικὸν θέατρον, ὁ «Τελευταῖος ἔρως», «Μαχιαβέλης», ὁ «Ἰατρὸς τῆς ψυχῆς» κλπ. εἰς τὸ Ὠδεῖον. Εἰς τὸ Γυμνάσιον ἀνεβιβάσθησαν σχεδὸν τὰ ἐν συνεργασίᾳ γραφέντα: «Κλαρ's Χάρλοου» (μὲ τὸν Ντυμανουάρ), ὁ «Χορὸς τοῦ φυλακισμένου» (μὲ τὸν Ντεκουρσέλ), ὁ «Ἔμπορος τῶν παιγνίων» (μὲ τὸν Μελβίλ).

—**Γκιγιὰρ** (Guillard), ***Νικόλαος-Φραγκῖσκος***. Γάλλος ποιητὴς καὶ ἐπιθεωρησεογράφος (1752—1814). Νέος ἐπεδόθη εἰς τὴν ποίησιν, τυχὼν βραβείου εἰς ἡλικίαν 14 ἐτῶν διὰ τὸ ποίημα «Ὁ θάνατος τοῦ Καρόλου Α'». Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον τὸν ἀνέδειξεν ἦτο ἡ συγγραφὴ λιμπρέττων. Τὴν ἐμφάνισίν του ἔκαμε μὲ τὴν «Ἰφιγένειαν ἐν Ταυρίδι», τὴν ὁποίαν ἐμελοποίησεν ὁ Γκλοὺκ (1779). Ἡ κλίσις του πρὸς τὰ ἱστορικὰ θέματα, καὶ ἰδίως τὰ ἑλληνικά, φαίνεται ἐκ τῆς παραθέσεως τῶν σπουδαιοτέρων του ἔργων: «Αἰμιλία», λυρικὴ κωμῳδία (μουσικὴ τοῦ Γκρετρύ, 1781), «Ἠλέκτρα» (μουσικὴ Λεμουάν, 1784), «Οἰδίπους ἐπὶ Κολωνῷ», (μουσικὴ Σακκίνι, 1787), «Ὁ Λουδοβῖκος Θ' ἐν Αἰγύπτῳ», τῇ συνεργασίᾳ τοῦ Ἀντριὲ (μουσικὴ Λεμουάν, 1790), «Ὁ θάνατος τοῦ Ἀδὰμ καὶ ἡ ἀποθέωσίς του», «Ὀρόστα», λυρικὴ τραγῳδία βραβευθεῖσα ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, κλπ.

Γκιγιὰς-*ἐντ-ντὶν-Μπαλαμπάν*. Μουσουλμᾶνος βασιλεὺς τῆς Ντελχί, ἀποθανὼν τῷ 1286. Κατ' ἀρχὰς διετέλεσε βεζύρης τοῦ Ναζὶρ-ἐντ-Ντὶν Μαχμούτ, ὅστις εἶχε νυμφευθῆ τὴν θυγατέρα του· ἀλλ' ἀπολυθεὶς τῷ 1252 ὠργάνωσε στρατὸν καὶ πορευθεὶς κατὰ τῆς πρωτευούσης ἠνάγκασε τὸν βασιλέα νὰ ἐπαναφέρῃ αὐτὸν εἰς τὴν βεζυρείαν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως διεδέχθη αὐτὸν εἰς τὸν θρόνον, ἡ δὲ κυβέρνησίς του ὑπῆρξε σοφὴ καὶ δικαία. —Β.

—**Γκιγιὰς *ἐντ-ντὶν Τουγκλοὺκ Α'***. Ἱδρυτὴς τῆς τρίτης τουρκικῆς δυναστείας τῆς *Ντελχί*, ἀποθανὼν τῷ 1325. Ἀνακηρυχθεὶς βασιλεὺς ὑπερήσπισε τὴν πρωτεύουσάν του κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Μογγόλων. Ὑπεστήριξε προσέτι τὰ γράμματα. Φαίνεται ὅτι ἐδολοφονήθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του *Ἀφὶφ-Χάν*. —Β.

Γκιγιὲ (Guillet) ***ντὲ-Σαὶν-Ζώρζ, Γεώργιος***. Γάλλος λογοτέχνης καὶ συγγραφεὺς (1625—1705). Εἶναι ὁ πρῶτος συγγράψας ἱστορίαν ἐκτενῆ καὶ λεπτομερῆ τῆς Ἀκαδημίας τῶν καλῶν τεχνῶν καὶ τῆς ζωγραφικῆς. Πολλὰ ἐκ τῶν ἔργων του ἐκρίθησαν εὐμενῶς, μεταξὺ δ' αὐτῶν καταλέγονται: «Αἱ τέχναι καὶ ὁ ἄνθρωπος τοῦ ξίφους, ἢ λεξιλόγιον τοῦ εὐγενοῦς» (1670), «Αἱ ἀρχαῖαι καὶ νέαι Ἀθῆναι» (1675), «Ἡ ἀρχαία καὶ σύγχρονος Λακεδαίμων» (1676) κτλ. Τῷ 1682 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν καλῶν τεχνῶν. Ν. Π.—Λ.

Γκιγιεμαὶν (Guillemain), ***Κάρολος-Ἰάκωβος***. Γάλλος δραματικὸς συγγραφεὺς γεννηθεὶς καὶ θανὼν ἐν Παρισίοις (1750—1799). Ἔγραψεν ἄνω τῶν 400 κωμῳδιῶν καὶ κωμειδυλλίων, τὰ ὁποῖα ἀνεβιβάσθησαν εἰς τὰ θέατρα Βωντεβίλ, Βαριετὲ-Ἀμυζάντ, Ζὲν Ἀρτίστ, Σεραφέν, κ. λ. π. Ἐκ τῶν καλυτέρων του ἔργων εἶναι τά: «Ἑκατὸν Σκοῦδα», «Ψεῦδος συγχωρούμενον», «ὁ Βωνὶε καὶ ὁ κύριός του» (1783), «Ἡ Ἀννέτα ντὲ Μπαζίλ» (1786), κλπ. Παρὰ τὴν πλουσίαν καὶ ἐκλεκτήν του παραγωγήν, ὁ Γκιγιεμαὶν ἀπέθανε πτωχότατος.

Γκιγιεμὲ (Guillemet), ***Ἀντώνιος-Ἰωάννης***. Γάλλος τοπιογράφος γεννηθεὶς τῷ 184?. Κυριώτερα ἔργα του εἶναι: «Ἄποψις τῶν Παρισίων» (1885), «Ἡ ὄχθη τοῦ Σηκουάνα εἰς Σαραντὸν» (1891), «Ἡ ὄχθη Ἑρρίκου Δ'» (1895), «Ἡ Κρήνη τῶν Μεδίκων», τοιχογραφία κοσμοῦσα τὴν αἴθουσαν τοῦ δημαρχείου Παρισίων. Ν. Π.—Λ.

— **Γκιγιεμὲ** (Guillemet), ***Ἰωάννης-Βαπτιστὴς-Ἀντώνιος***. Γάλλος ζωγράφος, εἰδικῶς ἐργασθεὶς εἰς τὴν τοπιογραφίαν, γεννηθεὶς ἐν Σαντιγὺ τῷ 1842. Τὰ ἔργα τῆς τέχνης του εἶναι ἰδίως τοπία τῶν περιχώρων τῶν Παρισίων καὶ τῆς Νορμανδίας. Εἰς τὴν γκαλερὶ τοῦ Λουξεμβούργου καὶ εἰς τὸ μουσεῖον τῆς Γρενόβλης εὑρίσκονται πλεῖστα προϊόντα τῆς τέχνης τοῦ Γκιγιεμέ.

Γκιγιεμὲν (Guillemin), ***Ἀμεδαῖος-Βίκτωρ***. Γάλλος δημοσιογράφος καὶ ἐπιστήμων (1826—1893). Ἐγένετο καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν ἐν Παρισίοις καὶ συνειργάσθη εἰς πολλὰ φύλλα τῆς πρωτευούσης. Τὰ κυριώτερα ἔργα του ἐκδοθέντα εἶναι: «Ὁ κόσμος», «Ὁ Οὐρανὸς» (1864), «Ἡ Σελήνη» (1866), ἀστρονομικὰ πρὸς χρῆσιν τοῦ κοινοῦ, «Ὁ ἀτμὸς» (1873), «Οἱ σιδηρόδρομοι» (1874), «Τὰ χρώματα καὶ τὸ φῶς» (1875), πλεῖστα ἄλλα καὶ τέλος τὸ κυριώτερον ἔργον του: «Ὁ φυσικὸς κόσμος» (1830—1885), ἔργον μεγαλειῶδες, περιλαμβάνον ἐν συνόλῳ τὰς γνώσεις τῶν φυσικῶν φαινομένων. Ἐπὶ πλέον ἐξέδωκε «Μικρὰν λαϊκὴν ἐγκυκλοπαιδείαν» (1891). Ν. Π.—Λ.

— **Γκιγιεμὲν** (Guillemin), ***Ἰωάννης-Μαρία-Αὔγουστος-Ρενέ***. Γάλλος διπλωμάτης, γεννηθεὶς τῷ 1862. Διετέλεσε πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας ἐν Ἀθήναις ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1915 μέχρι τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1917, ὅτε ἀπῆλθεν εἰς Γαλλίαν, ἀναλαβόντος τὴν ἀντιπροσώπευσιν τῶν δυνάμεων τῆς Συνεννοήσεως (Ἀντάντ) τοῦ ὑπάτου ἁρμοστοῦ *Ζοννάρ*. Κατ' Αὔγουστον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ Γκιγιεμὲν ἀντικατεστάθη ὁριστικῶς εἰς τὴν γαλλικὴν πρεσβείαν τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ *Ντὲ-Μπιγύ*. Ἡ προσωπικὴ ἐπέμβασις τοῦ Γκιγιεμὲν θεωρεῖται ὅτι ἐπέδρασεν ἀρκούντως εἰς τὴν ὅλην διαμόρφωσιν τῆς ἑλληνικῆς ἐσωτερικῆς ἀνωμαλίας. Ὁ Γκιγιεμὲν παρέμεινεν εἰς τὴν ἐνεργὸν διπλωματικὴν ὑπηρεσίαν τῆς Γαλλίας μέχρι τοῦ Μαρτίου τοῦ 1920, ὅτε ἐτέθη εἰς διαθεσιμότητα. Ε. Ι. Μ.

Γκιγιεμινὸ (Guilleminot), ***Ἀρμάνδος-Κάρολος***, *κόμις ντὲ—*. Γάλλος στρατιωτικός, πολιτικὸς καὶ διπλωμάτης, γεννηθεὶς τῷ 1774. Ἐγγραφεὶς εἰς τὰ ἐπαναστατικὰ στρατεύματα δεκαοκταετής, ὑπηρέτησεν εἰς τὸ ἐπιτελεῖον τοῦ Δυμουριέ. Κατόπιν ἠκολούθησε τὴν Μεγάλην Στρατιὰν τοῦ Ναπολέοντος, ἔδρασεν εἰς πλείστας μάχας ὡς ἀρχηγὸς μονάδος καὶ τῷ 1813 προήχθη εἰς ἀντιστράτηγον. Συμφιλιωθεὶς μετὰ τῶν Βουρβώνων παρέμεινεν εἰς τὸ στράτευμα, κατέχων διαφόρους ὑψηλὰς θέσεις, τῷ δὲ 1823 διεξήγαγε τὴν ἱσπανικὴν ἐκστρατείαν ὡς ὑπαρχηγὸς τοῦ δουκὸς τῆς Ἀγκουλέμης. Μετὰ τὸ πέρας αὐτῆς ἐστάλη πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας εἰς Κωνσταντινούπολιν τῷ 1824, τόσον δὲ ἐθεωρήθη ἐξυπηρετῶν τὰ συμφέροντα τῆς χώρας του, ὥστε καὶ κατὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῶν Ὀρλεανιδῶν τῷ 1830 παρέμεινεν εἰς τὴν θέσιν του. Μεταβαίνων εἰς Κωνσταντινούπολιν τῷ 1824 καὶ διερχόμενος ἐκ Λέσβου παρέστη μάρτυς τῆς ἑλληνοτουρκικῆς αὐτόθι ναυμαχίας, καὶ ἀπεθαύμασε τὴν γενναιότητα τῶν Ἑλλήνων ναυτικῶν. Αὐτὸς διεξήγαγε τὰς διαπραγματεύσεις τῆς ἑλληνικῆς ὑποθέσεως μεταξὺ τοῦ 1827 καὶ τοῦ 1829. Ἀποσυρθεὶς τῆς διπλωματίας τῷ 1836, ἐπέστρεψεν εἰς Γαλλίαν καὶ ἐκεῖ ἐτελεύτησε τῷ 1840. Γ. Δ. Κ.

Γκιγιεμὸ (Guillemot), ***Ἀλέξανδρος-Κάρολος***. Γάλλος ζωγράφος (1787—1831). Ἐσπούδασεν εἰς τὴν σχολὴν τῶν καλῶν τεχνῶν τῶν Παρισίων, μαθητεύσας παρὰ τῷ Δαυὶδ καὶ τυχὼν τοῦ μεγάλου βραβείου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Ρώμης τοῦ 1808. Ὁ Γκιγιεμὸ ἐξετέλεσε καὶ τὰ ψηφιδωτὰ τοῦ Ἁγίου Σουλπικίου τῶν Παρισίων, ἐν οἷς «Ὁ Ἅγιος Βικέντιος ντὲ-Πὼλ παρὰ τῷ ἀσθενοῦντι Λουδοβίκῳ ΙΓ'» καὶ τοιχογραφίας εἰς τὴν πρώτην αἴθουσαν τοῦ συμβουλίου Ἐπικρατείας ἐν τῷ Λούβρῳ, ἐκ τῶν ὁποίων «Ὁ Κλήμης τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου κατὰ τῶν στασιαστῶν τῆς Ἀσίας» θεωρεῖται κολοσσὸς συνθετικῆς ἱκανότητος.

Γκιγιεμπὲρ ***ντὲ Μὲτς*** (Guillebert de Metz). Γάλλος ἱστορικὸς (1355—1434). Ἔζησεν ἐν Παρισίοις καὶ ἀπέθανεν εἰς τὸ Μέτς. Τὸ κυριώτερον ἔργον του εἶναι ἡ «Περιγραφὴ τῶν Παρισίων κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα». Τὰ δέκα αὐτὰ πρῶτα κεφάλαια στεροῦνται ἐνδιαφέροντος, ἀποτελοῦν δὲ μᾶλλον ἀναδημοσίευσιν τῶν σχολίων τοῦ Ραοὺλ ντὲ Τιρὲλ ἐπὶ τοῦ «Ἄστεως τοῦ Θεοῦ». Ἀπὸ τὸ εἰκοστὸν κεφάλαιον ἀρχίζει μόνον τὸ πρωτότυπον καὶ πολύτιμον μέρος τοῦ ἔργου.

Γκιγιερὰγκ (Guillerragues), ***Γαβριὴλ-Ἰωσὴφ ντὲ Λαβέρνιε, κόμις ντὲ—***. Γάλλος διπλωμάτης (16?5—1684). Διευθυντὴς τοῦ ἰδιαιτέρου γραφείου τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου ΙΔ', ἐστάλη τῷ 1679 ὡς πρεσβευτὴς εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου διεξήγαγε τὰς διπλωματικὰς διαπραγματεύσεις αἵτινες ἐπηκολούθησαν τὴν ἐκστρατείαν τοῦ ναυάρχου Ντυκὲν εἰς Τριπολιτίδα. Συνέγραψε: «Μία ἀποστολὴ παρὰ τῷ Μεγάλῳ Κυρίῳ (Σουλτάνῳ)» (1687), «Ἀκρόασις παρὰ τῷ Μεγάλῳ Βεζύρῃ ἐπὶ τοῦ σοφᾶ», δημοσιευθὲν εἰς τὰ «Ἱστορικὰ περίεργα» (1759). Ν. Π—Λ.

Γκιγιερμὲν (Guillermin). Γάλλος τεχνίτης τοῦ ἐλεφαντοστοῦ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ἀποκτήσας διὰ τὴν κομψότητα τῶν μικροτεχνημάτων του μεγάλην φήμην. Ἐγεννήθη ἐν Λυών, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα πρὸ τοῦ 1645, ἀπέθανε δὲ ἐν Παρισίοις τῷ 1699. Ἐκ τῶν ἔργων του ἀριστούργημα θεωρεῖται ὁ ἐλεφάντινος ἐσταυρωμένος τοῦ ναοῦ τοῦ Ἐλέους εἰς τὸ Ἀβινιόν. Πλὴν τῶν μικροτεχνημάτων ὁ Γκιγιερμὲν ἠσχολήθη καὶ μὲ τὴν ἐπεξεργασίαν μεγαλυτέρων ἀγαλμάτων ἐξ ἐλεφαντοστοῦ, ὡς τοῦ Ἰησοῦ τῆς μονῆς Val-de-Grace, ὕψους 5 ποδῶν. Π. Ν. Π.

Γκιγιὸ-*Γκοργιοὺ* (Guillot Gorju). Ἐπωνύμιον τοῦ *Βερτράνδου ντὲ Σαὶν Ζάκ*, Γάλλου γελωτοποιοῦ (1593—1648). Ἐσπούδασεν οὗτος κατ' ἀρχὰς ἰατρός, κατόπιν δὲ ἠκολούθησε θιάσους γελωτοποιῶν ἀνὰ τὰς ἐπαρχίας τῆς Γαλλίας. Ἐπανελθὼν εἰς Παρισίους διεδέχθη ἀπὸ σκηνῆς τοῦ θεάτρου Bourgogne τὸν Γκωτιὲ-Γκαργκίγιε (1634) καὶ προσείλκυε τὸ πλῆθος εἰς τὸ θέατρον τοῦτο, ὅπου ὑπεδύετο ρόλον ἰατροῦ. Τῷ 1645 ἐγκατέλειψε τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο, ὅπως ἀσκήσῃ τὸ τοῦ ἰατροῦ. Ν. Π.—Λ.

Γκιγιὸν (Guillon) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ τῆς Ντούμπ, παρὰ τὸν ποταμὸν Ντούμπ, πρὸς τὰ ΒΑ τῆς Μπεζανσόν. Κάτ. 110. Ἔχει μεταλλικὰς πηγάς.

—*[Ὑδροθερ.]* Ἡ λουτροπεριοχὴ αὕτη εὑρίσκεται εἰς ὕψος 350 μ. περιλαμβάνει δὲ μίαν πηγὴν ὑδροθειοασβεστοῦχον καὶ μίαν σιδηροῦχον. Τὰ ὕδατα τῶν πηγῶν τούτων ἐνδείκνυνται κατὰ τῶν παθήσεων τῶν ἀναπνευστικῶν καὶ πεπτικῶν βλενομεμβρανῶν, ἐκζέματος, χοιράδων, τραυματικῶν ἐπακολουθημάτων. Κ. Γ. Μ.

Γκιγιὸν (Guillon), ***Ἀδόλφος-Εἰρηναῖος***. Γάλλος ζωγράφος (1829—1896). Τὰ γνωστότερα ἔργα του εἶναι: «Τὸ δῶμα τοῦ ἀρχαίου ἀββαείου τοῦ Βεζελὲ» (1870), «Ὀκτώβριος εἰς Βεζελὲ» (1877).

Γκιγιοτὲν (Guillotin), ***Ἰωσὴφ-Ἰγνάτιος***. Γάλλος ἰατρὸς καὶ πολιτικὸς (1738—1814). Τῷ 1770 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἀνατομοπαθολογίας καὶ φυσιολογίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῶν Παρισίων. Πλειστάκις ἐκλήθη πρὸς γνωμοδότησιν ἐπὶ σοβαρῶν ζητημάτων, συνετέλεσεν εἰς τὴν λῆψιν προφυλακτικῶν μέτρων κατὰ τῆς λύσσης καὶ διετέλεσε μέλος τῆς ἐπιτροπῆς πρὸς ἐπιστημονικὴν ἐξέτασιν τῶν μαγειῶν καὶ μαγικῶν ῥάβδων, ἀποδείξας εἰς τὸν λαὸν τῆς ὑπαίθρου τὸ ἀνόητον τῶν τοιούτων ἐξασκήσεων. Ἐκλεγεὶς βουλευτὴς ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῆς Συντακτικῆς συνελεύσεως διὰ τὴν ἐπαιτείαν καὶ τὴν δημοσίαν ὑγείαν καὶ ὑπέβαλε σπουδαίαν ἔκθεσιν περὶ διοργανώσεως καὶ ἐξασκήσεως τῆς ἰατρικῆς ἐν Γαλλίᾳ. Τέλος ἐζήτησε τὴν 10ην Ὀκτωβρίου 1789 τὴν ἰσότητα ἀπέναντι τοῦ δημίου, ἤτοι ἰσότιμον εἶδος μαρτυρίου δι' ὅλας τὰς τάξεις τῶν ἐγκληματιῶν, καὶ ἐξέφρασε τὴν εὐχὴν πρὸς ἐξεύρεσιν μηχανῆς τινος ταχυεργοῦ πρὸς συντόμευσιν τῶν βασάνων τοῦ θύματος. Ἡ Συνέλευσις ἐθέσπισε τὴν ἰσότητα τῶν ποινῶν, ἀλλ' ἡ μηχανή, ἥτις πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἔδει νὰ χρησιμοποιηθῇ, καθωρίσθη μόνον τὴν 20ὴν Μαρτίου 1792. Οἱ συντάκται τῆς βασιλικῆς ἐφημερίδος «Les actes des Apôtres» ἔδωσαν εἰς τὴν μηχανὴν ταύτην τὸ ὄνομα «guillotine» (βλ. λ. γκιλλοτίνα) ἐκ τοῦ προτείναντος ταύτην ἰατροῦ. Κατὰ τὰς σφαγὰς τῆς τρομοκρατίας ὁ Γκιγιοτὲν ἐφυλακίσθη ὡς ὕποπτος, παρ' ὀλίγον δὲ νὰ καρατομηθῇ καὶ αὐτός. Ἀφεθεὶς ἐλεύθερος μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Ροβεσπιέρρου εἰργάσθη ἐνεργῶς διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς Ἀκαδημίας τῆς ἰατρικῆς. Ἐν τῇ αὐτοβιογραφίᾳ του οὐδεὶς λόγος γίνεται περὶ τῆς λαιμητόμου, ἥτις φέρει τὸ ὄνομά του. Ο ΡΑΛΛΙΔΗΣ

Γκιγιοὺ (Guilloux), ***Ἀλβέρτος-Γάστων***. Γάλλος γλύπτης γεννηθεὶς ἐν Ρουένῃ τῷ 1871. Ἔτυχε τοῦ τρίτου βραβείου εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ 1899 διὰ τὸ ἔργον του: «Ἡ Εὔα ἀνευρίσκουσα τὸ σῶμα τοῦ Ἄβελ». Τῷ 1903 ἔτυχε τοῦ δευτέρου βραβείου διὰ τὸ σύμπλεγμά του «Ἡ Γαλατία», τῷ δὲ 1906 τοῦ πρώτου βραβείου διὰ τὸ ἔργον του: «Ἡ Νέα Μοῦσα». Κατεσκεύασεν ἐπίσης πολλὰς προτομάς.

Digitized by Google

Γκιγιουὰρ (Guillouard), ***Λουδοβῖκος - Βικέντιος.*** Γάλλος νομομαθὴς γεννηθεὶς τῷ 1845. Διωρίσθη τῷ 1870 ἔκτακτος καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Κάν. Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1870 κατετάγη ἐθελοντής, τῷ δὲ 1884 διεδέχθη τὸν διδάσκαλόν του Ντεμολὸμπ εἰς τὴν ἕδραν τοῦ ἀστικοῦ δικαίου. Ἐδημοσίευσε πολλὰ ἔργα, ὧν ἀναφέρομεν τά: «Γαμήλιον συμβόλαιον» (1886—1889), «Πώλησις καὶ συναλλαγὴ» (1889—1890), «Μίσθωσις» (1884—1885), «Κοινωνία» (1891), «Προνόμια καὶ ὑποθῆκαι» (1896—1899), «Παραγραφὴ» (1950), «Περὶ τῆς καταστάσεως τῶν λεπρῶν κατὰ τὸν μεσαίωνα κυρίως κατὰ τὸ ἔθιμον τῆς Νορμανδίας» (1878) κτλ. —B

Γκιγιουτὲ (Guilloutet), ***Λουδοβῖκος-Ἀντεμάρ,*** *μαρκήσιος ντὲ—.* Γάλλος πολιτικὸς γεννηθεὶς τῷ 1819 Τῷ 1863 ἐκλεγεὶς βουλευτὴς τῆς «Λάντ» ἀπέκτησε φήμην καὶ σημαίνουσαν θέσιν, ἐπιτυχὼν νὰ ψηφισθῇ νομοσχέδιον, δι' οὗ πᾶσα διὰ τύπου δυσφήμησις τῆς ἰδιωτικῆς καὶ δημοσίας ζωῆς οἱουδήποτε ὑπόκειται εἰς ποινὴν προστίμου μέχρι 5,000 φράγκων. Ἔκτοτε ἐπανεξελέγη ἐπανειλημμένως βουλευτής. Ν. Π.—Λ.

Γκιγιὼμ (Guillaume), ***Ἐδμόνδος.*** Γάλλος ἀρχιτέκτων (1826—1894). Ἐτιμήθη διὰ τοῦ βραβείου τῆς Ρώμης τῷ 1856 καὶ ἐπεφορτίσθη τῷ 1861 δι' ἀρχαιολογικῆς ἀποστολῆς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ. Εἰς τὸ Salon ἐξέθεσε (1863) τὸ «Μνημεῖον τῆς Ρώμης καὶ τοῦ Αὐγούστου» ἐν Ἀγκύρᾳ. Εἰς τὸν Γκιγιὼμ ἀνετέθη ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ἀναμνηστικοῦ μνημείου τῆς «Ἀμύνης τῶν Παρισίων» ἐπὶ τῆς πλατείας Κλισύ. Διετέλεσεν ἀνώτερος ἐπόπτης κατὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ δικαστικοῦ μεγάρου καὶ τῶν ἀνακτόρων τοῦ Σαὶν-Κλοὺ καὶ Μαλμαιζόν. Ἦτο ἀκόμη ἀρχιτέκτων τῶν οἰκοδομῶν τοῦ Ἰνστιτούτου τῶν κωφαλάλων, τοῦ μεγάρου τοῦ Ἀρχείου, ὡς καὶ τῶν ἀνακτόρων τῶν Βερσαλλιῶν, τοῦ Τριανόν, τοῦ Λούβρου καὶ τοῦ Κεραμεικοῦ. Συνέγραψεν «Ἱστορίαν τῆς Τέχνης καὶ τῆς διακοσμήσεως» (1886). —Δ.

—**Γκιγιὼμ** (Guillaume), ***Ἐρρῖκος - Λουδοβῖκος - Γουσταῦος,*** *βαρῶνος—.* Βέλγος στρατηγὸς καὶ ἱστορικὸς (1812—1877). Ἐχρημάτισεν ὑπασπιστὴς τοῦ βασιλέως, ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν (1870—1872), διευθυντὴς τῆς Στρατιωτικῆς Ἀκαδημίας καὶ μέλος τῆς βασιλικῆς Ἀκαδημίας τῶν Βρυξελλῶν. Κυριώτερα ἔργα του εἶναι: «Ἱστορία τῆς στρατιωτικῆς ὀργανώσεως ἐπὶ τῶν δουκῶν τῆς Βουργουνδίας» (1847), «Ἱστορία τῶν ἐθνικῶν βελγικῶν συνταγμάτων κατὰ τὸν Ἑπταετῆ πόλεμον» (1854) καὶ «Ἱστορία τῶν ἐθνικῶν βελγικῶν συνταγμάτων κατὰ τοὺς πολέμους τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως» κτλ.

—**Γκιγιὼμ** (Guillaume), ***Ἰάκωβος.*** Γάλλος ἀναρχικός. Μετὰ τοῦ Μπακοῦνιν ἠγωνίσθη κατὰ τοῦ μαρξισμοῦ κατ' ἀρχὰς ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς πρώτης Διεθνοῦς, τοῦ συνεδρίου τῶν Βρυξελλῶν (1868 καὶ τοῦ συνεδρίου τῆς Χάγης (1872) καὶ κατόπιν ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ, μετὰ τὸν ἀποκλεισμόν των ἀπὸ τῆς Διεθνοῦς. Ἐδημοσίευσε τετράτομον ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Διεθνής», τὸ ὁποῖον εἶναι ἐξαιρετικοῦ ἐνδιαφέροντος λόγῳ τῶν δοκουμέντων καὶ τῶν προσωπικῶν ἀναμνήσεων τὰς ὁποίας περιέχει. —B.

—**Γκιγιὼμ** (Guillaume), ***Ἰωάννης - Βαπτιστὴς - Κλαύδιος - Εὐγένιος.*** Γάλλος γλύπτης (1822—1905). Μαθητὴς τοῦ Πραντιέ, ἔτυχε τοῦ μεγάλου βραβείου τῆς γλυπτικῆς τῷ 1845 διὰ τὸ ἔργον του: «Ὁ Θησεὺς εὑρίσκων τὸ ξίφος τοῦ πατρός του ἐπί τινος βράχου». Τὰ ἀκολουθήσαντα ἔργα του: «Τὸ δαιμόνιον τοῦ Σωκράτους». (ἀνάγλυφον), ἡ «Ἀμαζὼν» τοῦ Καπιτωλίου, «Ὁ θεριστής», «Ὁ Ἀνακρέων» ἐστερέωσαν τὴν φήμην του Τὸ χαλκοῦν ἄγαλμα τῶν «Δύο Γράκχων» ἐπροξένησε πολλὴν ἐντύπωσιν. Ἡ προτομὴ τοῦ «Χίττορφ» διακρίνεται διὰ τὴν σταθερότητα καὶ τὸ μεγαλόπνευστον τῆς ἐκτελέσεως. Διὰ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἁγίας Κλοτίλδης ἐξετέλεσε δύο ἀνάγλυφα: «Ὁ βίος τῆς Ἁγίας Κλοτίλδης» καὶ ὁ «Βίος τῆς Ἁγίας Βαλέρας». Ἐπίσης ἐφιλοτέχνησε τὸ ἀέτωμα καὶ τὰς Καρυάτιδας τοῦ περιπτέρου Τυργκό, τὸ μνημεῖον τοῦ Κολμπὲρ ἐν Ρὲνς (Reims), πολλὰς προτομὰς τοῦ Ναπολέοντος Α', τοῦ Κλὼντ-Μπερνὰρ ἐν τῷ Γαλλικῷ Κολλεγίῳ κτλ. Καλλιτέχνης λίαν μεμορφωμένος, ἐχρημάτισε καθηγητὴς καὶ εἶτα διευθυντὴς τῆς Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν (1878), διευθυντὴς τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῆς Ρώμης (1890), μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν Τεχνῶν καὶ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Ἐπίσης διετέλεσε καθηγητὴς τῆς αἰσθητικῆς εἰς τὸ Γαλλικὸν Κολλέγιον. Ἐδημοσίευσε: «Μελέτας περὶ τῆς ἀρχαίας καὶ νέας τέχνης» (1888), «Σημειώματα καὶ λόγους» (1895), «Πραγματείας περὶ τῆς θεωρίας τοῦ σχεδίου» (1896 κτλ. Ὁ Γκιγιὼμ ἐδέσποσε διὰ τῆς τέχνης καὶ τῆς διδασκαλίας του κατὰ τὴν ἐποχήν του. Ἀλλ' ἡ περὶ σχεδίου γεωμετρικὴ μέθοδός του, θριαμβεύσασα ἐπ' ἀρκετόν, κατέπεσεν ἤδη. —B.

—**Γκιγιὼμ** (Guillaume), ***Κάρολος - Ἐδουάρδος.*** Ἑλβετὸς φυσικὸς γεννηθεὶς τῷ 1861. Εἶναι διευθυντὴς τοῦ Διεθνοῦς Γραφείου μέτρων καὶ σταθμῶν ἐν Σέβραις. Ἐφεῦρε τὸν βασικὸν τύπον τοῦ μετάλλου «invar» (ἐπιτομὴ τῆς λέξεως invariable), ὅπερ ἀποτελούμενον ἐξ 64 μερῶν χάλυβος καὶ 36 νικελίου κατέχει τὴν ἰδιότητα νὰ διαστέλληται ἐλάχιστα καὶ χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν κατασκευὴν ἐλατηρίων διὰ χρονόμετρα κτλ. —B.

—**Γκιγιὼμ ντὲ** ***Λορρὶς*** Guillaume de Lorris). Γάλλος ποιητὴς τοῦ ΙΓ' αἰῶνος. Συνέθεσε τὸ πρῶτον μέρος τῆς «Μυθιστορίας τοῦ Ρόδου» («Roman de la Rose»). Ἀπέθανε νέος περὶ τὸ 1230. —B.

Γκιγιωμὰ Guillaumat), ***Λουδοβῖκος.*** Γάλλος στρατηγός, γεννηθεὶς τῷ 1863 ἐν Bourgneuf. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ στρατιωτικὸν σχολεῖον τοῦ Σαὶν-Σύρ, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξελθὼν ὑπηρέτησεν εἰς διαφόρους μονάδας πεζικοῦ καὶ συνεπλήρωσε τὰς σπουδάς του παρὰ τῇ πολεμικῇ σχολῇ. Τῷ 1907, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ἀντισυνταγματάρχου, διωρίσθη καθηγητὴς τῆς τακτικῆς τοῦ πεζικοῦ παρὰ τῇ σχολῇ ταύτῃ, κατόπιν δέ, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου, διευθυντὴς τοῦ πεζικοῦ παρὰ τῷ ὑπουργείῳ Στρατιωτικῶν. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ὑπηρέτησεν ἀρχικῶς ὡς διοικητὴς μεραρχιακοῦ σώματος στρατοῦ καὶ τῆς 2 στρατιᾶς εἰς Βερντέν. Τὸν Δεκέμβριον 1917 διωρίσθη ἀρχηγὸς τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων τῆς Ἀνατολῆς (μακεδονικοῦ θεάτρου), τὸν Ἰούνιον 1918 στρατιωτικὸς διοικητὴς τῶν Παρισίων, τέλος δὲ τὸν Ὀκτώβριον 1918 διοικητὴς τῆς 5ης στρατιᾶς. Τῷ 1924 καὶ 1926 διῴκησε τὸν στρατὸν τοῦ Ρήνου, ἐπ' ἐλάχιστον δὲ χρόνον διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν τὸν Ἰούνιον 1926. Τῷ 1924 κατῆλθεν εἰς Ἑλλάδα, ἔνθα παρέμεινεν ὀλίγιστον χρόνον, πρὸς μελέτην τῶν στρατιωτικῶν μας ζητημάτων καὶ ὑποβολὴν ἐκθέσεως περὶ τῆς ἀναδιοργανώσεως τοῦ στρατοῦ μας. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

Γκιγιωμὲ (Guillaumet), ***Γουσταῦος - Ἀχιλλεύς.*** Γάλλος ζωγράφος (1840—1887). Ἐπισκεφθεὶς τὸ Ἀλγέριον ἀπεκόμισεν ἐκεῖθεν πολλὰς συνθέσεις του διακρινομένας διὰ τὴν νηφαλιότητα τῆς συνθέσεως, τὸν πλούσιον χρωματισμὸν καὶ τὸν ἐπιμελημένον φωτισμόν, ἀντιθέτως πρὸς τοὺς προκατόχους του «ἀνατολιστὰς» (orientalistes) ζωγράφους, οἵτινες ἐπεζήτουν νὰ καταπλήξουν καὶ εὐαρεστήσουν τὸ κοινόν. Ἐκ τῶν ἔργων του κυριώτερα εἶναι: «Λαγκουὰτ» (1879), ἀγορασθὲν ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ κράτους, «Κατασκευὴ ταπήτων», «Ἑσπερινὴ προσευχὴ στὴ Σαχάρα», ἅπαντα ἀποκείμενα ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Λουξεμβούργου, «Ἡ λαναρίστρα τοῦ μαλλιοῦ» (Μουσεῖον τῆς Ρουένης), «Οἱ γυναῖκες τῆς Ντουὰρ στὸ ποτάμι» (Μουσεῖον τῆς Ντιζόν), ὡς καί τινα ἄλλα ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Ἀλγερίου. Τῷ 1888 ἐξέδωκεν ὑπὸ τὸν τίτλον «Εἰκόνες ἐκ τοῦ Ἀλγερίου» περιγραφὰς μετὰ σχεδίων τοῦ ἰδίου. —B

Γκιγιωμὲν (Guillaumin), ***Ἰωάννης - Βαπτιστὴς - Ἀρμάνδος.*** Γάλλος ζωγράφος γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1841. Κατ' ἐξοχὴν τοπιογράφος, ἀνήκων εἰς τὴν ἐμπρεσσιονιστικὴν σχολήν, προσεπάθησε ν' ἀποδώσῃ εἰς τοὺς διαφόρους αὐτῶν τόνους καὶ ποικιλίας τὰς ἐντυπώσεις τοῦ φωτός, ζωγραφήσας πολλάκις, ὡς ὁ Κλὼντ Μονέ, τὸ αὐτὸ θέμα εἰς διαφορετικὰς ὥρας φωτισμοῦ. Ἐζωγράφησε κυρίως παρισινὰ τοπία, τὰ κρηπιδώματα τοῦ Σηκουάνα καὶ ἐπισκεφθεὶς τὸ Δελφινᾶτον, τὴν Κρέζ, καὶ τὴν Ὁλλανδίαν ἀπεκόμισεν ἱκανοὺς καὶ ἀξιολόγους πίνακας. Ἓν τῶν ἔργων του εὑρίσκεται εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Λουξεμβούργου. —B.

Γκιγιωμὸ (Guillaumot) ***Αὔγουστος - Ἀλέξανδρος.*** Γάλλος χαράκτης γεννηθεὶς τῷ 1815. Ἠσχολήθη κυρίως μὲ τὴν ἀναπαράστασιν ἱστορικῶν μνημείων μετ' ἐξαιρέτου τέχνης καὶ καλαισθησίας. Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι: «Νοτία πύλη τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Σάρτρης» (1845), «Γαλλικὰ γλυπτὰ κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα» (1849), «Τὰ γλυπτὰ τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Ρὲνς» (1855). «Τὰ στασίδια τοῦ ἱεροῦ ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ τῆς Ὢκ» (1866), «Πατριαρχικὸν στέμμα τοῦ θησαυροφυλακίου τῆς Μόσχας», «Τὸ ἀνάκτορον τοῦ Μαρλὺ-λὲ Ρουὰ» (1869), «Μέγαρον καὶ κῆποι τῆς βασιλίσσης Μαργαρίτας ντὲ Βαλουὰ» (1877) κτλ. —B

—**Γκιγιωμὸ** (Guillaumot), ***Κάρολος-Ἄξελ.*** Γάλλος ἀρχιτέκτων γεννηθεὶς ἐν Στοκχόλμῃ καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις (1730—1807). Ἐχρημάτισε πρῶτος νομομηχανικὸς τῶν Παρισίων (1761), μέλος τῆς βασιλικῆς Ἀκαδημίας τῆς ἀρχιτεκτονικῆς (1773), διευθυντὴς τῶν ἐργοστασίων ταπητουργίας Γκομπλὲν (1789) καὶ πρῶτος ἀρχιτέκτων τοῦ βασιλέως. Συνέγραψε: «Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς καταστάσεως τῶν καλῶν τεχνῶν ἐν Παρισίοις καὶ ἰδίᾳ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς» (1802), «Δοκίμιον περὶ τῶν μέσων τῶν ἀποτελούντων οὐσιώδη ὡραιότητα ἐν τῇ ἀρχιτεκτονικῇ» (1802), «Ὑπόμνημα περὶ τοῦ τρόπου φωτισμοῦ τῶν στοῶν τοῦ Λούβρου» κτλ. —B.

Γκιγκεντόζας. ***Λάζαρος.*** Ἀγωνιστὴς ἐξ Ὕδρας. Ἐπέβαινε τῆς «Τερψιχόρης» τοῦ Α. Ραφαήλ, ἐπολέμησεν ἐν Κρήτῃ ἔνθα διεκρίθη, μετέσχε τῆς καταστροφῆς τουρκικοῦ πλοίου ἐν Λέσβῳ τῷ 1824, ἐπολέμησεν ἐναντίον τῶν πειρατῶν (1824) καὶ ἠνδραγάθησεν ἐν Γραμβούσᾳ. Γ. Δ. Κ.

Γκίγκιλο *[Γεωγρ.].* Μία τῶν ὑψηλοτέρων κορυφῶν (2048 μ.) τῶν Λευκῶν Ὀρέων Σφακίων Κρήτης, παρὰ τὴν φάραγγα τῆς Σαμαριᾶς. Ε. Γ.

Γκιγκοὺ (Guigou), ***Παῦλος.*** Γάλλος ποιητὴς (1865—1896). Ἵδρυσε τῷ 1885 τὴν «Νεωτεριστικὴν Ἐπιθεώρησιν», τῷ δὲ 1894 διωρίσθη ἔφορος τοῦ μουσείου τῆς Μασσαλίας. Συνειργάσθη εἰς τὴν «Νέαν Ἐπιθεώρησιν», εἰς τὴν «Ἑβδομαδιαίαν Ἐπιθεώρησιν» καὶ τὸν «Φιγκαρώ». Ἐδημοσίευσεν ἀξιολόγους τεχνοκριτικὰς περὶ τῶν Πυβὶς ντὲ Σαβάνν, Καριές, Μοντιτσέλλι καὶ δύο τόμους διηγήσεων διὰ παιδία ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Ἡ κιβωτὸς τοῦ Νῶε» (1894) καὶ ὁ «Ἔνδοξος δαμαστής» (1859). Τὰ ποιήματά του, διακρινόμενα διὰ τὴν μελαγχολικὴν χάριν, τὴν εἰλικρίνειαν καὶ ἐνίοτε παραδοξότητα, ἐξεδόθησαν εἰς τόμον μετὰ τὸν θάνατόν του ὑπὸ τὸν τίτλον «Interrupta» (1898)». —B.

Γκιεῦς (Guieysse), ***Πέτρος - Παῦλος.*** Γάλλος φιλόλογος, πολιτικὸς καὶ μαθηματικὸς (1841—1914). Ἐσπούδασεν εἰς τὴν ἐν Παρισίοις πολυτεχνικὴν σχολήν, μετὰ τὸ πέρας δὲ τῶν σπουδῶν του εἰσῆλθεν εἰς τὸ σῶμα τῶν ὑδρογράφων μηχανικῶν τοῦ ναυτικοῦ καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Τύνιδος. Ἀπὸ τοῦ 1874—1893 ὑπῆρξε καθηγητὴς ἐν τῇ πολυτεχνικῇ σχολῇ τῆς γαλλικῆς πρωτευούσης καὶ ἐξέδωκε βαρυσημάντους πραγματείας σχετικὰς πρὸς τὴν ἀνωτέραν μηχανικήν, τὴν θεωρίαν τῆς πλημμυρίδος καὶ ἀμπώτιδος καὶ τὴν ἀστρονομίαν, συγχρόνως δὲ ἠσχολήθη περὶ τὴν μελέτην τῶν ἀνωτέρων μαθηματικῶν καὶ ἰδίᾳ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς πρακτικὰς ἐφαρμογάς των. Ἔχων σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ χάρισμα τοῦ ἐκμανθάνειν ξένας δυσκόλους γλώσσας ἐντὸς μικροῦ χρονικοῦ διαστήματος, ἐπεδόθη εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἀρχαίας αἰγυπτιακῆς καὶ τῆς κοπτικῆς, ἐγένετο δὲ ταχέως πρόεδρος τοῦ ἐθνογραφικοῦ συλλόγου τῶν Παρισίων, συντάκτης τῆς «Αἰγυπτιολογικῆς ἐπιθεωρήσεως» (Revue d'Egyptologie) καὶ ὑποδιευθυντὴς τῆς σχολῆς τῶν ἀνωτέρων σπουδῶν, διεδέχθη δὲ τὸν πολὺν αἰγυπτιολόγον Μασπερὸ ἐν τῷ Κολλεγίῳ τῆς Γαλλίας. Ἔγραψε σειρὰν ἔργων, ἐν οἷς διακρίνονται τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Αἱ ἐπικήδειοι ἱεροτελεστίαι τῶν Αἰγυπτίων» (1876), «Ὁ ἐπικήδειος πάπυρος τοῦ Σουτιμὲς» (1888) καὶ «Αἱ ἱστορικαὶ ἐπιγραφαὶ τοῦ μεγάλου ναοῦ τοῦ Ἰψαμπούλ». Πρὸς τούτοις ἔδρασε καὶ ὡς πολιτικός, ἀντιπροσωπεύσας τὸν νομὸν Λοριὰν εἰς τὴν γαλλικὴν Βουλὴν ἐπὶ εἴκοσιν ὁλόκληρα ἔτη. Ἀπὸ τοῦ 1895—1896 ὑπῆρξεν ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν.

Γκὶζ (Guise) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Αἰν, τῇ ἐπαρχίᾳ καὶ εἰς ἀπόστασιν 23 χλμ. τῆς Βερβέν, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Οὐάζ. Κάτ. 7780. Ἔχει λατομεῖα καὶ μεταλλουργεῖα καὶ ὀνομαστὸν συνεργατικὸν ἐργοστάσιον οἰκιακῶν σκευῶν. Εἶναι πατρὶς τοῦ Καμίλλου Ντεμουλέν. Κατὰ μέγα μέρος εἶχε καταστραφῆ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. —Μ.

—*[Στρατ. ἱστορ.]* Διαρκούσης τῆς κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου γαλλικῆς ὑποχωρήσεως τοῦ Αὐγούστου 1914, διεξήχθη τὴν 29ην ἰδίου ἀγὼν περὶ τὴν Guise, μεταξὺ τῶν 10ου γερμανικοῦ Σ. Σ. καὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς (μονάδων τῆς 2ας στρατιᾶς τοῦ στρατηγοῦ Bülow) ἀφ' ἑνός, καὶ τῶν 10ου γαλλικοῦ Σ.Σ., τῆς 51ης μεραρχίας καὶ μιᾶς μεραρχ. ἱππικοῦ (μονάδων τῆς 5ης στρατιᾶς τοῦ στρατηγοῦ Lanrezac), ὅστις ἀπέκλινεν ὑπὲρ τῶν Γερμανῶν μέχρι τῆς 15ης ὥρας, ὁπότε, δι' ἀντεπιθέσεως τοῦ μέχρις ὥρας ἐν ἐφεδρείᾳ 1ου γαλλικοῦ Σ. Σ. ἡ κατάστασις ἀντεστράφη. Οἱ Γάλλοι ὅμως δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τὴν ἐκμεταλλευθῶσιν ἀπὸ γενικωτέρας ἀπόψεως, καθ' ὅσον ἡ βορειοδυτικῶς αὐτῶν (ἀριστερὰ) ἀγγλικὴ στρατιὰ τοῦ στρατηγοῦ French ὑπεχώρει ραγδαίως πρὸς νότον. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

Γκὶζ (Guise). Οἰκογένεια τῆς Λωρραίνης, ἐξ ἧς προῆλθον διάφοροι δοῦκες αὐτῆς, καρδινάλιοι, στρατιωτικοί, καὶ τῆς ὁποίας μέλη τινά, φιλοδοξοῦντα νὰ ἀνέλθουν εἰς τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας, ἤγειραν ἀξιώσεις ἐπ' αὐτοῦ καὶ προῆλθον εἰς συνωμοσίας καὶ στάσεις πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ των. Τὰ κυριώτερα τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας εἶναι:

—1) ***Ἐρρῖκος Α',*** *δοὺξ τῆς Λωρραίνης.* Πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Φραγκίσκου (1550—1588). Ἐκληρονόμησε τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν δημοτικότητα τοῦ πατρός του, οὐχὶ ὅμως καὶ τὴν διπλωματικὴν αὐτοῦ ἱκανότητα. Διεκρίθη εἰς τὰς μάχας τοῦ Ζαρνάκ, τοῦ Μονκοντοὺρ καὶ εἰς τὴν ἄμυναν τοῦ Ποατιὲ (1569). Ἦτο εἷς τῶν ἀρχηγῶν κατὰ τὴν νύκτα τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου ἐν Παρισίοις (1572)· τραυματισθεὶς καὶ αὐτὸς εἰς τὴν παρειὰν προσέλαβε τὴν προσωνυμίαν τοῦ πατρός του ὁ «Μπαλαφρέ». Βλέπων τὴν κατάπτωσιν εἰς ἣν εἶχε περιπέσει ἡ βασιλεύουσα οἰκογένεια καὶ στηριζόμενος εἰς τὰς ὑπηρεσίας καὶ τὴν δόξαν τῆς οἰκογενείας του, ὡς καὶ τὸ ἄστατον καὶ εὐμετάβολον τοῦ

Digitized by Google

παρισινοῦ λαοῦ, ἐσκέφθη νὰ ἐπιζητήσῃ τὴν ἄνοδον εἰς τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας. Νικήσας τοὺς Γερμανοὺς καὶ τοὺς προτεστάντας (1587) εἰσῆλθεν ἀμέσως μετὰ τὰς νίκας του εἰς Παρισίους ἐν θριάμβῳ, παρὰ τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ βασιλέως Ἑρρίκου Γ', ἐξήγειρε τὸν λαὸν καὶ ἐπολιόρκησε τὸν βασιλέα εἰς τὸ Λοῦβρον. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ὅμως ταύτης τὸν ἀπολείπει τὸ θάρρος. Δὲν καταλαμβάνει τὸν θρόνον, καὶ δέχεται νὰ μεταβῇ πρὸς τὸν διαφυγόντα εἰς Μπλοὰ βασιλέα, συγκαλέσαντα ἐν τῷ μεταξὺ συνέλευσιν τῶν τάξεων ἐκεῖσε. Εἰσερχόμενος εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ βασιλέως δολοφονεῖται ὑπό τινος τῶν φρουρῶν. Τὴν ἐπαύριον τὸ σῶμά του ἐκάη καθὼς καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του καρδιναλίου Λουδοβίκου Β' τῆς Λωρραίνης.

—2) *Ἑρρῖκος Β'* (1614—1664). Πνεῦμα ἐπιπόλαιον ἀνήσυχον, τυχοδιωκτικὸν καὶ περιπετειῶδες. Συνώμοσεν μετὰ τοῦ κόμητος τοῦ Σοασὸν (1641), μετὰ τῶν Ἰταλῶν ἐν Νεαπόλει (1647), μετὰ τῶν Γάλλων συνωμοτῶν τῆς Σφενδόνης (1652).

—3) *Λουδοβῖκος Α', δοὺξ τῆς Λωρραίνης* (1527—1578), ὁ διπλωματικώτερος ὅλων, ὁ ἐπικληθεὶς «καρδινάλιος τῶν φιαλῶν καὶ τοῦ πότου».

—4) *Φραγκῖσκος* (1519—1563). Δεύτερος δοὺξ τῆς Λωρραίνης. Ἐπολέμησε τὸ πρῶτον εἰς Μονμεντὺ (1542 καὶ Μπουλόνην, τραυματισθεὶς εἰς τὸ πρόσωπον καὶ ἐπονομαζόμενος ἐκ τῆς πληγῆς του «Μπαλαφρέ». Τῷ 1552 ἐδοξάσθη ὑπερασπιζόμενος τὸ Μὲτς κατὰ τοῦ Καρόλου τοῦ Ε'. Τῷ 1556, ἐπὶ κεφαλῆς γαλλικοῦ στρατοῦ, ἐβοήθησε τὸν πάπαν κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἱσπανίας. Ἐπαναληφθεισῶν τῶν ἐχθροπραξιῶν μετὰ τῶν αὐτοκρατορικῶν ἐπολέμησεν ὑπερασπιζόμενος τοὺς Παρισίους καὶ κυριεύων τὸ Καλαὶ ἀπὸ τοὺς Ἄγγλους, κατέχοντας αὐτὸ ἀπὸ τοῦ 1347. Ἐπὶ βασιλέως Φραγκίσκου Β' τῷ ἀνετέθη ἡ κυβέρνησις ἐν Γαλλίᾳ μὲ ἀπόλυτον ἐξουσίαν ἐπὶ διετίαν σχεδόν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως (1560) καὶ τὴν παντοδυναμίαν τῆς μητρός του Αἰκατερίνης τῶν Μεδίκων, ὁ Γκὶζ μετὰ τοῦ Μονμορανσὺ καὶ τοῦ Σαὶντ-Ἀντρὲ ἀπετέλεσαν τριανδρίαν πρὸς ἐξώθησιν τοῦ κατὰ τῶν προτεσταντῶν πολέμου, δοθέντος τοῦ συνθήματος διὰ τῆς αἱματοχυσίας ἐν Βασσὺ παρουσίᾳ τοῦ δουκός. Ἔκτοτε οὗτος διηύθυνε τὰς κατὰ τῶν προτεσταντῶν ἐπιχειρήσεις, κυριεύσας τὴν Ρουένην, νικήσας εἰς Ντρὲ (1562) καὶ πολιορκήσας τὴν Ὀρλεάνην, ὅπου ἔπεσε βληθεὶς παρὰ φανατικοῦ τινος προτεστάντου.

Μετὰ τοὺς δύο τελευταίους δούκας, *Λουδοβῖκον*, *Ἰωσὴφ* (1671) καὶ *Φραγκῖσκον-Ἰωσήφ*, ὁ τίτλος μετεβιβάσθη εἰς τὸν γαλλικὸν οἶκον τῆς Ὀρλεάνης.
Ν. Π.—Λ.

Γκίζα ἢ *Γκιζὲ* (Gizeh, Ghizeh, Giza) *[Γεωγρ.]* Πόλις τῆς Κάτω Αἰγύπτου, πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου μουδιρίας (νομοῦ) ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Νείλου, ἀπέναντι τῆς νήσου Ράουντα καὶ εἰς ἀπόστασιν 6 χιλιομέτρων ΝΔ τοῦ παλαιοῦ Καΐρου. Ἀπὸ τοῦ 1872 ἑνοῦται διὰ σιδηρᾶς, κινητῆς κατὰ τὸ ἓν τμῆμα αὐτῆς, γεφύρας μήκους 406 μ. μετὰ τοῦ Καΐρου. Ἡ ὅλη μουδιρία ἔχει ἔκτασιν 1,031 τετρ. χιλ. καὶ πληθυσμὸν 589,902 κατοίκων (1927). Ἐπὶ Βυζαντινῶν ἡ Γκίζα ἦτο ἀσήμαντος κώμη, ἀλλ' ἐπὶ Φατιμιδῶν καὶ Μαμελούκων ἀπετέλει πλούσιον προάστειον τοῦ Καΐρου μετ' ὡραίων ἀνακτόρων καὶ κήπων, ὀνομαστῶν καθ' ἅπασαν τὴν Ἀνατολήν. Ἐνταῦθα ὑπῆρχον ἀριστοτεχνικὰ τζαμία, καὶ ἐφυλάσσετο τὸ ξύλινον κιβώτιον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὁ Μωϋσῆς ἐρρίφθη εἰς τὸν Νεῖλον. Ἐπίσης ἐδεικνύετο ὁ φοίνιξ, ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ ὁποίου ἡ Παρθένος Μαρία ἐθήλασε τὸν Ἰησοῦν. Ὁ κεδίβης Ἰσμαὴλ ἔκτισεν ἐνταῦθα πολυτελὲς ἀνάκτορον μετ' εὐρυτάτων κήπων διὰ τὸ χαρέμιον αὐτοῦ καὶ ἐγκατέστησεν ἐν αὐτῷ μουσεῖον αἰγυπτιακῶν ἀρχαιοτήτων μεταφερθὲν κατόπιν εἰς Κάϊρον. Ἡ σημερινὴ Γκίζα εὑρίσκεται ἐν πλήρει ἐγκαταλείψει καὶ παρακμῇ ἔχουσα 18,714 κατ. (1917). Ἀπὸ τῆς Γκίζης ἀναχωρεῖ ἡ ὁδὸς ἡ ἄγουσα διὰ μέσου φοινικώνων καὶ φυτειῶν, σχεδὸν εὐθεῖα καὶ μήκους 10 χλμ., εἰς τὰς πυραμίδας, τὰς λεγομένας τῆς «Γκίζας» καὶ εἰς τὴν ὀνομαστὴν Σφίγγα καὶ τὸν ναὸν αὐτῆς.

γκίζα (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *τερφεζία ἡ γεννάδειος* (Terfezia Gennadii).

— γκίζα (ἡ) *[Χημ. Τροφ.]*. Τοπικὴ ὀνομασία εἴδους τινὸς ἀποβουτυρωμένου τυροῦ. Σ. Γ.

Γκίζαι (οἱ) ὅλ. λ. Γκίζης, Γκίζι.

Γκίζας. Ὄνομα ἀγωνιστῶν. — 1) *Ἀθανάσιος*. Ἀθηναῖος ἀγωνιστής. Ἔπεσε μαχόμενος τῷ 1827 ἐν Φαλήρῳ. —2) *Παντολέων*. Ἱερομόναχος τοῦ Βρανᾶ, ἐν Ἀττικῇ. Ἡρωϊκῶς ἐπολέμησεν εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀγῶνος. Ἐφονεύθη τῷ 1822, κατὰ τὴν ἐν Ἀθήναις σύρραξιν, τὰς παραμονὰς τῆς διελεύσεως τῶν στρατευμάτων τοῦ Δράμαλη κατερχομένων εἰς Πελοπόννησον. —3) *Σπυρίδων*. Ἀδελφὸς τῶν ἀνωτέρω. Ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Κτενᾶν καὶ εἶτα τὸν Γκούραν, μεταξὺ δὲ τῶν πρώτων κατετάχθη εἰς τὸ Τακτικὸν τοῦ Φαβιέρου τὸ 1825. —4) *Ἐλευθέριος*. Ἀθηναῖος Ἀγωνιστής, τραυματισθεὶς ἐν Καματερῷ τῷ 1827. Γ. Δ. Κ.

Γκίζας, *Εὐρυσθένης*. Διάσημος Ἕλλην πλαγιαυλιστὴς γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῷ 1863 καὶ ἀποθανὼν ἐν Βιέννῃ τῷ 1903. Τρόφιμος τοῦ Ὀρφανοτροφείου Χατζηκώνστα, τοῦ ὁποίου ὁ πατήρ του ἦτο διευθυντής, ἐνεγράφη τῷ 1879 εἰς τὴν τάξιν τοῦ πλαγιαύλου τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν, ἐν ᾧ ἐφοίτησεν ἐπὶ τέσσαρα ἔτη. Ἦτο τοιαύτη ἡ ἐπίδοσις τοῦ Γκίζα εἰς τὴν μουσικήν, ὥστε τῷ 1883, συστάσει τοῦ τότε προέδρου τοῦ Μουσικοῦ καὶ Δραματικοῦ Συλλόγου Μάρκου Ρενιέρη πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῆς παιδείας Κ. Λομβάρδον, κατωρθώθη νὰ ἐπιτευχθῇ ὑπὲρ τοῦ νεαροῦ καλλιτέχνου ὑποτροφία ἐκ 3000 δρ., δι' ὧν οὗτος ἀπεστάλη εἰς Βιέννην πρὸς τελειοποίησιν.

Μαθητὴς ἔτι ὢν ἐν τῷ Ὠδείῳ τῆς Βιέννης ὁ Γκίζας πολλάκις ἀνεπλήρου εἰς τὴν ὀρχήστραν τοῦ Καισαροβασιλικοῦ Θεάτρου τὸν καθηγητήν του, ὁσάκις οὗτος εὑρίσκετο ἠναγκασμένος ν' ἀπουσιάσῃ, δὲν ἐβράδυνε δὲ κατὰ τὰς διπλωματικὰς ἐξετάσεις νὰ τύχῃ παμψηφεὶ ἀργυροῦ μεταλλίου, ἀνακηρυχθεὶς πρῶτος μεταξὺ πολλῶν συνεξετασθέντων. Διπλωματοῦχος ὢν πλέον ὀρχίζει τὰ καλλιτεχνικά του ταξίδια· τῷ 1887 εὑρίσκομεν αὐτὸν ἐν Τεργέστῃ καὶ Ὀδησσῷ, ἔνθα δίδει συναυλίας μετὰ καταπληκτικῆς ἐπιτυχίας. Τῷ 1888 ἐπανελθὼν ἐν Ἀθήναις δίδει μίαν συναυλίαν ὑπὲρ τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν καὶ ὀλίγον κατόπιν δευτέραν ὑπὲρ τῆς οἰκογενείας τοῦ ἐν τῷ μεταξὺ ἀποθανόντος πρῴην καθηγητοῦ του Σ. Ἀκτίπη.

Ἐπακολουθεῖ νέον καλλιτεχνικὸν ταξίδιον ἐν Παρισίοις, ἔνθα ὁ Γκίζας τελειοποιεῖται δαπάναις τοῦ Στεφάνοβιχ. Τῷ 1890 ἔρχεται διὰ τελευταίαν φορὰν εἰς Ἀθήνας, ἡ δὲ συναυλία ἣν ἔδωκεν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τὴν 17 Νοεμβρίου ἀπετέλεσε καλλιτεχνικὸν γεγονός, περὶ τὸ ὁποῖον ἠσχολήθη ἐπὶ ἡμέρας ὁλόκληρος ὁ τύπος τῆς πρωτευούσης. Ἔκτοτε ὁ μοναδικὸς πλαγιαυλιστὴς ἐγκαθίσταται ὁριστικῶς ἐν Βιέννῃ, προσληφθεὶς εἰς τὴν ἐκεῖ μεγάλην ὀρχήστραν, ἡ ζωὴ ἣν ὅμως διάγει δὲν εἶναι πλέον ῥόδινος διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν γάμος ἀτυχής, ἀφ' ἑτέρου δὲ αἱ οἰκονομικαὶ δυσχέρειαι ἐναντίον τῶν ὁποίων ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ παλαίῃ, εἶχον καταστήσει τὴν ζωήν του ἀβίωτον.

Ἓν ἔτος πρὸ τοῦ θανάτου του ἐπεσκέφθη τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου καὶ ἔδωκε συναυλίαν εἶναι ἡ τελευταία του ἐπικοινωνία μὲ τὴν ἑλληνικὴν ψυχήν, διότι τὸ 1903 ἀπέθνησκεν ἀπὸ ἀνεμοπύρωμα εἰς τὸ νοσοκομεῖον τῆς Βιέννης· ἡ κηδεία του ἐγένετο δαπάναις τῶν φίλων του, διότι καὶ τὰ ὀλίγα πτωχικά του ἔπιπλα κατεσχέθησαν ὑπὸ τῶν δανειστῶν του. Γ. Σ.

Γκίζεκε (Giseke), *Νικόλαος Ντίτριχ*. Γερμανὸς ποιητὴς (1724—1765). Ἐσπούδασε θεολογίαν ἐν Λειψίᾳ, ἐπηγγέλλετο μετὰ ταῦτα τὸν ἱεροκήρυκα εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Γερμανίας καὶ τέλος τῷ 1764 ἐτοποθετήθη ὡς ἔφορος ἐν Sonders hausen, ὅπου καὶ ἀπέθανε. Τὰ ποιήματά του τὰ χαρακτηρίζει ἀνεπιτήδευτος εὐκολία ἐκφράσεως, εὐχάριστος χρηστοήθεια καὶ θερμότατον αἴσθημα διὰ τὴν θρησκείαν καὶ φιλίαν. Τὰ «Ποιητικὰ ἔργα» του ἐξέδωκεν ὁ Γάρτνερ (1767). [Πρβλ. *G. Giseke*, Nachrichten von der familie Giseke (1843). *E. Schmidt*, Beiträge zur Kenntnis der Klopstockshen Jugendlyrik (1880).]

— Γκίζεκε (Giseke), *Ροβέρτος*. Γερμανὸς συγγραφεύς, δισέγγονος τοῦ *Νικολάου Γκίζεκε* (1827—1890). Ἀπὸ τοῦ 1849 ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, διατελέσας μάλιστα καὶ διευθυντὴς τῆς «Ἐφημερίδος τῶν εἰδήσεων» (1852—59). Ἔζησεν ἐν Δρέσδῃ, Κοβούργῳ καὶ Βερολίνῳ, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ 1866 κατελήφθη ὑπὸ βαρείας νευρασθενείας, ἥτις τὸν κατέτρυχε μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἔγραψε μυθιστορήματα: «Νέοι Τιτᾶνες» (1850, τόμ. 3), «Μικρὸς καὶ μεγάλος κόσμος» (1853, τόμ. 3), «Ὄθων Λουδοβῖκος *Brook*» (1862, τόμ. 2) καὶ «Käthchen» (1864, τόμ. 4)· ἐκτὸς τούτων ἔγραψε καὶ πατριωτικὰ δράματα: «Vabanque» (1855), «Οἱ δύο Καλιόστροι» (1858), «Moritz von Sachsen» (1860) καὶ τινα ἄλλα. Ι. Δ. Σ.

Γκιζέλα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ξάνθης τοῦ νομοῦ Ροδόπης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 378. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Καρᾶ Γκιοζλοῦ*. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Δάφνη* (κάτ. 356), *Κοσσὲς* (κάτ. 230), *Κυψέλη* (κάτ. 316), *Μέλισσα* (κάτ. 255), *Νέα Ἀμισὸς* (κάτ. 255) καὶ *Πρασινάδα* (κάτ. 113). Ἡ περιφέρεια τῆς κοινότητος παράγει δημητριακὰ καὶ καπνόν. Ἐπίσης ἔχει καὶ κτηνοτροφίαν. Ἡ Γκιζέλα μετὰ τῆς πόλεως Ξάνθης συνδέεται δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ (χλμ. 11). Δ. Ε. Μ.

Γκίζελερ (Gieseler), *Ἰωάννης-Κάρολος-Λουδοβῖκος*. Γερμανὸς καθηγητὴς τῆς θεολογίας (1772—1854), διδάξας ἀπὸ μὲν τοῦ 1819 ἐν Βόννῃ, ἀπὸ δὲ τοῦ 1831 ἐν Γοτίγγῃ. Ὁ Γκίζελερ ἀνήκει μᾶλλον εἰς τοὺς ὀρθολογιστὰς θεολόγους, τελῶν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν φιλοσοφικῶν ἰδεῶν τοῦ ΙΗ' αἰῶνος καὶ ἀποκλείων κατ' ἀκολουθίαν τὸ ὑπερφυσικὸν ἐν τῇ εὐαγγελικῇ ἱστορίᾳ, τὴν ὁποίαν ἐρευνᾷ κατὰ ἱστορικὴν καθαρῶς μέθοδον. Τοῦτο δὲν ἠμπόδισεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς πολυμεροῦς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ὑπὲρ αὐτῆς δράσεως, ἐν ᾗ καὶ διεκρίθη, ὡς ἀφ' ἑτέρου προήγαγε τὴν ἱστορικὴν ἐπιστήμην διὰ τῶν περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς ἐκκλησίας πολυτίμων του ἐρευνῶν. Τὸ ὑπ' αὐτοῦ συνταχθὲν «Ἐγχειρίδιον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας» (1824 κ. ἑξ. εἰς 10 μέρη) διατηρεῖ μέχρι τῆς σήμερον τὴν ἀξίαν του, πρὸ πάντων ἕνεκα τῆς πλουσίας καὶ ἐπιτυχοῦς ἐκλογῆς ἐκ τῶν πηγῶν, ἃς παραθέτει. Περιώνυμος ὅμως κατέστη ὁ Γερμανὸς θεολόγος πρὸ πάντων διὰ τῆς περὶ τῶν πηγῶν τῆς εὐαγγελικῆς ἱστορίας θεωρίας του. Ὁ ΙΗ' αἰὼν ἐγκαταλείψας τὴν κατὰ παράδοσιν θεωρίαν τῆς ἀλληλεξαρτησίας τῶν τριῶν πρώτων εὐαγγελιστῶν, ἐπειδὴ μόνον τὰς μεταξὺ αὐτῶν συμφωνίας ἡρμήνευεν, οὐχὶ δὲ καὶ τὰς διαφοράς, ἐστράφη πρὸς νέας θεωρίας ἐπὶ φιλολογικῶν καὶ ἱστορικῶν δεδομένων στηριζομένας. Μία τούτων εἶναι ἡ περὶ γραπτοῦ πρωτευαγγελίου θεωρία τοῦ Ἄϊχορν (*Eichhorn*). Τὴν θεωρίαν ταύτην ἐπεχείρησε νὰ ἀντικαταστήσῃ ὁ Γκίζελερ διὰ τῆς περὶ προφορικῆς παραδόσεως θεωρίας, ἅτε μὴ στηριζομένην ἐπαρκῶς ὑπὸ τῆς ἱστορίας. Κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην τὸ εὐαγγέλιον μετεδίδετο τὸ κατ' ἀρχὰς διὰ στόματος, δημιουργηθέντος βαθμηδὸν σταθεροῦ τινος τύπου. Ὁ τύπος ὅμως οὗτος διεκρίθη ἐνωρὶς εἰς δύο διαφερούσας ἀλλήλων μορφάς, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μὲν μία ἐδημιουργήθη ὑπὸ τῶν ἐξ Ἰουδαίων Χριστιανῶν καὶ ἔφερεν ἰουδαΐζοντα χαρακτῆρα, ἡ δὲ ἑτέρα ὑπὸ τῶν ἐξ ἐθνῶν Χριστιανῶν καὶ διεκρίνετο διὰ τὸ φιλελεύθερον αὐτῆς πνεῦμα. Ἡ θεωρία αὕτη, ἥτις ἰσχύει ἐν μέρει μέχρι σήμερον, ἀναληφθεῖσα ὑπὸ τῆς κατὰ τὸ παρὸν ἐπικρατούσης θεωρίας τῶν «Δύο πηγῶν» ὡς βοηθητικὸν στοιχεῖον πρὸς ἐξήγησιν τῶν εἰς ἑκάτερον τῶν δύο εὐαγγελιστῶν (*Ματθαῖον καὶ Λουκᾶν*) ἰδιαζόντων, ἐπολεμήθη μεγάλως βραδύτερον, ἐπειδὴ ἐχρησίμευσεν ὡς βάσις πρὸς στήριξιν τῆς μυθικῆς ἑρμηνείας τῆς εὐαγγελικῆς ἱστορίας ὑπὸ τοῦ *Στράους*, ὅστις, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Γκίζελερ, ἰσχυρίζετο ὅτι ἡ ἀπὸ στόματος εἰς στόμα μετάδοσις αὐτῆς ἠλλοίωσε τὸ περιεχόμενόν της διὰ τῆς παρεμβολῆς τοῦ θρύλου. Τὴν περὶ προφορικῆς παραδόσεως θεωρίαν ἀνέπτυξεν ὁ Γκίζελερ ἐν τῷ κατὰ τὸ 1819 ἐκδοθέντι ἔργῳ αὐτοῦ: «Ἱστορικὴ καὶ κριτικὴ ἀπόπειρα πρὸς ἐξήγησιν τῆς γενέσεως τῶν Εὐαγγελίων». Ν. Ι. Λ.

Γκίζεμπρεχτ (Giesebrecht), *Λουδοβῖκος*. Γερμανὸς ποιητὴς (1792—1873). Μετέσχε τοῦ κατὰ τοῦ Ναπολέοντος πολέμου τοῦ 1813—1815, διωρίσθη δὲ τῷ 1816 καθηγητὴς γυμνασίου ἐν Στέττιν. Τῷ 1848 ἐστάλη πληρεξούσιος τῆς πόλεως ταύτης εἰς τὴν ἐν Φραγκφούρτῃ Ἐθνικὴν συνέλευσιν. Πολλὰ τῶν ποιημάτων του εἶναι γεγραμμένα εἰς τὴν διάλεκτον τοῦ Μεκλεμβούργου. Ἐξέδωκε τὰς ἑξῆς συλλογάς: «Γιορτὲς τοῦ Ὄττεν» (1824) «Ἐπικὰ ποιήματα» (1827), «Ποιήματα» (1836), «Βενδικαὶ ἱστορίαι» (1843) κτλ.

— Γκίζεμπρεχτ (Giesebrecht), *Φρειδερῖκος*. Γερμανὸς διαμαρτυρόμενος θεολόγος (1852—1910). Τῷ 1879 διωρίσθη ὑφηγητὴς τῆς ἑρμηνείας τῆς Π. Διαθήκης ἐν Greifswald, τῷ 1883 ἔκτακτος καθηγητὴς τοῦ αὐτοῦ κλάδου αὐτόθι, τῷ δὲ 1898 τακτικὸς ἐν Καινιξβέργῃ. Πρὸς τοῖς ἄλλοις ἔγραψε: «Berufsbegabung der alttestam. Propheten» (1897), «Alttestamentliche Schätzung des Gottesnamens» (1901), «Kuecht Jahves des Deuterojesaia» (1902), «Grundzüge der Alttestam. Religionsgeschichte» (1914). Π. Ι. Μ.

Γκίζης (Ghizi ἢ καὶ Ghisi). Ἐπώνυμον οἰκογενείας Βενετῶν εὐπατριδῶν κατελθούσης εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὴν Δ' σταυροφορίαν καὶ γενομένης κυρίας πλείστων νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους καί τινων μερῶν τῆς ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδος. Ἡ οἰκογένεια αὐτὴ συνεδέετο στενῶς διὰ συγγενείας πρὸς τοὺς περιφήμους *Σανούτους*, δούκας τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τῇ βοηθείᾳ τῶν ὁποίων ἐγκατεστάθη ἐν Ἑλλάδι. Γενάρχης τῆς οἰκογενείας ἦτο ὁ *Μάρκος Γκίζης*, εἰς τοὺς υἱοὺς δὲ αὐτοῦ *Ἀνδρέαν* καὶ *Ἱερεμίαν* παρεχωρήθησαν (1207) ὑπὸ τοῦ Μάρκου Σανούτου αἱ νῆσοι Τῆνος καὶ Μύκονος. Ἀργότερον οὗτοι κατέλαβον τὴν Σκῦρον, Σκόπελον καὶ Σκίαθον, μετ' οὐ πολὺ δὲ κατέκτησαν τὴν Σέριφον καὶ Κέαν. Μετὰ τὰς καταλήψεις ταύτας ἀνεκηρύχθησαν δυνάσται Τήνου, ἐγκατασταθέντες ὁριστικῶς ἐν αὐτῇ. Βραδύτερον ὁ Ἱερεμίας κατώρθωσε νὰ προσαρτήσῃ εἰς τὰς κτήσεις του καὶ τὴν νῆσον Ἀμοργόν, τῆς ὁποίας τὸ μὲν ἥμισυ ἔλαβε παρὰ τοῦ Βατάτζη αὐτοκράτορος Νικαίας (1222—1254) ἀφαιρέσαντος τοῦτο ἀπὸ τὸν Ἄγγελον Σανοῦτον, τὸ δὲ ὑπόλοιπον ἀνήρπασεν ἀπὸ τὴν χήραν τοῦ Μαρίνου Δανδόλου, νόμιμον κάτοχον αὐτοῦ. Ὁ Ἀνδρέας ἐτελεύτησε περὶ τὸ 1259, ὁ δὲ Ἱερεμίας ὀλίγα ἔτη πρότερον (1251), χωρὶς νὰ καταλίπῃ υἱούς, ὡς ἐκ τούτου δὲ αἱ κτήσεις του περιῆλθον εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ Ἀνδρέου. Ἐξ αὐτῶν πρῶτος ἦρξεν ὁ *Βαρθολομαῖος Α'* υἱὸς τοῦ Ἀνδρέου (1959—1303), τὸν ὁποῖον διεδέχθη ὁ υἱός του *Γεώργιος Α'* (1303—1315), γνωστότατος γενόμενος διὰ τὴν ἐν τῇ ἠπειρωτικῇ ἰδίως Ἑλ-

Digitized by Google

λάδι δρᾶσίν του. Ἐπολέμησε πρὸς τὸν Ρογῆρον De Llulia, πειρατὴν καὶ ναύαρχον τοῦ Ἀραγωνίας Ἰακώβου, συλληφθεὶς ὑπ᾿ αὐτοῦ ἐν Ναυαρίνῳ καὶ λυτρωθεὶς ἀντὶ μεγάλου ποσοῦ λύτρων καταβληθέντων ὑπὸ τοῦ πατρός του. Ἐπίσης ὡς σύμμαχος τοῦ δουκὸς Ἀθηνῶν Βαλθέρου μετέσχεν εἰς τὴν ἐν Κηφισῷ μάχην κατὰ τῶν Καταλωνίων (13 Ἰουνίου 1315), ἐν ᾗ καὶ ἐφονεύθη. Ἐπ᾿ αὐτοῦ εἰς τὰς κτήσεις τῶν Γκιζῶν προσετέθη καὶ τὸ τρίτον τῆς βαρωνείας τῆς Εὐβοίας. Ὑπῆρξε συνάμα φρούραρχος Καλαμῶν καὶ ἔκοψε νόμισμα.

Τοῦτον διεδέχθη ὁ υἱός του *Βαρθολομαῖος Β'*. (1315—1341), εἷς τῶν κυρίων παραγόντων τῆς Πελοποννήσου, μέγας κοντόσταυλος Ἀχαΐας, ζωγρηθεὶς ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου Ἀσάνη, αὐτοκρατορικοῦ διοικητοῦ τοῦ Μυστρᾶ περὶ τὰ 1316—1322. Εἰς αὐτὸν παρεχωρήθη ὑπὸ τοῦ Φαδρίγου περὶ τὸ 1332 καὶ τὸ ἐν Βοιωτίᾳ κάστρον *Σανταμέρη* ἢ *Σαὶντ-Ὀμέρ*, ἐν τῷ ὁποίῳ διεσώθη ἡ γαλλικὴ περίληψις τοῦ «Χρονικοῦ» τοῦ Μορέως. Διάδοχοι αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὁ υἱός του *Γεώργιος Β'* (1341—1352) καὶ τούτου οἱ υἱοί του *Βαρθολομαῖος Γ'* καὶ *Γεώργιος Γ'*. Ἐξ αὐτῶν ὁ πρῶτος ἦρξε περὶ τὸ 1358—1384, ὁ δὲ δεύτερος μέχρι τοῦ 1390 κληροδοτήσας τὰ ὑπ᾿ αὐτὸν μέρη εἰς τὴν Βενετίαν. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω μνημονευτέος καὶ ὁ *Φίλιππος*, υἱὸς τοῦ Ἀνδρέου, ἀποθανὼν περὶ τὸ 1283, δυνάστης τῆς Σκοπέλου, νικηθεὶς ὑπὸ τοῦ Καρυστηνοῦ ἱππότου Λικαρίου ἐπιτεθέντος κατ᾿ αὐτοῦ τοὺς θερινοὺς μῆνας, ὅτε ἡ Σκόπελος πάσχει ἐκ λειψυδρίας. Μετὰ τὸν θάνατον καὶ τοῦ Γεωργίου Γ', ἡ οἰκογένεια τῶν Γκιζῶν ἐξέλιπε παντελῶς. Π. Ν. Π.

Γκίζης, ***Βαρθολομαῖος***. Ἕλλην ἰατρὸς γεννηθεὶς τῷ 1866 ἐν Μυκόνῳ. Μετὰ τὰς ἐν Ἀθήναις σπουδάς του (1884) μετέβη πρὸς εἰδίκευσιν ἐν τῷ κλάδῳ τῆς οὐρολογίας εἰς Γαλλίαν, παρὰ τῷ διασήμῳ καθηγητῇ Guyon, παρ᾿ ᾧ καὶ διέμεινεν ἐπ᾿ ἀρκετὸν ὡς ἐξωτερικὸς βοηθός. Ἀργότερον ἐταξίδευσε δι᾿ ἐπιστημονικὸν σκοπὸν εἰς Ἰταλίαν καὶ Ἀγγλίαν. Ἐπανελθὼν τῷ 1886 ἐν Ἑλλάδι, ἐγκατεστάθη ἐν Ἀθήναις καὶ ἐξήσκησε τὴν οὐρολογίαν, εἰσαγαγὼν πρῶτος τὴν εἰδικότητα ταύτην, ἣν καὶ ἐδίδαξεν ἐπὶ εἰκοσιπενταετίαν μὲν ὡς ὑφηγητὴς (1886—1912), ἐπὶ ὀκταετίαν δὲ ὡς ἔκτακτος καθηγητὴς (1912—1920) τῆς τότε ἱδρυθείσης ἕδρας τῆς οὐρολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ, διατελέσας ἅμα, κατὰ τὸ διάστημα τῆς καθηγεσίας του, καὶ διευθυντὴς τοῦ οὐρολογικοῦ τμήματος τῆς Ἀστυκλινικῆς. Ὑπηρέτησεν ὡσαύτως κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους καὶ τὸν Παγκόσμιον ὡς διευθυντὴς ἰατρός, προαχθεὶς εἰς ἐπίατρον. Συνέγραψεν ὑπὲρ τὰς 40 εἰδικὰς πραγματείας δημοσιευθείσας ἐν Ἑλλάδι καὶ εἰς γαλλικὰ ἐπιστημονικὰ περιοδικά. Κυριώτεραι ἐξ αὐτῶν εἶναι: «Ὑστερογόνοι ζῶναι τοῦ οὐρητικοῦ συστήματος» (1898), «Περιπτώσεις ὑστερικῆς ἰσχουρίας», ἀνακοίνωσις εἰς τὸ διεθνὲς συνέδριον νευρολογίας ἐν Βρυξέλλαις» (1898), «Ἐξαγωγὴ ἐμβρύου τριῶν μηνῶν ἐκ τῆς οὐροδόχου κύστεως γυναικὸς σχούσης ἐξωμήτριον κύησιν» (Συνέδριον Μαδρίτης, 1903), «Δύο περιπτώσεις φυματιώσεως οὐροδόχου κύστεως θεραπευθείσης διὰ τῆς θαλασσοθεραπείας» (Συνέδριον Biarritz 1903), «Περὶ ψευδερμαφροδιτισμοῦ» (1904), «Περὶ προστατεκτομῆς», «Περὶ ἐκστροφῆς τῆς οὐροδόχου κύστεως» (1917), «Περὶ θεραπείας τῆς ὀρχιεπιδιδυμικῆς φυματιώσεως ὡς καὶ τῆς φυματιώσεως τῶν σπερματοδόχων κύστεων καὶ τοῦ προστάτου» (Διεθνὲς συνέδριον Βρυξελλῶν 1928), «Περὶ τῶν νόσων τοῦ οὐροποιογεννητικοῦ συστήματος» (1921), «Αἱ νόσοι τῆς οὐροδόχου κύστεως» (1904). Διά τινας ἐκ τῶν συγγραφῶν του ἔτυχε χρυσοῦ μεταλλίου τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, προαχθεὶς εἰς ἀξιωματικὸν ταύτης. Εἶναι συνάμα ἀντεπιστέλλον μέλος τῶν πλείστων οὐρολογικῶν ἑταιρειῶν τῆς Εὐρώπης, ἀντεπροσώπευσε πλειστάκις τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν καὶ τὸ Ἐθνικὸν πανεπιστήμιον εἰς τὰ οὐρολογικὰ συνέδρια Μαδρίτης (1903), Λισαβῶνος (1906), Παρισίων (1900 καὶ 1908), Βερολίνου κτλ., ἀνακοινώσας ἰδίας ἐργασίας καὶ ἐκλεγεὶς ὑπ᾿ αὐτῶν ἐπίτιμος ἀντιπρόεδρος καὶ πρόεδρος· κατὰ δὲ τὸ Γ' διεθνὲς οὐρολογικὸν συνέδριον τῶν Βρυξελλῶν (1927) ἐξελέγη παμψηφεὶ ἐπίτιμος ἀντιπρόεδρος τοῦ ἐν Μαδρίτῃ συγκροτηθησομένου τῷ 1930 συνεδρίου. Ο. Ρ.

— **Γκίζης** ***Νικόλαος***· βλ. Γύζης.

Γκίζι (Ghisi ἢ Ghigi). Οἰκογένεια Ἰταλῶν καλλιτεχνῶν τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, καταγομένων ἐκ Μαντούης, δι᾿ ὃ καὶ καλοῦνται γενικῶς καὶ *Μαντοβᾶνοι*:

—1) ***Ἀδὰμ*** (1530—μετὰ τὸ 1580). Ἀδελφὸς τοῦ Γεωργίου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἔμαθε τὴν χαρακτικήν, ἀλλὰ τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε κατώτερος μιμητής. Ἐξετέλεσε πλεῖστα ἔργα ἐκ τῶν ἀριστουργημάτων τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου, τοῦ Ἰουλίου Ρομάνου, τοῦ Ραφαήλου καὶ τοῦ Σεβαστιανοῦ Πιόμπο. Ὑπέγραφε τὰ ἔργα του «Adam Mantuanus» ἢ *A* ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὑρίσκεται ἓν *S*.

—2) ***Ἄρτεμις*** (Diana) (1836—μετὰ τὸ 1580). Ἀδελφὴ τοῦ προηγουμένου. Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ πατρὶ αὐτῆς καὶ τῷ ἀδελφῷ Γεωργίῳ καὶ ἀπέβη ἐπιδεξία χαράκτις. Ἐνυμφεύθη τὸν ἀρχιτέκτονα Φ. Βολτέρρα. Μεταξὺ τῶν ἔργων της ἀναφέρομεν τὰ ἑξῆς: «Ἡ μοιχὸς πρὸ τοῦ Χριστοῦ», «Ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ τάφῳ», «Ὁ Ὁράτιος Κόκλας διερχόμενος κολυμβῶν τὸν Τίβεριν» κτλ.

—3) ***Γεώργιος*** (1522—1582). Υἱὸς τοῦ Ἰωάννου-Βαπτιστοῦ καὶ μαθητὴς αὐτοῦ, διεκρίθη ὡς χαράκτης. Ἀναπαρέστησεν ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου καὶ Ραφαήλου ἐν Ρώμῃ, καθὼς καὶ τῶν ἄλλων μεγάλων ζωγράφων τῆς ἐποχῆς, τοῦ Ἰουλίου Ρομάνου, κτλ. Ἡ «Δευτέρα Παρουσία», «Οἱ Προφῆται» καὶ αἱ «Σίβυλλαι» τῆς Καπέλλα Σιστίνα τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου θεωροῦνται ἐκ τῶν μεγαλυτέρων ἀριστουργημάτων τῆς χαλκογραφίας καὶ εἶναι δυσεύρετα. Ἡ ἐν Παρισίοις βιβλιοθήκη Ρισελιὲ κατέχει τὴν πλήρη συλλογὴν τῶν ἔργων του. Τὰ ἔργα αὐτοῦ ὑπερβαίνουν τὰ ἑκατόν, τινὰ δὲ τούτων, ὅπως ἡ «Σχολὴ τῶν Ἀθηνῶν», ἡ «Ἁγία Οἰκογένεια» τοῦ Ραφαήλου, ἀπῄτησαν πολλῶν ἐτῶν ἐργασίαν· τὰ ὑπέγραφε δὲ διὰ τῶν λέξεων: «Ghisi Mantov. fecit» ἢ διὰ τῶν ἀρχικῶν *M.A.T.* ἢ *M.A F.* ἐν συμπλέγματι.

—4) ***Θεόδωρος*** (1537—1601). Ἰταλὸς ζωγράφος. ὑπῆρξεν ὁ νεώτερος ἀδελφὸς τῶν προηγουμένων καὶ μαθητὴς τοῦ Ἰουλίου Ρομάνου, τοῦ ὁποίου ἐμιμήθη τὴν τεχνοτροπίαν· τὰ ἔργα τούτου ἀπετελείωσεν ἐν τῷ ἀνακτόρῳ τῆς Μαντούης καὶ ἐξετέλεσε διάφορα ἐν τῇ μητροπόλει τῆς αὐτῆς πόλεως. Ἔργα αὐτοῦ ὑπάρχουν ἐπίσης ἐν Κάρπι, ἐν Τσιμπένο καὶ ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Νεαπόλεως. Ὑπῆρξεν ἐπίσης καὶ χαράκτης.

—5) ***Ἰωάννης-Βαπτιστὴς-Μπερτάνο*** (1503—1575). Ὑπῆρξε ζωγράφος, γλύπτης, ἀρχιτέκτων, ἀλλὰ διεκρίθη κυρίως ὡς χαράκτης. Τινὲς τῶν χαλκογραφιῶν του εἶναι σήμερον περιζήτητοι. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Ὁ Δαυὶδ ἀποκεφαλίζων τὸν Γολιάθ», «Ὁ ποταμὸς» καὶ ἰδίως ἡ «Πυρπόλησις τῆς Τροίας», ἐκ σχεδίου τοῦ Ραφαήλου, θεωρουμένη ὡς τὸ ἀριστούργημά του. —Β.

Γκιζό, ***Ἐλισάβετ***. Σύζυγος τοῦ *Φραγκίσκου Γκιζό*. Θυγάτηρ Γάλλου εὐγενοῦς, τοῦ κόμητος δὲ Μελάν, καρατομηθέντος κατὰ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν, ἐγεννήθη τῷ 1773, καὶ μετὰ τὴν ἀπορφάνισίν της ἠναγκάσθη νὰ ἐργάζεται ὡς μυθιστοριογράφος, ὡς κριτικὸς καὶ δημοσιογράφος ὑπὸ ποικίλα ψευδώνυμα. Ὑπανδρευθεῖσα τὸν Φραγκῖσκον Γκιζό, ὄχι μόνον τὸν ὤθησε πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὴν πολεμικήν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἰδία ἐξηκολούθησε μὲ πλειοτέραν θέρμην τὸ ἔργον της. Συνέγραψε διάφορα παιδαγωγικὰ ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Τὰ παιδιά», «Ἡμερολόγιον μητρός», «Ἡ οἰκιακὴ ἀγωγὴ» καὶ ἄλλα περισπούδαστα ἔργα. Ἀπέθανε τῷ 1827. Γ. Δ. Κ.

—**Γκιζό**, ***Μαυρίκιος-Γουλιέλμος***. Υἱὸς τοῦ Φραγκίσκου Γκιζὸ ἐκ τοῦ δευτέρου του γάμου, γεννηθεὶς τῷ 1833. Ὑπῆρξεν ἑλληνιστής, τῷ δὲ 1853 ἐβραβεύθη τὸ περὶ «Μενάνδρου καὶ τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς κωμῳδίας» ἔργον του. Συνέγραψε διαφόρους μελέτας, ἐγένετο καθηγητὴς ἐν τῷ κολλεγίῳ τῆς Γαλλίας καὶ ἀπέθανε τῷ 1892. Γ. Δ. Κ.

— **Γκιζὸ** (Guizot), ***Φραγκῖσκος***. Περιφανὴς Γάλλος πολιτικὸς ἀνὴρ καὶ ἱστορικός, γεννηθεὶς ἐν Νὶμ τῷ 1787 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1874. Κατήγετο ἐκ παλαιᾶς προτεσταντικῆς οἰκογενείας. Ἀπορφανισθεὶς τῷ 1794 ὑπὸ τῆς Ἐπαναστάσεως, μετέβη μετὰ τῆς μητρός του εἰς Γενεύην, ἔνθα ἐσπούδασεν. Ἐπανῆλθεν εἰς Παρισίους τῷ 1805 διὰ νὰ μελετήσῃ τὰ νομικά. Τῷ 1812 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς ἱστορίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῶν Παρισίων. Τῷ 1814, κατὰ τὴν πρώτην παλινόρθωσιν, διωρίσθη γραμματεὺς τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ ἀνεμίχθη εἰς τὴν πολιτικήν, τὴν ὁποίαν συνεδύαζε μετὰ τῆς ἱστορίας ἀπὸ τῆς καθηγητικῆς του ἕδρας. Ἡ κυβέρνησις ἐπενέβη ἐξ αἰτίας τῶν φιλελευθέρων του τάσεων καὶ τὰ μαθήματα διεκόπησαν τῷ 1822. Τῷ 1828 ἐπαναδιωρίσθη εἰς τὴν Σορβόνην, ὅπου ἐπὶ μακρὸν διέπρεψε μετὰ τῶν συναδέλφων του Βιλλεμαὶν καὶ Β. Κουζέν, μεθ᾿ ὧν ἀπετέλει τὴν λεγομένην «Φιλολογικὴν Τριανδρίαν». Ἐμελέτησε τὴν ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ ἐν Γαλλίᾳ μὲ μεθόδους ἀνατρεπούσας τὴν ἱστορικὴν μυθολογίαν. Τῷ 1830, διορισθεὶς ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου-Φιλίππου ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν, ἐγκατέλιπε τὴν ἄκραν ἀριστερὰν καὶ ἤρχισε νὰ μορφώνῃ ἴδιον συντηρητικὸν κόμμα, τὸ ἐπιλεγόμενον τῶν «Δογματιστῶν». Μετέσχε τῆς κυβερνήσεως Θιέρσου-Μπρογλὶ ἀπὸ τοῦ 1832 μέχρι τοῦ 1836 καὶ κατηύθυνε τὴν παιδείαν πρὸς νέους ὁρίζοντας ἐπιστημονικωτέρους. Τῷ 1836 ἐξελέγη μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας καὶ ἠσχολήθη εἰς διάφορα ἱστορικὰ καὶ πολιτικὰ ζητήματα, ἐπὶ τῶν ὁποίων συνέγραψε τότε περισπουδάστους μελέτας. Διορισθεὶς τῷ 1840 πρεσβευτὴς ἐν Ἀγγλίᾳ, κατηγορήθη ὅτι ἀπέτυχεν ἐν τῇ ἀποστολῇ του ταύτῃ ὡς παρασυρθεὶς ὑπὸ τῆς ἀγγλοφιλίας του. Μετ᾿ ὀλίγον ὅμως, εἰσελθὼν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τοῦ στρατάρχου Σοὺλτ τῷ 1840 καὶ διευθύνων ἔκτοτε τὴν ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τῆς Γαλλίας, ἔδωκεν εἰς αὐτὴν μέχρι τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1848 ἀντιδραστικὴν καὶ συντηρητικὴν κατεύθυνσιν. Ὁ Γκιζὸ ὑπῆρξεν ἔνθερμος φιλέλλην, ὑπεστήριξε δὲ τὸν Κωλέττην καὶ τὸν ἐβοήθησε διὰ τῆς εὐμενείας ἣν ἐπεδείκνυε πρὸς αὐτόν, τῇ ἐντολῇ του, ἡ ἐν Ἀθήναις γαλλικὴ πρεσβεία. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Φεβρουαρίου ὁ Γκιζὸ ἀπεσύρθη τῆς πολιτικῆς, τόσον δὲ κατεπολεμήθη ὑπὸ τῶν φιλελευθέρων, ὥστε οὐδὲ τὸ ὄνομά του προεφέρετο ἐπὶ μακρὸν χρόνον. Τότε, εἰς τὴν γαλήνην τοῦ γραφείου, ἐπεδόθη πάλιν εἰς τὰς προσφιλεῖς του ἱστορικὰς μελέτας. Συνέγραψε: τὴν «Δημοκρατίαν ἐν Γαλλίᾳ» (De la Démocratie en France, 1840), «Ἀπομνημονεύματα διὰ τὴν σύγχρονον ἱστορίαν» (Mémoires pour servir à l'histoire de mon temps, 1858 –1868), τὴν «Ἐκκλησίαν καὶ τὴν χριστιανικὴν κοινωνίαν» (L' Église et la Société Chrétienne, 1861). Ἐκτὸς τῶν προμνημονευθέντων ἔργων τὰ μᾶλλον ἀντιπροσωπευτικὰ τῶν ἰδεῶν τοῦ Γκιζὸ εἶναι: ἡ «Ἱστορία τῆς ἀγγλικῆς ἐπαναστάσεως» (Histoire de la révolution d'Angleterre), ἡ «Γενικὴ ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ ἐν Εὐρώπῃ» (Histoire générale de la civilisation en Europe), ἡ «Γενικὴ ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ ἐν Γαλλίᾳ» (Histoire générale de la civilisation en France). Κατὰ τὸν Γκιζὸ ὁ πολιτισμὸς εἶναι ἡ ταυτόχρονος ἐξέλιξις τῆς κοινωνίας καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου, δηλαδὴ ἡ πολιτικὴ παραλλήλως μὲ τὴν ἠθικὴν ἐξέλιξιν. Ἡ ἀλληλεπίδρασις τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς κοινωνίας καταφαίνεται ἐξ αὐτῆς τῆς ἀλληλουχίας τῶν ἱστορικῶν γεγονότων. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν νεώτερον πολιτισμόν, οὗτος ἀνάγεται εἰς τρία στοιχεῖα: τὴν ρωμαϊκὴν παράδοσιν, τὴν γερμανικὴν παράδοσιν καὶ τὸν Χριστιανισμόν, ἀντιπροσωπευτικὰ τοῦ συντηρητισμοῦ, τοῦ φιλελευθέρου πνεύματος καὶ τῆς κοινωνικῆς ἰσότητος. Ἐνῷ κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα ἡ ἱστορία εἶχε καταντήσει πανηγυρικὸς πολιτικὸς τοῦ ἑκάστοτε ἄνακτος, τόσον ἐν Γαλλίᾳ ὅσον καὶ ἐν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ, ὁ Γκιζὸ ἠρεύνησε τὸ παρελθὸν ἐπιστημονικῶς, ζητῶν νὰ ἐξεύρῃ τοὺς κοινωνικοὺς νόμους, οἵτινες ἐπηρεάζουσι τὰ ἱστορικὰ γεγονότα. Πρῶτος αὐτὸς διεῖδε τὴν πολυσύστατον πλοκὴν ἑνὸς λαοῦ ἐν τῷ ἀτομικῷ, τῷ κοινωνικῷ καὶ τῷ θρησκευτικῷ του βίῳ. Ὁ ἐπιστημονικὸς ἱστορισμὸς τοῦ Γκιζὸ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀναθεώρησιν πλείστων ἱστορικῶν ἀξιῶν καὶ εἰς τὴν κατανόησιν τῆς ἱστορίας ὡς ἐπιστήμης ὑπὸ ἐντελῶς νέαν μορφήν. Ὡς καλλιτέχνης ὁ Γκιζὸ δὲν δύναται νὰ παραβληθῇ μὲ ἄλλους συγχρόνους του ἱστορικούς. Τὸ ὕφος του εἶναι σχεδὸν ἀσκητικόν. Ἀποφεύγει τὴν ἐπιφανειακὴν καλλιέπειαν καὶ ὅλα τὰ χάρματα ἐπιπλάστου ρητορικῆς. Ἡ σκέψις του ὅμως εἶναι πάντοτε βαθεῖα καὶ μεγαλειώδης καὶ προδίδει κάτι τὸ ἀριστοκρατικῶς αὐστηρόν. Εἰς τὸ ὕφος του κατοπτρίζεται ὁ ἀγέρωχος ἀλλὰ καὶ ἀδέκαστος διαμαρτυρόμενος, τοῦ ὁποίου τὴν σκέψιν πάντοτε ἀπησχόλησαν τὰ σοβαρώτερα τῶν ἱστορικῶν, πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν ζητημάτων. Μ. ΒΑΛΣΑΣ—Γ. Δ. ΚΟΡΟΜΗΛΑΣ

Γκιζύσκι (Gizycki), ***Γεώργιος φὸν—***. Γερμανὸς φιλόσοφος πολωνικῆς καταγωγῆς (1851—1895). Ὑπῆρξε καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου καὶ ὁ κυριώτερος τῶν ἐκπροσώπων τοῦ «Γερμανικοῦ Συλλόγου Ἠθικοποιήσεως», ὃν ἵδρυσε τῷ 1892 μετὰ τοῦ ἀστρονόμου Γουλιέλμου Φαίρστερ, τοῦ Γιόντλ, Ταίννις καὶ Στοϊντλιγκερ. Ὑποστὰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἀγγλικοῦ ἐμπειρισμοῦ, ἰδίᾳ δὲ τοῦ Χιούμ, ὑπῆρξεν εἷς τῶν ὑπερμάχων τοῦ γερμανικοῦ θετικισμοῦ. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ τὰ μᾶλλον ἀξιομνημόνευτα εἶναι: «Φιλοσοφικὰ πορίσματα ἐκ τῆς θεωρίας τῆς ἐξελίξεως τοῦ Λαμὰρκ-Δάρβιν» (1876), «Στοιχεῖα ἠθικῆς» (1883), «Ἠθικὴ φιλοσοφία» (1888), «Μαθήματα κοινωνιολογικῆς ἠθικῆς» (1895), «Ἡ φιλοσοφία τοῦ Σαίφτσμπουρν» (1876) καὶ «Ἡ στρατοκρατία» (1884). Λ. Δ.

Γκιζῶτος (Guizot), ***Φραγκῖσκος***· βλ. Γκιζό.

Γκικάκης, ***Νικόλαος***. Ἀθηναῖος Ἀγωνιστής. Ἀναφέρεται μεταξὺ τῶν πεσόντων κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Κιουταχῆ εἰς Ἀθήνας. Γ. Δ. Κ.

—**Γκικάκης**, ***Χατζῆ-Σπῦρος***. Πρόκριτος Ἀθηναῖος κατὰ τὸν Ἀγῶνα, διεδραμάτισε σπουδαῖον πρόσωπον κατὰ τὰ πρῶτα αὐτοῦ ἔτη, διατελέσας τῷ 1822 ἔφορος τοῦ ταμείου τῆς κοινότητος Ἀθηνῶν. Γ. Δ. Κ.

Γκίκας. Φαναριωτικὴ οἰκογένεια, ἕλκουσα τὴν καταγωγὴν ἐξ Ἀλβανίας. Πλεῖστα μέλη ταύτης κατέλαβον ὑψηλὰ ἀξιώματα ἐν Τουρκίᾳ κατὰ τοὺς τρεῖς τελευταίους αἰῶνας.

—1) Γενάρχης αὐτῆς ὑπῆρξεν ὁ ***Γεώργιος Ματθίας Γκίκας*** (1590—1662), ὁ κοινότερον καλούμενος *Γκίκα-βόδας*. Οὗτος, περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, προστατευόμενος ὑπὸ τοῦ μεγάλου βεζύρου Καρᾶ-Μουσταφᾶ καὶ τοῦ μετέπειτα πανισχύρου καὶ ἀναμορφωτοῦ τῆς Τουρκίας Κιοπρουλῆ Μεχμέτ, διετέλεσεν ἐπὶ ἔτη μακρὰ καπουκεχαγιᾶς τῆς Μολδαυίας παρὰ τῷ Διβανίῳ, κατόπιν βόρνικος αὐτῆς καὶ τέλος ὁσποδάρος τῷ 1658. Ἀναμιχθεὶς ἐνεργότερον εἰς τοὺς πολέμους τῆς Τουρκίας ἐναντίον τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας Γεωρ-

Digitized by Google

γίου Ρακότζκυ, καὶ χρησιμοποιηθεὶς πρὸς τιμωρίαν τοῦ ἀποστατήσαντος ὀσποδάρου τῆς Βλαχίας Μίχνα βόδα μετετέθη εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην. Ἀλλὰ τόσον δυσηρεστήθη, ὥστε δὲν ἔστερξε νὰ καταβάλῃ τὰ λεγόμενα «δοσίματα», τουτέστι τὰ πρὸς τὸν βεζύρην ἐπὶ τῷ διορισμῷ δῶρα. Συλληφθεὶς ἐνεκλείσθη εἰς τὸ Ἑπταπύργιον, μετ' ὀλίγον δὲ ἀπέθανε τελῶν εἰσέτι ὑπὸ δυσμένειαν.

— 2) *Γρηγόριος Α'* ἢ *Γρηγόρ - βοδας*. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, ὅστις, λέγεται ὅτι ἐπεβουλεύθη τὸν πατέρα. Ὑπηρετήσας ὑπ' αὐτὸν ὡς βόρνικος, διωρίσθη τῷ 1662 ὀσποδάρος τῆς Βλαχίας. Εὑρὼν τὴν χώραν κατατρυχομένην ὑπὸ παντοίων κακῶν, ἐπέτεινε τὰ δεινά της δι' ἀπηνῶν φορολογιῶν. Προστατευόμενος ὑπὸ τοῦ βυζύρου Κιουπρουλῆ - Ἀχμέτ, τὸν ἠκολούθησεν εἰς τοὺς πολέμους του ἐναντίον τῆς Αὐστρίας. Ἡττηθεὶς ὅμως τῷ 1665 κατέφυγεν εἰς Βιέννην, ὅπου ἔλαβε παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τὸν τίτλον πρίγκιπος τῆς Ἁγίας Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Τῷ 1672 ἐπέστρεψεν εἰς Τουρκίαν μετὰ τὴν σύναψιν τῆς εἰρήνης καὶ ἀνέκτησε τὸν θρόνον τῆς Βλαχίας. Ἀλλ' ἐφάνη ἔτι τυραννικώτερος, καταδιώξας ἀμειλίκτως τὴν ἀντίπαλον οἰκογένειαν τῶν Καντακουζηνῶν, ἧς τὸν ἀρχηγὸν εἶχε προηγουμένως φονεύσει διὰ λόγους πολιτικῆς ἀντιζηλίας. Τὸ ἑπόμενον ἔτος ὁ μέγας διερμηνεὺς Παναγιωτάκης Νικόσιος, θελήσας νὰ τὸν ἀποκαταστήσῃ εἰς τὴν σουλτανικὴν εὔνοιαν, ἐνήργησεν ὥστε νὰ μετάσχῃ καὶ ὁ Γρηγόρ - βοδας τῆς ἐκστρατείας ἐναντίον τῶν Πολωνῶν. Αἰχμαλωτισθεὶς ὅμως ὑπὸ τοῦ Σοβιέσκου καὶ χαρακτηρισθεὶς ὡς ἀποστάτης, ἀπεκηρύχθη ἀμέσως.

—3) *Γρηγόριος ὁ Β'*. Ἔγγονος τοῦ προηγουμένου. Ὑπεστηρίχθη ὑπὸ τοῦ μεγάλου βεζύρου Δαμὰτ-Ἰμπραήμ, καὶ ἀφοῦ διετέλεσε διερμηνεὺς τοῦ στόλου διωρίσθη τῷ 1718 μέγας διερμηνεὺς τῆς Πύλης. Τῷ 1827 ἀπεστάλη ὀσποδάρος εἰς τὴν Μολδαυίαν. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1730 ἐπαύθη, βραδύτερον δὲ ἐπανῆλθεν εἰς τὰς παραδουναβίους ἐπαρχίας, τῶν ὁποίων ἐπανειλημμένως καὶ ἐκ περιτροπῆς ἐγένετο ἡγεμὼν (1690—1752). Τούτου υἱοὶ ὑπῆρξαν ὁ *Ματθαῖος* (1715—1761) καὶ *Σκαρλᾶτος* (1723—1768), οἵτινες κατέλαβαν τὸ ἀξίωμα τοῦ μεγάλου διερμηνέως καὶ τοῦ ὀσποδάρου Βλαχίας καὶ Μολδαυίας, μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1752 καὶ 1766.

—4) *Ἀλέξανδρος*. Νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ *Γρηγορίου Β'*. Τὸν διεδέχθη εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ μεγάλου διερμηνέως τῷ 1727, ὑπῆρξεν ἔμπιστος τοῦ Ρεΐζ-ἐφέντη Μουσταφᾶ, κατηγορήθη ὡς προδότης τῷ 1741 καὶ ἀπεκεφαλίσθη εἰς τὸ Ἀλάϊ-κιοσκοῦ ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ σουλτάνου Μαχμοὺτ (1693—1741).

—5) *Γρηγόριος ὁ Γ'*. Υἱὸς τοῦ *Ἀλεξάνδρου Γκίκα*. Ὑπῆρξε διερμηνεὺς τοῦ στόλου, εἶτα τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, καὶ τῷ 1764 ἡγεμὼν τῆς Μολδαυίας. Ἐκεῖ προέβη εἰς πολλὰς μεταρρυθμίσεις. Ἀλλὰ προεκάλεσε τὴν ἀντίδρασιν τῶν Τζαράνων. Ἕνεκα τούτου μετετέθη εἰς τὴν Βλαχίαν τῷ 1768 Τὸ ἑπόμενον ἔτος ὅμως ἐκηρύχθη ὁ Ρωσοτουρκικὸς πόλεμος καὶ ὁ Γκίκας αἰχμαλωτισθεὶς ἐστάλη εἰς Πετρούπολιν. Ἡ Αἰκατερίνη ὅμως τόσον ἐξετίμησε τὸ προοδευτικόν του πνεῦμα, ὥστε τὸν ἀπέστειλεν ἐκ νέου εἰς Βουκουρέστιον μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ παρακάθηται ὡς συγκυβερνήτης μετὰ τοῦ στρατάρχου Ρομαντζώφ. Μετὰ τὴν συνθήκην τοῦ Καϊναρτζήκ, τῷ 1774, ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, συνεχωρήθη καὶ ἐστάλη ὀσποδάρος τῆς Μολδαυίας. Τότε ἐπανήρχισε τὰς μεγάλας μεταρρυθμίσεις του, διὰ τὰς ὁποίας κατηγορήθη ὅτι ἐσύναξε μυθώδη κέρδη. Διαμαρτυρηθεὶς ὅμως διά τινα τουρκικὴν συνθήκην, ἀπεκεφαλίσθη τῇ διαταγῇ τοῦ σουλτάνου, ἡ δὲ κεφαλή του ἐπὶ τριήμερον ἐξετέθη εἰς τὸ σαράγιον (1724—1777).

—6) *Γρηγόριος ὁ Δ'*. Ἀνεψιὸς τοῦ προηγουμένου καὶ ἔγγονος τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὑπηρέτησεν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ἐπὶ μακρὰ ἔτη, μετὰ δὲ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, τῷ 1822, ἐστάλη ὀσποδάρος εἰς Βλαχίαν, ὅπου παρέμεινεν ἐπ' ἀρκετὸν χρόνον (1755—1834). Τούτου υἱοὶ ὑπῆρξαν ὁ *Κωνσταντῖνος*, ὅστις εἰργάσθη εἰς τὴν τουρκικὴν ὑπηρεσίαν (1804—1867) καὶ ὅστις πολλοὺς περιέσωσε τῷ 1821—1829 ἐκ τῶν ὁμογενῶν καταδιωκομένους, διότι μετέσχον τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ ὁ *Δημήτριος*, ὅστις παρέμεινεν ἐν Βλαχίᾳ καὶ κατέλαβε διάφορα ἀξιώματα εἰς τὴν ρουμανικὴν πολιτείαν (1816—1897).

— 7) *Ἀλέξανδρος ὁ Β'*. Διῴκησε τὴν Βλαχίαν ἀπὸ τοῦ 1834 μέχρι τοῦ 1841. Συνειργάσθη μετὰ τῶν Ἑλλήνων λογίων τῆς χώρας, ἀλλ' ἐφάνη τυραννικὸς (1795—1862).

— 8) *Γρηγόριος ὁ Ε'*. Διωρίσθη ἡγεμὼν τῆς Μολδαυίας τῷ 1848, καὶ ὑπῆρξεν ὁ τελευταῖος ὀσποδάρος αὐτῆς (1803—1870), μεταβληθέντος τοῦ πολιτεύματος τῶν παραδουναβίων ἐπαρχιῶν διὰ τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου. Γ. Δ. Κ.

— 9) *Ἰωάννης* (1817—1897). Ἔγγονος τοῦ Σκαρλάτου Γκίκα. Διετέλεσεν ὑπουργὸς ὑπὸ τοὺς θείους του ἐν Μολδαυίᾳ καὶ Βλαχίᾳ. Σταλεὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπως ἐργασθῇ ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως τῶν δύο ἐπαρχιῶν, ἀπέκτησε τὴν εὔνοιαν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτοῦ τῆς Ἀγγλίας, ἐνεργείᾳ τοῦ ὁποίου διωρίσθη ἡγεμὼν τῆς Σάμου εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ Ἀ. Καλιμάχη, διοικήσαντος τὴν νῆσον διὰ τοῦ Γ. Κονεμένου ὡς τοποτηρητοῦ (Δεκ. 1850—Ἀπρ. 1854). Ἅμα τῷ διορισμῷ του ὁ Ἰ. Γκίκας ἀνεχώρησεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἀφιχθεὶς εἰς Σάμον ἀνέλαβε τὰ ἡγεμονικά του καθήκοντα τῇ 4ῃ Ἀπριλίου 1854. Ἡ κατάστασις, εἰς τὴν ὁποίαν διετέλει κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Σάμος, ἐξηκολούθει νὰ εἶναι δυσάρεστος, διότι ἡ τετραετὴς διοίκησις τοῦ Κονεμένου πολὺ ὀλίγον συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ μετριασθῇ ἡ ἀθλιότης, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχεν ὁδηγήσει τὸν τόπον ἡ μακρὰ ἡγεμονία τοῦ Βογορίδου. Αἱ δημόσιαι ὑπηρεσίαι, διὰ τὸ ἐντελῶς ἀνοργάνω-

Γρηγόριος Γ' Γκίκας.

τον τῆς μικρᾶς αὐτονόμου πολιτείας, ἐλειτούργουν κάκιστα, πενία ἐμάστιζε τὸν πληθυσμὸν καὶ ἡ λῃστεία ἠσκεῖτο συστηματικῶς ἀπὸ τὰ ἐπικίνδυνα στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα εἶχε δημιουργήσει ἡ πολυετὴς ἀναρχία. Ὁ Γκίκας ἔστρεψεν ὅλην τὴν προσοχήν του κατὰ πρῶτον εἰς τὴν ἐμπέδωσιν τῆς δημοσίας τάξεως, διὰ τῆς παρασχεθείσης δὲ τότε συνδρομῆς δύο πολεμικῶν πλοίων τοῦ γαλλικοῦ καὶ ἀγγλικοῦ στόλου καὶ τῆς αὐστηρᾶς καὶ ἀμερολήπτου τακτικῆς, τὴν ὁποίαν ἠκολούθησε πρὸς ἐπιβολὴν τῶν διοικητικῶν μέτρων καὶ πρὸς κολασμὸν τῶν ἀδικημάτων, κατώρθωσεν ὥστε ἐντὸς μικροῦ χρονικοῦ διαστήματος νὰ ἀπαλλαγῇ ὁ τόπος ἀπὸ τὰ κακοποιὰ στοιχεῖα καὶ νὰ βασιλεύσῃ ἐν αὐτῷ παραδειγματικὴ ἀσφάλεια καὶ τάξις, ἐπὶ τῆς ὁποίας κυρίως ἐστηρίχθη πᾶσα ἡ ἐπακολουθήσασα μετέπειτα πρόοδος τῆς Σαμιακῆς Πολιτείας.

Ἡ διοίκησις τοῦ Γκίκα ὡς ἡγεμόνος τῆς Σάμου δὲν ὑπῆρξεν ἀποτελεσματικὴ μόνον διὰ τὴν δημοσίαν τάξιν. Ἄτεγκτος τὸν χαρακτῆρα ὁ Γκίκας, περιέστειλε πᾶσαν κατάχρησιν, ἀπεγύμνωσε πάσης ἰσχύος τοὺς ἡγέτας τῶν φατριῶν καὶ συνετέλεσεν οὕτως εἰς τὴν κατεύνασιν τῶν κομματικῶν παθῶν, ἐβελτίωσε τὰ οἰκονομικὰ τοῦ τόπου, μὴ ἀμελήσας ἐπίσης καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν, ἐφ' ὅσον ἐπέτρεπον τὰ μέσα τοῦ τόπου κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας του (1855) ἱδρύθη τὸ ἐν τῇ κωμοπόλει Λιμὴν Βαθέος (ἥτις ἀπὸ τοῦ Γκίκα ἀνεγνωρίσθη ὡς πρωτεύουσα τῆς Σάμου) «Πυθαγόρειον Γυμνάσιον», τὸ ὁποῖον καὶ λειτουργεῖ ἔκτοτε κανονικῶς, καὶ τὸ πρῶτον ἐν Σάμῳ παρθεναγωγεῖον, ἡ διεύθυνσις τοῦ ὁποίου ἀνετέθη τότε εἰς τὴν λογίαν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης Σαπφὼ Λεοντιάδα. Ὁ Γκίκας μετὰ τὴν ἕνωσιν τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαυίας, ἔχων πάντοτε ἐστραμμένας τὰς βλέψεις του πρὸς τὰς δύο ταύτας ἡγεμονίας, ἐζήτησε νὰ τῷ χορηγηθῇ ἡ ἄδεια ἵνα μεταβῇ εἰς Βουκουρέστιον, ἐπειδὴ δὲ ἡ Πύλη ἠρνήθη, ὑπέβαλε τῇ 26ῃ Δεκεμβρίου 1858 παραίτησιν ἀπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ ἀξιώματος καὶ ἀνεχώρησε μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐκ Σάμου. Μετὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον ἐπανῆλθεν εἰς τὸ Βουκουρέστιον καὶ ἐσχημάτισε τὴν πρώτην πολιτικὴν κυβέρνησιν ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος Καρόλου Χοεντζόλλερν, ἀλλ' ἀνετράπη μετ' ὀλίγον, καὶ τῷ 1870 μετέσχε τῆς ἀντιδυναστικῆς κινήσεως. Κατόπιν διωρίσθη πρεσβευτὴς ἐν Λονδίνῳ καὶ παρέμεινε μέχρι τοῦ 1891 εἰς τὴν θέσιν ταύτην. Ἔγραψε πολλὰ φιλολογικά, πολιτικὰ καὶ οἰκονομολογικὰ συγγράμματα (1820—1894). Μετά τινα ἔτη ἀπὸ τοῦ θανάτου του, τὰ τέκνα αὐτοῦ ἀπέστειλαν εἰς Σάμον μαρμαρίνην προτομήν του ἐφ' ἧς ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφή: «Τοῖς Σαμίοις ἐνθύμιον φιλίας 1854—1859». Ἡ προτομὴ αὐτοῦ εὑρίσκεται ἤδη ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ δήμου Λιμένος Βαθέος, ὅπου ἔχουν ἀναρτηθῇ ὡσαύτως αἱ εἰκόνες ὅλων τῶν ἡγεμόνων τῆς Σάμου ἀπὸ τοῦ 834 μέχρι τοῦ 1912. Ι. Δ. Β—Γ. Δ. Κ.

—**Γκίκας**. Ὑπὸ τὸ ἐπίθετον αὐτὸ διαφέρονται πλεῖστοι ἀγωνισταί. —1 ***Ἀθανάσιος***. Κατήγετο ἐξ Ἠπείρου. Ἠγωνίσθη εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα ὑπὸ τὸν Νότην Μπότσαρην καὶ ἔπεσε μαχόμενος κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου τῷ 1852. —2) ***Βασίλειος***. Ὑδραῖος. Ἀπέθανε συνεπείᾳ τραύματος κατὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Ἁλικαρνασσοῦ. —3) ***Γκίκας***. Ὑδραῖος. Συνεπανεστάτησε μετὰ τοῦ Ἀντωνίου Οἰκονόμου ἐν Ὕδρᾳ καὶ ἐπολέμησε κατὰ ξηρὰν ὑπὸ τὸν Θ. Κολοκοτρώνην. Διεκρίθη διὰ τὴν γενναιότητά του εἰς τὸ Βαλτέτσι καὶ εἰς διαφόρους ἐπιθέσεις κατὰ τῆς Τριπόλεως. Ἐτάχθη μὲ τὸ σῶμά του εἰς φρούρησιν τῶν Ἀλβανῶν τῶν ἐξελθόντων διὰ συνθηκολογίας ἐκ Τριπόλεως καὶ τοὺς συνώδευσε μέχρις Ἀκράτας. Κατόπιν ἐπανῆλθεν εἰς Ὕδραν καὶ ἐπολέμησεν ἐπὶ πλοίων. Ἰδίᾳ διεκρίθη κατὰ θάλασσαν τὴν ἐποχὴν τῶν πειρατειῶν, βοηθήσας τὸν Ἄμιλτων εἰς πλείστας περιστάσεις. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἐκρίθη ἀξιωματικὸς β' τάξεως καὶ ἐτιμήθη μὲ τὸ ἀργυροῦν ἀριστεῖον. —4) ***Γκίκας*** ἕτερος. Ὑδραῖος. Ἐπολέμησεν εἰς τὰ πλοῖα τοῦ Ἀν. Μιαούλη, τοῦ Ἰακ. Τομπάζη καὶ τοῦ Σαχίνη. Παρέμεινεν εἰς τὸ πολεμικὸν ναυτικὸν μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν καὶ ἀπέθανε τῷ 1848 ὑποπλοίαρχος. —5) ***Δημήτριος***. Ὑδραῖος. Γραμματεὺς τοῦ Γ. Σαχτούρη, ὑπηρέτησε κατὰ τὸν Ἀγῶνα ἐπὶ τοῦ πλοίου τούτου ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ πλοίου τοῦ Ἰωάννου Βούλγαρη. —6) ***Δημήτριος***. Ἐκ Σπετσῶν. Ἠκολούθει τὴν Μπουμπουλίναν. Ἀναφέρεται ὅτι κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπόλεως εἰσήρχετο λαθραίως εἰς τὴν πόλιν κατὰ τὰς συνεννοήσεις, καὶ ὅτι αὐτὸς ἤνοιξε τὴν πύλην, διὰ τῆς ὁποίας εἰσῆλθον οἱ πολιορκηταὶ τὴν 23 Σεπτεμβρίου 1821. —7) ***Θεόδωρος***. Πλοιοκτήτης ἐν Ὕδρᾳ, ἦτο ἡλικιωμένος κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ ἀγῶνος. Ἐνήργησεν ὅμως κατὰ τὰς εἰσφοράς, καὶ ἐν γένει ὑπῆρξεν ἐκ τῶν δραστηριωτέρων. Ἀπέθανε τῷ 1823. —8) ***Ἰωάννης***. Ἐξ Ὕδρας. Ὑπηρέτησεν ἐπὶ τοῦ «Θεμιστοκλέους» τοῦ Κριεζῆ, ἐπὶ τοῦ «Ἀχιλλέως» τοῦ Ἰ. Βούλγαρη καὶ μετέσχε τῶν διαφόρων ναυμαχιῶν, εἰς ἃς ἠρίστευσαν τὰ πλοῖα ταῦτα. —9) ***Ἰωάννης*** ἕτερος. Ἠπειρώτης. Ἐπολέμησεν ἐν Μεσολογγίῳ ὑπὸ τὸν Νότην Μπότσαρην. Κατόπιν δὲ προσληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀνδρέου Μιαούλη ὡς πυροβολητὴς ἐπὶ τῆς «Ἑλλάδος», ἔλαβε μέρος εἰς ὅλην τὴν δρᾶσιν τοῦ σκάφους, καὶ ἐτραυματίσθη καιρίως παρὰ τὸ φρούριον Μπαμπᾶ. —10) ***Κωνσταντῖνος***. Ἐκ Τριπόλεως. Ἐπολέμησεν εἰς τὸ Λεβίδι, τὸ Βαλτέτσι, κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπόλεως, εἰς τὰ Δερβενάκια, ὅπου ἐπληγώθη, καὶ κατόπιν ἐπὶ Ἰμβρὴμ εἰς τὸ Μανιάκι, ἔνθα διεκρίθη μεθ' ὁλοκλήρου τοῦ σώματός του, ὑποστάντος μεγίστας ἀπωλείας. Ἀκολουθήσας τὸν Νικηταρᾶν ἐπολέμησεν εἰς τὴν Ἀττικὴν τῷ 1826 καὶ 1827, μετέσχε δὲ καὶ τῶν τελευταίων ἀγώνων πρὸς ἀνάκτησιν τῆς Ναυπάκτου, Ἀντιρρίου καὶ Μεσολογγίου. —11) ***Κωνσταντῖνος***. Ἐκ τῶν ὁπλαρχηγῶν τῆς Ἠλείας. Ὑπῆρξε φροντιστὴς τῶν Σισιναίων ἐν Γαστούνῃ. Διεκρίθη εἰς τὸ Πούσι, τὸ Λάλα, τὰς Πάτρας, τὸ Μεσολόγγιον καὶ τέλος εἰς τὴν Ἀττικὴν μὲ τὸν Καραϊσκάκην. Ἐκρίθη ταγματάρχης τῆς Φάλαγγος καὶ ἐτιμήθη μὲ τὸ ἀργυροῦν ἀριστεῖον. —12) ***Κωνσταντῖνος***. Ἐξ Ἠπείρου. Πατὴρ τοῦ *Ἀθανασίου, Ἰωάννου* καὶ *Χριστοδούλου Γκίκα*, Ἀγωνιστῶν. Σταλεὶς πρὸς τὸν Δ. Ὑψηλάντην, εὑρέθη εἰς τὰ Δερβενάκια κατὰ τὴν μάχην, ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Νικηταρᾶν καὶ ἐφονεύθη εἰς Ἅγιον Σώστην τῷ 1822. —13) ***Νικόλαος***. Πρόκριτος ἐξ Ἑρμιονίδος. Μετέσχε τῆς διοργανώσεως τοῦ Ἀγῶνος ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἑλλάδι. Ἐξελέγη ἐπανειλημμένως πληρεξούσιος καὶ πολλάκις ἐσχημάτισε σώματα, εἴτε πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς Ὕδρας, εἴτε διὰ τὸν ἀγῶνα τῆς Ἀττικῆς. Ἐπὶ Καποδιστρίου εἰργάσθη διὰ τὴν ὀργάνωσιν τοῦ ναυτικοῦ μετὰ τὴν ἀνταρσίαν τῶν Ὑδραίων, καὶ ἐπὶ Ὄθωνος ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ὀργανωτῶν τοῦ ἐν Πόρῳ ναυστάθμου. Ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς ἐτάχθη, χάριν εἰς τὰς πολλαπλᾶς ὑπηρεσίας του, εἰς τὴν β' τάξιν τῶν πολιτικῶν. —14) ***Στάμος***. Ἀθηναῖος Ἀγωνιστής. Ἐμυήθη εἰς τὴν Φιλικήν. Συνειργάζετο μετὰ τοῦ Ταλαντίου Νεοφύτου. Διεκρίθη εἰς τὴν σωτηρίαν τῶν γυναικοπαίδων ἐν Σαλαμῖνι τῷ 1823 καὶ ἔπεσε μαχόμενος ἐν Καματερῷ τῷ 1827. —15) ***Φίλιππος***. Ἐκ Χίου. Ὑπηρέτει ὑπὸ τὸν Ψαριανὸν Κοτζιᾶν. Συλληφθεὶς κατὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Ψαρῶν τῷ 1824 ἀπεκεφαλίσθη. —16) ***Χριστόδουλος*** ἢ *Τόλιας*. Ἐξ Ἠπείρου. Ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Ἰ. Νοταρᾶν (Ἀρχοντόπουλον) καὶ κατὰ τὴν ἐπίθεσιν ἐναντίον τοῦ Σεγγίου (Φιλοπάππου) τὸν Ἀπρίλιον 1827 ἐφονεύθη. —17) ***Χριστόδουλος***, ἕτερος. Ἐκ Μενιδίου τῆς Ἀττικῆς. Ἔλαβε καθ' ὅλον τὸν Ἀγῶνα μέρος εἰς ὅλας τὰς κατὰ τὴν Ἀττικὴν σπουδαίας μάχας, δὶς τραυματισθείς. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν, ἐκρίθη ὑπολοχαγὸς τῆς Φάλαγγος καὶ ἐτιμήθη διὰ τοῦ ἀργυροῦ ἀριστείου. —18) ***Χρῖστος***. Ἐξ Ἀργυροκάστρου. Ὑπηρέτησε καθ' ὅλον τὸν Ἀγῶνα ὑπὸ τὸν Ὀδυσσέα Ἀνδροῦτσον, τὸν Γκούραν καὶ τέ-

Digitized by Google

λος τὸν Κριεζώτην.— 19) *Χρύσης*. Ἐξ Ἀγρινίου. Διεκρίθη εἰς τὸ Ζαπάντι, τὸ Ἀγρίνιον, τὴν Ἀμπλιανην καὶ εἰς Πελοπόννησον ἐπὶ Ἰμβραὴμ. Ἐτρουματίσθη ἐπανειλημμένως. Ὑπηρέτησεν ὡς δημόσιος ὑπάλληλος ἐπὶ Ὄθωνος. Ἀπεβίωσε τῷ 1847. Γ. Δ. Κ.

— Γκίκας, *Ἰωάννης*. Ἕλλην διηγηματογράφος, γεννηθεὶς ἐν Κερκύρᾳ τῷ 1871. Εἶναι διευθυντὴς καὶ ἰδιοκτήτης φερωνύμου ἰδιωτικοῦ λυκείου ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Ἐδημοσίευσε τὸ μυθιστόρημα «Εἰς πέντε πράξεις» (1899), ὡς καὶ τρεῖς τόμους διηγημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον «Τῆς ἐξοχῆς» (1905, 1909, 1920). — Β.

Γκίκουρης, *Νικόλαος*. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ὕδρας. Πλοιοκτήτης μικροῦ σκάφους, τὸ διέθεσεν ὡς πυρπολικόν. Ὑπηρετῶν ὑπὸ τὸν Τομπάζην διεκρίθη διὰ τὴν γενναιότητά του εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Ἐφονεύθη τῷ 1827 ἐν Ἀθήναις. Γ. Δ. Κ.

Γκιλὰν *[Γεωγρ.]*. Ἐπαρχία τῆς Περσίας, ἐκτεινομένη ἐπὶ τῆς νοτιοδυτικῆς παραλίας τῆς Κασπίας θαλάσσης μεταξὺ 48°50′—50°30′ Α μήκους (Γρήνουιτς) καὶ 36°20′—37°30′ Β πλάτους. Ἡ κυριωτέρα κορυφὴ τῶν ὀρέων τοῦ Γκιλὰν εἶναι τὸ Τάχτι-Σουλιμὰν (=θρόνος τοῦ Σολομῶντος), ἔχον ὕψος 4400 μέτρων. Διαρρέεται ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Σεφὶτ-ρούτ κα ἔχει ἐπιφάνειαν 11013 τ. χλμ καὶ 262,000 κατοίκων. Ἡ χώρα ἦτο ἀνεξάρτητον χανᾶτον μέχρι τοῦ 1567, ὅτε ὁ χάνης αὐτῆς Ἀχμὲτ ἐξεθρονίσθη ὑπὸ τοῦ σάχου τῆς Περσίας Ταχμὰσπ τοῦ Α'. Τῷ 1723 τὴν χώραν κατέλαβον οἱ Ρῶσοι, εἰς τοὺς ὁποίους καὶ ἐξεχωρήθη ἐπισήμως ἐπὶ Πέτρου τοῦ Μεγάλου ὑπὸ Ταχμὰσπ τοῦ Γ' διὰ τῆς συνθήκης τῆς 12ης Σεπτεμβρίου 1723. Ἀλλὰ τῷ 1734 οἱ Ρῶσοι ἐξεκένωσαν τὴν ἐπαρχίαν, ἐπανῆλθε δὲ τότε ἡ περσικὴ κυριαρχία. Ἡ περιφέρεια παράγει ὀπώρας, ἐσπεριδοειδῆ, ἐλαίας, τέϊον, καπνόν, μέταξαν. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ ἐπὶ τῆς Κασπίας θαλάσσης πόλις *Ρέστ*, μέρος τοῦ ἐμπορίου τῆς ὁποίας εὑρίσκεται εἰς χεῖρας Ἑλλήνων. Ἡ ἀξία τοῦ συνολικοῦ ἐξαγωγικοῦ καὶ εἰσαγωγικοῦ ἐμπορίου ἀνέρχεται εἰς 2,000,000 λιρῶν ἀγγλικῶν. Οἱ κάτοικοι ἀνήκουσιν εἰς τὴν περσικὴν φυλὴν τῶν Νιλίμ, ἐξ ὧν καὶ τὸ ὄνομα τῆς ἐπαρχίας *Νιλμάν*. Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

— Γκιλὰν *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Νοτιοσλαυίας. βλ. Γκίλιανι.

Γκίλγκιτ (Gilgit) *[Γεωγρ.]*. Διαμέρισμα, πόλις καὶ ποταμὸς τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν, ἐν Κασμήρ. Τὸ διαμέρισμα εἶναι χώρα ὀρεινὴ μετὰ στενῶν καὶ ἀγόνων κοιλάδων. κυριωτέρα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ *Τσιτράλ*. Διοικητικῶς ἀνήκει εἰς τὸ Κασμήρ, καὶ κυβερνᾶται ὑπὸ ἰθαγενοῦς νομάρχου, ἔχοντος παρ' αὐτῷ καὶ Ἄγγλον ἀντιπρόσωπον τοῦ κυβερνήτου τῶν Ἰνδιῶν. Κατοικεῖται ὑπὸ τῶν φυλῶν τῶν «ντάρντ» (ἐξ οὗ καὶ *Νταρντιστὰν* καλεῖται), ἡ σημαντικωτάτη τῶν ὁποίων εἶναι ἡ τῶν *Σιν*. Ἡ φυλὴ αὕτη ὁμιλεῖ ἀρχαϊκὴν ἀρίαν γλῶσσαν, ἡ ὁποία τάσσεται χρονογραφικῶς μεταξὺ τῆς γλώσσης τοῦ Ἰρὰν καὶ τῆς σανσκριτικῆς. Ἅπαντες οἱ κάτοικοι τῆς περιφερείας εἶναι Μωαμεθανοὶ καὶ ἀνέρχονται εἰς 70.000, ἀσχολούμενοι κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν γεωργίαν. Ἐπὶ τῶν ὀρέων εὑρίσκονται κοιτάσματα χρυσοῦ. Ἡ πόλις *Γκίλγκιτ* εἶναι ἡ πρωτεύουσα τοῦ διαμερίσματος καὶ ἔχει παρ' αὐτὴν φρούριον, δεσπόζον ἐπὶ μεγάλης ἐκτάσεως καὶ θεωρούμενον ὡς τὸ ὀχυρώτατον τῶν φρουρίων τῶν ΒΔ Ἰνδιῶν. Κάτ. 4500. Ὁ ποταμὸς *Γκίλγκιτ* πηγάζει ἀπὸ τὰ ὀροσειρὰ τοῦ Ἰνδοκούχου, διαρρέει τὸ ὁμώνυμον διαμέρισμα καὶ χύνεται εἰς τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν παρὰ τὸν Καραμός, μετὰ ροῦν 450 χλμ.

Γκιλερμὺ (Guillhermy). *Ἰωάννης-Φραγκῖσκος, ντε—*. Γαλλος πολιτικὸς (1761—1829). Τῷ 1789, ὢν εἰσαγγελεύς, ἐστάλη ἀντιπρόσωπος ἐν τῇ γενικῇ συνελεύσει τῶν τάξεων. Ἀφωσιωμένος εἰς τὴν βασιλείαν ἐγκατέλειψε τὸ γαλλικὸν ἔδαφος μετὰ τὸ 1791 καὶ ἔδρασεν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ὡς εἷς τῶν μᾶλλον δραστηρίων πρακτόρων τοῦ κόμματος τῆς Προβηγκίας. Ἐπανελθὼν εἰς Γαλλίαν κατὰ τὴν παλινόρθωσιν, διωρίσθη εἰς τὸ συμβούλιον Ἐπικρατείας. Ὑπὸ τῶν ἀπογόνων του ἐδημοσιεύθησαν κατὰ τὸ 1896 λίαν ἐνδιαφέρουσαι ἀναμνήσεις του (1791—1814). Ν. Π.—Λ.

Γκίλης, *Μᾶρκος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Λευκάδος, ὑπηρετήσας ὑπὸ τὸν Μάρκον Μπότσαρην, τὸν Κίτσον Τζαβέλλαν καὶ τὸν Γεώργιον Καραϊσκάκην. Γενναιότατος ἐστάθη εἰς Καλιακούδαν καὶ Καρπενήσιον. Ἐπίσης ἔδειξε πολλὴν ἀνδρείαν εἰς τὴν μάχην τοῦ Ντολμᾶ, ἀπὸ τὴν ὁποίαν περιεσώθη γυμνός. Ὑπηρέτησε καθ' ὅλον τὸν ἀγῶνα τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, μετέσχε δὲ καὶ τῷ 1829 τῶν προσπαθειῶν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ Μεσολογγίου, τοῦ ὁποίου ἐκηρύχθη μετὰ ταῦτα ἐπίτιμος πολίτης. Γ. Δ. Κ.

Γκιλιὰκ (οἱ) (Ghiliaks). Ἔθνος ἀσιατικὸν εἰς τὰ βόρεια τῆς νήσου Σαχαλίνης καὶ εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ κάτω Ἀμούρ, ἀποζῶν κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ τῆς θήρας καὶ τῆς ἁλιείας. Πιθανώτατα ἀνήκουσιν εἰς τὴν μογγολικὴν φυλὴν μὲ κάποιαν ἀνάμιξιν καυκασιανοῦ αἵματος Ι. Δ. Σ.

Γκίλιανι, ἢ *Γκελὰν [Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Νοτιοσλαυίας, ἕδρα ὑποδιοικήσεως, εἰς ἀπόστασιν 25 χλμ. ΝΑ. τῆς Πριστίνης. Κάτοικοι 4500, ὧν οἱ πλεῖστοι Μουσουλμᾶνοι, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ τουρκοκρατίας ἐθεωροῦντο Ἀλβανοί. Ἡ ὁμώνυμος ὑποδιοίκησις ἔχει 90 χωρία, μὲ 30.000 κατοίκους, τοὺς πλείστους Μουσουλμάνους. Ἡ ὅλη περιοχὴ ἀνήκει εἰς τὴν παλαιὰν λεγομένην Σερβίαν, ἔχει δὲ μνημεῖα τοῦ ἀρχαίου βασιλείου τῶν Σέρβων. Κυριώτερον προϊὸν αὐτῆς εἶναι ἡ ξυλεία. Ν. Μ.

Γκιλλερὶ (Guillery) *συσκευὴ [Μεταλλοτεχν.]*. Συσκευὴ διὰ τῆς ὁποίας μετρεῖται ἡ δυσθραυστότης τοῦ σιδήρου. Ἀποτελεῖται κυρίως ἐξ ἑνὸς βάρους ἐξηρτημένου ἀπὸ σταθερὸν ἄξονα. Διὰ τοῦ βάρους τούτου θραύεται δι' ἑνὸς μόνον κτυπήματος τὸ ὑπὸ δοκιμὴν τεμάχιον τοῦ σιδήρου, ἐνῷ συγχρόνως σημειοῦται τὸ δαπανηθὲν διὰ τὴν θραῦσιν ἔργον. Τὸ ἔργον τοῦτο, ἀναγόμενον εἰς τὴν μονάδα τῆς διατομῆς τοῦ δοκιμίου, μετρεῖ τὴν δυσθραυστότητα τοῦ ὑλικοῦ. Α. Μ.

Γκιλλμπὲρ (Guillebert) *ντὲ Μέτς*. Γάλλος ἱστορικός, ὅστις φέρεται γεννηθεὶς τῷ 1355 καὶ ἀποθανὼν μετὰ τὸ 1434. Περὶ τοῦ βίου αὐτοῦ ὀλίγιστα εἶναι γνωστά. Εἶναι συγγραφεὺς ἔργου ὑπὸ τὸν τίτλον «Περιγραφὴ τῶν Παρισίων ὑπὸ Κάρολον τὸν ΣΤ'».

Γκιλλὸ (Guillot), *Ἀδόλφος*. Γάλλος ἀνώτερος δικαστικὸς (1836—1906). Τῷ 1892 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν πολιτικῶν καὶ ἠθικῶν ἐπιστημῶν. Συνέγραψε πολλὰ ἔργα, ἐν οἷς διαφαίνεται ἡ ἀπὸ φιλοσοφικῆς καὶ ἀνθρωπιστικῆς ἀπόψεως ἐξέτασις τῆς ἀποδόσεως δικαιοσύνης καὶ συμπάθεια πρὸς τὴν πάσχουσαν ἀνθρωπότητα. Κυριώτερα εἶναι: «Οἱ ἔνορκοι καὶ τὰ ἤθη» (1885). «Τὸ Παρίσι ποῦ ὑποφέρει» (1887), «Τὰ δόγματα τοῦ νέου ἀναχριτικοῦ κώδικος» (1884). Περὶ τὸ τέλος τοῦ βίου του ἀφωσιώθη εἰς τὴν περίθαλψιν τῶν ἐγκαταλελειμμένων ἀνηλίκων. Ν.Π—Λ.

γκιλλοτίνα (ἡ)· βλ. λαιμητόμος.

Γκιλλουὰ (Guillois), *Ἀντώνιος*. Γάλλος ἱστοριογράφος γεννηθεὶς τῷ 1855. Συνέγραψε πολλὰ ἱστορικὰ ἔργα τυχόντα κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπαίνων καὶ βραβείων τῆς Ἀκαδημίας. Διακρίνεται διὰ τὴν σαφήνειαν τῶν ἰδεῶν, τὴν ἀκρίβειαν τῶν πληροφοριῶν καὶ τὴν καθαρότητα τοῦ ὕφους του. Κυριώτερα ἐξ αὐτῶν εἶναι: «Ὁ Ναπολέων ὡς ἄνθρωπος, ὡς πολιτικὸς καὶ ὡς ῥήτωρ» (1889), «Τὸ φιλολογικὸν σαλόνι τῆς κυρίας Ἑλβέτιους» (1894), «Ἡμερολόγιον τῆς Ἁγίας Ἑλένης» (1898), «Ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις κατ' ἀφήγησιν ξένου διπλωμάτου» κλπ.

Γκίλλυ Gilly), *Φρειδερῖκος*. Γερμανὸς ἀρχιτέκτων (1772—1800). Ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὸν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του κρατοῦντα ἀρχαϊκὸν ῥυθμὸν καὶ ἤνοιξε τὸν δρόμον πρὸς τὴν κλασσικὴν κατεύθυνσιν, ἡ ὁποία βραδύτερον ἐξειλίχθη κατὰ τρόπον λαμπρόν, ἰδίως ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ μαθητοῦ του Schinkel. Ι. Δ. Σ

Γκίλμ *Ρόζενεγκ* (Gilm zu Rosenegg), *Ἑρμάννος*. Γερμανὸς ποιητὴς (1812—1864) ἐσπούδασε νομικά, εἰσῆλθε δὲ εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν ἀπὸ τοῦ 1837. Ὡς πολιτικὸς ποιητὴς ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν προμάχων τῶν φιλελευθέρων ἰδεῶν, ὅπως φαίνεται ἰδίως εἰς τὰ «Τραγούδια Ἰησουιτῶν». Συγχρόνως ὅμως κατείχετο καὶ ἀπὸ θερμὸν πατριωτικὸν αἴσθημα (βλ. τὰ «Σονέττα ἀπὸ τὸ Wälschtirol»). Γενικῶς εἶναι ἀπὸ τοὺς κορυφαίους λυρικοὺς ποιητάς. Ἡ συλλογὴ τῶν «Ποιημάτων» του ἐξεδόθη τὸ πρῶτον μετὰ τὸν θάνατόν του (1864—1865, τόμ. 2), μία ἐκλογὴ δὲ τῶν ποιημάτων του ἐπιμελείᾳ του Arnold von der Passer περιλαμβάνει καὶ τὰ μὴ περιληφθέντα ἐν τῇ πρώτῃ συλλογῇ «Τραγούδια Ἰησουιτῶν». Μίαν συνολικὴν τέλος ἔκδοσιν τῶν ἔργων του ἔκαμεν ὁ Greinz (1895).

[Βλ. *Arnold von der Passer* (Franz L. Hoffmann) Hermann von Gilm κλπ. (1889), *Winter*, Her. von Gilm (1889), *H. Greinz*, Her. von Gilm (1896), *Prem* ὁ λυρικὸς Her. von Gilm (3 ἔκδ. 1897), *A. W. Ernst*, Her. von Gilm 1898] Ι. Δ. Σ.

Γκιλμπὲρ Guilbert) *Ἐρνέστος*. Γάλλος γλύπτης γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις. Τὰ ἔργα του ἐπεκροτήθησαν εἰς τὰ «Σαλὸν» τῶν Παρισίων ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1867. Τῷ 1889 ἔλαβε τὸ χρυσοῦν μετάλλιον, συγχρόνως δὲ τὸ παράσημον τῆς Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς. Τῷ 1893 ἐκτισε τὴν πρὸς τιμὴν διὰ τοῦ ἐξόχου ἀγάλματος αὐτοῦ «Ὁ Κάϊν», τὸ ὁποῖον ἠκολούθησαν ὁ «Προμηθεύς», ἡ «Εὔα», ἐκτεθεῖσα εἰς τὴν διεθνῆ ἔκθεσιν τοῦ 1889, «Ὁ Δάφνις καὶ ἡ Χλόη», τὸ μνημεῖον τοῦ Θιέρσου ἐν Νανσύ, «Ὁ Στέφανος Ντυλέ», μαρμάρινον μνημεῖον ἐν Παρισίοις, «Ὁ Χριστόφορος Κολόμβος» καὶ «Ὁ Ναπολέων ἔφιππος».

Γκίλμπερτ (Gilbert), *Γουσταῦος*. Ἀδελφὸς τοῦ Ὄθωνος Γκίλμπερτ (1843-1899), ἱστορικὸς καὶ φιλόλογος, διδάξας ἐν Gotha ὡς καθηγητὴς γυμνασίου ἀπὸ τοῦ 1871 μέχρι τοῦ θανάτου του. Τὸ σπουδαιότερον ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι: «Hb. der griechischen Staatsaltertümer» (1881—1885, τόμ. 2, ὁ α' τόμ. εἰς 2 ἔκδ. 1893).

— Γκίλμπερτ (Gilbert), *Ὄθων*. Γερμανὸς ἱστορικὸς καὶ φιλόλογος (1839—1911) τῷ 1868 ἐτοποθετήθη ὡς βιβλιοθηκάριος ἐν Γοτίγγῃ, ἀπὸ δὲ τοῦ 1886 ἐχρημάτισε καθηγητὴς καὶ βιβλιοθηκάριος ἐν Greifswald μέχρι τοῦ 1900, ὁπότε ἀνέλαβε τὰς αὐτὰς ὑπηρεσίας ἐν Halle. Τὰ κυριώτερα ἐκ τῶν συγγραμμάτων του εἶναι: «Ἱστορία καὶ τοπογραφία τῆς Ρώμης κατὰ τὴν ἀρχαιότητα» (1883—1890, τόμ. 3), «Ἑλληνικὴ μυθολογία» (1898), καὶ «Αἱ μετεωρολογικαὶ θεωρίαι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων» (1907, ἔργον βραβευθέν). Ι. Δ. Σ.

Γκίλμπερτ (Gilbert)· βλ. Τζίλμπερτ.

Γκιλμπὼ (Guilbeaux), *Ἑρρῖκος*. Γάλλος συγγραφεὺς γεννηθεὶς ἐν Βελγίῳ τῷ 1885. Ἦτο γνωστὸς ὡς ἀναρχικὸς καὶ πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ ὁποίου κατέφυγεν εἰς Geuf, ὅπου ἐξέδιδε τὸ περιοδικὸν «Αὔριον». Ἀπὸ τοῦ 1917 κατεῖχε σημαντικὰς θέσεις εἰς τὸ γραφεῖον προπαγάνδας τῶν Σοβιὲτ ἐν Ρωσσίᾳ, καὶ διὰ τοῦτο κατεδικάσθη τῷ 1919 ἐρήμην ἐν Γαλλίᾳ ἐπὶ συνεννοήσει μετὰ τοῦ ἐχθροῦ. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα του κατὰ τὸ 1924 ἐφυλακίσθη, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἠμνηστεύθη. Ἐκτὸς τῶν ποιημάτων του ἔγραψε καὶ ἔργα πολεμικοῦ περιεχομένου: «Jules Laforgue» (1911), «Pour Romain Roland» (1915), «Mon crime» (1918) κ. ἄ. Ι. Δ. Σ.

Γκιλντεμάϊστερ (Gildemeister), *Ἰωάννης*. Γερμανὸς ἀσιανολόγος (1812-1890)· τῷ 1841 ἐτοποθετήθη ὡς καθηγητὴς ἐν Βόννῃ, ἔμεινε δὲ ἐκεῖ μέχρι τοῦ 1848, ὁπότε προσελήφθη ὡς βιβλιοθηκάριος τοῦ πανεπιστημίου τῆς Μάρμπουργ. Τῷ 1859 ὅμως ἐπανῆλθε πάλιν εἰς Βόννην ὡς καθηγητὴς τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν, ὅπου καὶ παρέμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἐδημοσίευσεν ἰνδικά, ἀραβικὰ καὶ συριακὰ φιλολογικὰ ἔργα καὶ περιέγραψε τὰ ἀνατολικὰ χειρόγραφα τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἐν Βόννῃ πανεπιστημίου («Κατάλογος» 1864—1876). Μετὰ τοῦ Sybel ἔγραψαν ἐν συνεργασίᾳ «Der heilige Rock zu Trier» (1844).

— Γκιλντεμάϊστερ (Gildemeister), *Ὄθων*. Γερμανὸς συγγραφεὺς (1823—1902). Ἀπὸ τοῦ 1850 διετέλεσεν ἀρχισυντάκτης τῆς ἐν Βρέμῃ ἐκδιδομένης «Weserzeitung», τὴν ὁποίαν ἀνήγαγεν εἰς περιωπήν. Τῷ 1852 ἐγένετο γραμματεὺς τῆς ἐν Βρέμῃ γερουσίας, τῷ 1857 μέλος τῆς αὐτῆς γερουσίας καὶ τέλος δήμαρχος τῆς Βρέμης (1872—1875, 1878—1881 καὶ 1882—1887). Ἀπὸ φιλολογικῆς ἀπόψεως εἶναι κυρίως γνωστὸς ὡς ἔξοχος μεταφραστὴς κλασσικῶν Ἄγγλων ποιητῶν· μετέφρασεν ἐπιτυχῶς τὰ ποιητικὰ ἔργα τοῦ Βύρωνος «Lord Byrons sämtlichen werken» (1864, τόμ. 6, 4 ἔκδ. 1888), ἐπίσης πολλὰ ἐκ τῶν δραμάτων τοῦ Σαίξπηρ, ἐκδοθέντα ἐν Λειψίᾳ τῷ 1867 (5 ἔκδ. 1890) ὑπὸ τῶν Brockhaus-Bodenstedt, καθὼς καὶ τὰ Σονέττα τοῦ Σαίξπηρ (1871, 2 ἔκδ. 1876). Μετέφρασε πρὸς τούτοις τοῦ Ἀριόστου τὸν «Μαινόμενον Ρολάνδον» (1882, τόμ. 4) καὶ τὴν «Θείαν κωμῳδίαν» τοῦ Δάντου (1888). Ι. Δ. Σ.

Γκίλντερ (Gilder), *Γουλιέλμος-Ἑρρῖκος*. Νοτιοαμερικανὸς δημοσιογράφος καὶ ἐξερευνητὴς τῶν πόλων (1830—1900). Τῷ 1878—1880 συνώδευσε τὸν Schwatka ἀπερχόμενον διὰ τὴν χώραν τοῦ βασιλέως Γουλιέλμου, καὶ τῷ 1881 μετέσχε τῆς ἐπικουρικῆς ἐκστρατείας τῶν Rodgers πρὸς ἀναζήτησιν τῆς «Jeannette». Ἐδημοσίευσε: «Schwatka's Search etc. in Quest of the Franklin Records» (1881), «Ice Pack and Tundra. An Account of the Search of the Jeannette etc.» (1883). Ι. Δ. Σ.

Γκίλτλιγγερ (Giltlinger), *Γκούμπολτ*. Γερμανὸς ζωγράφος τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ἀνήκων εἰς τὴν σουηβικὴν σχολὴν τοῦ Ἀουγκσμπουργ. Ἐκ τῶν ἔργων του σῴζονται δύο «Προσκυνήσεις τῶν μάγων» ἐν τῷ μουσείῳ Λούβρου καὶ τῇ πινακοθήκῃ τοῦ Ἀουγκσμπουργ (βλ. εἰκ. ἐν σ. 451). — Β.

Γκίλφορδ Guilford), *κόμης Φρειδερῖκος Νὸρθ*. Μέγας φιλέλλην καὶ διαπρεπὴς ἑλληνιστής, ὅστις ὁλοψύχως ἀφιερώθη εἰς τὴν πνευματικὴν αὐγὴν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Τριτότοκος υἱὸς τοῦ λόρδου Νὸρθ (North), ἐγεννήθη ἐν Λονδίνῳ τῷ 1766 καὶ ἐξεπαιδεύθη εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Ὀξφόρδης, ὅπου ἐν ἐξῆλθε διδάκτωρ τοῦ Δικαίου. Ἀλλ' ἀπὸ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν μελέτην τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ ἐκτιμήσας ἰδίως τὸν Ὅμηρον, ἀρνήκως πλέον συνέδεσε τὴν ψυχήν του πρὸς τὸν Ἑλληνισμόν, τὸ ὁποῖον ἠθέλησε νὰ γίνῃ καὶ κατέστη ἀληθὴς

Digitized by Google

ροφάντης. Ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ του νὰ ἴδῃ τὴν πατρίδα τοῦ Ὀδυσσέως καὶ τὰς χώρας εἰς ἃς ἐπλανήθη ὁ Ἰθακήσιος ἥρως, ἀνεχώρησε περὶ τὸ 1790 εἰς μακρὸν ταξίδιον ἀνὰ τὴν Μεσόγειον. Ἀφοῦ περιῆλθε τὴν Γαλλίαν καὶ Ἰταλίαν, κατῆλθεν εἰς Κέρκυραν, Λευκάδα καὶ τέλος εἰς τὴν Ἰθάκην, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐμαγεύθη κυριολεκτικῶς. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης χρονολογεῖται ἡ ἐπιθυμία του ὅπως ἱδρύσῃ σχολὴν «ἐκεῖ ἔνθα ὁ πολύμητις Ὀδυσσεὺς ἐγεννήθη, καὶ ὅπου, πολυμήχανος καὶ ἀνήσυχος, ἡ ψυχή του πλανᾶται». Μετ' ὀλίγον ἐπεσκέπτετο τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἡ διέλευσίς του ἐχαιρετίσθη ὑπὸ τοῦ πνευματικοῦ κόσμου τοῦ κατ' ἐκεῖνον τοὺς χρόνους ἀργομένου νὰ διαμορφοῦται ἐν τῷ ἄστει τῆς Παλλάδος. Ἐπεσκέφθη τὴν Τίρυνθα, τὰς Μυκήνας, τὸ Ἅγιον Ὄρος, ὅπου ἔμεινεν ἐπ' ἀρκετὸν χρόνον, ἀσχολούμενος περὶ τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ χειρόγραφα, τὴν Σμύρνην, ὅπου συνεδέθη μὲ τὸν μητροπολίτην Γρηγόριον, τὸν μετέπειτα μαρτυρικὸν πατριάρχην. Εἶτα ἐταξίδευσεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὴν Κύπρον, τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Τόσην δ' ἐπίδρασιν ἔσχεν ἐπ' αὐτοῦ ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ὥστε, ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν μελέτην τῶν Πατέρων καὶ γοητευθεὶς ἀπὸ τὸν Ἰωάννην Χρυσόστομον, ἠσπάσθη τὸ ὀρθόδοξον δόγμα μόλις ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Κέρκυραν. Διάφοροι ὅμως θάνατοι ἐπελθόντες εἰς τὴν οἰκογένειάν του, κατὰ τὴν μακρὰν ἐκείνην ἀποδημίαν, καὶ διαρρυθμίσαντες, κατὰ τὰ ἀγγλικὰ ἔθιμα, διαφόρως τὴν κοι-

Γ. Γκίλτλιγγερ: *Ἡ προσκύνησις τῶν μάγων.* (Μουσεῖον Λούβρου.)

νωνικὴν αὐτοῦ θέσιν καὶ ὑπόστασιν, ἠνάγκασαν τὸν Γκιλφορδ νὰ παλινοστήσῃ καὶ νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὸν δημόσιον βίον.

Τῷ 1793 ἠναγκάσθη ἐπίσης, παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν του, νὰ δεχθῇ τὴν θέσιν διοικητοῦ τῆς Κορσικῆς, τελούσης τότε ὑπὸ τὴν ἀγγλικὴν κατοχήν, ὅταν δὲ τῷ 1795 ἡ νῆσος περιῆλθεν εἰς τὴν Γαλλίαν, ὁ Γκίλφορδ ἐστάλη διοικητὴς τῆς Κεϋλάνης, ὅπου παρέμεινε μέχρι τοῦ 1807. Τότε παρῃτήθη τῆς δημοσίου ὑπηρεσίας καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Εὐρώπην, μὲ τὴν ἐλπίδα ν' ἀφιερώσῃ καὶ τὴν περιουσίαν του καὶ τὴν διανοητικήν του ἐπιβολὴν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος. Ἀπὸ μακροῦ συνδεόμενος μετὰ τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου καὶ τοῦ Σπυρίδωνος Τρικούπη, ἐκπαιδεύων ἰδίαις δαπάναις ἐξόχους μετέπειτα ἀναδειχθέντας Ἕλληνας, οἷοι ὑπῆρξαν ὁ Κωνσταντῖνος Ἀσώπιος, ὁ Θ. Φαρμακίδης, ὁ Θ. Μανοῦσος, ὁ Πολίτης, ὁ Τουρλιανός, ὁ Μανιάκης, ὁ Καραντινὸς καὶ ἄλλοι, ἀνηγορεύθη τῷ 1814 πρόεδρος τῆς «Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρίας», ἥτις συνεστήθη εἰς Ἀθήνας, τῶν ὁποίων ὠνομάσθη καὶ ἐπίτιμος πολίτης, τῷ δὲ 1820 ἤρχισε τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ὀνείρου του περὶ συστάσεως τῆς *Ἰονίου* Ἀκαδημίας (βλ. λ. τ. Γ' σ. 216). Εἰς τὸ σπουδαῖον τοῦτο ἔργον ἐπιδοθεὶς ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν καὶ θελήσας νὰ τὸ βελτιώσῃ ἀνεχώρησε τῷ 1827 εἰς Λονδῖνον, ὅπως ἐπιδιώξῃ τὸν πλουτισμὸν τῆς ἀκαδημίας εἰς ὄργανα καὶ ἄλλα μέσα διδασκαλίας. Ἀλλὰ πρόωρον γῆρας ἀνέκοψε τὸ εὐρὺ τοῦ μεγάλου φιλέλληνος στάδιον, τὴν δὲ 2 Ὀκτωβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους ὑπέκυψεν εἰς βραχεῖαν ἀλλ' ἀμείλικτον νόσον. Γ. Δ. Κ.

Γκιμὰρ (Guimard). Γάλλος ἀρχιτέκτων ἐκ Λωραίνης, ἀκμάσας κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Κατήρτισε τὰ σχέδια τοῦ ἐθνικοῦ ἀνακτόρου τῶν Βρυξελλῶν, εἰς ὃ εὑρίσκονται σήμερον αἱ δύο μεγάλαι αἴθουσαι τοῦ βελγικοῦ κοινοβουλίου. Ἐπίσης ᾠκοδόμησε τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ὡραίου οἰκοδομήματος τῆς βελγικῆς πρωτευούσης, γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Πάρκ» (Parc).

—**Γκιμὰρ** (Guimard), ***Μαρία Μαγδαληνή***. Διάσημος γαλλὶς χορεύτρια γεννηθεῖσα καὶ ἀποθανοῦσα ἐν Παρισίοις (1743—1816). Νεαρωτάτη εἰσήχθη εἰς τὸ μπαλέττον τῆς γαλλικῆς Κωμῳδίας ἔπειτα δὲ εἰς τὴν Ὀπερά. Ἡ εὐλυγισία της, ἡ χάρις της, τὸ τάλαντόν τις εἰς τὴν μιμικὴν ταχέως τὴν κατέστησαν περιώνυμον. Ἔχαιρεν ἰδιαιτέρας εὐνοίας ἐν τῇ αὐλῇ, αἱ δὲ κυρίαι τῆς ἀριστοκρατίας τὴν ἐμιμοῦντο εἰς τὰς τουαλέττας της. Εἶχε πολυπληθεῖς θαυμαστάς, ἦτο πλουσιωτάτη καὶ διεῖγε βίον δαπανηρότατον. Ἀπέθανεν ἐν τούτοις πάμπτωχος.

Γκιμαρὰνς (Guimarães) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Πορτογαλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Ἔντρε-Ντοῦρο καὶ Μίνιο καὶ τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Μπράγκα, παρὰ τὸν ποταμὸν Ἄβε. Κάτ. 8860. Ἔχει μαχαιροποιεῖα, ἐργοστάσια οἰκιακῶν σκευῶν καὶ ὑφαντουργεῖα. Μεταξὺ τῶν μᾶλλον ἐνδιαφερόντων κτιρίων εἶναι ἀνάκτορον τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, ὅπου ἐγεννήθη ὁ Ἀλφόνσος, ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῆς Πορτογαλλίας, καὶ ὁ ναὸς τῆς Σάντα Μαρία ντὰ Ὀλιβέϊρα τοῦ ΙΔ' αἰῶνος καὶ τὸ δημαρχεῖον. Παρὰ τὴν πόλιν ὑπάρχουν θειοῦχοι πηγαί, γνωσταὶ εἰς τοὺς Ρωμαίους ὡς Aquae Laevae. Εἰς τὰ πέριχωρα ὑπάρχουν ἐρείπια τῆς προϊστορικῆς πόλεως τῆς Ἰβηρίας Mons Citania. —Μ.

Γκιμαρὰνς (Guimarães), ***Βερνάρδος-Ἰωακεὶμ ντὰ Σίλβα***. Βραζιλιανὸς ποιητὴς (1827—1885). Ἐκ τῶν ποιητικῶν συλλογῶν του ἐξαίρονται αἱ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἑσπεριναὶ ἐμπνεύσεις» (1858), «Ποιήματα» (1865), «Νέα ποιήματα» (1876), «Φύλλα τοῦ φθινοπώρου», ἐκ δὲ τῶν μυθιστορημάτων του: «Ὁ Garimpeiro» (1872) καὶ «Ἡ δούλη Ἰσαύρα» (1882).

Γκίμας, ***Ἀθανάσιος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Τριφυλίας. Ἦτο εὐκατάστατος ἔμπορος ἐν Κυπαρισσίᾳ ὅταν ἐξερράγη ἡ Ἐπανάστασις. Διεκρίθη εἰς τὰς πολιορκίας τῶν μεσσηνιακῶν φρουρίων, ἐπολέμησε δὲ μὲ πολλὴν γενναιότητα εἰς τὰ Δερβενάκια καὶ εἰς διαφόρους μάχας ἔξωθι τῶν Πατρῶν. Γ. Δ. Κ.

Γκιμὲ (Guimet), ***Ἰωάννης-Βαπτιστής***. —1) Γάλλος χημικὸς καὶ βιομήχανος (1795—1871). Ἀφωσιώθη εἰς τὴν μελέτην τῶν πυριτίδων καὶ τῶν ἐκρηκτικῶν καὶ διετέλεσε διευθυντὴς τοῦ πυριτιδοποιείου τῆς Τουλούζης. —Β.

—2) ***Αἰμίλιος-Στέφανος***. Γάλλος βιομήχανος, λόγιος, συνθέτης καὶ ἀνατολιστὴς (1836—1918). Ἐδημοσίευσε περιγραφὰς τῶν ταξιδίων του καὶ διάφορα ἔργα ἀναφερόμενα εἰς κλασσικὰς μελέτας καὶ ἐρεύνας, μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Ὁ Πλούταρχος ἐν Αἰγύπτῳ», καὶ «Ὁ Θεὸς τῆς Ἀπουλήας». Ἐκ τῶν συνθέσεών του εἶναι γνωστὰ ἓν μπαλλέτο καὶ ἓν μελόδραμα, τὸ «Τάϊ-Τσούνγκ». Τῷ 1878 ἵδρυσε τὸ «Μουσεῖον Γκιμέ». —Β.

Γκιμέ, *μουσεῖον*, ἢ ***Μουσεῖον τῶν Θρησκειῶν*** (Musée Guimet, ἢ Musée des Réligions). Ἱδρύθη τῷ 1878 ὑπὸ τοῦ Γάλλου βιομηχάνου καὶ λογίου Αἰμιλίου-Στεφάνου Γκιμὲ καὶ περιέχει συλλογὰς τῆς Ἰαπωνίας, τῆς Κίνας καὶ τῶν Ἰνδιῶν, δωρηθεῖσας εἰς τὸ γαλλικὸν κράτος τῷ 1884. Τὸ μουσεῖον τοῦτο ἐπλουτίσθη βραδύτερον διὰ λίαν ἐνδιαφερουσῶν συλλογῶν, προερχομένων κυρίως ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ἀντινόης (μούμια τῆς Θαΐδος). —Π.

γκιμὲλ (ghimel). Τὸ τρίτον γράμμα τοῦ ἑβραϊκοῦ ἀλφαβήτου, ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὸν τραχὺν φθόγγον *g*. Πιστεύεται κοινῶς, ὅτι *γκιμὲλ* σημαίνει κάμηλον (*ἑβρ. γκαμάλ*). Ὁ παλαιότερος τύπος τοῦ γράμματος εἰς τὴν φοινικικὴν γραφὴν φαίνεται ἀπεικονίζων χονδροειδῶς τὸν λαιμὸν τῆς καμήλου. Τὸ ἑλληνικὸν γάμα ὑπομιμνήσκει τὸν ἀρχαῖον τύπον κατά τι παραμεμορφωμένον καὶ ἀνεστραμμένον.

Γκιμερὰ (Guimerà), ***Ἄγγελος, δὸν***—. Καταλανὸς ποιητὴς (1849—1924). Ἀπὸ τοῦ 1879 ἐπεδόθη κυρίως εἰς τὴν δραματικὴν ποίησιν, ἔγραψε δὲ τὰ δράματα: «Lo fill del Rey» (1886), «Θάλασσα καὶ Οὐρανός» (1888), «Μέσα στὴ σκόνη καὶ στὴ σκάτζη» (1890), «Terra baixa» (1896), μελόδραμα τονισμένον ὑπὸ τοῦ Εὐγενίου ντ' Ἄλβερ, καὶ «Ἡ ἁμαρτωλή» (1903), τὸ καλλίτερον ἐκ τῶν ἔργων του. Πρὸς τούτοις ἔγραψε καὶ διηγήματα (βλ. *J. M. Roca*, Guimerà ateneista (1925), *L. Bia*, Guimerà intim (1925). Ι. Δ. Ζ.

Γκιμὸν ντὲ Λὰ Τοὺς (Guimond de La Touche), ***Κλαύδιος***. Γάλλος ποιητὴς (1723—1760). Συνέθεσεν ᾠδὴν ἐπὶ τῇ γεννήσει τοῦ δουκὸς τῆς Βουργουνδίας ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Ἄρης ἐν τῷ λίκνῳ του» (1757), κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ ἔτος ἀνεβίβασεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ Γαλλικοῦ θεάτρου τὴν τραγῳδίαν του «Ἰφιγένεια ἐν Ταυρίδι», ἥτις διακρίνεται διὰ τὴν ἔντεχνον πλοκὴν καὶ τὸ πάθος· τὸ ὕφος ὅμως αὐτῆς εἶναι βαρύ. —Β.

Γκιμπέϊσα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Αἰγύπτου ἐπὶ τῆς Μεσογείου (πλάτ. 30° 59' Β, μῆκ. 28° 46' Ἀν., χάρτ ἀγγλ. 374: Marsa Metruh to Alexandria). Εἶναι τὸ *Ζεφύριον* τοῦ «Σταδιασμοῦ τῆς Μεγάλης θαλάσσης». Σ. Ε. Λ.

Γκιμπελλίνι (Ghibellini)· βλ. Γιβελλῖνοι.

Γκιμπὲρ (Guibert), ***Ἰωάννης***. Γάλλος ἐκκλησιαστικὸς καὶ συγγραφεὺς (1857—1914). Διηύθυνε τὸ περιοδικὸν «Revue pratique de l' Apologétique» καὶ ἔγραψεν: «Ἡ θρησκευτικὴ πίστις καὶ αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι», «Αἱ πρῶται ἀρχαί», «Ἀφύπνισις τοῦ Καθολικισμοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ», «Μαθήματα ἠθικῆς», «Ὁ οἶκτος». Τὸ ἄριστον τῶν ἔργων αὐτοῦ εἶναι τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ χαρακτήρ».

— **Γκιμπὲρ** (Guibert), ***Ἰωσὴφ-Ἱππόλυτος***. Ἀνώτερος Γάλλος ἐκκλησιαστικὸς (1802—1886). Ἡ κυβέρνησις τοῦ Λουδοβίκου-Φιλίππου Α' διώρισεν αὐτὸν ἐπίσκοπον τοῦ Βιβιὲ (1842), ἡ κυβέρνησις Ναπολέοντος τοῦ Γ' ἐπίσκοπον τοῦ Τούρ, ἡ κυβέρνησις τοῦ Θιέρσου ἀρχιεπίσκοπον τοῦ Νταρμπουὰ καὶ ὁ πάπας Πῖος ὁ Θ' ὠνόμασεν αὐτὸν καρδινάλιον (1873). Τὸ σπουδαιότερον τῶν ἔργων αὐτοῦ, εἰς ὃ ὀφείλει καὶ τὴν φήμην του, εἶναι ἡ τῇ πρωτοβουλίᾳ του οἰκοδόμησις τῆς βασιλικῆς τῆς Ἱερᾶς Καρδίας τοῦ Ἰησοῦ ἐν Μονμάρτρῃ.

— **Γκιμπὲρ** (Guibert), ***Κάρολος-Βενέδικτος***. Γάλλος στρατηγὸς (1715—1786). Διεκρίθη εἰς τὴν μάχην τοῦ Ντέττιγκεν, βραδύτερον δὲ εἰς τὴν τοῦ Ραγκοῦ καὶ Ὕλστ (1747). Συλληφθεὶς αἰχμάλωτος ἐν Ρόσμπαχ, ἐπωφελήθη ἐκ τῆς μακρᾶς αὐτοῦ ἐν Πρωσσίᾳ διαμονῆς ὅπως μελετήσῃ τὰς στρατιωτικὰς μεταρρυθμίσεις Φρειδερίκου τοῦ Β'. Τῷ 1782 διωρίσθη διευθυντὴς τοῦ «Οἴκου τῶν Ἀπομάχων» καὶ τῷ 1784 προήχθη εἰς στρατηγόν.

—**Γκιμπὲρ ντὲ Νοζὰν** (Guibert de Nogent). Γάλλος βενεδεκτῖνος, θεολόγος καὶ ἱστορικὸς (1053—1125). Ἠσπάσθη τὸ κληρικὸν στάδιον, γενόμενος ἀββᾶς τῆς Νὸτρ-Ντὰμ τοῦ Νοζὰν-σοῦ Κουσύ, ὅπου καὶ εὑρίσκεται ὁ τάφος του. Συνέγραψεν ἱστορίαν τῆς πρώτης σταυροφορίας ἐπὶ τῇ βάσει τῆς διηγήσεως «Gesta Francorum», εἰς ἣν παρενέβαλε περιέργους πληροφορίας, ἃς ἔλαβε παρὰ τοῦ Ροβέρτου τῆς Φλάνδρας. Ἡ ἱστορία αὕτη, γραφεῖσα περὶ τὸ 1108, διαιρεῖται εἰς ὀκτὼ βιβλία καὶ ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ 1095—1011. Συνέγραψεν ἐπίσης μίαν αὐτοβιογραφίαν «De vita sua sive monodiarum libri tres», ὡς καὶ πολλὰ ἄλλα θρησκευτικὰ ἔργα. Τὰ ἅπαντά του ἐξεδόθησαν τῷ 1651 ἐν Παρισίοις ὑπὸ τοῦ Ντὸμ ντ' Ἀσερὺ καὶ ἀνετυπώθησαν εἰς τὸν 154ον τόμον τῆς Πατρολογίας τοῦ Migne. —Β.

Γκιμπέρτι (Ghiberti), ***Λορέντζο***. Φλωρεντῖνος γλύπτης γεννηθεὶς τῷ 1378 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1455. Ὠνομάζετο κατ' ἀρχὰς μέχρι τοῦ 1443 μὲ τὸ ὄνομα τοῦ διδασκάλου του καὶ πατρυιοῦ του *Bartolo* ἢ *Bartoluccio di Michele*, ὅστις ἐνυμφεύθη τὴν μητέρα του τῷ 1406 καὶ παρέλαβεν αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν. Διὰ τοῦτο μάλιστα ἐθεώρουν αὐτοὺς ὡς πατέρα καὶ υἱόν, βραδύτερον δὲ τὸν κατηγόρησαν ὡς νόθον υἱόν, ὅτε ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ἐκλογὴ τῶν δώδεκα ἀρχόντων, θέλοντες νὰ ἀποκλείσουν αὐτὸν ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι ὁ Lorenzo di Bartolo (δηλαδὴ ὁ Γκιμπέρτι) δὲν δύναται νὰ γίνῃ εἷς ἐκ τῶν 12 ἀρχόντων, ἕνεκα τῆς μὴ νομίμου γεννήσεώς του ὡς υἱὸς τοῦ Bartolo καὶ τῆς συζύγου του. Τότε ὁ Γκιμπέρτι προεκάλεσεν ἀνάκρισιν, ἐξ ἧς διεπιστώθη ὅτι ἦτο νόμιμος υἱὸς τοῦ Cione di ser Bonaccorso de Pelago καὶ τῆς συζύγου του Madonna Fiore. Τὸ ἐπίθετον Γκιμπέρτι ἔλαβεν ὡς καταγόμενος ἐκ τῆς ὁμωνύμου παλαιᾶς καὶ εὐγενοῦς οἰκογενείας, ἀλλὰ τοῦτο ἀμφισβητεῖται. Κατ' ἀρχὰς ἔμαθε τὴν χρυσοχοΐαν παρὰ τῷ Bartolo, ὅστις ἦτο περιώνυμος τότε, περὶ τὰ τέλη δὲ ἴσως τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἐπεσκέφθη τὴν Ρώμην. Ἕνεκα τῆς πανώλους ἔφυγε τῷ 1400 εἰς τὴν ἐπαρχίαν Romagna, ὅπου εἰργάζετο ὡς βοηθὸς ζωγράφου τινὸς πρὸς διακόσμησιν μιᾶς αἰθούσης τοῦ δουκὸς Μαλατέστα ἐν Ρίμινι. Τότε, λέγει ὁ ἴδιος εἰς τὰ «Ἀπομνημονεύματα» του, ἡ ζωγραφικὴ ἦτο ἡ μεγάλη του ἐνασχόλησις. Ἐκεῖ εὑρισκόμενος εἰδοποιήθη περὶ τοῦ ἐπικειμένου διαγωνισμοῦ πρὸς κατασκευὴν τῆς δευτέρας θύρας τοῦ βαπτιστηρίου τῆς Φλωρεντίας καὶ ἐπιστρέψας μετέσχε, μετὰ ἕξ ἄλλων, τοῦ γενομένου διαγωνισμοῦ, ἔχων καὶ τὸν Μπρουνελλέσκι ἀντίπαλον. Εἶναι γνωστὸν ὅτι τότε (1403) ἐνίκησεν ὁ Γκιμπέρτι διὰ τὴν καλὴν τεχνικὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου του, ὅπερ παρίστανε τὴν θυσίαν τοῦ Ἀβραάμ.

Εἶναι πιθανὸν ὅτι ἡ καλὴ χύσις τοῦ χαλκοῦ τούτου ἀναγλύφου ἐξ ἑνὸς μόνου τεμαχίου θὰ ὀφεί-

Digitized by Google

λετο εἰς τὴν πεῖραν καὶ τὰς τεχνικὰς συμβουλὰς τοῦ πατρυιοῦ, του μετὰ τοῦ ὁποίου καὶ ἀνέλαβε τὴν παραγγελίαν, τὴν ὁποίαν ἐπεράτωσε τῷ 1424. Ἡ θύρα αὕτη τοῦ Βαπτιστηρίου ἔχει 28 ἀνάγλυφα (ἀνὰ 14 εἰς ἕκαστον φύλλον θύρας) εἰς ἰσάριθμα τετράγωνα γοτθικὰ πεδία, ἐκ τῶν ὁποίων 20 περιέχουν παραστάσεις ἀναφερομένας εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην, 4 εἰς Εὐαγγελιστὰς καὶ 4 εἰς πατέρας τῆς ἐκκλησίας εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς θύρας. Ὁ Γκιμπέρτι λέγει ὅτι μὲ ἐπιμέλειαν καὶ ἀγάπην ἐξετέλεσε τὸ ἔργον. Αἱ κορωνίδες κοσμοῦνται μὲ ἀνάγλυφα φύλλα κισσοῦ, τὰ δὲ κάθετα πλαίσια μὲ ἄλλα διάφορα εἴδη φυλλωμάτων. Μία ἤρεμος συγκίνησις διατρέχει ὅλον τὸ ἔργον καὶ λεπτὴ χάρις καὶ θέλγητρον διακρίνει τὰς εὐγράμμους μορφάς, αἱ ὁποῖαι κάμπτονται κατὰ τὴν ὀσφὺν μὲ τοὺς μακροὺς χιτῶνας. Ὀξεῖα παρατήρησις τῆς φύσεως καὶ γραφικὴ ἀπόδοσις χαρακτηρίζουν τὴν τέχνην αὐτήν, ἡ ὁποία ἐκδηλοῦται ἐμφανέστερον εἰς τὴν τρίτην θύραν. Ἐν τῷ μεταξὺ κατεσκεύασε τῷ 1414, κατὰ παραγγελίαν τῆς συντεχνίας τῶν ἐμπόρων, τὸν Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν διὰ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Or San Michele τῆς Φλωρεντίας. Τῷ 1417 ἀνέλαβε τὴν παραγγελίαν ἀναγλύφων τῆς κολυμβήθρας San Giovanni τῆς Σιέννας, τὰ ὁποῖα παρίστανον τὸν Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν πρὸ τοῦ Ἡρώδου καὶ τὴν Βάπτισιν, ἤρχισαν δὲ τῷ 1414 καὶ ἐπερατώθησαν τῷ 1427, ὅτε ἔγινεν ἡ χύσις καὶ ἡ ἐπιχρύσωσις. Εἰς τὸ πρῶτον ὁ Ἰωάννης συλληφθεὶς καὶ ἀγόμενος ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἡρώδου, διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς ἐπιμαρτύρεται τὸν οὐρανόν, ἐνῷ διὰ τῆς ἄλλης καταγγέλλει τὸν Ἡρώδην. Τὸ ὅλον σύμπλεγμα εἶναι ἐν ἀναγλύφῳ πρὸ τοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ βάθους, τὸ ὁποῖον ἀπομακρύνεται προοπτικῶς μὲ διάφορα ἀλλεπάλληλα ἐπίπεδα. Πολὺ γραφικώτερον ἀναπτύσσεται τὸ βάθος εἰς τὴν Βάπτισιν, ὅπου ὁ χορὸς τῶν ἀγγέλων συνεχίζεται βυθιζόμενος εἰς τὰ βάθη τοῦ οὐρανοῦ μὲ ὁλονὲν μειούμενον ἀνάγλυφον. Προηγουμένως εἶχε περατώσει τὸ χαλκοῦν ἄγαλμα τοῦ ἁγ. Ματθαίου διὰ τὴν ἐξωτερικὴν πρόσοψιν τοῦ Or San Michele, τοῦ ὁποίου ἡ κατασκευὴ ἦτο τόσον ἐπιτυχής, ὥστε καὶ ἄλλη συντεχνία, ἡ τῶν ἐριουφαντῶν (Arte dela Lana), ἠθέλησε νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸν παλαιὸν μαρμάρινον ἅγιον Στέφανον μὲ χαλκοῦν καὶ τῷ 1428 παρήγγειλεν εἰς αὐτὸν τὸ ἔργον. Εἰς τὴν νεαρὰν μειλιχίαν μορφὴν τοῦ ἁγίου τούτου ἔχυσεν ὁ Γκιμπέρτι ὅλην τὴν ἁπλῆν εὐγένειαν, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὴν τέχνην του. Τῷ 1425 οἱ Φλωρεντινοὶ ἔμποροι ἀπεφάσισαν νὰ ἀναθέσουν εἰς τὸν Γκιμπέρτι τὴν κατασκευὴν καὶ τῆς τρίτης θύρας τοῦ βαπτιστηρίου ἄνευ διαταγμῶν, καὶ παρεκάλεσαν τὸν Λεονάρδον Μπροῦνι, τὸν σοφὸν γραμματέα τῆς δημοκρατίας, ὅπως συντάξῃ τὸ πρόγραμμα. Ἀλλ' ὁ Γκιμπέρτι δὲν ἐδέχθη καὶ ἐξετέλεσεν ἴδιον πρόγραμμα ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ προταθέντος ὑπὸ τοῦ Μπροῦνι καὶ ἔπειτα διασκευασθέντος. Ὁ ἴδιος μάλιστα λέγει ὅτι ἔλαβε τὴν παραγγελίαν τῆς ἄλλης θύρας τοῦ ἁγ. Ἰωάννου (τοῦ Βαπτηστηρίου), μὲ τὴν ἄδειαν νὰ τὴν κατασκευάσῃ κατὰ βούλησιν, διὰ νὰ τὴν κάμῃ ὅσον τὸ δυνατὸν τελειοτέραν καὶ πλουσιωτέραν εἰς κοσμήματα.

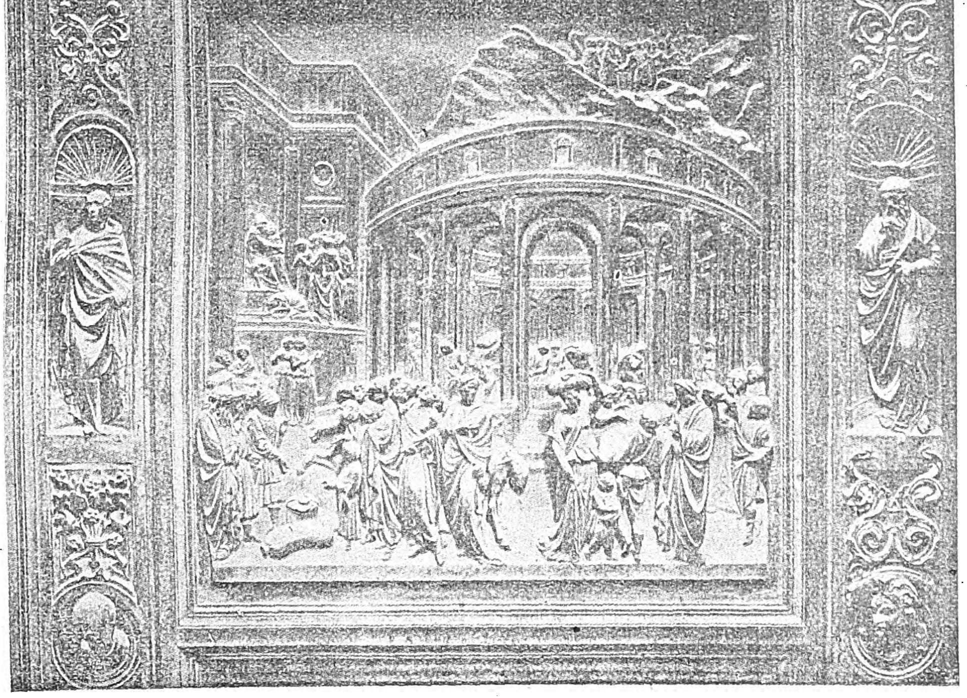

Λ. Γκιμπέρτι: *Ἡ ἱστορία τοῦ Ἰωσήφ.*
[Τμῆμα τῆς δευτέρας θύρας τοῦ Βαπτιστηρίου τῆς Φλωρεντίας. Ἀριστερᾷ διακρίνεται ἡ εἰκὼν τοῦ Λ. Γκιμπέρτι.]

Ἀντὶ τῶν 28 διαιρέσεων τοῦ Μπροῦνι ἔκαμε μόνον 10 μεγάλα ἀνάγλυφα καὶ ὡς ἑξῆς περιγράφει τὸ πρᾶγμα εἰς τὰ «Ἀπομνημονεύματά» του: «Τὰ ἀνάγλυφα, πλήρη προσώπων, ἔχουν ὕψος ἑνὸς πήχεως καὶ ἡμίσεος καὶ παριστάνουν θέματα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἐπροσπάθησα ὅσον ἠδυνάμην νὰ μιμηθῶ τὴν φύσιν, ποικίλλων τὰς γραμμάς, νὰ πλουτίσω τὰς συνθέσεις μου. Εἰς μερικὰς εἰσήγαγα περισσότερα τῶν ἑκατὸν πρόσωπα, εἰς ἄλλας ὀλιγώτερα καὶ εἰργάσθην μὲ εὐσυνειδησίαν καὶ ἀγάπην... Εἶναι ἐν ὅλῳ δέκα ἀνάγλυφα. Τηρῶν τοὺς νόμους τῆς ὀπτικῆς ἔδωκα εἰς αὐτὰ τοιαύτην ἐμφάνισιν ἀληθείας, ὥστε διὰ τοὺς βλέποντας αὐτὰ ἀπὸ μακρὰν νὰ φαίνωνται ὡς ὁλόγλυφα. Εἰς τὰ διάφορα ἐπίπεδα αἱ πλησιέστεραι μορφαὶ εἶναι μεγαλύτεραι, αἱ δὲ μακρινώτεραι μικρύνουν εἰς τὸν ὀφθαλμὸν ὅπως εἰς τὴν φύσιν. Τὸ πρῶτον ἀπὸ τὰ δέκα ἀνάγλυφα παριστάνει τὴν δημιουργίαν τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ἀπείθειάν του εἰς τὸν Δημιουργὸν καὶ τὴν ἐκδίωξίν του ἐκ τοῦ Παραδείσου, ἐν ὅλῳ τέσσαρα θέματα κτλ.» καὶ τὰ ἄλλα διαφόρους σκηνὰς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης μέχρι τῆς ἐπισκέψεως τῆς βασιλίσσης τοῦ Σαββᾶ εἰς τὸν Σολομῶντα. Ἀφθονία ζωῆς καὶ χάριτος ῥέει εἰς τὰς παραστάσεις αὐτὰς τῶν θυρῶν, διὰ τὰς ὁποίας ὁ Μιχαηλάγγελος εἶπεν ὅτι εἶναι τόσον ὡραῖαι, ὥστε θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι εἰς τὰς πύλας τοῦ Παραδείσου. Δροσερότης ἐφευρέσεως, χάρμα παρατηρήσεως καὶ ψυχολογίας, λεπτότατον αἴσθημα μετρημένης συνθέσεως καὶ ἀρίστη ἐκτέλεσις. Εἰς πολλὰ ὑπάρχει ὡς βάθος θαυμάσιον τοπίον, πρὸ τοῦ ὁποίου ἐξελίσσεται ἡ παράστασις, εἴς τινα ὅμως τοῦτο εἶναι ἀρχιτεκτονικόν, ὅπου ἀναγνωρίζεται τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Φλωρεντίας. Ἡ γραφικότης τῆς παραστάσεως πολλάκις ὑπερβαίνει τὴν δυνατότητα ἑνὸς ἀναγλύφου καὶ ἐγγίζει τὰ ὅρια τῆς ζωγραφικῆς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον τοῦ κατηγόρησαν μερικοί, ἀλλ' ἡ δύναμις τῆς ἐκφράσεως καὶ τῆς ἀποδόσεως τῆς ζωῆς, ἡ χάρις καὶ ἡ ζωηρότης τῆς φαντασίας εἶναι τόσαι, ὥστε ὑπερβαίνουν πᾶσαν ἐπίκρισιν. Ἕκαστον φύλλον τῶν θυρῶν περιβάλλεται ὑπὸ πλαισίου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου μεταξὺ κοσμημάτων καὶ κογχῶν ὑπάρχουν 24 ἀγαλμάτια καὶ 24 κεφαλαὶ πατριαρχῶν, προφητῶν, πολεμιστῶν κτλ. εἰς θαυμαστὴν ποικιλίαν στάσεων, ἀλλ' ἐμψυχωμένα ὅλα ἀπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα. Ὁλόκληρον δὲ τὴν θύραν περιθέει μέγα πλαίσιον κοσμούμενον ἀπὸ σύμπλεγμα φυτικῶν καὶ ζωϊκῶν μορφῶν, ὅπου βλέπει τις τὴν ἀνεξάντλητον παρατηρητικότητα τοῦ καλλιτέχνου εἰς φυτὰ καὶ ζῷα καὶ πτηνὰ εἰς χαριτωμένας στάσεις καὶ κινήσεις. Τὸ μέγα τοῦτο ἔργον μετά τινας διακοπὰς δι' οἰκονομικοὺς λόγους ἐτελείωσε τῷ 1447, καὶ τῷ 1452 ἔγινεν ἡ ἐπιχρύσωσις καὶ τὰ ἐγκαίνιά του. Εἶχε δὲ βοηθοὺς εἰς αὐτὸ τὸν Μικελότζο, τὸν Μπενότσο Γκότσολι καὶ τοὺς δύο υἱούς του, ὡς καὶ τὸν Τσενίνι. Τῷ 1439 τῷ παρηγγέλθη ἡ κατασκευὴ μιᾶς νέας λειψανοθήκης διὰ τὸν ἅγιον Ζηνόβιον τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ, τὴν ὁποίαν ἐτελείωσε τῷ 1442. Εἰς τὰς πλευρὰς αὐτῆς παρέστησεν ἐν ἀναγλύφῳ χορὸν ἀγγέλων φέροντα στέφανον καὶ τρία ἀνάγλυφα εἰκονίζοντα θαύματα τοῦ ἁγίου, ὡς τὴν ἀνάστασιν ἑνὸς παιδίου καὶ ἑνὸς ἀπεσταλμένου, τὸν ὁποῖον ὁ ἅγιος Ἀμβρόσιος εἶχε στείλει εἰς τὸν ἐπίσκοπον τῆς Φλωρεντίας καὶ ὁ ὁποῖος διερχόμενος τὰς Ἄλπεις κατεπατήθη ὑπὸ μιᾶς ἁμάξης. Ἐκτὸς τῶν χαλκῶν τούτων ἔργων κατεσκεύασε καὶ ἐκ μαρμάρου τὰς ἐπιτυμβίους πλάκας τοῦ Λουδοβίκου degli Obizi καὶ Βαρθολομαίου Βαλόρι ἐν Santa Croce καὶ Παναγίας ἐκ κηροῦ, ἐκ πηλοῦ καὶ μαρμαροκονίας, εὑρισκομένας εἰς διάφορα μουσεῖα, ὡς τοῦ Λούβρου, τοῦ Βερολίνου καὶ τοῦ Λονδίνου, ἀλλὰ νοθευομένας ὑπό τινων. Καὶ ὡς ἀρχιτέκτων ἀκόμη ἔδρασε, διατελέσας μέλος τῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐποπτευούσης τὸν μητροπολιτικὸν ναὸν τῆς Φλωρεντίας ἀπὸ τοῦ 1404 μέχρι 1409 καὶ πολλάκις ἔπειτα ἐκλήθη νὰ δώσῃ γνώμην καὶ σχέδια διὰ τὰς ἐργασίας αὐτοῦ, ἀποδεικνύων γενικὴν μόρφωσιν καὶ εὐρύτερον καλλιτεχνικὸν πνεῦμα. Ὡς συγγραφεὺς εἶναι γνωστότατος διὰ τὰ «Ἀπομνημονεύματά» του (Commentarii) εἰς τρία βιβλία. Εἰς τὸ πρῶτον ἔχει ὡς εἰσαγωγὴν μετάφρασιν σχεδὸν ἔργου τινὸς τοῦ πρεσβυτέρου Ἀθηναίου, πολεμικοῦ συγγραφέως, τοῦ ὁποίου ὁ Γκιμπέρτι εἶχεν ἑλληνικὸν ἀντίγραφον. Ἐκεῖ ἔπειτα ὁμιλεῖ καὶ περὶ τῆς ἀναγκαιούσης εἰς τὸν καλλιτέχνην ἐγκυκλοπαιδικῆς μορφώσεως, τὴν ὁποίαν παρέλαβεν ἐκ τοῦ Βιτρουβίου, περαιτέρω δὲ περὶ τῆς ἀρχαίας τέχνης, ἀρυόμενος πολλὰ ἐκ τοῦ Πλινίου, ἀλλὰ παρεμβάλλων καὶ ἰδίας κρίσεις καὶ γνώμας. Εἰς τὸ δεύτερον βιβλίον πραγματεύεται περὶ τῆς τέχνης κατὰ τὸν μεσαίωνα καὶ μάλιστα περὶ τῶν καλλιτεχνῶν τῆς Τοσκάνης κατὰ τὸν ΙΔ΄ αἰῶνα, περὶ τῆς βιογραφίας αὐτοῦ τοῦ ἰδίου καὶ περὶ τῶν ἔργων του. Εἰς τὸ τρίτον βιβλίον, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀτελές, προσπαθεῖ νὰ ὁρίσῃ τὰς θεωρητικὰς βάσεις τῆς τέχνης. Τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Γκιμπέρτι, διακρινόμενον διὰ τὴν ἁπλότητα τοῦ ὕφους καὶ τὴν θετικότητα τῆς ἀφηγήσεως, ἀποτελεῖ τὴν πρώτην ἀπόπειραν ἱστορίας τῆς τέχνης, στηριζομένην κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς αὐτοψίαν τῶν ἔργων καὶ καλλιτεχνικὴν κρίσιν εὐσυνείδητον. Ἐξεδόθη τῷ 1912 ὑπὸ J. Schlosser εἰς δύο τόμους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Vasari*, Le vite κτλ..—*Ch. Perkins*, Ghiberti et son école (μετὰ μεταφράσεως τῶν «Ἀπομνημονευμάτων» (Paris 1886).—*N. Bode*, Florentinische Bildhauer der Renaissance [3] (1910).—*M. Reymond*. La Sculpture Florentine, première moitié du XIV siècle (Florence 1898).—*P. Schubring*, Die italienische Plastik des Quattrocento (1919).

Δ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ

Γκιμπέρτος (Guiberto), *ἅγιος*. Ἱδρυτὴς τοῦ μοναστηρίου τῆς Ζαμπλὰς ἐν Βραβάντῃ (892–962). Κατ' ἀρχὰς ἠκολούθησε τὸ στρατιωτικὸν ἐπάγγελμα, ἀλλὰ δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸν στρατὸν καὶ ν' ἀποσυρθῇ εἰς τὰ ἀγροτικὰ κτήματά του, ἐφ' ἑνὸς τῶν ὁποίων ᾠκοδόμησε τὴν μονὴν τῆς Ζαμπλάς. Ἡ ρωμαϊκὴ Ἐκκλησία ἑορτάζει τὴν μνήμην του τὴν 23 Μαΐου, ἡμέραν τοῦ θανάτου του, καὶ τὴν 23 Σεπτεμβρίου, ἡμέραν τῆς μετακομιδῆς τῶν λειψάνων του.

Γκιμποὺρ (Guibourt), *Νικόλαος-Ἰωάννης-Βαπτιστὴς-Γάστων*. Γάλλος φαρμακοποιὸς (1790–1867). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς Φαρμακευτικῆς Σχολῆς (1832) καὶ μέλος τῆς Ἰατρικῆς Ἀκαδημίας (1824). Συνέγραψε: «Φυσικὴν Ἱστορίαν τῶν ἁπλῶν δρογῶν» (1849), «Ἐγχειρίδιον πρακτικῆς καὶ θεωρητικῆς φαρμακευτικῆς» (1840). «Πειραματικαὶ ἔρευναι ἐπὶ τῶν ὀξειδίων τοῦ σιδήρου ὡς ἀντιδότων τῶν δηλητηριάσεων δι' ἀρσενικοῦ» (1839). — Β.

Γκινάκας, *Νικόλαος*. Ὁπλαρχηγὸς ἐκ Γυθείου. Ὑπηρέτησε καθ' ὅλον τὸν Ἀγῶνα. Ἐπὶ Ἰμβραὴμ ἔλαβε δίπλωμα χιλιαρχίας διὰ τὰς ἀνδραγαθίας του. Ἀπέθανε τῷ 1841. Γ. Δ. Κ.

γκινέα (guinea). Ἀγγλικὸν νόμισμα, παλαιοτέρας ἐποχῆς, κοπὲν κατὰ πρῶτον τῷ 1662 ἐκ χρυσοῦ λαφυραγωγηθέντος ἔκ τινος παραλίας τῆς *Γουινέας* (ὅθεν ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα)· σήμερον εἶναι ἁπλῆ λογιστικὴ μονὰς ἴση πρὸς 21 σελλήνια. Ι. Δ. Σ.

Γκίνης. Οἰκογένεια Σπετσιωτῶν Ἀγωνιστῶν, οἵτινες ἦσαν πλοιοκτῆται ἀπὸ τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος: —1) *Ἀντώνιος*. Οὗτος ἀναλαβὼν κατὰ τὸν ὑπὸ τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου ἀποκλεισμὸν τῶν γαλλικῶν παραλίων τῷ 1793 νὰ μεταφέρῃ Γάλλον ἀξιωματικὸν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Γαλλίαν, ἐναυάγησε μὲν παρὰ τὰς γαλλικὰς ἀκτάς, ἀλλὰ κατώρθωσε νὰ διαπεραιώσῃ τὸν ἀξιωματικὸν εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον. Ἐφ' ᾧ καὶ ἡ Συμβατικὴ ἐψήφισε νὰ τῷ δοθῇ ἴσης ἀξίας πλοῖον ἐπὶ τῶν τυχὸν πολεμικῶν λειῶν, ὅπερ ὅμως δὲν ἐπραγματοποιήθη. —2) *Βασίλειος*. Ἐγένετο ἁρμοστὴς Κυκλάδων τῷ 1823. Τούτου οἱ ἑπτὰ υἱοί, ἐπιδοθέντες εἰς ἐμπόριον σιτηρῶν, συναπετέλεσαν τὴν πρώτην μεγάλην ἐμπορικὴν ὀργάνωσιν τῶν νεωτέρων ἑλληνικῶν χρόνων, ἐγκατασταθέντες ἀνὰ εἷς εἰς τοὺς μεγάλους ἐμπορικοὺς λιμένας τῆς Εὐρώπης (Ὀδησσόν, Βάρναν, Κωνστάντζαν, Νεάπολιν, Μεσσήνην κλπ.) καὶ συνεργαζόμενοι.—3) *Γεώργιος*, υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Ἔθεσε τὸ πλοῖόν του εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Ρώσου ναυάρχου Δημητρίου Σενιάβιν τῷ 1807. Ἐναυμάχησεν εἰς Τένεδον, Ἄθων καὶ παρὰ τὰς Σπέτσας. Ἔτυχε τῆς ἀμνηστείας τοῦ 1809.—4) *Ἰωάννης*, υἱὸς τοῦ τελευταίου. Ὑπηρέτησεν ὡς ὑποπλοίαρχος τοῦ Ν. Μπούκουρα εἰς Μονεμβασίαν, Πάτρας, Μεσολόγγιον καὶ ἀλλαχοῦ. Μετέσχε τοῦ Ἀγῶνος εἰς τὰς Ἀθήνας τῷ 1827.—

Digitized by Google

5) *Ἰωάννης*, ἐκ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας. Ἐπολέμησεν εἰς τὴν Μονεμβασίαν ὑπὸ τὸν Γ. Πάνου καὶ εἰς τὸν Γέροντα ὑπὸ τὸν Κολανδρούτσον. Διεκρίθη κατόπιν εἰς διαφόρους περιστάσεις καὶ μάλιστα κατὰ τὸν πειρατικὸν πόλεμον.— 6) **Κοσμᾶς**. Ἐστάλη ὑπὸ τῆς δημογεροντίας εἰς Πειραιᾶ τῷ 1827, ὑπηρέτησε δὲ ὡς λιμενάρχης ἐπὶ Ὄθωνος ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν.— 7) *Σάντος*. Εἷς ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Βασιλείου, ναυτικὸς καὶ εἶτα μεγαλέμπορος σιτηρῶν ἐν Νεαπόλει τῆς Ἰταλίας.

— Γκίνης, *Ἄγγελος Σ.* Υἱὸς τοῦ Σάντου καὶ ἔγγονος τοῦ Βασιλείου Γκίνη. Ἐγεννήθη ἐν Σπέτσαις τῇ 20 Ἰουνίου 1859. Τὰ ἐγκύκλια μαθήματα διήκουσεν ἐν Ἀθήναις, ἐσπούδασε δὲ ἐπὶ ἓν ἔτος ἐν τῇ προπαρασκευαστικῇ σχολῇ τῆς Καρλσρούης καὶ ἐπὶ τετραετίαν ἐν τῷ πολυτεχνείῳ τῆς Δρέσδης, ὅπόθεν ἔτυχε διπλώματος πολιτικοῦ μηχανικοῦ τῷ 1881. Ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ τότε πρωθυπουργοῦ Χ. Τρικούπη καὶ ἀνέλαβε τὴν μελέτην καὶ ἐπίβλεψιν τῶν λιμενικῶν ἔργων Μεσολογγίου. Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1882 κατετάγη εἰς τὸ σῶμα τῶν δημοσίων ἔργων ὡς ἐπαρχιακὸς μηχανικὸς Α' τάξεως. Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1886 προήχθη εἰς νομομηχανικὸν Β' τάξεως, τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1890 εἰς νομομηχανικὸν Α' καὶ τῷ 1907 εἰς ἐπιθεωρητὴν τῶν δημοσίων ἔργων. Ἀπὸ τοῦ 1898 εἶχε διορισθῆ καθηγητὴς τῆς γεφυροδοποιίας ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ. Τῷ 1910 τῷ ἀνετέθη ἡ διδασκαλία τῶν λιμενικῶν καὶ ὑδραυλικῶν ἔργων, ἀπὸ δὲ τοῦ 1918, χωρισθείσης τῆς ἕδρας, ἐδίδασκε τὰ Λιμενικά. Τῷ 1910 ἀπηλλάγη, τῇ αἰτήσει του, τῆς ὑπηρεσίας τῶν δημοσίων ἔργων, ἐκφρασθείσης αὐτῷ τῆς βασιλικῆς εὐαρεσκείας διὰ τὴν μακρὰν του καὶ εὐδόκιμον ὑπηρεσίαν. Ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου ὁ Ἀγγ. Γκίνης ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ἐ. Μ. Πολυτεχνείου, ἀφοσιωθεὶς ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν πρόοδον τοῦ ἱδρύματος. Ὁριστικὸς διευθυντὴς διωρίσθη τῷ 1914 καὶ ἔκτοτε τρὶς ἐκλεγεὶς ὑπὸ τῶν καθηγητῶν διέμεινε τοῦ Πολυτεχνείου σχεδὸν μέχρι τῆς ἡμέρας τοῦ θανάτου του. Ὅ,τι ἐχαρακτήριζε κυρίως τὴν δρᾶσιν τοῦ Γκίνη ὡς διευθυντοῦ τοῦ Πολυτεχνείου ἦτο ἡ νεανικὴ του ψυχὴ οὐδέποτε ἠσθάνθη μισονεϊσμόν, καὶ ἐκθύμως ὑπεστήριξε πάντα ἱκανὸν νέον ἐπιστήμονα, ἀποσκοπῶν νὰ θέσῃ στερεὰς τὰς βάσεις τῆς περαιτέρω ἐξελίξεως τοῦ ἱδρύματος. Πράγματι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Γκίνη ἡ πρόοδος τοῦ Πολυτεχνείου ὑπῆρξε ραγδαία· συνεστήθησαν πρῶτον τὰ προσηρτημένα σχολεῖα καὶ ἀκολούθως κατὰ σειρὰν ἡ ἀνωτάτη σχολὴ τῶν τοπογράφων μηχανικῶν, ἡ ἀν. σχολὴ τῶν χημικῶν μηχανικῶν καὶ τέλος ἡ ἀν. σχολὴ τῶν ἀρχιτεκτόνων μηχανικῶν, αἱ δὲ ὑπάρχουσαι σχολαὶ τῶν πολιτικῶν μηχανικῶν καὶ τῶν μηχανουργῶν ἀνήχθησαν εἰς ἀνωτάτας σχολὰς μηχανολόγων, ἠλεκτρολόγων καὶ πολιτικῶν μηχανικῶν. Πληθὺς ἑδρῶν προσετέθη, νέα ἐργαστήρια ἱδρύθησαν καὶ τὰ ὑπάρχοντα ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ δυνατοῦ ἐπλουτίσθησαν. Τέλος εἰς τὰς ἀόκνους προσπαθείας τοῦ Γκίνη ὀφείλεται ἡ παρὰ τὰς ἀντιξόους οἰκονομικὰς συνθήκας ἔναρξις τῆς ἐκτελέσεως τῶν μεγάλων κτιρίων τοῦ Πολυτεχνείου. Δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι ὁ Γκίνης ἔδωκε τὴν ζωήν του ὑπὲρ τοῦ Πολυτεχνείου μὲ ἀποτέλεσμα νὰ τὸ ἀναγάγῃ εἰς πραγματικὸν τεχνικὸν πανεπιστήμιον ἐφάμιλλον, ὡς πανθομολογεῖται, τῶν μᾶλλον προηγμένων ἀντιστοίχων ἱδρυμάτων τῆς Δύσεως.

Ἄγγελος Σ. Γκίνης.

Ἡ ἐπιστημονικὴ δρᾶσις τοῦ Γκίνη ὑπῆρξεν ἐπίσης ἔντονος καὶ γόνιμος, ὡς ἡ διοικητική. Ἐμελέτησε καὶ ἐξετέλεσε πλεῖστα τεχνικὰ ἔργα, ὁδούς, ὑδραγωγεῖα, γεφύρας κ. τ. λ. Εἰδικευθεὶς δὲ εἰς τὰ λιμενικὰ ἔργα κατήρτισε τὰς μελέτας ὅλων σχεδὸν τῶν λιμένων τῆς Ἑλλάδος, μεταξὺ τῶν ὁποίων οἱ: τῆς Ἄνδρου, Ἄστρους, Βόλου, Καβάλλας, Καρλοβασίου, Καρύστου, Κατακώλου, Κορίνθου, Κύμης, Κυπαρισσίας, Λ. Βαθέος (Σάμου), Λεωνιδίου, Μεθώνης, Μεσολογγίου, Μονεμβασίας, Μυτιλήνης, Νάξου, Ναυπλίου, Πατρῶν, Πειραιῶς, Πρεβέζης, Ρεθύμνης, Χαλκίδος, Χανίων, Χίου κ. ἄ. Τῷ 1926 ὠνομάσθη ἀκαδημαϊκός. Ἀπέθανε τῇ 28ῃ Μαρτίου 1928 καὶ ἐκηδεύθη δημοσίᾳ δαπάνῃ τιμῆς ἕνεκεν. Συνέγραψεν «Ὁδοποιίαν» «Γραφικὴν Στατικὴν» καὶ «Λιμενικὰ ἔργα». Α.Μ.

— **Γκίνης** *Ἰωάννης*. Κερκυραῖος λόγιος τῶν νόσων τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Συνειργάσθη εἰς τὴν ἐν ἔτει 1766, ἐν Λειψίᾳ γενομένην, ἔκδοσιν τῆς συλλογῆς: «Ἄνθη νεοθαλῆ καὶ νεόδρεπτα ἐκ τοῦ λειμῶνος τοῦ κατὰ Κέρκυραν φροντιστηρίου». [Πρβλ. *E. Legrand* Bibliographie Ionnienne Α' n° 382.] Π. Π. Π.

— **Γκίνης**, *Πέτρος*. Ἀντιναύαρχος ἐν ἀποστρατείᾳ γεννηθεὶς ἐν Σπέτσαις τῷ 1861. Εἰσήχθη ὡς ὑπότροφος τοῦ Π. Ν. εἰς τὸ Στρατιωτικ. Σχολεῖον τῶν Εὐελπίδων, μὴ ὑπαρχούσης ναυτικῆς σχολῆς, ἐξ οὗ ἀποφοιτήσας (1880) ἐτοποθετήθη ἐπὶ τοῦ πάρωνος «Ἄρης» πρὸς πρακτικὴν ἐκπαίδευσιν. Ἀποσταλεὶς εἰς Γαλλίαν πρὸς τελειοτέραν ἐκπαίδευσιν (1889) ὑπηρέτησεν εἰς τὸν «Στόλον τοῦ Βορρᾶ», ὁπόθεν ἀνεκλήθη (1890) διὰ νὰ ἀποτελέσῃ μέλος τῆς ἐν Γαλλίᾳ ἐπιτροπῆς πρὸς παραλαβὴν τῶν θωρηκτῶν «Ὕδρας», «Σπετσῶν» καὶ «Ψαρῶν», εἶτα δὲ (1892) ἀνέλαβε τὸν ἐξελληνισμὸν τοῦ «Διεθνοῦς κώδικος σημάτων». Ὑπηρέτησε κατόπιν ὡς καθηγητὴς ἐν τῇ ναυτικῇ σχολῇ τῶν Δοκίμων, συγκεντρώσας τὰς παραδόσεις του εἰς σύγγραμμα, ὡς γενικὸς γραμματεὺς τοῦ ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν (1909), ὡς ἀρχηγὸς τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου τοῦ ναυτικοῦ (1911) καὶ ὡς κυβερνήτης τοῦ «Ἀβέρωφ», ἅμα δὲ καὶ ἀρχηγὸς τοῦ στόλου γυμνασίων (1912). Τοῦ ναυάρχου Κουντουριώτου ἀναλαβόντος τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στόλου, ὁ Γκίνης ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς μοίρας τῶν παλαιῶν θωρηκτῶν, μετασχὼν τῶν ναυμαχιῶν τῶν Βαλκανικῶν πολέμων. Ἀναλαβὼν τὴν διεύθυνσιν τοῦ πολεμικοῦ ναυστάθμου (1913) προήχθη εἰς ὑποναύαρχον κατ' ἐκλογὴν (1914), ἀποστρατευθεὶς τῇ αἰτήσει του (1915) καὶ προαχθεὶς εἰς ἀντιναύαρχον. Ἐξελέγη δὶς βουλευτὴς Σπετσῶν (1910 καὶ 1915), μετασχὼν δὲ τοῦ κινήματος τῆς Θεσσαλονίκης ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν τῆς ἐκεῖ προσωρινῆς κυβερνήσεως. Σ. Ε. Λ.

γκινήσι (τό). Ξυλουργικὸν ἐκ σκληροῦ ξύλου (ἀσπροξύλου, πριναριοῦ) ἐργαλεῖον μετὰ χαλυβδίνης σμίλης, χρησιμεῦον δι' αὐλακώσεις ξύλων. Τὸ πλάτος τῆς σανίδος εἰς ὃ πρόκειται νὰ συρθῇ ἡ *γκινησιὰ* καὶ τὸ βάθος τῆς αὔλακος κανονίζονται δι' εἰδικῶν ρυθμιστήρων, τὸ δὲ πλάτος τῆς αὔλακος ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ πλάτος τῆς σμίλης. Σ. Κ.

Γκίνι (Guignes), *Ἰωσὴφ ντε—.* Γάλλος σινολόγος (1721—1800). Ὑπῆρξεν ὁ καλύτερον τῶν γνωρίζων τὴν σινικὴν γλῶσσαν κατὰ τὴν ἐποχήν του. Ἐδημοσίευσε: «Γενικὴν ἱστορίαν τῶν Οὔνων, Τούρκων, Μογγόλων καὶ ἄλλων Ταττάρων» καὶ μετέφρασε τὸ κινεζικὸν «Σοῦ-Κίνγκ». Ἐθεώρει τοὺς Κινέζους ὡς ἀρχαίους ἀποίκους τῆς Αἰγύπτου. Τῷ 1754 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν. — Β.

Γκίνι *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος τῆς νήσου Κέω (6λ. λ. Αἰγαῖον Β' 399 6').

γκίνια (ἡ)· λέξις γαλλικῆς προελεύσεως, χαρτοπαικτικὴ κυρίως, σημαίνουσα τὴν ἐν τῷ παιγνιδίῳ συνεχῆ καὶ ἔμμονον ἀτυχίαν' || μεταφ. κακοτυχία, κακὴ σύμπτωσις, ζημία, ἄλλως: *μιζέρια*.

Γκινιὰρ (Guignard), *Λέων*. Γάλλος βοτανικὸς γεννηθεὶς κατὰ τὸ 1852. Τῷ 1887 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς ἀνωτάτης φαρμακευτικῆς σχολῆς τῶν Παρισίων καὶ κατὰ τὸ 1900 διευθυντὴς ταύτης. Ἠσχολήθη ἰδίως μὲ τὴν μικρογραφίαν καὶ τὴν μικροχημείαν τῶν φυτῶν. Ἐκ τῶν πολλῶν ἐργασιῶν του ἀξιολογώτεραι εἶναι: «Recherches sur le sac embryonnaire des phanérogames angiospermes» (1882), «Nouvelles recherches sur le noyau cellulaire et les phénomènes de la division commune aux végétaux et aux animaux» (1885), «Les centres cinétiques chez les végétaux (1898), «Sur les anthérozoides et la double copulation, sexuelle chez les végétaux angiospermes» (1899).

Γκινιὲ (Guignet), *Ἀδριανός*. Γάλλος ζωγράφος (1817—1854). Εἰς τοὺς πίνακάς του απεμιμήθη κατ' ἀρχὰς τὸν Σαλβατὼρ Ρόζα καὶ τὸν Ντεκάν, ἀλλὰ βραδύτερον ἀπέκτησεν ἀτομικὴν τεχνοτροπίαν. Τὰ γνωστότερα ἔργα του εἶναι: «Ὁ Μωυσῆς ἐκτεθειμένος εἰς τὸν Νεῖλον», «Ὁ Σαλβατὼρ Ρόζα ἐν τῷ μέσῳ τῶν λῃστῶν», «Ὁ Ἰωσὴφ ἑρμηνεύων τὰ ὄνειρα τοῦ Φαραώ», «Ὁ Ξέρξης θρηνῶν τὴν καταστροφὴν τῆς στρατιᾶς του», «Ἡ ἧττα τοῦ Ἀττίλα» κλπ. Δ. Δ.

Γκινιὸλ (Guignol ἢ Chignol). Λέξις γαλλικὴ σημαίνουσα ἀρχικῶς τὸ θεατρικὸν νευρόσπαστον καὶ κατόπιν τὸ θεατρίδιον, ὅπου δίδονται παραστάσεις νευροσπάστων. Εἶναι ὅ,τι ὁ *καραγκιόζης* διὰ τὴν Τουρκίαν καὶ ὁ *φασουλῆς* διὰ τὴν Ἑλλάδα. Τὸ Γκινιὸλ ὅσον ἀφορᾷ τὴν Γαλλίαν εἶναι λυωνικῆς προελεύσεως, τὰ πρότυπα ὅμως εἶναι ἰταλικὰ καὶ ἰδίως ἐκ τῆς «Commedia del' arte», καθότι ὁ Γάλλος Γκινιὸλ ἦτο πρόσωπον ὡρισμένων ρόλων εἰς τὸ δραματολόγιον τῶν ἀνδρεικέλλων. Ἡ σημασία τῆς λέξεως κατέστη ἀργότερον περιληπτικωτέρα περιλαβοῦσα ὁλόκληρον τὸν θίασον. Αἱ περιπέτειαι τοῦ Γκινιόλ, τέρπουσαι μόνον τοὺς παῖδας σήμερον, ἐνδιέφερον εἰς παρῳχημένην ἐποχὴν καὶ τοὺς ἡλικιωμένους. Τὰ νευρόσπαστα, ὅπως καὶ ὁ καραγκιόζης, δὲν φαίνονται ὁλόκληρα κινούμενα διὰ συρμάτων, ἀλλὰ μόνον ἐξ ἡμισείας συνιστάμενα ἐκ κεφαλῆς καὶ χειρῶν. Ὑπὸ τὸ ὡς ἔνδυμα χρησιμεῦον ράκος, ἡ χεὶρ τοῦ «θιασάρχου» (καὶ τῶν βοηθῶν του, ὅταν πολλὰ πρόσωπα εὑρίσκωνται ἐπὶ σκηνῆς) περιφέρει τὸ ἀνδρείκελλον, μιμουμένη διὰ τοῦ λιχανοῦ τὴν κίνησιν τοῦ βραχίονος τῆς πλαγγόνος. Ὁ διάλογος γίνεται διὰ τῆς εναλλαγῆς διαφόρων φωνῶν, πάντοτε ὑπὸ τοῦ θιασάρχου. Εἰς τὴν θεατρικὴν ὁρολογίαν ἡ λέξις Γκινιὸλ ἔχει σήμερον πολλαπλᾶς σημασίας: ὁτὲ μὲν χαρακτηρίζει ἐμπαικτικῶς ἓν γελοῖον πρόσωπον, ὁτὲ δὲ θέατρον κατωτάτης ὀργανώσεως (μπουλούκι), καὶ ἄλλοτε, τεχνικῶς, πρόχειρον σανίδωμα ἐγκαθιστάμενον ἐνίοτε πλησίον τῆς ὀρχήστρας, ὁπόθεν νὰ δύναται ὁ διευθύνων τὰς δοκιμὰς (συγγραφεύς, σκηνοθέτης ἢ διευθυντὴς τοῦ θεάτρου) νὰ παρακολουθῇ τὸ μελετώμενον ἔργον. Μ. ΒΑΛΣΑΣ

— «**Γκινιόλ**, *Γκρὰν—*» (Grand Guignol). Θέατρον ἐν Μονμάρτρῃ τῶν Παρισίων, λειτουργοῦν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1897 εἰς τὸ ὁποῖον ἀναβιβάζονται ἔργα μονόπρακτα ὅπου τὸ ὑπερκωμικὸν ἀναμιγνύεται μὲ τὸ ὑπερτραγικὸν καὶ τὸ φρικῶδες. Τὰ περισσότερα τῶν διδομένων ἔργων ἔχουν πραγματικὴν φιλολογικὴν ἀξίαν, πλεῖστοι δὲ ἐκ τῶν διασημοτέρων Γάλλων θεατρικῶν συγγραφέων ἐνεφανίσθησαν τὸ πρῶτον εἰς τὸ ἀνωτέρω θέατρον. Μεταξὺ αὐτῶν συγκαταλέγονται τὰ ἑξῆς: «Ὁ κ. Μπωντὲν» τοῦ Κουρτελίν, ὁ «Εὐτυχὴς συγγραφεύς» τοῦ Ζ. Μαρνί, «Εὐθῖξία καὶ Συνέντευξις» τοῦ Ὀκταβίου Μιρμπώ, τὸ «Τελευταῖον Βασανιστήριον» τῶν Ἀντρὲ ντὲ Λόρντ καὶ Εὐγενίου Μορέλ. Ἐν Ἑλλάδι τὸ πρῶτον ἐδόθησαν τρία μονόπρακτα ἔργα τοῦ εἴδους «Γκρὰν Γκινιὸλ» ὑπὸ τοῦ Ἐδμόνδου Φύρστ εἰς τὸ θέατρον «Ἀθήναιον», ὀλίγον δὲ βραδύτερον, πρωτότυπα αὐτὴν τὴν φοράν, ὑπὸ τοῦ Θιάσου τῶν Νέων εἰς τὸ θέατρον Παγκρατίου.

Γκινιὼ (Guigniaut), *Ἰωσὴφ-Δανιήλ*. Ἑλληνιστὴς καὶ Γάλλος ἀρχαιολόγος (1794—1876). Τῷ 1837 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν καὶ καλῶν τεχνῶν, διορισθεὶς ἰσόβιος γραμματεὺς αὐτῆς (1860). Τὰ σπουδαιότερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Dissertations sur la Vénus de Paphos et sur le dieu Sérapis», ἔκδοσις τοῦ «Προμηθέως» τοῦ Αἰσχύλου (Παρίσιοι 1829), «La Théogonie d'Hésiode» καὶ «De Ἑρμοῦ seu Mercurii Mythologia» (1835). Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον ἔργον του εἶναι «Religions de l'antiquité considérées principalement dans leurs formes symboliques et mythologiques» (Paris, 1825). Δ. Δ.

Γκινμπὲρ (Guignebert), *Κάρολος*. Σύγχρονος Γάλλος ἱστορικός. Ἐγεννήθη τῷ 1867 πλησίον τῶν Παρισίων, ὅπου ἐσπούδασε τὴν φιλολογίαν, ἱστορίαν καὶ γεωγραφίαν. Σήμερον διατελεῖ καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῶν Παρισίων. Ἔχει γράψει πλεῖστα ἔργα σχετιζόμενα ἰδίως μὲ τὴν ἱστορίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ: «Τερτυλλιανός» (1901) «Ἡ ἐξέλιξις τῶν δογμάτων» (1910), «Τὸ πρόβλημα τοῦ Ἰησοῦ» (1914)· μελέτας περὶ τοῦ ἀρχαίου, μεσαιωνικοῦ καὶ συγχρόνου Χριστιανισμοῦ (1921—1922) κλπ. Ἐπίσης ἐδημοσίευσε καὶ ἔργα του πρωτότυπα ἀγγλιστί. —Β.

Γκινὸν (Guinon), *Ἀλβέρτος*. Γάλλος θεατρικὸς συγγραφεὺς γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1863. Τὸ πρῶτον ἐνεφανίσθη μὲ τὴν κωμῳδίαν «Παντρεύω τὴν γυναῖκά μου». Ἠκολούθησαν ἄλλα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Μόνος», «Ποῖος πταίει», τῷ δὲ 1902 ἐδόθη εἰς τὸ θέατρον Βωντεβὶλ τὸ γνωστότατον ἔργον του «Ὁ Ζυγός». Τέλος ἔγραψε τὸ δρᾶμα «Κατάπτωσις», κοινωνικὴν σάτιραν, τοῦ ὁποίου ἡ ἐπὶ σκηνῆς διδασκαλία ἀπηγορεύθη, ἐπιτραπείσης τῆς παραστάσεως μετὰ τρία ἔτη (1904).

Γκινόσιον *[Γεωγρ.]* 6λ. λ. Μολόχα.

γκινόσος (ὁ) ἢ *γκινόσο* (τό). Ξυλουργικὸν ἐργαλεῖον ἐκ σκληροῦ ξύλου ἁπλοῦν μετὰ σμίλης,

Digitized by Google

τὸ ὁποῖον χρησιμεύει δι' ἀνοίγματα πατούρας, ὡς εἰς τὰς κορνίζας, εἰς τὰς πλευρὰς τῶν παραθύρων, ἵνα τοποθετηθοῦν οἱ ὑαλοπίνακες, εἰς τὴν κατασκευὴν αὐλάκων διὰ τὴν τοποθέτησιν τῶν πυθμένων τῶν βαρελίων κτλ. Λέγεται καὶ *τζινιαδοῦρος*. Σ. Κ

Γκίνσμπουργ *'Ασσήρ·* βλ. *'Αχὰδ-Χάαμ*.

Γκίντελυ (Gindely). *'Αντώνιος.* Τσέχος ἱστοριογράφος (1829—1892). Τῷ 1862 ἐγένετο καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Πράγας καὶ ἀρχειοφύλαξ. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ πρωτεύουσιν: «Ἱστορία τῶν Βοημῶν Ἀδελφῶν» (1857, 2 τόμοι), «Ρουδόλφος ὁ Β' καὶ ὁ αἰὼν αὐτοῦ» (1865. 2 τόμοι), «Ἱστορία τοῦ τριακονταετοῦς πολέμου» (1880), «Ὁ Βαλντστάϊν κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς στρατηγίας του ἐπὶ τῇ βάσει τῶν συγχρόνων του πηγῶν 1625—1630» (1886, 2 τόμοι). Ἡ ἱστορία τοῦ Γκίντελυ: «Ἡ ἀντιμεταρρύθμισις ἐν Βοημίᾳ» ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Τοῦπετς (1893). —Β.

Γκίντζελ (Ginzel). *Φρειδερῖκος-Κάρολος.* Γερμανὸς ἀστρονόμος (1850—1926). Ἀπὸ τοῦ 1877 προσελήφθη ὡς βοηθὸς τοῦ Oppolzer καὶ παρατηρητὴς εἰς τὸ ἐν Βιέννῃ ἰδιωτικὸν ἀστεροσκοπεῖον ἐκείνου. Καθώρισε τὰς τροχιὰς πολλῶν πλανητοειδῶν καὶ κομητῶν καὶ ἐμορφώθη ἐνιουργησε καλυτέραν βάσιν διὰ τὸν ὑπολογισμὸν τῆς τροχιᾶς τῆς σελήνης, στηριχθεὶς πρὸ πάντων εἰς τὰς ἀπὸ τοῦ μεσαίωνος γνωστὰς ἐκλείψεις. Τῷ 1886 ἐγένετο μέλος τοῦ ἀστρονομικοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Βερολίνου, τῷ δὲ 1899 καθηγητής, ὁπότε ἐδημοσίευσε κανόνα τῶν ἐκλείψεων διὰ τὸν κύκλον τῆς ἐρεύνης τῶν ρωμαϊκῶν χρονολογιῶν, καθὼς καὶ μίαν ἀπόπειραν διὰ τὰς ἐκλείψεις τὰς ἀναφερομένας ἐν «Rigveda». Βραδύτερον ἔγραψε «Κανόνα εἰδικὸν διὰ τὰς ἐκλείψεις τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης εἰς τὰς χώρας τὰς σχετιζομένας μὲ τὴν ἐπιστήμην τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος καὶ ἰδίᾳ διὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τοῦ 900 π. Χ. μέχρι τοῦ 600 μ. Χ.» (1899). Ι.Δ.Σ

Γκίντζκαϋ (Ginzkey), *Φραγκῖσκος-Κάρολος.* Γερμανὸς συγγραφεὺς γεννηθεὶς τῷ 1871 ἐν Πόλᾳ. Ἀπὸ τοῦ 1893—1919 ὑπηρέτησεν εἰς τὰς τάξεις τοῦ αὐστριακοῦ στρατοῦ ὡς ἀξιωματικός, ἐγκατασταθεὶς ἐν Salzburg. Ἔγραψε τὰ ἑξῆς ποιήματα, τὰ ὁποῖα καὶ τὸν ἀνέδειξαν: «Ἡ μυστικὴ κωδωνοκρουσία» (1906, βραβευθέν), «Λυρικαὶ ρωψῳδίαι καὶ νέα τραγούδια» (1910), «Περὶ τοῦ συμποσίου τῆς ζωῆς» (1922), καί τινα ἄλλα μικρότερας ἀξίας. Ἔγραψεν ἐπίσης μυθιστορήματα καὶ διηγήματα, ἐκ τῶν ὁποίων σπουδαιότερα εἶναι: «Ὁ Ἰάκωβος καὶ αἱ γυναῖκες» (1908), «Ροζίττα» (1920), «Περὶ ἀλλοκότων δρόμων» (1922), «Τὸ ταξίδιον πρὸς Komakuku» (1923), «Ὁ δρόμος πρὸς τὴν Oswalda» (1924) κ. ἄ. [Βλ. *Hohlbaum*, F. K. Ginzkey κλπ. 1921). Ι. Δ. Σ.

Γκιόβατα *[Παραλ. Γεωγρ.].* Κόλπος, ποταμὸς καὶ πόλισμα τῆς μικρασιατικῆς ἀκτῆς. Καὶ ὁ μὲν κόλπος, διανοιγόμενος μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Κέραμος καὶ Μπαλεζοῦ εἰς εἴσδυσιν 17 μιλ. καὶ εὖρος μεταξὺ τῶν κεράτων 7 μιλλίων, εἶναι ἡ εἰς ὀξὺν μυχὸν τερματιζομένη ἐσωτάτη κόλπωσις τοῦ κόλπου τῆς Κῶ, ὁ καθ' αὐτὸ δηλαδὴ *Κεραμεικὸς κόλπος* τῶν ἀρχαίων. Ἡ βορεία του ἀκτὴ περιθέεται ἀπὸ τὴν ὀροσειρὰν Κεράμ-ντάγ, πυκνῶς δασώδη, ἐν ᾗ φωλεύουσι καστανοὶ ἀγριόχοιροι, λύκοι, θῶες κτλ. Ὁ ποταμός, ὑφάλμυρος πρὸς τὴν ἐκβολήν του, σχηματίζει ἕλη, *Καντὶν* ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ *Μάσμα* (δηλ. μίασμα) ὑπὸ τῶν ἐντοπίων ὀνομαζόμενα. Τὸ δὲ χωρίον (πλάτ. 37° 03'20" Β, μηκ. 28°21'50", χάρτ. ἀγγλ. 1604: The Gulfs of Kos, Doris and Symi), ἐπέχον τὴν θέσιν τῶν ἀρχαίων Βαργάσσων (βλ. λ.), ἐγκαταλείπεται ἀπὸ τῆς ἀνοίξεως μέχρι τοῦ χειμῶνος ἀπὸ τοὺς ἐν διαρκεῖ ἑλομιάνσει κατοίκους του, μόνοι δὲ κάτοικοι ἀπομένουν οἱ ἔγκλειστοι τῶν ἐκεῖ φυλακῶν, διαιτώμενοι εἰς τρώγλας ἐχούσας ἀντὶ πατώματος σιδηρᾶς ἐσχάρας, ὀλίγον κάτωθεν τῶν ὁποίων ρέει τὸ βροτολοιγὸν ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ. Πλεῖστα ἠρειπωμένα φρούρια ἀρχαῖα διασῴζονται περὶ τὴν ἀκτὴν τοῦ μυχοῦ. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γκιοβγκεμπάν *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Εὐδαίμονος Ἀραβίας, ἐν τῷ σημερινῷ βασιλείῳ τῆς Ὑεμένης, εἰς ἀπόστασιν 15 ὡρῶν ἀπὸ τῆς πρωτευούσης *Σάννα*. Κάτοικοι 1500. Κεῖται ἐπὶ θέσεως ὑψηλῆς καὶ ἔχει κλῖμα καλόν. Ἐπίνειον τῆς περιοχῆς εἶναι ἡ Χοδεΐδα. Εἰς τὴν θέσιν αὐτῆς ὑπῆρχε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἀνάκτορον, τὸ ὁποῖον ἔλαμπεν ὑπὸ τὸν ἥλιον, ἐξ οὗ καὶ ἡ πόλις ἔλαβε τὸ ὄνομα *Γκιοβγκεμπάν*, σημαῖνον ἀστέρας. Ν. Μ.

Γκιὸζ-τεπὲ *[Γεωγρ.].* Ἓν τῶν γραφικωτέρων προαστείων τῆς Σμύρνης, νοτίως τῆς πόλεως καὶ παρὰ τὴν θάλασσαν κείμενον, ὅπερ πρὸ τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς κατῳκεῖτο ὑπὸ πολλῶν Ἑλλήνων (βλ. καὶ λ. *Σμύρνη*).

Γκιόζα *[Γεωγρ.]·* βλ. λ. Μάτι.

Γκιοϊνὲκ ἢ *Γκιοϊνοὺκ* ἢ *Τορμπαλὶ* *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Τουρκίας, ἕδρα ὑποδιοικήσεως τοῦ νομοῦ Μπολοῦ, εἰς ἀπόστασιν 80 χλμ. ἀπὸ τῆς πόλεως Μπολοῦ, ἐπὶ παραποτάμου τοῦ Σαγγαρίου. Ἔχει 2000 κατοίκους. Ἡ ὁμώνυμος ὑποδιοίκησις ἔχει 78 χωρία καὶ 18000 κατοίκους. Ν.Μ.

Γκιὸκ - *'Ιρμὰκ* *[Γεωγρ.].* Ποταμὸς ἐν Τουρκίᾳ πηγάζων ἐκ τῶν βορείων κλιτύων τοῦ ἐν τῷ νομῷ Κασταμονῆς ὄρους Ἐλκὰζ-δάγ, ρέων πρὸς τὰ ΒΑ. Εἰσδεχόμενος μικρὸν παραπόταμον διερχόμενον πλησίον τῆς πόλεως Κασταμονῆς, τρέπεται πρὸς τὰ ΝΑ. καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἅλυν. Ν. Μ.

— **Γκιὸκ**-*Νοὺρ* *[Γεωγρ.].* Τουρκικὸν καὶ περσικὸν ὄνομα τῆς ἐν τῇ Μογγολίᾳ ἐπαρχίας Κουκονὸρ καὶ τῆς ὁμωνύμου ἁλμυρᾶς λίμνης (βλ. Κουκου-νόρ). Ν. Μ.

— **Γκιὸκ**-*σοῦ* *[Γεωγρ.].* Ποταμὸς τῆς Τουρκίας, ἐν τῇ Κιλικίᾳ, ὁ *Καλύκαδνος* τῶν ἀρχαίων.

— **Γκιὸκ** *Σουγιοῦ* *[Γεωγρ.].* Μικρὸς ποταμὸς τῆς εὐρωπαϊκῆς πλευρᾶς τοῦ Βοσπόρου, χυνόμενος μεταξὺ Ἀνατολοῦ-χισὰρ καὶ Καντιλλῆ.

— **Γκιὸκ**-*τσάϊ* *[Γεωγρ.].* Λίμνη τῆς Ἀρμενίας (τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς σημερινῆς), ἀρμενιστὶ καλουμένη *Σεβαγκᾶ* ἢ *λίμνη τοῦ Σεβάν*. Κεῖται εἰς ὕψος 1930 μ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, (40°9'—40°37' Β. πλάτ. καὶ 42°40'—43°22' Α. μηκ. Παρισίων). Ἔχει μῆκος 70 περίπου χιλιομέτρων καὶ πλάτος μέγιστον 27 χλμ., μὲ ἐπιφάνειαν 1323 τ. χλμ., βάθος δὲ μέγιστον 110 μ. Περιστοιχίζεται ὑπὸ καταπρασίνων ὀρέων ὕψους 1000 μ. ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῶν ὑδάτων της. Τροφοδοτεῖται ὑπὸ πολλῶν ποταμίων καὶ ρυάκων καὶ ἐκχύνει τὸ πλεονάζον τῶν ὑδάτων της διὰ τῶν ποταμίων Σεβὰν καὶ Ζεγκὲ εἰς τὸν Ἀράξην, καὶ εἶναι λίαν ἰχθυοτρόφος. Τὸν χειμῶνα τὰ ὑφάλμυρα ὕδατά της πήγνυνται. Εἰς τὰς ἀνατολικὰς αὐτῆς ὄχθας κεῖται τὸ Κιρκ-μπουλὰκ μὲ θερμοπηγάς. Ἐντὸς τῆς λίμνης ὑπάρχει ἡ νῆσος Σεβάν. Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

— **Γκιὸκ**-*Τσελὴτ-κιοῖ* *[Γεωγρ.]·* βλ. λ. Σύλλιον.

Γκιόκας. Ὄνομα ἀγωνιστῶν: —1) ***Βασίλειος.*** Ἐκ Χορμοβοῦ, ἐξ οὗ καὶ *Χόρμοβας* ἢ *'Ιντρίζης* ἐκαλεῖτο. Ἐπολέμησεν εἰς διάφορα μέρη τῆς Στερεᾶς καὶ ἔπεσεν ἐν Γραβιᾷ μαχόμενος ἐναντίον τοῦ Ἀμπὸζ Ντίμπρα. — 2) ***Μάρκος.*** Χιμαριώτης. Ἐπολέμησε καθ' ὅλον τὸν Ἀγῶνα καὶ διεκρίθη ἐν Μεσολογγίῳ καὶ Ἀθήναις. —3) ***Νέτσιος,*** πατὴρ τοῦ προηγουμένου. Ἔπεσε κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου. — 4) ***Πάνος.*** Ἐκ Σουλίου. Ὑπηρέτησεν ἀπὸ τοῦ 1822 μέχρι τέλους τοῦ Ἀγῶνος, παρέμεινε δὲ εἰς τὴν ὀροφυλακήν. Γ.Δ.Κ.

Γκιοκή-Τσελὲρ *[Γεωγρ.]·* βλ. λ. Σέλερον.

Γκιὸλ (Gjol) *[Μυθολ.].* Οὕτως ὀνομάζεται ἐν τῇ σκανδιναυικῇ μυθολογίᾳ ὁ ὁρίζων τὸ βασίλειον τῶν νεκρῶν ποταμός, ἀναλογῶν πρὸς τὸν Ἀχέροντα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Οἱ νεκροὶ διέρχονται αὐτὸν διὰ τῆς γεφύρας Γκιαλλάρ, ἣν φρουρεῖ ἡ παρθένος Μόντγκουντ. —Β

Γκιολέκας ἢ *Γκιώνης Λέκας Ζεϊνέλμπεης* Ἀλβανὸς τοπάρχης. Κατὰ τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1847 μετ' ἄλλων Ἀλβανῶν τοπαρχῶν ἐκήρυξεν ἐν Δελβίνῳ τὴν ἐπανάστασιν τῆς νοτίου Ἀλβανίας ἐναντίον τοῦ σουλτάνου, τὴν γνωστὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἐπανάστασις τοῦ Γκιολέκα». Τὴν ἐπανάστασιν ταύτην ἠθέλησε νὰ ἐπωφεληθῇ ὁ τότε πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος Ἰ. Κωλέτης πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἠπείρου. Ὑπῆρξεν ὅμως ἄγονος καὶ πολλῶν κακῶν πρόξενος οὐ μόνον διὰ τὴν ἐπαναστατήσασαν Ἀλβανίαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν γείτονα Ἤπειρον, εἰς ἣν μοιραίως ἐπεξετάθη, διότι εἰς ἀμφοτέρας οἱ τε ἐπαναστάται καὶ οἱ πρὸς καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ σουλτάνου τακτικὸς στρατὸς ἐπέφερον μεγίστας ζημίας καὶ καταστροφάς. Ἡ ἐπανάστασις κυρίως διεξήχθη εἰς τὰς ἐπαρχίας Δελβίνου, Τεπελενίου, Ἀργυροκάστρου, Πωγωνίου καὶ Κονίτσης καὶ οἱ ἐπαναστάται ἔβαινον πρὸς κατάληψιν τῶν Ἰωαννίνων, ἣν καὶ θὰ ἐπετύγχανον ἂν δὲν ἐνικῶντο κατὰ τὴν μάχην τῶν Δολιανῶν εἰς ἀπόστασιν 40 χιλ. ΒΔ. τῶν Ἰωαννίνων. Ἡττηθέντων καὶ διαλυθέντων τῶν ἐπαναστατῶν, ὁ Γκιολέκας κατώρθωσε νὰ σωθῇ. Κατὰ τὸ 1852 ὅμως, πολεμῶν κατὰ τῶν Μαυροβουνίων, ἐφονεύθη. [Πρβλ. *Π. Ἀραβαντινοῦ* «Χρονογραφία Ἠπείρου» τ. Α' σ. 408. *Β. Ζώτου Μολοσσοῦ* «Ἠπειρ. Μελέται» τ. Δ' τεῦχ. Γ' σ. 174] Χ. Ι. ΣΟΥΛΗΣ

Γκιολετζεὺκ *Μαχαλάδες* *[Γεωγρ.]·* βλ. λ. Μικροκώμη.

Γκιόλης, *'Αναστάσιος.* Ὑδραῖος ναυτικός. Ἠνδραγάθησεν εἰς τὴν ναυμαχίαν τῆς Ἄνδρου. Ἐφονεύθη ἐν Μεσολογγίῳ. Γ. Δ. Κ.

Γκιόλμπασι (Gjölbaschi) *[Γεωγρ.].* Κωμόπολις (ἡ ἀρχ. Γρυσα) ἐν τῷ ἀσιατικῷ τουρκικῷ βιλαετίῳ τοῦ Ἰκονίου, πέντε χιλιόμετρα ἀπὸ τῆς ἀκτῆς καὶ δέκα μακρὰν τῆς ἀρχαίας Μύρας. Τῷ 1842 ὁ Σαϊμπορν ἀνεκάλυψε πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Γκιόλμπασι θαυμάσιον ἡρῷον, ἔργον τῆς Ε' ἑκατονταετηρίδος π.Χ., τὰ ἀνάγλυφα τοῦ ὁποίου: «ὁ φόνος τῶν μνηστήρων», «ἡ θήρα τοῦ καλυδωνίου κάπρου», «ἡ καταστροφὴ τοῦ Ἰλίου», «ἡ μάχη τῶν Ἀμαζόνων», «ἡ μάχη τῶν Κενταύρων» «ἡ ὑπὸ τῶν Διοσκούρων ἁρπαγὴ τῶν θυγατέρων τοῦ Λευκίππου», «οἱ ἆθλοι τοῦ Θησέως», ἐστάλησαν τῷ 1882 εἰς τὴν Βιέννην. Α. Δ.

Γκιὸλ-Ὄμπαση *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς κοινότητος Προφήτου (τέως Κλείσαλι) τῆς ἐπαρχίας Λαγκαδᾶ τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Κάτοικοι (1928) 108. Ἤδη καλεῖται *'Ακρολιμνιά.*

—**Γκιὸλ-Ὄμπαση** *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κιλκὶς ἤδη καλούμενον Πικρολίμνη (βλ. λ.).

Γκιολτζὶκ ἢ *Γκιόλμπασι* *[Γεωγρ.].* Χωρίον παρὰ τὸ ΝΑ ἄκρον τῆς λίμνης Σαμπάντζα (Α τῆς Νικομηδείας). Κεῖται παρὰ τὸ Α στόμιον τῆς ὁμωνύμου ἐν Βιθυνίᾳ στενωποῦ, ἥτις σχηματίζεται ὑπὸ τῆς εἰρημένης λίμνης πρὸς βορρᾶν, καὶ τοῦ Γκιὸκ ντὰγ πρὸς νότον.

—**Γκιολτζὶκ** *[Γεωγρ.].* Ὀροπέδιον μετὰ λίμνης ἢ εὐρέος ὑδατοστασίου, ἐπὶ τοῦ ὄρους Τμώλου (Μπὸζ ντάγ) πρὸς Ν τῶν Σάρδεων καὶ πρὸς Β τοῦ Ὀδεμησίου, ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ. Ἔκειτο παρὰ τὴν γραμμήν, ἥτις εἶχε διαχαραχθῇ διὰ τῆς συνθήκης τῶν Σεβρῶν. Ὅπως διαλυθῶσι συγκεντρώσεις ἐθελοντικῶν τουρκικῶν σωμάτων ἐκ τσέτηδων κατὰ Φεβρουάριον 1920, ἡ στρατιὰ Μικρᾶς Ἀσίας ὠργάνωσεν αἰφνιδιαστικὴν ἐπιχείρησιν, συγχρονισθεῖσαν καὶ ἐκτελεσθεῖσαν τῇ 21 Φεβρουαρίου 1920, διὰ μικτοῦ ἀποσπάσματος τῆς II Μεραρχίας τοῦ Α' σώματος στρατοῦ, ἀπὸ Ὀδεμησίου ὁρμηθέντος, καὶ τῆς XIII μεραρχίας τοῦ σώματος στρατοῦ Σμύρνης, ἐξορμήσαντος ἀπὸ τῆς περιοχῆς τῶν Σάρδεων. Τὰ μικτὰ ταῦτα ἀποσπάσματα κατέλαβον ἐξ ὁλοκλήρου τὸ περὶ τὸ Γκιολτζὶκ ὀροπέδιον καὶ ἀποσυνέθεσαν τὰ κεμαλικὰ σώματα. Ἡ θέσις τοῦ ὀροπεδίου τούτου ἐπὶ τοῦ Τμώλου εἶναι λίαν ἐπίκαιρος καὶ σημαντικὴ ἀπὸ στρατιωτικῆς ἀπόψεως, διότι ἀποτελεῖ τὴν κυριωτέραν δίοδον, πρὸς ἣν συγκλίνουσιν αἱ ἀπὸ τῆς κοιλάδος τοῦ Καΰστρου (Κουτσοὺκ Μενδερὲς) ἄγουσαι ὁδεύσεις πρὸς τὴν τοῦ Ἕρμου (Ἀλᾶ Σεχὶρ τσάϊ) πρὸς βορρᾶν, καὶ ἀντιστρόφως. Ἀπὸ τοῦ ὀροπεδίου τούτου τοῦ Γκιολτζὶκ πηγάζει καὶ ὁ Πακτωλὸς ποταμός, ὁ ρέων ἀμέσως δυτικῶς καὶ ἐγγὺς τῇ ἀκροπόλει τῶν Σάρδεων. Ν. Κ. ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Γκιομπὲκ *[Γεωγρ.].* Μικρὰ πόλις τῆς Τουρκίας, ἕδρα δήμου ὑπαγομένου εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Οὐσὰκ τοῦ νομοῦ Κιουτάχιας (Κοτυαίου), κειμένη εἰς ἀπόστασιν 40 χιλιομέτρων ἀπὸ τῆς πόλεως Οὐσάκ. Ἔχει 4000 κατοίκους, ἅπαντας Μουσουλμάνους. Τὴν περιοχὴν τοῦ δήμου διαρρέει ἐκ Β. πρὸς Ν. ὁ Μπανὰζ, ἐκβάλλων εἰς τὸν Μαίανδρον. Ν. Μ.

Γκιόνα *[Γεωγρ.]·* βλ. λ. Γκιώνα.

Γκιόναλα *[Γεωγρ.]·* βλ. λ. Ρεματιά.

Γκιονὲν *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Τουρκίας, ἕδρα ὑποδιοικήσεως τοῦ νομοῦ Καράσι, εἰς ἀπόστασιν 60 χλμ. ΒΔ τῆς πόλεως Μπαλίκεσιρ καὶ 22 χλμ. ἀπὸ τῆς παραλίας τῆς Προποντίδος, ΝΔ τῆς Ἀφνίτιδος λίμνης ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Γκιονὲν-τσάϊ (Αἰσήπου). Ἔχει 3 500 κατοίκους. Πρὸ τῆς μικρασιατικῆς καταστροφῆς ὑπῆρχον ἐκεῖ περὶ τοὺς 1000 Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι προσέφυγον τῷ 1923 εἰς Ἑλλάδα. Κεῖται παρὰ τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας πόλεως *Ἄρτεμις Θερμαία*, οὕτως ὀνομασθείσης ἐκ τῶν ἐκεῖ διασήμων θειούχων θερμοπηγῶν, τιμωμένων εἰς ὄνομα τῆς Ἀρτέμιδος.

Ἡ ὑποδιοίκησις Γκιονὲν ἔχει 73 χωρία καὶ 35.000 κατοίκων περίπου. Τὰ προϊόντα αὐτῆς εἶναι σιτηρά, ὄσπρια, γεώμηλα, λίνον, βαλανίδια κ. ἄ. Περιέχει ὀρυχεῖα βορακίτου καὶ ἄλλων ὑλῶν. Ν. Μ.

Γκιόνθι *[Γεωγρ.]·* βλ. λ. Λιβαδοχώρι.

Γκιόρας, *Μιχαήλ.* Ὁπλαρχηγὸς ἐκ Καστάνιστας τῆς Κυνουρίας, παλαιὸς σύντροφος τοῦ Ζαχαριᾶ. Σχηματίσας μικρὸν σῶμα ἐκ συγχωρίων του μετέβη, παρὰ τὴν προβεβηκυῖαν ἡλικίαν του, εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Μονεμβασίας, καὶ μετὰ τὴν ἅλωσιν της εἰς Τρίπολιν, καὶ διαδοχικῶς εἰς Κόρινθον καὶ Ναύπλιον. Παθὼν εἰς τὴν μάχην τῶν Δερβενακίων ἀπεσύρθη εἰς τὴν γενέτειραν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Ἰμβραὴμ εἰς Κυνουρίαν ἀνήγειρε ταμπούρι καὶ ἐπολέμησε μετά τινων συγχωρίων του. Ἀπέθανεν ὀλίγον μετὰ τὴν λῆξιν τῆς Ἐπαναστάσεως. Γ. Δ. Κ.

Γκιόργκεβιτς (Gjorgjevilj). *Βλαδίμ.* Σέρβος στρατιωτικὸς ἰατρός, γεννηθεὶς τῷ 1844. Ἔλαβε μέρος εἰς πλείστους πολέμους, προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ γενικοῦ ἀρχιάτρου. Ὡς τμηματάρχης τῆς ὑγιεινῆς εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν (1879—1884) διοργάνωσε τὴν ὑγειονομικὴν ὑπηρεσίαν τῆς Σερβίας. Ἐκτὸς φιλολογικῶν ἔργων (διηγημάτων, μυθιστορημάτων, δραμάτων), ἐδημοσίευσε σειρὰν πραγματειῶν ἐπὶ τῆς δημοσίας ὑγιεινῆς τῆς Σερβίας ὡς καὶ τοῦ στρα-

Digitized by Google

τοῦ, καὶ ἵδρυσε τὸ περιοδικὸν «Ἀρχεῖα ὑγιεινῆς» καὶ τὸν Ἐρυθρὸν σερβικὸν σταυρόν. Ο. Ρ.

Γκιορμὲρζ-*Γκιοὺν* *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. **Γκιοὺν**-*Γκιουμέζ*.

Γκιορντὲς ἢ *Γκιουρδοὺς [Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τουρκίας, ἐν τῷ νομῷ Σαρουχὰν (τῆς γενικῆς διοικήσεως Σμύρνης). Κεῖται ἐπὶ τοῦ Κοὺμ-τσάϊ, παραποτάμου τοῦ Ἕρμου, εἰς ὕψος 555 μ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ἀνήρχοντο πρὸ τῆς μικρασιατικῆς καταστροφῆς εἰς 4000, ἐξ ὧν ὑπὲρ τοὺς 1000 Ἕλληνες, καταφυγόντες εἰς Ἑλλάδα. Ἡ ἑλληνικὴ κοινότης Γκιορντὲς εἶχεν ἓξ σχολάς, ὧν μία θηλέων. Ἐν τῇ πόλει ὑπάρχει ἀνεπτυγμένη ταπητουργία. Ἡ ὁμώνυμος ὑποδιοίκησις εἶχεν 20.000 κατοίκους, ἐκ τῶν ὁποίων 2000 ἦσαν Ἕλληνες, προσφυγόντες τῷ 1922 εἰς Ἑλλάδα. Ν. Μ.

γκιόσα (ἡ)· γηραιὰ αἲξ ἢ ἀμνάς, παύσασα νὰ γεννᾷ || μεταφ., ἡ ἐν ἁμαρτίαις γηράσασα γυνή. Ἡ λέξις προέρχεται ἐξ ἧς ῥίζης καὶ ἡ λέξις *γκιοσέμι*. Κ. Φ.

γκιοσέμι (τὸ) καὶ *γκιεσέμι* ἢ *κεσέμι*. Ὁ τράγος ἢ κριὸς ὁ βαδίζων συνήθως πρὸ τῶν προβάτων καὶ χρησιμεύων ὡς ὁδηγὸς τοῦ ποιμνίου. Οἱ ποιμένες διακρίνουν, ἐνῷ ἀκόμη τὸ ἄρρεν πρόβατον ἢ ὁ τράγος εἶναι μικρά, τὴν τάσιν τὴν ὁποίαν ἔχουν τινὰ ἐξ αὐτῶν, ὅπως προηγοῦνται τοῦ ποιμνίου, καὶ ἐκλέγουν τὰ ζῷα ταῦτα ὡς γκιοσέμια. Πρὸς τοῦτο, προκειμένου περὶ νεαροῦ τράγου, συνηθίζουν τοῦτον νὰ θηλάζῃ τὸ γάλα ἀμνάδος, οὕτω δὲ ὁ τράγος προτιμᾷ τὴν συναναστροφὴν τῶν προβάτων ἀπὸ τὴν τῶν αἰγῶν. Ὅταν τὰ ὡς γκιοσέμια προοριζόμενα νεορὰ ζῷα πλησιάζουν τὴν ἡλικίαν τοῦ ἔτους, εὐνουχίζονται ὑπὸ τῶν ποιμένων καὶ καθίστανται ἥρεμα, προπορευόμενα τοῦ ποιμνίου καὶ ὁδηγοῦντα αὐτὸ ἀσφαλῶς. Εἰς τὰ γκιοσέμια κρεμοῦν συνήθως μεγάλα χάλκινα κουδούνια, διὰ νὰ διακρίνεται ὁ ἦχος των ἀπὸ μακράν. Κ. Φ.

γκιοστέκι (τό), ἢ *γκιουστέκι*, ἢ *κιοστέκι*. Δεσμός, πέδη· || ἀντέρεισμα· || ἅλυσις διακοσμητικὴ τοῦ στήθους.

—*[Λαογρ.]* Τὰ *γκιοστέκια* ἀπετέλεσαν κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας ἓν τῶν κυριωτέρων ἀνδρικῶν κοσμημάτων τῶν χωρικῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἄλλων βαλκανικῶν χωρῶν. Συνιστάμενα ἀπὸ σειρὰς ἀργυρῶν ἁλύσεων μετ' ἀργυρῶν πλακῶν φέρονται συνήθως χιαστὶ εἰς τὸ στῆθος, τὸ ὁποῖον οὕτω καλύπτουν πολλάκις κατὰ μέγα μέρος. Ἤδη ἡ χρῆσις τοῦ στολισμοῦ τούτου τείνει νὰ ἐκλείψῃ ὁλοσχερῶς παρὰ τοῖς χωρικοῖς τῶν πεδιάδων. Διατηρεῖται ὅμως εἰσέτι μεταξὺ τῶν ὀρεσιβίων ποιμένων καὶ γεωργοποιμένων τῆς Ἑλλάδος, θεωρούμενος ὡς κατ' ἐξοχὴν ἀνδρικὸς καὶ ἡρωικὸς στολισμός. Κ. Φ.

Χωρικοὶ μὲ γκιοστέκια.

—*[Ναυτ.]*. Εἰς τὴν κοινὴν τῶν ναυτικῶν μας γλῶσσαν λέγεται *γκιοστέκια*: —1) Ζεῦγος στύλων (ἢ καὶ ἁπλοῦς στῦλος), δι' ὧν ἀντερείδεται τὸ ποδόστημα τοῦ ἐπὶ τῆς ναυπηγικῆς κλίνης εὑρισκομένου εἰσέτι πλοίου καὶ οἵτινες ἀφαιροῦνται τελευταῖοι κατὰ τὴν καθολκὴν αὐτοῦ. Ἀντίστοιχοι ξενικοὶ ὅροι: le poulain (γαλλ.), carling of the stern-post (ἀγγλ.), προσεγγίζων δὲ τοῦ ἐπισήμου ὀνοματολογίου ὅρος: *ἀντηρίς*. —2) Οἱ δύο πρωραῖοι ἀντίτονοι ὁλκοὶ τῆς κεραίας τῆς *μεγίστης*, βοηθοῦντες τοὺς πρύμνηθεν κυρίους ὁλκοὺς εἰς τὴν στήριξιν τῆς κεραίας. Ἀντίστοιχοι ξενικοὶ ὅροι les faux-grand-bras (γαλλ.), preventer-main braces (ἀγγλ.). Σ. Ε. Λ.

Γκιότσελη *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Ἁγίου Δημητρίου* (*Ζάρακος*) τῆς ἐπαρχίας Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς τοῦ νομοῦ Λακωνίας, οἰκούμενος κατὰ τὸ θέρος.

γκιότσι (τό)· (λ. τουρκ.), μετοίκησις, μεταφορά: «κάνει γκιότσι»=μετακομίζει. Ν. Μ.

Γκιουβέλτσα ἢ *Γκιουβέλτζα [Γεωγρ.]*· βλ. λ. Φιλαδέλφεια.

Γκιουβερτζενὶκ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος ἐν τῷ Βαργυλιακῷ κόλπῳ (πλάτ. 37°10' Β, μῆκ. 27° 32' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1546: Samos Strait to Mandelyah gulf). Εἶναι ὁ ὅρμος τῶν ἀρχαίων *Καρυάνδων*. Σ. Ε. Λ.

γκιουβέτσι (τό)· (λ. τουρκ.), πηλίνη χύτρα εἰδικῶς προοριζομένη πρὸς ἕψησιν φαγητῶν εἰς κλίβανον· || τὸ ἐντὸς τοιούτου σκεύους παρασκευαζόμενον φαγητόν: «γκιουβέτσι μακαρόνια». Ν. Μ.

γκιουγκιοῦμι (τό)· (τουρκ. *γκιουγκιούμ*, ὅπερ ὅμως ἐκ τοῦ λατινικοῦ cucuma, τὸ ὁποῖον ὁ Ἀρριανὸς καὶ ὁ Ἐπίκτητος ἐξηλλήνισαν εἰς *κουκούμιον*)· δοχεῖον κυρίως χάλκινον ἢ ἐκ λευκοσιδήρου πρὸς ἐναπόθεσιν γάλακτος ἢ ὕδατος. Ν. Μ.

Γκιουδουζλῆ *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς περιφερείας Ραιδεστοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης. Ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς (1920) ἐκαλεῖτο *Φωτεινὸν* καὶ ἠρίθμει 81 κατοίκους.

Γκιουζὲλ Ἀσσὰρ-*τσάϊ [Παραλ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐκβάλλων εἰς τὸν κόλπον τοῦ Τσιανταρλῆ κατὰ τὸ Β κέρας τοῦ λιμένος Ἀλῆ ἀγᾶ (πλάτ 38°50'40" Β, μῆκ. 26°59'00", χάρτ. ἀγγλ. 1902: The gulf of Chandarli). Σ. Ε. Λ.

—**Γκιουζὲλ** - *ντὰγ [Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Κιλικίας.

Γκιουζελὴμ-*λιμὰν [Γεωγρ.]*. Προσωνυμία χαρακτηριστικῶς πασατικὴ (=θεσπέσιος λιμήν), ἣν προσέδιδον οἱ Τοῦρκοι εἰς τὸν λιμένα τῆς Σύδας διὰ τὸ ὑπὸ πάντα καιρὸν γαλήνιον τῶν ὑδάτων του. Σ. Ε. Λ.

Γκιουζεππίνα (Giuseppina) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὀνομασία ἐπὶ αὐστροουγγρικῆς κυριαρχίας τῆς νοτίας νηοδόχης τοῦ λιμένος Τεργέστης, τῆς διανοιγομένης μεταξὺ τοῦ φερωνύμου λιμενοβραχίονος (πλάτ. 45°38'50" Β, μῆκ. 13°45'30" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1434: Gulf and harbour of Trieste) ἔχοντος φανὸν πρασίνου σταθεροῦ φωτὸς καὶ τοῦ μετὰ φάρου (ἀναλαμπαὶ λευκαί) κυματοθραύστου τῆς Σάντα Τερέζα. Περιελθούσης ὅμως τῆς Τεργέστης εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὁ μὲν κυματοθραύστης μετωνομάσθη εἰς Diga Fratelli Bandiera, ἡ δὲ Γκιουζεππίνα εἰς Porto καὶ Molo Venezia.

Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γκιούζης, *Ἀνέστης*. Ὁ πλοαρχηγὸς ἐκ Χιμάρας. Ὑπηρέτει τὸν Ἀλῆ πασᾶν καὶ κατόπιν τὸν Ὀμὲρ Βρυώνην. Προσκολληθεὶς εἰς τὸν Κιουταχῆ Μεχμὲτ Ρεσσὴτ τὸν ἠκολούθησεν εἰς Ἀττικήν, καὶ μετὰ τῶν Τουρκαλβανῶν ἐκλείσθη εἰς τὴν ἐν Πειραιεῖ μονὴν τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος. Δι' αὐτοῦ διεξήχθησαν αἱ διαπραγματεύσεις πρὸς παράδοσιν τῶν ἐγκλείστων Ἀλβανῶν, οἵτινες ὅμως ὑπέστησαν τὴν σφοδρὰν ἐπίθεσιν τῶν ἡμετέρων κατὰ τὴν ἔξοδόν των. Ἔκτοτε ὁ *καπετὰν Νέστος Γκιούζης* παρέμεινεν εἰς τὸ ἑλληνικὸν στρατόπεδον. Καταταχθεὶς εἰς τὰ ἐλαφρὰ σώματα ἐπρότεινεν εἰς τὸν κυβερνήτην Καποδίστριαν νὰ ἐπαναστατήσῃ τὴν Χιμάραν. Ἐπὶ Ὄθωνος παρέμεινεν ὁροφύλαξ. Γ. Δ. Κ.

γκιούζια (τά). Ὅρος χρησιμοποιούμενος ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας καπνοκαλλιεργητὰς καὶ καπνεμπόρους πρὸς χαρακτηρισμὸν τῶν μὴ καλῶς ξηρανθέντων ὑπὸ τοῦ ἡλίου φύλλων καπνοῦ. Τὰ κοπτόμενα ὥριμα φύλλα ἐκτίθενται, περώμενα εἰς «ἀρμάθες», εἰς τὸν ἥλιον πρὸς ξήρανσιν, συμβαίνει ὅμως εἰς περιπτώσεις πρωίμων φθινοπωρινῶν βροχῶν τὰ τελευταίως συλλεγέντα φύλλα νὰ μὴ εὑρίσκουν κατάλληλον καιρὸν διὰ νὰ στεγνώσουν. Τότε τὰ φύλλα αὐτὰ (τὰ *γκιούζια*) ἀποκτῶσι μελανωπὸν χρῶμα καὶ ἡ γεῦσις των γίνεται πικρά. εἶναι δὲ ἀκατάλληλα πρὸς ἐμπορίαν ἢ πωλοῦνται εἰς μηδαμινὰς τιμάς. Κ. Φ.

Γκιουζλεμὲκ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὡραῖος φυσικὸς λιμὴν εἰς τὸ ΝΔ κέρας τοῦ κόλπου *Γκιόβατα* (πλάτ. 36° 56' 15" Β. μῆκ. 28° 08' 10" Ἀν., ἀγγλ. χάρ. 1604: The gulfs of Kos, Doris and Symi). Σ. Ε. Λ.

Γκιοὺλ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Τουρκικῆς προελεύσεως τοπωνυμίαι σημείων τοῦ Αἰγαίου: —1) Βραχονησὶς νοτίως τοῦ ἰσθμοῦ τῆς μικρασιατικῆς χερσονήσου τῆς Δωρίδος (πλάτ. 36°41'55" Β, μῆκ. 27°49'30" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1604: The gulfs of Kos, Doris and Symi).—2) Ὅρμος τῆς νοτίας ἀκτῆς τοῦ μυχοῦ τοῦ Βαργυλιακοῦ κόλπου (πλάτ. 37°07'1/8 Β, μῆκ. 27°24'3/4 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1546: Samos strait to Mandelyah gulf), ὀνομαζόμενος καὶ *Γκεζὴλ-λιμάν*. — 3) Νησὶς ἐγγὺς τῆς ΒΔ ἀκτῆς τῆς πρὸ τοῦ Ἡρακλείου κρητικῆς νήσου Δίας ἢ Σταντιας (πλάτ. 35° 28' 50" Β, μῆκ 26° 12' 10" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ 2536 b: Candia western portion). Ὑπὸ τῶν ναυτικῶν μας ὀνομάζεται *Γλαρονήσι*. Σ. Ε. Λ.

—**Γκιοὺλ** *[Γεωγρ.]*. Δῆμος τῆς Τουρκίας ἐν τῷ νομῷ Κασταμονῆς. Περιλαμβάνει 59 χωρία. Ν. Μ.

— **Γκιοὺλ** *δερὲ [Παραλ. Γεωγρ.]*. Ποτάμιον τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς τοῦ Βοσπόρου, ῥέον μεταξὺ τῶν χωρίων Σαρῆ Γιὰρ καὶ Γιενῆ Μαχαλὲ καὶ ἐκβάλλον βορείως τοῦ ἀκρωτηρίου Μεζὰρ Μπουρνοῦ (πλάτ. 49°10' Β, μῆκ. 29°03' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2401: Beikos, Umur, and Buykderè bays). Σ. Ε. Λ.

—**Γκιοὺλ**-*μπαχτσὲ [Παραλ. Γεωγρ.]*· βλ. λ. Αἰγαῖον, τ. Β' σ. 390 α'.

—**Γκιοὺλ**-*παζαρῆ [Γεωγρ.]*. Δῆμος τῆς Τουρκίας ἐν τῷ σημερινῷ νομῷ Ἐρτογρούλ, ἔχων 10.000 κατοίκους καὶ 71 χωρία. Οἱ Ἕλληνες κάτοικοι, περὶ τοὺς 3.500, προσέφυγον τῷ 1923 εἰς Ἑλλάδα. Ν. Μ.

γκιουλαῒ (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *γεράνιον τὸ εὔοσμον*.

γκιουλὲς (ὁ). Λέξις τουρκικὴ σημαίνουσα τὸ βλῆμα τοῦ τηλεβόλου καὶ χρησιμοποιουμένη καὶ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ἰδίως τῆς Μακεδονίας, ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν. Ὡς τοιαύτη ἀπαντᾶται καὶ εἰς τὰ δημοτικά μας τραγούδια:

«Πέφτουν τὰ τόπια σὰν βροχή, *γκιουλέδες* σὰν χαλάζι
κι' αὐτὰ τὰ λιανοτούφεκα σὰν ἄμμος τῆς θαλάσσης». Κ. Φ.

Γκιουλετζὴκ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Εὔθυμον.

Γκιούλιος, *Γκίκας*. Ὑδραῖος καραβοκύρης κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, ὅστις ἐπολέμησε κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ ἀπέθανε συνεπείᾳ τραύματος τῷ 1822. Τὸ πλοῖόν του «Ἀρχάγγελος» ἐχρησιμοποιήθη ὡς πυρπολικόν. Γ. Δ. Κ.

Γκιουλιστὰν *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Περσίας εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Καραμπάζ, παρὰ τὰ σύνορα τοῦ Καυκάσου, γνωστὸν ἐκ τῆς ἐκεῖ ὑπογραφείσης ῥωσοπερσικῆς συνθήκης εἰρήνης.

—**Γκιουλιστὰν** *συνθήκη*. Συνθήκη συναφθεῖσα τῷ 1813 μεταξὺ Ρωσίας καὶ Περσίας κατόπιν νικηφόρου πολέμου τῆς πρώτης κατὰ τῆς δευτέρας. Διὰ τῆς συνθήκης ταύτης ἡ Περσία ἐγκατέλειπεν εἰς τὴν Ρωσίαν ὁλόκληρον τὴν πέραν τοῦ Καυκάσου χώραν καὶ παρῃτεῖτο πάσης ἀξιώσεως ἐπὶ τῶν χανάτων Καραμπάζ, Γκαντσάκ, Σακῆ, Σιρβάν, Δερβέντ, Βακοῦ ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ Δαγιστάν, τῆς Γεωργίας, τῆς Ἰμερητίας, τῆς Γουρίας, τῆς Μιγγρελίας καὶ τῆς Ἀβασγίας. Τὴν συνθήκην ταύτην παρεβίασε τῷ 1826 ὁ Πέρσης ἡγεμὼν Ἀμπᾶς Μιρζᾶ εἰσβαλὼν εἰς τὰς ἐκχωρηθείσας ἐπαρχίας. Ἀλλ' οἱ Ρῶσοι ἐνίκησαν πάλιν, ἡ δὲ Περσία ἠναγκάσθη νὰ ὑπογράψῃ τὴν συνθήκην τοῦ *Τουρκμὲν-τσάϊ*, διὰ τῆς ὁποίας παρεχώρησεν εἰς τὴν Ρωσίαν καὶ τὰ χανᾶτα τοῦ Ἐριβὰν (τὴν σημερινὴν Ἀρμενίαν) καὶ τοῦ Ναχιτσεβάν Ν. Μ.

«Γκιουλιστὰν» (=Ροδόκηπος). Τίτλος περιφήμου ποιητικῆς συλλογῆς τοῦ Πέρσου ποιητοῦ Σααδῆ (βλ. λ.).

Γκιούλλιβερ (Gulliver). Ἥρως τοῦ περιφήμου μυθιστορήματος τοῦ Ἄγγλου συγγραφέως Σουίφτ, «Τὰ ταξίδια τοῦ Γκιούλλιβερ», ἐκδοθέντος τῷ 1726 καὶ σατιρίζοντος τὰ ἀγγλικὰ ἤθη τῆς ἐποχῆς.

Γκιοὺλ-Μπαχάρ. Ἑλληνὶς ἐκ τῆς νοτίως τῆς Τραπεζοῦντος κειμένης πολίχνης Λιβερᾶς, ζήσασα πιθανώτατα κατὰ τὴν πρώτην τεσσαρακονταετίαν ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ γενομένη σύζυγος σουλτάνου. Ἦτο κόρη ἱερέως τῆς πολίχνης, τὸ χριστιανικὸν δ' αὐτῆς ὄνομα ἦτο Μαρία. Τὴν περὶ αὐτῆς παράδοσιν ἠμφεσβήτησάν τινες, ἐνῷ ἀντιθέτως ἄλλοι, ὡς οἱ Λ. Χαλκοκονδύλης, Σ. Ἰωαννίδης, Κ. Παπαρρηγόπουλος, Ἐ. Κυριακίδης, Κ. Παπαμιχαλόπουλος, Hammer, Σιουκὴρ Σεβκέτ, Ἀγγ. Δούκας, Σπ. Σπεράντσας κλπ., παρεδέχθησαν τὸ ἱστορικὸν τῆς παραδόσεως, τῆς τόσον εὐρέως ἄλλως τε διαδεδομένης παρά τε τοῖς Χριστιανοῖς καὶ τοῖς Τούρκοις τῆς ποντικῆς ἐκείνης περιοχῆς. Ὑπάρχει διαφωνία μεταξὺ τῶν περὶ αὐτῆς γραψάντων περὶ τοῦ τίς ὑπῆρξεν ὁ σουλτᾶνος, οὗ σύζυγος ἐγένετο ἡ περικαλλὴς κόρη τῆς Λιβερᾶς. Κατὰ τὴν παράδοσιν, διήρχετό ποτε ὁ σουλτᾶνος μετὰ τῆς ἀκολουθίας του ἐκ τῆς περιρρύτου καὶ καλλιδένδρου πολίχνης καὶ κατάκοπος ἐκάθισε ν' ἀναπαυθῇ παρὰ τὴν κρήνην τοῦ παρεκκλησίου τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἶδε διερχομένην τὴν Μαρίαν μετὰ

Digitized by Google

τοῦ ποιμνίου της. Τρωθεὶς ἐκ τοῦ κάλλους καὶ τοῦ ᾄσματός της, ἐκάλεσεν αὐτὴν καὶ δοὺς τὸ χρυσοῦν κύπελλόν του τὴν διέταξε νὰ τῷ κομίσῃ πρὸς πόσιν ὕδωρ. Ἡ Μαρία ἔσπευσε νὰ ἐκτελέσῃ τὴν προσταγὴν καὶ ἐκόμισε τὸ ὕδωρ, ἀλλ' ἀπροσέκτως εἶχεν ἐμβυθίσει τὸν μέγαν δάκτυλον ἐντὸς αὐτοῦ. Ὁ σουλτᾶνος ἐξεδήλωσε τὴν ἀπαρέσκειάν του καὶ ἐζήτησεν ἄλλο ὕδωρ καθαρώτερον. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ δεύτερον κύπελλον ἐπέπλεον τεμάχια χόρτου και φρύγανα, ἐκ τούτου δὲ ὁ σουλτᾶνος ἐξοργισθείς, σφοδρῶς ἐπετίμησε τὴν κόρην. Ἐκείνη ὅμως ἀπήντησε μετὰ σεβασμοῦ, ἀλλὰ καὶ θάρρους, ὅτι τὸ ὕδωρ τῆς κρήνης ἦτο ψυχρὸν καὶ ὁ κραταιὸς αὐθέντης ἱδρωμένος· ὅθεν καὶ ἐπενόησε τοὺς τρόπους ἐκείνους τῆς ἀναβολῆς, ἵνα περιφρουρήσῃ τὴν ὑγείαν του. Ἡ λεπτὴ αὕτη μέριμνα τῆς ποιμενίδος κατέστησεν ἔνθουν τὸν καὶ ἄλλως ἐκ τοῦ κάλλους της γοητευθέντα μονάρχην, ὅστις ζητήσας αὐτὴν παρὰ τοῦ ἱερέως πατρός της, ὡδήγησε μετὰ μεγάλων τιμῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν, μετονομάσας «*Γκιοὺλ-Μπαχάρ*», ἤτοι «*ἐαρινὸν ῥόδον*». Ἡ Μαρία, γενομένη σουλτάνα, δὲν παρέμεινε μέχρι τέλους ἐν τῇ βασιλευούσῃ. Ὁ σουλτᾶνος ἐπιθυμῶν ν' ἀπολυτρώσῃ αὐτὴν τῶν ἐν τῷ χαρεμίῳ μηχανορραφιῶν, τὴν ἀπέστειλε μετὰ τοῦ υἱοῦ της εἰς Τραπεζοῦντα, ὅπου καὶ διήνυσε τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου της, ἀπολαύουσα ὅλων τῶν ἀποδοχῶν τῆς βασιλομήτορος. Ἡ Μαρία Γκιοὺλ-Μπαχὰρ πολλῶν ἀγαθῶν πρόξενος ἐγένετο εἰς τοὺς ὁμοθρήσκους της, ἱδρύσασα ναοὺς κλπ., εἰς δὲ τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα της Λιβερὰν παρέσχε πλείστας προνομίας (ἀπαραβίαστον, ἀσυδοσίαν), διατηρηθείσας μέχρις ἀνακηρύξεως τοῦ τουρκικοῦ συντάγματος (1908). Ἐξ ἴσου ὅμως εὐηργέτησε καὶ τοὺς Μωαμεθανούς· καὶ δὴ ἐν Τραπεζοῦντι ἵδρυσε τέμενος, τὸ Ἰμαρέτ, ἐν ᾧ καὶ τὸ σήμερον ἔτι λειτουργοῦν ἱεροσπουδαστήριον. Ἐν τῷ αὐτῷ τεμένει ὑπάρχει καὶ τὸ μαυσωλεῖον τῆς Μαρίας (θανούσης πιθανῶς τῷ 1495), ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐμπνευσμένον ἐπίγραμμα εἰς γλῶσσαν ἀραβοπερσικὴν ἀποκαλεῖ αὐτὴν «*Ρωμαίαν Δέσποιναν*». Ὡς πρὸς τὸν σουλτᾶνον, πιθανωτέρα θεωρεῖται ἡ ἐκδοχή, ὅτι ἦτο Μωάμεθ ὁ Β' ὁ Πορθητής, ὅστις διερχόμενος ἐκ Λιβερᾶς, ἵνα βαδίσῃ κατὰ τῆς Τραπεζοῦντος, ἔλαβεν ἐκεῖθεν τὴν Μαρίαν, ἣν καὶ συνέζευξε τῷ υἱῷ του Βαγιαζὴτ τῷ Β' καὶ ἐξ ἧς ἐγεννήθη τῷ 1467 Σελὶμ ὁ Α'. Ἴσως ὅμως καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ Βαγιαζήτ, τοπάρχης ὢν τότε τῆς Ἀμασείας καὶ τῶν πέριξ, νὰ ἦλθε μετὰ τοῦ πατρός του εἰς Λιβερὰν καὶ ἴσως αὐτὸς νὰ συνήντησε παρὰ τὴν κρήνην τὴν ποιμενίδα.

Σ. Γ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

Γκιούμενιτς *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Στίβος.

Γκιουμουλτζίνα *[Γεωγρ.]*. Τουρκικὸν ὄνομα τῆς *Κομοτηνῆς* (ἢ *Κουμουτζηνῆς*), ἥτις μέχρι τοῦ 1912, ἤτοι μέχρι τοῦ τέλους τῆς τουρκοκρατίας, ἦτο ἕδρα τῆς ὁμωνύμου ὑποδιοικήσεως καὶ διοικήσεως. Οἱ Βούλγαροι γράφουσι *Γκιουμουρτζίνα*, οἱ δὲ Σέρβοι *Δζουμουλτζινα* (βλ. Κομοτηνή). Ν. Ν.

Γκιουμούς - Χατζῆ - κιοϊ *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τουρκίας ἐν τῷ Πόντῳ, ἕδρα τῆς ὁμωνύμου ὑποδιοικήσεως, εἰς ἀπόστασιν 60 χλμ. Δ. τῆς πόλεως Ἀμασείας. Τὸ τουρκικὸν αὐτῆς ὄνομα ὀφείλει εἰς τὰ ἐκεῖ που πλησίον κείμενα μεταλλεῖα ἀργύρου (γκιουμούς). Ὁ πληθυσμὸς τῆς πόλεως ἀνήρχετο ἄλλοτε εἰς 15,000 περίπου κατοίκους, ἐξ ὧν πρὸ τῶν σφαγῶν 3,000 ἦσαν Ἀρμένιοι. Ἡ ὁμώνυμος ὑποδιοίκησις ἔχει 30,000 κατοίκους.

Ν. Μ.

Γκιουμουσχανὲ *[Γεωγρ.]*. Μεσόγειος πόλις τοῦ Πόντου, κειμένη εἰς ἀπόστασιν 100 χιλιομ. περίπου πρὸς μεσημβρίαν τῆς Τραπεζοῦντος. Τὸ ὄνομα ἐν τῇ τουρκικῇ σημαίνει τόπον ἢ οἶκον ἀργύρου, διὰ τοῦτο δὲ καὶ μετεφράσθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων λογίων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος εἰς τὸ ἑλληνικὸν Ἀργυρόπολις (βλ. λ.) Ἡ πόλις εἶναι κτισμένη ἀμφιθεατρικῶς ἐπὶ τῶν κατωφερῶν κλιτύων τῶν περιβαλλόντων λόφων καὶ εἰς τοὺς πρόποδας γιγαντιαίων βράχων εἰς ἀπόστασιν τεσσάρων περίπου χιλιομέτρων ἀριστερᾷ τοῦ ποταμοῦ Χαρσιώτου. Ἕνεκα τῆς θέσεώς της μακρόθεν παρουσιάζει ἄποψιν πολὺ γραφικήν, ἐκ τοῦ πλησίον ὅμως δὲν παρέχει ἐντύπωσιν διαφορετικὴν τῶν ἄλλων πόλεων τῆς Ἀνατολῆς. Τὸ Γκιουμουσχανὲ πολιτικῶς εἶναι ἕδρα διοικήσεως (Santjak) ἐξαρτωμένης ἐκ τοῦ νομοῦ Τραπεζοῦντος.

— *[Ἱστορ.]* Εἶναι ἄγνωστον πότε ἱδρύθη ἡ πόλις. Καὶ ἀναφέρει μὲν ἡ ἐγχώριος παράδοσις ὅτι εἶναι ἀποικία τῆς ἐπὶ τῶν Κομνηνῶν τῆς Τραπεζοῦντος ἀκμαίας πόλεως Ζάγχας, εἰς τρίωρον ἀπόστασιν βορειοδυτικῶς κειμένης, ἡ ὁποία σήμερον ὑπὸ τὸ ὄνομα Τζάγχα εἶναι χωρίον τουρκικόν, ἀλλὰ τὸ δημῶδες ὄνομα αὐτῆς *Κάν*' ἐκ παλαιοτέρου τύπου *Κάνιν*, ἀνεχόμενον ἐφόσον μᾶς εἶναι γνωστὸν μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, μαρτυρεῖ ὅτι ὑπῆρχεν ἐνταῦθα, ἄγνωστον ἀπὸ πότε, συνοικισμός, ὅστις πιθανὸν νὰ ἐδέχθη ἁπλῶς ἀποίκους ἐκ Ζάγχας διὰ τὴν πρόοδον τῶν μεταλλουργικῶν ἐργασιῶν. Ἡ ἔλλειψις οἱασδήποτε ἐπιγραφῆς εἴτε τῶν ρωμαϊκῶν εἴτε τῶν μεταγενεστέρων βυζαντινῶν χρόνων εἰς τὴν πόλιν καὶ τὰ πέριξ, καθιστᾷ ἀδύνατον καὶ τὸν κατὰ προσέγγισιν καθορισμὸν τοῦ χρόνου τῆς ἱδρύσεως. Ἡ πόλις ἔχει μεγίστην σημασίαν διὰ τὸν Ἑλληνισμὸν τοῦ Πόντου, ἰδίως κατὰ τοὺς μετὰ τὴν ἅλωσιν χρόνους. Ἀνέκαθεν ἀπετέλει τὸ κέντρον τῶν μεταλλουργικῶν ἐργασιῶν τῆς ἐκτεταμένης περιφερείας, ἡ ὁποία εἶναι γνωστὴ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ μὲ τὸ ὄνομα *Χαλδία*. Ἡ ὀρεινή, λεπτόγειος καὶ ἄγονος αὕτη χώρα κρύπτει εἰς τὰ σπλάγχνα της ἀμύθητον μεταλλικὸν πλοῦτον, πρὸ πάντων ἀργύρου. Αἱ μεταλλουργικαὶ ἐργασίαι, αἱ ὁποῖαι ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἀπετέλουν τὴν κυριωτάτην ἐνασχόλησιν τῶν κατοίκων, ὑπέστησαν ἀναγκαίως ἐλάττωσιν σημαντικὴν κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς κατακτήσεως. Ἀφ' ὅτου ὅμως παρῆλθεν ὁ πρῶτος κοινωνικὸς σάλος καὶ ἤρχισε τὸ τουρκικὸν κράτος νὰ προσλαμβάνῃ ἔννομον ὁπωσδήποτε μορφὴν διὰ τῆς διοργανώσεως διοικητικῶν ὑπηρεσιῶν, ἤρχισαν νὰ ἀναζωογονοῦνται καὶ πάλιν. Δὲν εἶναι δὲ καθόλου ἀπορίας ἄξιον ὅτι αὐτοὶ οἱ Τοῦρκοι, ἐννοήσαντες τὴν μεγάλην σημασίαν τῶν ὑπογείων θησαυρῶν, ἤρχισαν, νὰ δεικνύουν ζωηρὸν ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἐκμετάλλευσίν των. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἴδιοι ἦσαν ἀνίκανοι ὄχι μόνον νὰ γνωρίζουν τὰ μεταλλοφόρα στρώματα τοῦ ἐδάφους, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐξάγουν ἀπὸ τὰ ἔγκατα τῆς γῆς τὸ μέταλλον, πολὺ δὲ περισσότερον νὰ τὸ χωνεύουν καὶ νὰ ἐπιτυγχάνουν τὸν καθαρισμὸν τοῦ κράματος, διὰ τοῦτο ἠναγκάσθησαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ χρησιμοποιοῦν εἰς τὰς μεταλλουργικὰς ἐργασίας τοὺς ἐξ ἐπαγγέλματος μεταλλουργοὺς Ἕλληνας. Διὰ νὰ τοὺς καταστήσουν δὲ προθύμους εἰς τὸ βαρύ, ἐπίμοχθον καὶ πολλάκις ἐπικίνδυνον ἔργον, παρεχώρησαν εἰς αὐτοὺς πολλὰ προνόμια, τὰ ὁποῖα οὔτε ἠμποροῦσαν κἂν νὰ φαντασθοῦν οἱ ἄλλα ἐπιτηδεύματα ἔχοντες Ἕλληνες. Οἱ μεταλλουργοὶ ὠνομάζοντο beiliktjiler (= ἄνθρωποι τοῦ κράτους), ἐθεωροῦντο ὑπό τινα ἔποψιν δημόσιοι ὑπάλληλοι καὶ διετέλουν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῶν ἀρχιμεταλλουργῶν, οἱ ὁποῖοι ἐκαλοῦντο oustabachi er. Τὸ μεγαλύτερον ἀγαθὸν τῶν μεταλλουργῶν ἦτο ὅτι δὲν ἐτυραννοῦντο ἀπὸ τοὺς Τούρκους, χάριν δὲ αὐτῶν ἀπέλαυον σχετικὴν ἐλευθερίαν καὶ οἱ ἄλλοι ἐπαγγελματίαι. Διὰ τοῦτο ἐνταῦθα κατέφευγον πανταχόθεν τοῦ Πόντου ὅσοι ἤθελον ν' ἀποφύγουν τὴν τυραννίαν καὶ τὰς κακώσεις τῶν Τούρκων.

Ἡ πόλις ὡς κέντρον τῶν μεταλλουργικῶν ἐργασιῶν συνεκέντρωσε μέγαν ἀριθμὸν κατοίκων, ὁ ὁποῖος κατὰ τοὺς χρόνους τῆς μεγαλυτέρας ἀκμῆς της ὑπερέβαινε τὰς 30.000. Ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Τραπεζοῦντος μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἦτο ἡ μεγαλυτέρα πόλις τοῦ Πόντου. Ἐνταῦθα ἐγίνετο καὶ ἡ ἐκκαμίνευσις τοῦ μετάλλου, τὰ δὲ ἐρείπια τῶν μεταλλουργικῶν καμίνων ἐσῴζοντο μέχρι τῶν τελευταίων ἐτῶν. Ἡ πόλις μεταξὺ τῶν ἄλλων εἶχε καὶ τὸ προνόμιον νὰ κόπτῃ ἴδιον ἀργυροῦν νόμισμα κυκλοφοροῦν εἰς τὰς ἐπιτοπίους συναλλαγάς. Οἱ κάτοικοι, εἴτε μεταλλουργοὶ εἴτε ἄλλοι ἐπαγγελματίαι, ἦσαν πλούσιοι, πρὸ πάντων δὲ πλουσιώτατοι ἀπέβαινον οἱ ἀρχιμεταλλουργοί, οἱ ὁποῖοι ἀφειδῶς ἐσκόρπιζον τὸν πλοῦτον ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ἐκπαιδευτικῶν καὶ λοιπῶν ἀναγκῶν τοῦ ἔθνους. Ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦτο ἀκριβῶς ἐπροκάλουν πολλάκις τὸν φθόνον καὶ τὴν πλεονεξίαν τῶν Τούρκων, οἱ ὁποῖοι πρὸς σφετερισμὸν τοῦ πλούτου των δὲν ἐδυσκολεύοντο νὰ τοὺς ἀποκεφαλίζουν. Μεταξὺ τῶν μεγάλων γενῶν τὰς περισσοτέρας καὶ πολυτιμοτέρας ὑπηρεσίας προσέφερεν εἰς τὸ ἔθνος ἡ οἰκογένεια τῶν Σαρασιτῶν, χρονολογουμένη ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ἐκ τῆς ὁποίας κατ' ἐξοχὴν μεγάλοι ἐθνικοὶ εὐεργέται ἀνεδείχθησαν ὁ Ἀθανάσιος Σαρασίτης τὸν ΙΖ' αἰῶνα καὶ ὁ λογοθέτης Ἰγνάτιος Σαρασίτης τὸν ΙΗ'. Τελευταῖος τῆς οἰκογενείας γόνος εἶναι ὁ νῦν μητροπολίτης Ἀλεξανδρουπόλεως Γερβάσιος Σαρασίτης. Ὁ πλοῦτος τῶν κατοίκων τῆς πόλεως καὶ τῆς ὅλης ἐπαρχίας Χαλδίας ἦτο γνωστὸς πολὺ πέραν τῶν ὁρίων της. Τὰ πατριαρχεῖα Κωνσταντινουπόλεως, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, εἰς στιγμὰς οἰκονομικῆς κρίσεως, πολλάκις ἐζήτησαν τὴν ὑλικὴν συνδρομὴν τῶν διὰ μέσου τῶν μητροπολιτῶν Χαλδίας, οἱ ὁποῖοι προθύμως διενήργουν ἐράνους καὶ μεγάλα συνέλεγον ποσά. Ἀλλὰ καὶ μητροπολῖται Πόντιοι καὶ Ὑπερπόντιοι ὠφελήθησαν πολλάκις ἀπὸ τὸν πλοῦτον τῶν Ἑλλήνων τοῦ Γκιουμουσχανὲ καὶ τῆς περιφερείας. Κατὰ σημείωμα τοῦ κώδικος τῆς μητροπόλεως Χαλδίας, ἀπὸ τοῦ 1659 μέχρι τοῦ 1847 ἐπεσκέφθησαν τὴν πόλιν δι' αἴτησιν χρημάτων οἱ πατριάρχαι Ἱεροσολύμων Παΐσιος (τὸν Ἰούλιον τοῦ 1659) καὶ Δοσίθεος (τὸν Μάϊον τοῦ 1681) καὶ οἱ πατριάρχαι Ἀντιοχείας Κύριλλος (τὸν Ἰούλιον τοῦ 1680) καὶ Σίλβεστρος (τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1735). Μητροπολῖται δὲ οἱ ἑξῆς: Θεοδοσιουπόλεως Εὐγένιος (1701), Ἰάκωβος (1710), Ἀζαρίας (1713) καὶ Μακάριος (1754). Τραπεζοῦντος Νεκτάριος (1711), Παΐσιος (1717) καὶ Ἀνανίας (1729). Ἀμίδης (Διαρβεκὶρ) Παρθένιος (1718) καὶ Ἀγαθάγγελος μεταξὺ τοῦ 1730 καὶ 1754. Ἀμασείας Διονύσιος (1720) καὶ Βενιαμὶν (1747). Νεοκαισαρείας Μεθόδιος (1728). Γοτθίας καὶ Καφᾶ Γεδεὼν (1728). Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου (1730). Τύρου καὶ Σιδῶνος (1755). Νικοπόλεως Χριστόφορος (1840). Δαφνουσίας Τιμόθεος (1847). Τὸ Οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον ἀπέστειλε πρὸς ἐνέργειαν ἐράνου τῷ μὲν 1733 τὸν ἱερομόναχον Ἀνανίαν, τῷ δὲ 1752 τὸν μητροπολίτην Πισιδίας Παΐσιον.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις κατήργησε τὰ προνόμια τῶν μεταλλουργῶν, ἔκτοτε δ' ἤρχισεν ἡ παρακμὴ τοῦ Γκιουμουσχανέ· αἱ μεταλλουργικαὶ ἐργασίαι ἔπαυσαν, ὁ πληθυσμὸς ἠλαττώθη. Ἡ ἐκμετάλλευσις εἰς τὰ πέριξ τῆς πόλεως ἔπαυσεν ὁριστικῶς τῷ 1894, ἐννοεῖται δ' ὅτι αἱ λίαν περιωρισμέναι ἐργασίαι τοῦ ΙΘ' αἰῶνος δὲν ἦσαν καθόλου ἱκαναὶ νὰ συγκρατοῦν τὸν ἑλληνικὸν πληθυσμόν. Μὴ δυνάμενος πλέον νὰ συντηρῆται οὗτος εἰς χώραν πενιχρὰν ἀπὸ γεωργικῆς καὶ κτηνοτροφικῆς ἀπόψεως, ἤρχισε νὰ ἐκπατρίζεται κατερχόμενος εἰς τὰς παραλίους περιφερείας Κερασοῦντος, Κοτυώρων καὶ Ἀμισοῦ, ὅπου, καὶ ἂν δὲν ὑπῆρχον στρώματα μεταλλοφόρα καὶ σχετικαὶ ἐργασίαι, ὑπῆρχεν ὅμως ἔδαφος γονιμώτερον διὰ γεωργικὰς ἐργασίας. Αἱ πρὶν ἔρημοι σχεδὸν περιφέρειαι αὗται ἐξηλληνίσθησαν διὰ τῶν νέων τούτων ἐκ Γκιουμουσχανὲ καὶ τῶν πέριξ ἀποικιῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς τοῦ Πόντου διασκορπισθέντες οἱ μεταλλουργοὶ εἰς διάφορα μέρη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μέχρι καὶ τῆς Μεσοποταμίας πρὸς ἀνεύρεσιν νέων μεταλλοφόρων πηγῶν, ἵδρυσαν πολυπληθεῖς ἀποικίας, αἱ ὁποῖαι ἀνεδείχθησαν νέαι φωτειναὶ ἑστίαι τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ ἀποικιακὴ αὐτὴ ἐξάπλωσις ἤρχισεν ἤδη πρὸ τῆς καταργήσεως τῶν προνομίων, ἕνεκα τῆς πληθωρικῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ, ὅστις ἐζήτει παντοῦ νέας πηγὰς ὑπογείου πλούτου. Τοιαῦται μεταλλουργικαὶ ἀποικίαι τοῦ Γκιουμουσχανὲ καὶ τῆς περιφερείας της ὑπῆρξαν τὸ Μπουλνὰρ καὶ Μπερεκετλῆ εἰς τὸν νομὸν Ἰκονίου, τὸ Ἄκ-Δὰγ καὶ Δενὲκ εἰς τὸν νομὸν Ἀγκύρας, τὰ Ἄργανα καὶ τὸ Καπὰν εἰς τὸν νομὸν Διαρβεκὶρ καὶ ἀρκεταὶ κοινότητες εἰς τὸν νομὸν Προύσης καὶ τὴν διοίκησιν Νικομηδείας. Νέα ἐλάττωσις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς πόλεως συνέβη τῷ 1829, ὅτε οἱ Ρῶσοι πολεμοῦντες πρὸς τοὺς Τούρκους ἐπροχώρησαν νικηφόρως μέχρις αὐτῆς, κατόπιν δὲ δυνάμει τῆς ὑπογραφείσης συνθήκης ἀπεχώρησαν. Τότε πολλοὶ κάτοικοι, φοβούμενοι τὴν ἐκδίκησιν τῶν Τούρκων διὰ τὴν ὑποδοχὴν ἣν ἔκαμαν εἰς τοὺς Ρώσους, ἠναγκάσθησαν ν' ἀκολουθήσουν τούτους καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὸν Καύκασον. Ἔκτοτε ἐξηκολούθησεν ἡ ἐλάττωσις σταθερῶς μέχρι τῶν τελευταίων ἐτῶν. Οἱ κάτοικοι διὰ λόγους βιοποριστικοὺς ἐτρέποντο κατὰ διαφόρους διευθύνσεις, πλεῖστοι δὲ ἐγκατεστάθησαν μονίμως εἰς Τραπεζοῦντα, ἡ ὁποία ἤρχισε ν' ἀναθάλλῃ, ἀπὸ ἐμπορικῆς ἀπόψεως, μετὰ τὸ μέσα τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Τοιουτοτρόπως δὲ ἡ ἄλλοτε ἀκμαία καὶ πολυάνθρωπος πόλις τοῦ ἀργύρου εἰς τὸ τέλος τοῦ ΙΘ' αἰῶνος μόλις εἶχεν 6,000 κατοίκων, ἐκ τῶν ὁποίων Ἕλληνες μὲν 2,000 περίπου, οἱ δὲ λοιποὶ Τοῦρκοι καὶ Ἀρμένιοι. Οἱ τελευταῖοι ἐγκατεστάθησαν ἐνταῦθα ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, προερχόμενοι κατ' ὀλίγον ἐκ τῆς Ἀρμενίας.

Παρὰ τὴν οἰκονομικὴν παρακμὴν καὶ τὴν ἐντεῦθεν ἐπελθοῦσαν διασπορὰν τῶν κατοίκων, τὸ Γκιουμουσχανὲ ἀπέκτησε νέαν αἴγλην μετὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Ἡ πόλις ἀπετέλει ἀνέκαθεν κέντρον τῆς ὅλης ἐπαρχίας Χαλδίας, ὄχι μόνον πολιτικὸν καὶ οἰκονομικὸν ἀλλὰ καὶ ἐκπαιδευτικόν. Ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἐλειτούργει ἐκεῖ σχολή, εἰς τὴν ὁποίαν συνέρρεον μαθηταὶ πανταχόθεν τῆς ἐπαρχίας. Ἡ σχολὴ ἀπέβη μέγα ἐκπαιδευτικὸν κέντρον μετὰ τὸ 1853, ὅτε ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσίν της καὶ διετήρησεν αὐτὴν μέχρι τοῦ 1858 ὁ Γεώργιος Κυριακίδης ἢ Παπαδόπουλος, φιλόλογος τοῦ Ἐθνικοῦ μας πανεπιστημίου. Ὁ Παπαδόπουλος ἦτο ἀγλαὸν τέκνον τοῦ Γκιουμουσχανέ. Βλέπων δὲ τὸν ἀμύθητον εἰς χρυσὸν καὶ ἄργυρον πλοῦτον τῶν πέντε μεγάλων ναῶν τῆς πόλεως, τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, Ἁγίου Γεωργίου, Ἁγίων Θεοδώρων, Τιμίου Σταυροῦ καὶ Παναγίας, πολύτιμον λείψανον τῆς παρελθούσης ἀνθηρότητος καὶ ὑλικῆς εὐδαιμονίας αὐτῆς καὶ τρανὴν ἀπόδειξιν τῆς εὐσεβείας τῶν πολυταλάντων μεταλλουργῶν, ἐσκέφθη ὅτι ἔπρεπεν ὁ νεκρὸς ἐκεῖνος πλοῦτος νὰ χρησιμοποιηθῇ εἰς τὰς ἐκπαιδευτικὰς ἀνάγκας τοῦ ἔθνους. Τὴν σοφὴν σκέψιν του ἐπεδοκίμασε καὶ ὁ φιλόμουσος μητροπολίτης Χαλδίας Γερβάσιος. Τοιουτοτρόπως δὲ διὰ τῆς κοινῆς ἀποφάσεως τῶν δύο, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀντιταχθοῦν οἱ συντηρητικώτεροι τῶν πολιτῶν ἐκ κακῶς ἐννοουμένης εὐλαβείας πρὸς τὰ θεῖα, ἐπωλήθησαν τὰ πλεῖστα τῶν ἱερῶν ἀναθημάτων, κανδῆλαι, ἑξαπτέρυγα, σταυροὶ κτλ. καὶ διὰ τῶν εἰσπραχθέντων χρημάτων ἠγοράσθησαν ἐνταῦθα καὶ εἰς τὴν Τραπεζοῦντα προσοδοφόρα κτήματα, τῶν ὁποίων τὰ ἐτήσια εἰσοδήματα ἐξησφάλιζον τὴν ὁμαλὴν λειτουργίαν τῆς σχολῆς. Ὀλίγα ἔτη ἀργότερον ἀνηγέρθη καὶ μεγαλοπρεπὲς σχολικὸν κτίριον, μοναδικὸν τότε εἰς τὸν Πόντον,

Digitized by Google

τὸ ὁποῖον ὑπερέβαλε μόλις τὸ κατὰ τὴν πρώτην δεκαετηρίδα τοῦ παρόντος αἰῶνος ἀνεγερθὲν κτίριον τοῦ γυμνασίου Τραπεζοῦντος. Ὁ Κυριακίδης-Παπαδόπουλος διωργάνωσε τὴν σχολὴν σύμφωνα πρὸς τὰς νεωτέρας μεθόδους τῆς διδακτικῆς καὶ ὠνόμασεν αὐτὴν «Ἑλληνικὸν Φροντιστήριον Ἀργυροπόλεως». Ἡ σχολὴ ηὐξήθη βαθμηδὸν μέχρι τοῦ 1905 μέχρι τῆς τρίτης γυμνασιακῆς τάξεως, περιελάμβανε δὲ μαζὶ μὲ τὰς προσηρτημένας τάξεις τοῦ δημοτικοῦ καὶ ἑλληνικοῦ σχολείου 500 περίπου μαθητάς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ περισσότεροι προήρχοντο ἀπὸ τὰ χωριὰ τῆς ἐπαρχίας. Τὸ φροντιστήριον ἐπὶ δύο γενεὰς ὑπῆρξεν εἷς φωτοβόλος φάρος ἐξαποστέλλων τὰς ἀκτῖνας τῆς παιδείας εἰς ὁλόκληρον τὴν περίοικον χώραν. Ὅλοι οἱ δημοδιδάσκαλοι τῆς ἐπαρχίας Χαλδίας ἦσαν ἀπόφοιτοι αὐτοῦ. Ἡ εὐεργετικὴ ἐπίδρασις τοῦ κέντρου εἰς τὴν περιφέρειαν δὲν περιωρίζετο μόνον εἰς τὴν μόρφωσιν διδασκάλων. Ὁ σύλλογος τῶν καθηγητῶν καὶ διδασκάλων τοῦ φροντιστηρίου ἐφρόντιζε καὶ περὶ τοῦ καταρτισμοῦ ἑνιαίου προγράμματος δι' ὅλα τὰ ἐπαρχιακὰ σχολεῖα καὶ περὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν καταλλήλων διδακτικῶν βιβλίων, ἐξεταστικαὶ δὲ ἐπιτροπαί, ὑπὸ τῆς ἐφορίας αὐτοῦ ὁριζόμεναι, κατ' ἔτος περιήρχοντο τὰ χωριὰ καὶ ἔκαμνον τὰς ἐξετάσεις τῶν σχολείων, ἔκριναν δὲ συγχρόνως καὶ περὶ τῆς διδακτικῆς ἱκανότητος τῶν διδασκάλων. Τὴν ἐποπτείαν τῶν ἐπαρχιακῶν δημοτικῶν καὶ ἑλληνικῶν σχολείων ἀνέλαβεν ἀπὸ τοῦ 1908 ὁ ἐκπαιδευτικὸς σύλλογος «Κυριακίδης», οὕτως ὀνομασθεὶς πρὸς τιμὴν τοῦ Γεωργίου Κυριακίδου-Παπαδοπούλου. Ὁ σύλλογος εἰργάσθη πολὺ ἀποτελεσματικῶς διὰ τὰς ἐκπαιδευτικὰς ἀνάγκας τῆς ἐπαρχίας, ἀπέβη δὲ καὶ ἄλλως, ἀπὸ κοινωνικῆς ἀπόψεως, κέντρον μορφωτικόν, συνδυάζων τὴν τέχνην μὲ τὴν τέρψιν, διότι διωργάνωσεν ὅμιλον ἐρασιτεχνῶν ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ μελῶν διὰ θεατρικὰς παραστάσεις. Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν ἀνδρικὴν μόρφωσιν ἔβαινε καὶ ἡ γυναικεία. Παρθεναγωγεῖον ἐξατάξιον ἐλειτούργει μέχρι τῶν τελευταίων ἐτῶν, εἰς τὸ ὁποῖον ἐκτὸς τῆς θεωρητικῆς μορφώσεως παρείχετο καὶ πρακτικὴ διὰ τῆς διδασκαλίας τῆς συνήθους γυναικείας χειροτεχνίας.

Ἐκκλησιαστικῶς ἡ πόλις τοῦ Γκιουμουσχανὲ ἦτο ἕδρα τοῦ μητροπολίτου Χαλδίας. Αἱ ἀρχαὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας της εἶναι πολὺ σκοτειναί. Ὁ Le Quien εἰς τὸ μνημειῶδες ἔργον του Oriens Christianus ἀγνοεῖ ἐντελῶς τὴν ἐπαρχίαν αὐτήν. Τὸ μόνον ποὺ μᾶς εἶναι γνωστὸν ἄλλοθεν εἶναι τοῦτο, ὅτι μετὰ τὰς πρώτας δεκαετηρίδας τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἀναφέρεται ἐπίσκοπος Κανίου Θεόληπτος ἢ Θεόκλητος, ὑποκείμενος εἰς τὸν μητροπολίτην Τραπεζοῦντος. Φαίνεται ὅτι ἡ περιφέρεια ἐκείνη ἀπετέλει κατ' ἀρχὰς ἐπισκοπὴν Κανίου, ὡς εἶναι τὸ δημῶδες ὄνομα τῆς πόλεως, ἐξηρτημένην ἐκ τῆς μητροπόλεως Τραπεζοῦντος, κατόπιν δὲ ἀνεκηρύχθη ἀνεξάρτητος μητρόπολις ὑπὸ τὸν τίτλον Χαλδίας. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ αὕτη μεταρρύθμισις ἦτο φυσικὸν ἐπακολούθημα τῆς καταπτώσεως μὲν τῆς Τραπεζοῦντος κατὰ τοὺς μετὰ τὴν ἅλωσιν χρόνους, τεραστίας δὲ προόδου τοῦ Γκιουμουσχανὲ ἕνεκα τῶν μεταλλείων καὶ τῆς ἐντεῦθεν παντοδυναμίας τῶν μεταλλουργῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπέτυχον αὐτὴν διὰ τῶν ἐνεργειῶν των εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον. Τὸ ἀξιοσημείωτον δὲ εἶναι, ὅτι ὁ μητροπολίτης Χαλδίας, ἐκτὸς τῆς κυρίως ἐπαρχίας, ἐπεξέτεινε τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν του καὶ εἰς ὅλας τὰς μεταλλουργικὰς κοινότητας, αἱ ὁποῖαι ἱδρύθησαν καὶ εἰς τὸν Πόντον καὶ ἐκτὸς τοῦ Πόντου ὡς ἀποικίαι τῆς Χαλδίας. Μετὰ τὸν εἰρημένον ἐπίσκοπον Θεόκλητον, ὅστις φέρεται ἀποθανὼν τῷ 1624 μᾶς εἶναι γνωστοὶ ἐκ τοῦ κώδικος τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου οἱ ἑξῆς κατὰ χρονικὴν σειρὰν μητροπολῖται. Τὰ ὀνόματα μαζὶ μὲ τὴν χρονολογίαν τοῦ θανάτου ἀντέγραψε καὶ ἀπέστειλεν εἰς ἡμᾶς ὁ μητροπολίτης Ἀλεξανδρουπόλεως Γερβάσιος Σαρασίτης. Σίλβεστρος (;), Εὐθύμιος Φυτιᾶνος (1666), Γρηγόριος (1683), Γρηγόριος Ματζουκάτης (1731), Φιλόθεος Καστελλιώτης (1717), Ἰγνάτιος Φυτιᾶνος (1734), Ἰγνάτιος Κουθούρης (1749), Παΐσιος Φυτιᾶνος (1757), Διονύσιος Σιδηνὸς (1783), Θεοφάνης Σιδηνὸς (1789), Σωφρόνιος Σιδηνὸς (1818) Σίλβεστρος Σιδηνὸς (1830), Θεόφιλος Ἀδισαῖος (1861), Γερβάσιος Σουμελίδης (1906) καὶ Λαυρέντιος Παπαδόπουλος, τελευταῖος μητροπολίτης Χαλδίας, ἐρήμην καταδικασθεὶς εἰς θάνατον ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀμασίᾳ τουρκικοῦ δικαστηρίου τῆς ἀνεξαρτησίας ὡς συνεργὸς δῆθεν εἰς τὴν μελετωμένην ἀνακήρυξιν τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ Πόντου, ἀποθανὼν δὲ τῷ 1928 ὡς μητροπολίτης Δράμας.

Ἡ τριπλῆ ἰδιότης τοῦ Γκιουμουσχανέ, πολιτικῶς μὲν ὡς ἕδρας διοικήσεως, ἐκκλησιαστικῶς ἕδρας ἐπαρχίας καὶ ἐκπαιδευτικῶς κέντρου μεγάλου εὐρείας περιφερείας συνετέλεσεν, ὥστε νὰ συντηρῆται καὶ μετὰ τὴν ἐντελῆ παρακμὴν καὶ κατάπτωσιν τῶν μεταλλουργικῶν ἐργασιῶν μὲ τὸν ὡς ἀνωτέρω ἠλαττωμένον πληθυσμόν. Τὸ ἐμπόριον τῆς πόλεως δὲν εἶναι μεγάλης ἐκτάσεως, ἔχον καθαρῶς τοπικὸν χαρακτῆρα μικρᾶς περιφερείας, διότι ἐκτὸς αὐτῆς ὑπάρχουν καὶ ἄλλα ἐμπορικὰ κέντρα εἰς τὴν διοίκησιν. Ἐξαίρετα φυσικὰ προϊόντα ἔχει ἡ πλησίον παραποτάμιος στενὴ χώρα παράγουσα εὐώδη ἀχλάδια καὶ μῆλα σπάνια εἰς τὸ εἶδός των, τὰ ὁποῖα ἐξάγονται εἰς Τραπεζοῦντα καὶ Κωνσταντινούπολιν. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἤρχισε νὰ καλλιεργῆται καὶ ἡ μεταξοσκωληκοτροφία μὲ ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα διὰ τὴν ἐξαίρετον εὐδοκίμησιν τῆς μορέας. Εἴδη βιομηχανίας, ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων κυρίως, ἐν μέρει δὲ καὶ τῶν Ἀρμενίων, ἐξασκούμενα, ἦσαν ἡ σιδηρουργία, χαλκουργία καὶ ἀγγειοπλαστική, ὀλίγον δὲ πρὸ τοῦ 1014 εἰσήχθη καὶ ἡ ταπητουργία διὰ τῆς πρωτοβουλίας καὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ μητροπολίτου Λαυρεντίου Παπαδοπούλου. Ἡ τελευταία ηὐδοκίμησε θαυμασίως, καὶ πολλὰ οἰκονομικὰ ἀποτελέσματα εὐχάριστα διὰ τὴν ἑλληνικὴν κοινότητα τῆς πόλεως προέκυψαν.

Κατὰ τὸν τελευταῖον ἀνθελληνικὸν διωγμὸν τῆς Τουρκίας, ὑπέστησαν καὶ οἱ Ἕλληνες τοῦ Γκιουμουσχανὲ πολλὰς συμφοράς. Αὗται ἀπέβησαν τρομερώτεραι ἰδίως μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ, ὅστις κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον νικηφόρως προελάσας ἐκ τοῦ Καυκάσου κατῆλθε μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ Ἐρζερούμ καὶ Ἐρζιγκιὰν καὶ μέχρι τοῦ Γκιουμουσχανέ, τὸν ὁποῖον καὶ κατέλαβεν. Ὅσοι ἐξ αὐτῶν κατώρθωσαν νὰ ἐπιζήσουν, ὡς ναυαγοὶ τῆς ἐθνικῆς ἐκείνης τρικυμίας, μετῴκησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα δυνάμει τῆς συνθήκης, ἡ ὁποία ὑπεγράφη μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Τουρκίας ἐν Λωζάννῃ τῷ 1923 περὶ ἀμοιβαίας ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν. Οἱ Ἀρμένιοι κάτοικοι τῆς πόλεως ἐξωντώθησαν ὅλοι διὰ σφαγῶν καὶ ἐξοριῶν. Σήμερον οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως εἶναι μόνον Τοῦρκοι, ἀνερχόμενοι εἰς 3,000 περίπου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Τριανταφυλλίδου Περικλέους*, «Ἡ ἐν Πόντῳ Ἑλληνικὴ φυλή», ἐν Ἀθήναις 1866, σελ. 95 μέχρι 101.— *Ἰωαννίδου Σάββα*, «Ἱστορία καὶ στατιστικὴ τῆς Τραπεζοῦντος καὶ τῆς περὶ ταύτην χώρας», ἐν Κωνσταντινουπόλει 1870, σελ. 248 μέχρι 250.—*Cumont Franz et Eugène*, Studia Pontica, II, Voyage d'exploration archéologique dans le Pont, Bruxelles 1906, σελ. 356 μέχρι 358.—*Παπαδοπούλου Α. Α.*, «Ὁ ὑπόδουλος Ἑλληνισμὸς τῆς Ἀσιατικῆς Ἑλλάδος», ἐν Ἀθήναις 1919, σελ. 81.—*Οἰκονομίδου Δ. Η.*, «Ὁ Πόντος», ἐν Ἀθήναις 1920, σελ. 79 μέχρις 81.

Α. Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Γκιοὺν Γκιορμὲζ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τοῦ νομοῦ Σαράντα Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης (βλ. λ. *Ἀνήλιον*).

Γκιουνὲ *Χαλαλᾶ [Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ὑποδιοικήσεως Μακρᾶς Γεφύρας ἐν τῇ Α. Θράκῃ, κατοικούμενον ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων. Ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς μετωνομάσθη *Γαρέλλα*, καὶ ἠρίθμει 569 κατοίκους, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ Ἕλληνες μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν κατέφυγον εἰς τὴν Ἑλλάδα. Α. Θ. ΣΑΜ.

Γκιουνεϊλὲρ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Γκιώνα.

Γκιουνὲς-χισὰρ ἢ *Κλίσα-χισὰρ [Γεωγρ.]*. Πολίχνη τῆς Τουρκίας ἐν τῷ νομῷ Νίγδης (Νίγδε), εἰς ἀπόστασιν 20 περίπου χλμ. νοτίως τῆς πόλεως Νίγδης. Ὑποτίθεται ὅτι κεῖται εἰς τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας πόλεως τῶν *Τυάνων*. Ν. Μ.

Γκιουνεσλῆ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ὑποδιοικήσεως Μαγγάρων τοῦ νομοῦ Ραιδεστοῦ ἐν τῇ Α. Θράκῃ. Ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς ὠνομάσθη *Γουνωτὴ* καὶ ἠρίθμει 112 κατοίκους. Α. Θ. ΣΑΜ.

Γκιουντζελὲρ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ὑποδιοικήσεως Ἀιακτορίου τοῦ νομοῦ Σαράντα Ἐκκλησιῶν ἐν τῇ Α. Θράκῃ. Ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς μετωνομάσθη *Σφῦρα* καὶ ἠρίθμει 618 κατοίκους. Α. Θ. ΣΑΜ

Γκιουντζελῆ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Ρεύματα.

Γκιουντουζλὲρ *[Γεωγρ.]*. Ἑλληνικὸς ἀγροτικὸς συνοικισμὸς τῆς ὑποδιοικήσεως Κισσάνης ἐν τῇ Α. Θράκῃ, μετονομασθεὶς ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς *Σταμούλη* καὶ ἀριθμῶν 85 κατοίκους, οἱ ὁποῖοι μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν κατέφυγον εἰς τὴν Ἑλλάδα. Α. Θ. ΣΑΜ.

Γκιουντοὺς *[Γεωγρ.]*· βλ. Γκεντίζ.

Γκιουππάνα (Giuppana) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Νησὶς τῆς συστάδος τῶν νοτίων νήσων τοῦ Ἀδριατικοῦ *πελάγους* (βλ. λ.).

Γκιοὺρ-Τσαγκλῆ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Χωρίον ἐπὶ τῆς νοτίας ἀκτῆς τοῦ κόλπου τῆς Ἐφέσου (βλ. λ. Αἰγαῖον τ. Β' σ. 391γ').

Γκιουρανῆ, Μολλᾶ. Ὁ τέταρτος χρονολογικῶς σεϊχουλισλάμης τῆς Τουρκίας. Ὁ σουλτᾶνος Μουρὰτ ὁ Β', ἐκτιμήσας τὰς γνώσεις τοῦ Γκιουρανῆ, ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ υἱοῦ του Μωάμεθ, τοῦ κατόπιν πορθητοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅστις, εὑρισκόμενος τότε ἐν Μαγνησίᾳ, ἀντέστη κατ' ἀρχάς, ἀλλὰ μετέπειτα ὑπέκυψεν τοῦ παιδαγωγοῦ του αὐστηρότητα ὑπέκυψεν. Ὁ Μωάμεθ ἐτίμησε κατόπιν τὸν διδάσκαλόν του, διορίσας αὐτὸν σεϊχουλισλάμην. Μετὰ τὸν θάνατόν του (1487) ἐτάφη εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ κτισθὲν τέμενος ἐν τῇ συνοικίᾳ Βεφᾶ τὸ δὲ ὄνομα Μολλᾶ-Γκιουρανῆ ἐδόθη καὶ εἰς ὁλόκληρον συνοικίαν τῆς πόλεως. Ν. Μ.

Γκιουρεζὶκ *ἀντὰ [Παραλ. Γεωγρ.]*. Νῆσος τῆς βορείας ἀκτῆς τοῦ κόλπου τῆς Κῶ, σχηματίζουσα τὸ ΝΔ. κέρας (πλάτ. 36° 59' ½ Β., μήκ. 27° 24' ⅔ Ἀν.) τοῦ ἐλάσσονος κόλπου τοῦ Μπουδρούμ (ἀρχ. *Ἁλικαρνασσοῦ*). Σ. Ε. Λ.

Γκιουρεστὲκ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Χάρακας.

Γκιουρετζὶκ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Γρανίτης.

Γκιούριτζε *[Γεωγρ.]*. Τουρκικὸν ὄνομα τῆς Κορυτσᾶς (βλ. λ.).

Γκιουρντοὺς *[Γεωγρ.]*· βλ. Γκιορντές.

Γκιουροὺν *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τουρκίας, ἐν τῷ νομῷ Σεβαστείας, κειμένη ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου μικροῦ ποταμοῦ, γυνομένου εἰς τὸν Τοχμᾶ-σού, παραπόταμον τοῦ Εὐφράτου. Ἔχει 1000 κατοίκους, ἐκτὸς 400 Ἀρμενίων σφαγέντων ἢ διασκορπισθέντων. Ἡ ὁμώνυμος ὑποδιοίκησις Γκιουροὺν ἔχει 20.600 κατοίκους. Οἱ Ἕλληνες, ἀνερχόμενοι εἰς 2000 περίπου, προσέφυγον τῷ 1923 εἰς Ἑλλάδα. Ν. Μ.

Γκιουρτζιστὰν *[Γεωγρ.]*. Τουρκικὴ ὀνομασία τῆς Γεωργίας (βλ. λ.). Οἱ κάτοικοι *Γκιουρτζῆδες*.

Γκιούσελτζε Ἀλῆ *πασᾶς*. Βεζύρης τοῦ τουρκικοῦ κράτους (1619—1621). Ὑπῆρξεν ὁ μᾶλλον φιλοχρήματος πάντων τῶν βεζυρῶν, φορολογῶν καὶ ληστεύων Μωαμεθανοὺς τε καὶ Χριστιανούς, καὶ διαμοιραζόμενος μετὰ τοῦ ἐπίσης ἅρπαγος σουλτάνου Ὀσμὰν Β' τὰ ἁρπαζόμενα χρήματα. Ἐπίεσε πολὺ τὸν πατριάρχην Τιμόθεον Β' ζητῶν ἀπ' αὐτοῦ 100.000 φλωρίων αὐστριακῶν, διότι, κατὰ τὴν ἑξαετῆ πατριαρχίαν αὐτοῦ, διορίσας τριακοσίους ἀρχιερεῖς, ἔλαβεν ἀπ' αὐτῶν 300 χιλιάδας, καὶ «μόλις ἠρκέσθη ἐπὶ 30000 σκούδοις» (45000 χρυσῶν φράγκων περίπου). Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

Γκιούσης (ὁ). Προσωνύμιον τὸ ὁποῖον εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, Θεσσαλίας, Εὐβοίας καὶ ἀλλαχοῦ δίδεται εἰς τοὺς Ἠπειρώτας, Ἀλβανοὺς καὶ τοὺς ἐκ Δ. Μακεδονίας πλανοδίους τεχνίτας, ἰδίως δὲ εἰς τοὺς οἰκοδόμους. Κ. Φ.

Γκιούσιον *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Παναγίτσα.

Γκιουσμεπίγκηδες (οἱ). Προσωνύμιον τὸ ὁποῖον οἱ Ἕλληνες τῆς Δ Μακεδονίας δίδουν εἰς τοὺς Ἀλβανούς. Ἡ λέξις σημαίνει «ἄνθρωπον μὲ μισὸ τσαρούχι», τὸν πτωχὸν δηλαδὴ καὶ ἀξιοθρήνητον (ἐκ τοῦ ἀλβαν. *γκιοὺς*=ἥμισυ καὶ *πίγκα*=τσαροῦχι). Πράγματι πλεῖστοι Ἀλβανοὶ κατήρχοντο μέχρις ἐσχάτων εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θεσσαλίαν πρὸς εὕρεσιν ἐργασίας, ρακένδυτοι καὶ σχεδὸν ἀνυπόδητοι. Ἐντεῦθεν τὸ προσωνύμιον. Κ. Φ.

Γκιοῦστος. Ναυτικὴ οἰκογένεια ἐκ τῶν ἐγκριτωτέρων τῆς Ὕδρας πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως. Ταύτης κυριώτερα μέλη εἶναι οἱ ἑξῆς: —1) ***Κωνσταντῖνος***. Ἀντικαταστήσας οὗτος τῷ 1812 τὸν Νικόλαον Κοκοβίλε ἐξ Ὕδρας εἰς τὴν πλοιαρχίαν τῆς τουρκικῆς ναυαρχίδος, καὶ ἔμπιστος τοῦ τότε καπουτὰν-πασᾶ Χουσρὲβ-Μεχμέτ, διεκρίθη εἰς τὸν καταρτισμὸν τῶν πληρωμάτων ἀπὸ τοὺς τσαμουζαλῆδες καὶ σουλεζαλῆδες ναύτας, ὅπως ἐκαλοῦντο οἱ Ὑδραιοσπετσιῶται. Τῷ 1816 ὑποκαταστaθεὶς ὑπὸ τοῦ *Δήμα-Ἀντωνίου*, ἐκινδύνευσε ν' ἀπαγχονισθῇ, μετὰ βίας δὲ διέφυγε τὸν κίνδυνον. Ἐν τούτοις, ὀλίγον πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως, εἰς νέαν μεταβολὴν τοῦ τουρκικοῦ ναυαρχείου, ἀνέκτησε τὴν θέσιν του εἰς τὴν ναυαρχίδα. Τῷ 1820 κατηχήθη εἰς τὴν Φιλικὴν Ἑταιρείαν καὶ κατήτισεν ὁλόκληρον σχέδιον περὶ ἐπαναστάσεως ἐν Κωνσταντινουπόλει μὲ ἐμπρησμὸν τοῦ τουρκικοῦ στόλου. Μετὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ κινήματος ἐν Μολδοβλαχίᾳ ὁ Γκιοῦστος ἐστάλη μὲ τὴν ναυαρχίδα εἰς τὸν Εὔξεινον, πρὸς παρεμπόδισιν τῆς καθόδου ρωσικῶν πλοίων. Ἀλλὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1821, ὁ τότε καπουτὰν-πασᾶς Ἀβδουλλὰχ συλλαβὼν ὑπονοίας ἀπέστειλεν αὐτὸν μὲ πολλοὺς Ὑδραιοσπετσιώτας ναύτας εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς ὑπόπτους καὶ διέταξε τὴν φυλάκισίν των εἰς τὸ ταρσανᾶν. Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1821, κατόπιν μικροανταρσίας ὑδραϊκῶν πληρωμάτων ἐν Ζακύνθῳ, ἀπεφασίσθη ἡ θανάτωσις τοῦ Κωνσταντίνου καὶ ἄλλων κρατουμένων εἰς τὸν ταρσανᾶν, ἐν οἷς καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του *Σταματίου*, πλοιάρχου εἰς ἄλλο σκάφος τουρκικόν, ἀλλὰ κρατουμένου ἐκεῖ ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου 1821. —2) ***Μανώλης***. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, διακρινόμενος διὰ τὴν γενναιότητα καὶ τὴν ναυτικήν του ἐμπειρίαν, ἔμπιστος δὲ τοῦ καπετάνα βέη Καρᾶ Ἀλῆ. Ἦτο ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν κυβερνήτης τῆς πατρώνας (=ὑποναυαρχίδος). Τῷ 1820 ἐστάλη μὲ τὴν μοῖραν τοῦ τουρκικοῦ στόλου εἰς τὰ Σύβοτα τῆς Ἠπείρου κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ἐκεῖ, μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἐπαναστάσεως, ἦλθεν εἰς συνεννοήσεις πρὸς ἄλλους Ὑδραίους διὰ νὰ παραδώσῃ τὸν στόλον. Ἀλλὰ γενόμενος ὕποπτος, ἐκυβέρνα τὴν ὑποναυαρχίδα τελῶν ὑπὸ ἐπιτήρησιν. Μετὰ τὴν ἀνταρσίαν τῶν

Digitized by Google

πληρωμάτων εἰς τὴν Ζάκυνθον, περιωρίσθη εἰς τὸ κῦτος τοῦ πλοίου καὶ τὸν Ἰούλιον 1821 ἀπηγχονίσθη εἰς τὸν λιμένα τῆς Βονίτσης.—3) *Σταμάτιος*. Νεώτερος ἀδελφὸς τῶν ἀνωτέρω. Ἔσχε τὴν αὐτὴν τύχην μὲ τὸν ἀδελφόν του *Κωνσταντῖνον*, ὃν καὶ ἠκολούθει ὡς βοηθός. Γ. Δ. ΚΟΡΟΜΗΛΑΣ

Γκιούτασλη *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Ἡλιόπετρα.

Γκιουχὲρ-χάν, *σουλτάνα*. Θυγάτηρ τοῦ σουλτάνου Σελὶμ Β', νυμφευθεῖσα τὸν διάσημον ἀρχιναύαρχον τῆς Τουρκίας Πιαλὲ πασᾶν. Ν. Μ.

Γκιπούθκοα (Guipuzcoa) *[Γεωγρ.]*. Εἷς τῶν τριῶν βασκικῶν νομῶν τῆς Ἱσπανίας πρὸς τὸ κεντρικὸν βόρειον τμῆμα τῆς χερσονήσου, παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Βισκαΐας καὶ τὰ ἱσπανογαλλικὰ σύνορα. Ἔμβαδὸν 1885 τετρ. χλμ. Κάτ. 274,129. Πρωτεύουσα *Σὰν Σεμπαστιάν*. —Μ.

Γκίργκε *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἄνω Αἰγύπτου κατοικουμένη ὑπὸ 20 χιλιάδων, ὧν αἱ 6 χιλιάδες Κόπται. Ὠνομάσθη ἐκ τῆς παρ' αὐτὴν ἐν τῇ ἀραβικῇ ἐρήμῳ κοπτικῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου (Γκίργκε). Ἀπέχει 502 χλμ. νοτίως τοῦ Καΐρου.

Γκιρέκος, *Σταῦρος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Μοναστηρακίου τῆς Βονίτσης, πολεμήσας ὑπὸ τὸν Γ. Λιακατᾶν καὶ Α. Σιαφάκαν εἰς Αἰτωλικόν, Ἀσπροπόταμον καὶ ἀλλαχοῦ. Τραυματισθεὶς ἔμεινε χωλός. Μετέσχεν ὅλων τῶν πολιορκιῶν τοῦ Μεσολογγίου. Ξ. Γ. Μ.

Γκιρὲν *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Μεσόκωμον.

—**Γκιρὲν-Καδῆ** *[Γεωγρ.]* Χωρίον τῆς περιφερείας Μακρᾶ, Γεφύρας τοῦ ἐν Ἀνατολικῇ Θρᾴκῃ νομοῦ Ἀδριανουπόλεως. Ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς (1920) ἐκαλεῖτο *Μηλιὰ* καὶ ἠρίθμει 368 κατοίκους.

Γκιρέϋ, ἢ *Γκεράϋ* (Ghirey). Δυναστεία χάνων τῆς Κριμαίας διοικήσασα τὴν χερσόνησον ταύτην ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ ΙΕ' μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Γενάρχης αὐτῆς ὑπῆρξεν ὁ *Χατζῆ Γκιρέϋ*, ἱδρυτὴς ἀνεξαρτήτου ταταρικῆς ἡγεμονίας. Οὗτος ἀπωθήσε τοὺς Γενουάτας, ἀποπειραθέντας νὰ ὑποτάξωσι τοὺς Τατάρους. Ἀποθανόντα τὸν διεδέχθη ὁ νεώτερος υἱός του *Μεγγλῆ-Γκιρέϋ*, ὅστις κατά τινα συμπλοκὴν μετὰ τῶν Τούρκων ᾐχμαλωτίσθη καὶ τοιουτοτρόπως ἡ κριμαϊκὴ ἡγεμονία ὑπετάγη εἰς τὸν σουλτᾶνον. Ὑποτελὴς ὢν εἰς τὴν Τουρκίαν ὁ Μεγγλῆ Γκιρέϋ συνεμάχησε μετὰ τοῦ Ῥώσου μεγάλου ἡγεμόνος Ἰβὰν τοῦ Γ' καὶ ἐπολέμησε κατὰ τῆς Λιθουανίας καὶ τῶν Πολωνῶν. Μετὰ τὸν θάνατον Ἰβὰν τοῦ Γ' οἱ χάναι ἤρχισαν ἐναλλὰξ συμμαχοῦντες ὁτὲ μὲν μετὰ τῆς Μόσχας, ὁτὲ δὲ μετὰ τοῦ Λιθουανο-πολωνικοῦ κράτους, ἀναλόγως τῶν περιστάσεων καὶ συμφερόντων. Ἐπὶ *Μωχαμμὲτ-Γκιρέϋ* ἡ δυναστεία ἐπεξέτεινε τὴν ἐξουσίαν αὐτῆς ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας Καζάν, διορισθέντος τῷ 1521 ἡγεμόνος αὐτῆς τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Μωχαμμὲτ *Σαγὶμπ-Γκιρέϋ*, ὅστις τῷ 1523 ἐγένετο καὶ ἡγεμὼν Ἀστραχάν. Τῷ 1550 ἡ δυναστεία ὑποκύψασα εἰς τὴν δύναμιν καὶ τὰς ἐνεργείας τῆς Μοσχοβίας ἔπεσε. Τῷ 1555 ἐν τούτοις ὁ *Δεβλὲτ-Γκιρέϋ* ἀναλαβὼν τὴν ἐξουσίαν καὶ ἀσπαζόμενος τὴν ἐκπόρθησιν τῆς Καζὰν καὶ Ἀστραχὰν ἐπετέθη ἐπανειλημμένως κατὰ τῶν Ῥώσων καὶ ἔκαυσε τὴν Μόσχαν (1571). Οἱ Ῥῶσοι ὅμως ἀναδιοργανωθέντες ἐξέδιωξαν τὸν ἐχθρὸν καὶ ἀπὸ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἤρχισαν συστηματικῶς ἐπιτιθέμενοι κατὰ τῆς Κριμαίας. Τῷ 1741 ὁ χάνης *Μεγγλῆ Γκιρέϋ ὁ Β'* ἐξεθρονίσθη, ἀλλ' ἡ Ῥωσία βίᾳ ἀποκατέστησεν αὐτὸν ὡς ἡγεμόνα τῶν Τατάρων. Τῷ 1783 ὁ *Σαγὴν Γκιρέϋ* παρῃτήθη τῆς θέσεώς του καὶ ἡ Κριμαία προσηρτήθη εἰς τὴν Ῥωσίαν. Ὁ Σαγὴν-Γκιρέϋ μετῴκησεν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ῥωσίας. Μεταβὰς ὅμως μετέπειτα εἰς Τουρκίαν συνελήφθη καὶ ἐθανατώθη. Π. ΛΕΦΑΣ

Γκιριμέζης, *Παναγιώτης*. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἀργολίδος. Μετέσχε διαφόρων μαχῶν καὶ ἔπεσε τῷ 1825 ἐν Σφακτηρίᾳ. Γ. Δ. Κ.

Γκιρὶν *[Γεωγρ.]*. Ἐπαρχία καὶ πόλις τῆς Μαντζουρίας. Ἡ ἐπαρχία κεῖται μεταξὺ τῆς Οὐσσουριακῆς χώρας, τῆς Κορέας, τοῦ Μούκδεν, τῆς Α. Μογγολίας καὶ τῶν ποταμῶν Σουγγάρη καὶ Ἀμούρ, ἔχει δὲ ἔκτασιν 240.000 τετρ. χιλιομέτρων καὶ πληθυσμὸν 6 περίπου ἑκατομμυρίων. Ἡ χώρα αὕτη πρὸ ἐτῶν κατῳκεῖτο ἀποκλειστικῶς ἀπὸ ληστρικὰς συμμορίας χρυσοθηρῶν. Μετὰ τὴν κατάκτησιν ὑπὸ τῶν Ῥώσων ἐγένετο κέντρον ἐμπορίου. Ἡ πόλις Γκιρὶν κεῖται ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Σουγγάρη, ἐκτίσθη τῷ 1673, ἔχει δὲ πολυτελεστάτους εἰδωλολατρικοὺς ναοὺς καὶ ναυπηγεῖα πρὸς κατασκευὴν ἁμαξῶν καὶ λέμβων διὰ τὴν ποταμοπλοΐαν ἐπὶ τοῦ Σουγγάρη καὶ Ἀμούρ. Π. ΛΕΦΑΣ

Γκιριτλῆ *Μουσταφᾶ-πασᾶς*. Ἀλβανὸς τὴν καταγωγήν, ὑπηρετήσας ὡς ἀρχηγὸς τῶν Ἀλβανῶν τοῦ Μωχάμμετ-Ἀλῆ κατὰ τὴν ἐν Κρήτῃ ἐπανάστασιν τοῦ 1821. Διοικήσας ἐπὶ μακρὸν τὴν Κρήτην (μέχρι τοῦ 1850), λόγῳ τῆς μακρᾶς του ἐν τῇ νήσῳ παραμονῆς ἐπωνομάσθη *Γκιριτλῆ* (= Κρητικός). Τῷ 1866 διωρίσθη ἐκ νέου διοικητὴς τῆς Κρήτης καὶ ἐξεπόρθησε τὸ Ἀρκάδι. Ε. Γ.

Γκίρκας, *Βλαδίμιρος Φεδώροβιτς*. Ῥῶσος καθηγητὴς τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν ἐν τῇ ἀνωτάτῃ σχολῇ Πετρουπόλεως (1836—1887). Εἰδικῶς ἐδίδαξε τὴν ἀραβικὴν γλῶσσαν καὶ φιλολογίαν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Πετρουπόλεως (1865—1886). Συνέγραψε τὰ ἑξῆς: «Τὰ δίκαια τῶν Χριστιανῶν ἐν Ἀνατολῇ κατὰ τοὺς Μουσουλμανικοὺς νόμους» (Πετρούπολις 1865), «Δοκίμιον γραμματικοῦ συστήματος τῶν Ἀράβων» (Πετρούπολις 1873), «Σύντομος ἐπισκόπησις τῆς Ἱστορίας τῆς Ἀραβικῆς φιλολογίας» (Πετρούπολις 1874), «Ἀραβικὴ Χρηστομάθεια» (Καζὰν 1876), «Λεξικὸν διὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Χρηστομαθείας καὶ τοῦ Κορανίου» (Καζὰν 1881). Π. ΛΕΦΑΣ

Γκίρκε (Gierke), *Ἰούλιος*. Γερμανὸς νομοδιδάσκαλος γεννηθεὶς τῷ 1875 ἐν Μπρεσλάου. Τῷ 1904 ἐγένετο ἔκτακτος καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Καινιξβέργης, μετὰ τετραετίαν δὲ προήχθη εἰς τακτικόν. Τῷ 1919 προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Halle, ἀπὸ δὲ τοῦ 1925 διδάσκει ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Γοτίγγης. Ἐκδίδει τὰς «Ἐρεύνας ἐπὶ τῆς Ἱστορίας τῆς Γερμανικῆς πολιτείας καὶ τοῦ Γερμανικοῦ Δικαίου», καὶ τὸ γνωστὸν «Περιοδικὸν διὰ τὸ Ἐμπορικὸν Δίκαιον ἐν γένει». Ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ἔργων του εἶναι: «Ἡ ἔννοια τῆς ἀσφαλείας μεταφορῶν» (1910) «Ἐμπορικὸν καὶ Ναυτιλιακὸν Δίκαιον» (6' ἔκδ. 1925), «Ἐμπράγματον Δίκαιον τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος» (β' ἔκδ. 1928). Ν. Γ. Φ.

—**Γκίρκε** (Gierke), *Χὰνς-Παῦλος-Βερνάρδος*. Γερμανὸς ἀνατόμος (1847—1886). Τῷ 1876 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς ἀνατομίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Τόκιο τῆς Ἰαπωνίας. Μετὰ πενταετίαν, προσβληθείσης τῆς ὑγείας του, ἐπανέκαμψεν εἰς Γερμανίαν καὶ παρέμεινεν ἐν Μπρεσλάου ὡς ἔκτακτος καθηγητής. Πᾶσαι αἱ ἐργασίαι αὐτοῦ στρέφονται περὶ τὸ κεντρικὸν νευρικὸν σύστημα. Ο. Ρ.

Γκιρλαντάγιο (Ghirlandajo), *Βενέδικτος*. Ἰταλὸς ζωγράφος, ἀδελφὸς τοῦ *Δομινίκου Γκιρλαντάγιο*, γεννηθεὶς ἐν Φλωρεντίᾳ τῷ 1548 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1497. Εἶναι κατὰ πολὺ ὑποδεέστερος τοῦ ἀδελφοῦ του, δὲν σῴζονται δὲ αὐθεντικὰ ἔργα αὐτοῦ ἄλλα, εἰμὴ ὁ εἰς τὸ Λοῦβρον πίναξ του, παριστάνων τὸν «Χριστὸν βαδίζοντα εἰς τὸν Γολγοθᾶν». Ὁ Βάζαρι ἀναφέρει ὅτι ὁ καλλιτέχνης οὗτος μεταβὰς εἰς Γαλλίαν ἐπροστατεύθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως Καρόλου Η' καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Φλωρεντίαν ἀποκομίσας μεγάλα πλούτη. Θ. Β.

—**Γκιρλαντάγιο** (Ghirlandajo), *Δαβίδ*. Ἰταλὸς καλλιτέχνης, ἀδελφὸς τοῦ *Δομινίκου*, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Φλωρεντίᾳ (1460—1525). Ἐζωγράφησε τοιχογραφίας εἰς τὸ μοναστήριον Degli Angeli, παριστανούσας τὸν ἅγιον Βενέδικτον καὶ τὸν ἅγιον Ρομουάλδον καὶ μὴ διασωθείσας. Τῷ 1493 διεκόσμησε διὰ μωσαϊκῶν τὴν μητρόπολιν τῆς Σιέννας καὶ ἀπὸ τοῦ 1509 μέχρι τοῦ 1513 τὴν ἐκκλησίαν Nunziata. Τουτοχρόνως κατεσκεύαζε καὶ μικρὰ κινητὰ μωσαϊκά, ἓν τῶν ὁποίων, παριστάνον τὴν Παρθένον μετὰ τοῦ θείου βρέφους, εὑρίσκεται ἐν τῷ ἐν Παρισίοις μουσείῳ τοῦ Κλινύ. Θ. Β.

—**Γκιρλαντάγιο** (Ghirlantajo), *Δομίνικος*. Ἰταλὸς ζωγράφος γεννηθεὶς ἐν Φλωρεντίᾳ τῷ 1449 καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ ἰδίᾳ πόλει τῷ 1494. Ἦτο υἱὸς χρυσοχόου ὀνομαζομένου Θωμᾶ Μπιγόρντι, ἐπονομασθέντος δὲ il Ghirlantajo, ἤτοι κατασκευαστοῦ γιρλαντῶν, ἕνεκα τῆς ἐκτάκτου δεξιότητος μεθ' ἧς κατεσκεύαζε γιρλάντας διὰ τὰς κομμώσεις τῶν Φλωρεντινῶν δεσποινῶν. Ἐπιδοθεὶς ταχέως εἰς τὴν ζωγραφικὴν ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ Ἀλεσσίου Μπολντοβινέττι, ἐφοίτησεν εἰς τὴν σχο-

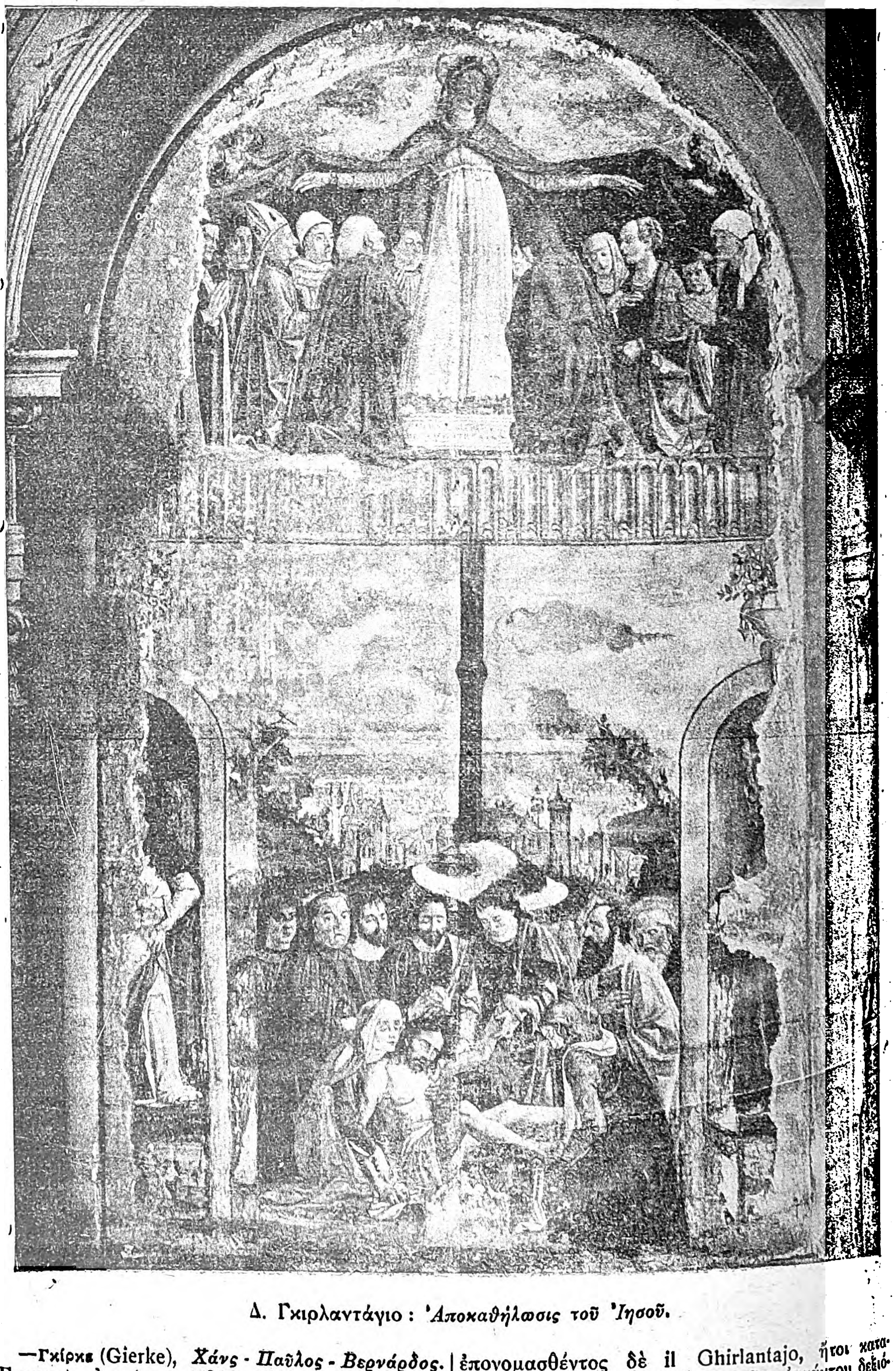

Δ. Γκιρλαντάγιο: *Ἀποκαθήλωσις τοῦ Ἰησοῦ*.

Digitized by Google

λην ἣν ἵδρυσεν οὗτος ἐν Φλωρεντίᾳ, ὅπου πλεῖστοι μεγάλοι ζωγράφοι, ἐν οἷς καὶ ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος, ἔλαβον τὰ πρῶτα μαθήματα τέχνης. Κατ' ἀρχὰς ἠσχολήθη μὲ προσωπογραφίας καὶ ἔσχεν ἀρκετὴν εἰς τοῦτο ἐπιτυχίαν. Ταυτοχρόνως ἐσπούδαζε τὰς τοιχογραφίας τοῦ Μαζάτσιο, ὅστις ἀρχομένου τοῦ ΙΕ' αἰῶνος ἔθετε τὰς βάσεις τῆς νεωτέρας γραφικῆς. Μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του ἐθεώρησεν ἑαυτὸν ἱκανόν, ὅπως ἀναλάβῃ τὴν ἐκτέλεσιν πίνακος τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου διὰ τὴν ἐκκλησίαν τῶν Ἁγίων Πάντων ἐν Φλωρεντίᾳ. Τὸ νεανικὸν τοῦτο ἔργον παρουσιάζει ἰσχυρὰν ἔκφρασιν καὶ ἰδιορρυθμίαν οὐχὶ συνήθη, καὶ ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν τῶν καλλιτεχνῶν της Φλωρεντίας. Μετ' ὀλίγον ὁ Γκιρλαντάγιο προεκρίθη πάντων τῶν συναδέλφων του, ὅπως ἐκτελέσῃ τὰς τοιχογραφίας τοῦ παρεκκλησίου Σασσέττι εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἁγίας Τριάδος, τὰς ὁποίας καὶ ἐπεράτωσε τῷ 1485. Εἰς αὐτὰς εἰκονίζονται αἱ σκηναὶ ἐκ τοῦ βίου τοῦ ἁγίου Φραγκίσκου, κάτωθεν δὲ αὐτῶν παριστάνονται γονυπετεῖς ὁ Φραγκίσκος Σασσέττι καὶ ἡ σύζυγός του Νέρα οἱ ἱδρυταὶ τοῦ παρεκκλησίου. Ὁλόκληρος ἡ σύνθεσις τῶν τοιχογραφιῶν τούτων εἶναι ἀληθὲς ἀριστούργημα, εἰς τὸ ὁποῖον ἐναπέθεσεν ὅλην τὴν καλλιτεχνικήν του ψυχὴν ὁ Γκιρλαντάγιο. Ἡ φήμη του ταχέως ἐξηπλώθη καθ' ὅλην τὴν Ἰταλίαν. Κληθεὶς εἰς Ρώμην, ὅπως ἐργασθῇ εἰς τὴν διακόσμησιν τῆς Σιξτίνας, συνεδέθη μετὰ τοῦ ζαπλούτου Φλωρεντινοῦ ἄρχοντος Φραγκίσκου Τρυαμπουόνι, ὅστις ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν νὰ διακοσμήσῃ τὸ παρεκκλήσιον τοῦ χοροῦ τῆς Σάντα-Μαρία Νοβέλλα, τῆς ὁποίας ἡ τοιχογράφησις, γενομένη ἄλλοτε ὑπὸ τοῦ Ὀρκάνια, εἶχε παραφθαρῇ ὑπὸ τῶν βροχῶν ἀνεπανορθώτως. Εἰς τὸ παρεκκλήσιον τοῦτο ἐπὶ τῆς μιᾶς μὲν πλευρᾶς εἰκονίζεται ὁ βίος τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, ἐπὶ τῆς ἑτέρας δὲ ὁ τῆς Θεοτόκου. Εἰς τὰς παραστάσεις ταύτας θαυμάζεται ἡ ζωηρὰ φαντασία καὶ ἡ καταπλήσσουσα γονιμότης τοῦ μεγάλου καλλιτέχνου. Ἐξ ὅλων δὲ τῶν ἐπεισοδίων αὐτῶν τὸ μᾶλλον ἀξιοθαύμαστον εἶναι ἡ σφαγὴ τῶν νηπίων. Εἰς τὴν τέχνην του ὁ Δομινίκου διακρίνεται εὐχερῶς ἡ ἀντίληψις τῆς πραγματικότητος, ἀναμεμιγμένη μετὰ τρυφερότητος καὶ μεγαλοπρεπείας. Εἰς τοὺς ἄλλους πίνακας αὐτοῦ διακρίνεται ἡ ὑπάρχουσα διαφορὰ πρὸς τὰς τοιχογραφίας του, αἵτινες εἶναι ὑπέρτεραι τῶν ἐλαιογραφιῶν του κατὰ τὴν τεχνικὴν ἀκρίβειαν, πρᾶγμα ὅπερ παρατηρεῖται ἄλλως τε εἰς πάντας τοὺς τοιχογράφους. Ἐν τούτοις καί τινες τῶν πινάκων τούτων εἶναι ἀληθῶς ὑπέροχοι, ὅπως τὸ «Προσκύνημα τῶν βασιλέων», εὑρισκόμενον εἰς τὴν ἐκκλησίαν Agli Innocenti τῆς Φλωρεντίας καὶ πλεῖστοι ἄλλοι εὑρισκόμενοι εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῆς πόλεως ταύτης, εἰς τὸ Βατικανόν, εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Μάρκου, μεταβληθὲν εἰς μουσεῖον, καὶ εἰς πλείστας ἄλλας πινακοθήκας τῆς Εὐρώπης. Θ. ΒΕΛΛΑΝΙΤΗΣ

— **Γκιρλαντάγιο** (Ghirlandajo), ***Ροντόλφο.*** Ἰταλὸς ζωγράφος υἱὸς τοῦ *Δομινίκου*, γεννηθεὶς ἐν Φλωρεντίᾳ τῷ 1483 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1561. Ἀπορφανισθεὶς εἰς μικρὰν ἡλικίαν, μόλις ἠδυνήθη νὰ λάβῃ τὰ πρῶτα μαθήματα παρὰ τοῦ πατρός του. Γνωρισθεὶς μετὰ τοῦ συνομηλίκου του Ραφαήλ, προσεκλήθη ὑπ' αὐτοῦ εἰς Ρώμην, ὅπου παρηκολούθησε τὸν Φρὰ-Βαρθολομαῖον, ὅστις ἐπέδρασε πλειότερον ἐπὶ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ. Κατὰ τὴν νεότητά του εἶχε προσληφθῆ ὑπὸ τῶν Μεδίκων καὶ ἠσχολεῖτο πλειότερον εἰς τὴν ὀργάνωσιν αὐλικῶν τελετῶν. Βραδύτερον ἀφωσιώθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν τέχνην. Σῴζονται πλεῖστα ἔργα αὐτοῦ εἰς τὰς ἐκκλησίας τῆς Φλωρεντίας, εἰς τὸ ἀνάκτορον Πίττι, εἰς τὴν πινακοθήκην τῆς Ἀκαδημίας, καθὼς ἐπίσης καὶ εἰς τὸ Λοῦβρον, ὅπερ κατέχει ἕνα τῶν καλλίστων πινάκων του, τὴν «Στέψιν τῆς Θεοτόκου». Εἰς τὴν πινακοθήκην τῆς Φλωρεντίας ὑπάρχει ὁ ἄριστος πάντων τῶν πινάκων του, ἡ Madona del Pozzo, ὅστις ἐπὶ μακρὸν ἀπεδίδετο εἰς τὸν Ραφαήλ. Θ. Β.

Γκιρμίτα *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Κρύα Νερά.

Γκίρντ (Girndt), ***Ὄθων.*** Γερμανὸς συγγραφεὺς (1835—1911). Ἔγραψεν: «Ὁ Καῖσαρ Βοργίας» (1864), «Ἀνατολίτικες μπερδεψιές» (1877, κωμῳδία), «Die Sternschnuppe» (1886, κωμῳδία, μετὰ τοῦ O. von Moyer), «Dankelmann» (1882, τραγῳδία βραβευθεῖσα) κ. ἄ. Ἐπίσης ἔγραψε διηγήματα: «Δραματικαὶ μορφαὶ» (1873) κ. ἄ. Ι. Δ. Σ.

Γκιρπάς *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Σούρμενα.

Γκίρς, ***Αἰγίδιος.*** Σουηδὸς χρονογράφος (1550—1639). Συνέγραψε δύο χρονογραφίας, ὧν ἡ πρώτη περιλαμβάνει τὴν ἐποχὴν του Γουσταύου τοῦ Α' καὶ Ἐρρίκου τοῦ ΙΔ' (ἐκδοθεῖσα τῷ 1670), ἡ δὲ δευτέρα τὴν τοῦ Ἰωάννου Γ' (ἐκδοθεῖσα τῷ 1745). Π. ΛΕΦΑΣ

— **Γκίρς,** ***Ἀλέξανδρος Κάρλοβιτς.*** Ρῶσος πολιτικὸς (1815—1880), μέλος τῶν ἐκτελεστικῶν ἐπιτροπῶν κατὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν χωρικῶν (1863) καὶ μετέπειτα ὑφυπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν τῆς Ρωσίας.

— **Γκίρς,** ***Μιχαὴλ Νικολάϊεβιτς.*** Υἱὸς τοῦ *Νικολάου Γκίρς*, διπλωμάτης καὶ αὐτὸς (1856—1924). Ὑπηρέτησεν ὡς πρεσβευτὴς ἐν Ρίῳ Ἰανεΐρῳ (1895), ἐν Μπουένος Ἄϊρες καὶ Μοντεβίντεο, ἐν Πεκίνῳ (1898), ἐν Μονάχῳ (1901), ἐν Βουκουρεστίῳ (1902), ἐν Κωνσταντινουπόλει (1912—1915), ὅπου ματαίως ἐπεδίωξε τὴν κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον σύναψιν συμμαχίας μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ρωσίας, καὶ τῷ 1915—1917 ἐν Ρώμῃ. Ι. Δ. Σ.

— **Γκίρς,** ***Νικόλαος Κάρλοβιτς.*** Ρῶσος πολιτικὸς (1820—1895). Κατήγετο ἐξ οἰκογενείας σουηδικῆς ἐγκατεστημένης ἐν Φινλανδίᾳ. Εἰσῆλθε νεώτατος εἰς τὸ διπλωματικὸν στάδιον, κατόπιν δ' ἐπιτυχοῦς ἐν αὐτῷ δράσεως διωρίσθη διοικητὴς τοῦ ἀσιατικοῦ τμήματος τῆς χώρας του' βραδύτερον διωρίσθη ὑφυπουργὸς καὶ τῷ 1882 ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν λόγῳ τοῦ κύρους, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀποκτήσει ἐκ τῆς μέχρι τότε διπλωματικῆς του δράσεως. Ἐχρησιμοποίησεν ὅλην την ἐπιρροήν, τὴν ὁποίαν ἐξήσκει παρὰ τῷ Ἀλεξάνδρῳ Γ', διὰ νὰ καταπολεμήσῃ τὴν πολιτικὴν προσεγγίσεως πρὸς τὴν Γαλλίαν.

Γκιρτάννερ (Girtanner), ***Γεώργιος.*** Ἑλβετὸς ἰατρὸς καὶ φυσιοδίφης (1833—1907). Ἔγραψε πραγματείας περὶ τῶν πτηνῶν καὶ τῶν θηλαστικῶν εἰς διάφορα ἑλβετικὰ περιοδικά, ἐνδιαφερθεὶς κυρίως διὰ τὰ ἐλλείποντα εἴδη. — Β.

Γκιρὼ (Guiraud), ***Ἐρνέστος.*** Γάλλος μουσικοσυνθέτης (1837—1892). Ἔλαβε τὸ βραβεῖον Ρώμης τῷ 1859 καὶ μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του ἐκ τῆς Ἰταλίας ἔδωκε πρὸς ἐκτέλεσιν τα τρία μονόπρακτα μελοδράματα «Συλβία» (1864), «Στὴ φυλακὴ» (1869), καὶ «Κομπόλντ» (1870). Κατόπιν συνέθεσε τὰ μελοδράματα «Μανταμ Τουρλουπὲν» (1872), «Πικκολίνο» (1876) κτλ. Μεταξὺ τῶν ἄλλων του ἔργων τὸ ὀνομαστότερον εἶ αι ἡ σουίτα «Καρναβάλ». Διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ Ὠδείου καὶ τέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν καλῶν τεχνῶν. Μετὰ τὸν θάνατόν του ἄφηκεν ἡμιτελὲς τὸ μελόδραμα «Φρεντεγκόντ», ὅπερ ἐτελείωσεν ὁ Σαὶν-Σάν. — Β.

— **Γκιρὼ** (Guiraud), ***Παῦλος.*** Γάλλος ἱστορικός, γεννηθεὶς τῷ 1850. Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἱστορίας εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Ντουαὶ καὶ τῆς Τουλούζης καὶ κατόπιν καθηγητὴς εἰς τὴν Σορβόννην. Ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Ἡ διένεξις μεταξὺ Καίσαρος καὶ Γερουσίας» (1879), «Αἱ ἐπαρχιακαὶ συνελεύσεις τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας», ἔργον βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου (1887), «Ἡ κτηματικὴ περιουσία ἐν Ἑλλάδι μέχρι τῆς ρωμαϊκῆς κατακτήσεως» (1895), «Οἱ ἐργάται της βιομηχανίας ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι» (1900). — Β.

— **Γκιρὼ** (Guiraud), ***Πέτρος-Μάρθα-Ἀλέξανδρος βαρῶνος*—.** Γάλλος ποιητὴς (1788—1847) Ἔγραψε κατ' ἀρχὰς ποιήματα βραβευθέντα εἰς τὰ Ἀνθεστήρια καὶ κατόπιν ἐδημοσίευσε τὴν τραγῳδίαν «Οἱ Μακκαβαῖοι», ἡ ὁποία παρεστάθη εἰς τὸ «Ὠδεῖον» τῷ 1822 Κατόπιν ἐδημοσίευσε τὸν «Κόμητα Ἰουλιανὸν» (1823), τὴν «Βιργινίαν» (1827), τὸ λιμπρέττο τοῦ μελοδράματος «Φουραμὸν» (1825), καὶ τὰς ᾠδάς: «Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Ἱσπανίας», «Ἑλληνικὰ τραγούδια» καὶ τὸ ἔργον «Ἡ καθολικὴ φιλοσοφία τῆς Ἱστορίας» (1839—1841). Τῷ 1826 ἐξελέγη ἀκαδημαϊκός. Τὸ κυριώτερον ἔργον του εἶναι αἱ «Σαβοϊκαὶ ἐλεγεῖαι». — Β.

Γκιροντὲ (Guiraudet), ***Κάρολος-Φίλιππος.*** Γάλλος δημοσιολόγος καὶ λογοτέχνης (1754—1804). Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως διετέλει ἀναγνώστης τῆς ἀδελφῆς Λουδοβίκου ΙΣΤ'. Τῷ 1790 ἐξελέγη βουλευτὴς ἐν τῇ Συντακτικῇ συνελεύσει, ἐπὶ Διευθυντηρίου δὲ ἐγένετο γενικὸς γραμματεὺς τοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν καὶ νομάρχης ἐπὶ ὑπατείας. Συνέγραψεν: «Ἔμμετρα διηγήματα» (1780), «Ἐπίδρασις τῆς τυραννίας ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ τοῦ πλήθους» (1796), «Λόγους περὶ Μακιαβέλη (1799). Ν. Π.—Λ.

Γκὶς (Gish), ***Λίλιαν.*** Σύγχρονος Ἀμερικανὶς πρωταγωνίστρια τοῦ κινηματογράφου, γεννηθεῖσα ἐν Σπρίγκφιλντ (ἐπικράτεια τοῦ Ὀχάϊο). Ἔπαιξε διαφόρους ρόλους, κυρίως δυστυχισμένης νεάνιδος. Ἡ ἐκφραστικότης τοῦ προσώπου της εἶναι συναρπαστική, ἰδίως εἰς τὰς φωτογραφικὰς μεγεθύνσεις τῶν χαρακτηριστικῶν. Διεκρίθη μεταξὺ ἄλλων εἰς τὸν «Λυωμένον κρίνον», τὴν «Θύελλαν» (Way down East), τὴν «Μποέμ» κ. ἄ. Μ. ΒΑΛΣΑΣ

— **Γκὶς** (Guiches), ***Παῦλος-Γουσταῦος.*** Γάλλος μυθιστοριογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1860. Ὑπῆρξε κατ' ἀρχὰς εἷς τῶν μαθητῶν τοῦ Ζολᾶ, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀπεχωρίσθη ὑπογράψας τὴν διαμαρτυρίαν τῶν πέντε κατὰ τοῦ ἔργου τοῦ Ζολᾶ ἡ «Γῆ». Ἐδημοσίευσε διάφορα διηγήματα εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ καὶ τὰ μυθιστορήματα «Ὁ ἐχθρὸς» (1887), «Τὸ ἀπρόοπτον» (1890), «Ἡ γυναῖκα τοῦ πλουσίου» (1898), τὴν κωμῳδίαν τὸ «Σύννεφον» κ.τ.λ. — Β.

Γκισὰρ (Guichard), ***Κάρολος Gottlieb.*** Πρῶσος στρατιωτικὸς συγγραφεὺς (1724—1775), γεννηθεὶς ἐν Μαγδεμβούργῳ ἐξ οἰκογενείας Γάλλων προσφύγων. Προσληφθεὶς εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Μεγάλου Φρειδερίκου τῷ 1757, ὠνομάσθη συνταγματάρχης καὶ συμμετέσχε τοῦ ἑπταετοῦς πολέμου (1756—1763). Ἔγραψεν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Quintus Icilius.* «Στρατιωτικὰς μελέτας ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ρωμαίων», «Κριτικὰς καὶ ἱστορικὰς μελέτας ἐπὶ πολλῶν ζητημάτων τῶν ἀρχαίων στρατῶν». — Ω

Γκισὲν (Guichen), ***Δουκᾶς κόμης ντὲ*—.** (1712—1790). Γάλλος ναυτικός. Τῷ 1746 κυβερνῶν τὴν «Γαλάτειαν», διέσπασε τὸν ἀγγλικὸν στόλον καὶ κατώρθωσε νὰ ὁδηγήσῃ ἐφοδιοπομπὴν εἰς τὴν Βρέστην. Τῷ 1757, κυβερνῶν πολεμικὸν πλοῖον, κατώρθωσε νὰ κυριεύσῃ τέσσαρα ἀγγλικὰ πολεμικὰ καὶ ἑπτὰ ἐμπορικά. Ὡς ἀρχηγὸς μοίρας μετέσχε τῆς ναυμαχίας τοῦ Οὐεσσὰν (1778). Ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν Ἱσπανῶν κατεναυμάχησε τὸν Ἄγγλον ναύαρχον Ροντνεϋ καὶ ὠδήγησεν ἐν μέσῳ μυρίων δυσχερειῶν ὁλόκληρον ἐμπορικὸν στόλον ἐπιστρέφοντα εἰς Γαλλίαν. Τῷ 1781 ᾐχμαλώτισε 18 ἀγγλικὰ μεταγωγικά. Ν. Π.—Λ.

Γκισενὸν (Guichenon), ***Σαμουήλ.*** Γάλλος ἱστορικὸς και συγγραφεὺς γενεαλογιῶν (1607—1664). Συνέγραψε μέγαν ἀριθμὸν ἔργων, ἅτινα παρέχουν πολυάριθμα ἱστορικὰ στοιχεῖα περὶ τῆς Κεντρικῆς Γαλλίας καὶ τῆς Σαβοΐας, ὅπως ἡ «Ἱστορία τῆς Μπρὲς καὶ Μπυγκὲ» (1650), ἡ «Ἱστορία γενεαλογιῶν ἐν Σαβοΐᾳ» (1660) κλπ. Ν. Π.—Λ.

Γκισκάρδος βλ. Γυϊσκάρδος.

Γκίσκρα (Giskra), ***Κάρολος.*** Αὐστριακὸς πολιτικὸς (1820—1879). Τῷ 1848 ἐν τῷ κοινοβουλίῳ τῆς Φραγκφούρτης ἀντετάχθη πρὸς τὴν ἄποψιν περὶ μιᾶς μεγάλης Γερμανίας, ἀπὸ δὲ τοῦ 1860 εἰργάζετο ἐν Brunn ὡς εἷς ἐκ τῶν ἡγετῶν τοῦ φιλελευθέρου γερμανικοῦ κόμματος διὰ τὴν διατήρησιν τῆς αὐστριακῆς ἑνότητος. Ὡς δήμαρχος τῆς Brunn ἀνεδείχθη ἰδίως κατὰ τὴν πρωσσικὴν κατοχὴν τοῦ 1866. Τῷ 1867 ἐξελέγη πρόεδρος τῆς Βουλῆς καὶ εὐθὺς μετ' ὀλίγον ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν μέχρι τοῦ 1870. Βραδύτερον ἔλαβε σπουδαῖον μέρος εἰς τὰς συζητήσεις τοῦ συμβουλίου ἐπικρατείας ὡς εἷς ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ συνταγματικοῦ κόμματος, ἰδίως δὲ κατὰ τὴν καταπολέμησιν τοῦ ὑπουργείου Hohenwart. Χρηματιστηριακαὶ ἀσχολίαι ἐζημίωσαν τὴν πολιτικήν του ὑπόστασιν. Τῷ 1873, ἐκλεγεὶς καὶ πάλιν μέλος τοῦ Κοινοβουλίου, ἐπολέμησε τὴν ἀνατολικὴν πολιτικὴν τοῦ Andrassys (1877—1878). Ι. Δ. Σ.

Γκισλαντσόνι (Ghislantoni), ***Ἀντώνιος.*** Ἰταλὸς συγγραφεὺς (1824—1893). Ὑπῆρξε κατ' ἀρχὰς εἷς ἐκ τῶν ἀρίστων ἀντιπροσώπων τῆς φωνητικῆς μουσικῆς, βραδύτερον ὅμως ἀπώλεσε τὴν δεξιότητά του ταύτην καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν συγγραφὴν λιμπρέττων, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπίσης διεκρίθη, εἶναι ὁ συγγραφεὺς τῆς «Ἀϊντά». (Βλ. *Mazzoni,* L' Ottocento, 1913). Ι. Δ. Σ.

Γκίσλεμπερτ (Gislebert). Πρωθιερεὺς τοῦ Mons (ἀπέθανε τῷ 1225) ἀρχιγραμματεὺς τοῦ κόμητος Βαλδουΐνου Ε' τοῦ Hennegau. Ἔγραψε τὸ σημαντικώτατον διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ 1068—1195 ἱστορίαν τοῦ γερμανικοῦ κράτους «Chonicon Hanoniense» (ἐκδοθὲν ὑπὸ W. Arndt, 1869, καὶ L. Vanderkindere, 1904). [Βλ. *W. Meyer,* τὸ ἔργον τοῦ ἀρχιγραμματέως Gislebert von Mons κλπ. 1888.] Ι. Δ. Σ.

Γκίσμπερτς (Giesberts), ***Ἰωάννης.*** Γερμανὸς πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1865. Κατ' ἀρχὰς ὑπῆρξεν ἐργάτης μεταλλείων, ἀπὸ δὲ τοῦ 1899 δημοσιογράφος. Τῷ 1905 εἰσῆλθεν εἰς τὴν Βουλὴν ὡς μέλος τοῦ κεντρικοῦ κόμματος, καὶ ἀπὸ τοῦ 1906 μέχρι τοῦ 1918 διετέλεσε μέλος τῆς πρωσσικῆς Βουλῆς. Τὸν Ἰανουάριον 1918 ἐγένετο σύμβουλος ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς καὶ τὸν Νοέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὑφυπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν. Ἀπὸ τοῦ Φεβρουαρίου 1919 μέχρι Νοεμβρίου 1922 ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ταχυδρομείων. Κατὰ τὸ 1926 προΐστατο τοῦ κεντρικοῦ κόμματος τῆς Βουλῆς καὶ τῆς κρατικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ἰδίου κόμματος. Ι. Δ. Σ.

Γκίσσεν (Giessen) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Γερμανίας, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ τῆς ἄνω Ἐσσης. Κάτ. 33.600. Κεῖται παρὰ τὸν ποταμὸν Λὰν καὶ εἶναι κέντρον τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κέσσελ—Φραγκφούρτης παρὰ τὸν Ρῆνον καὶ ἔχει ἀεροπορικὴν συγκοινωνίαν. Ἐκ τῶν οἰκοδομημάτων τῆς πόλεως ἄξια λόγου εἶναι ἡ καθολικὴ ἐκκλησία, τὸ παλαιὸν δημαρχεῖον, οἰκοδομηθὲν κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα, τὸ παλαιὸν καὶ τὸ νέον ἀνάκτορον, ἅτινα σήμερον χρησιμοποιοῦνται ὡς μουσεῖα, καὶ τὸ θέατρον. Ἔχει πανεπιστήμιον ἱδρυθὲν τῷ 1607 ὑπὸ τοῦ λανδγράβου Λουδοβίκου τοῦ Ε', μετὰ πολλῶν φροντιστηρίων, κλινικῶν, ἐργαστηρίων, ἀστεροσκοπείου, βιβλιοθήκης ἐκ 360.000 τόμων ἐπίσης δασονομικὴν σχολήν, διδασκαλεῖον, γυμνάσιον, πρακτικὸν λύκειον, κτηνιατρικὴν σχολήν, μουσεῖον ἀρχαιοτήτων, ἐθνο-

Digitized by Google

γραφικὸν μουσεῖον καὶ θαυμασίαν αἴθουσαν ἐκθέσεως. Ἡ πόλις αὕτη διακρίνεται καὶ διὰ τὴν βιομηχανίαν της, πρωτεύοντες κλάδοι τῆς ὁποίας εἶναι ἡ τῶν καπνῶν, κατασκευῆς μηχανῶν καὶ ἐπεξεργασίας ὀρυκτῶν.

Ἡ πόλις ἀναφέρεται τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1248, περιῆλθε δὲ δι' ἀγορᾶς ἀπὸ τοῦ λανγδράβου τῆς Τυβίγγης εἰς τὴν Ἔσσην. —Μ.

Γκίσσυμπλ-Σάουερμπρουν (Giesshübl-Sauerbrunn) *[Γεωγρ.]*. Μικρὰ λουτρόπολις ἐν τῇ νοτιοδυτικῇ Βοημίᾳ παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Ντυππάου, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἔγκερ καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Βίκβιτς Γκίσσυμπλ. Κάτ. 845. Διακρίνεται διὰ τὰς ἰαματικὰς ἀλκαλικὰς πηγάς της. —Μ.

Γκιταρᾶκος, *Κωνσταντῖνος*. Ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ γεννηθεὶς τῷ 1873. Προερχόμενος ἐκ τοῦ Στρατιωτικοῦ Σχολείου Εὐελπίδων, προήχθη μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ συνταγματάρχου. Μετέσχε τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ 1897 ἐν τῷ στρατῷ Ἠπείρου καὶ τῶν Βαλκανικῶν πολέμων 1912—1913, ὡς ἐπιτελικὸς ἀξιωματικὸς παρὰ τῷ γενικῷ στρατηγείῳ, διετέλεσε δὲ καθηγητὴς τῆς πυροβολικῆς παρὰ τῷ Στρατιωτικῷ Σχολείῳ Εὐελπίδων. Τῷ 1914 μετετέθη μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ἀντισυνταγματάρχου εἰς τὸ ἀρτισύστατον τότε σῶμα τῆς ἐπιμελητείας. Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 1917—1920 διετέλεσεν εἰς αὐτεπάγγελτον ἀποστρατείαν, ἀνακληθεὶς δὲ τῷ 1920 εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν ἐπανῆλθε καὶ πάλιν εἰς τὸ πυροβολικὸν καὶ ὑπηρέτησε μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου παρὰ τῷ γενικῷ ἐπιτελείῳ τοῦ στρατοῦ, παρακολουθήσας τοῦτο κατὰ τὴν εἰς Μικρὰν Ἀσίαν μετάβασίν του. Ἀπεστρατεύθη αὐτεπαγγέλτως τῷ 1923. Σήμερον (1929) διατελεῖ τεχνικὸς σύμβουλος τῆς ἀνωνύμου ἑταιρείας Πυριτιδοποιείου καὶ καλυκοποιείου Ἀθηνῶν. Συνεργάτης τῆς «Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας». Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

Γκιτλ (Gietl), ***Φραγκῖσκος-Ξαβιέρος***. Ἰατρὸς ἐκ τῆς Höchstadt τοῦ Δουνάβεως (1803—1888). Διετέλεσεν ἰδιαίτερος ἰατρὸς τοῦ διαδόχου Μαξιμιλιανοῦ ἐπὶ μακρὸν χρόνον, καθηγητὴς τῆς παθολογικῆς κλινικῆς τοῦ Μονάχου (1838) καὶ διευθυντὴς τοῦ δημοτικοῦ νοσοκομείου τοῦ Μονάχου. Αἱ ἐργασίαι αὐτοῦ ἀναφέρονται εἰς τὴν χολέραν ἐν Βοημίᾳ, Μοραβίᾳ καὶ Σιλεσίᾳ, εἰς τὸν κοιλιακὸν τύφον καὶ τὴν θεραπείαν αὐτοῦ, εἰς τὸ ἐρυσίπελας, τὸν πυρετὸν κτλ. Ο. Ρ.

Γκιτὸν (Guiton), ***Ἰωάννης***. Γάλλος πολιτικὸς (1585—1654). Ἀπὸ τοῦ 1620 διετέλεσε δήμαρχος τῆς προτεσταντικῆς πόλεως Λὰ Ροσσὲλ καὶ ὑπερήσπισεν αὐτὴν ἐρρωμένως ἐναντίον τοῦ Ρισελιέ, ἀλλ' ἠναγκάσθη νὰ παραδώσῃ αὐτὴν εἰς τὸν καρδινάλιον τῷ 1628 κατόπιν δεκαμήνου πολιορκίας. Αἰχμαλωτισθεὶς ἀπηλάθη, ὀλίγον δὲ μετ' ὀλίγον ἠμνηστεύθη καὶ ἐγένετο καὶ ἀνώτερος ἀξιωματικὸς τοῦ τακτικοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ.

Γκιτρὺ (Guitry), ***Λουκιανός***. Γάλλος ἠθοποιὸς γεννηθεὶς τῷ 1860 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1925. Νεώτατος (1878) ἐνεφανίσθη ἐν τῇ σκηνῇ εἰς τὴν «Κυρίαν μὲ τὰς καμελίας» (ρόλος Ἀρμάνδου). Ἀνενέωσε τὴν γαλλικὴν ὑποκριτικὴν τέχνην εἰς μίαν περίοδον, ὅτε ἐκυμαίνετο μεταξὺ τοῦ ρωμαντικοῦ ρητορικοῦ στόμφου καὶ τῆς ρεαλιστικῆς ὠμότητος. Ἡ λιτότης συνδυαζομένη μὲ τὴν ἐπιβολὴν ἦσαν αἱ αἰσθητικαὶ ἀρχαί του. Ἡ σιωπή του ἐπὶ σκηνῆς ἦτο ἐκφραστικωτάτη, καταντήσασα παροιμιώδης. Ἀναγνωρισθεὶς ἀρχικῶς μετέβη εἰς Ρωσίαν, ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ δεκαετίαν. Κατόπιν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἐθαυμάσθη ἀνὰ τὴν ὑφήλιον εἰς τὸ πλευρὸν τῆς Σάρας Μπερνάρ. Εἶχεν εἰδικευθῆ εἰς τὴν δημιουργίαν γιγαντωδῶν ρόλων ἐκ τῶν δυσκολωτάτων. Συνέγραψε καὶ ἓν δρᾶμα.

— **Γκιτρὺ** (Guitry), ***Σασά***. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, γεννηθεὶς ἐν Πετρουπόλει τῷ 1885. Σύγχρονος ἠθοποιὸς καὶ γονιμώτατος θεατρικὸς συγγραφεὺς ἐλαφρῶν κωμῳδιῶν. Μ. ΒΑΛΣΑΣ

Γκίτσας, *Ἀναστάσιος*. Ὑδραῖος Ἀγωνιστής. Ὑπῆρξε καθ' ὅλον τὸν Ἀγῶνα ὑποπλοίαρχος τῆς «Ἀθηνᾶς» καὶ ἐτιμήθη μὲ τὸν βαθμὸν ὑποπλοιάρχου καὶ μὲ τὸ ἀργυροῦν ἀριστεῖον. Γ. Δ. Κ.

Γκιτσὶν (Gitschin καὶ Jicin) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς βορείου Βοημίας ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Τσιντλίνα. Κάτοικοι 10.478. Εἶναι κέντρον τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Βοστρομὲτς-Τουρνόου καὶ ἕδρα ἐφετείου. Διακρίνεται διὰ τὸ ὡραῖον ἀνάκτορόν της, οἰκοδομηθὲν ὑπὸ τοῦ Βαλενστάϊν τῷ 1630. Ἔχει ἀκμαίαν βιομηχανίαν καὶ ζωηρὸν ἐμπόριον σιτηρῶν. —Μ.

Γκιτσύκκι (Gizycki), ***Γεώργιος***. Γερμανὸς φιλόσοφος (1851—1895), ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας ἐν Βερολίνῳ. Ἀνῆκει εἰς τοὺς καλουμένους θετικοὺς φιλοσόφους (positivistes). Καταφανὴς εἶναι ἡ ἐπ' αὐτοῦ ἐπίδρασις τῆς ἀγγλικῆς φιλοσοφίας. Ὁ ὕπατος πάντων ἠθικὸς καιῶν εἶναι κατὰ τὸν Γκιτσύκκι ἡ γενικὴ εὐημερία, δηλαδὴ ἡ ὅσον τὸ δυνατὸν μεγίστη ἀληθινὴ εὐδαιμονία πάντων. Ἡ ἠθικὴ στηρίζεται ἐπὶ τῆς συναισθηματικῆς καὶ τῆς λογικῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ τελευταῖον θεμέλιον τῶν ἠθικῶν νόμων εἶναι ἠθικὰ συναισθήματα, ἄνευ τῶν ὁποίων δὲν θὰ ὑπῆρχον οὔτε ἰδανικά, οὔτε ἀξία τις ἀπόλυτον κῦρος ἔχουσα. Συγγράμματα: «Grundzüge der Moral» (1883), «Moralphilosophie» (1888), «Wom Baume der Erk» (3 τόμοι). Ὁ Γκιτσύκκι μετέφρασε καὶ πολλὰ ἀγγλικὰ συγγράμματα εἰς τὴν γερμανικήν. Σ. Μ. Κ.

Γκιττὸν (Guitton), ***Γάστων-Βίκτωρ-Ἐδουάρδος***. Διαπρεπὴς Γάλλος γλύπτης (1825 — 1891). Κατ' ἀρχὰς σπουδάσας τὴν νομικήν, ἐγκατέλιπε τὴν ἐπιστήμην ταύτην, ὅπως ἐπιδοθῇ ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν γλυπτικήν. Ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Μενὰρ καὶ τοῦ Ρύντ. Τὸ πρῶτον αὐτοῦ ἔργον, ὅπερ καὶ ἐπεκροτήθη ἐνθουσιωδῶς, εἶναι ὑπέροχον σύμπλεγμα ἐξ ἀλαβάστρου, ἀπεικονίζον τὸν ἅγιον Λουδοβῖκον περιθάλποντα τραυματίαν τινά. Ἐξαίρεται ὡς εὐσυνείδητος καλλιτέχνης, ἀλλὰ τὰ ἔργα του στεροῦνται πρωτοτυπίας. Ἐξ αὐτῶν διακρίνονται: «Ὁ Λέανδρος», «Ἡ ἄνοιξις», «Ἡ λιθοβοληθεῖσα Ὑπατία», «Ἡ Εὔα» καὶ τὸ «Φῶς», σύμπλεγμα παριστάνον τὴν δικαιοσύνην προστατεύουσαν τὴν ἀθωότητα.

Γκίφερντ (Gifford), ***Γουλιέλμος***. Ἄγγλος ποιητὴς καὶ μεταφραστὴς (1756—1862). Μέχρι τοῦ 1776, ὅτε ἤρχισε νὰ σπουδάζῃ, ἐπηγγέλθη τὸν ναυτόπαιδα καὶ τὸν ὑποδηματοποιόν, ἀφοῦ δ' ἐπεράτωσε τὰς σπουδάς του ἔγινε παιδαγωγός. Τῷ 1791 ἐξέδωκε τὴν σάτιράν του «The Baviad», ἔνθα μιμούμενος τὴν πρώτην σάτιραν τοῦ Περσίου, ἔσκωπτε τὴν μόδαν τοῦ λυρισμοῦ, ἥτις ἐπεκράτει τότε ἐν Λονδίνῳ. Μίαν δευτέραν σάτιράν του, «The Maeviad» (1795), γραμμένην κατὰ τὸν τρόπον τοῦ Ὁρατίου, τὴν προώριζε διὰ τὴν καταπολέμησιν τοῦ ἀνηθίκου δράματος ἐν Λονδίνῳ. Μαζὶ μὲ τὸν Γεώργιον Ellis, τὸν ἀδελφόν του, καὶ τὸν Cannig ἔγραψε τὸν «Anti-Jacobin» (1797—1798), ὅπου γελοιοποιεῖ τὴν ἐπαναστατικὴν φιλολογίαν τῆς ἐποχῆς του (ἀκόμη καὶ τοὺς «Λῃστὰς» τοῦ Σίλλερ καὶ τὴν «Στέλλαν» τοῦ Γκαῖτε). Μετέφρασε τὸν Ἰουβενάλιον (1803) καὶ τὸν Πέρσιον (1821), ἐξέδωκε δὲ τὸν Massinger (1805), Ben Jonson (1816) καὶ τὸν Shirley (1827).

— **Γκίφερντ** (Gifford), ***Ροβέρτος Σβάϊν***. Περίφημος Ἀμερικανὸς τοπιογράφος (1840—1905) χρησιμοποιήσας μοτίβα ἐκ τῆς Ἰταλίας, βορείου Ἀφρικῆς καὶ βορείου Ἀμερικῆς.

— **Γκίφερντ** (Gifford), ***Σάντφορντ***. Ἀμερικανὸς ζωγράφος τοπίων (1823—1880). Ἐσπούδασεν ἐν Παρισίοις καὶ Ρώμῃ, τὰ δὲ κυριώτερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι «Θύελλα προσεγγίζουσα», «Ὁ ἐρημότοπος», «Mount Washington» καί τινα ἄλλα. Ι. Δ. Σ.

Γκιφοῦ (Gifu) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰαπωνίας, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Μίνο ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ναγκάρα, βορειοδυτικῶς τῆς λίμνης Μπιβᾶ, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ναγκόγυα-Τσουρούγκα. Κάτοικοι 62.715. Ἀκμαία βιομηχανία χάρτου, ἀμπαζοὺρ καὶ χαρτίνων φανῶν. Ζωηρὸν ἐμπόριον ἰχθύων. —Μ.

Γκιφφρὲ (Guiffrey), ***Ἰούλιος***. Γάλλος συγγραφεὺς τεχνοκριτικῶν ἔργων (1840—1918). Ἔγραψε: «L'œuvre de Charles Jacque» (1866), «Les Coffieri, sculpteurs et fondeurs-ciseleurs» (1877), «Histoire générale de la tapisserie» (ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν Müntz, Pinchart καὶ Bidal, 1879—1885, μετὰ 105 πινάκων), «Comptes des bâtiments du roi sous Louis XIV» (1879—1901, τόμ. 5), «Inventaire général du mobilier de la couronne sous Louis XIV» (1886, τόμ. 2), «La tapisserie» (1904) καὶ τινα ἄλλα. Ι. Δ. Σ.

Γκιώνα *[Γεωγρ.]*. Σημερινὴ ὀνομασία τοῦ ὑψηλοτέρου ὄρους τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ἐν τῷ νομῷ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, μεταξὺ τοῦ Παρνασσοῦ καὶ τῶν Βαρδουσίων. Παρ' ἀρχαίοις ἐκαλεῖτο Ἀσέληνον (βλ. λ.). Τὸ ὄνομα δίδεται συνήθως καὶ εἰς ὁλόκληρον τὴν ὀροσειράν, ἥτις ἄρχεται ἀπὸ τῶν ἀκτῶν τοῦ Κρισσαίου κόλπου καὶ ὑψουμένη βαθμιαίως σχηματίζει κορυφὰς καὶ ὀροπέδια μὲ διάφορα ὀνόματα, μέχρις οὗ καταντήσῃ εἰς τὴν πρὸς βορρᾶν ὑψηλοτέραν κορυφήν της εἰς ὕψος 2512 μέτρων ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, τὴν φέρουσαν εἰδικώτερον τὸ ὄνομα *Γκιώνα*. Ἀπὸ τοῦ χωρίου τῶν Πεντεορίων καὶ ἄνω μέχρι τοῦ Λιδωρικίου ἔνθεν καὶ ἔνθεν αἱ κλιτύες αὐτῆς καλύπτονται ἀπὸ πυκνότατα δάση ἐλάτης καὶ ἡμεροκέδρου, ἐξ ὧν ἐνταῦθα λαμβάνει καὶ τὸ ὄνομα *Ἐλατος*. Βορειότερον τοῦ Ἐλάτου ἄρχονται τὰ γυμνὰ τοῦ ὄρους, προσφορώτατα εἰς τὴν κτηνοτροφίαν κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον καὶ μέχρι τῆς βατῆς κορυφῆς αὐτῆς ἐκτεινόμενα. Παρ' αὐτὴν χαμηλοτέρα κορυφὴ φέρει τὸ ὄνομα *Τραγωνόρος*. Ἡ ἀπὸ τῆς ὑψηλοτέρας κορυφῆς τῆς Γκιώνας θέα εἶναι ἀπεριγράπτως ἐξαισία, ἐκτεινομένη ἀνατολικῶς μέχρι τῶν ὀρέων τῆς Χαλκιδικῆς καὶ νοτίως μέχρις αὐτοῦ τοῦ Ταϋγέτου. Δ. Ν. ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΣ

—*[Ἱστορ.]* Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν μάχην τῆς Γραβιᾶς ὁ Ὀμὲρ πασᾶς Βρυώνης ἐξεκίνησε διὰ νὰ καθυποτάξῃ τὰ Βλαχοχώρια τῆς Παρνασσίδος καὶ ἰδίως διὰ ν' ἁρπάσῃ τὰ εἰς τὴν Γκιώναν καταφυγόντα γυναικόπαιδα μετὰ τῶν πλείστων ποιμνίων. Ἰσχυρὰ λοιπὸν δύναμις ὑπὸ τὸν Τελεχᾶ-Φέζον εἶχε προχωρήσει καὶ ἐλεηλάτει τὰ χωρία, ὅταν ἐγκαίρως καταφθάσας ὁ Ἰωάννης Γκούρας μετ' ἀνδρῶν τοῦ Ὀδυσσέως Ἀνδρούτσου, Πανουργιᾶ καὶ Δυοβουνιώτου ἐπετέθη μετὰ πολλῆς ὁρμητικότητος κατὰ τῶν ἐπιδρομέων· καὶ πολλοὺς μὲν τούτων ἐφόνευσεν, ἄλλους δ' ἐζώγρησε. Πάντα δὲ τὰ αἰχμαλωτισθέντα γυναικόπαιδα ἀπηλευθέρωσεν, ἀνταλλάξας πρὸς αὐτὰ τοὺς συλληφθέντας Ἀλβανοὺς τοῦ Τελεχᾶ-Φέζου. Ἐκ τούτου ὁ Ὀμὲρ πασᾶς Βρυώνης ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς τὴν Ἀταλάντην. Γ. Δ. Κ.

— **Γκιώνα** *[Γεωγρ.]*. Μικροσυνοικισμὸς τῆς κοινότητος Καλυβίων τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας τοῦ νομοῦ Ἀργολιδοκορινθίας.

—**Γκιώνα** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Ἀβδήρων τῆς ἐπαρχίας Ξάνθης τοῦ νομοῦ Ροδόπης. Κάτοικοι (1928) 151. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Γκιουνεϊλέρ*.

γκιώνης (ὁ) *[Ζῳολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ πτηνοῦ *αἰγωλιὸς ὁ σκὼψ* (Ulula scops).

—*[Λαογρ.]* Περὶ τοῦ γκιώνη, τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου ἐπλάσθη προφανῶς, ὅπως καὶ ἄλλων πτηνῶν, ἐκ τῆς φωνῆς του, ὑπάρχουν πολλαὶ παραδόσεις παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ. Κατά τινας ἐξ αὐτῶν ὁ γκιώνης ἦτο ἄνθρωπος καὶ ἐπειδὴ ἐφόνευσε τὸν ἀδελφόν του (ἐξ ἀμελείας, ἢ ἐν βρασμῷ ψυχικῆς ὁρμῆς) μετενόησε πικρῶς καὶ ἐζήτησε παρὰ τοῦ Θεοῦ νὰ μεταμορφωθῇ εἰς πτηνόν. Καὶ ὁ Θεὸς «τὸν ἔκανε γκιώνη· κάθεται τώρα ὁ γκιώνης καὶ κλαίει τὸν ἀδερφό του καὶ τὸν φωνάζει Γκιώνη! Γκιώνη! (ἢ Ντών-Ντών, Ἀντώνη,) καὶ κρεμιέται ἀπὸ ἕνα κλαρὶ μὲ τὸ κεφάλι κάτω, ὥσπου νὰ στάξῃ αἷμα ἀπὸ τὴ μύτη του· τοῦτο εἶναι σημάδι πὼς ὁ ἀδελφός του παίρνει τὸ αἷμα πίσω καὶ ἡσυχάζει». Κατ' ἄλλας ὁ γκιώνης πρὶν μεταμορφωθῇ εἰς πτηνὸν ἦτο δοῦλος τοῦ κούκου, ἀνθρώπου καὶ τούτου. Ἐπειδὴ ὅμως «ὁ κοῦκος ἦταν πολὺ κακός, κι' ὁ γκιώνης δὲ μποροῦσε νὰ ὑποφέρῃ τοὺς θυμούς του, ἀποφάσισε νὰ φύγῃ καὶ ζήτησε νὰ τοῦ πληρώσῃ τὴ ρόγα του. Ὁ κοῦκος ὅμως ποῦ ἤθελε νὰ τοῦ φάῃ τὰ λεφτά, γιατὶ ἦταν πλεονέχτης, τοῦ εἶπε πὼς δὲν τοῦ χρωστοῦσε τίποτε. Ὁ γκιώνης τότε σιχάθηκε τοὺς ἀνθρώπους καὶ παρακάλεσε τὸ Θεὸ νὰ τὸν κάνῃ πουλί· ὁ Θεὸς τὸν ἄκουσε καὶ γίνηκε πουλί». Αἱ παραδόσεις αὗται ἀπετέλεσαν ἀντικείμενον καὶ λογοτεχνικῆς διασκευῆς. [Πρβλ. *Ν. Γ. Πολίτου* Παραδόσεις σ. 197—198, 201, 945—949, «Ἑβδομὰς» 1885, τ. Β'. σ. 467 «Ἑστία», 1890 τ. Α'. σ. 24. «Ἑστία» 1884 τ. ΙΖ' *Γ. Δροσίνη* «Εἰδύλλια» σ. 88—89. *Abbott:* Macedonian Folklore σ. 290—291. *Σ. Κυριακίδου* Ἑλλην. Λαογραφία τ. Α'. σ. 172 κ. ἑξ.] Θ. Π.

Γκιώνης. Ὑδραϊκὴ οἰκογένεια διακριθεῖσα κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν καὶ πρὸ αὐτῆς.—1) ***Βασίλειος***. Ἐκ τῶν πλουσιωτέρων καραβοκυραίων κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἐν Ὕδρᾳ. Μετέσχε τῆς περιπετείας τοῦ κινήματος κατὰ τὸ 1770.—2) ***Δήμας***. Πατὴρ τοῦ προηγουμένου, φημιζόμενος διὰ τὰ κατορθώματά του ἀνὰ τὸ Αἰγαῖον.—3) ***Ἰωάννης***. Υἱὸς τοῦ Βασιλείου. Ὑπῆρξε καραβοκύρης ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Λάμπρου Κατσώνη. Μετέσχε τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1807 ὑπὸ τὸν Ρῶσον ναύαρχον Σενιάβιν.—4) ***Γεώργιος***. Δημογέρων τῷ 1821, συνεφώνησε μετὰ τοῦ Λαζάρου Κουντουριώτου διὰ τὴν ἀναβολὴν τοῦ κινήματος. Κατόπιν ὅμως, παρασυρθεὶς ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Γκίκα, μετέσχε τῆς ὑπὸ τὸν Ἀντώνιον Οἰκονόμου ἐπαναστατικῆς κινήσεως.—5) ***Γκίκας***. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Φιλικὸς καὶ Ἀγωνιστής. Διεκρίθη, εἰκοσαετὴς μόλις διὰ τὴν δραστηριότητά του. Ἐθυσίασε μετὰ τοῦ πατρὸς ὁλόκληρον τὴν περιουσίαν εἰς ἐξάρτησιν πολεμικοῦ πλοίου. Μετὰ τὴν καταστροφὴν αὐτοῦ, κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ Ἀγῶνος, ἐπεδόθη εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ ἐπανειλημμένως ἐστάλη πληρεξούσιος εἰς τὰς Συνελεύσεις. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ὑπηρέτησε τὸν Καποδίστριαν καὶ τὸν Ὄθωνα.—6) ***Ἐλευθέριος***. Πλοιοκτήτης τοῦ «Ἀριστείδου» καὶ Ἀγωνιστής. Μετέσχε διαφόρων ναυμαχιῶν καὶ ἠνδραγάθησεν ἐν Σάμῳ καὶ Χίῳ, Ἀλεξανδρείᾳ, Λέσβῳ καὶ Μεσολογγίῳ.—7) ***Θεόδωρος***. Συνιδιοκτήτης τοῦ πλοίου «Αἴολος» καὶ Ἀγωνιστὴς ἐκ τῶν διαπρεψάντων κατὰ θάλασσαν. Διεκρίθη εἰς Σάμον, Λέσβον, Χίον, Ψαρά, Πάτρας, Νεόκαστρον, Μεσολόγγιον καὶ ἀλλαχοῦ.—8) ***Κωνσταντῖνος***. Ὁπλαρχηγός. Ἅμα τῇ ἐκρήξει τοῦ Ἀγῶνος ἐσχημάτισε σῶμα ἀπὸ Κρανιδιώτας καὶ ἔσπευσεν εἰς Ναύπλιον.—9) ***Μιχαήλ***. Ὑπηρέτησεν εἰς τὰ πλοῖα τοῦ Ζάκα καὶ τοῦ Μπρούμη ὡς ὑποπλοίαρχος καὶ μετέσχε πλείστων ναυμαχιῶν. Ἔλαβε τὸ ἀργυροῦν ἀριστεῖον.—10) ***Νικόλαος***. Γέρων Ἀγωνιστής, ἀδελφὸς τοῦ Δήμα Γκιώνη. Ἐφονεύθη εἰς Κάσσον τῷ 1823.—11) ***Νικόλαος***.

Digitized by Google

Ἀγωνιστὴς καὶ οὗτος. Ἐπολέμησεν εἰς τὰ Δερβενάκια μὲ σῶμα Κρανιδιωτῶν καὶ ἐτιμήθη μὲ τὸ σιδηροῦν νομισματόσημον.—12) ***Πέτρος***. Υἱὸς τοῦ πρώτου Νικολάου. Ἐπολέμησεν ὡς ἀξιωματικὸς εἰς τὰ πλοῖα τοῦ Βώκου καὶ τοῦ Τομπάζη —13) ***Σταμάτιος***. Υἱὸς τοῦ Ἰωάννου. Φιλικὸς καὶ καλὸς πυρπολητής.—14) ***Χρῆστος***. Ἀγωνιστὴς καὶ Φιλικός. Ἐφονεύθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1825.
Γ. Δ. Κ.

γκλάβα (ἡ)· ἡ κεφαλή, ὁ νοῦς: «δὲν παίρνει—, δὲν κόβει ἡ γκλάβα του» δὲν εἶναι εὐφυής· || διάνοια ἐπίμονος («ἀγύριστο κεφάλι») ἢ καὶ μωρά: «σοῦ εἶναι μιὰ γκλάβα!». Ἡ λέξις εἶναι σλαυική.

Γκλαβὰκ (Glavak) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος δαλματικὴ (ὕψομ. 174 ποδ., πλάτ. 43°54′½ Β, μῆκ. 15°15′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2774: Grossa island to Zironna channel) πρὸ τοῦ βορείου στομίου τοῦ διέκπλου Ζοὺτ (Zut channel).
Σ. Ε. Λ.

γκλαβανὴ (ἡ) ἢ *κλαβανὴ* (ἄλλως *καταρραχτή, καταπακτή*)· θυρόφυλλον, ὀρθογωνίου σχήματος καὶ μεγέθους ὑπὲρ τὸ τετραγωνικὸν μέτρον, τὸ ὁποῖον ἀνοιγόμενον ἐπὶ στροφίγγων προσηρμοσμένων εἰς τὴν μίαν τῶν πλευρῶν, πίπτει ἀπὸ ἐπάνω καὶ κλείει τὴν ἐπὶ τοῦ πατώματος ὁμοίου σχήματος καὶ μεγέθους ὀπὴν ὑπὸ τὴν ὁποίαν εἶναι ἡ κλίμαξ δι' ἧς συγκοινωνεῖ τὸ ἄνω πάτωμα τῆς οἰκίας μὲ τὸ ἰσόγειον ἢ καὶ ἡ σοφίτα μὲ τὸ ἄνω πάτωμα ἢ καὶ τὸ ἰσόγειον μὲ τὸ ὑπόγειον. Εἰς μέρη τινὰ τῆς Ἑλλάδος ἀποκαλοῦν γκλαβανὴν κυρίως αὐτὴν τὴν θύραν, τὸ δὲ θυρόφυλλον «*καπάκι τῆς γκλαβανῆς*» ἢ «*κεπέγκι*».
Α. Χ.

γκλάβας (ὁ)· (ἐμπαικτ. ἢ ὑβριστ.), ὁ πείσμων, ὁ δύσνους, ἄλλως *χοντροκέφαλος*, ἄλλως *γκλόβα*.

Γκλαβὰτ (Glavat) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος μικρὰ τοῦ Ἀδριατικοῦ, ἡ ἀνατολικωτέρα τῆς συστάδος τῶν Λαγκοστίνι (πλάτ. 42°46′00″, μῆκ. 17°09′00″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2712: Zironna channel to Curzola). Ἐπ' αὐτῆς εἷς τῶν μεγάλων φάρων (ἀναλαμπαὶ ἐναλλὰξ λευκαὶ καὶ ἐρυθραὶ) τῆς Ἀδριατικῆς.
Σ. Ε. Λ.

Γκλάβερ (Glover), ***Ριχάρδος***. Ἄγγλος ποιητὴς (1712—1785). Εἰς ἡλικίαν δέκα ἓξ ἐτῶν συνέταξεν ὕμνον πρὸς τὸν Ἰσαὰκ Νεύτωνα, ὅστις ἐδημοσιεύθη ὡς πρόλογος εἰς τὸ ἔργον τοῦ Πέμπερτον «View of Newton's Philosophy» (Κρίσεις περὶ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Νεύτωνος, 1728). Τῷ 1737 ἔγραψεν ἐπικὸν ποίημα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Λεωνίδας», δι' οὗ περιγράφεται ἡ ἐν Ἀγγλίᾳ πολιτικὴ κατάστασις. Τῷ 1739 ἐξέδωκε ποιητικὸν ἔργον, φέρον τὸν ἥκιστα ποιητικὸν τίτλον «Λονδῖνον ἢ ἡ πρόοδος τοῦ ἐμπορίου», ὀλίγον δὲ μετὰ ταῦτα πνευματώδη βαλλισμὸν (μπαλλάντ) ἐπιγραφόμενον «Hosier's Ghost». Πλὴν τούτων συνέθεσε δύο τραγῳδίας, τὴν «Βοαδικέα» (1753) καὶ τὴν «Μήδειαν» (1761), λαβὼν ὡς πρότυπον τοὺς Ἕλληνας τραγικούς. Ἡ «Ἀθηναΐς», ἐπικὸν ποίημα ἐκ τριάκοντα ᾠδῶν, ἐδημοσιεύθη τῷ 1787, τὸ δὲ ἡμερολόγιόν του «Ἀναμνήσεις διαπρεποῦς λογοτέχνου καὶ πολιτικοῦ ἀπὸ τοῦ 1742—1757» τῷ 1813.

Γκλάβερσβιλ (Gloversville) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Νέας Ὑόρκης καὶ τῇ κομιτείᾳ Φοῦλτων, ἐπί τινος παραποτάμου τοῦ Μόχωκ, εἰς ἀπόστασιν 85 χλμ. ΒΔ τοῦ Ἄλμπανυ. Περίφημος βιομηχανία χειροκτίων, ὅθεν καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς (glover=χειρόκτιον). Κάτ. 22.000.
—Β.

Γκλαβίτσης, ***Κωνσταντῖνος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Προυσοῦ τῆς Εὐρυτανίας, λαβὼν μέρος εἰς πλείστας μάχας. Ἐφονεύθη κατὰ τὴν ἔξοδον τοῦ Μεσολογγίου, ὅπου ἠγωνίζετο ὡς χιλίαρχος.
Ξ. Γ. Μ.

Γκλάζερ (Glaser), ***Ἐδουάρδος***. Γερμανὸς ἐξερευνητὴς (1855—1908). Τῷ 1882 ἐξηρεύνησε τὴν Τριπολῖτιδα, τῷ 1883 καὶ 1885—1894 τὴν νότιον Ἀραβίαν. Περισυνέλεξεν ἐπιγραφὰς καὶ χειρόγραφα καὶ ἔγραψε τὰ ἑξῆς δύο σοφώτατα ἔργα: «Ἱστορία καὶ γεωγραφία τῆς Ἀραβίας ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Μωάμεθ» (1889—1890, 2 τόμοι), «Οἱ Ἀβησσυνοὶ ἐν Ἀραβίᾳ καὶ βορείῳ Ἀφρικῇ» (1895).

—**Γκλάζερ** (Glaser), ***Ἰούλιος***. Διαπρεπὴς Αὐστριακὸς ἐγκληματολόγος καὶ πολιτικὸς (1831—1885). Τῷ 1856 καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ἰένης, τῷ 1871 ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης, τῷ 1879 εἰσαγγελεὺς τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου. Εἶναι ὁ καταρτίσας καὶ τὴν σήμερον ἰσχύουσαν ποινικὴν δικονομίαν. Ἔγραψε βαρυσήμαντα ἔργα, ἐν οἷς διακρίνονται τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Duklage Wahrspruch und Rechtsmittel im englischen Strafgerichtsverfahren» (1866), «Gesammelte Kleinen Schriften über Strafrecht, Zivil=und Straf prozess» (1833, 2 τόμοι), «Schwurgerichtliche Erörterungen» (1875), «Handbuch des Strafprozesses» (1885, 2 τόμοι).

—**Γκλάζερ** (Glaser), ***Κούρτιος***. Γερμανὸς ἱστορικὸς τῆς τέχνης, γεννηθεὶς τῷ 1879. Τῷ 1911 διευθυντὴς τοῦ τμήματος τῶν νεωτέρων χαλκογραφιῶν τοῦ μουσείου τοῦ Βερολίνου, τῷ 1924 διευθυντὴς τῆς κρατικῆς βιβλιοθήκης συγγραφῶν περὶ τέχνης. Ἔγραψε περισπούδαστα καὶ βαρυσήμαντα ἔργα, ἐν οἷς πρωτεύουσι τὰ ἑξῆς: «Ἡ τέχνη τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς» (1913), «Δύο αἰῶνες γερμανικῆς ζωγραφικῆς» (1914), «Ἔντβαρντ Μοὺνχ» (1917), «Λουκᾶς Κράναχ» (1921), «Γοτθικαὶ ξυλογραφίαι» (1924), «Τὰ ἰχνογραφήματα τοῦ Χὰνς Χυλμπὰιν» (1924) καὶ «Ἡ πλαστικὴ τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς» (1925).

—**Γκλάζερ** (Glaser), ***Χριστόφορος***. Ἑλβετὸς χημικὸς τοῦ ΙΖ′ αἰῶνος. Ἀνεκάλυψε μέγαν ἀριθμὸν ἁλάτων, ὡς τὸ θειικὸν κάλιον, καλούμενον τότε «πολύχρηστον ἅλας τοῦ Γκλάζερ», τὸ χλωριοῦχον ἀρσενικὸν («διαβρωτικὸν ἔλαιον τοῦ ἀρσενικοῦ»), τὸ θειοῦχον κάλιον, τὸ βάλσαμον τοῦ θείου, τὸ νιτρῶδες βισμούθιον κλπ. Συνέγραψεν: «Ἐγχειρίδιον Χημείας», ἐπανεκδοθὲν συχνάκις λατινιστὶ καὶ γερμανιστί.
ΑΝ. Δ.

Γκλαζουνώφ, ***Ἀλέξανδρος-Κωνσταντίνοβιτς***. Ρῶσος συνθέτης γεννηθεὶς ἐν Πετρουπόλει τῷ 1865· υἱὸς βιβλιοπώλου, ἔδωκε πρωϊμώτατα δείγματα τοῦ μεγάλου του ταλάντου. Εἰς ἡλικίαν ἐννέα ἐτῶν ἤρχισε σπουδάζων συστηματικῶς κλειδοκύμβαλον, ἦτο δὲ δεκαοκταετὴς μόλις ὅταν παρουσίασε τὴν πρώτην του συμφωνίαν, ἡ ὁποία ἐνορχηστρωθεῖσα ἐκ νέου, ἓν ἔτος ἀργότερον (1888), καὶ ἐκτελεσθεῖσα ἐν Βεϊμάρῃ ἐνεθουσίασε τὸν Λίστ, συγχαρέντα θερμότατα τὸν νεαρὸν συνθέτην. Αἱ ὀλίγον κατόπιν ἐπακολουθήσασαι «Δύο εἰσαγωγαὶ ἐπὶ ἑλληνικῶν θεμάτων» (ληφθέντων ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ Bourgault-Ducoudray, πρὸς ὃν εἶναι καὶ ἀφιερωμένη ἡ δευτέρα ἐξ αὐτῶν), ἀποδεικνύουν τὸν Γκλαζουνὼφ κάτοχον ἤδη ἀνωτέρας τεχνικῆς καὶ βαθέως ἀντιλαμβανόμενον τὸ ἐθνικὸν χρῶμα. Τῷ 1899 ὠνομάσθη καθηγητὴς τῆς ἐνορχηστρώσεως ἐν τῷ ᾠδείῳ Πετρουπόλεως καὶ τῷ 1909 διευθυντὴς ἐν αὐτῷ, ἣν θέσιν διατηρεῖ μέχρις σήμερον. Ἡ γονιμότης τοῦ Ρώσου συνθέτου εἶναι μοναδική, ἡ ἔμπνευσίς του πλουσία, ἡ δὲ τέχνη του ἀπεχθάνεται πᾶν τὸ κοινὸν καὶ εὐτελές. Συμφωνιστὴς ἀπαράμιλλος, οὐδέποτε προσήγγισε τὸ θέατρον, τὰ μόνα του δὲ σκηνικὰ ἔργα εἶναι τὰ τρία μπαλλέτα: «Ραϋμόνδη», «Αἱ ἐποχαὶ» καὶ «Ἐρωτικὴ πονηρία».

Αἱ συνθέσεις τοῦ Γκλαζουνώφ, ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου Μπελάϊεφ, ἐν Λειψίᾳ, περιλαμβάνουν: 7 συμφωνίας, 5 σουίτας, 4 εἰσαγωγάς, 2 σερενάτας, τὸ συμφωνικὸν ποίημα «Στένκα Ράζιν», 2 φαντασίας, («Ἡ θάλασσα», «Τὸ δάσος») «Κρέμλ» (συμφωνικὴν εἰκόνα), «Ἀπὸ τὸ σκότος εἰς τὸ Φῶς», «Ἄνοιξις», «Εἰσαγωγὴ καὶ χορὸς τῆς Σαλώμης», «Λυρικὸν ποίημα», «Ἀνατολικὴ ραψῳδία», «Intermezzo romantico», μουσικὴν δωματίου (κουαρτέττα, κουιντέττα κτλ.), σονάτας διὰ πιάνο, μελῳδίας, καντάτας, χορῳδίας καὶ πλεῖστα ἄλλα ἔργα. Ἄξιον σημειώσεως εἶναι ὅτι ὁ Γκλαζουνὼφ ἔγραψεν ἐκ μνήμης καὶ ἐνωρχήστρωσε τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ «Πρίγκιπος Ἰγκὸρ» τοῦ Μποροδίν, συνεργασθεὶς μετὰ τοῦ Ρίμσκυ-Κορσακὼφ εἰς τὴν ἀποπεράτωσιν ὁλοκλήρου τοῦ ἔργου τούτου, ὅπερ εἶχε μείνει ἡμιτελὲς λόγῳ τοῦ θανάτου τοῦ συνθέτου.
Γ. Σ.

—**Γκλαζουνὼφ** *(οἶκος)*. Παλαιὸς ρωσικὸς ἐκδοτικὸς οἶκος Μόσχας καὶ Πετρουπόλεως, ἱδρυθεὶς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Γκλαζουνὼφ κατὰ τὸ 1803. Εἷς τῶν μεταγενεστέρων ἰδιοκτητῶν τοῦ οἴκου, ὁ *Ἠλίας Ἰβάνοβιτς*, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πούσκιν, ἠγόρασε τὰ ἅπαντα αὐτοῦ ἀντὶ 37.500 ρουβλίων χαρτίνων καὶ ἐξέδωκε ταῦτα εἰς 4 τόμους. Ὁ υἱὸς τοῦ Ἠλία *Ἰωάννης Ἠλίτς*, ἀπὸ τοῦ 1881 μέχρι τοῦ 1885 διετέλεσε δήμαρχος Πετρουπόλεως.
Π. ΛΕΦΑΣ

Γκλάϊβιτς (Gleiwitz) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Πρωσσίας ἐν τῷ νομῷ Ὄππελν τῆς νοτίου Σιλεσίας ἐπὶ τοῦ Κλόντνιτς, παραποτάμου τοῦ Ὄντερ, παρὰ τὰ σύνορα τῆς Τσεχοσλοβακίας. Πόλις βιομηχανικὴ ἔχουσα μεγάλα ἐργοστάσια σιδηρουργίας, χαρτοποιίας, ὑελουργίας καὶ χημικῶν προϊόντων, ὡς καὶ τὰ πρώην αὐτοκρατορικὰ χυτήρια σιδήρου, ἱδρυθέντα τῷ 1794. Ἔχει ἐπίσης μέγα ἀεροδρόμιον. Κάτ. 81.552 (1925). Ἀπεσπάσθη ἀπὸ τῶν Βοημῶν τῷ 1742 κατὰ τὸν σιλεσιακὸν πόλεμον ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Φρειδερίκου.
—Β.

Γκλαὶζ (Glaise), ***Αὔγουστος***. Γάλλος ζωγράφος (1807—1893). Μαθητὴς τῶν Α. καὶ Κ. Ντεβέρια, ἠκολούθησε τὴν σχολὴν τῶν ρωμαντικῶν. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ πρωτεύει τὸ ἀπεικονίζον τὸν Δάντην, γράφοντα τὴν «Θείαν κωμῳδίαν» (1847). Βραδύτερον ἡ ἠθικοποιητικὴ τάσις τῶν εἰκόνων του ἐγένετο ἐκδηλοτέρα, ὡς δεικνύει ὁ πίναξ του «Τί βλέπει εἷς εἰκοσαετὴς νέος» (ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Μομπελλιέ).

—**Γκλαὶζ** (Glaise), ***Λέων***. Γάλλος ζωγράφος. Υἱὸς καὶ μαθητὴς τοῦ Αὐγούστου Γκλαίζ, γεννηθεὶς τῷ 1845. Τῷ 1859 ἐζωγράφησε τὴν «Δαλιδᾶ προδίδουσαν τὸν Σαμψών». Τῷ 1863 τὸν «Αἴσωπον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ξάνθου» (ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Ντιζὸν) καὶ τῷ 1864 τὸν «Σαμψὼν κρημνίζοντα τοὺς στύλους τοῦ ναοῦ» (ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Μυλούζης). Πλὴν τούτων ἐφιλοτέχνησε πολλὰς ὑπερόχους τοιχογραφίας εἰς ναοὺς καὶ δημόσια οἰκοδομήματα τῶν Παρισίων, ἐξ ὧν διακρίνεται ἡ ἐν τῇ Γερουσίᾳ: «Συνωμοσία νεαρῶν Ρωμαίων».

Γκλαῖκκελ (Glöckel), ***Ὄθων***. Αὐστριακὸς πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1874. Τῷ 1897 καθηγητής, ἀπελύθη λόγῳ τῶν πολιτικῶν φρονημάτων του. Τῷ 1907 ἐξελέγη βουλευτής, τῷ 1918 μέλος τῆς προσωρινῆς ἐθνοσυνελεύσεως. Ἀπὸ τοῦ 1919—1920 ἐχρημάτισε γενικὸς γραμματεὺς τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας.

Γκλάϊμ (Gleim), ***Ἰωάννης-Γουλιέλμος***. Γερμανὸς λογοτέχνης (1719—1803). Ἐσπούδασεν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Χάλλης, ὅπου ἵδρυσε μετὰ τῶν φίλων αὐτοῦ *Οὔτς, Γκαῖτς* καὶ *Ρούντνικ* τὴν καλουμένην ἀνακρεόντειον σχολήν. Ὑπῆρξεν οἰκοδιδάσκαλος ἐν Ποτσδάμῃ, εἶτα δὲ ἰδιαίτερος γραμματεὺς τοῦ πρίγκιπος Γουλιέλμου φὸν Μπράντεμπουργ Σβέντ. Τῷ 1745 προσελήφθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ντεσσάουερ καὶ τῷ 1747 γραμματεὺς τοῦ ἐνοριακοῦ ναοῦ ἐν Χάλμπερσταντ. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο συνεδέθη μετὰ πολλῶν μεγάλων λογοτεχνῶν καὶ παρέσχε τὴν ἀμέριστον προστασίαν του εἰς πολλοὺς Γερμανοὺς ποιητάς. Ὡς ποιητὴς ἐγένετο τὸ πρῶτον γνωστὸς διὰ τῆς ποιητικῆς συλλογῆς αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Τραγούδια ἑνὸς Πρώσσου γρεναδιέρου», διὰ τῶν ὁποίων ἐξύμνει Φρειδερῖκον τὸν Β′. Πλὴν αὐτῆς ἔγραψε «Μύθους» (1756—1757), «Ἀνακρεόντεια» (1766) καὶ «Ὠδάς», καθ' Ὁράτιον.

Γκλαὶρ (Glaire), ***Ἰωάννης-Βαπτιστής***, *ἀββᾶς*. Γάλλος ἀνατολιστὴς καὶ ἐξηγητὴς τῶν Γραφῶν (1798—1879). Τακτικὸς καθηγητὴς τῆς ἑβραϊκῆς εἰς τὴν Σορβόννην ἀπὸ τοῦ 1841 καὶ κοσμήτωρ τῆς θεολογικῆς σχολῆς, συνειργάσθη εἰς πολλὰ εἰδικὰ περιοδικά, ἰδίᾳ τὴν «Καθολικὴν ἐγκυκλοπαιδείαν», τὴν «Καθολικὴν βιβλιογραφίαν», καὶ ἐξέδωκε πολλὰ συγγράμματα, ὧν κυριώτερα εἶναι: «Ἡ Ἁγία Γραφὴ εἰς τὴν λατινικὴν καὶ γαλλικήν» (1835), «Εἰσαγωγὴ ἱστορικὴ καὶ κριτικὴ εἰς τὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης» (1836), «Γενικὸν λεξικὸν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπιστημῶν» (1867), ὡς καὶ πολλὰς γραμματικὰς καὶ λεξικὰ διὰ τὴν σπουδὴν τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν.
—Β.

Γκλαὶς-*Μπέϋ* (Glace-Bay) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Νέας Σκωτίας, τοῦ Καναδᾶ, ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, 14 μίλλια Δ τοῦ Σίδνεϋ, συγκοινωνοῦσα μετ' αὐτοῦ ἀτμοπλοϊκῶς καὶ δι' ἠλεκτρικοῦ σιδηροδρόμου. Εἶναι τὸ κέντρον τῶν ἐργοστασίων τῆς Ντομίνιον Κὼλ Κόμπανυ, ἥτις παράγει τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν γαιανθράκων τῆς Νέας Σκωτίας. Πληθ. 13,000.

Γκλάϊσερ (Glaisher), ***Ἰάκωβος***. Ἄγγλος φυσιοδίφης τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ὑπηρέτησεν ὡς διευθυντὴς τοῦ ἀστεροσκοπείου τοῦ Γκρήνουιτς καὶ ἐπεχείρησε πλῆθος ἀνυψώσεων ἐπὶ ἀεροστάτου. Συνέγραψεν: «Ἐναέρια ταξίδια», «Λαϊκαὶ διηγήσεις ταξιδίων», «Περιπέτειαι ἐπὶ ἀεροστάτου», ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν Φλαμμαριόν, Φονβιὲλ καὶ Τισσαντιέ.
—Β.

Γκλάϊχεν (Gleichen), ***Κάρολος-Ἐρρῖκος***, *βαρῶνος*. Δανὸς διπλωμάτης καὶ συγγραφεύς, γερμανικῆς καταγωγῆς (1735—1807). Διετέλεσε πρεσβευτὴς ἐν Μαδρίτῃ καὶ Παρισίοις. Περιπεσὼν εἰς δυσμένειαν μετετέθη εἰς Νεάπολιν, ἀλλ' εἶτα παραιτηθεὶς ἰδιώτευσεν ἐν Ρατισβόννῃ, ὅπου συνέγραψε πολλὰ ἔργα, ὧν κυριώτερα εἶναι: «Μεταφυσικαὶ αἱρέσεις» (1771), «Σκέψεις ἐπὶ διαφόρων θεμάτων τῆς πολιτικῆς καὶ τῶν ἐλευθερίων τεχνῶν» (1797) καὶ ἰδίᾳ τὰ «Ἀπομνημονεύματά» του, δημοσιευθέντα τῷ 1847, ἔνθα ἱστορεῖ μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ πιστότητος τὴν κοινωνίαν τοῦ ΙΗ′ αἰῶνος.
—Β.

— **Γκλάϊχεν** (Gleichen), ***Ρούσσβουρμ-Ἐρρῖκος-Λουδοβῖκος***, *βαρῶνος φὸν*—. Διαπρεπὴς Γερμανὸς ζωγράφος (1836—1901). Διεκρίθη ἰδίᾳ ὡς τοπιογράφος, ζωγραφήσας κατ' ἀρχάς, ἀνεξαρτήτως ἀπὸ πάσης σχολῆς, τοπία καὶ ὁδοὺς πόλεων, βραδύτερον ὅμως τραπεὶς πρὸς τὴν νεωτέραν φυσιοκρατίαν, ὡς δεικνύει ὁ πίναξ αὐτοῦ «Μεσημέρι καλοκαιριοῦ», εὑρισκόμενος ἐν τῇ πινακοθήκῃ τοῦ Βερολίνου.

— **Γκλάϊχεν** (Gleichen), ***Φρειδερῖκος Γουλιέλμος***. Διάσημος Γερμανὸς ἐπιστήμων (1717—1783). Ἠσχολήθη μὲ τὴν φιλοσοφίαν, χημείαν, βοτανικήν. Ἐξετέλεσε περιέργους μικροσκοπικὰς παρατηρήσεις, τὰς ὁποίας ἐξέθεσεν εἰς πολλὰ συγγράμματα, ὧν κυριώτερα εἶναι: «Das Neueste aus den Reiche der Pflanzen» (1764), «Auserles eine microscop. Entdeckungen d. Pflanzen, Blumen und Blüthen» (1777—1781), «Abhandlung über die Saamen- und Infusionsthierchen und über die Erzeugung» (1778). Ἐφεῦρε προσέτι ἓν ἀδιάβροχον ὕφασμα καὶ τρόπον νέον ξηράνσεως τοῦ καπνοῦ. Ἐκ τοῦ ὀνόματός του ὠνομάσθη ἓν εἶδος πτερίδων, τὸ τῶν γλεϊχενιδῶν.
—Β.

Digitized by Google

Γκλάμις (Glamis) /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς Α. Σκωτίας ἐν τῇ κομιτείᾳ τοῦ Φόρφαρ ἔχον περὶ τοὺς 1800 κατοίκους καὶ ὀνομαστὸν διὰ τὸ πρὸς Β. αὐτοῦ κείμενον φρούριον, ὅπερ χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ Ι' καὶ ΙΑ' αἰῶνος. Ἐν τῷ φρουρίῳ τούτῳ ἔζησε κατὰ τὴν παράδοσιν ὁ Μάκβεθ, θάνης (κόμης) τοῦ Γκλάμις καὶ ἐν αὐτῷ ἐφονεύθη ὁ βασιλεὺς Μάλκομ Β'. Πολλάκις ἐχρησίμευσεν ὡς διαμονὴ τῶν Σκώτων βασιλέων. —Β.

Γκλάμοργκαν (Glamorgan καὶ Glamorganshire) /*Γεωγρ.*/. Κομιτεία τῆς Μεγάλης Βρεττανίας ἐν Οὐαλλίᾳ, ἐπὶ τῆς διώρυγος τῆς Βριστόλης, μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ρόμνεϋ καὶ Ἄμμαν. Ἔχει ἔκτασιν 2106 τετραγ. χλμ. καὶ 1,252 700 κατοίκους (1921). Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι πλουσιώτατον εἰς γαιάνθρακας. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ *Κάρντιφ* καὶ σημαίνουσαι πόλεις ἡ Μέρθυρ Τύλλουιλ, βιομηχανικωτάτη, καὶ ὁ λιμὴν Σουώνση.

Γκλαμπὲρ (Glaber), *Ραούλ*. Γάλλος χρονογράφος τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, ἀποθανὼν περὶ τὸ 1050. Ἀσπασθεὶς ἀκουσίως τὸ μοναχικὸν σχῆμα διήγαγε βίον ἔκλυτον. Συνέγραψε: «Χρονικὸν» εἰς 5 βιβλία, ἐκτεινόμενον ἀπὸ τοῦ 900—1046, εἰς ὕφος ἠμελημένον καὶ ἐλαχίστης ἱστορικῆς πίστεως. —Β.

Γκλάνβιλ (Glanvil), *Ρανοῦλφος ντὲ*—. Ἄγγλος πολιτικὸς τοῦ ΙΒ' αἰῶνος ἀποθανὼν τῷ 1190. Διατελῶν διοικητὴς τοῦ Λαγκασσάϊερ συνεκρούσθη μὲ τοὺς Σκώτους εἰσβαλόντας εἰς τὰ βόρεια τῆς Ἀγγλίας, κατενίκησεν αὐτοὺς καὶ ᾐχμαλώτισε τὸν βασιλέα των. Ἐπὶ Ριχάρδου του Λεοντοκάρδου συμμετέσχε τῆς εἰς Παλαιστίνην σταυροφορίας, ὅπου καὶ ἐφονεύθη. Ὡς συγγραφεὺς εἶναι γνωστὸς ἐκ τοῦ ἔργου του «Tractatus de legibus regni Angliae regis Henrici tempore», ὅπερ εἶναι λίαν ἐνδιαφέρον διὰ τὰ ἐν αὐτῷ διαλαμβανόμενα περὶ ἀγγλικῆς νομοθεσίας πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ σήμερον ἰσχύοντος συστήματος. Ν. Π. —Λ.

Γκλανβὶλλ (Glanville), *Βαρθολομαῖος*. Ἄγγλος φραγκισκανός, ἀκμάσας κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα. Κατὰ τὸ 1230 ἐγκατασταθεὶς ἐν Μαγδεμβούργῳ συνέγραψεν ἐγκυκλοπαιδείαν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ὑπὸ τὸν τίτλον «*Αἱ ἰδιότητες τῶν πραγμάτων*» (De proprietatibns rerum).

Γκλάντμπαχ (Gladbach) /*Γεωγρ.*/. Δύο πόλεις τῆς Γερμανίας διακρινόμεναι ὡς *Μπέργκις-Γκλάντμπαχ* (Bergisch-Gladbach) καὶ *Μύνχεν-Γκλάντμπαχ* (München-Gladbach).

Ἡ πρώτη κεῖται ἐπὶ τῆς Παραρρηνίου Πρωσσίας, 8 μίλλια ΝΑ τῆς Κολωνίας σιδηροδρομικῶς. Πληθ. 13 410. Ἐργοστάσια χάρτου, μηχανημάτων κλπ. Ἡ πόλις ἔχει τέσσαρας καθολικοὺς ναοὺς καὶ ἕνα διαμαρτυρομένων.

Ἡ *Μύνχεν-Γκλάντμπαχ*, κειμένη ἐπίσης ἐπὶ τῆς Παραρρηνίου Πρωσσίας, 16 μίλλια ΝΔ τοῦ Ντύσσελντορφ ἐπὶ τῆς κυρίας σιδηροδρομικῆς γραμμῆς πρὸς τὸ Αἲξ-λὰ Σαπέλλ, ἔχει πληθυσμὸν 60.714 Εἶναι μία τῶν κυριωτέρων βιομηχανικῶν πόλεων τῆς Παραρρηνίου Πρωσσίας, ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὑφαντουργικήν, τὴν κατασκευὴν μετάξης, βελούδων, ταινιῶν, καὶ τὴν βαφικήν. Ὑπάρχουν ἐπίσης βυρσοδεψεῖα, καπνεργοστάσια, χυτήρια καὶ μηχανουργεῖα. Ἡ πόλις ὑφίστατο πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Καρλομάγνου, σῴζεται δ' ἐν αὐτῇ μονὴ Βενεδικτίνων κτισθεῖσα τῷ 793· εἰς τὴν κυριότητα τῶν Πρώσσων περιῆλθε τῷ 1815. Ἔχει ὡραῖον πάρκον καὶ ἀνδριάντας τοῦ Γουλιέλμου Α' καὶ τοῦ Βίσμαρκ.

Γκλάντμπεκ (Gladbeck) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν τῇ γαιανθρακοφόρῳ περιοχῇ τῆς Βεστφαλίας, νοτιοδυτικῶς τοῦ Ρέκκλιγκχάουζεν. Κάτ. 60.175. Εἶναι κέντρον τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ἀννοβέρου—Ὀμπερχάουζεν. Ἔχει ἑπτὰ προτεσταντικὰς καὶ δεκατέσσαρας καθολικὰς ἐκκλησίας, ἐμποροδικεῖον, τελωνεῖον, γραφεῖον ἐπιθεωρήσεως μεταλλείων, ὑποκατάστημα τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Γερμανίας, γυμνάσιον, πρακτικὸν λύκειον, θέατρον καὶ δύο ὀρφανοτροφεῖα. Διακρίνεται διὰ τὴν βιομηχανίαν εἰδῶν ἐκ μετάλλου καὶ τὴν εἰς τὰ πέριχωρα αὐτῆς ἐξόρυξιν γαιανθράκων. —Μ.

Γκλάντστον (Gladstone), *Γουλιέλμος Ἔβαρτ*. Ἄγγλος πολιτικὸς (βλ. Γλάδστων).

Γκλαουΐ *Σὶ-ἐλ-Μανταναΐ*. Μαροκκινὸς φύλαρχος γεννηθεὶς τῷ 1860. Καταγόμενος ἐκ τῆς σημαντικῆς φυλῆς Γκλαουά, κατοικούσης νοτίως τοῦ Ἄτλαντος, κατώρθωσε νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν ἐπιρροήν του ἐφ' ὅλης τῆς χώρας ἀπὸ τοῦ Μαρακὲχ μέχρι τοῦ ὠκεανοῦ. Ἐχθρὸς φανατικὸς τῆς εὐρωπαϊκῆς διεισδύσεως εἰς Μαρόκκον, ἔπεισε τὸν Μουλάϊ-Χαφίδ, ἀδελφὸν τοῦ σουλτάνου Ἀμπντ-ἐλ-Ἀζίζ, προσχωρήσαντος εἰς τὴν συμφωνίαν τῆς Ἀλγεθιρας, νὰ ἐπαναστατήσῃ κατ' αὐτοῦ (1907). Τούτου γενομένου ἔστεψεν αὐτὸν σουλτάνον ἐν Μαρακέχ, ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν, ἐκυρίευσε τὸ Φὲζ καὶ ὑπῆρξεν ὁ πραγματικὸς κυβερνήτης καὶ ἡγεμὼν τοῦ σφετεριστοῦ Μουλάϊ Χαφίδ. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου ἔπεισε τοὺς ἄλλους μαροκκινοὺς φυλάρχους νὰ ταχθῶσι παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Γάλλων. —Β.

Γκλάουμπερ (Glauber), *Ἰωάννης - Ροδόλφος*. Γερμανὸς ἀλχημιστὴς καὶ ἰατρὸς (1604—1668). Τὴν προσοχήν του ἀπησχόλει ἀποκλειστικῶς ἡ ἀνακάλυψις νέων πολυτίμων φαρμάκων, ὡς καὶ ἡ ἐπινόησις τελειοτέρων τεχνικῶν μεθόδων. Ἐβελτίωσε τὰς τότε γνωστὰς μεθόδους ἀποχωρισμοῦ τῶν πτητικῶν ὀξέων ἀπὸ τῶν ἀλάτων καὶ ἐκόμισε λίαν ἔμπειρος ατωμένας σπουδὰς ἐπὶ τῆς φύσεως τῶν ἀλάτων καὶ τῆς ἀμοιβαίας διασπάσεως αὐτῶν. Τὰ χημικὰ καὶ ἰατρικά του μυστικὰ («Arcana») ἐπώλησεν εἰς λίαν ὑψηλὴν τιμήν. Ἦτο πολυγραφώτατος, γράψας γερμανιστὶ ἄνω τῶν 40 ἔργων, τὰ ὁποῖα φέρουν λατινικοὺς τίτλους. Τὰ ἅπαντά του ἐξεδόθησαν εἰς 7 τόμους ὑπὸ τὸν τίτλον «Opera omnia» (Ἀμστελλόδαμον, 1661). ΑΝ Δ.

—**Γκλάουμπερ** (Glauber) *ἅλας* /*Χημ.*/. Οὕτω καλεῖται τὸ *θειικὸν νάτριον*, ὡς ἀνακαλυφθὲν τῷ 1658 ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ χημικοῦ Glauber. Σ. Γ

Γκλάουσεστερ ἢ *Γκλόστερ* (Gloucester). —1) *Γουλιέλμος, δοὺξ*— (1639—1700). Υἱὸς τῆς πριγκιπίσσης Ἄννης καὶ διάδοχος τοῦ ἀγγλικοῦ θρόνου, ἀνεκηρύχθη δοὺξ τοῦ Γκλόστερ ὑπὸ τοῦ θείου του. Γουλιέλμου Γ', τῷ 1689, ἀποθανὼν εἰς ἡλικίαν 11 ἐτῶν.

— 2) *Ἐρρῖκος, δοὺξ*—(1639—1660). Ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως Καρόλου Β', συνεμερίσθη την ἐξορίαν τῶν Στούαρτ καὶ ἐπολέμησε παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Ἱσπανῶν ἐν Δουγκέρκῃ (1658). Ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ἀγγλίαν μετὰ τοῦ Καρόλου Β' ἀπέθανεν ἄγαμος ἐν Λονδίνῳ.

—3) *Θωμᾶς* τοῦ *Γούντστοκ, δοὺξ*— (1354—1397). Ὁ νεώτερος υἱὸς τοῦ Ἄγγλου βασιλέως Ἐδουάρδου Γ', διωρίσθη πρωτοστράτωρ (constable) τῆς Ἀγγλίας καὶ ἀνεκηρύχθη κόμης το Μπόκιγχαμ ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ του Ριχάρδου Γ' κατὰ τὴν στέψιν τοῦ τελευταίου (1377). Ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἄμυναν τῶν ἀγγλικῶν ἀκτῶν κατὰ της ἐπιδρομῆς τῶν Γάλλων καὶ Καστιλιανῶν, βραδύτερον δὲ ἡγήθη τῆς στρατιᾶς της εἰσβαλούσης εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ ἐπολιόρκησε τὴν Νάντην, μὴ δυνηθεὶς ὅμως νὰ τὴν κυριεύσῃ. Ἐπανελθὼν εἰς Ἀγγλιαν συνέβαλεν εἰς τὴν καταστολὴν τῆς ἐξεγέρσεως τῶν χωρικῶν (1381), ἐνῷ δὲ ἐβάδιζε μετὰ τοῦ βασιλέως κατὰ τῆς Σκωτίας (1385) ἀνεκηρύχθη δοὺξ τῆς Γκλόστερ. Ἡ εὔνοια αὐτη ἐκ μέρους τοῦ βασιλέως δὲν τὸν ἠμπόδισε νὰ ἐπαναστατήσῃ κατόπιν κατὰ τοῦ Ριχάρδου. Εἰσελθὼν νικηφόρος εἰς τὸ Λονδῖνον μετὰ τῶν ὀπαδῶν του (1587), τοῦ βασιλέως ἀδυνατοῦντος ν' ἀμυνθῇ, ἐξεδικήθη ἀγρίως τοὺ ἀντιπάλους του, φροντίσας συγχρόνως νὰ αὐξήσῃ καὶ τὴν περιουσίαν του. Ὅταν ὁ Ριχάρδος ἐπανέκτησε τὴν δύναμίν του, τὸν Μάϊον τοῦ 1389, δὲν τὸν ἐτιμώρησεν, ἀλλὰ τὸν ἄφησε νὰ περιπέσῃ εἰς ἀφάνειαν. Συνεφιλιώθησαν καὶ συνώδευσε τὸν βασιλέα εἰς Ἰρλανδίαν, ἀλλὰ δὲν ἐβράδυναν νὰ διαφωνήσουν πάλιν. Ὁ Γκλόστερ ἀνεκαλύφθη συνωμοτῶν καὶ συνελήφθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως ἐντὸς τοῦ μεγάρου του. Ἐξωρίσθη εἰς τὸ Καλαί, πιθανώτατα δὲ ἐδολοφονήθη κατὰ διαταγὴν τοῦ Ριχάρδου, καίτοι διεδόθη τότε ὅτι ἀπέθανεν ἐκ φυσικοῦ θανάτου. Ὅταν συνῆλθεν ἡ Βουλὴ τὸν ἐκήρυξε προδότην, διετάχθη δὲ ἡ δήμευσις τῆς περιουσίας του. Ὁ Γκλόστερ κατέλιπε πέντε τέκνα: τὸν *Χώμφρεϋ* καὶ τέσσαρας θυγατέρας, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ πλέον ἀξιοσημείωτος ὑπῆρξεν ἡ *Ἄννα*.

—4) *Ριχάρδος ντὲ Κλέαρ, κόμις* — (1222—1262). Κατηνάλωσε τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ βίου του εἰς ταξίδια χάριν προσκυνήματος εἰς ἱεροὺς τόπους, κατὰ δευτερεύοντα λόγον ἐνδιαφερόμενος διὰ τὴν πολιτικήν. Ἠρνήθη νὰ βοηθήσῃ Ἐρρῖκον τὸν Γ' κατὰ τὴν ἐκστρατείαν του ἐναντίον τῆς Γαλλίας (1250), ἀλλὰ βραδύτερον συνήντησε τὸν βασιλέα ἐν Παρισίοις. Τῷ 1258 ἡγήθη τῶν βαρώνων κατὰ τοῦ βασιλέως. Ἐρίσας κατόπιν μετὰ τοῦ κόμιτος τοῦ Λάϊστερ, συνεφιλιώθη μετὰ τοῦ βασιλέως, ἀλλ' ἡ συμφιλίωσις αὕτη ἦτο βραχείας διαρκείας, συνειργάσθη δὲ πάλιν μετὰ τοῦ κόμιτος. Ἰδιοκτήτης ἀπεράντων κτημάτων, ὅπως ὁ υἱὸς καὶ διάδοχός του *Τζίλμπερτ*, ὑπῆρξε ὁ ἰσχυρότερος Ἄγγλος βαρῶνος τῆς ἐποχῆς του.

—5) *Ροβέρτος, κόμις* —. Φυσικὸς υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἐρρίκου Α'. Ἐγεννήθη πρὸ τῆς ἀναρρήσεως τοῦ πατρός του εἰς τὸν θρόνον, ἀλλ' ἡ ἡμέρα τῆς γεννήσεώς του καὶ τὸ ὄνομα τῆς μητρός του παραμένουν ἄγνωστα. Ἔλαβε παρὰ τοῦ πατρός του ὡς σύζυγον πλουσιωτάτην κληρονόμον, τὴν Μέϊμπελ τοῦ Γκλόστερ, καὶ ὡς προῖκα τὴν κομιτείαν Γκλόστερ, ἱδρυθεῖσαν χάριν αὐτοῦ. Τὸ ἀξίωμά του καὶ ἡ ἀπέραντος κτηματικὴ περιουσία του τὸν κατέστησαν φυσικὸν ἡγέτην τῶν βαρώνων τῶν δυτικῶν περιφερειῶν, μετὰ τὸν θάνατον δὲ τοῦ πατρός του, ἀποκλεισθεὶς ἀπὸ τὸ ἰδιαίτερα συμβούλια τοῦ νέου βασιλέως, συνεμάχησε μετὰ τῆς ἑτεροθαλοῦς ἀδελφῆς του αὐτοκρατείρας Ματθίλδης καὶ ἐξήγειρε τὴν κομιτείαν του ἐναντίον τοῦ βασιλέως μὲ τόσην ἐπιτυχίαν, ὥστε ταχέως τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς δυτικῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς νοτίου Οὐαλλίας προσεχώρησαν εἰς τὴν αὐτοκράτειραν. Ἐν τούτοις κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Οὐΐτσεστερ ἡττήθη ὑπὸ τῶν βασιλικῶν στρατευμάτων, ἀναγκασθεὶς νὰ ὑποχωρήσῃ. Ἀποπειραθεὶς νὰ καλύψῃ τὴν φυγὴν τῆς Ματθίλδης συνελήφθη αἰχμάλωτος. Ἦτο τόση ἐν τούτοις ἡ δημοτικότης του μεταξὺ τῶν ὀπαδῶν του, ὥστε ἐξηγοράσθη ἀμέσως ἡ ἐλευθερία του. Ὁ κόμης ἐσυνέχισε τὸν ἀγῶνά του πρὸς κατάκτησιν τοῦ θρόνου μέχρι τοῦ θανάτου του (1147), ἀλλ' ἡ ἀντιδημοτικότης τῆς Ματθίλδης καὶ ἡ ἀποκήρυξις αὐτοῦ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας κατέστησαν ἀκάρπους τοὺς ἀγῶνάς του. Οἱ χρονικογράφοι τὸν ὑμνοῦν καθ' ὑπερβολήν, τοῦτο ὅμως ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἦτο προστάτης τῶν γραμμάτων γενναιοδώρως περιποιούμενος τοὺς διανοουμένους τῆς ἐποχῆς του.

—6) ***Τζίλμπερτ ντὲ Κλέαρ**, κόμις*— (1243—1295), υἱὸς τοῦ Ριχάρδου ντὲ Κλέαρ Νυμφευθεὶς τὴν Ἀλίκην τῆς Ἀγγουλέμης, ἑτεροθαλῆ ἀδελφὴν τοῦ βασιλέως Ἐρρίκου Γ', ἔλαβε μέρος τὸν Μάϊον τοῦ 1264 εἰς τὴν μάχην τοῦ Λούις, μετὰ τοῦ κόμιτος Λάϊσεστερ, τοῦ βασιλέως ἡττηθέντος καὶ παραδοθέντος εἰς αὐτόν. Ἐρίσας μετὰ τοῦ Λάϊσεστερ, ἐγκατέλειψε τὸ Λονδῖνον καὶ μεταβαίνων εἰς τὰς γαίας του συνήντησε τὸν πρίγκιπα Ἐδουάρδον, βραδύτερον βασιλέα Ἐδουάρδον Α', μόλις διαφυγόντα τὴν αἰχμαλωσίαν, συνέβαλε δὲ τὰ μέγιστα εἰς τὴν νίκην, τὴν ὁποίαν κατήγαγεν ὁ πρίγκιψ ἐν Ἤβησχαμ (Αὔγουστος 1265). Τῷ 1272 ἐβοήθησεν εἰς τὴν εἰρηνικὴν ἄνοδον τοῦ Ἐδουάρδου ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἔπειτα δὲ ἔλαβε μέρος εἰς διαφόρους πολέμους ἐν Οὐαλλίᾳ. Τῷ 1289, ὅταν ἐζητήθη παρὰ τῶν βαρώνων χρηματικὴ ἐνίσχυσις, ἀπεκρίθη ἐξ ὀνόματος ὅλων, ὅτι δὲν θὰ ἐχορήγουν τίποτε ἂν δὲν ἔβλεπον τὸν βασιλέα αὐτοπροσώπως. Διαζευχθεὶς τὴν Ἀλίκην ἐνυμφεύθη τῷ 1290 τὴν θυγατέρα τοῦ Ἐδουάρδου Ἰωάνναν.

—7) ***Χώμφρεϋ**, δοὺξ*— (1391—1447). Τέταρτος υἱὸς Ἐρρίκου τοῦ Δ'. Ἀνεκηρύχθη ἱππότης κατὰ τὴν στέψιν τοῦ πατρός του (Ὀκτώβριον 1399) καὶ δοὺξ τοῦ Γκλάουσεστερ ὑπὸ Ἐρρίκου Ε' (Μάϊον 1414). Ἔλαβε μέρος εἰς διαφόρους πολέμους, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν εἰσβολὴν εἰς Γαλλίαν ὁ Χώμφρεϋ διώκει τὴν στρατιὰν τὴν κυριεύσασαν τὸ Χερβοῦργον. Ἀκολούθως ἡνώθη μὲ τὸ κύριον σῶμα τοῦ ἀγγλικοῦ στρατοῦ, τὸ ὁποῖον ἐπολιόρκει τὴν Ρουὲν καὶ συμμετέσχεν εἰς ὅλας τὰς ἐκστρατείας μέχρι τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1420. Ἀκολούθως μετέβη εἰς Λονδῖνον ὡς ἀντιβασιλεύς, εἰς τὴν θέσιν τοῦ Μπέντφορδ, λόγῳ ὅμως τοῦ ἀτιθάσου χαρακτῆρός του καὶ τῆς φυσικῆς του ροπῆς πρὸς ῥαδιουργίαν, ἡ Βουλὴ ἐπέβαλεν εἰς αὐτὸν περιορισμοὺς ἐν τῇ ἐνασκήσει τῆς ἐξουσίας του. Ἐνυμφεύθη τὴν Ζακελίναν τῆς Βαυαρίας, διάδοχον τοῦ θρόνου τῆς Ὁλλανδίας, χώρας τὴν ὁποίαν διεξεδίκει ὁ Φίλιππος τῆς Βουργουνδίας. Ταχέως ἐγκατέλειψε τὴν σύζυγόν του καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Λονδῖνον, προσπαθήσας νὰ δημιουργήσῃ ταραχάς, τὰς ὁποίας προέλαβε μόνον ἡ ἐσπευσμένη ἐπιστροφὴ τοῦ Μπέντφορδ καὶ ἡ σωφροσύνη τοῦ θείου του Μπωφόρ. Συνέχισε τὰς ῥαδιουργίας του, ἰδίως κατὰ τοῦ θείου του, ἔγινε ἀντιδημοτικός, ἐπηυξήθη δὲ τὸ μῖσος τοῦ λαοῦ ἐναντίον του, λόγῳ τοῦ γάμου του μετὰ τῆς Ἐλινορ Κόμπχαμ, ἥτις κατηγορήθη ἐπὶ μαγείᾳ καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον, τοῦ Χώμφρεϋ ἀναγκασθέντος νὰ ἴδῃ τὴν θανατικὴν ποινὴν τῆς συζύγου του ἐκτελουμένην. Ἐπὶ τέλους καταστὰς ἀφόρητος ἐκ τῶν ἀδιαλείπτων ῥαδιουργιῶν καὶ συνωμοσιῶν του συνελήφθη καὶ μετὰ τέσσαρας ἡμέρας ἀπέθανε. Ἐθεωρεῖτο πολὺ μορφωμένος, ὑπεστήριζε τὰ γράμματα, ἐδωρήσατο δὲ τὴν πολύτιμον βιβλιοθήκην του εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Ὀξφόρδης, ἀλλ' ἦτο ἀσταθοῦς χαρακτῆρος καὶ χωρὶς ἀρχάς. Δ. Δ.

Γκλάουχαου (Glauckhau) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Σαξωνίας ἐν τῷ νομῷ Τσβίκαου ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μύλντε καὶ τῆς διασταυρώσεως πολλῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν. Κάτ. 27,403 (1925). Ἔχει γαιανθρακωρυχεῖα, ὑφαντουργεῖα, βυρσοδεψεῖα, χαρτοποιεῖα, σιδηροχυτήρια, χρωματουργεῖα καὶ ἐμπόριο σιτηρῶν καὶ ξυλείας· ἐπίσης σχολὴν τεχνικὴν καὶ ἐπαγγελματικήν. Ἐν αὐτῇ εὑρίσκονται γοτθικαὶ ἐκκλησίαι τοῦ ΙΕ' καὶ ΙΣΤ' αἰῶνος καὶ τὸ παλαιὸν ἀνάκτορον τῶν κομίτων τοῦ Σόεμπεργ, ἀναγόμενον εἰς τὸν Θ' αἰῶνα. Ἡ Γκλάουχαου εἶναι πρωτεύουσα νομοῦ.

Γκλαρεάνους (Glareanus), *Ἐρρῖκος*. Ἑλβετὸς ἀνθρωπιστὴς καὶ μουσικὸς (1488—1563). Τὸ πραγματικόν του ὄνομα ἦτο *Ἐρρῖκος Λορίτι*. Τῷ 1512 ἀνεκηρύχθη δαφνοστεφὴς ποιητὴς ὑπὸ Μαξιμιλιανοῦ τοῦ Α', πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποίου εἶχε συνθέσει πανηγυρικὸν ποίημα ᾀδόμενον ἐπὶ δωρικῆς μελῳδίας. Ἐπιχειρήσας νὰ συστήσῃ κατὰ τὸ 1517 ἐν Παρισίοις διδακτήριον, ἀπέτυχε καὶ μετέβη εἰς Φριβούργην, ὅπου ἐδίδασκε τὴν ἱστορίαν, προσελκύων πολλοὺς ἀκροατὰς λόγῳ τῆς μεγάλης μορ-

Digitized by Google

φύσεως του καὶ τῆς εὐρύτητος τοῦ πνεύματός του Ἔγραψεν: «Εἰσαγωγὴν εἰς τὴν μουσικὴν» (1516). «Δωδεκάχορδον» (1547), «Ἑλβετικὰς περιγραφὰς» (1514—1515), «Σημειώσεις περὶ Τακίτου» καὶ ἐσχολίασε τὸν Ὁράτιον, τὸν Κικέρωνα, τὸν Καίσαρα, τὸν Ὀβίδιον κ. ἄ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Schreiber*, H. Loritus Glareanus, gekrönter Dichter. (Fribourg 1837).— *Fritzsche*: Glarean sein Leben und seine Schriften. (Frauenfeld 1890). —Β.

Γκλὰς (Glass) *σὲρ Ἄγγουντ-Ριχάρδος*. Ἄγγλος μηχανικὸς (1820—1873). Εἶναι κυρίως γνωστὸς ὡς ἐκ τῆς κατασκευῆς τῶν ὑποθαλασσίων τηλεγραφικῶν καλωδίων ἐπενδεδυμένων διὰ σιδηρῶν συρμάτων. —Β.

— **Γκλὰς** (Glas), *Ἰωάννης*. Σκῶτος κληρικὸς (1695—1773). Ἱδρυτὴς αἱρέσεώς τινος, ἧς οἱ ὀπαδοὶ εἶναι γνωστοὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα «*Γκλασῖται*» ἢ «*Σανδεμανῖται*». Ἀποφοιτήσας τῶν πανεπιστημίων Ἁγίου Ἀνδρέου καὶ Ἐδιμβούργου ὡς ἱεροκήρυξ ἐγένετο ἱερεὺς τῆς ἐνορίας Tealing (1719). Οἱ πλήρεις ζωῆς καὶ αἰσθήματος λόγοι του κατέστησαν αὐτὸν προσφιλῆ εἰς τὸν λαόν. Τῷ 1727 ἐδημοσίευσε λόγον ἐπιγραφόμενον «Testimony of the King of martyr concerning his Kingdom», ἐν τῷ ὁποίῳ καταπολεμεῖ πᾶσαν ἐπέμβασιν τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας εἰς τὰ θρησκευτικὰ πράγματα. Τῷ 1728 ἐτέθη εἰς ἀργίαν ὑπὸ τῆς γενικῆς συνόδου τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Σκωτίας. Δύο ἔτη βραδύτερον ἵδρυσε τὴν πρώτην ἐκκλησίαν τῶν ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ὀνομασθέντων Γκλασιτῶν. Ν. Κ. ΚΑΨΗΣ

— **Γκλὰς** (Glas), *Ὀλάφ*. Σουηδὸς ἰατρὸς (1813—1880). Τῷ 1850 διωρίσθη ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Στοκχόλμης καθηγητὴς τῆς χειρουργικῆς καὶ μαιευτικῆς, τῷ δὲ 1856 τῆς θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς ἰατρικῆς. Ἔγραψε: «Περὶ φυματιώσεως τῶν πνευμόνων» (1839), «Περὶ ἀναμορφώσεως τῆς ἰατρικῆς διδασκαλίας (1863) κτλ. Ο. Ρ.

Γκλάσγκω (Glasgow) [Γεωγρ.] βλ. Γλασκώβη.

Γκλασῖται, ἢ *Σανδεμανῖται* Χριστιανικὴ αἵρεσις ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ *Ἰωάννου Γκλὰς* (1695—1773) καὶ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ *Ροβέρτου Σάνδεμαν* (1718—1771). Ὁ Γκλὰς ἐσχημάτισε τῷ 1725 χωριστήν τινα ἀπὸ τοῦ πλήθους κοινωνίαν, σχηματισθεῖσαν ἔκ τε τῆς ἰδίας αὐτοῦ καὶ ἐκ γειτονικῶν τινων ἐνοριῶν. Ἡ ἀλληλεγγύη ἀπετέλει παρὰ τοῖς Γκλασίταις ἄρθρον πίστεως. Οὗτοι ἐτήρουν τὸ ἀρχαῖον ἔθιμον τοῦ ἀσπασμοῦ τῆς εἰρήνης. Ἐν τῇ συνελεύσει τῶν Σανδεμανιτῶν πρεσβύτεροι ἢ ἐπίσκοποι, οἱ ὁποῖοι ἦσαν πάντες ἴσοι, ἐξελέγοντο ἀδιαφόρως τῆς μορφώσεως ἢ ἀσχολίας. Ὁ δεύτερος γάμος ἐθεωρεῖτο κώλυμα διὰ τὴν ἱερωσύνην. Ἐτηρεῖτο ὁ δεῖπνος τοῦ Κυρίου καὶ ἡ τελετὴ τῆς ἀγάπης, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὤφειλον πάντα τὰ μέλη νὰ εἶναι παρόντα καὶ νὰ νίπτωσιν ἀμοιβαίως ἀλλήλων τοὺς πόδας. Αἱ ἀποφάσεις τῆς Ἐκκλησίας ὤφειλον νὰ εἶναι ὁμόφωνοι. Γκλασιτῶν ἢ Σανδεμανιτῶν ἦσαν περίπου 12 ἐκκλησίαι ἐν Σκωτίᾳ καὶ ὀλίγαι ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Ἀμερικῇ. Ὁ Μιχαὴλ Faraday ἦτο ἐπὶ ἔτη πολλὰ μέλος τῆς Σανδεμανικῆς ἐκκλησίας ἐν Λονδίνῳ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *G. Grub*, Eccles. Hist. of Scotland. Edinb., 1861, IV. 55.— *J. B. Marsden*, Hist. of Christian Churches and Sects, Lond. 1856, II. 287 καὶ ἑξ.— *W. Wilson*, Hist. and Antiquities of Disserting Churches, Lond. 1803—1814, III, 261 καὶ ἑξ. Ν. Κ. ΚΑΨΗΣ

Γκλάσμπρέννερ (Glassbrenner), *Ἀδόλφος* Γερμανὸς συγγραφεὺς (1810—1876). Ἀπὸ τοῦ 1831 διηύθυνε τὸ περιοδικὸν «Δὸν Κιχῶτος», ὅπερ, ὡς ὑπερμέτρως ἐλευθεριάζον θεωρηθέν, ἐπαύθη τῷ 1833. Ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Ἀδόλφος Μπρεγκλας* ἐξέδωκε σειρὰν εὐθυμογραφημάτων, ἐν οἷς διακρίνεται τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ Βερολῖνον, πῶς ζῇ καὶ πῶς θύει εἰς τὸν Βάκχον». Ἐν Νοϊστρέλιτς ἔγραψε τὰ «Ἀπηγορευμένα ᾄσματα» του (1843), «Τὰ ᾄσματα ἑνὸς Βορειογερμανοῦ ποιητοῦ» (1851), τὸ σατιρικὸν ἔπος «Τὸ νέον μυθιστόρημα τῆς ἀλώπεκος» (Neuer Reineke Fuschs, 1846). Τῷ 1848 ὑπῆρξεν ἀρχηγὸς τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος ἐν Μεκλεμβούργῳ Στρέλιτς. Τῷ 1830 ἀπελαθείς, κατέφυγεν εἰς τὸ Ἀμβοῦργον, ἀπὸ δὲ τοῦ 1858 ἐγκατέστη ἐν Βερολίνῳ ὡς ἀρχισυντάκτης καὶ διευθυντὴς τῆς «Berliner Montagszeitung».

Γκλάσνμπερυ (Glastonbury) [Γεωγρ.]. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῷ νομῷ Σομερσετσάϊερ, πρὸς νότον τοῦ Οὐέλλς, σιδηροδρομικὸς σταθμός. Κάτ. 4326. Ὑπάρχουσιν ἐρείπια μεγάλης μονῆς Βενεδικτίνων τοῦ ΣΤ' αἰῶνος καὶ ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον, εἰς δὲ τὰ πέριξ χῶρα λείψανα προϊστορικοῦ ἀποικισμοῦ. —Μ.

Γκλὰςς (Glass), *Θωμᾶς*. Ἄγγλος ἰατρὸς ζήσας περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Συνέγραψε: «Commentarii duodecim de febribus ad Hippocratis disciplinam accommodati» (Ἀμστερδάμ, 1743), «An account of the ancient baths, and their use in physic», (Λονδῖνον, 1752), «A letter to Dr Baker on the means of procuring a distinct and favourable kind of small-pox and on the use of cold air and cold water in putrid fevers» (Λονδῖνον, 1767), «Accound of the influenza, as it appeared at Exeter in 1775» κτλ. Ο. Ρ.

Γκλασσὸν (Glasson), *Ἐρνέστος*. Γάλλος νομομαθὴς καὶ ἱστορικὸς (1839—1907). Ἐκ τῶν ἔργων του σπουδαιότερα εἶναι: «Ἱστορία τοῦ δικαίου καὶ τῶν θεσμῶν τῆς Γαλλίας», «Ἱστορία τοῦ δικαίου καὶ τῶν θεσμῶν τῆς Ἀγγλίας». —Β.

Γκλατινὺ (Glatigny), *Ἰωσὴφ-Ἀλβέρτος*. Γάλλος κωμῳδιογράφος καὶ ποιητής, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ ἠθοποιὸς (1839—1873). Εἰκοσαετὴς μόλις, τῷ 1860, ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον εἰς τὴν δημοσιότητα διὰ συλλογῆς ποιημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον: «Les vignes folles», ἣν ἐπηκολούθησεν ἄλλη τῷ 1864 ὑπὸ τὸν τίτλον: «Les flèches d'or». Ἐν τῷ μεταξὺ ἐπεδόθη εἰς τὴν συγγραφὴν θεατρικῶν ἔργων, εἰς ἓν τῶν ὁποίων—«L'illustre Brizacier» 1873—ὑπεδύθη ὁ ἴδιος τὸ πρόσωπον γηραιοῦ ποιητοῦ μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας ἔπαιξε κατόπιν, παρακληθείς, καί τινα ἄλλα ἰδικά του καὶ ἄλλων ἔργα. Τὰ ἔργα του, τόσον τὰ θεατρικὰ ὅσον καὶ τὰ ποιητικά, ἄνευ βάθους καὶ ἐσωτερικότητος, ἐκρίθησαν οὐχ ἧττον ὡς ἐλαφρᾶς φαντασίας καὶ ζωηρᾶς ἐντυπώσεως ἐπιτυχῆ αὐτοσχεδιάσματα. Ν. Ι. Λ.

Γκλὰτς (Glatz) (σλαβ. *Κλάντσκο*) [Γεωγρ.]. Ὀχυρὰ πόλις τῆς Γερμανίας, ἐν τῇ πρωσσικῇ ἐπαρχίᾳ Σιλεσίᾳ, κειμένη ἐντὸς στενῆς κοιλάδος ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ναΐσσε, οὐχὶ μακρὰν τῶν αὐστριακῶν συνόρων, 58 μίλλια ΝΔ τοῦ Μπρεσλάου σιδηροδρομικῶς. Πληθυσμὸς 16 051. Ἡ πόλις μὲ τὰς στενὰς ὁδοὺς της ἀνελίσσεται πρὸς τὸν ὠχυρωμένον λόφον, ἐπιστεφόμενον ὑπὸ τοῦ παλαιοῦ φρουρίου. Εἰς τὴν ἀντίπεραν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ ἐπὶ τοῦ Σαϊφερμπεργ ὑψοῦται νεώτερον φρούριον κτισθὲν ὑπὸ τῶν Πρώσσων τὸ 1750. Πρὸ τῆς πόλεως, ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄχθῶν τοῦ ποταμοῦ, ὑπάρχει ὀχυρὸν στρατόπεδον διὰ 10 000 ἄνδρας, τὸ ὁποῖον προστατεύει τὴν πόλιν ἀπὸ παντὸς βομβαρδισμοῦ ἐκ τῶν ὑψωμάτων. Ὑπάρχουν τρεῖς ἐκκλησίαι ἐν τῇ πόλει, μία λουθηρανικὴ καὶ δύο καθολικαί, μία τῶν ὁποίων περιέχει τοὺς τάφους ἑπτὰ σιλεσιανῶν δουκῶν. Ἡ βιομηχανία τῆς πόλεως περιλαμβάνει μηχανουργεῖα, ζυθοποιίαν, ὑφαντουργίαν καὶ βυρσοδεψίαν. Τὸ Γκλὰτς ὑφίστατο ἀπὸ τοῦ Ι' αἰῶνος, ἐδέχθη δὲ τοὺς πρώτους Γερμανοὺς ἀποίκους τῷ 1250. Ἐπολιορκήθη πλειστάκις κατὰ τὸν τριακονταετῆ πόλεμον καὶ κατὰ τὸν ἑπταετῆ τοιοῦτον, περιῆλθε δὲ εἰς τὴν κατοχὴν τῶν Πρώσσων τῷ 1742. Τῷ 1534 ἐπωλήθη εἰς τὸν οἶκον τῶν Ἀψβούργων, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀπεσπάσθη ὑπὸ Φρειδερίκου τοῦ Μεγάλου κατὰ τὴν ἐπίθεσίν του ἐναντίον τῆς Σιλεσίας.

Γκλὲ-Γκλὲ (Glé-Glé). Βασιλεὺς τῆς Δαχομέης (1858—1889). Υἱὸς τοῦ Γκεζό, ἀπηλευθέρωσε τὸ κράτος του ἀπὸ τοὺς Ναγκό. Διὰ τῶν συνθηκῶν τοῦ 1863 καὶ 1878 παρεχώρησεν ὑπό τινας ὅρους εἰς τοὺς Γάλλους τὴν πόλιν Κοτουνοῦ, ἔνθα καὶ ἐγκατεστάθησαν οὗτοι ὡς καὶ εἰς Γκοντομὲ καὶ Ἀμπομὲ-Καλαβί. Ἀλλ' ἡ γερμανικὴ πολιτικὴ κατώρθωσε νὰ κερδίσῃ τὸν βασιλέα Γκλὲ-Γκλέ, ὅστις τῷ 1889 ἐπεχείρησε νὰ ἐκδιώξῃ ἐκ Κοτουνοῦ τοὺς Γάλλους ἀποίκους, κρατήσας μάλιστα αἰχμάλωτον τὸν εἰς αὐτὸν ἀποσταλέντα δόκτορα Μπαγιόλ. Ἐκ τούτου προεκλήθη πόλεμος μεταξὺ Γαλλίας καὶ Δαχομέης (1890), καταλήξας εἰς τὴν κατάληψιν τῆς ἀφρικανικῆς ταύτης χώρας ὑπὸ τῶν Γάλλων (1894). —Β

Γκλὲζ (Gleize), *Λουκιανός*. Γάλλος λογοτέχνης καὶ δραματικὸς συγγραφεὺς γεννηθεὶς τῷ 1865. Συνέγραψεν: «Οἱ ἀγαπημένοι μου συμμαθηταὶ» (1891 ἀναμνήσεις ἐκ τῆς φοιτητικῆς του ζωῆς εἰς τὴν Πολυτεχνικὴν σχολήν, «Παρὰ τοῖς Ἰησουΐταις» (1894), κτλ. Κατόπιν ἀφωσιώθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ θέατρον. Ἀνεβίβασε διαδοχικῶς τὴν «Καρδιὰ ποῦ πετᾷ», «Εὐσπλαχνίαν», «Ὁμολογίαν», «Στὴ φυλακή», τὴν «Θείαν Αἰμιλίαν» κτλ. —Β.

Γκλέϊγκ (Gleig), *Γεώργιος-Ροβέρτος*. Σκῶτος συγγραφεὺς (1796—1870). Κατ' ἀρχὰς ἐπολέμησεν ἐν Πορτογαλίᾳ (1812) κατὰ τῶν Γάλλων καὶ εἶτα ἐν Ἀμερικῇ, μεθ' ὃ ἐπιστρέψας εἰς τὴν γενέτειραν ἐγένετο κληρικός, διορισθεὶς στρατιωτικὸς ἱερεὺς (1846). Ἐδημοσίευσε διάφορα ἔργα, ὧν ἀξιολογώτερα εἶναι: «Ὁ ὑφιστάμενος» (1829), «Ἱστορία τῆς μάχης τοῦ Βατερλώ», «Ἱστορία στρατιωτικὴ τῆς Μ. Βρεττανίας», «Οἱ Ἀπόμαχοι τοῦ Τσέλση» (1829), «Ὁ ἐπαρχιώτης Βικάριος» (1830) κλπ.

Γκλέμπωφ (Gleboff). Ὑπὸ τὸ ἐπώνυμον τοῦτο φέρονται δύο ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ρωσικῶν οἰκογενειῶν. Ἡ μία ἕλκει τὴν καταγωγὴν ἀπὸ τοῦ ἡγεμόνος *Ροδέδη*, φονευθέντος τῷ 1022. Ἐκ τοῦ κλάδου τούτου προῆλθον οἰκογένειαι εὐγενῶν, οἱ Κολτόφσκη, οἱ Λουπανηνὴ καὶ οἱ Οὐσακώφ. Ἡ δευτέρα οἰκογένεια τῶν Γκλέμπωφ εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὸ διπλοῦν ὄνομα «Γκλέμπωφ-Στρεσνιέφ», καταγομένη ἀπὸ τῶν ἀπογόνων τοῦ ἐκ Σουηδίας κατὰ τῷ 1635 εἰς Ρωσίαν ἐλθόντος «τιμίου ἀνδρός», ὡς ἀναφέρουσι τὰ χρονικά, *Ὀμπλαμίνι*. Π. ΛΕΦΑΣ

— **Γκλέμπωφ** (Gleboff). —1) *Δημήτριος Ἰβάνοβιτς*. Ρῶσος στιχουργὸς γράψας πατριωτικὰ ποιήματα κατὰ τὰ ἔτη τοῦ Γαλλορρωσικοῦ πολέμου τοῦ 1812. —2) *Ἰβὰν Τιμοφέϊτς* (1806—1884). Ρῶσος καθηγητὴς τῆς ἀνατομικῆς καὶ τῆς φυσιολογίας ἐν τῇ χειρουργικῇ Ἀκαδημίᾳ Μόσχας. Ἐδίδαξεν ἐπίσης τὴν παθολογίαν καὶ θεραπευτικήν. Ἔργα γνωστὰ ἐν τῇ ἰατρικῇ φιλολογίᾳ: «Ἡ φυσιολογία τῆς ὀρέξεως ἢ τῆς πείνης» (Μόσχα 1856) καὶ «De pathemat busseu su physiologico, pathologico, therapeutico et pharmacologico» (Μόσχα 1834). —3) *Λεωνίδας Ἰβάνοβιτς*. Μαλορρῶσος συγγραφεύς. Ἔγραψε ποιήματα καὶ μύθους εἰς ὡραίαν οὐκρανικὴν (μαλορρωσικὴν) γλῶσσαν. Τὰ πρῶτα ἔργα αὐτοῦ ἐξεδόθησαν τῷ 1847, τὰ τελευταῖα τῷ 1880. —4) *Ματθαῖος*. Ρῶσος βοϊβόδας ἐπὶ τσάρου Μιχαὴλ Θεοδώροβιτς Ρωμανώφ. —5) *Σέργιος Ἰβάνοβιτς*. Μεταφραστὴς ἐκ ξένων γλωσσῶν εἰς τὴν ρωσικὴν διαφόρων ἔργων (1736—1786). Ἦτο ἐκ τῶν διασημοτέρων μεταφραστῶν τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Π. ΛΕΦΑΣ

Γκλενὰν (Glenans) [Γεωγρ.]. Ὁμὰς βραχωδῶν νησίδων τῆς Γαλλίας ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ, ἀνηκουσῶν εἰς τὸν νομὸν Φινιστέρου, ἀπέναντι καὶ νοτίως τῆς πόλεως Κονκαρνώ. Κατοικοῦνται ὑπὸ ὀλίγων οἰκογενειῶν ἀσχολουμένων μὲ τὴν ἁλιείαν. Ἐπὶ μιᾶς τούτων, τῆς Πανφρέ, ὑπάρχει φάρος. Αἱ νησῖδες αὗται, ὡς καὶ οἱ πρὸς αὐτὰς συναπτόμενοι μεμονωμένοι βράχοι, ἀπετέλουν ἄλλοτε μίαν μεγάλην νῆσον καταποθεῖσαν ὑπὸ γεωλογικῶν μεταβολῶν. —Μ.

Γκενὰρ (Glénard), *Ἀλέξανδρος*. Γάλλος ἰατρὸς ἐκ Λυὼν (1819-1894). Ὑπῆρξεν ἐπίτιμος διευθυντὴς τῆς ἰατρικῆς καὶ φαρμακευτικῆς σχολῆς τῆς Λυών, ὡς καὶ ἐπίτιμος πρόεδρος τοῦ συμβουλίου τῆς ὑγιεινῆς καὶ τῆς ἐξυγιάνσεως τοῦ νομοῦ Ροδανοῦ. Συνέγραψε πλεῖστας ἐπιστημονικὰς πραγματείας. Ο. Ρ.

— **Γκλενάρ** (Glénard), *Φραγκῖσκος*. Γάλλος ἰατρὸς ἐκ Λυῶνος (1848—1920). Γνωστὸς διὰ τὰς ἐργασίας αὐτοῦ ἐπὶ τῆς θεραπείας τοῦ κοιλιακοῦ τύφου, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς ἐντεροπτώσεως, ἥτις καὶ φέρεται ὑπὸ τὸ ὄνομά του («νόσος τοῦ Γκλενάρ»). Ἐπίσης ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτοῦ φέρεται καὶ ὁ γνωστὸς ὑπογαστρικὸς κοιλιόδεσμος, χρήσιμος πρὸς συγκράτησιν τῶν ἐκ τῆς κοιλιακῆς χαλαρώσεως προπιπτόντων κοιλιακῶν σπλάγχνων. Ο. Ρ.

Γκλένκω (Glencoe) [Γεωγρ.]. Κοιλὰς τῆς Σκωτίας, ἐν τῇ κομιτείᾳ Ἄρζυλ καὶ τῷ νομῷ τοῦ Χόρν, ἐκτεινομένη ἕως 16 χιλμ. ἐν μέσῳ καθέτων βραχωδῶν τοιχωμάτων.

— **Γκλένκω** (Glencoe) [Γεωγρ.]. Πόλις τῆς ἐν Νοτίῳ Ἀφρικῇ ἀγγλικῆς ἀποικίας Νατάλης, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς τῆς ἀγούσης ἐκ Λαΐντυσμιθ εἰς Τσάρλεστάουν καὶ Γιοχάνεσμπουργ. Παρ' αὐτὴν ἐτραυματίσθη θανασίμως ὁ Ἄγγλος στρατηγὸς Σιμον κατὰ τὴν συναφθεῖσαν μεταξὺ Ἄγγλων καὶ Μπόερς μάχην τῇ 20 Ὀκτωβρίου 1899. —Μ.

Γκλένς-Φώλς (Glens Falls) [Γεωγρ.]. Πόλις τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς Ν. Ὑόρκης καὶ τῇ κομιτείᾳ Οὐόρρεν, εἰς ἀπόστασιν 75 χιλμ. ἀπὸ τῆς Ἄλμπανυ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Οὐδσωνος, οὗ τοὺς καταρράκτας χρησιμοποιεῖ ἡ αὐτόθι ἀκμάζουσα βιομηχανία ὑφασμάτων, χάρτου κτλ. ὡς κινητήριον δύναμιν. Κάτ. 17 περίπου χιλιάδες.—Β.

Γκλέντις (Gleditsch), *Ἰωάννης Γκόττλιμπ*. Γερμανὸς βοτανικὸς (1714—1766). Τῷ 1746 καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου καὶ διευθυντὴς τοῦ βοτανικοῦ κήπου τῆς πόλεως. Τὸ κυριώτερον τῶν ἔργων αὐτοῦ εἶναι τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Συστηματικὴ εἰσαγωγὴ εἰς τὴν νεωτέραν δασονομίαν» (1774—1775, 2 τόμοι).

Γκλέντιτς (Gleditsch), *Ἰωάννης-Θεόφιλος*. Γερμανὸς ἰατρὸς καὶ διάσημος βοτανικὸς (1714—1786). Τῷ 1731 εἰσῆλθεν εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ βοτανικοῦ κήπου. Διετέλεσε μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν ἐν Βερολίνῳ, πολλὰς δημοσιεύσας πραγματείας ἐπὶ τῆς βοτανικῆς καὶ δενδροκομίας. Συνέγραψεν ἱκανὰ ἰατρικὰ περὶ φαρμάκων, συνταγογραφίας κλπ. Ἐπίσης ἔγραψε καὶ περὶ βοτανικῶν φαρμάκων «Botanica medica oder Lehre von der vorzüglich wirksamen einheimischen Arzneygewächsen» (1788—1789) κλπ.

Γκλὲρ (Gleyre), *Κάρολος*. Διαπρεπὴς Γάλλος ζωγράφος (1800—1871). Τῷ 1830 μετέβη εἰς Ἰταλίαν, ὅπου ἐφιλοτέχνησεν ἱστορικοὺς πίνακας. Τῷ 1834 ἐπεσκέφθη τὴν Ἀνατολήν, τὴν Αἴγυπτον, τὴν Ἀβησσυνίαν, τὴν Συρίαν, τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Τουρκίαν, ἐπιστρέψας εἰς Παρισίους, ὅπου ἀπέκτησε διὰ τοῦ πίνακός του, «Τὸ λυκόφως», μεγάλην φήμην. Διεκρίθη ἰδίᾳ ὡς ζωγράφος θρησκευτικῶν, ἱστορικῶν καὶ μυθολογικῶν θεμάτων.

Digitized by Google

Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων αὐτοῦ: «Ὁ χωρισμὸς τῶν Ἀποστόλων» (1845, ἐν τῷ ναῷ τοῦ Μονταρζῆ) καὶ «Ὁ θάνατος τοῦ συνταγματάρχου Νταβὲλ» (1850, ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Λωζάννης).

Γκλέϋ (Gley), ***Μάρκελλος-Εὐγένιος-Αἰμίλιος.*** Σύγχρονος διάσημος Γάλλος φυσιολόγος, καθηγητὴς τῆς βιολογίας εἰς τὸ Γαλλικὸν Κολλέγιον, γεννηθεὶς ἐν Ἐπινὰλ τῷ 1857. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ ἀναφέρομεν: «Δοκίμια φιλοσοφίας καὶ βιολογικῆς ἱστορίας» (1900), «Ἔρευναι ψυχολογικαί, φυσιολογικαὶ καὶ παθολογικαί» (1903), «Στοιχειώδης ἐπιτομὴ φυσιολογίας» (1906, πέντε ἐκδόσεις), «Ἐσωτερικαὶ ἐκκρίσεις» (1914—1921). «Τέσσαρα μαθήματα ἐπὶ τῶν ἔσω ἐκκρίσεων» (1920). Ἐπίσης καὶ πλεῖστα ὑπομνήματα ἐπὶ ζητημάτων φυσιολογίας καὶ γενικῆς παθολογίας κτλ. Εἶναι ἐπίσης προλύτης τῆς φιλοσοφίας, δαφνηφόρος τῆς Ἀκαδημίας τῆς Ἰατρικῆς βραβευθεὶς πεντάκις εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν, διευθυντὴς τῆς ἐφημερίδος τῆς φυσιολογίας καὶ γενικῆς παθολογίας, καὶ μέλος ἀντεπιστέλλον πλείστων ἑταιριῶν ἐπιστημονικῶν καὶ Ἀκαδημιῶν. Ο. Ρ.

Γκλιέμπ (Gleb). Σλαυικὸν ὄνομα τὸ ὁποῖον ἔφερον πλεῖστοι τῶν Ρώσων ἡγεμόνων, ἰδίᾳ τῆς ἐποχῆς τῶν «Ουντιέλεν καὶ Βιέτσε», δηλαδὴ τῆς ἐποχῆς τῆς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ γενάρχου ἡγεμόνος διανομῆς τῶν γαιῶν καὶ διοικουμένων χωρῶν μεταξὺ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἐκ κληρονομικότητος, ἐνίοτε δὲ καταλήψεως τῶν «Οὐντιέλεν» (δηλαδὴ τῶν «κλήρων»), ἐξ ὑφαρπαγῆς ὑπὸ τῶν ἐπιτηδείων ἀνεψιῶν καὶ συγγενῶν ἀκόμη. Ἐχαρακτηρίσθη ἡ περίοδος αὕτη καὶ διὰ τῆς σλαυικῆς λέξεως «Βιέτσε» (τοῦθ' ὅπερ εἶναι τὴν σημασίαν ἴσον πρὸς τὴν ἀρχαίαν «ἀγοράν»), ἔνθα διὰ τῆς ψήφου τῶν πολιτῶν ἐλύοντο τὰ κοινά. Ἡ ὅλη περίοδος τῶν «ἡγεμονικῶν κλήρων» καὶ τῶν «ἐν ἀγορᾷ λαϊκῶν συνεδρίων» εἶναι ἐξαιρετικῶς ἐποχὴ διενέξεων, ἀλληλοσπαραγμῶν, ἐρίδων καὶ ἐμφυλίων μεταξὺ τῶν Ρώσων ἡγεμόνων πολέμων. Σχεδὸν πάντες οἱ ἡγεμόνες οἱ φέροντες τὸ ὄνομα *Γκλιέμπ* ἀνήκουσιν εἰς τὴν περίοδον ταύτην.

—1) ***Γκλιέμπ Βασιλίεβιτς*** (1237—1278). Πρῶτος ἡγεμὼν τῆς χώρας Μπελοζέρσκ, μετέπειτα ἡγεμὼν Ροστοβίου. Οἱ Σλαῦοι χρονογράφοι χαρακτηρίζουν τὸν ἡγεμόνα τοῦτον ὡς θεοσεβῆ, ταπεινόφρονα καὶ γενναιόδωρον.

—2) ***Γκλιέμπ Βλαδιμίροβιτς.*** Ἡγεμὼν Ριαζάνης. Τὸ ὄνομά του ἀναγράφεται ἐν τοῖς χρονικοῖς τὸ πρῶτον ὑπὸ τὸ ἔτος 1207. Ἀπέθανεν ἐκδιωχθεὶς ἐκ τῶν κτήσεών του ὑπὸ ἄλλων ἡγεμόνων παράφρων τῷ 1219.

—3) ***Γκλιέμπ Βλαδιμίροβιτς,*** μετὰ τὴν βάπτισιν ***Δαυὶδ ἅγιος.*** Ἡγεμὼν τῆς Μούρομσκ. Ἦτο υἱὸς Βλαδιμίρου τοῦ ἁγίου καὶ Βουλγαρίδος, κατὰ τὰ Ρωσικὰ χρονικὰ δὲ τοῦ Ἰωακεὶμ μᾶλλον Ἑλληνίδος, τῆς βασιλοπαιδὸς Ἄννης. Ἐγεννήθη τῷ 984. Οἱ διεκδικήσαντες τὸν κλῆρον (τὰς κτήσεις) τοῦ ἡγεμόνος τούτου κατεδίωξαν αὐτὸν καὶ τῷ 1015 συλλαβόντες ἐθανάτωσαν, διατάξαντες τὸν μάγειρον αὐτοῦ νὰ ἀποκεφαλίσῃ αὐτόν. Τῷ 1019 μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ Κιέβου ὑπὸ τοῦ Γιαροσλάου Βλαδιμίροβιτς ἀνευρέθη τὸ σῶμα τοῦ Γκλιέμπ. Τῷ δὲ 1072 ἀνεκηρύχθη μετὰ τοῦ πρὸ αὐτοῦ ἐπίσης δολοφονηθέντος πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ Βόριδος ἅγιος. Ἡ μνήμη τῶν ἁπανταχοῦ τῆς Ρωσίας ἐξόχως τιμωμένων ἁγίων ἀδελφῶν ἑορτάζεται τὴν 24ην Ἰουλίου.

—4) ***Γκλιέμπ Βσεβολόδιτς.*** Ἡγεμὼν τοῦ Γοροτένσκυ. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀναγράφεται ὑπὸ χρονολογίας: «ἔτος 1167» καὶ «ἔτος 1170».

—5) ***Γκλιέμπ Βσεσλάβιτς.*** Πρῶτος ἡγεμὼν τοῦ Μίνσκ. Ἀπέθανε τῷ 1119.

—6) ***Γκλιέμπ Γεώργιεβιτς.*** Ἡγεμὼν τοῦ Περεγιάσλαβ, μετέπειτα Κιέβου. Ἀπέθανε τῷ 1171.

—7) ***Γκλιέμπ Ροστισλάβοβιτς.*** Ἡγεμὼν τῆς Ριαζάνης ἀπὸ τοῦ 1145. Ἀπέθανε τῷ 1177.

—8) ***Γκλιέμπ Σβιατοσλάβιτς.*** Ἡγεμὼν τοῦ Νόβγοροδ ἀπὸ τοῦ 1067. Χαρακτηριστικὸν ἐπεισόδιον τῆς ἡγεμονίας του τούτου εἶναι τὸ ἀκόλουθον. Τῷ 1071 ἐν Νόβγοροδ μάντις, ἐχθρὸς ἄσπονδος τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐξυβρίσας τὸν ἐπίσκοπον καὶ τοὺς ἱερεῖς, ἐκαυχᾶτο πανδήμως ὅτι θὰ διέλθῃ πεζῇ τὸν ποταμὸν Βολχώφ, παρὰ τὸν ὁποῖον κεῖται ἡ ἀρχαιοτάτη τῶν Ρώσων πρωτεύουσα, ἡ Νόβγοροδ. Ὁ λαὸς ἐπίστευσεν αὐτὸν καὶ ἐγκαταλείψας τὸν ἐπίσκοπον ἠκολούθει τὸν μάντιν. Τότε ὁ ἡγεμὼν ἠρώτησε τὸν θαυματοποιόν, ἐὰν γνωρίζῃ τί θὰ συμβῇ εἰς αὐτὸν μετά τινα λεπτὰ τῆς ὥρας. Οὗτος πομπωδῶς ἀπήντησεν ὅτι θὰ θαυματουργήσῃ. Τότε δι' αἰφνιδίου πλήγματος κατενεχθέντος διὰ πελέκεως, ὃν εἶχεν ὁ ἡγεμὼν ἀποκρύψει ὑπὸ τὸν μανδύαν αὐτοῦ, ἀπεκόπη ἡ κεφαλὴ τοῦ ὑβριστοῦ τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Γκλιέμπ ἐδολοφονήθη τῷ 1078.

—9) ***Γκλιέμπ Σβιατοσλάβιτς.*** Ἡγεμὼν τοῦ Σμολένσκ. Ἠχμαλωτίσθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Λιθουανῶν Βιτόφτσι. Τυχὼν μετέπειτα τῆς εὐνοίας αὐτοῦ ὡρίσθη διοικητὴς καὶ ἡγεμὼν περιφερειῶν, ἀλλ' ἐφονεύθη κατὰ συμπλοκὴν Λιθουανῶν πρὸς Τατάρους τῷ 1399.

—***Γκλιέμπ Σβιατοσλάβιτς.*** Ἡγεμὼν τοῦ Τσεργιγώφ. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀναγράφεται εἰς τὰ Χρονικὰ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1180. Π. ΛΕΦΑΣ

Γκλίερ, ***Ραΐνχολδ-Μορίτσοβιτς.*** Ρῶσος μουσικοσυνθέτης γεννηθεὶς ἐν Κιέβῳ τῷ 1875. Σήμερον κατέχει τὴν θέσιν τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ᾠδείου τοῦ Κιέβου. Ἔγραψε δύο κουαρτέττα, 3 σεξτέττα, 2 συμφωνίας, τὸ συμφωνικὸν ποίημα «Σειρῆνες» κτλ. Γ. Σ.

γκλίζες (αἱ) */Ναυτ./.* Ὅρος τῆς κοινῆς τῶν ναυτικῶν μας γλώσσης σημαίνων τὰ *ἡμιόλια* ἐν γένει. Εἰδικῶς, προκειμένου περὶ τριστήλων πλοίων, «γκλίζα τοῦ τουρκέτου» ὀνομάζεται τὸ ἡμιόλιον τοῦ ἀκατίου ἱστοῦ καὶ «γκλίζα τοῦ μεγάλου» τὸ τοῦ μεγάλου ἱστοῦ. Σ. Ε. Λ.

Γκλίκοβον *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Σαραντάπορον.

Γκλίνκα (Glinka). Οἰκογένεια Ρώσων εὐπατριδῶν πολωνικῆς καταγωγῆς. Ἐγένοντο δεκτοὶ ὡς Ρῶσοι εὐπατρίδαι ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν *Glinka de Glinki* δικαστικῇ ἀποφάσει τῷ 1631. Τῷ 1641 ὁ βασιλεὺς τῶν Πολωνῶν Βλαδισλάος ὁ Δ' ἐδώρησεν εἰς τὸν *Βικτωρῖνον-Βλαδισλάον Γκλίνκα* κτῆμα ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ βοϊβόδα Σμολένσκ. Μετὰ τῆς προσαρτήσεως τῆς περιοχῆς ταύτης πρὸς τὴν Ρωσίαν ὁ Βικτωρῖνος-Βλαδισλάος ἐδέχθη τὴν ὀρθοδοξίαν καὶ μετενωμάσθη *Ἰάκωβος Ἰάκωβλεβιτς* καὶ ἔτυχε τῆς εὐνοίας τοῦ τσάρου Ἀλεξίου Μιχαήλοβιτς. Τὸ ὄνομα «Γκλίνκα» εἶναι ἐγγεγραμμένον ἐν τῷ ΣΤ' κεφαλαίῳ τῆς γενεαλογικῆς βίβλου τῶν εὐγενῶν Σμολένσκ. Π. ΛΕΦΑΣ

— Γκλίνκα, ***Δημήτριος-Γρηγόριεβιτς.*** Ρῶσος διπλωμάτης καὶ νομικὸς συγγραφεὺς (1808—1883). Ἀπὸ τοῦ 1871 μέχρι 1883 διετέλεσε πρέσβυς ἐν Λισαβῶνι. Συγγράμματα αὐτοῦ εἶναι: «Esquisse d'une théorie du droit naturel» (Βερολῖνον 1832), «La philosophie du droit ou explication des rapports sociaux» (Παρίσιοι 1842). Ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ ὁ Γκλίνκα ποιεῖται διάκρισιν τῆς ἰδέας τοῦ δικαίου ἀπὸ τὴν τῆς ἐλευθερίας, ἥτις, λογικῶς ἀναπτυσσομένη, ἄγει εἰς τὴν ἄρνησιν τοῦ ἀτομικοῦ δικαίου, τὴν ἀπορρόφησιν τῆς ἰδιοκτησίας ὑπὲρ τῆς κοινωνίας, τουτέστιν εἰς τὴν δουλείαν τοῦ ἀτόμου. Ἐν τῇ πραγματικότητι ὅμως οὐδέποτε μία τῶν ἰδεῶν τούτων εἶναι δυνατὸν ν' ἀπορροφήσῃ ἐντελῶς τὴν ἄλλην. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ ὑπεροχὴ τῆς μιᾶς ἔναντι τῆς ἄλλης εἶναι ἀρκετὴ δύναμις, ὅπως ἀγάγῃ εἴτε πρὸς τὸν δεσποτισμόν, τὴν τυραννίαν ἢ τὴν δικτατορίαν (τὸ δίκαιον), εἴτε πρὸς τὴν τρομοκρατίαν (ἐλευθερία). Ἡ θεωρία τοῦ Γκλίνκα εἶναι ἰδιόρρυθμος καὶ λόγου ἀξία. Π. ΛΕΦΑΣ

—Γκλίνκα, ***Θεόδωρος-Νικολάγιεβιτς.*** Ρῶσος συγγραφεὺς (1788—1826). Ὑπηρέτησεν εἰς τὸν στρατὸν καὶ ἀνῆλθε μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ συνταγματάρχου. Κατὰ τοὺς ἐναντίον τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Γαλλίας πολέμους διεκρίθη εἰς διαφόρους μάχας, διέπρεψε δὲ καὶ τὸν κατὰ τοῦ Ναπολέοντος πόλεμον, ὅτε εἰσέβαλεν οὗτος εἰς τὴν Ρωσίαν. Μετὰ τὴν λῆξιν τῶν ναπολεοντείων πολέμων ἀνεμίχθη εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν κίνησιν, τὴν ὀνομασθεῖσαν «Ἐξέγερσιν τῶν Δεκεμβριστῶν», ἐγένετο τὸ δραστηριώτερον μέλος τῆς «Ἑταιρείας τῆς Ἀρετῆς», εἶτα δὲ τῆς «Ἑταιρείας τοῦ Βορρᾶ» ἥτις συνεπήχθη μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς πρώτης. Αἱ ἑταιρεῖαι αὗται ἔλαβον τεραστίας διαστάσεις (βλ. λ. Ἀλέξανδρος Α' τ. Γ' σ. 684 γ'), οἱ ἐπαναστατικαὶ δὲ αὐτῶν ἐνέργειαι ἐξεδηλώθησαν κατὰ τὸν ἀληθῆ ἢ ψευδῆ θάνατον τοῦ τσάρου Ἀλεξάνδρου Α' ἐν Ταϊγανίῳ (1825), ὅτε ἐξερράγη ἐν Πετρουπόλει ἡ τρομερὰ στάσις τῆς 14 Δεκεμβρίου 1825. Καταβληθείσης ταύτης συνελήφθησαν οἱ πρωτουργοὶ αὐτῆς, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Θεόδωρος Γκλίνκα, τὴν δὲ 5 Ἰουνίου 1825 διεξήχθη ἡ δίκη αὐτῶν, καθ' ἣν κατεδικάσθησαν πάντες εἰς θάνατον. Ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος Α', τῶν μὲν πέντε ἐπεκύρωσε τὴν ἀπόφασιν, τῶν δὲ λοιπῶν ἑκατὸν εἴκοσι περιώρισε τὴν ποινὴν εἰς ἰσόβιον ἐξορίαν, ἄλλων μὲν εἰς Σιβηρίαν καὶ ἄλλων εἰς ἀπομεμακρυσμένα διαμερίσματα τῆς αὐτοκρατορίας. Ὁ Γκλίνκα ἐξορίσθη, ἔκπτωτος τοῦ βαθμοῦ του, εἰς Πετροζαβόσκ, τῷ ἀπενεμήθη δὲ τῷ 1830 χάρις καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Πετρούπολιν χωρὶς ν' ἀνακτήσῃ τὴν θέσιν του ἐν τῷ στρατῷ.

Πρὸ τῆς ἀναμίξεως αὐτοῦ εἰς τὴν ἐπανάστασιν εἶχε δημοσιεύσει ἤδη διάφορα συγγράμματα, ἐκ τῶν ὁποίων ἄριστον θεωροῦνται αἱ προκαλέσασαι μέγα ἐνδιαφέρον «Ἐπιστολαὶ ἀξιωματικοῦ περὶ τῶν γεγονότων τοῦ 1812» (εἰσβολὴν τοῦ Ναπολέοντος εἰς Ρωσίαν), δημοσιευθεῖσαι ἐν Μόσχᾳ τῷ 1818. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐξέδωκε τὴν ἱστορικὴν μελέτην τοῦ «Χμιελίνσκι», ἀναφερομένην εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ τῶν Πολωνῶν καὶ τὴν προσάρτησιν εἰς τὴν Ρωσίαν τῆς Οὐκρανίας, καὶ ἑτέραν μελέτην δημοσιευθεῖσαν γαλλιστὶ «Offrandes aux soldats Russes», κατὰ μετάφρασιν τοῦ ἀδελφοῦ του Σεργίου. Κατὰ τὴν ἐξορίαν του ἔγραψε τὰ «Δοκίμια περὶ τῆς θρησκευτικῆς ποιήσεως» (1826), ὅταν δ' ἀπανῆλθεν ἐκ τῆς ἐξορίας ἐδημοσίευσε τὸ ἔπος «Ἡ κάθειρξις τῆς Μάρθας Ἰβανόβνας Ρομανώφ», τοῦ ὁποίου οἱ στίχοι εἶναι ἁρμονικοί, αἱ δὲ περιγραφαὶ τῶν φυσικῶν καλλονῶν τοῦ Βορρᾶ γλαφυρώταται. Τῷ 1837 ἐξέδωκε τὰς «Ἀναμνήσεις τοῦ ποιητικοῦ βίου τοῦ Πούσκιν» καὶ τῷ 1869 τὰ «Πνευματιστικά του ποιήματα». Θ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

—***Γκλίνκα, Μιχαὴλ-Ἰβάνοβιτς.*** Ρῶσος μουσικοσυνθέτης γεννηθεὶς ἐν Νοβοπάσκογιε τῷ 1804 καὶ ἀποθανὼν ἐν Βερολίνῳ τῷ 1857. Εἰς ἡλικίαν 13 ἐτῶν ἐτοποθετήθη ὡς οἰκότροφος εἰς ἐκπαιδευτήριόν τι τῆς Πετρουπόλεως, ὅπου ἐξέμαθε ξένας γλώσσας καὶ ἔλαβε τὰ πρῶτα σοβαρὰ μαθήματα μουσικῆς. Ἀργότερον συνεπλήρωσε τὰς σπουδάς του ἐν Βερολίνῳ. Τὸ πρῶτον ἔργον ὑπῆρξε σειρὰ «Παραλλαγῶν ἐπὶ ἰταλικοῦ θέματος» (1825). Λόγῳ τοῦ ἐπισφαλοῦς τῆς ὑγείας του ἐταξίδευσεν εἰς θερμὰ κλίματα. Διαμείνας ἐπὶ τετραετίαν ἐν Μιλάνῳ, Ρώμῃ καὶ Νεαπόλει, ἐγνώρισεν ἐκ τοῦ πλησίον τὸ ἰταλικὸν μουσικὸν θέατρον. Ἐν Μιλάνῳ ἤδη εὑρισκόμενος ἐσκέφθη διὰ πρώτην φορὰν νὰ δημιουργήσῃ ἐθνικὴν μουσικήν. Ἐπανελθὼν πλήρης νοσταλγίας ἐν Πετρουπόλει, συνεδέθη μετὰ τοῦ Πούσκιν, τοῦ Γκόγολ, Κουκόλνικ καὶ ἄλλων ποιητῶν καὶ καλλιτεχνῶν, οἵτινες ἐνεφοροῦντο ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἐθνικῶν ἰδεῶν. Καρπὸς τῶν τόσεων τούτων ὑπῆρξεν ἡ σύνθεσις τοῦ μελοδράματος «Τὴν ζωὴν διὰ τὸν τσάρον», γνωστοῦ ἐπίσης καὶ ὡς «Ἰβὰν Σουσανίν», ὅπερ παιχθὲν διὰ πρώτην φορὰν ἐν Πετρουπόλει, τῷ 1836, ἐσημείωσε καταπληκτικὴν ἐπιτυχίαν καὶ παραμένει τὸ πρῶτον καθαρῶς ρωσικὸν λυρικὸν ἔργον. Ἐνθαρρυνθεὶς ὑπὸ τῆς ἐπιτυχίας ὁ Γκλίνκα ἀπεφάσισε νὰ μελοποιήσῃ τὸν «Ρουσλὰν καὶ τὴν Πουδμίλλαν», ἐπὶ λιμπρέττου τοῦ Πούσκιν, ἐπειδὴ ὅμως οὗτος ἀπέθανεν ἐν τῷ μεταξύ, πρὶν προφθάσῃ νὰ συμπληρώσῃ τὸ ποίημα, τὸ λιμπρέττον συνεπληρώθη ὑπὸ ὀδεξίων στιχουργῶν. Τῷ 1844, κλονισθείσης τῆς ὑγείας του, ἠναγκάσθη ν' ἀναχωρήσῃ διὰ Γαλλίαν καὶ κατόπιν δι' Ἱσπανίαν, ὅπου ἔγραψε τὰς ἱσπανικὰς εἰσαγωγὰς καὶ τὸ «Caprice brillant» ἢ «Jota aragonese».

Ἐκτὸς τῶν προαναφερθέντων ἔργων ὁ Γκλίνκα ἔγραψε μουσικὴν διὰ τὴν τραγῳδίαν τοῦ Κουκόλνικ: «Ἀναμνήσεις θερινῆς νυκτὸς ἐν Μαδρίτῃ», «Φαντασίαν Βάλς»· μουσικὴν δωματίου· «Μινουέττο» ἐγχόρδων, «Τρίο» διὰ κλειδοκύμβαλον· εὐθύαυλον καὶ βαρύαυλον· 40 ἔργα διὰ κλειδοκύμβαλον· τραγούδια, χορῳδίας, ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν (χερουβικὸν ἑξάφωνον, προσευχὴν τρίφωνον κτλ.) «Ταραντέλλαν» διὰ χορὸν κτλ. Ἡ συμβολὴ τοῦ Γκλίνκα ὑπῆρξε μεγάλη ὄχι μόνον διὰ τὴν ρωσικὴν ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν παγκόσμιον μουσικήν, ἂν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ Ρῶσος καλλιτέχνης εἶναι ὁ πρῶτος μουσουργὸς ὁ σκεφθεὶς νὰ δημιουργήσῃ καθαρῶς ἐθνικὴν σχολήν. Γ. ΣΚΛΑΒΟΣ

— ***Γκλίνκα Σέργιος Νικολάγιεβιτς.*** Ρῶσος συγγραφεὺς (1774—1847). Διακούσας μαθήματα φιλολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Μόσχας, κατετάχθη εἶτα κατὰ τὴν κρατοῦσαν συνήθειαν τῶν Ρώσων εὐπατριδῶν εἰς τὸν στρατόν, ἀνῆλθε δὲ μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ταγματάρχου εἰς τὸ σῶμα τῶν οὐσάρων καὶ μετέσχε τῶν διεξαχθέντων κατὰ τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος πολέμων, διακριθεὶς εἰς τὴν μάχην τοῦ Βοροδίνα. Παραιτηθεὶς τοῦ στρατοῦ εἰσήχθη εἰς πολιτικὴν ὑπηρεσίαν. Ὁ Γκλίνκα συνέγραψε πλεῖστα ἔργα, κυρίως ἱστορικά, προωρισμένα διὰ τὴν νεολαίαν, καὶ ἐξέδωκε τὰ ποιητικὰ ἔργα τοῦ Σουμαρόκωφ, εἰς ἃ προτάσσει μακρὰν μελέτην περὶ τοῦ ποιητοῦ καὶ τῆς ἐποχῆς του. Τὴν κριτικὴν ταύτην μελέτην του διακρίνει βαθεῖα γνῶσις τῆς ρωσικῆς φιλολογίας ἀπὸ τῶν πρώτων αὐτῆς χρόνων. Τὰ ἱστορικά του μελετήματα, ἐκπηγάζοντα ἀπὸ τῆς ρωσικῆς ἱστορίας, ἔχουσι πλειότερον χαρακτῆρα ἐκπαιδευτικὸν καὶ διαπλαστικόν, τὰ διακρίνει δὲ σαφήνεια καὶ ἁπλότης ὕφους. Θ. Β.

Γκλίνσκη, ***Ἑλένη, τσαρίνα τῆς Ρωσίας*** (1508—1538). Καταγομένη ἐκ Τατάρων μεταστραφέντων εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, ἐγένετο σύζυγος τοῦ τσάρου τῆς Ρωσίας Βασιλείου Ἰβάνοβιτς τῷ 1526 καὶ μήτηρ τοῦ τσάρου Ἰωάννου Δ' τοῦ τρομεροῦ. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της, ἀνέλαβεν αὕτη τὴν ἀντιβασιλείαν μέχρι τῆς ἐνηλικιώσεως τοῦ νεαροῦ τσάρου, ἔχουσα ὡς συμβούλους αὐτῆς κυβέρνησιν ἐξ εὐπατριδῶν τῆς Μόσχας, μεταξὺ τῶν ὁποίων προεῖχον ὁ θεῖος τῆς ἡγεμονίδος Μιχαὴλ Γκλίνσκη, ὁρισθεὶς διὰ τῆς διαθήκης τοῦ Βασιλείου ὡ πρῶτος σύμβουλος αὐτῆς, καὶ ὁ πρίγκιψ Ἰωάννης Ὀμπολιένσκη Τελεπνέφ, νεανίας τὸν ὁποῖον ὑπώπτευον ὡς ἐραστὴν αὐτῆς. Ἡ ἐπίσημος συνέλευσις τοῦ κλήρου, τῶν μεγιστάνων καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ, συνελθοῦσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ὡρκίσθη εἰς τὸν νέον τσάρον, ὁ δὲ μητροπολίτης ηὐλόγησε τὸ νήπιον ὅπως ἄρχῃ τῆς Ρωσίας δίδων λόγον μόνον εἰς τὸν Θεόν. Μετὰ παρέλευσιν ἑβδομάδος ἀπὸ τῆς πράξεως ταύτης ἡ ἀντιβασίλισσα διέταξε τὴν σύλληψιν καὶ φυλάκισιν τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ συζύγου της Ἰουρίου Ἰβάνοβιτς, ὡς ὑπονομεύοντος δῆθεν

Digitized by Google

τὴν ἐξουσίαν αὐτῆς, καὶ τοῦ πρίγκιπος Ἀνδρέου Σουίσκη, ὡς μελετήσαντος ἐπιβουλὴν κατ' αὐτῆς, ὅπως ἀναδείξῃ ἡγεμόνα τὸν Ἰούριον. Αἱ πράξεις αὗται ἐνέβαλον εἰς τρόμον τὸν λαόν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ πρίγκιψ Συμεὼν Βέλσκη καὶ Ἰωάννης Λάσκη, Πρῶσσοι τὴν καταγωγήν, διαπρέποντες ὡς στρατηγοὶ καὶ δυσφοροῦντες ἕνεκα τοῦ δεσποτικοῦ τρόπου τῆς κυβερνήσεως τῆς ἡγεμονίδος Ἑλένης, συνῆψαν ἀπορρήτους δεσμοὺς πρὸς τὸν βασιλέα Σιγισμόνδον καὶ ἀπῆλθον εἰς Λιθουανίαν. Ἡ πρᾶξις αὕτη προεκάλεσε καταδιώξεις καὶ ὠμότητας ἐκ μέρους της. Συνελήφθησαν πλεῖστοι συγγενεῖς τῶν συνωμοτῶν, δὲν ἀπέφυγε δὲ τὴν καταδίωξιν καὶ αὐτὸς ὁ πρωτοσύμβουλος Μιχαὴλ Γκλίνσκη, ὁ θεῖος τῆς ἡγεμονίδος, θεωρηθεὶς ὡς ἡ ψυχὴ τῆς συνωμοσίας ταύτης (βλ. **Γκλίνσκη**, *Μιχαήλ*). Τὴν 26 Αὐγούστου 1536 ἀπέθανεν οὗτος κάθειρκτος, ὅμοιον δ' εὗρε θάνατον καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ τσάρου Βασιλείου Ἰούριος. Πρὸς τούτοις διετάχθη καὶ ἡ φυλάκισις τοῦ νεωτέρου ἀδελφοῦ αὐτοῦ πρίγκιπος Ἀνδρέου, ὅστις ἐτελεύτησεν ἐπίσης ἐν μέσῳ ἀνηκούστων βασάνων, καὶ ἡ κάθειρξις τῆς συζύγου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Ἀπηγχονίσθησαν ταυτοχρόνως ὡς προδόται τριάκοντα υἱοὶ μεγιστάνων. Ἐν διαστήματι τεσσάρων ἐτῶν τῆς ἀντιβασιλείας τῆς τσαρίνας Ἑλένης, οἱ δύο ἀδελφοὶ τοῦ συζύγου της ἐθανατώθησαν μετὰ τοῦ θείου αὐτῆς Γκλίνσκη, ἀπειράριθμοι δὲ εὐπατρίδαι ἠτιμάσθησαν δημοσίᾳ καὶ ὑπέστησαν βασάνους, οὕτω δ' ἐνόμισε στερεώσασα ἑαυτὴν εἰς τὴν ἐξουσίαν ἡ τσαρίνα.

Ὡς ἀντιβασίλισσα ἐκυβέρνησεν ἡ Ἑλένη αὐταρχικῶς ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ ἐραστοῦ της πρίγκιπος Ὀμπολιένσκη Τελεπνέφ, προέβη ὅμως εἰς κύρωσιν τῶν συνθηκῶν φιλίας πρὸς τὴν Λιβονίαν, Μολδαβίαν καὶ τὸν βασιλέα τοῦ Ἀστραχὰν καὶ συνωμολόγησε μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Σουηδίας Γουσταύου Βάζα ἑξηκονταετῆ ἀνακωχήν. Κατὰ τὴν ἀντιβασιλείαν τῆς Ἑλένης διεξήχθη ὁ κατὰ τῆς Λιθουανίας πόλεμος, στρατὸς δὲ ἐξ 150,000 ἀνδρῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἐραστοῦ της Ὀμπολιένσκη Τελεπνέφ ἐδῄωσε τὴν Λιθουανίαν, ἐνίκησε δ' ἐν τέλει καὶ τοὺς συμμάχους τῆς Λιθουανίας Τατάρους τῆς Κριμαίας. Ἡ Ἑλένη εἰσήγαγε πλείστας μεταρρυθμίσεις εἰς τὴν χώραν καὶ προέβη εἰς τὴν δημιουργίαν πολλῶν προοδευτικῶν ἔργων. Ἀλλ' ἡ τσαρίνα ἦτο εἰς ἄκρον φιλήδονος, σκληρὰ καὶ ὠμή. Ὁ πασίγνωστος καταστὰς ἄθεμιτος ἔρως της διήγειρε κατ' αὐτῆς τὸ μῖσος καὶ τὴν περιφρόνησιν τοῦ λαοῦ, εἰς ἃ προσετέθη ὁ φθόνος τῶν ἀρχόντων κατὰ τοῦ ἐραστοῦ, παρεσκευάζετο δὲ συνωμοσία κατ' αὐτῆς, ὅτε αὕτη ἀπέθανεν αἰφνιδίως τὴν 3ην Ἀπριλίου 1538 Ὁ σύγχρονος ἱστορικὸς βαρῶνος Ἑρβερστάϊν διαβεβαιοῖ ὅτι ἡ Ἑλένη ἀπέθανε δηλητηριασθεῖσα ὑπὸ τῶν Ρώσων μεγιστάνων. Θ. Β.

—Γκλίνσκη, *Μιχαήλ, πρίγκιψ*. Ρῶσος μεγιστάν, γεννηθεὶς τῷ 1468 καὶ ἀποθανὼν ἐν Μόσχᾳ τῷ 1534. Κατήγετο ἐκ ταταρικῆς οἰκογενείας βαπτισθείσης κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ, οὗτος ὅμως μετέστη τῷ 1494 εἰς τὸν καθολικισμὸν καὶ εἰσήχθη εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Πολωνίας, γενόμενος αὐλάρχης τοῦ Ἀλεξάνδρου Ζαγκελῶν, μεγάλου δουκὸς τῆς Λιθουανίας. Δυσαρεστηθεὶς πρὸς τὸν βασιλέα Σιγισμόνδον περιέπεσεν εἰς δυσμένειαν καὶ καταλιπὼν τὴν Πολωνίαν μετέβη εἰς Μόσχαν, γενόμενος εὐμενῶς δεκτὸς ὑπὸ τοῦ τσάρου Βασιλείου Γ', ὅστις παρέλαβεν αὐτὸν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ του καὶ τοῦ ἀνέθεσε τὴν διοίκησιν τοῦ ἡγεμονικοῦ στρατοῦ. Ὁ Γκλίνσκη ἠκολούθησε τὸν Βασίλειον Γ' εἰς τὴν κατὰ τοῦ Σμολένσκ, κατεχομένου ὑπὸ τῆς Λιθουανίας, ἐκστρατείαν, ὅπερ καὶ κατελήφθη (1514), ἀπαιτήσεις ὅμως ὑπὸ τοῦ Βασιλείου Γ' ὡς πρὸς τὴν παραχώρησιν τῆς πόλεως εἰς αὐτόν, ἠγανάκτησε καὶ δραπετεύσας τοῦ ρωσικοῦ στρατοπέδου ἀπήρχετο πρὸς τὸν ἐχθρόν, ἀλλὰ καθ' ὁδὸν συνελήφθη καὶ ἤχθη δέσμιος ἐνώπιον τοῦ Βασιλείου Γ', εἶτα δὲ εἰς Μόσχαν. Ἐκεῖ δεχθεὶς τὴν πρότασιν τοῦ Βασιλείου, ὅπως ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, παρεδόθη εἰς τὸν μητροπολίτην πρὸς κατήχησιν, ἔκτοτε δὲ παρέμεινε πιστὸς πρὸς τὸν τσάρον. Τῷ 1526 ὁ Βασίλειος Γ' ἦλθεν εἰς δεύτερον γάμον μετὰ τῆς πριγκιπίσσης Ἑλένης, ἀνεψιᾶς τοῦ Γκλίνσκη. Τῷ 1533 ὁ τσάρος προσβληθεὶς ἐξ ἀνιάτου νόσου καὶ προαισθανθεὶς τὸν θάνατον του συνεκάλεσεν εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Κρεμλίνου τοὺς εὐπατρίδας καὶ ἐνώπιον αὐτῶν συνέταξε τὴν διαθήκην του, ἀναγορεύσας διάδοχον αὐτοῦ τὸν τριετῆ υἱόν του Ἰωάννην ὑπὸ τὴν ἐπιτροπείαν τῆς μητρός του καὶ τῶν εὐπατριδῶν, ἔταξε δὲ πρωτοσύμβουλον τὸν Μιχαὴλ Γκλίνσκη.

Ὡς ἀνέλαβε τὴν ἀντιβασιλείαν ἡ τσαρίνα Ἑλένη, ἐπεκράτησε μεταξὺ τῶν συμβούλων της ὁ θεῖός της Μιχαὴλ καὶ ὁ ἐραστής της, νεαρὸς πρίγκιψ Ὀμπολιένσκη Τελεπνέφ. Ἀλλὰ ταχέως ἐπῆλθε ρῆξις τοῦ Μιχαὴλ Γκλίνσκη μετὰ τῆς ἀνεψιᾶς του τσαρίνας Ἑλένης, ἧς κατεμέμφετο τὰς ἀθεμίτους σχέσεις. Ψευδῶς κατηγορηθεὶς παρ' αὐτῆς ὡς μελετῶν τὴν κατάληψιν τῆς ἀρχῆς μετὰ τοῦ Βασιλείου Βορουτσώφ, κατεκλείσθη εἰς τὴν εἱρκτήν, ὅπου καὶ ἀπέθανε μετ' ὀλίγον. Ἐτάφη ἄνευ τῆς ἐλαχίστης πομπῆς εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Νικήτα, παρὰ τὴν ὁδὸν Νεγκλίνα τῆς Μόσχας, ἀλλ' οἱ φίλοι του, ἀνορύξαντες μετ' οὐ πολὺ τὸν τάφον του, μετεκόμισαν τὸν νεκρόν του εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἔνθα ὕψωσαν αὐτῷ περιφανὲς μνημεῖον. Θ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

Γκλινστσίνσκη (Glinszinsky), *Ἀντώνιος*. Πολωνὸς ἀνώτατος ἀξιωματικὸς (1770—1835), ὑπηρετήσας καὶ ὡς πολιτικὸς λειτουργός, μετέπειτα μέλος τῆς πολωνικῆς Διαίτης (Σέϊμ). Ὑπῆρξε συγγραφεὺς ἔργων οἰκονομολογικῶν καὶ μεταφραστὴς εἰς τὴν πολωνικὴν τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας τοῦ Σλέτσερ, Γράντι καὶ ἄλλων σοφῶν. Π. ΛΕΦΑΣ

γκλισσάντο (glissando ἢ καὶ glissato). Μουσικὸς ὅρος σημαίνων δι' ἔγχορδα ὄργανα παίξιμον ἴσον καὶ λεῖον, οὕτως εἰπεῖν, χωρὶς τὸν παραμικρότερον τονισμόν. Διὰ τὰ κλειδοκύμβαλα εἶναι τρόπος ταχυτάτης κρούσεως τῶν πλήκτρων, ἅτινα θιγόμενα διὰ τῶν ὀνύχων παράγουν ἦχον ἡνωμένον καὶ λεῖον. Ἡ ἐκτέλεσις τριτῶν, ἑκτῶν καὶ ὀγδόων, glissando, εἶναι ἐκτάκτως δύσκολος, ἰδίως εἰς τὰ σημερινὰ ὄργανα, ἐνῷ ἀντιθέτως ἦτο εὐκολωτάτη εἰς τὰ παλαιὰ κλειδοκύμβαλα. Παίξιμον γκλισσάντο εὑρίσκομεν καὶ εἰς τὴν ἅρπαν. Γ. Σ.

Γκλίσσον (Glisson), *Φράνσις*. Ἄγγλος ἰατρὸς (1597—1677), καθηγητὴς ἐν Καίμπριτς καὶ εἶτα ἰατρὸς ἐν Λονδίνῳ. Ἐθεωρήθη ὡς ὁ εἰσηγητὴς τῆς θεραπευτικῆς κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Ἡ περιγραφεῖσα ὑπ' αὐτοῦ «θήκη» κατὰ τὴν εἴσοδον τῶν μεγάλων ἀγγείων τοῦ ἥπατος παραμένει ἔκτοτε γνωστὴ μὲ τὸ ὄνομά του ὡς «Γλισσώνειος θήκη». Στουδαία ὡσαύτως εἶναι καὶ ἡ φιλόπονος αὐτοῦ ἐργασία ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς ζωῆς τῶν ζῴων καὶ δὴ τῆς κινήσεως αὐτῶν. Διὰ τῆς μελέτης περὶ ἐρεθισιμότητος («Irritabilität») ὡς καὶ τοῦ ξόανου αὐτοῦ «Von der thätigen Substanz in der Natur» θέτει τὴν βάσιν πρὸς οἱανδήποτε ἐνέργειαν τῶν ὄντων, θεωρῶν τὴν ἐρεθισιμότητα ὡς τὴν βασικὴν ἰδιότητα ὅλων τῶν φυσικῶν σωμάτων. Ἐπὶ δὲ τῆς πρακτικῆς ἰατρικῆς παραμένει διασκεὴς μνημεῖον ἡ ἐπὶ τῶν «Ραχιτίδων» (Λονδῖνον 1660) μελέτη αὐτοῦ. Ο. Ρ.

γκλίτσα (ἡ)· ἢ *αγκλίτσα* (ἄλλως *στροοβοράβδι, κιπόδι*)· ποιμενικὴ ράβδος, μεγάλου μεγέθους καμπύλη εἰς τὴν ἄνω ἄκραν, χρησιμεύουσα διὰ νὰ στηρίζεται ὁ ποιμὴν καὶ νὰ συλλαμβάνῃ εὐκόλω τὰ ζῷα (βλ. καὶ λ. ἀγκλίτσα). Τὸ ἄνω καμπύλον σχῆμα της παρουσιάζει ἀπείρους παραλλαγὰς κατὰ τόπους ἐπιπρόσθετον συνήθως, σπανίως συναντᾶται ἄνευ ξυλογλύπτου διακόσμου, εἰς πρωτοτύπους συνθέσεις γεγλυμμένας ὑπὸ τῶν ἰδίων βοσκῶν. Τὸ κιπόδι τῆς Κύπρου ἔχει σιδηροῦν τὸ ἄνω καμπύλον σχῆμα. Α. Χ.

Γκλοβάτσκη (Glowacki). *Ἀλέξανδρος*, μᾶλλον γνωστὸς ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Βολεσλάος Προύς* (Boleslaw - Prus). Διάσημος Πολωνὸς συγγραφεύς. Τὰ ἔργα αὐτοῦ (1873—1886) εἶναι σατιρικὰ μελοδράματα, ἀπεικόνισις ἀντιθέσεων — πλούτου καὶ πενίας—κατὰ συνθήκην ψευδῶν τῆς κοινωνίας, φαινομενικῆς φιλανθρωπίας, σκληρᾶς τοκογλυφίας καὶ σκληρᾶς πραγματικότητος. Αἱ σκηναὶ εἶναι παραστατικαί, αἱ εἰκόνες εἰς ἄκρον κωμικαί, ἡ σάτιρα δηκτική. Π. ΛΕΦΑΣ

Γκλόγερ (Glogher), *Σιγισμόνδος*. Πολωνὸς ἐθνογράφος καὶ συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1845. Ὑπῆρξε μέλος τῆς ἱστορικῆς, ἀρχαιολογικῆς καὶ ἀνθρωπολογικῆς ἑταιρείας παρὰ τῇ Ἀκαδημίᾳ Ἐπιστημῶν Κρακοβίας. Τὰ ἔργα τοῦ Γκλόγερ δὲν διακρίνει ἑνότης ἀντιλήψεως καὶ συνοχή. Ἐξέδωκεν ἐπίσης βιβλιάρια διὰ τὸν λαόν. Ἔργα τινὰ τοῦ Γκλόγερ μετεφράσθησαν εἰς τὴν γερμανικὴν καὶ συμπεριελήφθησαν εἰς τὴν ἔκδοσιν «Materialen zur Vorgeschichte des Menschen» (Ἰένα,1879). Π. ΛΕΦΑΣ

Γκλογκάου (Glogau) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Πρωσσίας, ἐν Σιλεσίᾳ καὶ τῷ νομῷ Λίγνιτς, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ὄδερ. Κάτ. 26 000. Εἶναι παλαιὰ ὀχυρὰ πόλις, ἀνήκουσα τὸν ΙΑ' αἰῶνα εἰς τοὺς Πολωνούς. Τῷ 1157 ἐπυρπολήθη. Ἀνοικοδομηθεῖσα τῷ 1252 ὑπὸ Ἑρρίκου τοῦ Πωγωνοφόρου ἀπέβη πρωτεύουσα πριγκιπάτου, συνοικισθεῖσα ὑπὸ ἐποίκων Γερμανῶν. Τῷ 1331 ἐγένετο κτῆσις τῆς Βοημίας, κατὰ δὲ τὸν Τριακονταετῆ πόλεμον κατελήφθη ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ τοῦ Βαλενστάϊν, τῶν Σουηδῶν, τῶν αὐτοκρατορικῶν καὶ τοῦ Τόρστενσον. Τῷ 1741 κατὰ τὸν Σιλεσιακὸν πόλεμον, κατελήφθη ἐξ ἐφόδου ὑπὸ τῶν Πρώσσων. Τῇ 21 Δεκεμβρίου 1806 παρεδόθη εἰς τοὺς Γάλλους. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1813 ἐγένετο θέατρον πεισματώδους ἀγῶνος, καθ' ὃν ἐγκενώθη ὑπὸ τοῦ Γάλλου στρατηγοῦ Λαπλὰν τῇ 17 Ἀπριλίου 1814. Τῷ 1919 τὸ φρούριον τῆς πόλεως ταύτης, ἓν τῶν ἰσχυροτέρων τῆς Ἀνατολικῆς Γερμανίας, κατηδαφίσθη. Ἔχει βιβλιοθήκην, ἐμπορικὴν καὶ βιομηχανικὴν σχολήν, μουσεῖα, βιομηχανίαν ὑφασμάτων κτλ.

Γκλογκάου (Glogau). Γερμανὸς φιλόσοφος (1844—1895). Τῷ 1881 ἐγένετο καθηγητὴς ἐν Ζυρίχῃ, τῷ 1883 ἐν Χάλλῃ, ἀπὸ δὲ τοῦ 1884 ἐν Κιέλῳ. Ὡς φιλόσοφος ἐξωρμήθη ἀπὸ τῆς λαοψυχολογίας τῶν ἐρβαρτιανῶν καὶ τῆς γερμανικῆς ἰδεολογίας. Αἱ ἠθικαί, κοινωνικαί, καλλιτεχνικαὶ καὶ θρησκευτικαὶ δυνάμεις ἐκπορεύονται, κατ' αὐτόν, ἐκ τῆς πρωταρχικῆς ροπῆς τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ἐν ἱστορικῇ ἐξελίξει κατὰ νόμους τοῦ ἀσυνειδήτου, οἵτινες δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διαγνωσθῶσι διὰ τῆς νοήσεως, ἀλλὰ νὰ συναχθῶσι ψυχολογικο-γενετικῶς ἐκ τῆς ἱστορίας διὰ φαινομενολογίας. Αἱ ἐπιστῆμαι εὑρίσκουσι τὸ ἀποκορύφωμα αὐτῶν εἰς τὴν μεταφυσικήν, ἀναγνωρίζουσαν τὴν ὕπαρξιν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν αἰωνίαν ἀλήθειαν. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ τὰ μᾶλλον ἄξια μνείας εἶναι τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Σκιαγραφία τῶν βασικῶν φιλοσοφικῶν ἐπιστημῶν» (1880—1888, 2 τόμοι), «Στοιχεῖα ψυχολογίας» (1884), «Αἱ κυριώτεραι θεωρίαι τῆς Λογικῆς καὶ ἡ ἐπιστημολογία» (1894). Ὁ Γκλογκάου ἀπέθανεν ἐν Ἑλλάδι ἐκ δυστυχήματος. Α. Δ.

Γκλόγκνιτς (Gloggnits) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Αὐστρίας παρὰ τὸν ποταμὸν Σβάρτσα, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Βιέννης-Γκράτς, παρὰ τὸ Σόμμεριγκ. Ἔχει ἀνάκτορον οἰκοδομηθὲν κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα καὶ μονὴν Βενεδικτίνων, διαλυθεῖσαν κατὰ τὸ 1803. Κάτ. 7214. Ἀκμαία βιομηχανία ὑφασμάτων καὶ ἐπίπλων. Παρὰ τὴν πόλιν ὑπάρχουσι μεταλλεῖα μαγνησίτου. —Μ.

Γκλογκόβτσικ (Glogowczyk), *Γιάν*. Διάσημος Πολωνὸς καθηγητὴς κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Κρακοβίας, εἷς τῶν ἐπιφανεστέρων σχολαστικῶν τῆς Δύσεως. Διῆλθε τὸν βίον ὅλον ἐν Κρακοβίᾳ, ἔνθα καὶ ἀπέθανε τῷ 1507. Ἀπέκτησε διὰ τῶν ἔργων αὐτοῦ φήμην ἀνὰ τὴν Εὐρώπην ὡς σοφός, μαθηματικός, θεολόγος καὶ ἰατρός. Ἰδιαιτέρας προσοχῆς ἄξιον θεωρεῖται τὸ ἔργον αὐτοῦ «Phisionomia» ἐκδοθὲν τῷ 1518, ἔχον θέμα τὴν φυσιογνωμικὴν καὶ κρανιολογίαν. Ἀδικαιολόγητος ὅμως δέον νὰ θεωρηθῇ ἡ ἀπόπειρα Πολωνῶν κριτικῶν, ἀξιούντων ὅπως θεωρηθῇ ἔργον τοῦ Γκλογκόβτσικ καὶ ἡ εἰς τὴν πολωνικὴν γλῶσσαν μετάφρασις τοῦ Ψαλτηρίου καὶ ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν κειμένων. Π. ΛΕΦΑΣ

Γκλοζὲλ (Glozel) *[Γεωγρ.]*. Γαλλικὸν χωρίον ἀπέχον 25 χλμ. ἀπὸ τῶν θερμοπηγῶν τοῦ Vichy καὶ ἀποτελούμενον ἐξ εὐαρίθμων οἰκίσκων, γνωστὸν διὰ τὰ ἐν αὐτῷ ἀνακαλυφθέντα ἀρχαιολογικὰ εὑρήματα. — Μ.

— *[Προϊστ. Ἀρχαιολ.]* Τὸ *Γκλοζὲλ* ἐπέπρωτο νὰ καταλάβῃ περίφημον θέσιν εἰς τὰ χρονικὰ τῶν Ἐπιστημῶν διὰ τὸν μοναδικὸν ἴσως πάταγον, ὃν ἤγειραν αἱ κατὰ τὴν περιοχὴν αὐτοῦ ἀνασκαφαί, μεγάλου ἐνδιαφέροντος διὰ τὴν προϊστορικὴν Ἀνθρωπολογίαν ἀπὸ πλείστων ἀπόψεων, ἐὰν ἀπεδείχθη αὐθεντικὸν τὸ εὕρημα. Κατὰ τὴν 1ην Μαρτίου 1924 νεαρός τις χωρικὸς τοῦ Γκλοζὲλ ἀροτριῶν τεμάχιον γῆς εἰς τὴν κλιτὺν τοῦ ὑψηλοῦ χωρίου καὶ 10 μέτρα ἄνωθεν τῆς κοίτης τοῦ παραποτάμου le Vareille τοῦ ποταμοῦ Allier, εἰς τινα περιοχὴν καλουμένην Les Durantons, προσέκρουσε διὰ τοῦ ἀρότρου του εἰς ἐμπόδιον ἐκ λίθων. Ὁ εἷς ἐκ τῶν ἀροτριώντων βοῶν ἐβυθίσθη εἰς κοίλωμά τι, θραυσθέντος καὶ ἑνὸς τῶν κεράτων του. Κατὰ τὴν κροῦσιν ἀπεκαλύφθησαν καὶ δύο πλίνθοι φέρουσαι κοιλώματα κατὰ στοίχους. Ὁ τέως ἄγνωστος χωρικός, Emile Fradin καλούμενος, ἐξ εὐκαταστάτου δὲ οἰκογενείας τοῦ χωρίου, προέβη ἀμέσως εἰς τὴν περαιτέρω ἀποκάλυψιν. Ἐπρόκειτο περὶ ᾠοειδοῦς λάκκου, δυναμένου νὰ περιλάβῃ σῶμα ἀνθρώπου ἐν ἐκτάσει, ἐπενδεδυμένου διὰ πλίνθων συνδεδεμένων διὰ προεξοχῶν θηλοειδῶν καὶ ἀντιστοίχων κοιλωμάτων. Ἡ ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια εἶχεν ὑαλοποιηθῆ διὰ τοῦ πυρός. Πρὸ πολλοῦ ἡ ἀξίνη εἶχεν ἀποκαλύψει διάφορα θραύσματα ἀγγείων ἐν τῇ περιοχῇ, εἰς ἃ δὲν ἐδόθη προσοχή. Διεγερθείσης νῦν τῆς περιεργείας εἰς τὸ χωρίον, διάφορα ἐγένοντο διάφοροι ὑποθέσεις τῶν ἐπισήμων καὶ ἀνεπισήμων περὶ τοῦ εὑρήματος, τῇ συμπράξει δ' ὅλων κατεστράφη τοῦτο καὶ ἴσως θὰ ἐλησμονεῖτο, ἐὰν δὲν ἐπενέβαινε τὸ ἐπιὸν ἔτος ὁ ἐν Vichy ἰατρὸς A. Morlet, κατανοήσας τὴν πιθανὴν μεγάλην σημασίαν τοῦ εὑρήματος. Αἱ επακολουθήσασαι συστηματικαὶ ἔρευναι αὐτοῦ, διακεκριμένου ἄλλως τε ἐρασιτέχνου ἀρχαιολόγου, μετὰ τοῦ νεαροῦ Fradin, ἔφερον εἰς φῶς μέγαν ἀριθμὸν ἀντικειμένων, ἅτινα, πλὴν ὀλίγων εὑρισκομένων πρὸς μελέτην παρὰ τῷ Morlet ἐν Vichy, ἀπετέλεσαν περιεχόμενον πράγματι «Μουσεῖον Γκλοζέλ», εἰς ὃ διεσκευάσθη τὸ κύριον μικρὸν δωμάτιον τοῦ χωρικοῦ οἰκίσκου τῆς οἰκογενείας Fradin, εἰς ἣν ἀνήκουν τὰ εὑρήματα κατὰ τὰ ἐν Γαλλίᾳ κρατοῦντα, καὶ ἥτις εἰσπράττει μικρὸν τίμημα εἰσόδου.

Στρωματογραφικῶς ἐμφανίζει τὸ ἔδαφος ἓν στρῶμα 0,30 ἑ.μ. φυτικῆς γῆς καὶ εἶτα διάφορα στρώματα ἀργιλλώδη ὑποκείμενα. Ἐντὸς τοῦ ἐπιπολῆς στρώματος ἀνευρέθησαν τεμάχια ἀγγείων ἐποχῆς μὴ προσδιορισθείσης. Ἐντὸς

Digitized by Google

τῶν ἀργιλλωδῶν στρωμάτων ἀπεκαλύφθησαν, ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τοὺς δύο τάφους, ἀφ' ἑτέρου δὲ κατεσπαρμένα: 1) διάφορα ἐργαλεῖα, ἐκ λίθου ἢ ὀστοῦ ἢ κέρατος, 2) ἀγγεῖα, 3) εἰδώλια 4) λίθοι καὶ ὀστᾶ μὲ γλυφάς, 5) πλάκες ἀργίλλου, ἐπεξειργασμέναι ἢ φέρουσαι ἀλφαβητοειδῆ σημεῖα ἐγχάρακτα, 6) ὀλίγα ὀστᾶ ἀνθρώπινα ἐντὸς τῶν τάφων καὶ ὀστᾶ ζῴων· περιέργως δ' εὕρηνται ταῦτα, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, οὐχὶ τυχαίως ἐρριμμένα, ἀλλὰ μᾶλλον τοποθετημένα, καλυφθέντα δὲ βαθμηδὸν ὑπὸ τοῦ ῥέοντος πηλοῦ ἐκ τῆς κλιτύος. Τὸ ἔδαφος εὕρομεν, κατὰ τὴν πρόσφατον ἐπίσκεψιν ἡμῶν (θέρος 1928), τελείως ἀνεσκαμμένον, καθ' ὅλην τὴν τετράπλευρον ἔκτασιν ἐξ ἑνὸς ἢ δύο στρεμμάτων περίπου, ἥτις ἠρευνήθη μέχρι σήμερον. Δὲν ὑπελείποντο εἰμὴ δύο τάφοι ἐκ φυσικῶν ἀνωμάλων πετρῶν, ἐμφανιζομένων δίκην σωρῶν, ἀνακαλυφθέντες δὲ βραδύτερον μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν πρώτων. Ὀστᾶ ἀνθρώπινα ἀνευρέθησαν ὀλίγα ὡς ἐκ τοῦ ὑγροῦ ἀργιλλώδους ἐδάφους, εὕρηνται δὲ πρὸς μελέτην ἐν Λυῶνι. Κατ' ἀνακοινώσεις τοῦ Morlet καὶ ἐκ προδρόμου βραχυτάτου δημοσιεύματος τοῦ μελετῶντος ταῦτα Buy, καθηγητοῦ τῆς ἀνατομικῆς ἐν Clemont-Ferrand, ἐμφανίζουν προκεχωρηκυῖαν ἀπολίθωσιν καὶ ἰδιαίτερά τινα χαρακτηριστικὰ ἀξιοσημείωτα, ἀνήκοντα εἰς τὸν τύπον ἰσχυρᾶς χορτοφάγου φυλῆς μετὰ ἀνεπτυγμένης κρανιακῆς κάψης (ἐγκεφάλου). Δεικνύουν μερικὴν ἀποτέφρωσιν καὶ ταφὴν ἀσφαλῶς, ἔτι δὲ καὶ τὴν γνωστὴν παλαιὰν συνήθειαν τῆς ἀποψιλώσεως αὐτῶν ἀπὸ τῶν μαλακῶν μορίων πρὸ τῆς ταφῆς.

Διὰ τὸν Buy δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία περὶ τῆς αὐθεντικότητος αὐτῶν. Περὶ τῆς λίαν παλαιᾶς νεολιθικῆς χρονολογίας τοῦ στρώματος συνηγορεῖ καὶ ὁ ἐπιφανὴς καθηγητὴς τῆς σχολῆς τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν τῆς Λυῶνος Déperet. Ὡς πρὸς τὰ ἀνευρεθέντα ἐργαλεῖα, ἀξιοσημείωτος εἶναι πρῶτον ἡ παντελὴς ἔλλειψις μετάλλου ὑπὸ οἱανδήποτε μορφήν. Μεταξὺ τῶν λιθίνων ὑπάρχουν εὐάριθμοι μόνον πελέκεις ἐκ σκληρῶν πετρωμάτων (διορίτου, βασάλτου), ὧν τινες ἐμφανίζουν τὴν ἀρχὴν λεάνσεως, μερικῆς, πρωτογενοῦς, καὶ αἰχμαί τινες. Τὰ πλεῖστα ὅμως λίθινα ἀντικείμενα ἀποτελοῦνται ἐξ ἡφαιστειογενοῦς ὑλικοῦ ἢ κροκαλῶν. Πλὴν αὐτῶν εὑρίσκομεν καὶ δακτυλίους ἐκ σχιστολίθου, ἀκαταλλήλους πρὸς στολισμόν, ἀφιερώματα μᾶλλον, καὶ αἰχμὴν βέλους ἐκ σχιστολίθου. Ἐξ ὀστοῦ ὑπάρχουν κάμακες, ὧν μερικοὶ εἶναι ἐγχάρακτοι, βελόναι καὶ αἰχμαὶ παλαιολιθικῆς τεχνοτροπίας, πολλὰ δ' ἐκ τῶν ἀντικειμένων αὐτῶν εἶναι κατεσκευασμένα ἐξ κέρατος ταράνδου, γεγονὸς ἀποτελοῦν ἓν ἐκ τῶν διλημμάτων τοῦ ὅλου ζητήματος. Ὡς πρὸς τὰς ἐπὶ τῶν λίθων καὶ ὀστῶν γλυφάς, αὗται παριστῶσι ζῷα μόνον, ἰδίᾳ τὸν τάρανδον, κατωτέρας δέ, πλὴν ἐλαχίστων, τεχνοτροπίας, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς γνωστὰς παλαιολιθικῶν χρόνων (τῶν Πυρηναίων κτλ.). Λίθοι τινὲς φέρουν καὶ χαρακτῆρας γραφικοὺς ἀλφαβητοειδεῖς. Τὰ ἀγγεῖα εἶναι λίαν πρωτογενῆ, χειροποίητα φυσικῶς, ἐξ ἀκαθάρτου ἐντοπίου γῆς καὶ ἄνευ λαβῶν, τινὰ δὲ μετ' ὤτων. Ἐκ τούτων πολλὰ εἶναι ἀνθρωπόμορφα καὶ ὁμοιάζουν πρὸς τὰ ἀγγεῖα τῆς Τροίας, τύπου τοῦ καλουμένου «νεολιθικοῦ εἰδώλου», διατηρουμένου εἰς πλείστας χώρας ἐπὶ μακρόν. Ἄλλα φέρουν διάφορα σύμβολα καὶ ἐπιγραφάς. Τὰ πλεῖστα εἶναι διάτρητα ἐκ ῥιζῶν, μαλακυνθέντα ὑπὸ τῆς ὑγρασίας καὶ καταδεικνύοντα οὕτω σχετικὴν παλαιότητα. Τὰ εἰδώλια ἐξ ὀπτῆς γῆς, πρωτοφανοῦς μορφῆς, ἀποτελοῦνται ἐκ μιᾶς κεφαλῆς φερούσης ἄνωθεν τὸ ἀνδρικὸν μόριον ἢ καὶ κάτωθεν τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον (διγενῆ, bissexuées) εἶναι δὲ καταφανῶς ἀναθήματα, φαλλοειδῆ. Ἐνθυμίζουν ἀναθήματα προϊστορικὰ τῆς Ἑλλάδος, ὅπως τὰ τῆς Ἱερᾶς Ὁδοῦ κλπ. Τὸ σπουδαιότερον ὅμως εὕρημα ἀποτελοῦν αἱ ἄφθονοι ἐνεπίγραφοι πλάκες. Αὗται, πλὴν μιᾶς, φέρουν τὰς ἐγχαράξεις ἐπὶ τῆς μιᾶς μόνον πλευρᾶς. Ἡ μεγαλυτέρα φέρει περὶ τοὺς ἑκατὸν χαρακτῆρας. Τινὲς δὲν φέρουν χαρακτῆρας, πιθανῶς δὲ νὰ ἦσαν ἔγχρωμοι, καθότι εὑρέθησαν ἴχνη ὤχρας. Ὑπάρχουν διάφοροι τύποι γραφικῶν χαρακτήρων, τοὺς ὁποίους ὁ Morlet καταγίνεται νὰ διευκρινίσῃ, συγκρίνων τούτους πρὸς τοὺς γνωστοὺς γραφικοὺς τύπους τοῦ κόσμου. Τὰ πλεῖστα τῶν στοιχείων καταφανῶς ὁμοιάζουν πρὸς τοὺς διαφόρους ἑλληνικοὺς χαρακτῆρας, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον τοὺς ἰταλικοὺς χαρακτῆρας. Ὑπάρχει ὅμως μεγάλη ὁμοιότης τῶν αὐτῶν καὶ πρὸς τὴν γραφὴν τῆς βορείου Εὐρώπης (ρουνικήν), ἣν θεωροῦν νεωτάτην. Αἱ πλάκες αὗται ἀποτελοῦν τὸ σκάνδαλον, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, τοῦ Γκλοζέλ. Ὁ ἀριθμὸς τῶν εὑρημάτων ὑπερέβαινε τὸν Ἰούνιον τοῦ 1928 τὰς 2.000, καθ' ἑκάστην δὲ ἀνευρίσκονται καὶ νέα. Αἱ ἔρευναι θέλουν συνεχισθῆ εἰς τὰ πέριξ ἐπὶ μακρόν, κατὰ τὰς εὐνοϊκὰς ὥρας τοῦ ἔτους.

Ἡ ἀνακάλυψις τοῦ Γκλοζὲλ διήγειρε σάλον μεταξὺ τῶν ἐπιστημόνων τῆς Γαλλίας κυρίως, ἀλλὰ καὶ τοῦ κόσμου ὅλου, δὲν ἤργησε δὲ νὰ κινήσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ ἡμερησίου τύπου, τῶν διηγηματογράφων (βλ. *R. Beniamin* «Glozel, vallon des morts» Paris) καὶ ἐπιθεωρησεογράφων ἀκόμη, καὶ νὰ κατέλθῃ οὕτως ἡ ἐπιστημονικὴ συζήτησις εἰς τὰς ὁδούς.

Τὸ Γκλοζὲλ ἔφθασε καὶ μέχρι τῶν θαλάμων τῆς Θέμιδος λόγῳ τῶν προκληθέντων προσωπικῶν διαπληκτισμῶν μεταξὺ ἐπιστημόνων. Πράγματι ἡ ἀνακάλυψις τοῦ Γκλοζὲλ ἀνατρέπει παλαιὰς δοξασίας. Τὸ παράδοξον ἔγκειται κυρίως, ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ταράνδου μεταξὺ τῶν ὑπολειμμάτων τόσον μεταγενεστέρων νεολιθικῶν χρόνων, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν ἐμφάνισιν σημείων γραφῆς κατὰ τὴν περίοδον ἤδη ταύτην τοῦ «νεολιθικοῦ», ἥτις μετατοπίζει τὴν ἐμφάνισιν τῆς γραφῆς, παρὰ τὰ παραδεδεγμένα, κατὰ πολλὰς χιλιετηρίδας. Διότι ἡ ἐπιστήμη πιστεύει μέχρι τῆς στιγμῆς, ὅτι ὁ τάρανδος πολὺ πρὸ τοῦ νεολιθικοῦ εἶχεν ἐξαφανισθῆ ἐκ τῆς Εὐ-

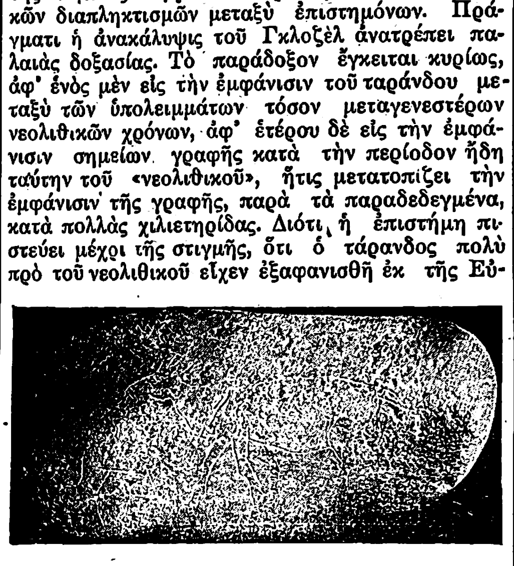

Τάρανδος βαδίζων.

ρώπης, ὅτι ἡ γραφὴ ἐγνώσθη ἐν τῇ Δύσει μόλις κατὰ τὴν τελευταίαν χιλιετηρίδα π. Χ., ὅτι αἱ παλαιότεραι γραφαὶ ἦσαν αἱ ἀσιατικαὶ καὶ αἰγυπτιακαί, ὅτι τέλος ἐξ ἀνατολῶν προῆλθεν ἡ διὰ τῆς γραφῆς συνεννόησις. Ἦτο φυσικὸν ἑπομένως νὰ γεννηθοῦν ἀμφιβολίαι περὶ τῆς γνησιότητος τῶν εὑρημάτων καὶ νὰ διεγερθῇ μεγάλως ἡ περιέργεια τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου ἐπ' αὐτῶν. Ὁ ἴδιος Morlet ἐκάλεσε τοὺς διασημοτέρους τῶν εἰδικῶν νὰ ἀνασκάψωσιν αὐτοὶ ὅπου ἤθελον νομίσει καλύτερον. Κατὰ τὴν κρατοῦσαν θεωρίαν σήμερον περὶ ἐξαλείψεως τοῦ «παλαιοῦ» ἀνθρώπου ἀπὸ τῆς Εὐρώπης μὲ τὴν ὀπισθοχώρησιν τῶν παγετώνων καὶ τὴν ἀδυναμίαν αὐτοῦ ὅπως ἐθισθῇ εἰς τὸ ἤπιον κλῖμα, ἀκριβῶς ὅπως ὁ τά-

Δύο τάρανδοι (γλυπτ.).

ρανδος καὶ ὁ μαμμούθ, ὁ ἄνθρωπος ἠκολούθησε τὰ ζῷα ταῦτα ἢ ἐξηφανίσθη βαθμηδόν, σχηματισθέντος οὕτω τοῦ κενοῦ μεταξὺ παλαιολιθικοῦ καὶ νεολιθικοῦ ἀνθρώπου. Νέα δ' οἴκησις τῶν χωρῶν ἡμῶν ἐγένετο ἐξ ἀνατολῶν, ὑπὸ λαῶν (νεολιθικῶν) ἀγνοούντων τήν τε καλλιτεχνίαν τῶν Μαγδαληναίων καὶ τὴν γραφὴν τῶν νεωτέρων (εἰσαχθεῖσαν διὰ τῶν Ἑλλήνων πολὺ βραδύτερον). Τὸν τόπον τῶν ἀνασκαφῶν ἐπεσκέφθησαν ἀμέσως ἐξακολουθητικῶς πλεῖστοι περὶ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους ἀσχολούμενοι ἀνθρωπολόγοι καὶ ἀρχαιολόγοι· τινὲς δ' ἐξήνεγκον γνώμην χωρὶς νὰ ἐπισκεφθῶσιν αὐτόν. Αἱ γνῶμαι ὅμως αὐτῶν διηρέθησαν, καὶ ἄκρως ἀντίθετοι σκέψεις εἶδον τὸ φῶς εἰς τὰς ἐπιστημονικὰς καὶ κοινωνικὰς ἐφημερίδας. Αἱ κυριώτεραι ἐξ αὐτῶν εἶναι αἱ ἑξῆς: Ὁ μὲν Camille Jullian ἐθεώρησε τὰ εὑρήματα (ἄνευ ἐπιτοπίου ἐξετάσεως καὶ μόνος αὐτός), ὡς ἀποτελοῦντα τὸ παράδοξον περιεχόμενον τοῦ ἀδύτου μαγίσσης ἢ μάγου, τῆς καλουμένης γαλλο-ρωμαϊκῆς ἐποχῆς (Γ'—Ε' αἰῶνος μ. Χ.) μετὰ παλαιῶν λατινικῶν χαρακτήρων.

Διάφοροι ἐγχαράξεις συνεννοήσεως.

Ὁ Breuil ὑπέθεσεν ὅτι εἶναι μὲν γνήσια, ἀλλ' ἐκομίσθησαν ἔξωθεν ὑπὸ λαῶν τῆς Ἀνατολῆς. Πλεῖστοι δέ, προεξάρχοντος τοῦ Dussaud δι' ἐκτενοῦς μελέτης, πιστεύουν ὅτι πρόκειται ἁπλούστατα περὶ χονδροειδοῦς ἀπάτης καὶ ὅτι τὰ διαφορώτατα ταῦτα ἀντικείμενα εἶναι κατασκευάσματα πρόσφατα σχετικῶς, ἐνταφιασθέντα πρὸς ἐμπαιγμὸν βεβαίως τῆς ἐπιστήμης (*Begouen, Evans, A. Mortillet, Gimpera, Boule, Vayson de Pradenne* κλπ.), καὶ μάλιστα κατασκευασθέντα διὰ μεταλλίνων καταφανῶς ἐργαλείων, ὡς ἀνεπιτυχῶς ἀπέδειξεν ὁ παρασκευαστὴς τοῦ μουσείου St. Germain-en-Laye, Champion, διαφωνῶν οὕτω πρὸς τὸν διάσημον διευθυντὴν τοῦ μουσείου Reinach. Τὴν καταδικαστικὴν γνώμην ταύτην ἐξέφρασε καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ ἀνθρωπολογικοῦ συνεδρίου τοῦ Amsterdam (1927) συσταθεῖσα διεθνὴς ἐπιτροπὴ ἐκ διασήμων ἐπιστημόνων: Peyrony, Favret, Forrer (Γάλλων), Hamal-Nandrin (Βέλγου), Miss Garrod (Ἀγγλίδος), Pittard (Ἑλβετοῦ) καὶ Bosch-Gimpera (Ἱσπανοῦ). Αὐτὴ ἐξήτασεν ἐπιτοπίως καὶ ἀνέσκαψε· βασιζομένη δὲ κυρίως ἐπὶ τῆς θέσεως ἀντικειμένων τινῶν καὶ τῆς μετακινήσεως τοῦ ἐδάφους εἰς σημεῖά τινα, ἐξέδωκε τὴν ἀπόφασιν αὐτῆς, μὴ ἐπεκτείνασα, ὡς ὤφειλε, τὸν ἔλεγχον καὶ τὰς ἐρεύνας. Ἐπίσης ἐπιφυλακτικὴ ὑπῆρξεν ἡ κρίσις καὶ τῆς δευτέρας ἐπιτροπῆς (1928) ἐξ ἀρχαιολόγων. Ὅλως ἀντιθέτως, ἄλλοι, ἐπίσης κορυφαῖοι ἐπιστήμονες, ἀνασκάψαντες οἱ ἴδιοι ἐπισταμένως, θεωροῦν τὰ εὑρήματα γνήσια καὶ τὸ Γκλοζὲλ ὡς νεκροταφεῖον προϊστορικῆς φυλῆς, μέλλον νὰ σημειώσῃ σημαντικώτατον σταθμὸν ἐν τῇ μελέτῃ τῆς προϊστορίας τοῦ ἀνθρώπου. Μεταξὺ τούτων καταλέγονται, πλὴν τοῦ Morlet, ὁ Déperet, Viennot, Espérandieu, Loth, Mendés-Corréa, Bayer, Tricot-Royet, ὅστις παρέστη κατὰ τὴν ἔρευναν τῆς πρώτης ἐπιτροπῆς κλπ. καὶ κατ' ἐξοχὴν ὁ διάσημος Salomon Reinach τοῦ μουσείου St. Germain, ὅστις μετὰ βιαιότητος μὲν ἀληθῶς ἀξιοκατακρίτου, ἀλλὰ καὶ πολλῆς πειστικότητος, ὑπερασπίζει, κατόπιν ἐπιτοπίου ἐργασίας, τὸ ἐπαναστατικὸν εὕρημα. Ὁπωσδήποτε τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο νὰ διαιρεθῶσιν οἱ ἐπιστήμονες, ἀλλὰ καὶ οἱ μὴ τοιοῦτοι, εἰς *γκλοζελιστὰς* καὶ *ἀντιγκλοζελιστάς*. Κατὰ τὸν Reinach λοιπὸν τὸ Γκλοζὲλ καταρρίπτει ἁπλούστατα τὴν ἀνωτέρω θεωρίαν τῆς ἐξαλείψεως, ἥτις ἐνθυμίζει τοὺς κατακλυσμοὺς καὶ τὴν ἐξάλειψιν τῶν ἀνθρώπων καὶ εἶτα τὴν ἀναδημιουργίαν. Προσπαθεῖ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι οὔτε ὁ τάρανδος ἐξηφανίσθη ἀποτόμως, οὔτε οἱ ἄνθρωποι τῶν παλαιολιθικῶν χρόνων.

Εἶναι αὐτοὶ οὗτοι, οἵτινες ἤρχισαν ἀφ' ἑαυτῶν νὰ ἀσκῶσι τὴν λέανσιν τοῦ λίθου, κατεσκεύαζον εἰδώλια ἐξ ἀργίλλου, καὶ τέλος ἤρξαντο «ἀναπτύσσοντες τὴν μεγάλην ἀνακάλυψιν, ἧς τὰ σπέρματα εὑρίσκομεν ἤδη ἐπί τινων ὀστῶν κατειργασμένων τῆς προηγουμένης περιόδου, νὰ χαράσσωσι τὰς σκέψεις των ἐπὶ τοῦ ὀστοῦ, τοῦ λίθου, τῆς ἀργίλλου, διὰ συστήματος περιπλόκου γραμμικῶν σημείων», ἅτινα ὁμοιάζουν πρὸς τὰ ἑλληνικὰ καὶ φοινικικά. Εἶναι πιθανὸν ἑπομένως ὅτι, ἀντιθέτως πρὸς τὰ παραδεδεγμένα, οἱ λαοὶ οὗτοι μετέδωσαν ἔκτοτε εἰς τοὺς μεσημβρινοὺς τὴν ἀρχικὴν ταύτην γραφήν, ἀπώλεσαν δὲ ταύτην κατὰ τὴν κυρίως νεολιθικήν, λόγῳ τῆς ἐπιδρομῆς ἀγρίων φυλῶν, τῶν Ἰβήρων, Κελτῶν κλπ. Μόνον δὲ κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας π. Χ. ἐπανῆλθεν ἡ γραφὴ ἐξ Ἀνατολῶν τὴν φορὰν ταύτην πρὸς τὴν Δύσιν, μέσῳ τῶν ἐμπορικῶν ἐκείνων μεσημβρινῶν λαῶν, οἵτινες διετήρησαν καὶ ἀνέπτυξαν ταύτην. Χρονολογικῶς δέ, ἐπειδή, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τοῦ ταράνδου συνδέεται τὸ Γκλοζὲλ πρὸς τὴν Μαγδαληναίαν ἐποχήν, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τῶν εἰδωλίων πρὸς τὰ κατώτερα στρώματα τῆς Τροίας (3000 π. Χ.), ταξινομεῖ ὁ Reinach τοῦτο περὶ τὸ 4000 π. Χ., καταβιβάζων τὸ πέρας τοῦ Μαγδαληναίου κατά τινας χιλιετηρίδας ἀπὸ τοῦ μέχρι σήμερον παραδεδεγμένου ὁρίου τῶν 10000 περίπου ἐτῶν π. Χ. Ἡ ἰδέα αὕτη ἐνθυμίζει ἐν μέρει τὴν γνώμην καὶ ἄλλων, ἐν οἷς τοῦ Φωκίωνος Νέγρη (βλ. Πρακτ. Ἑλ. Ἀνθρωπολογ. Ἑταιρ. 1925). Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο εὑρίσκονται αἱ ἀντιμαχόμεναι γνῶμαι. Ἐκ τῆς ὅλης ὅμως συζητήσεως ἀπροσωπόληπτος ἔρευνα δύναται νὰ συναγάγῃ τὰ ἑξῆς: Τίθεται ἐκτὸς πάσης ὑποψίας ἐν πρώτοις καὶ ὑπὸ τῶν ἀντιγκλοζελιστῶν ἡ ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ τιμιότης τῶν χωρικῶν Fradin, δι' οὓς οὐδὲν ἐπιβαρυντικὸν στοιχεῖον ὑπάρχει καὶ ἐκ τοῦ παρελθόντος τῆς οἰκογενείας. Θὰ ἦτο ἄλλως τε σχεδὸν ἀδύνατον, καὶ ἐπιστήμων ἔτι, ὄχι δὲ ἁπλοῦς χωρικός, νὰ σκεφθῇ νὰ κατασκευάσῃ καὶ νὰ καταχώσῃ, τοιαύτης ποικιλίας καὶ ἐπιστημονικῆς συνθέσεως καὶ τοσαῦτα, ἀποκαλυφθέντα ἤδη, ἀντικείμενα, ὥστε νὰ φέρῃ εἰς τόσον δύσκολον θέσιν τὰς κορυφὰς τῆς προϊστορικῆς ἐπιστήμης. Θὰ ἦτο ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ μὴ γίνῃ ἀντιληπτὴ ὑπὸ τῶν συγχωρικῶν αὐτοῦ τοιαύτη ἐργασία καὶ δὴ ἡ τοῦ ἐνταφιασμοῦ, ἥτις θὰ ἀπῄτει ἀσφαλῶς κόπον, χρόνον καὶ ψυχικὴν ἠρεμίαν. Ἄλλως ἔπρεπε ν' ἀνευρεθοῦν πάμπολλα τότε τὰ ἴχνη τῆς ἀπάτης ἐν τῷ ἐδάφει, μὴ δυνάμενα νὰ διαφύγουν τὸ ἠσκημένον βλέμμα τόσων διαπρεπῶν μελῶν τῶν ἐπιτροπῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημόνων, ἐνῷ δὲν ἔχομεν παρὰ μερικὰς μόνον ὑποθέσεις ἢ ὕποπτά τινα ἀμφίβολα σημεῖα. Οὐδεμία δ' ἐκ τῶν γενομένων ὑποθέσεων περὶ κιβδηλίας εἶναι ἀνεπίδεκτος ἀντιρρήσεων. Ὑπὲρ τῆς καλῆς πίστεως αὐτῶν συνηγορεῖ καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ἠρνήθησαν τὴν πώλησιν ἀντὶ ἁδροῦ τιμήματος εἰς ξένους, ὡς προορίζοντες τὸ εὕρημα διὰ τὸ κράτος. Ἀκόμη δέ, καὶ αὐτὴ ἡ τόσον ἀφελὴς ἐγκατάλειψις τοῦ πρώτου τάφου πρὸς καταστροφὴν καὶ ἡ ἐλαχίστη προσοχὴ ἧς οὗτος ἔτυχε παρὰ τῆς οἰκογενείας, εἶναι ἐνδεικτικὴ τῆς ἀπουσίας κακῆς προθέσεως. Τίθεται ἐκτὸς πάσης συζητήσεως ἐπίσης καὶ ὑπὸ τῶν ἀντιφρονούντων ἀκόμη ἡ ἀπόλυτος καλὴ πίστις τοῦ ἰατροῦ A. Morlet, οὗτινος πρέπει νὰ ἐξαρθῇ ὁ ζῆλος καὶ ἡ ἀνιδιοτέλεια, ὡς καὶ ἡ ὀρθὴ κρίσις ἑνὸς ἐρασιτέχνου ἐπὶ τόσων δυσχερῶν προβλημάτων. Ὡς πρὸς τὸ κύριον θέμα, ἐὰν πρόκειται περὶ γνησίων, αὐθεντικῶν, προϊστορικῶν, παλαιῶν τέλος εὑρημάτων, ἢ τοὐναντίον περὶ κιβδήλων τοιούτων, φανερὸν ὅτι δὲν εἶναι

Digitized by Google

εὔκολος ἡ λύσις. Οὐδεμία τῶν ἀποδείξεων ὅμως, ἃς παραθέτουν οἱ καλῆς πίστεως ἀντιγκλοζελισταί, πείθει περὶ κιβδηλίας. Καὶ συνοψίζομεν μερικὰ σημεῖα τῆς συζητήσεως. Ἐν πρώτοις ἡ τοποθεσία τοῦ μέρους ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Γαλλίας, ὅπου τόσας ἐκπλήξεις ἔσχεν ἡ προϊστορικὴ ἀνθρωπολογία, ἔχει μεγάλην σημασίαν. Τὸ γεωλογικὸν στρῶμα εἶναι αὐθεντικόν, παρθένον ἀπὸ πάσης μεταγενεστέρας μετακινήσεως κατὰ τὴν γνώμην εἰδικῶν, πολλὰ δὲ ἀντικείμενα ἀφίνουν τὸ ἀποτύπωμά των ἐπὶ τῆς σκληρᾶς γῆς. Μετὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ ἀδιαχωρήτου εἰς τὰ ὄμβρια ὕδατα τοῦ ἀρχαιολογικοῦ στρώματος ὑπὸ τοῦ Bruet (τῆς Γεωλογικῆς Ἑταιρείας τῆς Γαλλίας) ἐξηγεῖται ἡ τελεία διατήρησις πολλῶν ἀντικειμένων. Ἡ παρατήρησις, ἄλλως τε, ὅτι τόσον εὔθραυστα πήλινα ἀντικείμενα δὲν ἐξεμηδενίσθησαν ὑπὸ τὸ βάρος ἢ τὴν ἐπήρειαν τῆς γῆς δὲν εἶναι σοβαρά, δεδομένου ὅτι τὸ γεγονὸς τοῦτο παρατηρεῖται καθ᾽ ἑκάστην καὶ εἰς ἄλλους προϊστορικοὺς τόπους (Κνωσσόν, Κεραμεικόν).

Ἀγγεῖον ἀνθρωπόμορφον.

Πολλὰ ἐκ τῶν ἀντικειμένων περιβάλλονται ὑπὸ πυκνοῦ πλέγματος ριζῶν, διά τινων δὲ αὗται διέρχονται διὰ μέσου τῆς οὐσίας τοῦ πηλίνου ἀντικειμένου, ὅπου εὕρηνται ἐν καταστάσει ἀπολιθώσεως, κατὰ τὴν ἐξέτασιν Σουηδῶν. Δεικνύει τοῦτο ἀναντιρρήτως σχετικὴν παλαιότητα. Ἡ παλαιότης τῶν ἀντικειμένων ἐμφαίνεται ἐπίσης ἐκ τοῦ ἐπιχρίσματος (patine) τοῦ λίθου ἢ τῶν πλίνθων κλπ. Τὸ ἐπίχρισμα τοῦτο εἶναι βεβαίως διαφόρου πάχους ἐπὶ τῶν διαφόρων ἀντικειμένων, ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον παρατηρεῖται εἰς πολλὰ ἀντικείμενα μουσείων, εἶναι δὲ διδακτικώτατον ὅτι ἐπὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου τὸ ἐπίχρισμα ποικίλλει, ὡς ἐκ τῆς διαφόρου ἐπαφῆς τούτου πρὸς τὴν περιβάλλουσαν γῆν καὶ τοῦ ποιοῦ ταύτης. Τὸ ἐπίχρισμα εἶναι φυσικὸν ἐπίσης νὰ εἶναι διαφόρου πάχους ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ λίθου καὶ ἐπὶ τοῦ βάθους τῶν γλυφῶν, ὅπως πάντοτε παρατηρεῖται, καὶ εἶναι περίεργον ὅτι προεβλήθη ἡ ἀντίρρησις αὕτη, δεδομένου ὅτι ἡ ἐγχάραξις ἐγένετο ἐπὶ λίθου φέροντος ἤδη ἐπίχρισμα. Ὑπάρχουν ἀντικείμενα διὰ τὴν γνησιότητα τῶν ὁποίων δὲν χωρεῖ ἀμφισβήτησις καί τινα δι᾽ ἃ δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν πλαστότητα. Ἄνωθεν πολλῶν γραμμάτων, π.χ. τῶν πλακῶν, ὑπάρχει στρῶμα ὑαλοποιηθέν, δύο αἰώνων τοὐλάχιστον κατὰ τοὺς εἰδικούς, καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ φαντασθῇ τις βέβαια ὅτι ἐφιλοτεχνήθησαν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, καθ᾽ ἣν δὲν ὑπῆρχε κἂν προϊστορικὴ ἐπιστήμη.

Πλὰξ ἐνεπίγραφος.

Οἱ ἀμφισβητηθέντες τάφοι ἐμφανίζουν στοιχειώδη πράγματι ἐκ λίθων ἀρχιτεκτονικήν. Ἐνθυμίζουν ὅμως, ὅπως εἶναι γνωστόν, τὴν κατοικίαν ἣν μιμοῦνται οἱ τάφοι, καὶ ἐνταῦθα πιθανῶς τὸ σπήλαιον. Ἀποτελοῦν προδρόμους τοῦ θόλου, τῶν θολωτῶν μεταγενεστέρων τάφων. Τὸ γεγονὸς ὅτι τινὲς τῶν λίθων εὕρηνται καθέτως τοποθετημένοι ἐντὸς τοῦ ἐδάφους, κανονικῶς, ὡς νὰ ἐτέθησαν μεταγενεστέρως ἐκ τῶν ἄνω, ἐξηγεῖ ὁ Morlet, διατεινόμενος ὅτι πρόκειται περὶ ἀφιερωμάτων καὶ οὐχὶ τυχαίως ἐρριμμένων ἀντικειμένων. Τοῦτο ἐνισχύει τὸ γεγονὸς ὅτι καὶ ἡ ἔγγραφος πλευρὰ τῶν πλακῶν βλέπει πρὸς τὰ ἄνω καὶ τὸ στόμιον τῶν ἀγγείων ἐπίσης, καὶ οἱ λίθοι δ᾽ εἶναι οὕτω τοποθετημένοι, ὥστε τὰ ἐπ᾽ αὐτῶν ζῷα ἐμφανίζονται ὄρθια, κλπ. Ἐτοποθετήθησαν ἐν τῇ θέσει των πρὸ τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ ἐπιπολῆς μέλανος στρώματος γῆς, οὗτινος ἄλλως τε οὐδὲν ἴχνος εὑρέθη ἐν τῷ βάθει, ὅπως θὰ συνέβαινεν ἐὰν διὰ τοῦ στρώματος τούτου μεταγενεστέρως ἐγίνετο ὁ ἐνταφιασμὸς τῶν διαφόρων ἀντικειμένων. Σπουδαιότατον σημεῖον ἀποτελεῖ τὸ γεγονὸς τῆς ἀπουσίας παντὸς μεταλλικοῦ ἀντικειμένου, πολὺ μᾶλλον δὲ νομίσματός τινος ἢ ἀγγείου γαλλορρωμαϊκῆς ἐποχῆς, δι᾽ οὗ τυχὸν ἠμείβετο ἡ μαγεία. Ἀλλὰ καὶ οὐδὲν ἴχνος μετάλλου ἀνευρέθη, π.χ. ἐντὸς τῶν ἐγχαράξεων, πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τῶν ὑπονοιῶν, ὅτι αὗται ἐγένοντο διὰ μεταλλίνου τυχὸν ὀργάνου. Ἡ ἐξέτασις δὲ τῶν ἀνευρεθέντων ὀστῶν, τῶν μὴ ἐπεξειργασμένων (μὲ τὴν μεγάλην ἀπώλειαν τῶν ὀργανικῶν οὐσιῶν), ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν ζῴων ὑπὸ τοῦ Déperet, χαρακτηρίσαντος δι᾽ αὐτῶν ὡς αὐθεντικὸν τὸ στρῶμα καὶ μάλιστα παλαιοτάτης νεολιθικῆς περιόδου, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ ἀνθρώπων ὑπὸ τοῦ Buy, θέτοντος ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας τὴν παλαιότητα τοῦ στρώματος καὶ τῆς φυλῆς εἰς ἣν ἀνήκουν, βαρύνουν λίαν εἰς τὴν πλάστιγγα ὑπὲρ τῶν γκλοζελιστῶν. Ἐκ τῶν δυσχερεστέρων βεβαίως εἶναι ἡ λύσις, πλὴν τοῦ ζητήματος τῆς ἐπιζήσεως τοῦ ταράνδου, κυρίως τῶν ἀνθρωπομόρφων ἀγγείων, συγγενῶν πρὸς τὰ τῆς Τροίας καὶ τῶν ἀλφαβητοειδῶν χαρακτήρων, δηλαδὴ τῆς γραφῆς. «Ὅσον δήποτε ἀπίστευτα καὶ ἂν φαίνωνται ταῦτα, εἶναι ὅμως ἀναντίρρητα», λέγει ὁ Breuil, μὴ διακείμενος μάλιστα καὶ φιλικῶς πρὸς τὴν ὅλην ὑπόθεσιν. Δεδομένης ὅμως τῆς πρωτοτυπίας τῶν ἀντικειμένων, ἀφοῦ οὐδὲν τούτων παρουσιάζεται καθόλου ὡς ἀντιγραφὴ ἄλλων γνωστῶν ἤδη καὶ ἀπεικονισθέντων, καὶ τῆς βαθύτατα ἐπιστημονικῆς συνθέσεως τῶν ἐπιγραφῶν—: ἀπουσία τῶν σανσκριτικῶν καὶ ἄλλων ἀσιατικῶν στοιχείων, ἀπουσία τοῦ Β ὅπως εἰς τὸ ἰβηρικὸν ἀλφάβητον, παρουσία ἀντιθέτως τῶν παλαιῶν ἑλληνικῶν καὶ λατινικῶν στοιχείων κλπ —θὰ ἦτο λίαν ἐξεζητημένον νὰ παραδεχθῇ κανεὶς ὅτι πρόκειται περὶ ἐπινοήσεως πρὸς ἐξαπάτησιν.

Ἐκ πάντων τούτων, καὶ ἐὰν λάβῃ τις ὑπ᾽ ὄψιν ἀφ᾽ ἑνὸς τὸ ἐπιστημονικῶς ἀστήρικτον ἄλλων τινῶν ἀντιρρήσεων εἰς πολλὰ ἄρθρα διατυπουμένων, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ ὅτι εἰς ὡρισμένα θετικὰ σημεῖα ἀποφεύγουν νὰ δώσουν ἐξήγησιν ἥ τε ἐπιτροπὴ καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν ἀπορριπτόντων τὸ Γκλοζέλ, τέλος, τὸν μέγαν ἀριθμὸν τῶν ἴσης τοὐλάχιστον ἀξίας πρὸς τοὺς ἀντιγκλοζελιστὰς διαπρεπεστάτων ἐπιστημόνων, οἵτινες, μετὰ μακρὰν ἐπιτόπιον ἔρευναν, ὑποστηρίζουν τὴν αὐθεντικότητα τῆς ἀνακαλύψεως, εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἐπιφυλαχθῇ δι᾽ οἱανδήποτε κρίσιν. Διότι δὲν θὰ εἶναι διόλου παράδοξον ἐὰν τὸ Γκλοζέλ, ὅπερ προὐκάλεσε τόσα μειδιάματα, ἀποτελέσῃ τυχὸν σταθμὸν μέλλοντα νὰ ἐπιχύσῃ ἄφθονον φῶς ἐπὶ διαφόρων προβλημάτων τῆς προϊστορικῆς ἀνθρωπολογίας. Ἡ ὅλη ἐργασία, ἡ παρατηρουμένη ἐπὶ τῶν λίθων καὶ πλίνθων καὶ ὀστῶν τοῦ Γκλοζέλ, ἐμφανίζει μίαν βαθμῖδα προοδευτικῆς, οὕτως εἰπεῖν, κλίμακος, ἰδίᾳ δὲ μεταξὺ τῶν σημείων συνεννοήσεως ἅτινα μᾶς ἀφῆκεν ἡ Μαγδαληναία ἐποχή, εἶτα ἡ Ἀζιλιαία μὲ τὰ γνωστὰ σημεῖα ἐπὶ τῶν λίθων, καί τινων ἄλλων ἀλφαβητοειδῶν νεωστὶ ἀποκαλυφθέντων ἐν Πορτογαλίᾳ (Alvao), ἔτι δὲ ἐν Μαρόκκῳ καὶ Σκωτίᾳ. Τέλος εἰς ἐπίρρωσιν τῆς αὐθεντικότητος τοῦ εὑρήματος ἦλθεν ἡ ἀνεύρεσις ἐσχάτως καὶ ἄλλων ἰχνῶν (ἐγχαράκτων λίθων κλπ.) «ἑδραίας» οἰκήσεως αὐτῶν τῶν Γκλοζελίων ἀνθρώπων πιθανῶς, εἰς ἀπόστασιν 1200 μέτρων ἀπὸ τοῦ Γκλοζὲλ ὑπὸ τοῦ Chabrol, ἐντὸς στοῶν ἐσκαμμένων παρὰ τὸ χωρίον Puyravel, καὶ εἰς τὸ χωρίον Chez-Guerrier τῆς περιοχῆς Mayet-de-Montagne, εἰς ἀπόστασιν 6,000 μέτρων. Αὐτὸ τοῦτο τὸ Γκλοζὲλ δὲν παριστᾷ βεβαίως οἴκησιν, ἀλλὰ τόπον λατρείας, ἢ ταφῆς κλπ. (Champ de Morts de Glozel).

Τὸ Γκλοζὲλ παραμένει «πρόβλημα ἐπιστημονικόν», ὡς λέγει ὀρθῶς ὁ Morlet. Ἡ λύσις τοῦ προβλήματος αὐτοῦ δὲν εἶναι εὐχερής. Ὑπάρχει ἀνάγκη νέων δεδομένων καὶ εὑρημάτων. Δὲν ἀποκλείεται βεβαίως «νὰ ἔλθῃ ἀσφαλῶς, ταχέως, ἡ ἡμέρα, καθ᾽ ἣν ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος θὰ ἀναγνωρίσῃ μιᾷ φωνῇ τὴν ἀληθῶς ἔξοχον σημασίαν τῶν εὑρημάτων τοῦ Γκλοζέλ», ὡς λέγει διαπρεπὴς ἀνθρωπολόγος, ὁ Mendès-Corréa. Νομίζομεν ὅμως ὅτι ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν εἶναι τοὐλάχιστον λογικὸν νὰ ἀπορρίψωμεν ὅ,τι δὲν δυνάμεθα τὴν στιγμὴν αὐτὴν νὰ ἐξηγήσωμεν. Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

Γκλόκενσπιλ (Glockenspiel). Κρουστὸν ὄργανον ἀποτελούμενον ἀπὸ χαλυβδίνας ράβδους, χορδισμένας καὶ τοποθετημένας ἐπὶ βάσεως ἐν σχήματι λύρας. Ἡ κροῦσις γίνεται εἴτε ἀπ᾽ εὐθείας διὰ δύο μικρῶν σφυρίων, εἴτε διὰ πληκτροφόρου ἔχοντος τόσα σφυρία ὅσα καὶ τὰ πλῆκτρα τοῦ ὀργάνου. Τὸ γκλόκενσπιλ παράγει ἦχον μεταλλικὸν καὶ διαυγῆ καὶ χρησιμοποιεῖται τόσον εἰς τὰς στρατιωτικὰς μουσικὰς ὅσον καὶ εἰς τὰς ὀρχήστρας καὶ τὸ θέατρον. Ἐξαίρετον ρόλον ἔδωκεν ὁ Μόζαρτ εἰς τὸ ὄργανον τοῦτο ἐν τῷ μελοδράματι «Ὁ μαγευμένος αὐλός». Γ. Σ.

Γκλόκκεντον (Glockendon), *Ἀλβέρτος*, ὁ *Πρεσβύτερος*. Περιώνυμος Γερμανὸς χαράκτης, γεννηθεὶς κατὰ τὸ ἔτος 1480. Ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Σογκάουερ, τὴν τεχνοτροπίαν τοῦ ὁποίου ἐμιμήθη.

—**Γκλόκκεντον** (Glockendon), *Ἀλβέρτος*, ὁ *Νεώτερος*. Γερμανὸς ζωγράφος ἐπὶ ὑαλοπινάκων, διακριθεὶς ἰδίᾳ διὰ τὸν ὑπέροχον συνδυασμὸν τῶν χρωμάτων τῶν εἰκόνων του.

—**Γκλόκκεντον** (Glockendon), *Νικόλαος*. Διάσημος Γερμανὸς μικρογράφος, ἀποθανὼν τῷ 1534. Διεκρίθη ὡς διακοσμητὴς λειτουργικῶν βιβλίων καὶ προσευχηταρίων. Αἱ μικρογραφίαι του δὲν εἶναι πρωτότυποι, ἀλλ᾽ ἐξαίρονται διὰ τὸν θαυμάσιον συνδυασμὸν τῶν χρωμάτων. Ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Βολφεμπύττελ ὑπάρχει ἀντίτυπον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, εἰκονογραφηθὲν παρ᾽ αὐτοῦ κατὰ τὰς ξυλογραφίας τοῦ Ντύρερ.

Γκλόκκιλ (Glockil), *Ὄθων*. Αὐστριακὸς σοσιαλδημοκράτης, γεννηθεὶς τῷ 1874. Βουλευτὴς ὢν Βιέννης καὶ καθηγητής, ἀπελύθη τῆς θέσεώς του τῷ 1897 λόγῳ τῶν πολιτικῶν του φρονημάτων. Ἀπὸ τοῦ 1907 ὑπῆρξε μέλος τοῦ Ράϊχσταχ καὶ μέλος τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως. Σήμερον εἶναι γραμματεὺς τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας. —Β.

Γκλόκνερ (Glockner) *[Γεωγρ.]*. Κορυφὴ τῶν Νωρικῶν Ἄλπεων, κειμένη ἐπὶ τῶν συνόρων τοῦ Τυρόλου, Καρινθίας καὶ Σαλτσβούργου, ἀνήκουσα εἰς τὴν ὀροσειρὰν Τάουερν καὶ ἔχουσα ὕψος 3.797 μ. Ἐπ᾽ αὐτῆς εὑρίσκεται ὁ μέγας παγετὼν Παστέρτσεν-γκλέτσερ, οὗ τὸ μῆκος εἶναι 10 χλμ. Ἡ πρώτη ἀνάβασις εἰς τὴν κορυφὴν ταύτην ἐγένετο τῷ 1802. Ἤδη ἡ ἀνάβασις γίνεται ἐκ τῆς πόλεως Χάϊλιγκενμπλουτ καὶ ἀπαιτεῖ 15ωρον πορείαν. —Β.

Γκλοριάντωφ (Gloriantoff), *Νίκανδρος Ἰβάνοβιτς*. Ρῶσος θεολόγος, καθηγητὴς τῆς ἐν Πετρουπόλει Θεολογικῆς Ἀκαδημίας, διδάξας κατὰ πρῶτον τὴν φυσικήν, μετέπειτα τὰ λατινικά. Ἔγραψε σειρὰν ἄρθρων ὑπὸ τὸν τίτλον «Γνώμη ἐπὶ τῆς θεωρίας τῆς συγχρόνου γεωλογίας περὶ κοσμογονίας», δι᾽ ὧν προσπαθεῖ νὰ συμβιβάσῃ τὴν σύγχρονον φυσιογνωσίαν μετὰ τῆς διδασκαλίας τῆς Ἱερᾶς Γραφῆς· ἐπίσης ἐκτενῆ ἀρθρογραφίαν περὶ θεολογίας παρὰ τοῖς Λατίνοις ποιηταῖς. Π. ΛΕΦΑΣ

Γκλοσκόφσκυ (Gloscowsky), *Ματθαῖος*. Πολωνὸς μαθηματικὸς καὶ ποιητής, ζήσας κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ ΙΖ′ αἰῶνος καὶ ἀποθανὼν τῷ 1658. Μεταφραστὴς (μετάφρασις ἔμμετρος) κεφαλαίων ἐκ τοῦ Δεκαημέρου τοῦ Βοκκακίου. Π. ΛΕΦΑΣ

Γκλόσσοπ (Glossop) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Ντέρμπυ, εἰς ἀπόστασιν 21 χλμ. ΝΑ τῆς Μάντσεστερ. Κάτοικοι 21.688. Ἔχει βιομηχανίαν βάμβακος καὶ χάρτου.

Γκλόσσυ (Glossy), *Κάρολος*. Αὐστριακὸς ἱστορικὸς τῆς λογοτεχνίας, γεννηθεὶς τῷ 1848. Ἀπὸ τοῦ 1889—1904 διετέλεσε διευθυντὴς τῆς ἐν Βιέννῃ δημοτικῆς βιβλιοθήκης καὶ τοῦ ἱστορικοῦ μουσείου, διηύθυνε δὲ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Ἰωβιλαίου 1848—1888. Ἐπίσης ἐξέδωκε: τὰ «Τέσσαρα δράματα τὰ σχετικὰ πρὸς τὴν δευτέραν πολιορκίαν τῆς Βιέννης ὑπὸ τῶν Τούρκων» (1881), τὰς «Ἀναμνήσεις τοῦ ἠθοποιοῦ Κ. Λ. Κοστενόμπλε» (1887, 2 τόμ.), τὸ «Ἡμερολόγιον τοῦ Ἰωσὴφ Σράϋφογκελ 1810—1823» (1904), «Τὰ δραματικὰ ἔργα τοῦ Ράϊμουντ» (1891, 3 τόμ.) καὶ τὰς «Ἐπιστολὰς» τοῦ Γκριλλπάρτσερ (1903, 2 τόμ.). Ἀπὸ τοῦ 1891 ὑπῆρξε συντάκτης τοῦ «Jahrbuch der Grillparzer Gesellschaft» («Ἡμερολόγιον τοῦ Συλλόγου Γκριλλπάρτσερ»).

Γκλέστερ (Gloucester = *Γκλάουσεστερ* καὶ κατὰ συγκοπὴν *Γκλόστερ*) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας, πρωτεύουσα ὁμωνύμου κομιτείας. Πληθ. 47.955. Κεῖται ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Σέβερν, 114 μίλλια ΝΔ τοῦ Λονδίνου. Ὁ μητροπολιτικὸς ναός, τοῦ ὁποίου τὰ θεμέλια ἐτέθησαν τὸ ἔτος 1072, ὑψοῦται ἀκριβῶς ὅπου καὶ τὸ ἀβαεῖον τοῦ Ἁγίου Πέτρου, κτισθὲν τῷ 681. Ἡ κρύπτη τῆς μητροπόλεως εἶναι μία ἐκ τῶν τεσσάρων ἁψιδωτῶν κρυπτῶν ἐν Ἀγγλίᾳ, τῶν ἑτέρων τριῶν εὑρισκομένων εἰς τὰς μητροπόλεις τοῦ Γουῶρστερ, τοῦ Γουίντσεστερ καὶ τῆς Καντερβουρίας. Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ γίνεται ἡ περίφημος μουσικὴ ἑορτὴ «τῶν τριῶν χορῳδιῶν».

Πολλαὶ ξύλιναι οἰκίαι προσδίδουν εἰς τὴν πόλιν ἀρχαϊκὴν χροιάν. Ἐκ τῶν ἀρχαίων δημοσίων κτιρίων ἐν τούτοις οὐδὲν διασῴζεται, πλὴν τοῦ Νέου ξενῶνος ἐν τῇ ὁδῷ Νορθγκέϊτ, ὡραιοτάτου κτιρίου ἐκ ξύλου καστανέας, μὲ ἐξωτερικὰς στοὰς καὶ εὐρυτάτας αὐλάς, κτισθέντος τὸ 1450 διὰ τοὺς προσκυνητὰς τοῦ τάφου Ἐδουάρδου τοῦ Β′. Τὸ κτίριον συγκοινωνεῖ μὲ τὴν μητρόπολιν δι᾽ ὑπογείου διαδρόμου. Τὰ σπουδαιότερα νεώτερα κτίρια εἶναι τὸ μουσεῖον καὶ τὸ Πολυτεχνεῖον, αἱ φυλακαὶ τῆς κομητείας καὶ τὸ μέγαρον τῆς κομιτείας. Νοτίως τῆς πόλεως ὑπάρχει μέγα πάρκον, μὲ «σπᾶ», θερμὰς πηγάς, ἀνακαλυφθείσας τῷ 1814. Τὸ Γκλόστερ ἔχει ἐργοστάσια πυρείων, χυτήρια, μαρμαρογλυφεῖα, ἐργοστάσια χημικά, σχοινοπλεκτικῆς, ἀλευρομύλους, σιδηρουργεῖα, ἐργοστάσια γεωργικῶν ἐργαλείων καὶ ναυπηγεῖα. Ὁ λιμὴν τῆς πόλεως ἐδημιουργήθη τῷ 1882.

Digitized by Google

Τὸ Γκλόστερ ἦτο ρωμαϊκὸς δῆμος ἡ colonia τοῦ Clevum, ἱδρυθεὶς ὑπὸ τοῦ Νέρβα (96—98 μ. Χ.). Μέρη τῶν ἀρχαίων τειχῶν σῴζονται εἰσέτι, ἔχουν δὲ εὑρεθῆ ἀρχαῖα νομίσματα καὶ ἀγγεῖα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

— **Γκλόστερ** (Gloucester) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ λιμὴν τῆς κομιτείας Ἔσσεξ τῆς πολιτείας Μασσαχουσέττης, τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Πληθ. 26.121, ἐξ ὧν 8.768 ξένοι. Ἡ ὡραιοτάτη τοποθεσία τῆς πόλεως κατέστησεν αὐτὴν προσφιλὲς θερινὸν κέντρον, ἰδίᾳ εἰς τοὺς καλλιτέχνας. Πέριξ τῆς πόλεως ὑπάρχουν γραφικώτατα χωρία, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ Ἄννισκαμ, τὸ Μπέϋ Βιοῦ καὶ ἡ Μανόλια (ὀνομασθεῖσα οὕτως ἐκ τῆς γλαυκῆς μανόλιας, ἡ ὁποία ἀφθόνως φύεται ἐκεῖ) εἶναι γνωστότατα θερινὰ κέντρα. Τὸ Γκλόστερ εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἁλιευτικὸς λιμὴν τοῦ κόσμου. Ὅλος ὁ ἄρρην πληθυσμὸς ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἁλιείαν, ἀκμάζουσαν ἀπὸ τῶν πρώτων ἀποίκων, ἀπασχολοῦσαν δὲ καὶ διαφόρους συναφεῖς βιομηχανίας. Τὰ προϊόντα τῆς ἁλιείας ὑπερβαίνουν εἰς ἀξίαν τὰ 5.000.000 δολλαρίων ἐτησίως.

— **Γκλόστερ** (Gloucester) *[Γεωγρ.]*. Βιομηχανικὴ πόλις τῆς κομιτείας Κάμντεν, τῆς πολιτείας Νέας Ἰερσέης, τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ντελαγουαίρ, ἀπέναντι τῆς Φιλαδελφείας. Πληθ. 9.462. Κατὰ τὸν πόλεμον τῆς ἀνεξαρτησίας κατελήφθη ἐπανειλημμένως ὑπὸ στρατευμάτων, διάφοροι δὲ μικραὶ μάχαι ἔγιναν εἰς τὰ περίχωρα αὐτῆς. Ἡ σπουδαιοτέρα ἦτο ἡ ἐπίθεσις ἀμερικανικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὸν Λαφαγιέτ, τὸν Νοέμβριον τοῦ 1777, ἐναντίον ἀγγλικοῦ ἀποσπάσματος.
Δ. Δ.

Γκλόστερσάϊαρ (Gloucestershire) *[Γεωγρ.]*. Κομιτεία τῆς Δυτικῆς Ἀγγλίας, μὲ ἔμβαδὸν 1243,3 τετραγ. μιλλίων. Αἱ κυριώτεραι βιομηχανίαι εἶναι ἐριουργία καὶ κτηνοτροφία. Ἡ σιδηροδρομικὴ συγκοινωνία ἐξυπηρετεῖται κυρίως διὰ τῶν εταιρειῶν Γκρέϊτ Οὐέστερν καὶ Μίντλανδ. Ἡ σπουδαιοτέρα γραμμὴ τῆς πρώτης εἶναι μεταξὺ Μπρίστολ καὶ Λονδίνου. Πληθ. 634.729. Αἱ κυριώτεραι πόλεις: *Μπρίστολ* (πληθ. 328.945), *Τσέλτενχαμ* (49.439), *Γκλόστερ* (47.955) καὶ *Τιούξμπερυ* (5419).

Γκλότωφ (Glotoff). Οἰκογένεια Ρώσων εὐγενῶν. Κατὰ πρῶτον τὸ ὄνομα τῆς οἰκογενείας ταύτης ἀναφέρεται ἐν ἱστορικοῖς ἐγγράφοις τοῦ 1571. Οἱ Γκλότωφ εἶναι ἐγγεγραμμένοι ἐν τῇ Γενεαλογικῇ βίβλῳ τοῦ κυβερνείου Βορονέζ.

— **Γκλότωφ** (Glotoff), *Ἀλέξανδρος Γιάκοβλεβιτς*. Ρῶσος ναυτικὸς συγγραφεὺς (1779—1825). Συγγράμματα αὐτοῦ: «Ὑλικὸν διὰ τὴν Ἱστορίαν τοῦ Ρωσικοῦ Ναυτικοῦ», «Ναυτικὸν λεξικὸν» καὶ σειρὰ ὁλόκληρος ποικτικῶν δοκιμίων ἐπὶ ζητημάτων ναυαγοσωστικῶν.
Π. ΛΕΦΑΣ

Γκλοῦγκε (Gluge), *Θεόφιλος*. Βέλγος ἰατρὸς ἰουδαϊκῆς καταγωγῆς (1812—1898). Ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῷ 1835 βραβευθεὶς ὑπὸ τῆς Βερολινείου Ἰατρικῆς Σχολῆς διὰ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ «Ἡ ἰνφλουένζα ἢ γρίππη ὑπὸ ἱστορικο-παθολογικὴν ἔποψιν». Τῷ 1838 ἐγένετο καθηγητὴς ἐν Βρυξέλλαις. Συνέγραψε: «Περὶ πήξεως τοῦ αἵματος μετὰ τομὴν τοῦ μεγάλου συμπαθητικοῦ» (1856), «Περὶ ἀποστήματος σπληνικοῦ», «Ἐγχειρίδιον Φυσιολογίας καὶ Παθολογίας», «Δίτομον ἄτλαντα παθολογο-ανατομίας», «Παθολογικὴν Ἱστολογίαν», μεταφρασθεῖσαν καὶ εἰς τὴν ἀγγλικὴν κτλ.
Ο. Ρ.

Γκλοὺκ (Gluck), *Θεμιστοκλῆς*. Ρουμάνος χειρουργός, γεννηθεὶς ἐν Ἰασίῳ τῆς Μολδαυίας τῷ 1853. Τῷ 1882 ἐγένετο ὑφηγητὴς τῆς χειρουργικῆς τοῦ Βερολίνου πανεπιστημίου, καὶ τῷ 1883 καθηγητής. Τῷ 1877, κατὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον, διηύθυνε δύο πλίνθινα περίπτερα ὑπὸ τῆς βασιλίσσης τῆς Ρουμανίας ἱδρυθέντα, καὶ τῷ 1885—1886 ὑπῆρξεν ἀρχηγὸς τῆς ὑπὸ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ εἰς Βουλγαρίαν πεμφθείσης ἀποστολῆς. Ἀπὸ τοῦ 1890 διηύθυνε τὸ χειρουργικὸν τμῆμα τοῦ νοσοκομείου τῶν παίδων. Εἰργάσθη ἰδίως διὰ τὴν πλαστικὴν χειρουργικὴν καὶ τὴν προαγωγὴν ἐν γένει τῆς χειρουργικῆς.
Ο. Ρ.

— **Γκλοὺκ** (Gluck), *Χριστόφορος - Βιλλιβάλδος* (Willibald). Διάσημος Γερμανὸς μουσικοσυνθέτης. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Weidenwang τῆς Φραγκονίας, παρὰ τὰ σύνορα τῆς Βοημίας, τῷ 1714. Ὁ πατήρ του ἦτο δασοφύλαξ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ πρίγκιπος Λόμπκοβιτς.

Ὁ Γκλοὺκ ἐγεννήθη καὶ ἠνδρώθη εἰς περιβάλλον πτωχὸν καὶ ταπεινόν. Ἐν ἡλικίᾳ δώδεκα ἐτῶν προσελήφθη κοριφαῖος εἰς τὸν ἐκ παίδων χορὸν τοῦ ἐν Κομμοτάου σεμιναρίου τῶν Ἰησουιτῶν. Ἐκεῖ ἔμεινεν ἓξ ἔτη καὶ ἐσπούδασεν, ἐκτὸς τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων, ὄργανον, κλειδοκύμβαλον καὶ βιολί. Δεκαοκτὼ ἐτῶν μετέβη εἰς Πράγαν, ὅπου ἐκέρδιζε τὰ πρὸς τὸ ζῆν ψάλλων εἰς διαφόρους ἐκκλησίας καὶ παίζων βιολὶ εἰς χορευτικὰ λαϊκὰ κέντρα. Συγχρόνως ἐλάμβανε μαθήματα βιολοντσέλλου. Τῷ 1736 μετέβη εἰς Βιέννην κατὰ σύστασιν τοῦ πρίγκιπος Λόμπκοβιτς, ὁ ὁποῖος, κατά τινα ἑσπερίδα δοθεῖσαν εἰς τὸ μέγαρόν του, τὸν παρουσίασεν εἰς τὸν Ἰταλὸν πρίγκιπα Μέρτζι. Οὗτος, θαυμάσας τὴν ἰδιοφυΐαν τοῦ νεαροῦ μουσικοῦ, τὸν παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὸ Μιλᾶνον. Ἐκεῖ ὁ Γκλοὺκ ἔλαβε μαθήματα ἀπὸ τὸν Σαμμαρτίνι.

Τὴν ἐμφάνισίν του ὡς συνθέτης ἔκαμε τῷ 1741 μὲ τὸ μελόδραμα Ἀρταξέρξης, τὸ ὁποῖον εἶχε μεγάλην ἐπιτυχίαν. Τὸ πρῶτόν του ἔργον ἠκολούθησαν καὶ ἄλλα: ὁ Δημήτριος, ὁ Δημοφῶν, ὁ Ἀρταμένης, γραμμένα κατὰ τὸν τύπον τῆς ἰταλικῆς ὄπερας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, μὲ τὰ ὁποῖα καὶ ἔγινε γνωστὸν τὸ ὄνομά του ὄχι μόνον εἰς ὅλην τὴν Ἰταλίαν, ἀλλὰ καὶ πέραν τῶν συνόρων της, τόσον, ὥστε νὰ κληθῇ καὶ εἰς τὸ Λονδῖνον, τῷ 1745, ὅπως διευθύνῃ δύο ἔργα του: Τὴν πτῶσιν τῶν γιγάντων καὶ τὸν Ἀρταμένην. Ἐκεῖ ἔγραψε καὶ τὸν Πύραμον καὶ Θίσβην, «σύραμμα» διαφόρων μερῶν προηγουμένων μελοδραμάτων του. Τὸ ἔργον τοῦτο ἐκρίθη αὐστηρά, ἰδίᾳ ἀπὸ τὸν Χαίντελ, ὁ ὁποῖος εὑρίσκετο τότε εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ἡ ἀποτυχία αὐτή, καθὼς καὶ ἡ ἐντύπωσις τὴν ὁποίαν τοῦ ἐπροξένησαν τὰ ὀρατόρια τοῦ Χαίντελ, ὑπῆρξεν ὠφέλιμον μάθημα διὰ τὸν Γκλούκ, διαισθανθέντα τὴν ἀνάγκην ριζικῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ μελοδράματος. Μετὰ τὸ Λονδῖνον ὁ Γκλούκ, ἐπὶ τρία περίπου ἔτη, περιήρχετο τὰ σπουδαιότερα εὐρωπαϊκὰ κέντρα ὡς διευθυντὴς ἰταλικοῦ μελοδραματικοῦ θιάσου καὶ ἀπέκτησε μὲ τὴν ἐργασίαν αὐτὴν πολύτιμον πεῖραν.

Χριστόφορος Γκλούκ.

Ἀπὸ τοῦ 1750 ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Βιέννην, ὅπου κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐνυμφεύθη τὴν Μαριάνναν Pergin, τὴν ὁποίαν ἀπὸ πολλοῦ ἠγάπα. Ἀπὸ τὴν Βιέννην ἐταξίδευε συχνὰ εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου τῷ 1752 ἐσχετίσθη μὲ τὸν Ἰταλὸν συνθέτην Ντουράντε. Τῷ 1754 ἔγραψε τὸ μελόδραμα Ἀντίγονος, τὸ ὁποῖον ἐπαίχθη ἐν Ρώμῃ μὲ μεγάλην ἐπιτυχίαν. Ὁ Πάπας τῷ ἀπένειμε παράσημον, ἔκτοτε δ' ὁ Γκλοὺκ ἔφερε τὸν τίτλον τοῦ Ἱππότου. Διὰ τὴν αὐλὴν τῆς Αὐστρίας ἔγραψε μικρὰς λυρικὰς κωμῳδίας ἐπὶ γαλλικοῦ κειμένου καὶ εἰς ὕφος γαλλικόν. Αἱ σημαντικώτεραι εἶναι: Τὸ νησὶ τοῦ Μέρλιν, Ὁ ἀπατημένος καδής, Ἡ ψεύτικη σκλάβα, Οἱ προσκυνηταὶ τῆς Μέκκας. Ἔγραψεν ἐπίσης καὶ μίαν σειρὰν ἀπὸ τραγούδια γαλλικά, Airs nouveaux, μὲ τὰ ὁποῖα ἐξησκήθη εἰς τὴν γαλλικὴν προσῳδίαν. Τῷ 1754 ἡ αὐτοκράτειρα Μαρία Θηρεσία διώρισε τὸν Γκλοὺκ διευθυντὴν τοῦ μελοδράματος τῆς Βιέννης. Ἐξ ἄλλου ἡ περιουσία τῆς συζύγου του τῷ ἐξησφάλιζε ζωὴν ἄνετον. Εἰς τὴν οἰκίαν του συνεκεντρώνοντο ὅλοι οἱ καλλιτέχναι καὶ οἱ διανοούμενοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, μὲ τοὺς ὁποίους συνεδέθη στενότατα ὁ Γκλούκ. Συγχρόνως ἐμελέτησε βαθύτατα τοὺς ἀρχαίους καὶ ἐποτίσθη ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἑλληνικῆς τραγῳδίας.

Ἀπὸ τοῦ 1762 ἀρχίζει νέα περίοδος δημιουργίας διὰ τὸν Γκλούκ. Εἶχε πλέον ὡριμάσει ἐν αὐτῷ ἡ ἰδέα τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ μελοδράματος, ἐζήτει δὲ μόνον τὴν κατάλληλον εὐκαιρίαν, διὰ τὴν πραγματοποίησιν. Ταύτην παρέσχεν ἡ γνωριμία του μὲ τὸν Ἰταλὸν ποιητὴν Calsabigi, ὁ ὁποῖος συνεμερίζετο τὰς καλλιτεχνικὰς ἀντιλήψεις τοῦ Γκλούκ. Εἰς τὴν συνεργασίαν των ὀφείλομεν τὴν πρώτην ἀπὸ τὰς μουσικὰς τραγῳδίας αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὴν δόξαν τοῦ Γκλούκ, τὸν Ὀρφέα, παιχθέντα διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν Βιέννην τῷ 1762. Τὸ κοινὸν κατ' ἀρχὰς ἐξεπλάγη μὲ τὸ νέον αὐτὸ εἶδος τοῦ μελοδράματος, τὸ ὁποῖον δὲν παρουσίαζεν οὔτε «ἄριες» οὔτε «φιοριτοῦρες», ταχέως ὅμως ἐγοητεύθη ἀπὸ τὴν ἁπλότητα καὶ τὴν ἀλήθειαν τοῦ ἔργου, πρὸ πάντων δὲ ἀπὸ τὴν δραματικότητα τῶν χορικῶν, στενῶς συνδεδεμένων μὲ τὴν ὅλην δρᾶσιν. Ὁ Ὀρφεὺς ἐξετελέσθη κατ' ἐπανάληψιν μὲ καταπληκτικὴν ἐπιτυχίαν. Ὁ κόσμος ἐπείσθη ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ἀληθινῆς μουσικῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ μουσικὴ παρουσιάζετο πλέον ὡς μέσον καὶ ὄχι ὡς σκοπός· τὸ κέντρον τοῦ ἐνδιαφέροντος ἦτο τὸ δρᾶμα. Ὁ Γκλοὺκ ἐξηκολούθησε τὴν συνεργασίαν του μὲ τὸν Calsabigi, ὁ ὁποῖος τοῦ ἔγραψε τὸ λιμπρέττο διὰ τὴν Ἄλκηστιν, τὴν ὁμώνυμον τραγῳδίαν τοῦ Εὐριπίδου. Ἡ Ἄλκηστις, ἡ ὁποία ἐπαίχθη εἰς τὴν Βιέννην τῷ 1797, εἶναι τὸ τελειότερον ἀπὸ τὰ μεγάλα μουσικὰ δράματα τοῦ Γκλούκ, ὁ τύπος τοῦ ὁποίου ἐπεδίωκε νὰ δώσῃ εἰς τὴν ὄπεραν. Τῷ 1769, ἐν συνεργασίᾳ καὶ πάλιν τοῦ Calsabigi, ἔγραψε τὸν Πάριδα καὶ τὴν Ἑλένην, ἔργον τὸ ὁποῖον ἔσχεν ὀλιγωτέραν ἐπιτυχίαν, μολονότι περιέχει θαυμασίας σελίδας.

Εἰς τὸν πρόλογον τῆς παρτιτούρας τοῦ Ὀρφέως καὶ τῆς Ἀλκήστιδος ὁ Γκλοὺκ ἐκθέτει λεπτομερῶς τὰς καλλιτεχνικάς του ἀντιλήψεις. Σκοπὸς του ἦτο ν' ἀποφύγῃ ὅλας τὰς καταχρήσεις τὰς ὁποίας εἶχον εἰσαγάγει εἰς τὴν ἰταλικὴν ὄπεραν ἡ ματαιοδοξία τῶν τραγουδιστῶν καὶ ἡ ὑπερβολικὴ ἐνδοτικότης τῶν συνθετῶν. Ζητεῖ νὰ περιορίσῃ τὴν μουσικὴν εἰς τὸν ἀληθινόν της ρόλον: νὰ βοηθῇ τὴν ποίησιν, νὰ δίδῃ μεγαλυτέραν δύναμιν εἰς τὴν ἔκφρασιν τῶν αἰσθημάτων χωρὶς νὰ χαλαρώνῃ τὴν δρᾶσιν μὲ περιττοὺς κόσμους. Νὰ μὴ σταματᾷ τὸν ἠθοποιὸν ἐπάνω εἰς μίαν συλλαβὴν διότι τοῦ δίδει τυχὸν τὴν εὐκαιρίαν νὰ δείξῃ τὴν εὐστροφίαν τῆς ὡραίας του φωνῆς. Δίδει εἰς τὴν εἰσαγωγὴν ἐξαιρετικὴν σημασίαν, προετοιμάζων μὲ αὐτὴν τὸν ἀκροατὴν διὰ τὴν κατανόησιν τοῦ ἰδιαιτέρου χαρακτῆρος τοῦ δράματος. Χρησιμοποιεῖ τὰ διάφορα ὄργανα συμφώνως μὲ τὰ πάθη καὶ τὴν δρᾶσιν, ὡς ἐξελίσσονται εἰς τὴν σκηνήν, καὶ περιορίζεται εἰς ὡραίαν ἁπλότητα, ἀποφεύγων πᾶν ὅ,τι θὰ ἠδυνάτο νὰ διαταράσσῃ τὴν διαύγειαν τοῦ ἔργου.

Τῷ 1772 ἐγνωρίσθη μὲ τὸν ἀκόλουθον τῆς Γαλλικῆς πρεσβείας Du Roullet, ὁ ὁποῖος τοῦ ἔγραψε τὸ λιμπρέττο διὰ τὴν Ἰφιγένειαν ἐν Αὐλίδι, ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου τραγῳδίας τοῦ Ρακίνα, καὶ ἐμεσολάβησε νὰ γίνῃ δεκτὸν τὸ δρᾶμα ἀπὸ τὴν Ὄπεραν τῶν Παρισίων. Ἡ ἐπέμβασις τῆς Μαρίας Ἀντουανέτας, ἄλλοτε μαθητρίας τοῦ Γκλούκ, ἔθεσε τέλος εἰς τὰς ἀντιδράσεις καὶ τὸ ἔργον ἤρχισε νὰ μελετᾶται ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Γκλούκ. Αἱ δοκιμαὶ διήρκεσαν ἓξ ὁλοκλήρους μῆνας, διότι ἔπρεπε νὰ διορθωθοῦν κακαὶ συνήθειαι πρὸ πολλοῦ ἐρριζωμέναι. Τέλος τὸ ἔργον ἐξετελέσθη τὴν 19ην Ἀπριλίου 1774. Ἡ παράστασις ἀπετέλεσε γεγονὸς διὰ τοὺς Παρισίους. Τὸ κοινὸν ἄνθρωπος συνωθούμενον, τὴν σειράν του ἔξωθεν τοῦ θεάτρου ἐξ ὁλοκλήρους ὥρας πρὸ τῆς παραστάσεως. Ὁ θρίαμβος ἦτο μοναδικός. Ἀνεβιβάσθησαν κατόπιν μεταφρασμένα εἰς τὴν γαλλικὴν ὁ Ὀρφεὺς καὶ ἡ Ἄλκηστις. Ὁ Ρουσσώ, ὁ αὐστηρότερος μουσικοκριτικὸς τῆς ἐποχῆς, ἐνθουσιάσθη μὲ τὸν Ὀρφέα. Ὁ Γκλοὺκ εἶχε φθάσει πλέον εἰς τὸ μεσουράνημα τῆς δόξης του. Ἡ Μαρία Ἀντουανέτα τοῦ ἐξησφάλισε μέγαν μισθὸν καὶ σημαντικὴν ἀμοιβὴν διὰ κάθε νέον ἔργον του. Ἡ αὐτοκράτειρα Μαρία-Θηρεσία τὸν ὠνόμασε «συνθέτην τῆς αὐλῆς» μὲ ἐτήσιον μισθὸν 2000 φιορινίων.

Οἱ θρίαμβοι τοῦ Γκλοὺκ ἐκίνησαν τὸν φθόνον τῶν ἀντιπάλων του. Ἤρχισαν λοιπὸν νὰ ὑποκινοῦν μὲ ταπεινὸς ραδιουργίας τὸν παλαιὸν πόλεμον μεταξὺ Γάλλων καὶ Ἰταλῶν τῆς ἐποχῆς τῶν «Μπουφόνων». Οἱ θαυμασταὶ τοῦ Λουλλὺ καὶ τοῦ Ραμὼ ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ τοῦ Γκλούκ, οἱ ἰταλόφιλοι ὑπὲρ τοῦ Πιτσίνι. Τὰ πάθη ἀναρριπισθέντα, ἐξίχθησαν εἰς μεγάλην ὀξύτητα. Εἰς τὰ ἐπίσημα γεύματα καὶ τὰς συναναστροφὰς δὲν ἐγίνετο λόγος παρὰ διὰ τὰς διαμάχας τῶν δύο κομμάτων, τοῦ Γκλοὺκ καὶ τοῦ Πιτσίνι. Ἐν νέον μουσικὸν δρᾶμα τοῦ Γκλούκ, ἡ Ἀρμίδα (1777), εἶχε σχετικὴν μόνον ἐπιτυχίαν. Ἀφ' ἑτέρου ἡ Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις, δύο ἔτη βραδύτερον, εἶχε τόσην, ὥστε ἐνικήθησαν κατὰ κράτος οἱ ἀντίπαλοι τοῦ Γκλούκ. Τὸ τελευταῖόν του ἔργον Ἠχὼ καὶ Νάρκισσος ἦτο πολὺ κατώτερον καὶ ἀπέτυχε. Προσβολὴ ἀποπληξίας ἠνάγκασε τὸν Γκλοὺκ ὀλίγον ἀργότερον νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Βιέννην, ὅπου διῆλθεν ἤρεμα τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του. Ἀπέθανε τῷ 1784.

Ἐκτὸς τῶν θεατρικῶν ἔργων, ὁ Γκλοὺκ ἔγραψε καὶ 9 συμφωνίας, 6 τρίο καὶ μερικὰ θρησκευτικὰ ἔργα. Ὁ ὡραιότερος χαρακτηρισμὸς περιέχεται εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τῆς προτομῆς του, ἡ ὁποία ἐστήθη εἰς τὴν Μεγάλην Ὄπεραν τῶν Παρισίων, πλησίον τοῦ Λούλλυ καὶ τοῦ Ραμώ: Musas praeposuit Siren's — Ἐπροτίμησε τὰς Μούσας ἀπὸ τὰς Σειρῆνας.
ΑΥΡΑ Σ. ΘΕΟΔΟΡΟΠΟΥΛΟΥ

Γκλεῦμ *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Πλακόστρωτον.

Γκλουσίνσκη (Glouschinsky), *Ἰωσὴφ Παύλοβιτς*. Ρῶσος μηχανικὸς γεννηθεὶς τῷ 1834. Ἐδίδαξεν ἐν τῷ Ἰνστιτούτῳ συγκοινωνίας Ἀλεξάνδρου τοῦ Α' τῆς Πετρουπόλεως. Εἰδικὸς καθηγητὴς τῶν ὑδατίνων συγκοινωνιῶν, συνέγραψε δοκίμιον περὶ ἐφαρμογῆς συστημάτων ἐσωτερικῆς εἰσόδου καὶ ὑδάτων χωρῶν. Συνέγραψεν ἐπίσης μελέτας καὶ ἐδημοσίευσεν ἄρθρα λόγου ὀξέα.
Π. ΛΕΦΑΣ

Γκλούχωφ (Gluchow) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Οὐκρανίας ἐν τῷ πρώην κυβερνείῳ Τσερνιγώφ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Γιάμαν. Κάτ. 20.000. Εἶναι σταθμὸς τῶν σιδηροδρόμων Χούτωρ-Μιχαηλόφσκι-Μποροβσκα. Ἔχει βιομηχανίαν σάπωνος, κηρίων, δερμάτων καὶ διεξάγει ζωηρὸν ἐμπόριον σιτηρῶν.

Γκλὺκ (Glück), *Βαρβάρα* βλ. Πάολι Μπέττυ.

Γκλὺκ (Glück), *Γουίδος*. Γερμανὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1882 ἐκ γονέων Γερμανοβοημῶν. Ἀπὸ τοῦ 1923 ὑπῆρξε δραματουργὸς καὶ διευθυντὴς τοῦ προσωπικοῦ τοῦ θεάτρου ἐν Μπρὺν. Ἔγραψε λυρικὰ ποιήματα («Τὸ χρυσὸ χῶμα» 1912), διηγήματα, κωμῳδίας καὶ ρεπερτόρια.

Γκλύκσταντ (Glückstadt) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Πρωσσίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Σλέσβιχ-Ὁλστάϊν

Digitized by Google

πρωτεύουσα τοῦ Σλέσβιχ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ κάτω Ἔλβα. Κάτοικοι περὶ τὰς 7000. Ἐκτίσθη τῷ 1616 καὶ ὠχυρώθη τῷ 1620. Τὰ ὀχυρώματα αὐτῆς κατηδαφίσθησαν τῷ 1814. Ἔχει παλαιὸν δημαρχεῖον κτισθὲν τῷ 1612 καὶ ἤδη ναυπηγεῖα, βυρσοδεψεῖα καὶ ἁλιείαν.

Γκλύμερ (Glümer), ***Ἀδόλφος φὸν*** —. Πρῶσσος στρατηγὸς (1814—1895). Τῷ 1866 ὑπῆρξεν ἀρχηγὸς σώματος τοῦ στρατοῦ τοῦ Μάϊν, τῷ 1870 διηύθυνε τὸ 13ον σῶμα στρατοῦ, βραδύτερον δὲ τὴν μεραρχίαν τῆς Βάδης. Τῷ 1873 ὠνομάσθη στρατιωτικὸς διοικητὴς τοῦ Μέτς, κατόπιν δὲ πρόεδρος τοῦ γερμανικοῦ στρατιωτικοῦ συλλόγου.

— **Γκλύμερ** (Glümer), ***Κλάρα φὸν***—. Γερμανὶς συγγραφεὺς (1825—1906). Ἠκολούθησε τὸν πατέρα της ἀναγκασθέντα νὰ καταφύγῃ διὰ λόγους πολιτικοὺς εἰς Παρισίους, ὁπόθεν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα της τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1848. Μετέφρασεν εἰς τὴν γερμανικὴν ἔργα τῆς Γεωργίας Σάνδη, τοῦ Σουίφτ, Τουργκένιεφ, Ντωντέ, Φεγιὲ κτλ. καὶ ἔγραψεν ἐντυπώσεις ταξιδίων («Ἐκ τῶν Πυρηναίων») καὶ διηγήματα ὑπὸ τὸν τίτλον «Σκοτειναὶ δυνάμεις», «Ὁ ἀπολυτρωμένος» κτλ. Α. Δ.

Γκλὺν (Glyn), ***Κλαίντον - Ἔλινορ***. Ἀγγλὶς συγγραφεύς, θυγάτηρ τοῦ Ντοῦγκλας Σούθερλαντ καὶ σύζυγος τοῦ Κλαίντον Γκλύν. Ἔγραψε πολλὰ μυθιστορήματα, ὧν τὰ πλεῖστα ἐκινηματογραφήθησαν. Μεταξὺ τῶν ἔργων της κυριώτερα εἶναι: «Αἱ ἐπισκέψεις τῆς Ἐλισάβετ» (1900), «Οἱ στοχασμοὶ τῆς Ἀμβροσίας» (1902), «Πέραν τοῦ βράχου» (1906), «Τρεῖς ἑβδομάδες» (1907), «Τὰ λόγια τῆς γιαγιᾶς» (1908), «Ἡ Ἐλισάβετ ἐπισκέπτεται τὴν Ἀμερικὴν» (1909), «Ἡ ὥρα του» (1910), «Ἀλκυὼν» (1912), «Γράμματα πρὸς τὴν Καρολίναν» (1914), «Ἡ φιλοσοφία τοῦ ἔρωτος» (1921), «Ἡ μεγάλη στιγμὴ» (1923), «Ἓξ ἑβδομάδες» (1924), «Γράμματα ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν» (1925), «Ὁ τυφλὸς ἔρως» (1926) κλπ. Μερικὰ τῶν ἔργων της μετεφράσθησαν καὶ εἰς τὴν ἑλληνικήν. — Β.

Μὶς Ἔλινορ Γκλὺν

Γκλύξμπουργ (Glücksburg) *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τοῦ Σλέσβιχ Ὁλστάϊν (Schleswig-Holstein) τῆς Πρωσσίας, κειμένη ἐν γραφικωτάτῃ θέσει, πλησίον τοῦ κόλπου τῆς Φλένσμπουργ (Flensburg) καὶ ἐντὸς τοῦ ὁμωνύμου διαμερίσματος. Κάτοικοι περίπου 1800. Ἡ κωμόπολις Γκλύξμπουργ, ἥτις ἔχει καὶ θαλάσσια λουτρά, ὑπῆρξε ποτὲ ἕδρα τῶν δουκῶν *Σλέσβιχ - Ὁλστάϊν* Γκλύξμπουργ (βλ. λ.). Κατῴκουν δὲ οὗτοι ἐντὸς μεγαλοπρεπεστάτου φεουδαλικοῦ φρουρίου, ὅπερ κτισθὲν τῷ 1582 ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ἀρχαίας τινὸς μονῆς τῶν Βερναρδίνων, ἱδρυθείσης τῷ 1210, σῴζεται καὶ νῦν ἔτι. Ἐν αὐτῇ ἀπεβίωσεν ὁ βασιλεὺς τῆς Δανίας Φρειδερῖκος ὁ Ζ′ (1863). Κ.Μ.Μ.

— **Γκλύξμπουργ** (Glücksburg). Ἄλλοτε δουκικὸς οἶκος καὶ νῦν βασιλικὴ δυναστεία, ἄρχουσα ἀπὸ μακροτάτης σειρᾶς ἐτῶν ἐν Δανίᾳ καὶ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος καὶ ἐν Νορβηγίᾳ, βασιλεύσασα δὲ ἐπὶ 61 ἔτη καὶ παρ' ἡμῖν. Οἱ Γλύξμπουργ, ἀποτελοῦντες τὸν νεώτερον κλάδον τοῦ οἴκου Σλέσβιχ - Ὁλστάϊν (Schleswig - Holstein), ἔλαβον ἀπὸ τοῦ ἔτους 1622 τὸν τίτλον τῶν δουκῶν Σλέσβιχ - Ὁλστάϊν - Γλύξμπουργ καὶ ἤδρευον, ὑπὸ τὴν ἰδιότητά των ταύτην, ἐν τῇ ὁμωνύμῳ κωμοπόλει. Πρῶτος βασιλεὺς ἐκ τοῦ νεωτέρου τούτου κλάδου τοῦ οἴκου Σλέσβιχ - Ὁλστάϊν ἐγένετο ὁ τῆς Δανίας *Χριστιανὸς Θ′* (1863—1906), ὅστις εἶχεν ὁρισθῆ, ἀποφάσει τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, ὡς διάδοχος τοῦ ἐκ τοῦ πρεσβυτέρου κλάδου τοῦ αὐτοῦ οἴκου ὁρμωμένου βασιλέως τῆς Δανίας Φρειδερίκου Ζ′ (1848—1863), ἄπαιδος ὄντος καὶ ἐστερημένου παντὸς ἄλλου ἄρρενος διαδόχου ἐκ τοῦ κλάδου αὐτοῦ. Τὸν Χριστιανὸν Θ′, ἀποθανόντα ἐν βαθεῖ γήρατι, διεδέξατο ὁ πρωτότοκος υἱός του *Φρειδερῖκος Η′* (1906—1912) καὶ τούτου ἀποθανόντος ἀνῆλθε τὸν δανικὸν θρόνον (1912) ὁ μέχρι σήμερον βασιλεὺς πρωτότοκος υἱός του *Χριστιανὸς ὁ Ι′*. Τοῦ Χριστιανοῦ Θ′ ὁ δευτερότοκος υἱὸς *Γουλιέλμος Γεώργιος* ἐγένετο βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τὸ ὄνομα *Γεώργιος Α′*, ἄρξας ἐπὶ ἔτη 50 (1863—1913), μετὰ τοῦτον δὲ ἀνῆλθον τὸν βασιλικὸν θρόνον τῆς Ἑλλάδος ὁ πρωτότοκος υἱός του *Κωνσταντῖνος* (1913—1917 καὶ 1920—1922) καὶ οἱ δύο τοῦ Κωνσταντίνου υἱοί, ἤτοι ὁ δευτερότοκος *Ἀλέξανδρος* (1917—1920) καὶ ὁ πρωτότοκος Γεώργιος, ὑπὸ τὸ ὄνομα *Γεώργιος ὁ Β′* (1922—1924). Κ. Μ. Μ.

Γκλώστης, ***Γεώργιος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Σαλαμῖνος. Ἔπεσε κατὰ τὴν ἔφοδον ἐναντίον τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν τῇ 13 Νοεμβρίου 1821. Γ. Δ. Κ.

Γκμέλιν (Gmelin), ***Ἰωάννης - Γεώργιος***. Γερμανὸς ἰατρός, βοτανικὸς καὶ σοφὸς ἐξερευνητὴς γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Τυβίγγῃ (1709—1755). Ἐσπούδασε κατ' ἀρχὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, εἶτα ἠκολούθησε μαθήματα ἰατρικῆς καὶ ἀνατομίας καὶ ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τῷ 1729 μετέβη εἰς Πετρούπολιν, ἔνθα ἔγινε τακτικὸς καθηγητὴς τῆς χημείας καὶ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Τῷ 1733 μετέσχε τῆς διοργανωθείσης ὑπὸ τῆς αὐτοκρατείρας Ἄννης Ἰβανόβνας ἐπιστημονικῆς ἀποστολῆς πρὸς ἐξερεύνησιν τῆς Σιβηρίας μέχρι τῆς Καμτσάτκας. Ἡ ἐξερεύνησις αὕτη διήρκεσεν ἐπὶ 10 ἔτη καὶ ὑπῆρξε πλουσία εἰς ἐπιστημονικὰ πορίσματα. Τῷ 1747 ἐπανῆλθεν εἰς τὴν γενέτειράν του Τυβίγγην, ἔνθα μετὰ δύο ἔτη ἐγένετο καθηγητὴς τῆς βοτανικῆς καὶ χημείας διδάξας μέχρι τοῦ θανάτου του (1755). Ἐκ τῶν πολυαρίθμων αὐτοῦ ἔργων σημειοῦμεν τὰ πλέον ἐνδιαφέροντα: «Χλωρὶς σιβηρικὴ ἢ ἱστορία φυτῶν τῆς Σιβηρίας» (Πετρούπολις 1747 τ. 4), «Ταξίδια ἀνὰ τὴν Σιβηρίαν ἀπὸ τοῦ 1733—1743» (Γοττίγγη 1751—1752 τ. 4). Ἐκ τῶν ἰατρικῶν αὐτοῦ ἔργων κυριώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «De rhabarbaro», «De febre miliari», «De tactu pulsus», «De viis urinae», «De corticis peruviani in febris intermittentibus usu». Ὁ Λινναῖος ἀποτίνων φόρον σεβασμοῦ πρὸς τὸν Γκμέλιν, ὅστις ἀναμφιβόλως ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος βοτανικὸς τοῦ ΙΗ′ αἰῶνος, ἀπεκάλεσεν ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτοῦ «Gmelina», εἶδος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν πυρηνοειδῶν.

— **Γκμέλιν** (Gmelin), ***Ἰωάννης - Φρειδερῖκος***. Γερμανὸς ἰατρὸς καὶ βοτανικός, γεννηθεὶς ἐν Τυβίγγῃ (1748—1804). Ἐπεσκέφθη τὴν Ὁλλανδίαν, Ἀγγλίαν καὶ Αὐστρίαν καὶ τῷ 1775 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς ἰατρικῆς ἐν Τυβίγγῃ. Ἔγραψε: «Τρίτομον ἱστορίαν χημείας» (Γοτίγγη 1797—1799), «Διατί ὁ ἄνθρωπος ἀναπνέει;» (Τυβίγγη 1767), «Irritabilitas vegetabilium in singulis plantarum partibus explorata, ulterioribusque experimentis confirmata» (Τυβίγγη 1768), «Κατάλογον γερμανολατινικὸν τῶν 9 μερῶν τῆς βοτανικῆς ὀνοματολογίας» (Φραγκφούρτη - Λειψία 1778), «Σύστημα τοῦ ὀρυκτοῦ βασιλείου τοῦ Λινναίου» (4 τόμ. 1779), «Στοιχεῖα γενικῆς χημείας ἐν χρήσει τῶν πανεπιστημίων» (Γοτίγγη 1789) κ. ἄ.

— **Γκμέλιν** (Gmelin), ***Λεοπόλδος***. Γερμανὸς χημικὸς καὶ φυσιολόγος (1788—1853). Τῷ 1817 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς χημείας ἐν Ἀϊδελβέργῃ. Τὰ σπουδαιότερα ἔργα του εἶναι: «Ἐγχειρίδιον θεωρητικῆς χημείας» (Ἀϊδελβέργη 1841) καὶ «Ἐπιτομὴ χημείας» (Ἀϊδελβέργη 1844). Ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτοῦ φέρεται μία ἀντίδρασις (βλ. *κατωτ.*).

— **Γκμέλιν** (Gmelin), ***Σαμουὴλ - Θεόφιλος***. Γερμανὸς ἰατρὸς καὶ βοτανικὸς (1743—1774). Τῷ 1766 προσεκλήθη εἰς Ρωσίαν πρὸς διδασκαλίαν τῆς βοτανικῆς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν ἐπιστημῶν τῆς Πετρουπόλεως. Τῷ 1768 ἀνετέθη αὐτῷ ὑπὸ τῆς Αἰκατερίνης τῆς Β′ ἐπιστημονικὴ ἀποστολὴ διὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῶν μεταξὺ τῆς Περσίας καὶ Κασπίας θαλάσσης χωρῶν, ἐν τῇ ἐκτελέσει τῆς ὁποίας καὶ ἀπέθανεν. Ἔγραψε τὰ ἑξῆς: «Εἰκονογραφημένη ἱστορία φυκῶν» (Πετρούπολις 1768), «Ταξίδιον ἀνὰ μέσον τῆς Ρωσίας πρὸς σπουδὴν τῶν τριῶν βασιλείων τῆς φύσεως» (Τυβίγγη 1770—1774 τ. 3) κ. ἄ. Ο. ΡΑΛΛΙΔΗΣ

— **Γκμέλιν** (Gmelin) *ἅλας [Χημ.]*. Καλεῖται οὕτω τὸ ἐρυθρὸν *σιδηροκυανιοῦχον κάλιον* (βλ. λ.) πρὸς τιμὴν τοῦ μεγάλου Γερμανοῦ χημικοῦ Λ. Γκμέλιν. Σ. Γ.

— **Γκμέλιν** ***ἀντίδρασις***. Ἀντίδρασις χρησιμοποιουμένη πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν χολοχρωστικῶν. Εἰς τὸν πυθμένα κωνικοῦ ὑαλίνου δοχείου περιέχοντος 20 κ. ἑ. διηθημένου οὔρου παροχετεύονται δι' ὑαλίνου σιφωνίου 10 κ. ἑ. νιτρικοῦ ὀξέος περιέχοντος ἐλαχίστην ποσότητα νιτρώδους ὀξέος. Ἐν περιπτώσει παρουσίας χολῆς, ἐντὸς στιγμῶν τινων εἰς τὸ σημεῖον τῆς ἐπαφῆς τῶν δύο ὑγρῶν ἐν τῷ δοχείῳ διαφαίνεται σειρὰ χρωματισμένων δακτυλίων ὑπερκειμένων ἀλλήλοις ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω ἐκ κιτρίνου, ἐρυθροῦ, ἰώδους κυανοῦ, πρασίνου καὶ κιτρίνου. Ἡ παρουσία ἰδίως τοῦ ἰώδους καὶ πρασίνου χρώματος εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν διαπίστωσιν τῆς ὑπάρξεως χολῆς. Ο. Ρ.

γκμίνα (gmina). Πολωνικὴ λέξις σημαίνουσα ὅ,τι καὶ ἡ γαλλικὴ commune, ἡ γερμανικὴ gemeinde, ἡ ἑλληνικὴ *κοινότης* κτλ. Ἡ γκμίνα ἦτο ὄργανον αὐτοδιοικήσεως ἐν Πολωνίᾳ, διετήρει ἰδίους ὑπαλλήλους καὶ εἶχε δικαστικὴν καὶ ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν. Ἀντιπρόσωποι ἐξ ἑκάστης γκμίνας συνεκάλουν «συνέδρια γκμινῶν», τὰ ὁποῖα, ἀποφασίζοντα κατὰ πλειοψηφίαν, ἀπετέλουν τὸ ἀνώτατον ὄργανον αὐτοδιοικήσεως τῆς χώρας. Π. Λ.

Γκναϊζενάου (Gneisenau), ***Αὔγουστος - Γουλιέλμος, κόμις Νάϊταρντ***. Πρῶσσος στρατάρχης (1760—1831). Μεγάλης μορφώσεως, ταχείας ἀντιλήψεως καὶ προσωπικοῦ θάρρους, διεκρίθη κατὰ τοὺς ἐναντίον τοῦ Ναπολέοντος πολέμους τῆς πατρίδος του. Κατ' ἀρχὰς κατετάγη εἰς τὸν αὐστριακὸν στρατὸν (1779), εἶτα εἰς τὸν τοῦ πριγκιπάτου τοῦ Ἄνσμπαχ - Μπάϊρόϊτ (1780) καὶ τέλος εἰς τὸν πρωσσικὸν (1786). Λόγῳ τῆς παρρησίας του καὶ τῆς ζωηρᾶς κριτικῆς του διὰ τὴν τηρουμένην τακτικὴν τοῦ πρωσσικοῦ στρατοῦ καὶ τὴν ἐλαττωματικήν του ὀργάνωσιν προεκάλεσε τὴν ἀντιπάθειαν τῶν ἀνωτέρων του, ὥστε μέχρι τοῦ 1806 δὲν ἀνῆλθε πέραν τοῦ βαθμοῦ τοῦ λοχαγοῦ. Προεῖδε τὴν καταστροφὴν τοῦ ἔτους ἐκείνου καὶ κατώρθωσε μετὰ τοῦ Σὶλλ νὰ κρατήσῃ τὴν ἄμυναν τῆς Κόλμπεργ μέχρι τῆς εἰρήνης τοῦ Τίλσιτ (1807). Μεγάλως συνετέλεσε κατόπιν εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ στρατοῦ, ἀλλὰ διὰ τὸν φόβον τοῦ Ναπολέοντος ἡ κυβέρνησίς του τὸν ἀπέλυσεν. Ἀνετέθησαν κατόπιν εἰς αὐτὸν μυστικαὶ ἀποστολαὶ εἰς Αὐστρίαν, Ρωσίαν καὶ Ἀγγλίαν. Ὅταν ἐπέστρεψε (1813), διωρίσθη γενικὸς ἐπιτελάρχης τοῦ Μπλιοῦχερ καὶ συνετέλεσε πολὺ εἰς τὴν νίκην τῆς Λειψίας. Κατὰ τὴν μάχην τοῦ Βατερλὼ ἡ συνδρομή του εἰς τὴν νίκην τῶν συμμάχων ὑπῆρξεν ἀποφασιστική. Κατώρθωσε νὰ σώσῃ τὸ στρατιωτικὸν σῶμα τοῦ Μπλιοῦχερ κατὰ τὴν μάχην τοῦ Λινὺ καὶ νὰ προλάβῃ τὸν Γκρουσὺ εἰς Βατερλώ, οὕτως ὥστε ἡ τύχη ὅλου τοῦ πολέμου μετεστράφη κατὰ τοῦ Ναπολέοντος. Μετὰ τὴν ἀποσύνθεσιν τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων κατεδίωξεν αὐτὰ ἐπενεγκὼν τὴν ὁλοσχερῆ καταστροφήν των. Προαχθεὶς εἰς στρατηγὸν τοῦ πεζικοῦ ὁ Γκναϊζενάου ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς στρατιᾶς τοῦ Ρήνου, ἀλλὰ μετὰ ἓν ἔτος παρῃτήθη. Τῷ 1818 ἀνεκλήθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν καὶ διωρίσθη στρατιωτικὸς διοικητὴς τοῦ Βερολίνου, προήχθη εἰς στρατάρχην καὶ τῷ ἀνετέθη ἡ ἀρχηγία τῶν στρατευμάτων τῶν ἀνατολικῶν συνόρων κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῶν Πολωνῶν τοῦ 1831. — Β.

Γκνάϊστ (Gneist), ***Ἐρρῖκος - Ροδόλφος - Ἑρμᾶνος - Φρειδερῖκος, φὸν***—. Γερμανὸς νομομαθὴς καὶ πολιτικὸς (1816—1895). Τῷ 1891 διωρίσθη μέλος τοῦ ἐφετείου τοῦ Βερολίνου, ἀργότερον δὲ (1844) ἐγένετο ἔκτακτος καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου. Μετὰ 4 ἔτη παρῃτήθη, διὰ πολιτικοὺς λόγους, πάσης δικαστικῆς θέσεως καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ ρωμαϊκοῦ, ποινικοῦ καὶ πολιτικοῦ δικαίου καὶ ἐγένετο τακτικὸς καθηγητὴς (1858) διὰ τῆς πραγματείας του «Institutionum et regularum juris romani syntagma» (Λειψία, β′ ἔκδ. 1880). Τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐξελέγη ἐν Στεττίνῳ ἀντιπρόσωπος διὰ τὴν τοπικὴν βουλὴν (Λάνταχ) τῆς Πρωσσίας, μετέπειτα δὲ καὶ εἰς τὸ γερμανικὸν κοινοβούλιον (Ράϊχσταγ). Εἰς ἀμφότερα τὰ σώματα ἀνεδείχθη εὔγλωττος ρήτωρ τῆς φιλελευθέρας ὁμάδος καὶ ὑπέστη πολλάκις ἐπιθέσεις διὰ τὰς ἀπόψεις του ἐπὶ τοῦ κλήρου, τοῦ στρατιωτικοῦ ζητήματος καὶ τῆς ὑποθέσεως τῆς Πολωνίας. — Β.

Γνάουτ (Gnauth), ***Ἀδόλφος***. Διαπρεπὴς Γερμανὸς ἀρχιτέκτων (1840—1884). Ἐχρημάτισε καθηγητὴς ἐν τῇ ἀρχιτεκτονικῇ σχολῇ τῆς Στουτγάρτης (1866—1870) καὶ εἶτα (1872) ἐν τῷ πολυτεχνείῳ τῆς αὐτῆς πόλεως. Τὰ καλύτερα τῶν οἰκοδομημάτων του εἶναι ἡ ἐν Στουτγάρτῃ ἔπαυλις Σίγκλε, τὸ ἐν Βυρτεμβέργῃ μέγαρον τῆς Ἑνωτικῆς Τραπέζης καὶ ἡ «Βίλλα Κονράντι».

Γκνέκκο (Gnecco), ***Φραγκῖσκος***. Ἰταλὸς μουσικοσυνθέτης ἐκ Γενούης (1769—1810). Ἔγραψε πλεῖστα μελοδράματα διακρινόμενα διὰ τὸ λαϊκὸν ὕφος των καὶ τὴν πλουσίαν καὶ ἐλευθέραν σκηνικήν των, ἀλλὰ μικροῦ τεχνικοῦ ἐνδιαφέροντος. Τὰ ἔργα του ἀνεβιβάσθησαν εἰς τὰ θέατρα τῆς Νεαπόλεως, Βενετίας, Γενούης, Ρώμης, Μιλάνου, Παδούης καὶ Λιόρνας. Μεταξὺ αὐτῶν διακρίνονται: «Καρολίνα καὶ Φίλανδρος», «Ἀρσάκης καὶ Σεμίραμις» κ.λ.π.

Γκνέντις (Gnedisch), ***Νικόλαος Ἰβάνοβιτς***. Ρῶσος ποιητὴς (1784—1833). Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ πρωτεύει ἡ ἀνυπέρβλητος μετάφρασις τῆς «Ἰλιάδος» εἰς ἑξάμετρα (1829). Ἄλλα ἔργα του εἶναι τὸ εἰδύλλιον «Οἱ ἁλιεῖς» καὶ μία ποιητικὴ συλλογή του (1832).

— **Γκνέντις** (Gnedisch), ***Πέτρος Πέτροβιτς***. Ρῶσος συγγραφεὺς (1855—1925), ἀνεψιὸς τοῦ προηγουμένου. Ἐχρημάτισε διευθυντὴς τοῦ αὐτοκρατορικοῦ θεάτρου τῆς Πετρουπόλεως καὶ ἔγραψε δράματα, κωμῳδίας, διηγήματα καὶ μυθιστορήματα. Ἐκ τῶν ἔργων του διακρίνονται: «Εἰς τὸ προαύλιον» (1881), «Ἡ συνέλευσις» (1908), «Οἱ φωτιὲς τοῦ Ἁϊ-Γιάννη» (1901), «Ἱστορία τῆς τέχνης» κλ.

Γκνιόραν - Κουὰν - Ὂν *[Ἰνδ. Μυθ.]*. Μεγάλη θεὰ τῆς βουδικῆς μυθολογίας, προστατεύτρια τῶν ἁλιέων, μία τῶν τριάκοντα τριῶν παραστάσεων τῆς θεᾶς *Κουὰν - Ὄν*. Ἡ λατρεία αὐτῆς ἐπιχωριάζει ἰδίως ἐν Ἰαπωνίᾳ, ὅπου παρίσταται ὑπὸ δύο μορφάς, εἴτε ὡς γυνὴ λευχείμων ἐπὶ τῆς ράχεως πελωρίου θαλασσίου κύτους, εἴτε κρατοῦσα κάλαθον μετὰ ἰχθύος.

Γκντνάσκ *[Γεωγρ.]*. Πολωνικὸν ὄνομα τῆς ἐλευθέρας πόλεως Ντάντσιχ (βλ. λ.).

Γκόα (Goa) *[Γεωγρ.]*. Πορτογαλικὴ ἀποικία ἐπὶ τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς Ἰνδίας, περιλαμβανο-

Digitized by Google

μένη μεταξὺ 15° 44′ καὶ 14° 53′ Β, καὶ μεταξὺ 73° 45′ καὶ 74° 26′ Α. Κάτ. 475,513, ἐμβαδὸν 1301 τετραγ. μίλλια. Κυβερνᾶται ὑπὸ γενικοῦ διοικητοῦ καὶ περιλαμβάνει τὰς τρεῖς ἐπαρχίας, *Ἴλας, Μπαρντὲζ* καὶ *Σαλσέττ*, κατακτηθείσας τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΣΤ′ αἰῶνος ὑπὸ τῶν Πορτογάλων, ἑπτὰ ἐπαρχίας ἀποκτηθείσας βραδύτερον καὶ τὴν νῆσον *Ἀγχαντίβα*.

Πόλεις τῆς περιφερείας Γκόα εἶναι: —1) Ἡ παλαιὰ ἰνδικὴ πόλις *Γκόα*. Ἦτο περιώνυμος εἰς τοὺς ἰνδικοὺς θρύλους διὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ὡραιότητά της, ὡς καὶ τὴν μόρφωσιν τῶν κατοίκων της, ἀλλ' ἐλάχιστα λείψανα αὐτῆς διατηροῦνται. Εἰς τὰς «Πουράνας» καὶ ὡρισμένας ἐπιγραφὰς ἀναφέρεται ὡς «Γκόβ», «Γκοβαποῦρι», «Γκόμαντ» κλπ. Οἱ Ἄραβες γεωγράφοι τοῦ μεσαίωνος τὴν ἐγνώριζον ὡς «Σινδαμπούρ», οἱ δὲ Πορτογάλοι ὡς «Γκόα Βέλα». Κατεκτήθη ὑπὸ τῆς δυναστείας τῶν Καδάμβα τῷ 1312, βραδύτερον ὑπὸ Μωαμεθανῶν εἰσβολέων, ἔπειτα προσηρτήθη εἰς τὸ ἰνδικὸν βασίλειον καὶ τέλος ἐκηρύχθη ἀνεξάρτητος (1440), ὅταν ἡ δευτέρα πόλις (Παλαιὰ Γκόα) ἐκτίσθη.

—2) *Παλαιὰ Γκόα*. Εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐρείπια ἄνευ κατοίκων, πλὴν μερικῶν κληρικῶν. Τὰ μόνα κτίρια τὰ ὁποῖα ἐπέζησαν εἶναι ἡ μητρόπολις κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀλμπουκὲρκ τῷ 1511, τὸ μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου, τζαμίον κτισθὲν τῷ 1661, τὸ μόνον λείψανον πορτογαλικῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἐν Ἰνδίᾳ, τὸ παρεκκλήσιον τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης (1511), ὁ ναὸς τοῦ Ἀγαθοῦ Ἰησοῦ (1594), ὑπέροχον παράδειγμα ἀρχιτεκτονικῆς τῆς Ἀναγεννήσεως, περιέχον σὺν τοῖς ἄλλοις τὸν μεγαλοπρεπῆ τάφον καὶ τὸ λείψανον τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου Ξαβιέ.

—3) *Παντζὶμ* ἢ *Νέα Γκόα*. Ἦτο ἀρχικῶς προάστειον τῆς παλαιᾶς Γκόα. Πληθ. 9.500. Νεωτέρα πόλις χωρὶς ἀξιώσεις ἀρχιτεκτονικῆς ὡραιότητος. Τὸ Παντζὶμ ἔγινεν ἡ ἕδρα τοῦ ἀντιβασιλέως τῷ 1754 καὶ πρωτεύουσα τῆς πορτογαλικῆς Ἰνδίας τῷ 1843. Δ. Δ.

Γκοὰβ (Goave) *[Γεωγρ.]*. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο φέρονται δύο χωρία τῶν Ἀντιλλῶν (Ἁϊτῆς). Τὸ πρῶτον, *Μέγα Γκοάβ*, εἶναι μικρὸς λιμὴν εἰς τὸν κόλπον Λεογκάν. Τὸ δεύτερον, *Μικρὸν Γκοάβ*, τὸ καὶ σπουδαιότερον, ἔχει πληθυσμὸν 5000 κατοίκων.

Γκοαλπάρα (Goalpara) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ ἐπαρχία τῆς Βρεττανικῆς Ἰνδίας ἐν τῇ κοιλάδι Βραχμαπούτρα. Ἡ πόλις (πληθ. 6287), ἀφ' ἧς ἡ ἕδρα τῆς ἐπαρχίας μετεφέρθη εἰς Δουβρὶ (1879), παρήκμασεν ἐμπορικῶς. Ἡ ἐπαρχία Γκοαλπάρα ἔχει ἐμβαδὸν 3961 τετραγ. μιλλίων καὶ πληθυσμὸν 462,083 κατοίκων. Ἐκτείνεται κατὰ μῆκος τῆς κοιλάδος Βραχμαπούτρας, ἐπὶ τῆς γωνίας ὅπου ὁ ποταμὸς κλίνει πρὸς νότον ἀπὸ τοῦ Ἀσσὰμ εἰς τὴν Βεγγάλην. Ἑκατέρωθεν τοῦ ποταμοῦ φύονται πυκνὰ σακχαροκάλαμα, πέραν δὲ αὐτῶν ἀπέραντοι ὀρυζῶνες, μὲ ἄφθονα ὀπωροφόρα δένδρα εἰς διαφόρους ἀποστάσεις. Τὸ κυριώτερον προϊὸν εἶναι ἡ ὄρυζα. Ἐπίσης ὑπάρχουν σιδηρουργεῖα, ἐργοστάσια κατασκευῆς κοσμημάτων ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, μεταξουργεῖα καὶ ἐργοστάσια ἀγγειοπλαστικῆς καὶ πλεκτικῆς.

Γκοάρ (Goar), *Ἅγιος*. Γάλλος ἀναχωρητὴς ἐξ Ἀκουιτανίας (585—649). Περὶ τὸ 618 ἀπεχώρησεν εἰς ἐρημητήριον ἐπὶ τοῦ Ρήνου παρὰ τὸ Ὀμπερβέσελ μεταξὺ Κόμπλεντζ καὶ Μαγεντίας. Κατοικῶν ἐντὸς ἐκκλησιδίου ἀπηρνήθη τὰ ἐγκόσμια καὶ αὐτὴν τὴν θέσιν ἐπισκόπου τῆς Τρέβ, τὴν ὁποίαν τῷ προσέφερεν ὁ Σιγιβέρτος ὁ Γ', καὶ ἀπέκτησε φήμην ἁγίου. Μετὰ τὸν θάνατόν του, παρὰ τὸ ἐκκλησίδιον αὐτοῦ ἐκτίσθη χωρίον ὀνομασθὲν *Ἅγιος Γκοὰρ* (Sankt Goar). Ἡ μνήμη αὐτοῦ ἐπιτελεῖται τὴν 6 Ἰουνίου.

— Γκοάρ (Goar), *Ἰάκωβος*. Γάλλος κληρικὸς καὶ ἑλληνιστὴς (1610—1655). Γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις κατετάγη εἰς τὸ τάγμα τῶν Δομινικανῶν καὶ ἀπεστάλη ὡς ἱεραπόστολος εἰς Ἀνατολήν. Διετέλεσεν ἡγούμενος τοῦ Ἁγίου Σεβαστιανοῦ τῆς Χίου (1631—1639) καὶ ἐμελέτησε κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο τὰ χειρόγραφα τῶν μονῶν τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Ἐπιστρέψας εἰς Παρισίους ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην τῆς βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς φιλολογίας, καὶ συνειργάσθη μὲ τὸν Δουκάγγιον καὶ τὸν Λέοντα Ἀλλάτιον. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐγένετο γενικὸς βικάριος τοῦ τάγματος καὶ συνέβαλεν εἰς τὴν ἔκδοσιν τῆς «Βυζαντίδος». Πρωτότυπα αὐτοῦ ἔργα εἶναι τά: «Εὐχολόγιον sive rituale Graecorum» (Parisιοι, 1647) μετὰ σχολίων καὶ λατινικῆς μεταφράσεως, «Attestatio de communione orientalium sub specie unica», κλπ. Ἐκ τῶν βυζαντινῶν χρονογράφων καὶ ἱστορικῶν μετέφρασε τὸν Κεδρηνόν, τὸν Ταράσιον, τὸν Θεοφάνη, τὸν Λέοντα Γραμματικὸν κ. ἄ. Π. Ν. Π.

Γκόβι (Govi), *Γιλβέρτος*. Διάσημος Ἰταλὸς φυσιοδίφης τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς φυσικῆς ἐν Φλωρεντίᾳ, Τουρίνῳ καὶ Νεαπόλει. Αἱ ἐπιστημονικαί του ἐργασίαι ἐδημοσιεύθησαν εἰς ἰταλικὰ καὶ γαλλικὰ περιοδικά. — Β.

Γκόβλιτσα *[Γεωγρ.]* ὅλ. λ. Κρόκος.

Γκοβονὰ (Govona), *Ρόζα*. Ἰταλὸς φιλάνθρωπος (1716—1776). Συνέστησεν ἄσυλον διὰ τὰς ἐγκαταλελειμμένας πτωχὰς κόρας. Βοηθουμένη καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως τοῦ Πεδεμοντίου Καρόλου Ἐμμανουὴλ Γ' ἵδρυσε διάφορα ἄσυλα ἐν Τουρίνῳ, Νοβάρᾳ καὶ ἀλλαχοῦ, τὰ ὁποῖα ἐχρησίμευον καὶ ὡς πρότυπα ἐργαστήρια ραπτικῆς καὶ κατασκευῆς ἐνδυμάτων. Ν. Π.—Λ.

Γκοβόνε (Govone), *Ἰωσήφ*. Ἰταλὸς πολιτικὸς καὶ στρατιωτικὸς (1825—1872). Τῷ 1848 ἔλαβε μέρος εἰς τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Αὐστρίας, τῇ δὲ 8ῃ Ἀπριλίου 1866 ὑπέγραψεν ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Ἰταλίας ἐν Βερολίνῳ τὴν ἰταλοπρωσσικὴν συμμαχίαν. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος διεκρίθη εἰς τὴν μάχην τῆς Κουστόζας. Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν ἀπὸ τοῦ 1869, προέβη εἰς ὑπέρμετρον περιορισμὸν τῶν ἐξοπλισμῶν, τοῦθ' ὅπερ ἐγένετο ἀφορμὴ σφοδροτάτων κατ' αὐτοῦ ἐπιθέσεων παρὰ τοῦ τύπου κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου (1870). Μετά τινα ἀποτυχοῦσαν ἀπόπειραν αὐτοκτονίας ὁ Γκοβόνε παρεφρόνησεν.

Γκόγια ὐ Λουτσιέντες (Goya y Lucientes), ***Φραγκῖσκος Γιοζὲ ντὲ***—. Ἰσπανὸς ζωγράφος γεννηθεὶς τῷ 1746 ἐν Ἀραγωνίᾳ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1828 ἐν Μπορντὼ τῆς Γαλλίας. Ἡ μήτηρ του κατήγετο ἐκ παλαιᾶς εὐγενοῦς ἀραγωνικῆς οἰκογενείας καὶ ἀπέκτησε πολλὰ τέκνα. Ἡ παράδοσις ἀναφέρει ὅτι λίαν ἐνωρὶς ἔδειξεν ἰδιοφυΐαν εἰς τὴν ζωγραφικὴν καὶ ὅτι μάλιστα ἀνεκαλύφθη ὑπό τινος εὐγενοῦς κυρίου, καθ' ὃν χρόνον μικρὸς βοσκὸς ἐσχεδίαζε πλησίον τοῦ ποιμνίου του. Ὁπωσδήποτε τῷ 1760 τὸν εὑρίσκομεν δεκατετραετῆ ἤδη εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ περιφήμου τότε ἐκ Σαραγκόσσας ζωγράφου Μαρτινέθ. Ἓξ ἔτη ἔμεινεν ἐν Σαραγκόσσᾳ καὶ ἐκεῖ τὸ πρῶτον ἀνεφάνη ὁ ζωηρὸς καὶ τολμηρὸς χαρακτήρ του. Ἐκεῖ ἔζησε μίαν ζωὴν πλήρη θορύβου καὶ ἐπεισοδίων, παρευρισκόμενος εἰς ὅλας τὰς ἔριδας καὶ τοὺς διαπληκτισμοὺς εἰς ὅλας τὰς διασκεδάσεις καὶ τὰ ὄργια, εἰς τοὺς χοροὺς καὶ τὰ ἐρωτικὰ ἐπεισόδια. Ἀψηφῶν τοὺς κινδύνους καὶ ὑπακούων εἰς τὰ ὁρμητικὰ του πάθη ἔγινεν ἥρως διαφόρων σκηνῶν καὶ μετασχὼν εἰς αἱματηρὰ γεγονότα, ὑπὸ τοῦ γχειρίδιον ἔπαιξε τὸν κύριον ρόλον, ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἐκεῖθεν καὶ νὰ μείνῃ κατ' ἀρχὰς εἰς Μαδρίτην, ὅπου φαίνεται ὅτι ἐγνώρισε τὸν Γερμανὸν ζωγράφον Μὲγξ καὶ τὸν Ἰταλὸν Τιέπολο. Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ δὲν ἔλειψαν παρόμοιαι σκηναί. Ἀναμιχθεὶς εἰς ἐρωτικὴν τινα περιπέτειαν καὶ τραυματισθεὶς ἐγκατέλειψε μὲ μίαν ἑταιρείαν ταυρομάχων τὴν πόλιν καὶ ἐπεβιβάσθη πλοίου διὰ τὴν Ἰταλίαν. Τῷ 1769 ἦλθεν εἰς τὴν Ρώμην, ὅπου καλλιτέχναι ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον συνέρρεον διὰ νὰ θαυμάσουν τὰ ἀριστουργήματα τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ τὰ λείψανα τῆς ἀρχαίας τέχνης. Ὁ Γκόγια ὅμως οὐδεμιᾶς ἠξίου προσοχῆς τὰ πράγματα αὐτὰ τὴν προσοχήν του εἵλκυεν ὁ λαϊκὸς βίος. Διάφοροι τύποι φαιδροί, καρραγωγεῖς, λιτανεῖαι καὶ πομπαὶ τῶν ἀπόκρεω μὲ ποικιλίαν μετημφιεσμένων ἐγέμιζαν μὲ σχέδια τὰ σημειωματάριά του. Τῷ 1771 ἐπέστρεψεν εἰς Σαραγκόσσαν, ὅπου διὰ νὰ ἀποφύγῃ δυσαρέστους συναντήσεις καὶ ἀναρριπισιν τῶν παλαιῶν παθῶν, λόγῳ τῆς ταραχώδους ἄλλοτε ἐκεῖ διαβιώσεώς του, ἐκλείσθη εἰς μοναστήριον. Τὸ ἑπόμενον ἔτος τοῦ ἀνετέθη ἡ διακόσμησις τῶν θόλων τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Pilar καὶ βραδύτερον, τῷ 1772—1774, τῆς ἐκκλησίας Aula Dei παρὰ τὴν Σαραγκόσσαν. Αἱ τελευταῖαι αὗται εἰκόνες παριστάνουσιν ἐπεισόδια ἐκ τοῦ βίου τῆς Παναγίας καὶ δὲν διατηροῦνται πλέον καλῶς, δεικνύουσιν ὅμως, ὡς καὶ αἱ προηγούμεναι, ἰσχυρὰν ἐπίδρασιν τῆς τέχνης τοῦ Τιέπολο. Τῷ 1775 μετέβη εἰς Μαδρίτην, ὅπου φαίνεται ὅτι ἐλησμόνησε πρὸς στιγμὴν τὴν περιπετειώδη ζωὴν καὶ ἀπεφάσισε νὰ νυμφευθῇ τὴν ἀδελφὴν τοῦ ἄλλοτε ἐκεῖ διδασκάλου του Μπαγὲ (Bayeu). Τότε τῇ μεσολαβήσει τοῦ Μὲγξ συνεστήθη εἰς τὸν βασιλέα, τοῦ ὁποίου κατεσκεύασε τὴν προσωπογραφίαν, ὡς καὶ τοῦ πρωθυπουργοῦ Φλωρίντα Μπάνκα, καὶ ἔλαβε τὴν παραγγελίαν νὰ παράσχῃ σχέδια ταπήτων ἐπὶ καρτονίων, οἱ ὁποῖοι κατεσκευάζοντο ἔπειτα εἰς τὸ βασιλικὸν ταπητουργεῖον τῆς Ἁγίας Βαρβάρας διὰ τὰς βασιλικὰς ἐπαύλεις. Τῷ 1778 εἶχε παραδώσει ἓξ καρτόνια καὶ τέσσαρα ὑπέρθυρα, τῷ δὲ 1780 συνεπλήρωσε τὴν παραγγελίαν παρασκευάσας ἐν ὅλῳ εἴκοσιν. Εἶναι πιθανὸν ὅτι τὴν πρώτην ὤθησιν εἰς τὰ θέματα, τὰ ὁποῖα παρέστησεν εἰς τὰ καρτόνια αὐτά, ἔλαβεν ἐκ τῶν πολλῶν τότε ἐν Μαδρίτῃ εὑρισκομένων ταπήτων τῶν γενομένων κατὰ εἰκόνας τοῦ Τενιὲ τοῦ νεωτέρου, ἐκλέξας ἐντελῶς ἠθογραφικὰς σκηνάς, ὅπου κατοπτρίζεται ὁλόκληρος ἡ λαϊκὴ ἱσπανικὴ ζωή, πλήρης φαιδρότητος καὶ χάριτος, ὅπως ἦτο σύνηθες εἰς τοὺς ζωγράφους τοῦ ροκοκό. Τῷ 1780 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Ἁγίου Φερδινάνδου, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπέβαλε τὸν πίνακα τὸν εἰκονίζοντα τὴν Σταύρωσιν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἠσχολήθη σοβαρῶς μὲ τὴν χαρακτικὴν (χαλκογραφίαν, λιθογραφίαν κτλ.) καὶ ἀνέπτυξε μεγίστην δραστηριότητα καὶ παραγωγικότητα, κατασκευάζων νωπογραφίας, σχέδια, χαράγματα, προσωπογραφίας, καρτόνια ταπήτων, ἔργα τὰ ὁποῖα προσεπόριζον εἰς αὐτὸν ἱκανὸν χρηματικὸν ποσόν. Ἐπιτελέσας δὲ μεγάλας προόδους εἰς τὴν χαρακτικὴν δὲν ἱκανοποιεῖτο πλέον μὲ τὸ παλαιότερά του ἔργα καὶ κατέστρεψεν ὄχι ὀλίγα. Τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ἐσώθησαν: «Ἡ φυγὴ εἰς Αἴγυπτον», «Ὁ ἅγιος Ἰσίδωρος προσευχόμενος», «Ὁ ἅγιος Φραγκῖσκος de Paula». Τῷ 1778 ἐφιλοτέχνησεν ἕνδεκα μεγάλας χαλκογραφίας πινάκων τοῦ Βελάσκεθ, ἐκ τῶν ὁποίων «Αἱ δεσποινίδες τῆς τιμῆς» (Las Meninas) ἐγένοντο μὲ μεγίστην ἐπιμέλειαν καὶ ἐπιτυχίαν. Τῷ 1779 κατεσκεύασε τὸν «Τυφλὸν τραγουδιστήν». Μεταβὰς τῷ 1780 εἰς Σαραγκόσσαν διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν τοιχογραφιῶν τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ, ἦλθεν εἰς ρῆξιν πρὸς τὸν πενθερόν του καὶ πρὸς τὴν ἐπιτροπήν. Μετὰ δύο ἔτη προητοίμασε καὶ παρέδωκε νέα σχέδια, τὰ ὁποῖα καὶ ἐγένοντο δεκτά, ἀλλὰ καὶ πάλιν διεφώνησε καὶ διέρρηξε τὰς σχέσεις πρὸς τὴν ἐπιτροπήν, οὕτω δὲ δὲν ἐξετελέσθησαν τὰ σχέδια τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται σήμερον ἐκεῖ εἰς ἰδίαν αἴθουσαν τοῦ ναοῦ. Τῷ 1781 ἀπέθανεν ὁ πατήρ, τὸ δὲ ἀμέσως ἑπόμενον ἔτος ἡ μήτηρ του, μέχρι δὲ τοῦ 1784 διῆλθεν ὄχι εὐχάριστα. Τῷ 1786 ἤρχισε νὰ κατασκευάζῃ σχέδια διὰ τάπητας τοῦ ἀνακτόρου τῆς Μαδρίτης Ἐσκοριάλ, τῶν ὁποίων μέχρι τοῦ 1791 παρέδωκε τέσσαρας ὁλοκλήρους σειράς. Τῷ 1785 ἀνέλαβε παραγγελίας τοῦ δουκὸς Osuna, διὰ τὸν ὁποῖον ἠσχολήθη ἐπὶ δεκαπενταετίαν, κατασκευάζων διακοσμητικὰς εἰκόνας, μυθολογικὰς σκηνὰς καὶ προσωπογραφίας. Ἀξιοσημείωτοι εἶναι αἱ εἴκοσι δύο εἰκόνες, τὰς ὁποίας κατεσκεύασεν εἰς τὴν ἐξοχικὴν οἰκίαν τοῦ δουκὸς τούτου παρὰ τὴν Μαδρίτην. Εἶναι ἄλλαι φανταστικαὶ

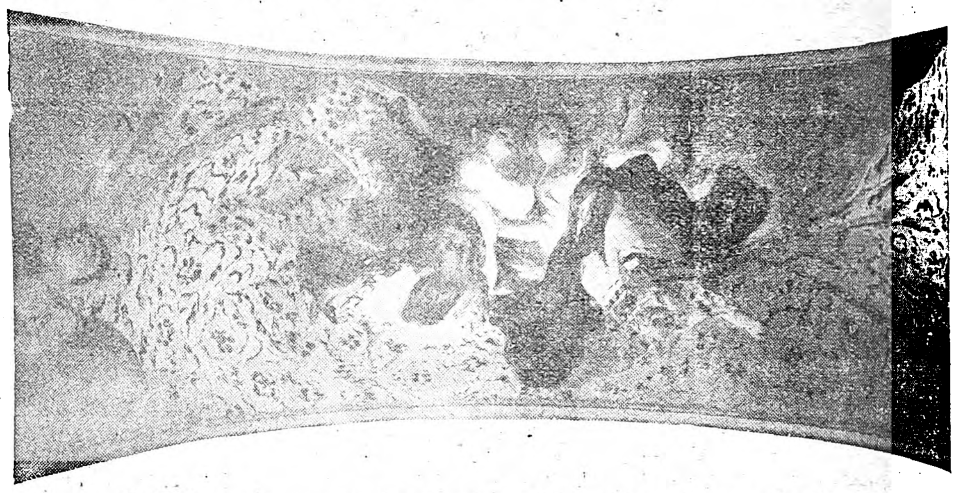

Φ. Γκόγια: *Τοιχογραφία ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου τῆς Φλωρίδος.*

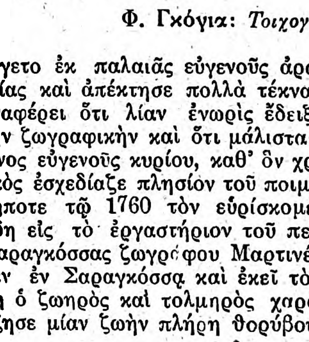

Προσωπογραφία τοῦ Γκόγια ὐ Λουτσιέντες.

[Ἔργον τοῦ Β. Λόπεθ.]

Digitized by Google

ἱστορίαι καὶ ἄλλαι εὔθυμοι ἀγροτικαὶ ἑορταί, ἐνθυμίζουσαι πολλάκις τὸν Βαττώ. Πρὸς τούτοις εἰργάσθη εἰς παραγγελίας εἰκόνων δι' ἄλλας πόλεις, ὡς τὸ «Φίλημα τοῦ Ἰούδα» διὰ τὸ Τολέδον, καὶ τῷ 1789 τῷ ἀνετέθη ἡ διακόσμησις τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Βαλεντίας. Τῷ 1792 ἠσθένησε καὶ ἔπαθε μικρὰν κωφότητα, ἡ ὁποία βαθμηδὸν ἐπετάθη. Μετὰ ταῦτα ἐταξίδευσεν εἰς τὴν Ἀνδαλουσίαν, ἐπανελθὼν τῷ 1794 εἰς Μαδρίτην, ὅτε ἐζωγράφησε τὴν περίφημον προσωπογραφίαν τῆς Μαρκησίας de Solana (τῆς συλλογῆς Beistegni ἐν Παρισίοις). Τῷ 1798 διεκόσμησεν ἐντὸς τριῶν μηνῶν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἐρημίτου San Antonio de la Florida ἐν Μαδρίτῃ εἰς μεγάλας ἐπιφανείας χρωμάτων, τὰ ὁποῖα ἐπέθετεν οὐχὶ διὰ τῶν συνήθων χρωστήρων ἀλλὰ διὰ σπόγγων. Τῷ 1799 τέλος ὠνομάσθη πρῶτος ζωγράφος τῆς αὐλῆς. Ἡ μέχρι τῆς ἐποχῆς αὐτῆς καλλιτεχνική του δρᾶσις ἐκινεῖτο ἀκόμη ἐντὸς τῶν ὑπὸ τοῦ Βελάσκεθ τεθέντων ὁρίων τῆς ζωγραφικῆς. Μὲ τὴν σειρὰν ὅμως τῶν περιφήμων σχεδίων, τὰ ὁποῖα ὀνομάζει «Caprichos» ἐπιλαμβάνεται βαθύτερον τῶν προβλημάτων τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ ὑπαίθρου καὶ ἀναπτύσσει τὴν ἀπαράμιλλον σατιρικήν του δύναμιν εἰς τὰς 72 πλάκας, τὰς ὁποίας ἐχάραξε τῷ 1796—1798 καὶ εἰς τὰς ἄλλας ὀκτὼ τὰς ὁποίας ἀπετελείωσε τῷ 1803. Τὰ σχέδια αὐτὰ διέδωκαν τὴν φήμην του εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Τῷ 1800 ζωγραφίζει τὰς «Νεας Γυναῖκας εἰς τὸν Ἐξώστην» καὶ ἀργότερα τὴν «Γυμνὴν καὶ τὴν ἐνδεδυμένην Maya».

Κατὰ τὸ 1808 οἱ Γάλλοι κατέλαβον τὴν Ἱσπανίαν καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ναπολέοντος διορίζεται ὑπ' αὐτοῦ βασιλεὺς αὐτῆς, γενόμενος ἐνθουσιωδῶς δεκτὸς ὑπὸ τῶν μορφωμένων τάξεων, αἱ ὁποῖαι ἤλπιζον οὕτω ὅτι θὰ ἀπαλλαγοῦν τοῦ διεφθαρμένου καὶ ἀνικάνου Καρόλου τοῦ Δ'. Μεταξὺ αὐτῶν ἐπευφήμησε τὸν νέον βασιλέα καὶ ὁ Γκόγια, ὅστις μάλιστα κατ' ἐντολὴν τοῦ αὐτοκράτορος ἐξέλεξε διὰ τὸ μουσεῖον τοῦ Ναπολέοντος τοὺς ἱσπανικοὺς πίνακας, οἱ ὁποῖοι κοσμοῦν καὶ σήμερον ἀκόμη τὸ Λοῦβρον. Ἀλλ' ὁ ἱσπανικὸς λαὸς ὠθούμενος ὑπὸ τοῦ φανατισθέντος κλήρου ἐξανίσταται κατὰ τῆς ξένης κυριαρχίας καὶ μὲ ἀπαράμιλλον ἡρωϊσμὸν ἀρχίζει τὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῶν Γάλλων. Τὰς ἐπικὰς αὐτὰς σελίδας τοῦ πολέμου ἀπαθανατίζει ὁ Γκόγια εἰς σειρὰν εἰκόνων χαρακτηριστικωτάτων καὶ μνημειώδους χαρακτῆρος. Τὰς φρικαλεότητας ὅμως τοῦ πολέμου ἐν γένει εἶδε μὲ φιλοσοφικὸν ὄμμα καὶ ἀπὸ ὑψηλοτέρας ἀνθρωπιστικῆς σκοπιᾶς, εἰς τὰ σχέδιά του τὰ ἐπιγραφόμενα «Desastros de la guerra», ὀγδοήκοντα φύλλα σχεδιασθέντα κατὰ τὸ 1810—1813 ὡς ἐντυπώσεις ἐκ τῶν ἀγώνων τῆς ἀνεξαρτησίας. Ἐκεῖ βλέπει κανεὶς ἀνθρώπους νὰ πίπτουν τυφεκιζόμενοι ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν κατ' ἀπόφασιν τοῦ στρατοδικείου, μητέρας μὲ λύσσαν νὰ ὑπερασπίζωνται τὰ τέκνα των ἀπὸ τοὺς δούλους, εἰς τὰ νοσοκομεῖα νὰ συστρέφωνται οἱ ἀποθνήσκοντες ἐν μέσῳ τῶν νεκρῶν καὶ εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν ὄρνεα νὰ σπαράσσουν τὰ πτώματα τῶν φονευθεντων. Ὁ ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος οἶκτος ἀναβαίνει ἀπὸ τὰς οἰμωγὰς τῶν θυμάτων τῆς καταστροφῆς, ὄχι ἡ δόξα τῶν ἡρώων, οὔτε ἡ ὑπερηφάνεια τῶν νικητῶν. Δὲν διασκελίζει ἡ δόξα τὰ αἱματοποτισμένα ἐδάφη, ἀλλὰ ἡ Ἐρινὺς τοῦ πολέμου μὲ τὴν ἀκολουθίαν της, τὴν πεῖναν καὶ τὴν νόσον. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἐκδίωξιν τῶν Γάλλων ἡ παλινόρθωσις τῆς δυναστείας ἔφερε χειρότερα κακά, ὁ κλῆρος ἀνέκτησε τὴν φθοροποιόν του δύναμιν καὶ ἡ Ἱερὰ Ἐξέτασις ἤρχισε πάλιν τὸ ἔργον της. «Murio la verdad» (=θάνατος εἰς τὴν ἀλήθειαν) εἶναι ἡ ἐπιγραφὴ ἑνὸς σχεδιάσματος τοῦ Γκόγια, ὅπου μία γυμνὴ γυνή, ἡ Ἀλήθεια, ὑφίσταται τὸν μαρτυρικὸν θάνατον διὰ χειρὸς ἑνὸς ἱερέως. Ὅταν ἐπανῆλθεν ὁ Φερδινάνδος τῷ 1814, ὁ Γκόγια προσελήφθη καὶ πάλιν εἰς τὴν αὐλήν, ἀλλ' ὁ καλλιτέχνης δὲν ἐσύχναζε πλέον πολὺ ἐκεῖ. Ἀπεσύρθη εἰς τὴν ἁπλῆν ἐξοχικήν του οἰκίαν (Huerta del sordo), τῆς ὁποίας τοὺς τοίχους ἐκόσμησε μὲ φανταστικὰς εἰκόνας. Αὗται μεταφερθεῖσαι ἐπὶ ὀθόνης εὑρίσκονται σήμερον εἰς τὸ μουσεῖον Πράντο τῆς Μαδρίτης καὶ ἐμποιοῦν φρικτὴν καὶ ἀπαισίαν ἐντύπωσιν. Φαντάσματα περιπλανῶνται εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν, τὴν ὁποίαν πλήττουν μὲ τοὺς κρωγμούς των τεράστια πτηνά. Εἰς τὴν κορυφὴν ἑνὸς βουνοῦ ἐξαπλωμένος εἷς γίγας βλέπει κάτω πρὸς τὴν κοιμωμένην πόλιν παρασκευάζων εἰς τὴν ψυχήν του δυστυχίας καὶ συμφοράς. Καὶ τὸ μαρτύριον τοῦ Ταντάλου ὑφίσταται ἄλλος τις προσπαθῶν πάσῃ δυνάμει νὰ κυλίσῃ ἄνω ἕνα βράχον, τὸν ὁποῖον ὠθεῖ πάλιν κάτω τέρας μὲ πτέρυγας νυκτερίδος. Ὄπισθεν τοίχου εἷς κύων ἐνεδρεύει τὰ ὑψηλὰ πετῶντα ἀνύποπτα πτηνὰ καὶ ἀλλαχοῦ προσκυνηταὶ βαδίζουν μὲ τὴν ὑποκρισίαν καὶ μοχθηρίαν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Τῷ 1815 ἐζωγράφησε μίαν αὐτοπροσωπογραφίαν καὶ ἀπὸ καθαρῶς καλλιτεχνικοὺς λόγους ἐσχεδίασε μίαν σειρὰν σχεδίων, τὴν «Ταυρομαχίαν» (33 φύλλα), ὅπου ὡς εἰδικὸς μᾶς ἔδωκε θαυμασίας στιγμὰς κινήσεων καὶ στάσεων, πλήρεις θελγήτρου καὶ κομψότητος σκηνὰς καὶ εἰκόνας τῶν ταύρων καὶ τῶν ταυρομάχων, διηγούμενος τὴν ἱστορίαν τῆς ταυρομαχίας μέχρι τοῦ ταυρομάχου Pepe Hillo, τοῦ ἀποθανόντος τῷ 1801. Εἰς τὴν σειρὰν αὐτὴν βλέπομεν μὲ πόσην τέχνην κανονίζει τὴν σύνθεσιν, διατάσσων θαυμασίως τὰ πρόσωπα καὶ τὰς ὁμάδας, ἐπιδιώκων τὰς ἰσχυρὰς ἀντιθέσεις φωτὸς καὶ σκιᾶς, ὅπως εἰς τὸ σχέδιον τὸ εἰκονίζον τὸν «Μαρίντσο συστρέφοντα ἕνα ταῦρον», ὅπου δεικνύει ἐξαιρετικὴν ἔντασιν συγκεντρώσεως καὶ θαυμασίαν τεχνικὴν ἐκτέλεσιν. Ἐκτὸς τῶν χαλκογραφιῶν τούτων πρέπει νὰ μνημονεύσωμεν καὶ τὴν ἀριστοτεχνικὴν σειρὰν τῶν «Παροιμιῶν καὶ ὀνείρων» (Les Proverbios ἢ Suenos) ἐκ δέκα ὀκτὼ φύλλων, τὰ ὁποῖα εἶναι συνέχεια τρόπον τινὰ τῶν Caprichos μὲ γενικωτέραν σάτιραν καὶ πνευματικωτέραν μορφὴν καὶ ἔκφρασιν. Καὶ εἰς τὴν λιθογραφίαν πρὸς τούτοις ἠσχολήθη, ἡ ὁποία ἐφευρέθη ἤδη ἀπὸ τοῦ 1800. Ἡ πρώτη του λιθογραφία ἔγινε τῷ 1819. Εἶναι θαῦμα πῶς ὁ Γκόγια διέφυγε τὴν ὀργὴν τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως καὶ δὲν ἐκίνησε τὴν ὑποψίαν τῆς αὐλῆς. Ἀλλὰ κατ' ἐκείνης μὲν τὸν ἐπροστάτευσεν ὁ βασιλεύς, εἰς τοῦτον δὲ ἔδωκεν ὁ ἴδιος ἐξηγήσεις. Πάντως ὅμως δὲν ᾐσθάνετο ἑαυτὸν πολὺ ἀσφαλῆ ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ προφασισθεὶς ἀνάγκην λουτρῶν ἐζήτησε τὴν ἄδειαν νὰ μεταβῇ εἰς τὰ λουτρὰ τῆς Plombière ἐν Λωρραίνῃ. Τῷ 1824 ἀνεχώρησεν εἰς Γαλλίαν καὶ ἐγκατεστάθη εἰς Μπορντὼ κατ' ἀρχὰς καὶ ἔπειτα, μετὰ δίμηνον διαμονὴν εἰς Παρισίους, ἐπέστρεψεν ἐκεῖ, ὅπου παρέμεινε μέχρι τοῦ 1826, ὅτε ἐπανέρχεται δι' ὀλίγον εἰς Μαδρίτην. Ἐκεῖ ἐζωγράφησεν αὐτὸν ὁ Β. Λοπὲθ καὶ ὁ βασιλεὺς τὸν ἐτίμησε διὰ συντάξεως. Ἐπιστρέψας εἰς Μπορντὼ ἀπέθανε τῷ 1828 ἐξ ἀποπληξίας, ἐτάφη δὲ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ S. Antonio de la Florida τῆς Μαδρίτης. Τῆς τελευταίας ταύτης ἐποχῆς ἔργα του εἶναι ἡ προσωπογραφία τοῦ Moratin γέροντος, τοῦ Santiago Gallo κτλ. Ἔπειτα ἡ «Γαλακτοπῶλις τοῦ Μπορντώ», ὁ «Ἀκονητὴς» καὶ ἡ «Ὑδροφόρος» τοῦ μουσείου τῆς Βουδαπέστης. Τότε κατεσκεύασε καὶ τὰ τέσσαρα φύλλα τῆς ταυρομαχίας τοῦ Μπορντὼ (Los toros de Burdeos). Πρὸς τούτοις ἔκαμε τὸν «Ἱσπανικὸν χορόν, τὴν «Μονομαχίαν τοῦ 1826» καὶ τὴν προσωπογραφίαν τοῦ Gaulon.

Ὁ Γκόγια εἶναι μετὰ τὸν Βελάσκεθ ὁ μεγαλοφυέστερος ζωγράφος τῆς Ἱσπανίας, ἐξελιχθεὶς εἰς μέγαν καλλιτεχνικὸν παράγοντα καὶ πρόδρομον τῆς τέχνης τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Εἰς τὴν τεχνικὴν ὁρμηθεὶς ἀπὸ τὰ τελευταῖα ὥριμα ἔργα τοῦ Βελάσκεθ, προησθάνθη τὴν ὁδὸν τῆς ζωγραφικῆς εἰς τὴν μελέτην τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ χρώματος, τὴν ὁποίαν βραδύτερον ἐπανεῦρον οἱ ἐμπρεσσιονισταί. Τοποθετεῖ κατὰ τοιοῦτον τρόπον τὰ χρώματά του, ὥστε οὐδαμοῦ διακρίνει κανεὶς τὸ περίγραμμα τῶν μορφῶν τὸ ὁποῖον ὑποβάλλεται μόνον ἀπὸ τὴν διαβάθμισιν τῆς φωτεινότητος τοῦ χρώματος. Ὁ χρωστὴρ πηδᾷ μὲ βιαίας κινήσεις τραχὺς καὶ ἀνώμαλος, προδίδων τὴν ψυχικὴν αὐτοῦ ταραχήν, ἢ ἀφίνει τὸ χρῶμα κατὰ μεγάλας ἐπιφανείας καὶ εἰς σφόδρα ἀντιθετικοὺς τόνους. Εἰς δὲ τὴν πνευματικὴν ἐμβάθυνσιν ἐξυψώθη εἰς ἄφθαστον δύναμιν καὶ μεγαλεῖον, ὀξεῖαν ἐκφραστικότητα καὶ χαρακτηρισμόν. Τὰ πρῶτά του ἔργα εἶναι πλούσια εἰς

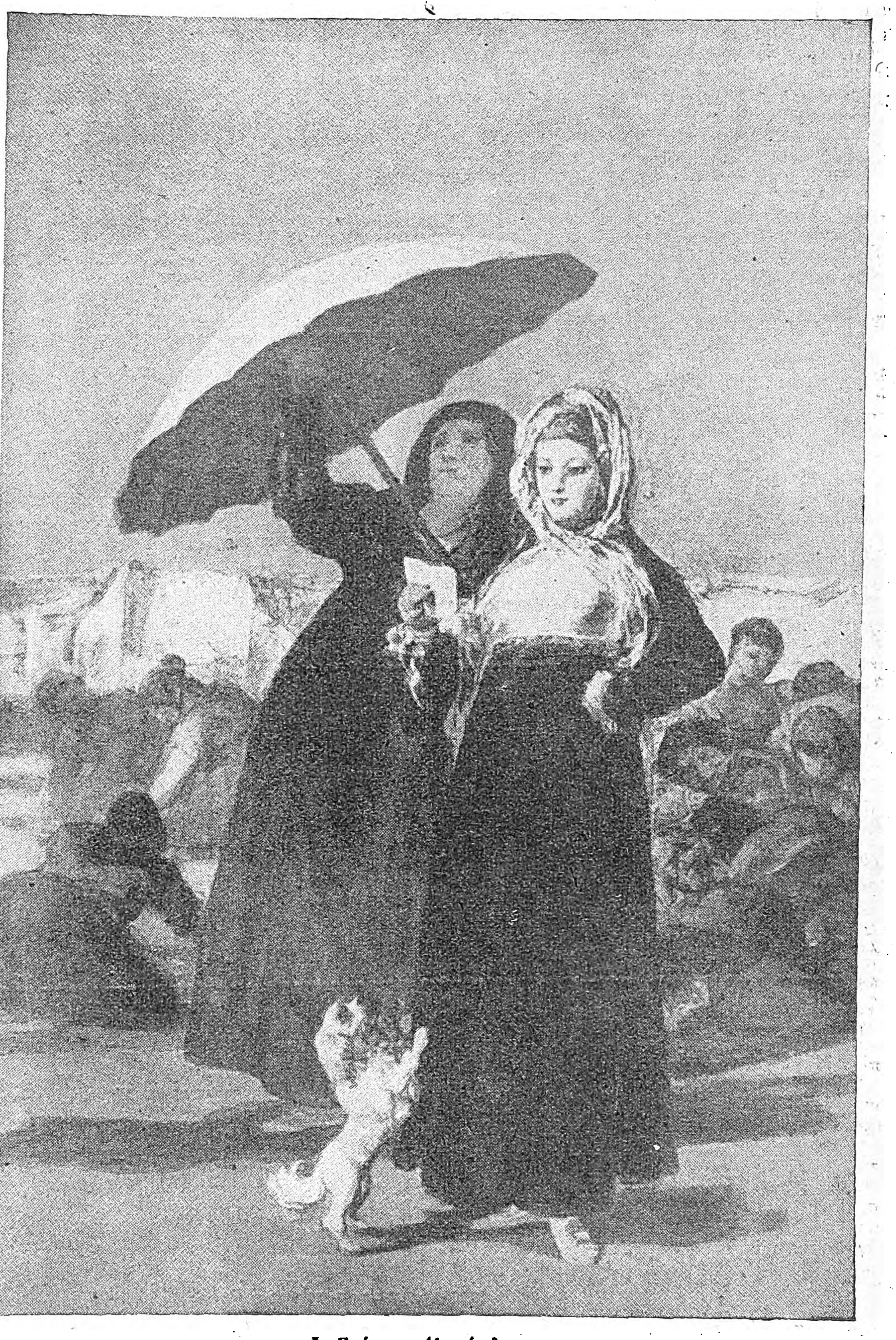

Φ. Γκόγια: *Αἱ νεάνιδες.*

Digitized by Google

χρῶμα καὶ ποικιλίαν τόνων, ἀλλὰ κατὰ τὰ ὀλίγα πρὸ τοῦ 1800 ἔτη τὸ χρῶμά του λαμβάνει ἀπαράμιλλον λάμψιν καὶ δύναμιν, μὲ ζωηρὰς ἀντιθέσεις καὶ τραχείας συγκρούσεις. Εἰς τὰ τελευταῖά του ἔργα γίνεται ἡσυχώτερος, ἀλλὰ βαθύτερος, οἱ τόνοι του εἶναι φαιοὶ καὶ σκοτεινοί, ἀνάλογοι πρὸς τὴν βαθεῖαν μελαγχολίαν τὴν ὁποίαν ἀναδίδει ἡ ψυχικὴ ἀτμοσφαῖρα τῶν εἰκόνων. Εἰς τὰ ἔργα τῆς νεότητός του εἶναι ὁ ζωγράφος τοῦ ροκοκό, τῆς ἐλαφρᾶς ζωῆς καὶ εὐθύμου, ὅπως τὴν γνωρίζομεν ἀπὸ τὴν γαλλικὴν τέχνην τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος. Ἀλλ' ὁ Γκόγια ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὸν καθαρὸν ἱσπανικὸν τόνον μὲ τὰ ζωηρὰ ἐκφραστικὰ χρώματα καὶ τὴν τοπικὴν λαϊκὴν ζωὴν τῆς πατρίδος του. Ἰδιαιτέρως ἀξιοσημείωτοι εἶναι αἱ λεπταὶ καὶ κομψαὶ κινήσεις τῶν ἀνθρώπων καὶ μάλιστα τῶν γυναικῶν, τῶν ὁποίων κατώρθωσε νὰ ἀποδώσῃ ὅλον τὸ ἀριστοκρατικὸν θέλγητρον. Βαθμηδὸν δὲ εἰσήρχετο βαθύτερον εἰς τὴν ψυχὴν τῶν εἰκονιζομένων, οὕτως ὥστε αἱ προσωπογραφίαι του ἀποτελοῦν ἔκφρασιν τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἐποχῆς του. Παράδειγμα εἶναι αἱ εἰκόνες τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας, τῆς ὁποίας ἡ ἠθικὴ κατάπτωσις ζωγραφίζεται τόσον τραγικὴ καὶ σκληρά. Ὁ βασιλεὺς Κάρολος Δ΄, παχὺς καὶ ἀσθματικός, μὲ ἠλίθιον τὸ βλέμμα καὶ πεπωρωμένην τὴν ψυχήν. Ἡ βασίλισσα Μαρία Λουίζα τῆς Πάρμας κοινὴ γυνή, ἐπιδεικνύουσα τὸ εἰς πᾶσαν ἡδονὴν ἔκδοτον σῶμά της, μὲ τὸ λάγνον βλέμμα, ὅπου ἔχει στήσει τὴν φωλεάν της ἡ ἀκολασία καὶ ἡ διαφθορά. Χαρακτηριστικώτατος εἶναι ὁ μέγας πίναξ ὁ εἰκονίζων ὁλόκληρον τὴν βασιλικὴν οἰκογένειαν, περὶ τοῦ ὁποίου εἶπεν ὁ Γκωτιὲ ὅτι παριστάνει οἰκογένειαν παντοπώλου, ἡ ὁποία ἐκέρδισε τὸν πρῶτον ἀριθμὸν τοῦ λαχείου. Ὄχι ὀλιγώτερον δριμέως μετεχειρίσθη ὁ Γκόγια καὶ τὸν κλῆρον, τὸν ὁποῖον ἐξηυτέλισεν, ὅπως καὶ τὴν Ἐκκλησίαν, ὅπου ἐζωγράφησε τὴν ἔκλυσιν τῶν συγχρόνων ἠθῶν. Εἰς τὸν τροῦλλον τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου παρέστησε τὸν ἅγιον εὐλογοῦντα ὄπισθεν ἑνὸς περιφράγματος τὰ πλήθη, ὅπου διακρίνει τις ἐπαίτας, ταχυδακτυλουργούς, μαγίσσας, ἑταίρας εἰς ποικίλας ἀσέμνους στάσεις καὶ ζωηρὰς κινήσεις ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου χώρου.

Τὸ μαστίγιον ὅμως τοῦ τιμητοῦ τῆς θλιβερᾶς ἐξαχρειώσεως τῆς συγχρόνου του κοινωνίας καταφέρεται ἀνηλεῶς εἰς τὰ σχέδιά του Caprichos. Ἐκεῖ ἀγωνίζεται ἀγρίως κατὰ τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἀνηθικότητος, ἐκεῖ πλήττει τὴν καλλωπιστικὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν ἔκλυσιν ἠθῶν, τὴν δουλοπρέπειαν τῶν αὐλικῶν καὶ τὴν ἐξαγορὰν τῶν ὑπηρεσιῶν, τὴν ὑποκρισίαν τοῦ κλήρου καὶ τὴν μωρίαν τοῦ ὄχλου. Εἰς ἓν σχέδιον δεικνύει ψευδευλαβεῖς πιστούς, οἱ ὁποῖοι μὲ ὑποκρισίαν προσεύχονται πρὸ ἑνὸς σκιάχτρου, ἀλλαχοῦ ἱερεῖς, οἱ ὁποῖοι μὲ ἠλιθίαν ἀδιαφορίαν περιφέρουν τὰ ἅγια, καὶ ἀλλαχοῦ ἕνα νεκρὸν ἐξερχόμενον τοῦ τάφου καὶ γράφοντα μὲ τὸ σκελετῶδες δάκτυλόν του τὴν λέξιν Nada (μηδέν), εἰς διάψευσιν τῶν ἰσχυρισμῶν τῶν ἱερέων τῆς Ἐκκλησίας περὶ ἀθανασίας κτλ. Πλεῖστα ἐκ τῶν σχεδίων αὐτῶν ἔχουν ὡς βάσιν πραγματικὰ γεγονότα, ἀλλ' ὁ Γκόγια προσδίδει εἰς ὅλα γενικὴν σημασίαν. Ὁ ἴδιος γράφει ὅτι ἡ ζωγραφική, ὅπως καὶ ἡ ποίησις, ἐκλέγει ἀπὸ τὸν κόσμον ὅ,τι εὑρίσκει κατάλληλον πρὸς τὸν σκοπόν της. Συγκεντρώνει εἰς ἓν μόνον φανταστικὸν πρόσωπον περιπτώσεις καὶ χαρακτῆρας, τοὺς ὁποίους ἡ φύσις παρουσιάζει διεσκορπισμένους εἰς πολλὰ ἄτομα. Χάρις δὲ εἰς τὸν σοφὸν καὶ εὐφυῆ αὐτὸν συνδυασμὸν ἀποκτᾷ ὁ καλλιτέχνης τὸν τίτλον τοῦ ἐφευρέτου καὶ παύει νὰ εἶναι δουλικὸς ἀντιγραφεύς. Μᾶς εἶναι πολύτιμα τὰ γραπτὰ ταῦτα τοῦ Γκόγια, τῶν ὁποίων ἐσώθησαν μερικά, διότι σχολιάζουν πολλάκις σχέδιά του, τῶν ὁποίων αἱ ἐπιγραφαὶ εἶναι αἰνιγματικαὶ καὶ δυσνόητοι, ὅσον καὶ ἂν ταῦτα ἐμποιοῦν καταπληκτικὴν ἐντύπωσιν μὲ τὴν ἐκφραστικὴν καὶ χαρακτηριστικήν των δύναμιν. Θὰ παραθέσωμεν μερικὰ διαφωτιστικώτατα. Εἰς ἓν φύλλον ὅπου εἰκονίζεται σύμπλεγμα διαφόρων μετημφιεσμένων μὲ τὴν ἐπιγραφὴν «nadie se conoce» (οὐδεὶς γνωρίζει τὸν ἄλλον), ἀναφέρεται τὸ ἑξῆς σχόλιον: «Ὁ κόσμος εἶναι παρέλασις προσωπιδοφόρων: ὅλα, πρόσωπον, ἐνδυμασία, φωνὴ εἶναι ψεῦδος. Ὅλοι θέλουν νὰ φαίνωνται ὅ,τι πράγματι δὲν εἶναι, ὅλοι ἀλληλοαπατῶνται καὶ οὐδεὶς γνωρίζει τὸν ἄλλον». Εἰς ἄλλο ἐπιγραφόμενον «ya tienen asiento» (ἔχουν ἐπὶ τέλους τὴν θέσιν των) καὶ εἰκονίζον γυναῖκας μὲ λίαν κοντὰς ἐσθῆτας καὶ καθίσματα εἰς τὴν κεφαλήν, ἀναφέρεται ἄλλο σχόλιον: «Ἐὰν τὰ πλάσματα αὐτά, τὰ ἐλαφρὰ καὶ ἄστατα, πρέπει νὰ εὕρουν κάπου νὰ καθίσουν, τὸ καλύτερον εἶναι νὰ θέσῃ τις τὸ κάθισμά των ἐπὶ τῆς κεφαλῆς των». Εἴς τι σχέδιον σατιρίζων τὴν συνήθειαν τῶν γυναικῶν νὰ φοροῦν κοντὰ ἐνδύματα, παριστάνει ἓν πρόσωπον τὸ ὁποῖον κρατεῖ εἰς τὰς χεῖρας μίαν περισκελίδα καὶ εἰς τὰ ὦτα ἔχει ὑποδήματα!

Ὁλόκληρον κόσμον περιέλαβεν εἰς τὸ ἔργον του ὁ Γκόγια. Εἰς τὰς εἰκόνας του παρελαύνουν βασιλεῖς, αὐλικοί, ὑπουργοί, στρατηγοί, ὅλοι οἱ περίφημοι ταυρομάχοι, ἠθοποιοί, αἱ ὡραιότεραι

Φ. Γκόγια: *Δύο «μάγιας» εἰς τὸν ἐξώστην.*

γυναῖκες τῆς Μαδρίτης, οἱ γνωστότεροι ἀντιπρόσωποι τοῦ πνεύματος καὶ τῆς Ἐκκλησίας, ἄνδρες τοῦ λαοῦ, γυναῖκες πάσης τάξεως καὶ παῖδες. Μάχαι, ἀλληγορικαὶ παραστάσεις, σκηναὶ φρενοκομείου, φανταστικαὶ ἱστορίαι, λησταί, ἠθογραφίαι, ἀποκαλύπτουν τὴν πολυποίκιλον καὶ ἀνεξάντλητον φαντασίαν καὶ παρατηρητικότητα τοῦ καλλιτέχνου. Χωρὶς οὐδὲν νὰ κρύψῃ ἐκ τῶν αἰσθημάτων του, μαστιγώνει μὲ πᾶσαν εἰλικρίνειαν καὶ παρρησίαν τὰ σύγχρονα ἐλαττώματα, ἀπόστολος ἑνὸς ἀνωτέρου ἀνθρωπισμοῦ, τὸν ὁποῖον ποθεῖ νὰ ἐγκαταστήσῃ ἐπὶ τῆς γῆς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Κυρία πηγὴ εἶναι ἡ μεγάλη του ἀλληλογραφία μὲ τὸν φίλον του *Martin Zapater*, ἐκδοθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ τούτου: Goya notizias biograficas Zaragoza, 1868).— *P. Lafond*, Goya (Paris 1902). — *Val. von Loga*, Goya, (Berlin, 1903).— *Muther* Goya (1906).— *Oerteb*, Goya (τὸ ἔργον του εἰς φωτογραφίας) (1907).—*Aurel. de Bernete y Moret*, Goya, pintor de retratos (Madrid, 1919).— *Τοῦ ἰδίου*, Goya, Compositiones y figuras (Madrid 1917).— *Τοῦ ἰδίου*, Goya, grabador (Madrid, 1918). — *Jean Tild*, Goya (Paris, 1920).— *A. Mayer*, Goya (Berlin, 1923). Δ. Ε.

Γκογιάθ (Goyàz) */Γεωγρ./*. Πρωτεύουσα τοῦ κράτους Γκογιάθ. Κάτοικοι 6807. Ὁ χρυσὸς ἀνεκαλύφθη τὸ πρῶτον ἐν τῇ πόλει τῷ 1682 ὑπὸ τοῦ Βαρθολομαίου Μπουένο, τοῦ πρώτου εὐρωπαίου ἐξερευνητοῦ τῆς περιφερείας, ἡ δὲ ἀποικία ἡ ἱδρυθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ ἔφερε τὸ ὄνομα Σάντα Ἄννα. Τὸ Γκογιὰθ εἶναι ἕδρα ἐπισκοπῆς, ἱδρυθείσης τῷ 1826.

— **Γκογιάθ** (Goyàz) */Γεωγρ./*. Μεσογειακὸν κράτος τῆς Βραζιλίας, περιλαμβάνον πολλοὺς ἡμιπολιτισμένους Ἰνδοὺς καὶ μιγάδας. Ἔχει ἔκτασιν 288.549 τετραγ. μιλλίων καὶ 255.284 κατοίκους. Ὁλόκληρον τὸ κράτος ἐκτείνεται ἐπὶ τοῦ μεγάλου βραζιλιανοῦ ὀροπεδίου, τὸ ὕψος τοῦ ὁποίου ὑπολογίζεται εἰς 2700 πόδας κατὰ μέσον ὅρον. Οἱ ποταμίσκοι οἱ διασχίζοντες τὸ ὀροπέδιον περιβάλλονται ὑπὸ δασῶν, τὰ ὁποῖα πρὸς βορρᾶν γίνονται πυκνότατα. Τὸ κλῖμα τοῦ ὀροπεδίου εἶναι ὑποτροπικόν, ἐνῷ τῶν ἐν αὐτῷ κοιλάδων τροπικόν. Ἡ καλλιέργεια τοῦ ἐδάφους περιορίζεται εἰς τὰς τοπικὰς ἀνάγκας τῶν κατοίκων, πλὴν τοῦ καπνοῦ, ὁ ὁποῖος ἐξάγεται εἰς τὰ γειτονικὰ κράτη. Οἱ κάτοικοι ἐπιδίδονται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν, ὑπάρχουν δὲ ἐπίσης χρυσωρυχεῖα καὶ ἀδαμαντωρυχεῖα, τὰ ὁποῖα λειτουργοῦν κατὰ πρωτόγονον τρόπον, χρησιμοποιουμένων τῶν πρὸ δύο αἰώνων μεθόδων. Δ. Δ.

Γκόγκ, *Βὰν* — (Van-Gogh), *Βικέντιος*· βλ. Βὰν-Γκόγκ.

Γκόγκα (Goga), *Ὀκτάβιος*. Ρουμᾶνος λογοτέχνης καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1881. Ὑπῆρξεν ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν ἐπὶ τῆς κυβερνήσεως Ἀβερέσκου. Διεκρίθη ἰδίᾳ διὰ τὰ πατριωτικά του ποιήματα καὶ διὰ τὴν καυστικὴν σάτιράν του ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ὁ κύριος συμβολαιογράφος», ἥτις κατεσχέθη ὑπὸ τῆς οὑγγρικῆς κυβερνήσεως ἐν Σιμπεμποῦργκεν. Τῷ 1928 ἀνεβίβασεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ ἐθνικοῦ θεάτρου τοῦ Βουκουρεστίου τὸ δρᾶμα «Ὁ μαστρο-Μανώλης», ὅπερ ἐπεκροτήθη ἐνθουσιωδῶς.

Γκογκάκης, *Παναγιώτης*. Ἀναφέρεται ὡς Σουλιώτης Ἀγωνιστής, μετασχὼν τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων ἐν τῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι καὶ καταταχθεὶς εἰς τὴν Ε΄ τάξιν τῶν ἀξιωματικῶν τῆς Φάλαγγος. Γ. Δ. Κ.

Γκογκάρτεν (Gogarten), *Φρειδερῖκος*. Γερμανὸς θεολόγος, γενν.θεὶς τῷ 1887. Τῷ 1914 διετέλεσεν ἱεροκήρυξ ἐν Βρέμῃ, τῷ 1917 ἐν Στέλτσεντορφ τῆς Θουριγγίας. Ἀπὸ τοῦ 1925 διδάσκει ὡς ἔκτακτος καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ἰένης. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ πρω[τ]εύουσι τὰ ἑξῆς: «Ὁ Φίχτε ὡς θρησκευτικὸς φιλόσοφος» (1914), «Ἡ Θρησκεία καὶ ὁ λαός» (1915), «Πίστις καὶ ἀποκάλυψις» (192?), «Παραισθήσεις» (1926). Πλὴν τούτων ἐδημοσίευσε περισπουδάστους πραγματείας εἰς τὸ περιοδικὸν «Zwischen den Zeiten».

Γκόγκας, *Γεώργιος*. Ἠπειρώτης Ἀγωνιστής. Ἀναφέρεται ὡς ἐπὶ πενταετίαν πολεμήσας ἐν Κρήτῃ. Τιμηθεὶς δι' ἀργυροῦ ἀριστείου κατετάχθη εἰς τοὺς ἀξιωματικοὺς τῆς Φάλαγγος. Γ. Δ. Κ.

Γκογκελὰ (Goguelat), *Φραγκῖσκος ντὲ*— Γάλλος στρατηγὸς (1746—1831). Ἀφωσιωμένος εἰς τὸν βασιλέα Λουδοβῖκον ΙΣΤ΄ ἀνέλαβε νὰ διευκολύνῃ τὴν φυγάδευσιν αὐτοῦ εἰς Βέλγιον κατὰ τὸ 1792. Ἀποτυχούσης τῆς ἀποπείρας παρεπέμφθη εἰς δίκην. Ἀμνηστευθεὶς μετὰ τὴν παραδοχὴν ὑπὸ τοῦ βασιλέως τοῦ ψηφισθέντος συντάγματος ἀνεχώρησεν ἐκ Γαλλίας καὶ ἀνέλαβεν ὑπηρεσίαν ἐν Αὐστρίᾳ ὡς στρατηγός. Ἐπανελθὼν κατὰ τὴν παλινόρθωσιν διωρίσθη αὐλάρχης παρὰ τῷ Λουδοβίκῳ ΙΗ΄. Συνέγραψεν: «Ἀπομνημονεύματα ἐπὶ τῶν γεγονότων τῆς φυγῆς τῆς Βαρὲν» (1823). Ν. Π.—Λ.

Γκογκέπ. Πέρσης ποιητὴς καὶ διπλωμάτης, χρηματίσας πρέσβυς τῆς Περσίας ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ τοῦ διασήμου σάχου Ναδὶρ (1735—1747). Ν. Μ.

Γκόγκο (Gogo ἢ Gagho) */Γεωγρ./*. Πόλις τοῦ Σουδὰν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Νίγηρος, 380 χιλιόμετρα Α τοῦ Τουμπουκτοῦ. Ἄλλοτε ἦτο ἡ σπουδαιοτέρα πόλις τοῦ ἀνατολικοῦ Σουδὰν καὶ ἡ πρωτεύουσα τοῦ κράτους Σογγάϊ. Σήμερον ἀποτελεῖται ἀπὸ μερικὰς ἀθλίας καλύβας.

— **Γκόγκο** (Gogo ἢ Gogha) */Γεωγρ./*. Πόλις τῶν βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, τῆς ἐπαρχίας Ἀχμεδαβάδ, 193 μίλλια ΒΔ τῆς Βομβάης. Πληθυσμὸς 4798. Οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ταύτης θεωροῦνται οἱ καλύτεροι ναυτικοὶ τῶν Ἰνδιῶν. Ἔχει ἀσφαλέστατον λιμένα. Τὸ Γκόγκο ἀπώλεσεν ἤδη τὴν ἐμπορικήν του σπουδαιότητα. Δ. Δ.

Γκόγκολ-*Γιάνβσκη*, *Νικόλαος Βασίλιεβιτς*. Διάσημος Ρῶσος συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1819 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1852 ἐν Μόσχᾳ. Ὁ πατήρ του Βασίλειος Γκόγκολ διεκρίνετο διὰ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν παίδευσιν, εἶχε δὲ συνθέσει δύο κωμῳδίας, αἵτινες ἐπαίζοντο εἰς τὰ ἰδιωτικὰ θέατρα τῶν γειτόνων του γαιοδεσποτῶν. Ἡ μήτηρ του, ἀνήκουσα εἰς τὴν οἰκογένειαν Τοροτσίνσκη, ἦτο γυνὴ ἀνωτέρας μορφώσεως καὶ ἐπέδρασε μεγάλως ἐπὶ τοῦ συγγραφέως. Φιλόθρησκος εἰς ἄκρον, ἀφύπνισε πρωϊμώτατα τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα τοῦ παιδός, ὅπερ μετεβλήθη εἰς ψυχοπάθειαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του. Ἐκτὸς τῶν θρησκευ-

Digitized by Google

τικῶν αἰσθημάτων ἀνεπτύχθη παιδιόθεν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Γκόγκολ ἡ θερμὴ πρὸς τὴν γενέτειράν του ἀγάπη. Τὸν ἐγοήτευεν ἡ φύσις τῆς Οὐκρανίας καὶ τὸν ἐμέθυσκον αἱ μελῳδίαι τῶν ἀγρῶν της. Αἱ γλυκύθυμοι καὶ περιπαθεῖς αὗται ἐντυπώσεις ἐδέσποσαν εἰς τὴν ψυχήν του αἰωνίως, οὕτω δὲ εἰς τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων του μετὰ τρυφερωτάτης στοργῆς ἐπανέρχεται εἰς τὸ προσφιλὲς θέμα του, τὰς ἀναμνήσεις τῆς παιδικῆς ἡλικίας του. Προικισμένος ἀπὸ φύσεως δι' ἀσυνήθους παρατηρητικότητος, ὁ Γκόκολ ἐκ τρυφερᾶς ἡλικίας ἐγνώρισε τὰς λεπτομερείας τῆς ζωῆς τῶν μικρορρωσικῶν χωρίων, τὰ ἤθη τῶν κατοίκων, τὰς παραδόσεις, τὰ παραμύθια, τὰ τραγούδια καὶ τοὺς χορούς αὐτῶν, εἰς δὲ τὸ ἰδιόκτητον χωρίον τοῦ πάππου του Τοροτσίνσκη κατενόησε πλεῖστα πράγματα ἐκ τοῦ ἐπαρχιακοῦ βίου. Ἀργότερον παρηκολούθησεν εἰς τὴν ἔπαυλιν τοῦ πάππου του θεατρικὰς παραστάσεις, μὲ ὑποκριτὰς δουλοπαροίκους. Ἔκτοτε ἤρξατο ἡ ἀγάπη του πρὸς τὸ θέατρον. Δεκαετὴς εἰσήχθη εἰς τὸ λύκειον τῆς Πολτάβας, ἔνθα ἐφοίτησεν ἐπὶ ἐννέα ἔτη. Τὸ τότε ἐκπαιδευτικὸν σύστημα δὲν παρεῖχε μὲν ἄφθονον ὕλην, ἀλλ' ἄφινεν ἐλευθερίαν πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς ἰδιοφυΐας ἑκάστου. Ἀπὸ τῶν σχολικῶν βάθρων ἤρξατο γράφων ὁ Γκόγκολ, ἐλάμβανε μέρος εἰς μαθητικὰς παραστάσεις, ὑποδυόμενος γεροντικὰ πρόσωπα, ἐκεῖ δὲ ἐδιδάχθη τὴν ἀπαράμιλλον ἀπαγγελίαν, ἥτις προσέδιδεν εἰς πᾶν ὅ,τι ἀνεγίνωσκε ζωὴν καὶ κίνησιν. Ὁ συμμαθητής του, κατόπιν διάσημος καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Πέτρος Ραΐντιν, ἀφηγεῖται ὅτι ὁ Γκόγκολ κατεῖχε τὸ μέγα μυστήριον τῆς ὑποκριτικῆς, ἂν δὲ δὲν ἐγίνετο μέγας συγγραφεύς, θὰ καθίστατο ἀναντιρρήτως μέγας τοῦ θεάτρου καλλιτέχνης. Ὅταν ἀνέγνωσεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Πούσκιν ἓν ἐκ τῶν μικρῶν του ἔργων, οἱ ἀκροαταὶ ἔμειναν κατάπληκτοι, ὄχι μόνον ἐκ τοῦ ἔργου, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἀπαγγελίας του.

Εἰς ἡλικίαν 16 ἐτῶν ἔχασε τὸν πατέρα του καὶ περατώσας τὰς γυμνασιακάς του σπουδὰς ἐπέστρεψεν εἰς τὸ χωρίον, ὁπόθεν μετέβη εἰς τὴν Πετρούπολιν, περιελθὼν δ' ἐκεῖ εἰς στερήσεις, ἐσκέφθη νὰ γίνῃ ἠθοποιός. Ἀλλ' ἡ ἀπαγγελία του, ἀπηλλαγμένη παντὸς στόμφου καὶ πάσης προσποιήσεως, δὲν ἐνεποίησεν ἀγαθὴν ἐντύπωσιν εἰς τὴν θεατρικὴν ἐπιτροπὴν καὶ οὕτως ἀπερρίφθη. Ἀπεφάσισε τότε νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν φιλολογίαν καὶ ἐδημοσίευσε τὸ εἰδύλλιον «Χὰντς Κιουχέλγκερτεν». Ἡ κριτικὴ τὸ ὑπεδέχθη ψυχρότατα· ἀπογοητευθεὶς παρέδωκεν εἰς τὸ πῦρ ὅσα ἀντίτυπα τοῦ εἶχον ἀπομείνει. Ἐν τῷ μεταξὺ παρατηρήσας ὅτι εἰς τὴν Πετρούπολιν ἐνδιεφέροντο διὰ τὴν ζωὴν τῶν Μικρορρώσων, ἐσκέφθη νὰ ἀναβιβάσῃ τὰς ἠθογραφικὰς κωμῳδίας τοῦ πατρός του εἰς τὸ θέατρον, ἀλλὰ καὶ αὗται δὲν ἐγένοντο δεκταί. Ἐπεδόθη τότε εἰς τὴν συλλογὴν ὕλης πρὸς συγγραφὴν μικρορρωσικῶν διηγημάτων, καὶ μετά τινα χρόνον ἐδημοσίευσε ταῦτα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἑσπέραι εἰς τὸ χωρίον πλησίον τῆς Ντικάνκας». Τὸ βιβλίον του τοῦτο ἐκρίθη εὐμενέστερον, ἀλλ ὁ Γκόγκολ εὕρισκε ψυχρὰν τὴν ὑποδοχὴν αὐτοῦ, ἐπὶ πλέον δὲ πεζὴν τὴν κοινωνίαν τῆς Πετρουπόλεως, καὶ ἀπεφάσισε ν' ἀποδημήσῃ εἰς ξένας χώρας, ζητῶν μακρὰν τῆς πατρίδος του τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τῆς φανταστικῆς εὐτυχίας. Ἀλλ' ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἀτμόπλοιον καὶ εὑρέθη μεταξὺ ἀδιαφόρων ἀνθρώπων, αἱ φαιδραὶ ἐλπίδες του ἐξηφανίσθησαν καὶ ἀφιχθεὶς εἰς Ἀμβοῦργον, ἀντὶ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν πλοῦν πρὸς τὴν Ἀμερικήν, ἐπανέκαμψεν εἰς τὴν Πετρούπολιν, μὲ τὴν πεποίθησιν πλέον ὅτι οὐδαμοῦ δύναται ν' ἀποφύγῃ τις τὴν παγερὰν πεζότητα τῆς ζωῆς. Ἐπεδόθη καὶ πάλιν εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ ἤρξατο συνεχίζων τὰς «Ἑσπέρας τοῦ χωρίου», εἰς τὰς ὁποίας ἀνεδείχθη μέγας ἀριστοτέχνης.

Τὰ διηγήματα ταῦτα γέμουν ἀπὸ τύπους, εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τῶν αἰσθημάτων τῶν ὁποίων ἀναβλύζει ἡ λαϊκὴ ζωή. Οἱ τύποι οὗτοι εἶναι ἀπειράριθμοι: Κοζᾶκοι, αἱ γυναῖκες αὐτῶν, γέροντες, ἱερεῖς, ἀτσίγκανοι, γυρολόγοι, πλανόδιοι μουσικοὶ κλπ. Ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ Γκόγκολ εὗρεν ἐνταῦθα ἐλεύθερον πεδίον εἰς τὸ φυσικὸν αὐτοῦ μέθυ, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ ἓν ἐκ τῶν χαρακτηριστικωτέρων στοιχείων τῆς ἰδιοφυΐας του. Ἡ ζωγραφικὴ αὐτοῦ φύσις ἐφάνη ἐξ ἄλλου εἰς ὅλην αὐτῆς τὴν λαμπρότητα. Περιγράφων τὰς ἐαρινὰς νύκτας τῆς Οὐκρανίας εἰς τὴν «Πνιγμένην» του καὶ τὰς χειμερινὰς εἰς τὴν «Νύκτα τῶν Χριστουγέννων», φαίνεται ὡς νὰ ἔλαβε μαγικόν τινα χρωστῆρα καὶ εἰκόνισε τὴν πολυάστερον αἰθρίαν τῆς νυκτὸς καὶ μεταδίδει εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀναγνώστου τὴν μαγείαν τῶν ποιητικωτέρων στιγμῶν τῆς φύσεως. Τὰ διηγήματα ταῦτα προσήγγισαν τὸν Γκόγκολ εἰς τὸν φιλολογικὸν κύκλον τῆς Πετρουπόλεως, καὶ προὐκάλεσαν τὸν θαυμασμόν. Ἱκανοποιημένος ὁ Γκόγκολ διῆλθεν ὁλόκληρον τὸ θέρος πλησίον τοῦ Πούσκιν εἰς τὸ Τσάρσκογιε Σέλο, καὶ ἔλαβε παρ' αὐτοῦ τὴν ὤθησιν νὰ γράψῃ θεατρικὰ ἔργα. Ἐπιστρέψας εἰς Οὐκρανίαν κατέλαβε τὴν ἕδραν τῆς ἱστορίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Κιέβου. Τὸ ἐναρκτήριον μάθημά του ὑπῆρξεν ἀξιοθαύμαστον· ἀλλὰ περιωρίσθη εἰς τοῦτο καὶ μόνον, διότι ἀμέσως παραιτηθεὶς ἠσχολήθη καὶ πάλιν εἰς τὴν λογοτεχνίαν, ἔγραψε δὲ τὴν περίφημον κωμῳδίαν του «Ἐπιθεωρητής», ἀναβιβασθεῖσαν ἐπὶ σκηνῆς τὴν 19 Ἀπριλίου 1836 εἰς τὸ θέατρον τῆς Πετρουπόλεως. Κατὰ τὴν παράστασίν της ὁ Γκόγκολ παρέμεινεν ὡς ἁπλοῦς θεατής, κατεχόμενος ἐκ φόβου περὶ τῆς τύχης τοῦ ἔργου, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχε θέσει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ μετὰ τῶν ὡραιοτέρων του σκέψεων. Τὸ ἔργον, καίτοι κατακριθὲν κατ' ἀρχὰς ὑπὸ κριτικῶν τινων, ἔσχε πρωτοφανῆ ἐπιτυχίαν.

Νικόλαος Γκόγκολ.

Τὴν ὑπόθεσιν τῆς κωμῳδίας ταύτης ὑπέδειξεν εἰς τὸν Γκόγκολ ὁ Πούσκιν, ὅστις μεταβαίνων εἰς Ὀρεμβοῦργον πρὸς συλλογὴν στοιχείων διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Πουγκάτσεφ ἐγένετο μάρτυς τῆς ὑποθέσεως τοῦ «Ἐπιθεωρητοῦ», ἥτις εἰς κοινὸν συγγραφέα μόλις θὰ ἤρκει πρὸς σύνθεσιν κωμειδυλλίου. Ὁ Χλεστακώφ, φαυλόπαις ἐκ Πετρουπόλεως, μεταβαίνων κατὰ τὰς διακοπὰς τῶν μαθημάτων του πλησίον τῶν συγγενῶν του, εὑρέθη καθ' ὁδὸν ἄνευ χρημάτων, εἴς τινα δὲ μικρὰν πόλιν τοῦ ἐπῆλθεν ἡ ἰδέα νὰ παρουσιασθῇ ὡς ἐπιθεωρητὴς τῆς ἐπαρχίας, ἐρευνῶν τὰς ἀνάγκας αὐτῆς incognito. Τὴν ἁπλουστάτην αὐτὴν ὑπόθεσιν ὑπερεπλήρωσεν ὁ Γκόγκολ διὰ κωμικῶν τύπων. Ἐρευνῶν τὸν βίον, τὰς ἕξεις καὶ τὴν νοοτροπίαν τῆς ρωσικῆς ὑπαλληλίας, ἐδημιούργησεν ἀληθὲς ἀριστούργημα καὶ παρουσίασε ζωντανὴν τὴν εἰκόνα τῆς αὐθαιρεσίας καὶ τῆς διαφθορᾶς τῆς τάξεως ταύτης τῆς κοινωνίας. Προσβάλλων τὴν διοίκησιν ὁ ποιητής, παρουσίασε χαίνουσαν τὴν σφοδροτέραν πληγὴν αὐτῆς. Ἡ δωροδοκία καὶ ἡ αὐθαιρεσία, αἱ δεσπόζουσαι ἀπὸ τῆς κεφαλῆς μέχρι τῶν κατωτάτων βαθμίδων τῆς διοικητικῆς κλίμακος, ἀνεπτύχθησαν εἰς τὴν κωμῳδίαν μετὰ τοιαύτης ζωηρότητος, ὥστε ἡ κοινωνία ἀνεζήτει τοὺς πραγματικοὺς ἥρωας εἰς τὰ δημόσια γραφεῖα. Καίτοι ὁ ποιητὴς ἐναπέθεσε τὸν πεπυρακτωμένον σίδηρον τῆς σατίρας ἐπὶ τῶν διοικητικῶν τούτων πληγῶν, δὲν ἠκούσθησαν ἐν τούτοις κραυγαὶ ἄλγους, διότι ἡ διαφθορὰ εἶχεν εἰσδύσει τόσον βαθέως εἰς τὰ ἤθη τῆς κοινωνίας, εἶχε τόσον συζυμωθῆ μετὰ τῆς ζωῆς αὐτῆς, ὥστε τὰ ἠθικὰ ἕλκη ἐφαίνοντο ὡς κατὰ φύσιν ὑπάρχοντα, καὶ μόνον τὴν φαιδρότητα καὶ τὸν γέλωτα προεκάλουν παρουσιαζόμενα εἰς τὸ θέατρον. Τοῦτο ἐξώργιζε τὸν ποιητήν, αἰσθανόμενον ὅτι ὁ λαὸς δὲν εἶχε πλήρη τὴν ἀντίληψιν τῶν ἔργων του. Ἡ παλαιά του ἐπιθυμία ὅπως ἀποδημήσῃ εἰς μακρινὰς χώρας ἀνεγεννήθη, οὕτω δὲ ἀπῆλθεν εἰς Ἰταλίαν καὶ Ἱσπανίαν. Εἰς Ἰταλίαν ἔγραψε τὸ πρῶτον μέρος τῶν «Νεκρῶν ψυχῶν», μυθιστορήματος, ὅπερ ὁ Γκόγκολ τὸ ἐπιγράφει ποίημα. Καὶ εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, ὅπως εἰς τὴν κωμῳδίαν του, σατιρίζει τὰς τάξεις τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ τῶν ἐπαρχιωτῶν κερδοσκόπων, τῶν μετερχομένων πᾶν μέσον πρὸς ἀπόκτησιν πλούτου. Τὸ ἔργον του στηρίζεται ἐπὶ τοῦ θεσμοῦ τῆς δουλοπαροικίας. Ὁ ἀριθμὸς τῶν δουλοπαροίκων ἑκάστου γαιοδεσπότου κατεγράφετο περιοδικῶς εἰς σχετικὸν πίνακα τοῦ δημοσίου, παρέμενε δὲ ἀμετάβλητος. Οὕτως αἱ «Ψυχαί», ἤτοι οἱ δουλοπάροικοι, οἱ ἀναγραφόμενοι εἰς τὰ βιβλία τῶν μεταγραφῶν, ὑπέκειντο εἰς ὅλας τὰς κοινὰς συναλλαγὰς τῆς πωλήσεως, τῆς ἀνταλλαγῆς καὶ τῆς ὑποθηκεύσεως. Κάποιος τελώνης, Τσιτσικὼφ καλούμενος, ἐσκέφθη ν' ἀποκτήσῃ κυριότητα ἀντὶ μικροῦ τιμήματος ἐπὶ ἀποθανόντων δουλοπαροίκων, οἵτινες ἐφέροντο ζῶντες εἰς τὰ βιβλία τῶν μεταγραφῶν καὶ νὰ ὑποθηκεύσῃ ὕστερον αὐτοὺς εἴς τινα τράπεζαν. Πρὸς πραγματοποίησιν τοῦ σκοποῦ περιῆλθε τὸν κόσμον τῶν γαιοδεσποτῶν πρὸς ἀγορὰν τῶν νεκρῶν ψυχῶν. Ὁ Γκόγκολ ἔδωκε τοιαύτην εὐρύτητα εἰς τὰς παρατηρήσεις του, ὥστε περιέλαβεν ὅλας τὰς κλάσεις τῶν γαιοδεσποτῶν καὶ ἐπέθεσεν εἰς τὰ μέτωπα αὐτῶν τὴν ἀνεξάλειπτον σφραγῖδα τοῦ ὀνείδους. Οἱ τύποι του εἶναι ποικίλοι: ὁ Μανίλωφ καὶ ἡ οἰκογένειά του δὲν ἀνήκουν εἰς οὐδὲν ἐκ τῶν γνωστῶν εἰδῶν τῶν ἀνθρώπων, εἶναι ἄνευ ἠθικῆς τινος φυσιογνωμίας, ἄνευ ἀρχῶν, ἄνευ πεποιθήσεων, ἄνευ χαρακτῆρος. Ὁ Νοζιρκώφ, ὀχαλίνωτος ἄσωτος, εἶναι κλέπτης χαρτοπαιγνίων καὶ ξυλοφορτώνει τοὺς κεκλημένους του. Ὁ Σαμπακιέβιτς δὲν ἀποκρούει οὐδεμίαν πρότασιν ὑπόπτου ἐπιχειρήσεως, ὅπου δύναται νὰ εὕρῃ οἱονδήποτε συμφέρον. Ἡ γραῖα φιλάργυρος Καραμπάτσκα ἀριθμεῖ τοὺς δουλοπαροίκους καὶ τὰ ρούβλιά της ἀδιακόπως μετὰ τῆς αὐτῆς ἀπληστίας. Οἱ δὲ δημόσιοι ὑπάλληλοι καὶ οἱ ἀστοὶ ἀποτελοῦσιν ἐξαίρετον ἁρμονίαν μετ' αὐτῶν. Ὁ Σαμπακιέβιτς ὁμιλῶν περὶ τοῦ εἰσαγγελέως τῆς πόλεως λέγει, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ μόνος καλοανατεθραμμένος ὑπάλληλος, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς δὲν εἶναι καλύτερος. Ὁλόκληρος ἡ ἐπαρχιακὴ κοινωνία παρίσταται εἰς τὸν θλιβερὸν αὐτὸν πίνακα τοῦ Γκόγκολ. Τὸ βιβλίον τοῦτο, ὡς ἦτο ἑπόμενον, ἐνεποίησε βαθυτάτην ἐντύπωσιν, ἐκρίθη ὡς κοινωνικὴ ἐξέγερσις καὶ ὡς νέον Εὐαγγέλιον. Τῷ 1848 ἀπεδήμησεν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ἐπέστρεψεν ἐκεῖθεν ἔχων ταραγμένην τὴν διάνοιαν. Περιεπλανᾶτο ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, κομίζων μικρὸν μάρσιππον περιέχοντα μελέτας, ἄρθρα καὶ λιβέλλους γραφέντας περὶ αὐτοῦ. Εἶχε παύσει νὰ γράφῃ καὶ λάλει ὀλίγον. Προσεβάλλετο περιοδικῶς ἐκ πυρετῶν καὶ ψευδαισθήσεων. Κατὰ τὴν 21 Φεβρουαρίου τοῦ 1852, διαμένων ἐν Μόσχᾳ, εὑρέθη ἄπνους ἐνώπιον τῶν ἱερῶν εἰκόνων, ὅπου διήρχετο ὁλοκλήρους νύκτας. Ὁ θάνατός του δὲν ἐπροξένησεν εἰς τὸν λαὸν ἐντύπωσιν. Δι' αὐτὸν ὁ συγγραφεὺς ἦτο νεκρὸς πρὸ πολλοῦ. Ἔσχε καὶ οὗτος τὴν αὐτὴν σκληρὰν μοῖραν τῶν πλείστων συγγραφέων τῆς ἐποχῆς του. Ἤρχοντο οὗτοι εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὸν ὠκεανὸν τῶν νέων ἰδεῶν, κατελαμβάνοντο εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἀβύσσου ὑπὸ σκοτοδίνης καὶ ἔχανον τὴν ἰσορροπίαν των.

Τὸ ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν τοῦ ἔργου τοῦ Γκόγκολ συνίσταται εἰς τὴν πλαστικότητα, εἰς τὸ ἁπλοῦν τῆς ἐπινοίας, εἰς τὴν λαϊκότητα, εἰς τὴν ἀναπαράστασιν τῆς ἀληθείας τῆς ζωῆς, εἰς τὴν πρωτοτυπίαν καὶ τὴν κωμικὴν εἰκόνισιν τῶν προσώπων, περιβαλλομένων ὅμως πάντοτε ὑφ' ἑνὸς βαθέος αἰσθήματος θλίψεως. Ὁ Γκόγκολ εἶναι ποιητὴς τῆς πραγματικῆς ζωῆς, τὸ δὲ ἔργον του ἔχει ὄχι μόνον αἰσθητικὴν μορφήν, ἀλλὰ εἶναι πλῆρες αἰσθητικοῦ πνεύματος καὶ δημιουργικότητος. «Μεγαλοφυὴς συγγραφεύς, γράφει ὁ Μπελίνσκη, ὑπόκειται εἰς τοὺς ἰδίους νόμους τῆς δημιουργικότητος, εἰς οὓς ὁ Σαίξπηρ, ὁ Βύρων, ὁ Σίλλερ καὶ ὁ Γκαῖτε. Ἕκαστον ἔργον τοῦ Γκόγκολ εἶναι ἁπλοῦν, συνήθες καὶ ἀληθές, ἀλλ' ἐν ταὐτῷ πρωτότυπον καὶ νέον· ἐκπλήττεταί τις διότι δὲν εἶχε συλλάβει καὶ αὐτὸς τὴν αὐτὴν ἰδέαν καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπινοήσῃ τοὺς αὐτοὺς τύπους, τοὺς τόσον συνήθεις καὶ γνωστούς, τοὺς ὁποίους τοσάκις συνήντησε, τοὺς ὁποίους ἀηδίασεν εἰς τὴν πραγματικὴν ζωὴν καὶ οἱ ὁποῖοι ἐν τούτοις τόσον θελκτικοί, τόσον γοητεύοντες παρίστανται εἰς τὸ ποιητικὸν ἔργον τοῦ Γκόγκολ. Αἰτία τούτων εἶναι ὅτι οὗτοι φέρουσι τὴν σφραγῖδα τῆς μεγαλοφυΐας καὶ ὅτι ἐπλάσθησαν κατὰ τοὺς ἀμετατρέπτους νόμους τῆς δημιουργικότητος. Ἡ ἁπλότης αὕτη τῆς ἐπινοήσεως, ἡ γυμνότης τῆς δράσεως, ἡ πενιχρότης τῆς δραματικότητος, αὐτὸ τὸ συνήθες τῶν περιγραφομένων ὑπὸ τοῦ συγγραφέως γεγονότων, εἶναι τὰ ἀναμφισβήτητα καὶ τὰ ἀληθέστατα γνωρίσματα τῆς δημιουργικότητος· εἶναι ἡ πραγματικὴ ποίησις, ἡ ποίησις τῆς ἀληθοῦς ζωῆς. Ὁ Γκόγκολ δημιουργεῖ τὰ πάντα ἐκ τοῦ μηδενός, ὅσον δὲ πλειότερον εἶναι ἁπλοῦν τὸ θέμα τοῦ διηγήματός του, τόσον ἀποδεικνύει τοῦτο μεγαλυτέραν τὴν ἰδιοφυΐαν αὐτοῦ».

Ὁ Γκόγκολ καὶ ἐν τῇ Δύσει καὶ παρ' ἡμῖν ἐγένετο γνωστὸς διὰ τοῦ ἔργου αὐτοῦ «Ἑσπέραι εἰς τὸ χωρίον». Πᾶν ὅ,τι ἔχει ὡραῖον ἡ φύσις, γοητευτικὸν ὁ ἀγροτικὸς βίος, τυπικὸν ὁ λαός, πάντα ταῦτα σελαγίζουσι μέσῳ τῶν χρωμάτων τῆς ἴριδος κατὰ τοὺς πρώτους τούτους ρεμβασμοὺς τοῦ Γκόγκολ. «Εἶναι ἡ ποίησις αὕτη νεαρά, ἀρωματώδης, δροσερά, πλουσία καὶ μεθυστικὴ ὡς ἐρωτικὸν φίλημα. Ἡ ἐντύπωσις εἶναι κατὰ πάντα ὁμοία ἐκείνης, τὴν ὁποίαν προξενεῖ ἡ ἀνάγνωσις τοῦ «Ὀνείρου θερινῆς νυκτὸς» τοῦ Σαίξπηρ».

Ἄλλα του ἔργα εἶναι ὁ «Ταρὰς Μπούλμπα», ἔξοχος ἐποποιΐα, ἡ «Νὺξ τοῦ Μαΐου», ἡ «Νὺξ τῶν Χριστουγέννων», ἡ «Τρομερὰ ἐκδίκησις», ἡ «Προκυμαία τοῦ Νέβα» καὶ πλεῖστα ἄλλα.

Τοιοῦτο ὑπῆρξε τὸ ἔργον τοῦ Γκόγκολ, τοῦ διανοίξαντος νέας ὁδοὺς ἐπὶ τοῦ πνευματικοῦ κόσμου τῆς Ρωσίας. Ὑπὸ τὴν γραφίδα τοῦ νεαροῦ συγγραφέως, ὁ πεζὸς ρωσικὸς λόγος μετεβλήθη εἰς ἀπαράμιλλον ὄργανον· ἡ αἴγλη τοῦ ὕφους του γοητεύει διὰ τῆς ἁρμονίας τὰ ὦτα καὶ θαμβώνει τὴν ὅρασιν. Αἱ σκιαγραφίαι τῶν Ρώσων μουζίκων, χαραχθεῖσαι μετὰ τόσης λεπτότητος καὶ τόσης ἀληθείας, κατακτοῦν τὴν καρδίαν παντὸς ἀνθρώπου καὶ ὡς λέγει ὁ de Vogüé, τὸ ἔργον τοῦ Γκόγκολ ὑπῆρξε τὸ θανατηφόρον κτύπημα τὸ κατενεχθὲν κατὰ τῆς δουλείας.

Θ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

Γκόεγκ (Goegg), *Ἀμάντ.* Γερμανὸς πολιτικὸς (1830-1897). Τῷ 1849 πρόεδρος τῆς ἐν Ὀλεμβούργῳ ἐθνοσυνελεύσεως, κατόπιν μέλος τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως. Τῷ 1867 συνέτεινε μεγάλως εἰς τὴν ἵδρυσιν τοῦ «Διεθνοῦς συνδέσμου εἰρήνης καὶ ἐλευθερίας». Ἔγραψεν ἱστορικὸν ἔργον ἐπιγραφόμενον «Ἡ ἐπανάστασις τῆς Βάδης τοῦ 1849».

Γκόες (Goes), *Βενέδικτος, ντὲ*—. Πορτογάλος ἰησουΐτης καὶ περιηγητὴς (1562-1607). Ὑπηρέτει κατ' ἀρχὰς ἐν τῷ στρατῷ καὶ διάγων βίον ἄτακτον, περιεβλήθη κατόπιν τὸ μοναχικὸν σχῆμα καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἀποστολὴν τὴν ἑτοιμαζομένην διὰ Κίναν, ἀκολουθήσας καραβάνιον Περσῶν ἐμπόρων. Ἀπέθανε κατὰ τὴν πορείαν ταύτην.

Ν. Π.—Λ.

— **Γκόες** (Goes), *Νταμιάνο, ντὲ*—. Διάσημος Πορτογάλος διπλωμάτης καὶ ἱστορικὸς (1501-1560). Ἐσπούδασεν εἰς Πάδουαν καὶ ἐχρημάτισεν ἀπεσταλμένος τῆς πατρίδος του εἰς Φλάνδραν,

Digitized by Google

Πολωνίαν, Δανίαν καὶ Σουηδίαν. Ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ τὸν ἀνηγόρευσεν ἐπίσημον ἱστοριογράφον του καὶ μέγαν ἀρχειοφύλακα τοῦ κράτους. Ἔγραψε: «Πεποιθήσεις, θρησκεία καὶ ἤθη τῶν Αἰθιόπων» (1541), «Σχόλια Ἰνδικῆς ἱστορίας» (1539), «Χρονικὸν τοῦ βασιλέως Μανουὴλ» (1566). Μ. ΒΑΛΣΑΣ

— **Γκόες** (Van-der-Goes), *Οὖγος-Βὰν-ντὲρ—*· βλ. Βὰν-ντὲρ-*Γκόες*.

Γκοζανζὲ *Μίο-Χὸ [Ἰαπ. μυθ.]*. Ἀνωτέρα θεότης τοῦ Ἰαπωνικοῦ βουδισμοῦ, ἀνήκουσα εἰς τὴν χορείαν τῶν Μίο-Χός, ἤτοι βασιλέων τοῦ φωτός. Εἶναι ἡ προσωποποίησις τῆς νοήσεως τοῦ ἀνθρώπου. Α. Δ.

Γκόζεν (Gozen), *Τέο φὸν—*. Διαπρεπὴς Γερμανὸς γλύπτης, γεννηθεὶς τῷ 1873. Ἀπὸ τοῦ 1905 καθηγητὴς ἐν τῇ σχολῇ τῶν ὡραίων τεχνῶν τῆς Βρεσλαυίας. Εἶναι γνωστὸς ἰδίᾳ διὰ τὰ ἐκ βρόντζου ἀγάλματά του ἀπεικονίζοντα μεγάλους Γερμανοὺς λογοτέχνας καὶ ποιητάς, τὸν Χάϊνε, Γκάϊγκερ κ.τ.λ. Α. Δ.

Γκοζλὰν (Gozlan), *Λέων*. Γάλλος λογοτέχνης καὶ συγγραφεὺς (1803—1866). Υἱὸς ἐφοπλιστοῦ, διῆλθε κατὰ τὴν νεότητά του βίον περιπετειώδη ταξιδεύων εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀφρικῆς. Εἰσελθὼν εἰς τὴν δημοσιογραφίαν ἀνέπτυξε χαρίσματα ἀρίστου δημοσιογράφου καὶ χρονογράφου. Συνέγραψεν ἐπὶ πλέον μυθιστορήματα: «Ὁ συμβολαιογράφος τοῦ Σαντιλλύ», «Ἀριστείδης Φροασσάρ» (1843) κλπ., διηγήματα παραδόξου μορφῆς καὶ συνθέσεως: «Οἱ μαίανδροι», «La folle du Logis» καὶ πλεῖστα θεατρικὰ ἔργα, ἐξ ὧν τὸ «Κατσιγὶς σ' ἕνα ποτήρι νερὸ» καὶ τὸ «Βροχὴ καὶ καλοκαίρια» παίζονται καὶ σήμερον ἐνίοτε ἐκ τῆς σκηνῆς τῶν γαλλικῶν θεάτρων. Ν. Π. —Λ.

Γκόθα (Gotha)· βλ. Γόθα.

Γκόθαλς (Gothals), *Γεώργιος-Οὐάσιγκτων*. Ἀμερικανὸς στρατιωτικὸς γεννηθεὶς τῷ 1858. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν στρατιωτικὴν Ἀκαδημίαν τοῦ WestPoint, ἀπὸ τοῦ 1880 εἰδικευθεὶς εἰς τὴν μηχανολογίαν. Ἔλαβε μέρος εἰς τὸν Ἱσπανοαμερικανικὸν πόλεμον τοῦ 1898 καὶ ἐπὶ μίαν ὀκταετίαν (1907—1915) διηύθυνε τὰ ἔργα τοῦ Παναμᾶ, ἐπισύρας τὸν γενικὸν θαυμασμὸν καὶ παραδώσας αὐτὰ ἓξ μῆνας πρὸ τῆς ταχθείσης προθεσμίας.

Γκόθρι (Guthrie) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς (βλ. Γκέθρι).

γκοΐ (πληθ. *γκοΐμ*)· ἑβραϊκὸς ὅρος δι' οὗ χαρακτηρίζεται ἐν τῇ ἰουδαϊκῇ φιλολογίᾳ ὁ μὴ Ἰουδαῖος, ἀντιστοιχεῖ δὲ πρὸς τὸν ἑλληνικὸν *ἐθνικός*. Γ. Ε.

γκὸ-κάννυ (go-canny ἢ ca-canny)· βλ. λ. ἀπεργία (τ. Ε' σ. 95 γ') καὶ σαμποτάζ.

Γκοκλένιους (Goclenius)· βλ. Γοκλήνιος.

Γκὸ-Κόννιο. Ἴσπων αὐτοκράτωρ τοῦ 17ου αἰῶνος (1644-1654). Ἐπὶ τῆς δυναστείας του συνετάχθησαν τὰ «Νιππὸν ὁ ντάϊ ἰτσὶ ρὰν» ἤ, κατὰ μετάφρασιν τοῦ Κλάπροθ «Χρονικὰ τοῦ Νταϊρί». Ἐπίσης τότε ἤρχισεν ἡ κατασκευὴ τῶν πρώτων πορσελλανῶν «κουτάνι».

Γκοκτσὰ ἢ *Γκὸκ-Τσάϊ* (ἀρμεν. *Σεβάγκ*) *[Γεωγρ.]*. Ἡ μεγαλυτέρα τῶν λιμνῶν τῆς ὑπερκαυκασίου Ρωσίας, ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Ἐριβάν, ἡ ἀρχαία Χασοράβαγκα. Κεῖται μεταξὺ 40° 9' μέχρι 40° 38' Β, καὶ 45° 1' μέχρι 45° 40' Α., εἰς ὕψος 1391 μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, περιστοιχιζομένη ἀπὸ ἠφαιστειογενεῖς ὄγκους, ὕψους 12.000 ποδῶν. Ἔχει ἐπιφάνειαν 1.400 τετρ. χλμ., μεγίστας δὲ διαστάσεις 71×35 χλμ., τὸ δὲ βάθος της φθάνει μέχρις 67 ὀργυιῶν. Τὰ ὕδατά της χύνονται εἰς τὸν Ζάγκα, ἀριστερὸν παραπόταμον τοῦ Ἀρὰς (ἀρχ. Ἀράξης). Εἰς τὸ μέσον τῆς λίμνης ὑπάρχει ἡφαιστειογενὴς νησὶς ἡ Σεβάν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀρμενικὸν μοναστήριον. Εἰς τὰ ὕδατά της ζοῦν 4 εἴδη Σαλμονιδῶν καὶ 2 εἴδη Κυπρινιδῶν.

Γκοκτσελὴ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Πρινόλοφος.

Γκόλα *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Κορυφές.

Γκολέζε (Golese) *[Γεωγρ.]*. Πολίχνη τῆς Ἰταλίας ἐν Αἰμιλίᾳ (νομὸς Πάρμας) ἐπὶ τοῦ Πάρμα, παραποτάμου τοῦ Πάδου. Κάτ. 1198. Παραγωγὴ ὀνομαστοῦ τυροῦ.

Γκολέμα *Ρέκα [Γεωγρ.]*· βλ. λ. Ρεῦμα Μέγα.

Γκολεμπιόβσκι (Golembiowski), *Λουκᾶς*. Πολωνὸς ἱστορικὸς (1773—1849). Συνέγραψε διάφορα ἔργα, ἐξ ὧν κυριώτερα εἶναι: «Οἱ Πολωνοὶ ἱστορικοί, τὰ προτερήματα καὶ ἐλαττώματα αὐτῶν» (1826), «Ὁ πολωνικὸς λαὸς» (1830), «Ἱστορία τῆς Πολωνίας ἀπὸ τοῦ 1386—1506» (1846).

Γκολενίστσεφ, *Ἀθηνογένης Φέδωροβιτς*. Ρῶσος αὐλικὸς γραμματεύς, σταλεὶς τῷ 1611 πρὸς τοὺς Σουηδοὺς προτιθεμένους νὰ ἐκπορθήσωσι τὴν πόλιν Νόβγοροδ. Εἶναι γνωστὸς συνάμα ὡς «μάγος καὶ μάντις». Ἡ μεσολάβησίς του ἀπέτυχε καὶ ἡ πόλις κατελήφθη. Π. ΛΕΦΑΣ

— **Γκολενίστσεφ-***Κουτούζωφ, Ἀρένιος Ἀρκάδεβιτς, κόμις—*. Ρῶσος συγγραφεὺς καὶ ποιητὴς γεννηθεὶς εἰς Τσάρκοε Σέλλο (1848—1913). Ἠσχολήθη μὲ ἀρχαιολογικὰς ἐργασίας, γενόμενος διευθυντὴς τοῦ Αἰγυπτιαλογικοῦ τμήματος τοῦ Μουσείου τῆς Πετρουπόλεως. Ἔγραψε γερμανιστὶ «Ἡ θέσις τοῦ Μέττερνιχ διὰ πρώτην φορὰν ἐκδιδομένη» (Λειψία, 1867) καὶ ρωσσιστὶ «Τὰ ἐπιγραφικὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐκδρομῆς εἰς Ναντὶ-Σαμμαμάντ» (Πετρούπολις 1887), «Πραγματεία περὶ τῆς γραφικῆς διατάξεως ἑνὸς ἀσσυριακοῦ λεξικοῦ» (Πετρούπολις 1888). Ἐπίσης συνεργασία αὐτοῦ εὕρηται εἰς τὰ περιοδικὰ «Δελτίον τῶν Ἀνατολιστῶν» τοῦ Βερολίνου καὶ «Ἀρχεῖον τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Κέντρου» τῆς Πετρουπόλεως.

— **Γκολενίστσεφ-Κουτούζωφ**, *Ἰβὰν Λόγγινοβιτς*. Ρῶσος ναυτικὸς ἐπιστήμων, συγγραφεὺς καὶ μεταφραστὴς εἰς τὴν ρωσικὴν ναυτικῶν ἔργων (1729—1802). Ἀπὸ τοῦ 1798 διετέλεσε πρόεδρος τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ναυτικοῦ συμβουλίου. Π. ΛΕΦΑΣ

— **Γκολενίστσεφ-Κουτούζωφ**, *Σμολένσκη, Μιχαὴλ Ἰλαριόνβιτς*. Ρῶσος στρατάρχης (1745—1813) ἐπὶ Αἰκατερίνης τῆς Β', Παύλου Α' καὶ Ἀλεξάνδρου Α'. Ὡς ἀρχηγὸς ἀποσπασμάτων τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ ἐ[ν]ήργησεν ἐπιτυχῶς κατὰ τῶν Τούρκων. Τῷ 1774 κατετρόπωσε τοὺς Τατάρους παρὰ τὴν Σούμλαν, ὅπου ἐτραυματίσθη εἰς τὸν κρόταφον καὶ ἀπώλεσε τὸν ἕτερον τῶν ὀφθαλμῶν του. Θεραπευθεὶς ἐ[π]ελήφθη ἐκ νέου τοῦ κατὰ τῶν Τούρκων ἀγῶνος καὶ ἐτραυματίσθη κατά τινα μάχην τὸ δεύτερον εἰς τὴν κεφαλήν. Κατὰ τὰ ἔτη 1789—1791 ἡγεῖτο τοῦ ἐπὶ τῶν συνόρων Τουρκίας καὶ Πολωνίας δρῶντος ρωσικοῦ στρατοῦ. Μετὰ τὴν ἀνακωχὴν ἐστάλη πρέσβυς εἰς Κωνσταντινούπολιν. Τῷ 1795 διωρίσθη ἀρχιστράτηγος τῶν κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν δυνάμεων τῆς αὐτοκρατορίας, ἀπολαμβάνων ἐξαιρετικῆς ἐμπιστοσύνης παρὰ Αἰκατερίνῃ τῇ Β'. Ἀλέξανδρος ὁ Α' ἀνέθηκεν εἰς αὐτὸν τὴν ἀρχηγίαν τῆς κατὰ τοῦ Ναπολέοντος στρατιᾶς. Εἰς τὴν μάχην τοῦ Ἀούστερλιτς ἐτραυματίσθη, ἀλλὰ δὲν ἐγκατέλειψε τὸ πεδίον τῆς μάχης. Τῇ 22 Ἰουνίου 1811 κατετρόπωσεν ἐκ νέου τοὺς Τούρκους παρὰ τὸ Ρουχτσούκιον. Μετὰ τὴν ἐν Βουκουρεστίῳ συναφθεῖσαν εἰρήνην ὁ τσάρος τῷ ἀπένειμε τὸν ὅλως ἐξαιρετικὸν τίτλον τοῦ «Πρίγκιπος ἁπαξαπάσης τῆς Ρωσικῆς αὐτοκρατορίας». Τῇ 26 Αὐγούστου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐγένετο ἡ κατὰ τοῦ Ναπολέοντος μάχη παρὰ τὸ χωρίον Μποροντινό. Ὁ Γκολενίστσεφ τεχνηέντως ὑπεχώρησε, παρασύρων τοὺς Γάλλους εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ρωσίας, πρὸς τὴν Μόσχαν. Μὴ δεχθεὶς τὴν ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος προταθεῖσαν εἰρήνην ἐνίκησε τοὺς Γάλλους διὰ κυκλώσεως καὶ κατέλαβε 38 πυροβόλα, κατεδίωξε δὲ αὐτοὺς μέχρι τοῦ ποταμοῦ Ἔλβα. Ἀπέθανε κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην, τὸ δὲ σῶμά του μετενεχθὲν εἰς Πετρούπολιν ἐτάφη ἐν ᾧ καθεδρικῷ ναῷ τῆς Παναγίας τῆς Καζάν, ἔναντι τοῦ ὁποίου ἀνηγέρθη μεγαλοπρεπέστατος ἀνδριὰς ἐξόχου τέχνης. Π. ΛΕΦΑΣ

Γκολεσιάνη *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Λευκάδια.

Γκολέσκου (Golescu). —1) *Νικόλας*. Ρουμᾶνος πολιτικὸς καὶ ἐθνικὸς ἀγωνιστὴς (1810—1878). Κατετάγη εἰς τὸν στρατὸν τῷ 1829 καὶ προαχθεὶς εἰς συνταγματάρχην προσελήφθη ὑπασπιστὴς τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Ἀλεξάνδρου Γκίκα. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1848 ἐγένετο ὁ ἀρχηγὸς τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως, ἀλλὰ μετὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων κατέφυγε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του εἰς Παρισίους. Ἐπανελθὼν εἰς Βλαχίαν τῷ 1850 συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Κούζα ὡς ἡγεμόνος τῆς Μολδοβλαχίας καὶ ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ βραδύτερον τῶν Στρατιωτικῶν (1860). Παραιτηθεὶς τὸ ἑπόμενον ἔτος ἀντεπολιτεύθη τὸν ἡγεμόνα καὶ τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς συνωμοσίας ἐξηνάγκασεν αὐτὸν εἰς παραίτησιν (1866), ἀναλαβὼν συνάμα καὶ τὴν προεδρίαν τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ ἡγεμόνος Καρόλου (1867), ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐγένετο πρωθυπουργὸς καὶ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν (1868). Δυσαρεστηθεὶς καὶ κατὰ τοῦ ἡγεμόνος Καρόλου καὶ ἀποκρούσας τὴν ἕνωσιν πασῶν τῶν παραδουναβίων ἐπαρχιῶν καὶ τὴν πλήρη αὐτῶν ἀνεξαρτησίαν ἀπὸ τῆς τουρκικῆς ἐπικυριαρχίας ἀνεκήρυξε τὴν δημοκρατίαν ἐν Πλοέστι τῷ 1870. Συλληφθεὶς ἐδικάσθη, ἀλλ' ἠθῳώθη ὑπὸ τοῦ ὁρκωτοῦ δικαστηρίου.

— 2) *Στέφανος*, ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου (1809—1874). Κατετάγη νέος εἰς τὸ στράτευμα, ἀλλ' ὁ ἡγεμὼν Πέτρος Γκίκας διώρισεν αὐτὸν ὑπουργόν. Συνηγωνίσθη μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1848 καὶ μετὰ τούτου κατέφυγε μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ κινήματος εἰς Παρισίους. Συμμετέσχε καὶ τῆς κατὰ τοῦ Κούζα συνωμοσίας. Τῷ 1867 ἐχρημάτισε πρόεδρος τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου καὶ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, παραιτηθεὶς τὸ ἑπόμενον ἔτος συνεπείᾳ τῶν κατὰ τῶν Ἑβραίων ἐκραγέντων διωγμῶν.

— 3) *Ἀλέξανδρος*, ἐξάδελφος τῶν προηγουμένων (1819—1881). Μετέσχε τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1848 καὶ καταφυγὼν ὡς οἱ ἐξάδελφοί του εἰς Παρισίους ἐδημοσίευσε: «Περὶ καταργήσεως τῆς δουλείας ἐν ταῖς παραδουναβίοις ἡγεμονίαις» (1856). Ἐπιστρέψας τῷ 1857 εἰς Ρουμανίαν ἐχρημάτισεν ἐπανειλημμένως ὑπουργός. Κ. Ι. Β.

γκολέττα (ἡ)· βλ. γολέττα.

Γκολιάνη *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Γυμνότοπος.

γκολιαριὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐνιαχοῦ τῆς Ἑλλάδος τοῦ φυτοῦ *σαπωνόφυτον τὸ φαρμακευτικὸν* (Saponaria officinalis).

Γκόλιας, *Δημήτριος* καὶ *Εὐστάθιος*. Ἀδελφοὶ Ἀγωνισταὶ ἐκ Κανδύλας τοῦ Ξηρομέρου. Μετασχόντες τοῦ Ἀγῶνος ἀπ' ἀρχῆς ἔλαβον μέρος εἰς πλείστας μάχας καὶ ἐφονεύθησαν κατὰ τὴν τελευταίαν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου. Ξ. Γ. Μ.

Γκολιέμο-*Κουαρὲ [Γεωγρ.]*. Πολίχνη τῆς Βουλγαρίας ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ρωμυλίᾳ καὶ τῷ νομῷ Φιλιππουπόλεως, ἔχουσα πληθυσμὸν 4.000 περίπου κατοίκων.

Γκολίνα *[Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας ΝΔ τῆς Φλωρίνης, ὑπερκείμενον τοῦ χωρίου Ἀνταρτικοῦ. Εἶναι κλάδος τοῦ ὄρους *Βαρνοῦντος*. Ι. Σ. Σ.

Γκόλιο *[Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Ἠπείρου ἀνῆκον εἰς δυτικὴν ἀποσχίδα τοῦ Γράμμου (Βοΐου), τὴν ὁποίαν ἀκολουθοῦν τὰ πρὸς Β. πολιτικὰ ὅρια μεταξὺ τῆς ἑλληνικῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Ἀλβανίας. Ὑπέρκειται τῶν ἑλληνικῶν χωρίων τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης, Ἀσημοχωρίου καὶ Βούρμπιανης, ὑψούμενον ὑπὲρ τὰ 2000 μ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Ι. Σ. Σ.

Γκολίτσυν. Ἐπώνυμον οἰκογενείας Ρώσων πριγκίπων, καταγομένης ἀπὸ τοῦ μεγάλου πρίγκιπος τῆς Λιθουανίας Γεδιμίνου. Κυριώτερα μέλη αὐτῆς εἶναι:

— 1) *Ἀλέξανδρος Μιχαήλοβιτς*. Στρατάρχης (1718—1783) λαβὼν μέρος ἐνεργὸν εἰς τὸν ἑπταετῆ πόλεμον καὶ εἰς τὴν πρώτην κατὰ τῆς Τουρκίας ἐκστρατείαν.

— 2) *Ἀλέξανδρος Νικολάϊτς*. Ὁ πλέον ἀμείλικτος διώκτης πάσης ἀποπείρας πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ λαοῦ (1773—1844). Ἐν τούτοις ἐχρημάτισεν ὑπουργὸς τῆς Δημοσίας ἐκπαιδεύσεως.

— 3) *Αὐγουστῖνος Πέτροβιτς*. Συγγραφεύς, καθολικὸς τὸ θρήσκευμα, γεννηθεὶς τῷ 1824. Ἔγραψεν ἄρθρα κατὰ τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ ἐξέδωκεν: «Ἡ Ρωσία κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα». (Παρίσιοι 1863).

— 4) *Βασίλειος Βασίλιεβιτς* (1643—1714). Οὗτος τυγχάνων λίαν προσφιλὴς εἰς τὴν Σοφίαν, ἀδελφὴν τοῦ Μεγάλου Πέτρου, συνεκέντρωσεν εἰς χεῖράς του πᾶσαν κρατικὴν ἐξουσίαν. Διεκρίνετο διὰ τὴν μόρφωσίν του, μετεκάλεσεν Ἕλληνας σοφούς, ὅπως διδάξωσιν ἐν Ρωσίᾳ τὰ ἱερὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας καὶ ἀπεπειράθη νὰ ἀναπτύξῃ ἐν τοῖς κύκλοις τῆς ἀνωτάτης κοινωνίας τὴν ἰδέαν τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως. Ἀλλὰ τὰ σχέδιά του περὶ ἐπιβολῆς πολιτισμοῦ προερχομένου ἐκ δυσμῶν ἀπέτυχον τελείως.

— 5) *Δημήτριος Ἀλεξέεβιτς*. Συγγραφεὺς (1734—1803), φίλος τοῦ Βολταίρου καὶ τοῦ Ντιντερώ.

— 6) *Δημήτριος Δημήτριεβιτς*. Καθολικὸς ἱερεὺς καὶ συγγραφεὺς γεννηθεὶς τῷ 1770. Ἔγραψε: «A defence of catholic principles».

— 7) *Δημήτριος Μιχαήλοβιτς* (1665—1737). Ἀνώτατος διοικητικὸς λειτουργὸς ἐπὶ Πέτρου τοῦ Μεγάλου, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου ἡγήθη ὁμίλου βογιάρων, οἵτινες, προκειμένου νὰ καθορισθῇ τὸ σύστημα τῆς διαδοχῆς, ἐζήτησαν τὴν ἐγκατάστασιν συντάγματος κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ σουηδικοῦ. Τὸ συσταθὲν «Ἀνώτατον συμβούλιον μυστικῶν ὑποθέσεων» περιώρισε τὴν ἐξουσίαν τῆς αὐτοκρατείρας Αἰκατερίνης τῆς Α'. Ἀλλὰ προκειμένου νὰ ἐπεκτείνῃ τοὺς ἐπιβληθέντας περιορισμοὺς ἐπὶ βασιλείας τῆς Ἄννας Ἰωάννοβνας, ὁ ὅμιλος κατεδιώχθη, ὁ δὲ ἡγέτης αὐτοῦ κατεδικάσθη εἰς θάνατον, τῆς ποινῆς μετριασθείσης εἰς ἰσόβια δεσμά. Ἐφημίζετο ὡς βιβλιόφιλος, συλλέκτης ἀρχαίων χειρογράφων, βυζαντινῶν καὶ ρωσικῶν εἰκόνων κτλ.

— 8) *Ἰούριος Νικολάεβιτς*. Μουσικοδιδάσκαλος (1823—1872). Τῷ 1868 μετέβη μετὰ τῆς χορῳδίας του εἰς Ἀμερικήν, ἔνθα ὠργάνωσε λίαν ἐπιτυχῶς σειρὰν συναυλιῶν πρὸς ἐπίδειξιν τῆς ρωσικῆς μουσικῆς.

— 9) *Μιχαὴλ Μιχαήλοβιτς*. Στρατάρχης (1675—1730). Ἔλαβε μέρος ἐνεργὸν εἰς ἁπάσας τὰς ἐκστρατείας τῶν Ρώσων ἐπὶ Πέτρου τοῦ Μεγάλου, διεκρίθη κατὰ τὴν κατάληψιν τοῦ φρουρίου Νότενμπουργ (1702) καὶ εἰς τὴν μάχην τῆς Πολτάβας ἐναντίον τῶν Σουηδῶν (1709).

— 10) *Νικόλαος Σεργέεβιτς*. Συγγραφεὺς ἔρ-

Digitized by Google

γων πολεμικῶν (1809—1892) καὶ καθηγητὴς τῆς στρατηγικῆς καὶ τῆς ἱστορίας τοῦ πολέμου.

— 11) *Σέργιος Παύλοβιτς*. Στρατηγὸς (1815—1887) διακρινόμενος διὰ τὰ φιλελεύθερα αἰσθήματά του, ἅτινα ἐπέδειξε προστατεύων τοὺς χωρικούς. Π. ΛΕΦΑΣ

Γκόλκαρ (Golcar) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ περιοχὴ τοῦ Yorkshire τῆς Ἀγγλίας. Κάτοικοι 10.000, ὧν πλεῖστοι ἀσχολοῦνται εἰς μεταλλωρυκτικὰς ἐργασίας καὶ εἰς τὴν βιομηχανίαν μαλλίνων εἰδῶν. Ἡ πόλις κεῖται 3 μίλλια ΝΔ τοῦ Huddersfield.

Γκόλκοντ *[Γεωγρ.]* βλ. **Γολκόνδη**.

Γκὸλλ (Goll), *Γιαρόσλαβος*. Τσέχος ἱστοριογράφος καὶ ποιητής, γεννηθεὶς τῷ 1846. Ἀπὸ τοῦ 1880—1910 διετέλεσε καθηγητὴς ἐν τῷ τσεχικῷ πανεπιστημίῳ τῆς Πράγας, ἠσχολήθη περὶ τὴν ἐξερεύνησιν τῆς τσεχικῆς ἱστορίας, ἰδίᾳ τῆς περιόδου τῶν Οὐσσιτῶν καὶ τοῦ τριακονταετοῦς πολέμου, καὶ ἔγραψε δύο βαρυσήμαντα ἔργα ὑπὸ τὸν τίτλον: «Πηγαὶ καὶ ἔρευναι σχετικαὶ πρὸς τὴν ἱστορίαν τῶν Βοημῶν Ἀδελφῶν» (1878—1882, 2 τόμ.) καὶ «Ἡ κατάστασις τῆς Εὐρώπης μετὰ τὴν μάχην παρὰ τὸ Λευκὸν Ὄρος» (1875). Ὡς ποιητὴς διεκρίθη διὰ τῆς ἐν ἔτει 1873 δημοσιευθείσης ποιητικῆς συλλογῆς του «Basne» («Ποιήματα»).

— Γκὸλλ (Goll), *Ἰβάν*. Σύγχρονος Γερμανὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1891 καὶ ἐγκατεστημένος ἐν Παρισίοις. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ πρωτεύουσι τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Requiem» (1917), «Ὁ κάτω κόσμος» (1919), «Ὁ πύργος τοῦ Ἐφφέλ, συλλογὴ ποιημάτων» (1924), τὰ δράματα: «Οἱ ἀθάνατοι», «Ὁ Μαθουσαλὲμ» (1920—1921) καὶ τὰ δοκίμια: «Τὰ τρία ἀγαθὰ πνεύματα τῆς Γαλλίας» (1919). Ὡς λυρικὸς ἐξπρεσιονιστὴς ἀγωνίζεται ὑπὲρ τῆς ἰδέας τῆς παγκοσμίου εἰρήνης καὶ τῆς συμφιλιώσεως τῶν λαῶν. Α. Δ.

Γκόλλαντς (Gollancz), *σὸρ Ἰσραήλ*. Ἄγγλος γραμματολόγος, ἑβραϊκῆς καταγωγῆς, γεννηθεὶς τῷ 1863. Ἐδίδαξεν ἀγγλικὴν γλῶσσαν καὶ φιλολογίαν εἰς τὸ πανεπιστημιακὸν King's College τοῦ Λονδίνου. Ἐχρημάτισε γραμματεὺς τῆς Βρεταννικῆς Ἀκαδημίας καὶ ἔγραψε «Cynewulf's Christ» (1892). Μ. Β.

Γκόλλνο (Gollnow), *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Πομμερανίᾳ παρὰ τὸν ποταμὸν Ἴνα. Κάτ. 11.589. Εἶναι κέντρον τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Στέττιν - Κάμμιν καὶ διακρίνεται διὰ τὴν βιομηχανίαν καθεκλῶν καὶ εἰδῶν ἐκ τσιμέντου. Τῷ 1368 ἀνῆκεν εἰς τὸν ἀνσεατικὸν σύνδεσμον, τῷ 1466 περιῆλθεν εἰς τοὺς Πολωνοὺς καὶ τῷ 1779 εἰς τοὺς Πρώσσους. —Μ.

Γκόλνταπ (Goldap) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν τῇ ἀνατολικῇ Πρωσσίᾳ ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ. Κάτ. 8.552. Εἶναι κέντρον τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ἰνστερμπουργ-Λύκ. Ἔχει ἀνωτέραν δασονομικὴν σχολήν, ἀκμαίαν βιομηχανίαν εἰδῶν ἐξ ὀπτῆς γῆς καὶ ἐμπόριον σιτηρῶν καὶ ξυλείας. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον καταληφθεῖσα ὑπὸ τῶν Ρώσων ὑπέστη μεγάλας καταστροφάς. —Μ.

Γκόλντάστ (Goldast), *Μελχιόρ*. Ἑλβετὸς ἱστορικός (1578—1635). Περιπλανώμενος κατ' ἀρχάς, πτωχὸς καὶ ἀνέστιος, κατώρθωσε νὰ διορισθῇ ἱστοριογράφος τῆς Ἔσσης καὶ αὐτοκρατορικὸς ἐπίτροπος (1627) καὶ τέλος ἀρχικαγκελλάριος τοῦ δουκὸς τῆς Ἔσσης - Δαρμστάτης. Συνέγραψε: «Monarchia sancti Romani inperii» (1611) καὶ τόμον περὶ τῆς Ἰωάννας ντ' Ἄρκ ὑπὸ τίτλον «Ἡ Γαλλὶς Σίβυλλα» (1606). Ν. Π. —Λ.

Γκολντζίχερ (Goldzicher), *Γουλιέλμος*. Οὖγγρος ὀφθαλμολόγος γεννηθεὶς τῷ 1849. Τῷ 1895 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ὀφθαλμολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βουδαπέστης. Συνέγραψεν: «Ὀφθαλμολογίαν», «Φυσιολογίαν τῆς δακρυϊκῆς ἐκκρίσεως», «Περὶ ὄγκων τῶν ὀπτικῶν νεύρων» κτλ. Ο. Ρ.

Γκόλντι (Goldie), *Γεώργιος* βλ. Τάουμπμαν.

Γκόλντιγκεν (Goldingen) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Λεττονίας παρὰ τὸν ποταμὸν Βιντάου καὶ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν Λιμπάου-Γκόλντιγκεν. Κάτ. 6.912. Ὑπάρχουσιν ἐρείπια μνημειώδους πύργου τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, εἰς ὃν κατῴκουν πάλαι ποτὲ οἱ δοῦκες τῆς Κουρλανδίας. Ἡ πόλις διακρίνεται διὰ τὴν ἀκμαίαν βιομηχανίαν πυρείων.

Γκόλντμαν (Goldmann), *Ἔδβιν Ἔλλεν*. Γερμανὸς χειρουργός, γεννηθεὶς τῷ 1862. Τῷ 1895 διωρίσθη ἔκτακτος καθηγητὴς ἐν Φραϊβούργῃ. Ο. Ρ.

γκόλντμαρκ (goldmark) = χρυσοῦν μάρκον· ἡ νέα γερμανικὴ νομισματικὴ μονὰς (βλ. μάρκον).

Γκόλντμαρκ (Goldmark), *Κάρολος*. Οὖγγρος συνθέτης, γεννηθεὶς τῷ 1830 εἰς τὸ Κέστελυ τῆς Οὐγγαρίας καὶ ἀποθανὼν τῷ 1915. Ὁ πατήρ του, πτωχὸς ψάλτης εἰς τὴν ἑβραϊκὴν συναγωγήν, δὲν εἶχε τὰ μέσα ν' ἀναπτύξῃ τὸ μουσικὸν τάλαντον τοῦ υἱοῦ του, ὁ ὁποῖος πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν μουσικῶν του πόθων ἠναγκάσθη νὰ περιορισθῇ εἰς ἓν εὐτελὲς βιολίον καὶ ἓν φλάουτο, τὸ ὁποῖον μόνος ἐκ καλάμου κατεσκεύασεν. Ὁ διδάσκαλος τοῦ χωρίου του τὸν ἐβοήθησε νὰ εἰσαχθῇ εἰς μίαν μουσικὴν σχολήν, ὅπου ὅμως ἔμεινε μόνον ὀλίγον χρόνον, διότι κατόπιν τῆς ἐπιτυχίας του εἰς μίαν μαθηματικὴν συναυλίαν οἱ γονεῖς του τοῦ ἐπέτρεψαν ν' ἀφοσιωθῇ ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν μουσικήν. Τῷ 1844 μετέβη εἰς Βιέννην, ὅπου, χάρις εἰς τὸν διάσημον βιολιστὴν Γιάνσα, ἐγένετο δεκτὸς εἰς τὸ Ὠδεῖον. Ἀπὸ τοῦ 1850 ὁ Γκόλντμαρκ ἀφωσιώθη εἰς τὴν σύνθεσιν. Τῷ 1857 ἔδωκεν εἰς τὴν Βιέννην συναυλίαν μὲ ἔργα ἰδικά του, ἡ ὁποία ἔσχε μεγάλην ἐπιτυχίαν. Τὴν φήμην του ὅμως ἐστερέωσε ἡ οὐβερτούρα «Σακούνταλα» καὶ ἕνα σκέρτσο δι' ὀρχήστραν. Τῷ 1875 ἐξετελέσθη εἰς τὴν Ὄπεραν τῆς Βιέννης τὸ πρῶτον καὶ καλύτερόν του μελόδραμα «Ἡ Βασίλισσα τοῦ Σαβᾶ», διὰ τὴν ὁποίαν εἰργάσθη ἑπτὰ ὁλόκληρα ἔτη. Τὰ σπουδαιότερα ἔργα του εἶναι: μελοδράματα: «Μέρλιν», «Ὁ γρύλλος τοῦ τζακιοῦ», ἀπὸ τὸ μυθιστόρημα τοῦ Ντίκενς, «Οἱ αἰχμάλωτοι πολέμου» κτλ. Δύο συμφωνίαι: «Χωριάτικος γάμος» καὶ ἡ συμφωνία εἰς μι ὕφεσις. Οὐβερτοῦρες: «Πενθεσίλεια», «Ἀνοιξιάτικη», «Προμηθεὺς δεσμώτης» καὶ «Ἰταλία», τὸ συμφωνικὸν ποίημα «Ζρίνυη», δύο κονσέρτα διὰ βιολί, ἀρκετὰ ἔργα διὰ πιάνο καὶ μουσικὴν δωματίου. Ἡ μουσική του εἶναι κυρίως προγραμματική, μὲ πολὺ χρῶμα καὶ ζωήν, μὲ λαμπρὰν ἐνορχήστρωσιν. Εἶναι φανερὰ εἰς αὐτὸν ἡ ἐπίδρασις τοῦ Βάγνερ. Α. Θ.

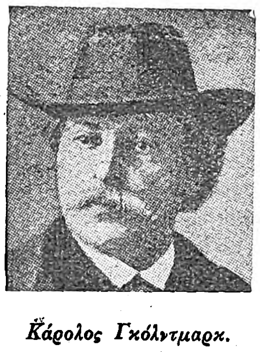

Κάρολος Γκόλντμαρκ.

Γκολντόνι (Goldoni), *Κάρολος*. Ἰταλὸς κωμῳδιογράφος γεννηθεὶς τῷ 1707 ἐν Βενετίᾳ καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1793. Εἰσαχθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρός του εἰς κολλέγιον Ἰησουιτῶν κατ' ἀρχὰς καὶ παρὰ τοῖς δομινικανοῖς τοῦ Ρίμινι βραδύτερον, ἐδραπέτευσεν εἰς Κιότζιαν ἀκολουθῶν θίασόν τινα ὁ ὁποῖος εἶχε διέλθει διὰ τοῦ Ρίμινι. Μετὰ πολλὰς περιπετείας κατώρθωσε νὰ ἀναγορευθῇ δικηγόρος ἐν Βενετίᾳ. Ἐν ἀναμονῇ πελατείας, ἡ ὁποία δὲν ἦλθε ποτέ, συνέταξεν εἶδος ἡμερολογίου ὑπὸ τὸν τίτλον «Esperienza del passato, l'astrologo dell' Aveniro, o sia l' almanacco critico per l' anno 1732» τὸ ὁποῖον ἔσχε καταπληκτικὴν ἐπιτυχίαν, συγχρόνως δὲ συνέθεσε καὶ τὸ πρῶτον του λυρικὸν δρᾶμα τὴν «Ἀμαλασούνθαν». Περιπλακεὶς ὅμως εἰς ἀτυχῆ τινα ἔρωτα ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν γενέτειράν του καὶ νὰ μεταβῇ εἰς Μιλᾶνον, ὅπου ἤρχισε νὰ συγγράφῃ τὸν «Βελισσάριόν» του. Ἐνταῦθα ἀνεβίβασεν ἐπὶ σκηνῆς μετ' ἐπιτυχίας καὶ τὴν κωμῳδίαν «Il gondoliere veneziano». Τὰ γεγονότα τοῦ 1733 ἠνάγκασαν τὸν Γκολντόνι ν' ἀφήσῃ καὶ τὸ Μιλᾶνον καὶ μετὰ πολυμερῆ περιπλάνησιν νὰ ἐγκατασταθῇ ἐν Βερώνῃ, ὅπου συναντήσας γνωστόν του ἠθοποιόν, τὸν Γκαζέλι, ἐσχετίσθη μετά τινος θιάσου, ὅστις παρέστησε τὸν «Βελισσάριόν» του ἀπὸ τῆς 24ης Νοεμβρίου μέχρι τῆς 14ης Δεκεμβρίου 1734 ἄνευ διακοπῆς. Εἰς τὴν ἐπιτυχίαν ταύτην συνετέλεσαν οὐκ ὀλίγον καὶ τὰ δύο παρεμβαλλόμενα κατὰ τὴν παράστασιν κωμικὰ ἰντερμίδια: «Pupilla» καὶ «Birba». Μετὰ ταῦτα ὁ Γκολντόνι συνέγραψε τὴν τραγῳδίαν «Ροζαμοῦντα» ἡ ὁποία ἀπέτυχε, καὶ μετέβη εἰς Πάδουαν, ἐκεῖθεν δὲ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του Βενετίαν. Ἐνταῦθα ἔδωκε μεγάλην παράστασιν μὲ τὴν κωμῳδίαν «La Fondazione di Venezia» καὶ τῷ 1736 συνεζεύχθη ὡραίαν καὶ συνετὴν Γενουάτιδα, ἡ ὁποία ἠκολούθησε πιστῶς ὅλας τὰς ἐναλλαγὰς τῆς ζωῆς τοῦ Γκολντόνι. Μετὰ τὸν γάμον του συνέθεσε μίαν ἱλαροτραγῳδίαν, τὸν «Rinaldo de Montalbano» καὶ μίαν τραγῳδίαν, τὸν «Ἐρρῖκον, βασιλέα τῆς Σικελίας».

Ὁ Γκολντόνι διὰ τῶν ἔργων του ἐπεδίωκε τριπλοῦν σκοπόν: ν' ἀντικατασήσῃ πρῶτον τὰς περιπετειώδεις καὶ περιέργους ὑποθέσεις τῶν θεατρικῶν ἔργων μὲ τὴν ἀπεικόνισιν τῶν ἀνθρωπίνων γελοιοτήτων καὶ ἐλαττωμάτων· ἔπειτα νὰ περιορίσῃ κατὰ τὸ δυνατὸν τὴν αὐτοσχεδιαστικὴν ἐλευθερίαν τῶν ἠθοποιῶν, τὴν ὁποίαν ὑπεβοήθει καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι οὗτοι μόνον τὸν σκελετὸν τοῦ δράματος εἶχον ὑπ' ὄψιν, καὶ τέλος ν' ἀπαλλάξῃ τοὺς ἠθοποιοὺς ἀπὸ τὰς κατὰ παράδοσιν ἐνδυμασίας καὶ προσωπίδας καὶ νὰ τοὺς ἐπιβάλῃ τὰ ἐνδύματα, τὰς χειρονομίας καὶ τὴν φυσιογνωμίαν τὴν ὁποίαν ἀπῄτουν οἱ νέοι των ρόλοι. Ἡ βασικὴ αὕτη μεταρρύθμισις τοῦ θεάτρου, τὴν ὁποίαν ἐπεζήτει ὁ Γκολντόνι, δὲν ἠδύνατο φυσικὰ νὰ ἐπιτελεσθῇ ἐν μιᾷ στιγμῇ καὶ ἦτο ἑπόμενον νὰ προκαλέσῃ μεγάλην ἀντίδρασιν. Ὁπωσδήποτε ὅμως ὁ Γκολντόνι δὲν ἄφησε τὴν εὐκαιρίαν τὴν ὁποίαν τοῦ ἔδωσεν ἡ συμπλήρωσις τοῦ θιάσου, δι' ὃν ἔγραφε, διὰ δύο καλῶν ἠθοποιῶν, καὶ συνέταξε κατ' ἀρχὰς τὸν «Ἐνετὸν αὐλικὸν» καὶ τὸν «Ἄσωτον», κωμῳδίας χαρακτήρων, καὶ κατόπιν τὰς «Τριάκοντα δύο ἀτυχίας τοῦ Ἀρλεκίνου» καὶ τὴν «Κρίσιμον νύκτα». Ἀκολουθοῦν κατόπιν δύο ὄπεραι, αἱ ὁποῖαι ἔτυχον ἀρίστης ὑποδοχῆς, ὁ «Γουσταῦος Βάζα» καὶ ὁ «Ὀρόντας, βασιλεὺς τῶν Σκυθῶν».

Τῷ 1740 ὁ Γκολντόνι διωρίσθη πρόξενος τῆς Γενούης ἐν Βενετίᾳ, ἀλλ' ἡ θέσις αὐτὴ οὐδεμίαν οἰκονομικὴν ὠφέλειαν τοῦ προσεπόριζε, διότι τὰ ἔξοδα τὰ ὁποῖα ἀπῄτει ἦσαν περισσότερα τῶν ἐσόδων. Συνθέσας τότε νέαν τινὰ κωμῳδίαν χαρακτήρων, τὴν «Donna di garbo», μετέβη τῷ 1741 εἰς Μοδέναν διὰ ν' ἀποσύρῃ τὰς παρά τινι τραπεζίτῃ καταθέσεις του. Ἀποτυχὼν εἰς τὴν προσπάθειάν του ταύτην καὶ ἀπολέσας ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν περιουσίαν του συνέθεσε τὸν «Impostoro». Μετ' ὀλίγον ὅμως νέα περιπέτεια τὸν ἀνέμενεν, ἡ ὁποία εὐτυχῶς ἔσχεν αἰσίαν ἔκβασιν. Ὅταν οἱ Ἱσπανοὶ ἐξεκένωσαν τὸ Ρίμινι, ὁ Γκολντόνι φοβούμενος τοὺς αὐτοκρατορικοὺς ἔφυγεν οἰκογενειακῶς. Καθ' ὁδὸν ὅμως συνελήφθη ὑπὸ αὐστριακοῦ τινος ἀποσπάσματος καὶ ἐπανωδηγήθη εἰς Ρίμινι. Ἐκεῖ ἔτυχε καλῆς ὑποδοχῆς ἐκ μέρους τῶν Αὐστριακῶν στρατιωτικῶν ἀρχῶν καὶ ἀφοῦ ἠμείφθη γενναίως διὰ τὴν ἐπί τι χρονικὸν διάστημα διεύθυνσιν τῶν θεαμάτων τῆς πόλεως, μετέβη εἰς Τοσκάνην, κατόπιν δὲ εἰς Φλωρεντίαν, Σιέννην καὶ Πίζαν. Ἐν Πίζῃ ἐγένετο ἐνθουσιωδῶς δεκτὸς ὑπὸ λογοτεχνικοῦ τινος συλλόγου ὀνομαζομένου «Colonia arcadica di Roma», ἐνυψωχώθη ὑπ' αὐτοῦ καὶ συνέγραψε τὸν «Servitore di due Padroni», τὸν «Figlio d' Arlecchino perduto et ritrovato».

Κάρολος Γκολντόνι.

Μετὰ μακρὰν παραμονὴν ἐν Πίζῃ ἦλθεν εἰς Λιβόρνον, ἐσχετίσθη μὲ νέον θίασον καὶ εὐχαριστημένος ἐξ αὐτοῦ συνέθεσε συμβόλαιον καὶ τὸν ἠκολούθησεν εἰς Βενετίαν. Κατὰ τὸ συμβόλαιον ὁ Γκολντόνι ὑπεχρεοῦτο νὰ ἐργάζηται ἀποκλειστικῶς διὰ τὸν θίασον καὶ ἐλάμβανεν εἰς ἀντάλλαγμα ὡρισμένον ποσόν, ἀνεξαρτήτως τῶν ἐσόδων, τὸ ὁποῖον τὸν καθίστα οἰκονομικῶς ἀνεξάρτητον. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἀνεβίβασεν ἐπὶ σκηνῆς: τὴν «Εὐτυχῆ κληρονόμον», τὴν «Ἔντιμον κόρην», τὴν «Καλὴν γυναῖκα», τὴν «Διαβολεμένη χήρα» κ. ἄ. Τῷ 1751 μετέβη μετὰ τοῦ θιάσου εἰς Τουρῖνον, ὅπου τὸ κοινὸν ὑπεδέχθη εὐμενῶς τὰς μεταρρυθμιστικάς του προσπαθείας. Τῷ 1752, λήξαντος τοῦ συμβολαίου μετὰ τοῦ θιάσου, ὁ Γκολντόνι ἤρχισε νὰ ἐκδίδῃ τὰ ἔργα του καὶ μετὰ πολλὰς περιπλανήσεις ἀνὰ τὰς διαφόρους πόλεις τῆς Ἰταλίας, προσκληθείς, μετέβη εἰς Παρισίους (1761). Ἡ πρώτη κωμῳδία, τὴν ὁποίαν ἀνεβίβασεν ἐν Παρισίοις, «Ἡ πατρικὴ ἀγάπη», ἔσχεν οἰκτρὰν ἀποτυχίαν. Τῷ 1771 ἀνεβίβασεν εἰς γαλλικὴν γλῶσσαν τὴν κωμῳδίαν «Le Bourru bienfaisant», ἡ ὁποία ἔσχε καταπληκτικὴν ἐπιτυχίαν. Ταύτην ἠκολούθησαν καὶ ἄλλαι. Ἡ τελευταία ἐργασία του εἶναι τὰ «Ἀπομνημονεύματά» του, γραφέντα εἰς τὴν γαλλικήν. Ἡ μεγάλη συγγραφικὴ γονιμότης τοῦ Γκολντόνι, ἡ ὁποία συγκρίνεται μὲ τὴν τοῦ Καλδερὸν καὶ τοῦ Λόπε ντὲ Βέγκα, εἶναι ἓν ἀπὸ τὰ βασικὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ πνεύματός του. Ἐκαλλιέργησε διαδοχικῶς ὅλα τὰ θεατρικὰ εἴδη: τραγῳδίαν, ἱλαροτραγῳδίαν, δρᾶμα, κωμικὴν ὄπεραν, κωμῳδίαν κλπ., τὴν δόξαν του ὅμως τὴν ὀφείλει δικαίως εἰς τὴν κωμῳδίαν χαρακτήρων καὶ εἰς τὴν πραγματικὴν ἐπανάστασιν τὴν ὁποίαν ἐπέφερε δι' αὐτῆς εἰς τὸ ἰταλικὸν θέατρον. Εἰς τὰ ἔργα του ἡ παρατήρησις εἶναι λεπτή, ἡ ἀναπαράστασις τῶν ἠθῶν τῆς κοινωνίας ἀκριβής, τὸ ὕφος γοργὸν καὶ ζωηρόν. Ὁ Γκολντόνι περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλον ἔχει κατανοήσει ὅτι ἡ κωμῳδία πρέπει νὰ ἠθικοποιῇ.

Τὰ ἔργα του ἐξεδόθησαν πολλάκις. Καλυτέρα ἔκδοσίς του εἶναι ἡ τοῦ Pasquali εἰς 18 τόμους, ἐν Βενετίᾳ τῷ 1761, πληρεστέρα δὲ ἡ ἀπὸ τοῦ 1788 μέχρι 1795 ἐν Βενετίᾳ γενομένη ὑπὸ τὸν τίτλον «Carlo Goldoni, raccolta di tutte le sue opere teatrali, fra le quali molte furono inedite edizione distribuita in quatro classi» (τόμ. 44). Ἄλλη ἔκδοσις, γενομένη ἐν Φλωρεντίᾳ, περιλαμβάνει 53 τόμους (1827). Ἐσχάτως, κατὰ τὰς ἑορτὰς τῆς διακοσιοστῆς ἐπετείου τῆς γεννήσεώς του, ὁ δῆμος τῆς Βενετίας ἐψήφισε μέγα ποσὸν πρὸς πολυτελῆ ἔκδοσιν τῶν ἔργων τοῦ Γκολντόνι, μετὰ σχολίων κλπ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Molmenti*, C. Goldoni (Venezia 1789).— *Galanti*, Carlo Goldoni e Venezia nel secolo XVIII (Padova 1883).— *L. Carrer*, Saggi sulta vitae sulle opere di C. Goldoni (Venezia 1824).— *C. Musatti*, Drammi musicali di C. Goldoni (Bassano 1900).

Γ. Σ. ΣΠΑΤΑΛΑΣ

Digitized by Google

Ὁ Γκολντόνι ἐν Ἑλλάδι. Ἐξ ὅλων τῶν ξένων κωμῳδιῶν πρῶται αἱ τοῦ Γκολντόνι μετεφράσθησαν εἰς τὴν ἑλληνικήν. Ἐνῷ αἱ κωμῳδίαι τοῦ Μολιέρου, μόλις κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἤρχισαν νὰ γίνωνται γνωσταὶ εἰς τοὺς νεωτέρους Ἕλληνας, αἱ τοῦ Γκολντόνι εἶχον μεταφρασθῆ ἤδη κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα. Οὕτω παρὰ τριῶν ἀνωνύμων μεταφραστῶν μετεφράσθησαν καὶ ἐξεδόθησαν «δαπάνῃ καὶ ἐπιμελείᾳ Πολυζώη Λαμπανιτζιώτη τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων» τῷ 1791 ἐν Βιέννῃ αἱ ἑξῆς τρεῖς κωμῳδίαι του: «Ἡ στοχαστικὴ καὶ ὡραία χήρα», «Ὁ δεισιδαίμων ἀποκτητὴς τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ αἱ διχόνοιαι πενθερᾶς καὶ νύμφης» καὶ «Ἡ ἀρετὴ τῆς Παμέλας». Ἡ τελευταία αὕτη μετετυπώθη κατόπιν δὶς ἐν Βενετίᾳ τῷ 1880 ὑπὸ Ν. Γλυκὺ καὶ Π. Θεοδοσίου. Τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ὁ Σπ. Βλαντῆς μετέφρασε καὶ ἐξέδωκεν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1791 τὸν «Καφενέν, κωμῳδίαν εἰς τρία δράματα». Ἡ αὐτὴ κωμῳδία ἐξεδόθη τὸ αὐτὸ ἔτος ἐν Βιέννῃ, ἴσως κατὰ μετάφρασιν ἄλλου τινός, καὶ ἐν Βενετίᾳ πάλιν τῷ 1798 κατὰ μετάφρασιν τοῦ αὐτοῦ Βλαντῆ, ἀλλὰ ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ καφενεῖον». Μεταγενεστέρως ἡ αὐτὴ κωμῳδία μετεφράσθη καὶ ἐξεδόθη ἐν Ἀθήναις τῷ 1861 ὑπὸ Μάρκου Ἀνδρεάδου. Τῷ 1794 ὁ Λαμπανιτζιώτης ἐξέδωκεν ἐν Βιέννῃ τὸν «Καλὸν οἰκοκύρην, κωμῳδίαν ἠθικὴν τοῦ κυρίου Κάρλου (sic) Γολδόνη», τῷ δὲ 1817 ὁ Φραγκῖσκος Βαρὲ μετέφρασε καὶ ἐξέδωκεν ἐν Βενετίᾳ τὴν «Παμέλαν ἀνύπανδρον». Ἐκ τοῦ προλόγου τῆς κωμῳδίας αὐτῆς μανθάνομεν ὅτι ὁ αὐτὸς μεταφραστὴς εἶχε μεταφράσει καὶ ἐκδόσει προγενεστέρως ἐν Βιέννῃ καὶ τὴν «Παμέλαν ὕπανδρον». «Ἐτόλμησα, λέγει ἐν τῷ προλόγῳ του, νὰ κάμω καὶ τὴν μετάφρασιν τῆς παρούσης κωμῳδίας, εὔελπις ὢν ὅτι καθὼς ἔλαβε καλὴν ἀξίωσιν ἡ πρὸ αὐτῆς τυπωθεῖσα ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας ἐπιγραφομένη «Παμέλα ἀνύπανδρος», οὕτω δὲν θέλει φανῇ δυσάρεστος καὶ ἡ νῦν «Παμέλα ἀνύπανδρος». Ἡ «Παμέλα ἀνύπανδρος» καὶ «Ἡ ἀρετὴ τῆς Παμέλας» ἦτο μία καὶ ἡ αὐτὴ κωμῳδία, ἡ «Pamela nubile» μὲ διαφορετικὸν τίτλον μεταφράσεως.

Τὸ ἑπόμενον ἔτος, 1818, ἡ Μητιὼ Σακελλαρίου μετέφρασε καὶ ἐξέδωσεν ἐν Βιέννῃ τὴν κωμῳδίαν «Ἡ πατρικὴ ἀγάπη ἢ ἡ εὐγνώμων δούλη καὶ ἡ πανοῦργος χήρα». Μετ' αὐτὴν ὁ πρώην ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας Ἰωάννης Καρατζᾶς μετέφρασε καὶ ἐξέδωκεν εἰς δύο τόμους ἐκδοθέντας ἐν Ναυπλίῳ τῷ 1834 (ὁ πρῶτος) καὶ ἐν Ἀθήναις τῷ 1838 (ὁ δεύτερος) τὰς ἑξῆς κωμῳδίας: «Ὁ ἀληθὴς φίλος», «Ἡ Παμέλα ἔγγαμος», «Ὁ δύσκολος ἀγαθοποιός», «Οἱ ἐρωτευμένοι», «Ἡ προσποιουμένη τὴν ἀσθενῆ», «Ἡ Σκοτζέζα», «Ἡ φρόνιμος σύζυγος», «Ἡ ξενοδόχος». Ἡ τελευταία αὕτη κωμῳδία μετεφράσθη ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ Ν.Ποριώτη ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ λοκαντιέρα» καὶ ἐξεδόθη τῷ 1901. Τέλος τῷ 1877 μετεφράσθη καὶ ἐξεδόθη ἐν Κεφαλληνίᾳ ὑπὸ Ε. Ι. Μακρῆ «Ὁ τραχὺς τοὺς τρόπους εὐεργετικὸς» (il burbero benefico).

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω μεταφράσεων, ἡ καθηγήτρια τοῦ ἐν Βρυξέλλαις «Λυκείου» Valérie Daniel, ἀνεκάλυψεν ἐσχάτως ἐν τῇ βασιλικῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Βρυξελλῶν χειρόγραφον τοῦ ΙΗ' αἰῶνος (Ἀριθ. χειρογρ. 14.612), ἐν ᾧ περιέχονται δέκα κωμῳδίαι τοῦ Γκολντόνι μεταφρασμέναι εἰς τὴν ἑλληνικὴν παρ' ἀγνώστου μεταφραστοῦ. Αἱ δέκα αὗται κωμῳδίαι φέρουσι τοὺς ἑξῆς ἑλληνικοὺς τίτλους: «Ἡ φρόνιμη καὶ ὑπομονητικὴ γυνή», «Ὁ εὐγενὴς καὶ ἀρίφης», «Ὁ ἀληθὴς καὶ πιστὸς φίλος», «Ἡ νοικοκερὰ τοῦ ξενοδοχείου, ἤτοι ἡ γκάζδα», «Πατὴρ τῆς φαμελίας», «Θυγάτηρ εὐπειθής», «Ἡ σώφρων καὶ στοχαστικὴ ἀρχόντισσα», «Ὁ ἐργένης μουσρούφης», «Ἡ πανοῦργος καὶ πολύξευρος γυνή», «Ἡ καλὴ γυνή». Εἰς τὴν ἰταλικὴν αἱ ἀνωτέρω κατὰ σειρὰν κωμῳδίαι φέρουν τοὺς ἑξῆς τίτλους: La moglie saggia, Il cavaliere di buongusto, Il vero amico, La locandiera, Il padre di famiglia, La figlia obbediente, La dama prudente, Il prodigo, La vedova scaltra, καὶ La buona moglie.

Ἡ ἀνακάλυψις τῶν ἀνωτέρω δέκα ἑλληνικῶν μεταφράσεων δὲν θὰ εἶχε καὶ τόσην σημασίαν, οὔτε διὰ τὴν ἑλληνικήν, οὔτε διὰ τὴν ἰταλικὴν λογοτεχνίαν, ἐὰν μεταξὺ αὐτῶν δὲν περιελαμβάνετο καὶ ἡ μετάφρασις ἀπολεσθείσης κωμῳδίας τοῦ Γκολντόνι ὑπὸ τὸν τίτλον: «Momolo sulla Brenta» («Ὁ ἐργένης μουσρούφης» τῆς ἑλληνικῆς μεταφράσεως), ἣν ὁ Γκολντόνι, διὰ λόγους οὓς ἀναφέρει λεπτομερῶς ἐν τῇ μελέτῃ αὐτῆς ἡ Daniel (une traduction inédite en grec moderne de Goldoni, Paris 1928), ἠναγκάσθη ἀπὸ τὴν λογοκρισίαν νὰ μεταβάλῃ ἄρδην καὶ νὰ τὴν γράψῃ ἐκ νέου ὑπὸ τὸν τίτλον: «Il prodigo». Τὸν «Ἐργένην μουσρούφην» ἐδημοσίευσεν ὁλόκληρον ἡ Daniel μετὰ πολλῶν σχολίων, παρατηρήσεων καὶ γαλλικῆς μεταφράσεως.

Ἀπὸ σκηνῆς ἐγένετο γνωστὸς τὸ πρῶτον ἐν Ἑλλάδι ὁ Γκολντόνι τῷ 1856, ὅτε ἐπαίχθη ἐν Ζακύνθῳ ὑπὸ ἐρασιτεχνῶν, συμπράττοντος καὶ τοῦ Δ. Ταβουλάρη. «Ὁ ἐνοχλητικὸς» κατὰ μετάφρασιν τοῦ Ἀνδρέου Φαραώ, μήπω δημοσιευθεῖσαν. Ἐν Ζακύνθῳ ἐπίσης ἐπαίχθησαν διὰ πρώτην φορὰν ὑπὸ τοῦ θιάσου Δραγώνα «Τὸ ῥιπίδιον» καὶ «Ἡ προσποιουμένη τὴν ἀσθενῆ». Μεταγενεστέρως, τῷ 1864, ἐπαίχθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ θιάσου Π. Σούτσα «Ἡ ξενοδόχος» κατὰ τὴν μετάφρασιν τοῦ Καρατζᾶ. Τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐπαίχθη ἐν Ἀθήναις ἡ αὐτὴ κωμῳδία μὲ πρωταγωνίστριαν τὴν Ἑλένην Χέλμη, τῷ δὲ 1901 ἀπὸ τὸν θίασον τῆς Νέας σκηνῆς κατὰ τὴν μετάφρασιν τοῦ Ν Ποριώτου. Τῷ 1866 ὁ θίασος Ταβουλάρη ἔπαιξεν ἐν Σμύρνῃ τοὺς «Ἐρωτευμένους», οὓς καὶ ἐπανέλαβεν ἔκτοτε πολλάκις. Ν. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

Γκολντσάϊντ (Goldscheid) ***Ρουδόλφος.*** Αὐστριακὸς φιλόσοφος, γεννηθεὶς τῷ 1870. Εἷς τῶν ἱδρυτῶν καὶ πρόεδρος τοῦ κοινωνιολογικοῦ συλλόγου τῆς Βιέννης τῷ 1907 καὶ τοῦ γερμανικοῦ συλλόγου κοινωνιολογικῶν σπουδῶν τῷ 1909. Ἐπίτιμος πρόεδρος τοῦ γερμανικοῦ συνδέσμου τῶν Μονιστῶν. Ἀπὸ τοῦ 1922 ἐκδότης τοῦ περιοδικοῦ «Φύλαξ τῆς Εἰρήνης». Ὡς φιλόσοφος ἐκπροσωπεῖ τὸν ἐξελικτισμόν. Εἶναι ἱδρυτὴς τῆς ἀνθρωποοικονομολογίας (Menschenökonomie), τῆς διδασκαλίας τοῦ ὀργανικοῦ κεφαλαίου καὶ τῆς οἰκονομικῆς κοινωνιολογίας. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ πρωτεύουσι τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Κριτικὴ τῆς δυνάμεως τῆς βουλήσεως» (1905), «Ἀνωτέρα ἐξέλιξις καὶ ἀνθρωπίνη οἰκονομία» (1911), καὶ «Κράτος, δημοσία οἰκονομία καὶ κοινωνία» (1925). Α. Δ.

Γκολντσάϊντερ (Goldscheider), ***Ἰωάννης-Κάρολος-Αὔγουστος-Εὐγένιος-Αλφρέδος.*** Γερμανὸς ἰατρὸς γεννηθεὶς τῷ 1858. Εἰδικεύθη ἰδίως εἰς τὴν νευρολογίαν. Διετέλεσεν ἰατρὸς τῆς Charité, στρατιωτικὸς ἰατρὸς ὡς καὶ τοῦ ἐπιτελείου, διευθυντὴς ἰατρὸς τοῦ νοσοκομείου «Moabit» καὶ τῷ 1898 ἔκτακτος καθηγητής. Ἔγραψε μονογραφίας «Περὶ εἰδικῆς ἐνεργείας τῶν αἰσθητικῶν νεύρων», «Περὶ πόνου», «Περὶ νόσων νωτιαίου καὶ προμήκους μυελοῦ», «Περὶ πολιομυελίτιδος», «Περὶ κεντρικῶν διαταραχῶν ὁμιλίας, ἀναγνώσεως καὶ γραφῆς», «Περὶ ἐπιλοχείου σήψεως», «Περὶ χειρουργικῆς τοῦ νωτιαίου μυελοῦ», «Περὶ ἐπενεργείας τοῦ τετανικοῦ δηλητηρίου ἐπὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος», ἔτι, σύγγραμμα «Νευρολογίας», «Φυσιολογίας τῆς ἁφῆς», «Φυσιολογικῆς καὶ παθολογικῆς ἀνατομικῆς τῶν νευρικῶν κυττάρων» καὶ διετέλεσε συντάκτης δύο ἰατρικῶν περιοδικῶν. Ο. Ρ.

Γκολντσίερ (Goldziher), ***Ἰγνάτιος.*** Διαπρεπὴς Οὖγγρος ἀνατολιστὴς (1850—1921), διατελέσας ἀπὸ τοῦ 1893 καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βουδαπέστης. Ἀπὸ τοῦ 1873—1874 ἐμελέτησεν ἐν Συρίᾳ, Παλαιστίνῃ καὶ Αἰγύπτῳ τὸν σημιτικὸν πολιτισμὸν καὶ ἔγραψε τὰ ἑξῆς περισπούδαστα καὶ βαρυσήμαντα ἔργα: «Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς γλωσσομαθείας τῶν Ἀράβων» (1873), «Ὁ μῦθος παρ' Ἑβραίοις» (1876), «Οἱ Τσαχιρῖται» (1884), «Μωαμεθανικαὶ μελέται» 1890), «Πραγματεῖαι περὶ τῆς ἀραβικῆς φιλολογίας» (1894).

Γκόλντσμιθ (Goldsmith), ***Ὄλιβερ.*** Ἄγγλος ποιητής, θεατρικὸς συγγραφεὺς καὶ μυθιστοριογράφος, γεννηθεὶς εἰς τὸ χωρίον Ἔλφιν (1728—1774). Τὰ παιδικά του ἔτη διῆλθεν εἰς τὸ χωρίον Λισσόϋ, ὅπου ἔμαθε τὰ πρῶτα γράμματα παρὰ τῆς συγγενοῦς του Ἐλισάβετ Ντῆλαπ. Εἰς ἡλικίαν 7 ἐτῶν ἐστάλη εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον τοῦ χωρίου, τοῦ ὁποίου ὁ διδάσκαλος ἐδίδασκε μόνον γραφήν, ἀνάγνωσιν καὶ στοιχειώδη ἀριθμητικήν, ἀλλ' ἦτο πλουσιώτατος, ἀνεξάντλητος εἰς ἀφηγήσεις σχετικὰς μὲ μυθικοὺς ἥρωας, φαντάσματα, βρυκόλακας, αἱ ὁποῖαι ἐτροφοδότουν ἀφθόνως τὴν φαντασίαν τοῦ μέλλοντος διασήμου συγγραφέως.

Ὄλιβερ Γκόλντσμιθ.

Εἰς ἡλικίαν 9 ἐτῶν ἀπεφοίτησε τοῦ σχολείου ἐκείνου, εἰσῆλθεν εἰς διάφορα ἄλλα, ὅπου ἀπέκτησε μερικὰς γνώσεις τῶν κλασσικῶν ἀρχαίων γλωσσῶν. Ἡ ζωή του τὴν ἐποχὴν ἐκείνην φαίνεται, ὅτι πόρρω ἀπεῖχεν ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι εὐτυχής. Εἶχεν, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν θαυμασίαν προσωπογραφίαν τοῦ Ρεϋνολδς, τραχέα χαρακτηριστικά, φθάνοντα μέχρις ἀσχημίας. Ἡ εὐλογία ἐπὶ πλέον εἶχεν ἀφήσει βαθύτατα στίγματα ἐπὶ τοῦ προσώπου του. Τὸ ἀνάστημά του ἦτο βραχὺ καὶ τὰ μέλη του ἀκανόνιστα. Ἡ φυσική του δειλία καὶ ἕνας ἐλαφρὸς τραυλισμός, τὸν ὁποῖον διετήρησε μέχρις ἐσχάτων, προστιθέμενα εἰς τὰς ἄλλας ἐλλείψεις, τὸν καθίστων στόχον χλευασμοῦ καὶ εἰρωνείας διδασκάλων καὶ μαθητῶν.

Την 11 Ἰουνίου 1744 ὁ Ὄλιβερ εἰσήχθη εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Τριάδος, ἐν Δουβλίνῳ, μὲ ἠλαττωμένα δίδακτρα καὶ ἔξοδα διατροφῆς, ὑποχρεωμένος νὰ ἐκτελῇ διαφόρους ἐλαφρὰς ἐργασίας. Παρημέλησε τὰς σπουδάς του, ἀπετύγχανεν εἰς τὰς ἐξετάσεις καὶ διαγωνισμούς, ἐπετιμήθη αὐστηρότατα ἀνακηρυχθεὶς ὁ τελευταῖος ὅλων, διότι κατὰ τὴν ὥραν τῆς μελέτης παρημπόδιζε καὶ τοὺς ἄλλους συμμαθητάς του ἐκ τοῦ καθήκοντός των, παίζων εἰς αὐτοὺς τὸν κωμικὸν καὶ τέλος κατεδικάσθη εἰς ῥαβδισμούς, διότι ἔδωσε χορὸν εἰς τὸ ὑπερῷον τοῦ κτιρίου, προσκαλέσας διαφόρους νέους καὶ νέας τῆς πόλεως καὶ ἀναστατώσας ὁλόκληρον τὴν σχολήν. Ἀποφοιτήσας ᾐσθάνθη τὴν ἀνάγκην τῆς δράσεως, ἀλλ' ἡ μόρφωσις τὴν ὁποίαν ἔλαβε δὲν τὸν καθίστα ἱκανὸν διὰ τίποτε. Ἐπλανήθη λοιπὸν πεζῇ εἰς τὴν Γαλλίαν, τὴν Φλάνδραν, τὴν Ἑλβετίαν, παίζων πλαγίαυλον εἰς ἑορτὰς καὶ πανηγύρεις χωρικῶν. Ἀκολούθως μετέβη εἰς τὴν Ἰταλίαν. Μετὰ πολλὰς περιπλανήσεις κατέληξε νὰ κερδίζῃ τὰ πρὸς τὸ ζῆν γράφων, ἀνωνύμως, εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικά. Ἐν τούτοις ἡ φιλολογική του ἐργασία διεκρίθη, ἔμαθαν τὸ ὄνομά του καὶ ὁ κύκλος τῶν γνωριμιῶν του ηὐρύνθη· τὸν παρουσίασαν εἰς τὸν Τζόνσον, θεωρούμενον τότε τὸν μεγαλύτερον Ἄγγλον συγγραφέα, καὶ εἰς τὸν μεγάλον Ἄγγλον ζωγράφον Ρεϋνολδς.

Τῷ 1764 ἐδημοσίευσε τὸ ποίημά του ὁ «Ταξιδιώτης» (τετάρτη ἔκδ. 1766) τὸ ὁποῖον ἐκίνησε τὸν θαυμασμὸν τῶν κριτικῶν. Τοῦτο ἀκολουθεῖ ὁ «Ἐφημέριος τοῦ Οὐέϊκφιλδ», ἔργον τὸ ὁποῖον εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐσημείωσε θριαμβευτικὴν ἐπιτυχίαν, ὁ «Καλοκάγαθος ἄνθρωπος», ἀτυχὲς δραματικὸν ἔργον, ὅπερ ὅμως τῷ ἀπεκόμισε πενταπλάσια τῶν ὅσων τοῦ ἀπέφερον ὁ «Ταξιδιώτης» καὶ ὁ «Ἐφημέριος τοῦ Οὐέϊκφιλδ» ὁμοῦ. Τὸν Μάϊον τοῦ 1770 ἐδημοσιεύθη τὸ θαυμάσιον ποίημά του «Ἐρημωμένον χωρίον». Τῷ 1773 ὁ Γκόλντσμιθ ἔδωκεν εἰς τὸ Κόβεντ Γκάρντεν δεύτερον θεατρικὸν ἔργον, τὸ «She Stoops to Conquer», θαυμασίαν πεντάπρακτον φάρσαν, σχοῦσαν μοναδικὴν ἐπιτυχίαν.

Ὁ Γκόλντσμιθ ἐπεδόθη καὶ εἰς τὴν συγγραφὴν σχολικῶν ἱστορικῶν βιβλίων, ἅτινα εἶναι πλήρη ἀνακριβειῶν. Σχετικῶς μὲ τὴν «Φυσικήν του Ἱστορίαν», ὁ Τζόνσον εἶπε περὶ αὐτοῦ: «Δὲν πιστεύω νὰ ἔχῃ περισσοτέρας ζωολογικὰς γνώσεις τῶν ὅσων χρειάζεται διὰ νὰ διακρίνῃ μίαν ἀγελάδα ἀπὸ ἕναν ἵππον». Καὶ ὅμως, παρ' ὅλας τὰ ἀνακριβείας του, τὸ ὕφος του ἔχει τόσην χάριν, τόσην γλαφυρότητα ὥστε κυριολεκτικῶς αἰχμαλωτίζει τὸν ἀναγνώστην.

Ὁ Γκόλντσμιθ, καίτοι ἐκέρδιζεν ἐκ τῶν ἔργων του ἀρκετά, ἐν τούτοις οὐδέποτε κατώρθωσε νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς οἰκονομικῆς πρὸς τοὺς ἐκδότας του δουλείας. Ἡ κατάστασις αὕτη ἐπηρέασε δυσμενῶς τὴν ὑγείαν του, ἡ δὲ ἐπιμονή του, ἔχοντος δίπλωμα ἰατροῦ εἰς τὸ ἐξωτερικόν, νὰ θεραπεύσῃ τὴν νευρικήν του πάθησιν μόνος του, τὴν ἐπεδείνωσεν ἔτι μᾶλλον. Ἀπεβίωσε τὴν 4ην Ἀπριλίου 1774 εἰς ἡλικίαν 46 ἐτῶν. Οἱ φίλοι του καὶ θαυμασταί του ἀνήγειραν πρὸς τιμήν του κενοτάφιον εἰς τὴν Οὐεστμίνστερ Ἄμπεϋ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Prior,* «Goldsmith's Life» (1837).—*Washington Irving,* «Goldsmith's Life (1844). Ἐπίσης βίον τοῦ Γκόλντσμιθ ἔγραψαν οἱ *John Foster* (1848), *William Black* (1878), *Austin Dobson* (1888). Δ. Σ. ΛΕΞΙΦΗΣ

Γκόλντσμιτ (Goldschidt), ***Ἐλιέζερ.*** Ἑβραῖος συγγραφεὺς καὶ ἀνατολιστής, γεννηθεὶς ἐν Λιθουανίᾳ τῷ 1871. Ἐφοίτησεν εἰς τὴν ῥαββινικὴν σχολὴν τοῦ Σλαμπόντικ· ἀκολούθως μετέβη εἰς Βερολῖνον, ὅπου ἐσπούδασε σημιτικὰς γλώσσας εἰδικευθεὶς εἰς τὴν αἰθιοπικὴν (1888—1889). Ἐξέδωκεν αἰθιοπικὸν κείμενον τοῦ «Ἐνὼχ» μεθ' ἑβραϊκῆς μεταφράσεως καὶ ὑπομνημάτων (Βερολῖνον 1892), κατάλογον τῆς αἰθιοπικῆς φιλολογίας: «Bibliotheca Aethiopica» (Λειψία 1893). Κριτικὴν ἔκδοσιν τοῦ «Σέφερ Γετσιρᾶ» μετὰ σημειώσεων κλ. (Φραγκφούρτη). Τὴν Ἀραμαϊκὴν «Μπεράϊθα ντὲ-Μαασὲ Μπερεσὶθ» (Στρασβοῦργον, 1894). «Vita do Abba Daniel» ἐν αἰθιοπικῷ κειμένῳ μετὰ μεταφράσεως καὶ σημειώσεων, τῇ συνεργασίᾳ τοῦ Fereira (Λισαβὼν 1897). «Die Ethiopischen Handschrift der Stadtbibliotek zu Frankfurt» (Βερολῖνον 1897). Τῷ 1896 ἤρχισε μεταφράζων γερμανιστί, μετὰ σχολίων καὶ σημειώσεων, ὁλόκληρον τὸ κείμενον τοῦ βαβυλωνιακοῦ Ταλμούδ, περατώσας αὐτὸ τῷ 1928 (11 τόμ.). Ἡ ἐργασία αὕτη τυγχάνει ὑψίστης σπουδαιότητος διὰ τὴν ἑβραιολογικὴν ἐπιστήμην. Γ. ΕΛΙΓΙΑ

Γκόλντσμιτ (Goldschmidt), ***Ἰούλιος.*** Γερμανὸς ἰατρὸς γεννηθεὶς τῷ 1843. Παρέμεινεν ἐπὶ τριακονταετίαν ἐν Μαδέρᾳ, ἔνθα καὶ ἵδρυσε δι' ἰδίων πόρων νοσοκομεῖον, παρασχὼν μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τοὺς ναυτιλλομένους. Ἔγραψε περὶ τῆς ἐν Μαδέρᾳ λέπρας, περὶ τῆς θεραπείας αὐτῆς διὰ τῆς φυματίνης, περὶ τῆς αἰτιολογίας, προφυλάξεως καὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς θεραπείας της. Ἐπίσης ἔγραψε περὶ ἀνοσίας κατὰ τῆς ἰνφλουέντζας διὰ ἐμβολιασμοῦ κλπ. Ὑπῆρξε δαφνηφόρος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Παρισίων καὶ ἱππότης τῆς Λεγεῶνος τῆς τιμῆς. Ο. Ρ.

— **Γκόλντσμιτ** (Goldschmidt), ***Μέγιερ-Ἀαρών.*** Δανὸς λογοτέχνης, ἰσραηλιτικῆς καταγωγῆς (1819

Digitized by Google

—1887). Τῷ 1840 ἵδρυσε τὸν «Κουρσάρον», φύλλον σατιρικὸν καὶ ἐπαναστατικόν, πολλάκις καταδικασθεὶς διὰ τὰς ἐν αὐτῷ δημοσιεύσεις του. Ἐξέδωκε τῷ 1845 ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Μέγιερ* τὸ περίφημον μυθιστόρημά του «Ὁ Ἑβραῖος» καὶ τῷ 1846 ἕνα τόμον «Διηγημάτων». Κατὰ τὸν Δανογερμανικὸν πόλεμον ἐγένετο συντηρητικὸς καὶ ὑπερήσπισε τὴν ἀκεραιότητα τῆς Δανίας διὰ διαφόρων ἄρθρων του. Ἐξέδωκε κατόπιν πολλὰ μυθιστορήματα, τὰ ὁποῖα εἶναι οὐχὶ τελείας συνθέσεως, ἀλλὰ αἱ μικραὶ διηγήσεις του: «Διηγήματα καὶ σχίτσα», «Ὁ Κόρακας», «Ἕνα μυθιστόρημα δι' ἀλληλογραφίας» κτλ., διακρίνονται διὰ τὴν λεπτότητα τῆς παρατηρήσεως καὶ τὴν ψυχολογικὴν των ἀνάλυσιν. Συνέγραψεν ἐπίσης «Ἀναμνήσεις καὶ ἀποτελέσματα τῆς ζωῆς μου». —Β.

Γκολντστάϊν (Goldstein) *Λουδοβῖκος*. Γερμανὸς ἰατρὸς γεννηθεὶς τῷ 1848. Εἰδικεύθη εἰς τὰς νόσους τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος. Ἐδημοσίευσε περὶ τῆς παραγωγῆς γλυκογόνου ἐν τῷ ἥπατι, περὶ παθολογίας καὶ χειρουργικῆς τοῦ ἐγκεφάλου, περὶ νόσων τῶν ἐπινεφριδίων, περὶ αἱματουρίας, λευκωματουρίας καὶ αἱμοσφαιρινουρίας, περὶ νόσων τοῦ νευρικοῦ συστήματος, περὶ συφίλιδος τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τέλος λαϊκὸν ἐγχόλπιον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ψυχρὸν ὕδωρ καὶ ὑγεία» (Aachen 1892). Ο. Ρ.

Γκολντστύκκερ (Goldstücker), *Θεόδωρος*. Διαπρεπὴς Γερμανὸς ἰνδολόγος (1821—1872). Ἀπὸ τοῦ 1851 καθηγητὴς ἐν τῷ University College τοῦ Λονδίνου. Ἠσχολήθη ἰδίᾳ περὶ τὴν ἰνδικὴν γραμματικὴν καὶ ἔγραψε περισπούδαστον πραγματείαν σχετικὴν πρὸς τὴν γραμματικὴν τοῦ Πάνινι. Ἐπίσης διεκρίθη καὶ ὡς λεξικογράφος, συντάξας σανσκριτοαγγλικὸν λεξικὸν (Sanskrit and English Dictionary 1856—1864). Α. Δ.

Γκόλο-Σέλο *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Γυμνά.

Γκολὸ (Golo) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Γαλλίας ἐν Κορσικῇ, ὁ μεγαλύτερος τῆς νήσου. Πηγάζει ἐξ ὀρεινῆς περιοχῆς ὕψους 2000 μέχρι 2525 μ., διαρρέει τὴν κοιλάδα τοῦ Νιολὸ καὶ στρεφόμενος κατόπιν πρὸς Α χύνεται εἰς τὴν Μεσόγειον, εἰς ἀπόστασιν 22 χλμ. ἀπὸ τῆς Μπαστιά. Ἔχει μῆκος 75 χλμ. —Μ.

Γκολοβίν. Ἐπώνυμον οἰκογενειῶν Ρώσων κομίτων καὶ εὐγενῶν. Ἡ τῶν *κομίτων* προῆλθεν ἀπὸ τοῦ πρίγκιπος *Στεφάνου Βασίλιεβιτς Χοβρᾶ*, Ἕλληνος τὸ γένος, κυριάρχου τῶν πόλεων Σουδάν, Μανκοὺπ καὶ Μπαλακλαβᾶ, μεταβάντος ἐκ Κριμαίας εἰς Μόσχαν κατὰ τὸ 1393. Οἱ ἀπόγονοι τοῦ Χοβρᾶ ἐλέγοντο *Χόβρινοι*, ὁ δὲ δισέγγονος αὐτοῦ Ἰβὰν Βλαδιμίροβιτς Γολοβᾶ-Χόβριν θεωρεῖται γενάρχης τῶν Γκολοβίν. Κατὰ τὸν ΙΕ' καὶ ΙΣΤ' αἰῶνα οἱ Γκολοβὶν ἐκ διαδοχῆς ἦσαν ταμίαι τῶν τσάρων. Ἡ γενεὰ τῶν *εὐγενῶν* Γκολοβὶν ἕλκει τὸ γένος ἐπίσης ἐκ τῶν ἀπογόνων τοῦ Χοβρᾶ.

— **Γκολοβίν**, *Αὐτόμων Μιχαήλοβιτς*. Συνεργάτης Πέτρου τοῦ Μεγάλου. Ἐπολέμησεν ὡς συνταγματάρχης κατὰ τὴν ἐκπόρθησιν τοῦ Ἀζὼφ (1700) καὶ ἐνικήθη τὸ αὐτὸ ἔτος παρὰ τὴν Ναρβαν ὡς ἀρχηγὸς ὀκτὼ συνταγμάτων πεζικοῦ καὶ ἑνὸς ἱππικοῦ, συλληφθεὶς αἰχμάλωτος.

— **Γκολοβίν**, *Θεόδωρος Ἀλεξάνδροβιτς*. Ρῶσος πολιτικὸς γεννηθεὶς τῷ 1867. Ἐσπούδασεν ἐν Πετρουπόλει, ἐξελέγη εἰς τὰ ἀγροτικὰ συμβούλια τῆς περιφερείας τῆς Πετρουπόλεως (1886) καὶ κατόπιν ἐγένετο πρόεδρος αὐτῶν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν δημοκρατικῶν ζυμώσεων ἐχρησιμοποιήθη ὡς διάμεσος μεταξὺ κυβερνήσεως καὶ ἀντιπολιτεύσεως. Τὴν 5ην Μαρτίου 1907 ἐξελέγη πρόεδρος τῆς Δούμας.

— **Γκολοβίν**, *Θεόδωρος Ἀλεξίεβιτς κόμις*.—Εἷς τῶν κυριωτέρων συνεργατῶν Πέτρου τοῦ Μεγάλου. Τὸ 1689 συνῆψε μετὰ τῶν Κινέζων σύμβασιν ἐν Νερτσίνσκ, δυνάμει τῆς ὁποίας ἡ Ρωσία παρεχώρησεν εἰς αὐτοὺς μέγα μέρος τοῦ ποταμοῦ Ἀμούρ. Ἔφθασε μέχρι τοῦ ἀξιώματος τοῦ πρωθυπουργοῦ, διακρινόμενος διὰ τὴν ταχύτητα τῆς ἀντιλήψεως ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν σχεδίων τοῦ αὐτοκράτορος.

— **Γκολοβίν**, *Ἰβὰν Γαβριήλοβιτς*. Δημοσιογράφος γεννηθεὶς τῷ 1816. Καταδιωκόμενος λόγῳ τῶν φιλελευθέρων φρονημάτων του, ἔφυγεν ἐκ Ρωσίας εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ὅπου ἔγραψεν εἰς γαλλικὴν καὶ γερμανικὴν γλῶσσαν πλεῖστα βιβλία περὶ τῆς πατρίδος του, ὡς: «La Russie sous Nicolas I» (1845), «Types et Caractères russes», «Mémoires d'un prêtre russe» (1845—1850), «Histoire de Pierre le Grand» (1851). Π. Λ.

— **Γκολοβίν**, *Κωνσταντῖνος Θεοδώροβιτς*. Ρῶσος μυθιστοριογράφος (1851—1911). Ἐνεφανίσθη εἰς τὴν δημοσιότητα διὰ τοῦ διηγήματος αὐτοῦ «Οἱ σοβαροὶ ἄνθρωποι», ἔκτοτε δὲ ἔγραψε πολυάριθμα διηγήματα καὶ δύο μεγάλα μυθιστορήματα: «Ἐκτὸς τῆς τροχιᾶς» καὶ «Ἡ Νεολαία», εἰς τὰ ὁποῖα ἐπαρουσίασεν ἱκανὰ χαρίσματα μυθιστοριογράφου. Τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τοῦ ἔργου τοῦ Γκολοβὶν εἶναι ἡ ἀντίδρασις κατὰ τῶν ἀναφανέντων μετὰ τὴν χειραφέτησιν τῶν δουλοπαροίκων λαϊκῶν συγγραφέων, οἵτινες εἰκόνιζον τὰς τάξεις τῶν μουζίκων καὶ τῶν προλεταρίων τῶν πόλεων, ἀποκηρύξαντες τὰς παραδόσεις τῆς σχολῆς τοῦ Πούσκιν καὶ τοῦ Λέρμοντωφ. Ἀλλ' εἰς τὸ δεύτερον αὐτοῦ ἔργον, «Ἡ νεολαία», παρασυρόμενος ἐκ τοῦ δημοκρατικοῦ ρεύματος τῆς ἐποχῆς, ἀπεικόνισε διὰ πενθίμων χρωμάτων τὰ ἤθη τοῦ ἀριστοκρατικοῦ κόσμου καὶ τῶν γραφειοκρατῶν, παρουσίασε δὲ γενικοὺς τύπους τῶν τάξεων τούτων ἀληθεστάτους. Οὕτως ὁ συγγραφεὺς εὑρέθη εἰς πλήρη ἀντίθεσιν πρὸς τὰς θεωρίας τῆς σχολῆς εἰς ἣν ἀνῆκεν. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης καὶ ἡ «Νεολαία» καὶ πλεῖστα ἄλλα διηγήματά του ἔχουσι μεγαλυτέραν κοινωνικὴν ἀξίαν, αὐτὰ δὲ τὸν κατέστησαν δημοφιλέστατον καὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν νέαν τροπήν, ἣν ἔλαβεν ἡ ρωσικὴ κοινωνία μετὰ τὸ πέρας τοῦ Ρωσο-τουρκικοῦ πολέμου. Διότι ὑπὲρ πάντα ἄλλον αὐτὸς παρουσίασε τὴν ἐπικρατοῦσαν εἰς μὲν τὰς ἀριστοκρατικὰς τάξεις πνευματικὴν ἀδράνειαν, εἰς δὲ τὸν κρατικὸν βίον τὴν στενότητα τῆς ἀντιλήψεως, ἥτις κατέστησε τὸ περὶ ἐλευθερίας τῶν δουλοπαροίκων ουκάζιον ὀλέθριον εἰς τε τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς ἀπελευθέρους καὶ ἐδημιούργησε κατάστασιν, ἥτις ἐκαλλιέργησε τὰς ἐπαναστατικὰς ἰδέας, αἵτινες ἔφθασαν εἰς τὸ ἀκρότατον σημεῖον ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας Ἀλεξάνδρου Β'. Θ. Β.

— **Γκολοβίν**, *Νικόλαος Θεοδώροβιτς, κόμις*—. Ναύαρχος τοῦ ρωσικοῦ στόλου. Διετέλεσεν ἀρχηγὸς αὐτοῦ καὶ ἐπολέμησε κατὰ τῶν Σουηδῶν (1742—1743). Ἀπέθανε τῷ 1745.

— **Γκολοβίν**, *Χαραλάμπης Σεργέεβιτς*. Διευθυντὴς τοῦ ἐν Πετρουπόλει τεχνολογικοῦ ἰνστιτούτου ἀπὸ τοῦ ἔτους 1891. Ἔλαβε μέρος ἐνεργὸν ὡς ἀνώτερος μηχανικὸς κατὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον (1878—1879). Εἶναι γνωστὸς ὡς συγγραφεὺς μηχανικῶν ἔργων. Π. ΛΕΦΑΣ

Γκολοβνίν, *Βασίλειος Μιχαήλοβιτς*. Ρῶσος θαλασσοπόρος (1776—1831). Ἐσπούδασεν εἰς τὴν ναυτικὴν σχολὴν τῆς Κροστάνδης καὶ ὑπηρέτησεν εἰς τὸ ἀγγλικὸν ναυτικὸν κατὰ τῆς Γαλλίας. Μετὰ τὸ 1806, ἐντολῇ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου τοῦ ΣΤ', ἐπεχείρησε διὰ τοῦ πλοίου «Διάνα» τὸν περίπλουν τῶν βορειοανατολικῶν παραλίων τῆς Ἀσίας καὶ τῶν βορειοδυτικῶν τῆς Ἀμερικῆς. Κατὰ τὴν διέλευσίν του διὰ τῶν νήσων Κουρίλε συνελήφθη αἰχμάλωτος ὑπὸ τῶν Ἰαπώνων, ἀφεθεὶς μόλις τῷ 1813. Τὰς ἀφηγήσεις του ἐδημοσίευσεν ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Τὸ ταξίδιον τῆς ρωσικῆς γολέτας «Διάνα» κατὰ τὸ 1807, 1808, καὶ 1809» (Πετρούπολις, 1819), «Αἱ περιπέτειαί μου κατὰ τὸ 1811, 1812 καὶ 1813» (Πετρούπολις, 1819). Ἀργότερον ἐπεχείρησε νέα ταξίδια καὶ μετ' αὐτὰ ἐξέδωκε τὸ «Ταξίδιον διὰ τὸν γύρον τοῦ κόσμου κατὰ τὰ 1817, 1818 καὶ 1819» (Πετρούπολις, 1822). Τέλος διωρίσθη ὑποναύαρχος τοῦ ρωσικοῦ στόλου. Τὰ ἔργα του ἐξεδόθησαν ἐν Πετρουπόλει τῷ 1864.

Γκολουχόβσκι (Goluchowski) *Ἀγήνωρ νιὲ*—. —1) Αὐστριακὸς πολιτικὸς καὶ διπλωμάτης (1812—1875). Ἐν ἀρχῇ διοικητὴς τῆς Γαλικίας (1849—54), ἐγένετο κατόπιν ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν. Τῷ 1861 ἐγένετο μέλος τῆς Βουλῆς τῶν εὐγενῶν καὶ ἐκ νέου διοικητὴς τῆς Γαλικίας, ἀντικατασταθεὶς ἐπὶ κυβερνήσεως Auersberg (1867). Ἐπαναδιορισθεὶς ἐπὶ Hohenwarth (1871) παρέμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του. —2) Ὁμώνυμος υἱὸς τοῦ προηγουμένου γεννηθεὶς τῷ 1849. Εἰσῆλθεν εἰς τὴν διπλωματίαν κατὰ τὸ 1872 διορισθεὶς πρέσβυς ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἐν Βουκουρεστίῳ. Κατὰ τὸ 1895 διεδέχθη ἐν τῇ κυβερνήσει ὡς πρωθυπουργὸς τοῦ Καλνόκυ. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του ἐν τῇ Βουλῇ τῶν εὐγενῶν. Ν. Π.—Λ.

Γκολσγουόρδυ (Galsworthy), *Ἰωάννης*. Διάσημος σύγχρονος Ἄγγλος μυθιστοριογράφος καὶ δραματικὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1867 ἐν Coombe (Surrey). Ἐσπούδασεν εἰς τὸ Ὄξφορδ καὶ ἐπεδόθη εἰς τὰ γράμματα. Τὸ πρῶτον του ἔργον «Jocelyn» (1840) παρῆλθεν απαρατήρητον· ἡ φήμη του ὅμως ἤρχισε μὲ τὸ ἀμέσως ἑπόμενον «The Island Pharisees», τὸ ὁποῖον ἠκολούθησαν: «The Man of Property», «Fraternity», «Beyond», «The Patrician», «The Dark Flower» καὶ ἄλλα μυθιστορήματα. Συνέγραψε δοκίμια καὶ διηγήματα καθὼς καὶ δέκα ὀκτὼ θεατρικὰ ἔργα, ρεαλιστικῆς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χροιᾶς, τῶν ὁποίων τὸ «Justice» (1910), τὸ «Skin Game» (1920), «The First and the Last» ἔσχον μεγάλην ἐπιτυχίαν. Τὰ ἔργα του ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ λονδινείου ἐκδοτικοῦ οἴκου Duckworth and Co καὶ ὑπάρχει μονογραφία του ὑπὸ Sheila Kaye-Smith (1916). Μ. ΒΑΛΙΑΙ

Γκόλτμπεργ (Goltberg), *Ντόβ, μπέρ*—. Ἑβραῖος λόγιος καὶ συγγραφεὺς (1799—1884). Ἐξέδωκε πολλὰ ἑβραϊκὰ χειρόγραφα, ἐν οἷς: «Χέφες-ματμονίμ» (Βερολ. 1845), «Γεσὸδ-ὀλὰμ» τοῦ Ἰσαὰκ Γισρεέλη (εἰκονογρ., Βερολῖν., 1848) «Σέφερ-Χα-ρικμὰ» τοῦ Ἰμπν-Τζανὰχ (Φραγκφούρτη), «Μπιρκὰθ Ἀβρὰμ» τοῦ υἱοῦ του Μαϊμωνίδου (Λικ. 1859), «Σέφερ-Ταγκὶν», (Παρίσ. 1866), «Ἰνγκέρεθ Ρὰβ Σιερηρὰ Γκαὸν» (Μαγεντία 1873), «Σέφερ Χαζιχρωνὸθ» τοῦ Levitas (Φραγκφούρτη) κτλ. Γ. ΕΛ.

Γκολντάμμερ (Goltdammer), *Ἐδουάρδος*. Γερμανὸς ἰατρὸς (1842—1891). Διετέλεσε διευθυντὴς τῆς ἐν Bethanier ἰατρικῆς κλινικῆς. Ἐπιστημονικαὶ αὐτοῦ ἐργασίαι: «Περὶ τῆς ὑδροθεραπείας τοῦ κοιλιακοῦ τύφου ἐν τῷ νοσοκομείῳ *Bethanier* τοῦ Βερολίνου» (1877), «Περὶ ἐντερορραγίας ἐπὶ κοιλιακοῦ τύφου καὶ τῆς σχέσεως ταύτης μετὰ τῆς ψυχροθεραπείας» (1877), «Συμβολὴ εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ραχιαίας ἀποπληξίας» (Ἀρχεῖα Βίρχωβ τόμ. LXVI), «Περὶ κλιματολογίας τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ ἰατρικὴν ἔποψιν» (1881). Ο. Ρ.

Γκόλτς (Goltz), *Βογκουμίλ*. Γερμανὸς συγγραφεὺς (1801—1870). Κατ' ἀρχὰς γεωπόνος, ἐπεδόθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ ἔγραψε τὰ ἑξῆς ἔργα: «Ἡ παιδικὴ ἡλικία» (1847), «Ἡ ζωὴ ἑνὸς νέου, βιογραφικὸν εἰδύλλιον» (1852, 3 τόμοι), «Ἕνας ἐπιρχώτης εἰς τὴν Αἴγυπτον» (1853), «Χαρακτηρολογία καὶ φυσικὴ ἱστορία τῆς γυναικὸς» (1858), «Οἱ Γερμανοί, ἐθνογραφικὴ μελέτη» (2 τόμοι). Ὁ Γκόλτς ἐπηρεάσθη ὑπὸ τοῦ Ρουσσώ. Θεωρεῖ, ὡς ὁ Γάλλος φιλόσοφος, τὸν πολιτισμὸν ὁδηγοῦντα εἰς τὴν μηχανοποίησιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ εἰς τὴν ἀπόσβεσιν τῆς ἐσωτερικότητος αὐτοῦ καὶ συμβουλεύει τὴν ἐπάνοδον εἰς τὴν φυσικὴν ζωὴν καὶ τὴν πρωταρχικὴν πατριαρχικὴν οἰκογένειαν. Α. Δ.

— **Γκόλτς** (Goltz), *Ἐρρῖκος-Λουδοβῖκος, κόμις φὸν νιέρ*—. Πρέσβυς διπλωμάτης (1817—1869). Ἔλαβε μέρος ἐνεργὸν εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν κίνησιν τοῦ 1848. Ἀπὸ τοῦ 1854, μετριοπαθὴς ἐλευθερόφρων, ἐστάλη ὡς διπλωματικὸς πράκτωρ τῆς Πρωσσίας εἰς τὰς Ἀθήνας, τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν Πετρούπολιν. Ἀπὸ τοῦ 1863 διετέλεσε πρεσβευτὴς ἐν Παρισίοις, ὅπου συνεδέθη δι' εἰλικρινοῦς φιλίας μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ναπολέοντος τοῦ Γ'. Ἔγραψεν ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ἀναδιοργάνωσις τῆς Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας» (1848).

— **Γκόλτς** (Goltz), *Θεόδωρος, βαρῶνος φὸν νιὲρ*—. Διαπρεπὴς Γερμανὸς γεωπόνος (1836—1905). Τῷ 1866 καθηγητὴς ἐν Ρίζεναοντ, ἵδρυσεν ἐν Βεστφαλίᾳ τὰς πρώτας ἀνωτέρας γεωπονικὰς σχολάς. Τῷ 1869 διωρίσθη καθηγητὴς ἐν Καινιξβέργῃ καὶ τῷ 1885 ἐν Ἰένῃ. Ἔγραψε πολλὰ ἔργα, ἐν οἷς πρωτεύουσι τὰ ἑξῆς: «Landwirtschaftliche Taxationslehre» (3η ἔκδ. 1903), «Handbuch der landwirtschaftlichen Betriebslehre» (3η ἔκδ. 1905), «Die landwirtschaftliche Buchführung» (9η ἔκδ. 1903), «Geschichte der deutschen Landwirtschaft (1903, 2 τόμοι).

— **Γκόλτς** (Goltz), *Ἰωακείμ, βαρῶνος φὸν νιὲρ*—. Γερμανὸς ποιητής, γεννηθεὶς τῷ 1892. Ἐγένετο γνωστὸς διὰ τῶν ἐν ἔτει 1916 δημοσιευθέντων φλογερῶν θουρίων του ὑπὸ τὸν τίτλον «Γερμανικὰ σονέττα», τῷ δὲ 1921 ἐπεκροτήθη ὡς θεατρικὸς συγγραφεύς, ἐνθουσιώδους ἀναβιβάσας ἐπὶ τῆς σκηνῆς πολλῶν γερμανικῶν θεάτρων τὸ δρᾶμα «Πατὴρ καὶ υἱός», θέμα τοῦ ὁποίου εἶναι ἐπεισόδιά τινα ἐκ τῆς ζωῆς Φρειδερίκου τοῦ Μεγάλου.

— **Γκόλτς** (Goltz), *Κολμὰρ φὸν νιὲρ*—. Ἀξιωματικὸς τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ (1843—1916) προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ στρατηγοῦ. Ἀφοῦ ὑπηρέτησεν εἰς διαφόρους μονάδας πεζικοῦ καὶ ἱππικοῦ καὶ συμμετέσχεν ὡς κατώτερος ἀξιωματικὸς τῶν πολέμων 1866 καὶ 1870, ἐτοποθετήθη τῷ 1878, φέρων τότε τὸν βαθμὸν τοῦ λοχαγοῦ, εἰς τὸ ἱστορικὸν τμῆμα τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου καὶ συγχρόνως καθηγητὴς τῆς στρατιωτικῆς ἱστορίας εἰς τὴν στρατιωτικὴν Ἀκαδημίαν. Τῷ 1883, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ἀντισυνταγματάρχου, ἀπεστάλη εἰς Τουρκίαν ὡς ὀργανωτὴς τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, παραμείνας συνεχῶς ἐν αὐτῇ μέχρι τοῦ 1895, προϊστατήσας εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ 1886 ἀρξαμένην ἀναδιοργάνωσιν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, χωρὶς ὅμως νὰ κατορθώσῃ ν' ἀποδώσῃ μεγάλα πράγματα, ἕνεκα τῆς γνωστῆς μοιρολατρείας τῶν Τούρκων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Κατὰ τὸν ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897 ἐναβρύνεται ὁ Γκόλτς γράφων περὶ τῆς νίκης τῶν Τούρκων, διότι ἡ παρασκευὴ αὐτοῦ καὶ τὸ σχέδιον ἐπιχειρήσεων ἦσαν ἔργα του, πολλὰ δὲ συναφῆ ζητήματα ἐξητάσθησαν καὶ ἐμελετήθησαν κατὰ τὸ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Γκόλτς ἐπιτελικὸν ταξίδιον τοῦ 1894. Ἐπιστρέψας εἰς Γερμανίαν προήχθη εἰς στρατηγὸν καὶ ἀπὸ τοῦ 1896—1909 ὑπηρέτησεν εἰς διαφόρους ἀνωτάτας διοικήσεις. Τῷ 1909 μετέβη ἐκ δευτέρου εἰς Τουρκίαν, ἔνθα παρέμεινε μέχρι τοῦ 1912, παραστὰς εἰς τὰς μεγάλας ἥττας τῆς Τουρκίας κατὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον 1912, δι' ἃς ὅμως πολὺ ἀδίκως ἐμέμφθησαν αὐτοῦ, διότι αἱ εἰσηγήσεις του καὶ αἱ προτάσεις του οὐδόλως σχεδὸν εἶχον εἰσακουσθῆ π.χ. ἡ Ἀδριανούπολις καὶ τὸ Κιρκιλισέ, αἵτινες θὰ ἔπρεπε, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Γκόλτς, ν' ἀποτελέσωσι συνεχὲς περικεχαρακωμένον στρατόπεδον φράσσον πᾶσαν ἐκ Βουλγαρίας πρὸς Τουρκίαν

Digitized by Google

ἐπιδρομήν, εἶχον παραμείνει σχεδὸν ἀνοχύρωτοι, κτλ. Ὁ Γκόλτς συνεβούλευεν ἀπὸ τοῦ 1898 τοὺς Τούρκους νὰ μὴ ἐπαναπαυθῶσιν ἐπὶ τῶν δαφνῶν τοῦ 1897. «Ἀσθενέστερος ἐχθρὸς κατεβλήθη ἐπιτυχῶς, ἀλλὰ μὲ τοῦτο δὲν ἐτελείωσαν τὰ πάντα. Τίς οἶδε πόσον ἐγγὺς εἶναι πιθανὸν ὁ χρόνος, καθ' ὃν θὰ προβάλῃ πρὸ τῶν ὀθωμανικῶν ὅπλων ἀσυγκρίτως σκληροτέρα δοκιμασία. Ἕως τότε πρέπει νὰ γίνῃ νέον καὶ μεγαλύτερον πρὸς τὰ πρόσω βῆμα». Ὁπωσδήποτε, μετὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους, ἀντικατεστάθη ὁ Γκόλτς ἐν τῇ παρὰ τῇ Τουρκίᾳ στρατιωτικῇ ἀποστολῇ. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, εὐθὺς μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ Βελγίου ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, τὸν Αὔγουστον 1914, ὁ Γκόλτς διωρίσθη γενικὸς διοικητὴς αὐτοῦ, κατόπιν δὲ, τῷ 1915, διῴκησεν εἰς Αἴγυπτον (εἰς Κοὺτ ἐλ Ἀμάρα) τουρκικὰ στρατεύματα. Ἀπέθανεν εἰς Βαγδάτην κατὰ τὸ 1916.

Ὁ Γκόλτς ὑπῆρξεν ἀκαταπόνητος συγγραφεὺς παγκοσμίου φήμης καὶ κύρους, μεταξὺ δὲ τῶν πολλῶν συγγραμμάτων του τὰ κυριώτερα εἶναι: «Ἐπιχειρήσεις τῆς 2ας γερμανικῆς στρατιᾶς τῷ 1870». «Λέων Γαμβέτας καὶ οἱ στρατοί του», «Ροσμπὰχ καὶ Ἰένα», «Das Volk in Waffen» (μεταφρασθὲν γαλλιστὶ «La nation armée» «Πάνοπλος λαός»), «Ὁ ἑλληνοτουρκικὸς πόλεμος 1897», μεταφρασθὲν ἑλληνιστὶ τῷ 1899. «Περὶ διευθύνσεως τοῦ πολέμου», μεταφρασθὲν ἑλληνιστὶ τῷ 1903 ὑπὸ τοῦ τότε ταγματάρχου Μανουσογιαννάκη, κλπ. Ὁ Γκόλτς δὲν καινοτομεῖ, ἀλλ' εἶναι πιστὸς ὀπαδὸς τῶν ἀρχῶν τοῦ Clausewitz. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

— **Γκόλτς** (Goltz), *Μάξιμος*. Γερμανὸς ναύαρχος (1838—1906). Τῷ 1883 διεκρίθη ὡς κυβερνήτης τῆς μοίρας τῆς Μεσογείου καὶ βραδύτερον τῆς τῶν θαλασσῶν τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς. Ἀπὸ τοῦ 1889—1895, ἀρχινσύαρχος, παρέσχεν εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ γερμανικοῦ στόλου πολυτιμοτάτην συμβολήν.

—**Γκόλτς** (Goltz), *Ρύντιγκερ, κόμις φὸν ντὲρ* —. Γερμανὸς στρατηγός, γεννηθεὶς τῷ 1865. Τῷ 1918, ἐπὶ κεφαλῆς ἀρτισυστάτου σώματος κατέλαβε τὸ Ἕλσιγκφορς καὶ προσέβαλε τὰ νῶτα τῶν ἐναντίον τοῦ Φινλανδοῦ στρατηγοῦ Μαννερχάϊμ πολεμούντων Μπολσεβίκων, ὥστε οὗτοι ἠναγκάσθησαν νὰ παραδοθοῦν. Ἀπὸ τοῦ 1919 ἀρχηγὸς τοῦ ἕκτου σώματος στρατοῦ ἐφέδρων, ἀπέσπασεν ἀπὸ τῶν Μπολσεβίκων τὰς πρῴην ρωσικὰς ἐπαρχίας τῆς Βαλτικῆς. Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1919 ἀνεκλήθη κατ' ἀπαίτησιν τῆς Ἀντάντ. Ἔγραψε περισπούδαστον ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ἀποστολή μου εἰς τὴν Φινλανδίαν καὶ τὰς πρῴην ρωσικὰς ἐπαρχίας τῆς Βαλτικῆς» (1920).

— **Γκόλτς** (Goltz), *Φρειδερῖκος-Λεοπόλδος*. Γερμανὸς ἰατρὸς εἰδικευθεὶς εἰς τὴν φυσιολογίαν ἰδίως τοῦ νευρικοῦ συστήματος. Ἐγεννήθη ἐν Ποσνανίᾳ τῷ 1834. Διετέλεσε βοηθὸς χειρουργικοῦ τμήματος, ἐπιμελὴς ἀνατομείου, καθηγητὴς τῆς φυσιολογίας ἐν Χάλλῃ (1870) καὶ εἶτα ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἰδιότητα ἐν Στρασβούργῳ (1872). Συνέγραψε περὶ τῆς λειτουργίας τῆς καρδίας, περὶ τοῦ τόνου τῶν φλεβῶν, περὶ φυσιολογίας τῶν νευρικῶν κέντρων, περὶ τῆς λειτουργίας τῶν νευρικῶν κέντρων τοῦ βατράχου κτλ. Ο. Ρ.

Γκόλτσεφ, *Βίκτωρ Ἀλεξάνδροβιτς*. Ρῶσος λόγιος καὶ δημοσιογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1850. Ἀπὸ τοῦ 1879 ἐκλεγεὶς καθηγητὴς τῆς ἐγκυκλοπαιδείας τοῦ Δικαίου ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Νέας Ρωσίας (Ὀδησσοῦ) διετέλεσε μόνον ὡς τιτουλάριος χωρὶς νὰ διδάξῃ τὸ μάθημα τῆς ειδικότητός του διὰ λόγους ἀνωτέρους τῆς θελήσεώς του. Διηύθυνεν, ἐξαναγκασθεὶς νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ καθηγεσίαν, περιοδικὰ καὶ ἡμερήσια φύλλα. Φιλελεύθερος κήρυξ τῆς ἠθικῆς καὶ ψυχικῆς ἀνεξαρτησίας, παρὰ τὴν κρατοῦσαν πολιτειακὴν κατάστασιν, συνέγραψεν ἐπὶ θεμάτων δικαίου, οἰκονομικῶν, ἐκπαιδεύσεως, φιλολογίας καὶ τέχνης. Π. ΛΕΦΑΣ

Γκόλτσιους ἢ *Γκόλτς* (Goltzius ἢ Goltz), *Ἑρρῖκος*. Ζωγράφος, χαράκτης καὶ σχεδιαστής, εἷς τῶν ἱδρυτῶν τῆς ὀλλανδικῆς σχολῆς (1558—1617). Φύσεως ἀνησύχου καὶ ζωηρᾶς, μετέφερε καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς τέχνης τὰς βιαιότητας τῆς ταραχώδους του ἰδιοσυγκρασίας. Εἰς ἡλικίαν εἴκοσιν ἐτῶν εἶχεν ἤδη ἀποκτήσει μεγάλην φήμην. Ἐπεσκέφθη τὴν Γερμανίαν, τὴν Ρώμην καὶ τὴν Νεάπολιν. Ἡ ἰταλικὴ τέχνη καθόλου ἐπέδρασε σπουδαίως ἐπὶ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ταλάντου του. Εἰργάσθη ἐπὶ βιβλικῶν καὶ βεβήλων θεμάτων, ἀλληγοριῶν, μύθων, τοπίων, ἱστορικῶν ἐπεισοδίων καὶ προσωπογραφιῶν. Κυρίως διεκρίθη ὡς χαράκτης, ἐκτελέσας πλὴν ἄλλων καί: «Ἡ προσκύνησις τῶν μάγων», κατὰ τὸν Ραφαήλ, «Ἡ προσκύνησις τῶν ποιμένων», κατὰ τὸν Μπασσάν, «Οἱ μάγοι προσφέροντες τὰ δῶρά των», κατὰ τὸν Ντύρερ, «Ἡ Ἀνδρομέδα», «Οἱ σύντροφοι τοῦ Κάδμου» καὶ «Ἡ πτῶσις τοῦ Ταντάλου», κατὰ τὸν Κορνήλιον βὰν Χάρλεμ, «Ὁ Ἡρακλῆς κρατῶν τὸ κέρας τοῦ Ἀχελῴου», αἱ προσωπογραφίαι τοῦ Forestas, τοῦ Philippe Galle, τοῦ Zurenus, τῆς δεσποινίδος de la Faille, τοῦ Ἑρρίκου τοῦ ΣΤ', τοῦ κόμιτος Leycester κλπ. Ἐπὶ πλέον ἀπεικόνισεν ἐξόχως τὰς Μούσας καὶ ἐξεπόνησε τὸ γνωστὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ κύων τοῦ Γκόλτσιους» ἔργον. Ὡς διδάσκαλος ἔσχε πολυπληθεῖς μαθητάς, μεταξὺ τῶν ὁποίων διέπρεψαν οἱ Muller, Matham, Saenredam, Oheim καὶ Suanenburg. Ι. Μ. Π.

—**Γκόλτσιους** (Gotzius), *Οὐβέρτος* —. Βέλγος ζωγράφος καὶ νομισματολόγος (1526—1583). Ἐγκύψας εἰς βαθείας μελέτας ἀπέκτησεν ἐνωρὶς κλασσικὴν μόρφωσιν. Εἰς ἡλικίαν εἴκοσιν ἑνὸς ἐτῶν δημοσιεύσας τὸ ἔργον του: «Icones imperatorum» (1557), ὠνομάσθη ὑπὸ Φιλίππου τοῦ Β', βασιλέως τῆς Ἱσπανίας, ἐπίσημος ἱστοριογράφος καὶ ζωγράφος τῆς αὐλῆς. Ἐταξίδευσεν εἰς τὴν Γερμανίαν, τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν, ἔνθα συνέλεξεν ἄφθονον ὑλικὸν διὰ τὰς εὐρυτάτας συγγραφάς του, καταστὰς εἷς ἐκ τῶν διασημοτέρων νομισματολόγων τῶν χρόνων του. Μεταξὺ τῶν ἔργων του ἀναφέρομεν: «Thesaurus rei Antiquariae» (Ἀμβέρσα, 1579), «Fasti magistratum et triumphorum Romanorum, ex antiquis tam numismatum quam marmorum monumentis restituti» (Βρύγη 1566), «Graecia sive historia urbium et populorum Graeciae ex numismatibus restituta» (Βρύγη 1576). Ὡς καλλιτέχνης ἐξετέλεσεν ἰδίᾳ τοὺς ἐπεξηγηματικοὺς κλ. πίνακας τῶν ἔργων του. Ι. Μ. Π.

Γκολτφάντεν (Goldfaden), *Ἀβραάμ*. Ἑβραῖος ποιητὴς καὶ ἱδρυτὴς τοῦ γιντισικοῦ δράματος. Ἐγεννήθη ἐν τῇ παλαιᾷ Κωνσταντίᾳ τῆς Βολυνίας τῷ 1840, θανὼν ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ τῷ 1908. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν ἀνωτάτην ραβινικὴν σχολὴν τῆς Ζιτομίρ (1857—1866), ὅπου ἐξέδωκε δύο ποιητικὰς συλλογάς: «Τσιτσὶμ οὒ περαχεὶμ» εἰς ἑβραϊκὴν καὶ «Das Jüdele» εἰς γερμανοεβραϊκήν. Ἐχρημάτισε διαδοχικῶς καθηγητὴς εἰς Σιμπερόπολιν καὶ Ὀδησσὸν μέχρι τοῦ 1875, ὅτε ἤρχισεν ἐκδίδων ἐν Τσέρνοβιτς τὴν ἐφημερίδα «Israelitisches Volk». Τῷ 1876 ἐλθὼν εἰς Ἰάσιον τῆς Ρουμανίας ἵδρυσεν ἐκεῖ «Ἰουδαϊκὸν θέατρον» τῇ συνεργασίᾳ ἑβραϊκοῦ θιάσου. Ἐκεῖθεν μετέβη μετὰ τῶν ἠθοποιῶν του εἰς διαφόρους ἰουδαιοκατῳκημένας πόλεις τῆς τε Ρουμανίας καὶ Ρωσίας, δίδων διαφόρους παραστάσεις καὶ συγγράφων ὁ ἴδιος διάφορα δράματα. Ἐξ αὐτῶν τὰ μᾶλλον λαοφιλῆ εἶναι: «Μπὰο-Κοχεβά», «Σουλαμέθ», «Ἀχασβερώς», «Ντόκτωρ Ἀλμασαντὰ Σμέντρικ» κ.π.ἄ. Τῷ 1887 ἦλθεν εἰς Νέαν Ὑόρκην, ὅπου ἐξέδωκε τὴν «Jiddische Illustrirte Zeitung» καὶ συνέθεσε διάφορα ἔργα διὰ τὸ ἐκεῖ ἑβραϊκὸν θέατρον. Γ. ΕΛΙΓΙΑ

γκόλφ (τό). Ἀθλητικὴ σφαιριστικὴ παιδιὰ ὑπαίθριος, ἐκ τῶν παλαιοτέρων καὶ θεαματικωτέρων, λίαν εὔχρηστος ἰδίᾳ παρὰ ταῖς ἀγγλοσαξωνικαῖς φυλαῖς. Ἡ παιδιὰ αὕτη διεξάγεται ἐπὶ λίαν ἀναπεπταμένου ἐδάφους, εὐρυτέρου πολλάκις καὶ τοῦ ἑνὸς τετραγωνικοῦ χιλιομέτρου. Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τούτου κατασκευάζονται 18 λακκίσκοι, ἀπέχοντες ἀλλήλων κατα 550—100 περίπου μέτρα. Μεταξὺ τῶν λακκίσκων παρεμβάλλονται ποικίλα φυσικὰ ἢ καὶ τεχνητὰ ἐμπόδια, χάνδακες, βάτοι, φράκται, γήλοφοι, τέλματα, δενδρύλλια, ὑψηλὴ χλόη, ἀμμώδεις περιοχαὶ κλπ, ἐνῷ αὐτοὶ οὗτοι οἱ λακκίσκοι κεῖνται ἐπὶ ὁμαλοῦ ἐδάφους, ἔνθα καὶ αὐτὴ ἡ χλόη ἔχει θερισθῆ κανονικώτατα (green).

Ὁ σκοπός, ὃν ἐπιδιώκει ὁ παίκτης τοῦ γκόλφ, εἶναι, οὐ μόνον νὰ ἐγκαταστήσῃ τὴν σφαῖραν ἐντὸς λακκίσκου τινός, ὑπερπηδῶσαν πάντα τὰ ἐπιπροσθοῦντα ἐμπόδια, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τούτου δι' ὡς οἷόν τε ὀλιγαριθμοτέρων πληγμάτων τῆς σφαίρας. Ὁ πραγματοποιῶν τὸν μικρότερον ἀριθμὸν πληγμάτων κερδίζει τὸ παίγνιον. Ἡ σφαῖρα τοῦ γκόλφ εἶναι μικρά, λευκή, ἐξ ἀπεσκληρυμένου ἐλαστικοῦ κόμμεως δέον νὰ μὴ ὑπερβαίνῃ κατὰ βάρος τὰ 46,92 γραμμάρια καὶ νὰ μὴ ἔχῃ διάμετρον ἐλάσσονα τῶν 41,15 χιλιοστῶν τοῦ μέτρου. Οἱ λακκίσκοι, ἐν οἷς ἐμπίπτει ἡ σφαῖρα, ἔχουν διάμετρον 11 ἑκατοστομέτρων.

Τὰ πλῆκτρα, δι' ὧν αἱ σφαῖραι ἐκκρούονται, ἀποτελοῦνται ἐκ ξυλίνων ράβδων, ὧν τὸ κάτω πέρας (κεφαλή), πολλῷ ὀγκωδέστερον, συνίσταται ἢ ἐκ ξύλου ἢ ἐκ σιδήρου. Τὰ πλῆκτρα, ὧν τὸ κάτω πέρας εἶναι ξύλινον, εἶναι τριῶν εἰδῶν, ἀναλόγως τοῦ μήκους τῆς ράβδου (λαβῆς). Τὸ πρῶτον εἶδος (driver) ἔχει μῆκος 1,05—1,10 μέτρ., βάρος 375—382 γραμμ., πραγματοποιεῖται δὲ δι' αὐτοῦ ἀπόστασις βολῆς σφαίρας 250—200 μέτρων. Τὸ δεύτερον εἶδος (brassie) ἔχει μῆκος κατὰ 2—5 περίπου ἑκατοστόμετρα βραχύτερον τοῦ προηγουμένου, βάρος δὲ περίπου τὸ αὐτό. Τὸ τρίτον εἶδος (spoon), ἔτι βραχύτερον, χρησιμοποιεῖται, ἵνα δι' αὐτοῦ πραγματοποιηθῇ ἀπόστασις βολῆς σφαίρας 170—190 μέτρων. Πολυπληθέστερα εἶναι τὰ εἴδη τῶν πλήκτρων, ὧν τὸ κάτω πέρας εἶναι σιδηροῦν, ἔχοντα βάρος μέχρι 445 γραμμ. Τούτων εὐχρηστότερον εἶναι τὸ putter, τὸ πάντων μικρότατον, ἔχον μῆκος μὲν 85 ἑκατοστομ., βάρος δὲ 415—445 γραμμ. Εἶναι τὸ ὄργανον ἀκριβείας, καθόσον δι' αὐτοῦ κρούεται ἡ σφαῖρα, ὅταν προσεγγίσῃ πολὺ πρὸς τὸν λακκίσκον. Τοῦ putter ὑπάρχουν ἀναρίθμητοι ποικιλίαι, ἑκάστου παίκτου διαθέτοντος ἴδιον τοιοῦτον πλῆκτρον. Σημειωτέον, ὅτι τὸ εὐλύγιστον τῆς λαβῆς τοῦ πλήκτρου δέον νὰ προσέλκῃ τὴν προσοχὴν τῶν νέων παικτῶν. Διὰ παίκτας μεμυημένους ἐνδείκνυται λαβὴ μᾶλλον δύσκαμπτος. Ὅσον παλαιότερον εἶναι τὸ πλῆκτρον, τόσον αὐξάνεται ἡ ἐλαστικότης τῆς λαβῆς αὐτοῦ.

Ὁ παίκτης, προπαρασκευαζόμενος νὰ πλήξῃ τὴν σφαῖραν, λαμβάνει πρὸ αὐτῆς στάσιν ἀνάλογον πρὸς τὴν φυσικὴν σωματικὴν αὐτοῦ διάπλασιν καὶ δὴ τὸ μῆκος τῶν βραχιόνων του. Ὁ ἔχων βραχεῖς βραχίονας λαμβάνει κατὰ προτίμησιν τὴν στάσιν square - stance, καθ' ἣν οἱ πόδες τίθενται ἐπὶ τῆς αὐτῆς γραμμῆς καὶ εἰς ἴσην ἀπὸ τῆς σφαίρας ἀπόστασιν, τοῦ πλήκτρου μετὰ τοῦ σώματος σχηματιζόντων ὀρθὴν γωνίαν. Οἱ λοιποὶ παῖκται λαμβάνουν τὴν στάσιν open - stance, καθ' ἣν ὁ ἀριστερὸς ποὺς τίθεται κατά τινα ἑκατοστόμετρα ὄπισθεν τοῦ δεξιοῦ, τοῦ φέροντος καὶ τὸ ὅλον βάρος τοῦ σώματος. Τὸ σῶμα τηρεῖται κατακόρυφον ἐπὶ τῶν κνημῶν, τὰ ἄνω ἄκρα ἐκτείνονται, ἀλλ' οὐχὶ καὶ μέχρις ἀκαμψίας, ἐνῷ τὸ βλέμμα προσηλοῦται ἐπὶ τοῦ μέρους τῆς ἐπιφανείας τῆς σφαίρας, ὅπερ θὰ δεχθῇ τὸ κτύπημα· τέλος οἱ ὦμοι λαμβάνουν διεύθυνσιν κάθετον πρὸς τὴν γραμμήν, ἣν θέλει ἀκολουθήσει ἡ ἐκκρουομένη σφαῖρα. Ἡ λαβὴ τοῦ πλήκτρου λαμβάνεται ἰσχυρῶς διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς ἀπὸ τοῦ ἄνω ἄκρου αὐτῆς, ἐνῷ ἡ δεξιὰ χεὶρ ἐφαρμόζεται ἀντιθέτως, οὕτως ὥστε ὁ μικρὸς δάκτυλος αὐτῆς νὰ ἱππεύῃ τὸν ἀριστερὸν δείκτην. Ἡ λαβὴ σφίγγεται μόνον διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρός, τῆς δεξιᾶς χρησιμευούσης μόνον διὰ τὴν κατεύθυνσιν καὶ τὴν ἰσχὺν τῆς κρούσεως. Ἔχει πολλὴν σημασίαν ὁ τρόπος, καθ' ὃν κρατεῖται τὸ πλῆκτρον (grip), διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐκκρούσεως τῆς σφαίρας.

Ὁ παίκτης, λαβὼν τὴν κανονικὴν στάσιν ἀπέναντι τῆς σφαίρας καὶ κρατῶν κανονικῶς τὸ πλῆκτρον, θὰ ἐκτελέσῃ τὴν κίνησιν (swing), ἥτις ἀπαιτεῖται διὰ τὴν κροῦσιν τῆς σφαίρας. Θὰ ὑψώσῃ τὸ πλῆκτρον, φέρων αὐτὸ πρὸς τὰ ὀπίσω μέχρις ἐκτάσεως τῶν βραχιόνων, περιστρέφων καὶ τὸν κορμὸν ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους. Τὸ πλῆκτρον διαγράφει οὕτω τόξον κύκλου, ὅπερ περατοῦται ὅταν αἱ ἄκραι χεῖρες τοῦ παίκτου φθάσωσιν εἰς τὸ ὕψος τοῦ δεξιοῦ ὤμου. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ἄρχεται ἡ κατιοῦσα φορὰ τοῦ πλήκτρου, ἀκολουθοῦσα τὴν αὐτὴν τροχιάν, ἀλλ' ἀντιθέτως. Κρούεται οὕτως ἰσχυρῶς ἡ σφαῖρα, βοηθούσης τῆς δεξιᾶς χειρός, χωρὶς νὰ σταματήσῃ ἔτι ἡ ἐκτέλεσις τῆς κινήσεως, καθόσον τὸ πλῆκτρον ἐξικνεῖται μέχρις ὕπερθεν τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου, περατοῦν τὴν περιφέρειαν τοῦ κύκλου, ἐνῷ ὁ παίκτης περιστρέφεται ἐπὶ τοῦ ἄκρου τοῦ δεξιοῦ ποδὸς κατὰ τὴν φοράν, ἣν ἠκολούθησε καὶ τὸ πλῆκτρον. Ὅταν ἡ κροῦσις ἐκτελῆται διὰ πλήκτρου μετὰ σιδηρᾶς κεφαλῆς (mashie), ἡ κίνησις εἶναι κατά τι παρηλλαγμένη. Κατὰ τὴν τελικὴν π. χ. φάσιν αὐτῆς ὁ ἀριστερὸς βραχίων ἐκτείνεται οὕτως ὥστε νὰ κρατήσῃ τὸ πλῆκτρον ὡσεὶ ἐκράτει τὸν ἱστὸν προσκλινούσης σημαίας, ἐνῷ τὸ βάρος τοῦ σώματος στηρίζεται καθ' ὁλοκληρίαν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς κνήμης. Λίαν δυσχερὴς θεωρεῖται ἡ κίνησις, ἥτις ἀπαιτεῖται διὰ τὴν ἐξαποστολὴν τῆς σφαίρας ἐντὸς τοῦ λακκίσκου (putt), πολλοὶ δὲ τῶν παικτῶν χάνουν τὸ παίγνιον ἐπὶ τοῦ ἐφ' οὗ ὁ λακκίσκος ὁμαλοῦ ἐδάφους (green). Διὰ τὸν σχετικὸν πρὸς τὴν κίνησιν ταύτην ἀκριβῆ ὑπολογισμὸν ἀπαιτεῖται μακρὰ καὶ μεθοδικὴ γύμνασις.

Τὸ γκόλφ παίζεται κατὰ πολλοὺς τρόπους. Κατὰ τὸν ἁπλοῦν ἀγῶνα συναντῶνται δύο ἀντίπαλοι, ὡς εἰς τὴν ἀντισφαίρισιν. Εἰς τὸν κατὰ ζεύγη κρούεται ἡ αὐτὴ σφαῖρα. Ὑπάρχει καὶ ἀγὼν μὲ 4 σφαίρας, καθ' ὃν ἕκαστος παίκτης ἔχει ἰδίαν σφαῖραν. Εἰς τὸν μικτὸν ἀγῶνα ἐν ἑκάστῳ πεδίῳ ὑπάρχουν εἷς ἀνὴρ καὶ μία γυνή.

Κατὰ τὰς συναντήσεις ὁ ὑπολογισμὸς τῆς ἐπιτυχίας γίνεται κατὰ δύο τρόπους. Κατὰ τὸν πρῶτον (medal play), ἕκαστος παίκτης ἀθροίζει ἐν συνόλῳ τὰ κτυπήματα, ἅτινα ἐχρειάσθη ἵνα τερματίσῃ τὴν διαδρομήν, ὁ πραγματοποιῶν δὲ τὸν ἐλάχιστον ἀριθμὸν συνόλου ἀνακηρύσσεται νικητής. Κατὰ τὸν δεύτερον (match play) δὲν ὑπολογίζονται πλέον τὰ κτυπήματα, ἀλλ' οἱ λακκίσκοι. Τουτέστιν ἐκεῖνος, ὅστις θὰ κερδίσῃ μὲ τὸν ἐλάχιστον ἀριθμὸν κτυπημάτων λακκίσκον τινά, λογίζεται ὅτι προὐχώρησε κατὰ ἕνα λακκίσκον. Ὅταν παίκτης τις ἔχῃ προχωρήσει κατὰ 6 λακκίσκους καὶ δὲν ὑπολείπωνται πλέον μέχρι πέρατος ἢ 5 λακκίσκοι, θεωρεῖται νικητής, ἐφ' ὅσον ὁ ἀντίπαλός του, καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι θὰ κερδίσῃ τοὺς 5 τελευταίους, πάλιν θὰ ὑπολειφθῇ κατὰ ἕνα λακκίσκον. Ὡς εἰς τὴν ἀντισφαίρισιν, οὕτω καὶ εἰς τὸ γκόλφ, διορίζεται διαιτητής. Ἰδεώδης διαδρομὴ θεωρεῖται, ὅταν παίκτης τις κερδίσῃ λακκίσκον τινὰ 227 μέτρων ἀποστάσεως μὲ 3 κτυπήματα ἢ λακκίσκον ἀποστάσεως 228—405 μέτρων μὲ 4 κτυπήματα ἢ λακκίσκον ἀποστάσεως 406—550 μέτρων μὲ 5 κτυπήματα σφαίρας.

Τὸ γκόλφ εἶναι ἀναπνευστικὴ ἄσκησις οὐχὶ βιαία, κατάλληλος δὲ διὰ πᾶσαν ἡλικίαν καὶ δι'

Digitized by Google

ἀμφότερα τὰ φῦλα. Ἀπαιτεῖ βάδισιν γενικῶς βραδεῖαν, ὡς ἐν περιπάτῳ, συνδεδυασμένην μετὰ κάμψεων καὶ ἐκτάσεων τοῦ κορμοῦ. Κατὰ τὸ πέρας τοῦ παιγνίου οἱ παῖκται παρατηροῦν, ὅτι ἀσυναισθήτως διέδραμον πολλὰ χιλιόμετρα, χωρὶς νὰ νὰ ὑποστᾶσι κόπωσίν τινα· διότι ἡ παιδιὰ διακόπτεται ὑπὸ σχετικῶν διαλειμμάτων ἀναπαύσεως.

Περὶ τοῦ γκόλφ οἱ Γάλλοι διατείνονται, ὅτι ἕλκει τὴν καταγωγήν του ἐκ τῆς παιδιᾶς coulpe ἥτις ἀπὸ τοῦ ΙΔ΄ αἰῶνος ἐπαίζετο διὰ μιᾶς ῥάβδου καὶ μιᾶς σφαίρας. Ἀλλ' οἱ Ἰταλοὶ ζητοῦν ν' ἀποδώσουν τὴν πατρότητα τῆς παιδιᾶς εἰς ἑαυτούς, φέροντες ὡς τεκμήριον τοιχογραφίαν τῆς Βερώνης προγενεστέραν τοῦ Γ΄ αἰῶνος. Ἀφ' ἑτέρου οἱ Ὀλλανδοὶ ἰσχυρίζονται τὸ αὐτό, ἐτυμολογοῦντες τὸ ὄνομα τῆς παιδιᾶς ἐκ τοῦ kolf, ὅπερ σημαίνει τὸ ὑποστήριγμα, τὴν ῥάβδον, τὴν βακτηρίαν. Ἀλλὰ τὸ γκόλφ ὁμοιάζει καὶ πρὸς τὴν καστιλ-

Αἱ διάφοροι στάσεις καὶ κινήσεις τοῦ γκόλφ.

λιανὴν vilorta, ὡς καὶ πρὸς τὴν βασκικὴν perratxe. Ἡ πρώτη γραφικὴ ἀναπαράστασις τῆς παιδιᾶς ταύτης εὑρίσκεται εἰς χρονικὸν τῆς ὁλλανδικῆς σχολῆς χρονολογούμενον ἀπὸ τοῦ 1510 καὶ ἀποκείμενον ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσείῳ. Ἐν τούτοις ἡ αὐθεντικωτέρα γνώμη εἶναι, ὅτι τὸ γκόλφ εἶναι σκωτικῆς προελεύσεως. Τὰ μέλη τῆς ἀκολουθίας Ἰακώβου τοῦ ΣΤ΄ τῆς Σκωτίας, τοῦ διαδεχθέντος τὴν βασίλισσαν Ἰσαβέλαν, ἔπαιζον γκόλφ ἐν Μπλάκιθ (Blackheath), ὅπου τοῦτο ἐπαίζετο ἀπὸ τριῶν ἑκατονταετηρίδων. Ἐν Σκωτίᾳ ἡ παιδιὰ διετήρησεν ἐπὶ πολὺ τὸν λαϊκὸν αὐτῆς χαρακτῆρα, ἐλάμβανον δὲ μέρος εἰς αὐτὴν πᾶσαι αἱ κοινωνικαὶ τάξεις. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὸ πλῆκτρον δὲν διέφερε τοῦ σημερινοῦ· μόνον δ' ἡ σφαῖρα ἦτο ἐκ δέρματος πεπληρωμένου διὰ πτίλων. Οἱ μεγάλοι σκωτικοὶ σύλλογοι, καίπερ νεώτεροι τοῦ ἐν Μπλάκιθ, ἱδρυθέντες πρὸ τοῦ 1744, ἔσχον μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ γκόλφ. Τῷ 1754 ἱδρύθη ἐν Ἁγίῳ Ἀνδρέᾳ ἕτερος σύλλογος, ἀποτελέσας τὴν ἕδραν τῆς σκωτικῆς παιδιᾶς. Ἡ μανιώδης καθ' ἅπασαν τὴν Ἀγγλίαν διάδοσις τῆς παιδιᾶς προὐκάλεσεν ἀπὸ τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος καὶ τὴν ἔκδοσιν διαφόρων βασιλικῶν διαταγμάτων, τὰ ὁποῖα ἀπηγόρευον τὴν τοιαύτην ἐπίδοσιν, ἵνα μὴ οἱ πολῖται βαθμηδὸν ἀπομάθωσι τὴν χρῆσιν τοῦ τόξου. Παρὰ πάντα ταῦτα ὅμως τὸ γκόλφ, διαδοθὲν καὶ εἰς Ἰνδίας τῷ 1829, ἐπεκράτησεν ἀπὸ τοῦ 1864 ὁριστικῶς. Τῷ 1873 διεδόθη καὶ ἐν Καναδᾷ, ἀπὸ τοῦ 1890 δὲ καὶ ἐν Ν. Ὑόρκῃ. Σήμερον πέριξ τῆς Ν. Ὑόρκης, εἰς ἀκτῖνα 90 χιλιομέτρων, ὑφίστανται 265 σύλλογοι γκόλφ, διαθέτοντες ἐδάφη 15.900 ἑκταρίων. Ἄγγλοι ἵδρυσαν τῷ 1856 καὶ τὸν πρῶτον ἐν Πὼ τῆς Γαλλίας ὅμιλον γκόλφ. Πέριξ δὲ τῶν Παρισίων ἱδρύθησαν ἄλλοι ὅμιλοι τῷ 1896, ἀριθμούμενοι σήμερον εἰς 9. Ἀλλὰ καὶ αἱ διάφοροι λουτροπόλεις τῶν Πυρηναίων, τῶν Βοσγίων καὶ τῶν Ἄλπεων διαθέτουν ἱκανὰ πεδία γκόλφ πρὸς τέρψιν καὶ ἄσκησιν τῶν λουομένων. Καὶ ἐν Ἑλλάδι δὲ ἀπό τινων ἐτῶν ἔχει ἱδρυθῇ «Λέσχη γκόλφ», λειτουργοῦσα παρὰ τὴν παραλιακὴν θέσιν Ἁγίου Κοσμᾶ, περὶ τὴν ὥραν κειμένην πορρωτέρω τοῦ Παλαιοῦ Φαλήρου.

Σ. Γ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

Γκολφάρι *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Μυροφύλλου* (τέως Μυροκόβου) τῆς ἐπαρχίας Τρικκάλων τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ.

Γκόλφης, *Ρήγας*. Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ ποιητοῦ Δ. Δημητριάδου. Ἐγεννήθη ἐν Μεσολογγίῳ τῷ 1886, ὅπου καὶ ἤκουσε τὰ ἐγκύκλια μαθήματα. Τὰς σπουδάς του συνεπλήρωσεν ἐν Κερκύρᾳ καὶ εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις πανεπιστήμιον, φοιτήσας εἰς τὴν νομικὴν σχολὴν καὶ ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ. Ἐνεφανίσθη μὲ τεχνοκριτικὰς καὶ γλωσσικὰς μελέτας εἰς διάφορα περιοδικά, ἰδίως εἰς τὸν «Νουμᾶν» ἀπὸ τοῦ 1905. Ἀκολούθως ἐξέδωσε: «Τραγούδια τοῦ Ἀπρίλη» (1909), ποιητικὴ συλλογή, «Γήταυρος» (1921), δρᾶμα, «Ὕμνοι» (1921) καὶ «Στὸ γύρισμα τῆς ρίμας» (1925), ἀμφότερα ποιητικαὶ συλλογαί.

—Ω.

γκόλφι (τό)· ἰδιωμ., ἐγκόλπιον, περίαπτον, φυλακτό.

Γκολφινόπουλος. —1) ***Δημήτριος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Καλαβρύτων. Διεκρίθη εἰς πολλὰς μάχας καὶ τῷ 1825 ἔπεσε μαχόμενος εἰς τὴν Ἀλωνίσταιναν. —2) ***Παναγιώτης***. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου πολεμήσας εἰς Πάτρας, Τρίπολιν, Ναύπλιον, Δερβενάκια, καὶ κατὰ τὸν Ἐμφύλιον. Τῷ 1827 ἐφονεύθη εἰς τὰς Ἀθήνας. —3) ***Πανάγος***, ἕτερος. Ἐπολέμησεν εἰς Πελοπόννησον καὶ ἐτραυματίσθη τῷ 1826 εἰς Μεσολόγγιον. Τῷ 1832 διεκρίθη διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως εἰς τὴν δυτικὴν Πελοπόννησον. Ἠκολούθησε τὸν Γενναῖον Κολοκοτρώνην κατὰ τὴν ἀποκατάστασιν, ὑπῆρξε δὲ ἐκ τῶν σωματοφυλάκων του. Τῷ 1844 ἔλαβε τὸ σιδηροῦν νομισματόσημον.

Γ. Δ. Κ.

—**Γκολφινόπουλος**, ***Λεωνίδας***. Ἀξιωματικὸς τοῦ πεζικοῦ (1834—1914) προερχόμενος ἐκ τοῦ στρατεύματος. Διετέλεσε διοικητὴς ταξιαρχίας ἐν τῷ στρατῷ Ἠπείρου κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον 1897.

Ν. Θ. Κ.

Γκολφῖνος. Ὄνομα τὸ ὁποῖον ἔφεραν πολλοὶ Ἀγωνισταὶ ἐξ Αἰτωλίας.—1 καὶ 2) ***Ἀνδρέας*** καὶ ***Βλάχος*** ἐκ Τριχωνίου (Καλφανίκι) Μεσολογγίου. Οὗτοι, ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἀγῶνος, μετέσχον καὶ ἐπολέμησαν ὑπὸ τὸν Μακρῆν, πρὸ τοῦ Βραχωρίου καὶ Ζαπαντίου, καὶ εἰς τὰς μάχας τοῦ Μακρυνόρους, Κομποτίου, Πέτα, Γαβαλοῦς καὶ πολλαχοῦ. Μετέσχον ἐνεργότατα ὡς ἀρχηγοὶ σωμάτων καὶ τῶν πολιορκιῶν τοῦ Μεσολογγίου.—3) ***Ἰωάννης***. Ἐκ Βλοχοῦ τῆς Τριχωνίδος. Ἀγωνιστὴς καὶ οὗτος, μετασχὼν ἀπ' ἀρχῆς τοῦ Ἀγῶνος. Ἐπολέμησεν εἰς Βραχῶρι, Πέτα καὶ πολλαχοῦ. Μετασχὼν τῶν πολιορκιῶν τοῦ Μεσολογγίου ἀπέθανε τῷ 1825 (Ἀρχ. ἀγων. Ἱστορία Τρικούπη).—4) ***Κώστας***. Ἐξ Αἰτωλικοῦ, ἀρχηγὸς ἰδίου σώματος Αἰτωλικιωτῶν μετέσχε καὶ τῶν μαχῶν τοῦ Βραχωρίου καὶ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Πέτα, ἔλαβε μέρος καὶ εἰς πλείστας ἄλλας μάχας, καὶ ἐγκλεισθεὶς ἐν Μεσολογγίῳ ἀπέθανε. Ἐνῷ ἐν ἀρχῇ συνεδέετο μετὰ τοῦ Μαυροκορδάτου, κατόπιν κατηγορήθη ὡς ὀπαδὸς τοῦ Βαρνακιώτη καὶ κατεδιώκετο μέχρις ἐξοντώσεως αὐτοῦ.

Ξ. Γ. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ

Γκομὰρ (Gomar), ***Φραγκῖσκος***. Ἱσπανὸς γλύπτης ἐκ Σαραγόσσης. Κατεσκεύασεν ἐπὶ ξύλου δρυὸς τὸ προσέρεισμα τοῦ βωμοῦ τοῦ συνοδικοῦ παρεκκλησίου τῆς Βαρκελώνης. Ἐπίσης ἐξειργάσθη τῷ 1478 ἐπὶ ξύλου δρυὸς τὸ διάζωμα τοῦ χοροῦ τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Ταρραγώνης, διακοσμήσας τοῦτο διὰ παντὸς εἴδους διακοσμητικῶν θεμάτων μετ' ἐξόχου πρωτοτυπίας καὶ ἄκρας λεπτότητος.

Ι. Μ. Π.

Γκόμεθ (Gomez), ***Ἱερώνυμος***. Ἱσπανὸς γλύπτης τοῦ ΙΖ΄ αἰῶνος. Χωρὶς προσωπικῶς νὰ παραγάγῃ τίποτε ἰδιαιτέρως ἄξιον λόγου, ἤσκησεν ἀξιοσημείωτον ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως τοῦ ταλάντου σημαντικῶν τινων καλλιτεχνῶν, ἐν οἷς ἰδιαιτέραν θέσιν κατέχει ὁ διακοσμήσας τὴν Santa Maria de las Cuesas τῆς Σεβίλλης Juan de Valencia.

Ι. Μ. Π.

— **Γκόμεθ** (Gomez), ***Ἰωάννης***. Ἱσπανὸς ζωγράφος γεννηθεὶς τῷ 1597. Ὑπῆρξε ζωγράφος τῆς αὐλῆς τοῦ Φιλίππου Β΄. Εἰς τὸ Ἐσκουριὰλ ἐξετέλεσε θαυμασίας ζωγραφικὰς ἐργασίας, ἐν αἷς: «Τὸ Μαρτύριον τῆς ἁγίας Οὐρσούλης καὶ τῶν ἀκολούθων της», «Ἡ ζωὴ τοῦ ἁγίου Ἱερωνύμου», κ. ἄ. Ὁ Γκομὲθ ἐπίσης, κατὰ παραγγελίαν τοῦ Φιλίππου, προέβη εἰς πλείστας διορθώσεις ἔργων ἄλλων ζωγράφων, τὰ ὁποῖα εἶχον φθαρῆ ἢ δὲν ἤρεσκον εἰς τὸν βασιλέα. Ἐζωγράφησεν ἀκόμη τὸν «Ἰησοῦν μετὰ τῆς Μαγδαληνῆς καὶ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου» εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Καρμηλιτῶν τῆς Σεγοβίας.

— **Γκόμεθ** (Gomez), ***Μαρτῖνος***. Ἱσπανὸς ζωγράφος τοῦ ΙΣΤ΄ αἰῶνος. Ἐξετέλεσε διάφορα ἔργα εἰς τὸν καθεδρικὸν ναὸν τῆς Κουένκας, τὰ ὁποῖα παριστοῦν τὸν «Ἅγιον Ματθαῖον», «Ἅγιον Λορέντζον» καὶ «Ἅγιον Μιχαήλ». Ἔργα του εὑρίσκονται καὶ εἰς τὸ Ἐσκουριάλ.

— **Γκόμεθ** (Gomez), ***Πέτρος***. Ἱσπανὸς γλύπτης τοῦ ΙΖ΄ αἰῶνος. Ἐτιμήθη ὡς εἷς ἀπὸ τοὺς μᾶλλον αἰσθηματικοὺς καὶ ἐκφραστικοὺς καλλιτέχνας τῆς ἐποχῆς του. Μεταξὺ τῶν πλέον θελκτικῶν ἔργων του τάσσεται «Ἡ παρθένος», φέρουσα ἐν ἀγκάλαις τὸν παῖδα Ἰησοῦν, τοῦ ναοῦ τῆς Νίκης ἐν Μαδρίτῃ.

Ι. Μ. Π.

Digitized by Google

— **Γκόμεθ** (Gomez), ***Σεβαστιανός***. Ἱσπανὸς ζωγράφος γνωστὸ. ὑπὸ τὸ ἐπώνυμον *Μιγάς*, δοῦλος τοῦ διασήμου ζωγράφου Μουρίλιο (Murillo) καὶ ἀργότερον μαθητής του. Ἄγνωστον πότε ἀκριβῶς ἐγεννήθη· λέγεται ὅμως ὅτι ἐπέζησε τοῦ διδασκάλου του, ἀποθανόντος τῷ 1682, ὀλίγα ἔτη. Ἡ τέχνη του κρινομένη ἀπὸ ἰχνογραφικῆς ἀπόψεως ὑστερεῖ. αὐτὴ ὅμως ἡ ἔλλειψις ἀναπληροῦται διὰ τῆς ἁρμονικῆς συνθέσεως τῶν χρωμάτων. Ἐξετιμᾶτο πολὺ κατὰ τὴν ἐποχήν του, καθόσον δύο συνθέσεις, ὁ ἅγιος Πέτρος γονυπετής, καὶ ὁ ἅγιος Ἰωσὴφ μετὰ τῆς ἁγίας Ἄννης, ἐγένοντο δεκταὶ διὰ τὸν στολισμὸν τοῦ μοναστηρίου τῶν καπουκίνων τῆς Σεβίλλης, τοποθετηθεῖσαι παρὰ τὰ ἔργα τοῦ διδασκάλου καὶ κυρίου του. Μ. ΒΑΛΣΑΣ

—**Γκόμεθ ντὲ *Ἀβελανέδα*** (Gomez de Avellaneda), ***Γερτρούδη*** Ἱσπανὶς ποιήτρια (1814 — 1873) ἐκ Κούβας, διακριθεῖσα εἰς τὴν δραματικὴν καὶ λυρικὴν ποίησιν. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτῆς σπουδαιότερα εἶναι τά: «Λυρικὰ ποιήματα» (1841), «Σάμπ» (1839), «Ἀλφόνσος Μούνιο» (1841), ρωμαντικὴ τραγῳδία, «Σαοὺλ» (1849), βιβλικὸν δρᾶμα, «Βαλτάσαρ» (1858) καταπληκτικῆς ὁμοιότητος μὲ τὸν «Σαρδανάπαλον» τοῦ Βύρωνος. Ἀφῆκεν ἀτελῆ τὴν ἔκδοσιν τῶν «Λογοτεχνικῶν ἔργων» (5 τόμ. 1869 —1871). —Β.

«**Γκομὲλ** *μπιρκάθ*». Εἰδικὴ εὐλογία, ἥν, κατὰ τὸ τυπικὸν τῶν ἰουδαϊκῶν συναγωγῶν, ἀπαγγέλλει δημοσίᾳ κάθε πιστός, ὅστις διέφυγεν ἕνα ἐκ τῶν τεσσάρων κινδύνων περὶ ὧν γίνεται λόγος ἐν τῷ ΡΖ' ψαλμῷ, ὅστις, φαίνεται, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν καθιέρωσιν τοῦ ἐθίμου. Γ. ΕΛ.

Γκομὲλ /*Γεωγρ.*/. Πόλις καὶ ἐπαρχία τῆς Λευκῆς Ρωσίας ἐπὶ τοῦ πρῴην κυβερνείου Μογκίλεφ καὶ παρὰ τὸν Σόγι, παραπόταμον τοῦ Δνειπέρου, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Λιμπάου-Ρομνύ. Ἡ πόλις κατοικεῖται ἀπὸ 40 000 κατοίκους, τὸ πλεῖστον Ἑβραίους, κατὰ τῶν ὁποίων τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1903 διενηργήθη σφαγή. Ἡ περιοχὴ ἔχει ἔκτασιν 4719 τετρ. βερστίων καὶ περι τοὺς 150.000 κατοίκους ἀσχολουμένους εἰς τὸ ἐμπόριον ξυλείας, σακχάρεως, ἐλαίου, ἐρίου, κλπ.

Γκομέρα (Gomera) /*Γεωγρ.*/. Ἱσπανικὴ νῆσος τοῦ ἀρχιπελάγους τῶν Καναρίων (πλάτ. 28°1' — 28°10' καὶ μῆκ. 17°6'—17°21' ἀπὸ Γρήνουιτς). Ἀποτελεῖται ἐξ ὀρεινοῦ ἡφαιστειογενοῦς πεδίου, ἔχει ἔκτασιν 374 τετρ. χιλ καὶ κατοίκους 22.870 (ἀπογρ 1920). Τὸ ἔδαφος εἶναι γόνιμον. Ὑψηλότερα σημεῖα τῆς νήσου εἶναι ἡ Γκαραγιόνα (1350 μέτρα) καὶ ἡ Φορταλέτσα (1245 μέτρα). Πρωτεύουσα ὁ *Ἅγιος Σεβαστιανός*.

Γκομέρα, ***Πινιὸν ντὲ Βελὲθ ντέλα*** — /*Γεωγρ.*/· βλ. Πινιόν.

Γκομὲς *Ἀμορὶμ* (Gomes Amorim), ***Φραγκῖσκος***. Πορτογάλος συγγραφεὺς (1824—1891). Νέος μετηνάστευσεν εἰς Βραζιλίαν καὶ Ἰνδίας ὡς ἐμποροικὸς ὑπάλληλος. Πρῶτά του ἔργα ἦσαν: «Ἐπιστροφὴ ἀπὸ τὴν Οὐγγαρίαν» καὶ «Ὁ Γαριβάλδης καὶ ἡ Ἐλευθερία» (1848). Ἐγένετο μέλος τῆς Βασιλικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν (1858) καὶ κατόπιν διευθυντὴς τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου (1859). Ἐπίσης ἐτιμήθη διὰ τοῦ πρώτου βραβείου τῆς Ἱσπανικῆς Ἀκαδημίας. Ἔγραψε δράματα, ποιήματα, μυθιστορήματα καὶ κριτικὰς μελέτας.

—**Γκομὲς** (Gomes), ***Ἀντώνιος-Κάρολος***. Βραζιλιανὸς μουσικοσυνθέτης (1839—1892) Πρῶτά του ἔργα ὑπῆρξαν μία θρησκευτικὴ μελῳδία (1860), τὸ «Νοϊτε ντὲ Καστέλιο» (1861), μελόδραμα, καὶ ἡ «Ἰωάννα τῆς Φλάνδρας» (1863). Γενόμενος ὑπότροφος τοῦ αὐτοκράτορος Πέτρου τοῦ Β', ἐσπούδασεν ἐν Μιλάνῳ, ὅπου ἔγραψε τὴν μουσικὴν μιᾶς ἐπιθεωρήσεως εἰς τὴν διάλεκτον τοῦ Μιλάνου: «Se sà minga» (1867), καὶ τά: «Ὑπὸ τὴν Σελήνην» (1868), «Γκουαρανύ». μελόδραμα μεγάλης ἐπιτυχίας, καὶ «Σαλβατὸρ Ρόζα» (1874). Ἡ ὀπερέττα του «Ἠλεκτρικὸς Τηλέγραφος» (1872) κατήγαγε θριάμβους ἐν Βραζιλίᾳ. Τῷ 1892 ἐγένετο διευθυντὴς τοῦ ᾠδείου τῆς Παρά. Ἔγραψεν ἐπίσης ὕμνον πατριωτικόν, «Ἡ σωτηρία τῆς Βραζιλίας», καὶ μέγα συμφωνικὸν ποίημα «Χριστόφορος Κολόμβος». Τῷ 1924, ἐπὶ τῇ ἑκατονταετηρίδι τῆς βραζιλιανῆς ἀνεξαρτησίας, ἀνηγέρθη εἰς αὐτὸν μνημεῖον παρὰ τὸν Ἅγιον Παῦλον.

— **Γκομὲς *Λεὰλ*** (Gomes Leal), ***Ἀντώνιος Ντουάρτε***. Πορτογάλος ποιητὴς (1848—1921). Αὐτοδίδακτος ὤν, ἔζησεν ἀλητικὴν ζωήν, ἀναμιγνυόμενος περιοδικῶς εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν τοῦ τόπου, χαρακτηρισθεὶς ὡς ἐπικίνδυνος δημαγωγὸς καὶ γράψας λίβελλον κατὰ τοῦ βασιλέως Δὸν Λουί. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του περιέπεσεν εἰς ἄκρον μυστικισμόν. Μεταξὺ τῶν ἔργων του διακρίνονται: «Ἀποστάτης», «Αἱρετικός», «Προδοσία» (1873—1875), τὰ ὁποῖα ηὔξησαν τὴν λαϊκότητά του καὶ τῷ ἐπέφερον διαφόρους ποινὰς καὶ φυλακίσεις, «Ἱστορία τοῦ Ἰησοῦ» (1883), κλπ. Τὸ σοβαρώτερον ὅμως ἔργον του εἶναι ὁ «Ἀντίχριστος» (1884), ἀποτελούμενος ἐκ τριῶν μερῶν.

—**Γκομὲς** (Gomes), ***Στέφανος***. Πορτογάλος θαλασσοπόρος τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἱσπανίας. Ὑπηρετῶν ὡς πιλότος εἰς τὸν «Ἅγιον Ἀντώνιον», πλοῖον τοῦ στολίσκου τοῦ Μαγγελάνου, ἐστασίασεν ἐναντίον τοῦ ἀρχηγοῦ του, κατὰ τὸν διάπλουν τοῦ στενοῦ τοῦ Μαγγελάνου, καὶ ὡδήγησε τὸ πλοῖον εἰς τὴν Ἱσπανίαν (1521). Τῷ 1524 ὑπῆρξε μέλος τῆς ἐκ θαλασσαπόρων καὶ διπλωματῶν ἐπιτροπῆς, ἥτις ἔμελλε νὰ καθορίσῃ τὰ ὅρια τῶν κτήσεων Ἱσπανίας καὶ Πορτογαλίας. Κατὰ τὸν πλοῦν τοῦτον ἀπέτυχεν εἰς τὴν ἀναζήτησιν διόδου πρὸς τὰς Μολούκας.

—**Γκομὲς** (Gomes), ***Φραγκῖσκος-Ντιὰζ*** (1745—1795). Πορτογάλος ποιητὴς καὶ κριτικός. Ἐσπούδασεν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Κοΐμπρας. Ἀποτυχὼν εἰς τὸ ἐμπόριον δι' ὃ προωρίζετο ὑπὸ τοῦ πατρός του ἐγένετο ἰδιωτικὸς διδάσκαλος. Περίφημον ἔργον του ὑπῆρξε μία του μελέτη περὶ τῆς πορτογαλικῆς γλώσσης, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἔκρινε τοὺς μεγαλυτέρους Πορτογάλους ποιητὰς Μπερναρντές, Καμόενς, κλπ. Τὸ ἔργον του ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν (1792). Τὰ «Ποιητικὰ Ἔργα» του ἐξεδόθησαν ἀπὸ τὴν Ἀκαδημίαν (1799). Ἔγραψε καὶ «Ἰφιγένειαν» τραγῳδίαν, ὡς καὶ ἐποποιΐας, ἱστορικὰς μελέτας κλπ.

Γκόμι (Gomme), *σὲρ* ***Γεώργιος-Λῶρεντς***. Ἄγγλος ἀρχαιολόγος καὶ λαογράφος γεννηθεὶς ἐν Λονδίνῳ τῷ 1853. Ἵδρυσε τὴν «Λαογραφικὴν Ἑταιρείαν», ἐξέδωκε τὴν «Archæologial Review» καὶ τὸ «Folklore Journal». Ἀπέθανε τῷ 1916. Συνέγραψε διάφορα λαογραφικὰ ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων «Primitive Folk moots» (1880) καὶ «Τὰ λαϊκὰ τραγούδια ὡς ἱστορικὴ ἐπιστήμη» (Folklore as historical Science, 1908). Μ. ΒΑΛΣΑΣ

γκόμμα (ἡ) καὶ *γκομμαλάκκα*· βλ. κόμμι.

Γκομὸ (Gomot), ***Πέτρος-Εὐγένιος***. Γάλλος πολιτικὸς καὶ συγγραφεὺς (1837—1907). Διετέλεσε κατ' ἀρχὰς ἀνώτερος δικαστικὸς καὶ εἰσαγγελεύς. Τῷ 1871 παρῃτήθη καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν πολιτικήν, ἐκλεγεὶς βουλευτὴς τῷ 1881. Ἐπανεκλεγεὶς διωρίσθη ὑπουργὸς ἐπὶ κυβερνήσεως Μπρισσὸν τῷ 1885. Ὠνομάσθη γερουσιαστὴς τῷ 1889, ἐπανεκλεγεὶς τῷ 1900. Ἐδημοσίευσε: «Le Chateau de Tour Noel» καὶ τὸ «L'Abbaye de Mozat». Ν. Π.—Λ.

γκομούλια (τά). Ὀνομάζουν οὕτω εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος τοὺς εἰδικῶς διὰ τοὺς ποιμενοσκύλους παρασκευαζομένους ἄρτους. Ἕκαστον γκομούλι, ἔχων σχῆμα σχεδὸν σφαιρικόν, ζυγίζει μίαν περίπου ὀκᾶν καὶ ἀποτελεῖ τὴν ἡμερησίαν μερίδα τροφῆς τοῦ ποιμενοσκύλου. Τὰ γκομούλια ψήνονται ὀλιγώτερον ἀπὸ τοὺς κοινοὺς ἄρτους. Κ. Φ.

Γκομπὰ (Gobat). ***Κάρολος-Ἀλβέρτος***. Ἑλβετὸς πολιτικὸς (1843—1914). Ἐσπούδασεν ἐν Βασιλείᾳ τὴν νομικὴν καὶ διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βέρνης. Ἀπὸ τοῦ 1882 πολιτευόμενος διετέλεσεν ὑπουργὸς τῆς Ἐκπαιδεύσεως, ὀργανώσας καὶ μεταρρυθμίσας τὰ ἐν Ἑλβετίᾳ ἐκπαιδευτικά. Ὡς μέλος τοῦ διεθνοῦς συνεδρίου τῆς εἰρήνης εἰργάσθη τὰ μέγιστα ὑπὲρ τῶν ἰδεῶν τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς γενικῆς εἰρήνης, λαβὼν διὰ τὰς ἐνεργείας του ταύτας καὶ τὸ βραβεῖον Νόμπελ. Γενόμενος τρὶς πρόεδρος τῆς κυβερνήσεως. 1886, 1895 καὶ 1903, παρῃτήθη ὁριστικῶς τῆς πολιτικῆς τῷ 1912 ἀναλαβὼν τὴν προεδρείαν τοῦ διεθνοῦς γραφείου εἰρήνης ἐν Βέρνῃ, τοῦ ἱδρυθέντος ὑπὸ τοῦ Κάρνεϊζυ. Ν. Π.—Λ.

Γκομπὲλ (Gobel), ***Ἰωάννης-Ἰωσήφ***. Γάλλος ἀρχιεπίσκοπος γεννηθεὶς 1727. Ἐπίσκοπος ὢν τῆς Βασιλείας ἐξελέγη ὡς μέλος ἐν τῇ συνελεύσει τῶν τάξεων τῷ 1789, ἀντιπροσωπεύων τὸ Μπέλφορ. Ὡρκίσθη εἰς τὸ ψηφισθὲν σύνταγμα καὶ διωρίσθη ἐπίσκοπος Παρισίων. Κατὰ τὰ ἑπόμενα ἔτη ἀπεπειράθη νὰ συνεννοηθῇ κρυφίως μετὰ τῆς παπικῆς ἐξουσίας, ἐν τῷ μεταξὺ εὐλογῶν καὶ ὑποβοηθῶν τοὺς γάμους τῶν κληρικῶν. Ἑνωθεὶς καὶ προσχωρήσας εἰς τὰς ἰδέας τοῦ Ἐμπὲρ καὶ τοῦ Κλόοτς κατέθεσε τὰ ἐπισκοπικὰ αὐτοῦ διάσημα ἐν τῇ συνελεύσει, παραιτηθεὶς ἀπὸ τοῦ κλήρου. Διωχθεὶς ὑπὸ τοῦ Ροβεσπιέρρου μετὰ τοῦ Ἐμπὲρ συνελήφθη καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον, καρατομηθεὶς τῷ 1794. Ν. Π.—Λ.

Γκομπὲρ (Gobert), ***Ἰάκωβος-Νικόλαος***. Γάλλος στρατηγὸς (1760—1808). Διεκρίθη ὡς τοιοῦτος κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ἰταλίας (1800). Ἐπανελθὼν εἰς Γαλλίαν ἐξ ἀποστολῆς τινος πρὸς καταστολὴν ἐπαναστάσεως τῶν μαύρων εἰς Basse-Terre, ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος, ἀποσταλεὶς εἰς Ἱσπανίαν ὅπως βοηθήσῃ τὸν στρατηγὸν Dupont. Ἐλθὼν εἰς Μπάϋλεν εὗρε τὸν στρατὸν ἐν διαλύσει. Συγκεντρώσας καὶ ὀργανώσας τοῦτον ἡτοιμάζετο νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ὅτε ἔπεσε βληθεὶς ὑπὸ ὀβίδος τῷ 1808. Ν. Π.—Λ.

— **Γκομπὲρ** (Gobert), ***Ναπολέων***. Γάλλος φιλάνθρωπος, υἱὸς τοῦ *Ἰακώβου* (1807—1833). Ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1830, μεθ' ὃ ἐπεχείρησε ταξίδιον εἰς Αἴγυπτον, ὅπου καὶ ἀπεβίωσε. Πλὴν ἄλλων κληροδοτημάτων καθιέρωσε καὶ δύο ἐκ 10.000 φράγκων ἕκαστον, πρὸς βράβευσιν τοῦ καλυτέρου ἱστορικοῦ ἔργου περὶ Γαλλίας καὶ τῆς τέχνης καὶ ἐπιστήμης αὐτῆς. Ν. Π.—Λ.

Γκομπερβὶλ (Gomberville Le Rey), *Μάριος, αὐθέντης τοῦ Parc καὶ τοῦ—*. Γάλλος συγγραφεὺς (1600—1674). Δεκατετραετὴς μόλις ἐνεφανίσθη εἰς τοὺς φιλολογικοὺς κύκλους μὲ ἓν δοκίμιον ἐπὶ τοῦ γήρατος. Ἀπὸ τὰ πρῶτα μέλη τῆς Γαλλικῆς ἀκαδημίας, κατήντησε πασίγνωστος μὲ τὰς μανίας του καὶ ἰδίως μὲ τὸ μῖσός του ἐναντίον τῆς λέξεως car (διότι), τὴν ὁποίαν ἠθέλησε νὰ διαγράψῃ ἐκ τοῦ γαλλικοῦ λεξιλογίου. Τὸ ἔργον του συνίσταται ἐκ μακροσκελεστάτων ρωμαντικῶν μυθιστορημάτων, τὰ ὁποῖα κατεβροχθίζοντο ὑπὸ τῶν φιλολογουσῶν κυριῶν. Τοιαῦτα εἶναι: ὁ «Polexandre» (1629), τὸ καλύτερόν του ἔργον, ἡ «Caritée» (1621), ἡ «Cytherée» (1640), ἡ «Jeune Alcidiane» (1661) κ. ἄ. Μ. ΒΑΛΣΑΣ

Γκόμπερς (Gompers), ***Σαμουήλ***. Ἀμερικανὸς ἐργατικὸς ἡγέτης γεννηθεὶς ἐν Λονδίνῳ (1850—1924). Εἰς ἡλικίαν δέκα ἐτῶν προσελήφθη εἰς τι ἐργοστάσιον ὑποδημάτων καὶ μετ' ὀλίγον ἐγένετο σιγαροποιός. Τῷ 1863, μεταβὰς εἰς Ἀμερικήν, ἐνεγράφη εἰς τὴν διεθνῆ καπνεργατικὴν ἕνωσιν, τῆς ὁποίας πολὺ ταχέως κατέστη διαπρεπὲς μέλος. Τῷ 1881 ἵδρυσε τὴν «Ἀμερικανικὴν Ὁμοσπονδίαν τῆς Ἐργασίας», ἥτις εἶναι ἡ ἰσχυροτέρα ἐργατικὴ ὀργάνωσις τοῦ κόσμου. Τῷ 1907 κατεδικάσθη εἰς ἑνὸς ἔτους φυλάκισιν ἐπὶ ἀπειθείᾳ εἰς τὰς ἀρχάς, τὴν ὁποίαν ὅμως δὲν ἐξέτισεν. ἀπαλλαγεὶς ὑπὸ τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου τῶν Ἡν. Πολιτειῶν, εἰς ὃ κατέφυγε. Μολονότι θεωρητικῶς ἦτο ἀντιμιλιταριστής, ἅμα τῇ ἐκρήξει τοῦ Παγκοσμίου (1914) πολέμου ἀντέδρασε κατὰ τῶν εἰρηνιστικῶν καὶ ἀντιπολεμικῶν τάσεων, αἱ ὁποῖαι ἐνεφανίσθησαν εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἐργατικῆς τάξεως καὶ κατετάγη ἐθελοντής. Μετὰ τὴν εἴσοδον τῆς Ἀμερικῆς εἰς τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἐξελέγη μέλος τῆς «Ἐπιτροπῆς τῆς Διεθνοῦς Ἀμύνης» (1917), τὸ αὐτὸ δὲ ἔτος ὠνομάσθη πρόεδρος τοῦ ἀμερικανικοῦ συνδέσμου Ἐργασίας καὶ Δημοκρατίας, τοῦ ὀργανωθέντος ὑπὸ τοῦ Οὐίλσων πρὸς καταπολέμησιν τῆς μεταξὺ τῶν ἐργατῶν ἐπαναστατικῆς προπαγάνδας. Ἀντεπροσώπευσε τὴν «Ἀμερικανικὴν Ὁμοσπονδίαν τῆς Ἐργασίας» εἰς τὸ ἐν Παρισίοις κατὰ τὸ 1918—1919 συγκληθὲν συνέδριον τῆς εἰρήνης καὶ προήδρευσε τῆς ἀμερικανικῆς ἐργατικῆς ἀντιπροσωπείας εἰς τὸ ἐν Ἀμστελλοδάμῳ κατὰ τὸ 1919 συγκληθὲν συνέδριον. Τῷ 1921 ἐξελέγη πρόεδρος τῆς «Ἀμερικανικῆς Ὁμοσπονδίας τῆς Ἐργασίας» διὰ τεσσαρακοστὴν φοράν. Ὁ Γκόμπερς ὑπῆρξεν ἐκπρόσωπος τοῦ στενοῦ ἐργατιστικοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἐκτὸς πολιτικῆς ἐπαγγελματικῆς κινήσεως. —Β.

Γκομπέρτα (Goberta) /*Ἀστρονομ.*/. Ἀστεροειδὴς φερόμενος κατὰ τὴν σειρὰν τῆς ἀνακαλύψεως αὐτοῦ ὑπ' αὔξοντα ἀριθμὸν 316. Ι. Π.

Γκόμπερτς (Gomperz), ***Ἐρρῖκος***. Αὐστριακὸς φιλόσοφος, υἱὸς τοῦ *Θεοδώρου Γκόμπερτς*, γεννηθεὶς ἐν Βιέννῃ τῷ 1873. Συνέγραψε πολλὰ ἔργα, ὧν ἀναφέρομεν: «Grundlegung der neusokratischen Philosophie» (1897), «Sophistik und Rhetorik» (1912), «Isokrates nnd die Sokratik» (1905), «Kritik des Hedonismus» (1898) κτλ. —Β.

— **Γκόμπερτς** (Gomperz), ***Θεόδωρος***. Αὐστριακὸς φιλόλογος (1832—1912). Μαθητὴς τοῦ Ἑρμάνου Μπόνιτς, διωρίσθη ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς κλασσικῆς φιλολογίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Βιέννης τῷ 1869 καὶ μετὰ τετραετίαν τακτικός. Ὑπῆρξε μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῆς Βιέννης (ἀπὸ τοῦ 1882) καὶ ἀντεπιστέλλον τῶν Ἀκαδημιῶν Πετρουπόλεως καὶ Παρισίων. Ἐδημοσίευσε πολυάριθμα ἔργα ἀναφερόμενα κυρίως εἰς τὴν ἀρχαίαν φιλολογίαν καὶ φιλοσοφίαν, ἐξ ὧν ἀναφέρομεν: «Philodemi Epicurei de ira liber» (1864), «Demosthenes als Staatsmann» (1864), «Herodotische Studien» (1883), «Leibnitz und Spinoza» (1888), «Zu Aristoteles Poetik» (1888), «Ueber di Charaktere Theophrast» (1888), «Griechische Denker» (1893—1902). Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔργον εἶναι τὸ σπουδαιότερον πάντων. Ἐν αὐτῷ ὁ Γκόμπερτς ἀκολουθεῖ μέθοδον μᾶλλον ὑποκειμενικὴν ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς φιλοσοφίας καὶ προάγεται εἰς πρωτοτύπους καὶ ἐνίοτε τολμηρὰς ὑποθέσεις καὶ συνθέσεις. —Δ.

Γκόμπι ἢ ***Τσάμο*** (Gobi) /*Γεωγρ.*/. Ἔρημος τῆς Ἀσίας· βλ. Γόβη.

γκομπινισμὸς (ὁ). Ἀπεκλήθη οὕτως ἡ θεωρία τοῦ Γκομπινὼ (βλ. λ.), κατ' ἐπέκτασιν δὲ πᾶσα ἀριστοκρατικὴ τάσις ἐν τῇ κοινωνιολογίᾳ, τῇ ἐθνολογίᾳ καὶ τῇ πολιτικῇ. Πρὸς ἔκδοσιν τῶν ἀνεκδότων τοῦ Γκομπινώ, πρὸς διάδοσιν τῶν θεωριῶν του καὶ κατὰ τὸ δυνατὸν γονιμοποίησίν των, ἱδρύθη τῷ 1890 ἐν Φριβούργῃ τῆς Γερμανίας ὑπὸ τοῦ L. Schemann ἡ «Γκομπινικὴ ἑταιρεία» (Gobi-

Digitized by Google

biauvereinigung), ἡ ὁποία καὶ ἐκληρονόμησε πάντα τὰ χειρόγραφα τοῦ συγγραφέως.

Γκομπινὼ (Gobineau), ***Ἀρθοῦρος-Ἰωσὴφ κόμις ντὲ*** —. Γάλλος κοινωνιολόγος, λογοτέχνης καὶ διπλωμάτης, γεννηθεὶς τῷ 1816 ἐν Ville d' Avray καὶ ἀποθανὼν τῷ 1882 ἐν Τουρίνῳ. Ἀνατραφεὶς κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ βίου του ἐντὸς βασιλόφρονος καὶ εὐλαβοῦς οἰκογενειακοῦ περιβάλλοντος, ἀπεστάλη δεκαετὴς εἰς τὴν γαλλικὴν Ἑλβετίαν πρὸς συνέχισιν τῶν σπουδῶν του. Ἐνταῦθα, ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος, ἐξέμαθε τὴν γερμανικὴν καὶ τὴν λατινικήν, εἶχε δ' ἀρχίσει νὰ ἐπιδίδεται εἰς τὴν μελέτην τῆς περσικῆς καὶ τῆς σανσκριτικῆς, ὅταν ἐξερράγη ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1830, ἡ ὁποία καὶ τὸν κατέστησε πτωχόν, ἐκθρονίσασα τοὺς προστάτας τῆς οἰκογενείας του καὶ τοῦ μέλλοντός του. Ἠναγκάσθη ὅθεν νὰ καταφύγῃ εἰς Παρισίους παρά τινι θείῳ του, ὁ ὁποῖος, παρὰ τὴν ἐκκεντρικότητά του, ἐπεμελήθη στοργικῶς τῆς ἀγωγῆς τοῦ ἀνεψιοῦ του. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν του ἐπεδόθη εἰς τὸ διπλωματικὸν στάδιον καὶ συντόμως ἔφθασε μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ προϊσταμένου τοῦ γραφείου τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν. Τῷ 1846 συνεζεύχθη κρεωλήν, τὸ γένος Monnerot, ἐξ ἧς ἀπέκτησε δύο θυγατέρας, ὧν ἡ πρεσβυτέρα ἐγένετο κατόπιν σύζυγος τοῦ βαρώνου Guldenerone, ἡ δὲ νεωτέρα τοῦ Serpeille. Τῷ 1851 ὠνομάσθη πρῶτος γραμματεὺς τῆς γαλλικῆς πρεσβείας ἐν Βέρνῃ, μετά τινα δ' ἔτη (1855) διωρίσθη πρόξενος τῆς Γαλλίας ἐν Τεχεράνῃ τῆς Περσίας, ὁπόθεν ἀνεχώρησε μετὰ τριετῆ ὑπηρεσίαν καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Παρισίους. Τῷ 1860, ἐγερθείσης διαφορᾶς μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας περὶ νομῆς τῆς Νέας Γῆς, ἀνετέθη εἰς τὸν Γκομπινὼ ἡ διεξαγωγὴ τῶν διαπραγματεύσεων, μετὰ τὴν εὐτυχῆ ἔκβασιν τῶν ὁποίων προεβιβάσθη εἰς πρεσβευτὴν καὶ ἀπεστάλη ἐκ νέου εἰς Περσίαν, ὅπου εὐχαρίστως παρέμεινεν ἐπ' ἄλλα τέσσαρα ἔτη (1860—1864). Τῷ 1865 ἀπεστάλη εἰς Ἀθήνας ὡς πρεσβευτής. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐν Ἀθήναις παραμονῆς του (1865—1868) ἤρχισε νὰ ἐπιδίδηται καὶ εἰς τὴν γλυπτικήν, τὴν ὁποίαν ἐθεώρει ὡς τὴν ἀνωτέραν καὶ ἁγνοτέραν τέχνην, συνέγραψε δὲ καὶ προητοίμασεν ἱκανὰ βιβλία. Μολονότι φιλέλλην λελογισμένος, ἀντλῶν τὴν πρὸς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα ἀγάπην του οὐχὶ ἐκ ρωμαντικοῦ τινος θαυμασμοῦ τῆς ἀρχαιότητος, ἀλλ' ἐξ ἐκτιμήσεως τῆς ζωτικότητος καὶ τοῦ πατριωτισμοῦ τῶν νεοελλήνων, τοὺς ὁποίους ἐθεώρει ὡς παιδαγωγοὺς τῆς Βαλκανικῆς μὲ τὸ παράδειγμά των καὶ προστατευτικὸν ὀχύρωμα ἀπέναντι τοῦ σλαυισμοῦ, ἐν τούτοις πολλάκις δυσηρέστησε τοὺς Ἕλληνας μὲ τὸν σκεπτικισμὸν τὸν ὁποῖον εἶχε διὰ τὴν ἀξίαν τῶν πολιτικῶν των ἀνδρῶν καὶ τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα οὗτοι μετεχειρίζοντο πρὸς πραγμάτωσιν τῶν δικαίων τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἀφῆκε δυσαρέστους ἀναμνήσεις, ἐπισύρας καθ' ἑαυτοῦ βαρεῖς καὶ ἐν πολλοῖς ἀδίκους χαρακτηρισμοὺς ἐκ μέρους πολλῶν. (Πρβλ. *Β. Ψιλάκι*· Ἱστ. Κρήτ. τ. Γ' σ. 1037—1038.) Τῷ 1868 ἀπεστάλη εἰς Ρίον-Ἰανέϊρον, ὅπου συνεδέθη στενῶς μὲ τὸν φιλοσοφοῦντα αὐτοκράτορα τῆς Βραζιλίας Dom Pedro. Μετὰ δύο ἔτη, προσβληθείσης τῆς ὑγείας του ἐκ τοῦ κακοῦ κλίματος, ἠναγκάσθη ν' ἀναχωρήσῃ ἐκ Βραζιλίας καὶ κατέφυγεν εἰς Γαλλίαν. Μετὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου, εἰς τὸν ὁποῖον ἔβλεπε τὰς ὀλεθρίας συνεπείας μιᾶς ἄφρονος καὶ τυχοδιωκτικῆς πολιτικῆς, συνεχίζων τὴν διπλωματικήν του σταδιοδρομίαν διωρίσθη ἐπιτετραμμένος ἐν Σουηδίᾳ (1872), ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ πενταετίαν. Ὅταν ὁ Dom Petro ἐπεχείρησε τὴν μακράν του ἀνὰ τὸν παλαιὸν κόσμον περιοδείαν, ὁ Γκομπινώ, κατόπιν σχετικῆς ἀδείας τῆς κυβερνήσεώς του, τὸν συνώδευσεν εἰς Στοκχόλμην, Πετρούπολιν, Νίσνι Νοβγορόδ, Μόσχαν, Κίεβον, Σεβαστούπολιν, Κωνσταντινούπολιν καὶ Ἀθήνας. Τοῦτο ὑπῆρξε τὸ τελευταῖον ταξίδιον τοῦ Γκομπινώ, ὁ ὁποῖος, πεπροικισμένος μὲ σπανίαν παρατηρητικότητα καὶ βαθύνοιαν, ἠγάπα τὰ ταξίδια ὅσον ὀλίγοι καὶ ἠδύνατο ν' ἀντλῇ ἐξ αὐτῶν, πλὴν τῆς ἀναψυχῆς, καὶ πλεῖστα στοιχεῖα διὰ τὰς ἐργασίας του. Ὀλίγον μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του εἰς Σουηδίαν ἐπεράτωσε τὸ διπλωματικόν του στάδιον καὶ μετέβη (1882) νὰ ἐγκατασταθῇ ἐν Ἰταλίᾳ, ὅπου καὶ ἀπέθανε τὸ αὐτὸ ἔτος ἐξ ἀποπληξίας.

Συγγράμματα τοῦ Γκομπινώ. Ὁ Γκομπινὼ ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν γονιμωτέρων καὶ ἀξιολογωτέρων Γάλλων συγγραφέων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Πρωτότυπος εἰς τὴν σκέψιν, ἀριστοκρατικὸς κατὰ τὴν διάθεσιν, κάτοχος φυσικοῦ καὶ θελκτικοῦ ὕφους, πλήρους πνεύματος καὶ ἐπαφροδίτου κομψείας, ἐκλεκτικὸς θαυμαστὴς τοῦ παρελθόντος καὶ ἀπαισιόδοξος σαρκαστὴς τοῦ παρόντος, προοδευτικὸς συγχρόνως καὶ ὀπισθοδρομικός, εὐφαντασίωτος καὶ εἰλικρινής, ἔσχε τὴν τύχην τῶν προφητῶν, οἱ ὁποῖοι δὲν γίνονται δεκτοὶ ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν. Τὰ συγγράμματά του—ἐξόχως ἐνδιαφέροντα, κινούμενα ἐντὸς τῶν ἀνησυχιῶν τῆς ἐποχῆς του καὶ ποικίλα—ἐλάχιστα ἀνεγινώσκοντο ἐν Γαλλίᾳ. Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς οἱ ὁμοεθνεῖς του τὸν ὑπεδέχθησαν μὲ δυσπιστίαν. Ἀντιθέτως οἱ Γερμανοὶ πολὺ ἐνωρὶς τὸν ἐνεκολπώθησαν, τὸν ἀνέγνωσαν καὶ—ἴσως ὑποκειμενικῶς κρίνοντες, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐντελῶς ἀδικαιολογήτως—τὸν ἐθεώρησαν ὡς εὔγλωττον ἀπολογητὴν τοῦ ἐν σπέρματι τότε ἀλλ' ἱκανῶς ἰσχυροῦ, κατὰ τὸ συναίσθημα τοὐλάχιστον, ἰμπεριαλισμοῦ των. Ἐδέησε νὰ παρέλθῃ πολὺς χρόνος διὰ νὰ προσέξῃ ἡ Γαλλία τό, ἀναμφισβητήτως, ἐκλεκτὸν τοῦτο τέκνον της. Ὁ Γκομπινὼ ἔγραψε πολλά, τὰ πλεῖστα τῶν ὁποίων εἶδον τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος ἐνῷ ἀκόμη ἔζη. Ἐκ τῶν πρώτων του ἔργων ὑπῆρξε μία μελέτη του περὶ τοῦ Καποδίστρια («Capodistrias»), δημοσιευθεῖσα ἐν «Revue des Deux Mondes» τῷ 1841 καὶ ἀναδημοσιευθεῖσα μετ' ἄλλης, περὶ Ἑλλάδος ἐπίσης, τὸ 1905 ὑπὸ τὸν τίτλον «Deux études sur la Grèce moderne». Τῷ 1844 ἐξέδωκε τὸ δραματικὸν ποίημα «Les Adieux de Don Juan», μετὰ δύο δ' ἔτη τὸ ἐπίσης ἔμμετρον «Chronique rimée de Jean Chouan et de ses compagnons» (1846), τὸ ὁποῖον ἠκολούθησαν ἄλλα οὐχὶ μεγάλου λόγου ἄξια λογοτεχνήματα. Τὸ πρῶτον σημαντικὸν—ἴσως τὸ σημαντικώτερον—καὶ βασικὸν ἔργον του ὑπῆρξε τὸ ἀπὸ τοῦ 1853 μέχρι τοῦ 1855 ἐκδοθὲν τετράτομον «Essai sur l'inégalité des races hu-

Ἀρθοῦρος Ἰωσὴφ Γκομπινώ.
(Ἔργον τῆς Me de la Tour (Mahaut).)

maines», ἐν ᾧ ἀνέλυε τὰς θεμελιώδεις του καὶ περιφήμους ἐπὶ τῆς ἱστορικῆς μεθόδου, τῆς ἀνθρωπότητος, τῆς ἠθικῆς καὶ τοῦ μέλλοντος ἀρχάς. Τὸ ἔργον τοῦτο συγκρίνεται οὐ μόνον κατὰ τὴν ἀξίαν ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς περιεχομένας ἀντιλήψεις πρὸς τὴν «Histoire générale des langues sémitiques» (1855) τοῦ E. Renan καὶ τὴν «Histoire de la littérature anglaise» (1864) τοῦ H. Taine. Τῷ 1858 ἐξέδωκε τὴν «Lecture de textes cunéïformes», ἔργον φιλολόγου ἐρευνητοῦ, καὶ τὸ ἑπόμενον ἔτος (1859) τὸ «Trois ans en Asie 1855—1858» βιβλίον περιηγητικῶν ἐντυπώσεων, πλῆρες χάριτος καὶ περιγραφικῆς δεινότητος, ἀξιόλογον καὶ διὰ τὴν ἐν αὐτῷ καταγραφὴν περιέργων ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῆς Ἀνατολῆς. Ἀκολουθοῦν τά: «Voyage à Terre Neuve» (1861), «Traité des écritures cunéïformes» (1864), ἔργον βαθείας μορφώσεως καὶ σπανίας ἀκριβείας, «Les Religions et les Philosophies dans l'Asie centrale» (1865), ἔνθα προσταθεῖ νὰ καταστήσῃ γνωστὴν τὴν ἱστορίαν τῶν δογμάτων καὶ τῶν θρησκειῶν τῆς Περσίας, νὰ ἐμψυχώσῃ τὰ πρόσωπα δίδων ἀναγλύφους τὰς χαρακτηριστικάς των ἰδιότητας καὶ συναναμειγνὺς προσωπικὰς παρατηρήσεις καὶ αὐθεντικὰς μαρτυρίας ὡς παρατηρητὴς διεισδυτικός, ἐλεύθερος προλήψεων, ἀμερόληπτος ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀδιάφορος· «L'Abbaye de Typhaines» (1867), ἱστορικὸν μυθιστόρημα τῆς ἐποχῆς Λουδοβίκου τοῦ Παχέος, «Aphroëssa» (1869), συλλογὴ συμβολικῶν ποιημάτων, «Histoire des Perses d'après les auteurs orientaux, grecs et latins (τόμ. 2 1869), ἀξιόλογον ἔργον ἀποτελοῦν εἰδικευμένην ἐφαρμογὴν τῶν θέσεων τοῦ «Essai». «Souvenirs de voyage. Cephalonie, Naxie et Terre Neuve» (1872), σειρὰ διηγημάτων ὧν τὰ πλεῖστα ἔχουν ἑλληνικὴν ὑπόθεσιν, «Pleiades» (1874), διήγημα ἐν τῷ ὁποίῳ ἀναπτύσσει τὰς περὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀτόμων (élite) ἠθικάς του ἀρχάς «Amadis» (1876) ποίημα, τὸ τελευταῖόν του, εἰς 3 βιβλία, καὶ ἐξ 20 000 περίπου στίχων, «Nouvelles asiatiques» (1876), «Renaissance» (1877), σειρὰ διαλόγων ἰσχυροῦ χρωματισμοῦ, ἐν οἷς ὁμιλοῦν τὰ ἡρωϊκώτερα πρόσωπα τῆς Ἀναγεννήσεως: ὁ Σαβοναρόλας, ὁ Καῖσαρ Βοργίας, ὁ Ἰούλιος ὁ Β', ὁ Λέων ὁ Ι', ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος κλπ., «Le Royaume des Hellènes» (ἐν Correspondant» 1878, ἐπανεκδοθὲν τῷ 1905 μετὰ τοῦ «Capodistrias») καὶ τέλος ἡ «Histoire d'Ottar Jarl, pirate norvégien, conquérant du pays de Brav, en Normandie et de sa descendance» (1879), ὅπου γενεαλογούμενος ὁ ἴδιος ἀναπτύσσει καὶ πλουτίζει ἐκ νέου τὰς ἐν τῷ «Essai» προσφιλεῖς του ἰδέας.

Θεωρία τοῦ Γκομπινώ. Ὁ Γκομπινὼ ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν κοινωνιολογούντων ἱστορικῶν, τῶν ἀντιλαμβανομένων τὴν ἱστορίαν οὐχὶ ὡς ἀνεκδοτολογικὴν ἀπαρίθμησιν συμβάντων ἄνευ βαθυτέρας τινὸς συσχετίσεως καὶ ἐξευρέσεως τῶν αἰτίων, ἀλλ' ὡς ἐπιστήμην ἔτι μᾶλλον ὡς φιλοσοφίαν, περιλαμβάνουσαν τὰ πορίσματα ὅλων τῶν ἐπιστημῶν καὶ ζητοῦσαν νὰ ἀποκαλύψῃ τὰ μυστικὰ αἴτια τῶν γεγονότων καὶ τὴν φορὰν τοῦ βίου τῆς ἀνθρωπότητος. Ζητῶν νὰ ἐξεύρῃ τοὺς νόμους, τοὺς διέποντας τὴν κοινωνικὴν συμβίωσιν, ἀνατρέχει εἰς ὅλους τοὺς παράγοντας, τούς τε ἰδεολογικοὺς καὶ τοὺς φυσικούς, οἱ ὁποῖοι δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ὡς τυχὸν βαρύνοντες ἐν «τελευταίᾳ ἀναλύσει». Οἱ ἰδεολογικοὶ παράγοντες (ἤθη, ἔθιμα, νόμοι, θρησκευτικαὶ καὶ φιλοσοφικαὶ δοξασίαι) ἔχουν βεβαίως καὶ δι' αὐτὸν σημασίαν, ἀλλ' εἶναι δευτερογενῆ κοινωνικὰ φαινόμενα· ὁ φανατισμός, ἡ διαφθορά, ἡ ἀθρησκεία, δὲν ὁδηγοῦν κατ' ἀνάγκην εἰς τὴν διάλυσιν τῶν κοινωνιῶν· ὅταν ὁδηγήσουν εἰς αὐτὴν εἶναι ἁπλᾶ συμπτώματα βαθυτέρας τινὸς μεταβολῆς τῆς ὑφῆς τῆς κοινωνίας. Ἐκ τῶν φυσικῶν πάλιν παραγόντων, τὸ κλῖμα, ἡ γεωγραφικὴ θέσις κλπ., δὲν ἔχουν ἀποφασιστικὴν σημασίαν· ὑπὸ τὰς αὐτὰς κλιματολογικὰς συνθήκας ἤκμασαν κατὰ περιόδους οἱ διαφορώτεροι πολιτισμοί: «ὁ ἀποκτηνωμένος Φελλάχος ψήνεται σήμερον κάτω ἀπὸ τὸν ἴδιον ἥλιον ποῦ ἔκαιε τὸν μεγαλουργὸν ἱερέα τῆς Μέμφιδος». Μένει ὁ φυλετικὸς παράγων· φυσικὸς καὶ αὐτός, ἀλλὰ μὲ πολὺ βαθυτέρας ρίζας, ὥστε ν' ἀποτελῇ πρωτουργὸν παράγοντα. Ἡ αἰτία τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου τῶν κοινωνιῶν δὲν εἶναι οὔτε τὰ ἤθη, οὔτε τὰ ἔθιμα, οὔτε οἱ νόμοι, οὔτε αἱ θρησκευτικαὶ ἢ φιλοσοφικαὶ δοξασίαι ἢ τὸ κλῖμα καὶ ἡ γεωγραφικὴ θέσις, ἀλλὰ ἡ σχετικὴ ἀξία τῶν φυλῶν. Οὕτως ἡ κοινωνία δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἕνωσις ἀνθρώπων τελεία κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀπὸ πολιτικῆς ἀπόψεως, ἀλλ' ὁλοκληρωμένη ἀπὸ κοινωνικῆς, ἀνθρώπων ζώντων ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν παρομοίων ἰδεῶν καὶ ταυτιζομένων ἐνστίκτων. Ἐν τῇ ἐκτιμήσει τοῦ φυλετικοῦ παράγοντος ὡς πρωτουργοῦ ἔγκειται ἡ βάσις τῆς κοινωνιολογίας τοῦ Γκομπινώ.

Ἡ παραδοχὴ τοῦ φυλετικοῦ παράγοντος ὡς πρωτουργοῦ προϋποθέτει ἀναγκαίως ἀπόδειξιν τῆς ἀρχικῆς πολλαπλότητος τῶν φυλῶν. Ὅπως ἡ ἱστορία εἶναι ἄνισος καὶ διάφορος, οὕτω καὶ ὁ κινητήριος αὐτῆς παράγων πρέπει νὰ εἶναι ἄνισος καὶ διάφορος, τουτέστι πολλαπλοῦς. Πράγματι δέ, οὐδὲν ἀναληθέστερον τῆς θεωρίας περὶ κοινῆς καταγωγῆς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἡ ἐν τῇ ἱστορίᾳ παρατηρουμένη διαφοροποίησίς του εἶναι ἀρχέγονος, ὅπως μαρτυρεῖ ἡ ἐν χρόνῳ διάρκεια ὡρισμένων φυλῶν, ἡ ἐκ μέρους αὐτῶν διατήρησις τῶν χαρακτηριστικῶν των καὶ μία «μυστικὴ ἀλληλοαπώθησις» αὐτῶν, ἕν, οὕτως εἰπεῖν, ἀρνητικὸν ἔνστικτον κατὰ πάσης διασταυρώσεως. Αἱ φυλαὶ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους εἶναι τρεῖς: ἡ *μαύρη* (Χαμῖται), ἡ *κιτρίνη* (ἀλταϊκοὶ λαοί, Μογγόλοι, Φίννοι, Τάταροι) καὶ ἡ *λευκὴ* (Καυκάσιοι, Σημῖται). Ἐκ τῶν τριῶν τούτων φυλῶν προῆλθον πᾶσαι αἱ ποικιλίαι διὰ διασταυρώσεως, ἐπιτευχθείσης κατ' εὐθὺν λόγον πρὸς τὴν πολιτιστικὴν πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος. Οὐδεμία ὁμοιότης ὑπάρχει μεταξὺ αὐτῶν, αἱ δὲ διαφοραί των τὰς τοποθετοῦν εἰς ἱεραρχικὴν κλίμακα, ἧς τὴν κατωτάτην βαθμῖδα κατέχει ἡ μαύρη φυλή. Οἱ μαῦροι εἶναι ἡ κατωτάτη φυλή· εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἓν μόνον ἔδωσαν, καὶ ἐκεῖνο ἐδέησε νὰ περιέλθῃ εἰς τὰς χεῖρας τῶν λευκῶν διὰ νὰ μεγαλουργήσῃ: τὴν τέχνην· ἡ «τέχνη μόνον εἰς τὸ αἷμα τῶν μαύρων ἦτο κρυμμένη». Ἡ κιτρίνη φυλὴ κατέχει τὴν μέσην βαθμῖδα· οἱ κίτρινοι εἶναι ἀνώτεροι τῶν μαύρων, ἔχουν πρακτικὸν πνεῦμα, εἶναι, οὕτως εἰπεῖν, οἱ «μικροαστοὶ» τοῦ ἀνθρωπίνου γένους· κάθε ἀναμορφωτὴς θὰ τοὺς ἤθελεν ὡς βάσιν τῆς Οὐτοπίας του. Μένουν οἱ λευκοί· αὐτοὶ κατέχουν τὴν ἀνωτάτην βαθμῖδα τῆς φυλετικῆς ἱεραρχίας· συγκεντρώνουν ὅλα τὰ προτερήματα: νεῦρα, ὡραιότητα, δραστικότητα. Τοὺς λευκοὺς — μὴ λησμονῶμεν ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ παρελθόντος τοῦ ἁγνοῦ καὶ τοῦ ἀμολύντου τῶν ἀναφερομένων φυλῶν — τοὺς διέκρινε φυσικὴ ὡραιότης, διανοητικὴ ρώμη, λελογισμένη ἐνέργεια, ἐμμονή, ἐξαιρετικὸν ἔνστικτον τάξεως (ὄχι τόσον ὡς ἐγγυήσεως ἡσυχίας καὶ εἰρήνης, ὅσον ὡς μέσου ἀπαραιτήτου διὰ τὴν διατήρησιν) καὶ εἰς ἀνυπέρβλητον βαθμὸν ἐξυψωμένον αἴσθημα ἐλευθερίας. Ἐνῷ ἠγάπων τὴν ζωήν, εἶχον τὸ αἴσθημα τῆς τιμῆς θαυμαστῶς ἀνεπτυγμένον. Καὶ μεταξὺ ὅμως αὐτῶν ὑπάρχει εἶδός τι ἱεραρχίας. Διαιροῦνται εἰς δύο ὁμάδας: τοὺς Ἀρίους καὶ τοὺς Σημίτας. Οἱ Ἄριοι ἦσαν οἱ εὐγενέστεροι

Digitized by Google

τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Εἰς αὐτοὺς ὀφείλει ἡ ἀνθρωπότης πᾶν τὸ ἄξιον λόγου ἐν τῇ γῇ: τέχνην, ἐπιστήμην, πολιτισμόν. Οἱ Σημῖται ἦσαν ὑποδεέστεροι τῶν Ἀρίων ἂν καὶ λευκοί. Διεκρίνοντο διὰ τὸ ἀπολυταρχικὸν ἐν τῇ πολιτικῇ πνεῦμά των, καὶ ἐκληροδότησαν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα δύο «ἀνυπόφορα πράγματα»: τὴν πατρίδα καὶ τὸν νόμον. Σήμερον ὅλοι οἱ λευκοὶ εἶναι ὁπωσδήποτε ἐκσημιτισμένοι καὶ ὁ ἐκσημιτισμός των εἶναι ἀντιστρόφως ἀνάλογος τῆς εὐγενείας των. Ὁ εὐγενὴς εἶναι ὀλιγώτερον, ὁ ἀστὸς περισσότερον, ὁ λαὸς ἐξ ὁλοκλήρου. Οὕτως ἡ ἱστορία, ὡς ἀποτέλεσμα κολλεκτιβιστικῆς δράσεως τῶν τριῶν τούτων φυλῶν, ὁμοιάζει πρὸς τεράστιον ὕφασμα. Αἱ κατώτεραι ποικιλίαι τοῦ ἀνθρωπίνου εἴδους (μαῦροι καὶ κίτρινοι) ἀποτελοῦν τὸ χονδροειδὲς φόντο, τὸ βαμβάκι καὶ τὸ μαλλί. Μερικαὶ δευτερεύουσαι οἰκογένειαι τῆς λευκῆς φυλῆς (σημῖται) ἀπαλύνουν τὴν τραχύτητα τοῦ μαλλιοῦ ἀναμιγνύουσαι τὸ ἰδικόν των μετάξι. Ἡ ἀριανὴ τέλος ὁμοφυλία, ἀναφαινομένη μέσον τῶν ἐξηυγενισμένων γενεῶν, διακοσμεῖ τὴν ἱστορίαν μὲ τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ἀραβουργήματά της.

Ἀλλὰ αἱ τρεῖς αὗται φυλαί, παρὰ τὴν «μυστικὴν ἀπώθησιν», δὲν παρέμειναν ἁγναί. Διεσταυρώθησαν ἐνωρίτατα, παρήγαγον ἐνδιαμέσους τύπους, ἐξεπολιτίσθησαν καὶ ἐξεφυλίσθησαν. Ὅσον ἀνεπτύσσετο ὁ πολιτισμός, τόσον μεγαλυτέρα διασταύρωσις ἐγίνετο καὶ τόσον μεγαλύτερος ἐκφυλισμὸς ἠκολούθει. Ὁ πολιτισμὸς —ἀναμφισβήτητον ἀγαθὸν— ἐξαγοράζεται μὲ τὸν ἐκφυλισμὸν —ἀναμφισβήτητον κακόν. Εἰς τὴν ἀνθρωπότητα οὔτε κἂν δύναται νὰ τεθῇ δίλημμα προτιμήσεως μεταξὺ ἐλλείψεως πολιτισμοῦ καὶ ἐκφυλισμοῦ. Σκληροὶ καὶ ἄτεγκτοι νόμοι τὴν ὁδηγοῦν πρὸς τὴν διασταύρωσιν-πολιτισμὸν-ἐκφυλισμόν, πρὸς τὸ τέλος της. Ὁ παρατηρητὴς τῆς φορᾶς ταύτης οὐδεμίαν αἰσιοδοξίαν διὰ τὸ μέλλον δύναται νὰ ἔχῃ. Ἔθνος τι εἶναι ἐκφυλισμένον (dégénéré) ὅταν δὲν ἔχῃ τὴν πραγματικὴν ἀξίαν ποὺ εἶχεν ἄλλοτε, διότι δὲν ἔχει πλέον ἐντὸς τῶν φλεβῶν του τὸ αἷμα τῶν ἱδρυτῶν του. Οὕτως ἡ λευκὴ φυλὴ —ἐξεταζομένη ἀφῃρημένως— ἔχει ἐξαφανισθῆ ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς. Οἱ Ἕλληνες, ἐπὶ παραδείγματι, ἦσαν καθαροὶ Ἄριοι ἐν ἀρχῇ· ἐξεσημιτίσθησαν ὅμως ταχύτατα, καὶ ταχύτατα ἐξέπεσαν. Ἀντιπροσωπευτικὸς τύπος τῆς μίξεως ταύτης ὑπῆρξεν ὁ Ὀδυσσεὺς μὲ τὴν ἠθικήν του προσωπικότητα. Ἡ φυλετικὴ μίξις εἶναι ταυτοχρόνως ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ματαία καὶ ἄκαρπος εἶναι σήμερον ἡ ἀναζήτησις τῆς ποτὲ φυλετικῆς ἱεραρχίας καὶ ἡ προσπάθεια πρὸς ἐπανασύστασίν της. Ἐκλεκτὴ φυλὴ δὲν ὑπάρχει σήμερον. Μεταξὺ τῶν ἐκφυλισμένων οἱ ὀλιγώτερον ἐκφυλισμένοι εἶναι οἱ Γερμανοί.

Μόνον παρήγορον σημεῖον εἶναι ἡ τῇδε κἀκεῖσε ἀναφαινομένη ἀτομικὴ πλέον εὐγένεια, λείψανον τῆς ἄλλοτε φυλετικῆς εὐγενείας. Ἡ προσοχὴ τῆς ἀνθρωπότητος πρέπει τώρα νὰ στραφῇ πρὸς τὸ ἄτομον, ἢ μᾶλλον τὸ ἄτομον πρέπει νὰ προσέξῃ ἑαυτὸ καὶ νὰ ὁλοκληρωθῇ, νὰ δώσῃ διέξοδον εἰς πάσας τὰς λανθανούσας τυχὸν ὑπερόχους ἀρετάς του καὶ νὰ θέσῃ αὐτὸ δι' ἑαυτὸ νέους κανόνας ζωῆς, νὰ δημιουργήσῃ νέας ἠθικὰς ἀξίας, ἀδιαφοροῦν διὰ τὴν τρέχουσαν ἠθικήν, ἡ ὁποία μετὰ τὴν ἐπελθοῦσαν ἀπελπιστικὴν μῖξιν καὶ διασταύρωσιν εἶναι βοσκηματώδης καὶ ταπεινή. Τὴν φυλετικὴν ἱεραρχίαν δέον νὰ διαδεχθῇ ἡ ἀτομικὴ ἱεραρχία, αὐτὴ ἡ ὁποία χωρίζει τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τοῦ λίκνου ἀναλόγως τῆς φυσικῆς καταβολῆς ἑκάστου εἰς κυρίους καὶ δούλους, εἰς ἄρχοντας καὶ ἀρχομένους, εἰς ἐκλεκτοὺς καὶ κοινούς. Ἂς ἔχουν τὴν ἠθικήν των οἱ δοῦλοι· πρέπει καὶ οἱ κύριοι ν' ἀποκτήσουν τὴν ἰδικήν των.

Νομίζει κανεὶς ὅτι ἀκούει τὸ κήρυγμα τοῦ Νίτσε περὶ τοῦ ὑπερανθρώπου. Πράγματι δὲ ὅλα τὰ βασικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς νιτσεϊκῆς ἠθικῆς ὑπάρχουν καὶ παρὰ Γκομπινώ: θεωρία ἀνισότητος, θεωρία ἐκφυλισμοῦ (κατάπτωσιν τὴν ἀποκαλεῖ ὁ Νίτσε), θεωρία τῆς ἀνατροπῆς τῶν ἠθικῶν ἀξιῶν, θεωρία τῆς θελήσεως τῆς δυνάμεως. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁ Νίτσε ἐγνώρισεν ὁπωσδήποτε τὸν Γκομπινώ. Τὸ ἐκλεκτὸν ἄτομον («βασιλόπουλο» τὸ ἀποκαλεῖ ὁ Γκομπινώ, «ὑπεράνθρωπον» ὁ Νίτσε, «ἅγιον» ὁ Βάγνερ) εἶναι ὡραῖον, δυνατόν, καλλιεργημένον, εὐγενές, ἐνεργόν. Ἡ προσωπικὴ ὅμως εὐγένεια τῶν ἀτόμων προμηθεύει μίαν τυχαίαν ἀριστοκρατίαν, μίαν κόνιν ἀριστοκρατίας, ἀφοῦ δὲν εὑρίσκεται εἰς στενὴν σύνδεσιν μὲ τοὺς βιολογικοὺς καὶ κοινωνιολογικοὺς νόμους. Διὰ τοῦτο τὸ ὀρθότερον εἶναι ἀντὶ νὰ ἀναζητῶμεν τὸ ἄτομον μεμονωμένον ἢ νὰ ἀναπολῶμεν ρωμαντικῶς τὴν ἐποχήν, καθ' ἣν ἀνευρίσκετο εὐκόλως ἐν τῇ φυλῇ, νὰ τὸ ἐξετάσωμεν ἐν τῇ οἰκογενείᾳ, ἡ ὁποία ἀντικατέστησε τὴν φυλήν. Ἡ τελευταία λέξις τοῦ Γκομπινὼ ἀφεώρα τὸ κληρονομικῆς εὐγενείας καὶ καθαρότητος ἄτομον. Τοιοῦτος ἦτο καὶ αὐτός, ἀπόγονος μακρινὸς τοῦ Oitar Jarl, Νορβηγοῦ πειρατοῦ.

Ὥστε οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶναι οὔτε ἴσοι ἀναμεταξύ των οὔτε ἀδελφοί. Βεβαίως μὲ τὴν διασταύρωσιν ἐξαφανίζεται ἡ σύμφυτος αὐτὴ τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει ἱεραρχία καὶ πραγματοποιεῖται ἡ ἰσότης, ἀλλὰ τὰ ἔξοδα τῆς «βελτιώσεως» ταύτης (δημοκρατικὰ ἰδεώδη κτλ.) τὰ πληρώνει ἡ ἰδία ἡ ἀνθρωπότης, ἀποστειρουμένη καὶ καθισταμένη ὁλονὲν καὶ περισσότερον ἀνίκανος, μέχρις ὅτου ἀποθάνῃ ἐξηντλημένη. Καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει οἱαδήποτε συμπεράσματα περὶ τῆς ἀνθρωπότητος δὲν δύνανται νὰ μεταβληθοῦν εἰς δρᾶσιν. Ἡ ἐκτίμησις πρὸς τὸ ἔθνος καὶ τὴν φυλὴν δὲν δύναται νὰ μεταβληθῇ εἰς δραστικὸν ἐθνικισμόν, διότι οἱ ἱστορικοὶ νόμοι δὲν εἶναι καθόλου εὐνοϊκοὶ διὰ τὴν καλλιέργειαν ἑνὸς μελλοντικοῦ ἐθνικισμοῦ. Ὁ Γκομπινώ, ἀπαισιόδοξος ἐθνικιστής, προοιωνίζεται, πλήρης θλίψεως, μελλοντικὸν θρίαμβον τοῦ δημοκρατικοῦ πνεύματος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *P. v. Hertefeld-Eulenburg*, Eine Erinnerung an Graf Arthur Gobineau ἐν «Bayreuther Blätter» IX, 5 Μαΐου 1886.—*Robertson*, The Saxon and the Celt (1887). — *A. Hallays* ἐν Journal des Débats» (6 Ὀκτ. 1899). — *E. Kretzer*, Gobineau. Nietzsche, Chamberlain ἐν «Frankfurter Zeitung» (Ἰουλ. 1902). — *Τοῦ αὐτοῦ*, Joseph - Arthur, Graf von Gobineau, sein Leben und sein Werk (Leipzig 1902). — *Kleinecke*, Gobineaus Rassenphilosophie (Berlin 1902). — *E. Seillière*, Le comte de Gobineau et l'Aryanisme historique (Paris 1903). — *Bouglé*. La Démocratie devant la Science (1904).— *E. Schuré*, Précurseurs et Revoltés (Paris 1904). — *R. Dreyfus*, La vie et les prophéties du comte de Gobineau (Paris (1905)).— *F. Friedrich*, Studien über Gobineau κλπ. (Leipzig 1906). — *L. Scheman*. Gobineaus Rassenwerk κλπ. (Stuttgart 1910). — *Τοῦ αὐτοῦ*, Gobineau eine Biographie τ. 2 (Strassburg 1913—1916). — *E. Seilliere*. ἐν «Revue critique d'histoire et de litterature» (1906). — *M. Lange*, Le comte Arthur de Gobineau, étude biographique et critique (Paris 1924).

Θ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Γκομπλαράκι *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Μικρό.

Γκομπλάρι *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Μερσίνα.

Γκομπλὲ (Goblet d' Alviella), ***Ἀλβέρτος-Ἰωσήφ***. Βέλγος στρατηγός, πολιτικὸς καὶ διπλωμάτης (1790—1873). Ἐπολέμησε μὲ τὸν γαλλικὸν στρατὸν ἐν Ἱσπανίᾳ. Μετὰ τὸ 1815 ἀνέλαβεν ὑπηρεσίαν εἰς τὰς Κάτω Χώρας. Συνταγματάρχης τῷ 1830, ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν τῷ 1831, ἅμα τῇ ἀναρρήσει τοῦ Λεοπόλδου Α', βασιλέως τῶν Βέλγων, ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν (1833) καὶ πρέσβυς ἐν Λισσαβῶνι. Μετὰ ταῦτα ἐγένετο ἐκ νέου ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν (1843) καὶ ἐξήσκησε μεγίστην ἐπιρροὴν ἐν Βελγίῳ καὶ ὡς βουλευτὴς καὶ ὡς ὑπουργός. Συνέγραψε δύο ἐνδιαφέροντα ἔργα: «Αἱ πέντε μεγάλαι δυνάμεις ἐν σχέσει μὲ τὸ Βέλγιον» (1863) καὶ «Ἱστορικὰ ἀπομνημονεύματα» (1865).

Ν.Π.—Λ.

— **Γκομπλὲ** (Gobley), ***Νικόλαος-Θεόδωρος***. Γάλλος φαρμακολόγος (1811—1876). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς φαρμακευτικῆς σχολῆς (1842), μέλος τῆς φαρμακευτικῆς ἑταιρείας καὶ ἰατρικῆς Ἀκαδημίας (1861). Μεταξὺ τῶν πολυπληθῶν ἐργασιῶν του ἀξιομνημόνευτοι εἶναι αἱ ἔρευναί του ἐπὶ τοῦ ἐλαιολάδου (1843), ἐπὶ τοῦ κρόκου τῶν ᾠῶν (1846), ἐπὶ τοῦ ἀρσενικοῦ τῶν ἰαματικῶν ὑδάτων (1848), ἐπὶ τῆς οὐρίας (1859) καὶ κυρίως αἱ «Θεραπευτικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ Codex medicamentarius» (1868).

—Β

—**Γκομπλὲ** (Goblet), ***Ρενάτος***. Γάλλος πολιτικὸς (1828—1905). Ἐκλεγεὶς ἀντιπρόσωπος ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει τοῦ 1871, διεκρίθη ὡς ῥήτωρ. Γενόμενος τῷ 1879 ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Ἐσωτερικῶν (1882) ἐπὶ Φρεσσινέ, κατέγινεν ἐπὶ τῆς ὀργανώσεως τῶν δήμων καὶ κοινοτήτων. Τῷ 1885, ὡς ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, ἐγένετο ὁ ἀναδιοργανωτὴς τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος. Ἐκ νέου ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῷ 1888, διεξήγαγε λεπτοτάτας διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς Γερμανίας καὶ Ἰταλίας (1888—1889). Τῷ 1891 ἐξελέγη γερουσιαστής, ἀποτυχὼν δμως τῷ 1898 διηύθυνε τὴν ἐφημερίδα «Μικρὰ Δημοκρατία», ἰδιωτεύων ἔκτοτε. Συνέγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Ἀναθεώρησις τοῦ Συντάγματος» (1893).

Ν. Π.—Λ.

Γκομπλὲν (Gobelins). Περίφημον ἐργοστάσιον ταπητουργίας ἐν Γαλλίᾳ, ἱδρυθὲν τῷ 1662 ὑπὸ τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου ΙΔ' εἰς τὸ τότε προάστειον τῶν Παρισίων Saint Marcel, ὅπου διέμενεν ἡ οἰκογένεια τῶν *Γκομπλέν*, ταπητουργῶν. Ἀρχικῶς εἰς τὸ ἐργοστάσιον τῶν Γκομπλὲν ὑπῆρχον καὶ εἰδικὰ παραρτήματα διὰ τὴν κεντητικήν, τὸ μωσαϊκόν, τὴν μεταλλογλυπτικὴν καὶ τὴν ἐβενουργίαν, βραδύτερον ὅμως (1699) ἐξέλιπον. Ἡ ταπητουργικὴ τέχνη ἐν αὐτῷ ἐπετέλεσε μεγάλας προόδους, ἡ δὲ συμβολὴ τῶν Γκομπλὲν ὑπῆξε σπουδαιοτάτη. Τὸν ΙΗ' αἰῶνα εἶχον ὑφανθῆ πίνακες τῶν σπουδαιοτέρων ζωγράφων, ὡς «Αἱ πράξεις τῶν ἀποστόλων» καὶ αἱ «Αἴθουσαι τοῦ Βατικανοῦ» τοῦ Ραφαὴλ· βιβλικαὶ σκηναὶ ἐκ τοῦ βίου τοῦ Μωϋσέως κατὰ τοὺς Πουσσὲν (Poussin) καὶ Λεμπρὲν (Le Brun). Αἱ κυνηγετικαὶ σκηναί, αἱ μάχαι, αἱ ἱστορικαὶ ἀναπαραστάσεις ἦσαν τὰ κοινὰ θέματα τῆς ταπητουργίας, ἥτις προσεπάθει νὰ μιμηθῇ τὴν ζωγραφικήν. Τῷ 1723 ἡ «Ἱστορία τοῦ Ντὸν Κιχότου» τοῦ Κοϊπὲλ (Ch. Coypel) δίδει νέαν τάσιν εἰς τὴν τέχνην διὰ τῆς χάριτος τοῦ διακοσμητικοῦ στοιχείου. Ἡ ἀντιγραφή, ὅσον ἔνεστι πιστοτέρα τῆς ζωγραφικῆς, καὶ ἡ προσπάθεια πιστῆς ἀπομιμήσεως τοῦ χρωστῆρος ὁδηγοῦν τὸ κλωστήριον, ὑπεδούλωσε κάπως τὸν ρόλον τῆς ταπητουργίας, καταστήσασα αὐτὴν μεγάλην καὶ ἐπιδεξίαν μιμήτριαν, ὄχι ὅμως καὶ δημιουργόν, σπουδαίαν τεχνικήν, ὄχι ὅμως καὶ τέχνην. Ὁ ΙΗ' αἰὼν εἶναι τὸ ἀπόγειον τῆς ταπητουργικῆς τέχνης τῶν Γκομπλέν. Ἡ κοινωνικὴ ἐκ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ἐπελθοῦσα κρίσις δὲν ἀφῆκεν ἀνεπηρεάστους τοὺς Γκομπλέν. Τὸ ἐργοστάσιον μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς μοναρχίας κατήντησεν «ἐθνικόν», δίχως ὅμως μὲ τὴν ἀλλαγὴν τοῦ ὀνόματος νὰ παράγῃ ἀξιάζοντα ἔργα. Τῷ 1825 μετεφέρθη μέρος τῶν διαφόρων αὐτοῦ ἐξαρτημάτων εἰς τὴν πόλιν Μποβὲ (Beauvais) ὀλίγον ἀπέχουσαν τῶν Παρισίων. Ἡ παραγωγὴ τῶν Γκομπλὲν κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα δὲν ἐσημείωσε καλλιτεχνικὴν ἐξέλιξιν οὔτε πρόοδον ἐξαιρετικήν. Φαίνεται ὅτι αἱ νεώτεραι αἰσθητικαὶ τάσεις δὲν ἔσχον ἐπιρροὴν εἰς τὴν ταπητουργικήν, ἥτις ἐξακολουθεῖ νὰ μιμῆται παλαιὰ πρότυπα, παρ' ὅλην τὴν ἀδιαφιλονίκητον ἀξίαν τῶν προϊόντων της. Τὰ ἐργοστάσια ἐργάζονται σήμερον διὰ λογαριασμὸν τοῦ γαλλικοῦ κράτους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Lacordaire*, Notice historique sur la manufacture des Gobelins (Παρίσιοι 1855).—*Gerspach*, Répertoire détaillé des tapisseries exécutées aux Gobelins de 1662 à 1892 (Παρίσιοι 1893).

Μ. ΒΑΛΣΑΣ

Γκομπλὸ (Goblot), ***Ἐδμόνδος***. Σύγχρονος Γάλλος φιλόσοφος γεννηθεὶς τῷ 1858 ἐν Mamers (Sarthe). Ἐσπούδασεν ἀπὸ τοῦ 1879 εἰς τὴν École Normale Supérieure, συσπουδαστὴς τοῦ Μπέρξον, τοῦ Ντυρκέϊμ, τοῦ Ζωρές. Εἶτα ἠσχολήθη ἐπὶ ἱκανὸν μὲ ἰατρικὰς μελέτας, διδάσκων συνάμα εἰς ἐπαρχιακὰ γυμνάσια. Τῷ 1898 ἐδημοσίευσεν ἐναίσιμον διατριβὴν περὶ τῆς ταξινομήσεως τῶν ἐπιστημῶν (Essai sur la classification des sciences), ἐν τῇ ὁποίᾳ ἔθεσεν ὡρισμένα λογικὰ προβλήματα ἀποδεικνύοντα ὅτι ὁ ἐπαγωγικὸς συλλογισμὸς δὲν ἀρκεῖ πρὸς στήριξιν τῆς διανοητικῆς πορείας εἰς τὰς ἐπαγωγικὰς ἐπιστήμας. Συνεχίζων τὰς ἐρεύνας του πρὸς τὴν ἰδίαν κατεύθυνσιν ἔγραψε «Σύστημα Λογικῆς» (Traité de Logique), τὸ ὁποῖον ἐκυκλοφόρησε μόνον τῷ 1918. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Γκομπλὸ εἶχε διορισθῆ καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου ἐν Caen καὶ εἶτα ἐν Lyon. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ὁ Γκομπλὸ ἐδημοσίευσεν ἄλλα ἔργα λογικοῦ καὶ ἠθικοῦ περιεχομένου, ὡς τά: «La logique des jugements de valeur», «La Barrière et le Niveau», «Justice et Liberté» καὶ σύντομον φιλοσοφικὸν λεξικόν.

—Δ.

Γκομπὼ (Gombauld), ***Ἰωάννης-Ὀζιὲ ντὲ***. Γάλλος ποιητὴς (περὶ τὸ 1570—1666). Ἐσπούδασεν ἐν Μπορντὸ καὶ μετέβη νέος εἰς Παρισίους, ὅπου τὸν ἔλαβεν ὑπὸ τὴν προστασίαν της ἡ Μαρία τῶν Μεδίκων. Διέπρεψεν ἀνὰ τοὺς σχολαστικοὺς κύκλους τῶν φιλολογουσῶν κυριῶν καὶ ἐλησμονήθη ταχέως. Συνέγραψε μεταξὺ ἄλλων τόν: «Ἐνδυμίωνα», μυθιστορίαν (1624), τὴν «Amaranthe», ποιμενικὸν ἔπος (1631), «Poésies» (1646), «Sonnets» (1649), καὶ τὰς τραγικοκωμῳδίας «Aconce», «Cydippe», «Les Danaïdes» (1658).

Μ. ΒΑΛΣΑΣ

Γκονὰβ ἢ ***Γκοναΐβ*** (Gonabe ἢ Gonaïve) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τῶν Δυτικῶν Ἰνδιῶν, ἐν τῷ ὁμωνύμῳ κόλπῳ τῆς νήσου Ἀϊτῆς, πρὸς τὸ δυτικὸν τμῆμα ταύτης. Τὸ ἐμβαδὸν αὐτῆς εἶναι 743 τετρ. χλμ. Εἶναι νῆσος βραχώδης, ἄνυδρος καὶ κεκαλυμμένη ὑπὸ δασῶν. Ἀνήκει εἰς τὴν δημοκρατίαν τῆς Ἀϊτῆς. Ὁ ὁμώνυμος κόλπος εὑρίσκεται εἰς τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Ἀϊτῆς, μεταξὺ τοῦ ἀκρωτηρίου Σαὶν-Νικολὰ-λὲ-Μὸλ καὶ Ντὰμ-Μαρὶ καὶ ἔχει βάθος 161 χλμ.

—Μ.

Γκοναΐβ (Gonaïves) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ λιμὴν τῆς Ἀϊτῆς. Κεῖται ἐν τῷ ὁμωνύμῳ κόλπῳ πρὸς τὰ Δ τῆς νήσου καὶ ἔχει σημαντικὸν ἐμπορικὸν λιμένα. Κάτ. 13 000. Ἐξαγωγὴ βάμβακος, καφὲ καὶ ξυλείας. Ἐνταῦθα τῷ 1804 ὁ Ντεσσαλὶν ἀνεκήρυξε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἀϊτῆς. Τῷ 1842 κατεστράφη ὑπὸ σεισμοῦ. Τῷ 1914 ἔλαβον χώραν σφοδραὶ μάχαι μεταξὺ τῶν κυβερνητικῶν στρατευμάτων καὶ τῶν ἐπαναστατῶν.

—Μ.

Γκόνγκορα (Gongora y Argote), ***Λουδοβίκος-Ἐντὲ***—. Διάσημος Ἱσπανὸς ποιητὴς (1561—1627). Ἐσπούδασε κατ' ἀρχὰς νομικὰ εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Σαλαμάνκας· κατόπιν ἐπεδόθη εἰς τὴν ποίησιν καὶ διὰ τὸν ἐπιούσιον ἄρτον ἠσπάσθη τὸ ἱερατικὸν ἐπάγγελμα. Τὰ πρῶτά του ποιήματα εἶναι ὑποδείγματα τοῦ σατιρικοῦ εἴδους, πλήρη καυστικότητος καὶ σαρκασμοῦ ὑπὸ μορφὴν σονέτων. Κατόπιν ὅμως ἠθέλησε νὰ γίνῃ ὁ ἀναμορφωτὴς τῆς ἱσπανικῆς ποιήσεως καὶ ἐκαλλιέργησε τὸ σοβαρὸν ὕφος (estilo culto), δημιουργήσας γλῶσσαν πλήρη μεταφορῶν, ἀλληγοριῶν, ἐξεζητημένων ἐκφράσεων καὶ συνεπῶς σκοτεινὴν καὶ σχεδὸν ἀκατάληπτον καὶ ξένην τῆς συνήθως γραφομένης καὶ ὁμιλουμένης. Τὸ πομπῶδες, τὸ σχολαστικόν, καὶ ὁ στόμφος τοιούτου λεκτικοῦ ἔσχον πολλοὺς ὀπαδοὺς καὶ ἡ λέξις «γκονγκορισμὸς» καθιερώθη διὰ νὰ σημαίνῃ τοιαύτας γλωσσικὰς παρεκτροπάς. Μολαταῦτα, ἀπὸ καθαρῶς ποιητικῆς ἀπόψεως, ὁ Γκόνγκορα κατέχει μεγάλην θέσιν. Παρὰ τὸ ὕφος ὅπερ ἐδημιούργησεν, οἱ «*Soledades*», ὁ «*Polifemo*» καὶ

Digitized by Google

ὁ «μῦθος τοῦ Πυράμου καὶ τῆς Θίσβης» εἶναι ἔργα πολὺ ἀξιοπρόσεκτα. Οἱ μιμηταί του, οἱ γκονγκορισταί, ὑπῆρξαν ἄπειροι· συνετέλεσαν ὅμως εἰς τὴν κατάπτωσιν τῆς ἱσπανικῆς ποιήσεως. Ἀρχαιότεραι ἐκδόσεις τῶν ἔργων του εἶναι ἡ τοῦ G. Lopez de Vicuna (1627) καὶ ἡ τοῦ Gonzalo de Florez y Cordoba (Μαδρίτη 1633). Μ. ΒΑΛΣΑΣ

Γκονέλλι (Gonelli), *Ἰωάννης*, ἐπικαλούμενος «ὁ Τυφλὸς τοῦ Καμπάσι». Ἀγγειοπλάστης (1612—1675), διακριθεὶς ἰδίως εἰς τὴν κατασκευὴν ἀγαλματίων ἐξ ὀπτῆς γῆς. Ἀπολέσας τὴν ὅρασιν (1632) ἐξηκολούθησεν ἐργαζόμενος τῇ βοηθείᾳ μόνον τῆς ἁφῆς. Ἔργα του κυριώτερα εἶναι προτομαὶ τῆς δουκικῆς οἰκογενείας τῶν Γκονζὰγκ καὶ τοῦ πάπα Οὐρβανοῦ Η'. Ν. Π.—Λ.

Γκονζαλὲς (Gonzalès), ***Εὔα***. Γαλλὶς ζωγράφος (1850—1882). Μαθητεύσασα παρὰ τῷ Σαπλὲν καὶ Μανέ, ἐμιμήθη τὴν τεχνοτροπίαν τοῦ δευτέρου, δώσασα ὅμως εἰς τὰ ἔργα της ἰδίαν προσωπικότητα. Ἀκολουθήσασα τὴν νατουραλιστικὴν σχολὴν παρήγαγε πίνακας ἀξιοσημειώτους, ἐξ ὧν οἱ κυριώτεροι: «Ὁ παῖς τοῦ στρατοῦ», «Ἡ διαβάτις», «Ἡ νωχέλεια». Ἀπὸ δὲ τὰς ὑδατογραφίας της διακρίνονται «Ἡ φωλιά», «Νεκρὰ Κυρία» κτλ. (Μουσεῖον Λουξεμβούργου). Ν. Π.—Λ.

— **Γκονζαλὲς** (Gonzalès), ***Λουδοβῖκος - Ἐμμανουήλ***. Γάλλος μυθιστοριογράφος (1815—1887), ἱδρυτὴς τῆς «Revue de France», διευθυντὴς καὶ ἀρχισυντάκτης τῆς «Presse», τῆς «Caricature» καὶ ἄλλων ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν. Ἔγραψε πολλὰ περιπετειώδη μυθιστορήματα μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Ἀναμνήσεις ἑνὸς Ἀγγέλου», «Οἱ ἐρευνηταὶ τοῦ χρυσοῦ» (1851), «Ἡ ὑπηρέτρια τοῦ διαβόλου» (1877), «Ἡ μάγισσα τοῦ ἔρωτος» (1881) κτλ. κτλ. Ν. Π.—Λ.

Γκονθαλὲθ (Gonzalez), ***Ἀλβάρ***. Ἱσπανὸς γλύπτης τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Μνημονεύεται μεταξὺ τῶν καλλιτεχνῶν οἵτινες εἰργάσθησαν εἰς τὴν διακόσμησιν τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τοῦ Τολέδου, διορισθεὶς τῷ 1425 ὑπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς τοῦ ἱδρύματος τούτου ἀρχιεπιμελητὴς τῶν ἐκτελουμένων ἔργων. Ἐπίσης ἀναφέρεται, ὅτι ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν του οἱ G. Nieto, G. Martinez καὶ R. Ruiz, ἑπτὰ ἔτη μετὰ ταῦτα, διεκόσμησαν τὸν πύργον τοῦ ἰδίου καθεδρικοῦ ναοῦ. Ι. Μ. Π.

— **Γκονθαλὲθ** (Gonzalez), ***Ἀλόνσος***. Ἱσπανὸς γλύπτης τοῦ τέλους τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, εἷς ἐκ τῶν μᾶλλον ἱκανῶν ἐκπροσώπων τοῦ πνεύματος τῆς ἀναγεννήσεως ἐν Ἱσπανίᾳ. Ἐμαθήτευσε πλησίον τοῦ μεγάλου νατουραλιστοῦ τῶν χρόνων ἐκείνων Γρηγορίου Φερναντέθ. Ι. Μ. Π.

— **Γκονθαλὲθ** (Gonzalez), ***Ἐμμανουήλ***. Μεξικανὸς πολιτικὸς ἀποθανὼν τῷ 1893. Ἀπὸ τοῦ 1847 εἰσῆλθεν εἰς τὸ στρατιωτικὸν στάδιον, ἔλαβε μέρος εἰς πλείστας ἐπαναστάσεις καὶ τέλος προσεχώρησεν εἰς τὸ φιλελεύθερον κόμμα. Τῷ 1880 ἐγένετο πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας, κατόπιν ὑπουργὸς τῆς κυβερνήσεως Πορφυρίου Ντιάζ. Ὑπῆρξεν ἱδρυτὴς τῆς ἐθνικῆς τραπέζης τοῦ Μεξικοῦ, εἰσηγητὴς τῶν νικελίνων νομισμάτων καὶ πρόεδρος τῆς πολιτείας Γκουαναχουάντο.

— **Γκονθαλὲθ** (Gonzalez), ***Ἰωακείμ***. Ἀργεντινὸς πολιτικὸς (1861—1923), σπουδάσας τὰ νομικὰ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Κόρδοβας. Ἐξελέγη τρὶς ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς γενετείρας του διὰ τὴν Βουλήν, τῷ δὲ 1902 ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν τῆς κυβερνήσεως τοῦ στρατηγοῦ Ράκα. Ἀπὸ τοῦ 1905 ἐδίδασκεν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Λὰ Πλάτας, τὸ ὁποῖον καὶ διηύθυνε μέχρι τοῦ 1918. Ὁ Γκονθαλὲθ ὑπῆρξε καὶ γερουσιαστὴς (1907—1916), ἀντιπρόσωπος τῆς χώρας του εἰς τὸ διαιτητικὸν δικαστήριον τῆς Χάγης (1917) καὶ ἀντεπιστέλλον μέλλος τῆς ἱσπανικῆς Ἀκαδημίας. Ἐκ τῶν ἔργων του σπουδαιότερα εἶναι: «Ἐγχειρίδιον τοῦ ἀργεντινοῦ συντάγματος», «Πατρὶς καὶ δημοκρατία», «Ἐκπαίδευσις καὶ κυβέρνησις», «Σύνταγμα καὶ συζητήσεις», κ. ἄ.

— **Γκονθαλὲθ** (Gonzalez), ***Ἰωσήφ***. Ἱσπανὸς γλύπτης τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, γεννηθεὶς ἐν Βαλεντίᾳ. Τῷ 1576 ἀνέλαβε τὴν διακόσμησιν τοῦ βωμοῦ τῆς ἐνοριακῆς ἐκκλησίας τῆς Ἀντίλλας. Καὶ εἰργάσθη μὲν πρὸς τοῦτο ἐπ' ἀρκετόν, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ ἔργον τοῦτο, διότι προέλαβεν αὐτὸν ὁ θάνατος. Συνεπληρώθη ὅμως τοῦτο βραδύτερον ὑπὸ τοῦ ἐκ Μουρκίας Φραγκίσκου ντὲ Ἀγιάλα. Ι. Μ. Π.

— **Γκονθαλὲθ** (Gonzalez), ***ντὲ Σὰν Πέδρο***. Ἱσπανὸς γλύπτης τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ambrosio Vengoechea διεκόσμησε τὸν μέγαν βωμὸν τοῦ ναοῦ τῆς ἐν Ἀραγωνίᾳ Κασκάντης διὰ γλυπτῶν ἐπὶ ξύλου πίτυος καὶ καρυᾶς. Τὰ γλυπτὰ ταῦτα ἀπαρτίζουν ἐν συνόλῳ τρία ὑπερκείμενα ἀλλήλων ἀρχιτεκτονικὰ σώματα. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον τούτων, ῥυθμοῦ κορινθιακοῦ, παριστάνει τὴν «Γέννησιν τῆς Παρθένου» (σύνθεσιν μορφῶν φυσικοῦ μεγέθους) καὶ τοὺς ἁγίους Πέτρον καὶ Παῦλον μετὰ μεταλλίων ἀπεικονιζόντων τὸν μαρτυρικόν των θάνατον. Τὸ δὲ δεύτερον, νόθου ῥυθμοῦ, τὴν «Στέψιν τῆς Παρθένου», τὴν «Προσαγωγὴν εἰς τὸν ναόν», τὴν «Κοίμησιν» καὶ τοὺς ἁγίους Ἰωάννην καὶ Μαγδαληνήν. Τὸ δὲ τρίτον τὴν «Σταύρωσιν τοῦ Χριστοῦ», τὴν «Περιτομήν», τὸν «Εὐαγγελισμὸν» καὶ τοὺς ἁγίους Διέγον καὶ Ρόκ. Σειρὰ ἑτέρων ἀπεικονίσεων, εἰλημμένων ἐκ τοῦ θείου πάθους, συμπληρώνει τὸ ἔργον τοῦτο, ὅπερ τάσσεται μεταξὺ τῶν ἐξοχωτέρων προϊόντων τῆς ἱσπανικῆς ἀναγεννήσεως. Ι. Μ. Π.

— **Γκονθαλὲθ** (Gonzalez), *ντὲ **Σαντάλλια***. Ἱσπανὸς Ἰησουίτης (1624—1705), ἀσπασθεὶς τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον τῷ 1643. Ἐγένετο καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Σαντιάγου τῆς Γαλικίας καὶ ἔγραψε πλεῖστα ἔργα ἱσπανιστὶ καὶ λατινιστί, ἰδίως περὶ Μωαμεθανισμοῦ.

— **Γκονθαλὲθ** (Gonzalez), ***Τορίμπιο***. Ἱσπανὸς γλύπτης τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ διασήμῳ Gaspar Becerra καὶ διεκρίθη λίαν συντόμως διὰ τὸν πλήρη ἐκφράσεως ῥεαλισμόν του. Ι. Μ. Π.

— **Γκονθαλὲθ** (Gonzalez), ***Φερράν***. Ἱσπανὸς καλλιτέχνης τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, διακριθεὶς ὡς ζωγράφος καὶ γλύπτης. Τὸ μόνον σῳζόμενον ἔργον του εἶναι ἡ σαρκοφάγος τοῦ ἐπισκόπου δὸν Πέδρο Τενόριο, θανόντος τῷ 1399, ἥτις εὑρίσκεται ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ τοῦ Τολέδου. Ι. Μ. Π.

Γκονθάλο ἢ ***Γκονθάλβο*** (Gonzalo, Gonzalvo), ***Φερναντὲθ ντὲ Κόρτομπα ὑ Ἀγκιλάρ***. Ἱσπανὸς στρατηγὸς (1453—1515). Ἐπολέμησεν ἐναντίον τῶν Μαυριτανῶν καὶ εξεδίωξεν ἐν ἔτει 1495 τοὺς Γάλλους ἐκ τῆς Νεαπόλεως, ἣν κατέλαβε τῷ 1502 ὑπὲρ τῆς Ἱσπανίας καὶ τῆς ὁποίας ἐγένετο ἀντιβασιλεύς. Εἰς τὸν Γκονθάλο ὀφείλεται τὸ στρατιωτικὸν μεγαλεῖον τῆς Ἱσπανίας.

Γκονιὼ (Goniaux), ***Κάρολος***. Γάλλος σοσιαλιστὴς καὶ συνδικαλιστής, γεννηθεὶς τῷ 1872. Μεταλλωρύχος ἀπὸ ἡλικίας δώδεκα ἐτῶν, ἀνεμίχθη διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν σοσιαλιστικὴν καὶ συνδικαλιστικὴν κίνησιν κατὰ τὸ 1893. Τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐξελέγη ἀντιπρόσωπος τῶν μεταλλωρύχων τοῦ Βορρᾶ, μετά τινα δὲ ἔτη πρόεδρος τοῦ συνδικάτου τῶν μεταλλωρύχων καὶ δημοτικὸς σύμβουλος τοῦ Δοκαὶ κατὰ τὸ 1908. Τῷ 1909 ἐγένετο βουλευτής, ἐπανεκλεγεὶς ἔκτοτε πολλάκις.

Γκονκοὺρ (Goncourt), ***Ἀδελφοὶ (Ἰούλιος-Ἀλφρέδος** καὶ **Ἐδμόνδος-Λουδοβῖκος-Ἀντώνιος)***. Γάλλοι συγγραφεῖς, ἀδελφοί, ἀσχοληθέντες περὶ τὰ αὐτὰ θέματα καὶ ἐν κοινῇ συνεργασίᾳ παρουσιάσαντες τὸ ἔργον των (Ἰούλιος 1830—1870, Ἐδμόνδος 1822—1896). Πέριξ τοῦ ὀνόματός των διεξήχθη τῷ 1863 δικαστικὸς ἀγών, κατηγοροῦντος τοῦ Hachette καὶ τοὺς δύο ἀδελφοὺς ἐπὶ ψευδωνυμίᾳ.

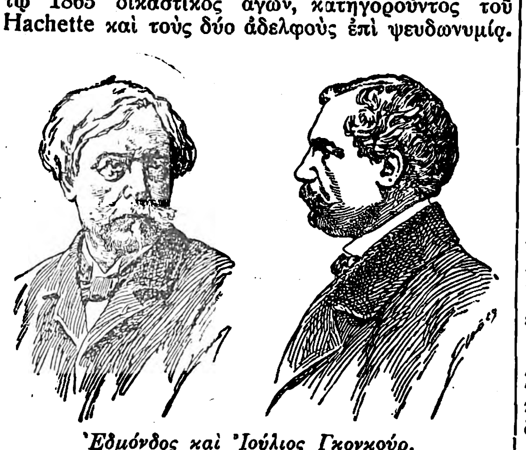

Ἐδμόνδος καὶ Ἰούλιος Γκονκούρ.

Ἀπεδείχθη ὅμως ὅτι ἦσαν πράγματι ἔγγονοι τοῦ Huot Ντὲ Γκονκούρ, μέλους τῆς Ἐθνικῆς συνελεύσεως τοῦ 1799. Ὁ πατήρ των ἦτο ἀνώτατος ἀξιωματικὸς τοῦ ἱππικοῦ τῆς μεγάλης αὐτοκρατορικῆς στρατιᾶς. Ἡ συγγραφική των ἐργασία ἀνάγεται εἰς ποικίλα πεδία τῆς διανοήσεως, ἰδίως εἰς τὴν ἔρευναν τῆς ἱστορίας καὶ τῶν ἠθῶν τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, τὴν τεχνοκριτικήν, τὴν μυθιστοριογραφίαν καὶ τὴν συγγραφὴν θεατρικῶν ἔργων. Ἐνεφανίσθησαν τῷ 1851 μὲ τὰ ἔργα «Εἰς τὰ 18...» (1851), «Ἡ νὺξ τοῦ ἁγίου Σιλβέστρου» (1851), πρωτοχρονιάτικη ἐπιθεώρησις, «Τὰ μυστήρια τοῦ θεάτρου» (1853), «Λορέττα» (1854), σχεδὸν ἀπαρατήρητα ὅλα. Τῷ 1852 εἶχον ἤδη ἀνοίξει φιλολογικὸν σεμινάριον, τῷ 1853 μετὰ τοῦ Μυρζὲ καὶ Πουττιὲ ἤρχισαν ἐκδίδοντες τοὺς «Παρισίους» καὶ ἀπὸ τοῦ 1856 ἐπιχειροῦν 3 καλλιτεχνικὰς περιηγήσεις, τὴν πρώτην ἀνὰ τὰ μουσεῖα τῆς Ἰταλίας (1846), ἑτέραν μετὰ τοῦ Παύλου Ντὲ Σαὶν-Βικτὼρ ἀνὰ τὰ μουσεῖα τῆς Γερμανίας (1860) καὶ τρίτην μετὰ τοῦ αὐτοῦ εἰς τὰ τοπία τοῦ ὁλλανδικοῦ Ρήνου (1861). Ἦσαν εἰς τὸ ἔπακρον νευροπαθεῖς, ὁ δὲ Ἰούλιος κατήντησε νὰ ἐνοχλῆται καὶ μὲ τὸν ἐλάχιστον ψόφον· ἀποσυρθεὶς εἰς τὸ Auteuil πρὸς ἀνάπαυσιν ἀπέθανε τῷ 1870 ἐκ τῆς ἀσθενείας του. Ὁ θάνατός του ἐπέτεινε τὴν δυσθυμίαν τοῦ Ἐδμόνδου ὅστις διέκοψε πᾶσαν ἐργασίαν, μόλις δὲ μετὰ νέαν ἐκδρομὴν ἀνὰ τὴν Βαυαρίαν (1872) ἀνέκτησε τὰς δυνάμεις, ἐκδόσας τὰς «Ἐπιστολὰς τοῦ Ἰουλίου Γκονκοὺρ» καὶ τὴν «Ἐφημερίδα τῶν Γκονκούρ», διαλαμβάνουσαν τὴν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του συνεργασίαν. Οὐχ ἧττον καὶ πολλὰ τῶν μετέπειτα ἔργων του φέρουν τὴν σφραγῖδα τῆς συνεργασίας των. Στενότατοι φίλοι των ὑπῆρξαν ὁ Γκωτιέ, ὁ Φλωμπέρ, ὁ Σαὶντ-Μπέβ, ἡ Γεωργία Σάνδη. Οἱ Γκονκοὺρ ἦσαν ἀριστοκρατικῶν ἀντιλήψεων, ἀντίπαλοι τῆς δημοκρατίας καὶ ἐχθροὶ τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας. Ἐκ τῆς κοινῆς των συνεργασίας: Ἱστορικὰ καὶ Ἠθογραφικὰ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος: Δίτομος «Ἱστορία τῆς γαλλικῆς κοινωνίας κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ τοῦ Διευθυντηρίου» (1854—1855), «Ἱστορία τῆς Μαρίας-Ἀντουαννέτας» (1858), «Αἱ ἐρωμέναι τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ'» (1858), «Ἡ γυνὴ κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα» (1862), «Αἱ ἠθοποιοὶ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος» κτλ. Τὰ δύο πρῶτα διαπνέονται ἀπὸ μοναρχικὰς ἀντιλήψεις. Ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης καὶ τῆς τεχνοκρισίας: «Τὸ Σαλὸν» (1851), «Ἡ ζωγραφικὴ εἰς τὴν παγκόσμιον ἔκθεσιν τοῦ 1855» (1855) κλπ. Ἐπίσης τὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰουλίου: «Ἡ τέχνη κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα» (1874) καὶ «Τὸ ἔργον τοῦ Βαττώ», φέρονται ὡς ἐν συνεργασίᾳ γραφέντα. Ἐκ τῆς θεατρικῆς συνεργασίας τά: «Οἱ Λόγιοι» (1857), ἀναβιβασθὲν τῷ 1857 εἰς τὸ Βωντεβίλ, «Ἀνριέττα Μαρεσάλ» (1865), ἐκτελεσθὲν εἰς τὸ Γαλλικὸν θέατρον καὶ προκαλέσαν ταραχὰς πολιτικῆς φύσεως κ. ἄ. Μυθιστορίαι κοινῇ συνεργασίᾳ ἐγράφησαν: «Οἱ Λόγιοι» (1869), τὸ προαναφερθὲν δρᾶμα, δι' οὗ οἱ Γκονκοὺρ ἄρχονται τῆς μελέτης τῆς ἐποχῆς των μετὰ τὰς ἱστορικάς των σπουδὰς περὶ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος καὶ τὸ ὁποῖον ἐτοποθέτησεν αὐτοὺς μεταξὺ τῶν ἀρχηγῶν τῆς ῥεαλιστικῆς σχολῆς, «Ἡ ἀδελφὴ Φιλομήλα» (1861), διὰ τὴν συγγραφὴν τοῦ ὁποίου παρέμειναν εἰδικῶς εἰς νοσοκομεῖα οἱ Γκονκούρ, κλπ. Μόνος του ὁ Ἐδμόνδος ἔγραψεν: «Ἡ οἰκία ἑνὸς καλλιτέχνου» (1881), «Τὸ ἔργον τοῦ Προυντὸν» (1877), «Οὐτραμάρο» (1891), τὸ ὁποῖον ἐπεξεργασθὲν καὶ προστεθὲν μετὰ τοῦ «Χακουσάϊ», ἀπετέλεσε τὴν «Ἰαπωνικὴν τέχνην τοῦ ΙΗ' αἰῶνος» (1891), «Ἡ πατρὶς ἐν κινδύνῳ» δρᾶμα, τοῦ ὁποίου τὴν ἀναβίβασιν ἠρνήθη ἡ Κομεντὶ Φοανσαὶζ καὶ τὸ ἔπαιξεν ἡ σκηνὴ τοῦ Ἐλευθέρου Θεάτρου μόνον μετὰ τὴν ἀλλαγὴν τοῦ τίτλου εἰς «Δεσποινὶς Ντὲ Λὰ Ροαντραγκὸν» (1888), «Κάτω ἡ Πρόοδος» (1893), πολιτικὴ κωμῳδία, κ. ἄ. Μετὰ τὸν θάνατόν του ὁ Ἐδμόνδος διὰ τῆς διαθήκης του ἐκληροδότησε ποσὸν διὰ τὴν ἵδρυσιν τῆς Ἀκαδημίας *Γκονκοὺρ* (βλ. λ., τ. Γ' σ. 18 α'). Οἱ Γκονκοὺρ κατὰ τὸν Sabatier εἶναι εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν μυθιστορίαν των ἐρευνηταὶ καὶ λεπτολόγοι ἄκρας ἀκριβείας, χωρὶς ὅμως νὰ φιλοσοφοῦν ἐπὶ τῶν ἐρευνῶν των· ἐξετίμησαν ἀρκούντως τὸν ἐξπρεσσιονισμὸν καὶ ὑπερετίμησαν τὸν ΙΗ' αἰῶνα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Delzant*, Les Goncourts (1889).—*B. Croce*, Conservationi critiche (Νεάπολις, 1892).—*Brandes*, Kritische studien (Βερολῖνον 1893).—*Deffroux*, L'immortalité littéraire selon Mrs. Goncourt (Παρίσιοι, 1916) — *P. Sabatier*, L'esthétique des Goncourts (1920).—*L. Daudet*, Edmond de Goncourt (1921), *J. H. Rosny*, Les Goncourts (1923). Π. Ν. Π.

Γκοννεβὶλ (Gonneville), ***Μπινὼ ντὲ—***. Γάλλος θαλασσοπόρος τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Ἀναχωρήσας διὰ τὰς Ἰνδίας ἐρρίφθη ὑπὸ ἀνέμων εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Βραζιλίας, διαμείνας ἓξ μῆνας καὶ ἱδρύσας χριστιανικὴν παροικίαν (1504). Ἀπόγονος τοῦ Μπινὼ ἐκ γάμου ἐγγόνης του μετὰ τοῦ Ἰνδοῦ Essomerie, ἰθαγενοῦς ἄρχοντος τῆς Βραζιλίας, εἶναι ὁ *ἀββᾶς Γκοννεβὶλ* (1669). Ν. Π.—Λ.

Γκοννελιὲ (Gonnelieu), ***Ἱερώνυμος ντὲ—***. Γάλλος Ἰησουίτης (1640—1715). Ἐκήρυξεν ἐπὶ πολὺ καὶ μετ' ἐπιτυχίας εἰς πλεῖστα μέρη, συνέγραψε δὲ πραγματείας θρησκευτικὰς καὶ βιβλία ἱερά, ἐξ ὧν τὰ πλέον γνωστά: «Πῶς νὰ ἐξασκώμεθα διὰ τὴν ἐσωτερικήν μας ζωὴν» (1682), «Μέθοδος ὅπως προσευχώμεθα εἰς τὸν Θεὸν» (1710) κλπ. Ν. Π.—Λ.

Γκονὸν (Gonon), ***Εὐγένιος***. Γάλλος γλύπτης καὶ χύτης (1814—1892). Κατέγινεν εἰς τὴν τελειοποίησιν τῆς ἐφευρέσεως τοῦ πατρός του Ὀνωρίου Γκονόν, τῆς χρησιμοποιήσεως τοῦ κηροῦ ἐν τῇ γλυπτικῇ. Ἐξετέλεσε σειρὰν ἔργων ἅτινα ἔχουσι κυρίως θέματα εἰλημμένα ἐκ τῆς φύσεως. Εἰδικεύθη εἰς τὴν παράστασιν μικρῶν πτηνῶν καὶ ζῴων. Ὁμοίως διὰ κηροῦ κατεσκεύασε τὴν βάσιν τοῦ ἔργου τοῦ Νταλοὺ «Ἡ συνέλευσις τῶν τάξεων». Ν. Π.—Λ.

— **Γκονὸν** (Gonon), ***Πέτρος***. Γάλλος συγγραφεὺς (1804—1850). Μεταξὺ πλείστων ἄλλων ἔργων του ἐδημοσίευσε τὰ ἑξῆς σημαντικώτερα: «Ἱστορικὴ βιβλιογραφία τῆς πόλεως Λυὼν» (1846) καὶ «Ἀποδείξεις ἱστορικαὶ περὶ τοῦ βίου τῆς Λουίζης Λαμπὲ (1844). Ν. Π.—Λ.

Γκὸνς (Gonse), ***Λουδοβῖκος***. Γάλλος τεχνοκρίτης, γεννηθεὶς τῷ 1846. Διετέλεσε διευθυντὴς τῶν περιοδικῶν «Ἐφημερὶς τῶν Καλῶν τεχνῶν» καὶ «Χρονικὰ τῆς τέχνης». Συνέγραψε πλεῖστα ἔργα κριτικῆς ἐν συνεργασίᾳ μετ' ἄλλων, ὡς: «Ἡ ἀρχαία τέχνη», «Ἡ νέα τέχνη» καὶ «Αἱ διακοσμητικαὶ τέχναι» σχετικῶς μὲ τὴν ἔκθεσιν τοῦ 1878. Μόνος δὲ πλεῖστα, μεταξὺ τῶν ὁποίων διακρίνονται διὰ τὴν ἐπιστημονικότητα καὶ ἀσφαλῆ κρίσιν τά: «Ἡ γοτ-

Digitized by Google

θική τέχνη» (1893) καὶ «Ἡ γαλλικὴ γλυπτικὴ ἀπὸ τοῦ ΙΔ' αἰῶνος» (1895). Ν. Π.—Λ.

— **Γκὸνς** (Gons), ***Φραγκῖσκος***. Βέλγος ζωγράφος (1834—1904). Ὑπῆρξεν εἷς τῶν ἱδρυτῶν καὶ θεμελιωτῶν τῆς ρωμαντικῆς φλαμανδικῆς σχολῆς, δι' ἧς ἐσημειώθη ἀναγέννησις ἐν τῇ βελγικῇ τέχνῃ. Κυρίως κατέγινεν εἰς τὴν ἀπεικόνισιν θεμάτων τῆς ζωῆς καὶ εἰς παρασκευὴν εἰκόνων καὶ ἁγιογραφιῶν διὰ τὴν ἐπὶ ὑελοπινάκων ἐκκλησιῶν ἐπικόλλησιν. Ν. Π.—Λ.

Γκονσάγκα (Gonçaga), ***Θωμᾶς-Ἀντώνιος***. Βραζιλιανὸς ποιητὴς (1744—1809). Λαβὼν μέρος εἰς συνωμοσίαν κατὰ τῆς κυβερνήσεως, κατεδικάσθη εἰς δέκα ἐτῶν ὑπερορίαν ἐν Μοζαμβίκῃ, ὅπου ἀπέθανε παράφρων. Τὸ ποίημά του «Marilia de Dirceu» περιγράφει τὸν ἔρωτά του πρὸς τὴν Μαρίλια (Μαρίαν - Ἰωάνναν ντὲ Σεΐξας), τὴν ὁποίαν οἱ Βραζιλιανοὶ παραβάλλουσι πρὸς τὴν Λάουραν τοῦ Πετράρχου.

Γκονσάλβες (Gonsalvez), ***Ἰωακεὶμ-Ἀλφόνσος***. Πορτογάλος σινολόγος (1780—1841). Συνέγραψε πολλὰ γραμματικὰ καὶ γλωσσολογικὰ ἔργα καὶ τὸ περὶ «Σινικῆς τέχνης» (1829). Ν. Π.—Λ.

Γκονσαλβὲς (Gonçalvez), ***Νάνιο***. Πορτογάλος ζωγράφος, ὃν ἔφερεν ἐσχάτως εἰς φῶς ὁ διαπρεπὴς λόγιος τῆς Λισσαβῶνος Ζοζὲ ντὲ Φιγκεϊρέντο. Ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν ἀρχείων τοῦ Τόρρε ντὲ Τό, ὁ καλλιτέχνης οὗτος ὠνομάσθη τὸν Ἰούλιον τοῦ 1450 ζωγράφος τῆς αὐλῆς Ἀλφόνσου τοῦ Ε', ἀνήκει δὲ εἰς τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Περιεσώθησαν δύο μεγάλα τρίπτυχά του, γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Adoraçao do San Vicente» (Προσκύνησις τοῦ ἁγίου Βικεντίου), ἀποκείμενα ἐν τῷ ἀνακτόρῳ τοῦ πατριάρχου ἐν Λισσαβῶνι, ὧν ἡ χρονολογία καθορίζεται ὀλίγον πρὸ τοῦ 1460. Α. Δ.

Γκονσὸν (Gonchon), ***Κλήμης***. Γάλλος ἐπαναστάτης. Εἷς τῶν μεγαλυτέρων ῥητόρων καὶ δημαγωγῶν· εἰς τὸ προάστειον τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου ἀπέκτησε μεγίστην δημοτικότητα. Ἐστάλη ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς τῆς Κοινῆς Σωτηρίας ὡς ἀπόστολος ἀνὰ τὴν Γαλλίαν καὶ ἀλλαχοῦ πρὸς διάδοσιν τῶν ἐπαναστατικῶν ἰδεῶν. Συναντηθεὶς ἐν Βελγίῳ μὲ ὁμάδα βασιλοφρόνων ἐνόπλων διέτρεξε μέγιστον κίνδυνον νὰ σφαγῇ. Ἐπανελθὼν εἰς Παρισίους ἐθεωρήθη ὑπερβολικὰ μετριοπαθής, ἀπώλεσε τὴν δημοτικότητά του καὶ ἀπεσύρθη πάσης δημοσίας δράσεως. Ν. Π.—Λ.

Γκὸντ (Gond)· βλ. Γόνδαι.

Γκὸντ (Godde), ***Στέφανος-Ἱππόλυτος***. Γάλλος ἀρχιτέκτων (1781—1869). Ἀνέλαβε καὶ ἀπεπεράτωσε πολλὰ κτίρια τῶν Παρισίων, ὡς τὴν Παναγίαν τῆς Bonne Nouvelle, μετερρύθμισε δὲ καὶ ἐπεσκεύασε τὸ δημαρχεῖον, ὅπερ εἶναι τὸ κυριώτερον τῶν ἔργων του. Ν. Π.—Λ.

Γκοντάβερυ ἢ ***Γκοντάβαρυ*** (Godavery ἢ Godavary) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς καὶ διαμέρισμα τῶν Ἰνδιῶν. Ὁ ποταμὸς ἐκβάλλει εἰς τὸν κόλπον τῆς Βεγγάλης. Πηγάζει ἐκ τῶν ἀνατολικῶν κλιτύων τοῦ Δυτικοῦ Γκάτ, ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Βομβάης, εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς θαλάσσης τοῦ Ὀμάν, διαρρέει ἀπὸ Δ πρὸς Α τὸ ὀροπέδιον τοῦ Ντέκκαν καὶ χύνεται εἰς τὴν θάλασσαν δι' εὐρέος δέλτα, τοῦ ὁποίου ὁ βόρειος βραχίων διαρρέει τὴν γαλλικὴν πόλιν Ὑαναόν. Τὸ μῆκος αὐτοῦ εἶναι 1437 χλμ. Καίτοι εἶναι ἀρκετὰ εὐρύς, μόνον εἰς τὸ δέλτα αὐτοῦ εἶναι πλωτός, λόγῳ τῆς ὁρμητικότητός του. Εἶναι εἷς τῶν ἱερῶν ποταμῶν τῶν Ἰνδῶν καὶ εἶναι ἀντικείμενον προσκυνήματος. Οἱ κυριώτεροι παραπόταμοι αὐτοῦ εἶναι ὁ Πρανγχίτα καὶ ὁ Μαντζίρα.

Τὸ διαμέρισμα εὑρίσκεται ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Μαδρὰς τῆς Βορείου Ἐπαρχίας καὶ καταλαμβάνει τὸ δέλτα τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ. Ἔχει ἐπιφάνειαν 18.500 τετρ. χλμ. καὶ 1.633.000 κατ. Ἐκ τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ τὸ ἓν τρίτον μόνον εἶναι γαῖαι καλλιεργήσιμοι, τὸ ἥμισυ δὲ τῆς καλλιεργησίμου ταύτης γῆς παράγει ὄρυζαν, τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ γεωργικὰ προϊόντα. *Πρωτεύουσα Κακινάντα.* —Μ.

Γκόνταλ (Gondal) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ κράτος τῶν Ἰνδιῶν, ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Βομβάης καὶ τῇ διοικήσει τοῦ Κατιαβάρ. Ἔχει ἐμβαδὸν 2560 τετρ. χλμ. καὶ 150.000 κατ. περίπου. Ἡ πόλις ἔχει 13.000. —Μ.

Γκοντὰρ (Godard), ***ἅγιος***. Ἐπίσκοπος τῆς Ρουὲν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΣΤ' αἰῶνος. Ἀναφέρεται ὡς παρακαθήσας εἰς τὴν πρώτην σύνοδον τοῦ Ὀρλεὰν (508). Κατά τινα παράδοσιν τοῦ Η' αἰῶνος ἦτο ἀδελφὸς τοῦ ἁγίου Μεντάρ. Τὰ λείψανα αὐτοῦ μετεφέρθησαν εἰς Σουασσὸν ἐπὶ βασιλέως Λουδοβίκου τοῦ Ἀγαθοῦ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Μεντάρ. Ν. Π.—Λ.

— **Γκοντὰρ** (Godard), ***Βενιαμὶν-Λουδοβῖκος-Παῦλος***. Γάλλος μουσουργὸς (1849—1895). Ταχέως ἐγένετο γνωστὸς ὡς συνθέτης καὶ ἔξω τῶν ὁρίων τῆς πατρίδος του χάρις εἰς τὸν διδάσκαλόν του Βιετάμ, ὅστις εἶχε συμπαραλάβει αὐτὸν εἰς Γερμανίαν. Διὰ διαφόρων ἔργων μουσικῆς δωματίου ὁ Γκοντὰρ ἔτυχε παρὰ τοῦ γαλλικοῦ ἰνστιτοῦτου τοῦ βραβείου Σαρτιέ. Εἰς τὸ θέατρον εἶχεν ἐπίσης ἀρκετὰς ἐπιτυχίας διὰ τῶν μελοδραμάτων: «Πέτρος τῆς Ζαλαμέας», «Ζοσελὲν», «Δάντης καὶ Βεατρίκη», «Ρούυ-Μπλὰς» καὶ ἰδίως διὰ τῆς «Βιβαντιέρ», ἥτις ἐπαίχθη μετὰ τὸν θάνατόν του. Ἐκ τῶν λοιπῶν συνθέσεών του αἱ γνωστότεραι εἶναι: «Ρωμαντικὸν κοντσέρτο», «Γοτθικὴ συμφωνία», «Ἀνατολικὴ συμφωνία», «Ἡ θρυλικὴ συμφωνία» κ.τ.λ. Γ. Σ.

—**Γκοντὰρ** (Godard), ***Εὐγένιος***. Γάλλος ἀεροπόρος (1827—1890). Τὴν πρώτην ἄνυψωσιν ἐξετέλεσεν ἐν Παρισίοις (1846). Ἐπὶ αὐτοκρατορίας τῷ ἀνετέθη ἡ ὀργάνωσις τοῦ ἀεροπορικοῦ σταθμοῦ. Ἐξετέλεσεν ἐν ὅλῳ 2.500 ἀνυψώσεις, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὰς ἐπιστημονικωτέρας μετὰ τοῦ Ναντὰρ (1863). Κατὰ τὴν πολιορκίαν τῶν Παρισίων (1871) διηύθυνε τὴν ἀεροναυτικὴν ὑπηρεσίαν ἐπιτυχῶς. Ἀναλαβὼν ὑπηρεσίαν ἐν Βελγίῳ, διωρίσθη καθηγητὴς τῆς στρατιωτικῆς ἀεροπορίας ἐν Βρυξέλλαις. Ν. Π.—Λ.

—**Γκοντὰρ** (Godard), ***Ἰουστῖνος***. Γάλλος συνεργατικὸς καὶ δικηγόρος γεννηθεὶς τῷ 1871. Εἰργάσθη ὑπὲρ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ πνεύματος τοῦ συνεργατισμοῦ ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐξέδωκε τὸ ἔργον: «Histoire de coopération à Lyon». Βουλευτὴς ἀπὸ τοῦ 1906, ἐχρημάτισε καὶ ἀντιπρόεδρος τῆς Βουλῆς, ἀπὸ δὲ τοῦ 1915 μέχρι τοῦ 1918 προΐστατο τῆς ὑπηρεσίας τῆς Δημοσίας ὑγείας. —Β.

—**Γκοντὰρ** (Godard), ***Ἰωάννης***. Γάλλος ποιητὴς (1564—1630). Ἔγραψε συλλογὰς ποιημάτων (1587) καὶ ἔργον μακρὸν («La Franciade») πρὸς κολακείαν τοῦ βασιλέως Φραγκίσκου Α'. Τὰ ποιητικά του ἔργα ἐδημοσιεύθησαν τῷ 1594 καὶ ἐξεδόθησαν ἐκ νέου τῷ 1618 ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἡ νέα μοῦσα», περιέχουν δὲ ἐλεγεῖα, σονέττα, ᾠδὰς εἰς γλῶσσαν καὶ ὕφος ἀρκούντως καλά, ἄνευ ὅμως ἐμπνεύσεως καὶ πρωτοτυπίας. Ν. Π.—Λ.

—**Γκοντὰρ** (Godard), ***Λέων-Νικόλαος***. Γάλλος κληρικὸς καὶ συγγραφεὺς (1825—1863). Τῷ 1848 ἀνεμίχθη εἰς τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα κατὰ τῆς βασιλείας· ἔλαβε μέρος εἰς τὰς ἐκστρατείας τῆς Ἀλγερίας καὶ τῆς Ἰταλίας ὑπηρετῶν ἐν τῷ στρατεύματι. Συνέγραψε πλεῖστα ἔργα, ἐξ ὧν σημαντικώτερον εἶναι: «Ἀρχαὶ καὶ ἰδέαι τοῦ 1789 καὶ τὸ καθολικὸν δόγμα» (1861). Ν. Π—Λ.

— **Γκοντὰρ ντ' Ὠκοὺρ** (Godard d' Aucour), ***Κλαύδιος***. Γάλλος συγγραφεὺς (1716—1795). Συνέγραψεν ἔργα, ὧν τὸ ὕφος εἶναι εὐχάριστον, ζωηρὸν καὶ κομψόν. Τὰ κυριώτερα ἐξ αὐτῶν εἶναι: «Ἐντυπώσεις δύο νέων Τούρκων ἐν Παρισίοις» (1743), σάτιρα τῆς ἐποχῆς, «Ὁ πολυαγαπημένος» (1744), ἀλληγορία διὰ τὸν Λουδοβῖκον ΙΕ'. Ὁμοίως συνέγραψε καὶ ἐλαφρά τινα ἔργα διὰ τὸ θέατρον. Ν. Π—Λ.

—**Γκοντὰρ ντ' Ὠκοὺρ** (Godard d' Aucour), ***Κλαύδιος, βαρῶνος ντὲ—***. Γάλλος λογοτέχνης (1769—1826), υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Τὰ κυριώτερα ἔργα του ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Saint-Juste καὶ ἀνήκουν εἰς τὸ εἶδος τῶν λιμπρέττων, ἐξ ὧν πλεῖστα ἐμελοποιήθησαν ὑπὸ τοῦ μουσουργοῦ Μποαλντιέ, ὡς «Ὁ χαλίφης τῆς Βαγδάτης» (1800), «Γαβριέλα ντ' Ἐστρέ» (1806) κτλ. Συνέγραψεν ὡσαύτως κωμῳδίας, τὸ λυρικὸν δρᾶμα «Ἴντα» καὶ ποίημα μακρὸν «Ὁ θάνατος τῆς Ἰωάννας Γκρέϋ». Ν. Π.—Λ.

Γκοντὰρ (Gondar) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀβυσσυνίας, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ τῆς Ἀμάρας. Εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ ὕψους 1900 μ εἰς ἀπόστασιν 37 χλμ. Β. τῆς λίμνης Τάνα. Ἄλλοτε ὑπῆρξεν ἕδρα τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Ἀβησσυνίας καὶ ἔχει ἐρείπια ὀνομαστοῦ ἀνακτόρου. Ἦτο ἄλλοτε κέντρον ἐμπορίου καὶ μεγάλης πνευματικῆς κινήσεως, κατεστράφη ὅμως ἐπανειλημμένως ὑπὸ ἐμφυλίων σπαραγμῶν, τῷ δὲ 1887 ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Μαχδῆ. Σήμερον εἶναι ἕδρα τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἀβησσυνιακῆς Ἐκκλησίας καὶ ἔχει περὶ τὰς 3000 κατοίκ. —Μ.

Γκοντὲ (Godet), ***Φίλιππος***. Ἐλβετὸς συγγραφεὺς καὶ ποιητής, γεννηθεὶς τῷ 1850. Δικηγορῶν ἐν ἀρχῇ, ἀφωσιώθη μετὰ ταῦτα εἰς τὴν φιλολογίαν. Ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον μὲ συλλογὴν ποιητικὴν «Ἡ καρδιὰ καὶ τὰ μάτια» (1878), ἔργον ποιητοῦ παρνασσικοῦ. Τὰ κατόπιν ποιητικὰ ἔργα του ἐξεδόθησαν τῷ 1886 ὑπὸ τὸν τίτλον «Φαντασίες καὶ πραγματικότητες». Συνέγραψε: «Ἱστορίαν τῆς φιλολογίας τῆς Γαλλικῆς Ἐλβετίας» (1889), «Τριάντα ἐτῶν ἀναμνήσεις» (1898) καὶ οἱ «Βέλγοι πρόσφυγες ἐν Νεφσατὲλ» (1915). Ν.Π.—Λ.

—**Γκοντὲ** (Codet), ***Φρειδερῖκος***. Ἐλβετὸς συγγραφεὺς καὶ θεολόγος διαμαρτυρόμενος, πατὴρ τοῦ προηγουμένου. Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι: «Ἱστορία τῆς μεταρρυθμίσεως ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Νεφσατὲλ» (1859), «Ἀπολογητικαὶ διαλέξεις» (1873). Ν. Π.—Λ.

— **Γκοντὲ ντὲ Μαραὶ** (Godet des marais), ***Παῦλος***. Γάλλος κληρικὸς (1647—1709), πολέμιος τοῦ Φενελὸν εἰς τὰς θρησκευτικὰς συζητήσεις. Ἐδημοσιεύθησαν ἀξιοσημείωτοι «Ἐπιστολαί» του. Ν. Π.—Λ.

Γκοντεὲ (Godeheu). Γάλλος πολιτικός. Διορισθεὶς διοικητὴς τῶν γαλλικῶν Ἰνδιῶν (1754) ἀντικατέστησε τὸν Ντουπλέξ, οὗτινος ἐματαίωσε τὸ λαμπρὸν ἔργον. Τῷ 1754 ὑπέγραψε μετὰ τῶν Ἄγγλων τὴν καταστρεπτικὴν διὰ τὰς γαλλικὰς ἐν Ἰνδίαις κτήσεις συνθήκην, τὴν φέρουσαν τὸ ὄνομά του. Ν. Π.—Λ.

Γκοντεμποῦ (Godebout). Γάλλος ἔμπορος, τοῦ ὁποίου τὰ ἐμπορεύματα ἐλεηλατήθησαν ὑπὸ πειρατῶν τῆς Μάνης. τῆς πράξεως ἀποδοθείσης εἰς ἀνθρώπους τοῦ Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη. Κατόπιν δριμυτάτης διαμαρτυρίας τοῦ Γάλλου ἐπιτετραμμένου Ζουσσερὼ ντὲ Σαὶν-Ντενί, ὁ κυβερνήτης Καποδίστριας ἠναγκάσθη νὰ καταβάλῃ τῷ ἐμπόρῳ τὸ ἐπιδικασθὲν ποσὸν ἐκ τουρκικῶν γροσίων 76.657, ἀλλὰ διέταξε τὴν σύλληψιν τοῦ Πετρόμπεη καὶ προεκάλεσεν οὕτω τὴν ἀφορμὴν τῆς δολοφονίας του. Γ. Δ. Κ.

Γκοντέμπσκι (Godebski), ***Κυπριανός***. Πολωνὸς στρατιωτικὸς καὶ λογογράφος (1775—1809). Ὑπηρέτησεν ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ τὰς ἐκστρατείας τοῦ Βοναπάρτου, διακριθεὶς εἰς τὰς μάχας τῆς Βερόνης, τοῦ Χόχστεντ καὶ Χοχενλίντεν. Ὁ Ναπολέων τὸν προήγαγεν εἰς συνταγματάρχην. Ὡς λογογράφος συνέγραψε «Μύθους, σατίρας καὶ ᾠδάς». Ν. Π.—Λ.

— **Γκοντέμπσκι** (Godebski), ***Κυπριανός***. Γάλλος γλύπτης πολωνικῆς καταγωγῆς, γεννηθεὶς τῷ 1835. Διεκρίθη διὰ σειρὰν ἔργων ἅτινα ἐξετέλεσεν ἐν Παρισίοις, Βιέννῃ καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐξετέλεσεν ἀλληγορικὰς συνθέσεις: «Ἡ Πολωνία», «Ἡ βάναυσος ἰσχὺς καταπνίγουσα τὸ πνεῦμα» καὶ τὸ μεγαλειῶδες μνημεῖον τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου. Ν. Π.—Λ.

— **Γκοντέμπσκι** (Godebski), ***Ξαβιέρος***. Πολωνὸς λογογράφος (1801—1869), υἱὸς τοῦ λογογράφου *Κυπριανοῦ Γκοντέμπσκι*. Ἐπὶ μακρὸν διετέλεσε καθηγητὴς εἰς τὴν ἐν Παρισίοις πολωνικὴν σχολὴν καὶ συνέγραψεν ὅλα τὰ ἔργα του εἰς πολωνικὴν γλῶσσαν: «Ἀπομνημονεύματα τοῦ Χὰνς τοῦ Σιδηροῦ», «Βιογραφία τοῦ Πλάτερ» (1848), «Ἔρως καὶ ματαιοδοξία» κλπ. Ν. Π.—Λ.

Γκοντὲν (Godin), ***Ἰούλιος***. Γάλλος πολιτικὸς (1844—1920). Ἐχρημάτισε βουλευτὴς (1876), γερουσιαστὴς (1891) καὶ ὑπουργὸς τῶν Δημοσίων ἔργων (1898). Ν. Π.—Λ.

— **Γκοντὲν** (Godin), ***Ἰωάννης-Βαπτιστής***. Γάλλος σοσιαλιστὴς καὶ συνεργατικὸς (1817—1888). Ὑπῆρξε θαυμαστὴς τοῦ Φουριέ, τοῦ ὁποίου καὶ διέδιδε τὰς ἀρχάς. Ἐχθρὸς τῆς αὐτοκρατορίας, ἐγένετο δημοτικὸς σύμβουλος καὶ δήμαρχος κατὰ τὸ 1870, τῷ δὲ 1871 βουλευτής. Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1859 ἵδρυσε τὸ «Familistère de Guise», εἶδος συνεργατικῆς καταναλώσεως καὶ παραγωγῆς. Συνέγραψε πολλά, ἐν οἷς σπουδαιότερα τὰ ἑξῆς: «Solutions sociales» (1871), «Le gouvernement, ce qu' il a été, ce qu' il doit être et le vrai socialisme en action» (1883), «La mutualité Nationale contre la misère» (1883) κλπ. —Β.

—**Γκοντὲν** (Godin), ***Λουδοβῖκος***. Γάλλος ἀστρονόμος (1704—1760). Ἀπετέλεσε μέλος τῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἀποσταλείσης εἰς Περουβίαν πρὸς καταμέτρησιν τοῦ μεσημβρινοῦ, ἔμεινεν ἐπὶ ἔτη ἐν Λίμᾳ ὡς καθηγητὴς τῆς ἀστρονομίας καὶ μετὰ ταῦτα ἐγένετο διευθυντὴς τῆς ἐν Γαδείροις τῆς Ἰσπανίας ναυτικῆς Ἀκαδημίας. Συνέγραψεν ἔργα μαθηματικὰ καὶ ἀστρονομικὰ καθὼς καὶ «Ἱστορίαν τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν», συνέχειαν τοῦ ἔργου τοῦ Φοντενέλ, «Παράρτημα τῶν ἀστρονομικῶν πινάκων τοῦ Λαχὶρ» (1787). Ν. Π.—Λ.

—**Γκοντὲν** (Godin), ***Νικόλαος***. Γάλλος ἐπαναστάτης (1550—1628). Δήμαρχος διατελῶν εἰς Μπωβέ, ἐξήγειρε τοὺς συμπολίτας του, ὅπως προσχωρήσωσιν εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν μερίδα τῶν «Ligueurs». Γενόμενος κύριος τῆς περιοχῆς τοῦ Μπωβὲ ἐξηνάγκασε τὸν στρατὸν τοῦ Ἐρρίκου Δ' νὰ ὑποχωρήσῃ. Τῷ 1593 ἐσυνθηκολόγησε μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ ἠμνηστεύθη. Ν. Π.—Λ.

— **Γκοντὲν ντὲζ-Ὀντοναὶ** (Godin des Odonais), ***Ἰωάννης***. Γάλλος περιηγητὴς (1713—1792). Ἠκολούθησεν εἰς Περουβίαν τὸν ἀστρονόμον Γκοντὲν καὶ ἐγκατασταθεὶς ἐκεῖ ἐνυμφεύθη κόρην στρατηγοῦ Ἰσπανοῦ. Αὕτη ταξιδεύσασα πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ συζύγου της ὑπέστη πλείστας περιπετείας ἀπολέσασα τοὺς ἀδελφούς της, τὸν υἱὸν καὶ ὅλον τὸ προσωπικὸν τὸ συνοδεῦον αὐτήν, σωθεῖσα μόνη ὡς ἐκ θαύματος. Τὰς περιπετείας αὐτῆς συνέγραψεν ὁ Γκοντὲν ἐπιστρέψας εἰς Γαλλίαν καὶ ἐξέδωκε κατὰ τῷ 1773. Ν. Π.—Λ.

Γκόντεσμπεργ (Godesberg) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας, ἐν τῇ πρωσσικῇ Ρενανίᾳ καὶ τῇ περιφερείᾳ τῆς Κολωνίας, παρὰ τὸν Ρῆνον. Κάτ. 20.298. Ἔχει μεταλλικὰς πηγὰς καὶ λουτρά. Εἰς

Digitized by Google

τὰ πέριξ αὐτῆς ἐρείπια τοῦ ὁμωνύμου πύργου τοῦ ΙΓ' αἰῶνος. —Μ.

Γκοντεχάρντ (Godehard), *ἅγιος*. Γερμανὸς τὴν καταγωγὴν (961—1038), ἠσπάσθη κατ' ἀρχὰς τὸν μοναχικὸν βίον, εἶτα δέ, διελθὼν τοὺς διαφόρους βαθμοὺς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας, ἐγένετο ἐπίσκοπος τοῦ Χίλντεσχάϊμ. Παρέστη εἰς τὴν ἐν Μαγεντίᾳ σύνοδον (1023), ἵδρυσε νοσοκομεῖα, σχολεῖα, ἐκκλησίας. Ὁ πάπας Ἰννοκέντιος τὸν καθηγίασε τῷ 1131. Ν. Π.—Λ.

Γκοντζάγκε (Gonzague). Διάσημος ἰταλικὴ οἰκογένεια, ἐξ ἧς προῆλθον διάφοροι πολιτικοί, στρατιωτικοὶ καὶ μεγάλοι κληρικοὶ δράσαντες ἀνὰ τὰς διαφόρους δημοκρατίας τῆς Ἰταλίας. Ἀναφαίνεται τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 1328 διὰ τοῦ *Λουδοβίκου Γκοντζάγκε*. Οἱ κυριώτεροι κλάδοι τῆς οἰκογενείας εἶναι: — 1) Τῶν *δουκῶν* τοῦ *Νεβὲρ*, οἵτινες ἔγιναν δοῦκες τῆς Μαντούης. Ἐξ αὐτῶν ὁ *Λουδοβῖκος* (1539), συνδεθεὶς δι' ἀγχιστείας μετὰ τῆς ἀδελφῆς τοῦ βασιλέως Φραγκίσκου Β' τῆς Γαλλίας, ἐγένετο πρίγκιψ τοῦ Νεβέρ, ὁ δὲ *Φερδινάνδος Κάρολο*: (1707) ἡττηθεὶς ὑπὸ τῶν αὐτοκρατορικῶν ἐστερήθη τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν κτημάτων του ὡς λαβὼν μέρος κατὰ τοὺς πολέμους τῆς Ἱσπανίας ὑπὲρ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'. —2) Τῶν *δουκῶν* καὶ *πριγκίπων* τῆς *Γκουαστάλλας*, οἵτινες ἤκμασαν ἀπὸ τοῦ 1507 μέχρι τοῦ 1748, ὅτε Μαρία ἡ Θηρεσία συνήνωσε τὰ δουκᾶτα ὑπὸ τὸν θρόνον τῆς Ἱσπανίας ἐπὶ Φιλίππου Β'. Ν. Π—Λ.

Γκοντζὲς *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἀσιατικῆς παραλίας τῆς Προποντίδος ἐν τῇ Βιθυνίᾳ, ἐπὶ τῆς βορείας ὄχθης τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου. Οἱ κάτοικοι ἀνερχόμενοι εἰς 1000 περίπου ἐν συνόλῳ, ἅπαντες Ἕλληνες, προσέφυγον εἰς Ἑλλάδα μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν (1923). Ἡ ἑλληνικὴ κοινότης Γκοντζὲ εἶχε πεντατάξιον ἀστικὴν σχολὴν καὶ ναὸν τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γρηγορίου. Ν. Μ.

Γκόντι (Gondi). Διάσημος φλωρεντινὴ οἰκογένεια τοῦ ΙΓ' αἰῶνος συγγενεύσασα μετὰ τῶν Μεδίκων. Κλάδος τῆς οἰκογενείας ταύτης ἐγκατασταθεὶς ἐν Γαλλίᾳ καὶ πολιτογραφηθεὶς (1560) ἔδωκε σημαίνοντας ἄνδρας, ὧν διασημότερος εἶναι ὁ καρδινάλιος Γκόντι, ἐπικαλούμενος *ντὲ Ρετς*. Ν. Π.—Λ.

Γκοντίβα (Godiva), *λαίδη*—. Σύζυγος τοῦ κόμητος τοῦ Τσέστερ, γεννηθεῖσα τῷ 1040. Κατὰ παράδοσίν τινα παρεκάλεσε τὸν σύζυγόν της νὰ ἐλαττώσῃ τοὺς βαρεῖς φόρους τῶν δενοπαθούντων πολιτῶν τοῦ Κόβεντρυ· οὗτος συγκατένευσεν ἀλλὰ μὲ τὴν ὑποχρέωσιν τῆς συζύγου του νὰ παρελάσῃ ἔφιππος καὶ γυμνὴ διὰ τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως. Αὕτη τὸ ἐδέχθη, καὶ τότε ἠναγκάσθη ὁ σύζυγός της νὰ διατάξῃ γενικὴν ἐγκάθειρξιν τῶν κατοίκων εἰς τὰς οἰκίας των κατὰ τὴν ὥραν τῆς διόδου ἐπὶ ποινῇ θανάτου τοῦ παραβάτου. Κατὰ τριετίαν ἀπὸ τοῦ 1678 ἑορτάζεται ἐν Κόβεντρυ τὸ γεγονὸς διὰ παρελάσεως ἐνθυμιζούσης τὴν ἐθελοθυσίαν τῆς λαίδης Γκοντίβα. Ὁμοίως ἡ πρᾶξις αὕτη ἐλήφθη ὡς θέμα εἰς πλείστας εἰκόνας ζωγράφων ὧν διασημοτέρα εἶναι ἡ τοῦ Γάλλου Λεφέμπρ (1890). Ν. Π.—Λ.

Γκοντιὲ (Gonthier), *Ρόζα Φρανσοάζ*, ἐπονομαζομένη *Καρπαντιὲ* (Carpentier). Γαλλὶς ἠθοποιὸς (1747—1829). Ἐνεφανίσθη ἐπὶ σκηνῆς τὸ πρῶτον ἐν Βρυξέλλαις εἰς ῥόλους γηραιῶν κυριῶν, κατόπιν δὲ μεταβᾶσα εἰς Παρισίους (1778) εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἰταλικὴν Κωμῳδίαν, ἔνθα ἔπαιξε μέχρι τοῦ 1811. Τὸ ὄνομά της κατέστη ταυτόσημον μὲ τὸν ῥόλον ὃν ὑπεδύετο. Ν. Π.—Λ.

Γκοντινὲ (Gondinet), *Ἐδμόνδος*. Γάλλος δραματικὸς συγγραφεὺς (1828—1888). Ὑπάλληλος ὑπουργείου, παρῃτήθη τῆς θέσεώς του μετὰ τὰς πρώτας φιλολογικὰς ἐπιτυχίας του, ἀφοσιωθεὶς ἐντελῶς εἰς τὸ θέατρον. Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι τοῦ εἴδους βωντεβίλ, ὡς: «Αἱ πεποιθήσεις τοῦ πάπα» (1877), «Γκαβὼ» (1869) κλπ. Ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Λαμπὶς ἔγραψε: «Ζιλμπὲρτ» (1874), «Ἡ λέσχη» (1877) καὶ «Εἷς Παρισινὸς» (1886). Ν. Π.—Λ.

Γκοντίνχο (Godinho), ἐπονομαζόμενος *«πατὴρ Μανουήλ»*. Ἰησουίτης καὶ περιηγητὴς Πορτογάλος (1633—1712). Τῷ 1662, κατ' ἐντολὴν τοῦ ἀντιβασιλέως τῶν Ἰνδιῶν, διέσχισε τὰς Ἰνδίας, τὴν Περσίαν, Μεσοποταμίαν, ὅθεν μετέβη εἰς Πορτογαλίαν μὲ ὡρισμένην ἀποστολήν. Συνέγραψε: «Ἀφήγησις τοῦ ἀνὰ τὴν Ἀσίαν ταξιδίου μου» (1665), ὡς καὶ ἀσκητικά τινα βιβλία. Ν. Π.—Λ.

Γκόντκιν (Godkin), *Ἔντουιν-Λωρέντζος*. Ἀμερικανὸς δημοσιογράφος (1831—1902), συνεργάτης τῶν «Ἡμερησίων Νέων» τοῦ Λονδίνου, ἱδρυτὴς τοῦ σεμιναρίου «Ἔθνος» εἰς Νέαν Ὑόρκην (1865), γράψας: «Ἱστορίαν τῆς Οὑγγαρίας» (1856), «Τὰ προβλήματα τῆς συγχρόνου δημοκρατίας» (1896) κλπ.

—**Γκόντκιν** (Godkin), *Ἰάκωβος*. Ἄγγλος συγγραφεὺς (1805—1879), προσχωρήσας εἰς τὴν Ἰρλανδικὴν Εὐαγγελικὴν Ἑταιρείαν (1836—1845), ἱδρυτὴς τῆς ἐφημερίδος «Χριστιανικὴ Πατρὶς» εἰς Μπέλφαστ τῆς Ἰρλανδίας (1849), συνεργάτης τοῦ «Νταίηλυ Ἐξπρὲς» καὶ τοῦ «Νταίηλυ Στάνταρντ». Τὰ ἔργα του ἐξήσκησαν ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ Γλάδστωνος, ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐν Ἰρλανδίᾳ μεταρρυθμίσεις του. Πλὴν τῶν θρησκευτικῶν του ἔργων ἔγραψε καὶ πολιτικά, ὡς «Ὁ πόλεμος διὰ τὴν γῆν εἰς τὴν Ἰρλανδίαν» (1870).

Γκόντλη (Godlee), *Ρίκμαν-Ἰωάννης*. Ἄγγλος χειρουργὸς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Ἐχρημάτισε καθηγητὴς τῆς χειρουργικῆς κλινικῆς τῆς ἰατρικῆς σχολῆς τοῦ Λονδίνου. Ἐξέδωκεν «Ἄτλαντα ἀνατομικῆς τοῦ ἀνθρώπου» καὶ συνέγραψε: «Περιπτώσεις βλάβης τοῦ προσωπικοῦ νεύρου», «Περὶ ὄγκου ἐγκεφαλικοῦ». Ο. Ρ.

Γκοντοβάλδος (Gondovald). Νόθος υἱὸς τοῦ Κλοταίρ Α'. Ἐχρησιμοποιήθη παρὰ τῶν κομίτων καὶ βαρώνων τῆς μεσημβρινῆς Γαλατίας κατὰ τοῦ Γκοντράν, ἀνακηρυχθεὶς βασιλεὺς (584) καὶ ἀναγνωρισθεὶς ὑπὸ τῆς Ἀκουιτανίας. Προδοθεὶς καὶ ἐγκαταλειφθεὶς ἐθανατώθη (585) διαταγῇ τοῦ Γκοντρὰν καὶ τοῦ Χιλντεμπὲρ Β'. Ν. Π.—Λ.

Γκόντολα (Gondola), *Ἰωάννης*· βλ. Γκούντουλιτς.

Γκόντολφιν (Godolphin), *Σίδνεϋ, κόμης*—(1645—1712). Εὐνοούμενος τῆς αὐλῆς τοῦ Καρόλου Β'. Βουλευτὴς τοῦ Χέλστον, ταχέως ἀπέκτησε τὴν φήμην οἰκονομολογικῆς αὐθεντίας. Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1684 ὠνομάσθη βαρῶνος Γκόντολφιν τοῦ *Ριάλτου* καὶ διεδέχθη τὸν Ρότσεστερ ὡς πρῶτος λόρδος τοῦ Θησαυροφυλακίου.

Γκοντόϋ (Godoy), *δὸν Μανουήλ*. Διάσημος Ἱσπανὸς πολιτικὸς (1767—1851). Διὰ τῆς εὐνοίας τῆς Μαρίας-Λουΐζης τῆς Πάρμας, συζύγου τοῦ Καρόλου Δ', ἐγένετο ὑπουργὸς (1791). Υἱοθετήσας ἐχθρικὴν στάσιν κατὰ τῆς Γαλλίας καὶ προτείνας ἐπέμβασιν ὑπὲρ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', ἐξετόπισε τὸν διστάζοντα πρωθυπουργὸν Ἀράντα καὶ ἀνέλαβε τὴν κυβέρνησιν (1792). Προσεπάθησε νὰ σώσῃ τὸν Λουδοβῖκον κηρύξας ἐν τέλει καὶ πόλεμον, ὃν ἐπὶ διετίαν διεξήγαγεν ἐνδόξως κατὰ τῆς Γαλλίας, ἀπολήξαντα εἰς τὴν συνθήκην τῆς Βασιλείας (1795). Μετὰ τὴν ἀκύρωσιν τῆς συνθήκη τῆς Ἀμιένης ἔθεσε τὸν ἱσπανικὸν στόλον εἰς τὴν διάθεσιν τῶν Γάλλων κατὰ τὴν ναυμαχίαν τοῦ *Τραφαλγκάρ*. Τῷ 1806 συνεμάχησε μετὰ τῶν Ἄγγλων κατὰ τοῦ Ναπολέοντος, προκαλέσας γαλλικὴν εἰσβολὴν εἰς Ἱσπανίαν (1807). Ὁ Γκοντόϋ ἠκολούθησε τοὺς ἐκπτώτους βασιλεῖς Κάρολον Δ' καὶ Μαρίαν-Λουΐζαν εἰς Γαλλίαν, διαμείνας ἔκτοτε εἰς Παρισίους μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἀφῆκεν «Ἀναμνήσεις» ἐκδοθείσας τῷ 1836. Ν. Π.—Λ

Γκόντουιν (Godwin), *Γουλιέλμος*. Ἄγγλος οἰκονομολόγος, ἀναρχικὸς καὶ μυθιστοριογράφος (1756—1836). Υἱὸς ἱερέως, ἐγένετο καὶ αὐτός, ἀφοῦ ἐσπούδασε τὴν θεολογίαν ἐν Hoxton, ἱερεὺς θρησκευτικοῦ τινος σωματείου εἰς τὰ περίχωρα τοῦ Λονδίνου (1778). Πολὺ ἐνωρὶς ὅμως, ὑποβάλλων εἰς αὐστηρὸν ἔλεγχον τὴν διδασκαλίαν καὶ τὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας καὶ μὴ εὑρίσκων εἰμὴ τὴν ἀμφιβολίαν εἰς τὸ τέλος τῶν ἐρευνῶν του, μετεβλήθη εἰς ὀρθολογιστήν, κατὰ συνείδησιν δὲ δρῶν παρῃτήθη τοῦ νὰ διδάσκῃ εἰς τοὺς ἄλλους ὅ,τι ὁ ἴδιος δὲν ἐπίστευε πλέον καὶ ἦλθεν εἰς τὸ Λονδῖνον περὶ τὸ 1783 διὰ νὰ ζητήσῃ πόρον ζωῆς μὲ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ συγγραφέως. Μετά τινα ἔτη ἀφανοῦς καὶ πικρᾶς ζωῆς, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας συνέγραψε δύο ἔργα: «Life of Lord Chatham» (1783) καὶ «Sketches of History» (1784), τὰ ὁποῖα οὐδεὶς τὴν προσοχὴν ἐκίνησαν, ἀπέβη ἀμέσως ἔνδοξος διὰ μιᾶς πραγματείας κοινωνικῆς πολιτικῆς («The Inquiry concerning Political Justice, and its Influence on general Virtue and Happiness», τ. 2 1793) καὶ ἑνὸς μυθιστορήματος «Things as they are, or the Adventures of Caleb Williams», 1794). Ἐν αὐτοῖς, ἐμπνεόμενος ἐκ τῆς φιλοσοφίας τοῦ ΙΗ' αἰῶνος καὶ ἐκ τοῦ πνεύματος τοῦ γαλλικοῦ διαφωτισμοῦ, ζητεῖ νὰ μεταρρυθμίσῃ τὴν κοινωνίαν κατὰ τὰ προστάγματα τοῦ ὀρθοῦ λόγου, καὶ ἀποκαλύπτει εὐγλώττως τὰς πληγὰς τοῦ κρατοῦντος κοινωνικοῦ συστήματος. Ἡ πραγματεία του αὕτη περὶ κοινωνικῆς δικαιοσύνης — τῶν ἀρχῶν τῆς ὁποίας λογοτεχνικὴν ἐφαρμογὴν ἀποτελεῖ τὸ μυθιστόρημα—ἔσχε καταπληκτικὴν ἐπιτυχίαν, ἤσκησε μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ οὐτοπιστοῦ σοσιαλιστοῦ R. Owen, καθορίσασα τὸν κοινωνικὸν καὶ πολιτικὸν προσανατολισμόν του, καὶ δύναται νὰ ταχθῇ εἰς τὴν αὐτὴν μοῖραν μὲ τὰ «Areopagitica» τοῦ Μίλτωνος, τὸ «Essay on Education» τοῦ Locke καὶ τὸν «Emile» τοῦ Rousseau.

Ἡ ἀπὸ καθέδρας κριτικὴ —ἐκπροσωποῦσα τὰ συμφέροντα τῶν τάξεων τὰς ὁποίας κατέκρινεν ὁ συγγραφεύς, ἀλλὰ μὴ δυναμένη νὰ μεταχειρισθῇ ἐναντίον του τὴν «συνωμοσίαν τῆς σιωπῆς»— προσεπάθησε νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸ ὅπλον τῆς διακωμῳδήσεως καὶ ἐχαρακτήρισε τὸ ἔργον ὡς ἀπαύγασμα νοσούσης φαντασίας. Ἔτη τινὰ μετὰ ταῦτα (1797) ὁ Γκόντουιν ἐνυμφεύθη τὴν Μαρίαν Wollstone-Craft, γυναῖκα πλουσίας αἰσθηματικότητος καὶ ἐξ ἴσου ἀναρχικῶν ἀντιλήψεων, τὴν ὁποίαν ὅμως ἀπώλεσε, πρὸς μεγάλην του θλῖψιν, μετὰ ἓν ἔτος, θανοῦσαν κατὰ τὸν τοκετὸν θυγατρός, ἥτις ἔμελλε νὰ καταστῇ σύζυγος τοῦ ποιητοῦ Shelley. Τῷ 1799 ἐδημοσίευσε τὸ μυθιστόρημα «St Leon, a tale of the Sixteenth Century», πλῆρες δυνάμεως καὶ ἀπελπιστικῆς ἀπαισιοδοξίας. Ὁ ἥρως του, ἂν καὶ κατέχει τὸ μυστικὸν τῆς μεταβολῆς τῶν μετάλλων καὶ τὸ ἐλιξίριον τῆς ζωῆς, δὲν κατορθώνει νὰ εὕρῃ οὔτε εἰς τὸν πλοῦτον οὔτε εἰς τὴν ἀθανασίαν ἄλλο ἀπὸ τὴν ἀπογοήτευσιν καὶ τὴν δυστυχίαν. Τὸ αὐτὸ ἔτος ἀνομιχθεὶς εἰς τὴν πολιτικὴν ἐπέτυχε, πρὸς θρίαμβόν του, τὴν ἀθῴωσιν τοῦ Horne Tooke καὶ τῶν συντρόφων του Thelwal Hardy καὶ Holcroft, ἱδρυτῶν τῆς «Συνταγματικῆς Ἑταιρείας». Ἐφεξῆς ἐκδίδει κατὰ σειρὰν διάφορα λογοτεχνικά, ἱστορικὰ καὶ κοινωνιολογικὰ ἔργα: «Antonio» (1800), τραγῳδίαν μικρὰν ἐπιτυχίαν σημειώσασαν, «The Life of Chaucer» (τ. 2 1803), βιογραφίαν τοῦ Chaucer, «Fleetwood or the New Man of Feeling» (1805), μυθιστόρημα σκυθρωπὸν καὶ ῥητορικόν, «Faulkner» (1807), τραγῳδίαν ἐπίσης μικρᾶς ἐπιτυχίας, «Essay on Sepulchres» (1809), σειρὰν ἠθικῶν σκέψεων, «Lives of Edward and John Philips the Nephews of Milton» (1815), πρωτότυπον ἱστορικὴν μελέτην, «Mandeville, a tale of the Times of Cromwell» (1817, ἱστορικὸν μυθιστόρημα τῶν χρόνων τοῦ Κρόμβελ. Ἐν τῷ μεταξὺ συζευχθεὶς διὰ δευτέραν φορὰν (1801) εἶχεν ἀνοίξει βιβλιοπωλεῖον καὶ οἶκον ἐκδοτικὸν διδακτικῶν σχολικῶν βιβλίων καὶ συνέγραφε καὶ ὁ ἴδιος τοιαῦτα ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῆς δευτέρας συζύγου του καὶ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *E. Baldwin*. Τῷ 1820 ἐδημοσίευσε τὸ ἔργον «Of Population», ἀνασκευὴν τῶν γνωστῶν θεωριῶν τὰς ὁποίας εἶχε διατυπώσει κατὰ τὸ 1798 ὁ Malthus εἰς ἀπάντησιν τοῦ περὶ πολιτικῆς δικαιοσύνης (1793) ἔργου τοῦ Γκόντουιν. Ἐν τῷ περὶ πληθυσμοῦ τούτῳ ἔργῳ του ὁ Γκόντουιν μετὰ δηκτικῆς εἰρωνείας καὶ ἀδαμαντίνης λογικῆς καταφέρεται κατὰ τῶν συμφερόντων τῆς κρατούσης τάξεως καὶ ἀποδεικνύει τὴν ἀνεδαφικότητα τοῦ μαλθουσιανισμοῦ, μὴ λαμβάνοντος ὑπ' ὄψιν τὸ ἐπ' ἄπειρον τελειοποιήσιμον τῆς τεχνικῆς. Ἀκολουθοῦν ἡ «History of the Commonwealth of England» (1824—1828), ἱστορικὴ μελέτη περὶ Ἀγγλίας ὑπὸ δημοκρατικώτατον πρίσμα, ὁ «Cloudesley» (1830), μυθιστόρημα, αἱ «Thoughts on Man» (1831), σκέψεις ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τέλος οἱ «Lives of the Necromancers» (1834).

Μετὰ δύο ἔτη ὁ Γκόντουιν ἀποθνήσκει λησμονημένος καὶ πτωχός. Ἂν καὶ δριμὺς καὶ βίαιος εἰς τὴν θεωρητικὴν του πολεμικὴν κατὰ τοῦ κρατοῦντος συστήματος, οὐδέποτε μετέσχεν οἱασδήποτε ἐπαναστατικῆς ἀντικυβερνητικῆς κινήσεως.

Ἡ θεωρία τοῦ Γκόντουιν. Αἱ ἐν τῷ σπουδαιοτέρῳ ἔργῳ τοῦ Γκόντουιν («Ἔρευναι περὶ τῆς δικαιοσύνης ἐν τῇ πολιτικῇ καὶ περὶ τῆς ἐπιδράσεώς της ἐπὶ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς καθολικῆς εὐδαιμονίας», τ. 2, 1793) ἐκτιθέμεναι ἀντιλήψεις εἶναι ἀναρχικαί—μολονότι ὁ Γκόντουιν δὲν ἀποκαλεῖ ἑαυτὸν ἀναρχικὸν—, ἔχουσι δηλαδὴ τὸ βασικὸν χαρακτηριστικὸν τοῦ ἀναρχισμοῦ, τὴν ἀρνητικὴν στάσιν ἀπέναντι τοῦ κράτους ὡς μορφῆς κοινωνικῆς ὀργανώσεως. Ἀνήκει δὲ ὁ Γκόντουιν εἰς κατηγορίαν τοῦ κριτικοῦ ἀλτρουιστικοῦ ἀναρχισμοῦ, ὅστις θεωρεῖ ὡς ὑπέρτατον νόμον τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων κανόνα τινὰ ὑποκειμενικῶς τιθέμενον καὶ δεοντολογοῦντα. Ὁ ἀνώτατος νόμος διὰ τὸν ἄνθρωπον εἶναι, κατὰ τὸν Γκόντουιν, ἡ «καθολικὴ εὐδαιμονία», ἡ ἐπιδίωξις τῆς ὁποίας κεντᾷ τὴν ἀρετὴν καὶ πληροῖ τὴν ψυχὴν εὐγενοῦς τινος αἰσθήματος ἀνεξαρτησίας. Ἡ ἠθική, ὡς σύστημα ἀντιλήψεων καὶ κανόνων, ἀνεξαρτήτως τῶν ἀποτελεσμάτων, τὰ ὁποῖα φέρει, τὴν καθολικὴν εὐδαιμονίαν ἐπιζητεῖ καὶ ἐκ τῆς ἀναγκαιότητος ταύτης προῆλθεν. Ἡ ἀναζήτησις τῆς καθολικῆς εὐδαιμονίας καὶ ὁ ἀγὼν ὑπὲρ ἐπικρατήσεως ταύτης κατὰ τὰς ὑπαγορεύσεις τοῦ ὀρθοῦ λόγου, εἶναι ἔργον τοῦ ἀληθοῦς σοφοῦ, ὅστις θεωρῶν πάντας τοὺς ἀνθρώπους ὡς ἴσους, ἀδελφοὺς καὶ συνεργάτας ἐν τῷ σκοπῷ, ἀδιαφορεῖ διὰ τὴν δόξαν καὶ τὴν ἀτομικὴν του εὐδαιμονίαν. Πρὸ τοῦ βασικοῦ τούτου νόμου τῆς ἀνθρωπότητος δέον νὰ ὑποχωρῇ πᾶσα ἄλλη σκοπιμότης. Οἱαδήποτε κοινωνικὴ μορφὴ ἀντιτιθεμένη πρὸς τὴν καθολικὴν εὐδαιμονίαν εἶναι ἀπορριπτέα καὶ ἐξοβελιστέα, καὶ τοιαῦται εἶναι αἱ τρεῖς βασικαὶ μορφαὶ τοῦ κρατοῦντος κοινωνικοῦ συστήματος: τὸ δίκαιον, ἡ ἰδιοκτησία καὶ τὸ κράτος. Ὁ νόμος τῆς καθολικῆς εὐδαιμονίας ὑπαγορεύει ῥιζικὴν μεταβολὴν—ἄρνησιν τοῦ σημερινοῦ συστήματος. Τὸ δίκαιον, ὡς σύνολον νομικῶν κανόνων μεθ' ὑποχρεώσεως καὶ κυρώσεως, «εἶναι ἐκ τῶν ἐθίμων ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἔχουν ἐξαχθῆ ἐκ τῆς ἀνάγκης τὰς ὀλεθριώτερας διὰ τὴν κοινωνίαν συνεπείας. Ἀποτέλεσμα ὄχι τῆς σοφίας τῶν προγόνων μας, ἀλλὰ τῶν παθῶν των, τῆς δειλίας των, τοῦ φθόνου των, τῆς φιλοδοξίας των, τοῦ στενοῦ πνεύματός των» Προσπαθεῖ—κατά τινα παράδοξον λογικήν—νὰ περιγράψῃ τὴν μέλλουσαν συμπεριφορὰν τῶν

Digitized by Google

ἀνθρώπων καὶ νὰ καταλογίσῃ ταύτην ἐκ τῶν προτέρων. Στάσιμον τοῦτο, ἐπιδιώκει νὰ θεραπεύσῃ τὰ παραπτώματα τὰ ἐκ τῶν παθῶν τοῦ ἀνθρώπου προερχόμενα καὶ διαρκῶς μεταβαλλόμενα. Αἱ τροποποιήσεις καὶ μεταβολαί του ἐκ τῶν ὑστέρων γινόμεναι ἓν μόνον ἐπιτυγχάνουν: «νὰ μεγαλώνουν ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ τὸ βιβλίον τῶν νομικῶν κυρώσεων», εἰς βαθμὸν ὥστε νὰ ἔλθῃ ἐποχὴ καθ' ἣν ὁ κόσμος θὰ εἶναι πολὺ μικρὸς διὰ νὰ περιλάβῃ ὅλους τοὺς μέλλοντας κώδικας. Ἡ ὕπαρξις νόμων εἶναι ὀλεθρία διὰ τὸν ἄνθρωπον· «ὅσον μακρότερος εἶναι ὁ χρόνος καθ' ὃν παραμένει τις ἐμπεπλεγμένος εἰς τὰ δίκτυα τῆς ὑπακοῆς καὶ συνηθίζει νὰ κανονίζῃ τὰ βήματά του πρὸς τὰ βήματα ἑνὸς ἄλλου, τόσον περισσότερον ἡ λογική του καὶ ἡ διάνοιά του θὰ μένουν ἀποκοιμισμέναι». Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ διδαχθῇ τὴν αὐτοσυναίσθησιν, τὴν μὴ παραδοχὴν οὐδεμιᾶς αὐθεντιας καὶ τὸν ὑπολόγισμὸν τῶν πράξεών του. Τὸ δίκαιον πρέπει ν' ἀντικατασταθῇ ὑπὸ τῆς ἀπολύτου κυριαρχίας τοῦ λόγου. Ἄνθρωποι διανοητικότητος ἀνεπτυγμένης ὅσον καὶ οἱ νόμοι δὲν λείπουν. Διατὶ τάχα αἱ ἀλήθειαι τὰς ὁποίας θὰ ἐξαγγέλλουν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, μὲ μόνην τὴν βοήθειαν τῆς λογικῆς, νὰ εἶναι κατώτεραι ἀπὸ τὰς νομικὰς «προσταγὰς-ἀληθείας»; Ἀλλὰ καὶ τὸ σημερινὸν σύστημα τῆς ἰδιοκτησίας, ἤτοι ἡ διανομὴ τῶν ἀγαθῶν ἡ ἐπὶ τοῦ «δικαίου» στηριζομένη, εἶναι ἓν ἐκ τῶν νομικῶν ἐκείνων ἐθίμων τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὸ μεγαλύτερον ἐμπόδιον εἰς τὴν καθολικὴν εὐδαιμονίαν. Διὰ τὴν πραγματοποίησιν αὐτῆς ἀπαιτεῖται ὅπως πάντες κατέχωσι τὰ μέσα μιᾶς εὐχαρίστου ζωῆς. Τὸ σημερινὸν σύστημα ἰδιοκτησίας διανέμει τὰ ἀγαθὰ κατὰ τρόπον ἄνισον καὶ αὐθαίρετον. Ἡ ἐπιτυγχανομένη εὐδαιμονία ὑπὸ ὡρισμένων ἀτόμων οὐδεμίαν σχέσιν πρὸς τὴν τιμιότητα αὐτῶν ἔχει. «Ὁ πλέον δραστήριος καὶ ὁ πλέον εὐσυνείδητος ἄνθρωπος δὲν εἶναι ἀπηλλαγμένος τοῦ κινδύνου νὰ ἴδῃ τὴν οἰκογένειάν του ἀποθνήσκουσαν ἐκ πείνης». Ἂν τυχὸν ἀνταμειφθῇ διὰ τοὺς κόπους του, λαμβάνει ἑκατονταπλάσια τῶν ὅσων χρειάζεται. Ἡ ἄνισος διανομὴ τῶν ἀγαθῶν ἐμποδίζει τὴν διανοητικὴν πρόοδον (ἀποκτηνοῖ τὸν πλούσιον καὶ ἐξαχρειώνει τὸν πτωχὸν) καὶ τὴν ἠθικὴν τελειοποίησιν (ὁ πλούσιος ἔχει τὰ μέσα μιᾶς εὐχαρίστου ζωῆς καὶ θεωρεῖ περιττὴν τὴν ἠθικήν, ὁ πτωχὸς δὲν ἔχει τὰ μέσα εὐχαρίστου ζωῆς καὶ θεωρεῖ καὶ οὗτος περιττὴν τὴν ἠθικὴν τελείωσιν, ἀφοῦ στερεῖται τῆς βάσεως τῆς ἀπαραιτήτου πρὸς καλλιέργειαν αὐτῆς). Γνωρίζομεν ἀνέκαθεν ὅτι αἱ ἀνάγκαι τῶν ἀνθρώπων συνίστανται εἰς τροφήν, ἐνδυμασίαν καὶ κατοικίαν, οὐδὲν δὲ ἀδικώτερον καὶ ἀπανθρωπότερον τοῦ νὰ ὑπάρχουν ἄνθρωποι στερούμενοι τῶν μέσων πρὸς πλήρωσιν τῶν ἀναγκῶν τούτων. Τὴν σημερινὴν ἄδικον διανομὴν τῶν ἀγαθῶν δέον ν' ἀντικαταστήσῃ διανομὴ ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν ἑκάστου. Τότε αἱ διανοητικαὶ καὶ ἠθικαὶ δυνάμεις τῆς ἀνθρωπότητος θὰ ἐξιχθοῦν εἰς τὸ ὕψιστον τῆς ἀκμῆς των, ἡ ἐργασία ἀντὶ ν' ἀποκτηνώνῃ θὰ εὐχαριστῇ τὸν ἄνθρωπον καὶ ἡ ζωὴ θὰ εἶναι πλήρης χαρᾶς συμβιώσεις ἀδελφωμένων ἀνθρώπων.

Ἡ καθολικὴ εὐδαιμονία ἀπαιτεῖ, ὅπως καὶ τὸ κράτος ἀντικατασταθῇ ὑπὸ μιᾶς κοινωνικῆς συμβιώσεως, στηριζομένης ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τῶν ὑπαγορεύσεων τοῦ ὀρθοῦ λόγου. Καὶ μὴ νομίσῃ τις ὅτι κατάργησις τοῦ κράτους ἰσοδυναμεῖ πρὸς κατάλυσιν τῆς κοινωνίας. Ἄλλο κοινωνικὴ ζωὴ καὶ ἄλλο κράτος. Ἡ κοινωνία ἐγεννήθη ἐκ τῶν ἀναγκῶν μας· τὸ κράτος ἐκ τῶν κακιῶν· ἡ κοινωνία εἶναι ἀγαθόν, τὸ κράτος εἶναι ὀλέθριον κακόν. Τὴν σημερινὴν ψυχρὰν κρατικὴν μηχανὴν πρέπει ν' ἀντικαταστήσουν μικραί, ὁμοειδεῖς καθ' ἑαυτὰς καὶ ἀδελφωμέναι κοινωνίαι μὲ ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγωτέρας σχέσεις πρὸς ἀλλήλας. Πᾶσα κυβέρνησις εἶναι τυραννία· ὅπου ὑπάρχει αὕτη, δὲν ὑπάρχει ἠθικὴ αὐτονομία, ἀτομικὴ κρίσις καὶ ἐλευθέρα συνείδησις. Ἐκ τῶν καθηκόντων τοῦ σημερινοῦ κράτους δύο ἔχουν ποιάν τινα κοινωνικὴν χρησιμότητα: ἡ ἐπανόρθωσις τῶν γινομένων εἰς μίαν κοινότητα ἀδικιῶν κατὰ μεμονωμένων μελῶν της καὶ ἡ φιλικὴ διακανόνισις τῶν μεταξὺ τῶν κοινοτήτων διαφορῶν μετὰ τῆς κοινῆς ἀμύνης κατὰ ἐξωτερικῶν ἐπιθέσεων. Τὰ καθήκοντα ταῦτα θὰ ἐκτελῶνται κατὰ λόγον καὶ οὐχὶ κατὰ νόμον καὶ ἐν πνεύματι φιλικῆς διαιτησίας καὶ ἀλληλοϋποστηρίξεως ὑπὸ ἐθνικῶν συνελεύσεων, μέχρις οὗ, ἐξαφανιζομένων σὺν τῷ χρόνῳ τῶν περιπτώσεων ἀσκήσεως αὐτῶν, ἐκλείψουν καὶ τὰ τελευταῖα ἴχνη τοῦ ἐπονειδίστου καταναγκασμοῦ, ὁ ὁποῖος χαρακτηρίζει καὶ τὴν ἠπιωτέραν κρατικὴν ὀργάνωσιν. Ἡ μελλοντικὴ κοινωνία, ἀκολουθοῦσα τοὺς νόμους τοῦ ὀρθοῦ λόγου, θ' ἀποτινάξῃ πᾶσα ἰμπεριαλιστικὴν ἐπιδίωξιν. Ἡ ἐπιθυμία τῆς αὐξήσεως τῶν ἐδαφῶν εἶναι ἀποτέλεσμα προλήψεων καὶ πλανῶν. Οἱ ἄνθρωποι εἶναι ὅλοι ἀδελφοὶ καὶ ἡ διαθρυλλουμένη καὶ διδασκομένη ἐχθρότης τῶν ἐθνῶν εἶναι προϊὸν τῆς κακῆς φαντασίας μας. Εἰς τὴν νέαν κοινωνίαν, τὴν ἄνευ κυβερνήσεως, οὐδεμία δεδομένη ὑπόσχεσις θὰ δεσμεύῃ τὰ ἄτομα. Τὰ ἄτομα θὰ δροῦν κατὰ τὰς ὑπαγορεύσεις τοῦ ὀρθοῦ λόγου· ἂν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θὰ ὑπέσχοντο εἶναι καλόν, θὰ τὸ πράξουν καὶ χωρὶς νὰ τὸ ἔχουν ὑποσχεθῇ· ἂν πάλιν ἔδιδον ὑπόσχεσιν περὶ κακοῦ δὲν θὰ τὴν ἐξετέλουν, διότι ἡ ὑπόσχεσις θὰ ἤρχετο εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὰς ὑπαγορεύσεις τοῦ ὀρθοῦ λόγου.

Ἀλλὰ τίνι τρόπῳ θὰ γίνῃ ἡ μετάβασις ἀπὸ τοῦ κρατοῦντος συστήματος εἰς τὴν ἄρνησίν του; Διὰ τῆς «πειθοῦς» καὶ μόνον διὰ ταύτης. Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι θὰ ἔχουν ἀναγνωρίσει τὴν ἀνάγκην τῆς ἀλλαγῆς, τὴν ὑπαγορευομένην ὑπὸ τῆς καθολικῆς εὐδαιμονίας, θὰ πείσουν τοὺς ἄλλους περὶ τούτου, καὶ τότε δίκαιον, ἰδιοκτησία καὶ κράτος θὰ ἐξαφανισθοῦν καὶ νέα ἐποχὴ θὰ ἀρχίσῃ. Πᾶσα ἄλλη ὁδὸς ἀποκλείεται· συζήτησις μόνον, ἀπόδειξις, καὶ κήρυγμα· «διακινδυνεύομεν τὴν ὑπόθεσίν μας ἂν χρησιμοποιήσωμεν τὴν βίαν». Ὅταν θὰ ἔχουν πεισθῇ οἱ ἄνθρωποι περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς μεταβολῆς, οἱ ἀντίπαλοι θὰ εἶναι πολὺ ἀσθενεῖς διὰ νὰ δυνηθοῦν ν' ἀντισταθοῦν εἰς τὸ γενικὸν αἴσθημα τῆς ἀνθρωπότητος, ἡ συνείδησις τῆς ὁποίας θὰ ἔχῃ φωτισθῇ διὰ τῆς προπαγάνδας.

Τότε θὰ καταρτισθῇ σχέδιον καταστατικοῦ χάρτου, ὅπερ θὰ ὑποβληθῇ πρὸς ὁμόφωνον ἔγκρισιν εἰς τὰ διάφορα τμήματα τοῦ ἔθνους. Διὰ τῆς ἐγκρίσεως ταύτης ἐκ μέρους τῶν ἀνομοιογενεστέρων τμημάτων τὸ περιεχόμενον τοῦ χάρτου θὰ συντομευθῇ εἰς τὸ ἔπακρον, διότι ὀλίγα θὰ εἶναι τὰ σημεῖα ὅπου θὰ εἶναι ἐπιτευκτὴ κοινὴ συμφωνια, τὰ θέματα αὐτοῦ θὰ εἶναι γενικοῦ ἐνδιαφέροντος, καὶ τὸ σπουδαιότερον, θὰ συντελεσθῇ βαθμιαία ἐξαφάνισις τῆς νομοθεσίας καὶ τῆς ὑπὸ ταύτης κυρουμένης ἰδιοκτησίας. Ἡ ἀνθρωπότης θὰ βαδίζῃ πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ νόμου τῆς καθολικῆς εὐδαιμονίας.

Ὁ Γκόντουιν διὰ τῶν θεωριῶν του τούτων ἀποδεικνύεται ὁ πρῶτος ἀπόστολος τοῦ νεωτέρου ἀναρχισμοῦ. Τὸ ἀναρχικόν του ὅμως ἰδεῶδες, εἴτε λόγῳ τῆς ἰδεαλιστικῆς καὶ ἀντιενεργητικῆς ὑφῆς του, εἴτε λόγῳ τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων ἐξεκολάφθη, δὲν εὗρεν ἀπήχησιν παρὰ τοῖς συγχρόνοις καὶ δὲν προὐκάλεσε κοινωνικὸν κίνημα. Ὁ ἀναρχισμός, ὡς κοινωνικὸν κίνημα, προεκλήθη ὑπὸ διανοητοῦ ἐλθόντος ἀργότερον, τοῦ Proudhon.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *C. Kegan Paul*, William Godwin, his Friends and Contemporaries (1876 τ. 2). — *L. Stephen*, Hours in a Library (τ. ; 1892, «Godwin and Shelley». — *G. Gourg*, William Godwin, sa vie, ses œuvres principales, sa Justice Politique» 1908). — *Tougan-Baranowsky*, L'Evolution historique du socialisme moderne, γαλ μετ. J. Schapiro (1913 σ. 181—184). — *P. Eltzbacher*, L'Anarchisme, γαλ. μετ. O. Karmin (1913) σ. 64—93.

Θ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

— Γκόντουιν (Godwin), ***Φραγκῖσκος***. Ἄγγλος συγγραφεὺς καὶ κληρικὸς (1562—1633) Προήχθη εἰς ἐπίσκοπον τῷ 1617 καὶ συνέγραψε πολυάριθμα ἔργα, ὧν κυριώτερα: «Κατάλογος τῶν ἐπισκόπων τῆς Ἀγγλίας» (1601), «Χρονικὰ» (1616 — 1628) καὶ τὸ μυθιστόρημα «Ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν σελήνην» (1638).

Ν. Π. — Λ.

Γκόντουλιτς (Gondulich), *Ἰβάν*. Ποιητὴς Νοτιοσλαῦος (1588—1638). Ἡ ζωή του εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἄγνωστος. Διετέλεσε πρόεδρος τῆς μικρᾶς ἐν Δαλματίᾳ δημοκρατίας τῆς Ραγκούζας. Ἔγραψε πλεῖστα δραματικὰ ἔργα, ὧν διεσώθησάν τινα. Τὸ κυριώτερον ἔργον του εἶναι ἡ ἐποποιία «Ὁ Ὀσμάν», ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐξυμνεῖ τὰς νίκας καὶ τὰ κατορθώματα τῶν Πολωνῶν κατὰ τῶν Τούρκων.

Ν. Π. — Λ.

Γκοντουνώφ. Ἱστορικὴ ρωσικὴ οἰκογένεια εὐγενῶν. Γενάρχης αὐτῆς λογίζεται ὁ Τάταρος μεγιστὰν (μουρζὰ) Τσετάς, ἐλθὼν εἰς Μόσχαν καὶ βαπτισθείς. Οὗτος ἔλαβε τὸ ὄνομα Ζαχαρίας καὶ θεωρεῖται κτίτωρ τοῦ ἐν Κοστρομᾷ ἱστορικοῦ μοναστηρίου Ὑπατίου. Τὸ ὄνομα Γκοντουνὼφ ἀναφέρεται ἐν τοῖς χρονικοῖς τὸ πρῶτον ὑπὸ τὸ ἔτος 1515.

Π. ΛΕΦΑΣ

— Γκοντουνώφ, ***Βόρις***. Τσάρος τῆς Ρωσίας γεννηθεὶς ἐν Μόσχᾳ (1552—1605). Ἡ οἰκογένειά του κατήγετο ἐκ τοῦ Τατάρου μεγιστᾶνος Τσετὰς ἐκχριστιανισθέντος περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Ὁ Γκοντουνὼφ ὑπηρέτησε κατὰ τὴν νεανικήν του ἡλικίαν τὸν τσάρον Ἰβὰν τὸν Τρομερὸν καὶ ἠκολούθησε τοῦτον εἰς τὰς διαφόρους αὐτοῦ ἐκστρατείας. Ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ Μιλοῦτε Σκουράτωφ, ἀνθρώπου βδελυροῦ, ἀλλὰ μεγάλως ἰσχύοντος παρὰ τῷ τσάρῳ. Τῷ 1580 ὁ τσάρος ἐνύμφευσε τὸν υἱόν του Θεόδωρον Ἰβάνοβιτς μετὰ τῆς ἀδελφῆς τοῦ Γκοντουνὼφ Εἰρήνης, ἀποθανὼν δὲ τῷ 1584 διώρισε διὰ τῆς διαθήκης του τοῦτον μέλος τοῦ συμβουλίου, ὅπερ ἔθετο πλησίον τοῦ τσάρου, καθόσον ὁ νέος μονάρχης ἦτο καταδικασμένος ὑπὸ τῆς φύσεως εἰς αἰωνίαν διανοητικὴν νηπιότητα. Ἀπὸ τῆς πρώτης νυκτὸς (1 Μαρτίου 1584 τὸ συμβούλιον ἐξώρισε καὶ καθεῖρξε πλείστους θεράποντας τῆς τυραννίας τοῦ Ἰβὰν Δ'. Ὁ νέος τσάρος παρέσχεν εἰς τὸν θεῖόν του Γκοντουνὼφ τὸν τίτλον τοῦ μεγάλου σταυλάρχου καὶ τὸν τῆς ἀντιβασιλείας τοῦ Καζὰν καὶ τοῦ Ἀστραχάν, ἐκχωρήσας εἰς αὐτὸν μεγίστας προσόδους. Ὁ Γκοντουνώφ, ὡς θεῖος τοῦ τσάρου, ἐθεώρει ἑαυτὸν ὡς τὸν πρῶτον μεγιστᾶνα τῆς Ρωσίας, τοῦτο δ' ἐφρόνει ἡ αὐλὴ καὶ ὁ λαός. Ἐξ ἄλλου ἦτο γνωστὴ ἡ ἐπιρροὴ ἣν ἤσκει παρὰ τῇ ἀδελφῇ του Εἰρήνῃ καὶ ἡ δύναμις ταύτης παρὰ τῷ τσάρῳ, ὅστις, μαλθακὸς ἀπὸ φύσεως καὶ στερούμενος ἀγχινοίας, εὗρεν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Γκοντουνὼφ τὸν ἱκανὸν ἄνδρα ὅπως ἀναθέσῃ εἰς αὐτὸν ἅπαν τὸ βάρος τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας. Ἄγων οὗτος τὸ τριακοστὸν δεύτερον ἔτος, ὑπερέβαλε πάντας τοὺς βογιάρους κατὰ τὴν βαθύνοιαν, τὰς διοικητικὰς ἀρετάς, τὴν τόλμην καὶ τὸ πάθος πρὸς τὸ δεσπόζειν. Ἅμα τῇ στέψει τοῦ τσάρου Θεοδώρου τὸ συσταθὲν ὑπὸ τοῦ Ἰβὰν τοῦ τρομεροῦ συμβούλιον ἠτόνησεν, ἀνηγορεύθη δὲ κυβερνήτης ὁ Βόρις.

Ὁ αὐτοκράτωρ Θεόδωρος, ὡς λέγει ὁ ἱστορικὸς Rambaud, ἦτο εἷς ἅγιος, εἷς μοναχός, ἀποστρεφόμενος δὲ τὸ μεγαλεῖον περιώδευε πεζῇ ὡς ταπεινὸς προσκυνητὴς ἀνὰ τὰς διαφόρους μονὰς μετὰ τῆς τσαρίνης, ἐνῷ ὁ Γκοντουνὼφ ἠσχολεῖτο ἐπανορθῶν τὰς καταχρήσεις τῆς διοικήσεως καὶ ἀποκαθιστῶν τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν. Κατήργησε τὴν κρατοῦσαν ἐν τῇ διοικήσει δωροληψίαν, κατέστειλε τὰς ἐκραγείσας ἐπαναστάσεις, ἤγειρε πανταχοῦ τῆς Ρωσίας φρούρια καὶ συνεπλήρωσε τὴν κατάκτησιν τῆς Σιβηρίας. Διεξήγαγε πλείστους πολέμους καὶ συνῆψεν ἐμπορικὰς συνθήκας μετὰ τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Δανίας. Ἐπὶ τῆς ἀντιβασιλείας του ἡ Ρωσία ἀπέκτησε τοιοῦτον γόητρον, ὥστε προέβαλε τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ ἀνεψιοῦ του Θεοδώρου εἰς τὸν θρόνον τῆς Πολωνίας καὶ ἔρριψεν οὕτω τὴν ἰδέαν τῆς ἑνώσεως ὑπὸ τὸ αὐτὸ σκῆπτρον τῶν δύο σλαυικῶν μοναρχιῶν, ἥτις δὲν ἐπετελέσθη λόγῳ τῆς ὑφισταμένης μεταξὺ τῶν δύο λαῶν θρησκευτικῆς διαφορᾶ.. Κηρυχθέντος δὲ τοῦ πολέμου κατὰ τῆς Σουηδίας, ἡ Ρωσία ἀνέκτησεν ὅ,τι εἶχε παραχωρήσει εἰς τοὺς Σουηδοὺς ἡγεμόνας ὁ Ἰβὰν Δ'. Συνῆψεν ἐπίσης σχέσεις πρὸς τὴν Τουρκίαν, ἤγειρε πλείστας πόλεις παρὰ τὸν Βόλγαν, κατέκτησε τὸν Ἀρχάγγελον καὶ διεκόσμησε τὴν Μόσχαν ἐγείρας ἐν αὐτῇ τὴν λευκὴν λεγομένην πόλιν.

Ἐν μέσῳ τῶν τοιούτων κατορθωμάτων, ἅτινα ἐδημιούργησεν ἡ εὐφυΐα καὶ ἡ ἱκανότης τοῦ Γκοντουνώφ, ἐμισεῖτο καὶ κατερραδιουργεῖτο οὗτος παρὰ τῷ λαῷ ὡς σφετεριστὴς τῶν δικαιωμάτων τοῦ τσάρου, ὡς καταγόμενος ἐκ Μογγόλων καὶ ὡς καταισχύνων τοὺς διαδόχους τοῦ Ρούρικ. Ἐξώργισεν ἐπίσης ὁ Γκοντουνὼφ τὸν φιλόδοξον καὶ εὔγλωττον μητροπολίτην Μόσχας Διονύσιον, τὸν ἐπικαλούμενον «σοφὸν γραμματικόν». Οὗτος δὲ μετὰ τῶν εὐπατριδῶν καὶ τῶν ἐμπόρων τῆς Μόσχας, θέλοντες νὰ καταρρίψωσι τὴν ἐξουσίαν τοῦ κυβερνήτου, συνεφώνησαν ὅπως παρακαλέσουν τὸν αὐτοκράτορα Θεόδωρον ἐν ὀνόματι πάσης τῆς Ρωσίας νὰ διαζευχθῇ τὴν στεῖραν Εἰρήνην, ὡς ἄλλην δὲ Σολωμονίαν νὰ ἐγκλείσῃ εἰς μοναστήριον καὶ νὰ νυμφευθῇ γυναῖκα δυναμένην νὰ δώσῃ αὐτῷ κληρονόμον τοῦ θρόνου, ἀπαραίτητον διὰ τὴν κοινὴν ἡσυχίαν. Ἀλλ' ὁ Γκοντουνὼφ ἔχων πλείστους κατασκόπους μεταξὺ τῶν συνωμοτῶν, ἀνεκάλυψε τὰς ἐνεργείας των καὶ ἐξαπατήσας τὸν μητροπολίτην Διονύσιον, ὅτι θὰ ἐφέρετο μετὰ γενναιοψυχίας πρὸς τοὺς συνωμότας κατέστειλε τὴν κατ' αὐτοῦ ἐξέγερσιν. Εἶτα εὑρὼν ἄλλας ἀφορμὰς καθεῖρξε τοὺς μετασχόντας τῆς συνωμοσίας, τὸν δὲ ἥρωα τοῦ Πσκόβου Σουίσκην ἐξώρισε καὶ διέταξε τὸν ἀπαγχονισμὸν αὐτοῦ, ἐκτελεσθέντα ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου, τὸν δὲ μητροπολίτην Διονύσιον καὶ τὸν ἀρχιεπίσκοπον Βαρλαὰμ καθῄρεσεν ἄνευ τινὸς κρίσεως καὶ ἀνηγόρευσε μητροπολίτην Μόσχας τὸν Ἰώβ, εὐμενῶς πρὸς αὐτὸν διακείμενον. Διὰ τῶν πράξεών του τούτων ἀπέβη πραγματικὸς κυρίαρχος τῆς Ρωσίας, ἐκ τῆς βασιλείας δὲ μόνον ὁ τίτλος ἔλειπεν ἀπὸ αὐτόν.

Παρὰ τὰς καταδιώξεις ταύτας, ἐνώπιον τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ξένων μοναρχῶν, ἡ φήμη αὐτοῦ ἀνῆλθεν εἰς τὸ κατακόρυφον. Πανταχοῦ ἀνεγνωρίζετο οὗτος ὡς ὁ κατ' οὐσίαν μονάρχης τῆς Ρωσίας. Φιλόδοξος καὶ πολυμήχανος ὁ ἀνὴρ οὗτος, ἠθέλησεν ὅπως δώσῃ νέαν αἴγλην εἰς τὴν αὐτοδεσποτείαν του, διὰ τῆς ἐγκαθιδρύσεως πατριαρχείου ἐν Μόσχᾳ. Τὴν ἐπιθυμίαν του ταύτην ἐξέφρασεν εἰς τὸν πατριάρχην Ἀντιοχείας Ἰωακείμ, ἐλθόντα τῷ 1586 εἰς τὴν ρωσικὴν πρωτεύουσαν, ὅπως συλλέξῃ ἐλέη. Ὁ πατριάρχης Ἰωακεὶμ ὑπεσχέθη προθύμως νὰ μεσολαβήσῃ παρὰ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1588 ἀφίκετο εἰς Μόσχαν ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίας. Πᾶσα ἡ ρωσικὴ πρωτεύουσα ἐτέθη ἐπὶ ποδὸς καὶ ὁ πρωθιεράρχης οὗτος τῆς Χριστιανωσύνης, βλέπων μετὰ περιεργείας τὸ πλῆθος τῶν κατοίκων καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν ναῶν, καὶ εὐλογῶν τὸν λαόν, ἐπορεύετο ἐπὶ ὄνου καθήμενος εἰς τὸν τσάρον, προπεμπόμενος ὑπὸ τοῦ Ἱεροθέου μητροπολίτου Μονεμβασίας, καὶ τοῦ Ἀρσενίου ἀρχιεπισκόπου Ἐλασσῶνος. Ὅταν εἰσῆλθεν εἰς περίχρυσον αἴθουσαν, ἠγέρθη ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ἐδεξιώθη αὐτὸν βήματά τινα πρὸ τοῦ θρόνου. Καθίσας τὸν πατριάρχην παρ' αὐτῷ, ἔλαβε τὰ δῶρα, εἰκόνα παριστῶσαν τὰ πάθη τοῦ Ἰησοῦ, σταγόνας αἵματος τοῦ Χριστοῦ καὶ λείψανα τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου. Εἶτα ἀπεσύρθη ὁ πατριάρχης μετὰ τοῦ Βόριδος Γκοντουνώφ, πρὸς ἰδιαιτέραν σύσκεψιν, προέτεινε δὲ τὸ πατριαρχικὸν ἀξίωμα

Digitized by Google

εἰς τὸν Ἱερεμίαν, ἐπὶ τῷ ὅρῳ, ὅπως διαμένῃ εἰς Βλαδιμίρ, ἵνα μὴ ἀπομακρύνῃ τὸν Ἰὼβ ἐκ Μόσχας. Ὁ Ἱερεμίας δὲν ἐδέχθη τὸ ἀξίωμα, ὡς ἀγνοῶν τὴν ρωσικὴν γλῶσσαν, παρέσχεν ὅμως τὴν ἄδειαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν 23 Ἰανουαρίου 1589 ἐξελέγη ὁ Ἰὼβ ὁ πρῶτος τῆς Ρωσίας πατριάρχης, τὴν δὲ ἐπίσημον χειροτονίαν ἐτέλεσεν ὁ Ἱερεμίας εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Κοιμήσεως. Πρὸς ἑδραίωσιν δὲ τοῦ ἀξιώματος συνετάχθη πρᾶξις δι' ἧς, «ἀντὶ τοῦ ψευδοποιμένος τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας, κατασκοτισμένης ὑπὸ τῆς ψευδοδιδασκαλίας», ἀπεφασίζετο ὅπως: «πρῶτος Οἰκουμενικὸς ἱεράρχης ᾖ ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, δεύτερος ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας, τρίτος ὁ τῆς Μόσχας καὶ πάσης Ρωσίας, τέταρτος ὁ Ἀντιοχείας καὶ πέμπτος ὁ Ἱεροσολύμων. Ὅτι ἐν Ρωσίᾳ ἐπεβάλλετο ὡς καθῆκον τὸ προσεύχεσθαι ὑπὲρ τῶν πατριαρχῶν τῆς Ἑλλάδος, ταύτῃ δὲ ὑπὲρ τοῦ τῆς Ρωσίας, ὅστις τοὐντεῦθεν καὶ μέχρι συντελείας τοῦ αἰῶνος ἐκλέγεται καὶ χειροτονεῖται ἐν Μόσχᾳ, οὐ χρήζων τῆς συναινέσεως καὶ ἐγκρίσεως αὐτῶν». Οὕτως ἐγκαθιδρύθη ἡ ἀνωτάτη αὕτη ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ ἐν τῷ ρωσικῷ ἱερατείῳ, καταργηθεῖσα μετὰ ἑκατὸν δέκα ἔτη ὑπὸ Πέτρου τοῦ Μεγάλου, ὡς ἀνωφελὴς εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐπικίνδυνος εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν μονάρχων.

Ἤδη ὁ Γκοντουνὼφ ἀπέβλεπε πρὸς τὸν θρόνον τῆς Ρωσίας, ἀνέμενε δὲ τὸν θάνατον τοῦ ἄπαιδος καὶ πάσχοντος ἀνεψιοῦ του, ὅπως καταλάβῃ τοῦτον. Ἀλλ' εὑρίσκετο ἐν τῇ ζωῇ ὁ ἀδελφὸς τοῦ τσάρου *Δημήτριος*, υἱὸς ἐκ τῆς ἑβδόμης γυναικὸς Ἰβὰν τοῦ Τρομεροῦ, διενοήθη δὲ νὰ κηρύξῃ τοῦτον νόθον καὶ ἀπηγόρευσε νὰ μνημονεύηται τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς τὰς λειτουργίας. Ἀλλὰ κατανοήσας ὅτι ἐν τῇ κοινῇ συνειδήσει ὁ βασιλόπαις οὗτος ἦτο ὁ νόμιμος διάδοχος τοῦ τσάρου Θεοδώρου, κατέφυγεν εἰς ἀσφαλέστερον τρόπον, ὅπως ἀπαλλαγῇ τοῦ ἐννεαετοῦς ἀντιζήλου. Καὶ ἀπεπειράθη μὲν δηλητηρίασιν αὐτοῦ, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν ὅμως ταύτης ἐξεμίσθωσε τὸν φονέα Βιτιαγόβσκην καὶ παρήγγειλεν εἰς αὐτὸν ὅπως μεταβῇ εἰς Οὔγλιτς, ὅπου διέμενεν ἡ χήρα τσαρίνα μετὰ τοῦ υἱοῦ της καὶ ἐκτελέσῃ τὸν φόνον. Μεταβὰς οὗτος ἐκεῖ ἐφόνευσε μετ' ἄλλων συνεργῶν τὸ ἀτυχὲς παιδίον ὑπὸ τὰ ὄμματα τῆς μητρός του τὴν 15 Μαΐου 1591. Ὁ λαὸς συλλαβὼν τοὺς φονεῖς κατεκρεούργησεν αὐτούς. Ὁ Γκοντουνὼφ διέταξεν ἀνακρίσεις, ὑπεβλήθησαν δὲ πλασταὶ τοιαῦται, δι' ὧν ἐπιστοποιεῖτο ὅτι παθὼν ἐξ ἐπιληψίας ὁ βασιλόπαις ηὐτοκτόνησεν. Οὕτως ἐφαίνοντο εὐοδούμενοι οἱ φιλόδοξοι σκοποὶ τοῦ Βόριδος, ὅστις ἐγένετο περιφανέστερος ἔτι διὰ τῆς ἐναντίον τῶν Τατάρων νίκης, καὶ περιεβλήθη διὰ νέων ἀξιωμάτων καὶ τιμῶν παρὰ τοῦ τσάρου.

Ἀλλ' ἐνῷ ὁ Γκοντουνὼφ ἔβλεπε πραγματοποιούμενον τὸ ὄνειρον αὐτοῦ, ἀνηγγέλθη αἴφνης ἐκ τῶν ἀνακτόρων ἡ ἐγκυμοσύνη τῆς τσαρίνας Εἰρήνης, ἥτις καὶ ἔτεκε θῆλυ, ὅπερ βαπτισθὲν ἐκλήθη Θεοδοσία. Οἱ φιλύποπτοι τῆς Μόσχας εὐπατρίδαι ἐδήλουν ὅτι ἡ Εἰρήνη ἔτεκεν ἄρρεν, ὅπερ ἀντικατέστησεν ὁ Γκοντουνὼφ διὰ τῆς Θεοδοσίας, ἣν ἔλαβεν ἐκ τυχούσης γυναικός, ὅπως ἐξασφαλίσῃ τὸν θρόνον, κατ' αὐτοὺς ὅμως οὐδὲν ἐκώλυε ν' ἀνέλθῃ ἐπ' αὐτοῦ καὶ γυνή. Ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἐνοχλήσεως ἀπήλλαξε τὸν Γκοντουνὼφ ὁ θάνατος τῆς ἀρτιγεννήτου βασιλόπαιδος, ὅστις διεδόθη ὅτι δὲν ὑπῆρξε φυσικός, ἀλλὰ ἀπόρροια ἐγκληματικῆς ἐνεργείας τοῦ Δημητρίου.

Ὁ Γκοντουνὼφ προέβη ἐν τῷ μεταξὺ εἰς ἐσωτερικὰς μεταρρυθμίσεις, αἵτινες μεταξὺ ἄλλων μετέβαλον ἐπὶ τὰ χείρω τὴν κατάστασιν τῶν γεωργῶν, διὰ τῆς ἀπαγορεύσεως (1592) τῆς μετοικήσεώς των καταστάντων ἐσαεὶ δούλων τῶν γαιοδεσποτῶν. Ἐπὶ τῆς κυριαρχίας τοῦ Γκοντουνὼφ πλεῖστοι Ἕλληνες κληρικοὶ μετέβησαν εἰς Ρωσίαν, ἐν οἷς καὶ ὁ Ἰγνάτιος, ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου, παραμείνας ἔκτοτε εἰς Μόσχαν, ὁ Ἐλασσῶνος Ἀρσένιος γενόμενος ἀρχιεπίσκοπος Σουσδαλίας, καὶ πλεῖστοι ἄλλοι, οἵτινες διωκόμενοι ὑπὸ τῶν Τούρκων εὕρισκον περίθαλψιν καὶ ἀξιώματα παρὰ τῷ Γκοντουνώφ.

Λήγοντος τοῦ 1597 ὁ τσάρος Θεόδωρος ἐνόσησε βαρέως καὶ τὴν 7 Ἰανουαρίου τοῦ ἐπιόντος ἔτους ἀπέθανεν, οἱ δὲ μεγιστᾶνες καὶ ὁ κλῆρος ἀνεγνώρισαν ὡς διάδοχον αὐτοῦ τὴν σύζυγόν του Εἰρήνην. Καὶ ἀνέλαβε μὲν αὕτη τὸ στέμμα, ἀλλὰ μετά τινας ἡμέρας ἀποστραφεῖσα τὸν κόσμον ἀνεχώρει εἰς μοναστήριον, ὅπως καρῇ. Ὁ λαὸς τότε ἀπῄτησε τὴν ἀναγόρευσιν ὡς τσάρου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Βόριδος, αὐθωρεὶ δὲ ἀπῆλθεν ὁ λαὸς εἰς τὸ μοναστήριον, ὅπου παρέμενεν ὁ Γκοντουνὼφ μετὰ τῆς ἀδελφῆς του, ὁ δὲ πατριάρχης Ἰὼβ ἐν ὀνόματι τῆς πατρίδος προσήνεγκεν εἰς αὐτὸν τὸ διάδημα καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν θεοπρόβλητον. Τὴν 17 Φεβρουαρίου συνῆλθεν ἐν Κρεμλίνῳ ἡ συνέλευσις τοῦ κλήρου καὶ τῶν μεγιστάνων, ἥτις ἀνεκήρυξε τσάρον τῆς Ρωσίας τὸν Γκοντουνώφ, ὅστις καὶ εἰσῆλθεν εἰς Μόσχαν ἐν μεγάλῃ πομπῇ, ὅπου μετά τινα χρόνον ἐγένετο ἡ στέψις αὐτοῦ.

Ὁ Γκοντουνὼφ ὡς τσάρος ἐξηκολούθησε τὴν αὐτὴν μεταρρυθμιστικὴν πολιτικήν, συνέδεσε διπλωματικῶς τὴν χώραν του μετὰ τῶν πλείστων κρατῶν τῆς Εὐρώπης, ἀπηγόρευσε τὴν ἐλευθέραν ἐμπορίαν τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν, ἵνα περιορίσῃ τὴν μέθην, καὶ παρεχώρησε πρὸς τοὺς καπήλους γαίας, ὅπως ἐνασχοληθῶσιν οὗτοι εἰς τὴν γεωργίαν. Ἀλλ' ὁ Γκοντουνὼφ ὑπερέβη πάντας τοὺς προκατόχους του καὶ κατὰ τὸν ζῆλον ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως, μελετήσας σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν σύστασιν πανεπιστημίου, ὅπως διδαχθῶσιν οἱ νέοι Ρῶσοι τὰς ἐπιστήμας. Ἡ πρόθεσίς του αὕτη ἐματαιώθη ἕνεκα τῆς ἀντιστάσεως τοῦ κλήρου, ἀλλ' ἀπέστειλε πλείστους νέους ὅπως σπουδάσωσιν εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Δύσεως. Μετεκάλεσεν ἐπίσης πολυαρίθμους ἐπιστήμονας ἐκ Γερμανίας, Ὁλλανδίας καὶ Ἀγγλίας, ἀπέσπασε δὲ τὸν θαυμασμὸν τῆς Εὐρώπης διὰ τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ σύνεσιν καὶ τὴν ὑπὲρ τῶν φώτων προθυμίαν αὐτοῦ. Τὰ δύο πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Γκοντουνὼφ ὑπῆρξαν τὰ εὐτυχέστερα τῆς Ρωσίας ἀπὸ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, διότι ἐκυβερνᾶτο ἡ χώρα μετὰ συνέσεως καὶ πραότητος ἀσυνήθους, πιστὸς δὲ ὁ ἡγεμὼν εἰς τὸν ὅρκον αὐτοῦ ἀνεκούφιζε τὰ βάρη τοῦ λαοῦ.

Ἀλλὰ προσήγγιζεν ὁ χρόνος καθ' ὃν ὁ συνετὸς οὗτος ἡγεμὼν θὰ καθίστατο θῦμα τῆς θείας δίκης. Πρόδρομοι τούτου ἦσαν αἱ ψυχικαὶ ταραχαὶ αὐτοῦ καὶ αἱ συμφοραὶ ὑφ' ὧν κατεβλήθη ἐν τέλει. Καταληφθεὶς αἴφνης ὑπὸ ὑποψιῶν, ἤρξατο τὰς καταδιώξεις, παρουσιάσας τοὺς Ρωμανὼφ ὡς μελετήσαντας τὴν καταστροφὴν αὐτοῦ καὶ τοῦ υἱοῦ του. Παρέδωκεν αὐτοὺς ὡς καὶ πάντας τοὺς οἰκείους των εἰς δίκην, καταδικασθέντας εἰς ἐξορίαν ὡς μελετήσαντας τὴν καταστροφὴν τοῦ μονάρχου διὰ μαγειῶν. Καὶ ὁ μὲν Θεόδωρος Νικήτιτς Ρωμανώφ, καρεὶς ἀκουσίως καὶ κληθεὶς Φιλάρετος, ἐξωρίσθη εἰς μοναστήριον, ἡ δὲ σύζυγός του Ξενία, καρεῖσα καὶ αὐτὴ καὶ κληθεῖσα Μάρθα, ἐπέμφθη εἴς τινα κώμην πέραν τῆς λίμνης Οὐέγης· τὴν αὐτὴν δὲ τύχην ἔσχε καὶ ἡ πενθερά του. Ὁ Ἀλέξανδρος Ρωμανὼφ ἀπεστάλη παρὰ τὴν λευκὴν θάλασσαν, ὁ δὲ τρίτος Ρωμανὼφ Μιχαὴλ εἰς Νερόβ, ὁ τέταρτος Ἰωάννης εἰς Πελίμ, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ οἱ συγγενεῖς καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν ἐν οἷς καὶ ὁ ἑξαετὴς Μιχαήλ, ὁ μέλλων τσάρος, εἰς ἄλλας ἀπομεμακρυσμένας ἐπαρχίας. Τὰ κτήματα τῶν οὕτω προγραφέντων, ἐξ ὧν πλεῖστοι ἀπωλέσθησαν, παρεχωρήθησαν εἰς ἄλλους, αἱ δὲ οἰκίαι των ἐδημεύθησαν. Ἐπίσης εἰς ἄλλους μεγιστᾶνας ἀπηγόρευσε τὸν γάμον, ὅπως μὴ εὕρῃ ἀντιζήλους εἰς τὰ τέκνα αὐτῶν ὁ υἱός του, ἀνεπτύχθη δὲ ἡ συκοφαντία καὶ ἡ διαβολὴ εἰς βαθμὸν ἀνήκουστον. Ὁ Ρῶσσος χρονογράφος Νίκων ἀναφέρει ὅτι «οἱ κύριοι οὐκ ἐτόλμων ἀποβλέψαι πρὸς τοὺς δούλους. Οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι ἐφοβοῦντο συνδιαλεχθῆναι ἐλευθέρως, συνδιαλεγόμενοι δὲ ὤμνυον ἀλλήλοις ἄκραν ἐχεμύθειαν», ἐν ἑνὶ λόγῳ ἡ περίοδος αὕτη τῆς βασιλείας τοῦ Γκοντουνὼφ ὑπελείπετο τῆς τοῦ Ἰβὰν Δ' μόνον κατὰ τοὺς φόνους. Οὕτως ἀνεπτύχθη γενικὸν πρὸς τὸν ἡγεμόνα μῖσος. Τῷ 1604 ἀπέθανεν ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἡ τσαρίνα Εἰρήνη, ἐνεφανίσθη δὲ ἀπροσδόκητος κίνδυνος, ἡ παρουσία τοῦ Ψευδοδημητρίου (βλ. λ.). Ἐφαίνετο ὡς ἐξελθοῦσα τοῦ τάφου ἡ σκιὰ τοῦ φονευθέντος βασιλόπαιδος Δημητρίου, ὅπως συνταράξῃ τὸν φονέα καὶ σύμπασαν τὴν Ρωσίαν.

Υἱὸς πτωχοῦ τινος εὐπατρίδου, ὁ Ἰούριος Οὐτρέπιεφ, στερηθεὶς κατὰ τὴν νεότητα τοῦ πατρός του, ὑπηρέτει ἐν τῷ οἴκῳ τῶν Ρωμανώφ. Βαρυνθεὶς ἐκ τῆς ταπεινῆς ταύτης καταστάσεως ἐπεζήτησε νὰ εὕρῃ ἀνάπαυσιν εἰς τὸν ἀμέριμνον μοναστικὸν βίον καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου ἐγένετο διάκονος, προσελήφθη δὲ ὡς γραμματεὺς τοῦ πατριάρχου Ἰώβ. Τότε συνέλαβε τὴν τολμηρὰν ἀπόφασιν, ἐκμεταλλευόμενος τὴν εὐπιστίαν τῶν Ρώσων, συγκινουμένων ὑπὸ τῆς ἀναμνήσεως τοῦ Δημητρίου, νὰ ἐμφανισθῇ ὡς διασωθεὶς ἐκ τοῦ φόνου βασιλόπαις. Δραπετεύσας εἰς Κίεβον ἀπεκάλυψε διὰ σατανικοῦ τρόπου ὅτι δῆθεν εἶναι ὁ Δημήτριος, ἐκεῖθεν δὲ ἀπῆλθεν εἰς Λιθουανίαν, ὅπου ὑφίστατο τὸ ἀνέκαθεν μῖσος κατὰ τῆς Ρωσίας καὶ παρείχετο βοήθεια πρὸς πάσας τὰς ἐναντίον της προδοσίας.

Πλεῖστοι δευτερεύοντες εὐγενεῖς καὶ ὁ ὄχλος ἀπεδέχοντο ἀνεξετάστως τὰ ψεύδη τοῦ Οὐτρέπιεφ, τιθέμενοι ὑπὸ τὰς σημαίας αὐτοῦ, ὁ δὲ πάμπλουτος Πολωνὸς μεγιστὰν Μνισεκ ἔδωκεν εἰς γάμον τὴν θυγατέρα του Μαρίναν καὶ ἄφθονα τὰ μέσα πρὸς συγκρότησιν στρατοῦ κατὰ τοῦ ἅρπαγος τοῦ στέμματος Γκοντουνώφ. Πλεῖστοι Ρῶσοι εὐπατρίδαι μισοῦντες τοῦτον ἔσπευσαν νὰ καταταχθῶσιν εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Ψευδοδημητρίου, δύο δ' ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τῶν Κοζάκων καὶ οἱ πολεμισταὶ τοῦ Ταναΐδος ἡνώθησαν μετὰ τῶν στιφῶν αὐτοῦ.

Αἱ τοιαῦται παρασκευαὶ τοῦ Ψευδοδημητρίου συνετάρασσον τὴν Ρωσίαν, ὁ δὲ Γκοντουνὼφ ἀκούσας προφερόμενον τὸ ὄνομα τοῦ δολοφονηθέντος βασιλόπαιδος ἐδιπλασίασε τὰς στρατιωτικὰς παρασκευάς, ὅτε πλέον ὁ Ψευδοδημήτριος εἶχεν εἰσελάσει εἰς Ρωσίαν, καὶ ἐχώρει κηρύττων ὅτι ἐπορεύετο εἰς Μόσχαν, ὅπως ἀναλάβῃ τὴν κληρονομίαν τῶν πατέρων του. Πᾶσα ἡ μεσημβρινὴ Ρωσία ἐστασίαζε, τὰ δὲ φρούρια τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο παρεδίδοντο εἰς αὐτὸν ἄνευ ἀντιστάσεως. Τὴν 18 Δεκεμβρίου οἱ ἀντίπαλοι στρατοὶ συνηντήθησαν παρὰ τὸν Δέσναν, τὴν δὲ 21 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς συνήφθη μάχη ἄνευ ἀποτελέσματος. Τὴν 21 Ἰανουαρίου 1605 ἐπανελήφθη ἡ μάχη, καίτοι δὲ ὁ Ψευδοδημήτριος ἐπέδειξε μεγίστην τόλμην, ἡττήθη. Ἐπὶ τῶν χιόνων δὲ κατέκειντο ἑξακισχίλιοι νεκροὶ ἐκ τῶν στρατιωτῶν του, πλειότεροι δὲ ἦσαν οἱ συλληφθέντες αἰχμάλωτοι. Ἀποβαλὼν οὗτος πᾶσαν ἐλπίδα ἡτοιμάζετο νὰ φυγαδευθῇ εἰς Λιθουανίαν, ἀλλ' οἱ μετασχόντες τῆς προδοσίας Ρῶσοι ἐκώλυον αὐτόν. Οὕτως ὁ Ψευδοδημήτριος ἠναγκάσθη νὰ παραμείνῃ, ἐξακολουθῶν ἑκὼν ἄκων τὸν πόλεμον.

Ὁ Γκοντουνὼφ κατεθλίβετο βλέπων τὴν ἀδράνειαν τοῦ στρατοῦ του, τὴν κακοβουλίαν τῶν στρατηγῶν καὶ τὴν ἐπιδεικνυομένην εὔνοιαν τοῦ λαοῦ πρὸς τὸν τυχοδιώκτην. Καίτοι αὐτοκράτωρ ἀκόμη, ᾐσθάνετο ναρκουμένην τὴν ἐξουσίαν του καὶ χαίνουσαν πρὸ αὐτοῦ τὴν ἄβυσσον. Πᾶσαι αἱ καρδίαι ἦσαν κλεισταὶ πρὸς αὐτόν. Πεντήκοντα τριῶν ἐτῶν ὁ Βόρις Γκοντουνὼφ ὑπέκειτο εἰς νόσους καὶ ὑφίστατο τὰς ἀλγηδόνας δεινῆς ποδαλγίας. Τὴν 13 Ἀπριλίου 1605 προήδρευσε τοῦ συμβουλίου τῶν μεγιστάνων καὶ συνεδείπνησε μετὰ τῶν ξένων ἀπεσταλμένων. Μόλις ὅμως ἐγερθεὶς τῆς τραπέζης κατελήφθη ὑπὸ ὀξείας προσβολῆς, κρουνηδὸν δ' ἔρρεεν αἷμα ἐκ τῆς ρινός, τῶν ὤτων καὶ τοῦ στόματος αὐτοῦ. Μετ' οὐ πολὺ ὑφίστατο λιποθυμίας, ἐπρόλαβεν ὅμως νὰ εὐλογήσῃ τὸν υἱόν του Θεόδωρον καὶ νὰ λάβῃ τὸ μοναχικὸν σχῆμα κληθεὶς «Μπογολιέμπ», ἤτοι «Θεοπρεπής» μετὰ δύο ὥρας ἐξέπνευσεν εἰς τὴν αὐτὴν αἴθουσαν ὅπου εἶχεν ἑστιάσει τοὺς εὐπατρίδας καὶ τοὺς ξένους ἀπεσταλμένους. Οὕτως ἔληξεν ὁ θυελλώδης βίος τοῦ τσάρου τούτου, τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν μεγίστων αὐτοκρατόρων τῆς Ρωσίας καὶ τῶν συνετωτέρων μοναρχῶν τῆς οἰκουμένης, ἀλλὰ βαμμένον ταυτοχρόνως ὑπὸ τοῦ αἵματος τῶν ἀθῴων θυμάτων, τοῦ βασιλόπαιδος Δημητρίου καὶ τοῦ ἥρωος τοῦ Πσκὼβ Σουίσκη. Οἱ Ρῶσοι ἐνεταφίασαν μετὰ πάσης τιμῆς τὸν Γκοντουνὼφ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Μιχαήλ, μεταξὺ τῶν τάφων τῆς Βαραγγείου δυναστείας· ἀλλ' ὡς εἰσῆλθε θριαμβεύων εἰς Μόσχαν ὁ Ψευδοδημήτριος, οἱ μαινόμενοι ὀπαδοὶ τούτου διετάραξαν καὶ αὐτὴν τὴν ἠρεμίαν τοῦ τάφου του. Ἐξορύξαντες τὸν νεκρὸν τοῦ Βόριδος Γκοντουνὼφ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Μιχαήλ, μετεκόμισαν καὶ ἐνεταφίασαν αὐτὸν εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Βαρνασουφίου παρὰ τὸν Στρατεγκ. θ. β.

— «Γκοντουνὼφ *Βόρις*». Μελόδραμα τοῦ Ρώσου συνθέτου Μουσσόργσκυ, δικαίως θεωρούμενον ὡς τὸ ἀνώτερον λυρικὸν ἔργον τῆς ρωσικῆς σχολῆς. Τὸ λιμπρέττο, γραφὲν ἀπὸ τὸν συνθέτην, βασίζεται ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὸ ὁμώνυμον δρᾶμα τοῦ Πούσκιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὸ «Ἱστορίαν τῆς ρωσικῆς αὐτοκρατορίας» τοῦ Καραμσὶν καὶ μερικὰ χρονικὰ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Τὸ μελόδραμα τοῦ Μουσσόργσκυ, ἀληθὴς αἰσχύλειος τραγῳδία λόγῳ τῆς ἐν αὐτῷ δράσεως τοῦ χοροῦ, ἀφίνει εἰς τὸ περιθώριον καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ κύρια πρόσωπα τοῦ ἔργου, ὡς τὸν Βόριν καὶ τὸν Ψευδοδημήτριον· ἐκ τῶν ἄλλων προσώπων τὰ κυριώτερα εἶναι ὁ μοναχὸς Ποιμήν, ἡ κόρη τοῦ Βόριδος Ξενία καὶ οἱ δύο καλόγηροι Μισαὴλ καὶ Βαρλαάμ. Ἡ πρώτη τοῦ ἀριστουργήματος τούτου ἔλαβε χώραν τὴν 24 Ἰανουαρίου 1874 καὶ ἡ ἐπιτυχία ὑπῆρξε πλήρης. Εἴκοσι συνεχεῖς παραστάσεις δὲν εἶχον ἐξαντλήσει τὴν περιέργειαν τοῦ κοινοῦ. Ἀντιθέτως ἡ κριτικὴ ὑπῆρξε μᾶλλον αὐστηρά, διότι εὕρισκεν εἰς τὸ ἔργον πλεῖστα ἁρμονικὰ λάθη, κακὴν ἐνορχήστρωσιν καὶ ὑπερβολικὴν διάρκειαν· μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συνθέτου ὁ Ρίμσκυ Κορσακὼφ ἀνέλαβε νὰ ἐνορχηστρώσῃ σχεδὸν ἐκ νέου τὸν «Βόριδα Γκοντουνὼφ» καὶ νὰ περικόψῃ μερικὰς σκηνάς. Ὑπὸ τὴν νέαν ταύτην μορφὴν τὸ ἀριστούργημα τοῦ Μουσσόργσκυ ἐπαίχθη ἐκ νέου εἰς Πετρούπολιν τῷ 1896 καὶ ἔκαμεν ἔκτοτε τὸν γῦρον τοῦ κόσμου, ἰδίως ἀφ' ἧς ὁ διάσημος βαθύφωνος Σαλιάπιν ἐδημιούργησεν ἕνα ὑπέροχον ρόλον τοῦ Βόριδος. Σπουδαιοτάτην ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἑρμηνείαν τοῦ «Βόριδος Γκοντουνὼφ» δύναται νὰ εὕρῃ πᾶς ὁ ἐνδιαφερόμενος εἰς τὸ σύγγραμμα «Μουσσόργσκυ» τοῦ Ἕλληνος μουσικοϊστορικοῦ Μ. Δ. Καλβοκορέση. Τὸ ἔργον τοῦτο γραφὲν γαλλιστὶ ἀνήκει εἰς τὴν σειρὰν τῶν «Διδασκάλων τῆς Μουσικῆς» (Felix Alcan, Editeur, Paris). γ. ε.

Γκοντρὰν (Gontran). Βασιλεὺς τῆς Βουργουνδίας, υἱὸς τοῦ Κλοταὶρ Α' (525—593). Προσείλκυσε τὴν ἀγάπην τῶν ὑπηκόων του διὰ φιλελευθέρων νόμων, ἀπέκρουσε τοὺς Λομβαρδοὺς εἰσβαλόντας εἰς τὸ ἔδαφός του, κατέπνιξε στάσεις τῶν ἰσχυρῶν καὶ εὐηργέτησε τὸν κλῆρον καὶ τὰ μοναστήρια. ν. π.—λ.

— **Γκοντρὰν** (Gontran), *Μποζόν*, ὁ ἐπιλεγόμενος *Κακός*. Δοὺξ τῆς Ὠβέρνης (587). Ἀνεμίχθη εἰς τὰς μεταξὺ τῶν υἱῶν τοῦ Κλοταὶρ διαμάχας, ὑπη-

Digitized by Google

ρετῶν τὸν βασιλέα τῆς Αὐστρασίας Σιγκεβέρτον. Κατηγορηθεὶς ὡς ἐκθάψας τὴν σύζυγόν του πρὸς ἱεροσυλίαν καὶ καταδικασθεὶς εἰς θάνατον, ἐξετελέσθη διαταγῇ τοῦ βασιλέως τῆς Βουργουνδίας Γκοντράν. Ν. Π.—Λ.

Γκοντρεκοὺρ (Gondrecourt), ***Ἐρρῖκος ντὲ***—. Γάλλος στρατηγὸς καὶ μυθιστοριογράφος (1816—1876). Ἔλαβε μέρος εἰς τοὺς πολέμους τῆς Ἀλγερίας. Προαχθεὶς εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ στρατηγοῦ (1866, διωρίσθη διοικητὴς τοῦ σχολείου Saint-Cyr, εἶτα δὲ κατὰ τὸ 1870 διεκρίθη εἰς τὰς περὶ τὸ Μὲτς μάχας. Ὡς μυθιστοριογράφος ἔγραψε μὲ ὕφος χάριεν καὶ ἐλαφρὸν σειρὰν μυθιστορημάτων, ἐξ ὧν τὰ κυριώτερα: «Μεντίνα» (1845, «Τὰ μικρά μας ἁμαρτήματα» (1847), «Ἔρως ἐν ἐπισταθμίᾳ» (1860), πρὸς δὲ καὶ σύγγραμμα στρατιωτικὸν «Ὁ πόλεμος καὶ τὰ πολεμικὰ ὄργανα». Ν. Π.—Λ.

Γκοντρὸν (Godron), ***Κυριάκος-Ἀλέξανδρος.*** Γάλλος φυσιοδίφης (1807—1880). Διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Νανσύ. Συνέγραψε πλῆθος ἐργασιῶν ἐφ' ὅλων τῶν κλάδων τῆς φυσικῆς ἱστορία, ὧν σπουδαιοτέρα εἶναι ἡ «Περὶ τοῦ εἴδους καὶ τῶν γενῶν τῶν ὀργανικῶν ὄντων» (1859). Πολλαὶ τῶν ἐργασιῶν του ἀναφέρονται εἰς τὴν βοτανικὴν καὶ δὴ τὴν χλωρίδα τῆς πατρίδος του. —Β.

Γκοντσὰρλ (Godcharle), ***Γουλιέλμος.*** Βέλγος γλύπτης καὶ διακοσμητὴς (1750—1835). Μεταξὺ τῶν ἔργων του διακρίνεται ἡ μετόπη τῶν Βουλῶν ἐν Βρυξέλλαις (1783) καθὼς καὶ τοῦ καταστραφέντος ἀνακτόρου τοῦ Λέκεν. Ν. Π.—Λ.

Γκοντσαρώφ, ***Ἰβὰν Ἀλεξάνδροβιτς.*** Ρῶσος συγγραφεύς (1812—1891), ἐκ πλουσιωτάτης οἰκογενείας καταγόμενος. Μετὰ τὸ πέρας τῶν πανεπιστημιακῶν του σπουδῶν (18.8) ὑπηρέτησεν εἰς δημοσίας θέσεις, ἀνελθὼν μέχρι τοῦ βαθμοῦ διευθυντοῦ τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν. Τοῦ φιλολογικοῦ του σταδίου ἤρξατο μεταφράζων τὸν Σίλλερ, τὸν Γκαῖτε καὶ τὸν Βίγγελμαν, συγχρόνως δὲ συνέθετε καὶ τὸ πρῶτον αὐτοῦ μυθιστόρημα «Συνηθισμένη ἱστορία». Ἀπὸ τοῦ ἔργου τούτου ὁ αἰσθηματίας καὶ ρωμαντικὸς ἐπαρχιώτης μεταβλήθη εἰς νηφάλιον ρεαλιστὴν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν φιλολογικὸν κύκλον τοῦ Μπελίνσκη. Ἐπεδίωκε ταυτοχρόνως τὴν ἀπόκτησιν εὐρέων κοινωνικῶν ἰδεωδῶν διὰ τῆς φιλοσοφικῆς σκέψεως καὶ ὑφίστατο τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἀριστοκρατῶν ἐκείνων, οἵτινες περιφρονήσαντες τοὺς τίτλους των μετεβλήθησαν εἰς ἐπιχειρηματίας καὶ ἐργοστασιάρχας. Αἱ ἐπιδράσεις αὗται ἐξεδηλώθησαν μετ' ὀλίγον ἐπὶ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Γκοντσαρὼφ καὶ ἐπὶ τοῦ φιλοσοφικοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος. Ὁ Γκοντσαρὼφ δὲν ἀναλύει τὴν ζωήν, οὔτε ἀποπειρᾶται νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὰ μύχια αὐτῆς, ἀλλ' εἰκονίζει πλειότερον τὰς ποικίλας ἐξωτερικὰς της μορφάς, ἀκολουθῶν μᾶλλον τὸν Γκόγκολ. Εἰς τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του συναντῶνται πάντοτε δύο ἀντίθετοι τύποι, ὁ ἀρνητικὸς καὶ ὁ θετικός, διὰ τῆς ἀντιθέσεως δὲ ταύτης ἀναδεικνύεται ἔτι μᾶλλον ὁ κύριος ἥρως τῶν μυθιστορημάτων του. Μετὰ τὸ πρῶτον μυθιστόρημά του ἤρξατο γράφων ἕτερον μυθιστόρημα, εἰς τὸ ὁποῖον ἐξεδηλώθη ἡ δημιουργικότης αὐτοῦ εἰς ὅλην της τὴν ἀρτιότητα, τὸν «Ὀμπλόμωφ». Εἶχε γράψει τὸ πρῶτον αὐτοῦ μέρος, ὅτε τοῦ προετάθη ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν νὰ συμμετάσχῃ τοῦ περίπλου τῆς γῆς, ὡς γραμματεὺς τοῦ ναυάρχου Ποντιάντιν. Ἀποτέλεσμα τοῦ μακροῦ τούτου ταξιδίου κατ' ἀρχὰς διὰ θαλάσσης, ἔπειτα δὲ διὰ Σιβηρίας, ὑπῆρξεν ἡ ἀλληλογραφία αὐτοῦ, ἡ ἐκδοθεῖσα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ φρεγάττα Παλλάς», ὄνομα ὅπερ ἔφερε τὸ πλοῖον τοῦ περίπλου. Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο καταφαίνεται ἡ μεγίστη ἀρετὴ τῆς ἰδιοφυΐας τοῦ Γκοντσαρώφ, ἤτοι ἡ τέχνη τῆς περιγραφῆς καὶ τῆς πλαστικότητος. Αἱ εἰκόνες τῆς φύσεως τῶν τροπικῶν, ἡ περιγραφὴ τῶν ἀφρικανικῶν καὶ τῶν ἰνδικῶν λιμένων, μὲ τὴν ζωηρὰν καὶ πολυτάραχον ζωὴν αὐτῶν, παρουσιάζεται εἰς τὰς σελίδας τοῦ βιβλίου τούτου ὡς φαντασμαγορία μυθικοῦ χαρακτῆρος. Ἐνῷ ἔγραφε τὰς ἐπιστολὰς ταύτας, δὲν ἔπαυε συμπληρώνων τὸ μυθιστόρημά του, τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσεν εἰς τὰς «Πατριωτικὰς σημειώσεις» τῷ 1858, ἅμα ἐπέστρεψεν εἰς Πετρούπολιν. Τὸ μυθιστόρημα τοῦτο ἐνεποίησε μεγάλην ἐντύπωσιν εἰς τὴν κοινωνίαν τῆς ἐποχῆς του.

Ἐξεργάγη ὡς ὀβὶς ἐν μέσῳ τῶν ἀριστοκρατικῶν τάξεων, τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς τῆς μεγάλης κοινωνικῆς ἐξεγέρσεως, ἤτοι τρία ἔτη πρὸ τῆς χειραφετήσεως τῶν δουλοπαροίκων, ὅτε εἶχε κηρυχθῆ σταυροφορία παρ' ὅλων τῶν λογοτεχνῶν ἐναντίον τῆς ἀδρανείας καὶ τῆς νωθρότητος τῆς κοινωνίας. Ὁ ρωσικὸς κόσμος προσεκαλεῖτο ὅπως βαδίσῃ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς χειραφετήσεως τὸ δὲ μυθιστόρημα τοῦ Γκοντσαρὼφ ἐπανελάμβανε, δι' ὅλων αὐτοῦ τῶν προσώπων, τὰς παρακελεύσεις ταύτας. Ἀδύνατον ἦτο οἱοσδήποτε ἀναγνώσκων τὸ μυθιστόρημα ἐκεῖνο καὶ ἐξετάζων ἀντικειμενικῶς τὸν τύπον τοῦ Ὀμπλόμωφ, νὰ μὴ παρέβαλλεν αὐτὸν μὲ τὸν ἑαυτόν του. Ὁ διάσημος κριτικὸς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης Δομπρολιούμωφ συνέκρινε πρὸς τὸν τύπον τοῦ Ὀμπλόμωφ ὅλους τοὺς χαρακτῆρας, οὓς εἶχε παρουσιάσει ἡ ρωσικὴ λογοτεχνία μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης. Ὡς ἀντιστάθμισμα τοῦ ἀριστάνοντος τὴν ἠθικὴν κατάπτωσιν τῆς ρωσικῆς κοινωνίας τύπου τοῦ Ὀμπλόμωφ, θέτει ὁ συγγραφεὺς ἄνδρα ἐνεργητικότητος καὶ κινήσεως, τὸν ὁποῖον ἦτο ἀδύνατον νὰ εὕρῃ τις εἰς τὸν τότε ρωσικὸν βίον. Ἔλαβε κατ' ἀκολουθίαν Γερμανὸν γεννηθέντα ἐν Ρωσίᾳ καὶ ἐκρωσισθέντα, διατηρήσαντα ὅμως τὸ γερμανικὸν σύστημα τῆς ὑγιοῦς καὶ πρακτικῆς μορφώσεως. Ὁ τύπος ὅμως οὗτος τοῦ Γερμανοῦ Στόλτς δὲν παρουσιάζει τὴν ἔξαρσιν καὶ τὴν ὁρμήν, αἵτινες ἀπαιτοῦνται εἰς περιστάσεις ἀνατροπῆς παναρχαίου καθεστῶτος, οἷον τὸ τῆς δουλοπαροικίας, ἀλλὰ κηρύττει τὰς ἀρχὰς αὐτοῦ διὰ λογικῶν σκέψεων, οὕτω δὲ κατήντησεν ἐν τέλει νεκρὸς τύπος.

Κατὰ τὸ 1868 ἐδημοσιεύθη εἰς τὰ τεύχη τοῦ «Εὐρωπαϊκοῦ Ἀγγελιαφόρου», τὸ τελευταῖον μέγα μυθιστόρημά του «Τὸ βάραθρον», τὸ ὁποῖον συνέλαβε μὲν σχεδὸν ταυτοχρόνως μετὰ τοῦ «Ὀμπλόμωφ», ἀλλ' ἐπεξειργάζετο αὐτὸ ἐπὶ εἴκοσι σχεδὸν ἔτη. Ἐν τούτοις τὸ μυθιστόρημα τοῦτο δὲν ἐπροξένησε τὴν βαθεῖαν ἐκείνην ἐντύπωσιν τοῦ προηγουμένου. Κατὰ τὸ εἰκοσαετὲς διάστημα τῆς συγγραφῆς του εἶχον μεσολαβήσει τοιαῦται μεταβολαὶ εἰς τὰς βιωτικὰς ἀπόψεις, ὥστε ὅταν ἐξεδόθη ἐθεωρήθη ὡς ἀναχρονισμός. Ἐν τούτοις καὶ εἰς τοῦτο καταφαίνονται αἱ μεγάλαι ἀρεταὶ τοῦ συγγραφέως.

Ἀξιοθαύμαστοι κυρίως εἶναι οἱ τύποι τῶν γυναικῶν του καὶ μάλιστα ὁ τῆς Βέρας καὶ τῆς Μάρθιγκας. Ἡ δευτέρα γυνή, αἰσθηματικὴ φύσεως, ἀκολουθεῖ τυφλῶς τὰς παλαιὰς παραδόσεις· ἡ Βέρα ἀντιθέτως εἶναι ὁ τύπος τῆς νέας Ρωσίδος γυναικός, ἥτις ἀπαλλαγεῖσα τοῦ πατριαρχικοῦ ζυγοῦ ὁρμᾷ εἰς ἀνεξάρτητον βίον. Εἶναι ἡ Ρωσίς, ἥτις, ἔτη τινὰ μετὰ ταῦτα, ἐξέπληξε τὸν κόσμον, ἀναμιχθεῖσα εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν κίνησιν καὶ συντελέσασα εἰς τὴν διάσεισιν τοῦ απολυταρχικοῦ καθεστῶτος. Ὀλίγα ἔτη μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ «Βαράθρου» ἡ Ρωσία εἶχε πληρωθῆ τοιούτων γυναικῶν, αἵτινες, ἀφίνουσαι τὴν χλιδὴν τοῦ πατρικοῦ των οἴκου, μετέβαινον εἰς τὰς κώμας καὶ τὰ χωρία τῆς ἀπεράντου αὐτοκρατορίας διαδίδουσαι ἐκεῖ τὰς ἐπαναστατικὰς ἰδέας. Καὶ οἱ ἐπικριταὶ ἀκόμη τοῦ μυθιστορήματος τούτου δὲν ἀρνοῦνται ὅτι γέμει ὡραιοτάτων εἰκόνων τοῦ παλαιοῦ καθεστῶτος, καὶ ὅτι ὁ Γκοντσαρὼφ παραμένει ὁ αὐτὸς μέγας καλλιτέχνης, γενικευτὴς τῶν ἐθνικῶν χαρακτήρων καὶ πλήρης καλοκαγάθου καὶ ἰδιορρύθμου εὐθυμολογίας. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ραγδαίαν ἐξέλιξιν τῶν γεγονότων ἐν Ρωσίᾳ, ἡ νεωτέρα κριτικὴ ἄλλως ἀναλύει καὶ κρίνει τὸ ἔργον τοῦ μεγάλου Ρώσου συγγραφέως, ὅστις, ἐνῷ αἱ κυβερνητικαὶ τάξεις ἐκοιμῶντο τὸν ὕπνον τοῦ Ὀμπλόμωφ, διέκρινε μακρόθεν τὴν ἐπερχομένην θύελλαν καὶ ἐζωγράφιζε τὰ πρόσωπα τῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, τῶν καταρριψάντων πολιτικὸν καὶ κοινωνικὸν σύστημα ὑφιστάμενον ἐπὶ τόσους αἰῶνας. Εἶναι ἀξιοθαύμαστον ἀληθῶς τὸ θάρρος τοῦ Γκοντσαρώφ, τολμήσαντος κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην νὰ ἐμφανίσῃ τοὺς ἐπαναστατικοὺς ἥρωάς του. Οὕτω τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ συγγραφέως ἀπήλαυσε πλειοτέρας ἐκτιμήσεως βραδύτερον, ἢ καθ' οὓς χρόνους εἶδε τὸ φῶς. Μετὰ τὸ «Βάραθρον» οὐδὲν ἄλλο μυθιστόρημα ἔγραψεν ὁ Γκοντσαρώφ. Περιωρίσθη εἰς δημοσίευσιν ἀπομνημονευμάτων καὶ ἐντυπώσεων: «Κάλλιον ἀργὰ παρὰ ποτὲ» (1872), «Μυριάδες μαρτύρων» (1874), «Σημειώσεις περὶ τῆς προσωπικότητος τοῦ Μπελίνσκη» (1884), «Πανεπιστημιακαὶ ἀναμνήσεις» (1887), «Ἀπομνημονεύματα καὶ μελέται» (1888), «Οἱ δοῦλοι» (1888), «Παραβίασις τῆς ἐλευθερίας» (1889). Θ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

Γκόντσον (Godson), ***Κλήμης*** Ἄγγλος μαιευτὴρ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ἔγραψε περὶ σπασμώδους δυσμηνορροίας καὶ στειρώσεως, περὶ ἐγχειρήσεως τοῦ Porro καὶ διετέλεσε πρόεδρος τῆς Βρεττανικῆς γυναικολογικῆς ἑταιρίας (1895—1897) Ο. Ρ.

Γκοντφερνὼ (Godfernaux), ***Αἰμίλιος.*** Γάλλος μηχανικὸς (1837—1904). Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἡ μεγάλη σιδηρᾶ γέφυρα ἐπὶ τοῦ Νέβα ἐν Πετρουπόλει, μήκους 480 μέτρων, τὰ λιμενικὰ ἔργα ἐν Τύνιδι κτλ. Ν. Π.—Λ.

—**Γκεντφερνὼ** (Godfernaux) ***Ἀνδρέας.*** Γάλλος φιλόσοφος καὶ δραματικὸς συγγραφεὺς (1864—1906). Ἀκολουθήσας κατ' ἀρχὰς μαθήματα ἐν τῷ πανεπιστημίῳ, ἀφωσιώθη μετὰ ταῦτα εἰς τὸ θέατρον, γράφων ταυτοχρόνως ἄρθρα καὶ εἰς τὴν «Φιλοσοφικὴν Ἐπιθεώρησιν», ἐξ ὧν ἰδίως τὸ περὶ «Ψυχοφυσικοῦ παραλληλισμοῦ» ἔλαμεν ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν. Θεατρικά του ἔργα εἶναι τὸ «Οἰκογενειακὸν χρέος», ἐν συνεργασίᾳ δὲ μετὰ τοῦ Τριστὰν Μπερνὰρ ἡ κωμῳδία «Triple Patte». Ν. Π.—Λ.

Γκοντ'φρουὰ (Godefroy). —1) ***Διονύσιος.*** Γάλλος νομομαθὴς (1519—1621). Προσχωρήσας εἰς τὴν θρησκευτικὴν μεταρρύθμισιν ἠναγκάσθη νὰ ἐκπατρισθῇ καὶ διῆγε βίον πλάνητα, ἱδρύσας τέλος φροντιστήριον ἐν Γενεύῃ. Ἀργότερον ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα του διωρίσθη ἐκ νέου ἀρχιδικαστής. Συνέγραψε: «Πολιτικὴν δικονομίαν μετὰ σημειώσεων» (1583). «Ἐπιτομὴν πανδεκτῶν καὶ κωδίκων» (1856), «Περὶ κοσμικῆς ἐξουσίας τοῦ πάπα» (1593) κλπ.

—2) ***Διονύσιος ὁ νεώτερος.*** Νομομαθὴς καὶ ἱστορικὸς (1615—1681). Διεδέχθη τὸν πατέρα του *Θεόδωρον* ὡς ἱστοριογράφος καὶ ἀρχειοφύλαξ ἐν Λίλλῃ καὶ ἐν τοῖς ἀνακτόροις τῆς Γάνδης. Ἐσυνέχισε τὴν περισυλλογὴν ἐγγράφων καὶ ἐδημοσίευσε σειρὰν ἔργων, ὧν τὸ γνωστότερον εἶναι ἡ «Ἱστορία τῶν Γάλλων στρατάρχῶν (1658).

—3) ***Θεόδωρος.*** Δικαστικὸς καὶ ἱστοριογράφος (1580—1649), υἱὸς τοῦ *Διονυσίου*. Ἐπιδοθεὶς εἰς ἱστορικὰς μελέτας ἐγένετο ἐπίσημος ἱστοριογράφος τῆς Γαλλίας, ἀκολουθήσας εἰς Βεστφαλίαν τοὺς Γάλλους ἀντιπροσώπους, καὶ συνεκέντρωσε τὰ στοιχεῖα πρὸς συγγραφὴν ἱστορίας τῆς Γαλλίας, τῆς ὁποίας τμήματα μόνον ἐδημοσιεύθησαν. Συνέγραψεν ὁμοίως: «Ἱστορίαν Καρόλου Δ'», «Ἱστορίαν Λουδοβίκου ΙΒ'», «Ἐθιμοτυπικὸν τῆς γαλλικῆς ἀριστοκρατίας», «Ἱστορίαν τοῦ ἱππότου Μπαγιὰρ» κτλ.

— 4) ***Πέτρος.*** Δικαστὴς καὶ ποιητὴς (1500—1573). Ἐπίτροπος τοῦ βασιλέως καὶ εἰσαγγελεὺς τοῦ δικαστηρίου τῆς Ἱερᾶς ἐξετάσεως εἰς Καρκασσόν, ἔδειξε κατὰ τὴν ἐνάσκησιν τῶν καθηκόντων του ἐπιείκειαν καὶ μετριοπάθειαν: Ἔγραψε λατινιστί: «Διάλογον περὶ ἔρωτος» «Βιβλίον παροιμιῶν» «Ποίημα πρὸς Κύριλλον Θ'» καὶ «Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ α' βιβλίου τοῦ Ἰουστινιανείου κώδικος».

— 5) ***Φρειδερῖκος-Εὐγένιος.*** Γάλλος λογοτέχνης γεννηθεὶς τῷ 1826. Κατήγινεν ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας εἰς μελέτας κριτικὰς καὶ ἐρεύνας σχετικὰς μὲ τὴν λογοτεχνίαν. Συνέταξε: «Συγκριτικὸν λεξικὸν τῆς γλώσσης τοῦ Κορνηλίου καὶ τῆς γλώσσης τοῦ ΙΖ' αἰῶνος» (1862), «Ἱστορίαν τῆς γαλλικῆς λογοτεχνίας» (1859—1867), «Ἱστορίαν τῆς λογοτεχνίας τοῦ ΙΘ' αἰῶνος» (1880), «Μελέτας τῶν κυριωτέρων Χριστιανικῶν λυκείων» (1872) καὶ «Τὴν θείαν ἀποστολὴν τῆς Ἰωάννας ντ' Ἄρκ» (1878. Ν. Π.—Λ.

Γκόουντα (Gouda) [*Γεωγρ.*] βλ. Χάουντα.

Γκὸ-Οῦντα (Go-Ouda). Ἰάπων αὐτοκράτωρ βασιλεύσας ἀπὸ τοῦ 1275—1287. Ν. Π.—Λ.

Γκόπτσεβιτς (Gopcevic), ***Σπυρίδων.*** Νοτιοσλαῦος συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1855. Προερχόμενος ἐκ στρατιωτικῆς σχολῆς ἔλαβε μέρος κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης (1876). Ἀναλαβὼν ὑπηρεσίαν ἐν Σερβίᾳ διωρίσθη στρατιωτικὸς ἀκόλουθος ἐν Βιέννῃ καὶ Βερολίνῳ, ὅπου καὶ ἐγκατεστάθη. Ἔγραψεν ἐπὶ ζητημάτων λαογραφικῶν, γεωγραφικῶν, πολεμικῆς τέχνης κτλ. Λογοτεχνικὸν δὲ ἐδημοσίευσεν «Ὁ γέρος τοῦ βουνοῦ» (1892), δράματα, διηγήματα καὶ ποιήματα ἐντελῶς τοπικοῦ χρώματος καὶ σχέσιν ἔχοντα μὲ τὴν σλαυϊκὴν ψυχὴν καὶ τὴν ζωὴν τῆς πατρίδος του ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Ν. Π.—Λ.

Γκὸρ (Gore), ***Αἰκατερίνη Γκραῖϊς*** Φράνσις. Ἀγγλὶς μυθιστοριογράφος καὶ δραματογράφος (1799—1861). Τῷ 1823 ἐδημοσίευσε τὸ πρῶτον της μυθιστόρημα «Θηρεσία Μάρτσμουτ», μεθ' ὃ «Τὸ κράτος τοῦ τρόμου» (1827), «Οὐγγρικὰ παραμύθια» (1829), «Μητέρες καὶ θυγατέρες» (1831) κλπ. Ἔγραψεν 70 ἔργα, ἐκ τῶν ὁποίων ἐπιτυχέστερον τὸ δρᾶμα «Σχολεῖον τῶν φιλαρέσκων», παιχθὲν εἰς τὸ θέατρον τοῦ Λονδίνου Χέϋμάρκετ (1831). Τὰ καλύτερα μυθιστορήματά της εἶναι «Σέσιλ ἢ αἱ περιπέτειαι ἑνὸς Κομψευομένου» καὶ «Σύζυγος τραπεζίτου».

Γκοράνι (Gorani), ***Ἰωσὴφ ντὲ***—. Ἰταλὸς δημοσιολόγος (1744—1819). Ἐξέδωκε τῷ 1770 «Ἐγχειρίδιον περὶ Δεσποτισμοῦ», ἔργον διὰ τοῦ ὁποίου κατέλαβεν εὐθὺς ἀμέσως θέσιν μεταξὺ τῶν φιλολογούντων. Ἐνθουσιασθεὶς ἀπὸ τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν, ἐγένετο πολίτης Γάλλος, μετέβη δὲ εἰς Παρισίους, ὅπου ἐδημοσίευσεν εἰς τὸν «Μονιτὲρ» σειρὰν «ἐπιστολῶν πρὸς τοὺς Ἐστεμμένους». Ὡσαύτως ἐδημοσίευσε «Περὶ τῶν αὐλῶν τῆς Ἰταλίας», λίβελλον βιαιότατον προκαλέσαντα ἀντεκδικήσεις ἐν Ἰταλίᾳ, ἔνθα ἐδημεύθη ἅπασα ἡ περιουσία του. Κατὰ τὴν τρομοκρατίαν ἀπῆλθεν εἰς Γενεύην δημοσιεύσας «Προρρήσεις ἐπὶ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως» (1797). Ν. Π.—Λ.

Γκοραχποὺρ (Gorakhpur) [*Γεωγρ.*] Διαμέρισμα καὶ πρωτεύουσα τῶν Ἡνωμένων ἐπαρχιῶν τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν. Ἡ πρωτεύουσα κεῖται ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Ράπτι. Κάτοικοι 64 148. Πιστεύεται ὅτι ἐκτίσθη τῷ 1400 μ. Χ. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἐπιδίδονται εἰς τὴν γεωργίαν.

Τὸ διαμέρισμα τοῦ Γκοραχποὺρ ἔχει ἐμβαδὸν 4535 τετραγ. μιλλίων καὶ πληθ. 2,957,074 κατ. Ἐκτείνεται ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν τῶν Ἱμαλαΐων. Μόνον ὀλίγοι ἀμμόλοφοι διακόπτουν τὴν μονοτονίαν τῆς λίαν ἐπιφανείας της, ἥτις διατέμνεται ὑπὸ πολυαρίθμων ποταμῶν. Ὑπάρχουν τίγρεις καὶ ἄφθονα ἄλλα θηρία καθ' ἅπασαν τὴν περιφέρειαν. Παρὰ τὰ σύνορα τοῦ διαμερίσματος τοῦ

Digitized by Google

του ἐγεννήθη καὶ ἀπέθανεν ὁ Βούδας. Ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΣΤ' αἰῶνος ἡ χώρα ὑπῆρξε τὸ θέατρον συνεχῶν ἀγώνων μεταξὺ τῶν Βὰρ καὶ τῶν Ἀρίων ἀνταγωνιστῶν των, τῶν Ρατχόρ. Περὶ τὸ ἔτος 900 οἱ Δομχατὸρ ἢ στρατιωτικοὶ Βραχμᾶνες ἐξεδίωξαν τοὺς Ρατχὸρ ἀπὸ τὴν Γκοραχπούρ, ἀλλὰ ταχέως ἐξεδιώχθησαν, καὶ οὗτοι ὑπὸ ἄλλων εἰσβολέων. Κατὰ τοὺς ΙΕ' καὶ ΙΣΤ' αἰῶνας, ἀφοῦ τὸ διαμέρισμα κατερημώθη ὑπὸ τῶν ἀδιαλείπτων πολέμων, οἱ ἀπόγονοι τῶν διαφόρων κατακτητῶν διεμοιράσθησαν μεταξύ των τὸ ἔδαφος, φαίνεται δὲ ὅτι ἕκαστος αὐτῶν ἔζη ἐν ἀπομονώσει, καθόσον οὔτε δρόμοι οὔτε γέφυραι μαρτυροῦν οἱανδήποτε ἐπικοινωνίαν. Περὶ τὸ τέλος τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος οἱ Μουσουλμᾶνοι κατέλαβον τὴν πόλιν Γκοραχπούρ, ἐπιτρέψαντες νὰ διοικῆται ὑπὸ τῶν ρατζᾶ. Κατὰ τὸ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος τρομερὸς ἐχθρός, οἱ Βανζάρα, εἰσέβαλον, ἐκ δυσμῶν, κατετρόπωσαν τοὺς ρατζᾶ καὶ ἐλεηλάτησαν τὴν περιφέρειαν. Τὸ διαμέρισμα ἀπετέλεσε μέρος τοῦ ἐδάφους τοῦ παραχωρηθέντος ὑπὸ τοῦ Οὐδ εἰς τοὺς Βρεττανοὺς δυνάμει τῆς συνθήκη τοῦ 1801. Οἱ ποταμοὶ Γάνδακ, Γόγρα καὶ Ράπτι, οἱ διασχίζοντες τὴν περιφέρειαν, εἶναι πλωτοί.

Γκόργιανη *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Γεωργιανή.

Γκόργκαινας, ***Παναγιώτης***· βλ. Γιώργαινας.

Γκοργκόνα (Gorgona) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἡ βορειοτέρα τῶν νήσων τοῦ Τοσκανικοῦ ἀρχιπελάγους (πλάτ. 43° 26' Β, μῆκ 9° 54' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 157: San Remo to cape Cavallo καὶ 1719: Gorgona island), εὑρισκομένη 17 μίλ. ΝΔ. τοῦ Λιβόρνου καὶ ἀποτελοῦσα χρησιμώτατον γνώρισμα εἰς τὰ πρὸς τὸν λιμένα τοῦτον κατευθυνόμενα πλοῖα. Ἔχει ἀνέτους φυλακάς, καταλαμβανούσας μεγίστην ἔκτασιν, ἐν αἷς εἶναι ἐγκεκλεισμένοι βαρύποινοι κατάδικοι· οἱ ἐλεύθεροι κάτοικοι τῆς νήσου μόλις ἀνέρχονται εἰς δεκάδα οἰκογενειῶν ἁλιέων συγκεντρωμένων εἰς ἐρυθρὰς κατοικίας ἐκτισμένας εἰς τὴν ΝΑ. ἀκτήν. Πανταχοῦ τῶν ἀκτῶν αὐτῆς ὑπάρχουσιν σκοπιαί, τῆς προσπελάσεως εἰς αὐτὴν ἀπαγορευομένης ἄνευ γραπτῆς ἀδείας τῆς νομαρχίας Λιβόρνου. Ἐπὶ τῆ Β. κορυφῆς της ἀρχαῖος σκοπιωρικὸς πύργος ὃν ἐχρησιμοποίησεν ὁ γενουήνσιος στόλος κατὰ τοῦ τῶν Πιζάνων (βλ. κατ.), ἐπὶ δὲ τῆς ὑψηλοτέρας κορυφῆς της (837 πόδες) σηματοτηλέγραφος, συνδεόμενος τηλεγραφικῶς πρὸς τὸ διεθνὲς δίκτυον μέσῳ Λιβόρνου. Εἶναι ἡ «παρακειμένη τῇ Ἰταλίᾳ ἐν τῷ Λιγυστικῷ πελάγει νῆσος Γοργόνη» (*Πτολεμ.* Ἰταλίας θέσις Γ, α, 78).

—*[Ναυτ. Ἱστορ.]* Παρὰ τὴν Γκοργκόναν συνεκροτήθη ἀγρία ναυμαχία (6 Αὐγούστου 1284), φέρουσα τὴν ὀνομασίαν τῆς εἰς 15 μίλλια ἀπεχούσης ὑφάλου Μελόρια (βλ. λ.). Πάντως ὑπὸ τὴν νοτίαν τῆς Γκοργόνας ἀκτὴν ἐκρύπτετο ἡ ὑπὸ τὸν Μπενεντέτο Τζακκαρία ἐφεδρεία τοῦ Ὀμπέρτο Ντόρια, ἐλλοχεύουσα τὸ σῆμα τοῦ ἀρχηγοῦ της, ὅπως ἐπιτεθῇ αἰφνιδιαστικῶς κατὰ τῆς ὑπὸ τὸν Ἀνδρέαν Σαρατσῖνο ναυτικῆς δυνάμεως τῶν Πιζάνων· ἀπὸ τοῦ ὡς ἄνω δὲ μνησθέντος πύργου ἐδόθη τὸ σῆμα τοῦτο. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γκοργκοντσόλα (Gorgonzola) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Λομβαρδίας τῆς Ἰταλίας εἰς τὴν ἐπαρχίαν Μιλάνου, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀπέχει 11 μίλλια ἀτμοπλοϊκῶς. Κάτ. 5134. Εἶναι τὸ κέντρον τῆς περιφερείας, ἔνθα παράγεται ὁ γνωστότατος τυρὸς «Γκοργκοντσόλα».

Γκορὲ (Gorée) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος παρὰ τὴν δυτικὴν ἀκτὴν τῆς Ἀφρικῆς, ἀποτελοῦσα μέρος τῆς γαλλικῆς ἀποικίας Σενεγάλης. Κεῖται ἐπὶ τῆς εἰσόδου τοῦ μεγάλου φυσικοῦ λιμένος, τοῦ σχηματιζομένου ὑπὸ τῆς χερσονήσου τοῦ Πρασίνου Ἀκρωτηρίου. Ἡ νῆσος ἔχει μῆκος 810 μέτρων καὶ πλάτος περίπου 300 μ., εἶναι δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πετρώδης και ἄγονος. Τὸ μεγαλύτερον μέρος αὐτῆς καταλαμβάνεται ὑπὸ πόλεως, ἥτις ἤκμαζεν ἄλλοτε ἐμπορικῶς, ἀλλὰ μὲ τὴν πρόοδον τοῦ Ντακὰρ ἀπώλεσε τὸ ἐμπόριον καὶ τοὺς κατοίκους της. Τῷ 1905 ὁ πληθυσμός της περιωρίσθη εἰς 1500 κατοίκους. Ἡ Γκορὲ τὸ πρῶτον κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ὀλλανδῶν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Τῷ 1663 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, ἀλλὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος οἱ Ὀλλανδοὶ ἔγιναν πάλιν κύριοι αὐτῆς. Τέλος οἱ Ὀλλανδοὶ ἐξεδιώχθησαν ὑπὸ τῶν Γάλλων (1677). Ἀκολούθως ἡ Γκορὲ ἔπεσεν ἐκ νέου εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἄγγλων, μέχρις ὅτου κατελήφθη ὁριστικῶς ὑπὸ τῶν Γάλλων (1817).

Γκὸ-Ρεϊζέϊ (Go-Reizei). Ἰάπων αὐτοκράτωρ βασιλεύσας ἀπὸ τοῦ 1046—1068. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του καὶ περὶ τὸ ἔτος 1052 ἤρξατο ὁ λεγόμενος «πόλεμος τοῦ Ὀσχιοῦ», ἢ «ἐννεαετὴς πόλεμος», ὅστις ἔληξε διὰ τῆς ἥττης καὶ τοῦ θανάτου τοῦ ἐπαναστατήσαντος ἀπαιτητοῦ τοῦ θρόνου Γιοριτόκι. Ν. Π.—Λ.

Γκορέκκι (Gorecki), ***Ἀντώνιος***. Πολωνὸς ποιητὴς (1787—1861). Καταταχθεὶς ἐν τῷ πολωνικῷ στρατῷ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ἱσπανίας (1809). Τῷ 1831 ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν πολωνικὴν ἐπανάστασιν καὶ κατέφυγεν εἰς Γαλλίαν. Τὴν φιλολογικήν του φήμην ὀφείλει εἰς τοὺς μύθους του, σατίρας συντόμους καὶ ζωηράς· ἄλλα ἔργα του εἶναι: «Νέοι μῦθοι καὶ ποιήματα» (1839), «Ἡ ἐλευθέρα φωνή» (1850), «Νέα συλλογή» (1859). Ν. Π.—Λ.

Γκορέμι *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἐσφαλμένη τοπωνυμία ἀκρωτηρίου τῆς Ἄνδρου (πλάτ. 37°52' 00" Β, μῆκ. 24°42'40", χάρτ. ἀγγλ. 1820 Andros island and Doro channel), δυτικοῦ κέρατος τοῦ κολπίζοντος ὅρμου τοῦ Γαυρείου, γενικῆς ὅμως χρήσεως παρὰ τοῖς ναυτικοῖς, ἐπικρατησάσης διὰ τῆς χρήσεως τῶν ἀγγλικῶν χαρτῶν, ἀναγραφόντων αὐτὴν Goremi, ἀντὶ τῆς ὀρθῆς καὶ ὑπὸ τῶν Ἀνδρίων μόνον ναυτικῶν χρησιμοποιουμένης *Κακογκρέμι*. Τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο, ἄσημον κατὰ τὰ ἄλλα, ἐγένετο γνωστὸν κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον, διὰ τὸ ἐπίσημον τῆς συσχετικῆς θέσεώς του ὡς πρὸς τὴν ἰσοβαθῆ τῶν 100 ὀργυιῶν. Διότι ὅταν τὰ συμμαχικὰ ἀτμόπλοια ἐπεδίωκον γραμμὰς πλεύσεως ἔξω τῆς ἰσοβαθοῦς ταύτης, δεδομένου ὅτι πόντισις ναρκῶν ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ εἰς βάθη μείζονα τῶν 100 ὀργυιῶν ἦτο τεχνικῶς ἀδύνατος, ὁ τοποθετηθεὶς προσκαίρως ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου φάρος Ἄγκα ἔσωσε πολλὰ ἀτμόπλοια ἀπὸ ἀνατινάξεως ἐκ ναρκῶν, αἵτινες ἔβριθον εἰς τὰς κάτω τῶν 100 ὀργυιῶν αἰγιαλίτιδας τοῦ διέκπλου τοῦ Καφηρέως. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γκορεμύκιν. Οἰκογένεια Ρώσων εὐπατριδῶν. Γενάρχης ὁ ***Νικήτας Ἀθανάσιεβιτς Γ'***, κτηματίας, ἰδιοκτήτης μεγάλων ἐκτάσεων ἀπὸ τοῦ 1152. Τὸ ὄνομα εἶναι ἐγγεγραμμένον εἰς τὰς βίβλους εὐγενείας Β' Γ' καὶ ΣΤ' τῶν κυβερνείων Νόβγοροδ καὶ Καζάν. Ν. Π.—Λ.

—**Γκορεμύκιν** (Goremykine), ***Ἰβὰν Λουγκίνοβιτς***. Ρῶσος πολιτικὸς (1840—1917). Τῷ 1895 ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν, κατόπιν δέ, ἐκ νέου διατελέσας ὑπουργός, ἐσχημάτισε κυβέρνησιν τῷ 1906 (ἀντικαταστήσας τὸν Βίττε) καὶ τῷ 1914. Συντηρητικῶν ἀρχῶν, ἐγένετο ἐν τῇ Δούμᾳ ἀρχηγὸς τοῦ ἀντιδραστικοῦ κόμματος. Τῷ 1917 ἐφονεύθη εἰς τὰ ρωσοτουρκικὰ σύνορα ἐν Καυκάσῳ. Ν. Π.—Λ.

Γκορζὺ (Gorzy), ***Ἰωάννης***. Γάλλος μυθιστοριογράφος (1753—1795). Ἐγένετο γνωστὸς ἐν ἀρχῇ δι' ἔργου κατὰ μίμησιν τοῦ ἔργου τοῦ Σουίφτ γραφέντος, «Νέον αἰσθηματικὸν ταξίδι» (1795), καὶ δύο θεατρικῶν ἔργων (1787): «Ἔρωτες Ἀρλεκίνου» καὶ «Ἀμερικανικὴ οἰκογένεια». Ἐπίσης ἐξέδωκε καὶ ἕτερα μυθιστορήματα. Κατὰ τὸ 1792 ἔγραψε τὸν δηκτικώτατον λίβελλον κατὰ τῆς ἐπαναστάσεως «Ὁ μικρὸς ἐξάδελφος τοῦ Τριστὰν Σάντυ», δι' οὗ ἀπεικονίζει τὰ ἤθη τῆς ἐποχῆς μετὰ ζωηρότητος καὶ ἀκριβείας. Ν. Π.—Λ.

Γκόρι (Gori), ***Ἀντώνιος-Φραγκῖσκος***. Ἰταλὸς ἀρχαιολόγος (1691—1757). Μοναχὸς κατ' ἀρχάς, ἱεροκῆρυξ καὶ θεολόγος, κατέγινεν ἔπειτα ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν μελέτην τῶν ἀρχαιοτήτων. Ἐδημοσίευσε σειρὰν ἔργων, τὰ ὁποῖα στεροῦνται μὲν πάσης κριτικῆς καὶ ἀκριβείας σκέψεων, περιέχουν ὅμως πληθὺν ὑλικοῦ χρησίμου διὰ συγγραφήν. Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι: «Ἀρχαῖαι ἐπιγραφαὶ τῆς Ἐτρουρίας» (1726—1744), «Μουσεῖα Φλωρεντινὰ» (1731—1743), «Ἡ εἰκονογραφημένη Τοσκάνη» (1755) κτλ. Ν. Π.—Λ.

— **Γκόρι** (Gori), ***Μαρῖνος-Γουλιέλμος-Κλήμης***. Ὀλλανδὸς ὀφθαλμολόγος καὶ χειρουργὸς (1834—1890). Διετέλεσε στρατιωτικὸς ἰατρός, ἐπιμελητὴς τῆς στρατιωτικῆς ἰατρικῆς σχολῆς τοῦ Ἄμστερνταμ καὶ ἔγραψε θέματα χειρουργικῆς, ὑγιεινῆς κτλ. τοῦ στρατοῦ. Ο. Ρ.

Γκόρι (Gori) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς ρωσικῆς Ὑπερκαυκασίας, ἀπέχουσα σιδηροδρομικῶς 40 μίλλια τῆς πόλεως Τιφλίδος. Κάτ. 10457. Ἡ Γκόρι ἦτο περιώνυμος ἄλλοτε διὰ τὰ μεταξωτὰ καὶ βαμβακερὰ ὑφάσματά της, σήμερον δὲ εἶναι γνωστὴ διὰ τὸν σῖτόν της, θεωρούμενον τὸν καλύτερον τῆς Γεωργίας, καθὼς καὶ τὸν ἐξαίρετον οἶνόν της. Τὸ Γκόρι ἐκτίσθη (1123) ὑπὸ τοῦ Γεωργιανοῦ βασιλέως Δαυὶδ Β', διὰ τοὺς Ἀρμενίους, τοὺς φεύγοντας τὴν περσικὴν εἰσβολήν. Τὸ φρούριον ἦτο βυζαντινόν, ἀνῳκοδομήθη τῷ 1634—1658, ἀλλὰ κατεστράφη ὑπὸ τοῦ Ναδὶρ σάχου τῆς Περσίας τὸν ΙΗ' αἰῶνα. Πέντε μίλλια ἀνατολικῶς τοῦ Γκόρι ὑπάρχει ἡ περίφημος πόλις *Οὔπλις-τσύχη*, τῆς ὁποίας αἱ οἰκίαι ἦσαν κατεσκευασμέναι ἐντὸς τῶν βράχων, ἐχρησιμοποιεῖτο δὲ ὡς φρούριον ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Δ. Δ.

Γκοριγκὲ Α' (ἢ ***Κορικέ***). Βασιλεὺς τῆς ἐν τῷ Καινκίσῳ Ἀλβανίας (1046—1082 μ. Χ.). Ν. Μ.

Γκορίνι (Gorini), ***Ἰωάννης***. Γάλλος κληρικὸς καὶ λόγιος (1803—1859). Ἐξέδωκεν ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἄμυνα τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τῶν ἱστορικῶν πλανῶν» (1853), τὸ ὁποῖον ἔσχε μεγίστην ἐπιτυχίαν. Ἐν αὐτῷ κατεπολέμει τὰς ἐν σχέσει πρὸς τὴν θρησκείαν ἱστορικὰς πλάνας τοῦ Γκιζό, τοῦ Μισελέ, τοῦ Ἀμπέρ, τοῦ Κινὲ κ. ἄ. Ἐπίσης ἐξέδωκε καὶ «Βίους Ἁγίων» (1854).

— **Γκορίνι** (Gorini), ***Ἰωσὴφ-Γκόριο ντὲ—***. Ἰταλὸς δραματικὸς ποιητὴς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἀποθανὼν τῷ 1761. Μετέβη εἰς Παρισίους πρὸς μελέτην τοῦ γαλλικοῦ θεάτρου καὶ ἐπανελθὼν εἰς Ἰταλίαν ἀνεβίβασεν ἐπὶ σκηνῆς ἔργα συντεθέντα παρ' αὐτοῦ κατὰ μίμησιν τῶν ἔργων τοῦ Κορνηλίου, τοῦ Ρακίνα καὶ τοῦ Μολιέρου. Τὸ καλύτερον ἐξ αὐτῶν εἶναι ὁ «Ἰεζάβελ». Ὁ Γκορίνι ἐξέδωκεν ἐπίσης συλλογὴν ποιημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον «Στίχοι καὶ Ρίμες» (1724) κ. ἄ. Ν. Π.—Λ.

γκορίνιτς ἢ *γκοριντσὰτ* *[Ρωσ. Μυθ.]*. Ἐπίθετον πτερωτοῦ μυθικοῦ ὄφεως συνήθους εἰς τὰ ρωσικὰ ἔπη καὶ τοὺς μύθους, κατοικοῦντος εἰς τὰ ὄρη (γκορά, ἐξ οὗ καὶ ἡ λέξις) καὶ κλέπτοντος παρθένους καὶ ἥρωας, τοὺς ὁποίους μεταφέρει εἰς σπήλαια. Ἡ περὶ πτερωτοῦ ὄφεως δοξασία ἀπαντᾷ εἰς ὅλους σχεδὸν τοὺς λαούς. Π. ΛΕΦΑΣ

Γκόρισκον *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Ἀετοῦ τῆς ἐπαρχίας Φλωρίνης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτοικοι (1928) 102. Ἤδη καλεῖται *Ἀγραπιδιές*.

Γκόριτς (Goritz), *[Γεωγρ.]*· βλ. Γκορίτσια.

—**Γκόριτς** καὶ ***Γκραντίσκα*** (Goritz καὶ Gradisca) *[Γεωγρ.]*. Παλαιὰ κομιτεία ἀνήκουσα εἰς τὴν Αὐστροουγγαρίαν ἀπὸ τοῦ 1374 μέχρι τοῦ 1918. Εἶχεν ἔκτασιν 2918 τετρ. χλμ. καὶ 270,400 κατοίκους καὶ κυριωτέρας πόλεις τὴν *Γκορίτσια* καὶ τὴν *Γκραντίσκα*. Διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Σαὶν-Ζερμαὶν παρεχωρήθη εἰς τὴν Ἰταλίαν, μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον τὴν 10 Σεπτεμβρίου 1919 (βλ. Γκορίτσια). — Μ.

Γκόριτσα. Σλαυικὸν ὄνομα τῆς Κορυτσᾶς (βλ. λ.).

— **Γκόριτσα** *[Γεωγρ.]*. Χαμηλὸν ὄρος ἀλλ' ἀπότομον τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας, ὑπερκείμενον τοῦ Ἀλιάκμονος, παρὰ τὴν κωμόπολιν Ἄργος τὸ Ὀρεστικὸν (τέως *Χρούπισταν*). Λέγεται ἔτι *Μαῦρο Βουνὸ* ἢ καὶ *Σαρακίνα*. Ι. Σ. Σ.

Γκορίτσα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἄκρα τοῦ Παγασιτικοῦ κόλπου (πλάτ. 39° 20' 50" Β, μῆκ 22° 59' 40", χάρτ. ναυτ. ἑλλην. 14: Λιμὴν Βόλου, ἀγγλ. 1556: Gulf of Volo with Oreos and Talanta channel καὶ 1196 Port of Volo) ἀποτελοῦσα τερματισμὸν τοῦ βουνοῦ *Γκορίτσα* καὶ τῆς θέσεως ἣν κατεῖχεν ἡ ἀρχαία *Δημητριάς*, καθὼς καὶ τὸ ΝΑ κέρας τοῦ μυχοῦ τοῦ Παγασιτικοῦ, ἐν ᾧ ὁ λιμὴν τοῦ Βόλου. Σ. Ε. Λ.

Γκορίτσας, ***Σωτήριος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Ζατούνης. Παρηκολούθησε τὸν Κολοκοτρώνην, οὗ ὑπῆρξε καὶ ἐπιχρυσωτὴς τῶν ὅπλων του. Ν. Κ. Σ.

Γκορίτσια ἢ ***Γκόριτς*** καὶ ***Γκαὶρτς*** (Gorizia ἢ Goritz καὶ Goerz), *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας, πρωτεύουσα τοῦ φερωνύμου νομοῦ. Ὁ νομὸς εὑρίσκεται ἐν τῇ Ἰουλίᾳ Βενετίᾳ καὶ ὁρίζεται πρὸς Α ὑπὸ τῆς Νοτιοσλαυίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ νομοῦ τῆς Τεργέστης καὶ πρὸς Δ. καὶ Β. ὑπὸ τοῦ νομοῦ τοῦ Οὔντινε. Ἔχει ἐμβαδὸν 2667,58 τετρ. χλμ. καὶ 200.707 κατοίκους. Διαρρέεται ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Ἰζόντσο καὶ ἔχει ἔδαφος ὀρεινόν, περιλαμβάνει δὲ πρὸς τὸ βόρειον αὐτοῦ τμῆμα τὰς Ἰουλιανὰς Ἄλπεις. Ἡ πόλις Γκορίτσια κεῖται ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἰζόντσο καὶ ἔχει 26.334 κατοίκους. Ἔχει ἐργοστάσια μαλλίνων ὑφασμάτων. Λόγῳ τοῦ εὐκραοῦς κλίματος αὐτοῦ παράγει πρωΐμους καρπούς, καὶ ἄφθονα ἄνθη. Ἔχει πολλὰ παλαιὰ κτίρια καὶ μοναστήρια καὶ τὸν τάφον τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Καρόλου τοῦ Ι', ὁ ὁποῖος διεχείμαζε συχνάκις ἐκεῖ καὶ ἀπέθανε τῷ 1835. Εἶναι κλιματολογικὸς σταθμὸς καὶ ἔχει κοιμητήριον πολέμου, μετ' ἀναμνηστικῶν μνημείων. —Μ.

— [ΣΤΡΑΤ. ΙΣΤΟΡ.] Ἅμα τῇ ἐξόδῳ τῆς Ἰταλίας εἰς τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, τὴν ἄνοιξιν 1915, εὐθὺς ἀμέσως ἡ *Γκορίτσια* ἀπετέλεσεν ἕνα τῶν κυριωτέρων ἀντικειμενικῶν σκοπῶν τοῦ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Cadorna ἰταλικοῦ στρατοῦ, καθόσον διὰ τῆς κατοχῆς αὐτῆς ἐπετυγχάνετο ἡ προσπέλασις πρὸς τὸ ὠχυρωμένον ὀροπέδιον Κάρσο, δι' οὗ διέρχονται αἱ πρὸς Αὐστρίαν κύριαι ἀρτηρίαι. Ἐπειδὴ ἡ κατάληψις τῆς Γκορίτσιας δὲν ἦτο εὔκολος δι' ἀπ' εὐθείας ἐπιθέσεως, ἅτε περιστεφομένης ὑπὸ λόφων ὠχυρωμένων, δι' αὐτὸ ἐπεζητήθη δι' ὑπερκεράσεως ἐκ τῶν ἑκατέρωθεν πλευρῶν, πρὸς Πλάβα καὶ πρὸς τὰς βορείας ὑπωρείας τοῦ Κάρσο (βλ. σχῆμα).

Ἡ πρώτη κατὰ τῆς Γκορίτσιας ἐνέργεια ἤρχισε τὴν νύκτα 17—18 Ἰουλίου 1915 διὰ βομβαρδισμοῦ κατὰ τῶν πέριξ ὀχυρῶν, ὑπὸ τῆς ἰταλικῆς ἀεροπλοΐας, ἔκτοτε δὲ ἐπηκολούθησαν διάφοροι τοπικοὶ ἀγῶνες, οἱ ὁποῖοι, διακοπέντες κατὰ τὸν χειμῶνα, ἐπανελήφθησαν ἅμα τῇ ἀνοίξει 1916. Τὸ θέρος τοῦ ἔτους τούτου ἐθεώρησεν ὁ Ἰταλὸς ἀρχιστράτηγος, ὅτι ἡ στιγμὴ ἦτο κατάλληλος ἵνα καταλάβῃ τὴν Γκορίτσιαν, δι' ὃ ἐπετέθη διὰ τῆς 3ης στρατιᾶς τοῦ δουκὸς τῆς Ἀόστης, καὶ τοιου-

Digitized by Google

τοιούτως ἐπῆλθεν ἡ μάχη ἡ φερομένη ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὑπὸ τὸ ὄνομα *μάχη τῆς Γκορίτσιας*. Ἀφοῦ ἐξετελέσθησαν τὴν 4ην Αὐγούστου ἐπιδεικτικαί τινες ἐπιθέσεις νοτίως τῆς Γκορίτσιας, ἐξαναγκάσασαι τοὺς Αὐστριακοὺς νὰ ἐκκενώσωσιν ἐπικαιρά τινα σημεῖα, καὶ συγχρόνως ἐξετελέσθη δραστικώτατος βομβαρδισμὸς ὑπὸ πυροβολικοῦ κατὰ τῆς πόλεως, ἐξεπέμφθη εἶτα ἀποφασιστικὴ ἐπίθεσις κατὰ τῶν περιστεφόντων αὐτὴν λόφων, καὶ

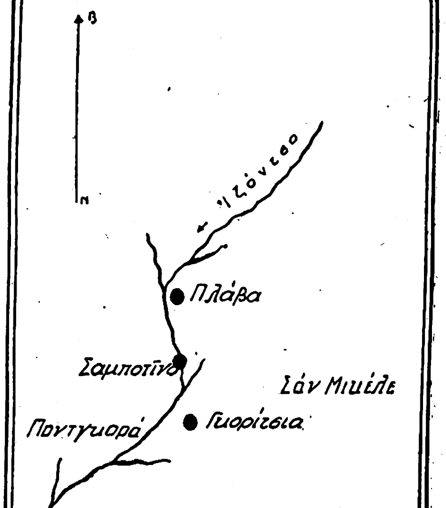

κατωρθώθη τὴν 7ην Αὐγούστου ἡ κατάληψις τῶν Σαμποτίνο καὶ Σὰν Μιχέλε. Τὴν ἑπομένην διεξήχθη αἱματηρότατος ἀγὼν περὶ τὸν λόφον Ποντγκόρα καὶ τὸ παρ' αὐτὸν προγεφύρωμα ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἰζόντσο, ἀπολήξας ὑπὲρ τῶν Ἰταλῶν, κατορθωσάντων νὰ καταλάβωσι τὸν λόφον τοῦτον καὶ ἐντὸς τῆς 8ης νὰ προσπεράσωσιν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ τούτου. Τὸ ἀπόγευμα τῆς 9ης Αὐγούστου διῆλθον οἱ Ἰταλοὶ τὰς γεφύρας καὶ εἰσέβαλον ἐντὸς τῆς Γκορίτσιας, μετὰ πολλοὺς δ' ἐκ τοῦ συστάδην ἀγῶνας ἐντὸς τῶν ὁδῶν καὶ τῶν οἰκιῶν τῆς πόλεως κατέλαβον ταύτην, συγχρόνως δὲ 15.000 Αὐστριακοὺς αἰχμαλώτους καὶ πολλὰ πυροβόλα. Οἱ Αὐστριακοί, μετὰ τὴν ὑποχώρησίν των ἐκ τῆς πόλεως Γκορίτσια, κατέλαβον τοὺς ἐξ ἀνατολῶν περιστέφοντας αὐτὴν λόφους, καὶ ἤρχισαν τότε βομβαρδίζοντες καθ' ἑκάστην τὴν πόλιν διὰ πυροβολικοῦ μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου, ὁπότε ἤρχισε περισπωμένη ἡ προσοχὴ τῶν Αὐστριακῶν ἐπὶ τοῦ Κάρσο.

Ἡ Γκορίτσια παρέμεινεν ὑπὸ τὴν ἰταλικὴν κατοχὴν μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου 1917, ὁπότε, κατὰ τὴν αὐστρογερμανικὴν προέλασιν πρὸς τὴν πεδιάδα Βενετίας, κατελήφθη ἐκ νέου ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν (βλ. λ. Βενετία *(Στρατ. Ἱστορ.)*), ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῶν ὁποίων διετηρήθη μέχρι τῆς μετὰ τῆς Αὐστρίας ἀνακωχῆς τῆς 3ης Νοεμβρίου 1918.

Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

Γκόρκι, *Μάξιμος*. Ρῶσος συγγραφεὺς γεννηθεὶς ἐν Νίζνι-Νοβγκορὸντ τῷ 1868. Τὸ πραγματικόν του ὄνομα εἶναι *Ἀλέξιος Μαξίμοβιτς Πεσκώφ*. Εἰς τὴν Ρωσίαν ὅμως καὶ εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν εἶναι μόνον γνωστὸς ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Γκόρκι, ἤτοι «Πικρός». Ἐγεννήθη ἐντὸς ἐργαστηρίου βαφέως τινός. Ὁ ἐκ πατρὸς πάππος του ἐχρημάτισεν ἀξιωματικὸς εἰς τὸν στρατὸν τῆς Σιβηρίας, ἀλλ' ἔφερετο μετὰ τοσαύτης σκληρότητος καὶ ἀπανθρωπίας πρὸς τοὺς στρατιώτας, μεταχειριζόμενος τὸ κνοῦτον καὶ διὰ τὰ ἐλάχιστα παραπτώματα αὐτῶν, ὥστε καταγγελθεὶς ἀπεβλήθη τῶν στρατιωτικῶν τάξεων ὑπὸ τοῦ τσάρου Νικολάου Α'. Ἡ τυραννικὴ ἐπίσης συμπεριφορά του πρὸς τὴν οἰκογένειάν του ἔτρεψεν εἰς φυγὴν τὸν ἔφηβον ἀκόμη Γκόρκι, ὅστις μετέβη πεζῇ ἐκ τῆς πόλεως Τομπόλσκ εἰς Νίζνι πρὸς ἐξεύρεσιν πόρου ζωῆς. Ἐκεῖ συνεζεύχθη τὴν θυγατέρα πλουσίου ἐμπόρου, ὅστις εἶχεν ἀρχίσει τὸ στάδιόν του ὡς «μπουρλάκ», ἤτοι

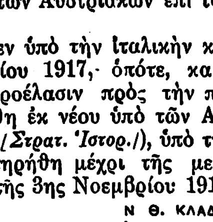

Μάξιμος Γκόρκι.

ρυμουλκὸς λέμβων τοῦ ποταμοῦ. Ὁ Γκόρκι εἰς τὸ διήγημά του «Θωμᾶς Γκορντιάγιεφ» εἰκονίζει τὸν χαρακτῆρα τοῦ πενθεροῦ του. Περιπλακεὶς ὅμως οὗτος εἰς ἐμπορικὰς καὶ βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις κατεστράφη καὶ ἐπανήρχισε τὸ ἔργον τοῦ μπουρλάκ. Οἱ γονεῖς τοῦ Γκόρκι ἀπέθανον νεώτατοι, ἀφήσαντες ἄνευ οὐδεμιᾶς προστασίας τὸ μικρὸν τέκνον των, τὸ ὁποῖον ἠναγκάσθη νὰ ἀποσυρθῇ τοῦ σχολείου καὶ εἰσήχθη ὡς ἐργάτης παρά τινι ὑποδηματοποιῷ, ὅπου ἐπὶ μικρὸν μόνον παρέμεινε. Ταχέως τὸ τυχοδιωκτικὸν ἔνστικτον καὶ ὁ δυσμενὴς ἄνεμος τῆς ἀθλιότητος ἔσυραν τὸν πτωχὸν ὀρφανὸν πρὸς τὸν Βόλγαν. Ἐκεῖ μεταξὺ τῶν ὀχθῶν, ὅπου ῥέει ὁ μέγας ποταμὸς διὰ μέσου ἀπεράντων δασῶν μεγαλοπρεπὴς καὶ ἄγριος, εὗρε φιλοξενίαν καὶ οὗτος, ὅπως οἱ παντὸς εἴδους ἄστεγοι καὶ ἀλῆται, οὓς ἐδημιούργει ἡ τότε κοινωνικὴ σύνθεσις τῆς Ρωσίας. Ὁ Βόλγας ὑπῆρξε πάντοτε ὁ τόπος, ὅπου ἀνεφάνησαν οἱ μεγάλοι ἐπαναστάται, ὡς ὁ Στένκο, ὁ Ροζίνα καὶ ὁ Πουγκάτσεφ· λεωφόρος ὅπου ἀπέβαλον τὸν ζυγὸν τῶν νόμων αἱ περιπλανώμεναι ἐκεῖ ὑπάρξεις, αἱ μυριάδες τῶν ἀνησύχων ψυχῶν αἵτινες ἐσύροντο μετὰ τῶν ρευμάτων τοῦ ποταμοῦ πρὸς τὰς ἀνερευνήτους στέππας καὶ πρὸς τὴν Ἀσίαν. Τὰ πλεῖστα τῶν διηγημάτων τοῦ Γκόρκι σκηνογραφίαν ἔχουν τὰς ὄχθας καὶ τὰ ὕδατα τοῦ Βόλγα. Οἱ ἥρωές του ζοῦν ἐπὶ τῶν ὀχθῶν αὐτοῦ ἢ διαπλέουν τοῦτον ἐπὶ τῶν ποταμίων πλοίων.

Δὲν ἀφῆκε τὸν ποταμὸν εἰμὴ ὅπως μεταβῇ εἰς τὴν θάλασσαν, τὸν ἄλλον αὐτοῦ ἔρωτα. Ὁ Βόλγας καὶ ἡ θάλασσα ὑπῆρξαν οἱ διδάσκαλοι αὐτοῦ, οἵτινες τοῦ ἀνέπτυξαν ζωηρὸν τὸ αἴσθημα τῆς φύσεως εἰς τὴν ψυχήν του. Οὗτοι ὑπῆρξαν ἡ πηγὴ τῆς ποιήσεώς του, ἥτις ἐξέρχεται ἀπὸ τὴν κοινωνικὴν ἐκείνην ὑποστάθμην, ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας ἔζησε καὶ ἥτις συνεπλήρωσε τὸν ρεαλισμὸν αὐτοῦ.

Γενόμενος παραμάγειρος ἑνὸς τῶν ἀτμοπλοίων τοῦ ποταμοῦ, εὑρέθη ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοδιδάκτου τινὸς μαγείρου. Ὁ Μιχαὴλ Σμούρι, ἀρχαῖος ὑπαξιωματικός, κατείχετο ὑπὸ τοῦ πάθους τῆς ἀναγνώσεως. Ἔφερε πάντοτε μαζί του κιβώτιον πλῆρες βιβλίων, μεταξὺ τῶν ὁποίων εὑρίσκοντο ὁ Γκόγκολ καὶ ὁ Νεκράσσωφ, ἀδελφούμενοι μετὰ τῶν βίων τῶν ἁγίων, τῶν λαϊκῶν μυθιστορημάτων καὶ τῶν «Ἐπεισοδίων τῆς Ρωσικῆς ἱστορίας». Ἀπὸ τοῦ κιβωτίου ἐκείνου ἀνεπήδησε νέος κόσμος πρὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ παραμαγείρου. Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν βιβλίων τούτων καὶ ἐκ τῆς τραχείας ζωῆς του κατενόησεν ὁ μέλλων μέγας συγγραφεύς, ὅτι ἡ πραγματικότης δὲν εἶναι ἀδελφὴ τοῦ ὀνείρου. Παιδίον εὑρέθη εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῶν ἀλητικῶν ἐκείνων στοιχείων τῆς Ρωσίας καὶ δὲν εἶχεν ἄλλους ὁδηγοὺς καὶ ἄλλα πρότυπα εἰμὴ τούτους. Ἡ ἀνάγνωσις τῆς κινητῆς βιβλιοθήκης τοῦ Σμούρι διήνοιξε τὰ ὄμματα τοῦ Γκόρκι καὶ τοῦ ἐγέννησε τὸν πόθον τῆς γνώσεως.

Δεκαεξαετὴς μετέβη εἰς Καζάν, πανεπιστημιακὴν πόλιν, πρὸς τὴν ὁποίαν ἔφερεν αὐτὸν ἡ ἐπιθυμία του νὰ εἰσέλθῃ εἰς κόσμον ἀνωτέρων ἰδεῶν· μὴ ἔχων δὲ τὰ μέσα τῆς συντηρήσεως, εἰσῆλθεν ὡς ἐργάτης εἰς ἀρτοποιεῖον. Αἱ ἀναμνήσεις του τῆς ἐποχῆς ταύτης περιλαμβάνονται εἰς ἓν τῶν ὡραιοτέρων διηγημάτων του, τὸν «Κονοβάλωφ». Ὁ αὐτοβιογραφικὸς χαρακτὴρ τοῦ διηγήματος φέρει τὸν τόνον τῆς ἀπολύτου ἀληθείας. Ὁ Κονοβάλωφ, ὁ ζυμωτὴς μεθ' οὗ ἔπλαττε τοὺς ἄρτους ὁ Γκόρκι, εἶναι εἷς ἐκ τῶν τύπων τῶν μουζίκων ἐκείνων, τοὺς ὁποίους εἶχεν ἐκριζώσει ἀπὸ τῆς γῆς τὸ οὐκάζιον τῆς χειραφετήσεως τῶν δουλοπαροίκων, χωρὶς νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς αὐτοὺς καὶ τεμάχιον γῆς. Μέγας φιλόσοφος καὶ μέγας μέθυσος ὁ Κονοβάλωφ, μετεβλήθη εἰς ἀνήσυχον τυχοδιώκτην, ἀποστρεφόμενον τὴν παροῦσαν κατάστασιν, στρεφόμενον πρὸς ἄλλους ὁρίζοντας καὶ μὴ δυνάμενον νὰ ὑποταχθῇ εἰς οὐδένα ζυγὸν καὶ νὰ παραμείνῃ ἐργάτης. Ἀγαθὸς ἐν τούτοις, μέμφεται τὴν τύχην του, διότι ἐγεννήθη μὲ σπονδυλικὴν στήλην μὴ δυναμένην νὰ ἀνεχθῇ οὐδὲν σάγμα. Καθ' ἃς ὥρας ἔμενον ἀργοί, ὁ Γκόρκι ἀνεγίνωσκεν εἰς τὸν σύντροφόν του τὰς ἱστορίας τῶν μεγάλων ἐπαναστατῶν Στένκο καὶ Πουγκάτσεφ, τοὺς ὁποίους οἱ ἐκριζωθέντες μουζίκοι ἐθεώρουν ὡς τοὺς ἐπικοὺς προγόνους των. Οὕτως, εἰς τὸ βάθος τοῦ ἀρτοποιείου ἐκείνου, κατὰ τὴν σιγὴν τῆς νυκτὸς καὶ κατὰ τὰς πρώτας λάμψεις τῆς ἡμέρας, ἐγεννᾶτο ἡ λαϊκὴ πνευματικότης τῆς Ρωσίας καὶ παρεσκευάζετο ἡ ἐπανάστασις.

Ἄλλαι ἀναμνήσεις τοῦ ἐφηβικοῦ βίου τοῦ Γκόρκι ἐκτίθενται εἰς ἕτερον αὐτοῦ διήγημα, ἐπιγραφόμενον «Εἴκοσιν ἓξ καὶ ἕνας». Εἶναι οἱ εἴκοσιν ἓξ ἐργάται τοῦ αὐτοῦ ἀρτοποιείου, οἵτινες ἐργάζονται ἀπὸ τῆς αὐγῆς μέχρι βαθείας νυκτός. Κακῶς ἀμειβόμενοι, κάκιστα τρεφόμενοι, οὐδεμίαν ἔχοντες ἀπόλαυσιν τῆς ζωῆς, δὲν διέφερον ποσῶς ἀπὸ τοὺς δυστυχεῖς ἐκείνους καταδίκους, τοὺς ὁποίους ἀλυσοδέτους εἶχε ρίψει εἰς τὰ μεταλλουργεῖα τῆς Σιβηρίας ὁ ρωσικὸς μοναρχισμός. Εἰς τὴν κατακόμβην αὐτὴν μία μόνη ἀκτὶς ἡλίου εἰσέδυε. Τὸ πρόσωπον τῆς ξανθῆς Τάνιας, ἡ ὁποία εἰσήρχετο ὅπως προμηθευθῇ ἄρτον. «Σὰν πουλάκι, λέγει ὁ Γκόρκι, ἡ ὡραία κόρη εἰσέδυεν εἰς τὴν ἐπονείδιστον αὐτὴν εἱρκτὴν καὶ κατεπράϋνε τὰς βεβαρημένας καρδίας τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, καὶ τὸν ἐξύφου ἐπιχύνουσα γλυκύτητά τινα εἰς τὰ βάσανά των».

Τὰ διηγήματα ταῦτα ἀποτελοῦν τὴν περιγραφὴν αὐτῆς τῆς ζωῆς τοῦ συγγραφέως, ὅστις ἐν μέσῳ τῆς τοιαύτης καταστάσεως ὠνειροπόλει εὐγενέστερον βίον· εἰσήχθη εἴς τινας φοιτητικοὺς κύκλους τοῦ Καζάν, οἵτινες δὲν ἀπέστεργον νὰ ἀναμιγνύωνται μετὰ τῶν ἐργατῶν. Ὁ Τουργκένιεφ καὶ ὁ Ντοστογιέφσκι ἔχουν εἰκονίσει τὴν νεολαίαν ταύτην, τὴν στερουμένην πάσης φαιδρότητος, πυρέσσουσαν ἐξ ἠθικῶν νόσων, κοχλάζουσαν ὡς τὸ «σαμοβάρ», πέριξ τοῦ ὁποίου συνηθροίζοντο ὅπως ἐξαπατήσωσι τὴν πεῖνάν των μὲ τὰ ποτήρια τοῦ τείου, καὶ δημιουργήσωσι χιμερικὸν κόσμον ἐν μέσῳ τῶν ἀτμῶν τοῦ σαμοβὰρ καὶ τῶν καπνῶν τῶν σιγάρων. Εἰς τὰς φιλοσοφικὰς ταύτας συγκεντρώσεις ᾐσθάνθη ὁ συγγραφεὺς ἐξεγειρομένην τὴν συνείδησιν αὐτοῦ. Ἡ πυρετώδης ἐνέργεια τοῦ πνεύματός του, εἰς ἕνα καταβεβλημένον ὀργανισμόν, παρέσυρε τοῦτον εἰς τὴν ἀπόφασιν, τόσον συνήθη τότε ἐν Ρωσίᾳ, τῆς αὐτοκτονίας ἐφήβων. Δεκαεννέα ἐτῶν, αἰσθανόμενος ὅτι ἡ ζωὴ δὲν ἤξιζε τὸν κόπον παρατάσεως αὐτῆς, ἐφύτευσε μίαν σφαῖραν εἰς τὰ στήθη του. Ἰαθεὶς ἐπανῆλθεν εἰς τὸν Βόλγαν, μετέβη εἰς τὸ Κουβάν, διέμεινεν ἐπὶ ἀρκετὸν χρόνον εἰς τὸν Καύκασον καὶ ἔπειτα εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μαύρης θαλάσσης. Ἐγένετο ἐναλλὰξ φύλαξ σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, μπουρλάκ, ἐκφορτωτής, ἁλιεύς, ἐργάτης εἰς τὰ docks καὶ τὰ ναυπηγεῖα, ὅπου ἔλαβεν ἐγκυκλοπαιδικάς τινας γνώσεις τῶν ἐργασιῶν εἰς ἃς ἠσχολήθη καὶ συνεδέθη στενῶς μετὰ προσώπων, οὐχὶ μὲν εὐυπολήπτων, ἀλλ' ἰδιορρύθμων καὶ ποιητικῶν, τὰ ὁποῖα ἀπετέλεσαν τὰ πρότυπα τῆς φιλολογικῆς του πινακοθήκης. Αἱ περιπλανήσεις του αὗται εἰς τόπους γραφικωτάτους ἐναποθήκευσαν ἐπίσης εἰς τὴν φαντασίαν του τὰς εἰκόνας τῆς φύσεως, ἥτις ἐχρησίμευσεν εἰς αὐτόν, ὅπως πλουσιώσῃ ἀργότερον τὰ κοινὰ τῆς ζωῆς θέματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὅμως ἐκπηγάζει τόση ποίησις καὶ τόση ἀλήθεια. Τὴν ἀνωτέραν παίδευσιν τὴν ὁποίαν δὲν ἠδυνήθη νὰ λάβῃ ὁ Γκόρκι ἀπὸ τῶν ἑδρῶν τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Καζάν, τὴν ἔλαβεν ἀπὸ τοὺς καθηγητὰς αὐτοὺς τῶν μεγάλων ὁδῶν, μέσα εἰς τὸν κόσμον τῶν ἀλητῶν καὶ τῶν ἀνυποτάκτων στοιχείων.

Τὸ φιλολογικὸν δαιμόνιον ἤρξατο ἀφυπνιζόμενον ἐν αὐτῷ. Ἔγραψε τὰ πρῶτα δοκίμιά του τῷ 1892 καὶ τὰ εἶδε δημοσιευμένα εἴς τινας ἐπαρχιακὰς ἐφημερίδας. Τὸ ἑπόμενον ἔτος ὁ Κορολιένκο συνήντησεν αὐτὸν εἰς Νίζνι καὶ ἔλαβε μέγα ἐνδιαφέρον ὑπὲρ αὐτοῦ. Χάρις εἰς αὐτὸν αἱ ἐπιθεωρήσεις τῆς Πετρουπόλεως παρέσχον εἰς αὐτὸν τὰς στήλας των. Τὰ δημοσιευθέντα ἔργα του προεκάλεσαν ἤδη τὴν γενικὴν προσοχήν· οἱ κριτικοὶ ἐτήρουν ἐπιφύλαξίν τινα καὶ διηρώτων ἂν ὁ νεαρὸς συγγραφεὺς δὲν ἦτο φωτεινόν τι μετέωρον, διερχόμενον διὰ μίαν μόνον νύκτα καὶ μέλλον νὰ σβήσῃ. Ἡ κοινωνία ἐξεδήλωσεν ἐνθουσιωδέστερον τὴν συμπάθειάν της. Μεταβὰς τῷ 1899 ὁ Γκόρκι εἰς Πετρούπολιν ἐγένετο δεκτὸς μετ' ἀκρατήτου ἐνθουσιασμοῦ. Ὠργάνωσαν φιλολογικὴν ἑσπερίδα πρὸς τιμήν του, ἡ δὲ νεολαία κατέλαβεν ἐξ ἐφόδου τὴν αἴθουσαν καὶ ὅταν ἐνεφανίσθη ὁ Γκόρκι αἱ ἐπευφημίαι ἔφθασαν μέχρι παροξυσμοῦ. Ἔκτοτε πολυάριθμοι τοιαῦται ἑσπερίδες ἐγένοντο καθ' ὅλην τὴν Ρωσίαν, αἱ δ' ἐπευφημίαι ἔφθανον μέχρις ἀποθεώσεως εἰς τὸ Νίζνι-Νοβγορόντ, ὅπερ ᾐσθάνετο μεγάλην τιμὴν καταλέγον μεταξὺ τῶν ἐπιφανῶν του πολιτῶν τὸν ἄλλοτε μπουρλὰκ τοῦ ποταμοῦ.

Ἔκτοτε ἡ φήμη τοῦ Γκόρκι ἐμεγαλύνθη καθ' ὅλην τὴν Ρωσίαν καὶ τὰ ἔργα του μετεφράζοντο εἰς ὅλας τὰς γλώσσας. Τὸ σπουδαιότερον δὲ ἦτο ὅτι δὲν ὑπῆρξεν οὗτος διαβατικὸν μετέωρον, ὡς ἐνομίσθη ἀρχικῶς, ἀλλὰ ἐπαρουσίασε γονιμωτάτην φιλολογικὴν παραγωγὴν καὶ σπανίαν πρωτοτυπίαν. Ὅπως ὁ Γκόγκολ, τοῦ ὁποίου εἶναι μαθητής, καὶ ὁ Γκόρκι ἀντλεῖ τὰς ἐμπνεύσεις του ἐκ τῆς πραγματικῆς ζωῆς, τὴν ὁποίαν παρουσιάζει μετὰ δυνάμεως ἀναγλυφικῆς. Ἀπὸ τοῦ 1899 μέχρι τοῦ 1905 ἐδημοσίευσε πλεῖστα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων τρεῖς τόμοι περιλαμβάνουσι διηγήματα αὐτοῦ. Κατὰ τὸ 1902 ἀνεβίβασεν εἰς τὸ θέατρον τῆς Μόσχας τὸ δρᾶμά του «Οἱ Μικροαστοί». Τῷ 1902 ἐσημειώθη νέος θρίαμβος τοῦ Γκόρκι. Τὸ δρᾶμά του «Στὸ βυθό», μεταφρασθὲν εἰς διαφόρους γλώσσας, ἀνεβιβάσθη εἰς τὰ σπουδαιότερα θέατρα τῆς Εὐρώπης καὶ αἱ περὶ αὐτοῦ κρίσεις, εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ Γερμανίαν ἰδίως, ὑπῆρξαν ἐνθουσιώδεις. Ἡ Ἀκαδημία τῆς Πετρουπόλεως ἐξέλεξεν αὐτὸν μέλος εἰς τὸ φιλολογικὸν τμῆμά της. Ἐν τῷ μεταξὺ μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ Ρωσοϊαπωνικοῦ πολέμου ἤρξατο ἡ ἐν Ρωσίᾳ ἐξέγερσις καὶ αἱ ὁδοὶ τῆς Μόσχας μετεβλήθησαν εἰς πεδία μαχῶν. Εἰς τὴν ἐπανάστασιν ταύτην σκοποῦσαν τὴν ἀπόκτησιν συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν, ἀνεμίχθη καὶ ὁ Γκόρκι. Συλληφθεὶς ἐκλείσθη εἰς τὰς εἱρκτὰς τοῦ φρουρίου Πετροπαυλόσκ ἐν Πετρουπόλει. Ἡ ρωσικὴ κυβέρνησις διέγραψεν αὐτὸν ἀπὸ

Digitized by Google

μέλος τῆς Ἀκαδημίας καὶ διεδόθη γενικῶς ἐν Εὐρώπῃ ὅτι ἔμελλε ν' ἀποσταλῇ εἰς Σιβηρίαν. Ἡ εἴδησις αὕτη συνεκίνησε τὸν διανοούμενον κόσμον τῆς Εὐρώπης, ἀκαδημίαι δὲ καὶ φιλολογικαὶ ἑταιρεῖαι ἀπηυθύνοντο πρὸς τὸν τσάρον Νικόλαον Β' ζητοῦσαι τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ. Ὁ τσάρος ἐνέδωκεν εἰς τὰς παγκοσμίους ταύτας παρακλήσεις, καὶ ὁ Γκόρκι, ἀφεθεὶς ἐλεύθερος, καίτοι πάσχων ἐκ πνευμονικοῦ νοσήματος, ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ σοσιαλιστικοῦ περιοδικοῦ «Νέα Ζωή». Τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ Ρωσία εἶχεν ἀποκτήσει ἀντιπροσωπευτικὸν πολίτευμα, ἀλλ' ἡ Βουλὴ αὐτῆς ἀντετάσσετο εἰς τὰ μέτρα τῆς κυβερνήσεως καὶ ὁ Γκόρκι εἶχε ταχθῆ μετὰ τῶν δημοκρατικῶν. Ὡς ἐκ τούτου ἠναγκάσθη ν' ἀπέλθῃ τῆς Ρωσίας καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὸ Κάπρι τῆς Ἰταλίας, ὁπόθεν διεξῆγε σφοδρὸν κατὰ τοῦ τσαρισμοῦ ἀγῶνα, ὑποστηρίζων τοὺς σοσιαλδημοκράτας. Μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἐζήτησεν ὅπως ἐπανέλθῃ εἰς Ρωσίαν καὶ ὑπηρετήσῃ τὴν πατρίδα του. Ὁ τσάρος Νικόλαος ἐπέτρεψε τὴν ἐπάνοδόν του, ὁ δὲ Γκόρκι κατετάχθη ὡς ἐθελοντὴς εἰς τὸν Ἐρυθρὸν σταυρόν. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς ρωσικῆς ἐπαναστάσεως ἐτάχθη μὲ τὸ κόμμα τῶν Μπολσεβίκων καὶ ἐγένετο πρόεδρος τῆς καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς, κατορθώσας νὰ διασώσῃ πλεῖστα κειμήλια, ἅτινα εἶχον διαρπαγῆ κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἐπαναστάσεως, διὰ τῆς ἐπεμβάσεώς του δὲ περιεφρούρησε τὴν ζωὴν πολλῶν συγγραφέων καὶ ἐπιστημόνων, οἵτινες εἶχον προγραφῆ ὑπὸ τοῦ νέου καθεστῶτος, διέσωσε δ' ἐξ ἀφεύκτου θανάτου τὸν φίλον του Κοπολιένκο, εὑρισκόμενον εἰς πλήρη ἀντίθεσιν πρὸς τὸν μπολσεβικισμὸν καὶ κρατούμενον δέσμιον. Τῷ 1920, φέρων τὰς συνεπείας τῆς νόσου ἣν εἶχεν ἀποκτήσει εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Πετροπαυλόσκ, ἀπῆλθε κατ' ἀρχὰς εἰς Γερμανίαν, βραδύτερον δὲ εἰς τὴν μεσημβρινὴν Εὐρώπην, εἰς εὐκραέστερον κλῖμα. Τῷ 1918 ἡ Ρωσία ἐπανηγύρισε τὴν ἑξηκονταετηρίδα του, μετωνόμασε τὴν πόλιν Βοζοπάνοβο εἰς *Γκόρκιο* καὶ ἀπένειμε μεγάλας τιμὰς εἰς τὸν ἐπανακάμψαντα εἰς Μόσχαν συγγραφέα. Κατὰ τὴν ἐν Εὐρώπῃ διαμονήν του ὁ Γκορκι ἐδημοσίευσε πλεῖστα ἔργα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ περισσότερα εἶναι αὐτογραφικαὶ σημειώσεις, ὅπως: «Ἡ παιδική μου ζωή», «Γιὰ νὰ κερδίσω τὸ ψωμί μου», «Αἱ πανεπιστημιακαί μου σπουδαί», τὰ ὁποῖα δημοσιευθέντα ἔσχον τεραστίαν ἐπιτυχίαν. Εἰς ταῦτα ὡς καὶ εἰς τὰ διηγήματα: «Ἡ Γριὰ Ἰσερύλ», «Οἱ ἀλῆται», «Ὁ δαίμονας», ὁ «Μακὰρ Τσούντρα», ὁ Γκόρκι εἰκονίζει τὸν περίεργον ἐκεῖνον κόσμον, τῶν αἱρετικῶν, τῶν ἀλητῶν, τῶν ἐγκληματιῶν τῶν διαπραιτόντων τὸ ἔγκλημα ἐξ ἔρωτος πρὸς τὸ κακόν, τῶν πεσσιμιστῶν, τῶν ἀντικοινωνιστῶν, τὸν κόσμον τὸν ὑφιστάμενον ἀπὸ αἰώνων ἐν Ρωσίᾳ, δυσηρεστημένον πρὸς τὸ καθεστὼς καὶ μὴ ἔχοντα οὐδένα δεσμὸν πρὸς τὰς δημοσίας ἀρχάς, τὸν θεωροῦντα τὸν τσάρον ὡς τὸν ἀντίχριστον. Ἐκ τῶν αὐτογραφιῶν τούτων, τὸ ἐκπλῆττον εἶναι ὅτι ὁ Γκόρκι ἠδυνήθη νὰ τηρήσῃ τὰς ἀρχάς του ὡς ἀποστόλου ἐν μέσῳ τοσούτων ψυχικῶν ἀλγηδόνων καὶ νὰ ζῇ μὲ τὴν βεβαιότητα τῆς βελτιώσεως τῶν ἐπαναστατημένων τούτων ψυχῶν, διὰ τῆς ἐξαπλώσεως τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς ἐγκαταστάσεως πραγματικῆς δικαιοσύνης. Εἰς πλεῖστα τῶν ἔργων του ὁ Γκόρκι εἶναι ὀνειροπόλος καὶ ποιητὴς ὑψίστου βαθμοῦ. Βλέπει ὅμως ἀσφαλῶς, ζωγραφίζει ἀλανθάστως τὸ κακὸν εἰς τοὺς ποικίλους τύπους του, ἀλλὰ πράττει πάντα ταῦτα μετ' ἀγαθότητος, ἐκεῖνος ὅστις εἰς τὴν ζωήν του οὐδὲν ἄλλο συνήντησεν εἰμὴ θλίψεις καὶ ἀπογοητεύσεις, ὅπως ἐκπληρώσῃ ἓν καθῆκον πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα. Δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀντιληφθῇ τις ἀκριβῶς τοὺς λόγους τῆς συμπαθείας τοῦ Γκόρκι πρὸς τοὺς τύπους ἐκείνους τῆς κοινωνικῆς ὑποστάθμης, ἂν δὲν γνωρίζῃ τὴν ἱστορίαν τῆς Ρωσίας. Οἱ τύποι αὐτοῦ ἀποτελοῦν τὰ χαρακτηριστικὰ φαινόμενα λαοῦ ὁλοκλήρου, δημιουργηθέντος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς δουλοπαροικίας, τῆς αὐθαιρεσίας τῶν ἀρχῶν, τῆς κοινωνικῆς ἀνισότητος καὶ τῆς θρησκευτικῆς κωμῳδίας, αἵτινες ἐπὶ αἰῶνας ἐπίεσαν, ἐξήντλησαν καὶ συνέτριψαν τὸν λαὸν ἐκεῖνον. Ἐκ τούτων προῆλθον αἱ φοβεραὶ αἱρέσεις, αἱ κατὰ ἑκατομμύρια φυγαδεύσεις ἀνθρώπων εἰς ἀπροσίτους στέππας, καὶ αἱ τρομεραὶ ἐπαναστάσεις, αἵτινες πολλάκις διέσεισαν τὰ θεμέλια τῆς αὐτοκρατορίας καὶ αἱ ὁποῖαι κατέληξαν εἰς τὴν ἀνατροπὴν τοῦ πολιτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ καθεστῶτος. Τοὺς πόνους καὶ τὰς θλίψεις τοῦ κόσμου τούτου, ἐν μέσῳ τοῦ ὁποίου ἔζησεν ὁ Γκόρκι, φυσικὸν εἶναι νὰ τὰς περιγράφῃ μετὰ συμπαθείας, καὶ νὰ πιστεύῃ, ὅτι, ὅπως αὐτός, θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ μεταστραφῇ καὶ ὁ κόσμος ἐκεῖνος εἰς εὐγενεστέρας καὶ ἀνθρωπινωτέρας ἀρχάς. θ. β.

Γκορμπὰς *μπασὶ* [*Γεωγρ.*]. Μία τῶν κυρίων κορυφῶν τοῦ μακεδονικοῦ ὄρους Κερκίνης (κοιν. Μπέλες), καθ' ἣν συμπίπτουν τὰ ὅρια τῶν κυριωτέρων κρατῶν τοῦ Αἵμου, Ἑλλάδος, Νοτιοσλαυίας καὶ Βουλγαρίας. ι. σ. σ.

Γκόρμπες [*Γεωγρ.*]. Ἀσβεστολιθικὸν ὄρος τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας, ἐκτεινόμενον κατὰ μῆκος καὶ ΝΑ τῆς Μικρᾶς Πρέσπας. Εἶναι ἀποσχὶς τοῦ ὄρους Βαρνοῦντος. Ἐγκαρσίως τούτου διέρχεται σήμερον ἡ ὁροθετικὴ γραμμὴ τῶν ἑλληνοαλβανικῶν συνόρων. Τὸ ΒΑ τμῆμα τοῦ ὄρους, ὡς καὶ αἱ ὑψηλότεραι αὐτοῦ κορυφαὶ (μέχρι 1400 μ.) ἀνήκουν εἰς τὴν Ἑλλάδα. ι. σ. σ.

Γκορνίκκι (Gornicki, λατιν. Gornicius), *Λουκᾶς*. Πολωνὸς συγγραφεὺς (1527—1603). Γραμματεὺς καὶ αὐλάρχης τοῦ βασιλέως Σιγισμόνδου Αὐγούστου. Μετέφρασε πλεῖστα ἔργα εἰς τὴν πολωνικήν. Πρωτότυπον δὲ ἐργασίαν συνέγραψε: «Ἱστορίαν τῆς Πολωνίας» (1637), «Διάλογον Πολωνοῦ καὶ Ἰταλοῦ περὶ ἐλευθερίας δικαίου» (1616) κτλ. Ν. Π.—Λ.

Γκόρνιτσα [*Γεωγρ.*]· βλ. λ. **Βρύση** *Καλή*.

Γκορνίτσοβον [*Γεωγρ.*]· βλ. λ. **Κέλλη**.

Γκόρνοβα [*Γεωγρ.*]· βλ. λ. **Βουνοπλαγιά**.

Γκόρνταν (Gordan). Γερμανὸς μαθηματικὸς (1837—1912). Κατ' ἀρχὰς κατέγινεν εἰς τὴν «θεωρίαν τοῦ Riemann», εἶτα δὲ ἀποκλειστικῶς καὶ μετ' ἐπιτυχίας εἰς τὴν «θεωρίαν τῶν ἀναλλοιώτων» μέχρι τοῦ θανάτου του. Μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Γκόρνταν συνεδέθη ἓν τῶν ἀξιολογωτέρων θεωρημάτων τοῦ κλάδου τούτου (βλ. *Crelle*, Bd 69 σελ. 323 ἢ Math. Ann. Bd. 2, σελ. 227). Βιογραφία αὐτοῦ (ὑπὸ τοῦ Noether) εὑρίσκεται εἰς τὸν 75 τόμον τῶν «Math. Annalen» (1914). φ. β.

Γκόρντον (Gordon)· βλ. **Γόρδων**.

Γκορντονία (Gordonia) [*Ἀστρονομ.*]. Ἀστεροειδὴς φερόμενος κατὰ τὴν σειρὰν τῆς ἀνακαλύψεως αὐτοῦ ὑπ' αὔξοντα ἀριθμὸν 305. Ἀνεκαλύφθη τῇ 16ῃ Φεβρουαρίου 1891 ὑπὸ τοῦ Charlois. σ. π.

Γκόρο (Goro) [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Μέγας ὅρμος ἀναπεπταμένος τῆς ἐπὶ τοῦ Ἀδρία ἰταλικῆς ἀκτῆς (πλάτ. 44°47' Β, μῆκ. 12°18' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 201: Gulfs of Venice and Trieste). Εἰς τὸ νότιον τοῦ ὅρμου ἐκβάλλει ὁ Πῶ-ντι-Γκόρο, κλάδος τοῦ δέλτα τοῦ Πῶ (ἀρχ. Πάδου) μετὰ ροῦν 26 μιλ. ἀπὸ τῆς ἀποσχίσεώς του ἀπὸ τοῦ κυρίως ποταμοῦ. Ἐπίσης, ἐν τῷ μυχῷ, κωμόπολις *Γκόρο* καὶ προάστειόν της *Γκορίνο*. σ. ε. λ.

Γκορὸν (Goron), *Φραγκῖσκος*. Ἀστυνομικὸς διευθυντὴς Παρισίων καὶ συγγραφεύς. Ὑπηρέτησεν ἐν ἀρχῇ ὡς ναυτικὸς καὶ ἐπεχείρησεν ἀνεπιτυχῶς νὰ ἱδρύσῃ, μὲ πυρῆνα τὴν οἰκογένειάν του, ἀποικίαν ἐν Ν. Ἀμερικῇ. Εἰσελθὼν εἰς τὴν ἀστυνομικὴν ὑπηρεσίαν τῷ 1881, ὑπηρέτησε μέχρι τοῦ 1894, διακριθεὶς ὡς διευθυντὴς ἐν Παρισίοις. Ἐδημοσίευσεν: «Ἀπομνημονεύματα» (1897—1899), «Ὁ ἔρως στὸ Παρίσι» (1899), «Ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ ἔρωτος» (1899) κτλ. Ν. Π.—Λ.

Γκὸρς ἢ *Γκὸρζ* (Gorsse), *Ἐρρῖκος ντὲ*—. Γάλλος δραματικὸς συγγραφεὺς γεννηθεὶς τῷ 1868. Ἔγραφεν ἐν ἀρχῇ κριτικὰ ἄρθρα περὶ λογοτεχνίας καὶ θεάτρου, τραπεὶς μετὰ τοῦτα εἰς τὴν συγγραφὴν δραματικῶν ἔργων καὶ ἄλλων ἐλαφροτέρων. Ἡ παραγωγή του εἶναι ἀφθονωτάτη. Πλέον τῶν ἑκατὸν ἔργων ἐπαίχθησαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς δευτερεύοντα θέατρα ἐπὶ σειρὰν παραστάσεων. Τινὰ ἐξ αὐτῶν, ὅπως: «Ὁ σύζυγος τῆς Λουλοῦς», «Ἡ μύτη ποῦ κουνιέται», ἐπαίχθησαν εἰς τὸ «Παλαὶ-Ρουαγιάλ» (1906). Ν.Π.—Λ.

Γκὸρστ (Gorst). Ἄγγλος πολιτικὸς καὶ διπλωμάτης (1860—1911). Ἔκαμεν ἔναρξιν τοῦ σταδίου του ἀκολουθήσας τὸν λόρδον Κρόμερ ἁρμοστὴν ἐν Αἰγύπτῳ (1886). Διωρίσθη τῷ 1898 ὑφυπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν ἐν Αἰγύπτῳ, διατελέσας ἐν τῇ θέσει ταύτῃ μέχρι τοῦ 1904, ὅτε ἐπανελθὼν ἐν Ἀγγλίᾳ συμμετέσχεν ὡς ὑφυπουργὸς ἐν τῇ ἀγγλικῇ κυβερνήσει. Τῷ 1907, παραιτηθέντος τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ Ἄγγλου ἁρμοστοῦ λόρδου Κρόμερ, διωρίσθη τοιοῦτος ὁ Γκόρστ. Ν.Π.—Λ.

Γκόρτερ (Gorter), *Ἑρμᾶνος*. Ὀλλανδὸς λογοτέχνης καὶ συγγραφεὺς (1864—1927). Ἀφωσιώθη εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν σοσιαλιστικῶν ἀρχῶν καὶ τὸν προπαγανδισμὸν αὐτῶν διὰ τοῦ καλάμου καὶ διαλέξεων. Ἡ ποιητικὴ αὐτοῦ συλλογὴ «Μάϊος» θεωρεῖται τὸ τελειότερον ἔργον τῆς νέας ὀλλανδικῆς λογοτεχνίας. Ἀπὸ τοῦ 1917 προσεχώρησεν εἰς τὸ κομμουνιστικὸν κόμμα. Ἐξέδωκεν ἐπίσης συλλογὴν ποιητικὴν «Στιχουργία καὶ ποίησις» (1892). Μετέφρασε τὸν Σπινόζαν (1895). Εἰς τὴν ἑλληνικὴν μετεφράσθη τὸ ἔργον του «Ἱστορικὸς ὑλισμὸς» (1923). Ν.Π.—Λ.

Γκορτζιὰ [*Γεωγρ.*]· βλ. λ. **Λιναριά**.

Γκορτζόγλι [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Ἄριος τῆς ἐπαρχίας Καλαμῶν τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 522. Ἤδη καλεῖται *Ἀλώνια*.

Γκορτζούλης, *Γεώργιος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Τριπόλεως. Ἔλαβε μέρος εἰς πολλὰς μάχας καὶ ἐτραυματίσθη δίς. Γ. Δ. Κ.

Γκορτσακώφ. Ἀρχαία ρωσικὴ οἰκογένεια, σπουδαιότερα μέλη τῆς ὁποίας ὑπῆρξαν τὰ ἑξῆς κατὰ χρονολογικὴν σειράν: —1) *Πέτρος*. Πρίγκιψ· γεννηθεὶς τῷ 1570 καὶ διορισθεὶς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος κυβερνήτης τοῦ *Σμολένσκ* ἠγωνίσθη (1609—1611) μετὰ τοῦ βογιάρου Σάϊν πρὸς διατήρησιν τοῦ Σμολένσκ, τὸ ὁποῖον ἐπολιόρκει ὁ βασιλεὺς τῆς Πολωνίας Σιγισμόνδος Γ', ὅστις καὶ κατέλαβεν ἐν τέλει αὐτό.

—2) *Δημήτριος*, πρίγκιψ (1756—1824). Ὀνομαστὸς Ρῶσος ποιητής, συγγράψας ᾠδάς, σατίρας καὶ ποιητικὰς ἐπιστολάς.

—3) *Ἀλέξανδρος*. Πρίγκιψ, ἀδελφὸς τοῦ *Δημητρίου* (1764—1825). Ὑπηρετήσας ὡς στρατιωτικὸς ἐν Τουρκίᾳ καὶ Πολωνίᾳ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ θείου του στρατηγοῦ Ἀ. Σουβάρωφ, κατέδειξε γενναιότητα ἐν τῇ κατὰ τῆς Πράγας ἐφόδῳ καὶ προήχθη εἰς ἀντιστράτηγον ἐν ἔτει 1798. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ ἔτους 1799 εἰς Ἑλβετίαν διῴκει ἐπὶ τῆς ἐν Ζυρίχῃ μάχης μεραρχίαν δράσασαν ἡρωϊκώτατα ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ. Εἶτα διωρίσθη στρατιωτικὸς διοικητὴς τοῦ Βιμπὸργκ καὶ ἐν ἔτει 1807 ἀνέλαβεν ὑπὸ τὰς γενικὰς διαταγὰς τοῦ Μπέννιγκσεν τὴν ἀρχηγίαν σώματος στρατοῦ, ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ὁποίου ἀπέκρουσε τὸν στρατάρχην Λὰνν ἐν Ἀϊλσβέργῃ. Τῷ 1812 διεδέξατο τὸν Μπάρκλαϋ ντὲ Τόλλυ ὡς ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ διετήρησε τὸ ὑπουργεῖον τοῦτο μέχρι τέλους τοῦ πολέμου, ὅτε διωρίσθη ἀρχιστράτηγος τοῦ πεζικοῦ καὶ γερουσιαστής, παραμείνας τοιοῦτος μέχρι τοῦ θανάτου του.

—4) *Ἀνδρέας*, πρίγκιψ. Ἀδελφὸς τῶν προηγουμένων, στρατιωτικὸς (1768—1855). Φέρων τὸν βαθμὸν ἐπιτελάρχου ἔδρασε τὸ πρῶτον τῷ 1799 ἐν ταῖς ρωσικαῖς στρατιαῖς, αἵτινες ἐπολέμησαν τότε ἐν Ἰταλίᾳ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Σουβάρωφ. Ἐν ἔτει 1812 διῴκει μεραρχίαν γρεναδιέρων καὶ ἐτραυματίσθη κατὰ τὴν ἐν Βοροδίνῳ συμπλοκήν. Κατὰ τὰς ἐκστρατείας τῶν ἐτῶν 1813 καὶ 1814 διῴκει στρατιωτικὸν σῶμα πεζικοῦ καὶ διεκρίθη ὅλως ἰδιαιτέρως κατὰ τὰς ἐν Λειψίᾳ καὶ Παρισίοις μάχας. Ἐν ἔτει 1819 προήχθη εἰς στρατηγὸν τοῦ πεζικοῦ καὶ ἐν ἔτει 1828 ἀπεστρατεύθη, ἐγκαταστὰς ἔκτοτε ἐν Μόσχᾳ, ὅπου παρέμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του.

—5) *Πέτρος*, υἱὸς τοῦ *Δημητρίου*, στρατιωτικὸς (1790—1868). Ὑπηρέτησεν ὡς συνταγματάρχης ὑπὸ τὸν Ἐρμόλωφ, ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Καυκάσου, καὶ εἶτα συνετέλεσεν ὡς ἐπιτελάρχης εἰς τὰς ἐπιτυχίας τοῦ Βίττγκενστάϊν ἐν Τουρκίᾳ (1829), ὑπῆρξε δ' εἷς τῶν διαπραγματευσαμένων τὴν ἐν Ἀδριανουπόλει συνθήκην. Τῷ 1839 διωρίσθη γενικὸς διοικητὴς τῆς Σιβηρίας καὶ παρεσκεύασε τὴν εἰς τὸ ρωσικὸν κράτος προσάρτησιν τοῦ ἐδάφους, τοῦ διαρρεομένου ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Ἀμούρ. Ἐν ἔτει 1851 ἰδιώτευσεν. Ἀναλαβὼν καὶ πάλιν ὑπηρεσίαν κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον, διῴκησε σῶμα στρατοῦ κατὰ τὴν ἐν Ἄλμᾳ μάχην (1854). Ὕστερον ἀποσυρθεὶς τοῦ στρατεύματος διωρίσθη σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας.

— 6) *Μιχαήλ*, υἱὸς ἐπίσης τοῦ *Δημητρίου*, στρατιωτικὸς (1793—1861). Ἀπὸ τοῦ 1812 μέχρι τοῦ 1828 ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς. Τῷ 1828 διωρίσθη ἐπιτελάρχης τοῦ στρατιωτικοῦ σώματος τοῦ διατελοῦντος ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ρούντσεβιτς (Rudsewich) (καὶ βραδύτερον τοῦ Κρασσόβσκυ) καὶ διηύθυνεν ὡς τοιοῦτος τὰς στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις τῶν πολιορκιῶν Σούμλης καὶ Σιλιστρίας (1828). Κατὰ τὴν εἰς Πολωνίαν ἐκστρατείαν τοῦ 1831 διέπρεψεν οὐ μόνον διὰ τὴν δραστηριότητά του ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ στρατηγικά του πλεονεκτήματα. Ἐκπληρώσας καὶ ἐκεῖ χρέη ἐπιτελάρχου παρὰ τῷ κόμιτι Πάλεν, ἐτραυματίσθη κατὰ τὴν ἐν Γκροχὸφ μάχην, λαβὼν ὡς ἀμοιβὴν τῆς ἀνδρείας του τὸν βαθμὸν ἀντιστρατήγου. Ὡς ἀρχηγὸς τοῦ πυροβολικοῦ διεκρίθη ὅλως ἰδιαιτέρως κατὰ τὴν ἐν Ὀστρολένσκῃ μάχην καὶ ἰδίως κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Βαρσοβίας. Ὅτε ὁ κόμις ντὲ Τόλλ, ἀρχηγὸς τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου ὁλοκλήρου τοῦ στρατοῦ, ἀπεσύρθη τῶν τάξεων αὐτοῦ, ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Γκορτσακώφ, ὡς μόνου ἐνδεδειγμένου διὰ τὰ ὑψηλὰ ταῦτα καθήκοντα. Τῷ 1843 διωρίσθη στρατηγὸς τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τῷ 1846 στρατιωτικὸς διοικητὴς της Βαρσοβίας. Μετὰ τριετίαν (1849) διεξήγαγε τὴν εἰς Οὐγγαρίαν ἐκστρατείαν, ἥτις, χάρις εἰς τὴν ταχύτητα τῶν κινήσεών του, κατέληξεν εἰς τὴν ἅλωσιν τοῦ Βιλλαγκὸς (1849). Ἐπιφορτισθεὶς τὴν διοίκησιν τοῦ ἐν Προύθῳ ρωσικοῦ στρατοῦ, ὅστις εἶχεν εἰσβάλει εἰς τὰς παριστρίους ἡγεμονίας (Βλαχίαν καὶ Μολδαυίαν) κατ' Ἰούλιον τοῦ 1853, κατέλαβε τὰς ἡγεμονίας ταύτας καὶ ὑπερέβη τὸν Δούναβιν κατὰ Μάρτιον τοῦ 1854· ἀναγκασθεὶς ὅμως εἶτα ν' ἀποσυρθῇ πρὸ τῶν ὑπόπτων κινήσεων τῶν αὐστριακῶν στρατευμάτων ἐπανέκαμψεν εἰς Βεσσαραβίαν. Κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1855, διορισθεὶς ἀρχηγὸς τῶν ἐν Κριμαίᾳ ρωσικῶν δυνάμεων, παρέτεινε τὴν ἄμυναν τῆς Σεβαστουπόλεως καὶ μετὰ τὴν κατάληψιν ἔτι τοῦ Μαλακὸβ (8 Σεπτεμβρίου 1855), κατορθώσας οὕτω νὰ διασώσῃ τὸν στρα-

Digitized by Google

τὸν αὐτοῦ. Εἶτα ἀπεστάλη καὶ αὖθις εἰς Βαρσοβίαν ὡς στρατιωτικὸς διοικητὴς τῇ Πολωνίας μετ' ἀπολύτου ἐλευθερίας ἐνεργείας.

—7) *Ἀλέξανδρος*, πρίγκιψ. Διάσημος πολιτικὸς (1798—1883). Διετέλεσε γραμματεὺς τῆς ἐν Λονδίνῳ ῥωσικῆς πρεσβείας (1824) καὶ εἶτα ἐπιτετραμμένος τῆς Ρωσίας ἐν Φλωρεντίᾳ (1830). Ὕστερον ἀπεσπάσθη εἰς τὴν ἐν Βιέννῃ ῥωσικὴν πρεσβείαν ὡς σύμβουλος αὐτῆς (1832) καὶ ἐν ἔτει (1841) ἀπεστάλη ὡς πρεσβευτὴς εἰς Στουττγάρτην, ἔνθα διεπραγματεύθη τὸ συνοικέσιον τῆς μεγάλης δουκίσσης Ὄλγας θυγατρὸς τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου Α' μετὰ τοῦ βασιλικοῦ πρίγκιπος τῆς Βυρτεμβέργης. Κατὰ τὰ συμβεβηκότα τῶν ἐτῶν 1848 καὶ 1849 ὁ Ἀλέξανδρος Γκορτσακὼφ ἤσκησε μεγάλην ἄμεσον ἐπιρροὴν εἴς τε τὴν αὐστριακὴν αὐλὴν καὶ εἰς τὰς κυβερνήσεις τῶν μικρῶν γερμανικῶν κρατῶν. Τῷ 1851 διεπιστεύθη ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Ρωσίας παρὰ τῇ ἐν Φραγκφούρτῃ διαίτῃ καὶ εἶτα μετέβη εἰς Βιέννην, ἵνα ἐκπροσωπήσῃ ἐκεῖ τὴν χώραν του (1854), ὑπὸ τὰς δυσχερεστέρας δι' αὐτὴν περιστάσεις. Παρὰ τὴν μεγίστην διπλωματικήν του δεξιότητα δὲν ἠδυνήθη τότε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν Αὐστρίαν νὰ ἐναντιωθῇ εἰς τὰς βλέψεις του κατὰ τὸν ἐν τῷ χρόνῳ ἐκείνῳ διεξαχθέντα ἐν τῇ Ἀνατολῇ πόλεμον (τὸν Κριμαϊκόν). Μετὰ τὴν ἐν Παρισίοις συνθήκην τοῦ 1856, κληθεὶς ὑπὸ τοῦ τσάρου εἰς Ρωσίαν, διωρίσθη ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ ἐν ἔτει 1863 ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ ἀρχικαγκελαρίου τῆς αὐτοκρατορίας. Διετήρησε δὲ ἀμφότερα τὰ ἀξιώματα ὑπὲρ τὴν εἰκοσιπενταετίαν, καθ' ἣν μετῆλθε πολιτικὴν περισυλλογῆς.

Ἀλέξανδρος Γκορτσακώφ.

Συνδεθεὶς στενότατα μετὰ τοῦ Βίσμαρκ, ὅστις ἀντεπροσώπευσε τὴν Πρωσσίαν ἐν Πετρουπόλει ἀπὸ τοῦ 1859 μέχρι τοῦ 1862, συνωμολόγησε μετὰ τῆς αὐλῆς τοῦ Βερολίνου κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1863 συμφωνίαν, ἐπιτρέψασαν εἰς αὐτὸν ν' ἀποκρούσῃ τὰς παραστάσεις τῆς Γαλλίας, τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ἀγγλίας ὑπὲρ τῆς ἐξεγερθείσης Πολωνίας (1863—1864) καὶ νὰ διακόψῃ θορυβωδῶς τὰς διπλωματικὰς σχέσεις τῆς Ρωσίας μετὰ τῆς Ἁγίας Ἕδρας (1866). Ἀφ' ἑτέρου ὁ Βίσμαρκ, τῇ εἰσηγήσει καὶ προτροπῇ τοῦ Γκορτσακώφ, κατεπολέμησε κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον τὰ εἰς τὴν οὐδετερότητα τοῦ Εὐξείνου πόντου ἀποβλέποντα ἀσύμφορα διὰ τὴν Ρωσίαν ἄρθρα τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης τοῦ 1856. Χάρις εἰς τὴν συγκατάθεσιν τοῦ τσάρου, ἐμπνεομένου ὑπὸ τοῦ Γκορτσακώφ, ἡ Πρωσσία ἐθριάμβευσε κατὰ τῆς Αὐστρίας ἐν Σαδόβᾳ ἐν ἔτει 1866 καὶ κατὰ τῆς Γαλλίας ἐν Σεδὰν τῷ 1870. Εἰς ἀπόδοσιν τῶν πολυτίμων τούτων πολιτικῶν ἐκδουλεύσεων, τὸ ἀνακτοβούλιον τοῦ Βερολίνου ἐπέτρεψεν εἰς τὸ τῆς Πετρουπόλεως νὰ καταγγείλῃ (1870) τὴν ἐν Παρισίοις συνθήκην τοῦ 1856, ἣν ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία δὲν ἦσαν πλέον εἰς θέσιν νὰ καταστήσωσι σεβαστὴν καὶ ἥτις ἀπέβη ὄντως νεκρὸν γράμμα διὰ τῆς ἐν Λονδίνῳ συνδιασκέψεως (13 Μαΐου 1871). Εἶτα ὁ Γκορτσακὼφ ἐνεκολπώθη τὴν πολιτικὴν τοῦ Βίσμαρκ (1872—1873), ἧς καρπὸς ὑπῆρξεν ἡ συμμαχία τῶν τριῶν αὐτοκρατόρων, ἤτοι τῶν τῆς Ρωσίας, Γερμανίας καὶ Αὐστρίας. Ἐν τούτοις ὁ Γκορτσακώφ, βλέπων ἤδη τὴν Γερμανίαν πανίσχυρον καὶ τὴν Αὐστρίαν πάντοτε ἑτοίμην νὰ ἐναντιωθῇ εἰς τὰς ἐν τῇ Ἀνατολῇ βλέψεις του, ἤρξατο προσεγγίζων κρύφα τὴν Γαλλίαν, ἧς τὴν ὑπεράσπισιν ἀνέλαβον αὐτός τε καὶ ὁ τσάρος κατὰ τῆς αὐλῆς τοῦ Βερολίνου ἐν ἔτει 1875. Τοῦτο ἐγένετο ἀφορμὴ διαλύσεως τῆς συμμαχίας. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐξερρηγνύετο ὁ Ρωσοτουρκικὸς πόλεμος. Ὁ Γκορτσακώφ, ἀποδεξάμενος τυπικῶς τὴν φιλειρηνικὴν διακοίνωσιν τοῦ Ἀνδράσσυ, ἤρξατο ἐξωθῶν τὴν Σερβίαν, ὅπως προσβάλῃ τοὺς Γούρκους (Ἰούλιος τοῦ 1876), καὶ τέλος ἐπέβαλεν εἰς τὸν σουλτᾶνον τὴν περιβόητον συνθήκην τοῦ Ἁγίου Στεφάνου (3 Μαΐου 1878), δι' ἧς ἡ Τουρκικὴ αὐτοκρατορία οἱονεὶ κατελύετο, ἐδημιουργεῖτο δὲ ἡ μεγάλη Βουλγαρία.

Ἀλλ' ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Αὐστρία διεμαρτυρήθησαν κατὰ τῆς συνθήκης ταύτης καὶ προεκάλεσαν τὸ ἐν Βερολίνῳ συνέδριον (1878). Ἐκεῖ δέ, βοηθούμεναι ὑπὸ τοῦ Βίσμαρκ, ἐξηνάγκασαν τὴν Ρωσίαν νὰ ὑπογράψῃ νέαν συνθήκην, πλεονεκτικὴν οὐχ ἧττον καὶ ταύτην δι' αὐτήν. Μικρὸν μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου Β' (1881), ὁ Γκορτσακὼφ ἀντικατεστάθη ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Ἐξωτερικῶν (Ἀπρίλιος τοῦ 1882) ὑπὸ τοῦ Γκὶρς (Giers), διετήρησεν ὅμως ἄχρι τῆς τελευτῆς του τὸν τιμητικὸν τίτλον τοῦ ἀρχικαγκελαρίου.

Ὁ Γκορτσακὼφ δὲν ὑπῆρξεν ἀπολύτως δυσμενὴς πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ τοὺς Ἕλληνας. Οὕτως εἰς αὐτὸν ἡ Ἑλλὰς ὀφείλει τὴν λῆξιν τῆς κατοχῆς αὐτῆς τοῦ ἔτους 1854, ἐπιτευχθεῖσαν κατόπιν ἐντόνου διακοινώσεως αὐτοῦ πρὸς τὰς κατεχούσας τὴν Ἑλλάδα Μεγάλας Δυνάμεις, Ἀγγλίαν καὶ Γαλλίαν. Ὡσαύτως ὁ Γκορτσακὼφ ηὐνόει τὴν ἕνωσιν τῆς Κρήτης μετὰ τῆς Ἑλλάδος, οὐδὲν ὅμως ἄλλο κατώρθωσεν ἢ νὰ ἐξωθήσῃ τοὺς Κρῆτας εἰς τὴν ἀτυχῆ ἐπανάστασιν τοῦ 1866. Ἐν τούτοις καὶ μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐπαναστάσεως ἐκείνης προσεπάθησε πάσῃ δυνάμει νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν αὐτονομίαν τῆς Κρήτης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Klazko*, «Les deux chanceliers Gortchakov et Bismark» (1876). — *Charles-Roux*, «Alexandre II et Napoléon III» (1913).

Κ. Μ. ΜΕΚΙΟΣ

γκορτσαπιδιὰ (ἡ) [*Βοτ.*]. Κοινὴ ὀνομασία ἐνιαχοῦ τῆς Ἑλλάδος τοῦ φυτοῦ *ἀπιδέα ἡ κοινὴ* (Pyrus vulgaris).

Γκορτσιὰ [*Γεωγρ.*]. Πρωτεύουσα τοῦ τέως δήμου Θεραπνῶν τῆς ἐπαρχίας Λακεδαίμονος τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Νῦν πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτοικοι (1928) 1294. Εἶναι ἕδρα εἰρηνοδικείου, ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ καὶ τηλεφωνικοῦ γραφείου. Κύρια προϊόντα, δημητριακὰ καὶ ἔλαιον, ἐξ οὗ γίνεται ἀρκετὴ ἐξαγωγὴ εἰς Σπάρτην καὶ τὰ πέριξ. Κεῖται ἐπὶ ἀνωμάλου καὶ πετρώδους ἀμφιθεατρικῆς τοποθεσίας συνεχομένης διὰ μικρῶν λόφων μὲ τὰς ὑπωρείας τοῦ Πάρνωνος. Ἡ Γκορτσιὰ κέκτηται ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύματα καὶ εἰρηνοδικεῖον, ὀφειλόμενα εἰς τὴν γενναιοδωρίαν τῶν τέκνων της Ἀναστασίου Ἀναστασοπούλου, Αἰκατερίνης χήρας Ἰωάννου Γρηγορίου καὶ τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ Τζιτζίνο-Γκορτσιώτου Γ. Ι. Ἀνδριτσάκη. Τέλος ἰδιωτικῇ δαπάνῃ κατεσκευάσθη ἁμαξιτὴ ὁδός, δι' ἧς ἡ Γκορτσιὰ συνεδέθη μὲ τὴν Σπάρτην, ἐξ ἧς ἀπέχει περὶ τὰ 24 χιλ. Ὑδρεύονται οἱ κάτοικοι ἐκ τῆς εἰς θέσιν «Χάρακας» ἔξω τῆς κοινότητος ὑπαρχούσης πηγῆς, διοχετευθέντος ἐσχάτως τοῦ ὕδατος αὐτῆς ἐντὸς τῆς κοινότητος δαπάναις τοῦ Πλάτωνος Γ. Ἀνδριτσάκη, καταβάλλοντος καὶ τὴν δαπάνην τῆς ὑπὸ κατασκευὴν ἐν τῇ κωμοπόλει πλατείας. Τὸ θέρος ὅλοι σχεδὸν μεταβαίνουσιν εἰς τὰ ἐπὶ τοῦ Πάρνωνος Τζίτζινα, πεντάωρον καὶ πλέον ἀπέχοντα. Ἡ Γκορτσιὰ ἀναφαίνεται ἀπὸ τοῦ 1632 ὡς μικρὸς μᾶλλον συνοικισμός, ὡς προσωρινὸς δὲ σταθμὸς τῶν κατοίκων της διὰ τὴν τῶν κτημάτων των μόνον καλλιέργειαν, ἀναγκαζομένων ἐπὶ τουρκοκρατίας νὰ ἀποσύρωνται εἰς τὰ ὑψηλὰ Τζίτζινα. Σήμερον ἀποτελεῖ ὡραίαν κωμόπολιν.

Α. Γ. ΣΓΟΥΡΙΤΣΑΣ

γκορτσιὰ ἢ *γκορτσὰ* (ἡ) [*Βοτ.*]. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἀπιδέα ἡ ἀμυγδαλοειδὴς* (Pyrus amygdaliformis).

γκόρτσο (τὸ) [*Βοτ.*] Κοινὴ ὀνομασία τοῦ καρποῦ τῆς γκορτσιᾶς (βλ. λ.).

Γκορτσούλης *Γεώργιος* (ὁ καὶ *Κοριτσούλης* ἐπονομαζόμενος διὰ τὸ μικρόσωμον καὶ λεπτοφυές). Ἀγωνιστὴς ἐκ Τριπόλεως, πολεμήσας ὑπὸ τὸν Σέκκερην καὶ εἶτα τὸν Δημήτριον Ὑψηλάντην. Γενναιότατος εἰς πλείστας περιστάσεις, ἐτραυματίσθη δὶς ἐπὶ Ἰμβραὴμ καὶ ἐπέδειξεν ἀξιομίμητον διαγωγὴν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς πολυαρχίας, καθ' ἣν ἠκολούθει τὸν Κωλέττην καὶ ἠγωνίζετο μετὰ σθένους εἰς τὴν συμφιλίωσιν καὶ ἰδίως εἰς τὴν καταπολέμησιν τῶν ἀτάκτων. Ὁ Γκορτσούλης παρέμεινεν εἰς τὴν τελωνειακὴν ὑπηρεσίαν καὶ ἀπέθανε γέρων εἰς Πειραιᾶ.

Γ. Δ. Κ.

Γκὸς (Gosse), *Ἀνδρέας-Λουδοβῖκος*. Ἑλβετὸς φιλέλλην, μεγάλας ὑπηρεσίας παρασχὼν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν. Γεννηθεὶς ἐν Γενεύῃ τῷ 1791, ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν ἐν Παρισίοις, ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἱδρυτῶν τῆς «Ἐφημερίδος τῆς Γενεύης», φίλος δὲ στενὸς τοῦ Εὐνάρδου καὶ τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου, συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν σύστασιν τοῦ «Φιλελληνικοῦ Κομιτάτου» τῆς πατρίδος του, ὅπερ παρέσχεν εἰς τὸν ἑλληνικὸν ἀγῶνα σημαντικὰς ὑπηρεσίας. Κατὰ τὴν ἀναζωπύρησιν τῶν ἐν Εὐρώπῃ φιλελληνικῶν αἰσθημάτων τῷ 1826, μετὰ τὰ πρῶτα τραγικὰ ἀποτελέσματα τῆς αἰγυπτιακῆς εἰς Πελοπόννησον ἐκστρατείας, ὁ Γκὸς κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, διορισθεὶς τρίτον μέλος τῆς ἐπιτροπῆς διὰ τὴν διανομὴν τῶν τροφίμων καὶ πολεμεφοδίων, ἧς τὰ ἄλλα μέλη ἦσαν οἱ ναύαρχοι Τομπάζης καὶ Μιαούλης. Ἐγκατασταθεὶς εἰς Πόρον, συνέστησε τὸν ναύσταθμον, ἐκεῖθεν δ' ἐξαπέστελλε τρόφιμα καὶ πολεμεφόδια εἰς τοὺς ἐν Ἀττικῇ ἀγωνιζομένους ἐναντίον τοῦ Κιουταχῆ. Ἐπανελθὼν εἰς Γενεύην ἐξηκολούθησε διαπνεόμενος ἀπὸ τὸν αὐτὸν ἄδολον φιλελληνισμόν, ἐξέδωκε δὲ διάφορα συγγράμματα σχετιζόμενα μὲ τὴν προσπάθειαν τῆς ἑλληνικῆς ἀναπλάσεως. Ἐπανελθὼν τῷ 1838 ἐν Ἑλλάδι χάριν ἀναρρώσεως, παρέμεινεν ἐπί τινα χρόνον ἐν Ἀθήναις, ἀσχοληθεὶς κυρίως μὲ τὴν ἐγκατάστασιν σχολείων διὰ τὰ μικρὰ ὀρφανά, τὰ ὁποῖα ἰδιαιτέρως ἐκίνουν τὸ ἐνδιαφέρον του. Ὁ Γκός, ἀποθανὼν τῷ 1873, κατέλιπεν οἰκογένειαν διακριθεῖσαν καθ' ὅλον τὸν ΙΘ' αἰῶνα διὰ τὸν ἄκρατον φιλελληνισμόν της.

Γ. Δ. Κ.

— Γκὸς (Gosse), *Ἐδμόνδος*. Ἄγγλος κριτικὸς (1849—1928). Τῷ 1867 διωρίσθη βιβλιοθηκάριος εἰς τὸ Βρεττανικὸν Μουσεῖον καὶ τῷ 1904 τοιοῦτος εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Λόρδων. Ἐχρημάτισε καθηγητὴς τῆς ἀγγλικῆς φιλολογίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Καῖμπριτζ. Ἔγραψεν ἄρθρα καὶ κριτικὰς περὶ τῆς σκανδιναυικῆς, γαλλικῆς, ὁλλανδικῆς καὶ βελγικῆς φιλολογίας. Μετέφρασεν ἔργα τοῦ Ἴψεν καὶ συνέγραψε: «Κριτικὴν» (1896) «Ἱστορίαν τῆς νεωτέρας ἀγγλικῆς φιλολογίας» (1897), «Γαλλικὰς μορφὰς» (1905), «Προσωπογραφίας καὶ μελέτας (1912), «Συλλογὰς δοκιμίων» (1912), «Τρεῖς Γάλλους ἠθικολόγους» (1918), «Διασκεδάσεις φιλολόγου» (1919, «Πατέρα καὶ υἱόν», ἀνώνυμον αὐτοβιογραφίαν του.

Μ. ΒΑΛΛΑΣ

— Γκὸς (Gosse), *Στέφανος*. Γάλλος δραματικὸς συγγραφεὺς καὶ δημοσιογράφος (1773—1834). Ὢν δημόσιος ὑπάλληλος ἐπαύθη ἐπὶ παλινορθώσεως. Μεταβὰς εἰς Παρισίους ἵδρυσε τὴν «Πανδώραν», δι' ἧς διεξήγαγε σφοδρὰν πολεμικὴν κατὰ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ὑπουργῶν του. Ἔγραψεν: «Ὁ κακολογῶν», «Ὁ κόλοψ» (1820) καὶ «Μανὸν Λεσκὼ» (1821) δράματα, «Ὁ Γκασπαρῖνος» (1880) μυθιστόρημα, «Τὰ ὁμιλοῦντα ζῷα» σατυρικὸν ποίημα (1824), καί τινας πολιτικὰς διατριβάς.

Ν. Π.—Λ.

— Γκὸς (Gosse), *Φίλιππος-Ἐρρῖκος*. Ἄγγλος φυσιοδίφης (1810—1888). Ἐταξίδευσεν εἰς διαφόρους χώρας τῆς Ἀμερικῆς καὶ συνέγραψεν: «Ὁ Καναδὸς φυσιοδίφης» (1840), «Ἡ διαμονὴ ἑνὸς φυσιοδίφου εἰς Ἰαμαϊκὴν» (1851), «Περιοδεία φυσιοδίφου εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Ντεβονσάϊρ» (1853), «Γεγονότα ὑπὸ τὸ μικροσκόπιον» (1862, τελ. ἔκδ. 1895) καὶ «Ὁ Ρωμαντισμὸς ἐν τῇ Φυσικῇ Ἱστορίᾳ» (13η ἔκδ. 1885, εἰς δύο τόμ.).

ΑΝ. Δ.

Γκόσεν (Goshen) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς πολιτείας Ἰνδιάνας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, 95 μίλλια Α τοῦ Σικάγου σιδηροδρομικῶς. Κάτ. 8514. Ἔχει πανεπιστήμιον, ἀποτελεῖ δὲ σπουδαῖον ἐμπορικὸν κέντρον ξυλείας.

Γκόσεν (Goshen), *Γεώργιος-Ἰωακείμ*. Ἄγγλος πολιτικὸς (1831—1907). Τῷ 1853 διωρίσθη διοικητὴς τῆς Τραπέζης τῆς Ἀγγλίας. Εἰς τὴν πολιτικὴν εἰσῆλθε τῷ 1863, ἐκλεγεὶς βουλευτὴς τῆς περιφερείας τοῦ Λονδίνου, ὡς φιλελεύθερος. Ὅταν ὁ Γλάδστων ἀνέλαβε τὴν προεδρείαν τῆς κυβερνήσεως, ὁ Γκόσεν συμμετέσχεν εἰς τὴν κυβέρνησιν ὡς πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς Προνοίας μέχρι τοῦ Μαρτίου 1871, ὁπότε διεδέχθη τὸν Τσάϊλδερς ὡς ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν. Σταλεὶς τῷ 1876 εἰς τὸ Κάϊρον ὡς ἀντιπρόσωπος τῶν Ἄγγλων κατόχων αἰγυπτιακῶν ὁμολογιῶν, κατώρθωσε νὰ συνάψῃ σχετικὴν συμφωνίαν μετὰ τοῦ χεδίβου. Ἀρνηθεὶς τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀντιβασιλέως τῶν Ἰνδιῶν, ἐστάλη πρεσβευτὴς ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐπέτυχε τὸν κανονισμὸν τῶν συνόρων Μαυροβουνίου καὶ Ἑλλάδος τῷ 1880—1881. Ἀπεσύρθη τῆς πολιτικῆς τῷ 1900, ἀλλ' ἐξηκολούθει μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του ν' ἀναμιγνύεται εἰς αὐτήν, ἀντιπολιτευόμενος τὸν Γλάδστωνα, τοῦ ὁποίου δὲν ἐνέκρινε τὰ μέτρα, ἰδίᾳ ὅσον ἀφορᾷ τὴν αὐτοδιοίκησιν τῆς Ἰρλανδίας.

Δ. Δ.

Γκόσινον [*Γεωγρ.*] βλ. λ. Λαχανόκηπος.

Γκοσκζύνσκι (Goszczynski), *Σεβερῖνος*. Πολωνὸς ποιητὴς (1803—1876). Τὸ πρῶτόν του ἔργον ἦτο «Ὁ πύργος τοῦ Κανιέφ» (1828), ποίημα εἰς τὸ ὁποῖον εἶναι καταφανὴς ὁ βυρωνισμός. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1830 ὑπηρέτησεν εἰς τὸν ἐθνικὸν στρατὸν καὶ ταυτοχρόνως συνέθετε διαφόρους πατριωτικὰς ᾠδὰς καὶ θούρια, ὧν τὰ πλεῖστα ἐγένετο δημοφιλέστατα. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐπαναστάσεως κατέφυγεν εἰς Γαλλίαν. Τῶν ἔργων του τὰ κυριώτερα εἶναι: «Ὁ τρομερὸς κυνηγός», «Ὁ κύριος τοῦ πύργου», «Τὰ τρία σχοινία» (1839).

Ν.Π—Λ.

Γκόσλαρ (Goslar) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Γερμανίας τῆς ἐπαρχίας Ἀννοβέρου. Κάτ. 17.817. Περιβάλλεται ὑπὸ τειχῶν, ἔχει δὲ ἐντελῶς ἀρχαϊκὴν ἐμφάνισιν. Μεταξὺ τῶν ἀξιοσημειωτέρων κτιρίων εἶναι τὸ «Τσβίγκερ», πύργος μὲ τοῖχον πάχους 23 ποδῶν, ἡ ἐκκλησία ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς ῥυθμοῦ βιρωμανικοῦ, ὅπου τὰ ἀρχεῖα τῆς πόλεως καὶ βιβλιοθήκη μὲ χειρόγραφα τοῦ Λουθήρου, τὸ παλαιὸν δημαρχεῖον, περιέχον ἐνδιαφερούσας ἀρχαιότητας, τὸ Καϊζερχάους, τὸ ἀρχαιότερον κτίριον ἐν Γερμανίᾳ, κτισθὲν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἐρρίκου Γ' πρὸ τοῦ 1050 καὶ χρησιμεῦσαν ὡς ἀνάκτορον διὰ τοὺς διαδόχους του. Ὑπάρχουν τέσσαρες εὐαγγελικαὶ ἐκκλησίαι, μία καθολική, μία συναγωγή, διάφορα σχολεῖα, μουσεῖον φυσικῆς ἱστορίας, περιέχον συλλογὴν ὀρυκτῶν τοῦ Χὸρτς καὶ τὸ μουσεῖον ἀρχαιοτήτων Φέννκερ. Ἡ πόλις εἶναι γνωστὴ διὰ τὸν ἐξαίρετον ζῦθόν της καὶ τὸ σπουδαῖον ἐμπόριον καρπῶν.

Δ. Δ.

Γκοσ'λὲν (Goslin). Υἱὸς τοῦ κόμητος τῆς Ἀνδεγαυίας (805—886) ἢ κατ' ἄλλους νόθος Λου-

Digitized by Google

δοβίκου τοῦ ἀγαθοῦ. Ἐγένετο μοναχὸς καὶ ἀββᾶς, ἐπὶ Καρόλου δὲ τοῦ φαλακροῦ ὠνομάσθη αὐλάρχης του. Συγκεντρώσας δυνάμεις ἀπετειράθη νὰ ἀποκρούσῃ τὴν εἰσβολὴν τῶν Νορμανδῶν. Συλληφθεὶς αἰχμάλωτος ἐξηγόρασεν ἀκριβώτατα τὴν ἐλευθερίαν του. Βραδύτερον, ὡς ἐπίσκοπος Παρισίων, συνεπλήρωσε τὴν ὀχύρωσιν αὐτῶν, κατὰ τὴν πολιορκίαν δὲ τῶν Νορμανδῶν (885) ἐπολέμησεν εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ κόμιτος Eudes, τραυματισθεὶς κατά τινα ἡρωϊκὴν ἔξοδον καὶ ἀποβιώσας ἐκ τῶν τραυμάτων του. Ν. Π.—Λ.

Γκόσπορτ (Gosport) /*Γεωγρ.*/. Παραθαλασσία πόλι τῆς Ἀγγλία, ἀπέχουσα 81 μίλλια ΝΔ τοῦ Λονδίνου, σιδηροδρομικῶς. Κάτ. 28.884. Συνδέεται διὰ πλωτῆς γεφύρας μὲ τὸ Πόρτσμουθ. Ἔχει θαυμάσιον ναυτικὸν νοσοκομεῖον, δυνάμενον ἀνέτως νὰ περιλάβῃ 2000 ἀσθενεῖς καὶ ναύσταθμον. Εἶναι ἀξιόλογος σταθμὸς ἀνεφοδιασμοῦ.

Γκοσσάρ (Gossart), *Αἰμίλιος*. Σύγχρονος Γάλλος φυσικός. Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς πειραματικῆς φυσικῆς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Μποrντὼ (1897) καὶ ἀπὸ τοῦ 1902 διευθυντὴς τοῦ ἐργαστηρίου βιομηχανικοῦ ἠλεκτρισμοῦ τῆς αὐτῆς πόλεως. Αἱ κυριώτεραι τῶν ἐργασιῶν του εἶναι: «Θέρμανσις καὶ τριχοειδές» (1890—1895), «Ἔρευναι ἐπὶ τῆς νοθείας τῶν φυσικῶν αἰθερίων ἐλαίων» (1896), «Φορητὴ λυχνία ἀσετυλίνης μὲ τριχοειδεῖς σωλῆνας» (1896). —Β.

Γκόσσε (Gosche), *Ριχάρδος*. Γερμανὸς συγγραφεὺς καὶ ἀνατολιστής. Διετέλεσε διευθυντὴς τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης τοῦ Βερολίνου (1847), εἶτα δὲ καθηγητὴς (1852) τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς πόλεως ταύτης. Ἐδημοσίευσε πλεῖστα ἔργα, ἐξ ὧν σημαντικώτερα εἶναι· «Ἀλάμπρα» (1854), «Αἱ γυναῖκες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Ριχάρδου Βάγνερ», (1883), «Κριτικὴ τῶν ἔργων τοῦ Λέσσιγκ» (1875) κτλ. Διηύθυνεν ὡσαύτως τὴν ἐτησίαν θεώρησιν «Ἀρχεῖα τῆς ἱστορίας καὶ τῆς λογοτεχνίας». Ν. Π.—Λ.

Γκοσσὲ (Gossec ἢ Gossé), *Φραγκῖσκος Ἰωσὴφ* Βέλγος μουσικὸς (1734—1829) διατρίψας τὸ πλεῖστον τῆς ζωῆς του ἐν Παρισίοις. Ἀπέκτησε κυρίως φήμην ἀφ' ὅτου ἵδρυσε τὰς «Συναυλίας τῶν ἐρασιτεχνῶν» (1770) καὶ ἀναδιωργάνωσε τὰς θρησκευτικὰς τοιαύτας (1773). Διετέλεσε διευθυντὴς τοῦ μελοδράματος, τῷ δὲ 1784 ἀνέλαβε τὴν ὀργάνωσιν τῆς «Βασιλικῆς σχολῆς ᾄσματος» ἐξ ἧς προῆλθε τὸ ᾠδεῖον τῶν Παρισίων. Ἡ συμβολὴ τοῦ Γκοσσὲ εἰς τὴν ὀργανικὴν μουσικὴν ὑπῆρξε μεγίστη. Ἔγραψε σονάτας, πλείστας συμφωνίας, κουαρτέτα, τὴν περίφημον «Νεκρώσιμον λειτουργίαν», δύο ὀρατόρια κτλ. καὶ τὰ θεατρικὰ ἔργα: «Ὁ βαρελλᾶς» (1761), «Ὁ ψευδο-λόρδος» (1765), «Ἡ διπλῆ μεταμόρφωσις» (1767), «Τοανὸν καὶ Τοανὲτ» (1767), «Σαβῖνοι» (1774), «Ἀλέξις καὶ Δάφνη» (1775) κτλ. Ἐνθουσιώδης ὀπαδὸς τῆς ἐπαναστάσεως ὁ Γκοσσέ, συνέθεσε πλείστους ὕμνους, ἐξ ὧν σπουδαιότεροι εἶναι: «Ὁ θρίαμβος τῆς δημοκρατίας», «Ὁ θρίαμβος τῆς ἐλευθερίας», καὶ «Ἡ εἴδησις εἰς τὸ στρατόπεδον». Γ. Σ.

Γκόσσεν (Goschen), *Γεώργιος Ἰωακείμ*. Ἄγγλο. οἰκονομολόγος, πολιτικὸς καὶ διπλωμάτης γερμανικῆς καταγωγῆς, γεννηθεὶς ἐν Λονδίνῳ τῷ 1831. Κατέλαβεν ἀνώτατα πολιτειακὰ ἀξιώματα (1865—1874), ὑπῆρξε πρωτεργάτης τῆς ἰδέας διὰ τὴν ἐπιβολὴν διεθνοῦς οἰκονομικοῦ ἐλέγχου ἐκ μέρους τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας εἰς τὴν Αἴγυπτον (1876), ἐξελέγη πρόεδρος τῆς ὑπὸ τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων συσταθείσης μεγάλης ἐπιτροπῆς διὰ τὴν ρύθμισιν τοῦ νομίσματος (1877), ἐχρημάτισε πρεσβευτὴς ἐν Κωνσταντινουπόλει (1880—1881), ὑπουργὸς τοῦ Θησαυροφυλακίου (1887—1892) καὶ πρῶτος λόρδος τοῦ ναυαρχείου (1895—1900). Ἐδημοσίευσε πολλὰ ἔργα, ὧν σπουδαιότερα εἶναι: «The Theory of foreign exchanges» (1863), περίφημον σύγγραμμα ἀριθμῆσαν 16 ἐκδόσει. ἐντὸς τριακονταετίας καὶ μεταφρασθὲν εἰς ὅλας τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας, «Cultivation and use of the imagination» (1893), «Essays and addresses on economic questions 1865—1893» (1905). Ν. Γ. Φ.

—**Γκόσσεν** (Gossen) *Ἑρμάννος-Ἐρρῖκος*. Γερμανὸς κοινωνιολόγος (1810—1859). Σπουδάσας τὰ νομικά, ἐγένετο δημόσιος ὑπάλληλος μέχρι τοῦ 1847. Τῷ 1854 ἐξέδωκε τὸ ἔργον «Ἐξέλιξις τῶν νόμων τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν προκυπτόντων ὅρων τῶν ἀνθρωπίνων ἐνεργειῶν», τὸ ὁποῖον ἔμεινεν ἀπαρατήρητον ἐν ὅσῳ ἔζη ὁ συγγραφεύς του. Εἴκοσιν ἔτη μετὰ τὸν θάνατόν του ὁ Τζέβονς ἐν τῷ συγγράμματί του «Θεωρία τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας» ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τῶν ἐπιστημόνων πρὸς τὰς θεωρίας τοῦ Γκόσσεν. Ὁ Γκόσσεν εἶναι ὁ πρῶτος ἐκπρόσωπος τῆς ὑποκειμενικῆς περὶ ἀξίας θεωρίας. Ἐξετάζων ἀπὸ ψυχολογικῆς ἀπόψεως τὸν οἰκονομικὸν ὀργανισμὸν τῆς ἀνθρωπότητος συμπεραίνει, ὅτι οὗτος ἔχει μόνον ἕνα σκοπόν: «τὴν αὔξησιν τῶν ἀπολαύσεων τῆς ζωῆς δι' ἕκαστον ἄνθρωπον». Ὁ θεμελιώδης ψυχολογικὸς νόμος τῆς ἀπολαύσεως εἶναι, ὅτι «τὸ μέγεθος αὐτῆς μειοῦται ἐφ' ὅσον αὕτη δύναται νὰ ἐπιτυγχάνηται συνεχῶς μέχρις ὅτου ἐν τέλει ἐπέλθῃ κόρος» καὶ ἐξ αὐτοῦ ὁ Γκόσσεν συμπεραίνει ὅτι «ὁ ἔχων ἐλευθέραν ἐκλογὴν μεταξὺ πολλῶν ἀπολαύσεων καὶ μὴ δυνάμενος νὰ παράσχῃ πάσας εἰς τὸν ἑαυτόν του, θὰ προσπαθήσῃ νὰ ἐπιτύχῃ συνολικῶς τὸν μεγαλύτερον βαθμὸν ἀπολαύσεως, λαμβάνων τμήματα ἐκ πασῶν εἰς τρόπον, ὥστε νὰ εἶναι ἰσόβαθμος ἡ ὑπολειπομένη ἐπιθυμία του πρὸς κάθε μίαν ἀπόλαυσιν». Ὁ νόμος οὗτος τῆς φυσικῆς ἐξισώσεως τῶν πολλαπλῶν ἐπιθυμιῶν τοῦ ἀνθρώπου ἄγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι «ἡ ἀξία οἱουδήποτε πράγματος ὅπερ παρέχει ἀπόλαυσίν τινα εἰς τὸν ἄνθρωπον καθορίζεται ἐκ τῆς ἱκανότητος αὐτοῦ ὅπως ἐκπληροῖ μίαν ἀνθρωπινην ἐπιθυμίαν». Ἀπὸ τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς θεωρίας αὐτῆς τοῦ Γκόσσεν ἡ οἰκονομικὴ ἐπιστήμη ἔπαυσε νὰ συγχέῃ τοὺς δύο ὅρους *ἀξία* καὶ *τιμή* ὁ πρῶτος εἶναι ψυχολογικὸς καὶ ὁ δεύτερος οἰκονομικὸς συντελεστὴς τῆς ἐκπληρώσεως τῶν ἀνθρωπίνων ἐπιθυμιῶν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Walras*: ἐν «Journal dss Économistes» (1885) τ. 30ός, IV.—*Brentano*: Προσπάθεια μιᾶς θεωρίας τῶν ἀναγκῶν (γερμ 1908).—*Lefmann*: ἐν «Jahrbuch für Nationalökonomie» (1910) τ. 40ός, III. Γ. Β. ΔΟΥΚΑΣ

Γκοσσὲν (Gossin). *Πέτρος-Φραγκῖσκος*. Γάλλος πολιτικὸς (1744—1794). Ἐξελέγη ἀντιπρόσωπος τοῦ Μπὰρ-λὲ-Ντὺκ εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν τῶν τάξεων (1789) καὶ μετὰ τοῦτο μέλος τῆς συνταγματικῆς συνελεύσεως. Τῷ 1794 κατεδικάσθη εἰς θάνατον, κατηγορηθεὶς διὰ τὴν συνωμοσίαν τοῦ Λουξεμβούργου, εἰς ἣν φαίνεται ὅτι συμμετέσχεν. Ν. Π.—Λ.

Γκοσσ'λὲ (Gosselet), *Ἰούλιος-Αὔγουστος-Ἀλέξανδρος*. Γάλλος γεωλόγος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Λίλλης καὶ ἀντεπιστέλλον μέλος τοῦ Ἰνστιτούτου (1885). Ἠσχολήθη κυρίως εἰς γεωλογικὰς καὶ ὀρυκτολογικὰς μελέτας τῶν βορείων ἐπαρχιῶν τῆς Γαλλίας καὶ ἐξέδωκε σειρὰν λίαν ἐνδιαφερουσῶν μελετῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Γεωλογία τοῦ Βελγίου», «Γεωλογία τῆς Γαλλίας» κλπ —Β.

Γκοσσ'λὲν (Gosselin), *Ἰωάννης Αὔγουστος*. Γάλλος θεολόγος καὶ συγγραφεὺς (1787—1858) θρησκευτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ποιημάτων. Ἔγραψεν: «Ἁπλῆ μέθοδος πρὸς ἐκμάθησιν τῆς ἀληθείας τῆς καθολικῆς θρησκείας» (1822), «Ἱστορικαὶ δογματικαὶ διδασκαλίαι ἐπὶ τῶν μεγάλων ἑορτῶν τῆς Ἐκκλησίας» (1848). Τῷ 1820 ἐξεπόνησε πλήρη ἔκδοσιν τῶν ἔργων τοῦ Φενελόν. Ν. Π.—Λ.

—**Γκοσσ'λὲν** (Gosselin), *Κάρολος*. Γάλλος ζωγράφος (1834—1892). Μεταξὺ τῶν καλυτέρων πινάκων του τάσσονται: «Φθινοπωρινὸν δάσος» (1863), «Ἑσπέρα φθινοπώρου» (1864), «Ὑγρὰς δρόμος» (1865), «Περίχωρα τοῦ Μπαιζεβὰλ» (1866), «Ἐσωτερικὸν δάσος» (1867), «Ποτιστήρι» καὶ «Δύσις μέσα εἰς τὰ δάση» (1868), «Δρόμος μέσα εἰς τὸ δάσος» (1870), «Θερινὴ ἑσπέρα» (1872) κλπ. Ι. Μ. Π.

—**Γκοσσ'λὲν** (Gosselin), *Λέων-Ἀθανάσιος*. Γάλλος χειροῦργος (1815—1888). Ἐχρημάτισε χειροῦργος τῶν παρισινῶν νοσοκομείων, καθηγητὴς τῆς ἐξωτερικῆς παθολογίας καὶ εἶτα (1867) τῆς χειρουργικῆς κλινικῆς. Ἦτο μέλος τῆς Ἰατρικῆς Ἀκαδημίας καὶ τῷ 1877 πρόεδρος αὐτῆς. Ἐδημοσίευσε πολλὰ ἔργα καὶ μελέτας, ὧν κυριώτερα εἶναι: «Ἔρευνα περὶ τῶν καταγμάτων τῶν μικρῶν ὀστῶν» (1855), «Ἐπιτομὴ πρακτικῆς χειρουργικῆς» (1870), «Μαθήματα περὶ κοιλιοκήλης» (1864), «Χειρουργικὴ κλινικὴ τοῦ νοσοκομείου τοῦ Ἐλέους» (1872—1873) κτλ.

—**Γκοσσ'λὲν** (Gosselin), *Πασκὰλ-Φραγκῖσκος-Ἰωσὴφ* Γάλλος γεωγράφος (1751—1830). Ὑπῆρξε μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν (1791) καὶ τοῦ Ἰνστιτούτου ἀπὸ τῆς ἱδρύσεώς του. Συνέγραψε: «Γεωγραφία τῶν Ἑλλήνων» (1790), καὶ «Ἔρευναι ἐπὶ τῆς συστηματικῆς καὶ γενικῆς γεωγραφίας τῶν ἀρχαίων» (1798—1813). —Β

—**Γκοσσ'λὲν** (Gosselin), *Φερδινάνδος-Ἰούλιος-Ἀλβέρτος*. Γάλλος ζωγράφος, γεννηθεὶς τῷ 1862. Ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον εἰς τὸ Σαλὸν τῷ 1887 διὰ τοῦ πίνακός του «Τέλη Αὐγούστου», καὶ ἐξέθηκε μετὰ ταῦτα ἀλληλοδιαδόχως τ' ἀκόλουθα ἔργα του: «Ἑσπέρα ἐν Montfort-l'Amaury» (1889), «Ἀνατολὴ ἡλίου» (1893), «Ὁ ναὸς τοῦ Saint-Leger ἐν Yvelines» (1901), «Τέλος μιᾶς φθινοπωρινῆς ἡμέρας» (1905), «Ἑσπέρα ἐν Moret», «Τοπίον τῶν ὀχθῶν τοῦ Loing» (1906). Ἐτιμήθη διὰ μεταλλίων τῷ 1897 καὶ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1900. Ι. Μ. Π.

Γκόσσνερ (Gossner), *Ἰωάννης*. Γερμανὸς κληρικὸς καὶ συγγραφεὺς (1773—1858). Τῷ 1797 ἐχειροτονήθη καθολικὸς ἱερεύς, ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν συγγραφῶν τοῦ Λαβατὲρ καὶ τοῦ Μπάος ἔκλινε πρὸς τὸν Προτεσταντισμόν. Καθαιρεθεὶς διὰ τοῦτο (1817) ἤλλαξε δόγμα καὶ νυμφευθεὶς διωρίσθη πάστωρ ἐν Βερολίνῳ. Ἐκ τῶν ἔργων του κυριώτερα εἶναι: «Τὸ μικρὸν θησαυροφυλάκιον» (1824) καὶ τὰ «Ψήγματα χρυσοῦ» (1825).

Γκόσσον (Gosson), *Στέφανος*. Ἄγγλος σατιρικὸς γεννηθεὶς τῷ 1554. Τὰ τοῦ βίου του ἐλάχιστα εἶναι γνωστά. Ὁ ἴδιος ἐσατίρισε τὰ ἴδιά του ἔργα. Καταφερόμενος ἐναντίον τῆς ἐξελίξεως τῶν κοινωνικῶν ἐθίμων, τὴν ὁποίαν ἐπήνεγκεν ἡ ὑπέρμετρος προτίμησις τοῦ κοινοῦ πρὸς τὰ ποταπὰ θεάματα καὶ τὴν χυδαίαν κωμῳδίαν, συνέθεσε δριμείας σατίρας κατὰ τοῦ θεάτρου καὶ τῶν ἠθοποιῶν. Μεταξὺ ἄλλων ἔγραψε: «Ἡ σχολὴ τῆς καταχρήσεως», «Ἡ ἀπολογία» κλπ. Μ. ΒΑΛΣΑΣ

Γκὸτ (Got), *Φραγκῖσκος-Ἰούλιος*. Διαπρεπὴς Γάλλος ἠθοποιὸς (1822—1901). Παίζων μὲ χάριν καὶ ζωηρότητα ρόλους κωμικοὺς ἀνεδείχθη καὶ κατέστη δημοφιλέστατος. Ἀποσυρθεὶς τῆς σκηνῆς (1894) διωρίσθη καθηγητὴς τῆς δραματικῆς σχολῆς ἐν τῷ Ὠδείῳ τῶν Παρισίων. Ἔγραψε προσέτι τὸ λιμπρέττο «Φρανσοὰ Βιλλὸν» καὶ «Ὁ σκλάβος» (1871). Ν. Π.—Λ.

Γκότα (Gotha) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Γερμανίας· βλ. Γόθα.

— **Γκότας** ***διῶρυξ, — ἡμερολόγιον, — συνέδριον*** βλ. Γόθας *διῶρυξ, — ἡμερολόγιον, — συνέδριον*.

Γκόταϊν (Gothein), *Ἐβερχάρδος*. Γερμανὸς οἰκονομολόγος καὶ ἱστορικὸς (1853—1923). Διετέλεσε τακτικὸς καθηγητὴς τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας καὶ δημοσιονομίας ἐν Καρλσρούῃ (1885), Βόννῃ (1890) καὶ Ἁϊδεμβέργῃ (1904). Ὑπῆρξεν εἷς τῶν μεγαλυτέρων οἰκονομικῶν συγγραφέων τῆς νεωτέρας Γερμανίας. Κυριώτερα ἔργα του εἶναι: «Politische und religiose Volksbwegungen vor der Reformation» (Breslau 1878), «Staat und Gesellschaft der neueren Zeit» (Berlin-Leipzig 1908). Ν. Γ. Φ.

Γκόταλαννт ἢ ***Γκαίταλαννт*** ἢ ***Γοτθία*** (Götaland, ἢ Gothie) /*Γεωγρ.*/. Οὕτω καλεῖται τὸ νότιον τμῆμα τῆς Σουηδίας, ὅπερ ὑπὸ τῶν Σουηδῶν καλεῖται καὶ *Γκαιτάρικε*. Ἔχει ἐπιφάνειαν 92.639 τετρ. χλμ. καὶ 323.675 κατοίκους. Ἡ ὅλη περιοχὴ διαιρεῖται εἰς 12 νομούς. —Μ.

Γκότεμποργκ ἢ ***Γκαίτεμποργκ*** καὶ ***Γκόττενμπουργκ*** (Götebrog καὶ Göttenburg) /*Γεωγρ.*/. Πόλις καὶ λιμὴν τῆς Σουηδίας παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Καττεγάτη καὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Γκότα ἢ Γκαίτα. Κάτ. 202.366. Εἶναι πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Γκότεμποργκ ὀχ-Μπόχους καὶ ὁ σημαντικώτερος λιμὴν τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου τῆς Σουηδίας. Ὁ λιμὴν αὐτῆς, ἐλεύθερος παγετώνων κατὰ τὸν χειμῶνα, ἔχει μεγάλας προκυμαίας, διώρυγας, ἀποθήκας, προβλῆτας, δεξαμενὰς κτλ. Τὸ ἐξαγωγικὸν αὐτῆς ἐμπόριον συνίσταται εἰς μαλλία, πυρεῖα, σίδηρον, ξυλείαν, ὑάλινα εἴδη, βούτυρον, ἰχθῦς, χάρτην κ.τ.λ. Ἔχει ναυπηγεῖα, ἀτμομύλους, βυρσοδεψεῖα, ζαχαροποιεῖα, ζυθοποιεῖα, καπνεργοστάσια, ὑφαντουργεῖα κτλ. Ἐκτίσθη τῷ 1619 ὑπὸ τοῦ Γουσταύου-Ἀδόλφου. Κατὰ τὸν ἀποκλεισμὸν τῷ 1806 ὑπῆρξεν ἡ κυριωτέρα βάσις τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου εἰς τὴν Β. Εὐρώπην. Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1920 αἱ μεγάλαι ἐγκαταστάσεις τοῦ «λιμένος τῶν ἰχθύων» κατεστράφησαν ὑπὸ πυρκαϊᾶς. Εἶναι σπουδαῖον σιδηροδρομικὸν κέντρον καὶ συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς Βαλτικῆς διὰ τοῦ ποταμοῦ Γκότα καὶ τοῦ συστήματος τῶν διωρύγων αὐτοῦ. —Μ.

Γκοτζάνο (Gozzano), *Γκουίντο*. Ἰταλὸς λογοτέχνης (1883—1916). Περιέγραψεν εἰς τὰ ποιήματά του τὴν ζωὴν τῶν μικροαστῶν τοῦ Πεδεμοντίου. Ἐκ τῶν ποιητικῶν συνθέσεών του πρωτεύουσιν αἱ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Πρὸς τὸ λίκνον τοῦ κόσμου» (1917) καὶ «Πρῶται καὶ τελευταῖαι συνδιαλέξεις» (1924).

Γκότλαντ ἢ ***Γκαίτλαντ*** (Gotland ἢ Göthland, ἢ Gottland) /*Γεωγρ.*/. Νῆσος τῆς Σουηδίας ἐν τῇ Βαλτικῇ θαλάσσῃ, κειμένη μεταξὺ τοῦ νοτίου τμήματος τῆς σκανδιναυικῆς χερσονήσου καὶ τῆς χερσονήσου τῆς Κουρλανδίας ἐν Λεττονίᾳ, εἰς ἀπόστασιν 80 χλμ. περίπου ἀπὸ τῆς σκανδιναυικῆς ἀκτῆς. Ἔχει σχῆμα ἐλλειψοειδὲς καὶ ἐπεκτείνεται πρὸς βορρᾶν διὰ τῆς νησῖδος *Φαιραὶ* (Färä). Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι μᾶλλον πεδινόν, τὸ δὲ κλῖμα γλυκύ, ἐπιτρέπον τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου καὶ ἄλλων γεωργικῶν εἰδῶν. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἐπίσης ἀρκετὰ προηγμένη. Κατὰ τοὺς παλαιοὺς χρόνους ἡ νῆσος αὕτη ἦτο μία τῶν μᾶλλον εὐημερουσῶν χωρῶν τῆς Σκανδιναυίας. Ἀπὸ τοῦ 1437 μέχρι τοῦ 1645 κατείχετο ὑπὸ τῶν Δανῶν, κατόπιν δὲ περιῆλθεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Σουηδῶν, μέ τινα διαλείμματα ἀνεξαρτησίας. Σήμερον ἀποτελεῖ ἰδιαίτερον σουηδικὸν νομόν. Ἡ πρωτεύουσα αὐτῆς *Βισμπυ* εἶναι συνδεδεμένη διὰ σιδηροδρόμου μετὰ τῆς πόλεως τοῦ ἐσωτερικοῦ Χοῦνσε. Ἔχει ἐπιφάνειαν 2976 τετρ. χλμ. καὶ 55.982 κατοίκους. —Μ.

Γκότλομπερ (Gotlober), *Ἀβραὰμ μπὲρ —*. Ἑβραῖος ποιητὴς καὶ συγγραφεὺς (1815—1899). Ὑπῆρξεν ἔνθερμος σιωνιστὴς γράψας καὶ ποίημα «Ἡ Σημαία τῆς Σιών». Ἄλλα ποιητικά του ἔργα εἶναι: «Ἀνοιξιάτικα λουλούδια» (1836), «Ἄνθη» (1850), «Κλωνάρι μυρτιᾶς» (1858), ποιητικὴ συλλογὴ εἰς 3 τόμους καὶ διάφορα ποιήματα εἰς γίντις. Μετέφρασεν ἑβραϊστὶ τὴν «Ἱερουσαλὴμ» τοῦ

Digitized by Google

Μένδελσων καὶ τὸν «Σοφὸν Νάθαν» τοῦ Λέσσιγγ. Πρὸς τούτοις συνέγραψε: «Κριτικὴ ἔρευνα ἐπὶ τῆς γενέσεως τῆς αἱρέσεως τῶν Καραϊτῶν» (1865), «Γένεσις τῆς Καββάλας καὶ τῶν Χασσιδιστῶν» (1869) μὲ καταφανεῖς ἀντικαββαλιστικὰς τάσεις κτλ.

Ἀβραὰμ Γκάϊγκερ.

Γ. ΕΛ ΓΙΑ

Γκὸ-Τόμπα. Ἰάπων αὐτοκράτωρ καὶ ποιητὴς τοῦ ΙΒ΄ μ. Χ. αἰῶνος. Διεδέχθη εἰς τὸν θρόνον τὸν ἀδελφόν του Ἀντοκοῦ τῷ 1184, ἐβασίλευσε δὲ μέχρι τοῦ 1198. Ὡς ποιητὴς διεκρίθη εἰς σύντομα καὶ ἐπιγραμματικὰ στιχουργήματα, ἐν οἷς ἐξέφρασε διὰ λεπτοτάτων ἐκφράσεων τὴν διακατέχουσαν αὐτὸν μελαγχολίαν.

Ι. Μ. Π.

Γκὸτς *Μπασσὰν [Γεωγρ.]* 6λ. λ. Λεύκη *Νέα*.

Γκότσης. —1) Περίφημος Κλέφτης ἐκ Πατρῶν κατὰ τὸν ΙΗ΄ αἰῶνα καὶ σύντροφος τοῦ Ζαχαριᾶ. Γέρων πλέον κατεδιώκετο τῷ 1806 καὶ παραπεισθεὶς ὑπὸ τῶν τουρκικῶν βεβαιώσεων ἐπέστρεψεν εἰς τὸ χωρίον του ν' ἀναπαυθῇ, ἀλλ' ἐκεῖ αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ ἀποσπάσματος μετεφέρθη εἰς Τρίπολιν, ὅπου ἀπηγχονίσθη κατὰ διαταγὴν τοῦ Βελῆ-πασᾶ. —2) *Γεώργιος.* Ἀγωνιστὴς ἐκ Τριφυλίας. Ἐδαπάνησε τὴν περιουσίαν του εἰς τὴν συγκρότησιν ἀξιομάχου σώματος, μεθ' οὗ μετέσχε τῆς ἐπαναστάσεως κατὰ διαφόρους περιστάσεις. Περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἀγῶνος διετέλεσε πληρεξούσιος, μετὰ δὲ τὴν ἀποκατάστασιν ὑπηρέτησε τὸ κράτος.—3) *Ἰωάννης*, ὁ καὶ *Ἀναγνώστης*, καθὸ ἐγγράμματος. Ἀγωνιστὴς ἐκ Τριφυλίας. Ἔπεσε μαχόμενος εἰς τὸ Μανιάκι ἐναντίον τοῦ Ἰμβραὴμ τῷ 1825.—4) *Κωνσταντῖνος.* Συγγενὴς τῶν προηγουμένων. Ἀνεδείχθη ἑκατόνταρχος καὶ εἶτα ταξίαρχος, ἐτιμήθη δὲ διὰ τοῦ χαλκοῦ ἀριστείου καὶ διὰ κατατάξεως εἰς τὴν Ε΄ τάξιν τῶν Φαλαγγιτῶν. —5) *Χρῆστος.* Σουλιώτης ὁπλαρχηγός. Διεκρίθη εἰς τοὺς ἐναντίον τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἀγῶνας τοῦ Σουλίου, ὑπηρέτησε τὰ ἑλληνικὰ τάγματα τῆς Ἑπτανήσου καὶ τῶν Δύο Σικελιῶν, ἐτραυματίσθη τῷ 1822 εἰς Ἤπειρον, καὶ ἔπειτα παρηκολούθησε τὸν ἑλληνικὸν Ἀγῶνα ὑπὸ τὸν Γ. Καραϊσκάκην καὶ τὸν Ν. Μπότσαρην. Ἐτιμήθη ἀξιωματικὸς Ε΄ τάξεως, μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν, ἔλαβε δὲ καὶ τὸ σιδηροῦν νομισμάτιον.

Γ. Δ. Κ.

— Γκότσης, *Κωνσταντῖνος.* Ἕλλην πολιτευτὴς γεννηθεὶς ἐν Χαλανδρίτσῃ Πατρῶν τῷ 1867. Ἐσπούδασε τὰ νομικὰ ἐν Ἀθήναις, ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ, καὶ ἐξήσκησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου ἐν Πάτραις, ὅπου καὶ πολιτεύεται ἀπὸ τοῦ 1902, ὅτε τὸ πρῶτον ἐξελέγη βουλευτὴς Ἀχαΐοήλιδος. Τῷ 1915 διωρίσθη γενικὸς γραμματεὺς τοῦ ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, τῷ δὲ 1919 γενικὸς διοικητὴς Ἀν. Μακεδονίας μὲ βαθμὸν ὑπουργοῦ. Τῷ 1924 ἔγινεν ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν καὶ ἀργότερον τῆς Δικαιοσύνης. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους ἀνέλαβε καὶ πάλιν τὸ ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν μέχρι τοῦ Ἰουνίου 1925 καὶ τέλος τὸν Ἰούνιον τοῦ 1928 τὸ ὑπουργεῖον Ἐσωτερικῶν. Κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ Αὐγούστου 1928 ἐξελέγη βουλευτὴς Πατρῶν.

—Β

Γκότσι (Gozzi), *Γάσπαρος.* Διάσημος Ἰταλὸς αἰσθητικὸς καὶ ποιητὴς γεννηθεὶς ἐν Βενετίᾳ (1713—1786). Μετέφρασε διάφορα γαλλικὰ θεατρικὰ ἔργα εἰς τὴν ἰταλικὴν διὰ τὸ θέατρον San Angelo, τὸ ὁποῖον συνδιηύθυνε μετὰ τῆς συζύγου του, τῆς ποιητρίας Λουΐζας Μπεργάλλι. Τὸ κριτικόν του ἔργον, χαρακτηριζόμενον ἐπὶ ἀμεροληψίᾳ καὶ διορατικότητι, περιστρέφεται περὶ τοὺς Ἰταλοὺς ποιητὰς ὑπεραμύνθη τοῦ Δάντου εἰς τὸ γνωστὸν δοκίμιον «Giudizio degli poeti antichi sopra la moderna censura di Dante» (Βενετία 1758). Συνέγραψε καὶ σατίρας. Τὰ ἅπαντά του ἐξεδόθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Opera in versi e in prosa» (Βενετία 12 τόμ.) ὑπὸ τοῦ Augusto Dalmistro.

— Γκότσι (Gozzi), *Κάρολος.* Ἰταλὸς θεατρικὸς κωμῳδιογράφος, ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου (1722—1806). Ἐξαιρετικὴ θεατρικὴ φυσιογνωμία, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ πρόδρομος τοῦ νεωτέρου συγχρόνου θεάτρου. Συνέγραψε σκηνικὰς φαντασμαγορίας, ἐν αἷς ἐναλλάσσεται τὸ κωμικὸν καὶ τὸ τραγικὸν στοιχεῖον. Εἰς τὴν τοιαύτην θεατρικὴν μορφὴν προσέθεσε καὶ τὸ ἐξόχως καυστικὸν πνεῦμα καὶ τὴν χάριν τοῦ διαλόγου. Γνωστότερον τῶν ἔργων του εἶναι ἡ «Πριγκίπισσα Τουραντό», τὴν ὁποίαν διεσκεύασεν ὁ Σίλλερ καὶ ἐμουσούργησε τελευταίως ὁ Πουτσίνι. Τὸ θέατρόν του ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τὸν τίτλον «Le dieci fiabe teatrali» («δέκα θεατρικοὶ μῦθοι», 1808). Τὰ ἅπαντά του ἐξεδόθησαν εἰς 10 τόμους τῷ 1792 εἰς Βενετίαν.

[Βλ. μονογραφίαν ὑπὸ *F. Horn*, Penig, 1803.]

Μ. ΒΑΛΤΑΣ

Γκοτσκόβσκι (Gotskowski), *Ἰωάννης Ἐρνέστος.* Πρώσσος πατριώτης (1710—1775). Τῇ εἰσηγήσει Φρειδερίκου τοῦ Μεγάλου ἵδρυσεν ἐν Βερολίνῳ μεγάλα ἐργοστάσια μεταξωτῶν καὶ βιομηχανίαν εἰδῶν ἐκ πορσελλάνης. Διέθεσεν ὁλόκληρον τὴν περιουσίαν του διὰ πατριωτικοὺς σκοποὺς καὶ ἀπέθανεν ἐν πενίᾳ. Τὸν βίον αὐτοῦ περιέγραψεν εἰς ἔργον γαλλιστὶ συνταχθὲν ὑπὸ τὸν τίτλον «Mémoires d'un négociant patriote (1769), (Ἀναμνήσεις φιλοπάτριδος ἐμπόρου).

Γκότσο (Gozzo) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἡ δευτέρα εἰς μέγεθος τῶν *Μελιταίων νήσων*, ἔχουσα μεγίστην διάστασιν 8 μιλλίων ἀπὸ Δ.ΒΔ πρὸς Α.ΝΑ. εὖρος 4 μιλλ., ἀνάπτυγμα ἀκτογραμμῆς 25 μιλλ. καὶ ἐμβαδὸν 20 τετραγωνικῶν μιλλίων. Χωρίζεται ἀπὸ τὴν Μάλταν, Β.ΒΔ τῆς ὁποίας εὑρίσκεται, διὰ διέκπλου $2^1/_2$ μιλ., καταμεσῆς τοῦ ὁποίου εὑρίσκεται μικροτέρα νῆσος, ἡ Κομίνο, διαχωρίζουσα αὐτὸν εἰς δύο διαύλους. Πᾶσαι αἱ ὀλόγυρα τοῦ Γκότσο ἀκταί του εἶναι ἀπόρρωγες, φθάνουσαι μάλιστα πρὸς νότον καὶ δυσμὰς εἰς μέγα ὕψος. Τὰ κυριώτερα ἀκρωτήρια τῆς νήσου εἶναι: Σὰν Δημήτρη ἢ ΒΒΔ ἐσχατιά της, Μπομπάρντο ἢ Δ ΝΔ, Ρὰς ἐν Νιουχέλλα ἢ Ν, Ρὰς ἐλ Καλὰ ἢ ΝΑ καὶ Ρὰς Πινιοὺ ἢ Β, ἔχουσα ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου της Γκιουρντὰν σηματοτηλέγραφον καὶ ἐντατικώτατον φάρον (πλάτ. 36° 04΄ Β, μήκ. 14° 13΄ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 194: Malta and Gozzo islands) παρατεινομένων λευκῶν ἀναλαμπῶν 24 μιλλίων καὶ ἀνὰ πᾶν λεπτόν.

Ἡ πρωτεύουσά της εἶναι τὸ Ραμπάτ, γραφικὴ κωμόπολις ἐν τῷ κέντρῳ τῆς νήσου κτισθεῖσα καὶ ἐπὶ ὑψιπέδου Χελμοῦ ὀνομαζομένου. Ἐπικοινωνεῖ δὲ ἡ κωμόπολις διὰ καλῶν ὁδῶν πρὸς διάφορα τῆς ἀκτῆς σημεῖα καὶ δὴ πρὸς τὸ ἕτερον τῶν ἐπινείων της Μάρσα Φόρνο, εὑρισκόμενον ἐν αὐλῶνι διανοιγομένῳ ἐν τῷ μέσῳ τῆς Β τῆς νήσου ἀκτῆς· ἡ κωμόπολις τοῦ ἐπινείου παρουσιάζει εἰς τὸν προσπλέοντα καταπληκτικὴν ὁμοιότητα πρὸς τὴν πόλιν τῆς Αἰγίνης. Πολλὰ χωρία διάσπαρτα ἐν τῇ νήσῳ, ἐν οἷς κατεργάζονται τὴν μέταξαν καὶ χειροτεχνοῦσιν ὡραιότατον εἶδος τριχάπτων λεπτοτάτης ἐργασίας, «μερλέτο ντὶ Γκότζο» ὀνομαζόμενον. Ὁσάκις ἄνεμοι Β-ΝΑ ἐμποδίζουν τὴν προσέγγισιν τῶν ἀτμοπλοίων εἰς Μάρσα Φόρνο, χρησιμοποιεῖται ὡς ἐπίνειον ὁ ὅρμος Μγιὰρ (Mjar). Φοίνικες ὑπῆρξαν, φαίνεται, τῆς νήσου οἱ πρῶτοι ἄποικοι, *Γαῦλον* αὐτὴν ὀνομάσαντες, ὡς μαρτυρεῖ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης: «Μετὰ δὲ ταύτην τὴν νῆσον (τὴν Μελίτην, δηλαδὴ τὴν Μάλταν) ἐστὶν ἑτέρα, (τὴν μὲν προσηγορίαν ἔχουσα Γαῦλος, πελαγία δὲ καὶ λιμέσιν εὐκαίροις κεκοσμημένη, Φοινίκων ἄποικος» (Ε, ιβ, 4). Ὁ Στράβων τὴν ὀνομάζει *Γαῦδον* (Didot 37,23. 230,32) αὐτὴν μόνην, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν παρὰ τὴν Κρήτην συνώνυμον, ὁ δὲ Καλλίμαχος (παρὰ Στράβωνι 248,51) «Γαῦδον, Καλυψοῦς νῆσόν φησι», τοῦθ' ὅπερ ἐπαναλαμβάνει εἰς τὸ Μέγα Ἐτυμολογικὸν (σελ. 543) ὀνομάζων τὴν νῆσον *Καῦδον*: «ἐν δὲ Καύδῳ καὶ Καλυψοῦς ἐστιν Ἀφροδίτης ἱερόν». Οἱ ἐντόπιοι διετήρησαν διὰ μέσου τῶν αἰώνων τὴν ὀνομασίαν τῆς νήσου των, ὡς τὴν ἀναφέρει ὁ Στράβων, ἐλάχιστα μόνον παραφθαρεῖσαν εἰς *Γαουδὲς* (Ghaudesh: 6λ. Mediterranean Pilot τόμος Ι ἐκδ. 1913, σελ. 487).

Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

— Γκότσο *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τῆς ἐν τῷ Λιβυκῷ πελάγει κρητικῆς νήσου Γαῦδος (βλ. λέξ.).

Γκότσολι (Gozzoli), *Μπενότσο.* Διάσημος Ἰταλὸς ζωγράφος γεννηθεὶς ἐν Φλωρεντίᾳ τῷ 1420 καὶ ἀποθανὼν ἐν Πιστόϊᾳ τῷ 1498. Λεπτομερεῖς πληροφορίαι περὶ τῆς πρώτης αὐτοῦ ἀγωγῆς καὶ καλλιτεχνικῆς παιδεύσεως ἐλλείπουσιν. Ἡ πρώτη ἀσφαλὴς εἴδησις, τὴν ὁποίαν ἔχομεν περὶ αὐτοῦ, ἀνάγεται εἰς τὸ 1444 καὶ ἀναφέρεται εἰς συμβόλαιον συνεργασίας συναφθὲν μεταξὺ αὐτοῦ ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν Λορέντζο καὶ Βιττόριο Γκιμπέρτι ἀφ' ἑτέρου. Ἡ διάρκεια τοῦ συμβολαίου τούτου ὡρίζετο τριετής, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἐνωρίτερον ὁ Γκότσολι ἀπηλλάγη τῶν πρὸς τοὺς μετ' αὐτοῦ συμβληθέντας ὑποχρεώσεών του, διότι τὸν ἀνευρίσκομεν, κατὰ Μάρτιον τοῦ 1447, ἐργαζόμενον μετὰ τοῦ Φρὰ Ἀτζέλικο εἰς τὴν διακόσμησιν τοῦ ἐν τῷ Βατικανῷ διαμερίσματος τοῦ πάπα Νικολάου τοῦ Ε΄. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἀποδεικνύει, ὅτι λίαν ἐνωρὶς ὁ Γκότσολι ἐθεωρεῖτο ἱκανῶς κύριος τῆς τέχνης του, ὥστε νὰ προσελκύσῃ τὴν εὐμενῆ προσοχὴν τοῦ Φρὰ Ἀτζέλικο, μεθ' οὗ ὀλίγον βραδύτερον, ἐγκαταλιπὼν τὸ Βατικανόν, διεκόσμησε τὸν καθεδρικὸν ναὸν τοῦ Ὀρβιέτο. Μετὰ δύο ἔτη, κατὰ μῆνα Ἰούλιον τοῦ 1449, ἐπεχείρησε ταξίδιον εἰς Ὀρβιέτο, ἔνθα ἤλπιζεν, ὅτι θὰ ἠδύνατο ν' ἀναλάβῃ ἐργασίαν τινά. Ἀλλ' ἀποτυχὼν ἐπέστρεψεν ἐκ νέου εἰς Ρώμην. Ὅτε, τῷ 1450, ὁ Φρὰ Ἀτζέλικο ἀνεχώρησεν ἐκ Ρώμης διὰ Φιέζολε, ὁ Γκότσολι μετέβη παρὰ τοῖς φραγκισκανοῖς τοῦ Μοντεφάλκο, ἔνθα, ἔπειτα ἀπὸ μακρὰν σειρὰν ἀποτυχιῶν, πικριῶν καὶ μόχθων, ἐξετέλεσε τὰς πρώτας μεγάλας τοιχογραφίας, κάτωθεν τῶν ὁποίων εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ θέσῃ τὴν ὑπογραφήν του.

Οὕτω ὁ Γκότσολι ἐζωγράφησεν ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Φορτουνάτου τοῦ Μοντεφάλκου μίαν «Ἀποθέωσιν τοῦ ἁγίου Φορτουνάτου», τὴν «Παρθένον μετὰ τοῦ Ἰησοῦ, τοῦ ἁγίου Φραγκίσκου καὶ τοῦ ἁγίου Βερναρδίνου», ἀγγέλους τινάς, ἄνθη κλπ., ὧν μόνον ἴχνη σῴζονται σήμερον. Τινὰ τῶν ἔργων τούτων, ὡς «Ὁ ἅγιος Θωμᾶς τείνων τὰς χεῖρας πρὸς τὴν Παρθένον, ἵνα λάβῃ τὴν ζώνην ταύτης», ἀπεδίδοντο ἐπὶ μακρὸν χρόνον εἰς τὸν Φρὰ Ἀτζέλικο. Εἰς τὸ Μοντεφάλκο ὅμως καὶ δὴ εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου ὑπάρχει μία ἄλλη σειρὰ ἔργων τοῦ Γκότσολι, ἅτινα ἐμφανίζουν διὰ πρώτην φορὰν συγκεκροτημένας εἰς σύνολον τὰς ἀρετάς, αἵτινες ἀπετέλεσαν ἀείποτε τὸ σταθερὸν γνώρισμα τῆς τέχνης του. Εἶναι ταῦτα δώδεκα ἐπεισόδια ἐκ τοῦ βίου τοῦ ἁγίου Φραγκίσκου, ἀπεικονισθέντα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐπὶ τοῦ ἰδίου θέματος στηριζομένων τοιχογραφιῶν τοῦ Τζιόττο ἐν Ἀσσίζῃ. Ὁ Γκότσολι διέτρεξε τὸ ἀπὸ Μοντεφάλκο μέχρις Ἀσσίζης διάστημα διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ τὴν ἔμπνευσιν τοῦ παλαιοῦ διδασκάλου, ἐξέλεξε δ' ἐκ τῶν εἴκοσιν ὀκτὼ τοιχογραφιῶν τούτου τὰς χαρακτηριστικωτέρας δώδεκα, ἅστινας καὶ ἀναπαρήγαγε χωρὶς νὰ μιμηθῇ δουλικῶς τὸν Τζιόττο. Ἡ θεμελιώδης ἀξία τῆς ἐργασίας ταύτης τοῦ Γκότσολι ἔγκειται οὐχὶ εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ θέματος ἢ εἰς τὴν διάταξιν τῶν συνόλων, ἀλλ' εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν διακόσμησιν τῶν παραστάσεων, εἰς τὴν συμπλήρωσιν τῶν γυμνῶν ἐπιφανειῶν διὰ τῶν ἀπειραρίθμων ἐξαιρέτων λεπτομερειῶν, εἰς ἃς μὲ τόσην ἄνεσιν κατελείπετο ὁ καλλιτέχνης οὗτος.

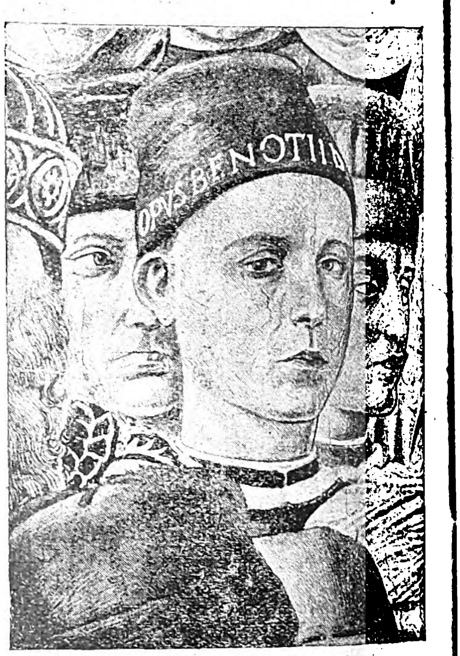
Προσωπογραφία τοῦ Μπ. Γκοτσόλι.
(Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς «Πομπῆς τῶν τριῶν μάγων»).
[Παλάτσο Medici-Ricardi. Φλωρεντία.]

Τῷ 1453 ὁ Γκότσολι διεκόσμησε τὸν ἐν Βιτέρμπῳ ναὸν τοῦ μοναστηρίου τῆς Ἁγίας Ρόζας δι' ἐννέα τοιχογραφιῶν, αἵτινες κατὰ τὴν ἐκ θεμελίων ἀνακαίνισιν τοῦ ναοῦ τούτου, διαρκοῦντος τοῦ ΙΖ΄ αἰῶνος, κατεστράφησαν. Μετὰ ταῦτα εἰργάσθη, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἐν Ὀμβρίᾳ. Τῷ δὲ 1458 μετέσχε τῶν προετοιμασιῶν διὰ τὴν στέψιν τοῦ πάπα Πίου τοῦ Β΄, ἐν Ρώμῃ, καὶ τῷ 1459 εὑρίσκετο ἐν Φλωρεντίᾳ, ἔνθα διεκόσμει τὸ παρεκκλήσιον τοῦ παλατίου τῶν Μεδίκων. Ἡ διακόσμησις αὕτη ὑπῆρξεν ἓν ἐκ τῶν ἐξοχωτέρων ἔργων αὐτοῦ. «Οἱ ψάλλοντες ἄγγελοι» τοῦ Γκότσολι ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τούτῳ εἶναι μία θαυμασία σελὶς τῆς παγκοσμίου τέχνης. Τὸ αὐτὸ δύναται νὰ λεχθῇ καὶ διὰ τὴν «Προσκύνησιν τῶν μάγων», πίνακα πολυπρόσωπον, ἔνθα ἡ θρησκευτικὴ παράδοσις συναναφέρεται μετὰ τῆς προσφάτου ἱστορικῆς πραγματικότητος. Μερικαὶ ἀπεικονιζόμεναι ἐν αὐτῷ ἱστορικαὶ μορφαί, ὡς αἱ τοῦ Ἰωάννου Ζ΄ τοῦ Παλαιολόγου, αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τοῦ Λαυρεντίου τοῦ Μεγαλοπρεποῦς, αὐξάνουν ἔτι μᾶλλον τὴν σημασίαν τῆς μνημειώδους ταύτης συνθέσεως. Τρίτη τοιχογραφία ἐν τῷ αὐτῷ παρεκκλησίῳ τῶν Μεδίκων, ὀφειλομένη εἰς τὸν Γκότσολι, εἶναι ἡ «Ἀναγγελία εἰς τοὺς ποιμένας», βιβλικὴ σελὶς ἀποπνέουσα γαληνιαίαν μακαριότητα, ἁπλότητα καὶ ἁγνότητα.

Μετὰ τὴν Φλωρεντίαν ὁ Γκότσολι εἰργάσθη εἰς τὸ Σὰν Τζιμινιάνο, ἔνθα διεκόσμησε τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Αὐγουστίνου, τὸν ναὸν τοῦ κολλεγίου καὶ τὴν μονὴν τοῦ Μόντε Ὀλιβέτο. Τὸ Σὰν Τζιμινιάνο εἶναι ὁ δεύτερος μέγας σταθμὸς τῆς καλλιτεχνικῆς

Digitized by Google

σταδιοδρομίας τοῦ Γκότσολι, ἡ περιοχὴ ἔνθα τὸ τάλαντόν του ἔφθασε τὴν πλήρη του ἀνάπτυξιν. Κεφαλαιώδεις, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης, εἶναι αἱ τοιχογραφίαι αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὸν βίον τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου. Εἶναι δὲ αὗται κατὰ σειρὰν αἱ ἀκόλουθοι: «Ὁ ἅγιος Αὐγουστῖνος παραδιδόμενος ὑπὸ τοῦ πατρικίου καὶ τῆς ἁγίας Μονίκης εἰς τὸν διευθυντὴν τῆς σχολῆς τῆς Ταγάστης», «Ὁ ἅγιος Αὐγουστῖνος γινόμενος δεκτὸς ἐν τῇ σχολῇ τῆς Καρχηδόνος», «Ἡ ἁγία Μονίκη δεομένη ὑπὲρ τῆς εἰς τον Χριστιανισμὸν ἐπιστροφῆς τοῦ υἱοῦ της», «Ὁ ἅγιος Αὐγουστῖνος ἀναχωρεῖ διὰ τὴν Ἰταλίαν», «Ἀποβιβάζεται εἰς τὴν Ἰταλίαν». «Διδάσκει εἰς τὴν Ρώμην τὴν ρητορικὴν καὶ τὴν φιλοσοφίαν», «Μεταβαίνει ἐκ Ρώμης εἰς Μεδιόλανα», «Γίνεται δεκτὸς ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Θεοδοσίου καὶ τοῦ ἁγίου Ἀμβροσίου», «Παρίσταται εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ ἁγίου Ἀμβροσίου», «Ἡ ἁγία Μονίκη τὸν συνιστᾷ εἰς τὸν ἅγιον Ἀμβρόσιον», «Ἀναγινώσκει μετὰ τοῦ Ἀλυπίου τὰς ἐπιστολὰς τοῦ ἀποστόλου Παύλου», «Τὸ βάπτισμα τοῦ ἁγίου Αὐγουστίνου», «Ὁ ἅγιος Αὐγουστῖνος συναντᾷ παρὰ τὴν θάλασσαν ἕνα ἄγγελον ὑπὸ τὴν μορφὴν μικροῦ παιδός». «Ἐπισκέπτεται τοὺς ἐρημίτας τοῦ Μόντε Πιζάνο», «Θάνατος τῆς ἁγίας Μονίκης», «Ὁ ἅγιος Αὐγουστῖνος χειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος εὐλογεῖ τοὺς πιστοὺς τῆς Ἱππῶνος», «Συζητεῖ μετὰ τοῦ Φορτουνάτου», «Ἐμφάνισις τοῦ ἁγίου Ἱερωνύμου ἐνώπιον τοῦ ἁγίου Αὐγουστίνου», «Κηδεία τοῦ ἁγίου Αὐγουστίνου».

Εἰς τὴν μακρὰν ταύτην σειρὰν τῶν ἀπεικονίσεων ἀξία πάσης ἐξάρσεως εἶναι ἡ πλήρης ἑνότης, ἡ ὁποία τὰς διαπνέει, προσομοιάζουσα πρὸς ἐκτύλιξιν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς σκέψεως. Ἡ ἐκλογὴ τῶν διαφόρων περιστατικῶν τοῦ βίου τοῦ μεγάλου θεωρητικοῦ τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας ἔχει γίνει μὲ τόσην προσοχήν, ὥστε νομίζει τις, ὅτι ἀναγινώσκει σελίδας τῶν «Ἐξομολογήσεων».

Ὁ τρίτος καὶ τελευταῖος σταθμὸς τῆς σταδιοδρομίας τοῦ Γκότσολι εἶναι ἡ Πίζα. εἰς τὸ «Campo Santo» τῆς ὁποίας κατηνάλωσε 16 ὁλόκληρα ἔτη (1468—1485) γονιμωτάτων προσπαθειῶν. Τὴν φορὰν ταύτην δὲν ἀναπτύσσει εἰς σειρὰν τοιχογραφιῶν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ θέμα. Λαμβάνει μερικὰς χαρακτηριστικὰς σκηνὰς ἐκ τῆς Παλαιᾶς κατὰ τὸ πλεῖστον Διαθήκης, τὰς ὁποίας ἀποδίδει κατὰ τρόπον, τὸν ὁποῖον καὶ σήμερον ἔτι δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν μεγαλοφυᾶ, μολονότι αἱ ἀπεικονίσεις αὗται, ὡς καὶ αἱ προγενεστέρως μνημονευθεῖσαι, πολλὰ ὑπέστησαν ἐκ τῆς παρόδου τοῦ χρόνου καὶ ποικίλων ἄλλων ἀφορμῶν. Τὰ θέματα. εἰς ἃ ἀναφέρονται αἱ τοιχογραφίαι αὗται τοῦ Campo Santo εἶναι τὰ ἑξῆς: «Ἡ μέθη τοῦ Νῶε», «Ἡ κατάρα τοῦ Χάμ», «Ὁ πύργος τῆς Βαβέλ», «Ὁ Εὐαγγελισμός», «Ἡ προσκύνησις τῶν μάγων», «Ὁ Ἀβραὰμ καὶ οἱ λατρευταὶ τοῦ Βήλου», «Ὁ Ἀβραὰμ καὶ ὁ Λὼτ ἐν Αἰγύπτῳ», «Ὁ Ἀβραὰμ νικητής», «Ἡ Ἄγαρ ἀπομακρύνεται τοῦ Ἀβραάμ», «Ἡ καταστροφὴ τῶν Σοδόμων», «Ἡ θυσία τοῦ Ἰσαάκ», «Ὁ γάμος τοῦ Ἰσαάκ», «Ἡ γέννησις τοῦ Ἡσαῦ καὶ τοῦ Ἰακώβ», «Ἡ ἀθῳότης τοῦ Ἰωσήφ», «Ὁ Ἰωσὴφ ἀναγνωριζόμενος ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν του», «Παιδικὴ ἡλικία καὶ πρῶτα θαύματα τοῦ Μωϋσέως», «Διάβασις τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης», «Ὁ διωδεκάλογος», «Ὁ χαλκοῦς ὄφις», «Ἡ πτῶσις τῆς Ἱεριχοῦς», «Ἐπίσκεψις τῆς βασιλίσσης τοῦ Σαβᾶ παρὰ τῷ Σολομῶντι». Αἱ τοιχογραφίαι αὗται ἀποτελοῦν τὸ τελειότερον ἔργον τοῦ Γκότσολι. Ἡ σειρά των ἀνταποκρίνεται εἰς τὸν τότε ἐπικρατοῦντα εἰκονογραφικὸν κύκλον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὅστις

Γκότσολι: *Ἅγιος Αὐγουστῖνος.*

ἔδει ν' ἄρχεται ἀπὸ τῆς «Μέθης τοῦ Νῶε» καὶ νὰ περατοῦται εἰς τὴν «Ἐπίσκεψιν τῆς βασιλίσσης τοῦ Σαβᾶ», ἐξαιρέσει τῶν δύο περιβλήτων ἀπεικονίσεων τοῦ «Εὐαγγελισμοῦ» καὶ τῆς «Προσκυνήσεως τῶν Μάγων».

Ὁ Γκότσολι ἐξετιμήθη ἐξαιρέτως. Ζῶν ἔτι ἐνέπνεεν ὑπέρτατον σεβασμὸν πρὸς τοὺς περὶ αὐτόν. Θανὼν δ' ἔτυχεν ἐξόχων τιμῶν. Ὑπῆρξε θαυμάσιος διερμηνευτὴς τῶν αἰσθημάτων, τῶν εὐτυχιῶν καὶ τῶν θλίψεων τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς διὰ μέσου τῶν ἱστορικῶν ἐπεισοδίων καὶ τῶν βιβλικῶν σκηνῶν, ἐξαιρέτως ζωηρός, ταραχώδης καὶ θελκτικὸς συγχρόνως καλλιτέχνης.

Γκότσολι: *Γονυπετεῖς ἄγγελοι.*

[Παλάτσο Medici-Ricardi. Φλωρεντία.]

Παρὰ τὰ μνημονευθέντα ἀνωτέρω ἔργα του ὁ Γκότσολι κατέλιπε καὶ πολυάριθμα ἄλλα, μεταξὺ τῶν ὁποίων δέον νὰ σημειωθοῦν τὰ ἀκόλουθα: «Τὸ θαῦμα τοῦ ἁγίου Δομινίκου», ἐν τῷ μουσείῳ Μπρέρα τοῦ Μιλάνου, «Ἡ Παρθένος μετὰ τοῦ παιδὸς Ἰησοῦ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἁγίων Ἰωάννου, Πέτρου, Ἱερωνύμου καὶ Παύλου», ἐν τῇ πινακοθήκῃ Βανούτσι τῆς Περουγίας, «Ἡ ἁγία Ἄννα, ἡ Παρθένος καὶ ὁ Ἰησοῦς», ἐν τῷ ἀστικῷ μουσείῳ τῆς Πίζης, «Ὁ ἅγιος Ἀντώνιος», ἀπόσπασμα τοιχογραφίας ἐν τῷ ναῷ τῆς Santa Maria in ara Coeli, ἐν Ρώμῃ, «Ἡ Παρθένος μὲ τὴν ζώνην», ἐν τῇ Πινακοθήκῃ τοῦ Βατικανοῦ, «Ἡ Σταύρωσις» ἐν τῇ μονῇ τοῦ Monte Olivieto (Σὰν Τζιμινιάνο), «Ἡ ἔνθρονος Παρθένος μετὰ τοῦ παιδὸς Ἰησοῦ ἐν μέσῳ τῶν ἁγίων Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, Ζανόμπι, Πέτρου, Κυριακοῦ, Ἱερωνύμου καὶ Φραγκίσκου» (National Gallery Λονδίνου), «Ὁ θρίαμβος τοῦ ἁγίου Θωμᾶ τοῦ Ἀκινάτου» (Λοῦβρον) καὶ τὸ «Θαῦμα τοῦ ἁγίου Ζανόμπι» (συλλογὴ Ροδόλφου Κάνν, ἐν Παρισίοις).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *G.-B. Benvenuti*, Gli affreschi di Benozzo Gozzoli nella capella del Palazzo Riccardi (Φλωρεντία, 1901).—*M. Faucon*, Benozzo Gozzoli à San Gimignano, ἐν «L'art» (1881).— *C. Lupi*, I restauri delle pitturi del Camposanto urbano di Pisa, ἐν «Rivista d'Arte» (Φλωρεντία 1909). — *G. Rosini*, Descrizione delle pitture del Camposanto di Pisa (1829).— *G. Sortais*, Fra Angelico et Benozzo Gozzoli (Λίλλη καὶ Παρίσιοι ἄ.χ.). — *J.-B. Supino*, Il Campo Santo di Pisa (Φλωρεντία, 1896).—*Max Wingenroth*, Die Jugendwerke des Benozzo Gozzoli (Heidelberg, 1897). —*Urbain Mengin*, Benozzo Gozzoli (Paris, 1909).

Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Γκοτσουλέϊκα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Σαγεΐκων* τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν τοῦ νομοῦ Ἀχαΐοήλιδος. Κάτ. (1928) 122.

Γκοττάρ, *ἅγιος* (Saint Gotthard) *[Γεωγρ.]*· βλ. Ἅγιος *Γοτθάρδος*.

Γκόττερ (Gotter), *Γουσταῦος, κόμις φὸν*—. Πρώσσος διπλωμάτης (1692—1762). Ἀπὸ τοῦ 1732—1736 πρεσβευτὴς τῆς Πρωσσίας ἐν Βιέννῃ, τῷ 1740 μέγας αὐλάρχης, τῷ 1743 διευθυντὴς τῶν ταχυδρομείων τοῦ κράτους, τῷ 1752 διευθυντὴς τοῦ μελοδραματικοῦ θεάτρου, τῷ 1753 ὑπουργός.

—**Γκόττερ** (Gotter), *Φρειδερῖκος Γουλιέλμος*. Γερμανὸς ποιητὴς (1746—1797). Σπουδάσας νομικά, ἀφοσιώθη εἰς συγγραφὴν θεατρικῶν ἔργων. Τῷ 1768 ἐν Γοττίγγῃ ἐξέδωκε περιοδικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ Ἡμερολόγιον τῶν Μουσῶν», τῷ δὲ 1871 ἐγκατεστάθη ἐν Γκότᾳ. Ποιητὴς ἄνευ μεγάλης ἐμπνεύσεως ἐδημιούργησε ποιήματα μὲ πλουσίαν καὶ ἠχηρὰν στιχουργίαν. Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι: «Ποιήσεις» (1787—1788), «Δράματα» (1795), «Τὰ μετὰ θάνατον» (1802).

Γκόττεσμπεργ (Gottesberg) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Πρωσσίᾳ καὶ τῇ Κάτω Σιλεσίᾳ ἐν τῷ νομῷ τοῦ Μπρεσλάου. Κάτ. 10772. Ἔχει ἀνθρακωρυχεῖα καὶ ξυλουργεῖα. —Μ.

Γκόττι (Gotti), *Ἱερόλυμος*. Ἰταλὸς καρδινάλιος (1834—1916). Εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἱερωσύνην τῷ 1858. Κατ' ἀρχὰς ἐδίδαξεν ἐν Γενούῃ, εἶτα (1869) ἐστάλη εἰς τὸ συμβούλιον τοῦ Βατικανοῦ. Λαβὼν διάφορα ἀξιώματα ἐν τῷ Βατικανῷ ὠνομάσθη ἐπίσκοπος Πέτρας τῷ 1892 καὶ νούντσιος ἐν Βραζιλίᾳ. Γενόμενος καρδινάλιος τῷ 1892 μετὰ δεκαετίαν ἀνεκηρύχθη προϊστάμενος τοῦ τμήματος τῆς προπαγάνδας καὶ τῶν Ἀνατολικῶν ὑποθέσεων. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λέοντος ΙΓ' ἦτο ὑποψήφιος διὰ τὴν παπικὴν ἕδραν, λαβὼν τὸν μεγαλύτερον ἀριθμὸν ψήφων μετὰ τὸν καρδινάλιον Ραμπόλλον. Ν. Π.—Λ.

Digitized by Google

Γκόττλιμπ (Gottlieb), *Ροδόλφος*. Γερμανὸς φαρμακολόγος γεννηθεὶς ἐν Βιέννῃ τῷ 1864. Διετέλεσεν ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς φαρμακολογίας καὶ διευθυντὴς τοῦ φαρμακολογικοῦ ἰνστιτούτου τῆς Ἀϊδελβέργης (1898). Ἐδημοσίευσε πραγματείας τῆς ειδικότητός του εἰς ἐπιστημονικὰ περιοδικά. Ο. Ρ.

Γκόττορπ (Gottorp) *[Γεωγρ.]*. Ἀρχαῖον δουκᾶτον τῆς Δανίας, εἰς τὸ μεσημβρινὸν μέρος τοῦ Σλέσβιγ. Εἶχε 35.000 κατοίκων, ἐμβαδὸν 42 τετραγωνικῶν χλμ. καὶ πρωτεύουσαν τὸ *Σλέσβιγ*, τοῦ ὁποίου τὸ φρούριον φέρει ἀκόμη τὸ ὄνομα *Γκόττορπ*, εἶναι δὲ τὸ ἀρχαιότερον τῆς χώρας. Εἰς τὸ φρούριον τοῦτο ὁ βασιλεὺς Φρειδερῖκος Δ' τὴν 4 Σεπτεμβρίου 1721 ἐκάλεσεν εἰς συνέλευσιν τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν κρατῶν τοῦ Σλέσβιγ, οἱ ὁποῖοι ὤμοσαν εἰς αὐτὸν ὅρκον πίστεως. Ἀπὸ τοῦ 1848 τὸ φρούριον μετετράπη εἰς στρατῶνα.

Γκόττορπ, (Gottorp). Κλάδος τοῦ οἴκου Ὁλστάιν, ἱδρυτὴς τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ὁ *Ἀδόλφος*, δοὺξ Σλέσβιγ καὶ Ὁλστάιν, ἐπὶ τοῦ Φρειδερίκου Α' βασιλέως τῆς Δανίας, νυμφευθεὶς τῷ 1561 τὴν Χριστίναν. Τὸν Ἀδόλφον διεδέχθη ὁ υἱός του *Ἰωάννης-Ἀδόλφος* καὶ τοῦτον ὁ υἱός του *Φρειδερῖκος*, νυμφευθεὶς τῷ 1630 τὴν Μαρίαν Ἐλισάβετ. Ὁ υἱός του *Χριστιανός-Ἀλβέριος*, δοὺξ τοῦ Ὁλστάϊν, ἐνυμφεύθη τὴν Φρειδερίκην-Ἀμαλίαν, θυγατέρα τοῦ Φρειδερίκου Γ', βασιλέως τῆς Δανίας. Ὁ *Φρειδερῖκος Β'*, υἱὸς τοῦ Χριστιανοῦ-Ἀδόλφου, ἐνυμφεύθη τὴν Χέδβιγε-Σοφίαν, κόρην τοῦ Καρόλου ΙΑ' βασιλέως τῆς Σουηδίας, ἀπέκτησε δὲ μετ' αὐτῆς τὸν *Κάρολον-Φρειδερῖκον*, ὁ ὁποῖος ἐνυμφεύθη τὴν Ἄνναν Πετρόβνα, θυγατέρα τοῦ τσάρου Πέτρου τοῦ Μεγάλου.

Γκότσαλκ (Gottschalk) ἢ *Γκόντελσκαλκ*, ἢ *Γκότεσκαλκ φὸν Ὄρμπαϊ, ἅγιος*. Αὐγουστῖνος θεολόγος ἐκ Μαγεντίας (808—867/9), υἱὸς τοῦ κόμητος Κέρν. Ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας ἐνεκλείσθη εἰς μοναστήριον. Ἠσχολήθη μὲ τὴν μελέτην τοῦ ἁγίου Αὐγουστίνου καὶ τοῦ Φουλγεντίου ντὲ Ρούσπ (Fulgence de Ruspe). Ἐμόρφωσε τὴν ἣν καὶ ὁ Φουλγέντιος γνώμην, ὅτι ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἄλλοι ἔχουν προορισθῆ νὰ σωθοῦν καὶ ἄλλοι νὰ ἀπολεσθοῦν. Ἐπιστρέψας μετὰ ταξίδιόν του εἰς Ρώμην (847), ἐπεδόθη εἰς τὴν διάδοσιν τῆς δ ξασίας του, ἣν ἐνόμιζε σύμφωνον πρὸς τὴν γνώμην τοῦ ἁγίου Αὐγουστίνου. Ἐν Μαγεντίᾳ ἐχαρακτηρίσθη ὡς αἱρετικός. Κριθεὶς «ἀγύρτης» ὡς διαδίδων ἐπικινδύνους θεωρίας κατεδικάσθη εἰς ἄγριον ραβδισμὸν καὶ ἰσόβιον φυλάκισιν. Ἔγκλειστος εἰς τὴν μονὴν τοῦ Hantvilliers συνέταξε δύο νέας ὁμολογίας. Πολλάκις ὑπεβλήθη οἰκειοθελῶς εἰς τὴν δι' ὕδατος καὶ ζέοντος ἐλαίου δοκιμασίαν, ἵνα ἀποδείξῃ τὴν ὀρθότητα τῶν δοξασιῶν του, ἀπέκρουσε δὲ προτάσεις ἀναιρέσεως τῶν γνωμῶν του. Ἀπέθανεν ἔγκλειστος καὶ ἐτάφη ἄνευ θρησκευτικῆς τελετῆς. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἐγκλεισμοῦ του ἤγειρε μεγάλας συζητήσεις τὸ δόγμα τοῦ διπλοῦ προορισμοῦ. Πολλοὶ ἔκριναν ὅτι δὲν ἀπεμακρύνετο ἀπὸ τὸν ἅγιον Αὐγουστῖνον· ἄλλοι, ὅπως ὁ Σκὸτ Ἐριγένης, τὸν κατεδίκασαν. Διὰ νὰ δοθῇ τέλος εἰς τὰς συζητήσεις, ὁ ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Ρέμς Hincmar συνεκάλεσε τῷ 853 εἰς τὸ Κιερζὺ (Quierzy) σύνοδον καταδικάσασαν τὴν αἵρεσιν. Ἀντιθέτως ἡ σύνοδος τῆς Λυὼν (885) ἐδικαίωσε τὰς ἀπόψεις τοῦ Γκόττσαλκ. Πρὸς ἄρσιν τῶν διαφωνιῶν Λοθάριος ὁ Β' καὶ ὁ Κάρολος ὁ Φαλακρὸς ἔφερον τὸ ζήτημα πρὸ τῆς γενικῆς συνόδου ἐν Σαβονιὲρ (859), ἥτις ὅμως ἀνέβαλε τὴν συζήτησιν.

Αἱ ἀπόψεις τοῦ Γκόττσαλκ εὕρηνται ἐν Usser, «Gotteschalci et proedestinationae controversiae ab eo notae historia» (Δουβλῖνον. 1631). Mangin. «Veterum auctorum qui in soeculo IX de proedestinatione scripserunt opera et fragmenta» (Παρίσιοι 1650. P. Cellot, «Historia Gottescalci proedestinationi Historia» Παρίσιοι 1655). Leboeuf καὶ Fr. Monnier, «De Gottescalci et Johannis Scoti Erigenae controversia» (Παρίσιοι 1853).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ *Weizaecker*, Das Dogma der goettlichen Vorherbestimmung im IX Jahrundert, 1859.—*Borracsh*, Der Mönch Gottschalc von Orbais (Thorn, 1868.

— **Γκότσαλκ** (Gottschalk), *Σιγισμοῦνδος*. Γερμανὸς γυναικολόγος γεννηθεὶς τῷ 1860 ἐν Καινιξβέργῃ. Διετέλεσεν ὑφηγητὴς τῆς ἰατρικῆς σχολῆς. Ἔγραψε περὶ «Ἀτροφίας τῆς μήτρας», «Κακοήθων πλακουντικῶν ὄγκων», «Ἱστογενέσεως καὶ αἰτιολογίας τῶν μυωμάτων τῆς μήτρας», «Κολπικῆς ἀπολινώσεως τῶν μητρικῶν ἀρτηριῶν ἐπὶ μυωμάτων τῆς μήτρας» κτλ. Ο. Ρ.

Γκόττσαλλ (Gottschall), *Ροδόλφος*. Ποιητὴς καὶ συγγραφεὺς Γερμανὸς (1823—1909). Τῷ 1841, εὑρισκόμενος ἐν Καινιξβέργῃ, ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὸ κίνημα τῆς Ἀνατολικῆς Πρωσσίας ὅπερ περιγράφει εἰς δύο ἀνωνύμους ποιητικὰς του συλλογάς: «Lieder der Gegenwart» (1842) καὶ «Zensurflüchtlinge» (1843). Περιπλεχθεὶς εἰς σοβαρὰς πολιτικὰς συγκρούσεις ἐξεδιώχθη τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Breslau καὶ ἐσυνέχισε τὰς σπουδάς του εἰς τὴν Καινιξβέργην, γενόμενος διδάκτωρ τῷ 1846. Πρόδρομοι τῆς ἄκρως ἐπαναστατικῆς συγγραφικῆς του παραγωγῆς ὑπῆρξαν τὰ δράματα «Οὐλρῖχος φὸν Χοῦττεν» καὶ «Μαξιμιλιανὸς Ροβεσπιέρος», ἀναβιβασθέντα εἰς τὸ Ἀμβοῦργον (1848). Μὲ τὴν «Μασσαλιῶτιδα» καὶ τὸν «Φερδινάνδον φὸν Σίλλ» ἀπέκτησε φήμην μεγάλην. Τῷ 1862 διηύθυνε τὸ περιοδικὸν «Ἀνατολικὴ Γερμανικὴ Ἐφημερίς», μετὰ δὲ τὸ εἰς Ἰταλίαν ταξίδιόν του (1863) ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῶν περιοδικῶν «Ἡ ἐποχή μας», «Φύλλα φιλολογικῆς ψυχαγωγίας» μέχρι τοῦ 1888. Μετ' ἄλλων πολλῶν ἐδημοσίευσε τὸν «Γερμανὸν Πλούταρχον» (1874—1888). Π. Ν. Π.

Γκόττσεντ (Gottsched) *Ἰωάννης-Χριστόφορος*. Γερμανὸς φιλόλογος καὶ συγγραφεὺς γεννηθεὶς τῷ 1700 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1766. Ἐσπούδασε γλώσσας, φιλοσοφίαν καὶ αἰσθητικήν. Τῷ 1734 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς λογικῆς καὶ μεταφυσικῆς. Ἡ ἐπιρροή του ἐπὶ τῆς γερμανικῆς φιλολογίας ὑπῆρξε μεγάλη ἐπί τινα χρόνον. Θαυμαστὴς τῆς ἀρχαιότητος, ὑπεδείκνυεν ὡς πρότυπα τὰ κλασσικὰ δημιουργήματα καὶ συνετέλεσεν, ὅσον ἀφορᾷ τὴν λογοτεχνίαν, νὰ σχηματισθῇ σχολήν, ἥτις πρὸ παντὸς ἐκήδετο τῆς καλλιεπείας καὶ τῆς σαφηνείας. Συνέγραψε πλεῖστα κριτικὰ ἔργα καὶ φιλολογικὰ δοκίμια ἀναφερόμενα εἰς τὴν γερμανικὴν γλωσσολογίαν, καθὼς καὶ γερμανικὴν γραμματικὴν καὶ θεατρικὰς πραγματείας. [Πρβλ. *Danzel*, Gottsched und seine Zeit, Λειψία 1848.] Μ. ΒΑΛΕΑΣ

Γκόττσταϊν (Gottstein), *Ἰάκωβος*. Γερμανὸς λαρυγγολόγος (1832—1895). Τῷ 1890 ἔλαβε τὸν τίτλον καθηγητοῦ ἐν Μπρεσλάου. Ἔγραψεν ἱκανὰ τῆς εἰδικότητός του ὡς καὶ σύγγραμμα «Περὶ τῶν νόσων τοῦ λάρυγγος καὶ τῶν ἀναπνευστικῶν ὁδῶν», μεταφρασθὲν εἰς πλείστας ξένας γλώσσας. Ο. Ρ.

Γκόττφριντ (Gottfried). Ἐπίσκοπος Στρασβούργου· βλ. Γοδεφρεῖδος.

Γκόττχελφ (Gotthelf), *Ἱερεμίας*. Ψευδώνυμον τοῦ Ἐλβετοῦ διηγηματογράφου *Ἀλβέρτου* Μπίτσιους (βλ. λ.).

Γκότχααμπ (Godthaab) *[Γεωγρ.]*. Δανικὴ ἐπαρχία ἐν Γροιλανδίᾳ· προφ. Γκότχωμπ (βλ λ.).

Γκότχεϊλ (Gotheil), *Ριχάρδος* Ἰσραηλίτης σημιτολόγος γεννηθεὶς τῷ 1862. Μετὰ τὴν ἐν Γερμανίᾳ ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν του διωρίσθη καθηγητὴς τῶν σημιτικῶν γλωσσῶν ἐν τῷ Κολομβιανῷ πανεπιστημίῳ τῆς Νέας Ὑόρκης. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἐπιστημονικῶν συγγραφῶν του ἐκδίδει τὴν περὶ τὰς ἀνατολικὰς σπουδὰς ἀσχολουμένην ἐπιθεώρησιν «Oriental Series of Columbia University». Τῷ 1898 ἐξελέγη πρόεδρος τῆς Σιωνιστικῆς Ὁμοσπονδίας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, διαδραματίσας σπουδαῖον πρόσωπον εἰς διάφορα σιωνιστικὰ συνέδρια. Γ. ΕΛΙΓΙΑ

Γκότχωμπ (Godthaab) *[Γεωγρ.]*. Ἐπαρχία τῆς Δανίας, ἐν Γροιλανδίᾳ, παρὰ τὸν πορθμὸν Ντάβις, ἐν τῷ Δ τμήματι τῆς νήσου. Ἔχει περὶ τοὺς 100 κατ. καὶ ὁμώνυμον χωρίον μετὰ 300 κατοίκων, σεμινάριον καὶ κέντρον ἱεραποστόλων.

Γκουὰ (Gois), *Ἐδμέος-Φραγκῖσκος* Γάλλος γλύπτης καὶ ἀνδριαντοποιὸς (1765—1836). Ἔλαβε τὸ μέγα βραβεῖον τῆς Ρώμης. Ἔργα αὐτοῦ εἶναι: «Ὁ ἔφιππος ἀνδριὰς τοῦ Βοναπάρτου» (1801), «Οἱ τρεῖς Ὁράτιοι» (1800, «Ἰωάννα ντ' Ἄρκ» χαλκοῦς ἀνδριὰς ἐν Ὀρλεάνῃ, «Ἡ ἀποκαθήλωσις» (1819) καὶ τὰ ἀνάγλυφα τῆς βάσεως τῆς στήλης Βανδὼμ ἐν Παρισίοις.

— **Γκουὰ** (Gua ἢ Guast), *Λουδοβῖκος ντὺ—*. Γάλλος στρατιωτικὸς (1545—1575). Εὐνοούμενος τοῦ Ἐρρίκου Γ' ἠράσθη τῆς Μαργαρίτας τοῦ Βαλουά, ἀλλὰ περιφρονηθεὶς ὑπ' αὐτῆς κατεπρόδωκε πρὸς τὸν βασιλέα τοὺς ἔρωτάς της μετὰ τοῦ Ντ' Ἀμπουάζ. Ἐκδικουμένη ἡ Μαργαρίτα τὸν ἐδολοφόνησε διὰ χειρὸς τοῦ ἀφωσιωμένου της βαρώνου ντὲ Βιττώ.

— **Γκουὰ** (Gois). *Στέφανος*. Γάλλος ἀγαλματοποιὸς (1731—1823). Διεκρίνετο ἰδίως εἰς τὴν κατασκευὴν μικρῶν ἐκ ἐψημένης γῆς ἀγαλματίων. Ἐξετέλεσεν ἐν Ἰταλίᾳ τὴν «Ἀριστέαν κλαίουσαν τὴν ἀπώλειαν τῶν μελισσῶν της» (1770), ὡς προτομὴν τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ', καὶ ἐγένετο καθηγητὴς ἐν τῇ σχολῇ τῶν Καλῶν Τεχνῶν. Ν. Π.—Λ.

Γκουαγιὸν (Goyon), *Ἰάκωβος κόμης ντὲ Ματινιόν*. Στρατάρχης τῆς Γαλλίας (1525—1597). Διεκρίθη εἰς πλῆθος μαχῶν. Ν. Π.—Λ.

Γκουαγιὼ (Goyau), *Λουκία-Ἐλίζα Φέλιξ Φόρ*. Γαλλὶς λογία (1866—1913), θυγάτηρ τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας Φέλιξ Φόρ. Ἔγραψε τὰ ἑξῆς: «Αἱ γυναῖκες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Ντάντε» (1902), «Ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος τῶν Μοιρῶν, στὰ παραμύθια» (1910) κ. ἄ. Ν. Π.—Λ.

— **Γκουαγιὼ** (Goyau, *Πέτρος Γεώργιος*. Γάλλος δημοσιογράφος συγγραφεὺς καὶ ἱστορικός, γεννηθεὶς τῷ 1869. Ἑταῖρος τῆς ἐν Ρώμῃ Γαλλικῆς Σχολῆς. Ἔγραψε: «Ὁ Κοινωνικὸς καθολικισμός», «Ὁ Προτεσταντισμὸς» (1896), «Θρησκευτικὴ ἱστορία τῆς Γαλλίας» (1922) κ. ἄ. Τῷ 1922 ἐγένετο ἀκαδημαϊκός. Ν. Π.—Λ.

Γκουαγκὲβ *[Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Ἀραβίας ἐντὸς τοῦ βασιλείου τῆς Χετζάζης, μεταξὺ Μεδοίνης καὶ Τεμπούκ. Ν. Μ.

Γκουάγκουα (Guagua) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ὠκεανίας, εἰς τὴν νῆσον Λουσόν. Κάτοικοι 8 601. Ἐμπόριον ὀρύζης, σακχάρεως καὶ ἀραβοσίτου.

Γκουάγχαι (Guanches). Πρωτόγονοι κάτοικοι τῶν Καναρίων νήσων. Ἡ καταγωγή των ἦτο ἀρχαιοτάτη, ἐξηφανίσθησαν δὲ τελείως ἀπὸ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος συνεπείᾳ τῆς εἰσβολῆς τῶν ξένων ἀποίκων καὶ τῆς κακῆς μεταχειρίσεως, ἧς ἔτυχον ἐκ μέρους τῶν εἰσβολέων. Τὸ ὄνομα «γκουάγχαι» ἐσήμαινεν εἰς τὴν γλῶσσάν των «ἄνδρες» ἢ «υἱοί». Κατὰ τὰς ἀφηγήσεις τῶν Ἰσπανῶν ἦσαν λαὸς εὐφυέστατος, θαρραλέος, μὲ πολιτισμὸν σχετικῶς προηγμένον καὶ ἤθη ἤπια. Ἀπὸ τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, ὁπότε ἤρχισαν νὰ μεταναστεύουν Εὐρωπαῖοι εἰς τὰς Καναρίους, αἱ μυστηριώδεις παραδόσεις ἐπὶ τῆς Ἀτλαντίδος καὶ τῶν Ἑσπερίδων ἀνεβίωσαν λόγῳ τῆς καταπληκτικῆς ἀναλογίας, ἥτις παρετηρεῖτο μεταξὺ τῶν κατοίκων τῆς Ἀτλαντίδος καὶ τῶν Γκουαγχῶν. Αἱ ὑποθέσεις αὗται ἐνισχύθησαν ἔτι περισσότερον ἐκ τῶν θρύλων τῶν Γκουαγχῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἐβεβαιοῦτο ὅτι οὗτοι κατήγοντο ἐκ φυλῆς ἰσχυροτάτης καὶ ἀρχαιοτάτης. Ἐκτὸς τούτου εὑρέθησαν εἰς τὴν γλῶσσάν των λέξεις μὲ βερβερικὰς ρίζας, ὡρισμένα δὲ ἔθιμά των, ὡς τὸ τῆς ταριχεύσεως τῶν νεκρῶν, ὡμοίαζον πρὸς τὰ τῶν Αἰγυπτίων. Οἱ Γκουάνναι εἶχον ἤδη περιορισθῆ εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν 300 ἀνδρῶν ἱκανῶν νὰ φέρουν ὅπλα, ὅταν τῷ 1402 ὁ Νορμανδὸς τυχοδιώκτης Ἰωάννης ντὲ Μπετανκοὺρ ἐπὶ κεφαλῆς 250 ναυτικῶν μετέβη νὰ τοὺς ὑποτάξῃ. Τὸ ἐπέτυχεν ἑνωθεὶς μὲ τοὺς Γενουηνσίους καὶ Ἰσπανοὺς πειρατάς, οἵτινες ἐλυμαίνοντο τὰς Καναρίους. Ἀκολούθως οἱ Γκουάγχαι περιῆλθον εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἰσπανῶν, οἱ ὁποῖοι τοὺς μετεχειρίζοντο μὲ ἐξαιρετικὴν βαρβαρότητα.

Γκουαϊάκαι (Guayaki). Φυλὴ ἐρυθροδέρμων, ἀνήκουσα εἰς τὸν κλάδον *Τούπι* καὶ οἰκοῦσα ἐν τῇ νοτιοανατολικῇ Παραγουάῃ. Διάγει βίον νομαδικὸν καὶ ζῇ ἐκ τοῦ κυνηγίου. —Δ.

Γκουαλιὸρ (Goualior), *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ ἀγγλικοῦ Ἰνδοστάν. Κάτοικοι 80.000. Τὸ Γκουαλιὸρ εἶναι ἡ ὀχυροτέρα τοποθεσία τοῦ Ἰνδοστάν, συχνὰ δὲ ἐπικαλεῖται Ἰνδικὸν Γιβραλτάρ. Ἡ πόλις εἶναι ἐκτισμένη ἀμφιθεατρικῶς, ἔχει ὡραῖον ἀνάκτορον καὶ πολλὰς παγόδας καὶ τζαμία. Κατελήφθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν Ἄγγλων τῷ 1780.

Γκουάλντο (Gualdo), *Λοΐζος*. Ἰταλὸς ποιητὴς καὶ μυθιστοριογράφος (1847—1898). Ἔγραψε ποιήματα («Νοσταλγία»), μυθιστορήματα καὶ διηγήματα: «Ἡ μεγάλη ἀντίπαλος» καὶ «Κονστάντσα Γεράντι», γαλλιστὶ δὲ τά: «Μία ὁμοιότης» (1871) καὶ ὁ «Ἐκκεντρικὸς γάμος» (1880). Ν. Π.—Λ.

— **Γκουάλντο** *Πριοράτο* (Gualdo Priorato), κόμης ντὲ *Γκαμάζο*. Ἰταλὸς ἱστοριογράφος (1606—1678). Ὑπηρέτησεν ὑπὸ τὸν δοῦκα τοῦ Νασσὼ καὶ τὸν Βαλλενστάϊν. Τῷ 1652 μετέβη εἰς Παρισίους καὶ ἐπολιτογραφήθη Γάλλος. Προσελήφθη εἶτα ὡς ἀκόλουθος εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Χριστίνας βασιλίσσης τῆς Σουηδίας καὶ ἀνέλαβε διπλωματικὰς ἀποστολὰς ἐκ μέρους αὐτῆς. Τῷ 1664 ὠνομάσθη ἐπίσης ἱστοριογράφος παρὰ τῇ αὐλῇ τοῦ αὐτοκράτορος Λεοπόλδου τῆς Αὐστρίας. Πλὴν τῶν βιογραφιῶν Μαζαρίνου, Βαλλενστάϊν, Χριστίνας καὶ Λεοπόλδου, συνέγραψε καὶ πολλὰ ἄλλα ἔργα, ἐξ ὧν τὸ σημαντικώτερον: «Βιογραφίαι τῶν ἐπισήμων ἀνδρῶν τῆς Ἰταλίας» (1659). Ν. Π.—Λ.

— **Γκουάλντο** *Ταντίνο* (Gualdo Tadino, ἀρχ. Tadinum), *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ὀμβρικῆς τῆς Ἰταλίας. Κάτοικοι 4 440. Ἕδρα ἐπισκόπου. Ἡ μητρόπολις ἔχει πίνακας καλλιτεχνῶν τοῦ ΙΒ' αἰῶνος καὶ ἴδια ἔργα τοῦ Νικολὸ Ἀλοῦννο.

Γκουαλτιέρι (Gualtieri), *Λουδοβῖκος*. Ἰταλὸς μυθιστοριογράφος καὶ δραματικὸς συγγραφεὺς γεννηθεὶς τῷ 1825. Ἔγραψε τά: «Μυστήρια τῆς Ἰταλίας» (1849), «Ἔρως καὶ πίστις» (1861), «Ὁ θεὸς καὶ ὁ ἄνθρωπος» (1861), «Ὁ τελευταῖος πάπας» (1865), «Ὁ Ναζωραῖος» (1868) καὶ ἄλλα μυθιστορήματα, «Ὁ Σύλβιος Πέλλικος», «Ἡ ἰσχὺς τῆς συνειδήσεως», «Κύριοι καὶ ὑπηρέται» καὶ ἄλλα. Ν. Π.—Λ.

Γκουάμ, ἢ *Γκουαχὰμ* ἢ *Σὰν Ζουὰν* (Guam, Gouaham ἢ San Juan) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τῆς Ὠκεανίας, ἡ μεγαλυτέρα τοῦ ἀρχιπελάγους τῶν Μαριαννῶν (πλάτ. 13° 28'. μῆκ. 142° 26'). Ἔχει περίμετρον 200 χλμ., καὶ 5.500 κατοίκους. Ἡ νῆσος ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Μαγελλάνου τῷ 1521.

Digitized by Google

Γκουαμανσούρι (Guamansuri) /*Μυθολ.*/. Θεὸς τῶν Περουβιανῶν, σφαγεὶς ὑπὸ τῶν Γκουασιμίνι, δαιμόνων τοῦ ἐρέβους. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀποκατέκιλ ἔσκαψε διὰ χρυσῆς σκαπάνης εὐρεῖαν τάφρον, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξελθόντες οἱ Περουβιανοὶ κατέλαβον τὴν χώραν. —Δ.

Γκουάμι (Guami), *Ἰωσήφ*. Ἰταλὸς ὀργανοκρούστης τοῦ δουκικοῦ παρεκκλησίου τοῦ Μονάχου καὶ ἀργότερον ἐν Ἁγίῳ Μάρκῳ τῆς Βενετίας (1540—1611). Ὡς συνθέτης παρήγαγε: 3 βιβλία μαδριγαλίων, μοτίτα κτλ. Γ. Σ.

Γκουὰν (Gouan), *Ἀντώνιος*. Γάλλος βοτανολόγος (1733—1821), καθηγητὴς ἐν τῇ ἰατρικῇ σχολῇ καὶ διευθυντὴς τοῦ Βοτανικοῦ κήπου τοῦ Μομπελλιέ, φίλος καὶ συνεργάτης τοῦ Λινναίου. Τὰ σημαντικώτερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Ἡ χλωρὶς τοῦ Μομπελλιέ» (1762), «Παρατηρήσεις, μελέται καὶ ἀπεικονίσεις ἐπὶ τῆς χλωρίδος» (1773) κ.ἄ. Ν. Π.—Λ.

Γκουαναμπάκοα (Guanabacoa) /*Γεωγρ.*/ Πόλις τῆς Κούβας, 4 χλμ Ν.Α. τῆς Ἀβάνας. Κάτοικοι 6.700. Θερμοπηγαὶ καὶ λουτρά.

Γκουαναχάνι /*Γεωγρ.*/. Τὸ ἰθαγενὲς ὄνομα τῆς νήσου *Σὰν Σαλβαντὸρ* (*Ἅγιος Σωτὴρ*) ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀπεβιβάσθη τὸ πρῶτον ὁ Κολόμβος κατὰ τὸ εἰς Ἀμερικὴν ταξίδιόν του.

Γκουαναχουάτο (Guanajuato) /*Γεωγρ.*/. —1) Πολιτεία τοῦ Μεξικοῦ ἐν τῷ κεντρικῷ ὀροπεδίῳ τῆς χώρας, μία τῶν πυκνότερον κατῳκημένων πολιτειῶν τοῦ Μεξικοῦ, ἔχουσα ἐμβαδὸν 28.363 τετρ. χλμ. καὶ 1.085.700 κατοίκους. Ὀρεινὴ πρὸς τὸ βόρειον αὐτῆς τμῆμα, διαρρέεται ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Λέρμα καὶ τοῦ παραποτάμου αὐτοῦ καὶ περιλαμβάνει πολλὰς λίμνας. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι γόνιμον καὶ πλούσιον εἰς πολύτιμα μέταλλα (χρυσόν, ἄργυρον, μόλυβδον, χαλκόν), τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὸν κυριώτερον πλοῦτον τῆς χώρας. Ἡ γεωργία εἶναι ἐπίσης ἀνεπτυγμένη, ἡ δὲ βιομηχανία περιλαμβάνει ἐργοστάσια μαλλίνων καὶ βαμβακερῶν ὑφασμάτων, οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν καὶ ζυθοποιεῖα.

—2) Πόλις ὀνομαζομένη καὶ *Σάντα Φὲ ντὲ Γκουαναχουάτο* (Santa Fé de Guanajuato), πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου πολιτείας, ἐκτισμένη ἐπὶ τῶν δύο πλευρῶν τῆς διόδου Κανιάντα ντὲ Μάρφιλ, εἰς ὕψος 2050 μ. Ἐξυπηρετεῖται ὑπὸ τῶν κεντρικῶν σιδηροδρόμων τοῦ Μεξικοῦ καὶ ἔχει σημαντικώτατα μεταλλεῖα ἀργύρου, τῶν ὁποίων ὅμως τὸ ὁλονὲν αὐξανόμενον μέγα βάθος καθιστᾷ σὺν τῷ χρόνῳ δυσκολωτέραν τὴν ἐκμετάλλευσιν. Ἔχει ἐργοστάσια μαλλίνων καὶ βαμβακερῶν ὑφασμάτων, χημικῶν προϊόντων, σαπώνων, ἀγγειοπλαστικῆς καὶ ἀλευρομύλους. Τὰ κυριώτερα κτίρια καὶ ἱδρύματα αὐτῆς εἶναι ἡ μητρόπολις, τὸ νομισματοκοπεῖον, τὸ κυβερνεῖον, τὸ πανεπιστήμιον καὶ πολλὰ μοναστήρια. Ἱδρύθη τῷ 1554 καὶ ὑπέστη πολλὰς ζημίας ἐκ τῶν πολέμων τῆς ἀνεξαρτησίας. Κάτ. 35 147.

Γκουανὲ ἢ *Γκουανὲς* (Guane ἢ Guanes) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Κούβας, ἐν τῷ νομῷ τοῦ Πίναρ ντὲλ Ρίο. Κάτ. 28 000. Ἔχει ἐργοστάσια καπνοῦ. —Μ.

Γκουανιὸ (Guagnò). Λουτροπεριοχὴ ἐν Κορσικῇ, εὑρισκομένη εἰς ὕψος 430 μ. Τὰ ἐν αὐτῇ ἰαματικὰ ὕδατα εἶναι θερμὰ (38—52°) ὑδροθειοῦχα. Ἐνδείκνυνται ἐπὶ δερματικῶν παθήσεων, νευραλγιῶν, ρευματισμῶν, παθήσεων τῶν ἀναπνευστικῶν βλεννομεμβρανῶν καὶ τῶν ἐκ τοῦ πολέμου τραυμάτων. Κ. Γ. Μ.

Γκοϊάννα (Goyanna), /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Βραζιλίας, ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ. Εὑρίσκεται εἰς τὸ κέντρον τῆς εὐφορωτέρας χώρας τοῦ Περναμπούκο. Περιώνυμος διὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν πολυτέλειαν τῶν ναῶν της.

γκουάνο (τό) [*Λιπασμ.*] βλ. γουάνο.

Γουαντελαβιάρ (Guadalaviar) /*Γεωγρ.*/. Ποταμὸς τῆς Ἱσπανίας, διαρρέει τοὺς νομοὺς Τερουέλ, Κουένκα καὶ Βαλεντίας. Καλεῖται ἐπίσης *Πλάνκο* ἢ *Τουρία*. Πηγάζει ἐκ τῶν ὀροσειρῶν Σιέρρα Ἀλμπαραθὶν καὶ Σιέρρα ντὲ Γκουιτὸρ καὶ χύνεται εἰς τὴν Μεσόγειον εἰς ἀπόστασιν 3 περίπου χλμ. ἀπὸ τῆς Βαλεντίας, μετὰ ροῦν 300 χλμ. Ὁ Γκουανταλαβιὰρ εἶναι ὀνομαστὸς διὰ τὰ ὡραῖα τοπία δι' ὧν διέρχεται. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἶναι ἀραβικῆς προελεύσεως, παραφθορὰ τῶν λέξεων *Ουάντ-έλ-ἀμουάντ*. —Μ.

Γκουανταλαχάρα (Guadalajara) /*Γεωγρ.*/. —1) Νομὸς τῆς Ἱσπανίας, διαρρεόμενος ὑπὸ τοῦ Τάγου καὶ τῶν παραποτάμων αὐτοῦ Ταχούνια, Χαράμα, Ἐναρὲς καὶ Γκουαντιέλα. Ἡ περιφέρεια αὐτοῦ εἶναι κυρίως γεωργική, ἐξάγουσα ἔλαιον, οἶνον, μέταξαν κλπ. Ἔχει ἐπίσης βιομηχανίαν ἀργύρου, σιδήρου καὶ ἅλατος. Ἔχει ἐπιφάνειαν 12.192 τετραγ. χιλιομέτρων καὶ 198.742 κατοίκους.

—2) Πόλις, πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, κειμένη ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Ἐναρές, εἰς ἀπόστασιν 53 χλμ. ΒΑ τῆς Μαδρίτης, μεθ' ἧς συνδέεται διὰ σιδηροδρόμου. Κάτοικοι 12.178. Εἶναι πόλις παλαιὰ καὶ πλήρης ἀρχαίων κτιρίων, ὧν τὰ κυριώτερα εἶναι δύο ἀνάκτορα τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, τὰ ἀνάκτορα τοῦ Μεννтόζα, ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου μετὰ μαυσωλείου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὑρίσκονται οἱ τάφοι πολλῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας τοῦ Μεννтόζα. Ἐκ τῶν νεωτέρων κτιρίων τὰ κυριώτερα εἶναι τὸ μουσεῖον, ἡ βιβλιοθήκη καὶ ἡ σχολὴ στρατιωτικῶν μηχανικῶν. Ἔχει ἐπίσης καὶ στρατιωτικὸν ἀεροδρόμιον. Ἡ βιομηχανία τῆς πόλεως συνίσταται ἀπὸ κατεργασίαν μαλλίου καὶ τὴν παραγωγὴν σάπωνος καὶ κεράμων. Εἶναι ἡ *Ἀρίακα* ἢ *Κάρακκα* τῶν Ρωμαίων καὶ τῶν Βησιγότθων. Τὸ σημερινὸν αὐτῆς ὄνομα προέρχεται ἐκ παραφθορᾶς τοῦ ἀραβικοῦ *Ουάντ-ἀλ-ἀχάρα*, ὅπερ σημαίνει «Λιθίνη κοιλάς». Ἀπὸ τοῦ 714 μέχρι τοῦ 1081 κατείχετο ὑπὸ τῶν Ἀράβων. —Μ.

—**Γκουανταλαχάρα** (Guadalajara) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τοῦ Μεξικοῦ, πρωτεύουσα τῆς πολιτείας τοῦ Χαλίσκο. Κεῖται παρὰ τὸν ποταμὸν Ρίο Γκράντε ντὲ Σαντιάγκο ἐντὸς ἀφόρου πεδιάδος καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἡ ὁποία ἑνώνει τὸ Μεξικὸν μὲ τὸν λιμένα τοῦ Σὰν Μπλὰς ἐπὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ. Κάτ. 149.308. Εἶναι πόλις νέα καὶ καλῶς ἐκτισμένη, ἔχουσα μητροπολιτικὸν ναὸν τοῦ 1618 μετὰ πίνακος τοῦ Μουρίλλο, πανεπιστήμιον, κυβερνητικὸν μέγαρον, βιβλιοθήκην περιέχουσαν 30.000 τόμους, Ἀκαδημίαν Καλῶν τεχνῶν κτλ. Ἔχει σημαντικὸν ἐμπόριον γεωργικῶν προϊόντων καὶ βιομηχανίας βάμβακος, μαλλίων, σιδήρου, χάλυβος, ὑέλου καὶ θαυμασίας ποιότητος χάρτου. Ὀνομαστὴ εἶναι ἐπίσης καὶ ἡ βιομηχανία τῆς ἀγγειοπλαστικῆς. Τὸ κλῖμα αὐτῆς εἶναι ὑγιεινόν, ἀλλὰ τὸ ἔδαφος σείεται συχνάκις ὑπὸ σεισμῶν. —Μ.

Γκουανταλέτε (Guadalete) /*Γεωγρ.*/. Ποταμὸς τῆς Ἱσπανίας ἐν Ἀνδαλουσίᾳ. Πηγάζει ἐκ τῆς ὀροσειρᾶς Σιέρρα ντὲ Σὰν Κριστομπάλ, εἰς ὕψος 1716 μέτρων, διέρχεται διὰ τῆς Ἄρκος καὶ χύνεται εἰς τὸν κόλπον τοῦ Κάντιξ, μετὰ ροῦν 111 χλμ. —Μ.

Γκουανταλκιβὶρ (Guadalquivir) /*Γεωγρ.*/ Ποταμὸς τῆς Ἱσπανίας, ἐν Ἀνδαλουσίᾳ. Πηγάζει ἐκ τοῦ ὀροπεδίου τῆς Σιέρρα Σάγκρα, εἰς ὕψος 1600 μ., δέχεται τὸν Γκουαντιάνα Μένορ, διαρρέει τὴν πεδιάδα τῆς Ἀνδαλουσίας, περιβρέχει τὴν Κορδούην, δέχεται τὸν ποταμὸν Ζενὶλ καὶ εἰσέρχεται εἰς τὴν Σεβίλλην. Ἐκεῖθεν διαχωρίζεται εἰς τρεῖς βραχίονας, ἐν τῇ ἑλώδει περιοχῇ τοῦ Λὰς-Μαρίσμας καὶ χύνεται εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν, ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Κάντιξ μετὰ ροῦν 579 χλμ Οἱ κυριώτεροι παραπόταμοι αὐτοῦ, πλὴν τῶν προαναφερθέντων, εἶναι ὁ Χαντούλα, ὁ Γκουανταχόθ, ὁ Βιὸρ καὶ ὁ Χουέλβα. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἶναι παραφθορὰ τῶν ἀραβικῶν λέξεων «Ουὲντ-ἐλ-Κεμπὶρ» ἤτοι «Μεγάλη Ὁδός». Τὸ Γκουανταλκιβὶρ εἶναι ἡ ἀρχαία Βαῖτις (βλ. λ.). —Μ.

Γκουανταλούπε (Guadalupe) /*Γεωγρ.*/. Νῆσος τοῦ Ἀτλαντικοῦ· βλ. Γουαδελούπη.

Γκουανταλούπε (Guadalupe), *Διέγος ντέ*—. Ἱσπανὸς γλύπτης τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, συμβαλὼν εἰς τὴν δι' ἀναγλύφων καὶ πλαστικῶν ἔργων διακόσμησιν τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τοῦ Τολέδου. Ι. Μ. Π.

— **Γκουανταλούπε** (Guadalupe), *Πέτρος ντέ*—. Ἱσπανὸς γλύπτης, γεννηθεὶς ἐν Βαλλαδολίδῳ τῷ 1519. Ἀνεκαίνισε καὶ συνεπλήρωσε δι' ἑτέρων εἴκοσι τὰ ξυλόγλυπτα στασίδια τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Palencia. Ἐν συνεργασίᾳ δὲ μετὰ τοῦ Petro Manso διεκόσμησε τὸ προσκέφαλον τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ παρεκκλησίου de los Curas τοῦ αὐτοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ. Ι. Μ. Π.

Γκουαντανίνι (Guadagnini). Διάσημος οἰκογένεια κατασκευαστῶν ἐγχόρδων ὀργάνων, ἥτις ἔζησεν ἐν Κρεμώνῃ τῆς Ἰταλίας. Ἐκ τούτων ὁ *Λορέντσο*, μαθητὴς τοῦ Στραδιβάριους, εἰργάσθη ἀπὸ τοῦ 1695 μέχρι τοῦ 1740 ὁ υἱός του, *Ἰωάννης-Βαπτιστής*, εἰργάσθη μέχρι τοῦ 1785· οἱ δὲ υἱοὶ τοῦ τελευταίου τούτου, *Γαετάνος* καὶ *Γκιουζέππε*, ἐσυνέχισαν ἐπίσης ἐπ' ἀρκετὸν τὴν τέχνην τοῦ πατρός των. Γ. Σ.

Γκουανταρράμα (Guadarrama), *Σιέρρα, ντέ*—. /*Γεωγρ.*/. Ὀροσειρὰ τῆς Ἱσπανίας ἐν τῇ Καστιλίᾳ. Ἐκτείνεται ἐπὶ τῶν ὁρίων τῶν νομῶν τῆς Μαδρίτης καὶ τῆς Σεγκουίας, ἡ δὲ ὑψηλοτέρα αὐτῆς κορυφὴ Πίκο ντὲ Πενιαλάρα ἔχει ὕψος 2405 μέτρων. —Μ.

Γουαντιάνα (Guadiana) /*Γεωγρ.*/. Ποταμὸς τῆς Ἱσπανίας καὶ τῆς Πορτογαλίας. Πηγάζει ἐκ τοῦ ὀροπεδίου τῆς Μάντσε, ἐκ τῶν πηγῶν αἱτινες καλοῦνται Ὄχος ντὲ Γκουαντιάνα, διαρρέει τὸν νομὸν τῆς Ἐστραμαδούρας καὶ μὲ κατεύθυνσιν πρὸς δυσμὰς εἰσερχόμενος εἰς τὸ πορτογαλικὸν ἔδαφος κάμπτεται πρὸς νότον καὶ χύνεται εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν, ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Κάντιξ, δι' εὐρυτάτου στομίου, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ σύνορον μεταξὺ Ἱσπανίας καὶ Πορτογαλίας. Διέρχεται διὰ τῶν πόλεων Μεντελλίν, Μερίντα, Μπανταγιὸθ ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ Μερόλα ἐν Πορτογαλίᾳ. Τὸ μῆκος αὐτοῦ εἶναι 640 χλμ., οἱ δὲ κυριώτεροι παραπόταμοι αὐτοῦ εἶναι ὁ Ρουέκας, ὁ Ματατσέλ, ὁ Ἀρντίλα, ὁ Ντεζέμπε καὶ ὁ Τσάνζα. —Μ.

Γκουάντις (Guadix) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Ἱσπανίας ἐν Γρενάδῃ, ἐπὶ τῶν βορείων κλιτύων τῆς Σιέρρα Νεβάδα. Ἔχει ἐρείπια ἀραβικοῦ ἀνακτόρου, ἐμπόριον σιτηρῶν καὶ βάμβακος καὶ βιομηχανίαν πίλων καὶ οἰκοδομησίμων ὑλῶν. Κάτ. 12652. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχουν μεταλλικαὶ πηγαὶ καὶ μεταλλεῖα σιδήρου καὶ χαλκοῦ. —Μ.

Γκουαπόρε ἢ *Ιτένεζ* (Guaporé ἢ Itenez) /*Γεωγρ.*/. Ποταμὸς τῆς Βραζιλίας. Μέρος τῆς κοίτης αὐτοῦ σχηματίζει τὸ σύνορον μεταξὺ Βολιβίας καὶ Βραζιλίας. Τὸ μῆκός του 1540 χλμ. Εἶναι πλωτὸς μέχρι τῆς πόλεως Μάττο Γκρόσσο εἰς μικρὰ πλοῖα. —Μ.

Γκουαρανὶ (ἰσπ. Guarani) /*Ἐθνογρ.*/. Μία τῶν σημαντικωτέρων φυλῶν τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς ἄλλοτε ζῶσα μεταξὺ τῶν ποταμῶν τῆς Οὐρουγουάης καὶ Κάτω Παραγουάης, νῦν δὲ παρὰ τὰς ἀργεντινὰς ἐπαρχίας Κορριέντες καὶ Ἔντρα Ρίος. Κατὰ πολλούς, ἀνήκει εἰς τὸν μέγαν φυλετικὸν κορμὸν «Τουπιγκουαρανὶ», ἐκτεινόμενον ἀπὸ Παναμᾶ μέχρις Ἀμαζόνος ποταμοῦ. Οἱ Γκουαρανὶ εἶναι μέσου ἀναστήματος, ἀσχολοῦνται περὶ τὰς στοιχειώδεις καλλιεργητικὰς ἐργασίας καὶ κατοικοῦν εἰς ὀκταγώνους καλύβας. Ἐκ τῆς ἐπιμιξίας των μὲ τοὺς Πορτογάλους προῆλθεν ἡ φυλὴ τῶν «Μαμαλούκα», ἐξ ὧν οἱ «Παουλίστα» καὶ «Μινέϊρο». Ὁμιλοῦν ἰδίαν γλῶσσαν, ἧς διάλεκτοι αἱ Ἀπιακά, Ταπιραπέ, Ἐμεριλλιόν, κλπ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Felix de Azara*, Description é historia del Paraguay y del Rio de la Plata, 1847.—*Velasquez*, Diccionario guarani (Μαδρίτη 1624).—Τοῦ *ἰδίου*, Tesoro del lengua guarani (Μαδρ. 1690).

Γκουαρδιᾶνος /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Βραχονησὶς τῆς ΒΔ ἀκτῆς τῆς Νάξου, ἥμισυ μίλ. Β. τοῦ ἀκρωτηρίου Μουγγρὶ καὶ ἀποτελοῦσα οἱονεὶ τὸ ΒΔ κέρας (πλάτ. 37° 05' ⁸/₄ Β., μήκ. 25° 21' ¹/₂ Α., χάρτ. ἀγγλ. 1837: Paros and Naxos islands) τοῦ ὅρμου τῆς Ναξίας. Σ. Ε. Λ.

Γκουαρὲν (Guarin), *δὸν Πέτρος*. Γάλλος ἀνατολιστὴς καὶ ἑβραϊστὴς (1678—1729), καθηγητὴς τῶν Βενεδικτίνων τοῦ Σὰν-Μώρ. Ἐδίδαξε τὴν ἑλληνικὴν καὶ ἑβραϊκὴν μὲ ἰδίας μεθόδους, πολεμήσας τὸ σύστημα τοῦ Μασκλέφ. Ἔγραψε: «Σχέδιον γραμματικῆς καὶ Ἑβραϊκὸν λεξικὸν» (1717), «Γραμματικὴ Ἑβραϊκὴ καὶ Χαλδαϊκὴ» (1724—1728), «Ἑβραϊκὸν καὶ Χαλδαιο-βιβλικὸν λεξικόν».

Γκουαρέντε (Guarente). Ἰταλὸς ζωγράφος· βλ. Γκουαριέντο.

Γκουαριέντο (Guariento), ἢ *Γκουαρινέττο* ἢ *Γκουαρέντε* ἢ *Γκουαριέρο*. Ἰταλὸς ζωγράφος τοῦ ΙΔ' αἰῶνος ἐκ Παδούης ἢ Βερόνας, ἀποθανὼν τῷ 1368 ἢ 1370. Ἐμιμήθη τὸν Τζιόττο καὶ ἔσχε μεγάλην φήμην. Ἐζωγράφησεν εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ Συμβουλίου τῆς Βενετίας «Παράδεισον», ἀντικατασταθέντα τῷ 1568 ἀπὸ τὸν «Παράδεισον» τοῦ Τιντορέττο, παρὰ τὸν ὁποῖον σῴζονται ἐλάχιστα ἴχνη τῆς παλαιᾶς εἰκόνος. Τοῦ Γκουαριέντο σῴζονται ἐπίσης τεμάχια ψηφιδωτῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Ἐρημιτῶν τῆς Ποδούης, εἰς «Ἐσταυρωμένος» καὶ ἐν ψηφιδωτὸν εἰς τὴν ἰταλικὴν πόλιν Μπασσάνο.

Γκουαρίκο (Guarico) /*Γεωγρ.*/. Πολιτεία τῆς Βενεζουέλας. Ἱδρύθη τῷ 1901 διὰ τῆς ἀποσπάσεως τμήματος ἐκ τῆς πολιτείας τῆς Μιράντα. Ἔχει ἔκτασιν 66.400 τετρ. χιλμ. καὶ 122 190 κατοίκους. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ *Καλαμπόζο*, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Γκουαρίνο, παραποτάμου τοῦ Ὀρενόκου. —Μ.

Γκουαρίνι (Guarini), *Βερνάρδος*. Ἰταλὸς ἱστορικὸς ζωγράφος ζήσας ἐν Ραβέννᾳ κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα.

— **Γκουαρίνι** (Guarini) ὁ ἐκ *Βερώνης*. Ὁ πρῶτος ἑλληνιστὴς τῆς Ἰταλίας (1370—1460). Σπουδάσας λατινικὰ ἐν Βενετίᾳ καὶ τὴν ἑλληνικὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ τοῦ Ἐμμανουὴλ Χρυσολωρᾶ, ἐδίδαξεν ἐν Φλωρεντίᾳ καὶ Βενετίᾳ. Βερώνῃ καὶ Φερράρᾳ τὴν ἑλληνικήν. Ἐγκατασταθεὶς ἐν τῇ τελευταίᾳ πόλει, ἐξηκολούθει παραδίδων καὶ ἀναπτύσσων τοὺς Ἕλληνας ἀρχαίους συγγραφεῖς εἰς τέκνα πλουσίων καὶ ἀρχόντων. Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι: «Στράβωνος γεωγραφίας βιβλίον Χ» (1470), «Γραμματικοὶ κανόνες» (1487), «Πλουτάρχου βίοι παράλληλοι» (1488) καὶ ἄλλα ἔργα, συντελέσαντα εἰς τὴν ἀρξαμένην ἑλληνικὴν ἀναγέννησιν τῶν γραμμάτων καὶ τοῦ πνεύματος ἐν Ἰταλίᾳ. Ν. Π.—Λ.

Digitized by Google

—**Γκουαρίνι** (Guarini), *Γκουαρίνο*. Ἰταλὸς ἀρχιτέκτων τῆς Μοδένας (1628—1683), ἐργασθεὶς κυρίως ἐν Πιεμόν. Ὁ ρυθμὸς τῶν ἔργων του εἶναι μπαρὸκ (baroque) μεγαλοπρεπὴς καὶ αὐστηρός. Μεταξὺ αὐτῶν τὰ μᾶλλον ἀξιομνημόνευτα εἶναι ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου ἐν Τουρίνῳ, τὸ μέγαρον τῆς Ἀκαδημίας τῆς Σιέννας, τὸ μέγαρον Καριγνιάνο κλπ. Ὡς τὸ σπουδαιότερον τῶν ἔργων του θεωρεῖται τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Σουδαρίου, ἀρχιτεκτόνημα μεγαλοπρεπέστατον μὲ πλουσίας διακοσμήσεις καὶ θόλον ἰδιότυπον. Ἐξετέλεσεν ἐπίσης πολλὰ μνημεῖα ἐν Μεσσήνῃ. Ἡ ἐπιρροή του ὑπῆρξε μεγάλη. Φ. Ν. Κ.

— **Γκουαρίνι** (Guarini), *Ἰωάννης-Βαπτιστής*. Ἰταλὸς ποιητὴς (1537—1612). Καθηγητὴς τῆς λογοτεχνίας ἐν Φερράρᾳ, διετέλεσεν ἐν ὑπηρεσίᾳ τοῦ δουκὸς Ἀλφόνσου Β' ντ' Ἔστε καὶ διῆλθε τὸ πλεῖστον τοῦ βίου εἰς τὰς αὐλὰς τῆς Φερράρας, Μαντούης, Φλωρεντίας κλπ., προστατευόμενος καὶ ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τῶν φιλομούσων δουκῶν καὶ ἀρχόντων. Ἔργα του κυριώτερα εἶναι: «Ρίμες», «Διάλογοι», «Ὁ Γραμμματεὺς» καὶ τὸ ποιμενικὸν «Pastor fido». Τὰ ἅπαντά του, κωμῳδίαι, δράματα, σονέττα, σάτιραι καὶ ἐπιστολαί, ἐξεδόθησαν ἐν Φερράρᾳ τῷ 1737. Ν. Π.—Λ

Γκουαρίνο (Guarino, λατιν. Varinus)· βλ. Οὐαρῖνος.

Γκουαρνέρι (Guarneri ἢ Guarnerius) Διάσημος οἰκογένεια κατασκευαστῶν ἐγχόρδων ὀργάνων ἐν Κρεμώνᾳ τῆς Ἰταλίας. Ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς —1) Ὁ *Ἀνδρέας* (περὶ τὸ 1626—1698) ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Ἀμάτι. —2) Ὁ *Πέτρος-Ἰωάννης* (γεννηθεὶς τῷ 1655) εἰργάσθη ἐν Κρεμώνῃ καὶ Μαντούῃ μέχρι τοῦ 1725, παραγαγὼν ὄργανα πολὺ ἀνώτερα τοῦ προηγουμένου.—3) Ὁ *Ἰωσὴφ-Ἰωάννης-Βαπτιστὴς* (1666—1739 περίπου), δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Ἀνδρέα, κατεσκεύασε λαμπρὰς ἀπομιμήσεις τοῦ Στραντιβάριους. —4) Ὁ *Πέτρος*, υἱὸς τοῦ Ἰωσὴφ (γεννηθεὶς τῷ 1695), εἰργάσθη ἐπὶ τῶν προτύπων τοῦ πατρός του μέχρι τοῦ 1710. Τέλος ὁ διασημότερος πάντων εἶναι —5) Ὁ *Ἰωσὴφ-Ἀντώνιος*, ἀνεψιὸς τοῦ Ἀνδρέα Γκουαρνέρι, ἐπονομαζόμενος Del Gesu, διότι εἶχεν ὡς ἔμβλημα τὸ *JHS*, γεννηθεὶς ἐν Κρεμώνῃ τῷ 1677. Εἰς τὰ ὄργανά του, τὰ ὁποῖα ἁμιλλῶνται τὰ καλύτερα τοῦ Στραντιβάριους, διακρίνομεν τὴν περίοδον τῆς ἀκμῆς (1726—1742) καὶ τὴν τῆς καταπτώσεως, ἥτις προῆλθεν ἐκ τῆς ἀσώτου ζωῆς ἣν διῆγεν ὁ τελευταῖος οὗτος τῶν Γκουαρνέρι καὶ ἥτις τὸν ὡδήγησεν εἰς τὴν φυλακήν, ἔνθα καὶ ἀπέθανε. Γ. Σ.

Γκουαρνταφούι (Guardafui) *[Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Ἀφρικῆς, εἰς τὸ ἀνατολικώτερον τμῆμα αὐτῆς, ἐν τῇ Ἰταλικῇ Σομαλιλάνδῃ, παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ κόλπου τοῦ Ἄδεν. Εἶναι βραχῶδες καὶ λίαν ἐπικίνδυνον εἰς τοὺς ναυτιλλομένους, γνωστὸν δὲ διὰ τὰ πολλὰ παρ' αὐτὸ συμβαίνοντα ναυάγια. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ὠνόμαζον αὐτὸ «*Ἀκρωτήριον τῶν Ἀρωμάτων*». Οἱ Ἄραβες τὸ ὀνομάζουν «*Τζάρντ-Χαφούν*», οἱ δὲ ἰθαγενεῖς «*Ρὰς-ἐλ-Ἀζίρ*». —Μ.

Γκουάρντι (Guardi), *Φραγκῖσκος*. Ἰταλὸς ζωγράφος (1712—1793). Ἠσχολήθη εἰς τὴν ἀπεικόνισιν διαφόρων ἀπόψεων τῆς Βενετίας. Εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Λούβρου ἀπόκεινται ἑπτὰ πίνακές του. Ι. Μ. Π.

Γκούας (Guas) *Πέδρο ντὲ—*. Ἰσπανικὴ προσωνυμία τοῦ Φλαμανδοῦ γλύπτου *Πέτρου Was*, ὅστις ἐλθὼν εἰς Ἰσπανίαν κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος εἰργάσθη εἰς τὴν διακόσμησιν τῆς Πύλης τῶν Λεόντων τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τοῦ Τολέδου. Ι. Μ. Π.

— **Γκούας** (Guas), *Χουὰν ντὲ—*. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἐγένετο γνωστὸς ὁ Φλαμανδὸς καλλιτέχνης *Jan Was*, ὅστις μεταβὰς εἰς Ἰσπανίαν κατὰ τὸ β' ἥμισυ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος διεκρίθη ὡς ἀρχιτέκτων, γλύπτης καὶ διακοσμητής. Ἀπὸ τοῦ 1459 μέχρι τοῦ 1466, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Πέδρο ντὲ Γκούας, τοῦ Φερδινάνδου Γκάρθι, τοῦ Ἀλόνσο ντὲ Λούνα, τοῦ Φραγκίσκου ντὲ λὰς Ἀρένας καί τινων ἄλλων, διεκόσμησε διὰ γλυπτῶν τὴν Πύλην τῶν Λεόντων τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τοῦ Τολέδου. Θαυμάσιον ἔργον τοῦ Χουὰν ντὲ Γκουὰς θεωρεῖται ὁ ἐν Τολέδῳ ναὸς τοῦ San Juan de los Reyes. Ι. Μ. Π.

γκουὰς (γαλ. gouache, ἰταλ. guazzo)· εἶδος ζωγραφικῆς (βλ. κομμιογραφία).

Γκουασιμίνι (Guasimini) *[Μυθολ.]*. Δαίμονες τοῦ ἐρέβους ἐν τῇ μυθολογίᾳ τῶν Περουβιανῶν, οἵτινες ἔσφαξαν τὸν θεὸν Γκουαμανσούρι. —Δ.

Γκουάσκο (Guasco), *Ὀκταβιανός*. Ἰταλὸς ἐκκλησιαστικὸς καὶ φιλόλογος (1712—1781). Μεταβὰς τῷ 1730 εἰς Παρισίους, συνεδέθη μὲ τὸν Μοντεσκιέ, ἐστέφθη πολλάκις ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν διὰ τὰς περὶ τῶν ἱστορικῶν θεμάτων σχετικὰς πραγματείας του, ἀλλ᾽ ἀ βραδύτερον ἠναγκάσθη ν' ἀναχωρήσῃ ἐκ τῆς Γαλλίας λόγῳ τῶν ἐρίδων αὐτοῦ μετὰ τοῦ περιβάλλοντος τῆς κυρίας Ζοφρέν. «Αἱ πρὸς οἰκείους ἐπιστολαὶ τοῦ Μοντεσκιέ» (Lettres familières de Montesquieu), δημοσιευθεῖσαι τῷ 1767 ἐν Φλωρεντίᾳ, ἀναφέρουσι πρόσωπα διασύροντα τὴν φήμην τῆς περιωνύμου ταύτης γυναικός. Ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Γκουάσκο πρωτεύουσι τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Πραγματεῖαι ἱστορικαί, πολιτικαὶ καὶ φιλολογικαὶ» καὶ «Ἱστορικὸν δοκίμιον περὶ τῆς παρ' ἀρχαίοις χρησιμοποιήσεως τῶν ἀγαλμάτων».

Γκουαστάλλα (Guastalla) *[Γεωγρ.]*. Διαμέρισμα καὶ πόλις τῆς Ἰταλίας. Τὸ διαμέρισμα εὑρίσκεται ἐν τῷ νομῷ Ρέτζιο-Αἰμιλία τῆς ἄνω Ἰταλίας. Ἡ κομιτεία Γκουαστάλλα ἀνῆκεν ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΔ' αἰῶνος εἰς τοὺς Βισκόντι τοῦ Μιλάνου, ἀπὸ τοῦ ΙΕ' ὡς φέουδον εἰς τοὺς Τουρέλλι, ἀπὸ δὲ τοῦ 1539 περιῆλθεν εἰς τοὺς Γκοντσάγκα. Ἡ αὐτοκράτειρα Μαρία Θηρεσία κατέλαβε τῷ 1746 τὴν Γκουαστάλλα ὡς φέουδον καὶ παρεχώρησεν αὐτὴν τῷ 1748 εἰς τὸν δοῦκα τῆς Πάρμας ὁμοῦ μετὰ τῶν παρὰ τὸν Πάδον δουκάτων Σαμπιονέττα καὶ Μπότσολο. Τῷ 1806 ἐδόθη εἰς τὴν ἀδελφὴν Ναπολέοντος τοῦ Α' Παυλίναν, τῷ 1815 εἰς τὴν αὐτοκράτειραν Μαρίαν-Λουΐζαν, μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτῆς (1847) εἰς τὸν Κάρολον Βουρβόνον, δοῦκα τῆς Λούκας. Τῷ 1860 προσηρτήθη εἰς τὸ βασίλειον τῆς Σαρδηνίας. Ἡ πόλις ἔχει 12.852 κατοίκους καὶ εἶναι κέντρον σιδηροδρομικῆς γραμμῆς. Κεῖται ἐπὶ εὐφόρου πεδιάδος, εἶναι ἕδρα ἐπισκόπου καὶ διακρίνεται διὰ τὴν ἀκμαίαν βιομηχανίαν μεταξωτῶν καὶ βυρσοδεψικῶν εἰδῶν. Εἰς τὴν πόλιν εὑρίσκονται ἐρείπια παλαιοῦ δουκικοῦ ἀνακτόρου. Ἱδρυθεῖσα κατὰ τὸν Ζ' αἰῶνα ὑπὸ τῶν Λομβαρδῶν, ὠνομάσθη *Βαρντασιάλλα (Γκουαρνταστάλλα)*. Ὁ πάπας Πασχάλης ὁ Β' συνεκάλεσεν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ σύνοδον τῷ 1106. Παρὰ τὴν Γκουαστάλλα ὁ γαλλοσαρδηνικὸς στρατὸς ἐνίκησε τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1734 τοὺς Αὐστριακούς. —Μ.

Γκουατιμοτζὶν (Guatimozin). Ὁ τελευταῖος βασιλεὺς τοῦ Μεξικοῦ, ἀνεψιὸς τοῦ Μοντεζούμα. Ἐπολέμησεν ἡρωϊκῶς ἐναντίον τῶν κατακτητῶν Ἰσπανῶν. Ἡττηθεὶς καὶ συλληφθεὶς αἰχμάλωτος τὴν 13 Αὐγούστου 1521 ὑπεβλήθη εἰς φρικαλέα βασανιστήρια, ὅπως ὁμολογήσῃ ποῦ ἦσαν κεκρυμμένοι οἱ θησαυροί του. Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1525 κατεδικάσθη ὑπὸ τοῦ Κορτὲς ὡς συνωμότης εἰς τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον.

γκουατσάρο (ὁ) (Guacharo) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *στεατορνιθιδῶν*. Τὰ πτηνὰ τοῦ γένους τούτου εἶναι ἰθαγενῆ τῆς Κολομβίας, νυκτόβια, καὶ τρέφονται ἀποκλειστικῶς ἐκ διαφόρων ὀπωρῶν. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ὁ *γκουατσάρο ὁ στικτὸς* (Guacharo maniculatus). Κατὰ τὴν ἡμέραν τὰ πτηνὰ ταῦτα μένουν κεκρυμμένα ἐντὸς σπηλαίων ἢ τῶν σχισμῶν τῶν βράχων καὶ μόνον μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἐξέρχονται. Τὰ ᾠά των εἶναι λευκὰ καὶ ἡ θήλεια τὰ ἐναποθέτει ἐντὸς ἀβαθοῦς τοῦ ἐδάφους κοιλότητος, ἄλλοτε ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τοῦ χώματος καὶ ἄλλοτε ἐπὶ παχέος στρώματος κόπρου, ὅπερ ἔχει σχηματισθῇ ἐκ τῆς πολυχρονίου χρησιμοποιήσεως μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς φωλεᾶς. Δ. Ν. Π.

Γκουαϋακὶλ ἢ *Σαντιάγο ντὲ Γκουαϋακὶλ* (Guayaquil ἢ Santiago de Guayaquil) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ λιμὴν τῆς δημοκρατίας τοῦ Ἰσημερινοῦ, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ τοῦ Γκουάγιας, ἐπὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῶν ἐκβολῶν τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ. Κάτ. 93 851 Ἡ πόλις διαιρεῖται εἰς δύο τμήματα, εἰς τὴν ἀρχαίαν πόλιν, μὲ τὰς παλαιὰς οἰκίας καὶ στενοὺς δρομίσκους, καὶ τὴν νέαν μετὰ ὡραίων κτιρίων, ἐκκλησιῶν, νοσοκομείων, ἀνωτέρων σχολῶν, κτλ. Τὸ κλῖμα εἶναι λίαν ἀνθυγιεινόν, τὸ δὲ ὕδωρ σπανίζει. Ἔχει βιομηχανίαν σάπωνος, κηρίων, οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν, πίλων καὶ ἐμπόριον καπνοῦ, βάμβακος, κινίνης καὶ ἰδίως κακάου. Τῷ 1896 μέγα μέρος τῆς πόλεως κατεστράφη συνεπείᾳ ἐμφυλίου πολέμου. —Μ.

Γκουαϋκουρού (Guaykurú). Φυλὴ ἐρυθροδέρμων ἐν Γκρὰν Τσάκο τῆς Παραγουάης, εἰς ἣν ἀνήκουσιν οἱ Ἀμπιπόν, Γκουάχοι, Καντιουέο, Μπάγια, Μοκόβοι, Παγυάγκουα καὶ Τόμπα. Οἱ Γκουαϋκουροῦ ἐχθροὶ ἐξ ἀρχῆς τῶν Ἰσπανῶν κατακτητῶν, ὀλίγιστοι δ' ἐξ αὐτῶν ἐπέζησαν τῆς πανωλεθρίας. Ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, κτηνοτροφίαν, ἁλιείαν καὶ ἀγγειοπλαστικήν. —Δ.

Γκουαχάλλα (Guachalla), *Φερδινάνδος*. Βολιβιανὸς πολιτικὸς καὶ διπλωμάτης γεννηθεὶς τῷ 1853. Εὐρυτάτης μορφώσεως καὶ πολυμαθέστατος διετέλεσε κατ' ἐπανάληψιν ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ πρέσβυς εἰς Οὐάσιγκτων, εἰς Παρισίους καὶ εἰς Ἀγγλίαν. Ἀντεπροσώπευσε τὴν Βολιβίαν εἰς τὸ Παναμερικανικὸν συνέδριον τὸ συνελθὸν ἐν Μεξικὸν καὶ εἰς Ρίον Ἰανέϊρον. Ὁμοίως διὰ τῆς διπλωματικῆς του ἐπιδεξιότητος συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν σύναψιν τῆς μεταξὺ Βολιβίας καὶ Βραζιλίας συνθήκης, κατόπιν ἀναφυείσης ἔριδος μεταξὺ τῶν δύο ἐθνῶν διὰ παραμεθορίους διαφοράς, ἐξ ὧν ἠπειλήθη κήρυξις πολέμου. Ν. Π.—Λ.

Γκούβας, *Βασίλειος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Καρπενησίου. Τῷ 1825 ἔλαβε δίπλωμα ὑποχιλιάρχου. Γ. Δ. Κ.

Γκουβάτσος, *Παναγιώτης*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Καρυταίνης, πολεμήσας ὑπὸ τὸν Γ. Κολοκοτρώνην. Διεκρίθη εἰς τὴν ἄμυναν ἐναντίον τοῦ Ἰμβραὴμ καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας τῷ 1827. Γ. Δ. Κ.

Γκουβέα (Gouvea ἢ Govea), *Ἀνδρέας ντὲ —*. Πορτογάλος λόγιος (1497—1548). Ἐσπούδασεν ἐν Παρισίοις, τῷ δὲ 1533 ἐπρυτάνευσε τοῦ αὐτόθι πανεπιστημίου. Προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Πορτογαλίας, ἵδρυσεν εἰς τὴν Κοΐμπραν πανεπιστημιακὸν κολλέγιον ἀκμάσαν ἔκτοτε.

— **Γκουβέα** (Gouvea) *Ἀντώνιος ντὲ—*. Διάσημος νομομαθής, φιλόλογος καὶ φιλόσοφος Πορτογάλος, ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου (1505—1556). Ἐδίδαξεν ἐν Παρισίοις (1541—1544) φιλοσοφίαν καὶ ὑπερημύνθη ἐπιτυχῶς τοῦ Ἀριστοτέλους ἐναντίον τῶν θεωριῶν τοῦ Ράμου, γράψας καὶ ἰδιαίτερον σύγγραμμα: «Pro Aristotele, responsio adversus Petri Rami calumnias» (1543). Εἶτα ἐχρημάτισε καθηγητὴς τοῦ δικαίου εἰς διάφορα κέντρα τῆς Γαλλίας, ἀπέκτησε δὲ τοιαύτην φήμην ὥστε νὰ θεωρῆται ὁ μεγαλύτερος ἑρμηνευτὴς τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου. Μεταβὰς κατόπιν εἰς Ἰταλίαν ἐγένετο συγκλητικὸς τοῦ Πεδεμοντίου. Ἐγκυκλοπαιδικῆς μορφώσεως εὐρυτάτης, ἐθεωρεῖτο ἐπίσης εἷς τῶν σπουδαιοτέρων λατινιστῶν τῆς ἐποχῆς του. Ἐσχολίασε τὸν Κικέρωνα, μετέφρασε λατινιστὶ τὴν «Εἰσαγωγὴν» τοῦ Πορφυρίου (1541), ἐξέδωκε τὸν Βιργίλιον καὶ τὸν Τερέντιον. Τὰ ἅπαντά του ἐξεδόθησαν ἐν Ὁλλανδίᾳ ὑπὸ τοῦ J. Van Vaassen ὑπὸ τὸν τίτλον «Opera juridica, philologica, philosophica» (1766). Μ. ΒΑΛΛΑΣ

Γκουβέριον *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Φαράγγι.

γκουβερνάντα (ἡ) ἢ *κουβερνάντα*· ἡ παιδαγωγὸς γυνή, ἡ ἐπιμελουμένη τῆς ἀνατροφῆς καὶ παιδεύσεως παιδίου· ἰταλ. gouvernanta.

Γκουβιὸν-*Σαὶν-Σὺρ* (Gouvion-Saint-Cyr), *Λαυρέντιος*. Στρατάρχης τῆς Γαλλίας (1764—1830). Κατετάχθη ἐθελοντὴς τῷ 1792, τῷ δὲ 1794 ἐγένετο ἀντιστράτηγος. Ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος διωρίσθη πρέσβυς ἐν Μαδρίτῃ (1801). Ἐν τῇ ἐκστρατείᾳ τῆς Ρωσίας διοικῶν σῶμα στρατοῦ ἐνίκησε τοὺς Ρώσους ἐν Πολότσκ καὶ ὠνομάσθη στρατάρχης. Κατὰ τὴν παλινόρθωσιν προσεχώρησεν εἰς τοὺς Βουρβώνους (1814). Ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΗ' ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν δίς. Τῷ 1817 ἔθεσε τὰς βάσεις νέας ὀργανώσεως τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ. Συνέγραψε πλεῖστα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Ἀπομνημονεύματα στρατιωτικῆς ἱστορίας ἐπὶ διευθυντηρίου, ὑπατείας καὶ αὐτοκρατορίας» (1831). Ν. Π.—Λ.

γκοῦβρος (ὁ) *[Ζῳολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Ἠπείρῳ ἐντόμου τινός, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τῆς *κουβαρίδος*, ὅπερ ἀναφαίνεται κατὰ τὸ φθινόπωρον καὶ διατρυπᾷ τὸ δέρμα τῶν κατοικιδίων ζῴων, ἰδίως τῶν αἰγῶν καὶ τῶν βοῶν. Δ. Ν. Π.

Γκουβὺ (Gouvy), *Λουδουβῖκος-Θεόδωρος*. Λωρραινὸς μουσικοσυνθέτης (1822—1893), σπουδάσας ἐν Παρισίοις καὶ τελειοποιηθεὶς ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ. Ἐπανελθὼν ἐν Παρισίοις ἐξετέλεσε τὴν συμφωνίαν εἰς *φὰ μεῖζον*, δύο εἰσαγωγὰς κ. τ. λ. Τὰ πρῶτα ταῦτα ἔργα ἐπηκολούθησαν 5 ἀκόμη συμφωνίαι, τραγούδια, χορῳδίαι, ἐξ ὧν ἡ «Missa brevis», τὸ «Requiem», τὸ «Stabat Mater», ἡ καντάτα «Γολγοθᾶς» κ. τ. λ. Ἀξιοσημείωτος ἐπίσης εἶναι καὶ ἡ μουσικὴ δωματίου τοῦ Γκουβύ, περιλαμβάνουσα: 5 κουαρτέττα καὶ ἓν κουιντέττο ἐγχόρδων, 1 ὀκτέττο διὰ πνευστὰ ὄργανα, σονάτας κ. τ. λ. Γ. Σ.

—**Γκουβὺ** (Gouvy) *συσκευὴ* *[Μεταλλοτεχν.]*. Συσκευὴ χρησιμοποιουμένη διὰ τὴν ψῦξιν τῶν ἀερίων τῶν ἐξερχομένων ἀπὸ τὸ στόμιον τῶν ὑψηλῶν καμίνων. Τὰ ἀέρια ταῦτα, ὡς περιέχοντα πολὺ μονοξείδιον τοῦ ἄνθρακος καὶ ὑδρογόνου, χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν κίνησιν μεγάλων ἀεροϊ μηχανῶν, ἀφοῦ προηγουμένως ψυχθῶσι δι' ἐπὶ τούτῳ συσκευῶν. Ἡ προκειμένη ἀποτελεῖται ἀπὸ κύλινδρον μεταλλικὸν κατακόρυφον, ἀπὸ τὴν κάτω βάσιν τοῦ ὁποίου ὁδηγεῖται τὸ πρὸς ψῦξιν ἀέριον, ἐνῷ ἄνωθεν πίπτουσι λεπτότατα σταγονίδια ὕδατος, ἅτινα ἀφ' ἑνὸς ψύχουσι τὸ ἀέριον καὶ ἀφ' ἑτέρου παρασύρουσι μέρος τῆς κόνεως. Ἐκεῖθεν τὸ ἀέριον ὁδηγεῖται εἰς τὸν κύριον καθαρτῆρα. Α. Μ.

Γουγγουνοῦ (Gungunû). Βασιλεὺς τοῦ Νιπούρ, εἶτα δὲ τῆς Χαλδαίας. Καταλαβὼν περὶ τὸ 2400 π. Χ. τὴν πόλιν Οὐροῦ, ἵδρυσεν ἐν αὐτῇ τὴν καλουμένην δευτέραν δυναστείαν τῶν Οὐροῦ, ἥτις ἐβασίλευσεν εἰς τὴν Κάτω Χαλδαίαν ἀπὸ τοῦ 2400—2300.

Digitized by Google

Γκοῦγε (Guye), *'Αμβρόσιος-'Αρνόλδος-Γουλιέλμος*. 'Ολλανδὸς ρινο-ωτολόγος γεννηθεὶς τῷ 1839. Τῷ 1874 διωρίσθη ὑφηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ 'Αμστερδαμ, τῷ δὲ 1886 ἔκτακτος καθηγητής. 'Εγραψε πλείστας πραγματείας εἰς διαφόρους εὐρωπαϊκὰς γλώσσας, ὡς περὶ τῆς νόσου τοῦ Μενιέρου, περὶ ἀνακλαστικῶν ρινικῶν νευρώσεων, περὶ ρινικῆς ἀποπληξίας, περὶ κωφώσεως ἀποτόκου ἑπουλώσεως τοῦ τυμπάνου κ.τ.λ. Ο. Ρ.

— **Γκοῦγε** (Goeje), *'Ιωάννης ντὲ*—. Διαπρεπὴς 'Ολλανδὸς ἀνατολιστὴς (1836—1909). Τῷ 1896 διωρίσθη καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Λάϊντεν. 'Επανεξέδωκεν ἐπηυξημένην καὶ διωρθωμένην τὴν περίφημον ἀραβικὴν γραμματικὴν τοῦ Ράϊτ (*Whrit*, «Grammar of the Arabic Language» 1896—1898, 2 τόμ.) καὶ ἐξέδωκε διάφορα ἀραβικὰ ἔργα: Τοῦ Μπελαντουρὶ «Liber expugnation's regum (1866), «Fragmenta historicorum Arabicorum» (1870—1894, 8 τόμ.), «Diwan poetae Moslim ibno 'l Walid» (1875), «Ibn Cotaiba» κτλ. Περισπούδαστος εἶναι ἡ συγγραφὴ αὐτοῦ «Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν γεωγραφίαν τῆς 'Ανατολῆς» (2α ἔκδ. 1900).

Γκουγκάρα *[Γεωγρ.]*. 'Επαρχία τῆς 'Αρμενίας, ἡ *Γωγαρηνὴ* τῶν ἀρχαίων (βλ. Αρμενία). Ν. Μ.

Γκούγκας, *Χρῆστος*. Περίφημος Κλέφτης ἐκ Γαστούνης κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος (βλ. Βελῆ *πασᾶς* τ. ΣΤ' σ. 921 γ'). Γ. Δ. Κ.

Γκοῦγκελ (Gunkel)· βλ **Γκοῦνκελ**.

Γγούγκενχάϊμερ (Guggenheimer), *Αἰμίλιος*. Γερμανὸς μεγαλοβιομήχανος (1860—1925). 'Εχρημάτισε (1903) σύνδικος τοῦ «Μηχανεργοστασίου 'Αουγσβούργου-Νυρεμβέργης» (Maschinenfabrik Augsburg-Nürnberg, διευθυντὴς αὐτοῦ ἐν Βερολίνῳ (1916), πρόεδρος τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ συνδέσμου βιομηχανίας (1919) καὶ πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν ἐπανορθώσεων (1920—1921).

Γκούγκοβον *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Βρυτά.

γκουδυέρα (ἡ) (Goodyera) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀρχεοειδῶν*. Εἶναι πόαι ἐτήσιαι μὲ ριζώματα νηματοειδῆ καὶ καυλὸν ἁπλοῦν, εὐθέως πρὸς τὰ ἄνω διευθυνόμενον, φέροντα κατὰ τὴν βάσιν του φύλλα λογχοειδῆ καὶ ὀδοντωτὰ κατὰ τὴν περιφέρειάν των. Γνωστὰ εἶναι περὶ τὰ 25 εἴδη, πάντα ἰθαγενῆ τῶν εὐκράτων χωρῶν τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γκουδυέρα ἡ ἕρπουσα* (Goodyera repens), καλλιεργουμένη ἐπιτυχῶς εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Γαλλίας. Δ. Ν. Π.

Γκουὲ (Gouet), *'Αμεδαῖος*. Γάλλος ἱστοριογράφος (1813—1869). Δημοσιεύσας κατ' ἀρχὰς ἐπιφυλλίδας, μυθιστορήματά τινα καὶ διηγήματα, ἀφωσιώθη μετὰ ταῦτα ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν εἰς συγγραφὴν ἱστορίας τῆς Γαλλίας (1863, τόμ. 1—4), ἣν αὐτοκτονήσας ἀφῆκεν ἡμιτελῆ μέχρι τῶν χρόνων τῆς 'Αναγεννήσεως. Ν. Π.—Λ.

Γκουεϊάμι. 'Ιάπων ζωγράφος τοῦ ΙΕ' αἰῶνος γεννηθεὶς περὶ τὸ 1431. 'Υπῆρξεν υἱὸς τοῦ ὀνομαστοῦ καλλιτέχνου Νοάμι, παρ' ᾧ ἐπὶ μακρὸν ἐμαθήτευσε, πατὴρ τοῦ Σοάμι, ὅστις τάσσεται μεταξὺ τῶν διασημοτέρων τοπιογράφων τῆς 'Ιαπωνίας καὶ διδάσκαλος τοῦ μεγάλου Σουμπούν. 'Ανεδείχθη ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ φιλοτέχνου αὐτοκράτορος 'Ασικάγκα Γιοσιμάσα (1435—1490), ὅστις τὸν ἐτίμησε διὰ τῆς εὐνοίας του, χρησιμοποιήσας πολλάκις αὐτὸν ὡς καλλιτεχνικόν του σύμβουλον. Ι. Μ. Π.

Γκουεκουμπὶ (Guecubi) *[Μυθολ.]*. Δαίμων τοῦ κακοῦ, ἐν τῇ μυθολογίᾳ τῶν 'Αραυκανῶν τῆς 'Αμερικῆς, παρεμφερὴς πρὸς τὸν σατανᾶν ἢ τὸν διάβολον. —Δ.

Γκουέλντρε (Gueldre) *[Γεωγρ.]* 'Επαρχία τῆς 'Ολλανδίας, ἔχουσα ἐμβαδὸν 4 968 τετρ. χλμ. Κάτ. 419 990. 'Εξάγει κτήνη, ἔλαιον, καπνόν, καρπούς, δέρματα, χάρτην. Πρωτεύουσα '*Αρνχάϊμ*. —Μ.

Γκουὲλφ (Guelph) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ 'Οντάριο, τοῦ Καναδᾶ, 45 μίλλια Δ. τοῦ Τόροντο σιδηροδρομικῶς. Κάτ. 11.496. Κέντρον γεωργικῆς περιφερείας, ἐξάγει σιτηρά, καρποὺς καὶ κτήνη εἰς μεγάλας ποσότητας. 'Εδρα τοῦ γεωργικοῦ πανεπιστημίου τοῦ 'Οντάριο. —Μ.

Γκουέλφοι (Guelfen)· βλ. Γουέλφοι.

Γκουεμπτζὲ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς χερσονήσου Κογιαλλί, δύο χιλιόμετρα ἔνδον τῆς, μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Καβὰ Μπουρνοῦ καὶ Γελκὲν Μπουρνοῦ, παραλίας τῆς ἀφοριζούσης πρὸς Β τὸν κόλπον τῆς Νικομηδείας. Μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς ἀκτῆς, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Χοϊδὰρ-πασᾶ—Νικομηδεία., τὸ βυζαντινὸν φρούριον ὅπου ἔκειτο πιθανώτατα 'Εσκῆ 'Ισκάρ, καὶ ὁ κατὰ τὴν παράδοσιν τάφος τοῦ 'Αννίβα (πλάτ. 40° 47' Β, μήκ. 29° 26' 'Αν, χάρτ. ἀγγλ. 224: Sea of Marmara). Ι. Ε. Λ.

Γκουὲν (Gouin), *'Αλέξανδρος-'Ερρῖκος*. Γάλλος πολιτικὸς καὶ οἰκονομολόγος (1792—1871). 'Επὶ κυβερνήσεως Θιέρσου ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν (1840). 'Εκλεγεὶς βουλευτὴς εἰς τὴν συνταχτικὴν καὶ νομοθετικὴν συνέλευσιν ἐστράφη πρὸς τὴν πολιτικὴν τοῦ Ναπολέοντος, Γ' διορισθεὶς ἐν τέλει γερουσιαστής. Ν. Π.—Λ.

— **Γκουὲν** (Gouin), *Εὐγένιος*. Γάλλος πολιτικὸς (1818—1895) υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Βουλευτὴς τῷ 1871 ὑπεστήριξε τὴν πολιτικὴν τοῦ Θιέρσου καὶ εἶτα τοῦ μοναρχισμοῦ, ἀλλὰ συνηνώθη τέλος μετὰ τῶν δημοκρατικῶν (1874) καὶ ἐγένετο ἰσόβιος γερουσιαστὴς (1875). Ν. Π.—Λ.

Γκὸ-ϋενυοῦ (Go-yenyou). Αὐτοκράτωρ τῆς 'Ιαπωνίας (1357—1393). Διεδέχθη τὸν πατέρα του Κογκοῦ Β' τῷ 1372 ἐν τῇ βορείῳ 'Ιαπωνίᾳ, ὅτε αὕτη διῃρεῖτο εἰς δύο βασίλεια ἀνεξάρτητα ἀπ' ἀλλήλων. Τῷ 1382 παρῃτήθη ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ του Μότο-Φίτο. Ν. Π.—Λ.

Γκουέρρα (Guerra), *Εὐγένιος*. 'Ισπανὸς γλύπτης τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Τὰ γνωστότερα τῶν ἔργων του εἶναι τὰ ἀγάλματα τῶν ἁγίων Jean Bueno καὶ Γουλιέλμου. Ι. Μ. Π.

— **Γκουέρρα** (Guerra), *'Ιωάννης*. 'Ιταλὸς ἀρχιτέκτων καὶ ζωγράφος (1544—1618). Μεταβὰς εἰς Ρώμην εἵλκυσε πρὸς ἑαυτὸν τὴν εὐμενῆ προσοχὴν τοῦ πάπα Σίξτου τοῦ Ε', ὅστις τῷ ἀνέθηκε τὴν ἐκτέλεσιν διαφόρων διακοσμητικῶν ἔργων ἐν τῷ ναῷ τῆς 'Αγίας Μαρίας τῆς Μείζονος καὶ τοῖς ἀνακτόροις τοῦ Κυριναλίου καὶ τοῦ Βατικανοῦ. 'Επὶ πλέον ὁ Γκουέρρα διεκόσμησεν, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Καίσαρος Νέββια τοῦ ἐξ 'Ορβιέτο, τὴν πρόσοψιν τοῦ ναοῦ τοῦ 'Αγίου 'Ιακώβου τῶν Scossocavali καὶ τὸν ναὸν τοῦ 'Αγίου Νικολάου in Carcere. 'Ως ἀρχιτέκτων ἐξετέλεσε τὰ σχέδια τῆς ἐν Ρώμῃ Scala Santa καὶ τῶν ναῶν τῆς Madona della Asse καὶ Santa Maria di Paradiso. Ι. Μ. Π.

— **Γκουέρρα** (Guerra), *'Ιωσήφ*. 'Ισπανὸς γλύπτης τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. 'Εγένετο ἰδίᾳ γνωστὸς ὡς μαθητὴς τοῦ θείου του Φραγκίσκου Γκουτιέρρεθ. Ι. Μ. Π.

Γκουερράτσι (Guerrazzi), *Φραγκίσκος-Δομένικος*. 'Ιταλὸς μυθιστοριογράφος καὶ πολιτικὸς γεννηθεὶς τῷ 1804 εἰς Λιβόρνον. 'Ελθὼν εἰς ρῆξιν μετὰ τοῦ πατρὸς του ἠναγκάσθη νὰ παλαίσῃ μόνος ἐναντίον τῆς δυστυχίας. 'Ενῷ ἐσπούδαζε νομικὰ εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Πίζης, εἰργάζετο καὶ ὡς διορθωτής, μεταφραστὴς βιβλίων καὶ διδάσκαλος. Εἰς ἡλικίαν εἴκοσι ἐτῶν, γενόμενος διδάκτωρ τῆς νομικῆς, ἤνοιξεν εἰς Λιβόρνον δικηγορικὸν γραφεῖον. Θαυμαστὴς τοῦ Μακιαβέλη καὶ τοῦ Βύρωνος καὶ ὀνειρευόμενος τὴν ἀποκατάστασιν τῆς πατρίδος του, μετεχειρίσθη τὴν λογοτεχνίαν ὡς μέσον διαδόσεως τῶν πολιτικῶν του φρονημάτων. Τῷ 1827 ἐξέδωκε τὸ πρῶτον του μυθιστόρημα «La Battaglia di Benevento», ὅπερ ἐνεποίησε ζωηρὰν ἐντύπωσιν. 'Ολίγον ἀργότερον, μετὰ τοῦ Καρόλου Μπίνι, ἵδρυσε τὸν «Indicatore livornese», ὅστις ὅμως ἐκλείσθη ἀμέσως τοῦ ἐκδότου του φυλακισθέντος περὶ τὸ 1831 ὡς ἐπαναστάτου. 'Ο Ματσίνι, νεώτατος ἀκόμη, ἐξεκίνησε πεζὸς ἐκ Γενούης διὰ νὰ τὸν γνωρίσῃ, καὶ ὅτε τῷ 1832 ἵδρυσε τὴν «Νεαρὰν 'Ιταλίαν» ἐδέχετο τὰς συμβουλάς του. Τῷ 1833 ὁ Γκουερράτσι ἐφυλακίσθη ἐκ δευτέρου εἰς τὸ φρούριον Πορτοφεράϊο μετὰ τοῦ Μπίνι καὶ ἄλλων τινῶν πατριωτῶν, ἐκεῖ δὲ ἔγραψε καὶ τὸ ἀξιολογώτερον ἐκ τῶν ἔργων του «L'Assedio di Firenze», ὅπερ ἐξέδωκε τῷ 1834, καὶ ὅπου περιγράφει μετὰ δυνάμεως τὴν τελευταίαν μάχην τῶν ἀμυνομένων Φλωρεντινῶν ἐναντίον τῶν ἡνωμένων στρατευμάτων τοῦ πάπα καὶ τοῦ αὐτοκράτορος. 'Εξελθὼν τῶν φυλακῶν ἐπεδόθη μετ' ἐπιτυχίας εἰς τὸ δικηγορικόν του ἐπάγγελμα, ἀλλὰ κατὰ τὰ γεγονότα τοῦ 1848 συνελήφθη ἐκ νέου καὶ ἐφυλακίσθη εἰς τὸ φρούριον Πορτοφεράϊο. Μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ τοσκανικοῦ καθεστῶτος ἠλευθερώθη καὶ ἵδρυσε τὴν ἐφημερίδα «Inflessibile», καὶ ἐξελέγη τρὶς ἀντιπρόσωπος. Τέλος, ὅταν ὁ Λεοπόλδος Β' ἠναγκάσθη νὰ δεχθῇ καὶ ἕναν δημοκρατικὸν ὑπουργόν, ὁ Μοντανέλλι, παρ' ὅλην τὴν διαφορὰν τῶν ἀρχῶν του, προσέλαβε τὸν Γκουερράτσι. 'Ολίγον ἀργότερον, γενόμενος δικτάτωρ, ἀνετράπη ὑπὸ τοῦ λαοῦ κατὰ τὴν προσέγγισιν τῶν Αὐστριακῶν, καὶ σωθεὶς μετὰ δυσκολίας κατεδικάσθη εἰς διακρχῆ καταναγκαστικὰ ἔργα. Μετὰ τρία ἔτη ἡ ποινή του μετετράπη εἰς ἐξορίαν, καὶ καταφυγὼν εἰς Βαστίαν ἐπεδόθη καὶ πάλιν εἰς τὸ φιλολογικόν του ἔργον, γράψας διάφορα μυθιστορήματα. Τῷ 1857 μετέβη εἰς Γένουαν, ἔμεινεν ὅμως τελείως ἀμέτοχος εἰς τὰ γεγονότα τοῦ 1859. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς 'Ιταλίας ἐξελέγη βουλευτής, ἀποτυχὼν ὅμως κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1870, ἀπεσύρθη εἰς τὴν παρὰ τὴν Τσινκουαντίναν ἔπαυλίν του, ὅπου ἀπέθανε μετὰ τρία ἔτη ἐξ ἀποπληξίας. 'Ο Γκουερράτσι, πλὴν τῶν ἀναφερθέντων ἀνωτέρω ἔργων, ἔγραψε καὶ τὰ ἀκόλουθα: «Isabella Orsini», «Beatrice Cenci», «Veronica Cibo», «Il Destino», «Paolo Pelliccioni», «L' Apologia», «L' Asino», «L' Assedio di Roma» «Il buco nel muro», «Pasquale Paoli», καθὼς καὶ τὸ ἔμμετρον δρᾶμα «I Bianchi e i Neri». Τὸ ἔργον του ἐξεδόθη ὁλόκληρον εἰς 15 τόμους τῷ 1868 εἰς Μιλάνον. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν μετεφράσθη ὑπὸ 'Ιωάν. Σ. Μάνεσση τὸ ἐκτεταμένον διήγημα «Veronica Cibo» ὑπὸ τὸν τίτλον «'Η Δούκισσα τοῦ 'Αγίου 'Ιουλιανοῦ» (Ζάκυνθος 1876).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Bosio*. «La vita e le opere di F. D. Guerrazzi» (Μιλάνον 1877). *Fenini*, «F. D. Guerrazzi» (Μιλάνον 1873). —Τοῦ *ἰδίου* «Manzoni e Guerrazzi» (Μιλάνον 1875). Γ. Σ. ΣΠΑΤΑΛΑΣ

γκουερρίλλα (ἡ) (ἰσπαν. guerilla, προφ. *γκερρίλλια*)· ὁ ἄτακτος πόλεμος ὁ διεξαγόμενος διὰ μικρῶν ἐθελοντικῶν σωμάτων, διὰ μέσων προχείρων καὶ ἄνευ τηρήσεως τῶν διεπόντων τοὺς τακτικοὺς στρατοὺς κανόνων καὶ ὑποχρεώσεων. 'Η λέξις εἶναι ἀντίστοιχος πρὸς τὴν ἑλληνικὴν *κλεφτοπόλεμος*.

Τοιοῦτοι πόλεμοι διεξήχθησαν κυρίως ἐν 'Ισπανίᾳ (κατὰ τοῦ Ναπολέοντος), ἐν 'Ελλάδι (ἑλληνικὴ ἐπανάστασις) καὶ εἰς τὰς δημοκρατίας τῆς Κεντρῴας καὶ Νοτίου 'Αμερικῆς. 'Εν 'Ισπανίᾳ, ἰδίως ἀπὸ τοῦ 1808, συνεκροτήθησαν σώματα ὁμάδων ὁπλοφόρων μὲ μόνον σῆμα διακριτικὸν ἐπὶ τοῦ πίλου ἀντὶ πάσης ἄλλης στολῆς. Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ὁμάδων τούτων ἐνήργουν ἐν συναφείᾳ μετὰ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ καὶ ἐβοήθουν αὐτὸν ἐν ταῖς ἐπιχειρήσεσιν, ἐπιτιθέμενοι ἐκ τῶν ὄπισθεν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, διακόπτοντες τὰς συγκοινωνίας του, αἰφνιδιάζοντες αὐτὸν καὶ πολλάκις ἐπιφέροντες σύγχυσιν καὶ διασποράν. 'Επίσης ἐχρησιμοποιήθη τὸ εἶδος τοῦτο καὶ κατὰ τὴν Καρλικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1848 κατὰ τῶν ἰσπανικῶν βασιλικῶν στρατευμάτων. 'Ομοίως κατὰ τὴν Μεξικανικὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1861—1867 οἱ Γάλλοι ἠναγκάσθησαν νὰ σχηματίσωσι τοιαῦτα σώματα καὶ νὰ πολεμήσωσι διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου τὰς γκερρίλλιας τῶν Μεξικανῶν. Ν. Π.—Λ.

Γκουερρίνι (Guerrini). 'Ιταλὸς συγγραφεὺς γνωστότατος ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Στεκκέττι (βλ.λ.).

Γκουερτσῖνο (Guercino Barbieri), *Φραγκῖσκος*. 'Ιταλὸς ζωγράφος (1590—1666). Κατήγετο ἐξ οἰκογενείας καλλιτεχνῶν. Εἰς ἡλικίαν δεκαεπτὰ ἐτῶν συνειργάσθη μετὰ τοῦ Gennari, τῷ δὲ 1615 ἐξέθηκεν ἔργα του ἐν Βολωνίᾳ καὶ κατέστη εὐφήμως γνωστός. Τῷ 1616 ἤνοιξε σχολὴν ἐν τῇ γενετείρᾳ του πόλει Τσέντο. Τῷ 1619 συνεδέθη ἐν Βενετίᾳ μετὰ τοῦ 'Ιακώβου Πάλμα, ἐν Βολωνίᾳ δὲ ἐξετέλεσε τὸν «'Αγιον Γουλιέλμον» τοῦ παρεκκλησίου Λοκατέλλι κ.ἄ. Τῷ 1621 ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ πάπα Γρηγορίου τοῦ ΙΕ' εἰς Ρώμην, ἔνθα ἐζωγράφησε τὸ «Μαρτύριον τοῦ ἁγίου Πετρονίλλου». Κατόπιν ἐγκατεστάθη εἰς Βολωνίαν, ἔνθα ἐδέχθη καὶ τὴν ἐπίσκεψιν τῆς βασιλίσσης τῆς Σουηδίας Χριστίνης, ἥτις ἀπεθαύμασε τὰ ἔργα του. 'Υπῆρξε καλλιτέχνης γονιμώτατος, χαρακτηριστικὸν δὲ τῆς εὐχερείας μεθ' ἧς εἰργάζετο εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι τὸν «Αἰώνιον Πατέρα», ὃν παρήγγειλαν εἰς αὐτὸν οἱ μοναχοὶ τῆς Κολωνίας, ἐξετέλεσεν ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ νυκτὶ ὑπὸ τὸ φῶς πυρσῶν καὶ λαμπάδων. 'Εν συνόλῳ ἐξεπόνησεν ὑπὲρ τὰ 250 μεγάλα καὶ πάρα πολλὰ μικρότερα ἔργα. Μεταξὺ τούτων: «'Ο ἅγιος Πέτρος ὁ μάρτυς» (ἐν Μοδένῃ), «'Ο ἅγιος 'Αντώνιος» (ἐν Παδούῃ), «'Ο Εὐαγγελισμὸς» (ἐν Μιλάνῳ), «'Ο ἀποχωρισμὸς Πριάμου καὶ 'Εκτορος» (ἐν Μασσαλίᾳ), «'Ο Λὼτ καὶ αἱ θυγατέρες του», «'Η Παρθένος μετὰ τοῦ ἁγίου Πέτρου», «'Ο ἅγιος 'Ιερώνυμος», «'Η ἀνάστασις τοῦ Λαζάρου», «'Ο 'Ηρακλῆς καταβάλλων τὴν Λεοναίαν ὕδραν» καὶ τινα ἄλλα (εἰς τὸ Λοῦβρον) καὶ «'Η ἁγία Θηρεσία εἰς τοὺς πόδας τοῦ Χριστοῦ» (εἰς Λυῶνα). Τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς τέχνης τοῦ Γκουερτσῖνο εἶναι ἡ σοφὴ καὶ ζωηρὰ ἀναπαράστασις τῆς φύσεως, ἡ διαύγεια τοῦ σχεδίου καὶ ἡ ἁρμονία τοῦ χρωματισμοῦ. Ι. Μ. Π.

Γκοὺζ (Gouges), *Μαρία 'Ωμπρὺ ντὲ*—. Γαλλὶς λογία (1748—1793). Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ἐκηρύχθη ἐνθουσιωδῶς ὑπὲρ αὐτῆς· ἀργότερον ὅμως συνεπαθησε καὶ ἀνέλαβε τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ βασιλέως, προτείνασα εἰς τὸν Ροβεσπιέρρον νὰ ἀναχωρήσῃ τῆς ἀρχῆς καὶ νὰ αὐτοκτονήσῃ. Παραπεμφθεῖσα ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου κατεδικάσθη εἰς θάνατον καὶ ἐξετελέσθη. Συνέγραψε διὰ τὴν σκηνὴν δράματα, παρουσιάσασα αὐτὰ εἰς τὸ «Γαλλικὸν Θέατρον». 'Εξ ὅλων τούτων μόνον ἐν ἐπαίχθη «Τὸ εὐτυχὲς ναυάγιον». Τὰ λοιπὰ ἔργα «Μολιέρος καὶ Νινόν», «'Ο γάμος τῶν Χερουβεὶμ», «'Ο σωφρονισθεὶς φιλόσοφος» κτλ. ἐδημοσιεύθησαν μόνον χωρὶς νὰ παιχθῶσιν οὐδέποτε. Ν. Π.—Λ.

— **Γκοὺζ-ντὲ-Σαρπαὶν** (Gouge de Charpaigne), *Μαρτῖνος*. Γάλλος πολιτικὸς (1360—1441), ἐπίσκοπος τοῦ Σάρτρ (1406). Γενόμενος καγκελλάριος τοῦ Δελφίνου Λουδοβίκου συνετέλεσεν εἰς τὴν μεταξὺ Βασιλέως καὶ Βουργουνδῶν συμφιλίωσιν. Ν. Π.—Λ.

Γκουζὰρ (Gougeard), *Αὔγουστος*. Γάλλος ναυτικὸς (1827—1886) διακριθεὶς ἐν Κριμαίᾳ καὶ ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Μάνς. Σύμβουλος τῆς ἐπικρα-

Digitized by Google

τείας (1879) καὶ ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν ὑπὸ τὸν Γομβέτταν (1881—1882). Συνέγραψε: «Τὸ πολεμικὸν Ναυτικὸν ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερον» (1877) κ. ἄ. Ν. Π.—Λ.

Γκουζὲ (Goujet), ***Κλαύδιος Πέτρος.*** Γάλλος Ἰησουίτης (1697—1767). Συνέγραψε: «Βίους Ἁγίων» (1730). Συμπλήρωμα τοῦ λεξικοῦ τοῦ Μορέρι (1735) «Περὶ τῶν ἐπιστημῶν ἐν Γαλλίᾳ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Καρλομάγνου» (1737) κ. ἄ. Ὑπέστη πλείστας διώξεις ὡς Ἰανσενιστής. Ν. Π.—Λ.

Γκουζενὸ ***ντὲ Μουσσὼ*** (Gougenot des Mousseaux), ***Ἐρρῖκος.*** Γάλλος συγγραφεύς (1805—1876) συγγράψας περὶ τοῦ «Ἰουδαϊσμοῦ καὶ ἐξιουδαϊσμοῦ τῶν χριστιανικῶν λαῶν» (1896) κ.ἄ. Ν. Π.—Λ.

Γκουζίντε (Gusinde), ***Μαρτῖνος.*** Γερμανὸς ἐθνογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1886. Ἀπὸ τοῦ 1921 καθηγητὴς τῆς ἀνθρωπολογίας καὶ τῆς ἐθνολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Σαντιάγκο. Τῷ 1916 ἐξηρεύνησε τὴν χώραν τῶν Ἀραυκανῶν, ἀπὸ δὲ τοῦ 1919—1924 τὴν Γῆν τοῦ Πυρὸς καὶ τὴν δυτικὴν Παταγονίαν. Ἔγραψε: «Βιβλιογραφία τῆς νήσου Πάσκουα», «Ἀποστολὴ εἰς τὴν νῆσον τοῦ Πυρός».

Γκουζὸν (Goujon), ***Ἰωάννης.*** Διάσημος Γάλλος γλύπτης τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Κατήγετο ἐκ Νορμανδίας. Πληροφορίαι περὶ τῆς μαθητείας του καὶ τῶν πρώτων χρόνων τῆς καλλιτεχνικῆς του ζωῆς ἐλλείπουσι. Τὰ παλαιότερα αὐθεντικὰ ἔργα του σῴζονται ἐν Ρουέν· εἶναι δὲ ταῦτα διακοσμητικά τινα ἀνάγλυφα ἐν τῷ ναῷ τοῦ Saint-Maclou, μαρτυροῦντα λίαν ἐνωρίς, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἤδη, τὴν μεγάλην ἀξίαν τοῦ καλλιτέχνου. Πνεῦμα εὔστροφον καὶ ἱκανὸν νὰ προσδεχθῇ ἐν ὅλῃ τῇ εὐρύτητί των τὰς κυκλοφορούσας κατὰ τοὺς χρόνους του καλλιτεχνικὰς τάσεις καὶ τὰς διαμορφουμένας ἀντιλήψεις, ἠδυνήθη τὰ ἀναδειχθῇ δι' ἐργώδους προσπαθείας εἷς τῶν κυριωτέρων ἐκπροσώπων τοῦ πνεύματος τῆς Ἀναγεννήσεως ἐν Γαλλίᾳ. Γνωστὸν εἶναι ὅτι μέχρι τοῦ Ἰωάννου Γκουζὸν ἡ γλυπτική, τέχνη ἐξαιρέτως ἀγαπητὴ καὶ στοργικῶς πάντοτε καλλιεργουμένη εἰς τὴν Γαλλίαν, περιωρίζετο κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν διακόσμησιν ναῶν καὶ τὴν κατασκευὴν ἐπιτυμβίων μνημείων. Μόλις δὲ διὰ τοῦ Γκουζὸν καὶ τοῦ Πιλὸν ἤρχισε νὰ κινῆται μὲ ἐλευθερίαν.

Ἰωάννης Γκουζόν.

Ἰω. Γκουζόν: *Νύμφαι.*

Μουσεῖον Τροκαντερό.]

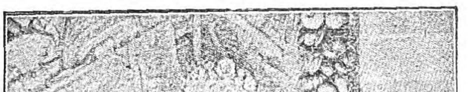

Ἰω. Γκουζόν: *Μία γωνία τῆς ἑστίας ἐκ τῆς αἰθούσης τῶν Καρυατίδων.*

[Μουσεῖον Λούβρου.]

Κατὰ ταῦτα τὸ ἔργον τοῦ Γκουζὸν ἀποτελεῖ κατά τινα τρόπον τὸν προμαχῶνα, ἀφ' οὗ ἡ ἰταλικὴ τέχνη ἠδυνήθη νὰ κυριαρχήσῃ ἐπὶ μακρὸν διάστημα εἰς τὴν Γαλλίαν. Ὁ Πέτρος Λεσκὸ καὶ ὁ Φιλιμπὲρ Ντελόρμ, ἐγκάρδιοι συνεργάται καὶ φίλοι του, τοῦ ἐνέπνευσαν τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν τέχνην καὶ τοῦ ἔδειξαν τὴν σημασίαν καὶ τὴν ἀξίαν τῆς ἀρχαίας τέχνης. Τρία ἔτη μετὰ τὴν διακόσμησιν του Saint-Maclou, ὁ Γκουζὸν ἐκόσμησε τὸ ἅγιον βῆμα τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ-l'Auxerrois διὰ τῶν ἀπεικονίσεων τῶν «Εὐαγγελιστῶν» (ἤδη εὑρισκομένων εἰς τὸ Λοῦβρον), τῆς «Ἀποκαθηλώσεως», τῆς «Παναγίας» καὶ ἓξ κεφαλῶν Χερουβείμ, ἅτινα δὲν ἐπέζησαν τῆς καταστροφῆς τοῦ ἁγίου βήματος. Τὸ μᾶλλον ἐνδιαφέρον τμῆμα τῆς προσπαθείας του ταύτης εἶναι ἡ «Ἀποκαθήλωσις», ἥτις ἀπόκειται νῦν εἰς τὸ Λοῦβρον. Εἰς τὰ ἔργα ταῦτα ὁ Γκουζὸν ἀποδεικνύει ἤδη ἐμφανῶς τὰς βαθείας καλλιτεχνικὰς ἀρετάς, διὰ τῶν ὁποίων τὸν ἐπροίκισεν ἡ φύσις. Καθιερώνει μίαν περίοδον τῆς γαλλικῆς τέχνης, ἡ ὁποία ἔρχεται, ἂν ὄχι ν' ἀντιπαραταχθῇ, τοὐλάχιστον νὰ συμπληρώσῃ τὴν σχολὴν τοῦ Φονταινεμπλώ, ἥτις, κατὰ τὴν τόσον ἐπιτυχῆ ἔκφρασιν τοῦ Salomon Reinach, «parle une langue italienne, mais avec un fort accent français» (Apollo, σελ. 220). Ὁ Γκουζὸν δὲν ἔχει ἰσχυρὸν γαλλικὸν τόνον εἰς τὴν ἰταλίζουσαν γλῶσσάν του. Εἶναι ὁ μᾶλλον Ἰταλὸς ἐξ ὅλων τῶν Γάλλων καλλιτεχνῶν τῆς ἐποχῆς ταύτης. Συγχρόνως ὅμως εἶναι καὶ ὁ μᾶλλον ἐπιτήδειος εἰς τὴν χρῆσιν τῶν ἐκφραστικῶν μέσων καὶ ὁ μᾶλλον εὐσυνείδητος καὶ ἱκανὸς δι' ἀνεξαρτήτους καὶ ἀπηλλαγμένας δουλικῆς μιμήσεως συλλήψεις. Ἀπὸ τοῦ 1544 μέχρι τοῦ 1547 ὁ Γκουζὸν διακοσμεῖ τὸν πύργον τοῦ Écouen, ἔνθα εὑρίσκει ἀφορμὴν νὰ ἐκφράσῃ τὸ πλημμυρισμένον ἀπὸ ἀρχαῖον φῶς καὶ ἀπὸ ἑλληνικὴν χάριτα ἰδεῶδές του εἰς ἐξόχως ἐπιτυχεῖς πλαστικὰς ἀναπαραστάσεις. Ἐγκαταλείπεται εἰς ἀλληγορίας, τόσον, ἄλλως τε, προσφιλεῖς εἰς τὴν τέχνην τῆς ἐποχῆς του, ἥτις ἐλάμβανε καὶ μετουσίωνεν εἰς λαμπροὺς καρποὺς ὅλους τοὺς χυμοὺς τῆς ἑλληνικῆς καὶ τῆς λατινικῆς ἀρχαιότητος. Συγχρόνως ἐπιλαμβάνεται τῆς ἀπεικονίσεως βιβλικῶν ἐπεισοδίων, εἰς τὰ ὁποῖα μεταδίδει ἀρχαῖον κάλλος. Τοιουτοτρόπως ἐν Écouen ἐκτελεῖ τὰς «Φήμας», τὴν «Πτερωτὴν Νίκην», τὴν «Πίστιν», τὴν «Θυσίαν τοῦ Ἀβραάμ» κλπ. Τῷ 1547 ἐργάζεται εἰς τὴν διακόσμησιν τοῦ «Βιτρουβίου» τοῦ Ζὰν Μαρτέν. Ἀπὸ δὲ τοῦ ἰδίου ἔτους μέχρι τοῦ 1549 διακοσμεῖ, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Πέτρου Λεσκό, τὴν «Κρήνην τῶν ἀθῴων», ἀληθὲς ἀριστούργημα χάριτος, ἱδρυμένον εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἀρχαίου κοιμητηρίου τῶν Ἀθῴων, ἐντὸς αὐτῆς τῆς καρδίας τῶν Παρισίων. Ἡ κρήνη αὕτη παραμένει πάντοτε ὡς μία τῶν σημαντικωτέρων ἐκδηλώσεων τῆς ἰταλογαλλικῆς ἀναγεννήσεως. Κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα ἀνεκαινίσθη ὑπὸ τοῦ Pajou, τινὰ δὲ τῶν εἰς τὸν Γκουζὸν ὀφειλομένων ἀναγλύφων της μετηνέχθησαν εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Λούβρου. Μεταξὺ τούτων αἱ πέντε Νύμφαι, εἰς ἃς προσέθηκεν ἕκτην ὁ Pajou, εἶναι ἀξιοθαύμαστοι διὰ τὸν τρόπον, καθ' ὃν ὁ Γκουζὸν κατώρθωσε ν' ἀποδώσῃ τὴν ἀρχαίαν χάριτα, τὴν γαληνιαίαν ἐκείνην ἐρασμιότητα τῶν προχριστιανικῶν μαρμάρων, χωρὶς νὰ λησμονήσῃ τὴν νεωτέραν κομψοπρέπειαν καὶ ἁβρότητα. Κατὰ τὸν ἴδιον περίπου χρόνον ὁ Γκουζὸν εἰργάσθη εἰς τὸ μέγαρον Καρναβαλὲ καὶ εἰς τὸν πύργον τοῦ Ἀνέ, ἐξ οὗ προέρχεται ἡ γνωστοτάτη «Καθημένη Ἄρτεμις» τοῦ μουσείου τοῦ Λούβρου. Εἰς τὸ πλαστικὸν τοῦτο σύμπλεγμα, οὗ ἡ αὐθεντικότης ἀμφισβητεῖται, παρέστησεν ὁ Γκουζὸν τὴν εὐνοουμένην πυργοδέσποιναν τοῦ Ἀνὲ ὡς κυνηγέτιδα Ἄρτεμιν, κρατοῦσαν ἀνὰ χεῖρας τὸ τόξον καὶ στηριζομένην ἐν ἡμιανακλίσει ἐπὶ ἐλάφου, τῆς ὁποίας ἐξαιρέτως ζωηρὰ εἶναι ἡ ὀξεῖα κεφαλὴ μὲ τὰ περίπλοκα καὶ λίαν ὑψηλὰ κέρατα. Τὸ εὐμελὲς σῶμα, ἡ κανονικωτάτη κατατομή, ἡ ἀρχαϊκώτατα ἀναδεδεμένη κόμη, ἡ ἐρασμιότης καὶ ἡ χάρις τοῦ γυναικείου τούτου σώματος εἶναι ἄξιαι θαυμασμοῦ. Ἀλλὰ τὸ τελειότερον ἔργον τοῦ Γκουζὸν δὲν εἶναι τοῦτο. Εἶναι αἱ «Καρυάτιδες», ἃς ἐξετέλεσεν ἀπὸ τοῦ 1550 μέχρι τοῦ 1562, ἐργαζόμενος ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Πέτρου Λεσκὸ εἰς τὴν διακόσμησιν τῆς εἰσόδου τῆς αἰθούσης τῶν φρουρῶν, νῦν αἰθούσης τῶν «Ἀρχαίων» τοῦ Λούβρου. Ἡ ἔμπνευσις εἶναι ὅλως ἀρχαϊκή, ἀλλ' ἡ ἐκτέλεσις μαρτυρεῖ γαλατικὴν εὐγένειαν. Ἡ ἔκφρασίς των, μολονότι σοβαρά, δὲν ἔχει τὴν αὐστηρότητα καὶ τὴν ρωμαλεότητα τῶν Κορῶν τοῦ Ἐρεχθείου. Αἱ μορφαί των εἶναι περισσότερον θηλυπρεπεῖς, οὕτως εἰπεῖν· ἀπαλύνονται ἀπὸ μίαν μέριμναν κομψότητος, πρὸς ἣν ἄριστα συναρμόζεται καὶ ἡ καθόλου διάταξις τῆς ἐνδυμασίας των καὶ ἡ ἐν γένει παράστασίς των. Εἰς τὸ Λοῦβρον ἐπίσης ἐξετέλεσε τὰς προσωποποιίας τῆς «Δόξης καὶ τῆς Φήμης», τῆς «Ἱστορίας» καὶ τοῦ «Ἀφωπλισμένου πολέμου μετὰ τῆς εἰρήνης».

Ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐπιστεύετο, ὅτι ἐσφάγη

Digitized by Google

κατὰ τὴν νύκτα τοῦ ἁγίου Βαρθολομαίου, ἐπειδὴ ἦσαν λίαν γνωστὰ τὰ καλβινικὰ αἰσθήματά του. Νεώτεραι ὅμως ἔρευναι ἀπέδειξαν ἀστήρικτον τὴν πεποίθησιν ταύτην. Ἤδη θεωρεῖται βέβαιον ὅτι, διὰ ν' ἀποφύγῃ τὰς καταδιώξεις, ἃς ὑφίσταντο ἐν Γαλλίᾳ οἱ Οὐγενότοι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου του, κατέλιπε τὴν γενέτειραν καὶ μετέβη εἰς τὴν Ἰταλίαν. Διέμεινεν εἰς τὴν Βολωνίαν καί, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἀπέθανε πρὸ τοῦ 1568 καὶ μετὰ τὸ 1566. Ἡ ἐπίδρασίς του εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς νεωτέρας γαλλικῆς γλυπτικῆς ὑπῆρξε βαθυτάτη. Τὸ τόσον σημαντικὸν ἔργον του συνεπλήρωσεν ὁ ὀπαδός του Germain Pilon.

Ἰω. Γκουζόν: *Δύο ἀλληγορικαὶ παραστάσεις.* [Μουσεῖον Σαντιγύ.]

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *St. Lasni*, Dictionnaire des sculpteurs de l'École Française jusqu'à Louis XIV, Paris 1898.—*P. Vitry*, Jean Goujon, Paris, 1908. Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

—**Γκουζὸν** (Goujon), *Ἰωάννης-Κλαύδιος.* Γάλλος πολιτικὸς (1766—1795). Ἐνθουσιώδης ὀπαδὸς τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1791. Μέλος τῆς ἐθνοσυνελεύσεως (1791). Διετέλεσε πρεσβευτὴς καὶ ἀντιπρόσωπος τῆς ἐπαναστάσεως. Κατηγορηθεὶς κατεδικάσθη μετ' ἄλλων εἰς θάνατον, ἀλλ' ηὐτοκτόνησε δι' ἐγχειριδίου.

Γκούθμαν (Guzman), *δὸν Ἀλφόνσος Περέζ,* ὁ ἐπονομαζόμενος «*ἀνδρεῖος*». Πολεμιστὴς Καστιλιανὸς (1258—1309). Τῷ 1293 πολιορκούμενος ἐν Ταρίφᾳ ὑπὸ τῶν Μαυριτανῶν, ὁδηγουμένων ὑπὸ τοῦ ἐπαναστατήσαντος διαδόχου ντὸν Χουάν, ἀπέρριψε τὰς περὶ παραδόσεως προτάσεις τούτου, καίτοι ἀπειλήσαντος ὅτι θὰ ἔσφαζε τὸν υἱόν του, ὃν ἐκράτει αἰχμάλωτον. Μάλιστα ἔρριψεν ἀπὸ τοῦ τείχους τὸ ἴδιόν του ξίφος πρὸς τὸν ντὸν Ζουὰν ὅπως τὸ χρησιμοποιήσῃ κατὰ τοῦ υἱοῦ του. Κατεπολέμησεν εἶτα σκληρότατα τὸν ἐχθρὸν καὶ τὸν ἠνάγκασε νὰ λύσῃ τὸν πολιορκίαν. Ἐφονεύθη ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ Γιβραλτὰρ τῷ 1309.

—**Γκούθμαν** (Guzman) *Λεονόρα ντὲ—.* Εὐνοουμένη τοῦ Ἀλφόνσου ΙΑ' βασιλέως τῆς Καστιλίας (1311—1351). Χήρα τοῦ ντὸν Χουὰν Βελάσκο, ἐγένετο τῷ 1330 ἐπίσημος παλλακὴ τοῦ βασιλέως καὶ ἀπέκτησεν ἐξ αὐτοῦ πέντε τέκνα. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλφόνσου ΙΑ', ἡ βασίλισσα τῆς Πορτογαλίας Μαρία, ἐκδικουμένη διὰ τὴν πρὸς αὐτὴν περιφρόνησιν καὶ ἀγερωχίαν της, τὴν ἐθανάτωσε δολίως.

—**Γκούθμαν** (Guzman), *Λουίζα ντὲ—.* Βασίλισσα τῆς Πορτογαλίας (1610—1666). Ἐνυμφεύθη τῷ 1632 τὸν Ἰωάννην δοῦκα τῆς Βραβάντης καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάρρησιν αὐτοῦ εἰς τὸν θρόνον τῆς Πορτογαλίας (Ἰωάννης Δ'). Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως διετήρησε τὴν ἀντιβασιλείαν μέχρι τῆς ἐνθρονίσεως τοῦ υἱοῦ της Ἀλφόνσου ΣΤ', παραιτηθεῖσα τῷ 1662 καὶ ἐγκλεισθεῖσα ἐν μονῇ. Ν. Π.—Λ.

—**Γκούθμαν Μπλάνκο** (Guzman Blanco), *Ἀντώνιος.* Πρόεδρος τῆς δημοκρατίας τῆς Βενεζουέλας (1829—1899). Κατ' ἀρχὰς ἐλευθερόφρων δημοσιογράφος, τῷ 1870 προσωρινὸς πρόεδρος τῆς δημοκρατίας καὶ ἀπὸ τοῦ 1873 πρόεδρος, διῴκησε τὴν Βενεζουέλαν ὡς πεφωτισμένος δικτάτωρ καὶ ὑπῆρξε τόσον εὐεργετικὸς διὰ τὴν πατρίδα του, ὥστε ὠνομάσθη «el Ilustre Americano» (ὁ ἔνδοξος Ἀμερικανός). Τῷ 1877, μετὰ τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ νέου κώδικος, ὑπέβαλε τὴν παραίτησίν του, ἀλλὰ κατόπιν ἐγένετο ἐκ νέου δὶς ὑπουργὸς καὶ ἀντεπροσώπευσε τὴν Βενεζουέλαν ἐν Παρισίοις ὡς πρεσβευτής.

—**Γκούθμαν** (Guzman), *Φερνάνδος Περὲζ ντὲ—.* Ποιητὴς καὶ χρονικογράφος Ἱσπανὸς ἀποθανὼν τῷ 1470. Τὰ κυριώτερά του ἱστορικὰ ἔργα εἶναι: ἡ «Cronica del Rey don Juan II» καὶ αἱ «Generaciones y Semblanzas». Ἔγραψε ποιήματα διδακτικῆς φύσεως, παραινετικὰ καὶ συμβουλευτικά. Μέγα μέρος τοῦ ἔργου του μένει ἀκόμη ἀνέκδοτον εἰς χειρόγραφα τῆς βιβλιοθήκης τῆς Μαδρίτης. Μ. ΒΑΛΕΑΣ

Γκουίλλεν (Guillen), *Φραγκῖσκος.* Ἱσπανὸς γλύπτης τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Εἰργάσθη εἰς τὴν διακόσμησιν τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τοῦ Τολέδου, καὶ βραδύτερον τοῦ τῆς Σεβίλλης διὰ τῶν ἀγαλμάτων τῶν εὐαγγελιστῶν καὶ τῶν προφητῶν καὶ δι' ἀναγλύφων εἰλημμένων ἐκ τοῦ βίου τῶν ἁγίων Ἰσιδώρου, Λεάνδρου, Ἰουστίνης καὶ Ρουφίνης. Ι. Μ. Π.

Γκουιμπέρτο (Guiberto). Ἀντιπάπας, ἀκμάσας περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΑ' αἰῶνος. Ἦτο ἀρχιεπίσκοπος τῆς Πάρμας, ὁπότε, διὰ τῆς ὑποστηρίξεως τοῦ αὐτοκράτορος Ἐρρίκου τοῦ Δ', ἐξελέγη ἀντιπάπας ὑπὸ τὸ ὄνομα *Κλήμης ὁ Γ'*, ἵνα φέρῃ ἀντιπερισπασμὸν πρὸς τὸν πάπαν Γρηγόριον τὸν Ζ' (1075). Ἀπελαθεὶς ὑπὸ Οὐρβανοῦ τοῦ Β' ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Ραβένην. Ἀφωρίσθη ὑπὸ τῆς συνόδου τοῦ Μπενεβέντο καὶ τέλος κατεδικάσθη νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν Ρώμην ὁριστικῶς τῷ 1100.

Γκουινιτσέλλι (Guinicelli), *Γουΐδων.* Ποιητὴς Ἰταλός, γεννηθεὶς ἐν Βολωνίᾳ τῷ 1240 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1276. Ἐσπούδασε τὰ νομικὰ καὶ ἐγένετο δικαστὴς ἐν τῇ πατρίδι του, ὁπόθεν ἐξεδιώχθη τῷ 1274 μετὰ τῶν συγγενῶν του, διότι ἀνῆκεν εἰς τὴν φατρίαν τῶν Γιβελίνων. Ὁ Γκουινιτσέλλι θεωρεῖται ὡς τὸ πρωτοτυπώτερον πνεῦμα τῆς ἐποχῆς του, καὶ εἶναι ὁ ἱδρυτὴς τῆς βολωνιακῆς ποιητικῆς σχολῆς τοῦ «dolce stile». Μολονότι καὶ οὗτος ἐπηρεασμένος ὑπὸ τῶν τροβαδούρων, ἀπήλλαξεν ἐν τούτοις τὴν ἰταλικὴν ποίησιν ἀπὸ τὴν δουλικὴν των μίμησιν καὶ ὑπῆρξε πρόδρομος τῆς μεγάλης φλωρεντινῆς σχολῆς, τοῦ «dolce stil novo», εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει καὶ ὁ Δάντης. Τοῦ Γκουινιτσέλλι δὲν ἐσώθησαν εἰμὴ πέντε σονέττα καὶ ἑπτὰ ᾠδαί. Ἡ γλῶσσά του εἶναι ἐσχηματισμένη, αἱ εἰκόνες του ζωηραί, τὰ αἰσθήματά του ὑψηλά, τὰ ποιήματά του φιλοσοφικὰ καὶ ἡ φράσις λεπτή. Ὁ Δάντης πολλαχοῦ δεικνύει τὴν πρὸς αὐτὸν ἐκτίμησίν του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Manucci*, «Manuale della letteratura del primo secolo della linqua italiana» (Φλωρεντία 1856).—*Orion* Guido Guinicelli e Dino Compagni (Βολωνία 1870). Γ. Σ. ΣΠΑΤΑΛΑΣ

Γκουίντι (Guidi), *Ἀλέξανδρος.* Ἰταλὸς ποιητὴς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος (1650—1712). Εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Πάρμας κατεῖχεν ἔξοχον θέσιν καὶ ἦτο συνοδὸς τῆς βασιλίσσης Χριστίνας τῆς Σουηδίας κατὰ τὸ εἰς Ρώμην ταξίδιόν της. Ὑπῆρξεν εὐνοούμενος τοῦ πάπα Κλήμεντος τοῦ ΙΑ', ὑμνήσας αὐτὸν εἰς στίχους. Ἔγραψε: «Λυρικὰ ποιήματα» (1681), «Στίχοι» (1701), «Δάφνη» (1689), «Ἐνδυμίων» (1692). Π. Ν. Π.

—**Γκουίντι** (Guidi), *Δομένικος.* Ἰταλὸς γλύπτης (1628—1701). Ἐξετέλεσεν, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ μαθητῶν του, πολυπληθῆ ἔργα, ἐν οἷς: «Ὁ ἄγγελος» τῆς γεφύρας τοῦ Ἁγίου Ἀγγέλου, κατὰ παραγγελίαν τοῦ πάπα Κλήμεντος τοῦ Θ', «Ἡ φήμη γράφουσα τὴν ἱστορίαν τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'» (ἐν Βερσαλλίαις, παρὰ τὴν κρήνην τοῦ Ποσειδῶνος), τὸ ἄγαλμα τοῦ καρδιναλίου de Bagny (ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Ἀλεξίου ἐν Ρώμῃ), τὸ ἄγαλμα τοῦ πάπα Κλήμεντος Θ' (ἐν Ἁγίᾳ Μαρίᾳ τῇ Μείζονι), «Ὁ Εὐαγγελισμὸς» (ἐν τῷ ναῷ τῆς Παναγίας τῆς Νίκης) καὶ οἱ ἅγιοι Γαετάνος καὶ Σεβαστιανὸς (ἐν τῇ προσόψει τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου-ντέλλα-Βάλλε). Ι. Μ. Π.

— **Γκουίντι** (Guidi), *Ἰγνάτιος.* Ἰταλὸς ἀνατολιστής, γεννηθεὶς τῷ 1844. Ἐσπούδασε τὴν ἀραβικὴν καὶ ἑβραϊκὴν καὶ τῷ 1871 ἐγένετο διευθυντὴς τοῦ νομισματικοῦ μουσείου τοῦ Βατικανοῦ. Ἀπὸ τοῦ 1876 ἐδίδαξε τὴν ἑβραϊκὴν καὶ τὰς συγκριτικὰς σημιτικὰς γλώσσας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Ρώμης, τῷ δὲ 1886 κατέλαβε τὴν ἕδραν τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἀβησσυνιακῆς γλώσσης. Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα σχετικὰ μὲ τὴν ἀνατολικὴν φιλολογίαν, μυθολογίαν καὶ θρησκειολογίαν. Π. Ν. Π.

Γκουίντο (Guindo)· βλ. Γουΐδων.

Γκουιντότι (Guidotti), *Παῦλος,* ἐπονομαζόμενος *Μποργκέζε.* Ἰταλὸς ζωγράφος, γλύπτης καὶ ἀρχιτέκτων (1569—1629). Τῷ ἀνετέθησαν πλεῖστα ἔργα ἐκ τῶν σημαντικωτέρων τῆς ἐποχῆς του κατὰ παραγγελίαν τοῦ πάπα Σίξτου Ε'. Διεκόσμησε τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Βατικανοῦ, τὸν θόλον τοῦ Ἁγίου Ἱερωνύμου καὶ τῆς μητροπόλεως τῆς Πίζας. Ὡς ποιητὴς συνέγραψεν ἐποποιίαν «Ἡ καταστραφεῖσα Ἱερουσαλήμ». Ἐπεδόθη εἰς τὴν μηχανικήν, ἐφεῦρε μηχάνημα μετὰ πτερύγων, δι' οὗ ἐρρίφθη ἐκ τοῦ ὑψηλοτέρου πύργου τῆς Λούκας. Κατὰ τὴν πτῶσιν ὅμως ἔθραυσε τοὺς πόδας καὶ ἀπεβίωσεν ἐκ τῶν τραυμάτων του.

Γκουιρὰν (Gouirand), *Γκοντζάγκος.* Ἀγρονόμος ἐπιστήμων (1866—1907). Κατέγινεν εἰς τὴν ἀμπελοπαθολογίαν καὶ τὴν βιομηχανικὴν χημείαν. Τῷ 1898 ἐδημοσίευσεν ἐγχειρίδιον οἰνολογίας. Ν. Π. Λ.

Γκούιργκας (Guirgas). Ρῶσος ἀραβιστὴς (1835—1884). Ἔγραψε περὶ τῶν «Δικαίων τῶν Χριστιανῶν εἰς τὰς ἰσλαμικὰς χώρας», «Ἱστορίαν τῆς ἀραβικῆς λογοτεχνίας» κ. ἄ.

Γκουιτσαρντίνι (Guicciardini), *Φραγκῖσκος.* Διάσημος Ἰταλὸς ἱστορικὸς γεννηθεὶς ἐν Φλωρεντίᾳ (1482—1540). Ἐχρημάτισε κατ' ἀρχὰς δικηγόρος, τῷ 1505 καθηγητὴς τῆς νομικῆς καὶ κατόπιν ἀπεσταλμένος εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Φερδινάνδου τῆς Ἀραγῶνος. Προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ πάπα Λέοντος Ι' ἐκυβέρνησε τὰ παπικὰ κράτη, ὑπερασπίσθη τὴν Πάρμαν κατὰ τῶν Γάλλων καὶ ἔδρασε πολλαπλῶς εἰς τὴν βόρειον Ἰταλίαν. Τὸ σπουδαιότερον ἱστορικόν του ἔργον εἶναι ἡ «Ἱστορία τῆς Ἰταλίας», ἐκδοθεῖσα ἐν Φλωρεντίᾳ τῷ 1561 καὶ κατόπιν ἐν Βενετίᾳ 1567, 1738. Ἡ καλυτέρα ἔκδοσις τοῦ μνημειώδους αὐτοῦ ἔργου εἶναι ἡ τοῦ Ροζίνι (Πίζα 1819, 10 τόμ.). [Βλ. βιογραφίαν τοῦ Γκουιτσαρντίνι ὑπὸ *Pomp. Pozzetti* εἰς τὰ Opuscoli letterati di Bologna, 1820 τόμ. III.] Μ. ΒΑΛΕΑΣ

Γκουιττόνε (Guittone d' Arezzo)· βλ. Γουΐδων *Ἀρετῖνος.*

Γκούκιν (Gookin), *Δανιήλ.* Ἄγγλος ἱστορικὸς (1612—1655). Ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Κρόμβελ ὅπως διοργανώσῃ τὴν ἐν Ἀμερικῇ ἀγγλικὴν ἀποικίαν «Νέαν Ἀγγλίαν». Μετὰ τὴν παλινόρθωσιν τῆς βασιλείας διωρίσθη κυβερνήτης τῆς Μασσαχουσέττης (1681). Ἔγραψε «Περὶ τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἰνδικῶν φύλων» (1792). Ν. Π.—Λ.

Γκοὺλ (Goole) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Ἀγγλίας, 24 μίλλια ἀπὸ τὸ Χὼλλ, σιδηροδρομικῶς. Κάτ. 16,576. Ἡ πόλις ὀφείλει τὴν ἀνάπτυξίν της εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς διώρυγος Νόττυγκλυ (1826), οὖσα μέχρι τότε ἀσήμαντον χωρίον. Ἐξάγει κυρίως γαιάνθρακας, μηχανὰς καὶ μάλλινα εἴδη. —Μ

Γκούλα *[Ἀνατ. Μυθολ.].* Θεὰ ἀσσυριακή, προστάτις τῆς ἰατρικῆς, φέρουσα τὸν τίτλον «Ἡ μεγάλη ἰατρός». Ἡ λατρεία της σχεδὸν κατὰ κανόνα

Digitized by Google

συνεδέετο μὲ τὴν λατρείαν τοῦ συζύγου της Νινίβ, καὶ κατὰ τὴν νεοασσυριακὴν ἐποχὴν ἔλαβε μεγάλην ἔκτασιν. Ὁ Ναβουχοδονόσωρ διετήρει 3 ἱερὰ τῆς Γκούλα. Π. Ν. Π.

Γκουλάκι *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Περιχώρα.

Γκουλὰρ (Goulard), *Θωμᾶς*. Γάλλος χειρουργὸς (1720—1790). Κατέστη γνωστὸς ἐκ τῆς ἀνακαλύψεως ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ὀξεικοῦ μολύβδου ἢ «λευκοῦ ὕδατος», ἀντιφλεγμαντικοῦ φαρμάκου, εἰς ὃ ἐδόθη τὸ ὄνομα «Γουλάρδειον ὕδωρ». Ἔγραψε δίτομον ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «Oeuvres de chirurgie avec un traité sur les effets des préparations de plomb» (1770). Ο. Ρ.

— **Γκουλὰρ** (Goulard), *Μάριος-Εὐγένιος*. Γάλλος πολιτικὸς (1808—1874). Πληρεξούσιος καὶ πρέσβυς ἐν Ἰταλίᾳ, βουλευτὴς καὶ ὑπουργὸς ἐπανειλημμένως, συνετέλεσεν εἰς ἀνατροπὴν τοῦ Θιέρσου (1873). Ν. Π —Λ.

— **Γκουλὰρ** (Goulard), *Σίμων*. Γάλλος θεολόγος (1543—1628). Προσχωρήσας εἰς τὴν μεταρρύθμισιν, διωρίσθη πάστωρ ἐν Γενεύῃ καὶ ἐγένετο πρόεδρος τῆς ἐκεῖ συγκληθείσης συνόδου (1571). Συνέγραψε πλεῖστα ἔργα, ἐξ ὧν τὰ σημαντικώτερα εἶναι: «Ἀπομνημονεύματα περὶ τῆς καταστάσεως τῆς Γαλλίας ἐπὶ Καρόλου ΙΧ» (1576), «Χρονικὸν καὶ παγκόσμιος ἱστορία» (1579). Ὑπὸ ψευδώνυμον δὲ Σαμουὴλ ντὲ Λὲς «Συνέχεια τῆς ἱστορίας τῶν Μαρτύρων τοῦ Κρεσπίνου» καὶ μεταφράσεις τοῦ Σενέκα καὶ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ κ. ἄ. Ν. Π —Λ.

γκουλάς. Εἶδος οὑγγρικοῦ φαγητοῦ, σύνηθες εἰς πλεῖστα μέρος τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης, ἀνταποκρινόμενον περίπου πρὸς τὸ ἑλληνικὸν «γιαχνί». Ἀποτελεῖται ἀπὸ κρέας μόσχου, κρόμμυα, γεώμηλα μετ' ἀφθονωτάτου πεπέρεως. Π. Ν. Π.

Γκουλὰς (Goulas), *Νικόλαος*. Γάλλος εὐγενὴς καὶ συγγραφεὺς (1602—1683). Μετέβη εἰς Ὁλλανδίαν (1626) καὶ ἔγραψεν «Ἀπομνημονεύματα τῆς αὐλῆς» (1626—1651), δημοσιευθέντα τῷ 1879. Ν. Π.—Λ.

Γκουλέμ. Ἀλβανὸς φύλαρχος· βλ. Γούλαμος.

Γκουλιάδες *[Γεωγρ.]*. βλ. λ. Γυμνότοπος.

Γκουλιὲ (Goulier), *Κάρολος*. Γάλλος στρατιωτικὸς καὶ ἐπιστήμων τοπογράφος (1818—1891). Καθηγητὴς ἐν ταῖς στρατιωτικαῖς σχολαῖς τοῦ Μὲτς καὶ Φονταινεμπλώ. Ἐτελειοποίησε τὰς μεθόδους τοπογραφίας καὶ ἀπεικονίσεως τοῦ ἐδάφους ἐπὶ χαρτῶν καὶ ἐφεῦρε τοπογραφικὰ καὶ γαιοδετικὰ ἐργαλεῖα ἀκριβείας. Ἔγραψε «Μελέτας περὶ τῶν τοπογραφικῶν σχεδιάσεων» (1892). Ν. Π.—Λ.

Γκουλιέλμο· βλ. Γουλιέλμο.

Γκοὺλλ (Gull), *σὲρ Γουλιέλμος-Οὐίττεϋ*. Ἄγγλος ἰατρὸς (1816—1890). Καθηγητὴς τῆς φυσιολογίας εἰς τὸ Βασιλικὸν Ἰνστιτοῦτον τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, ἐπίτιμος διδάκτωρ τῶν πανεπιστημίων Ὀξφόρδης, Κανταβρυγίας καὶ Ἐδιμβούργου (1868, 1880, 1884). Ἐδημοσίευσεν ἐργασίας περὶ παρέσεων, παραλύσεων, παραπληγιῶν, ὑποχονδρίας κτλ. Ο. Ρ.

Γκούλμπαργκα ἢ *Κούλπαργκα [Γεωγρ.]*. —1) Διαμέρισμα τοῦ βασιλείου Χιντεραμπὰντ τῶν Ἰνδιῶν, ἐκτάσεως 22.110 τετρ. μιλλίων. Κάτοικοι 3.673.171. —2) Ἐπαρχία τοῦ διαμερίσματος Γκούλμπαργκα ἐκτάσεως 6.719 τετρ. μιλίων. Κάτοικοι 1.150.983.—3) Πρωτεύουσα τοῦ διαμερίσματος καὶ τῆς ἐπαρχίας Γκούλμπαργκα, 176 χλμ. ἀνατολικῶς τῆς πόλεως Χιντεραμπάντ. Ὑπῆρξε διαδοχικῶς πρωτεύουσα τοῦ μουσουλμανικοῦ κράτους τῶν Ἰνδιῶν. Εἶναι ἐμπορικὸν κέντρον. Κάτοικοι 35.000. Ἔχει ἀρχαῖον φρούριον, τέμενος τῆς ἐποχῆς τοῦ Φιροζεσὰχ καὶ πλῆθος ἄλλων μνημείων τοῦ ΙΓ' αἰῶνος. Π. Ν. Π.

Γκούλμπωρν (Goulburn) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Νέας Νοτίου Οὐαλλίας, ἐν Αὐστραλίᾳ, 134 μίλλια ΝΔ. τοῦ Σίδνεϋ, σιδηροδρομικῶς, κειμένη εἰς ὕψος 2129 ποδῶν. Πληθ. 10 618. Ἔχει ἐργοστάσια ὑποδημάτων, ἀλευρομύλους, ζυθοποιεῖα καὶ βυρσοδεψεῖα, εἶναι δὲ κέντρον τοῦ μεσογειακοῦ ἐμπορίου. — Μ.

Γκοὺλντ (Gould), *Ἀλφρέδος-Πίερς*. Ἄγγλος χειρουργὸς ἐκ Λονδίνου. Μέλος τοῦ R. C. S. (1877). Συνέγραψε περὶ θεραπείας ἐξωτερικῶν ἀνευρυσμάτων δι' ἐλαστικῶν ἐπιδέσμων, περὶ στενωμάτων οὐρήθρας, περὶ ριζικῆς θεραπείας κιρσοκήλης, περὶ δισχιδοῦς ῥάχεως καὶ θεραπείας ταύτης δι' ἰωδίνης. Ἐπίσης «Στοιχεῖα χειρουργικῆς διαγνωστικῆς» (1888) καὶ «Περὶ ἐξελίξεως τῆς χειρουργικῆς». Ο. Ρ.

— **Γκοὺλντ** (Gould), *Αὔγουστος-Ἄδισσων*. Ἀμερικανὸς ἰατρὸς καὶ φυσιοδίφης. Ἐπεράτωσε τὰς σπουδάς του τῷ 1825 εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Harvard. Τῷ 1833 ἐδημοσίευσε «Σύστημα φυσικῆς ἱστορίας» περιέχον λαϊκὸς περιγραφὰς μεγάλου ἀριθμοῦ ζῴων, εἶτα πραγματείαν «Περὶ ἀσπονδύλων ζῴων τῆς Μασσαχουσέττης» (Καΐμπριτζ 1841) καὶ συνειργάσθη εἰς τὴν ζῳολογίαν τοῦ διασήμου Agassiz. Ἐπίσης ὑπῆρξε συγγραφεὺς τοῦ 2ου τόμου ἐπὶ τῶν παρατηρήσεων τῆς ὑπὸ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν διοργανωθείσης ἐξερευνητικῆς ἀποστολῆς διὰ τὴν μελέτην τῶν μαλακοστράκων. Ο. Ρ.

— **Γκοὺλντ** (Gould), *Βενιαμὶν Ἄπθορπ*. Ἀμερικανὸς ἀστρονόμος (1824—1896). Ἵδρυσεν ἐν Ἀμερικῇ τῷ 1849 τὸ «Astronomical Journal» (1850—1861). Κατὰ τὰ ἔτη 1856—1858 ἦτο διευθυντὴς τοῦ ἀστεροσκοπείου Dudley ἐν Albany. Τῷ 1870 ἐκλήθη ὑπὸ τῆς ἀργεντινῆς κυβερνήσεως διὰ τὴν ἵδρυσιν καὶ τὴν διοργάνωσιν τοῦ Ἐθνικοῦ ἀστεροσκοπείου τῆς Cordoba, ὅπου καὶ ἐξέδωκε, μέχρι τοῦ 1885, 15 τόμους τῶν ἐρευνῶν τοῦ ἐθνικοῦ ἀργεντινοῦ ἀστεροσκοπείου τῆς Κόρδομπα. Ἡ ὑπ' αὐτοῦ γραφεῖσα «Uranometria Argentina» ἀποτελεῖ συνέχισιν τοῦ ἔργου τοῦ «Argelander Uranometria Nova». Ἀπὸ τοῦ 1885 ἀφιερώθη ἐκ νέου εἰς τὴν ἔκδοσιν τῆς Ἀστρονομικῆς του Ἐπιθεωρήσεως. ΑΝ. Δ.

— **Γκοὺλντ** (Gould), *Κάρολος-Ἀλβέρτος*. Ἀμερικανὸς μηχανικὸς καὶ μεγαλοβιομήχανος (1849—1926). Ἐφεῦρεν αὐτόματον σύζευξιν τῶν σιδηροδρομικῶν ὀχημάτων, ἠλεκτρικὸν φωτισμὸν τῶν σιδηροδρομικῶν συρμῶν καὶ ἐπέφερε σημαντικὰς βελτιώσεις εἰς τὰ σιδηροδρομικὰ ὀχήματα. Ἵδρυσε καὶ διηύθυνε μέχρι τοῦ 1924 τὴν Gould Coupler Company. — Β.

— **Γκοὺλντ** (Gould), *Τζαίϋ*. Ἀμερικανὸς χρηματιστὴς καὶ οἰκονομολόγος (1839—1892). Υἱὸς ἀγρότου, εἰργάσθη ὡς ἐργάτης ἐν ἀρχῇ, γενόμενος μετ' ὀλίγον συνεταῖρος καὶ ἰδιοκτήτης τῆς ἐπιχειρήσεως οἰκοδομῶν ἐν ᾗ εἰργάζετο. Ἀνέλαβεν ἐργολαβικῶς διάφορα δημόσια ἔργα καὶ εἶτα ἐπεδόθη εἰς χρηματιστικὰς ἐπιχειρήσεις, ὅπου δι' ἐπιτυχῶν συνδυασμῶν ἐγένετο ἰδιοκτήτης τῶν μεγαλυτέρων δικτύων τῶν σιδηροδρόμων ἐν Ἀμερικῇ (40.000 χιλιομέτρων), ἀποκληθεὶς «ὁ Βασιλεὺς τῶν σιδηροδρόμων». Ν. Π.—Λ.

— **Γκοὺλντ** (Gould), *Τζών*. Ἄγγλος ζῳολόγος (1804—1881). Ἐμελέτησε κατὰ τὰ πολυάριθμα ταξίδια του τὴν πανίδα τῆς Αὐστραλίας, περὶ ἧς ἐδημοσίευσε σπουδαιότατα ἔργα: «Τὰ πτηνὰ τῆς Αὐστραλίας» (1851), «Τὰ θηλαστικὰ τῆς Αὐστραλίας» 1845), «Μονογραφίαν περὶ τῶν τροχιλιδῶν ἢ μυιοτροχίλων» (oiseaux-mouches) κτλ.

Γκουλντὲν (Gouldin), *Παῦλος*. Ἑλβετὸς μαθηματικὸς (1577—1643). Διδάξας ἐπὶ ἔτη ὡς καθηγητὴς ἐν Γκράτς, ἐγένετο διάσημος διὰ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἐν τῇ στερεομετρίᾳ θεωρήματός του, φέροντος καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καθ' ὃ «Πᾶν σχῆμα παραγόμενον διὰ περιστροφῆς ἐπιπέδου ἐπιφανείας πέριξ ἀκινήτου ἄξονος, ἔχει ὄγκον τὸ γινόμενον τῆς γεννητρίας ἐπιφανείας ἐπὶ τὴν περιφέρειαν τὴν διαγραφομένην ὑπὸ τοῦ κέντρου τῆς βαρύτητος». Τὸ θεώρημα τοῦ τοῦτο ἀναπτύσσεται ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ «Centrobaryca» (1635—1641). Ν. Π.—Λ.

Γκούλντμπεργκ (Guldberg), *Ὂβ-Χοέγκ*. Δανὸς συγγραφεὺς καὶ πολιτικὸς (1731—1808). Διδάσκαλος καὶ παιδαγωγὸς τοῦ βασιλόπαιδος Φρειδερίκου, παρεσκεύασε καὶ διηύθυνε τὸ πραξικόπημα τοῦ 1772, δι' οὗ ἀνετράπη ἡ βασίλισσα Καρολίνα-Ματθίλδη καὶ ὁ προστατευόμενος πρωθυπουργὸς της Στρουενσέε, καὶ ἀνέλαβεν οὗτος τὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας. Ὡς συγγραφεὺς ἀφῆκε πλεῖστα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Παγκόσμιος ἱστορία» (1768—1772), «Ἡ θεολογία κατὰ φύσιν» (1763) κτλ. Ν. Π.—Λ.

γκοὺμ (goum). Ἐν Μαρόκκῳ ὀνομάζεται οὕτως ἡ περιφέρεια ἐξ ἧς στρατολογεῖται σῶμα ἰθαγενῶν ὡς καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ σῶμα. Τὰ ἐντόπια ταῦτα σώματα, διοικούμενα ὑπὸ Γάλλων βαθμοφόρων, προσφέρουν μεγίστας ὑπηρεσίας κατὰ τὰς ἐπαναστάσεις τῶν ἰθαγενῶν ὡς ἐκ τῆς ἐξοικειώσεώς των μὲ τὸ κλίμα, καὶ τῆς γνώσεως τῶν μεθόδων καθ' ἃς πολεμοῦν οἱ ἐντόπιοι. Ν.Π.—Λ.

Γκουμαῖοι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου *Εὐπαλίου* τῆς ἐπαρχίας Δωρίδος τοῦ νομοῦ Φθιωτιδοφωκίδος, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 343.

Γκουμέϊκα *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Παραλίας Ἀκράτας* τῆς ἐπαρχίας Αἰγιαλείας τοῦ νομοῦ Ἀχαϊοηλίδος. Κάτ. (1928) 79.

Γκουμιὲλ (Gumiel), *Πέτρος*. Ἱσπανὸς γλύπτης τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Τῷ 1448, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Σάγχο ντὲ Ζαμόρα καὶ τοῦ Ἰωάννου τῆς Σεγκοβίας, διεκόσμησε τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ τοῦ Τολέδου. Ι. Μ. Π.

Γκουμίλεβ (Gumilew), *Νικολάϊ Στεπάνοβιτς*. Ρῶσος ποιητὴς (1885—1921), εἷς τῶν μεγαλυτέρων λυρικῶν τῆς Ρωσίας. Ἡ πρώτη ποιητικὴ συλλογή του φέρει τὸν τίτλον «Τραγούδια τῶν Ἱσπανῶν κατακτητῶν» (1906). Ἐκ τῶν μετέπειτα δημοσιευθέντων ἔργων πρωτεύουν «Αἱ γλῶσσαι τοῦ πυρὸς» καὶ «Ἡ φαρέτρα». Ὁ Γκουμίλεβ ἐτυφεκίσθη ὑπὸ τῶν Μπολσεβίκων ὡς ἀντιδραστικός.

Γκουμισλοῦ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Φυσικὸς λιμὴν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, βορείως τοῦ ἀκρωτηρίου Καραμπαγκλᾶ, ἀντικρύζων τὴν Κάλυμνον (πλάτ 37° 03' 30" Β, μῆκ. 27° 15' 50" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1546 : Samos strait to Mandelyah gulf). Εἰς τὸν μυχόν του χωρίον φερώνυμον ἐπέχον τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας *Μύνδου*. Ἐρείπια ἀρχαῖα πάμπολλα. Σ. Ε. Λ.

Γκούμμερσμπαχ (Gummersbach) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Πολωνίας, κατοικουμένη ἀπὸ 15,000 κατοίκους. Ἔχει βιοτεχνικὴν σχολήν, τρεῖς καθολικὰς καὶ τρεῖς εὐαγγελικὰς ἐκκλησίας. Ἐν Γκούμμερσμπαχ ὑπάρχουν πλούσια στρώματα γρανίτου.

Γκουμούλας, *Γεώργιος*. Ὑδραῖος πυρπολητής, φονευθεὶς τῷ 1824 ἐκ τυχαίου δυστυχήματος. Γ. Δ. Κ.

Γκουμπὲ (Goubet), *Κλαύδιος*. Γάλλος μηχανικὸς καὶ ἐφευρέτης (1838—1903). Κατασκευάσας ὑπόδειγμα ὑποβρυχίου παρουσίασεν αὐτὸ εἰς τὴν γαλλικὴν κυβέρνησιν, ἀλλὰ μετὰ δοκιμάς, αἵτινες δὲν ἱκανοποίησαν πλήρως τοὺς ἁρμοδίους ναυτικοὺς κύκλους, ὁπογοητευθεὶς μετέβη εἰς Ἀγγλίαν πρὸς πώλησιν τῆς ἐφευρέσεώς του. Ἐπανελθὼν μετὰ νέας ἀποτυχίας εἰς Γαλλίαν (1902), εἶδε τὰ κατασχεθέντα πλοῖά του πωλούμενα ὑπὸ τῶν δανειστῶν, τοῦτο δὲ ἐπειάχυνε τὸν θάνατόν του. Ν. Π.—Λ.

Γκοῦμπεν (Guben) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Βραδεμβούργου παρὰ τὴν Φραγκφούρτην καὶ ἐν τῇ συμβολῇ τῶν ποταμῶν Λούμπις καὶ Λαούζιτσερ Νάϊσσε. Κάτοικοι (1919) 37, 987, ὧν πλεῖστοι Ἑβραῖοι διατηροῦντες καὶ συναγωγήν. Ἔχει ἀκμάζουσαν βιομηχανίαν οἰνοπνεύματος, χάρτου, μηχανῶν, λιγνιτωρυχεῖα. Εὑρίσκεται ἐπὶ τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν Φουρστενβάλντε-Σόμμερφελντ, Μπένσεν-Κότμπους καὶ εἶναι τέρμα τῆς ἀπὸ Φὸρστ σιδηροδρομικῆς γραμμῆς. Ἀνεκηρύχθη πόλις τῷ 1235.

Γκούμπενμπεργ (Gumppenberg). *Ἰωάννης*. Γερμανὸς ποιητὴς γεννηθεὶς τῷ 1866. Τῷ 1896 διηύθυνε τὸν «Ἀννοβερινὸν Ταχυδρόμον», κατόπιν ἦτο ἀνταποκριτὴς τοῦ «Ταχυδρόμου τοῦ Χρηματιστηρίου τοῦ Βερολίνου» καὶ τέλος διηύθυνε τὴν καλλιτεχνικὴν καὶ λογοτεχνικὴν ἐπιθεώρησιν «Φῶς καὶ Σκιά», ὑπ' αὐτοῦ ἱδρυθεῖσαν. Ἐχρησιμοποίησε τὸ ψευδώνυμον *Τίφμπορερ* (Tiefbohrer). Ἔγραψε δράματα, κωμῳδίας, λυρικὰ ποιήματα, διηγήματα καὶ παρῳδίας ἔργων πλείστων λογοτεχνῶν. Π. Ν. Π.

Γκουμπερνάτις (De Gubernatis), *νιέ—*. Ἰταλὸς φιλέλλην, γεννηθεὶς τῷ 1780, ἐκ τῶν πρώτων κατελθόντων εἰς τὸν ἑλληνικὸν Ἀγῶνα. Καταταχθεὶς εἰς τὴν ἰταλικὴν φρουρὰν τοῦ Μ. Ναπολέοντος ἀπεστρατεύθη μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ λοχαγοῦ. Ἅμα τῇ ἐκρήξει τοῦ Ἀγῶνος ἦλθεν εἰς Πελοπόννησον καὶ ἐχρησιμοποιήθη ὡς γυμναστὴς τοῦ Τακτικοῦ ὑπὸ τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντου. Διακριθεὶς ἐν Καλάμαις κατὰ τὸ ἐπεισόδιον τοῦ πρώτου Τακτικοῦ, ἐπολέμησε κατόπιν μὲ ἁπαράμιλλον γενναιότητα κατὰ τὴν ἀποτυχοῦσαν ἐπίθεσιν ἐναντίον τοῦ Ναυπλίου (3 Δεκεμβρίου 1821). Εἰς τὴν μάχην τοῦ Πέτα τὸ ὄνομά του ἐσημειώθη μεταξὺ τῶν νεκρῶν. Ἐμφανισθεὶς ὅμως τὴν ἑπομένην διεδέχθη τὸν πεσόντα Ταρέλαν, ὡς συνταγματάρχης. Κατὰ τὴν ἀνασυγκρότησιν τοῦ Τακτικοῦ, προτιμηθέντος τοῦ Ροδίου ὡς διοικητοῦ, ὁ Γκουμπερνάτις ἀπῆλθεν εἰς Αἴγυπτον, ὅπου κατετάχθη εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Μεχμὲτ-Ἀλῆ, ἀλλὰ δὲν ἔστρεψε τὰ ὅπλα κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Γ. Δ. Κ.

— **Γκουμπερνάτις** (Gubernatis), *Ἄγγελος, νιέ—*. Λογοτέχνης καὶ συγγραφεὺς Ἰταλὸς (1840—1913). Μεταβὰς εἰς Γερμανίαν κατέγινεν εἰς γλωσσολογικὰς μελέτας μετὰ τοῦ Μπὸπ καὶ Βέρμπερ. Ὢν καθηγητὴς τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν ἐν Φλωρεντίᾳ, συνεδέθη δι' ἀγχιστείας μετὰ τοῦ Μπακούνιν, ἀλλὰ θεωρηθεὶς ὅτι προσεχώρησεν εἰς τὰς ἰδέας τούτου ἐπαύθη τῆς θέσεώς του (1865) ἣν ἀνέκτησε βραδύτερον (1867). Ἔγραψεν: «Αἱ πηγαὶ τοῦ βεδικοῦ ἔπους» (1867), «Μικρὰ ἰνδικὴ ἐγκυκλοπαιδεία» (1867), «Ἀρχαιολογία ἰνδικὴ» (1883), βιβλιογραφίας καὶ μελέτας περὶ Μαντσόνι (1878) Πετράρχου, Βοκκακίου, Ντάντε, «Ἡ ἐρωτικὴ ἰταλικὴ ποίησις τῆς Ἀναγεννήσεως» (1907), «Δεκαοκτάτομος παγκόσμιος ἱστορία» (1882—1885), «Βιογραφικὸν λεξικὸν» (1906). Λογοτεχνικὰ ἔργα του εἶναι: «Σαμπιέρο» (1858), «Ὁ βασιλεὺς Νάλα» (1869), «Σαβιτρὶ» («Πρῶτα σημειώματα») 1864), «Γκαμπριέλλα», ἐντυπώσεις ταξιδίων καὶ ἄλλα. Ἵδρυσε τὴν «Νέαν Ἀνθολογίαν», τὰς ἑταιρείας «Ἑλληνοϊταλικὴν» καὶ «Ἰταλοασιατικὴν» καὶ συνέγραψεν ἐπὶ πλέον ἐθνολογικά τινα ἔργα: «Οἱ Σέρβοι», «Οἱ Ρουμᾶνοι καὶ ἡ Ρουμανία». Ν. Π.—Λ.

Γκουμπὶ (Goubie), *Ἰωάννης-Ριχάρδος*. Γάλλος ζωγράφος (1842—1899). Διέπρεψεν εἰς τὴν ἀπεικόνισιν ἵππων καὶ κυνηγετικῶν σκηνῶν. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Στάθμευσις

Digitized by Google

...ς τὸ δάσος» (1869), «Εἰς τὸν δρόμον τῆς ἐμποροπανηγύρεως» (1881), «Διὰ μέσου τοῦ δάσους» (1892). Ι. Μ. Π.

Γκουμπίνερ (Gumbiner), *Ἀβραάμ*. Ἑβραῖος θεολόγο. (1635—1681) Ἐχρημάτισε μέλος τοῦ ραββινικοῦ κριτηρίου ἐν Καλὶς καὶ διευθυντὴς τῆς «Γεσιβά». Συνέγραψε: «Πιρούς δὲ χιντουσίμ», «Ζάϊθ ρααναν» «Σέμεν Σασών», «Κόδετς Χιντουσὲ-ντινίμ» κλπ., ἅπαντα νομολογικῆς φύσεως. Γ. ΕΛ.

Γκουμπίννεν (Gumbinnen) *[Γεωγρ.]*. Νομὸς καὶ πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Ἀνατολικῇ Πρωσσίᾳ. Ὁ νομὸς ἔχει ἔκτασιν 9 397 τετρ. χλμ. καὶ 540.389 κατοίκους. Ἡ πόλις κεῖται ἐπὶ τῆς συμβολῆς τῶν ποταμῶν Ρομίντε καὶ Πισσα καὶ ἔχει 18.498 κατοίκους. Ἐργοστάσια μηχανῶν καὶ ὑφασμάτων καὶ ἐμπόριον σιτηρῶν, ξυλείας, ζώων καὶ ἵππων.

—*[Στρατ. Ἱστορ.]* Κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἐδόθη μάχη παρὰ τὴν Γκουμπίννεν τὰς 19ην καὶ 20ὴν Αὐγούστου 1914 μεταξὺ τῆς 8ης γερμανικῆς στρατιᾶς τοῦ στρατηγοῦ Prittwitz καὶ τῆς 1ης ρωσικῆς τοῦ Rennenkampf, ἐξελιχθεῖσα εὐνοϊκῶς ὑπὲρ τῶν Γερμανῶν κατὰ τὰς δύο ταύτας ἡμέρας. Ἅμα ὡς ὅμως τὴν 21ην ὁ Πρίτβιτζ ἐπληροφορήθη περὶ τῆς νοτιωτέρας ρωσικῆς προελάσεως ὑπὸ τῆς 2ας στρατιᾶς τοῦ Samsonoff, ἐφοβήθη ἀπειλὴν τῶν συγκοινωνιῶν του, δι' ὃ διέταξε τὴν ἐντὸς τῆς ἡμέρας ταύτης ὑποχώρησιν πρὸς Insterburg Λόγῳ τῆς ὑποχωρήσεως ταύτης τῆς ἐπειγούσης ἐγκατάλειψιν γερμανικοῦ ἐδάφους, ἀντικατεστάθη ἀμέσως ὁ Πρίτβιτζ διὰ τοῦ Χίνδενμπουργ ἐν τῇ διοικήσει τῆς 8ης στρατιᾶς. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

Γκούμπιο (Gubbio) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας εἰς τὴν ἐπαρχίαν Περούτζια παρὰ τὰς νοτίους ὑπωρείας τῶν Ἀπεννίνων, ἔχουσα 10.000 κατοίκους καὶ μετὰ τῶν προαστείων περὶ τοὺς 30.000. Ἔχει καθεδρικὸν ναὸν τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, δουκικὸν ἀνάκτορον τοῦ 1470, μουσεῖον, πινακοθήκην καὶ τεχνικὴν σχολήν. Ἔχει βιομηχανίαν σιδήρου καὶ εἶναι ἕδρα ἐπισκοπῆς. Κατὰ τὸν Μεσαίωνα ἦτο κέντρον ἀγγειοπλαστικῆς.

Γκούμπιο (Gubbio), *Φέλιξ*. Ἰταλὸς ζωγράφος (βλ. Δαμιανὶ, *Φέλιξ*).

Γκούμπιτς (Gubitz), *Φρειδερῖκος-Γουλιέλμος*. Γερμανὸς συγγραφεὺς γεννηθεὶς ἐν Λειψίᾳ τῷ 1786 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1857. Τῷ 1865 μετέβη εἰς Βερολῖνον, ὅπου ἐδημοσιογράφησε καὶ συνέγραψε δραματικὰ ἔργα ἀσχολούμενος καὶ εἰς τὴν ξυλογραφίαν. Κατέστη δημοτικώτατος εἰς τὴν Γερμανίαν ὡς ἐκ τῆς ἐγκυκλοπαιδικῆς του μορφώσεως. Τὸ ἔργον του, ἀρκετὰ ὀγκῶδες, εἶναι μᾶλλον ἐκλαϊκεύσις γνώσεων ἢ πρωτότυπος καλλιτεχνικὴ συμβολή. Μ. ΒΑΛΣΑΣ

Γκούμπλοβιτς (Gumplowicz), *Λουδοβῖκος*. Πολωνὸς νομικός, οἰκονομολόγος καὶ ἰδίως κοινωνιολόγος, γεννηθεὶς ἐν Krakau τῷ 1838 καὶ αὐτοκτονήσας μετὰ τῆς συζύγου του ἐν Graz τῷ 1909. Ἐσπούδασεν ἐν Krakau καὶ Βιέννῃ, ἠσχολήθη ὡς δημοσιογράφος καὶ ἀπὸ τοῦ 1875 ὑφηγήτευσεν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Graz, διορισθεὶς αὐτόθι καθηγητὴς τῷ 1882. Πλὴν διαφόρων ἄλλων ἔργων εἰς Πολωνικὴν γλῶσσαν συνέγραψε γερμανιστὶ τὰ κατωτέρω: «Philosophisches Staatsrecht 1877» (β' ἔκδ. ὑπὸ τὸν τίτλον: «Allgemeines Staatsrecht» 1897, «Rechtsstaat und Sozialismus (1881), «Der Rassenkampf» (1883) (τὸ γνωστότερον ἐκ τῶν ἔργων του, μεταφρασθὲν καὶ εἰς τὴν γαλλικὴν ὑπὸ τοῦ Charles Baye τῷ 1893), «Grundriss der Soziologie» (1885) (μεταφρασθὲν ὡσαύτως ὑπὸ τοῦ Baye εἰς τὴν γαλλικήν), «Das Oesterreichische Staatsrecht» (1891, β' ἔκδ. 1901), «Die soziologische Staatsidee» (1892, β' ἔκδ. 1901), «Soziologische Essays» (1899), «Geschichte der Staatstheorien» (1905), «Sozialphilosophie im Umriss» (1910 μετὰ θάνατον). Ἐκλογὴ τῶν ἔργων τοῦ Γκούμπλοβιτς («Ausgewählte Werke») ἤρχισεν ἐκδιδομένη ἀπὸ τοῦ 1926 ὑπὸ τοῦ G. Salomon συνεργασίᾳ τῶν Fr. Oppenheimer (Φραγκφούρτη), F. Savorguan (Ρώμη), M. Adler (Βιέννη). Μέχρι τοῦδε ἐξεδόθησαν ἀρκετοὶ τόμοι («Geschichte der Staatstheorien» (1926) καὶ «Grundriss der Soziologie» (1926) κλπ. Κατὰ τὸν Gumplowicz ἡ κοινωνιολογία ἀποτελεῖ προφανῶς—ὡς ἐπιστήμη περὶ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας καὶ τῶν κοινωνικῶν νόμων—τὴν βάσιν ὅλων τῶν ἐπιστημῶν ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι πραγματεύονται καθ' ἕκαστον τμήματα τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, καθ' ἑκάστου κατευθύνσεις τῆς κοινωνικῆς δράσεως, ἢ καθ' ἕκαστον ἐκδηλώσεις τῆς κοινωνικῆς ζωῆς καὶ δημιουργίας. Τοιουτοι ἐπιστῆμαι, αἱ ὁποῖαι εἰς τὴν γενικὴν ἐπιστήμην περὶ τῆς κοινωνίας καταλαμβάνουν θέσιν εἴδους, εἰς τὸ σύνολον γένος, εἶναι ἡ ἀνθρωπολογία, ἡ ἐθνογραφία, ἡ πολιτικὴ ἐπιστήμη, ἡ γλωσσολογία, ἡ θεολογία, ἡ νομική, ἡ τέχνη, ἡ πολιτικὴ οἰκονομία. Αἱ ἀντιλήψεις αὗται εἶναι ἐν σπέρματι αἱ τοῦ Compte, ὅστις ἐχαρακτήριζε τὴν κοινωνιολογίαν ὡς εἰδικότητα τῶν εἰδικῶν ἐπιστημῶν, δηλαδὴ ὡς διδασκαλίαν περὶ τῶν γενικῶν κοινωνικῶν πραγμάτων, ὑπενθυμίζει ὅμως ὡσαύτως καὶ τὸν ἐπιτυχῆ χαρακτηρισμὸν τῆς κοινωνιολογίας ὑπὸ τοῦ Simmel, ὅστις ὥριζεν αὐτὴν ὡς τὴν «γνωσιολογίαν τῶν πνευματικῶν ἐπιστημῶν». Κατὰ τὸν Γκούμπλοβιτς ὅθεν, πρέπει νὰ θεωρῶμεν τὴν κοινωνιολογίαν ὡς τὴν φιλοσοφικὴν βάσιν πασῶν ἐκείνων τῶν ἐπιστημῶν, αἱ ὁποῖαι ἀναγνωρίζονται ὡς «κοινωνικαί», ἡ δὲ κοινωνιολογία ἔχει καθῆκον νὰ ἀποδείξῃ τὴν συσχέτισιν ἐν τῷ πεδίῳ της ὅλων τῶν ἀνωτέρω ἐπιστημῶν καὶ τὴν σχέσιν ἑκάστης αὐτῶν πρὸς αὐτήν. Ὁ Γκούμπλοβιτς θεωρεῖται καὶ ὡς ἱδρυτὴς τῆς κοινωνιολογικῆς πολιτειολογίας. Ἡ γένεσις μιᾶς πολιτείας ὀφείλεται εἰς τὸν μεταξὺ ἑτερογενῶν ὁμάδων διεξαγόμενον ἀγῶνα. Ἡ πολιτεία δὲν εἶναι θεῖον κατασκεύασμα, οὔτε ἐλεύθερα ἕνωσις τῶν ἀνθρώπων, δὲν ἐρείδεται ἐπὶ συνθήκης, ἀλλ' εἶναι ἀποτέλεσμα φυσικῶν νόμων, προϊὸν τῆς «φυσικῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος». Διὰ τοῦτο ὁ Γκούμπλοβιτς ἀρκεῖται εἰς τὸν προσδιορισμὸν τῶν πραγματικῶν σχέσεων, αἱ ὁποῖαι ἀναφαίνονται μεταξὺ πολιτείας καὶ ἀτόμου εἰς τὰς διαφόρους βαθμίδας τῆς ἐξελίξεως τοῦ κράτους καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ πολιτεία εἶναι τὸ μέσον πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν σκοπῶν τῶν κοινωνικῶν ὁμάδων. Ἡ περὶ πολιτείας κοινωνιολογικὴ θεωρία του ἐρείδεται ἐπὶ τῆς ἀνθρωποεθνολογικῆς περὶ ἀγῶνος τῶν ἑτερογενῶν ὁμάδων ἀρχῆς. Ἡ μεταξὺ τῶν διαφόρων ἑτερογενῶν ὁμάδων ἐπικρατοῦσα πάλη εἶναι αὐτὴ ἡ μεταξὺ τῶν τάξεων πάλη, κατά τι ὅμως παρηλλαγμένη Εἶναι ἡ οἰκονομικὴ περὶ ἱστορίας ἀντίληψις, ἡ ὁποία, βεβαίως, οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ Μάρξ. Ὁ ἀγὼν αὐτὸς ἀντικατοπτρίζεται καθ' ὅλην τὴν ἱστορίαν, τὴν ὁποίαν διέπει ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον ὁ αὐτὸς καὶ ἀμετάβλητος νόμος, καθ' ὃν αἱ ὁμάδες ἀποτελοῦσιν ὀλίγον κατ' ὀλίγον μεγαλυτέρας μονάδας, ἐκ τῶν ὁποίων διὰ τῶν καταχτήσεων, τῶν μεταναστεύσεων, τῶν ἀποικισμῶν δημιουργοῦνται ἔθνη, εἰς τὰ ὁποῖα ἀδύνατον εἶναι πλέον νὰ ἐννοήσῃ κανεὶς τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν φυσιογνωμίαν τῶν παλαιῶν φυλῶν. [Πλείονα βλέπε ἐν «Ἀρχείῳ Οἰκονομικῶν καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν» 1926, σ. 65.] Δ. Ε. ΚΑΛΙΤΣΟΥΝΑΚΙΣ

Γκοῦμπρεχτ (Gumprecht), *Ὄθων*. Γερμανὸς μουσικοκριτικος (1823—1900). Ἐσπούδασε τὸ δίκαιον, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1849 περιωρίσθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν κριτικὴν μουσικῶν ἔργων. Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα ἐν οἷς καὶ «Ριχάρδος Βάγνερ» (1883).

—**Γκοῦμπρεχτ** (Gumprecht), *Φερδινάνδος*. Γερμανὸς ἰατρὸς γεννηθεὶς τῷ 1864. Ἀπὸ τοῦ 1899 διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἐσωτερικῆς παθολογίας ἐν Ἰενᾳ. Ἔγραψε: «Περὶ τῆς παθογενείας τοῦ τετάνου», «Περὶ στομαχικῆς τετανίας», «Γενικὴν θεραπευτικὴν τῶν ὀργάνων ἀναπνοῆς καὶ κυκλοφορίας» (Βιέννη 1898) κτλ. Ο. Ρ.

Γκουμπὼ (Goubaux), *Πρόσπερος*. Γάλλος δραματικὸς (1795—1859). Τῷ 1822 ἐδημοσίευσε «Μελέτας περὶ τῶν γαλλικῶν ἠθῶν» καὶ τῷ 1827 μετέφρασεν ἔργα τοῦ Ὁρατίου. Ὑπὸ διάφορα ψευδώνυμα «Ὡμπρύ», «Ντινὼ» κτλ. ἔγραψε διάφορα δραματικὰ ἔργα τῆς ρωμαντικῆς σχολῆς, ὧν τὰ κυριώτερα εἶναι: «Ἡ ζωὴ ἑνὸς χαρτοπαίκτου» (1857, «Ἡ προῖκα τῆς Σουζέττας» (1842), «Τὰ μυστήρια τῶν Παρισίων» (1844), «Ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος» (1849).

Γκούμτι *[Γεωγρ.]*. Δύο ποταμοὶ τῶν ἀγγλικῶν Ἰνδιῶν: —1) Λεγόμενος καὶ *Γκομάτι*, εὑρίσκεται ἐν τῇ περιοχῇ Πιλιμπχὶτ τῶν Ἡνωμένων Ἐπαρχιῶν, πηγάζει ἐκ τῆς λίμνης Πχαλγιὰρ Τὰλ καὶ μετὰ ροῦν 770 χλμ. ἐκβάλλει εἰς τὸν Γάγγην. — 2) Σχηματίζεται ἐκ τῶν ποταμιδίων τῶν λόφων Τιππεράχ, διέρχεται τὴν περιοχὴν Τιππεράχ τῆς Βεγγάλης καὶ μετὰ ροῦν 106 χλμ. χύνεται εἰς Μέγκνα.

γκούνα (guna). Λέξις σανσκριτική, δηλοῦσα ποιότητα, ἰδιότητα. Ὡς τεχνικὸς ὅρος ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ τῆς Σάνκχυας σημαίνει τὰς τρεῖς ἰδιότητας τῆς ὕλης, ἤτοι τὴν *ράτζας*, ἐνέργειαν, κεντρόφυγα δύναμιν, τὴν *τάμας*, ἀδράνειαν, κεντρομόλον δύναμιν, καὶ τὴν *σάττβα* ρυθμόν, ἰσορρόπησιν, ἐξ ἧς ἐκπορεύεται ἡ ἀλήθεια, ἡ ἠθικὴ λύτρωσις καὶ τὸ φῶς. Α. Δ.

Γκουναμπάντ *[Γεωγρ.]*. Μικρὰ πεδινὴ περιοχὴ τῆς Περσίας, ἀρκετὰ εὔφορος, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Χορασάν, παρὰ τὸ Κουχιστὰν καὶ τὴν μεγάλην Ἀλμυρὰν ἔρημον.

Γκουνιὲ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος καὶ ἀγκυροβόλιον τῆς ΝΑ τῆς ἀκτῆς τοῦ Εὐξείνου, 6 μίλ. ΝΔ τοῦ Βατοὺμ καὶ εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Τσιορώχ (πλάτ. 41°35 ²/₈ Β., μήκ. 41°33' Ἀν. χάρτ. ἀγγλ. 2236: cape Yasun to Fort Anakria), τοῦ Ἀκάμψιος τῶν ἀρχαίων. Σ. Ε. Λ.

Γκοῦνκελ (Gunkel), *Ἑρμάννος*. Διαμαρτυρόμενος θεολόγος γεννηθεὶς τῷ 1862. Καθηγητὴς ἐν Βερολίνῳ (1894) καὶ εἶτα ἐκ Γκίσεν (1907), ἔγραψε πολλὰ καὶ σπουδαῖα ἔργα, ἐκ τῶν ὁποίων ἀναφέρομεν ἐνταῦθα τὰ ἀξιολογώτερα: «Αἱ ἐπενέργειαι τοῦ Ἁγίου πνεύματος κατὰ τὴν δημώδη δόξαν τῶν ἀποστολικῶν χρόνων καὶ κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Παύλου», (γ' ἔκδ. 1909), «Δημιουργία καὶ χάος κατὰ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τῶν αἰώνων» (1895), «Οἱ μῦθοι τῆς Γενέσεως» (β' ἔκδ. 1902, μετεφράσθη εἰς τὴν ἀγγλικὴν καὶ τὴν ἰαπωνικὴν γλῶσσαν), «Ἰσραὴλ καὶ Βαβυλὼν» (1903), «Συμβολαὶ εἰς τὴν θρησκειολογικὴν κατανόησιν τῆς Κ. Δ.» (β' ἔκδ. 1910), «Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ὑπὸ τὸ φῶς τῶν νεωτέρων ἐρευνῶν» (1905). Οἱ τίτλοι ἤδη τῶν πονημάτων τούτων δεικνύουν τὴν ἐπιστημονικὴν κατεύθυνσιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει ὁ Γκοῦνκελ καὶ τῆς ὁποίας ἐγένετο εἷς τῶν κυριωτέρων κηρύκων καὶ δημιουργῶν. Τὴν κατεύθυνσιν ταύτην καλοῦσι *θρησκειολογικήν*, ἀνεφάνη δὲ αὐτὴ κατὰ τὴν προτελευταίαν δεκαετηρίδα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος καὶ αἱ μέθοδοι αὐτῆς ἐχρησιμοποιήθησαν πρὸς ἑρμηνείαν τῆς Κ. Δ. τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ *Γκοῦνκελ* διὰ τοῦ ἔργου του «Ἐπενέργειαι τοῦ Ἁγίου πνεύματος κατὰ τὴν δημώδη δόξαν τῶν ἀποστολικῶν χρόνων κλπ.» (1888). Ἐν φανερᾷ ἀντιθέσει τὸ μὲν πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς συγχρόνου πρὸς τὰ κείμενα ἱστορίας στηριζομένην ἀπόπειραν πρὸς κατανόησιν αὐτῶν, τὸ δὲ πρὸς τὴν φιλολογικὴν κριτικήν, ζητεῖ ὁ Γκοῦνκελ καὶ οἱ ὁμόφρονες αὐτῷ θεολόγοι ὄπισθεν τῆς μορφῆς, ὑφ' ἣν παρεδόθη ἱστόρημά τι ἢ παράστασις ἢ εἰκών, τὴν πολὺ παλαιοτέραν τῆς μορφῆς ταύτης ἱστορίαν τῆς γενέσεως τοῦ ἱστορήματος ἢ τῆς παραστάσεως, καὶ πειρᾶται νὰ ἀναλύσῃ αὐτὰ εἰς τὰ στοιχεῖα, ἐκ τῶν ὁποίων συνετέθη. Οὕτω καταντᾷ εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς καταγωγῆς αὐτοῦ, τὴν εὕρεσιν τοῦ τρόπου τῆς ἐπὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἐπιδράσεως καὶ τὴν ἐξακρίβωσιν τῶν μεταβολῶν, ἃς ἐνταῦθα ὑπέστη. Ἡ ὅλη προσπάθεια τοῦ Γερμανοῦ τούτου θεολόγου τείνει εἰς τὸ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ θρησκεία, τὴν ὁποίαν ἀντιπροσωπεύει ἡ Κ. Δ., τελεῖ ἐν τοῖς σπουδαίοις αὐτῆς στοιχείοις ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ξένων θρησκειῶν, ἐπίδρασιν ἀσκηθεῖσαν μέσῳ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ. Ταύτην ἐπιτείνει ὁ Γκοῦνκελ καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἐπί τε τὰς θρησκευτικὰς παραστάσεις καὶ ἐπὶ τὰ μυστήρια, νοεῖ δ' αὐτὴν οὐχὶ ἁπλῶς εἰδολογικήν, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο οὐσιαστικήν. Ἡ κατεύθυνσις τοῦ Γκοῦνκελ, ὅστις πειρᾶται νὰ ἐμφανίσῃ τὸν Χριστιανισμὸν τῆς Κ. Δ. ὡς *συγκρητιστικὴν* θρησκείαν, ἐνισχύθη ὑπὸ τῆς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐπιδόσεως τῶν θρησκειολογικῶν καθόλου ἐρευνῶν. Ἀλλ' ὅμως παρ' ὅλας τὰς ὑπηρεσίας, τὰς ὁποίας ἡ θρησκειολογικὴ μέθοδος παρέσχεν εἰς τὴν ἐπιστήμην, ὁμολογεῖται ὅτι ὑπερέβη τὰ ἐσκαμμένα, ζεύξασα πολλάκις Πηγάσου πτερόν. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον οἱ νεώτεροι δείκνυνται ἀρκετὰ ἐπιφυλακτικοὶ ἀπέναντι τῶν ἰσχυρισμῶν τῆς θρησκειολογικῆς σχολῆς, εἰς ἣν καὶ πολλοὶ φιλόλογοι ἀνήκουσι, συνεργαζόμενοι ἀπὸ μακροῦ μετὰ τῶν θεολόγων. Ν. Ι. Λ.

Γκουνονγκάπι *[Γεωγρ.]*. Τρεῖς ἡφαιστειογενεῖς νησῖδες τοῦ ἀσιατικοῦ Ἀρχιπελάγους (Πολυνησίας). Ἡ πρώτη, παρὰ τὸ ΒΑ ἄκρον τῆς Σαμπάβα, ἔχει ἐνεργὸν ἡφαίστειον. Ἡ δευτέρα, ἐπίσης ἐνεργὸν ἡφαίστειον ἔχουσα, ἀπέχει περὶ τὰ 120 χλμ. ἀπὸ Βέττα, εἰς τὸ ΝΔ. μέρος τῆς θαλάσσης Μπάντα. Ἡ τρίτη εἶναι ἐκ τῶν τρομερωτέρων ἡφαιστειογενῶν νησίδων τοῦ Ἀρχιπελάγους. Κεῖται Β. τῆς νήσου Λοντὰρ (πλάτ. 4° 30' 30'' Ν καὶ 129° 91' 19'' Ἀν. τοῦ Γκρήνουιτς) καὶ ἔχει διαρκεῖς ἐκρήξεις.

Γκοῦνς *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Οὐγγαρίας (βλ. Ντγιέντγιες).

Γκούνσμπουργ (Gunsbourg), *Ραοὺλ-Σαμμύ*. Σύγχρονος Γάλλος μουσουργὸς καὶ διευθυντὴς θεάτρου, γεννηθεὶς ἐν Βουκουρεστίῳ τῷ 1864. Ἐσπούδασεν ἰατρικήν, ἀλλ' ἐπεδόθη νεώτατος εἰς τὸ θέατρον. Ἵδρυσεν ἐν Μόσχᾳ καὶ Πετρουπόλει τὰ πρῶτα θέατρα γαλλικοῦ μελοδράματος καὶ διηύθυνεν ἐν Γαλλίᾳ τὰ θέατρα τῆς Λίλλης καὶ τῆς Νικαίας. Ἀπὸ τοῦ 1893 εἶναι διευθυντὴς τοῦ λυρικοῦ τμήματος εἰς τὸ θέατρον τοῦ Μόντε Κάρλο. Συνέθεσε καὶ ἴδιον μελόδραμα, τὸν «Γηραιὸν ἀετὸν» (Le Vieil Aigle), διδαχθὲν ἐν Μόντε Κάρλο τῷ 1909. Μ. ΒΑΛΣΑΣ

Γκούντα-Γκούντι *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς Ἀβησσυνίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Τιγκρέ, πρὸς Β. τῆς Ἄντουα. Ἐκεῖ, τῷ 1875, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀβησσυνίας Ἰωάννης ἐνίκησε δύο σώματα αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ.

Γκουντὰρ (Goudar), *Ἄγγελος*. Γάλλος συγγραφεὺς καὶ οἰκονομολόγος (1720—1791). Διῆλθε τὸ πλεῖστον τοῦ βίου του ἔξω τῆς Γαλλίας. Τῷ 1774 ἐξωρίσθη ἐκ Νεαπόλεως διαταγῇ τῆς βασιλίσσης Καρολίνας. Ἀπεβίωσε πάμπτωχος ἐν Ἀγγλίᾳ. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Τὰ κακῶς ἐννοούμενα συμφέροντα τῆς Γαλλίας ἐν τῇ γεωργ.

Digitized by Google

γίᾳ καὶ τῷ ἐμπορίῳ» (1756), «Ὁ Κινέζος ἀπεσταλμένος ἐν Εὐρώπῃ πρὸς μελέτην τῆς καταστάσεώς της» (1768), «Ὁ Γάλλος κατάσκοπος» (1779) Ἐνυμφεύθη τὴν Σάρραν Γκουντάρ, Ἀγγλίδα, ἥτις συνέγραψεν «Ἐπιστολὰς ἐξ Ἰταλίας» (1777). Ν. Π —Λ

Γκοῦντε (Gude), ***Χάνς***. Νορβηγὸς ζωγράφος, γεννηθεὶς τῷ 1825 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1903. Λίαν ἐνωρὶς ἐπέδειξε πρωτοτυπίαν ἐμπνεύσεως καὶ ἀνεξαρτησίαν πνεύματος. Ἐξετέλεσε σειρὰν ὑδατογραφιῶν, εἰς τὰς ὁποίας μετέφερεν ὅλον τὸ φῶς καὶ ὅλην τὴν δροσερότητα τοῦ ὑπαίθρου. Κατὰ τὸ 1843, ἐπισκεπτόμενος τὰς ἀξένους καὶ σιωπηλὰς νορβηγικὰς ἐξοχὰς συνήντησεν εἰς μίαν βραχώδη ὀροσειρὰν τὸν διάσημον ζωγράφον τῆς Νορβηγίας Τίντεμαν, τόσον δὲ θερμὴ ὑπῆρξεν ἡ συμπάθεια, ἥτις ἀνεπτύχθη μεταξὺ αὐτῶν, ὥστε λίαν ταχέως μετεβλήθη αὕτη εἰς στενὴν καὶ ἐγκάρδιον συνεργασίαν. Τοιουτοτρόπως ἡ περίφημος «Νυμφικὴ συνοδεία εἰς τὸ Χάρνταγκερ» ὀφείλεται, καθ' ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὰ πρόσωπα εἰς τὸν Τίντεμαν, καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸ τοπίον εἰς τὸν Γκοῦντε. Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ μὲ τὴν ἐξ ἴσου περίφημον «Ἐπικήδειον συνοδείαν εἰς τὸ Σόγκν». Ὁ Γκοῦντε ἐπεσκέφθη ἀλληλοδιαδόχως καὶ ἐπανειλημμένως τὴν Δυσσελδόρφην, τὴν Καρλσρούην καὶ τὸ Βερολῖνον, ἔνθα διετέλεσε καθηγητὴς τῆς Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν τεχνῶν. Κατ' ἔτος ἐπέστρεφεν ἀνελλιπῶς εἰς τὴν Νορβηγίαν καὶ ἀφίνετο εἰς μακρὰς περιπλανήσεις ἀνὰ τὰ δάση καὶ τὰς ἀκτάς της. Ὁ ἔρως τῆς νορβηγικῆς φύσεως ὑπῆρξε τὸ μονιμώτερον καὶ βαθύτερον πάθος του. Τὸ ἔργον του διαπνέεται ἀπὸ βαθεῖαν συναισθηματικότητα. Ἐθεωρήθη ἀείποτε ὡς εἷς ἀπὸ τοὺς ἐθνικοὺς ζωγράφους τῆς Νορβηγίας, ὁ δὲ θάνατός του ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς πανδήμους ἐκδηλώσεις. «Ἡ ἀνάπαυσις εἰς τὴν ἀντιφοριά», ἀποκειμένη εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Ὄσλο, εἶναι εἷς ἀπὸ τοὺς μᾶλλον ἐκτιμωμένους πίνακάς του. [Πρβλ. G. Vidalenc: L'art norvégien contemporain, Paris 1921.]

Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Γκοῦντεβ (Goudev), ***Πέτρος-Ἰωσήφ***. Βούλγαρος πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1863. Καθηγητὴς ἐν Μοναστηρίῳ τῷ 1884, μετέβη εἰς Βουλγαρίαν ὡς ἐθελοντὴς τῷ 1885 κατὰ τὸν Σερβοβουλγαρικὸν πόλεμον. Μετὰ τὸν πόλεμον ἤρξατο ἡ δρᾶσίς του ἐν Βουλγαρίᾳ ὡς πολιτικοῦ. Μεταβαίνει εἰς Γαλλίαν, ὅπου σπουδάζει οἰκονομικὰς ἐπιστήμας, ἐπισκέπτεται τὴν Ἀγγλίαν καὶ Ἰταλίαν, καὶ τυχὼν τῆς προστασίας τοῦ Σταμπούλωφ καὶ τῶν ἐθνικοφρόνων συνεχίζει καὶ μετὰ θάνατον τούτου ἐν τῇ Σοβράνιε τὴν δρᾶσίν του, γενόμενος βουλευτής, ὑπουργὸς καὶ πρωθυπουργὸς (1907). Ἦτο υἱὸς πτωχῆς χωρικῆς οἰκογενείας.

Γκουντελὲν (Goudelin), ***Πέτρος***. Γάλλος ποιητὴς (1580—1649). Τὰ ἔργα του ἐγράφησαν εἰς διάλεκτον τῆς νοτιοδυτικῆς Γαλλίας, ἐγένοντο δὲ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δεκτὰ ἐνθουσιωδῶς ὑπὸ τοῦ κοινοῦ. Ἰδίως διακρίνονται τὰ «Ποιμενικά» του διὰ τὴν ἁπλότητα καὶ τὴν χάριν, τὰ «Μπαλλέτα» του διὰ τὴν εὐθυμίαν καὶ ζωηρότητα. Ἔγραψε καὶ «Ὠδάς», ἀπομιμήσεις τοῦ Μαλέρμπ, καὶ διηγήματα.

Γκούντελη /*Γεωγρ.*/ βλ. λ. Βαμβακοῦσα.

Γκούντελφίγγερ (Gundelfinger), ***Φρειδερῖκος***, ὁ ἐπονομαζόμενος ***Γκοῦντολφ***. Γερμανὸς ἱστορικὸς καὶ κριτικὸς τῆς λογοτεχνίας, γεννηθεὶς τῷ 1880. Ἀπὸ τοῦ 1920 καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ἀϊδελβέργης, εἶναι ὁ διαπρεπέστερος τῶν ἐκπροσώπων τῆς ἀπὸ αὐστηρᾶς φιλοσοφικῆς ἀπόψεως μελέτης τῆς λογοτεχνίας. Ὑπὸ τὸ ὄνομα *Φρειδερῖκος Γκοῦντολφ* ἔγραψε σειρὰν περισπουδάστων ἔργων, ἐν οἷς διακρίνονται τὰ ἑξῆς: «Ὁ Σαίξπηρ καὶ ἡ γερμανικὴ διανόησις» (1911), «Ὁ Γκαῖτε» (1916), «Ὁ Γκεόργκε» (1920), «Ποιηταὶ καὶ ἥρωες» (1921), «Ὁ Ἐρρῖκος φὸν Κλάϊστ» (1922), «Ὁ Καῖσαρ: ἡ ἱστορία τῆς δόξης του» (1924), «Ὁ Καῖσαρ κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα» (1926).

Γκοῦντεν (Gudden), ***Βερνάρδος Ἀλοΐσιος φὸν —***. Γερμανὸς ψυχίατρος (1824—1886). Ἐσπούδασεν ἐν Βιέννῃ, Βερολίνῳ καὶ Χάλλῃ. Τῷ 1869 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς ψυχιατρικῆς ἐν Ζυρίχῃ καὶ τῷ 1872 ἐν Μονάχῳ, διετέλεσε δὲ καὶ διευθυντὴς τῆς φρενιατρικῆς κλινικῆς τῆς ἐπικρατείας. Ἐπνίγη ἐν τῇ λίμνῃ Starnberger προσπαθῶν νὰ διασώσῃ τὸν φρενοβλαβῆ ἀσθενῆ του, Λουδοβῖκον Β' βασιλέα τῆς Βαυαρίας. Ὁ Γκοῦντεν θεωρεῖται εἷς τῶν ἐξόχων ψυχιάτρων τῶν νεωτέρων χρόνων, ἐξερευνήσας ἐπιμόνως τὴν ἀνατομικὴν καὶ φυσιολογίαν τοῦ ἐγκεφάλου. Ἰδίως αἱ διάφοροι πειραματικαὶ αὐτοῦ ἐργασίαι ἐπὶ τῆς αὐξήσεως τοῦ κρανίου, τῶν ἐγκεφαλικῶν ἐντοπίσεων κτλ. εἰσὶν ἄξιαι πλείστου ἐνδιαφέροντος. Συλλογὴν τῶν ἀξιολόγων τούτων ἐργασιῶν του ἐξέδωκεν ὁ διάδοχός του Grashey. Ο. Ρ.

Γκουντὲν (Gudin), ***Θεόδωρος***. Γάλλος θαλασσογράφος (1802—1880). Ἐνεφανίσθη διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὸ Σαλὸν τῶν Παρισίων τῷ 1822, τῷ δὲ 1824 ἐτιμήθη διὰ τοῦ μεγάλου χρυσοῦ μεταλλίου. Μεταξὺ τῶν ἀξιολογωτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἡ ἐπιστροφὴ τῶν ψαράδων», «Ἡ πυρκαϊὰ τοῦ Κέντ», «Ἡ φρεγάτα Σειρήν», «Ἄποψις τῆς Κωνσταντινουπόλεως», «Ἄποψις τῆς Σαλενὲλ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ὄρν» κλπ. Ὑπὸ τὴν βασιλείαν τοῦ Λουδοβίκου-Φιλίππου καὶ τὴν δευτέραν αὐτοκρατορίαν ἐτιμήθη ὡς ἐπίσημος ζωγράφος ναυτικῶν σκηνῶν καὶ ἀνέλαβε τὴν ἐκτέλεσιν πολυαρίθμων ἔργων εἰς τὰς Βερσαλλίας. Ι. Μ. Π.

— **Γκουντὲν** (Goudin), ***Ματθίας-Βερνάρδος***. Γάλλος μαθηματικὸς καὶ ἀστρονόμος (1734—1817). Συνέγραψεν ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Dionis du Séjour: «Ἐγχειρίδιον τῶν ἀλγεβρικῶν καμπύλων» (1756), «Ἐγχειρίδιον τῶν κοινῶν ἰδιοτήτων τῶν καμπύλων» (1778). Μόνος ἐδημοσίευσεν ἐργασίας ἐπὶ τῶν ἐκλείψεων τοῦ ἡλίου (1761), ἐπὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἐκλείψεων εἰς τὴν σφαιρικὴν τριγωνομετρίαν (1797) κλπ. Τὰ ἅπαντά του ἐξεδόθησαν ἐν Παρισίοις (1799). —Β.

— **Γκουντὲν** *ντὲ λὰ* ***Σαμπλοννιὲρ*** (Gudin de la Sablonnière), ***Καῖσαρ - Κάρολος*** Γάλλος στρατηγὸς (1768—1812). Μετέσχεν ὅλων τῶν πολέμων τῆς δημοκρατίας, γενόμενος στρατηγὸς τῷ 1800. Ἐπὶ αὐτοκρατορίας διεκρίθη εἰς τὰς μάχας τῆς Ἰένας (1807) καὶ ἐν τῇ ἐκστρατείᾳ τῆς Ρωσίας κατὰ τὰς μάχας τοῦ Σμόλενσκ καὶ ἰδίως εἰς Βολουτίνα, ἔνθα ἔπεσε μαχόμενος.

Γκοῦντερ (Gunther). Κόμις τοῦ Σβαρτσβούργου (1304—1349). Ἐξελέγη ὑπὸ τεσσάρων ἐκλεκτόρων ἐν Φραγκφούρτῃ αὐτοκράτωρ ἀντὶ τοῦ κατέχοντος τὸν θρόνον Καρόλου Δ', ἀλλὰ παρῃτήθη τῶν δικαιωμάτων του ἀντὶ χρηματικῆς ἀποζημιώσεως.

— **Γκοῦντερ** (Gunter), ***Ἐδμόνδος***. Ἄγγλος μαθηματικὸς (1581—1626). Ἐσπούδασε θεολογίαν καὶ ἐδίδαξε τὴν ἀστρονομίαν ἀπὸ τοῦ 1619 εἰς τὸ κολλέγιον τοῦ Gresham. Ἀνεκάλυψε λογαριθμικὸν κανόνα, ὅστις ἐκλήθη *κλῖμαξ τοῦ Γκοῦντερ*, καὶ εἰσήγαγε τοὺς ὅρους «συνημίτονον», «συνεφαπτομένη» κλπ. —Β.

Γκουντιμὲλ (Goudimel), ***Κλαύδιος***. Γάλλος μουσουργός, γεννηθεὶς τῷ 1505 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1572 κατὰ τὰς σφαγὰς τῆς νυκτὸς τοῦ ἁγίου Βαρθολομαίου. Συνδεθεὶς ἐνωρίτατα μετὰ τῶν Οὐγενότων, ἔλαβεν ἐξέχουσαν μεταξὺ αὐτῶν θέσιν. Τὰ ἔργα του εἶναι γεγραμμένα εἰς τὸν τύπον τοῦ μοτέτου· ὑπάρχουν ἐν τούτοις καὶ δύο ἐκδόσεις αὐτῶν ἐπὶ τὸ ἁπλούστερον, ἐξ ὧν ἡ δευτέρα μεταχειρίζεται φθόγγον ἔναντι φθόγγου. Αἱ συνθέσεις τοῦ Γκουντιμὲλ περιλαμβάνουν ὅλας τὰς ᾠδὰς τοῦ Ὁρατίου (1555)· 3 λειτουργίας: «Audi filia», «Tant plus je metz», «Des mes ennuis», μίαν ἄλλην λειτουργίαν, ἓν Magnificat, ὡς καὶ πολλὰ τραγούδια ἐγκατεσπαρμένα εἰς ἀνθολογίας τῆς ἐποχῆς. Γ. Σ.

Γκούντλιν (Gundling), ***Νικόλαος-Ἱερώνυμος***. Γερμανὸς νομομαθὴς καὶ φιλόσοφος (1671—1729). Σπουδάσας τὴν θεολογίαν καὶ δίκαιον ἐν Χάλλῃ, τῷ 1705 ἐγένετο ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας καὶ ταυτοχρόνως μυστικοσύμβουλος. Ὑπῆρξεν ἔνθερμος ὀπαδὸς τοῦ φυσικοῦ δικαίου τοῦ Τομάζι. Ἔγραψε φιλοσοφικά, νομικά, ἱστορικὰ καὶ φιλολογικὰ ἔργα Ἦτο ἐκλεκτικὸς εἰς τὸ σύστημά του, παραλαβὼν δόγματα ἐκ τοῦ ἐμπειρισμοῦ τοῦ Λόκ, ἐκ τοῦ περὶ ἰδεῶν συστήματος τοῦ Λεϊβνιτίου καὶ ἐκ τοῦ Χόμπες τὴν νομιμότητα τοῦ δεσποτισμοῦ.

[Βλ. *Hempel*, «Gundling's umständliches Leben», Φραγκφούρτη 1736.] Π. Ν. Π

— **Γκούντλιν** (Gundling), ***Παῦλος βαρῶνος ντὲ —***. Γερμανὸς ἱστορικὸς (1673—1731), ἀδελφὸς τοῦ *Νικολάου-Ἱερωνύμου*. Ἐταξίδευσεν εἰς Ἀγγλίαν καὶ Ὁλλανδίαν, τῷ 1705 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ δικαίου ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Εὐγενῶν τοῦ Βερολίνου καὶ τῷ 1713 «αὐλικὸς σύμβουλος καὶ ἱστοριογράφος τοῦ βασιλέως». Ἔγραψε: «Βίος καὶ ἔργα τοῦ Φρειδερίκου τοῦ Α'» (Χάλλη 1715), «Περίληψις Βραδεμβουργικῆς ἱστορίας» (Χάλ. 1722) κ. ἄ. Π. Ν. Π

γκοῦντοκ. Ρωσικὸν ἔγχορδον μουσικὸν ὄργανον, ἀρχαιοτάτης καταγωγῆς καὶ λαϊκῆς χρήσεως, ὁμοιάζον κατὰ τὴν μορφὴν πρὸς τὸ βιολοντσέλον.

Γκοῦντολ (Goodall) ***Φρειδερῖκος***. Ἄγγλος ζωγράφος (1822—1904). Ἐγένετο γνωστὸς ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ 1867, ὅτε ἀπέστειλεν εἰς τὴν Παγκόσμιον ἔκθεσιν τῶν Παρισίων τὴν «Ἑορτὴν τῶν φοινίκων» καὶ τὸν «Παίκτην νουβιανῆς ἅρπας». Ἄλλα ἔργα του εἶναι τὰ ἀκόλουθα: «Ἄγαρ καὶ Ἰσμαήλ», «Mater purissima», «Mater dolorosa», «Ἀποχώρησις τῶν ὑδάτων τοῦ Νείλου», «Ἀρχηγὸς προσευχόμενος», κλπ. Τῷ 1863 ὠνομάσθη ἐπίτιμον μέλος τῆς βασιλικῆς Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν τεχνῶν τοῦ Λονδίνου. Ι.Μ.Π.

Γκούντουλιτς (Gundulic), ***Ντζίβο*** Δαλματὸς ποιητὴς (1588—1638). Διεκρίθη ὡς λυρικός, δραματικὸς καὶ ἐπικὸς ποιητής. Τὸ κυριώτερον τῶν ἔργων αὐτοῦ εἶναι τὸ κατὰ τὸ ὕφος τοῦ Τορκουάτου Τάσσου συνταχθὲν ἔπος «Ὀσμάν», ὅπερ περιγράφει τὸν Πολωνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1621.

Γκουντούρ, ἢ ***Γκαντοὺρ*** /*Γεωγρ.*/. Πόλις τοῦ διαμερίσματος Μαντρὰς τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Κίστνα, κειμένη περὶ τὰ 30 χλμ. δεξιᾷ τοῦ ποταμοῦ Κρίστνα καὶ ἀπέχουσα 50 χλμ. ἀπὸ τῆς ἀκτῆς. Ἔχει κλῖμα ὑγιεινόν, κατοικεῖται ἀπὸ 20.000 κατοίκους καὶ ἔχει ἔξοχον ἐμπορικὴν κίνησιν.

Γκούντριτς (Goodrich), ***Σαμουήλ***. Ἀμερικανὸς συγγραφεὺς (1793—1860). Ἐγένετο γνωστὸς εἰς Μπόστον δημοσιεύσας σειρὰν διδακτικῶν βιβλίων ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Πίτερ-Πάρλεϋ*. Συνέγραψεν ἐπίσης «Ἀναμνήσεις, ἢ οἱ ἄνθρωποι ποὺ εἶδα» (1850). Ὁ υἱός του *Φράγκ - Γκούντριτς* συνέγραψεν ὑπὸ ψευδώνυμον *Τιντο* «Σκίτσα ἀπὸ τὸ Παρίσι» 1856. Ν. Π.—Λ.

Γκούντρουν (Gudrun ἢ Kûtrûn). Μέγα γερμανικὸν ἐπικὸν ποίημα τοῦ κύκλου τῶν Νιμπελοῦγκεν (βλ. λ.). Ἡ «Γκούντρουν» εἶναι ἡ ἐξύμνησις τῆς θυσίας τῆς αὐταπαρνήσεως καὶ τῆς εὐγενείας τῆς γυναικείας ψυχῆς. Τὸ κείμενον περιεσώθη χάρις εἰς τὴν φροντίδα τοῦ αὐτοκράτορος Μαξιμιλιανοῦ Α', ὁ ὁποῖος ὥρισε, μετ' ἄλλων ποιημάτων, νὰ καταγραφῇ ἐπὶ περγαμηνῆς καὶ νὰ φυλαχθῇ εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν βιβλιοθήκην. Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Φὸν ντὲρ Χάγκεν (1820) εἰς τὸν Α' τόμον τῆς σειρᾶς «Heldenbuchs». Ἠκολούθησαν αἱ ἐκδόσεις τοῦ Ziemann (1835), ἡ καλυτέρα τοῦ Vollmer (1845) καὶ ἡ μετ' ἀντιπαραβολῆς τῆς μεταφράσεως τοῦ κειμένου εἰς νεωτέραν γερμανικὴν μετὰ σημειώσεων τοῦ W. von Plönnies (Kudrun, Neuhochdeutsch - mittelhochdeutsche Ausgabe, Leipzig. 1853). Μ. ΒΑΛΣΑΙ

Γκουντσὼ (Goudchaux), ***Μιχαήλ***. Γάλλος πολιτικὸς (1797—1862). Διεξήγαγε σφοδρὰν πολεμικὴν κατὰ τοῦ Λουδοβίκου-Φιλίππου καὶ κατὰ τὴν ἀνατροπήν του διορισθεὶς ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν (1848), εἰργάσθη ὅπως ἐπαναφέρῃ τὴν κλονισθεῖσαν οἰκονομικὴν πίστιν τῆς χώρας. Ἐγένετο μέλος τῆς Συντακτικῆς συνελεύσεως ἀνήκων εἰς τοὺς συντηρητικοὺς δημοκρατικούς. Ἀντιπολιτευόμενος ἔκτοτε καὶ ἐκλεγεὶς τῷ 1857 ἠρνήθη νὰ ὁρκισθῇ ἐν τῇ Βουλῇ εἰς τὸν Ναπολέοντα Γ'. Ν. Π.—Λ.

Γκούντχαρτ (Goodhart), ***Ἰάκωβος - Φρειδερῖκος***. Ἄγγλος ἰατρὸς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ἔγραψε περὶ καρκίνου, μηνιγγικῆς αἱμορραγίας, ἀναιμίας ἐκ καρδιακῆς παθήσεως, κρετινισμοῦ καὶ μυξοιδήματος, καὶ ἐξέδωκεν ἄτλαντα ἐσωτερικῆς παθολογίας (1879) καὶ «Παιδιατρικὴν» (6η ἐκδ. 1899). Ο. Ρ.

Γκουντὼ (Goudeau), ***Αἰμίλιος***. Γάλλος ποιητὴς (1849—1900) καὶ μυθιστοριογράφος. Ἐδημοσίευσε κατ' ἀρχὰς ποιητικὰς συλλογάς: «Ἄνθη», «Μαρὶ παρισινὰ τραγούδια» (1878) καὶ «Εἰρηνικὰ ποιήματα» (1884). Μετὰ ταῦτα κατέγινεν εἰς τὴν μυθιστοριογραφίαν ἐκδόσας τὰ μυθιστορήματα: «Ἡ λυσσασμένη ἀγελάδα» (1885), «Τὸ ράσον ἢ ὁ καλόγερος», «Ταξίδια τοῦ Κέμπις εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῶν... Παρισίων» (1888), «Δέκα ἐτῶν βοεμικὴ ζωὴ» (1889) κτλ. Ν. Π.—Λ.

Γκουνὼ (Gounod), ***Κάρολος***. Ὁ μεγαλύτερος μελοδραματικὸς συνθέτης τῆς Γαλλίας τῶν μέσων τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Υἱὸς ἀξιολόγου χαράκτου, ἐγεννήθη ἐν Παρισίοις τὴν 17 Ἰουνίου 1818. Ἡ μήτηρ του, καλὴ μουσικός, ἀπομείνασα χήρα λίαν ἐνωρίς, ἔδιδε μαθήματα μουσικῆς διὰ νὰ συντηρηθῇ. Εἰς αὐτὴν ὀφείλει ὁ Γκουνὼ τὰς πρώτας μουσικάς του γνώσεις. Μετὰ τὴν ἀποφοίτησίν του ἀπὸ τὸ γυμνάσιον ἐνεγράφη εἰς τὸ Ὠδεῖον ὡς μαθητὴς τοῦ Reicha καὶ τοῦ Lesneur. Εἰς ἡλικίαν εἴκοσι ἑνὸς ἐτῶν ἔλαβε τὸ πρῶτον βραβεῖον τῆς συνθέσεως μετὰ τριετοῦς ὑποτροφίας εἰς τὴν Ρώμην.

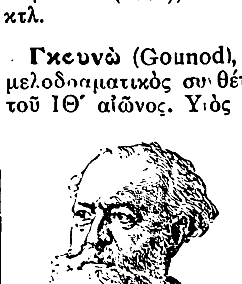

Κάρολος Γκουνώ.

Ἐκεῖ ἐμελέτησε σοβαρὰ τὰ ἔργα τοῦ Παλεστρίνα καὶ τῶν μεγάλων Ἰταλῶν πολυφωνιστῶν. Τὸ βαθὺ θρησκευτικόν του αἴσθημα ἐκαλλιεργήθη μέσα εἰς τὸ περιβάλλον αὐτὸ καὶ ἔγραψε διάφορα ἐκκλησιαστικὰ ἔργα: μίαν Λειτουργίαν, ἕνα Requiem καὶ ἄλλα. Εἰς τὴν Ρώμην εἶχε τὴν τύχην νὰ γνωρισθῇ μὲ τὸν Μέντελσων καὶ τὴν ἀδελφήν του Φάννην, οἱ ὁποῖοι τοῦ ἀπεκάλυψαν τοὺς θησαυροὺς τῆς γερμανικῆς μουσικῆς μὲ τὰ ἔργα τοῦ Μπὰχ καὶ τοῦ Μπετόβεν, τὰ ὁποῖα τὸν ἐνθουσίασαν καὶ ἔσχον μεγάλην ἐπίδρασιν εἰς τὴν μουσικήν του ἐξέλιξιν. Ἐπιστρέψας εἰς Παρισίους διωρίσθη ὀργανιστὴς εἰς μίαν ἐκκλησίαν· ὀλίγον ἀργότερον εἰσῆλθεν ὡς δόκιμος εἰς τὸ σεμινάριον τοῦ Ἁγίου Σουλπικίου, κατὰ τὴν ἐκεῖ δὲ παραμονήν του παρ' ὀλίγον νὰ γίνῃ κληρικός. Ἡ ἕλξις ὅμως τῆς μουσικῆς καὶ ἰδίως τοῦ θεά-

Digitized by Google

τρου ὑπῆρξεν ἰσχυροτέρα καὶ τοιουτοτρόπως ἐγκατέλειψε τὸ σχέδιόν του. Ἕνα ταξίδιον εἰς τὴν Γερμανίαν τοῦ ἀπεκάλυψε τὴν μουσικὴν τοῦ Σοῦμαν, ἡ ὁποία ἔσχε μεγίστην ἐπίδρασιν εἰς τὸ ὕφος του καὶ τοῦ ἀπεκάλυψε τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτόν του. Ἰσχυρὰν ἐπίδρασιν ἐπ' αὐτοῦ ἔσχε καὶ ὁ Μπερλιόζ, τοῦ ὁποίου ἐμελέτησε τὰ ἔργα κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτήν.

Ἡ ἀτομικότης τοῦ Γκουνὼ καταφαίνεται ἀμέσως εἰς τὸ πρῶτόν του δραματικὸν ἔργον «Σαπφώ», τὸ ὁποῖον ἐξετελέσθη εἰς τὴν Ὄπεραν τῶν Παρισίων τῷ 1851. Μολονότι εἶναι γραμμένη μὲ ἐξαιρετικὴν ἐπιμέλειαν καὶ μὲ εὐγένειαν ὕφους, ἡ ἐπιτυχία της ὑπῆρξε μετρία, διότι ἔλειπον αἱ ὑπερβολαί, αἱ ὁποῖαι ἔθελγον τὸ κοινόν, οἱ βοκαλισμοὶ καὶ αἱ φιοριτοῦραι. Τῷ 1852 διωρίσθη ὁ Γκουνὼ διευθυντὴς τῆς «Ἑνώσεως τῶν χορῳδιῶν καὶ σχολῶν τοῦ ᾄσματος» τῶν Παρισίων, ὅπου ἔμεινεν ἐπὶ ὀκτὼ ἔτη καὶ διὰ τὴν ὁποίαν ἔγραψεν ἀρκετὰ ἔργα, καθὼς καὶ δύο λειτουργίας. Αἱ τρεῖς συμφωνίαι του καὶ ἡ «Λειτουργία τῆς ἁγίας Καικιλίας», κατόπιν ἰδίως τῆς μετρίας ἐπιτυχίας τῆς «Nonne sanglante» (1854) καὶ τοῦ «Ἀκουσίου ἰατροῦ» (1858), ἐδημιούργησαν τὴν φήμην ὅτι ὁ Γκουνὼ ἦτο σοφὸς καὶ βαθὺς συνθέτης, ἐντελῶς ὅμως ἀκατάλληλος διὰ τὸ θέατρον. Τὴν φήμην αὐτὴν δὲν κατώρθωσε νὰ διαλύσῃ ἀμέσως οὔτε αὐτὸ τὸ ἀριστούργημά του ὁ «Φάουστ», τὸ ὁποῖον ἐξετελέσθη τῷ 1859 καὶ τὸ ὁποῖον ὀφείλει τὴν τελικὴν ἐπιτυχίαν του εἰς τὴν ἐπιμονὴν τοῦ διευθυντοῦ τοῦ λυρικοῦ θεάτρου Καρβαλό, ὁ ὁποῖος ἐπέμενε νὰ τὸ ἀναβιβάζῃ ἕως ὅτου κατέκτησε τὸ κοινόν. Ὁ «Φάουστ» εἶναι τὸ ἀριστούργημα τοῦ Γκουνώ, διότι κυριαρχεῖ τὸ λυρικὸν καὶ τὸ φανταστικὸν στοιχεῖον, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὸ ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν τῆς ἰδιοφυΐας του. Ὁ «Φάουστ» εὗρε θερμὴν ὑποδοχὴν καὶ εἰς τὸ γερμανικὸν κοινόν, τὸ ὁποῖον εὑρίσκει εἰς τὸ ὕφος του ἀπήχησιν τοῦ Μόζαρτ καὶ τοῦ Βέμπερ. Τὰ λοιπὰ ἔργα τοῦ Γκουνὼ δὲν παρουσιάζουν τὴν ἐπαναστατικότητα τοῦ «Φάουστ» καὶ εὑρίσκονται εἰς κατωτέραν βαθμίδα: «Φιλήμων καὶ Βαυκίς» (1860), «Βασίλισσα τοῦ Σαββᾶ» (1862), «Μιρεΐγ» (1864), «Περιστερά» (1866). Τέλος τὸ μελόδραμα «Ρωμαῖος καὶ Ἰουλιέττα» ἔφθασε τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ Φάουστ. Τὸ θέμα εἶναι ἰδιαιτέρως συμπαθητικὸν διὰ τὸν Γκουνώ, πλησιάζει πρὸς τὴν τεχνικὴν τοῦ Βάγνερ, δίδει μεγαλυτέραν σημασίαν εἰς τὸ συμφωνικὸν μέρος, τὸ ὁποῖον πλουτίζει ἁρμονικά. Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1870 κατέφυγεν εἰς τὸ Λονδῖνον, ὅπου ἵδρυσε μίαν χορῳδίαν καὶ ἐξετέλεσε μίαν καντάταν του «Γαλλία». Τὰ ὀλιγώτερον ἐνδιαφέροντα μελοδράματα του εἶναι τὰ τρία τελευταῖα: «Πέμπτη Μαρτίου» (1877), «Πολύευκτος» (1878) καὶ «Le Tribut de Zamora» (1881). Κατόπιν ἐπεδόθη πάλιν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν καὶ ἔγραψε τρία ὀρατόρια: «Τωβίας», «Ἀπολύτρωσις» καὶ «Mors et Vita». Ἀπέθανεν εἰς Παρισίους τὴν 17 Ὀκτωβρίου 1893.

Ὁ Γκουνὼ ἐπαναφέρει τὸ γαλλικὸν μελόδραμα εἰς τὸν φυσικόν του χαρακτῆρα, ἔπειτα ἀπὸ τὰ πομπώδη θεαματικὰ καὶ ἱστορικὰ ἔργα τοῦ Μέγερμπεερ. Συνεχίζει τὴν παράδοσιν τοῦ Λοὺλλυ καὶ τοῦ Γκλούκ, ἀποφεύγων τὴν συνεχῆ τραγικότητα τοῦ δευτέρου, παρεμβάλλων καὶ μερικὰς κωμικὰς σκηνάς, ὅπως ὁ πρῶτος, πρὸ πάντων ὅμως δίδων, ὅπως καὶ οἱ δύο μεγάλοι μουσικοὶ του πρόδρομοι, ἰδιαιτέραν προσοχὴν εἰς τὴν προσῳδίαν καὶ τὴν ὀρθὴν ἀπαγγελίαν, χωρὶς ὅμως νὰ ζημιώνῃ τὴν μελῳδικὴν φράσιν. Ὁ Γκουνὼ ἔγραψε καὶ μερικὰ μικρότερα λυρικὰ ἔργα, σύντομα τραγούδια. Ἐπίσης ἔγραψε καὶ ἄρθρα μουσικά, μίαν μελέτην διὰ τὸν «Δὸν Ζουάν» τοῦ Μόζαρτ, καθὼς καὶ τὴν αὐτοβιογραφίαν του. Ἐτιμήθη μὲ τὸ παράσημον τοῦ Λεγεῶνος τῆς τιμῆς καὶ ἦτο μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Α. Σ. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ

Γκουπιγιὼ (Goupilleau de Montaigu), *Φίλιππος-Κάρολος*. Γάλλος πολιτικὸς (1749—1823). Μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως ἐξελέγη μέλος τῆς συνελεύσεως, ὅπου ἐκηρύχθη κατὰ τῶν εὐγενῶν καὶ τοῦ κλήρου. Κατεπολέμησε τὸν Ροβεσπιέρρον, ὡς μέλος δὲ τῆς Βουλῆς τῶν πεντακοσίων ἦτο ἐκ τῶν ἐπιτεθέντων κατὰ τοῦ Ναπολέοντος κατὰ τὴν βιαίαν εἴσοδόν του ἐν τῇ βουλῇ ἐκείνῃ καὶ παρώτρυνε τὸν βουλευτὴν Ἀρένα νὰ τὸν πλήξῃ δι' ἐγχειριδίου. Θεωρούμενος βασιλοκτόνος ἠναγκάσθη κατὰ τὴν παλινόρθωσιν (1815) νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἐπανελθὼν εἰς Γαλλίαν τῷ 1819. Ν. Π.—Λ.

Γκουπὶλ (Goupil), *Ἀδόλφος-Ἰούλιος*. Γάλλος ζωγράφος (1839—1883). Ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον εἰς τὸ Σαλὸν τῷ 1857 ὡς προσωπογράφος, ἀπὸ τοῦ 1864 ὅμως ἐπεδόθη εἰς τὴν ἀπεικόνισιν θεμάτων ἐκ τῆς καθημερινῆς ζωῆς μετὰ χάριτος καὶ κομψότητος. Ἐκ τῶν ἔργων του ἄξια ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι: «Ἡ δοκιμὴ τῆς ρόμπας» (1864), «Ἐπίσκεψις εἰς τὴν νεαρὰν μητέρα» (1865), «Ἡ ἐλεημοσύνη» (1866), «Ἡ ἑορτὴ τῆς ἀδελφῆς» (1869), «Ἐσωτερικὸν ἐργαστηρίου», «Τῷ 1795», «Συλλυπητήριος ἐπίσκεψις», προσωπογραφία τοῦ Πέτρου Βερὸν (1877), «Ἡ τελευταία ἡμέρα τῆς φυλακίσεως τῆς Κυρίας Ρολὰν» (1880), προσωπογραφίαι τοῦ Ἀρθούρου Πικάρ, τοῦ Καμίλλου Σὺη κλπ. Ι. Μ. Π.

Γκούπτα (Gupta). Ἰνδικὴ δυναστεία, βασιλεύσασα ἀπὸ τοῦ Δ' μέχρι τοῦ Η' αἰῶνος. Ἱδρυτὴς αὐτῆς ὑπῆρξεν ὁ *Καντραγκούπτα ὁ Α'*. Τὸ κράτος τῶν Γκούπτα κατὰ τὴν μεγάλην ἀκμὴν αὐτοῦ ὑπὸ τὸν *Σαμουντραγκούπτα* (335—375) περιελάμβανε τὴν βόρειον Ἰνδικὴν μετὰ τοῦ Ἀσσάμ. Ἐπὶ τῆς βασιλείας *Καντραγκούπτα τοῦ Β'*, ὅστις ἐπεξέτεινε πρὸς νότον τὰ ὅρια τῆς χώρας του ἤνθησαν τὰ γράμματα καὶ αἱ τέχναι. Μεταξὺ τῶν ποιητῶν τῆς αὐλῆς τοῦ ἡγεμόνος τούτου ἀναφέρεται καὶ ὁ πολὺς *Καλιντάσα*. Ὑπὸ τοὺς ἀνικάνους διαδόχους τοῦ Καντραγκούπτα καὶ συνεπείᾳ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Οὔννων τὸ κράτος διηρέθη εἰς πολλὰς ἐπαρχίας, ἃς διῴκουν μέλη τῆς παλαιᾶς δυναστείας.

Γκουπὺ (Goupy), *Ἰωσήφ*. Γάλλος ζωγράφος καὶ χαράκτης γεννηθεὶς ἐν Neven καὶ θανὼν τῷ 1763 ἐν Λονδίνῳ, ἔνθα εἰς λίαν νεαρὰν ἡλικίαν ἐγκατεστάθη. Διεκρίθη ὡς προσωπογράφος καὶ διδάσκαλος τοῦ σχεδίου, σχὼν μεταξὺ τῶν μαθητῶν του καὶ τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας Γεώργιον τὸν Γ'. Κατέλιπε πολυαρίθμους ὑδατογραφίας, ἐχάραξε δὲ μετ' ἐπιτυχίας διάφορα τοπία. Ἐπὶ πλέον ἐξετέλεσε γελοιογραφίας τινάς. Ι. Μ. Π.

Γκοὺρ (Ghur), *Χώρα τοῦ*— βλ. Γκουριστάν.

Γκοὺρ *Ἀρσλάν* βλ. Βαχτὰγκ Α'.

Γκούρα *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς ἰταλικῆς ἐν Ἐρυθραίᾳ ἀποικίας, 80 χλμ. ΝΔ τοῦ Μασσαουὰχ ἐπὶ τῶν ἰταλοαβησσυνιακῶν συνόρων, μεταξὺ Ἐρυθραίας καὶ αἰθιοπικῆς ἐπαρχίας Τιγκρέ.

—**Γκούρα** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου *Φενεοῦ* τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας τοῦ νομοῦ Ἀργολιδοκορινθίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 1000.

—**Γκούρα** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἰωαννίνων μετονομασθὲν εἰς Βαπτιστὴς (βλ. λ.).

— **Γκούρα** *[Γεωγρ.]* δημώδης ὀνομασία τοῦ ὄρους Ὄρθρυς (βλ. λ.).

— **Γκούρας** *μονή* βλ. λ. Ὀστανίτσα.

Γκουραγκὲ ἢ *Γκουεραγκχὲ* *[Γεωγρ.]*. Ἐπαρχία τῆς Αἰθιοπικῆς αὐτοκρατορίας, χωριζομένη ἀπὸ Σοὰ διὰ τῶν ἀνωτέρων ρευμάτων τοῦ Ἀουὰ ἢ Χαβάς. Ἐκτείνεται κατὰ μῆκος ἀπὸ ΒΑ πρὸς ΝΔ καὶ χωρίζεται κατὰ μῆκος ὑπὸ ὀροσειρᾶς ὕψους 3400 μέτρων. Παράγει ἰδίως καφὲν καὶ κατοικεῖται ἀπὸ ἡμιβαρβάρους, ἀλλὰ Χριστιανοὺς Γκαλλά. Μεγάλη λίμνη τῆς χώρας εἶναι ἡ Σουάϊ.

Γκούραμ. Βασιλεὺς τῆς Γεωργίας, ἱδρυτὴς τῆς δυναστείας τῶν *Γουραμιδῶν*, ὅστις θεωρεῖται ὡς κλάδος τῆς ἐν Ἀρμενίᾳ βασιλευσάσης δυναστείας τῶν Βαγρατιδῶν, ἂν καὶ οἱ λεγόμενοι Βαγρατίδαι τῆς Γεωργίας, καίπερ ὄντες καὶ οὗτοι καταγωγῆς ἑβραϊκῆς, ὡς οἱ τῆς Ἀρμενίας, δὲν φαίνεται νὰ ἦσαν πράγματι συγγενεῖς. Ὁ Γκούραμ ἦτο υἱὸς Βαγράτ, υἱοῦ Σολομῶντος, ὅστις ἀνῆγε τὴν καταγωγὴν αὐτοῦ εἰς τὸν Σολομῶντα τῆς Γραφῆς καὶ ἦλθεν ἐκ Παλαιστίνης εἰς Ἀρμενίαν, ὅπου ἐβαπτίσθη Χριστιανὸς ὑπὸ τῆς βασιλίσσης Ραχαέλ, κατόπιν δὲ μετηνάστευσεν εἰς Γεωργίαν, ὅπου ἐνύμφευσε τοὺς ἑπτὰ υἱούς του μετὰ πριγκιπισσῶν ἐκ τῆς γεωργιανῆς ἡγεμονικῆς δυναστείας τῶν Χοσροϊδῶν, ταύτης δὲ σβεσθείσης ἀνῆλθε τὸν θρόνον ὁ Γκούραμ τῷ 574 μ. Χ. Οὗτος διατελῶν εἰς καλὰς σχέσεις μετὰ τοῦ Βυζαντίου ἐτιμήθη διὰ τοῦ ἀξιώματος τοῦ κουροπαλάτου. Ν. Μ.

Γκουράου (Guhrau) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Σιλεσίᾳ τῆς Πρωσσίας. Ἔχει πληθυσμὸν 5,000 κατοίκων.

Γκουράουερ (Guhrauer), *Γκότσαλκ-Ἐδουάρδος*, Γερμανὸς ἱστορικὸς τῆς φιλοσοφίας (1809—1854). Τῷ 1841 διευθυντὴς τῆς βασιλικῆς βιβλιοθήκης τῆς Βρεσλαυίας, τῷ 1843 καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς αὐτῆς πόλεως. Ἠσχολήθη εἰδικῶς περὶ τὸν Λεϊβνίτιον, ἐξέδωκε τὰ εἰς τὴν γερμανικὴν συνταχθέντα ἔργα του (1838—1840, 2 τόμ.) καὶ περιέγραψε τὴν ζωήν του. Πλὴν τούτων ἐδημοσίευσε: «Περὶ τοῦ σχεδίου τοῦ Λεϊβνιτίου ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀποστολὴν εἰς τὴν Αἴγυπτον» (1839), «Τὸ Κουρμάϊντς ἀπὸ τοῦ 1672» (1839, 2 τόμ.), «Λέσσιγκ, ἡ διαπαιδαγώγησις τοῦ ἀνθρωπίνου γένους» (1841). Πρὸς τούτοις ἐξέδωκε τὴν μετὰ τοῦ Κνέμπελ ἀλληλογραφίαν τοῦ Γκαῖτε καὶ συνεπλήρωσε τὴν ὑπὸ τοῦ Ντάντσελ φιλοπονηθεῖσαν βιογραφίαν τοῦ Λέσσιγκ. Α. Δ.

Γκουράρα *[Γεωγρ.]*. Ὁμὰς ὀάσεων τοῦ Τουὰτ τῆς γαλλικῆς Σαχάρας περιλαμβάνουσα περὶ τὰς 12 κατωτέρας ὀάσεις. Ὁ ὅλος πληθυσμός των ἀνέρχεται εἰς 80.000 κατοίκους. Περιλαμβάνει εἰς τινα σημεῖα θαυμασίους κήπους.

Γκούρας *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὁ Β.ΒΔ μυχὸς τοῦ φυσικοῦ λιμένος, τοῦ Τορωναίου κόλπου, Πόρτο Κουφὸ (ἀρχ. Κωφὸς λιμὴν· πλάτ. 39° 58′ 00″ Β, μηκ. 23°55′00″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1085: Negrepont to Kassandra) τῆς ΝΔ ἐσχατιᾶς τῆς χερσονήσου Σιθωνίας τῆς Χαλκιδικῆς. Σ. Ε. Λ.

Γκούρας, *Ἰωάννης*. Ἀγωνιστὴς γεννηθεὶς ἐν Παρνασσίδι τῷ 1791 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις τῷ 1826. Συνεδέετο διὰ συγγενείας μετὰ τοῦ ἁρματολοῦ Πανουργιᾶ, παρ' οὗ ἐμυήθη εἰς τὴν Φιλικὴν Ἑταιρείαν καὶ διετέλεσεν ἀκόλουθος αὐτοῦ κατὰ τοὺς πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως χρόνους. Ὑπηρέτησεν ἐπίσης ὑπὸ τὸν Ὀδυσσέα Ἀνδρούτσον, καθ' ὃν χρόνον οὗτος εἶχε λάβει παρὰ τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ τὸ ἁρματολίκι τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος. Εἰς τὸν Ἀνδρούτσον ὁ Γκούρας ὤφειλε καὶ τὴν ἀπελευθέρωσίν του ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ πασᾶ τῆς Εὐβοίας, ὅστις τὸν εἶχε συλλάβει διότι εἶχε φονεύσει Ἀλβανόν τινα ἐν Ἀθήναις. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως ὁ Γκούρας στρατολογήσας 700 περίπου χωρικοὺς ἐκ Παρνασσίδος καὶ τῶν ἄλλων πέριξ ἐπαρχιῶν καὶ συνεννοηθεὶς πρὸς τοὺς Γαλαξιδιώτας κατ' ἐντολὴν τοῦ Ἀνδρούτσου, ἐπετέθη κατὰ τὴν 27 Μαρτίου 1821 ἐναντίον τῆς Ἀμφίσσης καὶ κατέλαβε τὸ φρούριον αὐτῆς. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς γεφύρας τῆς Ἀλαμάνας, ὁ Γκούρας ἠκολούθησε τὸν Ἀνδρούτσον καὶ ἐκλείσθη μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ χάνι τῆς Γραβιᾶς. Ἐν τῇ γενομένῃ δὲ κατὰ τὸν δρόμον ἐξόδῳ πρῶτος ἐξεπήδησεν ἀπὸ τὸ χάνι καὶ διέσχισε τὸ στρατόπεδον τῶν πολιορκητῶν. Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1821 ὁ Γκούρας ὠχυρώθη εἰς τὸν Ἀετὸν παρὰ τὴν Ὑπάτην καὶ ἀπέκρουσε τοὺς κατ' αὐτοῦ ἐπιτεθέντας Τούρκους, ἀπέτυχεν ὅμως εἰς τὰς προσπαθείας του πρὸς κατάληψιν τῆς Ὑπάτης. Ἀπεπειράθη ἐπίσης, πλὴν ἀνεπιτυχῶς, νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν τῆς Λεβαδείας. Ὑπηρέτησε κατόπιν ἐπί τινα χρόνον ὑπὸ τὸν Πανουργιᾶν καὶ μετέσχε τῆς μάχης τῶν Βασιλικῶν (26 Αὐγούστου 1821), εἰς ἣν διεκρίθη. Ὅτε, κατὰ Μάϊον τοῦ 1822, ἐξερράγη ἡ ἔρις μεταξὺ τοῦ Ἀνδρούτσου καὶ Ἀρείου Πάγου, ἐκλήθη ὅπως ἀναλάβῃ τὴν ὁπλαρχηγίαν τῆς Λεβαδείας ἀντὶ τοῦ Ἀνδρούτσου. Ἀλλ' ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὸν παλαιὸν ἀρχηγόν του ἠρνήθη. Κατὰ τὸν Αὔγουστον τοῦ ἰδίου ἔτους ὁ Ἀνδρούτσος τὸν ἐγκατέστησε φρούραρχον ἐν Ἀθήναις. Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ μῆνα ἐκστρατεύσας ἐξ Ἀθηνῶν ὁ Γκούρας μετέσχε τῆς μάχης τῆς Φοντάνας.

Ἐν Ἀθήναις διέμεινε συνεχῶς σχεδὸν ὁ Γκούρας μέχρι τοῦ Νοεμβρίου 1824 διοικῶν τὴν φρουρὰν τῆς πόλεως ταύτης. Κατὰ τὸ διάστημα δὲ τοῦτο καθήρεσε τοὺς Ἀθηναίους δημογέροντας καὶ διέπραξε πολλὰς βιαιότητας κατὰ τῶν κατοίκων, διατάξας καὶ τὸν φόνον τοῦ ἡρωϊκοῦ Ἀθηναίου πολεμιστοῦ Σαρρῆ. Εἰς τὴν ἀκρόπολιν ὁ Γκούρας εἶχεν ἐγκαταστήσει τὴν σύζυγόν του Ἀσήμων, τὸ γένος Λιδωρίκη. Ἐκεῖ εἶχεν ἐγκατασταθῆ καὶ ἡ σύζυγος τοῦ Ἀνδρούτσου, τῆς δὲν ἠδύνατο ν' ἀνεχθῇ τὴν πρωτοκαθεδρίαν τῆς συζύγου τοῦ Γκούρα, «τοῦ παλαιοῦ ὑπηρέτου των». Καὶ οὕτως ἤρχισεν ἡ ἀντιζηλία μεταξὺ τῶν γυναικῶν, ἥτις ὡδήγησεν εἰς τὴν φοβερὰν μεταξὺ Ἀνδρούτσου καὶ Γκούρα διαμάχην, τὴν σχοῦσαν τραγικὰς συνεπείας.

Κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1824 ἐκστρατεύσας ὁ Γκούρας ἐξ Ἀθηνῶν συνῆψε τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος πρὸς τὸν Ὀμὲρ-πασᾶν τῆς Εὐβοίας, τὸν ὁποῖον κατετρόπωσεν. Ἡτοιμάζετο δὲ κατόπιν ὅπως ἐκστρατεύσῃ εἰς Θεσσαλίαν, ἀλλὰ κληθεὶς τὸν Νοέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους ὑπὸ τοῦ Κωλέττη εἰς Πελοπόννησον μετ' ἄλλων Ρουμελιωτῶν ὁπλαρχηγῶν, μετέσχε τοῦ δευτέρου ἐμφυλίου πολέμου διαδραμὼν τὰς ἐπαρχίας Κορινθίας, Ἀρκαδίας καὶ Ἠλείας, πολλὰς ζημίας ἐπενεγκὼν εἰς τοὺς κατοίκους καὶ συλλαβὼν καὶ αὐτὸν ἀκόμη τὸν Γερμανὸν Παλαιῶν Πατρῶν, τὸν ὁποῖον ἐκακοποίησεν. Ἐκ Πελοποννήσου ὁ Γκούρας ἐπανῆλθεν εἰς Στερεὰν τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1825, διορισθεὶς δὲ ἀρχηγὸς «τῶν στρατοπέδων τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος» ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν Τούρκων, πρὸς τοὺς ὁποίους συνειργάζετο ἤδη καὶ ὁ Ἀνδρούτσος. Καὶ ἡ μὲν κατὰ τῶν Τούρκων ἐκστρατεία του, μολονότι τυχοῦσα τῆς ἐνθύμου ἀρωγῆς σουλιωτικῶν σωμάτων, δὲν ἔσχε μεγάλην ἐπιτυχίαν. Κατώρθωσεν ἐν τούτοις ὁ Γκούρας κατ' αὐτὴν ν' ἀναγκάσῃ εἰς παράδοσιν τὸν Ἀνδρούτσον, ὅστις ἐνόμισεν ὅτι θὰ ἠδύνατο νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς τὸ παλαιὸν πρωτοπαλλήκαρόν του. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ὁ Ἀνδρούτσος ἐφυλάσσετο εἰς τὴν μονὴν Δομπούς, κατόπιν δὲ μετεφέρθη ὑπὸ τοῦ Γκούρα εἰς Ἀθήνας καὶ ἐκλείσθη εἰς τὸν βενετικὸν πύργον τῆς Ἀκροπόλεως. Ὁ φόνος τοῦ Ἀνδρούτσου ἀπεφασίσθη κατόπιν συνεννοήσεως μεταξὺ κυβερνήσεως καὶ Γκούρα. Ἀνετέθη δὲ ἡ ἐκτέλεσις αὐτοῦ εἰς τοὺς Ἰωάννην Μαμούρην καὶ Παπακώσταν, ὑπαρχηγοὺς τοῦ Γκούρα, καὶ Μῆτρον Τριανταφυλλίναν. Κατὰ τὴν νύκτα τοῦ φόνου (4—5 Ἰουνίου τοῦ 1825) ὁ Γκούρας ἀπουσίαζε, σκοπίμως κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἐξ Ἀθηνῶν, εὑρισκόμενος εἰς Δίστομον.

Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1825 ὁ Γκούρας ἐκλήθη ὅπως ὑπογράψῃ τὸ ἔγγραφον δι' οὗ ἐζητεῖτο ἡ ἀγγλικὴ

Digitized by Google

προστασία. Πειθόμενος ὅμως εἰς τὰς εἰσηγήσεις τοῦ Κωλέττη ἠρνήθη. Κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ 1826 διετάχθη νὰ στρατολογήσῃ καὶ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Τούρκων, ἀλλ' ἀντὶ τούτου κλεισθεὶς εἰς Ἀκρόπολιν ἐπεδόθη εἰς τὴν μέριμναν πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ φρουρίου ἀργυρολογῶν καὶ δεινῶς καταπιέζων τοὺς Ἀθηναίους.

Ἕνεκα δὲ τούτου, κυρίως, διωρίσθη ἀντ' αὐτοῦ ὁ Κοραϊσκάκης ἀρχηγὸς «τῶν στρατοπέδων τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος». Κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀκροπόλεως ἠγωνίσθη μετὰ δραστηριότητος καὶ καρτερίας πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν πολεμίων. Περιφερόμενος τὴν νύκτα τῆς 30 Σεπτεμβρίου 1826 εἰς τὰ νοτιοδυτικὰ ὀχυρώματα αὐτῆς, παρὰ τὸ θέατρον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, διὰ νὰ προλάβῃ τὴν δραπέτευσιν ὁπλιτῶν, ἐφονεύθη. Μετὰ τρεῖς περίπου μῆνας ἐφονεύθη καὶ ἡ σύζυγός του Ἀσήμω, κατακρημνισθείσης τῆς στέγης τοῦ Ἐρεχθείου, ἐν τῷ ὁποίῳ κατῴκει, συνεπείᾳ ἐκρήξεως τουρκικῆς βόμβας.

Ὁ Γκούρας ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν γενναιοτέρων πολεμιστῶν τῆς Ἐπαναστάσεως. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ κατετάχθη εἰς τὸ μητρῷον τῶν Ἀγωνιστῶν εἰς τοὺς ἀξιωματικοὺς πρώτης τάξεως. Ἀλλ' ὅπως πολλῶν ἀνδρῶν τοῦ Ἀγῶνος, οὕτω καὶ τοῦ Γκούρα ὁ χαρακτὴρ ἦτο κρᾶμα ἀρετῶν καὶ κακιῶν. Πρὸς τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν πολεμικὴν ἀντίληψιν καὶ ἐμπειρίαν συνεδύαζε τὴν πανουργίαν, τὴν σκληρότητα καὶ τὴν φιλοχρηματίαν. Ε. Ι. Μ.

Γκουρβὶλλ (Gourville). Γάλλος πολιτικὸς (1625—1703). Κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον τῆς «Σφενδόνης» προσεκολλήθη εἰς τὸν Κοντέ, ὅστις τῷ ἐνεπιστεύθη πλείστας ὑπηρεσίας. Διορισθεὶς ἀρχιεπιμελητὴς τοῦ στρατοῦ ἀπέκτησε σημαντικὴν περιουσίαν. Ἐπὶ Κολμπὲρ κατεδικάσθη εἰς ἀγχόνην ὡς καταχραστής. Τυχὼν τῆς ὑποστηρίξεως πριγκίπων καὶ ἄλλων προσώπων κατώρθωσε τῷ 1690 νὰ τύχῃ χάριτος καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Γαλλίαν. Ἀποθανὼν ἀφῆκε τὴν μεγάλην του περιουσίαν εἰς ἵδρυσιν φιλανθρωπικῶν καταστημάτων, σχολείων, ὀρφανοτροφείων, νοσοκομείων. Τὰ ἀπομνημονεύματά του (1702) περιελήφθησαν εἰς τὸν XI τόμον τῆς συλλογῆς Πετιτό. Ν. Π.—Λ.

Γκοὺργκ (Gourgues), ***Δομίνικος ντὲ—***. Γάλλος θαλασσοπόρος (1530—1583). Ἐλευθερωθεὶς ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν καὶ τῶν Τούρκων ἀνέλαβε μετὰ τριῶν μικρῶν πλοίων καὶ μικροῦ ἐθελοντικοῦ σώματος νὰ ἐκδικήσῃ τὴν δολοφονίαν τοῦ Ριμπὼ ἐν Φλωρίδι ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν. Ἐπιτυχὼν τοῦτο ἐπέστρεψεν ἐν Γαλλίᾳ. Συνέγραψεν: «Ἡ ἐπανάκτησις τῆς Φλωρίδος» (ἔκδοσις 1857 Ἐλζεβιριανὴ βιβλιοθήκη) Ν. Π.—Λ.

Γκουργκὰν ἢ ***Γκοργκὰν*** ἢ ***Γκόργκεν*** *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς βορείου Περσίας, πηγάζων ἀπὸ τὰ ὄρη τῶν ΒΔ μερῶν τῆς ἐπαρχίας Χορασὰν καὶ μετὰ ροῦν 165 χλμ. ἐκβάλλει εἰς τὴν Κασπίαν παρὰ τὸν κόλπον Ἀστεραμπάντ.

Γκουργκοὺμ *[Γεωγρ.]*. Ἐπαρχία τῆς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Κιλικίας. Ἀπὸ τοῦ Θ' μέχρι τοῦ Η' αἰῶνος π. Χ. εὑρίσκετο ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν Χετταίου τινὸς ἡγεμόνος.

γκουργκουνένιον (τὸ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Εἶναι ἕνωσις ἀνήκουσα εἰς τὴν τάξιν τῶν *σεσκιτερπενίων*. Διακρίνομεν τὸ α-*γκουργκουνένιον* καὶ τὸ β-*γκουργκουνένιον*. Τὸ α ἔχει εἰδικὸν βάρος 0,918 (εἰς 20°), δείκτην διαθλάσεως 1,3010, εἶναι ἀριστερόστροφον καὶ βράζει ὑπὸ πίεσιν 10 χστμ. εἰς 115°. Τὸ β ἀπαντᾷ εἰς τὸ βάλσαμον τῆς γκουργκούνης, ἔχει εἰδικὸν βάρος 0,935, δείκτην διαθλάσεως 1,5027, εἶναι δεξιόστροφον καὶ βράζει ὑπὸ πίεσιν 13 χστμ. εἰς 121°. Σ. Γ.

Γκουργκὼ (Gourgaud), ***Γάσπαρος***. Γάλλος στρατηγὸς (1783—1852). Ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ (1799), συμμετέσχε τῶν πολέμων ὑπατείας καὶ αὐτοκρατορίας γενόμενος ὑπασπιστὴς τοῦ Ναπολέοντος, πρὸς ὃν ἔκτοτε ἀφωσιώθη. Μετὰ τὸ Βατερλώ, προσεφέρθη νὰ ἀκολουθήσῃ αὐτὸν εἰς Ἁγ. Ἑλένην. Καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ Ναπολέοντος συνέγραψε τὰ ἀπομνημονεύματα (2 τόμ.) δημοσιευθέντα τῷ 1823. Τῷ 1818 ἀπῆλθεν ἐξ Ἁγ. Ἑλένης μεταβὰς εἰς Ἀγγλίαν καὶ προσπαθήσας νὰ ἐπιτύχῃ μεταξὺ τῶν Δυνάμεων τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ναπολέοντος. Ἐν Λονδίνῳ ἐδημοσίευσε: «Σχετικὰ μὲ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1815», τοῦτο δὲ ἐγένετο αἰτία νὰ κατασχεθοῦν τὰ ἔγγραφά του καὶ νὰ ὑποστῇ διώξεις καὶ φυλακίσεις. Τῷ 1821 ἐπανῆλθεν εἰς Γαλλίαν, ζήσας ἀφανῶς μέχρι τοῦ 1830, ὅτε τῷ ἀνετέθη μετὰ τὴν μεταπολίτευσιν ἡ ἀρχηγία τοῦ πυροβολικοῦ. Τῷ 1848 ἐξελέγη μέλος τῆς συνελεύσεως ἀνήκων εἰς τοὺς συντηρητικούς. Πλὴν τῶν ἄνω ἀναφερθέντων συνέγραψεν: «Ὁ Ναπολέων καὶ ἡ Μεγάλη Στρατιά», ἀπάντησις εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦ Σεγκὺρ (1824), συνέπεια τοῦ ὁποίου ἦτο μονομαχία μεταξὺ τῶν δύο στρατηγῶν, «Ἁγία Ἑλένη» ἀνέκδοτον ἡμερολόγιον (1815—1819) δημοσιευθὲν τῷ 1899. Ν. Π.—Λ.

Γκούρὲν *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ κεντρικοῦ Σουδὰν (Ἀδαμάουα) παρὰ τὴν συμβολὴν τῶν ποταμῶν Μπενουὲ καὶ Φαρό. Ὑπῆρξε πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου Φουρμπίνα. Ἔχει 12.000 κατοίκους.

— Γκουρὲν (Gourin) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ διαμερίσματι. Μορμπιὰν (Morbihan), ἀπέχουσα περὶ τὰ 45 χλμ. ἀπὸ Ποντιζύ, παρὰ τὰς νοτίας ὑπωρείας τῶν Μελαίνων Ὀρέων, ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Ἰνὰμ παραποτάμου τοῦ Ἐλλί, κατοικουμένη ἀπὸ 4.500 κατοίκους. Εἶναι πρωτεύουσα καντονίου 13.247 κατοίκων.

Γκούρζα *[Γεωγρ.]* ϐλ. λ. Παλιοκκλῆσι *Ἄνω*.

— Γκούρζας τσιφλίκι *[Γεωγρ.]* ϐλ. λ. Παλιοκκλῆσι *Κάτω*.

Γκουρία ἢ ***Γουρία*** *[Γεωγρ.]*. Τμῆμα τῆς Ὑπερκαυκασίου χώρας (ϐλ. Καύκασος).

Γκουρίδαι. Δυναστεία, ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Χουσεΐν - Γκουρὶ καὶ βασιλεύσασα εἰς τὸ Ἀνατολικὸν Ἰρὰν ἢ Ἀφγανιστὰν καὶ εἰς τὸ βόρεια μέρη τῶν Ἰνδιῶν, ἀπὸ 1155 μέχρι 1213.

Γκουριὲ (Gouriet), ***Ἰωάννης-Βαπτιστής***. Γάλλος δημοσιογράφος (1774—1855). Διηύθυνε καὶ ἵδρυσε πολλὰς ἐφημερίδας, ἐν οἷς τὸν «Ἀνεξάρτητον», μετονομασθέντα ἀργότερον «Συνταγματικὸν» (1820). Κυρίως ἐγένετο γνωστὸς ἐκ τῶν ἔργων του: «Διάσημα πρόσωπα τῶν ὁδῶν τῶν Παρισίων», ὅπερ εἶναι γνωστότερον ὑπὸ τὸν τίτλον «Οἱ ἀγύρται τῶν Παρισίων» (1817), καὶ «Ἀνεμοδεῖκτες καὶ Μαριονέττες ὅπως τὶς εἶδε ὁ μπονὸμ Θωμᾶς». Ν. Π.—Λ.

Γκουριστὰν ἢ ***Χώρα τοῦ Γκοὺρ*** *[Γεωγρ.]*. Ὀρεινὴ περιοχὴ τοῦ δυτικοῦ Ἀφγανιστὰν μεταξὺ Κερὰτ καὶ Κανδαχάρης, πρὸς τὰς νοτίους ὑπωρείας τοῦ Σιγιὰχ - Κολί. Ἀγρία καὶ ἔρημος, καλλιεργεῖται μόνον εἴς τινα πεδινὰ σημεῖα. Ἄπειρα ἀρχαῖα λείψανα μαρτυροῦν παλαιὸν ἀνθίζοντα πολιτισμόν. Ὑπῆρξεν ἕδρα τῆς φυλῆς Ἀμπνταλὶ - Ντουρανὶ κυριάρχου τῆς Καβούλης καὶ κοιτὶς τῆς δυναστείας τῶν *Γκουριδῶν*. Σήμερον κατοικεῖται ἀπὸ τοὺς Εἰμάκους, ἀγρότας, μογγολικῆς καταγωγῆς.

Γκούρκ ϐλ. Μελὲκ-*ἐλ*-*Ἄσραφ*.

Γκουρκὲν-*Χατσίκ*. — 1) Βασιλεὺς τοῦ Ἀντζεβατζίκ, ἑνὸς τῶν ἑπτὰ βασιλείων εἰς τὰ ὁποῖα διῃρέθη κατὰ τὸν Ι' μ. Χ. αἰῶνα ἡ Ἀρμενία (990—1003).— 2) Βασιλεὺς τοῦ Βασπουραγκὰν τῆς Ἀρμενίας κατὰ τὸν Γ' αἰῶνα. Ν. Μ

Γκοῦρκο (Gurko), ***Βασίλειος Ἰωσήφοβιτς***. Ρῶσος στρατηγός, γεννηθεὶς τῷ 1864. Διεκρίθη κατὰ τὸν Ρωσοϊαπωνικὸν πόλεμον, εἶτα δὲ διωρίσθη πρόεδρος τῆς ἐπιτροπείας διὰ τὴν σύνταξιν τῆς ἱστορίας τοῦ πολέμου τούτου. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον διετέλεσε βοηθὸς τοῦ ἀρχιστρατήγου Ρέννενκαμπφ, ἀπὸ δὲ τοῦ 1916 γενικὸς ἐπιτελάρχης. Τῷ 1917 ὠνομάσθη ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ, ὅστις ἔδρασεν εἰς τὰ ρωσορρουμανικὰ σύνορα. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν καθῃρέθη ὑπὸ τοῦ Κερένσκι. Ἔγραψεν ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἡ Ρωσία ἀπὸ τοῦ 1914—1917».

— Γκοῦρκο (Gourko), ***Ἰωσὴφ Βλαδιμίροβιτς***. Ρῶσος στρατηγὸς (1828—1901). Ὑπηρετῶν ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ φρουρᾷ ἔλαβε μέρος εἰς τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον προαχθεὶς εἰς συνταγματάρχην τῷ 1861, ὑποστράτηγον τῷ 1866 καὶ ἀντιστράτηγον τῷ 1876. Ὑπὸ τὸν βαθμὸν τοῦτον διῴκει τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν τοῦ στρατοῦ τοῦ Δουνάβεως κατὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον. Διὰ πορείας τολμηρᾶς καὶ ταχείας ὡδήγησε τὸν στρατὸν μέχρις Ἀδριανουπόλεως, κατέλαβε τὸ Τύρνοβον καὶ τὰ στενὰ τῆς Σίπκας, ὅπου ἀπέκρουσε τὸν Σεφκὲτ πασᾶν σπεύδοντα πρὸς τὸν ἐν Πλεύνᾳ πολιορκούμενον Ὀσμὰν πασᾶν. Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ φρουρίου τούτου κατέλαβε τὴν Σόφιαν (1878), κατενίκησε τὸν στρατὸν τοῦ Σουλεϊμὰν πασᾶ καὶ ἔφθασεν εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Μετὰ τὸν πόλεμον διωρίσθη γενικὸς διοικητὴς Πετρουπόλεως (1879), ἀπομακρυνθεὶς τῷ 1880 λόγῳ τῆς συμβάσεως δολοφονίας τοῦ τσάρου Ἀλεξάνδρου Β'. Τῷ 1883 ἦτο κυβερνήτης τῆς Βαρσοβίας. Παραιτηθεὶς τῷ 1894 ὠνομάσθη στρατάρχης. Ν. Π.—Λ.

Γκουρκὺφ (Gourcuff), ***Κάρολος ντὲ—***. Γάλλος ποιητὴς καὶ λογοτέχνης, γεννηθεὶς τῷ 1853. Συνέγραψε πλεῖστα ἔργα, ἐξ ὧν σημαντικώτερα καὶ γνωστότερα εἶναι: «Ποιήματα τοῦ ἔρωτος» (1886), «Ὄνειρον καὶ ζωὴ» (1890), «Ἄνθρωποι τῆς Βρεττάνης» (1900), «Ἀνθολογία τῶν ποιητῶν τῆς Βρεττάνης» (1884) καὶ μικρὰ μονόπρακτα ἔργα διὰ τὸ θέατρον. Ν. Π.—Λ.

Γκούρχα καὶ ***Γκόρκχα*** (Gurkha, Gorkha) *[Ἐθνογρ.]*. Λαὸς τῆς Ἰνδικῆς, ὅστις κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα ἐκδιωχθεὶς ἐκ τῆς Ρατζπουτάνα ὑπὸ τῶν Μωαμεθανῶν ἐτράπη πρὸς τὸ δυτικὸν Νεπάλ. Ὁ ἀριθμὸς τῶν Γκούρκχα ἀνέρχεται εἰς 10.342. Ἀνθρωπολογικῶς διακρίνονται ἀπὸ τὰ μογγολοειδῆ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ προσώπου των. Ἡ μαχιμότης καὶ ἀνδρεία των ἐπεδείχθη κατὰ τὴν ἰνδικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1857 καὶ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, καθ' ὃν ἐχρησιμοποιήθησαν ὑπὸ τῶν Ἄγγλων. Ἡ γλῶσσα αὐτῶν ἀνήκει εἰς τὸ στέλεχος τῶν ἰνδογερμανικῶν γλωσσῶν. Λ. Β

Γκούρλα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Ἠπείρου ἐκβάλλων εἰς τὸν λιμένα Φανάρι (πλάτ 39° 14' Β, μῆκ. 20°30' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 206: Channels of Corfou: Port Phanari) 11 ½ μίλ. Β τοῦ ἀκρωτηρίου Καστροσυκιά. Εἶναι ὁ τῶν ἀρχαίων *Ἀχέρων*. Σ. Ε. Λ.

Γκούρλιττ (Gurlitt), ***Ἰωάννης-Γολιάθ***. Γερμανὸς συγγραφεὺς γεννηθεὶς τῷ 1754 ἐν Χάλλε καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀμβούργῳ τῷ 1827. Ἐσπούδασεν ἐν Λειψίᾳ φιλολογίαν καὶ θεολογίαν καὶ καθηγήτευσεν εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Γερμανίας. Συνέγραψε μεταξὺ ἄλλων πραγματείαν περὶ μωσαϊκῶν (1798) καὶ περὶ τῶν «Ὀλυμπίων» τοῦ Πινδάρου (1806—1809). Μ. ΒΑΛΛΑΙ

— Γκούρλιττ (Gurlitt), ***Κορνήλιος***. Γερμανὸς μουσικοσυνθέτης (1820—1901). Τῷ 1874 ἔλαβε τὸν βαθμὸν τοῦ βασιλικοῦ διευθυντοῦ τῆς μουσικῆς. Συνέθεσε συμφωνίας, σονάτας, ᾄσματα δημοτικά, τὴν ὀπερέτταν «Ραφαὴλ Σάντζιο» καὶ τὸ μελόδραμα «Σέϊχ Χασσάν». Ν. Π.—Λ.

— Γκούρλιττ (Gurlitt), ***Κορνήλιος***. Γερμανὸς ἱστορικὸς τῆς τέχνης, γεννηθεὶς τῷ 1850. Ἀπὸ τοῦ 1893—1920 ἐχρημάτισε καθηγητὴς τοῦ πολυτεχνείου τῆς Δρέσδης. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ πρωτεύουσι τὰ ἑξῆς: «Ἐπαύλεις καὶ ἀνάκτορα ἐν Σαξωνίᾳ» (1886), «Ἱστορία τοῦ μπαρόκ, ροκοκὸ καὶ τοῦ κλασσικοῦ ρυθμοῦ» (1886—1889, 3 τόμ.), «Διακόσμησις μπαρὸκ καὶ ροκοκὸ ἐν Γερμανίᾳ» (1886—1890), «Α. Σλύτερ» (1891), «Ἡ τέχνη ἐπὶ Φρειδερίκου τοῦ Λευκοῦ» (1897), «Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τῆς Γαλλίας» (1899—1900), «Ἡ γερμανικὴ τέχνη κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα» (2α ἔκδ. 1900), «Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τῆς Κωνσταντινουπόλεως» (1912).

— Γκούρλιττ (Gurlitt), ***Λουδοβῖκος***. Τοπιογράφος γεννηθεὶς ἐν Ἀλτόνᾳ τῷ 1812 καὶ ἀποθανὼν ἐν Βιέννῃ τῷ 1897. Ἐσπούδασεν ἐν Ἀμβούργῳ, εἶτα δὲ διέτρεξεν ἐπὶ μακρὸν τὴν Δανίαν, τὴν Σουηδίαν καὶ τὴν Νορβηγίαν πρὸς σπουδάς. Ὠνομάσθη μέλος τῆς βασιλικῆς Ἀκαδημίας τῆς Κοπεγχάγης. Βραδύτερον ἐπεχείρησε νέα ταξίδια εἰς τὴν Ἰταλίαν, τὴν Ἑλλάδα (1858), τὸ Βερολῖνον καὶ τὴν Σαξωνίαν, τῷ δὲ 1851 ἐγκατεστάθη ἐν Βιέννῃ. Εἰς τοὺς πολυπληθεῖς πίνακάς του ἀπεικόνισεν ἰδίως τοπία τῆς Δανίας, τοῦ Σλέσβιγ-Ὀλστάϊν καὶ τῆς Ἰταλίας. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ροδόκηποι εἰς τὰ ὄρη τῶν Σαβίνων», «Ἄποψις τοῦ Πα̣λέρμου», «Ἡ λίμνη τοῦ Κόμο», «Τὸ Κάτταρον» κλπ. Ι. Μ. Π.

— Γκούρλιττ (Gurlitt), ***Λουδοβῖκος***. Γερμανὸς παιδαγωγὸς γεννηθεὶς τῷ 1855 ἐν Βιέννῃ. Ἀποφοιτήσας τοῦ γυμνασίου τῆς Δρέσδης ἐνεγράφη εἰς τὴν φιλοσοφικὴν σχολὴν τοῦ πανεπιστημίου τῆς Γοτίγγης, τῆς ὁποίας ἀνεκηρύχθη διδάκτωρ τῷ 1879, ἀφοῦ δὲ συνεπλήρωσε τὰς σπουδάς του ἐν Βερολίνῳ ἦλθεν εἰς Ἀθήνας ὡς παιδαγωγός, ὅπου καὶ παρέμεινεν ἐπ' ἀρκετὸν ἐπιδοθεὶς καὶ εἰς ἱστορικὰς καὶ ἀρχαιολογικὰς μελέτας. Ἐπανελθὼν εἰς Γερμανίαν ἐγένετο καθηγητὴς ἔν τινι ἰδιωτικῷ γυμνασίῳ τοῦ Ἀμβούργου, εἶτα δὲ ἐν Βερολίνῳ. Ὁ Γκούρλιττ ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν τῶν Nietzsche, Paul de Lagardes, Langbehn κλπ. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῆς δράσεώς του παρατηρεῖτο γενικῶς ἐν Γερμανίᾳ ρεῦμά τι πρὸς μεταρρύθμισιν καὶ ἀναδιοργάνωσιν τῆς ἐκπαιδεύσεως, ὅπερ ἐπέδρασεν ἀναμφιβόλως ἐπὶ τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ. Ὡς μεταρρυθμιστὴς οὗτος ἀναφαίνεται τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 1902, διὰ τοῦ συγγράμματός του «Ὁ Γερμανὸς καὶ ἡ Πατρίς του» (Der Deutsche und sein Vaterland). Τὸ σύγγραμμα τοῦτο, ἂν καὶ δὲν περιεῖχε κατ' οὐσίαν καινοφανεῖς τινας θεωρίας, ἐθεωρήθη ὡς ἐπαναστατικόν, ὑπὸ δὲ τῶν συναδέλφων του ἐχαρακτηρίσθη ὡς προδοσία. Εἰς τοῦτο, καθὼς καὶ εἰς τὰ λοιπά του ἔργα καὶ ἄρθρα, ὁ Γκούρλιττ ἐπετίθετο κατὰ τοῦ σχολικοῦ συστήματος, ὡς πιέζοντος τὴν προσωπικότητα τοῦ παιδός. Αἱ ἐλλείψεις τῆς σχολικῆς ἀγωγῆς ἔγκεινται, κατὰ τὸν Γκούρλιττ, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐν τῇ μονομερεῖ νοησιοκρατίᾳ, ἥτις διήκει διὰ τῶν σχολικῶν προγραμμάτων καὶ παρακωλύει τὴν ἐλευθέραν ἀνάπτυξιν τῶν σωματικῶν καὶ ἄλλων ψυχικῶν δυνάμεων τοῦ παιδός, ἀφ' ἑτέρου δ' ἐν τῇ ἐσφαλμένῃ περὶ τῆς σχέσεως τῶν μαθητῶν πρὸς τὸν διδάσκαλον ἀντιλήψει. Ἐντεῦθεν ἀπῄτει ὁ Γκούρλιττ περιορισμὸν τῶν διδακτικῶν ὡρῶν, ἐλευθέραν διδασκαλίαν ἐν ὑπαίθρῳ κλπ. Αἱ ἰδέαι του αὗται τὸν ἔφερον εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς συντηρητικοὺς παιδαγωγοὺς τῆς Γερμανίας, πρὸς οὓς διεξήγαγε πείσμονα ἀγῶνα. Ὁ Γκούρλιττ ἐπολέμησε σφοδρῶς καὶ τὴν μέθοδον ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ὡς πρὸ αὐτοῦ ἡ Ellen Key· θέλει ἐλευθέραν ἀνάπτυξιν τῆς ἀτομικότητος τοῦ μαθητοῦ, ἀναλόγως τῶν ἱκανοτήτων αὐτοῦ, μὴ περιοριζομένην ὑπὸ οὐδενὸς ἐξωτερικοῦ δε-

Digitized by Google

σμοῦ. Πλὴν τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος ἔργου ὁ Γκούρλιττ ἔγραψε καὶ τὰ ἑξῆς: «Der Deutsche und seine Schule» (1905) καὶ «Erziehung zur Mannhaftigkeit» (1906).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *E. Hahn*, Die Paedagogik der Gegenwart (1927) —*R. Lehmann*, Die paedagogische Bewerung der Gegenwart (1922) ἐν τῇ «Philosophische Reihe» Werner, τόμ. 43 σελ. 25 κ.ἑ., 55, 61. Δ. Ν. ΜΩΡΑΪΤΗΣ

Γκοῦρλτ (Gurlt), *Ἐρνέστος-Ἰούλιος*. Γερμανὸς χειρουργὸς (1825—1899). Ἐταξίδευσε πρὸς ἐπιστημονικὸν σκοπὸν εἰς Αὐστρίαν, Γαλλίαν καὶ Ἀγγλίαν. Τῷ 1862 ἐγένετο ἔκτακτος καθηγητής. Ἔλαβε μέρος εἰς τὰς ἐκστρατείας τοῦ 1848, 1864, 1866, 1870—1871. Ὑπῆρξεν εἷς τῶν πολυμαθεστέρων χειρουργῶν καὶ γλαφυροτέρων συγγραφέων. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐργασιῶν του εἶναι ἐξαιρετικῶς μέγας. Ἀναφέρομεν τινὰς ἐξ αὐτῶν: «Συμβολὴ εἰς τὴν συγκριτικὴν παθολογικὴν ἀνατομίαν τῶν νόσων τῶν ἀρθρώσεων» (Βερολῖνον 1853), «Κυστικοὶ ὄγκοι τραχήλου» (1855), «Σύγγραμμα καταγμάτων ὀστῶν» (1860—1865), «Χειρουργικὴ πολέμου τῶν τελευταίων 150 ἐτῶν ἐν Πρωσσίᾳ» (1875), «Τρίτομος ἱστορία χειρουργικῆς» (Βερολῖνον 1898), κλπ. Πλὴν τούτων πλεῖσται πραγματεῖαι αὐτοῦ ἐδημοσιεύθησαν εἰς ἐπιστημονικὰ περιοδικὰ καὶ ἐγκυκλοπαιδικὰ καὶ βιογραφικὰ λεξικά. Ο. Ρ.

Γκούρμα [*Γεωγρ.*]. Περιοχὴ τῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς, ἐν τῇ ἀποικίᾳ Ἄλτο Βόλτα, δυτικῶς τοῦ Νίγηρος. Κατέχει ἔκτασιν 50 000 τετρ. χλμ. Πρωτεύουσα αὐτῆς ἡ Φάτα Ν' Γκούρμα, ἐπὶ τῶν ὀχθῶν μικροῦ παραποτάμου τοῦ Γιάγκα, ἀποτελεῖ δὲ βασίλειον Νέγρων.

Γκουρμὸν (Gourmont), *Ζὶλ ντὲ—*. Γάλλος τυπογράφος (1480—1533). Ὁ πρῶτος τυπώσας ἐν Παρισίοις ἑλληνικὰ καὶ ἑβραϊκὰ ἔργα. Τὰ κυριώτερα τούτων εἶναι: «Ἑλληνικὸν Ἀλφάβητον καὶ τρόπος τοῦ προφέρειν τὰ ἑλληνικά», «Τὰ ἀποφθέγματα τῶν ἑπτὰ σοφῶν», «Ἔργα καὶ ἡμέραι» τοῦ Ἡσιόδου, «Ἔρωτες Ἡροῦς καὶ Λεάνδρου» τοῦ Μουσαίου, «Ἑλληνικὴ Γραμματικὴ» τοῦ Χρυσολωρᾶ, «Ἑβραϊκῆς γραμματικῆς κανόνες», «Ἑλληνικὴ γραμματικὴ» τοῦ Γκόϊα καὶ πλεῖστα ἄλλα ἔργα. Οἱ δύο υἱοί του, *Ἰωάννης* καὶ *Φραγκῖσκος*, διαδεχθέντες τὸν πατέρα εἰς τὴν ἐργασίαν τοῦ τυπογραφείου, ἐσυνέχισαν τὰς ἐκδόσεις των μὲ τὴν κατεύθυνσιν τὴν χαραχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ζίλ.

— **Γκουρμὸν** (Gourmont), *Ρεμύ*. Γάλλος συγγραφεὺς (1858—1915). Ὑπάλληλος ἐπὶ ἔτη εἰς τὴν Ἐθνικὴν βιβλιοθήκην (1883—1891) ἔγραψε ἐν ἀρχῇ ἔργα ἐκλαϊκευτικὰ πρὸς χρῆσιν τῆς νεολαίας «Ντὺ Γκεσκλὲν» (1883), «Ἐπὶ ἀεροστάτου» (1884), «Εἰς τοὺς Λάπωνας» (1890). Τὸ πρῶτον λογοτεχνικόν του ἔργον ὑπῆρξεν ἡ «Μερλὲτ» (1886), μυθιστόρημα καὶ ἡ «Σιξτίνα», μυθιστόρημα πρωτοτυπώτατον. Εἶναι μετ' ἄλλων ἱδρυτὴς τοῦ «Mercure de France», εἰς ὃν συνειργάζετο καὶ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *ντὲ Μπουρύ*. Τῷ 1891 ἐπρότεινε δι' ἄρθρου του τὴν μετὰ τῆς Γερμανίας συμφιλίωσιν, δι' ὃ καὶ ἀπελύθη τῆς δημοσίας θέσεώς του. Γονιμώτατος συγγραφεὺς ἐξέδωκε πλέον τῶν τεσσαράκοντα ἔργων, συνεργαζόμενος ταυτοχρόνως εἰς πλεῖστα περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας (Journal, Ἠχὼ τῶν Παρισίων κτλ). Ἐξ αὐτῶν σπουδαιότερα εἶναι: «Λιλὶθ» (1892), «Τὸ φάντασμα» (1893), «Ἱερογλυφικά», «Νέα διηγήματα» (1903), «Κατὰ τὴν καταιγίδα» (1915). Ὁ Γκουρμὸν ἐφαίνετο ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὸν Σιάνιαλ, τὸν Νίτσε καὶ πρὸ παντὸς ἀπὸ τὸν σκεπτικισμὸν τοῦ Ἀνατὸλ Φράνς, πρὸς ὃν καὶ ὁμοιάζει περισσότερον. Ν. Π. Λ.

Γκοῦρμπες [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος Ἀθύρας (πρώην Μπόζετς) τῆς ἐπαρχίας Γιαννιτσῶν τοῦ νομοῦ Πέλλης. Κάτοικοι (1928) 363. Ἤδη καλεῖται *Ἀγριοσυκιά*.

Γκούρνα [*Γεωγρ.*]. Τόπος εἰς τὴν ἀπέραντον νεκρόπολιν τῶν Θηβῶν, ὅπου σῴζεται μέγα μέρος τοῦ νεκρικοῦ ναοῦ τοῦ Σέθου Α', ἱδρυθέντος ὑπὸ τούτου ζῶντος εἰς Ἄμμωνα καὶ εἰς μνήμην τοῦ πατρός του Ραμσῆ Α', ἔπειτα δὲ περατωθέντος ὑπὸ τοῦ Ραμσῆ Β', ὅστις καὶ τὸν κατεκόσμησε δι' ἀρίστων ἀναγλύφων καὶ ἐπιγραφῶν. Εἶχε μῆκος 158 μ. Σήμερον ἔχουν ἐξαφανισθῆ αἱ αὐλαὶ καὶ οἱ πυλῶνες καὶ ἀπομένει μόνον ὁ ναὸς εἰς μῆκος 47 μέτρων. Γ. Λ. Α.

Γκουρναὶ (*'Αν—Μπραὶ*) (Gourney-En-Bray) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ διαμερίσματι τοῦ Σηκουάνα καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Νεφσατὲλ Neufchâtel) παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἔπτ. Ἔχει πληθυσμὸν ἐκ 4.000 κατοίκων. Ὑπῆρξεν ἕδρα σπουδαίου φεούδου κατὰ τὸν Μεσαίωνα καὶ ἔχει γοτθικὴν ἐκκλησίαν τοῦ ΙΑ' αἰῶνος. Ἐν αὐτῇ ἀκμάζει ἐμπόριον βάμβακος καὶ ὑπάρχουν σιδηροῦχα μεταλλικὰ ὕδατα. Εἶναι πρωτεύουσα καντονίου 10.636 κατοίκων.

Γκουρναὶ (Gournay), *Ἰωάννης-Βικέντιος ντὲ—*. Γάλλος οἰκονομολόγος (1712—1759). Δεκαεξαετὴς μετέβη εἰς Γάδειρα διὰ νὰ ἐξασκήσῃ τὸ ἐμπόριον. Ἀπὸ τοῦ 1744—1747 περιώδευσεν εἰς Ὀλλανδίαν, Ἀμβοῦργον καὶ Ἀγγλίαν. Κληρονομήσας τὸν συνεταῖρον αὐτοῦ καὶ πλουτήσας ἐπέστρεψεν εἰς Γαλλίαν, ὅπου συνεδέθη μετὰ τοῦ Μωρεπὰ (1757), παρ' οὗ καὶ διωρίσθη γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τοῦ ἐμπορίου. Ἠγωνίσθη ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς καταργήσεως τῶν πιεστικῶν μονοπωλίων. Ἀφῆκε συγγράμματα: «Ἐγχειρίδιον περὶ ἐμπορίου», «Ἐγχειρίδιον περὶ τοκογλυφίας καὶ τῶν συνεπειῶν της». Ὁ μαθητής του Τυργκὸ ἐξέθεσεν ὁλόκληρον τὴν θεωρίαν τοῦ διδασκάλου ἐν τῷ ἔργῳ του «Ὁ πανηγυρικὸς τοῦ Γκουρναί».

— **Γκουρναὶ** (Gournay), *Μαρία λὲ Ζάρ, ντὲ—*. Γαλλὶς λογία καὶ συγγραφεὺς (1566—1645). Θαυμάζουσα τὸν Μονταίνι ἐγένετο συνεργάτις αὐτοῦ, μετὰ τὸν θάνατόν του δὲ (1592) ἐξέδωκε τὰ «Δοκίμια» (1595). Τῷ 1626 ἐξέδωκε πλήρη συλλογὴν τῶν ἔργων της (ποιήσεις, μεταφράσεις, ἀφηγήσεις καὶ ἀπομνημονεύματα) ὑπὸ τίτλον «Σκιὰ τῆς δεσποινίδος Γκουρναί».

Γκουρνιγκελμπὰντ (Gurnigelbad) [*Γεωγρ.*]. Λουτρόπολις τῆς Ἑλβετίας ἐν τῷ καντονίῳ τῆς Βέρνης, κειμένη πέντε χιλιόμετρα νοτιοδυτικῶς τοῦ σταθμοῦ Βάττενβιλ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Βέρνης-Τούν. Φημίζεται διὰ τὰς θειούχους καὶ σιδηρούχους πηγάς της. — Μ.

Γκούρνιτσκι (Górnicki), *Λουκᾶς*. Πολωνὸς συγγραφεὺς (1527—1603). Ὑπῆρξε γραμματεὺς καὶ βιβλιοθηκάριος τοῦ βασιλέως Σιγισμούνδου Αὐγούστου. Ἔγραψε τὰ ἑξῆς ἔργα: «Dworzanin polski» (1560), μεταφρασθὲν εἰς τὴν γερμανικὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Πολωνὸς Δημόκριτος ὡς αὐλικὸς» (1856) καὶ «Ἱστορία τοῦ πολωνικοῦ στέμματος ἀπὸ τοῦ 1538—1572» (1637).

Γκουρντὰ [*Γεωγρ.*]. Αἱ ΝΔ τοῦ *Βατοὺμ* ἐκτεινόμεναι πετρελαιοφόροι πεδιάδες.

Γκουρντὰν (Gourdan), *Κάρολος-Κλαύδιος* (1744—1804). Γάλλος πολιτικός. Ἐγένετο μέλος τῆς Συνελεύσεως τῶν τάξεων (1789). Ὡς μέλος τῆς συντακτικῆς (1792) ἐψήφισε τὴν καταδίκην τοῦ βασιλέως. Συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνατροπὴν τοῦ Ροβεσπιέρρου ἀλλὰ κατεπολέμησε τὴν μοναρχικὴν ἀντίδρασιν. Μέλος τῆς ἐπιτροπῆς τῆς Κοινῆς Σωτηρίας, τῆς Βουλῆς τῶν πεντακοσίων (1797) καὶ ἀνώτερος δικαστικός, πάντοτε παρέμενε φανατικὸς δημοκρατικός.

Γκουρντὸν (Gourdon), *Ἀντώνιος-Λουδοβῖκος ντὲ—*. Γάλλος ναυτικὸς (1765—1833). Ἔλαβε μέρος ἐν τῷ πολέμῳ τῆς Ἀμερικῆς ὡς ὑποπλοίαρχος. Κατὰ τὸ 1789 δὲν συμμετέσχε τῆς ἐπαναστάσεως καὶ παρῃτήθη. Ἐπανελθὼν εἰς τὸ ναυτικὸν ἐστάλη τὸ 1802 εἰς Ἅγ. Δομίγκον ὡς πλοίαρχος εἰς τὰς ἐκεῖ ἐπιχειρήσεις. Κατὰ τὴν ναυμαχίαν τοῦ Ἄϊν (1805) ἦτο ὑποναύαρχος τοῦ πλοίου τῆς γραμμῆς «Κεραυνοβόλος» καὶ ἔσωσε τὸ πλοῖόν του. Τῷ 1811 διεκρίθη ὑπερασπιζόμενος τὴν Ἀμβέρσαν κατὰ τῶν Ἄγγλων.

— **Γκουρντὸν** (Gourdon), *Γεώργιος*. Γάλλος ποιητής, φιλόλογος καὶ δημοσιογράφος γεννηθεὶς τῷ 1852. Σπουδάσας ἰατρικὴν κατ' ἀρχάς, ἀφωσιώθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ ἐξέδωκε τὰς ποιητικὰς συλλογάς: «Τὰ χωριάτικα» (1887) «Τὸ αἷμα τῆς Γαλλίας» (1891) καὶ τὸ ἔπος «Γουλιέλμος τῆς Ὀράγγης» (1896). Τῷ 1901 ἐξέδωκε τὰ «Τραγούδια τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων».

— **Γκουρντὸν ντὲ Ζενουγιὰκ** (Gourdon de Genouillac), *Νικόλαος*. Γάλλος μυθιστοριογράφος καὶ ἐραλδιστὴς (1826—1898). Συνειργάσθη ἐν τῷ μεγάλῳ λεξικῷ Λαρούς καὶ διηύθυνε τὸ περιοδικὸν «Ὁ καλλιτεχνικὸς κόσμος». Ἀσχοληθεὶς κατ' ἀρχὰς μὲ τὸ θέατρον, ἀφωσιώθη κατόπιν εἰς τὴν ἀναδίφησιν ἀρχείων καὶ τῆς γενεαλογίας τῶν εὐγενῶν. Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι: «Λεξικὸν ἱστορικὸν τῶν τάξεων τῆς εὐγενείας» (1853), «Συλλογὴ ἐμβλημάτων εὐγενείας τῶν γαλλικῶν οἴκων» (1860), «Ἡ ἐραλδικὴ τέχνη» (1890).

— **Γκουρντὸν** (Gourdon), *Πάλμα-Χριστιανός*. Γάλλος ναύαρχος (1843—1915). Ὡς κυβερνήτης πολεμικοῦ, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Κίνας (1884), διακριθεὶς διὰ τὴν τόλμην καὶ πρωτοβουλίαν του. Προαχθεὶς εἰς πλοίαρχον καὶ ὑποναύαρχον (1897), ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς μοίρας τῆς Μεσογείου (1903).

Γκουρντὼ (Gourdeaux), *Ἐρρῖκος*. Γάλλος κομμουνιστής. Τῷ 1908 ἐγένετο μέλος τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος, ἀπὸ τοῦ 1909 μέχρι τοῦ 1917 ὑπῆρξεν ὁμοσπονδιακὸς γραμματεὺς τῆς Βωκλὺζ καὶ συνειργάσθη εἰς τὸ «Combat Social» τῆς Γκὰρ καὶ εἰς τὴν «Lutte Sociale». Μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου, κατὰ τὸ 1920, προσεχώρησεν εἰς τὸ κομμουνιστικὸν κόμμα καὶ καταδιωχθεὶς ὡς μέλος τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς αὐτοῦ ἐφυλακίσθη. —Β.

— **Γκουρντὼ** (Gourdault), *Ἰούλιος*. Γάλλος λογοτέχνης γεννηθεὶς τῷ 1838. Ἐδημοσίευσε διάφορα πρωτότυπα ἔργα λίαν ἐνδιαφέροντα, ὧν σπουδαιότερα εἶναι: «Ἀνὰ τὴν Βενετίαν» (1882), «Νεάπολις καὶ Σικελία», «Αἱ πόλεις τῆς Τοσκάνης» (1888), «Ὁ Σουλλὺ καὶ ἡ ἐποχή του» (1873), «Ταξίδιον πρὸς τὸν πόλον τῶν πλοίων «Γερμανία» καὶ «Χάνσα».

Γκουρούμου (οἱ) [*Ἀρχ.*]. Ἀραμαϊκὸς νομαδικὸς λαὸς ὅστις ἀπὸ τῆς ἐποχῆς Τιγλαττπιλέζερ τοῦ Γ' (745—727) ἀναφέρεται συχνάκις εἰς σφηνοειδεῖς ἐπιγραφάς, ἰδίᾳ τῶν χρόνων τῶν νεωτέρων μεγάλων τῶν Ἀσσυρίας βασιλέων. Οἱ Γκουρούμου ταυτίζονται πρὸς τοὺς Γαραμαίους (βλ. λ.).

Γκουρούνσι [*Γεωγρ.*]. Χώρα τῆς Ἀφρικῆς μεταξὺ τοῦ βορείου τμήματος τῆς ἀγγλικῆς ἀποικίας Χρυσῆ Ἀκτὴ καὶ τῆς γαλλικῆς ἀποικίας Ἄλτο-Βόλτα, κειμένη εἰς 16°30'—12° βορείου πλάτους καὶ 0°40'—2°10' ἀνατολικοῦ μήκους ἀπὸ Γκρήνουιτς. Ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς πεδιάδος Μοσσί, πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Γκούρμα. Περιβρέχεται Δ ὑπὸ τοῦ Βόλτα-Νέγκρο καὶ ΝΑ ὑπὸ τοῦ Βόλτα-Μπλάνκο. Κατοικεῖται ἀπὸ πλῆθος φυλῶν, ὧν σπουδαιότεραι αἱ Νονούμα, Καζάγκα, Λακχάμα, Νοκχοντόζι, Νταγκέρι κτλ. Ἅπασαι πρεσβεύουν φετιχιστικὰς δοξασίας.

Γκουρουπὶ (Gurupy), [*Γεωγρ.*]. —1) Ποταμὸς τῆς Βραζιλίας. Ῥέει ἐπὶ τῆς συνοριακῆς γραμμῆς τῶν πολιτειῶν Παρὰ καὶ Μαρανιὰν (Maranhâo). Περίφημος διὰ τὴν μεγάλην του ἔκτασιν, ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀτλαντικόν. —2) Ὁμὰς 16 χωρίων ἐν τῇ πολιτείᾳ Παρά, πλησίον τοῦ ῥηθέντος ποταμοῦ. Κατοικοῦνται ἀπὸ 2.000 περίπου Ἰνδοὺς τῶν φυλῶν Τεμπές, Ἀμαναγκές, Ταμπίρα, Γκουαρά, Οὐμπουὲς καὶ Γκουαχαρρά.

Γκουρὸφ (Gouroff), *Α. Ζαρντὺ Ντυκούρ*. Γάλλος λογοτέχνης (1766—1840). Ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως μετέβη εἰς Ρωσίαν, ἐγένετο Ρῶσος ὑπήκοος, ἔλαβε τὸ ὄνομα Γκουρόφ, διωρίσθη σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας καὶ καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Πετρουπόλεως. Ἔργα του: «Ἱστορία τοῦ Ἐρρίκου Δ'» (1790) «Ἱστορία τοῦ Κρόμβελ» (1795), «Συλλογὴ τῶν ἔργων τῶν γραφέντων πρὸς ὑπεράσπισιν Λουδοβίκου ΙΣΤ'» (1796), «Περὶ τῶν κοινωνικῶν ἐπαναστάσεων ἐν τῷ ΙΕ' αἰῶνι» (1809), «Ἱστορία τῶν ἐγκαταλελειμμένων τέκνων ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς σήμερον» (1829). Ν. Π.—Λ.

Γκοῦρπες [*Γεωγρ.*]· βλ. λ. Γκοῦρμπες.

Γκουρρίτσιο (Gurricio), *Λαυρέντιος*. Καλλιτέχνης τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Εἰργάσθη εἰς τὸν καθεδρικὸν ναὸν τοῦ Τολέδου, τὸν ὁποῖον διεκόσμησε διὰ γλυπτῶν. Ι. Μ. Π.

Γκουρσὰ (Goursat), *Ἐδουάρδος*. Γάλλος μαθηματικὸς γεννηθεὶς τῷ 1858. Καθηγητὴς ἐν Τουλούζῃ (1881—1885) καὶ κατόπιν ἐν τῇ École Normale (1889), ἐν τῇ πολυτεχνικῇ σχολῇ καὶ ἐν Σορβόννῃ (1897). Συνέγραψε: «Μαθήματα περὶ ὁλοκληρώσεως τῶν ἐξισώσεων» (1893), «Μαθήματα ἀναλύσεως» (1905) κ. ἄ. Τῷ 1919 ἐγένετο μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν.

Γκουρσὶ [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Γιατέγκας ἐν τῷ Κεντρικῷ Σουδάν, περὶ τὰ 50 χλμ. ἀπέχουσα ΝΑ τῆς Οὐαχιγκούγκας. Θεωρεῖται ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν ὡς ἱερὰ πόλις καὶ ἐν αὐτῇ ἐστέφοντο οἱ «ναμπὰ» τῶν Μοσσί. Ὁ πρῶτος πλησιάσας αὐτὴν Εὐρωπαῖος ἦτο ὁ Βουλέ.

Γκουρτζιόβα [*Γεωγρ.*]· βλ. λ. Γιβερά.

Γκουρτζοὺφ (Gurzuf) [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ρωσικὸς λιμὴν τοῦ Εὐξείνου, 4 μίλ. δυτικῶς τῆς *Γιάλτας* ἐγγὺς τοῦ ταρταρικοῦ χωρίου Νικήτα (πλάτ. 44° 30' Β, μῆκ. 34° 15' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 34°83: Cape Lukul to cape Meganom). Κρατικὸς βοτανικὸς κῆπος. Σ. Ε. Λ.

Γκούρτουπη (*Ἀμποῦ Ἀλ-Χάκαμ Ὀμὰρ Μπὲν Ἄβνε Ἀλ-Ραχμὰν Ἀλ-Καρμάνη Ἀλ-*). Ἄραψ φιλόσοφος (βλ. Ἄραβες τ. Ε' σ. 286 β').

Γκουρὼ (Gouraud) *Ἐρρῖκος-Ἰωσὴφ-Εὐγένιος*. Γάλλος στρατηγός, γεννηθεὶς τῷ 1867. Ἐξῆλθεν ἐκ τῆς στρατιωτικῆς σχολῆς τοῦ Σαὶν Συρ τῷ 1890 ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ πεζικοῦ καὶ ὑπηρέτησεν ἐπὶ ἔτη εἰς τοὺς ἀποικιακοὺς πολέμους (Σουδάν, Κογκό, Μαρόκκον), καθ' οὓς δὶς ἐπληγώθη. Κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἐκλήθη (Σεπτέμβριος 1914) ἐκ τοῦ Μαρόκκου καὶ ἀνέλαβε διοίκησιν μεραρχίας, κατόπιν δὲ τοῦ ἀποικιακοῦ σώματος στρατοῦ. Τὸν Μάϊον 1915 διωρίσθη διοικητὴς τοῦ «Ἐκστρατευτικοῦ σώματος τῆς Ἀνατολῆς», τοῦ ἐκτελέσαντος τὴν ἐκστρατείαν τῶν Δαρδανελλίων, καθ' ἣν ἐπληγώθη, ἀπολέσας τὸν δεξιὸν βραχίονα. Κατόπιν ἐγένετο διοικητὴς τῆς 4ης στρατιᾶς ἐν τῷ γαλλικῷ θεάτρῳ (δυτικῷ). Τῷ 1922 διωρίσθη ὕπατος Ἁρμοστὴς ἐν Συρίᾳ, τῷ δὲ 1923 στρατιωτικὸς διοικητὴς τῶν Παρισίων. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

Γκοὺς (Goes)· βλ. Γκόες.

γκοῦσα (ἡ) [*Ζωολ.*]· βλ. λ. πρόλοβος.

Digitized by Google

Γκουσγκουνάρ, *Μικρὸν — [Γεωγρ.]* βλ. λ. Εὐύδριον.

Γκούσης, *Θωμᾶς*. Ἠπειρώτης Ἀγωνιστὴς διακριθεὶς εἰς πολλὰς μάχας κατὰ τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα. Τῷ 1825 ἀνεδείχθη ὑποχιλίαρχος. Ἐπολέμησε κατὰ τοῦ Ἰμβραήμ. Τὰ ἄλλα μέλη τῆς αὐτῆς οἰκογενείας ἀναφέρονται ὑπὸ τὸ ὄνομα *Γούσης (Πήλιο-Γούσης κλπ.)*· βλ. Γούσης. Γ. Δ. Κ.

Γκοῦσμαν (Gusman), *Ἀδόλφος*. Γάλλος χαράκτης (1821—1905), ἀνανεωτὴς τῆς ξυλογλυπτικῆς ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ὁ ἐν Κανᾷ γάμος» (κατὰ τὸν Βερονέζε), καὶ «Ὁ ἐνταφιασμὸς» (κατὰ τὸν Τισιανόν). Διεκρίθη καὶ ὡς ποιητής. Ι. Μ. Π.

— **Γκοῦσμαν** (Gusman), *Πέτρος*. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, χαράκτης καὶ συγγραφεύς. Ἐδημοσίευσε τὰ ἔργα: «Vénise» (1901), «La villa impériale de Tibur» (1903), κτλ. Ι. Μ. Π.

Γκουσπίνι (Guspini) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐπὶ τῆς νήσου Σαρδηνίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καλιάρι, 14 χλμ. Α. τοῦ Ἁγίου Γκαβίνο, κατοικουμένη ἀπὸ 8.000 κατοίκους. Ἔχει μεταλλεῖα σιδήρου.

Γκουσσάγκο (Gussago) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μπρέσκια (Brescia) τῆς Λομβαρδίας, ἔχουσα πληθυσμὸν ἐκ 5400 κατοίκων. Παράγει δημητριακά, οἶνον φημιζόμενον καὶ ἔχει βιομηχανίαν βάμβακος.

Γκουσσὲ (Gousset), *Θωμᾶς*. Καρδινάλιος, ἀρχιεπίσκοπος Ρημῶν (1792—1866), ἐκλεγεὶς καὶ γερουσιαστὴς τῷ 1852. Συνέγραψεν: «Ἡ Θεολογία ἀπὸ ἠθικῆς ἀπόψεως» (1844) «Ἡ δογματικὴ θεολογία» (1848), «Αἱ ἀρχαὶ τοῦ κανονικοῦ δικαίου» (1859). Ν. Π.—Λ.

Γκουσσενμπάουερ (Gussenbauer), *Κάρολος*. Αὐστριακὸς χειρουργός, γεννηθεὶς τῷ 1842. Ἐγένετο κατ' ἀρχὰς καθηγητὴς ἐν Λιέγῃ τῷ 1875, εἶτα ἐν Πράγᾳ καὶ τέλος ἀπὸ τοῦ 1894 ἐν Βιέννῃ. Ἔγραψε: «Περὶ τοῦ μυϊκοῦ συστήματος τῶν καρδιακῶν βαλβίδων», «Περὶ τῶν ἀγγείων τῶν ἔξω γεννητικῶν ὀργάνων τῆς γυναικός», «Περὶ τῆς κατὰ πρῶτον σκοπὸν ἑνώσεως τῶν χειρουργικῶν τραυμάτων», «Περὶ τῆς ἐπεκτάσεως τῶν ἐπιθηλιωμάτων εἰς τὰ λυμφατικὰ γάγγλια», κ. ἄ. Ο. Ρ.

Γκούσσεροβ (Gusserow), *Ἀδόλφος-Λουδοβῖκος-Σιγισμοῦνδος*. Γερμανὸς καθηγητὴς τῆς μαιευτικῆς ἐν Βερολίνῳ καὶ μυστικοσύμβουλος ἰατρός. γεννηθεὶς ἐν Βερολίνῳ τῷ 1836. Ἐδημοσίευσε: «Περὶ καρκίνου τῆς μήτρας» (1871), «Περὶ ἐμμήνου ροῆς καὶ δυσμηνορροίας» (1874), «Νεοπλασίαι μήτρας», (1878) κτλ. Ο. Ρ.

Γκούσσμαν (Gussmann) *Ὄθων*. Γερμανὸς ζωγράφος (1869—1926). Ἐσπούδασεν ἐν Δρέσδῃ καὶ Βερολίνῳ. Διετέλεσε καθηγητὴς ἐν τῇ ἀκαδημείᾳ τῆς Δρέσδης. Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι αἱ τοιχογραφίαι ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Λουκᾶ τῆς Δρέσδης (1903), ἡ διακόσμησις τοῦ σαξωνικοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν (1904—1905) καὶ αἱ τοιχογραφίαι τοῦ ναοῦ ἐν Χάϊνσμπεργ παρὰ τὴν Δρέσδην (1909—1911).

Γκοῦσσοβ (Gussow), *Κάρολος*. Γερμανὸς ζωγράφος, γεννηθεὶς ἐν Havelbey τῷ 1843. Ἐμαθήτευσε παρὰ τοῖς Pawvels καὶ Ramberts. Ἔργα του: «Νέα τοῦ πολέμου», «Γυναῖκα εἰς τὴν ἐκκλησίαν» καὶ «Γυναῖκα εἰς τὸ κυνήγι». Διεκρίθη ἐπίσης ὡς ρωπογράφος καὶ προσωπογράφος. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Παρὰ τῷ τεχνοκρίτῃ», «Χαμένη εὐτυχία», «Ἐπάνοδος» κτλ. Διετέλεσε καθηγητὴς ἐν Βαϊμάρῃ, Καρλσρούῃ καὶ Βερολίνῳ. Ι. Μ. Π.

Γκουσσόνε (Gussone), *Ἰωάννης*. Ἰταλὸς βοτανολόγος (1787—1866). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς βοτανικῆς ἐν Νεαπόλει. —Β.

Γκουστὰμ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Πόρος.

Γκούστης, *Ἰωάννης*. Ἠπειρώτης ἔμπορος ἐν Ὀδησσῷ ἀποκατεστημένος πρὸ τοῦ 1820. Συνδεθεὶς μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου καὶ κατηχηθεὶς εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, ἐστάλη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1821 εἰς Πελοπόννησον διὰ νὰ διαρρυθμίσῃ τὰ κατὰ τὸ ἐπικείμενον κίνημα. Ὁ Ἰωάννης Γκούστης παραλαβὼν καὶ τὸν υἱόν του *Μιχαήλ*, ἔσπευσεν εἰς διαφόρους νήσους τοῦ Αἰγαίου καὶ κατόπιν εἰς Πελοπόννησον.

— **Γκούστης**, *Μιχαήλ*. Ἀγωνιστής, υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Κατελθὼν ἐξ Ὀδησσοῦ μετὰ τοῦ πατρός του, κατετάχθη ὑπὸ τὸν Βαλέσταν εἰς τὸ πρῶτον Τακτικόν, κατόπιν δὲ τῷ 1825 ὡς ἀξιωματικὸς εἰς τὸ Τακτικὸν τοῦ Φαβιέρου. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν κατετάχθη ὡς ἀξιωματικὸς τῆς φάλαγγος, ἐπέστρεψεν ὅμως εἰς Ὀδησσόν, ὅπου διεκρίθη μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος. Ἀπέθανε τῷ 1856. Γ. Δ. Κ.

— **Γκούστης**, *Νικόλαος*. Ἕλλην λόγιος τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Εὑρισκόμενος ἐν Μόσχᾳ ἐξέδωκε (1820) τὴν «Ἑλλάδα» τοῦ Γεωργίου Λασάνη καὶ μετέφρασε τὸν «Ἀριστομένην καὶ Γοργὼ» τοῦ Αὐγούστου Λαφονταὶν (*Βρεττοῦ*, «Νεοελλ. φιλ.» Β' 256). Π. Π. Π.

Γκούτα ἢ *Γκούττα [Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τσεχοσλοβακίας ἐν τῇ παλαιᾷ οὐγγρικῇ ἐπαρχίᾳ Κόμορν, παρὰ τὴν συμβολὴν Δουνάβεως καὶ Βάαγκ, ἔχουσα 8.000 κατοίκους.

Γκοῦτε (Guthe), *Ἑρμάννος*. Γερμανὸς γεωγράφος (1825—1874). Ὑπῆρξε καθηγητὴς τοῦ Πολυτεχνείου τοῦ Μονάχου. Ἔγραψε τὰ ἑξῆς ἔργα: «Βρουνσβίκη καὶ Ἀννόβερον» (1890) καὶ «Ἐγχειρίδιον γεωγραφίας» (4η ἔκδ. 1891).

— **Γκοῦτε** (Guthe), *Ἑρμάννος*. Διαπρεπὴς γερμανὸς θεολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1849. Ἀπὸ τοῦ 1884—1921 διετέλεσε καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Λειψίας. Τῷ 1881 διηύθυνε τὰς παρὰ τὴν Ἱερουσαλὴμ διενεργηθείσας ἀνασκαφάς. Ἐξέδωκε μετὰ τοῦ Ἔμπερς: «Ἡ εἰκονογραφημένη Παλαιστίνη», καὶ ἔγραψεν: «Αἱ ἀνασκαφαὶ παρὰ τὴν Ἱερουσαλὴμ» (1883), «Ἱστορία τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰσραὴλ» (3η ἔκδ. 1914), «Ἡ Παλαιστίνη» (1908), καὶ «Ἄτλας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης» (1911).

Γκούτενμπεργ (Gutenberg)· *Ἰωάννης*· βλ. Γουτεμβέργιος.

Γκουτζαρὰτ (Gujarat) ἢ *Γκουγιερὰτ* ἢ *Γκουζερὰτ [Γεωγρ.]*. Χώρα τῶν ΒΔ παραλίων τῶν Ἰνδιῶν, ὁριζομένη πρὸς Β. ἀπὸ τὴν Ρατζουτάναν, πρὸς Α. ἀπὸ τὰς κεντρικὰς Ἰνδίας καὶ τὸ Ντεκάν, πρὸς Ν. ἀπὸ τὴν περιοχὴν τοῦ Κονκὰν καὶ πρὸς Δ. ἀπὸ τὸν Ἀραβικὸν κόλπον. Ἔχει ἔκτασιν 26 666 τετρ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν 2.700.000 κατοίκων, ὧν 300.000 μουσουλμᾶνοι, 4.500 Χριστιανοὶ καὶ οἱ λοιποὶ Ἰνδοί. Τὸ ὄνομα *Γκουτζαρὰτ* προέρχεται ἐκ τῶν *Γκουτζάρ*, φυλῆς διελθούσης ἐκ τῶν ΒΔ τῶν Ἰνδιῶν, ἱδρυσάσης βασίλειον ἐν Ρατζπουτάνα καὶ περὶ τὰ 400—600 π. Χ κατελθούσης πρὸς τὰ νότια τῆς χώρας. Ἡ παλαιοτάτη ἰνδικὴ πρωτεύουσα τῆς χώρας ἦτο ἡ *Ἀνχιλβάντα*, ἀλλ' ἐπὶ Μωαμεθανῶν ἐκτίσθη ἡ καὶ σήμερον ἔτι μεγάλη πόλις *Ἀχμενταμπάτ*. Ἡ Γκουτζαρὰτ διαβρέχεται ὑπὸ πολλῶν ποταμῶν, εἶναι εὐφορωτάτη καὶ ἐκλήθη «Κῆπος τῶν Ἰνδιῶν». Παράγει ἄφθονον σακχαροκάλαμον, ἔχει μεταλλεύματα σιδηροπυρίτου καὶ τρέφει λέοντας, λεοπαρδάλεις, ὑαίνας, πάνθηρας κ. ἄ. Ἔχει ἐπίσης καλὴν ὑφαντουργίαν. Αἱ μᾶλλον σπουδαῖαι πόλεις τῆς χώρας εἶναι ἡ *Ἀχμεντ μπάντ*, *Σουράτ*, *Κάμπεϋ* καὶ *Πατάν*.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *J. Campbell*, History of Gujarat (Βομβάη, 1896).—*E. C. Bayley*, The Mahummedan Kingdom of Gujarat (1886).—*Ak. Forbes*, Ras Mala (1856).

Γκούτζμανν (Gutzmann), *Ἑρμάννος*. Γερμανὸς ἰατρός, εἰδικὸς ἐπὶ τῶν διαταραχῶν τῆς ὁμιλίας, γεννηθεὶς τῷ 1865. Ἀπὸ τοῦ 1891 ἤρξατο ἐκδίδων ἐν Βερολίνῳ τὸ περιοδικὸν τῆς θεραπείας τῆς βραδυγλωσσίας «Monatschrift für die gesammte Sprachheilkunde». Ἔγραψε: «Περὶ τῆς λαλιᾶς τῶν παίδων κττ.» (1894), «Πρακτικὴ χρῆσις τῆς φυσιολογίας τῆς ὁμιλίας κατὰ τὴν πρώτην διδασκαλίαν τῆς ἀναγνώσεως» (1877), «Περὶ βραδυγλωσσίας» (1898), «Ἡ φυσιολογία τῆς ὁμιλίας ὡς πρώτη ἀρχὴ τῆς θεραπείας αὐτῆς» κτλ Ο. Ρ.

Γκουτιὲρ (Goutière), *Τόνυ*. Γάλλος χαράκτης (1808—1890). Ἐγένετο γνωστὸς διὰ τὰς εἰκόνας καὶ προσωπογραφίας τῶν ἔργων τοῦ Θιέρσου, τοῦ Λαμαρτίνου, τοῦ Ναπολέοντος καὶ τῆς Μαρίας Λουίζης. Ἐξετέλεσε τὴν «Ἀνάστασιν», ἀντίγραφον τῆς εἰκόνος τοῦ Χαλὲζ θαυμασθὲν ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ 1661, καὶ συνθέσεις: «Ἡ ἀναγγελία τοῦ θανάτου τοῦ δουκὸς Ρεϊστὰντ εἰς τὴν βασιλομήτορα», προσωπογραφίας τοῦ Μυσσέ, τοῦ Λαροσφουκὼ καὶ ἄλλων. Ν Π.—Λ.

Γκουτιέρρεθ (Gutierrez), *Ἀλβέρτος*. Βολιβιανὸς πολιτικος, γεννηθεὶς τῷ 1863. Ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπέγραψε τῷ 1904 τὴν εἰρήνην μετὰ τῆς Χιλῆς. Βραδύτερον διετέλεσε πρεσβευτὴς τῆς Βολιβίας εν Βραζιλίᾳ, Χιλῇ, καὶ Ἐκουάτορ. Ἔγραψε δύο ἔργα: «Τὰ κεφάλαια τῆς μεγάλης Κολομβίας» (1904) καὶ «Ὁ πόλεμος τοῦ 1897» (1908). Α Δ.

— **Γκουτιέρρεθ** (Gutierrez), *Ἀντώνιος-Γκάρθια*. Ἱσπανὸς δραματουργὸς καὶ ποιητὴς (1813—1884). Ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν ἐν Κάντιξ, ἀλλὰ παραιτήσας ἐνωρὶς τὴν ἐπιστήμην ταύτην ἐπεδόθη εἰς τὴν ποίησιν, ζῶν πενιχρότατα ἐν Μαδρίτῃ. Πρῶτόν του ἔργον ἀναδεῖξαν αὐτὸν ἦτο ὁ «Τροβατόρε» (1836), δρᾶμα ἱπποτικόν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου συνέθεσε τὸ γνωστὸν μελόδραμα ὁ Βέρντι. Τὰ ἄλλα του ἔργα, ἀσυγκρίτως κατώτερα τοῦ πρώτου, ἀπέτυχον, καὶ ὁ Γκουτιέρρεθ ἐξεπατρίσθη οἰκειοθελῶς (1843). Ἐπιστρέψας εἰς τὴν πατρίδα του ἐγένετο διευθυντὴς τοῦ ἀρχαιολογικοῦ μουσείου τῆς Μαδρίτης. Θεωρεῖται ὡς εἷς τῶν διακεκριμένων νεωτέρων Ἱσπανῶν ποιητῶν. Π. Ν. Π.

— **Γκουτιέρρεθ** (Gutierrez), *Ἐμμανουήλ*· βλ. Κόντσα.

— **Γκουτιέρρεθ** (Gutierrez), *Μανουήλ*. Ἱσπανὸς γλύπτης (1635—1687). Μεταξὺ τῶν ἔργων του, τὰ πλεῖστα τῶν ὁποίων ἀπόκεινται ἐν Μαδρίτῃ, μνημονεύονται τὰ ἀγάλματα τῶν ἁγίων Παύλου καὶ Ματθαίου ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Πέτρου τέσσαρες ἄγγελοι ἐν τῷ ναῷ τοῦ Σωτῆρος, μία «Φυγὴ εἰς Αἴγυπτον» διὰ τοὺς μοναχοὺς τῆς Ἁγίας Τριάδος, εἷς Ἰωάννης Βαπτιστὴς καὶ εἷς προφήτης διὰ τοὺς Καρμηλίτας μοναχούς. Ι. Μ. Π.

— **Γκουτιέρρεθ** (Gutierrez), *Μαρτῖνος*. Ἱσπανὸς καλλιτέχνης τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ θείῳ του γλύπτῃ *Φραγκίσκῳ Γκουτιέρρεθ*, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε συνεργάτης. Ι. Μ. Π.

— **Γκουτιέρρεθ** (Gutierrez), *Φραγκῖσκος*. Διάσημος Ἱσπανος γλύπτης (1727—1782). Μετὰ ἑξαετῆ μαθητείαν παρὰ τῷ Λουδοβίκῳ Σαλβατὼρ Καρμόνα, ἔλαβε βασιλικὴν ἐπιχορήγησιν, μετέβη εἰς Ρώμην, ἔνθα διέμεινεν ἐπὶ δώδεκα ἔτη, συνεργασθεὶς μετὰ τοῦ Μαΐνι. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα του ὠνομάσθη ὑπὸ Καρόλου τοῦ Γ' ἐπίσημος γλύπτης τῆς Αὐλῆς καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας τοῦ ἁγίου Φερδινάνδου. Εἰργάσθη εἰς πλεῖστα δημόσια καὶ θρησκευτικὰ ἱδρύματα τῆς Μαδρίτης. Μία «Κυβέλη» τοῦ πλήρης κινήσεως καὶ ζωῆς εὑρίσκεται εἰς τὸ Πράδο. Ἡ διακόσμησις τῶν πυλῶν τῆς Ἀλκάλας καὶ τοῦ Ἁγίου Βικεντίου εἶναι ἔργον τῶν χειρῶν του. Τὸ σημαντικώτερον ὅμως προϊὸν τῆς θαυμασίας ἐκφραστικῆς του τέχνης εἶναι τὸ μαυσωλεῖον Φερδινάνδου τοῦ ΣΤ' ὅπερ ὁ Γκουτιέρρεθ ἐξετέλεσε κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως Καρόλου τοῦ Γ'. Τὸ μαυσωλεῖον τοῦτο εὑρίσκεται εἰς τὸ μοναστήριον de las Salezas Reales τῆς Μαδρίτης. Ι. Μ. Π.

— **Γκουτιέρρεθ** (Gutierrez), *Χοσέ*· βλ. Κόντσα.

Γκούτμαν (Gutman), *Γεχιὲλ Μιχάλ*. Ταλμουδιστής, γεννηθεὶς ἐν Οὐγγαρίᾳ τῷ 1872. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν ἐν Βουδαπέστῃ ἀνωτάτην ραββινικὴν σχολὴν καὶ εἰς τὸ ἐκεῖ πανεπιστήμιον. Ἀκολούθως ἐξελέγη ραββῖνος τῆς κοινότητος Csongrad. Τῷ 1907 διωρίσθη καθηγητὴς τοῦ ἐν Βουδαπέστῃ σεμιναρίου. Ἐξέδωκε τὸ Β' καὶ τὸ Γ' μέρος τοῦ «Σέφερ Χὰ-Μεσκχά», τοῦ Ἀβραὰμ μπὰρ Χιγιά, μετ' εἰσαγωγῆς καὶ οὐγγρικῆς μεταφράσεως (1903—1907) ὡς καὶ ταλμουδικὴν ἐγκυκλοπαιδείαν. Γ. ΕΛ.

Γκούτμπερλετ (Gutberlet), *Κωνσταντῖνος*. Γερμανὸς φιλόσοφος καὶ καθολικὸς θεολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1837. Τῷ 1866 καθηγητὴς ἐν Φούλντᾳ, τῷ 1907 ἀποστολικὸς πρωτονοτάριος· εἶναι ἐκπρόσωπος τῆς νεοσχολαστικῆς φιλοσοφίας, ἣν πειρᾶται νὰ στηρίξῃ ἐπὶ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Ἔγραψεν: «Ἱστορία τῆς φιλοσοφίας» (4η ἔκδ. 1904—1913, 6 τόμ.), «Ὁ νόμος τοῦ ἀνωλέθρου τῆς ἐνεργείας καὶ ἡ σχέσις αὐτοῦ πρὸς τὴν μεταφυσικὴν» (1885), «Ἐγχειρίδιον ἀπολογητικῆς» (1914, 3 τόμ.), «Ἡ ἐλευθερία τῆς βουλήσεως» (1904), «Ὁ μηχανιστικὸς μονισμὸς» (1893), «Ὁ ἄνθρωπος, ἡ καταγωγή του καὶ ἡ ἀνέλιξίς του, κριτικὴ τῆς μηχανιστικῆς μονιστικῆς ἀνθρωπολογίας» (1911), «Ὁ ἀγὼν περὶ τὴν ψυχὴν» (1903), «Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὡς θεάνθρωπος» (1913), «Πειραματικὴ ψυχολογία» (1915). Ἀπὸ τοῦ 1888 ἐκδίδει τὸ περιοδικὸν «Philosophisches Jahrbuch der Görresgesellschaft». Α. Δ.

Γκούτνικ (Guthnik), *Παῦλος*. Γερμανὸς ἀστρονόμος γεννηθεὶς τῷ 1879, ἤδη διευθυντὴς τοῦ πανεπιστημιακοῦ ἀστεροσκοπείου τοῦ Νόϋ-Μπάμπελσμπεργκ παρὰ τὸ Βερολῖνον. Συνέγραψεν: «Ἐφαρμογὴ τῆς φωτοηλεκτρικῆς μεθόδου εἰς τὴν ἀστροφωτομετρίαν» (1915) «Φυσικὴ τῶν ἀπλανῶν» (1921) καὶ ἐπεξειργάσθη τὸ ἔργον τοῦ J. Scheiner «Ἡ κατασκευὴ τοῦ Σύμπαντος» (5η ἔκδ. 1920). ΑΝ. Δ.

Γκοῦτς (Gooch), *Γεώργιος Πήμποντυ*. Διαπρεπὴς Ἄγγλος ἱστοριογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1873. Ἐσπούδασεν ἐν Βερολίνῳ καὶ Παρισίοις. Ἀπὸ τοῦ 1911 ἐκδότης τῆς «Contemporary Review». Ἔγραψε τὰ ἑξῆς ἔργα: «Δημοκρατικαὶ ἰδέαι ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ τὴν ΙΖ' ἑκατονταετηρίδα» (1898), «Ἀντιλήψεις περὶ τῆς πολιτικῆς ἐν Ἀγγλίᾳ ἀπὸ τοῦ Βάκωνος μέχρι τοῦ Ἅλιφαξ» (1914), «Ἱστορία καὶ ἱστορικοὶ κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα» (1913), «Ἡ Γερμανία καὶ ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις» (1920), «Ἱστορία τῆς συγχρόνου Εὐρώπης 1878—1919» (1923). Ὡς ἐκδότης καὶ συνεργάτης τῆς «Cambridge History of British Foreign Policy» (1923) ἔλαβε τὴν ἐντολὴν νὰ ἐκδώσῃ τὰ πρὸς τὴν προπολεμικὴν ἱστορίαν τῆς Ἀγγλίας σχετικὰ ἀρχεῖα.

Γκοῦτσκοβ (Gutzkow), *Κάρολος*. Περιώνυμος Γερμανὸς συγγραφεὺς (1811—1878). Συνεργάτης τοῦ περιοδικοῦ «Literaturblatt», ἐγένετο γνωστὸς διὰ τοῦ ἔργου του «Ἐπιστολαὶ ἑνὸς μωροῦ πρὸς μίαν μωρὰν» (1832), τοῦ μυθιστορήματος «Μάχα-Γκούρου» (1833, 2 τόμ.) καὶ τῶν πολιτικοϊστορικῶν δοκιμίων «Οἱ χαρακτῆρες». Καταστὰς πνευματικὸς ἡγέτης τῆς γερμανικῆς νεολαίας, ἔγραψε βαρυσήμαντον πρόλογον εἰς τὰς «Περὶ τῆς Λουκίνδης

Digitized by Google

ἐπιστολαὶ τοῦ Σλέγκελ» (1835), ὡς καὶ τὴν μυθιστορίαν «Βάλλυ, ἡ πυρρωνίστρια», βραδύτερον ἐκδοθεῖσαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Παρῳχημένοι χρόνοι». Λόγῳ τῶν ἐν τῷ μυθιστορήματι τούτῳ ἐλευθεριαζουσῶν περιγραφῶν καὶ τινων πρὸς τὴν θρησκείαν ἀντιστρατευομένων ἀντιλήψεων ὁ Γκούτσκοβ κατεδικάσθη εἰς φυλάκισιν τριῶν μηνῶν, συγχρόνως δ' ἀπηγορεύθη ἡ πώλησις πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ. Ἀπὸ τοῦ 1837—1842 ἔζησεν ἐν Ἀμβούργῳ ἐκδίδων καὶ διευθύνων τὴν ἐφημερίδα «Τηλέγραφος». Βραδύτερον ἐξεδόθησαν οἱ «Συμβολαὶ εἰς τὴν φιλοσοφίαν τῆς ἱστορίας», ὡς ἀπάντησις εἰς τὴν πραγματείαν τοῦ Γκαῖρρε «Τὸ ἐρυθρὸν πηλήκιον καὶ ἡ καλύπτρα», «Οἱ Θεοί, ἥρωες καὶ ὁ δὸν Κιχώτης», πραγματεῖαι: «Ὁ Γκαῖτε ἐν τῷ μεταιχμίῳ δύο αἰώνων» (1836), «Ἡ ζωὴ τοῦ Μπαῖρνε» (1840) καὶ τὰ μυθιστορήματα: «Σεραφίνη» (1838), «Ὁ Μπλάζεντοφ καὶ τὰ παιδιά του» (1838—1839, 3 τόμ.) κτλ. Ὡς θεατρικὸς συγγραφεὺς ἀνεδείχθη διὰ τοῦ δράματος «Richard Savage». Τῷ 1861 ὠνομάσθη γενικὸς γραμματεὺς τοῦ γερμανικοῦ συλλόγου Σίλλερ, εἰς τὴν ἵδρυσιν καὶ εὐόδωσιν τοῦ ὁποίου παρέσχε πολυτιμοτάτην συμβολήν. Καίτοι ἐξηντλημένος σωματικῶς καὶ πνευματικῶς, ἐσυνέχισε τὴν συγγραφικὴν δρᾶσίν του καὶ ἐξέδωκε τὰ ἑξῆς ἔργα: «Ἐπιστολαὶ ἐκ Παρισίων» (1842), «Ἡ Γερμανία εἰς τὰς παραμονὰς τῆς καταπτώσεώς της καὶ τοῦ μεγαλείου της» (1848), «Διονύσιος Λογγῖνος» «Ἡ παιδική ἡλικία μου» κτλ. Ἡ σημασία τοῦ Γκούτσκοβ συνίσταται πρὸ παντὸς εἰς τὰ δράματα καὶ τὰ μυθιστορήματά του. Ἐκ τῶν θεατρικῶν ἔργων του πρωτεύουσιν αἱ κωμῳδίαι: «Ἡ πλεξοῦδα καὶ τὸ σπαθί» (1844), «Τὸ ἀρχέτυπον τῶν Ταρτούφων» (1847), «Ὁ ὑπασπιστὴς τοῦ βασιλέως» (1849) καὶ ἡ εἰς πάσας τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας μεταφρασθεῖσα τραγῳδία «Οὐριὲλ Ἀκόστα». Α. Δ.

Γκούτσκοφ (Gutschkof). *Ἀλέξανδρος Ἰβάνοβιτς.* Ρῶσος πολιτικὸς γεννηθεὶς τῷ 1862. Υἱὸς πλουσίου ἐμπόρου, διεδραμάτισε σπουδαῖον πρόσωπον κατὰ τὸν τρομερὸν λιμὸν τοῦ κυβερνείου Νίζνι-Νοβγορόντ. Μετέβη εἰς τὴν Μαντσουρίαν, ἐτραυματίσθη κατὰ τὸν πόλεμον τῶν Μπόερς, ὑπὲρ τῶν ὁποίων ἐπολέμησε κατὰ τῶν Ἄγγλων, ἠγωνίσθη ἐν Μακεδονίᾳ κατὰ τῶν Τούρκων, τῷ δὲ 1904 συνελήφθη αἰχμάλωτος ἐν Μοῦκδεν. Ὁ Γκούτσκοφ ἵδρυσε τὸ κόμμα τῶν Ὀκτωβριανῶν. Ἀπὸ τοῦ 1909—1911 ὑπῆρξε πρόεδρος τῆς Δούμας. Τῷ 1914 ἐκηρύχθη κατὰ τοῦ πολέμου καὶ τῷ 1917 ὑπῆρξεν εἷς τῶν ἐξαναγκασάντων τὸν τσάρον νὰ παραιτηθῇ τοῦ θρόνου του. Καταδιωχθεὶς κατόπιν ὑπὸ τῶν Μπολσεβίκων κατέφυγεν εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Γκούτσμιτ (Gutschmidt) *Ἀλφρέδος, βαρῶνος φόν—.* Γερμανὸς ἱστοριογράφος (1835—1887). Διετέλεσε καθηγητὴς ἐν Τυβίγγῃ, Κιέλῳ, Καινιγσβέργῃ καὶ Ἰένῃ, ἠσχολήθη περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἔγραψε βαρυσήμαντον ἔργον «Ἡ ἱστορία τοῦ Ἰρὰν ἀπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου μέχρι τῆς ἐξαφανίσεως τῶν Ἀρσακιδῶν» (1887).

Γκοὺτς-Μοὺτς (Guts-Muths), *Ἰωάννης-Χριστοφόρος-Φρειδερῖκος.* Γερμανὸς παιδαγωγὸς (1759—1839), σπουδάσας τὴν θεολογίαν ἐν Χάλλῃ, φιλανθρωπιστὴς καὶ ἐκ τῶν ἐνθερμοτέρων ὀπαδῶν τῆς εἰς τὰ σχολεῖα εἰσαγωγῆς τῆς γυμναστικῆς. Ἐδίδαξε γεωγραφίαν καὶ γυμναστικὴν ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ Σάλτσμαν ἐν Σνέπφινταλ ἱδρυθέντι σχολείῳ, γενόμενος παιδαγωγὸς καὶ τοῦ Καρόλου Ρίττερ, ἐφ' οὗ μεγάλως ἐπέδρασεν, ὥστε βραδύτερον ν' ἀγωνισθῶσιν ἀμφότεροι σθεναρῶς διὰ τὴν μεθοδικοποίησιν τοῦ μαθήματος τῆς γεωγραφίας. Ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῶν δύο τούτων ἀνδρῶν, διδασκάλου καὶ μαθητοῦ, ἱδρύθη τῷ 1904 ἐν Quedlinburg μνημεῖον, παριστῶν ἀμφοτέρους.

Ὁ Γκοὺτς-Μοὺτς, ἀκολουθῶν τὸ δόγμα τῆς ἀσκήσεως τοῦ σώματος παραλλήλως πρὸς τὴν διανοητικὴν ἀγωγήν, συνέγραψεν ἱκανὰ ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου συγγράμματα καὶ ἔθεσε τὰς βάσεις τοῦ γερμανικοῦ γυμναστικοῦ συστήματος. Τῷ 1793 συνέγραψεν ἐγχειρίδιον «Γυμναστικῆς διὰ τοὺς νέους», τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ πρῶτον συστηματικὸν βιβλίον περὶ γυμναστικῆς κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, στηριχθὲν ἐπὶ τῆς ἀρχαίας σωματικῆς ἀγωγῆς τοῦ ἔργου τοῦ Μερκουριάλη καὶ τοῦ Ρουσσώ. Τὸ δεύτερον μέρος του ἀφιεροῖ εἰς τὰς κυρίως ἀσκήσεις καὶ τὸ τρίτον εἰς τὰς χειροτεχνίας, ἑπόμενος τῇ γνώμῃ τοῦ Ρουσσώ, ὅτι πάντες οἱ παῖδες δέον νὰ ἐκμάθουν καὶ ἀπὸ μίαν τέχνην. Τὸ βιβλίον τοῦτο, ἀσκῆσαν μεγάλην ἐπίδρασιν ἐν Δανίᾳ, Γαλλίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ, ἐξεδόθη τῷ 1804, βελτιωμένον καὶ ἐπηυξημένον. Ὁ συγγραφεύς, ἐν τῇ νέᾳ τοῦ βιβλίου του ἐκδόσει, θεωρεῖ τὸν ἄνθρωπον ὡς ἀδιαίρετόν τι καὶ πλῆρες σύνολον, πνευματικὸν σῶμα καὶ ἐνσαρκωμένον πνεῦμα, καὶ εἰς τοῦ συνόλου τούτου ἀποβλέπει τὴν ἁρμονικὴν ἀνάπτυξιν, ἔχων ὡς κανόνα τὴν ἐκ τῶν εὐκολωτέρων εἰς τὰ δυσκολώτερα μετάβασιν.

Ὁ Γκοὺτς-Μοὺτς, διαπνεόμενος ὑπὸ φλογερωτάτης φιλοπατρίας καὶ τῶν κηρυγμάτων τοῦ Jahn, συνέγραψε καὶ «Ἐγχειρίδιον γυμναστικῆς διὰ τοὺς υἱοὺς τῆς Πατρίδος» (1817, ἐν Φραγκφούρτῃ), ἐν ᾧ ἐδίδασκε τὰς προκαταρκτικὰς γνώσεις τῆς καθαρῶς πολεμικῆς ἐξασκήσεως καὶ ἔθετε τὸν σκοπὸν τῆς γυμναστικῆς εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς γερμανικῆς ἑνότητος. Ἐπίσης ἔγραψε: «Περὶ παιδιῶν πρὸς ἄσκησιν καὶ ψυχαγωγίαν τοῦ σώματος καὶ τοῦ πνεύματος», «Ἐγχειρίδιον κολυμβητικῆς», «Ἐγχειρίδιον Γεωγραφίας» καὶ σειρὰν ἄλλην ἐγχειριδίων διὰ «Παιδαγωγικὴν Βιβλιοθήκην» ἀπὸ τοῦ 1800 μέχρι τοῦ 1820. Σ. Γ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

γκουτσούνι (τό) (ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Δ. Μακεδονίᾳ), τὸ χοιρίδιον, τὸ ἄλλως *γουρουνόπουλο, γουρτζέλι.* Κ. Φ.

Γκούττ (Guttes), *Ἰωάννης-Λουδοβῖκος.* Γάλλος κληρικὸς καὶ οἰκονομολόγος (1740—1794). Ἀντιπρόσωπος ἐν τῇ συνελεύσει ἐψήφισεν ὑπὲρ τῆς κρατικοποιήσεως τοῦ κλήρου. Ἐπὶ Ταλλεϋράνδου ἐγένετο ἐπίσκοπος τοῦ Ὠτέν. Συλληφθεὶς τῷ 1794 κατεδικάσθη καὶ ἀπεκεφαλίσθη τὴν αὐτὴν ἡμέραν. Συνέγραψε «Θεωρίαν περὶ τοῦ τόκου» (1850). Ν. Π.—Λ.

Γκούττμανν (Guttmann), *Παῦλος.* Γερμανὸς ἰατρός, ἐκ τῶν διαπρεπῶν κλινικῶν τοῦ Βερολίνου (1834—1893) καὶ ὑφηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου. Ἐδημοσίευσε πολλὰς κλινικὰς καὶ ἄλλας ἐργασίας καὶ συνέγραψε «Φυσιολογία καὶ παθολογία τοῦ συμπαθητικοῦ», «Μέθοδος κλινικῆς ἐξετάσεως» κ. ἄ. Ο. Ρ.

Γκούττσταντ (Guttstadt), *Ἀλβέρτος* Γερμανὸς ὑγιεινολόγος γεννηθεὶς τῷ 1840 Διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ ἐν Βερολίνῳ πανεπιστημίου (1886) καὶ μυστικοσύμβουλος (1898) Ἐδημοσίευσε διαφόρους πραγματείας, ἐν αἷς: «Περὶ ἐξανθηματικῶν νόσων», «Περὶ πρακτικῆς μορφώσεως τῶν ἰατρῶν» κ.τ.λ. Ο. Ρ.

Γκοὺ (Gouy), *Γεώργιος-Λουδοβῖκος.* Γάλλος φυσικὸς (1854—1926). Διετέλεσεν ἀπὸ τοῦ 1883 καθηγητὴς ἐν Λυῶνι. Εἰργάσθη κυρίως ἐπὶ τῆς ὀπτικῆς καὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, δημοσιεύσας πλείστας ἐργασίας θεωρητικῆς μᾶλλον φύσεως. Ἐμελέτησε τὴν ἐκπομπὴν καὶ ἀπορρόφησιν τῶν ἀκτινοβολιῶν ὑπὸ τῶν φλογῶν· συνήγαγε τὰ πρῶτα ἀσφαλῆ δεδομένα ἐπὶ τῆς συστάσεως τῶν ραβδώσεων τοῦ φάσματος. Ἡ μελέτη τῆς διαδόσεως τῶν κυμάνσεων τὸν ἤγαγεν εἰς δύο σπουδαιοτάτας ἀνακαλύψεις: τὴν πρόοδον τῆς φάσεως κύματος κατὰ τὴν δίοδον του δι' ἑστίας καὶ τὴν μὴ ταυτότητα τῆς ταχύτητος διαδόσεως τῆς φωτεινῆς ἐντάσεως καὶ τῆς τῶν κυμάτων. Διετύπωσε νέαν θεωρίαν τοῦ *λευκοῦ φωτός,* ἥτις ἔγινε γενικῶς ἀποδεκτὴ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ διάφοροι ἀκτινοβολίαι δὲν συνυπάρχουν εἰς τὸ λευκὸν φῶς, ἀλλὰ παράγονται, τρόπον τινά, ὑπὸ τοῦ ἀναλυτικοῦ ὀργάνου. Ἀνέπτυξε θεωρίαν περὶ τῆς στροφικῆς πολώσεως, διάφορον τῆς τοῦ Fresnel, κλπ. Ἐν τῷ ἠλεκτρισμῷ ἐξετέλεσε σειρὰν ἐπιτυχῶν ἐρευνῶν ἐπὶ τῶν ἠλεκτροτριχοειδῶν φαινομένων, κατεσκεύασε πρότυπον ἠλεκτρεγερτικῆς δυνάμεως, ἐφήρμοσε τὸ ἠλεκτρόμετρον τῶν τεταρτοκυλίνδρων εἰς βαλλιστικὰς μετρήσεις κλπ. Ὑπέδειξε τὴν κατασκευὴν φασματοφωτομέτρου, συσκευὴν διὰ τὴν εὐχερῆ εἰσαγωγὴν τῶν ἀτμῶν τῶν μετάλλων ἐντὸς τῶν φλογῶν, ὡς καὶ συσκευὴν διὰ τὴν μικρομετρικὴν ὁριζοντίωσιν. Ἐπέστησεν ἀκόμη τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῆς κινήσεως τοῦ Brown παρατηρήσας τὴν γενικότητα καὶ τὴν σημασίαν τοῦ φαινομένου. Ὁ Γκοὺ διετέλεσε μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν τῶν Παρισίων. ΑΝ. Δ.

Γκουυάνα (Guyana) [*Γεωγρ.*] βλ. Γουυάνα.

Γκουφφὲ (Gouffé), *Ἀρμάνδος.* Γάλλος συνθέτης ἐλαφρῶν μουσικῶν ἔργων (1775—1845). Ἐγένετο ἀγαπητὸς εἰς τὸ κοινὸν συνθέτων ᾄσματα ἀνυμνοῦντα τὰς ἐπικουρείους διαθέσεις καὶ τὴν ἀνακρεόντειον τάσιν τῶν χρόνων τῆς Ἐπαναστάσεως. Συνέθεσεν ὁμοίως πολλὰ ἐλαφρὰ βωντβὶλ καὶ ὀπερέττας. Τὰ ἔργα του ἐξεδόθησαν εἰς τέσσαρας σειρὰς (1802—1812). Ν. Π.—Λ.

Γκούφφενς (Guffens), *Γοδεφρεῖδος.* Βέλγος ζωγράφος (1823—1901). Συνδεθεὶς διὰ στενῆς φιλίας μετὰ τοῦ συμπατριώτου του καλλιτέχνου Jan Swerts, διέτρεξε μετ' αὐτοῦ χάριν σπουδῆς τὴν Ἰταλίαν καὶ διετέλεσε συνεργάτης του εἰς τὴν διακόσμησιν δημοσίων οἰκοδομημάτων, μέχρις οὗ οὗτος διωρίσθη καθηγητὴς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Πράγας (1874). Μεταξὺ τῶν ἀξιολογωτέρων ἱδρυμάτων, ἅτινα διεκόσμησαν, καταλέγονται: τὸ χρηματιστήριον τῆς Ἀμβέρσης (ἔνθα ἀπεικόνισαν τὴν ἱστορίαν τοῦ ἐμπορίου), ὁ ναὸς τῆς Παναγίας ἐν Ἁγίῳ Νικολάῳ, παρὰ τὴν Ἀμβέρσαν, διάφορα δημόσια κτίρια ἐν Ὑπρ, Βρυξέλλαις κλπ. Τῷ 1858 ὠργάνωσαν ἀπὸ κοινοῦ τὴν ἐν Μονάχῳ ἔκθεσιν τῶν μεγάλων ἐκπροσώπων τῆς γερμανικῆς διακοσμητικῆς ζωγραφικῆς. Ι. Μ. Π.

Γκουφφιὲ *Σουαζέλ* βλ. Σουαζέλ, *Γκουφφιέ.*

Γκουχιστὰν [*Γεωγρ.*]. —1) Ἐπαρχία τῆς Περσίας συνορεύουσα μὲ τὸ Χορασάν, ἔχουσα δὲ κυριωτέραν πόλιν τὴν Καγίν.—2) Ἐπαρχία τοῦ Ἀφγανιστὰν κειμένη ἐπὶ τῶν νοτίων κλιτύων τοῦ Ἰνδοῦ κούχ, εἰς ὕψος 2000—2500 μ. παρὰ τὴν πρωτεύουσαν Καβούλην. Ἔχει 200,000 κατοίκους, ὅλους περσοφώνους. Ν. Μ.

Γκοὺχ-ροὺτ [*Γεωγρ.*]. Ὀροσειρὰ τῆς Περσίας ἐκτεινομένη εἰς μῆκος 1800 χμ. ἀπὸ τοῦ περσικοῦ Ἰρὰκ μέχρι τοῦ Βελουχιστάν. Ἡ ὑψηλοτέρα αὐτῆς κορυφή, τὸ *Χεζὰρ-κούχ,* ἔχει ὕψος 4500 μ. Ὅλαι αἱ κορυφαί της εἶναι σχεδὸν διαρκῶς χιονοσκεπεῖς. Ν. Μ.

Γκὸφ (Gough), *Οὐβέρτος ντὲ λὰ Πόερ.* Ἄγγλος στρατηγός, γεννηθεὶς τῷ 1870. Ἔλαβε μέρος εἰς τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ὡς διοικητὴς ταξιαρχίας, μεραρχίας καὶ τέλος (1916) σώματος στρατοῦ ἐν Φλάνδρᾳ καὶ κατόπιν εἰς τὸ γαλλικὸν μέτωπον. Τῷ 1919 ὑπῆρξεν ἀρχηγὸς τῆς εἰς τὰς ρωσικὰς ἐπαρχίας τῆς Βαλτικῆς ἐκστρατείας τῶν συμμάχων. Α. Δ.

—**Γκὸφ** (Gough), *Οὖγος ὑποκόμης—.* Ἄγγλος στρατηγὸς (1779—1869). Ἀπὸ τοῦ 1794 καταταχθεὶς εἰς τὸν βρεταννικὸν στρατόν, ὑπηρέτησεν εἰς τὴν Ἀφρικήν, τὰς Ἰνδίας καὶ εἰς τὴν Πυρηναϊκὴν χερσόνησον, διὰ τὴν δρᾶσίν του δὲ ταύτην προήχθη ἀλληλοδιαδόχως μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ στρατηγοῦ. Ὑπῆρξεν ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ, ὅστις ἔδρασεν ἐν Κινᾳ. Εἰς τὰς Ἰνδίας ἐνίκησε τοὺς Μαράττας παρὰ τὸ Μαχαραντζπούρ (1843) καὶ τοὺς Σὶκ παρὰ τὸ Μουντὶκ (1845) καὶ τὸ Σομπραὸν (1846). Συνεπείᾳ τῶν νικῶν τούτων ὑπῆρξεν ἡ προσάρτησις τοῦ Πεντζὰπ εἰς τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν.

Γκόφχς, *Κωνσταντῖνος.* Κλέφτης ἐξ ἐκείνων οἵτινες διεσώθησαν ἀπὸ τὸν διωγμὸν τοῦ 1806. Καταγόμενος ἀπὸ τὴν Πτέρην τοῦ Αἰγίου, συνεργάσθη μὲ τοὺς Πετμεζάδες. Ἅμα τῇ ἐκρήξει τοῦ Ἀγῶνος ἠκολούθησε τὸν Μελετόπουλον καὶ ἐπολέμησεν εἰς πολλὰ μέρη τῆς Πελοποννήσου, διακριθεὶς διὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν προνοητικότητά του. Εἰς τὰ Δερβενάκια καὶ τὸ Κρεμμύδι ἐτραυματίσθη. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἠμείφθη διὰ τοῦ χαλκοῦ ἀριστείου καὶ διὰ προικοδοτήσεως. Γ. Δ. Κ.

Γκοφριντὶ (Gofridi), *Λουδοβῖκος.* Γάλλος κληρικὸς (1550—1611). Εὐπαίδευτος καὶ εὐφυής, ἀλλ' ἠθῶν λίαν ἐκλύτων, κατέληξεν, ἡμιπαράφρων, νὰ ἐπικαλῆται τὴν συνεργείαν δαιμονικῶν καὶ νὰ διαπράττῃ ὄργια. Ἀπατήσας κόρην γνωστῆς ἐν Μασσαλίᾳ οἰκογενείας κατεδικάσθη εἰς τὸν διὰ πυρᾶς θάνατον ἐπὶ μαγείᾳ. Ν. Π.—Λ.

Γκοφφὶκ (Le Goffic), *Κάρολος* βλ. Λὲ Γκοφφίκ.

Γκὸ-Χαναζόνο (Go-Hanazono). Αὐτοκράτωρ τῆς Ἰαπωνίας, ἀποθανὼν τῷ 1471. Διεδέχθη δεκαετὴς τὸν αὐτοκράτορα Σόκο, ἀποθανόντα ἄνευ διαδόχων. Ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐξερράγησαν ἐν Ἰαπωνίᾳ δεινοὶ ἐμφύλιοι πόλεμοι. Ὁ Γκὸ Χαναζόνο παρῃτήθη ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ του τῷ 1465.

Γκὸχ (Goch) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Ρενανίᾳ, παρὰ τὰ σύνορα τῆς Ὁλλανδίας, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Νήρς. Κάτ. 11.769. Εἶναι κέντρον τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Βέζελ—Μπόζτελ. Ἔχει παλαιὸν ἀνάκτορον, ἐνοριακὸν ναὸν οἰκοδομηθέντα κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα, ὀρφανοτροφεῖον καὶ ἀκμαιοτάτην βιομηχανίαν. —Β.

Γκοχιέ, ἢ *Γκοϊὲ* (Gohier). —1) *Λουδοβῖκος.* Γάλλος πολιτικὸς (1746—1830). Τῷ 1791 ἐξελέγη ἀντιπρόσωπος ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει. Τῷ ἀνετέθη ἡ σύνταξις τῆς παραπεμπτικῆς κατὰ τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ' ἐκθέσεως, ἐδημοσίευσε δὲ καὶ ἐνοχοποιητικὸν ἔγγραφον εὑρεθὲν παρ' αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐν τῷ ἀνακτόρῳ τοῦ Κεραμεικοῦ ἔρευναν τῶν ἀρχείων. Τῷ 1894 διωρίσθη πρόεδρος τοῦ δικαστηρίου τοῦ Σηκουάνα. Τῷ 1899 ἐξελέγη μέλος τοῦ πενταμελοῦς Διευθυντηρίου καὶ διετέλεσεν ὁ τελευταῖος πρόεδρος αὐτοῦ. Συνέγραψεν: «Ἀπομνημονεύματα», θεατρικά τινα ἔργα καὶ στίχους. —2) *Οὐρβανός* Γάλλος δημοσιογράφος καὶ συγγραφεὺς (1860). Διεξήγαγε σθεναρὸν ἀγῶνα κατὰ τὴν ὑπόθεσιν Ντρεϋφούς. Ἐδημοσίευσε: «Τὸ ἀπόλυτον» (1895), τὸ θεατρικὸν ἔργον: «Τὸ ἐλατήριον» (1900) κ. ἄ. Ν. Π.—Λ.

Γκρὰ (Gras), *Βασίλειος.* Γάλλος στρατιωτικὸς γεννηθεὶς τῷ 1836. Ὑπηρέτησεν ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ καὶ καθηγητὴς τῆς πυροβολικῆς ἐν ταῖς στρατιωτικαῖς σχολαῖς βολῆς. Μετὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1870 ἐπενόησε νέον εἶδος ὅπλου διὰ μετατροπῆς τοῦ ἐν χρήσει τότε ὅπλου Σασσεπὸ (βλ. λ.). Ὁ Γκρά, προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ στρατηγοῦ, διετέλεσε γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῶν πολεμικῶν ἐργοστασίων ἐν Γαλλίᾳ. Ν. Π.—Λ.

— **Γκρὰ** *ὅπλον.* Εἶδος ὅπλου ἐπινοηθέντος ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὸ 1874 ὑπὸ τοῦ τότε λοχαγοῦ τοῦ πυροβολικοῦ Gras.

Διὰ τοῦ ὅπλου Γκρᾶ, ὑποδείγματος 1874, βάλλοντος φυσίγγιον μετὰ μεταλλικῆς θήκης, ἤρθησαν ὅλαι αἱ ἀτέλειαι τὰς ὁποίας παρουσίαζε κατὰ τὴν βολὴν τὸ μέχρι τότε ἐν χρήσει βελονωτὸν ὅπλον Chassepot ὑποδείγματος 1866. Τὸ ὅπλον τοῦτο,

Digitized by Google

βάλλον φυσίγγιον μετὰ θήκης κατακαιομένης καὶ φέρον ἐμφρακτῆρα ἐξ ἐλαστικοῦ κόμμεως, παρουσιαζε σοβαρὰ κατὰ τὴν βολὴν μειονεκτήματα: τὸ εὐθραυστον τῆς βελόνης καὶ συνεπῶς τὴν ἀνάγκην ἀντικαταστάσεως αὐτῆς, ρύπανσιν τῆς κάννης καὶ ἰδίως τοῦ μηχανισμοῦ τοῦ κινητοῦ οὐραίου,

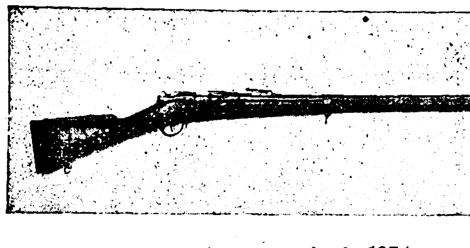

Τυφέκιον γκρᾶ ὑποδ. 1874.

διαφυγὰς ἀερίων πυρίτιδος πρὸς τὸν βάλλοντα, ἀφλογιστίας καὶ προώρους ἀναφλέξεις. Πάντα τὰ μειονεκτήματα ταῦτα ἤρθησαν διὰ τῶν ἐπενεχθεισῶν ὑπὸ τοῦ ἐφευρέτου τροποποιήσεων, χάρις εἰς τὰς ὁποίας τὸ νέον ὅπλον, διατηρῆσαν τὸ διαμέτρημα τῶν 11 χμ., ὅσον ἦτο καὶ τὸ τοῦ Chassepot ὑποδ. 1866, ἐκρίθη κατάλληλον διὰ τὴν ἀλλαγὴν τοῦ ὁπλισμοῦ ἐν τῷ γαλλικῷ στρατῷ.

Ἐν Ἑλλάδι εἶχε γίνει κατὰ τὸ 1874 μία παραγγελία ὅπλων Μυλωνᾶ, ἀλλ' ἐμφανισθέντος τοῦ Γκρᾶ δὲν ἐγένετο ἄλλη, καὶ ἀπὸ τοῦ 1877 εἰσήχθη τὸ τελευταῖον τοῦτο προοδευτικῶς, ἀποτελέσαν τὸν κανονικὸν ὁπλισμὸν διὰ τυφεκίου, ἀραβίδων καὶ βραχυκάννων, ἅτινα καὶ παρέμειναν ὡς ὅπλα πρώτης γραμμῆς μέχρι τῆς κατὰ τὸ 1906 εἰσαγωγῆς τοῦ καὶ νῦν ἐν χρήσει ὅπλου Μάνλιχερ τῶν 6,5 χιλ. ὑποδείγματος 1903.

Τὸ ὅπλον Γκρά, στερεώτατον καὶ ἀσφαλεστάτης λειτουργίας, παρουσίασε σημαντικὸν σταθμὸν ἐν τῇ ἐξελίξει τῶν φορητῶν ὅπλων.

[Βλ. λ. ὅπλον καὶ τυφέκιον.] Κ. ΓΚΙΤΑΡΑΚΟΣ

γκράαλ (τό)· βλ. γκράλ.

Γκράαφ (Graaf), *Ρενιέρος, ντὲ*—. Ὀλλανδὸς ἰατρὸς καὶ φυσιολόγος (1641—1673). Τὰ συγγράμματά του βρίθουσιν ἐνδιαφερουσῶν παρατηρήσεων εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς ἀνατομίας τῶν γεννητικῶν ὀργάνων. Γνωστὰ εἶναι τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἀναλυθέντα καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτοῦ φερόμενα γρααφιανὰ *φοθυλάκια* (βλ. λ.). Οὗτος ἐξηκρίβωσεν ὅτι τόσον τὰ ζῳοτόκα ὅσον καὶ τὰ φοτόκα γεννῶνται ἐξ ᾠοῦ. Ἐπίσης ἐμελέτησε τὸ παγκρεατικὸν ὑγρόν. Ἔγραψε σὺν τοῖς ἄλλοις: «Disputatio medica de natura et usu succi pancreatici» (1663), «De mulierum organis generationi inservientibus tractatus novus κ.τ.λ.» (1672), «Observatio de arteriis carotidibus induratis et de utero monstroso». Τὰ ἅπαντά του ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον Opera omnia (1677). Ο. Ρ.

— Γκράαφ (Graaf), *φοθυλάκιον [Ἀνατομ.]*· βλ. γρααφιανὸν *φοθυλάκιον*.

Γκράαχ (Graah), *Γουλιέλμος*. Δανὸς ἐξερευνητὴς καὶ χαρτογράφος (1793—1863). Συνέταξε χάρτην τῶν Ἀντιλλῶν καὶ ἔγραψεν: «Ἐξερεύνησις τῶν ἀνατολικῶν ἀκτῶν τῆς Γροιλανδίας», «Ἐγχειρίδιον ἱστορίας τῶν πολέμων τῆς Δανίας» κ. ἄ. Κ. Ν.

Γκρὰβ (Grove), *Γεώργιος*. Ἄγγλος μηχανικὸς καὶ μουσικογράφος (1820—1900). Κατεσκεύασε τὸν πρῶτον χυτοσιδηροῦν φάρον εἰ. Γιαμάϊκαν (1841), μετὰ τριετίαν δὲ παρόμοιον εἰς τὰς Βερμούδας νήσους. Ὁ Γκράβ, ἐνθουσιώδης ἐρασιτέχνης, ἔπαιξε πρωτεύοντα ρόλον κατὰ τὴν ἵδρυσιν τῶν συναυλιῶν τοῦ Κρυσταλλίνου Ἀνακτόρου (1855), ἦτο εἷς ἐκ τῶν κυρίων συντακτῶν τοῦ «Λεξικοῦ τῆς Βίβλου» καὶ διηύθυνε (1868—1883) τὸ «Macmillan's Magazine». Ὑπῆρξε συνάμα ὁ ἐκδότης τοῦ «Λεξικοῦ τῆς μουσικῆς καὶ τῶν μουσικῶν» (1878—1889) καὶ διετέλεσε διευθυντὴς (1882—1894) τοῦ βασιλικοῦ κολλεγίου μουσικῆς ἐν Λονδίνῳ.

— Γκρὰβ (Grave), *Θεόδωρος*. Γάλλος δημοσιογράφος καὶ λόγιος (1828). Ἔγραψε μυθιστορήματα καὶ διηγήματα: «Ὁ βράχος μὲ τὶς νεράϊδες», «Τὰ ἄσπρα μαλλιά», «Τὸ χαστούκι», «Ἡ ματινὲ τοῦ Μπωντελαίρ», κ. ἄ. Κ. Ν.

—Γκρὰβ (Grave), *Ἰωάννης*. Γάλλος σοσιαλιστὴς κατ' ἀρχὰς καὶ ἀναρχικὸς ἀπὸ τοῦ 1880, συνεργάτης τοῦ Ἐ. Ρεκλὺς καὶ τοῦ Π. Κροπότκιν, μετὰ τοῦ ὁποίου ἵδρυσε τὸν «Revolté», ἀναρχικὴν ἐφημερίδα μετονομασθεῖσαν τῷ 1887 εἰς «La Révolte» καὶ ἐπανεκδοθεῖσαν τῷ 1895 ὑπὸ τὸν τίτλον «Les Temps nouveaux». Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ σπουδαιότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: «La société mourante et l'Anarchie» (1893), «La société future» (1895), «L'individu et la société» (1897), «L'anarchie, son but, ses moyens» (1899), «Réformes, Révolution» (1910), «La grande famille» (1895), «Terre libre» (1908) κλπ. —Β.

—Γκρὰβ (Grove), *Οὐΐλλιαμ-Ροβέρτος*. Ἄγγλος φυσικὸς (1811—1896). Ἐσπούδασεν εἰς Ὀξφόρδην νομικά, εἶτα δὲ ἐξήσκησε τὰ ἐπαγγέλματα τοῦ δικαστοῦ καὶ τοῦ δικηγόρου. Κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς του ἠσχολεῖτο ἐρασιτεχνικῶς εἰς μελέτας ἐπὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ καὶ τοῦ μαγνητισμοῦ. Ἐνδιέτριψε κυρίως μὲ τὰ στοιχεῖα, ἀνακαλύψας τὴν βολταϊκὴν στήλην τοῦ κροτοῦντος ἀερίου. Ἐπειραματίσθη ἀκόμη ἐπὶ τῆς ἐπιδράσεως τῶν ἀερίων ἐπὶ τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, ἐπὶ τῆς μεταφορᾶς μοριδίων ὕλης διὰ τοῦ βολταϊκοῦ τόξου κλπ. Αἱ ἐργασίαι του ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὸ «Philosophical Magazine», τὸ «Electrical Magazine» καὶ τὸ «Philosophical Transactions». Τῷ 1840 ἐγένετο μέλος τῆς Βασιλικῆς ἑταιρείας τοῦ Λονδίνου. Ἐκ τῶν ἔργων του κυριώτερον εἶναι: «Ἐπὶ τῆς ἀλληλεπιδράσεως τῶν φυσικῶν δυνάμεων» (1846). ΑΝ. Δ.

γκράβε (grave) *[Μουσ.]*. Ὅρος μουσικὸς σημαίνων ἀφ' ἑνὸς τὸν σοβαρὸν καὶ αὐστηρὸν χαρακτῆρα συνθέσεώς τινος, παριστῶν δ' ἀφ' ἑτέρου βραδεῖαν ἀγωγὴν συγγενῆ πρὸς τὸ *λάργκο*. Εἰς πλείστας σονάτας καὶ συμφωνίας τῆς κλασσικῆς ἰδίως ἐποχῆς τὸ ἐπιβλητικὸν γκράβε προηγεῖται συχνάκις τοῦ πρώτου *ἀλλέγκρο*. Γ. Σ.

Γκραβεζάντε (Gravesante), *Γουλιέλμος-Ἰάκωβος*. Διάσημος Ὀλλανδὸς μαθηματικὸς καὶ φιλόσοφος (1688—1742). Ἀπὸ νεαρωτάτης ἡλικίας προσείλκυσαν τὸ κοινὸν ἐνδιαφέρον τὰ δημοσιεύματά του. Τῷ 1717 ὠνομάσθη καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν καὶ τῆς ἀστρονομίας, διαδόσας εὐούτατα τὰς ἀντιλήψεις τοῦ Γαλιλαίου καὶ τοῦ Νεύτωνος. Ἀπὸ τοῦ 1734 διετέλεσε καὶ καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας. Ἀνεκάλυψε διάφορα ὄργανα διὰ τὴν κατάδειξιν φυσικῶν τινων φαινομένων, ὡς ὁ «δακτύλιος» διὰ τὴν ἀπόδειξιν τῆς διαστολῆς τῶν σωμάτων. Ἀνεκάλυψεν ὁμοίως τὸν πρῶτον «ἡλιοστάτην». Συνέγραψε πλῆθος πραγματειῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς λατινικὴν γλῶσσαν. Τὰ φιλοσοφικὰ καὶ μαθηματικά του ἔργα ἐπανεξεδόθησαν εἰς δύο τόμους (Ἀμστελλόδαμον, 1774). ΑΝ. Δ.

Γκραβελὸ (Gravelot), *Οὐμβέρτος-Φραγκῖσκος* Bourguignon, ὁ ἐπιλεγόμενος—. Γάλλος χαράκτης καὶ σχεδιαστὴς (1699—1773). Διέπρεψεν ἰδίᾳ εἰς τὴν εἰκονογράφησιν βιβλίων, ὡς ἐκδόσεών των τοῦ Σαίξπηρ, τοῦ Βολταίρου, τοῦ Ρακίνα, τοῦ Βοκκακίου, τοῦ Ἀριόστου κ. ἄ. Ι. Μ. Π.

Γκραβελὸτ (Gravelotte) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Γαλλίας ἐν Λωρραίνῃ, γνωστὸν ἐκ τῆς παρ' αὐτῷ συναφθείσης τῷ 1870 φονικωτάτης μάχης μεταξὺ Γερμανῶν καὶ Γάλλων. Κάτ. 600.

— *[Στρατ. Ἱστορ.]* Κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1870, εὑρίσκοντο τὴν ἑσπέραν τῆς 17 Αὐγούστου τὰ περὶ τὴν Gravelotte ἀντίπαλα στρατεύματα ὡς ἐν τῷ σχήματι ἐμφαίνεται· δηλαδὴ τὰ μὲν γαλλικὰ Σ. Σ. (2ον τοῦ στρατηγοῦ Frossard καὶ 3ον τοῦ Leboeuf), ἀποτελοῦντα μέρος τῆς ὑπὸ τὸν Bazaine στρατιᾶς τοῦ Μέτζ, ἐν τῷ ἀριστερῷ τῆς ὅλης ἀμυντικῆς τοποθεσίας Rozerieules—Amanvillers—St Privat—Roncourt, μὲ τὴν μεραρχίαν Metman τοῦ 3ου Σ Σ. ὡς γενικὴν προκαλυπτικὴν μονάδα τῆς ἀμυντικῆς περὶ τὴν Γκραβελὸτ τοποθεσίας καὶ τὴν ταξιαρχίαν Lapasset παρὰ τὸν Μοζ λλαν διὰ τὴν προκάλυψιν τοῦ ἀριστεροῦ πλευροῦ, τὰ δὲ γερμανικὰ Σ Σ (7ον τοῦ στρατηγοῦ Zastrow καὶ 8ον τοῦ Goeben), ἀποτελοῦντα μέρος τῆς 1ης στρατιᾶς ὑπὸ τὸν Steinmetz, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Μοζέλλα, μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ ἐπιτεθῶσι πρὸς τὴν κατεύθυνσιν Γκραβελὸτ-δάσος Vaux, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐμπλοκὴν τῶν δύο τούτων σωμάτων; εἰς τὸ ἀριστερόν των εὑρισκομένης 2ας στρατιᾶ. Σημειωτέον ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην οὐδεμίαν θετικὴν πληροφορίαν εἶχεν ὁ Γερμανὸς ἀρχιστράτηγος περὶ τῆς ἐπακριβοῦς θέσεως τῶν Γάλλων, διότι τὸ γερμανικὸν ἱππικὸν εἶχεν ὑστερήσει εἰς τὴν ἔρευνάν του κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

Διάγραμμα τῆς μάχης τῆς Γραβελὸτ (18 Αὐγούστου 1870).

Μετὰ τὴν πρόωρον ἐμπλοκὴν τοῦ 9ου γερμανικοῦ Σ. Σ. περὶ τὴν μεσημβρίαν τῆς 18 Αὐγούστου, ἡ 1η στρατιά, ἀκολουθοῦσα τὸ δόγμα τοῦ σπεύδειν πρὸς τὸν κρότον τοῦ πυροβόλου, ἐπλάκη, ἀναπτύξασα δύο μεραρχίας της ἐπὶ τοῦ μεταξὺ τῶν δασῶν Génivaux καὶ Ognons χώρου, ἀπωθησάσας ἀμέσως ἐκ τοῦ Γκραβελὸτ τὴν γαλλικὴν μεραρχίαν, καὶ ἔταξεν ὁλόκληρον τὸ πυροβολικόν της (22 πυροβολαρχίας) ἐπὶ τοποθεσίας διηκούσης ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον ἑκατέρωθεν τῆς πρὸς Γκραβελὸτ ὁδοῦ, ὅπερ ἐξηνάγκασε τὸ γαλλικὸν πυροβολικὸν νὰ σιγήσῃ τάχιστα. Τὸ γερμανικὸν πεζικὸν ἠδυνήθη τότε, χάρις εἰς τὴν σοβαρὰν ὑποστήριξιν τοῦ πυροβολικοῦ, νὰ προσπεράσῃ τάχιστα τὴν χαράδραν τοῦ Mance καὶ νὰ φθάσῃ πρὸ τῆς ἀγροικίας St Hubert, καταληφθείσης τὴν 15 ὥραν μετὰ ἐρρωμένην ἀντίστασιν ἐκ μέρους τῶν Γάλλων. Ὁ Στάϊνμετζ, νομίσας τὴν στιγμὴν κατάλληλον διὰ τὴν γενικὴν ἔφοδον, διέταξε τὴν 1ην μεραρχίαν ἱππικοῦ νὰ ἐπελάσῃ διὰ τῆς ὁδοῦ Γκραβελὸτ—Σαὶν Ὑμπέρ, ἵνα προπαρασκευάσῃ τὴν ἐπίθεσιν τοῦ πεζικοῦ, ἀλλ' εὐθὺς ἀμέσως τὸ γαλλικὸν πυροβολικὸν ἤρξατο δραστικῆς βολῆς κατὰ τοῦ ἱππικοῦ τούτου, ἐξαναγκασθέντος ν' ἀναστραφῇ καὶ νὰ ἐπανέλθῃ ἐντεῦθεν τῆς χαράδρας τοῦ Μάνς, ὁπότε καὶ ἡ ἐκτέλεσις τῆς γενικῆς ἐφόδου ἀνεστάλη, κατὰ φυσικὸν λόγον, πρὸς στιγμήν. Περὶ τὴν 19ην ὥραν διετάχθη ἔφοδος ἐναντίον τοῦ μετώπου Ροζεριὲλ—Μοσκοῦ, ἀλλ' ἀπεκρούσθη ὑπὸ τῶν Γάλλων, ἐξαναγκασάντων τὸ γερμανικὸν πεζικὸν νὰ ἐπανέλθῃ τάχιστα ἐντεῦθεν τῆς χαράδρας. Ὁ ἀπὸ τοῦ ἀπογεύματος τῆς 18ης Αὐγούστου εὑρισκόμενος ἐν Γκραβελὸτ Γερμανὸς ἀρχιστράτηγος (ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας) διέταξε τὸ πρὸς τὴν ἑσπέραν ἀφιχθὲν παρὰ τὴν Γκραβελὸτ 2ον Σ. Σ νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ μετώπου St Hubert—Point du Jour, ἀλλὰ τὴν ἐπίθεσιν ταύτην ἀπέκρουσε τὸ 2ον γαλλικὸν Σ. Σ. Τοῦτο ὅμως ἠρκέσθη εἰς μόνην τὴν ἐνέργειαν ταύτην, χωρὶς καὶ νὰ ἀντεπιτεθῇ, ἐνῷ ἠδύνατο κάλλιστα νὰ πράξῃ τοῦτο. Ὁ ἀγὼν ἐξηκολούθησε μετὰ ταῦτα χλιαρὸς μέχρι τῆς 22ας ὥρας, ὁπότε, ἀναγγελθείσης τῆς ἐπιτυχοῦς προελάσεως τῆς 2ας γερμανικῆς στρατιᾶς (τοῦ 12ου Σ. Σ κατὰ τοῦ δεξιοῦ τῶν Γάλλων), ὁ περὶ τὴν Γκροβελὸτ ἀγὼν ἔπαυσεν. Ὁ ἐν αὐτῷ γαλλικὸς στρατὸς (2ον καὶ 3ον Σ. Σ.) παρέμεινεν εἰς τὰς θέσεις του, χωρὶς νὰ ἐνοχληθῇ τοῦ λοιποῦ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, καὶ ὑπεχώρησε πρὸς τὸ Μέτζ τὴν πρωΐαν τῆς 19ης, λόγῳ τῆς ἥττης τοῦ ὑπολοίπου γαλλικοῦ στρατοῦ εἰς τὸ κέντρον καὶ τὸ δεξιὸν τῆς τοποθεσίας. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

Γκράβενμπεργ (Gravenberg), *Βίρτ*. Γερμανὸς ποιητὴς τοῦ ΙΓ' αἰῶνος. Μέρος τῆς ζωῆς του διῆλθεν εἰς τὴν αὐλὴν τῶν δουκῶν τῆς Μερανίας. Συνέταξε ποίημα ἐξ 11.700 στίχων ὑπὸ τὸν τίτλον «Βιγκαλοά», τὸ ὁποῖον ἐδημοσιεύθη ἐν Βερολίνῳ καὶ Λειψίᾳ (1847). Κ. Ν.

Γκραβιγιὸν (Gravillon), *Ἀρθοῦρος, ντὲ*—. Γάλλος γλύπτης (1838—1899). Κατ' ἀρχὰς δικηγόρος καὶ ἀνώτερος δικαστικός, ἐγκατέλιπε τὴν νομικὴν σταδιοδρομίαν του, ὅπως ἐπιδοθῇ ἀπερισπάστως εἰς τὴν γλυπτικήν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον μεταβὰς εἰς Ἰταλίαν διέμεινεν αὐτόθι τρία ἔτη. Ἐκ τῶν ἔργων του πρωτεύουσιν: «Ὁ πρῶτος σπορεύς», (1874), «Ἡ δεσποινὶς βὰν Τσάντ», «Ἡ Παναγία μὲ τὸ βρέφος» ἐν τῷ ναῷ τοῦ Βερναιζὸν καὶ τὸ μνημεῖον τοῦ Κλαυδίου Μπερνὰρ ἐν Σαὶν-Ζουλιέν.

Γκραβιὲ (Gravier), *Κάρολος*. Γάλλος ἐπιστήμων ζῳολόγος καὶ φυσιολόγος (1865). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἐν Γρενόβλῃ (1887). Τῷ 1896 ἐγένετο καθηγητὴς καὶ τῷ 1905 τῷ ἀπενεμήθη τὸ βραβεῖον Σαβινύ. Τέλος τῷ 1922 ἐγένετο ἀκαδημαϊκός. Ν. Π.-Λ.

Γκραβιὲρ (Jurien de la Gravière)· βλ. Ζουριέν.

Γκραβίνα (Gravina), *Ἰωάννης-Βικέντιος*. Ἰταλὸς νομομαθής, κριτικὸς καὶ ποιητὴς (1664—1718). Ὑπὸ τοῦ θείου του Γρηγορίου Καλοπρέζε ἐδιδάχθη ρητορικήν, λατινικὰ καὶ μαθηματικά, μεταβὰς δὲ εἰς Νεάπολιν ὅπως σπουδάσῃ νομικὰ καὶ ἱστορίαν, κατηνάλωσε τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου του μελετῶν τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ τὴν ποίησιν, γράψας μάλιστα καὶ δύο τραγῳδίας θρησκευτικοῦ περιεχομένου. Μετά τινα ἔτη σοβαρῶν μελετῶν μετέβη εἰς Ρώμην (1688), ὅπου συνε-

Digitized by Google

δέθη διὰ γνωριμίας μετὰ τῶν σπουδαιοτέρων σοφῶν καὶ λογοτεχνῶν τῆς ἐποχῆς του, μεθ' ὧν καὶ συνέπηξε τὴν «Ἀκαδημίαν τῶν Ἀρκάδων». Τῷ 1691 ἔγραψε τὸν διάλογον «De corrupta morali doctrina», ὀλίγον ἔπειτα διατριβὴν διὰ τὸν «Ἐνδυμίωνα» τοῦ Γκουίντι, τῷ δὲ 1693 τῷ ἀνετέθη ἡ διδασκαλία τοῦ Ἀστικοῦ δικαίου εἰς τὸ λύκειον τῆς Σοφίας, καὶ κατόπιν τοῦ Κανονικοῦ δικαίου. Τότε συνέγραψε τὸ «Originum juris civilis» εἰς τρία βιβλία (1701) καὶ ὅπερ ἐτίμησε μεγάλως τὸν συγγραφέα του. Τὸ ἔργον τοῦ ο ἐχρησιμοποίησεν ἀργότερον ὁ Μοντεσκιέ. Εἰς ἰταλικὴν ἔγραψε τὸ «Della ragion poetica» εἰς δύο βιβλία, ἔργον αἰσθητικόν, τὸ σημαντικώτερον ἐξ ὅλων. Ἄλλα ἔργα του εἶναι τὸ «Della Tragedia» καὶ πέντε τραγῳδίαι, αἵτινες ὅμως στεροῦνται ζωῆς καὶ δράσεως. Τῷ 1716 τῷ προσεφέρθη ὑπὸ διαφόρων γερμανικῶν πανεπιστημίων ἡ ἕδρα τοῦ δικαίου. Ὁ Γκραβίνα προετίμησε τὴν προσφερθεῖσαν εἰς αὐτὸν ἕδραν τῆς νομικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Τουρίνου, ἀλλ' ἐνῷ ἡτοιμάζετο νὰ μεταβῇ ἀπέθανεν. Εἰς τὸν Γκραβίναν ὀφείλεται καὶ ἡ τιμὴ τῆς ἀναδείξεως τοῦ Μεταστασίου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Antonio Cita*, «Notizie storiche degli Arcadi poeti» (Μιλᾶνον 1814) — *Lorenzo Giustiniani*, «Memorie storiche degli scrittori legali del regno di Napoli». Γ. Σ. Σ.

— **Γκραβίνα** ἢ ***Γραβίνας*** ἢ ***Γραυίνας*** (Gravina), *Ἰωάννης*. Κόμις τῆς Γραβίνης ἐν Βάρι τῆς Ἀπουλίας, ἀδελφὸς τοῦ ψιλῷ ὀνόματι αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως Φιλίππου Β' τοῦ Ταραντινοῦ καὶ Ροβέρτου τοῦ Ἀγαθοῦ, βασιλέως τῆς Νεαπόλεως. Ἡγεμόνευσεν ἐπὶ δεκαπενταετίαν (1318—1333) ἐν τῷ πριγκιπάτῳ τῆς Ἀχαΐας. Ὁ Γραβίνας, ὀνομασθεὶς «πρίγκιψ τοῦ Μορέως», ἐκυβέρνα μέχρι τοῦ 1324 δι' ἐπιτρόπου (βαΐλου). Τῷ 1325 ἠναγκάσθη νὰ κατέλθῃ εἰς Πελοπόννησον, διότι οἱ Βυζαντινοί, καταλαβόντες ἤδη καὶ αὐτὴν τὴν Ἀρκαδίαν (1320), ἀπώθουν διαρκῶς τοὺς Φράγκους πρὸς τὰ βορειοδυτικά. Καταπλεύσας εἰς Ἀχαΐαν μὲ γαλέρας δωρηθείσας ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ μὲ χρήματα δανεισθέντα παρὰ τοῦ Φλωρεντινοῦ τραπεζίτου Ἀτζαγιόλα, ἀπῆλθε μετ' οὐ πολύ, καταλιπὼν ἐπίτροπον τὸν ἀπὸ τοῦ 1317 ἀρχιεπίσκοπον Πατρῶν Φραντσιπάνην. Αἱ διενέξεις τοῦ Φραντσιπάνη, ἐνετοφίλου, καὶ τοῦ δανειστοῦ Ἀτζαγιόλα (τιμαριούχου Μανδριᾶς καὶ Λειχῆνας), αἱ βαρβαρικαὶ ἐπιδρομαί, τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Γκραβίνα δὲν ἠδύνατο νὰ παρακολουθῇ τὰ ἐν Ἀχαΐᾳ, γερουσιαστὴς ὢν ἐν Ρώμῃ, ἠνάγκασαν τοῦτον νὰ παραχωρήσῃ τὸ πριγκιπᾶτον εἰς τὴν Αἰκατερίνην Βαλουά. Εἰς ἀντάλλαγμα ὁ Γκραβίνα ἐλάμβανε χρηματικόν τι ποσὸν καὶ ἀνεγνωρίζοντο αἱ ἀνδεγαυικαὶ κτήσεις ἐν Ἠπείρῳ, τὸ δουκᾶτον τοῦ Δυρραχίου καὶ τὸ βασίλειον τῆς Ἀλβανίας. Τελευταῖος γόνος σήμερον τῶν κομίτων Γκραβίνα εἶναι ἡ οἰκογένεια Ὀρσίνι.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Tozer*, The Franks in Peloponese (ἐν Journal of Hellenic Studies 1883, σελ. 183 κ. ἑ.). — *Σ. Ν. Θωμόπουλος*, Ἱστορία τοῦ Μορέως 1888 (σ. 2ν2 κ. ἑ.). Π. Ν. Π.

— **Γκραβίνα** (Gravina), *Κάρολος ντὲ* —. Ἱσπανὸς ναύαρχος (1756—1806). Διεκρίθη εἰς πλείστας ἐκστρατείας. Διωρίσθη πρέσβυς ἐν Παρισίοις (1805). Ἠκολούθησε τὸν Βιλλενέβ, ἐπολέμησεν ἡρωϊκῶς εἰς τὴν ναυμαχίαν τοῦ Φερρὸλ καὶ ἐτραυματίσθη θανασίμως εἰς τὸ Τραφαλγκάρ. Ν.Π.—Λ.

Γκραβίνα (Gravina di Puglia) [*Γεωγρ.*]. Ἰταλικὴ πόλις τῆς ἐπαρχίας Βάρι ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ *Γκραβίνα*, παραποτάμου τοῦ Μπραντάνο. Ἔχει καθεδρικὸν ναὸν τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Ὑπῆρξεν εὐνοουμένη πόλις Φρειδερίκου τοῦ Β', ἐν τῇ ὁποίᾳ οὗτος ἔκτισε καὶ φρούριον. Κάτ. 21.000.

Γκράβιτς (Grawitz), *Ἐρνέστος*. Γερμανὸς ἰατρὸς γεννηθεὶς τῷ 1860. Καθηγητὴς τῆς ἐσωτερικῆς παθολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου (1897). Ἔγραψε: «Περὶ τῆς φυματιώσεως ἐν τῷ στρατῷ» (1889), «Κλινικο-πειραματικαὶ ἔρευναι αἵματος» (1892) «Κλινικὴ τοῦ αἵματος παθολογία» (1896) κτλ. Ο. Ρ.

—**Γκράβιτς** (Grawitz), *Παῦλος*. Γερμανὸς ἰατρὸς γεννηθεὶς τῷ 1850. Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς παθολογικῆς ἀνατομίας ἐν Γκραϊσφάλδη ἀπὸ τοῦ 1887 καὶ ἔγραψε περὶ ἕρπητος, πιτυριάσεως, γενέσεως κακοήθων ὄγκων τοῦ νεφροῦ ἐκ τοῦ ἐπινεφριδικοῦ ἱστοῦ, ὑπερτροφίας καρδιακῆς ἐκ νεφρίτιδος, περιτονίτιδος κτλ. Ο. Ρ.

γκραβιτσέμπαλο (τὸ) (gravicembalo) [*Μουσ.*]. Συνώνυμον τοῦ *κλαβιτσέμπαλο*· ὀνομάσθη οὕτω διότι ἐξετέλει τὰ βαρέα (gravis) μέρη, μετὰ τῆς θεόρβης, τῆς ἀρχιβιόλας καὶ τοῦ βιολόνε. Γ. Σ.

Γκραβόζα [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Δαλματικὸς λιμὴν (πλάτ. 42° 40' Β, μῆκ. 18° 05' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 3635: Curzola to Cattaro) εἰς 190 μίλ. ΒΔ. τοῦ βορείου στομίου τῆς Κερκυραϊκῆς θαλάσσης (βλ. τόμ. Α', σ. 648 β'). Σ. Ε. Λ.

γκραβοῦρα (ἡ) (gravure)· χαρακτικὴ ἐπὶ μετάλλου, ξύλου, λίθου κλπ. πρὸς ἀπόδοσιν ἀντιτύπων. Οἱ πρῶτοι χαράκται εἰργάσθησαν ἐπὶ ξύλου, ἀργότερον ἐπεκράτησεν ἡ ἐπὶ μετάλλου χαρακτική (χαλκογραφία), ἥτις καὶ ἐξήχθη εἰς ἐντέλειαν ἀφαντάστως λεπτολόγον. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας ἐπεκράτησεν αὖθις ἡ ἐπὶ ξύλου χάραξις (ξυλογραφία), ὡς ἀνταποκρινομένη καλύτερον εἰς τὰς νέας ἐπὶ τῆς καθόλου τέχνης ἀντιλήψεις, καθ' ἃς ἡ λιτότης τῶν μέσων ἀντανακλᾷ ἐπ' αὐτῆς ταύτης τῆς αἰσθητικῆς ἀξίας τοῦ ἔργου. Φ. ΚΟΝΤΟΓΛΟΥΣ

Γκραγιάρ (Graillard), *Φραγκῖσκος*. Γάλλος φιλέλλην, διακριθεὶς κατὰ τὸν Ἀγῶνα. Μετέσχε διαφόρων μαχῶν, ἐτραυματίσθη δ' ἐν Μανιακίῳ τῷ 1825 καὶ ἐν Φαλήρῳ τῷ 1827. Μετὰ τὸ πέρας τῆς Ἐπαναστάσεως ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Μαιζῶνος, εἶτα δὲ (1833) διωρίσθη ὀργανωτὴς τῆς ὀροφυλακῆς. Προσωπικὸς φίλος τοῦ Κωλέττη καὶ τῆς δουκίσσης τῆς Πλακεντίας ὁ Γκραγιάρ, ἀποκατεστάθη ἐν Κηφισιᾷ ὅπου ἀπέθανε τῷ 1853, φέρων τὸν τίτλον τοῦ ἐπιτίμου ἀντιστρατήγου καὶ τὸ ἀργυροῦν ἀριστεῖον τοῦ Ἀγῶνος. Γ. Δ. Κ.

Γκραγκέρα (Gragera), *Χοσέ*—. Ἱσπανὸς γλύπτης τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: ὁ χαλκοῦς ἀνδριὰς τοῦ Mendizabal (εἰς τὴν ἐν Μαδρίτῃ πλατεῖαν τῆς Προόδου), ὁ ἀνδριὰς τοῦ Rojas Clemente (εἰς τὸν Βοτανικὸν κῆπον τῆς ἰδίας πόλεως) καὶ ἡ προτομὴ Ἀλφόνσου τοῦ ΙΒ', ἡ ἀποκειμένη εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς νεωτέρας τέχνης. Ι. Μ. Π.

Γκραγὺ (Grailly), *αὐθέντης τοῦ Μπός*. Γάλλος εὐγενὴς τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Ἡττηθεὶς ἐν Κοσερὲλ ὑπὸ τοῦ Γκεσκλὲν (1364) καὶ αἰχμαλωτισθεὶς ἀνέκτησε τὸ ἑπόμενον ἔτος τὴν ἐλευθερίαν του, ἀφοῦ παρεχώρησεν ὡρισμένα φρούρια εἰς τὸν βασιλέα Κάρολον Ε', ὅστις, διὰ νὰ τὸν ἀποσπάσῃ ἀπὸ τῆς φιλίας τῶν Ἄγγλων, τοῦ ἔδωκε τὴν διοίκησιν τοῦ Νεμούρ. Τοῦτο ὅμως δὲν ἠμπόδισε τὸν Γκραγὺ νὰ ταχθῇ καὶ πάλιν ὑπὲρ τῶν Ἄγγλων, ἐν συνεπείᾳ δὲ τῆς ἀπιστίας του ταύτης ἐφυλακίσθη ὑπὸ τοῦ Καρόλου. Ἀπέθανε τῷ 1377. Κ. Ν.

Γκράζερ (Graser). *Ἰωάννης - Βαπτιστής*. Γερμανὸς θεολόγος καὶ παιδαγωγικὸς (1766—1841). Τῷ 1804 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς θεολογίας ἐν Λάντσχουτ, ἔγραψε δὲ τὰ ἑξῆς ἔργα: «Ἡ θεότης ὡς ἀρχὴ πάσης ὑγιοῦς διαπαιδαγωγήσεως» (3 ἐκδ. 1830), «Elemantarschule fürs Leben in ihrer Grundlage» (1839), «Der durch Gesicht und Tonsprache dem Leben wiedergegehem Taubstumme» (13 ἐκδ. 1918).

Γκραθιὰν (Gracian), *Βαλτάσαρ*. Ἱσπανὸς συγγραφεὺς γεννηθεὶς τῷ 1584 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1658. Ἐσπούδασεν ἐν Οὐέσκα καὶ τῷ 1599 κατετάγη εἰς τὸ τάγμα τῶν Ἰησουιτῶν Θεωρεῖται διὰ τὴν ἱσπανικὴν πεζὴν λογοτεχνίαν ὡς εἰσηγητὴς τοῦ estilo culto. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι: «El Criticon» (1658), ἀλληγορία τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ὑπὸ μορφὴν μυθιστορήματος, «El Héroe» (1637), «El Discreto» (1646), «El Politico Don Fernando el Catolico» (1641). Συλλογαὶ τῶν ἔργων του ἐξεδόθησαν ἐν Μαδρίτῃ (1664), Ἀμβέρσῃ (1725) καὶ Βαρκελώνῃ (1757). Μ. ΒΑΛΣΑΣ

Γκρὰϊ (Gray) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ διαμερίσματι Ἄνω Σόν, ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Σόν. Ἔχει ναὸν τοῦ ΙΕ' αἰῶνος μὲ θαυματουργὸν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου. Κάτ. 8.000.

Γκραΐαμ, ἢ ***Γκραΐεμ*** (Graham)· βλ. Γκράχαμ.

Γκραΐβελ (Graevell), *Παῦλος - Χάραλντ*. Γερμανὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1856. Τῷ 1889, προσελθὼν εἰς τὸν καθολικισμόν, ἐγένετο ἐκπρόσωπος τῆς κινήσεως πρὸς ἐπάνοδον εἰς τὸν πολιτισμὸν τῶν ἀρχαίων, ὃν πειρᾶται νὰ συνδέσῃ πρὸς τὴν καθολικὴν θρησκείαν καὶ τὴν θεοσοφίαν. Ἔγραψε τὰ ἑξῆς ἔργα: «Χριστιανικὸς γερμανισμὸς» (1898), «Αἱ δέκα ἐντολαὶ τῶν ἀρχαίων Γερμανῶν» (1902), «Ἡ ἀναγέννησις τῶν Γερμανῶν» (1904), «Ἡ κίνησις τῶν Ἀρίων ὡς ἠθικοποιητικὸς παράγων».

Γκραΐβιος (Graevius), *Ἰωάννης-Γεώργιος*. Ὁλλανδὸς φιλόλογος (1632—1703). Ἐσπούδασεν ἀπὸ τοῦ 1650 καὶ ἑξῆς ἐν Λειψίᾳ, τῷ 1656 διωρίσθη καθηγητὴς ἐν Duisburg, ἀπὸ δὲ τοῦ 1662 ἐν Οὐτρέχτῃ. Αἱ ἐκδόσεις του, ἀναφερόμεναι εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν καὶ τὴν λατινικὴν φιλολογίαν, εἶναι αἱ τοῦ Ἡσιόδου (1667), τοῦ Ἰουστίνου (1668), τοῦ Σουητωνίου (1672), τοῦ Κικέρωνος (εἰς 11 τόμ. 1684—1699, καταλειφθεῖσα ἀτελὴς) καὶ ἡ τοῦ Καλλιμάχου (1697). Γνωστότερος ὅμως κατέστη ὁ Γκραΐβιος διὰ τῶν δύο πολυτόμων καὶ μεγάλων ἔργων του: «Thesaurus antiquitatum Romanarum» (εἰς 12 τόμ. 1699) καὶ «Thesaurus antiquitatum et historiarum Italiae» (ἐκδοθέντος καὶ συμπληρωθέντος μετὰ τὸν θάνατόν του ὑπὸ τοῦ Burman) εἰς 15 τόμους (1704—1725). Γ. Π. Α.

Γκραΐβσεντ (Gravesend) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομητείᾳ Κέντ, ἐπὶ τῆς νοτίου ὄχθης τοῦ Ταμέσεως. Κάτ. 31.137. Κέντρον σιδηροδρομικῆς γραμμῆς. Ἔχει ἀνώτερα σχολικὰ ἱδρύματα, ἀκμαῖον ἐμπόριον ἰχθύων καὶ βιομηχανίαν σημαντικήν. —Μ'

Γκραΐιτς. Ἄγγλος ναυτικὸς ἀκμάσας περὶ τὸ 1770. Ὑπηρετῶν μετὰ τῶν συμπατριωτῶν του Ἐλφινστων καὶ Ντεγκτάϊλ εἰς τὸν ρωσικὸν στόλον τὸν διοικούμενον ἀπὸ τὸν ναύαρχον Σπυρίδωφ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς Ὀρλώφ, μετέσχε καὶ τῆς περιφήμου ναυμαχίας τοῦ Τσεσμὲ (βλ. καὶ λ. Αἰγαῖον τ. Β' σ. 391 β). Γ. Δ. Κ.

Γκραΐμπ (Gräb), *Κάρολος*. Γερμανὸς ζωγράφος (1816—1884). Τῷ 1838 διωρίσθη σκηνικὸς ζωγράφος τοῦ ἐν Βερολίνῳ βασιλικοῦ θεάτρου. Τῷ 1843, ἐπιστρέψας εἰς τὴν πατρίδα του, ἐπεδόθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν τοπιογραφίαν καὶ τὴν σχεδιογραφίαν ἀρχιτεκτονικῶν ἔργων. Τῷ 1850 ἐφιλοτέχνησεν ἐν τῷ Νέῳ Μουσείῳ τοῦ Βερολίνου δύο τοιχογραφίας, ἀπεικονιζούσας τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Ὀλυμπίαν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Ἄλλα σημαντικὰ ἔργα τοῦ Γκραΐμπ εἶναι τὰ μνημεῖα τῶν Σκάλιγκερ ἐν Βερώνῃ (1859), τὰ μνημεῖα τῆς οἰκογενείας Μάνσφελντ ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου ἐν Ἀϊσλέμπεν καὶ τῶν Λέττνερ ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Χάλμπερσταντ.

Γκραΐμπε (Graebe), *Κάρολος*. Γερμανὸς χημικὸς (1841—1927). Διετέλεσε καθηγητὴς εἰς Γενεύην (1878—1906) καὶ κατέγινεν ἰδιαιτέρως εἰς ἐρεύνας ἐπὶ τῆς ὀργανικῆς χημείας, ἀνακαλύψας ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Λίμπερμαν μέθοδον τῆς τεχνητῆς παρασκευῆς τῆς *ἀλιζαρίνης* (1869). Συνέγραψεν «Ἱστορίαν τῆς χημείας» (τόμ. Α'. 1920). ΑΝ. Δ.

Γκραΐμπεν (Grâben), *Κάρολος*, *κόμις φὸν ντὲρ*—. Πρῶσσος στρατηγὸς (1788—1876). Ἀπὸ τοῦ 1812—1813 ὑπηρέτησεν εἰς τὸν ρωσικὸν στρατόν. Τῷ 1843, ἐπιτελάρχης στρατηγὸς Φρειδερίκου-Γουλιέλμου τοῦ Δ', ὡδήγησε τῷ 1849 τὸν πρωσσικὸν στρατὸν εἰς τὴν Βάδην καὶ τῷ 1850 εἰς τὸ Κουρέσσεν. Ἀπὸ τοῦ 1854 ὑπῆρξε μέλος τῆς Βουλῆς ἀνήκων εἰς τὸ αὐστηρῶς συντηρητικὸν κόμμα.

— **Γκραΐμπεν** (Graeben), *Ὄθων - Φρειδερῖκος φὸν ντὲρ*—. Γερμανὸς ἐξερευνητὴς (1657—1728). Ἀπὸ τοῦ 1673 — 1681 περιῆλθε τὴν Ἀνατολὴν καὶ ἔγραψεν ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «Περιγραφὴ τῆς ἀνὰ τὴν Ἀνατολὴν περιηγήσεώς μου» (1694).

Γκραΐμπερ (Gröber), *Ἀδόλφος*. Γερμανὸς πολιτικὸς (1854—1914). Τῷ 1887 ὑπῆρξε μέλος τῆς γερμανικῆς Βουλῆς, ἀνήκων εἰς τὸ κέντρον. Ἀπὸ τοῦ 1889 μέλος τῆς δευτέρας Βουλῆς τῆς Βυρτεμβέργης, ἀπὸ τοῦ 1917 ἀρχηγὸς κόμματος, ἀπὸ τοῦ 1918 ὑπουργὸς ἄνευ χαρτοφυλακίου. Διετέλεσε καὶ μέλος τῆς ἐθνοσυνελεύσεως.

—**Γκραΐμπερ** (Gröber), *Γουσταῦος*. Γερμανὸς φιλόλογος γεννηθεὶς τῷ 1844. Τῷ 1874 διωρίσθη καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μπρεσλάου, τῷ δὲ 1880 ἐν Στρασβούργῳ. Συνέγραψε «Στοιχεῖα ρωμαϊκῆς φιλολογίας» (1888), ἀπὸ δὲ τοῦ 1877 διηύθυνε τὸ περιοδικὸν «Zeitschrift für romanische Philologie».

Γκραΐμπνερ (Graebner), *Πέτρος - Παῦλος*. Διαπρεπὴς Γερμανὸς βοτανικός, γεννηθεὶς τῷ 1871. Ἀπὸ τοῦ 1910 καθηγητὴς ἐν Ντάλεμ. Ἔγραψε τὰ ἑξῆς ἔργα: «Σύνοψις τῆς μεσογειακῆς χλωρίδος» (1896), «Περὶ τῶν φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν ἐρεικιδῶν» (1925), «Ἡ πεδινὴ χλωρὶς τῆς βορείου Γερμανίας» (1899), «Ἐγχειρίδιον τῆς γενικῆς φυτογεωγραφίας», «Αἱ μὴ παρασιτικαὶ νόσοι τῶν φυτῶν» (1923).

—**Γκραΐμπνερ** (Graebner), *Ροβέρτος - Φρειδερῖκος*. Γερμανὸς ἐθνολόγος γεννηθεὶς τῷ 1877, μέλος τῆς ἀνθρωπολογικῆς ἑταιρείας τοῦ Βερολίνου. Ἐξέδωκε πλεῖστα συγγράμματα ἀνθρωπολογικὰ καὶ ἐθνολογικά, μεταξὺ τῶν ὁποίων «Μέθοδοι τῆς Ἐθνολογίας» (1911), «Ἐθνολογία καὶ πολιτισμὸς» κτλ.

Γκραινβὶλ (Grainville), *Ἰωάννης*. Γάλλος συγγραφεὺς (1746—1805). Κυρίως ἀνεδείχθη ἀπὸ τὸ ἔργον του «Πρόοδος καὶ κατάπτωσις τῆς ποιήσεως» (1762). Συνέγραψεν ὡσαύτως φιλοσοφικὸν ἔργον «Ἡ ἐπίδρασις τῆς φιλοσοφίας ἐπὶ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος», θεατρικὸν «Ἡ δικαιοσύνη τῶν Παρισίων» καὶ πεζὸν ποίημα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ τελευταῖος ἄνθρωπος». Ὁ Ἄγγλος Κρόφτ διεξῆρε τὸ ἔργον του μεθ' ὑπερβολῆς. Κ. Ν.

— **Γκραινβὶλ** (Grainville), *Ἰωάννης*. Γάλλος ποιητὴς (1760—1805). Ἐγκαταλιπὼν τὸ δικηγορικὸν στάδιον ἐπεδόθη εἰς τὴν φιλολογίαν. Ἔγραψε: «Τὸ χαρναβάλι τῆς Πάφου», «Ἰσμήνη καὶ Ταρσῆ», «Τὰ δῶρα τοῦ Παρνασσοῦ», «Περιπέτειαι ἀγρίου», «Τὸ γιατρικὸ τῆς ἀγάπης» κ. ἄ. Κ. Ν.

Γκράϊνερ (Greiner). Διαπρεπὴς Γερμανὸς λιθογράφος, ζωγράφος καὶ ἰχνογράφος (1869—1916). Μαθητὴς τῆς ἐν Μονάχῳ Ἀκαδημίας τῶν ὡραίων τεχνῶν, ἠρύσθη, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Κλίγγερ, τὰ θέματα τῶν λιθογραφιῶν καὶ τῶν ἰχνογραφημάτων του ἐκ τῆς μυθολογίας. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ πρωτεύουσιν: «Οἱ Φαῦνοι ἐν φυγῇ», «Ἡ πομπὴ τῶν Βακχίδων», «Ὁ Ἡρακλῆς ἐπὶ τῆς διχαζομένης

Digitized by Google

ὁδοῦ», «Ἡ λατρεία τοῦ κάλλους», «Ἡ ἁρπαγὴ τοῦ Γανυμήδους».

— **Γκράϊνερ** (Greiner), *Κάρολος-Ἀδαλβέρτος*. Βαυαρὸς ἀξιωματικός, ὅστις ὑπηρέτησεν ἐν Ἑλλάδι ὡς μέλος τῆς ἀντιβασιλείας καὶ κατόπιν ὑπὸ τὸν κόμιτα Ἄρμανσμπεργ. Γ. Δ. Κ.

— **Γκράϊνερ** (Greiner), *Λέων*. Γερμανὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1876. Εἶναι γνωστὸς ἰδίᾳ ὡς δραματουργός. Ἐκ τῶν θεατρικῶν ἔργων αὐτοῦ πρωτεύουσι τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ὁ βασιλεὺς τοῦ ἔρωτος» (1906), «Τὸ τέλο; τοῦ δουκὸς Μποκκανέρα» (1908), «Ἀρβάκης καὶ Πανθέα» (1911) καὶ ἡ μετάφρασις τῆς «Λυσιστράτης» τοῦ Ἀριστοφάνους. Πλὴν αὐτῶν ἔγραψε καὶ ἐπικὸν ποίημα «Ἡ Χιλιετηρίς» (1900) καὶ συλλογὴν ποιημάτων. —Β

Γκράϊνερ (Groener), *Γουλιέλμος*. Γερμανὸς ἀξιωματικός, γεννηθεὶς τῷ 1867, προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ στρατηγοῦ. Κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ἀντισυνταγματάρχου, ἦτο διευθυντὴς τῶν σιδηροδρομικῶν μεταφορῶν παρὰ τῷ γενικῷ ἐπιτελείῳ. Τῷ 1916 ὑπηρέτησε παρὰ τῇ διοικητικῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ ὑπουργείου Στρατιωτικῶν, διακριθεὶς διὰ τὴν ὀργανωτικὴν ἱκανότητά του, τῷ δὲ 1917 ἀνέλαβε διοίκησιν μεραρχίας καὶ εἶτα σώματος στρατοῦ εἰς τὸ ρωσικὸν μέτωπον. Τὸν Νοέμβριον 1918 ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου ἐν τῷ δυτικῷ μετώπῳ εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ παραιτηθέντος στρατηγοῦ Λούδενδορφ. Αἱ περιστάσεις ὑφ' ἃς ἀνέλαβεν ὁ Γκράϊνερ ὡς ἐπιτελάρχης δὲν τοῦ ἐπέτρεψαν νὰ προσφέρῃ ἀξιόλογον πολεμικὴν ὑπηρεσίαν. Ἔστρεψεν ὅμως τὴν προσοχήν του ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, προσπαθήσας νὰ καταστείλῃ τὴν ἐκραγεῖσαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐπανάστασιν. Σπεύδει πρὸς τοῦτο εἰς Βερολῖνον, ἀλλ' οὐδὲν ἐπιτυγχάνει, κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του δὲ εἰς τὸ στρατηγεῖον μόλις κατώρθωσε νὰ διεκφύγῃ ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἐπαναστατῶν. Διετέλεσε κατόπιν ὑπουργὸς τῆς Συγκοινωνίας (1920—1923) καὶ τῆς Ἐθνικῆς ἀμύνης (1928). Συνέγραψεν: «Ὁ παγκόσμιος πόλεμος καὶ τὰ προβλήματά του» (1920). Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

—**Γκράϊνερ** (Graener), *Παῦλος*. Γερμανὸς μουσουργός, γεννηθεὶς τῷ 1872. Διακρίνεται ἰδίᾳ διὰ τὰς συνθέσεις αὐτοῦ διὰ κλειδοκύμβαλον, τὰς ραψῳδίας καὶ τὰ ᾄσματά του.

Γκραίντενερ (Grädener), *Ἑρμάννος*. Γερμανὸς μουσικὸς γεννηθεὶς τῷ 1844. Ὑπῆρξε διευθυντὴς τῆς Ὠδικῆς Σχολῆς τῆς Βιέννης καὶ τῆς «Ἑταιρείας κλασσικῆς μουσικῆς» καὶ καθηγητὴς τῆς ἁρμονίας καὶ ἀντιστίξεως ἐν τῷ πανεπιστημίῳ. Ἔγραψε ραψῳδίας, σονάτας κλπ.

Γκράϊντενμπεργ (Greidenberg), *Βόρφ*. Ρῶσος ψυχίατρος, γεννηθεὶς ἐν Ὀδησσῷ τῷ 1857. Ἐσπούδασεν ἐν τῇ στρατιωτικῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Πετρουπόλεως καὶ διετέλεσε διευθυντὴς φρενοκομείου καὶ ψυχιατρικοῦ ἀσύλου. Ἔγραψε: «Πέντε περιπτώσεις ἀθετώσεως» (Πετρούπολις 1882), «Διαταραχαὶ μετὰ ἡμιπληγίαν», «Μελέτη ἐπὶ ὀξείας ψευδαισθητικῆς μανίας» (1885). Ο. Ρ.

Γκραίντζμουθ (Grangemouth) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Σκωτίας ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Στίρλιγκ, ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Φέρθ-ὀβ-Φόρθ (Firth of Forth), ἀτέχουσα περὶ τὰ 4 χλμ. ἀπὸ Φάλκιρκ καὶ ἔχουσα πληθυσμὸν 10.000 κατοίκων.

Γκραίντ-Ραίπιντς (Grand-Rapids) *[Γεωγρ.]*. —1) Πόλις τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἐν τῇ πολιτείᾳ Μίτσιγκαν, ἐπὶ τοῦ Μεγάλου ποταμοῦ. Εἶναι πρωτεύουσα τῆς κομιτείας τῆς Κέντ καὶ ἔχει 137.634 κατοίκους. Ἔχει μεγάλα δημόσια κτίρια, κυβερνεῖον, δημαρχεῖον, χρηματιστήριον καὶ πολλὰ φιλανθρωπικὰ καταστήματα. Εἶναι σπουδαῖον σιδηροδρομικὸν κέντρον καὶ ἔχει σημαντικὸν ἐμπόριον γεωργικῶν προϊόντων καὶ ἰδίως ὀπωρικῶν, ἐργοστάσια μηχανῶν καὶ ἐπίπλων, ἀλευρομύλους κτλ. Ἐκτίσθη τῷ 1833. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχουσι σπουδαῖα μεταλλεῖα γύψου. —2) Πόλις τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἐν τῇ πολιτείᾳ Γουισκόνσιν, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Γουισκόνσιν, ὁ ὁποῖος τέμνει αὐτὴν εἰς δύο μέρη. Εἶναι πρωτεύουσα τῆς κομιτείας Γούντ καὶ ἔχει 6 521 κατ. Εἶναι σιδηροδρομικὸν κέντρον καὶ ἔχει σημαντικὰ ἐργοστάσια μηχανῶν καὶ βαγονίων. —Μ.

Γκράϊντς (Greinz), *Ροδόλφος*. Γερμανὸς θεατρικὸς συγγραφεὺς ἐκ Τυρόλου, γεννηθεὶς τῷ 1866. Ἐσπούδασεν εἰς τὰ πανεπιστήμια τοῦ Γκρὰτς καὶ Ἴννσμπρουγκ φιλοσοφίαν καὶ ἱστορίαν τῆς τέχνης. Ἡ συγγραφική του ἐργασία ἤρχισε τῷ 1895 διὰ δραμάτων ἀναβιβασθέντων ἐν Μονάχῳ. Εἶναι ὁ πρῶτος Τυρολὸς τοῦ ὁποίου ἔργα ἐπαιχθησαν ἐν Γερμανίᾳ. Τούτων κυριώτερα εἶναι: «Τὸ αὐγὸ τοῦ Κολόμβου», «Μεταλλωρύχοι», «Ὁ συνεργάτης», κτλ.

Γκραίσσε (Grässe), *Θεόδωρος*. Διαπρεπὴς Γερμανὸς βιβλιογράφος καὶ ἱστορικὸς τῆς λογοτεχνίας (1814—1885). Διετέλεσε διευθυντὴς τῆς βιβλιοθήκης τοῦ βασιλέως τῆς Σαξωνίας, τοῦ νομισματικοῦ μουσείου κ.τ.λ. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ πρωτεύουσιν: «Ἐγχειρίδιον τῆς ἱστορίας τῆς λογοτεχνίας πάντων τῶν γνωστῶν λαῶν» (1837—1860, 4 τόμοι), «Θησαυρὸς σπανίων καὶ πολυτίμων βιβλίων» (1857—1867, 6 τόμοι), «Ὁ θρῦλος τοῦ περιπλανωμένου Ἰουδαίου» (1844), «Ὁ θρῦλος τοῦ ἱππότου Ταγχόϋζερ» (1846), «Ὁ Ταγχόϋζερ καὶ ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος» (1861), «Θησαυρὸς θρύλων τῶν Σαξώνων» (1855), «Ἐγχειρίδιον νομισματολογίας» (1853). Τέλος μετέφρασε τὰ «Gesta Romanorum» καὶ ἐξέδωκε «Τὸν χρυσοῦν θρῦλον» (Legenda aurea) τοῦ Ἰακώβου Α. Βοράτζινε.

Γκραίσσελ (Grässel), *Χάνς*. Γερμανὸς ἀρχιτέκτων, γεννηθεὶς τῷ 1860. Ὠκοδόμησεν ἐν Μονάχῳ πολλὰ σχολικὰ ἱδρύματα, τὸ περιώνυμον ὀρφανοτροφεῖον, τὸ νοσοκομεῖον τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ τὸ διδασκαλεῖον τῶν θηλέων, ἔχων ὑπ' ὄψιν αὐτοῦ τὴν παλαιὰν βαυαρικὴν ἀρχιτεκτονικήν. Πλὴν τούτων εἰργάσθη εἰς τὸ ἀρχιτεκτονικὸν μέρος τῶν μνημείων τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου ἐν Νυρεμβέργῃ, τοῦ πρίγκιπος Λουιτπόλδου ἐν Φύρτ καὶ Λουδοβίκου τοῦ Β' ἐν Μονάχῳ. Ὁ Γκραίσσελ διεκρίθη καὶ ὡς συγγραφεύς. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ πρωτεύουσι: «Κοιμητήρια καὶ ἐπιτάφια μνημεῖα» (1909), «Τὸ ἐν Μονάχῳ νοσοκομεῖον τοῦ ἁγίου Πνεύματος» (1910), «Ἡ χριστιανικὴ τέχνη» (1910).

Γκραίτερ (Gräter), *Φρειδερῖκος Δαυίδ*. Γερμανὸς σκανδιναυολόγος (1768—1830). Μετέφρασεν εἰς τὴν γερμανικὴν πολλὰ ᾄσματα τῶν ἀρχαίων Σκανδιναυῶν, τὰ ὁποῖα ἐξέδωκεν ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὰ ἄνθη τοῦ Βορρᾶ». Ἵδρυσε τὰ σκανδιναυολογικὰ περιοδικὰ «Μπράγκουρ» καὶ «Ἰντούνα-Χερμόντε», παρασχὼν οὕτω πολύτιμον εἰς τὴν μελέτην τοῦ ἀρχαίου γερμανικοῦ πολιτισμοῦ συμβολήν. Τὴν ἀλληλογραφίαν του μετὰ τοῦ Ἰακώβου Γκρίμμ (1810—1813) ἐξέδωκε τῷ 1877 ὁ Φίσσερ.

Γκράϊτς (Greiz) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Θουριγγίᾳ, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Βάϊσσεν-Ἔλστερ, ἔχουσα 34.120 κατοίκους (ἀπογρ. 1919). Ἦτο πρωτεύουσα τοῦ πρώην πριγκιπάτου Ρούς (Reuss) καὶ ἔχει ἀκόμη πριγκιπικὸν φρούριον.

Γκραίτς (Graetz), *Ἑρρῖκος*. Γερμανὸς ἱστορικός, ἀποθανὼν τῷ 1817. Καθηγητὴς εἰς τὴν ἰσραηλιτικὴν θεολογικὴν σχολὴν καὶ μετὰ ταῦτα εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Βρεσλαυίας (1853). Συνέγραψεν: «Ἱστορία τῶν Ἑβραίων ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερον» (1853—1876), «Σινᾶ καὶ Γολγοθᾶς» (1854), «Οἱ Ἰουδαῖοι τῆς Ἱσπανίας» κ. ἄ. Ν. Π —Λ.

— **Γκραίτς** (Graetz), *Λέων*. Σύγχρονος Γερμανὸς φυσικὸς γεννηθεὶς τῷ 1856. Τῷ 1893 ἔγινε καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου. Συνέγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Ὁ ἠλεκτρισμὸς καὶ αἱ ἐφαρμογαί του» (22α ἔκδ. 1924), «Φυσική» (5η ἔκδ. 1923), «Ἐπίτομος ἠλεκτρολογία» (15η ἔκδ. 1923), «Τὸ φῶς καὶ τὰ χρώματα» (5η ἔκδ. 1922), «Ἡ Φυσικὴ καὶ αἱ ἐφαρμογαί της» (2α ἔκδ. 1924), «Ἡ ἀτομικὴ θεωρία» (5η ἔκδ. 1925), «Ὁ αἰθὴρ καὶ ἡ θεωρία τῆς σχετικότητος» (1925), «Παλαιότεραι ὑποθέσεις καὶ νέα γεγονότα τῆς Φυσικῆς» 1925). Ἐξέδωκεν ἐπίσης πεντάτομον σύγγραμμα ἐπὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ καὶ τοῦ μαγνητισμοῦ τῇ συνεργασίᾳ τῶν ἀρίστων Γερμανῶν ἐπιστημόνων. ΑΝ. Δ.

Γκραίυ (Gray)· βλ. Γκρέϋ.

Γκράϊφ (Greif), *Μαρτῖνος*. Γερμανὸς ποιητὴς (1839—1911). Ἀπὸ τοῦ 1859—1867 ἀνώτερος ἀξιωματικός, ἔγραψεν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Φρειδερῖκος Ἑρμάννος Φράυ τὸ δρᾶμα «Χὰνς Σάξ» (1866), ὑπὸ δὲ τὸ πραγματικόν του ὄνομα: «Ποιήματα» (1868), «Νέα τραγούδια καὶ παραμύθια» (1902) καὶ «Λυρικὸν βιβλίον» (1909). Εἶναι εἷς τῶν μεγαλυτέρων λυρικῶν τῆς συγχρόνου Γερμανίας. Ὡς δραματικὸς ἀνήκει εἰς τὴν χορείαν τῶν ἐπιγόνων τοῦ Σίλλερ.

Γκραίφ (Gräf), *Γουσταῦος*. Γερμανὸς ζωγράφος (1821—1895). Διεκρίθη ἰδίᾳ ὡς ζωγράφος ἱστορικῶν σκηνῶν σχετικῶν πρὸς τὸν γερμανικὸν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα.

—**Γκραίφ** (Graeff), *Μιχαήλ*. Γάλλος μηχανικὸς (1812—1884). Νεώτατος διέπρεψεν εἰς τὴν μηχανικὴν ὑποστηρίξας δὲ ὑπὸ τοῦ Μὰκ-Μαὼν ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Δημοσίων ἔργων τῷ 1877. Ἔγραψε: «Περὶ διωρύγων καὶ σιδηροδρόμων» (1861), «Ἐγχειρίδιον ὑδραυλικῆς» (1883) κ. ἄ. Κ. Ν.

—**Γκραίφ** (Gräf), *Χὰνς-Γκέρχαντ*. Γερμανὸς ἱστορικὸς τῆς λογοτεχνίας, γεννηθεὶς τῷ 1864. Ἀπὸ τοῦ 1913—1921 ἐπιμελητὴς τοῦ ἀρχείου Γκαίτε-Σίλλερ. Ἀπὸ τοῦ 1914—1923 ἐκδότης τῶν ἐνιαυσίων «Χρονικῶν τοῦ Συλλόγου Γκαίτε» (Jahrbuch der Goethe-Gesellschaft). Τὸ νεώτερον τῶν ἔργων αὐτοῦ εἶναι: «Τὰ ποιήματα τοῦ Γκαίτε» (1901, 9 τόμοι).

Γκραῖφε (Graefe), *Ἀλβρέχτος φὸν—*. Διάσημος Γερμανὸς καθηγητὴς τῆς ὀφθαλμολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου (1828—1870). Ἐσπούδασεν ἐν Βερολίνῳ καὶ ἐπεσκέφθη τὰς ὀφθαλμολογικὰς κλινικὰς Βιέννης, Πράγας, Παρισίων καὶ Λονδίνου. Ἐπανακάμψας εἰς Βερολῖνον τῷ 1856, ἤρξατο ὡς ὀφθαλμολόγος λίαν ἐνεργοῦ δράσεως. Συνέπεσε τότε ἡ ἀνακάλυψις τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου, ἣν πρῶτος ὁ Γκραῖφε εἰσήγαγεν εἰς τὴν ὀφθαλμολογίαν. Τῷ 1852 ἠκολούθησεν ἡ ἐπὶ ὑφηγεσίᾳ διατριβή του «Περὶ τῆς ἐνεργείας τῶν μυῶν τοῦ ὀφθαλμοῦ», δι' ἧς ἀνέπτυξεν εἰς τὴν ἰατρικὴν ἑταιρείαν τοῦ Βερολίνου τὴν ἐπιτυχῆ ἐγχείρησίν του τοῦ *στραβισμοῦ*, ἐπανορθοῦσαν τὴν διαμαρτίαν ταύτην. Τῷ 1854 ἵδρυσε τὰ «Ἀρχεῖα τῆς ὀφθαλμολογίας», εἰς τὸν α' τόμον τῶν ὁποίων περιέχονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἴδιαι αὐτοῦ ἐργασίαι. Δι' ἀκριβοῦς καὶ μεθοδικῆς ἐξετάσεως τοῦ ὀπτικοῦ πεδίου διηυκρίνισε τὸ ζήτημα τῆς *ἀμβλυωπίας*. Πρῶτος ἔδειξεν ὅτι ἡ ἀδυναμία καὶ ἀπώλεια τῆς ὁράσεως ἐπὶ νόσων ἐγκεφαλικῶν εἶναι ἀποτέλεσμα *νευρίτιδος ὀπτικῆς*, διαπιστώσας ἅμα καὶ τὴν ὑπάρχουσαν σχέσιν μεταξὺ τῶν ὄγκων τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τῆς νευρίτιδος ἐκ «στάσεως τῆς θηλῆς». Ἐπίσης ἀνεῦρε τὴν ἐμβολὴν τῆς κεντρικῆς ἀμφιβληστροειδοῦς ἀρτηρίας, εἰς περιπτώσεις αἰφνιδίας τυφλώσεως τοῦ ἑνὸς μέρους. Ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἐφαρμοσθεῖσα ἐγχείρησις τῆς *ἰριδεκτομῆς* διὰ τὰς *γλαυκωματώδεις* παθήσεις εὐεργέτησε τοὺς πάσχοντας ἐκ τῆς νόσου ταύτης, ἡ δὲ τροποποίησις τῆς ἐγχειρητικῆς μεθόδου τοῦ καταρράκτου διὰ τῆς *γραμμοειδοῦς* ἐξαγωγῆς τούτου, ἠλάττωσε τὴν ἀπώλειαν ἀπὸ 10 % εἰς 2—3 %. Τῷ 1882 ἀνηγέρθη αὐτῷ μνημεῖον ἐν Βερολίνῳ. Ο. ΡΑΛΛΙΔΗΣ

—**Γκραῖφε** (Gräfe), *Ἀλβρέχτος φὸν—*. Γερμανὸς πολιτικός, υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Ἀπὸ τοῦ 1912—1918 μέλος τῆς Βουλῆς τοῦ Μεκλεμβούργου, 1912—1918 βουλευτὴς ἐν τῇ γερμανικῇ Βουλῇ, ἀνήκων εἰς τὸ κόμμα τῶν συντηρητικῶν, βραδύτερον μέλος τῆς ἐθνοσυνελεύσεως ὡς ἐθνικόφρων. Τῷ 1923 προσεχώρησεν εἰς τὸ ἐθνικοσοσιαλιστικὸν φιλελεύθερον κόμμα.

— **Γκραῖφε** (Graefe), *Ἀλφρέδος-Κάρολος*. Γερμανὸς ὀφθαλμολόγος (1830—1899), ἐξάδελφος τοῦ ὀφθαλμολόγου Ἀλβέρτου φὸν Γκραῖφε. Διδάκτωρ τῷ 1854 ἐν Χάλλῃ μὲ τὴν ἐναίσιμον διατριβὴν «De canaliculorum lacrymalium natura». ἔγραψε καὶ «Περὶ κλινικῆς ἀναλύσεως τῶν διαταραχῶν τῆς κινητικότητος τοῦ ὀφθαλμοῦ» (Βερολῖνον 1858), «Περὶ ἰσχαιμίας τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς», «Περὶ θεραπείας μετεγχειρητικῶν τραυμάτων τοῦ ὀφθαλμοῦ», «Περὶ ἐξαγωγῆς ἀώρου καταρράκτου», «Περὶ ἐξορύξεως τοῦ βολβοῦ», «Περὶ καθαρτικῆς καὶ ἀντισηπτικῆς θεραπείας τῶν ἐπιπεφυκιτίδων καὶ ἰδίως τῶν ἐκ γονοκοκκικῆς προελεύσεως τῶν νεογνῶν» κτλ. Τῷ 1873 διωρίσθη καθηγητὴς καὶ διευθυντὴς τῆς ὀφθαλμολογικῆς κλινικῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Χάλλης. Ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Saemisch συνέγραψε τὴν μεγάλην «Ὀφθαλμολογίαν» (1874—1880). Ο. Ρ.

— **Γκραῖφε** (Gräfe), *Κάρολος-Φερδινάνδος φὸν—*. Γερμανὸς ἰατρὸς (1787—1840). Διετέλεσε καθηγητὴς καὶ διευθυντὴς τῆς χειρουργικῆς κλινικῆς ἐν Βερολίνῳ. Ὑπῆρξεν ἀριστοτέχνης ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς πλαστικῆς χειρουργικῆς. Α. Α.

Γκράϊφενμπεργ (Greifenberg) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Στεττίνου τῆς ἐπαρχίας Πομμερανίας τῆς Πρωσσίας. Ἔχει 9000 κατοίκους, ἐξ ὧν ἀρκετοὶ Ἑβραῖοι διατηροῦντες καὶ συναγωγήν. Ἐν αὐτῇ καὶ ὀρειχάλκινον ἄγαλμα τοῦ Γουλιέλμου Α'. Ἔχει ἀκμάζουσαν μηχανουργίαν.

Γκραίφενπεργ (Gräfenberg) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τσεχοσλοβακίας ἐν τῇ πρώην αὐστριακῇ Σιλεσίᾳ, 60 χλμ. ἀπὸ Τροππάου. Κάτοικοι 1200. Περίφημος διὰ τὴν τοποθεσίαν καὶ τὰ μεταλλικά της ὕδατα.

Γκραϊφενχάγκεν (Greifenhagen) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Στεττίνου τῆς ἐπαρχίας Πομμερανίας τῆς Πρωσσίας, ἐπὶ τοῦ Ρέγκλιτς, παραποτάμου τοῦ Ὀδέρου. Ἀκμάζει ἡ παραγωγὴ δημητριακῶν καὶ λαχανικῶν. Κάτοικοι 7.000.

Γκραίφρατ (Gräfrath) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Πρωσσίας ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Ντύσσελντορφ τῆς ἐπαρχίας τοῦ Ρήνου, ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Ἴτερμπαχ. Κάτοικοι 6.000 ἀσχολούμενοι περὶ τὴν βιομηχανίαν σιδήρου καὶ χάλυβος.

Γκράϊφσβαλντ (Greifswald), *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν τῇ περιοχῇ Στράλσουντ τῆς ἐν Πρωσσίᾳ Πομμερανίας, ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Ρὶκ (Ryk). Κάτοικοι 34,374 (ἀπογραφὴ 1919). Βιομηχανίαι ἀκμάζουσαι εἶναι ἡ ἐπεξεργασία χυτοσιδήρου, ἡ ναυπηγικὴ καὶ ἡ ἁλιεία. Σημαντικὸς ποτάμιος λιμὴν καὶ σταθμὸς πλείστων διασταυρουμένων σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, ἔχει πανεπιστήμιον ἱδρυθὲν ἀπὸ τοῦ 1456 ὑπὸ τοῦ δημάρχου Ἑρρίκου

Digitized by Google

Ρούμπενοβ, οὗτινος ὑπάρχει καὶ μνημεῖον, βιβλιοθήκην ἐξ 150,000 τόμων καὶ 8,000 χειρογράφων, καλλιτεχνικόν, ζῳολογικὸν καὶ ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον, βοτανικὸν κῆπον, ἰνστιτοῦτον ἰατρικῆς, γεωπονικὴν σχολὴν κλπ. Ἡ κτίσις τῆς πόλεως ἀνάγεται εἰς τὸ 1241, τὸ δὲ παλαιὸν αὐτῆς ὄνομα ἦτο *Γκρίπερσβάλντε* (Griperswalde). Κατὰ τὸν Τριακονταετῆ πόλεμον ὠχυρώθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος, τῷ 1631 περιῆλθεν εἰς τὴν κυριαρχίαν τῆς Σουηδίας, ἀπεδόθη δὲ εἰς τὴν Γερμανίαν μετὰ τὴν συνθήκην τῆς Βεστφαλίας. Τῷ 1715 κατελήφθη ὑπὸ τῆς Δανίας, τῷ 1721 ὑπὸ τῆς Σουηδίας καὶ τῷ 1815 περιῆλθεν εἰς τὴν Πρωσσίαν. Ἔχει ἀξιοθαύμαστα ἀρχιτεκτονήματα, ἀντιπροσωπευτικὰ τῆς γοτθικῆς τέχνης.

Γκράϊφφενμπεργ (Greiffenberg) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Σιλεσίᾳ τῆς Πρωσσίας, παρὰ τὸ Λαϊβενμπεργ (Löwenberg), ἔχουσα πληθυσμὸν 4000 κατοίκων. Παρ' αὐτὴν τὰ ἐρείπια τῆς πόλεως *Γκράϊφενστάϊν*.

γκράλ, ἡ *γκράαλ* (Gral, Gréal, Grail) *τὸ ἅγιον*. Θρυλικὸν ποτήριον ἀναφερόμενον καὶ ἐξυμνούμενον διὰ τὰς θαυμασίας του ἰδιότητας ἐν τῷ βρεττανικῷ Ἀρθουρικῷ κύκλῳ τῶν «Ἱπποτῶν τῆς Στρογγύλης Τραπέζης». Τὸ ποτήριον τοῦτο ἐχρησιμοποιήθη, κατὰ τὴν παράδοσιν, ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ Μυστικῷ δείπνῳ, τὴν δ' ἐπομένην ὑπὸ τοῦ Ἰωσὴφ ἐξ Ἀριμαθείας, ὅστις περισυνέλεξεν ἐντὸς αὐτοῦ τὰς σταγόνας αἵματος, αἱ ὁποῖαι ἔσταζον ἐκ τῶν πληγῶν τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τὴν ἀποκαθήλωσιν. Ἡ ἀρχαιοτέρα περὶ αὐτοῦ παράδοσις χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ Ροβέρτος ντὲ Μπορὸν συνέθεσεν εἰς ὀκτασυλλάβους στίχους ποιητικὴν τριλογίαν, ἧς τὸ πρῶτον μέρος ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Fr. Michel ἐν Βορδὼ τῷ 1841 μὲ τὸν τίτλον «Roman du saint Graal». Ἐν αὐτῷ ἀναφέρεται ὅτι τὸ ποτήριον τοῦτο ἐκομίσθη εἰς Ἀγγλίαν ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰωσὴφ ἐξ Ἀριμαθείας καὶ παρέμεινεν ἐπὶ αἰῶνας κεκρυμμένον, ἀνευρέθη δὲ χάριτι θείᾳ μετὰ πολλὰς ἀναζητήσεις ὑπὸ τινος ἐναρέτου καὶ ἁγνοῦ ἱππότου, ὀνόματι Περσεβάλ. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως ἡ παράδοσις αὕτη ὑπέστη διαφόρους παραλλαγάς. Παρὰ τοῖς Γερμανοῖς ποιηταῖς Βόλφραμ Ἔσσενμπαχ καὶ Ἀλβέρτῳ Σάρφενμπεργκ, τὸ γκράαλ ἀναφέρεται πλέον ὡς πολύτιμος καὶ θεραπευτικὸς λίθος, δημιουργηθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. Παραδοθεὶς κατ' ἀρχὰς πρὸς φύλαξιν εἰς τοὺς ἀγγέλους, οἱ ὁποῖοι εἶχον παραμείνει οὐδέτεροι κατὰ τὴν μεταξὺ Θεοῦ καὶ διαβόλου πάλην, ἀνετέθη κατόπιν εἰς τοὺς Τεμπλάϊζεν, ταξιν ἀνθρώπων μυστηριωδῶν, τῇ ἐκλογῇ τοῦ Θεοῦ. Κατ' ἄλλην τέλος παράδοσιν τὸ γκράλ, ἅμα τῇ χρησιμοποιήσει του ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ, μετεφέρθη ὑπὸ ἀγγέλων εἰς τοὺς οὐρανούς, ὅπου καὶ θὰ παραμείνῃ μέχρις οὗ εὑρεθῇ οἰκογένειά τις θνητῶν ἀρκούντως εὐσεβὴς καὶ ἁγνὴ ὅπως τὸ διαφυλάξῃ ὡς παλλάδιον. Ποτήριον νομιζόμενον ὡς γκράλ ἐφυλάσσετο ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου τῆς Γενεύης· προήρχετο, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἐκ τῆς λείας τὴν ὁποίαν ἀπεκόμισαν κατὰ τὸ 1101 οἱ Γενουᾶται ἐκ τῆς καταλήψεως τῆς Καισαρείας καὶ προὐκάλει πολλὰ καὶ μεγάλα θαύματα. Μεταφερόμενον κατὰ διαταγὴν τοῦ Ναπολέοντος Α' εἰς Παρισίους, ἐθρυμματίσθη. Τὰς περὶ γκράλ, ὡς θαυματουργοῦ ἀντικειμένου δυναμένου νὰ παράσχῃ πᾶν τὸ ποθητὸν εἰς τὸν κατέχοντα, παραδόσεις ἐχρησιμοποίησεν ὁ Βάγνερ ἐν τῷ «Πάρσιφαλ».

Γκράαλ τοῦ Α' αἰῶνος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *P. Paris*, Les Romans de la table ronde (Paris 1848—1877). — *Birch - Hirschfeld*, Die Sage vom Gral (Leipzig 1878). — *J. L. Weston*. Sir Perceval Studies (London 1909 τ. Β'). — *A. Nutt*, The Legends of the holy Grail (1902). — *P. Hagen*, Der Gral (Strassburg 1900). — *G. Paris*, ἐν «Encyclopédie des sciences religieuses λ. Graal. — *J. Hastings*, Encyclopaedia of Religion and Ethics ἐν λ. Grail. — *Vigouroux*, Dictionnaire de la Bible ἐν λ. plat.

Θ. Π.

Γκραμάτικα (Gramatica), *Ἴρμα*. Ἰταλὶς ἠθοποιὸς γεννηθεῖσα ἐν Φιούμε τῷ 1870. Μία τῶν σπουδαιοτέρων συγχρόνων θεατρικῶν μορφῶν. Ἔπαιξε καὶ ἐδημιούργησε πλείστους ρόλους μετὰ τῆς νεωτέρας της ἀδελφῆς Ἔμμας. Μ. ΒΑΛΣΑΣ

Γκράμμ (Gramme), *Ζηνόβιος*. Γάλλος ἠλεκτρολόγος (1826—1901). Διεκρίθη διὰ τὸ ἐφευρετικόν του πνεῦμα, ἀνακαλύψας (1867) τὴν δυναμοηλεκτρικὴν μηχανὴν παραγωγῆς ἐναλλασσομένου ρεύματος, μετὰ διετίαν δὲ τὴν τοῦ συνεχοῦς ρεύματος. Τῷ 1872 κατεσκεύασε τὴν πρώτην βιομηχανικὴν δυναμοηλεκτρικὴν μηχανήν. ΑΝ. Δ.

Γκραμμὰ (Grammat), *Ἀντώνιος*. Γάλλος στρατηγὸς (1866—1924). Ἐξελθὼν τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου τοῦ Σαὶν Σύρ, ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ πεζικοῦ, ὑπηρέτησεν εἰς διαφόρους μονάδας καὶ παρὰ τῷ γενικῷ ἐπιτελείῳ, κατὰ δὲ τὴν ἔναρξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ὡς διοικητὴς ταξιαρχίας. Κατὰ τὸ ἀπὸ Ἰουνίου 1918 μέχρι τοῦ 1922 χρονικὸν διάστημα διετέλεσεν ἀρχηγὸς τῆς ἐν Ἑλλάδι γαλλικῆς στρατιωτικῆς ἀποστολῆς, μὴ ἀπασχοληθεὶς ὅμως εἰς τὰς πολεμικὰς παρασκευὰς καὶ ἐνεργείας τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

Γκραμμὸν (Grammont) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Βελγίου, ἐν τῷ νομῷ τῆς ἀνατολικῆς Φλάνδρας, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ντάντρ. Κάτ. 12 000. Ἔχει χρωματουργεῖα, βυρσοδεψεῖα, σαπωνοποιεῖα, ζυθοποιεῖα καὶ ἐργοστάσια μαύρων δαντελλῶν. Πόλις παλαιά, ἔχει δημαρχεῖον γοτθικοῦ ρυθμοῦ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος καὶ μοναστήρια. —Μ.

Γκραμμὸν (Grammont), *Ἰάκωβος*. Γάλλος πολιτευτὴς (1792—1862). Διέπρεψεν ὡς στρατιωτικὸς (1812), προαχθεὶς εἰς στρατηγὸν (1848). Ἐξελέγη πληρεξούσιος τοῦ Λουὰρ ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει. Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ὁ πρῶτος ἐν Γαλλίᾳ νόμος περὶ προστασίας τῶν ζῴων. Κ. Ν.

Γκραμὸν (Gramont) *[Γεωγρ.]*. Πολίχνη τῆς κάτω Ναβάρρας. Γνωστὴ κυρίως διότι ἔδωκε τὸ ὄνομά της εἰς τὸν μεγάλον γαλλικὸν οἶκον τῶν *Γκραμόν*.

Γκραμὸν (Gramont), *Ἀντώνιος Γ' ντὲ*—. Γάλλος στρατάρχης (1604—1678). Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἔλαβε μέρος εἰς πλείστας ἐπιχειρήσεις. Ἐγκαταλείψας τὴν Γαλλίαν (1625) κατατάσσεται ὑπὸ τὸν Γερμανὸν στρατάρχην Τίλλυ, λαμβάνει μέρος εἰς τοὺς πολέμους τῆς αὐτοκρατορίας καὶ ὀνομάζεται στρατηγὸς ἐν Μαντούῃ (1630) ἀμυνθεὶς τοῦ φρουρίου τούτου ἡρωϊκῶς. Ἐπανελθὼν εἰς Γαλλίαν (1633) καταλαμβάνει διαφόρους θέσεις καὶ ὀνομάζεται στρατάρχης (1641). Λαμβάνει μέρος καθ' ὅλον τὸν τριακονταετῆ πόλεμον. Ὑπουργὸς (1653), πρέσβυς εἰς Μαδρίτην καὶ ἀρχιστράτηγος εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις τῆς Φλάνδρας (1667). Ἀπομνημονεύματα αὐτοῦ ἐδημοσιεύθησαν τῷ 1716. Ν. Π.—Λ.

— **Γκραμὸν** (Gramont), *Ἀντώνιος Δ' ντὲ*—. Στρατάρχης τῆς Γαλλίας (1672—1725). Ἔλαβε μέρος εἰς πάσας τὰς ἐκστρατείας (1688—1712). Ν. Π.—Λ.

— **Γκραμὸν** (Gramont), *Ἀντώνιος - Ἀλφρέδος, δοὺξ ντὲ*—. Γάλλος πολιτικὸς καὶ διπλωμάτης (1819—1880). Ἀξιωματικὸς κατ' ἀρχάς, παρῃτήθη ἐπὶ δευτέρας αὐτοκρατορίας, ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν. Πρέσβυς ἐν Γερμανίᾳ, Ἰταλίᾳ (1857) καὶ Αὐστρίᾳ (1861). Ἐκλήθη ἐν Γαλλίᾳ ὅπως ἀναλάβῃ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν (1870). Διὰ τῆς πολιτικῆς του ἐγένετο αἴτιος τῆς προκλήσεως τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου. Μὴ ἀρκεσθεὶς εἰς τὴν προφορικήν, ἐζήτησε καὶ ἔγγραφον δήλωσιν τοῦ Γουλιέλμου Α', ὅτι οὔτε εἰς τὸ μέλλον θὰ ἐπέτρεπε τὴν ἄνοδον Γερμανοῦ πρίγκιπος εἰς τὸν ἱσπανικὸν θρόνον, τοῦθ' ὅπερ ἐχρησίμευσεν εἰς τὸν Βίσμαρκ ὡς ἀφορμὴ ἐπιταχύνσεως τοῦ πολέμου. Τὴν 15 Ἰουλίου 1870 ὁ Γκραμὸν ἀνήγγειλεν ἀπὸ τοῦ βήματος τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου. Τὴν 10 Αὐγούστου ἀπεχώρει μεθ' ὁλοκλήρου τῆς κυβερνήσεως Ὀλλιβιέ. Μετὰ τὸν πόλεμον ἔζησεν ἰδιωτεύων καὶ προσπαθῶν διὰ συγγραμμάτων καὶ δημοσιευμάτων ὡς τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Γαλλία καὶ ἡ Πρωσσία πρὸ τοῦ πολέμου» (1872), νὰ ἀποσείσῃ τὰς εὐθύνας του. Ν. Π.—Λ.

— **Γκραμὸν** (Gramont), *Βεατρίκη ντὲ Σουαζέλ, δούκισσα ντὲ*—. Ἀδελφὴ τοῦ ὑπουργοῦ τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ' ντὲ Σουαζὲλ (1730—1794), ἀπέτρεψε τὸν γάμον τούτου μετὰ τῆς Ντυμπαρύ. Συλληφθεῖσα ἐπὶ τρομοκρατίας (1794) ἐκαρατομήθη. Ν. Π.—Λ.

— **Γκραμὸν** (Gramont), *Γαβριὴλ ντὲ*—. Γάλλος θεολόγος (1480—1534). Ἐπίσκοπος εἰς Τάρμπ (1522). Μυστικοσύμβουλος Φραγκίσκου τοῦ Ι'. εἰργάσθη μετὰ ζήλου παρὰ τῷ Καρόλῳ Ε' πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ κυρίου του (1526), μείνας ὁ ἴδιος ὅμηρος. Ἐγένετο καρδινάλιος (1530). Ν. Π.—Λ.

— **Γκραμὸν** (Gramont), *Λουδοβῖκος ντὲ*—. Γάλλος δημοσιογράφος, λογοτέχνης καὶ ποιητής, γεννηθεὶς τῷ 1854. Ἀπὸ τὰ ἔργα του ἀξίζει νὰ μνημονευθοῦν: «Ἔμμετρος μετάφρασις τοῦ Ὀθέλλου» (1882), «Σιμόνη» (1892), «Εὐχαγγελίνη» (1895), «Τὸ περιδέραιον τῆς πτωχείας» (1890) κ. ἄ. Ν. Π.—Λ.

— **Γκραμὸν** (Gramont), *Φερδινάνδος ντὲ*—. Ποιητὴς καὶ λογογράφος (1815—1897). Ἀξιωματικός, παραιτηθεὶς τοῦ στρατεύματος, ἐπεδόθη εἰς τὴν φιλολογίαν, συνδεθεὶς μετὰ τοῦ Μπαλζάκ, μεθ' οὗ συνειργάσθη εἰς τὰ πρῶτα ἔργα του. Ἐδημοσίευσε: «Σονέττα» (1840), «Τὸ βιβλίον τοῦ Ἰώβ» μεταφρασθὲν εἰς στίχους (1843), «Τραγούδια καὶ Ροντό», γιὰ παιδιὰ (1879—1880) κ. ἄ. Ν. Π.—Λ.

— **Γκραμὸν** (Gramont), *Φιλιμπέρτος ντὲ*—. Γάλλος στρατηγὸς (1621—1707). Μολονότι προωρίζετο διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ἐτράπη πρὸς τὰ στρατιωτικά. Ἱπποτικὸς καὶ ὡραῖος διεκρίθη εἰς τὴν αὐλήν. Ἠκολούθησε τὰς ἐν Φλάνδρᾳ ἐπιχειρήσεις ὑπὸ τὸν Τυρὲν καὶ Κοντέ, προαχθεὶς εἰς στρατηγόν. Ἕνεκεν ἐρωτικῶν ἀντιζηλιῶν πρὸς τὸν βασιλέα Λουδοβῖκον ἠναγκάσθη νὰ ἀπέλθῃ εἰς Ἀγγλίαν· γνωρισθεὶς μὲ τὴν ἀδελφὴν τοῦ Χάμιλτον ἐνυμφεύθη αὐτήν. Ἀπομνημονεύματα τοῦ ντὲ Γκραμὸν ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ Χάμιλτον (1713). Ν. Π.—Λ.

Γκράμπε (Grabbe), *Χριστιανὸς-Ντίτριχ*. Γερμανὸς δραματικὸς γεννηθεὶς ἐν Ντέτμολτ τῷ 1801 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1836. Ἐσπούδασε νομικὰ ἐν Λειψίᾳ καὶ ἐν Βερολίνῳ, φοιτητὴς δὲ ἔτι εἱλκύσθη ἀπὸ τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν θέατρον. Διήνυσε βίον πολυτάραχον. Τῷ 1827 ἐδημοσίευσε δύο τόμους δραματικῶν ἔργων (Dramatische Dichtungen, Φραγκφούρτη). Τὸ ἔργον του εἶναι ἐντελῶς ἄνισον· συνίσταται ἐκ τραγῳδιῶν καὶ κωμῳδιῶν ἔνθα τὸ παράδοξον ἐξεζητημένον γειτνιάζει μετὰ μεγαλειωδῶν ἐμπνεύσεων. Τὸ καλύτερόν του σκηνικὸν δημιούργημα εἶναι ὁ «Ἀννίβας» (1835). [Βλ. ἀπομνημονεύματα τοῦ Ἴμμερμαν Ἀμβ. 1843, 2 τ.) καὶ βιογραφίαν ὑπὸ *Duller* καὶ *Ziegler*, Düsseldorf 1855.] Μ. ΒΑΛΣΑΣ

Γκραμπόφσκυ (Grabowski), *Ἀμβρόσιος*. Πολωνὸς ἱστοριογράφος τῆς πόλεως Κρακόβου (1782—1879), συγγράψας πολλὰ καὶ λόγου ἄξια ἔργα.

— **Γκραμπόφσκυ** (Grabowski), *Μιχαήλ*. Πολωνὸς κριτικὸς (1805—1863). Ἔγραψε δύο τόμους ὑπὸ τὸν τίτλον «Φιλολογία καὶ Κριτική» (1837), ἐν οἷς ἀναλύει τὴν ποίησιν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος καὶ ἰδίᾳ τὰ οὐκρανικὰ ᾄσματα. Πρῶτος ὑπέδειξε τὴν ἀξίαν τῶν Πολωνῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων καὶ διεξῆρε τὴν λαϊκὴν πολωνικὴν δημιουργίαν. Π. ΛΕΦΑΣ

Γκράμσι (Gramsi), *Μιχαήλ*. Φιλέλλην ἐκ Νεαπόλεως τῆς Ἰταλίας, ὅπου ἐγεννήθη τῷ 1787. Ἀκολουθήσας τὸ στάδιον τῶν ὅπλων, ἔφθασε μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ λοχαγοῦ εἰς τὸ βασίλειον τῶν Δύο Σικελιῶν. Εἶχε συνδεθῆ διὰ στενῆς φιλίας μὲ πολλοὺς Σουλιώτας καὶ ἄλλους Ἕλληνας ὑπηρετοῦντας εἰς τὸν αὐτὸν στρατὸν ὑπὸ τὸν Τζούρτζ. Ἐνθουσιασθεὶς ἀπὸ τὴν κήρυξιν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, παρῃτήθη τῶν τάξεων καὶ παρέσυρε πλείστους πυροβολητὰς καὶ πυροτεχνουργούς, ὧν μεγίστην ἀνάγκην εἶχον οἱ Ἕλληνες. Καταταχθεὶς μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ λοχαγοῦ, ὁ Γκράμσι ὑπηρέτησε διευθύνων τὸ πυροβολικὸν τοῦ πρώτου Τακτικοῦ. Ἰδίως ἠνδραγαθησεν εἰς τὸ Ναύπλιον τῷ 1822, ὁπότε, χάρις εἰς τὴν ἑτοιμότητά του, συνέλαβε τὸ ἀγγλικὸν βρίκιον, ὅπερ ἔφερε τρόφιμα εἰς τοὺς πολιορκουμένους Τούρκους. Κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Ἰμβραὴμ προσέφερε διπλᾶς ὑπηρεσίας, διότι οὐχὶ μόνον ὑπηρέτησεν ὡς ἄριστος πυροβολητὴς ἐν Ναυαρίνῳ, Μανιακίῳ καὶ κατόπιν εἰς τὰ Τρίκορφα, τὴν Νταβιὰν καὶ ἀλλαχοῦ, ἀλλ' ἀκόμη ὑπῆρξε καὶ σύνδεσμος μεταξὺ τῶν ὑπηρετούντων τὸν Ἰμβραὴμ συμπατριωτῶν του καὶ τῶν ἄλλων Γάλλων καὶ Ἱσπανῶν ἀξιωματικῶν, παρ' ὧν ἠρύετο πολυτίμους πληροφορίας καὶ τὰς διεβίβαζε τῷ Δημητρίῳ Ὑψηλάντῃ, πρὸς ὃν ἔτρεφε μέγιστον σέβας. Ὁ Γκράμσι μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν παρέμεινεν ἐν Ἑλλάδι, ἔνθα ἐπὶ μακρὸν ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τοῦ κράτους εἰς διαφόρους τεχνικὰς ὑπηρεσίας. Ἀπέθανε βαθύγηρως τῷ 1873. Γ. Δ. Κ.

Γκρὰν (Gran) *[Γεωγρ.]*. Κομητεία, πόλις καὶ ποταμὸς τῆς Ουγγαρίας. Ἡ κομητεία μαγυαριστὶ καλεῖται *Ἐστεργκαμ* καὶ ἔχει ἔμβαδὸν 1077 τετρ. χιλμ. μετὰ 90 536 κατοίκων. Ἡ πόλις κεῖται παρὰ τὸν Δούναβιν πρὸς Β. τῆς Βουδαπέστης καὶ ἔχει 17.881 κατοίκους. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχουν μεταλλικαὶ πηγαί. Ὁ ποταμὸς καλεῖται ἐπίσης καὶ *Γκαράμ*, πηγάζει παρὰ τὴν Κάτω Τάτρα καὶ χύνεται εἰς τὸν Δούναβιν παρὰ τὴν ὁμώνυμον πόλιν μετὰ ροῦν 242 χλμ. —Μ.

Γκρανάντα (Granada)· βλ. Γρενάδη.

Γκρανάντα (Granada), *Λουδοβῖκος ντὰ*—. Ἱσπανὸς συγγραφεὺς (1505—1588). Εἰσελθὼν εἰς τὸ τάγμα τῶν Δομινικανῶν ἐγένετο μοναχὸς καὶ προσεληφθη ὡς ἐπίσημος ἐξομολογητὴς τῆς ἀντιβασιλίσσης Κατερίνας. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του ἐνεκλείσθη εἰς τὸ μοναστήριον τῆς Λισσαβῶνος. Εἶναι ὁ διασημότερος ἐκκλησιαστικὸς ρήτωρ τῆς Ἱσπανίας. Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι: «Ὁ ὁδηγὸς τῶν ἁμαρτωλῶν» (1570), «Εἰσαγωγὴ εἰς τὸ σύμβολον τῆς πίστεως» (1572), «Συλλογὴ θρησκευτικῶν διδασκαλιῶν» (1572) κτλ. Ν. Π.—Λ.

Γκρανάντος (Granados y Campina), *Ἐρρῖκος*. Ἱσπανὸς μουσουργὸς καὶ κλειδοκυμβαλιστής, γεννηθεὶς τῷ 1867. Συνέθεσε τὰ μελοδράματα: «Μαρία ντὲλ Κάρμεν» (Μαδρίτη 1898), «Follete» (Βαρκελώνη 1903) καὶ τοὺς «Goyescas» (σκηναὶ ἀπὸ τὸν Γκόϊα), λυρικὴν σύνθεσιν ἀναβιβασθεῖσαν ἐν Παρισίοις τῷ 1919. Ἐπίσης διαφόρους μελῳδίας, λαϊκὰ ᾄσματα (τῆς ἱσπανικῆς Γαλικίας), ἓν συμφωνικὸν ποίημα, ἓν τρίο, ἓν κουάρτουορ, χορούς (Danzus espanolas), ᾄσματα (Cantos de la juventud) καὶ ἄλλα διάφορα (Valses poeticos, Estudios expressivos). Εὗρε τὸν θάνατον ἐν πλῷ, τορπιλλισθέντος τοῦ πλοίου ἐφ' οὗ ἐπέβαινεν, ὑπὸ γερμανικοῦ ὑποβρυχίου κατὰ τὸν Μέγαν πόλεμον. Μ. Β.

Digitized by Google

Γκρανάτσι (Granacci), ***Φραγκῖσκος***. Ἰταλὸς ζωγράφος (1469—1544). Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Γκιρλαντάγιο καὶ συνεδέθη μετὰ τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου, οὗ ἡ ἐπίδρασις εἶναι καταφανής. Ἀξιόλογα ἔργα του εἶναι: «Ἡ Παρθένος μετὰ τοῦ ἁ. Ἰου Μιχαὴλ προσφέρουσα τὸν ζωστῆρά της εἰς τὸν ἅγιον Θωμᾶν», «Ἡ Παρθένος μετὰ τῶν ἁγίων», «Ἡ Παρθένος μεταξὺ τῶν Ἀγγέλων», «Ἡ ἱστορία τῆς ἁγίας Ἀπολλίνης» εἰς 6 μικροὺς πίνακας, τέσσαρες πίνακές του ἀποκείμενοι εἰς τὴν Πινακοθήκην τοῦ Μονάχου («Μαρία ἡ Μαγδαληνή», «Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής», «Ἅγιος Ἱερώνυμος», «Ἡ Παρθένος εἰς τοὺς ἀγρούς»), κ. ἄ. Ι. Μ. Π.

Γκρανβὰλ (Granval), ***Νικόλας-Φραζεβίλ***. Γάλλος πολιτευτὴς καὶ στρατιωτικὸς (1748—1803). Ὡς στρατηγὸς διεξήγαγε τὴν ἐκστρατείαν τῆς Βανδέας (1795). Φίλος τοῦ Λουκιανοῦ Βοναπάρτου. Ἐξελέγη μέλος τοῦ συμβουλίου τῶν πενταχοσίων. Κ. Ν.

— Γκρανβὰλ (Grandval), ***Φραγκῖσκος***. Γάλλος κωμῳδιογράφος (1710—1784) καὶ ἠθοποιὸς τῆς Γαλλικῆς κωμῳδίας (1792). Ἔγραψε διάφορα ἔμμετρα θεατρικὰ ἔργα. Κ. Ν.

Γκραν'βαλλὲ (Grandvallet), ***Ἰωάννης-Βαπτιστής***. Γάλλος σοσιαλιστὴς γεννηθεὶς τῷ 1870. Μηχανικός, εἰργάσθη ὑπὲρ τῆς ἐπαγγελματικῆς ὀργανώσεως τῶν ἐργατῶν. Μέλος τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος καὶ ταμίας αὐτοῦ. —Β.

Γκρανβὲλλ (Granvelle), ***Ἀντώνιος-Περρενώ***. Ἱσπανὸς καρδινάλιος καὶ πολιτικὸς (1517—1586). Ἐσπούδασε θεολογίαν εἰς Λουβαίν, μαθὼν ἑπτὰ γλώσσας τὰς ὁποίας ὡμίλει μετ' ἴσης εὐχερείας. Εἰς ἡλικίαν 23 ἐτῶν διωρίσθη ἐπίσκοπος τοῦ Ἀρράς, εἶτα δὲ σύμβουλος τοῦ κράτους. Τῷ 1580 διεδέχθη τὸν πατέρα του ὡς σφραγιδοφύλαξ, τὰ μέγιστα ἐκτιμώμενος ὑπὸ τοῦ Καρόλου Ε'. Ὑπέγραψε τὴν συνθήκην τοῦ Πασσάου. Ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος, εὐνοήσας ἀπροκαλύπτως τὰ ἔργα τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως καὶ ὅλα τὰ μέτρα ἀγριότητος τὰ ἐπιβαλλόμενα ὑπὸ τοῦ βασιλέως Φιλίππου Β', διορισθεὶς διὰ τὰς ὑπηρεσίας του ταύτας καρδινάλιος. Τῷ 1565 μετέβη εἰς Ῥώμην, παρευρέθη εἰς τὸ κονκλάβιον, ὅπου ἐξέλεξε πάπαν τὸν Πῖον Β', ἔπειτα διωρίσθη ἀντιβασιλεὺς ἐν Νεαπόλει, ὅπως προστατεύσῃ τὴν πόλιν ἀπὸ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Τούρκων. Ἐπανελθὼν εἰς Ἱσπανίαν, ὡς πρόεδρος τοῦ ἀνωτάτου συμβουλίου, διεπραγματεύθη τὴν ἕνωσιν τῆς Ἱσπανίας καὶ Πορτογαλίας. Δ. Δ.

Γκράνβιλ (Granville ἢ Grenville), ***Γεώργιος***. Ἄγγλος ποιητὴς (1667—1735). Ἔργα του εἶναι: «Οἱ γενναιόδωροι» (The gallants ἢ Once a Lover and always a Lover), ὁ «Ἡρωϊκὸς ἔρως» (Heroic Love) (1698) ὁ «Ἑβραῖος τῆς Βενετίας» (The Jew of Venise) κ. ἄ. Κ. Ν.

— Γκράνβιλ (Granville), ***Γεώργιος-Λήβ'σον-Γκόουερ***. Ἄγγλος κόμης (1815—1891). Ἀφοῦ ὑπηρέτησεν εἰς τὴν ἐν Παρισίοις πρεσβείαν ὑπὸ τὸν πατέρα του Γκράνβιλ, ἐξελέγη βουλευτὴς τῷ 1836 ἐν ἡλικίᾳ 21 ἐτῶν. Ἐπί τινα χρόνον διετέλεσεν ὑφυπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ λόρδου Μέλμπορν. Ἀπὸ τοῦ 1841 μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ πατρός του, τῷ 1846, ὁπότε διεδέχθη τὸν τίτλον, ἐξελέγετο βουλευτὴς τοῦ Λίχφιλδ. Τῷ 1852 συμμετέσχεν εἰς τὴν κυβέρνησιν καὶ διεδέχθη τὸν λόρδον Πάλμερστον εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν μέχρι τῆς ἥττης τοῦ λόρδου Τζὼν Ῥῶσσελ τῷ 1852. Ἀπὸ τοῦ 1855 ὁ Γκράνβιλ ἦτο ἀρχηγὸς τῶν φιλελευθέρων ἐν τῇ Βουλῇ τῶν λόρδων, μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ λόρδου Πάλμερστον, τῆς ἀντιπολιτεύσεως. Τῷ 1856 μετέβη ὡς ἀρχηγὸς τῆς βρεταννικῆς ἀποστολῆς εἰς τὴν στέψιν τοῦ τσάρου, ἐν Μόσχᾳ. Τῷ 1868 διωρίσθη ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν ἐπὶ τῆς πρώτης κυβερνήσεως τοῦ Γλάδστωνος. Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1870, ἅμα τῷ θανάτῳ τοῦ λόρδου Κλάρεντων, τῷ ἀνετέθη τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν, ἔνθα παρέμεινε μέχρι τοῦ 1874. Ἠπίου χαρακτῆρος καὶ ἀποφεύγων τὰ ἄκρα ἐκρίθη ἀκατάλληλος, ὅπως ἀντιμετωπίσῃ τὴν κατάστασιν τὴν δημιουργηθεῖσαν ἐκ τῆς ἐκρήξεως τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου τοῦ 1870. Ἡ Ῥωσία ἐπωφελήθη τοῦ ἐπικρατοῦντος πνεύματος ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ κατήγγειλε τὰς περὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου διατάξεις τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων. Ἡ ἐπέμβασις τοῦ Γκράνβιλ οὐδὲν ἀποτέλεσμα ἔσχεν. Ἐπὶ τῆς ὑπουργίας τοῦ Γκράνβιλ ἐδημιουργήθη τὸ ἐπεισόδιον μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Ἑλλάδος λόγῳ τῆς ἀπαγωγῆς καὶ σφαγῆς ἐν Δηλέσι επισήμων Ἄγγλων ὑπὸ τῆς λῃστοσυμμορίας τοῦ Ἀρβανιτάκη (βλ. λ. Ἀθῆναι τ. Β', σ. 161 α'). Ὁ Γκράνβιλ προσεπάθησε καὶ ἐπέτυχε, βοηθοῦντος καὶ τοῦ Γλάδστωνος, νὰ κατευνάσῃ τὰ πνεύματα ἐν Ἀγγλίᾳ, ἅτινα εἶχον ἐξενεχθῆ κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Εἰς πρότασιν τῆς Αὐστρίας περὶ διεθνοῦς κατοχῆς τῆς Ἑλλάδος ὁ Γκράνβιλ ἀντέταξε κατηγορηματικὴν ἄρνησιν. Ὅταν ὁ Γλάδστων ἀνέλαβε πάλιν τὴν κυβέρνησιν, ὁ Γκράνβιλ διωρίσθη καὶ αὖθις ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν (1880—1885), ἐπὶ τῆς ὑπουργίας του δὲ ἐγένετο καὶ ἡ κατοχὴ τῆς Αἰγύπτου. Δ. Δ.

— Γκράνβιλ (Granville), ***Γεώργιος-Λήβ'σον-Γκάουερ***. Ἄγγλος διπλωμάτης, τρίτος λόρδος Γκράνβιλ, γεννηθεὶς τῷ 1872. Πατήρ του ἦτο ὁ δεύτερος λόρδος Γκράνβιλ, διατελέσας ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ἐπὶ κυβερνήσεως Κλάρεντων καὶ κατόπιν ἐπὶ Γλάδστωνος, ἀποθανὼν τῷ 1891, καὶ μήτηρ του ἡ θυγάτηρ τοῦ Γ. Φ. Κάμπελλ. Συνεζεύχθη τῷ 1900 τὴν Νίναν, θυγατέρα τοῦ Βάλτερ Μπαίριγκ. Ὁ λόρδος Γκράνβιλ εἰσῆλθεν εἰς τὴν διπλωματικὴν ὑπηρεσίαν τῷ 1893, ὑπηρέτησεν ἐν Βερολίνῳ (1894—1897), ἐν Καΐρῳ (1897) καὶ ἐν Βιέννῃ (1898). Τῷ 1903 διωρίσθη γραμματεὺς τοῦ διαιτητικοῦ δικαστηρίου τῆς Βενεζουέλας, τῷ 1904 μετετέθη εἰς Βερολῖνον, τῷ 1908 εἰς Βρυξέλλας, τῷ 1911 εἰς Βερολῖνον καὶ τῷ 1913 εἰς Παρισίους. Τῷ 1914 διετέλεσεν ἀντιπρόσωπος τῆς Ἀγγλίας παρὰ τῇ Διεθνεῖ Ἐπιτροπῇ πρὸς διακανονισμὸν τῶν οἰκονομικῶν ζητημάτων τῶν γεννηθέντων ἐκ τῶν Βαλκανικῶν πολέμων. Τῷ 1917 διωρίσθη πληρεξούσιος ὑπουργὸς παρὰ τῇ προσωρινῇ κυβερνήσει τῆς Θεσσαλονίκης, κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ ἔτος πρεσβευτὴς ἐν Ἀθήναις. Τῷ 1921 μετετέθη εἰς Κοπεγχάγην καὶ τῷ 1926 εἰς Χάγην. Ὁ λόρδος Γκράνβιλ ὑπῆρξε μέλος τῆς αὐλῆς τῆς βασιλίσσης Βικτωρίας, τοῦ βασιλέως Ἐδουάρδου Ζ' καὶ τοῦ Γεωργίου τοῦ Ε'.

Κατὰ τὴν ἐν Ἑλλάδι παραμονὴν αὐτοῦ ἡ *λαίδη Γκράνβιλ* ἐπρωτοστάτησεν εἰς ἔργα φιλανθρωπίας καὶ πολιτισμοῦ. Ἐκ τούτων ἄξια ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι: Τὸ Νοσοκομεῖον τῆς Βούλας καὶ τὸ ἔργον τῆς «Ἑταιρείας πρὸς προστασίαν τῶν ζῴων». —Ω.

—Γκρανβὶλ (Grandville), ***Ἰωάννης-Ζεράρ***, ἐπονομαζόμενος—. Γάλλος σχεδιαστὴς καὶ γελοιογράφος (1803—1847). Λεπτὸς παρατηρητὴς καὶ μελετητὴς τῶν ἀνθρωπίνων γελοιοτήτων, ἀπέδωκε ταύτας μεταγειριζόμενος εἰς ἔκφρασιν διάφορα ζῷα. Εἰκονογράφησε τοὺς «Μύθους» τοῦ Λαφονταίν, τὸν «Ῥοβινσῶνα», τὸν «Δὸν Κιχῶτον». Ἐπίσης συνέθεσε τὰ «Ἐμψυχωμένα ἄνθη», τὰς «Μεταμορφώσεις» (1828) κλπ. Γνωσταὶ ἐπίσης εἶναι πολιτικαὶ καὶ ἄλλαι φυσιογνωμίαι παρασταθεῖσαι μὲ μορφὰς ζῴων. Ν. Π.—Λ.

— Γκράνβιλ-Μπάρκερ (Granville-Barker), ***Ἄρλεϋ***. Ἄγγλος δραματικός, ἠθοποιὸς καὶ σκηνοθέτης, γεννηθεὶς ἐν Λονδίνῳ τῷ 1877. Νεώτατος ἀνῆλθεν εἰς τὴν σκηνὴν ἑρμηνεύων ἔργα τῶν Galsworthy, Masefield, τοῦ Ἴψεν καὶ πρωτόλεια του. Τῷ 1913—1914 προσεπάθησε ν' ἀνακαινίσῃ τὴν σκηνοθεσίαν ὁλοκλήρου κύκλου ἔργων τοῦ Σαίξπηρ. Μεταξὺ τῶν ἔργων του ἀναφέρομεν «Τὴν κληρονομίαν Βόϊσε» τὸ «*Waste*», «Τὸν γάμον τῆς Ἄννας Λίτ». Μ. ΒΑΛΣΑΣ

Γκρανβὶλ (Granville) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ λιμὴν τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ τῆς Μάγχης, ἐπὶ τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς χερσονήσου Κοταντέν, εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ μικροῦ παρακτίου ποταμοῦ Μπόσκ. Συνδέεται διὰ σιδηροδρόμου μετὰ τῶν Παρισίων. Κάτ. 11.347. Εἶναι σημαντικὸς ἐμπορικὸς λιμὴν καὶ λουτρόπολις. Ἐξάγει ὀπώρας καὶ εἰσάγει γαιάνθρακας, ξυλείαν καὶ βάμβακα. Ἐκτίσθη κατὰ τὴν ΙΑ' ἑκατονταετηρίδα καὶ ὑπέστη πολλὰς πολιορκίας ὀνομαστάς, ὧν κυριώτεραι εἶναι ἡ τοῦ 1793 ὑπὸ τῶν Βανδεατῶν καὶ τοῦ 1803 ὑπὸ τῶν Ἄγγλων. —Μ

— Γκρανβὶλ (Granville) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Αὐστραλίας, ἐν τῇ κομητείᾳ Κουμπερλάνδης τῆς Νέας Νοτίου Οὐαλλίας. Κεῖται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Παραμάττα-Σίντνεϋ καὶ εἶναι βιομηχανικὸν κέντρον. Κάτ. 12.030. —Μ.

Γκρανγκανιὰζ (Grandgagnage), ***Φραγκῖσκος Κάρολος***. Ἀνώτατος δικαστικὸς καὶ λογοτέχνης Βέλγος (1797 — 1877). Πρόεδρος τοῦ ἐφετείου Λιέγης, μέλος τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Βελγίου. Συνέγραψεν: «Ἐπίδρασις τῆς γαλλικῆς νομοθεσίας ἐπὶ τῆς τῶν Κάτω Χωρῶν» (1831), «Ταξίδια καὶ περιπέτειαι τοῦ Ἀλφρέδου Νικολὰ εἰς Βέλγιον» (1835), εὐφυεστάτην κριτικὴν περὶ ρωμαντισμοῦ, «Ἤθη καὶ ἔθιμα τῆς Ναμὺρ» (1870). Ν. Π—Λ.

Γκρανὲ (Granet), ***Πέτρος***. Γάλλος γλύπτης γεννηθεὶς ἐν Villeneuve-d'Ornon. Διέπρεψεν ἰδίως εἰς συμβολικὰς καὶ ἀλληγορικὰς ἀπεικονίσεις, βραβευθεὶς διὰ χρυσῶν μεταλλίων εἰς τὰς ἐν Παρισίοις παγκοσμίους ἐκθέσεις τοῦ 1889 καὶ τοῦ 1900. Μεταξὺ τῶν ἀξιολογωτέρων του ἔργων τάσσονται: «Πηγή», «Ἡ Δημοκρατία», «Ὁ Πήγασος καὶ ἡ Δόξα», ἄγαλμα τοῦ Ἀλφρὲντ δὲ Μυσσέ, «Ὁ Σηκουάνας», «Ἡ Ἐλπίς» καὶ «Ἡ Μασσαλιῶτις». Ι. Μ. Π.

— Γκρανὲ (Granet), ***Φραγκῖσκος-Μάριος***. Γάλλος ζωγράφος (1775 — 1849). Εἰδικεύθη εἰς τὴν ἀπεικόνισιν μνημείων. Ἐπεσκέφθη τὴν Ἰταλίαν χάριν σπουδῶν. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «La Nef du cloître des Feuillants», «Intérieur de l'église San Martino-in-Monte», «Une grotte de l'Ara Coeli», «Choeur des Capucins de la place Barberini». Διετέλεσε μέλος τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου. Ι. Μ. Π.

Γκράνζα (Granja) *[Γεωγρ.]*. Λουτρόπολις τῆς Πορτογαλίας ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Πόρτο τοῦ νομοῦ Ἔντρα-Ντοῦρο-ἐ-Μίνιο. Ἐπὶ τῆς εὐρείας ἀμμώδους παραλίας αὐτῆς ὑπάρχουν πολλὰ θαλάσσια λουτρά, συγκεντρώνοντα κατ' ἔτος πλῆθος ἐπισκεπτῶν. —Μ.

Γκραν'ζὰν ***ντὲ Φουσὺ*** (Grandjean de Fouchy) βλ. **Φουσύ.**

Γκρανζὲ (Grangé), ***Εὐγένιος***. Γάλλος δραματικὸς (1810—1887). Σπουδαιότερα ἔργα του εἶναι: «Ὁ γυιὸς τοῦ θυρωροῦ», «Ὁ τρελλὸς Ἐρρῖκος», «Τὰ παιδιὰ τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὔας», «Πτωχὸς καὶ ἀδύνατος». Συνέγραψεν ἐπίσης ἐπιθεωρήσεις, ὀπερέττας, μουσικὰ ἔργα, στίχους κτλ. Κ. Ν.

—Γκρανζὲ (Granger), ***Ἰωάννης-Περρέν***. Γάλλος ζωγράφος (1779 — 1840). Ἐμαθήτευσε παρὰ τοῖς David καὶ Regnault. Τῷ 1801 μετέβη εἰς τὴν Ἰταλίαν δι' εὐρυτέρας σπουδάς. Διεκρίθη διὰ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ σχεδίου του, ἀλλὰ δὲν ὑπῆρξε πρωτότυπος καλλιτέχνης. Μεταξὺ τῶν ἀξιολογωτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ὁ Γανυμήδης» (μουσεῖον τοῦ Μποροντώ), «Προσκύνησις τῶν μάγων» (Notre-Dame-de-Lorette, Παρίσιοι) κτλ. Ι. Μ. Π.

—Γκρανζὲ (Granger), ***Παυλίνα***. Γαλλὶς ἠθοποιὸς γεννηθεῖσα εἰς Παρισίους τῷ 1836. Ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον εἰς τὸ ᾠδεῖον τῶν Παρισίων (1853) καὶ μετὰ τριετίαν εἰς τὴν Γαλλικὴν Κωμῳδίαν (1856). Τῷ 1883 ἔγινε καὶ ἑταῖρος τῆς Γαλλικῆς Κωμῳδίας.

—Γκρανζὲ (Granger), ***Φίλιππος***. Γάλλος ἠθοποιὸς (1746—1825). Διετέλεσεν ἐπὶ δεκαετίαν διευθυντὴς τοῦ θεάτρου τῆς Ῥουὲν καὶ τῷ 1819 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἀπαγγελίας. Κ. Ν.

Γκρανζερὲ ***ντὲ Λαγκρὰνζ*** (Grangeret de Lagrange), ***Ἰωάννης-Βαπτιστής***. Γάλλος ἀνατολιστὴς (1790—1859). Γνώστης τῆς ἀραβικῆς καὶ περσικῆς, ἐγένετο τῷ 1827 βιβλιοθηκάριος εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Ἀρσενάλ. Συνέγραψε πολλὰ ἔργα σχετικὰ μὲ τὴν φιλολογίαν, τὰ ἔθιμα καὶ τὰ ἤθη τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς. Τὰ κυριώτερα τούτων εἶναι: «Οἱ Ἄραβες ἐν Ἱσπανίᾳ» (1824), «Ἔπαινος τῆς Ἀνατολικῆς ποιήσεως» (1826), «Ἀραβικὴ ἀνθολογία ἢ ἐκλογὴ ἀνεκδότων ποιημάτων» (1828) κλπ. Ν. Π.—Λ.

Γκρανζιὲ (Grangier), ***Ἰωάννης***. Γάλλος σοφὸς (1576—1643). Ἐσπούδασε θεολογίαν καὶ ἐδίδαξε ῥητορικήν. Συνέγραψεν πολλὰ ἱστορικά. Κ. Ν.

Γκρανζὸν (Granjon), ***Ῥοβέρτος***. Γάλλος λόγιος ἀκμάσας περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΣΓ' αἰῶνος. Καταγινόμενος καὶ εἰς τὴν τυπογραφίαν, ἐγκατέστησε τυπογραφεῖον ἐν Παρισίοις καὶ ἀργότερον εἰς Λυὼν (1558). Ἐν Ἰταλίᾳ εὑρισκόμενος εἶχε καταγίνει εἰς τὴν χάραξιν στοιχείων τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν. Κατὰ τὴν ἐν Παρισίοις διαμονήν του εἰργάσθη διὰ τὴν τελειοποίησιν τῶν ἑλληνικῶν τυπογραφικῶν στοιχείων καὶ χαρακτήρων, δι' ὧν ἐγίνοντο ἄρισται ἐκδόσεις Ἑλλήνων συγγραφέων. Ὁ ἴδιος μετέφρασεν ἀρκετοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς. Ν. Π.—Λ.

Γκρανιάνο (Gragnano) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας, ἐν τῷ νομῷ τῆς Νεαπόλεως, εἰς ἀπόστασιν 3 χλμ. ἀπὸ τῆς Καστελλαμάρε. Εἶναι ὀνομαστὴ διὰ τὰ πολλὰ μακαρονοποιεῖα καὶ διὰ τὴν ἐξαγωγὴν ἐρυθροῦ οἴνου. Κάτ. 14.649. —Μ.

Γκρανιὲ (Granier), ***Ἰωάννα***. Γαλλὶς ἠθοποιὸς γεννηθεῖσα τῷ 1856. Προσελήφθη ὑπὸ τοῦ Καρόλου Λεκὸκ εἰς τὴν παρισινὴν «Ἀναγέννησιν» (1874), ὅπου καὶ διέπρεψε. Κ. Ν.

— Γκρανιὲ ***ντὲ Κασσανιὰκ*** (Granier de Cassagnac)· βλ. **Κασσανιάκ.**

Γκρανίτολα (Granitola) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς ΝΔ ἀκτῆς τῆς Σικελίας, εἰς 1½ μίλ. ἀπὸ τῆς πόλεως Ματζάρα (Mazzara). Ἔχει ἐφ' ὑψηλοῦ πύργου (123 ποδ.) φάρον, ἐκπέμποντα λευκὸν σταθερὸν φῶς 19 μιλ. (πλάτ. 37° 34' Β, μῆκος 12° 10' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 186 Mazzara to Palma). Προέχον μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τῶν ποταμῶν Σελινοῦντος καὶ Ματζάρα, οὗ ἀναφέρει ὁ Πτολεμαῖος (Γ, δ, 5) ἀποτελεῖ τὴν Δ. ΝΔ τῆς μεγαλονήσου ἐσχατιάν. Πρὸ αὐτοῦ δὲ ἐκδηλοῦται ἡ *μπαρομπία*. Σ. Ε. Λ.

Γκρὰν-Καναρία (Gran-Canaria) *[Γεωγρ.]* βλ. **Κανάριοι *νῆσοι*.**

γκρὰν-κάσσα (ἡ)· βλ. τύμπανον *μέγα*.

Γκραν'κλὼ (Grandclaud), ***Εὐγένιος***. Γάλλος ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1826. Διδάκτωρ τῆς θεολογίας καὶ τοῦ κανονικοῦ δικαίου, καθηγητὴς εἰς διάφορα σεμινάρια καὶ ἀποστολικὸς πρωτονοτάριος. Ἠγωνίσθη κατὰ τῶν φιλελευθέρων καθολικῶν, ὑπερασπίσας τὴν σχολαστικὴν φιλοσοφίαν. Ἔγραψεν: «Ἐπιτομὴ Σχολαστικῆς Φιλοσοφίας» (1864), «Ἀρχαὶ δημοσίου δικαίου», «Αἱ ἀρχαὶ τοῦ 1789» κλπ.

Digitized by Google

Γκρὰν-Λιὲ (Grand-Lieu) *[Γεωγρ.]*. Γαλλικὴ μνη τοῦ διαμερίσματος Κάτω-Λίγηρος (Loire férieur) κε μένη 12 χλμ. ΝΔ. τῆς Νάντης. Ἔχει λάτος 9 χλμ., μῆκος 6—7 χλμ καὶ ἐπιφάνειαν ρίπου 7.000 ἑκταρίων. Ἐν αὐτῇ χύνονται τὰ ιατα τῆς Μπουλὸν καὶ τοῦ Ὀνιὸν καὶ ἐξ αὐτῆς γάζει ὁ ποταμὸς Ἀσενὼ (Achenau). Συγκοινω-ι διὰ πλευστῆς διώρυγος, μήκους 22 χλμ., μὲ ν ἀριστερὸν πλευρὰν τοῦ ποταμοῦ Λίγηρος καὶ σχηματίσθη τὸν ΣΤ' αἰῶνα διὰ πλημμύρας κα-ποντισάσης τὴν κωμόπολιν Ἑρμπὼζ (Herbauge).

Γκραν'μενὶλ (Grandménil), ***Ἰωάννης***. Γάλλος ωμικὸς (1737—1816). Καίτοι διέπρεπεν εἰς τὴν κηγορίαν ἐγκατέλειψε τὸ στάδιον τοῦτο, ἐξεπα-ρίσθη εἰς Βρυξέλλας καὶ ἔγινεν ἠθοποιὸς Δια-ρέψας καὶ εἰς τὸ νέον τοῦτο ἐπάγγελμα ἐπα-ῆλθεν εἰς Γαλλίαν διὰ νὰ τὸ συνεχίσῃ ἐν τέλει ς τὴν Γαλλικὴν Κωμῳδίαν, ὅπου ἔπαιζε μέχρι αθέος γήρατος. Κ. Ν.

Γκραν'μὸν (Grandmont). Γάλλος πειρατής, εννηθεὶς περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος και ἀπο-ανὼν εἰς Ἀντίλλας τῷ 1686 ἢ 1687. Κατήγετο κ καλῆς οἰκογενείας, ἀλλὰ μικροῦ δεῖν ἐκαρατο-ῖτο, συνεπείᾳ νεανικοῦ ἀδικήματος. Σωθεὶς ὡς κ θαύματος μετῆλθε κατ' ἀρχὰς τὸν πειρατὴν ἰς τὰς Ἰνδίας, κατόπιν δ' ἡνώθη μετ' ἄλ-ων εἰς τὴν νῆσον τοῦ Διαβόλου, ὅπου εἶχον δρύσει ἀποικίαν ἀποζῶσαν ἐκ τῆς πειρατείας. Ἐγκαταλειφθέντες ὑπὸ τῆς Ἱσπανίας, ἥτις τοῖς αρεῖχε προστασίαν, κατέληξαν εἰς τὴν Κεντρῴαν Ἀμερικήν, ὅπου διεξήγαγον, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν οῦ Γκρανμόν, ἀληθεῖς ἐκστρατείας καὶ κατέλαβον ὴν Βέρα Κροὺζ καὶ ἄλλας πόλεις. Ναυαγήσαν-ος τοῦ πλοίου του παρὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ Μεξικοῦ πνίγη μεθ' ὅλων τῶν συντρόφων του ἀνερχομέ-ων εἰς ἑκατὸν ὀγδοήκοντα. Κ. Ν.

Γκραν'μουζὲν (Grandmougin). Σύγχρονος Γάλ-λος λόγιος γεννηθεὶς τῷ 1850. Ἐγκατέλιπε τὴν ομικὴν ἐπιστήμην καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν φιλολο-γίαν. Συνέγραψε: «Νέα ποιήματα», «Προμηθεύς», «Ὀρφεύς», «Τὰ τραγούδια τοῦ χωριοῦ», «Οἱ θεῖες στιγμές», «Ἡ Παρθένος», «Ὁ αὐτοκράτωρ», κ. ἄ. Κ. Ν.

Γκράνμπυ (Granby) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Κα-ναδᾶ ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Σέφφορντ (Shefford τῆς ἐπαρχίας Κεμπὲκ (Quebec), 86 χλμ. ΝΑ τῆς Μον-τρεάλης, ἐπὶ τῶν ὀχθῶν ἑνὸς παραποτάμου τοῦ Για-μάσκα. Ἔχει ὑφαντουργικὰς ἐγκαταστάσεις καὶ ὑδραυλικοὺς σταθμοὺς παραγωγῆς κινητηρίου δυ-νάμεως. Κάτοικοι 7.000.

Γκρανόλλιερς (Granollers) *[Γεωγρ.]*. Ἱσπα-νικὴ πόλις ἔχουσα 8.000 κατοίκους, κειμένη 30 χλμ. Ν. τῆς Βαρκελώνης, ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ Κονγκόστ, πρωτεύουσα ἐπαρχίας 31 χωρίων. Ἔχει βιομηχανίαν μαλλίνων ὑφασμάτων, περίφημα με-ταλλικὰ ὕδατα (Λὰ Γκορριγκα, Κανοβέλλα, Μπελ-λιότς κλπ.). Εἶναι σταθμὸς τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Περπινιὰν—Βαρκελώνης.

Γκρανόφσκυ, ***Τιμόθεος Νικολάϊτς***. Ρῶσος σο-φός, γεννηθεὶς τῷ 1813, καθηγητὴς τῆς ἱστορίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Μόσχας ἀπὸ τοῦ ἔτους 1839. Τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων του ἐξεδόθησαν ἐπὶ τῇ βάσει σημειώσεων τῶν ἀκροατῶν του. Π. Λ.

Γκρανπερρὲ (Granperret), ***Μιχαήλ***. Γάλλος ἀνώτατος δικαστικὸς (1818—1890). Διορισθεὶς γε-νικὸς σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας, ἀπετέλεσε μέ-λος τοῦ δικαστηρίου τοῦ δικάσαντος τῷ 1870 τὸν Πέτρον Βοναπάρτην ἐπὶ δολοφονίᾳ. Διετέλεσεν ὑπουργὸς (1870), τῷ δὲ 1877 ἐξελέγη ἰσόβιος γε-ρουσιαστής. Ν. Π.—Λ.

Γκραν'πρὲ (Grandpré), ***Παυλίνα ντὲ***—. Γαλλὶς συγγραφεύς, γεννηθεῖσα τῷ 1815. Εἰς αὐτὴν ὀφεί-λεται ἡ πρώτη ἐνέργεια πρὸς ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν ὑποστήριξιν τῶν ἐν ταῖς φυλακαῖς γυναικῶν καὶ βελτίωσιν τῆς τύχης των μετὰ τὴν ἀποφυλάκισίν των. Ἔγραψε: «Περὶ τῶν καταδίκων τῆς φυλακῆς τοῦ Ἁγίου Λαζάρου» (1869), κ.ἄ. Λογοτεχνικὰ δέ: «Μία ἡρωΐς» (1862), «Παραδόσεις περὶ τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων» (1893), διηγήματα κλπ. Ν. Π.—Λ.

Γκρὰν-Σάσσο ντ' *Ἰτάλια* (Gran Sasso d' Italia) *[Γεωγρ.]*. Ὀροσειρὰ τῆς Ἰταλίας εὑρισκομένη μεταξὺ τῶν ἐπαρχιῶν Ἀκουίλα καὶ Τεράμο, τῆς ὁποίας ἡ ὑψίστη κορυφὴ (Μόντε Κόρνο) ἔχει ὕψος 2.921 μέτρων.

Γκρανσὲ (Granchet), ***Ἰάκωβος-Ἰωσήφ***. Γάλ-λος ἰατρὸς (1843—1907). Διετέλεσεν ἐσωτερικὸς ἰατρὸς νοσοκομείων (1867), διευθυντὴς τοῦ ἱστο-λογικοῦ ἐργαστηρίου τοῦ ἐν Παρισίοις πανεπι-στημίου κτλ. Κυριώτερα τῶν ἐργασιῶν του εἶναι: «Αἱ νόσοι τοῦ ἀναπνευστικοῦ συστήματος», ἔνθα ἀπο-καλύπτει τὰ πρόωρα σημεῖα τῆς πνευμονικῆς φθίσεως καὶ διὰ πρώτην φορὰν περιγράφει τοὺς συμπτωματικοὺς χαρακτῆρας τῆς σπληνο-πνευμο-νίας. Μαθητὴς τοῦ Pasteur, συνειργάσθη μετ' αὐ-τοῦ εἰς τὸν ἀντιλυσσικὸν ἐμβολιασμόν. Μετὰ τοῦ M. Martin ἐδημοσίευσε τὰς πρώτας δοκιμὰς ἀν-τιφυματικοῦ ἐμβολιασμοῦ. Τῷ 1892 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῆς Ἰατρικῆς. Ο. Ρ.

Γκρανσεῦ (Grancey), ***Ἰάκωβος ντὲ***—. Στρα-τάρχης τῆς Γαλλίας (1603—1680). Διεκρίθη εἰς τὰς μάχας καὶ πολιορκίας τοῦ Μοντωμπάν, τῆς Ροσέλλης (1627), τῆς Σαβέρνης (1636), τοῦ Ρο-κρουὰ (1643) καὶ Γκραβελὶν (1644). Ἐγένετο στρα-τηγὸς (1644) ἔλαβε τὴν στρατάρχικὴν ῥάβδον (1651), εἶτα δ' ἐξεστράτευσεν εἰς Ἰταλίαν κατὰ τῶν Ἱσπανῶν. Ἦτο ἐκτάκτου τόλμης καὶ ἀπο-φασιστικότητος. Τῷ 1636 εἰς τὴν γέφυραν τοῦ Στοὰ ἀνεχαίτισε μόνος ὁλόκληρον ἔφιππον ἀπό-σπασμα Αὐστριακῶν. Ν. Π.—Λ.

— **Γκρανσεῦ** (Grancey), ***Ἰάκωβος-Λεονόρ, ντὲ***—. Ἔγγονος τοῦ προηγουμένου, στρατάρχης καὶ οὗ-τος (1655—1725). Ἔλαβε μέρος εἰς τοὺς πολέμους τῆς Ὀλλανδίας (1674) καὶ Ἰταλίας (1690) καὶ ἐτραυ-ματίσθη βαρέως εἰς Μαρσαϊγὶ (1693). Διοικητὴς σώματος στρατοῦ (1706) κατενίκησεν ἐν Καστι-λιόνε τοὺς Αὐστριακούς, τῷ δὲ 1716 διέλυσε τὴν πολιορκίαν τῆς Τουλῶνος. Ἐγένετο διοικητὴς τῆς Προβηγκίας καὶ στρατάρχης (1718). Ν. Π.—Λ.

Γκρανσὶρ (Grandsire), ***Εὐγένιος***. Γάλλος ζω-γράφος (1825—1905). ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν τοπιογρα-φίαν. Μεταξὺ τῶν ἔργων του διακρίνονται: «Ὁ μύλος τοῦ Σιμονώ», «Γενικὴ ἄποψις τοῦ Πὸντ-Ἀβὲν» (Μουσεῖον τῆς Μοντρεάλης ἐν Καναδᾷ), «Τέλος τοῦ φθινοπώρου», «Ὄχθαι τοῦ Οὐάζ», κ. ἄ. Ὑπῆρξεν ἐπίσης θαυμάσιο εἰκονογράφος, συνεργάτης τοῦ «Μαγκαζὲν Πιττορέσκ», τοῦ «Τοὺρ ντὺ Μὸντ» καὶ ἄλλων εἰκονογραφημένων ἐπιθεωρήσεων.

Γκρανσὸν (Gran(d'son) ἢ ***Κράνζεε*** *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἑλβετίας, 32 χλμ. ἀπὸ τῆς Λωζάννης, ἔχουσα περὶ τοὺς 2 500 κατοίκους. Εἶναι πρω-τεύουσα ἐπαρχίας καὶ ἄλλοτε ὁμωνύμου φεούδου. Μεταξὺ Γκρανσὸν καὶ Κονσὶζ (Concise) οἱ Ἑλ-βετοὶ ἐνίκησαν τῷ 1476 τὸν δοῦκα τῆς Βουργουν-δίας Κάρολον. Ἐν τῷ λιμένι τῆς πόλεως σῴζεται λίθος χρησιμεύσας, κατὰ τὴν παράδοσιν, ὡς βω-μὸς διὰ τὰς εἰς τὸν Ποσειδῶνα θυσίας τῶν πρώ-των κατοίκων τῆς περιφερείας.

Γκρὰντ (Grant), ***Ἄννα***. Ἀγγλὶς λογία (1755—1838). Ἔγραψε: «Πρωτότυπα ποιήματα», «Ἐπιστο-λαὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τῶν ὀρέων», «Ἀναμνήσεις μιᾶς Ἀμερικανίδος κυρίας» καὶ ἄλλα. Κ. Ν.

— **Γκρὰντ** (Grant), ***Γουλιέλμος-Ἰάκωβος***. Ἄγ-γλος ζωγράφος γεννηθεὶς τῷ 1829 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1866. Κατέγινεν ἰδίως εἰς ἱστορικοὺς πίνακας. Ἐκ τῶν ἔργων του μνημονευτέα: «Ὁ πρίγκιψ Νουὰρ συνδιαλεγόμενος μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλ-λίας μετὰ τὴν μάχην τοῦ Πουατιέ», «Ὁ πρίγκιψ Εὐ-γένιος Μπωαρναί», «Ἡ πρωΐα ἑνὸς δουκός», «Σαμψὼν καὶ Δαλιδὰ» καὶ «Ἡ συμφιλίωσις Θεμιστοκλέους καὶ Ἀριστείδου» (ἡμιτελής). Θ. Β.

— **Γκρὰντ** (Grant), ***Ἐδουάρδος***. Ἄγγλος σοφὸς (1540—1601). Διηύθυνε τὴν σχολὴν τοῦ Οὐεστμίν-στερ ἐπὶ δεκαετίαν. Ὑπῆρξε θαυμαστὴς τῶν Ἑλ-λήνων καὶ Λατίνων ποιητῶν. Κ. Ν.

— **Γκρὰντ** (Grant), ***Ἐλισάβετ***. Σύζυγος τοῦ δια-σήμου Γάλλου διπλωμάτου Ταλλεϋρὰν-Περιγκόρ, γεννηθεῖσα ἐν Λονδίνῳ τῷ 1769 καὶ ἀποθανοῦσα ἐν Παρισίοις τῷ 1815. Καταγομένη ἐξ ἐπιφανοῦς οἴκου, εἶχε λάβει ἐπιμεμελημένην παίδευσιν, ὑπαν-δρευθεῖσα δὲ νεωτάτη Ἄγγλον ἀξιωματικόν, ἠκο-λούθησεν αὐτὸν εἰς τὰς Ἰνδίας. Ἀποθανόντος τοῦ συζύγου της διέτριψεν ἐπὶ μακρὸν εἰς Συρίαν, ἐπε-σκέφθη τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ εἶτα ἐπανῆλθεν εἰς Λονδῖνον, ἔνθα ἐθαυμάζετο διὰ τὸ ὑπέροχον κάλλος της. Ἐπὶ τῆς ὑπατείας μετέβη εἰς Παρισίους καὶ ἐγκατεστάθη εἰς ὡραῖον μέγαρον ἐν τῷ προαστείῳ τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ. Εἰς τὰς αἰθούσας της ἐσύχναζον πλεῖστοι ἐκ τῶν ἰσχυόντων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς. Ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Ταλλεϋρὰν ἦτο μεταξὺ τούτων, ὅστις καὶ ὑπέκυψεν εἰς τὰ θέλγητρά της καὶ τὴν ἐνυμφεύθη καθ' ὑπόδειξιν τοῦ Ναπολέοντος. Μετ' ὀλί-γον ὅμως, ἀναπτυχθείσης ψυχρότητος μεταξὺ τοῦ ζεύγους, ἐπῆλθε χωρισμὸς ἀπὸ τραπέζης καὶ κοί-της, ἀφοῦ προηγουμένως ὁ Ταλλεϋρὰν ἐξησφάλι-σεν εἰς τὴν Ἐλισάβετ μέγα ἐτήσιον εἰσόδημα. Θ. Β.

—**Γκρὰντ** (Grant), ***Ἰωάννης***. Γερμανὸς στρατιω-τικὸς συμμετασχὼν εἰς τὴν ἄμυναν τῆς Κωνσταν-τινουπόλεως κατὰ τῶν Τούρκων (Ἀπρίλιος-Μάϊος 1453). Κατὰ τὴν κατανομὴν τῆς φρουρᾶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου Παλαιολόγου εἰς τοὺς δια-φόρους τομεῖς τῶν τειχῶν, εἰς τὸν Γκοάντ, ὅστις, ὅπως γράφει ὁ αὐτόπτης χρονογράφος Γεώργιος Φραν-τζῆς, ἦτο «ἄκρον ἠσκημένος τὰς τοῦ πολέμου μηχα-νάς», ἀνετέθη ἡ ὑπεράσπισις τῶν τειχῶν κατὰ τὴν συνοικίαν «Καλλιγαρίας», κειμένην εἰς τὴν ΒΑ γω-νίαν τῆς πόλεως παρὰ τὸν Κεράτιον κόλπον. Ἐκεῖ τὸ τεῖχος ἦτο ἁπλοῦν καὶ προεβλέπετο ὅτι οἱ Τοῦρκοι θὰ ἐπεχείρουν νὰ εἰσδύσωσιν εἰς τὴν πό-λιν δι' ὑπονόμων. Τοῦτο καὶ συνέβη, ἀλλ' ὁ Γκράντ, ἀνακαλύπτων ἐγκαίρως τὰς ὑπονομευτικὰς ἐργα-σίας τῶν ἐχθρῶν, κατώρθωνε δι' ἀνθυπονόμων νὰ ματαιώνῃ αὐτάς. Ἑπτὰ τοιαύτας ἀποπείρας τῶν Τούρκων ἐματαίωσεν ἀπὸ τῆς 15 μέχρι τῆς 25 Μαΐου, φονεύσας πλείστους ἐξ αὐτῶν διὰ τῶν ἐπι-τηδείως χρησιμοποιηθέντων ἀποπνικτικῶν κα-πνῶν καὶ ἐμπρηστικῶν ὑλῶν, καὶ τέλος ἐξηνάγ-κασε τὸν ἐχθρὸν νὰ παραιτηθῇ τῶν τοιούτων μέ-σων μέχρι τῆς 29 Μαΐου. Ν. ΚΑΛΟΜΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

—**Γκρὰντ** (Grand) ***Ὀδυσσεύς***. Ἀμερικανὸς στρα-τηγὸς καὶ πολιτικὸς ἀνὴρ (1822—1885). Πουρι-τανός, καταγόμενος ἐξ ἀγγλικῆς οἰκογενείας, διε-κρίθη εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Μεξικοῦ (1846—1847) καὶ τὸν πόλεμον μεταξὺ νοτίων καὶ βορείων ἐπαρ-χιῶν, νικήσας τοὺς νοτίους εἰς Μπελμόν, κυριεύ-σας τὸ φρούριον Ντόνελσον (1862) καὶ μετὰ λαμ-πρὰν νίκην εἰς Πίτσμπουργ (1862) γενόμενος κύ-ριος τῆς κοιλάδος τοῦ Μισσισιπῆ. Ὀνομασθεὶς ἀν-τιστράτηγος ἀνέλαβε τὴν ἀρχιστρατηγίαν καὶ κα-τενίκησε τὸν στρατὸν τοῦ Μπράξτον-Μπρὰγκ εἰς πλείστας μάχας. Τὸ κογκρέσσον τῷ ἀπένειμεν ἐκτάκτους τιμὰς δημιουργῆσαν ἐπὶ τούτῳ τὸν βα-θμὸν τοῦ «στρατηγοῦ» καὶ διατάξαν τὴν κοπὴν χρυσοῦ μεταλλίου. Μετὰ τὴν εἰρήνην διωργάνωσε τὸν τακτικὸν στρατόν, ἐγένετο στρατηγός, ὑπουρ-γὸς τῶν Στρατιωτικῶν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν (1868) καὶ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας, ἐπανεκλε-γεὶς τῷ 1872 μετὰ καταπληκτικῆς πλειοψηφίας. Ὡς κυβερνήτης ἠλάττωσε τὰ κρατικὰ χρέη, ἐτα-κτοποίησε τὰς μετὰ τῆς Ἀγγλίας ἐκτραχυνθείσας σχέσεις καὶ προσήρτησε νέας πολιτείας εἰς τὴν ἕνωσιν. Ἐδημοσίευσε τὰς «Ἀναμνήσεις» του (1885) καὶ ἔλαβε κρατικὴν σύνταξιν 15.000 δολλαρίων.

—**Γκρὰντ** (Grant), ***Ροβέρτος***. Ἄγγλος ἀστρονό-μος γεννηθεὶς εἰς Γκραντάουν (1814) καὶ κατα-στὰς διάσημος διὰ τὰ ἐπιστημονικά του συγγράμ-ματα, σπουδαιότερα τῶν ὁποίων εἶναι: «Ἡ Ἱστο-ρία τῆς ἀστρονομίας», «Περὶ κομητῶν», «Περὶ τῆς πο-ρείας τῆς Ἀφροδίτης κατὰ τὸ 1874», «Περιγραφὴ 6415 ἀστέρων». κλπ. Κ. Ν.

—**Γκρὰντ** (Grant), *σὲρ* ***Τζαίμς-Χόουπ***. Ἄγγλος στρατηγὸς (1808—1875). Ἀπὸ τοῦ 1840—1842 ἐπολέμησεν ἐν Κίνᾳ. Ἀπὸ τοῦ 1845—1849 καὶ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῶν Ἰνδιῶν (1856—1858) διεδραμάτισε σημαντικὸν πρόσωπον. Τῷ 1859 διώκησε τὰ ἀποβατικὰ ἀγήματα ἐν Κίνᾳ, κατέ-λαβε τὰ φρούρια τοῦ Τακοῦ, ἐνίκησε δὶς τοὺς Κινέζους καὶ εἰσῆλθε τὴν 13 Ὀκτωβρίου νικητὴς εἰς τὸ Πεκῖνον. Ἀπὸ τοῦ 1861—1865 διετέλεσε διοικητὴς τοῦ ἀγγλικοῦ στρατοῦ ἐν Μάντρας καὶ βραδύτερον ἐν Ἀλντερσότ. Ἐκ τῶν ἀπομνημονευ-μάτων αὐτοῦ ἐξεδόθησαν τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἐπει-σόδια τοῦ πολέμου τῆς Σεπόης» (1873) καὶ «Ἐπεισό-δια τοῦ σινικοῦ πολέμου τοῦ 1860» (1875).

— **Γκρὰντ** (Grant), *σὲρ* ***Φρένσις***. Ἄγγλος ζωγρά-φος, γεννηθεὶς ἐν Ἐδιμβούργῳ τῷ 1803 καὶ ἀπο-θανὼν ἐν Λονδίνῳ τῷ 1878. Νεώτατος ἐξέθεσεν εἰς τὸ Λονδῖνον τὸν πρῶτον αὐτοῦ πίνακα «Πρό-γευμα εἰς τοῦ Μίλτωνος». Κατόπιν ἐπεδόθη εἰς τὴν προσωπογραφίαν καὶ ἐγένετο ὁ προσφιλὴς ζω-γράφος τῆς αὐλῆς καὶ τῆς ἀριστοκρατίας τοῦ Λον-δίνου, εἰκονίσας πλεῖστα μέλη τῆς βασιλικῆς οἰκο-γενείας καὶ πολιτικοὺς ἄνδρας τῆς ἐποχῆς του. Ἐκτὸς τῆς εἰδικῆς ταύτης ἐνασχολήσεως αὐτοῦ συνέθεσε πλείστας εἰκόνας τῆς ἀθλητικῆς ζωῆς καὶ ἰδίως τῶν ἱπποδρομιῶν, αἵτινες διὰ τῆς λι-θογραφίας καὶ τῆς ἐλαιοτυπίας ἐκυκλοφόρουν εἰς μυριάδας ἀντιτύπων καὶ κατέστησαν πασίγνωστον εἰς τὰ λαϊκὰ στρώματα τὸν καλλιτέχνην. Τῷ 1841 ἐγένετο ἑταῖρος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν Τεχνῶν τοῦ Λονδίνου, τῷ 1851 ἐξελέγη τακτι-κὸν μέλος αὐτῆς καὶ τῷ 1866 πρόεδρος, ὅτε ἡ βασίλισσα Βικτωρία ἀπένειμεν εἰς αὐτὸν τὸν τί-τλον τοῦ βαρωνέτου. Θ. Β.

Γκράντ, *Χώρα*— (Grant Land) *[Γεωγρ.]*. Χώρα ἐν τῷ Βορείῳ Παγωμένῳ ὠκεανῷ, πρὸς Δ. τῆς Γροιλανδίας, ἀποτελοῦσα τμῆμα τῶν νήσων Ἔλλ-σμερ, ἐν τῇ Βρεταννικῇ Βορείῳ Ἀμερικῇ. Περι-λαμβάνεται μεταξὺ τῆς θαλάσσης τοῦ Λίνκολν πρὸς Α. καὶ τοῦ πορθμοῦ Νάνσεν πρὸς Δ., εἰς πλάτος 81° καὶ 83° Β. καὶ μῆκος 60° καὶ 90°. —Μ.

Γκραντὰτς (Grandac) *[Γεωγρ.]*. Πολίχνη τῆς Νοτιοσλαυΐας.

— *Βυζ. Τέχν.]* Ὁ ἐν Γκράντατς τῆς Σερβίας σῳζόμενος βυζαντινὸς ναός, ἀνήκων εἰς τὴν σει-ρὰν τῶν κτισμάτων ἅτινα οἱ πρῶτοι Νεμανίδαι ἡγεμόνες ἵδρυσαν κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα, παρουσιά-ζει ἱκανὸν ἐνδιαφέρον ἀπὸ εἰκονογραφικῆς ἰδίως ἀπόψεως. Χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1290 καὶ περιέ-χει τοιχογραφίας ἀνηκούσας εἰς τὴν μακεδονικὴν σχολὴν τῆς βυζαντινῆς τέχνης καὶ δὴ μίαν ἀπει-κόνισιν τῆς Βαϊοφόρου, ἥτις καθ' ὅλου εἰπεῖν πε-ριλαμβάνει πάντα τὰ στοιχεῖα, ἅτινα βραδύτερον ἐπαγιώθησαν ἐν τῇ ἐκμεταλλεύσει τοῦ θέματος τούτου ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ζωγράφων. Τὸ ση-μαντικώτερον ἐκ τῶν στοιχείων τούτων εἶναι ἡ ἐμφάνισις τοῦ πλήθους ἐκείνου τῶν ζωηρῶν καὶ εὐθύμων παιδίων, ἅτινα, ὡς παρατηρεῖ ὁ Diehl, «παίζουν καὶ διαμάχονται, χωρὶς νὰ ἐνδιαφέρωνται διὰ τὸν Ἰησοῦν» [Πρβλ. *C. Diehl*, Manuel d'art byzantin,

Digitized by Google

τ. Β' (Paris, 1926) καὶ *G. Millet*, L'ancien art serbe. Les eglises (1919)]. Ι. Μ. Π.

Γκραντατσάτς (Grandacac ἢ Gradachatz) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Νοτιοσλαυίας παρὰ τὴν Ντόλνια Τούζλα τῆς Βοσνίας. Κάτοικοι 4.000, ὅλοι σχεδὸν Μωαμεθανοί. Ἔχει θερμὰ λουτρὰ φημιζόμενα κατὰ τῶν ρευματισμῶν.

Γκραντένιγκο (Gradenigo)· βλ. Γραδένιγοι.

Γκράντες *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Κολπίζων ὅρμος ἐπίσημος τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς Κρήτης, αναπεπταμένος πρὸς Μέσην καὶ διανοιγόμενος βορείως μὲν τῆς πρὸς ἀνατολὰς χωρούσης καὶ εἶτα πρὸς Β καμπτομένης χερσονησιζούσης προβολῆς Σαλμώνε ἢ Πλάκα καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Τένια, ἀποτελοῦντος τὸ βόρειον αὐτοῦ κέρας (πλάτ. 35° 13' 1/4 Β, μῆκ. 26° 17' 1/8 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2536 b: Candia, eastern portion καὶ 2774: Grandes bay). Ἐν αὐτῷ τρεῖς νησῖδες καὶ μία ἐπιμήκης ὕφαλος μετὰ μυρμήκων, πᾶσαι ἀπ' εὐθείας ἀπὸ ΝΔ πρὸς ΒΑ. Εἰς τὸ 1/8 περίπου τῆς ἀκτογραμμῆς τοῦ ὅρμου καὶ ἀπὸ βορρᾶ, προέχων ἀπορρῶξ κεφαλὴ βραχώδης «Παλαιόκαστρον» καλουμένη, ἐπέχουσα τὴν θέσιν, ὡς πιστεύεται, τοῦ ἀρχαίου Γραμμίου ἢ Γραμίου· βορείως δὲ τῆς κεφαλῆς ὁ ἐλάσσων ὅρμος τοῦ «Κουρεμένου». Πολλαχοῦ τῆς ἀκτῆς ἴχνη ἀρχαιοελληνικά. Πιθανῶς ἡ ὀνομασία του προέκυψεν ἐκ τῆς ἀρχαιοτάτης τοιαύτης τοῦ ἀκρωτηρίου Σαλμώνε Γράνος. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Πλινίου φαίνεται ὅτι ὑπῆρχεν ἐκεῖ καὶ πόλις *Ἴτανος*. Κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους (Φεβρ. 1913) ἐχρησιμοποιήθη ὡς σταθμὸς ἀνθρακοφόρων πρὸς ἀνθράκευσιν τῶν ἐλλοχευόντων τὴν ἀπὸ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Σουὲζ ἔξοδον τοῦ «Χαμηδιὲ» ἀνιχνευτικῶν μας. Σ. Ε. Λ.

Γκράντθαμ (Grantham) *[Γεωγρ.]*. Κομιτεία καὶ πόλις τῆς Ἀγγλίας, 35 χλμ. Ν. τοῦ Λίνκολν, ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου διώρυγος, ληγούσης εἰς Τρέντ. Ἔχει ἐκκλησίαν τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, ἀνδριάντα τοῦ Νεύτωνος καὶ ἐν τοῖς περιχώροις φρούριον, εἰς τὸ ὁποῖον εὑρίσκονται ἐξαίσιοι πίνακες καὶ περίεργος τάπης ἐφ' οὗ παρίστανται αἱ κυριώτεραι περιπέτειαι τοῦ Δὸν Κιχώτου. Κάτοικοι 11,116.

Γκράντι (Grandi), *Ἀλέξανδρος*. Ἰταλὸς ἐκκλησιαστικὸς συνθέτης (1576—1630), μαθητὴς καὶ ὀπαδὸς τοῦ Ἰωάννου Γκαμπριέλλι, συνέθεσε πλεῖστα ἔργα κατ' ἀπομίμησιν τοῦ διδασκάλου του. Κ. Ν.

—**Γκράντι** (Grandi), *Ἀχιλλεὺς ντὲ—*. Εὐγενὴς Ἰταλὸς ἐκ Μιλάνου καὶ ὑπολοχαγὸς τοῦ ἰταλικοῦ στρατοῦ. Συγκινηθεὶς ἐκ τῆς ἐξεγέρσεως τῶν Κρητῶν τῷ 1866 καὶ ἰδίᾳ ἐκ τῆς ὁλοκαυτώσεως τοῦ Ἀρκαδίου, κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἵνα συμμετάσχῃ εἰς τὸν ἀπελευθερωτικὸν ἐκεῖνον ἀγῶνα, καὶ κατετάχθη εἰς τὸ τότε συγκροτούμενον ἐξ ἐπιλέκτων Μανιατῶν σῶμα ὑπὸ τοῦ Δημ. Πετροπουλάκη, μεθ' οὗ ἀπεβιβάσθη εἰς Κρήτην τὴν 6 Δεκεμβρίου 1866. Συμμετέσχεν εἰς πλείστας μάχας θαυμασθεὶς ὑπὸ πάντων διὰ τὴν ἀνδρείαν του καὶ ἀγαπηθεὶς ὅσον οὐδεὶς ἄλλος ὑπό τε τῶν Κρητῶν καὶ τῶν ἐθελοντῶν συναγωνιστῶν του. Εἰς μίαν τῶν ἐν Λασιθίῳ μαχῶν κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Ὀμὲρ πασᾶ (Μάϊος 1867), τραυματισθεὶς σοβαρῶς εἰς τοὺς πόδας ὑπὸ ὀβίδος, ἔπεσεν εἰς χεῖρας τῶν Κιρκασίων οἵτινες ἀπέκοψαν ἀγρίως ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας του, μεθ' ὃ τὸν ἔρριψαν ἐντὸς λάκκου, ἔνθα εὗρον αὐτὸν μετ' ὀλίγον οἱ συναγωνισταί του ζῶντα ἔτι καὶ συστρεφόμενον ἐντὸς τέλματος ἐκ τῶν αἱμάτων του. Μία βολὴ περιστρόφου βληθεῖσα ὑφ' ἑνὸς συντρόφου ἐτερμάτισε τὴν φρικτὴν ἀγωνίαν του. Ν. ΚΑΛΟΜΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

— **Γκράντι** (Grandi), *Ἔρκολε*, ὁ ἐπιλεγόμενος *Ἔρκολε ντὰ Φερράρα*. Ἰταλὸς ζωγράφος (1491—1531). Διεκόσμησεν ἐπὶ σχεδίων τοῦ Costa τὸ παρεκκλήσιον Ganganelli ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Βολωνίας. Ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Παύλου τῆς Φερράρας σῴζεται εἷς ἐξαίρετος πίναξ του: «Ὁ ἅγιος Σεβαστιανός, ὁ ἅγιος Πέτρος, ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης καὶ τρεῖς δωρηταί». Ἡ πινακοθήκη τῆς Δρέσδης κατέχει δύο πίνακάς του («Ἡ προσευχὴ ἐν τῷ κήπῳ τῶν ἐλαιῶν» καὶ «Ὁ Χριστὸς βαδίζων πρὸς τὸν Γολγοθᾶν») καὶ τὸ μουσεῖον τοῦ Λονδίνου ἕνα («Ὁ ἅγιος Πτῶλος»). Ι. Μ. Π.

— **Γκράντι** (Grandi), *Ντῖνο*. Ἰταλὸς πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1895. Διετέλεσε δικηγόρος, δημοσιογράφος καὶ διευθυντὴς τοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου «Ἰμπέρια». Ἐκ τῶν πρώτων διοργανωτῶν τοῦ φασισμοῦ, ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν στυλοβατῶν τῆς Τετρανδρίας κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τῶν φασιστῶν κατὰ τῆς Ρώμης τῷ 1922. Εἶχεν ἐκλεγῆ βουλευτὴς τῷ 1921, ἀλλ' ἡ ἐκλογή του ἠκυρώθη, ἐπειδὴ δὲν εἶχε συμπληρώσει ἀκόμη τὴν νόμιμον ἡλικίαν. Ἐξελέγη καὶ πάλιν βουλευτὴς τῷ 1924 καὶ ἐχρημάτισεν ὑφυπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ κατόπιν ὑφυπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, καθὼς καὶ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἰταλίας εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν. Ἐκ τῶν ἐμπίστων τοῦ Ἰταλοῦ πρωθυπουργοῦ Μπενίτο Μουσσολίνι ἀντιπροσώπευσεν αὐτὸν πολλάκις εἰς τὸ ἐξωτερικόν, εἰς διάφορα διεθνῆ συνέδρια καὶ εἰς διπλωματικὰς ἀποστολάς, εἰς τὴν Ἀμερικήν, τὴν Τουρκίαν, τὴν Ρουμανίαν, τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀλλαχοῦ. Μ. Δ. Β.

— **Γκράντι** (Grandi), *Φραγκῖσκος - Λουδοβῖκος - Γκουΐντο*. Ἰταλὸς μαθηματικὸς καὶ ἱερωμένος (1671—1742). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας ἐν Πίζῃ καὶ Φλωρεντίᾳ. Συνέγραψε: «Γεωμετρικὴν ἀπόδειξιν τῶν θεωρημάτων τοῦ Huyghens», «Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ ἤχου», κ. ἄ.

Γκραντιντιὲ (Grandidier), *Ἀλφρέδος*. Γάλλος φυσιοδίφης καὶ περιηγητὴς (1836—1921). Ἐταξίδευσεν εἰς τὴν Βόρειον καὶ Νότιον Ἀμερικὴν (1857—1860), τὰς Ἰνδίας, τὴν Κεϋλάνην καὶ τὴν ἀνατολικὴν ἀκτὴν τῆς Ἀφρικῆς (1863—1864) καὶ τὴν Μαδαγασκάρην (1865—1870). Συνέγραψεν: «Ἱστορίαν τῆς γεωγραφίας τῆς Μαδαγασκάρης» (1885, Β' ἔκδ. 1893). Ἀπὸ τοῦ 1876 ἤρχισε τὴν ἔκδοσιν τῆς «Φυσικῆς, φυσιογνωστικῆς καὶ πολιτικῆς ἱστορίας τῆς Μαδαγασκάρης», ἐκ τῆς ὁποίας ἐξεδόθησαν 39 τόμοι.

— **Γκραντιντιὲ** (Grandidier), *Φίλιππος-Ἀνδρέας*. Γάλλος συγγραφεὺς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας (1752—1787). Προστατευόμενος τοῦ Καρδιναλίου ντὲ Ροάν, ἐπίσημος ἱστοριογράφος τῆς Γαλλίας. Ἐκ τῶν συγγραμμάτων του τὰ κυριώτερα εἶναι: «Ἱστορία ἐκκλησιαστική, στρατιωτικὴ καὶ τῆς φιλολογίας τῆς Ἀλσατίας» (1787) κ. ἄ. Ν. Π—Λ.

Γκραντίσκ ἢ *Γκραντίστσε* (Gradishsk ἢ Gradischtsche) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρωσίας, ἐν Οὐκρανίᾳ, ἐν τῷ κυβερνείῳ τῆς Πολτάβης, παρὰ τὸν Δνείστερον ποταμόν. Κατὰ Μάϊον λαμβάνει χώραν ἐν αὐτῇ μεγάλη ἐμποροπανήγυρις σιτηρῶν, ἵππων, ζῴων, καννάβεως, λίνου, πίσσης καὶ βουτύρου. Εἰς τὰ πέριξ ὑπάρχουν μεγάλα ἐργοστάσια σακχάρεως. Κάτ. 10,000. —Μ.

Γκραντίσκα ἢ *Γκραντίσκα ντ' Ἰζόντσο* (Gradisca ἢ Gradesca d' Isonzo) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας, ἐν τῇ Ἰουλίᾳ Βενετίᾳ, ἐν τῷ νομῷ τῆς Γκοριτσίας, εἰς ἀπόστασιν 10 χλμ. ΝΔ ταύτης, ἐπὶ τοῦ Ἰζόντσο. Κάτ. 4717. Βιομηχανία μετάξης. Ἔχει παλαιὸν πύργον, χρησιμοποιούμενον ὡς φυλακὴν καὶ ἀρχαῖα τείχη μεταβληθέντα σήμερον εἰς περιπάτους. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν τῷ 1915, ἀνακατελήφθη ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν μετὰ τὴν ἧτταν τοῦ Καπορέττο καὶ περιῆλθεν ὁριστικῶς εἰς τὴν Ἰταλίαν μετὰ τὸ 1918. —Μ.

— **Γκραντίσκα** (Gradiska) *[Γεωγρ.]*. —1) Πόλις τῆς Νοτιοσλαυίας, ἐν Βοσνίᾳ, ἐπὶ τοῦ Σαύου ποταμοῦ, ὀνομαζομένη καὶ *Τουρκικὴ Γκραντίσκα*, ἢ *Βοσνιακὴ Γκραντίσκα* ἢ *Μπερμπίρ*. Κάτ. 4098, κατὰ τὸ πλεῖστον Μωαμεθανοί. —2) Φρούριον κείμενον ἔναντι τῆς ἀνωτέρω πόλεως ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Σαύου, καλούμενον ἄλλως καὶ *Ἄνω* ἢ *Δυτικὴ Γκραντίσκα* ἢ καὶ *Γκραντίσκα Στάρα*. —Μ.

Γκράντο (Grado) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Λιμὴν τοῦ μυχοῦ τοῦ Ἀδριατικοῦ, ἐπικοινωνῶν διὰ διωρύγων πρὸς τοὺς λιμένας Μπούζο, Μαράνο καὶ τὴν Ἀκυλαίαν. Ἔχει καὶ κωμόπολιν φερώνυμον (πλάτ. 45°40' Β, μῆκ. 13°22' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 201: Gulfs of Venice and Trieste) 5000 κατοίκων. Σ. Ε. Λ.

— **Γκράντο** (Grado) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἱσπανίας, ἐν Ἀστουρίᾳ καὶ τῷ νομῷ τοῦ Ὀβιέντο, παρὰ τὸν ποταμὸν Νάλον. Κάτ. 17.125. Παρὰ τὴν πόλιν, ἐπὶ τοῦ Ρίο Τρούμπιο, ὑπάρχουν χυτήρια τηλεβόλων καὶ κρατικὰ ἐργοστάσια ὅπλων. —Μ.

γκραντουάλε (graduale) *[Μουσ.]*. Ὠνομάσθη οὕτω τὸ ᾆσμα τὸ ὁποῖον ἐψάλλετο εἰς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Ἀποστόλου καὶ τοῦ Εὐαγγελίου, τοῦ ἱερέως ἱσταμένου ὀρθίου ἐπὶ τῶν βαθμίδων (gradibus) τοῦ ἄμβωνος. Γ. Σ

Γκραντὼ (Grandeau), *Λουδοβῖκος*. Σύγχρονος Γάλλος χημικὸς καὶ ἀγρονόμος, γεννηθεὶς τῷ 1834. Ἔγραψεν: «Ἡ φαρμακευτικὴ ἐφημερίς», «Ἡ γαλλικὴ καὶ ἡ ξένη ἀγρονομικὴ ἐπιστήμη» κ. ἄ. Κ. Ν

Γκράουβ (Grauw), *Ἐρρῖκος*. Ὀλλανδὸς ζωγράφος (1627—1681). Διαμείνας ἐπὶ τριετίαν ἐν Ρώμῃ, συνεδέθη μετὰ τοῦ Πουσσέν. Ἐπιστρέψας εἰς Ὀλλανδίαν διέμεινεν ἀλληλοδιαδόχως εἰς πολλὰς πόλεις ταύτης καὶ τέλος ἐγκατεστάθη ὁριστικῶς εἰς τὸ Ἀλκμάερ. Τὰ ἔργα του διακρίνονται διὰ τὴν σύνθεσιν καὶ τὴν διάταξιν. Ι. Μ Π.

Γκράουλλυ (Graully). Μυθικὸς δράκων ὁ ὁποῖος, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἐνέσπειρε τὸν τρόμον κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς χρόνους εἰς τὰ περίχωρα τοῦ Μέτς. Ἡ πόλις διεσώθη δι' ἐνεργείας τοῦ ἐπισκόπου ἁγίου Κλήμεντος. Οἱ κάτοικοι ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας κατόπιν ἑώρταζον τὸ γεγονὸς διὰ λιτανείας, καθ' ἣν ἐφέρετο ὁδηγούμενον ὁμοίωμα τοῦ τέρατος αὐτοῦ, κατὰ τοῦ ὁποίου ἐγίνοντο ἀραὶ καὶ ἀναθέματα τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν κατοίκων. Ν. Π.—Λ.

Γκράουμαν (Graumann), *Ἰωάννης-Φίλιππος*. Γερμανὸς οἰκονομολόγος (1690—1762). Τὸ στάδιόν του ἤρχισεν ὡς ἔμπορος. Ἐδημοσίευσεν ἀξιόλογον μελέτην (1749) περὶ τοῦ νομισματικοῦ συστήματος, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ Φρειδερίκου Β' ὡς γενικὸς διευθυντὴς καὶ σύμβουλος διὰ τὴν μεταρρύθμισιν τῆς νομισματικῆς βάσεως. Ἡ παρ' αὐτοῦ εἰσαχθεῖσα μεταβολὴ εἰς τὸ νομισματικὸν σύστημα τῆς Γερμανίας προσήνεγκεν εἰς αὐτὸν τὸν τίτλον τοῦ «πατρὸς τῆς νομισματικῆς βάσεως». Συνέγραψε πολλὰ σοβαρὰ ἔργα οἰκονομικῆς καὶ συναλλαγματικῆς φύσεως. Ν. Γ. Φ.

Γκραουμπύντεν (Graubünden) *[Γεωγρ.]*. Καντόνιον τῆς Ἑλβετίας (βλ. Γρισσονία).

Γκράουν (Graun). *Ἰωάννης-Γκόττλιμπ*. Γερμανὸς μουσικὸς (1699—1771). Μαθητὴς διὰ τὸ βιολίον τοῦ Πίσενδελ καὶ τοῦ Ταρτίνι, εἰργάσθη κατ' ἀρχὰς εἰς Μέρσεμπουργ, ὅπου εἶχεν ὡς μαθητὴν καὶ τὸν Φρήντμαν Μπάχ. Ὀλίγον κατόπιν προσελήφθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ πρίγκιπος Φρειδερίκου τῆς Πρωσσίας, εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ὁποίου ἔσχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπιδείξῃ τὸ συνθετικὸν του τάλαντον· καρποὶ τούτου ὑπῆρξαν: πλεῖσται συμφωνίαι, εἰσαγωγαί, κοντσέρτα διὰ βιολίον, κουαρτέττα κ.τ.λ. Μεταξὺ τῶν ἔργων του ἐξ ᾆσμα διεσώθησαν ἓν «Πάθος» καὶ 3 θρησκευτικαὶ καντάται. Τὸ ὕφος τοῦ Γκράουν εἶναι ὀλίγον βαρύ.

—**Γκράουν** (Graun), *Κάρολος-Ἐρρῖκος*. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου (1701—1759). Παρέμεινεν ὀνομαστὸς χάρις εἰς τὸ ὀρατόριον «Ὁ θάνατος τοῦ Ἰησοῦ» (1755) καὶ τὸ «Te Deum» (1756), ἀναμνηστικὸν τῆς μάχης τῆς Πράγας. Ὁ Γκράουν ἐσπούδασεν ἐν Δρέσδῃ, ὅπου λόγῳ τῆς ὡραίας του φωνῆς εἶχε προσληφθῆ ὡς δεύτερος ὀξύφωνος εἰς τὴν Ράστκαπέλλε. Μετὰ τὴν ἀλλαγὴν τῆς φωνῆς του ἐπεδόθη εἰς τὴν σπουδὴν τῆς συνθέσεως ὑπὸ τὸν Σμὶτ καὶ τοῦ κλειδοκυμβάλου ὑπὸ τὸν Petzoldt. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Γκράουν εἶχε γίνει ὀξύφωνος μὲ μικρὰν ἀλλὰ ὡραίαν φωνήν. Εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς μουσικότητός του συνέτεινεν ἡ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην (1719) ἐκτέλεσις εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Δρέσδης πλείστων μελοδραμάτων τοῦ Λόττι, τὰ ὡραιότερα μέρη τῶν ὁποίων κατώρθωνε νὰ σημειώνῃ μουσικῶς χάρις εἰς τὴν καταπληκτικὴν μνήμην του. Ἡ ἐπίδρασις τῶν ἰταλικῶν τούτων μελοδραμάτων φαίνεται σαφῶς εἰς τὰ λυρικὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ἔγραψεν ὁ Γκράουν ὀλίγον κατόπιν. Ἀφορμὴν εἰς τοῦτο ἔδωκεν ἄλλως τε ἡ πρόσληψίς του ὡς ὀξυφώνου εἰς τὸ θέατρον τῆς Βρουνσβίκης, διὰ τὸ ὁποῖον, ἐγκαταλείπων τὴν τέχνην τοῦ ἀοιδοῦ, ἔγραψε τὰ μελοδράματα: «Σάντσιο καὶ Σινίλντε» (1727), «Πολύδωρος» (1728), «Ἰφιγένεια ἐν Αὐλίδι» (1731), «Σκιπίων ὁ Ἀφρικανὸς» (1732), «Ὁ καθρέπτης τῆς πίστεως» (1733), «Φαραὼ» (1735), «Ροδελίνδα» (1741), «Καῖσαρ καὶ Κλεοπάτρα» (1742) καὶ ἕτερα 27 λυρικὰ ἔργα (ἀπὸ τοῦ 1742 μέχρι τοῦ 1756). Μικροτέρου ἐνδιαφέροντος εἶναι τὰ ἔργα του δι' ὄργανα: κοντσέρτα διὰ πιάνο, διὰ πλαγίαυλον, βιολίον, βιολοντσέλλον, φυγαὶ δι' ὄργανον κ. λ. π. Γ. Σ.

Γκράουντ (Graunt), *Ἰωάννης*. Ἄγγλος οἰκονομολόγος, γεννηθεὶς τὴν 25 Ἀπριλίου 1620 ἐν Λονδίνῳ. Ἐμελέτησε συστηματικῶς καὶ κατὰ πρωτότυπον μέθοδον τὰ φαινόμενα τῆς κινήσεως τοῦ πληθυσμοῦ τῆς πόλεως τοῦ Λονδίνου καὶ τῶν περιχώρων, ἐξ ὧν ἀπεκόμισε γενικοὺς δημογραφικοὺς νόμους, ἰσχύοντας καὶ σήμερον ἐν τῇ στατιστικῇ, δι' ὃ ἀπεκλήθη καὶ «πατὴρ τῆς πολιτικῆς ἀριθμητικῆς». Τὸ σπουδαιότερον τῶν ἔργων του: «Natural and political observations upon the bills of morality» (London 1662), μεταφρασθὲν εἰς πολλὰς γλώσσας, παραμένει τὸ standard work ἐν τῇ στατιστικῇ ἐπιστήμῃ. Ν. Γ. Φ.

Γκράουντεντς ἢ *Γκρούντζιαντζ* (γερμ. Grandenz ἢ πολων. Grudziadz). Πόλις τῆς Πολωνίας, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Βιστούλα ποταμοῦ. Κάτ. 40 325. Μέχρι τοῦ 1919 ἀνῆκεν εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ ἀπετέλει ἓν τῶν ἰσχυροτέρων φρουρίων τῆς Πρωσσίας, πρὸς βορρᾶν τοῦ Τόρν. Ἡ ἀκρόπολις καὶ τὸ ἐν αὐτῇ φρούριον ἐκτίσθησαν ὑπὸ Φρειδερίκου τοῦ Μεγάλου. Εἶναι πόλις ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανική, αἱ κυριώτεραι δὲ βιομηχανίαι αὐτῆς περιλαμβάνουν ἐργοστάσια μηχανῶν, καπνεργοστάσια καὶ ἀτμομύλους. Εἰς τὴν Πρωσσίαν εἶχε περιέλθει τῷ 1772. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου εἶχε καταληφθῆ ὑπὸ τῶν Ρώσων, κατὰ τὴν προέλασιν αὐτῶν εἰς τὸν Βιστούλαν, ἀλλ' ἀνακατελήφθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν τῷ 1917. —Μ.

Γκρὰς (Grasse) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ν. Γαλλίας, πρωτεύουσα ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ τῶν «Παραθαλασσίων Ἄλπεων», εἰς ἀπόστασιν 26 χλμ. ΒΔ τῆς Νικαίας, ἐκτισμένη ἐν ἀμφιθεατρικῷ τῶν μεσημβρινῶν κλιτύων τοῦ Ροκαβινιὸν καὶ μὲ κέντρον μίαν σιδηροῦχον πηγήν. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχει παλαιὸς καθεδρικὸς ναὸς τοῦ ΙΒ' ἢ ΙΓ' αἰῶνος («Ἁγία Μαρία»). Κάτ. περὶ τὰς 20.000. Καλλιέργεια ἀνθέων, ἀπὸ τῶν ὁποίων προέρχεται καὶ ἐκλείπεται μεγάλη βιομηχανία ἀρωμάτων καὶ ἐκχυλισμάτων ἀρωμάτων, σαπώνων, μεταξουργεῖα, λατομεῖα μαρμάρου

Digitized by Google

ἐλαιουργία. Ἡ πόλις ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων (Grassa) καὶ πιθανῶς προϋπῆρχε τῆς κατακτήσεώς των. Κατὰ τὸν μεσαίωνα ἦτο ἀνεξάρτητος δημοκρατία, ἀπὸ δὲ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος μέχρι τοῦ 1790 ἦτο ἕδρα τοῦ ἐπισκόπου τῶν Ἀντιβῶν (Antibes). —Β.

Γκρὰς (Gras), *Φῆλιξ*. Γάλλος ποιητὴς γεννηθεὶς τῷ 1844. Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι: «Ὁ Ὅμηρος», «Ἡ λαιμητόμος», «Τὸ ἐπαρχιακὸ ρομάντσο» κ. ἄ. Κ. Ν.

— **Γκρὰς** (Grass'), *Φίλιππος*. Γάλλος γλύπτης (1801—1876). Ἐνεφανίσθη διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὸ Σαλὸν τῷ 1831 διὰ τοῦ ἔργου του: «Ὁ Ἴκαρος δοκιμάζων τὰς πτέρυγάς του». Εἶτα ἐξέθηκε τοὺς πίνακας: «Ὁ Κένταυρος Νέσσος δίδων εἰς τὴν Δηιάνειραν τὸν χιτῶνά του», «Ἡ Σουζάννα εἰς τὸ λουτρόν», «Μικρὰ χωρική», «Δοῦλος ἱκετεύων», «Τὰ τέκνα τῆς Νιόβης», «Ὁ στοχαστής» καὶ ὁ «Κλέμπερ», ἀποκείμενος ἐν Στρασβούργῳ. Ι. Μ. Π.

— **Γκρὰς** (Grasse), *Φραγκῖσκος-Ἰωσὴφ ντὲ* —. Γάλλος ναυτικὸς (1722—1788). Εἰσελθὼν τῷ 1734 εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Μάλτας, κατετάχθη τῷ 1740 εἰς τὸ γαλλικὸν ναυτικὸν γενόμενος πλοίαρχος (1760). Ἀπέκτησε φήμην διὰ τῆς ἐπιδειχθείσης μεγίστης τόλμης καὶ ἀνδρείας του κατὰ τὸν πόλεμον τῆς Β. Ἀμερικῆς (1779). Ἀρχηγὸς μοίρας στόλου εἰς Ἀντίλλας ἐδοξάσθη εἰς τὰς ναυμαχίας Ἁγίου Δομίγκου (1780), Ταμπάγγο (1781) καὶ Ἁγίου Χριστοφόρου. Κυκλωθεὶς ὑπὸ πολυαρίθμων ἀγγλικῶν δυνάμεων, ἐνῷ ἔπλεε πρὸς συνάντησιν τῶν Ἱσπανῶν, ἠναγκάσθη νὰ ὑποστείλῃ τὴν σημαίαν του (1872) καὶ νὰ παραδοθῇ. Ἐπανελθὼν εἰς Γαλλίαν ἐδημοσίευσεν «Ἀπολογίαν του» καὶ παραπεμφθεὶς εἰς ἀνώτατον συμβούλιον ἠθωώθη. Ν. Π.—Λ.

Γκρασβίνκελ (Graswinckel), *Ντὶρκ-Γιάνσον*. Ὁλλανδὸς εὐπατρίδης, πολιτικός, βαθὺς μελετητὴς τῶν οἰκονομικῶν ζητημάτων (1600—1666). Ὑπῆρξε θερμὸς θιασώτης τῶν φιλελευθέρων ἀρχῶν ἐν τῇ ἐμπορικῇ πολιτικῇ καὶ δεινὸς ἀντίπαλος τοῦ ἐμποροκρατισμοῦ. Ὑπεστήριξε τὴν ἐλευθέραν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐπιτοκίου, τὴν ἐλευθερίαν τῶν θαλασσῶν, συγχρόνως δὲ ἦτο καὶ ὀπαδὸς ἀπολυταρχικῶν ἰδεωδῶν ἐν τῇ διοικήσει τῆς πολιτείας. Ἐδημοσίευσε πλεῖστα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Libertas veneta» (Leiden 1634), «Maris liberi vindiciae adversus» (Χάγη 1653), «Princeps pacis» (Χάγη 1655). Ν. Γ. Φ.

Γκράσδενι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Φλωρίνης, ἤδη ὀνομαζόμενον Βροντερὸν (βλ. λ.).

Γκρασὶ (Gracie ἢ Garcie), *Πέτρος*, ἐπονομαζόμενος καὶ *Φερράνδος*. Διάσημος πλοηγὸς ἐκ Βανδέας, ζήσας περὶ τὰ μέσα τῆς ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος, ἀποθανὼν τῷ 1503. Εἰς τὴν ἐποχήν του εἶχεν ἀποκτήσει μεγίστην φήμην διὰ τὰ κατορθώματά του καὶ ὡς συγγραφεὺς «Ὁδηγὸν ναυτιλλομένων» (1502), καθὼς καὶ «Μέγαν ὁδηγὸν πλοηγοῦ καὶ ἀγκυροβολήσεως» (1520). Ν. Π.—Λ.

Γκρασιὰ (Gratia), *Λουδοβῖκος-Κάρολος*. Γάλλος ζωγράφος καὶ προσωπογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1815. Σημαντικώτερα ἔργα του εἶναι: «Ἰουδὶθ» (1837), «Λουομένη», «Ὁ Τοῦρκος κουρσάρος», «Ἡ ἀναγνώστρια», «Ὁ κόμις Μονταιγκύ», «Ἡ κόρη καὶ ὁ παπαγάλλος», «Ἰδοὺ ὁ ἄνθρωπος» κ. ἄ.

Γκρασλὲν (Graslin), *Ἰωάννης-Ἰωσήφ*. Γάλλος οἰκονομολόγος (1727—1790). Ὑπῆρξεν εἷς τῶν σπουδαιοτέρων προδρόμων τῶν ἰδεῶν τοῦ Ἀδὰμ Σμίθ, ὑποστηρίξας διὰ τῆς γνωστῆς του θεωρίας «Περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου» τὴν οἰκονομικὴν ἁρμονίαν ἐν τῇ συνεργασίᾳ γεωργίας, ἐμπορίου, βιομηχανίας, συγκοινωνίας καὶ ἐργασίας. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν φυσιοκρατικὴν ἀντίληψιν τοῦ Quesnay, θεωρεῖ τὴν ἐργασίαν μητέρα τοῦ πλούτου τῶν λαῶν. Τὸ γνωστότερον τῶν ἔργων του εἶναι: «Essay analytique sur la richesse et sur l'impôt» (1767). Ν. Γ. Φ.

Γκράσλιτς (Graslitz) ἢ *Κράσλιτς* /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Βοημίας περὶ τὰ 145 χλμ. ΒΔ τῆς Πράγας, μεθ' ἧς συνδέεται σιδηροδρομικῶς. Κάτοικοι 12.000, ἀποκλειστικῶς Γερμανοί. Ἐν αὐτῇ ἀκμάζει σπουδαιοτάτη παραγωγὴ μουσικῶν ὀργάνων καὶ ὑπὸ βιομηχανικὴν μορφήν, ἀλλ' ἰδίως συντελουμένη εἰς ἰδιωτικὰ μικροεργαστήρια.

Γκράσμαν (Grassmann), *Ἑρμάννος-Γκύντερ*. Γερμανὸς μαθηματικὸς καὶ γλωσσολόγος (1809—1877). Μετὰ τὰς ἐγκυκλίους καὶ πανεπιστημιακὰς σπουδὰς του διεδέχθη ἐν τῷ γυμνασίῳ τοῦ Στεττὶν τὸν πατέρα του Justus Grassmann, γνωστὸν διὰ τὰς κρυσταλλογραφικὰς ἐρεύνας του. Κατ' ἀρχὰς ἐδημοσίευσε σπουδαίαν πραγματείαν («Die Wissenschaft der extensiven Grössen oder die Ausdehnungslehre», Leipzig 1878), δι' ἧς ἀνέπτυσσεν ἴδιόν τινα γεωμετρικὸν λογισμόν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἀνωτέρω ἐργασία, ἐπὶ τὸ φιλοσοφικώτερον γεγραμμένη, δὲν ἔτυχε τῆς προσοχῆς καὶ ὑποτῆς ἀνέμενε παρὰ τῶν εἰδικῶν ὁ συγγραφεύς της, οὗτος ἐτράπη ἔκτοτε ἐπὶ τὴν γλωσσολογίαν, καὶ δὴ τὴν σανσκριτικὴν γλῶσσαν, ἐν ᾗ καὶ ηὐδοκίμησε. Τὰ γνωστότερα γλωσσικὰ ἔργα του εἶναι: «Λεξικὸν εἰς τὸ *Rig-veda*» (Λειψία 1875) καὶ «Μετάφρασις τοῦ *Rig-veda*» (1876). Τὰ φυσικομαθηματικά του ἔργα ἐξεδόθησαν ὁμοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἅπαντα τὰ μαθηματικὰ καὶ φυσικὰ ἔργα» ἐπιμελείᾳ τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἑταιρείας τῆς Λειψίας. Γ. Π. Α.

Γκρασσάνο (Grassano) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Νοτίου Ἰταλίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ποτέντσα, 43 χλμ. Δ. τῆς Ματέρας. Σιδηροδρομικὸς σταθμός. Κάτοικοι: 6,500.

Γκρασσὲ (Grasset), *Βερνάρδος*. Σύγχρονος Γάλλος ἐκδότης, γεννηθεὶς τῷ 1881. Διακρίνεται διὰ τὴν κομψὴν ἐμφάνισιν τῶν ἐκδόσεών του, ἵδρυσε δὲ καὶ πολλὰς σειρὰς ἡμιπολυτελῶν περιωρισμένων ἐκδόσεων, αἱ ὁποῖαι ἔσχον μεγάλην ἐπιτυχίαν. Εἶναι ἐκ τῶν πρώτων εἰσαγαγόντων ἐν Γαλλίᾳ τὸ ἀμερικανικὸν σύστημα τῆς ἐντατικῆς διαφημίσεως τῶν βιβλίων. Ὁ Γκρασσὲ εἶναι καὶ συγγραφεὺς δοκιμίων οὐχὶ ἀναξίων λόγου, ὡς τῶν «Remarques sur l'action» (1928) καὶ «La chose littéraire» (1929). —Δ.

— **Γκρασσὲ** (Grasset), *Εὐγένιος*. Ἐλβετὸς ζωγράφος γεννηθεὶς ἐν Λωζάννῃ τῷ 1850 καὶ πολιτογραφηθεὶς ἐν Γαλλίᾳ. Διεκρίθη ἰδίᾳ εἰς τὴν δι' εἰκονογραφιῶν διακόσμησιν διαφόρων ἐκδόσεων, ἐν αἷς τὰ λεξικὰ Λαρούς, τὸ «Ἡμερολόγιον τῶν βιβλιοφίλων» καὶ ὁ «Procurateur de Judée» τοῦ Ἀνατὸλ Φρὰνς. Ἐπὶ πλέον ἐδημοσίευσε «Μέθοδον διακοσμητικῆς συνθέσεως» (1905). Ι. Μ. Π.

— **Γκρασσὲ** (Grasset), *Θωμᾶς, ἀββᾶς* —. Γάλλος κληρικός, λόγιος καὶ ταξιδιώτης, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1800, ἐπισκεφθεὶς δὲ περὶ τὸ 1834 τὰς Ἀθήνας. Ἔγραψεν ἐνδιαφερούσας ἐπιστολάς, ἐν αἷς περιγράφονται ἤθη, ἔθιμα καὶ χαρακτηρίζονται ὡρισμένα πρόσωπα τῆς τότε ἐποχῆς. Γ. Δ. Κ.

— **Γκρασσὲ** (Grasset), *Ἰωσήφ*. Γάλλος ἰατρὸς γεννηθεὶς τῷ 1849. Καθηγητὴς τῆς θεραπευτικῆς καὶ φαρμακολογίας, βραδύτερον δὲ τῆς ἰατρικῆς κλινικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μομπελλιὲ καὶ ἑταῖρος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Ἐδημοσίευσε: «Πρακτικὴ παθολογία τοῦ νευρικοῦ συστήματος» εἰς δύο τόμους, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Rauzier, «Μαθήματα κλινικῆς ἰατρικῆς» (1891—1898, εἰς 3 τόμ.). Ο. Ρ.

Γκρασσερὶ (Grasserie), *Ραοὺλ-Γκερὲν ντὲ λὰ* —. Νομικὸς καὶ γλωσσολόγος γεννηθεὶς ἐν Rennes τῷ 1839 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1895. Ἐχρημάτισε δικαστής, μέλος πολλῶν ἐπιστημονικῶν σωματείων τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Διεκρίθη εἰς τὸ συγκριτικὸν δίκαιον καὶ τὴν γλωσσολογίαν. Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἔργων του, ἐκτιμώμενα λίαν, εἶναι τὰ ἑξῆς: «Étude sur les justices de paix» (1885—1886), «De la Réforme de l'instruction publique» (1886), «Des vices de nos codes» (1889), «De la classification scientifique du droit» (1892), «Études de grammaire comparée» (1887), «Des divisions de la linguistique» (1888), «Psychologie du langage» (1889), «Études de rythmique et d'esthétique» (1890). Ἐδημοσίευσε καὶ ἀρκετοὺς τόμους ποιημάτων: «Hommes et singes» (1889), «Jeanne d'Arc» (1890), «Les sentiments» (1892), «Les pensées» (1893) κλπ. —Β.

Γκρασσέτι (Grasseti), *Γαετάνος*. Ἰταλὸς λόγιος γεννηθεὶς ἐν Ρώμῃ τῷ 1778 καὶ ἀποθανὼν ἐν Κερκύρᾳ τῷ 1836. Σπουδάσας φιλολογίαν καὶ ἰατρικὴν ἐν Βονωνίᾳ, διωρίσθη καθηγητὴς τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἐν Ραβέννῃ. Ἀλλὰ λόγῳ τῶν τότε πολιτικῶν ταραχῶν ἐν Ἰταλίᾳ κατέφυγεν εἰς Πάτρας τῷ 1815, ὅπου ἐκμαθὼν τελείως τὴν ἑλληνικὴν μετήρχετο τὸν ἰατρόν. Βραδύτερον μετέβη εἰς Ζάκυνθον, ὅπου ἐπηγγέλθη τὸν ἰατρὸν καὶ τὸν καθηγητὴν ἅμα τῆς ἰταλικῆς. Ἐνταῦθα ἐνυμφεύθη Ἑλληνίδα καὶ ἐσχετίσθη μετὰ τοῦ κύκλου τοῦ Σολωμοῦ, ὅστις ἀναφέρει αὐτὸν εἰς τὴν σάτιράν του «Πρωτοχρονιά». Ἐντεῦθεν ἐκάλεσεν αὐτὸν εἰς Κέρκυραν ὁ λόρδος Γκίλφορδ καὶ ἀνέθηκεν αὐτῷ τὴν ἕδραν τῆς ἰταλικῆς καὶ λατινικῆς γραμματολογίας εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἱδρυθεῖσαν τῷ 1824 Ἰόνιον Ἀκαδημίαν. Ὁ Γκρασσέτι μετέφρασεν ἰταλιστὶ εἰς πεζὸν τὸν «Ὕμνον» τοῦ Σολωμοῦ καὶ ἐτύπωσεν αὐτὸν ἐν Μεσολογγίῳ μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου τῷ 1825. Ἐδημοσίευσε προσέτι μικρὰν πραγματείαν περὶ Ἀθανασίου Ψαλλίδα καὶ «Βραχεῖαι παρατηρήσεις περὶ τῆς πρώτης λογοτεχνικῆς μορφώσεως τῶν παίδων καὶ ἰδίᾳ τῶν Ἑλλήνων» (Νεάπολις 1836). Μετὰ τὸν θάνατόν του ἐδημοσιεύθη καὶ τὸ ἀκόλουθον ἔργον του: «Γραμματικὴ τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης, ἀκολουθουμένη ὑπὸ ἑνὸς διαλόγου περὶ τῆς γλώσσης καὶ ὑπὸ μιᾶς μελέτης περὶ τῆς μετρικῆς τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων» (Μάλτα 1853). —Β.

Γκράσσι (Grassi), *Ἰωάννης-Βαπτιστής*. Ἰταλὸς ζωγράφος καὶ ἀρχιτέκτων τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, γεννηθεὶς ἐν Οὐντίνε. Ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Gémona ἀπεικόνισε τὸν «Εὐαγγελισμόν», τὸ «Ὅραμα τοῦ Ἰεζεκιὴλ καὶ τὴν «Εἰς οὐρανοὺς ἄνοδον τοῦ Ἠλιοῦ». Ὡς ἀρχιτέκτων ὑπεμνημάτισε καὶ συνεπλήρωσε διὰ σχεδίων τὸ ἔργον τοῦ Βαζάρι. Ι. Μ. Π.

— **Γκράσσι** (Grassi), *Ὁράτιος*. Ἰταλὸς ἀστρονόμος καὶ Ἰησουίτης (1582—1654). Κυρίως εἶναι γνωστὸς ἐκ τῆς πολεμικῆς του μετὰ τοῦ Γαλιλαίου ἐπὶ τῆς φύσεως τῶν κομητῶν. Λέγεται ὅτι παρώτρυνε τὴν Ἱερὰν Ἐξέτασιν νὰ καταδιώξῃ τὸν Γαλιλαῖον ἕνεκα τῶν περὶ τῆς κινήσεως τῆς γῆς θεωριῶν του. Συνέγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Disputatio astronomica de tribus cometis» (1619), «Lotharii Sarsi libra astronomica ac philosophica, qua Galilaei opiniones de cometis examinantur» (1619). —Β.

Γκράσσο (Grasso), *Ἰωάννης*. Σικελὸς ἠθοποιὸς σύγχρονος, ὁ μεγαλύτερος ἀντιπρόσωπος τοῦ διαλεκτικοῦ ἰταλικοῦ θεάτρου. Τὸ καλλιτεχνικόν του στάδιον ἤρχισε παίζων νευρόσπαστα εἰς θεατρίδιον τῆς Κατάνης. Τυχαίως διαβαίνων ὁ μέγας τραγικὸς ἠθοποιὸς Rossi, κατάπληκτος ἀπὸ τὴν ποικιλίαν τῆς φωνῆς του (ἐπωνομάσθη «ὁ ἠθοποιὸς μὲ εἴκοσι φωνές»), τὸν ὤθησε νὰ ἀφήσῃ τὰ ἀνδρείκελα καὶ ἀνέβη ὁ ἴδιος ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Τὴν ὑπόκρισίν του χαρακτηρίζει ἡ ἐξωτερίκευσις εἰς τὴν δραματικότητα, φθάνουσα μέχρι φρενιτιώδους ὑπερβολῆς, ἥτις ὅμως ἐπιβάλλεται εἰς τὸ ἀκροατήριον ὅσον ἀπαθὲς καὶ ἂν εἶναι. Μ. ΒΑΛΣΑΣ

Γκρασσὸ (Grassot), *Παῦλος*. Γάλλος κωμικὸς (1804—1860). Ἐργάτης ὡρολογοποιὸς κατ' ἀρχάς, ἀνεδείχθη μέγας ἠθοποιὸς καὶ κατέστη λίαν δημοφιλὴς τόσον διὰ τὴν τέχνην του ὅσον καὶ διὰ τὰς βιωτικάς του περιπετείας, ἃς προεκάλει ὁ ἴδιος. Κ. Ν.

Γκράσχεϋ (Grashey), *Οὐβέρτος*. Γερμανὸς ψυχίατρος γεννηθεὶς τῷ 1839. Τῷ 1884 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς ψυχιατρικῆς καὶ διευθυντὴς τῆς φρενιατρικῆς κλινικῆς τῆς Βυρτζβούργης, ἀργότερον δὲ (1886) ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἰδιότητα ἐκλήθη εἰς Μόναχον. Ἐκ τῶν ἐργασιῶν του ἀναφέρομεν τὰς ἑξῆς: «Die Wellenbewegung elastischer Röhren und der Arterienpuls des Menschen, sphymographisch untersucht» (Λειψία 1881) καὶ «Hirndruck und Hirncompressibilität» (1885). Ο. Ρ.

Γκράσχοφ (Grashof), *Φραγκῖσκος*. Γερμανὸς μηχανικὸς (1826—1893). Μετὰ τὰς σπουδάς του ἐταξίδευσεν εἰς τὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας καὶ τὴν Αὐστραλίαν (1849—1851) διὰ πρακτικὰς μελέτας, ἐπιστρέψας δὲ ἐγένετο καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν καὶ τῆς μηχανικῆς εἰς τὸ Βιομηχανικὸν Ἰνστιτοῦτον Βερολίνου (1854) καὶ ἀργότερον τῆς ἐφηρμοσμένης μηχανικῆς καὶ θεωρητικῆς μηχανολογίας εἰς τὸ πολυτεχνεῖον τῆς Καρλσρούης. Ἀπὸ τοῦ 1856 ἦτο διευθυντὴς τῆς ἑταιρείας τῶν Γερμανῶν μηχανικῶν, τῆς ὁποίας διηύθυνεν ἐπίσης τὸ περιοδικὸν ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Ἔγραψε: «Θεωρία τῆς ἐλαστικότητος» (1878), κ. ἄ. Τῷ 1896 ἡ ἑταιρεία τῶν Γερμανῶν μηχανικῶν ἀνήγειραν ἀνδριάντα του ἐν Καρλσρούῃ.

Γκρατὲ (Gratet), *Φραγκῖσκος-Ἰωσήφ, ντὲ* —. Γάλλος πολιτικὸς (1749—1821). Ὑπηρέτει ἐν τῷ ναυτικῷ γενόμενος καὶ διευθυντὴς τῆς ἀμύνης τῆς Βρέστης. Τῷ 1792 τῷ ἀνετέθη παρὰ τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ' τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν. Πιστὸς πάντοτε ἠκολούθησεν αὐτὸν κατὰ τὴν ἐν τῷ νομοθετικῷ σώματι ἐμφάνισίν του καὶ τὴν δίκην του. Κατόπιν ἔμεινεν ἐν ἀφανείᾳ μέχρι τοῦ 1815, ὅτε τῷ ἀνετέθη πάλιν τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν. Ἐγένετο σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας καὶ γερουσιαστὴς (1817).

Γκρατέλλα (Gratella) *Φίλιππος-Σεβαστιανός*, ὁ ἐπιλεγόμενος Bastianino. Ἰταλὸς ζωγράφος (1540—1602). Ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου καὶ ἐμιμήθη τὴν τεχνοτροπίαν του, ὡς ἀποδεικνύουν «Ἡ τελευταία κρίσις» του (ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Φερράρας) καὶ αἱ «Σίβυλλαι» καὶ οἱ «Προφῆται» του ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Παύλου. Μᾶλλον ἀνεξάρτητα ἔργα εἶναι: «Ἡ περιτομή» καὶ «Ἡ ἁγία Αἰκατερίνη μετὰ τῆς ἁγίας Βάρβας εἰς τοὺς πόδας τῆς Θεοτόκου». Ὁ Γκρατέλλα θεωρεῖται ὡς εἷς τῶν ἀρχηγῶν τῆς σχολῆς τῆς Φερράρας. Ι. Μ. Π.

Γκρατελοὺ (Grateloup), *Ἰωάννης*. Γάλλος ζωγράφος (1735—1817). Ἐξετέλεσε προσωπογραφίας τοῦ καρδιναλίου Μελχιὸρ ντὲ Πολινιάκ, τοῦ Ρουσσώ, τῆς Ἀδριανῆς Λεκουβρέρ, τοῦ Μοντεσκιέ, τοῦ Φενελόν, τοῦ Καρτεσίου καὶ τοῦ Βοσσουέτου. Κ. Ν.

Γκρατζιάνο (Graziano), *Φραγκῖσκος* βλ. Γρατιανός.

Γκρατιολὲ (Gratiolet), *Λουδοβῖκος-Πέτρος*. Γάλλος φυσιολόγος (1815—1865). Τῷ 1850 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς συγκριτικῆς ἀνατομίας καὶ βραδύτερον τῆς συγκριτικῆς φυσιολογίας καὶ γεωλογίας εἰς τὴν Σορβόννην. Ἠσχολήθη μὲ τὴν ἀνατομικὴν κατασκευὴν τοῦ ἐγκεφάλου τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν μαστοφόρων καὶ τῶν σχέσεω

Digitized by Google

μεταξὺ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ὀργάνου τούτου καὶ τῶν ψυχικῶν δυνάμεων. Ἐκ τῶν ἔργων του μνημονευτέα: «Mémoire sur les plis cérébraux de l' homme et des primates» (1851), «Note sur la disposition des plans fibreux de differents ordres qui entrent dans la composition de l' hémisphère cérébral», «Note sur la decouverte d'un plan fibreux resultant des expansions cerebrales du nerf optique», «Recherches sur l' organe de Zacobson etc». Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται καὶ ὁ δεύτερος τόμος τῆς ὑπὸ τοῦ Leuret ἀρξαμένης «Συγκριτικῆς ἀνατομικῆς τοῦ νευρικοῦ συστήματος» (1858). Ο. Ρ.

Γκρατρὺ (Gratry), ***Αὔγουστος***. Γάλλος συγγραφεὺς καὶ ῥήτωρ (1805—1872). Σπουδαιότερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Ἐπιστολαὶ πρὸς Βασερώ», «Ἐγχειρίδιον φιλοσοφίας», «Ἡ ἐπίγνωσις τοῦ Θεοῦ», «Λογική», «Ἡ ὕπαρξις τῆς ψυχῆς», Οἱ σοφισταὶ καὶ ἡ κριτική», «Ἡ ἠθικὴ καὶ ὁ ἱστορικὸς νόμος». Κ. Ν.

Γκρὰτς (Graz ἢ Gratz) */Γεωγρ./*. Πόλις τῆς Αὐστρίας, πρωτεύουσα τῆς Στυρίας. Εὑρίσκεται ἐπὶ τῶν δύο ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ Μούρ, εἰς πόστασιν 145 χλμ. ΝΔ τῆς Βιέννης, ἐπὶ γραφικωτάτης θέσεως, εἰς τὸ ἄκρον τῆς κοιλάδος τὴν ὁποίαν σχηματίζουν τὰ ὄρη τῆς Στυρίας, καὶ εἶναι ἐκτισμένη πέριξ τοῦ λόφου Σλέσμπεργ, ὅστις ἀποτελεῖ τὴν ἀκρόπολιν αὐτῆς, ὕψους 471 μ. Κάτ. 157.032. Εἶναι, μετὰ τὴν Βιέννην, ἡ κυριωτέρα σήμερον πόλις τῆς Αὐστρίας καὶ ἀποτελεῖ σημαντικὸν πνευματικόν, βιομηχανικὸν καὶ ἐμπορικὸν κέντρον. Ἐκτίσθη κατὰ τὸν Η' αἰῶνα καὶ ὑπέστη πολλὰς περιπετείας, περιελθοῦσα ἀλληλοδιαδόχως εἰς τοὺς Οὔγγρους, τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Γάλλους.

Λόγῳ τῆς ὀχυρᾶς αὐτῆς θέσεως καὶ τοῦ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως φρουρίου της κατώρθωσε ν' ἀντισταθῇ πολλάκις εἰς τὰς ἐπιδρομὰς καὶ τὰς πολιορκίας. Τὸ φρούριον αὐτῆς κατηδαφίσθη τῷ 1809 δυνάμει τῆς συνθήκης τῆς Βιέννης, πλὴν δύο ἐκ τῶν ὑψηλοτέρων πύργων της. Ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τοῦ Σλόσμπεργ ἀνέρχεταί τις σήμερον δι' ὀδοντωτοῦ σιδηροδρόμου, εἰς τὸ τέρμα τοῦ ὁποίου ὑπάρχουν κέντρα ἀναψυχῆς μετὰ μαγευτικῆς θέας. Τὸ Γκρὰτς ἔχει πολλὰ παλαιὰ κτίρια, κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ μη ρόπολις γοτθικοῦ ρυθμοῦ τοῦ ΙΕ' αἰῶνο , τὸ Λαντχάους ἢ ἐπαρχιακὸν μέγαρον ρυθμοῦ Ἀναγεννήσεως, τὸ Γιοχάνιευμ, ὅπερ εἶναι εἶδος πολυτεχνείου μετὰ βιβλιοθήκης περιλαμβανούσης περὶ τοὺς 200 000 τόμους, τὸ πανεπιστήμιον, ἱδρυθὲν τῷ 1573, εἰς τὸ ὁποῖον φοιτοῦν περὶ τοὺς 2.000 φοιτηταί, μουσεῖον, κλπ.

Τὸ νεώτερον τμῆμα τῆς πόλεως ἔχει ὡραίας οἰκοδομάς, ἄλση, μεγαλοπρεπεῖς πλατείας καὶ κήπους, ἐντὸς τῶν ὁποίων εὑρίσκονται τὸ ἄγαλμα τοῦ ποιητοῦ Ἀναστασίου Γκρύν, τοῦ ἀρχιδουκὸς Ἰωάννου, κρήνη τοῦ Φραγκίσκου Ἰωσήφ, προτομὴ τοῦ Σίλλερ κτλ. Ἡ πόλις εἶναι σημαντικὸν σιδηροδρομικὸν κέντρον, λόγῳ δὲ τοῦ κλίματός της ἀποτελεῖ καὶ ἕνα τῶν κυριωτέρων κλιματολογικῶν σταθμῶν, ὃν ἐπισκέπτονται κατ' ἔτος πολυάριθμοι ἀναρρωννύοντες καὶ ἄλλοι ἐπισκέπται, διαμένοντες ἰδίως εἰς τὰς θαυμασίας ἐξοχάς της. Ἔχει μεγάλα ἐργοστάσια χάλυβος, σιδηροδρομικῶν ἀτμομηχανῶν, βαγονίων, χαρτοποιίας, ὀπτικῶν ἐργαλείων, ὑφαντουργεῖα, κλωστήρια, ἀρωματοποιεῖα, ὑελουργεῖα κτλ. Μ. Δ. Β.

Γκρατσάνιτσα (Gracanitza ἢ Gratchanica) */Γεωγρ./*. Πόλις τῆς Νοτιοσλαυίας ἐν τῇ Βοσνίᾳ, παρὰ τὴν Ντόλνγια Τοῦζλα ἐπὶ τοῦ Σάλα, παραποτάμου τοῦ Σαύου. Κάτοικοι περὶ τὰς 5.000, ἅπαντες σχεδὸν Μωαμεθανοί, διατηροῦντες ἓξ τεμένη. Οὐχὶ μακρὰν τῆς πόλεως τὰ ἐρείπια τῆς Σοκόλ. Εἶναι σιδηροδρομικὸς σταθμός. Ἔχει θερμὰ λουτρά.

Γκράτσια (Gratzia) */Γεωγρ./*. Πόλις τῆς Ρουμανίας, ἐν Βλαχίᾳ, εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ντραμποβιέου. Κάτοικοι 8.000.

Γκρατσιάνι (Graziani), ***Ἀντώνιος-Μαρία***. Ἰταλὸς ἱστορικὸς (1537—1611). Ὑπῆ ξε γραμματεὺς τοῦ πάπα Σίξτου τοῦ Ε' καὶ τοῦ καρδιναλίου Μοντάλτο. Συνέβαλεν εἰς τὴν ἀνάρρησιν τοῦ Κλήμεντος Η', ὅστις τὸν διώρισε νούντσιον παρὰ τῇ Βενετικῇ δημοκρατίᾳ. Πρῶτον αὐτοῦ ἔργον: «Περὶ τοῦ Κυπριακοῦ πολέμου» βιβλία Δ' (Ρώμη 1624). Ἔγραψε βιογραφίας καρδιναλίων, ἀπομνημονεύματα κλπ.

—Γκρατσιάνι (Graziani), ***Ἱερώνυμος, κόμις τῆς Σαρνάνα***. Ἰταλὸς ποιητὴς (1604—1675). Τὸν τίτλον τοῦ κόμιτος ἔλαβε παρὰ τοῦ Φραγκίσκου τοῦ Α', δουκὸς τῆς Μοδένης, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε γραμματεύς. Ἔγραψε: «Κλεοπάτρα» (Βολωνία, 1626), ποίημα εἰς ἓξ μέρη, «Ἡ κατάληψις τῆς Γρενάδης» (Μοδένα, 1650), «Ὁ Κολοσσός» (Παρίσιοι, 1656), πανηγυρικὸς τοῦ καρδιναλίου Μαζαρίνου, «Διάφορα ποιήματα» (Μοδένα, 1662), «Κρόμβελ» (Βολωνία, 1671), τραγῳδία. Τὸ τελευταῖον ἐθεωρήθη ὡ. κλασσικὸν ἔργον διὰ τὴν ἀλήθειαν τῶν χαρακτήρων του, τὸ ὕφος καὶ τὴν ἁρμονικήν του στιχουργίαν.

Γκρατσιαντέϊ (Graziadei), ***Ἀντώνιος, κόμις—***. Ἰταλὸς οἰκονομολόγος καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1873. Καθηγητὴς τοῦ οἰκονομικοῦ δικαίου ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Πάρμας, ἐξελέγη ἐπανειλημμένως βουλευτὴς καὶ ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἐξεχουσῶν προσωπικοτήτων τοῦ ἰταλικοῦ σοσιαλιστικοῦ-κομμουνιστικοῦ κόμματος. Μ. Δ. Β.

Γκρατσίνι (Grazzini), ***Ἀντώνιος-Φραγκῖσκος***, ἐπιλεγόμενος ὁ *Λάσκα*. Ἰταλὸς ποιητὴς (1503—1583). Τριακονταεπταετὴς ἵδρυσε τὴν «Ἀκαδημίαν τῶν Ὑγρῶν» (gli Humidi) κατὰ τὴν τότε φιλολογικὴν συνήθειαν. Ἕκαστον τῶν μελῶν ὤφειλε νὰ ἐκλέξῃ ἐπώνυμον σχετικὸν μὲ τὸ ὕδωρ. Ὁ Γκρατσίνι ἐξέλεξε τὸ lasca, εἶδος ἰχθύος, καὶ μετεχειρίσθη ὡς οἰκόσημον τὸν ἰχθὺν ἀναπηδῶντα ἐκ τοῦ ὕδατος διὰ νὰ συλλάβῃ χρυσαλλίδα, συμβολίζων τὸν ἀνάπαλσιν τῆς ἀνθρωπίνης φαντασίας. Θέλων νὰ καθαρίσῃ καὶ νὰ τελειοποιήσῃ τὴν τοσκανικὴν διάλεκτον ἵδρυσεν ἑτέραν Ἀκαδημίαν καταστᾶσαν διάσημον, τῆς «Crusca» (πίτυρον), συμβολίζων τὸν χωρισμὸν τοῦ πιτύρου ἀπὸ τὸ ἄλευρον. Τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων του ἀπωλέσθησαν. Σῴζονται διηγήματα, ἓξ κωμῳδίαι, σονέττα καὶ σάτιραι, ἡ «Νανέα» ἢ ὁ πόλεμος τῶν νάνων, « Ὁ πόλεμος τῶν Τεράτων» (Guerra de'mostri) κ.ἄ. Μ. ΒΑΛΣΑΣ

Γκράτταν (Grattan), ***Ἐρρῖκος***. Ἰρλανδὸς πολιτικὸς (1746—1820). Διέπρεψε λόγῳ τῆς ρητορικῆς του δεινότητος. Τινὲς ἐκ τῶν λογων του σῴζονται εἰς τὰς συλλογάς: «Ὁ Ἐρρῖκος Γκράτταν εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν κοινοβούλιον» καὶ εἰς τὰ «Ἀπομνημονεύματα ἐκ τοῦ βίου καὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Γκράτταν». Κ. Ν

Γκράϋ (Gray), ***Ἔτσιο-Μαρία***. Ἰταλὸς πολιτικὸς καὶ συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1885. Εἷς τῶν ἱδρυτῶν τοῦ κόμματος τῶν ἐθνικοφρόνων ἐν Ἰταλίᾳ, ἐξελέγη διὰ πρώτην φορὰν βουλευτὴς τῷ 1921. Μ. Δ. Β.

γκράφ (Graf). Γερμανικὸς τίτλος εὐγενείας, ἀντίστοιχος πρὸς τὸν γαλλικὸν comte=κόμις. Ἡ ἀρχικὴ σημασία τῆς λέξεως εἶναι ὁ κυβερνών, ὁ διευθύνων. Ὁ τίτλος τοῦ «γκράφ» ἐ ίδετο εἰς πάντα διοικητικὸν ἢ δικαστικὸν ὑπάλληλον. Ἀπὸ δὲ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος ἀπενέμετο καὶ εἰς μὴ ὑπαλλήλους τοῦ κράτους ὡς ἁπλοῦς τίτλος εὐγενείας.

Γκράφ (Graf ἢ Graff), ***Ἀντώνιος***. Ἑλβετὸς ζωγράφος (1736—1813). Ἐπίσημος ζωγράφος τῆς αὐλῆς καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῆς Δρέσδης. Διὰ τὸ πλῆθος τῶν προσωπογραφιῶν, τὰς ὁποίας ἐξετέλεσεν (ὑπὲρ τὰς 1600) ἐπεκλήθη «Βὰν Ντάϋκ τῆς Γερμανίας». Αἱ ἀξιολογώτεραι μεταξὺ αὐτῶν εἶναι αἱ τοῦ Μέντελσον, τοῦ Σπάλντιγκ, τοῦ Γκέλλερτ κλπ. Ὁ υἱός τοῦ Γκράφ *Κάρολος-Ἀντώνιος* (1774—1832) ἐγένετο εὐφημότατα γνωστὸς ὡς τοπιογράφος. Ι. Μ. Π.

—Γκράφ (Graf), ***Ἀρθοῦρος***. Ποιητής, φιλόλογος καὶ κριτικὸς Ἰταλὸς (1848—1913). Ἐκ πατρὸς Γερμανοῦ καὶ μητρὸς Ἰταλίδος, ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις, ὅπου διέμενον προσωρινῶς οἱ γονεῖς του. Ἐσπούδασε νομικὰ εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Νεαπόλεως καὶ κατέγινε μετὰ ζήλου εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, τὰ γράμματα καὶ τὴν ποίησιν. Τῷ 1832 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς φιλολογίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Τουρίνου. Τοὺς πρώτους στίχους του ἐδημοσίευσε τῷ 1874 ὑπὸ τὸν τίτλον «Versi». Ἐπηκολούθησαν ποιητικαὶ συλλογαὶ καὶ μεγάλα αὐτοτελῆ ποιήματα: «Medusa», «Dopo il Tramonto», «Le Danaidi», «Morgana», «Poemetti drammatici», «Le rime della selva», δι' ὧν ἀνεδείχθη εἷς τῶν ἀξιολογωτέρων ποιητῶν τῆς νεωτέρας Ἰταλίας κλασσικὸς τὴν μορφήν, μᾶλλον ρωμαντικὸς τὴν διάθεσιν. Ὁμοίως εἶναι καὶ εἷς τῶν σημαντικωτέρων κριτικῶν Ἰταλῶν τῆς ἐποχῆς του. Ἐδημοσίευσε τὰς ἑξῆς μελέτας: «Dell' epica neo-latina», «Della storia letteraria e de' suoi metodi» (1877), «Studi drammatici» (1878), «Complementi della Chanson d' Huon de Bordeaux» (1878), «La leggenda del Paradiso terrestre» 1879), «Roma nella memoria e nelle immaginazioni del' medio-evo» (1882—1883), «Attraverso il cinque Cento» (1888), «La superstiz one dell' amore», «Questioni e critica», «Φώσκολος, Μαντσόνης καὶ Λεοπάρδης», «Ἡ ἀγγλομανία ἐν Ἰταλίᾳ τὸν ΙΗ' αἰῶνα» καὶ ἄλλας πολλάς. Γ. Σ. ΣΠΑΤΑΛΑΣ

—Γκράφ (Graf), ***Ἔβερχαντ***. Γερμανὸς φιλόλογος (1780—1841). Ὑπῆρξε καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Καινιξβέργης καὶ ἀπὸ τοῦ 1825, ἐντολῇ τῆς κυβερνήσεως, περιώδευσε τὰ γερμανόφωνα μέρη τῆς Ἰταλίας, Ἑλβετίας, Γαλλίας καὶ τὴν Γερμανίαν, ὅπου ἐμελέτησε τὰς διαλέκτους τῆς γερμανικῆς γλώσσης. Ἔργα αὐτοῦ: «Diutiska» (1826—1829), σειρὰ μνημείων τῆς παλαιᾶς γερμανικῆς φιλολογίας, «Κρίστ» (1831), ἀρχαῖον ποίημα τοῦ Ὄτφριντ, κλπ.

—Γκράφ (Graff), ***Ἰωάννης***. Γερμανὸς τραγῳδὸς (1768—1848). Ἐσπούδασε θεολογίαν ἐν Στρασβούργῳ, ἀλλ' ἀργότερον ἐπεδόθη εἰς τὸ θέατρον, ἐμφανισθεὶς εἰς τὸ ἔργον «Ὀθέλλος» (1789) τοῦ Κάζιο. Ἀπὸ τοῦ 1793 μέχρι τοῦ 1841 ἔπαιξεν εἰς τὸ Hofbühne τῆς Βαϊμάρης. Διεκρίθη εἰς ρόλους τῶν ἔργων τοῦ Γκαίτε, Βαλλενστάϊν, Ἄλμπα κλπ.

— Γκράφ (Graf ἢ Graff), ***Οὖρσος***. Ἑλβετὸς χαράκτης (1470—1524). Ἐπικαλεῖται συνήθως «Vis Graf» καὶ «Maître au Rochoir». Κατέλιπεν ὑπὲρ τὰς 200 χαλκογραφίας καὶ 90 σχέδια εὑρισκόμενα εἰς τὸ μουσεῖον τῆς Βάλης. Διεκρίθη εἰς τὴν εἰκονογράφησιν βιβλίων. Ἔργα τινὰ ἀποδιδόμενα εἰς αὐτὸν ἐξηκριβώθη, ὅτι ἀνήκουν εἰς τοὺς ἄλλοθεν ἀγνώστους χαράκτας Βὰν Γκόαρ καὶ Γκάμπερλιν. Ι. Μ. Π.

Γκράφε (Grafe), ***Ἐδουάρδος***. Γερμανὸς διαμαρτυρόμενος θεολόγος (1855—1922). Τῷ 1884 ὑφηγητὴς τῆς ἑρμηνείας τῆς Κ. Διαθήκης ἐν Βερολίνῳ, τῷ 1886 ἔκτακτος καθηγητὴς τοῦ αὐτοῦ κλάδου ἐν Χάλλῃ, τῷ 1888 τακτικὸς ἐν Κιέλῳ, ὅθεν τῷ 1890 ἐκλήθη εἰς Βόννην. Τὰ κυριώτερα δημοσιεύματά του εἶναι «Die Paulinische Lehre vom Gesetz» (γ' ἔκδ. 1893), «Das Verhältnis der paulin. Schriften zu Sap. Solomonis» (1892), «Die Stellung und Bedeutung des Jakobusbriefes» (1904), «Das Urchristentum und das A. Testam.» (1907). Π. Ι. Μ.

«Γκράφικ, Δὶ—» (The Graphic). Εἰκονογραφημένον ἑβδομαδιαῖον ἀγγλικὸν περιοδικόν, ἐκδιδόμενον ἐν Λονδίνῳ. Ἱδρύθη τὴν 4 Δεκεμβρίου τοῦ 1869 ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου χαράκτου καὶ ζωγράφου *Γ. Λ. Τόμας*. Τῷ 19 9 ἡ ἔκδοσις αὐτοῦ περιῆλθεν εἰς τὸν Τ. Μ. Μπούλλοκ, τῷ δὲ 1919 εἰς τοὺς ἀδελφοὺς Μπέρρυ. Μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἑβδομαδιαίας ἐκδόσεως ἐξεδόθη κατόπιν καὶ τὸ «Ἡμερήσιον Γκράφικ», τὸ ὁποῖον τῷ 1926 συνεχωνεύθη μετὰ τοῦ «Ἡμερησίου Σκίτς», καὶ τὸ ὑπὸ τῆς ἰδίας ἑταιρείας ἐκδιδόμενον περιοδικὸν «Μπάϋστάντερ». Τὸ «Γκράφικ» ὀφείλει τὴν ἐπιτυχίαν αὐτοῦ εἰς τὰς ἀφθόνους καὶ ἐπικαίρους εἰκόνας τῶν κυριωτέρων καλλιτεχνῶν τῆς ἐποχῆς, Ἄγγλων καὶ ξένων, μεταξὺ τῶν ὁποίων οἱ ὀνομαστότεροι εἶναι ὁ Γούντς, ὁ Φίλντες, ὁ Χόλλ, ὁ Ἑρκόμηρ, ὁ Γκρήγκορυ, ὁ Λίντον, ὁ Μαϋ κτλ., καὶ εἰς τὴν φιλολογικὴν συνεργασίαν τῶν κυριωτέρων ἐπίσης συγγραφέων καὶ λογίων τῆς ἐποχῆς, Ἄγγλων καὶ ξένων, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι ὁ Γῆτς, ὁ Σάλα, ὁ Τρόλλοπ, ὁ Ρήντ, ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ, ὁ Κόλλιντς, ὁ Μέρεντιθ, ὁ Χάρντυ, ὁ Μπλάκ, ὁ Κίπλιγκ, ὁ Στένλεϋ, ὁ Χέντιν, ὁ Βίλλιερς, ὁ Σώ, κτλ. Μ. Δ. Β.

Γκραφινὺ (Grafigny), ***Φραγκίσκη***. Γαλλὶς λογία (1695—1758). Ἔγραψεν: «Ἐπιστολαὶ μιᾶς Περουβιανῆς», «Τὸ πνεῦμα», κ. ἄ. Κ. Ν.

Γκράφστραιμ (Grafstroem), ***Ἀνδρέας-Ἀβραάμ***. Σουηδὸς ποιητὴ (1790—1870). Ἐσπούδασε φιλοσοφίαν, ἐχρημάτισε καθηγητὴς τῆς ἱστορίας, τῷ δὲ 1839 ἐξελέγη ἀκαδημαϊκός. Ἔγραψε: «Ποιητικὰ δοκίμια» (1826—1832), «Τραγούδια τοῦ Νόρλαντ» (1841) καὶ «Νέα τραγούδια τοῦ Νόρλαντ» (1848). Ν. Π.—Λ.

Γκράφτον (Grafton) */Γεωγρ./*. Ὁμὰς 7—8 νησίδων τῆς θαλάσσης τῆς Κίνας, 90 χλμ. ΝΑ τοῦ ἀκρωτηρίου Πιλαρές, ἐρευνηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Φρεδερίκου Ρόϋ τῷ 1830. Ἡ μεγαλυτέρα κατέχει ἐπιφάνειαν 90 τετρ. χλμ.

— Γκράφτον (Grafton) */Γεωγρ./*.—1) Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ Μασσαχουσέτης, 9 χλμ ΝΑ τοῦ Οὐόρτσεστερ (Worcester). Κάτοικοι 6.887 (ἀπογρ. 1920).—2) Περιοχὴ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ Νιοὺ Χαμσάϊρ (New Hampshire). Ἔκτασις 1729 τετρ. μίλια. Κάτοικοι 40.572. Περιβρέχεται δ. ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Κοννεκτικούτ. Πρωτεύουσα Χάβερχιλλ. —3) Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ Βιργινίας, πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Τέϊλορ (Taylor). Ἱδρύθη τῷ 1854, ἀνεγνωρίσθη ὡς πόλις τῷ 1899 καὶ εἶναι σπουδαῖον σιδηροδρομικὸν κέντρον. Κάτοικοι 8.517.

— Γκράφτον (Grafton) */Γεωγρ./*. Πόλις τῆς Αὐστραλίας ἐν τῷ κόλπῳ Σόαλ (Shoal), 70 χλμ. ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Κλάρενς. Ἔχει σιδηροδρομικὸν σταθμὸν καὶ βιομηχανίαν σακχάρεως. Κάτοικοι 6.000.

Γκραφφινὺ (Graffigny), ***Ραοὺλ ντὲ—***. Γάλλος ἐπιστήμων καὶ ἀεροπόρος, γεννηθεὶς τῷ 1862. Ἐξετέλεσε πολλὰς δι' ἀεροστάτων ἀνυψώσεις πρὸς μετεωρολογικὰς μελέτας, ἐφεῦρε δὲ διάφορα ὄργανα καὶ ὑπέδειξε μεθόδους πρὸς διευκόλυνσιν τῆς μηχανικῆς τῆς ἀεροπορίας. Ἔγραψε «Παλαιῶν καὶ νέων κινητήρων» (1881). Ν. Π.—Λ.

Γκράχαμ (Graham, ὀρθ. προφ. *Γκρέεμ*). Μία τῶν ἀρχαιοτέρων οἰκογενειῶν τῆς Σκωτίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουν καὶ οἱ δοῦκες τοῦ Μοντρόζ. Κατὰ τὴν παράδοσιν γενάρχης τοῦ οἴκου τούτου εἶναι ὁ ἐκ Καληδονίας ἥρως *Γκραῖμε*, ἀκμάσας κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα. Κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα τὰ μέλη

Digitized by Google

τῆς οἰκογενείας ταύτης κατεῖχον εὐρείας ἐκτάσεις παρὰ τὸ Ντέμμπαρτον καὶ τὸ Στέρλινγκ. —Β.

— **Γκράχαμ** (Graham), ***Γουλιέλμος, κόμις τοῦ Μαντιτ καὶ τοῦ Αἴρθ.*** Σκῶτος πολιτικὸς (1591—1661). Ὑπῆρξεν ὁ εὐνοούμενος τῆς αὐλῆς τοῦ Καρόλου τοῦ Α' καὶ διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν, μέλος τοῦ ἰδιαιτέρου συμβουλίου τῆς Σκωτίας καὶ πρωθυπουργός, ὑπῆρξε δὲ εἷς τῶν μᾶλλον εἰσακοουμένων συμβούλων τοῦ βασιλέως διὰ τὰς ὑποθέσεις τῆς Σκωτιας. Κατηγορηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν του ὡς ἔχων βλέψεις ἐπὶ τοῦ θρόνου, περιέπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ βασιλέως, ὁ ὁποῖος ἀφήρεσεν ἀπ' αὐτοῦ πάντας τοὺς τίτλους, τοὺς ὁποίους ὅμως ἀπέδωκε μετ' ὀλίγον, μετὰ τὴν ἄρνησιν τοῦ Γκράχαμ ὅπως προσχωρήσῃ εἰς τοὺς ἐπαναστάτας τῷ 1637. —Β.

— **Γκράχαμ** (Graham), *Θωμᾶς.* Ἄγγλος χημικὸς (1805—1869). Διετέλεσεν ἀπὸ τοῦ 1830 καθηγητὴς ἐν Λονδίνῳ, ὑπέδειξε πρῶτος τὴν διάκρισιν τῶν κρυσταλλοειδῶν ἀπὸ τῶν κολλοειδῶν, ἀνεκάλυψε τὴν διαπιδυτικὴν μέθοδον διαχωρισμοῦ αὐτῶν, ὡς καὶ τὴν δίοδον ἀερίων διὰ θερμανθέντων μεταλλικῶν πλακῶν. Συνέγραψε: «Στοιχεῖα χημείας» (1833, β' ἔκδ. εἰς 2 τόμ. 1850—1859). ΑΝ. Δ.

— **Γκράχαμ** (Graham), ***Θωμᾶς, λόρδος Λύνεντοκ.*** Ἄγγλος στρατηγὸς και πολιτικὸς (1748—1843). Κατ' ἀρχὰς διῆγε κοσμικὴν ζωήν, μετὰ τὸν θάνατον ὅμως τῆς γυναικός του ἐπεδόθη εἰς τὰ ταξίδια καὶ τέλος κατετάχθη εἰς τὸν στρατόν, διατελέσας τῷ 1793 ὑπασπιστὴς τοῦ λόρδου Μύλγκραιηβ κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Τουλῶνος. Κατόπιν κατήρτισε δι' ἐξόδων του ἓν τάγμα, τοῦ ὁποίου ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ἀντισυνταγματάρχου. Τῷ 1794 ἐξελέγη μέλος τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων καὶ κατόπιν ἀπεστάλη ὡς Βρεττανὸς ἀντιπρόσωπος ἐν τῷ αὐστριακῷ στρατῷ τῆς Ἰταλίας. Πολιορκηθεὶς ἐν Μαντούῃ, κατώρθωσε νὰ διασχίσῃ τὰς ἐχθρικὰς γραμμὰς καὶ νὰ εἰδοποιήσῃ τὸ αὐστριακὸν ἐπιτελεῖον περὶ τῆς ἀπελπιστικῆς καταστάσεως τῶν πολιορκουμένων. Τῷ 1798 διεκρίθη κατὰ τὴν κατάληψιν τῆς Μινόρκας, τῷ 1799 διωργάνωσε τὴν ἄμυναν τῆς Μεσσήνης. Τῷ 1800 ἦτο διοικητὴς τῶν στρατευμάτων τὰ ὁποῖα ἐπολιόρκησαν καὶ κατέλαβον τὴν Μάλταν. Μετὰ ταῦτα ὑπηρέτησεν ἐν Ἰρλανδίᾳ καὶ ἐπανεξελέγη βουλευτὴς τῷ 1795, τῷ 1802 καὶ τῷ 1806, ὑποστηρίξας πάντοτε τὸ κόμμα τῶν φιλελευθέρων. Ὑπηρέτησε κατόπιν ἐν Σουηδίᾳ, ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ ἐν Πορτογαλίᾳ, ὅπου τῷ 1810 ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῶν ἀγγλικῶν στρατευμάτων μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ἀντιστρατήγου. Τῷ 1811 κατήγαγε τὴν νίκην τῆς Μπαρόσσα καὶ τῷ 1813 συνέβαλε μεγάλως εἰς τὴν νίκην τοῦ Οὐέλλιγκτον εἰς τὴν Βικτωρίαν. Ἐπολέμησε κατόπιν ἐν Ὁλλανδίᾳ κατὰ τῆς Ἀμβέρσης καὶ κατὰ τοῦ φρουρίου τῆς Μπέργκ-ὄπ-Ζὸμ καὶ τῷ 1814 ὠνομάσθη βαρῶνος. Τῷ 1821 ὠνομάσθη στρατηγὸς καὶ τῷ 1829 κυβερνήτης τοῦ Νιούμμπαρτον. —Β.

— **Γκράχαμ** (Graham), ***Ἰάκωβος - Ροβέρτος - Γεώργιος.*** Ἄγγλος πολιτικὸς (1792—1861). Ἐξελέγη κατὰ πρῶτον βουλευτὴς τῷ 1818 καὶ ἠσχολήθη περὶ τὰ οἰκονομολογικά. Τῷ 1830 διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν ἐν τῷ ὑπουργείῳ τοῦ λόρδου Γκρέϋ. Παραιτηθεὶς λόγῳ διαφωνίας πρὸς τὴν κυβέρνησιν εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἰρλανδικῆς Ἐκκλησίας, μετέστη εἰς τὰς τάξεις τῶν συντηρητικῶν. Τῷ 1841 διωρίσθη ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν εἰς τὸ ὑπουργεῖον Πήλ, τῷ δὲ 1852 ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τοῦ Πάλμερστον, παραιτηθεὶς μετὰ τοῦ Γλάδστωνος, συνεπείᾳ τῆς ἀξιώσεως τῆς Βουλῆς ὅπως ἐκλέξῃ ἐπιτροπὴν ἐλέγχου τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων κατὰ τὸν πόλεμον τῆς Κριμαιας, τῷ 1857. —Β.

— **Γκράχαμ** (Graham), ***Ἰωάννης τοῦ Κλαίβερχάους.*** Σκῶτος στρατιωτικὸς (1649—1689). Ἐμορφώθη εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, ἐπιδοθεὶς κυρίως εἰς τὰ μαθηματικά, καὶ ἐπολέμησε κατ' ἀρχὰς ἐν Γαλλίᾳ ὑπὸ τὸν Γουλιέλμον τῆς Ὀράγγης, τοῦ ὁποίου λέγεται ὅτι διέσωσε τὴν ζωὴν εἰς τὴν μάχην τοῦ Σενέφ. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν Ἀγγλίαν, τῷ 1677, προσελήφθη εἰς την φρουρὰν τοῦ μαρκησίου Μοντρὸζ καὶ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἀπεστάλη εἰς τὴν Σκωτίαν πρὸς καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως τῶν «κοβεναντῶν», ὅπου ἐπέδειξε τοσαύτην σκληρότητα, ὥστε κατέστησε τὸ ὄνομα αὐτοῦ παροιμιῶδες. Ὁ Γκράχαμ ἀπεστάλη πολλάκις εἰς τὴν Σκωτίαν πρὸς καταστολὴν τῶν ἐξεγέρσεων, μεταχειριζόμενος πάντοτε ἀγριώτατα καὶ τρομοκρατικὰ μέσα καὶ προβαίνων εἰς σφαγὰς γυναικῶν καὶ παιδίων καὶ ἀθρόας δῃώσεις πόλεων καὶ χωρῶν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καρόλου τοῦ Β' ὁ Γκράχαμ ὑπηρέτησε πιστῶς τὸν Ἰάκωβον τὸν Β', ὁ ὁποῖος ἀπένειμεν εἰς αὐτὸν τὸν τιτλον τοῦ ὑποκόμιτος τοῦ Ντέντη. Ὁ Γκράχαμ ἐφονεύθη κατὰ τὴν μάχην τῶν στενῶν τοῦ Κιλλεκράνκη, πολεμῶν ἐναντίον τῶν ἐπαναστατῶν. Ὁ Γκράχαμ οὗτος ἔγραψε καὶ «Ἐπιστολάς» ἐκδοθείσας μετὰ τὸν θάνατόν του, ἐχρησίμευσε δὲ ὡς ἥρως τῶν «Σκώτων πουριτανῶν» καὶ τοῦ «Περιπλανωμένου Βίλλυ» τοῦ Οὐῶλτερ Σκώτ. —Β.

— **Γκράχαμ** (Graham), *Πέτρος.* Σκῶτος ζωγράφος, γεννηθεὶς τῷ 1836. Διέπρεψεν εἰς τὴν ἀπεικόνισιν τῶν ἰδιορύθμων τοπίων τῆς Σκωτίας. Τῷ 1881 ὠνομάσθη μέλος τῆς Βασιλικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Λονδίνου. Ι. Μ. Π.

— **Γκράχαμ** (Graham), *Ριχάρδος.* Σκῶτος πολιτικὸς (1648—1695). Ἀνῆκεν εἰς τὸ κόμμα τῶν τόρεων καὶ διετέλεσεν ἐπανειλημμένως βουλευτής. Τῷ 1680 ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ ὑποκόμιτος τοῦ Πρίστον καὶ τῷ 1682 πρεσβευτὴς τοῦ Καρόλου τοῦ Β' ἐν Γαλλίᾳ. Μετὰ τὴν ἀνάρρησιν εἰς τὸν θρόνον τοῦ Ἰακώβου τοῦ Β' ὠνομάσθη μέλος τοῦ μυστικοῦ συμβουλίου καὶ τῷ 1687 λόρδος τῆς Κουμβερλάνδης, τῷ δὲ 1688 πρόεδρος τοῦ μυστικοῦ συμβουλιου τοῦ βασιλέως. Ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν κατὰ τοῦ Ἰακώβου καὶ συνελήφθη τῷ 1689 καὶ τῷ 1690, καθ' ἣν στιγμὴν ἀπήρχετο εἰς τὴν Γαλλίαν μετὰ σπουδαίων ἐνοχοποιητικῶν ἐγγράφων. Καταδικασθεὶς εἰς θάνατον ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ, ἠμνηστεύθη συνεπείᾳ τῆς ἀποκαλύψεως ὅλων τῶν συνενόχων του. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν του, τῷ 1691, περιφρονούμενος ὑπὸ πάντων, ἀπεσύρθη εἰς τὸ Γιορκσάϊρ, ὅπου μετέφρασε τὸ «Περὶ τῆς παρηγορίας τῆς φιλοσοφίας» σύγγραμμα τοῦ Βοηθίου, ὅπερ ἐξεδόθη μετὰ τὸν θάνατόν του τῷ 1696. —Β.

— **Γκράχαμ** (Graham), *Τζέραλντ.* Ἄγγλος στρατηγὸς (1831—1899). Ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Κριμαίας ἀπὸ τοῦ 1854 μέχρι τοῦ 1856 καὶ διεκρίθη ἐν Μπαρακλάβα, ἐν Ἴνκερμαν καὶ ἐν Ἄλμα. Τῷ 1860 ἐπολέμησεν ἐν Κίνᾳ, ὅπου ἐπληγώθη κατὰ τὴν ἐπίθεσιν τοῦ φρουρίου τοῦ Τακοῦ. Τῷ 1882 ἦτο διοικητὴς ταξιαρχίας τοῦ στρατοῦ τῆς κατοχῆς τῆς Αἰγύπτου καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν μάχην τοῦ Τὲλ-ἐλ-Κεμπίρ, ἐνίκησε δὲ τὸν Ὀσμὰν Ντίνια εἰς τὸ Ἐλ-Τὲλ τῷ 1884. Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1885 ἀποσταλεὶς εἰς βοήθειαν τοῦ στρατηγοῦ Γόρδωνος, πολιορκουμένου εἰς τὸ Χαρτούμ, δὲν κατώρθωσε νὰ φθάσῃ μέχρις αὐτοῦ, σταματήσας εἰς τὸ Σουακὶ τὸν Μάϊον τοῦ ἰδίου ἔτους. Ἔγραψε πολλὰ ἄρθρα εἰς περιοδικὰ τοῦ πολεμικοῦ μηχανικοῦ καὶ μετέφρασεν εἰς τὴν ἀγγλικὴν τὴν ἔκθεσιν τῶν πεπραγμένων τοῦ γερμανικοῦ μηχανικοῦ κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1870—1871 φὸν Γκόϊτς. Τὸ τελευταῖόν του ἔργον ὑπῆρξαν αἱ «Τελευταῖαι συνομιλίαι μετὰ τοῦ Γόρδωνος» (1887). —Β.

Γκράχαμ (Graham), *Γῆ τοῦ—.* Χώρα τοῦ Νοτίου Παγωμένου ὠκεανοῦ, κειμένη εἰς 65° Δ μήκους καὶ 55°30'—66°30' Ν μήκους, ἀπὸ τοῦ Γκρήνουιτς. Ἐκτείνεται ἀπὸ ΒΑ πρὸς ΝΔ, πρὸς νότον τοῦ νοτιωτάτου ἀκρωτηρίου Χὸρν τῆς Γῆς τοῦ Πυρὸς ἐν τῇ Νοτίῳ Ἀμερικῇ. Ἀνεκαλύφθη τῷ 1832 ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου πλοιάρχου Μπίσκο. Τῷ 1901—1902 ὁ Σουηδὸς ἐξερευνητὴς Νόρντενσκιολντ παρέμεινεν ἐπ' αὐτῆς ἐπὶ δύο ἔτη μετὰ τῆς ἀκολουθίας του, τῷ δὲ 1904 ἐξηρεύνησεν αὐτὴν ὁ Γάλλος ἐξερευνητὴς Σαρκώ. Κατὰ τὸ 1909 κατελήφθη ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας καὶ προσηρτήθη εἰς τὴν διοίκησιν τῶν νήσων Φάλκλαντ. Ἐπ' αὐτῆς ὑπάρχει καὶ μετεωρολογικὸς σταθμὸς τῆς Ἀργεντινῆς. Εἶναι χώρα ὀρεινή, ἀκατοίκητος καὶ περιβάλλεται ὑπὸ παγετώνων. —Μ.

— **Γκράχαμ** (Graham) *ὕφαλος [Ἀρχ. Γεωγρ.].* Κινδυνωδεστάτη ὕφαλος, κειμένη καταμεσῆς τοῦ διέκπλου τοῦ χωρίζοντος τὰς δύο λεκάνας τῆς Μεσογείου, μεταξὺ Σικελίας καὶ ἀφρικανικῆς νήσου Παντελαρίας, 25 μίλ. νοτίως τοῦ φάρου Γκρανίτολα. Εἶναι ὑπόλειμμα τῆς φερωνύμου ἡφαιστειογενοῦς νήσου, τῆς περιεργοτέρας μετὰ τὴν Θήραν νήσου τῆς Μεσογείου, εἰς ἐκδήλωσιν τοιούτων πλουτωνείων ἐπεξεργασιῶν. Ἡ νῦν ὕφαλος ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο κορυφὰς ἀνυψουμένας εἰς κύκλον ἀκτῖνος 15 μέτρων (πλάτ. 37° 10' Β., μήκ. 12° 43' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 186: Mazzara to Palma) καὶ ἀποτελουμένας ἀπὸ σκωριῶδες σύμπλημα, μέλαιναν ἄμμον καὶ ἐνιαχοῦ κοράλλια. Ὁ κύκλος οὗτος ἀναδύει ἀπὸ ὑφαλονήσου μεγίστης, 9 μίλ. ἀπὸ Β. πρὸς Ν. καὶ 12 ἀπὸ Α. πρὸς Δ· ἐνῷ δὲ αἱ ἀποχαὶ τῆς ὑφαλονήσου ἀποτελουμένης ἐκ σκωρριῶν καὶ μελαίνης ἄμμου εἶναι 150 ὀργυιαί, ἡ ἀποχὴ τοῦ προμνησθέντος κύκλου εἶναι εἰς βάθος 9 καὶ 19—20 ὀργυιῶν, ὑπὲρ δὲ τὰς δύο κορυφὰς εὑρέθησαν βάθη ἐλάχιστα, ἀλλὰ καὶ μεταβλητά, $2^1/_2$ ὀργυιῶν τῷ 1863, 3 ὀργυιῶν τῷ 1870, 4 ὀργυιῶν τῷ 1885. Σ. Ε. Λ.

Γκράχαμσταουν (Grahamstown) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς, ἐν τῇ βρεττανικῇ ἀποικίᾳ τοῦ Ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος πρὸς τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα αὐτῆς. Εἶναι πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ τοῦ Ἄλμπανυ καὶ ἀπέχει 64 χλμ. ἀπὸ τοῦ λιμένος τοῦ Πὸρτ Ἀλφρέντ, μετὰ τοῦ ὁποίου εἶναι συνδεδεμένη διὰ σιδηροδρόμου, καὶ 170 χλμ. ἀπὸ τοῦ Πὸρτ-Ἐλίζαμπεθ. Κάτ. 14000. Ἐκτίσθη τῷ 1812 καὶ ὠνομάσθη ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐκ τῶν πρώτων οἰκιστῶν αὐτῆς Ἰωάννου Γκράχαμ, ὑπῆρξε δὲ ἐπὶ πολλὰ ἔτη σημαντικὸν στρατιωτικὸν κέντρον. Εἶναι πόλις ἐμπορική, ἐξάγουσα μεγάλας ποσότητας μαλλίων, καὶ κλιματολογικὸς σταθμός. Εἰς τὰ περίχωρα ἔχει σημαντικὸν ἱπποδρόμιον. Μεταξὺ τῶν κυριωτέρων ἱδρυμάτων εἶναι ἡ ἀγγλικανικὴ καὶ ἡ καθολικὴ μητρόπολις μετὰ βιβλιοθήκης καὶ μουσείου, τὸ κυβερνεῖον, τὸ χρηματιστήριον, αἱ ἀνώτεραι σχολαί, τὸ πανεπιστήμιον, ὁ βοτανικὸς κῆπος κτλ. —Β.

Γκρεὰν (Gréhant), *Λουδοβῖκος.* Γάλλος φυσιολόγος (1838—1910). Καθηγητὴς τῆς φυσιολογίας ἐν τῇ σχολῇ τοῦ Muséum (1893) καὶ διευθυντὴς τοῦ ἐργαστηρίου φυσικῆς ἐν τῇ σχολῇ τῶν ἀνωτέρων σπουδῶν. Ἐφεῦρεν ὄργανον προειδοποιήσεως τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀερίου grisou ἐν ταῖς ὑπογείοις στοαῖς καὶ μεταλλείοις. Ἐδημοσίευσεν εἰς βιβλία: «Τὰ δηλητήρια ἐν τῷ ἀέρι» (1890) τὸ σημαντικώτερον ἔργον του, «Τὸ ὀξείδιον τοῦ ἄνθρακος» (1903), «Ἡ ὑγεία διὰ τῆς τηρήσεως τῆς ὑγιεινῆς» (1907) κτλ. Ν. Π.—Λ.

Γκρεὰρ (Gréard), *Ὀκταβιανός.* Γάλλος συγγραφεὺς (1828—1894). Ἐξελέγη μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῷ 1884. Ἔγραψεν: «Ἡ ἠθικὴ τοῦ Πλουτάρχου» (1866), «Ἐγχειρίδιον γαλλικῆς φιλολογίας» καὶ διάφορα παιδαγωγικά. Κ. Ν.

Γκρὲβ (Grève). Πλατεῖα τῶν Παρισίων. Ὠνομάσθη οὕτω (=ἀμμουδιά) ὡς ἐκ τῆς τοποθεσίας της ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ Σηκουάνα. Ἦτο ὁ τόπος ἔνθα συνεκεντροῦντο οἱ πωληταὶ τοῦ ὕδατος, ἐξελιχθέντες κατόπιν εἰς σωματεῖον ἰσχυρόν, ἐξ οὗ προῆλθεν ἡ πρώτη ἰδέα τοῦ μετασχηματισμοῦ εἰς δημοτικὴν ἀρχὴν (1357). Ἐν τῇ πλατείᾳ ταύτῃ ἐγένοντο πᾶσαι σχεδὸν αἱ λαϊκαὶ ἑορταὶ καὶ ἐκεῖ ἐστήνετο ἡ ἀγχόνη, ὁ τροχὸς καὶ λοιπὰ ὄργανα ἐκτελέσεως τῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων κατὰ τῶν σημαντικῶν προσώπων. Μέχρι τοῦ 1793 ἡ λαιμητόμος ἦτο ἐστημένη ἐν τῇ πλατείᾳ ταύτῃ μεταφερθεῖσα κατόπιν εἰς τὴν πλατεῖαν Ἐπαναστάσεως (νῦν Ὁμονοίας). Μετὰ ταῦτα δὲ πάλιν μετεφέρθη εἰς Γκρέβ, ὅπου μέχρι τοῦ 1830 ἐγίνοντο θανατικαὶ ἐκτελέσεις. Ν. Π.—Λ.

Γκρέβεν (Greven) *[Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Βεστφαλίᾳ παρὰ τὸν ποταμὸν Ἔμς καὶ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν Μύνστερ—Ράϊνε. Κάτοικοι 6230. Ἀκμαία βιομηχανία ὑφασμάτων καὶ καπνοπαραγωγή. Ἔχει ἐρείπια τοῦ παλαιοῦ πύργου Σαίνεφιλτ.

Γκρεβὲν (Grevin), *Ἀλφρέδος.* Γάλλος σχεδιαστὴς καὶ γελοιογράφος (1827—1892). Σπουδαιότερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Τὸ ἐνύπνιον τῶν κυριῶν», «Ὀνειροκρίτης», «Ἀλληλογραφία ἐρωτευμένων», «Οἱ χοροὶ τῆς ὄπερας», «Τὰ θαλάσσια λουτρὰ» καὶ ἄλλα. Κ. Ν.

— **Γκρεβὲν** (Grevin), *Ἰάκωβος.* Γάλλος δραματικός, ποιητὴς καὶ ἰατρός, σύγχρονος καὶ φίλος τοῦ Ronsard, γεννηθεὶς ἐν Κλερμὸν (Beauvoisis) τῷ 1538 καὶ ἀποθανὼν ἐν Τουρίνῳ τῷ 1570. Εἰς ἡλικίαν 13 ἐτῶν συνέθεσε τὴν τραγῳδίαν «Ἰούλιος Καῖσαρ», σχοῦσαν μεγίστην ἐπιτυχίαν. Μετὰ ἑπτὰ ἔτη ἔγραψε τὴν «Trésorière», παρασταθεῖσαν τῷ 1558, καὶ τοὺς «Esbahis» ὧν ἡ παράστασις ἐγένετο τῷ 1560 παρουσίᾳ τοῦ βασιλέως και τῆς αὐλῆς. Παρὰ τὰς ἐπιτυχίας του εἰς τὴν δραματικὴν τέχνην ἀπέκλινε ταύτης ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον, ἵνα ἀφοσιωθῇ ὁλοψύχως εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἰατρικῆς, ἧς καὶ ἀνηγορεύθη διδάκτωρ ἐν Παρισίοις τῷ 1560. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐδημοσίευσεν ὑπὸ τὸν τιτλον «Olympe» ποιητικὸν ἀπάνθισμα σονέττων, ᾠδῶν, ᾀσμάτων καὶ διαφόρων ἐρωτικῶν ποιημάτων. Βραδύτερον ἔγραψε τὸν «Δακρύγελων» του (Gelodacry) καὶ ἄλλας ποιητικὰς συλλογάς, ἀφιερώθη μετὰ ζέσεως ἐκ νέου εἰς τὴν ἰατρικήν, μετέφρασε τὰ ἔργα τοῦ Νικάνδρου εἰς στίχους γαλλικούς, καὶ συνεδέθη μετὰ τῶν ἐπιφανῶν ποιητῶν τῆς ἐποχῆς του καὶ μάλιστα τοῦ Ronsard. Ἀλλὰ θρησκευτικαὶ διαφοραὶ ἐπήνεγκον ῥῆξιν μεταξὺ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Πλειάδος Ronsard, καθολικοῦ γράψαντος ἐναντίον τῶν ἀναμορφωτῶν λίβελλον ὑπὸ τὸν τίτλον «Λόγοι τῆς ἀθλιότητος τῶν καιρῶν», καὶ τοῦ Γκρεβὲν καλβινιστοῦ ἀνταπαντήσαντος δι' ἑτέρου ὑπὸ τὸν τίτλον «Le temple». Καὶ ἴσως θὰ ἐπηκολούθουν δυσάρεστα δι' αὐτὸν ἂν δὲν ἐγκατέλειπε τοὺς Παρισίους τῷ 1561 κληθεὶς ὑπὸ τῆς Μαργαρίτας τῆς Γαλλίας, συζύγου Ἐμμανουὴλ Φιλιβέρου δουκὸς τῆς Σαβοΐας, ἥτις τὸν ὡδήγησεν εἰς Τουρῖνον καὶ τὸν κατέστησε σύμβουλον καὶ διαχειριστὴν τῆς περιουσίας της.

Ἐκτὸς τῶν κωμῳδιῶν καὶ τραγῳδιῶν συνέγραψεν ἔτι ὁ Γκρεβὲν καὶ πλεῖστα ἄλλα ἰατρικὰ καὶ ποιητικὰ ἔργα. Ο. ΡΑΛΛΙΔΗΣ

— **Γκρεβέν,** ***Μουσεῖον*** (Musée Grévin). Οὕτως ὀνομάζεται τὸ ἐν ἔτει 1882 ἱδρυθὲν ἐπὶ τῆς λεωφόρου Μονμάρτρης ἐν Παρισίοις μουσεῖον κηρίνων ἱστορικῶν μορφῶν, αἵτινες παρίστανται μετὰ πάσης δυνατῆς ὁμοιότητος καὶ ἱστορικῆς ἀκριβείας τῶν ἐνδυμασιῶν. Μεταξὺ τῶν ἐκτεθέντων ἐν αὐτῷ πλαστικῶν συνόλων εἶναι: «Ὁ Γαμβέττας ἐπὶ τοῦ βήματος» περιστοιχιζόμενος ὑπὸ μεγάλου ἀριθμοῦ βουλευτῶν, «Τὸ ἀτελιὲ τοῦ Γκρεβὲν» μετὰ τῶν συγχρόνων του σημαινόντων καλλιτεχνῶν καὶ συν-

Digitized by Google

γραφέων, «Ἡ κηδεία τοῦ Ἀλεξάνδρου Β'», «Ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια εἰς τὸ Τάμπλ», «Ἡ στέψις τοῦ Νικολάου Β'», «Ὁ Βοναπάρτης εἰς Μαλμαιζὸν» κτλ. —Β

Γκρεβεντὸν (Grévedon), ***Ἐρρῖκος***. Γάλλος ζωγράφος καὶ λιθογράφος (1776—1860). Ἐξέθηκεν εἰς τὸ σαλὸν τοῦ 1804 τὸν πρῶτον ἀξιόλογον πίνακά του «Ὁ Ἀχιλλεὺς ἀποβιβαζόμενος εἰς Τροίαν». Κατόπιν ἐταξίδευσεν εἰς Ρωσίαν, ὅπου ἀπέκτησε μεγάλην φήμην ὡς προσωπογράφος, ἔπειτα εἰς Στοκχόλμην καὶ Ἀγγλίαν, μεθ' ὃ ἐπανῆλθεν εἰς Γαλλίαν (1816). Ἐνταῦθα κατέστη ἔνδοξος ὡς λιθογράφος.

— **Γκρεβεντὸν** (Grévedon), ***Πέτρος-Λουδοβῖκος-Ἐρρῖκος***. Γάλλος ζωγράφος καὶ λιθογράφος (1776—1860). Ἐμαθήτευσεν εἰς τὴν ἐν Παρισίοις Ἀκαδημίαν τῆς ζωγραφικῆς, ἐπεσκέφθη τὴν Ρωσίαν, ἔνθα ἔτυχεν ἐξαιρέτων τιμῶν, ἐκλεγεὶς μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν τεχνῶν τῆς Πετρουπόλεως, τὴν Σουηδίαν καὶ τὴν Ἀγγλίαν, ἔνθα παρέμεινεν ἐπὶ πενταετίαν. Τῷ 1859 ἐξέθηκε μερικὰ ἔργα του. Ὡς λιθογράφος ἐξεπόνησε μεταξὺ ἄλλων τὰ ἀκόλουθα: «Οἱ μῆνες», «Οἱ Χριστιανοὶ ῥήτορες», «Τὰ τέσσαρα μέρη τοῦ κόσμου», «Τὰ τέσσαρα στοιχεῖα», «Ὁ καθρέπτης τῶν κυριῶν», «Ἀφροδίτη καὶ Ἔρως» κλπ. Ι. Μ. Π.

Γκρεβὶλ (Gréville), ***Ἀλίκη Φλερύ***, γνωστὴ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Henry*. Γαλλὶς μυθιστοριογράφος (1842—1902). Θυγάτηρ καθηγητοῦ, ἠκολούθησε τὸν πατέρα της εἰς Πετρούπολιν, ἔνθα ἐξέμαθε τὴν ρωσικήν. Ἐδημοσίευσε κατ' ἀρχὰς διηγήματα καὶ κατόπιν μυθιστορήματα, ὧν πολλὰ ρωσικῆς ὑποθέσεως: «Ντόζια» (1876), «Ὁ ἐξαγνισμὸς τοῦ Σαβέλι» (1876), «Ἡ πριγκίπισσα Ὀγκερὼφ» (1877), «Σουζάννα Νορμίς, μυθιστόρημα ἑνὸς πατρὸς» (1877), «Ἡ οἰκογένεια Κουμιάσσιν» (1877), «Σόνια» (1877), «Λουκία Ροντὲ» (1879), «Τὸ τάξιμο τῆς Νάντιας» (1882), «Ὁ κόμις Ξαβιὲ» (1886) κτλ. Τὰ ἔργα αὐτῆς εἶναι λίαν ἐνδιαφέροντα. —Β.

— **Γκρεβὶλ** (Greville), ***Ἐρρῖκος***. Ἄγγλος συγγραφεὺς (1801—1872). Συνέταξεν ἐνδιαφέρον ἡμερολόγιον τῆς ζωῆς, μέρος τοῦ ὁποίου ἐδημοσίευσεν ἡ ὑποκόμησσα Ἤνφιλτ. Κ. Ν.

Γκρεβὶν (Grewingk), ***Κωνσταντῖνος***. Ρῶσος γεωλόγος (1819—1887). Διετέλεσε καθηγητὴς ἀπὸ τοῦ 1854. Ἔκαμεν ἐρεύνας ἐπὶ γεωλογικῶν θεμάτων καὶ ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῶν ρωσικῶν ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν. Συνέγραψε γεωλογικὰς καὶ ἀρχαιολογικὰς πραγματείας. —Β.

Γκρεβὺ (Grévy), ***Φραγκῖσκος - Παῦλος - Ἰούλιος***. Γάλλος πολιτικὸς (1807—1891). Ἀντεπροσώπευσε τὴν ἐπαρχίαν Ζυρὰ εἰς τὴν συντακτικὴν συνέλευσιν τοῦ 1848 καὶ εἰς τὴν νομοθετικὴν τοῦ 1849. Διετέλεσεν ἐπίσης πληρεξούσιος εἰς τὴν ἐθνοσυνέλευσιν τοῦ 1871, ἧς ἐξελέγη πρόεδρος. Παρῃτήθη τῆς προεδρείας τῷ 1873. Τῷ 1876 ἐξελέγη πρόεδρος τῆς Βουλῆς καὶ τῷ 1879 πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας, ἐπανεκλεγεὶς κατὰ τὸ 1885. Τῷ 1887 ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ τοῦ ἀξιώματος τοῦ προέδρου τῆς Δημοκρατίας κατόπιν σκανδάλου ἀνακαλυφθέντος εἰς βάρος τοῦ γαμβροῦ του, ὅστις ἐφέρετο ἀναμιχθεὶς εἰς τὴν χορήγησιν παρασήμων. Ἔκτοτε ἀπεσύρθη τῆς πολιτικῆς. Ε. Ι. Μ.

Γκρεγγαλὲ (Gringalet). Ψευδώνυμον Γάλλου γελωτοποιοῦ καὶ φαρσὲρ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ὁ ὁποῖος μετὰ δύο ἄλλων συντρόφων ἐσχημάτισε μικρὸν θίασον παίζοντα ἀπὸ σκηνῆς τοῦ θεάτρου «Μπουργόνι» ἐν Παρισίοις. Κατὰ τὰ ἔτη τῆς αὐτοκρατορίας καὶ τὰ πρῶτα τῆς παλινορθώσεως τὸ ὄνομα *Γκρεγγαλὲ* κατέληξε νὰ σημαίνῃ ἐπάγγελμα γελωτοποιοῦ εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν Παρισίων. Ν. Π.—Λ.

Γκρεγγὸρ (Gringore). Γάλλος σατιρικὸς καὶ δραματικὸς ποιητὴς (1470—1538 ἢ 1539). Νέος διήγαγε βίον περιπετειώδη, μεταβὰς μετὰ τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων εἰς Ἰταλίαν. Ἐπιστρέψας εἰς Παρισίους ἐγνώρισε μεγάλην φήμην ἐξ αἰτίας δύο ἀλληγορικῶν του ποιημάτων: «Le Chasteau de Labour» καὶ «Le Chasteau de l'amour». Ἐσατίρισε τὰς παρεκτροπὰς τῶν ἱερέων καὶ ἔγραψεν ἐναντίον τοῦ πάπα Ἰουλίου τοῦ Β'. Τοιαύτης ἐμπνεύσεως ἔργα εἶναι οἱ «Folles Entreprises» (1505) καὶ τὸ «Abas de Monde» (1509). Ὅσον ἀφορᾷ τὸ θέατρον, θεωρεῖται ἐν Γαλλίᾳ ὁ δημιουργὸς τῆς πολιτικῆς κωμῳδίας μὲ τὸ διάσημον ἔργον «Jeu du Prince des Sots et de Mère Sotte» διδαχθὲν τῷ 1511, ἀριστουργηματικὸν εἰς τὸ εἶδός του. Ἔγραψε καὶ τὴν «Vie monseigneur Sainct Loys, par personnaiges», εἶδος μυστηρίου. Μετὰ τοῦ Βιλλὸν θεωρεῖται ὁ μεγαλύτερος ποιητὴς τῆς ἐποχῆς του (βλ. *E. Picot*, P. Gringore et les comédiens italiens. Ἅπαντά του ἔκδ. Ch. d' Héricault de Montaiglon). Μ. ΒΑΛΣΑΣ

Γκρὲγκ (Gregh), ***Φερνάνδος***. Γάλλος ποιητὴς καὶ κριτικὸς γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1873. Ἡ πρώτη ποιητικὴ συλλογή του ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ σπίτι τῆς παιδικῆς ἡλικίας» (1887), ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Τῷ 1902 ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ «Φιγγαρὼ» τὸ περίφημον μανιφέσοτν του περὶ τῆς νέας ποιήσεως, ἣν ὀνομάζει «ἀνθρωπιστικὴν» ἐναντίον τοῦ παρνασσισμοῦ καὶ τοῦ συμβολισμοῦ. Τοῦτο ἀνετυπώθη ἐν: «Μελέτη περὶ Οὐγκώ, κριτικὸν δοκίμιον» (1905). Μετ' ἀρκετῆς τέχνης καὶ χάριτος ἔγραψεν: «Αἱ λάμψεις τῆς ζωῆς» (1904), «Αἱ χρυσαῖ στιγμαὶ» (1904), «Τὸ χρῶμα τῆς ζωῆς» (1919) «Ἡ αἰωνία ἅλυσις» (1910) καὶ κριτικὴν «Τὸ ἀνοικτὸ παράθυρο» (1904). Ν. Π.—Λ.

Γκρέγκερυ (Gregory), ***Αὔγουστος***. Ἄγγλος ἐξερευνητὴς τῆς Αὐστραλίας (1819—1905). Τῷ 1846 ἐξηρεύνησε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Φραγκίσκου τὴν δυτικὴν Αὐστραλίαν μέχρι τοῦ Μούρτσιζον, ἀπὸ δὲ τοῦ 1855 μέχρι τοῦ 1856, ὁρμώμενος ἐκ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ τῆς Βικτωρίας καὶ διασχίσας τὴν βόρειον Κουίνσλαντ, ἔφθασε μέχρι τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς. Τῷ 1858 διέπλευσε τὸν ποταμὸν Μπάρκο πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς νοτίου Αὐστραλίας καὶ ἀνεκάλυψε πρῶτος αὐτός, ὅτι ὁ ποταμὸς οὗτος ἀποτελεῖ τὸ βόρειον τμῆμα τοῦ Κοῦπερ. Ἔγραψεν ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «Journal of the North Australian Exploration Expedition» (1884).

— **Γκρέγκερυ** (Gregory), ***Ἰάκωβος***. Σκῶτος μαθηματικὸς (1638—1675). Ἀνεκάλυψε τῷ 1663 τὸ ἀνακλαστικὸν τηλεσκόπιον, εἰς τὸ ὁποῖον ὀφείλει τὴν ἀπαθανάτισιν τοῦ ὀνόματός του. Ἦτο μέλος τῆς Βασιλικῆς Ἑταιρείας τοῦ Λονδίνου καὶ καθηγητὴς ἐν Ἐδιμβούργῳ ἀπὸ τοῦ 1675. Συνέγραψεν: «Optica promota» (1663), «Vera circuli et hyperbolae quadratura» (1667), «Exercitationes geometricae» (1668), «Geometriae pars universalis» (1668). —Β.

— **Γκρέγκερυ** (Gregory), ***Ἰσαβέλλα-Αὐγούστα***, τὸ γένος *Πέρσε*, Ἰρλανδὶς συγγραφεύς, γεννηθεῖσα τῷ 1852. Τῷ 1899 ἵδρυσε μετὰ τοῦ Γκὴτς ἐν Δουβλίνῳ τὸ «Ἰρλανδικὸν θέατρον» (Irish Literary Theatre). Συνέταξεν εἴκοσι πέντε θεατρικὰ ἔργα, ἐν οἷς πρωτεύουσι τά: «Spreading News» καὶ «Image and other plays». Πλὴν αὐτῶν ἔγραψε βιβλία τινά, σχετικὰ πρὸς τοὺς θρύλους τῆς πατρίδος της, ἐξ ὧν διακρίνονται: «Τὸ βιβλίον τῶν ἁγίων καὶ τῶν θαυμάτων» καὶ «Ὁραματισμοὶ καὶ πεποιθήσεις τῶν Ἰρλανδῶν», ἐπίσης δὲ μετέφρασε καὶ κωμῳδίας τινὰς τοῦ Μολιέρου.

Γκρέγκο (Grego), ***Νικόλαος Πασχάλης***. Ἱστορικὸς ἐξ Ἰστρίας (1836—1907). Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι: «I Turchi a Cittanova», «La notte di San Sebastiano e Gasparo Calavani» κτλ. Θ. Β.

Γκρέγκορι (Gregori), ***Φερδινάνδος***. Γερμανὸς ἠθοποιὸς καὶ σκηνοθέτης, γεννηθεὶς τῷ 1870. Διακρίνεται ἰδίᾳ εἰς ρόλους ἡρώων καὶ θεωρεῖται ὡς εἷς τῶν μεγαλυτέρων συγχρόνων σκηνοθετῶν τῆς Γερμανίας. Ἔγραψε τὰ ἑξῆς ἔργα: «Ἡ δρᾶσις τοῦ ἠθοποιοῦ (1899), «Βερνάρδος Μπαουμάϊστερ», «Ἰ. Κάϊντς», «Ὁ ἠθοποιός», «Ἡ γερμανικὴ σκηνή».

Γκρεγκόριο (Gregorio), ***Κάρολος***. Ἰταλὸς χαράκτης καὶ σχεδιαστὴς (1719—1759), Ἐξετέλεσε τὴν διακόσμησιν τοῦ παρεκκλησίου τοῦ San-Filippo-Neri. Ἄλλα του ἔργα: «Ἡ Θεοτόκος», «Ἡ Μαρία εἰς τὸν τάφον» (κατὰ τὸν Ραφαήλ), «Ἡ ἁγία Αἰκατερίνη τῆς Σιέννης» (κατὰ τὸν Μπαρτολότσι), «Ὁ Καῖσαρ ἐν Αἰγύπτῳ» (κατὰ τὸν Ἀλλόρι) κ.ἄ. Ι. Μ. Π.

— **Γκρεγκόριο** (Gregorio), ***Φερδινάνδος***. Ἰταλὸς χαράκτης, υἱὸς τοῦ *Καρόλου Γκρεγκόριο* (1740—1802). Ἐξετέλεσε πολυάριθμα ἔργα, ἐν οἷς τάσσονται: «Ἡ ἁγία οἰκογένεια» (κατὰ τὸν Ἀνδρέαν ντὲλ Σάρτο), «Ὁ λιθοβολισμὸς τοῦ ἁγίου Στεφάνου» (κατὰ τὸ Τσίβολι), «Ἡ Παρθένος μετὰ τοῦ παιδὸς Ἰησοῦ» (κατὰ τὸν Μαράττα), «Ὁ ὕπνος τῆς Ἀφροδίτης» (κατὰ τὸν Γκουίντο), κ. ἄ. Ι. Μ. Π.

Γκρέγκορυ (Gregory), ***Ἰωάννης - Γάσπαρος ντὲ—***. Ἰταλὸς ἀνώτατος δικαστικὸς καὶ συγγραφεὺς (1769—1846). Συνέγραψε διάφορα ἔργα, ἐξ ὧν τὸ μᾶλλον ἐνδιαφέρον καὶ σήμερον εἶναι τὸ περὶ τῆς συγγραφῆς τῆς «Imitation de Jésus Christ».

— **Γκρέγκορυ** (Gregory), ***Ἰωάννης-Οὐῶλτερ***. Σύγχρονος Ἄγγλος γεωλόγος καὶ ἐξερευνητὴς γεννηθεὶς τῷ 1864. Διατελεῖ καθηγητὴς ἐν Γλασκώβῃ. Ἐξετέλεσεν ἐξερευνήσεις εἰς τὸ Great Basin τῆς Β. Ἀμερικῆς (1891), εἰς τὴν βρεττανικὴν Ἀνατολικὴν Ἀφρικὴν (1892—1893), ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἀποστολὴν Conway εἰς Σπιτσβέργην (1896) καὶ διηύθυνε τὰς ἐργασίας τῆς ἀποστολῆς Lake Eyre (1901—1902). Ἐξέδωκε διάφορα συγγράμματα σχετικὰ πρὸς τὰς ἐξερευνήσεις του. —Β.

Γκρεγκουὰρ (Grégoire), ***Λουδοβῖκος***. Γάλλος σοφὸς καθηγητὴς (1819—1897). Ἔργα του εἶναι: «Ἡ Βρεττάνη κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα», «Μια συνωμοσία ἐπὶ Ρισελιέ», «Ἱστορικὸν ἐγκυκλοπαιδικόν, μυθολογικὸν καὶ γεωγραφικὸν λεξικόν», «Γενικὴ γεωγραφία, φυσική, πολιτικὴ καὶ οἰκονομική». Κ. Ν.

Γκρεγκοὺς (Greguss), ***Αὔγουστος***. Οὖγγρος κριτικὸς (1825—1882). Διεκρίθη ὡς δημοσιογράφος καὶ ὡς σχολιαστὴς οὑγγρικῶν ποιημάτων. Διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη μέλος τῆς οὑγγρικῆς ἀκαδημίας καὶ τῷ 1870 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς αἰσθητικῆς ἐν Βουδαπέστῃ. Κ. Ν.

Γκρέεμ (Graham)· βλ. **Γκράχαμ**.

Γκρέεφ (Greef), ***Ριχάρδος***. Γερμανὸς ὀφθαλμολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1862. Εἰργάσθη περὶ τὴν λεπτὴν ὑφὴν τοῦ νευρικοῦ ἱστοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ διέτρεξεν ἅπασαν τὴν Γερμανίαν ἐντολῇ τοῦ πρωσσικοῦ ὑπουργείου πρὸς μελέτην καὶ καταπολέμησιν τοῦ τραχώματος (1896—1899). Ο. Ρ.

Γκρὲζ (Greuse), ***Ἰωάννης-Βαπτιστής***. Διάσημος Γάλλος ζωγράφος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, γεννηθεὶς ἐν Τουρνὺς τῆς Ἀ. Γαλλίας (ἐπαρχία Μακὸν) τῷ 1725 καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1805. Κατήγετο ἐκ ταπεινῆς οἰκογενείας. Ὁ πατήρ του, ὅστις ἦτο οἰκοδόμος, ἀντιληφθεὶς τὴν καλλιτεχνικὴν ἰδιοφυΐαν του ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς Λυὼν παρά τινι ἀσημάντῳ ζωγράφῳ καὶ ἐμπόρῳ πινάκων ὀνόματι Γκραντον, ὅστις ἐδίδαξεν αὐτὸν ν' ἀντιγράφῃ πίνακας, ξυλογραφίας κτλ. Ἡ ἄσκησις αὕτη ἀνέπτυξε πολὺ τὴν τεχνικήν του δεξιότητα. Ἦλθεν κατόπιν εἰς Παρισίους, ἔνθα ἐφοίτησεν εἰς τὴν Βασιλικὴν Ἀκαδημίαν, τῆς ὁποίας καὶ ἐγένετο μέλος τῷ 1755 χάρις εἰς τοὺς πίνακάς του: «Ὁ ἀπατημένος τυφλὸς» καὶ «Ἕνας πατέρας ἐξηγῶν τὴν Βίβλον εἰς τὰ παιδιά του». Ὁ τελευταῖος οὗτος πίναξ ἐκτεθεὶς εἰς τὸ σαλὸν τοῦ ἔτους ἐκείνου ἐνεποίησε μεγάλην ἐντύπωσιν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐμελέτα πολὺ τοὺς ἐν τῷ Λουξεμβούργῳ Galerie de Medicis) πίνακας τοῦ Ρούμπενς καὶ συχνάκις ἀνερχόμενος ἐπὶ κλίμακος ἐξήταζεν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὸν τρόπον, καθ' ὃν ὁ μέγας Φλαμανδὸς ζωγράφος ἀπέδιδε τὴν ἀνθρωπίνην σάρκα. Ὁ ἀββᾶς Γκουζενώ, μεταβαίνων εἰς Ρώμην εἰς διπλωματικὴν ἀποστολήν, παρέλαβε τὸν Γκρὲζ μεθ' ἑαυτοῦ. Ἐνταῦθα παρέμεινεν ἐπὶ ἓν ἔτος· ἀλλ' ἀντὶ νὰ ἀσχοληθῇ, ὡς συνήθιζον τότε, εἰς τὴν ἀντιγραφὴν ἢ σπουδὴν τῶν ἔργων τῆς Ἀναγεννήσεως, ἠσχολήθη κυρίως εἰς μελέτην καὶ παράστασιν λαϊκῶν σκηνῶν, ἐνδυμασιῶν, νατὺρ μόρτ. Κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του ἐξέθηκεν εἰς τὸ σαλὸν τοῦ 1755 ἓξ πίνακάς του φιλοτεχνηθέντας ἐν Ἰταλίᾳ, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν: «Ἡ νωθρὴ Ἰταλίδα» καὶ «Ἡ ναπολιτάνικη χειρονομία», δύο προσωπογραφίας καὶ δύο κεφαλάς. Τῷ 1761 ἐξέθηκε τὸν περίφημον πίνακά του, «Ἡ ἀρραβωνιαστικιὰ τοῦ χωριοῦ» (ἤδη ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Λούβρου), τοῦ ὁποίου ἡ ἐπιτυχία ὑπῆρξε θριαμβευτική. Βαθμηδόν, ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ φίλου του Ντιντερὸ καὶ συμφώνως πρὸς τὸν μεγάλως τότε διαδεδομένον, διὰ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ρουσσώ, συρμὸν τῆς αἰσθηματικότητος καὶ τῆς ἀγάπης τῶν ἁπλῶν ἠθῶν, ἐδραματοποίησε τὰς σκηνὰς οἰκογενειακοῦ βίου καὶ μετέβαλεν αὐτὰς εἰς ἠθικὰς διδασκαλίας. «Ὁ παραλυτικός», «Ἡ πατρικὴ κατάρα», «Ὁ τιμωρημένος υἱὸς» κτλ. ἀνήκουν εἰς τὴν περίοδον ταύτην. Πάντες οἱ τοιοῦτοι πίνακές του εἶναι ψυχροί, ἐστερημένοι συγκινήσεως, μελοδραματικοί, ἀλλ' ὅ,τι ἔχει ἀξίαν ἐν αὐτοῖς εἶναι ἡ ἱκανότης τῆς ἐκτελέσεως, ἡ μεγάλη ἐπιτυχία ἐν τῇ ἀποδόσει τῆς γυμνῆς σαρκὸς καί τινες ζωνταναὶ σχηνικαὶ λεπτομέρειαι. Ὁ χρωματισμός, μολονότι ὑπέστη ἀλλοιώσεις διὰ τοῦ χρόνου, δὲν ἦτο πολὺ φροντισμένος· οἱ τόνοι του εἶναι ὀξεῖς καὶ βαρεῖς. Αἱ προσωπογραφίαι του τῆς ἐποχῆς ταύτης εἶναι ἄξιαι σημειώσεως. Ἐν αὐταῖς ὁ Γκρὲζ ἐπεζήτησεν οὐχὶ τόσον τὴν ψυχολογικὴν ὅσον τὴν φυσιολογικὴν ἀκρίβειαν.

Ἡ τέχνη του, συνδυάζουσα τὰς τάσεις δύο ἐποχῶν, ἤτοι τὴν ἠθικὴν διδασκαλίαν τῶν τότε φιλοσόφων πρὸς τὸν αἰσθησιασμόν, κατάλοιπον τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ἔτυχε μεγάλης ἐκτιμήσεως ὑπὸ τοῦ κοινοῦ. Οἱ χαράκται Φιλιπόρ, Γκαγιάρ, Λεβασσέρ, Μασσάρ, Μουὰτ κτλ. ἐξελαΐκευσαν τοὺς πίνακάς του. Τῷ 1769 ὑπέβαλεν εἰς τὴν Βασιλικὴν Ἀκαδημίαν τὸν πίνακά του: «Ὁ Σεπτίμιος Σεβῆρος κατηγορῶν τὸν υἱόν του Καρακάλλαν, ὅτι ἠθέλησε νὰ τὸν φονεύσῃ», ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ τοῦ δοθῇ ὁ τίτλος τοῦ «Ἱστορικοῦ ζωγράφου», ὅστις ἦτο λίαν τιμητικός, ἀλλ' ἡ Ἀκαδημία ἀπέρριψε μὲν τὸ ἔργον του, ἀνεγνώρισεν ὅμως αὐτὸν ὡς «ζωγράφον βιωτικῶν σκηνῶν». Ὁ Γκρὲζ δυσαρεστηθεὶς ἔπαυσε τοῦ λοιποῦ νὰ ἐκθέτῃ εἰς τὰς ἐπισήμους ἐκθέσεις τοῦ Λούβρου. Ἀλλὰ πολὺ πλέον τοῦ γεγονότος τούτου ἐσάλευσε τὴν ψυχικήν του γαλήνην ὁ οἰκογενειακός του βίος. Εἶχε νυμφευθῇ τὴν νεαρὰν καὶ ἐκτάκτου ὡραιότητος θυγατέρα τοῦ βιβλιοπώλου Μπαμπυτί, ἔχοντος τὸ κατάστημά του εἰς τὴν προκυμαίαν τῶν Αὐγουστίνων, ἔνθα ἐσύχναζεν ὁ ζωγράφος καὶ πολλοὶ τῶν τότε διασήμων ἀνδρῶν τοῦ πνεύματος. Ὁ Ντιντερό, ὅστις ἐγνώριζεν αὐτήν, τὴν περιγράφει ὡς «κουκλίτσα, ἄσπρη καὶ λυγερὴ σὰν κρίνο, ροδοκόκκινη σὰν τριαντάφυλλο» Ἡ νεαρὰ σύζυγός του ὑπῆρξε τὸ προτιμώμενον πρότυπόν του εἰς τοὺς περισσοτέρους του πίνακας. Καὶ ὅταν ἀκόμη τὴν διεζεύχθη ἐξηκολούθει νὰ τὴν ζωγραφίζῃ. Εἶναι περίφημος ὁ πίναξ του «Ἡ σπασμένη στάμνα», ἔνθα παρίσταται ὑπὸ τὴν

Digitized by Google

τελειοτέραν της ἔκφρασιν ἢ παιδικῶς πείσμων σύζυγός του. Ἐκμεταλλευομένη τὴν δόξαν καὶ τὸν μέγαν ἔρωτά του, ὅστις καθίστα αὐτὸν ἀνεκτικὸν εἰς πάσας τὰς ἰδιοτροπίας καὶ τὰς ἀπιστίας της, ἔφθασε μέχρι τοῦ σημείου νὰ εἰσάγῃ τοὺς ἐραστάς της εἰς τὸν οἶκόν της, ἕως οὗ ὁ ζωγράφος ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ διαζύγιον. Ἀλλ' ἤδη ἡ μὲν Γαλλικὴ ἐπανάστασις κατέστρεψεν αὐτὸν οἰκονομικῶς, ἡ δὲ νέα ζωγραφικὴ σχολὴ τῶν μαθητῶν του Δαυΐδ, ἰδίᾳ δὲ τοῦ Ἔγκρ (Ingres), ἐξηφάνισεν αὐτὸν καὶ καλλιτεχνικῶς. Οὕτως ἀπέθανε πάμπτωχος καὶ λησμονημένος, δύο δὲ φίλοι του ἠκολούθησαν τὴν κηδείαν του. Τὸ ἔργον τοῦ Γκρὲζ ἀριθμητικῶς εἶναι μέγα (οἱ πίνακες αὐτοῦ ἀριθμοῦνται εἰς 184)· ποιοτικῶς ὅμως εἶναι κατώτερον τοῦ Σαρντέν, τοῦ ὁποίου τὸ εἶδος («peinture de genre») ἠθέλησε νὰ συνεχίσῃ, καὶ τοῦ Ἔγκρ, ὅστις τὸν ὑποκατέστησε. Διότι παρὰ πᾶσαν τὴν τεχνικήν του δεξιότητα καὶ τὴν δραματικήν του κίνησιν, ἡ εἰσαγωγὴ τῆς φιλολογίας καὶ τοῦ μοραλισμοῦ εἰς τοὺς πίνακάς του ἐνόθευσε τὴν ἁγνότητα τῶν καθαρῶς ζωγραφικῶν των στοιχείων. Κ. Ι. ΒΑΡΝΑΛΗΣ

Γκρέημ (Gream), ***Γεώργιος-Θόμψων***. Ἄγγλος μαιευτὴρ γράψας «Περὶ διαίτης καὶ πεπτικῆς δυνάμεως μεταξὺ ἐνηλίκων καὶ παίδων», «Περὶ χρήσεως ἀναισθητικῶν φαρμάκων ἐπὶ ἐγκυμοσύνης» κ. ἄ. Ἀπέθανε τῷ 1888. Ο. Ρ.

Γκρέητ (Great). Ἀγγλικὴ λέξις σημαίνουσα μέγας καὶ συνήθης ὡς πρῶτον συνθετικὸν εἰς πολλὰ γεωγραφικὰ Great Britain (Μεγάλη Βρεττανία), Great Lakes (Μεγάλαι Λίμναι) κλπ. —Μ.

—«Γκρέητ *Ἤστερν*» («Great Eastern»=«Μέγας Ἀνατολικός») */Ναυτ. Ἱστορ./*. Μέγα ὑπερωκεάνιον ἀτμόπλοιον. Ὁ κύριος σκοπὸς εἰς ὃν ἀπέβλεψεν ὁ συλλαβὼν τὴν ἰδέαν τῆς ναυπηγήσεώς του περιώνυμος ναυπηγὸς I. K. Brunel (βλ. εἰκόνα του τ. Δ', σ. 97 β), ὑπῆρξεν ἡ ἐκτέλεσις συγκοινωνιῶν μετὰ τῶν ἀνατολικῶν χωρῶν τῆς ὑδρογείου καὶ δὴ μετὰ τῆς Αὐστραλίας, ἄνευ ἀνάγκης διακοπῆς τῆς συνεχείας τοῦ πλοῦ πρὸς ἐνδιάμεσον ἀνθράκευσιν, τοῦθ' ὅπερ παρ' οὐδενὸς πλοίου εἶχεν ἕως τότε ἐπιτευχθῆ. Εἶχε δὲ τὴν πεποίθησιν ὁ Brunel, ὅτι διὰ τοῦ πλεονεκτήματος τούτου καὶ διὰ τῆς μεγάλης χωρητικότητος καὶ ταχύτητος τοῦ κολοσσοῦ του θὰ παρεμέριζε πάντα τὰ ἐξυπηρετοῦντα τὴν γραμμὴν ταύτην φορτηγὰ ἀτμόπλοια καὶ ὅτι ὁ «Γκρέητ Ἤστερν» θὰ κατέκτα τὸ μονοπώλιον τῶν πρὸς Ἄπω Ἀνατολὴν ἐμπορικῶν μεταφορῶν, πεποίθησιν ἣν ἐνέπνευσε τόσον εἰς τὸν περιώνυμον ναυπηγὸν John Scott Russel, ὅσον καὶ εἰς τοὺς πελάτας των, τὸ διοικητικὸν συμβούλιον τῆς ἑταιρείας «Eastern Steam Navigation Company». Δὲν ἐβράδυνεν οὕτω νὰ ἀναθέσῃ αὕτη τὴν ἐντολὴν τῆς ναυπηγήσεως τοῦ κολοσσοῦ, πρὸς ἀμφοτέρους, τόν τε Brunel καὶ τὸν Russel, λόγῳ τοῦ κύρους των καὶ τῶν δυσκολιῶν ἃς θὰ ἐπέφερεν ἡ κατ' ἀνάγκην ἔκκλισις ἀπὸ τῶν κανόνων οὓς ἐμόρφωσεν ἡ ἕως τότε συνήθης πεῖρα. Αἱ λεπτομέρειαι τῆς κατασκευῆς εἶναι μεγίστου ἐνδιαφέροντος διὰ τοὺς εἰδικούς. Πάντως, εἰς μὲν τὸν Μπροῦνελ ὀφείλεται ἐκτὸς τῆς πατρότητος τῆς ἰδέας τῆς ναυπηγήσεως τοῦ πλοίου τούτου καὶ ἡ ὑπόδειξις ὅπως τὸ σκάφος ἐφοδιασθῇ διὰ «διπυθμένων», πρῶτον τότε ἐφαρμοσθέντων, πρὸς ἐξασφάλισιν ἀπόλυτον τόσον τῆς στερεότητος τῆς συνδέσεως τοῦ ὑπερμεγέθους σκάφους (βλ. ναυπηγικὰς λεπτομερείας εἰς ὑπόμνημα τῆς εἰκόνος του), ὅσον καὶ τῆς ἀσφαλείας αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἡ καινοτομία τοῦ διπλοῦ τρόπου προώσεώς του καὶ διὰ τροχῶν καὶ δι' ἕλικος· εἰς δὲ τὸν Ροῦσσελ ἡ ἀνάληψις τῆς εὐθύνης τῶν γραμμῶν, τῶν διαστάσεων καὶ τῆς εὐσταθείας τοῦ σκάφους, τῆς διαμήκους του στερεώσεως, τῆς διαχωρίσεως τοῦ κοίλου του εἰς πληθὺν στεγανῶν διαφραγμάτων τόσον ἐγκαρσίων ὅσον καὶ διαμήκων, τοῦ ὑπολογισμοῦ τῆς τροχοφόρου του μηχανῆς καὶ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ συνόλου εἰς τὰ ἐν Millwall ναυπηγεῖά του.

Ἡ εὐμάρεια τῆς ἐνδιαιτήσεως τῶν ἐπιβατῶν (300 πρώτης θέσεως, 2000 δευτέρας, 1800 τρίτης, 400 ἀνδρῶν τοῦ πληρώματος, ἐν οἷς 200 θερμασταὶ καὶ ναυτομηχανικοὶ) ὑπῆρξεν ἄνευ προηγουμένου. Εἶχε πέντε μεγίστας αἰθούσας εἰς τὸ κατάστρωμα καὶ ἰσαρίθμους εἰς τὸ ὑπόστρωμα, τοῦ συνολικοῦ μήκους ὅπερ κατελάμβανον τὰ ἐνδιαιτήματα ὄντος 100 μέτρων· ἡ ἐπὶ τοῦ ἄνω καταστρώματος ἐλευθέρα ἐπιφάνεια πλάτους 7 μέτρων ἀπὸ τῶν κυτῶν καὶ τῶν ὑπερστεγασμάτων, πρὸς ἑκατέραν τῶν πλευρῶν τοῦ πλοίου, παρεῖχε δύο τόπους περιπάτων μήκους $^1/_8$ τοῦ μιλλίου. Ἀπὸ ἀπόψεως δὲ χωρητικότητος κυτῶν καὶ ἀνθρακαποθηκῶν, περιελάμβανε 18000 τόννους ἐμπορευμάτων καὶ γαιανθράκων. Ἀλλ' αἱ προσπάθειαι διὰ τὴν καθολκήν του ἀπέβησαν καταστρεπτικαὶ διὰ τὴν ἑταιρείαν, διότι, ἀρξαμένη αὕτη τὴν 3 Νοεμβρίου 1858, δὲν ἠδυνήθη νὰ περατωθῇ παρὰ τὴν 31 Ἰανουαρίου 1859 καὶ δὴ κατόπιν χρησιμοποιήσεως διαφόρων τρόπων, καταλιπόντων ἐποχὴν ἐν τῇ ἐξελίξει τῆς ναυπηγικῆς τέχνης, ἀλλὰ καὶ 120.000 £ προσθέτους δαπάνας εἰς τὴν ἑταιρείαν, λόγῳ τῶν ὁποίων αὕτη ἐχρεωκόπησεν. Οὕτως ὁ μήπω περατωθεὶς κολοσσός, δι' ὃν εἶχον δαπανηθῆ 900.000 £, ἠγοράσθη ὑπὸ ἄλλης ἑταιρείας ἀντὶ 160000 £, καὶ μετονομασθεὶς εἰς «Λεβιάθαν», λόγῳ προλήψεως καθότι ἤλπιζεν αὕτη ὅτι σὺν τῇ ἀλλαγῇ τῆς ὀνομασίας θὰ ἀπεμακρύνετο καὶ ἡ ἀτυχία, ἡτοιμάσθη καθ' ὅλα πρὸς πλοῦν τῷ 1859. Ἡ νέα ὅμως ἑταιρεία εἶχε καταλήξει εἰς τὴν ἀτυχῆ ἀπόφασιν ἐκτελέσεως συγκοινωνίας πρὸς τὴν Ἀμερικὴν καὶ οὐχὶ πρὸς τὴν Αὐστραλίαν καὶ τὴν Ἄπω Ἀνατολήν, ὡς ὁ Μπροῦνελ εἶχε προϋποθέσει. Ὁπωσδήποτε, μετὰ ἐπιτυχεῖς δοκιμάς, καθ' ἃς ἐπετεύχθη ταχύτης ἄκοπος 14 $^2/_8$ μιλ. καὶ μεγίστη τοιαύτη 15 μιλ. ὡριαίως, ἀπέπλευσε διὰ τὸν πρῶτόν του πλοῦν πρὸς Νέαν Ὑόρκην μὲ μέσην ταχύτητα 14 μιλ. καὶ μέγιστον διάρμα 24ρου 333 μιλ.· οὐχὶ ὅμως ὡς «Λεβιάθαν», ἀλλὰ ὡς «Γκρέητ Ἤστερν» καὶ πάλιν, διότι ὁ πουριτανισμὸς τῶν Ἀμερικανῶν ἐθεώρει ἀνεπιθύμητον τὸ πρῶτον, ἅτε ὂν ὄνομα βιβλικοῦ τέρατος. Ἡ μεγάλη ἀξία τοῦ συστήματος τῆς ναυπηγήσεώς του ἀπεδείχθη ἐξ ἀτυχήματός του ἐπισυμβάντος κατά τινα τῶν ὑπερωκεανίων πλόων του, καθὸ, προσκροῦσαν ἐπὶ βράχου, οὐδαμῶς ἠναγκάσθη νὰ διακόψῃ τὸν πλοῦν του ἂν καὶ κατὰ τὸν δεξαμενισμόν του διεπιστώθη ῥῆγμα ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τῆς γάστρας του 30 μέτρων, χωρὶς νὰ εἰσρεύσωσιν ὕδατα χάρις εἰς τὴν στεγανότητα τῶν διπυθμένων του.

Ὁ «Γκρέητ Ἤστερν» οὐδέποτε χρησιμοποιηθεὶς πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ σκοποῦ δι' ὃν εἶχε προορισθῆ, ἀπεδείχθη παρὰ τὰς ἀρετάς του, ὡς ναυπηγικοῦ ἀριστοτεχνήματος, καταστροφεὺς πάσης ἐπιχειρήσεως, ἥτις ἀπετόλμησε νὰ βασισθῇ ἐπὶ τῆς χρησιμοποιήσεώς του. Παρέσχεν ἐν τούτοις μεγίστην ὑπηρεσίαν εἰς τὸν πολιτισμόν, χρησιμοποιηθεὶς ἐπωφελέστατα τῷ 1866, εἰς τὴν πόντισιν τῶν δύο τηλεγραφικῶν καλωδίων δι' ὧν ἐπεκοινώνησαν διὰ τῆς ἠλεκτρικῆς ὁδοῦ ὁ παλαιὸς καὶ ὁ νέος κόσμος· βραδύτερον δὲ κατ' ἐπανάληψιν ἐχρησιμοποιήθη πρὸς προσόμοιον σκοπὸν εἰς ἄλλα μέρη τῆς ὑδρογείου. Κατόπιν μακρᾶς διαρκείας περιόδου ἀκινησίας, καθ' ἣν ἀπεπειράθησαν νὰ τὸν ἐκμεταλλευθῶσιν ὡς πλωτὸν ξενοδοχεῖον καὶ τόπον συγκεντρώσεως πάσης φύσεως τέρψεων, ἐξεποιήθη τῷ 1888 ὡς ἄχρηστον ὑλικόν. Σ. Ε. Λ.

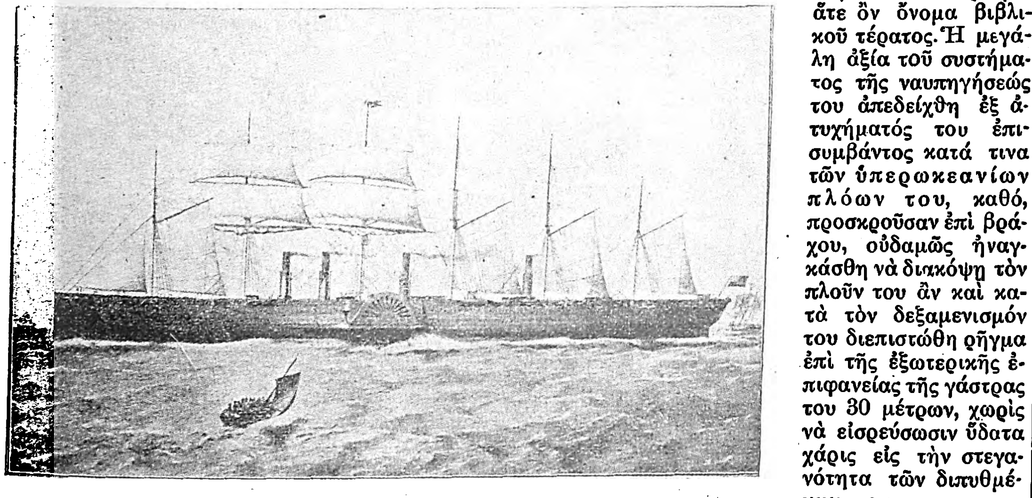

Ὁ «Γκρέητ Ἤστερν».

(Μῆκος μεταξὺ τῶν ὀρθίων: 680 ποδ.—Μέγιστον μῆκος: 692 (=211 μέτρα). Πλάτος κατὰ τὸν μέγιστον νομέα: 83 π.—Πλάτος κατὰ τὰ κανθήλια τῶν τροχῶν: 120π.—Βάθος: 58π.—Μέσον βύθισμα: 30 π.—Βάρος σιδήρου χρησιμοποιηθέντος ὡς ναυπηγικοῦ ὑλικοῦ: 10000 τόνν.—Ἀριθμὸς σιδηρελαμάτων 30000.—Ποσὸν κ[ι]νομματίων (καρφίων λαμαρίνας) 3.000.000.—Χωρητικότης γκρόςς: 18914 τόννοι.—Ἱστοί: ἕξ, ὧν ὁ δεύτερος καὶ τρίτος ἀπὸ πρῴρας μετὰ διπλῶν δολώνων καὶ φωσώνων, τῶν λοιπῶν ἐχόντων μόνον ἡμιόλια. Ὀνομαστικὴ δύναμις τροχοφόρου μηχανῆς 1000 ἀτμόϊπποι· ὁμοίως ἑλικοφόρου τοιαύτης 1600 ἀτμόϊπποι.—Ἀριθμὸς δι' ἀμφοτέρας τὰς μηχανάς: λεβήτων 10, ἑστιῶν 72, καπνοδόχων 5.—Ἡμερησία ἀνάλωσις γαιανθράκων: 300 τόννοι—Προσωπικὸν λεβητοστασίων καὶ μηχανοστασίων: 200 ἄνδρες.

— Γκραίητ *Λαίηκς* (Great Lakes) */Γεωγρ./*· βλ. Λίμναι ***Μεγάλαι.***

—Γκρέητ-*Μπάσιν* (Great Basin) */Γεωγρ./*. Περιοχὴ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν μεταξὺ τῶν ὀρέων Βάσσατς καὶ τῆς πεδινῆς χώρας τοῦ Κολοράδου πρὸς νότον καὶ τῆς Σιέρρα Νεβάντα πρὸς δυσμάς. Ἐμβαδὸν 600.000 τετραγ. μέτρων. Τὸ μεγαλύτερον τμῆμά της εἶναι στεππῶδες καὶ ἄγονον. Ἔχει πλούσια μεταλλεῖα χαλκοῦ, διασχίζεται ὑπὸ τοῦ κεντρικοῦ σιδηροδρόμου τοῦ Εἰρηνικοῦ καὶ τοῦ σιδηροδρόμου Ἄτσισον-Τοπέκα καὶ Σάντα Φέ.

— «Γκρέητ *Οὐέστερν*» («Great Western»=«Μέγας Δυτικός») */Ναυτ. Ἱστορ./*. Τὸ πρῶτον καθ' αὑτὸ ὑπερωκεάνιον, εἰδικῶς μελετηθὲν πρὸς τοιούτους διάπλους καὶ δὴ ἀπὸ ἀπόψεως τῆς πλήρους εὐμαρείας τῶν ἐπιβατῶν. Ξύλινον, τροχήλατον, ἀνῆκον δὲ εἰς τὴν μεγάλην ἀτμοπλοϊκὴν ἑταιρείαν «British Queen Steam Navigation Company» ἐναυπηγήθη (1838) ὑπὸ τοῦ ἐν Μπρίστολ ναυπηγείου Patterson, τῶν μηχανῶν του κατασκευασθεισῶν ἐν Λονδίνῳ ὑπὸ τῶν Maudslay Sons & Field. Εἶχε μῆκος μεταξὺ τῶν καθέτων 212 ποδ., πλάτος 35 $^1/_8$, βάθος 23, βύθισμα 16$^3/_4$, χωρητικότητος 1321 τόνν. γκρόςς, ὧν τὸ ἥμισυ κατελάμβανεν ἡ μηχανή του, 450 ὀνομαστικῶν ἵππων ἀποδιδόντων ἄκοπον ταχύτητα 9$^1/_2$ μιλ. καὶ βεβιασμένην 11$^1/_2$ μιλ. ὡριαίως. Κατὰ τὴν πρώτην ἑξαετίαν του (1838—1843) εἶχε διανύσει 234000 μίλ. μὲ μέσην ταχύτητα 11$^1/_4$ μιλ. καὶ μέσην διάρκειαν διάπλου τοῦ Ἀτλαντικοῦ 14 ἡμερῶν, ἀποδῶσαν μέρισμα πρὸς 9%. Ἡ πολυτέλεια τῶν ἐνδιαιτημάτων του ἰδίως τῆς αἰθούσης του μήκους 25 μέτρων καὶ διακεκοσμημένης ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου καλλιτέχνου Parris ἦτο ἄφθαστος. Τῷ 1847 ἐπωλήθη εἰς τὴν ἑταιρείαν «Royal Mail Steam packet Company», ἀλλὰ μετὰ δεκαετίαν διαλυθὲν (1857) ἐξεποιήθη ὡς ἄχρηστον ὑλικόν. Σ.Ε.ΛΥΚΟΥΔΗΣ

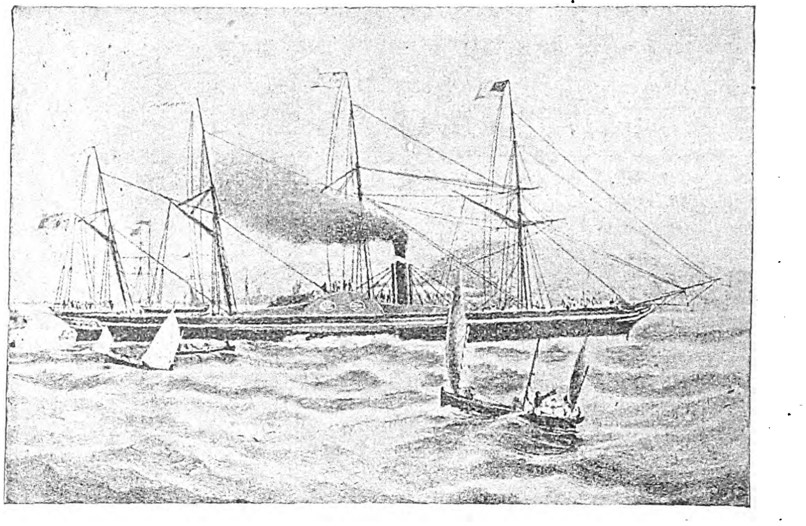

Ὁ «Γκρέητ Οὐέστερν».

γκρέκα (ἡ) */Γραφ. Τέχν./*· βλ. μαίανδρος.

Γκρέκα */Γεωγρ./*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Σκιλλοῦντος τῆς ἐπαρχίας Ὀλυμπίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτοικοι (1928) 559.

—Γκρέκα */Γεωγρ./*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Αἰγιέων τῆς ἐπαρχίας Αἰγιαλείας τοῦ νομοῦ Ἀχαΐοήλιδος, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτοικοι (1928) 204.

γκρέκι (τό), ἢ *γρέκι*. Πρόχειρον ἐκ κλάδων ἢ θάμνων περίφραγμα, τὸ ὁποῖον οἱ ἐν μετακινήσει ποιμένες κατασκευάζουν διὰ τὴν προφύλαξιν κατὰ τὴν νύκτα τῶν ποιμνίων των, ἀπὸ τοὺς κλέπτας καὶ τὰ σαρκοβόρα ζῷα. Ὁ ὅρος εἶναι κυρίως ἐν χρήσει εἰς Ἤπειρον, Θεσσαλίαν καὶ Δ. Μακεδονίαν. Κ. Φ.

Γκρεκιώτης, ***Θεόδωρος***. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ὀλυμπίας. Μετέσχε τῶν μαχῶν τῆς Δυτικῆς Πελοποννήσου καὶ διεκρίθη εἰς τὸ Λάλα, ὅπου καὶ ἐφονεύθη τὸν Ἰούνιον τοῦ 1821. Γ. Δ. Κ.

Γκρέκο (Greco) */Γεωγρ./*. Λιμὴν καὶ πόλις ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Νεαπόλεως, γνωστότερος ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν **Τόρρε** *ντὲλ Γκρέκο* (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

—Γκρέκο (Greco) */Παραλ. Γεωγρ./*. Χωρίον καὶ ὅρμος (Cala di Greco) τῆς νήσου Καβάλλο (Cavallo) τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς Κορσικῆς (πλάτ. 41°21'

Digitized by Google

Β., μήκ. 9° 14' 'Αν., χάρτ. άγγλ. 1189: Bonifatio Strait). Σ. Ε. Λ.

—**Γκρέκο** */Παραλ. Γεωγρ./.* Ἡ ΝΑ. τῆς Κύπρου ἐσχατιά (πλάτ. 34° 56 ²/₈ Β., μήκ. 34° 05 ²/₈ 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 2074: Cyprus) καὶ ΝΑ. κέρας τοῦ κόλπου τῆς Φαμαγούστας ('Αμμοχώστου), ἀπέχον τοῦ ἑτέρου κέρατος "Αγιος 'Ανδρέας (ἀρχ. Κλεῖδες) 52 μίλ. ΝΔ. Πρόκειται δὲ τοῦ ἀκρωτηρίου χερσονησίς λοφώδης, ἀπόκρημνος καὶ ἑνουμένη πρὸς τὴν κυρίως νῆσον διὰ στενοῦ καὶ χθαμαλοτάτου ἰσθμοῦ. Εἶναι ἡ τῶν ἀρχαίων «ἄκρα Πηδάλιον ἧ: ὑπέρκειται λόφος τραχύς, ὑψηλός, τραπεζοειδής, ἱερὸς 'Αφροδίτης, εἰς ὃν ἀπὸ Κλειδῶν στάδιοι ΧΠ'» (*Στράβ.* Didot 582, 29· οὕτω πλανᾶται εἰς τὴν ἀπόστασιν ὁ Στράβων 16 μίλ. καθ' ὑπέρβασιν. Πρβλ. «Σταδ. Μεγάλης Θαλάσσης» § 304), τὸ *Πηδάλιον ἄκρον* ἢ ἡ *'Αμμόχωστος* τοῦ Πτολεμαίου (Ε, ιδ, 3). Σ Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

—**Γκρέκο** */Παραλ. Γεωγρ./.* Ἡ ἄκρα τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς "Ελλης (βλ. λ.) ἐφ' ἧς ἐγείρεται τὸ ἰσχυρὸν ἑλλησπόντιον φρούριον Σεντοὺλ Μπάχρ (πλάτ. 40° 02 ¹/₂ Β., μήκ. 26° 11' 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 2429: The Dardanelles). Παρά τινων ταυτίζεται πρὸς τὸν *'Ελεοῦντα,* τάφος δέ τις ἐγγὺς αὐτοῦ πρὸς τὸν τοῦ Πρωτεσιλάου (τὸ Πρωτεσιλάειον). Σ. Ε. Λ.

—**Γκρέκο ντὶ Λεσίνα** (Greco di Lessina) */Παραλ. Γεωγρ./.* Διέκπλους ἐν τῷ 'Αδριατικῷ (πλάτ. 43° 15' Β, μήκ. 16° 34' 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 2712: Zirona Channel to Curzola) εὔρους 2—6 ¹/₂ μίλ., μεταξὺ τῶν νήσων Λεσίνα (ἀρχ. Φάρος) καὶ Μπράτσα (ἀρχ. Βράττια). Σ. Ε. Λ.

Γκρέκο, *ἐλ—* (El Greco=Ὁ "Ελλην). 'Ιταλικὸν παρωνύμιον τοῦ "Ελληνος ζωγράφου *Δομινίκου* (Κυριακοῦ) Θεοτοκοπούλου (βλ. λ.).

— **Γκρέκο** (Greco), *Πέτρος.* 'Ιταλὸς συγγραφεὺς γεννηθεὶς ἐν Κοζέντσᾳ τῷ 1844 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1904 Κατήγετο ἐξ ἑλληνικῆς οἰκογενείας, ἐκ τῶν μεταναστευσασῶν εἰς Καλαβρίαν κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα, ἥτις ἔδωκε πλείστους διασήμους ἄνδρας εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ τὰ γράμματα. Λαβὼν τὸ δίπλωμα τῆς φιλολογικῆς σχολῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Νεαπόλεως ἀφωσιώθη εἰς τὴν φιλολογίαν καὶ τὴν ποίησιν. Τῷ 1874 διωρίσθη διευθυντὴς τῆς βιβλιοθήκης τῆς Νεαπόλεως, εἶτα δὲ κατέλαβε πλείστας δημοσίας θέσεις, καὶ τῷ 1879 ἐγένετο γενικὸς γραμματεὺς τῆς 'Ακαδημίας τῆς Κωνσταντίας. 'Εξέδωκε πλεῖστα ἔργα, ἐν οἷς πολλὰ ποιήματα. Θ. Β.

Γκρεκοὺρ Grecourt), *'Ιωάννης-Βαπτιστὴς ντέ—.* Γάλλος κληρικὸς καὶ ποιητὴς (1683—1743), ἐπικούρειος εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὰ ἔργα του, συγγράφων εὐκόλως, ἐνίοτε μετὰ λεπτότητος καὶ εὐφυΐας, ἀλλὰ κατὰ τὸ πλεῖστον μὲ ὕφος ἐλευθεριάζον. Συλλογὴ ἔργων του ἐξεδόθη τῷ 1735. Τελειοτέρα ἔκδοσις τῶν διηγημάτων, μύθων καὶ ἐπιστολῶν του ἐγένετο τῷ 1747. Τῷ 1832 ἐξεδόθησαν τὰ «'Εκλεκτὰ ἔργα» του καὶ τὰ «'Ελαφρὰ διηγήματα». Ν. Π.—Λ

Γκρέκωφ, *'Αλέξανδρος.* Βούλγαρος διπλωμάτης (1884—1922). Υἱὸς τοῦ πρωθυπουργοῦ Γκρέκωφ μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν γυμνασιακῶν του σπουδῶν ἐν Σόφιᾳ μετέβη εἰς Γαλλίαν πρὸς εὐρυτέρας σπουδάς, ἀλλ' ὁ θάνατος τοῦ πατρός του ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Σόφιαν. 'Επὶ ἕνδεκα ἔτη (1909—1920) ὑπηρέτησεν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν 'Εξωτερικῶν. Τῷ 1914 προσελήφθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ μυστικοῦ γραφείου τοῦ βασιλέως Φερδινάνδου. Τῷ 1915 διηύθυνε τὴν ἐν Παρισίοις πρεσβείαν, μεθ' ὃ μετετέθη εἰς Στοκχόλμην καὶ τῷ 1918 εἰς Βέρνην. Τῷ 1919 διωρίσθη ἀντιπρόσωπος τῆς Βουλγαρίας εἰς τὴν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Σαρρὺ διασυμμαχικὴν κατοχὴν τῆς Θράκης. Κατόπιν ἐξέδωκε τὴν ἐφημερίδα «Σλόβο». 'Εν συνεπείᾳ ἀντιγνωμίας του πρὸς τοὺς κρατοῦντας ἐν τῷ Κομιτάτῳ ἐδολοφονήθη ἐν Σόφιᾳ.

Γκρέλιχ (Greulich), *'Ερμάννος.* 'Ελβετὸς σοσιαλιστὴς γεννηθεὶς τῷ 1842. 'Εγκατασταθεὶς τῷ 1865 ἐν Ζυρίχῃ ἐγένετο συντάκτης τῆς «Tagwacht». 'Απὸ τοῦ 1890 βουλευτὴς ἐν τῷ Μεγάλῳ Συμβουλίῳ καὶ ἐθνικὸς σύμβουλος ἀπὸ τοῦ 1902, ἐγένετο γραμματεὺς τῶν ὠργανωμένων ἐργατῶν τῆς 'Ελβετίας. 'Αντεπροσώπευσε πολλάκις τὴν 'Ελβετίαν εἰς συνέδρια τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ὑπῆρξε μέλος τῆς Α' Διεθνοῦς. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς συνεπείᾳ τοῦ νόμου τοῦ Βίσμαρκ διώξεως τῶν σοσιαλιστῶν ἐν Γερμανίᾳ συνεδέθη πρὸς πολλοὺς σοσιαλιστὰς πολιτικοὺς φυγάδας. "Εγραψε πολλὰ ἔργα, ἔνθα χρησιμοποιεῖ τὴν μαρξιστικὴν μέθοδον. —Β.

Γκρεμὰ */Παραλ. Γεωγρ./.* Τὸ βόρειον κέρας τοῦ στομίου τοῦ Μέλανος κόλπου (κόλπου τοῦ Ξηροῦ), ἀπέχον 18 ¹/₂ μίλια (πλάτ. 40° 35' Β. μήκ. 26° 07' 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 1087: Thasso to Dardanelles) τοῦ ἀκρωτηρίου 'Ιμπριγή. Σ. Ε. Λ.

γκρεμίζω καὶ *γκρεμνίζω·* δημοτ. τύπος τοῦ *κρημνίζω.*

γκρέμισμα (τὸ) καὶ *γκρέμνισμα·* δημοτ. τύπος τοῦ *κρήμνισμα.*

γκρεμνὸς (ὁ) καὶ *γκρεμός·* δημοτ. τύπος τοῦ *κρημνός.*

γκρεμνόχορτο (τὸ) */Βοτ./.* Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἰνούλη ἡ ἔνουρος.*

Γκρεμονβὶλ (Grémonville). Γαλλικὴ οἰκογένεια (νορμανδικῆς καταγωγῆς) τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. 'Εκ τῶν μελῶν της ὁ *Νικόλαος Βρετέλ,* ἄρχων τοῦ Γκρεμονβίλ, διετέλεσε πρόεδρος τοῦ παρισινοῦ κοινοβουλίου καὶ πρεσβευτὴς ἐν Βενετίᾳ (1643—1647) καὶ ἐν Ρώμῃ, ὁ ἀδελφός του *'Ιάκωβος* διοικητὴς τοῦ συντάγματος τῆς Καμπανίας (1645) καὶ μετὰ τοῦ πρίγκιπος "Αλμερικ ντ' 'Εστ ἐταξίδευσεν εἰς Κρήτην, ἐπανελθὼν μετὰ τῶν στρατευμάτων του εἰς Γαλλίαν τῷ 1660. Διετέλεσεν ἐπίσης πρεσβευτὴς ἐν Βιέννῃ (1664) Ἡ διπλωματικὴ του ἀλληλογραφία θεωρεῖται σπουδαιοτάτη διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἐποχῆς του. Κ. Ν.

Γκρεμπὰν (Gréban), *'Αρνοὺλ* Γάλλος ποιητὴς τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. 'Εσπούδασεν ἐν Παρισίοις καλλιτεχνίαν καὶ θεολογίαν (1444—1456) καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν γενέτειραν, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 1471. 'Ελάχιστα εἶναι γνωστὰ περὶ τοῦ βίου του. Συνέθεσε ποίημα εἰς τὴν Παρθένον, καὶ τὸ «Μυστήριον τῶν παθῶν» (Le Mistère de la Passion) ἐκ στίχων 30.000, γνωστότατον κατὰ τὸν ΙΕ' καὶ ΙΣΤ' αἰῶνα καὶ ἐκδοθὲν τῷ 1878 ὑπὸ τῶν G. Raynaud καὶ G. Paris.

—**Γκρεμπὰν** (Gréban), *Σίμων.* 'Αδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Συνέγραψεν ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του τὸ «Mistère des actes des apôtres» ἐκ στίχων 60.000, συχνὰ παιζόμενον κατὰ τὸν ΙΕ' καὶ ΙΣΤ' αἰῶνα. Συνέγραψεν ἐπικηδείους καὶ ἐπιταφίους διὰ τὸν θάνατον τοῦ Καρόλου τοῦ Ζ' καὶ τοῦ ποιητοῦ J. Milet.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *A. Sorel,* Notice biographique et littéraire sur A. et S. Gréban («Bull. Hist. de la Soc. Hist de Compiègne» 1875, τόμ. Β). — *Petit de Gullaille,* Histoire du théâtre en France, Les Mystères (1880 τόμ. Α.). — *A. Piaget,* Simon Gréban et Jacques Milet (ἐν «Romania» 1898, τόμ ΚΒ). Μ. ΒΑΛΣΑΣ

Γκρεμπὲ (Grèber), *'Ερρῖκος-Λουδοβῖκος.* Γάλλος γλύπτης γεννηθεὶς ἐν Μπωβαὶ (Οὐάζ) τῷ 1854. Τῷ 1896 ἐξέθηκε τὸ «Coup de Grison» (ἀποκεῖ μένον εἰς τὸ Λουξεμβοῦργον), ὅπερ ἐξετιμήθη πολύ. Τῷ 1900 ἀποστείλας εἰς τὴν παγκόσμιον ἔκθεσιν τῶν Παρισίων τὸ ἔργον τοῦτο μετ' ἄλλων τριῶν («'Εσπερινὴ προσευχή», «Προτομὴ τοῦ Frémiet» καὶ «Φρύνη») ἔτυχε χρυσοῦ μεταλλίου. 'Εκ τῶν λοιπῶν ἔργων τοῦ Γκρεμπὲ ἀναφέρομεν: «Θάνατος τοῦ ἀρχηγοῦ», «'Ανοιξις», «Κάματος», «'Αγαλμάτιον τοῦ διδασκάλου μου Frémiet», «'Αγαλμάτιον τοῦ διδασκάλου Gérome», «"Αλγος» κλπ. Ι. Μ. Π.

Γκρέμπο ἢ *Κρέμπο.* Φυλὴ Νέγρων τῆς 'Αφρικῆς ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς δυτικῆς Γουινέας, μία τῶν διακλαδώσεων τῆς φυλῆς Κρού. Κατοικεῖ εἰς τὸ ἔδαφος τῶν συνόρων Λιβερίας καὶ 'Ανατολικῆς Γαλλικῆς 'Αφρικῆς, εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ ἀκρωτηρίου Παλμάς.

Γκρεμπὼ (Grébaut), *Εὐγένιος.* Γάλλος αἰγυπτιολόγος γεννηθεὶς τῷ 1845 'Εσπούδασε τὴν αἰγυπτιακὴν γλῶσσαν εἰς τὴν Σχολὴν τῶν 'Ανωτέρων Σπουδῶν καὶ τὸ Γαλλικὸν Κολλέγιον ἐν Παρισίοις, ἐξέδωκε δὲ τῷ 1874 μετὰ σχολίων καὶ μεταφράσεως τὸν εἰς τὸν "Αμμωνα Ρὰ ὕμνον τῶν παπύρων τῆς Μπουλάκ. Τῷ 1877 διωρίσθη ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς αἰγυπτιακῆς γλώσσης εἰς τὴν Σχολὴν τῶν 'Ανωτέρων Σπουδῶν, τῷ δὲ 1883, κληθεὶς εἰς Αἴγυπτον ὡς διευθυντὴς τοῦ αὐτόθι γαλλικοῦ ἀρχαιολογικοῦ ἰνστιτούτου, διωρίσθη μετὰ πενταετίαν γενικὸς διευθυντὴς τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ ἀνασκαφῶν. Τῷ 1892 ἐπανελθὼν εἰς Γαλλίαν κατέλαβε τὴν χάριν αὐτοῦ ἱδρυθεῖσαν ἕδραν τῆς αἰγυπτιακῆς ἀρχαιολογίας ἐν Σορβόννῃ. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Μνημεῖα χρησιμεύοντα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου» (1888) καὶ «Τὸ αἰγυπτιακὸν Μουσεῖον» (1902).

γκρενὰ (γαλλ. grenat) λίθος πολύτιμος ἔχων χρῶμα ροιᾶ. || χρωματισμὸς ὅμοιος πρὸς τὸ χρῶμα τοῦ λίθου τούτου.

γκρεναδιέρος (ὁ) (grenadier)· βλ. γρεναδιέρος.

Γκρεναντὶν (Grenadines), *νῆσοι /Γεωγρ./·* βλ. Γρεναδῖναι

Γκρένβιλλ (Grenville), *Γεώργιος.* "Αγγλος πολιτικὸς (1712—1770). 'Εξελέγη βουλευτὴς τοῦ Μπούκιγχαμ τῷ 1741 καὶ ἐξηκολούθει ν' ἀντιπροσωπεύῃ τὴν περιφέρειαν ἐκείνην μέχρι τοῦ θανάτου του. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1744 διωρίσθη λόρδος τοῦ Ναυαρχείου εἰς τὴν κυβέρνησιν Πέλχαμ. Τῷ 1754 διωρίσθη θησαυροφύλαξ τοῦ ναυτικοῦ. Τὸν 'Οκτώβριον τοῦ 1762 διωρίσθη πρῶτος λόρδος τοῦ Ναυαρχείου καὶ τὸν 'Απρίλιον τοῦ 1763 πρῶτος λόρδος τοῦ Θησαυροφυλακίου. Ὁ Γκρένβιλλ δὲν εὑρίσκετο εἰς ἀγαθὰς σχέσεις μετὰ τοῦ βασιλέως Γεωργίου Γ', ὁ ὁποῖος ἐπανειλημμένως, ἀλλ' ἄνευ ἐπιτυχίας, προσεκάλεσε τὸν Πὶττ νὰ σχηματίσῃ κυβέρνησιν, ὅπως ἀπαλλαγῇ αὐτοῦ.

— **Γκρένβιλ - *Μάρρεϋ*** (Grenville-Murray), *Εὐστάθιος - Κλαίαρ.* "Αγγλος συγγραφεὺς καὶ διπλωμάτης (1819—1881). Διετέλεσε διπλωματικὸς ὑπάλληλος τῆς 'Αγγλίας ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν 'Ονησσῷ καὶ ἐν Μυτιλήνῃ, δημοσιογράφος ἐν Λονδίνῳ καὶ ἔγραψε τὰς ἐντυπώσεις του ἐκ τῶν χωρῶν εἰς τὰς ὁποίας ἐταξίδευσε καὶ διέμεινε, μίαν «'Ιστορίαν τῆς διπλωματίας» καί τινα μυθιστορήματα, διακρινόμενα διὰ τὴν λεπτότητα τῆς παρατηρήσεως καὶ τὴν καυστικότητα τοῦ ὕφους καὶ τῆς εἰρωνείας. Μεταξὺ τῶν ἔργων του διακρίνονται: «Οἱ ἄνθρωποι τῆς δευτέρας αὐτοκρατορίας» (1869), «Οἱ ἄνθρωποι τῆς τρίτης δημοκρατίας» 1872—1874), «Ὁ βουλευτὴς τῶν Παρισίων» (1871). «Οἱ Ρῶσοι παρὰ τοῖς Ρώσοις» (1878), «Οἱ Τοῦρκοι παρὰ τοῖς Τούρκοις» (1878), «Οἱ Γερμανοὶ παρὰ τοῖς Γερμανοῖς» (1880) κτλ. —Β.

Γκρενὲ (Grenet), *ἀββᾶς.* Γάλλος γεωγράφος, γεννηθεὶς τῷ 1750 καὶ ἀποθανὼν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Ὑπῆρξε καθηγητὴς τῆς γεωγραφίας καὶ ἐδημοσίευσεν «"Ατλαντα» καὶ «'Αρχαίαν, νεωτέραν, ἱστορικήν, φυσικήν, πολιτικὴν καὶ διοικητικὴν γεωγραφίαν» (1789). —Β.

—**Γκρενὲ** (Grenet), *Λουδοβῖκος.* Γάλλος μουσικοσυνθέτης (1707—1761). Κατ' ἀρχὰς ἠναγκάσθη νὰ ἐργάζεται εἰς χειρωνακτικὰς ἐργασίας, κατορθώνων ἐν τούτοις νὰ εὑρίσκῃ καὶ ὥρας πρὸς σπουδὴν τῆς μουσικῆς, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε μεγάλην κλίσιν ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας. Οὕτω ἔφθασε νὰ συνθέτῃ μόνος, ἄνευ εὐρυτέρων σπουδῶν διάφορα μουσικὰ τεμάχια, τὰ ὁποῖα τὸν κατέστησαν τάχιστα γνωστόν, εἰς τρόπον ὥστε μετ' ὀλίγον ἀνετέθη εἰς αὐτὸν ἡ διεύθυνσις ὀρχήστρας ἐν Λυῶνι. 'Εκ Λυῶνος προσελήφθη κατόπιν εἰς Παρισίους, ὅπου ἔπαιξε διάφορα ἔργα του μεταξὺ τῶν ὁποίων τὰ μελοδράματα «Ὁ θρίαμβος τῆς ἁρμονίας» (1737) καὶ «'Απόλλων ὁ ποιμὴν τοῦ 'Αδμήτου» (1759). Καταληφθεὶς κατόπιν ὑπὸ μισανθρωπίας, λόγῳ διενέξεων τὰς ὁποίας ἔσχε μὲ τοὺς ἀντιπάλους του καὶ τοὺς ἠθοποιοὺς τῆς «"Οπερα» τῶν Παρισίων, δὲν ἠθέλησε πλέον νὰ παίξῃ οὐδὲν ἔργον του, ἀποσυρθεὶς εἰς τὴν ἀφάνειαν, καὶ ἀφήσας μετὰ τὸν θάνατόν του ἀρκετὰ μελοδράματα καὶ μελῳδίας εἰς χειρόγραφα. —Β.

—**Γκρενὲ-*Ντανκοὺρ*** (Grenet-Dancourt), *'Ερνέστος.* Γάλλος δραματικὸς ποιητὴς (1854). 'Εκ τῶν ἔργων του σπουδαιότερα εἶναι: «Ὁ γάμος τῆς δεσποινίδος Δωρικέ», «Τρεῖς γυναῖκες δι' ἕνα ἄνδρα», «Ὁ Ριγκομπέρ», «Ὁ πολυαγαπημένος», «Νόρα ἡ δαμάστρια» κ. ἄ. Κ. Ν

Γκρενὲλ (Grenelle */Γεωγρ./.* Οὕτως ὠνομάζετο παλαιὸν χωρίον πρὸς δυσμὰς τῶν Παρισίων. Μέχρι τοῦ Καρόλου Ι' εἶχε μόνον μίαν ἔπαυλιν καὶ ἕνα πύργον καὶ ἀνῆκεν εἰς τὰ ἀββαεῖα τοῦ 'Αγίου Γερμανοῦ καὶ τῆς 'Αγίας Βενεβιέβης. 'Ενταῦθα συνήθως ἐγίνοντο αἱ στρατιωτικαὶ θανατικαὶ ἐκτελέσεις. 'Αλλὰ τῷ 1824 μία μετοχικὴ ἑταιρεία ἠγόρασε τὸν χῶρον καὶ ᾠκοδόμησεν ἐν αὐτῷ βιομηχανικὸν συνοικισμόν, ὅστις ταχέως ἀνεπτύχθη εἰς πλούσιον προάστειον, ἀποτελέσαν ἰδιαίτερον δῆμον τῷ 1830. Ὁ νόμος ὅμως τῆς 16 'Ιουνίου 1859 προσήρτησε τὴν Γκρενὲλ εἰς τὴν πόλιν τῶν Παρισίων, ἀνήκει δὲ σήμερον εἰς τὸ 15ον διαμέρισμα τῆς πρωτευούσης. —Β.

Γκρενιὲ (Grenier), *'Εδουάρδος.* Γάλλος ποιητὴς γεννηθεὶς τῷ 1819. 'Ηκολούθησε κατ' ἀρχὰς τὸ διπλωματικὸν στάδιον, εἶτα δὲ παραιτηθεὶς ἐπεδόθη εἰς φιλολογικὰς μελέτας. Συνέγραψε πολλὰ ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Τὰ μικρὰ ποιήματα», «Τὰ δραματικά», «Ὁ θάνατος τοῦ περιπλανωμένου 'Ιουδαίου», «Ἡ ἀπελευθέρωσις τοῦ Προμηθέως», κ. ἄ. Κ. Ν.

—**Γκρενιὲ** (Grenier), *Εὐγένιος.* Γάλλος σοσιαλιστὴς καὶ συνεργατιστής, γεννηθεὶς τῷ 1882. Προσχωρήσας εἰς τὸ σοσιαλιστικὸν κόμμα (1909) ἵδρυσε τὴν «Action des employés», συνειργάσθη εἰς πλεῖστα σοσιαλιστικά, συνδικαλιστικὰ καὶ συνεργατιστικὰ περιοδικὰ καὶ ἀντεπροσώπευσε τὸ γαλλικὸν σοσιαλιστικὸν κόμμα εἰς τὸ συνέδριον τῆς Β' Διεθνοῦς ἐν Γενεύῃ (1920). —Β.

— **Γκρενιὲ** (Grenier), *'Ιωάννης.* Γάλλος νομοδιδάσκαλος (1753—1841). "Ησκει τὴν δικηγορίαν ὅταν ἐξερράγη ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις, τῆς ὁποίας ἐτάχθη ἐνθουσιώδης ὀπαδός. Τῷ 1798 ἐξελέγη μέλος τοῦ συμβουλίου τῶν Πεντακοσίων, τῷ 1807 μέλος τοῦ νομοθετικοῦ σώματος, τῷ δὲ 1808 μέλος τῆς ἐπιτροπῆς πρὸς σύνταξιν ἀστικοῦ καὶ ποινικοῦ κώδικος. Ὁ Ναπολέων τῷ 1810 τὸν ὠνόμασεν γενικὸν εἰσαγγελέα τῆς αὐτοκρατορίας. "Εγραψεν: «'Εγχειρίδιον περὶ δωρεῶν, προικῶν καὶ ἄλλων χαριστικῶν δικαιοπραξιῶν κτλ.», «'Εγχειρίδιον περὶ ἀτελοῦς υἱοθεσίας καὶ ἀκύρου κηδεμονίας», «'Εγχειρίδιον περὶ δωρεῶν» κ. ἄ. Κ. Ν.

— **Γκρενιὲ ντὲ *Σαὶν - Μαρτὲν*** (Grenier de Saint-

Digitized by Google

Martin), *Φραγκῖσκος-Μαρτῖνος*, ὁ ἐπιλεγόμενος *François*. Γάλλος ζωγράφος (1793—1867). Ἐκθέσας εἰς τὸ Σαλὸν τοῦ 1810 τὴν «Ἀταλὰ θνήσκουσαν», ἐγένετο εὐφήμως γνωστός. Ἐπεσκέφθη τὴν Ἱσπανίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν καὶ ἀφιερώθη ὅλως ἰδιαιτέρως εἰς τὴν ἀπεικόνισιν ἱστορικῶν σκηνῶν καὶ τὴν ῥωπογραφίαν. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἡ ἁγία Γενεβιέβη καταπραΰνουσα τὴν καταιγίδα», «Ἡ μάχη τοῦ Κημπίλλο ντὲ Ἀσένας», «Ἡ μάχη τῆς Μούγκα», «Ἐπεισόδιον τοῦ Ἀούστερλιτς», «Ὁ ἀποχωρισμὸς τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος καὶ τοῦ υἱοῦ του». Ι. Μ. Π.

Γκρενὸμπλ (Grenoble) *[Γεωγρ.]* βλ. **Γρενόβλη.**

Γκρέντος (Gredos) *[Γεωγρ.]*. Ὀροσειρὰ τῆς κεντρικῆς Ἱσπανίας, χωρίζουσα τὴν κοιλάδα τοῦ Ντοῦρο καὶ τὸν Τάγην μεταξὺ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Σαλαμάγκας καὶ τῆς Ἀβίλας. Μῆκος 90 χλμ. Ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ 2.592 μέτρα.

Γκρέντση *[Γεωγρ.]* βλ. λ. **Φτελιά.**

Γκρένφελ (Grenfell), ***Βερνάρδος-Πάϋν.*** Ἄγγλος ἀρχαιολόγος (1869—1926). Ἐσπούδασεν εἰς τὰ πανεπιστήμια τοῦ Κλίφτον καὶ τῆς Ὀξφόρδης καὶ κατόπιν ἀνέλαβεν ἀρχαιολογικὰς ἀνασκαφὰς καὶ ἐρεύνας ἐν Αἰγύπτῳ. Μετὰ τοῦ Χοὺντ ἀνεκάλυψεν ἐν Μπανέζα τῷ 1896—1897 καὶ τῷ 1905—1906, κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Ὀξυρρύγχου, πολλοὺς παπύρους. Τῷ 1908 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς παπυρολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ὀξφόρδης. Μετὰ τοῦ Χοὺντ ἐξέδωκε πολλοὺς παπύρους καὶ τινὰ ἄλλα ἔργα, ὧν τὸ κυριώτερον εἶναι μελέτη ἑλληνικοῦ κειμένου περιέχοντος φορολογικοὺς νόμους Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου. Μεταξὺ τῶν παπύρων τοὺς ὁποίους ἐδημοσίευσεν, ὑπάρχουν παιᾶνες τοῦ Πινδάρου, ἀποσπάσματα τοῦ Θεοπόμπου καὶ μέγα μέρος τοῦ «Συμποσίου» τοῦ Πλάτωνος. Τῷ 1916 ὠνομάσθη ἐπίτιμος καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ὀξφόρδης. —Π.

Γκρένω (Grenaa) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ λιμὴν τῆς Δανίας, ἐν Ἰουτλάνδῃ, ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Ἄαρους, ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς καὶ εἰς τὸν πορθμὸν τοῦ Καττεγάτη, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Γκρὲν-Ἀα. Ἔχει 5.600 κατοίκους καὶ σημαντικὸν ἐμπόριον ἁλιείας. —Μ.

γκρέος (ὁ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *φιλυρέα ἡ μέση* (Philyrea media).

Γκρεοὺ-λὲ-μπαὶν (Gréoux les bains) *[Λουτροθερ.]*. Ἰαματικαὶ πηγαὶ εἰς τὰς Κάτω Ἄλπεις, εἰς ὕψος 340 μ., εἰς 47 χλμ. ΝΔ τῆς Digne. Τὰ ὕδατα τῶν πηγῶν δεικνύουν 36° θερμοκρασίαν, εἶναι δὲ ὑδροθειοασβεστοῦχα μετὰ χλωριούχων καὶ βρωμιοϊωδιούχων ἑνώσεων. Ἐνδείκνυνται κατὰ τῶν ῥευματισμῶν, τραυματικῶν παθήσεων τῶν ὀστῶν, παθήσεων τοῦ λάρυγγος καὶ τῶν βρόγχων. Κ. Γ. Μ.

Γκρέους *[Γεωγρ.]* βλ. λ. **Γριά.**

Γκρὲς (Gresse), ***Ἀνδρέας-Στέφανος.*** Γάλλος βαθύφωνος σύγχρονος, γεννηθεὶς ἐν Λυὼν τῷ 1868. Ἤρχισε τὸ καλλιτεχνικόν του στάδιον τῷ 1896 εἰς τὸν «Δὸν Χουάν» τοῦ Μόζαρτ, καὶ ἀπὸ τοῦ 1900 παίζει εἰς τὸ παρισινὸν Μελόδραμα τοὺς κυριωτέρους ῥόλους βαθυφώνων, τόσον κλασσικοὺς ὅσον καὶ νεωτέρους. Σήμερον εἶναι καθηγητὴς τοῦ ᾄσματος εἰς τὸ παρισινὸν ᾠδεῖον. Μ. ΒΑΛΕΑΣ

Γκρέσαμ (Grescham), *σὲρ Θωμᾶς*. Ἄγγλος οἰκονομολόγος (1519—1579). Υἱὸς τοῦ ἐμπόρου σὲρ Ριχάρδου Γκρέσαμ, κληρονομήσας ἀπ' αὐτοῦ μεγάλην περιουσίαν, ὑπῆρξε, νέος ἀκόμη, εἷς ἐκ τῶν πλουσιωτέρων μελῶν τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων. Μετὰ τὰς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Καίμπριτζ σπουδάς του ἐτοποθετήθη ὑπὸ τοῦ πατρός του ὡς ὑπάλληλος εἰς τὸν ἐμπορικὸν οἶκον τοῦ θείου του σὲρ Ἰωάννου Θωμᾶ. Τῷ 1551 ἐπέτυχε νὰ ἀναλάβῃ τὴν θέσιν «ἐμπόρου τοῦ βασιλέως» μὲ ἕδραν τὸ Anvers, διαπραγματευόμενος πᾶσαν σύναψιν δανείου καὶ στρατιωτικὴν προμήθειαν, καὶ συλλέγων πᾶσαν πληροφορίαν ἀφορῶσαν τὴν εὐρωπαϊκὴν ἀγοράν. Διαρκούσης τῆς βασιλείας Ἐδουάρδου ΣΤ', ὁ Γκρέσαμ ἀναπτύσσει τεραστίαν δρᾶσιν, ἐρχόμενος εἰς σχέσεις μετὰ τῶν ἐμπόρων τῆς Εὐρώπης καὶ εἰσηγούμενος δρακόντεια ὄντως οἰκονομολογικὰ μέτρα. Ἡ ἀνάρρησις εἰς τὸν θρόνον τῆς Μαρίας ἀποστερεῖ τοῦτον τῶν ἐν τῇ αὐλῇ προστατῶν του, ἀλλὰ ταχέως ἀνακτᾷ τὴν προτέραν ἐμπιστευτικὴν θέσιν του. Τῷ 1554 διαπραγματεύεται σπουδαῖον δάνειον ἐν Ἱσπανίᾳ. Τῷ 1559 ἐτιμήθη διὰ τοῦ τίτλου τοῦ ἱππότου καὶ ἐστάλη πρεσβευτὴς εἰς τὰς Κάτω Χώρας. Τὸ ἀξίωμά του δὲν τὸν ἠμπόδισεν ἐν τούτοις νὰ διαφθείρῃ τοὺς ὑπαλλήλους τοῦ φλαμανδικοῦ τελωνείου καὶ νὰ φυγαδεύσῃ εἰς Ἀγγλίαν ποσότητας λαθρεμπορίου πολεμικῶν εἰδῶν. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ ἐχθροί του ἐν Ἀγγλίᾳ τὸν κατηγόρουν ὅτι καταχρήσει τοῦ δημοσίου θησαυροῦ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἡ ὅλη στάσις του καθίστα ἀληθοφανές. Ὁ Γκρέσαμ ἀπὸ τοῦ 1567, ἔχων εἰς τὴν κατοχήν του πολυτελεστάτας κατοικίας καὶ ἐν Λονδίνῳ καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ἔζησεν ἐν χλιδῇ, διατηρήσας ἐν τούτοις τὴν θέσιν τοῦ πρώτου οἰκονομικοῦ ὑπαλλήλου τοῦ στέμματος. Τῷ 1574 ἀποσύρεται τελείως τῆς ἐμπορικῆς δράσεως. Τὰ ποσὰ ἐκ τοῦ δημοσίου θησαυροῦ, ἅτινα διῆλθον τῶν χειρῶν του, διαρκούσης τῆς περιόδου ταύτης, ὑπολογίζονται εἰς ἄνω τῶν 700.000 λιρῶν στερλινῶν. Ὁ ἔλεγχος διεπίστωσεν ἔλλειμμα 10.000 λιρῶν, πραγματικῶς ὅμως ἦτο πολὺ περισσότερον. Ὁ θάνατος τοῦ μοναδικοῦ του υἱοῦ κατέστησε διὰ τὸν Γκρέσαμ ἄσκοπον πλέον τὸν πλοῦτόν του. Ἀποφασίζει τότε νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ σχέδιον τοῦ πατρός του καὶ ἀναλαμβάνει τὴν δαπάνην τῆς ἀνοικοδομήσεως (1565—1567) χρηματιστηρίου ἐπὶ κοινοτικοῦ οἰκοπέδου, ὀνομασθέντος «Royal Exchange». Εἰς τὴν γενναιοδωρίαν τοῦ Γκρέσαμ ἐπίσης ὀφείλεται καὶ τὸ ἐν Λονδίνῳ πανεπιστημιακὸν ἵδρυμα «Gresham College». Τὸ ὄνομα τοῦ Γκρέσαμ ἐδόθη, τιμῆς ἕνεκεν, εἰς τὴν ἱδρυθεῖσαν τῷ 1848 μεγάλην ἀγγλικὴν ἀσφαλιστικὴν ἑταιρείαν ζωῆς («Gresham»). —Ω

Θωμᾶς Γκρέσαμ.

—Γκρέσαμ νόμος *[Οἰκονομ.]*. Οἰκονομικὸν ἀξίωμα ἀναφερόμενον εἰς τὴν διμεταλλικὴν κυκλοφορίαν τοῦ νομίσματος, κατὰ τὸ ὁποῖον «εἰς πᾶσαν χώραν ὅπου κυκλοφοροῦσι δύο νομίσματα τὸ κακὸν νόμισμα ἐκδιώκει τὸ καλόν». Ἡ ἀρχὴ αὕτη ἦτο γνωστὴ ἤδη κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀριστοφάνους, ὁ ὁποῖος εἰς τοὺς «Βατράχους» του λέγει (λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ τῆς διενεργουμένης ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων περὶ τὰ τέλη τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου κιβδηλίας τῶν νομισμάτων) ὅτι: «Ὅπως οἱ Ἀθηναῖοι φυγαδεύουσι τὰ καλὰ νομίσματα καὶ κρατοῦν τὰ κακά, οὕτως ἐκδιώκουσι καὶ τοὺς χρηστοὺς πολίτας». Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ὁ οἰκονομικὸς οὗτος νόμος, ἀναφέρεται τὸ πρῶτον εἰς χειρόγραφον τοῦ 1560. Ὁ H. D. Macleod, ἀποδίδων τὸν νόμον τοῦτον εἰς τὸν Θωμᾶν Γκρέσαμ, τοῦ ἔδωκε τὸ ὄνομά του, μὲ τὸ ὁποῖον εἶναι ἤδη γνωστὸς ἀπὸ τοῦ 1858. Συμφώνως λοιπὸν πρὸς τὸν νόμον τοῦ Γκρέσαμ εἰς πᾶσαν χώραν, ὅπου κυκλοφοροῦσι δύο νομίσματα (π.χ. ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐξ ἀργύρου), συμβαίνει τὸ ἔχον τὴν κατ' ἀναλογίαν μεγαλυτέραν ἀξίαν ἐκ τῶν δύο νὰ ἐξαφανίζεται ἀπὸ τὴν κυκλοφορίαν, παραμένοντος μόνον τοῦ ἑτέρου. Τοῦτο ἐξηγεῖται κυρίως ἐκ τοῦ ὅτι τὸ μέταλλον τοῦ καλυτέρου νομίσματος πωλούμενον εἰς ῥάβδους πληρώνεται διὰ νομισμάτων ἐκ τοῦ ἑτέρου μετάλλου, τὰ ὁποῖα ἀντιπροσωπεύουν ἀξίαν μεγαλυτέραν ἐκείνης τὴν ὁποίαν θὰ ἀντεπροσώπευεν ὡς νόμισμα. Ἐπίσης ἡ ἐξαγωγὴ τοῦ καλοῦ νομίσματος πρὸς πληρωμὴν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν προτιμᾶται ὡς ἐπιτυγχάνουσα μεγαλύτερα ἀνταλλάγματα. Καὶ τρίτος δὲ λόγος τῆς ἐξαφανίσεώς του, ἀρκετὰ σοβαρός, εἶναι, ὅτι οἱ κρύπτοντες χρήματα πρὸς ἀποθησαυρισμὸν προτιμῶσι τὰ καλύτερα νομίσματα. Τὸ ῥιζικὸν πρὸς θεραπείαν τοῦ κακοῦ τούτου μέσον εἶναι ἡ γενίκευσις τῆς ἰσχύος καθ' ἅπαντα τὸν κόσμον τοῦ μονομεταλλικοῦ συστήματος.

Τὸ φαινόμενον τῆς ἐξαφανίσεως τοῦ καλυτέρου νομίσματος παρετηρήθη πολλάκις μέχρι σήμερον. Καὶ περὶ τὰ μέσα μὲν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος τὸ κακὸν νόμισμα ἦτο ὁ χρυσός, ὁ ὁποῖος ὑπετιμήθη διὰ τῆς ἀνακαλύψεως τῶν χρυσωρυχείων τῆς Καλιφορνίας (1847) καὶ τῆς Αὐστραλίας (1851)· ἀπὸ τοῦ 1870 ὅμως, διὰ τῆς καταργήσεως τοῦ ἀργύρου ὑπὸ τῆς Γερμανίας καὶ τῆς ἀφθόνου παραγωγῆς αὐτοῦ, ὑπετιμήθη εἰς μέγαν βαθμὸν καὶ ἐδημιούργησε πολλὰς ἀνωμαλίας εἰς τὰ μὲ διμεταλλικὸν νόμισμα κράτη (βλ. καὶ λ. διμεταλλισμὸς καὶ νόμισμα). Χ. Δ.

Γκρέσλεϋ (Gresley), ***Ἐρρῖκος-Ξαβιέ.*** Γάλλος στρατηγὸς (1819—1890). Ἀπόφοιτος τῆς πολυτεχνικῆς σχολῆς. Τῷ 1870 ὑπηρέτησεν εἰς τὴν στρατιὰν τοῦ Μὰκ-Μαὸν ὡς ὑποστράτηγος ἐπιτελάρχης εἰς τὸ 12ον σῶμα στρατοῦ. Τῷ 1874 ἐγένετο γενικὸς ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου καὶ τῷ 1879 ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ γερουσιαστὴς ἰσόβιος. Ν. Π.—Λ.

Γκρεσσὲ (de Gresset), ***Ἰωάννης-Βαπτιστὴς-Λουδοβῖκος.*** Γάλλος ποιητὴς καὶ λόγιος (1709—1777). Εἰς ἡλικίαν εἴκοσι ἐτῶν ἔγραψε τὸ περίφημον ποίημα «Βὲρ-Βὲρ» («Vert-vert»), διὰ τὸ ὁποῖον ἐξεφράσθη ὁ Ι. Β. Ρουσσὼ μὲ ἐνθουσιασμόν. Ἐπηκολούθησαν ἄλλα ἔργα του, μεταξὺ τῶν ὁποίων γνωστότερα εἶναι: «Ἡ Σαρακοστή», «Ὁ κακός», τὰ ὁποῖα τῷ ἤνοιξαν τὰς θύρας τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας (1748). Ἵδρυσε φιλολογικὴν ἑταιρίαν εἰς Ἀμιένην, ἐξελιχθεῖσαν εἰς Ἀκαδημίαν (1750). Κ. Ν.

Γκρέσσενιχ (Gressenich) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας, ἐν τῇ πρωσσικῇ Ρενανίᾳ, πρὸς Α τῆς πόλεως Ἄαχεν (Αἲξ-λὰ-Σαπέλ) καὶ ἐν τῷ ὁμωνύμῳ ταύτης νομῷ. Κάτοικοι 5981. Ἔχει ἐργοστάσια ὀρειχαλκίνων εἰδῶν καὶ λατομεῖα ἀσβεστολίθου. —Μ.

Γκρεσσιὲ (Gressier), ***Ἐδουάρδος.*** Γάλλος πολιτικὸς (1815—1892). Δικηγορῶν ἐν Παρισίοις ἐξελέγη βουλευτὴς τὸ πρῶτον τῷ 1863, καὶ τῷ 1869 ἐγένετο γερουσιαστής. Διετέλεσε πολλάκις ὑπουργὸς τοῦ Ἐμπορίου καὶ τῆς Γεωργίας. Ἐπὶ τῆς ὑπουργείας αὐτοῦ ἐτέθησαν αἱ βάσεις τοῦ προγράμματος τῆς ἀνωτέρας γεωργικῆς ἐκπαιδεύσεως. Ν. Π.—Λ.

Γκρέσσμαν (Gressmann), ***Οὖγος.*** Γερμανὸς διαμαρτυρόμενος θεολόγος, γεννηθεὶς ἐν Mölln τῷ 1877 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1927. Διεκρίθη ἐν ταῖς ἀσχολίαις του περὶ τὴν Π. Διαθήκην. Ἀπὸ τοῦ 1907 ἐχρημάτισεν ἔκτακτος καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου καὶ ἀπὸ τοῦ 1920 τακτικὸς καθηγητὴς αὐτόθι. Ἀπὸ τοῦ 1924 ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς Zeitschrift für Alttestam. Wissenschaft, ἀπὸ δὲ τοῦ 1925 τὴν διεύθυνσιν τοῦ Institutum Judaicum. Διεκρίθη ἰδίᾳ διὰ τὰς θρησκειολογικάς του ἐπὶ τῆς Π. Διαθήκης ἐρεύνας. Τὰ κυριώτερα ἐκ τῶν πλείστων ὅσων δημοσιευμάτων του εἶναι: Musik und Musikinstrumente im A. Test 1903, Ursprung der israelitisch-Jüdischen Eschatologie (1905), Altorientalische Texte und Bilder (δίτομον 1909—1926²), Mose und seine Zeit (1913), Aelteste Geschichtschreibung und Prophetie Israel (6' ἔκδ 1921) κ. π. ἄ. Π. Ι. Μ.

Γκρεσσονὲ-λὰ-Τρινιτὲ (Gressoney-la-Trinité) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Τουρίνου παρὰ τὰ ἐλβετικὰ σύνορα. Κεῖται ἐπὶ τῶν Ἄλπεων εἰς ὕψος 1637 μ. καὶ εἶναι ὀνομαστὸς κλιματολογικὸς σταθμὸς κατοικούμενος ὑπὸ 1347 κατοίκων. —Β.

— Γκρεσσονὲ-Σαὶν-Ζὰν (Gressoney-Saint-Jean) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Ἰταλίας παρὰ τὸ Γκρεσσονὲ-λὰ-Τρινιτέ, εἰς ὕψος 1385 μ. Ὀνομαστὸς κλιματολογικὸς σταθμός. Πλησίον αὐτοῦ κεῖται ὁ πύργος Σαβόϊα, ἔνθα παρεθέριζεν ἄλλοτε ἡ βασίλισσα τῆς Ἰταλίας Μαργαρίτα. Κάτ. 476. —Β.

Γκρέτνα Γκρὴν (Gretna Green) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Σκωτίας, ἐπὶ τῆς μεθορίου Ἀγγλίας καὶ Σκωτίας. Ὑπῆρξεν ἄλλοτε περιώνυμον, διότι ἐχρησίμευεν ὡς καταφύγιον τῶν ἀλληλοαπαγομένων, οἱ ὁποῖοι δὲν κατώρθουν νὰ ἐπιτύχουν συγκατάθεσιν τῶν γονέων των διὰ τὴν ἕνωσίν των. Μέχρι τοῦ 1754, ὁπότε ὁ νόμος τοῦ λόρδου Χάρδγουικ κατήργησε τὰς κρυφίας στέψεις, οἱ τοιοῦτοι εἶδους γάμοι ἐτελοῦντο εἰς τὸ ἐν Λονδίνῳ φυλακὰς Φλήτ. Ἔπειτα οἱ ἀλληλοαπαγόμενοι ἠναγκάζοντο νὰ ζητοῦν φιλοξενίαν ἀλλαχοῦ, ὅπου ἤρκει νὰ δηλώσουν ἐνώπιον μαρτύρων τὴν θέλησίν των ὅπως νυμφευθοῦν. Εἰς τὸ Γκρέτνα Γρὴν ὡς μάρτυς ἐχρησιμοποιεῖτο ὁ σιδηρουργὸς τοῦ χωρίου ἢ συνηθέστερον ὁ πανδοχεύς. Οἱ τοιοῦτοι γάμοι ἦσαν συχνότατοι, ἑκάστου ζεύγους ὑποχρεουμένου νὰ πληρώνῃ ἡμίσειαν γκινέαν εἰς τοὺς μάρτυρας. Τὸ αἰσθηματικὸν τοῦτο ἐμπόριον κατηργήθη τῷ 1856 διὰ τοῦ νόμου τοῦ ἀπαιτοῦντος ὅπως οἱ μελλόνυμφοι διαμένωσι τοὐλάχιστον τρεῖς ἑβδομάδας ἐν Σκωτίᾳ πρὸ τῆς τελέσεως τοῦ γάμου.

Γκρετρὺ (Grétry), ***Ἀνδρέας-Ἐρνέστος-Μόδεστος.*** Βέλγος μουσικὸς γεννηθεὶς ἐν Λιέγῃ τῷ 1741. Ἦτο υἱὸς πτωχοῦ βιολιστοῦ, λεπτομερείας δὲ περὶ τῶν παιδικῶν του χρόνων, τῶν πρώτων καλλιτεχνικῶν του ἐνθουσιασμῶν καὶ κλίσεων παρέχουν τὰ «Ἀπομνημονεύματα» ἢ «Μελέται μουσικαί», μορφὴ φιλολογικὴ τὴν ὁποίαν εἶχον καθιερώσει τὴν ἐποχὴν ἐκείνην αἱ «Ἐξομολογήσεις» τοῦ Ρουσσώ. Τὰς πρώτας ἀρχὰς τῆς μουσικῆς του μορφώσεως ἔλαβεν ὡς ψάλτης εἰς τὸν παιδικὸν χορὸν τῆς ἐκκλησίας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἷς ἰταλικὸς θίασος, ὅστις διῆλθε ἐκ Λιέγης, τοῦ ἐνθουσίασε τόσον μὲ τὴν ἐκτέλεσιν ἔργων τοῦ Περγκολέζε, ὥστε ἀπεφάσισε νὰ γίνῃ μουσικός. Μετὰ τὰς πρώτας του ἐπιτυχίας δὲν εἶχε παρὰ ἕνα πόθον: νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Ἰταλίαν, τὴν πατρίδα τῆς μουσικῆς. Τοῦτο κατώρθωσεν εἰς ἡλικίαν δεκαοκτὼ ἐτῶν, σταλεὶς μὲ ὑποτροφίαν εἰς τὴν Ρώμην, ὅπου ἔμεινεν ἐπὶ πέντε ἔτη. Ἐν Ρώμῃ ἐγνωρίσθη μὲ τοὺς μεγάλους Ἰταλοὺς συνθέτας, ἰδίως μὲ τὸν Πιτσίνι, τὸν ὁποῖον ἐθαύμαζε, καὶ μὲ τὸν Πάτερ-Μαρτίνι τῆς Βολωνίας. Περισσότερον ὅμως πάντων ὁ Γκρετρὺ ἐθαύμαζε τὸν Περγκολέζε, τὸν ὁποῖον καὶ εἶχε πάντοτε ὡς πρότυπον.

Αἱ πρῶται δημόσιαι ἐμφανίσεις τοῦ Γκρετρὺ ἔγιναν εἰς τὴν Ρώμην μὲ μερικὰ ἰντερμέδια εἰς τὸ εἶδος τῆς «Σέρβα Παδρόνα» τοῦ Περγκολέζε. Παρ' ὅλας τὰς προτάσεις αἱ ὁποῖαι τοῦ ἔγιναν νὰ μείνῃ εἰς τὴν Ρώμην ἀνεχώρησε τῷ 1767, ὅπως μεταβῇ εἰς

Digitized by Google

Παρισίους. Κατὰ τὸ ταξίδιόν του διῆλθεν ἐκ Γενεύης, ὅπου ἤκουσε διὰ πρώτην φορὰν γαλλικὰς λυρικὰς κωμῳδίας τοῦ Monsigny. Ἐκεῖ ἐπεσκέφθη καὶ τὸν Βολταῖρον μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ τὸν πείσῃ νὰ τοῦ δώσῃ ἕνα λιμπρέτο διὰ μίαν λυρικὴν κωμῳδίαν, δὲν τὸ κατώρθωσεν ὅμως. Τὰ πρῶτα ἔτη τῆς διαμονῆς του εἰς Παρισίους ἦσαν διὰ τὸν Γκρετρὺ δυσχερῆ καὶ πλήρη ἀγωνίας. Διευθυνταὶ θεάτρων καὶ ἠθοποιοὶ εἶχον ἤδη τὰ δραματολόγιά των καὶ ἦτο δύσκολον νὰ προσέξουν τὸν νέον καὶ ἄγνωστον μουσικόν. Ἐν τούτοις δὲν ἤργησεν ὁ Γκρετρὺ νὰ κατακτήσῃ τὸ γαλλικὸν κοινόν. Μὴ ἀνήκων εἰς καμμίαν τῶν φανατικῶν μερίδων, αἱ ὁποῖαι ἀλληλοεπολεμοῦντο μὲ λύσσαν, κατώρθωνε νὰ εὐχαριστήσῃ ὅλους. Μετὰ τὸ πρῶτόν του θεατρικὸν ἔργον ἀνεβίβασε μετὰ σημαντικῆς ἐπιτυχίας τὸ «Le Huron» (1768), ὅπερ ἠκολούθησε παραγωγὴ ἄφθονος καὶ γοργή : «Λουκίλλα» (1769), «Ἡ ὁμιλοῦσα εἰκὼν» (1769), «Sylvain» (1770), «Οἱ δύο φιλάργυροι» (1770), «Ἡ ψευδομαγεία» (1775), «Ριχάρδος ὁ λεοντόθυμος» (1784) κτλ.

Ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις ἀπένειμεν εἰς τὸν Γκρετρὺ μεγάλας τιμὰς καὶ ἀξιώματα. Τὰ ἔργα του ἐξεδόθησαν δημοσίᾳ δαπάνῃ, διωρίσθη ἐπιθεωρητὴς τοῦ νεοϊδρυθέντος ᾠδείου καὶ ἐνεγράφη τὸ ὄνομά του εἰς τὸν κατάλογον τῶν «πολιτῶν οἱ ὁποῖοι ἔχουν δικαιώματα ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς γενναιοδωρίας, ἕνεκα τῶν ὑπηρεσιῶν τὰς ὁποίας προσέφερον εἰς τὰς τέχνας». Τῷ 1796 ὠνομάσθη μέλος τῆς νεοσυσταθείσης Ἀκαδημίας, ὁ δὲ Ναπολέων τοῦ ἀπένειμε τὸν τίτλον τοῦ ἱππότου τῆς Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς. Ἐφ' ὅσον ἔζη ἀκόμη ἐδόθη τὸ ὄνομά του εἰς μίαν τῶν ὁδῶν τῶν Παρισίων, ἐστήθη ἡ προτομή του εἰς τὸ φουαγιὲ τῆς Μεγάλης Ὄπερας καὶ ὁ ἀνδριάς του εἰς τὸ θέατρον τῆς Κωμικῆς Ὄπερας. Ὁ Γκρετρὺ ὁφηγεῖται μὲ συντριβὴν εἰς τὰ «Ἀπομνημονεύματά» του τὰ οἰκογενειακὰ δυστυχήματα, τὰ ὁποῖα ἔρριψαν εἰς βαθύτατον πένθος τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του. Ἀπολέσας καὶ τὰς τρεῖς θυγατέρας του, τὰς ὁποίας ἐλάτρευεν, ἀπεσύρθη εἰς τὸ Μονμορανσύ, εἰς τὸ «Ἐρημητήριον» τοῦ Ρουσσώ, τὸ ὁποῖον ἠγόρασε καὶ ὅπου ἀπέθανε, τὴν 24 Σεπτεμβρίου 1813.

Τὸ ἔργον τοῦ Γκρετρὺ σημειώνει ἐποχὴν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς γαλλικῆς λυρικῆς κωμῳδίας (opéra-comique). Στηρίζεται κυρίως εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Λούλλυ ὡς πρὸς τὴν μουσικὴν ἀπαγγελίαν καὶ προετοιμάζει τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ Γκλούκ. Τὰ «Ἀπομνημονεύματά» του εἶναι γεμᾶτα ἀπὸ ποικίλας ἰδέας περὶ τῆς μουσικῆς, προβλέπει δὲ τὴν ἐξέλιξιν τῆς προγραμματικῆς μουσικῆς μὲ τὴν προγραμματικὴν οὐβερτοῦραν καὶ τὸ δραματικὸν ἰντερμέδιο, τὸ ὁποῖον συνοψίζει ὅ,τι ἔχει συμβῆ καὶ προλέγει ὅ,τι μέλλει νὰ ἐπακολουθήσῃ. Διαισθάνεται τὸ *λάιτ μοτίβο* καὶ τὴν ἀπεικόνισιν τῶν παθῶν καὶ τῶν χαρακτήρων διὰ τῶν ἤχων. Ὀνειρεύεται μίαν τραγῳδίαν μουσικήν, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ διάλογος θ' ἀπαγγέλλεται ἀντὶ νὰ ψάλλεται, κάτι ὅπως τὸ *δυόδραμα*, τὸ ὁποῖον ἐσχεδίαζε κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ὁ Μόζαρτ, χωρὶς νὰ γνωρίζουν ὁ εἷς τὰς σκέψεις τοῦ ἄλλου. Εἶχε τὴν ἰδέαν τῆς κρυμμένης ὀρχήστρας καὶ τοῦ θεάτρου τοῦ Μπαϊρόϊτ. Ὁ Γκρετρὺ ἐνέκλειεν εἰς τὴν μουσικήν του συνείδησιν τοὺς σπόρους ὅλων τῶν μεγάλων μεταρρυθμίσεων, αἱ ὁποῖαι ἔμελλον νὰ πραγματοποιηθοῦν ἕνα αἰῶνα ἀργότερον. Α. Θ.

Γκρέτς (Graëtz), *Ἐρρῖκος*. Ἐπιφανὴς Ἑβραῖος ἱστοριογράφος καὶ κριτικὸς τῆς Βίβλου (1817—1891). Κατὰ τὸν χρόνον τῆς φοιτήσεώς του (1831—1837) εἰς τὴν «γεσσιβὰ» τῆς Wolstein ἐμελέτησε τὸ ἀπολογητικὸν σύγγραμμα τοῦ ὀρθοδόξου ραββίνου Σαμψὼν Χὶρς («Τισσὰ ἀσὰρ μιχταβεὶμ κλ.») ὅπερ ἐπροξένησε τοιαύτην ἐντύπωσιν ἐπ' αὐτοῦ, ὥστε ἀπεφάσισεν ἔκτοτε ν' ἀφιερωθῇ εἰς τὴν ἱστορικὴν ἔρευναν τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ καὶ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς ἑβραϊκῆς ὀρθοδοξίας. Γενόμενος μαθητὴς τοῦ Χὶρς, ἐφοίτησε κατόπιν (1842) εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Μπρεσλάου. Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν αἱ θρησκευτικαὶ διαμάχαι μεταξὺ τῶν ἐν Γερμανίᾳ ὀρθοδόξων Ἰουδαίων καὶ τῶν μεταρρυθμιστῶν εἶχον φθάσει εἰς ὀξύτατον σημεῖον, ὁ δὲ Γκρέτς ἀνέλαβε πείσμονα ἀγῶνα ὑπὲρ τῶν πρώτων, δημοσιεύσας ἐπὶ τοῦ προκειμένου πλεῖστα ἄρθρα ἐν τῇ «Orient» τοῦ Fürst. Τῷ 1845 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ φιλοσοφίας διὰ τὴν «Περὶ Γνωστικῶν καὶ Ἰουδαίων» διατριβήν του, λατινιστὶ γεγραμμένην, ἣν μετέφρασεν ἀκολούθως γερμανιστί. Ἀκολούθως συνειργάσθη αὐτόθι μετὰ τοῦ Frankel διὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ περιοδικοῦ «Monatschrift». Ἐγκατασταθεὶς βραδύτερον ἐν Βερολίνῳ συνέλαβε τὸ σχέδιον νὰ συγγράψῃ παγκόσμιον ἱστορίαν τῶν Ἑβραίων ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς ἐποχῆς του. Τῷ 1851 ἤρχισε τὸ ἔργον του ἐκδόσας τὸν πρῶτον τόμον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἱστορία τῶν Ἰουδαίων» («Geschichte der Jüden») ἀπὸ τῆς καταστροφῆς τοῦ δευτέρου ναοῦ μέχρι τῆς ἀποπερατώσεως τοῦ Ταλμούδ. Τῷ 1854 διωρίσθη καθηγητὴς ἐν τῷ ἀνωτάτῳ ραββινικῷ σεμιναρίῳ τοῦ Μπρεσλάου, τῷ δὲ 1869 καθηγητὴς ἐν τῷ ἐκεῖ πανεπιστημίῳ. Μέχρι τοῦ 1870 εἶχεν ἐκδόσει γερμανιστὶ τοὺς 11 τελευταίους τόμους τῆς μεγάλης του ἱστορίας πλὴν τῶν δύο πρώτων, περιλαμβανόντων τὴν βιβλικὴν περίοδον, οὓς ἀπεπεράτωσε μετὰ τὸ ταξίδιόν του εἰς Παλαιστίνην (1873). Ἡ ἱστορία αὕτη εἶναι μοναδικὸν εἰς τὸ εἶδός του φιλολογικὸν μνημεῖον. Ὡς κριτικὸς τῆς Βίβλου ὁ Γκρέτς ἔγραψε πλείστας διατριβὰς καὶ μελέτας ἐν τῷ «Monatschrift», ἐν αἷς σπουδαίας ἐργασίας περὶ τῶν γλωσσικῶν παρερμηνειῶν τοῦ κειμένου τῶν Ο'. Ἐξέδωκε γερμανικὰς μεταφράσεις μεθ' ἑρμηνειῶν τοῦ «Ἄσματος Ἀσμάτων», τοῦ «Ἐκκλησιαστοῦ» (1871), τῶν «Ψαλμῶν» (1881), τοῦ Ἡσαΐα καὶ τοῦ Ἱερεμίου (1892).

Ἐν τῇ μνημονευθείσῃ ἱστορίᾳ του, διὰ πρώτην φορὰν ἐπιχειρεῖται ἡ παρακολούθησις τῆς ἱστορικῆς πορείας τοῦ Ἰσραὴλ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, διὰ μέσου ὅλων τῶν περιπετειῶν καὶ τῶν διασπορῶν του καὶ τῶν πολλαπλῶν ἐκδηλώσεων τῆς τε θρησκευτικῆς καὶ κοινωνικῆς του ζωῆς. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐχρησιμοποίησε τεράστιον ὑλικόν. Τὸ ὕφος του εἶναι ζωηρόν, γλαφυρὸν καὶ μεστὸν εἰκόνων. Δὲν ἀφηγεῖται ξηρὰ γεγονότα μὲ τὴν ἀπάθειαν χρονογράφου, ἀλλὰ ζωντανεύει πρόσωπα καὶ πράγματα, ἤθη καὶ ἐποχάς, μὲ ὅλην τὴν θέρμην τῶν ἑβραϊκῶν του αἰσθημάτων. Διαισθάνεται ὅλην τὴν σημασίαν τῆς ἱστορικῆς ἀποστολῆς τοῦ Ἰσραὴλ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ δὲν εὑρίσκει ἄλλον ἰσάξιον ἀγωνιστὴν ἐν τῇ κονίστρᾳ τοῦ παγκοσμίου πολιτισμοῦ ἐκτὸς τῆς κλασσικῆς Ἑλλάδος, πρὸς ἣν ἀποδίδει τὸν φόρον τοῦ θαυμασμοῦ του. Ἡ ὑποκειμενική του ὅμως διάθεσις τὸν ὠθεῖ, οὐχὶ σπανίως, εἰς ὑπερβολὰς καὶ παραγνώρισιν τῆς ἀληθείας. Ἐν τούτοις, παρὰ τὰ μειονεκτήματα ταῦτα καὶ τὰς κατηγορίας Γερμανῶν τινων ἀντισημιτῶν, ἡ ἱστορία του παραμένει μέχρι τῆς σήμερον κλασσικὴ εἰς τὸ εἶδός της. Μετεφράσθη ἀγγλιστὶ εἰς 5 τόμους ὑπὸ τοῦ Bila Levy (London 1891), γαλλιστὶ ὑπὸ τῶν Wogue et Block (1882) καὶ ἑβραϊστὶ ὑπὸ τοῦ S. Babinowitz μετὰ σοφῶν σημειώσεων ὑπὸ τοῦ Harkawi. Γ. ΕΛΙΓ Α

Γκρετσανίνωφ, *Ἀλέξανδρος-Τιχόνοβιτς*. Ρῶσος συνθέτης, γεννηθεὶς τῷ 1864 ἐν Μόσχᾳ. Ἐφοίτησεν ἀρχικῶς εἰς τὸ Ὠδεῖον τῆς Μόσχας, λαβὼν μαθήματα πιάνου, ὡς μαθητὴς τοῦ Σαφόνωφ, κατόπιν δὲ εἰς τὸ Ὠδεῖον τῆς Πετρουπόλεως ὡς μαθητὴς τοῦ Ρίμσκυ Κορσακώφ. Διεκρίθη ἰδίως εἰς τὴν φωνητικὴν μουσικήν, γράψας πολλὰ ἐμπνευσμένα τραγούδια καὶ ἀρκετὰς χορῳδίας. Ἐκτὸς αὐτῶν ἔγραψε καὶ ἔργα διὰ πιάνο καὶ βιολί, δύο κουαρτέτα, μίαν συμφωνίαν, μίαν ἐλεγείαν δι' ὀρχήστραν καὶ μουσικὴν σκηνῆς διὰ τὸν «Ἰβὰν τὸν τρομερὸν» τοῦ Τολστόη καὶ ἄλλα. Τὸ πρῶτον μελόδραμα τοῦ Γκρετσανίνωφ «Δοβρίνια Νικίτις» ἐξετελέσθη διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὸ θέατρον τῆς Μόσχας τῷ 1903.

Γκρέτσι (Greci) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας, ἐν τῷ νομῷ τοῦ Ἀβελλῖνο, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Τσερβάρο καὶ παρὰ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν Νεαπόλεως—Φότζιας. Κάτ. 3.200. Ἐκτίσθη τῷ 1595 ὑπὸ Ἑλλήνων προελθόντων ἐξ Ἠπείρου καὶ ὠνομάσθη ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτῶν (Greci=Ἕλληνες). Οἱ κάτοικοι αὐτῆς διατηροῦν μέχρι σήμερον πολλὰ ἑλληνικὰ ἔθιμα, τὴν ἠπειρωτικὴν ἐνδυμασίαν καὶ ὁμιλοῦν ἑλληνικὴν διάλεκτον ἀναμεμιγμένην μετὰ πολλῶν ἰταλικῶν λέξεων. Ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ παράγουν οἶνον, σῖτον καὶ λαχανικά. —Μ.

Γκρέτχεντ, ἢ *Γκροσσέτεστε* (Great-head ἢ Grosseteste), *Ροβέρτος*. Ἄγγλος ἐκκλησιαστικὸς λειτουργὸς καὶ συγγραφεὺς (1175—1253). Ἐσπούδασεν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Καντερβουρίας καὶ ἐν Παρισίοις, διετέλεσε καθηγητὴς τῆς θεολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ὀξφόρδης καὶ τῷ 1235 ὠνομάσθη ἐπίσκοπος τοῦ Λίγκολν. Διεκρίθη διὰ τὰ ἁπλᾶ του ἤθη καὶ τὴν ἀντίδρασίν του κατὰ τῶν ὑπερβασιῶν τῶν παπῶν καὶ ἔγραψεν ἱκανὰ ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὰ κυριώτερα εἶναι : «De corruptelis Ecclesiæ», «De cessatione legalium», «Σχόλια εἰς τὴν μυστικὴν θεολογίαν Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου», κτλ. Λατινιστὶ ὑπεγράφετο ὡς Capito. Μ. Δ. Β.

Γκρέϋ (Gray), *Γεώργιος-Ροβέρτος*. Ἄγγλος ζωολόγος (1808—1872), ἀδελφὸς τοῦ Ἰωάννου-Ἐδουάρδου. Εἰργάσθη εἰς τὸ Βρεττανικὸν μουσεῖον καὶ συνέγραψε διάφορα συγγράμματα, κυρίως ἐπὶ τῶν πτηνῶν. —Β.

— Γκρέϋ (Grey), *Ἐδουάρδος, ὑποκόμης τοῦ Φάλλοντον*. Ἄγγλος πολιτευτής, τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων, γεννηθεὶς τῷ 1862 καὶ διατελέσας ἐπὶ δεκαετίαν καὶ πλέον ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας. Ὑπεστήριξε τὸ πρῶτον τὴν Γαλλίαν εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Μαρόκκου καὶ τὴν συνέδεσε στενῶς μετὰ τῆς Ἀγγλίας. Εἰς αὐτὸν ὠσαύτως ὀφείλεται ἡ μετὰ τῆς Ρωσίας συνεννόησις, ἐν σχέσει ἰδίως μὲ τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα καὶ τὴν ἐν Περσίᾳ ἀγγλικὴν ἐπιρροήν, καὶ ἡ μετὰ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν συνέχισις ἀγαθωτάτων σχέσεων. Ἐξησφάλισε τὴν διατήρησιν τοῦ καθεστῶτος τοῦ Γιβραλτὰρ δι' εἰδικῆς μετὰ τῆς Ἰσπανίας συμβάσεως. Ἐνεπνεύσθη καὶ ἐπέτυχε τὴν ἵδρυσιν τοῦ νέου ἀλβανικοῦ κρατιδίου (1913) καὶ ἐπεκρότησε, παρὰ τὴν φιλειρηνικότητά του, τὴν ἀνάμιξιν τῆς Ἀγγλίας εἰς τὸν Μέγαν πόλεμον. Ἐν τούτοις καὶ εἰς τὴν Σερβίαν συνέστησε νὰ ἀποδεχθῇ τοὺς ὅρους τοῦ αὐστριακοῦ τελεσιγράφου καὶ προέτεινε τὴν σύγκλησιν διασκέψεως ἐν Λονδίνῳ τῇ μετοχῇ αὐτοῦ καὶ τῶν πρεσβευτῶν Γαλλίας, Γερμανίας καὶ Ἰταλίας. Ἡ Γερμανία ἀπέκρουσε τὴν διάσκεψιν ταύτην, ἀξιοῦσα τὸν ἄμεσον διακανονισμὸν τοῦ ζητήματος. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο εὑρίσκοντο αἱ συνεννοήσεις, ὅταν τὴν 29 Ἰουλίου ἡ Γερμανία ἐδήλωσεν εἰς τὴν Ρωσίαν, ὅτι ἤθελε κηρύξει κατ' αὐτῆς τὸν πόλεμον ἐὰν προσέβαλλε τὴν Αὐστρίαν, ἀντιθέτως δὲ πρὸς τὴν Ἀγγλίαν, τῆς ὁποίας τὴν οὐδετερότητα ἐπεδίωκεν, ἐδήλωσεν ὅτι θὰ ἐσέβετο τὸ Βέλγιον ἂν ἀπέμενεν οὐδέτερον εἰς τὸν ἀγῶνα, ὡς καὶ τὴν Γαλλίαν, ἂν μὴ ἀνεμιγνύετο εἰς αὐτόν. Εἰς ἀπάντησιν ὁ Γκρέϋ ἀπέφυγε πάντα ὑπαινιγμὸν ὡς πρὸς τὴν Γαλλίαν καὶ τὸ Βέλγιον, προσέφερε δὲ εἰς ἀντάλλαγμα τῆς μὴ ἀναμίξεως τῆς Γερμανίας εἰς τὸν πόλεμον συνεργασίαν εἰλικρινῆ μετὰ τῆς Ἀγγλίας πρὸς παγίωσιν τῆς εἰρήνης ἐν Εὐρώπῃ. Ἡ πρότασις αὕτη ἀπέμεινεν ἄνευ ἀπαντήσεως. Ἐν τούτοις ἡ Ἀγγλία ἠξίωσε παρά τε τῆς Γαλλίας καὶ Γερμανίας νὰ σεβασθῶσι τὴν οὐδετερότητα τοῦ Βελγίου, παρὰ δὲ τοῦ Βελγίου νὰ παραμείνῃ οὐδέτερον. Καὶ ἡ μὲν Γαλλία καὶ τὸ Βέλγιον ἐδέχθησαν, ἀλλ' ἡ Γερμανία καὶ πάλιν ἠρνήθη νὰ ἀπαντήσῃ. Κηρυχθέντος τοῦ πολέμου μεταξὺ Γαλλίας, Γερμανίας, Αὐστρίας καὶ Ρωσίας, ἡ ἀντιπολίτευσις, ἧς ἡγεῖτο ὁ Μπόναρ-Λῶ, ἠξίου τὴν λῆψιν μέτρων κατὰ τῆς Γερμανίας καὶ τὴν ἄμεσον ἔξοδον τῆς Ἀγγλίας πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν Γάλλων καὶ Ρώσων, ἀλλ' ὁ Γκρέϋ ἐνέμενεν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης μέχρι τελευταίας στιγμῆς, ὅτε, παραβιασθείσης τῆς οὐδετερότητος τοῦ Βελγίου, πάντα τὰ κόμματα, πλὴν τοῦ ἐργατικοῦ καὶ τοῦ ριζοσπαστικοῦ, ἐτάχθησαν ὑπὲρ τῆς ἐξόδου εἰς τὸν πόλεμον. Τὴν ὑστάτην ἔκκλησιν τοῦ Γκρέϋ πρὸς τὴν Γερμανίαν, ὅπως σεβασθῇ τὴν οὐδετερότητα τοῦ Βελγίου, ἡ τελευταία αὕτη ἀπέκρουσε καὶ ὁ πόλεμος ἐκηρύχθη. Ἡ Ἀγγλία ὄπισθέν της εἶχε καὶ τὴν Ἰαπωνίαν σύμμαχον, δυνάμει εἰδικῆς συμφωνίας, ὀφειλομένης εἰς τὸν Γκρέϋ. Τῇ προτάσει του ἐπίσης τὰ κράτη τῆς Ἀντὰντ ἐδέχθησαν τὴν ρήτραν νὰ μὴ διακόψουν τὸν πόλεμον μονομερῶς, ἀλλὰ ὁμοῦ πάντα. Εἰς τὴν Ρωσίαν ὑπεσχέθη τὴν Κωνσταντινούπολιν ὡς κατακλεῖδα τοῦ ἀγῶνός της, διὰ νὰ ἐκφοβίσῃ τὴν Τουρκίαν, συνταχθεῖσαν ἤδη ὑπὲρ τῶν Κεντρικῶν Δυνάμεων. Ἀλλ' ἡ διπλωματικὴ τοῦ Γκρέϋ ἀναφαίνεται ἰδίᾳ εἰς τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον παρέσυρε τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας εἰς τὸν πόλεμον καὶ ἐκμεταλλευθεὶς ὡρισμένα διπλωματικὰ σφάλματα τῶν Γερμανῶν καὶ ἐπικαλεσθεὶς τὸ συμφέρον τῆς ἐμπορικῆς της ναυτιλίας, εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπεσχέθη τὴν Κύπρον, ἂν ἐγκαίρως προσέβαλλε τὴν Βουλγαρίαν. Τῇ προτάσει του συνεκλήθησαν αἱ διασκέψεις τῶν Παρισίων κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1915 καὶ Μάρτιον τοῦ 1916, σκοποῦσαι τὸν καθορισμὸν τῶν ὁρίων τῆς συνεργασίας μεταξὺ τῶν συμμάχων τῆς Συνεννοήσεως. Κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1916 ὁ φίλος καὶ ἀρχηγὸς τοῦ Γκρέϋ πρωθυπουργὸς Ἄσκουιθ παρέδωκε τὴν ἐξουσίαν εἰς τὸν Λόϋδ Τζώρτζ. Ὁ Γκρέϋ παρῃτήθη, ἀλλὰ τῷ 1919 συνειργάσθη μετὰ τοῦ Λόϋδ Τζώρτζ, ἀποσταλεὶς δὲ εἰς Βασιγκτῶνα παρέσυρεν ὑπὲρ τῆς ἀγγλικῆς ἀπόψεως μέγα μέρος τοῦ ἀμερικανικοῦ Κογκρέσου καὶ τὸν πρόεδρον Οὐίλσωνα. Αἱ μεταπολεμικαί του ἐνέργειαι ὡς πολιτευτοῦ εἶναι μικραὶ ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν προηγηθεῖσαν σταδιοδρομίαν του, ἀλλ' ἡ συμμετοχή του εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν πρὸς ἑδραίωσιν τοῦ διεθνοῦς τούτου ὀργανισμοῦ καὶ ἡ παρ' αὐτοῦ ἵδρυσις βρεττανικοῦ ἰνστιτούτου διεθνῶν ὑποθέσεων (1920) τὸν τιμοῦν ἰδιαιτέρως. Τῷ 1885 ἐνυμφεύθη τὴν Δωροθέαν Βίντιγκτων, ἥτις τῷ 1906 ἐφονεύθη, τυχαίως παρασυρθεῖσα ὑπὸ ἁμάξης. Ὁ Γκρέϋ εἶναι γνωστὸς καὶ ὡς συγγραφεύς, συντάξας μεταξὺ ἄλλων καὶ ἀπομνημονεύματα πολλοῦ λόγου ἄξια. Κ. Ν.

Ἐδουάρδος Γκρέϋ.

— Γκρέϋ (Gray), *Εἴσα*. Ἀμερικανὸς βοτανολόγος (1810—1888). Διετέλεσεν ἀπὸ τοῦ 1842 καθηγητὴς εἰς Νιοῦ Καίμπριτζ. Ἐμελέτησε καὶ ἐδημοσίευσε μελέτας ἐπὶ τῶν ἀνθέων τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, ὡς καὶ συγγράμματα βοτανικῆς. —Β.

— Γκρέϋ (Gray), *Ἐλισαῖος*. Ἀμερικανὸς ἐφευρέτης (1835—1901). Διετέλεσε διαδοχικῶς σιδη-

Digitized by Google

ρουργός, ξυλουργός, ναυπηγός. Ἐμορφώθη αὐτοδίδακτος καὶ ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν πρώτων ἐφευρετῶν τοῦ τηλεφώνου. Ἀνεκάλυψεν ἀκόμη διάφορα τηλεγραφικὰ ὄργανα καὶ δὴ τὸν τηλεαυτόγραφον, χρησιμεύοντα διὰ τὴν μετάδοσιν τῆς γραφῆς. ΑΝ. Δ.

— **Γκρέϋ** (Gray), *Ἐρρῖκος*. Ἄγγλος μαρκήσιος τοῦ Ντορσέ, ἐνυμφεύθη (1534) τὴν Φραγκίσκην Μπροντόν, θυγατέρα τῆς Μαρίας καὶ τοῦ Ἐρρίκου Η'. Διεδραμάτισε σπουδαιότατον πρόσωπον εἰς τὴν ἀγγλικὴν αὐλήν. Ὠργάνωσε δύο συνωμοσίας ἀποτυχούσας, αἵτινες τῷ ἐστοίχισαν τὴν εἰς θάνατον καταδίκην του ἐκτελεσθεῖσαν τῷ 1554. Κ. Ν.

— **Γκρέϋ** (Gray), *Θωμᾶς*. Ἄγγλος ποιητὴς (1716—1771). Ἐπισκεφθεὶς τὴν μεσημβρινὴν Εὐρώπην καὶ ἐπανελθὼν εἰς Ἀγγλίαν ἀνέλαβε καθηγεσίαν εἰς τὸ Καίμπριτζ (1768). Πένθη καὶ ἀσθένειαι ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἠλλοίωσαν τὸν χαρακτῆρά του καὶ τὸν κατέστησαν δύσθυμον καὶ ἰδιότροπον. Ἠρνήθη νὰ δεχθῇ τῷ ἀπονεμηθὲν αὐτῷ βραβεῖον ποιήσεως (1757) καὶ ἀπεμακρύνθη πάσης κοσμικῆς κινήσεως. Ἐξέδωκε πολλὰ ἔργα ποιητικὰ πλήρη χάριτος καὶ ρωμαντικότητος καὶ εἰς στίχους ἀριστοτεχνικούς. «Ἐλεγεία εἰς τὸ κοιμητήριον τοῦ χωριοῦ» (1749), μεταφρασθὲν εἰς πλείστας γλώσσας, «Ὠδὴ εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Ἦτον» (1742), «Ἡ ἄνοιξις» (1742), «Ὁ Βάρδος» (1757), «Ὕμνος πρὸς τὴν δυστυχίαν» (1742). Ὁμοίως ἐδημοσιεύθη καὶ ἡ λίαν ἐκτενὴς καὶ ποικίλη ἀλληλογραφία του. Ν. Π —Λ.

— **Γκρέϋ** (Grey), *Θωμᾶς, βαρῶνος Γκράνθαμ*. Ἀγγλοπολιτικός (1781—1859) καταγόμενος ἐκ τῆς οἰκογενείας Ρόμπινσων. Ὡς μέλος τῆς Βουλῆς τῶν Λόρδων ἐτάχθη κατὰ τῶν φιλελευθέρων καὶ ὑπὲρ τοῦ κόμματος τοῦ Ροβέρτου Πήλ, ὅστις τῷ ἀνέθεσε τὴν διοίκησιν τῆς Ἰρλανδίας τῷ 1841, ὅτε ἡ ἐπανάστασις ἐμαίνετο ἐν αὐτῇ, διαρκέσασα ἐπὶ τριετίαν καὶ κατασταλεῖσα μετὰ τὴν παραίτησίν του (1844). Ἔκτοτε ὁ Γκρέϋ ἐπεδόθη εἰς τὴν φιλολογίαν καὶ τὴν ἀρχιτεκτονικήν, ἵδρυσε μάλιστα καὶ ἰνστιτοῦτον καλῶν τεχνῶν, τοῦ ὁποίου καὶ προήδρευσε. Μόνον ἔργον τὸ ὁποῖον ἔγραψεν εἶναι «Ἡ ἠθικὴ καὶ πολιτικὴ μορφὴ τοῦ Οὐέλλιγκτον». Κ. Ν.

Θωμᾶς Γκρέϋ.

— **Γκρέϋ** (Grey), *Ἰωάννα*. Ἀγγλὶς (1537—1554), θυγάτηρ τοῦ Ἐρρίκου Γκρέϋ καὶ ἐγγονὴ τῆς Μαρίας Τουδώρ. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἐδουάρδου ΣΤ' εἰς τὸν θρόνον θ' ἀνήρχετο ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἐρρίκου Η' καὶ τῆς Αἰκατερίνης ντ' Ἀραγκών, Μαρία Τουδὼρ ἡ καθολική. Ὁ δοὺξ τοῦ Νορθουμβερλανδ ἔβλεπεν οὕτω τὰ φιλόδοξα σχέδιά του ματαιούμενα καὶ κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως κτήσηται αὐτὸς τὴν ἐξουσίαν. Πρὸς τοῦτο ὑπανδρευσε τὴν Ἰωάνναν Γκρέϋ μὲ τὸν τέταρτον τῶν υἱῶν του Γκιλφόρδον, ἐπέτυχε τὴν εἰς θάνατον καταδίκην τῶν δύο θείων τοῦ βασιλέως, ὑπέμνησεν εἰς τὸν βασιλέα τοὺς κινδύνους οὓς διέτρεχεν ἡ Ἀγγλικανικὴ ἐκκλησία ἐκ τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναρρήσεως τῆς Μαρίας καὶ ἀντιθέτως τὰ προσόντα τῆς Ἰωάννας ὡς βασιλίσσης, κατώρθωσε δὲ νὰ τὸν πείσῃ νὰ τὴν ἀναγνωρίσῃ ὡς διάδοχόν του. Ὁ Ἐδουάρδος ἀπέθανε τῷ 1553. Ἡ Ἰωάννα κατ' ἀρχὰς ἠρνήθη τὸν θρόνον, ἀλλ' αἱ ἐπίμονοι παρακλήσεις τῶν περὶ αὐτὴν τὴν ἠνάγκασαν νὰ δεχθῇ. Ἡ Μαρία συνεκρότησε στρατιὰν καὶ ἐβάδισε κατὰ τοῦ Λονδίνου, τὸ ὁποῖον κατέλαβεν ἀμαχητί. Τότε ἡ Ἰωάννα, ἥτις εὑρίσκετο εἰς Τούρ, συνελήφθη καὶ ἐθανατώθη. Κ. Ν.

Ἰωάννα Γκρέϋ.

— **Γκρέϋ** (Gray), *Ἰωάννης-Ἐδουάρδος*. Ἄγγλος ζῳολόγος (1800—1875) Διετέλεσεν ἐπιμελητὴς τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου καὶ ἐξέδωκε διάφορα ζῳολογικὰ συγγράμματα. —Β.

— **Γκρέϋ** (Grey), *Κάρολος*. Ἄγγλος στρατηγὸς (1729—1807). Μετέσχε τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ροσεφὸρ (1757), ὑπηρέτησεν ἐν Γερμανίᾳ, ὅπου διεκρίθη εἰς τὴν μάχην τοῦ Μίντεν (1759) καὶ τοῦ Κάμπεν (1760), μετέσχε τῆς πολιορκίας τῆς Μπὲλ-Ἲσλ (1761) καὶ τῆς καταλήψεως τῆς Ἀβάνας (1763). Μετέσχε καὶ τῆς εἰς Ἀμερικὴν ἐκστρατείας. Κ. Ν.

— **Γκρέϋ** (Grey), *Κάρολος*. Ἄγγλος κόμης καὶ πολιτικὸς (1764—1845). Ἐξελέγη τὸ πρῶτον μέλος τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων (1786) καὶ ὑπεστήριξεν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τῆς σταδιοδρομίας του τὰς φιλελευθέρας ἀρχάς. Θανόντος τοῦ Πὶτ (1806) ἐσχηματίσθη νέον ὑπουργεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον προσελήφθη ὁ Γκρέϋ ὡς πρῶτος λόρδος τοῦ ἀγγλικοῦ Ναυαρχείου. Τὸ ἴδιον ὅμως ἐκεῖνο ἔτος ἔπεσεν ὁ Φὼξ καὶ ἐκλήθη νὰ τὸν ἀντικαταστήσῃ ὁ Γκρέϋ εἰς τὴν θέσιν τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν. Πρώτη πρᾶξις του ὑπῆρξεν ἡ υἱοθέτησις τοῦ νόμου τοῦ καταργοῦντος τὴν δουλείαν. Ἀλλεπάλληλοι ἐπιθέσεις ἐν τῷ κοινοβουλίῳ τὸν ἐξηνάγκασαν εἰς παραίτησιν ἀπὸ τοῦ ὑπουργικοῦ ἀξιώματος, μετ' ὀλίγον δέ, θανόντος τοῦ πατρός του, ἐκληρονόμησε τὸν τίτλον τοῦ κόμητος καὶ τὴν ἐν τῇ Βουλῇ τῶν λόρδων ἕδραν. Εἰς τὴν Βουλὴν ταύτην ὑπεστήριξε τὸ δικαίωμα τῆς Γαλλίας ὅπως ἐκλέξῃ ἐλευθέρως τὴν κυβέρνησίν της, ἐπίσης τὰ δίκαια τῆς βασιλίσσης Καρολίνας τῆς Ἰταλίας κατὰ τοῦ συζύγου της Γεωργίου Δ', ἐτάχθη δὲ κατὰ τοῦ Κάνιγγος εἰς πᾶν ζήτημα, ἀφ' ἧς ὁ τελευταῖος οὗτος ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. Τὸ ὑπὸ τοῦ πρωθυπουργοῦ Οὐέλλιγκτον προσφερθὲν ὑπουργικὸν χαρτοφυλάκιον ἀπεποιήθη ὁ Γκρέϋ, προτιμήσας νὰ παραμείνῃ ἐν τῇ Βουλῇ. Διεδέχθη τὸν Οὐέλλιγκτον, μετὰ τὸν θάνατόν του, ἐν τῇ πρωθυπουργίᾳ. Τὸ ἴδιον ἔτος (1833) ὁ Γκρέϋ κατήργησε τὴν δουλείαν εἰς τὰς ἀγγλικὰς ἀποικίας Ὁ Γκρέϋ κατέλιπε τρεῖς υἱούς, τὸν *Ἐρρῖκον* πολιτευτήν, τὸν *Κάρολον* γενόμενον στρατηγὸν καὶ μυστικοσύμβουλον τοῦ πρίγκιπος Ἀλβέρτου, καὶ τὸν *Φρειδερῖκον Γουλιέλμον*, ὅστις ἐγένετο ναυτικὸς καὶ ἀνήχθη εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ λόρδου τοῦ Ναυαρχείου. Κ. Ν.

Κάρολος Γκρέϋ.

— **Γκρέϋ** (Gray), *Στέφανος*. Ἄγγλος φυσικὸς (1670—1736). Ἀνεκάλυψε τὴν διάκρισιν μεταξὺ καλῶν καὶ κακῶν ἀγωγῶν τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, ὡς καὶ τὴν ἠλεκρικὴν ἐπίδρασιν. ΑΝ. Δ.

Γκρῆγκ (Grieg), *Ἐδουάρδος* βλ. λ. Γκρίγκ, *Ἐδουάρδος*.

Γκρηγκορέσκου, *Νικόλαος-Ἰωάννης*. Ρουμᾶνος ζωγράφος (1838—1907). Ἐκ ταπεινῆς οἰκογενείας, ἠναγκάσθη ἀκόμη ἐκ παιδικῆς ἡλικίας νὰ ἐργασθῇ παρά τινι εἰκονογράφῳ. Τὸ πρῶτόν του ἔργον, «Ὁ γενναῖος Μιχαὴλ ὑπερασπίζων τὴν σημαίαν», ἐπωλήθη εἰς Παρισίους. Ἐπιστρέψας ἐκεῖθεν εἰργάσθη εἰς τὸν διάκοσμον μοναστηρίων καὶ ἐκκλησιῶν, περίφημος δὲ εἶναι ἡ «Φυγὴ εἰς Αἴγυπτον». Ἐπανελθὼν εἰς Παρισίους δι' εὐρυτέρας σπουδὰς συνέθεσε τὴν «Θείαν δίκην καὶ Τιμωρίαν», ἀποκειμένην εἰς τὴν πινακοθήκην τοῦ Βουκουρεστίου. Ἐξετέλεσεν εἶτα διαφόρους προσωπογραφίας ἐν αἷς καὶ τοῦ βασιλικοῦ ζεύγους τῆς Ρουμανίας. Τὸ σπουδαιότερον ἔργον του εἶναι τοπίον τῆς πατρίδος του, διὰ τὸ ὁποῖον εἰργάσθη 5 ἔτη, ἀγορασθὲν ἀπὸ τὴν δημαρχίαν τοῦ Βουκουρεστίου ἀντὶ 100.000 φράγκων. Τὰ τελευταῖα του ἔτη διῆλθεν ἐν πενίᾳ παρὰ τὰ Καρπάθια.

Γκρηγκόριεφ, *Ἀπόλλων*. Διάσημος Ρῶσος κριτικός, γεννηθεὶς ἐν Μόσχᾳ τῷ 1822 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1864. Διδάκτωρ τῆς νομικῆς, διωρίσθη ὑπάλληλος εἰς τὴν γερουσίαν τῆς Πετρουπόλεως, εἶτα δὲ μετῴκησεν εἰς τὴν Μόσχαν, ὅπου συνειργάζετο εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ «Μοσχοβίτου». Σχετισθεὶς μετὰ τῶν σλαυοφίλων ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν αὐτῶν. Ἡ στοργή του πρὸς τὰ λαϊκὰ ἰδεώδη ἔφθανεν ἐνίοτε μέχρι μανίας. Ἡ κριτική του διὰ τὸν «Ὀμπλόμωφ» τοῦ Γκοντσαρὼφ ἀνέδειξεν αὐτὸν ἕνα τῶν ἰδιορρυθμοτέρων κριτικῶν τῆς ἐποχῆς του. Δυστυχῶς ὁ Γκρηγκόριεφ παρεπλανήθη εἰς τοὺς λαβυρίνθους τῆς γερμανικῆς μεταφυσικῆς, οὕτω δὲ πρὸς τὸ τέλος τοῦ βίου του ἀπώλεσε τὴν ἁπλότητα καὶ τὴν διαύγειαν τοῦ ρωσικοῦ λόγου καὶ ἔγραφε διὰ σκοτεινῶν καὶ μακρῶν περιόδων κατὰ τὸ γερμανικὸν σύστημα. Ὁρμώμενος ἐκ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Σέλιγγ, ὁ Γκρηγκόριεφ ἔθετεν ὑπεράνω παντὸς ἄλλου στοιχείου τῆς ἀνθρωπίνης δράσεως τὴν τέχνην, προσδίδων εἰς αὐτὴν χειραγωγὸν ἰδιότητα ἐν τῇ κινήσει τῆς ἀνθρωπότητος. Μόνον διὰ τῆς πραγματικῆς καλλιτεχνίας, τῆς ἐκστάσεως καὶ τοῦ αἰσθήματος, ὑπεστήριζε, δύναται νὰ ἐννοηθῶσι τελείως αἱ παραστάσεις ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἰδεώδους ὑπὸ ποικίλα σχήματα ἐποχῶν καὶ ἐθνικοτήτων. Οὕτως ἐθεώρει ὅτι ἡ τέχνη καὶ κατ' αὐτὴν ἀκόμη τὴν οὐσίαν της τυγχάνει λαϊκή. Τὴν θεωρίαν ταύτην ὁ Γκρηγκόριεφ ἀπεκάλεσεν *ὀργανικήν*, πρὸς διάκρισιν τῆς ἱστορικῆς κριτικῆς διὰ τὴν ὁποίαν ἡ τέχνη εἶναι συνέπεια τῆς ζωῆς.

Αἱ θεωρίαι αὗται τοῦ Γκρηγκόριεφ ἐπέδρασαν μεγάλως ἐπὶ τῆς ρωσικῆς λογοτεχνίας τῆς ἐποχῆς του. Γράφων ὡς κύριος συντάκτης εἰς τρία τῶν σπουδαιοτέρων δημοσιογραφικῶν ὀργάνων, τὸν «Μοσχοβίτην», τὰς «Πατριωτικὰς Σημειώσεις» καὶ τὸν «Ρωσικὸν Λόγον», ἐκυριάρχησε τῆς κριτικῆς ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν. Αἱ δημοσιευθεῖσαι εἰς τὰ περιοδικὰ καὶ ἰδιαιτέρως κριτικαὶ καὶ φιλοσοφικοὶ μελέται του εἶναι πολυάριθμοι καὶ τάσσουν αὐτὸν μεταξὺ τῶν δημιουργῶν τῆς νεωτέρας ρωσικῆς λογοτεχνίας. Θ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

— **Γκρηγκόριεφ**, *Βασίλειος Βασίλιεβιτς* (1816—1881). Καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τῆς Ἀνατολῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Πετρουπόλεως ἀπὸ τοῦ 1862 μέχρι τοῦ 1878. Συγγραφεὺς ἔργων ἱστορικῶν, γεωγραφικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν. Π. ΛΕΦΑΣ

Γκρηγκορίκο, *Ἀλέξανδρος Βασιλίεβιτς*. Ρῶσος ἐξερευνητὴς (1848—1908). Κατέγινεν εἰς τὴν βοτανολογίαν, διδάξας εἰ τὸ ἰνστιτοῦτον τῶν ἐπιστημῶν, καὶ ἀπὸ τοῦ 1876 εἰς τὴν ὠκεανογραφίαν. Ἐδημοσίευσεν «Ἀναμνήσεις» καὶ «Ἡμερολόγιον» τῆς εἰς τὰς βορείους θαλάσσας ἀποστολῆς του.

Γκρηγκορόβιτς, *Βίκτωρ Ἰβάνοβιτς*. Ρῶσος καθηγητὴς τῆς σλαυικῆς φιλολογίας, γεννηθεὶς τῷ 1815 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1876. Ἐδίδαξεν ἐν τοῖς πανεπιστημίοις Καζάν, μετέπειτα Μόσχας καὶ Ὀδησσοῦ. Γνώστης τῶν σλαυικῶν γλωσσῶν ἐπεσκέφθη τὰ Βαλκάνια καὶ εἰς τὰς βιβλιοθήκας τοῦ Ἄθωνος ἐμελέτησε πολλὰ ἀρχαῖα χειρόγραφα, χρυσόβουλλα, σιγίλλια καὶ ἔγραψεν ἄρθρα ἐπιλεκτικὰ εἰς διάφορα περιοδικὰ τῆς ἐποχῆς του. Π. ΛΕΦΑΣ

— **Γκρηγκορόβιτς** *Δημήτριος Βασίλιεβιτς*. Ρῶσος συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1822 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1898. Καταγόμενος ἐξ εὐπατριδῶν ἐσπούδασε μηχανικὴν καὶ ὑπῆρξε συμμαθητὴς καὶ στενὸς φίλος τοῦ Ντοστογιέφκη. Καθ' ὅλον του τὸν βίον ἐπέδειξε θερμὸν ἐνδιαφέρον ἐπὶ τῆς ζωγραφικῆς καὶ ἐπὶ μακρὰ ἔτη διετέλεσε γραμματεὺς τῆς «Ἑταιρείας πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν τεχνῶν». Τῷ 1841 γνωρισθεὶς μετὰ τοῦ ποιητοῦ Νεκράσωφ καὶ ἐνθαρρυνθεὶς παρ' αὐτοῦ ἐδημοσίευσε δύο διηγήματα: τὸν «Πλανόδιον ὀργανοπαίκτην» καὶ τὸν «Ἀριθμόν τοῦ λαχείου». Μετὰ παρέλευσιν ἑπταετίας ἐδημοσίευσε τὸ «Χωριὸ» καὶ τὸν «Δυστυχισμένον Ἀντώνη», εἰς τὰ ὁποῖα ἔθιγε τὸ ζήτημα τῆς χειραφετήσεως τῶν δουλοπαροίκων. Ὁ Μπελίνσκη ἔκρινε τὰ διηγήματα ταῦτα ὡς χαράσσοντα νέαν ἐποχήν. Ἐνθαρρυνθεὶς ὁ συγγραφεὺς ἔστρεψεν ὅλην την προσοχήν του εἰς τὴν μελέτην τοῦ λαϊκοῦ βίου, ἀπεικόνιζε τὰ ἤθη τῶν ἀγροτῶν καὶ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο ἐδημοσιεύθησαν τὰ διηγήματα: «Ὁ ἀροτήρ», «Ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ», «Ἡ κοιλιὰ τοῦ Σμέφσκα», «Οἱ φυγάδες», «Ἡ βάρκα», καὶ «Οἱ ψαρᾶδες τοῦ Βόλγα». Εἰς τὰ μεγαλύτερα αὐτοῦ μυθιστορήματα φαίνεται ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὴν Σάνδην. Τὰ πρόσωπά των ὅμως, τὰ μὴ ἀσχολούμενα μὲ τὸν ἔρωτα, ζωγραφίζονται μετ' ἄκρας φυσικότητος καὶ εἶναι γνήσιοι τύποι ἀγαθῶν μουζίκων. Πάντως ὑπερέχουν τὰ μικρὰ διηγήματά του. Ὁ Μπελίνσκη ἔγραφεν ὅτι εἰς τὰ διηγήματα αὐτὰ ζῇ ὅλη ἡ Ρωσία Πράγματι ὁ Γκρηγκορόβιτς περιέγραψε τὰ δεινοπαθήματα τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ ἐπὶ δουλοπαροικίας μετὰ τοσαύτης τέχνης, ὥστε πανταχοῦ διακρίνεται ὁ παλαιὸς ζωγράφος. Θ. Β

Γκρήζιγγερ (Griesinger), *Γουλιέλμος*. Διάσημος Γερμανὸς ψυχίατρος καὶ νευρολόγος (1817—1868). Ἀνηγορεύθη διδάκτωρ ἐν Τυβίγγῃ, τῷ δὲ 1847 ἐγένετο αὐτόθι ἔκτακτος καθηγητής. Τῷ 1849 διηύθυνε τὴν πολυκλινικὴν τοῦ Κιέλου καὶ μετὰ ἓν ἔτος ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς ἰατρικῆς σχολῆς, ἅμα δὲ καὶ τὴν προεδρείαν ὑγιεινομικῆς ἐπιτροπῆς παρὰ τῷ χεδίβῃ τοῦ Καΐρου Ἀμπὰς πασᾶ. Τῷ 1854 διεδέχθη εἰς τὴν καθηγεσίαν ἐν Τυβίγγῃ τὸν Wunderlich. Κατὰ τὸ 1860 διετέλεσε καθηγητὴς καὶ διευθυντὴς τῆς ἰατρικῆς κλινικῆς ἐν Ζυρίχῃ καὶ μετὰ 5 ἔτη ἐγκατέστη ὁριστικῶς ἐν Βερολίνῳ ὡς καθηγητὴς τῆς ψυχιατρικῆς. Τὸ κύριον καὶ κλασσικὸν αὐτοῦ ἔργον «Παθολογία καὶ θεραπευτικὴ τῶν ψυχικῶν νόσων» (Στουτγάρδη 1845—1867) περιέχει νέαν ρηξικέλευθον σύλληψιν τῆς ἐννοίας τῶν ψυχικῶν νόσων, δι' ἧς προσπαθεῖ νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὴν αἰτίαν αὐτῶν ψυχολογικὴν λογικὴν ἀνάλυσιν, καὶ δι' ἧς ἐδημιούργησεν ὡρισμένας τυπικὰς εἰκόνας, αἵτινες καὶ σήμερον ἔτι, ἐκτὸς τροποποιήσεών τινων, ἀνεγνωρίσθησαν ὡς ὀρθαί. Ὁ Γκρήζιγγερ εἰς τὴν ψυχιατρικὴν εἰσήγαγε καὶ τὴν παθολογικὴν ἀνατομίαν, ἀπελευθερώσας οὕτω αὐτὴν ἐκ τῆς ἀτυχοῦς πνευματιστικῆς κατευθύνσεως τὴν ὁποίαν εἶχε παλαιότερον. Ο Ρ.

Γκρήλυ (Greely), *Ἀδόλφος-Βάσσιγκτων*. Ἀμερικανὸς ἐξερευνητὴς γεννηθεὶς τῷ 1844. Τῷ 1871 διηύθυνεν ἐρευνητικὴν ἀποστολὴν εἰς τὴν ἀρκτι-

Digitized by Google

κὴν περιοχὴν τῆς χώρας τοῦ Γκράντ, καὶ παρέμεινεν ἐκεῖ ἐπὶ διετίαν. Τῷ 1887, ἔχων βαθμὸν στρατηγοῦ, ἔγινε γενικὸς διευθυντὴς τῆς μετεωρολογικῆς ὑπηρεσίας τῶν Ἡν. Πολιτειῶν. Συνέγραψε: «Τρία ἔτη ὑπηρεσίας ἐν τῇ Ἀρκτικῇ θαλάσσῃ» (1886).

— Γκρήλυ (Greely), *Ὁράτιος*. Ἀμερικανὸς συγγραφεὺς καὶ πολιτικὸς (1811—1872). Νέος ὢν εἰργάζετο ὡς τυπογράφος, ἀλλὰ ταχέως ἀφωσιώθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, προσληφθεὶς ἐν ἀρχῇ ὡς συνεργάτης τοῦ «Μόρνιγκ Πόστ». Ἀργότερον ἐγένετο διευθυντὴς τοῦ «Τζεφφερσόνιαν», ὀργάνου τοῦ λαϊκοῦ κόμματος, ἱδρυτὴς τοῦ «Λόγκ Κάμπιν» πρὸς ὑποστήριξιν τῆς προεδρικῆς ὑποψηφιότητος τοῦ στρατηγοῦ Χάρρισον (1840) καὶ τέλος τοῦ «Ἡμερησίου βήματος τῆς Νέας Ὑόρκης», ὅπερ ἔκτοτε (1841) παρέμεινεν ἓν τῶν λαϊκωτέρων καὶ ἐγκυροτέρων ἡμερησίων δημοσιογραφικῶν ὀργάνων. Ὑπῆρξε συγγραφεὺς καὶ ῥήτωρ σπανίας δυνάμεως, ἠγωνίσθη ὑπὲρ τῆς ὁλοκληρωτικῆς καταργήσεως τῆς δουλείας, συνέβαλεν εἰς τὴν ὀργάνωσιν τοῦ κόμματος τῶν ρεπουμπλικάνων καὶ τῷ 1872 ἐξετέθη ὡς ὑποψήφιος πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας. Ἀποτυχὼν ἀπεσύρθη τοῦ δημοσίου βίου καὶ μετά τινας μῆνας ἀπέθανε. Συνέγραψεν: «Ἱστορία τῆς δουλείας» (1856), «Τί γνωρίζω ἐπὶ τῶν ἀγροτικῶν ζητημάτων» (1871) κ. ἄ.

Γκρὴν (Green), ***Βαλεντῖνος***. Ἄγγλος χαράκτης καὶ σχεδιαστὴς (1739—1813). Εἰργάσθη ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ. Ἐξεπόνησε σειρὰν ἔργων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πινάκων τοῦ Βενιαμὶν Γουέστ καὶ ἀντέγραψε τοὺς πίνακας τῆς Πινακοθήκης τῆς Δυσσελδόρφης. Συνέγραψεν: «Ἐπιθεώρησις τῶν Καλῶν Τεχνῶν ἐν Γαλλίᾳ ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ' ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ἐνεστῶσαν ἐν Ἀγγλίᾳ κατάστασίν των» (1783), «Ἱστορία τῆς πόλεως τοῦ Οὐόρτσεστερ» (1783) κτλ. Ι. Μ. Π.

— Γκρὴν (Green), ***Γεώργιος***. Ἄγγλος φυσικὸς (1793—1841). Συνέγραψεν «Ἐφαρμογὴν τῆς μαθηματικῆς ἀναλύσεως ἐπὶ τῶν θεωριῶν τοῦ ἠλεκτρισμοῦ καὶ τοῦ μαγνητισμοῦ» (1825), ἐν τῇ ὁποίᾳ πραγματεύεται τὰς ἰδιότητας τῆς συναρτήσεως τῆς ἀναφερομένης εἰς τὴν ἀμοιβαίαν ἕλξιν δύο μαζῶν ὑποκειμένων εἰς τὸν νόμον τοῦ Νεύτωνος. Ὁ Γκρὴν διετύπωσεν ἀξίωμα λαβὸν τὸ ὄνομά του. Τὰ ἅπαντά του ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ Ferrers ὑπὸ τὸν τίτλον «Mathematical Papers» (1871). ΑΝ. Δ.

— Γκρὴν (Green), ***Θωμᾶς-Χίλλ***. Ἄγγλος φιλόσοφος (1836—1882). Ἐγένετο καθηγητὴς τῆς Ἠθικῆς Φιλοσοφίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ (1877). Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἐνθερμοτέρων πουριτανῶν, ἐκ τῶν μαχητῶν δὲ κατὰ τοῦ ἐμπειρισμοῦ, ἐξασκήσας ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς γερμανικῆς φιλοσοφίας. Ἂν καὶ ἀνεγνώριζεν ὡς διδάσκαλόν του τὸν Κάντ, μᾶλλον ἔκλινε πρὸς τὸν Ἕγελον. Ἡ πρακτικὴ ζωή του ὡς ἀνθρώπου ὑπῆρξε συνεπεστάτη πρὸς τὰς δοξασίας του. Ἀπεῖχε πάσης σωματικῆς ἀπολαύσεως, κατέπνιγε πάντα τὰ ἐν αὐτῷ ἀνθρώπινα πάθη καὶ συναισθήματα καὶ ἔζη γενικῶς βίον διαρκοῦς ἀποχῆς ἀπὸ παντὸς ὑλικοῦ ἀγαθοῦ. Ἅπαντα σχεδὸν τὰ ἔργα του ἐξεδόθησαν μετὰ τὸν θάνατόν του. Ἐξ αὐτῶν: «Προλεγόμενα εἰς τὴν Ἠθικὴν» (Ὀξφόρδη 1883, ὑπὸ Μπράντλεϋ), «Θεωρία περὶ τῶν Πολιτικῶν Ὑποχρεώσεων» (1895 ὑπὸ Βοζανκέ) κλπ. Ἐκ τῶν ἐκδοθέντων ζῶντος τοῦ Γκρὴν: «Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Πραγματείαν τοῦ Χιοὺμ περὶ ἀνθρωπίνης φύσεως» (1874), «Φιλοσοφία τοῦ Ἀριστοτέλους» (ἐν North Brit. Rev. 1867), «Λαϊκὴ φιλοσοφία καὶ σχέσις της πρὸς τὴν ζωὴν» (1868) κ. ἄ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ritchie*, Poliical, Philosophy T. H. Green (Λονδῖνον, 1891).—*J. H. Muirhead*. The service of the state: four lectures on the political Teaching of T. H. Green (1908) κλπ. Π. Ν. Π.

— Γκρὴν (Green), ***Ἰωάννης-Ριχάρδος***. Ἄγγλος ἱστορικὸς (1837—1883). Ἔργα του εἶναι: ἡ «Ἱστορία τοῦ ἀγγλικοῦ λαοῦ» (1874), «Γεωγραφικὴ περιγραφὴ τῶν βρεττανικῶν νήσων» κ. ἄ. Κ. Ν.

—Γκρὴν (Greene). ***Ναθαναήλ***. Ἀμερικανὸς στρατηγὸς (1742 — 1786). Τῷ ἀνετέθη ἡ ἄμυνα τῆς Νέας Ὑερσέης καὶ ἡ ἐκδίωξις τῶν Ἄγγλων. Κ. Ν.

— Γκρὴν (Greene), ***Ροβέρτος***. Ἄγγλος ποιητής, γεννηθεὶς τῷ 1560 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1592. Συνέγραψε δραματικὰ ἔργα, ὧν γνωστότερα εἶναι: ὁ «Μαινόμενος Ὀρλάνδος» καὶ ὁ «Ἀλφόνσος τῆς Ἀραγωνίας». Λέγεται ὅτι ὁ Σαίξπηρ χρεωστεῖ εἰς τὸν Γκρὴν τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ἔργου του «Χειμωνιάτικο παραμύθι», ληφθεῖσαν ἀπὸ τὸ διήγημα τοῦ Γκρὴν «Pandosto». Μ. ΒΑΛΣΑΣ

— Γκρὴν (Green), ***Φίλιππος-Τζέϊμς***. Ἄγγλος διπλωμάτης, σταφιδέμπορος καὶ ὑπομνηματογράφος, ὑπηρετήσας ἐν Πάτραις κατὰ τὸ πρῶτον τέταρτον τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ὡς πρόξενος τῆς Ἀγγλίας. Διεκρίνετο διὰ τὰ φιλοτουρκικὰ του αἰσθήματα, ὀφειλόμενα εἰς τὰ ἐμπορικά του συμφέροντα. Αὐτὸς πρῶτος, ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου 1821, κατήγγειλεν εἰς τὰς τουρκικὰς ἀρχὰς τῶν Πατρῶν καὶ τῆς Τριπόλεως τὰς ἐνεργείας τῶν Φιλικῶν ἐν Πελοποννήσῳ. Ὅταν ἐξερράγη ἡ Ἐπανάστασις, ὁ Γκρὴν ἔπραξε πᾶν τὸ δυνατὸν διὰ νὰ ἐξοπλισθῇ τὸν ἐν Συβότοις τῆς Ἠπείρου ναυλοχοῦντα στόλον τοῦ καπουτὰν-βέη Καρᾶ-Ἀλῆ, ζητῶν τὴν ἐνίσχυσιν τῆς φρουρᾶς Πατρῶν. Κατόπιν, πληροφορηθεὶς τὴν κάθοδον τοῦ Γιουσοὺφ Σέρεζλη εἰς τὸ φρούριον τῆς Ρούμελης, τὸ Ἀντίρριον, ἔστειλε πρὸς αὐτὸν τὸν ἀδελφὸν του Βαρθόλδον Γκρὴν μὲ σαφεῖς ὁδηγίας διὰ νὰ σπεύσῃ καὶ καταλάβῃ τὰς Πάτρας, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Μετ' ὀλίγον, ζητήσας νὰ ἐκδικηθῇ διά τινας ζημίας προκληθείσας ἐκ τῆς ἐπαναστατικῆς ἀνωμαλίας, ἐξηνάγκασε τὸν Γιουσοὺφ-πασᾶν νὰ ἀποκεφαλίσῃ πλείστους Ἕλληνας ἐνώπιον τοῦ ἀγγλικοῦ προξενείου. Φοβηθεὶς τὰς συνεπείας τῆς πράξεώς του ταύτης ἐγκατεστάθη εἰς Ζάκυνθον. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἐξηκολούθησε τὸ ἴδιον ἀνθελληνικὸν ἔργον, μεγάλως βοηθῶν τὸν τουρκικὸν στόλον. Τόσην δὲ μανίαν ἐπέδειξεν εἰς τοῦτο, ὥστε καὶ ἴδιον πάρωνα διέθετε διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς σύνδεσμος μεταξὺ τοῦ τουρκικοῦ στόλου καὶ τῶν πλοίων τῶν στελλομένων εἰς ἐνίσχυσίν του ἀπὸ τὰ ὀτζάκια τῆς Τύνιδος καὶ Ἀλγερίας. Ἡ ἐν γένει διαγωγή του ὑπῆρξε τόσον μισελληνική, ὥστε ἡ μεσσηνιακὴ γερουσία τὸν ἐστηλίτευσε διὰ δριμυτάτου ψηφίσματος, δημοσιευθέντος εἰς πλεῖστα φιλελληνικὰ φύλλα τοῦ Λονδίνου κατὰ τὴν ἐποχήν. Ὁ Γκρήν, ἀμυνόμενος, ἐξέδωκε μετά τινα ἔτη τὰ ὑπομνημονεύματά του ὑπὸ τὸν τίτλον: «Σκῖτσα ἀπὸ τὸν πόλεμον εἰς τὴν Ἑλλάδα», ὅπου ὑπάρχουν λίαν ἐνδιαφέρουσαι πληροφορίαι περὶ τῶν γεγονότων τῆς ἐποχῆς. Ὁ Γκρὴν ἀπέθανεν ἐν Ζακύνθῳ εἰς βαθὺ γῆρας. Γ. Δ. ΚΟΡΟΜΗΛΑΣ

Γκρήνβιλλ (Greenville) *[Γεωγρ.]*. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο φέρονται πλεῖσται πόλεις καὶ χωρία τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ὧν σπουδαιότεραι: —1) Πόλις τῆς πολιτείας Νοτίου Καρολίνας (κάτ. 23 127), πρωτεύουσα ὁμωνύμου ἐπαρχίας, ἐχούσης 761 τετρ. μίλλια ἔκτασιν καὶ 88.498 κατοίκους. Ἀπέχει 256 χλμ. ΒΑ τῆς Ἀτλάντης. Ἔχει πανεπιστήμιον καὶ σιδηροδρομικὴν συγκοινωνίαν.—2) Πόλις τῆς πολιτείας Μισσισιπῆ. Κάτοικοι 11.560. Ἔχει σιδηροδρομικὴν καὶ ποτάμιον συγκοινωνίαν, κεῖται ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Μισσισιπῆ.—3) Πόλις τῆς πολιτείας Ὄχιο. Κάτοικοι: 7.104. Ἐμπόριον καπνοῦ, σιδηρουργία. Κεῖται ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου φρουρίου Γκρήνβιλλ, κτισθέντος τῷ 1793.—4) Πόλις τῆς πολιτείας Τεξάς. Κάτοικοι 12.384. Π.Ν.Π.

Γκρήνβιλ (Greenville), ***Ριχάρδος***. Ἄγγλος θαλασσοπόρος (1541—1591). Διετέλεσε μέλος τοῦ κοινοβουλίου (1571) καὶ διοικητὴς τῆς Κορνουάλλης (1577) καὶ ὠργάνωσε στόλον (1585) πρὸς προσάρτησιν τῆς Βιργινίας. Τῷ 1591, ὡς ὑποναύαρχος, διετάχθη νὰ προσβάλῃ τὴν ἱσπανικὴν ἀρμάδαν εἰς τὰς Ἀζόρας, ἀλλὰ περιέπεσεν εἰς παγίδα, ἡττήθη ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν καὶ τραυματισθεὶς ᾐχμαλωτίσθη. Κ. Ν.

Γρηνγουέη (Greenaway, *Κάτε*. Ἀγγλὶς καλλιτέχνις (1846—1901). Διέπρεψεν εἰς τὴν ἀπεικόνισιν παιδικῶν μορφῶν. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων της ἔργων τάσσονται: «Under the Window», «A Birthday Book for Children», «Mother Goose» κ. τ. λ. Ι. Μ. Π.

Γκρήνγουντ (Greenwood), ***Φρειδερῖκος***. Ἄγγλος πολιτικὸς καὶ δημοσιογράφος (1830—1909) Εἶναι ὁ ἱδρυτὴς τῆς ἐφημερίδος «Πὲλ-Μὲλ-Γκαζέτ» καὶ ὁ κύριος προπαγανδιστὴς τῆς ἰδέας τῆς ἐξαγορᾶς τῶν πλείστων μετοχῶν τῆς διώρυγος τοῦ Σουὲζ ὑπὸ Ἄγγλων. Ν. Π.—Λ.

Γκρὴν-Μπαίη (Green-Bay) *[Γεωγρ.]*.— 1) Πόλις καὶ λιμὴν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ Οὐϊσκονσιν, πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Μπράουν. Κάτοικοι 30.017. Κεῖται ἐν τῷ ὁμωνύμῳ κόλπῳ παρὰ τὴν ἐκβολὴν τοῦ Φὸξ Ρίβερ. Διεξάγει ἐμπόριον ἰχθύων καὶ δημητριακῶν. Ἡ πόλις ἤρχισε νὰ σχηματίζεται ἀπὸ τοῦ 1669 ἐπὶ ἰνδικοῦ χωρίου διὰ τῆς προσηλυτίσεως Ἰνδῶν πρὸς τὸν Χριστιανισμὸν ὑπὸ τοῦ κληρικοῦ Ἀλλουέζ καὶ διὰ τοῦ ἀποικισμοῦ Εὐρωπαίων, ἀνεγνωρίσθη δὲ ὡς τοιαύτη τῷ 1854.— 2) Κόλπος ἐπὶ τῆς ΒΔ παραλίας τῆς λίμνης Μίτσιγκαν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Τὸ στόμιόν του κλείεται διὰ μιᾶς μακρᾶς νήσου καὶ συμπλέγματος ἄλλων νησίδων. Ἔχει βάθος μέχρις 150 μέτρων καὶ τὸ ὄνομά του («Πράσινος Κόλπος») ὀφείλεται εἰς τὸ χρῶμα τῶν ὑδάτων του. Π. Ν. Π.

Γκρηνὸ (Greenough), ***Ὁράτιος***. Ἀμερικανὸς γλύπτης 1805—1852). Ἐπεσκέφθη τὴν Ἰταλίαν, ἔνθα συνεδέθη μὲ τὸν Τορβάλδσεν. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Χερουβεὶμ ψάλλοντα», «Βάσιγκτον» (ἄγαλμα κολοσσιαῖον διαστάσεων) κλπ. Ἐπὶ πλέον ὁ Γκρηνὸ συνέγραψεν αἰσθητικὰ δοκίμια: Aesthetics at Washington» (Νέα Ὑόρκη. 1853). Ι. Μ. Π.

Γκρῆνοκ (Greenock), *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Σκωτίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Ρένφρου (Renfrew), 35 χλμ. ἀπὸ Γλασκώβης, ἐν τῷ κόλπῳ Λώρενς. Σπουδαιότατον λιμενικὸν κέντρον τῆς Σκωτίας, πολεμικὸς ναύσταθμος, συνδέεται σιδηροδρομικῶς μὲ τὴν Γλασκώβην, Οὐέμις Μπαίη καὶ Παίσλεϋ. Κάτοικοι 72,000. Ἔχει ἐξαίρετον ναυτικὴν κίνησιν ἀνερχομένην εἰς 8—10 χιλιάδας πλοίων χωρητικότητος $2^{1}/_{2}$ περίπου ἑκατομμυρίων τόννων. Ὁ λιμήν της χωρεῖ καὶ τὰ μεγαλύτερα πλοῖα. Ἔχει ναυπηγεῖα κατασκευῆς μεγάλων πλοίων, βιομηχανίαν σακχάρεως, σιδηροχυτήρια, μεταλλουργεῖα, ἐργοστάσια ψιαθίνων πίλων, βιομηχανίαν χάρτου, σάπωνος, βάμβακος καὶ ναυτικῶν εἰδῶν, ἰδίως ἀγκυρῶν καὶ σχοινίων. Ἄλλοτε εἶχεν ἀκμαίαν ἁλιείαν φαλαινῶν, νῦν δὲ ἀριγγῶν. Διεξάγει σπουδαιότατον ἐμπόριον μὲ τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας καὶ τὴν Ἀμερικήν. Ἐκεῖ ἐγεννήθη καὶ ὁ Ἰάκωβος Watt, ὁ ἐφευρέτης τῆς ἀτμομηχανῆς.

Γκρήνουιτς, ἢ ***Γκρήνιτς*** (Greenwich) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ Κέντ, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ταμέσεως, 5 χλμ. ἀπὸ Λονδίνου. Κάτ. 51.000. Ἔχει μουσεῖον, ναυτικὸν κολλέγιον καὶ περίφημα πάρκα. Εἰς ἓν τῶν πάρκων τοῦ Γκρήνουιτς, σχεδιασθὲν ὑπὸ τοῦ Λὲ Νότρ, εὑρίσκεται τὸ πασίγνωστον *ἀστεροσκοπεῖον* (βλ. κατωτέρω). Εἰς Γκρήνουιτς ἐγεννήθησαν ὁ Ἐρρῖκος Η' καὶ ἡ Ἐλισάβετ. Π. Ν. Π.

— Γκρήνουιτς (Greenwich) *ἀστεροσκοπεῖον*. Ἱδρύθη τῷ 1675 ὑπὸ τοῦ Καρόλου τοῦ Β' ἐντὸς τοῦ πάρκου τοῦ Γκρήνουιτς εἰς βόρειον πλάτος 51° 28′ 38″ καὶ εἰς ὕψος 55 μέτρων ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τοῦ Ταμέσεως. Τὸ ἀστεροσκοπεῖον τοῦτο (The Royal Observatory) εἶναι ἐφωδιασμένον μὲ τὰ ἀκριβέστερα τῶν ὀργάνων καὶ διατελεῖ ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐποπτείαν τοῦ ἀγγλικοῦ ναυαρχείου. Ἀπὸ τοῦ «μεσημβρινοῦ τοῦ Γρήνουιτς», δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ ὅστις διέρχεται διὰ τοῦ τηλεσκοπίου τοῦ ἀστεροσκοπείου τούτου, ὑπολογίζουν οἱ ἀγγλικοὶ χάρται τὰ γεωγραφικὰ μήκη ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Τὸ 0° τοῦ Γρήνουιτς κεῖται 17° 39′ 51″ ἀνατολικῶς τοῦ Ferro καὶ 2°20′9″, δυτικῶς τῶν Παρισίων. Τὸ ἀστεροσκοπεῖον ἐκδίδει τριμηνιαίαν ἀστρονομικὴν ἐπιθεώρησιν. —Δ

— Γκρήνουιτς (Greenwich) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, περίφημος ὡς προάστειον τῆς Νέας Ὑόρκης ἐπὶ τῆς Λόγκ Ἄϊλαντ. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχουν ἔξοχοι ἐπαύλεις τῶν Ἀμερικανῶν τραπεζιτῶν. Π. Ν. Π.

Γκρηνχάου (Greenhow), ***Ἐδουάρδος-Χέδλαu***. Ἄγγλος ἰατρὸς γράψας: «Περὶ διφθερίτιδος» (1860), «Περὶ Ἀδδισωνείου νόσου» (1866). «Περὶ χρονίας βρογχίτιδος ἐπιπλεκομένης μετ' ἐμφυσήματος κλπ.» 1869 κ.ἄ. Ο. Ρ.

Γκρήνχιλλ Greenhill), ***Οὐίλλιαμ-Ἀλέξανδρος*** Ἄγγλος ἰατρὸς (1813—1894). Ἐξέδωκε λατινιστὶ τὰ ἔργα τοῦ Sydehrm διὰ τὴν ἑταιρείαν τοῦ Sydenham (1844)· ἐπίσης ἐξέδωκε λατινιστὶ καὶ ἑλληνιστὶ τὴν Φυσιολογίαν τοῦ Θεοφίλου (1842) καὶ τῷ 1847 μετέφρασε μίαν πραγματείαν τοῦ Ραζῆ. Ο. Ρ.

Γκρήου (Grew), ***Νεεμίας***. Ἄγγλος ἰατρὸς (1641—1712). Ἠσχολήθη ἰδίως εἰς τὴν ἀνατομικὴν τῶν φυτῶν καὶ ἔγραψε σχετικὰ ἔργα. Ο. Ρ.

Γκρὴφ (Greef), ***Γουλιέλμος ντὲ***—. Γάλλος σοσιαλιστής, καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῶν Βρυξελλῶν, ἐν πολλοῖς ὀπαδὸς τοῦ Προυντών. Ἔγραψε: «Δοκίμιον ψυχολογίας» (Traité de Psychologie), «Εἰσαγωγὴν εἰς τὴν Κοινωνιολογίαν» (Introduction à la Sociologie), «Κοινωνικὸν μεταμορφισμὸν» (Le Transformisme social), «Ἐξέλιξιν τῶν πολιτικῶν ἀντιλήψεων καὶ θεωριῶν» (Évolution de croyances et de doctrines politiques). [Πρβλ. ἐν «Devenir sociale» Ἰούλ. 1895 καὶ Ἀπρίλ. 1896.] —Β.

—Γκρὴφ (Greef) ***Ἰωάννης ντὲ***—. Ὀλλανδὸς ἀρχιτέκτων, γεννηθεὶς ἐν Dordrecht (1743—1835), καθηγητὴς τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ σχεδιογραφίας. Ἀνήγειρε πολλὰς ἐπαύλεις ἐν Ὁλλανδίᾳ, τοῦ Solstduck, Χάγης κλπ. —Β.

Γκριβὲλ (Grivel), ***Γουλιέλμος***. Γάλλος συγγραφεὺς (1735—1810). Ἔγραψε τὴν «Νέαν ἱστορικήν, φιλολογικὴν καὶ κριτικὴν βιβλιοθήκην», μελέτας πολιτικάς, οἰκονομολογικάς, γεωργικὰς καὶ διοικητικάς, καὶ ἓν μυθιστόρημα, τὴν «Ἄγνωστον νῆσον». Κ. Ν.

— Γκριβὲλ (Grivel), ***Ἰωάννης***. Γάλλος ναυτικὸς (1778—1869). Μετέσχε τοῦ κατὰ τῶν Ἄγγλων ναυτικοῦ πολέμου. Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1805 μετέβαλεν εἰς κανονιοφόρους ὡρισμένον ἀριθμὸν πλοίων τοῦ Δουνάβεως, κατὰ δὲ τὴν κατάληψιν τοῦ Ντάντσιχ κατεδίωξε τὸν ἐμπορικὸν στόλον τῶν Αὐστριακῶν. Διεκρίθη εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Κάδιξ. Τῷ 1858 ἔλαβε τὸ ἀξίωμα τοῦ ναυάρχου καὶ τοῦ συγκλητικοῦ. Συνέγραψε: «Περὶ τοῦ ναυτικοῦ πολεμικοῦ στόλου», «Περὶ ἀνιχνεύσεως καὶ νησιῶν» καὶ ἄλλα. Κ. Ν.

Γκριβενὲ (Grivegnée) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Βελγίου ἐν τῷ νομῷ καὶ τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Λιέγης, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Οὖρτ, ΝΑ. τῆς Λιέγης. Κάτ. 13.000. Ἔχει ἀνθρακωρυχεῖα καὶ μεταλλουργεῖα.

Digitized by Google

Γκριβὸ (Grivot) ***Φραγκῖσκος - Ἀντώνιος***. Γάλλος ἠθοποιὸς και ἀοιδ^ς (1836 — 1902), διαπρέψας εἰς τὸ «Κωμικὸν Μελόδραμα». Ν. Π.—Λ.

Γκριβολὰ (Grivolas), ***Πέτρος***. Γάλλος ζωγράφος (1823—1905). Ἐκ τῶν ἔργων του ἄξια μνείας εἶναι τὰ ὑπ' τὸν τίτλον: «Ὁ Βικέντιος πληγωθεὶς ὑπὸ τοῦ Οὐρρία φέρεται αἱμόφυρτος εἰς τὴν Μιρέ/ιαν», «Οἱ μαστιγούμενοι τοῦ ΙΔ' αἰῶνος», «Ἡ ἀγορὰ τῆς πλατείας Πίου ἐν Ἀβινιόν», «Ἡ ἑορτὴ τῆς ἁγίας Δωρεᾶς ἐν Villeneuve-lès-Avignon», «Κυνηγοὶ ἀλωπέκων» κτλ. Ὁ ἀδελφὸς ***Ἀντώνιος*** γεννηθεὶ. ἐν Ἀβινιὸν καὶ ἀποθανὼν ἐν Βαλλωρὶ τῷ 1902, διεκρίθη ὡς ζωγράφος ἀνθέων. Μερικὰ ἔργα του: «Ἀνθιτμένο πεζοδρόμιο», «Τὰ λουλούδια τῆς Ὀφηλίας», «Ροδῶνες», «Μέσα στὸ πάρκο, τελευταῖα λουλούδια», «Πρωΐ στὴν ἀκρογιαλιά», κτλ. Ι. Μ. Π.

Γκριβὼ (Griveau), ***Μαυρίκιος***. Γάλλος λογοτέχνης γεννηθεὶς τῷ 1851. Κατέγινε κυρίως εἰς τὴν αἰσθητικὴν καὶ ἐδίδαξεν ἐν Σορβόνῃ. Ἐξέδωκε: «Τὰ στοιχεῖα τοῦ ὡραίου» (1892), «Νόμοι τῆς ἐξελίξεως, τοῦ ρυθμοῦ καὶ τῆς ἁρμονίας εἰς τὰ αἰσθητικὰ φαινόμενα» (1901) κτλ. Ν. Π.—Λ.

Γκριγγοννὲρ (Gringonneur), ***Ζακμέν***. Γάλλος καλλιτέχνης τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Εἰδικευθεὶς εἰς τὴν μικρογραφίαν ἐξεπόνησε τῷ 1392 τὰ παιγνιόχαρτα, δι' ὧν διεσκέδαζε Κάρολος ὁ ΣΓ'. Ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου ἐθεωρήθη ἐπὶ μακρὸν ὡς ὁ εἰσηγητὴς τοῦ παιγνιδίου τούτου. Ἐκ τῶν ἔργων του σῴζονται εἰς τὸ τμῆμα χαλκογραφιῶν τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων μόνον 17 παιγνιόχαρτα ἐξαιρέτως διακεκοσμημένα. Ι. Μ. Π.

Γκρίγι (Grille), ***Φραγκῖσκος***. Γάλλος φιλόλογος (1782—1855). Συνέγραψε θεατρικὰ ἔργα ἔμμετρα καὶ πεζά: «Εἰσαγωγικὰ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ἀπομνημονεύματα», «Ἡ πολιορκία τοῦ Ἀνζὲρ» κ.ἄ. Κ. Ν.

Γκριγιάλβα (Grijalva). Ἱσπανὸς θαλασσοπόρος, γεννηθεὶς περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΕ' αἰῶνος καὶ ἀποθανὼν τῷ 1527. Τῷ 1518 ἐξηρεύνησε τὴν νῆσον Ἀκουζαμίλ, διῆλθε μετὰ τοῦ στολίσκου του τὸ στόμιον τοῦ ποταμοῦ, ὅστις ἐξ αὐτοῦ ἀπεκλήθη Rio de Grijalva καὶ κατέλαβεν ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως Καρόλου Κουίντου τὴν ὅλην περιοχήν, ἥτις ὠνομάσθη Νέα Ἱσπανία. Ἀκολούθως ὁ Γκριγιάλβα ἀνεκάλυψε τέσσαρας νέα νήσους, προεχώρησε δὲ καὶ πρὸς βορρᾶν καὶ ἐξηρεύνησε τὸ ὄρος τῶν Τεστλὰ καὶ τῶν Τουσπάν, ὅπου προσεβλήθη ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν καὶ ἠναγκάσθη, ἐλλείψει προμηθειῶν, νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Κούβαν (1518). Μετ' ὀλίγα ἔτη ἐσφάγη ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν. Κ. Ν.

Γκριγιὲρ (Grillières), ***Ἰωσήφ***. Γάλλος ἀξιωματικὸς καὶ εξερευνητὴς (1868—1905). Λοχαγὸς ἐν Τογκίνῳ ἐπεχείρησεν ἀπὸ τοῦ 1899 ἐρευνήσεις ἀνὰ τὴν Ἀσίαν ἀνευρὼν καλυτέρας καὶ ἀσφαλεστέρας ὁδοὺς συγκοινωνιῶν μεταξὺ Γαλλικῆς Ἰνδοκίνας καὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Κυανοῦ ποταμοῦ.

Γκρὶγκ (Grieg), ***Ἐδουάρδος*** Διάσημος Νορβηγὸς συνθέτης, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν εἰς Μπέργκεν (1843—1907). Τὰ πρῶτα μαθήματα μουσικῆς ἔλαβε παρὰ τῆς μητρός του, διακεκριμένης πιανιστρίας καὶ μουσικοῦ, εἶτα δὲ ἐξηκολούθησε τὰς σπουδάς του εἰς τὸ ᾠδεῖον τῆς Λειψίας μὲ τοὺς Μόσελες, Χάουπτμαν, Ρίχτερ καὶ Ράϊνεκε. Τῷ 1863 μετέβη εἰς Κοπεγχάγην, ὅπου ἐγνώρισε τὸν Δανὸν συνθέτην Γκάντε, ὁ ὁποῖος ἐπέδρασε μεγάλως ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τοῦ ταλάντου τοῦ Γκρίγκ. Μεγίστην ἐπίσης σημασίαν εἶχε δι' αὐτὸν ἡ γνωριμία του μὲ τὸν Νόρντρακ, Νορβηγὸν μουσικὸν μὲ ἐξαιρετικὴν ἰδιοφυΐαν. Ὁ Γκρὶγκ περιγράφει ὡς ἑξῆς τὰς ἐντυπώσεις του, ἃς τοῦ ἀφῆκεν ἡ τελευταία αὕτη γνωριμία: «Μοῦ ἐφάνη ὡς νὰ ἔπεσεν ἕνας πέπλος ἀπὸ τὰ μάτια μου Αὐτὸς μοῦ ἀπεκάλυψε τὰ σκανδιναυικὰ λαϊκὰ τραγούδια καὶ τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτόν μου. Ὡρκίσθημεν νὰ ἀντιδράσωμεν κατὰ τοῦ χαλαροῦ καὶ αἰσθηματικοῦ μεντελσωνισμοῦ καὶ ἀνοίξαμεν μὲ ἐνθουσιασμὸν νέους δρόμους, ὅπου ἐθέσαμεν τὰς βάσεις τῆς νέας νορβηγικῆς σχολῆς». Τῷ 1871 ὁ Γκρὶγκ ἵδρυσεν εἰς τὴν Χριστιανίαν (νῦν *Ὄσλο*) μίαν μουσικὴν ἑταιρείαν τὴν ὁποίαν διηύθυνε μέχρι τοῦ 1880. Ἐπεσκέφθη τὴν Ἰταλίαν, ὅπου ἐγνώρισε τὸν Λίστ· ἐταξίδευσεν ἐπανειλημμένως εἰς τὴν Γερμανίαν, ὅπου ἐξετέλεσε πολλὰς συνθέσεις του· ἐτιμήθη μὲ τὸν τίτλον μέλους τῆς Ἀκαδημίας τῶν Παρισίων καὶ τοῦ Βερολίνου καὶ ἐπιτίμου διδάκτορος τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ὀξφόρδης. Ἡ σύζυγός του, ἥτις ἦτο διακεκριμένη ἀοιδός, ἀπέδιδε μὲ ἐντελῶς ἰδιαιτέραν τέχνην τὰ τραγούδια του. Ὁ Γκρὶγκ ἔχει ἐντελῶς ἰδίαν ἀτομικότητα, μολονότι τὰ ἔργα του ἔχουν ἰσχυρὸν τοπικὸν χρῶμα. Ἔχει μεγάλην εὐγένειαν ἐμπνεύσεως, ἀπόλυτον ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς τεχνικῆς καὶ σπάνιον αἴσθημα τοῦ ρυθμοῦ. Δημιουργεῖ μίαν ἀτμοσφαῖραν ποιητικήν, χωρὶς νὰ πίπτῃ εἰς τετριμμένην αισθηματολογίαν. Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι τρεῖς σονάτες διὰ βιολί, ἓν κοντσέρτο διὰ βιολὶ καὶ ἓν διὰ πιάνο εἰς μι ἔλασσον, ἓν κουαρτέτο δι' ἔγχορδα, μουσικὴ σκηνῆς διὰ τὸν Πὲρ Γκὸντ τοῦ Ἴψεν, διάφορα φωνητικὰ ἔργα διὰ χορῳδίας ἀνδρικὰς καὶ γυναικείας, καθὼς καὶ μικρὰ λυρικὰ τραγούδια, μία σονάτα διὰ βιολοντσέλλο καὶ πολλὰ κομμάτια διὰ πιάνο, νορβηγικοὶ χοροί, λυρικὰ κομμάτια, μπαλάντα κλπ. Α. Σ. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ

Γκριγκολέττι (Grigoletti), ***Μιχαὴλ - Ἄγγελος***. Ἰταλὸς ζωγράφος γεννηθεὶς ἐν Πορντενόνε τῷ 1801. Ἐμαθήτευσεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Καλῶν τεχνῶν τῆς Βενετίας. Τῷ 1828 ἀνέλαβε τὴν διακόσμησιν τοῦ νέου ἐν Τεργέστῃ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου. Εἶτα ἐπεσκέφθη τὴν Φλωρεντίαν καὶ τὴν Ρώμην, ἐπιστρέψας δ' εἰς τὴν Βενετίαν ἐγένετο τῷ 1839 καθηγητὴς τῆς Ἀκαδημίας, εἰς ἣν ἐμαθήτευσε. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Τελευταία συνάντησις τῶν δύο Φόσκαρι», «Τὸ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Σεργίου», «Φραντέσκα ντὰ Ρίμινι», «Ὁ ἄσωτος υἱός», «Ὁ Χριστὸς εἰς τὸν Γολγοθᾶν» κτλ. Ι. Μ. Π.

γκρὶ-γκρί. Τεμάχιον χάρτου, ἐφ' οὗ γράφουσι φράσεις τοῦ Κορανίου καὶ τὸ ὁποῖον χρησιμεύει ὡς φυλακτὸν παρὰ τοῖς Νέγροις. —Β.

Γκρίες (Gries) *[Γεωγρ.]* Πόλις τῆς Ἰταλίας παρὰ τὸ Τυρόλον, ἔχουσα 2 800 κατοίκους. Εὑρίσκεται παρὰ τοὺς πρόποδας ὑψηλοτέρου ὄρους, ἔχει ἐξαίρετον κλῖμα καὶ εἶναι χειμερινὴ διαμονὴ τῶν πασχόντων παθήσεις τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων. Π. Ν. Π.

γκρίζα (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Χαλκίδι τοῦ φυτοῦ *νάρκισσος ὁ κυπελλοφόρος* (Narcissus tazetta).

Γκριζὰρ (Grisar), ***Ἀλβέρτος***. Βέλγος μουσικοσυνθέτης (1808—1869). Ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον ἐν Βρυξέλλαις μὲ τὸ κωμειδύλλιον «Ὁ ἀδύνατος γάμος» (1833), τοῦ ὁποίου ἡ ἐπιτυχία ἐξησφάλισεν εἰς αὐτὸν ὑποτροφίαν διὰ τὴν ἐν Παρισίοις μουσικὴν κατάρτισίν του. Ἔδωκεν εἰς τὴν σκηνὴν διαδοχικῶς τὰ ἔργα: «Σάρα» (1836), «Τὸ χιλιοστὸν ἔτος» (1837), «Τὸ θαυματουργὸν ὕδωρ» (1838). Τὰ ἔργα του, ἐλαφρᾶς ἐμπνεύσεως, κατέκτησαν ἔδαφος. Ἔγραψε καὶ μυθιστορήματα, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ «Τρελλή» κατέστη λαϊκὸν ἀνάγνωσμα εἰς Βέλγιον καὶ Γαλλίαν. Π. Ν. Π.

Γκριζδὲλ *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Μαγνήσιον.

Γκριζέλντα (Griselda) ἢ ***Γκριζελίντις***. Ἡρωῒς μεσαιωνικῆς παραδόσεως. Ἡ δρᾶσίς της ἀνάγεται εἰς τὸν ΙΑ' αἰῶνα. Ἦτο πτωχὴ ποιμενίς, τὴν ὁποίαν ὁ μαρκήσιος Σαλοὺς ἐρωτευθεὶς νυμφεύεται καὶ τὴν ὁποίαν πρὸς δοκιμασίαν ὑποβάλλει εἰς στερήσεις, θλίψεις καὶ ταπεινώσεις, ἀπομακρύνας αὐτὴν ἀπὸ τὸν υἱόν της καὶ ἀναγκάσας νὰ ὑπηρετῇ τὴν ἐρωμένην του· ἀλλ' ἡ Γκριζέλντα μὲ τὴν βοήθειαν τῆς ἁγίας Ἁγνῆς θριαμβεύει ὅλων τῶν δοκιμασιῶν. Ἡ λογοτεχνία καὶ ἡ τέχνη ἔλαβον πλειστάκις ὡς θέμα τὴν ὑπόθεσιν αὐτήν. Ὁ Βοκκάκιος εἰς τὸ διήγημα, ὁ Πετράρχης εἰς τὴν ποίησιν, ὁ Περρὼ εἰς τὰ παραμύθιά του καὶ ὁ Ἀντὰμ (1848) εἰς τὸ θέατρον καὶ τὴν μουσικήν. Ὁ Ἀρμὰν Συλβέστρ μετὰ τοῦ Μορὰν ἀνεβίβασαν εἰς τὴν «Γαλλικὴν Κωμῳδίαν» ἔμμετρον ἔργον ὡς «Μυστήριον Γκριζελίντις» (1891) πλῆρες ἁπλότητος, χάριτος καὶ τέχνης. Ν. Π.—Λ.

Γκρίζεμπαχ (Grisembach) ***Αὔγουστος***. Γερμανὸς βοτανολόγος (1814—1879). Διετέλεσεν ἀπὸ τοῦ 1841 καθηγητὴς ἐν Γοτίγγῃ. Ἐξέδωκε τὴν πρώτην περιληπτικὴν περιγραφὴν τῆς γεωγραφίας τῶν φυτῶν: «Ἡ βλάστησις ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ κλίματος» (1872, εἰς δύο τόμ. β' ἔκδ. 1884). Εἰργάσθη ἐπὶ τῆς χλωρίδος τῶν δυτικῶν Ἰνδιῶν, τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς κλπ. —Β.

— **Γκρίζεμπαχ** (Grisebach), ***Ἐδουάρδος***. Γερμανὸς λογοτέχνης γεννηθεὶς τῷ 1845. Διετέλεσε διαδοχικῶς πρόξενος εἰς Βουκουρέστιον (1880), Πετρούπολιν, Μιλᾶνον (1886). Ἐκ τῶν ἔργων του: «Κὶν - Κοὺ - Κὶν - Κουάν» (1880), συλλογὴ κινεζικῶν διηγημάτων, «Ἡ Γερμανικὴ φιλολογία τοῦ 1770» (1876) κ. ἄ. Π. Ν. Π.

Γκρίζι (Grisi), ***Γκουιντίτα***. Ἰταλὶς καλλιτέχνις τοῦ ᾄσματος (1805—1840).

— **Γκρίζι** (Grisi), ***Ἰουλία***. Ἰταλὶς καλλιτέχνις τοῦ ᾄσματος (1811—1869). Κατώρθωσεν ἐπί τινα χρόνον νὰ κρατήσῃ ἐν Παρισίοις καὶ Λονδίνῳ τοὺς ρόλους τῆς πρώτης δραματικῆς ὀξυφώνου. Μετ' ἀνεπιτυχῆ περιοδείαν εἰς Ἀμερικήν, ἐπανακάμψασα εἰς Εὐρώπην ἀπεσύρθη τῆς σκηνῆς.

— **Γκρίζι** (Grisi), ***Καρλόττα***. Ἰταλὶς χορεύτρια, γεννηθεῖσα τῷ 1821, ἐξαδέλφη τῶν δύο προηγουμένων. Διὰ τῶν χορῶν της ἐκίνησε τὸν θαυμασμὸν τῶν συγχρόνων της. Μ. ΒΑΛΣΑΣ

Γκριζιὲ (Grisier), ***Αὐγουστῖνος***. Γάλλος ὁπλομάχος, (1791—1865). Συνέγραψε: «Τὰ ὅπλα καὶ ἡ μονομαχία» (1847), ἔργον δι' οὗ καταπολεμεῖ τὴν ἰδέαν τῆς μονομαχίας. Ὁ Δουμᾶς πατὴρ ἐν τῷ ἔργῳ του «Ὁ διδάσκαλος τῆς ὁπλομαχητικῆς» τὸν Γκριζιὲ εἶχεν ὑπ' ὄψει του.

γκριζόλα (ἡ) ἢ *γριζόλα* *[Ναυτ.]*. Ἡ κατὰ τὴν κοινὴν τῶν ναυτικῶν μας γλῶσσαν ὀνομασία τῆς *πυξιδοθήκης* (βλ. λ. πυξίς).

Γκριζὸν (Grisons) *[Γεωγρ.]* Καντόνιον της Ἑλβετίας (βλ. **Γρισσονία**).

γκρίζος, —α, —ο· τεφρός, σταχτίς, σταχτὶ καὶ μαῦρο ἢ σταχτὶ καὶ ἄσπρο, ἰταλ. grigio, γαλ. gris.

Γκρίκα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Παραμυθίας τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 288. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ ὁ συνοικισμὸς *Κάϊτσα* (κάτ. 49). Εἶναι ἓν τῶν εὐφορωτάτων χωρίων τῆς Ἠπείρου. Κεῖται ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Κωκυτοῦ παρὰ τὴν λίμνην Χότκο-α καὶ ἀπέχει δίωρον τῆς Παραμυθίας. Χ. Ι. Σ.

Γκρικαλὰντ (Griqualand) ἢ ***Γῆ τῶν Γκρικὰ*** *[Γεωγρ.]*. Δύο διακεκριμέναι ἀπ' ἀλλήλων χῶραι τῆς Ἀφρικῆς, ἡ Ἀνατολικὴ καὶ ἡ Δυτικὴ Γκρικαλάντ, λαβοῦσαι τὸ ὄνομα ἀπὸ τὰς κατοικούσας φυλὰς τῶν Γκρικὰς (βλ. λ.) Κατὰ τὴν ἐξ Ὀράγγου μετανάστευσίν των, οἱ Γκρικὰ ἐχωρίσθησαν εἰς δύο τμήματα, ὧν τὸ μὲν πρῶτον κατῴκησεν ἀμέσως τὴν Δυτικὴν Γκρικαλάντ, τὸ δὲ ἕτερον περὶ τὸ 1852, μετὰ διαφόρους μεταναστεύσεις, τὴν Ἀνατολικὴν Γκρικαλάντ. Ἡ *Δυτικὴ* Γκρικαλὰντ ὁρίζεται πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Ὀράγγου, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ ἐλευθέρου κράτους τῆς Ὀράγγης καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς χώρας τῶν Μπετσουανά. Τῷ 1871 παρεχωρήθη εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὑπὸ τοῦ Οὐάτερμπόερ, ἀρχηγοῦ τῶν δυτικῶν Γκρικά, καὶ τῷ 1876, κατὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς Δημοκρατίας τοῦ Τράνσβαλ, ἀπετέλεσε τμῆμα αὐτῆς. Ἔχει ἔκτασιν 39,359 τετρ. χλμ. καὶ 100,000 κατοίκους. Ἐν αὐτῇ ἀνεκαλύφθησαν στρώματα ἀδάμαντος, ὧν σπουδαιότατα τὰ ἐν Κίμπερλεϋ, ἕδρα τῶν ἀγγλικῶν ἀρχῶν. Ἡ *Ἀνατολικὴ* Γκρικαλὰντ κεῖται εἰς τὴν καθαυτὸ χώραν τῶν Κάφρων, παρὰ τὰς ἀνατολικὰς ὑπωρείας τῆς ὀροσειρᾶς Ντράκενμπεργκ, ἀνατολικῶς τῶν Μπασσοῦτο καὶ δυτικῶς τῆς Νατάλης. Παρεχωρήθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων εἰς τοὺς Γκρικὰ τῷ 1862, καὶ τῷ 1872 προσηρτήθη εἰς τὰς ἀγγλικὰς ἐν Ἀφρικῇ κτήσεις. Ἔχει ἔκτασιν 19,668 τετρ. χλμ. καὶ 160.000 κατοίκους, ἐξ ὧν οἱ πλεῖστοι Νέγροι ἐκ τῶν Μπαντού. Π. Ν. Π.

Γκρικὰς (Griquas). Λαὸς τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς, ἀποτελεσθεὶς ἐξ ἐπιμιξιῶν τῶν ὁλλανδικῆς καταγωγῆς Μπόερς μετὰ τῶν ἰθαγενῶν Βοσχιμάνων καὶ Κοράνας. Οἱ λαοὶ οὗτοι κατοικοῦν τὰ διαμερίσματα τῆς δυτικῆς καὶ τῆς ἀνατολικῆς Γκρικαλάνδης. Ν. Π.—Λ.

Γκριλλπάρτσερ (Grillpartzer), ***Φραγκῖσκος***. Περιώνυμος Αὐστριακὸς ποιητὴς καὶ θεατρικὸς συγγραφεὺς (1791—1872). Ὁ πατήρ του ὑπῆρξεν ἠθικὸς καὶ ἔντιμος ἀνήρ, ἀλλ' ὑπερμέτρως αὐστηρὸς καὶ ἐνίοτε σκληρὸς πρὸς τὰ τέκνα του· ἡ μήτηρ του, θρησκόληπτος, ηὐτοκτόνησε, καὶ εἷς τῶν νεωτέρων ἀδελφῶν του ἐπνίγη, ριφθεὶς εἰς ποταμόν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του ἠναγκάσθη, ἐλλείψει ὑλικῶν μέσων, νὰ διακόψῃ τὰς σπουδάς του καὶ νὰ λάβῃ θέσιν γραφέως ἐν τῷ τελωνείῳ τῆς Βιέννης. Κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς του ἀφιερώθη εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς ἑλληνικῆς, τῆς ἀγγλικῆς καὶ τῆς ἱσπανικῆς, εἰς ἡλικίαν δὲ δέκα ὀκτὼ ἐτῶν ἔγραψε τὸ πρῶτον αὐτοῦ δρᾶμα «Ἡ Μπλάνκα τῆς Καστιλίας». Μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῶν θεατρικῶν ἔργων του «Σαπφὼ» καὶ «Τὸ στοιχειὸ τοῦ πύργου», ἅτινα ἐπεκροτήθησαν ἐνθουσιωδῶς, μετέβη εἰς Γερμανίαν. Τῷ 1826 ἔτυχεν ἐν Βαϊμάρῃ παρὰ τοῦ Γκαῖτε θερμοτάτης ὑποδοχῆς. Βραδύτερον ἐταξίδευσεν εἰς τὴν Γαλλίαν, τὴν Ἰταλίαν, τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Τουρκίαν. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν Γερμανίαν συνεδέθη μετὰ τοῦ Μπαῖρνε καὶ τοῦ Χάϊνε. Τὴν προσοχὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον αὐτοῦ εἵλκυσαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὰ ἀριστουργήματα τοῦ Γκαῖτε.

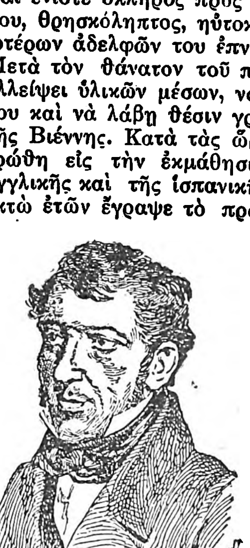

Φραγκ. Γκριλλπάρτσερ.

Οἱ ρωμαντικοὶ οὐδεμίαν ἐξήσκησαν ἐπίδρασιν ἐπ' αὐτοῦ, ἡ δὲ γαλλικὴ λογοτεχνία καὶ ἐν γένει ὁ γαλλικὸς πολιτισμὸς δὲν τῷ ἦτο ὀλιγώτερον ἀντιπαθής. Ὁ ἔρως του πρὸς τὴν μουσικὴν ἐγένετο ἀφορμή, ὥστε νὰ συνδεθῇ στενῶς μετὰ τοῦ Μπετόβεν, διὰ τὸν ὁποῖον ἔγραψε καὶ λιμπρέττο μὴ χρησιμοποιηθέν.

Ὁ Γκριλλπάρτσερ ἤρξατο τῆς δραματικῆς σταδιοδρομίας του εἰς εὐτυχῆ καὶ εὐοίωνον ἐποχήν. Ἡ Βιέννη ἦτο θεατρικὸν κέντρον πρώτης γραμ-

Digitized by Google

μῆς. Ἀλλ' ἐν τῇ αὐστριακῇ πρωτευούσῃ ὑπῆρχε ζωηρὸν τὸ συναίσθημα, ὅτι ἡ αὐστριακὴ λογοτεχνία ἀπεῖχε πολὺ τοῦ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ ὕψος τῆς γερμανικῆς, ὁ ἐνθουσιασμὸς δὲ μεθ' οὗ ἐγένοντο ἀποδεκτὰ ἀκόμη καὶ μέτρια ἔργα ἐδείκνυεν, ὅτι νέος τις δραματικὸς περιωπῆς θὰ εὕρισκεν ἐν Βιέννῃ ἔνθυμον ὑποστήριξιν. Τὸ θέατρον τῆς αὐλῆς εὑρίσκετο εἰς καλὰς χεῖρας. Διευθυντὴς αὐτοῦ ἦτο ὁ Ἰωσὴφ Σραϋφόγκελ (1768—1832), ὅστις παρέσχεν εἰς τὸν Γκριλλπάρτσερ πολύτιμον συμβολὴν καὶ ἐνθάρρυνσιν.

Ἐκ τῶν νεανικῶν ἔργων αὐτοῦ ἐκτὸς τῆς «Μπλάνκας τῆς Καστιλίας» μνημονευτέαι καὶ δύο κωμῳδίαι: «Ἡ πένα» καὶ «Τίς πταίει;». Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1817 ἀνεβιβάσθη ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ ἐν Βιέννῃ δημοτικοῦ θεάτρου «Τὸ στοιχειὸ τοῦ πύργου» μετὰ καταπληκτικῆς ἐπιτυχίας. Τὸ ἔργον τοῦτο, ὅπερ ἐγράφη ἐντὸς τριῶν ἑβδομάδων «ὑπὸ τὸ κράτος εἴδους μέθης», ὡς λέγει ὁ συγγραφεύς, κατέστησε τὸν Γκριλλπάτσερ ἐν Αὐστρίᾳ περιώνυμον, ἀλλὰ συγχρόνως ἐγένετο ἀφορμή, ὥστε νὰ θεωρηθῇ ὡς «τραγικὸς τοῦ πεπρωμένου», ὅμοιος πρὸς τὸν Μύλλνερ καὶ τὸν Χόουβαλντ, ὁ χαρακτηρισμὸς δὲ οὗτος ἐμείωσεν ἐπὶ μακρὸν χρόνον τὴν φήμην αὐτοῦ. Τὸ ἔργον ἐγράφη ἐπὶ τῇ βάσει γαλλικῆς τινος ἱστορίας λῃστῶν καί τινος γερμανικῆς μυθιστορίας, εἶναι δὲ ἀναμφίβολον, ὅτι ὁ Γκριλλπάτσερ διετέλει κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Μύλλνερ, ὅστις ἐξηκολούθει νὰ εἶναι ἀκόμη ἐν Αὐστρίᾳ δημοφιλής. Ἀπὸ τοῦ Μύλλνερ παρέλαβε τοὺς βαρέως γωροῦντας τροχαίους καὶ παρ' αὐτοῦ ἐνεπνεύσθη τὴν ἰδέαν τῆς σκληρᾶς εἱμαρμένης, τιμωρούσης ἀνοικτιρμόνως τοὺς ἀπογόνους διὰ τὰς ἁμαρτίας καὶ τὰ ὀλισθήματα τῶν προγόνων των. Τὸ «Στοιχειὸ τοῦ πύργου» εἶναι τὸ μετριώτερον ἔργον τοῦ Γκριλλπάτσερ, ἀλλὰ καὶ λίαν σημαντικὸν διὰ τὴν ἐξέλιξίν του ὡς δραματικοῦ, καθὼς ἀκριβῶς ὑπῆρξαν πάντα τὰ πρῶτα δράματα μεγάλων θεατρικῶν συγγραφέων, μηδ' αὐτοῦ τοῦ «Τίτου Ἀνδρονίκου» τοῦ Σαίξπηρ ἐξαιρουμένου.

Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1817 ἔγραψε τὴν «Σαπφώ», ἐν διαστήματι καὶ ταύτην τριῶν ἑβδομάδων. Ἡ «Σαπφώ» εἶναι ἡ τραγῳδία τῆς μεγαλοφυοῦς γυναικὸς μὲ καρδίαν μεστὴν ἔρωτος· τῆς μεγαλοφυοῦς γυναικός, ἥτις θέλει πρὸ παντὸς νὰ εἶναι γυνὴ καὶ ναυαγεῖ ἐν τῷ πόθῳ τούτῳ· τῆς γυναικός, ἥτις τὰ πάντα θυσιάζει εἰς τὸν ἔρωτά της καὶ συνοψίζει τὴν κοσμοθεωρίαν της εἰς ἕνα καὶ μόνον στίχον: «Τὸ ζῆν εἶναι ὁ ἀνώτερος σκοπὸς τῆς ὑπάρξεως». Καὶ ἡ μεταξὺ τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1818 καὶ τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1820 συντεχθεῖσα τριλογία: «Τὸ χρυσόμαλλον δέρας», «Ὁ ξένος», «Οἱ Ἀργοναῦται καὶ ἡ Μήδεια» σημειοῖ πρόοδον ἐν τῇ δραματικῇ τέχνῃ τοῦ Γκριλλπάρτσερ σημαντικήν. Τὸ θέμα τῆς Μηδείας εὗρε τὸ πρῶτον παρ' αὐτῷ τὴν ὑψίστην τραγικὴν διαμόρφωσίν του. Ἡ «Μήδεια» τοῦ Αὐστριακοῦ τραγικοῦ εἶναι ἓν τῶν ὑπερονωτέρων τῆς παγκοσμίου λογοτεχνίας ἀριστουργημάτων· ἰδίᾳ αἱ πρὸς τὸν Ἰάσονα λέξεις τοῦ χορισμοῦ εἶναι ἀπαράμιλλοι. Ἠχοῦσιν ἐν αὐταῖς οἱ φθόγγοι τῆς ἀπαρνήσεως τῆς ζωῆς, οἵτινες ἀποκαλύπτουν τὴν θυμικὴν κατάστασιν τοῦ Γκριλλπάρτσερ: «Τί εἶναι ἡ εὐτυχία; Σκιά! Ἡ δόξα; Ὄνειρον!». Ἀπὸ τοῦ θρύλου πρὸς τὴν ἱστορίαν—τὴν ἱστορίαν τῆς πατρίδος του—ἐστράφη ὁ ποιητὴς διὰ τῆς συνθέσεώς του «Ἡ εὐτυχία καὶ τὸ τέρμα τοῦ βασιλέως Ὀττοκάρ» (1823). Παρορμηθεὶς ὑπὸ τῶν ἔργων τοῦ Τυρολοῦ συγγραφέως Ἰωσὴφ φὸν Χορμάϋρ καὶ διαπνεόμενος ὑπὸ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸ μεγαλεῖον τοῦ οἴκου τῶν Ἀψβούργων, συνέταξε τὸ πατριωτικὸν τοῦτο ἔργον, ὅπερ εἶναι ἐφάμιλλον πρὸς τὸν «Γουλιέλμον Τέλλον» καὶ τὸν «Βαλλενστάϊν» τοῦ Σίλλερ καὶ τὸν «Πρίγκιπα φὸν Χόμπουργ» τοῦ Κλάϊστ. Ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς πατρίδος του παρέλαβε καὶ τὸ θέμα τοῦ δράματος «Ὑπηρέτης πιστὸς εἰς τὸν αὐθέντην του», ὅπερ παρεστάθη διὰ πρώτην φορὰν τῷ 1828 ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ αὐτοκράτορος Φραγκίσκου. Εἶναι ἡ τραγῳδία τῶν πιστῶν εἰς τὸ καθῆκόν των ἀνδρῶν, ἤτοι θέμα, ὅπερ οὐδεὶς τῶν μεγάλων τραγικῶν ἐπραγματεύθη πρὸ τοῦ Γκριλλπάρτσερ. Ὁ πιστὸς ὑπηρέτης εἶναι ὁ Μπάγκυμπαν, ὑπασπιστὴς τοῦ Οὔγγρου βασιλέως, ἡ σύζυγος τοῦ ὁποίου, ὡραία καὶ νεαρὰ γυνή, διὰ ν' ἀποφύγῃ τὴν καταδίωξιν τοῦ ἐκφύλου ἀδελφοῦ τῆς βασιλίσσης, ἐξαναγκάζεται, ὅπως σώσῃ τὴν τιμήν της, νὰ εὕρῃ σωτηρίαν εἰς τὸν θάνατον.

Ὁ Μπάγκυμπαν, παρὰ τὴν φρικαλέαν ὀδύνην του, μένει πιστὸς εἰς τὸν κύριόν του. Καίτοι τινες κατηγόρησαν τὸ ἔργον τοῦτο, ὅπερ ἐκάλεσαν «τραγῳδίαν δουλοπρεπείας», ἀλλ' εἰς αὐτὴν παρετηρήθη, ὅτι ὁ «Ὀθέλλος» τοῦ Σαίξπηρ δὲν δύναται νὰ ὀνομασθῇ περιφρονητικῶς «τραγῳδία συζυγοκτόνου», οὐδὲ ὁ «Βαλλενστάϊν» τοῦ Σίλλερ «τραγῳδία ἐσχάτης προδοσίας».

Ἄλλο ἔργον περιωπῆς τοῦ Γκριλλπάρτσερ εἶναι «Τὰ κύματα τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ ἔρωτος», τραγῳδία συνταχθεῖσα κατὰ τὴν μυθιστορίαν «Ἡρὼ καὶ Λέανδρος» τοῦ Μουσαίου. Ἡ Ἡρὼ εἶναι ἱέρεια τῶν θεῶν, ὡς ἡ Ἰφιγένεια, ἀλλὰ τὰ στήθη αὐτῆς διακαίονται ὑπὸ σφοδροῦ ἐρωτικοῦ πάθους. Ἐξ ὅλων τῶν θεατρικῶν ἔργων τοῦ Γκριλλπάρτσερ «Τὰ κύματα τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ ἔρωτος» εἶναι τὸ ἁπλούστερον καὶ τὸ ἐντυπωσιακώτερον. Ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ χαρακτῆρος τῆς Ἡρωΐδος δεικνύει ὁ συγγραφεὺς τὴν αὐτὴν ἀριστοτεχνικότητα, ἥτις τὸν διακρίνει εἰς τὴν ἀπεικόνισιν τῆς Σαπφοῦς καὶ τῆς Μηδείας. Ἐκ τῆς ἱσπανικῆς λογοτεχνίας ἠρύσθη τὸ θέμα τοῦ δράματος «Ἡ ζωὴ εἶναι ὄνειρο», ἡ βασικὴ ἰδέα τοῦ ὁποίου εἶναι ἐκ διαμέτρου ἀντίθετος πρὸς τὴν ἰδέαν τοῦ ὁμωνύμου ἔργου τοῦ Καλντερόν. Ἄλλο ἔργον σημαντικὸν τοῦ Γκριλλπάρτσερ εἶναι ἡ κωμῳδία ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀλίμονον εἰς τὸν ψεύτην!»

Καίτοι πλείστας ὑπέστη κατὰ τὴν νεότητά του ἀπογοητεύσεις καὶ πικρίας, ὑποσκελιζόμενος ὡς ὑπάλληλος καὶ μὴ ἐκτιμώμενος κατ' ἀξίαν ὡς λογοτέχνης, καὶ ἔζησεν ἐστερημένος οἰκογενειακῆς περιθάλψεως, ὡς μὴ θελήσας νὰ ἔλθῃ εἰς γάμον, ἐν τούτοις ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν ὀγδοήκοντα ἐτῶν, ἐκπνεύσας ἄνευ ἀγωνίας ἐπὶ ἀνακλιντρου, καθὼς ἀκριβῶς καὶ ὁ Γκαῖτε τεσσαράκοντα ἔτη πρὸ αὐτοῦ. Κατὰ τὸν ἑορτασμὸν τῆς ὀγδοηκονταετηρίδος του ἐτιμήθη μεγάλως ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ ἐν Βιέννῃ καὶ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Φραγκίσκου Ἰωσήφ. Ἰδιαίτερον θαυμασμὸν καὶ συμπάθειαν ἔτρεφε πρὸς τὸν ποιητὴν ἡ αὐτοκράτειρα τῆς Γερμανίας Αὐγούστα, ἥτις συνεχάρη τὸν Γκριλλπάρτσερ «ὡς φίλη τῆς γερμανικῆς ποιήσεως καὶ τέκνον τῆς Βαϊμάρης». Κατὰ τὸν ἑορτασμὸν τῆς ἑκατονταετηρίδος του (1891), ἀνεβιβάσθησαν τὰ δράματά του εἰς πεντήκοντα πέντε γερμανικὰ θέατρα. Τὰ χειρόγραφά του διαφυλάσσονται ἐν τῇ δημοτικῇ βιβλιοθήκῃ τῆς αὐστριακῆς πρωτευούσης ὡς ἱερὰ λείψανα, ὑπέροχον δὲ μνημεῖον τοῦ ποιητοῦ κοσμεῖ τὸν δημόσιον κῆπον τῆς Βιέννης.

Αἱ ἐρωτικαὶ περιπέτειαι τοῦ Γκριλλπάρτσερ ὁμοιάζουν πολὺ πρὸς τὰς τοῦ Γκαῖτε. Ἀλλ' ἐκ τῶν γυναικῶν ἐκείνων, τῶν ὁποίων ἠράσθη ἐμμανῶς καὶ αἵτινες διεδραμάτισαν σπουδαῖον πρόσωπον εἰς τὴν ζωήν του, ἀξία ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι ἡ Κάτι Φρέλιχ (1800—1876), ὡραιοτάτη καὶ πνευματωδεστάτη γυνή, παρήγορος ἄγγελος τοῦ ποιητοῦ καὶ κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τοῦ βίου του.

Ἐκτὸς τῶν προαναφερθέντων θεατρικῶν ἔργων του ὁ Γκριλλπάρσερ ἔγραψε καὶ συλλογὰς ποιημάτων.

Εἰς τὴν ἑλληνικὴν μετεφράσθησαν ἀναβιβασθέντα ἐπὶ σκηνῆς πολλὰ ἔργα τοῦ Γκριλλπάρτσερ, ἐξεδόθη ὅμως μόνον ἡ «Σαπφώ».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *H. Laube*, «F. Grillparzers Lebensgeschichte» (1884).—*J. Volkelt*, «F. Grillparzer als Dichter des Tragischen» (1888). — *E. Reich*, «F. Grillparzers Dramen» (1894). — *Farinelli*, «Grillparzer und Lope de Vega» (1894). — *Ehrhard* «F. Grillparzer. Le théâtre en Autriche (1900).— *W. v. Wartenegg*, «Erinnerungen an F. Grillparzer» (1901). — *Sittenberger*, «Grillparzer sein Leben und Wirken» (1903). — *W. Bucher*, «Grillparzers Verhältnis zur Politik seiner Zeit» (1913).—*M.v. Ebner Eschenbach* «Meine Erinnerungen an Grillpartzer» (1916).—*Smekal*, «Grillparzer und Raimund» (1920).—*A. Fries*, «Intime Betrachtungen zu Grillparzers Stil und Versbau» (1922).

Α. ΔΑΛΕΖΙΟΣ

Γκρὶμ (Grimm), ***Γουλιέλμος-Κάρολος***. Ἔγκριτος Γερμανὸς γλωσσολόγος, ἀδελφὸς τοῦ *Ἰακώβου Γκρὶμ* (1786—1859). Καὶ οὗτος, ὡς ὁ ἐπιφανὴς ἀδελφός του, ἐσπούδασεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Μαρβούργης τὰ νομικά, ἀλλὰ ἡ φυσικὴ κλίσις του ἔφερεν αὐτὸν εἰς τὴν μελέτην τῆς γερμανικῆς φιλολογίας, διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς ὁποίας διωρίσθη καὶ καθηγητὴς ἐν Βερολίνῳ (1841). Ἰδιαιτέρως ἠσχολήθη μὲ τὴν μεσαιωνικὴν γερμανικὴν ποίησιν. Ἐκ τῶν ἔργων του διακρίνεται τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Οἱ ἡρωϊκοὶ μῦθοι τῶν Γερμανῶν» (1829). Ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του ἐξέδωκε τὰ «Γερμανικὰ παραμύθια» (1812—1822) καὶ τὸ μέγα καὶ μνημειῶδες «Λεξικὸν τῆς Γερμανικῆς γλώσσης». Αἱ διάφοροι πραγματεῖαι του—ἐγκατεσπαρμένα εἰς πολλὰ περιοδικὰ—ἐξεδόθησαν ὁμοῦ εἰς τρεῖς τόμους (Berlin 1881—1883). Γ. Π. Α.

—**Γκρὶμ** (Grimm), ***Ἑρμάννος***. Γερμανὸς κριτικὸς γεννηθεὶς τῷ 1828, πρωτότοκος υἱὸς τοῦ *Γουλιέλμου Καρόλου Γκρίμ*. Γενόμενος διδάκτωρ τοῦ Δικαίου ἐταξίδευσεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ μακρόν. Ἐπανελθὼν εἰς Γερμανίαν διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι: Τὸ δρᾶμα «Ἀρμίν» (1851), «Διηγήματα» (1856), πλεῖστοι τόμοι «Δοκιμίων», «Ὁ Βίος τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου» (1860), «Βιογραφία τοῦ Ραφαὴλ» (1872), «Γκαῖτε» (1876) κλ.

—**Γκρὶμ** (Grimm), ***Ἰάκωβος***. Διάσημος Γερμανὸς γλωσσολόγος καὶ ἰδίως γερμανιστής, γεννηθεὶς τῷ 1785 ἐν Χανάου καὶ ἀποθανὼν τῷ 1863. Ὁ Γκρίμ, πεπροικισμένος δι' ἐκτάκτων ἠθικῶν καὶ πνευματικῶν χαρισμάτων, ἐσπούδασε κατ' ἀρχὰς τὴν νομικήν, ἀλλ' ἡ ἰδιοφυΐα του τὸν ὡδήγησεν ἐνωρὶς εἰς τὴν ἱστορικὴν ἔρευναν τῶν γερμανικῶν γλωσσῶν, ὅπως ἐμφανίζονται αὗται ἔν τε τῇ γραπτῇ παραδόσει καὶ ἐν τῷ στόματι τοῦ λαοῦ. Τῷ 1830 διωρίσθη ἐν Γοτίγγῃ καθηγητὴς τῆς γερμανικῆς φιλολογίας καὶ γλώσσης, τῷ δὲ 1841 ἐκλήθη εἰς τὸ Βερολῖνον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐξελέγη καὶ μέλος τῆς Πρωσσικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν. Τὰς περὶ τῆς γερμανικῆς γλώσσης ἐρεύνας του συνεπλήρωσε διὰ τῆς μελέτης τῶν δημωδῶν ᾀσμάτων, τῶν παροιμιῶν, τῶν μύθων, τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ. Τὰ διάφορα συγγράμματά του—τά τε γλωσσικὰ καὶ τὰ λαογραφικὰ—σχεδὸν πάντα ἀνεκαίνισαν τὰς γλωσσικὰς καὶ ἐν γένει φιλολογικὰς ἐρεύνας καὶ διήνοιξαν νέους καὶ εὐρεῖς ὁρίζοντας εἰς τὴν νεωτέραν ἐπιστήμην. Διὰ τῶν εἰς τοὺς γερμανικοὺς μύθους καὶ ἐν γένει εἰς τὴν γερμανικὴν λαογραφίαν ἀναφερομένων ἔργων του: «Deutsche Mythologie» (I—II. Göttingen 1835, β' ἔκδ. ἐν Βερολίνῳ 1875—1878), «Weistümer» (I—IV. Göttingen 1840—1873) «Ueber den altdeutschen Meistergesang» (Göttingen 1811). «Deutsche Sagen» (I—II 1816), «Kinder und Hausmärchen» (1812) κλπ., τινὰ ἐκ τῶν ὁποίων παρεσκεύασε τῇ συνεργασίᾳ τοῦ ἀδελφοῦ του *Γουλιέλμου Γκρίμ*, κατέδειξε σχεδὸν πρῶτος αὐτὸς τὴν ἐπιστημονικὴν ἀξίαν καὶ σπουδαιότητα τῶν πνευματικῶν προϊόντων τοῦ λαοῦ καὶ ἀπήλλαξε τὴν νεωτέραν ἐπιστήμην ἐκ τῆς πλάνης, ὅτι μόνον ἡ ἔντεχνος καὶ γραπτὴ λογοτεχνία εἶναι ἀξία λόγου καὶ ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης, οὐχὶ δὲ καὶ αἱ ἄγραφοι, αἱ εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ φερόμεναι παραδόσεις, τὰ δημώδη ᾄσματα, αἱ παροιμίαι, αἱ εὐτράπελοι διηγήσεις, τὰ παραμύθια καὶ λοιπὰ δημιουργήματα τῆς λαϊκῆς ψυχῆς. Ἀλλ' ὁ κλάδος ἐκεῖνος τῆς ἐπιστήμης, εἰς τὸν ὁποῖον κυρίως ἀνεδείχθη ἀληθῶς δημιουργικὸς καὶ ῥηξικέλευθος ὁ Γκρὶμ εἶναι ἡ Γραμματικὴ τῆς γερμανικῆς γλωσσικῆς ὁμοφυλίας. Ἐν τούτῳ δὲν περιωρίσθη ὁ Γκρὶμ εἰς τὴν ἁπλῆν περιγραφὴν τοῦ φθογγολογικοῦ καὶ μορφολογικοῦ διακόσμου τῶν διαφόρων γερμανικῶν γλωσσῶν (γοτθικῆς, γερμανικῆς, δανικῆς, νορβηγικῆς, σουηδικῆς, ὁλλανδικῆς, φλαμανδικῆς, ἀγγλικῆς, ἰσλανδικῆς), ἐν ὡρισμένῳ τόπῳ καὶ χρονικῇ περιόδῳ, ἀλλ' ἐμφορούμενος ὑπὸ ἱστορικοῦ νοῦ καὶ ἰδιοφυΐας, ὑπὸ τῆς ἰδέας τῆς ἱστορικῆς ἐν τῇ γλώσσῃ ἀνελίξεως, ἠρεύνησε τὴν καθόλου γερμανικὴν γλῶσσαν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς γραπτῆς παραδόσεώς της μέχρις αὐτῶν τῶν χρόνων του. Ἕκαστον γλωσσικὸν στοιχεῖόν της προσεπάθησε νὰ παρακολουθήσῃ ἀπὸ τοῦ πρώτου γραπτοῦ γερμανικοῦ κειμένου μέχρι τῆς ἐπὶ τῶν χρόνων του διαμορφώσεώς του. Ἡ ἀρχὴ ἐξ ἧς ὡρμήθη εἰς τὴν ἔρευναν ταύτην εἶναι (κατὰ τὸν εὔστοχον χαρακτηρισμὸν τοῦ ἰδίου) «ἡ ἀπόδειξις τῆς ἀδιακόπου ἐν χρόνῳ καὶ τόπῳ ἀλλοιώσεως τῶν στοιχείων τῆς ἡμετέρας γλώσσης (τῆς γερμανικῆς)» (das unstillstehende, nach Zeit und Raum veränderliche Element unsrer Sprache nachzuweisen). Τοιουτοτρόπως ὁ Γκρὶμ ἀνεδείχθη ὁ ἱδρυτὴς τῆς καθόλου ἱστορικῆς γραμματικῆς καί, γενικώτερον, τῆς ἱστορικῆς γλωσσολογίας. Τὸ μέγα ἔργον του: «Deutsche Grammatik» (Γερμανικὴ Γραμματική), τὸ ὁποῖον ἔμεινε δυστυχῶς ἀτελὲς καὶ τοῦ ὁποίου ὁ Α' τόμος ἐξεδόθη τῷ 1819 (εἰς Β' ἔκδ. τῷ 1822), οἱ δὲ ὑπόλοιποι Β'—Δ' τῷ 1826—1837, εἶναι ἡ τελειοτέρα ἱστορικὴ γραμματικὴ ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε δημοσιευθεισῶν. Εἰς ταύτην ἐπηκολούθησεν ἡ «Geschichte der deutschen Sprache» («Ἱστορία τῆς γερμανικῆς γλώσσης» (I—II Leipzig 1848, εἰς β' ἔκδ. τῷ 1880) καὶ τέλος (ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του) τὸ μέγα «Γερμανικὸν Λεξικὸν» (Deutsches Wörterbuch Leipzig 1852 κ. ἑξ.), ἐν ᾧ περιελήφθη ὅλος ὁ θησαυρὸς τῆς γερμανικῆς γλώσσης ἀπὸ τοῦ Λουθήρου μέχρι τοῦ Göthe. Τοῦτο ἔμεινεν ἀτελές, τοῦ Α' τεύχους τοῦ Δ' τόμου (μέχρι τῆς λέξεως Frucht) δημοσιευθέντος τῷ 1863, ἤτοι κατὰ τὸ ἔτος τοῦ θανάτου τοῦ Γκρίμ. Ἡ ἔκδοσις τοῦ ὑπολοίπου μέρους τοῦ Λεξικοῦ ἀνετέθη εἰς τὸν R. Hildebrand καὶ K. Weigand. Ἐκτὸς τῶν ῥηθέντων μεγάλων καὶ αὐτοτελῶν ἔργων ἐδημοσίευσε καὶ πληθὺν ἐπιστημονικῶν πραγματειῶν εἰς διάφορα περιοδικὰ (Zeitschrift für deutsche Altertum, Germania, Abhandlungen der preuss. Akademie der Wissenschaften), ἐξ ὧν αἱ τελευταῖαι ἀνεδημοσιεύθησαν ὁμοῦ εἰς τὰ Kleinere Schriften αὐτοῦ (εἰς 4 τόμους. Berlin 1864—1882).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *B. Delbrück*, Einleitung in das Sprachstudium (γ' ἔκδ. Leipzig 1893 σελ. 32 κ.ἑξ.).— *Th. Benfey*, Geschichte der Sprachwissenschaft und Orientalischen Philologie in Deutschland (München 18 9 σελ. 427 κ.ἑξ.).

Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

—**Γκρὶμ** (Grimm), ***Λουδοβῖκος-Αἰμίλιος***. Γερμανὸς ζωγράφος καὶ χαράκτης (1790—1863). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς Ἀκαδημίας ζωγραφικῆς τοῦ Κάσσελ καὶ κατέλιπε θρησκευτικούς τινας πίνακας καὶ προσωπογραφίας. Ι. Μ. Π.

—**Γκρὶμ** (Grimm), ***Ροβέρτος***. Ἑλβετὸς σοσιαλιστὴς γεννηθεὶς τῷ 1881, γραμματεὺς τοῦ συνδικάτου τῶν τυπογράφων τῆς Βασιλείας κατὰ τὸ 1906, συντάκτης τῆς «Berner Tagwacht», κοινοτικὸς σύμβουλος ἀπὸ τοῦ 1909 μέχρι τοῦ 1918 καὶ νῦν πρόεδρος τοῦ Μεγάλου Συμβουλίου τῆς Βέρνης (ἀπὸ τοῦ 1910) καὶ μέλος τοῦ ἐθνικοῦ συμβουλίου (ἀπὸ τοῦ 1911). Ἀντεπροσώπευσε τὴν Ἑλβετίαν εἰς τὰ διεθνῆ συνέδρια τῆς Βιέννης καὶ τοῦ Ἀμβούργου καὶ ὑπῆρξε μέλος τοῦ Ἑνωτικοῦ Γραφείου τῶν σοσιαλιστικῶν κομμάτων τῆς Βιέννης πρὸ τῆς διεθνοῦς ἑνοποιήσεως τοῦ Ἀμβούργου κατὰ τὸ 1923. —Β.

Digitized by Google

—**Γκρὶμ** (Grimm), ***Φρειδερῖκος Μελχιόρ, βαρῶνος***—. Γαλλο-γερμανὸς λογοτέχνης, γεννηθεὶς τῷ 1723 ἐν Ρέγκενσμπουργ. Νέος ἔτι, μεταβὰς εἰς Παρισίους, συνήντησε τὸν Ρουσσώ, ὁ ὁποῖος τὸν ἐσύστησεν εἰς τὴν τότε ἐκλεκτοτέραν παρισινὴν κοινωνίαν τῶν γραμμάτων καὶ τῆς τέχνης. Τὸ ἔργον του, κριτικὸν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἶναι γεγραμμένον εἰς τὴν γαλλικήν. Ἠσχολήθη μὲ τὸν Ρουσσὼ περὶ τὴν μουσικήν, συγγράψας ἐπὶ τοῦ θέματος τὴν «Ἐπιστολὴν διὰ τὴν γαλλικὴν μουσικήν» Τὰ φιλοσοφικά του δοκίμια ἐπὶ τῆς γαλλικῆς φιλολογίας συνελέγησαν εἰς δεκαεξάτομον ἔκδοσιν, μετὰ παραρτημάτων τῷ 1812 ἐν Παρισίοις ὑπὸ τὸν τίτλον «Φιλολογική, φιλοσοφικὴ καὶ κριτικὴ ἀλληλογραφία» καὶ ἀποτελοῦσι πλήρη ἱστορίαν τῆς γαλλικῆς λογοτεχνίας ἀπὸ τῷ 1753 μέχρι τοῦ 1790, ἀξιοσημείωτα τόσον διὰ τὸ λεκτικὸν ὕφος, ὅσον καὶ διὰ τὰς κριτικὰς ἀπόψεις. Μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ἀπεσύρθη εἰς Γκόθα. Μετέβη ἐκεῖθεν εἰς Ἀμβοῦργον ὡς πληρεξούσιος, ἀντιπρόσωπος τῆς Αἰκατερίνης Β′ τῆς Ρωσίας, ἀλλ' ἀσθενήσας καὶ ἀπολέσας τὸν ἕτερον τῶν ὀφθαλμῶν, ἐπανέκαμψεν εἰς Γκόθα, ἔνθα τῷ 1807 ἀπεβίωσε.

Μ. ΒΑΛΣΑΣ

Γκριμάλντι (Grimaldi) *σπήλαια [Ἀνθρωπολογ.]*. Περίφημα ἐν τῇ προϊστορικῇ ἀνθρωπολογίᾳ σπήλαια κατὰ τὴν πρὸς τὴν Μεσόγειον ἐσχατιὰν τῶν Θαλασσίων Ἄλπεων, κατὰ τὰ σύνορα Ἰταλίας-Μονακοῦ (Ventimiglia) καὶ ὀλίγον ἔξωθεν τῆς πόλεως Menton. Εἶναι ἠνωμένα ἐπὶ τῶν καλουμένων ἐν τῇ μαντονικῇ διαλέκτῳ «Baoussé Roussé» (ἰταλιστὶ «Balzi Rossi»), Ἐρυθρῶν Βράχων, οὓς ἔβρεχον τὰ κύματα τῆς Μεσογείου, εὑρίσκονται δὲ σήμερον 27 μ. ὑπὲρ τὴν θάλασσαν. Ὀνομάζονται οὕτως ἐκ τοῦ χωρίου «Grimaldi», ὀνομασθέντος ἐκ τοῦ πρώτου ἄρχοντος τοῦ Μονακοῦ, τῆς Menton, τῆς Ventimile καὶ τῶν πέριξ Καρόλου Γκριμάλντι (1351), ὅστις ὠχύρωσε καὶ ἔδωκε τὸ ὄνομά του εἰς αὐτό. Ἡ οἰκογένεια τῶν πατρικίων Grimaldi ἔδρασε σπουδαίως ἐν τῇ χώρᾳ ἀπὸ τοῦ Ι′ μέχρι τοῦ ΙΣΤ′ αἰῶνος καὶ ἡγεμόνευσε πρώτη τοῦ πριγκιπάτου τοῦ Μονακοῦ, ἐκδιώξασα τοὺς Σαρακηνούς. Ὀνομάζονται ἐπίσης καὶ «Σπήλαια τῆς Menton», καθόσον μέχρι τοῦ 1846 ἀνῆκον εἰς τὸ πριγκιπᾶτον τοῦ Μονακοῦ.

Πρόκειται περὶ σειρᾶς μεγάλων, βαθειῶν σχισμῶν, πλησίον ἀλλήλων, τῶν ἀσβεστολιθικῶν «νουμουλιτικῶν» βράχων. Τὸ ἔδαφος αὐτῶν, μετὰ τὴν ἀνάδυσιν τοῦ βράχου ἐκ τῆς θαλάσσης, ἐκαλύφθη κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ ἀργιλλωδῶν, ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως αὐτῶν τῶν βράχων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ θαλασσίων προσχώσεων, αἵτινες μετὰ χιλιετηρίδας ἔλαβον βαθμηδὸν μέγα πάχος.

Τὰ σπήλαια Γκριμάλντι, 9 ἐν ὅλῳ, ἐνωρὶς εἵλκυσαν τὴν προσοχὴν τῆς ἐπιστήμης, ἠρευνήθησαν δὲ κατὰ περιόδους εἰς πολλὰ σημεῖα, τινῶν δὲ τὸ ἔδαφος εὕρηται συνεπείᾳ τῶν ἀνασκαφῶν κατὰ πολλὰ μέτρα χαμηλότερον τοῦ παλαιοῦ τῆς προσχώσεως ὁρίου. Ἐδόθησαν δὲ ὑπὸ τῶν ἐπιστημόνων καὶ ἴδια ὀνόματα εἰς ταῦτα. Ἀπὸ Δ. πρὸς Α. εὑρίσκομεν τὸ «Σπήλαιον τῶν παίδων», ἐκ τῶν σκελετῶν τῶν ἀνακαλυφθέντων ὑπὸ τοῦ Rivière τὸ «Ὑπήνεμον Lorenzi», πρὸς τιμὴν τοῦ παρασκευαστοῦ τοῦ μουσείου τοῦ Μονακοῦ, τὸ «Σπήλαιον τοῦ Florestan», πρὸς τιμὴν τοῦ ὁμωνύμου πρίγκιπος τοῦ Μονακοῦ, τὸ «Σπήλαιον τοῦ Cavillon», ἐξ ἑνὸς τεμαχίου ξύλου ἐμπεπαρμένου εἰς τὸν θόλον, τὸ μεγαλύτερον ὅλων σπήλαιον «Barma Grande», ἢ «Σπήλαιον τοῦ Abbo», ἐκ τοῦ ἰδιοκτήτου καὶ ἀνασκαφέως, τὸ σπήλαιον «Baousso da Tore» («βράχος τοῦ πύργου», ὅστις ὑπάρχει ἄνωθεν), τὸ «Σπήλαιον τοῦ Πρίγκιπος» πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀλβέρτου Α′, πρότερον «Pont Romain» καλούμενον, καὶ δύο ἀσήμαντοι «ρωγμαὶ» τῶν βράχων.

Εἰς τὸν κύκλον τοῦτον τῶν σπηλαίων τοῦ Μονακοῦ δυνάμεθα νὰ περιλάβωμεν καί τινα ἄλλα ἀπώτερον τῆς παραλίας κείμενα καὶ ἰδίως τὸ «Σπήλαιον de l' Observatoire», ἀνοιγόμενον ὡς βάραθρον εἰς τὸν ὑπερκείμενον τῆς πόλεως τοῦ Μονακοῦ λόφον, καὶ ἐν τῷ ἐξωτικῷ κήπῳ, εὐρυνόμενον εἰς πολλὰς στοὰς καὶ φθάνον μέχρι τῆς θαλάσσης ὑπογείως, ὡς ἐπληροφορήθημεν ἐπὶ τόπου. Εἴς τε τὸ σπήλαιον τοῦτο, καθὼς καὶ εἰς τοὺς Ἐρυθροὺς Βράχους ἐξακολουθοῦν κατὰ περιόδους αἱ ἀνασκαφαὶ σήμερον ὑπὸ Ἰταλῶν ἀνθρωπολόγων. Τὸ ἐπίπεδον τοῦ ἐδάφους αὐτῶν διαρκῶς χαμηλοῦται ὡς ἐκ τῆς συστηματικῆς ἐκκενώσεως. Διακρίνονται ὅμως, ἐκ τῆς διαφορᾶς τοῦ χρώματος καὶ δι' ἄλλων σημείων, ἐπὶ τῶν τοιχωμάτων τὰ παλαιὰ ὅρια τῆς προσχώσεως.

Πρότερον αἱ ἔρευναι ἐγένοντο ὑπὸ διαφόρων ἐπιστημόνων. Ἀπὸ τῶν μέσων ἰδίᾳ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἤρξαντο νὰ ἐξερευνῶνται ταῦτα καὶ κατὰ περιόδους ἀπεκαλύφθησαν ἐν αὐτοῖς διάφορα ἴχνη ζωῆς παλαιῶν ἀνθρώπων τῆς Μεσογείου, ἀντικείμενα προϊστορικὰ λίθινα ἢ ὀστέϊνα, ὡς καὶ σκελετοὶ τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν. Μετὰ τὰς παλαιοτέρας ἐρεύνας τοῦ Saussure (1786), τοῦ πρίγκιπος Florestan τοῦ Α′ (1845), τοῦ Grand (1854), Ghantre, Broca κλπ., ἔχομεν τὰς πρώτας συστηματικωτέρας μακρὰς ἐρεύνας τοῦ Rivière (1870). εἶτα τῶν Julien, Bonfil, πρίγκιπος Ἀλβέρτου Α′, καὶ ἰδίᾳ τοῦ Joseph Abbo ἀπὸ τοῦ 1892 ἐντὸς τοῦ σπηλαίου Barma Grande. οὗτινος τὰ εὑρήματα πληροῦσι σήμερον τὸ μικρὸν «Προϊστορικὸν μουσεῖον», τὸ ἱδρυθὲν παρὰ τὰ σπήλαια, ὑπὸ τοῦ μέγα ἐνδιαφέρον ἐπιδείξαντος ζαπλούτου Ἄγγλου Thomas Hanboury. Αἱ σημαντικώτεραι ὅμως ἔρευναι εἶναι αἱ κατ' ἐντολὴν καὶ ὑπὸ τὴν αἰγίδα αὐτοῦ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Μονακοῦ Ἀλβέρτου Α′, ἑνὸς ἀληθοῦς σοφοῦ καὶ Μαικήνα τῶν ἐπιστημῶν, ἀναληφθεῖσαι ὑπὸ τοῦ ἀββᾶ Villeneuve, βοηθουμένου ὑπὸ τοῦ Lorenzi, ἀπὸ τοῦ 1895—1902, καὶ ἐκτελεσθεῖσαι μετὰ πάσης ἐπιστημονικῆς συστηματικότητος ἐκ τῆς ἐπιφανείας πρὸς τὸ βάθος.

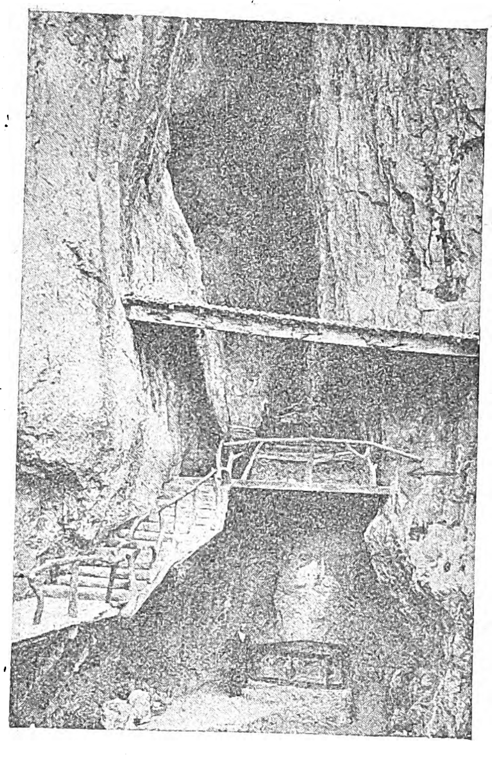

Σπήλαιον «Barma grande».
[Σκελετοὶ εἰς τὸ ὕψος ὅπου εὑρέθησαν.]

Εἰς τὸν Μαικήναν τοῦτον ὀφείλομεν τὸ «Ἀνθρωπολογικὸν Μουσεῖον» τοῦ Μονακοῦ, μικρὸν μέν, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν ὄγκον τοῦ ἄλλου μεγάλου ἔργου του, τοῦ παραπλεύρως ὑψουμένου γίγαντος, τοῦ «Ὠκεανογραφικοῦ Μουσείου», ἀλλὰ σπουδαιοτάτους θησαυροὺς ἐγκλεῖον. Εἰς τοῦτο ἐστεγάσθησαν πλὴν ἄλλων τὰ νεώτερα ταῦτα εὑρήματα. ἐκ τῆς εὐρείας ἀνασκαφῆς τῶν σπηλαίων «τῶν Παίδων», «Baousso de Tore». «Cavillon», «Πρίγκιπος» καὶ «Ὑπηνέμου Lorenzi».

Αἱ μελέται τοῦ Marcelin Boule καὶ τοῦ R. Verneau ἰδίᾳ ἐγνώρισαν εἰς ἡμᾶς τὴν στρωματογραφίαν καὶ τὴν ἡλικίαν τῶν στρωμάτων τῶν σπηλαίων αὐτῶν, λίαν ὁμοίων ἀλλήλοις ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, τῶν ἐγκλειόντων τοὺς ἀνθρωπίνους σκελετοὺς καὶ τὰ ἀντικείμενα βιομηχανίας τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων. Ἡ ὡραιοτάτη τοποθεσία τῶν σπηλαίων τούτων τῆς «Côte d' azur», ἐξηγεῖ τὴν παρουσίαν τοῦ ἀνθρώπου ἐνταῦθα ἀπὸ τῶν ἀπωτάτων χρόνων τῆς ζωῆς αὐτοῦ. Εἰς τὰ σπήλαια Γκριμάλντι εὑρέθησαν ἴχνη κατοικιῶν καὶ τάφων ἀνθρώπων διαφόρων περιόδων. ἅτινα ἡ ἐπιστήμη προσπαθεῖ νὰ συνδέσῃ πρὸς τὰ ἴχνη τὰ εὑρεθέντα εἰς ἄλλας περιοχὰς τῆς Εὐρώπης. Ἀνεκαλύφθησαν ὅμως καὶ δείγματα ἑνὸς τύπου ξένου πρὸς τοὺς γνωστοὺς παλαιοντολογικοὺς τῆς Εὐρώπης. Τὴν διάκρισιν τοῦ τύπου τούτου ὀφείλομεν εἰς τὸν μελετήσαντα τοὺς σκελετοὺς τούτους διάσημον ἀνθρωπολόγον Verneau, ὅστις ἐσχημάτισεν ἐξ αὐτῶν τὴν παλαιοντολογικὴν «φυλὴν Γκριμάλντι» Ἐξετάζοντες τὰ τῶν σπηλαίων τούτων λεπτομερέστερον, βλέπομεν ὅτι ἡ ἔρευνα ἐγένετο μετὰ ἐπιστημονικῆς μεθοδικότητος, ἀπεκάλυψε, σχεδὸν ὁμοίως εἰς τὰ πλεῖστα σπήλαια, ἓν κατώτερον στρῶμα περικλεῖον πανίσκην θερμῶν κλιμάτων (Ἐλέφας παλαιός, Ρινόκερως μέρκειος καὶ Ἱπποπόταμος) μεταβαῖνον βαθμιαίως (Σπηλαία Ἄρκτος, Σπηλαία Ὕαινα κλπ.) εἰς τὸ ἀνώτερον στρῶμα (Τάρανδος κλπ. μέχρι τῆς Ἐλάφου). Διακρίνομεν δηλαδὴ εἰς τὰ σπήλαια τῆς Menton ὅλην τὴν σειρὰν τῶν ζῴων, τὴν κατοδεικνύουσαν ὅτι τὰ στρώματα ἐσχηματίσθησαν βαθμηδὸν καθ' ὅλον τὸ «τεταρτογενές», παλαιόν, μέσον καὶ νεώτερον, συγχεόμενον μετὰ τῶν ἀρχῶν τῆς συγχρόνου γεωλογικῆς περιόδου. Ἡ ἀνακάλυψις ὑπὸ τοῦ Boule πρώτου τῶν ἰχνῶν ταράνδου ἐν τῷ σπηλαίῳ Barma Grande ἀπέδειξεν ὅτι τὸ ζῷον τοῦτο εἶχε ποτὲ ζήσει καὶ εἰς τὰ νότια τῶν Ἄλπεων, καὶ πιθανῶς εἰς ἐκτάσεις καλυφθείσας σήμερον ὑπὸ τῆς θαλάσσης, ὡς ἀποδεικνύουν αἱ ἔρευναι τοῦ πρίγκιπος Ἀλβέρτου. Ἀπέδειξαν ὅμως συγχρόνως καὶ τὴν παλαιότητα τῶν ἰχνῶν τοῦ μετ' αὐτοῦ εὑρεθέντος ἀνθρώπου. Τοιαῦτα ἴχνη εἶναι κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ταράνδου, ἑστίαι πυρὸς εἰς διάφορα σημεῖα (τέφρα, ἄνθρακες, ὀστᾶ κεκαυμένα), καὶ δὴ εἴς τι βάθος, ἀκριβῶς ὑπὸ τοὺς σκελετοὺς ἐνίοτε, ἄφθονα ὑπολείμματα βιομηχανίας λίθου (ὅπλα, ἐργαλεῖα) καὶ ὀστοῦ καὶ ἀντικείμενα στολισμοῦ, καὶ τέλος ὑπολείμματα αὐτῶν τῶν σκελετῶν των.

Ὅλως διάφορα εἶναι φυσικῶς τὰ εὑρήματα τῶν ἐπιπολῆς στρωμάτων, μετὰ τὴν πάροδον τοῦ τεταρτογενοῦς, καθ' οὓς χρόνους τὰ σπήλαια τῶν Ἐρυθρῶν Βράχων ἐχρησίμευσαν ἀναμφιβόλως ὡς καταφύγιον τῶν ἀνθρώπων καὶ πάλιν. Ὑπάρχουν στρώματα μὲ ἴχνη νεολιθικῆς περιόδου, λελεασμένων λίθων κλπ.

Ἀνθρώπινοι σκελετοί Εἰς τὸ «Σπήλαιον τῶν παίδων» ἀνεκαλύφθησαν δύο σκελετοὶ παιδικοί. 4 καὶ 5—6 ἐτῶν, εἰς βάθος 2 μ. 70. τῷ 1874—1875 ὑπὸ τοῦ Rivière καὶ πλησίον ἀλλήλων ἐν τῇ αὐτῇ ἑστίᾳ, ἐκτεταμένοι. Παρ' αὐτοῖς, περὶ τὴν πυελικὴν χώραν των, εὑρέθησαν ἄφθονα κογχύλια θαλάσσια διάτρητα Ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ σπηλαίου ἀπεκαλύφθησαν βραδύτερον (1901) ὑπὸ τοῦ Villeneuve τέσσαρες ἄλλοι σκελετοί. Εἷς σκελετὸς γυναικός, εἰς βάθος 1,90, ἐν ἐκτάσει, μετὰ διαφόρων ἀντικειμένων καὶ ὀστῶν ζῴων. Εἷς σκελετὸς ἀνδρός, εἰς βάθος 7 μ. 05, ἐν ἐκτάσει, μὲ μέγαν λίθον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, συντριβείσης ἐκ τῆς βαθμιαίας συμπιέσεως, μίαν πλάκα ὑπ' αὐτὴν καὶ ἄλλους λίθους πέριξ. Πιθανῶς πρωτόγονος τάφος. Μετ' αὐτοῦ ὀλίγα κογχύλια Κάτωθεν τέλος αὐτῶν (0,70 ἀνεκαλύφθησαν ἕτεροι δύο σκελετοί, ἐν συνεσταλμένῃ θέσει, ὁ εἷς γραίας καὶ ὁ ἕτερος νέου ἀτόμου, ἐντὸς κοινῆς ἑστίας, μέ τινα ἀντικείμενα στολισμοῦ (περιβραχιόνια κλπ.) καὶ λίθους. Πρόκειται περὶ τῶν περιφήμων σκελετῶν, ἐξ ὧν ὁ Verneau ἐσχημάτισε τὴν «φυλὴν Γκριμάλδι» (βλ. κατωτέρω), εὑρισκομένων εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Μονακοῦ. Εἰς τὸ «Ὑπήνεμον Lorenzi» καὶ τὸ «Σπήλαιον Florestan» δὲν ἀνευρέθησαν σκελετοὶ ἀνθρώπου. Εἰς τὸ «Σπήλαιον Cavillon» ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Rivière τῷ 1872, εἰς βάθος 6 μ. 55, εἷς σκελετὸς «Ὁ ἄνθρωπος τῆς Menton» ἐπὶ τῶν πλαγίων ἀναπαυόμενος μὲ τὴν χεῖρα ὑπὸ τὴν κεφαλὴν καὶ μὲ λίθους ὑπὸ τὸ ἄνω μέρος τοῦ σώματος. Τὰ ὀστᾶ ἔχουν χρῶμα ὑπέρυθρον ἐκ σιδηρούχου ἑνώσεως, ἧς ποσότητα εὑρίσκομεν πρὸ τοῦ στόματος εἰς ἔσκαφην τοῦ ἐδάφους. Ἄφθονα κογχύλια περὶ τὴν κεφαλήν, περικνήμια κλπ., δόντες ἐλάφου καί τινες λίθοι πυρίτου συνώδευον τὸν σκελετόν. Εὑρίσκεται νῦν εἰς τὸ Μουσεῖον Φυσικῆς Ἱστορίας τῶν Παρισίων (Ἀνθρωπολογικαὶ συλλογαί).

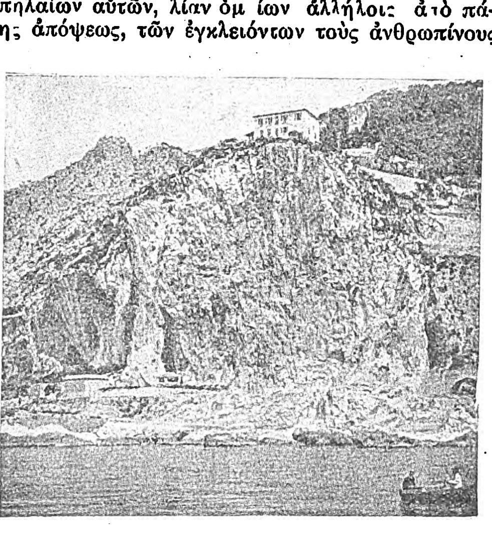

Οἱ ἐρυθροὶ βράχοι ἐν Γκριμάλντι καὶ τὰ σπήλαια.

Εἰς τὸ σπήλαιον «Barma Grande» ἀνευρέθη ὑπὸ τοῦ Rivière τεμάχιον κάτω γνάθου μετὰ δύο ὀδόντων. Ὑπὸ τοῦ Julien (1884) ἀπεκαλύφθη σκελετὸς ὕπτιος, εἰς βάθος 8 μ. 40, μετὰ τριῶν μεγάλων θραυσμάτων πυρίτου, ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν ὤμων, καὶ παχεῖαν καλύπτραν ἐξ ἐρυθρᾶς γῆς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. Ὑπὸ τοῦ Abbo κατόπιν (1892) ἀνεκαλύφθη ἕτερος καὶ μετ' ὀλίγον δεύτερος καὶ τρίτος, ἐν ὅλῳ τρεῖς σκελετοί. Ἐκαλύπτοντο οὗτοι, κατὰ τὰς παρατηρήσεις τοῦ προστρέξαντος Verneau γενικῶς ὑπὸ ὁμοίας ἐρυθρᾶς γῆς, περιεχούσης ὑπεροξείδιον σιδήρου, δίδον εἰς τὰ ὀστᾶ ἐρυθρὰν χρῶσιν, ἐνῷ τὸ πέριξ ἔδαφος ἦτο διάφορον. Ἐπρόκειτο περὶ λάκκου ἐσκαμμένου καὶ ἐπεστρωμένου διὰ τῆς ξένης ταύτης γῆς, δι' ἧς ἐκαλύφθησαν εἶτα οἱ ἐνταφέντες σκελετοί, περὶ τὰ 8 μέτρα κάτωθεν τοῦ ἀρχικοῦ ἐδάφους τῆς προσχώσεως. Ἔκειντο παραλλήλως ἀλλήλων καὶ ἐγκαρσίως τοῦ σπηλαίου καὶ κατὰ τὸ μέσον αὐτοῦ. Ὁ πρῶτος σκελετός, ἀνδρικός, ὕπτιος. Ὁ μεσαῖος, γυναικεῖος, ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ πλαγίου κείμενος, καὶ ὁ τρίτος παιδικὸς (ἄρρην;), ἐπὶ τοῦ πλαγίου ἐπίσης καὶ μὲ κεκαμμένα τὰ ἄνω ἄκρα ὅπως καὶ ὁ προηγούμενος. Μετ' αὐτῶν

Digitized by Google

ἀντικείμενα στολισμοῦ, ὀδόντες ἐλάφου, κογχύλια ἀντικείμενα ἐλεφαντοστοῦ, σπόνδυλοι ἰχθύων, τινὰ ἀποτελοῦντα ὡραῖα περιδέραια. Ἐπίσης ἀνευρέθησαν λεπίδες πυρίτου ὡραῖαι μετὰ τῶν σκελετῶν. Ἕτερος σκελετὸς ἀνδρικὸς ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Abbo τῷ 1894 ἐν τῷ αὐτῷ σπηλαίῳ καὶ 1 μ 60 ἄνωθεν αὐτῶν καὶ εἰς τὸ βάθος τοῦ σπηλαίου καὶ κατὰ μῆκος αὐτοῦ, ἐν ἡμιυπτίᾳ θέσει, μὲ κεκαμμένην τὴν μίαν χεῖρα καὶ μὲ τὰς κνήμας χιαστί. Ἐκαλύπτετο ἐν μέρει ὑπὸ τριῶν μεγάλων πλακῶν, κατὰ τὰς κνήμας, τὴν πύελον, τὸν θώρακα, τῶν μὲν ἐρειδομένων ἐπὶ τῆς γῆς, τῆς δὲ τελευταίας ἐπὶ τριῶν ἑτέρων λίθων, ἀποτελουμένου οὕτω σαφέστατα τάφου, λίαν πρωτογόνου, ὅπως καὶ εἰς τοὺς τάφους τοῦ «Σπηλαίου τῶν παίδων» κλπ. Ἔφερε καὶ οὗτος διάφορα κοσμήματα ἐξ ὀδόντων ἐλάφου, κογχυλίων. Τέλος μετ' ὀλίγον ἀνευρέθη ἐγγὺς τούτου καὶ ἐπὶ τοῦ ἰδίου βάθους ἕτερος σκελετὸς ἀπηνθρακωμένος καὶ ἀτελής, ἐν συνεσταλμένῃ θέσει μὲ τὰ αὐτὰ κοσμήματα ἐπικείμενος δὲ ἑστίας μεγάλου πάχους. Τινὲς τῶν σκελετῶν εὕρηνται ἐν τῷ μουσείῳ, ἄλλοι ἀφέθησαν ἐπὶ τόπου.

Εἰς τὸ σπήλαιον «Baousso de Tore» καὶ εἰς βάθος 3 μ. 75—4 μ. εὑρέθησαν δύο σκελετοὶ ἐνηλίκων καὶ εἷς παιδικὸς (1873). Ὁ εἷς ὕπτιος, κατὰ μῆκος τοῦ σπηλαίου, ἄνευ ἐκσκαφῆς πιθανῶς τοῦ ἐδάφους τοποθετηθείς, καὶ μὲ ἄφθονα κογχύλια διάτρητα καὶ ὀδόντας ζῴων. Ὁ δεύτερος, ἐπίσης κατὰ μῆκος καὶ ἐπὶ τοῦ πλαγίου, μὲ συνεσπασμένους τοὺς δακτύλους, μὲ ἄφθονα κογχύλια καὶ ὀδόντας ζῴων. Ἀμφότεροι εἶναι κεχρωσμένοι ἐρυθροὶ (ὑπεροξείδιον σιδήρου). Ὁ παιδικός, πρηνὴς παρὰ τὸν δεύτερον, ἄνευ στολισμάτων. Ἡ ἀνθρωπολογικὴ μελέτη τῶν πρώτων ἀνευρεθέντων σκελετῶν ἐγέννησε τὴν πεποίθησιν περὶ τῆς ὁμοιογενείας τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες κατῴκησαν ποτὲ τοὺς Ἐρυθροὺς Βράχους. Ἡ ἀνεύρεσις ὅμως τῶν δύο τελευταίων σκελετῶν τοῦ σπηλαίου τῶν παίδων, μὲ χαρακτηριστικὰ ὅλως διάφορα, καθαρῶς «νεγροειδῆ», ἔδωκε λαβήν, ὡς εἴπομεν, εἰς τὸν σχηματισμὸν ὑπὸ τοῦ Verneau τῆς «φυλῆς Grimaldi». Αὕτη ἀποτελεῖ ὅλως κεχωρισμένον ἀνθρώπινον στέλεχος διὰ τὴν χώραν ταύτην τῆς Μεσογείου, κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, τὸ ὁποῖον ἔζησε μεταξὺ τῶν προγόνων μας καὶ οὗτινος, κατὰ τὸν Verneau, ἀνευρίσκονται καὶ κατόπιν ἀταβιστικῶς ἴχνη σποραδικά.

Ἅπαντες οἱ λοιποὶ σκελετοὶ τῶν Ἐρυθρῶν Βράχων ἀνήκουν εἰς τὸν εἰδικὸν τύπον τῶν νεωτέρων παλαιολιθικῶν χρόνων, ὃν καλοῦμεν «Κρομανιόνιον» (ἐκ τοῦ κυριωτέρου εὑρήματος, τοῦ γέροντος τοῦ ὑπηνέμου Cro-Magnon). Οἱ πλεῖστοι σκελετοὶ χαρακτηρίζονται διὰ μεγάλου ἀναστήματος σ ετικῶς (1 μ. 87), ἀ ωτέρου τοῦ τῶν πλείστων σημερινῶν φυλῶν, ἰσχυρᾶς καθόλου κατασκευῆς, ὡς ἐκ τῶν ἐκσεσημασμένων μυϊκῶν καταφύσεων ἐπὶ τῶν ὀστῶν φαίνεται καὶ δὴ τοῦ μηροῦ (τραχεῖα γραμμή), πλατυμηρίας καὶ πλατυκνημίας. Τὸ κρανίον, μεγάλης χωρητικότητος, ἐμφανίζει τὴν δυσαρμονίαν μεταξὺ τοῦ μακροῦ ἐγκεφαλικοῦ κρανίου (206—211 χ.μ.) καὶ τοῦ προσώπου, χαμηλοῦ καὶ εὐρέος ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τῶν ζυγωματικῶν τόξων. Εἶναι χαμαίκογχα καὶ στενόρρινα καὶ στεροῦνται ἐντόνων ὑπεροφρύων τόξων. Ἡ κάτω γνάθος ἰσχυρά, μετὰ πλατέος γενείου. Ἐμφανίζεται λέανσις τῶν ὀδόντων. Ἡ πέλος, κατὰ τὸν Verneau, ἐμφανίζει χαρακτηριστικὰ ἀνώτερα τῆς τῶν συγχρόνων Εὐρωπαίων (πλατυτέρα, χαμηλοτέρα).

Φαίνεται ὅτι μετὰ τὴν «φυλὴν Γκριμάλντι», καθαρῶς νεγριτικήν, ἔζησεν ἐν τοῖς παραλίοις τῆς Μεσογείου μέχρι τέλους τῆς ἐποχῆς τοῦ ταράνδου ἡ φυλὴ αὕτη, ἐλάχιστα χαρακτηριστικὰ νεγροειδῆ διατηρήσασα. ἧς ἄλλα στοιχεῖα εἶναι οἱ ἐν τῇ περιοχῇ τῶν Eyzies καὶ τὰ πέριξ ἀνευρισκόμενοι σκελετοί, μὲ κύριον τύπον τοὺς σκελετοὺς τοῦ Cro-Magnon. Ἡ φυλὴ αὕτη εὑρίσκετο ἀκόμη ἐνταῦθα καὶ κατὰ τὴν νεολιθικὴν ἐποχήν. Τὴν μεγάλην συγγένειαν τῆς Κρομανιονίου φυλῆς πρὸς τὴν τῶν σκελετῶν τῶν ἀνωτέρων στρωμάτων τῶν Ἐρυθρῶν Βράχων καταδεικνύουν καὶ τὰ ἄλλα εὑρήματα.

Βιοτεχνικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ ἴχνη. Ἔχομεν πάμπολλα βιοτεχνικὰ ἐν τῆς σπηλαίοις Γκριμάλντι ἴχνη, καταδεικνύοντα ἐκ τῆς ποικιλίας των τὴν ἐπανειλημμένην οἴκησιν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων μέχρι καὶ τῆς νεολιθικῆς περιόδου. Εἰς τὰ βαθύτερα στρώματα τοῦ κατωτέρου τεταρτογενοῦς μετὰ τοῦ παλαιοῦ ἐλέφαντος καὶ τοῦ μερκείου ρινόκερω εὑρέθησαν διάφορα λίθινα ἐργαλεῖα ἐκ πυρίτου, ψαμμίτου κλπ., αἰχμαὶ καὶ ξύστρα «Μουστιαίου» τύπου καὶ ἄλλαι λεπίδες, χονδροειδῶς ἐπεξειργασμέναι, πιθανῶς ἕνεκα τῆς ποιότητος τῶν πετρωμάτων (Cartaillac). Καὶ τοῦτο, εἰς τὸ πλεῖστα τῶν σπηλαίων, ὅπου ἡ ἔρευνα προήχθη λίαν εἰς τὸ βάθος, μέχρι τοῦ ἀρχικοῦ ἐδάφους αὐτῶν.

Εἰς τὰ στρώματα τῆς ἐποχῆς τοῦ ταράνδου εὑρέθησαν ἔτι πλείονα ἴχνη βιομηχανίας τῶν ἀνθρώπων. Ἐν πρώτοις ἔχομεν χαρακτηριστικά τινα, ἰδίως δίχηλόν τινα αἰχμὴν ἐξ ὀστοῦ Ὠριγνακίου περιόδου, ἣν χαρακτηρίζουν ὡς «Μέσον Τεταρτογενές». Πλεῖστα δὲ τοῦ κυρίως ἀνωτέρου τεταρτογενοῦς, τῆς «Μαγδαληναίας» δηλαδὴ περιόδου, ἐργαλεῖα λίθινα, ἐκ πυρίτου μικρῶν διαστάσεων, ξύστρα, λεπίδες, τρύπανα, γλυφίδες διὰ τὴν κατεργασίαν τοῦ ὀστοῦ, αἰχμαὶ καθόλου μικραὶ καὶ θραύσματα διάφορα, εἶτα τινὰ ἐξ ὀστοῦ, αἰχμαί, βελόναι καὶ ἀντικείμενα στολισμοῦ, κογχύλια, διάτρητα ὀστᾶ, δακτύλιοι διαφύσεων μακρῶν ὀστῶν, ὀδόντες ἐλάφου, σπόνδυλοι ἰχθύων, ἐλεφαντοστοῦν κλπ.

Ἴχνη *καλλιτεχνικῆς* ἐπιδόσεως τῶν τρωγλοδυτῶν τῶν Ἐρυθρῶν Βράχων ἔχομεν πλὴν ἐγχαράξεών τινων ἐπὶ ὀστῶν, ἰδίᾳ τὰ ἐκ στεατίτου «εἰδώλια τῆς Menton», συλλεγέντα ὑπὸ τοῦ Julien ἐν τῷ σπηλαίῳ Barma Grande καὶ ἐντὸς τῶν κατωτέρων στρωμάτων τοῦ ταράνδου (Μουσεῖον St. Germain), ὁμοιάζοντα πρὸς ἄλλα τῆς νοτίου Γαλλίας (Brassempouy) καὶ καταδεικνύοντα ὅτι καλλιτεχνικόν τι τάλαντον ἐμφανίζεται καὶ παρ' αὐτοῖς, ὅπως ἐμφανίζεται εἰς τοὺς πέριξ λαοὺς τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας, ἀλλὰ καὶ ἀπωτέρω. Διακρίνονται διὰ τοὺς ὀγκώδεις μαστοὺς καὶ μηροὺς καὶ τὴν ἐξάρσιν τῶν γεννητικῶν ὀργάνων. Εἰς τὰ ἐπιπολῆς τέλος στρώματα, συγχρόνου γεωλογικῆς περιόδου, ἔχομεν ἴχνη νεολιθικῆς τέχνης, ἂν καὶ λίαν εὐάριθμα, ἕνεκα τῆς μικρᾶς προσοχῆς, ἥτις ἐδόθη εἰς τὴν ἔρευναν, λελεασμένους πελέκεις κλπ.

Αἱ *ἑστίαι πυρὸς* περιέχουν τέφραν, ἄνθρακας, καὶ ὀστᾶ εἰς ἄλλον ἄλλοτε βαθμὸν ἀπανθρακώσεως, τινὰ κατὰ μῆκος τετμημένα πρὸς ἐξαγωγὴν τοῦ τόσον ἀγαπητοῦ εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους μυελοῦ τῶν ὀστῶν. Τὰ ὀστᾶ τῶν ζῴων δεικνύουν ὅτι ἐκομίσθησαν ταῦτα εἰς τὰ σπήλαια ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, οὐχὶ δ' ὅτι τυχαίως κατεχώσθησαν. Εἶναι πάντοτε τὰ αὐτὰ ὡρισμένα ὀστᾶ ἐξ ὅλου τοῦ σκελετοῦ, ἀποκοπτόμενα εἰς τὸν τόπον τοῦ κυνηγίου, δεδομένου ὅτι ἡ μετακόμισις ὅλου τοῦ ζῴου ἦτο πολλάκις δυσχερής. Εὑρίσκομεν εἰς τὰς ἑστίας ταύτας καί τινα ἐργαλεῖα καὶ ὅπλα χρήσιμα διὰ τὸ κυνήγιον. Ἐχρησίμευον δηλαδὴ τὰ σπήλαια καὶ ὡς κατοικία ζώντων καὶ διὰ τὴν ταφὴν τῶν νεκρῶν.

Δὲν γνωρίζομεν βεβαίως ἀκόμη μετ' ἀσφαλείας ἂν ὑπάρχουν ἀνθρώπινα λείψανα μετὰ τοῦ παλαιοῦ ἐλέφαντος, κατὰ τὸ κατώτερον πλειστόκαινον δηλαδή. Ὑπάρχουν ὅμως ἐνδείξεις ἐκ τῶν ἐργαλείων τῆς βιοτεχνίας, ὅτι τινὰ τῶν σπηλαίων τούτων ᾠκήθησαν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ τεταρτογενοῦς. Οἱ σκελετοὶ τῶν κατόπιν περιόδων δεικνύουν, ὡ. εἴδομεν ἤδη, ἀναντιρρήτως ταφὴν ἐκ προθέσεως.

Οἱ *τάφοι* ἐμφανίζονται πολὺ ἐνωρίτερον ἐπομένως, παρ' ὅσον οἱ παλαιότεροι ἐνόμιζον. Τὸ πτῶμα δὲν ἐγκατελείπετο πάντοτε εἰς τὴν τύχην του, βορὰ τῶν ζῴων καὶ εἰς τὴν βραδεῖαν τῶν ἐξωτερικῶν παραγόντων ἐπίδρασιν. Τὸ πολύπλοκον τοῦτο ζήτημα ἐλύθη διὰ τῶν σπηλαίων αὐτῶν. Διακρίνεται καθαρὰ ἡ ἐκσκαφὴ ἑνὸς λάκκου, ἀρχικοῦ τρόπου ταφῆς, ἐν τῷ ἐδάφει τῶν σπηλαίων Γκριμάλντι, ἢ ἡ χρησιμοποίησις τῆς ἑστίας. Ὁ τάφος οὗτος συμπληροῦται μάλιστα πολλάκις διά τινων λίθων καὶ πλακὸς ἄνωθεν, οὗτος δ' εἶναι δεύτερος τρόπος ταφῆς, ἐνίοτε καὶ ἄνευ λάκκου. Εἴδομεν δ' ὅτι πολλαχοῦ ἐκαλύπτοντο ἢ περιεβάλλοντο οἱ νεκροὶ ἐν μέρει ἢ ἐν ὅλῳ ὑπὸ ἰδιαιτέρου χώματος, μεταφερομένου μακρόθεν, ὅπερ χάρις εἰς τὸ ὑπεροξείδιον τοῦ σιδήρου, τὸ ὁποῖον περιεῖχεν, ἔδιδεν ὑπέρυθρον χρῶσιν εἰς τὰ ὀστᾶ. Τέλος ἔχομεν μετὰ τῶν σκελετῶν πάντοτε καί τινα ἀντικείμενα στολισμοῦ, χρήσεως καὶ πολέμου, παριστῶντα ἀναμφιβόλως νεκρικὰ κτερίσματα.

Τυπικὸς τρόπος τῆς τοποθετήσεως τοῦ πτώματος κατὰ τὴν ταφὴν δὲν παρατηρεῖται παρὰ τοῖς τρωγλοδύταις τῆς Menton, ἀλλ' εὑρίσκομεν τοῦτο ἐν ἐκτάσει ἢ ἐν κάμψει, ἐπὶ τοῦ πλαγίου ἢ ἐπὶ τῆς ράχεως, κατὰ μῆκος ἢ ἐγκαρσίως τοῦ σπηλαίου καὶ ἄλλως. Καῦσις παρατηρεῖται ἅπαξ ἐπὶ σκελετοῦ τῆς Barma Grande. Πρόκειται περὶ σχετικῶς νεωτέρου τρόπου καταστροφῆς τοῦ πτώματος, ὡς γνωστόν.

Ἐν συνόψει ἡ γεωλογικὴ καὶ παλαιοντολογικὴ μελέτη τῶν τάφων καὶ ἑστιῶν καθόλου, καὶ ἰδίᾳ μετὰ τὰς νεωτέρας ἀνακαλύψεις ἐν τοῖς σπηλαίοις τῆς Menton, θέτουσιν ἐκτὸς ἀμφιβολίας σήμερον ὅτι οἱ μὲν ἄνθρωποι τῆς «φυλῆς Γκριμάλντι» ἀνήκουν εἰς τὸ μέσον πλειστόκαινον, τὴν ἐποχὴν τοῦ μαμμούθ, ἐνῷ οἱ τῆς «Κρομανιονίου» ἐνεφανίσθησαν κατὰ τὸ πέρας τοῦ μέσου τούτου τεταρτογενοῦς καὶ ἔζησαν συγχρόνως μὲ τὸν τάρανδον. Τὴν φυλὴν Γκριμάλντι διεδέχθησαν βραδύτερον οἱ ἄνθρωποι τοῦ κρομανιονίου τύπου, διατηρήσαντος, κατὰ τὸν Verneau, καί τινα νεγριτικὰ χαρακτηριστικὰ (μακρὰ ἄκρα, προέχουσα πτέρνη κλπ.), καὶ τούτους τέλος οἱ νεώτεροι ἄνθρωποι τοῦ τέλους τοῦ παλαιολιθικοῦ, ὧν δὲν ἔχομεν σκελετικὰ σαφῆ χαρακτηριστικὰ ἐκ τῶν ἀνωτέρων στρωμάτων. Οὐδεμίαν πληροφορίαν ἔχομεν ἐκ τῶν σπηλαίων τούτων μέχρις ὥρας περὶ τῶν φυσικῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ ἀνθρώπου τοῦ παλαιοτέρου τεταρτογενοῦς.

Τὸ σπήλαιον «de l' Observatoire» τοῦ Μονακοῦ ἀνοίγεται εἰς ὕψος 103 μέτρων ἄνωθεν τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης καὶ μακρὰν τῶν Ἐρυθρῶν Βράχων, τὸ ὁποῖον πιθανῶς διὰ τῶν στοῶν του φθάνει μέχρι τῆς παραλίας. Ἠρευνήθη μέχρις ὥρας τὸ ἀνώτερον τμῆμα, ὅπερ φαίνεται κατοικηθὲν ὑπὸ τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου. Εἰς τὰ βαθύτερα στρώματα, μέχρι 15 μέτρων, ἀνευρέθη διὰ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ πρίγκιπος Ἀλβέρτου Α' καὶ τοῦ Villeneuve, ἀφθονία λιθίνων ἐργαλείων Χελλαίας καὶ Ἀχιλλείου ἐποχῆς, πρωτογενῶν καὶ εἶτα, ὅσον ἀνερχόμεθα, ἕτερα Μουστιαίας, Ὠριγνακίου, λίθινα καὶ ὀστέϊνα, καθ' ἑστίας ταῦτα καὶ μετὰ ὀστῶν ταράνδου καὶ κυανῆς ἀλώπεκος. Συνεπληρώθη δὲ (Boule) διὰ τῆς ἐρεύνης τοῦ σπηλαίου τούτου ἡ μελέτη τῶν παλαιοντολογικῶν ζῴων, ἅτινα ἔζησαν εἰς τὰ σπήλαια Grimaldi. Εἰς τὰς γενικὰς γραμμὰς δὲ παραλληλίζονται αἱ διάφοροι ἐποχαὶ αὗται πρὸς τὰς τῶν σπηλαίων τῶν Ἐρυθρῶν Βράχων.

Αἱ ἔρευναι εἰς τὰ σπουδαιότερα τῶν σπηλαίων τούτων (Barma Grande, de l' Observatoire κλπ.) ἐξακολουθοῦν κατὰ περιόδους πάντοτε, ὡς ἀντελήφθημεν ἐπιτοπίως.

Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

— Γκριμάλντι *φυλή*. Ὁ R. Verneau ἐκάλεσεν οὕτω πρὸς τιμὴν τοῦ πρίγκιπος τοῦ Μονακοῦ Ἀλβέρτου Α', ὅστις ἀνῆκεν εἰς τὸν παλαιὸν ἰταλικὸν οἶκον τῶν «Grimaldi» καὶ παντοιοτρόπως ἐβοήθησε τὰς σχετικὰς ἀνασκαφάς, τὸν τύπον τῶν ἀνθρώπων, τὸν ὁποῖον ἀντιπροσωπεύουν δύο σκελετοὶ μεταξὺ τῶν ἀνευρεθέντων ἐντὸς τῶν «*Σπηλαίων* Γκριμάλντι» (βλ. λ.). Ἀπεκαλύφθησαν τὴν 3 Ἰουνίου 1901 ὑπὸ τοῦ Villeneuve ἐν τῷ πρώτῳ κατὰ σειρὰν σπηλαίῳ, τῷ «Σπηλαίῳ τῶν παίδων», ὅπερ ἀπὸ τοῦ 1901 συστηματικῶς ἠρεύνησεν οὗτος, καὶ οἱ δύο σκελετοὶ ὁμοῦ καὶ βαθύτερον ὅλων τῶν λοιπῶν κείμενοι (7 μ. 75 ἢ 8 μ. 50), μὲ χαρακτηριστικὰ λίαν παράδοξα διὰ τὴν Εὐρώπην. Τὸ πολύτιμον σύμπλεγμα μετὰ τῆς περιβαλλούσης γῆς εὑρίσκεται νῦν ἐν τῷ ἀνθρωπολογικῷ μουσείῳ τοῦ Μονακοῦ.

Ὁ εἷς τῶν σκελετῶν ἀνήκει εἰς γραῖαν, κεῖται ἐπὶ τῆς κοιλίας, μὲ τὸ πρόσωπον πρὸς τὰ κάτω καὶ ἔχει τοὺς μηροὺς λίαν κεκαμμένους πρὸς τὸ σῶμα, τὰς κνήμας πρὸς τοὺς μηροὺς καὶ τὰ ἄνω ἄκρα ἐπίσης κεκαμμένα. Ὁ ἕτερος σκελετὸς ἐφήβου, 15—17 ἐτῶν, κεῖται ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ πλαγίου, μὲ τὴν δεξιὰν χεῖρα ὑπὸ τὸν ἕτερον σκελετόν, καὶ τὸ ἀριστερὸν ἄνω ἄκρον κατὰ μῆκος τοῦ σώματος, ἔχει δὲ τὰ κάτω ἄκρα συνεσταλμένα.

Οἱ σκελετοὶ οὗτοι δεικνύουν ἀναμφιβόλως ταφήν. Εὑρίσκοντο ὑπεράνω ἑστίας, τὸ ἔδαφος δὲ εἶχε κοιλανθῆ κατὰ τὸ ὕψος τῶν κεφαλῶν. Ἐπὶ δὲ ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς τῆς γραίας ὑπῆρχε στέγη ἐκ δύο λίθων ὑποβασταζόντων ὁριζόντιον πλάκα. Τέλος ὑπὸ τὸ κάλυμμα τοῦτο ἡ γῆ περιεῖχεν ὑπεροξείδιον σιδήρου καὶ ἦτο ξένη πρὸς τὸ λοιπὸν ἔδαφος. Ἡ γραῖα ἔφερε περὶ τὸν βραχίονα καὶ περὶ τὸν πῆχυν κόσμημα ἐκ κογχυλίων διατρήτων. Ὁ νέος ἔφερε σειρὰς κογχυλίων εἰς τὴν κεφαλήν. Μετ' αὐτῶν καί τινα galets. Τὸ στρῶμα εἰς ὃ ἦσαν ἐγκεκλεισμένοι ἀνήκει, κατὰ τὸν Boule, εἰς τὸ μέσον πλειστόκαινον, δηλαδὴ οἱ σκελετοὶ εἶναι σύγχρονοι τῆς Μουστιαίας περίπου περιόδου τοῦ ἀνθρώπου.

Οἱ σκελετοὶ οὗτοι, ὁμοιότατοι εἰς τὴν μορφολογίαν αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους, διακρίνονται ριζικῶς ὅλων τῶν ἄλλων τῶν σπηλαίων τῆς Menton, οἵτινες ἀντιθέτως ἀνήκουν εἰς γενικόν τινα τύπον παλαιοντολογικοῦ ἀνθρώπου, τὸν καλούμενον «Κρομανιόνιον». Τοῦ γενικοῦ τούτου «τύπου Baoussé Roussé», ὅπως ἐκλήθη τότε, διακρίνει ὁ Verneau τὸν τύπον τῶν δύο σκελετῶν, ὀνομάζων τοῦτον «φυλὴν Γκριμάλντι» ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ τόπου. Καὶ ὁ μὲν Κρομανιόνιος τύπος, εἰς ὃν ἀνήκουν ὅλοι οἱ λοιποὶ σκελετοί, εἶναι κοινὸς τύπος τῆς ἐποχῆς ταύτης κατὰ τὰς πέριξ χώρας (βλ. Γκριμάλδι *σπήλαια*, Κρομανιόνιος). Ἡ ἀνακάλυψις ὅμως τῶν δύο σκελετῶν ἀπετέλεσεν ἔκπληξιν.

Τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς φυλῆς Γκριμάλντι συμπίπτουν πρὸς τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν νεγροειδῶν φυλῶν τῆς συγχρόνου ἀνθρωπότητος. Τὰ σπουδαιότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: Τὸ ἀνάστημα τῆς γραίας εἶναι, ἐξ ὑπολογισμῶν ἐκ τοῦ μήκους τῶν μεγάλων ὀστῶν, 1μ. 60, τοῦ νέου, μὴ συμπληρώσαντος φυσικὰ τὴν ἀνάπτυξίν του ἤδη, 1 μ. 56. Ὑψηλὸν ἀνάστημα ὅμως χαρακτηρίζει ἐν γένει καὶ τὸν Κρομαντόνιον τύπον. Σπουδαιοτέρας σημασίας εἶναι αἱ ἀναλογίαι τῶν καθ' ἕκαστα ὀστῶν τῶν ἄκρων, καθαρῶς νεγροειδοῦς μορφολογίας καὶ λίαν ἐκσεσημασμένης μάλιστα: Μακρὸς πῆχυς (δείκτης σχέσεως πρὸς βραχίονα 79,37 τοῦ νέου καὶ 80,07 τῆς γραίας, ὅμοιος τῷ τῶν νέγρων), μακρὰ κνήμη (δείκτης σχέσεως πρὸς μηρὸν 83,77 τοῦ νέου καὶ 83,87 τῆς γραίας, ἀνώτερος τοῦ τῶν νέγρων), καὶ λίαν μακρόν, δυσαναλόγως τοῦ συνήθους, τὸ ὅλον κάτω ἄκρον ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἄνω, ὑπερβαῖνον τὸ μῆκος τῶν νεγριτικῶν κάτω ἄκρων. Ἡ πύελος ἐμφανίζεται στενή, κάθετος καὶ μικροτέρων διαστάσεων, ὅπως ἡ τῶν νέγρων, μετὰ ἀνωμάλων ἀκρολοφιῶν.

Ἡ πτέρνη προέχει, ὅπως ἐπὶ ἐκείνων, πρὸς τὰ ὀπίσω. Τὸ κρανίον τέλος εἶναι λίαν χαρακτηρι-

Digitized by Google

στικῆς μορφολογίας νεγροειδοῦς. Ὑπερδολιχοκεφαλία, κραν. δείκτ. 68.58 (γραίας), 69.27 (νέου). χωρητικότης κρανίου 1375 κ. έ. μ. (γραίας) καὶ 1580 κ. έ. μ. (νέου), ἄνω κάτοψις ἐλλειπτική, ὀφρ. φαὶ ἁπλαῖ, μέτωπον καλῶς ἀνεπτυγμένον. Πρόσωπον λίαν εὐρὺ κατὰ τὸ ἀνώτερον τμῆμα, κόγχοι ὀφθαλμικοὶ μεγάλου πλάτους (χαμαίκογχα). Ἀντιθέτως τὸ κατώτερον τμῆμα στενόν. Ἔντονος προγναθισμὸς ἀληθής, ἀμφοτέρων τῶν γνάθων, καὶ μικρὰ ἀνάπτυξις τοῦ γενείου, ἰδίᾳ ἐπὶ τοῦ νέου. Κάτω γνάθος παχεία, στενή. Ὀδόντες ὀγκώδεις μετὰ ἐπικουρικῶν φυμάτων τῶν γομφίων (αὐστραλοειδεῖς). Ρὶς πλατεῖα, μετὰ βαθμιαίας μεταβάσεως αὐλακοειδοῦς τῶν στομίων εἰς τὴν προσθίαν ἐπιφάνειαν τῆς γνάθου (χαρακτηριστικὸν κατωτέρας μορφολογίας, ὡς γνωστόν). Ἀξιοσημείωτος ἡ μεγάλη ἀντίθεσις μεταξὺ τοῦ μακροτάτου κρανίου καὶ τοῦ εὔρους προσώπου. ἐστενωμένου πρὸς τὰ κάτω, ἐνθυμίζουσα τοὺς Μπουσμάνους.

Ὁ Verneare, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς νεγροειδοῦς μορφολογίας τῶν δύο τούτων ἀτόμων, θεωρεῖ βέβαιον τὸ γεγονός, ὅτι κατὰ τοὺς ἀπωτάτους ἐκείνους χρόνους ἔζησαν νεγροειδῆ φῦλα ἐν Εὐρώπῃ, ἅτινα καταλέγει μεταξὺ τῶν προγόνων μας. Εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἐπιρρωννύεται ἐκ τῆς ἀνευρέσεως ὁμοίων χαρακτηριστικῶν, σποραδικῶς, ἐπὶ ἀτόμων μεταγενεστέρων χρόνων καὶ συγχρόνων ἀκόμη εἰς διάφορα μέρη τῆς νοτίου Εὐρώπης.

Γεγονὸς πάντως εἶναι, ὅτι τὴν νεγροειδῆ μορφολογίαν ἐνθυμίζουν, πλὴν τούτων, καὶ τὰ εἰδώλια τῶν ἰδίων σπηλαίων, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων ἐν Εὐρώπῃ ἀνασκαφῶν, τῆς αὐτῆς χρονολογικῆς περιόδου. Δὲν γνωρίζομεν πλείονα περὶ τῆς προελεύσεως καὶ τοῦ τρόπου καὶ χρόνου τῆς ἐμφανίσεως αὐτῶν, πρόκειται ὅμως ἀναντιρρήτως περὶ «νεγροειδῶν», ἂν ὄχι ἀληθῶν νέγρων τῆς σημερινῆς μορφολογίας, ἐμφανιζόντων παρὰ τὰ τυπικὰ νεγροειδῆ χαρακτηριστικὰ καὶ σημεῖά τινα ἐξελίξεως ἀνωτέρας, ὡς εἶναι κυρίως ἡ μεγάλη κρανιακὴ χωρητικότης. Εἶναι δεδικαιολογημένη ἑπομένως ἡ διάκρισις αὐτῶν εἰς προϊστορικὴν «Φυλὴν Γκριμάλντι», Παλαιοντολογικὴν (Homo niger. variet. fossilis).

Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

Γκριμάλντι (Grimaldi). Οἰκογένεια εὐγενῶν καταγομένη ἐκ Γενούης καὶ διαδραματίσασα μέγα πρόσωπον κατὰ τοὺς πολέμους τῆς Γενούης. Ἡ ἐξ ἀρρενογονίας γραμμὴ αὐτῆς ἐξέλιπεν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ *Ἀντωνίου Γκριμάλντι* τῷ 1731.

— **Γκριμάλντι** (Grimaldi), ***Ἀντώνιος***. Γενουήνσιος ναύαρχος διαπρέψας ἀρχομένου τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Τῷ 1332 κατέστρεψε τὸν ἐκ 42 πολεμικῶν ἀποτελούμενον ἀραγωνικὸν στόλον καὶ περιέστειλεν ἐπὶ εἴκοσι περίπου ἔτη τὰς ἱσπανικὰς ἐπιδρομάς. Ἀλλὰ τῷ 1353 ἡ Βενετία συνεμάχησε μετὰ τῆς Καταλωνίας καὶ οἱ ἡνωμένοι αὐτῶν στόλοι συνηντήθησαν εἰς Κοϊέραν μετὰ τοῦ στόλου τῆς Γενούης, οὗτινος ἦρχεν ὁ Ἀντώνιος Γκριμάλντι. Κατὰ τὴν διεξαχθεῖσαν, τὴν 29 Αὐγούστου 1353, ναυμαχίαν ἡττήθη οὗτος, μόλις διασωθέντων ἐκ τοῦ γενουηνσιακοῦ στόλου δέκα ἑπτὰ σκαφῶν.

Θ. Β.

— **Γκριμάλντι** (Grimaldi), ***Δομίνικος***. Ἰταλὸς ἐπίσκοπος τοῦ Ἀβινιὸν (1510—1592). Διωρίσθη ἐπίτροπος τοῦ στόλου τοῦ παπικοῦ κράτους καὶ διῴκησε μοῖραν στόλου, διακριθεὶς κατὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Ναυπάκτου. Γενόμενος ἐπίσκοπος τοῦ Σαβόνε καὶ Καβαγιὸν ὠνομάσθη καρδινάλιος ὑπὸ τοῦ πάπα Γρηγορίου ΙΓ' καὶ ἐστάλη εἰς Ἀβινιὸν ὡς ἀρχιεπίσκοπος καὶ ἀντιπρόσωπος τοῦ πάπα.

— **Γκριμάλντι** (Grimaldi), ***Ἰάκωβος***. Ἰταλὸς κληρικὸς γεννηθεὶς ἐν Βολωνίᾳ καὶ ἀποθανὼν ἐν Ῥώμῃ τῷ 1623. Διορισθεὶς ἀρχειοφύλαξ τοῦ Ἁγίου Πέτρου συνέταξε τὴν ἀπογραφὴν αὐτῶν μετὰ λεπτομερῶν πινάκων.

Θ. Β.

— **Γκριμάλντι** (Grimaldi), ***Ἱερώνυμος, μαρκήσιος ντὲ*** — Ἱσπανὸς διπλωμάτης, γεννηθεὶς ἐν Γενεύῃ τῷ 1720 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1786 διετέλεσε πρεσβευτὴς τῆς Ἱσπανίας ἐν Παρισίοις. Κληθεὶς ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν εἰς Μαδρίτην, προσηρμόσθη εἰς τὴν γαλλικὴν πολιτικήν. Κάρολος ὁ Γ' τῷ ἀπένειμε τὸν τίτλον τοῦ δουκός.

Θ. Β.

— **Γκριμάλντι** (Grimaldi), ***Ἰωάννης (Τζοβαννίνι)***. Γενουήνσιος ναύαρχος τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, διαπρέψας κατὰ τὴν γενομένην ἐπὶ τοῦ Πάδου ναυμαχίαν τὴν 23 Μαρτίου 1431, καθ' ἣν κατετρόπωσε τὸν Βενετὸν ναύαρχον Τρεβιζάνι.

Θ. Β.

— **Γκριμάλντι** (Grimaldi), ***Ἰωάννης (Τζοβαννίνι)-Φραγκίσκος***, ὁ ἐπιλεγόμενος Μπολονέζε. Ἰταλὸς ζωγράφος, χαράκτης καὶ ἀρχιτέκτων (1606—1680). Ἐξετέλεσε πολυάριθμα ἔργα, ἐν Ῥώμῃ μὲν χάριν τοῦ πάπα Ἰννοκεντίου τοῦ Ι', ἐν Παρισίοις δὲ χάριν τοῦ Μαζαρίνου. Ὡς χαράκτης ἀντέγραψε διάφορα ἔργα τοῦ Τισιανοῦ.

Ι. Μ. Π.

— **Γκριμάλντι** (Grimaldi), ***Νικολῖνος***. Διάσημος Ἰταλὸς ἀοιδὸς γεννηθεὶς τῷ 1685 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1740 ἐν Βενετίᾳ. Εὑρισκόμενος ἐν Λονδίνῳ, ὅπου μετέβη κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Χαῖντελ, ἔγραψε δύο μελοδράματα: τὸν «Hamlet» καὶ τὸν «Hydaspe», τὰ ὁποῖα παρεστάθησαν μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας.

Θ. Β.

— **Γκριμάλντι** (Grimaldi), ***Ρενιέρος ἢ Ρεϋμόνδος***. Ναύαρχος γεννηθεὶς ἐν Γενούῃ κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα, ὁ πρῶτος Γενουήνσιος ὁ ἐμφανίσας τὴν σημαίαν τῆς δημοκρατίας πέραν τοῦ Γιβραλτάρ. Τῷ 1304, προσέβαλε τὸν ναύαρχον τῆς Φλάνδρας κόμιτα Γκουί, κυβερνῶντα στόλον ἐξ 80 σκαφῶν, κατέστρεψε τὰ πλεῖστα ἐξ αὐτῶν καὶ ᾐχμαλώτισε καὶ τὸν Φλαμανδὸν ναύαρχον, ἀπαλλάξας οὕτω τὴν ὑπ' αὐτοῦ στενῶς πολιορκουμένην Ἱερνισέην.

Θ. Β.

— **Γκριμάλντι** (Grimaldi), ***Φραγκῖσκος***. Ἰταλὸς ἀρχιτέκτων (1551—1620). Ἐξεπόνησε τὰ σχέδια διαφόρων ναῶν τῆς Νεαπόλεως (τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, τῆς Ἁγίας Μαρίας τῶν Ἀγγέλων κλπ.) ὡς καὶ τοῦ παρεκκλησίου τοῦ Ἁγίου Ἰανουαρίου, τοῦ ἐπικαλουμένου *Θησαυροῦ* (1608).

Ι. Μ. Π.

— **Γκριμάλντι** (Grimaldi), ***Φραγκῖσκος Μαρία***. Ἰταλὸς φυσικὸς γεννηθεὶς ἐν Βολωνίᾳ τῷ 1618 καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τῷ 1663. Ἀνῆκεν εἰς τὸ ἰησουιτικὸν τάγμα ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη καὶ ἐδίδαξε κατ' ἀρχὰς μὲν γραμματολογίαν, εἶτα δ' ἐπεδόθη εἰς τὴν ἀστρονομίαν καὶ τὴν φυσικήν. Εἰς τὸ δημοσιευθὲν μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ σύγγραμμά του «De lumine coloribus et iride, ejusque annexis», τὸ βρίθον περισπουδάστων πειραμάτων περὶ τοῦ φωτὸς καὶ τῶν χρωμάτων, ἐκθέτει τὰς παρ' αὐτοῦ γενομένας ἀνακαλύψεις τῆς διαθλάσεως τοῦ φωτός. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἐχρησίμευσεν ὡς βάσις εἰς τὸν Νεύτωνα.

Θ. Β.

Γκριμάνι (Grimani). Ἐνετικὴ οἰκογένεια· βλ. Γριμάνης.

Γκριμαρὲστ (Grimarest), ***Ἰωάννης***. Γάλλος λογοτέχνης θανὼν τῷ 1713. Μεταξὺ τῶν ἔργων του καταλέγονται: «Ὁ βίος τοῦ Μολιέρου», «Ἡ τέχνη τοῦ γράφειν». Ὁ υἱός του *Κάρολος Ὀνώριος ντὲ Γκριμαρὲστ* ἠσχολήθη εἰδικῶς εἰς τὰ γλωσσολογικὰ καὶ ἐδημοσίευσε τὴν «Ἑρμηνείαν τῶν κανόνων τῆς γαλλικῆς γλώσσης», «Νέαν γαλλικὴν γραμματικήν», κλπ.

Κ. Ν.

γκριμάτσα (ἡ) καὶ *γριμάτσα*· διαστροφὴ τοῦ προσώπου, μορφασμός· ‖ ὑπόκρισις, ἀκκισμός: «ἄφησε αὐτὲς τὶς γριμάτσες».

Γκρίμελουντ (Grimelund), ***Ἰωάννης-Μαρτῖνος***. Νορβηγὸς ζωγράφος γεννηθεὶς ἐν Ὄσλο τῷ 1842. Ἐκ τῶν ἔργων του μνημονευτέα: «Mexico Dock», «Ἐν Ἀμβέρσῃ», «Ὁ λιμὴν τῆς Ἀμβέρσης», «Ἐν Fjellbacka τῆς Σουηδίας», «Θερινὰ πρωϊνὰ ἐν Molde τῆς Νορβηγίας», «Ὁ ἥλιος τοῦ μεσονυκτίου ἐν Molde» κλπ.

Ι. Μ. Π.

Γκρίμια *(Παραλ. Γεωγρ.)*. Ἀκρωτήριον τῆς Ἀνατολικῆς Θρᾴκης ἐπὶ τοῦ Αἰγαίου, ἀποτελοῦν τὴν βορείαν ἀπαρχὴν τοῦ κόλπου τοῦ Ξηροῦ (βλ. λ. Αἰγαῖον τ. Β' σ. 386 β).

Γκρίμμα (Grimma) *(Γεωγρ.)*. Πόλις τῆς Γερμανίας πρωτεύουσα τοῦ σαξωνικοῦ νομοῦ τῆς Λειψίας παρὰ τὸν ποταμὸν Μούλντα. Κάτ. 11.310. Εἶναι κέντρον τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Λειψίας, Νταϊμπελν. Ἔχει πολλὰ ἀνώτερα σχολικὰ ἱδρύματα, ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον, ἀνάκτορον, ἀκμαίαν βιομηχανίαν μεταλλικῶν εἰδῶν, μηχανῶν, χάρτου κτλ.

—Μ.

Γκριμμελσχάουζεν (Grimmelshausen), ***Ἰωάννης-Ἰάκωβος***. Γερμανὸς μυθιστοριογράφος (1615—1676). Συνέγραψεν ὑπὸ διάφορα ψευδώνυμα διηγήματα καὶ μυθιστορήματα. Μεταξὺ τῶν ἔργων του καταλέγονται: «Ὁ Κάρολος Ἰωσήφ», «Ὁ ταξιδιώτης», «Ὁ ἀρχικατεργάρης», «Ὁ ξεπεσμένος κόσμος» καὶ τὸ σπουδαιότερον ὅλων «Ὁ τυχοδιώκτης Σιμπλίτσους Σιμπλιτσίσσιμους», ὅπερ θεωρεῖται ὡς τὸ πρῶτον ἐθνικὸν μυθιστόρημα τῆς Γερμανίας.

Κ. Ν.

Γκρίμμιγκερ (Grimminger), ***Ἀδόλφος***. Γερμανὸς ἀοιδός, ποιητὴς καὶ γλύπτης (1827—1909). Ὡς ἀοιδὸς διεκρίθη ἰδίᾳ εἰς κλασσικὰ μελοδράματα. Ὡς ποιητὴς ἐδημοσίευσε ποιήματα εἰς σουαβικὴν διάλεκτον «Mei Derhoim», «Lug'ins Land» καὶ εἰς τὴν καθαρὰν γερμανικὴν («Sprossen und Blüten»). Ὡς γλύπτης ἐσμίλευσε πολυάριθμα μετάλλια.

Γκριμὸ ντὲ Λὰ Ρενιὲρ (Grimod de La Reynière), ***Ἀλέξανδρος-Βαλτάσαρ Λαυρέντιος***. Γάλλος λογοτέχνης καὶ γαστρονόμος (1758—1838). Εἶναι διάσημος διὰ τὴν περιπετειώδη ζωήν, τὴν παραδοξότητα τῶν ἠθῶν, τὴν γαστριμαργίαν καὶ τὸ σκωπτικόν του πνεῦμα. Κατ' ἀρχὰς ἐχρημάτισε δικηγόρος εἰς τὸ Παρλαμέντον, ἀλλ' οἱ γονεῖς του θέλοντες νὰ θέσουν τέρμα εἰς τὰς ἀκολασίας του ἐνέκλεισαν αὐτὸν ἐπὶ διετίαν εἰς τὴν μονὴν τῆς Ντομὲβρ (1786). Περιῆλθε κατόπιν τὴν Ἑλβετίαν, Γερμανίαν καὶ Νότιον Γαλλίαν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του, κληρονομήσας μεγάλην περιουσίαν, ἀπέκτησεν ἴδιον μέγαρον ἐν Βιλλιὲ σὺρ Ὂρζ. Κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς του ἐπεδίδετο εἰς τὴν συγγραφήν, ἰδίᾳ τὴν σατιρικὴν ποίησιν, θεατρικὴν κριτικὴν καὶ γαστρονομίαν. Ἵδρυσε τὸν «Censeur dramatique» (1797—1798) καὶ ἐδημοσίευσε πολλά, ὧν κυριώτερα, σχόντα πολλὴν ἐπιτυχίαν, εἶναι τὸ περίφημον: «Ἡμερολόγιον τῶν λαιμάργων» (1803—1812 τόμ. 8), «Σκέψεις φιλοσοφικαὶ ἐπὶ τῆς ἡδονῆς ὑπὸ ἑνὸς ἀγάμου» (1783), «Ἡ φιλοσοφικὴ διόπτρα» (1785), «Ὁ λογοτεχνικὸς διυλιστήρ» (1803), «Ἐγχειρίδιον τῶν ἀμφιτρυόνων» κτλ.

—Β.

Γκριμοάλδος. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο διάφοροι Λομβαρδοὶ πρίγκιπες ἡγεμόνευσαν εἰς τὸ δουκᾶτον τοῦ Μπενεβέντου. 1)—***Γκριμοάλδος Α'*** διαδεχθεὶς τὸν ἀδελφόν του Ροντοάλδον. Τῷ 650 ἀπέκρουσεν εἰσβολὴν τῶν Βυζαντινῶν. Ἐγένετο δοὺξ τῆς Λομβαρδίας καὶ ἀπέθανε τῷ 667. —2) ***Γκριμοάλδος Β'***. Δοὺξ τοῦ Μπενεβέντου ἀπὸ τοῦ 683, ἡγεμόνευσεν ἐπὶ τριετίαν, καθ' ἣν οὐδὲν ἐξαιρετικὸν γεγονὸς συνέβη.—3) ***Γκριμοάλδος Γ'***. Ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ Καρλομάγνου δοὺξ τῷ 787 ἀλλὰ καὶ ὑποτελὴς αὐτοῦ. Συμμαχήσας μὲ τοὺς Βυζαντινοὺς ἐπανεστάτησε κατὰ τῶν Φράγκων καὶ ἀνέκτησε τὴν ἐλευθερίαν του (793). —4) ***Γκριμοάλδος Δ'***. Διάδοχος τοῦ προηγουμένου τῷ 812. Ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ Καρλομάγνου ἡγεμὼν τῆς Λομβαρδίας φόρου ὑποτελής. Κατέπνιξε βοηθούμενος ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἐπανάστασιν κατ' αὐτοῦ ἐν τῇ χώρᾳ καὶ ἐδολοφονήθη ὑπὸ τοῦ ἐπαναστατήσαντος ἀρχηγοῦ Ντάουφερ τοῦ Τραυλοῦ τῷ 827.

— **Γκριμοάλδος** (Grimoald). Αὐλάρχης τοῦ βασιλέως τῆς Αὐστρασίας Σιγκεμπέρτου Β'. Ἀπεβίωσε περὶ τὸ 656. Εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦτο τοῦ αὐλάρχου διεδέχθη τῷ 642 τὸν πατέρα αὐτοῦ Πιπῖνον τὸν Γέροντα ἢ Ἅγιον. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως, τῷ 656, ἠθέλησε νὰ φέρῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν υἱόν του Χιλντεμπέρτον, ἀλλ' εἶδε τὰ σχέδιά του ἀνατρεπόμενα ὑπὸ τῶν εὐγενῶν τοῦ τόπου, οἵτινες ἐπανεστάτησαν, ἐνίκησαν αὐτὸν καὶ συλλαβόντες τὸν παρέδοσαν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Νευστρίας Κλόβιν Β', ὅστις τὸν κατεδίκασεν εἰς θάνατον.

— **Γκριμοάλδος** (Grimoald). Δοὺξ τῆς Βαυαρίας. Ἀπεβίωσε τῷ 725. Υἱὸς τοῦ Θεοδώρου ΣΤ'. Ἐγένετο κύριος ὁλοκλήρου τῆς Βαυαρίας σφετερισθεὶς τὴν κληρονομίαν τῶν δύο ἀδελφῶν του. Ἔπεσε μαχόμενος κατὰ τοῦ Καρόλου Μαρτέλλου.

Γκριμοὰρ (Grimoard), ***Νικόλαος-Ἑρρῖκος***. Γάλλος κόμις καὶ ναύαρχος (1743—1794). Τῷ 1781 ἐναυμάχησε πρὸς ἀγγλικὰ πλοῖα. Τραυματισμένος ἐπικινδύνως διεκομίσθη εἰς Γαλλίαν καὶ προήχθη εἰς πλοίαρχον. Ὡς τοιοῦτος μετέσχε τῶν δύο ναυμαχιῶν τοῦ Ἁγίου Δομινίκου (1782). Βυθισθέντος τοῦ «Μεγαλοπρεποῦς», οὗ ἐπέβαινεν, ἐπέβη τοῦ «Σκιπίωνος» καὶ συνῆψε παρὰ τὸν Ἅγιον Δομίνικον ναυμαχίαν πρὸς ἀγγλικὰ πλοῖα. Ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμὴν ἡ νίκη ἦτο βεβαία ὁ «Σκιπίων» ἐξώκειλε. Μετὰ πλείστους ἄλλους ἄθλους του ὁ Γκριμοὰρ μετέσχε (1791) τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ἁγίου Δομινίκου μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ὑποναυάρχου, τῷ δὲ 1793 προήχθη εἰς διοικητὴν τῶν ναυτικῶν δυνάμεων τῆς Βρέστης. Ἀλλὰ καταδικασθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐπαναστατικοῦ δικαστηρίου εἰς θάνατον ὡς πράκτωρ τῶν Ἄγγλων ἐτυφεκίσθη.

Κ. Ν.

— **Γκριμοὰρ** (Grimoard), ***Φίλιππος***. Γάλλος κόμις καὶ στρατηγὸς (1753—1815). Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως εἰργάζετο εἰς τὸ στρατιωτικὸν γραφεῖον τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ'. Τοὺς στρατιωτικοὺς χάρτας καὶ τὰς μελέτας του ἐχρησιμοποίησεν ὁ στρατὸς τῆς Ἐθνικῆς Σωτηρίας, εἰς αὐτὸν δ' ὀφείλεται τὸ σχέδιον τῆς ἐκστρατείας τοῦ 1792. Ἔγραψεν: «Ἡ θεωρητικὴ τοῦ πολέμου», «Ἡ ἱστορία τῶν τελευταίων ἐκστρατειῶν τῆς Τουρραίνης», «Ἱστορία τοῦ γαλλικοῦ ἐπαναστατικοῦ πολέμου» κ. ἄ.

Κ. Ν.

Γκριμοὺ (Grimou), ***Ἰωάννης-Ἀλέξιος***. Γάλλος ζωγράφος (1678—1740) ἑλβετικῆς καταγωγῆς. Ὑπόδειγμα τῆς τέχνης του εἶναι ὁ ἐν τῷ Λούβρῳ «Νεαρὸς στρατιωτικός». Τὸ ἀριστούργημά του θεωρεῖται ἡ ἐν Μπορνιὼ «Νεαρὰ μουσικός».

Ν. Π.—Λ.

Γκριμπογιάντωφ, ***Ἀλέξανδρος-Σέργιεβιτς***. Ρῶσος δραματικὸς ποιητὴς γεννηθεὶς ἐν Μόσχᾳ τῷ 1795 καὶ ἀποθανὼν ἐν Τεχεράνῃ τῷ 1826. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Μόσχας καὶ κατετάχθη εἰς τὸν στρατόν, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ παρῃτήθη καὶ κατεγίνετο εἰς τὸ νὰ μεταφράζῃ θεατρικὰ ἔργα καὶ νὰ συνθέτῃ ποιήματα. Τῷ 1817 προσελήφθη εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν, ὅπου ὑπηρέτει καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Πούσκιν, μεθ' οὗ συνεδέθη δι' ἀδελφικῆς φιλίας. Ἡ εὐφυΐα του καὶ ἡ γλωσσομάθειά του ἀνέδειξαν τοῦτον ἀμέσως καὶ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἀπεστάλη εἰς Τεχεράνην ὡς γραμματεὺς τῆς ῥωσικῆς πρεσβείας. Κηρυχθέντος τοῦ κατὰ τῆς Περσίας πολέμου ἐτοποθετήθη εἰς τὸ ἐπιτελεῖον τοῦ στρατάρχου Πασκιέβιτς ὡς διπλωματικὸς αὐτοῦ σύμβουλος, μετὰ τὴν νίκην δὲ διεπραγματεύθη τὴν συνθήκην τῆς εἰρήνης, τὴν ὁποίαν καὶ ἐκόμισεν εἰς τὸν αὐτο-

Digitized by Google

κράτορα Ἀλέξανδρον Α΄. Εἶτα διωρίσθη πρεσβευτὴς εἰς τὴν Περσίαν. Κατὰ τὴν ἐν Τεχεράνῃ παραμονήν του, ξερεθισθεὶς ὁ ὄχλο τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν ἀντιρρωσιστῶν,ἐξηγέρθη καὶ ἐπετέθη κατὰ τοῦ μεγάρου τῆς ρωσικῆς πρεσβείας. Ὁ Γριμπογιάντωφ ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὀλιγαρίθμων κοζάκων του, ἐξῆλθε ξιφήρης τοῦ οἴκου του καὶ ἀπέκρουσε τὴν γενομένην προσβολήν. Κυκλωθεὶς ὅμως μετά τινα ὥραν ἐσφάγη μετὰ τῶν κοζάκων του. Τὸ πτῶμά του μετεφέρθη εἰς τὴν Τιφλίδα. Τὸ φιλολογικὸν ἔργον τοῦ Γκριμπογιάντωφ ἐγνώσθη μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐκ τυχαίου τινὸς περιστατικοῦ. Ἡμέραν τινα ὁ κόμης Βιογόρσκη, γνώριμος τῆς ἀδελφῆς τοῦ Γκριμπογιάντωφ, εὗρε κατακείμενα ἐπὶ τοῦ κλειδοκυμβάλου αὐτῆς χειρόγραφα τοῦ ἀδελφοῦ της, περιέχοντα τὴν κωμῳδίαν «Ἡ ἐκ πνεύματος θλῖψις». Ἀναγνώσας αὐτὴν ἔμεινε κατάπληκτος καὶ ἐζήτησε τὴν ἄδειαν, ὅπως τὴν δώσῃ νὰ παρασταθῇ· ἀνεβιβάσθη δὲ πράγματι εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν θέατρον τῆς Πετρουπόλεως, ἐσημείωσε μεγάλην ἐπιτυχίαν καὶ ἐκρίθη ὡς ἓν τῶν ὡραιοτέρων ἔργων τῆς ἐποχῆς, καὶ ἀπὸ θεάτρου εἰς θέατρον ἐδιδάχθη εἰς ὅλας τὰς πόλεις τῆς Ρωσίας. Πρόκειται περὶ ἔργου κλασσικοῦ. Ἡ πλοκή του εἶναι ἐκτάκτως ἔντεχνος, οἱ τύποι ἔχουσι γενικὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν διαπνέει πνεῦμα φιλελεύθερον. Β. Θ.

γκριμπός, *—ή, —όν* ὁ ὑπὸ τοῦ γήρατος ἢ νόσου κυρτωθείς, καμπούρης.

Γκριμπωβὰλ (Gribeauval), *Ἰωάννης-Βακὲτ νὶς* — (1715—1789). Γάλλος στρατηγός. Ἔγινε γνωστὸς ἐκ σπουδαιοτάτης ἐκθέσεως ἣν ὑπέβαλε περὶ τοῦ πρωσσικοῦ πυροβολικοῦ. Προσελήφθη παρὰ τῆς Μαρίας Θηρεσίας ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ στρατοῦ της, ἐδοξάσθη κατὰ τὴν μάχην τοῦ Σβεϊντνιτς ἐναντίον τοῦ Φρειδερίκου Β΄, καὶ διωργάνωσε τὸ γαλλικὸν πυροβολικόν, ὥστε τοῦτο νὰ καταστῇ τὸ τελειότερον ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τοὺς ἐπακολουθήσαντας πολέμους τῆς Δημοκρατίας.

Γκρίμσελ (Grimsel) *[Γεωγρ.]*. Δίοδος τῶν Ἄλπεων εἰς ὕψος 2162 μέτρων, ἐφ' ἧς ὑπάρχει ἁμαξιτὴ ὁδὸς 37 χιλιομέτρων, ὁδηγοῦσα ἀπὸ τῆς κοιλάδος Χάσλι μέχρι τοῦ ἄνω Βάλλι, ἤτοι ἀπὸ τοῦ Μάϊριγγεν (595 μ.) μέχρι τοῦ Γκλὲτς (1761 μ.).—Μ.

Γκρίμσμπυ Grimsby ἢ Great Grimsby) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ κομιτείᾳ τοῦ Λίνκολν καὶ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Χοῦμπερ, ἀριθμοῦσα 83,000 κατοίκων. Εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἁλιευτικὸς λιμὴν τοῦ κόσμου (βλ. λ. ἁλιεία τ. Γ΄ σ. 800 β΄).

Γκριμὼ (Grimaux), *Ἐδουάρδος*. Γάλλος χημικὸς (1835—1900). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς χημείας ἐν τῷ πολυτεχνείῳ τῶν Παρισίων καὶ εἰργάσθη κυρίως ἐπὶ τῆς ὀργανικῆς χημείας. Αἱ ἔρευναί του ἀναφέρονται ἐπὶ τῆς μορφίνης, τοῦ κιτρικοῦ ὀξέος, τῶν οὐρικῶν παραγώγων κ.λ.π. Συνέγραψεν, ἐκτὸς πλήθους ἐπιστημονικῶν πραγματειῶν: «Ὀργανικὴν Χημείαν» (1872), «Ἀνόργανον Χημείαν» (1874), «Εἰσαγωγὴν εἰς τὴν μελέτην τῆς Χημείας» (1884) κλπ. ΑΝ. Δ.

γκρινιάζω καὶ *γρινιάζω* κλαυθμηρίζω, ἀρχ. *κλαυσιῶ*: «αὐτὸ τὸ παιδὶ ὅλο γρινιάζει» || παραπονοῦμαι, φιλονικῶ διὰ μικρὰν ἀφορμήν, μεμψιμοιρῶ γογγύζω, δυσφορῶ: «πάντα γρινιάζει, ποτὲ δὲν εἶσαι εὐχαριστημένος» || μεταβ. ἐπηρεάζω, βλάπτω τινὰ διὰ τῶν μεμψιμοιριῶν μου, διὰ τῶν μικρολόγων παρατηρήσεών μου: «μὴ μὲ γρινιάζῃς πιά, γιατὶ θὰ πάθω». Β. Φ.

Γκρινιὰν (Grignan), *Λουδοβῖκος*. Γάλλος διπλωμάτης ἀποθανὼν τῷ 1557. Ἀνῆκεν εἰς παλαιὰν προβηγκιανὴν οἰκογένειαν. Διετέλεσε πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας ἐν Ρώμῃ ἐπὶ Φραγκίσκου Α΄. Ἀπεστάλη πληρεξούσιος εἰς τὴν δίαιταν τοῦ Βόρμς (1544) καὶ ὠνομάσθη κόμης. Κ. Ν.

—**Γκρινιὰν** (Grignan), ***Φραγκῖσκος*** Γάλλος στρατηγὸς (1632—1714). Κατέλαβε τὸ φρούριον τῆς Ὀράγγης (1673) καὶ ἀπέκρουσε τὴν ἐπίθεσιν τῶν μοναρχικῶν κατὰ τῆς Τουλῶνος (1707). Κ. Ν.

γκρινιάρης καὶ *γρινιάρης, —α, —ικο* αὐτὸς ποὺ γρινιάζει, ὁ κλαυθμηρίζων, ὁ διὰ μικρὰν ἀφορμὴν παραπονούμενος ἢ φιλονικῶν: «γρινιάρης ἄνθρωπος προκοπὴ δὲν κάμνει», «γρινιάρικο παιδί, τὸ στόμα του δὲν κλείνει».

Γκρινιὸν (Grignon), *Κάρολος*. Ἄγγλος χαλκογράφος γαλλικῆς καταγωγῆς, γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν Λονδίνῳ (1716—1810). Ἐχάραξε πλεῖστα ἔργα μεγάλων ζωγράφων. ἀλλ' ἰδίως διεκρίθη εἰς τὴν εἰκονογράφησιν πολυτελῶν ἐκδόσεων Ἄγγλων συγγραφέων. Θ. Β

Γκρινιὸν (Grignon) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ τοῦ Σὲν-ἐ-Ουάζ, εἰς ἀπόστασιν 12 χλμ. ἀπὸ τῶν Βερσαλλιῶν. Κάτ. 400. Εἶναι γνωστὸν διὰ τὴν ἐν αὐτῷ μεγάλην γεωργικὴν σχολήν, ἱδρυθεῖσαν τῷ 1826. —Μ.

Γκρίννελ-Λὰντ Grinnel-Land) *[Γεωγρ.]*. Μία τῶν μεγαλυτέρων νήσων τῆς Ἀρκτικῆς Ἀμερικῆς μεταξὺ 76° καὶ 83° βορείου γεωγραφικοῦ πλάτους. Διαιρεῖται διὰ μεγάλων κόλπων εἰς τέσσαρα τμήματα: *Λίνκονλαντ, Καίνιγκλαντ, Ὄσκαρλαντ* καὶ *Ἐλλεσμὲρε-Γκράντλαντ*. Τινὲς καλοῦσιν ὁλόκληρον τὴν νῆσον *Ἐλλεσμὲρελαντ, Γκρίννελλαντ* δὲ μικρὸν τμῆμα ταύτης. Ἡ νῆσος ἀνεκαλύφθη περὶ τὸ 1850 ὑπὸ τῆς ἀμερικανικῆς ἀποστολῆς Γκρίννελ,ὁδηγουμένης ὑπὸ τοῦ Ε. Κ. Καίν. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχει διεθνὴς μετεωρολογικὸς σταθμός. Αἱ ἀνατολικαὶ καὶ νότιοι ἀκταὶ τοῦ τμήματος Λίνκονλαντ κατοικοῦνται ὑπὸ Ἐσκιμώων. —Μ

Γκριντᾶδες *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Γρεβενῶν τοῦ νομοῦ Κοζάνης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτοικοι (1928) 452. Ἤδη καλεῖται *Αἰμιλιανός*. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὸ χωρία *Ἀνθρακιὰ* (τέως *Μάνες*, κάτοικοι 140) καὶ *Μελίσσι* (τέως *Πλέσια*, κάτοικοι 202).

Γκριντὲλ Gridel), *Ἰωσὴφ-Αἰμίλιος*. Γάλλος ζωγράφος καὶ συγγραφεὺς (1839—1902). Διεκρίθη εἰς τὴν ἀπεικόνισιν κυνηγετικῶν σκηνῶν. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Prise d'un sanglier par un équipage de mâtins», «Retraite après une battue» κλπ. Ὁ Γκριντὲλ συνέγραψε καὶ βιβλία τινὰ κυνηγετικοῦ περιεχομένου. Ι. Μ. Π.

Γκρίντελβαλντ (Grindelwald) *[Γεωγρ.]*. Κοιλὰς τῆς Ἑλβετίας, σχηματιζομένη ὑπὸ τῶν Βερναίων Ἄλπεων, μήκους 25 χιλιομέτρων καὶ διαρρεομένη ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Λυτσίνε. Ἑκατέρωθεν τῆς κοιλάδος εὑρίσκονται δύο παγετῶνες, ὁ τοῦ ἄνω καὶ ὁ τοῦ κάτω Γκρίντελβαλντ. Εἶναι ἓν τῶν μεγαλυτέρων περιηγητικῶν κέντρων τῆς Ἑλβετίας. —Μ.

Γκρίπενκερλ (Griepenkerl), *Ροβέρτος*. Γερμανὸς συγγραφεὺς καὶ ποιητὴς (1810—1868). Τὰ γνωστότερα ἔργα του εἶναι: «Μουσικὴ ἑορτὴ ἢ οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Μπετόβεν (1838), «Ὁ Ἱππότης Μπερλιὸζ εἰς Βρουνσβὶκ» (1843), τὰ δράματα «Μαξιμιλιανὸς Ροβεσπιέρρος» (1851), «Γερονδῖνοι» (1852), «Ἁγία Ἑλένη» (1862) καὶ ἡ κωμῳδία «Ὄνειρον καὶ πραγματικότης». Τὰ θεατρικὰ του ἔργα παιχθέντα ἐν Γερμανίᾳ ἔσχον μεγάλην ἐπιτυχίαν. Κατέλιπεν ἐπίσης μεταφράσεις ἀρχαίων δραμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων γνωστότεραι αἱ τοῦ «Οἰδίποδος» καὶ τῆς «Ἀντιγόνης» τοῦ Σοφοκλέους. Δ. Δ

— **Γκρίπενκερλ** (Griepenkerl), *Χριστιανός*. Γερμανὸς ζωγράφος γεννηθεὶς εἰς Ὄλδεμβουργ τῷ 1839. Ἦτο μαθητὴς τοῦ Ράλ. Ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ζωγράφου Βίτιερλιχ καὶ ἐπὶ τῇ βάσει σχεδίων τοῦ Ράλ διεκόσμησε τὸ ἐν Βιέννῃ μελόδραμα καὶ ἐξετέλεσε πολλὰς διακοσμητικὰς τοιχογραφίας εἰς οἰκοδομήματα τῆς Βιέννης καὶ ἀλλαχοῦ. Εἶναι ὁ ζωγράφος ὁ ἐκτελέσας τὰς τοιχογραφίας τῆς αἰθούσης τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀκαδημίας (1885). Ἀπὸ τοῦ 1875 διετέλεσε καθηγητὴς τῆς Ἀκαδημίας τῶν καλῶν τεχνῶν ἐν Βιέννῃ

Γκρίπενμπεργκ (Gripenberg), *Ὄσκαρ-Φερδινάνδος*. Ρῶσος στρατηγὸς γεννηθεὶς τῷ 1838. Ἔλαβε μέρος εἰς πολλὰς ἐν Ἀσίᾳ ἐκστρατείας καὶ εἰς τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον (1877) ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Γκούρκο. Προήχθη εἰς ὑποστράτηγον ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης καὶ τῷ 1890 εἰς ἀντιστράτηγον ὑπασπιστὴν τοῦ αὐτοκράτορος. Τῷ 1904 τῷ ἀνετέθη ἡ διοίκησις τῆς ΙΙ ρωσικῆς στρατιᾶς ἐν Μαντζουρίᾳ κατὰ τὸν Ρωσοϊαπωνικὸν πόλεμον.

Γκρίπερσβάλντε (Griperswalde) *[Γεωγρ.]*. Παλαιὸν ὄνομα τῆς Γκράϊφσβαλντ (βλ. λ.).

Γκρίπιανη *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας καὶ νομοῦ Ἰωαννίνων τῆς Ἠπείρου ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Καλαμᾶ, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος ἀριθμοῦσης (1928) 234 κατοίκους ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν. Παρ' αὐτὴν σῴζονται ἐρείπια ἀρχαίας ἠπειρωτικῆς πόλεως, τῆς *Τραμπίας* κατὰ τὸν Ἀραβαντινὸν (Β΄ σ. 42). Χ. Ι. Σ.

Γκρίπσχολμ (Gripsholm). Ὄνομα βασιλικοῦ σουηδικοῦ ἀνακτόρου, ἐπὶ μιᾶς τῶν νήσων τῆς λίμνης Μαϊλαρ, γνωστοῦ ἀπὸ τοῦ 1380. Τὸ ἀνάκτορον τοῦτο ὑπῆρξε κέντρον σπουδαίων ἱστορικῶν γεγονότων. Τῷ 1383 οἱ εὐπατρίδαι τοῦ βασιλείου συνῆλθον ἐν αὐτῷ καὶ καλέσαντες ἐνώπιόν των τὸν Ἀλβέρτον τοῦ Μεκλεμβούργου, τὸν ὁποῖον ἐξέλεξαν βασιλέα, τοῦ ὑπηγόρευσαν τοὺς ὅρους ὑπὸ τοὺς ὁποίους ὤφειλε ν' ἀσκῇ τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν. Τῷ 1544 ὁ Γουσταῦος Βάζα ἔφερασεν ἐν αὐτῷ τὴν ἔκδοσιν τοῦ νόμου περὶ κληρονομίας καὶ διένειμε τὰ σουηδικὰ δουκᾶτα μεταξὺ τῶν υἱῶν του. Εἰς τὰ ἀνάκτορα ταῦτα ἐγεννήθησαν ἢ ἀπέθανον πολλὰ βασιλικὰ πρόσωπα, ἐν οἷς ἡ βασίλισσα Χριστίνα, μήτηρ τοῦ Γουσταύου-Ἀδόλφου, ἡ ὁποία ἐν ἐτοιμασίᾳ τοῦ θανάτου της εἶχε τοποθετήσει ἐντὸς τοῦ κοιτῶνός της τὸ φέρετρον εἰς τὸ ὁποῖον θὰ ἔπρεπε νὰ τεθῇ ὡς νεκρά. Ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας κατόπιν τὸ Γκρίπσχολμ ἐχρησίμευσεν ὡς φυλακή.

Γκρὶς (Gries), *Ἰωάννης*. Γερμανὸς ποιητὴς (1776—1842). Κατέλιπε πολυαρίθμους ἐμμέτρους μεταφράσεις, μεταξὺ τῶν ὁποίων «Ἡ ἐλευθερωθεῖσα Ἱερουσαλὴμ» τοῦ Τάσσου, «Ὁ μαινόμενος Ὀρλάνδος» τοῦ Ἀριόστου, αἱ «Κωμῳδίαι» τοῦ Κάλδερον, τόμοι ποιημάτων πρωτοτύπων καὶ «Ποιήματα καὶ ποιητικαὶ μεταφράσεις».

Γκρίσμπαχ (Griesbach) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τοῦ μεγάλου δουκάτου τῆς Βάδης ἐν Γερμανίᾳ, ἔχον ἐγκαταστάσεις διαφόρων ἰαματικῶν λουτρῶν. Τὰ ἰαματικὰ ὕδατα ἔχουν πολυτίμους θεραπευτικὰς ἰδιότητας.

Γκρίσμπαχ (Griesbach), *Ἑρμάννος-Ἀδόλφος*. Γερμανὸς ἰατρὸς γεννηθεὶς τῷ 1854 Ἐδίδαξεν ἐν Βασιλείᾳ ζῳολογίαν, ἱστολογίαν, χημείαν, βιολογίαν καὶ ὑγιεινήν Ἐδημοσίευσε σειρὰν ἱστολογικῶν ἐργασιῶν. Κατέστη δὲ ἰδίως γνωστὸς διὰ τὰς ὑγιεινολογικὰς αὐτοῦ ἐργασίας. Ο. Ρ.

— **Γκρίσμπαχ** (Griesbach), *Ἰωάννης-Ἰάκωβος*. Διαμαρτυρόμενος θεολόγος (1745—1812), μαθητὴς τοῦ περιφήμου Σέμλερ, καθηγητὴς ἐν Χάλλῃ ἀπὸ τοῦ 1773, καὶ ἐν Ἰένῃ ἀπὸ τοῦ 1775. Ὁ Γκρίσμπαχ ἐγένετο γνωστὸς καὶ ἐπέδρασε μεγάλως ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἐπιστήμης διὰ πολλῶν ἐργασιῶν. Κάτοχος πολυμερῶν γνώσεων συνέγραψεν ἔργα ἑρμηνευτικά, ἱστορικὰ καὶ δογματικά, ἰδιαιτέρως ὅμως διεκρίθη ὡς κριτικὸς τοῦ κειμένου τῆς Κ. Δ. Ὁ ὅρος «Συνοπτικά», πρὸς χαρακτηρισμὸν τῶν εὐαγγελίων τοῦ Ματθαίου, τοῦ Μάρκου καὶ τοῦ Λουκᾶ, εἰσήχθη τὸ πρῶτον ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἔκτοτε παρέμενεν ἵνα δηλοῖ τὴν εὔκολον ἐπισκόπησιν τοῦ περιεχομένου αὐτῶν ἐν τῇ σχέσει πρὸς ἀλλήλους θεωρουμένου. Συγχρόνως προέβαλεν ἐναντίον τοῦ Στόρρ, διδάσκοντος ὅτι ὁ Μᾶρκος εἶναι ὁ ἀρχαιότερος εὐαγγελιστής, τὴν θεωρίαν καθ' ἣν ἡ χρονικὴ σειρὰ τῆς συγγραφῆς τῶν εὐαγγελίων εἶναι κατὰ τὸ σχῆμα: Ματθαῖος, Λουκᾶς, Μᾶρκος, ἀναλαβὼν οὕτω τὴν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ ἐξενεχθεῖσαν γνώμην, ὅτι δηλαδὴ ὁ Μᾶρκος εἶναι ἐπιτομεὺς καὶ συνδυαστὴς τῶν δύο ἄλλων εὐαγγελιστῶν. Τὴν θεωρίαν ταύτην ἐστήριξε κυρίως ἐπὶ τοῦ περιφήμου καταστάντος χωρίου τοῦ Μάρκου, κεφ. Α΄ στ. 32, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ παρὰ Ματθαίῳ καὶ Λουκᾷ παράλληλα. Ἐνῷ τουτέστι ὁ Ματθαῖος ἔχει «ὀψίας δὲ γενομένης», παρὰ δὲ τῷ Λουκᾷ ἀναγινώσκομεν «δύνοντος δὲ τοῦ ἡλίου», γράφει ὁ Μᾶρκος: «ὀψίας δὲ γενομένης, ὅτε ἔδυ ὁ ἥλιος».

Ἡ θεωρία αὕτη τοῦ Γκρίσμπαχ ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τοῦ περιφήμου Μπάουρ καὶ τοῦ καὶ ὡς φιλοσόφου γνωστοῦ Σβέγλερ, συνδυασάντων αὐτὴν πρὸς τὰς περὶ προφορικῆς παραδόσεις καὶ περὶ πρωτευαγγελίου ὑποθέσεις τοῦ Γκίζελερ καὶ τοῦ Ἄϊχορν. Ἡ θεωρία αὕτη αὐτοῦ κατέπεσεν ἐνωρὶς διὰ τοῦ Βίλκε, προβαλόντος τὴν ἀντίστροφον ὅλως σειράν: Μᾶρκος, Λουκᾶς, Ματθαῖος καὶ παρασχόντος τὴν ἀπόδειξιν, ὅτι ὁ Μᾶρκος εἶναι πράγματι ὁ παλαιότατος τῶν εὐαγγελιστῶν. Ἀλλ' ὡς ἄπορον, ὁ Γκρίσμπαχ διεκρίθη πρὸ πάντων διὰ τὰς εἰς τὸ κείμενον τῆς Κ. Δ. ἀναφερομένας κριτικὰς αὐτοῦ ἐργασίας, καθὼς καὶ εἰς τὰς τὴν ἱστορίαν τοῦ κειμένου τούτου ἀφορώσας ἐρεύνας. Μεταξὺ τῶν ἄλλων διέκρινε τὰ χειρόγραφα τῆς Κ. Δ. εἰς τρεῖς διαφόρους ἀλλήλων ὁμάδας, ἐξηγήσας αὐτὸς ἐκ τριῶν ἀναθεωρήσεων τοῦ κειμένου ὑπὸ τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας. Ἀπὸ δὲ τοῦ 1774 προέβη εἰς ἐπανειλημμένας κριτικὰς ἐκδόσεις τῆς Κ. Δ., προκρίνας κείμενον κατὰ πολὺ παρεκκλῖνον ἀπὸ τοῦ λεγομένου παραδεδεγμένου κειμένου. Τὴν ἔκδοσιν τοῦ 1796 (α΄ τόμος) καὶ 1806 (β΄ τόμος) κοσμεῖ διὰ πλουσίας συλλογῆς διαφόρων γραφῶν, ἃς συνέλεξε διὰ τῆς ἐρεύνης καὶ συγκρίσεως πολυαρίθμων χειρογράφων. Ἡ κριτικὴ αὕτη ἐργασία τοῦ Γκρίσμπαχ εἶναι πολύτιμος, ὄχι μόνον διότι στηρίζεται ἐπὶ τῆς χρησιμοποιήσεως πλειόνων χειρογράφων, ἀλλὰ καὶ διότι πρῶτος αὐτὸς διέγνωσε τὴν διὰ τὴν κριτικὴν τοῦ κειμένου σημασίαν τῶν ἀρχαίων μεταφράσεων τῆς Κ. Δ καὶ τῶν παρὰ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς συγγραφεῦσι χωρίων τῆς Ἁγίας Γραφῆς, καὶ ἐποιήσατο χρῆσιν αὐτῶν πρὸς εὐόδωσιν τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ κειμένου. Ν. Ι. Λ.

Γκρισπάνη *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Ἐλεύθερον.

Γκριτζάλη *[Γεωγρ.]* Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἡμαθίας (τέως Βερροίας) τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Κάτοικοι (1928) 677. Ἤδη καλεῖται *Ἀγκαθιά*. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Νεοχώριον* (κάτ. 205), *Νεσάριον* (κάτ. 338), *Σφῆνα* (τέως Σφήνια, κάτ. 148) καὶ *Τριλοφιὰ* (τέως Τρίλλοβον, κάτ. 92).

Γκρίτζαλης.—1) ***Γεώργιος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Τριφυλίας. Μετέσχε τῶν ἀγώνων τοῦ ἀδελφοῦ του Ἰωάννου.—2) ***Δημήτριος***. Ἀδελφὸς αὐτοῦ. Ἐμπορεύετο εἰς Κωνσταντινούπολιν τῷ 1821,ὅτε ἠναγκάσθη νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν Πελοπόννησον μετὰ τὰς σφαγὰς τῆς βασιλευούσης. Γεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς σώματος ἐκ τῶν λεγομένων, διὰ τὴν γενναιότητα καὶ παλληκαριάν των, «ντρέδων», ἐπολέμησε μετὰ πολλοῦ ζήλου εἰς Πελοπόννησον καὶ κατόπιν εἰς Στερεάν. Τελῶν πάντοτε ὑπὸ τὸν Νικητα-

Digitized by Google

ρᾶν Σταματελόπουλον εἶχε τὴν ἁπλότητα τοῦ ἀρχηγοῦ του καὶ τὴν ὁρμητικότητα αὐτοῦ. Τραυματισθεὶς εἰς τὰ Δερβενάκια, τὸ Νεόκαστρον καὶ τὰς Ἀθήνας, ἐτιμήθη διὰ τοῦ χαλκοῦ ἀριστείου καὶ τοῦ βαθμοῦ τοῦ συνταγματάρχου τῆς Φάλαγγος.—3) *Ἰωάννης*. Διάσημος Ἀγωνιστής, ἀδελφὸς τῶν ἀνωτέρω. Ἅμα τῇ ἐνάρξει τοῦ Ἀγῶνος ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ντρέδων καὶ ἐπολέμησε μὲ ἀπαράμιλλον ζῆλον καθ' ὅλον τὸν Ἀγῶνα. Ἔνθερμος ὀπαδὸς τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη καὶ τυφλὸς ἐκτελεστὴς τῶν παραγγελιῶν του, τὸν ὑπηρέτησε πάντοτε μὲ πίστιν. Δι' ὃ καὶ κατεδικάσθη μετ' αὐτοῦ εἰς θάνατον τῷ 1824, ἐνεκλείσθη εἰς Ὕδραν ὡς πολιτικὸς κατάδικος ὅταν ἐμετριάσθη ἡ ποινὴ τῶν «προδοτῶν» καὶ τέλος μετέσχεν εἰς ὅλας τὰς περιπετείας, αἵτινες ἠκολούθησαν τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη κατὰ τὴν δεινὴν περίοδον τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ Ἰμβραήμ. Κατὰ τὴν πολυαρχίαν τοῦ 1832 διεδραμάτισε σπουδαῖον πάλιν πρόσωπον ἐν τῇ νοτιοδυτικῇ Πελοποννήσῳ. Ἀλλ' ἀκόμη περισσότερον ἐπάλαισε τῷ 1834, ὅταν, ἀντιληφθεὶς τὴν ἀντιδημοτικότητα τῆς ἀντιβασιλείας, ἐσκέφθη νὰ ἐπωφεληθῇ αὐτῆς διὰ ν' ἀνατρέψῃ τὸ μόλις παγιωθὲν βασιλικὸν καθεστώς. Χωρὶς νὰ ἔχῃ συνεργὸν τὸν Θ. Κολοκοτρώνην, ὅπως ἐλέγετο ἀνακριβῶς κατὰ τὴν ἐποχήν, ἐκήρυξε τὴν λεγομένην Μεσσηνιακὴν ἐπανάστασιν, ἐν εἴδει διαμαρτυρίας διὰ τὴν καταδίκην τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη καὶ Δ. Πλαπούτα, καὶ ἔχων συνεργοὺς τὸν Μήτρο-Πέτροβαν καὶ τοὺς συγγενεῖς τοῦ Πλαπούτα, ἐξεκίνησε διὰ νὰ καταλάβῃ τὴν Πελοπόννησον καὶ μάλιστα τὸ Ναύπλιον. Μετὰ ἕνα μῆνα ὅμως ἡ ἐπανάστασις, μὴ ἔχουσα ρίζας, κατεστάλη. Ὁ Γκρίτζαλης ἐγκατελείφθη καὶ παραδοθεὶς τέλος ὑπὸ τῶν τρομοκρατηθέντων συγγενῶν του εἰς τὰς ἀρχάς, ἐδικάσθη τὴν 17 Σεπτεμβρίου τοῦ 1834, κατεδικάσθη ὡς ὑποκινητὴς στάσεως καὶ αὐθωρεὶ ἐτυφεκίσθη. Ὁ Γκρίτζαλης ἐθεωρεῖτο ἀπὸ τοὺς πολεμικωτέρους ἄνδρας τοῦ 1821. Πολλοὶ ὅμως ἐκ τῶν συγχρόνων του τὸν ἀπεστρέφοντο διὰ τὴν ἀγριότητα τῆς ψυχῆς του. Γ. Δ. Κ.

Γκριτζόβαλι *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Βοτανοχώρι.

Γκριτσένκο (Gritsenco), *Νικόλαος*. Ρῶσος ζωγράφος (1856—1900). Ἀξιωματικὸς τοῦ ναυτικοῦ κατ' ἀρχάς, παρῃτήθη τῶν τάξεων αὐτοῦ καὶ ἀφιερώθη ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν ζωγραφικήν. Μεταξὺ τῶν ἀξιολογωτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἡ εἴσοδος τοῦ προέδρου Φήλιξ Φὼρ εἰς Κρονστάνδην», «Μία νύκτα εἰς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανόν», «Σεβαστούπολις», «Διέππη» κλπ. Ι. Μ. Π.

Γκρίτσνερ (Gritzner), *Μαξιμιλιανός*. Γερμανὸς ἐραλδιστὴς (1843—1902). Διετέλεσε διευθυντὴς τῆς βιβλιοθήκης τοῦ πρωσσικοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ ἔγραψε τὰ ἑξῆς ἔργα: «Αἱ ἀρχαὶ τῆς ἐραλδικῆς» (1889—1890), «Ἐγχειρίδιον τῶν παρασήμων καὶ μεταλλίων τῶν ἱπποτῶν» (1893), «Ἡ ἐραλδικὴ τῆς βρανδεμβουργικο-πρωσσικῆς μοναρχίας» (1894), «Τὸ βρανδεμβουργικο-πρωσσικὸν ἐθνόσημον» (1895), «Ὁ γενεαλογικὸς κλάδος τοῦ πρωσσικοῦ βασιλικοῦ οἴκου» (1897).

Γκρίττι (Gritti), *Ἀνδρέας* Δόγης τῆς Βενετίας γεννηθεὶς τῷ 1454 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1538 Κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Παδούης ἦτο ἐπίτροπος προβλεπτὴς τῆς Βενετικῆς δημοκρατίας καὶ συνετέλεσε τὰ μέγιστα πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν ὅπλων της. Διωρίσθη ἀρχηγὸς τῶν στρατευμάτων τὰ ὁποῖα ἡ Ἐνετία ἀπέστειλεν ὡς μέλος τῆς Ἱερᾶς συμμαχίας, προσέβαλε καὶ ἐξεδίωξε τοὺς Γάλλους ἐκ τῆς Βρεσκίας, μὴ ἐπιτυχὼν ὅμως νὰ ἀποκρούσῃ τὸν Γάστωνα ντὲ Φοά, ὅστις τὸν συνέλαβε καὶ αἰχμάλωτον (1512). Ἀποσταλεὶς ὡς ἀντιπρόσωπος εἰς Παρισίους συνῆψεν εἰρήνην μετὰ τοῦ Λουδοβίκου ΙΒ' (1513) καὶ ἐγένετο ἐν τῇ πατρίδι του ἀρχηγὸς τῆς γαλλόφρονος μερίδος. Ἐκλεγεὶς δόγης τῷ 1522, κατώρθωσε νὰ τηρήσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς πατρίδος του ἔναντι τοῦ Καρόλου Ε'. Ἀπειλούμενος ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Σουλεϊμάν, ἐσχεδίασε γενικὴν συμμαχίαν τῶν χριστιανικῶν Δυνάμεων, καὶ ὠργάνωσε τὴν πάνισχυρον ἐκείνην στρατιωτικὴν καὶ ναυτικὴν δύναμιν, ἥτις θὰ συνέτριβεν ἀσφαλῶς τοὺς στόλους τοῦ Βαρβαρόσσα, ἂν μὴ ἐπενέβαινον οἱ ἀτυχεῖς ὑπολογισμοὶ καὶ τὰ σχέδια τοῦ ναυάρχου Ντόρια.

Ὁ δόγης Ἀνδρέας Γκρίττι.

— **Γκρίττι** (Gritti), *Λουδοβῖκος*. Ἰταλὸς στρατιωτικὸς καὶ διπλωμάτης, υἱὸς τοῦ *Ἀνδρέα Γκρίττι*, γεννηθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1491 καὶ ἀποθανὼν ἐν Οὐγγαρίᾳ τῷ 1534. Ἐκπαιδευθεὶς ἐν Πατανίῳ, ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς πράκτωρ τῆς Βενετικῆς δημοκρατίας. Γνωσκων ἐκ παιδικῆς ἡλικίας τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὴν τουρκικήν, κατώρθωσε νὰ προσελκύσῃ τὴν εὔνοιαν Σουλεϊμὰν τοῦ Β', ὅστις ἐχρησιμοποίησεν αὐτὸν εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν διπλωματικῶν ὑποθέσεων τῆς Ὑψηλῆς Πύλης μετὰ τῶν ξένων Δυνάμεων. Διεξήγαγε πλείστας ὑποθέσεις πρὸς ὄφελος τῆς Τουρκίας, ἐσχετίσθη δὲ στενῶς μετὰ τοῦ Ἰωάννου Ζάπολν ἐπιδόξου τότε βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας, εἰς ὃν προσέφερε σημαντικὰς ὑπηρεσίας. Ὅταν ὁ Ζάπολν ἀνηγορεύθη (1533) βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας, ἤμειψε τὰς πρὸς αὐτὸν ὑπηρεσίας τοῦ Γκρίττι, διορίσας τοῦτον γενικὸν διοικητὴν τῆς Οὐγγαρίας. Ἀλλ' ἡ ὑπερβολικὴ σκληρότης ἐστέρησεν αὐτὸν τῶν συμπαθειῶν τῶν Οὔγγρων, οἵτινες ὑποπτεύθησαν τοῦτον ὡς ὑπονομεύοντα τὸν θρόνον. Ἠναγκάσθη οὕτω, παραιτηθεὶς τῆς ἀρχῆς ἣν κατεῖχε, ν' ἀπέλθῃ αὖθις εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου παρέστη εἰς τὰς γενομένας συνδιασκέψεις μετὰ τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου Ε', τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Φερδινάνδου καὶ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου Ζάπολν, αἵτινες κατέληξαν εἰς τὴν συνθήκην τοῦ 1533. Ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας προσεκάλεσε τοῦτον ἐκ νέου εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του καὶ ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ τῆς Τρανσυλβανίας. Ἀγόμενος ὑπὸ ὁρμητικῶν παθῶν ἐφόνευσε τὸν ἐπίσκοπον τοῦ Βαραδ νου, ἄσπονδον ἐχθρόν του. Ὁ φόνος οὗτος ἐξήγειρε κατ' αὐτοῦ τοὺς κατοίκους τῆς Βλαχίας, Μολδαυίας καὶ Τρανσυλβανίας ἐξ ὧν ἀπετελοῦντο τὰ στρατιωτικὰ σώματά του, οἵτινες συλλαβόντες αὐτὸν τὸν ἀπεκεφάλισαν μετὰ τῶν δύο υἱῶν του. Θ. Β.

—**Γκρίττι** (Gritti), *Ρόκκος*. Ἰταλὸς χειρουργός, γεννηθεὶς περὶ τὸ 1837. Κατέστη γνωστὸς ἐκ τῆς ὑπὸ τὸ ὄνομά του φερομένης ἐν τῇ χειρουργικῇ μεθόδου τοῦ ἀκρωτηριασμοῦ τῆς κατὰ γόνυ ἀρθρώσεως. Ο. Ρ.

Γκρίφιους (Gryphius, Gryph ἢ Greif), *Ἀνδρέας*. Γερμανὸς θεατρικὸς συγγραφεὺς (1616—1664) Θεωρεῖται ὁ πατὴρ τοῦ γερμανικοῦ θεάτρου. Συνέγραψε τραγῳδίας κατὰ μίμησιν τοῦ Ὀλλανδοῦ Φόντελ: «Leo Arminius» (1646), «Katharina von Georgien» (1647), «Papinianus» (1654), «Cardenio und Celinde», «Die ermordete Majestät». Ἀπὸ τὰς κωμῳδίας του ἀναφέρομεν τὸν «Peter Squenz» καὶ τὸν «Horribilicribrifax». Ἡ καλυτέρα ἔκδοσις τῶν ἔργων του εἶναι ἡ τοῦ υἱοῦ του (Βρεσλαυία καὶ Λειψία 1698· βλ. *Herrmann*, Λειψία 1851) καὶ Klopp, Andreas Gryphius als Dramatiker (Osnobrück 1852). Ὁ υἱός του *Χριστιανὸς* (1641—1706) ἐχρημάτισε καθηγητὴς τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς καὶ συνέγραψε λυρικὰ ποιήματα. Μ. ΒΑΛΕΑΣ

Γκριφφὲ (Griffet), *Ἐρρῖκος*. Γάλλος ἱστορικὸς καὶ ἰησουίτης (1698—1771). Διετέλεσε καθηγητὴς εἰς τὸ λύκειον Λουδοβίκου τοῦ Μεγάλου καὶ ἱεροκῆρυξ τοῦ βασιλέως. Διεκρίθη ὡς συγγραφεὺς ἐκκλησιαστικῶν ἔργων, ἐξ ὧν τὰ κυριώτερα: «Συλλογὴ ἐπιστολῶν χρησίμων διὰ τὴν συγγραφὴν ἱστορίας στρατιωτικῆς τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'» (1764), «Ἱστορία τῆς Γαλλίας» (1755—1758) ἐπηυξημένη διὰ τῆς «Ἱστορίας Λουδοβίκου ΙΔ'» μὲ κριτικὴν καὶ παρατηρήσεις κ. ἄ. Ν. Π.—Λ.

Γκριφφενφελντ (Griffenfeld), *Πέτρος, κόμης*—. Περιώνυμος Δανὸς πολιτικὸς (1635—1699). Τῷ 1663 διετέλεσε βιβλιοθηκάριος καὶ ἀρχειοφύλαξ, τῷ 1665 ἰδιαίτερος γραμματεὺς τοῦ βασιλέως Φρειδερίκου τοῦ Γ'. Ἐπὶ Χριστιανοῦ τοῦ Ε' (1671) τιμηθεὶς διὰ τοῦ τίτλου τοῦ κόμητος καὶ γενόμενος μυστικοσύμβουλος τοῦ κράτους καὶ ἀρχικαγκελλάριος, κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν πρὸς ἐμπέδωσιν τοῦ μοναρχικοῦ πολιτεύματος. Ἀναδιωργάνωσε τὴν νομοθεσίαν καὶ τὸ φορολογικὸν σύστημα καὶ προήγαγε μεγάλως τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν τῆς Δανίας. Καίτοι φίλος τῆς Γαλλίας, δὲν κατώρθωσε ν' ἀποσοβήσῃ τὸν δανοσουηδικὸν πόλεμον τοῦ 1675. Κατηγορηθεὶς τῷ 1676 ἐπὶ δωροδοκίᾳ καὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ, κατεδικάσθη εἰς θάνατον, ἀλλ' ἡ ποινή του ἐμετριάσθη ἐπὶ τοῦ ἰκριώματος εἰς ἰσόβια δεσμά.

Γκριφφιὲ (Griffier), *Ἰωάννης*. Ὀλλανδὸς τοπιογράφος (1656—1718). Μεταξὺ τῶν πολυαρίθμων ἔργων του διακρίνονται: «Ἄποψις τοῦ Ρήνου» «Κερμὲς» (ἐν Ἄμστερνταμ), «Ἄποψις τῶν ἑπτὰ πύργων» κ.τ.λ. Ι. Μ. Π.

—**Γκριφφιὲ** (Griffier), *Ροβέρτος* Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, ἐπίσης τοπιογράφος (1688—1750). Μεταξὺ τῶν ἔργων του διακρίνονται μερικαὶ «Ἀπόψεις τοῦ Ρήνου», εὑρισκόμεναι εἰς τὰ μουσεῖα τῆς Χάγης καὶ τοῦ Ρόττερνταμ. Ι. Μ. Π.

Γκρίφφιθ (Griffith), *Ἀρθοῦρος*. Ἰρλανδὸς πολιτικὸς (1872—1922). Υἱὸς τυπογράφου ἐν Δουβλίνῳ, ἵδρυσεν ἐν ἔτει 1899 τὴν ἐφημερίδα «The United Irishman», ἥτις ἀπὸ τοῦ 1906 φέρει τὸν τίτλον «Sinn Fein». Ἐκ τῶν ἡγετῶν τοῦ ἰρλανδικοῦ ἀγῶνος τῆς αὐτονομήσεως, ὑπέγραψε τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1921 τὴν συμφωνίαν, δι' ἧς ἡ Ἰρλανδία ἀνεγνωρίζετο ὡς αὐτόνομος χώρα. Ὁ Γρίφφιθ ἐγένετο ἀντιπρόεδρος καὶ βραδύτερον ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. Α. Δ.

— **Γκρίφφιθ** (Griffith), *Δαβὶδ Οὐώκ*. Εἷς τῶν σπουδαιοτέρων συγχρόνων Ἀμερικανῶν σκηνοθετῶν τοῦ κινηματογράφου. Χαρακτηριστικὰ τῆς τέχνης του εἶναι ἡ ἀκρίβεια τῆς συλλήψεως τῆς ζωῆς ἀπὸ τὸν φακὸν εἰς βαθμὸν νὰ πλησιάζῃ τὸν ρεαλισμὸν μὲ ἀληθοφάνειαν καταπληκτικήν, καθὼς καὶ ἡ λιτότης τῶν χρησιμοποιουμένων μέσων, ἐξ ἧς ἀρύεται πρωτοφανῆ δυναμικὴν ὑποβλητικότητα. Κυριώτερα ἔργα του σημειοῦνται: «Τὸ λυωμένον κρίνον», «Ἡ καταιγίς», «Ἡ ἀνεπιείκεια», «Αἱ καρδίαι τοῦ κόσμου». Κατώρθωσε διὰ μόνης τῆς κινηματογραφικῆς ὑποβολῆς ν' ἀναβιβάσῃ εἰς τραγικὸν ὕψος κοινότυπα δυστυχήματα, οἷα καθημερινῶς ἀφθονοῦσιν εἰς τὸν τύπον. Μ. ΒΑΛΕΑΣ

— **Γκρίφφιθ** (Griffith), *Οὐίλλιαμ*. Ἄγγλος βοτανολόγος (1810—1845). Συνέγραψε βιβλία ἐπὶ τῶν φυτῶν τῆς Ἀσίας. —Β.

— **Γκρίφφιθ** (Griffith), *σὲρ Σαμουήλ*. Αὐστραλὸς πολιτικὸς (1845—1920). Διετέλεσε πρόεδρος τοῦ ἐποπτικοῦ συμβουλίου τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Κουίνσλαντ, βραδύτερον δὲ ὑπουργὸς καὶ συγχρόνως θησαυροφύλαξ. Τῷ 1899 διωρίσθη κυβερνήτης τῆς Αὐστραλίας, τῷ δὲ 1909 ὠνομάσθη πρόεδρος τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου. Α. Δ.

Γκριφφὸλ (Griffol), *Φραγκῖσκος*. Ἱσπανὸς ζωγράφος ἀποθανὼν τῷ 1776. Ἤρξατο τοῦ σταδίου του ζωγραφίζων ἁγίους, βραδύτερον δὲ ἠσχολήθη καὶ εἰς ἄλλα ζωγραφικὰ ἔργα, τοπία καὶ θαλασσογραφίας. Θ. Β.

Γκριφφὸν (Griffon). Γάλλος πρίγκιψ (726—753) τριτότοκος υἱὸς τοῦ Καρόλου Μαρτέλ, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου οἱ ἀδελφοί του Πιπῖνος καὶ Καρλομὰν τὸν κατελήστευσαν καὶ τὸν ἐνέκλεισαν εἴς τινα ἔπαυλιν τῶν Ἀρδεννῶν (742). Ἀργότερον ὁ Πιπῖνος τὸν προσέλαβεν εἰς τὴν αὐλήν του, ἀλλ' ὁ νεαρὸς πρίγκιψ ἐνοστάλγει τὴν ἐξουσίαν πρὸς ἀπόκτησιν δ' αὐτῆς ἠγήθη τῶν δυσηρεστημένων καὶ προεκάλεσεν ἐμφύλιον πόλεμον, καθ' ὃν ἡττηθεὶς συνελήφθη αἰχμάλωτος. Ἀπελευθερωθεὶς καὶ ἐκ δευτέρου ἡνώθη μετὰ τῶν Λομβαρδῶν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του, ἀλλ' ἐφονεύθη κατά τινα μάχην. Κ. Ν.

Γκριφφόνι (Griffoni), *Ἀννίβας*. Ἰταλὸς ζωγράφος τῆς σχολῆς τῆς Μοδένας, γεννηθεὶς περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΖ αἰῶνος. Ὁ υἱός του *Γάσπαρος* κατέγινεν εἰς τὴν διακοσμητικήν, ἐκτιμῶνται δὲ πολὺ τὰ ἀραβουργήματά του. Θ. Β.

Γκριχάλβα (Grijalva) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τοῦ Μεξικοῦ, πηγάζων ἐκ τῆς Γουατεμάλας καὶ χυνόμενος εἰς τὸν κόλπον Καμπήσου, παρὰ τὸν ὅρμον Τουπίλκο. Ἔχει μῆκος 483 χλμ., ὧν τὰ 80 χλμ. εἶναι πλωτά. Ὠνομάσθη ἐκ τοῦ ἀνακαλύψαντος αὐτὸν Ἱσπανοῦ ἐξερευνητοῦ *Ἰωάννου Γκριχάλβα*. —Μ.

Γκριχάστχα (Grihastha). Λέξις σανσκριτική, δηλοῦσα τὸ τέταρτον στάδιον τῆς ζωῆς τῶν Βραχμάνων.

Γκρὸ (Gros), *Ἀντώνιος-Ἰωάννης, βαρῶνος*—. Ἐπιφανὴς Γάλλος ζωγράφος γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1771. Ρέπων ἐκ φύσεως ἰσχυρῶς πρὸς τὴν ζωγραφικήν, εἰσήχθη 14ετὴς εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Δαβίδ, ἔνθα ἠδυνήθη νὰ ἀναπτύξῃ εἰς μέγιστον βαθμὸν τὸ τάλαντόν του. Νεώτατος ἔτυχεν α' βραβείου ζωγραφικῆς. Τῷ 1794 μετέβη εἰς Ἰταλίαν, πρὸς συμπλήρωσιν τῆς καλλιτεχνικῆς του μορφώσεως. Οἱ καιροὶ ὅμως ἦσαν πλήρεις πυρετοῦ καὶ ταραχῆς. Ὁ Ναπολέων ἔπαιζε τὴν τύχην τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Εὐρώπης εἰς ἐπικὰς γιγαντομαχίας. Ἅμα ἀφικόμενος ὁ Γκρὸ εἰς Γένουαν ἐστρατολογήθη καὶ ταχέως προήχθη εἰς ἀξιωματικὸν τοῦ ἐπιτελείου. Τοῦτο ὑπῆρξεν εἷς σημαντικώτατος σταθμὸς τῆς ζωῆς του, τὸ κρίσιμον σημεῖον τῆς καλλιτεχνικῆς του σταδιοδρομίας. Διότι ἠδυνήθη οὕτω νὰ γνωρίσῃ ἐκ τοῦ πλησίον τὴν ζωὴν τοῦ στρατεύματος, ν' ἀποθησαυρίσῃ εἰς τὴν μνήμην του καὶ εἰς γοργὰ σχέδια ὅλα ἐκεῖνα τὰ πολύτιμα στοιχεῖα, ἅτινα τόσην χρησιμότητα θὰ εἶχον δι' αὐτὸν βραδύτερον, κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν μεγάλων στρατιωτικῶν του πινάκων. Ἐν Γενούῃ γνωρίσας τὰ ἔργα τοῦ Βὰν Ντάϋκ καὶ τοῦ Ρούμπενς, ἔδέχθη δὲ τὴν ἐπίσκεψιν τῆς Ἰωσηφίνης, ἡ ὁποία, ἐκτιμήσασα τὴν δύναμιν τοῦ καλλιτεχνικοῦ του ταλάντου, τὸν παρεκάλεσε νὰ ἐκτελέσῃ τὴν προσωπογραφίαν τοῦ Ναπολέοντος. Ὁ Γκρὸ ἐβυθίσθη εἰς τὸ λαμπρὸν χάος τῆς ἰταλικῆς τέχνης ἐν τῇ ἰδιότητί του, ἣν τῷ ἀπένειμεν ὁ Μέγας Ναπολέων, ὡς μέλους τῆς ἐπιτροπῆς ἥτις ἐπρόκειτο νὰ ἐκλέξῃ τὰ ἔργα ἐκεῖνα, ἅτινα ἐπρόκειτο ν' ἀποσπασθοῦν ἀπὸ τὰς ἐνδόξους πινακοθήκας τῆς Ἰταλίας καὶ νὰ κοσμήσουν τὰς αἰθούσας τῶν Παρισίων.

Τέλος τῷ 1804 ἐνεφάνισεν εἰς τὸ Σαλὸν τὸν «Βοναπάρτην καὶ τοὺς πανωλοβλήτους τῆς Ἰόππης», ἀληθὲς ἀριστούργημα, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ διάταξις τῆς ὅλης συνθέσεως ἁμιλλᾶται πρὸς τὴν δραματι-

Digitized by Google

κότητα τῆς ἐκφράσεως καὶ τὴν ἐντελῆ ἐξεργασίαν τῶν λεπτομερειῶν. Τὸ ἔργον διήγειρε θύελλαν ἐνθουσιασμοῦ. Τὸ φιλότεχνον κοινὸν εὑρίσκετο πρὸ μεγάλου μαθητοῦ τοῦ Δαβίδ, πιστοῦ καὶ ἀπίστου συγχρόνως, ὅπως συμβαίνει μὲ ὅλους τοὺς μεγαλοφυεῖς μαθητὰς διασήμων διδασκάλων. Πράγματι ὁ Γκρὸ προηγηθάνθη ἔν τινι μέτρῳ τοὺς νέους δρόμους, εἰς οὓς ἐπρόκειτο νὰ στραφῇ ἡ ζωγραφική, καὶ μολονότι δὲν κατώρθωσε καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς καλλιτεχνικῆς του ζωῆς ν' απομακρυνθῇ ριζικῶς ἀπὸ τὴν παράδοσιν, προσεπάθησε νὰ καινοτομήσῃ.

Καθ' ὃν χρόνον ὁ Γκρὸ ἐξέθετεν εἰς τὸ Σαλὸν τοὺς «Πανωλοβλήτους τῆς Ἰόππης», ἡ κυβέρνησις εἶχε προκηρύξει διαγωνισμὸν διὰ τὴν σύνθεσιν πίνακος μὲ θέμα τὴν «Μάχην τῆς Ναζαρέτ», καθ' ἣν τριακόσιοι Γάλλοι κατέβολον ἑξακισχιλίους Τούρκους. Ὁ Γκρὸ μετέσχε τοῦ διαγωνίσματος τούτου, τὸ δὲ σχέδιόν του ἐβραβεύθη, ἀλλ' οὐδέποτε ἐξετελέσθη. Τοῦτο δὲ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς μία σοβαρωτάτη ἀπώλεια διὰ τὴν γαλλικὴν τέχνην, διότι ἐκ τοῦ σχεδίου τούτου, σῳζομένου εἰς τὸ μουσεῖον τῆς Νάντης, εὐκόλως δύναταί τις νὰ συμπεράνῃ ὁποῖος πίναξ ἐπρόκειτο νὰ προκύψῃ. Τέσσαρα ἔτη μετὰ ταῦτα (1808), ὁ Γκρὸ ἐξέθηκε τὴν «Μάχην τοῦ Ἐϋλὼ», τὸ δεύτερον ἀριστούργημά του. Πρόκειται περὶ ἑνὸς πίνακος πλήρους ἐκφράσεως, ζωῆς καὶ θέρμης, περιλαμβάνοντος ἕνα Βοναπάρτην ἀπὸ τοὺς ἀληθινωτέρους καὶ περισσότερον ἐνδιαφέροντας, ἐξ ὅσων κατέλιπεν ἡ γαλλικὴ τέχνη. Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἐμφανισθῆ ἡ «Μάχη τοῦ Ἀμπουκίρ», ἠκολούθησαν δὲ ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἐξαίρετα ἔργα, δι' ὧν ὁ Γκρὸ καθιέρωσε τὴν φήμην του ὡς μεγαλοφυοῦς στρατιωτικοῦ καὶ πολεμικοῦ ζωγράφου. Τὴν «Μάχην τοῦ Ἐϋλὼ» διεδέχθη ἡ «Ἅλωσις τῆς Μαδρίτης», ταύτην «Ἡ μάχη τῶν Πυραμίδων» καὶ τὴν τελευταίαν «Ἡ μάχη τοῦ Βαγκράμ». Διὰ τῶν ἔργων τούτων ὁ Γκρὸ κατέστη ἀληθὴς πρόδρομος τοῦ ρωμαντισμοῦ. Τοῦτο δ' ᾐσθάνθη καὶ ὁ Δαβίδ, ὅστις μὲ πολλὴν πικρίαν τὸν συνεβούλευσε νὰ «φυλλομετρήσῃ τὸν Πλούταρχον». Βεβαίως ὁ ἀκαδημαϊσμὸς ἐξηκολούθει εἰσέτι νὰ κατέχῃ εἰς μέγαν βαθμὸν τὴν ψυχὴν τοῦ Γκρό. Ἀλλ' ἡ ἀγάπη του πρὸς τὴν πρόσφατον ἱστορίαν, ἡ ἀδιαφορία του διὰ τὴν ἑλληνορρωμαϊκὴν ἀρχαιότητα, ἡ δίψα ἡ ὁποία τὸν διακατεῖχε διὰ τὴν ἔκφρασιν τῆς ὁρμῆς, τῆς πυρετώδους κινήσεως, τῆς ἐνεργητικότητος, τῶν σφοδρῶν συγκινήσεων καὶ τῶν συνταρακτικῶν συναισθημάτων τὸν ὤθει πρὸν τὴν ἀντίθετον πλευράν.

Τόσον εἰς τὴν ἐκλογήν, ὅσον καὶ εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν θεμάτων του διακρίνεται πάντοτε «μία μεγάλη σκέψις, ἓν ὑπέρτερον, μοναδικὸν πάθος, ἡ ἀφοσίωσις, τὸ θάρρος, ἡ εὐσπλαγχνία, ἡ ὁποία ἐν τούτῳ τὸν καθιστάνει μέλος τῆς οἰκογενείας τοῦ Πουσσὲν» (*D. Maillart:* Athéna, σελ. 556). Τῷ 1812 ὁ Γκρὸ ἔλαβεν ἐντολὴν παρὰ τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος νὰ διακοσμήσῃ τὸν θόλον τοῦ Πανθέου διὰ τῶν προσωπογραφιῶν τῶν τεσσάρων ἡρωικωτέρων ἡγεμονικῶν μορφῶν τῆς μακραίωνος γαλλικῆς ἱστορίας: τοῦ Χλωδοβίκου, τοῦ Καρλομάγνου, τοῦ ἁγίου Λουδοβίκου καὶ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος. Ὁ Γκρὸ ἐξετέλεσεν ἐπιτυχῶς τὴν ἐντολήν, ἀλλὰ μετὰ τὴν παλινόρθωσιν τῶν Βουρβόνων, παρ' ὧν ἐπίσης ἐξόχως ηὐνοήθη, διετάχθη ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν προσωπογραφίαν τοῦ τελευταίου διὰ τῆς τοῦ Λουδοβίκου ΙΗ'. Διὰ τὰς ἐργασίας του ταύτας ὁ Γκρὸ ἐτιμήθη διὰ τοῦ τίτλου τοῦ βαρώνου. Ἐπὶ πλέον ἀπὸ τοῦ 1816 διετέλεσε μέλος τοῦ Ἰνστιτούτου.

Ἀλλ' ὁ ρωμαντισμὸς ὁσημέραι κατέκτα ἔδαφος, ἐνῷ ἡ ἀκαδημαϊκὴ σχολὴ ἀνεπιτυχῶς ἀμυνομένη, ἔβλεπε τὸν ἀστέρα της νὰ κλίνῃ πρὸς τὴν δύσιν του. Ὁ Γκρὸ ψυχικῶς εὑρίσκετο παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν ρωμαντικῶν, ἀλλὰ δὲν ἤθελε καὶ νὰ προδώσῃ τὸν ἀκαδημαϊσμόν, τοῦ ὁποίου ἐπιφανὴς ἡγέτης, ὁ Δαβίδ, ὄχι μόνον ὑπῆρξε διδάσκαλός του, ἀλλὰ καὶ δὲν εἶχε παύσει οὐδ' ἐπὶ στιγμήν, ἀπὸ τοῦ τόπου τῆς ἐξορίας ὑφ' ἣν διετέλει, νὰ τὸν καταθλίβῃ δι' ἀλλεπαλλήλων ἐπιστολῶν καὶ νὰ τὸν διατάσσῃ σχεδὸν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ὁδόν, ἀφ' ἧς παρεξέκλινεν, ἐπιχειρῶν ἐκ νέου τὴν ἀπεικόνισιν τῶν μεγάλων στερεοτύπων θεμάτων τῆς ἀρχαιότητος καὶ παραβλέπων τὴν σύγχρονον πραγματικότητα. Ὁ Γκρό, ὑπείκων εἰς τὰς παρορμήσεις τῆς εὐγενοῦς του καρδίας καὶ κωφεύων εἰς τὰς ἐπιταγὰς τῆς καλλιτεχνικῆς του λογικῆς, προσεπάθησε νὰ φανῇ εὐχάριστος εἰς τὸν ἠρεθισμένον διδάσκαλόν του. Ἐξεπόνησε τὸν «Ἡρακλέα καὶ Διομήδη» καὶ τὸν ἀπέστειλεν εἰς τὸ Σαλὸν τοῦ 1835. Ἡ ὑποδοχὴ τοῦ ἔργου τούτου ἐκ μέρους τῶν ρωμαντικῶν, οἵτινες ἐκολακεύοντο νὰ θεωροῦν τὸν Γκρὸ ὡς ἕνα ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς των, ὑπῆρξεν ὄχι ἁπλῶς ψυχρά, ἀλλὰ κυριολεκτικῶς ἐξοντωτική. Ἡ κριτικὴ ἐξήντλησε τὰ πικρότερα καὶ φονικώτερα βέλη τῆς φαρέτρας της ἐναντίον τοῦ ἐστερημένου, ἄλλως τε, ἀξίας τουτου πίνακος. Ὁ δὲ πτωχὸς καλλιτέχνης, καταληφθεὶς ὑπὸ παροξυσμοῦ ἀπογνώσεως καὶ παρωθηθεὶς καὶ ὑπὸ ἄλλης τινὸς πιθανῶς, παραμενούσης μυστηριώδους, αἰτίας, μετέβη εἰς Μεντόν, κατῆλθεν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Σηκουάνα καὶ ἐπνίγη. Ἡ Γαλλία ἔχασεν ἕνα ἀπὸ τοὺς σημαντικωτέρους ζωγράφους της, μοναδικὸν εἰς τὴν ἀπεικόνισιν πολεμικῶν ἐπεισοδίων, ὁ δὲ ρωμαντισμὸς πιθανώτατα ἕνα ἐκ τῶν κυριωτέρων του μελλόντων ἐκπροσώπων. Ἄλλα τινὰ ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων ἔργων τοῦ Γκρὸ εἶναι: «Ἡ Σαπφὼ εἰς τὴν Λευκάδα» (1801), «Ἡ συνάντησις τοῦ Ναπολέοντος μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας ἐν Μοραβίᾳ» (1812), «Ὁ Φραγκίσκος Α' καὶ ὁ Κάρολος Κουΐντος ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου» 1812), «Ὁ Κάρολος Ι' ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν Ρέϊμς» (1827), αἱ προσωπογραφίαι τοῦ στρατηγοῦ Λασάλλ, τῆς αὐτοκρατείρας Ἰωσηφίνης, τοῦ Λουδοβίκου ΙΗ', τοῦ Καρόλου Ι' κλπ. Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

— **Γκρὸ** (Gros), *Ἰούλιος*, Γάλλος περιηγητὴς (1829—1891), μέλος τῆς Γεωγραφικῆς ἑταιρείας τῆς Γαλλίας. Τὸ τέλος του ὑπῆρξε παράδοξον. Οἱ ἰθαγενεῖς τὸν ἀνέδειξαν πρόεδρον τῆς ἀνεξαρτήτου περιφερείας Γουιάνης. Ἀλλὰ τῷ 1888, ἐνῷ ὁ Γκρὸ προέβαινεν εἰς ἐξερεύνησιν τῆς περιφερείας, ἔπεσε θῦμα κακοποιῶν, οἵτινες τὸν ἀπήγαγον. Κ. Ν.

— **Γκρὸ** (Gros), *Ἰωάννης - Βαπτιστὴς - Λουδοβῖκος, βαρῶνος ντὲ* —. Γάλλος διπλωμάτης (1793—1870). Ἐχρησιμοποιήθη διαδοχικῶς ὡς πληρεξούσιος τῆς Γαλλίας εἰς τοὺς ἀποκλεισμοὺς τῶν λιμένων τῆς Οὐρουγουάης καὶ τῆς Ἀργεντινῆς, παρέμεινε δ' ὡς τοιοῦτος καὶ μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῆς Ἀγγλίας ἐξ Ἀργεντινῆς. Κατὰ τὸν γενόμενον τῷ 1850 ὑπὸ τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου ἀποκλεισμὸν τῶν ἑλληνικῶν παραλίων (βλ. Ἀθῆναι τ. Β' 152 γ'), ὁ Γκρὸ ἐστάλη ὑπὸ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως εἰς Ἀθήνας μὲ σκοπὸν νὰ ἐπιτύχῃ συμβιβασμὸν Ἑλλάδος καὶ Ἀγγλίας. Ἀποτυχούσης ὅμως τῆς ἀποστολῆς του μετεκλήθη ὑπὸ τῆς κυβερνήσεώς του. Βραδύτερον ἐπίσης, ἐπὶ Ναπολέοντος τοῦ Γ', ἔλαβε μέρος εἰς πολλὰς διπλωματικὰς ἀποστολάς. —Ω.

— **Γκρὸ** (Gros), *Κάρολος*. Ἀπεσταλμένος τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Καρόλου τοῦ Ι' πρὸς τὸν Μεχμὲτ - Ἀλὴν τῆς Αἰγύπτου, ὅστις διεπραγματεύθη τὴν ἐξαγορὰν πεντακοσίων γυναικοπαίδων αἰχμαλωτισθέντων ὑπὸ τοῦ Ἰμβραὴμ πασᾶ εἰς Πελοπόννησον. Τὴν διαπραγμάτευσιν ταύτην ἔφερεν εἰς πέρας ὁ Γκρὸ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ κόμιτος Σαὶν - Λεζὲ Μπεμπόστα. Γ. Δ. Κ.

— **Γκρὸ** (Gros), *Τουσσαίν*. Προβηγκιανὸς ποιητὴς (1698—1748). Τὰ ἔργα του, γραφέντα εἰς προβηγκιανὴν διάλεκτον, ἐξεδόθησαν ἐν Μασσαλίᾳ τῷ 1841. Κ. Ν.

γκρὸ (γαλλ. gros). Εἶδος βαρέος μεταξωτοῦ ὑφάσματος, ἔχοντος παχὺν στήμονα.

Γκρόγκαν (Grogan), *Ἰβαρτ-Σκὼττ*. Ἄγγλος ζῳολόγος καὶ ἐξερευνητὴς τῆς Ἀφρικῆς, γεννηθεὶς τῷ 1874. Ἐταξίδευσε σχεδὸν εἰς πάσας τὰς βρεττανικὰς ἀποικίας, μετέφερεν ἀπὸ τοῦ 1895 τὸ πεδίον τῶν ἐρευνῶν του εἰς τὴν Νότιον Ἀφρικὴν καὶ διέσχισε πρῶτος (1898—1900) κατὰ μῆκος τὴν ἀφρικανικὴν ἤπειρον. Τὸ ταξίδιον τοῦτο, ὅπερ ἐξετέλεσε μετὰ τοῦ A. H. Sharp, περιέγραψεν εἰς τὸ βιβλίον του «Ἀπὸ τοῦ Ἀκρωτηρίου εἰς Κάϊρον» (1900). —Β.

Γκρὸ - Γκυγιὼμ (Gro - Guillaume). Γάλλος μῖμος (1554—1634). Ἐργάτης ὢν ἀρτοποιείου, ἐμιμεῖτο διαφόρους τύπους τῆς ἐποχῆς του, ἀλλ' εἷς ἐκ τῶν μαγίστρων τὸν ὁποῖον διεκωμῴδει τὸν συνέλαβε καὶ τὸν ἔκλεισεν εἰς τὰς φυλακάς, ὅπου ἀπέθανεν ἐκ φόβου. Κ. Ν.

Γκρόεν *βὰν Πρίνστερερ* (Groen van Prinsterer). Ὁλλανδὸς ἱστορικὸς καὶ πολιτικὸς (1801). Ἐσπούδασε νομικά, ἀλλὰ κατόπιν ἐπεδόθη εἰς μελέτας ἱστορικὰς καὶ πολιτικάς. Ἔργα του εἶναι: «Τὰ ἀρχεῖα καὶ ἡ ἀνέκδοτος ἀλληλογραφία τοῦ οἴκου τῆς Ὀράγγης - Νασσάου», Ἱστορία τῆς πατρίδος» κ.ἄ. Κ. Ν.

Γκροζὰν (Grosjean). *Ἐρρῖκος*. Γάλλος ζωγράφος γεννηθεὶς τῷ 1866. Ἐκ τῶν ἔργων του μνημονευτέα: «Δύσις», «Κατινώ», «Λόφοι τοῦ Αἴν» ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Ἀνζέ, «Ἡ κοιλὰς τοῦ Μαί (1904), «Οἱ πρῶτοι λόφοι τοῦ Ἰούρα», «Βουνὸ μὲ βαλανιδιὲς» κτλ. Μ. Π.

γκροζέϊγι (τὸ) (λ. γαλλ. Groseille)· τὸ φραγκοστάφυλον (*ριβήσιον τὸ ἐρυθρόν*).

Γκροϊθάρντ (Groizard-y-Gomez de la Serna), *Ἀλέξανδρος*. Ἱσπανὸς πολιτικὸς καὶ διπλωμάτης γεννηθεὶς τῷ 1830. Διετέλεσε κατ' ἀρχὰς δικαστὴς καὶ βουλευτής, ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Ἐσωτερικῶν (1871—1874). Ἐγένετο εἰσηγητὴς πλείστων μεταρρυθμίσεων καὶ συνέγραψε «Ποινικὴν νομοθεσίαν» (1870). Ν. Π.—Λ.

Γκροκλὼντ (Grosclaude), *Λουδοβῖκος*. Γάλλος ζωγράφος, ἑλβετικῆς καταγωγῆς, γεννηθεὶς τῷ 1786. Ἀπὸ τοῦ 1827 διετέλεσε μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν καλῶν τεχνῶν τοῦ Βερολίνου. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του πινάκων τάσσονται: «Σαπουνόφουσκες», «Πόται», «Νεκρὸ πουλί», «Μαρῖνος Φαλιέρος», «Νόρμα», «Ἁγία Καικιλία» κτλ. Ὁ υἱός του *Λουδοβῖκος Φρειδερῖκος* διεκρίθη ὡς προσωπογράφος. Ι. Μ. Π.

Γκρολλ'ρὸν (Grolleron), *Παῦλος*. Γάλλος ζωγράφος (1848—1902), πολεμικῶν ἰδίᾳ σκηνῶν. Ἐκ τῶν ἔργων του ἄξια μνείας εἶναι τά: «Janville», «Μάχη ἐν ἐργοστασίῳ ὑπὸ τὰ τείχη τῶν Παρισίων», «Ἐπεισόδιον τῆς μάχης τοῦ Loigny», «Τανδῆρες», «Ἀδελφοὶ ἐν ὅπλοις» κ. ἄ. Ι. Μ. Π.

Γκρομέριον [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Φιλιατῶν τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα Κάτ. (1928) 495. Παράγει σιτηρὰ καὶ ἔλαιον. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ ἡ μονὴ *Γκρομερίου*, ἱδρυθεῖσα τῷ 870, ἔνθα ἡσκήτευσεν ὁ ὅσιος Νεῖλος. Ι. Σ.

Γκρονάου (Gronau) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Βεστφαλίᾳ, παρὰ τὰ ὁλλανδικὰ σύνορα. Κέντρον τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ράϊνε-Ἔσσεντε. Κάτ. 14.109. Ἀκμαία βιομηχανία σιδηροδρομικῶν εἰδῶν, μηχανῶν καὶ ὑφασμάτων. —Μ.

Γκρονάου (Gronau), *Κάρολος*. Γερμανὸς φιλόσοφος καὶ θρησκειολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1885, ὑφηγητὴς ἐν Braunschweig. Ἐκ τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ διακρίνονται αἱ εἰς τὸν στωϊκὸν φιλόσοφον Ποσειδώνιον ἀναφερόμεναι «Poseidonios als Quelle des Basilius» 1912 καὶ «Das Theodiceproblem bei Poseidonios» 1922), αἱ περὶ τὴν μυστικὴν πάθειαν («Im Zeichen der Mystik» 1923), ὡς καὶ ἡ ἐπισκόπησις καὶ κριτικὴ τοῦ πνευματικοῦ βίου τοῦ παρόντος («Von Geistesleben der Gegenwart» 1923). Ὁ Γκρονάου στηρίζεται ἐπὶ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Ὄϊκεν, ἥτις ὁρμᾶται ἀπὸ τῶν πνευματικῶν ἐπιστημῶν ἢ ἐπιστημῶν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἐπιδιώκει νὰ σώσῃ τὴν αὐτοτέλειαν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, κινδυνεύοντος νὰ ἀφανισθῇ ἐντὸς τοῦ σιδηροῦ μηχανισμοῦ τῶν νόμων τῆς φύσεως. Ν. Ι. Λ.

Γκρόνιγγεν (Groningen). [*Γεωγρ.*]. Πόλις, νομὸς καὶ ἡγεμονία τῶν Κάτω Χωρῶν· βλ. Γρονίγγη.

Γκρονόβιους (Gronovius)· βλ. Γρονόβιος.

Γκρόντεκ ἢ *Γκρόντεκ-Γιαγκιλλούσκι* (Grodek ἢ Grodek-Sagiellouski) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Πολωνίας εἰς ἀπόστασιν 13 χλμ ΝΔ τῆς Λεμβέργης, καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κρακοβίας-Λεμβέργης. Κάτ. 13.382. Εἶναι πόλις γεωργική, παράγουσα ἰδίως σιτηρὰ καὶ λίνον. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ὑπῆρξε τὸ θέατρον αἱματηρῶν ἀγώνων μεταξὺ Αὐστρογερμανῶν καὶ Ρώσων, καταληφθεῖσα ὑπὸ τῶν τελευταίων τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1914 καὶ ἀνακαταληφθεῖσα ὑπὸ τῶν πρώτων τὸν Ἰούλιον τοῦ 1915. —Μ.

Γκρόντζισκο (Grodzisko) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Πολωνίας, εἰς τὸ πρώην γερμανικὸν κυβερνεῖον Πόζεν, ἔχουσα 4000 κατοίκους, ὧν πλεῖστοι Ἑβραῖοι διατηροῦντες καὶ συναγωγήν.

Γκρόντνο (Grodno) [*Γεωγρ.*]. —1) Νομὸς τῆς Πολωνίας παρὰ τὰ σύνορα τῆς Λιθουανίας, περιλαμβάνων τὸ ἀρχαῖον ὁμώνυμον ρωσικὸν κυβερνεῖον. Ἔχει ἔμβαδὸν 38.669 τετρ. χλμ. καὶ 1.951.700 κατ. (Λευκορρώσους, Πολωνοὺς καὶ Ἑβραίους). Κυριώτερα προϊόντα του εἶναι σιτηρὰ καὶ καπνός. Ἔχει ἐπίσης βιομηχανίαν δερμάτων καὶ ὑφασμάτων. Κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα κατείχετο ὑπὸ τῶν Λιθουανῶν, κατόπιν περιῆλθεν εἰς τοὺς Πολωνούς, καὶ τῷ 1796 εἰς τοὺς Ρώσους. Ἀπὸ τοῦ 1917 ἀνήκει εἰς τὴν νέαν δημοκρατίαν τῆς Πολωνίας.—2) Πόλις, πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Νιέμεν. Κάτ. 61.600. Εἶναι πόλις ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανική. Ἐκτίσθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. Τῷ δὲ 1242 κατεστράφη ὑπὸ τῶν Ταταρῶν. Κατόπιν κατελήφθη ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ τῶν Λιθουανῶν, τῶν Σουηδῶν, τῶν Ρώσων καὶ τῶν Πολωνῶν, οἵτινες τῷ 1673 ἐγκατέστησαν ἐν αὐτῇ τὴν πολωνικὴν Βουλήν. Τῷ 1793 ἐκυρώθη ἐν αὐτῇ ὁ δεύτερος διαμελισμὸς τῆς Πολωνίας. Τὸ 1793 προσηρτήθη εἰς τὴν Ρωσίαν, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀπεσπάσθη μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Π. ΛΕΦΑΣ

. — [*Στρατ. ἱστορ.*] βλ. λ. Βαρσοβία [*Στρατ. ἱστορ.*], Ναπολεόντειοι πόλεμοι (*ἐκστρατεία 1812*).

Γκρόος (Groos), *Κάρολος*. Γερμανὸς φιλόσοφος καὶ αἰσθητικός, γεννηθεὶς τῷ 1861. Ἐσπούδασεν ἐν Ἀϊδελβέργῃ, τῷ 1892 ἐδίδασκε καθηγητὴς ἐν Γκίσσεν, τῷ 1898 ἐν Βασιλείᾳ, τῷ 1901 καὶ πάλιν ἐν Γκίσσεν καὶ τῷ 1911 ἐν Τυβίγγῃ. Ἠσχολήθη περὶ τὴν αἰσθητικὴν καὶ ἔγραψε τὰ ἑξῆς: «Ἡ αἰσθητικὴ ἀπόλαυσις» (1902), «Αἰσθητική» (1905), «Τὸ πρόβλημα τῆς αἰσθητικῆς διαπαιδαγωγήσεως» (1906), «Ἡ ἀνάγκη αἰσθητικοῦ πολιτισμοῦ». Συγχρόνως ἀφιερώθη εἰς τὴν μελέτην τῆς ζωικῆς ψυχολογίας καὶ τῆς ψυχολογίας τῶν συγγραφέων. Ἐπὶ τοῦ πεδίου τούτου διεκρίθη διὰ τῶν συγγραφῶν του «Αἱ παιδιαὶ τῶν ζῴων» (Spiele der Tiere) (1896) καὶ «Αἱ παιδιαὶ τῶν ἀνθρώπων» (Spiele der

Digitized by Google

Menschen, 1899), «Ὁ ψυχικὸς βίος τοῦ παιδὸς» (1910), «Ἡ ἀξία τῶν παιδιῶν ἐν σχέσει πρὸς τὴν ζωὴν» (1910), καὶ «Ἡ παιδιὰ» (1922). Ὡς φιλόσοφος ἐγένετο διεθνῶς γνωστὸς ἐκ τῶν ἔργων: «Πειραματικαὶ συμβολαὶ εἰς τὴν ψυχολογικὴν ἔρευναν τῆς γνώσεως» (1901), «Συμβολαὶ εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ προβλήματος τοῦ δεδομένου» (1906), «Περὶ τῆς συγκροτήσεως τῶν (φιλοσοφικῶν) συστημάτων» (1911), «Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς ψυχῆς» (1909), «Ἡ διδασκαλία περὶ τοῦ ψυχικοῦ εἶναι» κτλ. (Βλέπε καὶ λ. Αἰσθητική τ. Β', σ. 847α καὶ 581γ, 852α). Α. Δ.

Γκροπεάνου (Gropeanu), ***Νικόλαος***. Ρουμᾶνος ζωγράφος γεννηθεὶς τῷ 1865. Ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον τῷ 1895, ὅτε ἐξέθηκεν εἰς τὸ παρισινὸν Σαλὸν τὰ «Δυὸ χρόνια τῆς Μαργαρίτας». Μεταξὺ πολλῶν ἄλλων ἐδημιούργησε τ' ἀκόλουθα ἔργα: «Ρουμανὶς νήθουσα», «Μητρότης», «Οἱ φίλοι εἰς τὸ πιάνο», «Προσωπογραφία τῆς βασιλίσσης τῆς Ρουμανίας Κάρμεν Σίλβα» κ.τ.λ. Ι. Μ. Π.

Γκρὸς (Grosse). Γάλλος χημικὸς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἐδημοσίευσεν ἀξιολόγους μελέτας ἐπὶ τοῦ αἰθέρος, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Duhamel-Duhonceau, ἐπὶ τοῦ καθαρισμοῦ τοῦ ἀργύρου, ἐπὶ τοῦ ἅλατος τοῦ Γκλάουμπερ κλπ. ΑΝ. Δ.

— **Γκρὸς** (Gross), ***Ἰωάννης***. Γερμανὸς ποινικολόγος (1847—1915). Τῷ 1899 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἐγκληματολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Τσέρνοβιτς. Θεωρεῖται ὁ δημιουργὸς τῆς στατιστικῆς τῆς ἐγκληματικότητος. Ἔγραψε: «Δοκίμιον περὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς νομοθεσίας» (1873), «Σύστημα ἐγκληματολογικῆς στατιστικῆς» (1904), «Ψυχολογία τῶν ἐγκλημάτων» (1898), «Περιπτώσεις ἀπάτης» (1901), «Συλλογὴ ἐγκληματικῶν περιπτώσεων» (1902), καὶ «Ἀνακρίσεις ποινικῶν ὑποθέσεων» (1902)

—**Γκρὸς** (Gross), ***Κάρολος***. Ἀμερικανὸς ἱστορικὸς (1857—1909). Ἐγένετο καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Χάρβαρντ. Ἔγραψε: «The Exchequer of the Jews of England in Middle Age» (1887), «Bibliography and Literature of English History» (1900), κ.ἄ. Ἦτο τακτικὸς συνεργάτης τοῦ περιοδικοῦ «American History Review».

— **Γκρὸς** (Gross), ***Σαμουήλ***. Ἀμερικανὸς ἰατρὸς (1805—1884). Τῷ 1835 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς παθολογικῆς ἀνατομίας εἰς τὸ κολλέγιον τῆς Σιγγινάτης, τῷ 1840 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς χειρουργικῆς εἰς τὸ ἰατρικὸν ἰνστιτοῦτον τῆς Louisville, τῷ δὲ 1856 μετέβη ὡς καθηγητὴς τῆς χειρουργικῆς εἰς τὸ ἰατρικὸν κολλέγιον Jefferson τῆς Φιλαδελφείας. Διεκρίθη διὰ τῶν πολυπληθῶν ἐγχειρητικῶν μεθόδων του, ὡς καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ τεθέντων ἐν ἐφαρμογῇ νέων χειρουργικῶν ἐργαλείων. Ἐκ τῶν πολυειδῶν συγγραφῶν του κυριώτεραι εἶναι «Παθολογοανατομία» (2 τόμ. 1839), «Θεραπευτικὴ τῶν οὐροφόρων ὁδῶν» (2α ἔκδοσις 1855), «Παθολογική, διαγνωστική, θεραπευτικὴ καὶ ἐγχειρητικὴ χειρουργικὴ» (6η ἔκδοσις 1882), «Ἱστορία τῆς ἀμερικανικῆς ἰατρικῆς φιλολογίας» κ.ἄ. Ο. Ρ.

γκρὸς /*Ναυτ.*/. Ὅρος ἀγγλικὸς (gross tonnage, γαλλ. Tonnage brut, γερμ. Brutto-Tonnengehalt) γενικῆς χρήσεως εἰς τοὺς ναυτικοὺς τοῦ ἐμπορικοῦ ἡμῶν στόλου, ἀντὶ τοῦ ἀντιστοίχου του ἐπισήμου *ὁλικὴ χωρητικότης*, ὅστις ἡττόνησε. Σημαίνει δὲ τὸν ὁλοκληρωτικὸν χυβισμὸν πάντων συλλήβδην τῶν κλειστῶν ἐν τῷ πλοίῳ χώρων. Ἰσοδυναμεῖ δὲ ὁ *τόννος γκρὸς* πρὸς 2,8316 κυβικὰ μέτρα. Καίτοι δὲ αἱ χωρητικότητες *γκρὸς* καὶ *νὲτ* διαφέρουν, ἡ μετρικὴ αὐτῶν μονάς, ὁ τόννος γκρός, εἶναι κοινὴ εἰς ἀμφοτέρας. Σ. Ε. Λ.

Γκρόσε (Grosse), ***Ἐρνέστος***. Γερμανὸς φιλόσοφος, ἐθνολόγος καὶ ἱστορικὸς τῆς τέχνης, γεννηθεὶς τῷ 1862. Ἀπὸ τοῦ 1907—1913 διέμεινεν ἐν τῇ Ἄπω Ἀνατολῇ. Τῷ 1920 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἐθνογραφίας καὶ τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης ἐν Φραϊβούργῳ. Ἔγραψε τὰ ἑξῆς ἔργα «Ἡ διδασκαλία τοῦ Σπένσερ περὶ τοῦ ἀδιαγνώστου» (1890), «Αἱ πρῶται ἀρχαὶ τῆς τέχνης» (1894), «Οἱ τύποι τῆς συγγενείας καὶ τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας» (1896), «Ἐπιστημονικὴ ἐπισκόπησις τῆς τέχνης» (1900), «Ἡ τέχνη τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς» (1922). Μετὰ τοῦ Κύμελ συνέταξε περισπούδαστον μελέτην: «Τὰ ἀγγεῖα τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς». Α. Δ.

Γκρὸς-Μπέρεν (Gross-Beeren) /*Γεωγρ.*/. Πολίχνη τῆς Γερμανίας ἐν τῷ νομῷ Τέλτοβ τοῦ Βρανδεμβούργου, γνωστὴ ἐκ τῆς παρ' αὐτὴν συνάφθείσης μάχης τὴν 13 Αὐγούστου 1813 (βλ. κατωτέρω).

— **Γκρὸς-Μπέρεν** (Gross-Beeren) *μάχη* /*Στρατ. Ἱστ.*/. Ἐνῷ ὁ Ναπολέων ἐβάδιζε κατὰ τοῦ Βερολίνου, οἱ ἀντίπαλοί του σύμμαχοι Ρῶσοι, Πρῶσσοι, Αὐστριακοί, Σουηδοί, πληροφορηθέντες τὰς προθέσεις αὐτοῦ παρὰ τοῦ στρατηγοῦ Ζομινὶ (Jomini), ἐπελάχου τοῦ στρατάρχου Νέϋ, ἔλαβον τὰ κατάλληλα μέτρα ὅπως ἀντιμετωπίσωσι τὰ σχέδιά του καὶ προσέβαλον τὸ ἀριστερὸν τῶν Γάλλων. Ὁ στρατηγὸς τῶν πρωσσικῶν στρατευμάτων στρατηγὸς Μπλύχερ (Blücher), ἐπιτεθεὶς κατὰ τοῦ στρατάρχου Νέϋ ἠνάγκασε τοῦτον νὰ ἐκκενώσῃ τὸ Λιγκνὶτς (Liegnitz) καὶ τὸ Γκόλντμπεργ (Goldberg), ἐνῷ ταυτοχρόνως ὁ Βερναδότος μὲ τοὺς Σουηδοὺς του ἐπιτεθεὶς κατὰ τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ρεϋνιὲ (Reynier) κατενίκησε τοῦτον εἰς Γκρόσμπερεν (Gross-Beeren) τὴν 23 Αὐγούστου 1813. Β. Δ.

Γκρόσνυ ἢ ***Γκροσναΐα*** (Grosny, ἢ Grozny ἢ Grosnyi ἢ Grosnaïa) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Ρωσίας, ἐν τῷ νομῷ τοῦ Βορείου Καυκάσου, πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Τερέκ, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Τσετσέν, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Σούνσα. Συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τοῦ Ντερβέντ καὶ τοῦ Βεσλάν. Ἐκτίσθη τῷ 1819 καὶ ἦτο ἄλλοτε ἓν τῶν σημαντικωτέρων φρουρίων τοῦ Καυκάσου. Ἔχει μεταλλικὰς πηγὰς καὶ σημαντικὰ διυλιστήρια πετρελαίου. — Μ.

Γκρὸς - Ὀττερσλέμπεν (Gross-Otterleben) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Γερμανίας, ἐν τῇ πρωσσικῇ Σαξωνίᾳ καὶ τῷ νομῷ τοῦ Μαγδεμβούργου. Κάτ. 10468. Ἔχει ἐργοστάσια ἐγχρώμου χάρτου καὶ σακχάρεως. —Μ.

γκρόσσα (ἡ)· βλ. γρόσσα

Γκρόσσα (Grossa) /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Ἐλάσσων νῆσος τῶν Βαλεαρίδων (πλάτ. 38° 53' Β, μήκ. 1° 27' Ἀν., χάρτ ἀγγλ. 3277: Pord Iviza) πρὸ τοῦ λιμένος τῆς Ἴβιθα. Σ. Ε. Λ.

—**Γκρόσσα** /*Παραλ. Γεωγρ.*/. Νῆσος τῆς συστάδος τῶν Κροατικῶν νήσων ἐν τῷ Ἀδριατικῷ *πελάγει* (βλ. λ.).

Γκροσσβαρνταῒν (Grosswardein) /*Γεωγρ.*/. Γερμανικὴ ὀνομασία τῆς ἄλλοτε οὐγγρικῆς καὶ σήμερον ρουμανικῆς πόλεως *Νάτζυ-Βάραντ*, ἥτις καλεῖται ρουμανιστὶ Ὀράντεα Μάρε (βλ. λ.).

Γκρόσσε (Grosse), ***Ἰούλιος***. Γερμανὸς συγγραφεὺς (1828—1902). Ἐσπούδασε νομικά, ἀρχιτεκτονικὴν καὶ ζωγραφικήν. Ἀκολούθως διηύθυνε τὴν «Bayrische Zeitung». Συνέγραψεν ἀρκετὰ ἔργα, ἰδίως δράματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸν «Τιβέριον». Κ. Ν.

— **Γκρόσσε** (Grosse), ***Φράντς-Θεόδωρος***. Γερμανὸς ζωγράφος (1829—1891). Ἐσπούδασεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῆς Δρέσδης καὶ εἰς Ρώμην, μετὰ δὲ τὸν πόλεμον τοῦ 1870—1871 ἐπέστρεψεν εἰς Γερμανίαν. Τὰ γνωστότερα ἔργα του εἶναι: «Ἡ Λήδα μετὰ τοῦ κύκνου» (1852), «Ἡ κόρη μὲ τὴν κιθάραν» (1853), «Ὁ Ἀβραὰμ καὶ ὁ ἄγγελος» (1862), «Ἡ ἄφιξις τῶν ψυχῶν εἰς τὸ καθαρτήριον» (1877).

γκρόσσεν (groschen). Ἐκ τοῦ λατινικοῦ grossus· παχύς, χονδρός. Ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ἐκαλοῦντο οὕτω παχέα ἀργυρᾶ νομίσματα (grossi denarii), εἶτα δὲ ἐν γένει μικρὰ ἀργυρᾶ νομίσματα. Βραδύτερον τὸ γκρόσσεν ἦτο ἀργυροῦν νόμισμα ἰσοδυναμοῦν πρὸς $^1/_{24}$ τοῦ ταλήρου (taler:=12 πφέννιγκ. Ἀπὸ τοῦ 1821 ἐν Πρωσσίᾳ καὶ σχεδὸν εἰς πάντα τὰ βορειογερμανικὰ κράτη ἰσοδυνάμει πρὸς $^1/_{30}$ τοῦ ταλήρου, ἤτοι πρὸς 12 πφέννιγκ, ἐν τῇ Γερμανίᾳ καὶ τῇ Αὐστρίᾳ (μέχρι τοῦ 1858) πρὸς 3 κρόϊτσερ $= ^1/_{20}$ φιορινίου, ὑπὸ δὲ τοῦ 1924 ἡ ἀξία αὐτοῦ εἶναι $^1/_{100}$ τοῦ σέλλιγκ. Α. Δ.

Γκροσσενχάϊν (Grossenhain) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Γερμανίας, ἐν Σαξωνίᾳ καὶ τῇ περιφερείᾳ τῆς Δρέσδης, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ραΐντερ, εἰς ἀπόστασιν 32 χιλμ. ΒΔ τῆς Δρέσδης. Κάτ. 12.911. Εἶναι σιδηροδρομικὸν κέντρον τῆς γραμμῆς Φραγκφούρτης—Βερολίνου—Δρέσδης, μετὰ ἀεροδρομίου. Πόλις βιομηχανικὴ μετὰ σημαντικῶν ὑφαντουργείων, ἐργοστασίων μηχανῶν καὶ καπνεργοστασίων. Τῷ 1813 ἔλαβε χώραν παρ' αὐτὴν μάχη μεταξὺ Γάλλων καὶ Ρώσων. —Μ.

Γκροσσεττὶ (Grossetti), ***Παῦλος-Φραγκῖσκος***. Γάλλος στρατηγὸς (1861—1918). Λόγῳ τῆς ἐπιτυχοῦς ἐν Τογκίνῳ καὶ Ἀλγερίᾳ δράσεώς του προήχθη ταχέως μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ὑποστρατήγου. Τῷ 1914, διοικῶν μεραρχίαν τῆς 3 στρατιᾶς ὑπεστήριξε μετὰ δεξιότητος τὴν ὑποχώρησιν τοῦ σώματος στρατοῦ, εἰς ὃ ἀνῆκε, πρὸς τὸ Βερντέν. Ὁμοίως κατὰ τὴν μάχην τοῦ Μάρνη, εὑρισκόμενος εἰς τὸ ἄκρον ἀριστερόν, ἐχρησιμοποίησεν ἐπιτυχῶς τὸ πυροβολικόν του, καθ' ὁμολογίαν τοῦ Φὸς. Διεκρίθη ὡσαύτως εἰς Φλάνδραν, Ὑζὲρ καὶ Βερντέν. Τῷ 1917 ἀπεστάλη εἰς Θεσσαλονίκην ὡς γενικὸς διοικητὴς τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων. Μετὰ τῶν ἑλληνικῶν τμημάτων διεξήγαγεν ἐπιτυχῆ ἐπίθεσιν κατὰ τῶν βουλγαρικῶν γραμμῶν. Ν. Π.—Λ.

Γκροσσέτο (Grosseto) /*Γεωγρ.*/. Νομὸς καὶ πόλις τῆς Ἰταλίας, ἐν Τοσκάνῃ.

Ὁ *νομὸς* ὁρίζεται πρὸς Β ὑπὸ τῶν νομῶν τοῦ Λιβόρνου καὶ τῆς Πίζης, πρὸς Α ὑπὸ τῶν νομῶν τῆς Περουγίας καὶ τοῦ Βιτέρμπο, πρὸς Ν ὑπὸ τοῦ νομοῦ τῆς Ρώμης καὶ πρὸς Δ ὑπὸ τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους. Ἔχει ἐμβαδὸν 4496 τετρ. χλμ. καὶ 164.990 κατ. Τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα τοῦ νομοῦ διασχίζεται ὑπὸ μέρους τῶν Ἀπεννίνων καὶ περιέχει τὸ μεταλλοφόρον ὄρος *Ἀμιάτα*, τὸ δὲ δυτικὸν περικλείει μέγα μέρος τῆς εὐρείας καὶ ἑλώδους πεδιάδος τῆς Μαρέμμα. Παράγει γεωργικὰ προϊόντα, ξυλείαν καὶ ἔχει μεταλλεῖα ὑδραργύρου. Ἐν αὐτῇ περιεκλείετο ἡ Lacus Prelius τῶν ἀρχαίων, ἥτις ἀποξηρανθεῖσα σήμερον χρησιμεύει ὡς βοσκή. Ἔχει ποταμοὺς τὸν *Ὀμμπρόνε* καὶ τὸν *Ἀλμπένια*. Εἰς ἀπόστασιν 21 χλμ. ἀπὸ τῆς ἀκτῆς εὑρίσκεται ἡ νῆσος Ἔλβα.

Ἡ *πόλις* εἶναι πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ καὶ κεῖται παρὰ τὸν Ὀμμπρόνε ποταμόν, εἰς ἀπόστασιν 63 χλμ. ἀπὸ τῆς Σιέννης. Εἶναι πόλις γεωργικὴ καὶ ἔχει ἐμπόριον σιτηρῶν, πτηνῶν καὶ ἵππων, καθὼς καὶ ἐργοστάσια μηχανῶν καὶ γεωργικῶν ἐργαλείων. Εἶναι πόλις μεσαιωνικὴ καὶ περιέχει πολλὰ ἀρχαῖα κτίρια, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὰ κυριώτερα εἶναι ἡ μητρόπολις τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, κατεσκευασμένη ἐκ λευκοῦ καὶ ἐρυθροῦ μαρμάρου, καὶ ἡ ἀκρόπολις τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Τὸ δημαρχεῖον περιέχει πλουσίαν συλλογὴν ὀρειχαλκίνων ἀγαλμάτων, νεκρικῶν σκευῶν καὶ ἐτρουσκικῶν ἀντικειμένων. Πρὸς τὰ ΒΑ τῆς πόλεως εὑρίσκονται τὰ ἐρείπια καὶ τὰ κυκλώπεια τείχη τῆς ἀρχαίας πόλεως Rusellae, μιᾶς τῶν δώδεκα πόλεων τῆς ἐτρουσκικῆς ὁμοσπονδίας, ἥτις ὑφίστατο μέχρι τοῦ 1150 μ.Χ. Κάτ. 18053. Ἡ πόλις μαστίζεται ὑπὸ ἑλωδῶν πυρετῶν, οἵτινες ἠραίωσαν κατὰ πολὺ τὸν πληθυσμὸν αὐτῆς. Μ. Δ. Β.

—**Γκροσσέτο** (Grosseto) *Παραλ. Γεωγρ.*/. Περίεργος συστὰς νησίδων τοῦ Τοσκανικοῦ πελάγους, μετὰ μυρμήκων ἐνδιαμέσων («Formiche di Grosseto», πλάτ. 42° 34' Β, μήκ. 10° 53' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 158: Cape Cavallo to Civita Vecchia) εἰς 10 μίλ. Β τῆς νήσου Τζίλιο. Σ. Ε. Λ.

Γκρόσσι (Grossi) ***Θωμᾶς***. Ἰταλὸς ποιητὴς καὶ μυθιστοριογράφος (1791—1853). Ἐσπούδασε νομικὰ εἰς τὴν Παβίαν καὶ μετέβη τὴν 1810 εἰς Μιλᾶνον πρὸς ἄσκησιν τοῦ δικηγορικοῦ ἐπαγγέλματος, ἀλλ' ἡ αὐστριακὴ κυβέρνησις θεωρήσασα αὐτὸν ὕποπτον τὸν παρημπόδισε. Τὸ ὅτι αἱ ὑποψίαι τῆς αὐστριακῆς κυβερνήσεως δὲν ἦσαν ἀβάσιμοι ἀπεδείχθη ἐκ τοῦ ποιήματός του «Πρινειάς», εἰς τὸ ὁποῖον περιέγραφε τὸν θάνατον τοῦ Πρίνα, πρώτου θησαυροφύλακος τῆς αὐτοκρατορίας, τὸν ὁποῖον ὁ ὄχλος τοῦ Μιλάνου, παρακινηθεὶς ὑπὸ αὐστριακῶν μυστικῶν πρακτόρων, διεμέλισε, τὸ δὲ σῶμά του ἔσυρεν εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως (1814). Τῷ 1816 ἐδημοσίευσεν ἄλλα ποιήματα: τὴν «Χρυσῆν βροχὴν» καὶ τὴν «Φυγάδα». Ἄλλα ἔργα αὐτοῦ εἶναι: «Οἱ Λομβαρδοὶ ἐν τῇ πρώτῃ σταυροφορίᾳ», καὶ τὸ μυθιστόρημα «Μάρκο Βισκόντι». Δ. Δ.

Γκρόσσμαν (Grossmann), ***Γουσταῦος***. Γερμανὸς δραματικὸς ποιητὴς (1744—1796). Γραμματεὺς τῆς εἰς Ντάντσιγ γερμανικῆς ἀποστολῆς, ἔλαβε μέρος εἰς τὰς κατὰ τὴν πρώτην ἐκ Πολωνίας ἀποχωρήσιν τῶν Γερμανῶν διαπραγματεύσεις. Διηύθυνε τὸ θέατρον τῆς Βόννης (Bonn) καὶ τῷ 1784 ἵδρυσε θίασον. Ἀπεκλήθη «*ὁ Σαίξπηρ τῆς Γερμανίας*». Ἐκ τῶν ἔργων του: «Ἐρριέττη-Ἀδελαῒς φὸν Βελτάϊν», «Γουλιέλμος φὸν Μπλοντχάϊμ» κ.ἄ.

—**Γκρόσσμαν** (Grossmann) ***Ἐρνέστος***. Γερμανὸς ἀστρονόμος γεννηθεὶς τῷ 1863. Ἀπὸ τοῦ 1907 ἐργάζεται ὡς παρατηρητὴς καὶ ἀπὸ τοῦ 1919 ὡς πρῶτος παρατηρητὴς τοῦ ἀστεροσκοπείου τοῦ Μονάχου. Συνέγραψε: «Παραλλάξεις 765 ἀπλανῶν» (1916), «Κίνησις τοῦ περιηλίου τοῦ Ἑρμοῦ» (1921) κλπ. —Β.

Γκρόσσο (Grosso) /*Γεωγρ.*/. Ὀνομασία διαφόρων ἐπισήμων διὰ τὴν ναυτιλίαν ἀκρωτηρίων (διὰ τὰ ἐκ τῶν ἑλληνικῶν τοιαύτης ὀνομασίας βλ. Γκρόσος):—1) Βορεία ἄκρα τῆς νήσου Λεβάτζο (πλάτ. 38° 01' Β, μήκ. 12°21' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ.189: Trapani to Marsalla) τῆς παρὰ τὴν δυτικὴν ἀκτὴν τῆς Σικελίας συστάδος τῶν *Αἰγάδων*. Ἰσχυρότατος φάρος τριάδος ἐκλάμψεων.—2) Ἀπότομος λάβας ἀκρότομος τῆς νήσου *Βουλκᾶνο* τῆς συστάδος τῶν Αἰολίων νήσων (πλάτ. 38° 23' Β, μήκ. 14° 58' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 172: Lipari islands.—3) Ἀκρωτήριον τῆς Β ἀκτῆς τῆς Σικελίας ἀνατολικῶς τοῦ λιμένος Παλέρμο (πλάτ. 38° 05' Β, μήκ 13° 32' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 169: Palemo bay). Ἐπιστέφεται ἀπὸ μέγα φρούριον. Παρ' αὐτὸ διεξάγεται ἐντατικὴ ἁλιεία τόννων (θυννεῖον).—4) Ἀκρωτήριον τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς Σικελίας (πλάτ. 38° 15' Β, μήκ. 15° 38' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 177 Strait of Messina) παρὰ τὴν Μεσσήνην.—5) Ἀκρωτήριον τῆς Β. ἀκτῆς τῆς Κορσικῆς (πλάτ. 43° 00' Β, μήκ. 9° 21' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1131: Island of Corsica), ἔχον σηματοτηλέγραφον τοῦ Λόϋδ.—6) Ἀκρωτηριάζουσα προβολὴ φερωνύμου ὄρους ἀποτελοῦσα τὴν Β τῆς νήσου Ἔλβας (βλ. καὶ λ. Αἰθάλια) ἐσχατιὰν (πλάτ. 42° 53' Β, μήκ. 10° 25' Ἀν., χάρτ.ἀγγλ. 158: Cavallo to Civita Vecchia).—7) Ἀκρωτήριον τοῦ κόλπου τῆς Γενούης, μεταξὺ Μονέλια καὶ Λεβάντο (πλάτ. 40° 10' Β, μήκ. 9° 36' Ἀν. χάρτ. 157: San Remo to Cape Cavallo). Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

γκρόσσο μόντο (grosso modo). Λατινικὴ ἐπιρ-

Digitized by Google

ρηματική ἔκφρασις=περιληπτικῶς, περίπου, εἰς γενικὰς γραμμάς.

Γκρόσσος [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ὀνομασίαι σύγχρονοι ἑλληνικῶν ἀκρωτηρίων:

—1) Ἀκρωτήριον τοῦ νοτίου τμήματος τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς Κεφαλληνίας (πλάτ. 38° 14′ 20″ Β, μῆκ. 20° 43′ 20″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 203: Santa Maura, Ithaca, Kephalonia), εἰς 3 μίλ. ΝΝΑ τοῦ φάρου Διχάλια.

—2) Ἀκρωτήριον τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου (δυτικῆς ἀκτῆς τῆς χερσονήσου τῆς Μάνης) 8 μίλ. ΒΔ τοῦ φάρου Ταινάρου καὶ 2 μίλ. ΝΔ τοῦ λιμένος Μεζάπου. Βραχῶδες ὑψίπεδον (1235 ποδ.), ὀγκῶδες (ἐξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία του αὕτη) ἀπολήγει, παντάχόθεν ἀκρότομον, πρὸς τὴν θάλασσαν (πλάτ. 36° 28′ Β, μῆκ. 22° 23′ Ἀν, χάρτ. ἀγγλ. 1685: Venetico to Spezzia). Εἶναι αἱ τῶν ἀρχαίων «Θυρίδες τοῦ Ταινάρου, ἐν τῷ Μεσσηνιακῷ οὖσαι κόλπῳ, ῥοώδης κρημνός· τούτων δ' ὑπέρκειται τὸ Ταΰγετον» (*Στραβ.* 311, 35). Ἡ δημώδης ναυτικὴ μοῦσα ἀφιέρωσε διὰ τὸ ἀκρωτήριον τετράστιχον, τονίζον τὴν ἀνάγκην τοῦ πλέειν μακρὰν αὐτοῦ καὶ τοῦ γείτονός του Ταινάρου (Ματαπᾶ):

Ἀπὸ τὸν κάβο Ματαπᾶ, σαράντα μίλλια ἀνοιχτά·
κι' ἀπὸ τὸν κάβο Γκρόσσο, σαράντα κι' ἄλλο τόσο.

—3) Ἀκρωτήριον τῆς νοτίας ἀκτῆς τῶν Κυθήρων (πλάτ. 36° 07′ 30″ Β, μῆκ. 23° 00′ 00″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1635: Venetico to Spezzia) ἀποτελοῦν τὸ ἀνατολικὸν κέρας τοῦ λιμένος Καψάλι· ἡ ὀνομασία του χαρακτηρίζει τὸ ὀγκῶδες καὶ τὸ ἀπόκρημνον αὐτοῦ.

Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γκρὸς - Στρέλιτς (Gross - Strehlitz) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Γερμανίας, ἐν τῇ πρωσσικῇ Σιλεσίᾳ καὶ τῇ περιφερείᾳ τοῦ Ὄππελν. Κάτ. 6091. Ἔχει ἐργοστάσια τσιμέντου καὶ παραγωγὴν ἀσβέστου καὶ κεράμων. —Μ.

Γκρὸστζ (Grosz), ***Αἰμίλιος φὸν —***. Οὔγγρος ὀφθαλμολόγος γεννηθεὶς τῷ 1865. Ἀπὸ τοῦ 1900 διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ὀφθαλμολογίας ἐν Βουδαπέστῃ. Ἐδημοσίευσεν οὐγγριστὶ ἀνακοινώσεις (1889—1900) καὶ μαθήματα περὶ ὀφθαλμοσκοπίου (1897). Ο. Ρ.

Γκρόσχαϊμ (Grosheim), ***Γεώργιος - Κριστομπάλ***. Γερμανὸς μουσικοσυνθέτης καὶ κριτικὸς (1764—1847), ἱδρυτὴς τῆς μουσικῆς ἐπιθεωρήσεως «Εὐτέρπη». Ἐκ τῶν ἔργων του: «Πρελούντια» δι' ὄργανον, «Τιτάνια» μελόδραμα κλπ. Ἐπίσης ἔγραψε μουσικὰς μελέτας ἐξ ὧν: «Chronologisches Verzeichniss vorzüglicher Beförderer und Meister der Tonkunst» (1831), «Fragmente aus der Geschichte der Musik» (1832) κ. ἄ.

Γκρόσωφ (Grochow) [*Γεωγρ.*]. Μικρὸν χωρίον τῆς Πολωνίας παρὰ τὴν Βαρσοβίαν, περίφημον διὰ τὰς παρ' αὐτῷ ρωσοπολωνικὰς μάχας (19—21 Φεβρ. 1831).

Γκρὸτ (Grot), ***Ἰάκωβος***. Ῥῶσος λογογράφος γεννηθεὶς τῷ 1812 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1887 ἐν Πετρουπόλει. Ἀπὸ τοῦ 1838 ἤρξατο συνεργαζόμενος εἰς τὸν «Σύγχρονον», περιοδικὸν ἐκδιδόμενον ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Πούσκιν, δημοσιεύσας εἰς αὐτὸ πλείστας κριτικὰς καὶ ἱστορικὰς μελέτας ἀφορώσας τὴν Σκανδιναυΐαν καὶ Φινλανδίαν. Τῷ 1840 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς νέας ρωσικῆς ἱστορίας καὶ φιλολογίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Ἑλσιγγφόρς. Τῷ 1853 ἐκλήθη ὡς ἐπόπτης τῶν σπουδῶν τῶν μεγάλων δουκῶν. Τῷ 1855 ἐξελέγη μέλος τῆς αὐτοκρατορικῆς Ἀκαδημίας τῆς Πετρουπόλεως. Τῷ 1847 ἐδημοσίευσε τὰς «Ἐκδρομὰς εἰς τὴν λίμνην Λαδόγα μέχρι τοῦ Τόρνεο». Ἠκολούθησαν αἱ ἐκδόσεις πολυαρίθμων ἱστορικῶν ἔργων του, μεταξὺ τῶν ὁποίων αἱ βιογραφίαι τοῦ Μεγάλου Πέτρου, τοῦ Λομονόσωφ καὶ τοῦ Νικολάου Καραμζίν. Τὰ συγγράμματά του ταῦτα τον κατέταξαν μεταξὺ τῶν διασημοτέρων ἱστορικῶν τῆς Ρωσίας.
Ἐντολῇ τῆς Ἀκαδημίας εἶχεν ἀρχίσει τὴν σύνταξιν τοῦ λεξικοῦ τῆς ρωσικῆς γλώσσης, οὗτινος ἡ ἔκδοσις ἐπερατώθη ἀργότερον μετὰ τὸν θάνατόν του. Ὁ υἱός του ***Κωνσταντῖνος*** (1853), καθηγητὴς καὶ οὗτος ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βαρσοβίας, συνέγραψε διάφορα ἔργα, ὧν σημαντικώτερα: «Ἐξέτασις τῶν γραφομένων Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου περὶ τῶν Νοτιοσλαύων», «Οἱ Μοραβοὶ καὶ οἱ Μαγυάροι τὸν Ι' αἰῶνα» κτλ. —Β.

— **Γκρὸτ** (Groth), ***Κλάους***. Γερμανὸς ποιητὴς (1819—1899). Ἐσπούδασε φιλοσοφίαν ἐν Βόννῃ, τῷ δὲ 1866 διωρίσθη καθηγητὴς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Κιέλου, ὅπου παρέμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του. Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι: Volksleben in plattdeutschen Gedichten Ditmarscher Mundart», «Vertelln» καὶ «Voer de Goern».

— **Γκρὸτ** (Grot), ***Κωνσταντῖνος Γιακόβλεβιτς***. Διαπρεπὴς Ῥῶσος σλαυιστής, γεννηθεὶς τῷ 1853. Ἐξεπαιδεύθη ἐν Πετρουπόλει. Τῷ 1880 ἔλαβε τὸ χρυσοῦν μετάλλιον διὰ τὸ ἔργον του «Κριτικὴ τῶν πληροφοριῶν Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου περὶ τῶν μεσημβρινῶν Σλαύων». Τῷ 1881 ὑπέβαλεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Πετρουπόλεως τὴν ἐναίσιμον πραγματείαν «Ἡ Μοραβία καὶ ἡ Οὐγγαρία κατὰ τὸν Θ' καὶ Ι' αἰῶνα». Μετὰ τὴν δημοσίευσιν πολλῶν ἔργων διωρίσθη καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βαρσοβίας, ὅπου ἠσχολήθη περὶ τὴν προϊστορίαν, τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν τῶν σλαυικῶν λαῶν. Α. Δ.

— **Γκρὸτ** (Grot), ***Νικόλαος Γιακόβλεβιτς***. Περιώνυμος Ῥῶσος φιλόσοφος καὶ ψυχολόγος (1852—1899). Ἐκπαιδευθεὶς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Πετρουπόλεως διωρίσθη καθηγητὴς ἐν Νεζίν, βραδύτερον δ' ἐν Ὀδησσῷ καὶ Μόσχᾳ. Ἐν τῇ φιλοσοφικῇ σταδιοδρομίᾳ τοῦ Γκρὸτ διακρίνονται τρεῖς περίοδοι: α') Ἡ τοῦ θετικισμοῦ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἐμπειρισμοῦ τῶν Ἄγγλων. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἔγραψε: «Θεωρία περὶ τοῦ συναισθήματος» (1878) «Τὰ ὄνειρα» (1878), «Ἡ ψυχολογία τῆς αἰσθήσεως» (1880), «Ἡ φιλοσοφία ὡς τέχνη» (1880), «Τὸ ζήτημα τῆς μεταρρυθμίσεως τῆς λογικῆς» (1882), ἤτοι δοκίμιον νέας θεωρίας περὶ τῶν λειτουργιῶν τῆς νοήσεως. β') Ἡ τῆς ἰδεολογίας. Ὡς ἰδεολόγος φιλόσοφος ἐξέδωκε τὰς ἑξῆς πραγματείας: «Ἡ ψυχὴ καὶ ἡ σύγχρονος ἐπιστήμη τῆς ἐνεργείας» (1886) «Χαρακτὴρ καὶ σκοπὸς τῆς φιλοσοφίας μου» (1887), «Τί εἶναι μεταφυσική;» (1890), «Ὁ ἄνθρωπος ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἠθικήν» (1891), «Τὰ ζωτικὰ προβλήματα τῆς ψυχολογίας (1891), «Οἱ μεγάλοι μεταβατικοὶ σταθμοὶ τῆς συγχρόνου φιλοσοφίας» (1892) καὶ τὸ «Ἠθικὸν ἰδεῶδες» (1893). γ') Ἡ περίοδος τῆς κριτικῆς φιλοσοφίας. Ἔργα «Ἡ βάσις τῆς πειραματικῆς ψυχολογίας» (1861), «Περὶ τῆς ἐν τῇ ψυχολογίᾳ θεωρίας τῆς ἐνεργείας» (1897) «Ἡ ἰδέα τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ψυχικῆς ἐνεργείας» (1898). «Κριτικὴ τῆς ἰδέας τῆς προόδου (1899), καὶ «Γενικὴ θεωρία τῆς προόδου» (1899). Ὁ ψυχολογισμὸς τοῦ Γκρὸτ εἶναι καθαρὸς ἐκλεκτικισμός, δι' οὗ ὁ φιλόσοφος οὗτος πειρᾶται νὰ συνδέσῃ τὸν ἐμπειρισμὸν πρὸς τὴν μεταφυσικήν. Πεποιθώς, ὅτι τὰ πειράματα ἐν τῇ ψυχολογίᾳ θὰ συντελέσωσι μεγάλως εἰς τὴν διάγνωσιν σημείων τινῶν τοῦ ψυχικοῦ βίου καὶ ὅτι τὸ ἐλλεῖπον ἐν προκειμένῳ εἶναι βασική τις ἰδέα, ἀφιερώθη εἰς τὴν μελέτην τῆς ἀνατομίας, τῆς φυσιολογίας καὶ τῆς ψυχιατρείας καὶ ἐπίστευσεν, ὅτι ἡ γνῶσις τῶν ἐπιστημῶν τούτων, καὶ μόνον αὕτη, δέον νὰ χρησιμεύσῃ ὡς βάσις εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς μεταμορφώσεως τῆς φυσικῆς ἐνεργείας εἰς ψυχικήν. Κατὰ τὸν Γκρὸτ ἀμφότεραι αἱ ἐνέργειαι αὗται δύνανται νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς καταμέτρησιν, ἡ φυσιολογικὴ δὲ οἰκονομία τοῦ ἀνθρώπου ἐπιφέρει σταθερῶς τὴν μεταμόρφωσιν τῆς φυσικῆς ἐνεργείας εἰς ψυχικὴν καὶ τἀνάπαλιν. Ὁ χαρακτὴρ καὶ ἡ ἀτομικότης τοῦ ἀνθρώπου καθορίζονται κατὰ τὸν φιλόσοφον τοῦτον ὑπὸ τῆς ἰσορροπήσεως διαφόρων ψυχικῶν ἐνεργειῶν. Ψυχὴ εἶναι ἡ βάσις τῆς ψυχικῆς ἐνεργείας, ἡ δὲ πρόοδος, ἥτις συνίσταται κατὰ τὸν Γκρὸτ ἐν τῇ ἠθικῇ ἀνελίξει τῆς ζωῆς, εἶναι εἶδος ἠθικοῦ αἰτήματος τοῦ ἀτόμου ἐν σχέσει πρὸς τὸ σύνολον, συγχρόνως δὲ οἰκονομία ἐνεργειῶν, ἥτις τείνει εἰς τὴν αὔξησιν τῶν ἡδονικῶν καὶ τὴν ἐλάττωσιν τῶν ἀντιηδονικῶν συναισθημάτων. Α. ΔΑΛΕΖΙΟΣ

— **Γκρὸτ** (Groth), ***Παῦλος***. Σύγχρονος Γερμανὸς ὀρυκτολόγος γεννηθεὶς τῷ 1843. Διετέλεσεν ἀπὸ τοῦ 1872 καθηγητὴς ἐν Στρασβούργῳ καὶ κατὰ τὸ διάστημα 1883—1924 ἐν Μονάχῳ. Συνέγραψε: «Πίναξ τῶν ὀρυκτῶν συμφώνως πρὸς τὰς κρυσταλλογραφικὰς καὶ χημικάς των σχέσεις» (1874, Δ' ἔκδ. 1898), «Φυσικὴ κρυσταλλογραφία» (1876, Δ' ἔκδ 1905), «Χημικὴ κρυσταλλογραφία» (1906—1919), «Ὀρυκτολογικοὶ Πίνακες» (1921), «Στοιχεῖα φυσικῆς καὶ χημικῆς κρυσταλλογραφίας» κ. ἄ. ΑΝ. Δ.

Γκρότε (Groote), ***Γεράρδος***. Ὀλλανδὸς θεολόγος (1340—1384). Ἐπεδίωξε νὰ εἰσαγάγῃ τὴν μοναστηριακὴν ἀποκέντρωσιν. Τὰ ἔργα του διεσώθησαν ἐκδοθέντα ὑπὸ τοῦ Κ. Χίρσε. Κ. Ν.

Γκρότε (Grote), ***Γεώργιος***. Ἄγγλος ἱστορικὸς (1794—1871). Παρὰ τὰς καταπληκτικάς του προόδους εἰς τὰ μαθήματά του, ὁ πατήρ του ἠρνήθη νὰ τὸν στείλῃ εἰς τὸ πανεπιστήμιον, ἐπιθυμῶν ὅπως ὁ υἱός του ἀκολουθήσῃ τὸ ἰδικόν του τοῦ τραπεζίτου ἐπάγγελμα. Ὁ Γεώργιος εἰσῆλθεν εἰς τὴν τράπεζαν Γκρὸτ Πρέσκοττ καὶ Σία τῷ 1810, ἀλλ' ἐπεδόθη συγχρόνως μετὰ ζέσεως εἰς τὴν σπουδὴν τῶν κλασσικῶν, τῆς ἱστορίας, τῆς μεταφυσικῆς καὶ πολιτικῆς οἰκονομίας καὶ τὴν ἐκμάθησιν τῆς γερμανικῆς, ἰταλικῆς καὶ γαλλικῆς. Τῷ 1820 ἐνυμφεύθη τὴν μις Χάρριετ Λιούιν, ἥτις τὸν ἐνεθάρρυνεν εἰς τὰς φιλοσοφικάς του σπουδάς, ὑπῆρξε δὲ δι' αὐτὸν ὄχι μόνον πολύτιμος σύντροφος, ἀλλὰ καὶ συνεργάτις, ἐπιδοθεῖσα μετὰ ζήλου εἰς τὰς ἰδίας σπουδάς. Συνανεστρέφετο τοὺς φιλοσόφους καὶ λογίους τῆς ἐποχῆς του. ἤρχισε δὲ ὁ ἴδιος δημοσιεύων ἄρθρα, πολιτικῆς ἰδίᾳ φύσεως, εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικά, μεταξὺ τῶν ὁποίων (Ἀπρίλιον 1822) ἐπιστολὴν εἰς τὸν «Ἑωθινὸν Χρονογράφον» ἐναντίον τῆς ἐπιθέσεως τοῦ Κάνιγγος κατὰ τοῦ Λόρδου Τζὼν Ρῶσσελ. Τῷ 1826 ὁ Γκρότε δημοσίευσεν εἰς τὴν «Ἐπιθεώρησιν τοῦ Οὐεστμίνστερ» κριτικὴν τῆς «Ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος» ὑπὸ τοῦ Μίτφορδ. Τὸ ἄρθρον εἶναι σπουδαῖον, καθ' ὅσον μαρτυρεῖ, ὅτι αἱ ἰδέαι καὶ ἀντιλήψεις τοῦ Γκρότε σχετικῶς πρὸς τὸ θέμα, τὸ ὁποῖον βραδύτερον ἀνέπτυξεν εἰς τὸ μνημειῶδες ἔργον του, τὴν «Ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος» εἶχον ἤδη ἀποκρυσταλλωθῆ.
Ἐταξίδευσεν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ ἐπανελθὼν εἰς Λονδῖνον ἀνεμίχθη εἰς τὴν πολιτικήν, ἐξελέγη δὲ τρὶς βουλευτής, χωρὶς ἐν τῷ μεταξὺ νὰ παραμελήσῃ ποσῶς τὸ προσφιλές του θέμα—τὴν μελέτην τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Κατόπιν ταξιδίου εἰς Ἰταλίαν τῷ 1842 ἐγκαταλείπει τὴν τράπεζαν, τῆς ὁποίας τὴν διοίκησιν εἶχεν ἀναλάβει ἅμα τῷ θανάτῳ τοῦ πατρός του, καὶ ἐπιδίδεται ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν φιλολογίαν καὶ φιλοσοφίαν.
Τῷ 1846 ἐδημοσίευσε τοὺς δύο πρώτους τόμους τῆς «Ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος», τῷ 1847 ἐδημοσιεύθησαν οἱ 3ος καὶ 4ος τόμος, τῷ 1850 οἱ 5ος καὶ 6ος, τῷ 1852 οἱ 9ος καὶ 10ος, τῷ 1853 ὁ 11ος καὶ τέλος ὁ 12ος τῷ 1856. Τὸ αὐτὸ ἔτος ὁ Γκρότε ἤρχισε νὰ ἑτοιμάζῃ τὰ ἔργα του ἐπὶ τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους. Ὁ «Πλάτων καὶ οἱ ἄλλοι μαθηταὶ τοῦ Σωκράτους» (3 τόμοι) ἐδημοσιεύθη τῷ 1865, ἀλλὰ τὸ ἔργον του ἐπὶ τοῦ Πλάτωνος ἀφῆκεν ἡμιτελές. Εἶχε τελειώσει τὸ «Ὄργανον» καὶ εἰργάζετο εἰς μεταφυσικὰς καὶ φυσικὰς πραγματείας, ὅτε ὁ θάνατος (18 Ἰουνίου 1871) τὸν διέκοψεν. Ἐτάφη εἰς τὸ Οὐεστμίνστερ Ἄμπεϋ.
Ἦτο ἀνὴρ σιδηρᾶς θελήσεως καὶ ἀπεριορίστου ἀφοσιώσεως πρὸς ὅ,τι ἐθεώρει ὠφέλιμον διὰ τὸ ἔθνος του καὶ τὴν ἀνθρωπότητα. Συνέβαλε μεγάλως εἰς τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ Βρεττανικοῦ μουσείου, τὸ δὲ πανεπιστήμιον τοῦ Λονδίνου ὀφείλει εἰς αὐτὸν τὴν σημερινὴν ἀκμὴν καὶ πρόοδόν του. Ἀπὸ τοῦ 1858 ἦτο ἀντεπιστέλλον μέλος τοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Γαλλίας. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του ὁ Γλάδστων τοῦ προσέφερεν ἕδραν εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Λόρδων, ἀλλ' ὁ Γκρότε ἀπεποιήθη προτιμήσας νὰ ἀφιερώσῃ ὅλον τὸν χρόνον του εἰς τὰς κλασσικὰς σπουδάς του.
«Ἡ Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος». Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ὁ Γκρότε ὀφείλει τὴν μεγάλην φήμην του. Καίτοι ἑβδομήκοντα ἔτη διέρρευσαν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεώς του, παραμένει εἰσέτι ὑπὸ ὡρισμένας ἀπόψεις ἀπαράμιλλον. Διαιρεῖται εἰς δύο μέρη: τὴν «Μυθολογικὴν» καὶ τὴν «Ἱστορικὴν» Ἑλλάδα. Τὸ πρῶτον μέρος ἀπώλεσε τὴν αὐθεντικότητά του. Ὁ Γκρότε θεωρεῖ τὴν πρώτην Ὀλυμπιάδα (776 π. Χ.) ὡς σημεῖον ἀφετηρίας τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος. Σήμερον πρέπει ν' ἀνατρέξωμεν εἰς 3 ἢ 4 χιλιετηρίδας π. Χ. διὰ τὴν κατὰ προσέγγισιν βέβαια ἀναζήτησιν τοῦ σημείου ἐκείνου. Εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Γκρότε ἡ ἀρχαιολογία εὑρίσκετο εἰς νηπιώδη κατάστασιν, τὰ δεδομένα της πτωχά, αἱ μέθοδοί της πᾶν ἄλλο ἦσαν ἢ ἐπιστημονικαί. Σήμερον ἡ συγκριτικὴ μυθολογία καὶ ἰδίᾳ τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ Ἐρρίκου Σλῆμαν (ἐν Τροίᾳ 1870—1873, ἐν Μυκήναις τῷ 1876 καὶ ἐν Τύρινθι τῷ 1884) καὶ βραδύτερον τοῦ Α. Ἤβανς (ἀπὸ τοῦ 1900 ἐν Κρήτῃ), ἐπιστοποίησαν τὴν ὕπαρξιν τῶν δύο πολιτισμῶν, τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ Κρητικοῦ, ἀνατρέψαντα τὰς δοξασίας τῆς ἐποχῆς τοῦ Γκρότε. Ἐπίσης δέον νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψει εἰς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ ἔργου, ὅτι ἡ ἀριστοτέλειος «Ἀθηναίων Πολιτεία» δὲν εἶχεν ἀνακαλυφθῇ εἰσέτι. Τὸ δεύτερον ὅμως μέρος εἶναι πολύτιμον, διττοῦ ἐνδιαφέροντος. Περιλαμβάνει θησαυροὺς πληροφοριῶν μετὰ μεγίστης ἐπιμελείας συλλεγεισῶν ἀπὸ διαφόρους πηγάς, συναρμολογουμένων ἐπὶ σχεδίου ἁπλοῦ, φυσικοῦ, λογικοῦ. Ἀλλ' ἔτι πλέον καθίσταται ἐνδιαφέρον, καθ' ὅσον εἶναι τὸ πρῶτον ἔργον εἰς τὸ ὁποῖον ἡ ἑλληνικὴ ἱστορία καθίσταται αὐτοτελὴς μελέτη, βασιζομένη ἐπὶ πραγματικῶν ἀποδείξεων καὶ διεπομένη ὑπὸ τῶν κριτηρίων τῆς νεωτέρας ἱστορικῆς ἐπιστήμης. Ὡσαύτως ὁ Γκρότε ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος, ὁ ὁποῖος ἀπέβλεψε μὲ συμπάθειαν πρὸς τὴν πολιτικὴν ἐξέλιξιν τῆς Ἑλλάδος, ἐκθέτων μὲ θαυμαστὴν διαύγειαν τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματος τοῦ λαοῦ ἐκείνου, ἐπιτελοῦντος ἁλματώδεις προόδους ἐν μέσῳ ἄλλων στασίμων λαῶν, ἀντιθέτως πρὸς τοὺς συγχρόνους τοῦ Γκρότε ἱστορικοὺς καὶ φιλοσόφους, γράφοντας ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν φρικαλεοτήτων τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ ἀντικειμενικότης, ἡ ἀμεροληψία τοῦ ἔργου διαφαίνονται ἀνὰ πᾶν σημεῖον. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι περιώρισε τὸ ἐνδιαφέρον του εἰς τὰς τύχας τῶν Ἀθηνῶν, παραμελήσας τὴν εὐρυτέραν ἐξάπλωσιν τῆς ἑλληνικῆς μορφώσεως, ἀλλὰ τοῦτο ἀποτελεῖ κριτικὴν μᾶλλον τοῦ τίτλου ἢ τῆς οὐσίας τοῦ ἔργου. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς ἐρεύνης ἐπὶ τῆς ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας, τῶν οἰκονομικῶν της, τῆς ἀναπτύξεως καὶ καταπτώσεως αὐτῆς τὸ ἔργον παραμένει πολύτιμον ἔτι καὶ σήμερον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Mrs Grote*, «Personal Life of George Grote». —*Δ. Ν. Βερναρδάκης* ἐν «Πανδώρᾳ» (τόμ. ΙΓ', σελ. 556—559). Τὸ ἐπίσης *Σπ. Λάμπρος* ἐν «Μικταῖς Σελίσι» (σελ. 748). Τὸ περὶ Σωκράτους κεφ. 68 ἐκ τῆς «Ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος», μετεφράσθη ἐν Πανδώρᾳ (σελ. 141—440, 469—473 καὶ 510—514).

Δ. Σ. ΔΕΒΑΡΗΣ

— **Γκρότε** (Grote), ***Ἰάκωβος - Κάρλοβιτς***. Ῥῶσος σοφὸς (1812—1893). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ρωσικῆς φιλολογίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Ἑλσιγγφόρς καὶ ἀκολούθως τῆς Πετρουπόλεως. Ἐδημοσίευσε διάφορα συγγράμματα σχετικὰ μὲ τὴν ἱστορίαν, τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν φιλολογίαν τῆς Ρω-

Digitized by Google

σίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὰ γνωστότερα εἶναι: «Ἀλληλογραφία τῆς Αἰκατερίνης Β΄ μετὰ τοῦ Γκρίμμ», «Ἡ ζωὴ τοῦ Ντερζαβίν», «Ὁ Πούσκιν εἰς τὸ λύκειον», ὁ «Λομονοσὼφ ὡς ἀκαδημαϊκός».

Γκρέτενφελτ (Grotenfelt), *Ἄρβιντ φόν*—. Φινλανδὸς ἱστορικὸς τῆς φιλοσοφίας, γεννηθεὶς τῷ 1863. Τῷ 1905 ὠνομάσθη καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Ἑλσιγγφόρς. Ἔγραψε τὰ ἑξῆς ἔργα: «Ἡ ἀποτίμησις τῶν ἀξιῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ» 1903), καὶ «Ὁ ἱστορικὸς γνώμων τῆς ἀποτιμήσεως ἀξιῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς φιλοσοφίας παρὰ τοῖς ἱστορικοῖς καὶ ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ λαοῦ» (1905). Α. Δ.

—**Γκρέτενφελτ** (Grotenfelt), *Γουσταῦος φόν*—. Φινλανδὸς ἱστορικὸς καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1861. Τῷ 1905 διωρίσθη καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Ἑλσιγγφόρς. Ἔγραψε τὰ ἑξῆς ἔργα: «Περὶ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν πόλεων τῆς Φινλανδίας ἐπὶ τῶν πρώτων βασιλέων Βάζα» (1887, «Ἱστορία τῆς Φινλανδίας κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Μεταρρυθμίσεως 1521—1617» (1902). Τῷ 1912 ἐξέδωκε τὰ «Acta historica Jennica 1548—1809» καὶ συνέταξε τὸ ἄρθρον «Φινλανδία» διὰ τὰ «Ἱστοριογραφικὰ χρονικά».

—**Γκρέτενφεντ** (Grotenfend), *Γεώργιος*. Διαπρεπὴς Γερμανὸς ἀνατολιστὴς καὶ γλωσσολόγος (1775—1853. Ἠσχολήθη ἰδίᾳ περὶ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν σφηνοειδῶν ἐπιγραφῶν. Εἰς τὴν ἀκαδημίαν τῆς Γοττίγγης ὑπέβαλε περισπούδαστον μελέτην: «Praevia de cuneatis quas vocant inscriptionibus Persepolitanis legendis et explicanais relatio. Ἐπίσης προσέφερε μεγάλην συμβολὴν εἰς τὴν ἐξερεύνησιν τῆς ὀμβρικῆς καὶ τῆς ὀσκικῆς γλώσσης.

γκροτέσκον ἢ *γροτέσκον* (ἰταλ. grottesco, γαλ. grotesque). Οὕτως ὀνομάζεται ἐν ταῖς διακοσμητικαῖς τέχναις τὸ εἶδος τῶν συνθέσεων, εἰς ἃς κυριαρχεῖ ἡ φαντασία, ἡ ἰδιοτροπία, ἡ παραδοξότης φθάνουσα πολλάκις μέχρις ὑπερβολῆς. Οὐχὶ ὀρθῶς τὸ γκροτέσκον συγχύζεται πρὸς τὸ κωμικὸν (burlesque). Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς διακοσμήσεως ἦτο ἀγαπητὸν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ἰδίᾳ κατὰ τοὺς ἑλληνιστικοὺς καὶ ρωμαϊκοὺς χρόνους. Τὰ πρῶτα γκροτέσκα εὑρέθησαν κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος ἐν Ρώμῃ ὡς τοιχογραφίαι ἐπὶ ἀνασκαπτομένων μνημείων, ἰδίᾳ τῶν θερμῶν τοῦ Τίτου καὶ τῆς Λιβίας. Ἡ ἐντύπωσις, ἣν προὐκάλεσαν ἦτο μεγάλη. Ἔκτοτε ζωγράφοι, γλύπται, ἀρχιτέκτονες ἐμιμήθησαν τὰ ἀρχαῖα ταῦτα πρότυπα εἰς εὐρεῖαν κλίμακα, εἰ καὶ τὸ εἶδος ἦτο γνωστὸν κατὰ τὸν μεσαίωνα. Ὁ Ἰωάννης ντὶ Οὔντινε ἐφήρμοσε μετὰ πολλῆς πρωτοτυπίας τὰ γκροτέσκα, ὡς καὶ ὁ Περουγκῖνο, ὁ Ραφαῆλος, ὁ Πιντουρίτσιο. Αἱ στοαὶ —Loggie—τοῦ Βατικανοῦ κατέχουσιν ἄριστα γκροτέσκα τοῦ Οὔντινε καὶ Ραφαήλου. Βυθμηδὸν ἡ χρησιμοποίησις τῆς τοιαύτης διακοσμήσεως διεδόθη εἰς Φλάνδραν καὶ Γαλλίαν, ἰδίᾳ κατὰ τὸν ΙΖ΄ αἰῶνα (Ντὺ Σερσώ, Καλλό, Ζὰν Μπεραὶν κτλ.). Πολλοὶ ἐπίσης τῶν συγχρόνων διακοσμητῶν ἀνευρίσκουσιν ἐν αὐτῷ πλουσίαν πηγὴν ἐμπνεύσεως.

Ὁ ὅρος «γκροτέσκον» προῆλθεν ἐκ τῆς ἰταλικῆς λέξεως grotta (=σπήλαιον), δι' ἧς τότε συνήθιζον νὰ ὀνομάζουν τὰς ἀνακαλυπτομένας ὑπογείους αἰθούσας τῶν ἀρχαίων μνημείων. Ἐκ τούτου καὶ αἱ τοιχογραφίαι τῶν αἰθουσῶν τούτων ἐκλήθησαν *grottesche*. —Β

Γκρότεφεντ (Grotefend), *Ἑρμάννος*. Γερμανὸς ἱστορικός, γεννηθεὶς τῷ 1845, υἱὸς τοῦ *Καρόλου Γκρότεφεντ*. Τῷ 1874 διωρίσθη διευθυντὴς τῶν ἀρχείων τῆς Φραγκφούρτης ἐπὶ τοῦ Μάϊν, τῷ δὲ 1887 ἀρχιφύλαξ ἐν Σβέριν. Ἔγραψε πολυάριθμα ἔργα, ἐν οἷς πρωτεύουσι τὰ ἑξῆς: «Ἐγχειρίδιον τῆς ἱστορικῆς χρονολογίας τοῦ γερμανικοῦ μεσαίωνος καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων» (1872), «Ἐγχειρίδιον ἱστορικῆς χρονολογίας» (5η ἔκδ. 1922), «Στοιχεῖα ἱστορικῆς χρονολογίας» (2α ἔκδ. 1912), «Περὶ τῶν σφραγίδων» (1874), «Γενεαλογικὸν δένδρον τῶν ἡγεμόνων τῆς Σιλεσίας μέχρι τοῦ 1740» (1881), πρὸς τούτοις ἐξέδωκε τὰς «Πηγὰς διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Φραγκφούρτης» καὶ διεύθυνε τὰ «Χρονικὰ τοῦ συλλόγου τῆς ἱστορίας τοῦ Μεκλεμβούργου».

—**Γκρότεφεντ** (Grotefend), *Κάρολος Λουδοβῖκος*. Γερμανὸς ἱστοριογράφος (1807—1874. Ἀπὸ τοῦ 1853 ἐχρημάτισεν ἀνώτερος ὑπάλληλος εἰς τὰ ἀρχεῖα τοῦ κράτους καὶ συνέγραψε τὰ ἑξῆς ἔργα: «Νομίσματα τῶν Ἑλλήνων, Πάρθων καὶ Ἰνδοσκυθῶν ἡγεμόνων τῆς Βακτριανῆς καὶ τῶν παρὰ τὸν Ἰνδὸν τόπων» (1839, καὶ «Imperium romanum tributim descriptum» (1863). Μετὰ τοῦ Φίντλερ ἐξέδωκε τῷ 1860 τὰ «Ἀρχεῖα τῆς πόλεως τοῦ Ἀννοβέρου μέχρι τοῦ 1369».

Γκρότο (Groto ἢ Grotto). *Λουΐτζι*. Βενετὸς ποιητής. Ἐγεννήθη ἐν Ἀδρίᾳ τῷ 1541 καὶ ἀπέθανε τῷ 1585. Ὀκτὼ ἡμέρας μετὰ τὴν γέννησίν του ἀπώλεσε τὴν ὅρασιν, ἐξ οὗ καὶ ἀπεκλήθη ὕστερον «Il Cieco d'Aria» (=«Ὁ τυφλὸς τοῦ Ἀδρία»). Τὸ περιστατικὸν τοῦτο, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ πρωΐαίτατα ἐκδηλωθὲν ποιητικὸν του τάλαντον καὶ τὴν πολύμορφον σοφίαν ἣν ἀπέκτησε νέος, μελετῶν μετὰ πάθους τοὺς Λατίνους καὶ τοὺς Ἕλληνας συγγραφεῖς, κατέστησεν αὐτὸν ἀντικείμενον θαυμασμοῦ καὶ συνετέλεσε πολὺ εἰς τὴν φήμην του. Ἤδη ἐν ἡλικίᾳ δεκατεσσάρων ἐτῶν ἦτο ὁ περιζήτητος ρήτωρ τῶν δημοσίων τελετῶν καί, καλούμενος, ἀπήγγελλε πανηγυρικούς, ὡς ἐν Βενετίᾳ κατὰ τὴν ἐκεῖθεν διέλευσιν τῆς βασιλίσσης τῆς Πολωνίας. Συνέθεσε πλεῖστα ποιήματα, δράματα, τραγῳδίας, κωμῳδίας, «μυστήρια», ποιμενικὰ ἐπύλλια, τὰ ὁποῖα ἔσχον μεγάλην ἐπιτυχίαν. Τῷ 1585 ἤχθη ἐν θριάμβῳ εἰς τὴν Βενετίαν, γενόμενος πρόεδρος τῆς πρὸ μικροῦ τότε συσταθείσης Ἀκαδημίας τῶν Illustrati. Ἔγραψε τὰ ποιμενικὰ δράματα: «Καλλιστὼ» (1575) καὶ «Ἐρωτικὴ μετάγνωσις», τὴν τραγῳδίαν «Δαλιδὰ» (1572), τὸ δρᾶμα «Ἀδριανὴ» (1578) τὸ μυστήριον «Ἰσαὰκ» (1607), τὰς κωμῳδίας: «Αἰμιλία» (1579), «Θησαυρὸς» (1583), καὶ «Ἀληθηρία», τὰς παραδόξους «Οἰκογενειακὰς ἐπιστολὰς» (1601), καὶ τὰς «Λαϊκὰς ὁμιλίας» 1586). Πρὸς τούτοις μετέφρασεν ἐν στοιχεῖον τῆς «Ἰλιάδος», ἐσχολίασε δὲ καὶ ἐξέδωκε «κεκαθαρμένον» τὸ «Δεκαήμερον» τοῦ Βοκκαχίου. Τὰ ἔργα του, συντεθειμένα εἰς ἐλαφρὸν τόνον καὶ ἐξεζητημένον ὕφος, δὲν ἐπέζησαν τοῦ συγγραφέως των. Τὰ διακρίνει λογοπαικτικὴ ἐλευθεροστομία καὶ πολὺ πνεῦμα. Ὁ Ἰ. Ν. Μαυρογορδάτος φρονεῖ ὅτι ὁ «Ἰσαὰκ» τοῦ Γκρότο ἐδημοσιεύθη τῷ 1586 καὶ ὑπῆρξε πηγὴ τῆς «Θυσίας τοῦ Ἀβραάμ», τοῦ περιφήμου τούτου «μυστηρίου» τοῦ κρητικοῦ θεάτρου. Ἀλλὰ τοῦτο ἀσθενῶς δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ. Τὰ ἅπαντα τοῦ Γκρότο ἐξεδόθησαν τῷ 1598 ἐν Βενετίᾳ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Turri*, Luizi Groto, Lancianno 1885.—*Μαυρογορδάτου*, ἄρθρον ἐν τῷ 48ῳ τόμ. τοῦ «Journal of Hellenic Studies» σ. 243—246. —Β

Γκρότο *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς νήσου Φολεγάνδρου (βλ. λ. Αἰγαῖον τ. Β΄ σ. 404 β΄).

Γκροττάλιε (Grottaglie) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰταλίας, ἐν Ἀπουλίᾳ, ἐν τῷ νομῷ τοῦ Λέτσε, εἰς ἀπόστασιν 20 χλμ. ΒΑ τοῦ Τάραντος καὶ 51 χλμ. ΝΔ τοῦ Βρινδησίου. Κάτ. 11851. Ἔχει ἐργοστάσια ἀγγειοπλαστικῆς, λατομεῖα κιμωλίας, βαμβακοκλωστήρια, μεταξουργεῖα καὶ μελισσοκομεῖα. Παράγει ἐπίσης οἴνους, σιτηρὰ καὶ καρπούς. —Μ.

Γκροτταφερράτα Grottaferrata) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ μοναστήριον τῆς Ἰταλίας, ἐν τῷ νομῷ τῆς Ρώμης. Ἀπέχουν 18,1 χλμ. νοτίως ταύτης καὶ κεῖνται ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων Καστέλλι Ρομάνι τῆς ρωμαϊκῆς πεδιάδος, εἰς ὕψος 329 μ. Ἡ *πόλις* ἔχει 3288 κατ., συνδέεται δι' ἠλεκτρικοῦ τροχιοδρόμου μετὰ τῆς Ρώμης καὶ εἶναι ὀνομαστὴ διὰ τοὺς φερωνύμους οἴνους της. Τὴν 25 Μαρτίου καὶ τὴν 8 Σεπτεμβρίου ἑκάστου ἔτους λαμβάνουν χώραν ἐν αὐτῇ χαρακτηριστικαὶ ἐμποροπανηγύρεις. Τὸ *μοναστήριον* (Abbazia) ἱδρύθη τῷ 1104 ὑπὸ τοῦ ἁγίου Νείλου, ἀββᾶ ἐκ Καλαβρίας, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ρωμαϊκῆς ἐπαύλεως, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τοῦ Κικέρωνος. Ἡ τοποθεσία, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐκτίσθη, εὑρίσκεται παρὰ τὴν ἀρχαίαν ὁδὸν Βία Λατίνα. Πέριξ τοῦ μοναστηρίου τούτου ἐκτίσθη κατόπιν καὶ ἡ πόλις. Τὸ μοναστήριον ἐπλουτίσθη ὑπὸ τοῦ πάπα Γρηγορίου τοῦ Θ΄ καὶ ἄλλων παπῶν, κατὰ τὸν ΙΕ΄ δὲ αἰῶνα ὁ καρδινάλιος Ντέλλα Ροβάρε, ὁ κατόπιν πάπας Ἰούλιος ὁ Β΄, περιετείχισεν αὐτὸ διὰ τείχους καὶ τάφρου, κατασκευασθέντων ὑπὸ τῶν ἀρχιτεκτόνων Σανγκάλλο καὶ Μπραμάντε καὶ σωζομένων μέχρι σήμερον. Τὰ τείχη ταῦτα, μετὰ τῆς διὰ τετραγώνου πύργου προστατευομένης θύρας, εἰς τὴν ὁποίαν εἰσέρχεταί τις διὰ γεφύρας ἄνωθεν τῆς τάφρου, προσδίδουν εἰς τὸ μοναστήριον ὄψιν ἀρχαίου φρουρίου. Ἐντὸς τῆς αὐλῆς ἐστήθη τῷ 1904 τὸ ἄγαλμα τοῦ ἁγίου Νείλου ἐπὶ τῇ Θ΄ ἑκατονταετηρίδι αὐτοῦ. Ἐν τῷ μοναστηρίῳ εὑρίσκεται ἡ ἐκκλησία τῆς Παναγίας, ἐντὸς τῆς ὁποίας σῴζεται ἡ διὰ σιδηρῶν κιγκλίδων περιφραγμένη κρύπτη ἢ σπήλαιον, ἐξ ἧς προῆλθε τὸ ὄνομα τοῦ μοναστηρίου καὶ τῆς πόλεως (ἑλληνιστὶ *Κρυπτοφέρρη*). Ἡ κρύπτη αὕτη ἦτο ἀρχικῶς εἶδος ἐξωκλησίου, τῷ δὲ 1025 μετεβλήθη ὑπὸ τοῦ πάπα Ἰωάννου τοῦ Θ΄ εἰς ἐκκλησίαν, ἐξελιχθεῖσαν βραδύτερον εἰς τὸ μοναστήριον. Ἡ ἐκκλησία αὕτη ἀνεκαινίσθη τῷ 1754 καὶ τῷ 1902. Ἡ ἐκκλησία περιέχει πολλὰ βυζαντινὰ μωσαϊκά, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ πολυτιμότερον εἶναι ὁ «Ἰησοῦς καθήμενος μεταξὺ τῆς Παρθένου καὶ τοῦ ἁγίου Βασιλείου». Σχεδὸν πᾶσαι αἱ ἐπιγραφαὶ τοῦ ναοῦ εἶναι δι' ἑλληνικῶν γραμμάτων. Μεταξὺ τῶν τοιχογραφιῶν διακρίνονται αἱ τοῦ Δομενιχίνου, αἵτινες θεωροῦνται ἐκ τῶν ἀρίστων αὐτοῦ ἔργων. Τὸ μοναστήριον περιέχει ἐνδιαφέρουσαν συλλογὴν πινάκων, βυζαντινῶν ἁγιογραφιῶν καὶ ρωσικῶν εἰκόνων, μουσεῖον ἀρχαίων καὶ μεσαιωνικῶν ἀγαλμάτων καὶ πλουσίαν βιβλιοθήκην μετὰ πολυτίμων κωδίκων. Τὸ μοναστήριον ἀνήκει σήμερον εἰς τοὺς ἑλληνοκαθολικοὺς μοναχοὺς τοῦ τάγματος τῶν Βασιλειανῶν, οἵτινες διατηροῦν ἐν αὐτῷ καὶ τυπογραφεῖον, προβαίνοντες εἰς διαφόρους ἐκκλησιαστικὰς ἐκδόσεις. Τὸ ὅλον ἴδρυμα ἐκηρύχθη ὑπὸ τῆς ἰταλικῆς κυβερνήσεως ἐθνικὸν μνημεῖον καὶ ὑπήχθη ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην ἐποπτείαν τῆς σχετικῆς ὑπηρεσίας τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας. Μ. Δ. Β.

Γκρόττγκερ (Gottger), *Ἀρθοῦρος*. Πολωνὸς ζωγράφος (1831—1867). Τὰ ἔργα του: «Πολωνία», «Βαρσοβία», «Λιθουανία», «Χειμεριναὶ ἑσπέραι», τὸν κατέστησαν δημοφιλῆ. Ἐν Παρισίοις εὑρισκόμενος ἐξετέλεσεν ὑπὸ τὸν γενικὸν τίτλον «Ὁ πόλεμος» σειρὰν σχεδίων ἀγορασθέντων ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας. Κατέλιπε καὶ τινας ἐλαιογραφίας. Ι. Μ. Π.

Γκρόττους (Grotthuss), *Ἰωάννης*. Γερμανὸς ποιητὴς ἐκ Ριγας, γεννηθεὶς τῷ 1865. Ἐσπούδασε φιλοσοφίαν, ἱστορίαν τῆς τέχνης καὶ φιλολογίαν. Τῷ 1898 ἐγένετο διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ «Die Türmer» καὶ τῷ 1902 τοῦ «Türmer Jahrbuch». Ἔγραψε: «Baltischs Dichterbuch» (1894), συλλογὴν ποιημάτων τῆς Βαλτικῆς, «Probleme und Charakterköpfe» (1902) κτλ.

Γκρότχους (Grotthus), *Θεόδωρος - Χριστιανὸς - Ἰωάννης - Διδερῖχος, βαρῶνος φόν*—. Γερμανὸς φυσικὸς (1785—1822). Ἐμελέτησε τὴν ἀποσύνθεσιν τοῦ ὕδατος ὑπὸ τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος. ΑΝ. Δ.

Γκρουὰ (Groix) */Γεωγρ./*. Νῆσος τῆς Γαλλίας παρὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ νομοῦ τοῦ Μορμπιάν, ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ καὶ παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ κόλπου Λοριάν. Ἔχει ἐμβαδὸν 15 τετρ. χλμ. καὶ 5825 κατοίκους ἀσχολουμένους εἰς τὴν ἁλιείαν. Ἔχει σχολὰς ναυτιλίας καὶ ἁλιευτικῆς. —Μ.

Γκρουβὲλ (Grouvelle), *Φίλιππος - Ἀντώνιος*. Γάλλος ποιητὴς καὶ διπλωμάτης (1758—1806). Ὑπάλληλος συμβολαιογραφείου, ἀναδειχθεὶς κατὰ τὴν ἐπανάστασιν. Ἐξέδωκε μετὰ τοῦ Σαμφὸρ τὴν «Ἐφημερίδα τοῦ χωρικοῦ». Διωρίσθη γραμματεὺς τοῦ Ἐκτελεστικοῦ (1792). Ἔγραψεν: «Ὁ δοὺξ τοῦ Βρούνσβικ», «Ἡ αὐθεντία τοῦ Μοντεσκιὲ κατὰ τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν», «Ἱστορικὰ ἀπομνημονεύματα», «Αἱ ἐπιστολαὶ τῆς Κυρίας ντὲ Σεβινιέ», «Τὰ ἔργα τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ΄» κ. ἄ. Κ. Ν.

Γκρεύγιεφ. Βούλγαρος ταγματάρχης. Τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς συνωμοσίας ἐξ 80 μόνον στρατιωτικῶν, ἐξηνάγκασε τὸ μεσονύκτιον τῆς 9ης Αὐγούστου 1886 τὸν ἡγεμόνα Ἀλέξανδρον Μπάττεμπεργ νὰ ὑπογράψῃ ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν τῶν περιστρόφων τὴν ἀπὸ τοῦ θρόνου παραίτησίν του. —Β.

Γκρούζον (Gruson). Γερμανὸς μηχανικὸς (1821—1895). Ἐφευρέτης τῶν χυτῶν ὀβίδων καὶ τῶν χυτῶν θωρακωτῶν πύργων, ἵδρυσε τῷ 1855 ναυπηγεῖον ἐν Buckau καὶ τῷ 1868 ἐργοστάσιον κατασκευῆς μηχανῶν καὶ πυροβόλων ταχείας βολῆς, τὸ ὁποῖον τῷ 1892 συνεχωνεύθη μὲ τὰ τῆς ἑταιρείας Krupp.

— **Γκρούζον** *μέταλλον*. Καλεῖται οὕτως ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐφευρέτου χυτοσίδηρος, ὅστις ἐν ὑγρᾷ καταστάσει χύνεται εἰς μεταλλικοὺς τύπους. Λόγῳ τῆς ταχείας ψύξεως, ἣν οὕτως ὑφίσταται, ἀποκτᾷ μεγάλην σκληρότητα ἐπιφανειακῶς καὶ εἰς βάθος 10—15 χιλιοστῶν. Χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν κατασκευὴν τροχῶν σιδηροδρομικῶν ὀχημάτων, κυλίνδρων ἐλάσεως μαλακοῦ σιδήρου, θωράκων καὶ θωρακίων πύργων πλοίων. Α. Μ.

Γκρούιτς (Grouïtch), *Σάββας - Δημήτριος*. Σέρβος στρατηγὸς καὶ πολιτικὸς (1840—1913). Ἐσπούδασε τὴν στρατιωτικὴν ἐπιστήμην ἐν τῇ σχολῇ τῆς Πετρουπόλεως. Ἐπανελθὼν ἐν Σερβίᾳ, διηύθυνε τὰ ὁπλουργεῖα καὶ χυτήρια πυροβόλων ἐν Κραγιούγεβατς. Τῷ 1879—1882 διετέλεσε διπλωματικὸς πράκτωρ ἐν Σόφιᾳ. Κατὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον (1876—1878) διῴκει τὸ πυροβολικὸν τοῦ τὸν Ρώσον στρατηγὸν Τσερνάϊεφ. Διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν (1876—1879), πρέσβυς ἐν Ἀθήναις (1882—1886), ἐπανειλημμένως ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ πρωθυπουργὸς ἀπὸ τοῦ 1888—1893. Ἐξωρίσθη μετὰ τὴν κατὰ τοῦ βασιλέως Μιλάνου ἀπόπειραν (1899—1900). Ἀπὸ τοῦ 1900—1903 διετέλεσε πρεσβευτὴς ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τέλος ἐκ νέου πρόεδρος τῆς κυβερνήσεως (1903—1905), σχηματίσας καὶ πάλιν τῷ 1906 κυβέρνησιν ἐκ μετριοπαθῶν ριζοσπαστῶν. Ἔγραψεν «Ἀπομνημονεύματα τοῦ πολέμου» (1876—1878.

— **Γκρούιτς** (Grouïtch), *Στέγκα Ἰβάνιτζ*. Ἀταμάνος μοίρας Κοζάκων τοῦ Ταναΐδος ἀκμάσα περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος, ὅστις ἐνικήθη κατὰ τὸν γαμήλιον ἱππικὸν ἀγῶνα τῆς Ἑλληνορωσσίδος *Μαρίτσας Φεοδώροβνας* Ἀγλαβίτου (βλ. λ.) τῷ 1792. Γ. Δ. Κ.

γκρούμ (groom). Λέξις ἀγγλική, χρησιμοποιουμένη συχνὰ καὶ παρ' ἡμῖν. Σημαίνει ἰ-

Γκρούμ.

Digitized by Google

διαιτέρως ὑπηρέτην σταύλου καὶ γενικώτερον ὑπηρέτην μικρᾶς ἡλικιας ἐν στολῇ. Ἀρχαιότερον ἐσήμαινεν ἁπλῶς μειράκι, εἰς δὲ τὴν ἀγγλικὴν φιλολογίαν τῶν ΙΣΓ' καὶ ΙΖ' αἰώνων τὴν ἀπαντῶμεν συχνότατα εἰς ποιμενικὰ εἰδύλλια, μὲ τὴν σημασίαν τοῦ ποιμένος ἐραστοῦ. Δ. Δ.

Γκρούμμπκωφ (Grumbkow), ***Βίκτωρ-Κάρολος-Λουδοβῖκος***. Γερμανὸς στρατηγὸς (1849—1901). Τῷ 1892 μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς ὀργανωτὴς τοῦ τουρκικοῦ πυροβολικοῦ. Κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897 ἔλαβε μέρος εἰς τὰς παρὰ τὸν Τύρναβον καὶ Λάρισαν μάχας.

Γκροῦμο ***Ἄππουλα*** (Grumo Appula) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Ιταλίας, ἐν Ἀππουλίᾳ καὶ τῷ νομῷ τοῦ Βάρι, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀπέχει 19 χιλμ., παρὰ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν ἀπὸ Βάρι εἰς Τάραντα. Κάτ. 12012. Παράγει ὀνομαστὸν ἔλαιον καὶ οἴνους. —Μ.

— **Γκροῦμο** ***Νεβάνο*** (Grumo Nevano) [*Γεωγρ.*]. Πόλις της Ἰταλίας, ἐν Καμπανίᾳ, ἐν τῷ νομῷ τῆς Νεαπόλεως, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀπέχει 12.6 χλμ. Κάτ. 6.940. Παράγει οἴνους ὀνομαστούς. —Μ.

Γκρούμπαχ (Grumbach), ***Σαλομόν***. Γερμανὸς σοσιαλιστής, μέλος τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος ἐν Ἀλσατίᾳ ἀπὸ τοῦ 1901. Μετέσχεν ὅλης τῆς πολιτικῆς καὶ ἐκλογικῆς δράσεως ἐν Ἀλσατιᾳ, συνειργάσθη ἐν τῇ «Vorwaerts» ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Κοὺρτ Ἄϊσνερ καὶ τῷ 1903 ἐγένετο συντάκτης τοῦ ἐξωτερικοῦ δελτίου εἰς τὴν καθημερινὴν σοσιαλιστικὴν ἐφημερίδα τῆς Φραγκφούρτης «Volksstimme». Τῷ 1907 ἐγκατεστάθη ἐν Παρισίοις. Κατὰ τὴν κήρυξιν τοῦ πανευρωπαϊκοῦ πολέμου εὑρίσκετο ἐν Ρεναν.ᾳ καὶ συνελήφθη ὑπὸ τῶν γερμανικῶν ἀρχῶν, ἀλλὰ κατώρθωσε νὰ δραπετεύσῃ. Διαρκουντος τοῦ πολέμου εὑρίσκετο ἐν Ἑλβετίᾳ καὶ ἦτο ἀνταποκριτὴς τῆς «Humanité». Ἐδημοσίευσε πολλά, ὧν σπουδαιότερα: «Le Destin de l'Alsace et Lorraine» (1951), «L'erreur de Zimmerwald-Kienthal», «Brest-Litowsk», «L'Allemagne annexioniste». Συντάκτης τῆς «Humanité» μεχρι τοῦ σχίσματος τοῦ 1920, ἀπεχώρησεν αὐτῆς καὶ προσελήφθη εἰς τὸν «Populaire». —Β.

Γκροῦμπε (Grube), ***Αὔγουστος Γουλιέλμος***. Γερμανὸς παιδαγωγὸς καὶ συγγραφεὺς (1816—1884). Ἔγραψε: «Leitfaden für das Rechnen in der elementarschhule» (Βερολῖνον 1842), «Pädagogische Studien und Kritiken» (Λειψία 1860), «Charaktelbilder aus der Geschichte und Sage» (3η ἔκδ. Λειψία 1903), «Biographische Miniaturbilder» (6η ἔκδ. Λειψία 1884 κλπ.

—**Γκροῦμπε** (Grube), ***Γουλιέλμος-Σιγισμοῦνδος***. Ρῶσος χειρουργὸς (1827—1898). Καθηγητὴς τῆς κλινικῆς χειρουργικῆς ἐν Χαρκόβῳ. Διεκρίθη ὡς συγγραφεύς, χειρουργὸς καὶ διδάσκαλος. Ἔγραψε πλείστας μονογραφίας τῆς εἰδικότητός του. Ο. Ρ.

— **Γκροῦμπε** (Grube), ***Γουλιέλμος***. Ρῶσος ἀνατολιστὴς (1855—1908). Τῷ 1881 ἐγένετο ὑφηγητὴς ἐν Λειψίᾳ. Εἶτα ἐχρημάτισε διευθυντὴς τοῦ Ἀσιατικοῦ μουσείου τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν τῆς Πετρουπόλεως (1882—1883) καὶ βραδύτερον (1900) βοηθὸς τοῦ Ἐθνογραφικοῦ μουσείου τοῦ Βερολίνου. Ἔγραψε: «Ein Beitrag zur Kenntniss der chinesischen Philosophie» (Βιέννη, 1880), «Geschichte der chinesischen Literatur» (Λειψία 1902) κλπ.

Γκρουμπενχάγκεν (Grubenhagen). Παλαιὸν γερμανικὸν πριγκιπᾶτον, ὀνομασθὲν οὕτως ἐκ τῆς οἰκογενείας *Γκροῦμπεν*, τῆς ὁποίας ὁ πύργος σῴζεται ἠρειπωμένος, διαστάσεων 45 χιλιομ. μήκους καὶ 32 πλάτους. Περιελαμβάνετο εἰς τὴν Σαξωνίαν καὶ εἶχε πρωτεύουσαν τὸ *Εἴμπεκ*. Τῷ 1815 τὸ κράτος τοῦ Γκρουμπεγχάγκεν ἐδόθη εἰς τὸ Ἀννόβερον. Κ. Ν.

Γκροῦμπερ (Gruber), ***Βέντζελ***. Βοηθὸς ἀνατόμος (1814—1890). Τῷ 1858 ἔγινε καθηγητὴς τῆς πρακτικῆς ἀνατομικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Πετρουπόλεως. Παρουσίασε περὶ τὰς 500 ἀνατομικὰς ἐργασίας στηριζομένας ἐπὶ ἀφθόνου ὑλικοῦ ἀνατομικοῦ 41 ἐτῶν ἀκαδημαϊκῆς ἐργασίας. Τῷ 1888 ἐπανέκαμψεν εἰς Βιέννην, ὅπου καὶ ἀπέθανε. Ο. Ρ.

—**Γκροῦμπερ** (Gruber), ***Ἰωάννης***. Γερμανὸ. ἱστορικὸς τῆς λογοτεχνίας καὶ φιλόλογος (1774—1851). Τῷ 1811 διετέλεσε καθηγητὴς ἐν Βίττεμβεργ, τῷ 1815 ἐν Χάλλῃ. Μετὰ τοῦ Ἕρς ἐξέδωκε τὴν «Γενικὴν ἐγκυκλοπαιδείαν τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν», τὸ πρῶτον μέρος τῆς ὁποίας, συνιστάμενον ἐκ 18 τόμων, ἔφερε μόνος αὐτὸς εἰς πέρας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἕρς. Ἔγραψε τὰ ἑξῆς ἔργα: «Χαρακτηρισμὸς τοῦ Ἕρντερ» (1805, «Ἱστορία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους» (1815, 3 τόμ.), «Χρ. Μ. Βίλαντ» (1816), «Ἐγχειρίδιον τῆς ἀρχαίας κλασσικῆς μυθολογίας» (1825), «Ὁ βίος τοῦ Κλοπστὸκ» (1832), καὶ «Ἡ ζωὴ τοῦ Αὐγ. Λαφονταὶν» (1833). Ἐπίσης ἐξέδωκε τὰ ἅπαντα τοῦ Βιλαντ (4 τόμ.).

—**Γκροῦμπερ** (Gruber), ***Ἰωσήφ***. Βοηθὸς ὠτολόγος (1827—1900) Καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βιέννης ἀπὸ τοῦ 1893. Συνέγραψεν «Ἀνατομοφυσιολογικὰς μελέτας ἐπὶ τοῦ τυμπάνου καὶ τῶν ἀκουστικῶν ὀσταρίων» (Βιέννη 1867), «Πραγματείαν ὠτολογίας» (1870) κ.ἄ. Ο. Ρ.

— **Γκροῦμπερ** (Gruber), ***Μάξ***. Αὐστριακὸς ὑγιεινολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1853. Τῷ 1902 κατέλαβε τὴν ἕδραν τῆς ὑγιεινῆς καὶ βακτηριολογίας καὶ τὴν προεδρείαν τοῦ ἰνστιτούτου τῆς ὑγιεινῆς τοῦ ἐν Μονάχῳ πανεπιστημίου. Ἔγραψε: «Die Prostitution vom Standpunkt der Sozialhygiene aus betrachtet» (Βιέννη 190?), «Hygiene des Geschlechtslebens» (1904) κ. ἄ.

Γκρουμπέσωφ (Grubessow) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Πολωνίας, ὀνομαζομένη οὕτως ὑπὸ τῶν Ρώσων, εἰς τοὺς ὁποίους ἀνῆκε πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, καὶ ἡ ὁποία καλεῖται ὑπὸ τῶν Πολωνῶν Χρουμπάσωφ (βλ. λ.).

Γκρούνμαχ (Grunmach), ***Αἰμίλιος***. Γερμανὸς ἀκτινολόγος γεννηθεὶς τῷ 1849. Τῷ 1888 ἔγινε καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου καὶ τῷ 1892 διευθυντὴ τοῦ κρατικοῦ ἀκτινοθεραπευτηρίου. Ἔγραψε: «Περὶ διαγνωστικῆς τῶν νόσων τῆς ἐσωτερικῆς παθολογίας διὰ τῶν ἀκτίνων Ρέντγκεν», «Περὶ τῆς διαγνωστικῆς καὶ θεραπευτικῆς σημασίας τῶν ἀκτίνων Χ ἐπὶ τῆς παθολογίας καὶ χειρουργικῆς» κτλ. Ο. Ρ.

Γκροῦννε (Grund) [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Πρωσσίᾳ, ἐν τῷ νομῷ τοῦ Χίλντεσχάϊμ τοῦ Ἀννοβέρου. Κεῖται ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Χάρτς, εἰς ὕψος 303 μ. Κάτ. 2219. Εἶναι ὀνομαστὴ διὰ τὰ λουτρὰ αὐτῆς, ἐξ οὗ ἀποκαλεῖται καὶ «Λουτρὰ τοῦ Γκροῦντ» (Bad Grund) καὶ τὰ πλουσιώτατα μεταλλεῖα ἀργύρου τὰ εὑρισκόμενα ἐπὶ τοῦ ὄρους Χάρτς καὶ καλούμενα Hilfe Gottes (=βοήθεια τοῦ Θεοῦ). Εἶναι κλιματολογικὸς σταθμὸς μετὰ πολλῶν καὶ μεγάλων ξενοδοχείων. —Μ.

Γκροῦντ (Grund), ***Ἰωάννης***. Γερμανὸς ζωγράφος γεννηθεὶς ἐν Καρλσρούῃ τῷ 1801. Ἐκ τῶν ἔργων του μνημονευτέα: «Ἡ ἁρπαγὴ τῆς Ἐσμεράλδας» καὶ «Μήδεια». Ι. Μ. Π.

— **Γκροῦντ** (Grund), ***Ἰωάννης-Ἰάκωβος-Νορβέρτος***. Γερμανὸς ζωγράφος καὶ λόγιος (1755—1815). Καθηγητὴς ἐν Φλωρεντίᾳ Ἐδημοσίευσεν: «Ἡ ζωγραφικὴ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἡ γέννησις, πρόοδος, τελείωσις καὶ παρακμὴ τῆς ζωγραφικῆς» (Δρέσδη 1810—1811, 2 τόμοι) κ. ἄ. Μ. Π.

—**Γκροῦντ** (Grund), ***Νορβέρτος***. Γερμανὸς ζωγράφος γεννηθεὶς ἐν Πράγᾳ (1714—1767). Συνθέτης πινάκων ναυτικῶν σκηνῶν, πολεμικῶν ἐπεισοδίων καὶ ζῴων. Ι. Μ. Π.

Γκρούντβιχ (Grundtvig), ***Νικόλαος-Φρειδερῖκος***. Δανὸς λογοτέχνης (1783—1872). Συνέθεσεν: «Ὁ χορὸς τῶν προσωπιδοφόρων εἰς τὴν Δανίαν» «Μυθολογία τοῦ Βορρᾶ», «Ἐξήγησις τῆς συμβολικῆς γλώσσης», «Μικρὰ ποιήματα τοῦ Βορρᾶ», «Ὁ Φοίνιξ», «Ἡ μυθολογία καὶ αἱ ἑλληνορρωμαϊκαὶ ἀρχαιότητες» κλπ. Ἐπίσης ὁ Γκρούντβιχ μεγάλως ἔδρασε καὶ ὡς πολιτικὸς καὶ ὡς θεολόγος. Ἡ διδασκαλία του συνετάραξε τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Δανίας, ἐν τούτοις, παρὰ τὸν πόλεμον τὸν ὁποῖον ὑπέστη ἀπὸ μέρους τοῦ κλήρου, οἱ ὀπαδοί του δὲν ἠλαττώθησαν. Ἔγραψε καὶ «Ἐλεγεῖα διὰ τοὺς ποιητὰς καὶ τοὺς ἥρωας τοῦ Βορρᾶ». Κ. Ν.

Γκροῦντσελ (Gruntzel), ***Ἰωσήφ***. Αὐστριακὸς οἰκονομολόγος γεννηθεὶς τῷ 1866. Καθηγητὴς παρὰ τῇ ἀνωτάτῃ σχολῇ τοῦ παγκοσμίου ἐμπορίου τῆς Βιέννης, συνέγραψε: «Σύστημα ἐμπορικῆς πολιτικῆς», (3η ἔκδ. 1928), «Σύστημα βιομηχανικῆς πολιτικῆς» (1905), «Σύστημα συγκοινωνιακῆς πολιτικῆς» (1908), «Σύστημα οἰκονομικῆς πολιτικῆς» (7η ἔκδ. 1922), «Ἐμπορικὰ οἰκονομικὰ ἰσοζύγια καὶ ἰσοζύγια πληρωμῶν» (1914), «Περὶ τοῦ λαϊκοῦ πλούτου» (1926) κ. ἄ. Ν. Γ. Φ.

Γκροῦππε (Gruppe), ***Ὄθων-Φρειδερῖκος***. Γερμανὸς συγγραφεὺς (1804—1876). Τῷ 1844 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου καὶ ἀπὸ τοῦ 1863 γενικὸς γραμματεὺς τῆς Ἀκαδημίας τῶν καλῶν τεχνῶν. Ἐκ τῶν ἔργων του σημαντικώτερα εἶναι: «Ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος» (1852), «Ὄθων τοῦ Βίττελσμπαχ» (1860), «Ἀριάδνη ἢ ἡ τραγῳδία τῶν Ἑλλήνων» (1834), «Διηγήματα τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ» (1854), μία κωμῳδία «Οἱ ἄνεμοι» (1829) κ. ἄ. Ν. Π.—Λ.

Γκρουπέλλο (Grupello), ***Γαβριήλ***. Βέλγος γλύπτης (1644—1730). Εἰργάσθη ὡς τοιοῦτος ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Καρόλου Β' τῆς Ἱσπανίας, ὑπῆρξε πρῶτος γλύπτης τοῦ δήμου Βρυξελλῶν καὶ γλύπτης τῆς αὐλῆς τοῦ Ντύσσελντορφ, ὅπου ὑπάρχει καὶ ἀνδριὰς τοῦ Ἰωάννου Γουλιέλμου, ἔργον αὐτοῦ.

γκρουππέττο (ἰταλ. gruppetto, γαλλ. doublé, γερμ. doppelschlag) [*Μουσ.*]. Μουσικὸν διάνθισμα σημειούμενον διὰ τοῦ σημείου ∽ τοποθετουμένου ἐπὶ τοῦ φθόγγου. Τὸ γκρουππέττο ἀποτελεῖται ἀπὸ διπλῆν ἐπέρεισιν, ἀνιοῦσαν ἢ κατιοῦσαν· οἱ ἐξυπακουόμενοι φθόγγοι πρέπει ν' ἀνήκουν πάντοτε εἰς τὴν κλίμακα εἰς ἣν εὑρίσκεται ὁ φθόγγος ὁ φέρων τὸ γκρουππέττο. Ἐὰν εἷς τῶν δευτερευόντων φθόγγων θέλομεν ν' ἀλλοιωθῇ χρωματικῶς, τοποθετοῦμεν ἄνωθεν ἢ κάτωθεν τοῦ γκρουππέττο τὸ σχετικὸν σημεῖον ἀλλοιώσεως: δίεσιν, ὕφεσιν, ἀναίρεσιν κτλ. Π. χ.

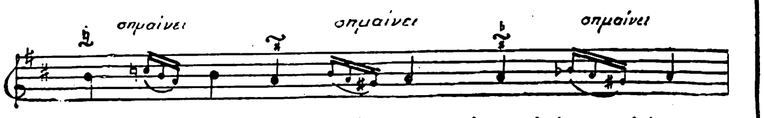

Ἐὰν τὸ γκρουππέττο εὑρίσκεται ἐπὶ τοῦ φθόγγου, τὸ διάνθισμα ἐκτελεῖται ἐν ἀρχῇ τοῦ φθόγγου τούτου· ἐὰν εὑρίσκεται μετὰ τὸν φθόγγον, ἡ ἐκτέλεσις λαμβάνει χώραν περὶ τὸ τέλος τῆς ἀξίας τοῦ φθόγγου. Ἐὰν τοῦ γκρουππέττο προηγεῖται ἀνιοῦσα καθυστέρησις, τὸ διάνθισμα δὲν ἐκτελεῖ τὸν πρῶτον φθόγγον. Τὰ γκρουππέττα λαμβάνουν χώραν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπὶ τῆς φωνῆς τῆς ἐκτελούσης τὴν μελῳδίαν· καὶ εἰς ταύτην πρέπει νὰ τὸ ἀποδίδωμεν ὁσάκις δὲν ὑποδεικνύεται σαφῶς εἰς ποῖον φθόγγον τῆς ἁρμονίας ἀνήκει. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἀνεστραμμένον γκρουππέττο, σήμερον δὲν εἶναι πλέον ἐν χρήσει. Σημειοῦται διὰ τοῦ ∫. Γ. Σ.

Γκρουσσὲ (Grousset), ***Πασχάλης***. Γάλλος δημοσιογράφος γεννηθεὶς τῷ 1844. Ἔγραψεν: «Ὄνειρον ἀδιαλλάκτου», «Ἡ συνωμοσία τοῦ Μαλὲ» κ. ἄ. Τὰ δημοσιεύματά του προεκάλεσαν τὸν φόνον τοῦ Β. Νοὰρ ἀπὸ μέρους τοῦ Πέτρου Βοναπάρτου. Τῷ 1871 κατεδικάσθη εἰς ἐξορίαν ὡς μετασχὼν τῆς γαλλικῆς Κομμούνας. Κ. Ν.

Γκρουσσιὲ (Groussier), ***Ἀρθοῦρος***. Γάλλος σοσιαλιστὴς γεννηθεὶς τῷ 1863. Μέλος κατ' ἀρχὰς τοῦ ἐργατικοῦ σοσιαλιστικοῦ ἐπαναστατικοῦ κόμματος, ἐκλεγεὶς βουλευτὴς παρῃτήθη τῆς τε κομματικῆς καὶ βουλευτικῆς του ἰδιότητος, λόγῳ θεωρητικῶν διαφωνιῶν, καὶ μετὰ τῶν Ντεζάντ, Μπερτώ, Φαγιὲ ἵδρυσε τὴν «Alliance Communiste». Ἀπὸ τοῦ 1898 ἐξελέγη πολλάκις βουλευτής. —Β.

Γκρούστεσι [*Γεωγρ.*] Χωρίον τῆς Πελοποννήσου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Πυλίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἀπέχον 4 ½ ὥρας ἐκ τῆς Πύλου καὶ 6 ἐκ τῶν Καλαμῶν. Ἄλλοτε ὑπήγετο εἰς τὸν δῆμον *Βουφράδος*, σήμερον δὲ εἶναι ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος περιλαμβανούσης καὶ τὸ χωρίον *Πετρίτσι* (τέως *Ἀρναούταλη*, κάτ. 345). Τὸ Γκρούστεσι ἔχει (1928) 553 κατ., ὅλη δ' ἡ κοινότης 898. Ι. Σ. Σ.

Γκρουσὺ (Grouchy), ***Ἐμμανουήλ***, *μαρκήσιος ντὲ—*. Γάλλος στρατάρχης (1766—1847). Γενόμενος στρατηγὸς τῷ 1795, ὑπηρέτησε διαδοχικῶς εἰς Βανδέαν, Ἰρλανδίαν, Ἰταλίαν (1799) ὑπὸ τὸν Βοναπάρτην καὶ τὸν Μορὼ (1800). Ὑπῆρξεν εἷς τῶν ὑπευθύνων τῆς ἥττης τοῦ Βατερλώ. Προεγράφη τὸν Ἰούλιον τοῦ 1815, ἐπὶ δὲ Λουδοβίκου-Φιλίππου ἐγένετο στρατάρχης καὶ γερουσιαστὴς (1832). Συνέγραψεν «Ἀπομνημονεύματα» κ. ἄ. Ν. Π.—Λ.

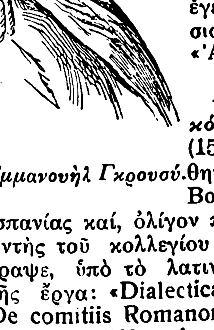
Ἐμμανουὴλ Γκρουσύ.

— **Γκρουσὺ** (Grouchy), ***Νικόλαος***. Γάλλος φιλόλογος (1520—1572). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς Ἑλληνικῆς ἐν Βορδὼ καὶ ἐν Κοΐμβρᾳ τῆς Ἱσπανίας καί, ὀλίγον προ τοῦ θανάτου του, διευθυντὴς τοῦ κολλεγίου Λὰ-Ροσέλ. Μεταξὺ ἄλλων ἔγραψε, ὑπὸ τὸ λατινικὸν ὄνομα *Gruchius* τὰ ἑξῆς ἔργα: «Dialecticae praescriphones» (1552), «De comitiis Romanorum» (1555), «De conjuqiis romanis» (1568) κτλ.

Γκρόϋτερ (Greuter), ***Ἰωσήφ***. Αὐστριακὸς κληρικὸς καὶ πολιτικὸς (1817—1888). Διετέλεσεν ἀρχηγὸς τοῦ παπικοῦ κόμματος ἐν τῇ Βουλῇ τοῦ Τυρόλου, ἡ ὁποία τὸν ἀπέστειλεν εἰς τὴν Βουλὴν τῆς Βιέννης, ὅπου μετὰ τοῦ Giovanelli διηύθυνε τὴν ἄκραν δεξιάν. —Β.

Γκροῦτερ (Gruter), ***Ἰωάννης***. Ἔγκριτος φιλόλογος, γεννηθεὶς ἐν Ἀμβέρσῃ (1560) καὶ ἀποθανὼν τῷ 1627 ἐν Ἀϊδελβέργῃ, ἔνθα ἐδίδασκε τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν φιλολογίαν. Ὁ Γκροῦτερ εἶναι γνωστὸς κυρίως διὰ τῆς φερωνύμου συλλογῆς τῶν μέχρι τῶν χρόνων του ἀνευρεθεισῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν, τὰς ὁποίας παρεχώρησαν εἰς αὐτὸν καὶ ἄλλοι σύγχρονοί του φιλόλογοι, ἰδίως ὅμως ὁ περιφανὴς Scaliger, ὅστις καὶ παρεσκεύασε τοὺς ὑποδειγματικοὺς εἰς τελειότητα πίνακας (Indices) τῆς συλλογῆς. Αὕτη μέχρι τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ὑπῆρξεν ἡ μᾶλλον εὔχρηστος συλλογὴ ἀρ-

Digitized by Google

χαίων ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν, τῷ δὲ 1707 ἐξεδόθη εἰς νέαν ἐπηυξημένην ἔκδοσιν ἐν Ἀμστελοδάμῳ ἐπιμελείᾳ τοῦ Gude, τοῦ Graevius καὶ ἄλλων φιλολόγων. Γ. Π. Α.

Γκροχὼφ (Grochow) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Πολωνίας, ἐν τῷ νομῷ τῆς Βαρσοβίας, παρὰ τὸν Βιστούλαν ποταμόν. Κάτ. 1200. Κατὰ τὸ 1809 ἐνικήθησαν ἐνταῦθα οἱ Αὐστριακοὶ ὑπὸ τῶν Πολωνῶν τοῦ Πονιατόφσκι. Κατὰ τὴν πολωνικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1830—1831 ἔλαβον χώραν σφοδραὶ μάχαι εἰς τὰ πέριξ αὐτοῦ μεταξὺ Πολωνῶν καὶ Ρώσων. — Μ.

Γκρυγὲρ (Gruyère), ***Θεόδωρος-Κάρολος***. Γάλλος γλύπτης γεννηθεὶς τῷ 1813. Ἔργα του: «Ἡ κόρη μὲ τὸν φύλακά της», «Οἱ ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις», «Πανδώρα», «Μούκιος Σκαιόλας», «Ἡρόδοτος», «Γκρέζ», «Ἡ ψυχή», «Κεφαλὴ παιδιοῦ», «Ὁ ἅγιος Βασίλειος», ὁ «Ἰεζεκιὴλ» ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Αὐγουστίνου ἐν Παρισίοις, «Ὁ θρίαμβος», «Τὸ μητρικὸν φίλτρον» κ.ἄ. Ι. Μ. Π.

Γκρυγιὲρ ἢ *Γκράγιερτς* (γαλλ. La Gruyère, Gruyères, ἡ γερμ. Greyerz) *[Γεωγρ.]*. Διοικητικὴ περιφέρεια καὶ χωρίον τῆς Ἑλβετίας, ἐν τῷ καντονίῳ τοῦ Φρειβούργου. Ἡ περιφέρεια ἔχει 497 τετρ. χλμ. ἔκτασιν καὶ 27.377 κατοίκους. Εἶναι χώρα κτηνοτροφικὴ περιλαμβάνουσα τὴν κοιλάδα τοῦ Σάαν, καὶ ὀνομαστὴ διὰ τοὺς φερωνύμους τυροὺς (γραβιέρα). Ἡ μεγαλυτέρα πόλις αὐτῆς εἶναι ἡ Μπουλλι. Τὸ χωρίον *Γκρυγιὲρ* κεῖται ἐπὶ ὕψωματος 827 μ. καὶ ἔχει παλαιὸν πύργον τῶν κομίτων τοῦ Γκρυγιέρ, ἐν τῷ ὁποίῳ σῴζονται συλλογαὶ παλαιῶν ὅπλων. Κάτ. 1500. — Μ.

Γκρυμπὺ (Gruby), ***Δαυίδ***. Ἑβραῖος ἰατρὸς ἐξ Οὐγγαρίας (1814—1898). Ἔγραψε: «Observationes microscopicae ad morphologiam pathologicam spectantes» (Βιέννη 1839) καὶ «Morphologia fluidorum pathologicorum» (1840). Ο. Ρ.

Γκρὺν (Grün), ***Ἀναστάσιος***. Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ *Ἀντωνίου-Ἀλεξάνδρου Ἄουερσμπεργ*, Αὐστριακοῦ ποιητοῦ καὶ πολιτικοῦ γεννηθέντος τῷ 1806. Ὁ Γκρὺν ἔγραψε: «Φύλλα τοῦ Ἔρωτος», «Περίπατος ποιητοῦ», «Τὰ λαϊκὰ τραγούδια τῆς Καρινθίας», «Ὁ παπᾶς τοῦ Κάλεμβεργ» κ. ἄ. Τῷ 1848 ἐξελέγη μέλος τῆς ἐθνοσυνελεύσεως, τῷ 1860 ὠνομάσθη ἰσόβιον μέλος τῆς γερουσίας. Ὑπερημύνθη τῶν οὐγγρικῶν δικαίων εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἀναγνωρίσεως ἴσων πρὸς τοὺς Αὐστριακοὺς συνταγματικῶν δικαιωμάτων. Κ. Ν.

— **Γκρὺν** (Grün), ***Κάρολος***. Γερμανὸς συγγραφεὺς (1817—1887). Τῷ 1842 ἵδρυσεν ἐν Μαγχάιμ τὸ ριζοσπαστικὸν περιοδικὸν «Ἑσπερινὴ τοῦ Μαγχάιμ» (Mannheimer Abendzeitung). Ἀπελαθεὶς ἐκ τῆς Βάδης καὶ τῆς Βαυαρίας, μετέβη εἰς τὴν Κολωνίαν, ὅπου συνέταξε τὸ ἔργον αὐτοῦ «Ὁ Φρειδερῖκος Σίλλερ ὡς ἄνθρωπος, ἱστοριογράφος, φιλόσοφος καὶ ποιητής» (1845). Ἐγκατασταθεὶς βραδύτερον εἰς Παρισίους ἔγραψε περισπούδαστον πραγματείαν: «Ἡ κοινωνικὴ κίνησις ἐν Γαλλίᾳ καὶ Βελγίῳ» (1845). Ἐπιστρέψας εἰς τὴν Γερμανίαν, τῷ 1848, ἐξελέγη μέλος τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως καὶ τῷ 1849 μέλος τῆς πρωσσικῆς Βουλῆς, κατὰ τὴν διάλυσιν τῆς ὁποίας ἐφυλακίσθη, κατηγορηθεὶς ὡς συμμετασχὼν εἰς τὴν στάσιν τοῦ Παλατινάτου. Ἀποφυλακισθείς, ἔζησεν ἐν Βελγίῳ καὶ Ἰταλίᾳ μέχρι τοῦ 1861, ὁπότε, ἐπανακάμψας εἰς τὴν πατρίδα του, διωρίσθη καθηγητὴς ἐν τῷ πολυτεχνείῳ τῆς Φραγκφούρτης. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων ἔργων ἔγραψε καὶ τὰ ἑξῆς: «Λουδοβῖκος-Ναπολέων Βοναπάρτης» (1860), «Ἀποσπάσματα ἐξ Ἰταλίας» (1862), «Ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα» (1872), «Ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα» (1880), «Ἡ σύγχρονος φιλοσοφία». Α. Δ.

Γκρυνάϊζεν (Grüneisen), ***Κάρολος***. Γερμανὸς θεολόγος, ποιητὴς καὶ τεχνοκριτικὸς (1802—1878). Ἐσπούδασε τὴν θεολογίαν ἐν Βερολίνῳ μετὰ τοῦ Σλαϊερμάχερ καὶ περιηγήθη τὴν Γερμανίαν καὶ Ἰταλίαν. Τῷ 1823 ἐνεφανίσθη μὲ ἕνα τόμον «Ποιημάτων». Ἔγραψεν ἀκολούθως: «Ueber das Sittliche der bildenden Kunst bei den Griechen» (1828) κ. ἄ. Σπουδαῖον αὐτοῦ ἔργον κατέστη τὸ «Christliches Handbuch in Gebeten und Liedern» (7η ἔκδ. Στουττγάρτη, 1883). Μετὰ τοῦ Σνὸρ καὶ Κάρολσφελντ ἐξέδιδεν ἀπὸ τοῦ 1858 τὸ περιοδικὸν «Christliche Kunstblatt» ἐν Στουττγάρτῃ.

Γκρύνβαλντ (Grünwald), ***Μπέλα***. Οὖγγρος πολιτευτὴς ποιητὴς καὶ ἱστορικὸς (1836—1891). Ἐπεδόθη εἰς μελέτας ἀναφερομένας ἀποκλειστικῶς εἰς τὰ γεγονότα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Κ. Ν.

Γκρύνβεντελ (Grünwedel), ***Ἀλβέρτος***. Τεχνοκρίτης καὶ ἀρχαιολόγος Γερμανός, γεννηθεὶς τῷ 1856. Ἐσπούδασε κλασσικὴν φιλολογίαν καὶ ἀρχαιολογίαν καὶ κατόπιν τὴν σανσκριτικὴν καὶ τὴν παλί. Τῷ 1881 ἐγένετο διδάκτωρ. Περιηγήθη τὸ σινικὸν Τουρκεστὰν (1902—1903) καὶ ἐγένετο ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς βαυαρικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Πετρουπόλεως. Ἐκ τῶν ἔργων του σπουδαιότερα εἶναι τά: «Budhistische Kunst in Indien» (1893), «Mythologie des Budhismus in Thibet und der Mongolei» (1901), κ. ἄ. Ἀξιόλογος αὐτοῦ ἐργασία, ἐντολῇ τῆς ἰνδικῆς κυβερνήσεως γενομένη, εἶναι μία πλήρης διόρθωσις τοῦ «Dictionary of the Lepcha-Language» τοῦ G. B. Mainwaring (1888).

Γκρύνεβαλντ (Grünewald), ***Ματθίας***. Ἀλσατὸς ζωγράφος τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, γεννηθεὶς πιθανῶς ἐν Φραγκφούρτῃ καὶ ἀποθανὼν περὶ τὸ 1530. Εἰργάσθη κυρίως ἐν Μαγεντίᾳ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς πόλεως ταύτης Ἀλβέρτου. Μαθητὴς Χολμπάϊν τοῦ πρεσβυτέρου, ὑπῆρξε μετὰ τοῦ διδασκάλου του καὶ τοῦ Ντύρερ εἷς τῶν μεγαλυτέρων ζωγράφων τῆς γερμανικῆς σχολῆς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Μεταξὺ τῶν εὐαρίθμων σχετικῶς ἔργων του ὑπερέχουσιν ἰδίᾳ τὰ δύο πολύπτυχα βωμοῦ, ὧν τὸ μὲν εὑρίσκεται ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Κολμάρ, προερχόμενον ἐκ τοῦ βωμοῦ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Isenheim, τὸ δ' ἕτερον ἐν τῇ Πινακοθήκῃ τοῦ Μονάχου. Ἐκ τῶν παραστάσεων αἵτινες εἰκονίζονται ἐν αὐτοῖς ὑποβλητικώτεραι εἶναι: «Ὁ Ἐσταυρωμένος», «Ἡ Παναγία μετὰ τοῦ βρέφους» καὶ «Οἱ ἅγιοι Ἀντώνιος καὶ Πέτρος ὁ Ἐρημίτης». Το πρῶτον εἶναι ἐκ τῶν πλέον καταπληκτικῶν ἔργων τῆς παγκοσμίου ζωγραφικῆς· ὁ Χριστὸς παρίσταται καθηλωμένος ἐπὶ σταυροῦ, ρωτογόνως κατεσκευασμένου ἐξ ἀκατεργάστου κορμοῦ δένδρου καὶ διατηροῦντος εἰσέτι τμήματα τῶν κλώνων, οὗτινος αἱ ὁριζόντιαι πτέρυγες κυρτοῦνται ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ σώματος. Τὸ ἴδιον τοῦτο σῶμα εἶναι φρικτὸν τὴν θέαν, πλῆρες μωλώπων ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν καὶ ἔχον τὸ πρασινωπὸν χρῶμα πτώματος ἐγγίζοντος εἰς τὴν ἀποσύνθεσιν. Ἡ κεφαλὴ κρέμαται περιτετυλιγμένη ἐντὸς πυκνῶν ἀκανθῶν· αἱ χεῖρες μὲ τὰς παλάμας ἀνοικτὰς συστρέφονται ὡς ξηραὶ ρίζαι καὶ αὐταί, καθηλωμέναι ἐπὶ τοῦ ξύλου τοῦ σταυροῦ· οἱ πόδες, ἐξοιδημένοι ἀπαισίως καὶ προσηλωμένοι δι' ἑνὸς μόνου ἥλου, παρουσιάζουσι τὴν ὄψιν ἀμόρφου μάζης σαρκῶν.

Αὐτὸ τοῦτο τὸ περὶ τὴν ὀσφὺν περίζωμα εἶναι κατεσχισμένον ράκος ἐκ τῶν κακώσεων ἃς ὑπέστη τὸ μαρτυρικὸν σῶμα. Ὁ ρεαλισμὸς οὐδέποτε ἐν τῇ ζωγραφικῇ, τῇ θρησκευτικῇ εἰκονογραφίᾳ τοὐλάχιστον, ἔφθασεν εἰς τοιαύτην ὠμότητα. Κάτωθεν τοῦ σταυροῦ αἱ μορφαὶ τῆς Παναγίας, τοῦ ἁγίου Ἰωάννου καὶ τῆς Μαγδαληνῆς διαγράφονται ἐπὶ τοῦ σκοτεινοῦ καὶ ἀπελπιστικοῦ βάθους, φωτιζόμεναι διὰ ψυχροῦ ἀπαισίου φωτός, καὶ συμπληροῦσι μὲ τὰς πλήρεις πόνου κινήσεις των τὴν φοβερὰν αὐτὴν σκηνοθεσίαν. Τοὐναντίον εἰς τὴν ἑτέραν παράστασιν, τὴν τῆς «Παναγίας», ἡ διάθεσις τοῦ καλλιτέχνου εἶναι ἐντελῶς διάφορος. Ὁ πίναξ οὗτος εἶναι πλήρης ἐκθαμβωτικοῦ φωτός, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποίου εἰκονίζεται ἡ Παναγία μετὰ τοῦ βρέφους, σύμπλεγμα ἀποπνέον τὴν χαρὰν τῆς ζωῆς. Ἄνω, ὁ Ἄναρχος Πατὴρ στέλλει καταρράκτην φωτός, ἐντὸς τοῦ ὁποίου περιδινοῦνται πληθὺς μικρῶν ἀγγέλων. «Ὁ ἅγιος Ἀντώνιος μετὰ τοῦ Πέτρου τοῦ Ἐρημίτου» παρίστανται διαλεγόμενοι ἐντὸς τοπίου ἐξωτικοῦ, πλήρους βράχων αἰωρουμένων ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν των, ἐνῷ πτηνὸν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατερχόμενον κομίζει εἰς αὐτοὺς τροφήν. Ἕτερα ἔργα τοῦ καλλιτέχνου τούτου εἶναι: «Ὁ ἅγιος Ἀντώνιος πλανώμενος εἰς τοὺς αἰθέρας» ἐν Κολωνίᾳ, «Οἱ ἅγιοι Κυριάκος καὶ Μαυρίκιος» ἐν Μονάχῳ, «Αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας ἐπὶ τοῦ θρόνου» καί τινα ἄλλα, περὶ ὧν δὲν ὑπάρχει βεβαιότης. Ὁ Γκρύνεβαλδ εἶναι δεινὸς ἐκτελεστής, χρωματιστὴς δὲ ἀπαράμιλλος, ὑπερέχων καὶ αὐτοῦ τοῦ Ντύρερ. Φ. Ν. ΚΟΝΤΟΓΛΟΥΣ

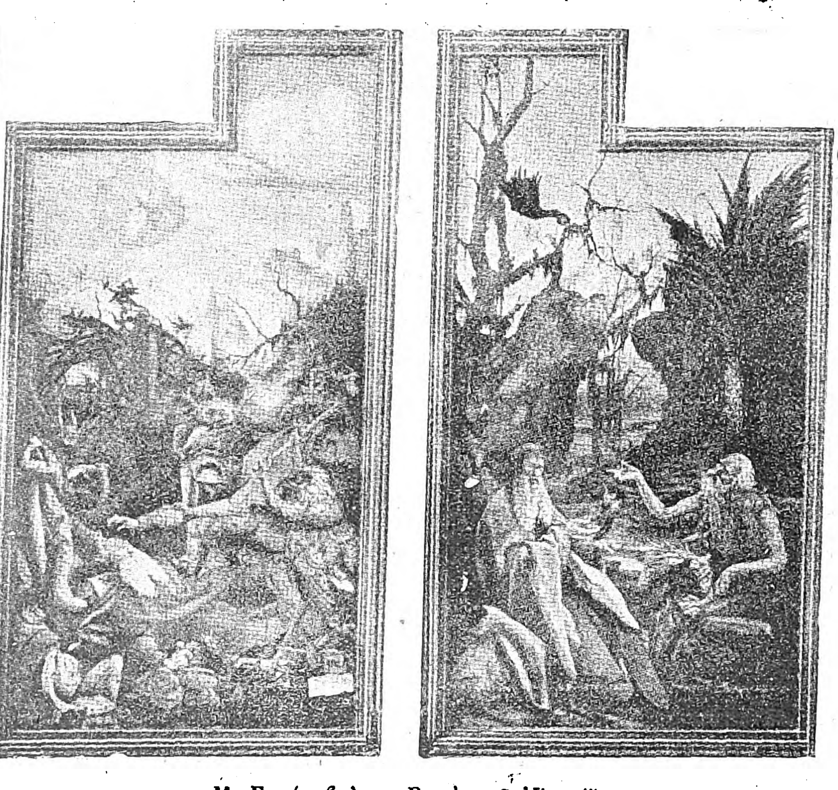

Μ. Γκρύνεβαλντ: *Βωμὸς τοῦ Ἰζενχάϊμ.*

[Τμῆμα—Κολμάρ.]

Γκρύνερ (Grüner), ***Ἰωάννης-Γεράρδος***. Γερμανὸς δημοσιολόγος (1734—1790). Διετέλεσε πρόεδρος τῆς βουλῆς τοῦ πριγκιπάτου τοῦ Κοβούργου καὶ ἔγραψε: «Ἱστορία τοῦ Ἰωάννου Καζιμίρ, δουκὸς τῆς Σαξωνίας», «Βιογραφία Ἀλβέρτου Γ', δουκὸς τῆς Σαξωνίας» «Ἱστορία Φρειδερίκου-Γουλιέλμου Α', δουκὸς τῆς Σαξωνίας» κ. ἄ. Κ. Ν.

Γκρύνερ-Μπάουμ (Grüner Baum = «Πράσινο δένδρο»). Καφενεῖον ἢ μᾶλλον λέσχη συσταθεῖσα ὑπὸ τῶν κατελθόντων μετὰ τοῦ βασιλέως Ὄθωνος εἰς τὴν Ἑλλάδα Βαυαρῶν ἀξιωματικῶν. Εὑρίσκετο εἰς τὴν τότε κατασκευασθεῖσαν ὁδὸν Ἐλευσῖνος (νῦν Ἱερὰν ὁδὸν) ἐντὸς κήπου. Εἰς τὸ κέντρον τοῦτο συνηθροίζοντο Βαυαροὶ καὶ Ἕλληνες ἀξιωματικοί, δημόσιοι ὑπάλληλοι καὶ ἄλλα μέλη τῆς κοινωνίας, πρὸς δὲ καὶ κυρίαι, τότε τὸ πρῶτον ἐμφανισθεῖσαι εἰς δημοσίας συναθροίσεις. Εἰς τὸ «Γκρύνερ-Μπάουμ» ἐδίδοντο γεύματα, δημόσιοι χοροί, μουσικαὶ συναυλίαι, ἐδιδάσκετο ἡ σπαθασκία, ἐκεῖ δὲ προεκλήθη καὶ ἡ πρώτη ἐν Ἀθήναις λαβοῦσα χώραν μονομαχία. Εἰς τὰς συγκεντρώσεις ταύτας συνήθως παρίστατο, νεανίας τότε, ὁ βασιλεὺς Ὄθων. Εἰς μίαν τῶν συναυλιῶν παρέστη καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας Λουδοβῖκος. Μεταξὺ τῶν αἰθουσῶν του ὑπῆρχεν ἀναγνωστήριον ἐφωδιασμένον μὲ εὐρωπαϊκὰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικά, οὕτω δὲ ἡ λέσχη αὕτη μετεβλήθη εἰς κοσμικὸν κέντρον εἰς ὃ εὕρισκον καταφύγιον οἱ πανταχόθεν τοῦ κόσμου ἀφικνούμενοι ξένοι ἀρχαιολόγοι καὶ περιηγηταί. Ὅταν τὰ βασιλικὰ ἀνάκτορα ἠγέρθησαν εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος τῆς πόλεως, τὸ «Γκρύνερ Μπάουμ» ἀπώλεσε τὴν προτέραν του ζωηρότητα. Ἐν τούτοις ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη ἐξηκολούθει συγκεντρῶνον πολλοὺς ἀπὸ τοὺς παλαιούς του θαμῶνας. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς 3 Σεπτεμβρίου 1843, περιῆλθεν εἰς παρακμὴν καὶ ἀπὸ κοσμικῆς λέσχης μετεβλήθη εἰς ἀγροτικὸν καφενεῖον, ὅπου συνηθροίζοντο οἱ ρωμαντικοὶ ποιηταὶ καὶ ἡ χρυσῆ λεγομένη νεολαία, ἥτις ὑπενόμευε τὴν βαυαρικὴν δυναστείαν. Ὑφίστατο μέχρι τοῦ 1880. Ἐκεῖ ἐστάθμευον αἱ ταχυδρομικαὶ ἅμαξαι καὶ ἐκεῖ οἱ ἔφιπποι ὁδοιπόροι ἐπότιζον τὰ ὑποζύγιά των. Οἱ περιηγηταὶ τῶν πρώτων χρόνων τῆς βασιλείας τοῦ Ὄθωνος ἔχουν ἀφιερώσει χαριεστάτας σελίδας διὰ τὸ πρῶτον κοινωνικὸν τοῦτο κέντρον τῶν Ἀθηνῶν. Θ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

Γκρύνμπεργ (Grünberg) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας, ἐν Σιλεσίᾳ καὶ τῷ νομῷ τοῦ Λίγνιτς. Κάτ. 24.857. Παράγει ὀνομαστὸν οἶνον καὶ ἔχει χαρτοποιεῖα, ὑφαντουργεῖα, σιδηρουργεῖα καὶ μεταλλεῖα λιγνίτου. — Μ.

Γκρύνμπεργ (Grünberg), ***Κάρολος***. Αὐστριακὸς νομομαθής, γεννηθεὶς τῷ 1861. Τῷ 1909 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βιέννης. Τῷ 1893 ἵδρυσε τὸ περιοδικὸν «Zeitschrift f. Sozial-u. Wirtschafs Gesch.», τῷ 1905 τὸ «Studien z. Sozial.—Wirtschaft—u. Verwaltungschichte» καὶ τῷ 1910 τὸ «Arch. f. d. Gesch. d. Sozialism. u. d. Arbeiterbewegung», κ. ἄ. Ἐκ τῶν ἔργων του σπουδαιότερα: «Sozialismus, Komunismus, Anarchismus» (1897), «Wirtsch. Zustânde Rumaniens vor den Krieg» (1916) κ. ἄ.

Γκρυντσμάχερ (Gründzmacher), ***Ριχάρδος***. Γερμανὸς θεολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1876. Τῷ 1912

Digitized by Google

Κ. Γκύ: [Ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιά.]—*Γυναῖκα στὸ μπαλκόνι.—Μὲ τὰ χέρια στὶς τσέπες.—Νέα γυναῖκα.—Δύο φίλες*

ἐγένετο καθηγητὴς τῆς θεολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ἐρλάγγης. Ἔργα του: «Νίτσε» (1919), «Κομφούκιος, Βούδας, Ζαρατούστρας» (1918), «Alt-u. Neuprotest.» (1920), κ. ἄ. Συνειργάσθη εἰς τὰ περιοδικὰ «Neue kirchlische Zeitschrift», «Theologie der Gegenwart» κλπ.

Γκρύνφελντ (Gruenfeld), *Ἰωσήφ*. Οὖγγρος συφιλιδολόγος γεννηθεὶς τῷ 1840 καὶ δράσας ἐν Βιέννῃ. Ἔγραψε περὶ συφίλιδος καὶ οὐρολογίας, κατέστη δὲ γνωστὸς διὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ εἰσαγωγὴν τῆς ἐνδοσκοπικῆς μεθόδου. Ο. Ρ.

Γκρυνχάγκεν (Grünhagen), *Γουλιέλμος-Ἀλφρέδος*. Γερμανὸς φυσιολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1842. Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς φυσιολογίας ἐν Καινιξβέργῃ. Συνέγραψε «Φυσιολογίαν» (7η ἔκδοσις 1884) κ. ἄ. Ο. Ρ.

— **Γκρυνχάγκεν** (Grünhagen), *Κόλμαρ*. Γερμανὸς ἱστορικος, γεννηθεὶς τῷ 1828. Καθηγητὴς τοῦ Friedrichs-Gymnasium (1853), διευθυντὴς το ἀρχείου τοῦ Μπρεσλαου (1863), διευθυντὴς τῆς ἐπιθεωρήσεως «Zeitschrift des Vereins füt Geschichte und Altertum Schlesiens» καὶ καθηγητὴς τῆς ἱστορίας (1866). Ἐδημοσίευσε: «Regesten zur schlesischen Geschichte bis 1326, Adalbert Erzbischof von Hamburg» κλπ

Γκρύτζνερ (Grüzner), *Ἐδουάρδος*. Γερμανὸς ζωγράφος, γεννηθεὶς τῷ 1846. Ἐκ τῶν πινάκων του: «Weinprobe», «Die Klosterbrauerei» κ.λ.π.

— **Γκρύτζνερ** (Grützner), *Παῦλος*. Γερμανὸς φυσιολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1847. Τῷ 1881 ἔγινε τακτικὸς καθηγητὴς ἐν Βέρνῃ καὶ τῷ 1884 ἐν Τυβίγγῃ. Αἱ ἐργασίαι του σχετίζονται μὲ τὴν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος, τὴν ἐνέργειαν τῶν ἀδένων, στομάχου, ἐντέρων, νεφρῶν κλπ. Ο. Ρ

Γκρυτσμάχερ (Grützmacher), *Ριχάρδος*. Θεολόγος καὶ φιλόσοφος, γεννηθεὶς τῷ 1876. Καθηγητὴς τῆς θεολογίας ἐν Greifswald ἀπὸ τοῦ 1903, ἀπὸ δὲ τοῦ 1907 ἐν Rostock. Ἡ δρᾶσίς του εἶναι πολυμερής, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὧν τὰ κυριώτερα: «Λόγος καὶ πνεῦμα» (1902), «Παγκόσμιος Χριστιανισμὸς» (1904), «Μελέται ἀναφερόμεναι εἰς τὴν συστηματικὴν θεολογίαν» (1905 καὶ ἑξῆς), «Διαλέξεις ἐν νεωτέρῳ ἀλλὰ θετικῷ πνεύματι» (1906), «Παρθενογένεσις» (1906), «Εἶναι ἡ φιλελευθέρα εἰκὼν τοῦ Ἰησοῦ σύγχρονος;» (1907), «Νιτσε» (1909). Πρὸς τούτοις ἐπεξειργάσθη τὴν 4ην ἔκδοσιν τοῦ περιφήμου ἔργου τοῦ Frank περὶ τῆς «Ἱστορίας καὶ τῆς κριτικῆς τῆς νεωτέρας θεολογίας» (1908), ἐκδίδει δὲ μετ' ἄλλων τὴν «Θεολογίαν τοῦ παρόντος» καὶ τὴν «Πίστιν ἢ γνῶσιν». Ὁ Γκρυτσμάχερ εἶναι συντηρητικὸς θεολόγος, ἐπιδιώκει ὅμως τὸν συγχρονισμὸν τῆς παλαιᾶς πίστεως ἐπὶ βάσεων θετικῶν, δηλαδὴ ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἐκκλησίας, τοῦ δόγματος καὶ τῆς παραδόσεως. Ὅ,τι λοιπὸν ζητεῖ κυρίως εἶναι νέος τρόπος πρὸς διατύπωσιν παλαιῶν θρησκευτικῶν ἀληθειῶν. Μετὰ τοῦ Seeberg καὶ τοῦ Kaftan πιστεύει ὅτι ἔργον τῆς θεολογίας εἶναι ἡ ἔκφρασις καὶ ἡ ἀπόδειξις τῆς ἐπὶ ἀποκαλύψεως στηριζομένης χριστιανικῆς θρησκείας, συμφώνως πρὸς τὸν χαρακτῆρα ἑκάστης ἐποχῆς. Τοῦτο κατορθοῦται ἑκάστοτε διὰ τῆς ἐκλογῆς τῶν προβλημάτων καὶ τῆς ἀνασκοπῆς τῶν κυριαρχούντων διαφερόντων. Τοιουτοτρόπως φρονεῖ ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ σύνδεσις τῆς ἀκλονήτου εἰς Χριστὸν πίστεως μετὰ τοῦ πνευματικοῦ βίου τῶν χρόνων ἡμῶν. Κατὰ ταῦτα ὁ Γκρυτσμάχερ ἔχει νὰ πολεμήσῃ κατὰ δύο ἐχθρῶν, ἀφ' ἑνὸς κατὰ τῆς στενῶς συντηρητικῆς θεολογίας, ἥτις δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὴν μεταβολὴν τῶν καιρῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς νεωτέρας θεολογίας, ἥτις τείνει νὰ ἀφανίσῃ τὸν ἰδιάζοντα χαρακτῆρα τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν καὶ ἀρνεῖται τὴν εἰδικὴν ἐν Χριστῷ ἀποκάλυψιν. Τὸ πρῶτον κατὰ ταῦτα γνώρισμα τῆς ροπῆς τοῦ θεολόγου τούτου εἶναι ἡ εἰδολογικὴ προσαρμογὴ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας πρὸς τὸ νεώτερον πνεῦμα, τὸ δὲ δεύτερον ἡ ἀναγνώρισις τοῦ ἀποκαλυπτικοῦ αὐτῆς χαρακτῆρος. Ἐπιζητεῖ λοιπὸν τὴν προσαρμογὴν ἄνευ βλάβης τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Κατὰ τοῦτο διαφωνεῖ πρὸς τὸν Seeberg καὶ πρὸ πάντων πρὸς τὸν Kaftan, οἵτινες εἶναι ἐλευθερώτεροι ἀπέναντι τοῦ δόγματος. Ν. Ι. Λ.

— **Γκρυτσμάχερ** (Grützmacher), *Φρειδερῖκος*. Γερμανὸς βιολοντσελιστὴς καὶ μουσικοσυνθέτης (1832—1902). Ἐγένετο καθηγητὴς τοῦ Ὠδείου τῆς Λειψίας.

Γκρὺφ (Gryphe) *Σεβαστιανός*. Διάσημος Σουαβὸς τυπογράφος (1491—1556). Προέβη εἰς διαφόρους ἐκδόσεις λατινικῶν κα ἑλληνικῶν κλασσικῶν ἔργων. Ἐπίσης ἐξέδωκε διάφορα πρωτότυπα ἔργα συγχρόνων του ποιητῶν, ὡς «Ὁ Ἑβραϊκὸς θησαυρὸς» τοῦ Πανίνο, «Ὁ Λατινικὸς θησαυρὸς» τοῦ Ντολὲ κ. ἄ. Κ. Ν.

Γκρύφιους (Gryphius), *Ἀνδρέας*. Γερμανὸς ποιητὴς (1616—1664). Οἰκοδιδάσκαλος παρὰ τῷ μαργράβῳ τοῦ Παλατινάτου Γεωργίῳ φὸν Σαῖμπερν, ὅστις ἔστεψεν αὐτὸν ποιητήν, μετέβη τῷ 1638 μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μαργράβου εἰς τὴν Ὀλλανδίαν, ὅπου ἐξέδωκε τὰ σονέττα του (Jonn- und Feiestagssonette). Κατόπιν ἐταξίδευσεν εἰς τὸ Βέλγιον, τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα του Φράουσταντ, ἐξελέγη σύνδικος τοῦ δουκάτου Γκλογκάου. Ἡ ἀπαισιοδοξία του ἀφ' ἑνὸς καὶ τὸ βαθὺ θρησκευτικὸν αὐτοῦ αἴσθημα ἀφ' ἑτέρου κατοπτρίζονται πρὸ παντὸς εἰς τὰ σονέττα τὰ σατιρικὰ ἐπιγράμματα καὶ τὰς ᾠδάς του. Εἰς τὰ δράματά του «Καρντένιο καὶ Τσελίντε», «Μὶς Κλάρα Σάμψον» κτλ. πραγματεύεται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἰς ὕφος πομπῶδες φρικιαστικὰ θεάματα. Πρότυπα αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὁ Σενέκας καὶ ὁ Βόντελ. Σημαντικὸς ὑπῆρξεν ὁ Γκρύφιους ὡς κωμῳδιογράφος, ἰδίᾳ ἐν τῇ κωμῳδίᾳ «Absurda Comica»

Γκρὼ (Grau) *[Ἀκτογρ.]*. Ειδικὴ ὀνομασία τῶν στομίων τῶν προβηγκιανῶν προσχωματικῶν βελῶν, συνοδεύουσα πάντοτε κύριον ὄνομα, μεθ' οὗ ἀποτελεῖ τὴν τοπωνυμίαν, π. χ. *Γκρὼ-ντὲ-Περὸλ* κ. ἄ. (βλ. λ. **ἀκτὴ** καὶ **Αἰγκμόρτ**). Σ. Ε. Λ.

Γκρὼ (Graux), *Κάρολος*. Γάλλος φιλόλογος καὶ ἑλληνιστὴς (1852—1882). Ἐξέδωκε πρὸς σχολικὴν χρῆσιν τὰ «Οἰκονομικὰ» τοῦ Ξενοφῶντος, ἐκλογὰς ἐκ τοῦ Πλουτάρχου καὶ ἔγραψε τὰς «Σημειώσεις ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν χειρογράφων τῆς Βιβλιοθήκης Κοπεγχάγης» 1880, αἵτινες ἀποτελοῦν ὑπόδειγμα τοῦ εἴδους. Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς Σορβόννης. Ν. Π.—Λ.

Γκρωλὲ (Grauhlet) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ Τάρν. Κάτοικοι 7 351. Κεῖται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Λαβὼρ-Ἀλμπί. Ἔχει ἀκμαίαν βιομηχανίαν δερμάτων καὶ βυρσοδεψικῶν εἰδῶν. —Μ.

Γκυΐ— (Gui-) βλ. **Γκί—**.

Γκὺ (Guy), *Γεώργιος-Γουλιέλμος*. Γάλλος ἠθοποιὸς (1857—1917). Ἐδημιούργησε πλείστους σημαίνοντας ρόλους. Ἔπαιξεν εἰς τὰς «Φολιντραματὶκ» καὶ πολλὰ ἄλλα θέατρα, ἀκόμη καὶ εἰς τὰς ὀπερέττας καὶ ἐλαφρὰς κωμῳδίας, πάντοτε διακριθεὶς διὰ τὴν φυσικότητα καὶ εἰλικρίνειαν τῶν δημιουργιῶν του. —Β.

— **Γκὺ** (Guys), *Κωνσταντῖνος*. Διάσημος Γάλλος σχεδιαστής, γεννηθεὶς ἐν Φλέσσιγκεν τῆς Ὀλλανδίας τῷ 1805 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1893 ἐν Παρισίοις. Φύσεως κατ' ἐξοχὴν συνεσταλμένης, διήγαγε τὸν βίον του ἐν ἐργώδει προσπαθείᾳ καὶ ἀκαταπαύστῳ παραγωγῇ, χωρὶς ποτὲ νὰ ἐπιδιώξῃ τὸν ἔπαινον ἢ τὴν φήμην. Τηρῶν αὐστηρὰν ἀνωνυμίαν, τὰ πλεῖστα τῶν σχεδιασμάτων του ὑπέγραφε διὰ τῶν ἀρχικῶν τοῦ ὀνόματός του γραμμάτων, ἔζη δ' ἐν τελείᾳ καλλιτεχνικῇ ἀπομονώσει, τὴν ὁποίαν ἡ τυχαία κατὰ τὸ 1848 γνωριμία του μετὰ τοῦ Γκαβαρνὶ ἐπέπρωτο νὰ διακόψῃ ἐπί τι διάστημα. Ὁ Γκαρβαρνὶ ἐκτιμήσας τὴν μεγίστην ἀξίαν τῶν φευγαλέων σχεδιασμάτων τοῦ Γκύ, διὰ τὰ ὁποῖα αὐτὸς ὁ ἴδιος δὲν ἐφαίνετο νὰ τρέφῃ καμμίαν ἐκτίμησιν, ὡμίλησε περὶ αὐτοῦ εἰς τὸν Θεόφιλον Γκωτιέ, ὁ τελευταῖος δ' οὗτος εἰς τὸν Κάρολον Μπωντελαίρ. Ὁ Μπωντελαίρ, γνωρίσας ἐκ τοῦ πλησίον τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν ἐργασίαν του, ἔμεινεν ἔκπληκτος πρὸ τῆς θελκτικῆς ἰσχύος τοῦ πρωτοτύπου ταλάντου του. Εἰς ἐπιστολάς του πρὸς τὴν μητέρα του ἐκφράζεται μὲ ἀνεπιφύλακτον ἐνθουσιασμὸν διὰ τὸν Γκύ. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Γκωτιὲ εἰς τὸν πρόλογον τῶν «Ἀνθέων τοῦ Κακοῦ» παρατηρεῖ, ὅτι βαθυτάτην ὑπέστη τὴν γοητείαν τοῦ τόσον ἰδιοτύπου τούτου καλλιτέχνου ὁ Μπωντελαίρ. Ἀψευδὴς δ' ἀπόδειξις τούτου παραμένουν τὰ κριτικὰ δοκίμια, εἰς ἃ ὁ ποιητὴς ἐξέφρασε τὰς ἐντυπώσεις του ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ Γκύ· εἰς τὰ δοκίμια ταῦτα (ἐκδοθέντα εἰς τόμον μετὰ προλόγου τοῦ G Geffroy), ὁ Μπωντελαὶρ χαρακτηρίζει τὸν Γκύ, μνημονευόμενον πάντοτε ὑπὸ τὰ ἀρχικὰ τοῦ ὀνοματεπωνύμου του, ὡς «τὸν ζωγράφον τῆς νεωτέρας ζωῆς». Εἶναι δ' οὗτος ὁ ἐπιτυχέστερος τῶν χαρακτηρισμῶν προκειμένου περὶ καλλιτέχνου, ὁ ὁποῖος μὲ τόσην δεξιοτεχνίαν, μὲ τόσην εὐφυΐαν καὶ μὲ τοιαύτην στοργὴν ἀπηθανάτισεν εἰς τὰ φύλλα τοῦ σημειωματαρίου του ἀπειρίαν τύπων, σκηνῶν, στιγμῶν, ἐπεισοδίων, ἀπόψεων τῆς συγχρόνου του ζωῆς. Διὰ νὰ ἐκφράσῃ τὸ καλλιτεχνικὸν ἰδεῶδές του ὁ Γκὺ δὲν εἶχεν ἀνάγκην ν' ἀνατρέξῃ οὔτε εἰς τὴν μυθολογίαν, οὔτε εἰς τὴν ἱστορίαν· μία σκηνὴ τοῦ δρόμου, μία λεπτομέρεια τῆς κοσμικῆς ζωῆς, μία πτυχὴ ἐνδύματος, μία στιγμὴ τοῦ πολυποικίλου βίου τοῦ ἀνωνύμου πλήθους τοῦ ἦτο ἀρκετή. Δεινὸς παρατηρητὴς τῶν ἐθίμων καὶ τῶν ἠθῶν, προικισμένος μὲ ἐξαίρετον ὀξύνοιαν καὶ μὴ στερούμενος εὐγενοῦς εἰρωνείας, ἀπέδωκε μὲ μίαν γραμμὴν πλήρη εὐκινησίας καὶ εὐφυΐας ὅλην τὴν κοινωνικὴν κατάστασιν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δευτέρας αὐτοκρατορίας. Συγκρίνων ὁ Κάμιλλος Μωκλαὶρ (Les états de la Peinture française de 1850 à 1920 (Paris, 1921) σελ. 50—51) τὴν τέχνην τοῦ Γκὺ πρὸς τὴν τέχνην τοῦ Γκαβαρνὶ ὁμολογεῖ, ὅτι ὁ πρῶτος ὑπῆρξεν ἀναμφισβητήτως ἀνώτερος τοῦ δευτέρου κατὰ τὴν ἐπιτυχίαν, μεθ' ἧς ἀπέδωκε τὰς «νευρικὰς λεπτότητας τῶν Παρισινῶν τῆς ἐποχῆς του», ὅτι εἶδε νεωτεριστικώτερον καὶ ὀξυδερκέστερον τὴν κοινωνικὴν ζωὴν τῶν χρόνων του. Ἐγνώριζε νὰ μεταμορφώνῃ τὰ θέματά του μὲ μίαν δόσιν εὐστρόφου φαντασίας, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ τὰ παραμορφώνῃ ἢ νὰ τ' ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὴν πραγματικότητα. Τὸ ἔνδυμα τὸν ἀπησχόλησε πολύ. Εἶχεν ἐπαρκῶς ἐννοήσει, ὅτι τὸ ἔνδυμα δὲν εἶναι ἁπλοῦν προσάρτημα ἢ ἁπλῆ προϋπόθεσις τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, ὅτι ἡ μόδα δὲν πληροῖ μόνον μίαν ἀνάγκην, ἀλλ' ὅτι ἐπὶ πλέον ἐκφράζει τὸ καθολι-

Digitized by Google

κὸν ὕφος, τὴν φυσιογνωμίαν, αὐτὸ τοῦτο τὸ ἰδεῶδες, ἐν λεπτολογωτέρᾳ τινὶ ἀναλύσει, τῆς ἐποχῆς. Διὰ τοῦτον ἀκριβῶς τὸν λόγον αἱ Παρισιναί του κυκλοφοροῦν μέσα εἰς τόσον ἐκφραστικὰ ἐνδύματα.

Ἰσχυρᾶς σωματικῆς κατασκευῆς, ἀγαπῶν τὰς περιπετείας, συνώδευσε δεκαπενταετὴς τὸν Βύρωνα εἰς Μεσολόγγιον, ὅπως πολεμήσῃ ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας. Ἐπιστρέψας εἰς Γαλλίαν κατετάχθη εἰς τὸ ἱππικόν, γενόμενος ὑπαξιωματικὸς τῶν δραγώνων καὶ ἐντεῦθεν ἀνεπτύχθη παρ' αὐτῷ τὸ καλλιτεχνικὸν πάθος διὰ τοὺς ἵππους. Ἐταξίδευσε κατόπιν εἰς Ἀγγλίαν, Ἱσπανίαν, Ἰταλίαν καὶ Τουρκίαν, μεθ' ὃ ἐγκατασταθεὶς ἐν Λονδίνῳ μετέσχε τῆς ἱδρύσεως τοῦ «Illustrated London News» καὶ τοῦ «Punch». Ὡς ἀνταποκριτὴς τοῦ πρώτου ἐξ αὐτῶν περιώδευσε πολλάκις τὴν Εὐρώπην ἀποστέλλων σημειώσεις καὶ σχέδια εἰς τὴν ἐφημερίδα του καὶ ἠκολούθησε τὰ ἀγγλογαλλικὰ στρατεύματα εἰς Κριμαίαν, ὡς δημοσιογράφος καὶ σχεδιαστής, παραστὰς εἰς τὰς μάχας τῆς Ἴνκερμαν καὶ Μπαλακλάβας. Ἀπὸ τοῦ 1865 ἐγκατεστάθη ἐν Παρισίοις, ἀποζῶν ἐκ μικρᾶς συντάξεως ἑνὸς θείου του καὶ ἀφοσιωθεὶς ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν τέχνην. Φίλος τῆς ἀδιακόπου κινήσεως, τῶν ταξιδίων, τῶν περιπλανήσεων, τῆς ἐξεζητημένης ζωῆς τῆς ἀστικῆς κοινωνίας ὁ Γκύ, ἀναστρεφόμενος μὲ πλήρη ἄνεσιν εἰς τοὺς κοσμικοὺς κύκλους, μολονότι δὲν ἐπεθύμει νὰ προκαλῇ τὴν κοινὴν προσοχὴν ἐπ' αὐτοῦ, οὐδὲ νὰ θεωρῆταί τι πλέον ἑνὸς συνήθους κοσμικοῦ τύπου, ἠδυνήθη ἐξ ἰδίας πείρας νὰ ἐκφράσῃ τὰς σκέψεις καὶ τὰς συνηθείας τῆς ἐποχῆς του.

Πολυάριθμα εἶναι τὰ σχέδια αὐτοῦ διὰ μολυβδίδος, μελάνης, ὡς καὶ ὑδατογραφίαι καὶ «γκουάς», τὰ ὁποῖα παρέδιδεν εἰς τοὺς ἐμπόρους εἰκόνων ἀντὶ ἐλαχίστης τιμῆς, χωρὶς ποτὲ νὰ τὰ ὑπογράφῃ. Ταχέως ἀπέκτησε τὴν ἐκτίμησιν τῶν μεγάλων συναδέλφων του, ὡς τοῦ Ντελακρουὰ καὶ τοῦ Μανέ, καὶ ὑπῆρξεν ὁ πρόδρομος τῶν ἐξαιρέτων καὶ ἀλη-

θινῶν ζωγράφων ἠθῶν, ὡς τοῦ Ρόψ, τοῦ Φοραίν, τοῦ Ντεγκὰ καὶ τοῦ Λειρέκ. Τὰ ἔργα του, πλήρη μυστηρίου, ψυχολογικῆς βαθύτητος, ὑπὸ τὸν ἀπατηλὸν τύπον ἁπλῶν σχεδίων, εἶναι ἀπαραμίλλου καλλιτεχνικῆς ἀξίας καὶ πρωτοτυπίας. Στρατιῶται, ἱππεῖς, ἅμαξαι, πόρναι, σκηναὶ ζυθοπωλείων καὶ συνοικιακῶν καφφωδείων, κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπωλέσθησαν. Ἐν τούτοις κριτικοὶ καὶ καλλιτέχναι κατώρθωσαν νὰ διασώσουν ἱκανὸν ἀριθμὸν ἐξ αὐτῶν. Τὰ μᾶλλον ἀξιομνημόνευτα ἐξ αὐτῶν εἶναι: «Ἡ κυρία μὲ τὸ ριπίδιον» (Μουσεῖον Λουξεμβούργου), «Νεαρὰ γυνή» (Συλλογὴ Rger Marx, «Ἡ κυρία μὲ τὸ μανσόν» (Μουσεῖον Λουξεμβούργου), «Μὲ τὰ χέρια στὶς τσέπες» (αὐτόθι), «Ὁδὸς Μωμπυὲ» (Συλλογὴ Ναδάρ), «Ἡ γυναῖκα μὲ τὴν γαλάζια ποδιά» (Συλλογὴ Rger Marx, «Ἡ γυναῖκα μὲ τὸ καλάθι» (αὐτόθι), «Σκηνὴ ἐκ τοῦ ἀνατολικοῦ πολέμου» (Συλλογὴ Ντού), «Ἡ γυναῖκα μὲ τὸ σάλι» (Συλλογὴ G G), «Εἰς τὸν χορὸν» (αὐτόθι), «Ἡ γυναῖκα εἰς τὸ παράθυρον» (Μουσεῖον Λουξεμβούργου), «Ἡ παρέλασις» (αὐτόθι), «Ἡ κυρία μὲ τὰ γουναρικά» (Συλλογὴ G. G), «Ἡ κυρία μὲ τὰ κοσμήματα» (Μουσεῖον Λουξεμβούργου), «Κυρία τῆς δευτέρας αὐτοκρατορίας» (Συλλογὴ G. G), «Δύο ὡραῖαι» (Μουσεῖον Λουξεμβούργου), «Δύο φίλαι» (αὐτόθι), «Πρὸ τοῦ ταμείου» (Συλλογὴ Rger Marx), «Ἡ ἔξοδος διὰ τὸν περίπατον» (Συλλογη G G.) κ. ἄ. Ἀξιόλογος συλλογὴ σχεδίων του ἐκ τῶν καταλοίπων τοῦ Μπωντελαὶρ εὑρίσκεται εἰς τὸ Μουσεῖον Καρναβαλέ. Εἰς ἡλικίαν 80 ἐτῶν ὁ ρωμαλέος οὗτος γέρων μὲ τοὺς εὐρεῖς ὤμους, «μὲ τὴν ὄψιν παλληκαριοῦ» (Η Castets) κατεπλακώθη ὑπὸ ἁμάξης, ἥτις ἔθραυσε τὴν κνήμην του. Ἔκτοτε παρέμεινεν ἐπὶ πενταετίαν εἰς τὸ νοσοκομεῖον, ὅπου καὶ ἀπέθανεν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *A. Dayot*, Préface du Catalogue de l'Exposition des oeuvres de Constantin Guys (Paris, 1904).— *H. Frantz*: Constantin Guys, ἐν «The Studio», XXXIV (1905).— *G. Grappe* Constantin Guys, ἐν «L'Art et le Beau» (1907). — *G. Geffroy*, Constantin Guys (Paris, 1920).

Κ. Ι. Β.—Ι. Μ. Π.

—Γκὺ (Guys), ***Πέτρος-Αὔγουστος.*** Γάλλος λογογράφος καὶ ἔμπορος γεννηθεὶς ἐν Μασσαλίᾳ τῷ 1721 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1799 ἐν Ζακύνθῳ. Ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν ἐταξίδευσεν εἰς διαφόρους λιμένας τῆς Ἀνατολῆς, εἰς Συρίαν, Μικρὰν Ἀσίαν, τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν κυρίως Ἑλλάδα. Συνεργαζόμενος μετὰ τῶν ἑλληνικῶν ἐμπορικῶν οἴκων Σκαναβῆ, Μαυρογορδάτου, Μαυρογένη καὶ ἄλλων, ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἠγάπησε τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀφωσιώθη εἰς αὐτὴν δι' ὅλων τῶν μέσων του. Περιηγηθεὶς τότε τὴν Ἑλλάδα, τόσον πρὸς ἀγορὰν ἀρχαιοτήτων, ὅσον καὶ πρὸς μελέτην τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων, συνέγραψε διαφόρους μελέτας ἐν εἴδει τερπνῶν ταξιδιωτικῶν ἐντυπώσεων, εἰς τὰς ὁποίας καταγίνεται μὲ πολλὴν εὐστοχίαν καὶ περισσοτέραν σαφήνειαν νὰ ἀποδείξῃ τὴν ταυτότητα τῶν ἀρχαίων πρὸς τοὺς νεωτέρους Ἕλληνας. Τὰ σπουδαιότερα συγγράμματά του εἶναι «Ἡ παλαιὰ καὶ νέα Μασσαλία», εἰς ἣν περιγράφει τὰ τῆς Φωκαίας καὶ τὸν βίον τῶν ἀρχαίων Ἰώνων, ὡς καὶ τὸν τρόπον καθ' ὃν ὠργάνωνον τὰς ἀποικίας των, καὶ ἡ «Φιλολογικὴ ἐπίσκεψις εἰς Ἑλλάδα», βιβλίον ἐκδοθὲν ἐν Παρισίοις εἰς τρεῖς συμπληρουμένας ἐκδόσεις τῷ 1771, τῷ 1776 καὶ τῷ 1783. Μετὰ τὴν τελευταίαν ἔκδοσιν, ἀποσυρθεὶς τοῦ ἐμπορίου, κατῆλθεν εἰς Ἑλλάδα καί, ἀποκατασταθείσης τῆς γαλήνης ἐν Ἀθήναις μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Χασεκῆ, παρέμεινεν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐν Ἀθήναις, ὅπου ἔδωκε μεγάλην ὤθησιν εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἀρχαιοτήτων. Δι' ὃ καί, τιμῆς ἕνεκεν, ἡ δημογεροντία τὸν ἀνεκήρυξεν Ἀθηναῖον. Ὁ Γκὺ ὑπῆρξεν εἷς τῶν προδρόμων τοῦ γαλλικοῦ φιλελληνισμοῦ. Γ. Δ. Κ.

—Γκὺ ντ' *Ἀρέτζο* (Guy d'Arezzo). Μοναχὸς τῆς Πομπόλας, πλησίον τῆς Φερράρας, γεννηθεὶς κατὰ τὸ 995, κατ' ἄλλους εἰς τὸ Ἀρέτζο τῆς Τοσκάνης, κατὰ τὰς τελευταίας ὅμως ἐρεύνας εἰς τὰ περίχωρα τῶν Παρισίων. Κατέχει ἐξαιρετικὴν θέσιν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς μουσικῆς, διότι εἰς αὐτὸν ἀποδίδονται, ὄχι πάντοτε καὶ ἀπολύτως δικαίως, ὅλαι αἱ πρόοδοι εἰς τὴν θεωρίαν καὶ τὴν πρᾶξιν τῆς μουσικῆς κατὰ τὸν ἑνδέκατον αἰῶνα. Πάντως ὁ Γκὺ ντ' Ἀρέτζο προσέφερε μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς μουσικῆς, διότι ἐσυστηματοποίησεν ὅλας τὰς προηγουμένας ἀνακαλύψεις καὶ προσπαθείας.

Τὸ σπουδαιότερον ἔργον του εἶναι ἡ ἐπέκτασις τῆς χρήσεως τῶν γραμμῶν τοῦ πενταγράμμου διὰ τὴν ἀκριβῆ σήμανσιν τῆς ὀξύτητος τῶν φθόγγων. Καὶ πρὸ αὐτοῦ ἀκόμη εἶχον ἀρχίσει νὰ χρησιμοποιοῦνται δύο γραμμαί, μία κίτρινη διὰ τὸ *ντο* καὶ μία κόκκινη διὰ τὸ *φα*. Ὁ Γκὺ ντ' Ἀρέτζο προσέθεσε δύο ἀκόμη μαῦρες, μίαν διὰ τὸ *λα* καὶ μίαν διὰ τὸ *μι*, οὕτως ὥστε νὰ ἀπέχουν κατὰ διάστημα τρίτης ἡ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην, φα-λα-ντο-μι ἢ ρε-φα-λα-ντο.

Ὁ Γκὺ ντ' Ἀρέτζο εἰσήγαγεν ἐπίσης τὴν ὀνομασίαν τῶν φθόγγων, ἡ ὁποία ἐπικρατεῖ σήμερον γενικὰ σχεδὸν παντοῦ, ἐκτὸς τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ἀγγλίας, ἤτοι: ut, re, mi, fa, sol, la, αἱ ὁποῖαι εἶναι αἱ πρῶται συλλαβαὶ ἑκάστου στίχου ἑνὸς ὕμνου πρὸς τὸν Ἅγιον Ἰωάννην καὶ αἱ ὁποῖαι ἀντιστοιχοῦσι μὲ τοὺς ἓξ πρώτους φθόγγους τῆς κλίμακος κατὰ σειράν. Τὴν μέθοδον αὐτὴν μετεχειρίσθη ὡς μέσον βοηθητικὸν τῆς μνήμης τῶν μαθητῶν του. Συγχρόνως μετεχειρίζετο καὶ τὰς παλαιοτέρας ὀνομασίας τῶν φθόγγων μὲ τὰ γράμματα τοῦ λατινικοῦ ἀλφαβήτου, καθὼς καὶ τὰ νεύματα τὰ ὁποῖα ἐτοποθέτει ἐπὶ τῶν γραμμῶν. Ἡ σημερινὴ ὀνομασία τοῦ πρώτου φθόγγου τῆς κλίμακος *ντο* εἶναι πολὺ μεταγενεστέρα καὶ παρουσιάζεται διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν Ἰταλίαν κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΖ' αἰῶνος.

Ὁ Γκὺ ντ' Ἀρέτζο ἔθεσε καὶ τὰς πρώτας βάσεις τῆς μεταπτώσεως μὲ τὸ σύστημα τῶν μεταβάσεων ἢ μετακινήσεων (mutation). Τὸ σύστημα αὐτὸ συνίσταται εἰς τὸ ἑξῆς: Ἐγκαταλείπεται ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ διαίρεσις τῆς κλίμακος εἰς τετράχορδα καὶ χωρίζεται ὅλη ἡ ἔκτασις τῶν φθόγγων εἰς ἑξάχορδα. Τὰ ἑξάχορδα αὐτὰ εἶναι τρία, ἀκολουθοῦν δὲ τὸ ἕνα τὸ ἄλλο κατὰ διάστημα τετάρτης. Δηλαδὴ τὸ πρῶτον ἑξάχορδον ἀρχίζει ἀπὸ τὸ σολ, τὸ δεύτερον ἀπὸ τὸ ντο καὶ τὸ τρίτον ἀπὸ τὸ φα. Κατόπιν ἐπαναλαμβάνεται ἡ αὐτὴ σειρά, σολ-ντο-φα, καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῶν φωνῶν. Ὁ σκοπὸς τοῦ πολυπλόκου αὐτοῦ συστήματος ἦτο ἡ ἀποφυγὴ τοῦ τριτόνου διαστήματος φα-σι, τὸ ὁποῖον καὶ ὠνόμαζον diabolus in musica, ὅπερ ἀπηχθάνοντο κατὰ τὸν μεσαίωνα. Καὶ εἰς μὲν τὰ δύο πρῶτα ἑξάχορδα τὸ διάστημα αὐτὸ δὲν παρουσιάζεται, εἰς δὲ τὸ τρίτον, τοῦ φα, διὰ νὰ τηρηθῇ ἡ αὐτὴ σειρὰ τῶν τόνων καὶ τῶν ἡμιτονίων, καταβιβάζεται ὁ φθόγγος σι κατὰ ἓν ἡμιτόνιον καὶ γίνεται σι ὕφεσις—β moll—ἐξ οὗ καὶ ὁ ὅρος μπεμόλ, ὁ ὁποῖος σημαίνει γενικὴν ὕφεσιν. Ἡ ὀνομασία τῶν φθόγγων ἦτο ἡ αὐτὴ καὶ διὰ τὰ τρία ἑξάχορδα, δηλαδή, μολονότι ἤρχιζε τὸ πρῶτον ἀπὸ τὸν φθόγγον σολ, οἱ ἓξ φθόγγοι ποὺ τὸ ἀπετέλουν ὠνομάζοντο ut, re, mi, fa sol la, τοῦ σκληροῦ ἢ μείζονος ἑξαχόρδου (dur), ὅπως καὶ τοῦ δευτέρου, τοῦ φυσικοῦ ἑξαχόρδου, τὸ ὁποῖον ἤρχιζεν ἀπὸ τὸ ντο, ἐπίσης δὲ καὶ τοῦ τρίτου, τοῦ μαλακοῦ ἢ ἐλάσσονος ἑξαχόρδου (moll), τὸ ὁποῖον ἤρχιζεν ἀπὸ τὸ φα. Τοιουτοτρόπως οὐδαμοῦ ἀνεφέρετο ὁ μισητὸς φθόγγος σι. Α. Θ.

Γκυγιὰρ (Guyard ἢ Guiard), ***Λαυρέντιος.*** Γάλλος γλύπτης (1723—1788). Τῷ 1749 ἔλαβε τὸ μέγα βραβεῖον γλυπτικῆς τῆς Ρώμης. Παρέμεινεν ἐπὶ δεκατέσσαρα ἔτη ἐν Ἰταλίᾳ, τῷ δὲ 1767 ἐξέθεσεν ἐν Παρισίοις τὸν «Ἄρην κατερχόμενον». Ἐπιστρέψας εἰς Ἰταλίαν ἐγένετο πρῶτος γλύπτης τοῦ δουκὸς τῆς Πάρμας. Ἐκ τῶν ἔργων του «Ξιφομάχος» (Παρίσιοι, ἐν τῷ κήπῳ τοῦ Λουξεμβούργου), «Ἐρωτιδεύς, Βάκχη, Παρθένος» (ἐν Πάρμᾳ).

Γκυγιὸ (Guyot), ***Ἰωσὴφ-Νικόλαος.*** Γάλλος νομομαθὴς καὶ φιλόλογος (1728—1816). Κυριώτερα ἐκ τῶν συγγραμμάτων του εἶναι: «Γαλλικὸν Λεξικὸν» (1767—1774), «Νομοθεσία παγκόσμιος πολιτικοῦ καὶ κανονικοῦ δικαίου καὶ ἐγκληματολογίας (1775—1786), «Ἐγχειρίδιον περὶ τῶν προνομίων, δικαιωμάτων, ἐλευθεριῶν αἵτινες ἐχορηγήθησαν ἐν Γαλλίᾳ εἰς διαφόρους τάξεις (1786—1788). «Χρονικὰ τοῦ Γαλλικοῦ δικαίου ἐτῶν XI—XII», «Οἱ νόμοι τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας (1796—1797) κ. ἄ. Ν. Π.—Λ.

—Γκυγιὸ (Guyot), ***Ὑβ.*** Γάλλος πολιτικὸς γεννηθεὶς ἐν Ντινὰν τῷ 1843. Μετὰ τὰς ἐγκυκλίους σπουδὰς ἐν τῇ πατρίδι του ἦλθε κατὰ τὸ 1864 εἰς Παρισίους, ὅπως ἐπιδοθῇ εἰς τὴν ἀεροπορίαν, τὴν ὁποίαν ἐθεώρει ὡς τὴν καλύτερον μέλλον ἔχουσαν σταδιοδρομίαν. Ταχέως ἀπέβη γραμματεὺς τῆς συντάξεως τοῦ «Aeronaute» καὶ μέλος τῆς ἑταιρείας τῆς ἐναερίου κινήσεως. Τῷ 1867 ἐδημοσίευσεν ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον ὁ «Ἐφευρέτης», ἐν ᾧ συνεκέντρου τὴν ἐκ τῆς περὶ τὴν ἀεροπορίαν ἀπασχολήσεώς του πεῖραν. Τὸ αὐτὸ ἔτος προσελήφθη εἰς τὸν «Courrier français» καὶ τὴν «Pensée nouvelle» καὶ ἤρχισε νὰ ἐπιδίδεται εἰς τὴν πολιτικήν. Τῷ 1868 ἐζήτησεν ἐξουσιοδότησιν παρὰ τῆς κυβερνήσεως νὰ μεταβῇ εἰς τὰς ἐπαρχίας καὶ διοργανώσῃ διαλέξεις ἐπὶ τῶν συνεργατιστικῶν ἑνώσεων. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἐξουσιοδότησις αὕτη δὲν τοῦ ἐδίδετο μετέβη εἰς Νίμ, ὅπου ἵδρυσε τὸν «Independant du Midi», ὅστις ἐξηκολούθησεν ἐκδιδόμενος μέχρι τοῦ 1869 καὶ τοῦ ἐστοίχισε δύο καταδίκας ἐπὶ παραβάσει τοῦ περὶ τύπου νόμου. Μετὰ ταῦτα ἀπεπειράθη νὰ ἱδρύσῃ νέαν ἐφημερίδα, τὸ «Reveil du Midi» μὲ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ ριζοσπαστικοῦ κόμματος. Ἀλλὰ τὸ συλλεγὲν ποσὸν ἦτο ἀνεπαρκὲς καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἔλθῃ εἰς Παρισίους, ὅπου ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν ζύμωσιν τοῦ δημοψηφίσματος, καὶ κατεδικάσθη εἰς ἑξάμηνον φυλάκισιν, ἡ ὁποία μετεβλήθη εἰς πρόστιμον 1000 φράγκων. Μετὰ τὴν ἀπότισιν τοῦ προστίμου προσελήφθη εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ «Rappel». Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Κομμούνας (1871) μετέσχε τῆς «Δημοκρατικῆς Ἑνώσεως». Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1871 ἵδρυσε τὴν «Municipalité» καὶ τὸν ἑπόμενον μῆνα ἐγκατέλειψε τὴν σύνταξιν τοῦ «Rappel» καὶ ἔγινεν εἷς τῶν κυριωτέρων συντακτῶν τοῦ «Radical» διακριθεὶς διὰ τὴν δριμύτητα τῆς πολεμικῆς του καὶ τὴν ζωηρότητα τῶν ἄρθρων του. Τῷ 1874 ἔγινε μέλος τοῦ κοινοτικοῦ συμβουλίου τῶν Παρισίων. Ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ S. Lacroix ἐδημοσίευσε τὴν «Ἱστορίαν τῶν προλεταρίων» (1873), ἔργον τὸ ὁποῖον ἔσχε καταπληκτικὴν ἐπιτυχίαν. Ἐν αὐτῷ συζητοῦνται τὰ περισσότερα ἐκ τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα καὶ σήμερον ἀπασχολοῦν τὴν ἀνθρωπότητα. Ἐκτὸς τούτου ὁ Γκυγιὸ ἔγραψε καὶ τὰ ἑξῆς: «Κοινοτοπίαι» (1873), «Αἱ κοινωνικαὶ θεωρίαι τοῦ Χριστιανισμοῦ» (1873), «Ἡ ἀλήθεια περὶ τῆς αὐτοκρατορίας» (1875), «Ἡ κοινωνικὴ κόλασις» κ. ἄ. Εἰς τὰ «Droits de l'homme» ἐδημοσίευσε πολλάκις ἄρθρα, τὰ ὁποῖα τοῦ ἐστοίχισαν πολλὰς καταδίκας. Τῷ 1878 διὰ σειρᾶς ἄρθρων του ἐν τῇ «Lanterne» προὐκάλεσε νέαν καταδίωξιν ἐκ μέρους τῆς κυβερνήσεως καὶ κατεδικάσθη εἰς ἑξάμηνον φυλάκισιν. Ἐπανεκλεγεὶς τῷ 1880 κοινοτικὸς σύμβουλος ἠγωνίσθη ἐνεργῶς ὑπὲρ τῆς κοινοτικῆς αὐτοδιοικήσεως. Τῷ 1883 ὡς ἀντιπρόεδρος τοῦ κοινοτικοῦ συμβουλίου ἐξεφώνησε λόγους ἐπὶ τῆς ἀνεργίας, προκαλέσαντας ταραχάς. Τῷ 1889, ἐπὶ κυβερνήσεως Τιρόρ, ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Δημοσίων Ἔργων. Μὴ ἐκλεγεὶς βουλευτὴς τῷ 1893 ἀπεσύρθη τῆς ἐνεργοῦ πολιτικῆς δράσεως καὶ ἐπεδόθη εἰς οἰκονομολογικὰς μελέτας. Ἄλλα του ἔργα εἶναι: «Ἡ οἰκονομικὴ ἐπιστήμη» (1881), «Ἡ ἠθική» (1883), «Ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος» (1887), κλπ. Μετὰ τοῦ Ραφφάλοβιτς ἀνέλαβον τὴν ἔκδοσιν τοῦ «Λεξικοῦ τοῦ ἐμπορίου, τῆς βιομηχανίας καὶ τῶν τραπεζιτικῶν ἐπιχειρήσεων».

Ὁ Γκυγιὸ ἀνῆκεν εἰς τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος καὶ διεκρίνετο διὰ

Digitized by Google

τὴν δριμύτητα τῆς πολεμικῆς του, ἡ ὁποία δὲν ἄφινεν ἀπρόσβλητον οὐδὲν πολιτικὸν πρόσωπον τῆς χώρας του. Ὑπερασπιστὴς ἀδιάλλακτος τῆς ἐλευθέρας ἀνταλλαγῆς ὑφ' ὅλας της τὰς μορφάς, ἐπέδρασε μεγάλως ἐπὶ τῆς πολιτικῆς ζωῆς καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν πρόοδον τῶν δημοκρατικῶν ἰδεωδῶν. —Β.

—**Γκυγιὸ-*Ντεσσαὶν*** (Guyot-Dessaigne), ***Ἰωάννης-Φραγκῖσκος.*** Γάλλος πολιτικὸς (1832—1907). Ἐγένετο γενικὸς εἰσαγγελεὺς ἐν Παρισίοις. Τῷ 1885 ἐξελέγη βουλευτὴς καὶ διετέλεσε τοιοῦτος μέχρι τῷ 1906. Ἔγινεν ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης ὑπὸ τὸν Φλοκὲ καὶ τὸν Μπουρζουά.

—**Γκυγιὸ *ντὲ Προβὲνς*** (Guyot de Provins). Γάλλος ποιητὴς γεννηθεὶς τῷ 1150. Ἐπεσκέφθη τὰς κυριωτέρας πόλεις τῆς Εὐρώπης ἀπαγγέλλων τοὺς στίχους του. Μετέβη ὡς προσκυνητὴς εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ κατέληξεν ὡς μοναχὸς εἰς τὸ μοναστήριον Κλυνὺ ἐν Παρισίοις. Ἐν τῇ μονώσει αὐτοῦ συνέγραψε (1204) ὑπὸ τὸν τίτλον «Βίβλος» ποίημα σατιρικόν, δι' οὗ καυτηριάζει τὰ ἐλαττώματα ὅλων τῶν κοινωνικῶν τάξεων ἀπὸ τῶν ἡγεμόνων μέχρι τῶν κατωτάτων στρωμάτων. Τὸ ἔργον τοῦτο ἐκ 2700 στίχων ἐξεδόθη ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Fabliaux τῷ 1808 ἐν Παρισίοις.

Γκυγιὸν (Guyon), ***Αἰμιλία,*** ἐπονομαζομένη καὶ ***Πλεσσύ.*** Γαλλὶς ἠθοποιὸς (1821—1878). Ἑταῖρος τῆς «Γαλλικῆς Κωμῳδίας» ὑπεδύθη τοὺς κυριωτέρους τραγικοὺς ρόλους.

—**Γκυγιὸν** (Guyon), ***Αἰμίλιος.*** Γάλλος μαθηματικὸς καὶ ναυτικὸς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, καθηγητὴς εἰς τὴν Ἀνωτέραν Ναυτικὴν Σχολὴν καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν. Ἔγραψε: «Περὶ τῆς ἰσορροπίας τῶν πλεόντων σωμάτων» («Revue maritime» (1843), «Θεωρίαν τοῦ σκάφους» (1885) κ. ἄ. —Β.

—**Γκυγιὸν** (Guyon), ***Ἰωάννα-Μαρία Μπουβιὲ ντὲ λὰ Μότ.*** Γαλλὶς μυστικοπαθὴς (1648—1717). Χηρεύσασα εἰς ἡλικίαν 24 ἐτῶν κατελήφθη ὑπὸ θρησκοληψίας καὶ ἤρχισε νὰ κηρύττῃ εἰς κρυφίας συνεδριάσεις τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ ἀπηλλαγμένην παντὸς γηΐνου στοιχείου. Διετείνετο, ὅτι αἱ τελειοποιηθεῖσαι ψυχαὶ ἑνουμέναι μετὰ τοῦ Θεοῦ ἀδιαφοροῦν πλέον διὰ τὴν σωτηρίαν των. Διέτρεξε κηρύσσουσα τὴν Φρὰνς-Κοντὲ καὶ τὴν Σαβοΐαν (1681—1686), ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐπιστροφήν της εἰς Παρισίους ἐφυλακίσθη ἐπὶ ὀκτάμηνον. Συνεδέθη στενῶς μετὰ πολλῶν γυναικῶν τῆς ἀνωτάτης ἀριστοκρατίας, ὡς καὶ μετὰ τῆς ντὲ Μαιντενόν. Κατὰ θέλησιν τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' ἐξητάσθη ἡ διδασκαλία της ὑπὸ ἐκκλησιαστικῶν, ἐν οἷς κατελέγοντο ὁ Φενελὼν καὶ ὁ Βοσσουέτος. Ἡ ἁγνότης τῶν ἠθῶν της ἀνεγνωρίσθη, ὁ δὲ Βοσσουέτος ἔλαβε παρ' αὐτῆς τὴν ὑπόσχεσιν, ὅτι θὰ παύσῃ κηρύττουσα. Ἐπειδὴ ὅμως παρέβη τὸν λόγον της ἐφυλακίσθη ἐκ νέου εἰς Βενσὲν καὶ Βαστίλλην, ὅθεν ἐξελθοῦσα συνελήφθη πάλιν, διότι ἐδημοσίευσε τὸ ἔργον της «Maximes des saints». Τὰ ἔργα της ἀποτελοῦν τριακοντάδα τόμων, ὧν κυριώτερα εἶναι: «Ἐξήγησις τοῦ Ἄσματος ᾀσμάτων», «Ἐπιστολαὶ κατευθυντήριοι», μία μετάφρασις τῆς Βίβλου μετὰ σχολίων κτλ. —Β.

—**Γκυγιὸν** (Guyon), ***Ἰωάννης-Καζιμὶρ-Φῆλιξ.*** Γάλλος χειρουργὸς (1831—1920). Τῷ 1876 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς οὐρολογίας εἰς τὴν Ἰατρικὴν σχολὴν Παρισίων. Τῷ 1878 ἔγινε μέλος τῆς Ἰατρικῆς Ἀκαδημίας, τῷ 1901 πρόεδρος αὐτῆς, τῷ 1892 μέλος τοῦ Ἰνστιτούτου καὶ ἀπὸ τοῦ 1913 πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν. Ἐδημοσίευσε πολλὰ εἰδικὰ συγγράμματα, ὧν κυριώτερα εἶναι: «Κλινικὰ μαθήματα περὶ τῶν ἀσθενειῶν τῶν οὐροφόρων ὁδῶν» (1888), «Ἄτλας τῶν ἀσθενειῶν τῶν οὐροποιητικῶν ὁδῶν» (1886), «Κλινικὰ μαθήματα περὶ τῶν χειρουργικῶν μολύνσεων τῆς κύστεως» (1888), «Διαγνωστικὴ τῶν χειρουργικῶν μολύνσεων τῶν νεφρῶν» (1877) «Κλινικὰ μαθήματα περὶ τῆς βλεννορροϊκῆς οὐρηθρίτιδος» 1883), «Κλινικὰ μαθήματα περὶ τῶν ἀσθενειῶν τῶν οὐροποιητικῶν ὁδῶν διδαχθέντα ἐν τῷ Νοσοκομείῳ Νέκερ» (1894—1897). Ἵδρυσε τὴν «Journal d' urologie médicale et chirurgicale» (1912—1913). Ο. Ρ.

Γκυγιὼ (Guyau), ***Ἰωάννης-Μαρία.*** Γάλλος φιλόσοφος γεννηθεὶς ἐν Λαβὰλ τῷ 1854 καὶ ἀποθανὼν ἐν Μαντὸν τῷ 1888. Υἱὸς τῆς ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Γ. Μπρυνὸ* γνωστῆς συγγραφέως ἐξαιρέτων διδακτικῶν ἔργων, νυμφευθείσης εἰς δεύτερον γάμον τὸν φιλόσοφον ***Ἀλφρέδον Φουιγὲ*** (Fouillée) ἔσχεν ἀμφοτέρους ἀγαθοὺς ὁδηγοὺς τῶν μελετῶν του. Ἠσχολήθη κυρίως κατ' ἀρχὰς μὲ τὸν Πλάτωνα καὶ Κάντιον καὶ εἰς ἡλικίαν 19 ἐτῶν (1873) ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας διὰ τὸ ἔργον του «Πραγματεία περὶ τῆς ὠφελιμιστικῆς ἠθικῆς ἀπὸ τοῦ Ἐπικούρου μέχρι τῆς ἀγγλικῆς σχολῆς». Τὸ ἑπόμενον ἔτος (1874) διωρίσθη καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας εἰς τὸ λύκειον Κοντορσέ. Ἀλλ' ἡ κλονισμένη ὑγεία του (ἔπασχεν ἐκ φυματιώσεως) ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ παραιτηθῇ σχεδὸν ἀμέσως τῆς θέσεως ταύτης καὶ νὰ διαχειμάζῃ τοῦ λοιποῦ εἰς Πώ, Μπιαρρίτς, Νίκαιαν καὶ Μαντόν. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην πόλιν ἀπέθανεν ἐξαντληθεὶς ὑπὸ τῆς ὑπερβολικῆς, ἀλλὰ γονίμου εἰς ποιὸν καὶ βάθος, διανοητικῆς ἐργασίας, ἐν ἡλικίᾳ 33 ἐτῶν.

Ἠσχολήθη ἰδίᾳ μὲ τὰ προβλήματα τῆς αἰσθητικῆς, τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς θρησκείας. Συνδυάζων τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς γαλλικῆς διανοήσεως: βάθος συγκινήσεως, διαύγειαν σκέψεως καὶ λογοτεχνικὴν ἀρετήν, ἐπολέμησε κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ πλατωνικοῦ ὀρθολογισμοῦ τὴν ἀγγλικὴν φιλοσοφικὴν σχολήν, ἀλλὰ μετὰ τοσαύτης διεισδυτικῆς δυνάμεως, ὥστε προεκάλεσε τὴν ἐκτίμησιν καὶ ἐπιδοκιμασίαν τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐπικριθέντων, ὡς τοῦ Σπένσερ. Βραδύτερον ἐν τούτοις ἐπλησίασεν εἰς πολλὰ σημεῖα τὴν σκέψιν τῶν Ἄγγλων, χωρὶς νὰ παύσῃ νὰ ἀμφιβάλλῃ, ὡς πραγματικὸς φιλόσοφος, διὸ τὸ ἀλάθητον τῶν πίστεών του· εἶχετο ὅμως αὐτῶν, διότι ἐκίνουν τὸν νοῦν καὶ τὴν θέλησίν του πρὸς τὴν ἐνεργὸν καὶ γόνιμον ἐκδήλωσιν τῆς προσωπικότητός του, εὑρισκομένης διαρκῶς ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν τοῦ προώρου θανάτου. Εἰς τὸ βραχὺ διάστημα τῆς ζωῆς του κατέλιπεν ἔργα ἀξιόλογα, τῶν ὁποίων ἡ ἐπίδρασις ὑπῆρξε σημαντικὴ ἐπὶ τῆς συγχρόνου του φιλοσοφίας. Ἐδημοσίευσεν, ἐκτὸς τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος ἔργου («Mémoire sur la Morale utilitaire depuis Épicure jusqu' à l'école anglaise») καὶ τὰ ἀκόλουθα ἔργα: «Manuel d' Epictète», ἤτοι μετάφρασιν τοῦ Ἐγχειριδίου τοῦ Ἐπικτήτου, ᾗ προτάσσεται μελέτη περὶ τῶν ἰδεῶν τοῦ φιλοσόφου τούτου, «La Morale d'Epicure et ses rapports avec les doctrines contemporaines» (1878), «La Morale anglaise contemporaine» (1879), «Vers d'un philosophe» (1881), «Esquisse d' une Morale sans obligation ni sanction» (1885), «Les problèmes de l'Esthètique conteproraine» (1884), «L'irreligion de l'avenir» (1887), «L'art au point de vue sociologique» 1889), «Éducation et hérédité» (1889), «La Genèse de l'idée du Temps» (1890), ὡς καὶ διάφορα διδακτικὰ βιβλία καὶ συνεργασίας εἰς τὴν «Ἐπιθεώρησιν τῶν Δύο Κόσμων» καὶ εἰς τὴν «Φιλοσοφικὴν Ἐπιθεώρησιν».

Ἰωάννης-Μαρία Γκυγιώ.

Ἡ βασικὴ ἀρχὴ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Γκυγιὼ εἶναι ἡ «ζωὴ» ὑπὸ τὴν εὐρυτέραν ἔννοιαν τῆς λέξεως, ἥτις ἐξαφανίζει τὴν μεταξὺ τοῦ συνειδητοῦ καὶ ἀσυνειδήτου, ἐγωϊσμοῦ καὶ συμπαθείας, ἀντίθεσιν· ἡ ζωὴ νοουμένη ὡς ἀνάγκη ἀναπτύξεως, διατηρήσεως, ἀναπαραγωγῆς καὶ πρὸς τὰ ἔξω διαχύσεως. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ζωὴ ἀναπτύσσεται ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἡ ἠθικὴ εἶναι ἡ θεωρία τῶν μέσων, δι' ὧν ἐπιτυγχάνεται ὁ ὑπ' αὐτῆς τῆς φύσεως τεθειμένος σκοπός. Κατὰ ταῦτα ὁ πρῶτος ἠθικὸς κανὼν εἶναι τὸ ζῆν πλουσίως, ἡ ἐντατικὴ καὶ ἐκτατικὴ ἀνάπτυξις τῶν ἐσωτερικῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου, ταυτιζομένου πρὸς τὸ σύνολον. Οὕτω ἡ ἠθικότης τῆς ζωῆς, ὡς συμπάθεια καὶ ἀλτρουϊσμός, εἶναι ἡ ὑπερτέρα αὐτῆς μορφὴ καὶ συγχρόνως κοινωνικοποίησις αὐτῆς. «Δύναμαι ἄρα ὀφείλω». Τὸ ἀνθρώπινον ἔνστικτον περιέχει ἐν ἑαυτῷ τὴν ἱκανότητα τῆς θυσίας καὶ τῆς ἀλληλεγγύης, τὴν ὁποίαν δύναται ἡ ἀγωγὴ νὰ καλλιεργήσῃ καὶ νὰ σταθεροποιήσῃ διὰ τῆς κληρονομικότητος. Διότι ἡ λογικὴ δὲν παραλύει τὸ ἔνστικτον εἰ μὴ ὅταν στρέφεται κατ' αὐτοῦ. Τοὐναντίον ὁ ἐγωϊσμὸς εἶναι φαινόμενον ἠλαττωμένης, νοσηρᾶς καὶ ἐκτραπείσης τοῦ προορισμοῦ της ζωῆς. Ἡ ἐκ τοῦ διδόσθαι ἱκανοποίησις (ἡδονὴ) εἶναι ἡ βεβαίωσις τοῦ ὅτι ἐπληρώθη ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς καὶ συγχρόνως ἡ μόνη ἀπόδειξις ὅτι ἡ ἠθικότης εἶναι «ἀξία».

Τὴν τέχνην ὁ Γκυγιὼ παραδέχεται ὡς ἐντατικὴν καὶ ἐκτατικὴν παράστασιν τῆς ζωῆς. Εὑρίσκομεν ἐν αὐτῇ ζωὴν μείζονος πλούτου καὶ δυνάμεως ὅσην δὲν δύναται νὰ μᾶς δώσῃ ἡ καθ' ἡμέραν πεῖρα. Ἡ λειτουργία τῆς τέχνης συνίσταται εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς κοινωνικῆς συμπαθείας. Δονεῖ συγχρόνως καὶ ἁρμονικῶς τὴν τριαδικὴν ἀνθρωπίνην ὀντότητα: συναίσθημα, σκέψιν καὶ θέλησιν. Κατορθοῖ ὅμως τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο διὰ τῆς εἰκόνος, τοῦ παιγνίου καὶ τοῦ μὴ πραγματικοῦ. Ὅμως εἰ καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἡ τέχνη εἶναι κατωτέρα τῆς φύσεως (ὅπως ἐδέχετο καὶ ὁ Ράσκιν), ὅμως κινοῦσα ἐν ἡμῖν τὸν πόθον νὰ μεταμορφωθῶμεν εἰς ὅ,τι θαυμάζομεν διὰ τῆς καλλιτεχνικῆς θεωρήσεως, μᾶς ἑνώνει διὰ τῆς συμπαθείας πρός τε τὸ ἀντικείμενον, τοὺς ὁμοίους μας καὶ τὴν φύσιν. Κατὰ τὸν Γκυγιὼ πᾶσαι αἱ αἰσθήσεις ἔχουσιν αἰσθητικὴν ἀξίαν, ὡς ἡ ὄσφρησις, ἡ γεῦσις καὶ οὐχὶ μόνον ἡ ὅρασις καὶ ἀκοή, εἰς ἃς περιορίζεται πράγματι ὁ κύκλος ἐνεργείας τῆς τέχνης. Ἓν κύπελλον γάλακτος παρὰ τὴν καλύβην τοῦ βοσκοῦ δύναται νὰ ἐπιφέρῃ τὸ ἀποτέλεσμα ὁλοκλήρου ποιμενικῆς συμφωνίας. Πιστεύει δὲ ὅτι διὰ τῆς ἐξελίξεως, ὑποχωροῦντος βαθμηδὸν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ ζωϊκοῦ του στοιχείου, θέλει ἐξαλειφθῇ καὶ ἡ μεταξὺ εὐαρέστου καὶ ὡραίου διάκρισις καὶ θὰ ταυτισθῶσιν ἠθικὴ καὶ τέχνη.

Ἡ περὶ θρησκείας φιλοσοφία τοῦ Γκυγιὼ ἐρείδεται ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς τῆς «ζωῆς», ἐφ' ἧς καὶ ἡ ἠθικὴ καὶ αἰσθητικὴ αὐτοῦ. Καὶ οἱ τρεῖς αὗται ἀνθρώπινοι λειτουργίαι ὑπάρχουσιν ἐν τῷ συγκεντρωμένῳ ἀτομικῷ καὶ κοινωνικῷ βίῳ ὡς ἐκδήλωσις τῆς ἐννοίας τῆς «ζωῆς». Ἡ θρησκεία εἶναι ἡ ἕνωσις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ σύμπαν, εἰς μίαν παγκοσμίαν κοινωνίαν. Εἰς τὰς πρώτας αὐτῆς πραγματοποιήσεις δὲν εἶναι μόνον «ἀνθρωπομορφισμὸς» ἀλλὰ καὶ «κοινωνικομορφισμός». Καὶ ἡ διαφορὰ τῶν θρησκειῶν ὀφείλεται εἰς τὴν διαφορὰν τῶν κοινωνικῶν τύπων, καθ' οὓς ὁ κόσμος νοεῖται εἴτε ὡς οἰκογένεια εἴτε ὡς βασιλεία εἴτε ὡς τυραννίς. Βαθμηδὸν ὅμως θὰ προέλθῃ ἡ διάλυσις τῶν δογματικῶν θρησκειῶν ἐφ' ὅσον ἀναπτύσσονται ἡ βιομηχανία, ἡ ἐπιστήμη, ὁ ἀτομισμὸς καὶ ἡ ἐλευθέρα ἠθική, ἡ δὲ μέλλουσα νὰ διαδεχθῇ τὴν θρησκείαν ἀθρησκεία δὲν ἔχει καμίαν σχέσιν πρὸς τὴν ἀντιθρησκευτικότητα. Τοὐναντίον θὰ εἶναι ἀνώτερος βαθμὸς θρησκείας καὶ πολιτισμοῦ, καθ' ὃν πᾶν ἄτομον θὰ ἔχῃ ἰδίαν θρησκείαν, ἐρειδομένην ἐπὶ τῆς ἀνάγκης νὰ χωρήσῃ πέραν τῆς γυμνῆς πραγματικότητος, πρὸς τὸ ἄφθορον ἰδεῶδες. Τὰ ἠθικὰ στοιχεῖα τῆς θρησκείας θ' ἀπελευθερωθῶσι τοῦ δόγματος καὶ θὰ διατηρηθῶσιν. Ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἡ ζωὴ θὰ τείνῃ πρὸς τὸ ἄπειρον, ἡ θλῖψις τοῦ ἀνθρώπου θὰ αὐξάνῃ. Διότι ἡ σκέψις δὲν εἶναι μόνον φῶς, ἀλλὰ καὶ πόνος. Ἀλλ' ὁ πόνος οὗτος εἶναι ἓν ἀνώτερον στοιχεῖον τοῦ συναισθήματος τοῦ ζῆν. Ἡ ὑπεραφθονία τῆς δυνάμεως θὰ γεννᾷ τὴν ἐλπίδα, τὴν πίστιν καὶ τὴν ἡδονὴν τοῦ κινδύνου. Ὁ Γκυγιὼ εἶναι ὁ ἱδρυτὴς τοῦ λεγομένου «βιταλισμοῦ», φιλοσοφίας βιολογικῆς (ἐξελικτικῆς), καὶ κοινωνιολογικῆς (ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς κοινωνικῆς συμπαθείας). Ερείδεται ἐπὶ τοῦ συναισθήματος καὶ τῆς θελήσεως, ἐπὶ τῆς ζωϊκῆς δυνάμεως καὶ ὑγείας, πολεμᾷ τὸν «διανοητισμὸν» (intellectualisme) καὶ πιστεύει εἰς τελειοτέρους τύπους ζωῆς. Ἐκ τῆς βάσεως ταύτης ἐξηγεῖται ἡ ποιητικότης καὶ λογοτεχνικὴ ἀξία τῶν ἔργων του, ὡς καὶ ἡ εἰς εὐρὺν κύκλον διάδοσις καὶ ἐπίδρασις τῶν ἰδεῶν του. Ἡ ἀναγωγὴ τῆς ἠθικῆς, τῆς τέχνης καὶ τῆς θρησκείας εἰς ἀρχὴν τόσον γενικήν, ὡς εἶναι ἡ ζωή, καὶ τόσον ἐσωτερικήν, ὡς εἶναι τὸ ἔνστικτον καὶ ἡ θέλησις, φέρει τὴν φιλοσοφίαν του πρὸς τὸν μυστικισμὸν καὶ ἀπομακρύνει αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἐπιστημονικῆς κοινωνιολογίας. Ἡ πίστις του ἀφ' ἑτέρου, ὅτι εἶναι δυνατὴ ἡ διὰ τῆς κληρονομικότητος μεταβίβασις τῶν ὑψηλῶν ἠθικῶν ἀξιωμάτων συγχίζει τὴν φύσιν πρὸς τὴν κοινωνίαν· διότι ἐὰν τὰ ἀξιώματα ταῦτα, λόγῳ τοῦ αὐτοματικοῦ των χαρακτῆρος, ὁμοιάζουν ἐξωτερικῶς πρὸς τὰ ἔνστικτα, διαφέρουσι τούτων ἀκριβῶς διότι δὲν μεταβιβάζονται.

Ἡ ἐπίδρασις τοῦ Γκυγιὼ ἐπὶ τῆς συγχρόνου του φιλοσοφίας ὑπῆρξε μεγάλη. Ὁ Νίτσε ἦτο ἐκ τῶν κυριωτέρων του μελετητῶν. Πολλὰ βιβλία τοῦ Γκυγιὼ εὑρίσκοντο εἰς τὴν βιβλιοθήκην του, πλήρη σημειώσεων εἰς τὸ περιθώριον, ὧν πολλὰς ἐδημοσίευσεν ὁ Ἀλφρέδος Φουγιὲ ἐν τῷ ἔργῳ του «Nietzsche et l' immoralisme». Ἀμφότεροι οἱ φιλόσοφοι οὗτοι ἔχουσι κοινὴν τὴν ἀρχὴν τῆς ἐντατικῆς καὶ ἐκτατικῆς ζωῆς, τῆς θελήσεως, τῆς ἀνόμου ἠθικότητος ὡς καὶ τὴν ποιητικὴν διατύπωσιν καὶ διάθεσιν τῶν σκέψεών των. Ἐπίσης ἡ διαισθητικὴ φιλοσοφία τοῦ Μπέρξον (νεοβιταλισμὸς) ἔχει κοινὰ πολλὰ σημεῖα καὶ ἰδίᾳ τὴν βάσιν μὲ τὸν βιταλισμὸν τοῦ Γκυγιώ. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν αἰσθητικὴν ἀρχὴν τῆς συμπαθείας, αὕτη ἀνευρίσκεται ὑπὸ νεωτέραν μορφὴν καὶ διατύπωσιν, θεωρουμένη ὡς κυρία αἰτία τῆς αἰσθητικῆς ἡδονῆς παρὰ τῷ Λὶψ καὶ Μπάς. Εἰς τοὺς «Στίχους» (Vers d' un philosophe) ὁ Γκυγιὼ πραγματοποιεῖ ὑπὸ καθαρὰν πλέον ποιητικὴν μορφὴν τὰς φιλοσοφικάς του ἀρχάς. Ὁ μελαγχολικὸς τόνος, ἡ ἀγάπη τῆς φύσεως, ἡ εὐγενὴς ἐγκαρτέρησις καὶ ἡ βαθύτης τῆς σκέψεως χαρακτηρίζουν τὰ ποιήματα ταῦτα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ *A. Fouillée*: «La Morale, l'Art et la Religion d'après Guyau» (1889).—*Harald Höffding*, «Philosophes contemporains» (Γαλλ. ἔκδ. Paris 1924).—*Ch. Renouvier*, «Les derniers ouvrages de M. Guyau» (ἐν «Critique philosophique» 1887).—*Ch. Christophle*. «Le principe de la vie comme mobile moral selon J.-M. Guyau» (1901).—*E. Bergmann*, «Die Philosophie Guyau's» (Λειψία 1912).—*Schamm*, «J.-M. Guyau's Religionsphilosophie» (Τυβίγγη 1913) κ.ἄ. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν μετεφράσθη τὸ ἔργον: «Esquisse d'une Morale sans obligation ni sanction» ὑπὸ τὸν τίτλον: «Στοιχεῖα Ἐλευθέρας Ἠθικῆς (χωρὶς ὑποχρέωσιν καὶ κύρωσιν)» ὑπὸ *Ν. Κουντουριώτου* (Βιβλιοθ. Γ. Φέξη 1913).

Κ. Ι. ΒΑΡΝΑΛΗΣ

Digitized by Google

Γκυγκενὲμ (Gugenheim), ***Εὐγένιος***. Γάλλος δραματικὸς καὶ δημοσιογράφος, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1857. Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι: «Ἡ Ἁγία Ρωσία» (1891), «Ὁ ἐλεύθερος σπουργίτης», (1900), «Αἱ ἐκπλήξεις τῆς φωτογραφικῆς μηχανῆς» καὶ σπουδαιότερον «Τὰ ναυάγια» (1903). Ν. Π.—Λ.

Γκύγκερ (Gyger), ***Ἰωάννης-Κονράδος***. Ἑλβετὸς μηχανικὸς (1599—1676). Τὸ σπουδαιότερον ἔργον του ὑπῆρξεν ἡ σύνθεσις μεγάλου καὶ λίαν ἀκριβοῦς χάρτου τοῦ καντονίου τῆς Ζυρίχης, (1: 32000), τὸν ὁποῖον ἀπεπεράτωσε τῷ 1667 μετὰ ἐργασίαν 38 ἐτῶν. —Β.

Γκυκζὺ [Ghyczy], ***Κολομάν***. Οὖγγρος πολιτικὸς (1808—1888). Ἐκλεγεὶς βουλευτὴς τῷ 1842 ἐγένετο ὑφυπουργὸς ἐν τῷ ὑπουργείῳ Δικαιοσύνης (1848). Διετέλεσεν ἐπίσης πρόεδρος τῆς οὐγγρικῆς Βουλῆς καὶ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν. Ν. Π.—Λ.

Γκύλλενμποργκ (Gyllenborg), ***Κάρολος, κόμης νιὲ***—. Σουηδὸς πολιτικὸς καὶ συγγραφεὺς (1679—1746). Ὑπηρέτησε κατ' ἀρχὰς ἐν Λονδίνῳ παρὰ τῇ ἐκεῖ πρεσβείᾳ, γενόμενος μετὰ ταῦτα καὶ πρέσβυς. Ἀναμιχθεὶς ἐν Λονδίνῳ εἰς τὰς κατὰ τῶν Στούαρτ συνωμοσίας συνελήφθη καὶ ἐκρατήθη ἐπὶ πολλοὺς μῆνας ἐγκάθειρκτος. Ἐπανελθὼν εἰς Σουηδίαν ἐγένετο ὑπουργὸς καὶ πρύτανις τοῦ πανεπιστημίου τῆς Οὐψάλης. Συνέγραψε πλεῖστα ἔργα πολιτικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ περιεχομένου, μετέφρασε δὲ καὶ πολλὰ πολιτικά, ἱστορικὰ καὶ φιλολογικὰ ἐκ τῶν ξένων φιλολογιῶν εἰς τὴν σουηδικήν.

Ὁ ἀνεψιός του ***Φρειδερῖκος*** ἐγένετο εἷς ἐκ τῶν πρώτων ἀκαδημαϊκῶν τῆς σουηδικῆς Ἀκαδημίας καὶ συνέγραψε πολλὰ ἔργα: Δοκίμιον περὶ ποιήσεως», (1798) «Μύθους» (1785), καὶ «Ὁ θάνατος τοῦ Σβέρκερ» Ν. Π.—Λ.

Γκύλντεν (Gylden), ***Ἰωάννης-Αὔγουστος-Οὖγος***. Σουηδὸς ἀστρονόμος γεννηθεὶς τῷ 18 1. Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἀστρονομίας, διευθυντὴς τοῦ Ἀστεροσκοπείου τῆς Στοκχόλμης ἀπὸ τοῦ 1871 καὶ πρόεδρος τῆς Ἀστρονομικῆς ἑταιρείας ἀπὸ τοῦ 1889. Συνέγραψε πλῆθος πραγματειῶν, ἐκ τῶν ὁποίων σπουδαιότεραι εἶναι: «Ἔρευναι ἐπὶ τῆς συστάσεως τῆς ἀτμοσφαίρας» (Πετρούπολις, 1866 —1869), «Τὰ βασικὰ διδάγματα τῆς ἀστρονομίας διατεταγμένα συμφώνως πρὸς τὴν ἱστορικὴν τῆς ἐξέλιξιν» (Λειψία, 1877), «Ἡ ἐνδιάμεσος τροχιὰ τῆς σελήνης» (Στοκχόλμη, 1883), «Ἔρευναι ἐπὶ τῶν σειρῶν τῶν χρησιμοποιουμένων εἰς τὴν θεωρίαν τῶν πλανητῶν» (Στοκχόλμη, 1887—1893). «Περιγραφὴ τῶν ἀπολύτων τροχιῶν τῶν ὀκτὼ κυρίων πλανητῶν» (Στοκχόλμη, 1893) κλπ.

Γκυμερὺ (Gumery), ***Κάρολος-Ἀλφόνσος***. Γάλλος γλύπτης (1827—1871), βραβευθεὶς διὰ τοῦ βραβείου τῆς Ρώμης (1871). Ἐκ τῶν ἔργων του σπουδαιότερα εἶναι: «Ἡ πηγὴ τῆς ἀγάπης», «Ὁ θεριστής», «Ἐπιστήμη καὶ Δικαιοσύνη», κλπ.

Γκυμπλὲ (Gubler), ***Ἀδόλφος***. Γάλλος φαρμακολόγος καὶ καθηγητὴς τῆς θεραπευτικῆς ἐν Παρισίοις (1821—1879). Τῷ 1849 ἀνηγορεύθη ἐν Παρισίοις διδάκτωρ. Τῷ 1865 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῆς ἰατρικῆς καὶ τῷ 1868 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς θεραπευτικῆς ἐν τῇ ἰατρικῇ σχολῇ τῶν Παρισίων. Αἱ ἐργασίαι αὐτοῦ στρέφονται περὶ τὴν βιολογίαν, κλινικὴν ἰατρικὴν καὶ ἰδίως τὴν φαρμακολογίαν. Ἔγραψε: «Commentaires thérapeutiques du codex medicamentarius ou histoire de l'action physiologique et des offets thérapeutiques des medicaments inscrits dans la pharmacopée française» (Paris 1868). Τὰ μαθήματα αὐτοῦ τῆς θεραπευτικῆς ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τῶν ἰατρῶν F. Leblanc (1879) καὶ Bordier (1880). Ο.Ρ.

Γκυνεμὲρ (Guynemer), ***Γεώργιος***. Γάλλος ἀεροπόρος (1894—1917). Καταταχθεὶς ἐθελοντὴς κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον τοῦ 1914—1918, προήχθη εἰς λοχαγὸν τῷ 1917, τυχὼν καὶ τοῦ παρασήμου τῆς Λεγεῶνος τῆς τιμῆς. Κατέρριψε 54 ἐχθρικὰ ἀεροπλάνα καὶ ἀνεφέρθη 21 φορὰς εἰς τὴν ἡμερησίαν διαταγὴν ἐπὶ ἀνδραγαθίᾳ. Τὴν 11ην Σεπτεμβρίου 1917 κατέπεσε μετὰ τοῦ ἀεροπλάνου του κατά τινα συμπλοκήν του πρὸς τὰ ἐχθρικά, ἀφοῦ πρῶτον ἔβλήθη ὑπὸ σφαίρας εἰς τὴν κεφαλήν. Τὸ σῶμά του δὲν ἀνευρέθη. Κατ' ἀπόφασιν τῆς γαλλικῆς Βουλῆς τὸ ὄνομά του ἐχαράχθη ἐπὶ πλακὸς ἐν τῷ Πανθέῳ.

Γκύντεμανν (Güdemann), ***Μαυρίκιος***. Ἑβραῖος λόγιος καὶ ἱστορικός. Ἐγεννήθη ἐν Χαϊντεσχάϊμ τῷ 1835 καὶ ἀπέθανεν ἐν Βιέννῃ τῷ 1905. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ ραββινικὸν σεμινάριον καὶ εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Μπρεσλάου. Τὸ 1862 διωρίσθη ραββῖνος ἐν Μαγδεμβούργῳ, τέσσαρα δ' ἔτη ἀργότερον ἱεροκήρυξ καὶ τῷ 1890 ἀρχιραββῖνος τῆς Βιέννης. Συνέγραψεν ἱστορικὰ ἔργα μεγάλης σπουδαιότητος, ἐν οἷς: «Die Geschichte der Juden in Magdenburg» (1866), «Judisches Christenthum des Reformation zeitalters» (1870), «Judisches Unterrichtswesen wehrend der spanisch-arabischen periode» (1873), «Geschichte des Erziehungswesen und der Kultur der Abendlendischen juden» (3 τόμοι 1880—1888) καὶ πολλὰ ἄλλα. Ἐν τῷ ἀντισιωνιστικῷ αὐτοῦ λιβέλλῳ «National Judenthum (1897 Βιέννη) ὁ Γκύντεμανν ἀντιτάσσει εἰς τὰς θεωρίας τοῦ Θεοδώρου Χέρτσλ τὰς δοξασίας τῶν ὀρθοδόξων Ἰουδαίων, καθ' ἃ ἡ ἐπάνοδος εἰς τὴν Σιὼν δὲν πρέπει νὰ ἐπιτελεσθῇ πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Μεσσίου (Jewish Encyclopedia VI 105). Γ. ΕΛΙΓΙΑ

Γκυντὲν (Gudin), ***Θεόδωρος***. Γάλλος ζωγράφος (1802—1880). Ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον εἰς τὰς ἐκθέσεις τοῦ 1822 καὶ 1827, ἐπισύρας τὴν γενικὴν προσοχήν, ἀργότερον δὲ μὲ τὸ ἔργον του «Ἡ διάσωσις τῶν ἐπιβατῶν τοῦ Κολόμβου» (ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Βορδώ). Τῷ 1838 ἐξουσιοδοτήθη ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως νὰ ἐξεικονίσῃ τὰ κατορθώματα τοῦ γαλλικοῦ ναυτικοῦ· πρὸς τοῦτο εἰργάσθη ἐν Ἀλγερίᾳ καὶ ἐκ τῶν 90 πινάκων τῆς σειρᾶς αὐτῆς οἱ 63 ἐτοποθετήθησαν εἰς τὰς Βερσαλλίας. Περιηγήθη τὴν Ἀνατολὴν (1839), Ρωσίαν (1841) καὶ Γερμανίαν (1844).

Γκύντερ (Günter). Κόμης τοῦ Σβάρτσμπουργ καὶ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας (1304—1349). Κατ' ἀρχὰς ὑπηρέτει ὡς ἁπλοῦς στρατιώτης ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ αὐτοκράτορος Λουδοβίκου καὶ τοῦ υἱοῦ του Λουδοβίκου κόμητος τοῦ Βρανδεμβούργου, ἐπιδείξας ἐξαιρετικὴν ἀνδρειότητα εἰς πλείστας μάχας. Τῷ 1349 οἱ ἐκλέκτορες τοῦ κόμητος τῶν Βιττελσμπαχ ἐξέλεξαν αὐτὸν αὐτοκράτορα κατὰ τὴν σύνοδον τῆς Φραγκφούρτης, ἀπορρίψαντες τὸν ὑποψήφιον Κάρολον Δ'. Ἐπηκολούθησε πόλεμος μεταξὺ τῶν δύο αὐτοκρατόρων καὶ ὁ Γκύντερ ἐπολέμησε γενναίως ἐν Ραϊνγκάου, ἀλλὰ πολιορκηθεὶς εἰς Ἔλτβιλλ ἠχμαλωτίσθη καὶ ἠναγκάσθη τὴν 26ην Μαΐου 1349 νὰ παραιτηθῇ ὑπὲρ τοῦ ἀντιπάλου του, ἀντὶ 20.000 ἀργυρῶν μάρκων. Τρεῖς ἑβδομάδας μετὰ ταῦτα ἀπέθανεν. Ἡ ἱστορία τοῦ Γκύντερ ἐχρησίμευσεν ὡς θέμα καὶ ὑπόθεσις δράματος καὶ διηγήματος εἰς τοὺς Θεόδωρον Ἀπὲλ καὶ Λέβιν Σύκιγκ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ *Rümer-Buchner*, König Günters von Schwarzburg Tod (Φραγκφούρτη 1856).—*Utterodt*, Günter, Graf von Schwarzburg (Λειψία, 1862)— *Hanson*, Das Königtum Günters von Schwarzburg (Φραγκφούρτη, 1880).

— **Γκύντερ** (Günther), ***Ἀλβέρτος-Κάρολος-Λουδοβῖκος-Γκότχιλφ***. Γερμανὸς ζωολόγος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Διετέλεσε διευθυντὴς τοῦ ζωολογικοῦ τμήματος τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου ἐν Λονδίνῳ (1875). Ἐδημοσίευσε πλῆθος ἐπιστημονικῶν ἔργων, κυρίως ἐπὶ τῶν ἑρπετῶν καὶ ἰχθύων. —Β.

— **Γκύντερ** (Günther), ***Ἀντώνιος***. Γερμανὸς θεολόγος γεννηθεὶς τῷ 1783 ἐν Lindenau τῆς Βοημίας, σπουδάσας ἐν Πράγᾳ καὶ ἀποθανὼν πενέστατος ἐν Βιέννῃ τῷ 1863. Ὁ Γκύντερ ἐδίδαξεν ὡς λαϊκὸς κήρυξ δυϊσμὸν ὅμοιον πρὸς τὸν τοῦ Καρτεσίου, κατεπολέμησε δὲ τὸν Ἕγελον καὶ τὸν Σέλλιγκ. Κατὰ τὸν Γκύντερ ἡ ἐγελιανὴ ἀρνὴ τῆς ἐξελίξεως ἰσχύει περὶ τῆς φύσεως, εἰς τὴν ὁποίαν περιλαμβάνεται καὶ ἡ αἰσθανομένη, παριστάνουσα καὶ σχηματίζουσα ἐννοίας ψυχή· ὑπεράνω ὅμως τῆς ψυχῆς ἵσταται τὸ «πνεῦμα» (ὁ νοῦς), ὡς οὐσία αὐτοτελής, μὴ προσδεδεμένη πρὸς τὸ σῶμα. Φυσικὸν ὂν καὶ πνεῦμα δὲν διακρίνονται ἀλλήλων ποσοτικῶς· εἶναι οὐσίαι διάφοροι κατὰ τὸ ποιόν· ὁ ἄνθρωπος σύγκειται ἐξ ἀμφοτέρων τῶν οὐσιῶν τούτων, αἱ ὁποῖαι, πρέπει κατ' ἀνάγκην νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι διατελοῦν ἐν ἀλληλεπιδράσει. Ἡ ἀλληλεπίδρασις αὕτη δὲν εἶναι ἄμεσος, ἀλλ' ἔμμεσος, διὰ τῆς νοήσεως, ἥτις γεννᾶται ἐκ τῶν δύο οὐσιῶν καὶ ἑνώνει αὐτάς. Ὁ Γκύντερ ἀποδέχεται Θεὸν ὑπεράνω τοῦ κόσμου ἱστάμενον καὶ δημιουργήσαντα αὐτόν. Ἀπέκτησε πολλοὺς ὀπαδούς, ἀλλ' ἔσχε καὶ πολλοὺς ἀντιπάλους. Τὰ ἔργα του ἐξεδόθησαν εἰς 4 τόμους τῷ 1881 ἐν Βιέννῃ ὑπὸ τὸν τίτλον «Gesammlte Schriften». Σ. Μ. ΚΑΛΛΙΑΦΑΣ

—**Γκύντερ** (Günther), ***Ἰωάννης-Χριστιανός***. Γερμανὸς ποιητὴς (1695—1623). Υἱὸς πτωχοῦ ἐπαρχιακοῦ ἰατροῦ, προστατευθεὶς ὑπό τινος οἰκογενείας ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν εἰς Βιττεμπεργ καὶ Λειψίαν, ἀλλ' οὐδέποτε ἔλαβε δίπλωμα. Περὶ τὰ τέλη τῶν ἰατρικῶν του σπουδῶν διῆγε βίον ἄτακτον καὶ ἀφωσιώθη εἰς τὴν ποίησιν. Τὸ ποίημά του διὰ τὴν εἰρήνην τοῦ Πασσάροβιτς (1718) κατέστησεν αὐτὸν εὐνοούμενον τοῦ πρίγκιπος Εὐγενίου. Ὁ Γκύντερ ἔζησε καὶ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας καὶ τοῦ πρίγκιπος ἐκλέκτορος τῆς Σαξωνίας. Διακρίνεται διὰ τὴν πλουσίαν του φαντασίαν καὶ τὴν δύναμιν ἐκφράσεως, ὁ δὲ Γκαῖτε τὸν ἀποκαλεῖ «κατ' ἐξοχὴν ποιητήν». Τὰ ἔργα του ἐξεδόθησαν μετὰ τὸν θάνατόν του ἐν Μπρεσλάου (1723 καὶ 1735) Λειψίᾳ (1764 καὶ 1874), τέλος δὲ ἐν τῇ σειρᾷ Litzmann: Reclams Universal-Bibliotek (Ἀριθ. 1295—1296).

— **Γκύντερ** (Günther), ***Κάρολος***. Γερμανὸς ὑγιεινολόγος ἰατρὸς γεννηθεὶς τῷ 1854. Ἔγραψεν: «Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν σπουδὴν τῆς βακτηριολογίας» (Λειψία 1890 5η ἔκδοσις), «Περὶ ἐντοπίσεως τῶν ἐγκεφαλικῶν ἑλίκων» κ. ἄ. Ο. Ρ.

— **Γκύντερ** (Günther), ***Σιγισμοῦνδος***. Γερμανὸς μαθηματικὸς καὶ γεωγράφος (1848 –1923). Διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ πολυτεχνείου τοῦ Μονάχου 1886—1920) καὶ βουλευτὴς ἐν τῷ Ράϊχσταγ (ἐλευθερόφρων) κατὰ τὰ ἔτη 1878—1884. Συνέγραψεν: «Ἐγχειρίδιον μαθηματικῆς Γεωγραφίας» (1890), «Γεωφυσικὴν» (2 τόμοι, 2α ἔκδ. 1897—1899). «Ἱστορίαν τῆς Γεωγραφίας» (1904), «Συγκριτικὴν σεληνογραφίαν καὶ γεωγραφίαν» (1911) κ. ἄ. —Β.

—**Γκύντερ** (Günter), ***Φρειδερῖκος-Κάρολος***. Γερμανὸς πρίγκιψ τοῦ Σβάρτσμπουργ-Σόντερσχάουζεν (1801—1889). Τῷ 1835 διεδέχθη εἰς τὴν ἐξουσίαν τὸν πατέρα του. Τῷ 1841 κατήργησε τὸν συνταγματικὸν χάρτην τῆς χώρας του καὶ τῷ 1880 παρῃτήθη ὑπὲρ τοῦ διαδόχου του, λόγῳ ὀφθαλμικῆς παθήσεως. Ἐνυμφεύθη τὴν πριγκίπισσαν Μαρίαν Σβάρτσμπουργ-Ρούντολσταντ (1827) καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτῆς (1833) τὴν πριγκίπισσαν Ματθίλδην Χοχενλόε-Ἔριγκεν (1835), ἣν διεζεύχθη τῷ 1852.

Γκυντερόντε (Günderode), ***Καρολίνα φὸν***—. Γερμανὶς ποιήτρια (1780—1806). Ἀπὸ τοῦ 1797 ἐκλείσθη ἐν τῇ μονῇ τῆς Κρόνστεττ καὶ ἐπεδόθη εἰς ὑπερβολικὸν ἀσκητισμόν. Ἔγραψεν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Τιαν: «Gedichte und Phantasia» (1804), «Poetische Fragmente» (1805) κλπ.

Γκύντς (Günz) *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Βαυαρίας ἐν Σουηβίᾳ μήκους 75 χλμ., ἐκβάλλων εἰς τὸν Δούναβιν, παρὰ τὴν Γκύντσμπουργ. Χωρίζεται εἰς ἀνατολικὸν καὶ δυτικὸν Γκύντς, ἑνούμενους παρὰ τὸ Λάουμπεν.

Γκύντσμπουργ (Günzburg) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Σουαβίας ἐπὶ τῆς συμβολῆς Γκύντς καὶ Δουνάβεως. Εἶναι γνωστὴ διὰ τὸ ἀρχαῖόν της φρούριον καὶ διὰ τὰ ἐρείπια ρωμαϊκῶν ἱδρυμάτων, μαρτυρούντων τὴν ὕπαρξιν ἀρχαίας ρωμαϊκῆς ἀποικίας. Κάτοικοι 6.000.

Γκύντσμπουργ (Günzbourg) ***ἀντιδραστήριον***· βλ. ἀντιδραστήρια (τ. Δ' σ. 861 6).

Γκυοσόν. Ὀνομαστὸς Ἰάπων κληρικὸς καὶ ποιητὴς (1054—1135). Μερικὰ σύντομα ποιήματά του, ὡς τὸ ἀπευθυνόμενον «Εἰς μίαν κερασέαν τῶν δρέων», πλήρες εὐγενοῦς μελαγχολίας, εἶναι ἀληθῆ ἀριστουργήματα. Ι. Μ. Π.

Γκυρὺ (Gury), ***Ἰωάννης-Πέτρος***. Γάλλος Ἰησουίτης (1801—1866). Τῷ 1833 ἐδίδαξεν ἐν Βὸλς τὴν ἠθικήν, διορισθεὶς κατόπιν καθηγητὴς ἐν τῷ Γρηγοριανῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ρώμης. Ἀναχωρήσας ἐκεῖθεν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1848 ἔγραψε: «Compendium theologiae moralis» καὶ «Casus Conscientiae». Διὰ τοῦ πρώτου, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ σύνοψιν τῆς ἠθικῆς τοῦ Λιγκόριο, τοῦ Γκουσὲ καὶ ἄλλων, κατέστη περίφημος ὡς ἠθικὸς φιλόσοφος. Εἰς διάστημα 15 ἐτῶν (1850—1865) τὸ Compendium ἔσχε 16 ἐκδόσεις.

Γκύσσφελντ Güssfeldt), ***Παῦλος***. Γερμανὸς ἐξερευνητὴς (1840–1920) Ἐσπούδασε τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας καὶ τὰ μαθηματικά. Τῷ 1873 ἐπεχείρησε τὴν ἐξερεύνησιν τῶν ἀκτῶν τοῦ Λοάγκο. Τῷ 1876 περιώδευσεν εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Ἀραβικὴν ἔρημον. Τῷ 1882 ἐξηρεύνησε τὰς κεντρικὰς κορυφὰς τῶν Ἄνδεων ἐν Νοτίῳ Ἀμερικῇ καὶ ἐπιστρέψας εἰς Βερολῖνον ἐγένετο καθηγητὴς τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν. Ἔγραψε: «In den Hochalpen 1859—1885» (1886), «Reise in den Andes von Chile und Argentinien» (1887) κ. ἄ.

Γκύστροβ (Güstrow) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Μάκλεμβουργ-Σβέριν, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Νέμπελ. Εἶναι πρωτεύουσα ὁμωνύμου πολιτείας καὶ ἀπ' αὐτῆς διέρχονται αἱ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ Λύμπεκ-Ἔστρασμπουργ, Ρόστοκ-Γκύστροβ καὶ Γκύστροβ-Μέγιενμπουργ. Ἔχει πλεῖστα μνημεῖα τοῦ ΙΓ' αἰῶνος καὶ φρούριον τοῦ 1558. Κάτοικοι (1921) 19.810. Ἔχει βιομηχανίαν μηχανῶν καὶ ἐμπόριον δημητριακῶν.

Γκύτερσλοχ (Gütersloh) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Βεστφαλίας τῆς Πρωσσίας. Κάτοικοι 22.100 (ἀπ. γρ. 1925). Βιομηχανία καὶ ἐμπόριον βάμβακος καὶ μετάξης. Σιδηροδρομικὸς σταθμὸς τῆς γραμμῆς Χὰμ Μπιλεφελντ-Ἀννοβέρου καὶ Βερολίνου-Λειψίας.

Γκυτρὶ Guthrie, ***Γεώργιος-Τζέϊμς***. Ἄγγλος χειρουργὸς (1785—1856). Κατέστη περίφημος ὡς στρατιωτικὸς χειρουργός, ὀφθαλμολόγος καὶ ἀνατομικὸς τοῦ ουρογεννητικοῦ συστήματος. Ἐξ αὐτοῦ ὠνομάσθη ὁ λοξὸς μῦς τοῦ περινέου. Ἐκ τῶν πολλῶν συγγραμμάτων του κυριώτερον εἶναι: «Μελέται περὶ τῆς χειρουργικῆς τοῦ πολέμου» (1855. —Β.

Digitized by Google

Γκυττινγκὲ (Güttinguer), ***Οὔλριχος.*** Γάλλος ποιητής (1785—1866) διακριθεὶς διὰ τὰς ἀπομιμήσεις του ἀρχαίων κλασσικῶν. Ἐκ τῶν ἔργων του: «Mélanges poétiques» (1829), «Amour et Opinion» (1827), διήγημα κτλ.

Γκύττλερ (Güttler), ***Κάρολος.*** Γερμανὸς φιλόσοφος (1848—1924). Ἐσπούδασε φιλοσοφίαν, θεολογίαν καὶ φυσικὰς ἐπιστήμας καὶ ἐγένετο καθηγητὴς τῷ 1894 Κατ' ἀρχὰς εὑρίσκετο ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ καντιανοῦ δόγματος, βραδύτερον δὲ ἀπέκλινε πρὸς τὴν καθολικὴν φιλοσοφίαν. Ἔγραψε: «Ψυχολογία καὶ Φιλοσοφία» (1896), «Ἐπιστήμη καὶ Θρησκεία» (1911), κ. ἄ. Ἐπίσης μετέφρασε τοῦ Secchi «Die Grösse der Schöpfung» (1885) καὶ ἐξέδωκε τὰς «Meditationes» τοῦ Καρτεσίου (1901). Ἐκ τῶν τελευταίων του ἔργων «Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Νεωτέρας Φιλοσοφίας» (1922). Ἦτο ὀπαδὸς τοῦ χωρισμοῦ Ἐκκλησίας καὶ σχολείου.

Γκφρέρερ (Gfroerer ἢ Gfrörer), ***Αὔγουστος Φρειδερῖκος.*** Γερμανὸς ἱστορικὸς (1803—1861). Ἀπορνηθεὶς τὸν προτεσταντισμὸν ἐγένετο καθηγητὴς τῆς ἱστορίας εἰς τὸ καθολικὸν πανεπιστήμιον τῆς Φρειβούργης. Ἐδημοσίευσε πολλὰ ἔργα, ὧν κυριώτερα εἶναι: «Φιλοσοφία καὶ ἰουδαιοχριστιανικὴ θεοσοφία ἐν Ἀλεξανδρείᾳ» (1831 τόμ. 2), τὴν ὁποίαν συνεπλήρωσε κατόπιν διὰ τῆς «Ἱστορίας τοῦ Χριστιανισμοῦ τῶν πρώτων αἰώνων» (1838 τόμ. 3), «Γρηγόριος ὁ Ζ' καὶ ἡ ἐποχή του» (1859—1861 τόμ. 2) κ. ἄ. —Β.

Γκὼ (Gau). Γάλλος ἀρχιτέκτων γεννηθεὶς ἐν Κολωνίᾳ (1790—1853). Περιώδευσε τὴν Γαλλίαν, Ἰταλίαν, Ἑλλάδα, Παλαιστίνην, Αἴγυπτον, Νουβίαν, πανταχοῦ ἀντιγράφων μετὰ πολλῆς λεπτολογίας καὶ ἀκριβείας τὰ ὡραιότερα ἀρχιτεκτονικὰ μνημεῖα. Μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του ἐδημοσίευσε τὰ σχεδιαγράμματα τοῦ Βατικανοῦ, τὰς «Ἀρχαιότητας τῆς Νουβίας, ἤτοι ἀνέκδοτα μνημεῖα τῶν ὀχθῶν τοῦ Νείλου μεταξὺ τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου καταρράκτου» (1824) καὶ ἐπεράτωσε τὸν β' καὶ γ' τόμον τοῦ μεγάλου ἔργου τοῦ Μαζουά: «Τὰ ἐρείπια τῆς Πομπηΐας» (1824). Τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐξετέλεσε πολλὰ ὡραῖα ἀρχιτεκτονικὰ ἔργα ἐν Παρισίοις, ὡς τὸ πρεσβυτέριον τοῦ Ἁγίου Σεβερίνου, τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἁγίας Κλωτίλδης, ἓν τῶν ἀρίστων νεογοτθικῶν μνημείων τῶν Παρισίων περατωθὲν ὑπὸ τοῦ Μπαλλύ, ἐπεσκεύασε τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Ἰουλιανοῦ τοῦ Πτωχοῦ (Saint-Julien-le Pauvre) κλπ. Ἀπὸ τοῦ 1824—1848 διηύθυνε τὴν ἀρχιτεκτονικὴν σχολὴν τῶν Παρισίων. —Β.

— Γκὼ (Gaut), ***Ἰωάννης-Βαπτιστής.*** Γάλλος ποιητής, γράψας εἰς προβηγκιανὴν διάλεκτον (1819—1891). Ὑπῆρξε μεταξὺ τῶν συγγραφέων, οἵτινες καθιέρωσαν τὴν φιλολογικὴν χρῆσιν τῶν λαϊκῶν διαλέκτων τῆς Ν. Γαλλίας, μετερρύθμισε τὴν ὀρθογραφίαν καὶ ἐξέδωκε ποιήματα ὑπὸ τὸν τίτλον «Sounet, Souneto e Sounaio», ὡς καὶ τὰ δράματα: «La Benvengudo», μυστήριον εἰς τρεῖς πράξεις (1887), «Lei Mouro» (1887) κτλ. —Β.

Γκωβαὶν (Gauvain). Πρόσωπον μυθικὸν τῶν ἀρχαιοτέρων κελτικῶν παραδόσεων, ἥρως τοῦ κύκλου τῶν διηγημάτων τῆς «Στρογγύλης τραπέζης».

— Γκωβαὶν (Gauvain), ***Αὔγουστος.*** Γάλλος διπλωμάτης, δημοσιογράφος καὶ συγγραφεὺς γεννηθεὶς τῷ 1861. Διικνοήσας ἐπί τι διάστημα, προσελήφθη κατόπιν (1889) εἰς τὴν «Ἐφημερίδα τῶν συζητήσεων», ἐμελέτησε τὰ ζητήματα τῆς ἀποικιακῆς καὶ κυρίως τὰ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. Ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Γάστωνος Ντεσὰν καὶ ἄλλων ἵδρυσε τὸ περιοδικὸν «Ἡ πολιτικὴ ζωὴ καὶ ἡ κίνησις ἐν τῷ ἐξωτερικῷ», δι' οὗ ἐπελαμβάνοντο ὅλων τῶν διεθνῶν ζητημάτων. Ἀπὸ τοῦ 1892 ἀνέλαβε διαφόρους ἀποστολὰς εἰς διεθνεῖ ἐπιτροπάς, ὡς εἰς τὴν τῆς ἐλευθεροπλοΐας τοῦ Δουνάβεως. Ἐν Γενεύῃ καὶ ἀλλαχοῦ. Μὴ δεχθεὶς προσφερθεῖσαν διπλωματικὴν θέσιν, ἀφωσιώθη εἰς τὰς μελέτας τῶν ζητημάτων, ἅτινα διεφαίνοντο ἰδίως τότε ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἐν Βαλκανίοις καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐδημοσίευσε σειρὰν ἄρθρων εἰς τὴν «Ἐπιθεώρησιν τῶν Παρισίων» (1911—1913) καὶ ἐξέδωκε ταῦτα εἰς βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἡ Εὐρώπη πρὸ τοῦ πολέμου» (1917). Ἄλλα ἔργα αὐτοῦ εἶναι: «Ἡ ἀρχὴ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου» (1915), «Τὰ ἐν Ἑλλάδι» 1917), «Τὸ νοτιοσλαυικὸν ζήτημα» (1918) καὶ ἡ «Κύκλωσις τῆς Γερμανίας» (1919). Θεωρούμενος ὡς ὁ μᾶλλον ἐντριβὴς ἐκ τῶν Γάλλων δημοσιογράφων ἐπὶ πάντων τῶν ἐξωτερικῶν ζητημάτων, ἐξελέγη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἠθικῶν ἐπιστημῶν μέλος αὐτῆς κατὰ τὸ 1922. Διὰ τὰ ἑλληνικὰ ζητήματα ὁ Γκωβαὶν ἐπέδειξε συμπάθειαν καὶ δὲν ἐδίσταζεν ἐνίοτε νὰ μεμφθῇ τὴς πολιτικῆς τῆς Ἀντὰντ ἀπέναντι τῆς Ἑλλάδος.

Γκωβὲν (Gauvin), ***Ἀλφρέδος.*** Γάλλος γλύπτης καὶ χαράκτης (1836—1892), καταγινόμενος καὶ εἰς χάραξιν ποικιλτικὴν δαμασκηνῶν μεταλλικῶν ὅπλων καὶ ἀντικειμένων τέχνης. Τὰ ὅπλα καὶ τὰ κιβωτίδια τῆς κατασκευῆς του εἶναι ἀριστουργήματα τέχνης. Ἐκ τῶν ἔργων του ἀναφέρονται κυρίως τὸ μετάλλιον τοῦ Βίκτωρος Οὐγκὼ καὶ τὸ μετάλλιον τοῦ Γαμβέττα. Ν. Π.—Λ.

Γκωγκαὶν (Gaugain), ***Ἰωάννης-Ματθαῖος.*** Γάλλος φυσικὸς (1810—1880). Διηύθυνε διαφόρους μεταλλουργικὰς ἐγκαταστάσεις ἐν Γαλλίᾳ καὶ Βελγίῳ (1832—1849). Τῷ 1851 ἀφιερώθη εἰς τὴν μελέτην τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, ἐργασθεὶς κυρίως ἐπὶ τῆς ταχύτητος διαδόσεως τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, ἐπὶ τῆς ἠλεκτρικῆς συμπυκνώσεως, ἐπὶ τῶν θερμοηλεκτρικῶν ρευμάτων, τῶν ὑψιτόνων ἐπαγωγικῶν ρευμάτων, τοῦ μαγνητισμοῦ κλπ. Κατεσκεύασε τὴν πυξίδα τῶν ἐφαπτομένων καὶ ἐπέφερε βελτιώσεις τινὰς εἰς τὰ ἠλεκτροδυναμόμετρα.

Γκωγκὲν (Gauguin), ***Εὐγένιος-Ἐρρῖκος-Παῦλος.*** Γάλλος ζωγράφος (1848—1903). Ἀπορφανισθεὶς εἰς παιδικὴν ἡλικίαν εἰσήχθη ἑνδεκαετὴς εἰς τὸ ἐν Ὀρλεάνῃ σεμινάριον, δέκα ἑπτὰ δὲ ἐτῶν ἐναυτολογήθη εἰς τὸ ἐν «Luzitano» μὲ τὴν πρόθεσιν ν' ἀκολουθήσῃ τὸ ναυτικὸν στάδιον. Βραδύτερον κατέλιπε καὶ τοῦτο, μολονότι ἡ μανία τῶν ταξιδίων,

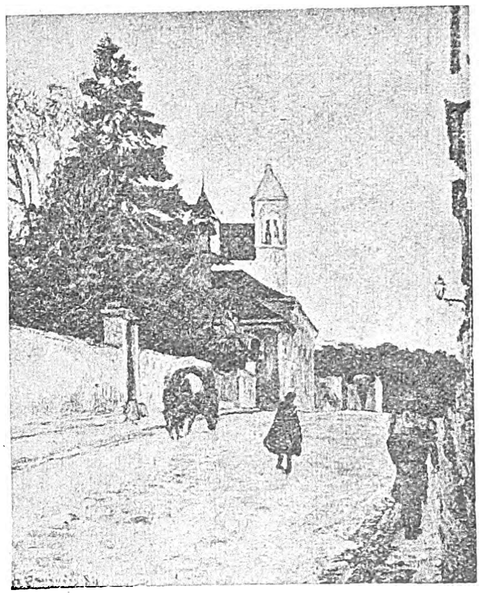

Εὐγ. Γκωγκέν: *Δρόμος χωρίου.*

τῶν μακρινῶν τόπων, τῶν περιέργων φυλῶν δὲν ἔπαυσε ν' ἀποτελῇ τὸ σταθερώτερον στοιχεῖον τοῦ χαρακτῆρός του, καὶ εἰσῆλθεν εἰς χρηματιστηριακὸν γραφεῖον ἐν Παρισίοις, ἔνθα εἰργάσθη ἐπὶ ἕνδεκα συναπτὰ ἔτη, κατορθώσας ν' ἀποκτήσῃ φήμην εὐφυοῦς καὶ εὐσυνειδήτου χρηματιστοῦ καὶ νὰ σχηματίσῃ ἀξιόλογον περιουσίαν. Τῷ 1875 ἐνεφάνισε τὸν πρῶτον του πίνακα, ἀπεικονίζοντα «Παιδικὴν κεφαλήν». Εἶχεν ἀρχίσει ἀπὸ καιροῦ νὰ ἐργά-

Εὐγ. Γκωγκέν: *Ἡ βασίλισσα τῶν Ἀρεότων.*

ζεται, ζωγραφίζων μὲ καταπληκτικὴν πληθωρικότητα τὰς συλλήψεις τῆς πυρετώδους του φαντασίας. Ὁ ἐμπρεσσιονισμός, τὸν ὁποῖον ὁ Πισσαρρὸ εἰσηγεῖτο κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους μὲ προκαλοῦντα πάταγον ἔργα, τὸν εἵλκυσεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς. Τῷ 1880 ἐκθέτει μετὰ τῶν ἐμπρεσσιονιστῶν εἰς τὴν ὁδὸν τῶν Πυραμίδων, τῷ 1881 ἐκθέτει πάλιν καὶ προκαλεῖ κολακευτικωτάτας κρίσεις διὰ τὴν ἐργασίαν του. Τῷ 1882 ἐμφανίζει μερικὰ τοπία, μίαν νέαν ἄποψιν τοῦ «ναοῦ τοῦ Βωζιοάρ», τὸ ἐσωτερικὸν ἑνὸς ἐργαστηρίου, σχεδιάσματα παιδικῶν μορφῶν. Τῷ 1883 καταλείπει ὁριστικῶς τὸ χρηματιστήριον καὶ ἀφοσιοῦται ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν ζωγραφικήν. Ἀναχωρεῖ μετὰ τῆς οἰκογενείας του εἰς Ρουέν, ἐκεῖθεν δ' εἰς Κοπεγχάγην παρὰ τῇ οἰκογενείᾳ τῆς Δανίδος συζύγου του. Ἀλλ' ἡ διαγωγή του κρίνεται σκανδαλώδης, οἱ σύζυγοι περιέρχονται εἰς ὀξείας ἔριδας καὶ τέλος, τῷ 1885,

Εὐγ. Γκωγκέν: *Ἡ Ὀταχί.*

διαζεύγνυνται. Ὁ Γκωγκὲν ἐπιστρέφει εἰς Παρισίους, ἔνθα, σπαταλήσας πλέον τὴν περιουσίαν του, ἀναγκάζεται νὰ γίνῃ τοιχοκολλητὴς διὰ νὰ μὴ ἀποθάνῃ τῆς πείνης. Ἐν τούτοις εὑρίσκει τὴν δύναμιν νὰ ἐργάζεται καὶ τῷ 1886 μετέχει τῆς ὀγδόης ἐμπρεσσιονιστικῆς ἐκθέσεως διὰ 19 πινάκων. Μετὰ τὴν ἔκθεσιν ταύτην μεταβαίνει εἰς Βρεττάνην, ἔνθα ἤλπιζε νὰ εὕρῃ τὴν μόνωσιν, ἥτις θὰ ἐθεράπευεν ὅλας τὰς πληγάς του. Ἐπιστρέψας ἐκεῖθεν, μετὰ διαμονὴν ἑνὸς ἔτους περίπου, συναντᾶται εἰς Παρισίους μετὰ τοῦ Βὰν Γκὸγκ. Ἀλλὰ τὸν καταλαμβάνει ἐκ νέου ἡ δίψα τοῦ ἐξωτισμοῦ, καὶ καταλείπων τὴν πρωτεύουσαν ἀναχωρεῖ μετὰ τοῦ νεαροῦ του φίλου Λαβὰλ εἰς Μαρτινίκαν, ἔνθα ὅμως ὑποφέρουν δεινῶς ἐκ τοῦ κλίματος καὶ ἀναγκάζονται τῷ 1888 νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν Γαλλίαν. Κατὰ τὸ ἴδιον ἔτος ἀναχωρεῖ πάλιν ἐκ Παρισίων διὰ τὴν Βρεττάνην, ὅπου σχηματίζεται περὶ αὐτὸν εὐρὺς κύκλος ὁμοφρόνων καὶ μαθητῶν, μετὰ δὲ τὴν ἐπιστροφήν του εἰς Παρισίους ἐκθέτει σειρὰν ἔργων του μὲ μετρίαν ἐπιτυχίαν. Ὁ Βὰν Γκὸγκ τὸν προσκαλεῖ ἤδη εἰς Ἄρλην, ἔνθα διαμένει. Ὁ Γκωγκὲν τὸν ἐπισκέπτεται, ἀλλὰ κατόπιν τῆς ἐκδηλώσεως τῆς παραφροσύνης τοῦ φίλου του ἀναγκάζεται νὰ τὸν ἐγκαταλείψῃ.

Νέα ἐπιστροφὴ εἰς Παρισίους, συμμετοχὴ εἰς τὴν παγκόσμιον ἔκθεσιν τοῦ 1886 καὶ νέα ἀναχώρησις εἰς Βρεττάνην, ὅπου συγκροτεῖται πλέον ὁριστικῶς «ἡ σχολὴ τοῦ Πὸντ-Ἀβέν», ἡ σχολὴ τῶν «συνθετιστῶν» ζωγράφων μὲ ἀρχηγοὺς τὸν Γκωγκὲν καὶ τὸν Αἰμίλιον Μπερνάρ. Κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν ὁ Γκωγκὲν δημιουργεῖ δύο ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικώτερα ἔργα του: τὴν «Πάλην τοῦ Ἰακὼβ μὲ τὸν ἄγγελον», ἔνθα παρουσιάζει χωρικὰς τῆς Βρεττάνης ἀναπολούσας ἐν τῇ φαντασίᾳ των τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο, κατόπιν σχετικῆς ὁμιλίας ἑνὸς ἱεροκήρυκος, καὶ τὸν «Κίτρινον Χριστόν», περιβαλλόμενον ἀπὸ γονυπετεῖς χωρικὰς τῆς Βρεττάνης ἐν μέσῳ ποικίλου καὶ καταφύτου τοπίου. Εἰς τὸ παράδοξον τοῦτο ἔργον ὁ Γκωγκὲν ἐκφράζει ὅλην τὴν διακατέχουσαν τὴν ψυχήν του ἀνησυχίαν, τὴν αἴσθησιν τοῦ μαρτυρίου, τῆς πτωχείας, τῆς συντριβῆς, τῆς φρίκης καὶ τῆς μοναξιᾶς. Ἤδη τὸ ὄνομά του καθίσταται περισσότερον γνωστόν. Ἡ μέθοδός του, καθ' ἣν συνέθετε τὸ ἰῶδες, τὸ ὑπέρυθρον, τὸ πράσινον καὶ τὰ ἄλλα χρώματα, ἀκριβῶς ὅπως ἐξήρχοντο ἀπὸ τὰ σωληνάρια των, χωρὶς τὴν μεσολάβησιν τοῦ λευκοῦ, ἤρχισε νὰ εὑρίσκῃ ὀπαδοὺς καὶ μιμητάς. Ἡ δὲ ἀγάπη του πρὸς τὸ καθαρὸν σχέδιον, ὁ ψυχολογικός του πραγματισμός, αὐτὴ ἡ ἐπιθυμία του νὰ ἐκφράσῃ ὅλας τὰς ὀδύνας καὶ ὅλα τὰ πάθη τῆς ἀνθρωπότητος μέσα εἰς τὰ ἐξωτικώτερα περιβάλλοντα, εἰς αὐτὰ τὰ φλεγόμενα ἀπὸ τὸν ἥλιον τῶν τροπικῶν τοπία, διήγειραν τὸ κοινὸν ἐνδιαφέρον ἀμέριστον. Τῷ 1891 ἡ ἀνάγνωσις ἑνὸς φυλλαδίου περὶ Ταϊτῆς διήγειραν εἰς τὴν ψυχήν του τὴν νοσταλγίαν τῶν τόπων ἐκείνων· πωλεῖ τοὺς πίνακάς

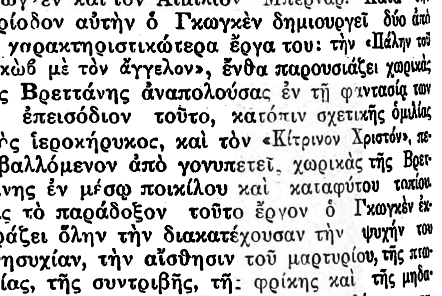

Εὐγ. Γκωγκέν: *Ὅμιλος Ταϊτιανῶν.*

του καὶ μὲ ἐφόδιον 9.860 φρ. ἀναχωρεῖ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ ἰδίου ἔτους διὰ τοὺς τροπικούς. Ἡ διαμονή του εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα περιγρά-

Digitized by Google

φεται λεπτομερῶς εἰς τὸ σημειωματάριόν του «Νόα-Νόα» (λέξις, ἥτις εἰς τὴν ταϊτικὴν διάλεκτον ἀνταποκρίνεται πρὸς κάθε ἰδέαν ἀρώματος), εἰς ὃ ὁ Γκωγκὲν διηγεῖται, κατὰ τρόπον πράγματι θελκτικόν, τὴν διαβίωσίν του ἐν μέσῳ τῆς φυλῆς τῶν Μαορί. Τῷ 1893, μετὰ σύντομον διαμονὴν ἐν Ὀρλεάνῃ, ὁ αἰωνίως ἀνήσυχος καλλιτέχνης ἐπιστρέφει εἰς Παρισίους. Ἀλλὰ καὶ πάλιν δὲν δύναται νὰ ἡσυχάσῃ. Τῷ 1895 πωλεῖ μίαν σειρὰν ἐξόχως ἐνδιαφερόντων πινάκων του, συναθροίζει ἀρκετὰ σημαντικὸν ποσὸν χρημάτων καὶ ἀναχωρεῖ ἐκ νέου διὰ τὴν Ταϊτήν, ἔνθα ἐπέπρωτο νὰ διαγάγῃ τὰ μελανώτερα ἔτη τοῦ βίου του. Φοβερὰ ἀσθένεια, ὑφ' ἧς πρὸ ὀλίγου εἶχε προσβληθῆ, ὑπέσκαπτε τὸν ὀργανισμόν του. Αἱ ἡμέραι του διήρχοντο ἐν μέσῳ συνεχοῦς δημιουργίας, ἀπαύστων δοκιμασιῶν, στερήσεων, ἀπελπισίας καὶ παροξυσμῶν ἀληθοῦς λύσσης. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1898 ἀποπειρᾶται ν' αὐτοκτονήσῃ. Ἀποτυγχάνει. Πρὶν ἀποθάνῃ θέλει νὰ δημιουργήσῃ κάτι μνημειῶδες. Ἐργάζεται εἰς τὸν πίνακα: «Τί εἴμεθα; Ποῦ πηγαίνομεν;» ἔνθα ἐκφράζει τὴν ἀγωνίαν τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τὴν ἰδίαν του ἀγωνίαν. Ἡ ἐργασία αὕτη μὲ τὸν βαθέως ἀνθρώπινον τόνον της καὶ τὴν ἐξαίρετον διακοσμητικήν της ἀξίαν ἠνάγκασε πολλοὺς νὰ συγκρίνουν τὸν Γκωγκὲν πρὸς τὸν Πυβὶ ντὲ Σαβάνν. Ὁ βίος του ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἀφόρητος. Ἡ πτωχεία, ἡ ἀσθένεια καὶ ἡ ἠθικὴ καὶ ψυχικὴ κρίσις τὸν πληγώνουν ἑκάστην ἡμέραν περισσότερον. Στέλλει πίνακάς του εἰς Παρισίους πρὸς πώλησιν· ἀπευθύνει ἀπεγνωσμένας ἐκκλήσεις πρὸς τοὺς ἐν Γαλλίᾳ φίλους του. Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1903 κραυγάζει, ὅτι ἡ ζωὴ αὐτὴ ἡ τόσον πολύπονος καὶ δυσχερής, τὸν φονεύει. Τὸν Μάϊον τοῦ 1903 ἀποθνήσκει.

Εὐθὺς ἀπὸ τοῦ θανάτου του ζωηρὸς θόρυβος ἐγείρεται περὶ τὸ ἔργον του. Πολλοὶ τὸν ἀποθεώνουν. Ἄλλοι τὸν καταδικάζουν. Ἀλλ' ἡ ἀξία του ἐπιβάλλεται. Αὐτὴ ἡ παράδοξος ὡραιότης τοῦ χρωματισμοῦ, ἡ δύναμις τοῦ σχεδίου του, ἡ ἀκαταμάχητος γοητεία τῆς ἐκφράσεως, ἡ θελκτικὴ ἀλληγορία, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγκαταλείπεται, αὐτὸ τὸ ῥῖγος τοῦ πάθους, τὸ ὁποῖον διατρέχει ὅλους σχεδὸν τοὺς πίνακάς του, ἀφοπλίζουν καὶ τοὺς μᾶλλον δυσπίστους. Μεταξὺ τῶν ἐξοχωτέρων ἔργων τοῦ Γκωγκὲν τάσσονται: ἡ προσωπογραφία του καί τινες ἄλλαι προσωπογραφίαι, ἰδίως ἀτόμων τῆς φυλῆς τῶν Μαορί, «Ὁ δρόμος τοῦ χωριοῦ», «Τὰ φροῦτα», «Τὸ χιόνι στὴ Νορβηγία», τὸ «Τοπίον τῆς Βρεττάνης», ἡ «Σπουδὴ κεφαλῆς Ταϊτί», «Τὸ πνεῦμα ἀγρυπνεῖ», «Ἡ φυγή», «Ἡ βασίλισσα τῶν Ἀρεότων», «Ἡ Ὀταχί», «Ἡ ὁμὰς Ταϊτινῶν», «Ἡ ἀνάπαυσις», «Τὰ λουλούδια», «Οἱ παπαγάλλοι», «Τὰ ἡλιοτρόπια» καὶ ἓν ἔργον γλυπτικῆς «Εἴδωλον τῶν Μαορί».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ: *Jean de Rotonchamp*, Paul Gauguin, Weimar, Paris 1906.—*Charles Morice*, Paul Gauguin, Paris, 1919. —*Ch. Chassé*, Gauguin et le groupe de Pont-Aven, Paris. 1921.—*Robert Rey*, Gauguin, Paris, 1928.

Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Γκωζὰν (Gaujan), ***Εὐγένιος***. Γάλλος χαράκτης (1850–1900). Τῷ 1889 ἔλαβεν εἰς τὴν τότε παγκόσμιον ἔκθεσιν χρυσοῦν μετάλλιον. Ἔκτοτε ἡ φήμη του ἐστερεώθη. Τὰ περισσότερα ἔργα του ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν «Gazette des beaux arts», τούτων δὲ ὀνομαστότερα εἶναι: «Ἕνας εὐγενὴς καὶ τὰ δυό του παιδιά» κατὰ τὸν Ἀντώνιο Μόρο, «Ἡ Παρθένος, ὁ ἅγιος Γεώργιος καὶ ὁ ἅγιος Δονᾶτος» κατὰ τὸν Βὰν Ντάϋκ, καὶ πολλὰ ἄλλα κατὰ τὸν Ἀλόνσον Κάνο, Λεναίν, Γουσταῦον Μορὼ κτλ. ὡς καὶ ἰδίας ἐμπνεύσεως: «Μποετόνοι προσευχόμενοι», «Στὸν ἴσκιο τῆς ἐκκλησιᾶς», «Ἐαρινὸ τραγοῦδι», «Ἡ Παρθένος μὲ τὸ σταφύλι» κτλ. —Β.

Γκωκιὲ (Gauquié), ***Ἐρρῖκος Ντεζιρέ***. Γάλλος γλύπτης γεννηθεὶς ἐν Flers-les-Lille (Nord) τῷ 1858. Ἐξετέλεσε μεταξὺ πλείστων ἄλλων τὰ ἀκόλουθα ἔργα: «Βάκχη καὶ σάτυρος», «Βρέννος», «Τὸ ξύπνημα τῆς ἀνοίξεως», «Ἡ Μαργαρίτα τῆς Ἀγκουλέμης», «Τὸ μνημεῖον τοῦ Βαττὼ» (ἐν Λουξεμβούργῳ, 1896), ἀγαλμάτιον τοῦ Βαττώ, «Ὁ τέττιξ», «Ἡ Ἄρτεμις» κλπ. Ι. Μ. Π.

Γκωκλὲρ (Gauckler), ***Παῦλος***. Γάλλος ἀρχαιολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1866. Διετέλεσε μέλος τῆς γαλλικῆς σχολῆς ἐν Ρώμῃ, διορισθεὶς δὲ ἐπιθεωρητὴς τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς Τύνιδος καὶ κατόπιν διευθυντὴς τῆς ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας ἐξετέλεσε πολλὰς ἀνασκαφὰς εἰς Καρχηδόνα, Οὔντνα, Ντόλγκα, Γκιντίς, Ταμπάρκα, Οὔπερα. Συνέταξεν ἐπίσης τοὺς καταλόγους πολλῶν μουσείων καὶ συνειργάσθη εἰς εἰδικὰ περιοδικά. Ἐξέδωκε δὲ καὶ εἰς τόμους αὐτοτελεῖς ἱκανὰ ἔργα, ὧν κυριώτερα εἶναι: «Τὸ Μουσεῖον τῆς Κωνσταντίνης» (1892), «Τὸ Μουσεῖον τῆς Σερσὲλ» (1895), «Κατάλογος τοῦ Μουσείου Ἀλαουὶ» (1897), «Ἔρευνα περὶ τῶν ὑδραυλικῶν ἐγκαταστάσεων παρὰ Ρωμαίοις (1887 κ. ἑ.), «Οἱ ἀρχαῖοι ναοὶ τῆς Τύνιδος» (1898), «Τὸ Μουσεῖον τῶν Σούσσων» (1902) κτλ. —Β.

Γκωκοὺρ (Gaucourt). Ὄνομα παλαιᾶς γαλλικῆς οἰκογενείας ἐγκατεστημένης ἐν Μπερρὺ καὶ καταγομένης ἐκ τῶν κομίτων τῆς Κλερμὸν ἂν Μπωβαιζίς. Ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς ὀνομαστότερα εἶναι:

—1) ***Ραοὺλ Δ'***. Ἀρχηγὸς τοῦ βασιλικοῦ οἴκου (1374–1462), εἷς τῶν ἀρίστων στρατιωτικῶν τῆς ἐποχῆς του. Ἐπολέμησε κατὰ τῶν Τούρκων εἰς Νικόπολιν (1393), κατὰ τῶν Ἄγγλων καὶ Βουργουνδίων κατὰ τὴν μάχην τοῦ Πυϊζέ, ὅπου συνέλαβεν αἰχμάλωτον τὸν βασιλέα Ἰάκωβον (1425), ἀλλ' ὑπερασπίζων τὴν Ἀφλὲρ κατὰ τῶν πολιορκούντων Ἄγγλων ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ (1440). Μετὰ τριετῆ αἰχμαλωσίαν, ἀπολυθεὶς ἐπὶ μεγάλοις λύτροις, ἐπανέλαβε σφοδρότερον τὸν κατὰ τῶν Ἄγγλων ἀγῶνά του.

—2) ***Κάρολος***. Στρατάρχης, υἱὸς τοῦ προηγουμένου, ἀποθανὼν τῷ 1482.

Γκὼλ (Gaulle), ***Ἔδμ***. Γάλλος γλύπτης (1770–1841). Τῷ 1803 ἔτυχε τοῦ μεγάλου βραβείου τῆς Ρώμης. Συνειργάσθη εἰς τὴν δι' ἀναγλύφων διακόσμησιν τῆς στήλης Βαντὼμ καὶ ἐξετέλεσε μεταξὺ ἄλλων τὸ ἄγαλμα Λουδοβίκου ΙΣΤ' γονυπετοῦς (ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγ. Διονυσίου, ἐν Παρισίοις), τὴν προτομὴν τοῦ Claude Perrault, τὸν «Νεαρὸν ἁλιέα», τὴν «Σπουδὴν τῆς φύσεως» κλπ. Ὑπῆρξε διδάσκαλος τοῦ διασήμου Rude. Ι. Μ. Π.

— **Γκὼλ ντὲ *Σαὶν Ζερμαὶν*** (Gault de Saint-Germain), ***Πέτρος-Μαρῖνος***. Γάλλος ζωγράφος καὶ τεχνοκρίτης (1734–1842). Ἐρασιτέχνης ζωγράφος ἐφιλοτέχνησε πίνακάς τινας, ὧν κυριώτεροι εἶναι: «Ὁ ἅγιος Ἱερώνυμος», «Ὁ σάτυρος καὶ ὁ διαβάτης», «Προσωπογραφία τοῦ στρατάρχου ντὲ Ρισελιὲ» κτλ. Ἰδίᾳ ὅμως εἶναι γνωστὸς διὰ τὰς πολυαρίθμους τεχνοκριτικάς του, ὡς: «Ἱστορικὴ ἐπιτομὴ πάντων τῶν τρόπων τοῦ ζωγραφίζειν ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος μέχρι σήμερον» (1803), «Βίος καὶ ἔργα τοῦ Νικολάου Πουσὲν» (1806), «Χρονικὰ τῆς χαλκογραφίας ἢ ἱστορία τῆς παλαιᾶς καὶ νεωτέρας χαρακτικῆς» (1806–1807), «Περὶ τῶν τεχνῶν ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα» (1814) κτλ. —Β.

Γκωλὰρ (Gaulard), ***Λουκιανός***. Γάλλος φυσικὸς καὶ ἐφευρέτης (1850–1888). Κατ' ἀρχὰς ἠσχολήθη μὲ τὴν χημείαν καὶ τὴν κατασκευὴν ἐκρηκτικῶν συνθέσεων, τῷ δὲ 1881 παρουσίασεν εἰς τὴν τότε διεθνῆ ἠλεκτρικὴν ἔκθεσιν μίαν θερμοχημικὴν στήλην. Κατόπιν ἐτελειοποίησε τὰς ἠλεκτρικὰς μηχανὰς παραγωγῆς ἐναλλασσομένου ρεύματος. Ἡ ὑπερβολικὴ διανοητικὴ ἐργασία ἐπέφερεν εἰς αὐτὸν ἐγκεφαλικὴν διατάραξιν, ἐξ ἧς καὶ ἀπέθανεν ἐν τῷ νοσοκομείῳ τῆς Ἁγίας Ἄννης τῶν Παρισίων. Πρὸ τοῦ Γκωλὰρ τὰ ἐναλλασσόμενα ρεύματα δὲν εἶχον πρακτικὴν ἐφαρμογήν. Εἰς τοῦτον ὀφείλεται ἀληθὴς ἐπανάστασις ἐν τῇ βιομηχανίᾳ, διότι χάρις εἰς τοὺς κατασκευασθέντας ὑπ' αὐτοῦ ἰσχυροτάτους ἐναλλακτῆρας ὑψηλῆς τάσεως ἐπετεύχθη ἡ παραγωγὴ μεγάλων ποσοτήτων ρεύματος, ἐγένετο δ' ἐξ ἄλλου κατορθωτὴ ἡ μεταφορά του εἰς ἀποστάσεις ἑκατοντάδων χιλιομέτρων.

— **Γκωλὰρ** (Gaulard), ***Φῆλιξ-Αἰμίλιος***. Γάλλος χαράκτης πολυτίμων λίθων. Ἀπὸ τοῦ 1856–1869 ἐχάρασσε προσωπογραφίας ἐπὶ μαλακῶν λίθων, ἀπὸ δὲ τοῦ 1870 ἐπὶ σκληρῶν μετὰ μεγάλης τεχνικῆς ἐπιδεξιότητος, δι' ἣν ἔτυχε τοῦ πρώτου βραβείου εἰς τὰ Σαλὸν τοῦ 1899 καὶ χρυσοῦ τοιούτου εἰς τὴν διεθνῆ ἔκθεσιν τῶν Παρισίων τοῦ 1900. Ἐκ τῶν κυριωτέρων του ἔργων εἶναι: «Ὁ Φοῖβος ἐπὶ τοῦ ἅρματός του διατρέχων τὸ διάστημα» (1881), «Ἡ Γέννησις τῆς Ἀθηνᾶς» (1884), «Ἡ ἁρπαγὴ τῆς Δηϊανείρας» (1895), «Λήδα», ἅπαντα ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Λουξεμβούργου, «Μετὰ τὴν πάλην μεταξὺ τοῦ ἰδανικοῦ ἔρωτος καὶ τοῦ ζωϊκοῦ ἐνστίκτου» (1899) κ.τ.λ. Ἐπίσης ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Λουξεμβούργου ἀνάκειται τοῦ αὐτοῦ ἓν ἀγαλμάτιον «Γαλατία» ἐκ τοπαζίου. —Β.

Γκωλγουαίη ἢ ***Γκάλβαι*** (Galway) *[Γεωγρ.]*. Κομητεία, πόλις καὶ κόλπος τῆς Ἰρλανδίας (βλ. Γκαλουαίυ).

Γκωλμιὲ (Gaulmier), ***Ἀντώνιος-Εὐγένιος***. Γάλλος ποιητὴς (1795–1829). Ἀφοῦ διαδοχικῶς ἐπελήφθη τῆς ἰατρικῆς, τῆς νομικῆς καὶ τῶν θρησκευτικῶν, κατέληξεν εἰς τὴν φιλοσοφίαν καὶ γενόμενος καθηγητὴς ἐδίδαξε τὴν ρητορικὴν εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Γαλλίας. Συνέγραψε καὶ συνέθεσε πλεῖστα ἔργα ἐκδοθέντα ὑπὸ τῶν μαθητῶν του (1830) εἰς τρεῖς τόμους. Μεταξὺ τούτων: «Ὠδὴ πρὸς τὸν Μαλὲρμπ» (1821), βραβευθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας, «Ἐλεγεία εἰς τὸν θάνατον ἑνὸς μαθητοῦ» «Ἡ θνήσκουσα νεαρὰ μητέρα», «Ἀναμνήσεις ποιητοῦ» κ. λ. π. Ἦτο πολέμιος τοῦ ρωμαντισμοῦ. Ν. Π.—Λ.

Γκωλὸ (Gaulot), ***Παῦλος***. Γάλλος λογογράφος γεννηθεὶς ἐν Λυὼν τῷ 1852. Ἐξήσκει κατ' ἀρχὰς τὴν δικηγορικὴν ἐν Παρισίοις, ἀκολούθως δ' ἐπεδόθη εἰς τὴν φιλολογίαν. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Οἱ γάμοι τοῦ Ἰουλίου Λαβερνὰ» (1884), «Πράσινη καρφίτσα» (1897), «Ψυχαὶ ἡττημένων» (1901), κτλ. Συνέγραψεν ὡσαύτως ἔργα ἱστορικοῦ περιεχομένου, ὡς: «Ἡ ἐκστρατεία τοῦ Μεξικοῦ» (1890), «Μία συνωμοσία κατὰ τὴν τρομοκρατίαν» (1889), «Ἀπόπειρα πρὸς φυγάδευσιν τῆς Μαρίας Ἀντοανέττας» (1892), «Ὁ φίλος τῆς βασιλίσσης» (1893), ἐδημοσίευσε δὲ καὶ δύο ποιητικὰς συλλογὰς (1889 καὶ 1891). Ν. Π.—Λ.

«Γκωλουᾶ» (Gaulois). Γαλλικὴ ἐφημερὶς ἐκδοθεῖσα ἐν Παρισίοις τῷ 1868 ὑπὸ τῶν δύο Γάλλων δημοσιογράφων Ἀνρὺ ντὲ Πὲν καὶ Ἐντμὸν Ταρμπέ. Εἶχεν ὡς πρόγραμμα αὐτῆς τὴν ὑποστήριξιν τῶν συντηρητικῶν ἰδεῶν, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν δὲ τοῦ Ἀρθούρου Μεγιὲρ ἀπέβη ἡ κατ' ἐξοχὴν ἐφημερὶς τῆς γαλλικῆς ἀριστοκρατίας, συγκεντρώσασα ἐκλεκτὸν ἐπιτελεῖον ἀκαδημαϊκῶν καὶ ἄλλων προσωπικοτήτων τῆς Γαλλίας. Αἱ κοσμικαὶ στῆλαι τῆς ἐφημερίδος εἶχον καταστῆ ὀνομασταί, αἱ δὲ συνεντεύξεις μὲ τοὺς ἐκ Παρισίων διερχομένους ξένους βασιλεῖς καὶ ἡ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ζητημάτων ἀρθρογραφία της εἶχον προσδώσει εἰς αὐτὴν μέγιστον διπλωματικὸν κῦρος. Ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν τῆς ἐφημερίδος ταύτης ὑπῆρξεν ὁ ἀδιάπτωτος φιλελληνισμός της, ὀφειλόμενος εἰς τὸν Ἀρθοῦρον Μεγιὲρ καὶ εἰς τὴν προσωπικὴν φιλίαν τούτου μετὰ τοῦ βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α' τῆς Ἑλλάδος, ὁ ὁποῖος τὸν ἐπεσκέπτετο πάντοτε κατὰ τὰ εἰς Παρισίους ταξίδιά του. Εἰς τὸν «Γκωλουᾶ» συνειργάσθη ἐπὶ εἰκοσιπενταετίαν καὶ ὁ Ἕλλην δημοσιογράφος Χρυσαφίδης. Τῷ 1929 ὁ «Γκωλουᾶ» συνεχωνεύθη μετὰ τοῦ «Φιγκαρώ», συνεπείᾳ τῆς ἐξαγορᾶς καὶ τῶν δύο τούτων ἐφημερίδων ὑπὸ τοῦ Γάλλου ἀρωματοποιοῦ καὶ γερουσιαστοῦ Κοττύ. Μ. Δ. Β.

Γκὼλτ (Galt) *[Γεωγρ.]*. *βλ.* **Γκάλτ**.

Γκωλτιὲ (Gaultier)· βλ. **Γκωτιέ**.

Γκῶλτον (Galton), *σὲρ* ***Φράντσις***. Ἄγγλος ἐξερευνητὴς (1822–1911). Τῷ 1845 ἐξηρεύνησε τὴν βόρειον καὶ τῷ 1850 τὴν νότιον Ἀφρικήν. Κατόπιν ἔζησεν ὡς ἰατρὸς καὶ ἀνθρωπολόγος ἐν Λονδίνῳ καὶ ἔγραψε τὰ ἑξῆς ἔργα: «Ἐντυπώσεις ἐξερευνητοῦ τῆς τροπικῆς νοτίου Ἀφρικῆς» (1853), «Ἡ κληρονομικότης, οἱ νόμοι καὶ αἱ συνέπειαί της» (1869), «Περὶ τῶν πνευματικῶν ἰδιοτήτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀνελίξεως αὐτῶν» (1883), «Φυσικὴ κληρονομικότης» (1889) καὶ «Ἀναμνήσεις τῆς ζωῆς μου» (1908).

Γκὼλφ *Στρῆμ* (Gulf-Stream)· βλ. **Ρεῦμα *Κόλπου***. —Β.

Γκὼμ (Gaume), ***Ἰωάννης-Ἰωσήφ***. Γάλλος θεολόγος καὶ συγγραφεὺς (1802–1879). Διετέλεσε καθηγητὴς καὶ διευθυντὴς τοῦ ἱεροσπουδαστηρίου τοῦ Νεβέρ. Ὁ πάπας Πῖος ὁ Θ' ὠνόμασεν αὐτὸν ἀποστολικὸν πρωτονοτάριον. Ἔγραψε πολυάριθμα ἔργα, ἐν οἷς: «Ὁ καθολικισμὸς ἐν τῇ διαπαιδαγωγήσει», «Ἐγχειρίδιον τῶν ἐξομολογητῶν», «Ἡ θρησκεία ἀπὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου μέχρι σήμερον», «Ἡ θρησκεία ἐν χρόνῳ καὶ αἰωνιότητι», «Ἡ ἐπανάστασις», «Αἱ τρεῖς Ρῶμαι» («Les trois Romes»). Ἄξια μνείας εἶναι ἐπίσης τὰ παιδαγωγικὰ ἔργα του, δι' ὧν ζητεῖ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν διδασκαλίαν τῆς θρησκείας εἰς τὴν μέσην ἐκπαίδευσιν: «Ὁ σκώληξ ὁ κατατρώγων τὴν καρδίαν τῶν συγχρόνων κοινωνιῶν» καὶ «Ἐπιστολαὶ περὶ τοῦ ἐθνισμοῦ ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει». Διὰ τοῦ τελευταίου ἔργου καταδικάζει τὴν διδασκαλίαν τῆς μυθολογίας, ἣν θέλει ν' ἀντικαταστήσῃ διὰ τῆς ἀναγνώσεως τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας.

Γκὼμπ Gaube *[Γεωγρ.]*. Λίμνη τῆς Γαλλίας, ἐν τοῖς Πυρηναίοις καὶ τῷ νομῷ τῶν Ἄνω Πυρηναίων. Κεῖται εἰς ὕψος 1789 μ., ἔχει μῆκος 740 μ., βάθος 41 μ. καὶ ἐπιφάνειαν 20 ἐκταρίων. Τροφοδοτεῖται κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ τοῦ βορείου παγετῶνος τοῦ Βινιεμὰλ καὶ ἐκχύνεται διὰ τῶν καταρρακτωδῶν χειμάρρων τοῦ Κωτερέ. —Μ.

Γκωμπὶλ (Gaubil), ***Ἀντώνιος***. Διαπρεπὴς Γάλλος ἱεραπόστολος καὶ σινολόγος (1688–1759). Μέλος τοῦ τάγματος τῶν Ἰησουιτῶν, ἐστάλη ὡς ἱεραπόστολος εἰς Κίναν, ὅπου ἠσχολήθη περὶ τὴν μελέτην τῆς ἀστρονομίας, τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν Κινέζων. Ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῆς Πετρουπόλεως καὶ ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Παρισίων. Ἔγραψε τὰ ἑξῆς ἔργα: «Ἱστορία τοῦ Γκεντσισκάν, ὁλοκλήρου τῆς δυναστείας τῶν Μαντζοῦ καὶ τῶν διαδόχων της, κατακτητῶν τῆς Κίνας» (1739), «Τὸ σοῦ-κίγκ, ἓν τῶν ἱερῶν βιβλίων τῶν Κινέζων» (1770), «Δοκίμιον χρονολογίας τῶν Κινέζων» (1814).

Γκὼντ, ***Εὐγενία-Μαρία***. Γαλλὶς μυθιστοριογράφος, γνωστὴ ὑπὸ τὸ φιλολογικὸν ψευδώνυμον *Μὰξ* Βαλρὲ (βλ. λ.).

Γκὼντ, *Λὰ*— (La Gaude) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Γαλλίας, ἐν τῷ νομῷ τῶν παραθαλασσίων Ἄλπεων καὶ τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Γκράς. Κάτοικοι 514. Ἔχει μεταλλεῖα μαγνησίου, ἐλαιοτριβεῖα, κεραμοποιεῖα καὶ ἐρείπια πύργου τῶν Ταμπλιέ. Εἶναι κυρίως ὀνομαστὸν διὰ τοὺς φερωνύμους οἴνους του. —Μ.

Γκωντὰνς (Gaudenee), *ἅγιος*. Ἐπίσκοπος τῆς Βρεσκίας (340–427). Μαθητὴς τοῦ ἁγίου Φιλάστρου, ἐπισκόπου Βρεσκίας, διεδέχθη αὐτὸν εἰς τὸν θρόνον κατ' ἀπαίτησιν τοῦ λαοῦ. Ὑπὸ τῆς ἐν

Digitized by Google

Ρώμῃ συνόδου (405) ἀπεστάλη εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀρκάδιον, ὅπως συνηγορήσῃ ὑπὲρ τοῦ Ἰωάννου Χρυσοστόμου. Συνέγραψε «Βίον καὶ ἐγκώμιον τοῦ ἁγίου Φιλάστρου» καὶ μίαν συλλογὴν «Πραγματειῶν» καὶ «Λόγων». Ἡ μνήμη του ἐπιτελεῖται τῇ 25ῃ Ὀκτωβρίου. —Β.

Γκωντὲζ (Gaudez), ***Ἀδριανὸς-Στέφανος.*** Γάλλος γλύπτης γεννηθεὶς ἐν Λυὼν τῷ 1845. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἡ νύμφη Ἠγερία» (1864), «Ἡ Βρισηὶς αἰχμάλωτος παρὰ τῷ Ἀγαμέμνονι», (1866), «Ἡ ἔμπορος τοῦ ἔρωτος» (1870), «Ἡ παιδικὴ ἡλικία τοῦ Διὸς» (1878), «Ἡ νύμφη Ἠχὼ» (1883), «Ὁ Λοῦλλι παῖς» (1885), «Ὁ ἄσωτος υἱὸς» (1885), «Χαρὰ καὶ κόπος» (1900) κλπ. Ι. Μ. Π.

Γκωντὲν (Gaudin), ***Λουδοβῖκος-Πασκάλ.*** Ἱσπανὸς μοναχὸς καὶ ζωγράφος (1556—1621). Ἐδίδαξε κατ' ἀρχὰς θεολογίαν ἐν Σαρδηνίᾳ, βραδύτερον δ' ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ἱσπανίαν ἐνεκλείσθη εἰς τὴν μονὴν Scala Dei, ἔνθα, ἀφιερωθεὶς εἰς τὴν ζωγραφικήν, ἐξετέλεσεν μεταξὺ ἄλλων τὰ κάτωθι ἔργα: «Ὁ βίος τοῦ ἁγίου Βρούνου», «Ὁ βίος τῆς Θεοτόκου», «Ὁ ἅγιος Πέτρος μετὰ τοῦ ἁγίου Παύλου» κλπ. Ι. Μ. Π.

—Γκωντὲν (Gaudin), ***Μᾶρκος-Ἀντώνιος.*** Γάλλος φυσικοχημικὸς (1804—1880). Ἀπὸ τοῦ 1835 εἰργάζετο εἰς τὸ ἐν Παρισίοις «Γραφεῖον τῶν Γεωγραφικῶν μηκῶν» (Bureau des Longitudes). Κατὰ τὸ 1827 ἀνεκάλυψε καὶ ἔθεσεν ἐν χρήσει ἀναρροφητικὴν καὶ καταθλιπτικὴν ἀεραντλίαν. Ἔκαμεν ἰδιαιτέρας μελέτας ἐπὶ τοῦ εἰδικοῦ βάρους τοῦ πυριτίου, ἐπὶ τοῦ λευκοχρύσου καὶ τῆς κατασκευῆς τεχνητῶν πολυτίμων λίθων καὶ ἄλλας ἐφευρέσεις φωτισμοῦ διὰ τῶν ἀερίων, τελειοποιήσεως τῆς φωτογραφικῆς πλακὸς κτλ. Ἐξέδωκε: «Νέαι μελέται περὶ ἀτόμων καὶ συσσωρεύσεις αὐτῶν καθ' ὁμάδας ἐν τοῖς μορίοις» (1847), «Σύντομος περιγραφὴ καὶ μελέτη Νταγεροτυπίας» (1852), «Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ κόσμου τῶν ἀτόμων» (1873) κτλ. Ν. Π.—Λ.

— Γκωντὲν (Gaudin), ***Μαρτῖνος-Μιχαήλ.*** Δοὺξ τῆς Γαέτας. Γάλλος πολιτικὸς καὶ οἰκονομολόγος (1756—1841). Ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν ὑπὸ τοῦ Βοναπάρτου καὶ παρέμεινεν ὡς τοιοῦτος ἀπὸ τοῦ 1799 μέχρι τοῦ 1814. Ὁ Γκωντὲν ἐγένετο εἰσηγητὴς πλείστων νομοθετημάτων ἀφορώντων τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῶν οἰκονομικῶν. Ἐπανέφερεν ἐν ἰσχύϊ τοὺς ἐμμέσους φόρους καταργηθέντας κατὰ τὰς ἀνωμάλους ἐπαναστατικὰς περιόδους. Ἵδρυσε τὴν Τράπεζαν τῆς Γαλλίας καὶ τὸ Ἐμπορικὸν ἐπιμελητήριον. Ἐγένετο βουλευτὴς τῷ 1815. Ὡς συγγραφεὺς ἀφῆκεν ἔργα τινά, ὧν τὸ πλέον γνωστὸν εἶναι: «Ἀναμνήσεις καὶ γνῶμαι τοῦ κ. Γκωντὲν» (1826—1834). Ν. Π.—Λ.

—Γκωντὲν (Gaudin), ***Φίλιππος.*** Ἑλβετὸς βοτανικὸς γεννηθεὶς τῷ 1766 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1833. Ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων ἔργων του εἶναι τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Χλωρὶς τῆς Ἑλβετίας» (1828—1833). Δ. Ν. Π.

Γκωντισὼ-*Μπωπρὲ* (Gaudichaud-Beaupré), ***Κάρολος.*** Γάλλος βοτανικὸς καὶ φαρμακοποιός, γεννηθεὶς ἐν Angoulème τῷ 1789 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1859 ἐν Παρισίοις. Κατὰ τὸ 1817 ἐπεχείρησεν ἐπιστημονικὸν ταξίδιον εἰς Ριὸν Ἰανέϊρον, τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος, τὴν νῆσον τῆς Ἑνώσεως, τὰς νήσους τῆς Σόνδης καὶ τὰς Καρολίνας. Τῷ 1830 ἐπεσκέφθη τὴν Χιλήν, τὸ Περοὺ καὶ τὴν Βραζιλίαν. Τὰς ἐκ τῶν ταξιδίων του ἐντυπώσεις καὶ παρατηρήσεις ἐξέθηκεν εἰς τὰ ἔργα του «Βοτανική. Ἐκ τῶν ταξιδίων ἀνὰ τὸν κόσμον ἐπὶ τῆς κορβέτας Οὐρανίας» (1817-1820), «Βοτανική. Ἐκ τοῦ ταξιδίου ἀνὰ τὸν κόσμον ἐπὶ τῆς κορβέτας Βονίτης» (1839—1846), «Γενικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ὀργανογραφίας τῶν φυτῶν» (1841), «Γενικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς φυσιολογίας καὶ ὀργανογενείας τῶν φυτῶν» (1842—1847) κτλ. Δ. Ν. Π.

Γκωντρὺ (Gaudry), ***Ἰωάννης-Ἀλβέρτος.*** Γάλλος γεωλόγος καὶ παλαιοντολόγος γεννηθεὶς τῷ 1827 ἐν Ἁγίῳ Γερμανῷ (Laye) καὶ ἀποθανὼν τῷ 1908. Κατὰ τὸ 1872 ἐγένετο καθηγητὴς τῆς παλαιοντολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῶν Παρισίων καὶ ἀργότερον μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν. Περιελθὼν τὴν Ἀνατολὴν χάριν γεωλογικῶν καὶ παλαιοντολογικῶν ἐρευνῶν, ἠρεύνησεν ἰδιαιτέρως ἐν Ἀττικῇ τὰ ζωϊκὰ ἀπολιθώματα τοῦ Πικερμίου καὶ ἐδημοσίευσε περὶ αὐτῶν ἀξιόλογον μελέτην (1866).

γκώνω καὶ ***ἀγκώνω***· ὀγκώνω, ἐξογκώνω τὴν κοιλίαν: «τὸ γλυφὸ νερὸ γκώνει» καὶ ἀμεταβ. ὀγκοῦμαι, φουσκώνω, κορέννυμαι: «ἔφαγα πολὺ κι' ἄγκωσα» || ἐμφανίζω ὄγκον, προέχω, ἐξέχω: «ἀγκώνει ἡ τσέπη σου».

Γκὼρ (Gaure) *[Γεωγρ.]*. Μικρὰ χώρα τῆς ἀρχαίας Γαλλίας ἐν τῷ κάτω Ἀρμανιάκ, ἀνήκουσα ἄλλοτε εἰς τοὺς κόμιτας τοῦ Φεζενσὰκ καὶ Ἀρμανιὰκ καὶ τοὺς ἡγεμόνας τοῦ Ἀλμπρέ. Σήμερον ἀποτελεῖ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Λεκτούρ, ἐν τῷ νομῷ τοῦ Ζέρ. Ἔχει ἔδαφος γόνιμον, παράγον σιτηρά. —Μ.

Γκωριὰκ (Gauriac) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Γαλλίας ἐν τῷ νομῷ τῆς Γιρόνδης καὶ τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Μπλαί, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀπέχει περὶ τὰ 8 χλμ., πρὸς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ στομίου τῆς Γιρόνδης. Κάτοικοι 1.340. Παράγει ὀνομαστοὺς οἴνους καὶ ἔχει μικρὸν λιμένα μετὰ ναυπηγείων. —Μ.

Γκωσὲ (Gaucher), ***Ἐρνέστος.*** Γάλλος ἰατρὸς (1854—1918). Διεκρίθη ὡς δερματολόγος καὶ συφιλιδολόγος, ἐβραβεύθη πολλάκις ὑπὸ τῆς ἰατρικῆς Ἀκαδημίας καὶ τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, διετέλεσε καθηγητὴς καὶ ἐξέδωσε πλεῖστα ἔργα, ὧν τὰ κυριώτερα εἶναι: «Θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ πραγματεία τῶν νόσων τοῦ δέρματος» (1885), «Πραγματεία περὶ συφίλιδος» (1899), «Σύνοψις συφιλιδογραφίας» (1907), «Κληρονομικὴ σύφιλις» κτλ. —Ν.

—Γκωσὲ (Gaucher), ***Κάρολος-Στέφανος.*** Γάλλος χαράκτης (1740—1804). Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ἡ στέψις τοῦ Βολταίρου εἰς τὸ γαλλικὸν θέατρον», «Ὁ ἀποχωρισμὸς τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ' καὶ τῆς οἰκογενείας του» καὶ «Οἱ Φλαμανδοὶ ζωγράφοι». Ἐπὶ πλέον ὁ Γκωσὲ συνέγραψε, πλὴν ἄλλων, καὶ «Οἰκονολογίαν ἢ πλήρη πραγματείαν περὶ τῶν ἀλληγοριῶν τῶν ἐμβλημάτων» (1796). Ι. Μ. Π.

—Γκωσὲ (Gaucher), ***Φίλιππος-Κάρολος-Ἐρνέστος.*** Γάλλος δερματολόγος καὶ συφιλιδολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1854. Ἐδημοσίευσε: «Διαταραχαὶ θρέψεως ἐπὶ τῆς μολυβδιάσεως» (1881), «Πρωτοπαθὲς ἐπιθηλίωμα σπληνὸς» (1882), «Ἐπιτομὴ θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ τῶν νόσων τοῦ δέρματος» (1889), «Δερματολογία» (1895), «Θεραπευτικὴ τῶν νόσων τοῦ νεφροῦ» (1895), κτλ. Ο. Ρ.

—Γκωσὲ *ντὲ Σατιγιὸν* (Gaucher de Châtillon). Γάλλος στρατάρχης (1250—1328). Διεκρίθη εἰς τὰς μάχας τοῦ Κουρτραί, τοῦ Μονς ἀ-Πεβέλ, ἔστεψε τὸν Λουδοβῖκον, υἱὸν τοῦ Φιλίππου τοῦ Ὡραίου, βασιλέα τῆς Ναβάρρας (1307) καὶ ὑπέγραψεν ὡς βασιλικὸς ἐπιτετραμμένος τὰς μετὰ τῆς Ἀγγλίας συνθήκας τοῦ 1325 καὶ 1326. Ἐφονεύθη ἐν τῇ μάχῃ τῆς Κάσσελ.

Γκωσερὲλ (Gaucherel), ***Λέων.*** Γάλλος χαράκτης καὶ σχεδιαστὴς (1816—1886). Διετέλεσε μαθητὴς τοῦ Βιολλὲ-λὲ-Ντύκ, ὃν συνώδευσεν εἰς τὸ ἀνὰ τὴν Σικελίαν καὶ Ἰταλίαν ταξίδιόν του (1836). Ἐδημοσίευσε μεγάλην σειρὰν πινάκων του εἰς τὴν «Ἐφημερίδα τῶν καλῶν τεχνῶν», «Τὰ ἀρχαιολογικὰ χρονικὰ» τοῦ Ντιντρὸν καὶ εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Ἐθνικοῦ τυπογραφείου τῆς Γαλλίας γενομένην ἔκδοσιν τῆς «Μιμήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ». Ι. Μ. Π.

Γκωσσὲν (Gaussen), ***Λουδοβῖκος.*** Ἑλβετὸς πάστωρ καὶ θεολόγος (1790—1863). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς θεολογίας ἐν Γενεύῃ καὶ ὑπῆρξε θερμὸς καλβινιστής, περιελθὼν εἰς σφοδρὰν πολεμικὴν μετὰ τῶν παστόρων τῆς Γενεύης, τοὺς ὁποίους κατηγόρησεν ἐπὶ ἀρειανισμῷ. Τῷ 1831, κατόπιν ἐνεργειῶν αὐτοῦ, ἱδρύθησαν ἡ Εὐαγγελικὴ Ἑταιρεία καὶ ἡ Ἐλευθέρα Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Γενεύης. Ὁ Γκωσσὲν ὑπῆρξεν εἷς τῶν κυριωτέρων μυστῶν, θεωρούμενος μάλιστα ὑπὸ πολλῶν καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς θεοπνευστικῆς σχολῆς, ἡ ὁποία πρεσβεύει ὅτι ἡ Παλαιὰ Διαθήκη εἶναι θεόπνευστος, ἀπὸ τοῦ πρώτου γράμματος τῆς Γενέσεως μέχρι τοῦ τελευταίου τῆς Ἀποκαλύψεως. Τὰ κυριώτερα ἔργα αὐτοῦ εἶναι: «Ἡ ὁμολογία πίστεως τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Ἑλβετίας» (1819), «Οἱ εὐαγγελισταὶ Ἰουδαῖοι» (1843), «Ἡ θεοπνευστία ἢ ἡ ἐκ Θεοῦ ἔμπνευσις τῶν Ἁγίων Γραφῶν» (1840) κ.τ.λ. —Ω.

—Γκωσσὲν (Gaussen), ***Παῦλος.*** Γάλλος ποιητὴς (1845—1893). Καταγόμενος ἐκ Προβηγκίας ἔγραψεν εἰς τὴν προβηγκιανὴν διάλεκτον πλεῖστα ἔργα, ὧν πολλὰ δὲν ἐδημοσιεύθησαν. Ἡ σημαντικωτέρα ποιητικὴ αὐτοῦ συλλογὴ ἐξεδόθη ἐν τῇ γενετείρᾳ του Ἀλαὶ τῷ 1885 ὑπὸ τὸν τίτλον «Li miragi». Ἔγραψε καὶ τὸ δρᾶμα «La Camisardo», τὸ ὁποῖον ἀνεβίβασεν ἐπὶ σκηνῆς ὁ ἴδιος ἐν τῇ γενετείρᾳ του τῷ 1888 μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας. —Β.

Γκωσσερὸν (Gausseron), ***Βερνάρδος-Μαρία-Ἐρρῖκος.*** Γάλλος λογοτέχνης, γεννηθεὶς τῷ 1845. Ἵδρυσε κατ' ἀρχὰς μικρὰν φιλολογικὴν ἐφημερίδα ἐν Παρισίοις ὑπὸ τὸν τίτλον «Σφενδόνη», στρεφομένην κατὰ τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Ναπολέοντος Γ'. Κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον ὑπηρέτησεν ὡς στρατιώτης, μετὰ δὲ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Κομμούνας, τῆς ὁποίας μετέσχε, κατέφυγεν εἰς Βέλγιον καὶ εἶτα εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου μετῆλθε τὸν καθηγητὴν τῆς γαλλικῆς καὶ γερμανικῆς καὶ συνειργάσθη εἰς τὴν νέαν ἔκδοσιν τῆς «Ἀγγλικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας». Μετέφρασε πολλὰ ἔργα ἐκ τῆς ἀγγλικῆς, ἐν οἷς «Ταξίδια τοῦ Γκιούλλιβερ» (1883) καὶ συνένοψε: «Βιβλιογραφία διδακτικὴ» (1891), «Ἡ ρωμαϊκὴ τέχνη» (1896) «Μπουκινιανά, ἤτοι σημειώσεις ἑνὸς βιβλιολόγου» (1901) κλπ.

Γκωτὲ (Gauthey), ***Ἐμιλάνδος-Μαρία.*** Γάλλος μηχανικὸς (1732—1806). Κατεσκεύασε τὰς διώρυγας Canal du Centre καὶ Doubs-Saône, τὴν γέφυραν Raville ἐπὶ τοῦ Doups, κ. ἄ. Συνέγραψε πλῆθος πραγματειῶν ἐν αἷς καὶ «Ἐγχειρίδιον κατασκευῆς γεφυρῶν καὶ πλωτῶν διωρύγων» (1809).

Γκωτερὲν (Gautherin), ***Ἰωάννης.*** Γάλλος ἀγαλματοποιὸς (1840—1890). Τῷ 1867 ἐξέθηκε διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὸ Σαλόν. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ὁ Νάρκισσος εἰς τὸ λουτρὸν» (1868), «Ὁ ἅγιος Σεβαστιανὸς» (1870 καὶ 1876), «Ἡ βιομηχανία» (1878), «Ἡ ἐργασία» (1889), «Ἡ ἔμπνευσις» (1887), «Ἡ πόλις τῶν Παρισίων» (διὰ τὸ δημαρχιακὸν κατάστημα τῆς γαλλικῆς πρωτευούσης) καὶ «Προσωπογραφία γυναικὸς» (εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Λουξεμβούργου). Ι. Μ. Π.

Γκωτερὸ (Gautherot), ***Κλαύδιος.*** Γάλλος ζωγράφος (1765—1825). Κατ' ἀρχὰς ἐνεφανίσθη ὡς γλύπτης διά τινων προτομῶν διασήμων ἀνδρῶν (Βολταίρου, Ρουσσώ, Γκλύκ, Μπαγι), εἶτα δ' εἰσελθὼν εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Δαβὶδ ἀφιερώθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ζωγραφικήν, παραγαγὼν μεταξὺ ἄλλων: «Ἡ κηδεία τῆς Ἀταλὰ» (1780), «Ὁ Ναπολέων ἐν Ρατισβόννῃ» (1810), «Ὁ ἅγιος Λουδοβῖκος θάπτων τοὺς στρατιώτας τοῦ στρατεύματός του» καὶ «Ὁ ἅγιος Λουδοβῖκος θεραπεύων τοὺς ἀσθενεῖς». Ι. Μ. Π.

Γκωτιὲ (Gautier), ***Αἰμίλιος-Θεόδωρος-Λέων.*** Γάλλος ἱστορικὸς καὶ γραμματολόγος (1832-1897). Ἐχρημάτισε καθηγητὴς τῆς παλαιογραφίας εἰς τὴν παλαιογραφικὴν σχολὴν τῶν Παρισίων (Ecole des Chartes) ἀπὸ τοῦ 1871 μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιγραφῶν ἀπὸ τοῦ 1887 καὶ διευθυντὴς τοῦ ἱστορικοῦ τμήματος τῶν ἀρχείων τοῦ κράτους ἀπὸ τοῦ 1893. Ἠσχολήθη κυρίως μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς μεσαιωνικῆς γαλλικῆς λογοτεχνίας καὶ συνετέλεσε πολὺ διὰ τῶν ἐκδόσεών του εἰς τὴν γνῶσιν αὐτῆς. Εἰς τοῦτον ὀφείλεται καὶ ἡ εἰσαγωγὴ τῆς λογοτεχνίας ταύτης εἰς τὰ σχολεῖα τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως. Ἡ ἔκδοσίς του τοῦ «Ἄσματος τοῦ Ρολάνδου» θεωρεῖται κλασσική. Ἐπίσης ἐξέδωκε τὸν «Ἱπποτισμὸν» (1884), ἱστορίαν ζωντανὴν καὶ ἐνθουσιώδη τῶν φεουδαλικῶν βαρώνων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν παλαιῶν ἡρωϊκῶν ἐπῶν, τὰς «Γαλλικὰς ἐποποιίας» (1865—1868), τὴν «Βιβλιογραφίαν τῶν ἡρωϊκῶν ἐπῶν» (1897), «Ἱστορίαν τῆς λειτουργικῆς ποιήσεως κατὰ τὸν μεσαίωνα» (1886), «Ποιητικὰ ἔργα τοῦ Ἀδὰμ ντὲ Σαὶν-Βικτὸρ» (1858—1859) κτλ. —Β.

—Γκωτιὲ (Gautier), ***Αἰμίλιος-Ἰωάννης-Μαρία.*** Γάλλος δημοσιολόγος γεννηθεὶς τῷ 1853. Διδάκτωρ τῆς νομικῆς, ἠσπάσθη τὰς ἀναρχικὰς θεωρίας, περὶ τῶν ὁποίων ἐποίησε διαλέξεις, ἐνοχοποιηθεὶς δὲ εἰς τὴν δίκην τοῦ Κροπότκιν κατεδικάσθη ὑπὸ τοῦ πλημμελειοδικείου τῆς Λυὼν εἰς πενταετῆ φυλάκισιν (1883). Λαβὼν χάριν μετὰ διετίαν, παρῃτήθη τῆς ἐνεργοῦ δράσεως ἀφοσιωθεὶς εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν συγγραφήν, ἰδίᾳ τὴν ἐκλαΐκευσιν τῆς ἐπιστήμης. Συνειργάσθη εἰς τὸν «Φιγκαρώ», τὸ «Ζουρνὰλ» καὶ «Πτὶ Ζουρνάλ», ὑπὸ τὰ ψευδώνυμα Ραοὺλ Λυσὲ ἢ Α. Κεργκύς, διηύθυνε τὴν «Ἐπιστημονικὴν Ἐπετηρίδα» (1895) καὶ τὴν «Γαλλικὴν Ἐπιστήμην» (1897). Κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι: «Ὁ κοινωνικὸς δαρβινισμὸς» (1883), «Ὁ κοινοβουλευτισμὸς» (1885), «Ἀναρχικὲς κουβέντες» (1885), «Ὧραι ἐργασίας» (1885), «Ὁ κόσμος τῶν φυλακῶν» (1888), «Οἱ σταθμοὶ τῆς ἐπιστήμης» (1892) κτλ. —Β.

— Γκωτιὲ (Gautier), ***Αἰμίλιος-Φῆλιξ.*** Γάλλος καθηγητὴς καὶ ἐξερευνητής. Ἐξηρεύνησε τὴν Μαδαγασκάρην καὶ συνέταξε μέγαν ὑψομετρικὸν χάρτην τῆς νήσου, ὡς καὶ δοκίμιον φυσικῆς γεωγραφίας ὑπὸ τὸν τίτλον «Μαδαγασκάρη» (1902). Ἐπίσης ἐξηρεύνησε τὴν ἀλγερινὴν Σαχάραν, ἧς συνέταξε τὴν ἐπιστημονικὴν τοπογραφίαν. Τῷ 1904-1905 διέσχισεν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ Τουατιανοῦ ἀρχιπελάγους μέχρι τοῦ Νίγηρος. —Β.

—Γκωτιὲ (Gautier), ***Ἀλεξανδρίνη.*** Γαλλὶς ποιήτρια, γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα «*Μπρευὸντ ντὲ Τερασκὼν*» (1860—1895). Συνέθεσε ποιήματα εἰς προβηγκιανὴν διάλεκτον, διακρινόμενα διὰ τὸ ζωηρὸν αἴσθημα τῆς φύσεως καὶ τὴν λεπτότητα τῆς μορφῆς των. Αἱ κυριώτεραι συλλογαὶ αὐτῆς εἶναι: «Li Bavet de Mountmajour» («Οἱ κυανοὶ τοῦ Μονμαζούρ», 1883) «Velo blanco» («Ἄσπροι πέπλοι», 1887) «Bruide calanèu», («Ὁ θροῦς τῶν καλαμιῶν», 1891). Ἀπὸ τοῦ 1891 μέχρι τοῦ 1894 διηύθυνε μετὰ τοῦ συζύγου της ἐν Μασσαλίᾳ τὴν γαλλοπροβηγκιανὴν ἐφημερίδα «La Cornemuse». —Β.

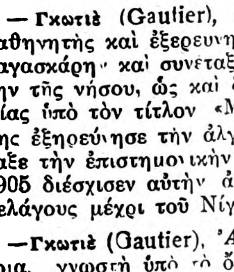

Ἀρμάνδος Γκωτιέ.

—Γκωτιὲ (Gautier), ***Ἀρμάνδος.*** Γάλλος ἰατρὸς καὶ χημικὸς (1837—1920). Ὑπῆρξε καθηγητὴς τῆς ὀργανικῆς καὶ ἰατρικῆς χημείας εἰς τὴν ἰατρικὴν σχολὴν τῶν Παρισίων, μέλος τῆς ἰατρικῆς Ἀκαδημίας καὶ ἀπὸ τοῦ 1911 πρόεδρος τῆς

Digitized by Google

Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν. Αἱ ἐφευρέσεις αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ὀργανικῆς χημείας, ἰδίᾳ τῶν κυανυδρικῶν αἰθέρων τῶν καρβυλαμινῶν, τῶν ἀμόρφων φωσφόρων, τῶν πτωμαϊνῶν κλπ. εἶναι σημαντικώταται. Ἀπέδειξεν ἐπὶ πλέον τὴν μὴ τοξικότητα ἁλάτων τινῶν τοῦ χαλκοῦ, ὡς καὶ ὅτι ὁ σίελος τῶν ζῴων, ἰδίᾳ τοῦ ἀνθρώπου, περιέχει ποσότητά τινα δηλητηρίου παρομοίου πρὸς τὸν ἰὸν τῶν ὄφεων. Ὑπῆρξε προσέτι ὁ εἰσηγητὴς τῆς δι' ἀρσενικούχων ἐνέσεων (cacodylate de soude) θεραπείας τῆς φθίσεως καὶ συνέγραψεν ἐκτὸς πολλῶν μελετῶν εἰς εἰδικὰ περιοδικὰ καὶ τὰ ἀκόλουθα συγγράμματα: «Μελέτη περὶ τῶν ποσίμων ὑδάτων» (1862) «Μελέτη περὶ τῶν κυρίως λεγομένων ζυμώσεων» 1869). «Χημεία ἐφηρμοσμένη εἰς τὴν φυσιολογίαν, παθολογίαν καὶ ὑγιεινὴν» (1876), «Ἡ νοθεία τῶν οἴνων» (1877), «Ὁ χαλκὸς καὶ ὁ μόλυβδος ἐν ταῖς τροφαῖς καὶ τῇ βιομηχανίᾳ» (1883), «Μαθήματα χημείας μεταλλικῆς, ὀργανικῆς, βιολογικῆς» (1788—1892).

— Γκωτιὲ (Gautier), ***Ἀρμάνδος-Ντεζιρέ***. Γάλλος ζωγράφος (1825—1894). Διὰ πρώτην φορὰν ἐξέθηκεν εἰς τὸ Σαλὸν ἔργα του τῷ 1853. Ἐξετέλεσε, μεταξὺ πλείστων ἄλλων, τὰ κάτωθι: «Ὁ περίπατος τῆς Πέμπτης» 1853), «Ἡ φυλακισμένη» (1865), «Ἔκπληξις εἰς τὸ λουτρὸν» (1874), «Τὸ μοναστήρι» (1881), «Γέρος ἀλήτης» (1892), «Μακρὰν ἀπὸ τὴν πόλιν» (1893) κτλ.

Ι. Π. Μ.

— Γκωτιὲ (Gautier), ***Θεόφιλος***. Διάσημος Γάλλος ποιητής, μυθιστοριογράφος, δραματικὸς καὶ τεχνοκρίτης, γεννηθεὶς ἐν Τὰομπ τῷ 1811 καὶ ἀποθανὼν ἐν Νεϊγὺ τῷ 1872. Νεώτατος ἐλθὼν εἰς Παρισίους ἔλαβε τὴν ἐγκύκλιον μόρφωσιν εἰς τὰ λύκεια Λουδοβίκου τοῦ Μεγάλου καὶ Καρλομάγνου, μεθ' ὃ ἐπὶ διετίαν ἐπεδόθη εἰς τὴν ζωγραφικήν. Ἀλλ' ἡ μεγάλη τότε σημειωθεῖσα κίνησις ἐν τῇ γαλλικῇ λογοτεχνίᾳ ὑπὸ τῶν ρωμαντικῶν συγγραφέων ἔφερεν αὐτὸν ἀποφασιστικῶς πρὸς τὴν ποίησιν καὶ οἱ πρῶτοι αὐτοῦ στίχοι, κατὰ μίμησιν τῶν ποιητῶν τῆς Πλειάδος, τοὺς ὁποίους τότε ὁ Σαιντ-Μπὲβ κατέστησε τοῦ συρμοῦ, ἐξετιμήθησαν ὑπὸ τοῦ Πετρὺς Μπορέλ, ὅστις παρουσίασεν αὐτὸν εἰς τὸν Βίκτωρα Οὐγκώ. Ἔκτοτε ἐγένετο ἐνθουσιώδης ὑπερασπιστὴς τῶν ἰδεῶν καὶ τῆς τέχνης τοῦ

Θεόφιλος Γκωτιέ.

μεγάλου ἀρχηγοῦ τοῦ ρωμαντισμοῦ, κατὰ δὲ τὴν παράστασιν τοῦ «Ἐρνάνη» (1830), ἥτις ἐσημείωσε τὴν ἀποφασιστικὴν νίκην τῆς νέας σχολῆς, ὁ Γκωτιὲ ὑπῆρξεν ἐκ τῶν δραστηριωτέρων μαχητῶν τῆς θεατρικῆς αἰθούσης, ἐμφανισθεὶς εἰς αὐτὴν μὲ κόκκινον γιλέκον, καὶ πράσινον παντελόνιον, διὰ νὰ σκανδαλίσῃ τοὺς «ἀστοὺς» καὶ «φιλισταίους». Ἄλλως τε εἰς ὅλον του τὸν βίον ἐπέδειξεν, ὡς πλεῖστοι τῶν συγχρόνων του, περιφρόνησιν πρὸς τὴν κρατοῦσαν ἠθικὴν καὶ διανόησιν, προσπαθῶν νὰ καταπλήσσῃ καὶ νὰ περιβάλληται ὑπὸ μυστηρίου. Μέλος τοῦ κύκλου τῆς «Νέας Γαλλίας» ἢ τῶν «Ληστῶν τοῦ πνεύματος», ἔλαβε κατόπιν τὴν ἀρχηγίαν παρὰ τοῦ Μπορέλ, μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν ποιημάτων του «Ἀλβέρτος ἢ ἡ Ψυχὴ καὶ ἡ Ἁμαρτία, θρῦλος θεολογικὸς» (1833). Συνειργάσθη κατόπιν εἰς πλεῖστα περιοδικὰ ὡς κριτικὸς καὶ ἐπιφυλλιδογράφος, ἵνα κερδίζῃ τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ἡ δὲ μεγάλη γονιμότης του (τὰ ἔργα αὐτοῦ ἀποτελοῦσι 300 τόμους) δὲν ἡμπόδισεν αὐτὸν ν' ἀναδειχθῇ ἀριστοτέχνης τοῦ ὕφους. Πνευματώδης, ὀξείας παρατηρήσεως, ἀρτίας μορφώσεως εἰς τὰ ζητήματα τῆς τέχνης, ἔχων ἐπὶ πλέον τὴν ἱκανότητα τῆς ἐπιγραμματικῆς διατυπώσεως τῶν γνωμῶν του καὶ τῆς γραφικῆς παραστάσεως τῶν ἐντυπώσεών του, ἔσχε μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς συγχρόνου του καὶ μεταγενεστέρας γαλλικῆς λογοτεχνίας. Μὲ τὴν ἵδρυσιν τοῦ περιοδικοῦ «Νέα Γαλλία» (1833) ὁ Γκωτιὲ διὰ τῆς κριτικῆς του ἐστράφη ἐναντίον τοῦ ρωμαντισμοῦ τῆς «μόδας», ἤτοι τῶν κακῶν ρωμαντικῶν. Φαντασία κατ' ἐξοχὴν «ὀπτική», τὴν ὁποίαν ἡ ζωγραφικὴ μόρφωσις ἀνέπτυξε περισσότερον, ἐγένετο ὁ μέγας οὗτος μαχητὴς τοῦ ρωμαντισμοῦ ἱδρυτὴς τῆς ἀπροσώπου ποιήσεως, τοῦ παρνασσισμοῦ ὑπὸ τὸ περίφημον ἔμβλημα ἡ «Τέχνη διὰ τὴν Τέχνην». Ἀλλὰ μέσα εἰς τὸ ἔργον του ὑπάρχουν καὶ τὰ σπέρματα τοῦ συμβολισμοῦ καὶ νατουραλισμοῦ, λόγῳ τῆς προσπαθείας του νὰ συλλαμβάνῃ καὶ ν' ἀποδίδῃ τοὺς κυρίους χαρακτῆρας τῶν πραγμάτων καὶ ν' ἀνάγῃ αὐτὰ εἰς σύμβολα. Δὲν παύει ὅμως νὰ ἔχηται πάντοτε τοῦ ρωμαντισμοῦ μὲ τὴν ἀναζήτησιν τοῦ τοπικοῦ χρώματος καὶ νὰ πλησιάζῃ πολλάκις πρὸς τὸν κλασσικισμὸν λόγῳ τῆς ἀντικειμενικότητός του καὶ τῆς ὑπερβαλλούσης ἀγάπης του διὰ τὸ ἄψογον «ὡραῖον». Ὅτε ἐπισκεφθεὶς τὰς Ἀθήνας εἶδε καὶ ἐθαύμασε τὸν Παρθενῶνα, ἀπηρνήθη τὸν γοτθικὸν ρυθμὸν καὶ τὴν τέχνην τῆς Βενετίας. Ὁ Γκωτιὲ πράγματι ἐπεσκέφθη πολλὰς χώρας τῆς Εὐρώπης, ἰδίᾳ τὴν Ἱσπανίαν, Ἰταλίαν, Ρωσίαν, Τουρκίαν καὶ Ἑλλάδα, ὅθεν ἀπεκόμισε ζωηρὰς ἐντυπώσεις, τὰς ὁποίας ἐξέθηκεν εἰς ἰδιαιτέρους τόμους. Ἀλλ' ἐκ πάντων των ἔργων του τὸ κορυφαῖον εἶναι ἡ συλλογή του ποιημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον: «Émaux et camées» «Σμάλτα καὶ καμέες» (1852). Τὰ ἐν αὐτῇ ποιήματά του, ἅπαντα συντεθειμένα εἰς τετραστίχους στροφὰς ὀκτασυλλάβων στίχων (πλὴν δύο), ἔχουσιν εἰς ὕψιστον βαθμὸν ἀνεπτυγμένον τὸν ζωγραφικὸν χαρακτῆρα καὶ εἶναι πράγματι τέλειαι μικρογραφίαι ἐπὶ πολυτίμων λιθων, δικαιολογοῦσαι πλήρως τὸν τίτλον τῆς συλλογῆς.

Ὁ Γκωτιὲ προτιμᾷ νὰ ἐμπνέεται ἀπὸ ἔργα τέχνης, «νὰ ἐννοῇ τὸ πνεῦμά των, ν' ἀποσπᾷ τὸν χαρακτῆρά των καὶ ν' ἀποδίδῃ τὸ ἀποτέλεσμά των διὰ καταπληκτικῆς δεξιότητος ὀφθαλμοῦ καὶ χειρός». Καὶ τοῦτο «διότι εἶναι ὀλιγώτερον δημιουργὸς καὶ περισσότερον τεχνίτης» (Lanson). Τοῦτο ἄλλως τε συνεφώνει καὶ μὲ τὰς περὶ ποιήσεως ἰδέας του. «Θέλει νὰ ζωγραφίζῃ πίνακας ἀψόγους μὲ καθαρὰς γραμμὰς καὶ χρώματα. Ἐπείσθη, προϊούσης τῆς ἡλικίας του, ὅτι ἡ αἰωνία ἀξία τῆς ποιήσεως δὲν ἔγκειται εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν συναισθημάτων, ἀλλ' εἰς τὴν τελειότητα τῆς μορφῆς» (*Ἰωάννης Ζιρὼ* ἐν «Ἱστορίᾳ τῆς γαλλικῆς Λογοτεχνίας» Bédier καὶ Hazard).

Ὁ φόβος τῆς κοινοτοπίας, φέρων αὐτὸν πρὸς τὴν παραδοξότητα καὶ τὸν ἐκκεντρισμόν, συνετέλεσεν, ὥστε τὰ περισσότερα τῶν ἔργων του νὰ προκαλοῦν μέγαν θόρυβον καὶ ἀντίδρασιν τῶν «φρονίμων» ἀνθρώπων. Ἐκ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν ἔργων τούτων κυριώτερα εἶναι: «Ἡ δεσποινὶς ντὲ Μωπὲν» (1835), τῆς ὁποίας τὸ τολμηρὸν θέμα καὶ ὁ προκλητικὸς πρόλογος ἐσημείωσαν φιλολογικὸν σκάνδαλον, «Ἡ κωμῳδία τοῦ θανάτου» (1838), «Tra los montes» (1839), ἡ πρώτη τῶν ταξιδιωτικῶν του ἀφηγήσεων, ἣν ἠκολούθησαν τὰ «Ζινκ ζ γκ» 1845), «Ἡ Τουρκία» (1846, «Italia» (1852), «Κωνσταντινούπολις», (1854), «Τὰ Βόσγια» (18 0), «Μακριὰ ἀπὸ τὸ Παρίσι» (1864), «Ταξιδεύοντας» (1865), «Ταξίδι στὴ Ρωσία» (1866) κτλ. Συγχρόνως ἐξέδιδε μυθιστορήματα καὶ διηγήματα ἐμπνευσμένα ἐκ τοῦ παρελθόντος, ὡς «Μιὰ νύχτα τῆς Κλεοπάτρας» (1845), «Ὁ βασιλεὺς Κανδαύλης» (1847), «Ἄρρια Μαρκέλλα» (1852), τὸ «Μυθιστόρημα τῆς μούμιας» (1856) διακρινόμενα διὰ τὴν ἀρτιότητα τῆς ἐκτελέσεως καὶ τὴν γνῶσιν τῶν ἐποχῶν. Ἐπίσης ἀξιοσημείωτα εἶναι: «Ἕνα δάκρυ τοῦ διαβόλου» (1838), ἔργον τοῦ ὁποίου τὴν ἀνατύπωσιν ἀπηγόρευσεν ἡ λογοκρισία, «Ὁ καπετὰν Φρακάσσα» (1863), ὅστις εἶναι καὶ τὸ καλύτερον μυθιστόρημά του. Ἐπίσης ὁ Γκωτιὲ συνέγραψε πολλὰ ἀξιόλογα τεχνοκριτικὰ ἔργα, ὡς: «Ἡ νεωτέρα τέχνη» (1852) «Αἱ καλαὶ τέχναι ἐν Εὐρώπῃ» (1852), «Καλλιτεχνικοὶ θησαυροὶ τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Ρωσίας» (1860—1863), «Οἱ θεοὶ καὶ οἱ ἡμίθεοι τῆς ζωγραφικῆς» ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ἀρσὲν Οὔσσαι καὶ Παύλου ντὲ Σαὶν-Βικτὸρ (1863). Εἰς τὸ θέατρον ἔδωκεν, ἄνευ ὅμως ἐπιτυχίας, πολλὰς κωμῳδίας καὶ δράματα, ὡς τὸν «Μαγευμένον τρίκωχον πῖλον (1845), «Βλέπετε μὰ μὴν ἐγγίζετε» (1847), τὴν «Ἑβραίαν τῆς Κωνσταντίνης» (1846) τὴν «Σακούνταλα» (1858) κτλ. Πλὴν τούτων συνέγραψε καὶ ἔργα βιογραφικὰ καὶ λογοτεχνικῆς κριτικῆς, ὡς τὰ «Ὀνωρὲ ντὲ Μπαλζὰκ» (1859), «Σύγχρονα πορτραῖτα καὶ ἀναμνήσεις λογοτεχνικαί», «Ἱστορία τοῦ ρωμαντισμοῦ» κτλ.

Ὁ Γκωτιὲ ἦτο εἷς τῶν λογίων καὶ καλλιτεχνῶν τῶν συχναζόντων εἰς τὰς αἰθούσας τῆς πριγκιπίσσης θυγατρὸς τοῦ Ἱερωνύμου Βοναπάρτου Ματθίλδης, μετὰ τοῦ Σαὶντ-Μπέβ, Ρενάν, Ταίν, τῶν ἀδελφῶν Γκονκοὺρ κτλ., ἀλλ' ἡ πτῶσις τῆς δευτέρας αὐτοκρατορίας κατέστρεψεν αὐτόν. Προσεπάθησε νὰ ἀναπτύξῃ τὴν προτέραν του παραγωγικότητα, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσε. Μετ' οὐ πολὺ ἀπέθανεν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ· *Spoelberch de Lovenjoul*, «Histoire des oeuvres de Théophile Gautier» (Paris 1887 τόμ. 2). — *Saint-Beuve*, «Nouveaux Lundis» (τόμ. VI).— *Max me du Camp*, Théophile Gautier» (1890) —*E. Richet*, «Théophile Gautier. l'Homme,la Vie et l' Oeuvre» (1873).

—Β.

— Γκωτιὲ (Gautier), ***Ἰουδὴθ-Λουΐζα***. Γαλλὶς λογοτέχνις, μέλος τῆς Ἀκαδημίας Γκονκοὺρ (1850—1917). Θυγάτηρ τοῦ ποιητοῦ Θεοφίλου Γκωτιέ, ἐδιδάχθη νεωτάτη παρά τινος Κινέζου μανδαρίνου τὴν σινικὴν γλῶσσαν καὶ φιλολογίαν. Ἐγνώρισε δὲ τόσον πολὺ καὶ ἠγάπησε τὸν ἀρχαιότατον πολιτισμόν, τὰς παραδόσεις καὶ τὴν ποίησιν τῆς ἀπομεμακρυσμένης ταύτης Ἀνατολῆς, ὥστε τὸ πλεῖστον τοῦ ἔργου της στρέφεται περὶ τὴν χώραν ταύτην. Τῷ 1867 ἐδημοσίευσε συλλογὴν μεταφράσεων ἐκ τῆς σινικῆς καὶ πρωτοτύπων συνθέσεων ὑπὸ τὸν τίτλον «Le livre de jade» καὶ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Ἰουδὴθ Βάλτερ*. Ὑπανδρευθεῖσα τὸν ποιητὴν Κατοὺλ Μαντές, διεζεύχθη ἐνωρὶς ἀπ' αὐτοῦ (1875), ἀφοῦ ἐδημοσίευσε πρῶτον ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἰουδὴθ Μαντὲς* τὸ μυθιστόρημα «Ὁ αὐτοκρατορικὸς δράκων» (1869), μὲ θέμα εἰλημμένον ἐκ τῆς σινικῆς ἱστορίας. Ἐξέδωκε κατόπιν ὑπὸ τὸ πατρικόν της ὄνομα πολλὰ ἔργα, διακρινόμενα διὰ τὴν ἁρμονικότητα καὶ τὸν ζωηρὸν χρωματισμὸν τοῦ ὕφους, ὧν κυριώτερα εἶναι: «Ὁ σφετεριστὴς» (1875), «Τὸ παιχνίδι τοῦ ἔρωτα καὶ τοῦ θανάτου» (1876), «Ἐρωτικὲς σκληρότητες» (1879), «Ὁ Ριχάρδος Βάγνερ καὶ τὸ ποιητικόν του ἔργον» (1882), «Ὁ Ἰσκεντέρ», περσικῆς ὑποθέσεως (1886), «Τὰ ἄνθη τῆς Ἀνατολῆς» (1893), «Ἀπομνημονεύματα ἑνὸς ἄσπρου ἐλέφαντα» (1894), «Οἱ πριγκίπισσες τοῦ Ἔρωτα» (1900) κ. τ. λ. Ἀνεβίβασε δ' ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου «Ὀντεὸν» τὴν «Πωλήτριαν τῶν μειδιαμάτων», ἰαπωνικῆς ὑποθέσεως (1888), τὴν «Μπαρίνιαν», ρωσικῆς ὑποθέσεως, (1894), τὸν «Θαυματουργὸν χιτῶνα» (1899) κ. τ. λ. Ἐδημοσίευσε προσέτι τόμους ποιημάτων καὶ τεχνοκριτικὰς ἰδίᾳ ἐν τῇ ἐφημερίδι «Rappel».

—Β.

— Γκωτιὲ (Gauthier), ***Λέων***. Σύγχρονος Γάλλος καθηγητὴς τῆς μουσουλμανικῆς φιλοσοφίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Ἀλγερίου. Ἐγεννήθη ἐν Σετὶφ τῆς Ἀφρικῆς τῷ 1862 καὶ ἐσπούδασεν εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Λιῶνος καὶ τῶν Παρισίων. Ἔγραψε μελέτας περὶ Ἀβερόου (1909), Ἵμπν Τοφεῖλ (1909) καὶ εἰσαγωγὴν εἰς τὴν μελέτην τῆς μουσουλμανικῆς φιλοσοφίας (1923) κ. ἄ.

—Β.

— Γκωτιὲ (Gauthier), ***Μαρτῖνος-Πέτρος***. Γάλλος ἀρχιτέκτων (1790—1855). Τῷ 1810, ὡς μαθητὴς τῆς Σχολῆς καλῶν τεχνῶν, ἔτυχε τοῦ μεγάλου βραβείου τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, τῷ δὲ 1842 ἐξελέγη μέλος τοῦ Ἰνστιτούτου. Ἀνεστήλωσε τὴν ἐκκλησίαν τοῦ πύργου τῆς Βενσέν, κατεσκεύασε τὸ νέον παράρτημα τοῦ ἀσύλου τῆς Μπισὲρτ καὶ τὸ ὀρφανοτροφεῖον, ἐπεράτωσε τὸ νοσοκομεῖον Λαριμπουαζιέρ, ἵδρυσε τὰ μνημεῖα τοῦ Φενελὸν ἐν Καμπραὶ καὶ τοῦ Ντὺ Γκεκλὲν ἐν Μάντ. Ἐπίσης κατεσκεύασε τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου καὶ τὸ ἄσυλον τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἐν Τρουά. Διὰ τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔργον του περιπεσὼν εἰς χρέη ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακάς, ὅπου καὶ ἀπέθανεν ἐκ λύπης.

—Β.

— Γκωτιὲ (Gautier), ***Οὐμβέρτος***. Γάλλος μηχανικὸς (1660—1737). Ὑπῆρξε μηχανικὸς τοῦ ναυτικοῦ, εἶτα τῆς ἐπαρχίας Λαγκεδόκης καὶ τέλος γενικὸς ἐπιθεωρητὴς ὁδῶν καὶ γεφυρῶν. Συνέγραψε: «Πραγματείαν περὶ ὀχυρώσεων» (1685), «Πραγματείαν περὶ πυροβόλων ὅπλων» (1685), «Πραγματείαν περὶ ὁδοποιίας» (1715) μεταφρασθεῖσαν γερμανιστί, «Πραγματείαν περὶ γεφυρῶν» (1716), ἔργον πολλάκις ἐκτυπωθὲν καὶ θεωρούμενον κλασσικὸν εἰς τὸ εἶδός του μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ΙΗ αἰῶνος, «Ἱστορίαν τῆς πόλεως Νὶμ (Nîmes) καὶ τῶν ἀρχαιοτήτων της» (1720) κτλ. Συνέταξεν ἐπίσης πολλοὺς πίνακας τῆς ἐπαρχίας τῆς Λαγκεδόκης.

—Β.

— Γκωτιὲ (Gauthier), ***Πέτρος***. Γάλλος λογοτέχνης γεννηθεὶς τῷ 1862. Ἐξέδωκε τὰς ποιητικὰς συλλογάς «Οἱ πλανώμενες φωνὲς» (18·4), «Τὰ τρελλὰ χόρτα» (1892), «Δύο ποιήματα», (1894), «Ἴλ ντὲ-Φράνς: Παρίσι καὶ προάστεια» (1901) καὶ τὰ μυθιστορήματα: «Ἡ Δανάη» (1888), «Ἐρωτικὲς σκιὲς» 1899, «Ἡ χυρὰ τῆς λίμνης» καὶ κριτικὰς καὶ ἱστορικὰς μελέτας: «Π. Προυντὸν» (1885, «Μελέται περὶ τοῦ ΙΤ' αἰῶνος, Ραμπελαί, Μοντὰιν, Καλβῖνος» (1893, «Ὁ Ἀρετῖνος», 1896), «Λωρεντζάτσιο» (1904), «Μιλᾶνον» (1906), «Ὁ Λουίνη» (1906).

—Β.

— Γκωτιὲ (Gauthier), ***Παῦλος***. Σύγχρονος Γάλλος φιλόλογος. Ἐγεννήθη ἐν Παρισίοις ὅπου ἐσπούδασε τὸ δίκαιον, θετικὰς ἐπιστήμας καὶ τὴν φιλολογίαν. Διδάξας ἐπὶ ἔτη εἰς τὸ κολλέγιον Stanislas τῶν Παρισίων, διευθύνει ἤδη τὸ περιοδικὸν «Revue Bleue» κ.ἄ. Ἐκ τῶν πολυαρίθμων ἐργασιῶν του ἀναφέρομεν: «Le Rire et la caricature» (1906), «Le sens de l'art» (1907), «Les Maîtres de la Pensée française (Hervieu Boutroux, Bergson, Barrés» (1921).

—Β.

— Γκωτιὲ ***ντ' Ἀγκοτὺ*** (Gauthier d'Agoty). Γαλλικὴ οἰκογένεια, ἐξ ἧς προῆλθον πέντε διακεκριμένοι καλλιτέχναι: —1) ***Ἰάκωβος***. Ζωγράφος, χαράκτης, φυσικὸς καὶ ἀνατόμος (1710—1785). Ὁ ἴδιος ἐφιλοτέχνησε τοὺς ἀνατομικοὺς πίνακας τῶν ἔργων του: «Δοκίμιον ἀνατομίας» (1745), ἐπανεκδοθέντος ὑπὸ τὸν τίτλον «Πλήρης μυολογία» (1746) «Πλήρης ἀνατομία τῆς κεφαλῆς καὶ πάντων τῶν μερῶν τοῦ ἐγκεφάλου (1746), «Ἐπιστολὴ ἀναφερομένη εἰς τὴν νέαν τέχνην τοῦ ἐκτυπώνειν τοὺς πίνακας μὲ τέσσαρα χρώματα (1749), «Νέον σύστημα τοῦ σύμπαντος» (1750), «Χρωμογένεσις ἢ γένεσις τῶν χρωμάτων ἐναντίον τοῦ νευτωνείου συστήματος» (1751), «Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ζωγραφικῆς καὶ τῶν πινάκων, παλαιῶν καὶ νέων» (1752) κλπ. Εἰς τοῦτον ὀφείλεται ἡ ἐφεύρεσις τῶν ἐγχρώμων χαρακτικῶν πινάκων.—2) ***Ἀρνὼ Ἐλουά***. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, ἀποθανὼν τῷ 1771. Ὡς ὁ πατήρ του, ἠσχολήθη μὲ τὴν ἀνατομίαν καὶ χαρακτικήν. Ἐξέδωκε: «Περιοδικὰς παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς φυσικῆς ἱστορίας, τῆς φυσικῆς καὶ τῶν τεχνῶν» (1771) μὲ εἰκόνας ἐγχρώμους. Το ἔργον τοῦτο ἐξηκολούθησεν ὁ Ἀββᾶς Ρυζιέ, ἀλλὰ μὲ εἰκόνας μελαίνας.—3) ***Ἰωάννης-Βαπτιστής***. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, ἀποθανὼν τῷ 1786. Ἐπεδόθη εἰς τὴν χαρακτικήν, ἀλλὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ

Digitized by Google

δὲν ἐπρόφθασε νὰ τὰ περατώσῃ. Ταῦτα εἶναι: «Γαλλικὴ πινακοθήκη τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν τῆς Γαλλίας» καὶ «Γαλλικὴ μοναρχία».—4) *Ἰωάννης-Φαβιανός*. Πρεσβύτερος ἀδελφὸς τῶν προηγουμένων. Ἐφιλοτέχνησεν ἐπίσης χαρακτικοὺς πίνακας ἀνατομίας, φυσικῆς ἱστορίας καὶ προσωπογραφίας, ὧν κυριώτεραι εἶναι τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ' καὶ τοῦ καρδιναλίου Φλερύ.—5) *Ἐδουάρδος*. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου (1745—1783). Ἐπεζήτησε τὴν τελειοποίησιν τῶν ἐγχρώμων χαρακτικῶν πινάκων καὶ κατέλιπε 12 ἐστάμπας ἐξ ἀντιγραφῶν τῆς πινακοθήκης τῆς Ὀρλεάνης. —Ξ

— **Γκωτιὲ** (Gauthier) ὁ ἐπιλεγόμενος ***Ἀκτήμων*** (Sans avoir). Γάλλος ἀρχηγὸς τῆς Α' σταυροφορίας, ἀποθανὼν τῷ 1097. Ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀσυντάκτων ὀρδῶν ἀνεχώρησε συγχρόνως μετὰ τοῦ Πέτρου Ἐρημίτου πρὸ τῆς ἐκκινήσεως τῶν ἱπποτῶν. Ὁδηγῶν τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν διέσχισε τὴν Γερμανίαν, Οὐγγαρίαν καὶ Βουλγαρίαν, πολεμῶν διαρκῶς πρὸς τοὺς ἐγχωρίους πληθυσμούς, οἵτινες ἐξηγείροντο κατ' αὐτοῦ λόγῳ τῶν διαρπαγῶν, εἰς ἃς προέβαινον οἱ ἄνδρες του. Ἀφικόμενος εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ συγκεντρώσας αὐτόθι τὰ λείψανα τῶν ὀρδῶν Πέτρου τοῦ Ἐρημίτου διεπεραιώθη τῇ συνδρομῇ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Κομνηνοῦ εἰς Ἀσίαν, ὅπου προσέβαλε τοὺς Μουσουλμάνους. Ἐφονεύθη δὲ ὑπ' αὐτῶν δι' ἐνέδρας. —Β.

— **Γκωτιὲ** *ὁ **Ἀντιοχείας*** (Gautier d' Antioche). Γάλλος χρονογράφος τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. Ὑπῆρξεν ὑπουργὸς τοῦ Ρογήρου, ἡγεμόνος τῆς Ἀντιοχείας, καὶ διῴκησε τὴν χώραν ἀπὸ τοῦ 1112—1119 ὡς ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου Βοημούνδου Β'. Ἀφηγήθη ἐν συντόμῳ χρονικῷ τοὺς πολέμους τοῦ κυρίου του ἐναντίον τοῦ Ἰλγαζί, ἡγεμόνος τοῦ Μαριδδίν, εἰς τοὺς ὁποίους μετέσχε καὶ ὁ ἴδιος, συλληφθεὶς αἰχμάλωτος τῷ 1119 Τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι πολύτιμον διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς φραγκοκρατίας ἐν Ἀνατολῇ. Ἐξεδόθη τῷ 1876 ὑπὸ H. Prutz.

— **Γκωτιὲ** *ὁ ἐξ **Ἀρρὰς*** (Gautier d' Arras). Γάλλος ποιητὴς τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. Πιστεύεται, ὅτι ὑπῆρξεν ἐκκλησιαστικὸς καὶ μετέσχε τῆς ὑπὸ τὸν βασιλέα Λουδοβῖκον Ζ' σταυροφορίας. Συνέγραψε δύο ἐπικὰ ποιήματα: «Ἡράκλειον» («Eracle») καὶ «Ἴλλ καὶ Γκαλ'ρὸν» («Ille et Galleron»). Τοῦ πρώτου ἥρως εἶναι ὁ ὁμώνυμος αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου. Τὸ δεύτερον ἔργον εἶναι ἀφιερωμένον εἰς τὴν σύζυγον τοῦ αὐτοκράτορος Φρειδερίκου Βαρβαρόσσα Βεατρίκην καὶ σχετίζεται πρὸς τὰς μυθιστορίας τῆς «Στρογγύλης Τραπέζης». Ἐξεδόθησαν ἀμφότερα ὑπὸ τοῦ Νορβηγοῦ Φέρστερ τῷ 1890. —Β

— **Γκωτιὲ** *ντὲ **Γκλωμπρὺ*** (Gaultier de Glaubry), ***Κάρολος-Ἐμμανουὴλ-Σίμων***. Γάλλος χειρουργὸς καὶ παθολόγος γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις (1785—1855). Ἔγραψε πληθὺν ἐργασιῶν ὧν ἕνεκε ἐγένετο μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Ἀναφέρομεν μεταξὺ αὐτῶν: «Faire connaître les analogies et les differenees qui existént entre le typhus et la fièvre typhoïde» (1838), ἐπίσης καὶ τὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «De l' altération du virus vaccin et de l'opportunité des révaccinations» (1838) κτλ. Ο. Ρ.

— **Γκωτιὲ** *ὁ ἐξ **Ἐσπινὼ (=Ἐπινάλ)*** (Gautier d' Espinau. Γάλλος ποιητὴς ἀκμάσας περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΒ' αἰῶνος, εἷς τῶν παλαιοτέρων τροβαδούρων. Τὰ ποιήματά του εἶναι κομψά, ἀλλὰ μονότονα. Ἐσώθησαν ἐξ αὐτῶν περὶ τὰ 25, τινὰ τῶν ὁποίων ἀπευθύνονται πρὸς τὸν Φίλιππον κόμιτα τῆς Φλάνδρας.

— **Γκωτιὲ** (Gautier), ***Εὐγένιος***. Γάλλος μουσικὸς (1822—1878). Διετέλεσε δεύτερος διευθυντὴς τῆς ὀρχήστρας εἰς τὴν Ἐθνικὴν ὄπεραν καὶ καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τῆς μουσικῆς εἰς τὸ Ὠδεῖον. Ἀνεβίβασεν ἐπὶ σκηνῆς πολλὰ μελοδράματα ἄνευ ἐπιτυχίας, διότι ἡ μουσική του ἐστερεῖτο δημιουργικῆς πνοῆς. Ἐδημοσίευσεν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἕνας μουσικὸς στὴν ἐξοχή» σειρὰν ἄρθρων (1873). —Β.

— **Γκωτιὲ** *ντὲ **Λαγκιονὶ*** Gaultier de Laguionie, ***Ἀχιλλεὺς-Ἰούλιος***, γνωστὸς ὡς *Ἰούλιος ντὲ Γκωτιέ*. Γάλλος φιλόσοφος γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1858. Ἤρχισε δημοσιεύων κριτικὰς καὶ αἰσθητικὰς μελέτας εἰς περιοδικὰ ἀπὸ τοῦ 1891. Τῷ 1892 ἐδημοσίευσεν αὐτοτελῶς μικρὰν μελέτην ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ μποβαρυσμὸς» (Le bovarysme), δοκίμιον ψυχολογίας τῶν ἡρώων τοῦ Φλωμπὲρ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ γνωστοῦ μυθιστορήματός του. Ὑπὸ τὸν αὐτὸν τίτλον ἐδημοσίευσε μετὰ δεκαετίαν τὸ γνωστότερόν του ἔργον, ὅπου ἡ ψυχολογία τῆς Ἔμμας Μποβαρὺ ἀνάγεται γενικὸν εἰς ψυχολογικὸν φαινόμενον «Ὁ μποβαρυσμὸς εἶναι ἡ ἔμφυτος ἰδιότης τοῦ καθ' ἕκαστον ἀνθρώπου νὰ νοῆται διάφορος ἀπὸ ὅ,τι εἶναι». Περαιτέρω ἡ παρατήρησις αὐτὴ ἐξικνεῖται μέχρι γενικωτάτης μεταφυσικῆς ἀρχῆς, καθ' ἣν «τὸ παγκόσμιον ὂν νοεῖ ἑαυτὸ ἀναγκαίως διάφορον ἀπὸ ὅ,τι εἶναι». Ἑτέρα γενικὴ φιλοσοφικὴ ἀρχὴ τοῦ Γκωτιὲ εἶναι ἡ τῆς ἀντιθέσεως μεταξὺ τοῦ ἐνστίκτου τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἐνστίκτου τῆς γνώσεως.

Ὁ Γκωτιὲ ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἐδημοσίευσεν ἐργασίας περὶ Νίτσε (1900, 1904, 1926), «Le génie de Flaubert» (1913), «La philosophie officielle et la philosophie» (1922)

[Πλουσίαν βιβλιογραφίαν βλ. παρὰ *G. Palante*, «La philosophie du Bovarysme» (Παρίσιοι 1924)] —Δ.

— **Γκωτιὲ** *ὁ ἐκ **Λίλλης** ἢ **Σατιγιὸν*** (Gautier de Lille ou de Chatillon). Γάλλος συγγραφεὺς καὶ ποιητὴς γράψας εἰς τὴν λατινικήν. Τὰ ἔργα αὐτοῦ εἶναι σοβαρὰ καὶ ἐνδιαφέροντα. Κυριώτερα αὐτῶν εἶναι: «Tractatus sive dialogus contra Judaeos», δι' οὗ ἀποδεικνύει ὅτι ὁ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἀναμενόμενος Μεσσίας εἶναι ὁ Ἰησοῦς (Migne P. L. τόμ. 209ος, «Rythmi», συλλογὴ ποιημάτων (Ἀννόβερον 1859) καὶ ἡ «Alexandreis», ἤτοι ἔπος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου κατὰ τὸν Ἰουστῖνον, Κόϊντον Κούρτιον, εἰς πέντε μέρη καὶ 5 646 ἑξαμέτρους. Τὸ ἔργον τοῦτο ἐξετιμᾶτο πολὺ κατὰ τὸν μεσαίωνα καὶ ἐδιδάσκετο εἰς τὰ σχολεῖα παραλλήλως πρὸς τοὺς κλασσικοὺς συγγραφεῖς. —Β

— **Γκωτιὲ** *ντὲ **Μὲς*** (Gautier de Metz). Γάλλος ποιητὴς τοῦ ΙΓ' αἰῶνος. Ἔγραψε τὸ ποίημα «L'Image du Monde» περὶ τὰ 1245, μίμησιν τῆς «Imago Mundi» τοῦ Ὀνωρίου τοῦ Οτέν, εἶδος ἐμμέτρου ἐπιστημονικῆς ἐγκυκλοπαιδείας οἵας ἐσυνήθιζοντο τὸν μεσαίωνα. Τὸ ποίημα τοῦτο μετεφράσθη εἰς πλείστας γλώσσας, ὡς καὶ εἰς τὴν ἑβραϊκήν. Μ. Β.

— **Γκωτιὲ** ***Φερριὲρ*** Gauthier Ferrières), ***Λέων-Ἀδόλφος-Ντεζιρέ***. Γάλλος ποιητὴς γεννηθεὶς τῷ 1880 καὶ φονευθεὶς ἐν Δαρδανελλίοις κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον τῷ 1915. Ὁ πρῶτος τόμος τῶν ποιημάτων του «Τ' ὄμορφο πρωϊνὸ» (1904) ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Ἐπίσης τῷ 1907 ἔτυχε τοῦ μεγάλου βραβείου τῆς Ἀκαδημίας διὰ τὸ ποίημά του: «Ἐπιστολὴ ἑνὸς νικητοῦ τῆς Ντεναίν, 24 Ἰουλίου 1912», τὸ ὁποῖον ἐδημοσιεύθη κατόπιν ἐν τῇ συλλογῇ «Μέρες θυέλλης» (1908). Ὡσαύτως ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας καὶ ὁ τρίτος τόμος του: Romance à Madame (1909). Τῷ 1912 ἐξέδωκε νέον τόμον: «Εὐτυχισμένες σκιές». Ὑπῆρξεν ἐπίσης καλὸς κριτικός, δημοσιεύσας μελέτας περὶ τοῦ Τερὰρ ντὲ Νερβὰλ (1906), τοῦ Φρανσουᾶ Κοππὲ (1908) καὶ τοῦ Μυσσὲ (1907). —Β.

Γκωττιὲ (Gauttier), ***Ντὰρκ*** Γάλλος ἀνατολιστής, ἱστορικὸς καὶ φιλόσοφος (1799—1843) Ἐσπούδασε φιλολογίαν καὶ νομικήν, ἀκολούθως δὲ ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν καὶ ἵδρυσε τῷ 1821, μετὰ τοῦ Λαγκλέ, τὴν Γεωγραφικὴν Ἑταιρίαν. Εἰσῆλθεν εἰς τὸ διπλωματικὸν στάδιον τῷ 1824, ἀποσταλεὶς εἰς Νεάπολιν, διωρίσθη δὲ ἀλληλοδιαδόχως πρόξενος ἐν Ἑλλάδι καὶ γενικὸς πρόξενος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Ἔργα του εἶναι: «Ἱστορία τῶν καταχτήσεων τῶν Νορμανδῶν ἐν Ἰταλίᾳ, ἐν Σικελίᾳ καὶ ἐν Ἑλλάδι, καθὼς καὶ τῆς ἐγκαταστάσεως αὐτῶν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ», «Δοκίμιον ἐπὶ τῆς περσικῆς φιλολογίας», «Ἀποσπάσματα ταξιδίου ἐν Ἰταλίᾳ, ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν Ἀσίᾳ κατὰ τὰ ἔτη 1829—1830».

Γκωφφιὲ (Gauffier), ***Λουδοβῖκος***. Γάλλος ζωγράφος (1761—1801). Τῷ 1784 ἔτυχε τοῦ μεγάλου βραβείου τῆς Ρώμης. Μεταξὺ τῶν καλυτέρων του ἔργων τάσσονται: «Ρωμαῖαι δέσποιναι προσφέρουσαι τὰ κοσμήματά των διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος» «Οἱ τρεῖς ἄγγελοι τοῦ Ἀβραάμ», «Ὁ Ἀχιλλεὺς ἀνευρισκόμενος ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως», «Ἡ Παρθένος ὑπηρετουμένη ὑπὸ τῶν ἀγγέλων» κλπ. Ι. Μ. Π.

Γλᾶ *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Γουλᾶς.

Γλαβᾶς. Ἐπιφανὴς βυζαντινὴ οἰκογένεια, ἧς τὰ μέλη ἔδρασαν κυρίως εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ Θεσσαλονίκην:

—1) ***Γλαβᾶς***. Βυζαντινὸς στρατηγὸς καὶ μέγας κοντόσταυλος ἐπὶ τῆς βασιλείας Μιχαὴλ Η' Παλαιολόγου 1261—1282) καὶ Ἀνδρονίκου Β' Παλαιολόγου (1282—1323). Μετέσχε τῶν πολέμων ἐναντίον τῶν Σέρβων καὶ τῶν Βουλγάρων. Ν. ΚΛΣ

—2 ***Γλαβᾶς*** Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1336 καὶ 1342, πρὸς τὸν ὁποῖον σῴζεται μονῳδία τοῦ Ἰβάγκου καὶ συγχαρητήριος ἐπιστολὴ τοῦ Δ. Κυδώνη.

—3) ***Γλαβᾶς Ἰσίδωρος***. Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης γεννηθεὶς τῷ 1342 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1396. Τῷ 1375 περιεβλήθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα μετονομασθεὶς ἀπὸ Ἰωάννην εἰς Ἰσίδωρον. Τῷ 1380 ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Θεσσαλονίκης. Ἀργότερον διεφώνησε πρὸς τὸν πατριάρχην Νεῖλον, ἀναγκασθεὶς ὡς ἐκ τούτου νὰ παραιτηθῇ τοῦ μητροπολιτικοῦ του θρόνου· φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ παραίτησίς του δὲν ἔγινε δεκτή, διότι κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1384 βλέπομεν αὐτὸν καθαιρούμενον τοῦ ἀξιώματός του, διότι ἐγκατέλιπεν ἐν καιρῷ κινδύνου τὸ ποίμνιόν του. Ἀργότερον, ἀνακληθείσης τῆς καθαιρέσεώς του, ἐγένετο μέλος τῆς πατριαρχικῆς συνόδου (1387—1389) ὡς μητροπολίτης Θεσσαλονίκης. Συνέγραψε: «Μέθοδον τοῦ εὑρίσκειν τὸν κύκλον τοῦ Πάσχα» (Ratio inveniendi cyclum paschalem), ἐκδοθεῖσαν τὸ πρῶτον ἐν λατινικῇ μεταφράσει τοῦ Ἰωάννου Ματθαίου Καρυοφύλλη, ὑπὸ Ἱππολύτου Maraccius (Ρώμη 1651) καὶ κατόπιν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπὸ τοῦ A. Ballerini ἐν τῇ «Sylloge monumentorum» (Ρώμη 1851), ἐξ ἧς παρέλαβεν αὐτὴν ὁ Migne ἐν τῇ P. G. (τ. ΡΛΘ' σ. 12—164), «Ὑπομνήματα εἰς τὸν Εὐαγγελιστὴν Λουκᾶν», «Περὶ τῆς ἀρχιερωσύνης Ἀνθίμου Οὐγγροβλαχίας», «Περὶ τῆς ἱερωσύνης Εὐγενικοῦ ἀναγνώστου», «Σύνταγμα ψηφοφορικὸν καὶ σύνοδον πανσελήνου, ἐκλείψεις ἡλίου καὶ σελήνης εὑρεῖν ἀκριβῆ», «Ὁμιλίας» καὶ «Ἐπιστολάς».

—4) ***Γλαβᾶς, Μιχαὴλ Δούκας Τραχανιώτης***. Βυζαντινὸς πρωτοστράτωρ καὶ συγγραφεὺς τοῦ ΙΓ' αἰῶνος· συνέγραψεν ἑρμηνευτικὴν σειρὰν τὴν ὁποίαν περιέγραψεν ὁ Μανουὴλ Φιλῆς καὶ περιέλαβεν ὁ E. Miller ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Φιλῆ (τ. 2. σ. 230—233). Κ. Μ. Κ.

—5 ***Γλαβᾶς, Νικήτας***. Βυζαντινὸς στρατηγὸς ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου Θ' τοῦ Μονομάχου (1042—1055). Ἐνίκησε τοὺς Πατσινάκους εἰς τὴν παρὰ τὴν Ἀδριανούπολιν μάχην. Ν. ΚΛΣ

Γλαβάτος. Εἷς τῶν «θεληματαρίων» Κωνσταντινουπολιτῶν. Οὗτος μετὰ τῶν συντρόφων του ἀνελθὼν τὴν νύκτα τῆς 25ης πρὸς τὴν 26ην Ἰουλίου 1261 ἐπὶ τοῦ πύργου τοῦ φρουροῦντος τὴν πύλην τὴν καλουμένην τῆς Σηλυβρίας, ἐφόνευσεν ἅπαντας τοὺς ἐν αὐτῷ Φράγκους στρατιώτας, ἔθραυσε τὴν πύλην καὶ εἶτα εἰδοποίησε, κατὰ τὰ συμπεφωνημένα, δι' εὐφημιῶν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως τὸν ἐν τῇ ἔναντι μονῇ τῆς Πηγῆς ἐνεδρεύοντα μετὰ τοῦ εὐαρίθμου ἀποσπάσματός του στρατηγὸν ***Ἀλέξιον Στρατηγόπουλον***, ὅστις εἰσῆλθεν ἐν τῇ Πόλει καὶ κατέλαβεν αὐτήν. Ν ΚΑΛΟΜΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Γλαβινίτσα *[Γεωγρ.]*. Κώμη παραλία τῆς Βορείου Ἠπείρου. Ἐνταῦθα ἀπεβιβάσθη ὁ ἡγεμὼν τῶν ἐν τῇ Κάτω Ἰταλίᾳ Νορμανδῶν Ροβέρτος Γισκάρδος μετὰ τὴν παρὰ τὴν Γλῶσσαν καταστροφὴν τοῦ στόλου του καὶ ἀνέμεινε τὰς ἐξ Ἰταλίας νέας ἐνισχύσεις. Μετὰ δὲ τὴν πρὸ τοῦ Δυρραχίου ἧτταν τοῦ Ἀλεξίου Α' Κομνηνοῦ, κατ' Ὀκτώβριον 1081, καὶ τὴν ἐκεῖθεν ὑποχώρησιν αὐτοῦ, ὁ Ροβέρτος ἀπεσύρθη εἰς Γλαβινίτσαν καὶ Ἰωάννινα, ἔνθα διεχείμασε μετὰ τοῦ στρατοῦ του. Ὅταν κατελήφθη ἡ Κωνσταντινούπολις ὑπὸ τῶν Λατίνων τῆς Δ' Σταυροφορίας (1204), παρακολουθήσασα τὴν τύχην τῆς Β. Ἠπείρου ἡ Γλαβινίτσα, περιῆλθεν ἐκ περιτροπῆς εἰς τοὺς Ἐνετούς, εἰς τὸ δεσποτᾶτον τῆς Ἠπείρου καὶ διαφόρους ἄλλους Λατίνους καὶ Ἀλβανοὺς δυνάστας καὶ τέλος ὑπέκυψεν εἰς τοὺς Τούρκους. Εἴς τινας συνθήκας τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ἀναφέρεται ὡς «χαρτουλαράτον Γλαβινίτσας». Ἐκκλησιαστικῶς ὑπήγετο τότε εἰς τὴν μητρόπολιν Δυρραχίου. Ν. ΚΛΣ

Γλάβιστα *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Αὐλότοπος.

Γλαβρίων. Ἐκ τῆς ρωμαϊκῆς ἱστορίας εἶναι γνωστοὶ μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο οἱ ἑξῆς: 1) ***Μ' Ἀκίλιος Γλαβρίων*** Γαμβρὸς τοῦ περιφήμου νομοδιδασκάλου καὶ ποντίφικος Μ. Μουκίου Σκαιόλα, δήμαρχος (tribunus plebis) κατὰ τὸ 122 π. Χ καὶ εἰσηγητὴς τοῦ νόμου lex Acilia repetundarum.

—2) ***Μ.' Ἀκίλιος Γλαβρίων***. Δήμαρχος κατὰ τὸ 201 π. Χ., μέλος τοῦ συμβουλίου τῶν Decemviri sacrorum τοῦ 200, ἀγορανόμο (aedilis) κατὰ τὸ 196, ξενοδίκης (praetor peregrinus) κατὰ τὸ 195 καὶ ὕπατος τὸ 191 π. Χ. Ὡς ξενοδίκης κατέστειλεν ἐπανάστασιν δούλων ἐν Ἐτρουρίᾳ, ὡς ὕπατος δὲ μετὰ τοῦ συνυπάτου Ποπλίου Κορνηλίου Σκηπίωνος Νασικᾶ ἐνίκησεν ἐν Θερμοπύλαις τὸν βασιλέα τῆς Συρίας Ἀντίοχον τὸν Γ', βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου τοῦ Ε', καὶ κατόπιν καὶ τοὺς Αἰτωλούς, οἵτινες εἶχον προσκαλέσει τὸν Ἀντίοχον εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τῶν Ρωμαίων. Ἐπανελθὼν δ' εἰς Ρώμην τῷ 190 ἐτέλεσε θρίαμβον διὰ τὰς δύο ταύτας νίκας του, ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ ἔστησε πρὸς τιμήν του χρυσοῦν ἀνδριάντα ἐν Ρώμῃ. Κατὰ τὸ 189 ἐπεδίωξε νὰ γίνῃ τιμητὴς (censor), ἀλλὰ καταγγελθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου του Κάτωνος ὡς καταχραστὴς δημοσίων χρημάτων (de repetundis) ἠναγκάσθη ν' ἀποσύρῃ τὴν ὑποψηφιότητά του.

—3) ***Μ. Ἀκίλιος Γλαβρίων***. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, πραίτωρ τῷ 70 καὶ ὕπατος τῷ 67 καὶ μέλος τοῦ συμβουλίου τῶν ποντιφίκων τῷ 57 π. Χ. Ὡς πραίτωρ προήδρευσε τοῦ δικαστηρίου τοῦ δικάσαντος τὸν ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος καταγγελθέντα Οὐέρρην. Ὡς ὕπατος εἰσηγήθη μετὰ τοῦ συνυπάτου του Γαΐου Καλπουρνίου Πίσωνος τὸν νόμον Acilia Calpurnia de ambitu (περὶ παρανόμου σπουδαρχίας). Κατὰ τὸ 67, σταλεὶς εἰς Βιθυνίαν ὡς διοικητὴς τῆς στρατιᾶς τοῦ Λουκούλλου, ἀπέτυχεν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ ταύτῃ καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ καταδιώξῃ τὸν Μιθριδάτην. Ἀνακληθεὶς εἰς τὴν Ρώμην τῷ 66 παρέδωκε τὸν ρωμαϊκὸν στρατὸν τῆς Ἀνατολῆς εἰς τὸν Πομπήϊον καὶ διῆγεν ἐν τοῖς κτήμασιν αὐτοῦ ἥσυχον βίον, ὢν «ἀπαθὴς καὶ φύσει νωθρὸς» κατὰ τὸν Κικέρωνα (Brutus 68). Ὡς

Digitized by Google

συγκλητικὸς ὁ Γλαβρίων τῷ 63 ἐψήφισε τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου κατὰ τῶν μετασχόντων τῆς συνωμοσίας τοῦ Κατιλίνα.

—4) ***Ἀκίλιος Γλαβρίων.*** Ὕπατος ἐπὶ Δομιτιανοῦ κατὰ τὸ 91 μ. Χ. Ρωμαλεώτατος καὶ δεξιώτατος ὤν, ὑπεχρεώθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος νὰ μονομαχήσῃ πρὸς λέοντα. Ἐπειδὴ δὲ καταβαλὼν εὐκόλως τὸν λέοντα ἐχειροκροτεῖτο καὶ ἐθαυμάζετο ὑπὸ τοῦ ρωμαϊκοῦ δήμου, ὁ αὐτοκράτωρ φθονήσας ἐξώρισεν αὐτόν. Μετὰ τέσσαρα ἔτη ἀπέθανεν ἐν ἐξορίᾳ. Ε. Γ. Π.

Γλαγολιτικὸν *ἀλφάβητον* (Glagolica). Καλεῖται οὕτω τὸ παλαιότατον ἀλφάβητον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐγράφησαν κατὰ τὸ πλεῖστον τὰ γραπτὰ μνημεῖα τῆς παλαιοσλαυικῆς ἢ ἐκκλησιαστικῆς σλαυικῆς γλώσσης, καὶ δὴ ἡ εἰς αὐτὴν μετάφρασις τῆς Ἁγ. Γραφῆς ὑπὸ τῶν ἱεραποστόλων τῶν Σλαύων, ἀδελφῶν Μεθοδίου καὶ Κυρίλλου. Κατὰ τὴν ἐπικρατεστέραν γνώμην τὸ Γλαγολιτικὸν ἀλφάβητον προῆλθεν ἐκ τῆς τροποποιήσεως τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου, τοῦ μικρογραμμάτου λεγομένου ρυθμοῦ, ἐνῷ τὸ νεώτερον τούτου *Κυριλλικὸν* ἀλφάβητον προῆλθε μὲν καὶ τοῦτο ἐκ τροποποιήσεως τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου, ἀλλὰ τοῦ μεγαλογραμμάτου ρυθμοῦ. Τὴν γλαγολιτικὴν γραφὴν μετεχειρίσθησαν οἱ Κροάται καὶ Βούλγαροι, δι' ὃ καὶ διακρίνεται ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸ *κροατικὸν Γλαγολιτικόν*, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ *βουλγαρικὸν Γλαγολιτικὸν ἀλφάβητον*. Ἡ διαφορὰ τούτων συνίσταται εἰς τὸ ὅτι τὰ μὲν γράμματα τοῦ πρώτου εἶναι γωνιόσχημα, τὰ δὲ τοῦ δευτέρου στρογγυλόσχημα. Ἡ Γλαγολιτικὴ γραφὴ ἦτο ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Βουλγάροις πιθανῶς μέχρι τοῦ ΙΒ' αἰῶνος μ. Χ., ὁπότε ἀντικατεστάθη παρ' αὐτοῖς —ὅπως καὶ παρὰ τοῖς Σέρβοις καὶ τοῖς Ρώσοις— διὰ τῆς Κυριλλικῆς, σήμερον δὲ ἡ χρῆσις τοῦ Γλαγολιτικοῦ ἀλφαβήτου περιωρίσθη εἰς ὀλίγας μόνον κοινότητας τῆς Δαλματίας. Γ. Π. Α.

γλαδίολος (Gladiolus) /*Βοτ.*/. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἰριδοειδῶν*. Εἶναι πόαι πολυετεῖς, βολβοριζαι, ἰθαγενεῖς τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῶν δυτικῶν χωρῶν τῆς Ἀσίας. Ἐκ τῶν πολλῶν εἰδῶν γνωστότερον εἶναι ὁ *γλαδίολος ὁ ἀρουραῖος* (Gladiolus segetum), κοινῶς *σπαθόχορτο, σπαθίνακας* ἢ *ἄγρι κόκκορας*, κοινότατον παρ' ἡμῖν φυτὸν φυόμενον εἰς ὑγρὰ μέρη καὶ θεωρούμενον ὡς ζιζάνιον τῶν ἀγρῶν. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὸ φυτὸν τοῦτο εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ Νικάνδρου καὶ τοῦ Λουκιανοῦ ἀναφερόμενον ὑπὸ τὸ ὄνομα *ὑάκινθος*, ὅπερ κατὰ τὴν παράδοσιν ἀνεφάνη ἐκ τῆς γῆς ἐκ τοῦ αἵματος τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἐξ ἀμελείας φονευθέντος Ὑακίνθου. Δ. Ν. Π.

Γλάδστων (Gladston) *Οὐΐλλιαμ,-Ἔβαρτ* Διάσημος Ἄγγλος πολιτικὸς γεννηθεὶς τὴν 29 Δεκεμβρίου 1809 ἐν Λιβερπούλ καὶ ἀποθανὼν ἐν Hawarden τὴν 19 Μαΐου 1889. Ἦτο τριτότοκος υἱὸς τοῦ σὲρ *Τζὼν Γλάδστων*. Μετὰ τὰς πανεπιστημιακάς του ἐν Ὀξφόρδῃ σπουδὰς ἤρξατο ἀμέσως πολιτευόμενος, τῇ συνδρομῇ δὲ τοῦ δουκὸς τοῦ Νιουκάστελ ἐξελέγη βουλευτὴς ἀμέσως μετὰ τὴν ψήφισιν τοῦ μεταρρυθμιστικοῦ ἐκλογικοῦ νομοσχεδίου, ὑποστηριχθεὶς ὑπὸ τῶν δύο κομμάτων, τῶν σφόδρα βασιλικῶν καὶ τῶν σφόδρα διαμαρτυρομένων. Καίτοι νεώτατος διεκρίθη ἀμέσως ὡς ρήτωρ, προσελκύσας τὴν προσοχὴν τοῦ σὲρ Ροβέρτου Πήλ, ὅστις κατέβαλλε τότε πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως συγκεντρώσῃ περὶ αὐτὸν βουλευτὰς εἰς τὸ συντηρητικὸν κόμμα. Ὡς ἀνῆλθεν ὁ Πὴλ εἰς τὴν ἀρχὴν τῷ 1834, προσέλαβεν αὐτὸν λόρδον τοῦ Θησαυροφυλακίου, βραδύτερον δὲ ὑφυπουργὸν τῶν Ἀποικιῶν.

Τῷ 1835 παρῃτήθη τῆς κυβερνήσεως ὁ σὲρ Ροβέρτος Πὴλ καὶ κατέλαβε τὴν ἀρχὴν ὁ λόρδος Μέλπουρν, τοῦ ὁποίου τὴν πολιτικὴν κατεπολέμησεν ὁ Γλάδστων, καὶ ἐν μέσῳ τοῦ θορύβου ὃν ἐπροξένει τὸ θρησκευτικὸν ζήτημα ἐδημοσίευσε τῷ 1838 τὸ περίφημον αὐτοῦ σύγγραμμα «Ἡ πολιτεία εἰς τὰς μετὰ τῆς Ἐκκλησίας σχέσεις αὐτῆς» (The State in its relation to the Church). Εἰς τὸ σύγγραμμά του τοῦτο ὁ Γλάδστων κατέληγεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι, διὰ ν' ἀτονήσῃ ἐν τῷ κράτει πᾶσα ἄλλη θρησκεία, ἔδει να ἐπιδιωχθῇ ὄχι διὰ τοῦ διωγμοῦ ἢ ἐπιβολῶν δικαστικῶν ποινῶν κατὰ τῶν ἀντιφρονούντων, ἀλλὰ διὰ τοῦ ἀποκλεισμοῦ τούτων ἀπὸ παντὸς δημοσίου ὑπουργήματος καὶ πάσης διακρίσεως. Τὸ ἔργον τοῦτο ἐπεκρίθη μετὰ σφοδρότητος ἀπὸ τὸν διάσημον ἱστορικὸν Μακώλαιϋ εἰς τὴν «Ἐπιθεώρησιν τοῦ Ἐδιμβούργου».

Τὸ ὑπουργεῖον Μέλμπουρν παρῃτήθη τῷ 1841 καὶ ὁ Ροβέρτος Πὴλ ἀνῆλθεν αὖθις εἰς τὴν ἐξουσίαν, ὁ δὲ Γλάδστων ἀνέλαβε τὴν ἀντιπροεδρείαν τοῦ Ἐμπορικοῦ Γραφείου (Board of Trade) καὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Νομισματοκοπείου μετὰ τοῦ τίτλου ὑπουργοῦ. Ὡς ἀντιπρόεδρος τοῦ Ἐμπορικοῦ Γραφείου παρεσκεύασε τὰ δύο μεγάλα συναφῆ νομοθετήματα, ἅτινα εἰσήγαγεν εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων ὁ Πὴλ τῷ 1842, περὶ τῶν τελωνειακῶν καὶ φορολογικῶν μεταρρυθμίσεων ἀποτελουμένων ἐκ 1250 ἄρθρων, δι' ὧν ἐγίνετο μέγα βῆμα εἰς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἐμπορίου καὶ τὴν ἐλάττωσιν τῶν φόρων τῆς εἰσαγωγῆς, κυρίως τῶν πρώτων βιομηχανικῶν ὑλῶν. Κατὰ τὰς μακρὰς συζητήσεις ἐνώπιον τῆς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς, καθ' ἃς ὁ Γλάδστων ἠγόρευσε περὶ τὰς ἑκατὸν φοράς, κατέπληξε τοὺς ἐπαγγελματίας διὰ τὴν πλήρη γνῶσιν καὶ τῶν ἐλαχίστων τεχνικῶν λεπτομερειῶν τῶν ζητημάτων, οὕτω δὲ ἐγένοντο ἀποδεκταὶ πᾶσαι αἱ προτάσεις αὐτοῦ. Τὸ ἑπόμενον ἔτος ἀντικατέστησε τὸν λόρδον Ρίπον ὡς πρόεδρον τοῦ Board of trade· ἀλλ' ἕνεκεν τῆς γενομένης προτάσεως προικοδοτήσεως τοῦ κολλεγίου Μάϋνουθ, ἥτις ἀντέβαινεν εἰς τὰς θρησκευτικὰς αὐτοῦ πεποιθήσεις, ὑπέβαλε τῷ 1845 παραίτησιν ἀπὸ μέλους τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου. Μετὰ μικρὸν παρῃτήθη καὶ ὁλόκληρος ἡ κυβέρνησις, ἀλλὰ μετὰ ματαίας προσπαθείας τοῦ λόρδου Ρούσελλ, ὅπως σχηματίσῃ κυβέρνησιν ἐκ τοῦ κόμματος τῶν Οὐΐγων, ἐκλήθη ἐκ νέου εἰς τὴν ἀρχὴν ὁ σὲρ Ροβέρτος Πὴλ (1845), καὶ ὁ Γλάδστων ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἀποικιῶν. Ἕνεκεν ὅμως τῆς διαφορᾶς τῶν γνωμῶν αὐτοῦ πρὸς τὸν δοῦκα τοῦ Νιουκάστελ, εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐλευθέρας συναλλαγῆς, ἐστερήθη τῆς ὑποστηρίξεως τῶν ἐκλογέων τοῦ Newark καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ μετάσχῃ τῶν συζητήσεων τῆς Βουλῆς, κατέλιπε δὲ τὴν ἐξουσίαν μετὰ τοῦ σὲρ Ροβέρτου Πὴλ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1846. Ἀλλὰ κατὰ τὰς γενικὰς ἐκλογὰς τοῦ 1847 ἐξελέγη διὰ παμψηφίας ὑπὸ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ὀξφόρδης καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν βουλὴν τῶν Κοινοτήτων ὡς συμπάρεδρος τοῦ ἀρχηγοῦ του εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ φιλελευθέρου συντηρητικοῦ κόμματος, διεξάγοντος σφοδροτάτην ἀντιπολίτευσιν κατὰ τῆς κυβερνήσεως. Ἡ περίοδος αὕτη, διαρκέσασα ἀπὸ τοῦ 1847 μέχρι τοῦ 1852, ὑπῆρξε μία ἀπὸ τὰς μᾶλλον γονίμους τοῦ ἀγγλικοῦ κοινοβουλίου, καθ' ἣν διεξήχθησαν σφοδρότατοι ἀγῶνες ὑπὲρ τῆς ἐλευθέρας ἐμπορίας καὶ εἰς οὓς ὁ Γλάδστων μετέσχεν ἐκ τῶν πρώτων. Κατεπολέμησε ταυτοχρόνως τὸν παπισμόν, ἀπέκρουσε τὸ περὶ ἐκκλησιαστικῶν τίτλων νομοσχέδιον καὶ ὑπεστήριξε τὴν παραδοχὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν εἰς τὴν Βουλήν, ὡς καὶ τὴν προταθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Δισδραέλη ἔρευναν περὶ τῆς ἐσχάτης ἐνδείας τῶν ἀγροτικῶν τάξεων. Ἡ περὶ τῆς ἐρεύνης ταύτης πρότασις, γενομένη ἀποδεκτὴ ὑπὸ τῆς Βουλῆς, ἐνεθάρρυνε τὰς ἐλπίδας τῶν προτεσταντικῶν, οἵτινες τῷ 1851 ἀπόπειρα θέντες, ὅπως σχηματίσωσι κυβέρνησιν, ἐπρότεινον τὴν προεδρείαν αὐτῆς εἰς τὸν Γλάδστωνα, ὅστις διετήρει εἰσέτι δεσμούς τινας μετ' αὐτῶν. Ἀλλ' ὁ Γλάδστων κατήνεγκε τὸ ὕστατον πλῆγμα κατὰ τοῦ ὑπουργείου τοῦ Δέρβυ τῷ 1852 διὰ σαφοῦς ἀναιρέσεως τοῦ ὅλου οἰκονομολογικοῦ συστήματος τῶν βασιλικῶν. Τῷ 1851, μεταβὰς εἰς Ἰταλίαν, ἔγραψεν ἐκεῖθεν τὰς περιβοήτους ἐπιστολὰς πρὸς τὸν λόρδον Ἄβερδην, εἰς ἃς εἰκόνιζε τοὺς πολιτικοὺς διωγμοὺς κατὰ τῶν πατριωτῶν τῆς Νεαπόλεως, οἵτινες ἐξήγειραν ὁλόκληρον τὴν Εὐρώπην. Ἦσαν αὗται γενναία διαμαρτυρία ὑπὲρ τῶν ἀνθρωπίνων δικαίων, τὰ ὁποῖα παρεβίαζεν ἀσυστόλως ὁ βασιλεὺς τῶν Δύο Σικελιῶν Φερδινάνδος. Οἱ φιλελεύθεροι ἐν Ἀγγλίᾳ ἐχειροκρότουν τὰς προσπαθείας ταύτας τοῦ Γλάδστωνος, ἀπὸ τοῦ βήματος δὲ τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων ἔλεγεν ἐξ ὀνόματος τοῦ πολιτικοῦ τούτου κόμματος εἷς τῶν ἐπιφανεστέρων βουλευτῶν: «Εἴχομεν ἄνδρα τοῦ ὁποίου πολλάκις ἐθαυμάσαμεν τὴν ἰδιοφυΐαν, τοῦ ὁποίου ὅμως ἡ γενναιότης τοῦ αἰσθήματος δὲν εἶχεν ἀκόμη ἐκτιμηθῆ ἐπαρκῶς, «Cum talis sis, utinam nostres esses». Οἱ συντηρητικοὶ ἐξ ἀντιθέτου κατέκριναν αὐτόν. Τῷ 1852 ὁ λόρδος Δέρβυ παρεχώρει ἐν τούτοις εἰς τὸν Γλάδστωνα ἕδραν ἐν τῇ κυβερνήσει του, ἀλλ' ἡ περίφημος ἀγόρευσις αὐτοῦ ἐναντίον τοῦ ὑποβληθέντος ὑπὸ τοῦ Δισδραέλη προϋπολογισμοῦ, ἐσημείωσε τὸ τέλος τῆς κυβερνήσεως τῶν συντηρητικῶν καὶ μετά τινας ἑβδομάδας ἔπιπτεν ἡ κυβέρνησις Δέρβυ, ὁ δὲ Γλάδστων ἀνελάμβανε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἀποικιῶν καὶ βραδύτερον τὸ τῶν Οἰκονομικῶν ἐν τῇ σχηματισθείσῃ συμμαχικῇ κυβερνήσει ὑπὸ τῶν Οὐΐγων καὶ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Πήλ, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ λόρδου Ἄμπερντιν. Τὸ ὑπουργεῖον τοῦτο διετήρησεν ὁ Γλάδστων μέχρι τοῦ 1855, συνετέλεσε δὲ μεγάλως εἰς τὴν ὑπογραφὴν τῆς συνθήκης μετὰ τῆς Γαλλίας τῷ 1854, τὴν ὁποίαν ἠκολούθησεν ὁ Κριμαϊκὸς πόλεμος. Ὁ Γλάδστων δὲν ἐπεθύμει τὸν πόλεμον τοῦτον, ὅταν ὅμως μετὰ τὰ παροδικὰ ἀτυχήματα τοῦ ἀγγλικοῦ στρατοῦ ἐν Κριμαίᾳ ἐζητήθη ἡ σύστασις ἐξεταστικῆς τῶν πραγμάτων ἐπιτροπῆς, κατεπολέμησε ταύτην. Τὸν Ἄβερδην διεδέχθη εἰς τὴν προεδρείαν τῆς κυβερνήσεως ὁ Πήλ, ὅστις καὶ οὗτος ἠναγκάσθη τῷ 1855 νὰ παραιτηθῇ, ὁ δὲ Γλάδστων συνήδρευε μετὰ τῶν ἀνεξαρτήτων ὀπαδῶν τοῦ Πάλμερστων. Τῷ 1858 ἐστάλη παρὰ τοῦ ὑπουργείου Δέρβυ ὡς ἔκτακτος ἁρμοστὴς εἰς τὰς Ἰονίους νήσους, ὅπως ἐξετάσῃ τὰς ἀπὸ τοῦ 1850 ἀρξαμένας αἰτήσεις τῶν Ἑπτανησίων πρὸς ἕνωσιν αὐτῶν μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Γλάδστων κατελθὼν εἰς Ἑπτάνησον περιῆλθεν ὅλας τὰς νήσους, συνεννοήθη μετὰ τῶν πολιτικῶν προσώπων καὶ ἐπρότεινε συνταγματικὰς μεταρρυθμίσεις, τὰς ὁποίας ὅμως δὲν ἀπεδέχθησαν οἱ Ἑπτανήσιοι καὶ ἡ Ἰόνιος Βουλὴ ἐψήφισε τῷ 1859 καὶ πάλιν τὴν ἕνωσιν. Ὁ Γλάδστων ὑπέδειξεν ἔκτοτε εἰς τὸ ἀνακτοβούλιον τοῦ Λονδίνου, ὅτι ὤφειλε νὰ παραιτηθῇ τῶν Ἰονίων νήσων (βλ. Ἑπτάνησος). Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐδημοσίευσε τὸ περίφημον σύγγραμμα αὐτοῦ: «Μελέται ἐπὶ τοῦ Ὁμήρου καὶ τῶν ὁμηρικῶν χρόνων» («Studies on Homer and Homer's ric age»).

Οὐΐλλιαμ Γλάδστων.

Τῷ 1859 σχηματισθέντος τοῦ φιλελευθέρου ὑπουργείου Ρώσσελ-Πάλμερστων, ὁ Γλάδστων ἀνέλαβε τὸ χαρτοφυλάκιον τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ὑπογραφὴν τῆς ἐμπορικῆς μετὰ τῆς Γαλλίας συνθήκης, παρεσκεύασε δὲ τὴν ριζικὴν μεταρρύθμισιν τῆς φορολογίας. Οἱ οἰκονομικοὶ αὐτοῦ συνδυασμοὶ πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ἰσοσκελίσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ κράτους, ἄνευ ἐπιβολῆς φόρων, προεκάλεσαν τὸν πρὸς αὐτὸν θαυμασμὸν οὐ μόνον ἐν Ἀγγλίᾳ, ἀλλὰ καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Γλάδστων, βασιλόφρων μέχρι τότε, ἐνεκολπώθη τὰς φιλελευθέρας ἰδέας καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀπεφάσισε ν' ἀποποιηθῇ τὴν ἐκ μέρους τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ὀξφόρδης ἐκλογήν, καθ' ὅσον οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ πανεπιστημίου τούτου ἦσαν πάντες βασιλόφρονες. Τὸ κολλέγιον ὅμως τῆς Λαγκασάιρ ὑπεστήριξε τὴν ὑποψηφιότητά του τῷ 1861, καὶ τῷ 1865 ἡ Σάου Λαγκασάιρ ἀνέδειξεν αὐτὸν ἀντιπρόσωπόν της εἰς τὴν βουλὴν τῶν Κοινοτήτων.

Τὸ φιλελεύθερον τοῦτο ὑπουργεῖον, οὗτινος μέλος ἦτο ὁ Γλάδστων, ἐπάλαιεν ἀδιακόπως κατὰ τῶν δυσχερειῶν τῆς ἐκλογικῆς μεταρρυθμίσεως καὶ τῶν ταραχῶν τῶν Σιννφαϊνερς. Τὴν 18 Ὀκτωβρίου 1865 ὁ ἐπισυμβὰς θάνατος τοῦ Πάλμερστων ἐπέφερε τὴν ἐξαθένησιν αὐτοῦ. Ἡ ἐκραγεῖσα ἐν τῷ μεταξὺ ἐν Ἰρλανδίᾳ ἐπανάστασις προεκάλεσεν αὐστηρὰ μέτρα καὶ τὴν προσωρινὴν κατάργησιν τοῦ habeas corpus. Καὶ κατεστάλη μὲν αὕτη τῷ 1866, ἀλλὰ δὲν ἀφωπλίσθη. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ὁ Γλάδστων ἐχρησιμοποίησε τὴν συνήθη αὐτοῦ τακτικὴν καὶ ἤρξατο ἐφαρμόζων τὰς μεταρρυθμίσεις αὐτοῦ, ἀλλ' ἓν μέγα τμῆμα τοῦ κόμματος τῶν φιλελευθέρων ὑπὸ τὸν Μπράϊτ ἀπεσπάσθη, ἐπηκολούθησε δὲ ἧττα τῆς κυβερνήσεως ἐν τῇ συζητήσει τοῦ περὶ ἐκλογικῆς μεταρρυθμίσεως νομοσχεδίου, ἥτις ἐπέφερε τὴν παραίτησιν αὐτῆς (26 Ἰουνίου 1866). Ἀλλ' ἡ νίκη τῶν ἀντιμεταρρυθμιστικῶν διήρκεσεν ἐπὶ μικρόν. Ἡ λαϊκὴ ἐξέγερσις ὑπῆρξε τοιαύτη, ὥστε ἡ κυβέρνησις Δέρβυ-Δισδραέλη ἠναγκάσθη να υἱοθετήσῃ τὸ νομοσχέδιον, ἕνεκα τοῦ ὁποίου ἔπεσεν ἡ προηγουμένη κυβέρνησις. Ἡ ἀπόρριψις του ὅμως ὑπὸ τῆς Βουλῆς τῶν Λόρδων προεκάλεσεν ἀπερίγραπτον ταραχὴν ἐν Ἀγγλίᾳ, ὁ δὲ Γλάδστων, ὅστις σὺν τῷ χρόνῳ καθίστατο ὁρμητικώτερος διὰ τῶν δημηγοριῶν καὶ τῶν προκηρύξεων αὐτοῦ, συνετέλεσεν εἰς τὴν δημιουργίαν σοβαρωτάτης καταστάσεως, ὥστε νὰ προκληθῇ ἡ διάλυσις τῆς βουλῆς τῶν Κοινοτήτων, ὅπως ἀποφανθῶσιν οἱ ἐκλογικοὶ σύλλογοι. Οὗτοι ἀπεφάνθησαν ὑπὲρ τῆς ἐκλογικῆς μεταρρυθμίσεως καὶ ὁ Γλάδστων ἀποτυχὼν προσωπικῶς εἰς τὰς ἐκλογάς ταύτας ἐν Λαγκασάιρ, ἀπεστάλη εἰς τὴν νέαν Βουλὴν ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς πόλεως Γκρήνουιτς διὰ παμψηφίας. Τότε ἐκλήθη οὗτος ὅπως σχηματίσῃ κυβέρνησιν καὶ ἀνέλαβε τὰ καθήκοντα τοῦ πρώτου λόρδου τοῦ Θησαυροφυλακίου, προ-

Digitized by Google

σεταιρίσατο δὲ πλείστους βουλευτάς μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸν Μπράϊτ, κηρυχθέντα ὑπὲρ τοῦ μεταρρυθμιστικοῦ συστήματος τοῦ Γλάδστωνος. Ἤρξατο τότε ἡ ψήφισις νομοσχεδίου, δι' οὗ κατηργεῖτο ἡ προνομιοῦχος Ἐκκλησία τῆς Ἰρλανδίας καὶ ὁ χωρισμὸς τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς πολιτείας, ὅπερ ἐγένετο δεκτὸν ἄνευ πολλῶν συζητήσεων ἐν τῇ Βουλῇ τῶν κοινοτήτων. Εἶτα εἰσήχθη εἰς τὴν Βουλὴν τῶν λόρδων ἥτις ἐψήφισε μὲν τοῦτο, ἀλλὸ παρεισήγαγε διατάξεις ἐλαττούσας τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ. Ὁ Γλάδστων ἐζήτησε παρὰ τῆς Βουλῆς τῶν κοινοτήτων τὴν ἀπόρριψιν αὐτῶν, οὕτω δὲ κατώρθωσε τὴν διατήρησιν ἐν τῷ νόμῳ τούτῳ τῶν κυριωτέρων ἄρθρων αὐτοῦ. Ἐν τῷ ἀγῶνί του κατὰ τῆς Βουλῆς τῶν λόρδων, ὁλόκληρος ἡ κοινὴ γνώμη εἶχε ταχθῇ ὑπὲρ αὐτοῦ, οὕτω δὲ ἡ φήμη καὶ ἡ ἰσχὺς τοῦ Ἄγγλου πολιτικοῦ ἀνῆλθεν εἰς τὸ κατακόρυφον.

Τῷ 1870 ἐξερράγη ὁ Γαλλογερμανικὸς πόλεμος, εἰς ὃν δὲν ἠθέλησε νὰ ἀναμιχθῇ, καταγινόμενος εἰς τὰς ἐσωτερικὰς μεταρρυθμίσεις, τῷ δὲ 1871, παρ' ὅλην τὴν ἀντίδρασιν τῆς Βουλῆς τῶν λόρδων, κατήργησε τὴν ἀγορὰν καὶ τὴν πώλησιν τῶν στρατιωτικῶν βαθμῶν ἐν μέσῳ τοῦ λαϊκοῦ ἐνθουσιασμοῦ. Ἀλλ' ἡ μακρὰ παράτασις τοῦ βίου τῆς φιλελευθέρας κυβερνήσεως ἐξησθένει αὐτὴν καὶ ἡ ἀντιπολίτευσις, διευθυνομένη ὑπὸ τοῦ Δισδραέλη, ἐνισχύετο εἰς πᾶσαν ἐπαναληπτικὴν ἐκλογήν. Ἐν τέλει, μετὰ πενταετῆ παραμονὴν εἰς τὴν ἀρχήν, ἀνετράπη αὕτη διὰ τεσσάρων μόνον ψήφων καὶ ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ. Μὴ δυνηθέντων ὅμως τῶν Τόρεων νὰ σχηματίσωσι βιώσιμον κυβέρνησιν ἐκλήθη ἐκ νέου ὁ Γλάδστων σχηματίσας τὸ δεύτερον αὐτοῦ ὑπουργεῖον, ἀλλ' ἡττήθη κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1874. Τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἐπάλαιε μετὰ τῆς αὐτῆς πάντοτε δυνάμεως ὑπὲρ τοῦ μεταρρυθμιστικοῦ συστήματος. Ἀπαλλαγεὶς τῆς κυβερνητικῆς μερίμνης ἐστράφη εἰς τὰς προσφιλεῖς αὐτοῦ μελέτας, τῷ δὲ 1876 ἐδημοσίευσε τὸ ἔργον του «Homeric Synchronism» καὶ πλείστας μελέτας περὶ τῶν ἀξιώσεων τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, καταπολεμήσας τὸ ρωμαϊκὸν δόγμα τοῦ ἀλαθήτου τοῦ πάπα. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τοῦ πολιτικοῦ του βίου κατεπολέμησε τὴν ἀνατολικὴν πολιτικὴν τοῦ Δισδραέλη, κηρυχθέντος ὑπὲρ τῆς ἀκεραιότητος τῆς Τουρκίας. Τὸν Μάϊον τοῦ 1876 ἐξερράγησαν ἐν Τατὰρ-Παζαρτζὶκ βουλγαρικαὶ ταραχαί, επηκολούθησαν δὲ αἱ ἐν Βατὸκ καὶ Ἀβλὼτ σφαγαὶ ὑπὸ τῶν Κιρκασίων καὶ βασιβουζούκων. Ὁ Γλάδστων τότε ἐδημοσίευσε τὸ περιβόητον αὐτοῦ βιβλίον «Bulgarian horrors and the question of the East», ὅπερ ἐξήγειρε τὴν κοινὴν τῆς Εὐρώπης γνώμην κατὰ τῆς Τουρκίας διὰ τὰς ὠμότητας τῶν ἀτάκτων στιφῶν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ. Διαρκοῦντος τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου καὶ κατὰ τὸ Βερολίνειον συνέδριον, καίτοι ἐκτὸς τῆς ἀρχῆς, κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως ἀπὸ τῆς τουρκικῆς δυναστείας τῶν ἐθνῶν τοῦ Αἵμου. Ἡ πολεμική του κατὰ τῆς κυβερνήσεως Δισδραέλη ἔλαβεν ἐντονώτερον χαρακτῆρα κατὰ τὸν ἐναντίον τοῦ Ἀφγανιστὰν πόλεμον τοῦ 1878, διαλυθείσης δὲ τῆς Βουλῆς τῶν κοινοτήτων τῷ 1880, καίτοι ἐν προκεχωρημένῃ ἡλικίᾳ ἐπεχείρησε τὴν περίφημον ἐκλογικὴν ἐκστρατείαν, καθ' ἣν περιελθὼν τὴν Σκωτίαν καὶ τὴν Ἀγγλίαν ἐξεφώνησε τὰς περιφήμους δημηγορίας του, αἵτινες, ἀποτελοῦσαι ἀληθῆ δόξαν τῆς πολιτικῆς ρητορικῆς, ἐδημοσιεύθησαν εἰς Ἐδιμβοῦργον. Αἱ ἐκλογαὶ τοῦ ἔτους τούτου ἔφερον εἰς τὴν ἀρχὴν τὸν Γλάδστωνα. Καίτοι ὡς ἀρχὴν ἐκήρυξε τὴν μὴ ἐπέμβασιν τῆς Ἀγγλίας ἐν τοῖς ἐξωτερικοῖς ζητήμασιν, ἐν τούτοις ἐπὶ τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ ἐβομβαρδίσθη ἡ Ἀλεξάνδρεια καὶ κατελήφθη ἡ Αἴγυπτος, ἐξησφαλίσθη δὲ ἡ μετὰ τῶν Ἰνδιῶν συγκοινωνία, ἥτις μικροῦ δεῖν ἔφερεν εἰς σύρραξιν τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν μετὰ τῆς Ρωσίας. Ἀλλ' αἱ ἐν Αἰγύπτῳ ἀποτυχίαι τῶν Ἄγγλων τῷ 1884, ἡ ἐκπόρθησις τοῦ Χαρτοὺμ ὑπὸ τῶν Μαχδιστῶν, ὁ θάνατος τοῦ Γόρδων καὶ ἡ ὑποχώρησις τοῦ Ἀφγανιστὰν ἐκλόνησαν τὴν θέσιν αὐτοῦ. Ἐσωτερικῶς ἡ σπουδαιοτέρα πρᾶξις τῆς τρίτης ταύτης κυβερνήσεώς του ὑπῆρξεν ἡ διευθέτησις τῶν ἐν Ἰρλανδίᾳ πραγμάτων.

Καθ' ἣν στιγμὴν ὅμως ἐξεπόνει σχέδιον εὐρείας αὐτονομίας ἐπηκολούθησεν ἡ ἐν Φαίνιξ-Πὰρκ δολοφονία τοῦ λόρδου Φρειδερίκου Cavendish καὶ τοῦ Th. Burke ὑπὸ τοῦ «Συνδέσμου τῶν ἀκαταμαχήτων», ὅτε μετέβησαν οὗτοι νὰ ἀναλάβωσι τὰ καθήκοντά των ὡς γραμματεῖς ἐν τῷ ὑπουργείῳ τοῦ Γλάδστωνος, γεγονός, ὅπερ ἐπέβαλεν αὐστηρότητα μέτρων, προκαλεσάντων τὴν μεθοδικὴν ἀντιπολίτευσιν τῶν Ἰρλανδῶν ἐν τῇ Βουλῇ. Ἔκτοτε ἐξεδήλωσε τὴν ἐπιθυμίαν του ὅπως ἀποσυρθῇ τῆς πολιτικῆς καὶ τὴν 9 Ἰουνίου 1885 ἀγορεύων εἶπεν ὅτι δὲν ἀπέμενον εἰς αὐτὸν παρὰ ἑβδομάδες μόνον, καθ' ἃς θὰ ἠσχολεῖτο ἐπὶ τῶν δημοσίων πραγμάτων. Ἡ βασίλισσα Βικτωρία ἠθέλησε τότε νὰ ἐπιστέψῃ τὸ μακρὸν αὐτοῦ στάδιον ἀναγορεύουσα αὐτὸν λόρδον, ἀλλ' οὗτος ἠρνήθη τὴν τοιαύτην τιμήν. Τὸ στάδιον ὅμως τοῦ Γλάδστωνος δὲν ἔληγεν ἐνταῦθα· αἱ διεξαχθεῖσαι ἐκλογαὶ τῷ 1885 ἔδωκαν εἰς αὐτὸν μεγάλην πλειοψηφίαν καὶ κληθεὶς ἐσχημάτισε κυβέρνησιν τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1886, ἔχων ὡς πρόγραμμα τὴν ἀπονομὴν εὐρυτάτης αὐτονομίας εἰς τὴν Ἰρλανδίαν. Ἀλλὰ μερίς τις τῶν ἰδιαιτέρων αὐτοῦ ὀπαδῶν ἐν τῇ Βουλῇ ὑπεχώρησε πρὸ τοῦ μέτρου τούτου, θεωρηθέντος ὡς ἐπικινδύνου εἰς τὴν ἐθνικὴν ἑνότητα καὶ ἡττηθεὶς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου παρεχώρησε τὴν κυβέρνησιν εἰς τὸν λόρδον Σόλσμπαρυ. Πάντες ἐφαντάζοντο ὡς τερματισθὲν τὸ πολιτικὸν στάδιον τοῦ Γλάδστωνος, οἱ δὲ ἀντίπαλοί του ἔχοντες πρὸ αὐτῶν γέροντα 77 ἐτῶν δὲν ὑπελόγιζον τὴν μεγάλην αὐτοῦ δημοτικότητα. Ἀλλὰ τῷ 1892 αἱ νέαι ἐκλογαὶ ἔφερον τὸν Γλάδστωνα αὖθις εἰς τὴν ἀρχήν· καὶ κατώρθωσε μὲν νὰ ψηφισθῇ τὸ περὶ Ἰρλανδίας νομοσχέδιον αὐτοῦ, ἀλλ' ἡ Βουλὴ τῶν λόρδων ἀπέκρουσε τοῦτο διὰ καταπληκτικῆς πλειοψηφίας. Ὁ Γλάδστων ἦγε τότε τὸ 85 ἔτος, παθὼν δὲ καὶ ἐξασθένησιν τῆς ὁράσεως ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ τῆς πολιτικῆς τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1894. Ἔκτοτε ὁ «Μέγας γέρων» «the Great old Man», ὡς ἐκαλεῖτο, ἰδιώτευεν ἐν Λονδίνῳ, εἰς ὡρισμένας δὲ περιστάσεις, ὡς κατὰ τὰς ἐν Ἀρμενίᾳ σφαγάς, ἀνύψου ἀκόμη τὴν φω-

Ὁ ἐν Ἀθήναις πρὸ τοῦ Πανεπιστημίου ἀνδριὰς τοῦ Γλάδστωνος.

[Ἔργον Βιτάλη.]

νήν του ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων τῶν ὑποδούλων ἐθνῶν. Τὸ ἀγγλικὸν ἔθνος ἐνεταφίασεν αὐτὸν εἰς τὸ Οὐεστμίνστερ.

Ὁ Γλάδστων ὑπῆρξεν ἀναντιρρήτως ὁ φιλελευθερώτερος πολιτικὸς ἀνὴρ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, συντελέσας μεγάλως εἰς τὴν χειραφέτησιν ὑποδούλων ἐθνῶν, καὶ εἰς τὴν ἄρσιν ἱστορικῶν ἀνακριβειῶν. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ἑλλάδα ὁ Γλάδστων δὲν ὑπῆρξεν ἁπλῶς λάτρης τοῦ Ὁμήρου· ἠγάπα ἐπίσης τὴν σύγχρονον Ἑλλάδα καὶ τὸ πρῶτον ρητορικὸν αὐτοῦ ἀριστούργημα ἐξεφώνησεν ἐν τῇ Βουλῇ τῶν κοινοτήτων κατακεραυνῶν τὴν ὑπὸ τοῦ Πάλμερστων ἐξασκηθεῖσαν βίαν διὰ τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν ἑλληνικῶν λιμένων, προκληθέντος ἐκ τοῦ ζητήματος τοῦ Ἰσραηλίτου Πασιφίκου. Ἀντέτασσε κατὰ τῆς ἐγωϊστικῆς αὐτοῦ πολιτικῆς τὴν ἰσότητα τῶν ἀσθενῶν καὶ τῶν ἰσχυρῶν. Ἔργον τοῦ Γλάδστωνος ἐπίσης ἦτο ἡ ἕνωσις τῆς Ἑπτανήσου καὶ τῆς Θεσσαλίας μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἡ δὲ τελευταία ἐκδήλωσις αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἡ εὐχὴ τῆς ἑνώσεως καὶ τῆς Κρήτης καὶ τῆς Κύπρου μετ' αὐτῆς. Ἑκάστη ὑπουργία του συνεδέετο πρὸς εὐεργετικὰς μεταρρυθμίσεις, πρὸς ἐλάττωσιν τῶν φόρων, πρὸς ἀνακαίνισιν τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, πρὸς εἰσαγωγὴν τῆς μυστικῆς ψηφοφορίας κατὰ τὰς βουλευτικὰς ἐκλογάς. Ἡ κοινοβουλευτικὴ δὲ ἱστορία δὲν ἀναφέρει, λέγει εἷς βιογράφος αὐτοῦ, λαμπρότερον κατόρθωμα τῆς ἐπιψηφίσεως τοῦ περὶ ἰρλανδικῆς αὐτονομίας νομοσχεδίου του. Ἐπὶ μῆνας ὁλοκλήρους ὁ ὑπερογδοηκοντούτης γέρων μένων ἄγρυπνος μέχρι βαθείας νυκτὸς ἐπάλαιε μετὰ νεανικῆς ζέσεως ἐναντίον τῆς συστηματικῆς κωλυσιεργίας ἀντιπολιτεύσεως ἰσχυρᾶς καὶ βριθούσης εὐγλώττων ρητόρων.

Τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος εὐγνῶμον πρὸς τὸν πολιτικὸν ἄνδρα τὸν ὑποστηρίξαντα πάντοτε τὰ ἐθνικά του δικαιώματα ἤγειρε τὸν ἀνδριάντα αὐτοῦ εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ Ἐθνικοῦ πανεπιστημίου. Τὰ ἔργα τοῦ Γλάδστωνος δημοσιεύθησαν εἰς δέκα τόμους ἐν Λονδίνῳ τῷ 1892.

ΘΕΟΔ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗ

—**Γλάδστων** (Gladston), *σὲρ Τζών*. Μεγαλέμπορος καὶ πολιτικός, πατὴρ τοῦ Οὐίλλιαμ Γλάδστωνος, γεννηθεὶς ἐν Leith τῷ 1764 καὶ ἀποθανὼν ἐν Fas τῷ 1851. Υἱὸς τοῦ Θωμᾶ Γλάδστωνος, ἤρξατο ἐμπορευόμενος ἐν Λιβερποὺλ καὶ περιῆλθε τὰς Ἰνδίας καὶ τὴν Ἀμερικήν, σχηματίσας μεγάλην περιουσίαν. Ἔνθερμος θαυμαστὴς τοῦ Κάνιγγος, ἐξελέγη βουλευτὴς τῷ 1818, 1820 καὶ 1826. Ἐδημοσίευσε πλείστας οἰκονομολογικὰς μελέτας. Ὁ Ροβέρτος Πὴλ ἀπένειμεν εἰς αὐτὸν τὸν κληρονομικὸν τίτλον τοῦ βαρώνου τῷ 1846. Ὁ Τζὼν Γλάδστων ἔσχε τρεῖς υἱούς, τὸν Θωμᾶν (1804-1889), διατελέσαντα πολλάκις βουλευτήν, τὸν *Τζὼν-Νίλσων* (1807—1863), ἐπίσης χρηματίσαντα βουλευτὴν καὶ τὸν ἐπιφανέστερον πάντων, τὸν *Οὐίλλιαμ* Γλάδστωνα.

Θ. Β.

γλαμυρός,—*ά,*—*όν*· ὁ ἀμβλυωπῶν, ἰδιωματ. *κανιαρος*: παροιμ. «ἐν τυφλῶν πόλει γλαμυρὸς βασιλεύει».

γλανδίνα (ἡ) (Glandina) *[Ζῳολ.]*. Γένος μαλακίων γαστεροποδων τοῦ ἀθροισματος τῶν *πνευμονοειδῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *τεστακελλιδῶν*. Περιλαμβάνει χερσαῖα ζῷα διακρινόμενα διὰ τοὺς μακροτάτους πλοκάμους των, τὴν ἀτρακτοειδῆ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον κόγχην των καὶ τὰς ποικιλοσχήμους διαυλακώσεις των. Γνωστὰ 5 εἴδη, τὰ 2 εὐρωπαϊκά, ὧν γνωστότερον ἡ *γλανδίνα ἡ εὐρωπαϊκὴ* (Glandina Europea), ἀπαντῶσα ἰδίως εἰς τὰς παραμεσογειακὰς χώρας. Τρέφεται ἐκ μικρῶν ἑλίκων (σαλιάγκων.

Δ. Ν. Π.

γλανδουλίνα (ἡ) (Glandulina) *[Ζῳολ.]*. Γένος τρηματοφόρων τῆς οἰκογενείας τῶν *λαγηνιδῶν*. Περιλαμβάνει μικρότατα θαλάσσια ζῷα μὲ κόγχην ᾠοειδῆ. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα εἰς πάσας σχεδὸν τὰς θαλάσσας.

Δ. Ν. Π.

Γλάνις. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο, ὅπως καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα **Βάκις** (βλ. λ.), φέρονται πολλὰ πρόσωπα ἀποτελοῦντα τάξιν ἐνθέων προφητῶν, οἱ ὁποῖοι ἀναφέρονται δράσαντες ἀπὸ τοῦ Η' μέχρι τοῦ ΣΤ' π.Χ. αἰῶνος. Οἱ χρησμοὶ καὶ αἱ προφητεῖαι τῶν προσώπων τούτων παρῳδοῦνται ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους.

—Β.

γλανὶς (ἡ) (Glanis) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἰχθύων τοῦ ἀθροισματος τῶν *μαλακοπτερυγίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *σιλουριδῶν*. Κυριώτερα χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῶν ἰχθύων τοῦ γένους τούτου εἶναι: Σῶμα ἐπίμηκες, κεφαλὴ εὐρεῖα καὶ πεπιεσμένη ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω, δέρμα μαλακόν, γυμνὸν καὶ βλεννῶδες, ρύγχος ἐφωδιασμένον διὰ τεσσάρων ἢ ἓξ μυστακοειδῶν νηματίων, ραχιαῖον πτερύγιον βραχύτατον, ἑδραῖον πτερύγιον ἐπιμηκέστατον καὶ ἡνωμένον μετὰ τοῦ οὐραίου πτερυγίου. Τὰ στηθιαῖα πτερύγια ἔχουσι τὴν πρώτην αὐτῶν ἀκτῖνα ἀκανθώδη. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰ γλυκέα ὕδατα τοῦ παλαιοῦ κόσμου καὶ ἓν εἰς τὴν Ἀμερικήν. Γνωστότερον καὶ συνηθέστερον ἀπαντῶν ἐν Εὐρώπῃ εἶδος εἶναι ἡ *γλανὶς ἡ σίλουρος* (Glanis-silurus), ἥτις ἀπαντᾷ καὶ παρ' ἡμῖν κυρίως καὶ ἐν μεγάλῃ ἀφθονίᾳ εἰς τὰς λίμνας τῆς Μακεδονίας καὶ εἴς τινα γλυκέα ὕδατα τῆς Αἰτωλοακαρνανίας καὶ εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὰ ὀνόματα *γλανὸς* καὶ *γουλιανός*. Ὁ ἰχθὺς οὗτος εἶναι μεγαλύτερος πάντων τῶν ἰχθύων τῶν γλυκέων ὑδάτων. Τὸ μῆκός του κυμαίνεται ἀπὸ 1 ½—2 μέτρων, ἀλλὰ πολλάκις φθάνει τὰ 4 καὶ τὰ 5 μέτρα. Τὸ σῶμά του εἶναι ἀπεστρογγυλωμένον πρὸς τὸ πρόσθιον αὐτοῦ τμῆμα καὶ πεπιεσμένον κατὰ τὸ ὀπίσθιον. Τὸ ρύγχος του φέρει δύο μακρὰς μυστακοειδεῖς ἀποφύσεις ἢ νημάτια εἰς τὴν ἄνω σιαγόνα καὶ τέσσαρας μικροτέρας εἰς τὴν κάτω. Τὸ στόμα του εἶναι μέγα καὶ βαθέως ἐσχισμένον. Οἱ ὀφθαλμοί του εἶναι τοποθετημένοι ἄνωθεν τῆς ὑπὸ τοῦ στόματος σχηματιζομένης γωνίας. Αἱ ρωθωνικαὶ ὀπαὶ λίαν διίστανται ἀλλήλων. Τὸ βάρος του κυμαίνεται μεταξὺ 10 καὶ 200 περίπου ὀκάδων. Ὁ χρωματισμός του κατὰ τὴν ράχιν καὶ γενικῶς τὰ ἄνω μέρη τοῦ σώματος εἶναι ὑποπράσινος καὶ μελανῶς διάστικτος καὶ κατὰ τὴν κοιλίαν λευκοϋποκίτρινος. Ἡ θήλεια ἐναποθέτει τὰ ᾠά της, ἀνερχόμενα εἰς ἀρκετὰς δεκάδας χιλιάδων, εἰς τὸ βάθος τοῦ ὕδατος καὶ ἐν μέσῳ ὑδροβίων φυτῶν ἢ καὶ πετρῶν. Νήχεται βραδύτατα καὶ εἶναι ἀδηφαγώτατος ἰχθύς, τρεφόμενος κυρίως ἐκ διαφόρων ἰχθύων, θαλασσίων ζῴων καὶ φυτῶν, ὡς καὶ παντοειδῶν ἀντικειμένων (ξυλαρίων κτλ.). Κατὰ τοὺς ψυχροὺς μῆνας τοῦ ἔτους κρύπτεται ἐντὸς τῆς ἰλύος τῶν ποταμῶν ἢ τῶν λιμνῶν καὶ κατὰ τὸ θέρος καταφεύγει εἰς σκοτεινὰ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μέρη καὶ πετρώδη. Τὸ ἄκρον τῶν μυστακοειδῶν ἀποφύσεών του φαίνεται ὅτι ἔχει ἐξαιρετικὰς αἰσθητηρίους ἰδιότητας, διότι ἂν καὶ κεκρυμμένος ἐντὸς τῆς ἰλύος, διὰ τῶν ἐλευθέρων σιαγονικῶν ἀποφύσεών του ἀντιλαμβάνεται τὴν πλησίον διερχομένην λείαν καὶ εὐθὺς ἐξέρχεται τῆς κρύπτης του ὅπως τὴν καταβροχθίσῃ. Κατὰ τὰς θυελλώδεις νύκτας ἀνέρχεται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ὑδάτων. Δυσκόλως ἁλιεύεται. Τὸ κρέας του εἶναι παρεμφερὲς πρὸς τὸ τοῦ ἐγχέλεως (χελιοῦ), ἀλλ' ὀλιγώτερον τρυφερὸν καὶ νόστιμον. Εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Οὐγγαρίας ἀποξηραίνουσι τὰ παχέα καὶ λιπώδη τεμάχια τοῦ σώματός του καὶ τὰ τρώγουσιν ἀντὶ λαρδίου. Οἱ περὶ τὸν Βόλγαν οἰκοῦντες, πλὴν τοῦ κρέατός του, ὅπερ τρώγουσι, μεταχειρίζονται καὶ τὸ λίπος του ὡς μέσον φωτιστικόν. Ἀπὸ τὴν νηκτικὴν κύστιν τῆς γλανίδος παρασκευάζεται εἶδος ἰσχυρᾶς κόλλας. Οἱ

Digitized by Google

χωρικοὶ πλείστων μερῶν τῆς Ρωσίας μεταχειρίζονται τὸ δέρμα του ἀντὶ ὑαλοπινάκων εἰς τὰς οἰκίας των. Σπανιώτατα κατέρχεται ἐκ τῶν ποταμῶν πρὸς τὴν θάλασσαν.

Γλάνις ἡ γάνος (Glanis nebulosus). Εἶναι ἰθαγενὲς εἶδος τῆς Ἀμερικῆς καὶ τὸ μόνον ἐκ τοῦ γένους ἁπάντων ἐν τῷ νέῳ κόσμῳ. Τὸ πρῶτον μετεφέρθη κατὰ τὸ 1871 εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ εἶτα κατὰ τὸ 1883. Ἀπὸ τοῦ 1900 ἤρχισεν ἡ συστηματικὴ καλλιέργεια τοῦ ἰχθύος τούτου εἰς τοὺς διαφόρους βιολογικοὺς σταθμοὺς τῶν γλυκέων ὑδάτων. Τὸ εἶδος τοῦτο ἔχει μῆκος 65—75 ἑκατοστομέτρων καὶ βάρος $1\frac{1}{2}$—2 ὀκάδας ἐφ' ὅσον εὑρίσκεται εἰς τὰ ὕδατα τῆς πατρίδος του. Οἱ ἐν Εὐρώπῃ παραγόμενοι καὶ ἀνατρεφόμενοι ἰχθύες δὲν ὑπερβαίνουσιν εἰς μῆκος τὰ 40 ἑκατοστόμετρα καὶ εἰς βάρος τὰ 300—325 δράμια. Ἀρέσκεται νὰ ἐνδιαιτᾶται εἰς ὕδατα, ὧν ἡ θερμοκρασία δὲν εἶναι κατωτέρα τῶν 18° κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ τῶν 25° κατὰ τὸ θέρος. Κυριώτερα χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ εἴδους τούτου εἶναι: κεφαλὴ λίαν πεπιεσμένη, σιαγόνες φέρουσαι ὀκτὼ μυστακοειδεῖς ἀποφύσεις κύκλῳ τοῦ στόματος διατεταγμένας καὶ δίδουσαι εἰς τὴν κεφαλὴν ὄψιν κεφαλῆς γαλῆς. Αἱ μυστακοειδεῖς ἀποφύσεις εἶναι διατεταγμέναι ὡς ἑξῆς: ἀνὰ μία παρ' ἑκάστην ρωθωνικὴν ὀπήν, ἀνὰ μία ἑκατέρωθεν τῆς ἄνω σιαγόνος καὶ τέσσαρες κύκλῳ τῆς κάτω σιαγόνος. Αἱ μυστακοειδεῖς ἀποφύσεις τῆς ἄνω σιαγόνος εἶναι μακρόταται καὶ αἱ ἐπίλοιποι κατὰ πολὺ βραχύτεραι τῶν πρώτων. Τὰ ἄνω μέρη τοῦ σώματος ἔχουσι χρῶμα φαιοῦπομέλανον μὲ ὑποκιτρίνας κηλῖδας καὶ τὰ κάτω εἶναι φαιοτεφρώδη. Κατὰ προτίμησιν ἐνδιαιτᾶται εἰς σκιερὰ καὶ πετρώδη μέρη καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα κρύπτεται ἐντὸς τῆς ἄμμου ἢ τῆς ἰλύος τῶν λιμνῶν καὶ τῶν ποταμῶν. Εἶναι ἀδηφάγος καὶ παμφάγος ἰχθύς, ἀλλὰ κυρίως προτιμᾷ ὡς τροφὴν του μικροὺς ἰχθῦς. Ἡ θήλεια γεννᾷ τρὶς τοῦ ἔτους, τὸν Ἰούνιον, Ἰούλιον καὶ Αὔγουστον, καὶ ἑκάστοτε 3.000—5.000 ᾠῶν, ἅτινα τοποθετεῖ εἰς εἶδος φωλεᾶς, ἣν κατασκευάζει εἰς πετρώδεις ἢ βραχώδεις βυθούς. Τὸ κρέας του εἶναι μαλακὸν καὶ ἄνευ ἀκανθῶν, ἀλλ' οὐχὶ ἀρίστης ποιότητος.

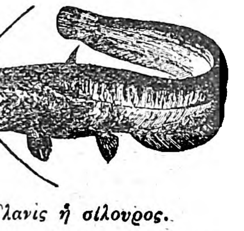

Γλάνις ἡ σίλουρος.

Δ. Ν. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

Γλανιτζιὰ *[Γεωγρ.]* βλ. Μυγδαλιά.

γλανὸς (ὁ) *[Ζωολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ἰχθύος γλανὶς *ἢ σίλουρος* (βλ. λ.)

γλαντζινιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐνιαχοῦ τῆς Ἑλλάδος τοῦ φυτοῦ *φιλυρέα ἡ μεσαία* (Philyrea media).

γλάουλος (ὁ) (Glaulus) *[Ζωολ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἰριδοειδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει φυτὰ ἰθαγενῆ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος, ἅτινα διακρίνονται ἐκ τῶν λεπτῶν βλαστῶν των, ὕψους μεταξὺ 75—100 ἑκατοστομέτρων. Τὰ ἄνθη εἶναι ἀκανόνιστα, μεγάλα καὶ κατὰ τὸ ἀνώτερον τμῆμα τῶν βλαστικῶν ἀποφύσεων. Ὁ καρπὸς εἶναι κάψα τρίλοβος περιλαμβάνουσα ἀρκετὰ σπέρματα. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἀρκετὰ εἴδη, ὧν γνωστότερα εἶναι *γλάουλος ὁ κοινὸς* (Glaulus vulgaris), καλλιεργούμενος πρὸς κόσμον εἰς πᾶσας τὰς χώρας τῆς Εὐρώπης, καὶ *γλάουλος ὁ ἐαρινὸς* Glaulus vernalis, ὅστις διακρίνεται διὰ τὰ ὡραῖα μεγάλα ρυθροειδῆ, μὲ θαυμασίας ποικιλοχρόους ἀποχρώσεις, ἄνθη του. Τὸ εἶδος τοῦτο καλλιεργεῖται εἰς τὴν Εὐρώπην.

Γλάουλος ὁ ἐαρινός.

γλαπάτσα *ἢ κλαπάτσα ἢ χλαπάτσα*. Παρασιτικὴ νόσος τῶν προβάτων· βλ. διστομίασις.

γλάρα (ἡ) Ἰδιωμ. τόσις πρὸς ὕπνον, νύστα: «ἐκεῖ ποῦ καθόμουνα μ' ἔπιασε μιὰ γλάρα».

Γλαράκης, ***Ἀλέξανδρος***. Ἀγωνιστής, ἀδελφὸς τοῦ *Γεωργίου Γλαράκη*. Τῷ 1821 ἐτέθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου Καντακουζηνοῦ, ὅστις τὸν προσέλαβεν εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Μονεμβασίας, εἶτα δὲ μετέσχε τῆς ἁλώσεως τῆς Τριπόλεως. Βραδύτερον ὑπηρέτησεν ἐν τοῖς ὑπουργείοις τῶν Ἐξωτερικῶν, τῶν Ναυτικῶν καὶ τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ ἐν τῷ Γενικῷ Ταμείῳ. Ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἐκδουλεύσεων ἐτάχθη εἰς τὴν Ε' τάξιν τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν. Κ. Μ. Μ.

— **Γλαράκης**, ***Ἀριστείδης***. Νομικός, πολιτικὸς καὶ δημοσιογράφος, υἱὸς τοῦ *Γεωργίου Γλαράκη*, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῷ 1836 καὶ ἀποθανὼν αὐτόθι τῷ 1914. Κατὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ Ὄθωνος ἔλαβε μέρος ἐνεργόν, ὑπῆρξε δὲ καὶ εἷς τῶν κυριωτέρων συντακτῶν τῆς ἐφημερίδος «Μέλλον τῆς Πατρίδος». Ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει τοῦ 1863 ἦτο πληρεξούσιος τῶν Χίων, πρῶτος δ' ὑπεστήριξε τὴν ἐλευθεροτυπίαν. Εἶτα ἐχρημάτισε βουλευτὴς καὶ ὕστερον πρωτοδίκης, ἐφέτης, ἀρεοπαγίτης, νομικὸς καὶ δικαστικὸς σύμβουλος. Κατέλιπε τὰ ἑξῆς: «Δοκίμιον μεταρρυθμίσεως δικαστικοῦ ὀργανισμοῦ» (1877), «Πολιτικὴ ἀποκέντρωσις» (1883), «Τὸ Σύνταγμα καὶ ἡ ἀναθεώρησις αὐτοῦ» (1910). Ὁ Γλαράκης συνειργάσθη καὶ ἐν τῷ «Λεξικῷ Νομικῆς» τοῦ Θ. Φλογαΐτου (1898). Κ.Μ.Μ.

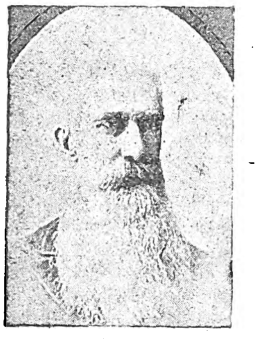

Ἀριστ. Γ. Γλαράκης.

— **Γλαράκης**, ***Γεώργιος***. Ἰατρὸς καὶ πολιτικὸς ἀνὴρ γεννηθεὶς ἐν Χίῳ τῷ 1789, ἐκ πατρὸς Ἀνδρέου Γλαράκη, εὐπαιδεύτου ἱερέως καὶ διδασκάλου τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, καὶ ἀποθανὼν τῷ 1855. Τὰ πρῶτα μαθήματα ἐδιδάχθη ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι, γενόμενος τρόφιμος τῆς ἀκμαζούσης τότε περιωνύμου σχολῆς τῆς Χίου. Νεώτατος ἀνεδείχθη διδάσκαλος τῶν μαθηματικῶν ἐν τῇ σχολῇ ταύτῃ, μετὰ δύο δὲ ἔτη μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου παραμείνας ἐπ' ὀλίγον ἀπῆλθεν εἰς Βιέννην δι' ἐμπορικὰς ὑποθέσεις. Ἐνταῦθα, πρὸς ταῖς ἐμπορικαῖς του ἀσχολίαις, ἠκροᾶτο καὶ πανεπιστημιακῶν μαθημάτων. Μετὰ δύο ἔτη ἀνεχώρησε, τῇ χρηματικῇ συνδρομῇ τῆς κοινότητος Χίου, εἰς Γοτίγγην, ὅπως ἐπιδοθῇ εἰς τακτικὰς ἐπιστημονικὰς σπουδὰς ἐν τῷ ἐκεῖ πανεπιστημίῳ. Διακούσας μαθηματικά, φυσικὰς ἐπιστήμας, ἰατρικὴν καὶ φιλοσοφίαν, ἀνηγορεύθη μετὰ τετραετίαν διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς. Κατὰ τὴν ἐν Γερμανίᾳ διαμονήν του ἔγραψεν ἐν τῷ «Λογίῳ Ἑρμῇ» πολλοῦ λόγου ἀξίας διατριβάς, τὰ μάλιστα ἐπαινεθείσας ὑπὸ τοῦ Κοραῆ καὶ τοῦ Βαρδαλάχου. Ἐκ Γοτίγγης μετέβη καὶ πάλιν εἰς Βιέννην, ἔνθα διέμεινεν ἐπὶ τριετίαν, πρὸς πρακτικὴν ἐξάσκησίν του ἐν τοῖς νοσοκομείοις, εἶτα δὲ ἐπεσκέφθη νοσοκομεῖα τῆς Ὀλλανδίας, τῆς Ἰταλίας καὶ τῶν Παρισίων. Ἐπανελθὼν εἰς Χίον, ἐν τῷ πρὸ τοῦ ἔτους πρὸ τῆς ἐκεῖ ἐκρήξεως τῆς ἐπαναστάσεως, ἐκόμισε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ πλῆρες πόνημα περὶ ὀρυκτολογίας, ὅπερ ἐπρόκειτο νὰ ἐκδοθῇ ἐν τῷ ἀρτισυστάτῳ τυπογραφείῳ τῆς Χίου. Ἐπελθούσης ὅμως τῆς ἐπαναστάσεως, ἡ ἔκδοσις ἐματαιώθη, ἠφανίσθη δὲ καὶ τὸ χειρόγραφον. Ἐν Χίῳ ὁ Γλαράκης ἠσχολήθη εἰς τὴν μετὰ τοῦ Βάμβα διοργάνωσιν τῆς δημοσίου σχολῆς, συγχρόνως δὲ ἤσκησε καὶ τὴν ἰατρικήν. Μετὰ τὴν ἀπόβασιν τῶν Σαμίων ἀπεστάλη ὑπὸ τῆς κοινότητος εἰς Κόρινθον, ἵνα ζητήσῃ βοήθειαν. Ἡ ἀποστολὴ ὅμως αὕτη δὲν ἐπέτυχεν. Ἔκτοτε ὁ Γλαράκης, παραμείνας ἐν Ἑλλάδι, ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν πολιτικὴν αὐτῆς κίνησιν. Οὕτως, ἀπὸ τοῦ 1823 μέχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ κυβερνήτου ἐχρημάτισε πληρεξούσιος εἰς τὰς Ἐθνοσυνελεύσεις, γενικὸς γραμματεὺς τοῦ ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν, τῆς ἀστυνομίας, τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς, γραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τῶν Ναυτικῶν, τῆς ἐπιτροπῆς τῆς μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας εἰρηνοποιήσεως κ. τ. λ. Ἐπίσης ἐπιθεώρησε μετὰ τοῦ Στεφ. Κανέλλου τὸ ὑποβληθὲν εἰς τὴν ἐν Ἄστρει Ἐθνοσυνέλευσιν (1823) πολιτικὸν σύνταγμα. Διεπραγματεύθη καὶ ὑπέγραψε τὴν πρὸς τὰς τρεῖς εὐεργέτιδας Δυνάμεις συνθήκην τῆς 6ης Ἰουλίου 1827, διετέλεσε διοικητὴς καὶ γενικὸς γραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας (πρωθυπουργός), ὡς καὶ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ Ναυτικῶν ἐπὶ τοῦ κυβερνήτου καὶ μῆνάς τινας μετὰ τὴν δολοφονίαν του. Κατὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Ὄθωνος διετέλεσε νομάρχης καὶ διοικητής, κατ' ἐπανάληψιν δὲ ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν, τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως. Ὑπὸ τὴν τελευταίαν ἰδιότητά του ἔσχε τὴν πρωτοβουλίαν ἱδρύσεως τοῦ Ὀθωνείου πανεπιστημίου, συντάξας καὶ τὸν ὀργανισμὸν αὐτοῦ. Ἐπίσης διετέλεσε πληρεξούσιος ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει τῆς Γ' Σεπτεμβρίου (1843) καὶ γερουσιαστὴς ἀπὸ τοῦ 1845 μέχρι τοῦ θανάτου του. Ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν κατεδίωξε ἀπὸ τοῦ 1837—1839 τὴν λῃστείαν. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἓξ ἔτη αὐτοῦ (1849—1855) διετέλεσε καὶ πρόεδρος τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. Κ. Μ. Μ.

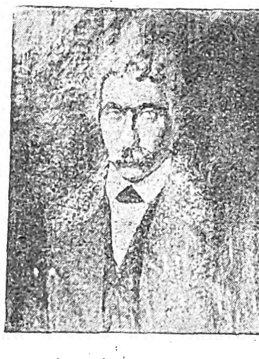

Γεώργιος Α. Γλαράκης.

Γλαρέδες *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Ἁγ. Κηρύκου τῆς ἐπαρχίας Ἰκαρίας τοῦ νομοῦ Σάμου. Κάτοικοι (1928) 179.

Γλαρέντζα ἢ *Γλαρέντσα* (Clarenza) *[Μεσαιων. Γεωγρ.-Ἱστορ.]* ἢ καὶ *Γραρέντζα, Κλαρένζα, Κλαρέντσα, Κλαρέντσια, Κιαρέντσα* (Chiarenza, Clarencia, Clarentia). Παραθαλασσία πόλις τοῦ πριγκιπάτου τοῦ Μορέως, ἐπίνειον τῆς Ἀνδραβίδας, κτισθεῖσα ὑπὸ Γοδοφρείδου Α' Βιλλαρδουίνου (1210—1218), εἰς τὸ ΒΔ ἄκρον τῆς Πελοποννήσου παρὰ τὴν θέσιν Ἅγιος Ζαχαρίας καὶ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας Κυλλήνης. Ἡ Γλαρέντζα ἐνωρίτατα κατέλαβεν ἐξέχουσαν θέσιν μεταξὺ τῶν παραλιακῶν κέντρων τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου, κατέστη δὲ μᾶλλον ἀξιόλογος καὶ ὡς λιμὴν καὶ ὡς ὀχυρὰ θέσις διὰ τῆς ἱδρύσεως ὑπερθεν αὐτῆς τοῦ φρουρίου *Κλερμὸν* (Clermont, Clairmont) ἢ *Χλουμουτσίου*. Ὡς ἐμπορικὸς λιμὴν ἡ Γλαρέντζα διεξήγαγε ζωηρότατον ἐμπόριον σταφυλῶν, βαλανιδίων, μετάξης, μὲ τὴν Ἀγκῶνα, Βενετίαν, Φλωρεντίαν, Δυρράχιον, Πτολεμαΐδα καὶ Ἀλεξάνδρειαν. Αἱ τελωνειακαὶ τῆς εἰσπράξεις, ποικίλλουσαι μεταξὺ 2% καὶ 3% ἐπὶ τῆς ἀξίας τοῦ προϊόντος, ἀνήρχοντο εἰς σοβαρὰ ποσά, οἱ δὲ παραγωγεῖς καὶ ἔμποροι (βουργήσιοι) αὐτῆς ἦσαν ἀρκετὰ πλούσιοι. Ἡ Γλαρέντζα εἶχεν ἴδια μέτρα καὶ σταθμά, ὡς καὶ νομισματοκοπεῖον, ἱδρυθὲν τῷ 1249 ὑπὸ Γουλιέλμου Βιλλαρδουίνου (1246—1278) κατόπιν ἀδείας τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου τοῦ Η' εἰς ὃν ὑπήγετο τὸ πριγκιπᾶτον· τὰ νομίσματα αὐτῆς ἀπέλαυον διεθνοῦς ἐμπιστοσύνης μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Ἐν Γλαρέντζᾳ ὑπῆρχον συνάμα ὑποκαταστήματα τῶν σπουδαιοτέρων τραπεζῶν τῆς Δύσεως, ἐν οἷς τὸ τῶν Φλωρεντίνων Ἀτζαγιωλῶν, θεωρούμενον ὡς ἐξ ἴσου σπουδαῖον πρὸς τὸ ἐν Λονδίνῳ. Τοιοῦτον καὶ τὸ τῶν Περούτσι, οἵτινες ἐδάνειζον καὶ αὐτοὺς τοὺς Ἀνδεγαυοὺς καὶ Ἄγγλους βασιλεῖς. Ἡ οἰκονομικὴ ἄνθησις τῆς πόλεως συνετέλεσεν, ὥστε ἐν αὐτῇ νὰ συγκεντρωθοῦν καὶ διάφορα ἄλλα ἱδρύματα. Τὸ τάγμα τῶν *Φρεμενουρίων* ἢ *Μινοριτῶν*, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ὑπήγετο ἐπὶ Γουλιέλμου Βιλλαρδουίνου ἡ «ἐπαρχία Ρωμανίας», ἐν Γλαρέντζῃ εἶχε τὴν ἕδραν του, εἰς δὲ τὸν ναὸν αὐτοῦ, τὸν Ἅγιον Φραγκῖσκον, συνήρχετο τακτικὰ ἡ «κούρτη τῆς ἡγεμονίας» (βουλή) κλπ. Ἡ Γλαρέντζα ἦτο ἕδρα Βενετοῦ προξένου, εἶχεν ἴδιον δικαστήριον, ἡ δὲ σημασία τοῦ ὀνόματος αὐτῆς εἶχεν ἀποκτήσει τόσην εὐρύτητα, ὥστε εἰς γραπτὰ μνημεῖα τῆς ἐποχῆς βλέπομεν τὸν ἡγεμόνα τῆς Ἀχαΐας ἀναφερόμενον ὡς «πρίγκιπα Γλαρέντζας». Ἐπὶ Φλωρεντίου τοῦ Ἀννονικοῦ καὶ Ἰσαβέλλας Βιλλαρδουίνης (1289—1297), μετὰ τὴν παρὰ τὸ Ναυαρῖνον σύγκρουσιν Ἀραγωνίων καὶ Φράγκων, συνηντήθησαν ἐν Γλαρέντζᾳ καὶ παρὰ τὴν θέσιν Καλὸ Ποτάμι ὁ ἀρχηγὸς τῶν πρώτων Ρογῆρος ντὲ Lluria καὶ ἡ Ἰσαβέλλα, συμφωνήσαντες ὅπως οἱ αἰωνίως φορολογούμενοι βουργήσιοι τῆς Γλαρέντζας καταβάλουν τὰ ὑπέρογκα λύτρα διὰ τοὺς Φράγκους αἰχμαλώτους. Ἐπὶ Φιλίππου τοῦ Ταραντινοῦ (1307—1313), ἡ σύζυγος τοῦ βαΐλου αὐτοῦ Γουίδωνος *Ματθίλδη*, ἐγένετο τιμῆς ἕνεκεν δούκισσα Γλαρέντζας, ἐξ αὐτῆς δὲ καὶ δι' ἐπιμιξίας ὁ τίτλος «Duc of Clarence» μετεβιβάσθη καὶ παρέμεινεν ἐπὶ αἰῶνας εἰς τὸν βασιλικὸν οἶκον τῆς Ἀγγλίας. Ἐπὶ Ματθίλδης Βιλλαρδουίνης καὶ Λουδοβίκου Βουργουνδικοῦ (1313—1316), ἡ Γλαρέντζα διετέλεσεν ἐπὶ ἓν ἔτος ὑπὸ τοὺς Καταλωνίους, τῶν ὁποίων ὁ ἀρχηγὸς Φρειδερῖκος Μαϊορικὸς ἔκοψε καὶ ἴδιον νόμισμα. Ἐπελθόντων ὅμως τῶν πριγκίπων τῆς Ἀχαΐας ἐξ Ἰταλίας, ὅπου διέμενον, ὁ Φρειδερῖκος ἐφονεύθη εἴς τινα παρὰ τὴν Γλαρέντζαν μάχην (1315), ἡ δὲ κεφαλή του ἐκρεμάσθη εἰς τὰς πύλας τῆς πόλεως, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξεδιώχθησαν μετ' οὐ πολὺ οἱ Καταλώνιοι. Ἐπὶ τῶν αὐτῶν πριγκίπων ἀπέθανεν ἐγκάθειρκτος εἰς τὸ ἐν Γλαρέντζᾳ φρούριον ἡ περίφημος κυρὰ τῆς Ἄκοβας Μαργαρίτα Βιλλαρδουίνη. Ἐπὶ

Digitized by Google

Μαρίας τῆς Βουρβωνικῆς (1364), τὸ ἐν Χλουμουτσίῳ νομισματοκοπεῖον τῆς Γλαρέντζας διακόπτει τὰς ἐργασίας του, ἐμφανίζονται δὲ τὰ βενετικὰ νομίσματα, τὰ ἔχοντα ὡς πρότυπον τὰ «τορνήσια» τῶν Ἀχαιῶν πριγκίπων καὶ καλούμενα «μικρὰ τορνήσια» (torneselli, tornesi piccoli). Ἐπὶ Κεντυρίωνος Ζαχαρίου (1404—1432), τὸ πριγκιπᾶτον καταρρέει ἐκ βάθρων καὶ πανταχόθεν ἐποφθαλμιοῦν τὴν Γλαρέντζαν, Βενετοί, Κεφαλλῆνες δεσπόται, Ἕλληνες. Ὁ Κάρολος Τόκκος, κόμις Κεφαλληνίας καὶ ὑποτελὴς τοῦ Κεντυρίωνος, καταλαμβάνει τὴν Γλαρέντζαν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Λεονάρδου· ἐξωσθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν στρατιωτῶν τοῦ πρίγκιπος, ἐπανέρχεται ἀγοράσας τὴν πόλιν παρά τινος Ἰταλοῦ τυχοδιώκτου Ὀλιβέρου, ὅστις ἐγκατασταθεὶς ἐν Γλαρέντζᾳ εἶχεν ἐκβιάσει τὸν Κεντυρίωνα νὰ παραχωρήσῃ τὴν πόλιν εἰς αὐτὸν καὶ τὴν θυγατέρα του. Τῷ 1422 ἡ Βενετία στέλλει ἐπίτροπον πρὸς βολιδοσκόπησιν τοῦ Κεντυρίωνος, διὰ τὴν ἀγορὰν τῆς Γλαρέντζας καί τινων ἄλλων μερῶν. Τῷ 1427, ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος ἀποσπᾷ τὴν πόλιν παρὰ τῶν Τόκκων, συνάμα δὲ συνδέεται διὰ γάμου μὲ τὴν Θεοδώραν θυγατέρα τοῦ Λεονάρδου Τόκκου· ὁ ἱστορικὸς Φραντζῆς καθίσταται διοικητής, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος ἐγκαθιδρύει τὴν ἕδραν του εἰς τὸ κάστρον τοῦ Χλουμουτσίου. Ἔκτοτε, καὶ μέχρι τῆς τουρκικῆς ἐπιδρομῆς, ἡ πόλις παραμένει ὑπὸ τὸν Ἕλληνα δεσπότην τῆς Πελοποννήσου, πλὴν τοῦ 1430, ὅτε παρεχωρήθη ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου εἰς τοὺς Καταλωνίους ὡς ἀντάλλαγμα τῆς ἀναχωρήσεώς των ἐκ Πατρῶν· ἐπανεκτήθη ὅμως πάλιν ὑπ' αὐτοῦ, προβάντος εἰς καταστροφὴν τοῦ φρουρίου, ἵνα καταστῇ ἄχρηστος διὰ τοὺς ἐχθρούς. Ἔκτοτε κατέστη ἄσημος. Ἄξια ἰδίας μνείας εἶναι τὰ νομίσματα τῆς Γλαρέντζας, τὰ καλούμενα «τορνήσια». Το «χαραγεῖον» εὑρίσκετο ἐν τῷ Χλουμουτσίῳ, ὅπερ ἐπ' ἀρκετὸν διάστημα ἐλέγετο καὶ Kastel Tornese, οἱ δὲ τεχνῖταί του ἐλάμβανον ἀμοιβὴν 300 ὑπερπύρων κατ' ἔτος. Πλὴν τῶν νομισμάτων τοῦ Φρειδερίκου τοῦ Μαγιορικοῦ ἐχαράχθησαν ἐν Γλαρέντζᾳ τοιαῦτα τοῦ Γουλιέλμου Βιλλαρδουίνου (1246—1278), Καρόλου Α' βασιλέως τῆς Νεαπόλεως (1278—1285), Καρόλου, Β' βασιλέως τῆς Νεαπόλεως (1285—1289), Ἰσαβέλλας καὶ Φλωρεντίου (1289—1297), Ἰσαβέλλας, μόνης ἀρχούσης (1297—1301), Ἰσαβέλλας καὶ Φιλίππου (1301—1307), Ματθίλδης Βουργουνδικῆς (1313—1318), Ματθίλδης καὶ Λουδοβίκου κτλ. Πάντα τὰ νομίσματα ταῦτα φέρουν ἐπὶ μὲν τῆς μιᾶς ὄψεως σταυρόν, σῆμα τῶν Βιλλαρδουίνων, ἐν τῷ μέσῳ δακτυλίου, ἐπὶ δὲ τῆς ἄλλης τὸ κωδωνοστάσιον τοῦ ἐν Tours τῆς Γαλλίας Ἁγίου Μαρτίνου καὶ ἐπ' αὐτοῦ σταυρόν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. «Χρονικὸν τοῦ Μορέως», ἔκδ. Smith, Λονδῖνον, 1904 (βλ. Index III, ἐν σελ. 633 κ. ἑξ.).—*Muller*, Ἱστορία τῆς Φραγκοκρατίας ἐν Ἑλλάδι (τόμ. Β', σελ. 471).—*Buchon*, Recherches historiques sur la Principauté de Morée (Παρίσιοι, 1845).—*Schlumberger*, Numismatique de l'Orient Latin.
Π. Ν. Π.

Γλαρέντζα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς Πελοποννήσου (πλάτ. 37°56'45' B, μῆκ. 21°08'30'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 207: Kastro Tornese to Venetico), κείμενον ἀκριβῶς πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ἀκρωτηρίου Σκινάρι τῆς Ζακύνθου, σχηματίζον τὸ ΝΔ κέρας τῆς ΒΔ κολπώσεως τῆς Ἤλιδος (κοιν. *Κουνουπέλλι* καὶ ἀποτελοῦν τὴν ΒΔ ἄκραν τῆς χερσονησιζούσης προβολῆς τοῦ Χλεμούντζι. Ὑπό τινων ξένων ὀνομάζεται καὶ *Κάστρο Τορνέζε* ἀπὸ τοῦ ἐκεῖ, 4 χιλιόμετρα πρὸς νότον, φραγκικοῦ φρουρίου. Εἶναι δὲ τὸ ἀκρωτήριον Γλαρέντζα ὁ τῶν ἀρχαίων *Χελωνάτας*, ὃν περιγράφει ὁ Στράβων (290,23), ὡς ἐὰν εἶχεν ὑπ' ὄψιν του χάρτην σύγχρονον: «Μετὰ δὲ Κυλλήνην ἀκρωτήριόν ἐστιν ὁ Χελωνάτας, δυσμικώτατον τῆς Πελοποννήσου σημεῖον. Πρόκειται δὲ αὐτοῦ νησίον καὶ βραχία ἐν μεθορίοις τῆς τε Κοίλης Ἤλιδος...»

Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

γλαρεόλη (ἡ) (Glareole) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *χαραδριιδῶν*. Κυριώτερα χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῶν πτηνῶν τοῦ γένους τούτου εἶναι: σῶμα ἐπίμηκες καὶ κομψόν, κεφαλὴ κατά τι πεπιεσμένη κατὰ τὴν ἄνω αὐτῆς ἐπιφάνειαν, ῥάμφος βραχύ, ἰσχυρὸν καὶ ἐλαφρῶς κυρτὸν κατὰ τὸ ἄκρον του,

Γλαρεόλη ἡ μελανόπτερος.

πτέρυγες ἀνεπτυγμέναι, οὐρὰ βαθέως διχαλωτή, πόδες ὑψηλοὶ καὶ μᾶλλον λεπτοί, δάκτυλοι μακροὶ καὶ ὄνυχες ἰσχυροί. Ἐκ τῶν εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερον εἶναι *γλαρεόλη ἡ μελανόπτερος* (Glareola melanoptera), ἰθαγενὴς τῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς δυτικῆς καὶ μεσημβρινῆς Ἀφρικῆς. Ἐνδιαιτᾶται εἰς πετρώδεις ἢ ἑλώδεις ἀκτὰς καὶ ζῇ συνήθως καθ' ὁμάδας αἵτινες κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ χειμῶνος συναθροίζονται εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Εὐρώπης, ὅπως μεταναστεύσωσιν εἰς τὴν Ἀφρικήν. Τὸ εἶδος τοῦτο διακρίνεται ἐκ τῆς μελανῆς κατὰ τὸ ἄνω αὐτῆς μέρος κεφαλῆς, τῆς μελανοφαίου ῥάχεως, τῶν μελανῶν ἄκρων τῶν πτερύγων, τοῦ ὑποφαίου χρώματος τοῦ κάτω μέρους τῆς κεφαλῆς, τοῦ ὑπολεύκου στήθους, τῆς λευκῆς κοιλίας καὶ τῆς χαρακτηριστικῆς μελανῆς λωρίδος, ἥτις σχηματίζει εἶδος περιλαιμίου. Τὴν φωλεάν της κατασκευάζει εἰς μικρὰν ἐκβάθυνσιν ἄμμου, ἡ δὲ θήλεια γεννᾷ 2—3 ᾠὰ λευκοελαιώδους χρώματος μὲ μελανὰ στίγματα. Τὰ νεογνὰ καλύπτονται ἅμα τῇ ἐκκολάψει των ὑπὸ πυκνῶν καὶ βραχέων πτίλων. Ἡ πτῆσις τῶν πτηνῶν τούτων εἶναι ταχυτάτη. Τρέφονται ἐκ διαφόρων ἐντόμων, ἀλλ' ἰδίως ἐξ ἀκρίδων. Τὸ κρέας των εἶναι παχὺ καὶ εὔγευστον, δι' ὃ καὶ θηρεύονται ἀπλήστως.

Δ. Ν. Π.

γλαριδόρρινος (ὁ) Glandorhinus) *[Ζῳολ.]* Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *κουρκουλιονιδῶν*. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα συνήθως ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τὴν ἄνοιξιν καὶ ἐνδιαιτώμενα ἐπὶ τῶν δένδρων.

Δ. Ν. Π.

γλαρὶς (ἡ) *[Ἀρχ.]*. Οὕτως ὠνομάζετο παρ' ἀρχαίοις εἶδος γλυφάνου δι' οὗ ἐλείαινον τὴν ἐπιφάνειαν ξύλου ἢ λίθου πλήττοντες αὐτὸ διὰ σφύρας.

—Β.

Γλαρομύτης *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Τὸ νότιον κέρας τοῦ λιμένος *Πασᾶ-λιμὰν* (πλάτ. 40° 29' 00'' B, μῆκ. 27° 35' 10'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2242: Marmara island and Pasha-Liman group) τῆς φερωνύμου νήσου τῆς Προποντίδος.

Σ. Ε. Λ.

Γλαρονήσι *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὀνομασία ἣν φέρουσιν αἱ ἀκόλουθοι νησῖδες τοῦ Αἰγαίου: —1) Ἡ ἀνώνυμος ἐν τῷ ἀγγλικῷ χάρτῃ μεσαία τῶν τριῶν νησίδων *Λαγοῦσαις* (πλάτ. 37° 48' 50'' Β., μῆκ. 23° 27' 35'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1514: Aegina and Methana) 3 μίλ. Β. τοῦ ὅρμου Θέρμα τῆς Β. ἀκτῆς τῆς Αἰγίνης —2) Ἡ προεκτείνουσα τὴν ΝΑ. ἄκραν τῆς νήσου Γύαρος (πλάτ. 37° 34' 45' Β., μῆκ. 24° 45' 00'' Ἀν. χάρτ. ἀγγλ. 1817: Gyaros island).—3) Ἡ προσκειμένη τῇ ΒΔ. ἀκτῇ τῆς πρὸ τοῦ Ἡρακλείου κρητικῆς νήσου Δίας (πλάτ. 35° 27' 40'' Β., μῆκ. 25° 12' 15'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2536: Candia, Eastern sheet).—4) Κινδυνωδεστάτη βραχονησὶς τῆς ἀνατολικῆς Εὐβοίας (πλάτ. 38° 37' 00'' Β., μῆκ. 24° 13' 30'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 426: Doro

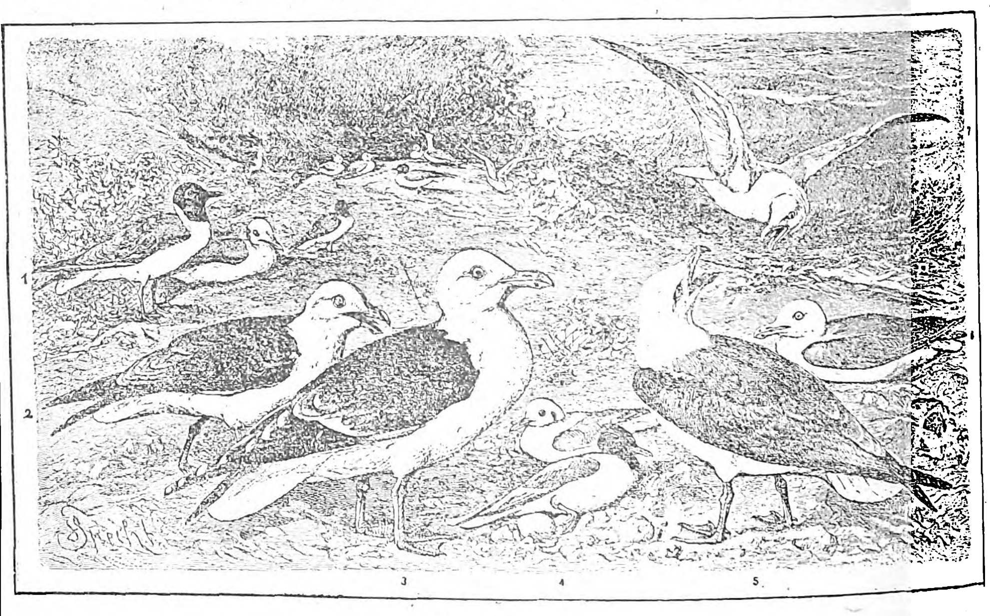

Διάφορα εἴδη γλάρων.

[1=Ὁ γελῶν. 2=Ὁ μελανός. 3=Ὁ θαλάσσιος. 4=Ὁ λεπτός. 5=Ὁ ἀργυρόχρους. 6=Ὁ γλαυκός. 7=Ὁ λευκός.]

channel to Gulf of Saloniki) πρὸ τῆς κολπώσεως τῆς Κύμης, 3½ μίλ. νοτίως τοῦ φάρου τῆς νήσου Πρασσούδας.—5) Ἡ βορειοτέρα τῶν δύο νησίδων τῶν γεφυρουσῶν οἱονεὶ τὴν βορείαν ἄκραν τῆς Καλύμνου πρὸς τὴν νοτίαν ἄκραν τῆς Λέρου (πλάτ. 37° 05' 20'' Β., μῆκ. 26° 54' 40'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1666: Lero and Dalymno). Ἀλλὰ καὶ τὸ κατέναντι, προσκείμενον δὲ τῇ Λέρῳ, νησίον λέγεται ὡσαύτως *Γλαρονήσι*, πολλῶν ὀνομαζόντων αὐτό, πρὸς διαστολήν, *Βελῶνα*.—6) Ἡ ἀνατολικῶς τῆς νήσου Γαϊδουρονήσι νησίς, ἐφ' ἧς ὁ φάρος τῆς Σύρου (πλάτ. 37° 25' 30'' Β., μῆκ. 24° 59' 40'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1542: Syra island).—7) Νησὶς ἐν τῇ συστάδι τῶν *Κουφονησιῶν* (πλάτ. 36° 54' 4/5 Β., μῆκ. 25° 37' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1837: Paros and Naxos islands).

γλαρόνι (τὸ) *[Ζῳολ.]*. Οὕτω καλεῖται ὁ μικρὸς γλάρος (βλ. λ.).

Γλαρόπουντα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. —1) Νησὶς ἐν τῷ διαύλῳ Πάρου-Ἀντιπάρου (πλάτ. 36°58' 2/3 Β, μῆκ. 25°05' 1/4 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1837: Paros and Naxos islands), δεξιᾷ τῷ πλέοντι ἐκ νότου πρὸ τὸν πόρον τῶν «δεκατεσσάρων ποδῶν» («fourteen feet pass»). —2) Ἡ ΒΑ ἐσχατιὰ τοῦ νοτίου τμήματος τῆς νήσου Μεγάλη Δῆλος ἢ Ῥήνεια (πλάτ. 37°23'55'' Β, μῆκ. 25°15'55'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1815: Tinos, Mikonos, Rhenea and Delos) ἀκριβῶς κατέναντι τοῦ ἀρχαιολογικοῦ μουσείου τῆς Δήλου.

Σ. Ε. Λ.

γλάρος (ὁ) (Larus) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *στεγανοπόδων* τῆς οἰκογενείας τῶν *λαριδῶν*. Τὰ πτηνὰ τοῦ γένους τούτου ἔχουσι τὰ ἑξῆς γνωρίσματα: κεφαλὴν ἀρκετὰ ὀγκώδη, ῥάμφος ἐπίμηκες καὶ αἰχμηρόν, πτέρυγας μακρὰς καὶ αἰχμηρὰς κατὰ τὸ ἄκρον των. Ἡ ἄνω σιαγών, κατὰ τὸ μέσον τῆς ὁποίας διανοίγονται αἱ ῥωθωνικαὶ ὀπαί, εἶναι ἰσχυρὰ καὶ τελευτᾷ εἰς ἀγκιστροειδῆ ἀπόφυσιν, ἀντιθέτως πρὸς τὴν κάτω σιαγόνα, ἥτις σχηματίζει κατὰ τὴν βάσιν της γωνίαν. Οἱ πόδες εἶναι μᾶλλον ὑψηλοὶ καὶ τοποθετημένοι πρὸς τὸ ὀπίσθιον τμῆμα τοῦ σώματος, ἔχουσι δὲ γενικῶς τέσσαρας δακτύλους, ὧν οἱ τρεῖς εἶναι συνδεδεμένοι διὰ στεγανῆς μεμβράνης. Ἡ οὐρὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ δέκα κωπαῖα πτερύγια, ἅτινα καταλήγουσιν εἰς τετράγωνον. Ὁ χρωματισμὸς εἰς τὰ ἐνήλικα πτηνὰ εἶναι λευκὸς κατὰ τα κάτω μέρη τοῦ σώματος καὶ φαιοτεφρώδης, ἢ σκοτεινῶς φαιός, ἢ φαιομελανὸς κατὰ τὴν ῥάχιν. Ἐνίοτε ἡ κεφαλὴ καὶ ὁλόκληρος ὁ λαιμὸς ἢ τμῆμα τούτου εἶναι λευκά. Πολλάκις κατὰ τὴν περιφέρειαν τῶν πτερύγων καὶ τὸ ἄκρον τῆς οὐρᾶς φέρει στίγματα ἢ ἀκανονίστους λευκὰς κηλῖδας. Οἱ γλάροι εἶναι διεσπαρμένοι εἰς πάντα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἰδίως ἀπαντῶσιν εἰς τὰς μεσημβρινὰς χώρας ἀμφοτέρων τῶν ἡμισφαιρίων. Ἐνδιαιτῶνται εἰς παραθαλασσίους ἢ παραλιμνίους τόπους, πάντως ὅμως οὐχὶ μακρὰν τῆς θαλάσσης εὑρισκομένους. Ἐνίοτε ἐν καιρῷ καταιγίδων ἀπομακρύνονται τῶν ἀκτῶν καὶ ἀνέρχονται κατὰ μῆκος τῶν ὀχθῶν τῶν μεγάλων ποταμῶν, εἰς λίαν ἀπομεμακρυσμένους ἀπὸ τῆς θαλάσσης τόπους. Τὴν φωλεάν των κατασκευάζουσι πάντοτε παρὰ τὴν θάλασσαν καὶ ἐντὸς μικρῶν κοιλοτήτων ἄμμου ἢ ἐντὸς τῶν σχισμῶν των βράχων. Ἡ θήλεια γεννᾷ τρία ἢ τέσσαρα ᾠά, φαιοῦ ἢ φαιοελαιώδους χρώματος, μὲ πολυαρίθμους φαιὰς ἢ τεφρώδεις κηλῖδας. Τὰ νεογνὰ ἅμα τῇ ἐκκολάψει των εἶναι κεκαλυμμένα ὑπὸ παχέος στρώματος πτίλων, τὸ ὁποῖον διατηροῦσι μέχρι τῆς παντελοῦς ἀναπτύξεως τῶν πτερῶν των, ἥτις συντελεῖται μετὰ 2—3 ἔτη, ἀναλόγως τῶν διαφόρων εἰδῶν καὶ τοῦ τόπου τῆς παραμονῆς των. Τὸ ἄρρεν δὲν διαφέρει τοῦ θήλεος παρὰ μόνον ἐκ τοῦ μεγαλυτέρου ἀναστήματός του.

Οἱ γλάροι τρέφονται ἐκ διαφόρων μαλακίων, μαλακοστράκων καὶ ἰχθύων, οὓς συλλαμβάνουσι κατὰ τὰς ἀμπώτιδας ἢ καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Ὡσαύτως ἐπιπίπτουσι κατὰ θνησιμαίων ζῴων καὶ ἐν ἀποσυνθέσει εὑρισκομένων. Συνήθως ἀπαντῶσι τὰ πτηνὰ ταῦτα βαδίζοντα καθ' ὁμάδας παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς θαλάσσης ἢ ἵστανται ἐπὶ ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα ἀκίνητα, μὲ το βλέμμα προσηλωμένον πρὸς τὴν θάλασσαν. Ἡ πτῆσίς των εἶναι μᾶλλον βραχεῖα, ἀλλ' ἀρκετῆς διαρκείας καὶ δύνανται νὰ πετῶσι συνεχῶς ἐπὶ πολλὰς ὥρας, διαγράφοντες ἀνὰ τὰ ὕψη κινήσεις ὁμοίας πρὸς τὰς τῶν ἁρπακτικῶν πτηνῶν. Τὸ κρέας των ἔχει κακὴν γεῦσιν καὶ ὁ μωσαϊκὸς νόμος ἀπαγόρευσε τελείως τὴν χρῆσίν του (Λευϊτ. XI,16, Δευτερ. XIV,15). Ἡ φωνὴ τῶν γλάρων εἶναι παρατεταμένη, ἡ ἀδηφαγία των παροιμιώδης καὶ ὁ φόβος των ἅμα τῇ ἐμφανίσει ἐχθροῦ τινος ὑπερβολικός. Ὁ Ἀριστοφάνης διὰ τῆς λέξεως *λάρος* (γλάρος) χαρακτηρίζει τοὺς ἀδηφάγους καὶ ἅρπαγας ἀνθρώπους («Ὄρνιθε.», 567,591).

Digitized by Google

Τὸ γένος περιλαμβάνει περὶ τὰ 45 εἴδη, διαφέροντα μεταξύ των κατὰ τὸ μέγεθος, τὸν χρωματισμόν, τὸ μέγεθος τῆς κεφαλῆς, τῆ οὐρᾶς, τῆς γυμνῆς ἢ λοφιοφόρου κεφαλῆς κ.τ.λ. Γνωστότερα εἴδη εἶναι: *Γλάρος ο γελῶν* (Larus ridibundus), ἀπαντῶν εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν, την Βόρειον θάλασσαν, τὴν Βαλτικὴν και τὴν Μεσόγειον. Εἶναι κοινότατον πτηνὸν καὶ εἰς τὰ ἑλληνικὰ παράλια. Φέρει τὰ ἑξῆς γνωρίσματα: μέγεθος ὅμοιον πρὸς τὸν χῆνα, πόδας μᾶλλον βραχεῖς, κεφαλὴν λεπτὴν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καὶ χρῶμα κατὰ τὴν ράχιν λευκὸν ἢ λευκόφαιον, πλευρὰς καὶ κοιλίαν λευκὴν ἢ ὑπόλευκον καὶ πόδας καὶ ράμφος ἐρυθρόν. Τὰ πτηνὰ τοῦ γένους τούτου παρακολουθοῦν συνήθως τὰ πλοῖα κατὰ τὸν πλοῦν των καὶ ἐκβάλλουσιν ὀξείας κραυγάς. *Γλάρος ὁ ἀργυρόχροους* (Larus argentatus). Ἀπαντᾷ εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν καὶ τὴν Μεσόγειον καὶ σπανιώτερον εἰς τὰ ἑλληνικὰ παράλια. Ὁ χρωματισμός του εἶναι ἀργυρομέλας κατὰ τὴν ράχιν, κυανοῦς κατὰ τὴν κοιλίαν καὶ μελανὸς κατὰ τὰ ἄκρα τῶν πτερύγων καὶ τὸ ράμφος. Τὸ μῆκός του ἀπὸ τοῦ ἄκρου τοῦ ράμφους μέχρι τοῦ ἄκρου τῆς οὐρᾶς εἶναι 60 περίπου ἑκατοστόμετρα. *Γλάρος ὁ λευκὸς* Larus canus). Τὸ εἶδος τοῦτο ἔχει ὁλόκληρον τὸ σῶμά του λευκόν, μὲ πτέρυγας τεφρολεύκους καὶ ράμφος κιτρινομελανόν. Ἀπαντᾷ συνήθως εἰς τὴν Βόρειον θάλασσαν καὶ σπανιώτερον εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν καὶ τὴν Μεσόγειον. Ἐν ἀφθονίᾳ ἀπαντᾷ εἰς τὰς Καναρίους νήσους. *Γλάρος ὁ μελανὸς* (Larus fuscus). Εἶναι ὁ μεγαλύτερος πάντων τῶν εἰδῶν τοῦ γένους καὶ διακρίνεται ἐκ τῶν μελανῶν πτερύγων του καὶ τῆς λευκῆς κοιλίας του. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ τὰ παράλια τῆς Ἀφρικῆς. *Γλάρος ὁ γλαυκὸς* (Larus glaucus). Τὸ μέγεθός του δὲν ὑπερβαίνει τὸ μέγεθος τοῦ χηνὸς καὶ διακρίνεται κυρίως ἐκ τῶν κυανῶν μετὰ χρυσοπρασίνων ἀποχρώσεων πτερύγων του. Ἀπαντᾷ εἰς τὰς παρὰ τὴν Αὐστραλίαν θαλάσσας.

Δ. Ν. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

γλάρος (ὁ) *[Ναυτ.]*. Τὸ ὑπὲρ τὰ ἀνώτατα τραχηλώματα τοῦ ἱστοῦ λεῖον μέρος αὐτοῦ, τὸ ἀπολῆγον εἰς τὸ *ἐπίμηλον*. Εἶναι ὅρος τοῦ κοινοῦ τῶν ναυτικῶν μας ἰδιώματος, συνήθους ὅμως χρήσεως καὶ ἐν τῷ ἐπισήμῳ ὀνοματολογίῳ, ἔχων συνωνύμους τοὺ.: *πίπουλο* τῆς κοινῆς καὶ *ἄτρακτος* καὶ *ἠλακάτη* τῆς ἐπισήμου ναυτικῆς γλώσσης. Σ. Ε. Λ.

Γλάρος (γαλ. Glaris, γερμ. Glarus) *[Γεωγρ.]*. Ὀρεινὸν καντόνιον τῆς ΒΑ Ἑλβετίας, ἐκτάσεως 685 τετρ. χλμ. μὲ πληθυσμὸν 34 000 κατοίκων ὁμιλούντων τὴν γερμανικὴν γλῶσσαν. Πρωτεύουσα τοῦ καντονίου εἶναι ἡ ὁμώνυμος πόλις, κειμένη εἰς τὸ μέσον τῆς κοιλάδος τοῦ Λὶντ (κάτ. 5.000). Τὸ καντόνιον καλύπτεται ὑπὸ τῶν Ἄλπεων, αἱ ὁποῖαι εἰς τὴν περιοχὴν ἐκείνην σχηματίζουν τὴν ὁμώνυμον ὀροσειρὰν μὲ κέντρον τὴν κορυφὴν *Ταίντι* (3623 μ.). Τὰ ὕδατα τῶν ὀρέων κατερχόμενα σχηματίζουσι τὴν κοιλάδα τοῦ Λὶντ καὶ δύο ἄλλας. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν ἰδίως τῶν βαμβακερῶν ὑφασμάτων.

Γλάρος *[Παραλ. Γεωγρ.]*.—1) Ὀνομασία νησίδων τινῶν ἐν τῷ Αἰγαίῳ, φερομένων συνηθέστερον ὑπὸ τὸ ὄνομα Γλαρονήσι (βλ. λ.). — 2) Ἀκρωτήριον τῆς νήσου Δενοῦσα ἢ Δονοῦσα ἀποτελοῦν τὴν Ν. αὐτῆς ἐσχατιὰν (πλάτ. 37° 05′ 1/4 Β, μῆκ. 25° 50′ 1/8 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 866: Amorgos and Denusa islands).— 3) Ὅρμος τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς Καρπάθου (πλάτ. 35° 37′ Β, μῆκ. 27° 06′ 3/4 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2824: Scarpanto and Kasso islands). Σ. Ε. Λ.

γλαρός,—ά,—ό· μόνον ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν, ὁ ὑγρός, ο λαμπρὸς ὀφθαλμός: «γιὰ τὰ γλορά σου μάτια γίνομαι κομμάτια».

γλαρώνω· ἰδιωματ., νυστάζω, κλείω τὰ βλέφαρα πρὸς ὕπνον: «γλάρωσαν τὰ μάτια του».

γλασέρειος ἢ *λιθοτυμπανικὴ σχισμὴ* *[Ἀνατομ.]*. Σχισμὴ ἐν τῷ τυμπανικῷ μέρει τοῦ κροταφικοῦ ὀστοῦ, δι᾿ ἧς ἐξέρχεται ἐκ τοῦ κοίλου τοῦ τυμπάνου ἡ χορδὴ τοῦ τυμπάνου (κλάδος τοῦ προσωπικοῦ νεύρου) καὶ ἐν ᾗ περιέχεται ἡ προσθία ἀπόφυσις τῆς σφύρας καὶ ὁ πρόσθιος σύνδεσμος ταύτης. Ι. Π.

γλασιαλίνη (ἡ) (Glacialin) *[Χημ.]*. Μῖγμα βόρακος, βορικοῦ ὀξέος καὶ σακχάρου, εἰσαχθὲν πρὸ ἐτῶν ὡς μέσον συντηρήσεως. Κ. Γ. Μ.

Γλασκώβη (Glascow). Πόλις παραποτάμιος τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς Σκωτίας, ἐν τῇ κομιτείᾳ Lanarkshire, ἀπέχουσα τοῦ Ἐδιμβούργου 75 χιλιόμετρα ΔΝΔ, ἐπικαλουμένη «Μητρόπολις τοῦ Βορρᾶ», ἅτε οὖσα ἡ πολυανθρωποτέρα μετὰ τὸ Λονδῖνον πόλις τοῦ Ἡνωμένου βασιλείου. Ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς ἀνέρχεται εἰς 1,(57,100 κατοίκους (ἀπογρ. 1925).

— [ΓΕΩΓΡ.] Ἐκτισμένη ἡ Γλασκώβη ἐπ᾿ ἀμφοτέρων τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ *Κλάϋντ* (Clyde) εἰς 32 χιλιόμετρα ἀπὸ τοῦ Γκρῆνοκ (Greenock), μυχοῦ τῆς στομαλίμνης τοῦ ποταμοῦ, ἐξαπλοῦται ἐπὶ τῶν γύρω λοφίσκων καὶ ἐξυπηρετεῖται διὰ πολλῶν γεφυρῶν συνδεουσῶν τὰς ὄχθας, ἀφισταμένας ἐκεῖ κατὰ 120 μέτρα. Αἱ κυριώτεραι τῶν γεφυρῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων δύο ἐκ γρανίτου, δύο σιδηραῖ καὶ δύο κρεμασταί, εἶναι αἱ συνδέουσαι τὸ νότιον τμῆμα τῆς πόλεως πρὸς τὸ κεντρικόν, ἐκτεινόμενον ἀπὸ Β πρὸς Ν ἐπὶ τῆς παροχθίου πεδιάδος. Τὸ βόρειον τμῆμα τῆς πόλεως, τὸ καὶ μᾶλλον ἐκτεταμένον, ἀφορίζεται πρὸς Β καὶ Δ ὑπὸ παραποταμίου τοῦ Κλάϋντ, *Κέλβιν* (Kelvin) ὀνομαζομένου, καὶ τῆς διώρυγος τῆς ἑνούσης τὰς κοινότητας Andrie καὶ Coat bridge.

Ἡ παλαιὰ πόλις ἐσχηματίσθη ἐπὶ λοφίσκου τοῦ ὁποίου τοὺς πόδας βρέχει ὁ ρύαξ Mondelinar, ρέων διὰ μέσου χαράδρας ἥτις ὑπῆρξεν ἡ ἀνάδοχος τῆς πόλεως glascow=«σκοτεινὴ κλεισώρεια»). Διατηρεῖ δὲ τὴν ἀρχαίαν της φυσιογνωμίαν μὲ τοὺς σκοτεινοὺς καὶ στενοὺς δρομίσκους της, διακλαδουμένους ἐνιαχοῦ εἰς ἀδιεξόδους, καὶ μὲ τὰς παλαιὰς οἰκίας της, ὧν αἱ στέγαι καλύπτονται ἀπὸ πλάκας σχιστολίθου. Ἐκεῖ ὁ γραφικώτατος λόφος Fir μὲ τὸν ἐπιβάλλοντα εἰς μεγαλεῖον ναὸν τοῦ Ἁγίου Μάγκοου, τὴν περιβάλλουσαν αὐτὸν Νεκρόπολιν, τὰ κτίρια τοῦ ἀρχαίου πανεπιστημίου, μεταβληθέντα εἰς σιδηροδρομικὸν σταθμόν, καὶ ἡ ἀφετηρία μεγάλης λεωφόρου τῆς High Street, ἑνούσης τὴν μητρόπολιν πρὸς τὴν πλατεῖαν τοῦ Σταυροῦ (Square of the Cross), ἀφ᾿ ἧς ἄρχεται ἡ μεγίστη τῶν ἀρτηριῶν τῆς Γλασκώβης, ἡ διήκουσα παραλλήλως τῇ κοίτῃ τοῦ Κλόϋντ καὶ ὀνομαζομένη διαδοχικῶς Gallow gate, Trongate καὶ Argyll Street, ἀποτελοῦσα δέ, ὁμοῦ μετὰ τῆς διασταυρουμένης καθέτως πρὸς αὐτὴν Buchanan Street, τὸ ἐμπορικὸν κέντρον τῆς πόλεως. Ἡ νέα πόλις κοσμεῖται ἀπὸ ὡραίας οἰκίας, κομψότατα ἰδιωτικὰ μέγαρα καὶ μεγαλειώδη δημόσια κτίρια, ἀνεγερθέντα ἀπὸ τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος, ἔχει δὲ ἐν τῷ κέντρῳ της τὴν πλατεῖαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐφ᾿ ἧς ἀνδριάντες καὶ μνημεῖα τοῦ Οὐῶλτερ Σκώττ, τοῦ Γουίλλιαμ Πίττ, τοῦ Ρ. Πήλλ, τοῦ Τζαίημς Βὰττ καὶ ἄλλων. Ὀλίγον δυσμικώτερον ἡ πλατεῖα Μπλάυθσγουδ (Blythswood), ὅπου ἡ ἀριστοκρατικὴ συνοικία ἐκτεινομένη μέχρι τοῦ ἄλσους Kelvingrove, μεταξὺ δὲ αὐτῆς καὶ τοῦ ποταμοῦ ἡ ἐργατικὴ συνοικία. Ἐν τούτοις, μέχρι τοῦ 1866 ἀκόμη, αἱ ἀδιέξοδοι πάροδοι τῶν κεντρικωτάτων τούτων ὁδῶν ἦσαν ἑστίαι μολύνσεως, λόγῳ τῶν ὁποίων ἡ θνησιμότης ἔφθανεν ἐνίοτε εἰς 70 ‰, ἀλλὰ καὶ φωλεαὶ καὶ ὁρμητήρια κακοποιῶν. Ἐπωφεληθεῖσα ὅμως ἡ δημοτικὴ ἀρχὴ τῆς τότε κατ᾿ ἀνάγκην διελεύσεως τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς City Union Railway, κατηδάφισε πολλὰς χιλιάδας οἰκιῶν μεταξὺ τῶν ἀρχαίων πανεπιστημιακῶν κτιρίων καὶ τῆς κοίτης τοῦ Κλάϋντ. Πρὸς Β τῆς νέας πόλεως αἱ συνοικίαι τοῦ λιμένος Dundas, ΝΔ ἡ τοῦ Anderston καὶ κατὰ μῆκος τοῦ ποταμοῦ ἡ τοῦ Finnieston, πέραν τοῦ ὁποίου αἱ νηοδόχαι (ντόκς). Ἐκεῖθεν τοῦ Κέλβιν ἐγείρεται ἐπὶ λόφου το νεον πανεπιστήμιον καὶ τὸ ἀχανὲς «Δυτικὸν νοσοκομεῖον», πρὸς Β δὲ τὸ ὡραῖον προάστειον Helhead καὶ δυτικώτερον τὰ Partick καὶ Dowanhill καὶ ΒΔ ὁ Βοτανικὸς κῆπος. Ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους καὶ κατὰ μῆκος τοῦ Κλάϋντ τὸ ὡραῖον ἄλσος Γκλάσκω Γκρὴν καὶ ΒΑ τὸ ἐξ ἴσου ὡραῖον Alexandra Park, εἰς τὸ αὐτὸ δὲ τμῆμα τὰ βιομηχανικὰ προάστεια Bridgeton, Camlachie καὶ Calton. Ἡ γενικὴ ἐντύπωσις ἐκ τῆς Γλασκώβης, παρὰ τὴν φρενιτιώδη κίνησιν, ἰδίως εἰς τὰς προκυμαίας τοῦ Κλάϋντ καὶ τοὺς λιμένας του, προδιαθέτει εἰς ἀθυμίαν, ἰδίως λόγῳ τοῦ καπνοῦ τῶν ἐργοστασίων. Αἱ οἰκίαι της εἶναι ὑψηλαὶ καὶ ἐκ λίθου πελεκητοῦ, μονοκατοικίαι εἰς τὰς ἀριστοκρατικὰς συνοικίας καὶ πολυκατοικίαι εἰς τὰς τῶν ἀστῶν.

Μνημεῖα καὶ ἱδρύματα. Τὰ πλεῖστα τῶν ἀρχαίων παλαιῶν μνημείων τῆς μεγαλοπόλεως κατεστράφησαν· διατηρεῖται ὅμως ἐν ἀρίστῃ καταστάσει τὸ ἀρχαιότατον αὐτῶν ἡ Μητρόπολις τοῦ Ἁγίου Μάγκοου (St Mungo cathedral), ἐγείρουσα τὴν ἐπιβάλλουσαν γοτθικοῦ ρυθμοῦ διαγραφήν της εἰς τὸ ΒΑ μέρος τῆς πόλεως ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ μαστοῦ Fir Park (ὑψομ. ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ποταμοῦ 30 μέτρων) καὶ ἀποτελοῦσα κλασσικὸν καὶ θαυμάσιον δεῖγμα τῆς παλαιᾶς ἀγγλικῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ἁπλοῦν, κομψὸν καὶ ἀπέριττον. Ἐν αὐτῇ ἡ Κρύπτη τοῦ Ἁγίου Μάγκοου, θαυμάσιον κατασκεύασμα ὑποστηριζόμενον ὑπὸ 65 στηλῶν· καίτοι δὲ ὑπάρχει ἐν αὐτῇ κορμὸς ἀκέφαλος καὶ ἄχειρ, περὶ οὗ πιστεύεται ὅτι ἀπεικόνιζε τὸν Ἅγιον Kentingern ἢ Mungo καὶ ὅτι ἐπέστεφε τὸν τάφον του, ἐν τούτοις δὲν εἶναι, κυρίως εἰπεῖν, κρύπτη, ἀλλὰ ναὸς ἀρχαιότερος, προσαρμοσθεὶς εἰς τὸ πρανὲς τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ρύακος Mondelinar, περικλεισθεὶς δὲ κατόπιν ἐν τῷ μείζονι μητροπολιτικῷ ναῷ.

Μεγίστου ἐνδιαφέροντος εἶναι τὸ ἐπίσημον νεκροταφεῖον τῆς Γλασκώβης, «Νεκρόπολις» (Necropolis) ὀνομαζόμενον καὶ συνεχόμενον πρὸς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Μάγκοου, ἔχει δὲ ὡς ἀπαρχὴν τῆς ἱδρύσεώς του τὴν ἀνέγερσιν (τῷ 1824) στήλης μετ᾿ ἀνδριάντος τοῦ ἀναμορφωτοῦ Νὸξ (Knox), πραγματοποιηθεῖσαν διὰ γενικῶν ἐράνων, διότι ἔκτοτε προωρίσθη ὁ χῶρός του εἰς ταφὴν τῶν ἐπισήμων, ἐπιφυλαχθείσης τῆς ΒΔ χώρου ἄκρας πρὸς ταφὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν τῆς Γλασκώβης. Ἄγει δὲ πρὸς αὐτὸ συντομώτερον μικρὰ γέφυρα τοῦ Κλάϋντ ὀνομαζομένη «Γέφυρα τῶν στεναγμῶν» (Bridge of Sighs).

Τὸ πανεπιστήμιον ἀνηγέρθη τῷ 1450 καὶ ὠνομάζετο «Παιδαγωγεῖον» (Paedagogium), μετενεχθὲν δὲ εἰς τὴν High Street διετηρεῖτο ὑπὸ τὴν αὐτὴν ὀνομασίαν, ἕως οὗ ἱδρύθη μεγαλοπρεπὲς εἰς νέαν θέσιν (1863—1870) τὸν λοφίσκον Gilmore (Γκιλμόα), παραπλεύρως τοῦ ἄλσους Κέλβινγκροβ. Προσαρτήματα τοῦ πανεπιστημίου εἶναι καὶ ἡ πλουσιωτάτη βιβλιοθήκη του, τὸ ἀνατομικὸν μουσεῖον, ὁ βοτανικὸς κῆπος, τὸ μέγα ἐπὶ τοῦ λόφου Dowanhill ἀστεροσκοπεῖον (πλάτ. 55°52′43″ Β, μῆκ. 4°17′39″ Δ. ἀπὸ Γρήνουιτς, καὶ τὸ νομισματικὸν μουσεῖον. Σπουδαιότατον ἐπίσης ἐκπαιδευτικὸν ἵδρυμα εἶναι τὸ κολλέγιον Ἄνδερσον (ἱδρυθὲν τῷ 1795) καὶ ἰδιαιτέρα ἰατρικὴ σχολή, σχολὴ τῶν καλῶν τεχνῶν (ὀνομαζομένη Haldane Academy), σχολὴ μηχανικῶν κ.ἄ.δ.

Φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα ἀφθονοῦν, μεταξὺ τῶν ὁποίων δεκατρία νοσοκομεῖα διὰ πᾶσαν κατηγο-

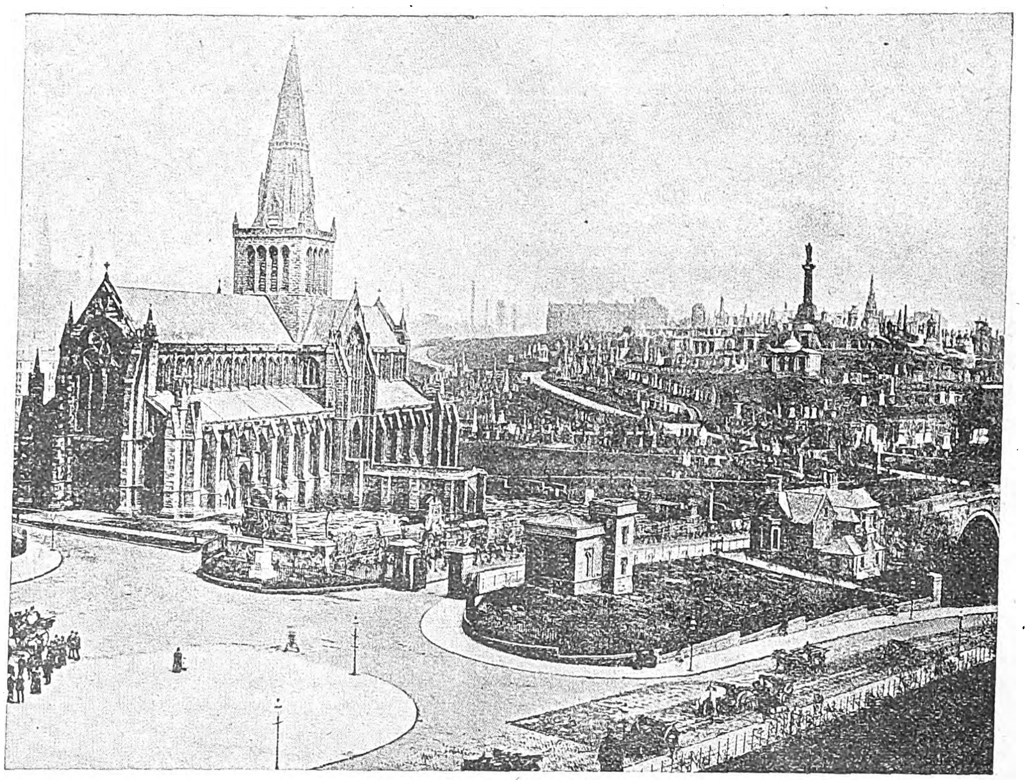

Γλασκώβη: *Ὁ καθεδρικὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Μάγκοου (St Mungo) καὶ παρ᾿ αὐτὸν ἡ Νεκρόπολις.*
[Εἰς τὸ βάθος, δεξιὰ ἐπὶ στήλης τὸ μνημεῖον τοῦ Νὸξ (Knox).]

Digitized by Google

ρίαν νόσων, δύο γηροκομεῖα, τρία ὀρφανοτροφεῖα, ἓν ἄσυλον ψυχοπαθῶν καὶ πλεῖστα ἄλλα διὰ εἰδικὰς νόσους, μολυσματικὰς ἢ μεταδοτικάς.

Ὁ λιμήν. Οὗτος ἐκτείνεται ἀπὸ τῆς γεφύρας Glascow bridge ἕως τῆς συμβολῆς τοῦ Κέλβιν πρὸς τὸν Κλαΰντ εἰς μῆκος 8¼ μιλ. καὶ ἐπιτρέ-

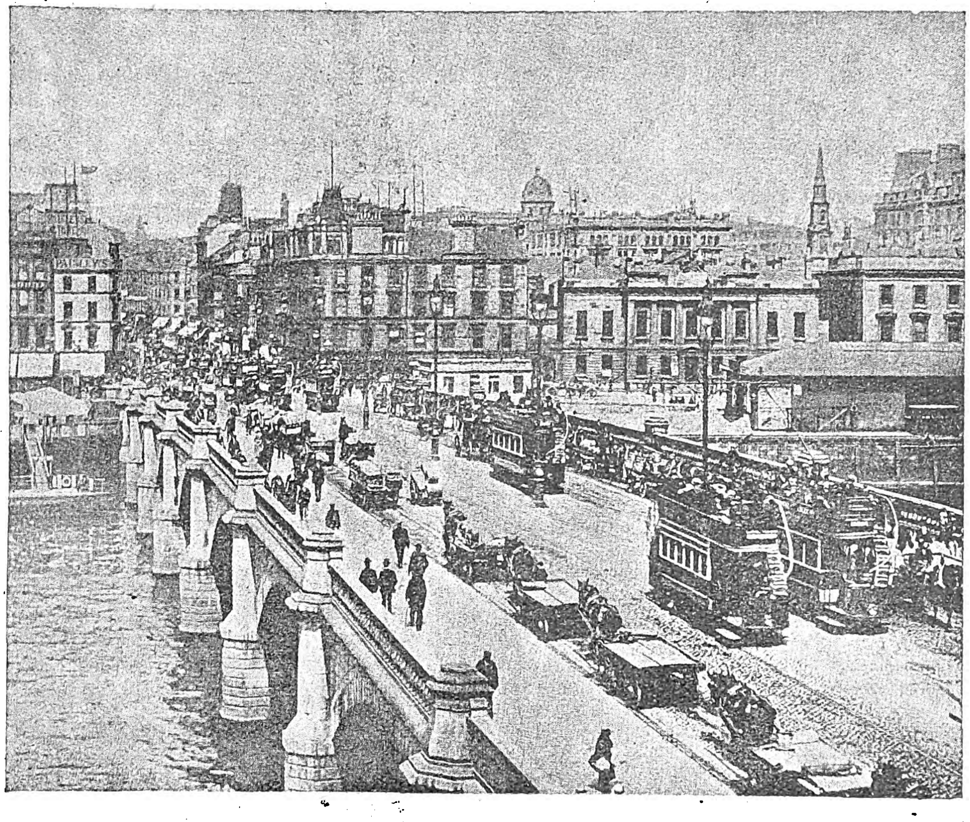

Ἡ γέφυρα τῆς Ζαμάϊκας.

πει τὸν εἴσπλουν καὶ τὸν ἀπόπλουν ἐντὸς τῆς αὐτῆς παλιρροίας πλοίων βυθίσματος ἕως 26 ποδῶν. Καὶ ὅμως ὁ ποταμὸς οὗτος ἦτο πρὸ μιᾶς ἑκατονταετηρίδος τοσοῦτον ἀβαθής, ὥστε νὰ καθίσταται βατὸς εἰς πολλά του σημεῖα. Ἤδη ἔχει ἐκσκαφῆ ἕως 26 πόδας. Πολὺ πρὸ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἔργου εἶχεν ἐκδηλωθῆ εἰς Γλασκώβην πλήρης περὶ τὸ ναυτίλλεσθαι ἀναστάτωσις διὰ τὰ ἐκεῖ γενόμενα πειράματα τῆς ἀτμοποταμοπλοΐας διὰ τοῦ «Κομήτου» τοῦ Μπὲλλ καὶ διὰ τὴν εἰς τὰς ναυπηγήσεις ὑποκατάστασιν τοῦ ξύλου διὰ τοῦ σιδήρου, ἥτις ἐν τούτοις τοσοῦτον συνέβαλεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Γλασκώβης. Ἤδη τὰ ἀκόλουθα διεθνοῦς φήμης ναυπηγεῖα καὶ συνεργεῖα κατασκευῆς μηχανῶν λειτουργοῦσιν ἀπὸ τοῦ λιμένος Γλασκώβης ἕως τοῦ Γκρήνοκ: Alley καὶ Maclellan—Ayrshire dockyard Co—Barclay Curle—Blyth—Brown—Caird—Clyde shipbuilding and engineering Co—Cumming—Duncan—Dunlop and Bremmer—Ferguson—Greenock dockyard Co—Hamilton—Henderson—Inglis—Lith cows Ltd—Mac Millan—Murdoch and Murray—Nappier and Miller—Scott—Dun smuir and Jacson—Gaudlie—Hutsons—Kincaid—Mac Kie and Baxter—Macfie and Mil-

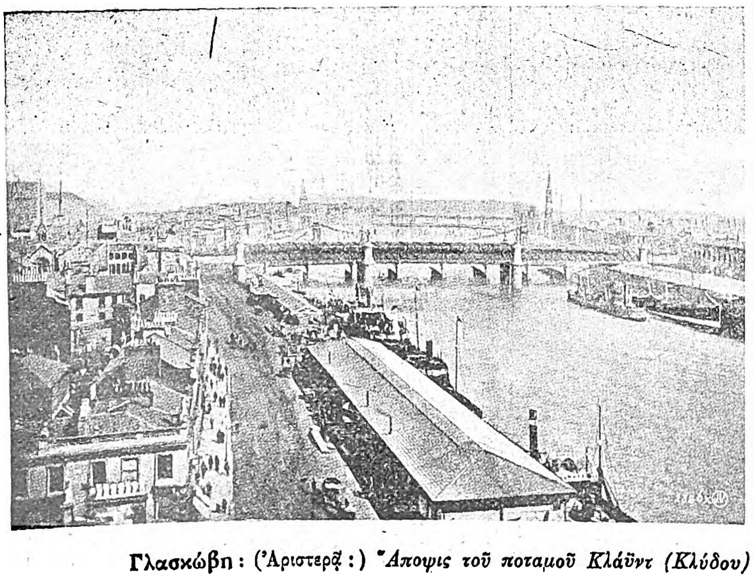

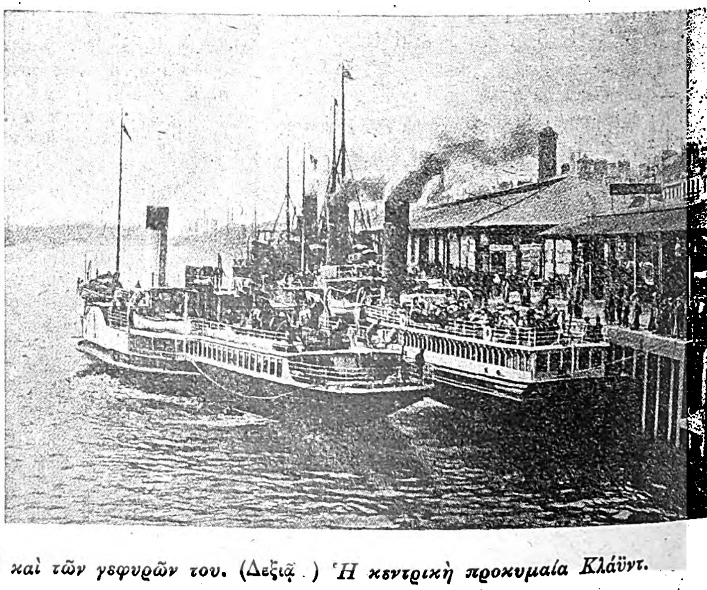

Γλασκώβη: (Ἀριστερᾷ:) *Ἄποψις τοῦ ποταμοῦ Κλάϋντ (Κλύδου) καὶ τῶν γεφυρῶν του.* (Δεξιᾷ.) *Ἡ κεντρικὴ προκυμαία Κλάϋντ.*

ler—Muir and Hutson—Rowan David—Ross Duncan—Russel. Μεγάλως δὲ ἀνακουφίζουσι τὴν ἐμπορικὴν κίνησιν τῆς Γλασκώβης αἱ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ τῶν 3 ἀνατολικῶν σιδηροδρόμων (North British railway, Great northern καὶ North eastern) τοῦ Caledonian railway, τοῦ City Union, Glascow South western railway, σκωτικῶν τούτων, καὶ τῶν ἀγγλικῶν σιδηροδρόμων Midland καὶ Southwestern.

— [ΙΣΤΟΡΙΑ] Πολλαὶ ἐκδοχαὶ λέγονται διὰ τὴν ἐτυμολογίαν τῆς ὀνομασίας τῆς Γλασκώβης, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐπικρατοῦν ἡ ἐν ἀρχῇ ἀναφερθεῖσα, καὶ ἄλλη τις καθ' ἣν ἡ ὀνομασία τῆς πόλεως προῆλθεν ἐκ τοῦ κελτικοῦ Gleschu, κατόπιν γραφέντος Glesco ἢ Glasghu, σημαίνοντος δὲ «ὡραία καταπράσινη θέσις» καὶ ἣν ὀνομασίαν ὑποτίθεται ὅτι ἔφερε τὸ μέρος ὅταν ἐφάνη ὁ Κέντιντζερν ἢ Μάγκοου (Kentingern ἢ Mungo) περὶ τὸ 540 πρὸς ἐκχριστιανισμὸν τῶν Βρεττανῶν τοῦ Strathclyde. Πράγματι δὲ ὁ Μάγκοου κατέστη ὁ ἐγχώριος ἅγιος καὶ τῆς πόλεως πάτρων καὶ γενικῶς ἀποδίδεται εἰς αὐτὸν ἡ φράσις «*Let Glascow flourish* by the preaching and the word» (=ἀνθησάτω ἡ Γλασκώβη διὰ τῆς διδαχῆς καὶ τοῦ λόγου), ἐξ ἧς αἱ τρεῖς πρῶται λέξεις ἀπετέλεσαν τὸ ρητὸν τοῦ ἐμβλήματος τῆς πόλεως. Ἐλάχιστα σημεῖα τῆς παλαιᾶς ἱστορίας τῆς πόλεως εἶναι γνωστά, ὡς ἐκ τῆς ἀπωλείας (τῷ 1600 περίπου) τῆς Ἐρυθρᾶς Βίβλου, περιλαμβανούσης χρονικὰ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς Ροβέρτου Γ'. Κατὰ ταῦτα Γουλιέλμος ὁ Λέων (William the Lion) κατήρτισε «χάρτην», διὰ τῶν διατάξεων τοῦ ὁποίου ἐλογίζετο ἡ Γλασκώβη ὡς πόλις βαρωνείας καὶ παρείχετο εἰς τὸ ἐμπόριόν της ἐλευθερία, ἀναγνώρισις τῶν ἐθίμων της, καὶ ἵδρυσις τελωνείου. Μεταξὺ δὲ ἐπεισοδίων, ὧν μεμονωμένως διεσώθη ἡ μνήμη, ἀναφέρονται τὰ ἑξῆς: Ἡ μάχη τῶν Σκώτων ὑπὸ τὸν Bell o' the Brae (1300) κατὰ τῶν ὑπὸ τὸν Percy Ἄγγλων, οὓς κατετρόπωσαν, συγκροτηθεῖσα εἰς τὴν θέσιν ἣν ἐπέχει τανῦν ἡ High Street· ἡ διὰ προδοσίας παράδοσις εἰς τοὺς Ἄγγλους (1305) τοῦ ἐθνικοῦ ἥρωος τῶν Σκώτων Οὐῶλλες (Wallace) καὶ ὁ ἀποκεφαλισμὸς αὐτοῦ· αἱ καταστροφαὶ λόγῳ τῆς πανώλους τῷ 1350 καὶ 1380· ἡ πολιορκία τοῦ ἐπισκοπικοῦ πύργου ὑπὸ τοῦ ἀντιβασιλέως Arran καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ ὑπερασπιστοῦ του Glencairn ἐπακολουθήσασα ἔξοδος καὶ μάχη κατὰ τῶν Ἄγγλων εἰς Μπατς (Butts, τὸ τανῦν Gallowgate), ἀπολήξασα εἰς νίκην τῶν Ἄγγλων ἀθετησάντων τοὺς ὅρους τῆς παραδόσεως τῶν Σκώτων· ἡ ὑπὸ τοῦ Murray διευθυνομένη ἀντίστασις κατὰ τῆς βασιλίσσης Μαρίας καὶ ἡ κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ 1568 μάχη τοῦ Langside (οὗ τὴν θέσιν ἐπέχει τανῦν τὸ Κουήν'ς Πάρκ, ἐν ᾧ ἀνηγέρθη διὰ τοῦτο καὶ στήλη ἀναμνηστικὴ τῷ 1887), καθ' ἣν αὕτη ἔχασε καὶ στέμμα καὶ βασίλειον. Ὁ Ἰάκωβος ΣΤ' ἐλόγισε τὴν Γλασκώβην, ἔχουσαν τότε 4.500 κατοίκους, ὡς βασιλικὴν πόλιν (1636) μετ' ἐλευθεριῶν διὰ τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ Κλάϋντ· πλὴν αἱ προσπάθειαί του πρὸς ἐπαναφορὰν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ἐξήγειραν τὸν ἀντιθρησκευτικὸν φανατισμὸν τῶν κατοίκων, συνασπισθέντων πρὸς καταρτισμὸν τοῦ πρωτοκόλλου τῶν πρεσβυτεριανῶν (covenant) διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ἀναμορφωτικῆς των θρησκείας. Τῷ 1660 ὁ πληθυσμὸς τῆς Γλασκώβης ἀνῆλθεν εἰς 10.000, ἀλλ' ἦτο καταπεπτωκυῖα λόγῳ τῶν ἐμφυλίων πολέμων, τῶν ἐπιδημιῶν καὶ τῶν τρομερῶν εἰσφορῶν, ἃς τῇ εἶχε κατὰ περιόδους ἐπιβάλει ὁ ὀπαδὸς τοῦ Καρόλου Α' στρατηγὸς Τζαίημς Γκράχαμ Μοντρόζε. Πάντως ἡ πόλις ὑπῆρξεν ἡ ἀκρόπολις τῶν πρεσβυτεριανῶν καὶ κέντρον ἀντιδράσεως κατὰ τῶν Στούαρτ. μία δὲ τοιαύτη κατ' αὐτῶν ἐπανάστασίς της (1679) κατεπνίγη διὰ σκληρῶν μέτρων, τῶν Χάϊλάνδερς λεηλατησάντων τὴν πόλιν. Ἡ πτῶσις τῶν Στούαρτ ὑπῆρξε σώτειρα τῶν ἐφεξῆς τυχῶν τῆς Γλασκώβης, διότι ὁ ζῆλός της ὑπὲρ τοῦ Γουλιέλμου τῆς Ὀράγγης, εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ὁποίου εἶχε θέσει ἓν πλῆρες σύνταγμα, ἠμείφθη διὰ γενναιοδώρως παρασχεθέντων προνομίων καὶ διότι ἡ ἀπότοκος τῆς πτώσεως ἐκείνων ἕνωσις τῶν στεμμάτων τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Σκωτίας (1707) ἤνοιξεν εἰς τοὺς λιμένας τῆς δευτέρας τὴν ἐλευθέραν μετὰ τοῦ νέου κόσμου ἐμπορίαν, ἥτις πρότερον ἦτο ἀποκλειστικὸν προνόμιον τῶν ἀγγλικῶν λιμένων. Ἔκτοτε ἡ ἐξέλιξις τῆς Γλασκώβης ἐχώρει ραγδαίως: μικρὰ κωμόπολις τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα καὶ ἑνδεκάτη κατὰ πληθυσμὸν πόλις τῆς Σκωτίας, ἐγένετο δευτέρα τὸν ΙΖ' αἰῶνα, ἔχουσα 11.000 κατ. καὶ κυρία τοῦ μονοπωλίου τῆς εἰσαγωγῆς ὅλης τῆς διὰ τὴν Σκωτίαν σακχάρεως, παρουσιάζουσα ἀνθοῦσαν βιομηχανίαν μελάσσης, σάπωνος, ἁλιπάστων, σολωμοῦ καὶ καπνιστῶν ρεγκῶν, καὶ κατεργασίας τοῦ καπνοῦ ὅλης τῆς Σκωτίας. Χειραφετουμένων ὅμως ὁλονὲν τῶν ἐμπόρων της, αἱ πρῶται ὗλαι εἰσήρχοντο κατ' εὐθεῖαν ἐκ τῶν τόπων τῆς παραγωγῆς καὶ τῷ 1772 ἡ Γλασκώβη κατέστη ὁ μεγαλύτερος διαμετακομιστικὸς λιμὴν τῆς Βρετταννικῆς αὐτοκρατορίας. Ἀπ' εὐθείας δὲ πρὸς τὴν Μαίριλανδ καὶ τὴν Βιργινίαν τῆς Ἀμερικῆς ἐμπορικὴ ἐπαφὴ μετέβαλε τὸν Κλάϋντ εἰς ἀναρρέοντα Πακτωλὸν καὶ οἱ «λόρδοι τοῦ καπνοῦ», ὡς ἀπεκάλουν οἱ ἀριστοκράται Ἄγγλοι τοὺς ἐμπόρους τῆς Γλασκώβης, ἔκτιζον εἰς τὸ δυτικὸν τῆς παλαιᾶς πόλεως τὴν νέαν τοιαύτην. Βραδύτερον ἀνεπτύχθη ἐν τῇ πόλει σημαντικὴ βιομηχανία τυπωμένων βαμβακερῶν ὑφασμάτων (καλεμκεριῶν). Ἡ ἐμφάνισις τοῦ ἀτμοῦ καὶ τῶν σιδηρῶν σκαφῶν ἔδωσε νέαν ὤθησιν εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς Γλασκώβης, ἥτις ὑπερβαλοῦσα τὸ Ἐδιμβοῦργον κατέστη ἐκ τῶν βιομηχανικωτάτων καὶ πλουσιωτάτων πόλεων τοῦ Ἡνωμένου βασιλείου. Ὁ πόλεμος τῶν Βορείων Ἀμερικανικῶν Πολιτειῶν κατὰ τῶν Νοτίων ἀνέκοψε μὲν τὴν βιομηχανίαν τῶν βαμβακερῶν ὑφασμάτων διὰ τὴν ἔλλειψιν πρώτης ὕλης, ἀλλ' ἀντεσταθμίσθη διὰ τῆς ἐνισχύσεως τῆς ναυπηγικῆς βιομηχανίας, λόγῳ τῆς διακοπῆς τοῦ ὑπὸ τοῦ ἀμερικανικοῦ ναυτικοῦ ἀντα-

Digitized by Google

γωνισμοῦ. Ἐμπορικὰς κρίσεις ἐδοκίμασε πολλὰς ἡ πόλις. Μεγίστη ὑπῆρξεν ἡ τοῦ 1878 διὰ τῆς χρεωκοπίας τῆς τραπέζης «Σίτυ ὄφ Γκλάσκωου» μὲ παθητικὸν διακοσίων ἑκατομμυρίων λιρῶν. Σήμερον ἡ ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ αὐτῆς κίνησις εἶναι ζωηροτάτη, συνισταμένη ἰδίως εἰς εἰσαγωγὴν ξυλείας, ἀλεύρων, ζῴων, καρπῶν καὶ ἐξαγωγὴν γαιανθράκων, μηχανημάτων, ἀλιπάστων ἰχθύων καὶ κρεάτων, οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν, ἰδίως δὲ πλοίων

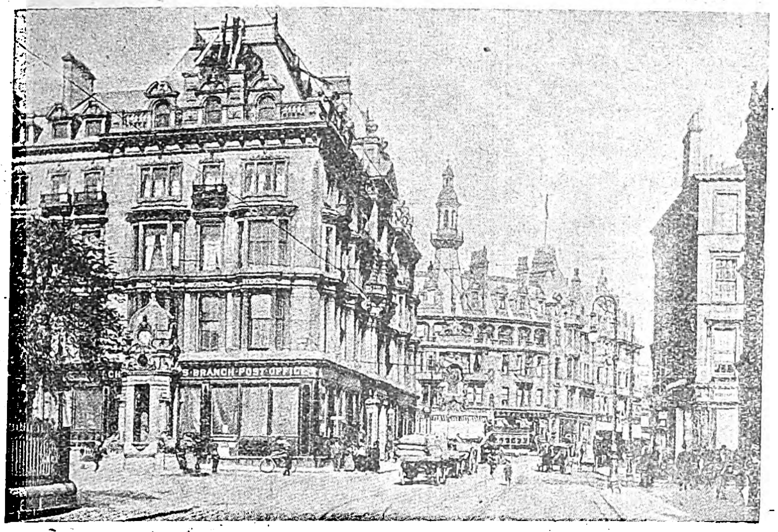

Γλασκώβη: *Ἡ κεντρικὴ ὁδὸς Τσέριγγ Κρὸς (Charing Cross).*

ναυπηγουμένων εἰς τὰ πολυάριθμα ναυπηγεῖά της καὶ ἐφοδιαζομένων διὰ μηχανῶν καὶ λεβήτων ἀπὸ τῶν μηχανουργείων τοῦ τόπου.

Διοίκησις. Διὰ νόμου (act: 1889) τῆς τοπικῆς διοικήσεως (Local governement of Scottland) ἡ Γλασκώβη ὑπήχθη εἰς τὴν κομιτείαν τοῦ Λαρνακ (Larnac μετὰ περιοχῶν ἀνηκουσῶν πρότερον εἰς τὸ Dumbarton καὶ τὸ Renfrew, εἰς ἣν προσετέθησαν ὀλίγον πρὸ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολέμου καὶ αἱ περιοχαὶ Goban καὶ Partic. Διοικεῖται δὲ ὑπὸ συμβουλίου πεντηκονταμελοῦς (οὗτινος τὰ 48 μέλη ἐκλέγονται ὑπὸ τῶν 16 δημοτικῶν τμημάτων, 1 ὑπὸ τῶν συνδικάτων καὶ 1 ὑπὸ τοῦ ἐμπορικοῦ ἐπιμελητηρίου) καὶ τοῦ ὁποίου προΐσταται εἷς πρόεδρος καὶ 10 βοηθοὶ σύμβουλοι. Ἀφ' ἧς δὲ ἡ δημαρχία ἐγένετο αἱρετή, ἐξεδηλώθη συνεχὴς ἅμιλλα διὰ τὴν ἐξυγίανσιν καὶ τὸν ἐξωραϊσμὸν τῆς πόλεως. Οὕτως ἡ μέση θνησιμότης, ἥτις τῷ 1866 ἀνήρχετο εἰς 29,6 ‰, κατῆλθε βαθμηδὸν μέχρι τῆς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη σημειωθείσης 19 ‰· ποσότης ἄφθονος ὕδατος διετέθη πρὸς ὑπερεπάρκειαν τῶν ἀναγκῶν τῆς πόλεως· ὁ δῆμος εὑρεθεὶς πρὸ αἰσχροκερδῶν προτάσεων ἑταιρειῶν διὰ τὴν παραγωγὴν φωταερίου, ἀπεφάσισε τὴν διὰ δαπανῶν του ἵδρυσιν καὶ λειτουργίαν τῶν ἐγκαταστάσεων, παρασχὼν οὕτω εἰς τοὺς δημότας του τὸ φωταέριον ἀντὶ ἐξευτελιστικῆς τιμῆς. Ἀνέλαβεν ὁμοίως οὗτος τὴν ἠλεκτρικὴν κίνησιν τῶν ἐργοστασίων, τὴν ἠλεκτρικὴν ἕλξιν τῶν τροχιοδρόμων καὶ τὸν ἠλεκτροφωτισμόν, παρέχει δὲ μεγίστας ἐπιχορηγήσεις εἰς τὰ φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα καὶ εἰς πᾶν τὸ συντελοῦν διὰ τὴν ἄνετον ἐκδήλωσιν τῆς ἐμπορικῆς τῆς πόλεως ζωῆς. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

γλάστρα (ἡ) καὶ *γάστρα*· πήλινον δοχεῖον πρὸς φύτευσιν φυτῶν πολυτελείας· «δύο γλάστρες βασιλικό», «κάθε σκαλοπάτι καὶ γλάστρα»· ἀπὸ τοῦ ἀρχ. *γάστρα*=κοιλία παντὸς ἀγγείου ὁ δὲ τύπος *γλάστρα* ἀπὸ τοῦ *γράστρα* κατ' ἀνομοίωσιν [ὅλ. *Χατζιδ.* ΜΝΕ 2, 154].

Γλαστρὶ [*Γεωγρ.*]. Νησὶς τῆς ΒΑ ἀκτῆς τῆς Χίου, σχηματιζομένη ἀπὸ βράχον *ἀνάποδον* (βλ. λ. βράχος) εἰς ἀπόστασιν μιλλίου ἀπ' αὐτῆς (πλάτ. 38° 34' 10'' Β, μῆκ. 26° 09' 50'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1645: Khios island and gulf of Smyrna). Σ.Ε.Λ

Γλάστρου *Βρύση* [*Γεωγρ.*]. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Μυκόνου* τῆς ἐπαρχίας Σύρου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων. Κάτ. (1928) 114.

Γλάτσα [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου *Φιγαλίας* τῆς ἐπαρχίας Ὀλυμπίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 225. Ἤδη καλεῖται *Ἀνήλιον*.

Γλαυκέτης.—1) Ναύαρχος τοῦ στόλου τῶν Ἀθηναίων, ὅστις ἐστάλη ἐναντίον τῆς Σάμου κατὰ τὸ 441—440 π. Χ.—2) Εἷς τῶν τριῶν πρέσβεων οἵτινες ἐστάλησαν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων πρὸς τὸν βασιλέα Μαύσωλλον τῷ 355 π. Χ., κατὰ τὸ τέλος τοῦ συμμαχικοῦ κληθέντος πολέμου. Περὶ τοῦ Γλαυκέτου αὐτοῦ ἐλέγετο ὅτι κατὰ τὸν Δεκελεικὸν πόλεμον εἶχεν αὐτομολήσει πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ ὅτι ὡς ταμίας εἶχε σφετερισθῆ μέρος τῶν λαφύρων ἔκ τινος νίκης τῶν Ἀθηναίων κατὰ τῶν Περσῶν.—3) Ναύαρχος τοῦ στόλου τοῦ Ἀντιγόνου κατὰ τὸ 315 π.Χ. —4) Υἱὸς τοῦ Φίλωνος, Ἀθηναῖος. Ὑπῆρξε νικητὴς κατὰ τοὺς πρὸς τιμὴν τοῦ Θησέως ἀγῶνας ἐν ἔτει 140 π. Χ. ΚΑΨ.

Γλαύκη (ἡ) [*Μυθολ.*].—1) Θαλασσία θεότης. Ἦτο ἡ προσωποποίησις τῶν γλαυκῶν ὑδάτων τῆς θαλάσσης, ἡ θήλεια μορφὴ τοῦ θαλασσίου δαίμονος Γλαύκου (βλ. λ.).—2) Θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Κορίνθου Κρέοντος. Ταύτην ἐνυμφεύθη ὁ Ἰάσων ἐγκαταλιπὼν τὴν Μήδειαν, ἥτις ἐξεδικήθη ἀμφοτέρους. Διότι ἡ μὲν Γλαύκη ἐκάη ἀπὸ τὰς φλόγας τοῦ πυρός, τὸ ὁποῖον ἥναψεν εἰς τὸ σῶμά τη εὐθὺς ὡς ἐφόρεσε τὸν ἀποσταλέντα εἰς αὐτὴν πέπλον ὑπὸ τῆς Μηδείας, ὡς γαμήλιον δῶρον, ὁ δὲ Ἰάσων συνετρίβη ὄχι μόνον ἀπὸ τὸ οἰκτρὸν τέλος τῆς μελλονύμφου του καὶ τοῦ πατρός της, ὅστις θελήσας νὰ σβήσῃ τὸ πῦρ τοῦ πέπλου ἐκάη καὶ αὐτός, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ σπαρακτικὸν θέαμα τῶν σφαγέντων ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀπανθρώπου μητρός των δύο υἱῶν του, τοῦ Μερμέρου καὶ Φέρητος. Κατὰ παραλλαγὴν τοῦ μύθου οἱ παῖδες τοῦ Ἰάσονος ἐφονεύθησαν διὰ λιθοβολισμοῦ ὑπὸ τῶν Κορινθίων, διότι αὐτὰ εἶχον φέρει εἰς τὴν Γλαύκην «τὸν μεμαγευμένον φαρμάκῳ πέπλον». Ὁ γραμματικὸς Κλειτόδημος ἐκάλει αὐτὴν *Κρέουσαν*, πάντες ὅμως οἱ μυθογράφοι Γλαύκην.—3) Θυγάτηρ τοῦ Κυχρέως καὶ σύζυγος τοῦ Ἀκταίου. Τῆς Γλαύκης ταύτης, κατὰ τὸν Φερεκύδη, υἱὸς ἦτο ὁ Τελαμών.—4) Μία τῶν πεντήκοντα Δαναΐδων (βλ λ.), εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαχεν ὡς σύζυγος ὁ υἱὸς τοῦ Αἰγύπτου Ἄλκις. Γ. ΚΑΨΑΛΗΣ

—**Γλαύκης** *πηγή* [*Ἀρχαιολ.*]. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι σήμερον γνωστὴ ἀξιοσημείωτος ἀρχαία οἰκοδομή, ἀνακαλυφθεῖσα ἐν τοῖς ἐρειπίοις τῆς Ἀρχαίας Κορίνθου κατὰ τὰς ὑπὸ τῆς ἀμερικανικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς γενομένας ἀνασκαφὰς καὶ μνημονευομένη ὑπὸ τοῦ Παυσανίου ἐν τοῖς «Κορινθιακοῖς» αὐτοῦ. Ἡ πηγὴ αὕτη εἶχε τὸ πάλαι τέσσαρας μεγάλας δεξαμενὰς καὶ τρεῖς ἔμπροσθεν αὐτοῦ συλλεκτικὰς λεκάνας, κειμένας ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην. Ἡ ἄνωθεν τῆς δεξαμενῆς βαρεῖα σκεπὴ εἶναι ὁριζοντία, ὁλόκληρος δ' ἡ οἰκοδομὴ εἶναι λελαξευμένη ἐπὶ φυσικοῦ βράχου ἐκτὸς μερῶν τινων εἰς τὸ δάπεδον. Ὅταν αἱ δεξαμεναὶ ἦσαν πλήρεις, τὸ ὕδωρ εἶχε περίπου 10 πόδας βάθος. Τὸ ὕδωρ τοῦτο παρείχετο διὰ μικροῦ τινος ἀγωγοῦ ἀναβλυ-

Τὰ σωζόμενα ἐρείπια τῆς Κρήνης τῆς Γλαύκης.

ζούσης πηγῆς εὑρισκομένης παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Ἀκροκορίνθου.

Ἡ πηγὴ αὕτη φαίνεται νὰ ἔμεινεν ἄθικτος κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἑλληνικῆς ἐποχῆς. Κατὰ τὴν ρωμαϊκὴν ὅμως ἀνακαίνισιν ἡ μόνη καταφανὴς ἀλλαγή, τὴν ὁποίαν ὑπέστη εἰς τὸ ἀρχικόν της σχέδιον, εἶναι μία ἀποκοπὴ τῆς μακρᾶς δυτικῆς δεξαμενῆς. Βραδύτερον ὑπέστη αὕτη κατάπτωσιν πολλῶν μερῶν αὐτῆς καὶ ἡ προμήθεια τοῦ ὕδατος ἐκόπη, σὺν τῷ χρόνῳ δὲ ἐκτίσθη ἐν αὐτῇ διώροφος οἰκία, ἧς ὁ δεύτερος ὄροφος κατεσκευάσθη ἐπὶ τῆς στέγης τῆς πηγῆς, λόγῳ δὲ τῆς ἐλλείψεως ἐπαρκοῦς ὕδατος ἐσκάφη ἐπὶ τοῦ δαπέδου αὐτῆς φρέαρ βάθους 15 μέτρων. Τελευταίως καὶ ἡ οἰκία καὶ ἡ πηγὴ ἐγκατελείφθησαν. Τὰ ἐν καλῇ καταστάσει σῳζόμενα σήμερον τρία σπήλαια αὐτῆς, τὸ ἓν πλησίον τοῦ ἄλλου, ἐχρησιμοποιοῦντο πρὸ τῶν ἀνασκαφῶν ὡς ποιμνιοστάσιον, ὡς τοιαῦτα δ' ἦσαν γνωστὰ εἰς τοὺς χωρικοὺς ὑπὸ τὸ ὄνομα «μπουντρούμια».

Ἡ πηγὴ χρονολογεῖται ἀπὸ τοὺς χρόνους τοῦ τυράννου τῆς ἀρχαίας Κορίνθου Περιάνδρου ἢ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Κυψέλου. Περὶ ταύτης ὁ Παυσανίας ἀναφέρει παράδοσιν, καθ' ἣν ἡ Γλαύκη ματαίως ζητοῦσα ἀνακούφισιν ἀπὸ τὰς φλόγας τῆς δηλητηριώδους ἐσθῆτος, τὴν ὁποίαν ἡ Μήδεια ἔστειλε πρὸς αὐτὴν ὡς γαμήλιον δῶρον, ἔπεσεν ἐντὸς τῆς πηγῆς, ἐξ οὗ καὶ ἔλαβε τὸ ὄνομά της. Ἡ παράδοσις εἶναι ἀσύμφωνος πρὸς τοὺς μύθους, καθ' οὓς ἡ Μήδεια, ὁ Ἰάσων καὶ ἡ Γλαύκη ἔζων πολλοὺς αἰῶνας πρὸ τῆς κτίσεως τῆς πηγῆς. Κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς ὅμως χρόνους ἡ πηγὴ ἦτο ἀρκούντως ἀρχαία, ὥστε νὰ νομισθῇ λογικὴ ἡ ὀνομασία, ἰδίως ἀφοῦ οὐ μακρὰν ὑπῆρχε, κατὰ τὸν Παυσανίαν, καὶ ὁ τάφος τῶν τέκνων τῆς Μηδείας, τὰ ὁποῖα ἐλιθοβολήθησαν μέχρι θανάτου, ἐπειδὴ ἐκόμισαν εἰς τὴν Γλαύκην τὰ θανατηφόρα δῶρα τῆς μητρός των. Σ. Δ. ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΣ

Γλαύκη [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Συκουρίου τῆς ἐπαρχίας Λαρίσης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ τῆς Θεσσαλίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτοικοι (1928) 597. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Σαρτζιλάρ*. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ ὁ συνοικισμὸς *Σαριμιον* ἢ *Σαριζνιον* (κάτ. 81). Δ. Ε. Μ.

Γλαυκὴ [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος Μύκης τῆς ἐπαρχίας Ξάνθης τοῦ νομοῦ Ροδόπης. Κάτ. (1928) 529. Ἐπὶ τουρκοκρατίας ἐκαλεῖτο *Γιο τσὲ Μπουναρ.* Κεῖται πρὸς Β. τῆς Ξάνθης καὶ παρὰ τὴν δημοσίαν ὁδόν. Δ. Ε. Μ.

Γλαυκία [*Μυθολ.*]. Θυγάτηρ τοῦ ποταμίου θεοῦ Σκαμάνδρου. Ὁ ἐραστής αὐτῆς, ὁ Βοιωτὸς Δηΐμαχος, υἱὸς τοῦ Ἐλεῶνος, ὁ ὁποῖος συνώδευσε τὸν Ἡρακλέα κατὰ τὴν εἰς Τροίαν στρατείαν τούτου, ἔπεσε, πρὶν ἡ Γλαυκία γεννήσῃ τὸν ἀπ' αὐτοῦ ἀποκτηθέντα παῖδα. Ὁ Ἡρακλῆς ἔλαβεν αὐτὴν μετὰ τοῦ υἱοῦ Σκαμάνδρου καὶ παρέδωκεν εἰς τὸν Ἐλέωνα. Ὁ υἱὸς οὗτος ὠνόμασε τὸν Ἴναχον τὸν παρὰ τὸν Ἐλέωνα ποταμὸν (οὐ μακρὰν τῆς Τανάγρας) κατὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ *Σκαμανδρον*, τὸν δὲ ἐγγὺς ρύακα ἀπὸ τῆς μητρὸς *Γλαυκιαν*. ΑΚ. Χ. Δ.

Γλαυκίας. Ἕλλην γλύπτης ἐξ Αἰγίνης ἀκμάσας κατὰ τὸ πρῶτον τέταρτον τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος. Ὁ Γλαυκίας εἶναι γνωστὸς ὡς κατασκευάσας ἀγάλματα ἀθλητῶν νικησάντων εἰς ἀγῶνας καὶ μάλιστα ὀλυμπιονίκας. Ἐκ τοῦ Παυσανίου γνωρίζομεν ὅτι ὑπῆρχον ἐν Ὀλυμπίᾳ τρία τοιαῦτα ἀγάλματά του καὶ πρὸς τούτοις τὸ ἅρμα τοῦ Γέλωνος, τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν, ὅστις θ' ἀνέθηκεν αὐτὸ διὰ τὴν κατὰ τὸ 480 ὀλυμπιακήν του νίκην. Φαίνεται ὅτι ὁ Γέλων ἵστατο ὄρθιος ἐπὶ τοῦ ἅρματος κατὰ τὸ σύνηθες σχῆμα, ὡς ὁ ἡνίοχος τῶν Δελφῶν, τὸν ὁποῖον μάλιστα ὁ καθηγητὴς Α. Κεραμόπουλος ἀπέδωκεν εἰς τὸν Γλαυκίαν. Εἰς τὴν Ὀλυμπίαν εὑρέθησαν τρεῖς λίθοι τῆς βάσεως τοῦ ἔργου τοῦ Γλαυκίου μὲ τμῆμα τῆς ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς. Περίφημον ἦτο τὸ ἄγαλμα τοῦ ἐκ Καρύστου πυγμάχου Γλαύκου, τὸ ὁποῖον κατεσκεύασεν ὁ Γλαυκίας. Ὁ Γλαυκίας παρέστησεν αὐτὸν ἐν θέσει σκιαμαχοῦντος, δηλ. πυγμαχοῦντος, ἐναντίον σάκκου πλήρους ἄμμου. Γενικὴν ἰδέαν τῆς στάσεως ταύτης μᾶς παρέχει χαλκοῦν ἀγαλμάτιον τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου, τὸ ὁποῖον εἰκονίζει γενειῶντα ἄνδρα μὲ προτεταμένον τὸν ἀριστερὸν βραχίονα καὶ μὲ καταβιβασμένον τὸν δεξιόν. [Βλ. *Brunn*, Geschichte der griech. Künstler, I, 60.— *Pauly-Wissowa,* Real - Enzyklopaedie VII, 1400.— *Α. Κεραμόπουλος* ἐν «Athenische Mitteilungen», 1909.] Δ. Ε.

—**Γλαυκίας.** Βασιλεὺς τῶν Ταυλαντίων, οἵτινες κατῴκουν πρὸς Δ. τῶν ὑπὸ τὸν Κλεῖτον Ἰλλυριῶν μέχρι τῆς Ἀπολλωνίας καὶ Δυρραχίου. Κατὰ τὸ 335 π. Χ., ὅτε ὁ Μ. Ἀλέξανδρος καταβαλὼν τοὺς αὐτονόμους Θρᾷκας καὶ νικήσας τοὺς Ἰριβαλλοὺς καὶ Γέτας εἶχε καταστήσει τὸν Ἴστρον ὅριον τοῦ κράτους του πρὸς τὰ ΒΑ., ὁ Γλαυκίας συνεμάχησε μετὰ τοῦ βασιλέως Κλείτου, ὅστις, ὑπερβὰς τὰ παρὰ τὴν Λυχνιτιδα (Ὄχριδα) λίμνην ὅρια πρὸς τὸ κράτος τῆς Μακεδονίας, εἶχε καταλάβει τὴν ὀχυρὰν πόλιν Πήλιον, ἥτις ἦτο ἡ κλεὶς τῶν δύο κοιλάδων, τῆς τοῦ Ἀλιάκμονος καὶ τῆς τοῦ Ἄψου (Δεβόλ). Ὁ Ἀλέξανδρος ἐπελθὼν ἠνάγκασε τὸν Κλεῖτον νὰ τραπῇ εἰς φυγὴν πρὸς τὴν χώραν τῶν Ταυλαντίων. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐν Ἀσίᾳ μεγαλουργίας τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, καὶ ἰδίως μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, ὁ Γλαυκίας δὲν ἔπαυε νὰ διεγείρῃ τοὺς Ἕλληνας δι' ὑποσχέσεων ἀποστολῆς ἐπικουρίας πρὸς αὐτοὺς ἐναντίον τῆς ἐν Ἑλλάδι κυριαρχίας τῶν

Digitized by Google

Μακεδόνων. Κατὰ τὸ 317, ὅτε ὁ βασιλεὺς τῶν ἐν Ἠπείρῳ Μολοσσῶν Αἰακίδης ἐξεθρονίσθη ὑπὸ τῶν ὑπηκόων του, ὁ Γλαυκίας ἐδέχθη εἰς τὴν αὐλήν του τὸν παῖδά του Πύρρον, διετῆ τότε ὄντα, φυγαδευθέντα ὑπὸ τῶν φίλων του καὶ δὲν παρέδωκε τοῦτον εἰς τὸν Κάσσανδρον, ἀπορρίψας τὴν χρηματικὴν προσφοράν του (200 τάλαντα) καὶ ἀψηφήσας τὸν ἀπὸ τῶν ἀπειλῶν του κίνδυνον. Κατὰ τὸ 314 ὅμως ἡττηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐπελθόντος ἐναντίον του, μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Ἀπολλωνίας, Κασσάνδρου, ἠναγκάσθη νὰ ὑποσχεθῇ διὰ συνθήκης, ὅτι οὐδεμίαν βοήθειαν ἤθελε παράσχει πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς Ἠπειρωτικῆς βασιλείας ἢ εἰς τοὺς ἐχθρούς του. Ἐν τούτοις παρὰ τὰς πρὸς τὸν Κάσσανδρον ὑποσχέσεις του ὑπεστήριξε τὴν Ἀπολλωνίαν καὶ τὴν Λευκάδα, συμμαχῶν μετὰ τῆς Κερκύρας, ἵνα ἀποτινάξωσι τὸν ζυγὸν τοῦ Κασσάνδρου κατὰ τὸ 312 π. Χ., ὅτε καὶ παρεδόθη εἰς αὐτὸν ὑπὸ τῶν Κερκυραίων ἡ Ἐπίδαμνος· ἀλλὰ καὶ τὸν Πύρρον κατὰ τὸ 307, δωδεκαετῆ ὄντα, ἐγκατέστησεν εἰς τὸν πατρικὸν θρόνον του. Ὁ Γλαυκίας ἀπέθανε πιθανῶς κατὰ τὸ 281 π. Χ. Τὸ κράτος αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ 295 φαίνεται ὅτι εἶχε περιέλθει εἰς τὸν Πύρρον, ἀπὸ δὲ τοῦ 286 εἰς τὸν βασιλέα τῶν Δαρδάνων Μονούνιον, ὅστις ἐπωφεληθεὶς τῆς ἐκ τοῦ κράτους του ἀπουσίας τοῦ Πύρρου καὶ τὰς ἐν Ἰλλυρίᾳ κτήσεις του καὶ μέρος τῶν ἐν Ἠπείρῳ χωρῶν του εἶχεν ἀφαιρέσει.

— **Γλαυκίας** *ὁ Αἰτωλός*. Ἀρχηγὸς κατὰ τὴν ἐν Γαυγαμήλοις μάχην τῶν ὑπὸ τὸν Δαρεῖον Ἑλλήνων μισθοφόρων, μετὰ τῶν λειψάνων τῶν ὁποίων (περὶ τοὺς 2000 ἄνδρες) ἠκολούθησε, μετὰ τὴν μάχην, τὸν Δαρεῖον φεύγοντα πρὸς τὰ Ἐκβάτανα.

— **Γλαυκίας** *ὁ Μακεδών*. Εἷς τῶν ἰλάρχων τῶν ὀκτὼ ἰλῶν, αἵτινες συναπετέλουν τοὺς «ἱππεῖς τῶν ἑταίρων», οἵτινες κατὰ τὴν μάχην τῶν Γαυγαμήλων, ὅτε ὁ Γλαυκίας ἦτο ἴλαρχος τῆς δευτέρας ἴλης, ἦσαν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἱππάρχου Φιλώτα τοῦ υἱοῦ τοῦ Παρμενίωνος. ΚΑΨ.

— **Γλαυκίας**. Ἰατρὸς τοῦ Ἡφαιστίωνος, ὅστις, θεωρηθεὶς ὑπεύθυνος τοῦ θανάτου τούτου, ὡς ἐπελθόντος συνεπείᾳ τῆς ὑποδειχθείσης ὑπ' αὐτοῦ ἀκαταλλήλου διαίτης, ἐκρεμάσθη (*Ἀρριαν*. VII, 14, 4), καίτοι ἰσχυρίσθη, ὅτι κατὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ ὁ Ἡφαιστίων ἔφαγε καὶ ἔπιε κατὰ κόρον (*Πλουτ*. Ἀλ ξανδ. 72). ΑΡ. Π. Κ.

— **Γλαυκίας**. Ὁ δολοφόνος τοῦ υἱοῦ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Ἦτο ἐκ τῶν ἐμπίστων ἀξιωματικῶν τοῦ Κασσάνδρου· διὰ τοῦτο εἰς αὐτὸν ἐνεπιστεύθη κατ' ἀρχὰς τὴν φρούρησιν ἐν Ἀμφιπόλει τῆς συζύγου τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου Ρωξάνης καὶ τοῦ υἱοῦ της Ἀλεξάνδρου, ὡς καὶ τὴν δολοφονίαν των βραδύτερον.

— **Γλαυκίας**. Υἱὸς τοῦ Σωσάνδρου ἐκ Θηβῶν, ὅστις ἐνίκησεν ὡς κήρυξ καὶ ὡς ὑποκριτὴς εἰς τὰ Ἀμφιαράεια τοῦ Ὠρωποῦ.

— **Γλαυκίας** *ὁ Κροτωνιάτης*. Κατὰ τὴν ὀλυμπιάδα τῆς νίκης αὐτοῦ εἰσήγαγον οἱ ἀμφικτίονες εἰς τὰ Πύθια (3ον ἔτος 48ης ὀλυμπιάδος) ἆθλα κιθαρῳδίας, αὐλῳδίας καὶ διαύλου (δρόμου) διὰ τοὺς παῖδας.

— **Γλαυκίας**, *ὁ Ρηγῖνος*. Εἶναι γνωστὸς ἐξ ἀναθήματος ἀγάλματος τοῦ Ἑρμοῦ, κρατοῦντος κηρυκεῖον, ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ὀλυμπίᾳ, ὅπερ ἦτο ἔργον Κάλλωνος τοῦ Ἠλείου. Γ. ΚΑΦΑΛΗΣ

— **Γλαυκίας**, *ὁ Ταραντῖνος*. Ἐκ τῶν ἐξεχόντων ἐμπειρικῶν ἰατρῶν, ζήσας περὶ τὸ 170 π. Χ., μαθητὴς τοῦ Ἡρακλείδου τοῦ Ταραντίνου καὶ τοῦ Ἀπολλωνίου. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ὑπομνηματιστῶν τῶν ἱπποκρατικῶν ἔργων, ἀλλ' ἐκ τῶν ὑπομνημάτων αὐτοῦ τούτων οὐδὲν ὑπελείφθη ἡμῖν, πλὴν ἀπλῆς τινος μνείας παρὰ Γαληνῷ (XVI, 1 καὶ 324 XVII a 794), ὅτι ταῦτα συμπεριελάμβανον τὸ 6ον βιβλίον τῶν «Ἐπιδημιῶν» καὶ τὸ «Περὶ χυμῶν», καίτοι τοῦτο οὐδόλως ἀπεδίδετο παρ' αὐτοῦ τῷ μεγάλῳ Ἱπποκράτει. Οὗτος φέρεται συνάμα γράψας καὶ ἐκτενὲς λεξικὸν κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν τῶν παρ' Ἱπποκράτει λέξεων, ἐνῷ παρ' ἑκάστην σημειουμένην καὶ ἐξηγουμένην λέξιν παρέθετε καὶ πάντα τὰ χωρία, ἐν οἷς αὕτη ἀπηντᾶτο, καὶ οὐ ἔννοιάν τινα λαμβάνονεν ἐκ διασώσεως η μειώσεως παρ' Ἐρασιστράτῳ καὶ Ρούφῳ. Παρὰ ταῦτα δ' ὁ Γλαυκίας συνέγραψε καὶ φαρμακολογικὸν σύγγραμμα περὶ ἰαματικῶν βοτανῶν, διαιτητικά τινα καὶ ἄλλο τι ὑπὸ τὸν τίτλον «Τρίπους», ὑφ' ὃ ὄνομα ἐδήλου γενικῶς τὰς τρεῖς κυρίας ἀρχάς, ἐφ' ὧν ἐστηρίζετο ἡ *ἐμπειρικὴ* σχολή. Συνταγαί τινες τούτου διεσώθησαν παρὰ Πλινίῳ καὶ Γαληνῷ. εἶδος δ' ἐπιδέσμου παρ' Ὀρειβασίῳ (IV, 308). Πρὸς τοῦτον κατὰ πᾶσαν πιθανότητα δέον νὰ ταυτισθῶσι καὶ οἱ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Γλαυκίδης* καὶ *Γλαύκων* (Πλίν. XXII. 77) φερόμενοι ἰατροί. ΑΡ. Π. Κ.

γλαυκίδαι (οἱ) (Strigidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *γαμψωνύχων ἁρπακτικῶν*. Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει πτηνὰ νυκτόβια, ἅτινα φέρουσι τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα: Κεφαλὴν σχετικῶς μεγάλην, ἥτις φέρει ὠτοειδῆ θύσανον ἐκ πυκνῶν πτερῶν, ῥάμφος βραχύ, ἰσχυρὸν καὶ καλυπτόμενον ὑπὸ πτερῶν κατὰ τὸ μεγαλύτερον αὐτοῦ τμῆμα. Κατὰ τὰ ἀκουστικὰ αὐτῶν τρήματα ὑπάρχει στέφανος ἐκ σκληρῶν καὶ δυσκάμπτων πτερῶν σχηματίζων τὸν καλούμενον *πέπλον*. Οἱ ὀφθαλμοί των εἶναι ὑπερμέτρως μεγάλοι καὶ ἀπλανεῖς. Τὸ σῶμά των εἶναι εὔρωστον καὶ καλύπτεται ὑπὸ πυκνοῦ στρώματος μαλακῶν πτερῶν. Ὁ χρωματισμὸς τοῦ πτερώματός των εἶναι φαιοτεφρώδης πρὸς τὸν ὑπόπυρρον μὲ ῥαβδώσεις καὶ στίγματα μελανά. Οἱ πόδες των καὶ ὁλόκληροι οἱ δάκτυλοι καλύπτονται ὑπὸ πτερῶν. Οἱ ὄνυχές των εἶναι κιτρινομελανοί, γαμψοὶ καὶ ἰσχυρότατοι.

Τὰ περισσότερα πτηνὰ τῆς οἰκογενείας ταύτης εἶναι ἐνδημικὰ καὶ ἐλάχιστα μόνον ἀποδημητικά. Ζῶσι κατὰ κεχωρισμένα ζεύγη καὶ μεμονωμένα πάντοτε ἀναζητῶσι τὴν λείαν των, ἥτις ἀποτελεῖται ἐκ μικρῶν θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν τρωκτικῶν ἰδίως, μικρῶν πτηνῶν, ἑρπετῶν καὶ ἐντόμων ἀκόμη, σπανιώτερον δὲ καὶ ἐξ ἰχθύων. Τὴν λείαν των συνήθως καταβροχθίζουσι διὰ μιᾶς χάρις εἰς τὸ μέγα στοματικὸν ἄνοιγμά των. Τὰ ἄρρενα καὶ τὰ θήλεα ἔχουσι τὸν αὐτὸν χρωματισμὸν καὶ μόνον κατὰ τὸ μέγεθος παρουσιάζουσι μικρὰν διαφοράν. Τὰ δεύτερα εἶναι πάντοτε μεγαλύτερα καὶ ὀγκωδέστερα τῶν ἀρρένων. Κατὰ τὴν ἡμέραν κρύπτονται εἰς τὰς ῥωγμὰς τῶν βράχων ἢ τὰς ὀπὰς τῶν κορμῶν τῶν γηραιῶν δένδρων καὶ μόνον κατὰ τὴν νύκτα ἐξέρχονται. Οἱ μεγάλοι ὀφθαλμοί των δὲν δύνανται νὰ ἀτενίσωσι τὸ ἡλιακὸν φῶς, ἀλλ' ἔχουσι τὴν ἱκανότητα νὰ βλέπωσιν εἰς μεγάλην ἀπόστασιν καὶ εὐκρινῶς πάντα τὰ ἀντικείμενα κατὰ τὸ λυκόφως, ὡς ἐπίσης καὶ κατὰ τὰς σεληνοφωτίστους νύκτας. Ἡ φωλεά των εἶναι ἄκομψος καὶ ὑποτυπώδης, κατασκευάζουσι δὲ ταύτην εἰς τὰς σχισμὰς τῶν βράχων συνήθως καὶ σπανιώτερον ἐπὶ τῶν δένδρων ἢ τοῦ ἐδάφους. Τὰ ᾠά των εἶναι σφαιρικὰ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καὶ λευκά.

Οἱ γλαυκίδαι ἢ *γλαῦκες (κοιν. κουκουβάγιες)* παρ' ὅλον ὅτι εἶναι ἐκ τῶν ὠφελιμωτέρων πτηνῶν εἰς τὴν γεωργίαν, θεωροῦνται εἰς πάντα σχεδὸν τὰ μέρη ὡς κακοὶ οἰωνοί. Ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων αἱ γλαῦκες ἐθεωροῦντο ὡς πτηνὰ ἱερά, καὶ ἦσαν ἀφιερωμένα εἰς τὴν Ἀθηνᾶν. Ὁ Ἡσύχιος ἀναφέρει, ὅτι πρὸ τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας ἐπέταξε γλαὺξ ὡς προάγγελος τῆς νίκης: «Πρὸ τῆς μάχης τῆς Σαλαμῖνος γλαῦκά φασι διαπτῆναι τὴν νίκην προσημαίνουσαν». Ὑπὸ τῶν Ρωμαίων αἱ γλαῦκες ἐθεωροῦντο ὡς κακὸς οἰωνός. Ὁ Πλίνιος λέγει, ὅτι πάντα τὰ νυκτόβια πτηνὰ προαγγέλλουσι μέγιστα κακὰ διὰ τὰ δημόσια πράγματα, ἀλλ' ἀναφέρει ὅτι πολλάκις ἐπεκάθησαν ἐπὶ τῶν οἰκιῶν γλαῦκες χωρὶς οὐδέποτε νὰ συμβῇ δυστύχημά τι. Καὶ παρ' ἡμῖν σήμερον, ἰδίως εἰς τοὺς χωρικοὺς πληθυσμούς, αἱ γλαῦκες θεωροῦνται ὡς προάγγελοι θανάτου. Ὅταν ἀκουσθῇ ἡ θρηνώδης φωνὴ τῆς γλαυκὸς πλησίον οἰκίας ἔνθα ὑπάρχει ἀσθενής, τοῦτο σημαίνει ὅτι ὁ ἀσθενὴς ἐφεύκτως θὰ ἀποθάνῃ. Κυριώτερα γένη τῆς οἰκογενείας εἶναι: ἡ γλαὺξ (Strix), ἡ ὦτος (Bubo) καὶ ὁ σκὼψ (Scops) βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

γλαυκιδίνη (ἡ) (Glaucidine) *[Φαρμακογν.]*. Προέρχεται ἐκ τοῦ φυτοῦ γλαυκίου (Glaucium corniculatum). Ἀποτελεῖ βελόνας ἀχρόους τηκομένας εἰς 209°, εὐδιαλύτους εἰς ἀλκοόλην, αἰθέρα, χλωροφόρμιον. Κ. Γ. Μ.

γλαυκίδιον (τὸ) (Glaucidium) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *βατραχιοειδῶν*. Εἶναι πόαι πολυετεῖς μὲ φύλλα ἀραιὰ παλαμώδη καὶ ἄνθη καταληκτικά, μεγάλα καὶ μεμονωμένα κατὰ τὸ ἄκρον τῶν κλάδων. Γνωστὰ ἐλάχιστα εἴδη φυόμενα εἰς τὴν Ἰαπωνίαν. Δ.Ν.Π.

γλαυκικὸν *ὀξὺ* *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὸν ὀξὺ ἀνευρεθὲν εἰς τὸ φυτὸν γλαύκιον (Glaucium).

γλαυκίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ἀλκαλοειδὲς τοῦ τύπου $C_{21}H_{25}O_4N$, ἀνευρεθὲν εἰς τὸ *γλαύκιον τὸ ξανθόν*. Σ. Γ.

γλαύκιον (τὸ) (Glaucium) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μηκωνοειδῶν*. Εἶναι πόαι ἐτήσιαι ἢ διετεῖς. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη φυόμενα εἰς τὰς παραμεσογειακὰς χώρας, ὧν πλεῖστα καλλιεργοῦνται ὡς διακοσμητικά. Κυριώτερα εἴδη εἶναι τά: *γλαύκιον τὸ γνήσιον* ἢ *ἐρυσιβῶδες* (Glaucium corniculatum), γνωστὸν ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα (Κύπρος) χάσ-χάσι, καὶ *γλαύκιον τὸ ξανθὸν* (Glaucium flavum), κοινότατον παρ' ἡμῖν ὑπὸ τὰ ὀνόματα γιαλόπικρο καὶ ἀγριοφασουλιά. Δ.Ν.Π.

— **γλαυκίου πόα** (Herbe Glaucii) *[Φαρμακογν.]*. Ἡ πόα τοῦ φυτοῦ *γλαυκίου τοῦ ἐρυσιβώδους*. Τὰ ἀνθισμένα ἐναέρια μέρη τοῦ φυτοῦ τούτου ἐνέχουν γλαυκίνην, χελερυθρίνην, πρωτοπίνην καὶ σαγκουιναρίνην, ἐπὶ πλέον ῥητινώδεις καὶ πεκτινικὰς οὐσίας καὶ δραστικὰ συστατικά, τὴν γλυκοπικρίνην. Ἡ πόα αὕτη ἀναγράφεται ἐνίοτε εἰς τὴν λαϊκὴν ἰατρικὴν ὑπὸ τὴν μορφὴν ἐγχυμάτων ἢ ἀφεψημάτων, ὡς ναρκωτικὸν τῶν παίδων, ὡς καταπραϋντικὸν καὶ ὡς εἰδικὸν κατὰ τοῦ διαβήτου φάρμακον.

Τὰ ἐναέρια μέρη τόσον τοῦ *γλαυκίου τοῦ ἐρυσιβώδους* ὅσον καὶ τοῦ *γλαυκίου τοῦ ξανθοῦ* ἐκθλιβόμενα νωπὰ δίδουσιν ὀπὸν κιτρινωπόν, καυστικόν, ὅστις ἀναγράφεται ἐνίοτε εἰς τὴν κτηνιατρικὴν ἐξωτερικῶς ὡς εἰδικὸν κατὰ τῶν ἑλκῶν φάρμακον. Κ. Γ. Μ.

Γλαυκίππη *[Μυθολ.]*. Θυγάτηρ τοῦ Δαναοῦ καὶ τῆς Ναϊάδος Πολυξοῦς συζευχθεῖσα μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Αἰγύπτου Ποτάμωνος (*Ἀπολλοδ*. 2, 1, 5). ΙΑΚ. Χ. Δ.

Γλαύκιππος. Ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ ῥήτορος Ὑπερείδου. Ὁ υἱὸς τοῦ Ὑπερείδου ἦτο καὶ αὐτὸς ῥήτωρ, ἐλέγετο δὲ ὅτι εἶχε γράψει σφοδρότατον λόγον κατὰ τοῦ Φωκίωνος. Ἐκ τῶν λόγων ὅμως αὐτοῦ μόνον ἀποσπάσματά τινα ἐσώθησαν παρὰ Σενέκᾳ, ἀλλὰ καὶ ταῦτα εἶναι ἄγνωστον ἂν ἀνήκουν εἰς τοῦτον ἢ ἄλλον ὁμώνυμόν του Καππαδόκην ῥήτορα. ΚΑΨ.

Γλαυκίς. Οὕτως ἐκάλουν οἱ φιλολοίδοροι ἐχθροὶ τοῦ Ἀθηναίου ῥήτορος Αἰσχίνου τὴν μητέρα του *Γλαυκοθέαν*, ἥτις ὡς ἱέρεια τοῦ ἥρωος Ξένου Ἰατροῦ (οὕτως εἶχεν ἀποκληθῇ ἀφηρωισθεὶς ἐν Ἀθήναις ὁ Σκύθης ἰατρὸς Τόξαρις) διέμενεν εἰς πενιχρὸν παρὰ τὸ ἱερὸν οἰκίσκον καὶ ἐπορίζετο τὰ τοῦ βίου ὡς τελέστρια τῶν μυστηρίων, ἕως ὅτου προσέλαβε ταύτην, κατὰ τοὺς δυσφημοῦντας αὐτήν (*Δημ*. Ὑπὲρ Κτησιφ. 129), ὁ τρικρούλης Φορμίων, ὁ δοῦλος τοῦ Δίωνος τοῦ Φρεαρρίου. Παρὰ τὰς λοιδορίας ὅμως ταύτας φαίνεται ὅτι παρὰ τοῖς συγχρόνοις τοῦ Αἰσχίνου ἐκράτει ἡ γνώμη, ὅτι καὶ ὁ πατήρ του Ἀτρόμητος καὶ ἡ μήτηρ του Γλαυκοθέα (Γλαυκὶς) ἦσαν πτωχοί, ἀλλὰ χρηστοὶ ἄνθρωποι. ΚΑΨ.

Γλαυκίων. Ζωγράφος ἐκ Κορίνθου, γνωστὸς μόνον ὡς διδάσκαλος τοῦ ζωγράφου Ἀθηνίωνος τοῦ ἐκ Θρᾴκης. Ἔζησε πιθανώτατα κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ Δ' αἰῶνος π. Χ., ἀλλ' οὐδὲν ἔργον αὐτοῦ μᾶς εἶναι γνωστόν. Δ. Ε.

γλαυκο—· ὡς πρῶτον συνθετικὸν τῶν ἀπὸ τοῦ *γλαυκὸς* συνθέτων πρὸς δήλωσιν τοῦ κυανοῦ, τοῦ γαλανοῦ: *γλαυκόφθαλμος, γλαυκοφεγγής, γλαυκόφωτος, γλαυκόχρους κ.ἄ.*

γλαυκοειδὴς (ὁ, ἡ),—*ἐς* (τό)· ὁ γλαυκὸς τὴν ὄψιν, κοιν. γαλανός, γαλάζιος.

Γλαυκοθέα. Θεότης, ἡ ὁποία σχετίζεται πρὸς τὴν *Λευκοθέαν* (*Ὁμ*. Ὀδ. ε, 334). Καλεῖται καὶ «αὐήδεσσα» (Μ. Ἐτυμ. 169, 10).

— **Γλαυκοθέα** Ἡ μήτηρ τοῦ Αἰσχίνου· βλ. Γλαυκίς.

γλαυκοθόη (ἡ) *[Ζωολ.]*. Καλοῦνται αἱ προνύμφαι διαφόρων μαλακοστράκων (βλ. λ.).

γλαυκόμματος (ὁ, ἡ),—*ον* (τό)· ὁ ἔχων γλαυκὰ ὄμματα, γαλανομμάτης.

Γλαυκὸν *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἄκρα καὶ χωρίον τῆς ἐπὶ τῆς Μεσογείου Αἰγυπτίας ἀκτῆς (*Πτολ*. Δ, ε, 7 καὶ 32). Ὁ ἀνώνυμος τοῦ «Σταδιασμοῦ τῆς Μεγάλης θαλάσσης» τὸ τοποθετεῖ μεταξὺ τοῦ Χιμὼ καὶ τῶν Ἀντιφρῶν (§ 7), ὡς δὲ ἐκ τῆς τῶν μερῶν τούτων περιγραφῆς τοῦ Στράβωνος (679, 22) προκύπτει, ὑπῆρχεν ὅρμος ἐκεῖ ὀνομαζόμενος *Λεύκασπις*· τοῦτο προκύπτει καὶ ἐκ τῶν μικρᾶς διαφορᾶς γεωγραφικῶν τοῦ Πτολεμαίου συντεταγμένων (ἔ. ἀν.). Ἡ ὀνομασία προῆλθεν ἐκ τῶν μεταξὺ Ἀμποὺ Σὶρ καὶ Ἀκάμπα ὑπολεύκων ψαμμαθώνων (*Pacho* «Voyage dans la Marmarique» σελ. 19), τοῦ «γλαυκὸς» ληφθέντος ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ ὑπόλευκος. Τανῦν ἡ ἄκρα, ἀπολέσασα τὴν διαμόρφωσίν της λόγῳ ἀμμωδῶν προσεπιχώσεων, συναπώλεσε καὶ πᾶσαν ὀνομασίαν. Ἐρείπια ὅμως τοῦ χωρίου σῴζονται (χάρτ. *Müller* 19 εἰς Ἐλάσ. Ἑλλ. γεωγρ. τόμ. 3: Libya ora Maritima, ab Alexandria ad Naustathmum) εἰς πλάτ. 30°56' Β καὶ μῆκ. 29°15' Ἀν. κατὰ τὸν ἀγγλικὸν χάρτην 374: Mersa Matruh to Alexandria. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γλαυκόνησος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Νῆσος τοῦ νοτίου Εὐβοϊκοῦ κόλπου, κατέναντι τοῦ Ραμνοῦντος, ὀνομασθεῖσα οὕτως ἀπὸ τῆς ἐν αὐτῇ ταφῆς *Γλαύκου τοῦ Δημύλου* (*Παυσ*. «Ἠλιακῶν Β» ΣΤ. ς 3) γενομένης ὑπὸ τῶν συμπατριωτῶν του Καρυστίων. Ἡ ταυτότης της δὲν εἶναι βεβαία· πάντως ὅμως πρόκειται ἢ περὶ τῆς νήσου *Βεργούγι* ἢ τῆς γείτονός της *Καβαλιανὴ* (πλάτ. 38°15' Β, μῆκ. 23°53' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1597: Petali gulf and the Eastern port of Euripo Channel). Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γλαυκονόμη *[Μυθολ.]*. Μία τῶν Νηρηίδων, θυγάτηρ τοῦ Νηρέως καὶ τῆς Δωρίδος (*Ἡσιόδ*. Θεογν. 256 — *Ἀπολλοδ*. I, 2, 7). ΙΑΚ. Χ. Δ.

γλαυκοπράσινος, —*η*, —*ον*· ἐπὶ χρώματος κυανοῦς μὲ ἀποχρώσεις πρασίνας.

Digitized by Google

Γλαῦκος /*Μυθολ.*/. Ἡ προσωποποίησις τοῦ γαλανοῦ κύματος τῆς θαλάσσης, ἀντανακλῶντος τὸ φαεινὸν κυανοῦν τοῦ οὐρανοῦ. Εἶναι ὁ θαλάσσιος δαίμων, καλούμενος καὶ *Ἀνθηδόνιος* ἢ *πόντιος* ἢ *θαλάσσιος*, ὅστις κατέστη βραδύτερον ὄχι μόνον τοῦ κύματος ἡ προσωποποίησις, ἀλλὰ καὶ τοῦ θαλασσίου βίου ἐν γένει. Οἱ περὶ αὐτοῦ μῦθοι ἐπεχωρίαζον κατ' ἀρχὰς ἐν Ἀνθηδόνι, βραδύτερον δὲ εἰς ἁπάσας τὰ. Κυκλάδας ἐν γένει καὶ τὰς ἀκτὰς τῶν ἑλληνικῶν θαλασσῶν καὶ ἦσαν λαϊκωτέρου χαρακτῆρος. Ἦτο ἐν ἀρχῇ πτωχὸς ἁλιεύς, ὅστις καταβληθεὶς ὑπὸ τοῦ γήρατος κατελήφθη ὑπὸ ἀπελπισίας καὶ ἐκρημνίσθη ἀπὸ ἕνα βράχον τῆς Ἀνθηδόνος, ὁ ὁποῖος διὰ τοῦτο ἔφερε τὸ ὄνομα «Γλαύκου πήδημα», ἀλλὰ κρημνισθεὶς κατέστη ἀθάνατος καὶ κατεδικάσθη ἔκτοτε ἀδιακόπως νὰ πλανᾶται διὰ μέσου τῶν κυμάτων ἀπὸ ἀκτῆς εἰς ἀκτὴν καὶ ἀπὸ βράχου εἰς βράχον καὶ νὰ εἶναι ὁ προφήτης τῆς δυστυχίας. Κατ' ἄλλον μῦθον ἦτο υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Ναΐδος ἢ τῆς Εὐβοίας καὶ τοῦ Πολύβου, υἱοῦ τοῦ Ἑρμοῦ. Εἰς τοὺς ναυτικοὺς ἐνεφανίζετο ὡς γέρων μελαγχολικός, μὲ τὸ σῶμα κάτισχνον καὶ πλῆρες κογχυλίων καὶ θαλασσίων φυτῶν, θρηνῶν διὰ τὴν ἀθανασίαν του, ἥτις δὲν ἦτο εἰς αὐτὸν ἐπιθυμητή. Ὁσάκις ἐπρόκειτο νὰ πνεύσουν σφοδροὶ ἄνεμοι, ὁ Γλαῦκος προηγγελλε τοῦτο μὲ θορυβῶδεις χρησμούς. Ἄλλοι μῦθοι ἦσαν ἡ ἀφήγησις τῶν ἀτυχῶν ἐρώτων του, οἵτινες ὑπῆρξαν καὶ ἡ αἰτία τῆς δυστυχίας του. Οὕτω διηγοῦντο ὅτι ἠγάπησε τὴν ὡραίαν Σκύλλαν, ἥτις καὶ ἀνταπεκρίθη πρὸς τὸν ἔρωτά του, ἀλλ' ὅτι ἡ Κίρκη ἐκ ζηλοτυπίας ἐδηλητηρίασε τὸ λουτρὸν τῆς νεαρᾶς κόρης, ἡ ὁποία ἔγινε τέρας γαυγίζον. Ὁ Γλαῦκος ὅμως δὲν ἔπαυσε νὰ τὴν ἀγαπᾷ καὶ μετὰ τὴν μεταμόρφωσίν της. Ἀτυχὴς ὑπῆρξεν ὁμοίως καὶ εἰς τὸν πρὸς τὴν Ἀριάδνην ἔρωτά του, ὅτε αὕτη εἶχεν ἐγκαταλειφθῆ ἐν Νάξῳ ὑπὸ τοῦ Θησέως. Τότε δὲ καὶ ἐδέθη ὑπὸ τοῦ Διονύσου διὰ νὰ ἀποκαλύψῃ εἰς αὐτὸν τὸ μυστικὸν τοῦ ἔρωτός του. Ὡς θαλάσσιος δαίμων γίνεται σύντροφος τοῦ Νηρέως, τῶν Νηρηΐδων καὶ τῶν ἄλλων θαλασσίων θεοτήτων καὶ θεράπων τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Ἀμφιτρίτης. Μεταμορφοῦται καὶ αὐτὸς ὡς ὁ Πρωτεὺς καὶ γίνεται γυνὴ (εἶναι τότε ἡ *Γλαύκη*) μὲ λευκὴν κεφαλήν, ἥτις τρομάζει τοὺς ναύτας, ἡ *Λάμια*, ἡ ὁποία προσελκύει τοὺς ἀνθρώπους καὶ δελεάζει μὲ τὰ θέλγητρά της, ἡ ἱέραξ ὅστις τριγυρίζει διὰ νὰ ἁρπάσῃ τὴν λείαν του, ἢ *Σειρήν*, ἡ ὁποία κρατεῖ νεανίαν εἰς ἑκατέραν τῶν χειρῶν. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν ἀργοναυτικὸν μῦθον δὲν ἦτο ξένος ὁ Γλαῦκος. Ἐλέγετο μάλιστα ὅτι ὄχι μόνον παρέσχε τὴν συνδρομήν του πρὸς τοὺς Ἀργοναύτας, ἀλλὰ καὶ ὅτι συνεπολέμησε μετ' αὐτῶν κατὰ τῶν Τυρρηνῶν ὡς κυβερνήτης τῆς Ἀργοῦς καὶ ὅτι μόνος αὐτὸς δὲν ἐπληγώθη εἰς τὴν κατ' αὐτῶν μάχην. Ὡς προφητικὸς θεὸς ἐλέγετο καὶ πατὴρ τῆς Σιβύλλης Δηϊφόβης. Μῦθος τοσοῦτον πλούσιος ἑπόμενον ἦτο νὰ ἐμπνεύσῃ τοὺς ἀρχαίους μυθογράφους, ποιητὰς καὶ καλλιτέχνας. Ὁ Πίνδαρος πρῶτος ἔψαλεν αὐτόν, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Αἰσχύλος εἰς τὸ ἔργον του «Πόντιος Γλαῦκος». Ἐκ δὲ τῶν Ρωμαίων ποιητῶν ἰδίως ὁ Ὀβίδιος, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ διεξοδικώτερος εἰς τὴν ἀφήγησιν καὶ περιγραφὴν τῶν μύθων τοῦ Γλαύκου. Οἱ καλλιτέχναι ἀπεικόνιζον αὐτόν, συνήθως, κατὰ τὸ ἄνω ἥμισυ τοῦ σώματος ὡς ἄνθρωπον, κατὰ τὸ κάτω ἥμισυ ὡς ἰχθύν. Ἔφερε μακρὰν κόμην, πίπτουσαν εἰς τοὺς εὐρεῖς ὤμους του, μακρὸν πώγωνα καὶ πυκνὰς ὀφρῦς καὶ εἶχε τὴν κοιλίαν κεκαλυμμένην ἀπὸ ὄστρεα καὶ πράσινα φύκη. Πρὸς τὸν οὕτω λελωβημένον Γλαῦκον παρέβαλεν ὁ Πλάτων (Πολ Χ. 611) τὴν ὑπὸ γηΐνων ἀκαθαρσιῶν μεμολυσμένην ἀνθρωπίνην ψυχήν. Ἐπειδὴ ἡ εἰκὼν τοῦ Γλαύκου δὲν διέφερε τῆς τοῦ Τρίτωνος, πολλάκις γεννᾶται ἀμφιβολία ἂν ὁ ἀπεικονιζόμενος εἰς ἀνάγλυφα καὶ ἀγγεῖα εἶναι ὁ Γλαῦκος ἢ εἷς Τρίτων. Ὁ μῦθος τοῦ Γλαύκου ἠτύχησε νὰ ἔχῃ πολλοὺς ἑρμηνευτὰς κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους. Ἐκ τούτων ὅμως δύο ὑπῆρξαν οἱ ὑπεροχώτεροι, ὁ Ε. Vinet καὶ ὁ Renan (Études d'histoire religieuse, 21—22).

— **Γλαῦκος**. —1) Ὁ *Κορίνθιος* υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Κορίνθου Σισύφου καὶ τῆς Μερόπης, θυγατρὸς τοῦ Ἄτλαντος, καὶ πατὴρ τοῦ Βελλεροφόντου καὶ Ἀλκιμένους. Ὁ Γλαῦκος οὗτος ἦτο κάτοχος πολλῶν καὶ μεγαλοπρεπῶν ἵππων, διὰ τοὺς ὁποίους ἔχαιρε καὶ ὑπερηφανεύετο. Διὰ νὰ καταστήσῃ δὲ αὐτοὺς περισσότερον πολεμοχαρεῖς, τοὺς ἔθρεψε μίαν ἡμέραν μὲ ἀνθρωπίνην σάρκα. Τοῦτο ὅμως ἐξήγειρε τὴν ὀργὴν τῶν θεῶν, οἵτινες καὶ ἐτιμώρησαν αὐτὸν σκληρῶς κατὰ τοὺς ἐπικηδείους ἀγῶνας τοῦ Ἀκάστου πρὸς τιμὴν τοῦ πατρὸς του Πελίου ἐν Ἰωλκῷ ὡς ἑξῆς: Ἐνῷ ἡγωνίζετο οὗτος εἰς τὰς ἁρματοδρομίας, ἀφηνίασαν οἱ ἵπποι του, ἔθραυσαν τὸ ἅρμα καὶ κατεκρήμνισαν αὐτόν, ἔπειτα δέ, κατ' ἄλλην παράδοσιν, καὶ κατεβρόχθισαν. Ἕνεκα τοῦ ἐπεισοδίου αὐτοῦ καὶ «Ταράξιππος» ἀπεκαλεῖτο καὶ ἐπιστεύετο ὅτι ὡς Ταράξιππος δαίμων ἐφόβιζε τοὺς ἵππους κατὰ τὰ Ἴσθμια. Τὸ ἐπεισόδιον εἶναι μία εἰκὼν τῶν ὁρμητικῶν κυμάτων τῆς θαλάσσης (ἅτινα πολλάκις οἱ ἀρχαῖοι παρωμοίαζον πρὸς ἀφρίζοντα ἵππους) κατὰ τὴν ὥραν τῶν καταιγίδων, ὅτε πλέον δὲν γνωρίζουν χαλινὸν καὶ στρέφουν τὴν ἀγρίαν ὁρμήν των κατὰ τοῦ κυρίου των, τοῦ γαλανοῦ κύματος (τοῦ Γλαύκου).—2) Υἱὸς τοῦ Ἱππολόχου, ἔγγονος τοῦ Βελλεροφόντου καὶ δισέγγονος τοῦ προηγουμένου. Εἶναι ὁ βασιλεὺς τῶν Λυκίων, ἐπικούρων τοῦ Πριάμου κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον. Εἶναι γνωστὸς ἀπὸ τὸ πλῆρες μελαγχολικῆς γλυκύτητος ἐπεισόδιον τῆς Ἰλιάδος (Ζ' 119—236), ὅτε ἀντὶ νὰ μονομαχήσῃ μὲ τὸν Διομήδη, μετὰ τὴν ἀναγνώρισιν των ὡς πατρικῶν φίλων, ἀντήλλαξε πρὸς αὐτὸν τὰ πολύτιμα ὅπλα του. Κατὰ τὸν ἐπικὸν Κόϊντον τὸν Σμυρναῖον, τὸν Γλαῦκον, μαχόμενον περὶ τὸν νεκρὸν τοῦ Πατρόκλου, ἐφόνευσεν ὁ Τελαμώνιος Αἴας, νεκρὸν δὲ τεθέντα ἐπὶ τῆς πυρᾶς ἀφήρπασαν οἱ ἄνεμοι κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ μετεκόμισαν εἰς Λυκίαν, ἔνθα ἔτυχε θείων τιμῶν. Οἱ βασιλεῖς τῆς Λυκίας, οἵτινες ἐκαυχῶντο ὅτι κατήγοντο ἐξ αὐτοῦ, ἐτίμων ὡς ἥρωα. —3) Υἱὸς τοῦ Αἰπύτου καὶ βασιλεὺς τῶν Μεσσηνίων, διακριθεὶς μεταξὺ τῶν Αἰπυτιδῶν Ἡρακλειδῶν διὰ τὴν πρὸς τοὺς θεοὺ. εὐσέβειάν του. Αὐτὸς ἀνύψωσεν εἰς μέγαν σεβασμὸν παρ' ἅπασι τοῖς Δωριεῦσι τὸ μέχρις αὐτοῦ παρημελημένον ἱερὸν τοῦ Ἰθωμάτα Διός, ὁ πρῶτος τελέσας θυσίας εἰς τὸν Μαχάονα ἐν Γερηνίᾳ καὶ ἀπονείμας τὰς εἰς τοὺς ἥρωας συνηθιζομένας τιμὰς εἰς τὴν Μεσσήνην τὴν κόρην τοῦ Τριόπα καὶ σύζυγον τοῦ Μεσσηνίου ἥρωος Πολυμάονος (Παυσ. IV. 3. 9). —4) Ὁ ἐπικληθεὶς *Ποτνιεύς*, ἀπὸ τῶν Ποτνιῶν, πόλεως τῆς Βοιωτίας. Πλησίον αὐτῆς ἐμυθεύετο ὅτι διεσπάσθη οὗτος ὑπὸ τῶν Ποτνιάδων ἵππων. Συγχέεται πολλάκις μὲ τὸν υἱὸν τοῦ Σισύφου. —5) Υἱὸς τοῦ Μίνωος καὶ τῆς Πασιφάης ἢ τῆς Κρήτης πνιγεὶς ἐντὸς πίθου μέλιτος, εἰς τὸν ὁποῖον κατὰ τύχην ἔπεσεν, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ζωὴν τῇ βοηθείᾳ βοτάνης, τὴν ὁποίαν μετεχειρίσθη πρὸς ἀνάστασιν ὁ μάντις Πολύϊδος, ὅστις καὶ ἀνεῦρεν αὐτὸν ἐν τῷ πίθῳ. —6) Υἱὸς τοῦ Τρωὸς Ἀντήνορος καὶ τῆς Θεανοῦς. Ὁ Πολύγνωτος εἶχεν ἀπεικονίσει τοῦτον (καθήμενον ἐπὶ θώρακος), ὡς καὶ πάντα τὰ μέλη τῆς πατρικῆς του οἰκογενείας (τοὺς Ἀντηνορίδας) ἐν τῇ ἐν Δελφοῖς Λέσχῃ τῶν Κνιδίων. —7) Υἱὸς τοῦ Πριάμου ὑπὸ τοῦ Διομήδους φονευθείς. —8) Ὁ ἐκ Κυζίκου φονευθεὶς εἰς ἀγῶνα ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους κατὰ τὴν Ἀργοναυτικὴν ἐκστρατείαν. —9) Εἷς τῶν Γιγάντων.

Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

— **Γλαῦκος**. Ἕλλην γλύπτης ἐκ Χίου, ἀκμάσας περὶ τὰ τέλη τοῦ Ζ' π. Χ. αἰῶνος. Ὁ Ἡρόδοτος ὁμιλῶν περὶ τοῦ βασιλέως τῶν Λυδῶν Ἀλυάττου Β' ἀναφέρει, ὅτι οὗτος ἀσθενήσας βαρέως ἀφιέρωσεν εἰς τὸ ἱερὸν τῶν Δελφῶν σπουδαῖον ἀνάθημα, τὸ ὁποῖον παρήγγειλεν εἰς τὸν Γλαῦκον. Τοῦτο ἦτο σιδηροῦν στήριγμα, πιθανώτατα τετράπουν, κατεσκευασμένον ἐκ σφυρηλάτου σιδήρου καὶ ἦτο κεκοσμημένον μὲ παραστάσεις διαφόρων ζῴων καὶ φυτικῶν κοσμημάτων ὡς τὰ ῥοδιομιλήσια ἀγγεῖα. Ἐπὶ τοῦ βάθρου τούτου ἵστατο ἀργυροῦς κρατήρ. Ἀπὸ τὸν Ἡρόδοτον ἐπίσης μανθάνομεν, ὅτι ὁ Γλαῦκος πρῶτος πάντων τῶν ἀνθρώπων ἐφεῦρε τὴν κόλλησιν τοῦ σιδήρου, ἐννοῶν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὴν τῆξιν καὶ χύσιν τοῦ σιδήρου. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐλέγετο παροιμιωδῶς «Γλαύκου τέχνη» ἐπὶ ταχείας ἐνεργείας, μεθόδου. Ὁ Robert ἀπέδειξεν ὅτι ἡ παροιμία αὕτη ἐσφαλμένως ἀναφέρεται εἰς τὸν Γλαῦκον τοῦτον, ἐνῷ πρόκειται περὶ τῆς «Γλαύκου τέχνης γραμμάτων» τοῦ ἐκ Σάμου γραμματικοῦ, ἐντεῦθεν δὲ ἐξηγεῖται καὶ ἡ πληροφορία, ὅτι ὁ Γλαῦκος ἦτο Σάμιος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Brunn*, Geschichte der Griech, Künstler I, 22.—*Perrot et Chippiez*, Histoire de l'art dans l'antiquité τόμ VIII σ 181.—*Pauly Wissowa*, Real-Enzyklopaedie VII, 1421 (Robert).

Δ. Ε.

— **Γλαῦκος**. Ἕλλην γλύπτης ἐξ Ἄργους, ζήσας περὶ τὰ μέσα τοῦ Ε' αἰῶνος π. Χ. Ὁ Παυσανίας ἀναφέρει, ὅτι ἐν Ὀλυμπίᾳ, μεταξὺ τῶν ἀναθημάτων τοῦ Μικύθου ὑπῆρχον τρία ἀγάλματα, τῆς Ἀμφιτρίτης, τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Ἑστίας, ἔργα τοῦ Γλαύκου, τὰ ὁποῖα ἦσαν πιθανῶς τοποθετημένα εἰς τὸν ἀνατολικὸν πρόδομον τοῦ ναοῦ τοῦ Διός.

— **Γλαῦκος**. Ἕλλην γλύπτης ἐκ Λήμνου, ἄγνωστον πότε ζήσας, ἀναφερόμενος ὑπὸ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου ὡς διάσημος.

Δ. Ε.

—**Γλαῦκος ὁ** *Σπαρτιάτης*. Ἦτο υἱὸς τοῦ Ἐπικύδους καὶ ἐφημίζετο ὡς δίκαιος. Οὗτος «πρόρριζος» ἀπώλετο, διότι διενοήθη δι' ἐπιορκίας νὰ κατακρατήσῃ τὰ χρήματα ἅτινα ἐνεπιστεύθη εἰς αὐτὸν εἷς Μιλήσιος· διὰ τοῦτο καὶ ἐφέρετο ὡς παράδειγμα κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τοῦ τιμωρίας τῶν ἀπογόνων καὶ διὰ τὸ ἐν νῷ ἁμαρτήματα τῶν προγόνων.

—**Γλαῦκος ὁ** *Καρύστιος*. Διάσημος Ὀλυμπιονίκης, περὶ οὗ ἐπιστεύετο ὅτι κατήγετο ἐκ τοῦ ὁμωνύμου θαλασσίου δαίμονος, τοῦ ἐξ Ἀνθηδόνος τῆς Βοιωτίας. Ἦτο υἱὸς τοῦ Καρυστίου Δημύλου καὶ ἐβοήθει, ἔφηβος ὤν, τὸν πατέρα του εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀγρῶν των, ὅτε ἡμέραν τινὰ μὲ ἔκπληξίν του παρετήρησεν ὁ πατήρ του, ὅτι οὗτος λαβὼν παρ' αὐτοῦ τὸ ὕνιον διὰ νὰ τὸ προσαρμόσῃ εἰς τὸ ἄροτρον καὶ μὴ ἔχων σφῦραν ἢ λίθον διὰ νὰ τὸ κτυπήσῃ ἐνέπηξεν εἰς τὸ ἄροτρον κτυπήσας αὐτὸ μὲ τὴν χεῖρά του. Ὁ Δημύλος ἀντελήφθη τότε ὅτι ὁ υἱός του ἠδύνατο νὰ καταστήσῃ ἔνδοξον καὶ ἑαυτὸν καὶ τὸν πατέρα ὡς πυγμάχος καὶ ἔφερεν αὐτὸν εἰς τὴν ἀρχαίαν Ὀλυμπίαν. Ἐκεῖ ὅμως παρ' ἐλπίδα ὑπελείπετο ὁ Γλαῦκος ἐξ ἀπειρίας περὶ τὴν τέχνην, ὅτε ὅμως ἤκουσε τὸν πατέρα του νὰ φωνάζῃ πρὸς αὐτόν: «Ὦ παῖ τὴν ἀπ' ἀρότρου», κατέφερε βιαιότερα τὰ πλήγματα κατὰ τοῦ ἀντιπάλου καὶ κατέβαλεν αὐτόν. Πλὴν ὅμως τῆς ἐν Ὀλυμπίᾳ νίκης ἐνίκησε δύο νίκας εἰς τὰ Πύθια, ὀκτὼ εἰς τὰ Νέμεια καὶ ὀκτὼ εἰς τὰ Ἴσθμια. Διὰ τὰς νίκας ταύτας ἐτιμήθη ἐξαιρετικῶς ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του, οἵτινες ἀποθανόντα ἔθαψαν αὐτὸν μετὰ μεγάλων τιμῶν εἰς τινα νησῖδα, ἥτις ἔκτοτε ἐκαλεῖτο «Γλαύκου νῆσος» (*Παυσ.* VI. 10. 3). Ἐν τῇ Ὀλυμπίᾳ εἶχεν ἀνατεθῆ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του ὁ ἀνδριάς του, ἔργον τοῦ Αἰγινήτου Γλαυκίου.

— **Γλαῦκος ὁ** *Κερκυραῖος*. Ἦτο πατὴρ τοῦ πύκτου Φίλωνος, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ Σιμωνίδης εἶχε ποιήσει τὸ ἑξῆς ἐλεγεῖον: «Πατρὶς μὲν Κέρκυρα, Φίλων δ' ὄνομ'· εἰμὶ δὲ Γλαύκου—υἱὸς καὶ νικῶ πὺξ δύ' ὀλυμπιάδας».

ΚΑΨ.

— **Γλαῦκος ὁ** *Ρηγῖνος*. Γραμματολόγος ἐκ Ρηγίου τῆς Κάτω Ἰταλίας, συγγράψας βιογραφικῶς λογοτεχνικὴν ἱστορίαν «Περὶ τῶν ἀρχαίων ποιητῶν καὶ μουσικῶν» πιθανῶς περὶ τὰ τέλη τοῦ Ε' αἰῶνος π. Χ. Τὴν συγγραφὴν ταύτην τοῦ Γλαύκου εἶχεν ὑπ' ὄψιν ὁ Ἁρποκρατίων καὶ ὁ Πλούταρχος ἐν τῇ «Περὶ μουσικῆς» πραγματείᾳ αὐτοῦ. Ἀμφίβολον εἶναι ἂν ὁ Γλαῦκος οὗτος εἶναι ὁ αὐτὸς μὲ τὸν ἀναφερόμενον ἐν τῇ ὑποθέσει τῶν «Περσῶν» τοῦ Αἰσχύλου καὶ ἐν τοῖς σχολίοις εἰς τὴν «Ἑκάβην» τοῦ Εὐριπίδου (βλ. *Hiller* die Fragmente des Glaukos von Rhegion in Rhein. Mus. 41, 398—436).

Κ. Α.

Γλαῦκος /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Κόλπος τῶν ΝΔ ἀκτῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, βρέχων τὰς ΝΑ ἀκτὰς τῆς Καρίας καὶ τὰς ΒΔ τῆς Λυκίας (*Στράβ.* Didot 556,22), ἃς διαχωρίζει Γλαῦκος ὁ ποταμός. Πιθανῶς τὸ ὄνομα ἀμφοτέρων ἐδόθη εἰς μνήμην τοῦ Γλαύκου, ἐκγόνου τοῦ Βελλεροφόντου. Σχετικαὶ πρὸς τὸν κόλπον τοῦτον τοπωνυμίαι, ὀνομαζόμεναι τανῦν «Κόλπος τῆς Μάκρης», διεσώθησαν, ἰδίως χάοις εἰς τὸν «Σταδιασμὸν τῆς Μεγάλης Θαλάσσης» (§§ 252-261) καὶ τὴν «Γεωγραφικὴν ὑφήγησιν» (Ε, γ, 2) τοῦ Πτολεμαίου, αἱ ἀκόλουθοι: *Κισσίδαι*, τὸ ΝΑ τοῦ κόλπου κέρας (τανῦν καβο-*Ἀγκιστρο*: πλάτ. 36° 32' 3/4 Β, μηκ. 29° 04' Ἀν. χάρτ. ἀγγλ. 236: Rhodos island to Kara-Burnü)· *Τελμησσός*, ἀσφαλὴς λιμὴν καὶ πόλις εἰς τὸν ΑΝΑ μυχὸν τοῦ κόλπου· τὰ ἐρείπιά της ἐν μέρει εὑρηνται ἐν τῷ θαλασσίῳ βυθῷ τῆς συγχρόνου πόλεως Μάκρης, διδούσης τὸ σύγχρονον ὄνομα καὶ εἰς τὸν λιμένα, ἐκτισμένης ἐπὶ μέρου τῆς θέσεως ἣν κατελάμβανεν ἡ Τελμησσός· *Λάγουσα* νησὶς ἐπιμήκης, ἡ σύγχρονος κατά τινας *Καβαλιέρε* ἢ *Παλιὰ Μάκρη*, ἥτις, κατοικουμένη πρότερον, ἐγκατελείφθη λόγῳ θαλασσολογικῶν μεταβολῶν τῆς ἀκτογραμμῆς τῆς πιθανώτερον ἐν τούτοις φαίνεται ὅτι ἡ Λάγουσα εἶναι ἡ σύγχρονος νησὶς *Κεζίλ*· *Δαίδαλα* ὀλίγον ἔνδον τοῦ Β τοῦ κόλπου μυχοῦ ἐπὶ τῆς Ν κλιτύος τοῦ ὄρους (3470 ποδ.), τανῦν ἀνώνυμος· πρὸ τῆς θέσεως νησίς, *Αὐδοκὴ* τανῦν ὀνομαζομένη· *Καλλιμάχη* ὅρμος κατὰ τὸν ΒΒΔ μυχὸν (ὁ τανῦν ὅρμος *Κουνγιχ*)· *Κρύα* ὅρμος τῆς Δ ἀκτῆς, ὁ τανῦν *Μπονούζ* ἐν τῷ μείζονι ὅρμῳ Σκοπιᾷ· *Ρόπισα* νησίον (τανῦν *Τερσανέ*) ἔχον παρ' αὐτὸ τὰς νησῖδας *Κάρυσιν* (ταν. *Σταυρός*) καὶ *Ἀλιναν* (ταν. *Ἁγ. Κυριακή*)· *Πηδάλιον* ἀκρωτήριον παρὰ τὸ ΝΔ αὐτοῦ κέρας (τανῦν *Ἱερὸ* τὸ νησίζον, τοῦ Kiepert πεπλανημένως ταυτίζοντος αὐτὸ πρὸς τὸ προμνησθὲν *Ἄγκιστρο*· *Κλύδες* (τανῦν ὅρμος *Σαρσαλέ*) ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ συνδέοντος τὸ σύγχρονον νησίζον ἀκρωτήριον Σουβέλα μπουρούν ποὺς τὴν κυρίως ἀκτήν· *Ἀγκὼν* (κατὰ τὸν Σταδιασμόν) ἢ *Ἀρτεμίσιον* (κατὰ Στράβωνα) τὸ νοτιοδυτικὸν κέρας τοῦ κόλπου, τανῦν *Σουβέλα μπουρούν*: πλάτ. 36°15' 1/4 Β, μηκ. 28°54' Ἀν.).

Τοῦ κόλπου τούτου, ἀναπεπταμένου πρὸς νότον, ἀλλ' ὄντος «εὐλιμένου», ὡς τὸν χαρακτηρίζει ὁ Στράβων διὰ τοὺς ἐν αὐτῷ ἀσφαλεστάτους λιμένας, τὸ μὲν εὖρος εἶναι 9 μιλλ., ἡ δὲ εὖρος 10 καὶ τι.

Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

—**Γλαῦκος** /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Ποταμὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, πηγάζων ἐκ τῶν βουνῶν τῆς Κιβυρατικῆς, χωρίζων τὴν Καρίαν ἀπὸ τῆς Λυκίας καὶ ἐκβάλλων ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Γλαύκου, ἔχων πρὸ τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ τὴν νῆσον Λάγουσαν (Plinius V, 35 § 135). Εἶναι ὁ σύγχρονος *Καογὸς-τσάη* (πλάτ. 36°41' 1/2 Β, μηκ. 29°06' 1/4 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 236: Rhodos island to Karaburnü).—2) Παραπόταμος τοῦ Μαιάνδρου (τανῦν *Τσουφρού-τσάη*).—3) Ποταμὸς ἐν τῇ Κολχίδι (*Στράβ.* Didot 427,22 καὶ 429,20), παραπόταμος τοῦ Φάσιος.

Σ. Ε. Λ.

Digitized by Google

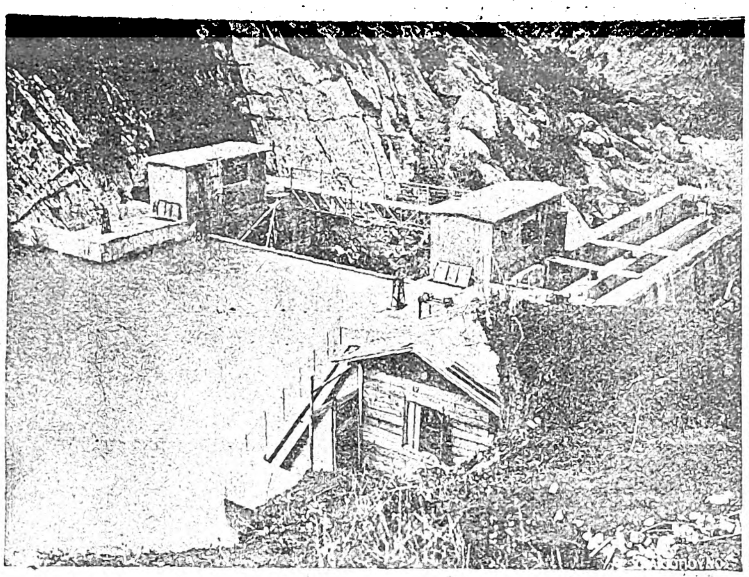

Γενικὴ ἄποψις τοῦ φράγματος ἐκ τῶν ἄνω.

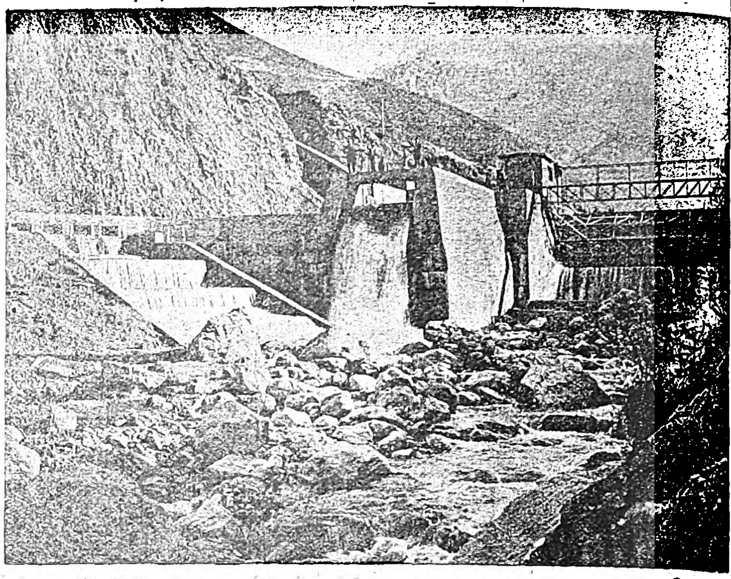

Γενικὴ ἄποψις τοῦ φράγματος μετὰ ὑπερχυλιστήρων ἐκ τῶν κάτω.

—Γλαῦκος *[Γεωγρ.].* Τὸ κύριον ποτάμιον τῆς πεδιάδος τῶν Πατρῶν ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ (κοιν. *Λεῦκα*), κατερχόμενον ὁρμητικῶς εἰς ταύτην ἐκ τῆς νοτίου πλευρᾶς τοῦ Παναχαϊκοῦ ὄρους. Τὸ μῆκος αὐτοῦ εἶναι 27 περίπου χιλιόμ. Ἐν τῇ πεδιάδι χρησιμοποιεῖται τὸ ὕδωρ δι' ἄρδευσιν ἢ καὶ ἄλλους βιομηχανικοὺς σκοπούς, οὕτως ὥστε ἐλαχίστη ποσότης τούτου ἐκβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν παρὰ τὴν θέσιν Ἰτιέ , 5 χιλιόμ. ΝΔ. τῆς πόλεως.

Ἡ πτῶσις τῶν ὑδάτων τοῦ Γλαύκου ἐχρησιμοποιήθη καταλλήλως ὑπὸ τοῦ δήμου Πατρέων πρὸς παραγωγὴν ἠλεκτρικοῦ ρεύματος πρὸς φωτισμὸν καὶ πρὸς ἄλλας χρήσεις ἐν Πάτραις καὶ τοῖς πέριξ. Προσέτι ἠγέρθησαν καὶ μεγάλα φράγματα κατὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, πρὸς ἀσφάλειαν τῶν πέριξ ἐκ τῶν συχνῶν αὐτοῦ πλημμυρῶν, αἵτινες διὰ τῶν μεταφερομένων χαλίκων εἶχον ἀχρηστεύσει μέγα μέρος τῆς πεδιάδος. Ἡ ἐκτέλεσις τῶν ὑδροηλεκτρικῶν ἔργων διήρκεσε 3 ἔτη (1924—1927), διεξήχθησαν δ' αἱ ἐργασίαι ὑπὸ τεσσάρων διαφόρων ἑταιρειῶν, εἰς ἃς εἶχεν ἀναθέσει ταύτας ἡ ἐκτελεστικὴ ἐπιτροπὴ Γλαύκου. Ἡ δαπάνη διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων ἀνῆλθεν εἰς 120 χιλ. λιρῶν στερλινῶν, ὑπολογιζομένων δὲ καὶ τῶν δαπανῶν τῆς ἐπανορθώσεως τῶν ζημιῶν, αἵτινες ἐσημειώθησαν μετὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἔργων εἰς προσωρινὴν ἐκμετάλλευσιν, καὶ τῶν τόκων τῶν διαδοχικῶν δανείων μετὰ τῆς Ἐθνικῆς τραπέζης κατὰ τὴν περίοδον τῶν ἐργασιῶν, ἀνῆλθεν εἰς 140 χιλ. λίρας.

Τὰ ὑδραυλικὰ ἔργα περιλαμβάνουν τὸ φράγμα διὰ τὴν ὑδροληψίαν, τὴν 1800 μέτρ. μήκους σήραγγα, δι' ἧς τὸ ὕδωρ διοχετεύεται εἰς τὸν θάλαμον ἰσορροπήσεως, τὸν ὑπὸ πίεσιν μεταλλικὸν ἀγωγόν, ὅστις τελευτᾷ εἰς τὸν ὑδραυλικὸν σταθμόν, τὰ ἔργα ἐπαναφορᾶς τῶν ὑδάτων εἰς τὴν κοίτην τοῦ χειμάρρου καὶ τὴν τεχνητὴν λίμνην, τῆς ὁποίας τὸ ὕδωρ χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν κάλυψιν τῆ ἡμερησίου μεγίστου.

Τὸ ὑδατόφραγμα εἶναι τοποθετημένον εἰς τὸ ὑψόμετρον 337,5 μέτρα, ἀπέναντι τοῦ χωρίου Κάτω Σούλι, ἡ λειτουργία δὲ τούτου τελεῖται αὐτομάτως. Παρέχει ποσὸν 800 περίπου λίτρας ἀνὰ δευτερόλεπτον, ἡ δὲ χρησιμοποιουμένη πτῶσις ὕδατος ἀνέρχεται 151 μέτρα κατὰ μέσον ὅρον. Ὁ δὲ ὑδραυλικὸς σταθμὸς εἶναι ἐγκατεστημένος εἰς τὸ ὑψόμ. 182 μέτρων. Οὗτος περιλαμβάνει τρεῖς ὑδροστροβίλους συνολικῆς δυνάμεως 3 000 μηχ ἵππων μετὰ τῶν ἀναλόγων γεννητριῶν τριφασικοῦ ρεύματος 8.000 βόλτ. Πλὴν τοῦ σταθμοῦ τούτου ἕτερον θερμικὸν ἐφεδρικὸν ἐργοστάσιον ὑπάρχει ἐν Πάτραις, παρὰ τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, ἔνθα ἐγκατεστάθησαν τρεῖς κινητῆρες δυνάμεως 1.270 μηχ. ἵππων. Τὸ ἐργοστάσιον τοῦτο μετὰ τοῦ δικτύου τῆς διανομῆς ἐντὸς τῆς πόλεως τῶν Πατρῶν, ἐναερίου κυρίως, ὡς καὶ οἱ ὑποσταθμοὶ μετασχηματισμοῦ, συμπληροῦσιν ὅλα τὰ ἔργα τὰ ὁποῖα ἐπροίκισαν τὰς Πάτρας διὰ τῶν τελειοτέρων ἠλεκτρικῶν ἐγκαταστάσεων, ἃς ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἡ Ἑλλάς. Ἡ ἐκμετάλλευσις ἔχει ἀνατεθῆ εἰς τὴν ἀνώνυμον ὑδροηλεκτρικὴν ἑταιρείαν «Ὁ «Γλαῦκος», συσταθεῖσαν ἐπὶ τούτῳ καὶ ἧς κύριοι καὶ ἀποκλειστικοὶ μέτοχοι εἶναι ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα καὶ ὁ Δῆμος Πατρέων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Στ. Θωμοπούλου*, «Ἱστορία τῆς πόλεως Πατρῶν» σ. 39 κέ.—*Ν. Βλαχοπούλου*, «Τὰ ἔργα τοῦ Γλαύκου» ἐν τῷ περιοδικῷ «Ἔργα» ἔτ. Β', τεῦχ. 48 σ. 573 κ. ἑ. Ι. Σ. Σ.

—Γλαύκου ***Πέτρα.*** Τοποθεσία παρὰ τὸν ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου, τόπος ἥττης τοῦ ὑπὸ τὸν Δίαιον ἑλληνικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τοῦ ρωμαϊκοῦ, οὗ ἡγεῖτο ὁ, ἀμέσως μετὰ τὴν νίκην του ταύτην, καταλαβὼν τὴν Κόρινθον (146) Μόμμιος. Σ. Ε. Λ.

«Γλαῦκος» *[Ναυτ. Ἱστορ.].* Πολεμικὸς κέρκουρος 170 τόννων, μήκους 75 ποδῶν, πλάτους 22, βυθίσματος 12½ ποδ., ναυπηγηθεὶς μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του «Ναυτίλος» ἐν τῷ ναυστάθμῳ τοῦ Πόρου τῷ 1834. Εἶχε 4 καρουνάδας τῶν 18, πλήρωμα 46 ἀνδρῶν καὶ 4 ἀξιωματικούς. Ἡ δαπάνη τῆς ναυπηγήσεώς του ἀνῆλθεν εἰς 50584 δραχ. Τῷ 1843, τοῦ ληρώματος τοῦ ἐν Χαλκίδι ναυλοχοῦντος «Γλαύκου» μὴ συμμεριζομένου τὴν πολιτειακὴν μεταβολὴν τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ συντάγματος, τὸ πλήρωμα τοῦ συνναυλοχοῦντος «Κόχραν» βοηθούμενον ὑπὸ τῆς φρουρᾶς τῆς Χαλκίδος καὶ ἐπωφελούμενον τῆς ἀπουσίας τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ «Γλαύκου» εἰς τὴν ξηράν, τὸν κατέλαβεν ἀναιμάκτως. Τῷ 1849 κατεδίωκε τὴν πειρατίαν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μικρασίας καὶ τῶν νήσων. Τῷ 1855 ἀκταιωρὸς εἰς Πειραιᾶ, τῷ 1863 εἰς Λακωνικὸν κόλπον πρὸς παρεμπόδισιν τῆς εἰσβολῆς στασιαστῶν Λακώνων εἰς Γύθειον. Τῷ 1878 διελύθη καὶ ἐξεποιήθη ὡς ἄχρηστον ὑλικὸν (βλ. *Φωκᾶ*, Χρονικὰ Ναυτικοῦ). Σ. Ε. Λ.

—«Γλαῦκος» *[Ναυτ. ἱστορ.].* Ὑποβρύχιον τοῦ Π. ναυτικοῦ μας, ὑπὸ ναυπήγησιν (Ἀπρ. 1929) εἰς τὰ ἐν Caen τῆς Γαλλίας ναυπηγεῖα «Chantiers Navals Français», παραγγελθὲν διὰ συμβολαίου ἀπὸ 10 Νοεμβρίου 1925 μετὰ δύο ἄλλων ναυπηγουμένων εἰς τὰ ναυπηγεῖα «Forges et Chantiers de la Loire». Ὁ τύπος τούτων, γνωστὸς ὡς «Loire-Simonot», βασίζεται ἐπὶ τῶν σχεδίων τῆς σειρᾶς τῶν γαλλικῶν ὑποβρυχίων τύπου «Sirène». Εἶναι δὲ διττέλικον ὑποβρύχιον «διπλοῦ σκάφους», τοῦ ἐσωτερικοῦ ὄντος προωρισμένου νὰ ὑφίσταται μόνον αὐτὸ τὴν πίεσιν τῆς θαλάσσης, τοῦ μεταξὺ τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ σκάφους χώρου ὄντος διῃρημένου εἰς στεγανὰς κεχωρισμένας δεξαμενάς, αἵτινες, πληρούμεναι κατὰ τὸ δοκοῦν ὕδατος, μειοῦσι τὴν πλευστότητα τοῦ ὑποβρυχίου καὶ προκαλοῦσιν οὕτω τὴν κατάδυσίν του, δυναμένην νὰ συντελεσθῇ ἐντὸς 50 δευτερολέπτων. Τὰ «θαλασσέρματα» ταῦτα τοῦ «Γλαύκου» ἔχουσι περιεκτικότητα 185 περίπου τόννων. Ἐκτὸς ὅμως τῶν θαλασσερμάτων εἶναι ἐφωδιασμένον καὶ διὰ πέντε ἄλλων ἀνθεκτικῶν δεξαμενῶν περιεκτικότητος 6 τόννων ἑκάστης καὶ καλουμένων «ὑδροδοχῶν τῶν 30 τόννων», δι' ὧν ρυθμίζεται ἐπακριβῶς ἥ τε πλευστότης καὶ ἡ ὁριζοντιότης, κατὰ τὸν ἐν καταδύσει πλοῦν.

Τὸ ἐκτόπισμα τοῦ ὑποβρυχίου εἶναι ἐν ἐπιφανείᾳ μὲν καὶ διὰ θαλασσίαν πυκνότητα 1,026, τόννων 730, ἐν καταδύσει δὲ 930 τόν. Τὸ μέγιστον μῆκος 68,20, τὸ μέγιστον πλάτος τοῦ ἐξωτερικοῦ σκάφους 5 72 καὶ τὸ μέσον βύθισμα ἐν ἐπιφανείᾳ 3 μ. 86. Τὸ ἐσωτερικὸν δὲ αὐτοῦ σκάφος, κυλινδρικοῦ ὡς ἔγγιστα σχήματος, ἔχει μεγίστην διάμετρον 4 μ. 17, τῶν ἐξ ἀνθεκτικωτάτου χάλυβος τοιχωμάτων του ἐχόντων πάχος 14 χιλ. Θὰ κινῆται δὲ ὁ «Γλαῦκος» ἐπὶ μὲν τῆς ἐπιφανείας διὰ δύο κινητήρων Ντίζελ, 725 ἵππων ἑκάστου, παρεχόντων μεγίστην ταχύτητα 14 μιλλίων καὶ οἰκονομικὴν τοιαύτην 10 μιλλίων, διὰ τῆς ὁποίας, χάρις εἰς τὸν ἐκ 56 τόννων ἐφοδιασμόν του εἰς πετρέλαιον, θὰ ἔχῃ ἀκτῖνα ἐνεργείας 4 000 μιλ. Ἐν καταδύσει ὅμως ἡ κίνησίς του, γινομένη μόνον διὰ συστοιχίας συσσωρευτῶν βάρους 100 τόννων, ἐκτελεῖται διὰ μεγίστης ταχύτητος 9 μιλ. καὶ δι' οἰκονομικῆς τοιαύτης 5 μιλ., ἐπιτρεπούσης ἀκτῖνα ἐνεργείας 80 μιλλίων. Ὁ ἀνεφοδιασμός του ὅμως εἰς ἠλεκτρικὸν ρεῦμα, πρὸς ἀναπλήρωσιν τῶν κενουμένων οὕτω συσσωρευτῶν του, καθὼς καὶ ὁ ἀνεφοδιασμός του εἰς πεπιεσμένον ἀέρα, θὰ δύναται νὰ γίνηται «αὐτονόμως» τοῦ πλοίου ὄντος καὶ μακρὰν τῆς βάσεώς του.

Διὰ τοὺς χειρισμούς του ἐν καταδύσει ἔχει δύο ζεύγη ὁριζοντίων πηδαλίων καὶ δύο περισκόπια 7,5 μέτρ. Ὁ ὁπλισμός του θὰ ἀποτελῆται ἀπὸ 8 τορπιλλοβλητικοὺς σωλῆνας τῶν 53 ἑκ., δι' οὓς δύο τορπίλλαι ἀνταλλακτικαί, ἓν ταχυβόλον τῶν 10,2 ἑκατ. καὶ ἓν πολυβόλον. Σ. Ε. Λ.

γλαυκός, *—ή, —όν*· κυανοῦς, ὁ ἔχων τὸ χρῶμα τοῦ ἀνεφέλου οὐρανοῦ, κοιν. *γαλάζιος*.

γλαυκότης, *—ητος* (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ γλαυκοῦ, τὸ γλαυκὸν χρῶμα.

γλαυκόφθαλμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων γλαυκοὺς ὀφθαλμούς, κοιν. *γαλανομμάτης*.

γλαυκόχρους (ὁ, ἡ), *—ουν* (τό)· ὁ ἔχων γλαυκὸν χρῶμα, γαλάζιος.

Γλαυκύτης. Ἀττικὸς ἀγγειογράφος τοῦ ΣΤ' π. Χ. αἰῶνος, ἀνήκων εἰς τοὺς ἀγγειογράφους μικρῶν ἀγγείων, τῶν κυλίκων, ὅπου μεταξὺ τῶν δύο λαβῶν ἀφήνει μίαν παράστασιν μὲ μικρογραφίας. Ὁ Γλαυκύτης εἶναι ἐξαιρετικὴ μορφὴ μεταξὺ τῶν ἀγγειογράφων τούτων, διότι εἰς τὸν μικρὸν αὐτὸν χῶρον καὶ μὲ τὰς μικράς του μορφὰς μᾶς δίδει ζωηρὰς εἰκόνας πλήθους κινουμένων μαζῶν, ὅπως εἰς τὴν γνωστὴν κύλικα τοῦ Μονάχου, τὴν ὁποίαν κατεσκεύασεν ὁμοῦ μὲ τὸν Ἀρχικλῆ. Εἰς τὴν μεταξὺ τῶν λαβῶν ζώνην τοῦ ἀγγείου τούτου ἐπὶ μὲν τῆς μιᾶς ὄψεως παριστάνεται μάχη Θησέως καὶ Μινωταύρου, ἐπὶ δὲ τῆς ἄλλης ἡ θήρα τοῦ Καλυδωνίου κάπρου. Δύο σφίγγες πλαισιώνουν ἑκάστην παράστασιν, ἡ ὁποία εἶναι πλήρης προσώπων, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα ἀναγινώσκομεν πλαγίως ἑκάστου. Ἐκτὸς τῆς κύλικος ταύτης ὑπέγραψε καὶ δυὸ ἄλλας, μίαν ἐν Βερολίνῳ ἄνευ παραστάσεως, καὶ τὴν ἄλλην ἐν Λονδίνῳ, εἰς τὴν ὁποίαν εἰκονίζεται μάχη μὲ ἅρματα καὶ πεζούς, ὅπου θαυμασίως ἀποδίδεται ἡ ὁρμὴ καὶ ὁ συνωστισμὸς τῆς μάχης εἰς ἓν σύμφυρμα μορφῶν ἵππων, πεζῶν, ἱππέων, νεκρῶν καὶ τραυματιῶν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Pottier*, Catalogue des vases du Louvre, III, σ. 747.—*Ure* ἐν Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι, 1915 σ. 114.—*Pfuhl*, Malerei und Zeichnung der Griechen I, σ. 273. Δ. Ε.

Γλαυκώδης (ὁ, ἡ), *—ες* (τό)· ὁ ὅμοιος πρὸς τὴν γλαῦκα, πρὸς τὴν κουκουβάγιαν: «πτηνὰ γλαυκώδη».

γλαύκωμα (τό)· ἐκ τοῦ γλαυκὸς=γαλανός, κυανόλευκος· νόσος τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἐπισκότισις, ἀδιαφάνεια τοῦ κρυσταλλώδους φακοῦ, εἶδος καταρράκτου (ἐκ τῆς σκοτεινῆς ὑποφαίου λάμψεως ἣν παρέχει ὁ πάσχων ὀφθαλμός).

— [ΙΑΤΡ.] Τὸ γλαύκωμα εἶναι νόσος τοῦ ὀφθαλμοῦ, ὀνομασθεῖσα οὕτως ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, διότι κατ' αὐτὴν ἀπὸ τοῦ φυσιολογικοῦ μελανοῦ χρώματος τῆς κόρης τῶν γερόντων ἐκπέμπεται ἀνταύγεια ὑπαγομένη εἰς τὰς διαβαθμίσεις τοῦ κυανοῦ χρώματος (γλαυκός, φαιόγλαυκος, ὠχρόγλαυκος). Αἱ ἀνταύγειαι αὗται εἶναι φυσικαὶ συνέπειαι τῆς σκληρίας τοῦ κρυσταλλοειδοῦς. Ἐξεταζόμεναι δὲ διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ φαίνονται ὅτι πηγάζουσιν ἐκ τοῦ φακοῦ. Τὰ χρώματα ταῦτα σὺν τῷ χρόνῳ, ἐφόσον ὁ φακὸς σκληρύνεται περισσότερον, μεταβάλλονται εἰς λευκὸν ἀργυρίζον, θαλασσίζον καὶ εἰς ἐντονώτερον ὠχρόν, ὅπερ δηλοῖ τὸν σχηματισμὸν καταρράκτου, ὡς λέγομεν σήμερον. Ἐν τοῖς ἱπποκρατείοις συγγράμμασι τὸ πάθος τοῦτο ὀνομάζεται *γλαύκωσις*, καὶ μολονότι ὁ Ἱπποκράτης δὲν ἀναφέρει ὅτι ἑδράζεται ἐν τῷ φακῷ, ἐν τούτοις ἡ παρ' αὐτῷ ἀπαντωμένη ὀνοματολογία (ἀπογλαυκούμεναι, ἀργυροειδεῖς, θαλασσοειδεῖς) καθὼς καὶ η μαρτυρία τῶν μετα ταῦτα ἰατρῶν οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ἀφήνουν, ὅτι πρόκειται περὶ τῶν χρωμάτων τοῦ *καταρρακτικοῦ φακοῦ*. Τὸ γλαύκωμα, οἱ ἰατροὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἱπποκράτους ἐπεχείρησαν νὰ τὸ θεραπεύσουν διὰ φαρμάκων καὶ δι' ἐπεμβάσεων. Τὰ ἀποτελέσματα ὅμως ὑπῆρξαν δυσμενέστατα, δι' ὃ καὶ τὸ νόσημα ἐθεωρήθη ἀνία

Digitized by Google

τον. Οἱ μεταγενέστεροι ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἰατροί, οἱ πρὸ τοῦ Ρούφου, κατώρθωνον ν' ἀναστέλλουν τὴν πρόοδον ἢ καὶ νὰ θεραπεύουν τινὰ τῶν γλαυκωμάτων διὰ φαρμάκων καὶ κυρίως δι' ἐπεμβάσεων. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἠδύναντο νὰ ἐννοήσουν πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ θεραπεύσουν δι' ἐπεμβάσεως νόσον, ἥτις ἑδράζεται εἰς τὸν φακόν, ὃν ἐθεώρουν ὡς τὸ κυριώτερον ὄργανον τῆς ὁράσεως, ἐνόμισαν μετὰ πεποιθήσεως, ὅτι τὸ θεραπευόμενον νόσημα δὲν ἦτο γλαύκωμα, ἤτοι νόσος τοῦ κρυσταλλοειδοῦς, ἀλλ' ἕτερόν τι ἑδραζόμενον ἔμπροσθεν τοῦ κρυσταλλοειδοῦς μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς κόρης καὶ ἔδωσαν εἰς αὐτὸ τὸ ὄνομα· *ὑπόχυμα* ἢ *ὑπόχυσις*. Ὁ ὅρος ὅμως οὗτος, ἀφ' ὅτου εἰσήχθη εἰς τὸ λεξιλόγιον τῆς ὀφθαλμολογίας ἡ λέξις *καταρράκτης* ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Ἀφρικανοῦ (1015—1087), ἐξεθρονίσθη, καὶ ἡ ὀνομασία *καταρράκτης* ἐπεκράτησε παγκοίνως καὶ διατηρεῖται μέχρι σήμερον. Οὕτω τὸ ἀρχαῖον γλαύκωμα τῆς ἱπποκρατικῆς ἐποχῆς ἐδιχάσθη ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων εἰς δύο διάφορα νοσήματα. Τὴν διατύπωσιν τοῦ διχασμοῦ τούτου εὑρίσκομεν παρὰ τῷ Ρούφῳ, Γαληνῷ, Ὀρειβασίῳ, Ἀετίῳ, Παύλῳ, Ψελλῷ Νόννῳ, Ἀκτουαρίῳ καὶ ἄλλοις μεταγενεστέροις. Κατὰ τὸν Ὀρειβάσιον («Περὶ γλαυκώματος καὶ ὑποχύματος, ἐκ τοῦ Ρούφου») «γλαύκωμα καὶ ὑπόχυμα οἱ μὲν ἀρχαῖοι ἕν τι ἡγοῦντο εἶναι· οἱ δὲ ὕστερον τὰ μὲν γλαυκώματα, τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ πάθος ἐνόμιζον τρεπομένου καὶ μεταβάλλοντος ἐκ τῆς οἰκείας χρόας πρὸς τὸ γλαυκόν, τὰ δὲ ὑποχύματα ὑγρῶν παρέμπτωσιν πηγνυομένων μεταξὺ τοῦ ῥαγοειδοῦς καὶ τοῦ κρυσταλλοειδοῦς. Ἔστι δὲ πάντα τὰ γλαυκώματα ἀνίατα, τὰ δὲ ὑποχύματα οὐ πάντα». Ἡ τοιαύτη ἀντίληψις τοῦ γλαυκώματος καὶ ὑποχύματος διετηρήθη ἐν τῇ ἰατρικῇ ἐπὶ πολύ, ἕως ὅτου ὁ M. Brisseau καθώρισε τῷ 1709 τὴν διαφορὰν μεταξὺ ὑποχύσεως (καταρράκτου) καὶ γλαυκώματος, νόσων μὴ δυναμένων νὰ συγχυσθῶσιν. Ἐὰν μελετήσῃ τις ἐπισταμένως (σήμερον ὁπότε γνωρίζομεν τὰ καθ' ἕκαστα τοῦ καταρράκτου καὶ τοῦ γλαυκώματος) τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, ἀνευρίσκει εἰς τὰς περιγραφὰς αὐτῶν καὶ γλαυκώματα δυνάμενα νὰ καταταχθῶσι μεταξὺ τῶν σημερινῶν γλαυκωμάτων. Τοιαῦτα εἶναι τὰ ἀνίατα γλαυκώματα τοῦ Ἀετίου, ἴσως τινὲς τῶν κυανιτίδων τοῦ Ἱπποκράτους καί τινα ὑπὸ τοῦ Ἀκτουαρίου ἀνίατα θεωρούμενα γλαυκώματα.

Ὁ Brisseau, βασιζόμενος ἐπὶ τῶν ἀνατομικῶν του ἐργασιῶν (1705), ὑπῆρξεν ὁ κατ' ἐξοχὴν ἑδραιωτὴς τῆς γνώμης, ὅτι ἡ ἕδρα τοῦ ὑποχύματος, ἤτοι τοῦ καταρράκτου, εἶναι τὸ κρυσταλλοειδὲς σῶμα, τὸ ὁποῖον ἐσκληρύνθη καὶ ἐγένετο ἀδιαφανὲς καὶ ὅτι κατὰ τὴν ἐγχείρησιν τοῦ καταρράκτου κατάγομεν τὸν φακὸν καὶ οὐχὶ μεμβρᾶναν εὑρισκομένην ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Ἀντὶ ὅμως νὰ ὀνομάσῃ γλαύκωμα τὸν καταρράκτην, περιέγραψε νέαν νόσον μὴ ἑδραζομένην ἐν τῷ φακῷ, ἀνίατον, καὶ ἔχουσαν ὡς σύμπτωμα ἐκπομπὴν διὰ τῆς κόρης χρώματος ὑπαγομένου εἰς τὰς ἀποχρώσεις τοῦ γλαυκοῦ καὶ χλωροῦ (vert clair) καὶ ὠνόμασε ταύτην *γλαύκωμα*. Ἡ ὀνομασία αὕτη ἔκτοτε ἐπεκράτησε. Κατὰ τὴν ἀντίληψιν τοῦ Brisseau τὸ γλαύκωμα ἑδράζεται εἰς τὸ ὑαλῶδες σῶμα, ὅπερ πυκνοῦται καὶ θολοῦται. Ἡ θόλωσις αὕτη προέρχεται ἐκ τῆς ἐπενεργείας παθολογικῶν ὑγρῶν, ἅτινα δύνανται νὰ βλάψουν καὶ τὸν χοριοειδῆ. Ὅταν τὸ ὑαλοειδὲς θολωθῇ καὶ πυκνωθῇ, τότε δύναται νὰ ἐκπέμψῃ διὰ τοῦ φακοῦ καὶ τῆς κόρης χρῶμα ξένον, μὴ ἐξαιρουμένου καὶ τοῦ γλαυκοῦ (γαλανο-χλωροῦ). Ἡ νόσος αὕτη, λέγει ὁ Brisseau, εἶναι ἀνίατος. Ἡ περιγραφὴ τοῦ Brisseau εἶναι πολὺ πτωχὴ καὶ λίαν ἀτελής, διότι δὲν ἀναφέρει οὔτε τὰ κυριώτερα τῶν συμπτωμάτων τοῦ γλαυκώματος, ἅτινα γνωρίζομεν σήμερον, τὴν αὔξησιν τουτέστι τῆς ἐνδοφθαλμίου πιέσεως, τὴν πέριξ τῶν φώτων ὁρωμένην ἰριδόχρουν στεφάνην, τὴν διαστολὴν τῶν ἀγγείων τοῦ σκληροῦ καὶ ἄλλα δευτερεύοντα συμπτώματα. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καταφαίνεται ὅτι ὁ Brisseau ὄχι μόνον ἐδίδαξε τὴν ἕδραν τοῦ καταρράκτου καὶ μᾶς ἀπήλλαξε τοῦ ὑποχύματος καὶ τοῦ ἀρχαίου γλαυκώματος, ἀλλὰ καὶ εἰσήγαγεν εἰς τὴν ὀφθαλμολογίαν νέαν νόσον, εἰς ἣν ἔδωκε τὸ ὄνομα γλαύκωμα.

Ἀπὸ τοῦ Brisseau καὶ ἐντεῦθεν τὸ γλαύκωμα μελετᾶται συνεχῶς. Οὕτω ὁ Saint-Yves (1722) περιγράφει τὸ ὀξὺ καὶ τὸ χρόνιον γλαύκωμα· καὶ μολονότι καὶ αὐτὸς δὲν ἀναφέρει μεταξὺ τῶν συμπτωμάτων τὴν ὑπερτονίαν καὶ τὴν ἰριδόχρουν στεφάνην, ἐκθέτει ἐν τούτοις σαφέστατα τὰ λοιπὰ συμπτώματα τῆς νόσου, ὥστε δὲν μένει καμμία ἀμφιβολία ὅτι καλῶς περιέγραψε τὸ γλαύκωμα. Μετὰ τὸν Saint-Yves ἔρχονται ὁ Arrachard (1786) καὶ ὁ Demours (1821). Τὴν ὕψωσιν τῆς ἐνδοφθαλμικῆς πιέσεως, ἤτοι τὴν *ὑπερτονίαν*, ἀναφέρει πρῶτος ὡς σύμπτωμα τοῦ γλαυκώματος ὁ J. Platner (1745). Ἡ ἐξέτασις αὐτῆς γίνεται διὰ τῆς δακτυλικῆς ψαύσεως. Ἡ *ἰριδόχρους στεφάνη*, ἡ ὁρωμένη πέριξ τῶν φώτων, ἀναγράφεται τὸ πρῶτον εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦ A. P. Demours (1818), ἂν δὲν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὸν Ἀέτιον (VII 133 bis), ὅστις ἐν τῷ περὶ ὑποχύσεως ἀναφέρει τοὺς κύκλους οὓς βλέπουσιν οἱ καταρρακτικοὶ πέριξ τῶν λύχνων.

Ἔκτοτε τὸ γλαύκωμα ἐμελετήθη παντοιοτρόπως καὶ σήμερον ἡ περιγραφὴ αὐτοῦ γίνεται εἰς τὰ κλασσικὰ συγγράμματα μὲ ὑποδιαιρέσεις διαφόρους.

—1) *Ὀξὺ γλαύκωμα*. Τὰ συμπτώματα ὀξείας προσβολῆς γλαυκώματος εἶναι τὰ ἀκόλουθα: Οἴδημα βλεφάρων καὶ ἐρυθρότης τοῦ ἐπιπεφυκότος μέχρι χυμώσεως. Ἔντονοι πόνοι, συνηθέστερον ὑπὸ μορφὴν ἡμικρανίας. Ὑποαισθητικότης καὶ θόλωσις τοῦ κερατοειδοῦς. Ἐὰν ἡ θόλωσις αὕτη τοῦ κερατοειδοῦς ἐπιτρέπῃ νὰ ἐξετάσωμεν τὴν ἴριδα καὶ τὴν κόρην, παρατηροῦμεν ὅτι ἡ μὲν πρώτη ἔχει χρῶμα ἀλλοῖον ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ὑγιᾶ ἴριδα τοῦ ἑτέρου ὀφθαλμοῦ, εὑρίσκεται προωθημένη πρὸς τὸ ἐμπρὸς καὶ πολὺ πλησίον τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας τοῦ κερατοειδοῦς, ὅπερ σημαίνει ὅτι ὁ πρόσθιος θάλαμος ἐγένετο ἀβαθής, ἡ δὲ κόρη εἶναι διεσταλμένη καὶ οὐχὶ κανονικῶς κυκλική. Δι' αὐτῆς φαίνεται ἀνταύγεια ὑπαγομένη εἰς τὰς διαβαθμίσεις τοῦ γλαυκοῦ καὶ δὴ τοῦ χλωροῦ. Ἡ κόρη δὲν ἀντενεργεῖ ἢ ἐλάχιστα εἰς τὸ φῶς. Ἡ ὅρασις εἶναι πολὺ ἠλαττωμένη καὶ τὸ πεδίον τῆς ὁράσεως ἐστενωμένον κυρίως πρὸς τὸ ἔσω καὶ κάτω ῥινικὸν τμῆμα. Ὁ ἀσθενὴς βλέπει πέριξ τῶν φώτων κύκλους ἰριδοχρόους. Ἡ ἐνδοφθαλμικὴ πίεσις εἶναι καταφανῶς ηὐξημένη. Πρὸς ἐξέτασιν αὐτῆς διατάττομεν τὸν πάσχοντα νὰ στρέψῃ τὰ ὄμματα πρὸς τὰ κάτω χωρὶς νὰ συσπάσῃ τὰ βλέφαρα, θέτομεν τοὺς δύο λιχανοὺς ἐπὶ τοῦ δέρματος τοῦ ἄνω βλεφάρου, ἄνωθεν τοῦ ταρσοῦ καὶ πιέζομεν ἐλαφρῶς καὶ ἀλληλοδιαδόχως διὰ τῶν ἄκρων τῶν λιχανῶν, ὡς νὰ ἠθέλομεν νὰ ἐξετάσωμεν κλυδασμόν. Ἐν φυσιολογικῇ καταστάσει ὁ βολβὸς μᾶς δίδει αἴσθησιν ἐλαστικῆς σφαίρας, ἥτις ἐμπεριέχει ζελατίνην. Κατὰ τὴν γλαυκωματικὴν κρίσιν θὰ αἰσθανθῶμεν σκληρίαν καταφανῆ τοῦ βολβοῦ, ἥτις δύναται νὰ φθάσῃ μέχρι αἰσθήσεως σφαίρας ἐκ λίθου. Καὶ αὕτη μὲν εἶναι ἡ δακτυλικὴ *τονομετρία*. Οἱ ὀφθαλμολόγοι ὅμως κατεσκεύασαν μηχανικὰ ὄργανα πρὸς ἀκριβῆ προσδιορισμὸν τῆς πιέσεως τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἐξ ὧν τὰ εὐχρηστότερα τὴν σήμερον εἶναι τὰ τονόμετρα τοῦ Schoetz καὶ τὸ τοῦ Baillard. Ἡ ὀφθαλμοσκόπησις τοιούτων ὀφθαλμῶν δὲν δεικνύει τίποτε, διότι ἡ διαφάνεια τοῦ κερατοειδοῦς καὶ τῶν ἐνδοφθαλμικῶν ὑγρῶν εἶναι ἐλαττωματική. Ὅταν τὰ συμπτώματα τῆς γλαυκωματικῆς κρίσεως κατευνασθῶσιν, ἡ ὀφθαλμοσκοπικὴ ἐξέτασις δεικνύει ὑπεραιμίαν τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς καὶ τῆς θηλῆς, ἄνευ κοιλάνσεως αὐτῆς, ἐκτὸς ἂν προηγήθη χρόνιον γλαύκωμα.

2) ***Χρόνιον γλαύκωμα***. Τὰ συμπτώματα τοῦ χρονίου γλαυκώματος εἶναι τὰ κατωτέρω: ἀγγεῖα τοῦ σκληροῦ διηυρυσμένα καὶ τόνος τοῦ ὀφθαλμοῦ ηὐξημένος· ἔλλειψις πόνων, ἐρυθρότητος τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἰριδοψίας καὶ θολώσεως τοῦ κερατοειδοῦς. Πρόσθιος θάλαμος ἀβαθής. Κόρη κατά τι διεσταλμένη. Ἶρις ἀτροφικὴ εἰς διάφορα σημεῖα. Ὑπερμετρωπία ἢ ἀστιγμία συνήθως ἐναντίον τοῦ κανόνος. Κεντρικὴ ὅρασις ἱκανοποιητική. Πεδίον τῆς ὁράσεως ἐστενωμένον διὰ τὸ λευκὸν καὶ δὴ κατὰ τὸ ῥινικὸν τμῆμα, ἐνίοτε καὶ παρὰ τὴν κηλῖδα τοῦ Mariot. Τὸ ὀφθαλμοσκόπιον ἀναλόγως τῶν ἐπιτελεσθεισῶν ἀλλοιώσεων δεικνύει μικρὰν ἢ μεγάλην κοίλανσιν τῆς θηλῆς. Τὰ ἀγγεῖα αὐτοῦ διαγράφουσιν ἑλιγμὸν καὶ κάμπτονται κατὰ τὴν περιφέρειαν τοῦ δίσκου. Αἱ ἀρτηρίαι τῆς θηλῆς εἶναι ἐστενωμέναι καὶ δύνανται νὰ σφύζωσιν. Αἱ φλέβες εἶναι διεσταλμέναι. Ἡ θηλὴ παρουσιάζει λευκὴν ἀτροφίαν μὲ στίγματα φαιὰ καὶ περιβάλλεται ὑπὸ δακτυλίου ἀτροφικοῦ, *τῆς γλαυκωματικῆς ἅλω* τοῦ χοριοειδοῦς.

Μεταξὺ τῶν δύο τούτων μορφῶν γλαυκώματος (ὀξεῖα καὶ χρονία) ὑπάρχουσι πολλαὶ διάμεσοι, τῶν ὁποίων τὰ συμπτώματα πλησιάζουσιν ὁτὲ μὲν πρὸς τὰ τῆς ὀξείας μορφῆς (ὑποξεῖα μορφή), ὁτὲ δὲ πρὸς τὰ τῆς χρονίας. Ἄλλοτε πάλιν τὰ συμπτώματα εἶναι τόσον ἀσήμαντα, ὥστε ἀπομακρύνονται καὶ ἀπὸ τῆς χρονίας μορφῆς. Ὀνομάζουσι δὲ τὰ τοιαῦτα γλαυκώματα *προδρομικά*. Τὰ συμπτώματα τοῦ προδρομικοῦ γλαυκώματος, δυσδιάκριτα διὰ τὸν πάσχοντα, εἶναι: ἐπισκίασις καὶ ἔλλειψις παροδικὴ τῆς ὁράσεως, πονοκέφαλοι ἀσήμαντοι, ἰριδοψία ἀνεπαίσθητος, δακρυόρροιαι παροδικαὶ ἄνευ φανερᾶς αἰτίας.

Ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ ὀξὺ γλαύκωμα δύναται σὺν τῷ χρόνῳ νὰ λάβῃ μορφὴν χρονίου, τὸ χρόνιον νὰ παροξύνηται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, τὰ προδρομικὰ φαινόμενα νὰ ἐξελιχθῶσιν εἰς χρόνιον καὶ ὀξὺ γλαύκωμα, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι τὸ γλαύκωμα εἶναι *ἑνιαία νόσος*, τὴν ὁποίαν οἱ ὀφθαλμολόγοι διήρεσαν εἰς μορφὰς χάριν μεθοδικῆς διδασκαλίας.

Αἰτιολογία. Δὲν γνωρίζομεν ἐπακριβῶς τὴν αἰτιολογίαν τοῦ γλαυκώματος. Ἡ κρατοῦσα γνώμη εἶναι ὅτι πρόκειται περὶ χρονίας καὶ ἀνεπαισθήτου γενικῆς νόσου ὅλου τοῦ ὀργανισμοῦ. Αὕτη ἔχει ὡς βάσιν ἀνωμαλίαν ἢ παρέκκλισιν τῆς *μεταμείψεως* ἐν τῷ ὀργανισμῷ συνεπείᾳ ῥήξεως τῆς ἰσορροπίας καὶ μὴ ἀντισταθμίσεως τῶν ἐκκρίσεων τῶν ἐνδοκρινῶν ἀδένων. Οὕτως ἐν τῷ ὀργανισμῷ παρασκευάζονται βλαβεραί τινες ἢ μᾶλλον τοξικαὶ οὐσίαι, ὑπὸ τὴν γενικωτέραν ἔννοιαν τῆς λέξεως. Αἱ οὐσίαι αὗται ἐπηρεάζουσιν ἀλληλενδέτως τό τε συμπαθητικὸν καὶ τὸ κυκλοφορικὸν σύστημα καὶ ἐπιφέρουσι γενικήν τινα ἄδηλον διαταραχὴν ἐν τῷ ὀργανισμῷ. Τῆς ἐπιβλαβοῦς γενικῆς διαταραχῆς ἐκδήλωσις φανερὰ γίνεται εἰς τὸ νευρικὸν καὶ κυκλοφορικὸν σύστημα τοῦ βολβοῦ. Ἐπέρχονται δυσχέρειαι εἰς τὴν κυκλοφορίαν τῶν ἀγγειοβριθῶν ἀγγείων τοῦ βολβοῦ, ἤτοι τοῦ χοριοειδοῦς, τοῦ ἀκτινωτοῦ σώματος καὶ τῆς ἴριδος, ἐπακολουθοῦσι συμφορήσεις καὶ διογκώσεις αὐτῶν, συμβαίνουσιν ἐκκρίσεις καὶ ὀσμώσεις ἀσυνήθεις στοιχείων τινῶν τοῦ ὀρροῦ τοῦ αἵματος καὶ ἀπορροφήσεις αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ὑαλοειδοῦς σώματος. Τὰ στοιχεῖα ταῦτα αὐξάνουσι τὸ ποσὸν τοῦ ὑδατώδους καὶ ὑαλοειδοῦς ὑγροῦ. Ἡ φυσικὴ καὶ χημικὴ σύστασις αὐτῶν μεταβάλλεται, καὶ ἐπὶ πλέον τὸ ὑαλοειδὲς σῶμα αὐξάνει κατ' ὄγκον. Ἐν συνόλῳ ἐπέρχεται ῥῆξις τῆς ἰσορροπίας μεταξὺ τῆς ἐνδοφθαλμίου πιέσεως καὶ τῆς ἐλαχίστης γενικῆς ἀρτηριακῆς, ἐξ ἧς προέρχεται αὔξησις τῆς ἐνδοφθαλμίου πιέσεως. Ἡ αὔξησις αὕτη συνεπάγεται μηχανικῶς τὴν πρόωσιν τοῦ ἀκτινωτοῦ σώματος (διωγκωμένου ἤδη) τοῦ φακοῦ καὶ τῆς ἴριδος, τὴν στένωσιν τῆς γωνίας τοῦ προσθίου θαλάμου, τὴν ἀπώθησιν τοῦ ἠθμοειδοῦς πετάλου τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου κ.τ.λ. Τὰς μεταβολὰς ταύτας ἀκολουθοῦσι διαταραχαὶ τῆς γενικῆς θρέψεως τοῦ βολβοῦ. Τὰ μελάγχροα κοκκία τῶν μεμβρανῶν ἐκπίπτουσι καὶ συμβάλλουσιν εἰς τὴν ἔμφραξιν τοῦ πλέγματος τῆς γωνίας τοῦ προσθίου θαλάμου. Συνεπείᾳ τῆς ἐμφράξεως ταύτης καὶ τῆς προώσεως τῆς ἴριδος ὑπὸ τῆς γωνίας τοῦ θαλάμου ἀναχαιτίζεται ἡ ἔκκρισις τῶν ὑγρῶν τοῦ βολβοῦ καὶ ἐπαυξάνεται ἡ ὑπερτονία μετὰ τῶν συνεπειῶν αὐτῆς. Εἰς ὅλην αὐτὴν τὴν παθολογικὴν ἐξέλιξιν τὸ τριχοειδὲς καὶ τὸ μὴ ἀγγειακὸν σύστημα δὲν μένει ἀμέτοχον, ὑφιστάμενον καὶ τοῦτο σκληρίας καὶ συντελοῦν εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν ἱστῶν τοῦ βολβοῦ. Κατὰ τὴν μακρὰν ἐξέλιξιν τῶν ἄνω φαινομένων ἂν ἐπεισόδιόν τι διαταράξῃ ἀποτόμως τὴν βαθμιαίαν πρόοδον τῶν ἀνωμαλιῶν, ἐπέρχονται μεγάλαι συμφορήσεις καὶ οἰδήματα καὶ ἐκσπᾷ τὸ ὀξὺ γλαύκωμα.

Πρόγνωσις. Αὕτη εἶναι κακίστη. Ἐὰν δὲν ἐφαρμοσθῇ ἔγκαιρος θεραπεία, ὁ ὀφθαλμὸς ἀπογλαυκοῦται. Ἡ χλωρωπὴ ἀνταύγεια τοῦ φακοῦ γίνεται ἐμφανεστέρα, ἡ ἀτροφία τῆς ἴριδος καὶ τῆς θηλῆς τελειοποιεῖται. Ἡ ἐνδοφθάλμιος πίεσις ἀποσκληροῦται, ἡ ὅρασις ἐκλείπει καὶ τὸ ἀπόλυτον γλαύκωμα ἀποκαθίσταται μὲ τὰς συνεπείας αὐτοῦ.

Θεραπεία. Ἐπιβάλλεται συστηματικὴ καὶ μακροχρόνιος θεραπεία ὅλου τοῦ ὀργανισμοῦ, διὰ τῶν νέων ἐνδοκρινικῶν καὶ παλαιῶν ἀντιαρθριτικῶν φαρμάκων, χωρὶς νὰ παραμεληθῶσι τὰ ἀγγειοκαρδικὰ καὶ ἀντινευρικά. Τοπικῶς ἐπὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐνδείκνυνται ἐνστάξεις κολλυρίων, πιλοκαρπίνης, ἐζερίνης ἐν συνδυασμῷ ἢ καὶ μὴ μετὰ τῆς ἀδρεναλίνης καὶ διονίνης. Ἡ θεραπεία αὕτη εἶναι πολὺ ὠφέλιμος, ἀλλὰ μένει κατωτέρα τῆς χειρουργικῆς. Ἡ χειρουργικὴ θεραπεία εἶναι: *ἰριδεκτομία* κατὰ τὸν Graefe (1856), τομὴ τοῦ σκληροῦ ἀμέσως ἔξωθεν τῆς στεφάνης, *σκληρεκτομία* δὲ μετὰ ἰριδεκτομίας κατὰ Lagrange, *ἀνάτρησις τοῦ σκληροῦ καὶ τοῦ κερατοειδοῦς*, ἐπὶ τῆς σκληροκερατίου στεφάνης κατὰ Elliot, *ἀνάτρησις δὲ τοῦ σκληροῦ* ἐπὶ τῆς ἑνώσεως τοῦ ἀκτινωτοῦ σώματος *καὶ τοῦ χοριοειδοῦς* κατὰ Argyle Robertson (1876).

Α. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ

Γλαύκων. —1) Ὁ υἱὸς τοῦ Λεάγρου, Ἀθηναῖος. Ἐφημίζετο ὡς νεανίας διὰ τὸ ὑπέροχον κάλλος του, καὶ ἐπεκαλεῖτο «Γλαῦκος ὁ καλὸς» καὶ ἀπεικονίζετο ὑπὸ τῶν συγχρόνων του ἀγγειογράφων εἰς τὰ ἀττικὰ ἀγγεῖα. Κατὰ τὸ 440 π.Χ. εἶχεν ἐκλεγῆ μεταξὺ τῶν στρατηγῶν οἵτινες ὡδήγησαν τὸν στόλον τῶν Ἀθηναίων ἐναντίον τῆς Σάμου. Κατὰ δὲ τὸ 432 μετὰ τοῦ Ἀνδοκίδου τοῦ Λεωγόρου καὶ τοῦ Δρακοντίδου, πιθανώτατα, ἦτο στρατηγὸς τοῦ ἐξ εἴκοσι τριήρων στόλου τῶν Ἀθηναίων, ὅστις ἐστάλη πρὸς βοήθειαν τῶν Κερκυραίων, ἔφθασεν ὅμως περὶ τὴν λῆξιν τῆς παρὰ τὰ Σύβοτα ναυμαχίας καὶ συνετέλεσε μόνον ν' ἀποφύγωσιν οἱ Κορίνθιοι τὴν ναυμαχίαν κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν ἐκ φόβου καὶ ν' ἀπέλθωσιν ἔπειτα εἰς Κόρινθον. —2) Ὁ πατὴρ τοῦ Χαρμίδου καὶ τῆς Περικτιόνης, μητρὸς τοῦ Πλάτωνος. —3) Ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρίστωνος καὶ ἀδελφὸς τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀδειμάντου. Ἀθηναῖος καὶ αὐτὸς τὴν πατρίδα καὶ γνωστὸς ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐκ τῶν ἀπομνημονευμάτων τοῦ Ξενοφῶντος, ἔνθα ὁ συγγραφεὺς οὗτος ἀφηγεῖται ὅτι ὁ Γλαύκων ἀπέστη τῆς πολιτικῆς τῇ προτροπῇ τοῦ Σωκράτους, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐκ τῶν διαλόγων (ἐννέα ἐθεωροῦντο γνήσιοι αὐτοῦ), οἵτινες ἐφέροντο ὡς ἔργα αὐτοῦ, καὶ τῆς «Πολιτείας» τοῦ Πλάτωνος.—4) Ὁ υἱὸς τοῦ Ἐτεοκλέους, διοικητὴς τοῦ Πειραιῶς κατὰ τὴν ἀποστασίαν τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τῆς Μακεδονίας ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἀδελφοῦ του Χρεμωνίδου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου καὶ ἐκλήθη ὁ πόλεμος Χρεμωνίδειος (266—263

Digitized by Google

π.Χ.). Μετὰ τὴν πτῶσιν τῶν Ἀθηνῶν ὁ Γλαύκων ἔφυγεν, ἀκολουθήσας τὸν Χρεμωνίδην, εἰς Αἴγυπτον, ἔνθα ἠξιοῦτο μεγάλων τιμῶν ὑπὸ τοῦ βασιλέως Πτολεμαίου Β', ὧν σύμβουλος αὐτοῦ, ὡς καὶ ὁ Χρεμωνίδης, ὅστις καὶ ναύαρχος τοῦ αἰγυπτιακοῦ στόλου ἔγινε κατὰ τὸν πολεμον τοῦ Πτολεμαίου ἐναντίον τῆς Ρόδου (246—239 π Χ.). Τοῦ Γλαύκωνος τούτου ὑπῆρχεν ἀφιέρωμα ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ὀλυμπίᾳ ἓν ἅρμα, ὡς ἀνακηρυχθέντος νικητοῦ ἔν τινι ἁρματοδρομίᾳ. Ἐχρημάτισε πρὶν ἢ ἐκπατρισθῇ εἰς Αἴγυπτον ἀγωνοθετης καὶ στρατηγὸς τῶν ὅπλων. —5) Ὁ υἱὸς τοῦ Καλλικράτους, Ἀθηναῖος (Αἰξωνεύς). Χορηγὸς κατὰ τὸ 317—316 π. Χ.

Πλὴν τῶν εἰρημένων μνημονεύονται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων καὶ ἄλλοι ὑπὸ τὸ ὄνομα *Γλαύκων*, ὡς εἷς τῶν ἐν Ἀθήναις 30 τυράννων, ἀνὰ εἷς ἐκ Λέσβου, Τέω καὶ Ταρσοῦ, εἷς πατρίκιος Ρωμαῖος, καὶ ἄλλοι. ΚΑΨ.

γλαυκωπιίδαι (οἱ) (Glaucopiidae), *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια ἐντόμων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *νυκτίων ψυχῶν*, περιλαμβάνουσα ἐλάχιστα εἴδη, ὧν γνωστότερον ἡ γλαυκῶπις (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

γλαυκῶπις,—*ιδος* (ἡ)· ἡ ἔχουσα λάμποντας ὀφθαλμούς· || ἡ ἔχουσα γαλανοὺς ὀφθαλμούς. Χαρακτηριστικὸν ἐπίθετον τῆς Ἀθηνᾶς (βλ. λ).

γλαυκῶπις (ἡ) (Glaucopis) *[Ζωολ.]*. Γένος πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *κορακιδῶν*, περιλαμβάνον πτηνὰ ἰθαγενῆ τῆς Νέας Ζηλανδίας. Ἐκ τῶν δύο εἰδῶν ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερον εἶναι ἡ *γλαυκῶπις ἡ μελανὴ* (Glaucopis nigra). Τὸ πτηνὸν τοῦτο ἔχει μέγεθος κοιν οῦ κόρακος, χρῶμα μελανὸν μὲ ἀραιὰ τεφρὰ στίγματα, πόδας ὑψηλούς, φαιοκιτρίνους, δακτύλους λίαν ἀνεπτυγμένους καὶ ὄνυχας ἰσχυροτάτους. Κατὰ τὴν βάσιν τῆς κάτω σιαγόνος φέρει χαρακτηριστικὴν σαρκώδη ἀπόφυσιν κυανοπορτοκαλλιώδους χρώματος. Δ. Ν. Π.

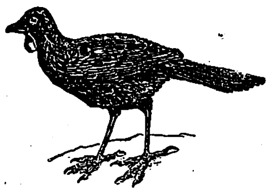

Γλαυκῶπις ἡ μελανή.

—**γλαυκῶπις** (ἡ) (Glaucopis) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *γλαυκωπιιδῶν*. Εἶναι ψυχαὶ διακρινόμεναι κυρίως ἐκ τῶν ποικιλοχρώμων πτερύγων των. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γλαυκῶπις ἡ μαδαγασκάριος* (Glaucopis madagascariensis), ἥτις διακρίνεται ἐκ τοῦ ἐπιμήκους πολυαρθρωτοῦ σώματος, τῶν λεπτῶν καὶ ἐπιμήκων κεραιῶν, καὶ τῶν στενῶν ἀλλὰ λίαν ἀνεπτυγμένων πτερύγων της, λευκῶν κατὰ τὴν βάσιν καὶ μελανῶν κατὰ τὰ ἄκρα των, μὲ ποικιλοσχήμους διαποικίλσεις καὶ πορτοκαλλιώδεις κηλῖδας. Ἀπαντᾷ εἰς τὰς τροπικὰς χώρας καὶ μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἵπταται ἐπὶ τῶν ἀνθέων, τῶν ὁποίων ἀπορροφᾷ τὸ νέκταρ. Δ. Ν. Π.

Γλαυκῶπις ἡ μαδαγασκάριος.

γλαύκωσις (ἡ)· ἡ ἕνεκα γλαυκώματος τῶν ὀφθαλμῶν τύφλωσις.

γλαὺξ (ἡ)· καὶ ἀττ. *γλαῦξ*. Τὸ γνωστὸν νυκτόβιον ἁρπακτικὸν πτηνόν, κοιν. *κουκουβάγια*. Ἡ ἀρχαία ὀνομασία της προῆλθεν ἐκ τῶν ἰδιαζόντως ἀπαστραπτόντων ὀφθαλμῶν της (*γλαυκὸς*=ἀκτινοβόλος, φωτεινός).

—[ΖΩΟΛ.] Ἡ *γλαὺξ* εἶναι γένος πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γλαυκιδῶν* Κυριώτερα χαρακτηριστικὰ τοῦ γένους τούτου εἶναι: κεφαλὴ λεία, ἄνευ θυσάνου πτερῶν, ἀκουστικὰ τρήματα μεγάλα, ράμφος μακρόν, εὐθὺ κατὰ τὴν βάσιν του καὶ ἰσχυρῶς ἀγκιστρωτὸν κατὰ τὸ ἄκρον του, πρόσωπον περιβαλλόμενον κατὰ τὴν περιφέρειάν του ἐν εἴδει προσωπίδος ὑπὸ προεχόντων τοῦ λοιποῦ κεφαλικοῦ πτερώματος πτερῶν. Πόδες μᾶλλον μακροί, κεκαλυμμένοι ὑπὸ πτερύγων, δάκτυλοι πλήρεις κιτρινοφαίων πτίλων καὶ ὄνυχες ἰσχυρότατοι. Πτέρυγες αἰχμηραὶ καὶ ὑπερβάλλουσαι κατὰ τὸ μῆκος τὴν οὐράν, ἥτις εἶναι πλατεῖα καὶ βραχεῖα. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἀρκετὰ εἴδη ὧν γνωστότερα εἶναι τὰ ἑξῆς:

Γλαὺξ ἡ φλογώδης (Strix flammea). Τὸ πτηνὸν τοῦτο ἔχει μῆκος 35 περίπου ἑκατοστομέτρων καὶ ἄνοιγμα πτερύγων μήκους ἑνὸς περίπου μέτρου. Τὸ ράμφος της εἶναι ὁλόκληρον σχεδὸν κεκαλυμμένον ὑπὸ σκληρῶν πτερῶν. Ὁ χρωματισμὸς τοῦ πτερώματός της εἶναι ἀνοικτῶς φαιόπυρρος μὲ ἁρμονικὰς βαθυτέρου χρώματος ἀποχρώσεις κατὰ τὴν ράχιν καὶ τὰς πλευρὰς καὶ λευκοεπίξανθος κατὰ τὴν κοιλίαν μὲ φαιομελανὰ στίγματα. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν μέσην καὶ δυτικὴν Εὐρώπην. Ἐνδιαιτᾶται συνήθως εἰς ἐρείπια, κωδωνοστάσια, παλαιοὺς πύργους καὶ σπανιώτερον εἰς τὰ δάση, πολλάκις δὲ συχνάζει καὶ εἰς τὰς στέγας τῶν χωρικῶν οἰκίσκων. Δὲν κατασκευάζει φωλεάν, ἀλλὰ κατὰ τὰ μέσα Ἀπριλίου ἡ θήλεια ἐναποθέτει τὰ ᾠά της εἰς τὰς ὀπὰς διαφόρων οἰκοδομημάτων, ρωγμὰς βράχων καὶ ὀπὰς τῶν κορμῶν τῶν δένδρων. Τὰ ᾠά, 3—5 τὸν ἀριθμόν, ἔχουσι σχῆμα μᾶλλον ἐπίμηκες, μῆκος 4 περίπου ἑκατοστομέτρων, πλάτος 3,3 καὶ χρῶμα λευκόν. Τὸ πτηνὸν τοῦτο προσφέρει ἀνυπολογίστους ὑπηρεσίας εἰς τὴν γεωργίαν, διότι καταστρέφει κατὰ χιλιάδας τὰ ἐπιβλαβῆ εἰς αὐτὴν μικρὰ τρωκτικὰ καὶ ἔντομα. Ἐν τούτοις καταδιώκεται ἀπηνῶς, διότι παντοῦ καὶ πάντοτε θεωρεῖται ὡς πτηνὸν προαγγέλλον τὸν θάνατον. Σπανίως ἀπαντᾷ παρ' ἡμῖν.

Γλαὺξ ἡ φλογώδης.

Γλαὺξ ἡ σκότιος (Strix noctua). Εἶναι κοινοτάτη παρ' ἡμῖν καὶ ἡ κατ' ἐξοχὴν γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα *κουκουβάγια*. Κυριώτερα γνωρίσματα αὐτῆς εἶναι: ἀκουστικὰ τρήματα μικρά, ράμφος βραχύ, πεπιεσμένον ἐκ τῶν ἔξω πρὸς ἔσω καὶ λίαν κεκαμμένον κατὰ τὸ ἄκρον του, πόδες πυκνῶς ὑπὸ πτερῶν κεκαλυμμένοι, δάκτυλοι καλυπτόμενοι ὑπὸ ἀραιῶν πτίλων, πτέρυγες ἀμβλεῖαι, ἀπεστρογγυλωμέναι καὶ οὐρὰ βραχεῖα καὶ εὐρεῖα. Τὸ μῆκός της φθάνει περίπου τὰ 30 ἑκατοστόμετρα. Ὁ χρωματισμός της εἶναι κατὰ τὰ ἄνω μέρη τοῦ σώματος καὶ τὰς πλευρὰς φαιός, ποικιλλόμενος ὑπὸ λευκῶν καὶ ὑπολεύκων κηλίδων, καὶ κατὰ τὴν κοιλίαν λευκὸς μὲ ἐπιμήκεις φαιὰς κηλῖδας ἐπὶ τοῦ στήθους, τῆς κοιλίας καὶ τῶν πλευρῶν. Τὸ ὑποκάτω μέρος τῆς οὐρᾶς εἶναι λευκόν. Ἀπαντᾷ εἰς ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν Εὐρώπην καὶ εἶναι ἐνδημικὸν ἢ ἀποδημητικὸν πτηνόν. Ἐνδιαιτᾶται τόσον εἰς τὰ πεδινά, ὅσον καὶ εἰς τὰ ὀρεινὰ μέρη. Τὴν φωλεάν της κατασκευάζει ἀτέχνως εἰς ρωγμὰς βράχων, τοίχων ἢ ὀπὰς δένδρων καὶ ἡ θήλεια γεννᾷ κατὰ τὸν Ἀπρίλιον 4—6 ᾠὰ λευκά, μήκους 3,4 ἑκατοστομέτρων καὶ πλάτους 2.8. Εἶναι τὸ μόνον εἶδος τοῦ γένους, ὅπερ δύναται νὰ ἀτενίσῃ καὶ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας. Τρέφεται ἐκ διαφόρων τρωκτικῶν ζῴων, μικρῶν πτηνῶν καὶ μεγάλων ἐντόμων. Πρὶν ἢ καταφάγῃ τὴν λείαν της σχίζει ταύτην εἰς τεμάχια. Ἐξημεροῦται εὐκόλως, εἰς πολλὰς δὲ πόλεις τῆς βορείου Ἰταλίας κόπτουσι τὰς πτέρυγάς της καὶ τὴν διατρέφουσιν εἰς τοὺς οἴκους ἀντὶ γαλῶν. Παρ' ὅλας τὰς ὑπηρεσίας, τὰς ὁποίας παρέχει εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τοὺς ἀνθρώπους, καταδιώκεται ἀπηνῶς, διότι θεωρεῖται καὶ αὕτη ὑπὸ τῶν περισσοτέρων λαῶν τοῦ κόσμου ὡς κακὸς οἰωνὸς καὶ προάγγελος τοῦ θανάτου.

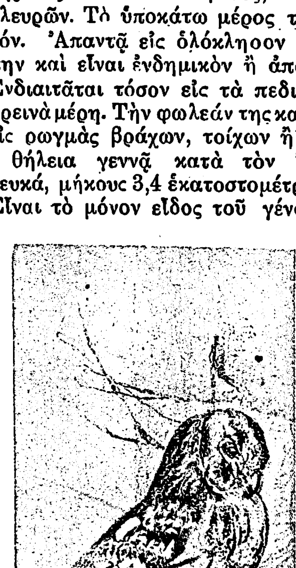

Γλαὺξ ἡ βραχύωτος.

Γλαὺξ ἡ βραχύωτος (Strix brachyotus). Ἀπαντᾷ εἰς πᾶσαν σχεδὸν τὴν Εὐρώπην καὶ παρ' ἡμῖν. Τὸ εἶδος τοῦτο διακρίνεται ἐκ τῶν μικρῶν καὶ διὰ μεμβράνης πλήρους πτερῶν κεκαλυμμένων ἀκουστικῶν τρημάτων, τοῦ βραχέος καὶ λίαν κεκαμμένου κατὰ τὴν βάσιν ράμφους, τῶν μετρίου ἀναστήματος ποδῶν, κεκαλυμμένων ὑπὸ πυκνῶν πτίλων, ἐκ ὧν ἀμβλειῶν καὶ ἐπιμήκων πτερύγων καὶ τῆς βραχείας καὶ πλατείας οὐρᾶς του. Τὸ μῆκος τοῦ σώματός της φθάνει τὰ 40 ἑκατοστόμετρα. Τὸ ἄρρεν καὶ τὸ θῆλυ παρουσιάζουσι διαφορὰν ὡς πρὸς τὸν χρωματισμὸν τῶν πτερῶν των. Τὸ ἄρρεν ἔχει φαιοτεφρῶδες χρῶμα κατὰ τὰ ἄνω μέρη τοῦ σώματος μετὰ λευκῶν καὶ ὑπερύθρων κηλίδων καὶ κιτρινοωχρόλευκον κατὰ τὰ κάτω μέρη μὲ φαιὰς κηλῖδας. Τὸ θῆλυ, ὅπερ εἶναι κατά τι εὐρωστότερον τοῦ ἄρρενος, ἔχει ὑπέρυθρον χρῶμα κατὰ τὴν ράχιν καὶ τὰς πλευρὰς καὶ ὑποκίτρινον κατὰ τὴν κοιλίαν μὲ φαιὰς κηλῖδας. Τὴν φωλεάν της κατασκευάζει εἰς τὰς ὀπὰς τῶν δένδρων καὶ ἡ θήλεια γεννᾷ κατὰ τὸ πρῶτον δεκαήμερον τοῦ Μαρτίου 3—4 ᾠὰ λευκοῦ χρώματος, μήκους 4,5 ἑκατοστομέτρων καὶ πλάτους 4. Εἶναι κατ' ἐξοχὴν νυκτόβιον πτηνὸν καὶ ἐκβάλλει μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἅμα τῇ ἐλεύσει τοῦ σκότους, θρηνώδεις φωνάς, αἵτινες ταράσσουσι τοὺς διαβάτας τῶν δασῶν καὶ τοὺς χωρικούς, εἰς τὰς στέγας τῶν οἰκιῶν τῶν ὁποίων πολλάκις διανυκτερεύουσι.

Γλαὺξ ἡ νᾶνος (Strix passerina). Εἶναι τὸ μικρότερον εἶδος τοῦ γένους. Τὸ μῆκος τοῦ ἄρρενος δὲν ὑπερβαίνει τὰ 16 ἑκατοστόμετρα, ἡ δὲ θήλεια φθάνει τὰ 18. Ὁ χρωματισμὸς εἶναι κατὰ τὰ ἄνω μέρη τοῦ σώματος φαιοτεφρώδης μὲ λαιμὸν διακεκοσμημένον μὲ λευκὰ στίγματα, μὲ ἐπιμήκεις πυρρὰς ραβδώσεις ἐπὶ τῆς ράχεως καὶ ἐπιμήκεις φαιὰς καὶ ὑπερύθρους ραβδώσεις ἐπὶ τῶν πλευρῶν καὶ τοῦ στήθους. Τὸ εἶδος τοῦτο ἀπαντᾷ εἰς τὰς Ἄλπεις, τὸν Ἰόραν καὶ τὰ Πυρηναῖα. Τὴν φωλεάν του κατασκευάζει εἰς τὰς ὀπὰς τῶν δένδρων ἢ τὰς ρωγμὰς τῶν βράχων. Ἡ θήλεια γεννᾷ 4—5 ᾠὰ λευκά, μήκους 3,4 ἑκατοστομέτρων καὶ πλάτους 2,8. Τρέφεται ὅπως καὶ πάντα τὰ εἴδη τοῦ γένους ἐκ μικρῶν τρωκτικῶν, πτηνῶν καὶ ἐντόμων. Δ. Π. Ν.

—[ΜΥΘΟΛ.] Ἡ *γλαὺξ* ἔλαβε σπουδαίαν θέσιν καὶ εἰς τὰς ἀττικὰς παραδόσεις καὶ εἰς τὴν ἀττικὴν τέχνην, ἀφ' ὅτου ἐθεωρήθη ὡς τὸ ἱερὸν πτηνὸν τῆς Ἀθηνᾶς. Τὴν τιμὴν ταύτην ὀφείλει τὸ νυκτόβιον αὐτὸ πτηνόν, ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν συγγένειαν τῆς ρίζης τῆς λέξεως ταύτης μὲ τὴν τοῦ ἐπιθέτου τῆς Ἀθηνᾶς (γλαυκῶπις»), ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τοὺς λάμποντας ὀφθαλμούς του ἐν μέσῳ τοῦ σκότους. Ἡ γλαὺξ ἦτο, κατὰ τὴν παράδοσιν, θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τοῦ Ὀρχομενοῦ Μινύου ἢ τοῦ βασιλέως τῆς Κῶ Εὐμήλου, ὀνομαζομένη *Μεροπὶς* ἢ *Βοιώ*, προτοῦ μεταμορφωθῇ εἰς πτηνόν. Κατ' ἄλλον δὲ μῦθον ἦτο ἄσημος παρθένος καὶ ὠνομάζετο *Νυκτιμένη* Περὶ τῆς γλαυκὸς ὑπῆρχε καὶ ἡ παράδοσις ὅτι ἐπικαθήσασα ἐπὶ τοῦ ἱστοῦ τοῦ πλοίου τοῦ Θεμιστοκλέους, κατὰ τὴν πρὸ τῆς ναυμαχίας νύκτα, ὑπεδήλωσε διὰ τῆς παρουσίας της τὴν προστασίαν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ προήγγειλεν οὕτω τὴν ἔνδοξον νίκην. Ὡς ἱερὸν πτηνὸν τῆς προστάτιδος τῶν Ἀθηνῶν θεᾶς κατέστη καὶ τὸ σύμβολον τῶν ἀττικῶν νομισμάτων, ἅτινα ἔφερον τὴν εἰκόνα της. Τὰ ἀττικὰ μάλιστα τετράδραχμα ἐκαλοῦντο καὶ «γλαῦκες λαυριωτικαί», ὅπως καὶ ἀγγεῖά τινα ἔχοντα τὸ σχῆμά της καὶ χορός τις. Ὡς σύμβολον τῆς θεᾶς τῆς σοφίας ἡ γλαὺξ ἔγινε καὶ τὸ σύμβολον τῆς σοφίας καὶ τῆς ἐπιστήμης ἐν γένει, ὡς σύμβολον δὲ αὐτῶν θεωρεῖται καὶ σήμερον. Κατὰ τὴν κρατοῦσαν γνώμην τῶν ἀρχαιολόγων ἡ γλαὺξ ἦτο ἡ ἀντικατασταθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἀρχαία θεά, τῆς ὁποίας ἡ ἀνάμνησις διεσώθη διὰ τοῦ μνημονευθέντος ἐπιθέτου τῆς Ἀθηνᾶς καὶ διὰ τῆς διατηρηθείσης σχέσεως μεταξὺ Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ πτηνοῦ, καταστάντος συμβόλου αὐτῆς Οὕτως ἡ ἀνθρωπόμορφος Ἀθηνᾶ εἶναι ἡ ἐξελιχθεῖσα τῆς πτηνομόρφου θεᾶς μορφή. ΚΑΨ.

—[ΕΡΑΛΔ.] Ἡ γλαὺξ (Hibou, Chouette) ἐν τῇ Ἐραλδικῇ ἀπεικονίζεται δεξιᾷ ἐστραμμένη μὲ τὴν κεφαλὴν κατὰ μέτωπον (de front). Συμβολίζει τὴν νυκτερινὴν ἔφοδον, ἢ ἐπιχείρησιν ἐπιτυχοῦσαν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτός. Σ. Ε. Τ.

—**γλαὺξ** (Glaux) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἠρανθοειδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει φυτὰ χαρακτηριζόμενα ὑπὸ ὑπερφυοῦς φωθήκης, ἀπετάλων ἀνθέων καὶ καρποῦ κάψης. Τὸ μόνον γνωστὸν εἶδος εἶναι *γλαὺξ ἡ θαλασσία* (Glaux maritima), μικρὰ ἐτησία πόα μὲ μικρὰ ἄνθη ἐρυθρά, φυομένη συνήθως παρὰ τὰ ἁλμυρὰ τέλματα τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ καὶ τῆς Μεσογείου θαλάσσης. Τὰ φύλλα της τρώγονται ὑπό τινων κατοίκων τῶν μερῶν τούτων ὡς σαλατικόν. Δ. Ν. Π.

Γλαὺξ ἡ θαλασσία.

Γλαῦσαι (οἱ). Λαὸς τῆς ἐντεῦθεν τοῦ Γάγγου Ἰνδίας. Κατῴκει οὗτος κατὰ τὴν εἰς Ἰνδικὴν ἐκστρατείαν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου εἰς τὰς δασώδεις ἀντηρίδας τοῦ ὄρους Ἰμαίου καὶ περὶ τὰς πηγὰς

Digitized by Google

τῶν ποταμῶν Ὑδάσπους καὶ Ἀκεσίνου. Ἡ ἐπικράτεια αὐτῶν, ὑποταχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου (326 π. Χ.), ὑπήχθη εἰς τὸ κράτος τοῦ Πώρου. Ἦτο δὲ ἡ ὑποταχθεῖσα αὕτη χώρα πολλοῦ λόγου ἀξία, διότι περιελάμβανε τριάκοντα ἑπτὰ πόλεις, ἐκ τῶν ὁποίων οὐδεμία εἶχεν ὀλιγωτέρους τῶν 5 000 κατοίκων καὶ πλῆθος πολυχνῶν καὶ χωρίων καὶ δάση ἀπέραντα, ἐκ τῶν ὁποίων διέταξεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ κόψωσι τὴν ἀναγκαιοῦσαν εἰς αὐτὸν ναυπηγήσιμον ξυλείαν πρὸς κατασκευὴν μεγάλου στόλου. Οἱ Γλαῦσαι ἐκαλοῦντο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ *Γλαυγανικοί*. ΚΑΨ.

Γλαφύρα, ἁγία. Κόρη ὡραιοτάτη Χριστιανή, ἥτις ὑπηρέτει ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ αὐτοκράτορος Λικινίου ὡς ἀκόλουθος τῆς βασιλίσσης Κωνσταντίνης. Ἐπειδὴ δ' ὁ Λικίνιος ἐπεβούλευσε τὴν τιμήν της, ἡ Γλαφύρα, καταστήσασα τοῦτο γνωστὸν εἰς τὴν βασίλισσαν, λαμβάνει ἱκανὰ χρήματα παρ' αὐτῆς καὶ φυγοῦσα εἰς Ἀμάσειαν πρὸς τὸν ἐπίσκοπον, καλούμενον Βασιλέα, ζητεῖ τὴν προστασίαν του. Ὁ ἐπίσκοπος ἐπαινέσας τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν σωφροσύνην τῆς Γλαφύρας παρέδωκεν αὐτὴν εἰς εὐσεβῆ γραῖαν βοηθὸν αὐτοῦ ἐν τῇ ὑπὲρ τῶν γυναικῶν μερίμνῃ τῆς ἐκκλησίας Ἀμασείας. Παραδώσασα δὲ ἡ Γλαφύρα καὶ ὅσα χρήματα ἔφερε μεθ' ἑαυτῆς πρὸς τὸν ἐπίσκοπον, πρὸς ἀνέγερσιν ναοῦ ἐν Ἀμασείᾳ, ἐβοήθει τὴν γραῖαν εἰς τὰς ὑπὲρ τῶν πτωχῶν καὶ ὀρφανῶν τῆς ἐπισκοπῆς ἐργασίας της. Πληροφορηθεὶς ὁ Λικίνιος παρ' ἐχθρῶν τοῦ ἐπισκόπου ὅτι ἡ Γλαφύρα, ἣν πανταχοῦ ἐπιμόνως ἐζήτει, εὑρίσκετο ἐν Ἀμασείᾳ, ἀπέστειλεν ἀνθρώπους νὰ συλλάβωσιν αὐτὴν μετὰ τοῦ ἐπισκόπου καὶ ἀμφοτέρους προσαγάγωσι δεσμίους ἐνώπιόν του. Ἀλλ' ὅτε οἱ ἄνθρωποι τοῦ Λικινίου ἔφθασαν εἰς Ἀμάσειαν, ἡ Γλαφύρα εἶχεν ἤδη ἀποθάνει. Ἡ μνήμη αὐτῆς ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τὴν 26 Ἀπριλίου μετὰ βιογραφίας καὶ ἀκολουθίας κοινῆς μετὰ τοῦ ἐπισκόπου Βασιλέως, μεθ' οὗ συνεορτάζεται. Ε. Γ. Π.

Γλαφυρά. Γυνὴ ἐκ Καππαδοκίας, σύζυγος τοῦ Ἀρχελάου, μεγάλου ἱερέως τῆς Ἐνυοῦς, ζήσασα κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μάρκου Ἀντωνίου, τὸν ὁποῖον καὶ ἐγοήτευσεν εἰς μέγαν βαθμὸν διὰ τοῦ κάλλους της. Ὅταν ὁ Ἀντώνιος μετέβη εἰς Ἀσίαν πρὸς διευθέτησιν τῶν ἐκεῖ πραγμάτων ἐθανάτωσε τὸν βασιλέα τῆς Καππαδοκίας Ἀριάραθον Γ' ὡς συνωμοτοῦντα μετὰ τῶν Πάρθων κατὰ τῶν Ρωμαίων καὶ ἔδωκε τὸν θρόνον εἰς τὸν υἱὸν τῆς Γλαφυρᾶς Ἀρχέλαον. Θανόντος τοῦ Ἀντωνίου ἡ σύζυγός του Ὀκταβία υἱοθέτησε τὰ τέκνα τὰ ἐξ αὐτῆς καὶ τὰ ἐξ ἄλλων γυναικῶν. Ἐν τούτοις, τὴν Ἀντωνίαν, θυγατέρα του ἐκ τῆς ἐξαδέλφης του Ἀντωνίας ἐνύμφευσε μὲ τὸν Πυθόδωρον τῶν Τράλλεων (34 π. Χ.). Ἡ ἐκ τοῦ γάμου τούτου θυγάτηρ Πυθοδωρὶς ἐνυμφεύθη τὸν βασιλέα τοῦ Πόντου Πολέμωνα, θανόντος δὲ τούτου τὸν υἱὸν τῆς Γλαφυρᾶς Ἀρχέλαον. Κ. Μ. Μ.—Γ. Λ. Α.

— **Γλαφυρά.** Θυγάτηρ τοῦ Ἀρχελάου υἱοῦ τῆς Γλαφυρᾶς, ἐρωμένης τοῦ Ἀντωνίου. Ἐνυμφεύθη τὸν Ἀλέξανδρον, υἱὸν τοῦ Ἡρώδου ἐκ τῆς Μαριάμμης. Ἐπειδὴ ὁ Ἀλέξανδρος κατήγετο ἐκ μητρὸς ἀπὸ τὸ βασιλικὸν γένος τῶν Μακκαβαίων, ἠξίου νὰ διαδεχθῇ τὸν πατέρα. Ἀλλ' αἱ ραδιουργίαι τῆς Σαλώμης, ἀδελφῆς τοῦ Ἡρώδου, ἔφεραν εἰς τὰ ἀνάκτορα τὸν πρωτότοκον τούτου υἱὸν Ἀντίπατρον, ἐκ τῆς Δωρίδος γεννηθέντα πρὶν ἢ βασιλεύσῃ ὁ πατήρ. Σαλώμη καὶ Ἀντίπατρος συνειργάζοντο κατὰ τῶν υἱῶν τῆς Μαριάμμης παρὰ τῷ καχυπόπτῳ καὶ σκληρῷ Ἡρώδῃ. Εἰς τούτους προσετέθη καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ τυράννου Φερώρας μισῶν τὸν τύραννον, διότι ἀρνηθεὶς νὰ νυμφευθῇ θυγατέρα τῆς Μαριάμμης ἕνεκα τοῦ ἔρωτός του πρὸς μίαν δούλην του ἔπεσεν ὑπὸ δυσμένειαν. Ἐκ τῶν ραδιουργιῶν τῆς Σαλώμης καὶ τῶν ἄλλων παρασυρθεὶς ὁ Ἡρώδης ἐθανάτωσε τὸν υἱόν του. Ἡ Γλαφυρὰ χηρεύσασα ἦλθεν εἰς δεύτερον γάμον πρὸς τὸν ἀνδράδελφόν της καὶ βασιλέα τῆς Ἰουδαίας Ἀρχέλαον, διαδεξάμενον ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν ἐν τῷ μεταξὺ ἀποβιώσαντα πατέρα αὐτοῦ Ἡρώδην (4 μ. Χ.). Ἀποθανόντος δὲ καὶ τούτου μετὰ δεκαετίαν, συνῆψε καὶ τρίτον γάμον, γενομένη σύζυγος τοῦ βασιλέως τῆς Μαυριτανίας Ἰόβα τοῦ Β'. Κ. Μ. Μ.—Γ. Λ. Α.

Γλαφυρὰ *[Γεωγρ.]* βλ. Γιαϊλά.

Γλαφυραὶ ἢ *Γλαφύραι* *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς ἀρχαίας Θεσσαλίας, ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου μνημονευομένη ὡς μία τῶν τεσσάρων πόλεων (Φερῶν, Βοίβης, Γλαφυρῶν καὶ Ἰωλκοῦ), τῶν ὁποίων τοὺς ἄνδρας ὡδήγησεν εἰς Τροίαν ὁ ἥρως Εὔμηλος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀδμήτου καὶ τῆς Ἀλκήστιος. Κατὰ τὴν μυθικὴν παράδοσιν, τὴν πόλιν ταύτην εἶχε κτίσει ὁ ἥρως *Γλάφυρος*, ὅστις καὶ ἐτιμᾶτο ἐν αὐτῇ ὡς ἐπώνυμος ἥρως. Ἴσως ταύτης ἐρείπια εἶναι τὰ παρὰ τὸ ὁμώνυμον σημερινὸν χωρίον τῆς τέως ἐπαρχίας Βόλου ἐπὶ ἀποκρήμνου λόφου σῳζόμενα ἴχνη ἀρχαίας ἀκροπόλεως. ΚΑΨ.

— **Γλαφυραὶ** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου *Βοίβης* τῆς ἐπαρχίας Βόλου τοῦ νομοῦ Λαρίσης ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 514. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Καποῦρνα*.

γλαφυρίδαι (οἱ) (Glaphyridae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια ἐντόμων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μακρυκέρων*, περιλαμβάνουσα πλεῖστα γένη, ὧν γνωστότερα εἶναι: *ἀνθύπνη, ἀμφίκομος, γλαφυρός, δασυχαίτη* κ.τ.λ. Δ. Ν. Π.

Γλάφυρος *[Μυθολ.]*. Ὁ ἐπώνυμος τῆς θεσσαλικῆς πόλεως *Γλαφυρῶν* ἥρως. Ἐλέγετο υἱὸς τοῦ Μάγνητος καὶ πατὴρ τοῦ Βοίβου καὶ τοῦ Θεσσαλοῦ. ΚΑΨ.

γλαφυρός,—*ά*,—*όν* ἐσκαμμένος, κοῖλος, σκαλισμένος (ἀρχ.)· ‖ τετορνευμένος, ἐξεσμένος, λελεασμένος, καὶ κατ' ἐπέκτ. κομψός, χαρίεις: «γλαφυρὸν ὕφος λόγου».—Ἐπίρρ. *γλαφυρῶς*.

— *γλαφυρὸς ἢ ἀνθηρὸς χαρακτὴρ* *[Ρητορ.]*. Εἷς τῶν χαρακτήρων ἢ εἰδικῶν ἀρετῶν τοῦ λόγου, αἵτινες συνιστοῦν τὸ πρέπον (βλ. λ.). Τὸ γλαφυρὸν δὲν περιορίζεται μόνον ἐντὸς τοῦ κυρίως καλοῦ λεκτικοῦ, ἀλλὰ πᾶν εἶδος λεκτικοῦ, ἐν ᾧ πρὸς ἡδονὴν μεταχειρίζονται ἅπαντα τὰ δυνατὰ κοσμήματα τοῦ λόγου καὶ ἅπασαν τὴν ἐφικτὴν ἐπεξεργασίαν, ὀνομάζεται γλαφυρόν. Εὐμελὴς τῶν ὀνομάτων ἐκλογή, συμμετρία καὶ εὐρυθμία συνθέσεως, ζωηρότης τρόπων καὶ σχημάτων χάρις, ἐκφραζόντων νοήματα ἢ αἰσθήματα καλά, ἱλαρὰ καὶ τερπνά, ἀποτελοῦσι γλαφυρὸν χαρακτῆρα. Ἀρεταὶ αὐτοῦ εἶναι μάλιστα λεκτικὴ γλαφυρότης, πλοῦτος, λεπτότης, ἀβρότης, ἀφέλεια, χάρις.

Ἡ ἰδίως *λεκτικὴ γλαφυρότης* ἀποτελεῖται ἐξ ἁπασῶν τῶν τοῦ λεκτικοῦ χαρίτων καὶ μάλιστα ἐκ τῆς σαφηνείας, ἐκ τῆς καθαρότητος καὶ ἐκ τῆς ποικιλίας τοῦ ὕφους, ἐκ τῆς καλῆς χρήσεως τῶν σχημάτων καὶ τρόπων, ἐκ τῆς ἐκλογῆς τῶν λέξεων καὶ ἐκ τῆς εὐρυθμίας τῶν περιόδων. Ὁ δὲ *πλοῦτος* ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ πλούτου τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν λαμπρῶν ἐκφράσεων. Ἀμφότερα ταῦτα πρέπει νὰ συμβαδίζωσι· διότι λαμπραὶ φράσεις κεναὶ ἐννοιῶν ἐνοχλοῦσι· δαψιλεῖς δὲ ἔννοιαι, μὴ ἐκφραζόμεναι διὰ λαμπρῶν καὶ ἐκπληττουσῶν εἰκόνων, ἀποτελοῦσι ψυχρὸν καὶ μαρανθὲν λεκτικόν. Ὁ πλοῦτος τοῦ λεκτικοῦ ἐξαρτᾶται μάλιστα ἀπὸ τῆς γονιμότητος καὶ φωτεινότητος τῆς τοῦ συγγραφέως φαντασίας. Ἔχει δὲ σκοπὸν οὐσιώδη ἡ ἀρετὴ αὕτη νὰ ποιῇ αἰσθητὰς ἁπάσας τὰς μᾶλλον ἀφῃρημένας ἰδέας, δίδουσα, οὕτως εἰπεῖν, σῶμα, ὄψιν, καὶ μεταμορφώνουσα δι' ἁρμοδίων μεταφορῶν εἰς σχεδὸν ὑλικὰ καὶ ψηλαφητὰ ἀντικείμενα. Ἡ *λεπτότης* συνίσταται ἐκ τῆς τέχνης τοῦ μὴ ἐκφράζειν κατ' εὐθεῖαν τὸ νοούμενον, ἀλλ' ἀφίνειν αὐτὸ εὐκόλως ὑπονοεῖσθαι· ὁμοιάζει δὲ αἴνιγμα, οὗτινος τὸ γράμμα παραχρῆμα ὑπὸ τῶν εὐφυῶν μαντεύεται. Ἡ δὲ *ἀφέλεια* συνίσταται ἐκ τῆς χρήσεως ἁπλοϊκῶν τινων καὶ φυσικῶν ἐκφράσεων, αἵτινες δὲν φαίνονται ἐσκεμμέναι· ἔκ τινων συντάξεων εἰκαίως πως γινομένων, καὶ ἔκ τινων στροφῶν καινοπρεπῶν μέν, φυλαττουσῶν ὅμως πεπαλαιωμένον χαρακτῆρα. Ἀλλὰ διὰ τὴν πιθανότητα, ἡ ἀφέλεια τῶν φράσεων πρέπει νὰ σχετίζεται πρὸς τὴν ἡλικίαν καὶ τὰ ἤθη τῶν προσώπων. Ἡ *χάρις*, τέλος περιλαμβάνουσα ἐν γένει πᾶν τὸ ἀρέσκον, ἀποτελεῖται ἐκ τῆς εὐστροφίας καὶ τῆς εὐαρέστου ποικιλίας τῆς κινήσεως, ἐκ τῆς κομψότητος τῶν ἐκφράσεων, καὶ ἐν γένει ἐκ τῆς ἐπιτυχοῦς ἀναμείξεως ἁπάντων τῶν κοσμημάτων, ἅτινα εἰς τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν γλυκύτητα τοῦ λεκτικοῦ συντελοῦσιν. Εἶναι δὲ ἡ χάρις αὐτὴ ἡ τελειότης τῆς τέχνης. Ὁ Λαφονταὶν μάλιστα ἐχαρακτήρισεν αὐτὴν ὡς ὡραιοτέραν τῆς ὡραιότητος.

Τὸ γλαφυρὸν λεκτικόν, διὰ τε τὴν εὐρυθμίαν καὶ τὴν φύσιν τῶν μεταχειριζομένων κοσμημάτων, κατέχει τὴν ὑψηλοτέραν θέσιν τοῦ ἐπεξειργασμένου ὕφους. Ἡ τελεία γλαφυρότης ὑποτίθησι μεγάλην σαφήνειαν, καθαρότητα καὶ καταλληλίαν εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν λέξεων, καὶ ἐπιμέλειαν καὶ ἐπιδεξιότητα εἰς ἁρμονικὴν σύνθεσιν. Ἡ παρεκτροπὴ ἀπὸ τοῦ γλαφυροῦ χαρακτῆρος καλεῖται καλλωπισμὸς (βλ. λ.). Ι. Φ. Δ.

γλαφυρὸς (ὁ) (Glaphyrus *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *γλαφυριδῶν*. Οἱ γλαφυροὶ ἔχουσι σῶμα ᾠοειδές, πόδας ἰσχυρούς, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καὶ παχεῖς γλουτοὺς οἵτινες καλύπτονται ὑπὸ πυκνῶν τριχῶν. Τὸ γένος περιλαμβάνει 15 περίπου εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὴν Αἴγυπτον, τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, τὴν Ἀρμενίαν καὶ τὴν Περσίαν καὶ διακρινόμενα διὰ τοὺς στιλπνοὺς χρωματισμούς των. Δ. Ν. Π.

γλαφυρότης, —*ητος* (ἡ)· τὸ νὰ εἶναι τις γλαφυρός, κομψότης, χάρις.

—*[Ρητορ.]* Μία τῶν ἀρετῶν τοῦ εὖ λέγοντος, καλουμένη καὶ *ἐγκατάσκευος λόγος*. Συνίσταται δ' αὕτη εἰς τὴν χρῆσιν τρόπων τινῶν καὶ σχηματισμῶν τοῦ λόγου ἐξαλλαττόντων τοῦ τετριμμένου καὶ συνήθους, ἵνα περισσότερον πάθος, ἔμφασιν ἢ χάριν παρέχωσι τῷ λόγῳ. Κατὰ τὸν Πλούταρχον «ὁ ἐγκατάσκευος λόγος φιλεῖ τὴν τοῦ συνήθους ἐξαλλαγήν, ὑφ' ἧς ἐναργέστερος ἢ σεμνότερος ἢ πάντα τερπνότερος γίνεται· καὶ ἡ μὲν τῶν λέξεων ἐκτροπὴ καλεῖται τρόπος, ἡ δὲ τῆς συνθέσεως σχῆμα». Ἡ γλαφυρότης διαιρεῖται εἰς τρόπους καὶ σχήματα (βλ.λ.).

γλεδισχία (ἡ) (Gledischia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐλλοβοκάρπων*. Εἶναι δένδρα ὑψηλοῦ ἀναστήματος, ἰθαγενῆ τῆς Ἀσίας, τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Ὁ κορμὸς των εἶναι σκληρὸς καὶ δυσκόλως σήπεται, ἕνεκα δὲ τούτου χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ἐπιπλοποιΐαν καὶ τὴν ξυλογλυπτικήν. Τὰ ἄνθη των εἶναι μεγάλα καὶ περιέχουσι νέκταρ. Ὁ καρπός των εἶναι κέρας περικλεῖον ἀρκετὰ σπέρματα, ἅτινα εἰς πλεῖστα μέρη δίδονται ὡς τροφὴ τῶν κτηνῶν. Ἐκ τῶν πολλῶν εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερα εἶναι *γλεδισχία ἡ τριάκανθος* (Gledischia triacanthus) καὶ *γλεδισχία ἡ σινική* (Gledischia sinensis). Τὸ πρῶτον εἶδος εἶναι ἰθαγενὲς τῆς Ἀμερικῆς καὶ καλλιεργεῖται ἐκτενῶς ἐν Εὐρώπῃ, χρησιμοποιούμενον κυρίως πρὸς διακόσμησιν τῶν δενδροστοιχιῶν, Τὸ δεύτερον εἶδος εἶναι ἰθαγενὲς τῆς Κίνας καὶ λόγῳ τῶν πολλῶν ἀκανθῶν του χρησιμοποιεῖται πρὸς κατασκευὴν φραγμῶν. Δ.Ν.Π.

Γλέζου *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Πύργου Δυροῦ* τῆς ἐπαρχίας Οἰτύλου τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Κάτ. (1928) 74.

γλεῖνος (ὁ) (Glinus) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *λυτικιδῶν*. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γλεῖνος ὁ λωτοειδής* (Glinus lotoides), ἀπαντῶν συχνάκις καὶ παρ' ἡμῖν καὶ θεωρούμενος ὡς βλαβερὸν ζιζάνιον τῶν καλλιεργουμένων γαιῶν. Δ. Ν. Π.

γλείφω· λείχω, λαμβάνω διὰ τῆς γλώσσης: «ἡ προβατῖνα γλείφει τ' ἀρνί της», «ἡ γάτα γλείφει τὰ πόδια της», «φαΐ ποῦ νὰ τρώῃς καὶ νὰ γλείφῃς τὰ δάχτυλά σου»· ‖ παθητ. *γλείφομαι*, γλείφω τὰ χείλη μου, ἢ τὸ σῶμά μου, (ἐπὶ γαλῆς, κυνὸς κτλ.): «ἡ γάτα γλείφεται καὶ θὰ βρέξῃ».

γλειχηνία (ἡ) (Gleichenia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γλειχηνοειδῶν*. Εἶναι πόαι ἐτήσιαι ἢ πολυετεῖς. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἀρκετὰ εἴδη, ὧν γνωστότερον *γλειχηνία ἡ Ἑρμάννειος* (Cleichenia Hermannii), ἥτις φύεται εἰς τὰς θερμὰς χώρας τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ὠκεανίας. Τὰ ριζώματά της εἶναι ἀρωματικὰ καὶ ἐλαφρῶς πικρὰ καὶ χρησιμοποιοῦνται κατόπιν φρυγμοῦ ὡς τροφὴ εἴς τινα μέρη τῆς Περσίας καὶ Αὐστραλίας. Δ. Ν. Π.

γλειχηνιοειδῆ (τὰ) (Gleicheniacea) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πτεριδοειδῶν*, περιλαμβάνουσα ἐλάχιστα εἴδη, ὧν γνωστότερα τά: *γλειχηνία* (Gleichenia) καὶ *πλατύζωμα* (Platyzoma). Δ. Ν. Π.

γλείψιμο (τό)· ἡ πρᾶξις καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *γλείφω*.

γλεντζὲς (ὁ), ἢ *γλετζὲς* (ὀρθότερον *γλεντζές*) (λ. τουρκ.)· ἄνθρωπος ἀγαπῶν τὰ γλέντια, τὰς διασκεδάσεις. Θηλ. *γλεντζοῦ*.

γλέντι (τό)· διασκέδασις (ἰδίως μετὰ πότου, χορῶν καὶ ᾀσμάτων): «τὰ τρώει τὰ λεπτά του 'ς τὰ γλέντια».

γλεντοκοπῶ (—*άω*)· διαρκῶς γλεντῶ, διασκεδάζω κατὰ κατάχρησιν.

γλεντῶ (—*άω*) καὶ *γλεντίζω*· κάνω γλέντι, διασκεδάζω, εὐωχοῦμαι, τέρπομαι, χαροκοπῶ· «ὅλη τὴν ἡμέρα γλεντούσαμε»· ‖ μεταβατικῶς: ἀπολαύω τινός, ἀντλῶ παρά τινος πᾶσαν τὴν εὐχαρίστησιν ἣν δύναται νὰ μοὶ παράσχῃ: «γλέντησα τὰ λεφτά μου καὶ δὲν τὸ μετανοιώθω», «θέλω νὰ γλεντήσω τὴ ζωή μου»· ‖ δαπανῶ, ἀσωτεύω, σπαταλῶ· «ὅ,τι κερδίζει, τὰ γλεντᾷ».

γλέπω· ἰδιωματ. τύπος τοῦ βλέπω (β. λ.).

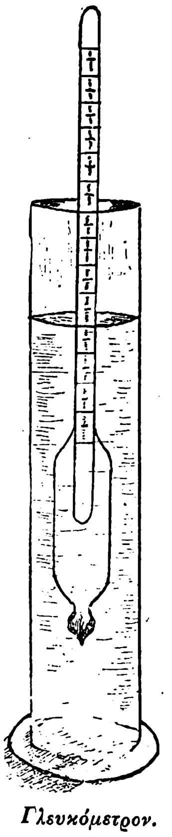
Γλευκόμετρον.

γλευκόμετρον (τό). Ὄργανον δι' οὗ προχείρως προσδιορίζομεν τὴν εἰς σάκχαρον περιεκτικότητα τοῦ γλεύκους. Ἀποτελεῖται ἐξ ὑαλίνου πλωτῆρος (βλ. σχ.) φέροντος πρὸς τὰ ἄνω στενὸν σωλῆνα περικλείοντα χάρτην ἐφ' οὗ σημειοῦνται οἱ βαθμοί, πρὸς τὰ κάτω δὲ σφαῖραν πλήρη ὑδραργύρου ἢ σφαιριδίων ἐκ μολύβδου. Τὸ ὄργανον τοῦτο, στηριζόμενον ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Ἀρχιμήδους, ὅταν ἐμβαπτισθῇ ἐντὸς τοῦ γλεύκους βυθίζεται τοσοῦτον ὀλιγώτερον ἐντὸς αὐτοῦ ὅσον πυκνότερον εἶναι, ἤτοι ὅσον περισσότερον σάκχαρον περιέχει, εἰς ὃ δὲ σημεῖον σταθῇ,

Digitized by Google

ἐκεῖ δεικνύει τὸν βαθμὸν τῆς πυκνότητος. Πάντα τὰ ἐν τῷ ἐμπορίῳ εὑρισκόμενα γλευκόμετρα ἔχουν ὡς βάσιν τὸ ὑπὸ τοῦ Baumé κατὰ τὸ 1750 ἐφευρεθὲν ἀραιόμετρον (βλ. λ.), καὶ φέρουν διάφορα ὀνόματα ὡς τὸ πυκνόμετρον Gay-Lussac, τὸ γλευκόμετρον Guyot, τὸ μουστόμετρον Salleron κ.λ. Πρῶτος δὲ ὅστις ὑπέδειξε τὸν διὰ γλευκομέτρου προσδιορισμὸν τοῦ ἐν τῷ γλεύκει σακχάρου ὑπῆρξε κατὰ τὸ 1802 ὁ Γάλλος Cadet de Vaux, συμβουλεύσας τὴν χρῆσιν τοῦ ἀραιομέτρου Baumé. Ἔκτοτε ἡ χρῆσις τούτων ἐγενικεύθη πανταχοῦ ὅπου παράγεται γλεῦκος, παρέχει δὲ μεγίστην ὑπηρεσίαν εἰς τοὺς περὶ τοὺς οἴνους ἀσχολουμένους. Π. ΠΥΡΛΑΣ

γλεῦκος (τὸ) *[Χημ. Τροφ.]*. Ὁ δι' ἐκθλίψεως τῶν σακχαρούχων καρπῶν λαμβανόμενος κατάλληλος πρὸς οἰνοπνευματικὴν ζύμωσιν ὀπός. Ὑπὸ στενοτέραν ἔννοιαν καὶ ἐν τῇ πράξει ἐννοεῖται μόνον ὁ ὀπὸς τῶν σταφυλῶν (κοιν. *μοῦστος*) καὶ δὴ ὁ μὴ ἔχων εἰσέτι ὑποστῆ οὐδόλως ζύμωσιν.

Τὰ συστατικὰ τοῦ οἰνογλεύκους κυμαίνονται αἰσθητῶς ἀναλόγως τῆς ποιότητος τῶν σταφυλῶν, τοῦ ἐπικρατήσαντος καιροῦ, τῶν τοπικῶν κλιματολογικῶν συνθηκῶν, τῆς συστάσεως τοῦ ἐδάφους, τοῦ τρόπου τῆς λιπάνσεως κλπ. Εἰς κακὰ ἔτη οἰνοπαραγωγῆς τὸ γλεῦκος περιέχει 15—16 % σάκχαρον, ἐνῷ εἰς πολὺ καλὰ φθάνει τοῦτο εἰς 24—25 %, τέλος εἰς νότια κλίματα καὶ ὑπὸ ὡρισμένας συνθήκας παρετηρήθησαν καὶ 35—40 % σάκχαρον. Ἐπίσης ὁ χρόνος τοῦ τρυγητοῦ ἔχει σημασίαν, δυνάμεθα δὲ γενικῶς νὰ ὁρίσωμεν ὅτι τὸ κατὰ τὸ τέλος τοῦ τρυγητοῦ λαμβανόμενον γλεῦκος περιέχει 3—4 % περισσότερον σάκχαρον. Τὸ σάκχαρον τοῦ γλεύκους τῶν σταφυλῶν ἀποτελεῖται σχεδὸν ἐξ ἴσων ποσοτήτων δεξτρόζης (σταφυλοσακχάρου) καὶ λαιβουλόζης (ὀπωροσακχάρου). Τὸ ἀμέσως μετὰ τὴν ἔκθλιψιν τῶν σταφυλῶν λαμβανόμενον γλεῦκος περιέχει ἴχνη μόνον οἰνοπνεύματος, ὅσον ὅμως παραμένει τοῦτο, τόσον αὐξάνεται ἡ ποσότης τοῦ οἰνοπνεύματος. Τὸ γλεῦκος τῶν σταφυλῶν εἶναι ὑγρὸν ἰδιαζούσης ἀρωματικῆς ὀσμῆς, καὶ γεύσεως ὑποξίνου καὶ γλυκείας. Καθαρὸν διηθηθὲν γλεῦκος περιέχει κυρίως τὰ κάτωθι συστατικά: ὕδωρ, ἴχνη οἰνοπνεύματος, σταφυλοσάκχαρον καὶ ὀπωροσάκχαρον, τρυγικὸν καὶ μηλικὸν ὀξύ, ἅλατα διαφόρων ὀξέων, ταννίνην, ἀζωτούχους ὕλας, κόμμι, πηκτινικὰς ὕλας, χρώματα καὶ ἀνοργάνους ὕλας, ὡς χλώριον, κάλιον, νάτριον, ἀσβέστιον, μαγνήσιον, σίδηρον, ἀργίλλιον, φωσφορικὸν ὀξύ, θειικὸν ὀξύ, πυριτικὸν ὀξὺ καὶ ἐνίοτε μαγγάνιον καὶ ἴχνη βορικοῦ ὀξέος. Ἀνώμαλον γλεῦκος λαμβάνεται ἐκ σταφυλῶν, αἵτινες λόγῳ ἐπιδράσεως μυκήτων, ἐντόμων ἢ ἀκαταλλήλων καιρικῶν συνθηκῶν ἔχουσιν ἀτελῶς ἀναπτυχθῆ ἢ οὐχὶ καταλλήλως ὡριμάσει.

Ἀποσυντεθειμένον εἶναι τὸ γλεῦκος ὅταν δὲν κέκτηται τὴν κανονικὴν ὀσμήν, γεῦσιν καὶ ὄψιν καὶ ἐπομένως εἶναι ἀκατάλληλον πρὸς χρησιμοποίησιν. Γλεῦκος τοῦ ὁποίου τὸ σάκχαρον ἔχει τοὐλάχιστον κατὰ τὸ ἓν τρίτον ζυμωθῆ θεωρεῖται ὡς οἶνος. Αἱ εἰς τὸ γλεῦκος ἐπιτρεπόμεναι προσθῆκαι καὶ κατεργασίαι ὁρίζονται νομοθετικῶς εἰς τὰ διάφορα πεπολιτισμένα κράτη.

Εἰς πολλὰ μὴ οἰνοπαραγωγὰ κράτη καὶ ὅπου ἡ καλλιέργεια τῶν ὀπωροφόρων δένδρων εὐδοκιμεῖ παράγεται γλεῦκος ἐκ μήλων ἢ ἀχλαδίων ἢ ἄλλων καρπῶν καὶ ἐξ αὐτοῦ παράγονται οἱ ἐξ ὀπωρῶν οἶνοι, ὡς λ. χ. ὁ μηλίτης, ὁ ἀπιδίτης κ. λ. π. Σ. Γ.

γλήγορα· ἰδιωματ. τύπος τοῦ *γρήγορα*.

Γληγόρης καὶ *Γρηγόρης*· ἰδιωματ. τύπος τοῦ *Γρηγόριος*.

Γληγοριά *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Γρηγοριά.

Γληγοριανά *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Γρηγοριανά.

γλήγορος, *—η, —ο*· βλ. γρήγορος.

Γληγοροῦπάκουος· βλ. Γοργοεπήκοος.

Γληγοῦρι ἢ *Γρηγόρι [Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Τούμπας τῆς ἐπαρχίας Αἰγιαλείας τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας καὶ Ἤλιδος. Κάτ. (1928) 131.

Γληνεὺς *[Μυθολ.]*.—1) Ἀρχηγὸς τῶν Κενταύρων, ἐκστρατεύσας μετὰ τοῦ Διονύσου κατὰ τῶν Ἰνδῶν (*Nonn.* Dion. 14, 187).—2) Υἱὸς τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῆς Δηϊανείρας (*Διοδ. Σικ.* 4, 37). ΙΑΚ. Χ. Δ.

γλήνη (ἡ) *[Ἀνατομ.]*. Κοιλότης ἀρθρικὴ ἀβαθὴς ἐπὶ τοῦ ἑτέρου τῶν διαρθρουμένων ὀστῶν, δεχομένη τὴν κεφαλὴν τοῦ ἑτέρου. Ι. Π.

Γληνηδίωνες ἢ *Γλιντιδίωνες*. Δαλματικὸν ἔθνος τῆς ἀρχαιότητος, πειρατικὸν ἴσως βίον μετερχόμενον, ὡς ἅπαντες ἐν γένει οἱ Δαλματοί, μνημονευόμενον δὲ ὑπὸ τοῦ Πλινίου καὶ τοῦ Στράβωνος. Τὸ ἔθνος τοῦτο κατῴκει δεξιᾷ τοῦ Δρίνου καὶ κατὰ τὸ σημερινὸν Νόβι-Παζάρ. Οἱ *Γληνηδίωνες* διετήρησαν τὴν ἀνεξαρτησίαν των μέχρι τοῦ ἔτους 35 π. Χ., ὅτε ὑπέκυψαν εἰς τὸν ρωμαϊκὸν ζυγὸν μετὰ μεγάλους ἀγῶνας, διεξαχθέντας κατ' αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Ὀκταβιανοῦ. Κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους ἡ χώρα τῶν Γληνηδιώνων ἠρίθμει 33 λόχους καὶ ὑπήγετο δικαστικῶς εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ναρώνης. Κ. Μ. Μ.

γλήνι (τὸ) *[Ζῳολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ἰχθύος λευκίσκος ὁ κοινὸς (Leuciscus vulgaris) (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

γληνιαῖος, *—α, —ον*· ὁ τῆς γλήνης (βλ. λ.), ὁ εἰς αὐτὴν ἀναφερόμενος.

— *γληνιαῖος δακτύλιος [Ἀνατομ.]*. Δακτύλιος ἐξ ἰνώδους χόνδρου, περιβάλλων κύκλῳ τὸ χεῖλος τῆς γλήνης, ἧς αὐξάνει τὸ βάθος. Ι. Π.

γληνοειδής (ὁ, ἡ), *—ές* (τό), ὁ ὅμοιος πρὸς γλήνην, πρὸς ἀβαθῆ κοτύλην.

Γλῆνος *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Σερβωτῶν τῆς ἐπαρχίας Τρικκαίων τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ τῆς Θεσσαλίας. Κάτ. (1928) 380.

Γληνὸς ἢ *Γλῆνος [Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῆς Δηϊανείρας (*Ἀπολλοδ.* 2,7,8.—*Παυσ.* 4,30), ἴσως ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν *Γληνέα*. Ἄλλοι τάσσουσιν αὐτὸν μεταξὺ τῶν υἱῶν τῆς Μεγάρας, θυγατρὸς τοῦ Κρέοντος, συζύγου τοῦ Ἡρακλέους. ΙΑΚ. Χ. Δ.

Γληνός, *Δημήτριος* Σύγχρονος Ἕλλην παιδαγωγὸς καὶ συγγραφεύς, γεννηθεὶς ἐν Σμύρνῃ τῷ 1882. Τὰς γυμνασιακὰς αὐτοῦ σπουδὰς ἐποίησεν ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ Σχολῇ Σμύρνης, μεθ' ὃ ἐνεγράφη εἰς τὴν φιλοσοφικὴν σχολὴν τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὅπου καὶ ἀνηγορεύθη διδάκτωρ. Ἠκολούθησε κατόπιν μαθήματα παιδαγωγικῆς φιλοσοφίας, ψυχολογίας καὶ κοινωνιολογίας εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Ἰένης καὶ Λειψίας, ἔνθα ἠκροάσατο τοῦ Βούντ. Ὑπηρετήσας κατόπιν εἰς διαφόρους σχολὰς ἐν Μ. Ἀσίᾳ, διωρίσθη καθηγητὴς ἐν τῷ Ἀρσακείῳ, ἀπὸ δὲ τοῦ 1912—1916 διετέλεσε διευθυντὴς τοῦ διδασκαλείου τῆς Μ. Ἐκπαιδεύσεως. Κατὰ τὸ 1917 ἐγένετο ἐκπαιδευτικὸς σύμβουλος εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ προσωρινῆς κυβερνήσεως καὶ ὑπὸ τὴν ἰδιότητα ταύτην εἰσηγήθη τὸ διάταγμα τῆς 11ης Μαΐου, δι' οὗ εἰσήγετο ἡ δημοτικὴ γλῶσσα εἰς τὰ σχολεῖα τῆς κατωτέρας ἐκπαιδεύσεως. Ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας μετὰ τῆς κυβερνήσεως Βενιζέλου διωρίσθη γενικὸς γραμματεὺς τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας, ἔνθα εἰργάσθη ἐνεργῶς ὑπὲρ τῆς λεγομένης γλωσσοεκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως. Παραιτηθεὶς τῆς θέσεώς του ταύτης τῷ 1920, ἐπανῆλθεν εἰς τὸ ὑπουργεῖον ὡς ἐκπαιδευτικὸς σύμβουλος τῷ 1922. Μετὰ διετίαν ἵδρυσε τὴν Παιδαγωγικὴν Ἀκαδημίαν, ἧς καὶ ὑπῆρξε διευθυντὴς μέχρι τοῦ 1926, ὁπότε κατηργήθη ἡ Ἀκαδημία. Ἀπὸ τοῦ 1910 ὑπῆρξε μέλος τοῦ «Ἐκπαιδευτικοῦ Ὁμίλου», ἐπὶ πολλὰ δὲ ἔτη πρόεδρος αὐτοῦ. Ἐδημοσίευσεν εἰς περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὸ «Δελτίο τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Ὁμίλου», καὶ εἰς τὴν «Ἀναγέννηση» πολλὰς φιλοσοφικὰς καὶ παιδαγωγικὰς μελέτας, ἐξέδωκε δὲ εἰς τόμους τὰ ἀκόλουθα ἔργα: «Δημιουργικὸς ἱστορισμός» (1920), «Γυναικεῖος ἀνθρωπισμός» (1921), «Οἱ χοῖροι ὑΐζουσιν» (1921), «Ἔθνος καὶ Γλῶσσα» (1922), «Ἡ κρίση τοῦ δημοτικισμοῦ» (1923), «Ἕνας ἄταφος νεκρός» (1925). Ἀπὸ τοῦ 1926-28 ἐξέδωκε τὸ περιοδικὸν «Ἀναγέννηση» καὶ ἀπὸ τοῦ 1929 τὴν ἑβδομαδιαίαν ἐφημερίδα «Νέος δρόμος». Τῷ 1927 συνέταξε τὴν «Διακήρυξη τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Ὁμίλου», διὰ τῆς ὁποίας ἡ θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ βάσις τοῦ σωματείου τούτου καθιεροῦται σοσιαλιστική. — Β.

γλῆντος καὶ *γλῆντρος* (ὁ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *βλῆτον τὸ ὀπισθόστροφον* (Amarantus retroflexus).

γλησούλα (ἡ) (Glessula) *[Ζῳολ.]*. Γένος μαλακίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *γαστεροπόδων* τῆς οἰκογενείας τῶν *στενογυριδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ζῷα μὲ κόγχην ἀδιάτρητον, φοειδῆ, κωνικὴν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, μὲ τὸ ἄνοιγμα ἡμιφοειδές. Γνωστὰ ἐλάχιστα εἴδη, ὧν ἀξιολογώτερον *γλησούλα ἡ κεϋλάνιος* (Glessula ceylanensis), ἀπαντῶσα εἰς τὰς θαλάσσας τῆς Κεϋλάνης καὶ διακρινομένη διὰ τὸ μικροσκοπικόν της μέγεθος. Δ. Ν. Π.

Γλῆτες καὶ *Ἴγλητες*. Οὕτως ἐκαλοῦντο παλαιότερον οἱ κάτοικοι τῆς ἐντεῦθεν τοῦ Ἴβηρος ποταμοῦ χώρας τῆς Ἰσπανίας, οἱ μετὰ ταῦτα Ἴβηρες κληθέντες. ΚΑΨ.

γληφώνι καὶ *χληχούνι* (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοιναὶ ὀνομασίαι τοῦ φυτοῦ *ἡδύοσμος ὁ γλήχων* (Mentha pulegium).

γλήχωμα (τὸ) (Glechoma) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *χειλανθῶν*. Εἶναι πόαι ἐτήσιαι ἢ πολυετεῖς, ἰθαγενεῖς τῶν τροπικῶν καὶ εὐκράτων χωρῶν τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου. Τὸ γένος περιλαμβάνει περὶ τῶν 100 εἰδῶν, ὧν γνωστότερα εἶναι: *γλήχωμα ὁ χαμαίκισσος* (Glechoma hederacea), πολυετὴς πόα, μὲ ἀρωματικὰ φύλλα καὶ ἄνθη, ἀπαντῶσα πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης, φυομένη εἰς μέρη ὑγρὰ καὶ σκιερά. Παρ' ἡμῖν ἀπαντᾷ σχεδὸν πανταχοῦ καὶ ἐν Λακωνίᾳ εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα *κισσός*. *Γλήχωμα τὸ γαλεόφιλον* (Glechoma gataria). Εἶναι ἐτησία πόα μὲ ἀρωματικὴν ὀσμὴν καὶ καλλιεργεῖται κυρίως διὰ τὰς φαρμακευτικὰς ἰδιότητάς της. Ἐνδείκνυται κυρίως ὡς στομαχικόν. Ὠνομάσθη γαλεόφιλον διότι πρὸς τὸ φυτὸν τοῦτο τρέφει ἰδιαιτέραν συμπάθειαν ἡ γαλῆ. Παρ' ἡμῖν ἀπαντᾷ εἰς πολλὰ μέρη καὶ εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα *γαττόχορτο*. *Γλήχωμα ἡ ραφανόρριζα* (Glechoma rhaphanorrhiza). Εἶναι πόα ἰθαγενὴς τοῦ Ἀφγανιστὰν καὶ καλλιεργεῖται πρὸς κόσμον διὰ τὰ ὡραῖά του ἄνθη ὡς καὶ διὰ τοὺς ἐδωδίμους καρπούς του. Δ. Ν. Π.

γλιαδίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Εἶναι φυτικῆς προελεύσεως πρωτεϊνικὴ ὕλη ἀνήκουσα εἰς τὴν τάξιν τῶν *γλοβουλινῶν* (σφαιρινῶν). Ἀπαντᾷ εἰς τὸν σῖτον καὶ ἀποτελεῖ ὁμοῦ μετὰ τῆς γλουτενίνης τὴν *γλουτένην*. Σ. Γ.

Γλιάτα (τὸ) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Ἄριος τῆς ἐπαρχίας Καλαμῶν τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 353. Ἤδη καλεῖται *Ἀνεμόμυλος*.

— **Γλιάτα** (τὸ) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μεσσήνης μετονομασθὲν Ἠλέκτρα (βλ. λ.).

γλιγουδιάρης, *—άρα, —άρικο*· ἄλλος τύπος τοῦ λιχουδιάρης (βλ. λ.).

γλίδα (ἡ), *γλιδιάζω*· ἀντὶ λίγδα καὶ λιγδιάζω (βλ. λ.).

γλιδίνη (ἡ) *[Χημ.]*. Πρωτεϊνικὸν παρασκεύασμα παρυγόμενον ἐκ τῆς γλουτένης τοῦ σίτου. Παρέχεται εἰς τοὺς διαβητικούς. Γ. Σ.

Γλίζανη *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας Κουρέντων τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Θυάμιδος κείμενον, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 239. Τὸ χωρίον τοῦτο εἶναι ἀρχαιότατον, μνημονεύεται δὲ ἐν τῷ Χρυσοβούλλῳ τοῦ Ἀνδρονίκου (1319) ὑπὸ τὸ ὄνομα *Φλοξίανη*. Χ. Ι. Σ.

γλίνα (ἡ)· τὸ χοίρειον λίπος, οὐχὶ ὡς φυσικῶς ἔχει, ἀλλὰ τὸ συλλεγόμενον ἐκ τοῦ βρασμοῦ τῶν χοιρείων κρεάτων.

γλίνα (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ροκκέλλη ἡ φύκοψις* (Roccella phycopsis).

Γλινονήσι *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἐπιμήκης καὶ στενὴ νῆσος προεκτείνουσα τὸ δυτικὸν κέρας τοῦ λιμένος τῆς Μαλτεζάνας, τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς νήσου Ἀστυπαλαίας (ἡ κορυφή του 178 ποδ.: πλάτ. 36° 33′½ Β., μῆκ. 26° 25″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1888: Stampalia island) καὶ σχηματίζουσα μετὰ τοῦ νησίου Χονδρό, τὸ δυτικὸν στόμιον τῆς ὡραίας ταύτης ἐν Δωδεκανήσῳ ἰταλικῆς ναυτικῆς βάσεως. Σ. Ε. Λ.

γλίντζα (ἡ), *γλιντζιάζω*· βλ. γλίτσα, γλιτσιάζω.

γλίντος (ὁ) καὶ *γλίντρος [Βοτ.]*. Κοιναὶ ὀνομασίαι τοῦ φυτοῦ *βλῆτον τὸ ὀπισθόστροφον* (Amarantus retroflexus).

Γλίσας, *—αντος*, καὶ *Γλισᾶς [Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πολίχνη τῆς ἀρχαίας Βοιωτίας εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Ὑπάτου καὶ ἐν τῷ Ἀονίῳ πεδίῳ, ὅπερ ἐξετείνετο ἀπὸ τοῦ Ὑπάτου ὄρους μέχρι τῆς Καδμείας. Ἐν τῷ Γλίσαντι, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἔγινεν ἡ μεταξὺ τῶν Ἐπιγόνων, ἐκστρατευσάντων ἐξ Ἄργους ὑπὸ τὸν Αἰγιαλέα τὸν Ἀδράστου, καὶ Θηβαίων, στρατηγουμένων ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἐτεοκλέους Λαοδάμαντος, μάχη, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡττήθησαν οἱ Θηβαῖοι, οἵτινες ἐκπατρισθέντες ἔφυγον εἰς τοὺς Ἰλλυριοὺς ὑπὸ τὸν Λαοδάμαντα. Παρὰ τὸν Γλίσαντα ἐδεικνύετο καὶ τὸ μνῆμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἐλέγετο ὅτι εἶχον ταφῆ οἱ πεσόντες Ἀργεῖοι. Ἴχνη τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας τούτης πόλεως σῴζονται ἐπί τινος λόφου παρὰ τὸ σημερινὸν χωρίον Σύρτζι. ΚΑΨ.

Γλίσσων ἢ *Γλίσσας*. Θεμελιωτὴς καὶ ἐπώνυμος της ἐν Βοιωτίᾳ πολεως *Γλίσαντος*.

γλισσώνεια ἔλυτρα *[Ἀνατομ.]*. Σωληνώδεις προσεκβολαὶ τῆς γλισσωνείου κάψης, αἵτινες ἀρχόμεναι ἀπὸ τῶν πυλῶν τοῦ ἥπατος, ὡς συνέχεια τῆς κάψης ταύτης, περικλείουσι τοὺς κλάδους τῆς πυλαίας φλεβός, τῆς ἡπατικῆς ἀρτηρίας καὶ τοῦ χοληδόχου πόρου· τὸ σύνολον τῶν προσεκβολῶν τούτων καλοῦνται γλισσώνεια ἔλυτρα.

— *γλισσώνειος κάψα [Ἀνατομ.]*. Στιβὰς συνδετικοῦ ἱστοῦ συνεχής, περιβάλλουσα δίκην κάψης τὸ ἧπαρ ὑπὸ τὸν ὀρογόνον χιτῶνα, παχυτέρα οὖσα κατὰ τὰς πύλας, ἔνθα ἐκπέμπει εἰς τὸ ἐντὸς αὐτοῦ προσεκτάσεις σωληνώδεις, περικλειούσας τὰς διοκλαδώσεις τῶν ἡπατικῶν ἀγγείων καὶ τοῦ χοληδόχου πόρου. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

Digitized by Google

γλιστερός,—ή,—όν· ὀλισθηρός, ὁ ἐπικίνδυνος εἰς ὀλίσθημα: «γλιστερὸς δρόμος,—γλιστερὴ πέτρα».

γλίστρα (ἡ) δημοτ., καὶ ἰδιωματ. *λ'ίστρα*· τόπος, ἔδαφος ὀλισθηρόν: «πάτησα σὲ μιὰ γλίστρα κι'ἔπεσα».

γλίστρημα (τό)· ἡ πρᾶξις καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *γλιστρῶ*, ὀλίσθημα, πτῶσις ἕνεκα ὀλισθήματος· || μεταφ. πρᾶξις ταπεινωτική· || ἔντεχνος ὑπεκφυγή.

γλιστρίδα (ἡ) *[Βοτ.]*. Ἑτέρα κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἀνδράχνη ἢ λαχανηρὰ* (Portulaca oleracea), ἄλλως *ἀντράκλα*.

γλιστρῶ (—άω)· ὀλισθαίνω· «γλίστρησα καὶ ἔσπασα τὸ πόδι μου», «τὸ ἀχέλι δὲν πιάνεται, γιατὶ γλιστράει» || μεταφ. διαφεύγω, ὑπεκφεύγω, ξεφεύγω: «πῆγα νὰ τὸν πιάσω, ἀλλὰ δὲν ξεύρω πῶς μοῦ γλίστρησε», «αὐτὸς δὲν πιάνεται, γλιστράει σὰ χέλι».

γλίσχρασμα (τό)· (ἀρχ.) γλοιώδης οὐσία ἢ σκευασία.

—*[Φαρμ. Χημ.]*. Ὀνομάζονται *γλισχράσματα* (Mucilages) πηκτωματώδη σκευάσματα ὀφείλοντα τὴν σύστασίν των εἰς διαφόρους κομμιούχους ἢ γλισχρασματούχους οὐσίας διαλελυμένας ἢ ἐν ἐξοιδήσει ἀπαιωρημένας ἐν ὕδατι, λαμβανόμενα δι' ἐμβροχῆς, θερμοδιαβροχῆς καὶ ἀφεψήσεως.

Εἶναι ψευδοδιαλύματα ὑγρὰ ἢ ἡμίρρευστα ἢ ἰξώδη οὐδετέρας ἀντιδράσεως, μὴ ἀνάγοντα τὸ φελίγγειον ὑγρόν, χρωννύμενα δὲ κίτρινα, κυανᾶ, ἰώδη καὶ ὡς κύριον συστατικὸν αὐτῶν ἔχοντα τὸ ἀραβικὸν ἢ τὸ τραγακάνθινον κόμμι. Ἐκτὸς τοῦ τῶν ὑπάρχουσιν εἰς τὸ φυτικὸν βασίλειον πλεῖονες οὐσίαι παρέχουσαι γλισχράσματα, ἅτινα προκύπτουσιν ἐκ τῆς πηκτωματώσεως τῶν κυτταρικῶν μεμβρανῶν. Καὶ ἄλλοτε μὲν εὑρηνται αὐτούσιαι, ἄλλοτε πάλιν ἡνωμέναι μετ' ἀμύλου, σακχάρου, πηκτίνης καὶ ὀδμηρῶν οὐσιῶν, συνίστανται δ' ἐξ ὑδατανθράκων ἐνδιαμέσων τῆς ἀραβίνης καὶ βασσορίνης.

Πρὸς παρασκευὴν τῶν γλισχρασμάτων χρησιμοποιοῦνται α') φάρμακα ἐνέχοντα σχεδὸν μόνον γλισχρασματώδεις οὐσίας (κόμμεα, ἄνθη μαλάχης καὶ ἀλθαίας, σπέρματα λίνου, ψυλλίου, κυδωνίων κλπ.), β') φάρμακα ἐνέχοντα τὰς αὐτὰς οὐσίας μετ' ἀμύλου (λειχῆνες, ρίζαι ἀλθαίας, σαλεπίου, ἀγρώστεως, κυνογλώσσου), γ') φάρμακα ἐνέχοντα τὰς αὐτὰς γλισχρασματώδεις οὐσίας μετὰ σακχάρου ἢ πηκτίνης (κρόμμυα, βολβοὶ κρίνου) καὶ δ') φάρμακα περιέχοντα γλισχρασματώδεις οὐσίας μετ' ἐκχυλισματικῶν ἢ ἀρωματικῶν οὐσιῶν (ἄνθη βηχίου, λαμίου, ἴων, μήκωνος, ροιάδος κλπ.). Διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν γλισχρασμάτων κατεργάζονται αἱ οὐσίαι μετὰ δεκαπλασίου ὕδατος ἐπὶ ἐξάωρον, συχνάκις ἀναταρασσόμεναι (σπέρματα κυδωνίων, λίνου, ψυλλίου), ἐνίοτε δὲ καὶ ἐντὸς σακκιδίου ἐκ γάζης ἐντεθειμέναι. Βολβοὶ (σαλέπιον, σκίλλα), φύλλα (ἀδίαντον, καρδιαγωγόν), ἄνθη (ἀλθαία, μαλάχη, μήκων, ροιά), ρίζαι ἀλθαία, κυνόγλωσσον), παρέχουσι γλισχρασματώδη διαλύματα σκευαζόμενα ἐν θερμῷ. Εἰδικῶς τὸ ἐκ κόμμεως γλίσχρασμα σκευάζεται διὰ τῆς ἐν ἰγδίῳ συνανατρίψεως μετὰ ψυχροῦ ἢ θερμοῦ ὕδατος. Τὰ ἐξ ἀλευρωδῶν φαρμάκων σκευαζόμενα λαμβάνονται δι' ἀφεψήσεως. Ἄλλοτε ἐχρησιμοποιοῦντο καὶ τὰ ξηρὰ γλισχράσματα λαμβανόμενα διὰ ξηράνσεως ἐπὶ πινακίων εἰς 40—50° συμπεπυκνωμένων διαλυμάτων γλισχρασματούχων. Ἐφέροντο ὑπὸ μορφὴν βαθυχρόων κερατοειδῶν λεπίων καὶ μεθ' ὕδατος ἀπέδιδον γλίσχρασμα κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἀνάγκης.

Τὰ γλισχράσματα ἀποτελοῦσι κολλοειδῆ ὑγρὰ διασπώμενα δι' ὑδρολύσεως μετ' ἀραιῶν ὀξέων, παρέχοντα πεντοσάνας ἢ ἑξοσάνας καὶ μετὰ πυκνῆς ἀλκοόλης καθιζάνοντα· ὅσα παρέχουσι δι' ὑδρολύσεως γαλακτόσην, ἀποδίδουσι διὰ νιτρικοῦ ὀξέος βλεννικὸν ὀξύ· τὰ φαρμακοτεχνικὰ ταῦτα σκευάσματα ἀλλοιοῦνται ταχέως, ἀναπτυσσομένων μικροοργανισμῶν προκαλούντων ὀξινον ζύμωσιν ἢ διαρρεύστωσιν· ἕνεκα τούτου δὲν διατηροῦνται ἐπέκεινα τῶν 24 ὡρῶν. Δι' ὕδατος προελθόντος ἐκ βρασμοῦ μετὰ τολουταίου βαλσάμου λαμβάνονται διατηρήσιμα γλισχράσματα. Ὡσαύτως ἡ εἰς 100° ἀποστείρωσις ἀποδίδει ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα.

Τὰ γλισχράσματα δὲν χρησιμοποιοῦνται ὡς κύρια φάρμακα, ἀλλ' ὡς συνδετικὰ εἰλήματα διασκίων γαλακτωμάτων ἐλαίων καὶ ρητινῶν, καταποτίων, ποτημάτων κλπ. Ὡς ποτήματα χορηγούμενα ἀραιοῦνται δι' ὕδατος καὶ γλυκάζονται διὰ σιροπίου· σπανιώτερον χρησιμεύουσιν ὡς πλύματα, κλύσματα καὶ κολλύρια. Ἡ ἀναλογία τῆς παρασκευῆς των εἶναι τοῦ ἀραβικοῦ κόμμεως 1: 1 ὕδατος, τοῦ τραγακανθίνου κόμμεως 1: 9, τῶν σπερμάτων κυδωνίων, λίνου καὶ ψυλλίου 1: 10.

Ε. Ι. ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

γλισχρεύομαι· εἶμαι γλίσχρος, φειδωλεύομαι, κοιν. *τσιγκουνεύομαι*.

γλίσχρος,—α,—ον· (ἀρχ.) κολλώδης, καὶ μεταφ. ὁ ἐπιμόνως προσκολλώμενος· || ὁ φειδωλός, ὁ μὴ δαπανῶν τὰ ἀναγκαῖα χρήματα· || πτωχικός, ἐπιδεής, ἐλλιπής: «γλίσχρα μέσα», «μισθὸς γλίσχρος». —Ἐπιρρ. *γλίσχρως*.

γλισχρότης,—ητος (ἡ)· τὸ νὰ εἶναι τις γλίσχρος, φειδωλότης, πενιχρότης, ἀνεπάρκεια: «ἡ γλισχρότης τῶν μέσων,—τοῦ μισθοῦ,—τῆς δαπάνης κ.τ.λ.».

γλίτσα (ἡ) ἢ *γλίντζα* καὶ *γλίτζα*· ἡ γλοιώδης ἀκαθαρσία: «τὰ πιάτα εἶναι γεμάτα γλίτσα».

—**γλίτσα τῆς πέτρας** (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ροκκέλλη ἡ φύκοψις* (Roccella phycopsis). Δ. Ν. Π.

γλιτσιάζω ἢ *γλιτσάζω*· γεμίζω γλίτσα, πληροῦμαι ἀκαθαρσίας γλοιώδους: «γλίτσασαν τὰ ροῦχά μου ἀπὸ τὴν ἀπλυσιά».

Γλιτσινάρης *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἄκρα τῆς Αἰγίνης κατὰ τὸν Ν.ΝΔ μυχὸν τοῦ ὅρμου τῆς Περδίκας (ἢ Μαραθῶνος) νοτίως τῶν θέσεων «Κακοπέρατο» καὶ «Μετόχι» προέχουσα (πλάτ. 37°41'40" Β, μήκ. 23°28'05" Ἀν, χάρτ. ἀγγλ. 1514: Aegina and Methana), ὡς καὶ ὁ ὑπὸ τὴν ἄκραν ὅρμος, οὗ τὸν μυχὸν παραθέει ἡ ἀπὸ Αἰγίνης πρὸς Πέρδικαν ἡμιονικὴ ὁδός. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γλίφα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἐλάσσων ὅρμος ἐντὸς κολπίσκου ὅρμῳ τοῦ Γαλαξιδίου (πλάτ. 38°23' Β, μήκ. 20°22' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 221: Ports Galaxidi and Itea). Ἀσφαλέστατον ἀγκυροβόλιον. Σ. Ε. Λ.

γλιφὸς (ὁ) καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ παράγωγα· βλ. γλυφός.

γλοβαρία (ἡ) (Globaria) *[Βοτ.]*. Γένος μυκήτων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *γαστερομυκήτων* τῆς οἰκογενείας τῶν *λυκοπερδιδῶν*. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη, ὧν τινα ἐδώδιμα κατὰ τὴν τελείαν ὡρίμανσίν των. Δ. Ν. Π.

γλόββη (ἡ) (Globba) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σκιταμινοειδῶν*. Εἶναι πόαι πολυετεῖς μὲ σκληρὰ ριζώματα, πολυκλαδωτὸν καυλὸν μετρίου ὕψους, καὶ ἄνθη διατεταγμένα κατὰ βότρυς καταληκτικούς. Γνωστὰ περὶ τὰ 40 εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Ἀσίας, χαρακτηριζόμενα κυρίως ἐκ τῶν πορφυροειδῶν ἀνθέων των. Δ. Ν. Π.

γλοβιγερίνα (ἡ) (Globigerina) *[Ζωολ.]*. Γένος τρηματοφόρων τῆς οἰκογενείας τῶν *γλοβιγερινιδῶν*. Εἶναι μικρότατοι θαλάσσιοι ὀργανισμοὶ μὲ σφαιρικὴν κόγχην ἀποτελουμένην ἐκ πολυπληθῶν κοκκοειδῶν θαλαμίσκων. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γλοβιγερίνα ἡ μουρράγιος* (Globigerina Murrayii), ἀπαντῶσα εἰς τὰ μεγάλα βάθη τοῦ Ἰνδικοῦ καὶ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ.

Γλοβιγερίνα ἡ μουρράγιος. Δ. Ν. Π.

—*[Παλαιοντολ.]*. Τὸ γένος *γλοβιγερίνα* ἔζη ἐντὸς τῶν θαλασσῶν ἀπὸ τῆς καμβρίου περιόδου τοῦ παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος. Σποραδικῶς εὑρίσκεται τὸ πρῶτον ἐντὸς στρωμάτων τῆς καμβρίου καὶ τῆς κατωτέρας σιλουρίου τοῦ αἰῶνος τούτου. Κατὰ τὸν Schubert ὅμως τοπικαὶ γλοβιγερίναι εὑρίσκονται τὸ πρῶτον ἐντὸς στρωμάτων τοῦ ἀλπινικοῦ τριασίου συστήματος. Ἐν Ἑλλάδι ἀπολιθωμέναι γλοβιγερίναι εὑρέθησαν πολλαχοῦ α') ἐντὸς τῶν ἀσβεστολίθων τοῦ Ὠλενοῦ τοῦ Φιλίψων εἰς διάφορα μέρη τῆς Πελοποννήσου· β') ἐντὸς τῶν κρητιδικῶν ἀσβεστολίθων τοῦ Παλαμηδίου καὶ τῆς Ἀκροναυπλίας· γ') ἐντὸς ἠωκαινικῶν ἀσβεστολίθων τῆς νήσου Παξοί· δ') ἐντὸς μειοκαινικῶν μαργῶν τοῦ Καστέλλο τῆς Ζακύνθου· ε') ἐντὸς ὀλιγοκαινικῶν μαργῶν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Καλαμπάκας· στ') ἐντὸς νεογενῶν κυανωπῶν ἀργίλλων καὶ πρασινωπῶν ἀργιλλωδῶν ἀσβεστολίθων παρὰ τὴν Ἔξοβαν τῆς λεκάνης τῶν Σερρῶν, τὸ εἶδος γλοβιγερίνη bulloides· ζ') ἐντὸς ἠωκαινικῶν καὶ νεογενῶν ἀσβεστολίθων τῆς Θράκης καὶ τῆς περιοχῆς τῶν Δαρδανελλίων καὶ ἀλλαχοῦ. Γ. Κ. Γ.

γλοβιγερινίδαι (οἱ) (Globigerinidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια τρηματοφόρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ριζοπόδων*, περιλαμβάνουσα θαλασσίους μικροσκοπικοὺς ὀργανισμοὺς μὲ κόγχην ὑαλώδη, ἄνοιγμα στενὸν ἐπίμηκες, καὶ φέροντας εὐμεγέθη τρήματα. Γνωστότερον γένος τῆς οἰκογενείας εἶναι ἡ γλοβιγερίνα (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

γλοβικέφαλος (ὁ) ἢ *σφαιροκέφαλος* (Globicephalus) *[Ζωολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κητωδῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *δελφινιδῶν*. Εἶναι μεγάλοι δελφῖνες μὲ ὀγκώδη κεφαλήν, μέγα, ἐπίμηκες καὶ ὀγκῶδες σῶμα, ἰσχυρὰν καὶ πλατεῖαν οὐρὰν καὶ βραχὺ ραχιαῖον πτερύγιον κατὰ τὸ μέσον περίπου τοῦ σώματος ἀναφυόμενον. Ἀπαντῶσιν εἰς τὰς θαλάσσας τοῦ βορρᾶ. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γλοβικέφαλος ὁ μελανὸς* (Globicephalus melas), ὅστις διακρίνεται ἐκ τοῦ μελανοῦ, ὀγκωδεστάτου σώματός του, ὅπερ ἔχει μῆκος 7 περίπου μέτρων, τῶν βραχυτάτων σιαγόνων καὶ τῶν ἀνεπτυγμένων στηθιαίων πτερυγίων του. Νήχεται βραδύτατα καὶ κατὰ πολυπληθεῖς ὁμάδας αἵτινες ὁδηγοῦνται ὑπὸ τοῦ πλέον ἡλικιωμένου ἄρρενος, ὅταν δὲ οὗτος αἰχμαλωτισθῇ αἰχμαλωτίζεται μετ' αὐτοῦ καὶ πᾶσα ἡ ὁμάς. Ἁλιεύεται κατὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Νορβηγίας καὶ εἰς τὰς Φερρόας νήσους, διὰ τὸ κρέας του, ὅπερ τρώγεται νωπὸν ἢ ἁλίπαστον, καὶ διὰ τὸ ἔλαιόν του, ὅπερ χρησιμοποιεῖται διαφόρως εἰς τὴν βιομηχανίαν. Δ. Ν. Π.

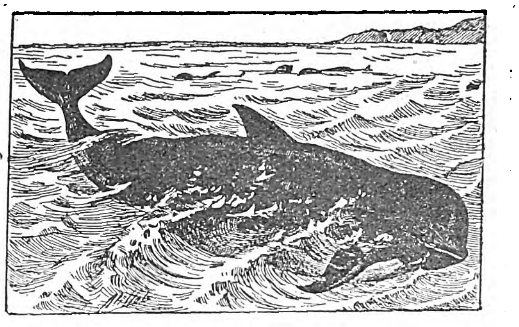

Γλοβικέφαλος ὁ μελανός.

γλοβίσεψ (ὁ) (Glopiseps) *[Ζωολ.]* Γένος ἐντόμων ἡμιπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *καψιδῶν* περιλαμβάνον μικρότατα ἔντομα, μὲ σῶμα ἐπίμηκες, κεφαλὴν ἀπεστρογγυλωμένην καὶ ὀφθαλμοὺς προέχοντας. Γνωστὰ 12 εἴδη, ἰθαγενῆ τῶν παλαιαρκτικῶν χωρῶν, διακρινόμενα ἐκ τοῦ φαιοῦ ἢ μελανοῦ μετὰ κιτρίνων στιγμάτων χρώματός των. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γλοβίσεψ ὁ στικτὸς* (Globiseps maculatus) ἀπαντῶν ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ, ἰδίᾳ ἐν Γαλλίᾳ, καὶ ἐνδιαιτώμενος ἐπὶ τῶν δρυῶν. Δ. Ν. Π.

γλοβουλαρία (ἡ) (Globularia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σφαιριδιοφοριδῶν*. Εἶναι πόαι πολυετεῖς, τινὲς δὲ καὶ θάμνοι, φυόμεναι πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας. Γνωστότερα εἴδη εἶναι: *γλοβουλαρία ἡ καρδιόφυλλος* (Globularia cordifolia), *γλοβουλαρία ἡ στύγιος* (Globularia styga) καὶ *γλοβουλαρία ἡ φρυγανώδης* (Globularia alypum). Ἅπαντα τὰ ἀνωτέρω εἴδη εἶναι κοινότατα παρ' ἡμῖν καὶ γνωστὰ ὑπὸ τὰ ὀνόματα: *ἀλληλούϊα*, *τῆς προβατίνας τὸ χορτάρι*, *σέννα*, *σιδέρι*, *στουρέκι*, *τσουρέκι* καὶ *τσουκλάδι*, ὧν τὰ φύλλα καὶ τὰ σπέρματα, τόσον παρ' ἡμῖν ὅσον καὶ ἀλλαχοῦ, λαμβάνονται ὑπό τινων ὡς καθαρτικόν. Δ.Ν.Π.

Γλοβουλαρία ἡ φρυγανώδης.

—**γλοβουλαρίας πόα** (Herba globulariae) *[Φαρμακογ.]*. Εἶναι ἡ πόα τοῦ φυτοῦ globularia alypum, τοῦ ὁποίου τὰ ἀνθισμένα μέρη ἐνέχουν γλυκοζίτην, γλοβουλαρίνην, ἴχνη αἰθερίου ἐλαίου, κινναμωμικὸν ὀξύ, δεψικὸν ὀξύ, ρητινικὰς καὶ γλισχρασματώδεις οὐσίας. Τὰ ἐναέρια μέρη τοῦ φυτοῦ ἀναγράφονται ὑπὸ μορφὴν ἀφεψημάτων, ὡς καθαρτικὸν καὶ ὡς εἰδικὸν κατὰ τῆς ἀσυνεχείας τῶν οὔρων. Κ. Γ. Μ.

γλοβουλαρικὸν ὀξὺ (Acide globularique) *[Φαρμ. Χημ.]*. Σῶμα τοῦ τύπου $C_{26}H_{32}O_7$, ἀποτελοῦν ἀχρόους βελόνας, τηκομένας εἰς 228°, διαλυτὰς εἰς ὀξικὸν ἐστέρα, ἀλκοόλην καὶ ἀκετόνην. Κ. Γ. Μ.

γλοβουλαρίνη (ἡ) *[Χημ.]*. Γλυκοζίτης ἀπαντῶν εἰς τὸ φυτὸν Globularia. Κέκτηται θεραπευτικὴν ἐφαρμογήν. Σ. Γ.

γλοβουλαρρητίνη (ἡ) *[Χημ.]*. Φυσικὴ ρητίνη ἐξαγομένη ἐκ τοῦ φυτοῦ Globularia. Χρησιμοποιεῖται ὡς καθαρτικόν. Σ. Γ.

γλοβουλῖναι (αἱ) ἢ *σφαιρῖναι* *[Ὀργ. Χημ.]*. Τάξις τῶν πρωτεϊνῶν. Διακρίνονται αὗται εἰς γλοβουλίνας ζωϊκῆς προελεύσεως καὶ εἰς φυτικῆς προελεύσεως τοιαύτας.

1) Ζωϊκῆς προελεύσεως. Αὗται εἶναι ἀσθενῶς ὄξινα σώματα, συμπεριφερόμενα ὡς ὀξέα ἔναντι ἀλκαλίων καὶ ὡς ἀλκάλια ἔναντι ὀξέων. Πήγνυνται διὰ θερμάνσεως καὶ εἶναι ἀδιάλυτα εἰς τὸ καθαρὸν ὕδωρ καὶ τὰ ἀραιὰ ὀξέα. Διαλύονται εὐκόλως εἰς ἰσχυρὰ ὀξέα, ἀσθενῆ ἀλκάλια καὶ εἰς διαλύματα ἁλάτων. Ἐπομένως δύνανται νὰ καθιζηθῶσι δι' ἀραιώσεως τῶν διαλυμάτων αὐτῶν, δι' ὀξέων ἀσθενῶν ὡς τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ, ὡς καὶ διὰ δια-

Digitized by Google

πιδύσεως. Ἐξαλατοῦνται διὰ κορεσμοῦ τοῦ διαλύματος αὐτῶν διὰ θειικοῦ μαγνησίου, ὡς καὶ δι' ἡμικορεσμοῦ διὰ θειικοῦ ἀμμωνίου. Εἶναι λίαν διαδεδομέναι ἐν τῷ ζωϊκῷ βασιλείῳ καὶ περιέχουσιν ὡς συστατικὸν τοῦ μορίου αὐτῶν τὴν γλυκόκολλαν.

Αἱ σπουδαιότεραι τῶν γλοβουλινῶν ζωϊκῆς προελεύσεως: εἶναι ἡ ὀρογλοβουλίνη ἢ *ὀροσφαιρίνη* (βλ. λ.), τὸ φιβρινογόνον ἢ *ἰνωδογόνον* (βλ. λ.) καὶ ἡ φιβρίνη ἢ *ἰνῶδες* (βλ. λ.).

Εἰς τὰς γλοβουλίνας περαιτέρω κατατάσσονται καὶ ἄλλαι πρωτεϊνικαὶ ὗλαι τῶν μυῶν μὴ ἐπακριβῶς καθωρισμέναι, ὡς λ. χ. ἡ *μυοσίνη* ἢ *παραμυοσινογόνον*, ὅπερ πήγνυται εἰς θερμοκρασίαν τῶν 47° μετατρεπόμενον εἰς παραμυοσίνην ἢ μυοσινοφιβρίνην καὶ τὸ *μυογόνον* ἢ *μυοσινογόνον*, ὅπερ πήγνυται εἰς 56°, μετατρεπόμενον εἰς μυογενοφιβρίνην ἢ μυοσίνην τοῦ Halliburton. Εἰς τὴν πῆξιν τῶν ἀνωτέρω δύο ὑλῶν ὀφείλεται ἡ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ζῴου ἐπερχομένη ἀκαμψία τῶν μυῶν.

2) Φυσικῆς προελεύσεως. Εἶναι ἀνάλογοι πρὸς τὰς ζωϊκῆς προελεύσεως, παρουσιάζουσαι μόνον διαφοράς τινας κατὰ τὴν δι' ἁλάτων ἐξαλάτωσιν. Ἕκαστον εἶδος φυτικῶν σπερμάτων περιέχει καὶ ἰδίας γλοβουλίνας καὶ δὴ τόσον περισσότερον διαφερούσας ἀλλήλων, ὅσον ὀλιγώτερον συγγενῆ εἶναι τὰ φυτὰ πρὸς ἄλληλα. Οὕτω διακρίνομεν «γλοβουλίνας τῶν ὀσπρίων», ὡς ἡ *λεγουμίνη*, ἡ *φασεολίνη*, ἡ *κογγλουτίνη*, ἡ *γλυκινίνη*, ἡ *βικιλίνη* κ. λ. π., «γλοβουλίνας τῶν ἐλαιωδῶν σπερμάτων», ὡς ἡ *ἐδεστίνη* κλπ. «γλοβουλίνας δημητριακῶν» κλπ.

Εἰς τὴν τάξιν τῶν φυτικῆς προελεύσεως γλοβουλινῶν ἀνήκουσι περαιτέρω καὶ αἱ *προλαμῖναι*, καλούμεναι οὕτως ὡς περιέχουσαι μεγάλην ποσότητα προλίνης. Ἐκ τούτων σπουδαιότεραι εἶναι ἡ *γλιαδίνη* τοῦ σίτου, ἡ *χορδεΐνη* τῆς κριθῆς, ἡ *ζεΐνη* τοῦ ἀραβοσίτου καὶ αἱ *γλουτελῖναι* αἵτινες εἶναι διαλυταὶ εἰς ἀραιὰ ὀξέα καὶ ἀλκάλια καὶ ἀδιάλυτοι εἰς τὸ ὕδωρ, εἰς διαλύματα ἁλάτων καὶ εἰς ἀλκοόλην 80%. Εἰς τὴν ὁμάδα τῶν γλουτελινῶν ἀνήκει ἡ *γλουτενίνη* τοῦ σίτου. Σ. Γ.

γλογκίδι (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *κράταιγος ὁ μονόγυνος* (Crataegus monogyna).

Γλόγοβα *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Δρακοβούνι.

Γλογοβίτης, *Δάμπρος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Γορτυνίας. Ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Πᾶνον καὶ εἶτα τὸν Γενναῖον Κολοκοτρώνην. Διεκρίθη εἰς τὸ Βαλτέτσι, τὰς Πάτρας, τὴν Τρίπολιν, τὰ Δερβενάκια. Ἐπολέμησεν ἐρρωμένως κατὰ τοῦ Ἰμβραὴμ ἐν Πελοποννήσῳ καὶ κατὰ τοῦ Κιουταχῆ ἐν Ἀθήναις. Ἔλαβε τὸ σιδηροῦν νομισματόσημον καὶ τὸν βαθμὸν ἀνθυπολοχαγοῦ τῆς Φάλαγγος. Γ.Δ.Κ.

Γλογοβίτσα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Ἀργιθέας τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσης τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 212.

γλόγος (ὁ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Ἑλλάδος τοῦ φυτοῦ *κράταιγος ἡ ὀξυάκανθος* (Crataegus oxyacantha). Δ. Ν. Π.

γλοία (ἡ) *[Φυσιολ.]*. Ἐρειστικὴ καὶ ἀπομονωτήριος οὐσία τῶν νευρικῶν στοιχείων. Γ. Φ. Κ.

γλοιΐνη (ἡ) *[Χημ.]*· βλ. γλουτένη.

γλοιοκέφαλοι (οἱ) *[Βοτ.]*. Καλοῦνται οὕτω μύκητές τινες ἔχοντες τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ μυκηλίου των λεῖον καὶ ἐμβεβαπτισμένον εἰς γλοιώδη οὐσίαν. Δ. Ν. Π.

γλοιοκλάδιον (τὸ) (Gloeocladium) *[Βοτ.]*. Γένος ἀλγῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *νοστοκιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει φυτὰ διακρινόμενα ἐκ τῶν ἀπεστρογγυλωμένων κυττάρων των, ἅτινα ἑνοῦνται καθ' ὁρμαθοὺς καὶ ἀποτελοῦσι νηματοειδῆ κλωνία, ἅτινα φέρουσιν *ἑτεροκύστεις*, *σπόρια* ἢ *ὁρμογόνια* καὶ εἶναι ἐμβεβυθισμένα ἐντὸς ἀφθόνου βλέννης. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα εἰς γλυκέα ὕδατα. Δ. Ν. Π.

γλοιόμετρον (τό)· ἑτέρα ὀνομασία τοῦ ἀλευρομέτρου (βλ. λ.).

γλοιὸς (ὁ)· κολλώδης οὐσία· ἰξῶδες ἔλαιον· || τὸ κόμμι τῶν δένδρων.

γλοιὸς (ὁ, ἡ), *—όν*· ἐλαιώδης, κολλώδης, βλεννώδης, συνήθως μετὰ τῆς ἐννοίας τοῦ ἀκαθάρτου, τοῦ σιχαμεροῦ.

γλοιοσάρκωμα (τὸ) *[Ἰατρ.]*. Νεόπλασμα ἀναπτυσσόμενον ἐκ τοῦ νευρογλοιακοῦ ἱστοῦ, ἀλλὰ τοῦ ὁποίου τὰ κύτταρα δὲν ἐξελίσσονται ἅπαντα εἰς ὥριμον γλοιωματώδη ἱστὸν μετὰ σχηματισμοῦ χαρακτηριστικοῦ δικτύου, ὡς τοῦτο συμβαίνει ἐπὶ γλοιώματος, ἀλλὰ παραμένουσιν ἐν πολλοῖς εἰς κατώτερον στάδιον διαφοροποιήσεως ὡς ἀμετάπλαστα κύτταρα.

Τοιαῦτα γλοιοσαρκώματα φαίνονται μικροσκοπικῶς, εἰς τὰς σαρκωματώδεις αὐτῶν ἑστίας, λίαν κυτταροβριθῆ μετὰ ἐλαχίστης ἢ καὶ ἄνευ διαμέσου δικτυωτῆς οὐσίας, οἱ δὲ πυρῆνες τῶν κυττάρων εἶναι ἄνισοι τὸ μέγεθος ἀνισοτίμως κεχρωσμένοι, παρατηροῦνται δὲ καὶ κύτταρα μετὰ πολὺ μεγάλων πυρήνων στρογγύλων ἢ λοβωτῶν βαθέως κεχρωσμένων (βλ. γλοίωμα). Ι. ΚΑΤΣΑΡΑΣ

γλοιοσπόριον (τὸ) (Gloeosporium) *[Βοτ.]*. Γένος μυκήτων τῆς οἰκογενείας τῶν *μονοβλεφαριδῶν*. Οἱ μύκητες τοῦ γένους τούτου διακρίνονται ἐκ τῶν ἀχρόων, ᾠοειδῶν ἢ ὑποκυλινδρικῶν σπορίων των, ἅτινα ἀποτελοῦσι μικρὰς μάζας ὑπὸ τὴν ἐπιδερμίδα τῶν κλαδίσκων ἢ τῶν φύλλων καὶ κατὰ τὴν ὡρίμανσίν των διαρρηγνύουσι τὴν ἐπιδερμίδα τούτων ὅπως ἀναφανῶσιν. Εἰς τοὺς μύκητας τούτους ὀφείλονται πλεῖσται ὅσαι ἀσθένειαι τῶν φυτῶν. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γλοιοσπόριον τὸ ἀμπελοφάγον* (Gloeosporium ampelophagum), ὅπερ προσβάλλει τὴν ἄμπελον, ἀναφαινόμενον ὑπὸ μορφὴν κηλίδων ὑπομελαινῶν, καὶ κατατρώγει τὸν φλοιὸν τῶν βλαστῶν, σχηματίζον μελανὰς κοιλότητας ἀρκετοῦ βάθους. Καταπολεμεῖται ποτιζομένης τῆς ἀμπέλου διὰ μίγματος ἀσβέστου (1 ὀκᾶ), θειικοῦ σιδήρου (100 δράμια) καὶ ὕδατος (5 ὀκάδες). Δ.Ν.Π.

γλοιῶ (*—όω*)· κάμνω τι γλοιῶδες, ρυπαίνω.

γλοιώδης (ὁ, ἡ), *—ες* (τό)· ὁ γλοιὸς (βλ. λ.), ὁ ἰξώδης, ὁ ρυπαρός: «γλοιώδης ἐπιφάνεια».

γλοίωμα (τὸ) *[Ἰατρ.]*. Νεόπλασμα ἀποτελούμενον ἐκ νευρογλοιακοῦ ἱστοῦ (γλοίας), ἤτοι ἐκ τοῦ θεμελίου ἱστοῦ τῆς νευρικῆς οὐσίας. Τὰ γλοιώματα ἀναπτύσσονται συνήθως εἰς τὸν ἐγκέφαλον, νωτιαῖον μυελὸν καὶ ἀμφιβληστροειδῆ χιτῶνα τοῦ ὀφθαλμοῦ, σπανιώτερον εἰς ἐγκεφαλικὰ ἢ νωτιαῖα νεῦρα, λαμβάνοντα τότε τὴν ἀρχὴν αὐτῶν ἐκ μεταποπισθέντων κατὰ τὴν ἐμβρυϊκὴν ζωὴν γλοιοβλαστῶν.

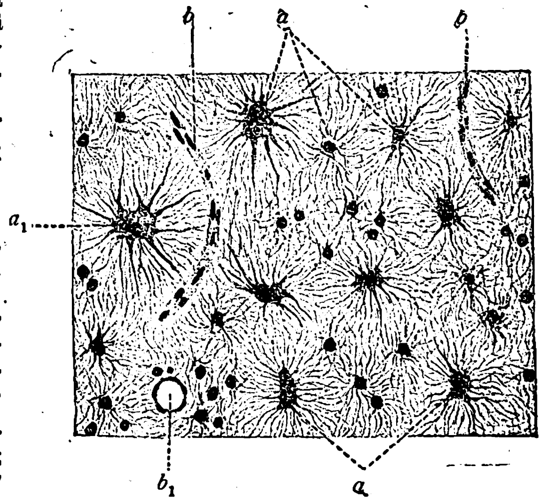

Γλοίωμα παρεγκεφαλίδος.
[a, ἀραχνοειδῆ γλοιωματώδη κύτταρα· b καὶ b1, τριχοειδῆ αἱμοφόρα ἀγγεῖα κατὰ μῆκος καὶ ἐγκαρσίως τετμημένα.]
(Κατὰ Borst)

Τὰ γλοιώματα μικροσκοπικῶς ἐξεταζόμενα ἀποτελοῦνται ἐκ κυττάρων ἀραχνοειδοῦς μορφῆς συνεπείᾳ πολυαρίθμων πρωτοπλασματικῶν ἀποφυάδων ἐκπεμπομένων ἐκ τοῦ σώματος αὐτῶν· αἱ πρωτοπλασματικαὶ αὗται ἀποφυάδες ἀναστομοῦνται πρὸς ἀλλήλας, σχηματιζομένου οὕτω πυκνοῦ δικτύου, εἰς τὰ ὄμματα τοῦ ὁποίου διακρίνονται οἱ πυρῆνες τῶν κυττάρων.

Τὰ γλοιώματα τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος ἀποτελοῦσιν ὄγκους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀσαφῶς ἀπὸ τῶν πέριξ ἀφομιζομένους, χροιᾶς λευκοτέφρου ἡμιδιαφανοῦς, ἄλλοτε δὲ ἐρυθροτέφρου, συστάσεως δὲ μᾶλλον σκληρᾶς ἐν σχέσει πρὸς τὴν πέριξ ἐγκεφαλικὴν οὐσίαν. Οὐχὶ σπανίως ἐντὸς τῶν γλοιωμάτων ἀναπτύσσονται πολυάριθμα νεόπλαστα ἀγγεῖα λίαν εὔρηκτα καὶ αἱμορραγοῦντα. Εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας τὸ γλοίωμα λαμβάνει χροιὰν βαθυέρυθρον, προσομοιάζον ἐκ πρώτης ὄψεως πρὸς ἑστίαν ἐγκεφαλικῆς αἱμορραγίας (αἱμορραγικὸν ἢ ἀποπληκτικὸν γλοίωμα).

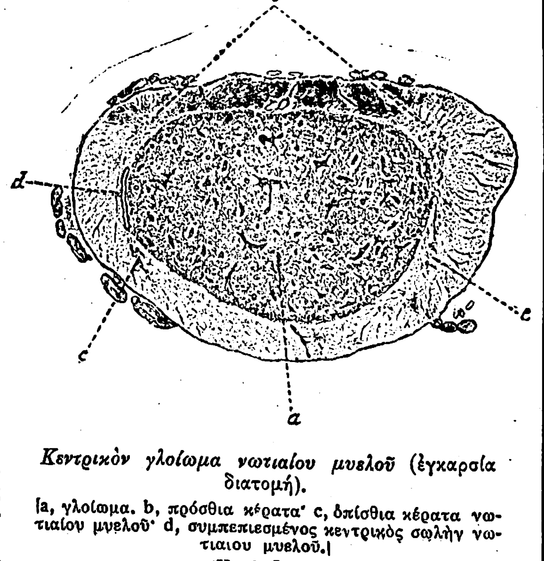

Κεντρικὸν γλοίωμα νωτιαίου μυελοῦ (ἐγκαρσία διατομή).
[a, γλοίωμα. b, πρόσθια κέρατα· c, ὀπίσθια κέρατα νωτιαίου μυελοῦ· d, συμπεπιεσμένος κεντρικὸς σωλὴν νωτιαίου μυελοῦ.]
(Κατὰ Borst)

Τὰ γλοιώματα ἐνίοτε δύνανται νὰ καταλαμβάνωσι διαχύτως μεγάλην ἔκτασιν ἐγκεφαλικοῦ τινος τμήματος, λ. χ. μέγα μέρος τοῦ φλοιοῦ ἢ καὶ ὁλόκληρον τὴν γέφυραν ὡς ἐξ οὗ τὰ μέρη ταῦτα διατηροῦσι μὲν τὸ σχῆμα αὐτῶν, ἀλλὰ διογκοῦνται ὁμοιομερῶς (διάχυτος γλοιωμάτωσις).

Εἰς τὸν νωτιαῖον μυελὸν τὸ γλοίωμα ἀναπτύσσεται συνήθως περὶ τὸν κεντρικὸν σωλῆνα, ἐπεκτείνεται δ' εἶτα εἰς μεγάλην ἔκτασιν κατὰ μῆκος προκαλοῦν οὕτω διάχυτον διόγκωσιν τοῦ νωτιαίου μυελοῦ. Τὸ κεντρικὸν τοῦτο γλοίωμα δύναται βραδύτερον νὰ νεκρωθῇ καὶ ρευστοποιηθῇ, ὁπότε σχηματίζεται εἰς τὸ κέντρον τοῦ νωτιαίου μυελοῦ ἐκτεταμένος πόρος ἢ σῆραγξ, ὡς ἐξ οὗ ἡ κατάστασις αὕτη ὠνομάσθη *γλοιωματώδης συριγγομυελία*.

Τὰ γλοιώματα ἀπὸ ἱστολογικῆς ἀπόψεως ἐξεταζόμενα εἶναι καλοήθεις ὄγκοι, ὡς ἀποτελούμενοι ἐξ ὡρίμου ἱστοῦ καὶ μὴ προκαλοῦντες μεταστάσεις. Ἡ κακὴ αὐτῶν πρόγνωσις ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι ἀναπτύσσονται εἰς τὸ κεντρικὸν νευρικὸν σύστημα, προκαλοῦντα διὰ τῆς αὐξήσεως αὐτῶν βλάβας ζωτικῶν κέντρων. Ι. ΚΑΤΣΑΡΑΣ

— γλοίωμα τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς *[Ὀφθαλμολ.]*. Ὄγκος κακοήθης ἑδραζόμενος ἐν τῷ χιτῶνι τούτῳ τοῦ ὀφθαλμοῦ. Ἀναφαίνεται εἰς τὴν μικρὰν ἡλικίαν, τὰ δὲ συμπτώματα εἶναι τὰ ἑξῆς: ὄπισθεν τῆς κόρης διακρίνεται ἀνταύγεια λευκάζουσα, ὁ τόνος τοῦ ὀφθαλμοῦ αὐξάνεται, ἡ δὲ ὅρασις ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀπόλλυται. Διὰ τῆς ὀφθαλμοσκοπήσεως ἀνακαλύπτομεν ἐν τῷ βυθῷ τοῦ ὀφθαλμοῦ τὸν ὄγκον ὑπὸ μορφὴν στρογγύλης ἐξογκώσεως, ὅτε ἐνδείκνυται ἄμεσος ἐξόρυξις τοῦ ὀφθαλμοῦ. Γ. Φ. ΚΟΣΜΕΤΑΤΟΣ

γλόμπος (ὁ)· (ἐκ τοῦ ἰταλ. globo), σφαῖρα, ἀντικείμενον σφαιροειδές· εἰδικώτερον τὸ σφαιρικὸν ὑάλινον ἐξάρτυμα τῶν λυχνιῶν πετρελαίου, ἢ ἄλλων, τὸ χρησιμοποιούμενον πρὸς μετριασμὸν τῆς ἐντάσεως τοῦ φωτός, εἴτε διὰ λόγους διακοσμητικούς· || κατ' ἐπέκτασιν πᾶν ὑάλινον, σφαιροειδὲς ἢ ᾠοειδές, περίβλημα φωτοβολίδων.

γλονοΐνη (ἡ) (Glonoin)· συνώνυμον τῆς νιτρογλυκερίνης (βλ. λ.).

γλοξινία (ἡ) (Gloxinia) *[Βοτ.]* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γεσνεριοειδῶν*. Εἶναι πόαι πολυετεῖς, κονδυλόρριζοι, ἰθαγενεῖς τῶν θερμῶν χωρῶν, καλλιεργούμεναι πρὸς κόσμον. Κυριώτερα γνωρίσματα αὐτῶν εἶναι: φύλλα πλατέα καὶ μακρὰ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καὶ μεγάλα, κωδωνοειδῆ ἄνθη λευκὰ ἐξωτερικῶς καὶ ἰώδη ἐσωτερικῶς. Γνωστότερα εἴδη εἶναι: *γλοξινία ἡ γεσνεριοειδὴς* (Gloxinia gesnerioides), *γλοξινία ἡ στικτὴ* (Gloxinia maculata), *γλοξινία ἡ λεία* (Gloxinia glabra) καὶ *γλοξινία ἡ λευκὴ* (Gloxinia alba). Δ. Ν. Π.

Γλοξινία ἡ λευκή.

γλοριόζα (ἡ) (Gloriosa) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *λειριοειδῶν*. Εἶναι πόαι πολυετεῖς, ἀναρριχητικαὶ μὲ κονδυλώδεις ρίζας. Τὰ ἄνθη των εἶναι ὡραιότατα καὶ ἔχουσι κίτρινον ἢ πορτοκαλλιῶδες χρῶμα. Ὁ καρπὸς εἶναι κάψα. Γνωστὰ 3 εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀσίας, ὧν κυριώτερον *γλοριόζα ἡ λεπτὴ* (Gloriosa gracilis) καλλιεργεῖται εἰς πλεῖστα θερμοκήπια τῆς Εὐρώπης ὡς κοσμητικὸν φυτόν. Δ. Ν. Π.

γλουγλουκισμὸς (ὁ) *[Ἰατρ.]*. Ἦχος παραγόμενος ἐν παθολογικῇ καταστάσει ἐντὸς πάσης κοιλότητος, ἐν ᾗ ὑγρὸν διαταράσσεται ὑπὸ ἀέρος ἢ ἀερίων. Καλεῖται δὲ καὶ *βορβορυγμός*, ὁσάκις ἐκ μετακινήσεως ἀερίων καὶ ὑγρῶν ἐντὸς τῶν ἐντέρων προκαλεῖται θορυβώδης ἦχος, ὅστις εἶναι καὶ ἔνδειξις σχηματισμοῦ μεγάλης ποσότητος ἀερίων ἐντὸς αὐτῶν. Τὸ φαινόμενον τοῦ γλουγλουκισμοῦ παρατηρεῖται ἐπὶ τῶν πνευμόνων, ἔνθα προκαλεῖ τὸν σπηλαιώδη ρόγχον, εἰς τὰ σπήλαια ἅτινα σχηματίζονται ἐντὸς αὐτῶν. Σπανιώτερον ἀνευρίσκομεν τοῦτο ἐντὸς τοῦ περικαρδίου, ὁπότε ἀποτελεῖ σημεῖον τοῦ ὑδροπνευμοπερικαρδίου

Digitized by Google

συχνότατα εἰς τὸν στόμαχον καὶ εἰς τὰ ἔντερα, ἰδίως κατὰ τὸν κοιλιακὸν τύφον, ὅτε ἀνευρίσκομεν τὸν γλουγλουκισμὸν κατὰ τὸν δεξιὸν εἰλεακὸν βόθρον, καὶ εἶναι κλινικὸν σημεῖον τὸ ὁποῖον μέχρι πρό τινος ἐθεωρεῖτο ὡς ἓν τῶν κυριωτέρων συμπτωμάτων αὐτοῦ. Ὁ γλουγλουκισμὸς παρατηρεῖται ἐπίσης καὶ κατὰ διαφόρους ἄλλας παθήσεις τῶν ἐντέρων, ὡς τὴν δυσπεψίαν, τὴν ἐντεροκωλίτιδα καὶ τὴν ἁπλῆν δυσπεψίαν, δεικνύει δὲ πάντοτε τὴν ταυτόχρονον παρουσίαν ὑγρῶν μετ' ἀερίων ἐντὸς τοῦ πεπτικοῦ συστήματος. Δ. Ι. Α.

γλουκοζαμίνη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. d-γλυκοζαμίνη.

Γλουμποτσάριον *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Μαχροχώρα.

Γλούνιτσα *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Δρυμαία.

γλουπέας (ὁ) *[Ζωολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ἰχθύος *θύννος ὁ κοινὸς* (Thynnus thynnus).

Γλοῦς ἢ *Γλῶς*. Υἱὸς τοῦ Ταμώ, ἐκ Μέμφιδος τῆς Αἰγύπτου. Ὑπῆρξεν εἷς τῶν κυριωτέρων ὀπαδῶν Κύρου τοῦ νεωτέρου, μετασχὼν μετὰ τῶν μυρίων Ἑλλήνων τῆς στρατείας ἐκείνου ἐναντίον Ἀρταξέρξου τοῦ μνήμονος. Εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κύρου (401 π. Χ.) προσῆλθεν εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ ἀγγείλας τὸ θλιβερὸν γεγονὸς προέτεινεν εἰς αὐτούς, ἐκ μέρους τοῦ μετὰ τοῦ Κύρου στρατεύσαντος σατράπου τῶν Σάρδεων Ἀριαίου, νὰ προσέλθωσιν αὐθημερὸν εἰς συνάντησίν του. Εἶτα ὅμως ὁ Γλοῦς προχωρήσας μετὰ τοῦ Ἀριαίου εἰς τὸν Ἀρταξέρξην ἐπιφαίνεται μετ' ἄλλων κατασκοπεύων τοὺς Ἕλληνας κατ' ἐντολὴν τοῦ σατράπου Τισσαφέρνους. Βραδύτερον, νυμφευθεὶς τὴν θυγατέρα τοῦ σατράπου Τιριβάζου, ἀνταγορεύεται ναύαρχος τοῦ περσικοῦ στόλου εἰς τὴν κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Κύπρου Εὐαγόρου ἐκστρατείαν. Βραδύτερον συνῆψε μετὰ τῶν Αἰγυπτίων συμμαχίαν, εἰς ἣν προσεπάθησε νὰ προσελκύσῃ καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους. Δολοφονηθεὶς (380 π. Χ.) ὅμως κατέλιπε τὰ σχέδιά του ἀνεκτέλεστα. Κ. Μ. Μ.

Γλοῦστα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Θυάμιδος του νομοῦ Ἰωαννίνων, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 255. Εἰς τὰ παρὸ ταύτην ἐρείπια τοποθετεῖ ὁ Π. Ἀραβαντινὸς τὴν ἀρχαίαν ἠπειρωτικὴν πόλιν *Βουλωρόν*. Χ. Ι. Σ.

***γλουτακονικὸν** ὀξὺ ἢ πεντενικὸν διοξὺ* *['Οργ. Χημ.]*. Ἀκόρεστον δικαρβονικὸν ὀξὺ τοῦ τύπου $HOOC.CH:CH.CH_2.COOH$. Ἀποτελεῖ λευκὴν κρυσταλλικὴν μᾶζαν, εὐδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ, τηκομένην εἰς 137°. Δι' ἀναγωγῆς μεταβάλλεται εἰς γλουταρικὸν ὀξὺ καὶ διὰ βρασμοῦ μετὰ βαρυτίου ὕδατος μετατρέπεται εἰς ὀξυγλουταρικὸν ὀξύ. Διὰ τὸ γλουτακονικὸν ὀξὺ εἶναι δυναταὶ δύο ἰσομερεῖς μορφαί:

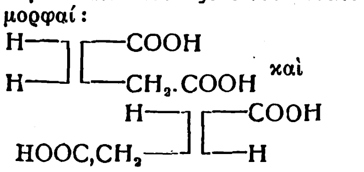

ἐξ ὧν ὅμως μία εἶναι γνωστὴ καὶ δὴ ἡ πρώτη, διότι τὸ γνωστὸν γλουτακονικὸν ὀξὺ παρέχει ἐσωτερικὸν ἀνυδρίτην, τηκόμενον εἰς 87° καὶ βράζοντα εἰς 152°, ὅστις σχηματίζεται κατὰ τὴν ὑπὸ ἠλαττωμένην πίεσιν ἀπόσταξιν τοῦ ὀξέος. Σ. Γ.

—***γλουτακονικὸς** διαιθυλεστὴρ* *['Οργ. Χημ.]*. Εἶναι ὁ αἰθυλικὸς ἐστὴρ τοῦ *γλουτακονικοῦ ὀξέος* καὶ ἔχει τὸν τύπον:

$$C_2H_5.O.OC.CH:CH.CH_2.CO.O.C_2H_5$$

Τὰ ὑδρογόνα τῆς μεθυλενικῆς ὁμάδος εἶναι λίαν ἐνεργά, ὡς τὰ τῆς τοῦ μηλονικοῦ ἐστέρος, τοῦ κυανοξικοῦ ἐστέρος κλπ., ἐκ τούτου δὲ συνάγεται ὅτι ὁ διπλοῦς δεσμὸς ἐνεργοποιεῖ τὰ γειτονικὰ πρὸς αὐτὸν ὑδρογόνα, ὡς συμβαίνει τοῦτο καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις πολλαπλοῦ δεσμοῦ (λ.χ. τὸ καρβονύλιον, τὸ κυάνιον, τὴν νιτροομάδα κλπ.). Σ. Γ.

γλουταμίνη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*. Εἶναι τὸ *μοναμίδιον* τοῦ *γλουταμινικοῦ ὀξέος* καὶ ἔχει τὸν τύπον $NH_2.CO\,C_3H_5(NH_2)CO.OH$, ἀπαντᾷ δὲ ἀφθονώτατα ἐν τῇ φύσει εἰς φύτρα, ῥίζας, κονδύλους, βλαστοὺς καὶ φύλλα. Ἡ γλουταμίνη κρυσταλλοῦται εἰς λευκὰς βελόνας, εὐδιαλύτους ἐν ἀλκοόλῃ. Τὸ ὑδατικὸν αὐτῆς διάλυμα ἔχει ὀξίνην ἀντίδρασιν καὶ στρέφει τὸ ἐπίπεδον τοῦ πεπολωμένου φωτὸς πρὸς τὰ δεξιά. Διὰ θερμάνσεως μετ' ἀλκαλίων μετατρέπεται εἰς γλουταμινικὸν ὀξύ, ἀποσυντίθεται δὲ καὶ διὰ ζέσεως μεθ' ὕδατος ἐκλυομένης ἀμμωνίας. Ὡς πρὸς τὴν σύνταξιν αὐτοῦ δὲν εἶναι εἰσέτι πλήρως ἐξηκριβωμένον ἐὰν ἔχῃ τὸν τύπον

$NH_2.CO.CH_2.CH_2.CH(NH_2).COOH$ ἢ τὸν

$NH_2.CO.CH(NH_2).CH_2.CH_2.COOH$. Σ. Γ.

***γλουταμινικὸν** ὀξὺ ἢ α-ἀμινογλουταρικὸν ὀξὺ* *['Οργ. Χημ.]*. Εἶναι ἀμινοδικαρβονικὸν ὀξὺ τοῦ τύπου $HOOC.CH(NH_2).CH_2.CH_2.COOH$ καὶ ἀπαντᾷ μεταξὺ τῶν προϊόντων τῆς ὑδρολυτικῆς διασπάσεως τῶν πρωτεϊνῶν, ὡς λ. χ. τῆς καζεΐνης, τῆς γλουτίνης, τῆς χορδεΐνης κ.λ.π. Λόγῳ τῆς παρουσίας ἀσυμμέτρου ἀτόμου ἄνθρακος τὸ γλουταμινικὸν ὀξὺ ἐμφανίζεται εἰς δύο ὀπτικῶς ἐνεργοὺς μορφὰς καὶ μίαν ἀδρανῆ δι' ἐξωμοριακῆς ἀντισταθμίσεως, ἤτοι εἰς d-μορφήν, l-μορφὴν καὶ d+l μορφήν. Τὸ ἐν τῇ φύσει ὡς ἄνω ἀπαντῶν γλουταμινικὸν ὀξὺ εἶναι ἡ d-μορφή, αὕτη δὲ διὰ θερμάνσεως μετὰ βαρύου ὕδατος εἰς 150° περίπου μετατρέπεται εἰς τὴν ἀνενεργὸν d + l - μορφήν, ἐκ ταύτης δὲ βιολογικῶς διὰ τοῦ μύκητος Penicillium glaucum δύναται νὰ ληφθῇ ἡ l-μορφὴ τῆς d καταστρεφομένης ὑπὸ τοῦ μύκητος. Ἡ ἀνενεργὸς μορφὴ παρασκευάζεται καὶ συνθετικῶς ἐκ τοῦ α-ἰσονιτρωδογλουταρικοῦ ὀξέος. Τὸ d-γλουταμινικὸν ὀξὺ εἶναι σῶμα κρυσταλλικόν, ἀσθενοῦς ὀξίνης γεύσεως καὶ τήκεται εἰς 206°. Τὸ d + l - γλουταμινικὸν ὀξὺ τήκεται εἰς 199° καὶ εἶναι ἐπίσης κρυσταλλικόν. Κατὰ τὴν σῆψιν σχηματίζεται ἐκ τοῦ γλουταμινικοῦ ὀξέος βουτυρικὸν ὀξύ, κατὰ τὴν ζύμωσιν δὲ σακχάρου διὰ ζύμης παρουσίᾳ γλουταμινικοῦ ὀξέος σχηματίζεται ἠλεκτρικὸν ὀξύ, ἐξ οὗ συνάγεται ὅτι τὸ κατὰ τὴν ἀλκοολικὴν ζύμωσιν σχηματιζόμενον ἠλεκτρικὸν ὀξὺ προέρχεται ἐκ τοῦ γλουταμινικοῦ ὀξέος τῶν πρωτεϊνικῶν ὑλῶν. Σ. Γ.

—***γλουταμινικοῦ** ὀξέος μοναμίδιον* *['Οργ. Χημ.]*· βλ. γλουταμίνη.

***γλουταρικὴ** διαλδεΰδη* *['Οργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου $HOC.CH_2.CH_2.CH_2.COH$. Λαμβάνεται ἐκ τοῦ ὀζονιδίου τοῦ κυκλοπεντενίου καὶ εἶναι ὑγρὸν βράζον εἰς 71°. Σ. Γ.

—***γλουταρικὸν** ὀξὺ ἢ πεντανικὸν διοξὺ* *['Οργ. Χημ.]*. Εἶναι κεκορεσμένον δικαρβονικὸν ὀξὺ τοῦ τύπου $HOOC.[CH_2]_3.COOH$ καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὸν ὀπὸν τῶν τεύτλων καὶ εἰς τὸν ἱδρῶτα τῶν προβάτων. Τὸ γλουταρικὸν ὀξὺ ἐλήφθη τὸ πρῶτον συνθετικῶς ἐκ τοῦ γλουταρικοῦ ὀξέος, ὅπερ εἶναι λίαν διαδεδομένον ὡς συστατικὸν τοῦ μορίου τῶν πρωτεϊνῶν. Ἐπίσης δύναται νὰ ληφθῇ διὰ διασπάσεως διαφόρων ἄλλων ὀξέων, ὡς τοῦ ἐλαϊκοῦ, στεατικοῦ κτλ. Εἶναι σῶμα εὐδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ, κρυσταλλικόν, τήκεται δὲ εἰς 97°,5.

Παράγωγα τοῦ γλουταρικοῦ ὀξέος. Τῶν ἁλάτων τοῦ γλουταρικοῦ ὀξέος τὸ μετ' *ἀσβεστίου* ἔχει τὸν τύπον $Ca(C_5H_6O_4)+4H_2O$ καὶ εἶναι εὐδιάλυτον εἰς ψυχρὸν ὕδωρ, τὸ δὲ μετὰ *ψευδαργύρου* ἔχει τὸν τύπον $Zn(C_5H_6O_4)$ καὶ εἶναι δυσδιάλυτον ἐν ὕδατι. Ἐκ τῶν ἐστέρων, ὁ μὲν *διμεθυλικὸς* βράζει εἰς 214° καὶ ἔχει εὐχάριστον ὀσμήν, ὁ δὲ *διαιθυλικὸς* βράζει εἰς 237°. Ὁ *ἀνυδρίτης* αὐτοῦ τήκεται εἰς 56°, καὶ τὸ *ἰμίδιον* εἰς 154°,5.

Ὁμόλογα τοῦ γλουταρικοῦ ὀξέος. Διὰ διαφόρων συνθετικῶν μεθόδων εἶναι δυνατὴ ἡ παρασκευὴ ὁμολόγων τοῦ γλουταρικοῦ ὀξέος. Οὕτως ἔχουσι παρασκευασθῆ α-μοναλκυλιωμένα, β-μοναλκυλιωμένα, συμ. α, α' - διαλκυλιωμένα, ἀσύμ. α, α - διαλκυλιωμένα, α,β-διαλκυλιωμένα, β,β-διαλκυλιωμένα α,α,α'-τριμεθυλιωμένα, α,β,β-τριμεθυλιωμένα καὶ α,α,α'α'-τετραμεθυλιωμένα. Μερικὰ ἐκ τῶν ὁμολόγων τούτων τοῦ γλουταρικοῦ ὀξέος ἐλήφθησαν μετ' ἄλλων ἑνώσεων κατὰ τὴν ἀποσύνθεσιν τερπενικῶν σωμάτων. Τοιαῦτα εἶναι π. χ. τὸ α,α-διμεθυλογλουταρικὸν ὀξύ, τὸ α,β,β-τριμεθυλογλουταρικὸν ὀξὺ καὶ τὸ β,β-διμεθυλογλουταρικὸν ὀξύ. Σ. Γ.

γλουτεκτόνη (ἡ) (Glutektone) *['Οργ. Χημ.]*. Σκευάσματα ἐκ κόλλης, συγκείμενα ἐκ γλυκερίνης καὶ κόλλης καὶ τῶν ἀντιστοίχων φαρμάκων, ὡς ὀξειδίου τοῦ ψευδαργύρου, ἰχθυόλης, κ. ἄ. φερόμενα δὲ ὑπὸ τὴν μορφὴν μολυβδίδων. Πρὸς χρῆσιν ἐπιχρίεται, προηγουμένως διαβραχέν, τὸ πάσχον μέρος διὰ τῆς ἐμβαπτισθείσης εἰς θερμὸν ὕδωρ μολυβδίδος, μέχρις οὗ σχηματισθῇ ἐπ' αὐτοῦ λεπτὸν στρῶμα ἐκ κόλλης. Κ. Γ. Μ.

γλουτελῖναι (αἱ) *[Χημ.]*· βλ. γλοβουλῖναι.

γλουτένη (ἡ) *[Χημ. Τροφ.]*. Καλεῖται οὕτω (ἄλλως *φυτόκολλα*, ἢ *γλοιΐνη*, ἢ *γλυΐνη*) τὸ μῖγμα τῆς *γλιαδίνης* καὶ *γλουτενίνης*, αἵτινες εἶναι λευκωματοειδεῖς ὗλαι ἀπαντῶσαι κυρίως ἐν τῷ σίτῳ. Ἐξ αὐτῶν ἡ γλιαδίνη εἶναι εὐδιάλυτος εἰς ἀραιὰν ἀλκοόλην, ἐνῷ ἡ γλουτενίνη εἶναι ἀδιάλυτος. Ἀμφότεραι εὑρίσκονται ὁμοῦ ὑπὸ μορφὴν κοκκίων κατανεμημέναι μεταξὺ τῶν κόκκων τοῦ ἀμύλου τοῦ ἀλευρούχου πυρῆνος τῶν σιτηρῶν. Ἡ ἰδιότης ἣν κέκτηται ἡ γλουτένη (καὶ κυρίως ἡ ἐκ τῶν συστατικῶν αὐτῆς γλουτενίνη), τοῦ νὰ διογκοῦται, ἔχει μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν ἀρτοποιίαν. Πλὴν ὅμως τῆς ποσότητος αὐτῆς ἔχουν σπουδαιοτάτην σημασίαν καὶ αἱ φυσικαὶ αὐτῆς ἰδιότητες. Οὕτω λ. χ. ἐπὶ καλοῦ σιταλεύρου πρέπει αὕτη νὰ εἶναι συμπαγής, ἀνθεκτική, ἐλαστική, χρώματος ὁμοιοειδοῦς ξανθοῦ κλπ. Πρὸς παραλαβὴν τῆς γλουτένης ἐκ τοῦ ἀλεύρου παρασκευάζεται ἐξ αὐτοῦ πρῶτον διὰ προσθήκης ὕδατος ζύμη καὶ εἶτα ἐκπλύνεται αὕτη ὑπὸ ῥέον ὕδωρ, ὅπερ παρασύρει τὸ ἄμυλον καί τινας ἄλλας ὕλας τοῦ ἀλεύρου. Ἡ οὕτω παραμένουσα μᾶζα ἀποτελεῖ τὴν τεχνικὴν ἢ βιομηχανικὴν γλουτένην, συνίσταται δὲ κατὰ 75% περίπου ἐκ καθαρᾶς γλουτένης καὶ 25% ἐξ ἄλλων ὑλῶν τοῦ ἀλεύρου. Ἐκ τοιαύτης γλουτένης ἀποτελεῖται συνήθως ὁ ἄρτος τῶν διαβητικῶν. Ὁμοίως ἡ γλουτένη χρησιμοποιεῖται ὡς πρώτη ὕλη παρασκευῆς συγκολλητικῶν ὑλῶν. Σ. Γ.

γλουτενίνη (ἡ) *[Χημ.]*· βλ. γλοβουλῖναι.

γλουτιαῖον (τὸ) *[Στρατ.]*. Καλεῖται οὕτω τὸ μέρος τῆς σαγῆς τὸ τιθέμενον ἐπὶ τῶν γλουτῶν τοῦ κτήνους (τῶν ὀπισθίων ἵππων ἐν τῷ πεδινῷ πυροβολικῷ, πάντων τῶν ἡμιόνων ἐν τῷ ὀρειβατικῷ πυροβολικῷ, καὶ παντὸς κτήνους ἐξευγμένου ἐν κοινῷ ὀχήματι). Ἀποτελεῖται δὲ τοῦτο ἐκ δύο κυρίων μερῶν, τοῦ *περιγλουτίου* καὶ τοῦ *ἐπιγλουτίου*, καὶ χρησιμεύει ὅπως συγκρατῇ τὸ ὄχημα ἢ τὸν φόρτον κατὰ τὰς κατωφερείας. Ν. Θ. Κ.

γλουτιαῖος, *—α, —ον*· ὁ τῶν γλουτῶν, ὁ καλύπτων τοὺς γλουτούς (νέα λέξις).

— ***γλουτιαία** ἀρτηρία* *['Ανατομ.]*. Ὁ παχύτερος τῶν κλωνῶν τῆς ἔσω λαγονίου ἀρτηρίας, ὅστις ἐξερχόμενος τῆς ἐλάσσονος πυέλου διὰ τοῦ μείζοντος ἰσχιακοῦ τρήματος διανέμεται μεταξὺ τῶν γλουτιαίων μυῶν.

— ***γλουτιαῖοι** μύες* *['Ανατομ.]*. Οὗτοι εἶναι τρεῖς, ὁ *μείζων*, ὁ *μέσος* καὶ ὁ *μικρός*, ὧν ἡ ἐνέργεια εἶναι τὸ ἐκτείνειν τὸν μηρὸν καὶ στρέφειν αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἐκτός. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

γλουτίνη (ἡ) *[Χημ.]*· ἑτέρα ὀνομασία τῆς ζελατίνης (βλ. λ.).

γλουτόζη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. γαλτόζη.

γλουτὸς (ὁ)· συνήθ. εἰς τὸν πληθ. *γλουτοί*· τὰ ἑκατέρωθεν τῆς πυγῆς σαρκώδη μέρη, τὰ ἀνώτατα μέρη τῶν ὀπισθίων σκελῶν τὰ μέχρι τῶν ἰσχίων, κοινῶς *καπούλια* ἢ *κωλομέρια*.

— *['Ανατομ.]* Ἡ ὀνομασία *γλουτοί*, *κοχῶναι* ἢ *πυγαῖαι* δίδεται εἰς τὴν χώραν τὴν κειμένην ὑπὸ τὴν ὀσφὺν καὶ ἑκατέρωθεν τῆς ἱερᾶς χώρας. Ι. Π.

— *['Ιππολ.]* Τὸ μετὰ τὴν ὀσφὺν μέρος τοῦ κορμοῦ τοῦ ἵππου, ὅπερ ἀποτελεῖ τὰ νῶτα. Ὡς προσὸν τοῦ δρομέως ἵππου θεωροῦνται οἱ ἐπιμήκεις καὶ οἱ αἰσθητῶς ἐπικλινεῖς. Ἐλαττωματικοὶ θεωροῦνται οἱ ἔχοντες γλουτοὺς ἐξωγκωμένους κατὰ τὰ πλάγια. Δ. Ν. Π.

—*[Ναυτ.]* Ὀνομάζονται *γλουτοὶ* (κοιν. τὰ *μεριά*, γαλλ. les fesses, ἀγγλ. the buttocks) τὰ ὑπὲρ τὴν ἴσαλον ἐστρογγυλωμένα μέρη τῆς κυρίως καλουμένης πρύμνης τοῦ πλοίου, τὰ ἑκατέρωθεν τοῦ ποδοστήματος καὶ ἀφορίζοντα τὸ πλάτος τῆς πρύμνης. Διακρίνονται δὲ εἰς δεξιὸν γλουτὸν καὶ ἀριστερὸν τοιοῦτον, ὡς πρὸς τὸν βλέποντα τὴν πρῶραν. Σ. Ε. Λ.

γλούτων (ὁ) *[Ζωολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαρκοφάγων* (βλ. ἀδηφάγος).

Γλυζώνιος, ***Ἐμμανουήλ***. Λόγιος τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Καταγόμενος ἐκ Χίου, διέτριβε κατὰ τὸ πλεῖστον ἐν Βενετίᾳ, ἔνθα ἐν βαθυτάτῳ γήρατι ἀπεβίωσε περὶ τὰ τέλη τοῦ 1596. Ἐπιφορτισθεὶς ὑπὸ τοῦ Καρόλου τῆς Ἱσπανίας, προέβη εἰς συλλογὴν ἑλληνικῶν χειρογράφων, τὰ ὁποῖα θνήσκων κατέλιπε μετὰ τῆς βιβλιοθήκης του εἰς τὴν ἐν Βενετίᾳ ἑλληνικὴν κοινότητα, μὲ τὴν παραγγελίαν ὅπως παραδοθῶσιν εἰς τὸν διάδοχον τοῦ Καρόλου Φίλιππον. Τῷ 1568 ἐξέδωκε «Βιβλίον πρόχειρον τοῖς πᾶσι περιέχον τήν τε πρακτικὴν ἀριθμητικὴν κτλ.», ἔργον ὅπερ ἐπὶ δύο κατόπιν ἑκατονταετηρίδας ἀπετέλεσε μοναδικὸν βοήθημα τῶν ἐπιθυμούντων νὰ λαμβάνωσιν ἰδέαν ἀριθμητικῆς. Τῷ 1588 ἐπεμελήθη τὴν ἔκδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου, εἰς ἣν προσέθεσε καὶ «Εὐαγγελιστάριον», ὅπερ ἀνετυπώθη τῷ 1671 ὑπὸ τοῦ Νικολάου Γλυκᾶ, καὶ ἐπανεξεδόθη τῷ 1680 ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ. Τῷ 1590 ἐπεμελήθη τὴν ἔκδοσιν τῶν ὑπὸ Μαργουνίου μεταφρασθέντων εἰς τὴν ἁπλοελληνικὴν λόγων Ἰωάννου τοῦ Κλίμακος. Τῷ 1595 ἐξέδωκε δύο ἐκ τῶν «Μηναίων», τὸν Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώβριον, τὸ ἁγιασματάριον («Σύνταγμα τῶν ἀναγκαίων ἀκολουθιῶν καθ' ἑκάστην ἀνηκουσῶν τῷ ἱερεῖ»), τὸ «Ψαλτήριον» (1586) καὶ τὸ «Ἀνθολόγιον» (1587), ἐξ ὧν τὰ δύο τελευταῖα περιέχουν χαριτωμένον ἐπίγραμμα πρό τινα κ κολογοῦντα τοὺς Ἕλληνας. Κ. Μ. Κ.

γλυΐνη (ἡ) *[Χημ.]*· βλ. γλουτένη.

γλύκα (ἡ) καὶ ***γλυκάδα***· τὸ ἀφηρημ. τοῦ *γλυκός*, τὸ αἴσθημα τοῦ γλυκέος, γλυκύτης· || συνεκδ. ἡδύτης, νοστιμάδα· || καλὸς τρόπος, ἄνευ στενοχωριῶν: παροιμ. «κάλλιο λάχανα μὲ γλύκα, παρὰ ζάχαρι μὲ πίκρα».

γλυκάδα (ἡ)· βλ. γλύκα.

Digitized by Google

γλυκάδι (τό)· κατ' ἀντίφρασιν, τὸ ὄξος, κοιν. *ξίδι*· πληθ. *γλυκάδια* (τά)· οἱ διάφοροι ἀδένες τοῦ σφαγίου, ἰδίως οἱ τοῦ λαιμοῦ.

γλυκάζω· ποιῶ τι γλυκὺ (ἀρχ.)· ‖ εἶμαι γλυκύς, εὐάρεστος.

γλυκαιμία (ἡ) (ὀρθότ. *γλυκχαιμία*) *[Ἰατρ.]*. Καλοῦμεν οὕτω τὴν φυσιολογικὴν ποσότητα τοῦ σακχάρου τοῦ αἵματος (10, 1 % περίπου). Τὴν σταθερὰν ταύτην ποσότητα ὁ ὀργανισμὸς ἐπιτυγχάνει διὰ λεπτοτάτων μηχανισμῶν, πρὸ παντὸς δὲ διὰ τῆς ἰδιότητος ἣν ἔχει νὰ ἀποταμιεύῃ εἰς τὸ ἧπαρ ὑπὸ μορφὴν γλυκογόνου τοὺς μονοσακχαρίτας, οἵτινες ἀπορροφῶνται ὑπὸ τοῦ ἐντέρου καὶ προέρχονται διὰ τῆς ἀποσχίσεως τοῦ ἀμύλου κατὰ τὴν πέψιν. Τὸ γλυκογόνον τὸ ἧπαρ ἀποσχίζει καὶ πάλιν εἰς μονοσακχαρίτας ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τῶν ἱστῶν. Ἡ ρύθμισις οὕτη τῆς διατηρήσεως σταθερᾶς τῆς ἀναλογίας τοῦ σακχάρου τοῦ αἵματος γίνεται καὶ δι' ἄλλων ὀργάνων, ὡς τοῦ νευρικοῦ συστήματος, ἀδένων τινῶν ἐνδοκρινῶν, παγκρέατος, θυρεοειδοῦς ὑποφύσεως κ.λ.π., οἵτινες ὁσάκις πάσχουν ἢ ὁσάκις τὸ ποσὸν τῶν μονοσακχαριτῶν τῆς τροφῆς εἶναι μεγαλύτερον ἑνὸς ὡρισμένου ὁρίου, ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν αὔξησιν τοῦ ποσοῦ τούτου (ὑπεργλυκαιμία) ἢ ἐλάττωσιν τούτου (ὑπογλυκαιμία) (βλ. λ.). Ι. Λ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

γλυκαίνω, *ἀόρ. ἐγλύκανα, παθ. ἀόρ.* (δημοτ.) *γλυκάθηκα, παθ. μετ. γλυκασμένος* καὶ *γλυκαμένος*· ἀποκτῶ γλυκύτητα, γίνομαι γλυκύς: «τὰ σταφύλια ὅσο πάνε καὶ γλυκαίνουν» ‖ μεταφ. «ὁ καιρὸς γλυκαίνει» καθίσταται θερμότερος, μαλακώτερος· ‖ παθ. *γλυκαίνομαι*· ἀπολαύω τὸ αἴσθημα τῆς γλυκύτητος: παροιμ. «γλυκάθηκε ἡ γριὰ 'ς τὰ σῦκα κι' ὅλη μέρα τ' ἀναζήτα». Β. Φ.

γλυκαλη (ἡ)· βλ. ἀκετοβρωμογλυκόζη.

γλυκαμίνη (ἡ), ἡ 1 - *ἀμινο - ἑξανοπεντόλη* - (2,3,4,5,6,) *[Ὀργ. Χημ.]*. Εἶναι ἀμινοπολυσθενικὴ ἀλκοόλη τοῦ τύπου

$NH_2.CH_2.CH(OH).CH(OH)-CH(OH).CH(OH).CH_2OH$

λαμβανομένη δι' ἀναγωγῆς τῆς ὀξίμης τῆς γλυκόζης. Εἶναι κρυσταλλικὴ μᾶζα τηκομένη εἰς 128°, εὐδιάλυτος εἰς τὸ ὕδωρ, γεύσεως γλυκείας καὶ καυστικῆς, ἔχει ἰσχυρὸν βασικὸν χαρακτῆρα καὶ διαλύει τὰ ὑδροξείδια τοῦ χαλκοῦ, τοῦ σιδήρου καὶ τοῦ ἀσβεστίου. Ἀναλόγως λαμβάνεται καὶ ἡ στερεοϊσομερὴς πρὸς τὴν γλυκαμίνην *γαλακταμίνη*, ἥτις τήκεται εἰς 139°. Σ. Γ.

γλυκανάλατος, —η, —ο· ἀηδής, ἄνοστος ἐπὶ ἐδεσμάτων: «γλυκανάλατο φαΐ», ἄνοστον ἕνεκα ἀνεπαρκοῦς ἁλατίσματος ‖ μεταφ. «γλυκανάλατος ἄνθρωπος, — λόγος, — ποίημα, — ὕφος».

Γλυκὰ νερὰ *[Γεωγρ.]*. Εὐρωπαϊκὴ ὀνομασία (Eaux Douces, Sweet Waters, Süssen Wasser) δύο ὡραίων τοποθεσιῶν τῶν περιχώρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς μιᾶς ἐπὶ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ, τῆς δὲ ἄλλης ἐπὶ τοῦ ἀσιατικοῦ τμήματος (Γλυκὰ νερὰ Εὐρώπης, Γλυκὰ νερὰ Ἀσίας), παρὰ τὰς ἐκβολὰς δύο μικρῶν ποταμῶν.

Τὰ *Γλυκὰ νερὰ τῆς Εὐρώπης* εἶναι ἡ κοινὴ ἐκβολὴ τῶν μικρῶν ποταμῶν *Βαρβύσου* (Κεατχανὲ-σουγιοῦ) καὶ *Κυδάρεως* (Ἀλῆ-μπεη-κιοϊ-σουγιοῦ) ὀνομαζομένη ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων *Κεατχανέ*. Συνέχεια τῆς ἐκβολῆς ταύ-

Γλυκὰ νερά: *Τὸ σουλτανικὸν κιόσκιον τοῦ Κεατχανέ.*

της εἶναι ὁ Κεράτιος κόλπος, εἰς τὰς δύο δὲ ταύτας ὄχθας συγκεντροῦται κατὰ τὴν ἄνοιξιν πολὺς κόσμος ἐκδρομέων.

Παρὰ τὸν Κύδαριν ὑπῆρχεν ἄλλοτε σουλτανικὸν περίπτερον κτισθὲν τῷ 1772 ἐπὶ τοῦ σουλτάνου Ἀχμὲτ τοῦ Γ' καὶ τοῦ διασήμου αὐτοῦ βεζύρου καὶ γαμβροῦ Δαμὰτ-Ἰβραχὴμ πασᾶ κατ' ἀπομίμησιν τοῦ γαλλικοῦ ἀνακτόρου τῶν Βερσαλλιῶν, τοῦ Φονταινεβλὼ καὶ τοῦ Μαρλύ. Παρὰ τὸ περίπτερον τοῦτο εἶχον σχηματισθῆ ὡραῖαι δενδροστοιχίαι, παρὰ τὰς ὁποίας πολλοὶ Τοῦρκοι μεγιστᾶνες εἶχον κτίσει γραφικὰ κιόσκια, οὕτω δὲ ἐσχηματίσθη ἐξοχικὸς συνοικισμός, τὸ λεγόμενον *Χοσρὲβ-ἀμπάτ*, τόπος διασκεδάσεως τῶν Τούρκων αὐλικῶν. Ταῦτα πάντα κατέστρεψαν τελείως οἱ Γενίτσαροι ἐπαναστατήσαντες τῷ 1729 ὑπὸ τὸν Πατρώνα-Χαλὶλ καὶ ἐκθρονίσαντες τὸν ἡδονόφιλον ἐκεῖνον σουλτᾶνον. Ἄλλο σουλτανικὸν περίπτερον, ρυθμοῦ ἀσιατικοῦ μᾶλλον, ἐκτίσθη ἐπὶ τοῦ Βορβύσου καὶ διαφόρων διωρύγων καὶ μικρῶν λιμνῶν, λαμβανουσῶν ἐκ τοῦ ποταμοῦ τούτου τὰ ὕδατα. Τὸ μικρὸν τοῦτο παλάτιον, ἀποκληθὲν *Σαδ-ἀμπάτ*, ἀνῳκοδομήθη τῷ 1814 ἐπὶ σουλτάνου Μαχμοὺτ τοῦ Β', σήμερον ὅμω εἶναι ἐγκαταλελειμμένον. Εἰς αὐτὸ διήρχοντο ἄλλοτε οἱ Σουλτᾶνοι τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ ἔαρος ἐν μέσῳ τῶν χαρεμίων των.

Τοὺς δύο ποταμοὺς χωρίζει πρὸ τῆς συμβολῆς των λόφος σχηματίζων εἶδος ἀκρωτηρίου, τὸ λεγόμενον Δρέπανον. Ἐπὶ τοῦ λόφου ἔκειτο ἄλλοτε βυζαντινὸν παλάτιον. Λέγεται δὲ ὅτι καὶ ὁ Βύζας, ὁ ἱδρυτὴς τοῦ Βυζαντίου, ἀνήγειρε τὸν ναὸν τῶν Διοσκούρων, εἰς τὴν θέσιν τοῦ ὁποίου ἀνηγέρθη, φαίνεται, κατόπιν ναὸς τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων τῶν θαυματουργῶν.

Τὰ δὲ *Γλυκὰ νερὰ τῆς Ἀσίας* (τουρκ. *Γκιὸκ-Σουγιοῦ*) εἶναι ἡ γραφικωτάτη ἐκβολὴ δύο ὁμωνύμων ποταμίων τῆς ἀσιατικῆς ὄχθης τοῦ Βοσπόρου, χυνομένων μεταξὺ Καντιλλῆ καὶ Ἀνατολοῦ-Χισάρῆ. Ἡ ἐκεῖ σχηματιζομένη κοιλὰς (ἐπὶ Βυζαντ. *Ἀρεταὶ* ἢ *Ἀρέθουσα*) ἦτο διάσημος διὰ τὰς βοσκάς, τρεφούσας παχείας ἀγελάδας, τῶν ὁποίων τὸ γάλα μετωχετεύετο, ὡς λέγεται, δι' ὑπογείων σωλήνων (ὁδοῦ γάλακτος) εἰς τὴν ἐκεῖ μονήν. Παρὰ τὸ στόμιον τῆς ἐκβολῆς, ἐπὶ τῆς πρὸς τὸ Καντιλλῆ ἀριστερᾶς ὄχθης, ὑπάρχει κομψὸν σουλτανικὸν περίπτερον κτισθὲν τῷ 1853. Ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης ὑπάρχει ἁγίασμα τιμώμενον εἰς ὄνομα τῆς Παναγίας (Γενεσίου) καὶ ἑορτάζον τὴν 8ην Σεπτεμβρίου. Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

γλυκάνισον (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἄνισον τὸ κοινὸν* (Pimpinella anisum).

γλύκανσις (ἡ)· τὸ γλυκαίνειν, τὸ νὰ γίνῃ τι γλυκύ.

γλυκαντικός, —ή, —όν· ὁ κατάλληλος εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ τι γλυκύ· ὁ παρέχων γλυκύτητα.

—**γλυκαντικὰ** (τὰ) *[Χημ.]*. Καλοῦνται οὕτω αἱ ὗλαι αἵτινες προστίθενται εἰς ἑτέραν πρὸς γλύκανσιν. Διακρίνονται δὲ αἱ γλυκαντικαὶ ὗλαι εἰς φυσικὰς καὶ τεχνητάς. Φυσικαὶ εἶναι τὰ διάφορα σάκχαρα καὶ κυρίως τὸ καλαμοσάκχαρον ἢ τευτλοσάκχαρον (ἡ κοινὴ σάκχαρις). Τεχνηταὶ δὲ ἡ *σακχαρίνη* (βενζοϊκὸν σουλφινίδιον), ἡ *δουλκίνη* κ.τ.λ. Αἱ τεχνηταὶ γλυκαντικαὶ ὗλαι ἔχουσι γλυκαντικὴν δύναμιν πολὺ μεγαλυτέραν τῶν φυσικῶν, ἔχουσιν ὅμως τὸ μειονέκτημα ὅτι ἐξέρχονται τοῦ ὀργανισμοῦ ἀναφομοίωτοι, οὐδεμίαν ἔχουσαι θρεπτικὴν ἀξίαν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς φυσικάς. Σ. Γ.

Γλυκᾶς, *Μιχαήλ*. Βυζαντινὸς ἱστορικὸς χρονογράφος καὶ ποιητὴς τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. Περὶ τῆς καταγωγῆς του οὐδὲν εἶναι τὸ βέβαιον· εἰκάζεται μᾶλλον ὅτι ἦτο Κερκυραῖος. Ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν τῶν χειρογράφων του συνάγεται ὅτι κατεῖχε θέσιν γραμματικοῦ. Τῷ 1159 περιπλεχθεὶς εἰς πολιτικήν τινα δίκην καθειρχθῆ· ἐκ τῆς εἱρκτῆς του δὲ ἀπηύθυνε πρὸς τὸν τότε αὐτοκράτορα Μανουὴλ ἱκετευτικὸν ποίημα εἰς δημώδη γλῶσσαν, συγκείμενον ἐκ 581 πολιτικῶν στίχων. Τὸ ποίημα τοῦτο ἀνήκει εἰς τὰ ἀρχαιότατα μνημεῖα τῆς δημώδους ἑλληνικῆς, ἐγράφη δὲ κατὰ τὸ 1158 ἢ 1159. Ἐν τούτοις καὶ μετὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ ποιήματος τούτου ἐτιμωρήθη διὰ τυφλώσεως, ἥτις, ὡς φαίνεται, ἐξετελέσθη ἠπίως. Ἐπειδὴ ὅμως ἕνεκα τῆς καταδίκης του περιῆλθεν εἰς πενίαν, ἀπετάθη καὶ πάλιν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἐν ἔτει 1164, ὑποβαλὼν εἰς αὐτὸν συλλογὴν δημωδῶν παροιμιῶν μετὰ θεολογικῶν ἑρμηνειῶν εἰς πολιτικοὺς στίχους, εἰς ἣν προσέθηκεν, ἐν εἴδει προλόγου καὶ ἐπιλόγου, ἐγκώμιον καὶ ἱκετευτικὸν ποίημα. Ὀλίγον χρόνον ἀργότερον συνέγραψε χρονογραφίαν εἰς τὴν δημώδη γλῶσσαν, ἥτις εἶναι τὸ κύριον ἔργον του. Διαιρεῖται εἰς τέσσαρα μέρη, ὧν τὸ μὲν πρῶτον πραγματεύεται περὶ τῆς δημιουργίας, τὸ δὲ δεύτερον περὶ τῆς ἑβραϊκῆς καὶ ἀνατολικῆς ἱστορίας, τὸ τρίτον περὶ τῆς ρωμαϊκῆς μέχρι Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, καὶ τὸ τέταρτον περὶ τῶν κατόπιν αὐτοκρατόρων μέχρι τοῦ θανάτου Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ (1118). Ὁ Γλυκᾶς ἤντλησε διὰ τὴν συγγραφὴν τῆς χρονογραφίας του ἐκ τῆς ἱστορικῆς ὕλης ἣν ὁ Ἰωάννης Ζωναρᾶς συνήγαγεν εἰς ἓν ἐγχειρίδιον, ὡς καὶ ἐκ τοῦ ὀλίγον ἀρχαιοτέρου του Μανασσῆ. Ἐν τῷ ἔργῳ του τούτῳ ὁ Γλυκᾶς ἐπιδεικνύει ὑπερβάλλον θεολογικὸν ἐνδιαφέρον, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου παραμελεῖ τὴν ἔκθεσιν οὐσιωδεστάτων πολεμικῶν πράξεων. Ἡ δημώδης ἀντίληψις τῶν πραγμάτων ἣν ἔχει, ἡ πρὸς τὰς παροιμίας ἀγάπη, καί τινες ἰδιότητες αἵτινες διακρίνουσι τὸ λεκτικόν του, καθιστοῦν τὸ ἔργον του ἐνδιαφέρον καὶ χρήσιμον διὰ τὴν μελέτην τοῦ βυζαντινοῦ βίου καὶ πολιτισμοῦ. Γενικῶς ὁ Γλυκᾶς κατατάσσεται ὑπὸ τῶν βυζαντινολόγων μεταξὺ τῶν σπανίων ἐκείνων ἀντιπροσώπων δημώδους παιδείας καὶ λαϊκοῦ πνεύματος. Κατώρθωσε ν' ἀντεπεξέλθῃ μετὰ θάρρους ἐναντίον τοῦ ρεύματος τῆς ἀρχαΐζούσης γλώσσης κα λογοτεχνίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Ἀρχικὴ ἔκδοσις τοῦ ποιήματος πρὸς τὸν Μανουὴλ ἐγένετο ὑπὸ τοῦ *E. Legrand* (Bibl. gr. vulg. I, 18-37). Κριτικαὶ καὶ ἑρμηνευτικαὶ παρατηρήσεις ἐγράφησαν ὑπὸ *Γ. Ν. Χατζιδάκις* ἐν «Βυζαντ. Δελτίῳ» (1, σ. 98-1..). Πλήρης ἔκδοσις τῆς Χρονογραφίας ἐγένετο τὸ πρῶτον ἐν τῇ Παρισιν. ἢ συναγωγῇ ὑπὸ *Phil. Labbaeus* (1660), ἐπανελήφθεῖσα ἐν Βενετίᾳ τῷ 1729. Τῷ 1836 ἐγένετο ἡ ἔκδοσις τῆς Βόννης ὑπὸ *I. Bekker*. Ἔκδοσιν τῶν ἀπάντων τοῦ Μιχαὴλ Γλυκᾶ ἔκαμεν ὁ *Migne* (ἐν Patr. gr. 158). Κ. Μ. ΚΑΡΑΜΑΝΟΣ

β-γλυκάση (ἡ) *[Χημ.]*. Φύραμα ὑδρολῦον τὴν γλυκοζιτην τοῦ ἀμυγδαλικοῦ νιτριλίου εἰς ἓν μόριον γλυκόζης καὶ εἰς ἀμυγδαλικὸν νιτρίλιον. Σ. Γ.

γλύκασμα (τό)· τὸ προσδίδον γλυκύτητα ‖ γλυκασμός.

— **γλυκάσματα** (τὰ) (Conservae, conserves) *[Φαρμακ.]*. Καλοῦνται οὕτω φαρμακοτεχνικὰ σκευάσματα πολτώδους κατὰ τὸ πλεῖστον συστάσεως, σπανιώτερον δὲ στερεᾶς, συγκείμενα ἐκ σακχάρου καὶ φυτικοῦ τινος φαρμάκου. Ἡ παρασκευὴ τῶν γλυκασμάτων γίνεται εἴτε ἐκ νωπῶν φυτῶν, εἴτε ἐκ φυτικῶν πολτῶν. Πρὸς παρασκευὴν τῶν γλυκασμάτων συνανατρίβονται εἰς λίθινον ἢ κάλλιον μαρμάρινον ἰγδίον διὰ ξυλίνου ὑπέρου τὰ νωπὰ φυτὰ μετὰ σακχάρου, εἰς ἀναλογίαν 1: 3, μέχρις οὗ ἡ μᾶζα προσλάβῃ πολτώδη σύστασιν, ὁ δὲ πολτὸς σειροῦται διὰ τριχίνου κοσκίνου. Ἡ τοιαύτη παρασκευὴ προτιμᾶται ἐφ' ὅσον θὰ ἠδύναντο νὰ καταστραφῶσι κατὰ τὴν θέρμανσιν δραστικὰ συστατικὰ τῶν φυτῶν. Τὰ γλυκάσματα ταῦτα καλοῦνται *ἄνεφθα*, ἐνῷ τὰ παρασκευαζόμενα διὰ θερμάνσεως καλοῦνται *ἑφθά*. Τὰ γλυκάσματα παρασκευάζονται τῇ βοηθείᾳ καὶ γλυκερίνης, ἐφ' ὅσον τοῦτο ἀναγράφεται ἐν τῇ συνταγῇ. Ἂν ἀπαιτῆται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον στερεὰ σύστασις τοῦ γλυκάσματος, προστίθεται τραγακάνθινον κόμμι. Τὰ γλυκάσματα ἐν τοῖς δοχείοις τῆς συντηρήσεως των καλύπτονται ὑπὸ στρώματος καθαροῦ σακχάρου. Ἡ προσθήκη γενικῶς τοῦ σακχάρου κατὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ σκευάσματος τούτου σκοπεῖ τὴν συντήρησίν του. Πολλὰ τῶν γλυκασμάτων κατὰ τὴν διατήρησίν των χάνουν τὴν χροιάν, ὀσμὴν καὶ γεῦσίν των, καθιστάμενα ὀξινα, καλυπτόμενα ὑπὸ εὐρῶτος καὶ τέλος ἐξοιδούμενα καὶ καλυπτόμενα ὑπὸ φυσαλίδων ἀερίου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ἐμμ. Ἐμμανουήλ*, Φαρμακευτικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία Ι Φαρμακοποιία - φαρμακοτεχνία.—*Δ. Δαμβέργη*, Φαρμακευτικὰ Σκευάσματα. Κ. Γ. Μ.

γλυκασμένη (ἡ)· παθ. μετχ. τοῦ *γλυκαίνω*· κατ' ἀντίφρασιν, ἡ νόσος εὐλογία: «ἔβγαλε τὴ γλυκασμένη».

γλυκασμὸς (ὁ)· γλύκανσις, τὸ αἴσθημα τῆς γλυκύτητος, γλυκύτης· ἡδύτης, νοστιμάδα ‖ εὐχαρίστησις.

Γλυκέα ὕδατα *[Γεωγρ.]*· βλ. Γλυκὰ Νερά.

Γλυκεῖαι *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Οὕτως ἐκαλεῖτο τοποθεσία τις τῆς Πελλήνης, πόλεως τῆς ἀρχαίας Ἀχαΐας, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπῆρχον αἱ πηγαὶ τῶν γλυκέων ποσίμων ὑδάτων τῆς πόλεως. Αἱ πηγαὶ αὗται ἔκειντο εἰς ἔδαφος χαμηλότερον τῆς πόλεως. Κ.Μ.

γλυκέλαιον (Glycelaeum) *[Φαρμακ.]*. Φυραματώδες μίγμα συγκείμενον ἐξ 1 μέρους ἀλεύρου ἀμυγδάλων καὶ 6 μ. ἐλαίου ἐλαιῶν ἢ ἐξ ἀμυγδάλων, γλυκερίνης κλπ. Χρησιμεύει ὡς ἐπιδεσμικὸν μέσον καὶ ὡς βάσις πρὸς κατασκευὴν ἀλοιφῶν. Κ. Γ. Μ.

Γλυκέρα. Τὸ ὄνομα *Γλυκέρα* ἔφερον πολλαὶ γυναῖκες ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι, ἰδίως ἑταῖραι, ἐκ τῶν ὁποίων ὀνομαστόταται:

— **1)** *Ἡ Σικυωνία*. Ὑπῆρξεν ἡ φίλη τοῦ διασήμου Σικυωνίου ζωγράφου Παυσίου. Περὶ αὐτῆς ἐλέγετο ὅτι ἦτο κόρη πολὺ πτωχὴ καὶ ἔζη πωλοῦσα στεφάνους ἐξ ἀνθέων. Ἔπλεκεν ὅμως τοὺς στεφάνους μὲ τόσην δεξιοτεχνίαν καὶ καλαισθησίαν, ὥστε ἡ τελειότης των ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν τοῦ μεγάλου ζωγράφου Παυσίου, ὅστις κατ' ἀπομίμησιν ἀνέπτυξεν εἰς ἀνυπέρβλητον βαθμὸν

Digitized by Google

τὴν ζωγραφικὴν τῶν στεφάνων. Ὡς τὸ ὡραιότατον μάλιστα τῶν ἔργων του ἐφημίζετο ἡ «Στεφανόπωλις» ἢ «Στεφανηπλόκος», πίναξ εἰς τὸν ὁποῖον παρίστατο κοράσιον φέρον στέφανον. Ἡ ἀπεικονιζομένη ἦτο, πιθανώτατα, αὐτὴ ἡ Γλυκέρα.

—2) *Ἡ φίλη τοῦ Μενάνδρου.* Μία τῶν ὡραιοτέρων καὶ εὐφυεστέρων ἑταιρῶν τῶν Ἀθηνῶν. Ἦτο κόρη τῆς Θαλασσίδος καὶ πρὶν ἢ συνδεθῇ μετὰ τοῦ ἐπιφανοῦς κωμικοῦ, ὅστις κατέστησε ταύτην ἔνδοξον, ὑπῆρξε φίλη τοῦ ταμίου τῶν περιελθόντων εἰς τὸν Μ. Ἀλέξανδρον περσικῶν θησαυρῶν Ἁρπάλου, ὅστις μετ' αὐτῆς, κατὰ τὸ 324 π. Χ., ἁρπάσας πεντακισχίλια τάλαντα εἶχεν ἔλθει εἰς Ἀθήνας. Ἐν Συρίᾳ, ἔνθα διέτριβε μετὰ τῆς Γλυκέρας ὁ Ἅρπαλος πρὸ τῆς εἰς Ἀθήνας φυγῆς του, εἶχεν ἀνεγείρει εἰς αὐτὴν ἓν ἄγαλμα χαλκοῦν. Ἐν Ταρσῷ εἶχε διακοσμήσει ἓν ἀνάκτορον πρὸς κατοικίαν της καὶ εἶχεν ἐκδώσει διαταγὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ὅστις θὰ προσέφερεν εἰς αὐτὸν χρυσοῦν στέφανον (διὰ τὰς πολλαπλᾶς δωρεάς του) ὤφειλε νὰ προσφέρῃ καὶ εἰς τὴν Γλυκέραν. Πρὸς τούτοις, κατὰ διαταγήν του, ὤφειλον πάντες νὰ προσκυνῶσιν αὐτὴν προσφωνοῦντες βασίλισσαν. Χάριν του ἔρωτός της δὲ πλουσιώταται ἦσαν καὶ αἱ δωρεαὶ τοῦ σίτου εἰς τὴν πατρίδα της, τὰς Ἀθήνας.

—3) *Ἡ φίλη τοῦ Πραξιτέλους.* Ἦτο ἐκ Θεσπιῶν τῆς Βοιωτίας, εἰς τὰς ὁποίας εἶχε δωρήσει τὸν πολυθρύλητον Ἔρωτα, τὸ ἀριστούργημα τοῦ καλλιτέχνου ἐραστοῦ της, ἀφοῦ διὰ τεχνάσματος εἶχεν ἐπιτύχει νὰ μάθῃ ποῖον ἐκ τῶν ἔργων του ἐθεώρει ἐκεῖνος ὡς τὸ ἄριστον ὅλων.

Ἐκτὸς τῶν εἰρημένων μνημονεύονται καὶ ἄλλαι, ἑταῖραι συνήθως, ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα καὶ ἰδίως τὸ ὑποκοριστικὸν *Γλυκέριον*, ὡς ἡ ἑταίρα τοῦ Μεγαπένθους. Γ. ΚΑΨΑΛΗΣ

Γλυκέρη (ἡ) (Glycera) *[Ζωολ.]*. Γένος σκωλήκων τῆς οἰκογενείας τῶν *γλυκεριδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει θαλασσίους σκώληκας μὲ σῶμα κυλινδρικόν, ἐπιμηκέστατον, ἐξ 150 περίπου ἀρθρώσεων ἢ κρίκων. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γλυκέρη ἡ μεκέλιος* (Glycera Mekelii), ἀπαντῶσα εἰς πάσας τὰς εὐρωπαϊκὰς θαλάσσας. Δ. Ν. Π.

Γλυκερὴ *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία δοθεῖσα ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς εἰς τὸ ἐν Ἀνατολ. Θράκῃ χωρίον Γιαγτζιλὴ (βλ. λ.).

Γλυκερία. Ἐν τῷ Ἁγιολογίῳ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας ἀναφέρονται δύο μάρτυρες ἔχουσαι τὸ ὄνομα τοῦτο:

—1) Ἡ ζῶσα κατὰ τοὺς χρόνους Ἀντωνίνου τοῦ εὐσεβοῦς ἐν Τραϊανουπόλει, ἥτις προσαχθεῖσα πρὸς τὸν αὐτοκρατορικὸν ἐπίτροπον Σαβῖνον καὶ παρρησίᾳ ἑαυτὴν Χριστιανὴν ὁμολογήσασα ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακάς. Ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ δὲ οὖσα καὶ τὸν Χριστὸν εἰς τοὺς ἐγκαθείρκτους κηρύττουσα εἵλκυσεν εἰς τὴν πρὸς αὐτὸν πίστιν καὶ τὸν δεσμοφύλακα Λαοδίκιον. Καὶ οὗτος μὲν ἀπεκεφαλίσθη, ἡ δὲ Γλυκερία παραδοθεῖσα ὡς βορὰ εἰς θηρίον ἐδήχθη ὑπὸ τούτου καὶ μετά τινας ἡμέρας ἀπέθανε. Τὸ λείψανον τῆς Γλυκερίας ἐτάφη ἐν τῇ θρακικῇ Ἡρακλείᾳ, ὅπου καὶ ναὸς κατόπιν ἐπ' ὀνόματι αὐτῆς ἀνηγέρθη, τὸν ὁποῖον πυρποληθέντα ἀνῳκοδόμησεν ὁ Μαυρίκιος τῷ 551. Ἡ μνήμη αὐτῆς ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τὴν 13 Μαΐου μετὰ βιογραφίας καὶ ἰδίας ἀκολουθίας (*Μ. Γεδεὼν* «Βυζαντινὸν Ἑορτολόγιον» ἐν Κωνσταντινουπόλει 1899 σελ. 104).

—2) Αὕτη μετὰ τριῶν ἄλλων γυναικῶν, Ἄννης, Ἐλισάβετ καὶ Θεοδότης, παρίστατο εἰς τὸ μαρτύριον τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξάνδρου. Βλέπουσαι δὲ τὸν ἐπίσκοπον μετὰ καρτερίας ὑπομένοντα τὰς βασάνους, ὡμολόγησαν καὶ αὐταὶ ἐνώπιον τοῦ ἄρχοντος ὅτι ἦσαν Χριστιαναὶ καὶ οὕτω κοινῇ μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου πᾶσαι ἀπεκεφαλίσθησαν. Ἡ μνήμη αὐτῶν ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τὴν 22 Ὀκτωβρίου μετὰ βιογραφίας ἄνευ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας. Ε. Γ. Π.

Γλυκερία ἡ ἐπιπολάζουσα.

γλυκερία (ἡ) (Glyceria) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀγρωστοειδῶν*. Εἶναι πόαι ἐτήσιαι ἢ πολυετεῖς, ἀρκετὰ ἀνεπτυγμέναι. Γνωστότερα εἴδη εἶναι: *γλυκερία ἡ ἐπιπολάζουσα* (Glyceria fluitans) καὶ *γλυκερία ἡ ὑδροχαρὴς* (Glyceria aquaticum). Δ. Ν. Π.

γλυκερίδαι (οἱ) (Glyceridae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια σκωλήκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ζωνοσκωλήκων*. Οἱ γλυκερίδαι εἶναι ζῷα θαλάσσια καὶ ἀπαντῶσιν εἰς ἀρκετὸν ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας βάθος. Ἐκ τῶν πολλῶν γενῶν τὰ ὁποῖα περιλαμβάνει ἡ οἰκογένεια, γνωστότερα εἶναι: *γλυκέρη, γωνιάδη* καὶ *ρυγχοβόλος*. Δ. Ν. Π.

γλυκερίδια (τὰ) *[Χημ.]* βλ. γλυκερίνης *παράγωγα*.

γλυκερίλιον (τὸ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλεῖται οὕτως ἡ τρισθενὴς ρίζα, ἥτις ὑπολείπεται ὅταν ἐκ τοῦ μορίου τῆς γλυκερίνης ἀφαιρεθῶσι τὰ τρία ὑδροξύλια, ἤτοι ἔχει τὸν τύπον $C_3H_5\lessdot$ Γ. Ζ.

γλυκεριναλδεΰδη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]* ἢ *α,β-διοξυπροπιοναλδεΰδη* ἢ *προπανοδιόλη* - (2,3) - *άλη*. Εἶναι ἡ ἁπλουστέρα ἀλδοτριόζη καὶ ἔχει τὸν τύπον $CH_2(OH).CH(OH).CHO$. Λαμβάνεται ὁμοῦ μετὰ τῆς διοξυακετόνης κατὰ τὴν ὀξείδωσιν τῆς γλυκερίνης. Λόγῳ τῆς παρουσίας ἀσυμμέτρου ἀτόμου ἄνθρακος ἐμφανίζεται εἰς δύο ὀπτικῶς ἐνεργοὺς μορφὰς καὶ τὸ ἀδρανὲς μῖγμα τούτων. Τὸ ἀδρανὲς μῖγμα (ἡ d,l-μορφή) ἔχει γλυκεῖαν γεῦσιν, τήκεται εἰς 138°, εἶναι δυσδιάλυτος εἰς τὸ ὕδωρ καὶ σχεδὸν ἀδιάλυτος εἰς τὴν ἀλκοόλην καὶ τὸν αἰθέρα, ἀνάγει τὸ φελίγγειον ὑγρὸν καὶ παρέχει ὅλας τὰς τυπικὰς ἀντιδράσεις τῶν ἀλδεϋδῶν. Σ. Γ.

γλυκερίνη (ἡ) ἢ *προπανοτριόλη*-(1,2,3) *[Χημ.]*. Εἶναι ἡ ἁπλουστέρα τρισθενὴς ἀλκοόλη, τοῦ τύπου $CH_2(OH).CH(OH).CH_2(OH)$. Εἶναι γλυκείας γεύσεως π χύρρυτον, ἄχρουν καὶ ἄοσμον ὑγρόν, οὐδετέρας ἀντιδράσεως. Δι' ἰσχυρᾶς ψύξεως κάτω τοῦ 0° κρυσταλλοῦται αὕτη εἰς ρομβικοὺς κρυστάλλους τηκομένους εἰς 20° περίπου. Εἶναι λίαν ὑγροσκοπική, προσλαμβάνουσα ὕδωρ ἐκ τοῦ ἀέρος. Μετὰ τοῦ ὕδατος καὶ τῆς ἀλκοόλης μίγνυται εἰς πᾶσαν ἀναλογίαν, εἶναι ὅμως ἀδιάλυτος εἰς τὰ διάφορα διαλυτικὰ τῶν λιπῶν ὑγρά. Εἰς τὸν αἰθέρα ἔχει περιωρισμένην διαλυτότητα ἐπαυξανομένην τῇ προσθήκῃ ἀλκοόλης. Ἀπολύτως καθαρὰ γλυκερίνη βράζει ὑπὸ συνήθη πίεσιν εἰς 290°, ἐπερχομένης μικρᾶς ἀποσυνθέσεως αὐτῆς εἰς ἀκρολεΐνην. Οἱ ἀτμοὶ τῆς γλυκερίνης εἶναι ἀναφλέξιμοι.

Ἡ γλυκερίνη ἀνεκαλύφθη τῷ 1780 ὑπὸ τοῦ Scheele κατὰ τὴν παρασκευὴν ἐμπλάστρων διὰ μολύβδου, διὰ σαπωνοποιήσεως λιπῶν δι' ὀξειδίου τοῦ μολύβδου, βραδύτερον δὲ ἀπεμονώθη ἐκ τοῦ ἀμυγδαλελαίου, τοῦ χοιρείου λίπους καὶ τοῦ βουτύρου. Πρῶτος ὅμως ὁ Chevreul τῷ 1823, εἰς τὰς περιφήμους αὐτοῦ ἐργασίας περὶ τῶν λιπῶν, ἀπέδειξεν ὅτι ἡ γλυκερίνη εἶναι ἀπαραίτητον συστατικὸν τῶν λιπῶν, ἅτινα περιέχουσιν αὐτὴν ὑπὸ τὴν μορφὴν ἐστέρων μετὰ λιπαρῶν ὀξέων. Πλὴν τοῦ Chevreul, ἐμελέτησεν εἰδικῶς ὁ Pelouze τὰς ἰδιότητας τῆς γλυκερίνης. Ἡ γλυκερίνη ἀπαντᾷ εἰς τὰ λίπη καὶ ἔλαια ὑπὸ τὴν μορφὴν τριγλυκεριδίων, δηλαδὴ ἑνώσεων εἰς ἃς καὶ αἱ τρεῖς ὑδροξυλικαὶ ὁμάδες ἔχουσιν ἐστεροποιηθῆ διὰ τριῶν μορίων τοῦ αὐτοῦ ἢ διαφόρων λιπαρῶν ὀξέων. Ἡ πρώτη συνθετικὴ παρασκευὴ τῆς γλυκερίνης ἐπετεύχθη ὑπὸ τῶν Friedel καὶ Silva διὰ μετατροπῆς προπυλενοχλωριδίου εἰς τριχλωρυδρίνην καὶ περαιτέρω θερμάνσεως ταύτης μεθ' ὕδατος.

Γλυκερίνη σχηματίζεται κατὰ τὴν ἀλκοολικὴν ζύμωσιν τοῦ σακχάρου. Κατὰ τὴν ζύμωσιν τῆς γλυκόζης σχηματίζεται περίπου ποσότης 2,5—3,5 %, τὸ ποσὸν ὅμως τοῦτο δύναται σημαντικώτατα νὰ αὐξηθῇ διὰ πλουσίας διατροφῆς τῆς ζύμης δι' ἀζωτούχων ὑλῶν, δι' ἐκλογῆς καταλλήλου εἴδους ζύμης, διὰ καταλλήλου θερμοκρασίας καὶ γενικῶς διὰ βελτιώσεως τῶν ὅρων τῆς ζωῆς τῆς ζύμης. Ἐπιστημονικὸν ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ὁ σχηματισμὸς γλυκερίνης δι' ὀξειδώσεως τῆς ἀλλυλικῆς ἀλκοόλης καὶ ὁ δι' ἀναγωγῆς τῆς 0-διοξυακετόνης. Τεχνικῶς ὅμως παρεσκευάσθη εἰς μεγαλυτέρας ποσότητας τὸ πρῶτον μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας τῆς παρασκευῆς στεαρίνης διὰ διασπάσεως τῶν λιπῶν. Οὐχ ἧττον ὅμως κατὰ τοὺς πρώτους ἐκείνους χρόνους τῆς βιομηχανίας τῆς στεαρίνης ἡ γλυκερίνη δὲν εἶχε σημαντικὴν χρησιμοποίησιν καὶ ἡ τότε ἐπιτελουμένη σαπωνοποίησις τῶν λιπῶν δι' ἀσβέστου καθίστα δύσκολον καὶ δυσχερῆ τὴν ἀπομόνωσιν τῆς γλυκερίνης. Καὶ πρῶτον ἡ ἀνακάλυψις τῆς νιτρογλυκερίνης ἀπετέλεσε μεγάλην βιομηχανικὴν χρησιμοποίησιν τῆς γλυκερίνης, συνεχῶς ἔκτοτε αὐξανομένην, καὶ ἡ περαιτέρω δι' ἄλλους σκοποὺς χρησιμοποίησις τῆς γλυκερίνης ἐπέφερε μεγάλην ζήτησιν αὐτῆς καὶ δὴ τόσην, ὥστε δὲν ἐπήρκει πλέον ἡ παραγωγὴ τῶν ἐργοστασίων στεαρίνης, διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον ἤρχισεν καὶ ἡ χρησιμοποίησις τῆς γλυκερίνης τῶν σαπωνοποιείων. Εἰς τὰ σαπωνοποιεῖα κατὰ τὰ παλαιότερα ἔτη τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς γλυκερίνης ἀπερρίπτετο μετὰ τῶν ἀπορριπτομένων ἀλμολοίπων, ἐν μικρὸν δὲ μέρος αὐτῆς παρέμενεν εἰς τοὺς σάπωνας, καὶ μόνον ἐσχάτως γίνεται ἐπιμελὴς παραλαβὴ αὐτῆς ἐκ τῶν ἀπορριμμάτων τῆς σαπωνοποιίας.

Κατὰ τὴν σαπωνοποίησιν τῶν λιπῶν λαμβάνεται ὡς παραπροϊὸν ἀραιὸν διάλυμα γλυκερίνης προσμεμιγμένον μετὰ διαφόρων ἀκαθαρσιῶν. Πρὸς παραλαβὴν ἐμπορευσίμου προϊόντος εἶναι ἀνάγκη ὅπως τὸ διάλυμα τοῦτο ἀπελευθερωθῇ διὰ συστηματικῆς κατεργασίας ἀπὸ τῶν ξένων ὑλῶν καὶ εἶτα συμπυκνωθῇ δι' ἐξατμίσεως. Τὸ τοιουτοτρόπως λαμβανόμενον προϊὸν ἀποτελεῖ τὴν καλουμένην ἀκάθαρτον γλυκερίνην καὶ δύναται διὰ μερικὰς χρήσεις νὰ χρησιμοποιηθῇ ἀπ' εὐθείας. Ἐφ' ὅσον ἡ ἀκάθαρτος αὕτη γλυκερίνη δὲν δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ ἀπ' εὐθείας, ὑποβάλλεται εἰς περαιτέρω καθαρισμὸν δι' ἀποστάξεως, λαμβανομένης οὕτω τῆς χημικῶς καθαρᾶς γλυκερίνης, ἥτις χρησιμοποιεῖται διὰ φαρμακευτικοὺς σκοπούς, διὰ παρασκευὴν νιτρογλυκερίνης κλπ.

Ἡ χημικῶς καθαρὰ γλυκερίνη ἔχει εὕρεῖαν χρησιμοποίησιν εἰς τὴν φαρμακευτικὴν λόγῳ τῆς ἐκτάκτου ἐν αὐτῇ διαλυτικότητος πολλῶν ὑλῶν, περαιτέρω ὡς κοσμητικὸν κατὰ τοῦ σκασίματος τοῦ δέρματος καὶ πρὸς παρασκευὴν ἀλοιφῶν καὶ πομμάδων. Ἐπίσης χρησιμοποιεῖται ὡς προσθήκη εἰς τοὺς σάπωνας, καίτοι ἡ δρᾶσις αὐτῆς μετὰ τὴν ἔκπλυσιν παύει. Ἐπίσης χρησιμοποιεῖται πολλαχῶς ἡ γλυκερίνη κατὰ τὴν παρασκευὴν τροφίμων καὶ εὐφραντικῶν λόγῳ τῆς γλυκείας αὐτῆς γεύσεως, τῆς ὑγροσκοπικότητος καὶ τῆς διατηρητικῆς αὐτῆς ἱκανότητος. Ἡ προσθήκη αὐτῆς εἰς τὸν οἶνον ἀπαγορεύεται. Μικρὰς ποσότητας αὐτῆς καταναλίσκει ἡ βιομηχανία τοῦ πρὸς ροφησιν καὶ μάσησιν καπνοῦ. Μεγάλα ποσὰ βιομηχανικῶς ἀκαθάρτου γλυκερίνης χρησιμοποιεῖ ἡ κλωστοϋφαντουργία. Λόγῳ τῆς ἀντισηπτικότητος αὐτῆς εἰς τὸ ψῦχος χρησιμοποιεῖται εἰς εἰδικὰς περιπτώσεις ὡς λιπαντικὸν μέσον ἀντὶ τῶν ὀρυκτελαίων.

Ἐπίσης χρησιμοποιεῖται λόγῳ τῆς ἐλαστικότητος αὐτῆς πρὸς πλήρωσιν ὑδραυλικῶν πιεστηρίων, αἰσθηταὶ δὲ ποσότητες αὐτῆς καταναλίσκονται εἰς τὴν βιομηχανίαν πλαστικῶν μαζῶν, γλυκερινοζελατίνης, μελάνης πολυγράφων καὶ σφραγίδων κλπ. Περαιτέρω χρησιμοποιεῖται γλυκερίνη εἰς τὴν βιομηχανίαν τοῦ χάρτου πρὸς παρασκευὴν πολυχρώμου τοιούτου, ὡς καὶ περγαμηνοῦ, ὡς ἀκόμη εἰς τὴν βυρσοδεψικήν, τὴν πιλοποιίαν κλπ. Λόγῳ τῶν διατηρητικῶν αὐτῆς ἰδιοτήτων χρησιμοποιεῖται πρὸς διατήρησιν ἀνατομικῶν παρασκευασμάτων, ζῳϊκῶν δερμάτων, βοτανικῶν παρασκευασμάτων κλπ., λόγῳ δὲ τῶν διαλυτικῶν αὐτῆς ἰδιοτήτων πρὸς ἐκχύλισιν ἀρωμάτων κλπ., μικρὰ δὲ ποσὰ κατωτέρων ποιοτήτων γλυκερίνης χρησιμοποιοῦνται πρὸς παρασκευὴν βερνικίων ὑποδημάτων. Ἡ μεγαλυτέρα ὅμως ποσότης γλυκερίνης χρησιμοποιεῖται πρὸς παρασκευὴν νιτρογλυκερίνης (βλ. λ.). Σ. ΓΑΛΑΝΟΣ

— *[Φαρμακ.]* Ἡ *γλυκερίνη* ἐν ἰσχυρᾷ πυκνότητι ἀφαιρεῖ ὕδωρ ἐκ τῶν ἱστῶν καὶ προκαλεῖ τοπικὸν ἐρεθισμόν. Διὰ τοῦτο δέον νὰ ἀραιοῦται μετὰ 2 ἢ 3 μερῶν ὕδατος. Ὁ Roth ἀπέδειξεν ὅτι ἡ ἀφαίρεσις ὕδατος δὲν γίνεται ἐπὶ φυσιολογικῶς ἔχοντος δέρματος. Ἐνιεμένης πυκνῆς γλυκερίνης εἰς τὸ ὀρθὸν προκαλεῖται ἐκκένωσις αὐτοῦ ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν ἄνευ πόνων, εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν δὲν ὑπάρχουν ραγάδες εἰς τὸν δακτύλιον. Ἐπίσης προκαλεῖ μητρικὰς συστολὰς ἐνιεμένη εἰς τὸν αὐχένα τῆς μήτρας· ἐντεῦθεν ἡ χρησιμοποίησις αὐτῆς ἐπὶ αἱμορραγιῶν ἢ πρόωρου τοκετοῦ. Μεγάλαι ποσότητες 100—150 γρμ. ἡμερησίως εἰς δόσεις χρησιμοποιοῦνται κατὰ τῆς τριχινώσεως. Ἐν τῇ φαρμακευτικῇ χρησιμοποιεῖται ὡς διαλυτικὸν μέσον φαρμάκων, διὰ τὴν παρασκευὴν καταποτίων, πρὸς διατήρησιν ἐμβολίων ἢ φυραμάτων. Ἐπὶ ζῴων εἰς μεγάλας ποσότητας διδομένη ἡ γλυκερίνη προκαλεῖ παραλυτικὰ καὶ διεγερτικὰ φαινόμενα, συνεπείᾳ ἐπιδράσεως αὐτῆς ἐπὶ τὸ κεντρικὸν νευρικὸν σύστημα. Ἐπίσης ἐνδοφλεβίως ἐνιεμένη προκαλεῖ αἱμόλυσιν. Ἐπὶ τὸ νευρομυϊκὸν παρασκεύασμα ἐπιδρᾷ ὡς ἡ βερατρίνη. Γλυκερίνη 25% ἢ καὶ πυκνοτέρα ἔχει ἀντισηπτικὴν ἐνέργειαν. Τοὐναντίον ἡ ἀντισηπτικὴ ἐνέργεια οὐσιῶν, ὡς ἡ φαινόλη, διχλωριοῦχος ὑδράργυρος, βορικὸν ὀξύ, θυμόλη, ἐλαττοῦται διὰ τῆς προσθήκης γλυκερίνης. Γ. ΙΩΚΕΙΜΟΓΛΟΥ

— *γλυκερίνη σαπωνοῦχος* (Glycerinum saponatum) *[Φαρμ. Χημ.]*. Βάσις πρὸς κατασκευὴν ἀλοιφῶν διὰ δερματολογικοὺς σκοπούς, ἀντιστοιχοῦσα, οὕτως εἰπεῖν, πρὸς τὸ σαπωνοῦχον πνεῦμα, λόγῳ τοῦ ὅτι εἶναι διάλυμα 20 μ. σάπωνος εἰς 80 μ. γλυκερίνης. Πρὸς παρασκευὴν τῆς σαπωνούχου γλυκερίνης χρησιμεύει τελείως οὐδέτερος, καθαρὸς διὰ νατρίου σάπων ἐκ λίπους κοκὸ ἢ ἄλλου, τμηθεὶς εἰς λεπτὰ τεμάχια καὶ ξηρανθεὶς εἰς 80°—100°. Ὁ ξηρανθεὶς σάπων διαλύεται, θερμαινόμενος ἐπὶ ἀτμολούτρου, εἰς φαρμακευτικὴν γλυκερίνην καὶ σχηματίζει μετὰ τὴν ψῦξιν μᾶζαν, ἀσθενῶς κιτρίνως κεχρωσμένην, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐλαστικήν, ἥτις εἶναι τελείως ἄοσμος καὶ τήκεται εἰς τὴν θερμοκρασίαν τοῦ σώματος. Ἡ σαπωνοῦχος γλυκερίνη εἶναι τελείως διαλυτὴ ἐν ὕδατι, οὕτως ὥστε τὰ ἐξ αὐτῆς σκευάσματα δύνανται νὰ χρησιμοποιηθῶσιν ὡς ἀλοιφαὶ καὶ ὡς πλύματα. Ἡ σαπωνοῦχος γλυκερίνη, λόγῳ τῆς μεγάλης αὐτῆς περιεκτικότητος εἰς πυκνὴν γλυκερίνην, ἀπορροφᾷ ὑγρασίαν ἐκ τοῦ ἀέρος καὶ καλύπτεται ὑπὸ σταγονιδίων ὕδατος, ὡς ἐκ τούτου δέον νὰ φυλάσσηται εἰς καλῶς κεκλεισμένα δοχεῖα. Διὰ θωισμένους σκοποὺς δύναται νὰ παρασκευασθῇ γλυκερίνη σαπωνοῦχος ἐξ 8 μ. σάπωνος καὶ 92 γλυκερίνης. Ἕνεκα τοῦ εὐδιαλύτου ἐν αὐτῇ

Digitized by Google

πολλῶν φαρμάκων, ὡς καὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς ἐν αὐτῇ ἀπαιωρήσεως ἄλλων φαρμάκων, ἀποτελεῖ ἡ σαπωνοῦχος γλυκερίνη καλὴν πρὸς ἀλοιφὰς βάσιν. Ἐκ τῶν σκευασμάτων τοῦ γλυκερινούχου σάπωνος κυριώτερα εἶναι: ὁ μετὰ σαλικυλικοῦ ὀξέος, ὁ μετὰ σαλικυλικοῦ ὀξέος καὶ κρεοσώτου, ὁ μετὰ σαλικυλικοῦ ὀξέος καὶ ὑγρᾶς πίσσης, ὁ μετὰ σαλικυλικοῦ ὀξέος καὶ ρεσορκίνης καὶ ὁ μετὰ χρυσαροβίνης γλυκερινοῦχος σάπων. κ. γ. μ.

—**γλυκερίνη** ***τρινιτρική*** (ἡ) *[Χημ.]*· βλ. νιτρογλυκερίνη.

—**γλυκερίνης** ***παράγωγα*** *[Χημ.]*. Ἡ γλυκερίνη ὡς τριοθενὴς ἀλκοόλη δύναται νὰ σχηματίσῃ διάφορα παράγωγα δι' ἀντικαταστάσεως ἑνὸς ἢ πλειόνων ὑδρογόνων δι' ἀτόμων μετάλλων, ἀλκυλίων ἢ ἀκυλίων, ἤτοι ἅλατα, αἰθέρας ἢ ἐστέρας. Δι' ἐπιδράσεως φωσφοροχλωριδίου σχηματίζονται ἡ μονοχλωρυδρίνη, $C_3H_5Cl(OH)_2$, ἡ διχλωρυδρίνη $C_3H_5Cl_2(OH)$ καὶ ἡ ἐπιχλωρυδρίνη,

$CH_2—CH.CH_2Cl$ (with O bridging the first two carbons: \O/) καὶ τέλος ἡ τριχλωρυδρίνη.

Τὰ αὐτὰ προϊόντα σχηματίζονται καὶ δι' ἐπιδράσεως ὑδροχλωρίου. Διὰ θερμάνσεως μετ' ἀφυδραντικῶν σωμάτων σχηματίζεται ἀκρολεΐνη (βλ. λ.), δι' ἠπίας ὀξειδώσεως λαμβάνεται μῖγμα *γλυκεριναλδεΰδης* καὶ *διοξυακετόνης*, ὅπερ γλυκερόζη (βλ. λ.) καλεῖται.

Ἡ γλυκερίνη σχηματίζει ἅλατα δι' ἀντικαταστάσεως τοῦ ὑδροξυλιακοῦ ὑδρογόνου διὰ μετάλλου, τοιουτοτρόπως δὲ ἐπιτελεῖται ἡ διάλυσις τῶν μεταλλοξειδίων ὑπὸ τῆς γλυκερίνης. Δι' ἀντικαταστάσεως τοῦ ἑνός, τῶν δύο ἢ καὶ τῶν τριῶν ὑδρογόνων τῆς γλυκερίνης δι' ἀλκυλίων ἢ ἀκυλίων σχηματίζονται αἰθέρες ἢ ἐστέρες. Ἐκ τῶν αἰθέρων οἱ σπουδαιότεροι εἶναι ἡ *μοναιθυλίνη* $C_3H_5(O.C_2H_5)(OH)_2$, ἥτις εἶναι διαλυτὴ εἰς τὸ ὕδωρ καὶ βράζει εἰς 225—230°, ἡ *διαιθυλίνη* $C_3H_5(O.C_2H_5)_2(OH)$, ἥτις εἶναι ὀλίγον διαλυτὴ εἰς τὸ ὕδωρ καὶ βράζει εἰς 191° καὶ ἡ *τριαιθυλίνη* $C_3H_5(O.C_2H_5)_3$ ἀδιάλυτος εἰς τὸ ὕδωρ καὶ βράζουσα εἰς 185°.

Ἐκ τῶν μετ' ἀνοργάνων ὀξέων ἐστέρων τῆς γλυκερίνης οἱ σπουδαιότεροι ἀπὸ τεχνικῆς ἀπόψεως εἶναι οἱ τοῦ νιτρικοῦ ὀξέος καὶ ἀπὸ φυσιολογικῆς οἱ τοῦ φωσφορικοῦ ὀξέος. Μετὰ τοῦ νιτρικοῦ ὀξέος σχηματίζονται ἡ *μονονιτρικὴ γλυκερίνη* ἢ μονονιτρογλυκερίνη (βλ. λ.), ἡ *δινιτρικὴ* ἢ δινιτρογλυκερίνη (βλ.λ.) καὶ ἡ *τρινιτρικὴ* ἢ νιτρογλυκερίνη (βλ.λ.).

Οἱ μετὰ φωσφορικοῦ ὀξέος ἐστέρες ἔχουσι σπουδαιοτάτην φυσιολογικὴν σημασίαν, διότι ἀποτελοῦσι συστατικὸν τοῦ μορίου τῶν *λεκιθινῶν*. Οὕτω τὸ *γλυκερινοφωσφορικὸν ὀξύ*, ὅπερ εἶναι γνωστὸν εἰς δύο ἰσομερεῖς μορφάς, ἤτοι

$CH_2O.PO(OH)_2$		$CH_2.OH$
$CH.OH$	καὶ	$CH.O.PO(OH)_2$
$CH_2.OH$		$CH_2.OH$

ἀπαντᾷ εἰς τὸ αἷμα, τοὺς μῦς, τὰ οὖρα κ.λ.π., προερχόμενον ἐκ διασπάσεως λεκιθινῶν. Τὸ μετ' ἀσβεστίου ἅλας, ἤτοι τὸ *γλυκερινοφωσφορικὸν ἀσβέστιον*, χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ θεραπευτικῇ ὡς τονωτικὸν καὶ ἀντινευρικόν.

Οἱ ἐστέρες τῆς γλυκερίνης μετ' ὀργανικῶν ὀξέων εἶναι σπουδαιότατοι ἀπὸ βιομηχανικῆς καὶ φυσιολογικῆς ἀπόψεως, διότι ἀποτελοῦσι τὰ φυσικὰ *λίπη* καὶ *ἔλαια*. Τοὺς ἐστέρας τούτους τῆς γλυκερίνης, *γλυκερίδια* καλουμένους, χαρακτηρίζομεν διὰ τῆς καταλήξεως *—ίνη*, προστιθεμένης εἰς τὴν ρίζαν τοῦ ὀξέος, καὶ διὰ τῆς προτάξεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀκυλίων, οὕτω π. χ. τὸν ἐστέρα $C_3H_5(O.CO.C_3H_7)_2(OH)$ καλοῦμεν *διβουτυρίνην* κλπ. Οἱ μετὰ τῶν κατωτέρων λιπαρῶν ὀξέων ἐστέρες εἶναι ἄχροα ὑγρά, οἱ δὲ μετὰ τῶν ἀνωτέρων κεκορεσμένων ὀξέων σώματα στερεά. Οἱ δὲ μετὰ τῶν ἀκορέστων ὀξέων εἶναι ὑγρά.

Ἐκ τῆς γλυκερίνης δύναται νὰ σχηματισθῇ καὶ ἐσωτερικὸς αἰθὴρ τοῦ τύπου $CH_2.CH.CH_2OH$ (with O bridging the first two carbons: \O/)

ὅστις *γλυκίδιον* ἢ 2,3-*ὀξιδοπροπανόλη*-1 καλεῖται. Τὸ γλυκίδιον παρασκευαζόμενον ἐκ τῆς μονοχλωρυδρίνης τῆς γλυκερίνης δι' ἀποσπάσεως ὑδροχλωρίου εἶναι ἄχρουν, εὐκίνητον, ἀσθενοῦς ὀσμῆς ὑγρόν, βράζον ὑπὸ ἀποσύνθεσιν εἰς 160—161°. Τὸ γλυκίδιον σχηματίζει αἰθέρας, ὡς τὸ αἰθυλογλυκίδιον (βλ. λ.) καὶ ἐστέρας, ὡς τὸ *νιτρικὸν γλυκίδιον* $CH_2CH.CH_2O.NO_2$ (with O bridging the first two carbons: \O/), ὅπερ εἶναι εὐχαρίστου ὀσμῆς,

ἀδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ ἔλαιον, βράζον ὑπὸ πίεσιν 15 χλστμ. εἰς 62—64°. σ. γ.

γλυκερινικὸν ἢ *γλυκεριντικὸν ὀξὺ* *['Οργ. Χημ.]* ἢ *διοξυπροπιονικὸν ὀξὺ* ἢ *προπανοδιόλη-(2,3)-ὀξύ*. Εἶναι ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου
$CH_2(OH).CH(OH).COOH$.
Λαμβάνεται δι' ὀξειδώσεως τῆς γλυκερίνης διὰ νιτρικοῦ ὀξέος. Λόγῳ τῆς παρουσίας ἀσυμμέτρου ἀτόμου ἄνθρακος ἐμφανίζεται εἰς ὀπτικῶς ἐνεργοὺς μορφὰς (ἤτοι d καὶ l-μορφήν). Τὸ γλυκερινικὸν ὀξὺ εἶναι παχύρρυτον ὑγρόν, μιγνυόμενον μεθ' ὕδατος καὶ ἀλκοόλης εἰς πᾶσαν ἀναλογίαν, ἀδιάλυτον δὲ ἐν αἰθέρι. Σχηματίζει ἅλατα, ὡς τὸ *γλυκερινικὸν ἀσβέστιον*, ἐστέρας, ὡς τὸν *αἰθυλεστέρα*, ὅστις βράζει ὑπὸ πίεσιν 14 χλστμ εἰς 120° κλπ. Τὸ δι' ὀξειδώσεως τῆς γλυκερίνης λαμβανόμενον γλυκερινικὸν ὀξὺ εἶναι ἀνενεργὸν μῖγμα. σ. γ.

—**γλυκερινικὸς** ***αἰθὴρ*** *['Οργ. Χημ.]*. Εἶναι ἕνωσις λαμβανομένη κατὰ τὴν ἀπόσταξιν γλυκερίνης μετ' ἀσβεστοχλωριδίου ἢ ἀμμωνιοχλωριδίου καὶ εἰς ἣν ἀποδίδεται ὁ τύπος

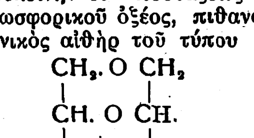

Εἶναι διαλυτὴ εἰς τὸ ὕδωρ καὶ βράζει εἰς 171°. Ἕνωσις ἰσομερὴς πρὸς τὴν ἀνωτέρω λαμβάνεται παρὰ τὴν ἀκρολεΐνην δι' ἀποστάξεως τῆς γλυκερίνης μετὰ φωσφορικοῦ ὀξέος, πιθανῶς πραγματικὸς γλυκερινικὸς αἰθὴρ τοῦ τύπου

$CH_2.O\ CH_2$
$CH.O\ CH.$
$CH_2\ O.CH_2$

Αὕτη τήκεται εἰς 124° καὶ βράζει εἰς 209°. σ. γ.

—**γλυκερινικὸς** ***αἰθυλεστὴρ*** (ὁ) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. γλυκερινικὸν *ὀξύ*.

γλυκερινοαρσενικικὸν *ἀσβέστιον* *[Φαρμ. Χημ.]*· βλ. λ. ἀσβεστίου ἅλατα *[Φαρμ. Χημ.]* (τ. Ε' σ. 789 β').

γλυκερινομονοφορμάλη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου:

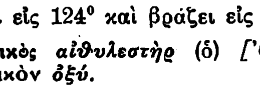

λαμβανομένη διὰ θερμάνσεως γλυκερίνης μετὰ πυκνοῦ διαλύματος μυρμηκικῆς ἀλδεΰδης. Εἶναι ὑγρὸν βράζον εἰς 193°. σ. γ.

γλυκερινοφωσφορικὸν *ἀσβέστιον*, — *ὀξὺ* *[Χημ.]*· βλ. γλυκερίνης *παράγωγα*.

γλυκερινῶται (οἱ) *[Φαρμακ.]*. Εἶναι τὰ ἐκ γλυκερίνης σκευάσματα Glycerinae medicatae, Glyceritum, Glycerolatum, Glyceré, Glycerolés, Glycerites, Glyceroleum, ἅτινα ἀναλόγως τῆς συστάσεώς των διακρίνονται εἰς *ὑγρὰ* (Glycerés liquides), ὄντα διαλύματα φαρμάκων ἐντὸς γλυκερίνης, καὶ εἰς *μαλακὰ* (Glycerats), ἅτινα ἔχουσιν ἀλοιφώδη σύστασιν. Τὰ ὑγρὰ χρησιμοποιοῦνται ἐξωτερικῶς καὶ ἐσωτερικῶς, τὰ δὲ μαλακὰ πρὸς ὑποκατάστασιν τῶν ἀλοιφῶν, μὴ εὐνοοῦντα ὅμως τὴν απορρόφησιν τῶν δραστικῶν οὐσιῶν, ὡς ἐπιτυγχάνεται εἰς τὰ λίπη.

Τὰ ὑγρὰ γλυκερινοσκευάσματα σκευάζονται ἐν ψυχρῷ καὶ θερμῷ καὶ χρησιμεύουσιν εἰς χρίσματα, κολλύρια, κλύσματα, γαργαρίσματα κλπ. Τὰ μαλακὰ ἔχουσιν ἔκδοχον τὴν γλυκερίνην μετὰ τοῦ ἀμύλου, σκευάζονται ἐν θερμῷ καὶ περιέχουσι διάφορα φάρμακα ἐξωτερικῆς χρήσεως. ε. ι. ε.

Γλυκέριος. Αὐτοκράτωρ τοῦ Δυτικοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους (473—474 μ.Χ), ἐκ τῶν ἐφημέρων ἐκείνων, οἵτινες διετέλεσαν ἀπὸ τοῦ Μαξίμου μέχρι τῆς καταλύσεως τοῦ δυτικοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους (455—476 μ.Χ.). Πρὶν ἢ ἀνέλθῃ τὸν θρόνον ὁ Γλυκέριος εἶχε διατελέσει ὑπὸ τὸν προκάτοχόν του Ὀλύβριον Comes domesticorum. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ὀλυβρίου ἀνηγορεύθη τοιοῦτος ὁ Γλυκέριος (3 Μαρτίου 473). Πρώτη πρᾶξις του ἦτο ἡ ἔκδοσις νόμου, δι' οὗ ἀπηγορεύετο ἡ ἐμπορεία τῶν κληρικῶν ἀξιωμάτων. Ὅτε οἱ Ὀστρογότθοι εἰσέβαλον εἰς Ἰταλίαν, ὁ Γλυκέριος κατώρθωσε διὰ δώρων νὰ στρέψῃ αὐτοὺς εἰς Γαλλίαν. Ἐν τούτοις ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ἀνατολῆς Λέων Α' ὁ Μέγας ἢ Μακέλλης δὲν ἀνεγνώρισεν αὐτὸν καὶ ἔπεμψε κατ' αὐτοῦ στόλον ὑπὸ τὸν Ἰούλιον Νέπωτα, ὅστις, ἀποβιβασθεὶς εἰς τὸ ἐπίνειον τῆς Ρώμης, ἀνεκήρυξεν ἑαυτὸν αὐτοκράτορα. Ὁ Γλυκέριος ἀπεχώρησε τότε τῆς ἀρχῆς ἄνευ ἀντιστάσεως, ζητήσας καὶ λαβὼν ἀντὶ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ θρόνου τὴν ἐπισκοπὴν τῶν ἐν Δαλματίᾳ Σαλώνων. κ. μ. μ.

— **Γλυκέριος** *(μάρτυς)*. Πρεσβύτερος ἐν Νικομηδείᾳ τῆς Βιθυνίας καταδικασθεὶς εἰς τὸν διὰ τοῦ πυρὸς θάνατον μετ' ἄλλων Χριστιανῶν συμπροσευχομένων ἔν τινι οἰκίᾳ τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων, ἐν ἔτει 304. Οὕτω δ' «ὁ Γλυκέριος εἰς πῦρ βεβλημένος ἔφη γλυκύς μοι τῆς τελευτῆς ὁ τρόπος». Ἡ μνήμη αὐτοῦ ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τὴν 28 Δεκεμβρίου μετὰ βιογραφίας καὶ ἰδίας αὐτοῦ τε καὶ τῶν συμμαρτύρων ἀκολουθίας, ἧς τὸν κανόνα ἐποίησεν Ἰωσὴφ ὁ ὑμνογράφος. ε. γ. π.

γλυκερόζη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*. Καλεῖται οὕτω τὸ δι' ὀξειδώσεως τῆς γλυκερίνης προκῦπτον προϊόν, ὅπερ εἶναι μῖγμα γλυκεριναλδεΰδης καὶ διοξυακετόνης (βλ. λ.). σ. γ.

γλυκερός, *—ά, —όν*· πλήρης γλυκύτητος, γλυκύς.

Γλυκὴ (ἡ) *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ποταμιᾶς τῆς ἐπαρχίας Φαναρίου τοῦ νομοῦ Πρεβέζης ἀριθμῶν (1928) 231 κατοίκους, ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν καὶ ὀρυζοκαλλιέργειαν (βλ καὶ λ. Ἀχέρων). Παρ' αὐτὴν κεῖνται ἐρείπια ἀρχαίας ἠπειρωτικῆς πόλεως, τῆς *Κιχύρου* κατὰ τὸν Ἀραβαντινόν. Ἐκ τούτου πιθανῶς ἢ ἐκ τοῦ Γλυκέος λιμένος, ὅστις κεῖται δυτικῶς αὐτοῦ, ἐκλήθη ὁμωνύμως καὶ ἡ πέριξ χώρα, ἀποτελέσασα κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ἐπισκοπήν, χωριστὴν κατ' ἀρχὰς καὶ εἶτα μετὰ τοῦ Βουθρωτοῦ, ὑπὸ τὸν τίτλον *Βουθρωτοῦ καὶ Γλυκέος* διαδεχθεῖσαν τὴν παλαιοτάτην ἐπισκοπὴν Εὐροίας. Ἡ ἐπισκοπὴ Βουθρωτοῦ καὶ Γλυκέος μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Βουθρωτοῦ κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα μετέφερε τὴν ἕδραν της εἰς τὴν Παραμυθιὰν καὶ μετωνομάσθη Παραμυθίας ὑπαχθεῖσα εἰς τὴν μητρόπολιν τῶν Ἰωαννίνων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Π. Ἀραβαντινοῦ*, Χρονογραφία Τ. Β' σελ. 40.—*Ι. Ρωμανοῦ*, Περὶ Βουθρωτοῦ ἐν Δελτίῳ τῆς Ἱστορ. καὶ Ἐθνολ. Ἑταιρείας τ. Γ' σ. 548. Χ. Ι. ΣΟΥΛΗΣ.

—**Γλυκῆς**, *συνθήκη τῆς* —. Ἐκλήθη οὕτως ἡ συνομολογηθεῖσα τὴν 27 Μαΐου 1821 συνθήκη μεταξὺ τῶν Σουλιωτῶν ἀφ' ἑνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου διαφόρων Τουρκαλβανῶν βέηδων, ἥτις ἐπέβαλε τὴν μεταξὺ αὐτῶν πρόσκαιρον ἐκεχειρίαν διαρκούσης τῆς πολιορκίας τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ. γ. δ. κ.

γλυκία (ἡ) (Glycia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐλλοβοκάρπων*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἀρκετὰ εἴδη, πάντα ποώδη, ἐτήσια ἢ πολυετῆ, μὲ βλαστὸν συνήθως περιελισσόμενον, ὧν κυριώτερον ἡ *γλυκία ἡ Σέϊα* (Glycia Soja), τῆς ὁποίας τὰ σπέρματα εἶναι ἐδώδιμα. δ. ν. π.

γλυκιδικὸν *ὀξὺ* (τὸ) *['Οργ. Χημ.]*, ἢ *ὀξιδοπροπανικὸν ὀξύ*. Εἶναι ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου $CH_2.CH.COOH$ (with O bridging the first two carbons: \O/) δυναμένη νὰ ληφθῇ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν ἰσομερῶν χλωριογαλακτικῶν ὀξέων $CH_2Cl.CH(OH).COOH$ καὶ $CH_2(OH).CHCl.COOH$ δι' ἐπιδράσεως ἀλκοολικοῦ διαλύματος ἀλκαλίων. Εἶναι ὑγρὸν διαλυτὸν εἰς τὸ ὕδωρ, τὴν ἀλκοόλην καὶ τὸν αἰθέρα. Διὰ θερμάνσεως μεθ' ὕδατος μετατρέπεται εἰς γλυκερινικὸν ὀξὺ καὶ δι' ἀτμίζοντος ὑδροχλωρίου εἰς γ-χλωριογαλακτικὸν ὀξύ. σ. γ.

γλυκίδιον (τὸ) *['Οργ. Χημ.]*. βλ. γλυκερίνης *παράγωγα*.

Γλυκίζο ἢ ***Λουίζο*** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς νοτιοδυτικῆς ἀκτῆς τῆς νήσου Κῶ (βλ.λ. Αἰγαῖον, τ. Β' σ 411 β').

γλυκίζω· ἔχω γεῦσιν γλυκεῖαν, εἶμαι κάπως γλυκύς: «τὰ μπιζέλια μὲ τὸ κρέας γλυκίζουν».

γλυκιμερὴς (ὁ) (Glycimeres) *[Ζωολ.]*. Γένος μαλακοσιράκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀκεφάλων* τῆς οἰκογενείας τῶν *τριτωνιδῶν*. Τὰ μαλακόστρακα ταῦτα ἔχουσι κόγχην δίθυρον, ἐπιμήκη, ἀπεστρογγυλωμένην κατὰ τὸ ἄκρον της καὶ αἰχμηρὰν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον κατὰ τὴν κορυφήν της. Τὸ ἐξωτερικὸν τοίχωμα τῆς κόγχης ἐπενδύεται διὰ παχείας ἐπιδερμίδος. Γνωστὰ δύο εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰ παράλια τῆς Νέας Γῆς. Εὑρίσκονται πολλάκις ἐν μεγάλῃ ἀφθονίᾳ ἐν τῷ στομάχῳ τῶν γάδων καὶ χρησιμεύουσι καὶ ὡς δόλωμα διὰ τὴν ἁλιείαν τῶν ἰχθύων τούτων. δ. ν. π.

γλυκίνη (ἡ) (Glycina) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐλλοβοκάρπων*. Αἱ γλυκῖναι εἶναι πόαι ἐτήσιαι ἢ θάμνοι πολυετεῖς μὲ κλάδους εὐθυτενεῖς ἢ ἕρποντας, φύλλα τρισχιδῆ καὶ ἄνθη μεγάλα, συνήθως κατὰ μασχαλιαίους ἢ καταληκτικοὺς βότρυς διατεταγμένα καὶ σπανιώτερον μεμονωμένα.

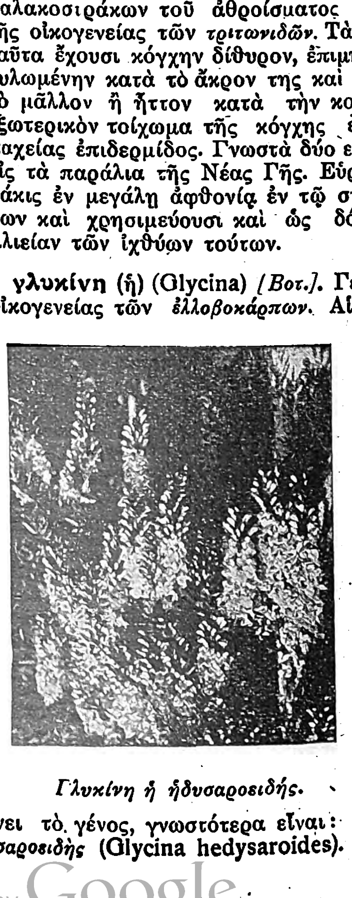

Γλυκίνη ἡ ἡδυσαροειδής.

Εἶναι φυτὰ ἰθαγενῆ τῶν θερμῶν τῆς γῆς χωρῶν. Ἐκ τῶν πεντήκοντα περίπου εἰδῶν ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερα εἶναι: *γλυκίνη ἡ ἡδυσαροειδὴς* (Glycina hedysaroides). Εἶναι ὡραιότα-

Digitized by Google

τον φυτὸν καὶ καλλιεργεῖται ὡς κοσμητικὸν εἰς τοὺς κήπους καὶ τὰ θερμοκήπια ὁλοκλήρου τῆς Εὐρώπης. Τὰ ἄνθη της εἶναι λεκοϊώδη καὶ ἄφθονα. Ἐνίοτε εἷς καὶ μόνον κλάδος φέρει 600 — 700 τοιαῦτα μικρότατα ἄνθη ἀποτελοῦντα βότρυς ἐπιμήκεις, μήκους 20—25 ἑκατοστομέτρων καὶ ἀναδίδοντας ἐλαφρὰν καὶ λίαν εὐάρεστον ὀσμήν.

Γλυκίνη ἡ κηλιδωτὴ (Glycina maculata). Ἰθαγενὲς τῆς Κίνας φυτόν, διακρινόμενον διὰ τοὺς ἕρποντας κλάδους του, τὰ ἁπλᾶ κεκολοβωμένα κατὰ τὴν κορυφὴν φύλλα ἐπιμήκους σχήματος, καὶ τὰ ἄνθη του, ἅτινα διατηροῦνται ὁλόκληρον σχεδὸν τὸ ἔτος, ἔχουσι κυανοϊῶδες χρῶμα καὶ κοσμοῦνται διὰ δύο πρασίνων ἀκανονίστων κηλίδων. Καλλιεργεῖται πρὸς κόσμον καὶ πολλαπλασιάζεται εὐχερῶς διὰ σπορᾶς ἢ μεταμοσχευμάτων.

Γλυκίνη ἡ πορφυρᾶ (Glycina rufa). Ἰθαγενὲς φυτὸν τῆς Γουιάνας μὲ εὐμεγέθη βλαστόν, φύλλα ᾠοειδῆ, ἁπλᾶ ἢ τρισχιδῆ καὶ ἄνθη πορφυρᾶ καὶ κατὰ βότρυς καταληκτικοὺς διατεταγμένα, φέροντα κατὰ τὸ μέσον των μελανοκιτρίνην κηλῖδα.

Δ. Ν. Π

γλύκισμα (τό)· βλ. γλύκυσμα.

γλυκιφανὴς (ὁ) (Glyciphanus) *[Ζωολ.]* Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μακρυκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἔντομα μικροῦ μεγέθους μὲ σῶμα ἀμαυρὸν καὶ ποικίλως στικτόν. Γνωστὰ πλεῖστα εἴδη διεσπαρμένα εἰς τὴν Μαδαγασκάρην καὶ τὴν ἀνατολικὴν Ἀσίαν. Ἀξιολογώτερον εἶδος εἶναι *γλυκιφανὴς ὁ ἰαπωνικὸς* (Glyciphanus japonicus) ἰθαγενὴς τῆς Ἰαπωνίας, λίαν διαδεδομένος ἐν Κίνᾳ. Ἔχει μῆκος 12 περίπου χιλιοστομέτρων καὶ χρῶμα πράσινον μετ᾽ ἀργυρῶν κηλίδων. Δ. Ν. Π.

Γλυκιώτισσα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Νησὶς τῆς Β ἀκτῆς τῆς Κύπρου (πλάτ. 35° 20′$^1/_4$ Β, μήκ. 33° 18′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2074: Cyprus) εἰς 1 $^1/_2$ μίλ. δυτικῶς τῆς Κηρυνείας. Σ Ε. Λ.

γλυκο —ὡς πρῶτον συνθετικὸν ἐκφράζει τὴν ἔννοιαν τοῦ γλυκέος, τοῦ εὐαρέστου, τοῦ ἐπαφροδίτου: *γλυκόπιοτος, γλυκοπύρρουνος, γλυκοφιλῶ, γλυκοχαιρετῶ* κ.τ.λ.

γλυκὸ (τό)· πᾶν ὅ,τι παρασκευάζεται μετὰ σακχάρεως, μέλιτος κ.τ.τ., ἄλλως *γλύκυσμα*· || ἰδίᾳ ἀφέψημα ὀπωρῶν μετὰ σακχάρεως: «γλυκὸ βύσσινο,— σταφύλι,—κυδώνι κτλ.».

— *[Ἐγκυκλ.]* Τὸ *γλυκὸ τοῦ κουταλιοῦ* ἢ *τοῦ βάζου*, εἶναι παρασκεύασμα οἰκιακῆς ζαχαροπλαστικῆς ἐκ νωπῶν ὀπωρῶν ἢ ἀνθέων βροζομένων μετὰ σακχάρεως. Ἐκ τούτων λαμβάνει καὶ τὴν ὀνομασίαν του τὸ γλυκό: *νεραντζάκι, φράουλα, βύσσινο, σταφύλι, κεράσι, κυδώνι, καρυδάκι, τριαντάφυλλο, χουρμάδες, ἀχλάδι, κίτρο* κλπ. Τὸ γλυκὸ μολονότι παρασκευάζεται ἀπὸ τὰ αὐτὰ συστατικὰ τῆς κομπόστας καὶ μαρμελάδας, διαφέρει εἰς τὸν τρόπον τῆς παρασκευῆς, φυλάσσεται δὲ ἐντὸς εἰδικῶν δοχείων. Τὸ *ἄσπρο* ἢ *«γυριστὸ»* γλυκὸ παρασκευάζεται ἐκ σακχάρεως, βραζομένης μὲ ἀνάλογον ποσότητα νερὸ καὶ ἀρωματιζομένης μὲ βανίλια, μαστίχα ἢ μὲ ἄλλα ἀρώματα (essences): πικραμυγδάλου, περγκαμότου, τριανταφύλλου, φράουλας κ. λ. π.

Εἰς τὴν κατηγορίαν τοῦ γλυκοῦ τῆς κουταλιᾶς ὑπάγεται καὶ ὁ μπελτὲς (βλ. λ.) ὁ ὁποῖος παρασκευάζεται ἀπὸ τὸν χυμὸν τὸν νωπῶν ὀπωρῶν.

ΑΙΜ. Κ.

γλυκοβανιλλίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Εἶναι ὁ γλυκοζίτης τῆς βανιλλίνης. Ἔχει τὸν τύπον $C_{14}H_{18}O_8$ καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὰς κάψας τῶν σπερμάτων καὶ τὰς ῥίζας σίτου τοῦ ἕρποντος. Δύναται νὰ ληφθῇ καὶ δι᾽ ὀξειδώσεως τῆς *κωνιφερίνης*, ἥτις εἶναι ἐπίσης γλυκοζίτης ἀποτελούμενος ἐκ γλυκόζης καὶ κωνιφερυλαλκοόλης. Σ. Γ.

γλυκοβιόζαι (αἱ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλοῦνται οὕτως οἱ *δισακχαρῖται* ἐκεῖνοι ὧν τὸ μόριον ἀποτελεῖται μόνον ἐκ d-γλυκόζης. Οὗτοι διακρίνονται εἰς δύο τάξεις, εἰς ἐκείνους οἵτινες ἀνάγουν καὶ σχηματίζουν ὀζαζόνην, ἔχουν ἑπομένως χαρακτῆρα ἀλδεϋδικόν, ὡς ἡ *μαλτόζη*, ἡ *ἰσομαλτόζη*, ἡ *ρεβερτόζη*, ἡ *γλυκοζίνη*, ἡ *κελλοβιόζη* καὶ ἡ *γεντιοβιόζη*, καὶ εἰς ἐκείνους οἵτινες δὲν ἀνάγουν οὔτε ἀντιδροῦν μετὰ φαινυλυδραζίνης, ὡς ἡ *τρεαλόζη* καὶ ἡ *ἰσοτρεαλόζη*.

Σ. Γ.

Γλύκοβο *[Στρατ. Ἱστορ.]*· βλ. λ. Βαλκανικοὶ *πόλεμοι [Στρατ. Ἱστορ.]*, Σαραντάπορον.

Γλυκόβρυση *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Ἕλους τῆς ἐπαρχίας Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς τοῦ νομοῦ Λακωνίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 457. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Βεζάνι*.

γλυκογαλλικὸν ὀξὺ (τὸ) *[Φαρμ. Χημ.]*. Γλυκοζίτης εὑρισκόμενος εἰς τὰς κηκίδας· λευκαὶ μικραὶ κρυσταλλικαὶ βελόναι, ἀνταποκρινόμεναι εἰς τὴν σύνθεσιν $C_6H_{11}O_6 . C_7H_5O_4$, τηκόμεναι εἰς 233°, αἵτινες ὑδρολυόμεναι δίδουν γαλλικὸν ὀξὺ καὶ σταφυλοσάκχαρον. Κ. Γ. Μ.

γλυκογόνον (τὸ) ἢ *ζωϊκὸν ἄμυλον [Ὀργ. Χημ.]*. Εἶναι μὴ σακχαροειδὴς πολυσακχαρίτης ἀπομονωθεὶς ἐκ τοῦ ἥπατος τῶν φυτοφάγων ζῴων. Εἰς τὸ γλυκογόνον ἀποδίδεται ὁ τύπος $(C_6H_{10}O_5)x + H_2O$, δὲν εἶναι δὲ ἐξηκριβωμένος ὁ πραγματικὸς αὐτοῦ μοριακὸς τύπος. Εἰς τὸν ζωϊκὸν ὀργανισμὸν ἀπαντᾷ ὡς ἀπόθετος ἐφεδρικὴ ὕλη, ἐναποταμιευόμενον κατὰ τὴν ἄφθονον εἰσαγωγὴν ὑδατανθράκων, ἵνα ἐν καιρῷ πείνης μετατραπῇ εἰς διαλυτὸν σάκχαρον, δηλαδὴ ἐπέχει τὴν ἰδίαν θέσιν ἣν καὶ τὸ ἄμυλον διὰ τὰ φυτά.

Πλὴν τοῦ ἥπατος ἀπαντᾷ εἰς μικρὰ ποσὰ καὶ εἰς τοὺς μῦς ὡς καὶ εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ ζωϊκὰ κύτταρα. Ἐπίσης παρετηρήθη καὶ εἴς τινας μύκητας. Τὸ γλυκογόνον δι᾽ ὑδρολύσεως μετατρέπεται τελικῶς εἰς d-γλυκόζην. Εἶναι ἄμορφος κόνις, ἄχρους, ἄοσμος καὶ ἄγευστος, ἀδιάλυτος εἰς τὴν ἀλκοόλην. Εἰς τὸ ὕδωρ σχηματίζει κολλοειδὲς ὀπαλίζον διάλυμα, ὀπτικῶς ἐνεργὸν ($[\alpha]D = +196°$).

Διὰ πυκνῶν ἀλκαλίων δὲν ἀλλοιοῦται, δι᾽ ἀραιῶν ὅμως ὀξέων ὡς καὶ διὰ φυραμάτων (βυνοδιαστάση, τακαδιαστάση, πτυαλίνη κλπ.) μετατρέπεται εἰς d-γλυκόζην. Δι᾽ ἰωδίου χρώννυται καστανέρυθρον. Σ. Γ.

γλυκοελιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία εἰς τὰς Ἰονίους νήσους ποικιλίας τινὸς τῆς *ἀμπέλου τῆς εὐρωπαϊκῆς* (Olea europea).

γλυκοεννεανίτης (ὁ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Εἶναι πολυσθενὴς ἀλκοόλη παρασκευασθεῖσα συνθετικῶς ἐκ τῆς d-γλυκόζης. Εἶναι εὐδιάλυτος εἰς τὸ ὕδωρ, στρέφει τὸ ἐπίπεδον τοῦ πεπολωμένου φωτὸς πρὸς τὰ ἀριστερὰ καὶ τήκεται εἰς 194°. Σ. Γ.

γλυκοεπτίτης (ὁ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Πολυσθενὴς ἀλκοόλη ληφθεῖσα συνθετικῶς ἐκ τῆς d-γλυκόζης. Εἶναι ἐνδομοριακῶς ἀνενεργὸς καὶ τήκεται εἰς 127°.

Σ. Γ.

γλυκοεπτονικὰ ὀξέα (τὰ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Εἶναι πολυυδροξυλιωμένα καρβονικὰ ὀξέα λαμβανόμενα συνθετικῶς ἐκ τῆς d-γλυκόζης. Διακρίνομεν:

—1) α-*γλυκοεπτονικὸν ὀξύ*, ὅπερ παρέχει ἀριστερόστρόφον λακτόνην τηκομένην εἰς 145—148° καὶ δι᾽ ὀξειδώσεως μετατρέπεται εἰς ἀνενεργὸν πενταοξυπιμελικὸν ὀξύ, καὶ

—2) β-*γλυκοεπτονικὸν ὀξύ*, ὅπερ ἐπίσης παρέχει ἀριστεροστρόφον λακτόνην τηκομένην εἰς 151—152° κα δι᾽ ὀξειδώσεως μετατρέπεται εἰς ἐνεργὸν πενταοξυπιμελικὸν ὀξύ. Σ. Γ.

γλυκὸζ (τὸ) (Glucose)· κοινὴ ὀνομασία τοῦ ἀμυλοσακχάρου (βλ. λ.).

γλυκόζαι (αἱ) *[Χημ.]*. Εἶναι κανονικαὶ ἀλδοεξόζαι τοῦ τύπου $C_6H_{12}O_6$. Διακρίνονται: ἡ d-γλυκόζη, ἡ καὶ σπουδαιοτέρα ὅλων, ἡ l-γλυκόζη καὶ τὸ ἐξ αὐτῶν ἀδρανὲς μῖγμα, ἡ d, l-γλυκόζη.

Ἡ d-*γλυκόζη* εἶναι ὁ σπουδαιότερος μονοσακχαρίτης, ἀπαντᾷ εἰς μεγάλην ποσότητα εἰς τὰς σταφυλάς, δι᾽ ὃ καὶ *σταφυλοσάκχαρον* ἐκλήθη, λόγῳ δὲ τῆς πρὸς τὰ δεξιὰ στροφῆς τοῦ ἐπιπέδου τοῦ πεπολωμένου φωτός, ἣν ἐπιφέρει, καλεῖται καὶ *δεξτρόζη* (ἐκ τοῦ dextrus=δεξιός). Ἀπαντᾷ εὐρύτατα διαδεδομένη ἐν τῇ φύσει, ἐνίοτε δὲ μετὰ τῆς d-φρουκτόζης ἢ καὶ μετὰ τοῦ καλαμοσακχάρου εἰς τοὺς ὀποὺς τῶν γλυκέων καρπῶν, εἰς ἄνθη, φύλλα, ριζας, σπέρματα κ.λ.π. Εἰς μικρὰς δὲ ποσότητας περαιτέρω εἰς τὸ αἷμα, τὴν λύμφην, τὸ ἐγκεφαλονωτιαῖον ὑγρόν, ὡς καὶ εἰς τὰ φυσιολογικὰ οὖρα (μέχρι 0,1 τοῖς ἑκατόν). Εἰς παθολογικὰς ὅμως περιπτώσεις ἡ ἐν τοῖς οὔροις ποσότης αὐτῆς αὐξάνει σημαντικώτατα. Ὁμοίως ἀπαντᾷ εἰς τὸ λευκὸν καὶ τὸ κίτρινον τοῦ ᾠοῦ.

Ἡ d-γλυκόζη ἀπαντᾷ περαιτέρω ἡνωμένη εἰς πλείστους γλυκοζίτας καὶ πολυσακχαρίτας, ὡς λ.χ. τὸ ἄμυλον καὶ τὴν κυτταρίνην, καὶ τὸν ἐν τῷ ζωϊκῷ ὀργανισμῷ ἀπαντῶντα πολυσακχαρίτην γλυκογόνον. Εἰς μικρὰ ποσὰ παρασκευάζεται δι᾽ ὑδρολύσεως τοῦ καλαμοσακχάρου (ἰμβερτοποίησις), ὁπότε λαμβάνεται ἰσομοριακὸν μῖγμα ἐκ d-γλυκόζης καὶ d-φρουκτόζης, βιομηχνικῶς δὲ λαμβάνεται δι᾽ ὑδρολύσεως τοῦ ἀμύλου (βλ. ἀμυλοσάκχαρον).

Ἡ d-γλυκόζη κρυσταλλοῦται ἐξ ὑδατικοῦ διαλύματος εἰς συνήθη θερμοκρασίαν μεθ᾽ ἑνὸς μορίου ὕδατος εἰς πίνακας, ἐξ ἀλκοόλης δὲ ἢ πυκνῶν διαλυμάτων εἰς 30—35° ὡς ἄνυδρος ὑπὸ μορφὴν λεπτῶν βελονῶν ἢ σκληρᾶς μάζης τηκομένης εἰς 146°.

Ἡ ἄνυδρος καὶ ἡ ἔνυδρος μορφὴ ἀποτελοῦν τὴν καλουμένην α-γλυκόζην. Ἐκ τῆς τοιαύτης α μορφῆς διὰ παρατεταμένης θερμάνσεως πυκνοῦ διαλύματος αὐτῆς εἰς 105—110° καὶ καταλλήλου κατεργασίας διὰ ψυχροῦ ὕδατος καὶ ἀλκοόλης λαμβάνεται ἡ β-γλυκόζη ἥτις τήκεται εἰς 148—150°.

Αἱ δύο αὗται μορφαὶ διακρίνονται ἀλλήλων ἐκ τῆς διαφόρου διαλυτότητος καὶ ἐκ τῆς διαφόρου ἀρχικῆς στροφῆς, καθόσον ἀμφότεραι παρουσιάζουν πολυστροφισμόν, τελικὴν ὅμως τιμὴν ἔχουσι τὴν αὐτήν, ἤτοι +52°,3.

Ἡ d-γλυκόζη ἔχει γλυκεῖαν γεῦσιν, ὀλιγώτερον ὅμως τοῦ καλαμοσακχάρου, διαλύεται εὐκολώτερον τούτου εἰς τὸ ὕδωρ, ζυμοῦται δὲ εὐκολώτατα ὑπὸ τῆς ζυθοζύμης. Ἡ d-γλυκόζη σχηματίζει διὰ τῆς ἀλδεϋδικῆς αὐτῆς ὁμάδος, ὡς καὶ διὰ τῶν ὑδροξυλίων, διάφορα παράγωγα.

Ἡ l-*γλυκόζη* λαμβάνεται συνθετικῶς ἐκ τῆς l-ἀραβινόζης, προσομοιάζει πρὸς τὴν d-γλυκόζην μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι παρουσιάζει ἀντίθετον στροφικὴν ἱκανότητα, καὶ δὲν ζυμοῦται ὑπὸ τῆς ζυθοζύμης.

Τέλος ἡ d,l-*γλυκόζη* εἶναι ἄχρουν σιρόπιον ἀποτελούμενον ἐξ ἴσων ποσοτήτων τῆς d καὶ τῆς l. Διὰ ζυμώσεως καταναλίσκεται ἡ d-μορφή, παραμενούσης ἀναλλοιώτου τῆς l. Σ. Γ.

— d-**γλυκοζαμίνη** (ἡ) ἢ *γλυκοζαμίνη ὑδροχλωρική*, ἢ *γλουκοζαμίνη* ἢ *χιτοζαμίνη* ἢ *2-ἀμινοεξανοτετρόλη-(3,4,5,6,)-άλη [Ὀργ. Χημ.]*. Εἶναι ὀργανικὴ ἕνωσις ἀνήκουσα εἰς τὴν τάξιν τῶν σακχαρικῶν βάσεων. Ἔχει τὸν τύπον

$CH_2.(OH).[CH(OH]_3.CH(NH_2).CHO$

καὶ κέκτηται σπουδαιοτάτην σημασίαν ὡς συστατικὸν τῆς χιτίνης, ἥτις εἶναι τὸ κύριον συστατικὸν τοῦ κελύφους πολλῶν ζῴων. Περαιτέρω δὲ ἀπαντᾷ ὡς συστατικὸν πολλῶν πρωτεϊνῶν, ἐξ ὧν καὶ δύναται νὰ ληφθῇ διὰ βρασμοῦ μεθ᾽ ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος. Ἡ τοιουτοτρόπως δὲ λαμβανομένη *ὑδροχλωρικὴ γλυκοζαμίνη* εἶναι σῶμα κρυσταλλικόν, γλυκείας γεύσεως, εὐδιάλυτον ἐν ὕδατι καὶ δυσδιάλυτον ἐν ἀλκοόλῃ. Ἐν ὑδατικῷ διαλύματι εἶναι δεξιοστρόφος καὶ παρουσιάζει πολυστροφισμόν, ἔχουσα ὡς τελικὴν τιμὴν $[\alpha]\frac{20}{D}+=+72,°5$. Ἐκ τῆς ὑδροχλωρικῆς γλυκοζαμίνης ἀπομονοῦται ἡ ἐλευθέρα βάσις γλυκοζαμίνη διὰ κατεργασίας μετ᾽ ἀλκαλικοῦ διαλύματος διαιθυλαμίνης, ὁπότε σχηματίζεται ὑδροχλωρικὴ διαιθυλαμίνη καὶ γλυκοζαμίνη, ἥτις καὶ ἀποχωρίζεται ὡς ἀδιάλυτος ἐν τῇ ἀλκοόλῃ. Ἡ ἐλευθέρα γλυκοζαμίνη κρυσταλλοῦται ἐκ διαλύματος εἰς μεθυλικὴν ἀλκοόλην ὑπὸ μορφὴν ἀχρόων βελονιδίων, τηκομένων μεταξὺ 105 καὶ 110°, διαλύεται εἰς τὸ ὕδωρ μετ᾽ ἀλκαλικῆς ἀντιδράσεως καὶ εἶναι σῶμα ἀναγωγικὸν ἤδη ἐν ψυχρῷ. Μετὰ φαινυλυδραζίνης, παρέχει φαινυλογλυκοζαζόνην, συμπίπτουσαν πρὸς τὴν ἐκ τῆς d-μαννόζης καὶ d-γλυκόζης λαμβανομένην. Σ. Γ.

γλυκοζάνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Πολυσακχαρίτης τοῦ τύπου ($C_6H_{10}O_5$ μὴ καθορισθείσης συντάξεως, ἀπαντῶν μεταξὺ τῶν προϊόντων τῆς καραμελλοποιήσεως τῆς γλυκόζης εἰς θερμοκρασίαν περίπου 170°. Σ. Γ.

γλυκοζίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Εἶναι δισακχαρίτης εκ γλυκόζης μόνον ἀποτελούμενος, ἤτοι ἀνήκων εἰς τὴν τάξιν τῶν γλυκοβιοζῶν (βλ. λ.). Ἀπαντᾷ εἰς τὸ ἀμυλοσάκχαρον τοῦ ἐμπορίου, προερχόμενος ἐξ ἐπαναστροφῆς τῆς d-γλυκόζης διὰ τοῦ χρησιμοποιουμένου πρὸς παρασκευὴν τοῦ ἀμυλοσακχάρου ὀξέος. Ἡ ὀζαζόνη τῆς γλυκοζίνης τήκεται εἰς 97—100°. Σ. Γ.

γλυκοζῖται (οἱ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλοῦνται οὕτως ἑνώσεις δυνάμεναι φυραματικῶς ἢ χημικῶς νὰ διασπασθῶσιν εἰς ἓν ἢ πλείονα μόρια σακχάρου (συνήθως γλυκόζης, ἀλλὰ καὶ περαιτέρω γαλακτόζης, ραμνόζης, μαννόζης, ἀραβινόζης κλπ.) καὶ εἴς τινα ἢ πλείονας ἑνώσεις τῆς ἀλειφατικῆς ἢ ἀρωματικῆς σειρᾶς, αἵτινες γενικῶς καλοῦνται *ἄγλυκα*. Οἱ γλυκοζῖται εἶναι ἀφθονώτατα διαδεδομένοι εἰς τὸ φυτικὸν βασίλειον καὶ εἶναι συνήθως οἱ φορεῖς τῶν ἰδικῶς δρώντων φαρμάκων καὶ τῶν χρωμάτων. Ἡ μεγίστη πλειονότης τῶν γλυκοζιτῶν διασπᾶται εὐκόλως εἰς τὰ συστατικά των. Ὡς ὑδρολυτικὰ μέσα, ἤτοι ὡς *γλυκοζιτοκλαστικὰ* μέσα, χρησιμοποιοῦνται κυρίως ἀραιὸν ὑδροχλωρικὸν ἢ θειικὸν ὀξύ, ἂν καὶ συνήθως ἀρκεῖ θέρμανσις μεθ᾽ ὕδατος ὑπὸ πίεσιν, ὡς καὶ περαιτέρω διάφορα φυράματα. Τοιαῦτα φυράματα συνοδεύουσι συνήθως τοὺς γλυκοζίτας ἐν τῷ φυτῷ καὶ κατὰ τὴν ἐπεξεργασίαν αὐτῶν ἄρχονται τῆς δράσεώς των.

Ἡ δρᾶσις τῶν φυραμάτων αὐτῶν εἶναι τελείως εἰδική, ἤτοι ἕκαστον ἐξ αὐτῶν δύναται ἕνα μόνον γλυκοζίτην ἢ μίαν ὁμάδα λίαν συγγενῶν γλυκοζιτῶν νὰ διασπάσῃ. Συνήθως τὰ φυράματα δρῶσιν ἠπιώτερον τῶν χημικῶν μέσων καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν ἐπιφέρουσι πλήρη διάσπασιν τοῦ μορίου. Μέγας ἀριθμὸς γλυκοζιτῶν παρεσκευάσθη κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους συνθετικῶς διὰ καθαρῶς χημικῆς ἢ βιολογικῆς ὁδοῦ, ὡς ἐπίσης παρεσκευάσθησαν καὶ γλυκοζῖται μὴ ἀνευρεθέντες μέχρι τοῦδε ἐν τῇ φύσει (ἐργασίαι τῶν *E. Fischer, Bourquelot* κ. ἄ.). Ἡ σύνθεσις τοῦ σακχάρου μετὰ τοῦ ἀγλύκου ἐπιτελεῖται ἀποσπωμένου ὕδατος. Ἡ ἀπομόνωσις τῶν γλυκοζιτῶν ἐκ τοῦ φυτικοῦ σώματος εἶναι συνήθως δύσκολος, διότι ἡ κρυσταλλογόνος αὐτῆς δύναμις δὲν εἶναι συνήθως μεγάλη, ἀλλὰ καὶ διότι αὕτη διὰ διαφόρων ἀμόρφων προσμίξεων ἐλαττοῦται ἔτι περισσότερον, ἀλλὰ καὶ περαιτέρω τὰ συνοδεύοντα φυράματα ἐπὶ ἀπροσέκτου κατεργασίας ἐπιφέρουσι διασπάσεις. Ἡ τελευταία αὕτη δυσχέρεια ὑπερνικᾶται διὰ κατεργασίας οὐχὶ ἐν ὑδατικῷ ἀλλ᾽ ἐν ἀλκοολικῷ διαλύματι. Τὰς προσμίξεις δὲ καταβυθίζομεν συνήθως δι᾽ ὀξικοῦ μολύβδου. Πρὸς ἀπομόνωσιν τῶν γλυκοζιτῶν χρησιμεύουσι συνήθως αἱ ἑνώσεις αὐτῶν μετὰ τανινης. Οἱ γλυκοζῖται ὡς

Digitized by Google

περιέχοντες ἐν τῷ μορίῳ αὐτῶν σάκχαρα εἶναι ὀπτικῶς ἐνεργοί, συνήθως δὲ ἀριστεροστρόφοι. Εἶναι σώματα στερεά, πολλάκις κρυσταλλικά, ἄλλοι δὲ ἄμορφοι ἢ ῥητινοειδεῖς. Ἡ διαλυτότης αὐτῶν εἰς τὰ διάφορα διαλυτικὰ ὑγρὰ εἶναι διάφορος, κατὰ τὸ πλεῖστον ὅμως εἶναι διαλυτοὶ εἰς εἰς τὸ ὕδωρ καὶ τὴν ἀλκοόλην. Μεγάλη σειρὰ γλυκοζιτῶν ἔχει θεραπευτικὴν ἐφαρμογήν. Οἱ γλυκοζῖται ἔχουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πικρὰν γεῦσιν, τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶναι ἰσχυρὰ δηλητήρια. Αἱ φυσικαὶ χρωστικαὶ (ὡς τὸ ἰνδικόν, ἀλιζαρίνη, τὰ χρώματα τῶν ἀνθέων κλπ.) εὑρίσκονται συνήθως εἰς τὰ φυτὰ ὑπὸ μορφὴν γλυκοζιτῶν, χρησιμοποιοῦνται ὅμως μετὰ τὴν διάσπασιν αὐτῶν. Σ. Γ.

γλυκοζιτάσαι (αἱ) *['Οργ. Χημ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ φυράματα ἅτινα διασπῶσι δι' ὑδρολύσεως τοὺς γλυκοζίτας (βλ. λ.). Σ. Γ.

γλυκοζιτογαλακτόζη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*. Συνθετικὴ ἑξαβιόζη τοῦ τύπου $C_{12}H_{22}O_{11}$, παρασκευασθεῖσα ἐξ ἀκετοχλωρογλυκόζης καὶ d-γαλακτόζης. Σ. Γ.

γλυκοζιτοκλαστικὰ *μέσα ['Οργ. Χημ.]*. Καλοῦνται γενικῶς τὰ μέσα δι' ὧν ἐπέρχεται σχάσις (διάσπασις) τῶν γλυκοζιτῶν (βλ. λ.). Σ. Γ.

γλυκοζουρεΐδιον (τὸ) *['Οργ. Χημ.]*. Εἶναι ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου

$$HO.CH_2.[CH(OH)]_4.CH:N.CO.NH_2$$

καὶ παρασκευάζεται διὰ συμπυκνώσεως οὐρίας μετὰ γλυκόζης ἀποσπωμένου ὕδατος. Εἶναι σῶμα κρυσταλλικόν, εὐδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ, τηκόμενον εἰς 207°, ὀπτικῶς ἐνεργὸν παρουσιάζον ἐν διαλύματι 10% εἰδικὴν στροφὴν —23,5°. Σ. Γ.

γλυκοκάλαμο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *σακχαροκάλαμον τὸ τῶν φαρμακείων* (Saccharum officinarun).

Γλυκοκερασιὰ *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ὁμαλῆς (πρώην *Πλαζούμης*) τῆς ἐπαρχίας Βοΐου (πρώην *Ἀνασελίτσης*) τοῦ νομοῦ Κοζάνης. Κάτ. (1928) 62. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Τσαραπιανή*. Δ. Ε. Μ.

γλυκοκοιμοῦμαι *ἀόρ. γλυκοκοιμήθηκα, παθ. μετχ. γλυκοκοιμισμένος* καταλαμβάνομαι ὑπὸ ὕπνου ἡδέος, εὐχαρίστου, ἀταράχου, μὲ παίρνει ὕπνος γλυκός.

γλυκοκοιτάζω βλέπω, προσβλέπω τι μετὰ ἰδιαιτέρας εὐχαριστήσεως, ἀποβλέπω εἴς τι μετὰ πόθου ἵνα τὸ ἀποκτήσω· «*μὴ τὴν γλυκοκοιτάζῃς, δὲν εἶναι γιὰ τὰ δόντια σου*» ‖ ἰδίᾳ ἐπὶ νέων καὶ νεανίδων, προσβλέπω ἐρωτικῶς.

γλυκόκοκκα (τὰ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τῶν καρπῶν τοῦ φυτοῦ *κελτὶς ἡ νοτία* (Celtis australis).

γλυκόκολλα (ἡ) *['Οργ. Χημ.]* ἢ *ἀμινοξικὸν ὀξὺ* ἢ *ἀμιναιθανικὸν ὀξὺ* ἢ *γλυκίνη*. Εἶναι ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου $NH_2.CH_2.COOH$, ἀνακαλυφθεῖσα τῷ 1820 ὑπὸ τοῦ H. Braconnot ὡς προϊὸν διασπάσεως τῆς ζωϊκῆς κόλλας. Ἀποτελεῖ ἀχρόους κρυστάλλους, οἵτινες διαλύονται εἰς 4,3 μέρη ψυχροῦ ὕδατος. Εἶναι ἀδιάλυτος εἰς ἀπόλυτον ἀλκοόλην, ἔχει γλυκεῖαν γεῦσιν καὶ τήκεται εἰς 232—236°. Ἐλευθέρα ἀπαντᾷ εἰς μικρὰ ποσὰ εἰς τοὺς ὑγιεῖς ὀργανισμοὺς τῶν ἀνωτέρων ζῴων, ἡνωμένη δὲ ἀπαντᾷ εἰς πλουσιώτερα ποσά· οὕτω μετὰ χολικοῦ ὀξέος ἀποτελεῖ τὸ γλυκοχολικὸν ὀξὺ τῆς χολῆς, μετὰ βενζοϊκοῦ ὀξέος (ὡς ἱππουρικὸν ὀξὺ) εἰς τὰ οὖρα τοῦ ἵππου καὶ χρησιμεύει πολλαχῶς πρὸς δέσμευσιν ἐπιβλαβῶν εἰς τὸν ὀργανισμὸν ξένων σωμάτων. Εἶναι σπουδαῖον συστατικὸν τῆς ὑδρολύσεως τῶν λευκωμάτων, λαμβανόμενον ἀφθόνως κατὰ τὴν ὑδρόλυσιν τῆς φιβροΐνης τῆς μετάξης. Εἰς τὸ φυτικὸν βασίλειον εἶναι λίαν διαδεδομένον τὸ τριμεθυλιωμένον παράγωγον τῆς γλυκοκόλλης, ἡ βεταΐνη (βλ. λ.). Διὰ βρασμοῦ τοῦ ἱππουρικοῦ ὀξέος μετ' ἀραιῶν ὀξέων σχηματίζεται βενζοϊκὸν ὀξὺ καὶ γλυκόκολλα:

$$C_6H_5.CO.NH.CH_2.COOH+H_2O= \\ =C_6H_5.CO\ OH+NH_2.CH_2.COOH$$

Ἡ μέθοδος ὅμως αὕτη δὲν ἔχει βιομηχανικὴν σημασίαν, χρησιμοποιουμένων κυρίως κατ' αὐτὴν δύο ἄλλων μεθόδων, ἤτοι τῆς ἐπιδράσεως ἀμμωνίας ἐπὶ χλωροξικοῦ ὀξέος

$$NH_3+Cl.CH_2.COOH=HCl+NH_2.CH_2.COOH$$

καὶ ἐκ τῆς φορμαλδεΰδης διὰ σχηματισμοῦ τῆς κυανυδρίνης αὐτῆς, περαιτέρω τοῦ ἀμινακετονιτριλίου καὶ τέλος διὰ σαπωνοποιήσεως τούτου κατὰ τὸ σχῆμα

$$CH_2O \rightarrow HO.CH_2.CN \rightarrow NH_2.CH_2.CN \rightarrow \\ \rightarrow NH_2.CH_2.COOH$$

Ἡ γλυκόκολλα εἶναι ἡ μητρικὴ ὕλη πολυαρίθμων ἐν τῇ φύσει ἀπαντώντων καὶ συνθετικῶς παρασκευαζομένων ἑνώσεων. Εἰς ταύτας ἀνήκουσι πλὴν τοῦ ἱππουρικοῦ καὶ γλυκοχολικοῦ ὀξέος, ἡ βεταΐνη, ἡ σαρκοσίνη, τὰ πεπτίδια κ.λ.π. Ἡ γλυκόκολλα χρησιμεύει καὶ ὡς ἀναπλήρωμα τῶν καυστικῶν καὶ ἀνθρακικῶν ἀλκαλίων εἰς τὰ διαλύματα πρὸς ἐμφάνισιν φωτογραφικῶν πλακῶν.

Γλυκοκόλλης ἅλατα. Ἡ γλυκόκολλα ἔχει ἐπαμφοτερίζοντα χαρακτῆρα λόγῳ τῆς ὑπάρξεως ἀμινικῆς καὶ καρβοξυλικῆς ῥίζης, σχηματίζουσα ἅλατα καὶ μετ' ὀξέων καὶ μετὰ βάσεων. Οὕτω, ἔχομεν τὸ ὑδροχλωρικὸν ἅλας $C_2H_5O_2N$, HCl εὐδιάλυτον ἐν ὕδατι καὶ δυσδιάλυτον ἐν ἀλκοόλῃ, τὸ μετὰ βαρύου $(NH_2.CH_2COO)_2Ba+4H_2O$ τηκόμενον εἰς 42° καὶ τὸ χαρακτηριστικὸν μετὰ χαλκοῦ $(NH_2.CH_2.COO)_2Cu+H_2O$ ἀποτελοῦν κυανᾶς βελόνας δυσδιαλύτους ἐν ὕδατι.

Γλυκοκόλλης παράγωγα. Ἡ γλυκόκολλα σχηματίζει παράγωγα διὰ τῆς ἀμινικῆς καὶ διὰ τῆς καρβοξυλικῆς αὐτῆς ὁμάδος. Ἐκ τούτων σπουδαιότερα εἶναι: 1) ὁ *γλυκοκολλικὸς αἰθυλεστὴρ*

$$NH_2.CH_2.COOC_2H_5$$

λαμβανόμενος ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ ὑδροχλωρικοῦ αὐτοῦ ἅλατος διὰ διοχετεύσεως ξηροῦ ὑδροχλωρίου εἰς ἀλκοόλην περιέχουσαν ἐν αἰωρήσει ὑδροχλωρικὴν γλυκόκολλαν θερμαινομένην ἐπὶ ἀτμολούτρου. Τὸ ὑδροχλωρικὸν τοῦτο ἅλας εἶναι κρυσταλλικόν, εὐδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ καὶ τήκεται εἰς 144°. Δι' ἐπιδράσεως τοῦ γλυκοκολλικοῦ αἰθυλεστέρος ἐπὶ νιτρώδους ἀργύρου λαμβάνεται ὁ *γλυκοκολλικὸς νιτρώδης ἐστήρ*, ὅστις εὐκόλως μεταπίπτει εἰς τὸν διαζωξικὸν ἐστέρα. 2) Τὸ *νιτρίλιον τῆς γλυκοκόλλης*, NH_2CH_2CN, ὅπερ εἶναι ἄχρουν ὑγρὸν βράζον εἰς 58° (ὑπὸ πίεσιν 15 χλστμ.) καὶ σχηματίζει μετὰ μυρμηκικῆς ἀλδεΰδης τὸ *μεθυλεναμινακετονιτρίλιον*, $CH_2:N.CH_2.CN$, σῶμα κρυσταλλικὸν τηκόμενον εἰς 129°,5 3 Τὸ *γλυκοκολλικὸν ἀμίδιον*, $NH_2.CH_2.CO.NH_2$, ὅπερ εἶναι κρυσταλλικὸν σῶμα τηκόμενον εἰς 65°. Ἕτερα σημαντικὰ παράγωγα τῆς γλυκοκόλλης εἶναι ἡ *σαρκοσίνη*, ἡ *βεταΐνη*, τὸ *ἀκετουρικὸν ὀξὺ* καὶ ἐκ τῶν πολυπεπτιδίων αὐτῆς τὸ *διπεπτίδιον*, ἤτοι ἡ *γλυκυλογλυκίνη*, ἡ *τριγλυκυλογλυκίνη* καὶ ἡ *πενταγλυκυλογλυκίνη*. Σ. Γ.

— **γλυκοκόλλης** *διπεπτίδιον ['Οργ. Χημ.]* βλ. γλυκυλογλυκίνη.

γλυκοκολοκασιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κύπρῳ τοῦ φυτοῦ *ἡλίανθος ὁ κονδυλόρριζος* (Helianthus tuberosus).

γλυκοκολοκύθα (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ποικιλίας τινὸς τοῦ φυτοῦ *κολοκύνθη ἡ λαγηνοφόρος* (Cucurbita layenaria).

γλυκοκουβεντιάζω συνομιλῶ μετά τινος εὐφροσύνως, ἐπαφροδίτως, συνήθως ἐπὶ φίλων στενῶν ἢ ἐρωτικοῦ ζεύγους. Ἀφῃρημ. *γλυκοκουβέντα* (ἡ).

γλυκοκουκκιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *κελτὶς ἡ νότιος* (Celtis australis).

γλυκοκρέμμυδο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κεφαλληνίᾳ ποικιλίας τινὸς τοῦ φυτοῦ *κρόμμυον τὸ κοινὸν* (Alium cepa).

γλυκοκυαμιδίνη (ἡ) καὶ *γλυκοκυαμίνη ['Οργ. Χημ.]* βλ. γουανιδινοξέα.

γλυκόλαι ἢ *διόλαι ['Οργ. Χημ.]*. Καλοῦνται αἱ δισθενεῖς ἀλκοόλαι ἐκ τοῦ ἀτελοῦς τεταγμένου μέλους τῆς γλυκόλης (βλ. λ.). Ἀναλόγως τῆς πρὸς ἄλληλα θέσεως τῶν δύο ὑδροξυλίων διακρίνομεν τὰς Gem. *γλυκόλας*, ὅταν τὰ δύο ὑδροξύλια εὑρίσκωνται ἡνωμένα πρὸς τὸ αὐτὸ ἄτομον ἄνθρακος, καὶ τοιαῦται γλυκόλαι δὲν εἶναι γνωσταὶ ἐν ἐλευθέρᾳ καταστάσει, παρὰ μόνον ὑπὸ μορφὴν παραγώγων, ὡς λ. χ. αἱ *ἀκετάλαι*. Περαιτέρω τὰς Vic. *γλυκόλας* ἢ *α-γλυκόλας*, ὅταν τὰ δύο ὑδροξύλια εὑρίσκωνται εἰς δύο γειτονικὰ ἄτομα ἄνθρακος, καὶ τέλος τὰς γλυκόλας, εἰς ἃς τὰ ἄτομα τοῦ ἄνθρακος τὰ φέροντα τὰ ὑδροξύλια εὑρίσκονται ἀπομεμακρυσμένα ἀλλήλων. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίπτωσιν διακρίνομεν ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μεσολαβούντων ἀτόμων ἄνθρακος, β-*γλυκόλας* (ὅταν μεσολαβῇ ἕν), γ-*γλυκόλας* (ὅταν μεσολαβοῦσι δύο), δ-*γλυκόλας* (ὅταν μεσολαβοῦσι τρία) κ. ο. κ. Περαιτέρω ὅταν τὸ ἀλκύλιον εἶναι κεκορεσμένον, ἔχομεν τὰς κεκορεσμένας γλυκόλας, ἐνῷ ὅταν εἶναι ἀκόρεστον τὰς ἀκορέστους. Τέλος διακρίνονται εἰς διαφόρους τάξεις ἀναλόγως τοῦ τρόπου τῆς ἑνώσεως τῶν ὑδροξυλιακῶν ὁμάδων, ἤτοι εἰς διπρωτοταγεῖς, διδευτεροταγεῖς, διτριτοταγεῖς, πρωτοδευτεροταγεῖς, δευτεροτριτοταγεῖς κ.λ.π. Αἱ γλυκόλαι παρασκευάζονται κατὰ τρόπους ἀναλόγους πρὸς τὰς μονοσθενεῖς ἀλκοόλας, μὲ τὴν διαφοράν, ὅτι ἀντὶ τῆς εἰσαγωγῆς ἑνὸς ὑδροξυλίου ἔχομεν τὴν εἰσαγωγὴν δύο. Αἱ γλυκόλαι παρέχουσι τὰς ἀντιδράσεις τῶν ἀντιστοίχων ἀλκοολῶν εἰς διπλοῦν, λόγῳ τῆς παρουσίας δύο ὑδροξυλίων, καὶ περαιτέρω νέας ἀντιδράσεις ὀφειλομένας ἀκριβῶς εἰς τὴν συνύπαρξιν τῶν δύο ὑδροξυλίων, ὡς λ. χ. ὁ σχηματισμὸς ἐσωτερικῶν ἀνυδριτῶν κ.λ.π. Σ. Γ.

γλυκολακτάση (ἡ) *[Χημ.]*. Φύραμα ἐπιφέρον τὴν διάσπασιν τῆς ἀμυγδαλίνης εἰς ἓν μόριον γλυκόζης καὶ ἓν μόριον γλυκοζίτου ἀμυγδαλικοῦ νιτριλίου. Σ. Γ.

γλυκολάλημα (τό)· λάλημα, ᾆσμα γλυκύ, ἡδύ, τερπνόν: «*τὸ γλυκολάλημα τῶν πουλιῶν*».

γλυκολαλδεΰδη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. *γλυκολικὴ ἀλδεΰδη*.

γλυκολαλῶ (—*έω*)· συνήθως ἐπὶ πτηνῶν, λαλῶ, ᾄδω γλυκά, ἡδέως: «*καὶ μιὰ πέρδικα γλυκολαλεῖ καὶ λέει*».

γλυκολεμονιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *κιτρέα ἡ λιμεττία* (Citrus limetta).

γλυκολέμονο ἢ *γλυκολεΐμονο* (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ καρποῦ τῆς γλυκολεμονιᾶς ἢ *γλυκολεϊμονιᾶς* (βλ. λ.).

γλυκόλη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. αἰθυλενογλυκόλη.

— *[Φαρμ.]* Ἡ *γλυκόλη* (Glykolum) χρησιμεύει εἰς τὴν θεραπευτικὴν ἐξωτερικῶς ὡς καλὸν καὶ μὴ ἐρεθίζον ἀναπλήρωμα τῆς γλυκερίνης. Ἡ γλυκόλη χρησιμεύει καὶ εἰς τὴν φαρμακοτεχνίαν ὑπὸ μορφὴν κλύσματος καὶ ὑποθέτων, δρᾷ δὲ καθαρτικῶς. Κ. Γ. Μ.

— **γλυκόλης** *αἰθέρες ['Οργ. Χημ.]*. Ἡ γλυκόλη σχηματίζει μετ' ἀλκοολῶν διαφόρους αἰθέρας, ἐξ ὧν σπουδαιότεροι εἶναι: Ὁ *μονομεθυλικὸς αἰθὴρ* $CH_2(OH).CH_2(O\ CH_3)$, ὑγρὸν βράζον εἰς 125°, ἰδιαζούσης αἰθεριακῆς ὀσμῆς. Ὁ *μοναιθυλικὸς αἰθὴρ* $CH_2(OH).CH_2(O.C_2H_5)$, ὑγρὸν βράζον εἰς 134°. Ὁ *διμεθυλικὸς αἰθὴρ* $CH_2(O\ CH_3).CH_2(O.CH_3)$, ὑγρὸν βράζον εἰς 82—83° καὶ ὁ *διαιθυλικὸς αἰθὴρ* $CH_2(O.C_2H_5).CH_2(O.C_2H_5)$ βράζων εἰς 124°. Σ. Γ.

— **γλυκόλης** *ἐστέρες ['Οργ. Χημ.]*. Ἡ γλυκόλη σχηματίζει μετ' ὀξέων διαφόρους ἐστέρας. Ἐκ τῶν μετ' ἀνοργάνων ὀξέων σπουδαιότερος εἶναι ὁ *δινιτρικὸς ἐστὴρ* $CH_2(O.NO_2).CH_2(O.NO_2)$, ἄχρουν εὐκίνητον, λίαν ἐκρηκτικὸν ὑγρόν. Ἐκ δὲ τῶν μετ' ὀργανικῶν ὀξέων ὁ *μονοξικὸς ἐστὴρ* $CH_2(OH).CH_2(O.CO\ CH_3)$ βράζων εἰς 182° καὶ ὁ *διοξικὸς ἐστὴρ* $CH_2(O.CO.CH_3).CH_2(O.CO.CH_3)$ βράζων εἰς 186°. Σ. Γ.

γλυκολιγνόζη (ἡ) (Glykolignose) *[Φαρμακογ.]*. Γλυκοζίτης τοῦ τύπου $C_{30}H_{46}O_{21}$ εὑρισκόμενος εἰς τὸ ξύλον τῆς ἐλαίας. Κιτρινόλευκος κόνις ἀδιάλυτος εἰς τὰ συνήθη διαλυτικὰ μέσα, κατὰ τὴν ζέσιν μετ' ἀραιοῦ ὑδροχλωρίου διασπώμενος εἰς γλυκόζην καὶ λιγνόζην. Κ. Γ. Μ.

γλυκολίδιον (τὸ) *['Οργ. Χημ.]*. Εἶναι ἀνυδρίτης τοῦ γλυκολικοῦ *ὀξέος* (βλ. λ.) τοῦ τύπου

$$\begin{array}{c} CH_2.O.CO \\ |\qquad\quad| \\ CO.O.CH_2 \end{array}$$

λαμβανόμενος κατὰ τὴν ἐν κενῷ ἀπόσταξιν αὐτοῦ. Σ. Γ.

γλυκολικός, —*ή*, —*όν* ὁ χαρακτηριζόμενος ἐκ τῆς γλυκόλης.

— **γλυκολικὴ** *ἀλδεΰδη ['Οργ. Χημ.]* ἢ *γλυκολαλδεΰδη* ἢ *ὀξυακεταλδεΰδη* ἢ *αἰθανολάλη*. Εἶναι ἡ ἁπλουστέρα ἀλδεϋδαλκοόλη καὶ ἔχει τὸν τύπον $CH_2(OH).CHO$. Παρασκευάζεται ἐκ τοῦ τρυγικοῦ ὀξέος δι' ἐμμέσου σχηματισμοῦ τοῦ διοξυμηλεϊνικοῦ ὀξέος. Ἡ γλυκολαλδεΰδη ἔχει γλυκεῖαν γεῦσιν, εἶναι εὐδιάλυτος ἐν ὕδατι καὶ βραζούσῃ ἀλκοόλῃ καὶ δυσδιάλυτος ἐν αἰθέρι, κρυσταλλοῦται δὲ εἰς ἀχρόους διαφανεῖς πίνακας τηκομένους εἰς 95—97°. Ἐν προσφάτῳ ὑδατικῷ διαλύματι εὑρίσκεται ὑπὸ διμοριακὴν μορφὴν

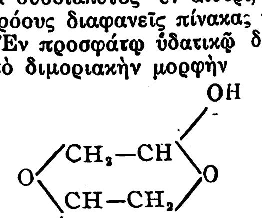

ἥτις διασπᾶται βραδέως ὑπὸ τοῦ ὕδατος εἰς δύο ἁπλᾶ μόρια. Τὸ ὑδατικὸν διάλυμα τῆς γλυκολαλδεΰδης παρέχει τὰς χαρακτηριστικὰς διὰ τὴν ὁμάδα—CH(OH).CO— ἀντιδράσεις, ἤτοι ἀνάγει τὸ φελίγγειον ὑγρὸν ἐν ψυχρῷ, χρώννυται κιτρίνου κατὰ τὴν μετ' ἀλκαλίων θέρμανσιν καὶ παρέχει μετ' ὀξυκῆς φαινυλυδραζίνης ὀζαζόνην, δι' ὃ καὶ ἡ γλυκολαλδεΰδη θεωρεῖται ὡς τὸ ἁπλούστερον σάκχαρον. Ἡ γλυκολικὴ ἀλδεΰδη διὰ βρωμιούχου ὕδατος ὀξειδοῦται πρὸς γλυκολικὸν ὀξύ. Ἐπίσης συμπυκνοῦται εὐκόλως πρὸς ἀνώτερα σάκχαρα, ὡς π. χ. ἐκ δύο μορίων πρὸς λαμβάνεται τὸ

$$CH_2(OH).CH(OH).CH(OH).CHO$$

καὶ περαιτέρω ἐκ τριῶν μορίων δύναται νὰ ληφθῇ ἡ *ἀκρόζη*. Σ. Γ.

— **γλυκολικὸν** *ὀξὺ ['Οργ. Χημ.]* ἢ *ὀξυοξικὸν ὀξὺ* ἢ *αἰθανολικὸν ὀξύ*. Εἶναι ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου $HO.CH_2.COOH$, ἀνήκουσα συνεπῶς εἰς τὰ

Digitized by Google

ὁμάδα τῶν ὀξυοξέων. Ἐλήφθη τὸ πρῶτον τῷ 1848 ὑπὸ τοῦ A. Strecker δι' ἐπιδράσεως νιτρώδους ὀξέος ἐπὶ τῆς γλυκοκόλλης. Ἀποτελεῖ ἀχρόους, ἀνθε ‹τικοὺς εἰς τὸν ἀέρα, εὐδι λύτους εἰς τὸ ὕδωρ κρυστάλλους τηκομένους εἰς 79—80°. Παράγεται κατὰ τὴν ὀξείδωσιν τῆς ἀλκοόλης, τῆς γλυκόλης καὶ διαφόρων σακχάρων. Ἐπίσης δι' ἀναγωγῆς τοῦ ὀξαλικοῦ ὀξέος, ὡς ἀκόμη καὶ διὰ θερμάνσεως χωροξικῶν ἁλάτων μεθ' ὕδατος. Πρὸς παρασκευὴν αὐτοῦ ἐν μικρῷ βράζεται ἐπὶ μακρὸν χλωροξικὸν ὀξὺ μεθ' ὕδατος, παρουσίᾳ μαρμάρου, ἀποχωρίζεται τὸ μετ' ἀσβεστίου ἅλας καὶ διασπᾶται τοῦτο περαιτέρω δι' ὀξαλικοῦ ὀξέος ἢ βράζεται πυκνὸν ὑδατικὸν διάλυμα χλωροξικοῦ καλίου ἐπὶ 24—30 ὥρας.

$CH_2Cl.COOH + H_2O = CH_2(OH).COOH + HCl$

Βιομηχανικῶς λαμβάνεται τὸ γλυκολικὸν ὀξὺ δι' ἠλεκτρολυτικῆς ἀναγωγῆς τοῦ ὀξαλικοῦ ὀξέος. Ἐν τῇ φύσει ἀπαντᾷ εἰς τὰ φύλλα τῆς ἀγρίας ἀμπέλου, εἰς τὸν χυμὸν τῶν τεύτλων καὶ εἰς τὰς ἀώρους σταφυλάς. Τὸ μετ' ἀσβεστίου ἅλας αὐτοῦ $(C_2H_3O_3)_2Ca + {}_3H_2O$ κρυσταλλοῦται εἰ λεπτὰς βελόνας. Τὸ γλυκολικὸν ὀξὺ χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ τυποβαφικῇ ὡς ἀναπλήρωμα τοῦ τρ γικοῦ ὀξέος, ἐπιφέρον ἐπαύξησιν τῆς ἀνθεκτικότητος τοῦ χρώματος. Τὸ μετ' ἀμμωνίου ἅλας χρησιμεύει πρὸς στερέωσιν τῶν χρωμάτων τῶν ἐρίων, τὰ δὲ μετ' ἀργιλλίου καὶ κασσιτέρου εἰς τὴν δι' ἀλιζαρίνης καὶ πορτοκαλλοχρόου τῆς ἀλιζαρίνης τυποβαφικήν. Διὰ θερμάνσεως τοῦ γλυκολικοῦ ὀξέος εἰς 100° περίπου σχηματίζεται ὁ ἀνυδρίτης $C_4H_6O_5$, *γλυκολίτης* καλούμενος, δι' ἰσχυροτέρας δὲ θερμάνσεως ὁ *πολυγλυκολίτης* $(C_2H_2O_2)x$.

Ἕτερος ἀνυδρίτης αἰθερικῆς ὅμως μορφῆς εἶναι τὸ *διγλυκολικὸν ὀξύ*, $O\left\langle\begin{matrix}CH_2.COOH\\CH_2.COOH\end{matrix}\right.$, ὅπερ εἶναι σῶμα κρυσταλλικὸν τηκόμενον εἰς 148°. Δι' ἀποστάξεως ὑπὸ ἠλαττωμένην πίεσιν λαμβάνεται ὁ *ἀνυδρίτης τοῦ διγλυκολικοῦ ὀξέος*,

$O\left\langle\begin{matrix}CH_2.CO\\CH_2.CO\end{matrix}\right\rangle O$ ὅστις τήκεται εἰς 97°. Ὁ *γλυκολικὸς αἰθυλεστὴρ* $CH_2(OH).CO.OC_2H_5$ βράζει εἰς 160°, ὁ *γλυκολικὸς αἰθυλαιθὴρ* $CH_2(O.C_2H_5)COOH$ βράζει εἰς 206° καὶ τὸ *νιτρίλιον τοῦ γλυκολικοῦ ὀξέος* $CH_2(OH).CN$ βράζει ὑπὸ πίεσιν 16 χστμ. εἰς 103°. Οἱ μετὰ μινθόλης καὶ κινίνης ἐστέρες χρησιμοποιοῦνται ἐν τῇ θεραπευτικῇ. Σ. Γ.

— **γλυκολικοῦ ὀξέος νιτρίλιον** *['Οργ. Χημ.]*· βλ. γλυκολικὸν *ὀξύ*.

— **γλυκολικὸς αἰθυλαιθὴρ** *['Οργ. Χημ.]*· γλυκολικὸν *ὀξύ*.

— **γλυκολικὸς αἰθυλεστὴρ** *['Οργ. Χημ.]*· βλ. γλυκολικὸν *ὀξύ*.

— **γλυκολικὸς μενθυλεστὴρ** *[Φαρμακογν.]*. Εἶναι ὁ μετὰ τοῦ γλυκολικοῦ ὀξέος εστὴρ τῆς μενθόλης $CH_2\left\langle\begin{matrix}OH\\COO.C_{10}H_{19}\end{matrix}\right.$. Σκεύασμα ἄγευστον δεικνῦον τὰς πολυτίμους θεραπευτικὰς ἰδιότητας τῆς μενθόλης καὶ μὴ ἐρεθίζον. Κ. Γ. Μ.

γλυκολίτης (ὁ) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. γλυκολικὸν *ὀξύ*.

γλυκολογλυκολικὸν *ὀξὺ* *['Οργ. Χημ.]*. Ὀργανικὸν ὀξυ τοῦ τύπου $HO.CH_2.CO.O.CH_2.CO.OH$ λαμβανόμενον ἐκ δύο μορίων γλυκολικοῦ ὀξέος τῇ ἀποσπάσει ἑνὸς μορίου ὕδατος. Εἶναι σῶμα κρυσταλλικόν, τηκόμενον εἰς 99—100°, εὐδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ καὶ τὴν ἀλκοόλην. Διὰ βράζοντος ὕδατος διασπᾶται πόσοτικῶς εἰς γλυκολικὸν ὀξύ. Σ. Γ.

γλυκόλογος, *—η,—ο*· ὁ λέγων γλυκοὺς λόγους, ἄλλως γλυκομίλητος (βλ. λ.).

γλυκολυπούμενος, *—η,—ο*· ὁ οἱονεὶ λυπούμενος ἅμα καὶ ἡδόμενος: «'ς τὸν τοῖχο σύρριζα σκύφτει κοιτάει, γλυκολυπούμενη χαμογελάει» *(Σολωμός)*.

γλυκομάνια (τὰ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κερκύρᾳ τοῦ φυτοῦ *βήχιον τὸ σιτόφυγον* (Tussilago farfala).

γλυκομαργιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Πάφῳ τοῦ φυτοῦ *χόνδρυλλα ἡ βρουλοειδὴς* (Chondrylla juncea).

γλυκομηλιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κύπρῳ καὶ ἀλλαχοῦ ποικιλίας τινὸς τοῦ δένδρου *μηλέα ἡ γναφαλώδης* (Malus tomentosus).

γλυκομίλητος, *—η,—ο*· ὁ ὁμιλῶν μετὰ γλυκύτητος, μετὰ προσηνείας, εὐπροσήγορος: «πελάσσια γλυκομίλητο νέο πνεῦμα τῆς θαλάσσης» *(Σολωμός)*.

γλυκομιλῶ (*—άω*)· ὁμιλῶ μετὰ γλυκύτητος, μετὰ προσηνείας, ἀντίθ. *ἀγριομιλῶ*.

γλυκονεράτζι (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ καρποῦ τῆς γλυκονεραντζιᾶς (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

γλυκονεραντζιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Ἑλλάδος τῆς *κιτρέας τῆς βιγαραδίου* (Citrus bigaradia).

Γλυκονέρι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Κοτύλης (τέως *Κοτελτσίου*, τῆς ἐπαρχίας Καστορίας τοῦ νομοῦ Φλωρίνης. Κάτοικοι (1928) 130. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Δράνοβον*.

Γλυκονέριον *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Σάλπης τῆς ἐπαρχίας Κομοτηνῆς τοῦ νομοῦ Ροδόπης. Κάτοικοι (1928) 103. Ἐπὶ τουρκοκρατίας ἐκαλεῖτο *Καρὰ-Μπουνάρ*.

γλυκονικὰ *ὀξέα* *['Οργ. Χημ.]*. Εἶναι ἑξονικὰ ὀξέα λαμβανόμενα δι' ὀξειδώσεως τῶν ἀλδοεξοζῶν ἢ ἐκ τῶν ἀλδοπεντοζῶν διὰ τῆς κυανυδρινικῆς ἀντιδράσεως. Διακρίνομεν τὸ d *γλυκονικὸν ὀξὺ* λαμβανόμενον δι' ὀξειδώσεως τῆς d-γλυκόζης καὶ τὸ l *γλυκονικὸν ὀξὺ* προερχόμενον ἐκ τῆς l-ἀραβινόζης διὰ τῆς κυανυδρινικῆς ἀντιδράσεως. Σ. Γ.

γλυκοοκτίτης (ὁ) *['Οργ. Χημ.]*. Πολυσθενὴς ἀλκοόλη ληφθεῖσα συνθετικῶς ἐκ τῆς d-γλυκόζης. Εἶναι δεξιοστρόφος καὶ τήκεται εἰς 241°. Σ. Γ.

γλυκοπατάτα (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *βατάτα ἡ ἐδώδιμος* (Batata edulis). Δ. Ν. Π.

Γλυκοπηγὴ *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Θολοῦ τῆς ἐπαρχίας Φυλλίδος (τέως *Ζίχνης*) τοῦ νομοῦ Σερρῶν. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μεζρᾶς*.

γλυκόπιοτος, *—η,—ο*· λέγεται συνήθως ἐπὶ τοῦ οἴνου: «γλυκόπιοτο κρασί», ὁ οἶνος ὁ ὁποῖος πινόμενος παρέχει γλυκεῖαν γεῦσιν ἕνεκα ἀτελοῦς ζυμώσεως.

γλυκοπρωτεῖδαι (αἱ) *['Οργ. Χημ.]*. Εἶναι τάξις τῶν πρωτεϊδῶν, ἀποτελουμένων ἐξ ἑνώσεων συνισταμένων ἐκ πρωτεΐνης καὶ σακχάρου τινὸς ἢ ἀμινοσακχάρου. Σ. Γ.

γλυκοπύρουνα (τὰ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τῶν καρπῶν *βερυκοκέας τῆς ἀρμενικῆς* (Prunus armeniaca). Δ. Ν. Π.

Γλύκορα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Τὸ ἀνατολικὸν κέρας τοῦ λιμένος Τηγάνι τῆς Σάμου (χάρτ. ἀγγλ. 1878: Port Tigani, 1530: The Strait of Samos, πλάτ. 37° 41′ Β, μῆκ. 26° 59′ Ἀν.), δεξιᾷ τῷ εἰσπλέοντι ἄκρα (βλ. λ. Αἰγαῖον τ. Β′ 414γ). Σ. Ε. Λ.

γλυκορεζῖναι (αἱ) (Glykoresine) *[Φαρμακ.]*. Οὕτω καλεῖται μία τῶν κατηγοριῶν εἰς ἃς διῄρεσεν ὁ Tschirch τὰς ῥητίνας. Γλυκορεζῖναι εἶναι αἱ ῥητῖναι ἰαλάπποης, σκαμωνίας καὶ ἄλλαι ἐνέχουσαι ῥητινογλυκοζίτας. Κ. Γ. Μ.

Γλυκόριζον *[Γεωγρ.]*. Χωρίον ὑπαγόμενον εἰς τον δῆμον Ἀρταίων τοῦ νομοῦ Ἄρτης. Κάτ. (1928) 327.

γλυκορρητῖναι (αἱ) *['Οργ. Χημ.]*. Καλοῦνται οἱ ῥητινικοὶ ἐστέρες, κατὰ τὴν ὑδρόλυσιν τῶν ὁποίων σχηματίζεται σάκχαρον. Σ. Γ.

γλυκόρριζα (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *γλυκύρριζα ἡ ἄτριχος* (Glycyrrhiza glabra).

Γλυκόρριζον *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Αὐλῶνος τῆς ἐπαρχίας Τριφυλίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 329. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μουρτᾶτον*. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ ὁ συνοικισμὸς *Κακάβα* (κάτ. 77). Δ. Ε. Μ.

γλυκορριζῶδες (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κρήτῃ τοῦ φυτοῦ *θρίγκιον τὸ κονδυλόρριζον* (Thrincia tuberosa).

γλυκός, *—ειά, —όν*· βλ. γλυκύς.

γλυκοσάλη (Glykosal) (ἡ) *[Φαρμακ.]*. Σκεύασμα συγκείμενον ἐκ σαλικυλικοῦ γλυκερινεστέρος: $C_6H_4(OH)CO.O[C_3H_5(OH_2)]$. Λευκὴ κρυσταλλικὴ κόνις, τηκομένη εἰς 71°, δυσδιάλυτος ἐν ὕδατι. Ἀνεγράφη ἐπὶ ῥευματισμῶν καὶ παυσίπονον, ἐπὶ δυσμηνορροιῶν καὶ ὀδονταλγιῶν ἐκ περιοστιτίδων. Ἐπίσης παρηγγέλθη εἰς ἐπιχρίσεις καὶ εἰς κλύσματα. Κ. Γ. Μ.

γλυκοσαλίζω καὶ *γλυκοσαλιάζω*· ἔχω τὸ σάλι μου γλυκό αἰσθάνομαι εὐχαρίστησιν, ἡδονήν, ἀπολαύω εὐτυχίας τινός: «δὲν μπορῶ κι' ἐγὼ μιὰ στιγμὴ νὰ γλυκοσαλίσω, ἀπ' τὸ κακὸ 'ς τὸ χειρότερο πηγαίνω».

γλυκοσμὶς (ἡ) (Glycosmis) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ῥυτοειδῶν*. Εἶναι δένδρα φυόμενα εἰς θερμὰς χώρας. Ἐκ τῶν 5 εἰδῶν ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερα εἶναι: *γλυκοσμὶς ἡ δενδρώδης* (Glycosmis arborea) καὶ *γλυκοσμὶς ἡ πεντάφυλλος* (Glycosmis pentaphylla). Τὰ εἴδη ταῦτα διακρίνονται ἐκ τῶν ἐναλλασσομένων φύλλων των καὶ τῶν κατὰ κῦμα διατεταγμένων ἀνθέων των. Δ. Ν. Π.

γλυκοσουρία· βλ. διαβήτης.

γλυκοσουτσουμίδα (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Ζακύνθῳ τοῦ φυτοῦ *χρυσάνθεμον τὸ σιτόφιλον* (Chrysanthemum segetum).

γλυκοσυριγγαϊκὸν *ὀξὺ* *['Οργ. Χημ.]*. Ὀργανικὸν ὀξυ τοῦ τύπου $C_{15}H_{20}O_8 + 2H_2O$ ἀπαντῶν εἰς τὰ φύλλα τῆς ἀκακίας. Σ. Γ.

γλυκοσφίγγω· σφίγγω ἡδονικά, ἐναγκαλίζομαι σφικτά.

γλυκοτροπαιολίνη (ἡ) (Glykotropaeolin) *[Φαρμακ.]*. Γλυκοζίτης ἀνταποκρινόμενος εἰς τὴν σύνθεσιν $C_{14}H_{18}KNS_2O_5 + XH_2O$, ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸ μυρωνικὸν κάλιον καὶ εὑρισκόμενος εἰς τὰ σπέρματα τοῦ φυτοῦ Tropaeolum majus. Ὁ γλυκοζίτης οὗτος δὲν κατωρθώθη νὰ ἀπομονωθῇ ὡς τοιοῦτος. Κ. Γ. Μ.

γλυκούλης (ὁ)· ὑποκορ. τοῦ *γλυκός*, ἄλλως *γλυκούτσικος*.

γλυκουρόνη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*. Καλεῖται οὕτως ἡ λακτόνη τοῦ γλυκουρονικοῦ *ὀξέος* (βλ. λ.), λαμβανομένη δι' ἐξατμίσεως τοῦ ὑδατικοῦ διαλύματος αὐτοῦ. Εἶναι στερεὸν κρυσταλλικὸν σῶμα, γλυκείας γεύσεως, δεξιοστρόφον, τηκόμενον εἰς 175°.

γλυκούτσικος, *—η,—ο*· ὑποκορ. τοῦ *γλυκός*, κάπως γλυκός, ὁ ἔχων γεῦσιν γλυκεῖαν.

γλυκοφάγος (ὁ) Glycophagus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀραχνοειδῶν*, τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀκάρεων*. Ἐκ τῶν ὀλίγων εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερον εἶναι *γλυκοφάγος ὁ τῶν ἀνθρώπων* (Glycophagus humanus), ὅστις ἐπιπίπτει ἰδίως κατὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ τὰ δήγματά του προκαλοῦσιν εἶδος ψωριάσεως. Δ. Ν. Π.

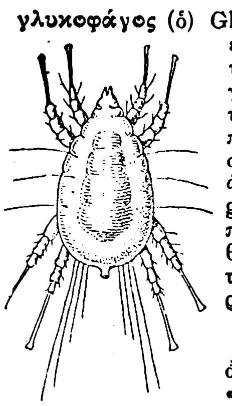

Γλυκοφάγος ὁ τῶν ἀνθρώπων.

γλυκοφέγγω· φέγγω, ἀκτινοβολῶ γλυκὺ φῶς: «γλυκοφέγγει ἀπ' τὴ θυρίδα τς ἅγιας Τράπεζας τὸ φῶς» *(Σολωμός)*.

γλυκοφιλὴς (ὁ) (Glycophilus) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ταινιορραμφιδῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *μελιτραγιδῶν*. Εἶναι πτηνὰ μικροῦ μεγέθους μὲ σῶμα λεπτόν, εὐκίνητον, ῥάμφος ἐπίμηκες καὶ λεπτόν, ἐλαφρῶς κυρτὸν κατὰ τὴν ἄνω αὐτοῦ ἐπιφά εῖαν, πτέρυγας ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένας καὶ οὐρὰν μακράν. Γνωστὰ πλεῖστα εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὴν Αὐστραλίαν, ὧν ἀξιολογώτερον *γλυκοφιλὴς ὁ λευκομέτωπος* (Glycophilus albifrons), ὅστις διακρίνεται κυρίως ἐκ τῆς λευκῆς ταινίας ἥτις ἐξαπλοῦται ἐπὶ τοῦ μετώπου του καὶ ἐπὶ τῶν παρειῶν, συμπεριλαμβάνουσα καὶ τὰς ὀφθαλμικὰς κόγχας, ἐκ τοῦ μελανοῦ κάτω μέρους τοῦ λαιμοῦ του, τοῦ φαιοῦ μετὰ λευκῶν στιγμάτων κάτω μέρους τοῦ σώματος καὶ τῆς τεφρᾶς ῥάχεως μετ' ἀκανονίστων λευκῶν κηλίδων. Δ. Ν. Π.

Γλυκοφιλὴς ὁ λευκομέτωπος.

«Γλυκοφιλοῦσα». Οὕτως ὀνομάζεται ἡ ἐν τῇ μονῇ τοῦ Φιλοθέου (Ἄθως) ἀνακειμένη θαυματουργὸς εἰκὼν τῆς Θεοτόκου (βλ. Ἄθως, τόμ. Β′, σελ. 360 γ′—362 α′). —Β.

γλυκόφωνος, *—η, —ο*· ὁ ἔχων γλυκεῖαν φωνὴν εἴτε ᾄδων εἴτε λαλῶν: «γλυκόφωνος ψάλτης», «γλυκόφωνη γυναῖκα».

γλυκοχάραγμα (τὸ) καὶ *γλυκοχάραμα*· συνήθως εἰς τὸν πληθ. *γλυκοχαράματα*· δημοτ., τὸ χάραγμα τοῦ λυκαυγοῦς, τὸ λυκόφως τῆς πρωΐας, ἡ ἕως, τὸ μεταίχμιον τῆς νυκτὸς καὶ τῆς ἡμέρας, ἄλλως *χαράματα*.

γλυκοχαράζω· ἐπὶ τῆς αὐγῆς, χαράζω, ἐμφανίζομαι: «γλυκοχαράζει ἡ αὐγή»· || ἀπροσώπ *γλυκοχαράζει*· ὑποφώσκει, διαγελᾷ ἡ ἡμέρα: «ξυπνῶ μόλις γλυκοχαράξῃ».

γλυκόχορτο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Θήρᾳ τοῦ φυτοῦ *κερατοστήμων ὁ διάτρητος* (Vaccinium perfoliatum). Δ. Ν. Π.

γλυκυ—· ὡς πρῶτον συνθετικὸν σημαίνει τὴν ἔννοιαν τοῦ γλυκέος κυριολεκτικῶς ἢ μεταφορικῶς:

Digitized by Google

γλυκυφανής, γλυκύφθογγος, γλυκυφραδύς, γλυκύφωνος, γλυκύχυμος κτλ.

γλυκὺ *[Λαογρ.]*. Παιδιά, συνήθης ἐν Μ. Ἀσίᾳ, καθ' ἣν πλείονες τῶν τριῶν παίδων προσπαθοῦν νὰ ὑποκλέψουν ἀντικείμενόν τι φυλασσόμενον ὑφ' ἑνὸς παίκτου καὶ ἀποκείμενον ἐπὶ πασσάλου. Ὁ φυλάσσων, ὅστις καλεῖται «παπᾶς», στρεφόμενος διαρκῶς πέριξ τοῦ πασσάλου καὶ κρατῶν τὸ ἕτερον ἄκρον προσδεδεμένου ἐπὶ τοῦ πασσάλου σχοινίου, ἀποκρούει διὰ λακτισμάτων τοὺς ἄλλους παίκτας προσπαθῶν νὰ ψαύσῃ διὰ τοῦ ποδός τινα ἐξ αὐτῶν. Ὁ ψαυσθεὶς καταλαμβάνει τὴν θέσιν τοῦ «παπᾶ», ἄλλως, ἂν κατορθωθῇ ἡ ἁρπαγὴ τοῦ ἀντικειμένου, ὁ «παπᾶς» δέχεται διὰ τοῦ ἁρπαγέντος κτυπήματα. Δ. ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΣ

Γλυκὺ (τὸ) *[Γεωγρ.]*· βλ. Γλυκή.

Γλυκὺ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος τῆς ΒΑ ἀκτῆς τῆς νήσου Ἴμβρου (πλάτ. 40° 13′ Β., μῆκ. 26° 03′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ 1087: Thasso to Dardanelles) ὀνομαζόμενος ὑπὸ τῶν Τούρκων *Κουζοὺ - λιμάν*. Φερώνυμος κώμη, ἥτις πρὸ τῆς ἐπαναφορᾶς τῆς νήσου ὑπὸ τὴν τουρκικὴν κυριαρχίαν εἶχεν 650 κατοίκους, ἀπέχει ἡμίσειαν ὥραν ἀπὸ τοῦ ὅρμου, κειμένη ἐγγὺς τῆς πρωτευούσης *Κάστρο* τῆς νήσου· παράγει ὡραῖον οἶνον καὶ ἔλαιον. Σ. Ε. Λ.

γλυκύαμος (ὁ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κερκύρᾳ τοῦ φυτοῦ *ὑοσκύαμος ὁ λευκὸς* (Hyoscyamus albus). Δ. Ν. Π.

γλυκύγι (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος τοῦ φυτοῦ *κληματὶς ἡ φλόγιος* (Clematis flammula). Δ. Ν. Π.

γλυκύλιον (τὸ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλεῖται οὕτω συνήθως τὸ *ἀμιναξεστύλιον*, δηλαδὴ ἡ μονοσθενὴς ῥίζα ἥτις ὑπολείπεται, ὅταν ἐκ τῆς γλυκοκόλλης ἀφαιρεθῇ τὸ ὑδροξύλιον καὶ ἥτις ἔχει τὸν τύπον $CH_2(NH_2).CO$. Σ. Γ.

γλυκυλογλυκίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Διπεπτίδιον τῆς γλυκοκόλλης καὶ ἔχει τὸν τύπον $NH_2.CH_2.CO.NH.CH_2.CO.OH$. Παρασκευάζεται διὰ διασπάσεως τῆς διοξυπιπεραζίνης ὑπ' ἀραιοῦ διαλύματος καυστικοῦ νατρίου. Εἶναι εὐδιάλυτος εἰς τὸ βράζον ὕδωρ, δυσδιάλυτος εἰς τὴν ἀλκοόλην καὶ ἀδιάλυτος εἰς τὸν αἰθέρα. Κρυσταλλοῦται εἰς φυλλίδια τηκόμενα εἰς 215—220°. Τὸ ὑδατικὸν αὐτῆς διάλυμα διαλύει ἐν θερμῷ τὸ ὑδροξείδιον τοῦ χαλκοῦ μετὰ βαθέως κυανῆς χροιᾶς. Τὸ ὑδροχλωρικὸν αὐτῆς ἅλας εἶναι εὐδιάλυτον ἐν ὕδατι. Ὁ αἰθυλεστὴρ αὐτῆς τήκεται εἰς 88—89° καὶ διαλύεται εὐκόλως ἐν τῷ ὕδατι μετ' ἀλκαλικῆς ἀντιδράσεως. Σ. Γ.

Γλυκύμηλον *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία δοθεῖσα ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς εἰς τὸ ἐν Ἀνατολ. Θρᾴκῃ χωρίον *Ἐλμαντζήκ*.

γλυκυπικρίνη (ἡ) *[Χημ.]*. Γλυκοζίτης ἀπαντῶν εἰς τὸν στρύχνον τὸν γλυκύπικρον. Ἀρχικῶς ἔχει πικρὰν γεῦσιν, ἥτις εἶτα καθίσταται ὑπογλυκίζουσα. Εἶναι ἄμορφον σῶμα εὐδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ καὶ τὴν ἀλκοόλην. Δι' ὑδρολυτικῆς διασπάσεως παρέχει σάκχαρον καὶ ῥητίνην τινά. Σ. Γ.

γλυκύπικρος (ὁ, ἡ)—*ον* (τό)· ὁ γλυκὺς ἅμα καὶ πικρός· ἐπίθετον τοῦ ἔρωτος πλασθὲν ὑπὸ τῆς Σαπφοῦς:

> Ἔρος δι' ἠὖτέ με ὁ λυσιμελὴς δόνει,
> γλυκύπικρον ἀμάχανον ὄρπετον.

Τοῦτο ὁ Ῥωμαῖος Κάτουλος ἀποδίδει διὰ τοῦ dulcis amarities (=γλυκεῖα πικρότης).

γλυκυρρετίνη (Glycyrrhetine) ἢ *γλυκυρρετικὸν ὀξὺ* *[Χημ.]*. Ἕνωσις τοῦ τύπου

$$C_{8}, H_{46}O_{8}\begin{cases}OH\\COOH\\OH\end{cases}$$

ἀποτελεῖ ἀχρόους βελόνας τηκομένας εἰς 210°, ἀδιαλύτους εἰς ὕδωρ, ὀλίγον διαλ. τὰς εἰς αἰθέρα καὶ προέρχεται ἐκ τῆς σχάσεως τῆς γλυκυρριζίνης. Κ. Γ. Μ.

γλυκυρρετινικὸν *ὀξὺ* (τὸ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. γλυκυρριζίνη.

γλυκύρριζα (ἡ) (Glycyrrhiza) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐλλοβοκάρπων*. Εἶναι πόαι πολυετεῖς μὲ ὑπόγειον βλαστὸν πολυρριζώδη, δίδοντα ὑπέργεια βλαστίδια φέροντα φύλλα ἐναλλασσόμενα μετὰ τεσσάρων ἕως ἓξ ζευγῶν παραφύλλων καὶ ἄνθη λευκά, ὑποκίτρινα, ὑποκύανα ἢ ὑποϊώδη κατὰ βότρυας ἢ μασχαλιαίους στάχυας διατεταγμένα. Γνωστὰ περὶ τὰ 12 εἴδη διαδεδομένα εἰς πάσας τὰς χώρας τῆς Εὐρώπης, τῆς βορείου Ἀφρικῆς, τῶν θερμῶν χωρῶν τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Ἐκ τῶν κυριωτέρων εἰδῶν ἀξιολογώτερα εἶναι: *Γλυκύρριζα ἡ ἄτριχος* (Glycyrrhiza glabra) ἀπαντῶσα εἰς πάσας τὰς μεσημβρινὰς χώρας τῆς Εὐρώπης καὶ παρ' ἡμῖν. Ἡ ῥίζα τοῦ φυτοῦ τούτου εἶναι φαρμακευτικὴ καὶ γνωστοτάτη ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων. Κατὰ τὸν Θεόφραστον, εἶναι «χρησίμη πρός τε τὰ ἄσθματα καὶ πρὸς τὸν βῆχα ξηρὸν καὶ ὅλους τοὺς περὶ τὸν θώρακα πόνους» (Φ. Ἱστ. 9, 13, 2). Τὸ ἀλκοολικὸν ἐκχύλισμα τῶν ῥιζῶν τῆς γλυκυρρίζης προσθήκῃ ὕδατος θολοῦται καὶ ἀποβάλλει κιτρινωπὸν ἵζημα, λίαν διαλυτὸν εἰς τὴν ἀμμωνίαν. Αἱ ῥίζαι τῆς γλυκυρρίζης περιέχουν: σαλικυλικὸν μεθύλιον, γλισχρασματώδη οὐσίαν, ταννίνην, ἄμυλον, γλυκυρριζίνην, γλυκυρριζικὸν ὀξύ, ἀσπαραγίνην, γλυκόζην, καλαμοσάκχαρον, ῥητινώδεις καὶ πεκτονικὰς οὐσίας. Ἡ δρόγη ἀναγράφεται εἰς τὴν θεραπευτικὴν εἰς δόσεις 0,1—1 γρ. πλειστάκις τῆς ἡμέρας ὑπὸ τὴν μορφὴν κόνεων καὶ εἰς δόσεις 5—10 γρ. εἰς 200 γρ. ὕδατος ὑπὸ τὴν μορφὴν ἐγχυμάτων ἢ ἀφεψημάτων, ὡς ἀποχρεμπτικὸν καὶ γλυκαντικόν, ὅπου θέλομεν νὰ καλύψωμεν τὴν ἧττον εὐχάριστον γεῦσιν γαληνικῶν τινων σκευασμάτων. Εἰς τὴν φαρμακοτεχνίαν χρησιμεύει ἡ γλυκύρριζα πρὸς παρασκευὴν τοῦ ὀποῦ της (Suceus liquiritiae), τῆς κομμιώδους κόνεως (Pulvis gummosus), τῶν ἀποχρεμπτικῶν εἰδῶν (Species pectorales), τοῦ ἐκχυλίσματος (Extractum liquiritiae), τοῦ ἐλιξιρίου τοῦ ὀποῦ (Elixirium suceo liquiritiae) καὶ διαφόρων τροχίσκων περιεχόντων ὀπὸν γλυκυρρίζης.

Οἱ Ἰνδοὶ ἐθεώρουν τὴν γλυκύρριζαν ὡς φάρμακον κατ' ἐξοχὴν ἀφροδισιακόν, παρεσκεύαζον δ' ἐξ αὐτοῦ ἀφέψημα χρησιμοποιούμενον τὴν ὀγδόην ἡμέραν τοῦ ὀγδόου μηνός, ὅπως ῥάνωσι τὸ ἄγαλμα τοῦ Βούδα. Τὸ ἀπὸ τοῦ ἀγάλματος δὲ ῥέον ἐκχύλισμα συλλεγόμενον, συμφώνως πρὸς τὰς ἀναγραφὰς τῆς θρησκείας των, παρουσιάζει δῆθεν θαυματουργὸν ἱκανότητα. Σήμερον αἱ ῥίζαι τῆς γλυκυρρίζης τῆς ἀτρίχου χρησιμοποιοῦνται διὰ διαφόρους βιομηχανικοὺς σκοπούς. Ὑπὸ μορφὴν ἐκχυλίσματος, ὅπερ εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα *γιάμπολη*, χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν φαρμακοποιΐαν, τὴν κατασκευὴν ζύθου, διαφόρων οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν, τὴν ζαχαροπλαστικὴν καὶ τὴν ἀρτοποιΐαν (ἰδίᾳ διὰ τὸν ἄρτον τῶν διαβητικῶν). *Γλυκύρριζα ἡ ἐχινοειδὴς* (Glycirrhiza echinata). Κοινότατον φυτὸν τόσον ἐν Εὐρώπῃ ὅσον καὶ παρ' ἡμῖν. Καὶ τοῦ εἴδους τούτου αἱ ῥίζαι χρησιμοποιοῦνται ὡς φάρμακον καὶ ἐνδείκνυνται κυρίως κατὰ τοῦ ἄσθματος. Δ. Ν. Π.—Κ. Γ. Μ.

γλυκυρριζίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ἕνωσις εὑρισκομένη εἰς τὰς ῥίζας τῆς γλυκυρρίζης. Εἶναι τὸ μετὰ καλίου καὶ ἀσβεστίου ἅλας τοῦ *γλυκυρριζινικοῦ ὀξέος*, ὅπερ ἔχει τὸν τύπον $C_{44}H_{64}O_{19}$. Κέκτηται γλυκεῖαν γεῦσιν καὶ κρυσταλλοῦται εἰς ἀχρόους κρυστάλλους τηκομένους εἰς 205°. Διὰ μακροῦ βρασμοῦ μετ' ἀραιοῦ θειικοῦ ὀξέος διασπᾶται εἰς *γλυκυρρετινικὸν ὀξὺ* καὶ γλυκουρονικὸν ὀξύ.

γλυκυρριζινικὸν *ἀμμώνιον* *[Φαρμακ.]*. Λαμβάνεται ἐκ τῆς γλυκυρριζίνης τοῦ ἐμπορίου. Τὸ *ὄξινον* γλυκυρριζινικὸν ἀμμώνιον ἀποτελεῖ φυλλίδια ὠχροκίτρινα, στίλβοντα, γλυκείας γεύσεως, εὐδιάλυτα ἐν ζέοντι ὕδατι, ἀμμωνίᾳ καὶ καυστικοῖς ἀλκαλίοις. Τὸ *οὐδέτερον* γλυκυρριζινικὸν ἀμμώνιον λαμβάνεται ἐκ τοῦ ὀξίνου καὶ ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν σύνθεσιν $C_{44}H_{61}(NH_4)_3O_{19}$ ὡς ἄμορφον ἀνοικτῶς φαιὸν κόμμι, εὐδιάλυτον ἐν ὕδατι καὶ ἀλκοόλῃ. Τὸ γλυκυρριζινικὸν κάλιον $C_{44}H_{63}KO_{19}$, ὅπερ εἶναι ἀντίστοιχον πρὸς τὸ γλυκυρριζινικὸν ἀμμώνιον μετὰ καλίου ἅλας, ἀποτελεῖ τὸ γλυκύτερον ἐξ ὅλων τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν φυτικῶν σωμάτων. Διαλύματα αὐτοῦ 1: 20.000 δεικνύουν ἔτι γλυκεῖαν γεῦσιν. Τὸ ἀγοραῖον γλυκυρριζινικὸν ἀμμώνιον δὲν ἀποτελεῖ ἑνιαῖον σῶμα, διότι ἐνέχει, ἐκτὸς τοῦ οὐδετέρου μετὰ τοῦ ἀμμωνίου ἅλατος, ἄμορφον πικρογλυκυρριζίνην $C_{36}H_{57}NO_{18}$ καὶ σκοτεινῶς φαιὸν ῥητινογλυκυρρητίνην. Τὸ ἀγοραῖον γλυκυρριζινικὸν ἀμμώνιον (Clycyrrhizinum ammoniacale) ἀποτελεῖ κιτρινόφαιον ἕως φαιὰν ἄμορφον μᾶζαν, εὐδιάλυτον ἐν ὕδατι καὶ ἀλκοόλῃ. Τὸ γλυκυρριζινικὸν ἀμμώνιον χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τὸ ὄνομα γλυκίνη ἔχουσα ἐφαρμογὴν πρὸς γλύκανσιν μειγμάτων. Κ. Γ. Μ.

— **Γλυκυρριζινικὸν** *ὀξὺ* *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. λ. γλυκυρριζίνη. Σ. Γ.

γλυκύς, —*εῖα*, —*ύ*, κοιν. *γλυκός*· ὁ παρέχων τὴν ἰδιάζουσαν γεῦσιν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ *πικρὸς* ἢ *ξινός*: «γλυκὸ σταφύλι, —μῆλο, —πεπόνι, —κρασί», «γλυκὸς καφὲς κ.τ.τ.» || ὁ οὐχὶ ἐπαρκῶς ἢ οὐχὶ πολὺ ἁλατισμένος: «γλυκὸ τυρί, —φαγί» || μεταφ. ἐπὶ ἀνθρώπου, προσηνής, εὐπροσήγορος, χαρίεις: «γλυκὸς ἄνθρωπος», «σὲ μαγεύει μὲ τὰ γλυκά του λόγια» || «γλυκὰ μάτια» τὰ ἐκφραστικὰ προσηνείας καὶ ἀγαθότητος || φρασ. «μοῦ κάμνει γλυκὰ μάτια» μὲ προσβλέπει προσηνῶς, συμπαθῶς, ἐπιδιώκει τὴν φιλίαν μου, τὰς σχέσεις μου.—Ἐπίρρ. *γλυκέως*, κοιν. *γλυκά*. || Ἰδιωμ. τὸ *γλυκὺ* —*ί)* ἢ τὸ *γλυκό*, ἡ ἐπιληψία, καὶ ἀλλαχοῦ ἡ ἐξ οἱουδήποτε λόγου λιποθυμία· φρασ. «νὰ τοὔρθῃ τὸ γλυκό του» || τὸ *γλυκό*, ἡ ἐντεραλγία, ὁ κολικόπανος καὶ ἀλλαχοῦ ἡ δυσουρία· «γλυκὸ σπειρί» τὸ καὶ «κακὸ» ἢ «καλὸ σπειρί» ὁ ἄνθραξ. Κατ' εὐφημ. ἀντὶ τοῦ ξινὸ «τί τὸ γλυκό σου σ' ἔπιασε καὶ κάνεις ἔτσι;» [Βλ. καὶ λ. γλυκό].

Γλυκὺς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Λιμὴν τῆς Θεσπρωτίας τῆς ἀρχαίας Ἠπείρου, σήμερον *λιμὴν* τοῦ *Φαναριοῦ* ἢ τῆς *Σπλάντζας* καλούμενος. Εἰς τὸν λιμένα αὐτὸν «ἐμβάλλει ὁ Ἀχέρων ποταμὸς ῥέων ἐκ τῆς Ἀχερουσίας λίμνης καὶ δεχόμενος πλείους ποταμούς, ὥστε γλυκαίνειν τὸ ὕδωρ τοῦ λιμένος» *(Στράβ.* Ζ' 7, 5). Τὸ γεγονὸς τῆς γλυκάνσεως τοῦ ὕδατος προσδίδουσί τινες εἰς τὴν ἰσχυρὰν εἰσροὴν τῶν ποταμίων ὑδάτων καὶ τὴν μικρὰν ἔκτασιν τοῦ λιμένος. Εἰς τὸν λιμένα τοῦτον διεχείμασε τῷ 1084—1085 μετὰ τῶν Νορμανδῶν τῶν λεηλατησάντων τὴν Ἤπειρον ὁ Ροβέρτος Γυσκάρδος. Οὐ μακρὰν καὶ βορείως αὐτοῦ κεῖται ὁ λιμὴν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, ἀνταποκρινόμενος πρὸς τὸ ἀρχαῖον Χειμέριον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Σεμιτέλου*, Ἠπειρωτικὰ σ. 39.—*H. Treidler*, Epirus im altertum σ. 115 (Leipzig 1917). Χ. Ι. ΣΟΥΛΗΣ

Γλυκύς, *Ἰωάννης*. Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως· βλ. **Ἰωάννης ΙΓ'**.

γλύκυσμα (τό), —*ατος*· γλυκὺ ἔδεσμα, κοιν. γλυκὸ (βλ. λ.).

— *[Χημ. Τροφ.]* Καλεῖται γενικῶς *γλύκυσμα* πᾶν γλυκείας γεύσεως ἔδεσμα, εἰδικώτερον δὲ τὰ συνιστάμενα ἐξ ἀλεύρου ἢ ἀμύλου, γάλακτος, ᾠῶν, βουτύρου, σακχάρου ἢ μέλιτος, μετὰ διαφόρων καρπῶν, ἀρωμάτων καὶ σιροπίων, ὡς λ. χ. αἱ κοινῶς καλούμεναι πάσται καὶ αἱ τοῦρται. Ἐκ τῶν γλυκυσμάτων ἐπέρχονται ἐνίοτε βαρείας μορφῆς δηλητηριάσεις, ὧν τὰ αἴτια δὲν εἶναι μετὰ βεβαιότητος πλήρως ἐξηκριβωμένα. Αἱ δηλητηριάσεις αὗται παρατηρούμεναι κυρίως εἰς τὰ ἐκ κρέμας γλυκίσματα προέρχονται πιθανῶς: α) ἐξ ἁλάτων μεταλλικῶν ἁλάτων προσλαμβανομένων ἐκ μὴ καλῶς ἐπικασσιτερωμένων δοχείων καὶ δὴ ἁλάτων μολύβδου ἢ χαλκοῦ· β) ἐξ ἀποσυντεθειμένων ἢ μεμολυσμένων ὑλικῶν, ὡς ᾠῶν, βανίλλης κλπ.· γ) ἐκ πτωμαϊνῶν σχηματισθεισῶν ὑπὸ παθογόνων μικροργανισμῶν ἀπαντώντων καὶ εἰς τὸ κρέας· καὶ δ) ἐκ τοξικολευκώματος προερχομένου ἐξ ἀλλοιώσεως τοῦ ἐν τῷ γλυκύσματι λευκώματος. Σ. Γ.

γλυκύτης —*ητος* (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τις γλυκύς, τὸ αἴσθημα τοῦ γλυκέος, ἀντίθ. *πικρότης*, *ὀξύτης*: «ἡ γλυκύτης τοῦ μέλιτος, —τῆς σακχάρεως» || συνεκδ. ἡ ἡδύτης, ἡ νοστιμάδα: «ἡ γλυκύτης τοῦ ἐδέσματος, —τοῦ κρέατος» κττ. || ἡ προσήνεια, ἡ εὐπροσηγορία, ἡ εὐαρέστησις: «ἡ γλυκύτης τοῦ λόγου, —τοῦ ὕφους».

—*[Ρητορ.]* Ἡ ἐρασμιότης τοῦ ὕφους, τοῦ λόγου («γλυκύτης τῆς λέξεως» *Διον. Ἁλικαρν.* περὶ συνθέσεως 11), ὅταν ἡ λέξις εἶναι κυριολεκτική, ἁρμόζουσα πρὸς τὰ πράγματα, ἡδεῖα, τροπική, ποιητική. Γίνεται δὲ ὁ λόγος γλυκύς, ὅταν παρεμβάλλωνται ἱστορίαι, μυθικαὶ διηγήσεις καὶ εἰκόνες ἀλληγορικαί, φυσικαὶ περιγραφαί, ὅταν ἡ ἀφήγησις εἶναι γοργὴ καὶ ζωηρά.

γλυκυφυλλίνη (Glycyphyllin) *[Φαρμακ.]*. Τὸ γλυκὺ συστατικὸν τῶν φύλλων καὶ τῶν βλαστῶν τοῦ φυτοῦ Smilax glycyphylla. Ἡ γλυκυφυλλίνη κρυσταλλοῦται ἐξ ὕδατος μετὰ $4^1/_2$ μορίων αὐτοῦ εἰς λεπτά, μακρά, στίλβοντα πρίσματα καὶ τήκεται εἰς 175°—180°. Ἡ γλυκυφυλλίνη κατὰ τὴν ζέσιν μετ' ἀραιοῦ θειικοῦ ὀξέος σχᾶται εἰς φλωρετίνην: $C_{15}H_{14}O_5$ καὶ ἰσοδουλκίνην: $C_6H_{14}O_6$. Κ. Γ. Μ.

γλύκωμα (τό)· βλ. γλυκόζη.

γλυκωματογόνα (τὰ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ἑτέρα ὀνομασία τῶν γλυκοζιτῶν (βλ. λ.).

γλυκωματουρία (ἡ)· βλ. διαβήτης.

Γλύκων *[Μυθολ.]*. Ἀνθρωποκέφαλος μέγας ὄφις, ὅστις ἐλατρεύετο ὡς θεὸς εἰς τὴν πολίχνην τῆς Παφλαγονίας «Ἀβώνου τεῖχος», εἰς τὴν ὁποίαν ὑπῆρχε καὶ μαντεῖόν του. Ἐπιστεύετο μάλιστα ὅτι ὁ ὄφις ἐκεῖνος ἦτο αὐτὸς ὁ Ἀσκληπιός, ὁ ἐπονομαζόμενος Γλύκων. Ὁ θεὸς οὗτος ἦτο δημιούργημα τοῦ ψευδομάντεως Ἀλεξάνδρου τοῦ Πελλαίου, ὅστις εἰς τὸν ὑπ' αὐτοῦ τιθασσευθέντα μέγαν ὄφιν εἶχε κατορθώσει νὰ προσθέσῃ ὁμοίωμα ἀνθρωπίνης κεφαλῆς, ἐκ τοῦ στόματος τῆς ὁποίας ἐφαίνετο ὅτι ἐξήρχετο, ὁσάκις ἤθελεν ὁ Ἀλέξανδρος, διά τινων τριχῶν, τὰς ὁποίας ἔσυρε κρυφίως, ἄναρθρός τις φωνὴ (ἡ ὁποία κατὰ τὸν ψευδομάντην ἦτο χρησμός). Ὄχι δὲ μόνον τὸν ὄφιν ὁ Ἀλέξανδρος οὗτος κατώρθωσε νὰ ἐπιβάλῃ ὡς θεόν, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ἐλατρεύθη μετὰ θάνατον ὡς θεός. Ὁ ἀνθρωποκέφαλος αὐτὸς ὄφις, ὁ ὡς θεὸς Γλύκων πιστευθεὶς καὶ λατρευθείς, παρίστατο καὶ εἰς νομίσματα μικρασιατικῶν τινων πόλεων καὶ εἰς δακτυλιολίθους ἀκόμη. ΚΑΦ.

— **Γλύκων**. Ἀθηναῖος ἀνδριαντοποιὸς τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων, γνωστὸς ἰδίως διὰ τὴν ἀντιγραφὴν κολοσσιαίου ἀγάλματος τοῦ Λυσίππου παριστῶντος τὸν Ἡρακλέα ἐπαναπαυόμενον. Τὸ ἔργον, γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *Βαρνέσειος Ἡρακλῆς*, εὑρίσκεται σήμερον ἐν Νεαπόλει, παρίσταται δὲ ὁ ἥρως γυμνὸς ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας του, στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ ῥοπάλου του, ἀπὸ τοῦ ὁποίου κρέμαται

Digitized by Google

καὶ ἡ λεοντῆ. Οὐδὲν ὅμως ἐκ τῆς λεπτότητος τοῦ πρωτοτύπου ἔχει διατηρήσει τὸ ἀντίγραφον τοῦ Γλύκωνος.

— **Γλύκων.** Ἀθηναῖος πολίτης, ὅστις ἀφοῦ ἐπέτυχεν ἐκ μέρους τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου νὰ δοθῇ εἰς αὐτόν, ὡς ἱκέτην, πλήρης ἀσφάλεια, ἐμήνυσε τὸν Φειδίαν, ὅτι κατὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ ἀγάλματος τῆς Παρθένου, μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ ὁποίου εἶχεν ἀναχωρήσει ἐξ Ἀθηνῶν ὁ καλλιτέχνης, εἶχεν ὑπεξαιρέσει ἐκ τοῦ χρυσοῦ ἱματίου αὐτῆς ἱκανὸν χρυσίον. Ἡ κατηγορία ὅμως ἀπεδείχθη ὅτι ἦτο συκοφαντική, διότι τὸ ἱμάτιον, περιαιρετὸν ὄν, ἐζυγίσθη καὶ εὑρέθη ὅτι ἀνταπεκρίνετο πρὸς τὸν δοθέντα ἀπολογισμὸν ὑπὸ τοῦ καλλιτέχνου. ΚΑΨ.

— **Γλύκων.** —1) Ἰατρὸς τοῦ ὑπάτου Πάνσα, κατηγορηθεὶς ὅτι ἐμόλυνε τὰς πληγὰς τοῦ κυρίου του. — 2) Χειρουργὸς ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Σκριβωνίου Λάργου (De comp. med. § 206) ὡς ἐφευρέτης ἐμπλάστρου ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἶσις». ΑΡ. Π. Κ.

— **Γλύκων.** Ἄγνωστος ποιητής, ἐξ οὗ ὑποτίθεται ὅτι ὠνομάσθη τὸ γλυκώνειον *μέτρον* (βλ. λ.).

γλυκώνειον *μέτρον* ἢ *γλυκώνειος στίχος*. Ἐν τῇ παλαιᾷ μετρικῇ καλεῖται οὕτως ὁ στίχος ἐκεῖνος, ὅστις σύγκειται ἐκ τεσσάρων ποδῶν, ὧν τρεῖς μὲν εἶναι τροχαῖοι (—′⏑), εἷς δὲ δάκτυλος (—′⏑⏑), ὁ ἀποτελῶν τουτέστι μικτὴν τετραποδίαν, ἄλλοτε μὲν ἀκατάληκτον, ἄλλοτε δὲ καταληκτικήν. Καὶ ὅταν μὲν ὁ δάκτυλος κατέχῃ τὴν πρώτην χώραν, ὁ στίχος καλεῖται *γλυκώνειος α'*, ὡς ὁ παρ' Ἀριστοφάνει (Ἱππῆς 551).

Ἵππι' ἄναξ Πόσειδον, ᾧ
—′⏑⏑—⏑—⏑—Λ,

ὅταν δὲ τὴν δευτέραν χώραν, *γλυκώνειος β'*, ὡς ὁ παρ' Ἀνακρέοντι (ἀποσπ. 5)

βουλοίμην κέρας οὔτ' ἔτη
—′——⏑⏑—⏑—Λ

καὶ ὅταν τὴν τρίτην χώραν, *γλυκώνειος γ'*, ὡς ὁ παρὰ Σοφοκλεῖ (Ἀντιγ. 107)

φῶτα βάντα πανσαγίᾳ
—′⏑—⏑—⏑⏑—Λ

Τὸ γλυκώνειον μέτρον εἶναι συχνότατον μάλιστα μὲν παρὰ τοῖς λυρικοῖς ποιηταῖς, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς τραγικοῖς καὶ τοῖς κωμικοῖς. Ὁ Ἀνακρέων δὲ καὶ στροφὰς ὅλας ἐκ τριῶν μέχρι πέντε γλυκωνείων στίχων ἀπετέλεσε. Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

γλυκωσίδαι *[Ὀργ. Χημ.]*. Οὕτως ἐκλήθησαν ὑπό τινων οἱ γλυκοζῖται (βλ. λ.).

Γλυμενόπουλος, *Εὐστάθιος*. Ἀγωνιστὴς καταγόμενος ἐκ Καλαμῶν, ἀλλ' ὑπηρετῶν ἐπὶ σπετσιωτικῶν πολεμικῶν. Τῷ 1821 μετέσχε τῆς πολιορκίας τῆς Μονεμβασίας ὡς ναύκληρος τοῦ «Παγκρατίωνος» καὶ κατόπιν ἐπολέμησεν εἰς Μῆλον καὶ Νεόκαστρον, ὅπου ἐπληγώθη. Ἀξιωματικὸς βραδύτερον ὑπηρέτησεν ἐπὶ τοῦ «Ἀχιλλέως» καὶ τοῦ «Ἀγαμέμνονος», πανταχοῦ δ' ἐπέδειξε γενναιότητα καὶ θάρρος. Ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ἐτιμήθη ὑποπλοίαρχος. Γ. Δ. Κ.

— **Γλυμενόπουλος,** *Εὐστάθιος*. Ἕλλην διπλωματικὸς ὑπάλληλος γεννηθεὶς ἐν Ναυπλίῳ τῷ 1833. Ἀποφοιτήσας τῆς νομικῆς σχολῆς τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν διωρίσθη γραμματεὺς τῆς ἐκ Κωνσταντινουπόλει πρεσβείας. Ἔκτοτε ὑπηρέτησεν ὡς πρόξενος ἐν Ἠπείρῳ, Θεσσαλονίκῃ, Καΐρῳ, Σουέζ, Ἀδριανουπόλει κλπ. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ἀραμπῆ (1882) διωρίσθη δικηγόρος παρὰ τοῖς μικτοῖς δικαστηρίοις Αἰγύπτου, ὅπου ἐξήσκησε τὸ ἐπάγγελμά του μέχρι τοῦ 1906, ἀποκτήσας μεγάλην περιουσίαν. Φιλόμουσος καὶ γενναιόδωρος κατηνάλωσε χιλιάδας λιρῶν εἰς ἀρχαιολογικὰς συλλογάς, τὰς ὁποίας ἐδώρησεν εἰς Μουσεῖα. Οὕτως ἡ μεγαλυτέρα αἴθουσα τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ μουσείου, μὲ πλοῦτον ἑλληνορρωμαϊκῶν νομισμάτων, παπύρων καὶ πωρίνων ἀρχαιοτήτων, εἶναι πεπληρωμένη ἐκ δωρεᾶς του καὶ φέρει ὑπὸ τὸ ὄνομά του. Εἰς αὐτὸν ἀνήκει καὶ τὸ νομισματικὸν μουσεῖον τῆς Ἀβερωφείου σχολῆς Ἀλεξανδρείας, τὸ δὲ ἐν Ναυπλίῳ μουσεῖον εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον δώρημα αὐτοῦ. Εἷς τῶν σταθμῶν τῆς γραμμῆς Ἀλεξανδρείας—Ραμλίου φέρει τὸ ὄνομά του. Ἐγκατασταθεὶς εἰς Ἀθήνας ἀπέθανε τὸν Ἰανουάριον 1912. Γ. Λ. Α.

Γλυμί, *Πόρτο — [Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὁ νότιος ὅρμος ὁ σχηματιζόμενος εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Ἐλαΐτικοῦ κόλπου (Τσανταρλῆ), ἄλλως ὀνομαζόμενος *Μπεκταζὰτ - Σακάν*. Εἶναι τὸ *Γρύνιον* τῶν ἀρχαίων, (βλ. λ. Αἰγαῖον τ. Β' σ. 391 α').

Γλυμίδης, *Ἀλῆς* βλ. Ἀλῆ *Γλυμίδης*.

γλύμμα (τό)· τὸ γεγλυμμένον, τὸ ἐσκαλισμένον, κοίλωμα ἢ κόσμημα διὰ γλυφῆς κατειργασμένον.

γλυμπαριὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Ἀμοργῷ τοῦ φυτοῦ *ψευδόθυμβρα ἡ σταχυηρὰ* (Thymbra capitata).

Γλυμπεῖς (καὶ *Γλυππεῖς*) *[Ἀρχ.]*. Φρούριον ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν ὑπωρειῶν τοῦ Πάρνωνος καὶ κατὰ τὰ παλαιὰ ὅρια Λακωνικῆς καὶ Ἀργολίδος, ἐν τῇ σημερινῇ Κυνουρίᾳ. Ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος ἀνῆκεν εἰς τὸ Ἄργος. Τοποθετεῖται μετά τινος πιθανότητος παρὰ τὴν σημερινὴν κωμόπολιν τῆς Κυνουρίας Κοσμᾶν. Ἴσως οἱ Γλυμπεῖς ἦσαν αὐτὴ ἡ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου μνημονευομένη Γλυππία (βλ. λ.). ΚΑΨ.

Γλύνα *[Γεωγρ.]*. Μικροσυνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Πανίτσης* τῆς ἐπαρχίας Γυθείου τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Κάτ. (1928) 20.

Γλύναδος *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Βίβλου τῆς νήσου Νάξου τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ Κυκλάδων, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 513.

γλυοξάλη (ἡ) ἢ *διφορμύλιον* ἢ *αἰθανοδιάλη* *[Ὀργ. Χημ.]*. Ἡ ἁπλουστέρα διαλδεΰδη, ἤτοι ἡ διαλδεΰδη τοῦ ὀξαλικοῦ ὀξέος ἥτις ἔχει τὸν τύπον HOC.COH. Λαμβάνεται δι' ὀξειδώσεως τῆς αἰθυλικῆς ἀλκοόλης ἢ τῆς αἰθυλενογλυκόλης ἢ δι' ἐπιδράσεως νιτρικοῦ ὀξέος περιέχοντος ὀλίγον νιτρῶδες ὀξὺ ἐπὶ τῆς *παραλδεΰδης*. Δι' ἐξατμίσεως διαλύματος τοῦ ὡς ἀνωτέρω λαμβανομένου προϊόντος παραμένει ἄχρους, ἄμορφος, εὐδιάλυτος ἐν ὕδατι, σκληρὰ μᾶζα, ἥτις εἶναι πολυμοριακὴ μορφὴ (HOC.COH)x, *πολυγλυοξάλη* καλουμένη· διὰ ξηράνσεως εἰς 110—120° καθίσταται αὕτη ἀδιάλυτος ἐν ὕδατι. Δι' ἐπιδράσεως ὄζοντος ἐπὶ κιναμμωμικῆς ἀλδεΰδης καὶ διασπάσεως τοῦ σχηματιζομένου ὀζονιδίου παρασκευάζεται *τριμοριακὴ γλυοξάλη*, ἥτις ἀνάγει τὸ φελίγγειον ὑγρόν, δι' ὃ καὶ ἀποδίδεται εἰς αὐτὴν ὁ τύπος HOC.CH(OH).CO.CH(OH).CO.COH. Ἡ ἕνωσις δ' αὕτη εἶναι ἄμορφος, ὠχροκιτρίνη μᾶζα, εὐδιάλυτος ἐν ὕδατι καὶ ἀλκοόλῃ, κατὰ τὴν θέρμανσιν δὲ εἰς μὲν τοὺς 110—130° διογκοῦται ἐκλυομένων ἀερίων, εἰς δὲ 175° μελανοῦται καὶ τέλος εἰς 200° ἀπανθρακοῦται τελείως. Δι' ἀποστάξεως τῆς πολυγλυοξάλης ἢ τῆς τριμοριακῆς γλυοξάλης μετὰ πεντοξειδίου τοῦ φωσφόρου ἐκλύεται πράσινον ἀέριον, στερεοποιούμενον δι' ἐντόνου ψύξεως εἰς κιτρίνους κρυστάλλους, οἵτινες τήκονται εἰς 15° καὶ βράζουσιν εἰς 50°. Οἱ κρύσταλλοι οὗτοι εἶναι ἡ μονομοριακή, ἤτοι ἡ κυρίως *γλυοξάλη*. Ἡ κυρίως αὕτη γλυοξάλη ἔχει ὀσμὴν προσομοίαν πρὸς τὴν τῆς φορμαλδεΰδης καὶ καίεται μετ' ἰώδους φλογός, κατὰ τὴν διατήρησιν δὲ ἐπί τινας ὥρας μεταβάλλεται εἰς σχεδὸν ἀδιάλυτον προϊὸν πολυμερισμοῦ, ἀγνώστου μοριακοῦ βάρους, ὅπερ *παραγλυοξάλην* καλοῦμεν.

Διὰ προσθήκης τῆς μονομοριακῆς μορφῆς εἰς πολὺ ὕδωρ λαμβάνεται ὀξίνης ἀντιδράσεως ἄχρουν ὑγρόν, περιέχον τὴν διμοριακὴν μορφὴν πιθανῶς ὑπὸ τὴν μορφὴν ὑδρίτου. Ἡ ἐν τῷ μορίῳ τῆς γλυοξάλης συγκέντρωσις δύο διπλῶν δεσμῶν μεταξὺ ἄνθρακος καὶ ἄλλων στοιχείων καθιστᾷ ταύτην ἔγχρουν, εἶναι δ' αὕτη ἡ ἁπλουστέρα κεχρωσμένη ὀργανικὴ ἕνωσις. Τὰ ὑδατικὰ διαλύματα τῆς μονομοριακῆς γλυοξάλης καὶ τῆς πολυγλυοξάλης δὲν ἀνάγουσι τὸ φελίγγειον ὑγρόν, ἀνάγουσιν ὅμως ἀμμωνιακὸν διάλυμα ἀργύρου, ἀποβαλλομένου τοῦ ἀργύρου ὑπὸ τὴν μορφὴν κατόπτρου. Ἡ γλυοξάλη, ὡς περιέχουσα δύο ἀλδεϋδικὰς ὁμάδας, παρέχει τὰς τυπικὰς ἀντιδράσεις τῶν ἀλδεϋδῶν δίς. Δι' ἐπιδράσεως ἀλκαλίων ἡ μία ἀλδεϋδικὴ ὁμὰς ἀνάγεται, ἐνῷ ἡ ἑτέρα ὀξειδοῦται, ὡς

$$\begin{matrix} CHO & & H_2 & & CH_2OH \\ | & + & | & = & | \\ CHO & & O & & CO.OH \end{matrix}$$

Σ. Γ.

γλυοξαλίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. βλ. ἰμιδαζόλιον.

γλυοξίμαι (αἱ) ἢ *α-διοξίμαι* *[Ὀργ. Χημ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ προϊόντα ἅτινα λαμβάνονται δι' ἐπιδράσεως ὑδροξυλαμίνης ἐπὶ τῶν α-δικετονῶν, ἐκλήθησαν δὲ οὕτως ἐκ τῆς ἁπλουστέρας α-διοξίμης, ἥτις *γλυοξίμη* καλεῖται.

Αἱ γλυοξίμαι σχηματίζουσι μετὰ τῶν ἀλάτων τῶν βαρέων μετάλλων τῆς ὀγδόης σειρᾶς τοῦ περιοδικοῦ συστήματος (νικέλλιον, κοβάλτιον, σίδηρος, λευκόχρυσος, παλλάδιον) χαριστικὰς ἐντόνως κεχρωσμένας συμπλόκους ἑνώσεις, *διοξιμίνας* καλουμένας, λίαν σταθεράς. Οὕτως ἡ μετὰ νικελίου ἕνωσις τῆς διμεθυλογλυοξίμης ἔχει ἔντονον ἐρυθρὸν χρῶμα καὶ ἐξαχνοῦται ἄνευ ἀποσυνθέσεως. Εἰς τὴν ἕνωσιν ταύτην παρέχεται ὁ τύπος:

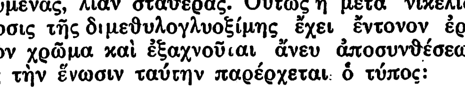

καθ' ὃν ἡ μία ὀξιμινικὴ ὁμὰς ἔχει ὄξινον χαρακτῆρα, ἡ δ' ἑτέρα βασικόν. Ἡ διμεθυλογλυοξίμη ἢ διακετυλοδιοξίμη αὕτη χρησιμοποιεῖται πρὸς ἀνίχνευσιν καὶ ποσοτικὸν προσδιορισμὸν τοῦ νικελίου. Σ. Γ.

γλυοξίμη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου (HO.N:)CH.CH(:N.OH) λαμβανομένη δι' ἐπιδράσεως δύο μορίων ὑδροξυλαμίνης ἐπὶ τῆς *γλυοξάλης*. Κρυσταλλοῦται εἰς ἀχρόους κρυστάλλους, εὐδιαλύτους ἐν ὕδατι, τηκομένους εἰς 178° Σ. Γ.

γλυοξυλικὸν *ὀξὺ* ἢ *αἰθαναλικὸν ὀξὺ* *[Ὀργ. Χημ.]*. Τὸ ἁπλούστερον ἀλδεϋδοξὺ καὶ ἔχει τὸν τύπον HOC.COOH. Τὸ ὀξὺ τοῦτο συγκρατεῖ πάντοτε ἓν μόριον ὕδατος μὴ δυνάμενον νὰ ἀφαιρεθῇ ἄνευ ἀποσυνθέσεως τοῦ μορίου, διὰ τοῦτο τινὲς θεωροῦσι τὸ ἔνυδρον γλυοξυλικὸν ὀξὺ ὡς ὑδρίτην τοῦ ὀξέος, ἀνάλογον πρὸς τὸν ὑδρίτην τῆς χλωράλης, θεωροῦντες αὐτὸ ὡς *διοξυοξικὸν ὀξύ*, $CH(OH)_2$ COOH. Τὸ γλυοξυλικὸν ὀξὺ ἀπαντᾷ εἰς τοὺς ἀώρους καρπούς, ἐξαφανιζόμενον βαθμηδὸν κατὰ τὴν προϊοῦσαν ὡρίμανσιν, ἐπίσης ἐμφανίζεται κατὰ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τῆς ἐγκυμοσύνης εἰς τὰ οὖρα, περαιτέρω σχηματίζεται κατὰ τὴν ὀξείδωσιν τῆς αἰθυλικῆς ἀλκοόλης, τῆς γλυκόλης καὶ τοῦ γλυκολικοῦ ὀξέος, ὡς ἐπίσης δύναται νὰ παρασκευασθῇ δι' ἠλεκτρολυτικῆς ἀναγωγῆς τοῦ ὀξαλικοῦ ὀξέος παρουσίᾳ θειικοῦ ὀξέος.

Τὸ γλυοξυλικὸν ὀξὺ κρυσταλλοῦται εἰς ρομβικὰ πρίσματα, εἶναι εὐδιάλυτον ἐν ὕδατι, ἀνάγει ἀμμωνιακὸν διάλυμα ἀργύρου, σχηματιζομένου κατόπτρου ἐξ ἀργύρου, διὰ ψευδαργύρου ἀνάγεται πρὸς γλυκολικὸν ὀξὺ ἢ παρουσίᾳ ὀξικοῦ ὀξέος πρὸς σταφυλικὸν ὀξύ. Διὰ νιτρικοῦ ὀξέος ὀξειδοῦται πρὸς ὀξαλικὸν ὀξύ. Λόγῳ τῆς παρουσίας τῆς ἀλδεϋδικῆς ὁμάδος ἑνοῦται μετ' ὀξίνου θειώδους νατρίου, μετὰ ὑδροξυλαμίνης σχηματίζει ὀξίμιον, τὴν καλουμένην *ὀξιμινοξικὸν ὀξὺ* ἢ *ἰσονιτρωδοξικὸν ὀξὺ* τοῦ τύπου HO.N.CH.COOH, τὸ ὁποῖον εἶναι σῶμα κρυσταλλικόν, εὐδιάλυτον ἐν ὕδατι καὶ ἀλκοόλῃ, τηκόμενον ὑπὸ ἀποσύνθεσιν εἰς 140—141°. Ἐπίσης σχηματίζει φαινυλυδραζόνην τηκομένην εἰς 137°.

Ὡς ὀξὺ σχηματίζει ἐστέρας, ὅπως λ.χ. ὁ *γλυοξυλικὸς αἰθυλεστήρ*, ὅστις λαμβάνεται ὡς αἰθυλαλκοολικὴ ἕνωσις $(C_2H_5O)(OH)CH.CO.OC_2H_5$ δι' ἀναγωγῆς τοῦ ὀξαλικοῦ διαιθυλεστέρος δι' ἀμαλγάματος νατρίου ἐν ἀλκοολικῷ διαλύματι, εἶναι δ' ἄχρουν ὑγρὸν βράζον εἰς 136—138°, παρέχον διὰ θερμάνσεως μετ' ἀλκοολικοῦ ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος τὸν αἰθυλεστέρα τοῦ *διαιθοξυοξικοῦ ὀξέος* $(C_2H_5O)_2CH.CO\,OC_2H_5$, ὅστις εἶναι παχύρρευστον ὑγρόν. Ὑδραζινοπαράγωγον αὐτοῦ εἶναι τὸ καλούμενον *ὑδραζιοξικὸν ὀξύ*, ὅπερ ἔχει τὸν τύπον

$$H_2N\,N{:}CH.COOH \quad ἢ \quad \left.\begin{matrix} HN \\ | \\ HN \end{matrix}\right\rangle CH.COOH.$$

Σ. Γ.

γλυοξυλικὸς *αἰθυλεστὴρ* (ὁ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. γλυοξυλικὸν *ὀξύ*.

γλυοξυλίνη (ἡ) *[Χημ.]*. Ἐκρηκτικὴ ὕλη ἀνήκουσα εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν μιγμάτων νιτρογλυκερίνης μετὰ ἐνεργῶν οὐσιῶν, παρασκευασθεῖσα τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Abel τῷ 1867. Ἔχει τὴν ἑξῆς σύνθεσιν: νιτρογλυκερίνη 65,5 %, νιτροκυτταρίνη 30,0%, ἐνδεκανιτρικὴ 30,0%, νιτρικὸν κάλιον 3,5 % καὶ ἀνθρακικὸν νάτριον 1,0 %. Κ. Ν. Γ.

γλυοξυλισοβουτυρικὸν *ὀξὺ* *[Ὀργ. Χημ.]*. Κεταλδεϋδοξὺ τοῦ τύπου

$HOC.CO\,C(CH_3)_2.COOH$.

Εἶναι σῶμα στερεὸν τηκόμενον εἰς 138°. Σ. Γ.

γλυοξυλοπροπιονικὸν *ὀξὺ* *[Ὀργ. Χημ.]*. Κεταλδεϋδοξὺ τοῦ τύπου $HOC.CO.CH_2.CH_2.COOH$. Λαμβάνεται ἐκ τοῦ διβρωμολαιβουλικοῦ ὀξέος καὶ εἶναι ἄμορφος μᾶζα. Σ. Γ.

γλυοστρόφι (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κερκύρᾳ τοῦ φυτοῦ *χρωματοφόρος ὁ βαφικὸς* (Chrozophora tinctoria). Δ. Ν. Π.

Γλυππία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλισμα τῆς Λακωνικῆς. Ἔκειτο παρὰ τὸν Μαριὸν καὶ ὑπεράνω αὐτοῦ, ἀλλ' ἄγνωστον ποῦ ἀκριβῶς. Ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου αὐτοῦ πολίσματος εἶχεν ὀνομασθῆ ὁ δῆμος τῆς Κυνουρίας, παρὰ τὰ ὅρια τῆς Λακεδαίμονος καὶ Κυνουρίας κείμενος «δῆμος Γλυππίας». ΚΑΨ.

Γλυππίας *Παλαιοχωρίου* *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Παλαιοχώριον *(Γλυππίας)*.

Γλυππίας *(τέως δῆμος)* *[Γεωγρ.]*. Εἷς ἐκ τῶν ἀποτελούντων πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου ΔΝΖ' τὴν ἐπαρχίαν Κυνουρίας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας 10 δήμων ἔχων περιφέρειαν τὴν τῶν νῦν κοινοτήτων *Ἁγίου Βασιλείου, Παλαιοχωρίου,* καὶ *Πλατανακίου*. Δ. Ε. Μ.

γλυπτὴ (ἡ) (Glyptes) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων ὑμενοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *ἰχνευμονιδῶν*. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι *γλυπτὴ ἡ βοθριοφάγος* (Glyptes bothryophaga), κοινότατον ἔντομον ἐν τῇ Εὐρώπῃ. Δ. Ν. Π.

γλύπτης (ὁ)· ὁ γλύφων, ὁ κοιλαίνων, ὁ σκαλιστής, ὁ διὰ τῆς σμίλης ἀπεργαζόμενος ἐπὶ σκλη-

Digitized by Google

ρᾶς ὕλης μορφὰς καλλιτεχνικάς: «γλύπτης μετάλλων, —μαρμάρου, —ξύλου κλπ».

γλύπτης (ὁ) (Glyptes) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φυτοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἰχνευμονιδῶν*. Κυριώτερα διακριτικὰ γνωρίσματα τοῦ γένους τούτου εἶναι: σῶμα πεπλατυσμένον καὶ ἐπίμηκες καὶ μακρὸν *κέντρον* (κεντρί). Γνωστὰ περὶ τὰ εἴκοσιν εἴδη, διεσπαρμένα ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν. Δ. Ν. Π.

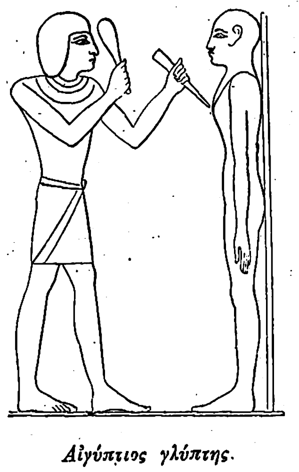

Αἰγύπτιος γλύπτης.

Γλυπτική. Ἡ διά τινος διαρκοῦς ὕλης παράστασις μὲ ὄγκον ἑνὸς ἀντικειμένου ἐντὸς τοῦ χώρου. Καὶ ἡ ζωγραφικὴ παριστάνει ἀντικείμενα ἐν τῷ χώρῳ, ἀλλὰ ταῦτα δὲν ἔχουν πραγματικὸν ὄγκον καὶ ὁ χῶρος εἶναι ἰδεατὸς μόνον, εἶναι μία ἐπιφάνεια, ἐνῷ τὰ ἔργα τῆς γλυπτικῆς καταλαμβάνουν θέσιν ἐν τῷ χώρῳ, τὸν ὁποῖον πληροῦν διὰ τοῦ ὄγκου των. Ὅπως ἐν γένει ἡ τέχνη, καὶ ἡ γλυπτικὴ σκοπὸν δὲν ἔχει τὴν ἀκριβῆ και πιστὴν ἀντιγραφὴν τῶν σωμάτων, ὅπως οἱ πολλοὶ νομίζουν, διότι τότε ἓν ἔκτυπον ἐκ γύψου λαμβανόμενον ἀπὸ τὸ ζωντανὸν πρότυπον θὰ ἦτο τὸ ἄριστον γλυπτικὸν ἔργον, ὅπως μία φωτογραφία θὰ ἦτο ἡ καλυτέρα ζωγραφικὴ εἰκών. Σκοπὸς τῆς γλυπτικῆς εἶναι ἡ παράστασις τῆς εἰκόνος, τὴν ὁποίαν ἔχει ἐντός του ὁ καλλιτέχνης περὶ τοῦ παριστανομένου πράγματος, ὅπως ὁ καλλιτέχνης βλέπει αὐτὸ ἀπὸ ὡρισμένην θέσιν, μὲ ὡρισμένον φῶς καὶ ὑπὸ ὡρισμένας ψυχικὰς καὶ πνευματικὰς συνθήκας, ὑπὸ τὰς ὁποίας ἐκεῖνος εὑρίσκεται. Κυρίως δὲ πεδίον τῆς καλλιτεχνικῆς δράσεως τοῦ γλύπτου εἶναι τὰ ἀνήκοντα εἰς τὸ ζωϊκὸν βασίλειον ὄντα καὶ δὴ ὁ ἄνθρωπος καὶ τὰ ζῷα. Τὰ σώματα τούτων παριστάνει ἡ γλυπτικὴ ὡς ζῶντα ὀργανισμὸν ἐκδηλούμενον εἰς τὴν σωματικὴν ὁμοῦ καὶ ψυχικήν των ὑπόστασιν. Ὁ ἄνθρωπος διὰ νὰ ἀντιληφθῇ τὸν ὄγκον καὶ τὸ σχῆμα ἑνὸς ἀντικειμένου, ἐκ τῆς πείρας γνωρίζει, ὅτι πρέπει νὰ μεταχειρισθῇ τοὺς μῦς καὶ τὴν ἁφήν του, ἀλλὰ καὶ τὴν ὅρασιν, πολλὰς δηλαδὴ συγχρόνως αἰσθήσεις, τῶν ὁποίων κάμνει χρῆσιν καὶ ὁ γλύπτης διὰ νὰ κατασκευάσῃ τὸ ἔργον του: διὰ τῆς ἁφῆς πλάττει τοὺς ὄγκους καὶ διὰ τῆς ὁράσεως κανονίζει τὴν μορφὴν αὐτῶν κατανέμων ἀναλόγως καὶ καταλλήλως τὸ φῶς καὶ τὴν σκιάν. Τοιουτοτρόπως ἔχομεν τὸ αἴσθημα τῆς πλαστικότητος. Ἀλλὰ ὅταν πρόκειται περὶ ἀντικειμένων, τὰ ὁποῖα εἶναι ὅμοια πρὸς τὸν ἑαυτόν μας, ὅταν ταῦτα εἶναι ὀργανικὰ ὄντα, τὰ ὁποῖα αἰσθανόμεθα ὡς ἐμψυχούμενα ὑπὸ ἐσωτερικῆς τινος δυνάμεως, τότε τὸ αἴσθημα τῆς πλαστικότητος εἶναι βαθύτερον καὶ εὐρύτερον, διότι μετατιθέμεθα ἐσωτερικῶς εἰς τὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν ἔχει τὸ πλαστικὸν σῶμα.

Γλύπτης ἐπεξεργαζόμενος Ἑρμῆν.

[Ἑλληνικὴ ἀγγειογραφία.]

Οὕτως ἡ ἀντίληψις τῆς πλαστικότητος πηγάζει ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀπὸ τὰς κινήσεις, τὰς ὁποίας ἐκτελοῦμεν διὰ νὰ γνωρίσωμεν γενικῶς σώματα, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀπὸ τὰς κινήσεις τὰς ὁποίας πρέπει νὰ κάμωμεν διὰ νὰ λάβωμεν τὴν θέσιν ἑνὸς πλαστικοῦ ἔργου, τοῦ ὁποίου τὴν στάσιν ἢ κίνησιν ἐσωτερικῶς οὕτως εἰπεῖν μιμούμεθα.

Ἀρχαῖος γλύπτης ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του.

Εἰς ἓν πλαστικὸν ἔργον διακρίνομεν τὴν στάσιν καὶ δρᾶσίν του καὶ τὴν ἔκφρασιν ἢ κινήσεις ἐνεργείας καὶ κινήσεις ἐκφράσεως. Εἰς τὴν κλασσικὴν ἑλληνικὴν τέχνην αὐτὸ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου καὶ μάλιστα τὸ γυμνὸν ἦτο τὸ περιεχόμενον τῆς γλυπτικῆς, ὅπως ἐν μέρει καὶ εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ἀρχαίου πνεύματος διαπνεομένην Ἀναγέννησιν, ἀλλ' εἰς τὴν μεσαιωνικὴν καὶ μάλιστα τὴν γοτθικὴν τέχνην ἡ ἀνθρωπίνη μορφὴ εἶναι μᾶλλον ἔκφρασις τοῦ πνευματικοῦ περιεχομένου τῆς χριστιανικῆς ἀντιλήψεως, διὰ τοῦτο περιεχόμενον τῆς γλυπτικῆς εἶναι τότε ἡ ψυχὴ ἐκφραζομένη διὰ τοῦ ἐνδεδυμένου σώματος.

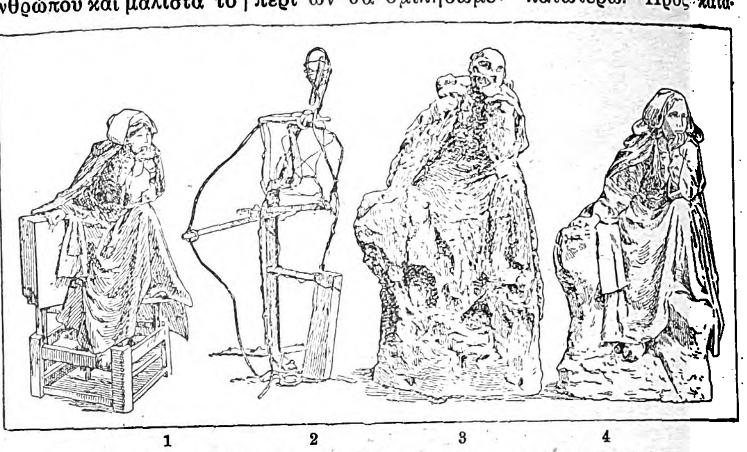

1 2 3 4

Πῶς γίνεται ἓν ἄγαλμα. Γυνὴ ἐκ Βρετάνης ὑπὸ M Vauthier.

[1) Ζῶν πρότυπον· 2) σιδηροῦς σκελετός· 3) πρόπλασμα ἐκ πηλοῦ· 4) ἄγαλμα ἐκ πηλοῦ.]

Κύριον θέμα τῆς γλυπτικῆς εἶναι μάλιστα ὁ ἄνθρωπος, τὴν δὲ μορφὴν αὐτοῦ δύναται νὰ ἀποδίδῃ ἡ γλυπτικὴ ἢ ὁλόκληρον ἢ μόνον τὴν κεφαλὴν μετὰ μέρους τοῦ στήθους, ὅτε λέγεται *προτομή*.

1 2

1) Μηχάνημα διαστίξεως. 2) Μηχάνημα διατρήσεως.

Δύναται δὲ νὰ παριστάνῃ τὸν ἄνθρωπον γενικῶς εἰς τὰς πράξεις αὐτοῦ καὶ τὰς ψυχικὰς διαθέσεις καὶ ἠθικὰς ἐννοίας, ἢ μὲ ὡρισμένα ἀτομικὰ γνωρίσματα. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίπτωσιν πρόκειται περὶ *προσωπογραφίας*. Ἰδιαίτερον πλαστικὸν θέμα ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἐκτὸς τῆς ἀποδόσεως τοῦ σώματος καὶ τῶν κινήσεων αὐτοῦ, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸν κύριον σκοπὸν τῆς γλυπτικῆς, εἶναι καὶ τὸ ἔνδυμα. Τοῦτο δύναται νὰ ἀπασχολήσῃ τὸν γλύπτην, εἴτε καθόσον ὑποδηλώνει ἢ ἐξαίρει τὴν ὀργανικὴν κατασκευὴν τοῦ σώματος εἴτε καθόσον περιβάλλει ἁπλῶς αὐτό, εἴτε ὡς ἀποτελοῦν αὐτὸ μόνον σκοπὸν καθ' ἑαυτό, ὁπότε πρόκειται νὰ ἀποδοθῇ διὰ πλαστικῶν μέσων ἡ ὑφὴ αὐτοῦ (λινοῦν, μάλλινον ὕφασμα, δέρμα ζῴου κτλ.) καὶ ἡ μορφὴ τὴν ὁποίαν λαμβάνουν αἱ πτυχαί του. Αὐτοσκοπὸς γίνεται τὸ ἔνδυμα καὶ ὅταν λαμβάνῃ διακοσμητικὴν σημασίαν καὶ γίνεται ἁπλοῦν κόσμημα.

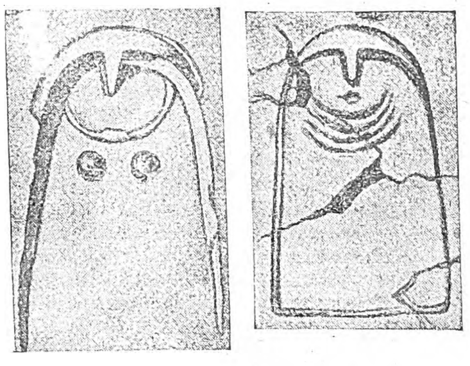

Νεολιθικὰ γλυπτὰ ἐκ Groizard.

Ὕλη. Σπουδαιότατον προσὸν τοῦ καλλιτέχνου εἶναι νὰ εὑρίσκῃ τὸ κατάλληλον ὑλικὸν διὰ νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἰδέαν του. Ὁ καλὸς γλύπτης ὁραματίζεται πάντοτε τὰς ἰδέας του ἐνσαρκωμένας εἰς ὡρισμένον ὑλικόν, βλέπει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὰς μορφάς του εἰς τὸ μάρμαρον, εἰς τὸν μπροῦντζον, διότι ἕκαστον ὑλικὸν ἔχει ἰδιαιτέραν φύσιν καὶ ἑπομένως γεννᾷ ἰδιαζούσας πλαστικὰς μορφάς, αἱ ὁποῖαι δὲν δύνανται νὰ μεταφερθοῦν ἀπαράλλακτοι καὶ ἄνευ ἀβαρίας εἰς ἄλλο ὑλικόν. Αἱ κυριώτεραι ὗλαι, τὰς ὁποίας μεταχειρίζεται ἡ γλυπτική, εἶναι ὁ κηρός, ὁ πηλός, τὸ ξύλον, τὸ μάρμαρον, ὁ ἀσβεστόλιθος καὶ τὸ μέταλλον. Σπουδαιότατον ὅμως προσὸν τοῦ γλύπτου εἶναι νὰ εὑρίσκῃ ἑκάστοτε τὸ κατάλληλον πρὸς ἔκφρασιν τῆς γλυπτικῆς του ἰδέας. Ἂς ἐξετάσωμεν τὴν χρῆσιν καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐπεξεργασίας ἑνὸς ἑκάστου τῶν μνημονευθέντων ὑλικῶν.

Ὁ *κηρὸς* ἦτο ἐν χρήσει καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, μάλιστα πρὸς παρασκευὴν τοῦ προελάσματος πρὸς χύσιν τῶν μπρουντζίνων ἀγαλμάτων, περὶ ὧν θὰ ὁμιλήσωμεν κατωτέρω. Πρὸς κατασκευὴν αὐτοτελῶν πλαστικῶν ἔργων μετεχειρίζοντο τὸν κηρὸν κατὰ τὸν μεσαίωνα καὶ κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν, ὁπότε διὰ τοῦ χρωματισμοῦ προσέδιδον καὶ περισσοτέραν ζωηρότητα.

Ὁ *πηλὸς* εἶναι ἀρχαιότατα γνωστὸς εἰς γλυπτικὰ ἔργα, τὰ λεγόμενα πήλινα *εἰδώλια*. Ταῦτα ἀφοῦ ἐπλάττοντο, ἐψήνοντο διὰ νὰ γίνουν στερεώτερα. Εἰς τὴν Ἑλλάδα κατεσκευάζοντο ἄπειρα πήλινα εἰδώλια ἐκ μητρῶν (καλούπια), μάλιστα εἰς μικρὸν σχῆμα, ἀλλὰ (σπανιώτερον) καὶ εἰς μεγαλύτερον σχῆμα, σπανιώτατα δὲ εἰς φυσικὸν μέγεθος. Γνωστότατα εἶναι τὰ εἰδώλια τῆς Τανάγρας, ἐκ τῆς ὁποίας συνήθως ὀνομάζονται ἅπαντα καὶ τὰ ἁπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος εὑρισκόμενα. Καὶ εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους ἐξηκολούθησε ἡ κεραμεικὴ πλαστική, τῆς ὁποίας τὰ προϊόντα μάλιστα ἐκάλυψαν ἐξωτερικῶς μὲ στιλπνὴν ὑάλωσιν, ἥτις καθίστα τὸν πηλὸν στερεώτερον καὶ διαρκεστέραν τὴν διατήρησιν αὐτοῦ. Αὕτη εἶναι ἡ λεγομένη *Μαγιόλικα* (Majolica), διαδοθεῖσα διὰ τῶν ἐν τῇ Ἱσπανίᾳ Ἀράβων μέσῳ τῆς Μαγιόρκας εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου εἰς τόσην ἀνῆλθεν ἀκμὴν ἀπὸ τοῦ ΙΕ' μέχρι τοῦ ΙΗ' αἰῶνος.

Τοῦ *ξύλου* ἐπίσης ἀρχαιότατα ἐγένετο χρῆσις. Ἀρκεῖ νὰ ἀναφέρωμεν τὰ σῳζόμενα ξύλινα ἀγάλματα τῆς Αἰγύπτου τῶν πρώτων δυναστειῶν μὲ τὸν ἰσχυρὸν αὐτῶν νατουραλισμόν. Καὶ ἐν Ἑλλάδι ὡσαύτως γνωρίζομεν ὅτι τὰ ἀρχαιότατα ἀγάλματα ἦσαν ξύλινα, τὰ λεγόμενα *ξόανα*, τὰ ὁποῖα χονδρικῶς μόνον ὑπετύπουν τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν. Ἐν Ἑλλάδι ὅμως, τὸ ξύλον ὑπεσκελίσθη ὑπὸ τοῦ λίθου καὶ τοῦ μετάλλου, ἐχρησίμευε δὲ κατὰ τὴν κλασσικὴν ἐποχὴν ὡς ὑπόθεμα διὰ τὰ χρυσελεφάντινα πολύτιμα λατρευτικὰ ἀγάλματα, ὡς ὁ Ὀλύμπιος Ζεὺς καὶ ἡ Παρθένος Ἀθηνᾶ τοῦ Φειδίου. Κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς ὅμως χρόνους εὑρίσκομεν πάλιν τὸ ξύλον ἐν χρήσει εἰς γλυπτικὰ ἔργα, εἰς τὴν βυζαντινὴν τέχνην διὰ τὰ ξυλογλυφήματα,

Ἄγαλμα τοῦ βασιλέως Ραμσῆ Β'.

[Μουσεῖον τοῦ Τουρίνου (Αἰγυπτ. τέχνη).]

Digitized by Google

εἰς δὲ τὴν Εὐρώπην καὶ εἰς ὁλόγλυφα ἀγάλματα καὶ εἰς τοὺς ξυλογλύπτους βωμούς. Περίφημα εἶναι κατὰ τὴν μεσαιωνικὴν ἐποχὴν τὰ βυζαντινὰ *ἐλεφάντινα* ἀνάγλυφα καὶ τὰ γοτθικὰ ἀγαλμάτια. Τὸ ξύλον διὰ τὴν εὔκολον αὐτοῦ φθορὰν περιεκαλύπτετο διὰ χρώματος πρὸς διατήρησιν, καὶ κατὰ τοὺς ἀρχαίους καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, καθ' οὓς, μολονότι ἐνίοτε ἀφήνετο ἀχρωμάτιστον διὰ νὰ μὴ κρύπτεται ἡ ὡραία ὑφή του καὶ ἡ λεπτότης τῆς τεχνικῆς ἐπεξεργασίας, κατὰ κανόνα ὅμως περιεβάλλετο ὑπὸ λεπτοῦ στρώματος παρεσκευασμένης ἐπίτηδες κιμωλίας, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐπετίθετο τὸ χρῶμα, συνήθως μὲ ἰσχυρὰν νατουραλιστικὴν ἐντύπωσιν, ὅπως ἰδίως εἰς ἱσπανικὰ γλυπτικὰ ἔργα ἐκ ξύλου.

Ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ὅμως ὑλῶν τῆς γλυπτικῆς ἦτο *ὁ λίθος* εἰς τὰς διαφόρους αὐτοῦ παραλλαγάς, τῶν ὁποίων ἑκάστη ἀπαιτεῖ ἰδιαιτέραν ἐπεξεργασίαν καὶ παράγει ἰδιαιτέρας πλαστικὰς μορφάς. Οἱ σκληροὶ λίθοι, ὡς ὁ *γρανίτης*, ὁ *πορφυρίτης* κ. ἄ., τῶν ὁποίων ἔκαμνε χρῆσιν ἡ αἰγυπτιακὴ γλυπτική, ἦσαν δυσκολώτατα εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν καὶ δίδουν εἰς τὰ ἔργα μνημειώδη μορφήν. Ὁ μαλακὸς ἀσβεστόλιθος, ὁ λεγόμενος *πῶρος*, ἐχρησιμοποιεῖτο πολὺ κατὰ τοὺς ἀρχαϊκοὺς χρόνους ἐν Ἑλλάδι, ἦτο δὲ εὔκολος εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν. Κατ' ἀρχὰς ἔκοπτον διὰ τοῦ πρίονος τὰς ἐπιπέδους ἐπιφανείας, ἔπειτα μὲ σμίλην ἔχουσαν ἐλαφρῶς κυρτὸν τὸ ἄκρον ἀφῄρουν βαθμηδὸν τὸν μαλακὸν πῶρον μεταχειριζόμενοι λεπτοτέραν σμί-

Ἱερεὺς τοῦ Βούδδα.
[Τμῆμα ξυλίνου ἀγάλματος Ζ' αἰῶνος ἐν Νάρᾳ (κινεζ. τέχνη).]

λην διὰ τὰς λεπτομερείας. Ἡ ἐπὶ τοῦ πώρου ἐργασία ὁμοιάζει πολὺ πρὸς τὴν τοῦ ξύλου, ἐλέχθη μάλιστα ὅτι εἰς τὸν πῶρον μετηνέχθησαν πολλαὶ πλαστικαὶ μορφαὶ ἐκ τοῦ ξύλου, ὡς ἐκ τῆς ὁμοιότητος τῆς ὕλης καὶ τῆς ἐπεξεργασίας, ὡς καὶ εἰς τὸ μάρμαρον βραδύτερον ἐκ τοῦ πώρου. Ὅσον

Ἀνάγλυφον ἐκ Λακωνίας.
[Βερολῖνον (ἑλλην. τέχνη ΣΤ' αἰῶνος).]

Γυνὴ δρομεύς.
[Μουσεῖον Βατικανοῦ (ἑλλην. τέχνη).]

καὶ ἂν εἶναι ἀπαραγνώριστος ἡ ἐπίδρασις τῆς ὕλης εἰς ὡρισμένας πλαστικὰς μορφάς, αὕτη περιορίζεται μόνον εἰς λεπτομερείας καὶ μάλιστα τεχνικῆς φύσεως, τὸ δὲ κύριον δημιουργικὸν στοιχεῖον τὸ κανονίζον τὴν καλλιτεχνικὴν μορφὴν εἶναι ἡ θέλησις τοῦ καλλιτέχνου, ἥτις ἐπιβάλλει αὐτὴν εἰς τὸ ὑλικόν, οἱονδήποτε καὶ ἂν εἶναι. Ὁ καλύτερος ὅμως λίθος εἶναι τὸ *μάρμαρον*, διακρινόμενον διὰ τὴν ἀντοχήν του, τὴν πυκνὴν σύστασιν καὶ τὸ ὡραῖον χρῶμα. Τὰ ἑλληνικὰ δὲ καὶ ἰταλικὰ μάρμαρα, ἕνεκα τῆς ἐλαφρᾶς διαφανείας των ἀπορροφῶντα τὰ φῶς, ἐπιτρέπουν μαλακὰς μεταβάσεις μεταξὺ φωτὸς καὶ σκιᾶς καὶ ἁπαλὰ περιγράμματα.

Σήμερον πρὸς κατασκευὴν ἑνὸς ἀγάλματος ἀπαραίτητον θεωρεῖται νὰ ἑτοιμασθῇ πρότερον ἓν πρόπλασμα ἐκ πηλοῦ (maquette) εἰς μικρὸν συνήθως σχῆμα, τὸ ὁποῖον ἀποδίδει τὴν ἰδέαν τοῦ γλύπτου. Καὶ εἰς μέγα ὅμως σχῆμα κατασκευάζονται τὰ προπλάσματα, μεταφέρονται δὲ ἔπειτα εἰς γύψον ἵνα διατηρῶνται περισσότερον. Ἐπὶ τοῦ γύψου σημειώνει ὁ γλύπτης σημεῖά τινα (puntelli), τὰ ὁποῖα διὰ τοῦ διαβήτου μεταφέρει εἰς τὸν ὄγκον τοῦ μαρμάρου, ὅπου δι' ὀξείας σμίλης γλύφει μικροῦ βάθους ὀπὰς καὶ ἀφαιρεῖ τὸ μεταξὺ αὐτῶν τμῆμα τοῦ μαρμάρου. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν τέχνην ἀρχαιότατα ὁ γλύπτης, ἄνευ προπλάσματος πιθανῶς, ἐπελαμβάνετο τοῦ μαρμάρου, ἀλλὰ βραδύτερον, ἤδη ἀπὸ τοῦ Ε' αἰῶνος, θὰ ὑπῆρχον προπλάσματα, διότι πῶς ἄλλως οἱ διάφοροι γλύπται οἱ ἐργαζόμενοι εἰς τὸν Παρθενῶνα θὰ κατεσκεύαζον τὰ τόσα ἀνάγλυφα τοῦ Παρθενῶνος. Ἄλλως ἐκ τῆς Ἐπιδαύρου γνωρίζομεν ὅτι κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Δ' αἰῶνος π. Χ. ὁ γλύπτης Τιμόθεος ἔδωκε διὰ τὰ γλυπτὰ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκηπιοῦ *τύπους*, τὸ ὁποῖον σημαίνει προπλάσματα ἴσως ἐκ κηροῦ.

Τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν ἑλληνικῶν ἀγαλμάτων δυνάμεθα πολὺ καλὰ νὰ παρακολουθήσωμεν εἰς διασωθέντα ἡμιτελῆ ἔργα διαφόρων χρόνων Ἐν πρώτοις ὁ ὄγκος τοῦ μαρμάρου μόλις ἐξήρχετο τῶν λατομείων ἐτύγχανεν ἁδρᾶς, χονδρικῆς ἐπεξεργασίας ὑπὸ ἁπλοῦ ἐργάτου, ὅστις διὰ τοῦ πρίονος ἔδιδεν εἰς τὸ μάρμαρον τὸ ἀπαιτούμενον ὀρθογώνιον σχῆμα μὲ τὰς διαστάσεις περίπου τοῦ μέλλοντος ἀγάλματος. Ἔπειτα ἐσχεδιάζετο ἐπὶ τῆς προσόψεως καὶ τῶν πλαγίων τὸ γενικὸν σχῆμα, ὥστε νὰ διαγράφεται εἰς τὰ κυριώτατα μέρη τὸ ἄγαλμα. Τότε μετεφέρετο εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ γλύπτου, ὅπου ἤρχιζεν ἡ κυρία ἐργασία αὐτοῦ. Ὁ γλύπτης μεταξὺ δύο σημείων τὰ ὁποῖα κατασκευάζει εἰς τὸ ἀνώτατον καὶ κατώτατον ἄκρον, τοποθετεῖ καθέτως πρὸ τοῦ ἀγάλματος ἕνα κανόνα καὶ δι' αὐτοῦ ὁρίζει ἐπὶ τοῦ μαρμάρου τὰ κύρια σημεῖα τοῦ σώματος συμφώνως πρὸς τὰς γνωστάς του ἀναλογίας τῶν μερῶν τοῦ σώματος πρὸς ἄλληλα καὶ πρὸς τὸ ὅλον. Καὶ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν κεφαλήν, τὴν ὁποίαν περατώνει πρώτην, ὡς σπουδαιοτέραν καὶ διὰ νὰ εἶναι βέβαιος περὶ τοῦ ἔργου του. Ἡ ἐργασία ἐγίνετο, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, διὰ μικρῶν ὀπῶν καὶ ἀφαιρέσεως τοῦ μεταξὺ αὐτῶν μαρμάρου, μὲ λεπτοτέραν ἑκάστοτε σμίλην καὶ μὲ ὀπὰς μικροτέρων ἀποστάσεων ἕως οὗ διατυπωθοῦν αἱ μορφαὶ τοῦ σώματος. Ἔπειτα αὗται ἐγλύφοντο μὲ ὀδοντωτὴν σμίλην καὶ εἰς τὰς μικράς των λεπτομερείας. Διὰ τὰς βαθείας πτυχὰς ἐγίνετο χρῆσις τρυπάνου, κατ' ἀρχὰς μὲν μετρία, μάλιστα ὑπὸ τοῦ Καλλιμάχου κατὰ τὰ τέλη τοῦ Ε' αἰῶνος. ὅστις πρῶτος φαίνεται ὅτι ἐξεμεταλλεύθη τὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ, ἔπειτα δέ, καὶ δὴ κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους, μεγίστη καὶ ὑπερβολική. Ὅταν ἦτο πλέον ἕτοιμον τὸ ἄγαλμα, προέβαινον εἰς τὴν λείανσιν αὐτοῦ, ἥτις ἐγίνετο διὰ μαλακοῦ λίθου. Κατ' ἀρχὰς ἐλειαίνετο ὁλόκληρος ἡ ἐπιφάνεια, καὶ ἐκεῖ ἀκόμη ὅπου ἐπρόκειτο νὰ προστεθῇ χρῶμα, ὡς εἰς τὴν κόμην ἐν Ἀττικῇ, ἐνῷ εἰς τὴν Ἰωνίαν κατέλειπον κάπως ἀνώμαλον τὴν ἐπιφάνειαν αὐτήν Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐγενικεύθη βραδύτερον, κατὰ δὲ τὸν Δ' αἰῶνα καὶ μετέπειτα ἡ σμίλη ἐβοήθει καὶ πολλάκις συνηγωνίζετο τὸν χρωστῆρα εἰς τὴν γραφικωτέραν παράστασιν τῆς κόμης. Πρὸς λείανσιν μετεχειρίζοντο καὶ τὴν ῥίνην, ἀλλὰ τὸν Ε' αἰῶνα οἱ μεγάλοι καλλιτέχναι πολὺ ὀλίγην ἔκαμαν χρῆσιν αὐτῆς, διότι δὲν ἤθελον νὰ ἐξαλείψουν ἐντελῶς τὰ ἐλεύθερα κτυπήματα τῆς σμίλης ὑπὸ τὴν ἰσοπεδωτικὴν λειότητα τῆς ῥίνης. Ἀπὸ τοῦ Δ' ὅμως αἰῶνος ἐγενικεύθη, ὅπως καὶ ἡ διὰ κόνεως μαλακοῦ λίθου λείανσις καὶ δι' ἄμμου αἰγυπτιακῆς.

Καὶ κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν πρὸς μέτρησιν τῶν σημείων ἐπὶ τοῦ μαρμάρου τῶν ἀντιστοιχούντων εἰς τὸ πρόπλασμα, μετεχειρίζοντο δύο ὀρθογώνια πλαίσια, τῶν ὁποίων αἱ δύο πλευραὶ ἦσαν διῃρημέναι εἰς ἴσα διαστήματα καὶ εἶχον ἐξηρτημένας στάθμας. Ταῦτα ἐτοποθετοῦντο ὑπὲρ τὸ πρόπλα-

Κεφαλὴ ἐφήβου.
[Μουσεῖον Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν (ἑλλην. τέχνη).]

σμα καὶ τὸ μάρμαρον καὶ διὰ τῶν καθέτων καὶ ὁριζοντίων διαιρέσεων εὕρισκον τὸ σημεῖον, τὸ ὁποῖον ἤθελον νὰ ὁρίσουν.

Σήμερον τὴν ἐντελῶς ἀκριβῆ αὐτὴν μέθοδον ἀντικαθιστᾷ ἡ μηχανή, συσκευὴ ἥτις μὲ πᾶσαν ἀκρίβειαν μεταφέρει ἐπὶ τοῦ μαρμάρου τὰ σημεῖα, τὰ ὁποῖα θέλομεν νὰ ὁρίσωμεν ὅπου διὰ τοῦ τρυπάνου θὰ σκαφθοῦν αἱ πρῶται ὀπαί. Τὴν ἐργασίαν ταύτην ἐκτελεῖ συνήθως ὁ ἐργάτης, ὁ μαρμαρογλύφος, ὅστις ἀφήνει μόλις ἓν χιλιοστὸν τοῦ μέτρου μάρμαρον εἰς τὸν γλύπτην. Οὗτος τότε μόνον ὁ ἴδιος διὰ τῆς ῥίνης καὶ ἀμμοχάρτου ἀφαιρεῖ τὸν μικρὸν τοῦτον φλοιὸν τοῦ μαρμάρου καὶ δίδει τὸ τελευταῖον κτένισμα εἰς τὸ ἄγαλμα. Παρατηρητέον, ὅτι τὰ ἀρχαῖα ἀγάλματα δὲν κατεσκευάζοντο ἀποκλειστικῶς ἐξ ἑνὸς μόνον ὄγκου μαρμάρου, ἀλλ' ἠδύναντο νὰ ἀποτελοῦνται καὶ ἐκ δύο ἢ περισσοτέρων τεμαχίων. Καὶ αὐτὴ ἡ Ἀφροδίτη τῆς Μήλου σύγκειται ἐκ δύο τεμα-

Χρωματισμένον ἄγαλμα κόρης.
[Μουσεῖον Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν (ἑλλην. τέχνης ΣΤ' αἰῶνος).]

Digitized by Google

χίων. Ἀλλὰ καὶ ἐκ διαφόρων εἰδῶν λίθου συνήρμοζον οἱ ἀρχαῖοι τὰ ἀγάλματα, πολλάκις μάλιστα τὴν μὲν κεφαλὴν κατεσκεύαζον ἐκ μαρμάρου, τὸ δὲ λοιπὸν σῶμα ἐκ κατωτέρας ποιότητος λίθου. *Ἀκρόλιθα* δὲ ἐλέγοντο τὰ ἀγάλματα, τῶν ὁποίων μόνον τὰ ἄκρα, ἡ κεφαλή, αἱ χεῖρες καὶ οἱ πόδες ἦσαν ἐκ μαρμάρου, τὰ δὲ λοιπὰ μέρη τοῦ σώματος ἐκ ξύλου ἢ ἄλλης ὕλης.

Ἄλλη σπουδαία ὕλη τῆς γλυπτικῆς εἶναι τὰ *μέταλλα*. Μέταλλα δέ, ἐκ τῶν ὁποίων κατεσκευάζοντο ἀγάλματα, εἶναι ὁ χρυσός, ὁ ἄργυρος, σπανίως ὁ σίδηρος, μάλιστα ὅμως ὁ *χαλκός*. Ὁ τελευταῖος οὗτος οὐδέποτε ἦτο καθαρός, ἀλλ' ὡς μῖγμα, τὸ ὁποῖον ὅλαι σχεδὸν αἱ εὐρωπαϊκαὶ γλῶσσαι ὀνομάζουν μπροῦντζον (bronze). Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἔχυνον τὸν μπροῦντζον εἰς συμπαγῆ ὄγκον, ὅθεν ἦτο ἐν χρήσει εἰς μικρὰ μόνον ἀγάλματα. Τὰ μεγαλύτερα κατεσκευάζοντο ἐκ συναρμογῆς ἰδιαιτέρως διὰ σφυρηλατήσεως ἐπεξειργασμένων ἐλασμάτων μπρούντζου, τὰ λεγόμενα *σφυρήλατα*. Οἱ Ἕλληνες κατ' ἀρχὰς μόνον τὴν εἰς συμπαγῆ ὄγκον ταύτην χύσιν ἐγνώριζον καὶ μετεχειρίζοντο πάντοτε εἰς τὰ μικρὰ ἀγάλματα, οἱ Αἰγύπτιοι ὅμως φαίνεται, ὅτι πολὺ ἐνωρὶς εὗρον τὴν χύσιν κοίλων ἀγαλμάτων, τὴν ὁποίαν εὑρίσκομεν τελειοποιημένην κατὰ τὴν σαϊτικὴν ἐποχήν. Εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν μέθοδον ταύτην εἰσήγαγον κατὰ τὴν παράδοσιν οἱ Σάμιοι γλύπται Ροῖκος καὶ Θεόδωρος, ζῶντες κατὰ τὴν ἀρχαϊκὴν ἐποχήν, πιθανώτατα κατὰ τὸν Ζ' π. Χ. αἰῶνα, μαθόντες αὐτὴν ἐν Αἰγύπτῳ. Ἴσως ἡ χύσις αὕτη ἐγίνετο κατὰ τεμάχια χωριστὰ τοῦ ἀγάλματος, τὰ ὁποῖα μετὰ ταῦτα συνήνωνον. Βραδύτερον πιθανώτατα εἰσήχθη ἡ μέθοδος διὰ τοῦ κηροῦ. Πρὸς τοῦτο κατεσκεύαζον κατ' ἀρχὰς ἓν πρόπλασμα ἐκ πηλοῦ, τὸ ὁποῖον ἐστηρίζετο ἐσωτερικῶς διὰ ξυλίνου ἢ σιδηροῦ σκελετοῦ διὰ νὰ εἶναι στερεόν. Ἐπὶ τοῦ προπλάσματος τούτου ἔθετον ἓν στρῶμα κηροῦ μικροῦ πάχους, ὥστε ἐπ' αὐτοῦ νὰ πλάσουν τὰς μορφὰς τοῦ ἀγάλματος. Μετὰ ταῦτα ἐπὶ τοῦ στρώματος αὐτοῦ ἐπέθετον ἄλλο στρῶμα ἐξ ἀργίλλου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀπετυπώνοντο ἀκριβῶς καὶ ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ αἱ μορφαὶ τοῦ κηροῦ. Τότε ἐξετίθετο εἰς τὸ πῦρ, ὥστε νὰ τακῇ ὁ κηρὸς ὁ μεταξὺ τοῦ πυρῆνος καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀργιλλώδους περιβλήματος, ὅστις ἐξέρρεε δι' ὀπῶν, τὰς ὁποίας ἀφηνον ἐπίτηδες πρὸς τοῦτο. Εἰς τὸ ἐκ τῆς τήξεως τοῦ κηροῦ ἀπομένον κενὸν ἔχυνον ἔπειτα τὸν μπροῦντζον καὶ ἀφοῦ οὗτος ἐψύχετο, ἀφῄρουν τὸ ἐξωτερικὸν περίβλημα καὶ τὸ ἐσωτερικὸν γέμισμα, ὥστε νὰ μείνῃ καθαρὸν τὸ ἄγαλμα. Συνήθως δὲν ἐχύνετο διὰ μιᾶς ὁλόκληρον, ἀλλὰ κατὰ τμήματα, τὰ ὁποῖα μετὰ ταῦτα συνεκολλῶντο. Ἐπίσης ἀπεκαθαίροντο καὶ ἐλειαίνοντο αἱ τυχὸν παραμείνασαι κατὰ τὴν χύσιν ἀνωμαλίαι τῆς ἐπιφανείας καὶ μάλιστα κατὰ τὰ μέρη τῆς συναρμογῆς τῶν τεμαχίων. Τέλος ὁ ἴδιος ὁ καλλιτέχνης ἐπεξειργάζετο τὰς διαφόρους λεπτομερείας, μὲ ὀξὺ ἐργαλεῖον ἐχάρασσε τὴν κόμην, τὰς πτυχὰς κ. λ. π., καὶ ἐν γένει ἔδιδε διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ χειρὸς τὸ τελευταῖον, ὡς λέγομεν, κτένισμα εἰς τὸ ἔργον.

Εἰς τὰ ἐκ μπρούντζου ἀγάλματα πολλὰ μέρη ἦσαν καὶ ἐξ ἄλλης ὕλης, μάλιστα οἱ ὀφθαλμοί, τοὺς ὁποίους συνήθως προσέθετον ἐκ λίθου διαφόρων χρωμάτων διὰ τὸν βολβὸν καὶ τὴν ἴριδα. Ἐκτὸς τούτου ἠδύνατο ὁ μπροῦντζος καὶ νὰ ἐπαργυρωθῇ ἢ νὰ ἐπιχρυσωθῇ, ἐνίοτε δὲ εἰς τινα σημεῖα καὶ χρώματα νὰ δεχθῇ.

Χαλκοῦν ἄγαλμα Μάρκου Αὐρηλίου.
[Πλατεῖα Καπιτωλίου, Ρώμη (ρωμ. τέχνη).]

Ἀλλὰ τὸ κυριώτερον χρῶμα, τὸ ὁποῖον ἐλάμβανεν ὁ μπροῦντζος, εἶναι ὁ πρασινωπὸς ἐκεῖνος ἐπίπαγος, τὸν ὁποῖον συνήθως ὀνομάζομεν *πάτιναν* (patine), ἥτις ἔχει ἀποχρώσεις πλησιαζούσας ἐνίοτε πρὸς τὸ κυανοῦν καὶ πρὸς τὸ μέλαν χρῶμα. Καὶ πολλάκις μὲν ἐκείνη ἀποδίδεται εἰς τὴν ὀξείδωσιν, τὴν ὁποίαν ὑφίσταται ὁ μπροῦντζος ἐκ τῆς ἐπηρείας τῆς ἀτμοσφαίρας, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ καλλιτέχνης ἐκάλυπτε τὸ ἄγαλμα μὲ ὡρισμένον ἐπίχρισμα, διὰ τοῦ ὁποίου προσέδιδεν ἑνιαῖον κατὰ βούλησιν τόνον εἰς αὐτό. Τοῦτο παρετηρήθη καὶ ἐπὶ τῶν αἰγυπτιακῶν ἀγαλμάτων, τὰ ὁποῖα, πρὶν ἀκόμη ἀπολέσουν τὴν θερμότητα ἐκ τῆς χύσεως, ἐτρίβοντο διά τινος ῥητινώδους ὕλης, ἥτις ἔφραττε τοὺς πόρους καὶ ἐσχημάτιζεν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ μπρούντζου ἓν εἶδος πατίνας ἀμεταβλήτου. Ἐκ τῆς Αἰγύπτου φαίνεται ὅτι παρέλαβον καὶ οἱ Ἕλληνες τὴν πάτιναν αὐτήν, ἥτις εἶναι τόσον περιζήτητος εἰς τὰ ἐκ μπρούντζου ἀγάλματα, προσδίδουσα εἰς αὐτὰ γλυκεῖαν ὄψιν.

Βάθρον. Τὸ ἄγαλμα περατούμενον συνήθως τοποθετεῖται ἐπὶ πλίνθου, πάντως ὅμως οὐδέποτε στερεῖται βάθρου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἵσταται καὶ ἀποτελεῖ μίαν τῶν σπουδαίων φροντίδων τοῦ γλύπτου νὰ εὕρῃ τὴν κατάλληλον μορφὴν τοῦ βάθρου, ἡ ὁποία νὰ ἁρμονίζεται πρὸς τὸ ἄγαλμα καὶ πρὸς τὸ περιβάλλον αὐτοῦ. Τὸ βάθρον χρησιμεύει εἰς τὸ νὰ χωρίσῃ τὸ ἔργον ἀπὸ τὸν πέριξ πραγματικὸν κόσμον καὶ νὰ ἐξάρῃ αὐτὸ εἰς ὑψηλοτέραν σφαῖραν. Διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ συγχέεται πρὸς τὸ ἐπ' αὐτοῦ ἄγαλμα, νὰ μὴ ἔχῃ ἄλλην πλαστικὴν ἢ φυσικὴν μορφήν, ἀλλὰ μόνον

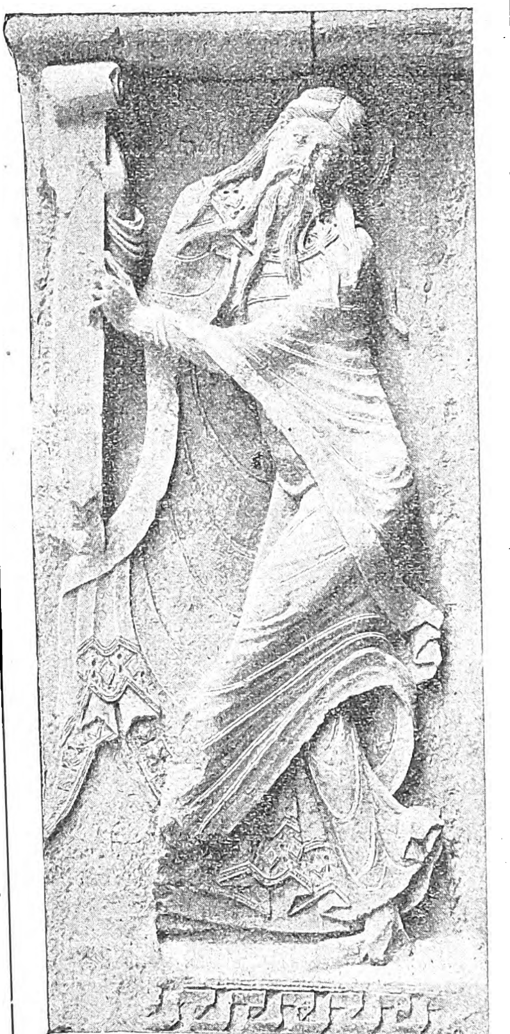

Ἀνάγλυφον Προφήτου ἐκ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Σουγιάκ.
[Ρωμανικὴ τέχνη.]

ἀρχιτεκτονικήν, ἡ ὁποία νὰ βαστάζῃ τὸ ἄγαλμα καὶ νὰ διακρίνῃ αὐτὸ ἀπὸ τὸ περιβάλλον. Εἶναι δυνατὸν βεβαίως τὸ βάθρον νὰ κοσμῆται ὑπὸ ἀναγλύφων, ἀλλὰ ταῦτα πρέπει νὰ εἶναι ὑποτεταγμένα εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν λειτουργίαν τοῦ βάθρου. Πρὸς τούτοις δύναται τὸ βάθρον νὰ εἶναι ἐκ διαφόρου πρὸς τὸ ἄγαλμα ὑλικοῦ, ὁπότε εἶναι αἰσθητὴ ἡ διάκρισις αὐτῶν.

Καὶ τὰ ἀνάγλυφα κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐτοποθετοῦντο ἐπὶ βάθρου, τὸ ὁποῖον συνίστατο ἐκ τετραπλεύρου στύλου, ἐφ' οὗ ἐνεπήγνυντο διὰ μικροῦ ἐμβόλου ἀφηνομένου εἰς τὴν κάτω πλευρὰν τοῦ ἀναγλύφου.

Φωτισμός. Ὁ φωτισμὸς ἔχει μεγάλην σημασίαν δι' ἓν γλυπτικὸν ἔργον. Καὶ δὲν ἐπηρεάζει μὲν τὸ φῶς τὴν πραγματικὴν πλαστικὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἀγάλματος, ἐπειδὴ ὅμως ἐπὶ τῆς ἐντυπώσεως τὴν ὁποίαν ἔχομεν ἐξ αὐτοῦ. Δύναται εἷς κατάλληλος φωτισμὸς νὰ τονίσῃ τὴν πλαστικότητα ἑνὸς ἔργου, διάφορος δὲ φωτισμὸς νὰ καταστήσῃ ἀσαφῆ τὴν εἰκόνα αὐτήν, χωρὶς νὰ ἔχῃ μεταβληθῆ ἡ πλαστικὴ του ἐπιφάνεια. Ἀναλόγως λοιπὸν τοῦ φωτισμοῦ, τὸν ὁποῖον θὰ ἔχῃ ἓν ἔργον, θὰ ὑποστῇ καὶ τὴν δέουσαν πλαστικὴν ἐπεξεργασίαν.

Ὅπως χρησιμεύει τὸ φῶς πρὸς σαφεστέραν ἔξαρσιν τῶν πλαστικῶν μορφῶν, οὕτω χρησιμοποιεῖται καὶ πρὸς γραφικὴν ἐντύπωσιν τῆς ἐπιφανείας διὰ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἀντιθέσεων φωτὸς καὶ σκιᾶς, ὡς εἰς τὰς πτυχὰς τῶν ἑλληνιστικῶν ἀγαλμάτων καὶ ἐν τῇ νεωτέρᾳ τέχνῃ κατὰ τὸν

Προτομὴ τοῦ αὐτοκράτορος Καρακάλλα.
[Μουσεῖον Λούβρου (ρωμ. τέχνη).]

ΙΖ' αἰῶνα. Εἰς δὲ τὴν ἐμπρεσσιονιστικὴν γλυπτικὴν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, τῆς ὁποίας μέγας ἀντιπρόσωπος δύναται νὰ θεωρηθῇ ὁ Γάλλος Ροντέν, αἱ πλαστικαὶ μορφαὶ μόλις ὑποδηλοῦνται, ἀλλ' ὁ φωτισμὸς μόνον μᾶς δεικνύει τὸ κυμάτισμα τῆς ἐπιφανείας, ἡ ὁποία οἱονεὶ δονεῖται καὶ ζῇ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τῆς ἐπεξεργασίας.

Ἐκτὸς τοῦ φωτισμοῦ σημασίαν ἔχει δι' ἓν ἄγαλμα καὶ ἡ *ἄποψις* ἐξ ἧς πρέπει νὰ βλέπεται. Τὰ ἀρχαῖα ἀγάλματα εἶχον μίαν μόνον κυρίαν ὄψιν, τὴν προσθίαν συνήθως, ἐκ τῆς ὁποίας εἶχε κανεὶς τὴν σαφεστέραν εἰκόνα τοῦ συνόλου καὶ μάλιστα τῶν οὐσιωδῶν αὐτοῦ μερῶν. Ἀπὸ τῆς ἑλληνιστικῆς ὅμως ἐποχῆς τὰ ἀγάλματα εἶχον πολλὰς ὄψεις, ἔπρεπε δηλαδὴ νὰ κάμῃ κανεὶς τὸν γῦρον τοῦ ἀγάλματος διὰ νὰ σχηματίσῃ πλήρη εἰκόνα τῶν πλαστικῶν αὐτοῦ ἀξιῶν. Εἰς τὴν ἀρχαϊκὴν μάλιστα γλυπτικὴν εἶναι γνωστὸς ὁ νόμος τῆς κατὰ μέτωπον στάσεως (frontalité). Εἰς τὴν νεωτέραν τέχνην ἡ γλυπτικὴ εἶναι ἐλευθέρα νὰ ἐκλέξῃ τὰς ἀπόψεις ἀναλόγως τοῦ θέματος καὶ τῆς τοποθετήσεως τοῦ ἀγάλματος. Ὁ «Δαυΐδ» π. χ. τοῦ Μιχαηλαγγέλου ἔχει μίαν μόνον κυρίαν ὄψιν, ἐνῷ ὁ «Περσεὺς» τοῦ Τσελλίνι ἔχει πολλάς.

Πρὸς τούτοις σημαντικὸν στοιχεῖον τοῦ ἀγάλματος εἶναι τὸ *χρῶμα*, τὸ ὁποῖον πάντως συντείνει εἰς τὴν πλαστικὴν ἐντύπωσιν. Εἶναι βέβαιον ὅτι τὰ ἀρχαῖα ἀγάλματα ἦσαν χρωματισμένα. Τοῦτο συνάγομεν καὶ ἐξ ἀρχαίων μαρτυριῶν κυρίως καὶ ἐκ λειψάνων χρώματος εἰς αὐτὰ τὰ σῳζόμενα ἔργα. Τὰ ξύλινα πάντως θὰ εἶχον ἀνάγκην χρώματος διὰ νὰ ἀντέχωσιν ἀποτελεσματικώτερον κατὰ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν ἐπηρειῶν, ἀλλὰ καὶ τὰ πώρινα ἐπίσης, εἰς τὰ ὁποῖα μάλιστα τὸ χρῶμα ἐκάλυπτε καὶ τὴν πορώδη ἐπιφάνειαν αὐτῶν. Εἰς ταῦτα κύρια χρώματα ἐπετίθεντο τὸ ἐρυθρὸν καὶ τὸ κυανοῦν κυρίως εἰς τὴν κόμην, τὸ γένειον καὶ τοὺς ὀφθαλμούς, σπανιώτερον δὲ καὶ ἄλλα χρώματα, ὡς τὸ κίτρινον, τὸ καστανὸν καὶ τὸ λευκόν, ὅπως σπανίως ἐκαλύπτετο διὰ χρώματος καὶ ὁλόκληρον τὸ σῶμα. Τὰ χρώματα βεβαίως δὲν εἶχον νατουραλιστικὴν ἀπόδοσιν, ἀλλ' ἦσαν μᾶλλον συμβατικὰ καὶ διακοσμητικά. Εἰς τὸ μάρμαρον τὸ χρῶμα περιωρίζετο εἰς ὀλίγα μέρη, εἰς τὴν κόμην (ἐρυθρὸν ἢ κίτρινον), εἰς τὰ χείλη (ἐρυθρόν), τὰς ὀφρῦς (μέλαν), τὰ βλέφαρα (μία μέλαινα γραμμὴ πρὸς δήλωσιν τῶν βλεφαρίδων), τὴν ἴριδα τοῦ ὀφθαλμοῦ, τὰ ἐνώτια, τὴν στεφάνην. Εἰς τὸ ἔνδυμα ἐτίθετο κατὰ ταινίας καὶ μάλιστα εἰς τὰς παρυφὰς πρὸς δήλωσιν τῶν κεντημάτων. Εἰς τὰ γυμνὰ μέρη τοῦ σώματος ἐπετίθετο λεπτὸν βερνίκιον ὄχι διὰ νὰ πλησιάζῃ εἰς τὴν πραγματικότητα, ἀλλὰ διὰ νὰ θερμαίνῃ τὸν τόνον τοῦ μαρμάρου. Ἡ δὲ λεγομένη γάνωσις ἐγίνετο μὲ κηρόν, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔθετον καὶ ὀλίγον ἔλαιον, δι' αὐτῶν δὲ ἐτρίβετο ἡ ἐπιφάνεια τοῦ μαρμάρου διὰ νὰ ἀποδώσῃ ζωηρότερον τὸν τόνον τῶν χρωμάτων. Καὶ ἐν τῇ μεσαιωνικῇ τέχνῃ ἦτο συνήθης ἡ χρῆσις τοῦ χρώματος εἰς τὰ ἀγάλματα καὶ κατὰ τὴν πρώϊμον Ἀναγέννησιν, μόνον δὲ κατὰ τὴν ἀκμὴν τῆς Ἀναγεννήσεως κα-

Digitized by Google

τελείπετο τὸ μάρμαρον ἀχρωμάτιστον, ὄχι ἐκ μιμήσεως τῶν τότε ἀνευρισκομένων ἀρχαίων μαρμαρίνων ἀγαλμάτων, τὰ ὁποῖα δὲν ἔσῳζον τὸ χρῶμά των, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀντιλήψεως, ἥτις ἀνεπτύχθη τότε, ὅτι ἡ λευκότης τοῦ λίθου ἐσυντονίζετο καλύτερον πρὸς τὴν εὐγένειαν τῶν μορφῶν, τὰς ὁποίας ἐπεδίωκεν ἡ τέχνη.

Εἰς τὴν γλυπτικὴν ὑπάγεται καὶ τὸ *ἀνάγλυφον*, τὸ ὁποῖον παράγεται διὰ τῆς ἀφαιρέσεως στρώματος ὑλικοῦ περὶ μίαν μορφήν, ἥτις εἶναι συνδεδεμένη πρὸς μίαν ἐπιφάνειαν, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξέρχεται ὀλιγώτερον ἢ περισσότερον. Εἰς τὴν ἀρχαίαν τέχνην ἐν γένει τὰ ἐξέχοντα μέρη τοῦ ἀναγλύφου ἀποτελοῦν μίαν ἐπιφάνειαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὡρμήθη ὁ καλλιτέχνης καὶ σκάπτων βαθύτερον παρήγαγε βαθμηδὸν τὰς μορφάς. Τὸ ἀνάγλυφον εἶναι συγγενὲς πρὸς τὴν ζωγραφικὴν εἰκόνα, διότι καὶ τὰ δύο δεικνύουν μίαν μόνον ὄψιν τοῦ ἀντικειμένου· ἀλλὰ δὲν προῆλθεν ἐξ ἐκείνης, εἶναι ἐντελῶς διάφορον εἰς τὴν παράστασιν τῶν πραγμάτων, καθόσον πρὸς τοῦτο μεταχειρίζεται πλαστικὰ μέσα, δηλαδὴ ἡ ἐπιφάνεια ἑνὸς ἀναγλύφου ἔχει ἐξογκώσεις καὶ βαθύνσεις, αἱ ὁποῖαι διὰ τοῦ φωτὸς καὶ τῆς σκιᾶς παράγουν τὴν ἐντύπωσιν τοῦ σώματος τοῦ ἀντικειμένου. Τὸ ἀνάγλυφον δύναται νὰ εἶναι πολὺ χαμηλὸν καὶ λέγεται *πρόστυπον*, ἢ πολὺ ὑψηλὸν καὶ λέγεται *ἔκτυπον*, δὲν προῆλθεν ὅμως τὸ ἓν ἐκ τοῦ ἄλλου, ὅπως ἀμέσως ὑποθέτει κανείς, ἀλλ' εἶναι ἀνεξάρτητα ἀπ' ἀλλήλων καὶ τὸ ἀνάγλυφον λαμβάνει ἑκάστοτε τὸ ὕψος ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον προσαρμόζεται καλύτερον εἰς τὸν διακοσμητικὸν σκοπόν του. Δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν πρὸς τούτοις δύο εἴδη ἀναγλύφων, τὸ αὐστηρὸν καὶ τὸ ἐλεύθερον. Καὶ *αὐστηρὸν* μὲν εἶναι τὸ ἀνάγλυφον, ὅταν τὸ βάθος του εἶναι ἀφῃρημένη τεκτονικὴ μορφή, δηλαδὴ ἁπλῆ ἐπιφάνεια, τὴν ὁποίαν κοσμοῦν αἱ ὑψηλαὶ ἢ χαμηλαὶ παραστάσεις, *ἐλεύθερον* δέ, ὅταν τὸ βάθος ἔχῃ ἰδίαν αὐτοτελῆ ὕπαρξιν. γίνεται δηλαδὴ ἀρχιτεκτονικὴ ἢ τοπιογραφικὴ μορφή, ἐντὸς τῆς ὁποίας κινεῖται ἡ παράστασις. Ἐνῷ εἰς τὸ πρῶτον τὸ βάθος εἶναι ἀδιάφορον, εἶναι ἡ πρὸς διακόσμησιν οὐδετέρα ἐπιφάνεια, εἰς τὸ δεύτερον τὸ βάθος ἀποτελεῖ μέρος οὐσιαστικὸν τοῦ ἀναγλύφου. Εἰς τὸ αὐστηρὸν ἀνάγλυφον αἱ μορφαὶ κινοῦνται ἐπὶ μιᾶς ἐπιφανείας, ἄνευ βάθους καὶ εἰς παράλληλον πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ βάθους τοῦ ἀναγλύφου, ἐνῷ εἰς τὸ ἐλεύθερον κινοῦνται ἐλευθέρως εἰς διάφορα ἐπίπεδα ἐντὸς τοῦ χώρου, εἰς τὸν ὁποῖον τοποθετοῦνται διὰ καταλλήλου σμικρύνσεώς των καὶ διὰ τῆς προοπτικῆς βραχύνσεως. Τὸ αὐστηρὸν ἀνάγλυφον ἦτο ἐν χρήσει εἰς ὅλην τὴν ἀρχαίαν τέχνην καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν μέχρι τῆς ἑλληνιστικῆς περιόδου, ὁπότε ἐνεφανίσθη καὶ τὸ ἐλεύθερον, τὸ ὁποῖον λαβὸν μίαν ἐντελῶς ἰδιαιτέραν διαμόρφωσιν εἰς τὰ ἱστορικὰ ἀφηγηματικὰ συνεχῆ ἀνάγλυφα τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων, ἐγκατελείφθη τελείως κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους διὰ νὰ ἀναζήσῃ κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν. Τότε ἔλαβε τὴν τελειοτάτην αὐτοῦ μορφήν, συναγωνιζόμενον τὴν ζωγραφικὴν εἰς τὴν παράστασιν τοῦ εὐρέος χώρου, ὅπως τὸ βλέπομεν εἰς τὰ ἀνάγλυφα τῆς «Πύλης τοῦ Παραδείσου» τοῦ Γκιμπέρτη εἰς τὸ Βαπτιστήριον τῆς Φλωρεντίας.

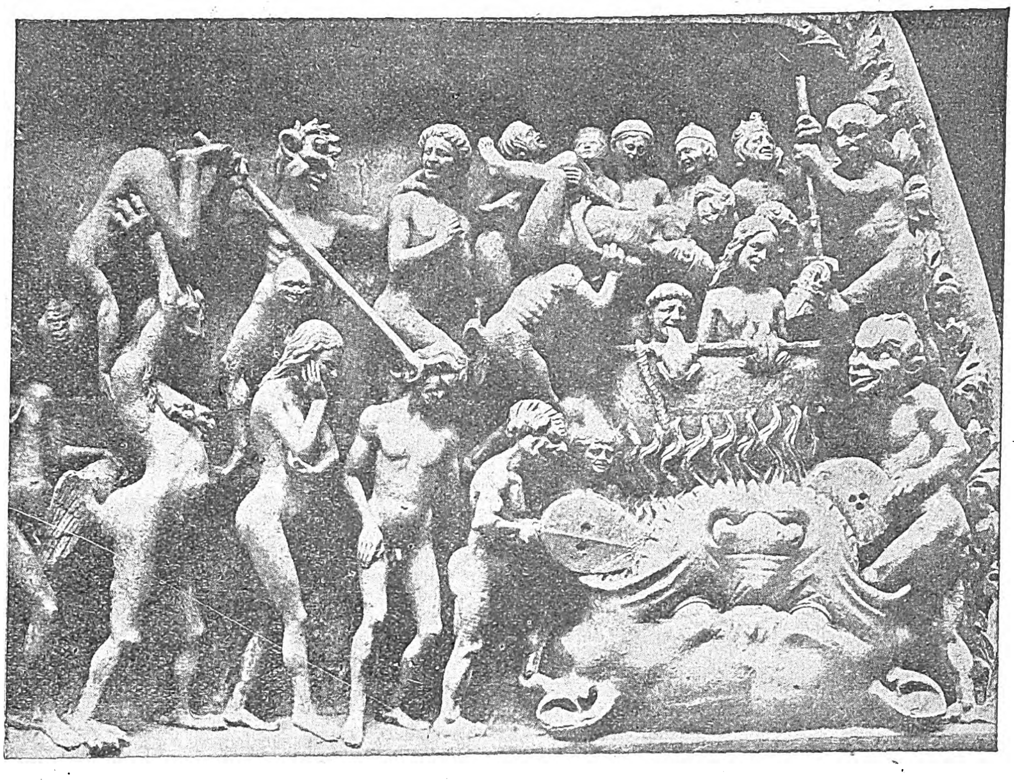

Τιμωρία ἁμαρτωλῶν.
[Τμῆμα ἀναγλύφου τῆς Δευτέρας παρουσίας ἐκ τῆς Μητροπόλεως Μπούρζ (γοτθ. τέχνη).]

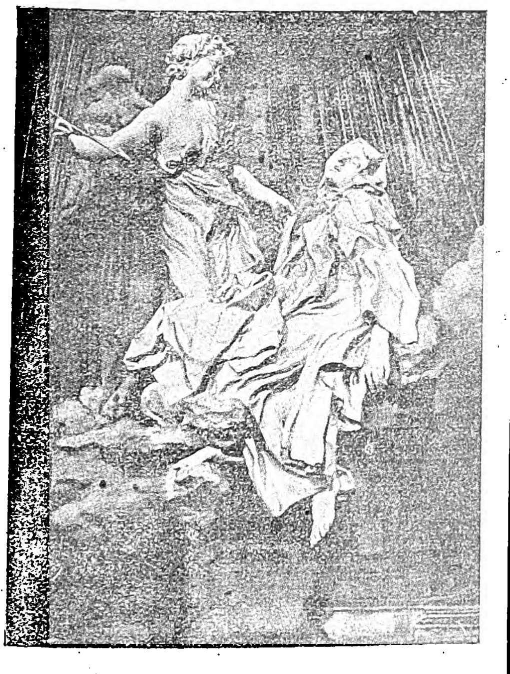

Μπερνίνι: *Ἡ ἁγία Θηρεσία ἐν ἐκστάσει.*
['Εκκλησία Santa Maria della Victoria, Ρώμη (ἰταλ. τεχνη μπαρόκ).]

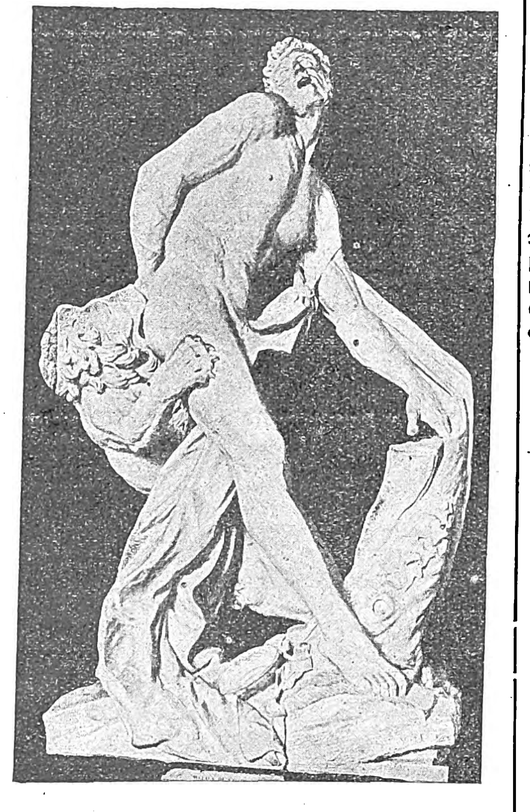

Πυζέ: *Μίλων ὁ Κροτωνιάτης.*
[Λοῦβρον (γαλλ. τέχνη, μπαρόκ).]

ΙΣΤΟΡΙΑ.

Λιθικὴ περίοδος. Ἡ πλαστικὴ εἶναι ἴσως ἡ πρώτη ἐκδήλωσις τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ τέχνῃ. Εἰς τὴν παλαιολιθικὴν ἀκόμη ἐποχὴν συναντῶμεν μικρὰ εἰδώλια ζῴων καὶ ἀνθρώπων μὲ θαυμασίαν παρατήρησιν τῆς μορφῆς καὶ τῆς κινήσεως καὶ μὲ μεγάλην δεξιότητα τεχνικῆς ἐκτελέσεως. Τοιαῦτα εἶναι ἡ λεγομένη Ἀφροδίτη τοῦ Brassempouy τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ Βιλλεντορφ παρὰ τὸν Δούναβιν, εἰκονιζομένη μὲ ὑπερβολικὸν πάχος (στεατοπυγική) πρὸς ἔξαρσιν τοῦ τύπου τῆς γονιμότητος, ὅστις ἀντεπροσώπευε τότε καὶ τὴν καλλονήν. Τοιαῦται γυναικεῖαι μορφαὶ στεατοπυγικαὶ εὑρέθησαν καὶ ἐν Μάλτᾳ κατὰ τὴν νεωτέραν παλαιολιθικὴν περίοδον καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ κατὰ τὴν νεολιθικήν.

Αἴγυπτος. Εἰς τὴν *θινιτικὴν* περίοδον τῶν πρώτων δυναστειῶν, ἀπὸ τοῦ 4000 π. Χ. περίπου, διαμορφώνονται ἤδη οἱ τύποι καὶ ἡ μορφὴ τῆς αἰγυπτιακῆς γλυπτικῆς, ὡς βλέπομεν εἰς τὰ ἀνάγλυφα τῶν πλακιδίων διὰ τὰ ψιμύθια, εἰς εἰδώλια ἐκ λίθου καὶ ἐλεφαντοστοῦ, τὰ ὁποῖα συνδυάζουν καὶ τάσιν πρὸς παρατήρησιν τῆς φύσεως καὶ τὴν γνωστὴν αἰγυπτιακὴν σχηματοποίησιν. Γενικῶς ἡ αἰγυπτιακὴ γλυπτικὴ ἔχει τὸν ὀγκώδη καὶ τετράγωνον χαρακτῆρα τοῦ σκληροῦ ὑλικοῦ, τὸ ὁποῖον ἐργάζεται μὲ ἐξαίρετον τεχνικὴν τελειότητα. Τὸ πρόσωπον ἔχει ἰδιαιτέραν ἀτομικότητα καὶ ζωήν, ἐνῷ τὸ σῶμα κρατεῖ μόνον τὰς γενικὰς καὶ οὐσιώδεις μορφὰς μὲ μεγάλα στερεὰ ἐπίπεδα καὶ ἰσχυρὰς γραμμάς. Τὰ ἀνάγλυφα εἶναι ἢ ἁπλῶς περιγραμμικά, εἰς τὰ ὁποῖα δηλαδὴ μόνον τὸ περίγραμμα ἑνὸς σχεδίου σκάπτεται βαθύτερα, ἢ κοῖλα ἐσκαμμένα ἐντὸς τοῦ βάθους, ἢ ἐπιπεδόγλυφα, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ περὶ τὴν παράστασιν ἐπιφάνεια γλύφεται ὀλίγον βαθύτερον ἐκείνης. Κατὰ τὴν ἱστορικὴν περίοδον τοῦ *παλαιοῦ βασιλείου* καὶ δὴ κατὰ τὴν Δ' καὶ Ε' δυναστείαν, ἡ γλυπτικὴ ἔφθασεν εἰς μεγάλην ἀκμὴν μὲ ἐπικράτησιν τῆς ρεαλιστικῆς ἀντιλήψεως εἰς δροσερότητα, φυσικότητα καὶ ἔκφρασιν. Ἀναφέρομεν τὰ ἀγάλματα τοῦ Χεφρῆνος μὲ τὰ ἀτομικὰ χαρακτηριστικὰ καὶ τὴν αὐστηρὰν ἔκφρασιν. τὰ καθήμενα τοῦ Ραχοτὲπ καὶ τῆς πριγκιπίσσης Νοφρέτ, τὸν «γραφέα» τοῦ Λούβρου, τὸν λεγόμενον «πάρεδρον τοῦ χωρίου» ἐκ ξύλου τοῦ Καΐρου κτλ. Τὸ ἐπιτύμβιον ἀνάγλυφον τοῦ «βασιλέως ὄφεως» τοῦ Λούβρου, ἐπιβλητικὸν ἐν τῇ ἁπλότητί του, καὶ πλεῖστα ἄλλα κοσμοῦντα τοὺς τοίχους ἰδιωτικῶν τάφων, παριστῶντα σκηνὰς εἰρηνικοῦ βίου. Εἰς τὴν ἑπομένην περίοδον τοῦ *μέσου βασιλείου* ἡ γλυπτικὴ παρουσιάζει μᾶλλον ἐσχηματοποιημένας μορφὰς μὲ ραδινώτερα σώματα, ὡς εἰς τὰ ἀγάλματα τοῦ Μέμνωνος Γ' καὶ Σεσώστριος Α'. Τὰ ἀγάλματα ἰδιωτῶν διατηροῦν ἀκόμη τὸν ρεαλιστικὸν χαρακτῆρα.

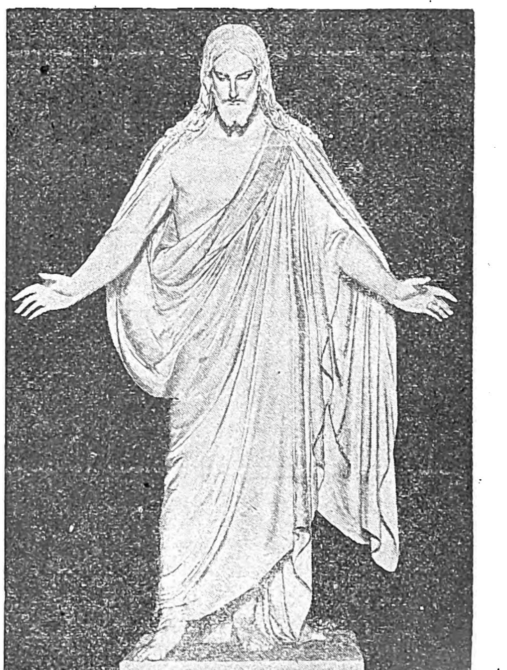

Τορβάλδσεν: *Ὁ Χριστός.*
[Κλασσικισμὸς ἀρχῶν ΙΘ' αἰῶνος.]

Εἰς τὸ ἀνάγλυφον ἔχομεν ὡραίας παραστάσεις ἐξοχικοῦ βίου, ὡς εἰς τοὺς τάφους τῶν βράχων τοῦ Μεΐρ. Κατὰ τὴν τρίτην περίοδον τοῦ *νέου βασιλείου* ζωηρο-

Digitized by Google

τάτη εἶναι ἡ γλυπτικὴ κίνησις, μάλιστα κατὰ τὰς πρώτας τρεῖς θηβαϊκὰς δυναστείας. Ἰδίᾳ ἀξιοσημείωτα εἶναι τὰ κλασσικὰ ἀγάλματα, ὡς τοῦ Ἀμενώφιος Γ΄ καὶ πλεῖστα τοῦ Ραμσῆ Β΄ καὶ μάλιστα τὰ τέσσαρα 20 μ. ὕψους τοῦ Ἰψαμπούλ. Τοῦ Ραμσῆ τούτου ὡραῖον εἶναι τὸ ἐκ γρανίτου ἄγαλμα τοῦ

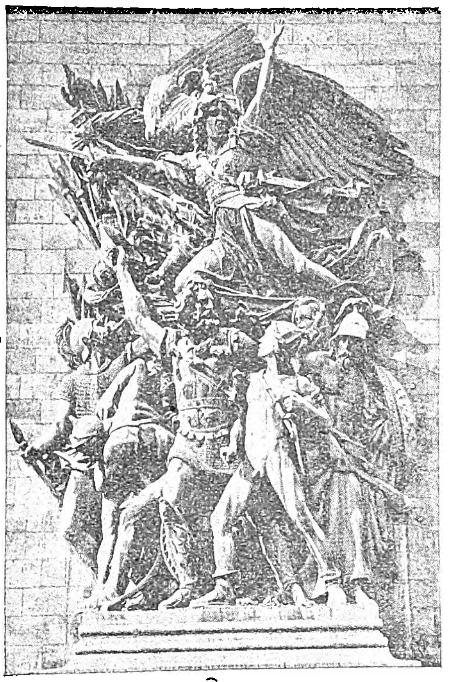

Ρύντ: *Ἡ Μασσαλιῶτις.*

[Θριαμβικὴ ἀψὶς ἐν Παρισίοις (γαλλ. τέχνη ΙΘ΄ αἰῶνος).]

Τουρίνου. Ἰδιάζοντα ρυθμὸν ἔλαβεν ἡ γλυπτικὴ ἐπὶ τοῦ θρησκευτικοῦ μεταρρυθμιστοῦ Ἀμενώφιος Δ΄, τὴν ὁποίαν γνωρίζομεν ἐκ τοῦ εὑρεθέντος ἐν Τὲλλ-ἐλ-Ἀμάρνα ἐργαστηρίου γλύπτου. Τὰ σώματα ἔχουν μίαν ἐπιτηδευμένην χάριν καὶ κομψότητα, μὲ ἐξεζητημένας κινήσεις καὶ γραμμάς. Τὰ δὲ ἀνάγλυφα τῆς ἐποχῆς εἶναι πλουσιώτερα καὶ πλαστικώτερα, παριστῶντα σκηνὰς ἐκ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου καὶ θρησκευτικὰς ὡς καὶ ἱστορικοῦ περιεχομένου, μάχας, τὰς τελευταίας μάλιστα ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν τοίχων τῶν ναῶν, ὡς τοῦ Λοῦξορ καὶ Καρνάκ. Μετὰ τὴν περίοδον τῆς δουλείας ἔχομεν νέαν ἄνθησιν τῆς τέχνης ἐπὶ τῆς *σαϊτικῆς* περιόδου κατὰ τὸν Ζ΄ αἰῶνα. Θαυμασία τεχνικὴ ἐκτέλεσις, ψυχρὰ κομψότης, ἐπιμήκη σώματα, λεπτομερὴς ἐπεξεργασία καὶ ἀπομίμησις

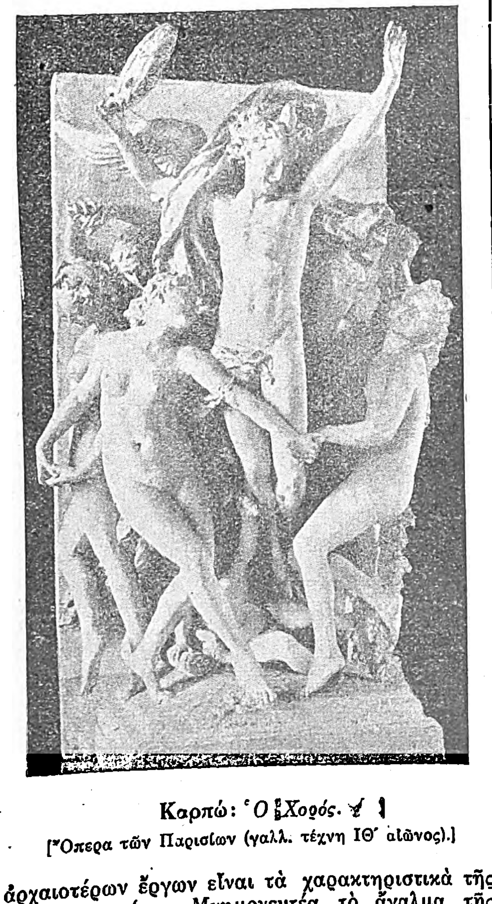

Καρπώ: *Ὁ Χορός.*

[Ὄπερα τῶν Παρισίων (γαλλ. τέχνη ΙΘ΄ αἰῶνος).]

ἀρχαιοτέρων ἔργων εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς περιόδου ταύτης. Μνημονευτέα τὸ ἄγαλμα τῆς θεότητος Θουέρις τοῦ Καΐρου, τρία ἀγάλματα θεῶν ἐκ τοῦ τάφου τοῦ Ψαμμητίχου, τὸ χαλκοῦν ἀγαλμάτιον τῆς Ταχουσὶτ τοῦ μουσείου Ἀθηνῶν κτλ. Τέλος κατὰ τὴν ἑλληνικὴν κυριαρχίαν δημιουργεῖται εἷς μικτὸς ἑλληνοαιγυπτιακὸς ρυθμός, ὡς τὸ ἄγαλμα τοῦ Ὥρου ἐν Καΐρῳ κτλ.

Μεσοποταμία. Τὰ ἀρχαιότερα γλυπτικὰ προϊόντα τῆς *Βαβυλωνίας* παρουσιάζουν βραχέα σώματα μὲ μικρὸν λαιμὸν καὶ γυμνὸν τὸ ἄνω μέρος, ἐνδεδυμένα κροσσωτὴν ἐσθῆτα, ὡς εἰς τὴν περίφημον στήλην τῶν Ἱεράκων τοῦ Λούβρου, τὴν εἰκονίζουσαν τὴν νίκην τοῦ βασιλέως Ἐαννατούμ. Μᾶλλον ἐξειλιγμένα καὶ μὲ ἰσχυρὰν πλαστικὴν δύναμιν εἶναι τὰ ἀγάλματα τῶν *Γκουντέα* τοῦ Λούβρου. Πλήρης κινήσεως, ζωῆς καὶ γραφικότητος εἶναι ἡ στήλη τοῦ *Ναραμσὶν* (2750). Ἀξιοσημείωτος εἶναι καὶ ἡ προσωπογραφία τοῦ Χαμμουραμπὶ ἐπὶ τῆς πασιγνώστου στήλης μὲ τοὺς νόμους (2100). Μετὰ ταῦτα καταπίπτει ἡ τέχνη καὶ μόνον ὑπὸ τὴν ἀσσυριακὴν ἐπίδρασιν κινεῖται καὶ ἡ βαβυλωνιακὴ καὶ μάλιστα ὑπὸ τὸν Νεμπουκαντνεσάρ, ὅτε ἔχομεν τὰ μὲ πολύχρωμον σμάλτον ἀνάγλυφα ζῴων. Ἐν *Ἀσσυρίᾳ* τὰ παλαιότατα ἔργα ὁμοιάζουν πολὺ πρὸς τὰ τῆς Βαβυλωνίας. Σπουδαιότερα εἶναι τὰ νεώτερα καὶ ἀπὸ τοῦ 1200 καὶ ἑξῆς μὲ ἰδιάζοντας τύπους ἔχοντας τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ τοὺς μῦς ἰσχυροὺς δεδηλωμένους ἐμπρὸς καὶ ὀπίσω. Μεγάλοι πτερωτοὶ δαίμονες, ταῦροι ἢ λέοντες μὲ κεφαλὴν ἀνθρωπίνην, φυλάττουν τὰς πύλας, εἰς δὲ τοὺς τοίχους διάφοροι συμβολικαὶ μορφαὶ παρατάσσονται, ὁ δὲ ἐθνικὸς ἥρως Γιλγαμὲς δαμάζει τοὺς λέοντας. Ἐν γένει ἡ τέχνη αὕτη εἶναι δυσκίνητος καὶ μὲ ἐπιβλητικὴν ἐπισημότητα, περιοριζομένη εἰς ἐπανάληψιν ὡρισμένων τοπίων. Κατὰ τὸν Θ΄ ὅμως καὶ Η΄ αἰῶνα τὰ ἀνάγλυφα γίνονται φυσικώτερα καὶ ζωντανότερα, ἀκόμη δὲ πλουσιώτερα τὸν Ζ΄ αἰῶνα, μὲ πολλὰς μορφὰς καὶ παραστάσεις δένδρων καὶ τοπίων. Ἀξιοθαύμαστοι εἶναι τώρα μάλιστα ἡ παράστασις τῶν ζῴων, ὡς εἶναι ὁ ἐμῶν

Τορβάλδσεν: *Ἡ νύξ.*

[Ἀνάγλυφον (κλασσικισμὸς ἀρχῶν ΙΘ΄ αἰῶνος).]

αἷμα πληγωμένος λέων καὶ ἡ ὠρυομένη ἐκ τῶν πληγῶν λέαινα, μόλις σύρουσα τοὺς ὀπισθίους πόδας, μὲ τὰ βέλη ἐμπεπηγμένα εἰς τὸ σῶμα, ὁπόθεν ρέει κρουνηδὸν τὸ αἷμα (Βρεττανικὸν Μουσεῖον). Τῶν *Χετταίων* ἐλάχιστα ἀγάλματα γνωρίζομεν πρωτογενοῦς τέχνης, περισσότερα ὅμως ἀνάγλυφα καὶ δὴ ἐπὶ βράχων καὶ ἐπὶ τῶν τοίχων, ὁμοιάζοντα πρὸς τὰ τῶν Βαβυλωνίων, χωρὶς ὅμως τὴν πλαστικότητα καὶ δύναμιν ἐκείνων. Βραδύτερον ὑπέστησαν τὴν ἐπίδρασιν τῶν Ἀσσυρίων. Βαβυλωνιακὴν ἐπίδρασιν δεικνύουν καὶ τὰ ἀνάγλυφα ἐπὶ τῶν ἀνακτόρων τῆς *Περσίας*. Μᾶλλον ἐνδιαφέροντα εἶναι τῆς νεωτέρας περσικῆς τέχνης ἢ *σασσανιδικῆς* τὰ ἔργα μὲ τὴν ἰσχυρὰν των πλαστικότητα.

Ἰνδίαι. Εἰς τὰς Ἰνδίας ἡ γλυπτικὴ εἶναι στενότατα συνδεδεμένη μετὰ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Ἴδιον γνώρισμα εἶναι τὰ ὀγκώδη σώματα ἰνδικοῦ τύπου. Παρατηρητέα ἡ ἀνάμιξις ἑλληνιστικῶν πλαστικῶν θεμάτων μὲ τὸν ἰνδοβουδικὸν τύπον κατὰ τοὺς πρώτους μ. Χ. αἰῶνας, ἰδίᾳ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Γκανδαρᾶ. Κατὰ τοὺς ἀμέσως ἑπομένους αἰῶνας, τῆς ἐποχῆς Γούπτα ἡ γλυπτικὴ λαμβάνει μίαν ἔκτακτον δυναμικὴν ἔκφρασιν μὲ τὰς μορφὰς αἱ ὁποῖαι ἔχουν γίνει μόνον ρυθμικὴ κίνησις. Μετὰ ταῦτα μέχρι τῆς ἰσλαμικῆς εἰσβολῆς (ΙΓ΄ αἰών), ἡ πλαστικὴ διακοσμεῖ μὲ ζώνας ἀναγλύφους (συνήθως αἰσχρῶν σκηνῶν) τοὺς τοίχους τῶν βραχμανικῶν παγοδῶν, διακρινομένη μόνον μὲ τὰ θαυμάσια ζῷα (Κονάρκα) τοῦ ΙΓ΄ αἰῶνος. Παραλλήλως εἰς τὰς νέας Ἰνδίας ἔχομεν ἐπίσης γλυπτικὴν ἰσχυρὰν ζῴων κατὰ τὸν ΣΤ΄ καὶ Ζ΄ αἰῶνα, ἀπὸ δὲ τοῦ ΙΣΤ΄ αἰῶνος τοὺς πληθώραν ἀναγλύφων εἰς τοὺς ὑψηλοὺς τετραγώνους πύργους (παγόδα). Ἀδρὰ καὶ δυναμικὴ εἶναι καὶ τῆς *Ἰνδοκίνας* ἡ γλυπτική.

Κίνα καὶ *Ἰαπωνία.* Λείψανα τῆς ἀρχαιοτάτης κινεζικῆς γλυπτικῆς ἐλάχιστα σῴζονται, τούτων δὲ τὰ καλύτερα ἐν Ἰαπωνίᾳ, ἰδίᾳ τοῦ Χορούγι παρὰ τὸ Νάρα τοῦ Ζ΄ αἰῶνος μ. Χ., ὁπότε καὶ τὰ ἤρεμα ἐπιβλητικὰ ἀγάλματα τοῦ Βούδα. Κατὰ τὸν Η΄ τὰ σώματα γίνονται ἐν *Κίνᾳ* ὀργανικώτερα ἀντὶ τῆς παλαιοτέρας ἀρχιτεκτονικῆς διαπλάσεως καὶ βαθμηδὸν λαμβάνουν μεγάλην κίνησιν καὶ ὁρμήν, ἥτις κατὰ τὸν Θ΄ καὶ Ι΄ αἰῶνα πάλιν πίπτει εἰς ἀρχαϊκὴν αὐστηρότητα. Ἔπειτα ἐπικρατεῖ ἡ δια-

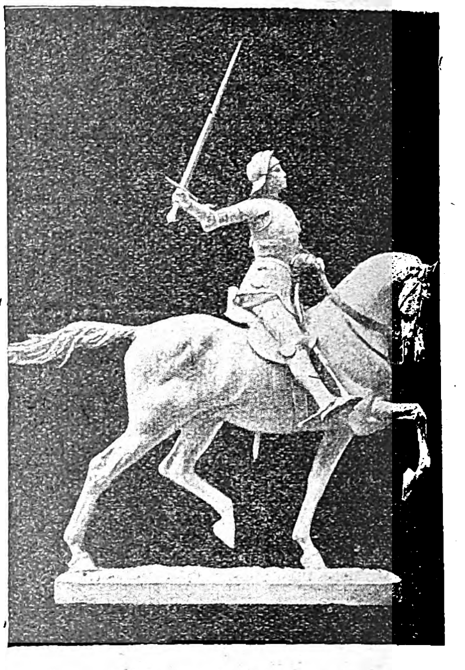

Ντυμπουά: *Ζὰν ντ' Ἄρκ.*

[Γαλλ. τέχνη ΙΘ΄ αἰῶνος.]

κοσμητικὴ τάσις καὶ μόνον κατὰ τὴν ἐποχὴν Μὶγκ (1368—1644), ὅτε πανταχοῦ τοῦ κόσμου σχεδὸν παρατηρεῖται ἀναγέννησίς τις, καὶ ἐν Κίνᾳ ἔχομεν τὰς μνημειώδεις μορφὰς τῆς εἰσόδου τῶν τάφων Μὶγκ παρὰ τὸ Πεκῖνον. Καὶ ἐν *Ἰαπωνίᾳ* τὰ ἀρχαιότατα χαλκᾶ ἀγάλματα εἶναι τὰ τοῦ Βούδα, μεγαλύτερα τῶν ἐν Κίνᾳ, ὅλα ὅμως μὲ ἱερατικὴν ἐπισημότητα καὶ κατ' ἐνώπιον ἐστραμμένα, ἐνῷ τὰ ὄχι θρησκευτικοῦ περιεχομένου δεικνύουν πᾶσαν ἐλευθερίαν καὶ κίνησιν. Τὸν Η΄ αἰῶνα περίφημον εἶναι τὸ μέγα χαλκοῦν ἐπίχρυσον ἄγαλμα τοῦ Βούδα, ἐξόχου ἐργασίας καὶ ἐπιβλητικοῦ μεγαλείου ὅπως καὶ οἱ τέσσαρες ξύλινοι φύλακες τοῦ οὐρανοῦ ἐν Χορούγι μὲ κίνησιν καὶ ὁρμήν. Κατὰ τὸν Θ΄ αἰῶνα ἐπικρατοῦν πολυκέφαλοι καὶ πολύχειρες δαίμονες. Κατὰ τὴν περίοδον Καμακούρα φυσικωτέρα παράστασις καὶ προσωπογραφίαι, ὡς καὶ κατὰ τὴν ἑπομένην Ἀσικάγκα ΙΔ΄ καὶ ΙΕ΄ αἰῶνος

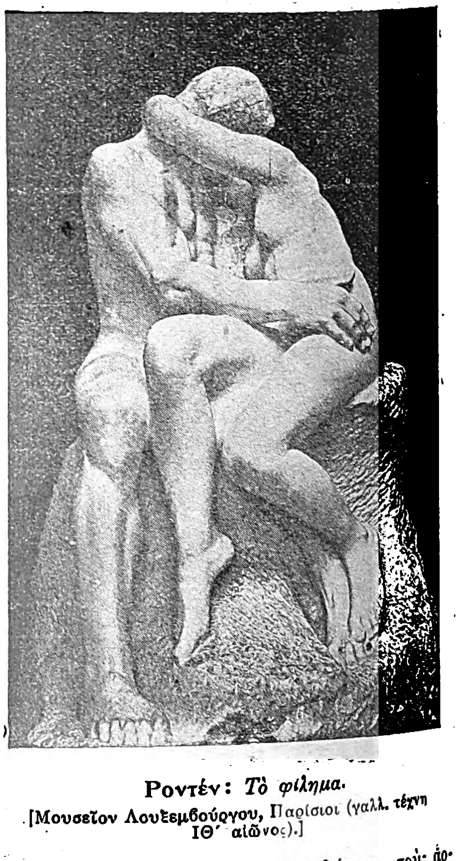

Ροντέν: *Τὸ φίλημα.*

[Μουσεῖον Λουξεμβούργου, Παρίσιοι (γαλλ. τέχνη ΙΘ΄ αἰῶνος).]

Μετὰ τὸν ΙΣΤ΄ αἰῶνα ἐπαναλαμβάνουν τοὺς ἀρχαιοτέρους τύπους, ἀκμάζει ὅμως ἡ μικροτεχνία.

Ἑλλάς. Ἀπὸ τῆς *νεολιθικῆς* ἀκόμη ἐποχῆς εὑρίσκομεν ἔργα γλυπτικῆς εἰς τὰ στεατοπυγικὰ εἰδώλια τῆς Θεσσαλίας. Βραδύτερον ἔχομεν τὰ μαρμάρινα εἰδώλια τοῦ *κυκλαδικοῦ* πολιτισμοῦ, εἰκο-

Digitized by Google

νίζοντα κυρίως γυναῖκας, θεὰς τῆς φύσεως, μὲ ὑποτυπώδη πλαστικὴν μορφήν, δεικνύουσαν μόνον τὰς γενικὰς γραμμὰς τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος εἰς ἰσχυρὰν σχηματοποίησιν

Μπαρτολομέ: *Τὸ μνημεῖον τῶν νεκρῶν.*
[Κοιμητήριον Père-La-Chaise (γαλλ. τέχνη ΙΘ' αἰῶνος).]

Εἰς τὴν *Κρήτην* εὑρέθησαν ἐλάχιστα μὲν, σημαντικὰ ὅμως, δείγματα γλυπτικῆς τέχνης, ὡς κεφαλὴ ταύρου, λεαίνης κεφαλαί, εἰδώλια ἐξ ἐλεφαντοστοῦ καὶ τμήματα ἀναγλύφου ἀρχηγοῦ μὲ πτερὰ παγωνιοῦ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, μὲ ἔντονον πλαστικότητα, χωρὶς νὰ ἀναφέρωμεν τῆς μικροτεχνίας τὰ ἐξαιρετικὰ προϊόντα. Ἐν *Μυκήναις* γνωστὸν εἶναι τὸ ἀνάγλυφον τῶν δύο λεαινῶν ὑπὲρ τὴν θύραν τῆς πύλης τοῦ τείχους, ὡς καί τινες ἐπιτύμβιοι στῆλαι.

Ἀρχαϊκὴ περίοδος. Ἡ μεγάλη ἄνθησις ὅμως τῆς γλυπτικῆς, εἶναι κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους. Τὰ περὶ τῆς ἑλληνικῆ γλυπτικῆς βλέπε εἰς τὸ ἄρθρον Ἑλλὰς *[Τεχνη]*. Ἐνταῦθα θὰ περιορισθῶμεν εἰς σύντομον ἔκθεσιν τῆς ἐξελίξεως αὐτῆς εἰς τὰ κυριώτερα σημεῖά της. Τὰ πρῶτα μεγάλα γλυπτικὰ ἔργα τῆς ἑλληνικῆς τέχνης κατὰ τὰ τέλη τοῦ Ζ' π. Χ. αἰῶνος μᾶς δεικνύουν ὅτι ὁ Ἕλλην γλύπτης εἶχεν ὡς θέμα τὴν ἀπόδοσιν τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὰς μορφὰς ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι δι' αὐτὸν ἦσαν αἱ χαρακτηριστικώτεραι. Τὸν τύπον βεβαίως εὗρεν ἕτοιμον καὶ παρέλαβεν ἀπὸ τοὺς προγενεστέρους προηγμένους ἀνατολικοὺς πολιτισμούς, ἀλλ' ἔδωσεν εἰς αὐτὸν τὴν ἰδικήν του σφραγῖδα, ὅπου ἐν σπέρματι βλέπει κανεὶς ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς περαιτέρω ἐξελίξεως. Εἰς τὸ ἀνθρώπινον σῶμα ὁ Ἕλλην γλύπτης βλέπει ἕνα ζῶντα ὀργανισμόν, τοῦ ὁποίου ἐξαίρει τὰ συγκρατοῦντα αὐτὸν ὀργανικὰ σημεῖα, τὰς ἀρθρώσεις, τὰ μεγάλα ἐπίπεδα καὶ τὰ ἐσωτερικὰ αὐτῶν στηρίγματα τοῦ σκελετοῦ. Ὁ ὄρθιος ἀνήρ, βλέπων κατ' εὐθεῖαν ἐμπρός, μὲ τὰς χεῖρας προσκεκολλημένας εἰς τὰ πλάγια, τὸν ἀριστερὸν πόδα προτεταμένον, μὲ ἐσχηματοποιημένην τὴν κόμην καὶ ἐλαφρὸν μειδίαμα, ἵσταται πρὸ ἡμῶν στερεὸς καὶ ἀκλόνητος ἐν ὅλῃ οὐτοῦ τῇ γυμνότητι, διὰ νὰ εἶναι τελείως καὶ σαφῶς ἀντιληπτὴ ἡ εἰκών του. Ὁ τύπος οὗτος ἐπὶ ἕνα αἰῶνα ἀπετέλεσε τὸ πλαστικὸν θέμα τῶν καλλιτεχνῶν, χωρὶς καμμίαν οὐσιώδη μεταβολὴν εἰμὴ μόνον εἰς τὰς λεπτομερείας. Ἐπίσης καὶ ἡ ὀρθία ἐνδεδυμένη γυνή, ὅπου μάλιστα διέπρεψεν ἡ ἰωνικὴ τέχνη, διαμορφώσασα μᾶλλον ἐπεξειργασμένον καὶ κομψότερον τύπον κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ

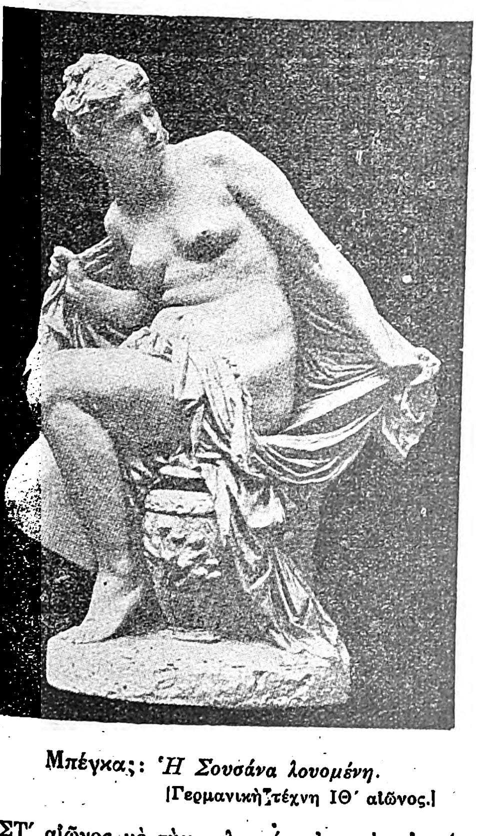

Μπέγκας: *Ἡ Σουσάνα λουομένη.*
[Γερμανικὴ τέχνη ΙΘ' αἰῶνος.]

τοῦ ΣΤ' αἰῶνος μὲ τὴν πλουσίαν ἰωνικὴν ἀμφίεσιν. Τρίτος τύπος εἶναι ἡ καθημένη ἐνδεδυμένη μορφὴ ἀνδρικὴ ἢ γυναικεία. Οἱ τύποι οὗτοι ἀπαντοῦν εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα οἱ ἴδιοι μὲ τυπικὰς μόνον παραλλαγὰς εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν καὶ τὴν πλαστικὴν ἀντίληψιν. Παραδείγματα ἀναφέρομεν:

Τὸ ἀέτωμα τοῦ ναοῦ τῆς Γοργοῦς ἐν Κερκύρᾳ, τὴν κεφαλὴν τῆς Ἥρας τῆς Ὀλυμπίας, τὰ ἀγάλματα τοῦ Κλεόβιδος καὶ Βίτωνος, τὰ ἀνάγλυφα τῶν θησαυρῶν Σικυωνίων καὶ Σιφνίων ἐν Δελφοῖς, τὰ πώρινα ἀνάγλυφα τῶν ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Ἀχιλλέως καὶ Τρωΐλου, τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῆς Ὕδρας, τοῦ Ἡρακλέους εἰς τὸν Ὄλυμπον, τοῦ κυανοπώγωνος κτλ., τοὺς

Ράουχ: *Τὸ μνημεῖον Φρειδερίκου τοῦ Μεγάλου.*
[Βερολῖνον (γερμαν. τέχνη ἀρχῶν ΙΘ' αἰῶνος).]

ἀρχαϊκοὺς κούρους τοῦ Σουνίου καὶ τὰς κόρας τῆς Ἀττικῆς, τοῦ Πτώου τῆς Βοιωτίας καὶ πολλοὺς τῆς Πελοποννήσου, τῆς Δήλου, τῆς Κρήτης, τῆς Σάμου, Μιλήτου κτλ. Τὸ τοπικὸν χρῶμα δὲν λείπει βεβαίως ἀπὸ τὰ ἔργα ταῦτα. Ἀπαραγνώριστος εἶναι ἡ προτίμησις τῆς Κρήτης καὶ Στερεᾶς Ἑλλάδος εἰς τὸ αὐστηρὸν ἀθλητικὸν ἰδανικὸν τοῦ ἀνδρικοῦ σώματος, ὅπως καὶ ἡ τάσις πρὸς τὴν μαλακὴν καὶ κομψὴν πλαστικότητα τῆς γυναικὸς εἰς τὰς νήσους καὶ τὴν Ἰωνίαν.

Κλασσικὴ περίοδος. Βαθμηδὸν ὅμως, περὶ τὰ τέλη τοῦ ΣΤ' αἰῶνος, μία διακοσμητικὴ καὶ ἐπιτηδευμένη κατεύθυνσις ἀναφαίνεται, τὴν ὁποίαν ἀνακόπτει ἡ ἀττικὴ σωφροσύνη καὶ ἡ μετὰ τοὺς περσικοὺς πολέμους ἐπικρατήσασα πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος αὐστηρὰ σοβαρότης καὶ ἠθικὴ ἔξαρσις. Τοῦτο βλέπομεν εἰς τὰ ἔργα τῆς ἐποχῆς αὐτῆς, εἰς τὰ γλυπτὰ τῆς Αἰγίνης, κεφαλὰς ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως, τὰ ἀγάλματα τῶν τυραννοκτόνων, τὰ γλυπτὰ τῆς Ὀλυμπίας, τὸν ἡνίοχον τῶν Δελφῶν, τὸν Δία τοῦ Ἀρτεμισίου κλ. Ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ Ε' αἰῶνος ἡ ἀπόδοσις τοῦ σώματος γίνεται φυσικωτέρα, ἀλλὰ καὶ ἡ πνευματικὴ ἔκφρασις ὑψηλοτέρα καὶ ἰδανικωτέρα, ἀποκορυφουμένη εἰς τὰ ἔργα τοῦ Πολυκλείτου, τοῦ Φειδίου καὶ τῶν μαθητῶν του. Ἔργα: τοῦ Μύρωνος ὁ Δισκοβόλος καὶ ὁ Μαρσύας καὶ ἡ Ἀθηνᾶ ὁ Δορυφόρος, ὁ Ἀναδούμενος, ἡ Ἀμαζὼν καὶ ἄλλα τοῦ Πολυκλείτου, τὸ μέγα ἀνάγλυφον τῆς Ἐλευσῖνος, αἱ μετόπαι, ἡ ζωφόρος καὶ τὰ ἀετώματα τοῦ Παρθενῶνος, ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ὁ Ζεὺς καὶ ἡ Ἀθηνᾶ Λημνία τοῦ Φειδίου, ἡ Νίκη τοῦ Παιωνίου κτλ. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ Ε' αἰῶνος ἡ τέχνη γίνεται λεπτοτέρα καὶ κομψοτέρα: ἔργα γλυπτὰ ἐπικουρείου Ἀπόλλωνος ἐν Φιγαλείᾳ, τοῦ Ἡραίου τοῦ Ἄργους, αἱ Καρυάτιδες τοῦ Ἐρεχθείου, τὰ ἀνάγλυφα τῶν θωρακείων τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης, τοῦ μνημείου τῆς Τρύσης, τὸ ἀνάγλυφον τῆς Ἡγησοῦς κτλ. Τὸν Δ' αἰῶνα δίδεται προσοχὴ καὶ εἰς τὴν παράστασιν τῶν ἀτομικῶν συναισθημάτων. Καὶ ἂν ὁ Ε' αἰὼν ἠσχολήθη εἰς τοὺς μεγάλους θεούς, ὁ Δ' ἔφερεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοὺς μικροὺς καὶ δὴ τὸν Ἑρμῆν, τὸν Διόνυσον, τὴν Ἀφροδίτην, τὸν Ἔρωτα. Κύριοι καλλιτέχναι ὁ Σκόπας, ὁ Πραξιτέλης, ὁ Λύσιππος. Ὁ Σκόπας ἐξεῖχεν εἰς τὴν ἀπόδοσιν βιαίων παθῶν καὶ κινήσεως, ὡς εἰς τὰ γλυπτὰ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀλέας ἐν Τεγέᾳ, τὴν Μαινάδα, τὰ ἀνάγλυφα τοῦ Μαυσσωλλείου κτλ. Ὁ Πραξιτέλης προετίμα τὰ ἤρεμα συναισθήματα τῆς χαρᾶς τῆς ζωῆς, τοῦ ἔρωτος, ὡς τὸν Ἑρμῆν, τὴν Ἀφροδίτην τῆς Κνίδου, τὸν Ἔρωτα τῶν Θεσπιῶν, τὸν Σάτυρον κτλ. Κατὰ τὰ τέλη τοῦ αἰῶνος ὁ Λύσιππος ἐπλούτισε μὲ νέον πλαστικὸν κανόνα καὶ ἐλευθέραν παράστασιν τὴν γλυπτικήν, δημιουργῶν ῥαδινὰς μορφὰς μὲ ἀτομικότητα καὶ ἐλευθέραν στάσιν ἐν τῷ χώρῳ, ὡς εἰς τὸν Ἀποξυόμενον, τὸν Ἀγίαν τῶν Δελφῶν, τὸν Ἡρακλῆ, τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον κτλ. Κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα ἔγιναν καὶ τὰ γλυπτὰ τοῦ Μαυσσωλλείου, αἱ περίφημοι ἐπιτύμβιοι στῆλαι τοῦ Κεραμεικοῦ, ἡ σαρκοφάγος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου τῆς Σιδῶνος, ὁ ἔφηβος τοῦ Μαραθῶνος κτλ.

Ἑλληνιστικὴ περίοδος. Ἀπὸ τοῦ Γ' αἰῶνος εἰς μὲν τὴν κυρίως Ἑλλάδα ἡ γλυπτικὴ ἐξακολουθεῖ νὰ ἐπεξεργάζηται τοὺς παραδεδομένους τύπους

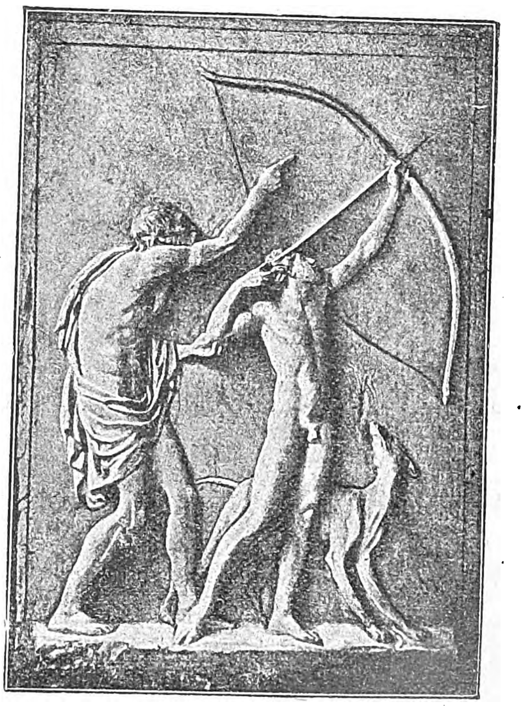

Χίλντεμπραντ: *Τοξότης.*
[Γερμαν. τέχνη ΙΘ' αἰῶνος.]

ἐπὶ τὸ ρεαλιστικώτερον, εἰς δὲ τὴν μικρασιατικὴν καὶ τὰς νέας ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἐξελληνισθείσας χώρας εὑρίσκει νέους τόνους καὶ μορφὰς

Digitized by Google

εἰς τὴν ρεαλιστικὴν ἀπόδοσιν καὶ τὴν παθητικὴν ἔκφρασιν. Εἰς τὴν σχολὴν τῆς Περγάμου μὲ τὸ ἀνάθημα τοῦ Ἀττάλου ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν

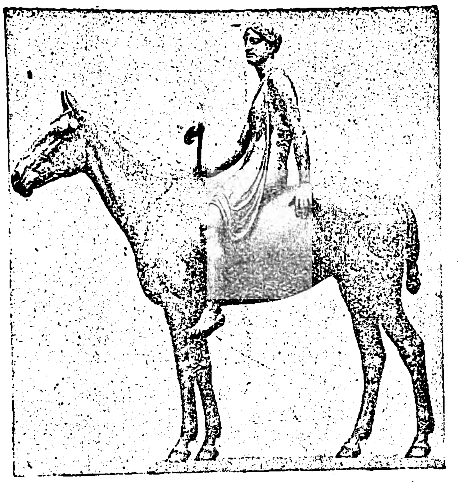

Τουαγιόν: *Ἀμαζών.*
[Βερολῖνον (γερμαν. τέχνη ΙΘ' αἰῶνος).]

Ἀθηνῶν ἔχομεν θαυμασίους τύπους βαρβάρων μὲ ἰσχυρὰν ἔκφρασιν καὶ ἀτομισμὸν καὶ εἰς τὴν Γιγαντομαχίαν τοῦ βωμοῦ τῆς Περγάμου ἀλήθειαν καὶ φυσικότητα μὲ μεγίστην κίνησιν καὶ πάθος. Εἰς τὴν σχολὴν τῆς Ρόδου βλέπομεν παρομοίαν κατεύθυνσιν, ὅπως εἰς τὴν Τιμωρίαν τῆς Δίρκης (Φαρνέσιον ταῦρον) τοῦ Ἀπολλωνίου καὶ Ταυρίσκου καὶ εἰς τὸν Λαοκόωντα, ὅπου ἡ ἔκφρασις τοῦ φυσικοῦ πόνου, τοῦ παθολογικοῦ, συνδυάζεται μὲ τὴν ἔξοχον ἀνατομικὴν ἀπόδοσιν. Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὁ ρεαλισμὸς διεκρίθη εἰς τὴν παράστασιν εἰδυλλιακῶν μορφῶν, βοσκῶν, ἁλιέων, ἀοιδῶν κλπ. Ἐκτὸς τούτων κατὰ τὴν ἑλληνιστικὴν περίοδον διεμορφώθη καὶ τὸ γραφικὸν ἀνάγλυφον μὲ τὸ τοπιογραφικὸν βάθος. Ἡ διασκευὴ ἀρχαιοτέρων τύπων καὶ μάλιστα μίμησις αὐτῶν παρατηρεῖται πρὸς τοῦτο ς μὲ τὴν νεοαττικὴν σχολήν. Ἀνεφάνησαν ὅμως καὶ πρωτότυποι καλλιτέχναι, ἂν καὶ εἰς παλαιότερα ἔργα στηριζόμενοι, ὡς ὁ καλλιτέχνης τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου, τῆς Ἀφροδίτης Medici κλπ. καὶ μάλιστα εἰς τὴν προσωπογραφίαν.

Ρώμη. Οἱ Ρωμαῖοι κληρονομήσαντες τὴν ἑλληνικὴν τέχνην ἐξηκολούθησαν δι' Ἑλλήνων μάλιστα καλλιτεχνῶν νὰ παράγουν μιμήσεις ἐκείνης. Μόνοι εἰς τὴν προσωπογραφίαν καὶ εἰς τὸ ἱστορικὸν ἀνάγλυφον ἐδημιούργησαν ἴδιον ἔργον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐνεφύσησαν τὴν ἰδικήν των ἀντίληψιν καὶ ἐργασίαν. Τῆς πρώτης ἀναφέρομεν: Τὸ ἄγαλμα τοῦ Αὐγούστου τῆς Prima Porta, τὸν Ἰούλιον Καίσαρα, τὸν ἔφιππον Μᾶρκον Αὐρήλιον τοῦ Καπιτωλίου, τὴν Ἀγριππῖναν τοῦ Καπιτωλίου καὶ πλεῖστα πρόσωπα αὐτοκρατόρων καὶ ἰδιωτῶν, ἐξέχοντα μὲ τὸν ὀξὺν χαρακτηρισμὸν τοῦ ἀτόμου

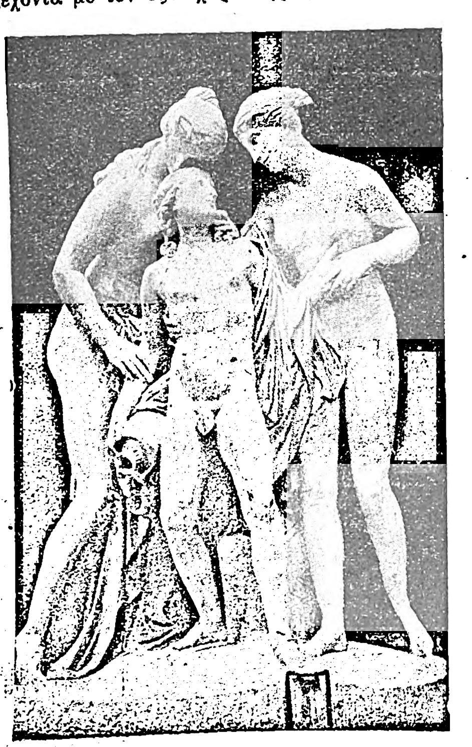

Γκίμπσον: *Ὁ Ὕλας καὶ αἱ νύμφαι.*
[Λονδῖνον (ἀγγλ. τέχνη ΙΘ' αἰῶνος).]

καὶ τὴν ζωὴν αὐτῶν. Τοῦ ἀναγλύφου, ὅπερ ἐκόσμει τὰ θριαμβικὰ τόξα, τιμητικοὺς κίονας κτλ. ἡ σύνθεσις εἶναι γραφική, μὲ πλῆθος πυκνῶν προσώπων εἰς μάχας καὶ ἱστορικὰ γεγονότα. Ἀναφέρομεν παραδείγματα: Τὸν βωμὸν τῆς Εἰρήνης, τὰ ἀνάγλυφα τοῦ κίονος τοῦ Τραϊανοῦ καὶ τοῦ κίονος τοῦ Μάρκου. Ἀλλ' ἤδη ἀπὸ τοῦ Δ' αἰῶνος ἀρχίζει νὰ μεταβάλλεται ὁ ρυθμὸς τῶν γλυπτῶν ἔργων, νὰ ἐλαττοῦται ἡ πλαστικότης καὶ νὰ ἐπικρατῇ ἡ αὐστηρὰ κανονικότης καὶ γραμμικότης, ἐπανερχομένης τῆς ἀρχαϊκῆς μετωπικότητος καὶ ἀκαμψίας. Τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἔδιδε νέον χαρακτῆρα ἡ ἀρχίζουσα νὰ ἐπικρατῇ χριστιανικὴ θρησκεία, ἐδείκνυε νέαν κατεύθυνσιν καὶ εἰς τὴν τέχνην. Αἱ ἀφῃρημέναι, κανονικαί, ἔσχηματοποιημέναι μορφαὶ ἀντικαθιστοῦν τὰς ὀργανικὰς καὶ φυσικάς, τὸ ὁποῖον παρατηρεῖται καὶ εἰς τὴν παράλληλον *παλαιοχριστιανικὴν* γλυπτικήν, ἡ ὁποία τονίζει μᾶλλον τὸ συμβολικὸν καὶ πνευματικὸν περιεχόμενον ἢ τὴν ἐξωτερικὴν φυσικὴν μορφήν.

Μεσαίων. Τὸ αὐτὸ ἔχομεν καὶ εἰς τὴν *βυζαντινὴν* τέχνην καὶ εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν μέχρι τοῦ ΙΑ'

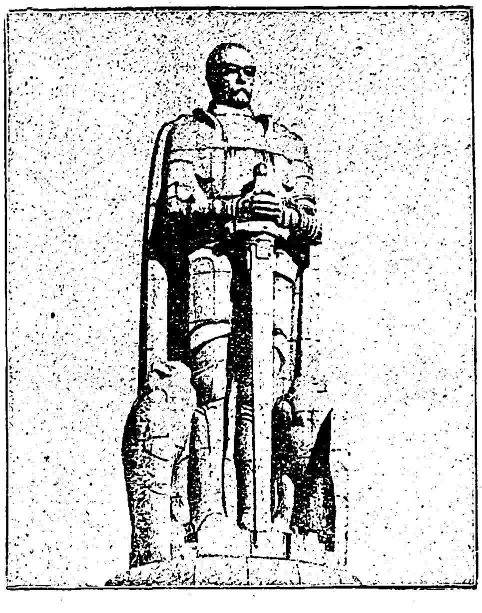

Λέντερερ: *Ἀνδριὰς τοῦ Βίσμαρκ.*
[Ἀμβοῦργον (γερμ. τέχνη ΙΘ αἰῶνος).]

αἰῶνος, ὁπότε ἐλλείπουν ἔργα τῆς μεγάλης γλυπτικῆς καὶ μόνη ἡ μικροτεχνία παράγει τὰ διάφορα ἐξ ἐλεφαντοστοῦ ἀγαλμάτια καὶ μάλιστα ἀνάγλυφα. Ἡ γλυπτικὴ ἀρχίζει πάλιν τὸ στάδιόν της μὲ τὸν *ρωμανικὸν* ρυθμόν, στενῶς συνδεομένη μὲ τὴν ἀρχιτεκτονικήν, τὴν ὁποίαν ὑπηρετεῖ πρὸς

Σίντιγκ: *Ἡ νύξ.*
[Σουηδ. τέχνη ΙΘ' αἰῶνος.]

διακόσμησιν τῶν πυλῶν καὶ τῆς προσόψεως. Κατ' ἀρχὰς τὸν ΙΕ' αἰῶνα ἔχει ἐντελῶς γραμμικὸν χαρακτῆρα μὲ πλεῖστα στοιχεῖα ἀρχαϊκοῦ ρυθμοῦ, ἀφῃρημένης συμβατικῆς παραστάσεως, ἥτις βαθμηδὸν ἐξελίσσεται εἰς παίγνιον διακοσμητικῶν γραμμῶν τῶν πτυχῶν. Κατὰ τὸν ΙΒ' ὅμως αἰῶνα ἀρχίζει ἐλευθερία τις καὶ ζωὴ νὰ εἰσέρχεται εἰς τὰς μορφάς, τῶν ὁποίων πολλὰ πρότυπα ἔχει δώσει ἡ βυζαντινὴ τέχνη. Τὸ αἴσθημα τῆς φυσικότητος γίνεται ζωηρότερον κατὰ τὴν περίοδον *τῆς γοτθικῆς* τέχνης, ὁπότε πρωτοστατούσης τῆς γαλλικῆς τέχνης μεγαλυτέρα ζωὴ καὶ κίνησις διαπνέει τὴν γλυπτικήν, ἡ ὁποία, ἂν καὶ συνδεδεμένη ἀκόμη πρὸς τὴν ἀρχιτεκτονικήν, ἐλευθεροῦται βαθμηδόν. Ἡ διαμόρφωσις τοῦ σώματος εἶναι ἐπιμελεστέρα, στηριζομένη εἰς τὴν παρατήρησιν τῆς φύσεως καὶ ἐν μέρει εἰς ἀρχαῖα πρότυπα. Θαυμασία διακόσμησις τῶν πυλῶν, τῶν τόξων, τῶν τυμπάνων καὶ τῶν ἐνδυμάτων. Τὸν ΙΔ' αἰῶνα ἡ ἔκφρασις γίνεται βαθυτέρα καὶ ἐσωτερικωτέρα. Ἐκ τῆς Γαλλίας ἡ κίνησις ἐπεξετάθη εἰς Γερμανίαν, Ἰσπανίαν καὶ Ἀγγλίαν. Εἰς τὴν Ἰταλίαν δίδουν τὴν νέαν ὤθησιν οἱ Πιζάνοι ὑπὸ τὴν κλασσικὴν κατ' ἀρχὰς ἐπίδρασιν καὶ τὴν γαλλικὴν βραδύτερον. Μεγίστη δραματικὴ καὶ παθητικὴ ἔκφρασις κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΔ' αἰῶνος ἐν Γαλλίᾳ διὰ τοῦ Κλάους Σλούτερ.

Ἀναγέννησις. Νέα πνοὴ προσανατολισμοῦ πρὸς τὴν φύσιν κατευθύνει τὴν γλυπτικὴν κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν, ἡ ὁποία ἐξεδηλώθη ὁρμητικὴ εἰς

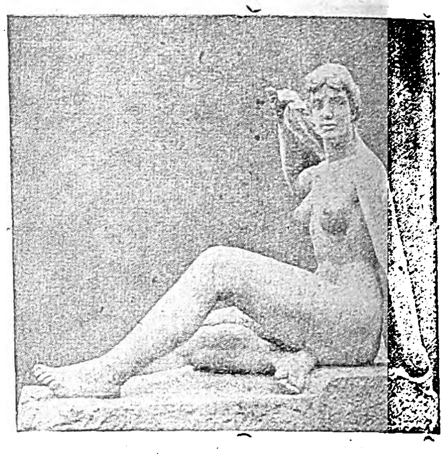

Μαγιόλ: *Καθημένη.*
[Γαλλ. τέχνη Κ' αἰῶνος.]

τὴν Ἰταλίαν κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα, εὐνοηθεῖσα ὑπὸ τῶν προδρόμων Πιζάνων καὶ τοῦ Τζιόττο. Μεγάλοι καλλιτέχναι, ὅπως ὁ Γκιμπέρτι καὶ ὁ Ντονατέλλο, ἐξύψωσαν εὐθὺς ἀμέσως τὴν τέχνην εἰς μεγίστην ἀκμὴν μὲ τὴν ὡραιότητα τῶν μορφῶν, μὲ τὴν δραματικότητα τῆς παραστάσεως, μὲ τὴν ἰσχυρὰν ἔκφρασιν τῶν αἰσθημάτων καὶ τὴν θαυμασίαν ἀπόδοσιν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Ἁπλότητα, ἀλλὰ καὶ μεγίστην πλαστικὴν δύναμιν ἔδειξε καὶ ὁ Ντελλακουέρτσια, ὅπως μαλακότητα καὶ γλυκύτητα ὁ Ντελλαρόμπια. Κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος τελειοποιεῖται ἡ τεχνικὴ ἐκτέλεσις καὶ ἐπικρατεῖ ἡ διακοσμητικὴ διάθεσις καὶ ἡ χάρις μὲ τοὺς Μίνο ντὰ Φιέζολε, Ντεζιντέριο ντὰ Σεττινιάνο, Ροσσελίνο, τὸν Μπενεντέττο ντὰ Μαγιάνο καὶ τὸν Βερρόκιο. Κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα ἡ γλυπτικὴ γίνεται ἰδανικωτέρα, αἱ μορφαὶ της μεγαλύτεραι καὶ ἐπιβλητικώτεραι, ἀλλὰ καὶ ἁπλούστεραι, ἠρεμώτεραι καὶ μὲ σοβαρὸν ἦθος καὶ ἔκφρασιν. Παρὰ τὸν Σανσοβῖνο, τὸν τόνον ἐδῶ δίδει ὁ μέγας Μιχαηλάγγελος μὲ τὰς ὑπερανθρώπους μορφὰς τῶν δημιουργημάτων του, ὅπου τὸ ἀνθρώπινον σῶμα ἀναπτύσσει ὅλην τὴν πλαστικήν του δυναμικότητα διὰ νὰ παρακολουθήσῃ τὰ τολμηρὰ πετάγματα τῆς φαντασίας καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ καλλιτέχνου. Μετ' αὐτὸν διὰ τοῦτο ἡ δύναμις ἔγινε θεατρικὴ ἐπίδειξις, ἡ χαρακτηριστικὴ καὶ συγκεντρωμένη κίνησις ἀγχίνοτος αὐθαιρεσία. Ἀλλ' εἰς τὸν Μπενβενοῦτο Τσελλίνι διετηρήθη ἡ κομψότης καὶ ἐλαφρότης καί τις διακοσμητικὴ χάρις. Ἤδη ὅμως κατὰ τὰ τέλη τοῦ αἰῶνος παρετηρήθη ἡ τάσις πρὸς τὸ κλασσικὸν καὶ τὸ ὀγκῶδες ἐν τῇ τέχνῃ, μάλιστα διὰ τοῦ Μιχαηλογγέλου, ἥτις τάσις ηὐξήθη ἔτι μᾶλλον κατὰ τὸν ἐπόμενον αἰῶνα, τὸν αἰῶνα τοῦ *Μπαρόκ.* Δραματικαὶ καὶ εἰς ἄκρον παθητικαὶ καταστάσεις ἐπι-

Μενιέ: *Ὁ Ἀχθοφόρος.*
[Μουσεῖον Ἀμβέρσης (βελγ. τέχνη ΙΘ' αἰῶνος).]

διώκονται, συμπλέγματα συμπεπιεσμένα ἀγρίως ἀνταγωνιζομένων μορφῶν ὑψώνονται, ἐξ ἄλλου τολμηραὶ κινήσεις καὶ στάσεις ἐπινοοῦνται, ἰσχυρὰ

Digitized by Google

συναισθήματα ἐκστάσεως, ἀπελπισίας, πάθους ἐπιζητοῦνται. Μέγας ἀντιπρόσωπος καὶ ἀρχηγὸς τῆς τέχνης αὐτῆς ἐν Ἰταλίᾳ εἶναι ὁ Μπερνίνι δράσας

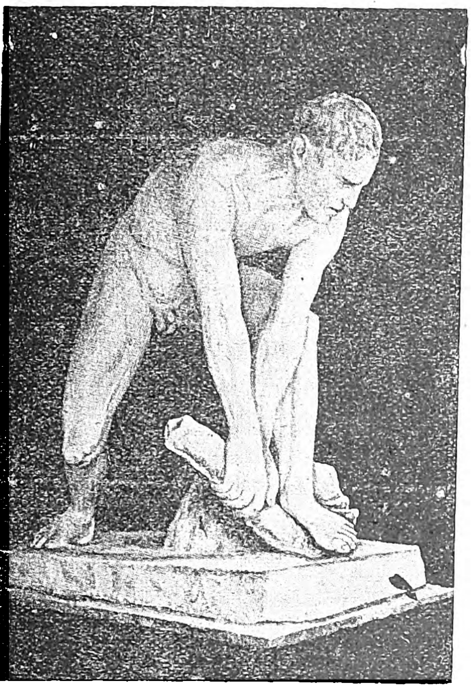

Δ. Φιλιππότη: *Ὁ ξυλοθραύστης.*
[Ἑλλην. τέχνη ΙΘ΄ αἰῶνος.]

καὶ ὡς ἀρχιτέκτων, ἐν Γαλλίᾳ ὁ Πυζιὲ (Puget) καὶ ἐν Γερμανίᾳ ὁ Σλοῦτερ (Schlüter). Ἀναφέρομεν τοῦ πρώτου τὴν «Ἁρπαγὴν τῆς Περσεφόνης» καὶ τὴν «Ἔκστασιν τῆς ἁγίας Θηρεσίας», τὸν «Μίλωνα τὸν Κροτωνιάτην» τοῦ δευτέρου καὶ τὸ μνημεῖον τοῦ Μεγάλου Χωροκόμιτος (Grosser Kurfürst) ἐν Βερολίνῳ τοῦ τελευταίου. Ἐν Γαλλίᾳ ὅμως διεμορφώθη παραλλήλως πρὸς τὴν ζωγραφικὴν καὶ ἡ ἀκαδημαϊκὴ κατεύθυνσις ἐν τῇ γλυπτικῇ, ἥτις ἐξηκολούθησε καὶ κατὰ τὴν ἑπομένην περίοδον τοῦ *ροκοκό*. Ἀλλὰ βαθμηδὸν ἀρχίζει νὰ ἐπικρατῇ μεγαλυτέρα κομψότης εἰς τὰς μορφάς, τελειοτέρα τεχνικὴ ἐκτέλεσις καὶ λεπτὴ πνευματώδης ἔκφρασις. Μόνον ἄλλως ἐν Γαλλίᾳ εἶχε δρᾶσίν τινα ἡ γλυπτικὴ κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον τῆς χάριτος καὶ κομψότητος. Κατὰ τὰ τέλη τοῦ αἰῶνος ἡ τάσις πρὸς τὸν κλασσικισμὸν ἀναφαίνεται καὶ εἰς τὴν γλυπτικήν, ἀλλ' ἐνισχύει μὲ ζωὴν καὶ ἐνδυναμώνει ὁ βαθὺς ρεαλισμὸς τοῦ Οὐντὸν (Houdon) μὲ τὰς ζωντανὰς προσωπογραφίας του, ὅπου ὄχι μόνον τὰ ἐξωτερικὰ γνωρίσματα τῶν συγχρόνων του ἀπέδωκεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ψυχὴν καὶ ἐν γένει τὸν χαρακτῆρά των, ὅπως εἰς τὸν Μολιέρον.

Νεώτεροι χρόνοι. Μὲ τὸν ΙΘ΄ αἰῶνα καθιεροῦται τελείως ὁ *κλασσικισμός*, τοῦ ὁποίου ψυχρὸς ἀντιπρόσωπος ἐν Ἰταλίᾳ εἶναι ὁ Καγόβα, ἀλλ' ὁ ἐνσαρκώσας αὐτὸν καὶ μὲ ἰσχυρὸν πλαστικὸν αἴσθημα προικισμένος ἦτο ὁ Δανὸς τὴν καταγωγήν, ἀλλ' Εὐρωπαῖος ἐν γένει τὴν τέχνην γλύπτης

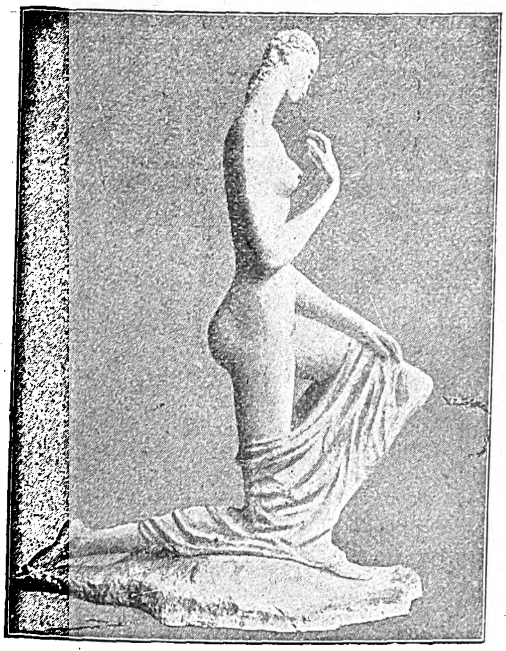

Λέμπρουκ: *Γονυπετὴς (1913).*
[Βερολῖνον (γερμ. τέχνη Κ΄ αἰῶνος).]

Τορβάλδσεν (Thorwaldsen) παραμείνας ἐπὶ μακρὸν ἐν Ρώμῃ. Αὐτὸς κατώρθωσε νὰ ἀφομοιώσῃ τὴν μορφὴν τῶν ἀρχαίων ἀγαλμάτων, τὰ ὁποῖα ἤρεμα, ἀνεπίδεικτα, μὲ ἐλαφρὰν ἐσωτερικότητα ἐπιβάλλονται ἀμέσως εἰς τὴν ἐποχὴν αὐτήν. Μάλιστα εἰς τὸ ἀνάγλυφον εὗρε τὴν καταλληλοτέραν γλῶσσαν, ἐπαναδίδων εἰς αὐτὸ τὴν κλασσικήν του μορφὴν μὲ τὴν ἐγκατάλειψιν τῶν γραφικῶν στοιχείων καὶ τὸν περιορισμὸν εἰς ἕνα ἐπίπεδον βάθους ἀντὶ τοῦ προοπτικοῦ, μὲ τὴν ἁπλότητα τῶν γραμμῶν καὶ τὴν εὐγένειαν τῶν μορφῶν. Περίφημα εἶναι τὰ ἀνάγλυφα τῆς Νυκτὸς καὶ τῆς Ἡμέρας κ. ἄ. Καὶ θρησκευτικοῦ περιεχομένου ἀγάλματα μὲ ἐπιτυχίαν κατεσκεύασεν. Ὁ κλασσικισμὸς ἐπεξετάθη εἰς ὁλόκληρον τὴν Εὐρώπην, χωρὶς ὅμως νὰ φθάσῃ τὴν τέχνην τοῦ Τορβάλδσεν. Εἰς τὴν Γαλλίαν ὁ Πραντιὲ καὶ ἄλλοι ἀντιπροσωπεύουν αὐτόν, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ μείνῃ χωρὶς ἀποτέλεσμα τὸ παράδειγμα τοῦ Οὐντόν, ὁ ὁποῖος πολὺ ὀλίγον ἐπηρεάσθη ἀπὸ τὸν κλασσικισμόν, ἂν καὶ ἔζησεν ἐντὸς αὐτοῦ, καὶ ἡ παρατήρησις τῆς φύσεως καὶ ἡ ἔκφρασις χαρακτηριστικῶν μορφῶν καὶ ἰσχυρῶν συναισθημάτων οὐδέποτε ἔπαυσεν. Ὁ Ντυρέ, ὁ Ρὺντ (Rude), ὁ Δαβὶδ ντ' Ἀνζὲρ καὶ ὁ ζῳοπλάστης Μπαρὺ εἶναι ἐξαιρετικοὶ καλλιτέχναι τῆς τάσεως ταύτης. Καὶ ἐν Γερμανίᾳ ἀπὸ τὸν κλασσικισμὸν ἀπελυτρώθη ὁ Σιάντοβ καὶ ὁ Ράουχ, διαπρέψαντες κυρίως εἰς προσωπογραφίας. Κατὰ τὰ μέσα τοῦ αἰῶνος ἤρχισε νὰ ἐπικρατῇ ὁ *ἀκαδημαϊσμός*, ἡ ἐπανάληψις ὡρισμένων τύπων, ἡ κατὰ πρότυπα ἐργασία καὶ δογματικὴ συστηματο-

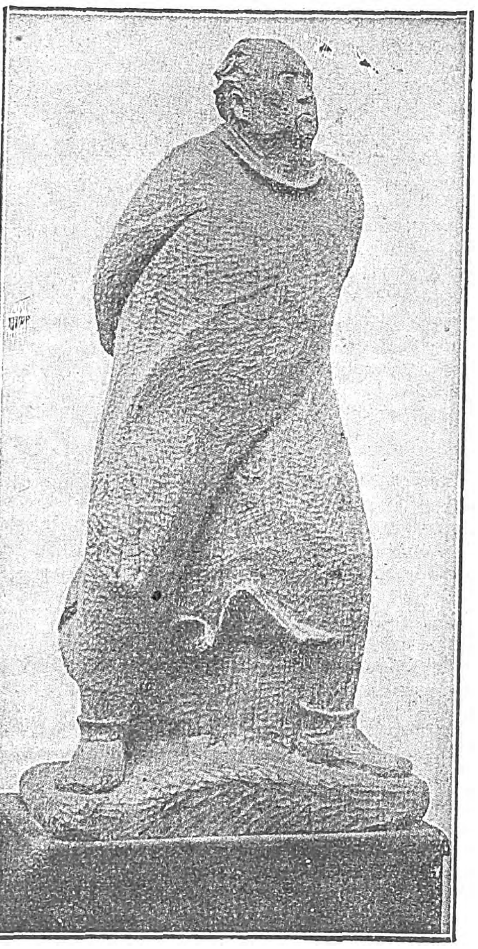

Μπάρλαχ: *Περιπατητής.*
[Γερμαν. τέχνη Κ΄ αἰῶνος.]

ποίησις αὐτῆς, ἥτις ἐπέφερε νέκρωσίν τινα καλλιτεχνικὴν καὶ παραγωγὴν ἀψύχων καὶ συνθηματικῶν ἔργων. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐν Γαλλίᾳ δὲν ἀπεξηράνθη ἡ παράδοσις, τὴν ὁποίαν ἀνεζωογόνησαν μὲ νέαν δύναμιν καὶ πίστιν ὁ Καρπὼ καὶ ὁ Ντυμπουά, ὁ Σιαπὺ καὶ ὁ Φρεμιὲ καὶ ὁ Καΐν. Εἰς τὴν Γερμανίαν νέαν ζωὴν ἐνεφύσησεν ὁ Μπέγκας ἀνατρέχων εἰς τὴν ὁρμὴν τοῦ μπαρὸκ καὶ ὁ Τίλγνερ ἐν Βιέννῃ, ὅπως ἐν Γαλλίᾳ ἡ μελέτη τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ τῶν μετ' αὐτὴν ἔφερε τὴν ἄνθησιν τῆς γλυπτικῆς. Τοῦτο παρετηρήθη εἰς ὁλόκληρον τὴν Εὐρώπην, τῆς ὁποίας ἡ τέχνη κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος ἐτρέφετο ἀπὸ τὴν πλουσίαν καὶ ἀνεξάντλητον πηγὴν τῶν παρελθόντων αἰώνων. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἀναφέρομεν τὸν Γκίμπσον καὶ τὸν Στῆβενς, εἰς τὴν Ἰταλίαν τὸν Τενεράνι, τὸν Μπαρτολίνι, τὸν Ντυπρέ, τὸν Φέντι κλπ. Κατὰ τὸ τελευταῖον τρίτον τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος κυριαρχεῖ εἰς τὴν γλυπτικὴν ὁ μέγας Ροντέν, ὁ ὁποῖος τεχνικῶς εἰσήγαγε τὸν *ἰμπρεσσιονισμὸν* εἰς αὐτήν, ψυχικῶς δὲ ἔχυσεν εἰς τὸ μάρμαρον καὶ εἰς τὸν μπροῦντζον ὅλα τὰ ἀόριστα συναισθήματα τῆς νεωτέρας ψυχῆς, τὰ μόλις ἐξυπνοῦντα ἔνστικτα καὶ τὰ συγκλονιστικὰ μέχρι παροξυσμοῦ ἀνθρώπινα πάθη. Ἡ ἐπιφάνεια τῶν ἀγαλμάτων του δονεῖται ὁλόκληρος, τὰ περιγράμματα χάνονται, συγχέονται μὲ τὴν πέριξ ἀτμόσφαιραν, οὐδὲν στερεὸν καὶ ἀκίνητον ὑπάρχει εἰς τὴν μορφὴν τὴν πραγματικὴν τοῦ ὑλικοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ πλαστικότης ἀποκαλύπτεται μόνον εἰς τὸν ὀφθαλμόν. Καὶ ὅμως ἀνυψώνεται εἰς μνημειώδη ἀντίληψιν τῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα

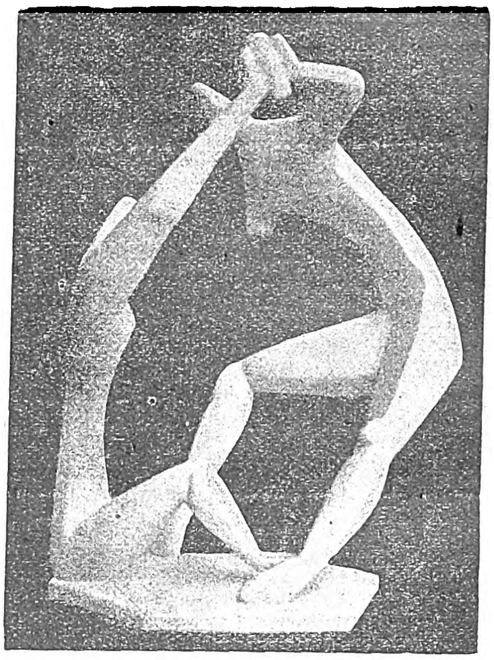

Ἀρχιπέγκο: *Ὁ χορός.*
[Ρωσ. τέχνη Κ΄ αἰῶνος.]

μὲ ὅλον τὸν νατουραλισμόν των καταντοῦν αἰώνια σύμβολα. «Ὁ ἄνθρωπος τῆς χαλκῆς ἐποχῆς», «Τὸ φίλημα», «Ὁ Νταλού», «Οἱ πολῖται τοῦ Καλαί», «Ὁ Μπαλζὰκ» εἶναι ὀλίγα ἀπὸ τὰ μεγάλα καὶ πολλὰ δείγματα τῆς πλαστικῆς του ἐξελίξεως. Τὴν ἰμπρεσσιονιστικὴν τεχνικὴν ἐφήρμοσεν εἰς τὴν γλυπτικὴν καὶ ὁ Ρῶσος γλύπτης πρίγκιψ Τρουμπέτσκοϊ, χωρὶς ὅμως τὴν ψυχικὴν βαθύτητα τοῦ Ροντέν. Εἰς ἄλλο πεδίον μέγας ἀνεδείχθη ὁ Βέλγος γλύπτης Κωνστ. Μενιὲ (Meunier) μὲ μεγάλας, ἀλλὰ στερεὰς καὶ εἰς ἄκρον συνθετικὰς μορφὰς ὑμνήσας τὴν ἐργασίαν μὲ τὰ ἀκατάλυτα πρωτογενῆ σώματα τῶν μεταλλωρύχων καὶ τῶν ἐργατῶν ἐν γένει, τῶν ὁποίων ἀνίδρυσεν αἰώνιον καλλιτεχνικὸν μνημεῖον. Τὴν ἰσχυρὰν ψυχικὴν ἔκφρασιν τοῦ Ροντέν, ἀλλ' ὄχι καὶ τὴν ἀπαράμιλλον αὐτοῦ πλαστικὴν δύναμιν, ἠκολούθησε καὶ ἄλλος Γάλλος γλύπτης, ὁ Μπαρτολομέ, τοῦ ὁποίου γνωστότατον εἶναι τὸ «Μνημεῖον τῶν νεκρῶν». Εἰς τὴν Γερμανίαν ἐπεκράτησε πλὴν τοῦ ρεαλισμοῦ, ὅστις καὶ πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης παρήγαγεν ὡραῖα καὶ χαρακτηριστικὰ ἔργα, μία τάσις πρὸς τὸν κλασσικισμόν, τοῦ ὁποίου ἀντιπρόσωπος εἶναι ὁ Χίλντεμπραντ. Ἡ ἤρεμος ἑλληνικὴ πλαστικότης εἶναι τὸ ἰδανικόν του εἰς μίαν ἁρμονίαν ἐπιφανειῶν καὶ γραμμῶν πλήρως ἰσορροπημένων σωμάτων. Εὐγενεῖς μορφὰς δημιουργεῖ καὶ ὁ Τουαγιόν, ὅπως τὴν «Ἀμαζόνα». Θαυμαστὰ χαρακτηριστικὰ ζῷα ἐπιτυγχάνει ὁ Γκάουλ καὶ ἐπιβλητικὸς εἶναι ὁ Λέντερερ μὲ τὸν τραχὺν ἐσχηματισμένον ρεαλισμόν του, ὅπως εἰς τὸν Βίσμαρκ του, καὶ ὁ Μέτσνερ. Τῆς ρεαλιστικῆς σχολῆς ὀπαδὸς εἶ-

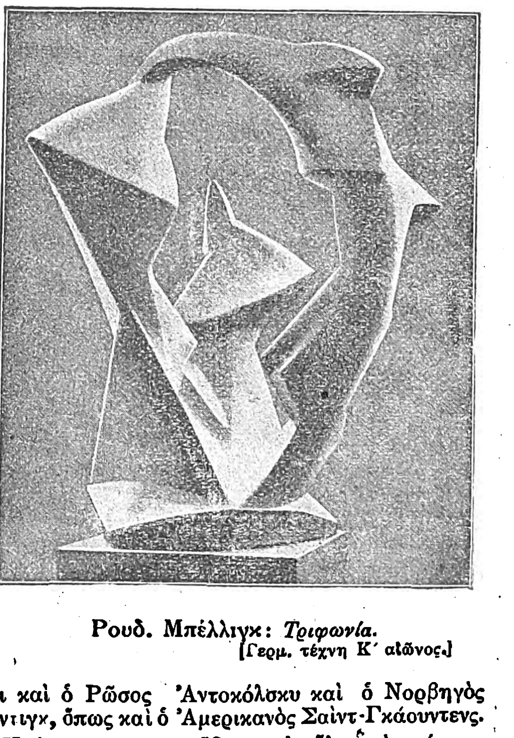

Ρουδ. Μπέλλιγκ: *Τριφωνία.*
[Γερμ. τέχνη Κ΄ αἰῶνος.]

ναι καὶ ὁ Ρῶσος Ἀντοκόλσκυ καὶ ὁ Νορβηγὸς Σιντιγκ, ὅπως καὶ ὁ Ἀμερικανὸς Σαὶντ-Γκάουντενς.

Νεώτατοι χρόνοι. Ὅπως εἰς ὅλην τὴν τέχνην

Digitized by Google

οὕτω καὶ εἰς τὴν γλυπτικήν, νέαι τάσεις παρατηροῦνται καὶ νέοι σκοποὶ καὶ δρόμοι ἀνοίγονται. Ἡ ἰμπρεσσιονιστικὴ τεχνοτροπία τοῦ Ροντέν, ἡ διαλύουσα πράγματι τὴν στερεὰν μορφὴν καὶ στηριζομένη μόνον εἰς τὴν ἐμφάνισιν, τὴν ὀπτικὴν ἐντύπωσιν, ἡ ὁποία ἔφθασεν εἰς τὸ μὴ περαιτέρω, ἔφερε τὴν ἀντίδρασιν. Ἕνας πόθος μορφῆς ὡδήγησε τὰ πνεύματα νὰ ἐπιδιώκουν τὰ ἀπαρασάλευτα θεμέλια αὐτῆς, τὰ πρωτόγονα στοιχεῖα, τὴν κατόπιν ἀφαιρέσεως ὑπομένουσαν βαθυτάτην οὐσίαν τῆς μορφῆς τῶν πραγμάτων. Μεγίστη ἁπλοποίησις καὶ ἀπομάκρυνσις πάσης λεπτομερείας καὶ μικροχαροῦς ἀποδόσεως. Αἱ γενικαὶ γραμμαὶ αἱ συσφίγγουσαι καὶ συγκροτοῦσαι τὴν στοιχειώδη ὑπόστασιν τῶν πραγμάτων. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται ἡ στροφὴ πρὸς τοὺς ὀργανικοὺς ρυθμοὺς καὶ τὰς πρώτας ἀρχὰς τῶν τεχνῶν, ὁπότε ὁ ἄνθρωπος ἀνεπηρέαστος ἀπὸ τὴν γνῶσιν πραγματώνει ἁγνὰ καὶ ἀμόλυντα τὰ δημιουργικά του αἰσθήματα εἰς ἁπλᾶς καὶ μεγαλειώδεις μορφάς. Ἡ αἰγυπτιακὴ τέχνη, ἡ ἀρχαϊκὴ ἑλληνική, ἡ ρωμανικὴ καὶ γοτθικὴ κατευθύνουν τὴν πλαστικὴν δημιουργίαν τῆς Εὐρώπης. Ἀκόμη περισσότερον ἡ τέχνη τῶν πρωτογενῶν λαῶν καὶ μάλιστα τῶν μαύρων μελετᾶται ἐνθουσιωδῶς καὶ ἀποτελεῖ τὴν δυναμικότητα τῆς ἐκφράσεως τῶν μορφῶν τῆς συγχρόνου γλυπτικῆς. Ὁλόκληρος στρατιὰ καλλιτεχνῶν πορεύεται τὴν

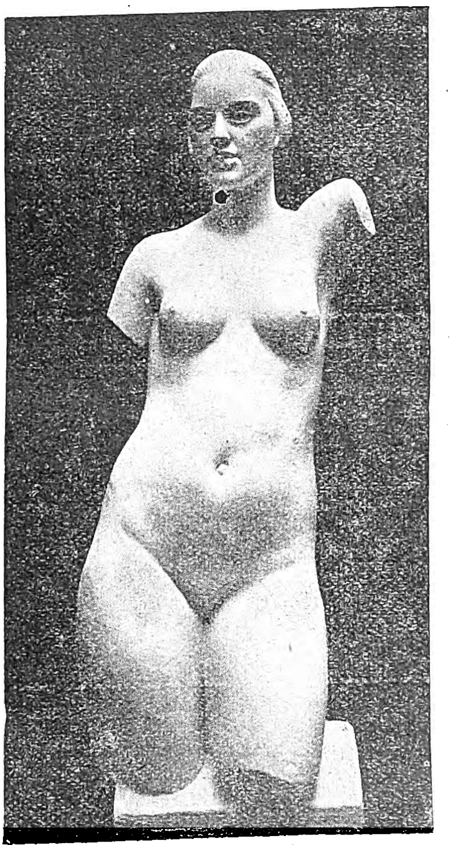

Τόμπρου: *Γυμνόν*.
[Ἑλλην. τέχνη Κ' αἰῶνος.]

ὁδὸν αὐτὴν τῆς ἐξαγνίσεως καὶ τῆς ἀναδημιουργίας. Εἰς τὴν Γαλλίαν ἡ πρωτοπορία αὐτὴ τῆς νεωτέρας γλυπτικῆς ἐβάδισε τὰ μεγάλα καὶ ἐπιτυχῆ βήματα. Ὁ Μαγιὸλ μὲ ἓν αἴσθημα ὡρίμου πριμιτιβισμοῦ ἔπλασε τὰς αὐστηρῶς ἰσορροπημένας καὶ συγκεντρωμένας μορφάς του μὲ τὴν καθαρὰν γραμμὴν τῶν μεστῶν ὄγκων καὶ τῶν ἁπλῶν, ἀλλ' ἰσχυρῶν ἐπιφανειῶν. Ὁ Μπερνὰρ ἁπλοποίησε τὰς κινήσεις καὶ περιώρισεν εἰς τὸ ἐλάχιστον τὴν ποικιλίαν αὐτῶν μὲ τὰς ἐκφραστικὰς γραμμάς. Ὁ Μπουρντὲλλ μὲ μίαν σοφὴν σχηματοποίησιν κατώρθωσε νὰ συγκρατήσῃ τὴν βίαν τῶν κινήσεων καὶ τὴν ὁρμὴν τοῦ πάθους εἰς τὰ συγκεντρωμένα καὶ ἐσωτερικῶς παλλόμενα σώματά του. Εἰς τὸ Βέλγιον ὁ Γεώργιος Μὶνν ἐνεκολπώθη τὸ γοτθικὸν πνεῦμα εἰς τὰ μὲ ἰσχυρὸν ἔκφρασιν λεπτὰ σώματα, τῶν ὁποίων τὰς πλαστικὰς μορφὰς ὑπέταξεν εἰς μίαν λογικὴν ἀρχιτεκτονικὴν διάταξιν, συμπαγῆ καὶ στερεάν. Καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὁ Ἐπστάϊν ἀντεπροσώπευσε τὰς νέας αὐτὰς τάσεις, αἱ ὁποῖαι μεγαλυτέραν ἠχὼ εὗρον εἰς τὴν Γερμανίαν. Ἐδῶ ἄξιοι μνείας εἶναι ὁ Λέμπρουκ μὲ τὴν περίφημον «Γονατιστὴν γυναῖκα», ὁ Ἄλμπικερ καὶ μάλιστα ὁ Μπάρλαχ μὲ τοὺς κοινοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους ἐξύψωσεν εἰς γενικοὺς τύπους διὰ τῶν συνθετικῶν καὶ ἁπλῶν μεγάλων του μορφῶν. Ἐν Γερμανίᾳ ἔδρασε καὶ ὁ ἰταλικῆς καταγωγῆς πρωτότυπος γλύπτης Ντὲ Φιόρι. Ἐδῶ ἀξίζει νὰ ἀναφέρωμεν εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τὸν Γιουγκοσλαῦον Μέστροβιτς, ὁ ὁποῖος μὲ τόσην πρωτόγονον δύναμιν καὶ ἁδρὰν ζωὴν ἐγέμισε τὰ σώματα τῶν ἀγαλμάτων καὶ τῶν ἀναγλύφων του. Ἰδιάζουσαν θέσιν εἰς τὰς νέας αὐτὰς τάσεις κατέχει ὁ Ρῶσος γλύπτης Ἀρχιπένκο, ὁ ὁποῖος ἐπροσπάθησε νὰ κλείσῃ εἰς στοιχειώδεις στερεομετρικὰς μορφὰς τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος καὶ τῶν κινήσεων αὐτοῦ, μεταφέρων εἰς τὴν περιοχὴν τῆς γλυπτικῆς τὴν τέχνην τῶν κυβιστῶν ζωγράφων. Τὴν αὐτὴν σχολὴν ἀκολουθεῖ ἐν Γερμανίᾳ ὁ Μπέλλιγκ.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα μόλις κατὰ τὸ β' ἥμισυ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἤρχισε νὰ ἀναφαίνεται ἡ γλυπτικὴ προσπάθεια κινουμένη κατ' ἀρχὰς εἰς κλασσικιστικὸν περιβάλλον μὲ τὸν Δρόσην, τὸν Βρούτον καὶ τὸν Σῶχον, ἔπειτα προσοικειωθεῖσα τὸν ρεαλισμὸν μὲ τὸν Χαλεπᾶν καὶ τὸν Φιλιππότην. Τελευταίως ὁ Κ. Δημητριάδης ἐγγίσας κατ' ἀρχὰς τὰ θέματα τοῦ Ροντέν, ἔπεσεν ἔπειτα εἰς τὸν ἀκαδημαϊκὸν ρεαλισμόν, ἐνῷ ὁ Μ. Τόμπρος προσπαθεῖ, ἁπλοποιῶν τοὺς πλαστικοὺς ὄγκους, νὰ εὕρῃ τὸν δρόμον του μὲ κάποιον συντηρητικὸν νεοκλασσικισμόν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *J. Mertz*, Das aesthetische Formengesetz in der Plastik (1892).—*A. Schmarsow*, Plastik, Malerei und Reliefkunst in ihrem gegenseitigen Verhältnis. (1899).—*Ad. Hildebrand*, Das Problem der Form in der bildenden Kunst (1893).—*A. Rodin*, L'Art (1910).—*R. Bosselt*, Probleme plastischer Kunst und des Kunstunterrichts (1919).—*S. Pfeilstücker*, Das Wesen der Plastik (1922).—*Fr. Landsberger*, Vom Wesen der Plastik (1924).—*H. Stegmann*, Handbuch der Bildhauerkunst (1884).—*R. Maison*, Anleitung zur Bildhauerei (1910).—*Eric Gill*, Sculpture, An Essay on stone cutting (1924).—*A. Lüer*, Technik der Bronzeplastik.—*Blümel*, Griechische Bildhauerarbeit (1927).—*W. Lübke*, Geschichte der Plastik (1884).—*Ch. Picard*, La sculpture antiqne, I(1920), II (1926).—*H. Stegmann*, Die Plastik der Abendlandes(1902).—*M. Osborn*, Moderne Plastik (1905).—*A. Kuhn*, Die neuere Plastik (1921).

Δ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ

γλυπτικός,—*ή,—όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν γλύπτην· || ὁ ἔχων δεξιότητα πρὸς τὸ γενέσθαι γλύπτην· || τὸ θηλ. ***γλυπτικὴ*** ὡς οὐσιαστ. κατὰ παράλειψιν τοῦ *τέχνη* (βλ. λ. γλυπτική).

γλυπτικὸς (Glypticus Ag.) *[Παλαιοζωολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *διαδηματιδῶν ἐκτοβραγχιωτῶν εὐεχινοειδῶν ἐχινοειδῶν*. Λείψανα ἀπολιθωμένα τῶν ζῴων τούτων εὑρέθησαν συχνὰ ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἀνωτέρας ἰουρασίου ὑποπεριόδου τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος.

Τὸ γένος τοῦτο εὑρέθη καὶ ἐν Ἑλλάδι ἀπολιθωμένον ὑπὸ τοῦ γεωλόγου Cayeux ἐν Κρήτῃ εἰς τὸ κέντρον τῆς νήσου, εἰς τοὺς δυτικοὺς πόδας τοῦ ὀρεινοῦ ὄγκου τῆς Ἴδης ἐντὸς ἀσβεστολίθων τῆς κιμμεριδίου ἡλικίας τῆς ἀνωτέρας ἰουρασίου ὑποπεριόδου τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος. Γ. Κ. Γ.

γλυπτίνη (ἡ) (Glyptina) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φυτοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *χρυσομελιδῶν*. Τὰ ἔντομα τοῦ γένους τούτου διακρίνονται ἐκ τοῦ μετρίου μεγέθους σώματος, τῆς εὐρείας κεφαλῆς, τῶν κυματοειδῶν ἐλύτρων καὶ τῶν λεπτῶν καὶ ἐπιμήκων ποδῶν των. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γλυπτίνη ἡ πλανωμένη* (Glyptina aerata), μικρότατον ἔντομον μήκους 2 περίπου χιλιοστομέτρων, στιλπνοῦ μελανοῦ χρώματος κατὰ τὴν ράχιν καὶ κυανοχρυσίζοντος κατὰ τὴν κοιλίαν. Ἀπαντᾷ πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης καὶ ἰδίᾳ ἐν Γαλλίᾳ. Δ. Ν. Π.

γλυπτογραφία (Glyptographie) *[Γραφ. Τέχν.]*. Μέθοδος λήψεως ἀποτυπώματος ἐκ βαθυτύπου πλακὸς διὰ διυγρανθέντος φύλλου χάρτου ἢ μεταλλίνου φύλλου ἄνευ χρήσεως γραφικοῦ χρώματος. Ὁ ὅρος *γλυπτογραφία* χρησιμοποιεῖται, οὐχὶ ὀρθῶς, διὰ τὰς μεθόδους ἀνατυπώσεως βαθυτύπων πλακῶν διὰ τὴν Stochätzung. Κ. Γ. Μ.

γλυπτοδοντίδαι (οἱ) (Glyptodontidae) *[Παλαιοζωολ.]*. Οἰκογένεια ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνήκουσα εἰς τὴν φυλὴν τῶν *ἱκανοδόντων ξενάρθρων νωδῶν* θηλαστικῶν. Τὰ ζῷα ταῦτα ἔφερον κύριον χαρακτηριστικὸν γνώρισμα παχὺν ραχιαῖον θώρακα, προστατευτικὸν τοῦ σώματός των, ἀκίνητον, συνιστάμενον ἐκ πολυγωνικῶν (ἐξαπλευρικῶν ἢ πενταπλεύρων ἢ τετραπλεύρων) ὀστεΐνων πλακῶν, ποικίλως διακεκοσμημένων καὶ συνηνωμένων μεταξύ των διὰ ραφῆς. Τὸ κρανίον των ἦτο βραχύ, ὑψηλόν, πρὸς τὰ ἔμπροσθεν κολοβόν. Αἱ σιαγόνες τῶν ζῴων τούτων ἔφερον ἀνὰ 8 γομφίους ὀδόντας ἐπιμήκεις, πρισματικούς, διῃρημένους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τρία μέρη διὰ δύο βαθειῶν ἐγκαρσίων ἐντομῶν. Ὁ ἐγκέφαλός των ἦτο πολὺ μικρός. Ὅλοι οἱ ραχιαῖοι σπόνδυλοι ἦσαν συνηνωμένοι καὶ ἀπετέλουν ἕνα σωλῆνα. Τὰ ὀπίσθια ἄκρα ἦσαν μικρότερα καὶ πλέον ὀγκώδη ἀπὸ τὰ ἔμπρόσθια, ἀμφότερα δ' ἔφερον ἀνὰ 5 δακτύλους ἕκαστον. Τὰ ζῷα ταῦτα ἔζων μαζὶ μὲ τὰ βραδυβάμονα νωδὰ ζῷα κατὰ τὴν τριτογενῆ καὶ τὴν πλειστόκαινον περίοδον τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος ἐν Ἀμερικῇ καὶ ἀντιπροσωπεύουν ἕνα ἐκλείψαντα, ἰδιάζοντως ἐξειδικευθέντα, πλευρικὸν κλάδον τῶν ἱκανοδόντων νωδῶν θηλαστικῶν. Γ. Κ. Γ.

γλυπτόδους (ὁ) (Glyptodon Owen) *[Παλαιοζωολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων ἀνῆκον εἰς τὴν ὑποοικογένειαν τῶν *γλυπτοδοντινῶν γλυπτοδοντιδῶν ἱκανοδόντων ξενάρθρων νωδῶν θηλαστικῶν*. Τὸ σῶμα τῶν ζῴων τούτων ἔφερεν οὐρὰν βραχεῖαν, ὀξύληκτον, περιβαλλομένην ὑπὸ πολυαρίθμων δακτυλίων, συνισταμένην ἐκ κωνικῶν ἢ ἀκανθοειδῶν πλακῶν. Αἱ πλάκες τοῦ ραχιαίου προστατευτικοῦ θώρακος ἦσαν κεκοσμημέναι ἐξωτερικῶς. Τὸ ὕψος τοῦ σώματός των ἔφθανεν εἰς τὸ εἶδος *γλυπτόδους reticulatus* Ower τὸ 1,20 μέτρ., τὸ δὲ μῆκος τὰ 2 μ. Λείψανα τῶν ζῴων τούτων εὑρέθησαν ἀπολιθωμένα ἐντὸς τῶν διαπλάσεων τῶν Πάμπας, τῆς Ἀργεντινῆς καὶ τῆς Οὐρουγουάης καὶ ἐντὸς σπηλαίων τῆς Βραζιλίας. Σπανίως ἐπίσης εὑρέθησαν καὶ ἐντὸς στρωμάτων τῆς πλειστοκαίνου ὑποπεριόδου τῆς τεταρτογενοῦς περιόδου τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος εἰς Βολιβίαν, Μεξικόν, Τεξάς, Φλωρίδα καὶ Νέον Μεξικόν. Γ. Κ. Γ.

γλυπτοθήκη (ἡ): Περίπτερον, αἴθουσα μουσείου ἢ καὶ ἰδιαίτερον οἰκοδόμημα, ἔνθα φυλάττονται διάφορα γλυπτικὰ καλλιτεχνήματα, προτομαί, ἀγάλματα, ἀνάγλυφα, καθὼς καὶ ἐπιγραφαὶ ἐπὶ πολυτίμων λίθων. Ἂν καὶ στερούμεθα κατηγορηματικῶν ἱστορικῶν μαρτυριῶν, τοιαῦται συλλογαὶ πιθανῶς δὲν ἦσαν ἄγνωστοι εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας ἐρασιτέχνας. Ὁ πολὺς Μᾶρκος Σκαῦρος ἀναφέρεται μεταξὺ τῶν Ρωμαίων ὡς ὁ πρῶτος κτήτωρ γλυπτοθήκης· ἐκ δὲ τῶν βαρβάρων ὁ Μιθριδάτης, τοῦ ὁποίου τὴν συλλογὴν διήρπασεν ὁ Πομπήιος. Ὁ Λαυρέντιος τῶν Μεδίκων, ἡ οἰκογένεια Στρότσι, ὁ καρδινάλιος Βοργίας ἀναφέρονται μεταξὺ τῶν κυριωτέρων συλλογέων τῶν νεωτέρων ἱστορικῶν χρόνων. Φαίνεται ὅμως ὅτι μᾶλλον ἐπεδίδοντο εἰς τὴν συλλογὴν γεγλυμμένων πολυτίμων λίθων ἢ καθαρῶς γλυπτικῶν καλλιτεχνημάτων. Ἐκτὸς τῶν προσωπικῶν συλλογῶν, ἡ γλυπτοθήκη τοῦ Βατικανοῦ εἶναι πλουσιωτάτη. Πάσας ὅμως ὑπερέχει ἡ σχετικῶς ἀρτισύστατος γλυπτοθήκη τοῦ Μονάχου, πραγματικὸν μουσεῖον τῆς γλυπτικῆς τέχνης. Ἐμψυχωτὴς τοῦ ἱδρύματος αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὁ βασιλεὺς Λουδοβῖκος ὁ Α' περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Τὸ ἵδρυμα τοῦτο, στεγάσαν κατ' ἀρχὰς συλλογὴν πολυτίμων γεγλυμμένων λίθων, περιέλαβε βαθμηδὸν τὰ ποικιλώτερα καὶ τὰ ἀντιπροσωπευτικώτερα εἴδη τῆς ἀρχαίας γλυπτικῆς καὶ τῆς ἀγαλματικῆς τέχνης. Καθισταμένης ὅμως δυσχεροῦς τῆς συγκεντρώσεως ὅλων τῶν ἐν διασπορᾷ γλυπτικῶν ἔργων, ὁ **Λίππερτς** (βλ. λ.) ἔσχε τὴν ἰδέαν, τόσον διὰ τὴν μικρογλυπτικήν, ὅσον καὶ τὴν ἀγαλματοποιίαν, νὰ περισυλλέξῃ, ὄχι πλέον αὐτὰ τὰ πρωτότυπα, ἀλλὰ τὰ ἀποτυπώματα τῶν πλέον ἐνδιαφερόντων ἔργων, καὶ ἰδίως τῶν πολυτίμων λίθων. Τοιουτοτρόπως κατέστη δυνατὴ ἡ ἀναπαραστατικὴ συγκέντρωσις ὅλων τῶν μνημείων τῆς γλυπτικῆς, τῆς ἀναγλυφικῆς καὶ τῆς χαρακτικῆς τέχνης. Ὁ Λίππερτς δὲν περιωρίσθη εἰς αὐτό, ἀλλὰ καὶ ἐδημοσίευσε κατάλογον ἐξ ὑπερτετρακισχιλίων ἀποτυπωμάτων, γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα γλυπτοθήκη τοῦ Λίππερτς. Ἡ συλλογὴ τοῦ Λονδίνου ἀριθμεῖ περὶ τὰς δεκαπέντε χιλιάδας ἀποτυπωμάτων, ὁλονὲν πλουτιζομένη. Μ. ΒΑΛΣΑΣ

γλυπτοκρανιίδαι (οἱ) (Glyptocraniidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια ἐντόμων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀραχνοειδῶν*. Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει ἀράχνας χαρακτηριζομένας ὑπὸ κυρτοῦ κεφαλοθώρακος, ἀκανθωτοῦ, ἀνίσων καὶ βραχέων ποδῶν. Ἐκ τῶν πολλῶν γενῶν τῆς οἰκογενείας γνωστότερα εἶναι: *ἀγατόστιχος, γλυπτοκρανίον, δικρόστιχος* καὶ *κλαδομελία*, ἅπαντα ἰθαγενῆ τῶν θερμῶν χωρῶν καὶ ἰδίως τῆς Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

γλυπτοκρανίον (τὸ) (Glyptocranium) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων τῆς οἰκογενείας τῶν *γλυπτοκρανιιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἀράχνας ἰθαγενεῖς τῆς Ἀμερικῆς. Γνωστὰ ἐλάχιστα εἴδη διακρινόμενα διὰ τὸ μικρὸν μέγεθός των καὶ τοὺς χρωματισμούς των. Δ. Ν. Π.

γλυπτόκρινος (ὁ) (Glyptocrinus Hall) *[Παλαιοζωολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *μελοκρινιδῶν καμεράτων κρινοειδῶν πελματοζῴων* ἐχινοδέρμων. Ὁ κάλυξ τοῦ σώματος τῶν ζῴων τούτων ἔφερε κάλυμμα συνιστάμενον ἐκ πολυαρίθμων μικρῶν πινακιδίων. Οἱ βραχίονες ἦσαν ἐπιμήκεις διακεκλαδισμένοι.

Λείψανα τῶν ζῴων τούτων εὑρέθησαν ἀπολιθωμένα ἐντὸς στρωμάτων τῆς κατωτέρας καὶ ἀνωτέρας σιλουρίου περιόδου τοῦ παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος, ἰδίᾳ ἐν Βορ. Ἀμερικῇ. Γ. Κ. Γ.

γλυπτόλεπις (ἡ) (Glyptolepis) *[Παλαιοζωολ.]* Γένος ἐκλειψάντων ἀπολιθωμένων ἰχθύων, συνώνυμον τοῦ γένους *ὁλοπτύχιος*.

—*[Παλαιοφ.]* Γένος κωνοφόρων φυτῶν, συνώνυμον τοῦ γένους **βολτζία** (βλ. λ.). Γ. Κ. Γ.

γλυπτὸς ὁ (Glyptus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαρκοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*. Τὸ σῶμα τῶν ἐντόμων τοῦ γένους τούτου εἶναι ἀτρακτοειδές, σχεδὸν τετραγωνικόν, καὶ τὸ μέγεθός των μᾶλλον μικρόν. Γνωστὰ ἐλάχιστα εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὴν δυτικὴν Ἀφρικὴν καὶ τὴν ἄνω Αἴγυπτον. Δ. Ν. Π.

γλυπτοσκελὴς (ἡ) (Glyptoscelis) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φυτοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *χρυσομελιδῶν*. Εἰ-

Digitized by Google

—ναι ἔντομα μὲ σῶμα ᾠοειδὲς καὶ μὲ μεταλλικὰς ἀνταυγείας. Γνωστὰ 12 εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὴν κεντρικὴν Ἀμερικήν. Δ. Ν. Π.

γλυπτόστερνος (ὁ) (Glyptosternus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἰχθύων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τελεοστέων* τῆς οἰκογενείας τῶν *σιλουριδῶν*, περιλαμβάνον ἰχθῦς ἰθαγενεῖς τῆς Ἀσίας. Οἱ γλυπτόστερνοι διακρίνονται κυρίως ἐκ τῆς ἰδιορρύθμου διατάξεως τῶν πτερυγίων των καὶ τῶν ἐπιμήκων, λεπτῶν, χειλικῶν προσακτρίδων των. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γλυπτόστερνος ὁ βωτίας* (Glyptosternus votias), ὅστις ἔχει μῆκος 20 περίπου ἑκατοστομέτρων καὶ χρῶμα φαιοκίτρινον. Ἀπαντᾷ εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν. Δ. Ν. Π.

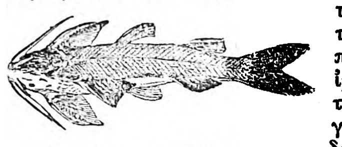

Γλυπτόστερνος ὁ βωτίας.

γλυπτόστροβος (Glyptostrobus) *[Φυτολ.]*. Γένος φυτῶν ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *ταξωδικῶν πιτυϊδῶν* κωνοφόρων. Τὰ φυτὰ ταῦτα φέρουν φύλλα βραχέα, ᾠοειδῆ, ὀξύληκτα, σπειροειδῶς διατεταγμένα. Τὰ ἄνθη των εἶναι μονόοικα, καὶ τὰ μὲν ἄρρενα εἶναι ἀκροτελεύτια, τὰ δὲ θήλεα φέρονται ἐπὶ βραχέων δευτερογενῶν κλαδίσκων. Οἱ κῶνοι εἶναι ξυλώδεις, τὰ δὲ καρπικά των φύλλα φέρουσι πρὸς τὰ ἀνώτερα μέρη πτυχώδεις ἐγκολπώσεις, ἐξ οὗ ὠνομάσθησαν τὰ φυτὰ καὶ γλυπτόστροβοι. Τὸ γένος τοῦτο σήμερον ζῇ μόνον ἐν Κίνᾳ, συγχεόμενον ὑπό τινων συγγραφέων μὲ τὸ γένος *ταξώδιον*.

— *[Παλαιοφ.]* Πρὸς τὰ φυτὰ τοῦ γένους τούτου πολὺ ὁμοιάζουν ἢ ταυτίζονται λείψανα πολλὰ φύλλων κώνων καὶ κορμῶν ἢ κλάδων, εὑρισκόμενα πολὺ συχνὰ ἐντὸς στρωμάτων τῆς τριτογενοῦς περιόδου τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος εἰς τὸ βόρειον ἡμισφαίριον μέχρι τῆς Ἀρκτίδος. Τὰ πρῶτα ἀπολιθωμένα λείψανα γλυπτοστρόβων ἐμφανίζονται ἐντὸς τῶν στρωμάτων τοῦ Κόμε (Γροιλανδίας) τῆς κατωτέρας κρητιδικῆς ὑποπεριόδου τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος. Λείψανα τῶν φυτῶν τούτων καὶ δὴ τοῦ εἴδους *γλυπτόστρομβος ὁ εὐρωπαϊκὸς* (Glyptostrobus europaeus Brogn.) εὑρέθησαν καὶ ἐντὸς τῶν τριτογενῶν στρωμάτων τῆς λεκάνης τῆς Κύμης ἐν Εὐβοίᾳ. Γ. Κ. Γ.

γλυπτοσφαιρίτης (ὁ) (Glyptosphaerites) *[Παλαιοζωολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων θαλασσίων ζῴων ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *διπλοποριτῶν κυστοειδῶν* πελματοζῴων. Λείψανα τούτων εὑρέθησαν ἀπολιθωμένα ἐντὸς στρωμάτων τῆς κατωτέρας σιλουρίου ὑποπεριόδου τοῦ παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος ἐν Εὐρώπῃ. Γ. Κ. Γ.

γλύπτωμα (τὸ) (Glyptoma) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων πενταμεροῦς συμμετρίας τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*. Γνωστὰ ἐλάχιστα εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Περσίας. Δ. Ν. Π.

γλυσία (ἡ) (Glysia) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν σαρκοφάγων τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*. Τὰ ἔντομα τοῦ γένους τούτου ἔχουσι σῶμα λεπτὸν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καὶ ποικίλον χρωματισμόν. Γνωστὰ 8 εἴδη ἀπαντῶντα εἰς ἀγόνους ἐκτάσεις τοῦ παλαιοῦ κόσμου. Ἀξιολογώτερον εἶδος εἶναι *γλυσία ἡ κεκοσμημένη* (Glysia ornata), ἰθαγενὲς τῆς Αἰθιοπίας, τῆς Ἀραβίας καὶ τῶν Ἰνδιῶν. Ἐπίσης ἀπαντᾷ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἱσπανίαν καὶ διακρίνεται κυρίως ἐκ τοῦ ὑπερύθρου χρώματος τοῦ σώματός του καὶ τῶν κυανῶν ἐλύτρων του. Δ. Ν. Π.

γλυστήρι (τό)· ὁ κλυστήρ, κοιν. *κλύσμα*, τὸ δι' ἐμβόλου λειτουργοῦν: «πάει κι' ἔρχεται σὰ γλυστήρι».

— **γλυστήρι** (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κερκύρᾳ τοῦ φυτοῦ *πελεκῖνος ὁ στεφανίσκος* (Bonaveria securidacea).

Γλύστρα *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Μυροφύλλου* (τέως Μυροκόβου) τῆς ἐπαρχίας Τρικκάλων τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ τῆς Θεσσαλίας. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Γκαβαλιόρα*.

— **Γλύστρα** *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία δοθεῖσα ἐπ' ἑλληνικῆς κατοχῆς εἰς τὸ ἐν τῇ περιφερείᾳ Ραιδεστοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Θρᾴκης χωρίον Κάϊ (βλ. λ.).

γλυστρίδα ἡ *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος τοῦ φυτοῦ *ἀνδράχνη ἢ λαχανηρὰ* (Portula oleracea).

γλυστρίτης (ὁ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Πάρῳ ποικιλίας δηλητηριωδῶν *μυκήτων*.

γλυτσίνα ἢ *γλυτσίνια* (ἡ, τὰ) *[Βοτ.]* Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *οὐϊσταρία ἡ σινικὴ* (Wistaria chinensis).

γλύτσινος *πεῦκος* (ὁ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κύπρῳ τοῦ δένδρου *πεύκη ἡ παράλιος* Pinus maritima).

γλύτωμα (τὸ) καὶ συνηθ. *γλυτωμὸς* (ὁ)· τὸ ἀφῃρημένον τοῦ *γλυτώνω*, ἀπαλλαγή, ἀπόλυσις ἀπὸ δυσχερείας ἢ κινδύνου: «ὅταν πέσῃς 'ς τοῦ λύκου τὸ στόμα γλυτωμὸ δὲν ἔχεις»· || ἀπαλλαγὴ ἀπὸ ἐργασίας τινός, ἀπὸ ἐνασχολήσεως: «πολεμᾷς πολεμᾷς καὶ γλυτωμὸ δὲν ἔχεις».

γλυτώνω· ἀπαλλάσσω τινὰ ἀπὸ κινδύνου ἢ δυσχερείας, σῴζω διασῴζω: «τὸν ἐγλύτωσα ἀπὸ τοῦ λύκου τὸ στόμα», «τοῦ γλύτωσα τὴν περιουσία,—τὸ παιδί του κ.τ.λ.»· ἀμετάβ. ἀπαλλάσσομαι ἀπὸ κινδύνου ἢ δυσχερείας, διαφεύγω, ξεφεύγω: «γλύτωσα ἀπὸ τοῦ λύκου τὸ στόμα», «δὲν θὰ μοῦ γλυτώσῃς, κάπου θὰ σὲ πετύχω», «δὲ μπορῶ νὰ γλυτώσω ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον· διαρκῶς μοῦ φορτώνεται» || φρ. «φθηνὰ τὴν γλύτωσα», ἀνελπίστως διέφυγον· || καθόλου, ἀπαλλάσσομαι ἀπὸ ἐνασχολήσεως ἢ ἔργου τινός: «ἀπὸ τὸ πρωὶ καταγίνομαι καὶ ἀκόμα δὲ μπορῶ νὰ γλυτώσω», «τί ὥρα γλυτώνεις; —πολὺ ἀργά».

Γλύφα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Βαρθολομιοῦ* τῆς ἐπαρχίας Ἠλείας τοῦ νομοῦ Ἀχαϊοήλιδος. Κάτ. (1928) 186.

— **Γλύφα** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Βαθυκοίλων* (τέως Σουβάλας) τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος, τοῦ νομοῦ Φθιωτιδοφωκίδος. Κάτ. (1928) 352. Τὸ χωρίον κεῖται εἰς τὸν μυχὸν τοῦ φερωνύμου ὅρμου, ΝΔ. τοῦ ἀκρωτηρίου Ἅγιος Σώστης (πλάτ. 38° 56' 35' Β., μῆκ. 22° 59' 30" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1556: Gulf of Volo with the Oreos and Talanta channel καὶ ἑλλην. ὑδρογρ. ὑπηρεσίας 21: «Δίαυλος Ἀταλάντης—Ὠρεῶν»). Σ.Ε.Λ.

γλυφάδα (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τι γλυφόν, ἡ ὑφάλμυρος γεῦσις: «αὐτὸ τὸ νερὸ ἔχει κάποια γλυφάδα».

Γλυφάδα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Ἀττικῆς παράλιον κατὰ τὸν Σαρωνικόν, εἰς ἀπόστασιν $2\frac{1}{2}$ ὡρῶν πρὸς Ν. τῶν Ἀθηνῶν καὶ $1\frac{1}{2}$ ὥρ. (7 χιλιόμ.) ΝΑ τοῦ Φαλήρου, παρὰ τὴν ἄκραν *Ποῦντα*. Πρὸ ὀλίγων ἔτι ἐτῶν (τῷ 1900) ἡ παραλία καὶ πευκόφυτος αὕτη θέσις, ἔνθα πάλαι ἦτο ὁ δῆμος τῶν *Αἰξωνέων* (βλ. λ. Αἰξωνή), ἦτο ἐντελῶς ἀκατοίκητος, μόλις δὲ διεκρίνετο ἐν μέσῳ τοῦ δάσους ἓν μικρὸν ἐξωκκλήσιον, τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγ. Κωνσταντίνου, καὶ παρακείμενον μικρὸν πανδοχεῖον, καταφύγιον τῶν κυνηγῶν. Αὐξανομένης τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν ἐπολλαπλασιάζοντο καὶ τὰ πρὸς παραθερισμὸν ἱδρυόμενα ἐνταῦθα παραπήγματα καὶ κατασκηνώσεις, συγχρόνως δὲ ἱδρύοντο καὶ ἐγκαταστάσεις τινές, οὕτως ὥστε τῷ 1920 εἶχε σχηματισθῆ ἐν τῇ τοποθεσίᾳ ταύτῃ μικρὸν προάστειον τοῦ δήμου Ἀθηναίων ἀριθμοῦν 173 μονίμους κατοίκους. Σήμερον ἡ Γλυφάδα ηὐξήθη ἁλματωδῶς ἀποτελοῦσα ἰδίαν κοινότητα ἔχουσαν 1691 κατ. (ἀπογρ. Μαΐου 1928) μὲ ὡραῖα οἰκοδομήματα, ξενοδοχεῖα, λουτρὰ καὶ κοσμικὰ κέντρα. Ἐννοεῖται ὅτι ἐν καιρῷ θέρους ὁ πληθυσμός της πολλαπλασιάζεται, φθάνων, καὶ ὑπερβαίνων ἴσως, τὰς 10.000. Οἰκίαι ἀριθμοῦνται περὶ τὰς 500. Ὅλη ἡ περιοχὴ τῆς Γλυφάδας, ἥτις περιέλαβε καὶ μέρος τῆς θέσεως Πιρναρῆς, ἀνέρχεται εἰς 30 χιλ. στρέμματα, τὸ δὲ μῆκος τοῦ σχεδίου τοῦ συνοικισμοῦ, ἐπὶ μελέτης τοῦ Ebhrard, ἐγκριθέντος τῷ 1926, ἀνέρχεται εἰς $4\frac{1}{2}$ χλ.μ. Τὸ προάστειον ἔχει διαιρεθῆ εἰς ὀκτὼ συνοικισμούς, τοὺς ἑξῆς· 1) Δικηγόρων (ἢ Εὐρυάλης), 2) Κυψέλης, 3) Αἰξωνέων, 4) Ἰατρῶν, 5) Παραθεριστῶν, 6) Σμύρνης, 7) Ἁγ. Νικολάου καὶ 8) Πιρναρῆς.

Ἡ ὕδρευσις τοῦ χωρίου γίνεται διὰ φρεάτων καλοῦ ὕδατος, πλήν τινων ὑφαλμύρων. Φαίνεται δ' ὅτι τὸ πρῶτον ἀνοιχθὲν ἐνταῦθα φρέαρ ἦτο ὑφαλμύρου γεύσεως (γλυφό), ἐξ οὗ προῆλθε καὶ ἡ ὀνομασία τῆς θέσεως ταύτης. Ἐκ πάντων τῶν φρεάτων σήμερον τὸ ἀφθονώτατον εἰς ὕδωρ καὶ κάλλιστον εἶναι τὸ φρέαρ Λίβα, ἐκ τοῦ ὁποίου ὑδρεύεται ἐν μέρει καὶ ὁ παρακείμενος συνοικισμὸς Βοῦλα. Ἐσχάτως κατὰ τὴν διάνοιξιν φρέατος ἀνατολικῶς τοῦ χωρίου ($1\frac{1}{2}$ χιλιόμ. ΒΑ τοῦ Ἁγ. Νικολάου καὶ εἰς ὑψόμ. 57,3 μ.) ἀνευρέθη ὕδωρ μεταλλικὸν θερμοκρασίας 37° Κ., περιέχον στερεὸν ὑπόλειμμα 2,4 γραμ. κατὰ λίτρον καὶ κύρια συστατικὰ χλωριοῦχον νάτριον καὶ ὑδροανθρακικὸν μαγνήσιον, παραβαλλόμενον οὕτω πρὸς τὰ ἰαματικὰ ὕδατα τοῦ Βάδεν-Βάδεν. Ἡ δι' ἀντλήσεως μετρηθεῖσα παροχὴ τοῦ φρέατος ἀνέρχεται εἰς 600 κυβ. μ. τὸ 24ωρον. Ἡ ἐκμετάλλευσις τῆς πηγῆς ταύτης εὑρίσκεται ὑπὸ διαπραγμάτευσιν.

Ἀμέσως πρὸς Ν. τῆς Γλυφάδας ἐκτείνεται ἡ μικρὰ χερσόνησος Ἐλαφόνησος, ἡ ὁποία ἄλλοτε ἦτο νῆσος, ἑνωθεῖσα μετὰ τῆς ξηρᾶς διὰ δύο ἀμμωδῶν ζωστήρων. Μεταξὺ τούτων σχηματίζεται νῦν ἔτι κατὰ τὸν χειμῶνα λιμνοθάλασσα μεταβαλλομένη τὸ θέρος εἰς ἁλίπεδον. Ἡ πρὸς τὸν ὅρμον τῆς Γλυφάδας ἐκτεινομένη ἀμμώδης παραλία τοῦ βορείου ζωστῆρος ἐτέθη ἐπ' ἐσχάτων ὑπὸ ἐκμε-

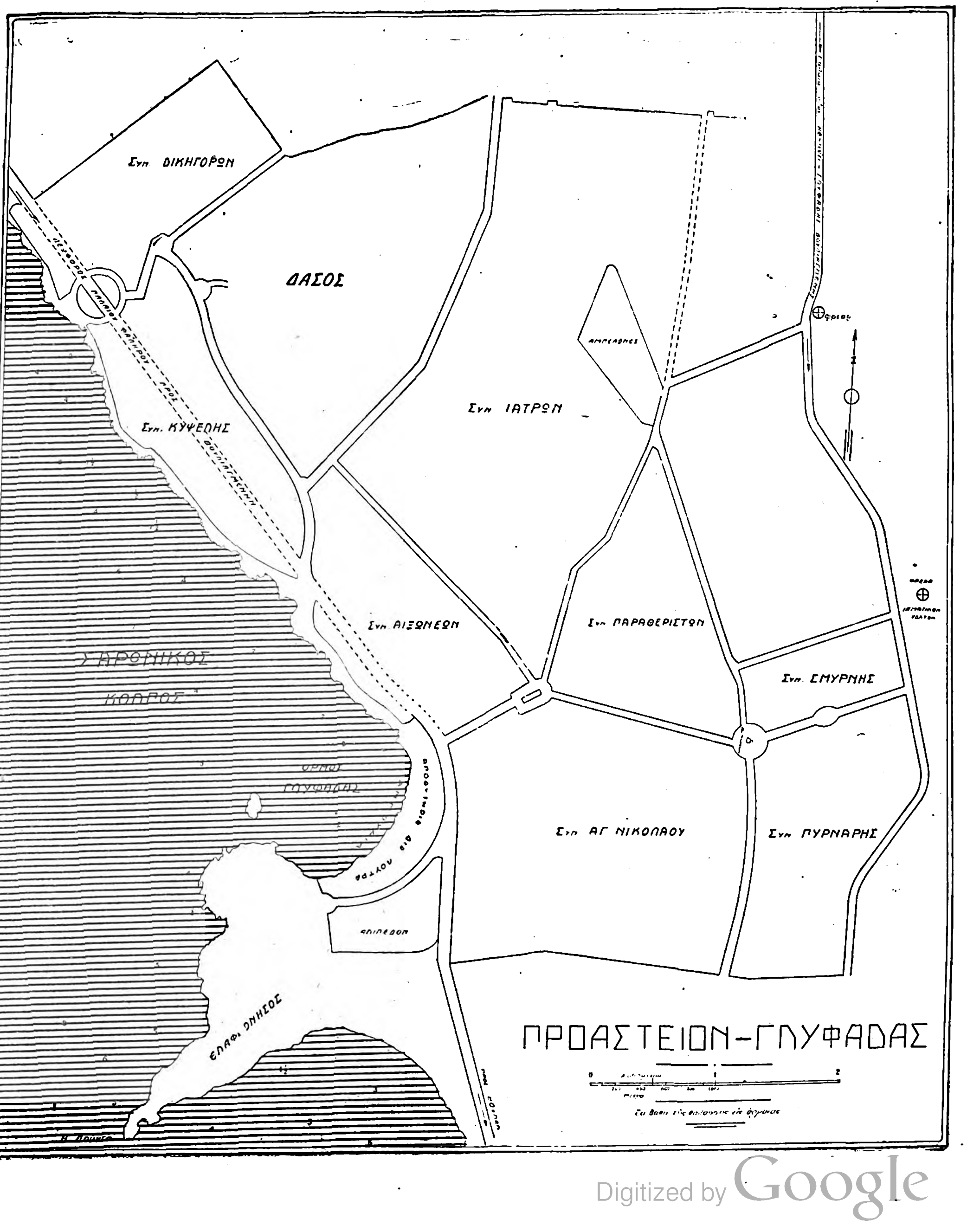

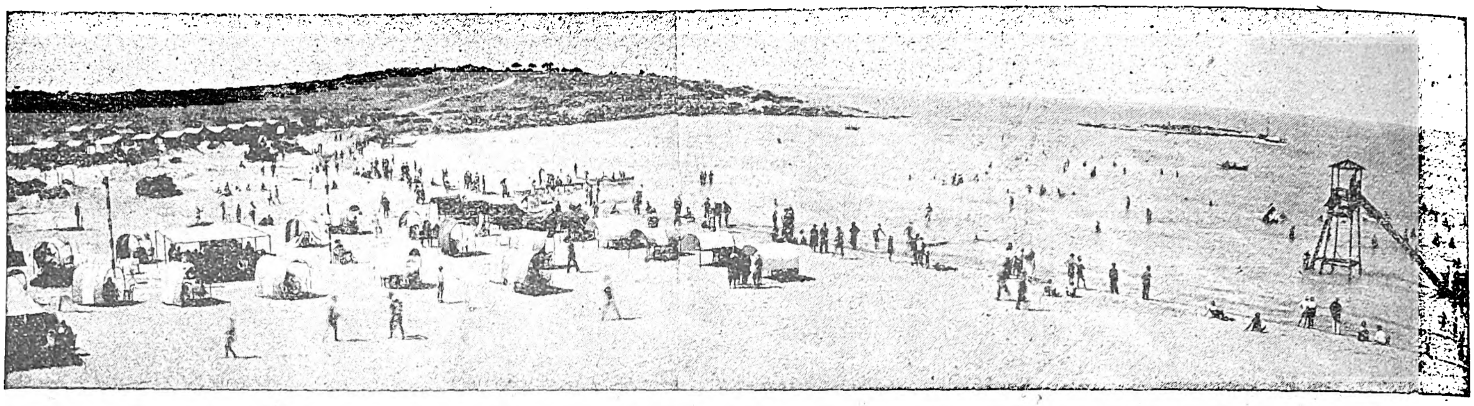

Γλυφάδα: *Γενική ἄποψις τῶν θαλασσίων λουτρῶν.*

τάλλευσιν ἑταιρείας, ἥτις διερρύθμισεν αὐτὴν καταλλήλως εἰς «πλὰζ» θερινῶν θαλασσίων λουτρῶν καὶ ἡλιοθεραπείας, οὕτω δ' ἡ Γλυφάδα ἔλαβεν ὄψιν ὡραίας θερινῆς λουτροπόλεως.

Ἡ μετὰ τῶν Ἀθηνῶν συγκοινωνία γίνεται μέσῳ Παλ. Φαλήρου (ἐν ὅλῳ 16 χιλιόμ.) δι' ἐπιβατικῶν αὐτοκινήτων. Πλὴν τῆς παραλιακῆς ταύτης ἀσφαλτοστρωμένης ὁδοῦ, ἥτις καὶ προτιμᾶται, ὑπάρχει καὶ ἑτέρα συντομωτέρα, διακλάδωσις τῆς ἀπ' Ἀθηνῶν-Βουλιαγμένης ἁμαξιτῆς. Κατὰ τὸ θέρος προσεγγίζουσιν ἐνίοτε εἰς Γλυφάδα καὶ μικρὰ ἀτμόπλοια, ἐκτελοῦντα τὴν γραμμὴν Φαλήρου-Γλυφάδας-Βούλας-Βουλιαγμένης. Ι. Σ. Σ.

—**Γλυφάδα** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Παγουρίου* τῆς ἐπαρχίας Κομοτινῆς τοῦ νομοῦ Ροδόπης. Κατ. (1928) 220. Ἐπὶ τουρκοκρατίας ἐκαλεῖτο *Νουκσατλῆ*.

—**Γλυφάδα** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὁ μυχὸς τοῦ θαυμασίου τῆς Σκύρου λιμένος *Τρεῖς Μποῦκες* (πλάτ. 38°47' Β, μῆκ. 24°36' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2048: Skyros island). Τὸ μόνον ἐν τῷ ὅρμῳ τούτῳ ὑδρεῖον. Σ. Ε. Λ.

—**Γλυφάδα** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος τῆς νήσου Κύθνου (βλ. λ. Αἰγαῖον τ. Β' σ. 399 γ').

—**Γλυφάδα** ἢ *Δαγκαδᾶς* *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος τῆς βορειοδυτικῆς ἀκτῆς τῆς νήσου Χίου (βλ. λ. Αἰγαῖον τ. Β' σ. 415 β').

γλυφαίνω· εἶμαι γλυφός, ὑφάλμυρος: «τὸ νερὸ τοῦ πηγαδιοῦ γλυφαίνει» ἄλλως *γλυφίζω*· || ποιῶ τι γλυφόν: «ἡ σόδα γλυφαίνει τὸ νερό».

γλύφανον (τὸ)· τὸ δι' οὗ γλύφομεν, τὸ ἐργαλεῖον διὰ τοῦ ὁποίου σκαλίζομεν, κοιλαίνομεν· || καθόλου, τὸ ἐργαλεῖον διὰ τοῦ ὁποίου ξέομεν, ἀπεργαζόμεθα ξύλα, λίθους ἢ μέταλλα.

γλυφάρι (τό)· βλ. λ. ἀγκωνάρι.

γλυφεῖον (τό)· ὄργανον δι' οὗ γλύφομεν, σκαλίζομεν, ἄλλως *γλύφανον*: «γλυφεῖα, κοπεῖς καὶ κολαπτῆρες».

γλυφὴ (ἡ)· γλυπτή, σκαλιστὴ παράστασις· οἷον ἡ γλυφὴ τοῦ δακτυλιολίθου: «σφραγὶς φέρουσα γλυφὴν δελφῖνα», «στήλη γλυφαῖς κεκοσμημένη» || πᾶν κοίλωμα εἴτε πρὸς κόσμον εἴτε πρὸς χρείαν τινά.

γλυφίδερον (τὸ) (Glyphideron) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων πενταμεροῦς συμμετρίας τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μακρυκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κανθαριδῶν*. Γνωστὰ ἐλάχιστα εἴδη ἰθαγενῆ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος. Δ. Ν. Π.

γλυφίζω· παρέχω γεῦσιν γλυφήν: «τὰ μπιζέλια γλυφίζουν» || γλυφαίνω (βλ. λ.).

γλυφιόκερας (τὸ) (Glyphioceras Hyatt) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *γωνιατιτιδῶν ἀμμωνοειδῶν κεφαλοπόδων μαλακίων*. Τὸ κέλυφος τῶν ζῴων τούτων ἦτο λεῖον ἢ ἔφερε λεπτὰς ῥαβδώσεις καὶ πρὸς τὰ ἔξω ἀπεστρογγυλωμένον. Λείψανά των ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς λιθανθρακοφόρου καὶ τῆς περμίου ὑποπεριόδου τοῦ παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος. Γ. Κ. Γ.

Γλυφίος *[Μυθολ.]*. Μυθολογικὸς ἥρως ἐκ Τροιζῆνος, ὅστις ἐπιτεθείς ποτε κατὰ τοῦ μάντεως Τειρεσίου ἐν τῷ λουτρῷ, ὅτε οὗτος ἦτο γυνὴ (κατὰ τὴν μυθολογίαν ὁ Τειρεσίας εἶχε μεταμορφωθῆ ἐπ' ἑπταετίαν ὑπὸ τῶν θεῶν εἰς γυναῖκα), ἐφονεύθη ὑπὸ ἄλλης συλλουομένης γυναικός. Ἀλλ' ὁ Ποσειδῶν, ὅστις ἠρᾶτο τοῦ Γλυφίου, ἀνέθηκεν εἰς τὰς Μοίρας τὴν τιμωρίαν τοῦ Τειρεσίου. Αὗται μετεμόρφωσαν αὖθις αὐτὸν εἰς ἄνδρα καὶ ἀφῄρεσαν ἀπ' αὐτοῦ τὸ δῶρον τῆς μαντείας. ΙΑΚ. Χ. Δ.

γλυφίς, *—ίδος* (ἡ)· τὸ δι' οὗ γλύφομεν, ξέομεν, σκαλίζομεν, ἄλλως *γλύφαιον, γλυφεῖον*· || τὸ κονδυλομάχαιρον· || ὑποκορ. τοῦ *γλυφή*, ἐγκοπή: «ἡ γλυφὶς τοῦ βέλους» ἡ ἐγκοπὴ τοῦ βέλους, ὅπου προσηρμόζετο ἡ νευρὰ τοῦ τόξου.

γλυφισόδους (ὁ) (Glyphisodus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἰχθύων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀκανθοπτερυγίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *σιενιδῶν*. Οἱ ἰχθύες τοῦ γένους τούτου εἶναι ἰθαγενεῖς τῶν θερμῶν θαλασσῶν. Ἐκ τῶν πολλῶν εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερον εἶναι *γλυφισόδους ὁ πετραῖος* (Glyphisodus saxatilis), ὅστις ἔχει μῆκος 15—25 ἑκατοστομέτρων, σῶμα βραχὺ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καὶ παχύ. Ἡ κεφαλή του εἶναι μᾶλλον μικρά, ἡ ἄνω σιαγὼν κεκολοβωμένη κατὰ τὸ ἄκρον της, ἡ κάτω μᾶλλον αἰχμηρὰ καὶ ἐπιμηκεστέρα τῆς ἄνω, τὸ ῥαχιαῖον πτερύγιον πολυακανθωτόν, χαμηλὸν καὶ ἐπίμηκες, τὰ κοιλιακὰ στενὰ καὶ ἐπιμήκη, τὸ ἑδραῖον πλατὺ μετὰ ἰσχυρῶν ἀκανθῶν καὶ τὸ οὐραῖον ἀρκούντως ἀνεπτυγμένον καὶ βαθέως δισχιδές. Ἀπαντᾷ εἰς τὰς Ἀντίλλας καὶ τὰ παράλια τῆς Βραζιλίας, τὸ δὲ κρέας του εἶναι ἐδώδιμον, ἀλλὰ κατωτέρας ποιότητος. Δ. Ν. Π.

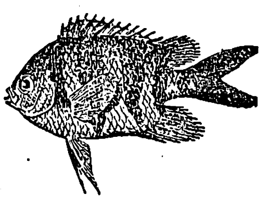

Γλυφισόδους ὁ πετραῖος.

Γλυφὸ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον χθαμαλὸν καὶ προέχον ἀπὸ τοῦ μέσου (πλάτ. 37°00'10" Β, μῆκ. 25°05'15" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1837: Paros and Naxos islands) τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς Ὠλιάρου (Ἀντιπάρου), πρὸς νότον τοῦ «πόρου τῶν 14 ποδῶν». Σ. Ε. Λ.

—**Γλυφὸ** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος τῆς νήσου Χίου ἐπὶ τῆς νοτιοδυτικῆς αὐτῆς ἀκτῆς, 2 μίλλια ΒΔ. τοῦ ἀκρωτηρίου Μάστιχο.

γλυφογραφία (ἡ) (Glyphographie) *[Γραφ. Τέχν.]*. Οὕτω καλεῖται ἡ γαλβανοπλαστικῶς δι' ἐκτυπίαν ἀποτυπωθεῖσα χάραξις. Πρὸς τοῦτο χαλκίνη πλὰξ μελανοῦται διὰ θειούχου καλίου, πλύνεται, ξηραίνεται, θερμαίνεται καὶ καλύπτεται διὰ στρώματος ἐκ μίγματος λευκοῦ τοῦ ψευδαργύρου καὶ κηροῦ· ἀντ' αὐτῆς δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ μῖγμα ῥητίνης Βουργουνδίας, λευκοῦ κηροῦ, σπέρματος κήτους καὶ θειικοῦ μολύβδου. Ἐπὶ τοῦ στρώματος τούτου τῆς πλακὸς χαράσσεται ἡ εἰκών, εἶτα ἐπικονιᾶται διὰ κόνεως γραφίτου καὶ τέλος ἀποτυποῦται. Κατ' ἄλλην μέθοδον σχεδιάζεται ἡ εἰκὼν ἐπὶ τοῦ λευκοῦ στρώματος μελανῶς χρωσθείσης χαλκίνης πλακὸς καὶ αἱ μεγαλύτεραι κεναὶ θέσεις ὑψοῦνται ἀναλόγως διὰ τῆς μάζης δι' ἧς ἔχει καλυφθῆ ἡ πλάξ, ἵνα διὰ τοῦ τρόπου τούτου παρουσιάζωνται εἰς τὸ ἀποτύπωμα ἀρκετὰ βαθεῖαι. Κ. Γ. ΜΑΚΡΗΣ

γλυφόκραγγος (ὁ) (Glyphocrangus) *[Ζῳολ.]*. Γένος μαλακοστράκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μακρούρων - δεκαπόδων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδιδῶν*. Τὰ μαλακόστρακα τοῦ γένους τούτου διακρίνονται ἐκ τοῦ ἐπιμήκους ῥύγχους καὶ τοῦ ὀστράκου των, ὅπερ εἶναι σκληρὸν καὶ φέρει ἐπιμήκεις τροπιδώδεις ῥαβδώσεις κατὰ τὸ ἀνώτερον αὐτοῦ τμῆμα. Γνωστὰ περὶ τὰ 10 εἴδη, ὧν ἀξιολογώτερον *γλυφόκραγγος ὁ ποδαγρικὸς* (Glyphocrangus podager), ὅστις ἔχει μῆκος 10 περίπου ἑκατοστομέτρων καὶ ζῇ εἰς μεγάλα βάθη τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ. Δ. Ν. Π.

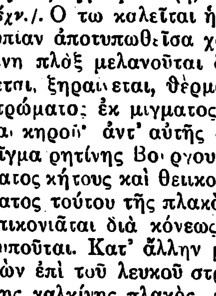

Γλυφόκραγγος ὁ ποδαγρικός.

γλυφόρρυγχος (ὁ) (Glyphorhynchus) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ταινιοραμφιδῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀναβατιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει πτηνὰ μετρίου μεγέθους με σῶμα ἐπίμηκες, μᾶλλον λεπτὸν καὶ ῥάμφος μικρόν. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γλυφόρρυγχος ὁ καστελνώδιος* (Glyphorhynchus Casteinaudii), ὅστις ἔχει μῆκος 10 περίπου ἑκατοστομέτρων, ῥάμφος μακρὸν καὶ λεπτόν, σῶμα ἐπίμηκες καὶ λεπτόν, οὐρὰν μακρὰν καὶ βαθέως ὀδοντωτὴν κατὰ τὸ ἄκρον της, πόδας ἰσχυροὺς μετὰ μεγάλων δακτύλων καὶ ἰσχυρῶν ὀνύχων καὶ χρῶμα ὑπέρυθρον πρὸς τὸ τεφρῶδες. Ἀπαντᾷ εἰς τὰ δάση καὶ τοὺς ἀγροὺς τῆς Βραζιλίας. Δ. Ν. Π.

Γλυφόρρυγχος ὁ καστελνώδιος.

γλυφός, *—ή, —όν*· ὁ παρέχων γεῦσιν ὑφάλμυρον: «τὸ πηγαδήσιο νερὸ εἶναι γλυφό» || ἐπὶ φαγητοῦ, ὁ ἁλμυρὸς ἅμα καὶ γλυκύς: «τὰ μπιζέλια εἶναι γλυφὸ φαγί» (ἡ λ. ἀπὸ τοῦ ἀρχ. *βλυχός*).

γλυφύπτερον (τὸ) (Glyphypteron) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μικρολεπιδοπτέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ταινιδῶν* περιλαμβάνον περὶ τὰ 12 εἴδη. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γλυφύπτερον τὸ σφαιροειδὲς* (Glyphypteron glomeratum), ἀπαντῶν εἰς πᾶσαν σχεδὸν τὴν Εὐρώπην. Δ. Ν. Π.

γλύφω· σκαλίζω, λαξεύω, χαράττω διὰ γλυφείου ἐπὶ σκληρᾶς ὕλης, ξύλου, λίθου, μετάλλου· || ἰδιωματ. ἀποξέω τὴν ἐπιφάνειάν τινος, ἀποβάλλω τὸν φλοιόν: «γλύφω τὸ αὐγό», καθαρίζω τὸ αὐγό, «γλύφω τὸ σῦκο, -τὸ πορτοκάλλι, -τὸ μῆλο» κ.τ.λ. «ἡ κατσίκα ἔγλυψε τὴν ἐλιά» περιέφαγε τὸν φλοιόν.

Γλυχάτας *[Μυθολ.]*. Ἀρχηγὸς τῶν Σικανῶν, ὁ ὁποῖος ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους (βλ. Βουφόνας). ΙΑΚ. Χ. Δ.

γλύψαρμο (τὸ) *[Βοτ.]*. Ἑτέρα κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ὑοσκύαμος ὁ λευκὸς* (Hyoscyamus albus).

γλῶμα (τὸ) (Gloma) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων διπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *βραχυκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐμπιδῶν*. Τὰ ἔντομα τοῦ γένους τούτου εἶναι μυῖαι μὲ σῶμα ἐπίμηκες, βραχυτάτας κεραίας, ἐπιμήκεις καὶ λεπτοτάτους πόδας καὶ μὲ ἀνεπτυγμένας πτέρυγας. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γλῶμα τὸ τριχωτὸν* (Gloma vestitum), ὅπερ διακρίνεται ἐκ τῆς μελανῆς ῥάχεως, τῆς φαιᾶς καὶ μὲ κιτρίνας ῥαβδώσεις κοιλίας του, ἥτις εἶναι κεκαλυμμένη ὑπὸ τριχῶν καὶ τῶν ὑποφαιῶν μετὰ πλείστων νευρώσεων πτερύγων του. Ἀπαντᾷ πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης. Δ. Ν. Π.

Γλῶς *[Ἀρχ.]*· βλ. Γλοῦς.

γλῶσσα (ἡ). Μυῶδες ὄργανον ἐντὸς τῆς στοματικῆς κοιλότητος τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ζῴων, ὄργανον τῆς γεύσεως, «τὸ τῶν χυμῶν αἰσθητήριον» (*Ἀριστοτ.*) χρησιμεῦον καὶ πρὸς κατάποσιν καὶ πρὸς ἄρθρωσιν τῶν φθόγγων τῆς φωνῆς: «διάλεκτός ἐστιν ἡ τῆς φωνῆς τῇ γλώσσῃ διάρθρωσις» (*Ἀριστοτ.*)· || ἀντικείμενον ὁμοιάζον ὁπωσδήποτε πρὸς γλῶσσαν κατὰ τὸ σχῆμα: «γλῶσσα τοῦ αὐλοῦ», «γλῶσσα τοῦ παπουτσιοῦ», «γλῶσσα χαβιάρι», «γλῶσσα πυρός», «τὸ ἅγιον Πνεῦμα κατῆλθεν ἐπὶ τοὺς μαθητὰς ὑπὸ μορφὴν πυρίνων γλωσσῶν»· || τὸ σύνολον τῶν μέσων τὰ ὁποῖα χρησιμοποιεῖ ὁ ἄνθρωπος πρὸς ἔκφρασιν τῶν διανοημάτων, συναισθημάτων καὶ βουλημάτων του (χειρονομίαι, σημεῖα, μορφασμοί, φθόγγοι κλπ.) «γλῶσσα τῶν ὀφθαλμῶν, —τῶν κωφαλάλων, —τῶν ἀνθέων»· εἰδικώτερον: τὸ σύνολον τῶν ἐνάρθρων φθόγγων, τῶν φραστικῶν μέσων πρὸς συνεννόησιν προφορικὴν μεταξὺ τῶν ἐν κοινωνικῇ συμβιώσει διατελούντων ἀνθρώπων καὶ ἐνίων ζῴων· τὸ φραστικὸν ἰδίωμα ἔθνους τινός: «ἀρχαῖαι γλῶσσαι», «νεώτεραι γλῶσσαι» «ἑλληνική, λατινική, γαλλική, ἀγγλικὴ κλπ. γλῶσσα», «ἐξέμα

Digitized by Google

καλὰ τὴ γλῶσσά του», «ξέρει πέντε γλῶσσες», «ἡ γλῶσσα εἶναι ἡ ἐξωτερικὴ ἐκδήλωσις τοῦ πνεύματος ἑνὸς λαοῦ»· || ἰδιαίτερος τρόπος τοῦ ἐκφράζεσθαι, ὕφος: «ποιητικὴ γλῶσσα», «ἡ γλῶσσα τοῦ πάθους», «πλουσία γλῶσσα», «κομψή, λαμπρά, ἀπαστράπτουσα γλῶσσα»· || ἐξ ἐπόψεως γραμματικῆς, λεκτικῆς καὶ συντακτικῆς ἐν σχέσει πρὸς πρότυπόν τι: «καθαρεύουσα γλῶσσα» ἡ ὁμοιάζουσα ἐξωτερικῶς περισσότερον πρὸς τὴν δόκιμον, τὴν ἀρχαίαν· «δημοτικὴ ἢ λαϊκὴ γλῶσσα» ἡ κοινή, ἡ λαλουμένη αὐθορμήτως, ἐλευθέρως καὶ ἄνευ προσπαθείας, ἡ σχηματισθεῖσα ἐξ ἐξελίξεως ἄνευ πολλῶν τεχνητῶν ἐπιδράσεων· «μαλλιαρὴ γλῶσσα» κατὰ τὴν κοινὴν ἀντίληψιν ἡ περιέχουσα λέξεις ἢ τύπους ἀήθεις (ἰδιωματικάς, μεσαιωνικὰς ἢ πεποιημένας μὲν κατὰ νόμους τῆς δημοτικῆς, ξενιζούσας δέ), ἡ φαινομένη τεχνητὴ δημοτική· «μεικτὴ γλῶσσα» ἡ ἀποτελοῦσα κρᾶμα λέξεων, τύπων καὶ συντακτικῶν μορφῶν τῆς καθαρευούσης καὶ τῆς δημοτικῆς· «γλῶσσα γραφομένη», «γλῶσσα λαλουμένη», «γλῶσσα ἰδιωματικὴ» ἡ ἐν ὡρισμένῳ τόπῳ λαλουμένη καὶ ἀποτελοῦσα παραλλαγὴν τῆς κρατούσης· || ἐξ ἐπόψεως μᾶλλον λεκτικῆς: «φιλοσοφικὴ γλῶσσα», ἄλλως «φιλοσοφικὴ ὁρολογία», «ποιμενική, νεωργική, ψαράδικη, συνθηματικὴ μυστικὴ γλῶσσα» (ἐλεφιάτικη, κομπογιαννίτικη, μαστόρικη, ντόρτικη κλπ. γλῶσσα). || Μεταφορ., εὐγλωττία, εὐφράδεια: «γλῶσσα τῶν Ἑλλήνων μεγίστη» (ὁ Δημοσθένης)· αὐθάδεια: «σοῦ ἔχει μιὰ γλῶσσα ποῦ ὁ θεος νὰ σὲ φυλάξῃ»· μετωνυμ. ἔθνος, λαὸς (ἐν Π. Διαθ.). || Ἐκφράσεις: «κακὴ γλῶσσα» κακολογία, κακολογεῖν, «φοβοῦμαι τὶς κακὲς γλῶσσες», «βγάνω γλῶσσα» αὐθαδιάζω, «βγάνει γλῶσσα στὸν πατέρα του»· «γλῶσσα παπούτσι,—μιὰ σπιθαμή,—τόση μακριὰ» ἐπὶ προπετῶν· «γλῶσσα ροδάνι,—ψαλλίδι,—σπαθὶ» ἢ «γλῶσσα ποῦ κόβει», ἐπὶ λάλων, φλυάρων καὶ εὐγλώττων, «γλῶσσα ποῦ στάζει μέλι» ἐπὶ θελκτικοῦ καὶ πειστικοῦ ὁμιλητοῦ· «μοῦ βγῆκε ἡ γλῶσσα» ἀπηύδησα. «μάλλιασε ἡ γλῶσσα μου» ἐβαρύνθην νὰ ἐπαναλαμβάνω τι, «τοῦ λύθηκε ἡ γλῶσσα» ἀνέκτησε τὴν εὐφράδειάν του, ἤρχισε νὰ ὁμιλῇ ἀκατασχέτως, «τοῦ δέθηκε ἡ γλῶσσα» ἀπώλεσε τὴν ψυχραιμίαν του, «εἶμαι κύριος τῆς γλώσσης μου». || Παροιμίαι καὶ γνῶμαι: «μὴ προτρεχέτω ἡ γλῶσσα τῆς διανοίας», «γλῶσσα λανθάνουσα τ' ἀληθῆ λέγει», «ἡ γλῶσσα κόκκαλα δὲν ἔχει καὶ κόκκαλα τσακίζει» «ἡ γλῶσσα κάστρα καταλεῖ καὶ κάστρα θεμελιώνει» «τὰ δόντια τἄδωσε ὁ θεὸς γιὰ νὰ κρατοῦν τὴ γλῶσσα». || Γλωσσολ. «γλῶσσα μήτηρ» ἡ ἐξ ἧς προῆλθον δι' ἐξελίξεως ἄλλαι «γλῶσσαι θυγάτηρ», «ἀδελφαὶ γλῶσσαι», «αἱ νεολατινικαὶ γλῶσσαι εἶναι ἀδελφαί.» || Ἱστορ. Κατὰ τὸν μεσαίωνα ὄνομα τὸ ὁποῖον ἐδόθη εἰς διαιρέσεις ἱπποτικοῦ τάγματος περιλαμβανούσας ἱππότας ἀνήκοντας εἰς τὸ αὐτὸ ἔθνος: «Οἱ ἱππόται τῆς Μάλτας διῃροῦντο εἰς ὀκτὼ γλώσσας». || Γεωγρ. «γλῶσσα γῆς» ἐπιμήκης καὶ χαμηλὴ ἔκτασις εἰσχωροῦσα εἰς τὴν θάλασσαν, «ἡ χερσόνησος τῆς Μαλάκκας εἶναι γλῶσσα γῆς». || Ἀρχιτεκτ. κόσμημα ἐν εἴδει γλώσσης ὄφεως, δι' οὗ χωρίζονται τὰ ὠὰ εἰς τὸν ἐχῖνον.

—[ΑΝΑΤΟΜ.] Ἡ γλῶσσα εἶναι σῶμα μυῶδες, κινητόν, κείμενον ἐν τῷ κοίλῳ τοῦ στόματος, ὂν τὸ κύριον ὄργανον τῆς γεύσεως, συμβαλλόμενον ἅμα σπουδαίως εἴς τε τὴν μάσησιν καὶ τὴν κατάποσιν καὶ τὴν λαλιάν. Μέρη τῆς γλώσσης διακρίνονται: ἡ βάσις ἢ ἡ ῥίζα, κειμένη πρὸς τὰ ὀπίσω, τὸ σῶμα, ἀποτελοῦν τὸ μεῖζον μέρος, καὶ ἡ κορυφή. Ἡ ῥίζα ἢ ἡ βάσις χωρίζεται ἀπὸ τοῦ σώματος διὰ τῶν δύο στοίχων των περικεχαρακωμένων θηλῶν, οἵτινες συγκλίνοντες πρὸς τὰ ὀπίσω εἰς γωνίαν ἀποτελοῦσι σχῆμα Λ, τὸ *γευστικὸν* ἢ τὸ *γλωσσικὸν λάμβδα*· ἀκριβέστερον δὲ τὸ ὅριον μεταξὺ τῆς βάσεως καὶ τοῦ σώματος τῆς γλώσσης παριστᾷ γραμμὴ ἐγκαρσία φερομένη ἀμέσως ὄπισθεν του γευστικοῦ λάμβδα καὶ κατὰ τὴν ἴξιν αὐτοῦ, ἡ *τελικὴ αὖλαξ* ἢ *γραμμή*. Διὰ τῆς γραμμῆς δὲ ἢ τῆς αὔλακος ταύτης ἡ ἄνω ἢ ἡ ῥαχιαία ἐπιφάνεια τῆς γλώσσης διαιρεῖται εἰς δύο ἄνισα μέρη, διάφορα τὴν κατασκευὴν καὶ τὴν λειτουργίαν, ὧν τὸ πρόσθιον, μεῖζον ὂν ($^2/_3$), ἀνήκει εἰς τὸ σῶμα καὶ τὴν κορυφὴν της γλώσσης καὶ καλεῖται *στοματικόν*, τὸ δὲ ὀπίσθιον ἔλασσον ($^1/_3$), καθέτως πρὸς τὰ κάτω φερόμενον καὶ πρὸς τὴν κοιλότητα τοῦ φάρυγγος βλέπον, ἀνήκει εἰς τὴν βάσιν καὶ καλεῖται *φαρυγγικόν*. Καὶ ἡ μὲν στοματικὴ μοῖρα καλύπτεται ὑπὸ πολυπληθῶν θηλῶν, τῶν τριχοειδῶν, τῶν μυκητοειδῶν, τῶν περικεχαρακωμένων καὶ τῶν φυλλοειδῶν· ἡ δὲ φαρυγγικὴ στερεῖται θηλῶν, ἀλλὰ φέρει *λεμφοθυλάκια*, ὧν τὸ σύνολον ἀποτελεῖ τὴν *γλωσσικὴν ἀμυγδάλην*, καὶ ὄπισθεν ἑνοῦται μετὰ τῆς ἐπιγλωττίδος διὰ τριῶν ἐπιμήκων πτυχῶν τοῦ βλεννογόνου, μιᾶς μέσης καὶ δύο πλαγίων, τῶν *γλωσσεπιγλωττιδικῶν πτυχῶν*, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὰ *γλωσσεπιγλωττιδικὰ βοθρία*. Ἐπὶ τῆς κάτω ἐπιφανείας τῆς γλώσσης σημειωτέα ἡ ἐν τῇ μέσῃ γραμμῇ ἐπιμήκης πτυχή, ὁ *χαλινὸς τῆς γλώσσης*.

Ὁ σκελετὸς τῆς γλώσσης ἀποτελεῖται τοῦτο μὲν ἐκ τοῦ *ὑοειδοῦς ὀστοῦ*, τοῦτο δὲ ἐκ τοῦ *διαφράγματος*, ἰνώδους δρεπανοειδοῦς πετάλου, φερομένου καθέτως ἐν τῷ μέσῳ ἐπιπέδῳ τῆς γλώσσης ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω καὶ χρησιμεύοντος διὰ τῶν δύο αὐτοῦ ἐπιφανειῶν πρὸς ἔκφυσιν μυῶν.

Ὁ βλεννολόγος ὑμὴν τῆς γλώσσης ἐπὶ μὲν τῆς κάτω ἐπιφανείας δὲν διαφέρει οὐσιωδῶς τὴν ὑφὴν ἀπὸ τοῦ λοιποῦ βλεννογόνου τοῦ κοίλου τοῦ στόματος· ἀλλ' ὁ τῆς ῥαχιαίας ἐπιφανείας εἶναι διάφορος ἐπὶ τῆς στοματικῆς καὶ τῆς φαρυγγικῆς μοίρας. Ἐπὶ τῆς στοματικῆς μοίρας ὁ βλεννογόνος φέρει ἐκτὸς τῶν συνήθων θηλῶν καὶ ἄλλας ὁρατὰς καὶ διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ. Εἶναι δὲ αὗται: 1) Αἱ *τριχοειδεῖς ἢ κωνικαί*, αἵτινες πολυαριθμότεραι καὶ λεπτότεραι οὖσαι τῶν λοιπῶν, προσδίδουσι τῇ γλώσσῃ χνοώδη καὶ τραχεῖαν ὄψιν καὶ ἀπαντῶσι καθ' ἅπασαν τὴν στοματικὴν μοῖραν τῆς γλώσσης, μάλιστα κατὰ τὸ μέσον αὐτῆς πρόσθεν τοῦ γευστικοῦ λάμβδα. 2) Αἱ *μυκητοειδεῖς* ἢ *κορυνώδεις* θηλαί, ὀλιγαριθμότεραι τῶν τριχοειδῶν, ἀπαντῶσαι ἐπίσης καθ' ἅπασαν τὴν στοματικὴν μοῖραν τῆς γλώσσης, μάλιστα δὲ κατὰ τὰ χείλη καὶ τὴν κορυφήν, ἔνιαι δὲ καὶ ὄπισθεν τοῦ γευστικοῦ λάμβδα· φέρουσι δὲ πᾶσαι γευστικὰς κάλυκας. 3) Αἱ *περικεχαρακωμέναι* ἢ *γευστικαὶ* θηλαί, αἵτινες, 10—15 τὸν ἀριθμόν, κεῖνται ἔμπροσθεν τοῦ ὁρίου μεταξὺ τῆς ῥίζης καὶ τοῦ σώματος τῆς γλώσσης, διατεθειμέναι κατὰ δύο στοίχους, ἑνουμένους πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ ἀποτελοῦντας τὸ γευστικὸν λάμβδα, οὗ τὴν κορυφὴν κατέχει μία, ἡ μέση θηλὴ (κορυφαία), ἀμέσως ἔμπροσθεν τοῦ τυφλοῦ τρήματος. Ἐν τοῖς πλαγίοις δ' ἑκάστης θηλῆς κατασκηνοῦσι πολυπληθεῖς γευστικαὶ κάλυκες, εἰς ἃς ἀπολήγουσιν αἱ ἶνες τοῦ νεύρου τῆς γεύσεως, τοῦ γλωσσοφαρυγγικοῦ. 4) Αἱ *φυλλοειδεῖς* θηλαί, αἵτινες, ὑποτυπώδεις παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ οὖσαι, ἀπαντῶσιν ἐν τῇ ὀπισθίᾳ μοίρᾳ ἑκατέρου πλαγίου χείλους τῆς γλώσσης· ἐγκλείουσι δὲ ἐντὸς τοῦ ἐπιθηλίου σπανίας γευστικὰς κάλυκας. Ἐπὶ δὲ τῆς φαρυγγικῆς μοίρας τῆς γλώσσης ὁ βλεννογόνος εἶναι ἄθηλος, ἀλλ' ἀδενοβριθὴς καὶ φέρει τὰ *γλωσσικὰ λεμφοθυλάκια*, ἅτινα ἔχοντα οἵαν ὑφὴν καὶ τὰ θυλάκια τῆς παρισθμίου ἀμυγδάλης, μεθ' ἧς καὶ συνέχονται, ἀπαρτίζουσιν ἐν τῷ συνόλῳ τὴν *γλωσσικὴν ἀμυγδάλην*.

Οἱ μύες τῆς γλώσσης, ὑπὸ τὸν βλεννογόνον ὑμένα κείμενοι, ἀποτελοῦνται ἐκ γραμμωτῶν μυϊκῶν ἰνῶν, κινοῦντες παντοίως καὶ πανταχόσε αὐτήν· νευροῦνται δὲ πάντες ὑπὸ τοῦ ὑπογλωσσίου νεύρου.

Αἱ ἀρτηρίαι τῆς γλώσσης εἶναι ἡ *γλωσσικὴ* (ἐκ τῆς ἔξω καρωτίδος), ἀποσχιζομένη ἐν τῇ γλώσσῃ εἰς τρεῖς κλάδους, τὴν ἐν τῷ βάθει γλωσσικήν, τὴν καὶ κυριωτέραν, τὴν ῥαχιαίαν καὶ τὴν ὑπογλώσσιον.

Νεῦρα δὲ τῆς γλώσσης κινητικὰ μὲν εἶναι κλάδοι τοῦ ὑπογλωσσίου, αἰσθητικὰ δὲ κλάδοι τοῦ γλωσσικοῦ, τοῦ γλωσσοφαρυγγικοῦ καὶ τοῦ ἄνω λαρυγγικοῦ νεύρου· καὶ τὸ μὲν γλωσσικὸν διανέμεται εἰς τὸ πρὸ τοῦ γευστικοῦ λάμβδα κείμενον μέρος τοῦ βλεννογόνου, παρέχον καὶ ἶνας γευστικὰς εἰς τὰς περικεχαρακωμένας θηλάς, τὸ δὲ γλωσσοφαρυγγικὸν εἰς τὰς περικεχαρακωμένας θηλὰς καὶ ὄπισθεν αὐτῶν, τὸ δὲ ἄνω λαρυγγικὸν εἰς τὴν ὀπισθίαν μοῖραν τῆς γλώσσης, τὴν ἐγγὺς τῆς ἐπιγλωττίδος.

Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

—[ΣΥΓΚΡ. ΖΩΟΛ.] Ἡ γλῶσσα εἶναι ἓν τῶν σπουδαιοτέρων οργανων τοῦ ζῴου, ποικίλης ὑφῆς ἀναλόγως τῶν διαφόρων ζωολογικῶν ἀθροισμάτων, οἰκογενειῶν καὶ εἰδῶν, ἐκτελοῦν διαφορωτάτας λειτουργίας. Εἰς τὰ ἀνώτερα θηλαστικὰ καὶ ἰδίως εἰς τὸν ἄνθρωπον ἡ γλῶσσα εἶναι εἰς τελειότατον βαθμὸν ἐξειλιγμένη καὶ παρουσιάζει πολυπλοκώτατον μηχανισμόν. Ἐφόσον βαίνομεν πρὸς τὰς κατωτέρας ζωολογικὰς βαθμῖδας, τόσον ἡ τελειότης καὶ ὁ μηχανισμός της ἁπλοποιοῦνται.

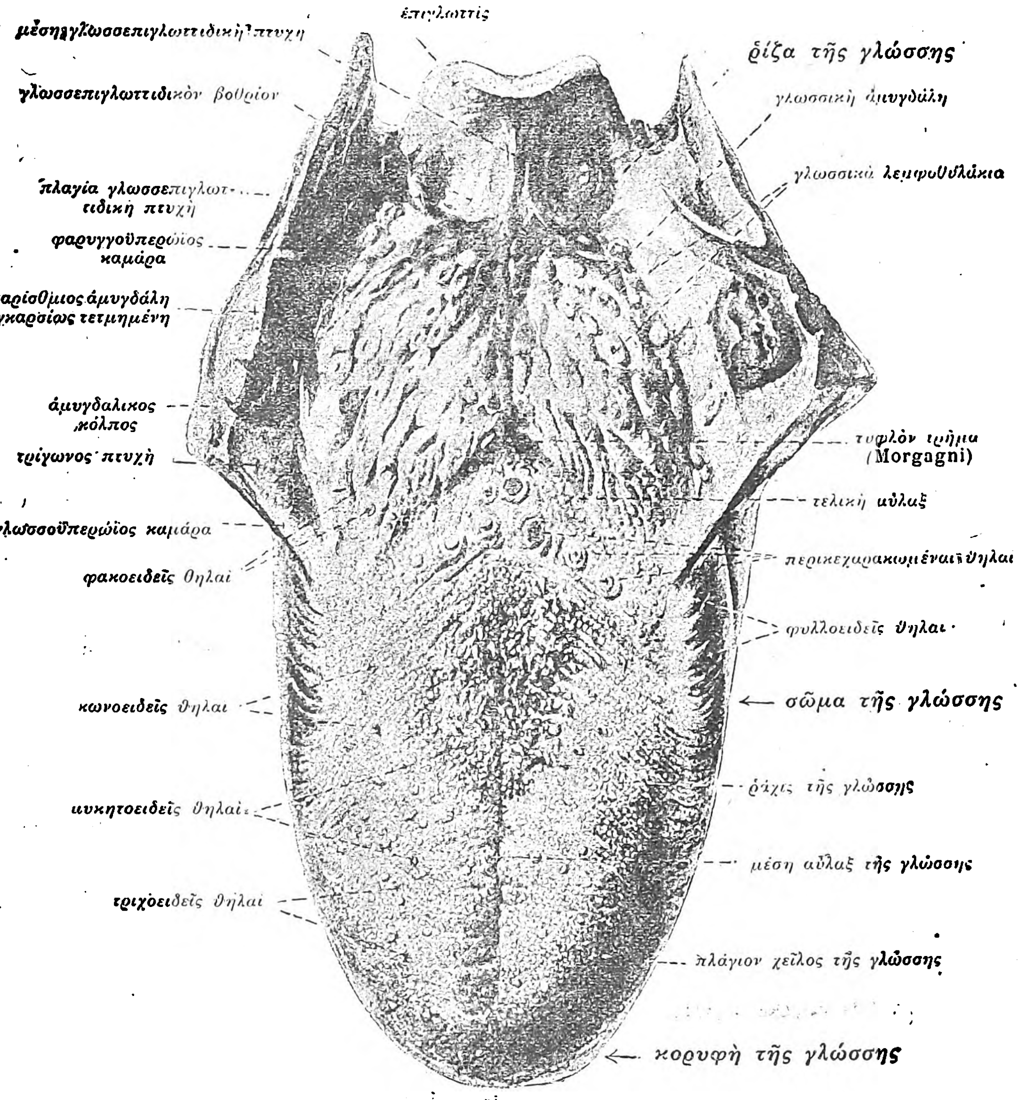

Γλῶσσα θεωμένη ἐκ τῶν ἄνωθεν.
[Αἱ παρίσθμιοι καμάραι (ὑπερῷϊοι) καὶ αἱ ἀμυγδάλαι διετμήθησαν ἐγκαρσίως.]

Εἰς πάντα σχεδὸν τὰ *θηλαστικὰ* ζῷα ἡ γλῶσσα εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν τοῦ ἀνθρώπου.

Εἰς τὰ περισσότερα τῶν *πτηνῶν* ἡ γλῶσσα εἶναι λεπτὴ καὶ σχεδὸν ὑποτυπώδης. Εἰς τοὺς *ψιττακοὺς* καὶ τοὺς *φοινικοπτέρους* εἶναι ὀγκώδης κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καὶ παραπλήσιος πρὸς τὴν τῶν θηλαστικῶν, ὡς πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῆς ὄψιν τοὐλάχιστον. Εἰς τινα εἴδη ψιττακῶν, τοὺς *μικρογλώσσους* π. χ., ἡ γλῶσσα παρουσιάζει ἰδιόρρυθμον μορφήν, εἶναι λεπτή, ἔχει σχῆμα ᾠοειδοῦς φύματος καὶ φέρει κατὰ τὴν ἄνω αὐτῆς ἐπιφάνειαν κερατοειδεῖς ἀποφύσεις. Εἰς τὰς *στρουθοκαμήλους* ἡ γλῶσσα εἶναι βραχυτάτη. Ὁμοιάζει πρὸς ἄγκιστρον εἰς τὰς *κίσσας* καὶ τὰς *σεισοπυγίδας* (σουσουράδες), ἔχει βελοειδὲς σχῆμα εἰς τὰ *ἀλεκτοροειδῆ*, τὰ *περιστεροειδῆ* καὶ τὰ περισσότερα τῶν *καλοβατικῶν* ἢ *καλοβαμόνων*.

Τα *ἑρπετὰ* ἔχουσι συνήθως γλῶσσαν λεπτήν, ξηράν, δισχιδῆ κατὰ τὸ ἄκρον αὐτῆς. Οἱ *ὄφεις* καὶ οἱ *σαῦροι* ἔχουσι τὴν τελειοτέραν γλῶσσαν ἐκ πάντων τῶν ἑρπετῶν. Εἰς τοὺς *κροκοδείλους* εἶναι δυσδιάκριτος, διότι καλύπτεται ὁλόκληρος ὑπὸ ὑποκιτρίνου δέρματος ἀναλόγου πρὸς τὸ καλύπτον καὶ τὰ ἐσωτερικὰ τοιχώματα τοῦ στόματος. Ὁ *χαμαιλέων* ἔχει γλῶσσαν κυλινδρικὴν καὶ καταλήγουσαν εἰς τολυπῶδες ἄκρον πλῆρες βλέννης. Τὰ *βατράχια* ἔχουσι σαρκώδη γλῶσσαν.

Εἰς τοὺς περισσοτέρους *ἰχθῦς* ἡ γλῶσσα εἶναι ἁπλῆ, ἐπιμήκης κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀπόφυσις, ἡ φαρυγγικὴ προεξοχή. Εἴδη τινὰ ἰχθύων

Digitized by Google

κατωτέρας ζῳολογικῆς βαθμῖδος φέρουσι γλῶσσαν κεκαλυμμένην ὑπὸ πολυαρίθμων μικροσκοπικῶν ὀδόντων.

Τὰ *ἔντομα* ἔχουσι γλῶσσαν ποικιλωτάτων μορφῶν. Τὰ *κολεόπτερα* καὶ τὰ *ὀρθόπτερα* ἔχουσι μεμβρανώδη γλῶσσαν, ἧς τὸ σχῆμα διαφέρει εἰς τὰ διάφορα γένη, εἴδη καὶ αὐτὰς ἔτι τὰς ποικιλίας τῶν εἰδῶν. Εἰς τὰ ἐπίλοιπα ἀθροίσματα τῶν ἐντόμων ἡ γλῶσσα εἶναι κυρτή, σαρκώδης, μαλακὴ ἢ σπογγοειδοῦς συστάσεως καὶ τελευτᾷ εἰς μεμβρανώδη προβοσκίδα. Εἰς τὰς *ψυχὰς* ἀποτελεῖται ἐκ μακρᾶς σωληνοειδοῦς ἀποφύσεως ἀποτελουμένης ἐκ δύο στερεῶς συγκεκολλημένων τμημάτων.

Οἱ *σκώληκες*, σχεδὸν πάντες, ἀμοιροῦσι γλώσσης· ἐξαίρεσιν παρουσιάζει ὁ *ἐχινόρρυγχος*, ὅστις φέρει προβοσκιδοειδῆ στοματικὴν ἀπόφυσιν, ἣν πλεῖστοι φυσιοδίφαι θεωροῦσι ὡς ὑποτυπώδη γλῶσσαν.

Ἐκ τῶν *μαλακίων* τὰ *κεφαλόποδα* καὶ τὰ περισσότερα τῶν *γαστεροπόδων* ἔχουσι γλῶσσαν χονδρώδους ὑφῆς. Τὰ *ἀκέφαλα* ἢ κόγχαι στεροῦνται γλώσσης. Εἰς δὲ τὰ *ζῳόφυτα* δὲν ὑφίσταται οὐδὲ ἴχνος γλώσσης.

Ἡ ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια τῆς γλώσσης καλύπτεται ὑπὸ μυκώδους μεμβράνης, ὠχρῶς ἐρυθροχρώματος καὶ φερούσης ἄφθονα αἱμοφόρα ἀγγεῖα. Κατὰ τὴν ἄνω αὐτῆς ἐπιφάνειαν, ἰδίως εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ τὰ θηλαστικὰ ζῷα, φέρει προεξοχάς, αἵτινες καθιστῶσι ταύτην σκληράν. Αἱ προεξοχαὶ αὗται εἶναι κωνικαί, μᾶλλον ὑψηλαί, αἰχμηραί, λίαν πλησίον ἀλλήλων κείμεναι, σχεδὸν συνεσφιγμέναι μεταξύ των, ἀκριβῶς ὅπως αἱ τρίχες τῆς ψήκτρας, καὶ εὑρίσκονται κατὰ τὸ μέσον τοῦ μήκους της καὶ κατὰ τὸ ἄκρον. Κατὰ τὰ πλάγια τῆς γλώσσης αἱ προεξοχαὶ βραχύνονται ὀλονὲν καὶ μεταβάλλονται τέλος εἰς μαλακὰ φυμάτια. Κατὰ τὴν βάσιν της φέρει ὀκροχορδόνας ἢ θηλίδια ἡμικυκλικῶς διατεταγμένα. Ἡ κάτω ἐπιφάνεια τῆς γλώσσης δὲν φέρει θηλίδια.

Ἡ γλῶσσα τῶν *θηλαστικῶν*, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐλέχθη, παρουσιάζει πλείσιας ὁμοιότητας πρὸς τὴν γλῶσσαν τοῦ ἀνθρώπου. Εἰς τοὺς *πιθήκους* ἡ μόνη παρουσιαζομένη διαφορὰ εἶναι ὅτι ἡ γλῶσσα φέρει ὀλιγωτέρας προεξοχὰς τῆς τοῦ ἀνθρώπου. Αἱ *νυκτερίδες* ἔχουσι τὰ θηλίδια λίαν ἐπιμήκη, ἄλλοτε τριχοειδοῦς συστάσεως καὶ ἄλλοτε κερατοειδοῦς. Παρομοίαν διάταξιν καὶ σύστασιν τῶν θηλιδίων ἔχουσιν αἱ *γαλαῖ* καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἁρπακτικῶν. Οἱ *κύνες* φέρουσιν εἰς τὴν γλῶσσάν των θηλίδια μαλακώτατα. Τὰ *νωδὰ* καὶ τὰ *παχύδερμα* ἔχουσι τελείως λείαν γλῶσσαν. Εἰς τὰ *μηρυκαστικὰ* ἡ γλῶσσα φέρει κατὰ τὸ ἥμισυ τῆς ἄνω ἐπιφανείας της κωνικὰ θηλίδια καὶ κατὰ τὸ ἕτερον ἥμισυ λεπτότατα, νηματοειδῆ, ὡς π. χ. εἰς τὴν *κάμηλον*, τῆς ὁποίας τὰ θηλίδια εἶναι ἐπιμήκη καὶ μαλακώτατα καὶ δίδουσιν εἰς ὁλόκληρον τὴν γλῶσσαν ἰδιάζουσαν μαλθακότητα προσομοιάζουσαν πρὸς τὴν τοῦ βελούδου.

Τὰ θηλίδια τῆς γλώσσης τῶν *πτηνῶν* ἔχουσι διαφορωτάτας μορφάς. Κατὰ κανόνα ἡ ἄνω ἐπιφάνεια τῆς γλώσσης εἶναι λεία καὶ μόνον τὰ πλάγια ταύτης παρουσιάζουσι θηλίδιά τινα, ἰδίως εἰς τοὺς *ἱέρακας* καὶ τὰ *νυκτόβια ἁρπακτικὰ* πτηνά.

Τὰ *ἑρπετά*, οἱ *ἰχθύες* ὡς καὶ πάντα τὰ ζῷα τῶν κατωτέρων ζῳολογικῶν ἀθροισμάτων δὲν φέρουσιν ἢ σπανιώτατα θηλίδια ἐπὶ τῆς γλώσσης. Ἡ γλῶσσα εἰς τὰ περισσότερα τῶν θηλαστικῶν καθὼς καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον εἶναι λίαν εὐκίνητος καὶ ἐλάχιστα ἐκτατή. Εἰς τὰ *κητώδη* εἶναι προσκεκολλημένη ἐπὶ τοῦ οὐρανίσκου. Εἰς τοὺς *μυρμηκοφάγους* καὶ τοὺς *παγγολίνους* (μαστοφόρον ζῷον τῆς Ἰνδίας) εἶναι λεπτοτάτη, καταλήγει εἰς νηματοειδῆ ἀπόφυσιν κατὰ τὸ ἄκρον της, καὶ τόσον ἐκτατὴ εἶναι, ὥστε δύναται νὰ ἐπιμηκυνθῇ καὶ νὰ λάβῃ μῆκος διπλάσιον τοῦ μήκους τῆς κεφαλῆς, ἥτις εἶναι ἐπίσης ἐπιμηκεστάτη. Ἀνάλογον ἔκτασιν λαμβάνει καὶ εἰς τὰ πτηνὰ *δρυκολάπτης* καὶ *ἴυγξ* (μυρμηκοφάγος). Μεταξὺ τῶν ἑρπετῶν ὁ χαμαιλέων ἔχει λίαν ἐκτατὴν γλῶσσαν. Οἱ κροκόδειλοι ἔχουσι γλῶσσαν προσκεκολλημένην εἰς τὸν οὐρανίσκον των. Τὰ *βατράχια* ἔχουσι σαρκώδη γλῶσσαν καὶ προσκεκολλημένην ἐπὶ τῶν σιαγόνων των κατὰ τὸ πρόσθιον ἄκρον αὐτῆς, ἐνῷ κατὰ τὸ ἀκρότατον σημεῖόν της εἶναι ἐλευθέρα καὶ δύναται νὰ ἐξέλθῃ ὀλίγον τοῦ στόματος. Αἱ *σαλαμάνδραι* ἔχουσι γλῶσσαν ἐλευθέραν καὶ εὐκίνητον.

Ἡ γλῶσσα εἶναι τὸ αἰσθητήριον τῆς γεύσεως εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ τὰ περισσότερα τῶν θηλαστικῶν ζῴων, ἐφόσον ὅμως βαίνομεν πρὸς τὰς κατωτέρας ζῳολογικὰς βαθμῖδας ἡ γεῦσις γίνεται ἀμβλυτέρα, μέχρις ὅτου ἐλλείπει εἰς τὰ κατώτατα ζωϊκὰ ὄντα. Πλὴν τῆς γεύσεως ἡ γλῶσσα χρησιμεύει καὶ ὡς ὄργανον τῆς ἐνάρθρου καὶ ἀνάρθρου φωνῆς. Ἡ γλῶσσα χρησιμεύει ἐπίσης καὶ διὰ τὴν ὑποβοήθησιν τῆς μασήσεως καὶ τέλος εἰς τινα ζῷα καὶ ὡς συλληπτήριον τῆς τροφῆς ὄργανον, ὅπως εἰς τὸν *μυρμηκοφάγον* καὶ ἄλλα τινὰ εἴδη ζῴων. Εἰς τὰ *ὑμενόπτερα*, τὰ *λεπιδόπτερα* καὶ τινα ἄλλα ἀθροίσματα ἐντόμων ἡ γλῶσσα ἔχει σχῆμα προβοσκίδος, δι' ἧς ἀπομυζῶσιν ἐκ τῶν ἀνθέων τὸ νέκταρ, ὅπερ χρησιμεύει ὡς μοναδικὴ τροφή των.

Δ. Ν. Π.

—[ΙΑΤΡ.] βλ. *γλωσσαλγία, γλωσσῖτις, γλωσσοκήλη, γλωσσοπάθεια, γλωσσοπληγία, γλωσσόπτωσις*.

—[ΚΤΗΝΙΑΤΡ.] Εἰς τὸν ἵππον τὸ σχῆμα τῆς γλώσσης ἔχει ἰδιάζουσαν σημασίαν. Ἡ λεπτὴ γλῶσσα ἐλάχιστα ὑποβαστάζει τὸν χαλινὸν καὶ καθιστᾷ λίαν εὐαίσθητα τὰ νωδὰ (ἄνευ ὀδόντων) μέρη τῶν κάτω σιαγόνων. Συνήθως τὸ ζῷον ἀναδιπλώνει τὴν γλῶσσάν του ὑπὸ τὰ ἐξαρτήματα τοῦ χαλινοῦ καὶ ἐλαττώνει κατ' ἀκολουθίαν τὸν κανόνα τοῦ ἐνστομίσματός του τούτου. Ἡ παχεῖα γλῶσσα, ἀντιθέτως, δίδει εἰς τὸν κανόνα ἐνστομίσματος περισσοτέραν ἐπιφάνειαν πρὸς ὑποστήριξιν καὶ ἐλαττώνει τὴν ἐπενέργειαν τῶν ἐξαρτημάτων τοῦ χαλινοῦ. Ἵπποι τινὲς ἔχουσι τὸ ἐλάττωμα νὰ ἐκβάλλωσι καὶ νὰ ἀποσύρωσι κατὰ βραχέα χρονικὰ διαστήματα τὴν γλῶσσάν των. Ἡ γλῶσσα τοῦ βοὸς εἶναι περισσότερον σκληρὰ καὶ περισσότερον ἐπιμήκης τῆς τοῦ ἵππου. Ὁ βοῦς τὴν χρησιμοποιεῖ κυρίως εἰς τὸ νὰ ἐκφράζῃ καὶ ἀποσπᾷ τὸν χόρτον χάρις εἰς τὰ σκληρὰ κατὰ τὸ ἄκρον της φυμάτια, ἅτινα ἔχουσι συλληπτικὰς ἱκανότητας.

—[ΓΛΩΣΣΟΛ.] Ὑπὸ μὲν τὴν εὐρυτέραν τῆς λέξεως σημασίαν *γλῶσσα* εἶναι ἡ ἐνῃμῖν ἔμφυτος δύναμις καὶ ἱκανότης τοῦ νὰ ἐκφράζωμεν τὰ εἰς τὴν ψυχήν μας τελούμενα, διὰ διαφόρων μέσων — χειρονομιῶν, νευμάτων, διαφόρων γραπτῶν καὶ ἄλλων συμβόλων ἢ σημείων (λ. χ. σημάτων, γραμμάτων, κ.λ. κ.λ.), κυρίως ὅμως διὰ λέξεων καὶ οὕτω καθεξῆς. Ὑπὸ τὴν στενοτέραν της ὅμως ἔννοιαν γλῶσσα εἶναι ἡ διὰ μόνων τῶν λέξεων ἔκφρασις τῶν εἰς τὴν ψυχήν μας καὶ ἡ δι' αὐτῶν συνεννόησις ἡμῶν πρὸς τοὺς μεθ' ὧν ἐπικοινωνοῦμεν, μὲ ἄλλας λέξεις ἡ *λεξίλωσσα* ἢ *φθογγόγλωσσα* (γερμ. Lautsprache), ἥτις ἄλλως τε εἶναι καὶ ἡ κατ' ἐξοχὴν γλῶσσα.

Ἡ γλῶσσα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι προϊὸν ποικίλων παραγόντων. Τὰ συστατικά της στοιχεῖα: αἱ λέξεις, οἱ τύποι κ.λ., ὡς συμπλέγματα μὲν φθόγγων εἶναι ἀφ' ἑνὸς μὲν προϊὸν *φυσικὸν* —ἀφ' οὗ συνίστανται ἐκ φωνῶν, ἐξ ἤχων μεταδιδομένων διὰ τοῦ ἀέρος κατὰ τοὺς νόμους τῆς Φυσικῆς καὶ δὴ τῆς Ἀκουστικῆς— ἀφ' ἑτέρου δὲ *φυσιολογικόν*, ἀποτέλεσμα δηλαδὴ τῆς λειτουργίας τῶν φωνητικῶν μας ὀργάνων (ἀναπνευστικῶν καὶ κυρίως φωνητικῶν: τοῦ θώρακος, τῶν πνευμόνων, τῶν βρόγχων, τῆς τραχείας, ἀρτηρίας, τοῦ λάρυγγος καὶ τῶν ἐν αὐτῷ φωνητικῶν συνδέσμων, τοῦ κοιλώματος τοῦ φάρυγγος, τοῦ ὑπερῴου ἱστίου, τῆς ῥινὸς καὶ τῶν ἐν τῷ στόματι ποικίλων φωνητικῶν ὀργάνων: γλώσσης, οὐρανίσκου, ὀδόντων, χειλέων κ.λ. περὶ τῆς λειτουργίας τῶν ὁποίων πραγματεύεται ἡ Φυσιολογία). Ὡς ὄργανον ὅμως ἐκφράσεως τῶν εἰς τὴν ψυχήν μας (ἐννοιῶν, σκέψεων, συναισθημάτων κλ.) αἱ λέξεις, οἱ τύποι, ἡ σημασία των καὶ ἡ πλοκὴ τούτων εἰς φράσεις εἶναι προϊὸν *ψυχολογικὸν* καὶ διὰ τοῦτο ὑπόκεινται εἰς τὴν ἐπίδρασιν ποικίλων ψυχικῶν παραγόντων, οἵτινες ἀποτελοῦν τὸ ἀντικείμενον τῆς Ψυχολογίας. Οὕτως αἱ σημασιολογικαὶ μεταβολαὶ τῶν λέξεων, οἱ ποικίλοι μετασχηματισμοὶ τῶν τύπων κ. οὕ. κ. εἶναι ἀλλοιώσεις κυρίως ψυχολογικαί, ὀφειλόμεναι εἰς τοὺς διαφόρους συνδυασμοὺς τῶν εἰς τὴν ψυχήν μας ποικίλων γλωσσικῶν στοιχείων.

Ἡ γλῶσσα ἐκτὸς τούτων—μεταδιδομένη ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν καὶ οὖσα ἑπομένως ἀποτέλεσμα μακρᾶς, μακροτάτης ἐξελίξεως— εἶναι καὶ προϊὸν *ἱστορικόν*, δημιούργημα ὡρισμένης ὁμάδος ἀτόμων, συντελούμενον ἑκάστοτε διὰ μέσου πολλῶν αἰώνων ἢ χιλιετηρίδων ὁλοκλήρων καὶ συνδεδεμένον ἀναποσπάστως μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς ὁμάδος ταύτης, τοῦ λαοῦ, ὅστις ὡμίλησε ταύτην ἢ ἐξακολουθεῖ νὰ τὴν ὁμιλῇ. Ἡ γλῶσσα εἶναι τέλος κατ' ἐξοχὴν προϊὸν *κοινωνικόν*, δημιούργημα κατὰ πρῶτον λόγον τῶν ἐν κοινωνίᾳ ζώντων ἀνθρώπων, πολύτιμον καὶ ἀνεκτίμητον ὄργανον τῆς ἐπικοινωνίας των καὶ ἰσχυρότατος συνεκτικὸς δεσμός των. Διὰ τοῦτο καὶ αἱ ἐπιστῆμαι, ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται ἡ ἔρευνα τῆς γλώσσης καὶ τῶν ποικίλων στοιχείων καὶ φαινομένων της, εἶναι πρὸ πάντων ἡ Ἀκουστική, ἡ Φυσιολογία, ἡ Ψυχολογία, ἡ Φιλολογία καὶ ἡ Ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ, τέλος δὲ ἡ Κοινωνιολογία.

α') *Ἀρχὴ τῆς γλώσσης*. Τὸ μέγα καὶ πολυθρύλητον ζήτημα τῆς ἀρχῆς καὶ γενέσεως τῆς ἀνθρωπίνης γλώσσης ἀπησχόλησε κατὰ πάντας τοὺς χρόνους πολλοὺς καὶ ἐξόχους ἐπιστήμονας καὶ φιλοσόφους. Εἶναι φυσικὴ ἄλλως τε ἡ περιέργεια τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ ἐπιθυμία του νὰ μάθῃ καὶ νὰ ἐξακριβώσῃ, πῶς ἐγεννήθη ἡ γλῶσσά του, τὸ ἀνεκτίμητον καὶ θαυμαστὸν τοῦτο δημιούργημα του, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ ἄνθρωπος ἔγινε πράγματι ἄνθρωπος, καὶ διὰ τοῦ ὁποίου ἐτέθησαν αἱ βάσεις τοῦ κοινωνικοῦ βίου, τῆς ἀνθρωπίνης προόδου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Οἱ Ἑβραῖοι ἐδέχοντο μετὰ τῆς Γραφῆς ὅτι «ἤγαγεν (ὁ Θεὸς πάντα τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ καὶ πάντα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ) πρὸς τὸν Ἀδάμ, ἰδεῖν, τί καλέσει αὐτά. καὶ πᾶν, ὃ ἐὰν ἐκάλεσεν αὐτὸ Ἀδὰμ ψυχὴν ζῶσαν, τοῦτο ὄνομα αὐτῷ. καὶ ἐκάλεσεν Ἀδὰμ ὀνόματα πᾶσι τοῖς κτήνεσι καὶ πᾶσι τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τοῦ ἀγροῦ». Οὕτως ὑπῆρχε μία καὶ μόνη γλῶσσα ἐπὶ πάσης τῆς γῆς «καὶ ἦν ἡ γῆ χεῖλος ἓν καὶ μία φωνὴ πᾶσι», ἕως οὗ, ἕνεκα τῆς πυργοποιίας ἀπεχωρίσθησαν, διεκρίθησαν πολλαὶ καὶ διάφοροι γλῶσσαι, ἐπῆλθε *σύγχυσις γλωσσῶν*. Κατὰ τοὺς Ἑβραίους λοιπὸν ἡ γλῶσσα ἔγινεν ἅμα τῇ δημιουργίᾳ τοῦ πρώτου ἀνθρώπου οὐχὶ ὑπὸ κοινωνίας ἀνθρώπων, καί, ἐνῷ ἦτο κατ' ἀρχὰς μία καὶ μόνη, διεσχίσθη κατόπιν εἰς πολλὰς καὶ ποικίλας γλώσσας. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐθεώρησαν κατ' ἀρχὰς τὴν γλῶσσαν ὡς θείας ἀρχῆς, δῶρον τῶν δαιμόνων πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Ἐκ τῆς ἀντιλήψεως ταύτης ἀνῆλθον σὺν τῷ χρόνῳ εἰς ὑψηλοτέραν καὶ φιλοσοφικωτέραν περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς γλώσσης θεωρίαν (βλ. λ. Γλωσσολογία). Εἶναι ὅμως εὐνόητον, ὅτι ἀκριβὴς καὶ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα τῆς γλώσσης τοῦ ἀνθρώπου ἀπ' αὐτῶν τῶν πρώτων ἀρχῶν της μᾶς εἶναι ἐντελῶς ἀδύνατος. Καὶ τοῦτο διὰ τὸν ἁπλούστατον λόγον, ὅτι ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ γένεσις τῆς γλώσσης ἀνέρχεται εἰς χρόνους τοσοῦτον παλαιούς, τοσοῦτον μακρὰν πάσης ἱστορικῆς παραδόσεως, ὥστε δὲν ἔχομεν, οὐδὲ δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν καμμίαν ἄμεσον γλωσσικὴν μαρτυρίαν ἀπὸ τὴν παναρχαίαν ἐποχὴν τῆς γλωσσογονίας. Ἀλλ' ἀπὸ τούτου μέχρι τοῦ ἰσχυρισμοῦ ὅτι ἡ ἔρευνα τῆς ἀρχῆς τῆς γλώσσης ἐξέρχεται ἐντελῶς τῶν ὁρίων τῆς γλωσσικῆς ἐπιστήμης—κατὰ τὸν Vendryes κ. ἄ.—ἡ ἀπόστασις εἶναι ἀναμφιβόλως μεγάλη. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ γλωσσολογία ἐρευνᾷ ἢ τὰς ἤδη ὁμιλουμένας γλώσσας καὶ τὰς παλαιοτέρας περιόδους των, ἐκ τῶν ὁποίων ἔχομεν πολλὰ ἢ ὀλίγα γραπτὰ μνημεῖα, ἢ τὰς γλώσσας, αἱ ὁποῖαι ἔπαυσαν μὲν νὰ ὁμιλῶνται, ἀλλὰ τῶν ὁποίων μᾶς ἐσώθησαν ὡσαύτως περισσότερα ἢ ὀλιγώτερα κείμενα. Εἶναι προσέτι ἀναμφισβήτητον ὅτι καὶ αὗται αἱ παλαιόταται ἐκ τῶν γνωστῶν εἰς ἡμᾶς γλωσσῶν, ἢ αἱ γλῶσσαι τῶν ἀγρίων καὶ ἡμιαγρίων φυλῶν τῆς Ἀφρικῆς καὶ ἄλλων ἠπείρων, ἢ ἡ γλῶσσα τῶν μικρῶν παιδίων δὲν δύνανται ν' ἀναπληρώσουν—ὅπως ὑπέθεσάν τινες—τὴν ἔλλειψιν τῶν ῥηθέντων ἀμέσων μαρτυρίων περὶ τοῦ τρόπου καὶ τῶν ὅρων καθ' οὓς ἐγεννήθη ἡ γλῶσσα τοῦ ἀνθρώπου. Διότι αἱ μὲν παλαιόταται γλῶσσαι—ἡ ἰνδική, ἡ ἑλληνικὴ κτλ.—ἀπέχουν πάντοτε χιλιετηρίδας ὁλοκλήρους ἀπὸ τῶν χρόνων καθ' οὓς ἐδημιουργήθη ἡ γλῶσσα τοῦ ἀνθρώπου, καὶ εὑρίσκονται διὰ τοῦτο εἰς τὸ στάδιον τῆς πλήρους ἀναπτύξεως καὶ οὐχὶ εἰς τὴν περίοδον τῆς γενέσεώς των. Αἱ γλῶσσαι ἐξ ἄλλου τῶν ἀγρίων καὶ ἡμιαγρίων εἶναι καὶ αὗται γλῶσσαι αἰώνων καὶ χιλιετηρίδων ὁλοκλήρων, ἑπομένως γλῶσσαι ἀνεπτυγμέναι ἤδη, πολλάκις δὲ ἐξ ἴσου πολύπλοκοι πρὸς τὰς γλώσσας τῶν πολιτισμένων λαῶν. Ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὰς γλώσσας τῶν μικρῶν παιδίων, δὲν πρόκειται κυρίως εἰπεῖν περὶ δημιουργίας γλώσσης, ἀλλὰ περὶ μιμήσεως, περὶ προσλήψεως τῆς γλώσσης τῶν οἰκείων των καὶ τῆς κοινωνίας, εἰς τοὺς κόλπους τῆς ὁποίας ζοῦν καὶ ἀνατρέφονται. Εἰς οὐδεμίαν λοιπὸν ἐκ τῶν ἀνωτέρω περιπτώσεων εὑρισκόμεθα ἐνώπιον γλώσσης δημιουργουμένης, ἀλλ' ἐνώπιον γλώσσης γεγενημένης, ἀνεπτυγμένης, ὑπαρχούσης ἤδη. Ἀλλ' ἂν ἡ γλωσσολογία —ἡ ἀσχολουμένη, ὡς εἴδομεν, μὲ γλώσσας ἤδη ἀνεπτυγμένας— δὲν δύναται νὰ μᾶς παράσχῃ ἀκριβῆ καὶ πιστὴν εἰκόνα τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς γενέσεως τῆς γλώσσης, δὲν ἕπεται ἐκ τούτου ὅτι στερεῖται ἐξ ὁλοκλήρου τῶν μέσων τῆς ἐρεύνης τοῦ μεγάλου καὶ δυσχεροῦς τούτου ζητήματος. Ὅτι δὲ εἰς τοῦτο ἡ γλωσσολογία καταφεύγει εἰς τὴν βοήθειαν καὶ ἄλλων ἐπιστημῶν δὲν εἶναι ἄξιον ἀπορίας. Διότι εἰς τὴν ἔρευναν τῶν γενικῶν ἀρχῶν της οὐδεμία ἐπιστήμη εἶναι αὐτάρκης. Καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὅπως καὶ εἰς τὰ πλεῖστα τῶν ζῴων, παρατηροῦμεν ὅτι διάφοροι ψυχικαὶ παθήσεις, συναισθήματα καὶ λοιπὰ ψυχικὰ ἐν γένει φαινόμενα —πόνου, χαρᾶς, λύπης, γενετησίου ὁρμῆς καὶ ἐρωτικῆς διαθέσεως, ὀρέξεώς τινος ἐν γένει καὶ ὁρμῆς κλ.— προκαλοῦν διαφόρους ἀντανακλαστικὰς κινήσεις: χειρονομίας, μορφασμούς, ἀνάρθρους φωνάς, κραυγὰς καὶ ἐπιφωνήσεις καὶ τὰ τοιαῦτα. Διὰ τούτων οἱ ἄνθρωποι κατ' ἀρχὰς δὲν ἀπέβλεπον εἰς ἀνακοίνωσίν τινα σχετικὴν πρὸς τὸ ἐν τῇ ψυχῇ πάθος των, ἀλλ' ἁπλῶς καὶ τρόπον τινὰ ἐξ ἐνστίκτου ᾐσθάνοντο τὴν ἀνάγκην νὰ προβοῦν καὶ ὄντως προέβαινον εἰς διαφόρους κινήσεις τῶν σωματικῶν ὀργάνων των, φωνητικῶν καὶ ἄλλων, ἀνταναλκῶσας τὰ εἰς τὴν ψυχήν των συμβαίνοντα, ἀπαραλλάκτως ὅπως καὶ τὸ βρέφος φωνάζει ἢ κλαίει ἐν περιπτώσει πείνης ἢ ἄλγους τινὸς οὐχὶ σκοπίμως ἤτοι οὐχὶ διὰ νὰ γίνῃ ἀντιληπτὸν παρὰ τῶν γονέων του καὶ τῶν λοιπῶν οἰκείων του, ἀλλ' ἁπλῶς διότι ἐξωθεῖται πρὸς τοῦτο ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀνάγκης καὶ τῆς ψυχικῆς του παθήσεως, ὑπὸ τῆς ὁποίας κατέχεται.

Αἱ φωναί, τὰς ὁποίας ἐξέβαλλον δι' οὓς λόγους εἴπομεν οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι, συνήθως παρήρχοντο χωρὶς νὰ ἀκουσθοῦν ὑπό τινος, ἀλλ' ἐνίοτε ἐγίνοντο φυσικὰ καὶ ἀντιληπτοὶ καὶ εἰς τοὺς περὶ αὐτούς, διὰ χειρονομιῶν δὲ καὶ μορφασμῶν ἐφιστᾶτο καὶ ἡ προσοχὴ τῶν ἀκουόντων οὐχὶ μόνον εἰς τὴν ἐκβαλλομένην φωνήν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ προκαλέσαντα αὐτὴν αἴτια, πράγματα ἢ φαινό-

Digitized by Google

μενα. Τοιουτοτρόπως θὰ κατωρθώθη κατ' ἀρχὰς ἡ σύναψις φθόγγων τινῶν καὶ φωνῶν πρὸς ὡρισμένα πράγματα, φαινόμενα καὶ ἀντικείμενα, καὶ αἱ φωναὶ αὗται, ἄναρθροι καὶ ἔναρθροι, θὰ ἐπαναλαμβάνοντο οὕτω πρὸς δήλωσιν τῶν αὐτῶν πραγμάτων καὶ φαινομένων

Ἡ ψυχολογικὴ αὕτη σύναψις φωνῶν καὶ συμπλεγμάτων τινῶν φθόγγων πρὸς ὡρισμένα φαινόμενα καὶ ἀντικείμενα ὑπῆρξεν ἡ ἀρχὴ τῆς δημιουργίας τῆς γλώσσης. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης, κατὰ τὴν ὁποίαν ὡρισμέναι φωναὶ ἢ μᾶλλον ὡρισμένα συμπλέγματα φθόγγων κατέστησαν σύμβολα ἐννοιῶν καὶ ἐπαναλαμβανόμενα ἠδύναντο νὰ χρησιμεύουν ὡς μέσα ἀνακοινώσεως αἰσθημάτων, ὁρμῶν καὶ ἐπιθυμιῶν, σκέψεων κ. οὕ κ., δύναταί τις νὰ εἴπῃ, ὅτι ἡ γλῶσσα τοῦ ἀνθρώπου ἦτο πλέον γεγονός. Ἀδιάφορον πόσαι ἦσαν αἱ λέξεις—πέντε ἢ δέκα, ἢ περισσότεραι—αἱ ὁποῖαι ἀπετέλεσαν τὴν πρώτην, τὴν ἀρχικὴν γλῶσσαν τοῦ ἀνθρώπου. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ οὐσιῶδες διὰ τὴν διαφώτισιν τοῦ προβλήματος τῆς ἀρχῆς τῆς γλώσσης τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι ὡρισμένα συμπλέγματα φθόγγων ἐλήφθησαν κάποτε ἐν χρόνοις παναρχαίοις καὶ καθιερώθησαν πρὸς δήλωσιν καὶ ἀνακοίνωσιν ἐννοιῶν τινων καὶ αἰσθημάτων καὶ ἄλλων ψυχικῶν φαινομένων. Ἡ ἐκ τούτου περαιτέρω ἀνάπτυξις τῆς ἀρχικῆς καὶ πρωτογόνου γλώσσης ἦτο πλέον ζήτημα χρόνου καὶ ἐξελίξεως. Καὶ αὕτη συνεβάδιζε μὲ τὴν ἀνάπτυξιν αὐτοῦ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος καὶ τοῦ ὀργάνου αὐτοῦ, ἤτοι τοῦ ἐγκεφάλου. Ὁ ἐγκέφαλος τοῦ παναρχαίου ἀνθρώπου—ὅπως μᾶς διδάσκει ἡ Ἀνθρωπολογία διὰ τῶν εὑρεθέντων κρανίων παλαιοτάτων προϊστορικῶν χρόνων—ἦτο κατωτέρας ἀναπτύξεως ἀπὸ τὸν τοῦ σημερινοῦ πολιτισμένου ἀνθρώπου, ὅμοιος σχεδὸν πρὸς τὸν τοῦ πιθήκου. Εἶναι ἀληθές, ὅτι πολλὰ καὶ ἐκ τῶν ζῴων ἐκβάλλουν φωνάς, τινὰ μάλιστα, ὅπως λ. χ. ὁ ψιττακός, καὶ ἐνάρθρους φωνάς· ἀλλὰ τὰ ζῷα ταῦτα δὲν ἠδύναντο ν' ἀναπτύξουν γλῶσσαν παρεμφερῆ πρὸς τὴν γλῶσσαν τοῦ ἀνθρώπου, ὄχι μόνον διὰ τὴν διάφορον, ἀτελεστέραν κατασκευὴν τοῦ ἐγκεφάλου των, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἔλλειψιν τῆς ὀρθοστασίας καὶ ὀρθοβασίας, ἡ ὁποία ὑπῆρξε μέγιστον καὶ ἀνεκτίμητον διὰ τὸν ἄνθρωπον πλεονέκτημα, ἐπιδρᾶσαν σπουδαιότατα εἰς τὴν κατάλληλον ἀνάπτυξιν καὶ λειτουργίαν τοῦ ἐγκεφάλου, τῶν φωνητηρίων ὀργάνων καὶ ἑπομένως καὶ εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς γλώσσης.

Γεννᾶται ἤδη τὸ ζήτημα: ποῖαί τινες θὰ ἦσαν αἱ πρῶται λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἐπλάσθησαν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς γλωσσογονίας; Ποῖαί τινες λέξεις ἢ λεξίδια ἀπετέλεσαν τὸ πρῶτον τρόπον τινὰ λεξιλογικὸν ἢ γλωσσικὸν ἐν γένει στρῶμα τῆς ἀρχικῆς γλώσσης τοῦ ἀνθρώπου; Εἶναι περιττὸν νὰ λεχθῇ ὅτι καὶ ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο γνῶσις ἀκριβὴς εἶναι φυσικὰ ἀδύνατος. Μόνον ὑποθέσεις ἢ εἰκασίαι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πιθαναὶ δύνανται νὰ ἐξενεχθοῦν. Οὕτω, κατ' ἄλλους μὲν ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ δημιουργίᾳ τῶν πρώτων λέξεων ὡρμήθη ἀπὸ τὴν μίμησιν διαφόρων φυσικῶν φθόγγων καὶ φωνῶν, ἤτοι φθόγγων καὶ φωνῶν τοὺς ὁποίους ἤκουσε παραγομένους ὑπὸ διαφόρων φυσικῶν ἀντικειμένων κλ., μὲ ἄλλην λέξιν ἀπὸ τὴν *ὀνοματοποιΐαν*. Κατ' ἄλλους ἡ δημιουργία τῶν πρώτων λέξεων θὰ ὡρμήθη ἀπὸ τὰς ἐπιφωνήσεις, τὰς ὁποίας ἐξέβαλλον καὶ οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι, ὅπως ἐκβάλλομεν καὶ ἡμεῖς σήμερον, ὁσάκις συναίσθημά τι ζωηρὸν κατέχει τὴν ψυχήν μας. Ἡ γνώμη αὕτη εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα *ἐπιφωνηματικὴ* θεωρία περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς γλώσσης. Καὶ διάφοροι ἄλλαι γνῶμαι ἐξηνέχθησαν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, τὰς ὁποίας εἶναι περιττὸν ν' ἀπαριθμήσω ἐνταῦθα.

Ἡ κατὰ τοιοῦτόν τινα τρόπον ἀποτελεσθεῖσα ἀρχικὴ γλῶσσα ἢ γλῶσσαι τοῦ ἀνθρώπου—διότι εἶναι καὶ θὰ εἶναι ἴσως ἐσαεὶ ἄγνωστον, ἂν αἱ ὁμιλούμεναι καὶ ὁμιληθεῖσαί ποτε γλῶσσαι προῆλθον ὅλαι ἐκ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς γλώσσης διασχισθείσης σὺν τῷ χρόνῳ εἰς πολλάς, ἢ προῆλθον ἐκ περισσοτέρων ἀρχικῶν γλωσσῶν δημιουργηθεισῶν εἰς διάφορα μέρη τῆς γῆς ἀνεξαρτήτως ἀπ' ἀλλήλων—θὰ ἦτο φυσικὰ ἀτελεστάτη καὶ λίαν ἐλλιπὴς καὶ τὰ φραστικά της μέσα θὰ ἦσαν πολὺ ἀνεπαρκῆ πρὸς ἔκφρασιν τῶν ἐν τῇ ψυχῇ αἰσθημάτων καὶ διανοημάτων καὶ θὰ ἦτο ἀναγκαία πάντοτε ἡ ἐπικουρία καὶ τῶν χειρονομιῶν καὶ τῶν μορφασμῶν καὶ τῆς δείξεως καὶ ἄλλων ἔτι βοηθητικῶν μέσων πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἐκφράσεως καὶ πρὸς συμπλήρωσιν τῶν κενῶν καὶ ἀτελειῶν της, ἀφοῦ ἄλλως τε καὶ σήμερον, παρ' ὅλην τὴν τελειότητα τῶν συγχρόνων γλωσσῶν, τὸν λεκτικὸν πλοῦτόν των καὶ τὴν φραστικήν των ποικιλίαν, οὐχὶ σπανίως ἀναγκαζόμεθα νὰ καταφεύγωμεν καὶ εἰς μορφασμοὺς καὶ εἰς χειρονομίας καὶ εἰς διαφόρους ἄλλας κινήσεις. Ἀλλὰ προκειμένου καὶ περὶ τῆς γλώσσης ἀληθεύει τὸ γνωμικόν, ὅτι ἡ ἀρχὴ εἶναι τὸ ἥμισυ τοῦ παντός. Ἐκ τοῦ πρώτου ἐλλιπεστάτου λεξιλογικοῦ καὶ φραστικοῦ ὑλικοῦ δὲν ἦτο πλέον δύσκολον εἰς τὸν ἅπαξ λαβόντα συνείδησιν τῆς γλωσσικῆς του ἱκανότητος ἄνθρωπον ν' ἀναπτύσσῃ, νὰ συμπληρώνῃ καὶ νὰ τελειοποιῇ τὴν πρωτόγονον γλῶσσάν του, ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸν διαρκῶς ἀναπτυσσόμενον κοινωνικὸν καὶ πνευματικὸν βίον του, πρὸς τὸν ὁλονὲν προαγόμενον πολιτισμόν του. Ἐκ τῶν πρώτων λέξεων, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐδήλωνον ἀναμφιβόλως διάφορα συγκεκριμένα πράγματα καὶ ἀντικείμενα, ἤτοι πράγματα προσπίπτοντα εἰς τὰς αἰσθήσεις τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν ἄμεσον ἀντίληψίν του, καὶ ἐκ τῶν γυμνῶν παντὸς προθήματος ἢ ἐπιθήματος καὶ καταλήξεως, ἐκ τῶν ἀπλάστων ἀκόμη καὶ ἀκατασκευάστων ἀρχικῶν τύπων—τῶν κοινῶς λεγομένων ριζῶν—ἐπλάττοντο βαθμηδόν, ὅπως πλάττονται ἔτι καὶ θὰ πλάττωνται, καὶ λέξεις δηλωτικαὶ ἀφῃρημένων καὶ γενικωτέρων ἐννοιῶν καὶ ἀνεπτύσσετο ὁσημέραι τὸ πλῆθος καὶ ἡ ποικιλία τῶν ὀνοματικῶν καὶ ρηματικῶν τύπων, τὸ πλῆθος τῶν ἐπιρρημάτων, τῶν συνδέσμων καὶ τῶν ποικίλων μορίων, ἐκ τῆς πλοκῆς τῶν ὁποίων εἰς προτάσεις κατέστη δυνατὴ ἡ ἔκφρασις πλείστων διανοημάτων καὶ αἰσθημάτων, πολυπλόκων συλλογισμῶν, ἡ δήλωσις ποικίλων σχέσεων τῶν ἐννοιῶν πρὸς ἀλλήλας, ἔτι δὲ ποικιλωτάτων φραστικῶν ἀποχρώσεων. Οὕτως ἐτελειοποιήθη ἡ γλῶσσα.

β') *Ἡ σπουδαιότης τῆς ἀνθρωπίνης γλώσσης*. Ἡ σπουδαιότης τοῦ δημιουργήματος τούτου τοῦ ἀνθρώπου ἢ μᾶλλον τῶν ἐν κοινωνίᾳ ζώντων ἀνθρώπων εἶναι τῷ ὄντι μεγάλη καὶ ἀνεκτίμητος. Διὰ τῆς γλώσσης κατέστη δυνατὴ ἡ ἐπικοινωνία ἡμῶν πρὸς ἀλλήλους καὶ ἡ θεμελίωσις τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας. Διὰ τῆς γλώσσης ἐπενοήθη ὄργανον πολύτιμον καὶ θαυμάσιον, δι' οὗ ἐξησφαλίσθη ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ἡ καλλιέργεια τῶν γραμμάτων, τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, ἡ δημιουργία καὶ ἡ πρόοδος τοῦ πολιτισμοῦ. Διὰ τῆς γλώσσης—τῆς προφορικῆς καὶ τῆς γραπτῆς—κατέστη δυνατὴ ἡ μετάδοσις ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν πλήθους γνώσεων καὶ παρατηρήσεων, τῶν πορισμάτων καὶ τῆς πείρας αἰώνων καὶ χιλιετηρίδων ὁλοκλήρων, καὶ οὕτως αὕτη ἀνυψώθη σὺν τῷ χρόνῳ εἰς μέγα καὶ πλουσιώτατον ἀρχεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον εἶναι κατατεθειμένοι ἀνεξάντλητοι πνευματικοί, φιλολογικοί, καλλιτεχνικοὶ καὶ ἐπιστημονικοὶ θησαυροί, ἀποτελοῦντες τὸ πολυτιμότατον ἀπόκτημα καὶ δημιούργημα συγχρόνως τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας.

γ') ***Ἐξέλιξις τῆς γλώσσης***. Ἐλέχθη ἀνωτέρω ὅτι τὴν γλῶσσαν ἔπλασεν ὁ ἐν κοινωνίᾳ ζῶν ἄνθρωπος καὶ ὅτι αὕτη ἀνεπτύχθη ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐκ τῆς ἀρχικῆς καὶ πρωτογόνου μορφῆς της εἰς ὄργανον θαυμάσιον, δυνάμενον νὰ ἱκανοποιήσῃ ὅλας σχεδὸν τὰς ἀνάγκας τῆς ἐκφράσεως καὶ τῆς πρὸς τοὺς ἄλλους ἐπικοινωνίας. Καὶ οὕτως ἡ γλῶσσα μεταδίδεται ἑκάστοτε ὡς πολύτιμος κληρονομία ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, οὐχὶ ὅμως ὥς τι ἀπολιθωμένον, ἀποκρυσταλλωμένον καὶ ἀμετάβλητον, ἀλλ' ὡς σύστημα φραστικῶν μέσων καὶ ἐν γένει γλωσσικῶν στοιχείων διαρκῶς ῥέον καὶ μεταβαλλόμενον, ἀδιακόπως ἐξελισσόμενον. Ἐκ τοῦ παραδοθέντος καὶ ἑκάστοτε παραδιδομένου γλωσσικοῦ ὑλικοῦ πλάττομεν ἀκαταπαύστως καὶ μεταπλάττομεν, μεταβάλλομεν καὶ προφορὰν καὶ τύπους καὶ συντάξεις καὶ σημασίας καὶ διαρκῶς ἀνανεώνομεν τὸ παρὰ τῶν προγενεστέρων γενεῶν κληροδοτηθὲν εἰς ἡμᾶς γλωσσικὸν ὑλικόν, οὕτω δὲ ἡ γλῶσσα δύναται νὰ θεωρηθῇ ὄχι μόνον ὡς καθεστώς, ὡς ἔργον, ἀλλὰ καὶ ὥς τι διαρκῶς γινόμενον, κατασκευαζόμενον, ὡς ἀδιάκοπος ἐνέργεια τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας. Τὸ ῥοῶδες καὶ διαρκῶς μεταβλητὸν τῆς γλώσσης δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν καὶ κατανοήσωμεν καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἔκτασιν, ἐὰν ἐξετάσωμεν τὴν ἱστορίαν οἱασδήποτε γλώσσης. Ἐὰν λ. χ. ῥίψωμεν ἓν βλέμμα εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου μέχρι τῆς σήμερον, θὰ ἀντιληφθῶμεν πόσον μεγάλη μεταβολὴ ἐπῆλθε κατὰ τὸ διαρρεῦσαν τρισχιλιετὲς περίπου διάστημα καὶ εἰς τὸν λεκτικὸν θησαυρὸν τῆς γλώσσης μας καὶ εἰς τοὺς φθόγγους καὶ εἰς τοὺς τύπους καὶ εἰς τὸν τρόπον τῆς πλοκῆς τῶν λέξεων εἰς προτάσεις, ἤτοι εἰς τὴν σύνταξίν των καὶ εἰς τὸ περιεχόμενον αὐτῶν, ἤτοι εἰς τὴν σημασίαν. Τὸ ἴδιον ἠθέλομεν παρατηρήσει, ἐὰν ἠθέλομεν ἐξετάσει τὴν ἱστορίαν οἱασδήποτε ἄλλης γλώσσης. Ἐὰν συνέβαινε τὸ θαῦμα νὰ σηκωθῇ τις ἐκ τοῦ τάφου του—καὶ μάλιστα ὄχι ἐκ τῶν ἀποθανόντων πρὸ πολλῶν αἰώνων ἢ χιλιετηρίδων, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τῶν τελευτησάντων κατὰ τὸν ΙΕ' ἢ ΙΣΤ' μ.Χ. αἰῶνα—θὰ εὕρισκε τὴν ὁμιλίαν μας, ἂν μὴ ὅλως ἀκατάληπτον, πάντοτε ὅμως δυσκολώτατα καταληπτήν. Πόσαι καὶ πόσαι λέξεις ἐν τῷ μεταξὺ ἀπηρχαιώθησαν ἢ κατεδικάσθησαν ὁριστικῶς ἴσως εἰς ἀχρηστίαν, πόσαι νέαι ἐπλάσθησαν, πόσαι ἄλλαι ἤλλαξαν πολὺ ἢ ὀλίγον τὴν σημασίαν των, πόσοι φθόγγοι καὶ συμπλέγματα φθόγγων μετεβλήθησαν, πόσαι καταλήξεις ὀνοματικαί, ρηματικαὶ καὶ παραγωγικαὶ μετεσχηματίσθησαν ἢ ἀντικατεστάθησαν ἐντελῶς ὑπὸ ἄλλων νεοσχηματίστων! Εἰς τὴν μεταβολὴν τοῦ βίου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, τῶν πολιτικῶν, κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν ὅρων, ἐπακολουθοῦν πάντοτε καὶ ποικίλαι γλωσσικαὶ μεταβολαὶ καὶ ἀλλοιώσεις. «Αὐξάνεται ἢ ἐλαττοῦται—κατὰ τὸν Whitney—τὸ βάθος καὶ πλάτος τῆς γλώσσης κατὰ τὰς περιστάσεις καὶ κατὰ τὰς ἀνάγκας τῶν ὁμιλούντων αὐτήν· γίνεται πλουσιωτέρα ἢ πτωχοτέρα κατὰ τὸ αὐτὸ μέτρον, κατὰ τὸ ὁποῖον καὶ αἱ γνώσεις καὶ ὁ πνευματικὸς ὁρίζων ἡμῶν εὐρύνεται ἢ στενοῦται».

Ἐκ τῶν γλωσσικῶν μεταβολῶν αἱ *φθογγικαί*, ἢ ἄλλως *φωνητικαὶ* ὀνομαζόμεναι, εἶναι κατὰ μέγα μέρος αἱ μᾶλλον βραδέως, αἱ διὰ μυρίων μεσαζουσῶν βαθμίδων συνήθως τελούμεναι, δι' αὐτὸ δὲ εἶναι καὶ ὅλως ἀνεπαίσθητοι· ἐπειδὴ δὲ γίνονται ἕνεκα τῆς βαθμιαίας μετακινήσεως τοῦ τόπου καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἀρθρώσεως φθόγγου τινός, ἤτοι τοῦ τρόπου τῆς λειτουργίας τῶν πρὸς παραγωγήν του ἐνεργούντων φωνητικῶν μας ὀργάνων, εἶναι συνήθως ὁμαλαί, κανονικαί, ἀνεξαίρετοι. Μὲ ἄλλας λέξεις τελοῦνται ὑπὸ ὡρισμένους νόμους, τοὺς λεγομένους *φωνητικούς*, οἱ ὁποῖοι ὅσον καὶ ἂν διαφέρουν τῶν φυσικῶν νόμων—ἰδίως ὡς πρὸς τὸ τοπικῶς καὶ χρονικῶς περιωρισμένον αὐτῶν—εἶναι ὅμως κατὰ τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἐνεργοῦν, καὶ ἐν τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ ἴσχυσαν ἢ ἰσχύουν, ἐξ ἴσου σχεδὸν πρὸς αὐτοὺς κανονικοί, δι' ὃ καὶ ἡ *φωνητικὴ* δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ ἀκριβεστέρα καὶ θετικωτέρα ἐκ τῶν ἄλλων γλωσσικῶν, καθὼς καὶ ἐκ τῶν ἱστορικῶν ἐν γένει ἐπιστημῶν. Καὶ ἄλλοτε μὲν αἱ φωνητικαὶ μεταβολαὶ ἀπεδίδοντο εἰς λόγους εὐφωνίας ἢ εἰς τάσιν πρὸς εὐκολίαν ἐν τῇ ἐκφωνήσει τῶν διαφόρων φθόγγων, νῦν ὅμως ἀποδίδονται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν—κατὰ τὴν μετάβασιν ἰδίως ἀπὸ μιᾶς γενεᾶς εἰς ἄλλην—ἀνακριβῆ, ἤτοι οὐχὶ ἐντελῶς ὁμοίαν πρὸς τὴν τῆς προηγουμένης γενεᾶς, ἀναπαραγωγήν των. Διὰ τοῦτο εἰς τὴν νεωτέραν πρὸ πάντων γενεὰν συμβαίνει ἀλλοίωσις τῆς προφορᾶς καὶ μετακίνησις αὐτῆς πρὸς τὴν περαιτέρω ἐξέλιξίν της.

Ἀντιθέτως πρὸς τὰς φωνητικὰς μεταβολάς, αἱ *ἀναλογικαί*, ἤτοι αἱ κατ' ἀναλογίαν ἄλλου τινὸς γλωσσικοῦ στοιχείου τελούμεναι καὶ ὀφειλόμεναι εἰς ψυχολογικοὺς λόγους, οὔτε ὁμαλαὶ εἶναι, οὔτε κανονικαί, ἤτοι δὲν ἐπεκτείνονται εἰς πάντα τὰ ὁμοειδῆ γλωσσικὰ στοιχεῖα. Ἐνῷ δηλαδὴ—διὰ νὰ μεταχειρισθῶ ἓν παράδειγμα—ἡ μεταβολὴ τῆς προφορᾶς τῶν ἀρχαίων διφθόγγων αι, ει, οι κλ. κλ. καὶ ἡ ταύτισις αὐτῶν πρὸς τὰ ἁπλᾶ φωνήεντα ε. ι εἶναι γενικὴ καὶ ἀνεξαίρετος καὶ διὰ τοῦτο παρατηρεῖται εἰς ὅλας τὰς λέξεις καὶ τοὺς τύπους τῆς συγχρόνου ἑλληνικῆς γλώσσης (τὰ παιδεύω, παίζω, πηγαίνω, νηστεία, κολακεία, κατοικῶ κλ. κλ. προφέρομεν σήμερον παντοῦ καὶ πάντοτε, ὡς γνωστόν: πεδεύω, πέζω, πηγένω, νηστία, κολακία, κατικῶ κλ.κλ.), δὲν μετεσχηματίσαμεν ὅμως ὅλα ἀνεξαιρέτως, τοὐλάχιστον μέχρι τοῦδε, τὰ εἰς —έω —ῶ συνῃρημένα ρήματα κατὰ τὰ εἰς —άω —ῶ· διὰ τοῦτο λέγομεν μὲν φιλῶ, φιλᾷς, φιλᾷ ἢ —άει, κεντῶ —ᾷς —ᾷ ἢ —άει κλ.κλ. κατὰ τὰ τιμῶ —ᾷς —ᾷ, ἀγαπῶ —ᾷς —ᾷ κλ., ἀλλὰ παρὰ ταῦτα λέγομεν ἐπὶ τὸ ἀρχαϊκώτερον (ἠ'μπορῶ —ρεῖς —ρεῖ —ρεῖτε, πονῶ —εῖς —εῖ —εῖτε κλ.κλ. Αἱ ἀναλογικαὶ μεταβολαὶ παρατηροῦνται πρὸ πάντων εἰς τοὺς μετασχηματισμοὺς τῶν τύπων, εἰς τὰς μεταβολὰς δηλονότι τῶν καταλήξεων ὀνομάτων, ρημάτων, καθὼς καὶ τῶν παραγώγων λέξεων, καὶ εἶναι ἡ κυριωτάτη αἰτία τῶν ποικιλωτάτων μορφολογικῶν ἀλλοιώσεων, αἱ ὁποῖαι μετέβαλον ἄρδην τὴν παλαιὰν κλίσιν, τὸ παλαιὸν τυπικὸν τῆς γλώσσης μας.

Καὶ αἱ σημασιολογικαὶ—ὅπως καὶ αἱ φωνητικαὶ—μεταβολαὶ χωροῦν πολλάκις διὰ μέσου πολλῶν καὶ διαφόρων μεταβατικῶν βαθμίδων, ἡ ἐξακρίβωσις τῶν ὁποίων εἶναι ἀναγκαία πρὸς κατανόησιν τῆς τοιαύτης ἢ τοιαύτης σημασιολογικῆς ἐξελίξεως τῶν λέξεων. Ἄνευ τῆς ἐξακριβώσεως λ. χ. τῆς διαμέσου μεταβατικῆς βαθμῖδος μεταξὺ τοῦ βασιλεύειν=ἀνάσσειν καὶ τοῦ νεωτέρου βασιλεύειν (βασιλεύει ὁ ἥλιος) = δύειν, εἶναι ἀδύνατος ἡ κατανόησις τῆς μεταβολῆς τῆς σημασίας τοῦ ρήματος τούτου. Ἀλλ' ἐνῷ εἰς τὰς φωνητικὰς ἀλλοιώσεις ἡ μεταβολὴ τοῦ δεῖνα ἢ δεῖνα φθόγγου εἶναι συνήθως, κυρίως εἰπεῖν, ἀντικατάστασις αὐτοῦ δι' ἄλλου καὶ διὰ τοῦτο συνύπαρξις τοῦ νέου καὶ τοῦ προηγουμένου φθόγγου εἶναι ἀδύνατος, τοὐναντίον εἰς τὰς σημασιολογικὰς ὅπως καὶ εἰς τὰς ἀναλογικὰς μεταβολὰς εἶναι κάλλιστα δυνατὴ συνύπαρξις καὶ τῆς παλαιοτέρας καὶ τῆς νεωτέρας ἢ τῶν νεωτέρων μεταβολῶν· διὰ τοῦτο ὄχι ὀλίγαι εἶναι αἱ πολυσήμαντοι λέξεις, ὅπως λ. χ. ἡ λέξις *γλῶσσα*, ἡ ὁποία σήμερον σημαίνει καὶ τὴν εἰς τὸ στόμα μας γλῶσσαν καὶ τὴν ἀποτελοῦσαν τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐρεύνης τῶν γλωσσολόγων καὶ τὸν γνωστὸν ἰχθὺν καὶ τὴν ἀπηρχαιωμένην ἢ διαλεκτικὴν λέξιν καὶ μεταφορικῶς τὴν γλῶσσαν τοῦ πυρὸς ἢ τὴν εἰς τὴν θάλασσαν προέκτασιν τῆς ἀκτῆς κλπ. κλπ. Ἡ σημασία λέξεώς τινος μεταβάλλεται ἢ διὰ τοῦ περιορισμοῦ της (δι' ὃ σήμερον ἄλογον ὀνομάζομεν μόνον τὸν ἵππον καὶ λαχανον μόνον τὴν κράμβην κλπ.), ἢ ἀντιθέτως διὰ τῆς ἐπεκτάσεως, διὰ τῆς εὐρύνσεώς της, ἔτι δὲ καὶ διὰ τῆς μεταφορικῆς χρήσεώς της.

Ὁ χῶρος δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ κάμωμεν ἐνταῦθα εὐρύτερον λόγον περὶ τῶν ἀνωτέρω μεταβολῶν—καθὼς καὶ περὶ τῶν συντακτικῶν, λεξιλογικῶν κ.λ. ἐξ ἴσου σπουδαίων διὰ τὴν ἐξέλιξιν

Digitized by Google

καὶ περαιτέρω ἀνάπτυξιν τῆς γλώσσης—, διὰ τῶν ὁποίων ἑκάστη γλῶσσα διαρκῶς μεταβάλλεται καὶ ἀνακαινίζεται. Εἶναι ἀνάγκη ὅμως νὰ σημειωθῇ ὅτι αἱ ῥηθεῖσαι μεταβολαὶ δὲν εἶναι οὔτε αἱ αὐταὶ ἢ ὅμοιαι εἰς ὅλας τὰς ὁμογλώσσους χώρας οὔτε καὶ συμβαίνουν εἰς ὅλας ἰσοταχῶς, ἤτοι μὲ τὸν ἴδιον ρυθμὸν τῆς γλωσσικῆς ἐξελίξεως. Ἡ ἐξέλιξις δηλονότι τοῦ δεῖνα γλωσσικοῦ στοιχείου δύναται νὰ λάβῃ κατὰ τόπους διάφορον τροπὴν καὶ διεύθυνσιν, προσέτι δὲ δυνατὸν νὰ εἶναι ἐνιαχοῦ μὲν γοργοτέρα, ἐνιαχοῦ δὲ βραδυτέρα καὶ συντηρητικωτέρα. Τοῦτο εἶναι τὸ κύριον αἴτιον τῆς ἀναπτύξεως, τῆς διακρίσεως ποικίλων κατὰ γλώσσας διαλέκτων καὶ ἰδιωμάτων.

δ') *Διαλεκτικὴ διάσχισις τῆς γλώσσης.* Ἐὰν ἐξετάσῃ τις τὴν γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν ὁμιλοῦν ἑκατὸν ἢ χίλιοι ἢ καὶ πολὺ περισσότεροι ἐξ ὁμάδος τινος ὁμογλώσσων, δὲν θὰ εὕρῃ οὔτε δύο μεταξὺ αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι νὰ λαλοῦν τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς γλῶσσαν. Ὁ καθεὶς ἔχει ἴδιον θησαυρὸν λέξεων, τὰς ἰδιαιτέρας καὶ προσφιλεῖς του λέξεις, φράσεις, συντάξεις καὶ ἀποκλίνει εἰς μερικὰ σημεῖα ἀπὸ τοὺς κανόνας τοὺς γενικοὺς τῆς προφορᾶς, τοῦ τυπικοῦ, τῆς συντάξεως, ἐν μιᾷ λέξει τῆς Γραμματικῆς τῆς γλώσσης του. Ὁ καθεὶς μας ἔχει ἑπομένως τὴν ἰδίαν, τὴν ἀτομικήν του γλῶσσαν, ἴδιον σύστημα λεκτικῶν καὶ φραστικῶν μέσων, ἴδιον γλωσσικὸν ὀργανισμόν. Ὅταν ὅμως οἱ ἴδιοι, οἱ ἀτομικοὶ οὗτοι γλωσσικοὶ ὀργανισμοὶ διὰ διαφόρους λόγους — γεωγραφικούς, πολιτικούς, κοινωνικοὺς καὶ ἐν γένει ἱστορικοὺς — λάβουν ἐλευθέραν ἀνάπτυξιν, ἀνεμπόδιστοι εἰς τὴν ἐξέλιξιν καὶ κατεύθυνσίν των, τότε εἶναι δυνατὸν γλῶσσά τις νὰ διασπασθῇ εἰς ποικίλας διαλέκτους καὶ τοπικὰ ἰδιώματα, ὅπως τὰ σύγχρονα νεοελληνικά, γαλλικά, ἰταλικά, γερμανικὰ κ.λ. κ.λ. ἰδιώματα. Ἐὰν δὲ οἱ λόγοι οἱ προκαλέσαντες τὴν διαλεκτικὴν διάσπασιν μιᾶς γλώσσης ἐνισχυθοῦν καὶ ἐπιταθοῦν, τότε τὸ μεταξὺ τῶν ἀνωτέρω διαλέκτων χάσμα καὶ ἡ μεταξὺ αὐτῶν διαφορὰ καὶ ἀπόστασις εἶναι δυνατὸν νὰ εὐρυνθῇ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἡ συνεννόησις μεταξὺ τῶν τέως ὁμογλώσσων νὰ καταστῇ ἀδύνατος, νὰ ἀναπτυχθοῦν φθογγολογικαί, μορφολογικαὶ κ. λ. διαφοραὶ μεγάλαι καὶ οὐσιώδεις, νὰ παραχθῇ ὅλως ἰδιαίτερον φθογγικόν, κλιτικὸν καὶ λεξιλογικὸν σύστημα μὲ ἄλλας λέξεις νὰ σχηματισθοῦν νέαι, χωριστα γλῶσσαι, συγγενεῖς ὅμως πάντοτε—ἢ ἀδελφαί, ὅπως καλοῦνται μεταφορικῶς. Τοιαῦται εἶναι αἱ λεγόμεναι *νεολατινικαὶ* ἢ *ρωμανικαὶ* γλῶσσαι: ἡ ρουμανική, ἰταλική, ραιτική, γαλλική, καταλωνική, ἱσπανική, πορτογαλική, τοιαῦται δὲ εἶναι ὡσαύτως καὶ ἡ ἐκλιποῦσα γοτθικὴ καὶ ἡ σύγχρονος γερμανική, δανική, νορβηγική, σουηδική, ὁλλανδική, φλαμανδική, ἀγγλική, προελθοῦσαι αἱ μὲν πρῶται ἐκ τῆς λατινικῆς, αἱ δὲ δεύτεραι ἐκ τῆς παλαιᾶς, τῆς ἀρχικῆς γερμανικῆς. Ἐκ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀρχικῆς γλώσσης προῆλθον ὡσαύτως αἱ καλούμεναι *ἰαπετικαὶ* ἢ ἄλλως *ἰνδογερμανικαί*, *ἰνδοευρωπαϊκαί*) γλῶσσαι, ἤτοι ἡ ἀρχαία ἰνδική, περσική, ἀβεστική, τοχαρική, χεττιτική, ἀρμενική, φρυγική, ἀρχαία θρᾳκική, ἀλβανική, ἑλληνική, ἀρχαία ἰταλικὴ (ὑποδιαιρουμένη εἰς λατινικήν, ὀσκικήν, ὀμβρικὴν κ.λ.π.), ἡ ἀρχαία σλαυική, ἡ ἀρχαία γερμανικὴ καὶ ἡ κελτική, συμφώνως πρὸς τὰ πορίσματα τῆς συγκριτικῆς ἐρεύνης τῶν ἰαπετικῶν γλωσσῶν. Κοινῆς ἐπίσης καταγωγῆς εἶναι ἡ ἀραβική, ἑβραϊκή, φοινικική, συριακὴ κλ., αἱ ἀποτελοῦσαι τὴν σημιτικὴν λεγομένην γλωσσικὴν ὁμάδα. Καὶ αὗται ἦσάν ποτε διάλεκτοι μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς γλώσσης, ἕως οὗ— εὐρυνομένων καὶ αὐξανομένων σὺν τῷ χρόνῳ τῶν μεταξύ των διαφορῶν—κατέστησαν ὅλως διάφοροι, χωρισταὶ γλῶσσαι. Οἱ λαλοῦντες αὐτὰς εἶναι ἀδύνατον πλέον νὰ συνεννοῶνται πρὸς ἀλλήλους.

Διαλεκτικαὶ διαφοραὶ ἀναπτύσσονται προσέτι καὶ ἕνεκα τῆς διακρίσεως τοῦ πληθυσμοῦ τόπου τινὸς ἢ καὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πόλεως εἰς διαφόρους κοινωνικάς, θρησκευτικάς, ἐπαγγελματικὰς καὶ λοιπὰς ὁμάδας. Εἰς τὸν λόγον τοῦτον ὀφείλεται λ.χ. ἡ ἀνάπτυξις τῶν λεγομένων *συνθηματικῶν* ἰδιωμάτων ἢ γλωσσῶν διαφόρων συντεχνιῶν, ὁποῖα εἶναι παρ' ἡμῖν τὰ *ἀλειφιάτικα*, τὰ *κομπογιαννίτικα*, τὰ *κουδαρίτικα*, τὰ *μπουκουραίικα*, τὰ *ντόρτικα* (δηλαδὴ τὰ συνθηματικὰ ἰδιώματα τῶν γανωτῶν, τῶν κομπογιαννιτῶν, τῶν κτιστῶν, τῶν ραφτάδων τῆς Ἠπείρου, τῶν ντορτήδων (γύφτων) τῆς Εὐρυτανίας κλ. κλ.). Ἀλλ' ἡ διαφορὰ τούτων ἀπὸ τῆς γλώσσης τῶν λοιπῶν κατοίκων τοῦ τόπου εἶναι σχεδὸν μόνον λεξιλογική, οὐχὶ δὲ φωνητική, μορφολογικὴ καὶ συντακτική, προῆλθον δὲ τὰ συνθηματικὰ ταῦτα ἰδιώματα ἐκ τῆς ἀνάγκης, ἣν ᾐσθάνοντο καὶ αἰσθάνονται οἱ ἀνήκοντες εἰς ὡρισμένην συντεχνίαν νὰ μὴ γίνωνται γνωστὰ εἰς τοὺς ἄλλους τὰ ἐπαγγελματικὰ μυστικά των, αἱ ἐπαγγελματικαὶ ἐν γένει συνομιλίαι των.

Ἀλλ' ἂν οἱ ῥηθέντες λόγοι ἐπενεργοῦν κατὰ τρόπον διαλυτικὸν εἰς ὡρισμένην γλωσσικὴν ἑνότητα, ἄλλα αἴτια, πολιτικά, θρησκευτικά, οἰκονομικὰ κτλ., ἰσχυρὰ καὶ ἀκαταγώνιστα, δύνανται νὰ ἐπενεργήσουν κατ' ἀντίστροφον λόγον, ἤτοι κατὰ τρόπον ἑνοποιητικὸν καὶ ἀφομοιωτικόν, ἐξαλείφοντα βαθμηδὸν τὰς κατὰ τόπους καὶ καιροὺς ἀναπτυχθείσας διαλεκτικὰς ποικιλίας. Οὕτω διὰ διαφόρους λόγους—οἵτινες θέλουν ἐκτεθῆ ἐκτενῶς εἰς τὸ περὶ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης εἰδικὸν ἄρθρον—αἱ ἀρχαῖαι ἑλληνικαὶ διάλεκτοι, ἰσάριθμοι σχεδὸν πρὸς τὰς ἀρχαίας ἑλληνικὰς πόλεις, ἤρχισαν ἀπὸ τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος νὰ ἀντικαθιστῶνται ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὑπὸ τῆς ἀττικῆς διαλέκτου, ἡ ὁποία ἐξαπλωθεῖσα εἰς ὅλην σχεδὸν τὴν Ἑλλάδα —ἐκτὸς τῆς Τσακωνιᾶς—ἔγινε *κοινή*, ἤτοι γλῶσσα πανελλήνιος. Ὡσαύτως ἐξετόπισεν ἡ διάλεκτος τῆς Ρώμης καὶ τῆς περιφερείας της, ἤτοι τοῦ Λατίου (ἡ ὁποία εἶχε καὶ αὐτὴ κατὰ τόπους ἰδιωματικὰς διαφοράς, ὅπως λ. χ. αἱ μεταξὺ τῆς ὁμιλουμένης ἐν Ρώμῃ καὶ Πραινεστῷ), ἐξετόπισεν, ἐπαναλαμβάνω, ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν ἐπέκτασιν τῆς ρωμαϊκῆς κυριαρχίας ὅλας τὰς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἰταλίᾳ ὁμιλουμένας πολλὰς καὶ ποικίλας διαλέκτους καὶ γλώσσας — τὴν ὀμβρικήν, τὰ ποικίλα σαβελλικὰ ἰδιώματα, τὴν ἐτρουσκικήν, μεσσαπικήν, ἑλληνικήν, λιγυστικήν, γαλατικήν, βενετικὴν κλπ — καὶ κατέστη τοιουτοτρόπως γλῶσσα πανιταλική, ἕως οὗ ἐκβαλοῦσα καὶ τὴν ἰβηρικήν, τὴν κελτικὴν κλπ. ἐκ τῶν μεγάλων χωρῶν εἰς τὰς ὁποίας ὡμιλοῦντο, ἔγινε γλῶσσα ὅλης σχεδὸν τῆς δυτικῆς Εὐρώπης. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ ἡ ἀραβικὴ ἐκτοπίσασα τὴν ἑβραϊκήν, συριακήν, κοπτικήν, βερβερικὴν κλπ. ἐξηπλώθη καθ' ὅλην τὴν Παλαιστίνην, Συρίαν κλπ. καὶ τὴν βόρειον παραλίαν τῆς Ἀφρικῆς μέχρι τῶν ἀκτῶν τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Ἀλλὰ καὶ πάλιν αἱ οὕτως ἐξαπλωθεῖσαι γλῶσσαι διεσπάσθησαν βαθμηδὸν διὰ ποικίλους ἱστορικοὺς λόγους εἰς πλῆθος χωριστῶν γλωσσῶν καὶ διαλέκτων καὶ ἐκ τῆς γλωσσικῆς ἑνότητος προῆλθεν ἐκ νέου μεγίστη γλωσσικὴ διάσπασις καὶ διαλεκτικὴ πολυμορφία. Ὅπως εὐστόχως παρατηρεῖ ὁ Whitney—εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Γ. Χατζιδάκι ἐξόχως διασκευασθὲν καὶ ἐξελληνισθὲν ἔργον του «Ἀναγνώσματα περὶ τῶν γενικῶν ἀρχῶν τῆς συγκριτικῆς Γλωσσικῆς» (σ. 252)—«αὕτη ἡ ἀποτριβὴ διαλεκτικῶν διαφορῶν καὶ ἐξομοίωσις τῆς γλώσσης, καὶ τὸ ἀντίθετον φαινόμενον, ἡ γένεσις δηλαδὴ γλωσσικῶν διαφορῶν καὶ ὁ σχηματισμὸς νέων διαλέκτων, εἶναι τὰ δύο κύρια φαινόμενα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς γλώσσης, τὰ ὁποῖα καὶ διαδέχονται ἀδιαλείπτως ἄλληλα, καθ' ὅσον ἐξωτερικαὶ περιστάσεις βοηθοῦσι τὰς πρὸς ἀφομοίωσιν ἢ τὰς πρὸς διαφορὰν τάσεις».

Πόσαι εἶναι αἱ γλῶσσαι καὶ αἱ διάλεκτοι τῆς ὑφηλίου εἶναι δύσκολον ἢ μᾶλλον ἀδύνατον νὰ ὁρισθῇ μετ' ἀκριβείας. Καὶ τοῦτο ὄχι μόνον διὰ τὸν λόγον ὅτι πολλαὶ χῶραι εἶναι ἀκόμη γλωσσικῶς καὶ διαλεκτολογικῶς ἀνεξερεύνητοι ἢ ἐλλιπέστατα ἐξηρευνημέναι, ἀλλὰ καὶ διότι τὰ ὅρια μεταξὺ διαφόρων διαλέκτων καὶ ἰδιωμάτων εἶναι πολλάκις δύσκολον νὰ ὁρισθοῦν. Εἰς τοῦτο ὀφείλεται καὶ ἡ μεγάλη ἀσυμφωνία τῶν γλωσσολόγων, οἱ ὁποῖοι ἐπεχείρησαν νὰ ὑπολογίσουν τὸν ἀριθμόν, εἰς ὃν ἀνέρχονται αἱ γλῶσσαι καὶ διάλεκτοι οἱ ὁμιλούμεναι ἐπὶ τῆς γῆς. Οὕτως ὁ μὲν Adelung ὑπελόγισε τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου εἰς 3.000 περίπου, ἄλλοι εἰς 900—1.500, ἄλλοι δὲ τέλος εἰς 860 γλώσσας καὶ 5 000 διαλέκτους ἐν ὅλῳ. Ἐννοεῖται ὅτι οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι εἶναι ὅλως ἀνακριβεῖς καὶ αὐθαίρετοι καὶ ὀφείλομεν—τοὐλάχιστον ἐπὶ τοῦ παρόντος—νὰ εἴμεθα εἰς ἄκρον ἐπιφυλακτικοὶ ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐν τῷ κόσμῳ λαλουμένων γλωσσῶν καὶ διαλέκτων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Wegener*, Untersuchungen über die Grundfragen des Sprachlebens. Halle 1885. — *Whitney—Jolly—Γ. Χατζιδάκι.* Ἀναγνώσματα περὶ τῶν γενικῶν ἀρχῶν τῆς συγκριτικῆς Γλωσσικῆς. Ἀθῆναι (Βιβλιοθήκη Μαρασλῆ) 1898. —*F. de Saussure*, Cours de linguistique générale. Paris—Lausanne 1916.—*K. Borinski*, Der Ursprung der Sprache. Halle 19 1.—*B. Delbrück*, Einleitung in das Sprachstudium [5] Leipzig 1908.—*H. Paul*, Prinzipien der Sprachgeschichte [5]. Halle a. S. 1920.—*E. Sievers*, Grundzüge der Phonetik [5] Leipzig 190 . *P. Rousselot*, Principes de phonétique expérimentale Paris 1897—1909.—*K. Vossler*, Sprache als Schöpfung und Entwicklung. Heidelberg 19 5.—*W. Wundt*, Völkerpsychologie. I. Die Sprache [3]. Strassburg 1911—19 2 —*Γ. Χατζιδάκι*, Γενικὴ Γλωσσική. Ἀθῆναι 1915—1916 —*Trompetti*, L' unita d' origine del linguaggio. Bologna 1905.—*V. Porzezinski E. Böhme*. Einleitung in die Sprachwissenschaft. Leipzig—Berlin 19 0.—*A. Meillet*, Linguistique historique et linguistique générale. Paris 1921.—*J. Vendryes*, Le langage. Paris 1921.—*O. Dittrich*, Grundzüge der Sprachpsychologie. Leipzig. I. Halle 1904 καὶ Die Probleme der Sprachpsychologie. Leipzig 1914.

Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

— [ΛΑΟΓΡ.] Ἡ γλῶσσα ἀποτελεῖ ἀντικείμενον ἐρεύνης τῆς λαογραφίας, οὐχὶ καθ' ἑαυτήν, ἀλλ' ὡς μέσον ἐκφράσεων ἐννοιῶν καὶ πραγμάτων ἐχόντων ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὰς δοξασίας καὶ τὸν βίον ἑνὸς λαοῦ, καὶ ἀπὸ τὴν ἄποψιν ταύτην, οὔτε ἡ γραμματικὴ οὔτε ἡ σύνταξις τῆς γλώσσης ἐνδιαφέρει τόσον τὸν λαογράφον, ὅσον αἱ λέξεις καὶ αἱ στερεότυποι φράσεις αὐτῆς. Οὕτως ἄξιαι συλλογῆς καὶ παρατηρήσεως εἶναι αἱ λέξεις καὶ αἱ φράσεις, διὰ τῶν ὁποίων δηλοῦνται συνήθειαι, δοξασίαι, προλήψεις, ἔργα, ἐπιτηδεύματα καὶ αἱ ἀποτελοῦσαι ἀνάμνησιν ἱστορικῶν συμβάντων, γεγονότων, καταστάσεων ἐθνολογικῶν συνθέσεων καὶ κοινωνικῶν συστημάτων. Τοιαῦται λέξεις εἶναι τὰ βαπτιστικὰ ὀνόματα, τὰ οἰκογενειακὰ ὀνόματα ἢ ἐπώνυμα, ἀνδρωνυμικά, γυναικωνυμικά, τὰ πασωνύμια, τὰ τοπωνύμια, τὰ ὀνόματα ὡρῶν τοῦ ἔτους, μηνῶν, ἡμερῶν κλπ., τὰ προσωπικὰ ὀνόματα οἰκιακῶν ζώων, σκευῶν, οἰκήσεων, πλοίων, λέμβων, τὰ παρωνύμια ζῴων, τὰ ὀνόματα ζῴων καὶ φυτῶν τὰ ὑπεμφαίνοντα παραδόσεις καὶ δοξασίας ἢ δεισιδαιμονίας, οἱ εὐφημισμοί, τὰ ὀνόματα ὀργάνων καὶ ἐργαλείων, αἱ ἐπιτηδευματικαὶ λέξεις αἱ ἰδιάζουσαι εἰς τοὺς διαφόρους βίους, γεωργικόν, ναυτικὸν κλπ., αἱ λέξεις αἱ ἀποτελοῦσαι μίμησιν φωνῶν ζῴων, τὰ ἐπιφθέγματα ζῴων, τὰ ἐργατικά, ναυτικὰ κλπ. ἐπιφθέγματα, οἱ μεταφοραὶ καὶ αἱ τροπικαὶ φράσεις αἱ ἐμφαίνουσαι μυθοπλαστικὴν ἀντίληψιν τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, αἱ ἐκ περιστάσεων σχηματισθεῖσαι λέξεις κλπ. Τὴν λαογραφίαν ἐπίσης ἐνδιαφέρουν μεγάλως καὶ εἰδικαί τινες γλῶσσαι, αἱ ὁποῖαι χρησιμοποιοῦνται ὑπὸ ὡρισμένων κοινωνικῶν ὁμάδων ἢ τάξεων. Τοιαῦται εἶναι αἱ πάσης φύσεως συνθηματικαὶ γλῶσσαι (βλ. λ.). Αὗται ἄλλοτε μὲν ἐπιτυγχάνουν τὸ ἐπιδιωκόμενον ἀποτέλεσμα, τὴν συνεννόησιν, δι' ἁπλῆς ἀλληγορικῆς καὶ μεταφορικῆς χρήσεως τῶν λέξεων τῆς συνήθους γλώσσης, ὁπότε, κυρίως εἰπεῖν, μόνον πρὸς ἐξέτασιν τῆς φαντασίας τοῦ οὕτω χρησιμοποιήσαντος αὐτὰς λαοῦ ἢ τμήματος λαοῦ δύνανται νὰ ἐρευνηθοῦν, ἄλλοτε δέ, καθαρῶς συνθηματικαί, ἀποτελοῦνται ἐκ νέων λέξεων, ξένων ἐντελῶς πρὸς τὰς λέξεις τῆς κρατούσης γλώσσης ἢ τοὐλάχιστον προελθουσῶν ἐκ παραφθορᾶς αὐτῶν ἑκουσίας ἢ ἀκουσίας. Αἱ κατ' ἐξοχὴν συνθηματικαὶ αὗται γλῶσσαι, διαδεδομέναι εἰς ὅλους σχεδὸν τοὺς λαούς, πεπολιτισμένους καὶ κατὰ φύσιν, συνδέονται στενῶς πρὸς τὰ ἔργα τοῦ ἐπαγγέλματος (ὑπὸ τὴν εὐρυτάτην σημασίαν τῆς λέξεως), ἀποβλέπουν πάντοτε εἰς μυστικὴν συνεννόησιν καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ ξένων. Εἶναι δὲ ἡ argot ἐν Γαλλίᾳ, ἡ rotwelsch ἐν Γερμανίᾳ, ἡ cant ἐν Ἀγγλίᾳ, ἡ germania ἐν Ἱσπανίᾳ, ἡ gergo ἐν Ἰταλίᾳ, ἡ bargoens ἐν Ὁλλανδίᾳ, ἡ hantyrka ἐν Βοημίᾳ, ἡ fantesprog ἐν Σκανδιναυίᾳ, κλπ. Ἐν Ἑλλάδι ὑπῆρχον (καὶ ἐξακολουθοῦν ἀκόμη νὰ ὑπάρχουν τινὲς) συνθηματικαὶ γλῶσσαι, μεταξὺ τῶν σιδηρουργῶν, τῶν γαγενάδων, τῶν καλαϊτζήδων, τῶν ἀρτοποιῶν κλπ., αἱ ὁποῖαι ὁμοῦ δύνανται νὰ ἀποτελέσουν τὴν κατηγορίαν τῶν *μαστόρικων* γλωσσῶν. Ἐκτὸς ὅμως τούτων συνθηματικαὶ γλῶσσαι εἰς τὰς μεγαλοπόλεις κυρίως εἶναι καὶ ἡ «λουμπινίστικη» τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος κιναίδων καὶ τῶν πορνῶν καὶ ἡ «τσαμπουκαλίδικη» τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος ἐγκληματιῶν. Ἐκ τούτων ἡ «λουμπινίστικη» ἔχει πολλὰς ὁμοιότητας πρὸς τὰ μαστόρικα (τὰ ντόρτικα καλούμενα) τῆς Εὐρυτανίας, ἡ δὲ «τσαμπουκαλίδικη» εἶναι μεῖγμα λέξεων ποικίλης προελεύσεως καὶ λέξεων τῆς νεοελληνικῆς, ἀλληγορικῶς χρησιμοποιουμένων. Εἶδος συνθηματικῆς ἑλληνικῆς γλώσσης εἶναι καὶ τὰ «κορακίστικα». Αἱ λέξεις αὐτῶν σχηματίζονται διὰ παρεμβολῆς, μεθ' ἑκάστην συλλαβὴν τῶν λέξεων τῆς συνήθους γλώσσης, μιᾶς ξένης καὶ ὡρισμένης συλλαβῆς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Σ. Κυριακίδου*: Ἑλληνικὴ Λαογραφία Α. σ. 357.—*Francisque-Michel* Dictionnaire d'argot (Paris 1856) σ. 451 κ. ἑξ.—*Μ. Τριανταφυλλίδη*: Τὰ ντόρτικα τῆς Εὐρυτανίας ἐν «Λαογρ.» τ. Ζ σ. 23—25.—*Τοῦ αὐτοῦ*: Eine zigeunerisch-griechische Geheimsprache.—*A. Niceforo*: Le génie de l'argot (Paris 191).—*Ι. Κ. Βογιατζίδου*: Περὶ τῆς συνθηματικῆς γλώσσης τῶν ἀρτοποιῶν Ζαγορίου ἐν «Λαογρ.» τ. Η. σ. 153—158.—*Δ. Μ. Σάρρου*: Περὶ τῶν ἐν Ἠπείρῳ, Μακεδονίᾳ καὶ Θρᾴκῃ συνθηματικῶν γλωσσῶν «Λαογρ.» τ. Ζ. σ. 521—542.—*Χ. Σούλη*: ἐν «Ἠπειρ. Χρον.» τ. Δ. Θ. Π.

—[ΠΑΙΔΑΓ.] —1) *Ἐθνικὴ* (μητρική) *γλῶσσα*. Εἷς ἐκ τῶν κυρίων σκοπῶν τοῦ σχολείου εἶναι καὶ ἡ διδασκαλία τῆς ἐθνικῆς γλώσσης. Αὕτη ἀποβλέπει εἰς τὴν γνῶσιν τῶν τύπων τῆς γλώσσης, εἰς τὴν πλήρη κυριαρχίαν ἐπ' αὐτῆς, εἰς τὴν μετάδοσιν τῆς ἱκανότητος πρὸς διείσδυσιν εἰς τὰ διανοήματα τῶν ἄλλων καὶ πρὸς ἔκφρασιν τῶν ἰδίων. Ἐπειδὴ ὅμως εἰς ὅλους σχεδὸν τοὺς λαούς, οἱ ὁποῖοι ἔχουν παράδοσιν ἱστορικὴν καὶ γραπτὰ μνημεῖα, ὑπάρχει πάντοτε εἶδός τι διγλωσσίας, διαφορὰ μεταξὺ γραφομένης καὶ λαλουμένης, προκύπτει τὸ πρόβλημα τῆς διδακτέας γλωσσικῆς μορφῆς, ἡ ὀρθοτέρα λύσις τοῦ ὁποίου συνίσταται εἰς μετάδοσιν τῆς γνώσεως ἀμφοτέρων διὰ καταλλήλου μεθόδου. Οὕτως ἔργον τοῦ σχολείου ἐν Ἑλλάδι, ἐφ' ὅσον ἀμφότεραι αἱ γλωσσικαὶ μορφαὶ (καθαρεύουσα καὶ δημοτικὴ) ἀποτελοῦν ἀναμφήριστον πραγματικότητα, εἶναι ἡ σὺν τῷ χρόνῳ ἀπὸ τῆς ἁπλουστέρας εἰς τὴν συνθετωτέραν μορφὴν εἰσαγωγὴ τοῦ μαθητοῦ. Βάσιν τῆς γλωσσικῆς καλλιεργείας τοῦ παιδὸς θ' ἀποτελέσῃ τὸ γλωσσικὸν ὑλικόν, τὸ ὁποῖον φέρει οὗτος μεθ' ἑαυτοῦ ἐκ τοῦ οἰκογενειακοῦ καὶ κοινωνικοῦ του περιβάλλοντος. Σὺν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου, ἐνῷ θ' αὐξάνῃ ὁ γλωσσικὸς θησαυρὸς τοῦ παιδός, θὰ γίνεται καὶ ἡ μύησίς του εἰς τοὺς γραμματικοὺς τύπους καὶ τὰς συντακτικὰς μορφὰς τῆς γραφομένης, μὲ τὴν προσπάθειαν ἑνοποιήσεως τῆς ἐθνικῆς γλώσσης. Ἡ αὔξησις τοῦ γλωσσικοῦ θησαυροῦ τοῦ παιδὸς ἐφ' ὅλων τῶν πεδίων τῆς γνώσεως γίνεται διὰ τῆς εἰς τὴν αὐτὴν γλῶσσαν διδασκαλίας ὅλων τῶν μαθημάτων καὶ δέον νὰ κατοχυροῦται δι' ἀσκήσεως εἰς ἀκριβῆ σημασιολογικὸν προσδιορισμόν, δι' ἀναπτύξεως τῆς ἱκανότητος

Digitized by Google

τοῦ ὀνομάζειν τὰ πράγματα καὶ διὰ μεταδόσεως τῆς ἱκανότητος τοῦ αἰσθάνεσθαι τοὺς διαφόρους τρόπους δι' ὧν ἡ γλῶσσα ἐκφράζει τὰς ἐννοίας.

2) *Ξένη γλῶσσα.* Ἡ ἐκμάθησις τῆς ξένης γλώσσης, νεκρᾶς ἢ ζώσης, κύριον σκοπὸν ἔχει τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἱκανότητος πρὸς διείσδυσιν εἰς τὸν πολιτισμὸν τοῦ ἀντιστοίχου λαοῦ καὶ τῆς ἐποχῆς του. Πλὴν τούτου ἡ ἐκμάθησις ξένης γλώσσης ἔχει καὶ καθ' αὑτὸ μορφωτικὴν ἐπὶ τῶν ψυχικῶν δεξιοτήτων ἐπίδρασιν κα πρακτικὴν ὠφέλειαν. Ἡ χρησιμοποιουμένη ἄλλοτε μέθοδος συνίστατο εἰς τὴν διὰ τῆς γραμματικῆς καὶ τῆς ἀπομνημονεύσεως μόρφωσιν τῆς λογικῆς καὶ τῆς μνημονικῆς δεξιότητος. Ἀπὸ τοῦ Viëtor ὅμως, ὅστις διὰ τοῦ ἔργου του «Quousque tandem κλπ». (1882) ἐξηγέρθη κατὰ τῆς μεθόδου ταύτης, καταβάλλεται προσπάθεια βελτιώσεώς της. Ἡ ξένη γλῶσσα πρέπει νὰ διδάσκεται ἐν τῇ φυσικῇ της καταστάσει καὶ ροῇ καὶ νὰ μεταδίδηται ὀπτικῶς, ἀκουστικῶς καὶ κινησιαισθητικῶς. Σύνδεσις τῶν λέξεων πρὸς τὰ ἀντικείμενα, ἄσκησις εἰς τὴν προσληπτικὴν ἱκανότητα, ἐφαρμογὴ τῆς ἐπαγωγικῆς μεθόδου ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς γραμματικῆς, πρόκλησις τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ μαθητοῦ, εἶναι απαραίτητα πρὸς ἐπιτυχῆ διδασκαλίαν τῶν ξένων γλωσσῶν καὶ πρὸς πορισμὸν τῶν ἐξ αὐτῶν ζητουμένων ὠφελημάτων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *R. Alschner,* Deutsch u. Deutschkunde im Rahmen des Sachunterrichts, τ. 2. (Leipzig 192 —192). — *E. Drach,* Sprecherziehung Die Pflege des gesprochenen Wortes in der Schule τ. 2 (1926). — *O. V Greverz,* «Padagogium» τ 8 (5. ἔκδ. 1921). — *E. Meumann,* «Vorlesungen» τ. 3 (6 ἔκδ. 1921). — *L. Müller.* Deutsche Sprachkunde in der Arbeitsschule (6 ἔκδ. Leipzig 1925). — *C. Wartner,* Die deutsche Seele in der Sprache (Berlin 1920) — *O. Werner,* Der Sprachunterricht auf Sexta nach dem Grundsatz der Konzentration (1925). — *E. Bruhn,* Das Gymnasium als Arbeitsschule 1926). — *W. Hartke,* Arbeitsunterricht in den beiden alten Sprachen (6' ἔκδ. 1925) — *H. Kappert,* Psychologische Grundlagen des neusprachlichen Unterrichts (Pädagogische Monographien E. Meumann τ. ΙΕ) (1915). — *W. Kranz* Die Jugend und die Antike (1925). — *E. Lisco,* Vom Arbeitsunterricht in den alten Sprachen (1925). — *E. Otto,* Methodik u. Didaktik des neusprachlichen Unterrichts (1921). Β. Κ. ΕΞΑΡΧΟΣ

—[ΚΟΙΝΩΝ.] Ἐκλήθησαν *διεθνεῖς γλῶσσαι* αἱ κατὰ καιροὺς κατασκευασθεῖσαι τεχνηταὶ ἢ ἐκ τῶν ὑπαρχουσῶν ὡς βοηθητικαὶ διὰ τὴν πανανθρώπινον συνεννόησιν θεσπισθεῖσαι γλῶσσαι. Ἡ ἀνάγκη τῆς κατασκευῆς ἰδιαιτέρων γλωσσῶν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐγένετο αἰσθητὴ ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἔπαυσεν ὁπωσδήποτε ἡ λατινικὴ νὰ χρησιμεύῃ ὡς διεθνὴς γλῶσσα, ὑποχωρήσασα πρὸ τῶν ἐν τῷ μεταξὺ ἀνοκυψασῶν ἐξ ἐξελίξεως ἐθνικῶν γλωσσῶν. Κατὰ τὸν μεσαίωνα, ἐνῷ παραλλήλως ἀνεπτύσσοντο αἱ ἐθνικαὶ φιλολογίαι τῆς Δύσεως, ἡ λατινικὴ δυσκόλως μεγάλως τὴν διάδοσιν τῶν ἰδεῶν καὶ ἐγρησιμοποιεῖτο μὲν ὡς εἶδος διεθνοῦς γλώσσης, διότι εἰς αὐτὴν ἐγράφοντο οὐ μόνον τὰ θεολογικὰ καὶ φιλοσοφικὰ συγγράμματα—τὰ μόνα ἄλλως τε ἀντιπροσωπευτικὰ τῆς διανοητικῆς κινήσεως τῆς ἐποχῆς—ἀλλὰ καὶ λογοτεχνικὰ ἀκόμη ἔργα. Μετὰ τὴν Ἀναγέννησιν, μολονότι ἡ χρῆσις τῆς λατινικῆς οὐδόλως κατηργήθη, ἐν τούτοις τὸ ζήτημα τῆς ἐξευρέσεως μιᾶς διεθνοῦς γλώσσης κατέστη σπουδαιότερον, λόγῳ τῆς ἐπεκτάσεως τῶν διεθνῶν σχέσεων. Εἶναι εὐνόητον ὅτι αἱ ἐθνικαὶ ἀντιζηλίαι καὶ πρακτικοὶ κατ' ἐξοχὴν λόγοι ἠμπόδιζον τὴν παραδοχὴν μιᾶς ζώσης γλώσσης ὡς διεθνοῦς. Διὰ τοῦτο ὡς καλυτέραν λύσιν ἐθεώρησαν τὴν ὁριστικὴν ἀναγνώρισιν μιᾶς ἐκ τῶν δύο νεκρῶν γλωσσῶν, τῆς λατινικῆς καὶ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς. Ἀλλ' ἡ πρότασις αὕτη ἂν δὲν προσέκρουσεν εἰς ἐθνικὰς ἀντιζηλίας, συνήντησεν ἄλλα ἐμπόδια: ἡ ἐκμάθησις ἀμφοτέρων τῶν γλωσσῶν ἦτο ἀρκετὰ δύσκολος. Λόγῳ τοῦ μειονεκτήματος τούτου κατέστη καταφανὴς ἡ ἀνάγκη δημιουργίας μιᾶς πλήρως τεχνητῆς γλώσσης, ἀπ' ἧς κατὰ τὴν γραμματικὴν καὶ εὐχεροῦς πρὸς ἐκμάθησιν. Οὕτω μεταξὺ τῶν πρώτων οἱ ὁποῖοι ἐπελήφθησαν τοῦ ζητήματος τούτου εἶναι ὁ κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα ζήσας P. H. Hugo ἢ Hugon ἐν Βρυξέλλαις διὰ τοῦ ἔργου του: «De prima scribendi origine et universa rei literariae antiquitate» (1617). Πρὸ αὐτοῦ ὁ βενεδικτῖνος Trithemius ὡμίλησε περὶ «στεγανογραφίας» (Steganographia), εἴδους τινὸς κρυπτογραφικῆς διεθνοῦς γλώσσης. Μετὰ τὸν Hugon πλεῖστοι ἐνεφανίσθησαν μὲ σχέδια διεθνοῦς γλώσσης. Τινὲς ἄλλοι ἔθιξαν τὸ ζήτημα, παρέχοντες πως εἰς τὰ ἔργα των ἢ τὴν ἀλληλογραφίαν των ἄλλοι διετύπωσαν ὁλόκληρα συστήματα πλήρη κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον. Οὕτω κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα ὡμίλησαν περὶ διεθνοῦς γλώσσης ὁ Καρτέσιος, ὁ C. Beck ὁ Becher, ὁ Dalgarno, ὁ Λεϊβνίτιος, ὅστις επρότεινε διεθνῆ φιλοσοφικὴν γλῶσσαν ἀλγεβρικὴν κατὰ τὴν σύνθεσιν, ὁ Wilkins, ὁ de Bermonville, κατὰ τὸν ΙΗ' ὁ Michaelis, ὁ Faiguet, ὁ Jones, ὁ Kalmar, ὁ Berger, ὁ Delormel, ὁ Wolke, ὁ Vater, κατὰ τὸν ΙΘ' ὁ Hourwitz, ὁ Näther, ὁ Grosselin, ὁ Renzi, ὁ Bazin, ὁ Vidal, ὁ Letellier, ὁ Rambosson, ὁ Ochando, ὁ Edmonds, ὁ de Rudelle, ὁ von Gablentz, ὁ Sinibaldo de Mas, ὁ Caumont, ὁ Sudre, ὁ Bachmair, ὁ Stewart, ὁ Gramm καὶ ἄλλοι. Ἀλλὰ τὰ σχέδια καὶ τὰ συστήματα ταῦτα ὑπῆρξαν θνησιγενῆ. Πρῶτον ἄξιον λόγου σχέδιον ἐπῆλθε τὸ ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ I. M. Schleyer κατὰ τὸ 1789 προταθὲν ὑπὸ τὸ ὄνομα Βολαπὺκ (βλ. λ.). Στηριζόμενος οὗτος ἐπὶ τῆς πείρας τῶν προηγουμένων σχεδίων, ἐδανείσθη ἐκ τῶν διαφόρων εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν τὰ χαρακτηριστικὰ των γνωρίσματα καὶ κατεσκεύασε μίαν ἁπλῆν καὶ εὐάρεστον εἰς τὴν ἀκοὴν γλῶσσαν. Ἐν τούτοις παρὰ τὰς ἐλπίδας τὰς ὁποίας παρέσχεν ἐν ἀρχῇ ἡ Βολαπύκ, ἀπέτυχε μετ' ὀλίγον, διὰ νὰ τὴν διαδεχθῇ νέον σύστημα, τὸ γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἐσπεράντο (βλ. λ.), ὅπερ καὶ σήμερον ἀκόμη ἐξακολουθεῖ νὰ καλλιεργῆται καὶ ν' ἀποκτᾷ ὁλονὲν περισσοτέρους ὀπαδούς. Ἡ Ἐσπεράντο ἐπροτάθη τῷ 1887 ὑπὸ τοῦ Πολωνοῦ ἰατροῦ Zamenhof ἔχει λεξιλόγιον βασιζόμενον ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ maximum τῆς διεθνικότητος, τύπους λήγοντας ἅπαντας εἰς φωνήεντα καὶ γραμματικὴν ἁπλουστάτην ἄνευ ἐξαιρέσεων. Ἐντὸς βραχυτάτου χρονικοῦ διαστήματος ἡ Ἐσπεράντο ἐπεβλήθη εἰς ὅλον τὸν κόσμον καὶ ἀπέμεινεν ἡ μόνη γλῶσσα, ἡ ὁποία διεξεδίκει τὸν τίτλον διεθνοῦς γλώσσης. Τὸ 1900 κατὰ τὴν γενομένην παγκόσμιον ἔκθεσιν τῶν Παρισίων ἐσχηματίσθη ἐπιτροπὴ ἐκ γλωσσολόγων πρὸς ὑπόδειξιν καὶ ὁριστικὴν ἐκλογὴν μιᾶς διεθνοῦς γλώσσης. Ἡ «Ἐπιτροπὴ πρὸς παραδοχὴν μιᾶς διεθνοῦς βοηθητικῆς γλώσσης» ἀπεφάνθη μὲν ὑπὲρ τῆς Ἐσπεράντο, ἀλλ' ἐζήτησεν ὅπως ἁπλοποιηθῇ αὕτη ἔτι μᾶλλον. Τῷ 1907, ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἐπιτύχει τὴν συνεργασίαν 310 ἑταιρειῶν διαφόρων χωρῶν καὶ τὴν συναίνεσιν 1250 ἀκαδημαϊκῶν καὶ πανεπιστημιακῶν καθηγητῶν, ἐξέλεξεν ἓν διεθνὲς διοικητικὸν συμβούλιον ἐκ σοφῶν καὶ γλωσσολόγων, ὅπερ υἱοθέτησε κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1907 μίαν μεταρρύθμισιν καὶ ἁπλοποίησιν τῆς Ἐσπεράντο προταθεῖσαν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Ἴντο* (Ido), ἀφοῦ προηγουμένως ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν ὅλα τὰ παλαιὰ καὶ τὰ νέα σχέδια διεθνοῦς γλώσσης. Αἱ ἐπενεχθεῖσαι τροποποιήσεις καὶ βελτιώσεις τῆς Ἐσπεράντο συνίσταντο εἰς μεταβολάς τινας τοῦ λεξιλογίου ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀπαιτήσεως τοῦ maximum διεθνικότητος τῶν ριζῶν, εἰς κατάργησιν τῆς αἰτιατικῆς πτώσεως ὡς ἀκατανοήτου εἰς πολλοὺς εὐρωπαϊκοὺς λαοὺς καὶ τοῦ πληθυντικοῦ τῶν ἐπιθέτων καὶ εἰς ἐξάλειψιν τῶν τονιζομένων συμφώνων ĉ, ĝ, ĥ, ĵ, ŝ, ŭ, ὡς παρεμποδιζόντων τὴν χρῆσίν της εἰς τυπογραφεῖα, γραφομηχανάς, τηλεγράφους κλπ. Ἐπειδὴ ὁ Zamenhof ἠρνήθη νὰ δεχθῇ τὰς ὑποδειχθείσας τροποποιήσεις, ἡ Ἴντο (βλ. λ.) ἤρχισε νὰ διαδίδηται ὡς νέα διεθνὴς γλῶσσα καὶ νὰ συναγωνίζηται ἐπιτυχῶς τὴν Ἐσπεράντο. Τὸν Αὔγουστον τοῦ 1911 ἡ «Ἕνωσις διὰ τὴν διεθνῆ γλῶσσαν» ἐκήρυξε τὴν λῆξιν τῆς μεταρρυθμιστικῆς περιόδου, ἡ ὁποία ὡδήγησεν ἀπὸ τῆς Ἐσπεράντο εἰς τὴν Ἴντο καὶ συνέστησε τὴν χρῆσιν τῆς Ἴντο εἰς ὅλους τοὺς κλάδους. Ἔκτοτε αἱ δύο γλῶσσαι ἀγωνίζονται κρατερῶς ἀγῶνα ἐπικρατήσεως, ὁ ὁποῖος μέχρι τοῦδε παραμένει ἰσόπαλος. Οὔτε ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν οὔτε ἡ Τρίτη Διεθνής, δύο κατ' ἐξοχὴν διεθνεῖς ὀργανώσεις εἰς τὰς ὁποίας ἡ ἀνάγκη ἑνὸς ὀργάνου διεθνοῦς συνεννοήσεως εἶναι μεγαλυτέρα, ἔδειξαν τὴν προτίμησίν των μεταξὺ τῶν δύο τούτων γλωσσῶν.

Τὸ κίνημα τῶν διεθνῶν γλωσσῶν, διαδεδομένον εἰς ὅλον τὸν κόσμον καὶ μεταξὺ ὀπαδῶν τῶν πλέον ἀντιθετικῶν καὶ κοινωνιολογικῶν θεωριῶν, ἐν Ἑλλάδι πολὺ ὀλίγους ὀπαδοὺς ἀριθμεῖ. Ἐσχάτως ἤρχισαν νὰ παραδίδωνται μαθήματα Ἐσπεράντο ἐν τῇ «Χριστιανικῇ Ἀδελφότητι τῶν Νέων».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *L. Couturat:* Esperanto et Ido. — *L. Couturat, O. Jespersen* κλπ. La Langue Internationale et la Science. — *Meillet:* Les Langues dans la Nouvelle Europe (1918). — *A. Populus:* Étude sur la Langue Auxilia re Internationale. — *Brugman-Leskien* Kritik der Kunstlichen Sprachen (1917). — *Θ. Τζαβέα.* Ἡ Διεθνὴς γλῶσσα ἐν «Νέᾳ Πολιτικῇ» τ. Α (1923) τεῦχ. 6—15. — *Σταματιάδου:* Γραμματικὴ τῆς Ἐσπεράντο. Θ. Π.

—[ΒΟΤ.] Καλεῖται *γλῶσσα* ἕκαστον ἐκ τῶν τριῶν τμημάτων τῆς κάλυκος τοῦ φυτοῦ *Ἶρις*, ἅτινα εἶναι ὠρθωμένα καὶ ἔχουσι τοιαύτην διάταξιν, ὥστε νὰ δίδωσι τὴν ἐντύπωσιν ἀνωρθωμένης γλώσσης. Ἕκαστον τῶν τμημάτων τούτων καλεῖται καὶ *γλωσσάριον.* Δ. Ν. Π.

—[ΑΚΤΟΓΡ.] Λέγεται κοινῶς *γλῶσσα* (γαλλ. langue de terre, ἀγγλ. spit) μακρὰ ἀλλὰ καὶ χθαμαλωτάτη προβολὴ τῆς ξηρᾶς, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀμμώδης, πρὸς τὴν θάλασσαν. Δύναται δὲ νὰ ᾖ αὕτη πραγματική, ὡς ἡ *Κάβο - Ἄντερος* τοῦ Μαλιακοῦ, εἴτε νὰ μὴ ᾖ ἀλλὰ νὰ φαίνεται τοιαύτη ἐκ τοῦ πλαγίου ὁρωμένη, ὡς ἡ *γλῶσσα Ἀθερίδας* τῆς Μακεδονίας. Πολὺ συνηθίζουσι τὸν ὅρον τοῦτον οἱ Ἀκαρνᾶνες, ὃν καὶ μεταχειρίζονται ὡς τὸ πρῶτον συνθετικὸν τοπωνυμίας, λ. χ. *Γλῶσσα Πωγωνιᾶς, Γλῶσσα Κάρλο* κλπ. (βλ. *Ἀστακοῦ κόλπος*). Σ.Ε.Λ.

— [ΣΙΔΗΡΟΔΡ.] βλ. *ἀλλαγὴ ὁδοῦ.*

— [ΜΟΥΣ.] βλ. γλωττίς.

— [ΟΙΚΙΑΚ. ΟΙΚΟΝΟΜ.] Ἐδώδιμοι εἶναι αἱ γλῶσσαι διαφόρων ζῴων καὶ τινων πτηνῶν. Κυρίως πρὸς βρῶσιν μεταχειρίζονται τὴν γλῶσσαν τοῦ βοός, του μόσχου καὶ τοῦ χοίρου καὶ σπανιώτερον τοῦ προβάτου καὶ τῆς αἰγός. Ἐκ τῶν πτηνῶν μετεχειρίζοντο ἄλλοτε τὴν γλῶσσαν τῶν ἀηδόνων, τὰς ὁποίας οἱ διάφοροι κατὰ καιροὺς Λούκουλλοι προσέφερον εἰς τοὺς συνδαιτυμόνας των. Ἡ γλῶσσα τοῦ βοός, τοῦ μόσχου ἢ τοῦ χοίρου γίνεται συνήθως βραστὴ ἢ καπνιστή. Πρὸς παρασκευὴν τῆς βραστῆς γλώσσης πλύνεται οὕτη κατὰ πρῶτον καὶ κατόπιν βρέχεται ἐπὶ τι χρονικὸν διάστημα, εἶτα χύνεται τὸ πρῶτον ὕδωρ καὶ τίθεται αὕτη εἰς δοχεῖον πλῆρες ζέοντος ὕδατος, ὅπου καὶ ρίπτεται ἅλας, καρόττα, σέλινον, πέπερι καί τινα φύλλα δάφνης. Διὰ νὰ βράσῃ καλῶς, χρειάζονται τρεῖς περίπου ὧραι διὰ τὴν γλῶσσαν τοῦ βοὸς καὶ 1 ½—2 διὰ τὴν γλῶσσαν τοῦ μόσχου. Μετὰ τὸν ἐντελῆ βρασμὸν ἐμβαπτίζομεν ταύτην εἰς ψυχρὸν ὕδωρ καὶ μετὰ ταῦτα ἐκδέρομεν ἐπιμελῶς, ἀποκόπτοντες τὸ ἄκρον αὐτῆς διὰ μαχαιρίου. Εἶτα κόπτεται εἰς λεπτὰ τεμάχια (φέτες) καὶ καρυκεύεται διαφόρως. Πρὸς παρασκευὴν τῆς καπνιστῆς γλώσσης ἐνεργοῦμεν ὡς ἑξῆς: Κατὰ πρῶτον πλύνομεν ταύτην, εἶτα τὴν ἀπομάσσομεν καλῶς καὶ τὴν τρίβομεν διὰ μικρᾶς ποσότητος νίτρου, ὅπως λάβῃ τὸ ἐρυθρὸν χρῶμα. Μετὰ ταῦτα τὴν κρεμῶμεν ἐπὶ 10 περίπου ὥρας καὶ εἶτα τοποθετοῦμεν εἰς δοχεῖον χωρητικότητος τοιαύτης, ὥστε νὰ μὴ ἀναδιπλοῦται, ρίπτομεν τέλος 15 περίπου δράμια κονιοποιημένον κορίανδρον, 150 δράμια ψιλοῦ ἅλατος καὶ διάφορα ἄλλα καρυκεύματα. Οὕτω συσκευασθεῖσα ἀφίνεται 5—6 ἡμέρας ἐντὸς ἅλμης, ὅτε τὴν πλύνομεν καλῶς δι' ὕδατος καὶ τὴν κρεμῶμεν ἐπὶ 24—30 ὥρας. Μετὰ τοῦτο τὴν τοποθετοῦμεν ἄνωθεν ζωηροῦ πυρός. Τὸ κάπνισμα τοῦτο διαρκεῖ 6—8 ὥρας περίπου, ὁπότε εἶναι καθ' ὅλα ἑτοίμη πρὸς κατανάλωσιν, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἀφαιρεθῇ ἀπὸ ταύτης τὸ δέρμα, τοῦτο δὲ κατορθοῦται ἐὰν βρασθῇ ἐπὶ 1 περίπου ὥραν. Δ. Ν. Π.

— *γλῶσσα ἀνθέων·* βλ. ἄνθος *[Συμβολ.].*

— *γλῶσσαι διεθνεῖς·* βλ. γλῶσσα *[Κοινων.].*

— *γλώσσαις λαλεῖν·* βλ. γλωσσολαλία.

— *γλώσσης τραύματα Χειρουργ. πολέμου].* Τὰ διὰ πυροβόλων ὅπλων τραύματα τῆς γλώσσης σπανιώτατα τυγχάνουσι μεμονωμένα· συνήθως συνυπάρχουσι μετὰ τραυμάτων τῶν χειλέων καὶ τῶν παρειῶν. Καὶ αἱ μὲν βολίδες παράγουσιν ἐπὶ τῆς γλώσσης αὐλακώσεις μᾶλλον ἢ ἧττον βαθείας, τραύματα τυφλὰ ἢ διαμπερῆ· τὰ δὲ θραύσματα τῶν ὀβίδων ἐπιφέρουσι διαρρήξεις ἢ διασπάσεις χωρούσας μέχρι τοῦ ἐδάφους τῆς στοματικῆς κοιλότητος. Ἐν ἀμφοτέραις δὲ ταῖς περιπτώσεσι συμπαρασύρονται καὶ ἐμπείρονται εἰς τὸ γλωσσικὸν τραῦμα καὶ παρασχίδες ὀστέϊναι καὶ ὀδόντες, ἰδίως ἐκ τῆς κάτω γνάθου. Ἡ ἐκ τοῦ τραύματος τῆς γλώσσης αἱμορραγία ὁτὲ μὲν εἶναι μικρά, ὁτὲ δὲ σπουδαία· κατὰ ταύτης δὲ ἀντιτάσσονται πωματισμὸς τοῦ τραύματος ἢ συρραφὴ τῶν χειλέων αὐτοῦ ἢ τέλος καὶ ἀπολίνωσις τῆς ἀρτηρίας. Πρὸς θεραπείαν δὲ συνιστῶνται συχναὶ δαψιλεῖς πλύσεις ἀντισηπτικαὶ τοῦ στόματος. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

γλῶσσα (ἡ) *[Βοταν.].* Ἡ λέξις χρησιμοποιεῖται συχνὰ ἐκ τινὰς κατὰ τόπους ὀνομασίας διαφόρων φυτῶν. Οὕτω *γλῶσσα* λέγεται κοινῶς τὸ φυτὸν *βερβάσκον ἡ θάψος* (Verbascum thapsus)· *γλῶσσα τοῦ ἐλαφιοῦ,* τὸ φυτὸν *σκολοπένδριον τὸ κοινὸν* (Scolopendrium vulgare)· *γλῶσσα τοῦ διαβόλου,* τὸ φυτὸν *ποινσεττία ἡ πολύχρωμος* (Poinsettia pulcherrima)· *γλῶσσα ἥμερη,* τὸ φυτὸν *ἐλελίφασκος ὁ αἰθιοπικὸς* (Salvia aethiopis)· *γλῶσσα τοῦ σκύλου,* τὸ φυτὸν *βούγλωσσον τὸ ἰταλικὸν* (Anchusa italica). Δ. Ν. Π.

γλῶσσα (ἡ) (Solea) *[Ζῳολ.].* Γένος ἰχθύων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀνακάνθων* τῆς οἰκογενείας τῶν *πλευρονηκτιδῶν.* Οἱ ἰχθύες τοῦ γένους τούτου διακρίνονται ἐκ τοῦ λίαν πεπλατυσμένου κατὰ τὰς πλευρὰς σώματός των, τῶν μετὰ μαλακῶν ἀκτίνων ραχιαίου καὶ κοιλιακοῦ πτερυγίων, ἅτινα καλύπτουσι τὸ μὲν πρῶτον τὴν ράχιν καθ' ὅλον αὐτῆς τὸ μῆκος, τὸ δὲ δεύτερον ἐπεκτείνεται ἀπὸ τὸ κάτω μέρος τοῦ λαιμοῦ μέχρι τοῦ οὐραίου πτερυγίου. Οἱ ὀφθαλμοὶ κεῖνται κατὰ τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ σώματος. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἀρκετὰ εἴδη, ὧν γνωστότερα:

Γλῶσσα ἡ κοινὴ (Solea vulgaris). Ὁ ἰχθὺς οὗτος διακρίνεται ἐκ τοῦ ᾠοειδοῦς, ἐπιμήκους καὶ ὑπὸ σκληρῶν λεπίων κεκαλυμμένου σώματός του. Κατὰ τὸ ἀριστερὸν μέρος ἡ κεφαλὴ καλύπτεται ὑπὸ βραχυτάτων πυκνῶν τριχῶν. Τὸ στόμα εἶναι μικρόνατον καὶ αἱ σιαγόνες φέρουσι πολυπληθεῖς μικροὺς ὀδόντας. Ὁ χρωματισμὸς εἶναι διάφορος ἀναλόγως τοῦ τόπου αἱ τοῦ βάθους εἰς τὸ ὁποῖον ζῇ· συνηθέστεροι χρωματισμοὶ εἶναι ὁ σκοτεινόφαιος, ὁ φαιοκάστανος καὶ ὁ ἀνοικτόφαιος. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ εἶναι κοινοτάτη εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος ὑπὸ τὸ ὄνομα γλῶσσα.

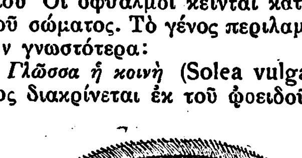

Γλῶσσα ἡ κοινή.

Γλῶσσα ἡ lascaris (Solea lascaris). Εἶναι γνωστότατος ἰχθὺς ἀνὰ τὴν Μάγχην καὶ τὸν Ἀτλαντι-

Digitized by Google

κὸν ὠκεανὸν καὶ σπανιώτερος ἀνὰ τὴν Μεσόγειον, τὸ μῆκός του δὲ δύναται νὰ φθάσῃ τὰ 30 ἑκατοστόμετρα. Τὸ σῶμά της εἶναι ῥοειδές, ὑψηλὸν καὶ κεκαλυμμένον ὑπὸ κτενοειδῶν λεπίων. Τὸ ῥύγχος εἶναι ὀξύ, ἡ δὲ ἄνω σιαγὼν ἐπιμηκεστέρα τῆς κάτω.

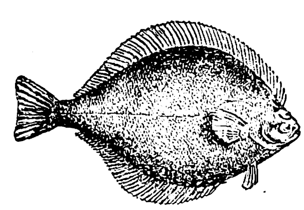

Γλῶσσα ἡ λασκαρίς.

Οἱ ὀφθαλμοὶ κεῖνται κατὰ τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ σώματος. Τὸ ραχιαῖον πτερύγιον ἄρχεται ὀλίγον κάτωθεν τοῦ ἀνωτέρου ὀφθαλμοῦ καὶ τελευτᾷ ὀλίγον ἐντεῦθεν τοῦ οὐραίου. Τὸ ἑδραῖον ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς κοιλίας καὶ τελευτᾷ παρὰ τὴν βάσιν τοῦ οὐραίου. Ὁ χρωματισμός εἶναι φαιὸς ἢ καστανοκίτρινος καὶ συνήθως ποικίλλεται ὑπὸ λευκῶν ἢ πορτοκαλλιοχρόων κηλίδων. Κατὰ τὰ ἄνω μέρη τοῦ σώματος καὶ κατὰ τὴν κοιλίαν εἶναι φαιόχλωρος. Ἡ πλαγία γραμμὴ εἶναι σχεδὸν εὐθεῖα καὶ διήκει ἀπὸ τοῦ ἄκρου τῶν βραγχιακῶν ἐπιπτυγμάτων μέχρι τῆς ῥίζης τῆς οὐρᾶς. Τὸ ραχιαῖον πτερύγιον ἔχει τὴν πρώτην αὐτοῦ ἀκτῖνα ἀκανθωτήν. Τὸ δεξιὸν στηθιαῖον πτερύγιον εἶναι περισσότερον ἀνεπτυγμένον ἢ τὸ ἀριστερόν. Τὸ κρέας της εἶναι λευκόν, μαλακὸν καὶ κατάλληλον πρὸς βρῶσιν ἀπὸ τοῦ Φεβρουαρίου μέχρι τοῦ Μαΐου. Τρέφεται ἐκ μαλακοστράκων, μαλακίων καὶ μικρῶν ἰχθύων. Δ. Ν. Π

Γλῶσσα *[Παραλ. Γεωγρ.]*.—1) Βραχώδης ἄκρα τῆς Ἠλείας, πρὸς νότον τοῦ φραγκικοῦ φρουρίου Κάστρο Τορνέζε (παρὰ τὸ χωρίον Χλεμούτζι) καὶ ἐν τῷ διέκπλῳ τῆς Ζακύνθου (πλάτ. 38°49'50" Β, μήκ. 21°08'50" Ἀν., γάρτ. ἀγγλ. 207: West coasts of Morea from Kastro Tornese to Venetico). ΒΑ αὐτοῦ αἱ θερμοπηγαὶ Λίντσι καὶ Β πετρελαιοπηγαί. —2) Τὸ πρὸς Β. ἥμισυ τῆς νήσου Σκοπέλου, ἔχον πρὸς δυσμὰς καὶ ὅρμον φερώνυμον γνωστὸν εἰς τοὺς ἐντοπίους ναυτικούς, ἐκείνων ὀνομαζόντων αὐτὸν Κ/ῆμα (πλάτ. 39°09' Β., μήκ. 23°37 ½ Ἀν. χάρτ ἀγγλ. 2072: Scopelos Group). Ὡραῖος ψαμμαθὼν καὶ ὕδρευσιν.—3) Ἀκρωτήριον τῆς βορειοδυτικῆς ἀκτῆς τῆς νήσου Σύρου (βλ. λ. Αἰγαῖον τ. Β' σ. 00 α'). —4) Ἀκρωτήριον τῆς Ἀλβανίας (βλ. λ. Ἀκροκεραύνια).

— γλῶσσα (ἡ). —1) Λέξις ἀπηρχαιωμένη, ἀλλοτρία τῆς καθ' ἡμέραν ὁμιλίας καὶ χρήσεως.—2) Λέξις ξένη εἴτε διαλεκτική, ἔχουσα ἀνάγκην ἑρμηνείας· διὸ πολλοὶ *γλωσσογράφοι* συνέλεξαν καὶ ἡρμήνευσαν διαφόρους «γλώσσας». Ὡς παράδειγμα τοιούτων γλωσσῶν ἀναφέρω τὰς παρ' Ἀθηναίῳ (114 Β): «καὶ οἱ γλωσσογράφοι δὲ ἄρτων ὀνόματα καταλέγουσι, Σέλευκος μὲν *δράμιν* ὑπὸ Μακεδόνων οὕτως καλούμενον, *δάρατον* δ' ὑπὸ Θετταλῶν· *ἐρνίταν* δέ φησιν ἄρτον εἶναι λεκιθίτην, *ἐρικίταν* δὲ καλεῖσθαι τὸν ἐξ ἐρηριγμένου καὶ ἀσήστου πυροῦ γιγνόμενον καὶ χονδρώδους. Ἀμερίας δὲ καλεῖ *ξηροπυρίταν* τὸν αὐτόπυρον ἄρτον· ὁμοίως δὲ καὶ Τιμαχίδας. Νίκανδρος δὲ *θιαγόνας* φησὶν ἄρτους ὑπ' Αἰτωλῶν καλεῖσθαι τοὺς τοῖς θεοῖς γινομένους. Αἰγύπτιοι δὲ τὸν ὑποξίζοντα ἄρτον *κυλλᾶστιν* καλοῦσιν κ.λ.π.». Γ. Π. Α.

— **Γλῶσσα** *[Γεωγρ.]*.—1) Χωρίον τῆς νήσου Σκοπέλου τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ Εὐβοίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 1414. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ οἱ συνοικισμοὶ *Λουτράκι* (κάτ. 54) καὶ *Μαχαλᾶς* (κάτ. 84).—2) Χωρίον τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαρχίας Κισάμου τοῦ νομοῦ Χανίων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 55. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ οἱ συνοικισμοὶ *Κουμαρὲς* (κάτ. 52), *Μετόχι Χατζῆ* (*Τραγανοῦ*, κάτ. 33, *Μουθιανὰ* (κάτ. 121, *Σκαφιῶτου* (κατ. 92) καὶ *Σκορδιλιανὰ* (κάτ. 39). Δ. Ε. Μ.

— **Γλώσσης,** *τέως δῆμος*— *[Γεωγρ.]*. Εἷς ἐκ τῶν ἀποτελούντων πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου ΔΝΖ' τὴν ἐπαρχίαν Σκοπέλου τοῦ νομοῦ Εὐβοίας 4 δήμων, ἔχων περιφέρειαν τὴν τῶν νῦν κοινοτήτων *Γλώσσης* καὶ *Κλήματος*. Δ Ε Μ.

γλωσσάκι (τό)· μικρὰ γλῶσσα· || πληθ. *γλωσσάκια* (τά)· εἶδος ποικίλματος παλαιοτέρων γυναικείων ἐνδυμάτων, κεντημάτων, δαντελῶν κτλ.

— γλωσσάκι (τό) *Βοτ.]* Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *σεραπιὰς ἡ γλῶσσα* (Serapias lingua).

γλωσσαλγία (ἡ)· πόνος τῆς γλώσσης || ἀκατάσχετος φλυαρία.

— *[Ἰατρ.]* Ἡ γλωσσαλγία (ἄλγος τῆς γλώσσης ὀφειλόμενον εἰς τὸ γλωσσικὸν νεῦρον) ἀποτελεῖ ὅλως ἰδιαιτέραν μορφὴν νευραλγίας τοῦ τριδύμου, ὀφείλεται δὲ ὅ ἐ μὲν εἰς τοπικὰ αἴτια (εἰς πίεσιν, ἐκ φλεγμονώδους διηθήσεως ἢ ἀναπτύσσομένου ὄγκου), ὅτε δὲ συνυπάρχει μετὰ νευραλγίας τοῦ κάτω κλάδου τοῦ τριδύμου τοῦ γναθικοῦ ἢ καὶ σπανίως ἐν ἐκτάκτως βαρείαις καταστάσεσι μετὰ τοῦ ὠτοκροταφικοῦ (νευραλγίαι κατὰ τὸν κρόταφον). Ι. Κ. Κ.

γλωσσαλγικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν γλωσσαλγίαν.

γλώσσαλγος (ὁ, ἡ), *—ον* (τὸ· καθ' ὑπερβολὴν φλύαρος.

γλωσσαλγῶ (*—έω*)· ἔχω πόνον εἰς τὴν γλῶσσαν· || φλυαρῶ, ἀπεραντολογῶ.

γλωσσαμύντωρ, *— ορος* (ὁ)· ὁ ὑπὲρ τῆς γλώσσης ἀμυνόμενος (λ. πεπαισμένη δηλοῦσα τὸν ὑπὲρ τῆς καθαρευούσης μαχόμενον).

γλωσσάριον (τό)· συλλογή, κατάλογος *γλωσσῶν*, ἤτοι λέξεων ἀπηρχαιωμένων ἢ ἰδιωματικῶν μετὰ τῆς ἑρμηνείας αὐτῶν: «Ἠπειρωτικὸν γλωσσάριον» || σύντομον λεξικόν: «γλωσσάριον ἑλληνογαλλικόν».

—[Γραμματολ.] Τὰ παλαιὰ γλωσσάρια ἦσαν δίγλωσσα, γλωσσάρια ἑλληνολατινικὰ καὶ γλωσσάρια λατινοελληνικά· ἔλαβον δὲ ὑπόστασιν ἕνεκα τῆς ἐπικοινωνίας τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου τῆς ἑλληνικῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς λατινικῆς Δύσεως, ἥτις ἐπέβαλεν εἰς ἑκάτερον τὴν ἐκμάθησιν καὶ τῆς ἑτέρας γλώσσης. Παρὰ ταῦτα ὑπῆρχον καὶ ἄλλα βοηθήματα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, οἷον διάλογοι γεγραμμένοι πρὸς τὰς ποικίλας ἀνάγκας τοῦ καθημέραν βίου, ἔτι δὲ καὶ συλλογαὶ γραμματικῶν κανόνων. Τὸ παλαιότερον ἑλληνολατινικὸν γλωσσάριον εἶναι τὸ ἀναφερόμενον εἰς Κύριλλόν τινα, τοῦ ὁποίου ἡ σύνταξις ἀνάγεται εἰς χρόνους πρὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Ἡ δὲ λέξις *γλωσσάριον* φαίνεται ὅτι ἐσχηματίσθη ἐκ τῆς ἑλληνικῆς *γλῶσσα* (=ἰδιωματικὴ λέξις) καὶ τῆς λατινικῆς καταλήξεως *—arium* (πβλ. dictionarium, aerarium κ.ἄ.). Β. Φ

γλωσσᾶς (ὁ). θηλ. *γλωσσοῦ*· ὁ ἀκρατὴς τῆς γλώσσης του, αὐθάδης, φλύαρος, κακολόγος.

γλωσσεκτομή (ἡ) *[Ἰατρ.]*. Καλεῖται οὕτως ἡ ἐκτομὴ τμήματος γλώσσης, μικροῦ ἢ μεγάλου, ἀναλόγου τῆς ἑκάστοτε περιπτώσεως, ἐν ᾧ ἔχουσιν ἀναπτυχθῆ ὄγκοι πάσης φύσεως, καρκινώματα, σαρκώματα κτλ. Ἐπὶ μεγάλης ἐπεκτάσεως τοῦ ὄγκου δυνατὸν νὰ ἀφαιρεθῇ ὁλόκληρος ἡ γλῶσσα μέχρι τῆς βάσεως. Ι. Κ. Κ.

γλωσσεπιγλωττιδικὰ *βοθρία [Ἀνατομ.]*. Δύο ἀβαθῆ κοιλώματα σχηματιζόμενα ὑπὸ τῶν πλαγίων γλωσσεπιγλωττιδικῶν πτυχῶν ἑκατέρωθεν καὶ τῆς μέσης.

— γλωσσεπιγλωττιδικαὶ *πτυχαὶ [Ἀνατομ.]*. Πτυχαὶ τρεῖς ἐπιμήκεις τοῦ βλεννογόνου ὑμένος τῆς γλώσσης, μία μέση καὶ δύο πλάγιαι, φερόμεναι ἀπὸ τῆς ῥίζης τῆς γλώσσης ἐπὶ τὴν προσθίαν ἐπιφάνειαν τῆς ἐπιγλωττίδος. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

γλωσσεύω· βγάνω γλῶσσα, αὐθαδιάζω, ἀντιλέγω ἀναιδῶς, μεταβ. «γλωσσεύει τὴ μάννα του, —τὸν πατέρα του», καὶ ἀμεταβ: «γλωσσεύει» αὐθαδιάζει, ἀντιλέγει.

γλώσσημα (τό)· λέξις ἀσυνήθης, περιελθοῦσα εἰς ἀχρηστίαν, ἄλλως *γλῶσσα*: «αἱ πάλαι συνήθεις λέξεις γλωσσήματα νῦν» *(Κοϊντιλ.)*· συνεκδ. ἡ πρὸς ἑρμηνείαν τῆς ἀσυνήθους λέξεως παρεχομένη αὐτοσχέδιος λέξις· π. χ. πρὸς ἐξήγησιν τοῦ αὐτυδαλκταὶ ἐπιφέρεται τὸ αὐτοφόνευτοι.

γλωσσηματικός, *—ή, —όν*· ὁ χαρακτηριζόμενος ὡς γλώσσημα: «γλωσσηματικαὶ λέξεις εἰσὶν αἱ ἐπιχωριάζουσαι, τουτέστιν οἱ καθ' ἑκάστην χώραν ἢ πόλιν ἴδιαί τινες λέξεις» *(Διονύσ. Θρᾷξ)*.

γλωσσιάζω· ἰδιωματ., δοκιμάζω μὲ τὴν γλῶσσάν μου, τρώγω ἐλάχιστόν τι, γεύομαι: «τὸ κρέας δὲν τὸ γλωσσιάζει», οὔτε κἂν τὸ γεύεται.

γλωσσίδιον (τό), κοιν. γλωσσίδι ἢ γλωττίς· || πᾶν ἀντικείμενον ἢ ὄργανον ἔχον σχῆμα γλώσσης ἢ ὡς γλῶσσα προεξέχον. Οὕτω *γλωσσίδι(ον)* λέγεται τὸ ἐντὸς τῶν κωδώνων κρεμάμενον μεταλλινον πλῆκτρον («γλωσσίδι τῆς καμπάνας»), τὸ ἐκλεπτυσμένον ἄκρον μιᾶς σανίδος, τὸ ἐνσφηνούμενον ἐντὸς ἀντιστοίχου ἐντομῆς ἄλλης σανίδος, ἡ βελόνη τοῦ ζυγοῦ, καὶ πλεῖστα ἄλλα.

γλωσσικός, *—ή, —όν*· ὁ τῆς γλώσσης (ὡς ὀργάνου): «γλωσσικὸς μῦς», (ἢ ὡς μέσου ἐκφράσεως): «ἡ γλωσσικὴ μορφὴ τοῦ διηγήματος», «τὸ γλωσσικὸν ζήτημα ἐν Ἑλλάδι» || **γλωσσικός** (ὁ) *ὡς οὐσιαστ.*, ὁ περὶ τὴν ἔρευναν τῆς γλώσσης καθόλου ἀσχολούμενος, γλωσσολόγος· || **γλωσσική** (ἡ) ὡς οὐσιαστ. κατὰ παράλειψιν τοῦ *ἐπιστήμη*, ἡ ἐπιστήμη τῆς γλώσσης, ἡ γλωσσολογία.

Γλωσσική· βλ. Γλωσσολογία.

— γλωσσικὴ *ἀντιὰς* ἢ *ἀντιὰς τοῦ* Lacauchie *[Ἀνατομ.]* βλ. ἀντιάς.

— γλωσσικὴ *ἀρτηρία [Ἀνατομ.]*. Κλάδος τῆς ἔξω καρωτίδος ἀρτηρίας· ἐκφύεται ἰσοϋψῶς τῷ φύματι τοῦ ὑοειδοῦς ὀστοῦ καὶ τελευτᾷ εἰς τὴν κορυφὴν τῆς γλώσσης. Διὰ τῶν κλάδων δέ, οὓς ἀποφύει, διανέμεται εἰς τὸ ὑοειδὲς ὀστοῦν, τὴν ῥίζαν τῆς γλώσσης, τὴν ἐπιγλωττίδα, τὴν ἀμυγδάλην, τὸν ὑπογλώσσιον ἀδένα, τὰ οὖλα τῆς κάτω γνάθου, τοὺς μῦς καὶ τὸν βλεννογόνον τῆς γλώσσης. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

— γλωσσικοὶ *μύες [Ἀνατομ.]*. Ἡ γλῶσσα κινεῖται ὑπὸ δύο μυῶν, ἑνὸς *ἐπιμήκους* καὶ ἑνὸς *ἐγκαρσίου*. Ὁ ἐπιμήκης κεῖται ἐν τῇ κάτω ἐπιφανείᾳ τῆς γλώσσης, ἐκτεινόμενος ἀπὸ τῆς ῥίζης μέχρι τῆς κορυφῆς καὶ νευροῦται ὑπὸ τοῦ ὑπογλωσσίου νεύρου· οὗτος βραχύνει τὴν γλῶσσαν. Ὁ ἐγκάρσιος ἐκφύεται ἑκατέρωθεν ἐκ τοῦ διαφράγματος τῆς γλώσσης καὶ καταφύεται εἰς τὸν βλεννογόνον ὑμένα τῆς ῥάχεως ἢ τοῦ συστοίχου χείλους τῆς γλώσσης. Ὁ μῦς οὗτος στενοῖ τὴν γλῶσσαν κατ' ἐγκαρσίαν γραμμὴν ἐπιμηκύνει αὐτήν. Νευροῦται ὑπὸ τοῦ ὑπογλωσσίου νεύρου. Ι ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

— γλωσσικὸν *Λ [Ἀνατομ.]*· βλ. λ. γευστικὸν Λ.

— γλωσσικὸν *γάγγλιον [Ἀνατομ.]*. βλ. λ. γάγγλιον *ὑπογνάθιον*.

— γλωσσικὸν *ζήτημα*· βλ. Ἑλλάς: *Ἑλληνικὴ γλῶσσα*.

— γλωσσικὸν *νεῦρον [Ἀνατομ.]*. Ἀποφυὰς τοῦ ὀπισθίου στελέχους τοῦ κάτω γναθικοῦ νεύρου (τρίτου κλάδου τοῦ τριδύμου νεύρου). Μετὰ διαδρομὴν μεταξὺ τῶν δύο πτερυγοειδῶν μυῶν, εἶτα δὲ μεταξὺ τοῦ κλάδου τῆς κάτω γνάθου καὶ τοῦ ἔσω πτερυγοειδοῦς μυὸς εἰσδύεται ὑπὸ τὸν βλεννογόνον τῆς ὑπογλωσσίου χώρας καὶ τέλος εἰσβάλλει εἰς τὴν γλῶσσαν. Ἀναστομοῦται: α') μετὰ τοῦ προσωπικοῦ νεύρου διὰ τῆς *χορδῆς τοῦ τυμπάνου*, ἑνουμένης μετὰ τοῦ προκειμένου γλωσσικοῦ νεύρου· β') μετὰ τοῦ ὑπογλωσσίου νεύρου· καὶ γ') μετὰ τοῦ ὑπογναθίου γαγγλίου. Κλάδοι δὲ αὐτοῦ εἶναι· 1) *οἱ παρίσθμιοι κλάδοι*, διανεμόμενοι εἰς τὴν ἀμυγδαλὴν καὶ εἰς τὸ ὀπίσθιον μέρος τοῦ βλεννογόνου τοῦ κοίλου τοῦ στόματος· 2) *τὸ νεῦρον τοῦ ὑπογλωσσίου ἀδένος*, νευροῦν τοῦτόν τε καὶ τὸν βλεννογόνον τῆς ὑπογλωσσίου χώρας· καὶ 3) οἱ *γλωσσικοὶ κλάδοι* νευροῦντες τὸν βλεννογόνον τῆς ῥάχεως καὶ τῶν πλαγίων χειλέων τῶν δύο προσθίων τριτημορίων τῆς ῥάχεως καὶ τῶν πλαγίων χειλέων τῶν δύο προσθίων τριτημορίων τῆς γλώσσης καὶ τῆς κορυφῆς αὐτῆς, ἀναστομούμενοι ἅμα μετὰ τῶν γλωσσικῶν κλάδων τοῦ γλωσσοφαρυγγικοῦ νεύρου. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

γλωσσίνη (ἡ) (Glossina) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων διπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *μυιδῶν*. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γλωσσίνη ἡ τῶν βλεφάρων* (Glossina palpebralis), ἥτις διακρίνεται ἐκ τοῦ χονδροῦ σώματός της, ὅπερ καλύπτεται ὑπὸ ἀραιῶν βραχειῶν τριχῶν, τῶν μεγάλων προσακτιδῶν της καὶ τριχοειδοῦς

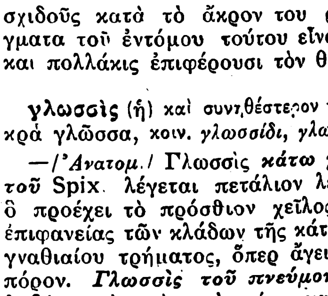

Γλωσσίνη ἡ τῶν βλεφάρων.

μακροῦ καὶ τρισχιδοῦς κατὰ τὸ ἄκρον του ῥάμφους. Τὰ δήγματα τοῦ ἐντόμου τούτου εἶναι λίαν ἐπικίνδυνα καὶ πολλάκις ἐπιφέρουσι τὸν θάνατον. Δ.Ν.Π.

γλωσσὶς (ἡ) καὶ συνηθέστερον γλωττὶς (βλ.λ.)· μικρὰ γλῶσσα, κοιν. *γλωσσίδι, γλωσσίτσα*.

—*[Ἀνατομ.]* Γλωσσὶς *κάτω γνάθου* ἢ ἄκανθα τοῦ Spix λέγεται πετάλιον λεπτὸν καὶ ὀξύ, ἐξ οὗ προέχει τὸ πρόσθιον χεῖλος τοῦ ἐπὶ τῆς ἔσω ἐπιφανείας τῶν κλάδων τῆς κάτω γνάθου κειμένου γναθιαίου τρήματος, ὅπερ ἄγει εἰς τὸν γναθιαῖον πόρον. *Γλωσσὶς τοῦ πνεύμονος* ἢ *γλωσσοειδὴς λοβός*: τὸ πρὸς τὰ κάτω καὶ πρόσω προέχον ἄκρον τοῦ ἄνω λοβοῦ τοῦ ἀριστεροῦ πνεύμονος, τὸ κείμενον ἐν τῇ συνεχείᾳ τῆς καρδιακῆς ἐντομῆς. *Γλωσσὶς σκώληκος*: αὕτη ἀποτελεῖ ἓν ἐκ τῶν τεσσάρων λοβίων τοῦ ἄνω σκώληκος τῆς παρεγκεφαλίδος, τὸ πρόσθιον, ὅπερ ἐγκρύπτεται ἐν τῇ ἐντομῇ θέμενι τῆς προσθίας παρεγκεφαλιδικῆς ἐντομῆς, ἐξαπλοῦται δ' ἐπὶ τοῦ προσθίου μυελίνου ἱστίου, προέχουσα πρὸς τὰ ἄνω δι' ἐλευθέρου χείλους. Τὰ πλάγια χείλη αὐτῆς συνάπτουσι τοὺς χαλινοὺς τῆς γλωσσίδος (βλ. παρεγκεφαλίς). Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

γλωσσῖτις (ἡ) *[Ἰατρ.]*. Φλεγμονὴ τῆς γλώσσης, εἴτε κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς εἴτε ἐν τῷ βάθει. Προέρχεται ἐκ διαφόρων αἰτίων, ὡς ἐξ εἰσδύσεως ξένων σωμάτων ἢ ἐκ μικρῶν τρώσεων, δι' ὧν εἰσχωροῦσι παθογόνοι μικροοργανισμοί, ἐπίσης ἐκ δηγμάτων, ἐγκαυμάτων ἢ ἰσχυρῶν καυτηριάσεων, ἐκ δηγμάτων μελισσῶν ἢ σφηκῶν, ἐξ ὑδραργυριάσεως, λοιμωδῶν νόσων. Ἐνίοτε ἐμφανίζεται ἐπὶ βαρειῶν ἢ *παρεγχυματώδης*. Ἡ *ὀξεῖα ἐν τῷ βάθει* γλωσσῖτις εἶναι σπανία, ἀλλὰ σοβαρὰ νόσος. Τὰ συμπτώματα αὐτῆς εἶναι πυρετὸς ὑψηλός, ἐξόγκωσις τῆς γλώσσης λίαν ἐπώδυνος, δυσχέρεια τῆς λαλιᾶς καὶ τῆς μασήσεως, δυσκαταποσία, σιαλόρροια, ἐνίοτε δυσχέρεια καὶ τῆς ἀναπνοῆς μετὰ κινδύνου ἀσφυξίας. Ἐλαφρότερα συμπτώματα ὑπάρχουσι κατὰ τὰς ἐπιπολῆς καὶ τὰς μᾶλλον

Digitized by Google

ριωρισμένας φλεγμονὰς τῆς γλώσσης. Θεραπεία τῆς γλωσσίτιδος: πάγος ἐν τῷ στόματι, πλύσεις ἀντισηπτικαί, σκαριφισμοὶ τῆς γλώσσης, ἅμα δὲ τῷ σχηματισμῷ πύου διάνοιξις τῆς συλλογῆς δι' εὐρείας σχάσεως. Ἐπὶ κινδύνου ἀσφυξίας τραχειοτομία. **Δ. Χ. ΚΟΚΚΟΡΗΣ**

—**γλωσσῖτις** *ἀνατέμνουσα [Ἰατρ.]*. Χρονία καὶ σπανία νόσος τῆς γλώσσης, ἄγνωστον ποῦ ὀφειλομένη, χαρακτηριζομένη ὑπὸ βαθειῶν αὐλακοειδῶν ἐξελκώσεων, ἕνεκα τῶν ὁποίων μεγάλας ἐνοχλήσεις ἐπιφέρει. Θεραπεία δὲν ὑπάρχει, πρέπει ὅμως νὰ μὴ παραμελῶνται αἱ ὑγιειναὶ φροντίδες, νὰ καυτηριάζωνται δὲ διὰ νιτρικοῦ ἀργύρου αἱ ἑλκώσεις. **Γ. Π. Π.**

— **γλωσσῖτις** *γεωγραφικὴ [Ἰατρ.]*. Ἀνώμαλος ἐπιθηλιακὴ πάχυνσις τοῦ βλεννογόνου τῆς γλώσσης, προσδίδουσα αὐτῇ ὁμοιότητα πρὸς γεωγραφικὸν χάρτην, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία της. Ἄλλοι ὠνόμασαν αὐτὴν *ψωρίασιν τῆς γλώσσης*. Τὴν τῆς νόσου αἰτίαν, ἄγνωστον μέχρι σήμερον, ἀπέδωσάν τινες εἰς συφίλιδα. Ἐκτὸς τῶν ὑγιεινῶν φροντίδων οὐδεμία εἰδικὴ θεραπεία ὑπάρχει. Καίτοι ἡ νόσος διαρκεῖ ἐπὶ ἔτη πολλά, σπανίως καταλήγει δυσαρέστως. **Γ. Π. ΠΟΤΑΜΙΑΝΟΣ**

— **γλωσσῖτις** *τοῦ Môller [Ἰατρ.]*. Σπανιωτάτη μορφὴ χρονίας ἐπιπολαίου γλωσσίτιδος, καθ' ἣν ἐμφανίζονται κηλῖδες λίαν ἐπώδυνοι ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γλώσσης, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐπὶ τῶν παρειῶν καὶ τῶν χειλέων. **Δ. Χ. Κ.**

γλωσσίτσα (ἡ): μικρὰ γλῶσσα, γλωττίς.

γλωσσογνωσία (ἡ)· ἡ γνῶσις, ἡ ἐξέτασις τῆς γλώσσης ἐπιστημονικῶς.

γλωσσογονία (ἡ)· ἡ γένεσις τῆς γλώσσης.

γλωσσογραφία (ἡ)· τὸ γράφειν καὶ ἐξετάζειν γλώσσας, ἤτοι λέξεις ἰδιωματικάς, σπανίας, δυσερμηνεύτους.

γλωσσογράφος (ὁ)· ὁ καταγράφων καὶ ἑρμηνεύων «γλώσσας», ἤτοι ἀπηρχαιωμένας ἢ διαλεκτικὰς κ. λ. λέξεις. Κατὰ Διονύσιον τὸν Θρᾷκα ἓν ἐκ τῶν ἔργων τοῦ γραμματικοῦ εἶναι καὶ ἡ «γλωσσῶν πρόχειρος ἀπόδοσις», δι' ὃ καὶ πολλοὶ γραμματικοὶ συνέλεγον καὶ ἡρμήνευον «γλώσσας», ὡς λ. χ. Φιλητᾶς ὁ Κῷος (περὶ τὸ 300 π. Χ.), τοῦ ὁποίου ἀναφέρονται «γλῶσσαι ἄτακτοι», ἤτοι συλλογὴ διαφόρων γλωσσῶν, ἰδίως ὁμηρικῶν, Σιληνὸς καὶ Κλείταρχος—ἀμφότεροι γλωσσογράφοι τοῦ Γ' αἰῶνος π. Χ.—ὁ Σιμμίας καὶ Τιμαχίδας ὁ Ῥόδιος, Ἀμερίας ὁ Μακεδών, Ἑρμῶναξ, εἰς ὃν ἀποδίδεται ἡ συλλογὴ «Κρητικῶν γλωσσῶν», Διόδωρος καὶ Ἀπίων, συλλέξαντες ὁμοῦ «Ἰταλικὰς γλώσσας», Παρμενίων ὁ γλωσσογράφος, ὁ Ζηνόδοτος, οὗ ἀναφέρονται «Γλῶσσαι ὁμηρικαί», καὶ ἄλλοι. «Περὶ τῶν παρ' Ὁμήρῳ γλωσσῶν» ἔγραψε καὶ ὁ γραμματικὸς Φιλόξενος, μᾶς παρεδόθη δὲ καὶ μικρὰ συλλογὴ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀπίωνος γλῶσσαι ὁμηρικαί», ἥτις θεωρεῖται ἀπάνθισμα ἐκ μεγαλυτέρου γλωσσαρίου. **Γ. Π. Α.**

— **γλωσσογράφοι** (οἱ) (glossatores) *[Ρωμ. Δίκ.]*. Ἐν Βονωνίᾳ ὑπῆρχεν ἀπὸ μακροῦ σχολὴ τεχνῶν (studium artium), ἥτις φθίνοντος τοῦ ΙΑ' μ. Χ. αἰῶνος μετεβλήθη εἰς γενικὴν σχολὴν (studium generale), τῆς ὁποίας οἱ καθηγηταὶ μετὰ τῶν μαθητῶν των ἀπήρτισαν σωματεῖον ἀπολαῦον ὡρισμένων προνομίων. Εἰς τὴν γενικὴν ταύτην σχολήν, οἱονεὶ πανεπιστήμιον, κυρίαν θέσιν εἶχεν ἡ σπουδὴ τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, ἀναπτυχθεῖσα ἰδίᾳ κατὰ τὴν ἀνακάλυψιν πηγῶν τοῦ ἰουστινιανείου δικαίου. Ἡ νομικὴ αὕτη σχολὴ περιῆλθεν εἰς μεγάλην ἀκμήν, κυρίως ἀφ' ὅτου ὁ καθηγητὴς τῆς γραμματικῆς καὶ ρητορικῆς Γκαρνέριος ἢ Ἰρνέριος (Irnerius) ἤρχισε χρησιμοποιῶν πρὸς διδασκαλίαν τοῦ μαθήματός του τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐκ τῆς ἀφανείας ἀνασυρθὲν χειρόγραφον τῶν «Πανδεκτῶν», ὡς καὶ τὰ λοιπὰ τμήματα τῆς ἰουστινιανείου νομοθεσίας. Ἡ πρὸς τοῦτο χρησιμοποιηθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ μέθοδος, κληθεῖσα προσχολαστική, ἦτο κυρίως ἐξηγητικὴ συνισταμένη εἰς τὴν συγγραφὴν ἰδίᾳ «γλωσσῶν», ἤτοι μικρῶν παρατηρήσεων γραφομένων εἴτε μεταξὺ τῶν στίχων τοῦ κειμένου τῶν πηγῶν (glossee interlineares), εἴτε εἰς τὸ περιθώριον αὐτοῦ (glossae marginales). Ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου ἡ οὕτως ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Irnerius σχολὴ ἐκλήθη «σχολὴ τῶν γλωσσογράφων». Ἐν τούτοις ἀκριβεῖς πληροφορίας περὶ τῆς ἱδρύσεως τῆς σχολῆς ταύτης, ὡς καὶ περὶ τοῦ βίου καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Irnerius, δὲν κατέχομεν. Ὁ τελευταῖος οὗτος φέρεται γεννηθεὶς ἐν Βονωνίᾳ κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, σπουδάσας ἐν τῇ νομικῇ σχολῇ τῆς Ῥώμης, ἔνθα κατὰ τὸ 1082 συνέγραψε τὰς «Questiones»—γεγονὸς σπουδαίως ἀμφισβητούμενον — δράσας δ' ἐν Βονωνίᾳ ὡς καθηγητὴς καὶ συγγραφεὺς μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. Ἐν τῇ σχολῇ τῶν γλωσσογράφων ἐκτὸς τῶν γλωσσῶν ἐγίνετο συγγραφὴ καὶ συνόψεων τοῦ περιεχομένου τῶν χωρίων τῆς ἰουστινιανείου νομοθεσίας (summae), ἔτι δὲ θεμάτων αὐτῆς (casus) καὶ ὑποδιαιρέσεων νομικῶν ἐννοιῶν (distinctiones). Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἡ τοιαύτη μέθοδος διδασκαλίας, ἀντληθεῖσα ἴσως ἀπὸ τοὺς Λογγοβάρδους, ἠκολουθεῖτο ὑπὸ μόνου τοῦ Irnerius, ὃν ὅμως μεταγενέστερον ἐμιμήθησαν οἱ μαθηταί του Martinus Gosia, ἐπιλεγόμενος copia legum, Bulgarus, ἐπιλεγόμενος os aureum, Hugo de Porta Ravennate καὶ Jacobus, γνωστοὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα quattuor doctores. Μετὰ τούτους ἐπεκράτησε πλήρως τὸ σύστημα τῆς διδασκαλίας των, ἰδίᾳ ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΒ' αἰῶνος, ὅτε οἱ γλωσσογράφοι διδάσκουσιν εἰς πλείστας νομικὰς σχολὰς τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς νοτίου Γαλλίας. Κυριώτεροι τούτων θεωροῦνται ἐκτὸς ἄλλων ὁ Rogerius, ὁ ἐν Montpellier καθηγητὴς Placentin, ὁ Otto, ὁ Azo, γνωστὸς κυρίως διὰ τὴν συγγραφὴν τῆς Summa ad Codicem, καὶ ὁ Odofredus. Τελευταῖος ὀπαδὸς τῆς σχολῆς τῶν γλωσσογράφων θεωρεῖται ὁ Accursius ὁ πρεσβύτερος ζήσας ἐν Βονωνίᾳ ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ΙΒ' αἰῶνος μέχρι περίπου τοῦ 1260 μ. Χ. καὶ συγγράψας τὴν «glossa ordinaria», ἤτοι συλλογὴν τῶν γλωσσῶν πάντων τῶν γλωσσογράφων, οἱονεὶ σχόλια ἐπὶ τῆς τῆς ἰουστινιανείου νομοθεσίας.

Ἐν τῇ φιλολογίᾳ τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου ἡ σχολὴ τῶν γλωσσογράφων ἀποτελεῖ τὸν πρῶτον, δύναταί τις εἰπεῖν, ἄξιον λόγου σταθμόν. Πρὸ τῶν γλωσσογράφων ἐγίνετο χρῆσις τμημάτων μόνον τῶν «Εἰσηγήσεων», τοῦ «Κώδικος» καὶ τῶν «Νεαρῶν» τοῦ Ἰουστινιανοῦ, τῶν «Πανδεκτῶν» περιπεσόντων εἰς ἀφάνειαν, οὕτω δὲ δὲν ἦτο δυνατὴ ἡ σύλληψις καὶ ἐκτίμησις τῆς καθ' ὅλου ἰουστινιανείου νομοθεσίας. Πρῶτοι οἱ γλωσσογράφοι ἐπέτυχον ν' ἀποκτήσωσι πλήρη εἰκόνα τῆς νομοθεσίας ταύτης, ἣν μετέδοσαν εἰς τοὺς μεταγλωσσογράφους (βλ. λ.) καὶ δι' αὐτῶν εἰς τὰς ἐπιγενομένας γενεάς, οὐ μόνον διότι εἶχον ὑπ' ὄψει καὶ τὰ τέσσαρα μέρη τοῦ corpus juris τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἀλλὰ κυρίως διότι ἐγνώρισαν διὰ τῆς μεθόδου των νὰ ἑρμηνεύσωσι κριτικῶς, συντόμως δὲ καὶ σαφῶς τὸ κείμενον τῆς νομοθεσίας αὐτῆς, παραβάλλοντες τὰ διάφορα χωρία μεταξύ των, αἴροντες τὰς ἀντιφάσεις, καὶ ἐν θαυμαστῇ διατελοῦντες γνώσει τῶν λεπτομερειῶν δημιουργοῦντες ἀφῃρημένας νομικὰς ἐννοίας ἐν πολλοῖς ἐπιτυχεῖς καὶ ἐν γένει παρασκευάζοντες τὴν ἀποδοχὴν τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου ὑπὸ τῆς νεωτέρας λαϊκῆς συνειδήσεως. Ἐν τῇ ἐρεύνῃ των ὅμως ταύτῃ ἔλειπεν ἡ ἱστορικὴ ἐπισκόπησις τοῦ δικαίου. Ἡ σχολιαζομένη νομοθεσία δὲν ἐθεωρήθη ὑπὸ τῶν γλωσσογράφων ὡς δίκαιον διαφόρων χρονικῶς ἀπεχουσῶν ἀπ' ἀλλήλων ἐποχῶν, ἀλλὰ τοὐναντίον ὡς αὐθύπαρκτον ἔργον περικλεῖον τὸν ὀρθὸν λόγον, μία ratio scripta προωρισμένη νὰ ἰσχύῃ πανταχοῦ καὶ πάντοτε ἀνεξαρτήτως τῶν κατὰ τόπους καὶ χρόνους διαφερουσῶν συνθηκῶν. Ὡς ἐκ τούτου οἱ γλωσσογράφοι οὐδόλως προσεπάθησαν νὰ προσαρμόσωσι τὴν ἰουστινιάνειον νομοθεσίαν πρὸς τὰς κρατούσας κατὰ τὴν ἐποχὴν των συνθήκας, περιορίσαντες τὴν ἐργασίαν των εἰς τὸ καθαρῶς θεωρητικὸν καὶ ἐπιστημονικὸν πεδίον καὶ τελείως ἀδιαφορήσαντες διὰ τὴν πρακτικὴν ἰσχὺν τοῦ δικαίου. Παρὰ πάντα ταῦτα ἡ σχολὴ τῶν γλωσσογράφων ἔσχεν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς πρακτικῆς. Ἰδιαιτέρως ἡ «glossa ordinaria» τοῦ Accursius ἔσχε τοιαύτην διάδοσιν καὶ σημασίαν, ὥστε μόνον τὰ χωρία ἐφ' ὧν ὑπῆρχον glossæ ἐτύγχανον μεταγενεστέρως πρακτικῆς ἐφαρμογῆς. Πᾶν χωρίον τῶν πηγῶν, ὅπερ οἱ γλωσσογράφοι δὲν εἶχον σχολιάσει, εἴτε διότι ἠγνόουν αὐτὸ εἴτε διότι δὲν τὸ ἐθεώρουν ἐφαρμόσιμον, δὲν ἦτο ἐν χρήσει, διαμορφωθείσης ἀπὸ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος τῆς ἀρχῆς, καθ' ἣν: «quidquid non agnoscit glossa, non agnoscit curia». Τοιαῦτα χωρία ὑπῆρχον ἐλάχιστα μὲν εἰς τοὺς «Πανδέκτας», περισσότερα δ' εἰς τὰ λοιπὰ μέρη τῆς ἰουστινιανείου νομοθεσίας, ἰδίως τὰ ἑλληνιστὶ γεγραμμένα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Landsberg*, Ueber die Entstehung der Regel: quidquid non agnoscit glossa, non agnoscit forum (1880). — *Τοῦ αὐτοῦ*. Die Glosse des Accursius (1883). — *Pescatore*, Die glossen des Irnerius (1888). — *Fitting*, Summa Codicis des Irnerius (1894). — *Τοῦ αὐτοῦ*, Questiones de juris subtilitatibus des Irnerius (1894). — *Τοῦ αὐτοῦ*, Rechtsschule zu Bologna. — *Besta*. L' opera d'Irnerio (1896). — *Ficker*, Forschungen zur Reichs- und Rechtsgeschichte Italiens III σελ. 134 καὶ ἑπ. — *Seckel*, Distinctiones Glossatorum ἐν «Festschrift der Berliner Juristenfakultät» (1911).

Δ. Φ. ΠΑΠΑΜΗΤΡΟΣ

γλωσσοδέτης (ὁ) καὶ ἰδιωμ. *γλωσσοδέτι* (τό)· δεσμὸς τῆς γλώσσης, πάθος τῆς γλώσσης, ἕνεκα τοῦ ὁποίου δὲν τελεῖται καλῶς ἡ ἄρθρωσις τοῦ λόγου· ‖ μεταφρ. ἡ ἀδυναμία τινὸς νὰ δώσῃ ἀπάντησιν: «ὅταν τὸν ρωτᾷς γι' αὐτὸ τὸ ζήτημα γλωσσοδέτης τὸν πιάνει».

— *[Λαογρ.]* Εἶδος λεκτικῆς παιδιᾶς, ἡ ὁποία ἀπαιτεῖ εὐστροφίαν γλώσσης καὶ καλεῖται ἄλλως *γλωσσολύτης* ἢ *καθαρογλώσσημα*. Ὁ γλωσσοδέτης ἀποτελεῖται ἐκ δυσπροφέρτων καὶ μακρῶν πολλάκις λέξεων, ἐνίοτε πεπλασμένων, τὰς ὁποίας ὀφείλει τις νὰ ἐπαναλάβῃ δι' ἀπαγγελίας ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐπιταχυνομένης: «Μύλε μου μολυβοσκεπαρνοπετροβαρδαλισμένε, ποιὸς σὲ μολυβοσκεπαρνοπετροβαρδάλισε;—ὁ γιὸς τοῦ μολυβοσκεπαρνοπετροβαρδαλιστῆ». Πολλοὶ ἐκ τῶν γλωσσοδετῶν ἔχουν αἰνιγματοποιηθῆ, προστεθεισῶν ὑπὸ τοῦ λαοῦ λύσεων. [Πρβλ. *Σ. Π. Κυριακίδου*: Ἑλληνικὴ Λαογραφία Α, 363.—«*Λαογραφία*» τ. Β. σ. 202—206.] **Θ. Π.**

γλωσσοδίφης (ὁ)· ὁ ἀναδιφῶν, ὁ ἀνερευνῶν τὰ τῆς γλώσσης· βλ. γλωσσολόγος.

γλωσσοδυνία (ἡ)· βλ. γλωσσωδυνία.

γλωσσοθήριον (τὸ) (Glossotherium) *[Παλαιοζωολ.]*. Γένος ἀπολιθωμένων θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *νωδῶν*. Οἱ ὀδόντες των ἦσαν πρισματικοί, τετραγωνικοὶ κατὰ τὴν βάσιν των καὶ λίαν διιστάμενοι ἀπ' ἀλλήλων. Ὁ τελευταῖος ὀδοὺς εἶναι μικρότερος τῶν τεσσάρων προηγουμένων. Τὸ σῶμά των ἦτο εὔσαρκον καὶ ὀγκῶδες καὶ τὸ ἀνάστημά των γιγάντιον. Ἔζησαν κατὰ τὴν τριτογενῆ καὶ τεταρτογενῆ περίοδον ἐν Ἀμερικῇ. Γνωστότερον εἶδος εἶναι τὸ *γλωσσοθήριον τὸ ἀμερικανικὸν* (Glossotherium americanum) τῆς τεταρτογενοῦς περιόδου· τὸ ἀνάστημά του ὑπερέβαινε κατά τι τὸ ἀνάστημα τοῦ ρινόκερω, τὸ σῶμά του ἦτο ὀγκωδέστατον μὲ τέσσαρας δακτύλους εἰς τοὺς προσθίους πόδας καὶ τρεῖς εἰς τοὺς ὀπισθίους. Ἡ κεφαλὴ ἦτο δυσαναλόγως μικρὰ σχετικῶς πρὸς τὸ σῶμα. Ἦτο ζῷον χορτοφάγον. Μὲ τοὺς προσθίους πόδας του ἐξερρίζωνε τὰ δένδρα, τῶν ὁποίων ἔτρωγε τὰ φύλλα καὶ τοὺς νεαροὺς βλαστούς, οἵτινες καὶ ἀπετέλουν τὴν κυριωτέραν τροφήν του. **Δ. Ν. Π.**

γλωσσοκάτοχον (τό). Εἰδικὴ χειρουργικὴ λαβὶς μήκους 15—20 ἑκ. μ., ἀποτελουμένη ἐκ δύο βραχιόνων, ὧν ἑκάτερος καταλήγει συνήθως εἰς ἄκρον θυριδωτόν. Τοῦ ἐργαλείου τούτου γίνεται χρῆσις κατὰ τὴν γενικὴν νάρκωσιν, ἰδίως ἐπὶ ἀσφυκτικῶν καταστάσεων καὶ ἐπὶ ἀπνοίας, ὁπότε, ἵνα μὴ ἡ βάσις της καλύπτῃ τὸν λάρυγγα, συλλαμβάνεται ἡ γλῶσσα, ἕλκεται ρυθμικῶς καὶ συγκρατεῖται ἐκτὸς τοῦ στόματος, οὕτω δὲ καθίσταται εὐχερὴς ἡ εἴσοδος τοῦ ἀέρος εἰς τοὺς πνεύμονας. **Ι. Κ. Κ.**

γλωσσοκήλη (ἡ) *[Ἰατρ.]*. Ἡ ἐκτὸς τῆς κοιλότητος τοῦ στόματος πρόπτωσις τῆς γλώσσης, ὀφειλομένη εἰς διαφόρους παθήσεις προκαλούσας τὴν διόγκωσιν ταύτης, οἷαί εἰσι φλεγμονώδεις διηθήσεις, ὄγκοι, ἢ εἰς ἁπλῆν ὑπερτροφίαν ταύτης. **Ι. Κ. Κ.**

γλωσσοκομεῖον ἢ *γλωττοκομεῖον* (καὶ σπανιώτερον *γλωσσόκομον*) *[Ἀρχ.]*. Θήκη πρὸς φύλαξιν τῶν γλωσσίδων τῶν αὐλῶν. Ἐπειδὴ αἱ γλωσσίδες αὗται ἦσαν λεπτοφυεῖς καὶ δαπανηραί, εὐκόλως δ' ἐφθείροντο, ὁπότε ἔπρεπε ν' ἀπορριφθῶσιν («ἐξηυλημέναι» γλωσσίδες), οἱ μουσικοὶ τὰς ἐφύλασσον ἐντὸς μικρᾶς θήκης, ἣν προσήρτων εἰς τὴν «σιβήνην» ἢ «συβήνην» (δερματίνην θήκην τοῦ ὅλου αὐλοῦ). Βραδύτερον ὅμως ἐκάλυπτον τὰς γλωσσίδας δι' ἑνὸς κωνοειδοῦς καλύμματος· τὸ κάλυμμα τοῦτο ἐνίοτε ἦτο ἐπίμηκες προσαρμοζόμενον ἐγκαρσίως ἐπὶ τοῦ «ὅλμου» (στομίου) τοῦ αὐλοῦ.

1 2

1) Γλωσσοκομεῖον κωνοειδές, εὑρεθὲν ἐν Πομπηΐᾳ.
2) Γλωσσοκομεῖον ἐπίμηκες καὶ ἐγκάρσιον.
[Ἐπὶ μωσαϊκοῦ τοῦ Καπιτωλίου.]

γλωσσόκομον (τό)· λ. τῆς Κ.Δ.: «ἀλλ' ὅτι κλέπτης ἦν καὶ τὸ γλωσσόκομον ἔχων τὰ βαλλόμενα ἐβάσταζεν» (Ἰω. 12,6)· κατὰ παλαιὸν σχολιαστήν: «γλωσσόκομον εἴρηται τὸ κιβώτιον, ὅτι ἐπεκόμιζον βάλλοντες τὰ διδόμενα αὐτοῖς χάριν διατροφῆς.., ὅτι κατεῖχε τὰς γλώσσας· γλῶσσαι γὰρ ἐκαλοῦντο παρὰ τῶν παλαιῶν τὰ παρ' ἡμῖν νομίσματα, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι γλώσσας τοῖς νομίσμασιν ἐνεχάρασσον». Ἡ μαρτυρία τοῦ σχολιαστοῦ περὶ *γλωσσῶν* νομισμάτων εἶναι ἴσως πλάσμα πρὸς ἐτυμολόγησιν τῆς λέξεως, διότι νομίσματα φέροντα χάραγμα γλῶσσαν καὶ ὀνομαζόμενα οὕτω εἶναι ἄγνωστα· φυσικώτερον εἶναι ὅτι ἐκ τῆς ἐννοίας τῆς λέξεως *γλωσσόκομον*, ὡς θήκης στομάτων αὐλῶν (βλ. γλωσσοκομεῖον) ἐξέθισε νὰ σημαίνῃ αὕτη καὶ θήκην ἀλλοίας χρήσεως, τὸν *κουμπαρᾶν*. **Β. Φ.**

γλωσσοκοπάνα (ἡ)· χαρακτηριστικὸν γυναικὸς ἢ καὶ ἀνδρὸς αὐθάδους, φλυάρου, ἐν γένει ἀν-

Digitized by Google

θρώπου μὲ ἀκόλαστον γλῶσσαν: «σοῦ εἶναι μιὰ γλωσσοκοπάνα».

γλωσσοκοπιὰ (ἡ)· πολυλογία, φλυαρία, αὐθάδεια.

γλωσσολαβὴ (ἡ)· βλ. γλωσσοκάτοχον.

γλωσσολαλία (ἡ) /*Καινὴ Διαθ.*/. Οὕτω καλεῖται τὸ ἐν τῇ παλαιοτάτῃ Ἐκκλησίᾳ χάρισμα τοῦ Ἁγίου πνεύματος τοῦ λαλεῖν ἐν ξέναις γλώσσαις, ὅπερ ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ χαρακτηρίζεται ὡς «γλώσσαις λαλεῖν», «γλώσσαις καιναῖς», «γλώσσαις ἑτέραις λαλεῖν» κτλ. Τὸ χάρισμα δὲ τοῦτο, ὅπερ εἶχε προαναγγελθῇ ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ (*Μάρκου* ιστ', 17, ἐνεφανίσθη ἅμα τῇ ἱδρύσει τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Πεντηκοστῆς, ὅτε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον κατῆλθεν ἐν εἴδει πυρίνων γλωσσῶν ἐπὶ τοὺς μαθητὰς «καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἑτέραις γλώσσαις, καθὼς τὸ Πνεῦμα ἐδίδου αὐτοῖς ἀποφθέγγεσθαι» (Πράξεων Ἀποστ. β' 1 ἑξ.), τὸ δὲ συνελθὸν πλῆθος «συνεχύθη ὅτι ἤκουον εἷς ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ λαλούντων αὐτῶν (στ. 6.). Ἔπειτα δὲ συναντῶμεν τὸ χάρισμα τοῦτο ἐν δυσὶ περιπτώσεσι μνημονευομέναις ἐπίσης ἐν τῇ βίβλῳ τῶν «Πράξεων» καὶ δή: α') ἐν Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης, καθ' ὃν χρόνον ἔδρα ἐνταῦθα ὁ ἀπόστολος Πέτρος, προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ ἑκατοντάρχου Κορνηλίου (ι' 46) καὶ β') ἐν Ἐφέσῳ, καθ' ὃν χρόνον ἔδρα ἐν αὐτῇ ὁ ἀπόστολος Παῦλος (ιθ' 6). Καθ' ἁπάσας τὰς περιπτώσεις ταύτας ἡ γλωσσολαλία ἐμφανίζεται ὡς ἀποτέλεσμα ἅμα καὶ ὡς τεκμήριον τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἐπίσης δ' εὑρίσκομεν τὸ χάρισμα τῆς γλωσσολαλίας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κορίνθου, ἐν τῇ πρὸς τὴν ὁποίαν Α' ἐπιστολῇ αὐτοῦ ὁ ἀπόστολος Παῦλος ὁμιλεῖ ὁτὲ μὲν περὶ «γενῶν γλωσσῶν» ιβ' 11), ὁτὲ δὲ καὶ δὴ ἐπανειλημμένως περὶ τοῦ «γλώσσαις ἢ γλώσσῃ λαλεῖν» (ιδ' 1 ἑξ.), ὅπερ καὶ ἐνταῦθα ἐμφανίζεται ὡς χάρισμα τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Παῦλος βεβαιοῖ, ὅτι ἦτο κάτοχος τοῦ χαρίσματος τούτου ἐν δαψιλείᾳ (ιδ' 18). Περὶ τῆς φύσεως τοῦ χαρίσματος τούτου, ὅπερ δὲν φαίνεται ὅτι ἦτο ἀποκλειστικὸν προνόμιον τῶν μνημονευθεισῶν τεσσάρων Ἐκκλησιῶν, ἀλλ εἶχε πολὺ εὐρυτέραν ἐν τῇ παλαιοτάτῃ Ἐκκλησίᾳ διάδοσιν, ἠγέρθησαν ἔκπαλαι ἀμφισβητήσεις. Οὕτω τινὲς μὲν ἐκλαμβάνοντες τὴν λέξιν «γλῶσσα» ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ γνωστοῦ μέλους τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, τοῦ ὀργάνου τῆς λαλιᾶς, νομίζουσιν ὅτι ἡ γλωσσολαλία δὲν ἦτο ἄλλο τι εἰμὴ λαλιὰ ἐν ἐκστατικῇ καταστάσει, ὅλως δ' ἀκατάληπτος (*Eichhorn* κ. ἄ.). Ἄλλοι δὲ ὑπέλαβον, ὅτι πρόκειται περὶ ὅλως νέας γλώσσης μυστηριώδους, δημιουργήματος τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἣν ἠννόουν μόνον οἱ ἐπίσης ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος διατελοῦντες, ὡς συνέβη κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς εἰς τοὺς ἀκροατὰς τῶν γλώσσαις λαλούντων μαθητῶν τοῦ Κυρίου καὶ εἰς τοὺς ἑρμηνευτὰς τῶν λεγομένων ὑπὸ τῶν γλώσσαις λαλούντων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κορίνθου καὶ εἴ που ἀλλαχοῦ (*Godet* κ. ἄ.).

Κατ' ἄλλους πάλιν πρόκειται περὶ ποιητικῶν, ἀπηρχαιωμένων καὶ ἐν γένει ἀσυνήθων λέξεων καὶ φράσεων (*Bleek, Heinrici* κ. ἄ.). Ὑπάρχουσι τέλος καὶ οἱ διακρίνοντες μεταξὺ τοῦ θαύματος τῆς Πεντηκοστῆς καὶ τοῦ χαρίσματος τῆς γλωσσολαλίας. Ἐν τῇ παλαιᾷ Ἐκκλησίᾳ ἐπεκράτει ἐκδοχὴ ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος καὶ δὴ καὶ περὶ λαλιᾶς ξένων γλωσσῶν οὐχὶ ἀνυπάρκτων, ἀλλὰ πραγματικῶν, ἃς ἐλάλουν οἱ ἐν λόγῳ χαρισματοῦχοι, οἱ δὲ παριστάμενοι ἠδύναντο νὰ ἐννοήσωσιν, ἂν οἴκοθεν ἐγίνωσκον αὐτάς· τοὐναντίον δ' ἦσαν αὗται ἀκατάληπτοι εἰς τοὺς ἀγνοοῦντας, ὅτε παρίστατο ἀνάγκη ἑρμηνείας εἴτε δι' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου εἴτε δι' εἰδικοῦ χαρισματούχου, περὶ οὗ ὁμιλεῖ ὁ ἀπόστολος Παῦλος (Α' Κορινθ. ιβ' 11 κλπ.). Ὡς εἰκάζομεν ἐκ τῶν μνημονευθέντων χωρίων τῆς Κ. Διαθήκης αἱ εἰρημέναι γλῶσσαι δὲν ἐχρησίμευσαν ὡς μέσον συνεννοήσεως πρὸς ἑτερογλώσσους ἀνθρώπους, ὡς ὑπέλαβόν τινες, ἀλλ' ἦσαν μόνον μέσον λαλιᾶς (προσευχῆς καὶ δὴ δοξολογίας) πρὸς τὸν Θεὸν (πρβ. Πράξ. β' 11, ι' 46, Α' Κορινθ. ιδ' 14. 16 18). Ἐνέφαινε δὲ τὸ χάρισμα τῆς γλωσσολαλίας, ὅπερ ἦτο «σημεῖον τοῖς ἀπίστοις» ὡς λέγει ὁ Παῦλος (Α' Κορ. ιδ' 22), ἔστω καὶ ἂν αὕτη παρέμενεν ἀκατάληπτος εἰς τοὺς μὴ γινώσκοντας τὴν λαλουμένην γλῶσσαν, οὐ μόνον τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀλλὰ καὶ τὸν παγκόσμιον χαρακτῆρα τοῦ Εὐαγγελίου, δι' ὃ καὶ ἐπαραλληλίσθη πρὸς τὴν σύγχυσιν τῶν γλωσσῶν κατὰ τὴν ἐν Βαβὲλ πυργοποιίαν (Γενέσεως ια' 7). Παρέμεινε δε τὸ χάρισμα τοῦτο ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ κατὰ τὸν β' αἰῶνα. Ὁ Εἰρηναῖος († 202) βεβαιοῖ, ὅτι εἶχεν ἴδει ἀνθρώπους, οἵτινες χάριτι τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐλάλουν «παντοδαπαῖς γλώσσαις» (Adv. Haereses V 6. 1, πρβ. καὶ *Εὐσεβιου* Ἐκκλ. Ἱστ. Ε' 7).

Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΗΣ

—*[Θρησκειολ.]* Τὸ φαινόμενον τῆς *γλωσσολαλιας* ἀπαντᾷ καὶ παρὰ ταῖς ἀρχαιοτάταις προφητικαῖς σχολαῖς καὶ παρ' ἐθνικοῖς προφήταις, καὶ δὴ ἐν καταστάσει ἐκστάσεως διατελοῦσιν, ἐμφανίζεται δὲ καὶ βραδύτερον ἐν τῇ χριστιανικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἰδίᾳ εἰς ἐποχὰς θρησκευτικῶς ἀνησύχους, μάλιστα μεταξὺ αἱρετικῶν καὶ καθόλου ἀνθρώπων κεχωρισμένων τῆς ἐπισήμου Ἐκκλησίας. Τῆς ἐν ἔτει 1907 ἀναφανείσης ἰσχυρᾶς ἐν Γερμανίᾳ θρησκευτικῆς κινήσεως κυριώτατον γνώρισμα ἦτο τὸ γλώσσαις λαλεῖν, διὰ τοῦ ὁποίου ἀπεκαλύπτετο, ὡς οἱ μετέχοντες αὐτῆς ἐνόμιζον, τὸ πνεῦμα. Αἱ ἀκατάληπτοι λέξεις, τὰς ὁποίας ἐπρόφερον, συνωδεύοντο ὑπὸ νευρικῶν σπασμῶν. Εὐνόητον εἶναι ὅτι ὑπὸ τοιούτους ὅρους ἐπήρχετο ἀταξία καὶ θόρυβος, ἅπερ ἐπέφερον τὴν διάλυσιν τῶν θρησκευτικῶν ἐκείνων συγκεντρώσεων.

Τὸ φαινόμενον τοῦτο τοῦ γλώσσαις λαλεῖν ἐξακολουθεῖ, ὡς ἐλέχθη, ὑφιστάμενον, καίπερ ἔξω τῶν πρεπόντων ὁρίων καὶ ἀποβαλὸν τὸν χαρακτῆρα, τὸν ὁποῖον ἔχει ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ, καὶ κατὰ τὸν δεύτερον χριστιανικὸν αἰῶνα. Ὁ φιλόσοφος Κέλσος γνωρίζει «χριστιανοὺς» προφήτας ἐν Φοινίκῃ καὶ Παλαιστίνῃ, οἵτινες «κινοῦνται ὡς θεσπίζοντες» καὶ ἀποβάλλουσι ταχέως τὴν χρῆσιν τοῦ συνήθους λόγου: «Ἐγὼ ὁ θεός εἰμι ἢ θεοῦ παῖς ἢ πνεῦμα θεῖον. Ἥκω δέ. Ἤδη γὰρ ὁ κόσμος ἀπόλλυται, καὶ ὑμεῖς ὦ ἄνθρωποι, διὰ τὰς ἀδικίας οἴχεσθε. Ἐγὼ δὲ σῶσαι θέλω καὶ ὄψεσθέ με αὖθις μετ' οὐρανίου δυνάμεως ἐπανιόντα. Μακάριος ὁ νῦν με θρησκεύσας, τοῖς δὲ ἄλλοις ἅπασι πῦρ αἰώνιον ἐπιβαλῶ, καὶ πόλεσι καὶ χώραις. Καὶ ἄνθρωποι οἱ μὴ τὰς ἑαυτῶν ποινὰς ἴσασι, μεταγνώσονται μάτην καὶ στενάξουσι· τοὺς δ' ἐμοὶ πεισθέντας αἰωνίους φυλάξω». Τοῦτο εἶναι κατὰ τὸν Κέλσον τὸ κεφάλαιον τοῦ κηρύγματος αὐτῶν. Ἀλλὰ «ταῦτ' ἐπανατεινάμενοι προστιθέασιν ἐφεξῆς ἄγνωστα καὶ πάροιστρα καὶ πάντῃ ἄδηλα, ὧν τὸ μὲν γνῶμα οὐδεὶς ἂν ἔχων νοῦν εὑρεῖν δύναιτο, ἀσαφῆ γὰρ καὶ τὸ μηδέν, ἀνοήτῳ δὲ ἢ γόητι παντὶ περὶ παντὸς ἀφορμὴν ἐνδίδωσι τὸ λεχθὲν σφετερίζεσθαι». Κατὰ ταῦτα οἱ «προφῆται» οὗτοι μετατίθενται διὰ κινήσεων εἰς κατάστασιν ἐκστάσεως, ἐκφέρουσι λέξεις ἀκαταλήπτους καὶ παρέχουσιν εἰς ἄλλους ἀφορμὴν νὰ ἑρμηνεύσωσιν ὡς θέλουσι τὸ ἐκφερόμενα. Καὶ ὁ μάγος Μᾶρκος παρ' Εἰρηναίῳ, κατέχων «δαίμονα πάρεδρον» ἐπιτάσσει εἰς τὰς γυναῖκας νὰ προφητεύσουν. «Ἄνοιξον τὸ στόμα σου καὶ προφήτευσον». Ἐκεῖναι δὲ κατόπιν συχνῆς ἐπαναλήψεως τῆς διαταγῆς ταύτης «ἀποτολμῶσι λαλεῖν ληρώδη καὶ τὰ τυχόντα πάντα κενῶς καὶ τολμηρῶς, ἅτε ὑπὸ κενοῦ τεθαρμαμέναι πνεύματος». Δὲν εἶναι ἀπίθανον ὅτι μετὰ τῶν ἀνάρθρων τούτων φθόγγων συνεδέοντο καὶ σειραὶ λέξεων ἀνόητοι καὶ μηδὲν σημαίνουσαι, αἱ voces mysticae. Τοιαύτη σειρὰ εἶναι λ.χ. ἡ ἑξῆς, διασωθεῖσα ἐπὶ παπύρου: «Ἰαώ, ἐλωαί, μαρμαραχαδά, μενεφά, μερμαί, ἰχώρ, αἰεώ, ἠρεφιέ, φερεριώ, χανδουχαμών, ἐρεπνε, ζωνάρ, κιδελαπεῦ, ἰωπλαίτινε, ρεαώθ, ἰχί, ὠχί, ἀεήρ, ἀλαχάλ, περεχαήλ, δουναξ, ἀναξιδόα, ἐρεδεβώ, ἀναποδεύ, ἰαωά, ἐμπρῶ» κτλ. Πρὸς ταῦτα παράβαλε ὅσα ἐν τῇ θρησκευτικῇ ἐκείνῃ κινήσει τοῦ 1907 ἐκφέρει τις τῶν πιστῶν:

Schua ea, schua ea,
o tschi biro ti ra pea
akki lungo ta ri funqa
u li bara t ra funqa
latschi bunqo ti tu ta.

Ἐὰν ὑποτεθῇ ὅτι τὸ γλώσσαις λαλεῖν εἶχεν ὁμοιότητα πρὸς τὰ τοιαῦτα, τότε τὸν ὅρον «γλῶσσα» νοητέον ἐν τῇ ἐννοίᾳ ἀγνώστου ἢ ἀχρήστου λέξεως, ἑλληνικῆς ἢ ξένης. Ἐν τούτοις, ὡς πρὸς τὴν Κ Διαθήκην, φαίνεται πιθανώτερον ὅτι ὁ Παῦλος ὁμιλῶν περὶ γλωσσῶν δὲν ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν τὰς τοιαύτας ἐκτροπὰς καὶ ὅτι τὸ «γλώσσαις λαλεῖν» παρ' αὐτῷ εἶναι ἀποτέλεσμα πραγματικοῦ χαρίσματος ἐκλιπόντος μετὰ τῆς ἀποστολικῆς ἐποχῆς.

Ν. Ι. ΛΟΥΒΑΡΙΣ

Γλωσσολογία (ἡ). Γλωσσολογία ἢ *Γλωσσικὴ* καλεῖται ἡ ἐπιστήμη τῆς γλώσσης, ἤτοι ἡ ἐπιστήμη, ἡ ὁποία ἔχει ὡς ἀντικείμενον αὐτῆς τὴν ἔρευναν τῶν νόμων τῆς γλωσσικῆς ἐξελίξεως. Ἡ γλωσσολογία ὡς ἐπιστήμη εἶναι νέα, τέκνον καὶ δημιούργημα τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἀρχομένου· ἀλλ' αἱ γλωσσικαὶ μελέται—καὶ δὴ αἱ γραμματικαί, ἐτυμολογικαὶ κλπ.—εἶναι παλαιόταται.

Πρῶτοι οἱ Ἰνδοὶ—ἤδη ἀπὸ τοῦ ΣΤ' αἰῶνος π. Χ.—ἐξήτασαν μετὰ πολλῆς ὀξυνοίας καὶ ἀκριβείας τὴν γλῶσσάν των. Ἔξοχοι Ἰνδοὶ γραμματικοί: ὁ Yaska, ὁ Çakatayana κ.λ.π., πρὸ πάντων δὲ ὁ ἐπιφανέστατος τῶν Ἰνδῶν γραμματικῶν Panini, ἀνύψωσαν τὰς γραμματικὰς μελέτας εἰς τὸ ὕψιστον σημεῖον τῆς ἀκμῆς των. Ἐξήτασαν τοὺς φθόγγους τῆς γλώσσης των, τὴν φύσιν καὶ τὴν φυσιολογικὴν γένεσίν των μὲ θαυμαστὴν ἀκρίβειαν, καθώρισαν τοὺς γραμματικοὺς κανόνας τῆς παλαιᾶς ἰνδικῆς μετ' ἀπαραμίλλου συντομίας καὶ βραχυλογίας καὶ ἐν γένει παρετήρησαν καὶ ἐμελέτησαν ὅλα τὰ στοιχεῖα καὶ φαινόμενα τῆς γλώσσης των ἐκτὸς τῶν συντακτικῶν. Εἰς τοῦτο καὶ μόνον ὑπελείφθησαν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ὁμοτέχνων των. Πόσην σημασίαν καὶ σπουδαιότητα ἀπέδιδον οἱ παλαιοὶ Ἰνδοὶ εἰς τὴν γλῶσσαν, μαρτυρεῖ τὸ γεγονὸς ὅτι εἰς τὸ παλαιότατον μνημεῖον τῆς Ἰνδικῆς: τὸ Veda, ἡ γλῶσσα ἀνυψώνεται εἰς τὴν τάξιν τῶν θεῶν, μερικοὶ δὲ ἀπὸ τοὺς βεδικοὺς ὕμνους ἀπευθύνονται πρὸς τὴν γλῶσσαν ὡς πρὸς ἀληθινὴν θεότητα.

Ὄχι πολὺ βραδύτερον τῶν Ἰνδῶν ἤρχισαν νὰ ἐρευνοῦν τὴν γλῶσσάν των καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες. Ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ γλωσσικὴ δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς δύο περιόδους, ἤτοι 1) εἰς τὴν παλαιοτέραν, τὴν τῆς φιλοσοφίας τῆς γλώσσης, κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ γλωσσικαὶ μελέται, ἐξαρτώμεναι ἐντελῶς ἐκ τῆς φιλοσοφίας, περιεστρέφοντο κατὰ τὸ πλεῖστον περὶ γενικώτερα ζητήματα, περὶ τὴν γλῶσσαν καθόλου ὡς μέσον ἐκφράσεως τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, καὶ 2) εἰς τὴν τῶν ἀλεξανδρινῶν καὶ τῶν κατόπιν χρόνων, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ γλωσσικὴ—χειραφετηθεῖσα ἀρκούντως ἐκ τῆς φιλοσοφίας, συνδεδεμένη δὲ στενότατα πρὸς τὰς φιλοσοφικὰς σπουδὰς — ἀσχολεῖται περὶ μερικώτερα κυρίως ζητήματα, περὶ τὰ διάφορα στοιχεῖα τῆς γλώσσης: τοὺς φθόγγους, τοὺς τύπους, τὴν ἐτυμολογίαν τῶν λέξεων, τὴν πλοκὴν τούτων εἰς λόγον καὶ οὕτω καθεξῆς.

Κατὰ τὴν προηγουμένην περίοδον οἱ κορυφαῖοι τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων καὶ αἱ σχολαί των ἀπησχολήθησαν ἐπὶ αἰῶνας ὁλοκλήρους μὲ τὸ μέγα καὶ δυσεπίλυτον πρόβλημα τῆς ἀρχῆς τῆς γλώσσης τοῦ ἀνθρώπου: Πῶς προῆλθεν αὕτη; «φύσει» ἢ «νόμῳ;» Ποία ἡ σχέσις τῆς διανοήσεως πρὸς τὴν διὰ τῆς γλώσσης ἔκφρασίν της; Ποία ἡ σχέσις τῶν ὀνομάτων πρὸς τὰ δι' αὐτῶν δηλούμενα πράγματα; Καὶ εἰς μερικώτερα ζητήματα δὲν παρέλειψαν νὰ στρέψουν την προσοχήν των οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι. Εἰς αὐτοὺς — ἰδίως εἰς τὸν Πλάτωνα, τὸν Ἀριστοτέλην, πρὸς πάντων ὅμως εἰς τοὺς στωϊκοὺς — ὀφείλεται ἡ διάκρισις τῶν κυριωτέρων μερῶν τοῦ λόγου, τῶν πτώσεων καὶ τῶν γενῶν τῶν ὀνομάτων κτλ. καὶ οἱ ὅροι, τῶν ὁποίων ἀκόμη καὶ σήμερον κάμνομεν χρῆσιν εἰς τὰς σχολικὰς γραμματικάς μας. Μεγαλυτέραν καὶ συστηματικωτέραν ἐπίδοσιν ἔλαβον αἱ γλωσσικαὶ μελέται καὶ ἐργασίαι κατὰ τοὺς ἀμέσως ἑπομένους, ἤτοι κατὰ τοὺς ἀλεξανδρινοὺς καὶ τοὺς μετ' αὐτοὺς χρόνους. Κατ' αὐτοὺς ἡ γλωσσική, ἥτις ἦτο ἁπλῶς ὄργανον τῆς φιλολογίας, βοηθὸς αὐτῆς καὶ παραστάτις πρὸς μελέτην καὶ ἑρμηνείαν τῶν ἀρχαίων ποιητῶν καὶ συγγραφέων—ἰδίως τοῦ Ὁμήρου—διαμορφώνεται βαθμηδὸν εἰς ἴδιον κλάδον τῶν καθόλου φιλολογικῶν σπουδῶν. Πόσον στενὸς ἦτο ὁ σύνδεσμος φιλολογίας καὶ γλωσσικῆς κατὰ τοὺς ῥηθέντας χρόνους ἀρκεῖ νὰ καταδείξῃ τὸ γεγονός, ὅτι κοινὸν ἦτο τὸ ὄνομα καὶ τῶν δύο. Λέγοντες *γραμματικὴν* οἱ ἀρχαῖοι ἐνόουν ἀμφοτέρας τὰς ἐπιστήμας ταύτας. Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους τὸ μέγα καὶ πολυθρύλητον ζήτημα, τὸ ὁποῖον ἔγινεν ἀφορμὴ μακροχρονίων καὶ ὀξυτάτων συζητήσεων καὶ ἐρίδων καὶ περὶ τὸ ὁποῖον ὡς περὶ πόλον περιεστράφη ὅλη σχεδὸν ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἀρχαίας γραμματικῆς, ἦτο τὸ ἑξῆς: ὑπάρχει ἐν τῇ γλώσσῃ *ἀναλογία* μεταξὺ τῆς λέξεως καὶ τῆς ἐννοίας ὡς νόμος καὶ κανὼν ἀπαράβατος, ἢ μήπως αἱ λέξεις δὲν ἐσχηματίσθησαν ἐν ἁρμονίᾳ πρὸς τὰς δι' αὐτῶν δηλουμένας ἐννοίας καὶ οὕτως ἐπικρατεῖ ἀσυμφωνία, *ἀνωμαλία* μεταξὺ τοῦ περιεχομένου τῆς διανοίας καὶ τῆς γλωσσικῆς διατυπώσεώς της; Οἱ γραμματικοὶ διῃρέθησαν ὡς πρὸς τοῦτο εἰς δύο τάξεις: εἰς τοὺς *ἀναλογικοὺς* — τοὺς περὶ τὸν μέγαν φιλόλογον τῆς Ἀλεξανδρείας Ἀρίσταρχον — καὶ τοὺς *ἀνωμαλικοὺς* — τοὺς περὶ τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἀντιπάλου πρὸς τὴν ἀλεξανδρινὴν σχολὴν τοῦ Περγάμου Κράτητα τὸν Μαλλώτην. Καὶ οἱ μὲν πρῶτοι ἐδέχοντο ἀναλογίαν ἐν τῇ γλώσσῃ, ἤτοι συμφωνίαν τῶν γλωσσικῶν κατηγοριῶν πρὸς τὰς λογικὰς τοιαύτας καὶ ἑπομένως ὁμοίαν γλωσσικὴν ἔκφρασιν τῶν ὁμοίων ἐννοιῶν. Τὸ ἀντίθετον ἐδέχοντο οἱ ἀνωμαλικοί, οἵτινες εὕρισκον πλήρη ἀνωμαλίαν ἐν τῇ γλώσσῃ. Ἐνῷ λ.χ. θὰ ἔπρεπε κατ' αὐτοὺς πάντα τὰ εἰς -ας ὀνόματα νὰ εἶναι τῆς αὐτῆς κλίσεως, παρὰ ταῦτα ἄλλα μὲν ἐξ αὐτῶν εἶναι τῆς πρώτης (*Λυσίας, Ἀμεινίας* κ.λ.), ἄλλα δὲ τῆς τρίτης κλίσεως (*Βίας, —ντος* κ.λ.). Οἱ Ἀλεξανδρινοὶ πρὸς ἐξήγησιν τῆς διαφορᾶς τῆς κλίσεως τούτων παρετήρησαν ὅτι τὸ μὲν ὄνομα *Βίας* εἶναι δισύλλαβον, τὸ δὲ *Λυσίας* τρισύλλαβον. Ἀλλὰ τὴν ἀληθῆ αἰτίαν τῆς διαφορᾶς εἰς τὴν κλίσιν τούτων — τὰ ὁποῖα ὁρμηθέντα ἐκ διαφόρων θεμάτων συνέπεσαν μορφολογικῶς εἰς τὴν ἑνικήν των ὀνομαστικὴν ἕνεκα ὡρισμένων φωνητικῶν ἀλλοιώσεων—δὲν ἠδύναντο ν' ἀνεύρουν οἱ ἀρχαῖοι. Ἡ ὀρθὴ μέθοδος τῆς ἐρεύνης τῶν γλωσσικῶν φαινομένων—μία ἐκ τῶν καλλίστων ἀνακαλύψεων τοῦ ΙΘ' αἰῶνος—ἐχρειάσθη ἀκόμη δύο περίπου χιλιετηρίδας ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν ἀναλογικῶν καὶ τῶν ἀνωμαλικῶν διὰ νὰ ἐξευρεθῇ καὶ χρησιμοποιηθῇ. Ἀλλ' ἡ ἔρις τούτων δὲν παρῆλθεν ἄνευ ὠφελείας διὰ τὰς γλωσσικὰς σπουδάς. Εἰς τὰς μακρὰς—καὶ πολλάκις μικρολόγους—συζητήσεις τῶν ἀνωμαλικῶν καὶ τῶν ἀναλογικῶν ὀφείλεται ἡ παρατήρησις καὶ διάκρισις πλείστων γραμματικῶν καὶ λοιπῶν στοιχείων καὶ φαινομένων, ἐκ τῆς συστηματοποιήσεως καὶ κατατάξεως τῶν ὁποίων συνετελέσθη ἡ διαμόρφωσις τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γραμματικῆς. Τὸ πρῶτον πλῆρες—ἂν καὶ συντομώτατον ἀκόμη—ἐγχειρίδιον ταύτης εἶναι ἡ «Τέχνη γραμματική» Διονυσίου τοῦ Θρᾳκός, μαθητοῦ τοῦ Ἀριστάρχου. Αὐτὴ ἐχρησίμευσεν ὡς πρότυπον γραμματικῆς εἰς

Digitized by Google

τοὺς Ῥωμαίους καὶ δι' αὐτῶν καὶ εἰς τοὺς νεωτέρους εὐρωπαϊκοὺς λαούς.

Ἡ ἐπίδρασις τῶν γραμματικῶν καὶ καθόλου γλωσσικῶν μελετῶν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ὑπῆρξε μεγίστη. Πρῶτοι ἐπωφελήθησαν αὐτὰς οἱ Ῥωμαῖοι. Ὁ Κράτης ὁ Μαλλώτης—ὅστις κατὰ τὸν Σουητώνιον «primus.....studium grammaticae in urbem intulit,.....plurimas acroaseis fecit assidueque disseruit ac nostris exeplum fuit ad imitandum»—συνετέλεσεν εἰς τὴν τροπὴν τῶν Ῥωμαίων πρὸς γραμματικὴν μελέτην τῆς γλώσσης των. Λόγιοι ἐπιφανεῖς ἀσχολοῦνται περὶ ταύτην καὶ—ἔχοντες πάντοτε ὡς πρότυπα τοὺς Ἕλληνας γραμματικοὺς—συγγράφουν τὰς πρώτας λατινικὰς γραμματικάς. Ὁ Οὐάρρων (Α' αἰὼν π. Χ.) συνέταξε τὸ «De lingua latina», ὁ Καῖσαρ—κατ' αὐτὴν τὴν κατὰ τῶν Γαλατῶν ἐκστρατείαν του—εὗρε τὸν καιρὸν νὰ γράψῃ τὸ «De analogia» κλ. Ἀλλὰ τὰ γνωστότερα γραμματικὰ τῆς λατινικῆς ἐγχειρίδια ἐγράφησαν βραδύτερον, τὸν Δ' αἰῶνα μ. Χ., ὑπὸ τοῦ Δωνάτου καὶ τὸν ΣΤ' αἰῶνα μ. Χ. ὑπὸ τοῦ Πρισκιανοῦ («Institutiones grammaticae» εἰς 18 βιβλία.

Ἐκ τῶν σημιτικῶν λαῶν οἱ Ἑβραῖοι καὶ οἱ Ἄραβες, ὁρμηθέντες ὡς καὶ οἱ Ἰνδοὶ ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἱερῶν βιβλίων των, ἐξήτασαν καὶ αὐτοὶ μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν τὴν γλῶσσάν των. Τεκμήριον τῆς ἀκμῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήχθησαν αἱ γραμματικαὶ καὶ ἐν γένει αἱ γλωσσικαὶ μελέται παρ' αὐτοῖς, εἶναι ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν Ἑβραίων καὶ Ἀράβων γραμματικῶν. Μόνοι οἱ δεύτεροι ὑπολογίζονται—μέχρι τοῦ ΙΕ' αἰῶνος μ. Χ.—εἰς δύο καὶ ἡμίσειαν χιλιάδας!

Ἀλλ' αἱ γλωσσικαὶ καὶ γραμματικαὶ μελέται καὶ παρατηρήσεις τῶν ἀρχαίων, πολύτιμοι αὐταὶ καθ' ἑαυτάς, δὲν προήγαγον οὐδὲ ἠδύναντο νὰ προαγάγουν τὴν γλωσσολογίαν εἰς πραγματικὴν ἐπιστήμην. Αὗται περιωρίζοντο κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν γλωσσικῶν στοιχείων (φθόγγων, τύπων κ. λ.) καὶ τῶν σχετικῶν πρὸς αὐτὰ φαινομένων. Δὲν ἐξήτασαν τὰ κυρίως γλωσσολογικὰ ζητήματα, ἤτοι τοὺς ὅρους τῆς ἐξελίξεως καὶ ἀναπτύξεως τῆς γλώσσης τοῦ ἀνθρώπου, τοὺς νόμους, οἱ ὁποῖοι διέπουν τὰ γλωσσικὰ φαινόμενα καὶ οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν τὸ κύριον ἀντικείμενον τῆς γλωσσικῆς ἐπιστήμης. Ἔλειπεν ἀκόμη ἡ ὀρθὴ μέθοδος τῆς ἐρεύνης τῶν γλωσσικῶν φαινομένων. Καὶ τούτων κυρία αἰτία ἦτο ὅτι οἱ κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους γλωσσολογοῦντες ὡρμῶντο —πρὸς ἐξήγησιν τῶν γλωσσικῶν φαινομένων—ἀπὸ ἀνεπαρκοῦς ὑλικοῦ, ἤτοι ἀπὸ τοῦ ὑλικοῦ μιᾶς μόνης γλώσσης, τῆς ἰδικῆς των γλώσσης, ἢ ἐζήτουν νὰ ἑρμηνεύσουν a priori τὰ ποικίλα γλωσσικὰ ζητήματα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κατηγοριῶν καὶ τῶν κανόνων τῆς λογικῆς, χωρὶς νὰ ἐξετάσουν πῶς εἶχον ταῦτα πρότερον καὶ ποίαν ὁδὸν ἠκολούθησαν μέχρι τῆς ἐν ὡρισμένῳ χρόνῳ διαμορφώσεώς των. Μόλις κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα ἐφηρμόσθη ἡ μεθοδικὴ ἀρχὴ τοῦ Ἀριστοτέλους «εἴ τις ἐξ ἀρχῆς τὰ πράγματα φυόμενα βλέψειεν, κάλλιστ' ἂν θεωρήσειεν» καὶ κατενοήθη, ὅτι ἡ γλῶσσα μεταδιδομένη ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν ὑφίσταται συνεχεῖς καὶ ἀδιαλείπτους ἀλλοιώσεις καὶ ὅτι ἑπομένως εἶναι ἀδύνατον νὰ ἑρμηνευθῇ ὡρισμένη φάσις καὶ περίοδος γλώσσης τινός, ἂν δὲν ἀνατρέξῃ τις εἰς τὰς προηγουμένας περιόδους της καὶ δὲν παρακολουθήσῃ μὲ ἐπιμέλειαν καὶ προσοχήν, ὅλην, εἰ δυνατόν, τὴν προηγουμένην ἐξέλιξίν της. Οὔτε οἱ γλωσσολογοῦντες οὔτε οἱ ἄλλοι ἱστορικοὶ καὶ ἐπιστήμονες εἶχον σκεφθῆ καὶ κατανοήσει πρὸ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ὅτι τὸ «εἶναι» δὲν εἶναι ἐπιστημονικῶς νοητὸν ἄνευ τοῦ «γίγνεσθαι», ἄνευ δηλαδὴ τῆς παρακολουθήσεως τῆς μακρᾶς σειρᾶς τῶν διαδοχικῶν ἀλλοιώσεών του. Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς μεθοδικῆς ταύτης ἀρχῆς εἰς τὰς γλωσσικὰς καὶ τὰς συγγενεῖς πρὸς αὐτὰς ἐπιστημονικὰς ἐρεύνας εἶναι μία ἐκ τῶν καλλίστων καὶ σπουδαιοτάτων ἐπιστημονικῶν προόδων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος.

Καὶ αὐτὴ ἡ συγκριτικὴ μέθοδος—ἡ ὁποία κυρίως εἰπεῖν δὲν εἶναι παρὰ συμπλήρωμα καὶ ἐπέκτασις τῆς ἱστορικῆς μεθόδου—ἔμεινεν ὡσαύτως ἄγνωστος μέχρι τοῦ τέλους σχεδὸν τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Οἱ πολιτισμένοι λαοὶ τῆς ἀρχαιότητος—ἰδίως οἱ Ἰνδοὶ καὶ οἱ Ἕλληνες—περιωρίζοντο εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς ἰδικῆς των γλώσσης. Τὰς γλώσσας τῶν ἄλλων λαῶν παρημέλησαν ἐντελῶς. Καὶ τοῦτο ὄχι μόνον διότι τὰς περιεφρόνουν ὡς γλώσσας λαῶν βαρβάρων, ἀλλὰ καὶ διότι δὲν τὰς ἐθεώρουν κἂν ὡς γλώσσας. Ἕλληνες ποιηταὶ τὰς ἐχαρακτήριζον πολλάκις ἐπὶ τὸ ἐπιεικέστερον ὡς ψελλίσματα ἢ τερετίσματα πτηνῶν. Πόσον ἔβλαψε τὴν ἐπιστήμην ἡ πλάνη αὕτη εἶναι περιττὸν νὰ τονισθῇ. Ἄλλη θὰ ἦτο σήμερον ἡ ἀκρίβεια τῆς ἱστορίας τῶν γλωσσῶν, ἂν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, Ῥωμαῖοι καὶ Ἰνδοὶ ἔστρεφον τὴν προσοχήν των εἰς τὰς γλώσσας τῶν περὶ αὐτοὺς ξενοφώνων λαῶν καὶ ἐὰν οὕτως—ἐκτὸς τῶν λογοτεχνικῶν κλ. θησαυρῶν των—μᾶς ἐκληροδότουν καὶ ἓν λεξικὸν ἢ ἓν ἐκτενὲς ὁπωσδήποτε κείμενον (μὲ μετάφρασιν εἰς τὴν ἰδικήν των γλῶσσαν) τῆς ἀσσυριακῆς, τῆς ἀρμενικῆς, τῆς καρικῆς, τῆς φρυγικῆς, τῆς ἀρχαίας θρᾳκικῆς, τῆς ἰλλυρικῆς, τῆς σκυθικῆς, τῆς κελτικῆς, τῆς προϊστορικῆς γερμανικῆς, καὶ ἐν γένει τῶν γλωσσῶν τῶν ἄλλων λαῶν, πρὸς τοὺς ὁποίους ἦλθον εἰς πυκνὴν καὶ μακρὰν ἐπικοινωνίαν. Ἡ πλάνη των περὶ ὑπάρξεως καὶ βαρβάρων γλωσσῶν — ἐνῷ πράγματι μόνον λαοὶ βάρβαροι ὑπάρχουν—τοὺς ἀπέτρεψεν ἐκ τῆς μελέτης τόσων γλωσσῶν, ἐκ τῶν ὁποίων δὲν ὑπώπτευον ὅτι πολλαὶ ἦσαν συγγενεῖς πρὸς τὴν ἑλληνικήν, λατινικὴν καὶ ἰνδικὴν καὶ οὕτω περιώρισε πάρα πολὺ τὸν ὁρίζοντα τοῦ ἐπιστημονικοῦ των ἐνδιαφέροντος. Ἡ ἐκ τούτου ἐπιστημονικὴ ζημία εἶναι πράγματι μεγάλη καὶ ἐπειδὴ πολλαὶ ἐκ τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν ἔπαυσαν πρὸ πολλοῦ νὰ ὁμιλῶνται χωρὶς νὰ ἔχωμεν ἐξ αὐτῶν γραπτόν τι μνημεῖον, τὸ κακὸν εἶναι ἀτυχῶς ἀνεπανόρθωτον.

Εἰς τὴν τάξιν ἀληθοῦς καὶ αὐτοτελοῦς ἐπιστήμης ἀνύψωσε τὴν γλωσσολογίαν ἡ ἀνακάλυψις τῆς συγγενείας τῆς σανσκριτικῆς πρὸς τὴν ἑλληνικήν, τὴν λατινικὴν καὶ τὰς λοιπὰς γλώσσας τῆς λεγομένης *Ἰαπετικῆς* ἢ *Ἰνδοευρωπαϊκῆς* γλωσσικῆς ὁμοεθνίας. Ἡ ἐξακρίβωσις τῆς συγγενείας ταύτης ὀφείλεται εἰς πολλοὺς λογίους καὶ ἐπιστήμονας: τὸν ἰησουίτην Coeurdoux, ὅστις ὑπέβαλε τῷ 1767 ὑπόμνημα περὶ τούτου εἰς τὴν Γαλλικὴν Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιγραφῶν, εἰς τὸν διάσημον Ἄγγλον ἀσιανολόγον William Jones, ὅστις εἰς διάλεξίν του ἐν Καλκούτᾳ τῷ 1786 ἔλεγε πλὴν ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς: «(ἡ σανσκριτική) εἶναι τοσοῦτον συγγενὴς πρὸς τὰς γλώσσας ταύτας (ἑλληνικὴν καὶ λατινικήν) καὶ ὡς πρὸς τὰς ῥίζας τῶν ῥημάτων καὶ ὡς πρὸς τοὺς τύπους, ὥστε ἡ συγγένεια καὶ ὁμοιότης αὕτη δὲν δύναται νὰ εἶναι τυχαία. Εἶναι τοσοῦτον ἔκδηλος, ὥστε πᾶς φιλόλογος θὰ δεχθῇ, ὅτι αἱ γλῶσσαι αὗται ὡρμήθησαν ἐκ τῆς αὐτῆς ἀρχικῆς γλώσσης»· εἰς τὸν Fr. Schlegel (1772—1829), ὅστις ἔγραψεν εἰδικὸν βιβλίον («Περὶ τῆς γλώσσης καὶ τῆς σοφίας τῶν Ἰνδῶν» Heidelberg 1808), δι' οὗ ἐπιστοποίησε τὴν συγγένειαν τῆς σανσκριτικῆς πρὸς τὴν ἑλληνικήν, λατινικήν, γερμανικήν, περσικήν, ἀρμενικήν, σλαυικὴν καὶ κελτικήν. Ἀλλ' ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀπέδειξε μεθοδικώτερον καὶ συστηματικώτερον τὴν συγγένειαν τῶν γλωσσῶν τούτων καὶ ὁ ὁποῖος ἵδρυσε πράγματι τὴν *συγκριτικὴν γλωσσολογίαν* εἶναι ὁ Franz Bopp.

Γεννηθεὶς εἰς Μαγεντίαν τῆς Γερμανίας τῷ 1791, μετέβη τῷ 1812 μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν φιλολογικῶν σπουδῶν του εἰς Παρισίους δαπάναις τῆς βαυαρικῆς κυβερνήσεως. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ἥτις ἦτο τότε τὸ κέντρον τῶν ἀνατολικῶν σπουδῶν, ἐξέμαθε τὴν ἀραβικήν, τὴν περσικὴν καὶ τὴν σανσκριτικήν—τὴν τελευταίαν δι' ἰδίας μελέτης. Μετὰ τέσσαρα ἔτη (1816) ἐδημοσίευσε τὸ πολύκροτον ἔργον του «Περὶ τοῦ κλιτικοῦ συστήματος τοῦ ῥήματος τῆς Σανσκριτικῆς ἐν παραβολῇ πρὸς τὸ τῆς ἑλληνικῆς, λατινικῆς, περσικῆς καὶ γερμανικῆς» (Φραγκφούρτη 1816), διὰ τοῦ ὁποίου, ὡς καὶ διὰ τοῦ ἄλλου θεμελιώδους διὰ τὴν συγκριτικὴν Γλωσσικὴν ἔργου του, τῆς «Συγκριτικῆς Γραμματικῆς» του, ἀπέδειξε περιτράνως τὴν συγγένειαν τῶν γλωσσῶν τῆς ἰαπετικῆς γλωσσικῆς ὁμάδος. Τὴν συγκριτικὴν μέθοδον καὶ ἔρευναν τῶν γλωσσῶν προπαρεσκεύασαν διάφορα ἔργα, ὡς τὸ «Linguarum totius orbis vocabularia comparativa» (τόμ. 4 Πετρούπολις 1787—1791), τὸ γνωστὸν τετράτομον ἔργον «Mithridates», ἐκδοθὲν ὑπὸ τῶν Adelung καὶ Vater (Βερολῖνον 1806—1821) κ.λ. Ἀλλὰ διὰ πρώτην φορὰν ἐφηρμόσθη αὕτη συστηματικῶς καὶ μετ' ἐπιστημονικῆς ἀκριβείας εἰς τὰ ἀνωτέρω ἔργα τοῦ Bopp. Δι' αὐτῶν διηνοίχθησαν νέοι καὶ εὐρύτατοι ὁρίζοντες εἰς τὰς γλωσσολογικὰς ἐρεύνας. Ἐνῷ προηγουμένως ἡ γλωσσολογία ἀνήρχετο ἐν τῇ ἐρεύνῃ της τὸ πολὺ μέχρι τοῦ παλαιοτάτου γλωσσικοῦ μνημείου τῶν διαφόρων γλωσσῶν, ἤδη διὰ τῆς συγκρίσεως αὐτῶν πρὸς ἀλλήλας κατέστη δυνατὸν νὰ ἐπεκτείνουν οἱ γλωσσοδῖφαι τὰς μελέτας των καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους, ἤτοι εἰς περίοδον, ἡ ὁποία ἐθεωρεῖτο πρότερον ἑρμητικῶς κλειστὴ εἰς τὴν ἐπιστήμην, προσιτὴ δὲ τὸ πολὺ-πολὺ εἰς μόνην τὴν μυθολογίαν.

Καθ' ὃν χρόνον ὁ Bopp ἵδρυεν οὕτω τὴν συγκριτικὴν γλωσσολογίαν, ἄλλος διάσημος Γερμανὸς γλωσσολόγος, ὁ Ἰάκωβος Grimm (1785—1863), περιορίσας τὰς μελέτας του εἰς τὸν στενότερον κύκλον τῶν γερμανικῶν γλωσσῶν (τῆς γοτθικῆς, νορβηγικῆς, σουηδικῆς, δανικῆς, κυρίως γερμανικῆς, ὀλλανδικῆς, φλαμανδικῆς, ἀγγλικῆς κ.λ.π.) καὶ ἐξακριβώσας τὴν ἐξέλιξίν των ἀπὸ τῶν παλαιοτέρων γλωσσικῶν μνημείων των (καὶ δὴ κα ἔτι πρότερον, ἀπ' αὐτῶν τῶν προϊστορικῶν χρόνων) ἵδρυσε τὴν *ἱστορικὴν γραμματικήν*. Ἡ τετράτομος «*Γερμανικὴ Γραμματική*» του (Βερολῖνον 1813 κ ἑξ.), εἶναι τὸ πρῶτον καὶ τελειότερον μέχρι τοῦδε ὑπόδειγμα ἱστορικῆς ἐρεύνης καὶ ἐξετάσεως γλωσσικῆς τινος ὁμάδος. Καὶ τρίτος ἐπιφανὴς Γερμανὸς γλωσσοδίφης, ὁ Αὔγουστος Pott (1802—1877), σύγχρονος τοῦ Bopp καὶ τοῦ Grimm, ἐρευνήσας συγκριτικῶς τὴν φωνητικὴν τῶν ἰαπετικῶν γλωσσῶν, ἵδρυσε τὴν *συγκριτικὴν φθογγολογίαν* ἢ *φωνητικήν*. Διὰ τοῦ περιφήμου ἔργου του «Ἐτυμολογικαὶ ἔρευναι ἐν ταῖς ἰαπετικαῖς γλώσσαις κ.λ.» (Lemgo 1833) ἔθεσε πρῶτος τὰς βάσεις τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης τῶν φθόγγων καὶ τῶν σχετικῶν πρὸς αὐτοὺς φαινομένων.

Ἀλλὰ παρὰ τὴν γοργὴν ταύτην πρόοδον τῆς γλωσσικῆς ἐπιστήμης καὶ τὰ πρῶτα ἀσφαλῆ καὶ πολύτιμα πορίσματά της, δὲν ἔλειψαν καὶ πλάναι μεγάλαι καὶ ἐπιβλαβεῖς εἰς τὴν γλωσσικὴν ἔρευναν. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἐθεωρήθη καὶ ἡ γλῶσσα ὡς φυσικὸν σῶμα, ὡς ἰδιαίτερος καὶ μάλιστα ζῶν ὀργανισμός, ὡς ἐνόργανον ὄν, τὸ ὁποῖον πεπροικισμένον διὰ ζωϊκῆς δυνάμεως ἀναπτύσσεται, αὐξάνει ὡς τὰ λοιπὰ ἐνόργανα ὄντα καὶ κατόπιν φθίνει βαθμηδὸν καὶ τέλος ἀποθνήσκει. Καὶ διὰ τοῦτο ὡς μέθοδος κατάλληλος διὰ τὴν γλωσσολογίαν ἐνομίσθη ἡ μέθοδος τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Τοιαύτη ἦτο ἡ γνώμη τοῦ διασήμου Γερμανοῦ γλωσσολόγου Schleicher, τοῦ Fr. Max Müller καὶ ἄλλων. Ἀλλ' ἡ πλάνη αὕτη δὲν ἐβράδυνε νὰ καταδειχθῇ καὶ καταπέσῃ, ἀφοῦ ἡ γλῶσσα τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι φυσικὸν σῶμα, ἀλλ' *ἔργον* καὶ *ἐνέργεια* αὐτοῦ, καὶ ἑπομένως ὅπως ὅλα τὰ ἄλλα δημιουργήματα τῆς πνευματικῆς ἐνεργείας του ἀντικείμενον ἱστορικῆς ἐρεύνης, δι' ὃ καὶ ἡ γλωσσολογία θεωρεῖται πλέον οὐχὶ ὡς *φυσικὴ* ἐπιστήμη, ἀλλὰ μία τῶν *ἱστορικῶν ἐπιστημῶν*, τῶν ἐπιστημῶν τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ.

Οἱ εὐρεῖς ὁρίζοντες, οἱ ὁποῖοι διηνοίγοντο εἰς τὴν νέαν ἐπιστήμην διὰ τῶν ἐξόχων ἐργασιῶν τοῦ Bopp, τοῦ Grimm, τοῦ Pott, ἔτι δὲ τοῦ φιλοσοφικώτερον ἐξετάσαντος τὰ γλωσσικὰ φαινόμενα Wilhelm von Humbold, ἔσχον καὶ ἓν λυπηρὸν—εὐτυχῶς προσωρινὸν—ἐπακολούθημα: τὴν διάστασιν κατ' ἀρχὰς γλωσσολόγων καὶ φιλολόγων. Οἱ φιλόλογοι, οἱ ἀσχολούμενοι περὶ τὴν κλασσικὴν ἀρχαιότητα, δὲν ἤθελον—κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος—νὰ παρακολουθήσουν τὴν μέθοδον καὶ τὴν ἔκτασιν τῶν γλωσσολογικῶν ἐρευνῶν καὶ ἐτήρησαν στάσιν ἥκιστα φιλικὴν πρὸς τὴν νεοΐδρυτον ἐπιστήμην. Οἱ γλωσσοδῖφαι κατεγελῶντο ὡς σανσκριτιστὶ ψελλίζοντες (sanscritice balbutientes) καὶ ἦσαν ὁ στόχος τῆς εἰρωνείας καὶ τῶν σκωμμάτων φιλολόγων ἐπιφανῶν. Οὗτοι ἐκ πλάνης—ἐνίοτε δὲ καὶ ἐν ἐπιγνώσει—στενεύοντες τὰ ὅρια τῆς γλωσσολογίας καὶ ταυτίζοντες αὐτὴν πρὸς τὴν ἐτυμολογίαν κατειρωνεύοντο αὐτοὺς ὡς «θηρατὰς ῥιζῶν», ὡς «ἀργοσχόλους» καὶ τὰ «μετέωρα φροντιστάς». «Non invideo homines qui per totam Asiam radices quaerunt» ἀνεφώνει σαρκαστικῶς ἔξοχος φιλόλογος καὶ δεινὸς ἑλληνιστής, ὁ Lobeck, ὁ δὲ πολὺς Cobet ἔγραφεν εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Κ. Κόντου ἐκδιδόμενον «Λόγιον Ἑρμῆν» τὰ ἑξῆς: «Λέγουσι μὲν δή τινες ὅτι τῶν μὲν πρότερον περὶ ταῦτα διατριβόντων οὐδεὶς ὅστις οὐ ληροίη τε καὶ παραπαίοι, οἱ δὲ νῦν περὶ τὰς ἐτυμολογίας κυπτάζοντες ἐκ πολλοῦ ἐπαύσαντο μωρολογοῦντες καὶ φρονιμώτερον καὶ τεχνικώτερον καὶ μεθοδικώτερον τῶν πάλαι τὸ πρᾶγμα μεταχειρίζονται καὶ ἴσως τι λέγουσιν οἱ τοῦτο λέγοντες. Τὰ δὲ τῆς νῦν τέχνης ἀποτελέσματα καὶ ἐξευρήματα τῶν τῆς πρότερον ἀτεχνίας οὐ πολύ τι κρείττω καὶ σαφέστερα φαίνεται ὄντα, ὥστ' ἔτι καὶ νῦν τοὺς τῶν ἐτυμολογούντων λόγους τοῖς τῶν ἀραχνῶν ὑφάσμασιν εἰκάσειεν ἄν τις ὡς ὄντας οὐδὲν μὲν χρησίμους, πάνυ δὲ τεχνικούς».

Καὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων φιλολόγων οἱ παλαιότεροι, καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ διακριθέντες τὰ μέγιστα διὰ τὴν πολυμάθειάν των καὶ τὰς ἐξόχους φιλολογικὰς ἐργασίας των, δὲν ἔκαμον φιλοφρονεστέραν ὑποδοχὴν εἰς τὴν ἐκ τῆς φιλολογίας ἀναπτυχθεῖσαν καὶ ὑπ' αὐτὴν ἐπὶ αἰῶνας στεγασθεῖσαν γλωσσικὴν ἐπιστήμην. Ὁ μὲν Κόντος ἐχαρακτήρισεν αὐτὴν ὡς ἐπιστήμην, «τῶν οὐκ ὄντων εὑρετικήν», ὁ δὲ Δ. Βερναρδάκης, ὡς «ἀναζήτησιν γλωσσικῶν ἐμβρύων εἰς τὸ ἀτέκμαρτον σκότος» τῶν προϊστορικῶν χρόνων, ὡς «ἀναζήτησιν παναρχαίων ῥιζῶν», ὡς «εἰκοτολογίαν» καὶ «ῥιζολογίαν» κ. λ. π. Εἶναι ἀληθές, ὅτι εἰς τοὺς ἥκιστα εὐμενεῖς καὶ ὀρθοὺς τούτους χαρακτηρισμοὺς συνετέλει κυρίως ἡ συντηρητικότης τῶν παλαιοτέρων φιλολόγων καὶ ἡ δυσκολία των νὰ προσοικειωθοῦν τὰ νέα πορίσματα ῥηξικελεύθων ἐρευνῶν, ἔτι δὲ ἡ θρησκευτικὴ καὶ ζηλότυπος προσήλωσίς των εἰς τὴν φιλολογικὴν παράδοσιν. Ἀλλὰ πρέπει νὰ ὁμολογηθῇ, ὅτι εἰς τὸ μεταξὺ τῶν φιλολόγων καὶ γλωσσολόγων εὐρὺ κατ' ἀρχὰς χάσμα συνετέλεσε καὶ τὸ ὅτι οἱ παλαιότεροι γλωσσολόγοι ἐκτεινόμενοι πολλάκις εἰς ἔδαφος ἀσυνήθως εὐρὺ καὶ ἀναπεπταμένον, ἐρευνῶντες πλείστας συγχρόνως γλώσσας καὶ φιλολογίας εὐρωπαϊκὰς καὶ ἀσιατικὰς διὰ τῆς συγκριτικῆς μεθόδου των, παρημέλουν τὴν ἀκριβῆ, τὴν φιλολογικὴν γνῶσιν τῶν κλασσικῶν λεγομένων γλωσσῶν καὶ φιλολογιῶν, τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς καὶ τῆς λατινικῆς, καὶ διὰ τὴν ἀνεπαρκῆ γνῶσιν τούτων ὑπέπιπτον ἐνίοτε εἰς οὐσιώδη καὶ βαρύτατα σφάλματα, προκαλοῦντα εἰρωνικὰς καὶ δριμείας ἐπικρίσεις τῶν φιλολόγων καὶ καταρρίπτοντα ἀπέναντι αὐτῶν τὸ κῦρος τῆς νεαρᾶς ἐπιστήμης τῆς γλώσσης. Ἀλλὰ φιλόλογοι καὶ γλωσσολόγοι δὲν ἐβράδυναν νὰ ἐννοήσουν ἀλλήλους καὶ ἐν τέλει νὰ συνεργασθοῦν. Εἰς τοῦτο συνετέλεσεν ὄχι ὀλίγον ὁ ἐπιφανὴς Γερμανὸς γλωσσολόγος Γεώργιος Κούρτιος (1820—1885). Ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἐπιτευχθεῖσα γεφύρω-

Digitized by Google

σις τοῦ χάσματος φιλολόγων καὶ γλωσσολόγων ὀφείλεται ὄχι εἰς πολλὰς καὶ σπουδαίας ἐπιστημονικὰς ἀνακαλύψεις—εἰς τοῦτο παρηυδοκίμησαν τὸν Κούρτιον ἄλλοι πολλοί—, ἀλλ' εἰς τὴν ἔκτακτον αὐτοῦ ἱκανότητα νὰ καθιστᾷ γνωστὰ καὶ προσιτὰ τὰ πορίσματα τῆς γλωσσολογίας εἰς τοὺς μελετητὰς τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς καὶ τῆς λατινικῆς φιλολογίας, τῶν ὁποίων ἦτο γνώστης δεινός. Συνδυάζων οὕτως ὁ Κούρτιος εὐρεῖαν γλωσσολογικὴν καὶ φιλολογικὴν συγχρόνως μόρφωσιν, πεπροικισμένος μὲ σαφήνειαν ὑποδειγματικὴν καὶ διδακτικὴν ἱκανότητα ἀπαράμιλλον, κατώρθωσε νὰ ἐλαττώσῃ τὴν δυσπιστίαν, μὲ τὴν ὁποίαν προσέβλεπον πρὸς τὴν γλωσσολογίαν ὡς πρὸς ἄκαρπον καὶ κενόσπουδον ἐπιστήμην οἱ διδάσκαλοι τῆς κλασσικῆς φιλολογίας. Ἔκτοτε ἤρχισεν ὁ μεταξὺ τῶν ἐπιστημῶν τούτων ἀμοιβαῖος σεβασμὸς καὶ στενή, στενοτάτη συνεργασία. Δὲν εἶναι οὐδ' ἐπιτρέπεται πλέον νὰ εἶναι οἱ γλωσσολόγοι ἀφιλολόγητοι ἢ οἱ φιλόλογοι ἀγλωσσολόγητοι. Διάσημοι γλωσσολόγοι, οἷοι ὁ Schulze, ὁ J. Wackernagel καὶ ἄλλοι, προκαλοῦν σήμερον τὸν θαυμασμὸν τῶν εἰδικῶν λατινιστῶν καὶ ἑλληνιστῶν διὰ τὴν φιλολογικὴν δεινότητά των. συγγράμματα δὲ ὁποῖα τὰ «Ἐπικὰ ζητήματα» τοῦ Schulze καὶ αἱ «Γλωσσικαὶ ἔρευναι εἰς τὸν Ὅμηρον» τοῦ Wackernagel κ. λ., τιμοῦν ἀμφοτέρας τὰς ἐπιστήμας ταύτας. Καὶ περιοδικὸν ἐπιστημονικόν, ἡ «Glotta», ἱδρύθη τῷ 1907 ὑπὸ τῶν ἐπιφανῶν καθηγητῶν P. Kretschmer καὶ Skutsch διὰ νὰ προαγάγῃ τὴν συνεργασίαν γλωσσικῆς καὶ φιλολογίας.

Μετὰ τὸν εὐτυχῆ καὶ ἐπιστημονικῶς σπουδαιότατον συνδυασμὸν τοῦτον τῶν φιλολογικῶν καὶ τῶν γλωσσολογικῶν ἐργασιῶν ἐσημειώθη ἀπὸ τοῦ 1870 καὶ ἑξῆς ἄλλη μεγάλη καὶ σπουδαιοτάτη πρόοδος εἰς τὴν γλωσσολογίαν, ἡ ὁποία δικαίως ἐθεωρήθη ὡς ἀφετηρία νέας περιόδου εἰς τὴν ἡμετέραν ἐπιστήμην. Ὁ Grimm κατὰ πρῶτον, οἱ Pott καὶ Schleicher μετ' αὐτὸν παρετήρησαν, ὅτι οἱ φθόγγοι ἑκάστης γλώσσης μεταβάλλονται ὁμαλῶς, κανονικῶς καὶ οὐχὶ ἀτάκτως καὶ ἀνακολούθως καὶ ὅτι ἑπομένως ὑπόκεινται εἰς νόμους αὐστηροὺς καὶ ἀνεξαιρέτους. Ἡ βαρυσήμαντος αὐτὴ παρατήρησις δὲν κατενοήθη καλῶς ὑπὸ τῶν παλαιοτέρων γλωσσολόγων, οὐδὲ ἐφηρμόσθη ὅσον καὶ ὅπως ἔπρεπεν εἰς τὰς ἐρεύνας των. Οὕτω μεγάλοι ἐπιστήμονες, προσπαθοῦντες νὰ ἐξακριβώσουν καὶ ἑρμηνεύσουν πολλὰ φαινόμενα, εὕρισκον ὅτι παρὰ τὰ ὁμαλά, τὰ κανονικά, τὰ σύμφωνα πρὸς τοὺς ἐξευρεθέντας γλωσσικοὺς νόμους ὑπῆρχον καὶ ἄλλα σποραδικὰ (sporadisch), ἤτοι ἀνυπότακτα εἰς νόμους καὶ κανόνας, διαταρακτικὰ τῆς τάξεως, τῆς ὁμαλότητος καὶ κανονικότητος τῶν γλωσσικῶν φαινομένων. Ἀλλ' ἡ ὁμολογία περὶ ὑπάρξεως καὶ φαινομένων σποραδικῶν καὶ ἀνωμάλων δὲν ἦτο ἄλλο παρὰ ὁμολογία ἀδυναμίας ὡς πρὸς τὴν εὕρεσιν τοῦ αἰτίου τῶν φαινομένων τούτων καὶ τῶν νόμων, οἱ ὁποῖοι τὰ διέπουν. Ὀρθῶς παρετήρησεν ὁ Leskien: «τὸ νὰ παραδέχεταί τις παρεκκλίσεις (ἐκ τῶν γλωσσικῶν νόμων) αὐθαιρέτους, τυχαίας, ἀνεπιδέκτους κόσμου καὶ τάξεως, ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ νὰ ὁμολογῇ ὅτι τὸ ἀντικείμενον τῶν μελετῶν μας—ἡ γλῶσσα—εἶναι ἀνεπίδεκτον ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης».

Ἀπὸ τὴν ἀταξίαν, τὴν ἀνωμαλίαν ταύτην, ἡ ὁποία ἐθεωρεῖτο ὡς γλωσσικὸν καθεστὼς ὑπὸ τῶν παλαιοτέρων γλωσσολόγων, τῶν πρὸ τοῦ 1870, ἀπήλλαξε τὴν ἐπιστήμην ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ χρησιμοποίησις τῶν πορισμάτων καὶ τῶν διδαγμάτων τῆς φυσιολογίας καὶ εἰς τὴν γλωσσικήν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ μελέτη τῶν *ὁμιλουμένων* γλωσσῶν. Κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ὡς πηγὴ τῆς γλωσσολογίας ἐχρησίμευον κατὰ τὸ πλεῖστον τὰ γλωσσικὰ κείμενα, ἀνήκοντα ἢ εἰς ἀρχαίας γλώσσας, αἱ ὁποῖαι ἔπαυσαν νὰ ὁμιλῶνται πρὸ πολλοῦ, ἢ εἰς παλαιοτέρας περιόδους τῶν σημερινῶν γλωσσῶν. Ἀλλ' ὁ περιορισμὸς τῆς γλωσσικῆς ἐρεύνης εἰς μόνα τὰ κείμενα συνετέλει ἀναποφεύκτως εἰς πολλὰ ἄτοπα, ἐζημίωνε μεγάλως τὴν ἀκρίβειαν τῶν πορισμάτων τῆς γλωσσολογίας καὶ ὡδήγει εἰς ἐσφαλμένας γνώμας περὶ τῆς φύσεως τῆς γλώσσης καὶ τῶν νόμων, οἵτινες διέπουν τὰ γλωσσικὰ φαινόμενα. Ἡ ἐκτίμησις τῆς ἀληθείας ταύτης ὡδήγησε τοὺς γλωσσοδίφας εἰς τὴν ἔρευναν οὐχὶ μόνον τῶν ἀρχαιοτέρων γλωσσῶν, αἱ ὁποῖαι μᾶς παρεδόθησαν εἰς γραπτὰ μόνον μνημεῖα, ἀλλὰ καὶ τῶν σήμερον ὁμιλουμένων γλωσσῶν μὲ ὅλας τὰς τοπικὰς καὶ ἰδιωματικὰς ποικιλίας των, μὲ ὅλον τὸν πλοῦτον τῶν φαινομένων των καὶ πρὸ παντὸς μὲ τὸ πολύτιμον καὶ ἀνεκτίμητον πλεονέκτημά των τοῦ νὰ δύνανται νὰ μελετῶνται πληρέστερον, ἀκριβέστερον, μὲ μίαν λέξιν ἐπιστημονικώτερον. Ἡ μεθοδική των ἀρχὴ ἦτο «ἡ γλῶσσα νὰ μελετᾶται οὐχὶ μόνον εἰς τὰ βιβλία, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ στόμα τῶν ὁμιλούντων». Διὰ τῆς ἐπεκτάσεως ταύτης τῶν γλωσσικῶν ἐρευνῶν καὶ εἰς τὰς σήμερον ὁμιλουμένας γλώσσας καὶ εἰς τὰ ἐνώπιόν μας καὶ πρὸ τῆς ἀκοῆς μας συντελούμενα γλωσσικὰ φαινόμενα καὶ γλωσσικὰς ἀλλοιώσεις, αἱ γνῶμαι τῶν γλωσσολογούντων περὶ τοῦ ἀντικειμένου τῶν μελετῶν των ἔγιναν ὀρθότεραι, ἀκριβέστεραι, συμφωνότεραι πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν ἀλήθειαν. Ἐμελετήθησαν τὰ φωνητικὰ ὄργανα καὶ ἡ λειτουργία των, ἐξηκριβώθη ἡ φύσις τῶν φθόγγων καὶ οἱ ὅροι, ὑφ' οὓς τελοῦνται αἱ βραδεῖαι, ἀλλὰ διαρκεῖς ἀλλοιώσεις των καὶ οὕτως ἡ φωνητικὴ τῇ βοηθείᾳ τῆς φυσιολογίας καὶ ἀκουστικῆς κατέστη ὁ ἀκριβέστερος κλάδος τῆς γλωσσολογίας. Τὰ φωνητικὰ φαινόμενα ὑπήχθησαν ὑπὸ νόμους ὡρισμένους, οἱ ὁποῖοι, ὅσον καὶ ἂν ὑπολείπωνται τῶν φυσικῶν νόμων, εἶναι ἀρκούντως ἀκριβεῖς καὶ σταθεροί, ὥστε νὰ θέσουν τάξιν καὶ ὁμαλότητα εἰς τὰ γλωσσικὰ φαινόμενα, τὰ ὁποῖα ὑπετίθετο πρότερον ὅτι διετέλουν εἰς πολλὴν ἀκαταστασίαν καὶ ἀνωμαλίαν. Ἡ μεθοδολογικὴ ἀρχὴ τῆς ἀκριβείας, τῆς ὁμαλότητος καὶ ἀκολουθίας τῶν φωνητικῶν νόμων ἀνεκαίνισε τὴν φωνητικὴν καὶ ἐν γένει τὴν γλωσσικὴν ἐπιστήμην. Δι' αὐτῆς ἠρευνήθησαν πλεῖσται γλωσσικαὶ μεταβολαὶ—ἰδίως ὑπὸ τοῦ Osthoff, τοῦ Brugmann καὶ ἄλλων—ἐξηκριβώθη ἡ αἰτία των καὶ διετυπώθησαν οἱ νόμοι των. Οὔτε σποραδικὰ οὔτε ἀνυπότακτα φαινόμενα εἶναι πλέον ἀνεκτὰ εἰς τὴν ἐπιστήμην. Ὅσα δὲ φαίνονται ὅτι παραβαίνουν ὡρισμένους φωνητικοὺς νόμους, ἡρμηνεύθησαν κατ' ἄλλον τρόπον καὶ δι' ἄλλων γλωσσικῶν ἀρχῶν, διὰ τῆς ἀναλογίας, διὰ τῆς ἀναμίξεως ξένων διαλεκτικῶν καὶ ἄλλων στοιχείων κτλ. Καὶ ὅσα ἀκόμη δὲν κατωρθώθη νὰ ἑρμηνευθοῦν, δὲν ἀποκλείεται νὰ τὰ διαφωτίσῃ ἡ πρόοδος καὶ ἡ καθ' ἑκάστην συντελουμένη τελειοποίησις τῆς ἐπιστήμης. Καὶ εἶναι αὕτη πραγματικῶς ταχεῖα καὶ ἀξιόλογος. Ἡ φωνητικὴ—ἡ ὁποία, ὡς ἐλέχθη προηγουμένως, στηριζομένη ἐπὶ τῆς φυσιολογίας ἀνεκαινίσθη ἐντελῶς ἀπὸ τοῦ 1870 καὶ ἑξῆς—κατέστη ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας πειραματικὴ ἐπιστήμη, ἰδίως διὰ τῶν ἐξόχων ἐργασιῶν καὶ ἀνακαλύψεων τοῦ πρὸ μικροῦ ἀποθανόντος Γάλλου γλωσσολόγου Rousselot, τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς *πειραματικῆς* (phonétique expérimentale), ἢ, ὡς ἄλλως λέγεται, *διοργάνου* φωνητικῆς (phonétique instrumentale). Πολλὰ καὶ ποικίλα ὄργανα ἐφευρέθησαν πρὸς μελέτην τῶν φθόγγων, πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἀρθρώσεώς των, πρὸς καθορισμὸν τῶν φωνητικῶν νόμων κ.λ., ἕδραι εἰδικαὶ τῆς πειραματικῆς φωνητικῆς ἱδρύθησαν εἰς διάφορα εὐρωπαϊκὰ πανεπιστήμια, λ.χ. τῆς Βιέννης, τῶν Παρισίων καὶ ἄλλων πόλεων, καὶ εἰδικὰ ἐργαστήρια χάριν περαιτέρω πειραματικῶν ἐρευνῶν καὶ πρὸς ἐξάσκησιν τῶν σπουδαστῶν τῆς γλωσσολογίας. Ἡ πλοκὴ τοῦ λόγου, ἡ σύνταξις, παραμεληθεῖσα μέχρι τοῦ 1870, ἐξητάσθη συγκριτικῶς ὑπὸ τοῦ B. Delbrück—τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς συγκριτικῆς συντάξεως τῶν ἰαπετικῶν γλωσσῶν—ὑπὸ δὲ τοῦ Gilliéron ἱδρύθη ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας ἰδιαίτερος κλάδος τῆς γλωσσικῆς: ἡ *γλωσσογεωγραφία* (géographie linguistique, Sprachgeographie), ἡ ὁποία διὰ τῶν διδαγμάτων της καὶ τῶν ποικίλων γλωσσικῶν χαρτῶν—ὁ κάλλιστος μέχρι τοῦδε ἐκ τούτων εἶναι ὁ «Atlas linguistique de la France», φιλοπονηθεὶς ὑπὸ τῶν Gilliéron καὶ Edmond—ἀνεκαίνισε τὰς διαλεκτολογικὰς μελέτας. Ἂν ἐκτὸς τούτων ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ ἔκτασις, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἤδη ἡ γλωσσολογία διὰ τῆς ἐρεύνης χιλιάδων γλωσσῶν καὶ διαλέκτων, ἀπὸ τῶν εὐρωπαϊκῶν καὶ σημιτικῶν μέχρι τῶν ἀκαλλιεργήτων καὶ πρωτογόνων γλωσσῶν τῶν Ἐσκιμώων, τῶν Μαλαίων, τῶν Κάφρων, καὶ ἡ προσπάθεια πρὸς καθορισμὸν τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν γενικῶν νόμων τῆς γλωσσικῆς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ συλλεγέντος τεραστίου ὑλικοῦ ἐξ ὅλων σχεδὸν τῶν γλωσσῶν τῆς ὑφηλίου, τότε θὰ λάβῃ τις ἀμυδρὰν εἰκόνα τοῦ μεγαλοπρεποῦς καὶ στερεοῦ οἰκοδομήματος, τὸ ὁποῖον ἱδρύθη εἰς διάστημα ἑνὸς μόνον αἰῶνος ὑπὸ ἐξόχων καὶ ἀκαμάτων ἐρευνητῶν, ἀπὸ τοῦ Bopp μέχρι τοῦ Brugmann καὶ τοῦ Rousselot. Διὰ τοῦ πέρυσι συγκροτηθέντος ἐν Χάγῃ τῆς Ὀλλανδίας πρώτου διεθνοῦς γλωσσολογικοῦ συνεδρίου ὠργανώθησαν αἱ γλωσσικαὶ ἔρευναι ἐπὶ πρακτικωτέρων καὶ συστηματικωτέρων βάσεων, τὰ ἀποτελέσματα δὲ καὶ οἱ καρποὶ τῆς ὀργανώσεως ταύτης δὲν θὰ ὀργήσουν ἀναμφιβόλως νὰ καταδειχθοῦν. [Περὶ τοῦ ἀνωτέρω συνεδρίου πρβλ. «Ἀθηνᾶς» τόμ. 40ον, σελ. 216 κ.ἑξ.].

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Th. Benfey*, Geschichte der Sprachwissenschaft und orientalischen Philologie in Deutschland (München 1869). — *K. Brugmann*, Zum heutigen Stand der Sprachwissenschaft (Strassburg 1885).—*G. von der Gabelenz*, Die Sprachwissenschaft[2] (Leipzig 1901). — *B. Delbrück*, Einleitung in das Studium der indogermanischen Sprachen[4] (Leipzig 1904). — *Τοῦ αὐτοῦ*. Grundfragen der Sprachforschung (Strassburg 1901). — *H. Paul*, Prinzipien der Sprachgeschichte[5] (Halle 1920). — *J. van Ginneken*, Principes de linguistique psychologique (Paris 1907). — *J. Marouzeau*, La linguistique (Paris 1921). — *A. Meillet*, Linguistique historique et linguistique générale (Paris 1921).—*Porzezinski-Böhme*, Einleitung in die Sprachwissenschaft (Leipzig 1910).—*F. de Saussure*, Cours de linguistique générale, Lausanne (Paris 1916).—*H. Steinthal*, Geschichte der Sprachwissenschaft bei den Griechen und Römern (Berlin 1898).—*W. Whitney-Jolly-Γ. Χατζιδάκι*, Ἀναγνώσματα περὶ τῶν γενικῶν ἀρχῶν τῆς συγκριτικῆς Γλωσσικῆς (Ἀθῆναι 1898).—*Γ. Ἀναγνωστοπούλου*, «Σύντομος ἱστορία τῶν γλωσσικῶν μελετῶν» (ἐν Ἀθηνᾶς, τ. ΛΘ' σελ. 73 κ.ἑξ.).

Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

γλωσσολογικός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν γλωσσολογίαν: «γλωσσολογικαὶ μελέται, —ἔρευναι».

γλωσσολόγος (ὁ) (linguiste, Sprachforscher). Ὁ ἐπιστήμων, ὁ ὁποῖος ἔχει ὡς ἀντικείμενον τῶν ἐρευνῶν του τὴν γλῶσσαν—ὑπὸ τὴν γενικὴν ἢ τὴν μερικωτέραν σημασίαν τῆς λέξεως—καὶ τὴν ἐξακρίβωσιν τῶν νόμων τῆς γλωσσικῆς ἐξελίξεως.

γλωσσολογῶ (—*έω*)· ἀσχολοῦμαι εἰς τὴν γλωσσολογίαν, μελετῶ τὰ τῆς γλώσσης γλωσσολογικῶς.

γλωσσολύτης *[Λαογρ.]*· βλ. γλωσσοδέτης.

γλωσσομάθεια (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τις γλωσσομαθής.

γλωσσομαθὴς (ὁ, ἡ), —*ὲς* (τό)· ὁ μαθών, ὁ γινώσκων πολλὰς γλώσσας.

γλωσσόμετρον (τό)· ὄργανον διὰ τοῦ ὁποίου οἱ μελισσοκόμοι μετροῦν τὸ μῆκος τῆς προβοσκίδος (γλώσσης) τῶν μελισσῶν (βλ. μελισσοκομία).

γλωσσοπάθεια (ἡ) *['Ιατρ.]*. Πάθησις τῆς γλώσσης. Ἡ γλῶσσα ὡς πᾶς ἄλλος ἱστὸς καὶ ὄργανον τοῦ σώματος δυνατὸν νὰ παρουσιάσῃ ἀλλοιώσεις παθολογικάς, αἵτινες ὀφείλονται εἴτε εἰς τοπικὴν βλάβην, εἴτε εἰς γενικήν τινα πάθησιν. Γενικῶς αἱ παθήσεις αὗται τῆς γλώσσης καλοῦνται *γλωσσίτιδες* καὶ εἶναι διαφόρων εἰδῶν (βλ. γλωσσῖτις).

Ἡ λεγομένη *γλωσσικὴ λευκοπλακία* χαρακτηρίζεται διὰ πλακῶν λευκωπῶν ἢ ὑποκυάνων, διαφόρου πάχους, ἑδράζεται ἐπὶ τῆς ράχεως τῆς γλώσσης καὶ τῶν χειλέων ταύτης, ἐπεκτείνεται δὲ ἐνίοτε καὶ πρὸς τὴν βλεννογόνον τῶν παρειῶν καὶ τῶν χειλέων. Ἡ σύφιλις φαίνεται ὡς συχνοτέρα αἰτία τῆς παθήσεως ταύτης. Οὐχὶ σπανίως ἐξ ἄλλου ἡ σύφιλις ἐντοπίζεται πρωτοπαθῶς ἐπὶ τῆς γλώσσης δι' ἀμέσου ἐνοφθαλμιάσεως τῆς συφιλιδικῆς σπειροχαίτης, σχηματιζομένου οὕτω τοῦ συφιλιδικοῦ ἕλκους (ἕλκος συφιλιδικὸν πρωτοπαθές). Πλὴν δ' ὅμως τούτων παρουσιάζονται ἐπὶ τῆς γλώσσης καὶ δευτερογενεῖς συφιλιδικαὶ ἀλλοιώσεις (συφιλιδικαὶ πλάκες) ὡς καὶ τριτογενεῖς συφιλιδικαὶ ἀλλοιώσεις ὑπὸ δύο μορφάς, ὡς *κομμιώματα* καὶ ὡς *σκληρογόνοι γλωσσίτιδες*. Τὰ γλωσσικὰ κομμιώματα κατ' ἀρχὰς εἶναι σκληρά, κατόπιν ὅμως ἐξελκοῦνται σχηματίζοντα ἐξέλκωσιν βαθεῖαν μὲ χείλη ἀπότομα, ἄνευ διογκώσεως τῶν γαγγλίων. Κατὰ τὴν σκληρογόνον γλωσσίτιδα ἡ γλῶσσα εἶναι κατατετμημένη εἰς λοβίδια λεῖα καὶ σκληρά, χωριζόμενα ἀλλήλων δι' αὐλάκων.

Οἱ *κακοήθεις ὄγκοι* τῆς γλώσσης *(καρκίνος)* φέρουσι τὰς χαρακτηριστικὰς ἀλλοιώσεις πάσης κακοήθους ἐπεξεργασίας. Ἀπὸ ἀπόψεως θεραπευτικῆς, ἡ ἔγκαιρος θεραπευτικὴ ἀγωγὴ δι' ἐξαιρέσεως καὶ ραδιοθεραπείας κέκτηται μεγίστην σημασίαν.

Ἡ *φυματίωσις* τῆς γλώσσης, ἀποτελοῦσα συνεπικῶς σπανίαν πάθησιν, συνυπάρχει ἰδίως μετ' ἄλλων ἐντοπίσεων τῆς νόσου, ἡ διάγνωσις δὲ ταύτης καθίσταται σαφὴς μόνον διὰ μικροσκοπικῆς ἐξετάσεως.

Τὰ τραύματα τῆς γλώσσης τὰ ὀφειλόμενα ὁτὲ μὲν εἰς ἐξωτερικὴν ἐπενέργειαν, ὁτὲ δὲ εἰς δῆξιν διὰ τῶν ἰδίων ὀδόντων (ἐπιληψία, πτῶσις ἐπὶ τῆς σιαγόνος) αἱμορραγοῦσι μικρὸν καὶ εἶναι καλοήθη. Ἡ γλῶσσα, ἀποτελοῦσα τμῆμα τοῦ ὅλου γαστρεντερικοῦ σωλῆνος, ἀντιδρᾷ συστηματικῶς καθ' ὅλας τὰς διαταραχὰς καὶ παθήσεις τούτου, τῆς ἀντιδράσεως ταύτης ἐκδηλουμένης δι' ἐντοπίσεως ἐπὶ τοῦ ἐπιθηλίου ταύτης, δι' ὃ ἀπαραίτητος καθίσταται ἡ ἐξέτασις τῆς γλώσσης ἐπὶ πάσης διαταραχῆς τοῦ πεπτικοῦ συστήματος. Ἡ ὄψις τῆς γλώσσης καθ' ὅλα τὰ νοσήματα ταῦτα εἶναι ἠλλοιωμένη, τῆς ραχιαίας ἐπιφανείας καλυπτομένης ὑπὸ ἐπιχρίσματος λευκωποῦ, κιτρινωποῦ, πολτώδους καὶ ρυπαροῦ. Τὸ ἐπίχρισμα τοῦτο ὀφειλόμενον εἰς ἀποξήρανσιν τοῦ ἐπιθηλίου, ὁτὲ μὲν ἐπεκτείνεται καθ' ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν καὶ τὰ χείλη, ὁτὲ δὲ εἰς τμῆμα ταύτης. Ἐπὶ τυφοειδοῦς πυρετοῦ, τὸ πλεῖστον τμῆμα τῆς ραχιαίας ἐπιφανείας τῆς γλώσσης καλύπτεται ὑπὸ ἐπιχρίσματος λευκωποῦ, ὁμοιομεροῦς ἢ κατὰ στίγματα (σχῆμα τριγώνου), ἐνῷ τὰ χείλη καὶ τὰ ἄκρα εἶναι ἐρυθρά. Ἐπὶ ὀστρακιᾶς ἡ γλῶσσα εἶναι ἐντόνως ἐρυθρὰ κατὰ λοβοὺς (χαμαικερασοειδής). Κατὰ τὴν γρίππην ἡ γλῶσσα εἶναι λευκωπῶς ἐπίχριστος, μαλθακὴ ὑγρά, ἡ ραχιαία ἐπιφάνεια λευκή, στίλβουσα δίκην πορσελλάνης. Κατὰ τὴν ἐντερικὴν ἀρθρίτιδα εἶναι ὑπερτροφική, ἐρυθρά, μὲ ἀκανονίστους ρωγμὰς κατὰ τὴν ραχιαίαν ἐπιφάνειαν. Κατὰ τὸν ἀρθριτισμὸν πλὴν τῶν ἄλλων ἐντοπίσεων εἰς τὰ ἄρθρα (ποδάγρα, χειράγρα) παρατηροῦνται σπανιώτερον τοιοῦτοι παροξυσμοὶ ἀρθριτικοὶ καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν, ἐκδηλούμενοι κλινικῶς δι' ὑπεραιμικῆς ὑπερτροφίας καὶ πόνων ἀφορήτων μετὰ αἰσθήματος καύσου, τοιαύτης ἐντάσεως, ὥστε δύσκολος καθίσταται ἡ πρόσληψις τροφῆς. Ἐπὶ χρονίου ἀλκοολισμοῦ ἡ γλῶσσα, οὖσα τελείως ἐρυθρά, ἐστερημένη ἐπιθηλίου καὶ ἐπιχρίσματος, διασχίζεται ὑπὸ ἀκανονίστων αὐλάκων. Ἐρυθρὰ καὶ ξηρὰ γλῶσσα παρατηρεῖται ἐπίσης κατὰ τὰς παθήσεις τῶν οὐροποιητικῶν ὀργάνων.

Ι. Κ. Κ.

γλωσσοπέδη (ἡ) · λ. μεταφ. ἐννοίας, ὅ,τι δεσμεύει τὴν λαλιάν, ἄλλως **γλωσσοδέτης** (βλ. λ.).

Digitized by Google

γλωσσοπλάστης (ὁ)· ὁ πλάττων γλῶσσαν, ὁ δημιουργῶν νέας λέξεις ἢ λεκτικοὺς τύπους ἀψύχους.

γλωσσοπληγία (ἡ) *['Ιατρ.]*. Μερικὴ ἢ πλήρης παράλυσις τῆς γλώσσης.

Ἡ γλωσσοπληγία δύναται νὰ ὀφείλεται εἴτε εἰς παράλυσιν τῶν ὑπογλωσσίων νεύρων κατὰ τὴν ἐξωκρανιακὴν ἢ ἐνδοκρανιακὴν αὐτῶν πορείαν, εἴτε τῶν ἐν τῷ προμήκει πυρήνων τούτων· ἐπίσης εἶναι δυνατὸν νὰ προέλθῃ γλωσσοπληγία καὶ ἐπὶ βλάβης τῶν ἐν τῷ ἐγκεφαλικῷ φλοιῷ κινητικῶν τῆς γλώσσης κέντρων. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων διακριτικῶν ἡ γλωσσοπληγία ἐκδηλοῦται δι' ἀνικανότητος πρὸς τὴν ὁμιλίαν, ἰδίως εἰς τὴν προφορὰν τῶν ὀδοντοφώνων κτλ., ὡς ἐπίσης εἰς δυσκολίαν τῆς μασήσεως καὶ τῆς καταπόσεως εἰσέτι. Πλήρης γλωσσοπληγία δὲν εἶναί τι σύνηθες, ἐνῷ ἡ μερικὴ παράλυσις τῆς γλώσσης περιφερικῆς ἢ κεντρικῆς προελεύσεως ἀπαντᾷ συχνότερον. Γ. Κ. Π.

γλωσσοποιὸς (ὁ) καὶ *γλωττοποιός*. Οὕτως ἐκαλεῖτο παρ' ἀρχαίοις ὁ κατασκευαστὴς γλωττίδων διὰ τοὺς αὐλούς. Ἄλλως *ζευγοποιός*. Ὅτε ἡ βιομηχανία τῶν αὐλῶν ἐπεξετάθη πολύ, κατεσκεύαζον δὲ τοιούτους ἐκ πολυτίμων ξύλων ἢ ὑλῶν (κέδρου, πύξου, συκομόρου, ὀστοῦ, ἐλεφαντόδοντος, χαλκοῦ ἢ ἀργύρου) ἐδημιουργήθησαν εἰδικοὶ τεχνῖται καὶ ἐργαστήρια, ἀσχολούμενοι μὲ ὡρισμένον εἶδος ἐργασίας. Οὕτω παρὰ τοὺς «αὐλοποιούς», κατασκευαστὰς καὶ διακοσμητὰς τῶν αὐλῶν, ὑπῆρχον οἱ «αὐλοτρύται», οἱ τῶν ὀ ιῶν διατρηταὶ καὶ οἱ «γλωττοποιοί». —Β

γλωσσόπτωσις (ἡ) *['Ιατρ.]* Καλεῖται οὕτως ἡ πτῶσις τῆς βάσεως τῆς γλώσσης πρὸς τὰ ὀπίσω, ἐπὶ-παραλύσεως τῶν μυῶν ταύτης, ὡς τοῦτο συμβαίνει ἐνίοτε κατὰ τὴν βαθεῖαν νάρκωσιν, ὁπότε πιεζομένης τῆς ἐπιγλωττίδος ἀποφράσσεται τελείως τὸ στόμιον τοῦ λάρυγγος, ἐπερχομένης οὕτως ἀσφυξίας. Ἡ διὰ τοῦ γλωσσοκατόχου (βλ. λ.) σύλληψις καὶ ἕλξις τῆς γλώσσης πρὸς τὰ ἐκτὸς τοῦ στόματος αἴρει τὴν ἐπὶ τῆς ἐπιγλωττίδος πίεσιν, οὕτω δὲ καθίσταται εὐχερὴς ἡ εἴσοδος ἀέρος εἰς πνεύμονας. Ἡ γλωσσόπτωσις ἐνίοτε ὀφείλεται εἰς ἀτελῆ τῆς κάτω γνάθου ἀνάπτυξιν, ἧς ἕνεκεν καθίσταται λίαν μικρὰ ἡ κοιλότης τοῦ στόματος, ἡ δὲ γλῶσσα ἀπωθεῖται πρὸς τὰ ὀπίσω. Ι. Κ. Κ.

γλωσσόραμμα (τό)· τὸ ὑποκάτω τῆς γλώσσης νεῦρον τὸ ὁποῖον συγκρατεῖ αὐτήν.

γλωσσοτομία (ἡ) *['Ιατρ.]*. Πᾶσα τομὴ ἐπὶ τὸν μυϊκὸν ἱστὸν τῆς γλώσσης ἐπιφερομένη, πρὸς διάνοιξιν ἀποστημάτων ἢ πρὸς ἀφαίρεσιν ξένων σωμάτων ἢ ὄγκων πάσης φύσεως ἀναπτυσσομένων ἐπὶ ταύτης. Ι. Κ. Κ.

γλωσσοτρώγω, *ἀόρ. ἐγλωσσόφαγα*· ὁμιλῶ περί τινος μετὰ φθόνου, ἐπηρεάζω τινὰ βασκάνως: «τὸν γλωσσοφάγανε καὶ δὲν πρόφτασε νὰ χαρῇ τὰ κέρδη του».

γλωσσοῦ (ἡ)· θηλ. τοῦ γλωσσᾶς (βλ. λ.).

γλωσσοϋπερῴιος *μῦς ['Ανατομ.]* Ἐκφύεται ἑκατέρωθεν ἐκ τοῦ πλαγίου χείλους τῆς γλώσσης καὶ ἐκ τοῦ ἐγκαρσίου γλωσσικοῦ μυὸς καὶ καταφύεται εἰς τὴν ὑπερῴιον ὀπονεύρωσιν. Καθέλκων τὴν κιονίδα στενοῖ τὸν ἰσθμόν, ἀνέλκων συνάμα τὴν ῥίζαν τῆς γλώσσης. Ι. Π.

γλωσσοφαγιὰ (ἡ)· ἡ μετὰ φθόνου ὁμιλία περί τινος, ἡ βάσκανος ὁμιλία: «ἡ γλωσσοφαγιὰ δὲν τὸν ἀφίνει νὰ προκόψῃ».

γλωσσοφάγος (ὁ) (Glossophagus) *[Ζῳολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *χειροπτέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *φυλλοστομιδῶν*. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι *γλωσσοφάγος ὁ βραζιλιανὸς* (Glossophagus brasiliensis) ἀπαντῶν εἰς ὁλόκληρον τὴν Ἀμερικὴν καὶ διακρινόμενος ἐκ τοῦ καστανοπυρροῦ χρώματος τῆς ῥάχεως καὶ τῆς ὑποκαστάνου κοιλίας του. Δ. Ν. Π.

γλωσσοφαρυγγικὸν *νεῦρον ['Ανατομ.]*. Τὸ νεῦρον τοῦτο, μικτὸν ὄν, συνίσταται ἐκ κινητικῶν, αἰσθητικῶν καὶ αἰσθητηρίων (γευστικῶν) ἰνῶν. Καὶ αἱ μὲν κινητικαὶ ἶνες ἐκφύονται ἐκ τῆς ἀνωτέρας μοίρας τοῦ μικτοῦ καὶ τοῦ ῥαγιαίου πυρῆνος τοῦ πνευμονογαστρικοῦ νεύρου, αἱ δ' αἰσθητικαὶ καὶ αἱ αἰσθητήριοι ἐκ δύο γαγγλίων, τοῦ *ἄνω* ἢ *σφαγιτιδικοῦ* (Ἐρερριττερείου ἢ Μυλερείου) γαγγλίου καὶ τοῦ *λιθοειδοῦς* (Ἀνδερσχιανοῦ), ὧν τὸ μὲν ἄνω κεῖται ἐν τῷ σφραγιτιδικῷ τρήματι, τὸ δὲ λιθοειδὲς ἐπὶ τῆς κάτω ἐπιφανείας τοῦ λιθοειδοῦς ἐν τῷ λιθοειδεῖ βοθρίῳ. Καὶ αἱ μὲν κινητικαὶ ἶνες νευροῦσι τοὺς μῦς τοῦ φάρυγγος καὶ τῆς μαλθακῆς ὑπερῴας, αἱ δ' αἰσθητικαὶ (αἰσθητήριοι) διανέμονται εἰς τὸν βλεννογόνον τοῦ φάρυγγος καὶ τὸν τῆς στοματικῆς μοίρας τῆς γλώσσης περὶ τὰς γευστικὰς κάλυκας καὶ μεταξὺ τῶν κυττάρων αὐτῶν. Τὸ γλωσσοφαρυγγικὸν νεῦρον ἀναδύεται ἐκ τῆς ὀπισθίας πλαγίας αὔλακος τοῦ προμήκους μυελοῦ, ἐν τῷ ὀπισθίῳ πέρατι αὐτῆς, ἐπὶ τὰ ἐκτὸς τῆς ἐλαίας, διὰ 5—6 νευρικῶν νηματίων, κειμένων κάτωθεν τοῦ προσωπικοῦ καὶ τοῦ ἀκουστικοῦ καὶ ἄνωθεν τοῦ πνευμονογαστρικοῦ νεύρου. Τὰ νημάτια ταῦτα συνενοῦνται περαιτέρω εἰς δύο στελεχίδια, πρόσθιον καὶ ὀπίσθιον, στενῶς συνημμένα πρὸς ἄλληλα. Φερόμενον δ' ἐφεξῆς τὸ νεῦρον ἐπὶ τὰ ἔξω καὶ πρόσω ἐξέρχεται τοῦ κρανίου διὰ τοῦ σφαγιτιδικοῦ τρήματος, διελαῦνον ἐν πρώτοις τὸ σφαγιτιδικὸν καὶ εἶτα τὸ λιθοειδὲς γάγγλιον. Μεθ' ὃ διήκει μέχρις ἐγγὺς τῆς παρισθμίου ἀμυγδάλης καὶ τέλος εἰσδύεται εἰς τὴν γλῶσσαν. Περιφερικοὶ κλάδοι αὐτοῦ εἶναι: 1) οἱ *φαρυγγικοί*, 3—5, οἵτινες μετὰ τοῦ πνευμονογαστρικοῦ καὶ τοῦ συμπαθητικοῦ ἀπεργάζονται ἐπὶ τοῦ πλαγίου τοιχώματος τοῦ φάρυγγος τὸ φαρυγγικὸν πλέγμα· 2) ὁ *βελονοφαρυγγικὸς κλάδος*, εἰσδυόμενος εἰς τὸν ὁμώνυμον μῦν, χορηγῶν δὲ συχνάκις κλωνία εἰς τὰ πλάγια τοῦ βλεννογόνου τῆς ῥίζης τῆς γλώσσης· 3) οἱ *ἀμυγδαλικοὶ κλάδοι* διὰ τὴν ἀμυγδάλην καὶ τὰ παρίσθμια· 4) οἱ *γλωσσικοὶ κλάδοι* (οἱ ἀκρεμόνες τοῦ γλωσσοφαρυγγικοῦ νεύρου), οἵτινες ἀποσχιζόμενοι διήκουσιν ὑπὸ τὸν βλεννογόνον τῆς γλώσσης καὶ ἀποτελοῦσι γαγγλιοφόρον πλέγμα· περιέχουσι δ' οὗτοι: α') *γευστικὰς ἶνας* διὰ τὰς περικεχαρακωμένας θηλὰς τῆς γλώσσης· β') *αἰσθητικὰς ἶνας* διὰ τὸν βλεννογόνον τῆς ῥίζης τῆς γλώσσης καὶ τῆς προσθίας ἐπιφανείας τῆς ἐπιγλωττίδος· καὶ γ') *ἀγγειοκινητικὰς* καὶ *ἐκκριτικὰς ἶνας*. Ι. Π.

γλωσσόφιλον (τὸ) (Glossophilum) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀκανθοειδῶν*. Εἶναι θάμνοι ἢ δενδρύλλια μὲ φύλλα μικρὰ καὶ παχέα καὶ ἄνθη κατὰ τὰς μασχάλας τῶν κλάδων ἀναφαινόμενα. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γλωσσόφιλον τὸ βουρχέλιον* (Glossophilum Burchellii), φυόμενον εἰς τὰς μεσημβρινὰς χώρας τῆς Ἀφρικῆς. Δ. Ν. Π.

γλωσσοφυτία (ἡ) ἢ *μελανογλωσσία ['Ιατρ.]*. Καλεῖται οὕτω πάθησις τῆς γλώσσης, σπανία, ἐπὶ προβεβηκυίας ἡλικίας ἰδίως ἀπαντῶσα, μὴ ἐνοφθαλμίσιμος καὶ μὴ μεταδοτική, ὀφειλομένη πιθανῶς εἰς τὸ γλωσσικὸν φύσπορον καὶ χαρακτηριζομένη ὑπὸ κερατώσεως καὶ ὑπερτροφίας τῶν θηλῶν τῆς γλώσσης, αἵτινες λαμβάνουν χροιὰν μέλαιναν. Ν. Ν. ΔΡΑΚΟΥΛΙΔΗΣ

γλωσσόχορτο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *σμῖλαξ ἡ στρογγυλόφυλλος* (Smilax rotundifolia).

γλωσσοψιττακίδαι (οἱ) *[Ζῳολ.]*. Πτηνὰ τῆς τάξεως τῶν ἀναρριχητικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ψιττακιδῶν* (βλ. λ. ἀναρριχητικά). Δ. Ν. Π.

γλωσσώδη (τὰ) *[Ζῳολ.]*. Ὑποδιαίρεσις ἀρθροπόδων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀραχνοειδῶν*, περιλαμβάνουσα ἀράχνας τινὰς ἀμφιβόλου κατατάξεως, αἵτινες διακρίνονται κυρίως ἐκ τοῦ λίαν ἀνεπτυγμένου στοματικοῦ φυματίου των, ὅπερ προσομοιάζει πρὸς γλῶσσαν καὶ σπουδαίως συντελεῖ εἰς τὴν ὕφανσιν τοῦ ὀραχνίου των. Δ. Ν. Π.

γλωσσώδης (ὁ, ἡ), —*ες* (τό)· γλωσσοειδὴς (βλ. λ.).

γλωσσωδυνία (ἡ) *['Ιατρ.]*. Νευραλγία τῆς γλώσσης. Ἀποτελεῖ συνήθως μέρος τῆς νευραλγίας τοῦ γ' κλάδου τοῦ τριδύμου νεύρου. Δ. Χ. Κ.

Γλωσσώτης. *Δημήτριος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Κύμης· Πλοιοκτήτης μιᾶς γολέττας ἔθεσεν αὐτὴν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Διοικήσεως. Μετέσχε τῆς ἐκστρατείας τῶν Στύρων, τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἐπολέμησεν ἐναντίον τοῦ Χοσρὲφ εἰς Σκόπελον καὶ Ψαρὰ καὶ ἐβοήθησε τὸν Φαβιέρον εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Καρύστου τῷ 1826. Γ. Δ. Κ.

γλῶττα (ἡ)· ἀρχ. τύπος τοῦ γλῶσσα (βλ. λ.).

γλωττάλιθος (ὁ) *['Ορυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν ἀνῆκον εἰς τὴν ὁμάδα τῶν *ζεολίθων*. Ἀποτελεῖ ἔνυδρον ἅλας τοῦ ὀρθοπυριτικοῦ ὀξέος καὶ κρυσταλλοῦται πιθανῶς κατὰ τὸ κυβικὸν σύστημα. Γ. Β.

γλωττὶς (ἡ) καὶ *γλωσσίς*· μικρὰ γλῶσσα, κοιν. *γλωσσίδι* ἢ *γλωσσίτσα*.

— *['Ανατομ.]* Πτυχαὶ δύο ἐν τῷ κοίλῳ τοῦ λάρυγγος κατὰ τὸ μέσον μέρος, ἡ ἄνω καὶ ἡ κάτω, ἀφορίζουσαι μεταξὺ αὐτῶν κόλπωμα, τὴν *λαρυγγικὴν ἢ Γαλήνειον κοιλίαν*· καὶ ἡ μὲν ἄνω καλεῖται *κοιλιακὴ πτυχὴ* ἢ *νόθος φωνητικὴ χορδή*, ἡ δὲ κάτω ὀνομάζεται *φωνητικὸν χεῖλος* ἢ *γνησία φωνητικὴ χορδή*. Καὶ μεταξὺ μὲν τῶν ἐλευθέρων κρασπέδων τῶν δύο ἄνω (κοιλιακῶν) πτυχῶν περιλαμβάνεται ἡ *σχισμὴ τοῦ προδόμου τοῦ λάρυγγος*, ἤτοι ἡ *νόθος* ἢ *ἄνω γλωττίς*, μεταξὺ δὲ τῶν ἐλευθέρων κρασπέδων τῶν δύο φωνητικῶν χειλέων ἡ *σχισμὴ τῆς γλωττίδος*, ἤτοι ἡ *γνησία* ἢ *κάτω γλωττίς*, ἥτις προέχει ἐν τῷ λάρυγγι περισσότερον ἢ ἡ νόθος καὶ παριστᾷ τρίγωνον, ἔχον τὴν μὲν κορυφὴν πρὸς τὰ πρόσω, τὴν δὲ βάσιν πρὸς τὰ ὀπίσω. Καὶ αἱ μὲν κοιλιακαὶ πτυχαὶ ἢ αἱ νόθοι χορδαὶ ἀποτελοῦνται ἐκ πτυχῆς τοῦ βλεννογόνου, ἐν ᾧ κατασκηνοῦσιν ἰνώδης ἐλαστικὸς ἱστός, γραμμωταὶ μυϊκαὶ ἶνες καὶ πολυπληθεῖς ἀδένες· δὲν μετέχουσι δὲ τὸ παράπαν τῆς φωνητικῆς λειτουργίας, ἥτις οὐδαμῶς διαταράττεται καὶ ἐὰν ἀμφότεραι ἀποκοπῶσι. Τὰ δὲ φωνητικὰ χείλη ἢ αἱ γνήσιαι χορδαί, αἱ τὴν γνησίαν γλωττίδα συνιστῶσαι, ἀπαρτίζονται ἐκ πτυχῆς τοῦ βλεννογόνου, τῆς *φωνητικῆς πτυχῆς*, ἐν ᾗ ἐμπεριέχονται ὁ φωνητικὸς μῦς (ὁ θυρεοαρυταινοειδὴς) καὶ ὁ φωνητικὸς σύνδεσμος. Τὸ λεπτὸν δὲ ἐλεύθερον χεῖλος τῆς φωνητικῆς ταύτης πτυχῆς παλλόμενον παράγει τὴν φωνήν. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

— *[Μουσ.]* Γλωττὶς (κοιν. *καλάμι*) λέγεται μικρὰ καὶ εὐλύγιστος πλάξ, ἐκ ξύλου ἢ μετάλλου, τοποθετουμένη εἰς τὸ στόμιον ἑνὸς σωλῆνος κατὰ τρόπον ἐπιτρέποντα τὴν διείσδυσιν τοῦ ἀέρος ἐν αὐτῷ. Ἡ πλὰξ αὕτη, λόγῳ τῆς ἐλαστικότητός της, ὑπὸ τὴν πίεσιν τοῦ ἀέρος ἀνοίγει καὶ κλείει ἀλληλοδιαδόχως· ἐξ ἑαυτῆς οὐδένα σχεδὸν ἦχον παράγει (ἐκτὸς ἴσως ἑνὸς μικροῦ συριγματος), χρησιμεύει ὅμως εἰς τὸ νὰ θέσῃ εἰς παλμικὴν κίνησιν τὴν στήλην τοῦ ἀέρος τὴν εὑρισκομένην ἐν τῷ σωλῆνι. Ὅταν ἡ γλωττὶς εἶναι μεταλλίνη, ὁ ἦχος κανονίζεται ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ μήκους, τοῦ πλάτους καὶ πάχους τῆς πλακός· ὅταν εἶναι καλαμίνη, οἱ παλμοί της εὑρίσκονται πάντοτε ἐν ἀναλογίᾳ μὲ τὴν στήλην τοῦ ἀέρος.

Εἰς τοὺς ἀρχαίους αὐλοὺς αἱ γλωττίδες, ἀποτελοῦσαι τὸ κυριώτερον τμῆμά των, ἦσαν διπλαῖ, διὸ συχνάκις ὀνομάζονται καὶ «ζεῦγος». Εἰς τοὺς βαναυσοτέρους αὐλοὺς ἡ γλωττὶς ἀπετελεῖτο ἐκ λεπτοῦ ἀγύρου ἐσχισμένου εἰς δύο, συνήθως ὅμως κατεσκευάζετο μετὰ πολλῆς φροντίδος ἐκ καλάμου.

Αἱ γλωττίδες εἶναι δύο εἰδῶν: ἡ *παλμικὴ* καὶ ἡ *ἐλευθέρα γλωττίς*. Ἡ πρώτη ἐξ αὐτῶν, ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν παλμῶν τοῦ ἀέρος, κλείει ἐντελῶς τὸν σωλῆνα, φράσσουσα τὰ χείλη αὐτοῦ καὶ παράγουσα ταυτοχρόνως δυσάρεστον ἦχον· ἡ δευτέρα, τοποθετουμένη ἐπί τινος στομίου, διέρχεται μεθ' ἑκάστην πίεσιν τοῦ ἀέρος— καὶ πρὸς τὰ δύο μέρη—τὰ χείλη τοῦ ἀνοίγματος. Ὁ τελειότερος τύπος ἐλευθέρας γλωττίδος εἶναι ὁ ἀνθρώπινος λάρυγξ, τύπος ὃν οὐδεμία τεχνητὴ γλωττὶς δύναται νὰ μιμηθῇ· τὰ χείλη ἐπίσης τῶν μουσικῶν τῶν παιζόντων χάλκινα ὄργανα εἶναι γλωττίδες.

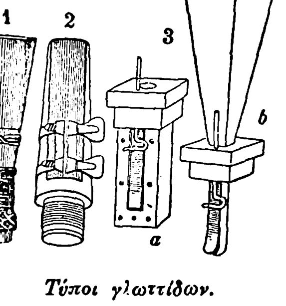

Τύποι γλωττίδων.

1) γλωττὶς ὀξυαύλου καὶ βαρυαύλου, 2) γλωττὶς εὐθυαύλου καὶ σαξοφώνου, 3) γλωττὶς σωλήνων τοῦ ἐκκλησ. ὀργάνου (orgue) (a ἐλευθέρα γλωττίς, b παλλομένη γλωττίς).]

Αἱ ἐκ καλάμου γλωττίδες εἶναι ἁπλαῖ, ἀποτελούμεναι δηλαδὴ ἐκ μιᾶς πλακός, καὶ διπλαῖ, ἀποτελούμεναι ἐκ δύο μικρῶν πλακῶν συνδεδεμένων καὶ προσαρμοζομένων εἰς τὸ στόμιον τοῦ σωλῆνος. Ἁπλᾶς γλωττίδας ἔχουν οἱ εὐθύαυλοι καὶ τὰ σαξόφωνα· διπλᾶς οἱ ὀξύαυλοι καὶ οἱ βαρύαυλοι. Γ. Σ.

—*γλωττίδος οἴδημα καὶ σπασμὸς ['Ιατρ.]*· βλ. λ. οἴδημα καὶ σπασμὸς *(γλωττίδος)*.

γλωττοκομεῖον (τό)· βλ. γλωσσοκομεῖον.

γλωχίδιον (τὸ) (Glochidium) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *εὐφορβιδῶν*. Γνωστὰ ἀρκετὰ γένη φυόμενα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Αὐστραλίας. Δ. Ν. Π.

—**γλωχίδιον** (τὸ) *[Βιολ.]*. Ἡ ὀνομασία αὕτη δίδεται εἰς τὰς προνυμφικὰς μορφὰς διαφόρων μαλακοστράκων ταῦ ἀθροίσματος τῶν κογχῶν, αἵτινες καθ' ὅλον τὸ στάδιον τῆς μεταμορφώσεώς των μένουσι προσκεκολλημέναι ἐπὶ διαφόρων ἰχθύων. Δ. Ν. Π.

γλωχὶς ἢ *γλωχὶν ['Ανατομ.]*. Ἰνώδη πέταλα, τρίγωνα, παρεμφερῆ πρὸς γλωχῖνας βέλους, συνιστῶντα τὰς κολποκοιλιακὰς βαλβῖδας τῆς καρδίας, αἵτινες ἀπὸ τοῦ κολποκοιλιακοῦ στομίου κρέμανται ἐντὸς τῆς κοιλίας αὐτῆς. Ἀναλόγως δὲ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πετάλων ἢ γλωχίνων καλοῦνται ἡ μὲν δεξιὰ *τριγλῶχιν*, ἡ δὲ ἀριστερὰ *διγλῶχιν βαλβὶς* (μιτροειδής). Καὶ ἡ μὲν τριγλῶχιν βαλβὶς παριστᾷ ὑμενώδη χώνην, ἧς ἡ μὲν βάσις προσφύεται εἰς τὸ κολποκοιλιακὸν στόμιον, ἡ δὲ ἀνοικτὴ κορυφὴ εἰσέχει ἐντὸς τῆς δεξιᾶς κοιλίας· ἡ δὲ διγλῶχιν βαλβὶς παριστᾷ ὑμενώδη κύλινδρον, οὗ τὸ μὲν ἄνω ἄκρον προσφύεται κύκλῳ περὶ τὸ ἀριστερὸν κολποκοιλιακὸν στόμιον, τὸ δὲ κάτω εἰσέχει εἰς τὰ ἐντὸς τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

—*[Στρατ.]* Τὸ ἄκρον παντὸς ἱμάντος σαγῆς, τὸ φέρον ὀπὰς διὰ τὴν εἴσοδον τῆς περόνης τῆς πόρπης τῆς εὑρισκομένης εἰς τὸ ἀντίθετον ἄκρον τοῦ ἱμάντος (ἀκρόπορπον). Ν. Θ. Κ.

γμελινίτης (ὁ) *['Ορυκτ.]*. Ὀρυκτὸν ἀνῆκον εἰς τὴν ὁμάδα τῶν *ζεολίθων*. Ἀποτελεῖ ἔνυδρον πολυπυριτικὸν ἅλας τοῦ ἀργιλλίου μετὰ νατρίου καὶ ἀσβεστίου τοῦ τύπου: $(Na_2Ca)Al_2Si_4O_{12}.6H_2O$. Κρυ-

Digitized by Google

σταλλοῦται εἰς ψευδοτριγωνικὰ σκαληνόεδρα καὶ ἔχει χρῶμα κιτρινόλευκον ἐρυθρίζον. Γ. Β

Γνάθαινα (ἡ). Θυγάτηρ τῆς Σινώπης, ἑταίρα ἐν Ἀθήναις, ἥτις φέρεται γράψασα νόμον συσσιτίων (*Αἰλ.* 12,3, *Ἀθήν.* 9.384. 13,558 β—585 β).

γναθία (ἡ) *[Ναυτ.]* κοιν. ἡ *κούτσα τῆς μπούμας.* γαλλ. la drisse du mât, ἀγγλ. throat halyards. Ἡ ὑπέρα τοῦ κέρατος τοῦ ἐπιδρόμου ἢ τοῦ ἡμιολίου, δι' ἧς ἐπαίρεται τὸ ἄκρον αὐτοῦ τὸ ὀνομαζόμενον γνάθος. Σ. Ε. Λ

Γναθία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀπουλίας ἐπὶ τοῦ Ἀδρία, μεταξὺ Βαρίου καὶ Βρεντεσίου. Ἀποικία Ἰαπύγων, περιῆλθε κατόπιν εἰς τοὺς Μεσσαπίους καὶ ὕστερον εἰς τοὺς Πευκετίους Ἀπουλούς, ὁπότε φαίνεται μετετράπη τὸ ὄνομά της εἰς *Ἐγνατία* (*Στράβ.* 234, 51, *Πτολεμ.* Γ, α, 15). Σημαίνων λιμὴν κατ' ἀρχὰς καὶ πόλις ἐν ᾗ ηὐδοκίμει ἡ κεραμουργία κατὰ τὴν ἀθηναϊκὴν τεχνοτροπίαν, περιέπιπτεν ἐν προϊόντι παρακμῇ σὺν τῇ ἀναπτύξει τοῦ λιμένος τοῦ Βρεντεσίου, καταντήσασα ἄσημον μικρὸν χωρίον *Τόρρε Ἀννιάτζο* (Torre Agnazzo) παλαιότερον ὀνομαζόμενον, ταννῦν δὲ *Τόρρε Ἐνιάξια* (Torre Egnaxia, πλάτ. 40° 53' 30'' Β, μήκ. 17° 23' 50'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 159: Brintisi to Ortona) εἰς 5 μίλ. ΝΑ. τῆς πόλεως Μονόπολι εὑρισκόμενον. Σ. Ε. Λ.

γναθιαῖος, *—α, —ον* ὁ τῆς γνάθου, ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν γνάθον: «γναθιαῖον τρῆμα».

— γναθιαία *ἀρτηρία* *[Ἀνατομ.]*. —1) *Ἔξω γναθιαία ἀρτηρία* (= προσθία προσωπική), ἥτις ἐκφύεται ὀλίγον ἄνωθεν τῆς γλωσσικῆς, φέρεται ὑπὸ τὸ κάτω χεῖλος τῆς κάτω γνάθου καὶ ὕπερθεν τοῦ ὑπογναθίου ἀδένος, εἶτα δ' ἀνακάμπτει πρὸς τὰ ἄνω εἰς τὸ πρόσωπον, ἔνθα ὀφιοειδῶς ἑλίζει ἐπὶ τῆς γνάθου, παρὰ τὴν γωνίαν τοῦ στόματος, ἐπὶ τὰ πλάγια τῆς ῥινὸς μέχρι τοῦ ἔσω κανθοῦ, ἐκπέμπουσα κατὰ τὴν διαδρομὴν διαφόρους κλάδους ἐκ τῆς τραχηλικῆς καὶ τῆς προσωπικῆς μοίρας αὐτῆς. — 2) *Ἔσω γναθιαία ἀρτηρία*. Αὕτη μετὰ τῆς ἐπιπολῆς κροταφικῆς ἀρτηρίας ἀποτελοῦσι τοὺς τελικοὺς κλάδους τῆς ἔξω καρωτίδος. Ἐκφύεται ἐκ τῆς ἐπιπολῆς κροταφικῆς ἀρτηρίας καὶ διήκει ἀπὸ τοῦ αὐχένος τοῦ κονδύλου τῆς κάτω γνάθου, φερομένη φορὰν λοξὴν πρὸς τὰ πρόσω, ἄνω καὶ ἔσω μέχρι τοῦ πτερυγοϋπερῳΐου βόθρου. Ἔνθα ἀποσχίζεται εἰς δύο ἀκρεμόνας, τὴν κατιοῦσαν ὑπερῴιον καὶ τὴν σφηνοϋπερῴιον ἀρτηρίαν. Διὰ τῶν κλάδων δὲ τῶν τεσσάρων μοιρῶν, εἰς ἃ ὑποδιαιρεῖται (*μοῖρα κονδυλική ἢ κάτω γναθιαία, πτερυγοειδής, ἄνω γναθιαία καὶ πτερυγοϋπερῴιος*), διανέμεται εἰς τὴν κάτω καὶ ἄνω γνάθον, τὸ ἔξω καὶ μέσον οὖς, τὴν σκληρὰν μήνιγγα, τοὺς μασητῆρας μῦς, τὸ πρόσωπον, τὰ οὖλα, τὸ ὑπερῷον, τὰς ἀντιάδας, τὸν φάρυγγα, τὴν εὐσταχιανὴν σάλπιγγα. Ι. Π.

γναθικός, *—ή, —όν* ὁ τῆς γνάθου, γναθιαῖος (βλ. λ.).

— γναθικὸν *νεῦρον* *[Ἀνατομ.]*. —1) *Ἄνω γναθικὸν νεῦρον*. Τὸ νεῦρον τοῦτο ἐκφυόμενον ἐκ τοῦ γασσερείου ἢ μηνοειδοῦς γαγγλίου τοῦ τριδύμου νεύρου φέρεται πρὸς τὰ πρόσω καὶ διερχόμενον τὸ μεῖζον στρογγύλον τμῆμα τοῦ σφηνοειδοῦς ὀστοῦ ἥκει εἰς τὸν πτερυγοϋπερῴιον βόθρον καὶ διὰ τοῦ ὑποκογχίου σχίσματος καὶ τοῦ ὑποκογχίου πόρου ἀναφαίνεται εἰς τὸ πρόσωπον καὶ διανέμεται εἰς τὴν παρειὰν ἀπὸ τῆς σχισμῆς τῶν βλεφάρων μέχρι τοῦ στόματος, εἰς τὴν κροταφικὴν χώραν, τοὺς ὀδόντας τῆς ἄνω γνάθου τὰ πτερύγια τῆς ῥινὸς καὶ τὸ ῥινικὸν διάφραγμα, τὸ Ἰγμόρειον ἄντρον, τὴν ὑπερῴαν, χορηγοῦν πᾶσι τούτοις αἰσθητικὰς ἶνας.— 2) *Κάτω γναθικὸν νεῦρον*. Καὶ τὸ νεῦρον τοῦτο ἐκ τοῦ γασσερείου γαγγλίου ἐκφύεται· εἶναι δὲ μεικτόν, ἀποτελούμενον ἐξ αἰσθητικῆς μοίρας, προερχομένης ἐκ τοῦ Γασσερείου γαγγλίου καὶ ἐξ ὁλοκλήρου τῆς κινητικῆς ῥίζης τοῦ τριδύμου νεύρου· ἐξέρχεται τοῦ κρανίου διὰ τοῦ ᾠοειδοῦς τρήματος καὶ διαιρεῖται εἰς δύο στελέχη, τὸ πρόσθιον, ὅπερ περιέχει κυρίως κινητικὰς ἶνας διὰ τοὺς μασητηρίους μῦς, καὶ τὸ ὀπίσθιον, ὅπερ ἐξ αἰσθητικῶν σχεδὸν μόνον ἰνῶν ἀπαρτιζόμενον διασπείρεται εἰς τὴν γλῶσσαν, τὸν βλεννογόνον τῆς παρειᾶς, τοὺς ὀδόντας τῆς κάτω γνάθου καὶ τὸ δέρμα αὐτῆς, τὸ δέρμα καὶ τὸν βλεννογόνον τοῦ κάτω χείλους, τὸ γένειον, τὸν ἔξω ἀκουστικὸν πόρον, τὸ πτερύγιον τοῦ ὠτός, τὸ δέρμα τοῦ κροτάφου. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

γνάθιον (τό) *[Ἀνθρωπολ.]*. Ἀνθρωπομετρικὸν σημεῖον τὸ μᾶλλον πρὸς τὰ κάτω (οὐχὶ πρὸς τὰ πρόσω) προέχον τῆς ὀστεΐνης κάτω γνάθου κατὰ τὴν μέσην γραμμὴν (μέσον ὀβελιαῖον ἐπίπεδον). Εὑρίσκομεν τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ ζῶντος διὰ τῆς ψηλαφήσεως τοῦ κάτω χείλους τῆς γνάθου. Τὸ δὲ πρὸς τὰ πρόσω μᾶλλον προέχον μέσον σημεῖον, ἡ ἔξω γενειακὴ ἄκανθα, καλεῖται ἐν τῇ ἀνθρωπολογίᾳ *πωγώνιον*. Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

Γνᾶθις. Θεσσαλός, ὅστις εἶχεν ἀφιερώσει εἰς τὴν ἀρχαίαν Ὀλυμπίαν ἀγαλμάτιον τοῦ Διός, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐπιτεθῆ ἐπὶ οὐχὶ ὑψηλοῦ κίονος καὶ προέτεινε τὴν μίαν τῶν χειρῶν.

γναθοβδελλίδαι (οἱ) (Gnathobdelidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια σκωλήκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *βρικωτῶν*. Κατά τινας μὲν φυσιοδίφας οἱ γναθοβδελλίδαι θεωροῦνται ὡς ἁπλῆ ὑποδιαίρεσις τῆς οἰκογενείας τῶν *βδελλῶν* ἢ *βδελλιδῶν*. Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει ἄνω τῶν 10 γενῶν καὶ περὶ τὰ 60 εἴδη ἀπαντῶντα εἰς πάσας σχεδὸν τὰς χώρας τοῦ κόσμου. Δ. Ν. Π.

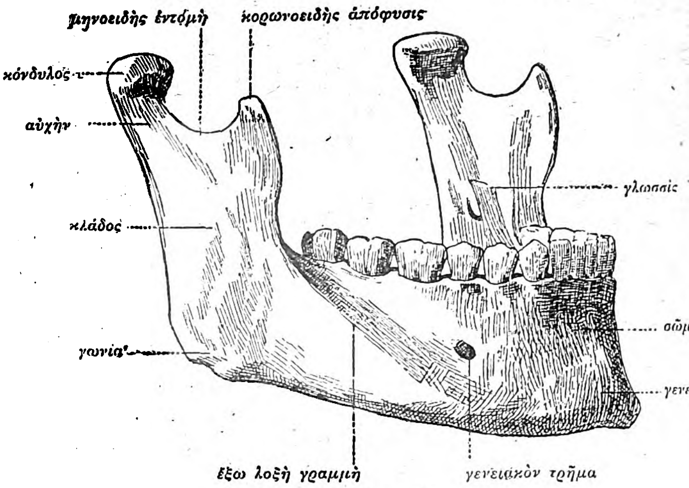

Κάτω γνάθος (ἔξω ἐπιφάνεια).

γναθοειδὲς *νεῦρον* *[Ἀνατομ.]*. Κλάδος τοῦ κάτω φατνιακοῦ νεύρου, ἐκφυομένου ἐκ τοῦ ὀπισθίου στελέχους τοῦ κάτω γναθικοῦ νεύρου (τοῦ τριδύμου), νευροῦν τὸν γναθοϋοειδῆ μῦν, τὴν προσθίαν γαστέρα τοῦ διγάστορος καὶ τὸ δέρμα τοῦ γενείου. Ι. Π.

γναθόκερως (ὁ) (Gnathocerus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων, ἑτερομεροῦς συμμετρίας, τῆς οἰκογενείας τῶν *τενεβριωδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἔντομα μικροῦ μεγέθους μὲ πυρρὸν χρωματισμόν. Οἱ γναθόκεροι ζῶσιν ἐντὸς σεσηπότων ξύλων. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γναθόκερως ὁ κερατοειδής* (Gnathocerus cornutus). Δ. Ν. Π

Γναθόκερως ὁ κερατοειδής.

γνάθος (ἡ), ἄλλως *γένυς* (ἡ) σιαγὼν καὶ ἡ ἄνω καὶ ἡ κάτω, ἐπὶ τῶν ὁποίων προσφύονται οἱ ὀδόντες: «ἄνω γνάθος, κάτω γνάθος»· κοιν. *σαγονιά*.

—*[Ἀνατομ.]* —1) Τὰ ὀστᾶ τῆς *ἄνω γνάθου* εἶναι διφυῆ, κείμενα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ προσώπου, οὗ ἀποτελοῦσι τὸ πλεῖστον μέρος. Ἑκατέρα γνάθος ἔχει *σῶμα* καὶ *ἀποφύσεις*. Τὸ σῶμα, ἔχον σχῆμα ἀκανονίστου τριγώνου πυραμίδος, ἀπαρτίζεται ἐξ ὀστεΐνων πετάλων, λίαν ἀφεστηκότων ἀλλήλων, περικλειόντων οὕτως εὐμέγεθες κοίλωμα, τὸ *γναθιαῖον* ἢ *Ἰγμόρειον ἄντρον*. Ἐκ τῶν τεσσάρων ἐπιφανειῶν αὐτοῦ ἡ μὲν προσθία ἢ προσωπικὴ ἐμφανίζει ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω τὸ ὑποκόγχιον χεῖλος, τὸ ὑποκόγχιον τρῆμα καὶ τὸν κυνικὸν βόθρον· ἡ δὲ ὀπισθία ἢ ὑποκροτάφιος ἐπιφάνεια, χωριζομένη ἀπὸ τῆς προσθίας διὰ τῆς ζυγωματικῆς ἀποφύσεως, φέρει τὸ γναθιαῖον κύρτωμα, διατιτραινόμενον ὑπὸ τῶν τριῶν φατνιακῶν τρημάτων διὰ τὰ ὁμώνυμα ἀγγεῖα καὶ νεῦρα· ἡ δὲ ἄνω ἢ κογχικὴ ἐπιφάνεια, τρίγωνος οὖσα, συμβάλλεται πρὸς σχηματισμὸν τοῦ ἐδάφους τοῦ ὀφθαλμικοῦ κόγχου. ἡ δὲ ἔσω ἢ ῥινικὴ ἐπιφάνεια, βλέπουσα πρὸς τὸ κοῖλον τῆς ῥινός, διατιτραίνεται ὑπὸ εὐρείας ὀπῆς, τοῦ *Ἰγμορείου στομίου* παριστῶντος τὴν εἰς τὸ κοῖλον τῆς ῥινὸς ἐκβολὴν τοῦ Ἰγμορείου ἄντρου. Αἱ ἀποφύσεις δ' εἶναι τέσσαρες, ἡ μετωπιαία, ἡ ζυγωματική, ἡ ὑπερῴιος καὶ ἡ φατνιακή, ἧς τὸ κάτω (φατνιακὸν) χεῖλος φέρει τὰ ὀδοντικὰ φατνία, ἐν οἷς ἐγγομφοῦνται αἱ ῥίζαι τῶν ὀδόντων. 2) Ἡ *κάτω γνάθος* εἶναι ὀστοῦν μονοφυές, κείμενον ἐν τῷ κάτω μέρει τοῦ προσώπου, ἀπαρτίζον αὐτὸ μόνον τὴν χώραν τῆς κάτω γνάθου. Διακριτέα τὸ σῶμα καὶ δύο κλάδοι. Τὸ *σῶμα* εἶναι τοξοειδὲς καὶ ἀποπεπλατυσμένον. Ἐπὶ τῆς προσθίας ἢ ἔξω ἐπιφανείας αὐτοῦ σημειωτέα: ἐν τῇ μέσῃ γραμμῇ τὸ γενειακὸν ὄγκωμα ἢ ἡ γναθιαία σύμφυσις ἢ ἄκανθα, ἑκατέρωθεν δύο κοιλώματα πρὸς ἔκφυσιν τῶν γενειακῶν μυῶν, ὄπισθεν τούτων τὸ γενειακὸν τρῆμα καὶ κάτωθεν αὐτοῦ παρὰ τὸ κάτω χεῖλος τὸ γενειακὸν φῦμα, ἐξ οὗ ἐξορμᾶται ἡ ἔξω λοξὴ γραμμή. Ἐπὶ δὲ τῆς ὀπισθίας ἢ ἔσω ἐπιφανείας σημειωτέα: ἐν τῷ μέσῳ ἡ γενειακὴ ἢ γναθιαία ἄκανθα μετὰ 4 φυμάτων, δύο ἄνω καὶ δύο κάτω, ἐν τοῖς πλαγίοις ἡ ἔσω λοξὴ ἢ γναθιαία γραμμή, τὰ βοθρία ὑπογλώσσιον, διγαστρικὸν καὶ ὑπογνάθιον. Τὸ ἄνω ἢ φατνιακὸν χεῖλος φέρει 16 φατνία, ἐν οἷς ἐγγομφοῦνται ἰσάριθμοι ὀδόντες. Οἱ *κλάδοι* ἀπολήγουσιν ἑκάτερος πρὸς τὰ ἄνω εἰς δύο ἀποφύσεις, τὴν κορωνοειδῆ, ἔμπροσθεν, καὶ τὸν δι' οὗ συντάσσεται πρὸς τὴν γλήνην τοῦ κροταφικοῦ ὀστοῦ, κόνδυλον, ὄπισθεν. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

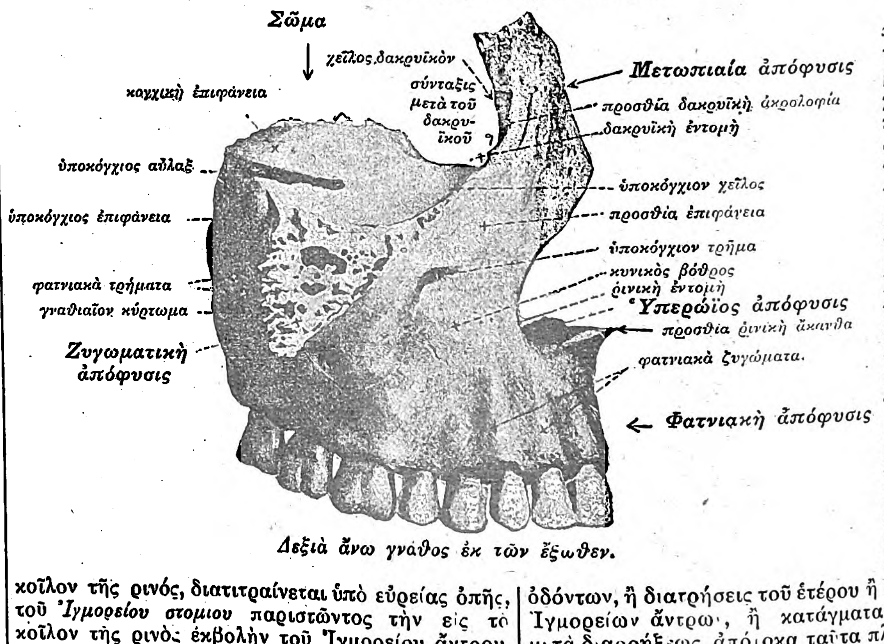

Δεξιὰ ἄνω γνάθος ἐκ τῶν ἔξωθεν.

— *[Χειρουργ.]* Ἐπὶ καταγμάτων τῆς κάτω γνάθου ἡ ἀνάταξις συντελεῖται διὰ τριῶν πράξεων: 1) διὰ τῆς ἐνεργουμένης *τάσεως* ἐπὶ τοῦ περιφερικοῦ μέρους· 2) διὰ τῆς *ἀντιστάσεως* ἐπὶ τοῦ κεντρικοῦ μέρους τοῦ κατεαγότος κορμοῦ, καὶ 3) διὰ τῆς *προσπελάσεως* τῶν ἐπιφανειῶν καὶ *προσαρμογῆς* τῶν τεμαχίων. Ἐπὶ δὲ τῶν ἐκτοπισθέντων γναθικῶν κονδύλων ἐκ τῆς φυσιολογικῆς θέσεως αὐτῶν, ὁ χειρισμὸς διενεργεῖται διὰ τριῶν ἐπίσης πράξεων: 1) διὰ τῆς καταλλήλου *τοποθετήσεως τῶν δακτύλων* ἐπὶ τῆς κάτω γνάθου ἑκατέρωθεν· 2) διὰ τῆς ἰσχυρᾶς *πρὸς τὰ κάτω ἕλξεως* τῆς γνάθου, καὶ 3) διὰ τῆς πρὸς τὰ *ὀπίσω ὠθήσεως* αὐτῆς.

Ἡ ἀνάταξις τῆς γνάθου, εὐχερεστάτη συνήθως, ἀποβαίνει οὐχ ἧττον ἐνίοτε δυσχερής, ὁπότε ἐνδείκνυται ἡ διὰ τοῦ χλωροφορμίου χειρουργικὴ αὕτη ἐνέργεια. Μετὰ τὴν ἀνάταξιν τῆς γνάθου δέον ὅπως τὸ στόμα ἐπὶ 1—2 ἡμέρας κρατηθῇ κλειστὸν διὰ ἐπιθέσεως τῆς κεφαλῆς εἰς σφενδόνην. Καὶ τοῦτο διότι ἐν τῇ ἀρχῇ ἐπισυμβαίνει ὑποτροπὴ τῆς ἐξαρθρώσεως. Ἐπὶ ἐπιρρεπῶν πρὸς τοιαύτας συχνὰς ἐξαρθρώσεις ἀτόμων συνιστῶνται αἱ ἐνέσεις βάμματος ἰωδίου ἐντὸς τῶν χαλαρῶν θυλάκων. Π. ΠΑΝΤΑΖΗΣ

— *[Χειρουργ. πολέμου]* —1) Αἱ τραυματικαὶ βλάβαι τῆς ἄνω γνάθου μόνης, κατ' ἐξαίρεσιν συμβαίνουσιν ἄνευ συγχρόνου τρώσεως καὶ τοῦ μεθ' οὗ στενῶς συνδέεται ζυγωματικοῦ ὀστοῦ. Μονήρεις παρατηροῦνται ἰδίως ὅταν τὸ βλῆμα διηγη ἐγκαρσίως διερχόμενον διὰ τοῦ στόματος. Αἱ βλάβαι εἶναι ἢ ἀποτμήσεις τῶν χειλέων τῆς γνάθου μετὰ συντριβῆς ἢ ἀποσπάσεως ὀδόντος ἢ ὀδόντων, ἢ διατρήσεις τοῦ ἑτέρου ἢ ἀμφοτέρων τῶν Ἰγμορείων ἄντρων, ἢ κατάγματα ἀποθραυστικὰ μετὰ διαρρήξεως, ἀπότοκα ταῦτα πλήξεως διὰ βολίδος μετὰ μεγάλης ταχύτητος ἢ διὰ θραύσματος ὀβίδος. Τὸ προγνωστικὸν τῶν βλαβῶν τούτων ἐν γένει εἶναι οὐχὶ ἄγαν βαρὺ ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς αὐστηρᾶς ἀπολυμάνσεως τοῦ στόματος διὰ συχνῶν πλύσεων καὶ διακλυσμῶν ἀντισηπτικῶν· διότι ὁ κίνδυνος ἔγκειται ἐν τῇ διηνεκεῖ πτώσει σηπτικῶν τραυματικῶν ἐκκριμάτων ἐν τῇ κοιλότητι τοῦ

Digitized by Google

στόματος. Ἐν τῷ χειρουργείῳ ἐπίδεσμος διὰ σφενδόνης γναθικῆς, σύνδεσις γειτνιαζόντων τῷ κατάγματι ὀδόντων, συρραφὴ τῶν κατεαγότων τμημάτων ἀσφαλίζουσιν ἐπαρκῶς τὴν ἐν τῇ οἰκείᾳ θέσει συγκράτησιν τῶν ἐκτετοπισμένων τεμαχίων. Ἐν δὲ τῇ ζώνῃ τῶν μετόπισθεν ἐνεργοῦνται ἐπὶ τῶν βαρειῶν περιπτώσεων αἱ ἀπαιτούμεναι πρὸς συμπλήρωσιν τῆς θεραπείας χειρουργικαὶ ἐπεμβάσεις. —2) Τῆς *κάτω γνάθου* τὰ κατάγματα ἀποτελοῦσι τὰς χαλεπωτέρας τῶν βλαβῶν τοῦ προσώπου, τὸ μὲν διὰ τὸ δυσχερὲς τῆς θεραπείας αὐτῶν, τὸ δὲ διὰ τὴν ἕνεκα τῆς πλημμελοῦς πωρώσεως ἐπιγιγνομένην λειτουργικὴν ἀναπηρίαν. Κοινωνοῦσι δὲ σχεδὸν πάντα οὐ μόνον πρὸς τὰ ἔξω διὰ τοῦ τραύματος τοῦ δέρματος, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν κοιλότητα τοῦ στόματος καὶ χαρακτηρίζονται οὐχὶ διὰ μιᾶς ρωγμῆς, ἀλλὰ διὰ πλειόνων ἀκτινωτῶν· καὶ ἐπὶ ἄλλων μὲν καταγμάτων τὸ βλῆμα ἀποσπᾷ τμῆμα τοῦ φατνιακοῦ χείλους, ἐπὶ ἄλλων δὲ ρήγνυσι τὸ σῶμα τῆς γνάθου ἢ τοὺς ἀνιόντας κλάδους ἢ κατάγνυσι τὴν κροταφογναθικὴν ἄρθρωσιν ἢ τέλος ἀπεργάζεται κατάθραυσιν τοῦ ὀστοῦ. Οὐ σπανίως δὲ τὸ βλῆμα διαπερᾷ διαμπὰξ τὴν κάτω γναθικὴν χώραν ἀπὸ τῆς μιᾶς ἐπὶ τὴν ἑτέραν πλευράν, ἀπεργαζόμενον οὕτω διπλοῦν ἀμφίπλευρον κάταγμα τοῦ σώματος τῆς γνάθου. Ἐνίοτε τὸ βλῆμα, καὶ ὀγκῶδες ἔτι, ἐμπείρεται εἰς τὰς παρειὰς ἤ, συχνότερον, εἰς τὴν γλωσσοφαρυγγικὴν σαρκώδη μᾶζαν, ἔνθα δύναται νὰ ἐμμένῃ ἀνεκτὸν καὶ ἀφανὲς ἐπὶ μακρὸν (4 μῆνας). Γενικῶς δὲ οἱ ὀδόντες θραύονται, ἐξαρθροῦνται, ἀποσπῶνται. Τὰ τέλεια κατάγματα τῆς γνάθου εἶναι τὰ μὲν μετά, τὰ δὲ ἄνευ ἀπωλείας οὐσίας. Τὰ ἄνευ ἀπωλείας οὐσίας κατάγματα, ἅτινα συνηθέστερον ἑδράζονται ἐπὶ τῆς ὀπισθίας μοίρας τοῦ σώματος ἢ ἐπὶ τῶν ἀνιόντων κλάδων, συνυπάρχουσι συχνάκις μετ' ἐκ·οπίσεως ἢ ἐγγειώσεως, διαπραττομένης ὑπὸ τῆς ἕλξεως τῶν μασητήρων μυῶν. Τὰ καταθραυστικὰ μετ' ἀπωλείας οὐσίας κατάγματα, ἅτινα εἶναι ἔκγονα κυρίως πλήξεως διὰ θραύσματος ὀβίδος ἢ διὰ βολίδος ἐλαυνομένης ὑπὸ μεγάλης ταχύτητος, χαρακτηρίζονται ὡς τὰ πολλὰ δι' ἀποσπάσεως ὅλου τμήματος τοῦ σώματος ἢ ὅλου τοῦ πωγωνίου, εἶναι δὲ τὰ δεινότερα τῶν καταγμάτων τῆς κάτω γνάθου διά τε τὸ μέγεθος τῆς παραμορφώσεως καὶ τὴν ἐκμελῆ λειτουργικότητα. Τὸ προγνωστικὸν τῶν καταγμάτων τῆς κάτω γνάθου ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ τῶν τῆς ἄνω εἶναι σχεδὸν πάντοτε βαρύ. Ἡ τοπικὴ μόλυνσις εἶναι ἀναπότρεπτος, ἡ δὲ γενικὴ συχνή. Σημειωτέον δὲ καὶ τὴν ὀστεΐτιδα, τὴν νέκρωσιν, ἐνίοτε δὲ καὶ τὴν ὀστεομυελίτιδα. Πρὸς θεραπείαν ἐνδείκνυνται δαψιλεῖς καὶ συχναὶ πλύσεις ἀντισηπτικαὶ τοῦ στόματος, διευκόλυνσις τῆς ἐκροῆς τῶν τραυματικῶν ἐκκριμάτων πρὸς τὰ ἔξω καὶ ἐπιδίωξις τῆς συναρμογῆς καὶ ἀκινησίας τῶν κατεαγότων τμημάτων (διὰ συνδέσεως παρακειμένων ὀδόντων, ἐφαρμογῆς σφενδόνης γναθοκεφαλικῆς, ἀτλῆς ἢ ἐγγύψου, συρραφῆς). Ἡ αἱμορραγία ἐπίσχεται κατ' ἀρχὰς διὰ συμπιέσεως ἢ διὰ πωματισμοῦ, εἶτα δὲ δι' ἀπολινώσεως. Ἐν τοῖς μετέπειτα δὲ ἐνεργοῦνται ἀναπλαστικαὶ χειρουργίαι καὶ ἐφαρμογὴ προθετικῶν μηχανημάτων.

Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

—*[Ναυτ.]* Καλεῖται *γνάθος* (κοιν. *ἡ κούτσα τῆς ράντας* ἢ *τοῦ πικιοῦ*, γαλλ. la mâchoire de la corne ἢ du gui, αγγλ. jaws hornes) τὸ ἐν σχήματι σιαγόνος κατεσκευασμένον κάτω μέρος τῆς *κέρκου* ἢ τοῦ *κέρατος* τοῦ ἐπιδρόμου, δι' οὗ ἡ τοιαύτη κεραία ἐφαρμόζεται ἐπὶ τῆς στήλης τοῦ ἐπιδρόμου ἢ ἐπὶ τοῦ πρύμνηθεν αὐτῆς παραστηλίου. Ἡ γνάθος εἶναι ἐπενδεδυμένη διὰ βύρσης κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν αὐτῆς ἐπιφάνειαν, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἐκ τῆς τριβῆς φθορᾶς της. Τὸν ἱστὸν ἢ τὸ παραστήλιον περιβάλλει *ἀγκοίνη* μετὰ σφονδυλίων ἀπολήγουσα εἰς τὰ ἄκρα τῆς γνάθου.

Σ. Ε. Λ.

Γνάθος ὄνου *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ ἄλλοτε «ταπεινὴ χερσόνησος ἐνδοτέρω τῶν Μαλεῶν» τὴν ἐποχὴν τοῦ Στράβωνος, τανῦν δὲ καταστᾶσα νῆσος κατόπιν διαβρώσεως τοῦ ἰσθμοῦ της, ἡ *Ἐλαφόνησος*, τοῦ ἐπισημοτέρου τῶν διέκπλων τῆς Ἑλλάδος ἡ ἀνάδοχος. Ὀρθότερον *Ὄνου-γνάθος*.

Σ. Ε. Λ.

γναθοϋοειδὴς *μῦς [Ἀνατομ.]*. Σύγκειται ἐκ δύο ἡμιμορίων ἑνουμένων κατὰ τὴν μέσην γραμμὴν εἰς τενόντιον λωρίδα, τὴν *γναθοϋοειδῆ ραφήν*. Ἕκαστον ἡμιμόριον ἐκφύεται ἐκ τῆς συστοίχου ἔσω λοξῆς γραμμῆς τῆς κάτω γνάθου· αἱ δὲ δεσμίδες αὐτοῦ, αἱ μὲν ὅλως ὀπίσθιαι καταφύονται εἰς τὸ σῶμα τοῦ ὑοειδοῦς, αἱ δὲ λοιπαὶ πᾶσαι εἰς τὴν ραφήν. Ἀκινητοῦντος τοῦ ὑοειδοῦς ὀστοῦ κατασπᾷ τὴν γνάθον· ἀκινητούσης δὲ τῆς γνάθου ἕλκει τὸ ὑοειδὲς πρὸς τὰ ἄνω. Νευροῦται ὑπὸ τοῦ γναθοϋοειδοῦς νεύρου, ἀποσχιζομένου ἐκ κλάδου τοῦ τριδύμου νεύρου.

Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

γναθόφυλλον (τὸ) (Gnathophyllum) *[Ζωολ.]*. Γένος μαλακοστράκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δεκαπόδων-μακρούρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει μικρὰ θαλάσσια ζῷα μὲ σῶμα ἐπίμηκες κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, μὲ βραχὺ καὶ ροπαλοειδὲς στόμα, ὅπερ κατὰ τὰ ἄκρα τῶν σιαγόνων φέρει βαθείας ὀδοντώσεις. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γναθόφυλλον τὸ κομψὸν* (Gnathophyllum elegans) ἁπαντῶν ἐν τῇ Μεσογείῳ.

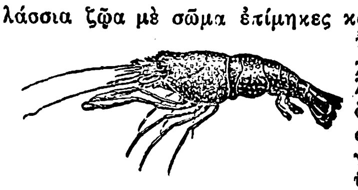

Γναθόφυλλον τὸ κομψόν.

Δ. Ν. Π.

γνάθων, *—ωνος* (ὁ)· ὁ ἔχων μεγάλας γνάθους, ὁ ἔχων ἐξωγκωμένας τὰς παρειὰς κατὰ τὰς γνάθους.

Γνάθων. Διπαιεύς, ἐκ τῆς χώρας τῶν Μαιναλέων τῆς Ἀρκαδίας. Εἶχε νικήσει νεώτατος εἰς ἀγῶνα πυγμῆς παίδων· διὰ τοῦτο καὶ εἶχε στηθῆ ὁ ἀνδριάς του ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ὀλυμπίᾳ.

— **Γνάθων** (Gnatho). Πρόσωπον τῶν κωμῳδιῶν τοῦ Τερεντίου (ἰδίᾳ τοῦ «Εὐνούχου»), ὁ τύπος τοῦ λιμώττοντος καὶ κόλακος παρασίτου (γνάθων=λαίμαργος). Τὸν τύπον τοῦτον ὁ Τερέντιος παρέλαβε παρὰ τοῦ Μενάνδρου, ἀπήλλαξε δ' αὐτὸν τῆς πολλῆς χυδαιότητος, προσδοὺς εἰς τὴν κολακείαν του ποσόν τι εἰρωνείας.

— **Γνάθων**. Ὄνομα Ἀβδηρίτου ὀδοντοϊατροῦ (βλ. ὄνου *σκιᾶς δίκη*).

γναθωσία (ἡ) (Gnathosia) *[Ζωολ.]* Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*. Τὰ ἔντομα τοῦ γένους τούτου διακρίνονται ἐκ τοῦ ἐπιμήκους κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον σώματος καὶ τῶν νηματοειδῶν κεραιῶν των. Ἀπαντῶσιν εἰς ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν Εὐρώπην.

Δ. Ν. Π.

Γναῖος. Γλύπτης τῶν πρώτων αὐτοκρατορικῶν χρόνων, ἐργασθεὶς ἰδίᾳ ἐπὶ δακτυλιολίθων, οὓς πολλοὶ ἀπεμιμήθησαν καὶ ὧν εἷς (σαρδόνυξ) ἀπεικονίζει τὴν ὑπὸ τοῦ Διομήδους ἁρπαγὴν τοῦ Παλλαδίου, ἕτερος δὲ τὴν Μελπομένην μετὰ τραγικοῦ προσωπείου. Πιθανώτατα διάφορος τοῦ χαράκτου σφραγίδων διὰ νομίσματα Γναίου (β' αἰὼν π.Χ.), οὗ ἡ ὑπογραφὴ σῴζεται παρὰ τὴν Ἄρτεμιν λαμπαδηφοροῦσαν ἐπὶ ἀργυροῦ νομίσματος τῆς Νεαπόλεως.

Ι. Μ. Π.

γναφάλιον (τὸ) (Gnaphalium) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *προσωπανθῶν*. Εἶναι πόαι ἐτήσιαι ἢ πολυετεῖς, φυόμεναι εἰς ὀρεινὰ μέρη. Ἐκ τῶν 100 περίπου εἰδῶν ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερα εἶναι: *γναφάλιον τὸ ὠχρόλευκον* (Gnaphalium luteo-album), ἐτήσιον φυτὸν ἁπαντῶν πανταχοῦ σχεδὸν τῆς γῆς· *γναφάλιον τὸ ἄγριον* (Gnaphalium sylvaticum), τὸ κατὰ Διοσκορίδην *λεοντοπόδιον*· *γναφάλιον τὸ καταθέον* (Gnaphalium deccurens)· *γναφάλιον τὸ μαργαρῶδες* (Gnaphalium margaritaceum), ἁπαντῶντα καὶ παρ' ἡμῖν, ὅπου εἶναι γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα ἀμάραντα. Ὡς ἐξόχως κοσμητικὰ θεωροῦνται τά: *γναφάλιον τὸ δίοικον* (Gnaphalium dioicum) ἁπαντῶν πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης καὶ *γναφάλιον τὸ λεοντοπόδιον* (Gnaphalium leontopodium), φυόμενον εἰς τὰς Ἄλπεις.

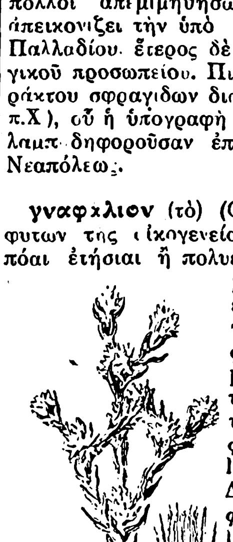

Γναφάλιον τὸ δίοικον.

Δ. Ν. Π.

γνάφαλ(λ)ον (τὸ) καὶ *γνέφαλ(λ)ον* καὶ *κνάφαλ(λ)ον* καὶ *κνέφαλ(λ)ον*· συνήθως εἰς τὸν πληθ. τὰ ὑπολείμματα τῶν ἐρίων τὰ μὴ δυνάμενα νὰ κλωσθῶσι, τὰ βραχέα, κοιν. *κοντόμαλλα*· διὰ τοῦτο χρησιμεύουσιν ὡς γεμίσματα στρωμάτων, προσκεφαλαίων κ. τ. τ. (ἀπὸ τοῦ *κνάπτω*).

γνάφαλον (τὸ) (Gnaphalum) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *προσωπανθῶν*. Εἶναι πόαι φρυγανώδεις. Ἐκ τῶν ὀλίγων εἰδῶν ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος γνωστότερον εἶναι *γνάφαλον τὸ ἑλληνικὸν* (Gnaphalum grecum), κοινότατον φυτὸν παρ' ἡμῖν καὶ γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *ἀσπρομάραθο*.

Δ. Ν. Π.

γναφαλώδης (ὁ, ἡ), *—ες* (τό)· ὁ ὅμοιος γναφάλῳ κατὰ τὴν ὑφήν, μαλακός, ἁπαλός.

γναφάλωσις (ἡ) καὶ *γναφάλωμα*· ἡ διὰ γναφάλων πλήρωσις στρώματός τινος, κοιν. *γέμισμα*.

γναφαλωτὴρ (ὁ)· ὄργανον διὰ τοῦ ὁποίου ἐπιτυγχάνεται ἡ γναφάλωσις.

γναφεῖον (τό)· τὸ ἐργαστήριον τοῦ γναφέως, λευκαντήριον, πλυντήριον.

γναφεὺς (ὁ)· ὁ γνάπτων, ὁ λευκαίνων τὰ ὑφάσματα, λευκαντής.

γναφευτικός, *—ή*, *—όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν γναφέα ἢ εἰς τὸ γναφεύειν: «γναφευτικὴ ὕλη», «γναφευτικὰ μέσα» ‖ ἡ *γναφευτικὴ* ὡς οὐσιαστ. κατὰ παράλειψιν τοῦ τέχνη.

γναφεύω· γνάπτω, λευκαίνω τὰ ὑφάσματα, καθόλου πλύνω.

γνάφος (ὁ) *[Βοτ.]* Οὕτως ἐκάλεσεν ὁ Διοσκορίδης τὸ φυτὸν *δίψακος ὁ γναφευτικός*.

γναφόση (ἡ) (Gnaphosa) *[Ζωολ.]*. Γένος ἀραχνιδῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *δρασιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἀράχνας μὲ σῶμα ἀρκετὰ μέγα καὶ χρῶμα σκοτεινόχρουν μὲ ἀνοικτοτέρου χρώματος πόδας. Αἱ γναφόσαι ζῶσιν ὑπὸ τὰς πέτρας, τοὺς μύκητας, τὰς λειχῆνας καὶ δὲν κατασκευάζουσιν ἀράχνιον. Γνωστὰ περὶ τὰ 50 εἴδη, ἐξ ὧν τὰ 20 εὐρωπαϊκά. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γναφόση ἡ φυγόφωτος* (Gnaphosa lucifuga).

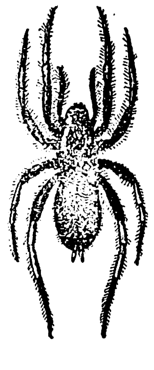

Γναφόση ἡ φυγόφωτος.

Δ. Ν. Π.

γνέθω, δημοτ., καὶ *νέθω* ἰδιωματ., ἀόρ. *ἔγνεσα* καὶ *ἔνεσα*, παθ. μετοχ. *γνεσμένος* καὶ *νεσμένος*· νήθω, κλώθω, μεταβάλλω τὰ ἔρια ἢ τὸν βάμβακα διὰ τῆς ἀτράκτου εἰς νῆμα: «γνέθω μαλλί, —βαμπάκι, —λινάρι».

γνέμα (τὸ) καὶ *νέμα* ἰδιωματ.· τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *γνέθω*, νῆμα, κλῶσμα: «ἕνα ἀδράχτι, —ἕνα κουβάρι γνέμα».

γνέσιμο (τὸ) δημοτ., καὶ *νέσιμο* ἰδιωματ.· ἡ ἐνέργεια τοῦ *γνέθω*, νῆσις, κλῶσις, ἡ μεταβολὴ τῶν ἐρίων, τοῦ βάμβακος κτλ. εἰς νῆμα.

— *[Ἐγκυκλ.]* Ὅρος πρὸς χαρακτηρισμὸν τῆς ἐπεξεργασίας τῶν νημάτων, ὅπως ἀποβοῦν λεπτὰ καὶ ἰσόμετρα πρὸς ὕφανσιν. Ἐκ τοῦ καλοῦ γνεσίματος τῶν νημάτων ἐξαρτᾶται καὶ ἡ καλὴ ποιότης τῶν ὑφασμάτων. Τὸ γνέσιμο εἶναι λίαν σύνηθες εἰς ὅλας τὰς χωρικὰς τῆς Ἑλλάδος καὶ γίνεται συγχρόνως μετὰ τῶν ἄλλων ἐργασιῶν. Τὰ ἀπαιτούμενα ἐργαλεῖα εἶναι ἡ «ρόκα», τὸ «ἀδράχτι» καὶ τὸ «σφοντύλι». Τὸ ἀκατέργαστον νῆμα, ἡ «τουλούπα», τοποθετεῖται ἢ προσδένεται εἰς τὴν ἄνω ἄκραν τῆς ρόκας ἀναλόγως τοῦ σχήματος αὐτῆς. Ἡ ἐργαζομένη λαμβάνει διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς μίαν ἄκραν ἀπὸ τὰ νήματα τῆς τουλούπας καὶ τὴν συστρέφει, ἐνῷ διὰ τῆς δεξιᾶς τὴν τοποθετεῖ εἰς τὸ ἄγκιστρον τὸ ὁποῖον ἔχει τὸ ἀδράχτι, περιστρέφουσα αὐτὸ καὶ ἐξακολουθοῦσα διὰ τῆς ἀριστερᾶς νὰ συστρέφῃ τὸ νῆμα. Τὸ συνεστραμμένον νῆμα τυλίσσει εἰς τὸ ἀδράχτι ἐπάνω ἀπὸ τὸ σφοντύλι. Τὰ νήματα τὰ προωρισμένα διὰ τὸ «στιμόνι» τοῦ ὑφάσματος προαπαιτοῦν δεξιωτέραν ἐπεξεργασίαν, ἐνῷ ἀπεναντίας τὰ νήματα διὰ τὸ «φάδι» δύνανται νὰ εἶναι ὀλιγώτερον τεχνικά.

Α. ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ

γνετοειδῆ (τὰ) (Gnetiaceae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *γυμνοσπέρμων* περιλαμβάνουσα ἀρκετὰ γένη, ὧν κυριώτερα εἶναι: *γνέτον* καὶ *ἔφεδρα*.

Δ. Ν. Π.

γνέτον (τὸ) (Gnetum) *[Βοτ.]* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γνετοειδῶν*. Εἶναι θάμνοι ἢ δενδρύλλια ἕρποντα ἢ εὐθυτενῆ, μὲ φύλλα ἀντιθέτα καὶ ἄνθη μονόοικα ἢ δίοικα. Γνωστὰ 15 περίπου εἴδη φυόμενα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γνέτον τὸ ἐδώδιμον* (Gnetum edulis), ἰθαγενὲς φυτὸν τῆς Ἰνδίας, ὅπερ καλλιεργεῖται πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης διὰ τὰ ἐδώδιμα σπέρματά του.

Δ. Ν. Π.

γνεύσιος (ὁ) (Gneiss) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀστριοκρυθής, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χαλαζιοῦχος, κρυσταλλοπαγὴς σχιστόλιθος. Οἱ γνεύσιοι ἐκτὸς τῶν ἀστρίων καὶ τοῦ χαλαζίου περιέχουν καὶ τρίτον τι ὀρυκτὸν ὡς οὐσιῶδες συστατικόν, τὸ ὁποῖον εἶναι συνήθως μαρμαρυγίας, ἀμφίβολος ἢ κεροστίλβη καὶ πυρόξενος (αὐγίτης). Ὡς ἐκ τούτου διακρίνονται τρία κύρια εἴδη γνευσίων, οἱ *μαρμαρυγιακοί*, οἱ *ἀμφιβολικοὶ* ἢ *κεροστιλβικοὶ* καὶ οἱ (αὐγιτικοὶ) *πυροξενικοί*. Οἱ γνεύσιοι παρουσιάζουν τὴν αὐτὴν ὀρυκτολογικὴν σύστασιν μὲ τοὺς γρανίτας, διαφέρουν ὅμως τούτων ὡς ἔχοντες σχιστώδη ὑφήν. α') *Μαρμαρυγιακὸς γνεύσιος*. Εἰς τοὺς μαρμαρυγιακοὺς γνευσίους ἀναγνωρίζονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ ὡς οὐσιώδη συστατικὰ τὰ ὀρυκτὰ ἄστριος, χαλαζίας καὶ μαρμαρυγίας. Ἐκ τῶν ἀστρίων εὑρίσκονται συνήθως τὸ ὀρθόκλαστον, ὁ μικροκλινής, ὁ ἀλβίτης, τὸ ὀλιγόκλαστον ἢ ἀνδεσίνης. Ὁ χαλαζίας εὑρίσκεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς στρογγύλας ἢ ᾠοειδεῖς μορφὰς καὶ συχνὰ ἀποτελεῖ μίγματα μετὰ τοῦ ἀστρίου, ἐκ τῶν ὁποίων διακρίνεται διὰ τῆς ἀκανονίστου ὀστρεοειδοῦς θραύσεώς του καὶ τῆς ὑαλοειδοῦς λάμψεώς του. Τὸ χρῶμα τοῦ χαλαζίου

Digitized by Google

εἶναι καπνόφαιον, λευκόν, ἐρυθρωπὸν διὰ σιδηρούχων ἑνώσεων), σπανίως κυανωτόν. Εἰς τοὺς λεπτοκοκκώδεις γνευσίους παρουσιάζεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον λευκὸς καὶ σακχαροκοκκώδης. Ὁ μαρμαρυγίας παρουσιάζεται ὁτὲ μὲν εἰς μεμονωμένα στρογγύλα λέπια, ἢ ἀκανόνιστα φύλλα, ὁτὲ δὲ εἰς συνεχόμενα τεμάχια, συνιστάμενα ἐκ πολυαρίθμων φυλλιδίων. Ὁ μαρμαρυγίας δύναται νὰ εἶναι ἢ βιοτίτης ἢ μοσχοβίτης ἢ καὶ ἀμφότερα, ὁπότε οἱ γνεύσιοι διακρίνονται εἰς *βιοτιτικούς*, *μοσχοβιτικοὺς* ἢ *γνευσίους μετὰ δύο μαρμαρυγιῶν*. Ὡς πρόσθετα συστατικὰ παρουσιάζονται συχνὰ γρανάτης, ἐπίδοτον, γραφίτης, σιλλιμανίτης, ἢ φιβρόλιθος, κορδιερίτης, ὀρθίτης κ.τ.λ. καὶ τότε οἱ γνεύσιοι χαρακτηρίζονται ὡς *γρανατικοί*, *ἐπιδοτικοί*, *γραφιτικοί*, *σιλλιμανιτικοὶ* ἢ *φιβρολιθικοί*, *κορδιεριτικοί*, *ὀρθιτικοί*, *χλωριτικοί*, κ. οὕ. κ. Οἱ γνεύσιοι ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων ἡ σύστασις εἶναι ὁμοία μὲ τὴν σύστασιν τῶν ἐκρηξιγενῶν πετρωμάτων ἐκ τῶν ὁποίων οὗτοι παρήχθησαν διὰ μεταμορφώσεως, χαρακτηρίζονται ὡς πραγματικοὶ γνεύσιοι ἢ *ὀρθογνεύσιοι*. Ἀντιθέτως οἱ παραχθέντες ἐξ ἰζηματογενῶν πετρωμάτων χαρακτηρίζονται ὡς *σχιστογνεύσιοι* ἢ *παραγνεύσιοι*.

Οἱ τελευταῖοι οὗτοι παρουσιάζουν μεγάλας ἀκανονίστους μεταβολὰς καὶ διαφορὰς εἰς τὴν σύστασίν των καὶ ἐντὸς μικροῦ μόνον τμήματος τῆς μάζης των, ποικίλους τρόπους συνδέσεως τῶν ὀρυκτολογικῶν των ὑλικῶν, συχνὰς ἀποτόμους μεταβολὰς εἰς τὴν ὀρυκτολογικήν των σύστασιν, τέλος δὲ καὶ οὐχὶ σπανίως περιέχουν καὶ προσμίξεις ἀνθρακικῆς οὐσίας κλπ. Ἀναλόγως τοῦ ἀρχικοῦ πετρώματος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου κυρίως παρήχθησαν διὰ μεταμορφώσεως, διακρίνονται: *ἀργιλλογνεύσιοι*, (*πηλιτογνεύσιοι*), *ψαμμιτογνεύσιοι* καὶ *κροκαλοπαγογνεύσιοι* ἢ *ψηφιτογνεύσιοι* Οἱ ὀρθογνεύσιοι παρουσιάζουν συχνὰ εἰς μεγάλα τμήματα τῆς μάζης των ὁμοιόμορφον χημικὴν καὶ ὀρυκτολογικὴν σύστασιν, ὁμοιόμορφον τρόπον συνδέσεως τῶν ὀρυκτολογικῶν των ὑλικῶν κλπ.

Οἱ γνεύσιοι λαμβάνουν ἐπίσης διαφόρους ὀνομασίας ἀναλόγως τοῦ ἱστοῦ των καὶ τοῦ τρόπου ἐμφανίσεως τῶν ὀρυκτολογικῶν των συστατικῶν. Οὕτω διακρίνονται: ὁ *κοινὸς* ἢ *λεπιοειδὴς γνεύσιος*, ὅστις περιέχει μαρμαρυγίαν εἰς ὁμοιομόρφως διευθυνόμενα, ἀλλ' ὀλίγον συνεχόμενα καὶ μᾶλλον μεμονωμένα λέπια, ὁ *λεπιοσχιστοφυὴς γνεύσιος*, ὁ *σχιστοφυὴς γνεύσιος*, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ μαρμαρυγίας ἀποτελεῖ συνεχῆ λεπτὰ ἐλάσματα παράλληλα, μεταξὺ τῶν ὁποίων κεῖνται κατὰ στρώματα μᾶζαι κοκκώδεις ἀστρίου καὶ χαλαζίου, ὁ *στρωματοειδὴς γνεύσιος*, ὅστι συνίσταται ἐξ ἐπαλλασσόντων στρωμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ μὲν περιέχουν πολύν, τὰ δ' ὀλίγον μαρμαρυγίαν, ὁ *γρανιτικὸς* ἢ *κοκκώδης* γνεύσιος, ὅστις ὁμοιάζει κατὰ τὸν ἱστὸν πρὸς γρανίτην, ὁ *ὀφθαλμώδης γνεύσιος*, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπάρχουν ἐγκεκλεισμένα φακοειδῆ ἢ σφαιροειδῆ κοκκία ἀστρίων καὶ σπανιώτερον χαλαζίου, ἔχοντα μορφὴν ὀφθαλμῶν, ὁ *στιφρὸς* ἢ *κορνουβιανιτικὸς γνεύσιος*, ὁ *πορφυριτοειδὴς γνεύσιος* κτλ.

β') *Ἀμφιβολιτικὸς* ἢ *κεροστιλβικὸς γνεύσιος*. Οὗτος συνίσταται κυρίως ἐξ ἀστρίων καὶ ἀμφιβόλου ἢ κεροστίλβης. Ὁ χαλαζίας ὑπάρχει εἰς μεγαλύτερα ἢ μικρότερα ποσά, δύναται ὅμως καὶ νὰ ἐλλείπῃ. Ἡ κεροστίλβη ἔχει σκοτεινοπράσινα ἕως μέλανα χρώματα καὶ σχηματίζει ῥαβδία.

γ') *Πυροξενικὸς* ἢ *αὐγιτικὸς γνεύσιος*. Εἰς τοὺς αὐγιτικοὺς γνευσίους τὰ κύρια ὀρυκτολογικὰ συστατικὰ εἶναι οἱ ἄστριοι καὶ ὁ αὐγίτης. Ὑπάρχουν παραλλαγαὶ πλούσιαι ἢ πτωχαὶ εἰς χαλαζίαν ἢ καὶ ἄνευ χαλαζίου.

Γενικῶς νῦν οἱ γνεύσιοι ἀνήκουν εἰς τὴν ὁμάδα τῶν κρυσταλλοσχιστωδῶν πετρωμάτων ἢ κρυσταλλοπαγῶν σχιστολίθων καὶ ἀποτελοῦν μέλη διαπλάσεων τῶν παναρχαίων ἢ καὶ τῶν θεμελιωδῶν ὀροσειρῶν. Παρουσιάζονται εἰς πολλὰ μέρη τῆς γῆς, ὡς π. χ. ἐν Σαξωνίᾳ, Βοημίᾳ, Καναδᾷ, Σκανδιναυΐᾳ, εἰς τὰς Ἄλπεις κτλ.

Ἐν Ἑλλάδι παρουσιάζονται γνεύσιοι ὡς μέλη τῶν κρυσταλλοσχιστωδῶν περιοχῶν, ὁμοῦ μετ' ἄλλων κρυσταλλοπαγῶν σχιστολίθων (Κυκλάδες, Μακεδονία κλπ.).

Οἱ γνεύσιοι ἀποσαθρούμενοι δίδουν γένεσιν εἰς συνάγματα μεγαλυτέρων ἢ μικροτέρων κροκαλῶν, τελικῶς δ' εἰς ἀμμοῦχον, σιδηρομιγῆ πηλόν. Ἡ σκληρότης των κυμαίνεται μεταξὺ 2,4—2,9. Ἡ εἰς θλῖψιν ἀντοχή των φθάνει τὰ 1600 χλγρ. κατὰ κυβικὸν ἑκατοστόμετρον Εἰς τὴν τεχνικὴν ἡ χρῆσις τῶν γνευσίων εἶναι πάρα πολὺ περιωρισμένη καὶ πολὺ μικροτέρα τῆς τῶν γρανιτῶν. Ἡ εὔκολος ἀπόσχισίς των εἰς πλάκας βοηθεῖ εἰς τὴν χρησιμοποίησίν των διὰ πλάκας λιθοστρώτων, ἐπενδύσεων κλπ. Ἐπίσης χρησιμοποιοῦνται καὶ εἰς τὴν οἰκοδομικὴν ὡς ἀκατέργαστον ὑλικόν. Οἱ καλύτεροι πρὸς χρῆσιν γνεύσιοι εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ὁμοιάζουν κατὰ τὴν ὀρυκτολογικὴν σύστασιν καὶ τὸν ἱστὸν πρὸς τοὺς γρανίτας. Σημαντικὴ περιεκτικότης εἰς σιδηροπυρίτην καθιστᾷ τοὺς γνευσίους ἀχρησιμοποιήτους, καθόσον οἱ τοιοῦτοι γνεύσιοι ἀποσαθροῦνται καὶ ἀποφυλλίζονται ταχέως. Γενικῶς ὅσῳ μεγαλυτέρα εἶναι ἡ περιεκτικότης εἰς χαλαζίαν καὶ μικροτέρα ἡ εἰς μαρμαρυγίαν, τόσῳ μεγαλυτέρα εἶναι ἡ ἀντοχὴ τῶν γνευσίων εἰς τὰς ἀτμοσφαιρικὰς ἐπιδράσεις, ἡ στερεότης των καὶ τὸ χρησιμοποιήσιμον αὐτῶν.

Γ. Κ. Γ.

γνέφω, *ἀόρ. ἔγνεψα*· δημοτ., κάμνω νεῦμα, σημαίνω τι διὰ κινήσεως τῆς κεφαλῆς ἢ τινος τῶν μυῶν τοῦ προσώπου καὶ συνήθως τῶν βλεφάρων διὰ νὰ μὴ γίνω ἀντιληπτὸς ὑπὸ τρίτου τινός: «γνέψε του νὰ φύγῃ», «σοῦ γνέφω μὰ δὲ μὲ καταλαβαίνεις».

γνέψιμο (τό)· ἡ πρᾶξις καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ γνέφω, νεῦμα συνήθως μὲν διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἢ δι' ἐλαφρᾶς καὶ λανθανούσης κινήσεως τῆς κεφαλῆς, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς χειρός: «καλὸ—,κακὸ γνέψιμο».

Γνὴς *[Μυθολ.]*· βλ. Γνῆτες.

γνήσιος, *—α,—ον*· ὁ αὐτὸς καθ' αὑτόν, ὁ ἀληθής, ὁ μὴ ἀνάμεικτος, ἀντίθ. *νόθος*: «γνήσιος Ἕλλην» ἀντίθ. *μειξέλλην* ἢ *μειξοβάρβαρος*, «γνήσιον τέκνον» τὸ ἐκ νομίμου γάμου γεννηθέν· || ἁγνός, καθαρός, ἀμιγὴς ξένης οὐσίας: «γνήσιον γάλα, βούτυρον κ.τ.τ.»· || ὁ ἀληθής, ὁ μὴ πλαστός, ἀντίθ. *κίβδηλος*: «γνήσιον ἔγγραφον» τὸ μὴ πλαστογραφηθέν, ὁμοίως «γνησία ὑπογραφή»· || φρ «τὸ γνήσιον τῆς ὑπογραφῆς»· ἡ γνησιότης τῆς ὑπογραφῆς.— Ἐπίρρ. *γνησίως*.

γνησιότης (ἡ), *—ητος*· αὐθεντικότης, φυσικότης, καθαρότης.

—*[Ἀστ. Δίκ.]* Θεωρεῖται *γνήσιον* ἢ *νόμιμον* τὸ τέκνον, ἐὰν συνελήφθη διαρκοῦντος νομίμου γάμου κατὰ τὴν ἀρχὴν «Pater vero is est quem nuptiac demonstrant» (=«ὁ πατὴρ ἀπὸ γάμων δείκνυται». Πανδ. 4,5 Βασ. 7,8,5). Ἡ ἀρχὴ αὕτη καθιεροῖ τεκμήριον πατρότητος, καθ' ὃ πατὴρ τοῦ ἐν νομίμῳ γάμῳ συλληφθέντος τέκνου λογίζεται ὁ νόμιμος σύζυγος τῆς γεννησάσης αὐτὸ μητρός. Συλληφθὲν ἐν νομίμῳ γάμῳ εἶναι κατὰ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ Ἱπποκράτους τὸ τέκνον ἐὰν ἐγεννήθη 182 τοὐλάχιστον ἡμέρας ἀπὸ τῆς συνάψεως τοῦ γάμου ἢ ἐντὸς 300 τὸ πολὺ ἡμερῶν ἀπὸ τῆς λύσεως αὐτοῦ (Πρβλ. Πανδ. 1,5,12 καὶ 38,16,3,12). Τὸ τεκμήριον τῆς πατρότητος εἶναι μαχητόν. Ὁ ἀμφισβητῶν δηλονότι τὴν γνησιότητα τοῦ τέκνου δύναται καὶ ὀφείλει ν' ἀποδείξῃ ὅτι καθ' ὅλον τὸ πρὸ τῆς γεννήσεως ἀπαιτούμενον χρονικὸν διάστημα τοῦ νομίμου γάμου ἡ μήτηρ δὲν συνευρέθη μετὰ τοῦ συζύγου αὐτῆς.

Δ. Φ. Π.

—*[Πολιτ. Δικ.]*. *Γνήσιον* καλεῖται τὸ ἔγγραφον, ὅπερ δύναται ν' ἀποδοθῇ εἰς τὸν ἐκδόντα αὐτό, καθ' ὃ συντεταγμένον κατὰ τοὺς νομίμους τύπους καὶ κυρίως φέρον τὴν ὑπογραφὴν (ὄνομα ἢ ἐπωνυμίαν) τοῦ ἐκδόντος. Ἡ γνησιότης ἐπὶ μὲν ἰδιωτικοῦ ἐγγράφου δύναται ν' ἀμφισβητηθῇ, ὁπότε ὁ ἐπικαλούμενος τὸ ἔγγραφον ὀφείλει ν' ἀποδείξῃ αὐτὴν (Πολιτ. Δικ. ἄρθρ. 435 Πρβλ. Βασ. 22,1,58), ἐπὶ δὲ δημοσίου εἰκάζεται, τοῦ ἀντιδίκου τοῦ ἐπικαλουμένου τὸ ἔγγραφον δυναμένου μόνον νὰ προσβάλῃ αὐτὸ ἐπὶ πλαστογραφίᾳ καὶ ὀφείλοντος ν' ἀποδείξῃ αὐτὴν (Πολιτ. Δικ. ἄρθρ. 396,403,435,436).

Δ. Φ. Π.

Γνήσιππος. — 1) Ἀθηναῖος κιθαρῳδός, φαίνεται, σύγχρονος τοῦ κωμικοῦ Κρατίνου (Ε' π. Χ. αἰῶνος), ὑπὸ τοῦ ὁποίου καὶ ἐσκώπτετο εἰς τὰς κωμῳδίας του «Βουκόλοι» καὶ «Μαλθακοὶ» ὡς ποιητὴς μοχθηρῶν ᾀσμάτων καὶ παιγνιογράφος τῆς ἱλαρᾶς Μούσης. Εἰσήγαγε χοροὺς ἐκ γυναικῶν εἰς τὸ θέατρον καὶ ἐφεῦρε τὰ «νυκτερινὰ ἀείσματα».— 2) Ἀθηναῖός τις τραγικός, ἀνταγωνιστὴς τοῦ Σοφοκλέους. Ἴσως ἦτο ὁ αὐτὸς μὲ τὸν προηγούμενον. — 3) Ἀθηναῖός τις ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος (Κυρ. Ἀν. VII. 3. 28) μνημονευόμενος ἐν τῷ δείπνῳ τοῦ Σεύθου, ὅτε στερούμενος καταλλήλου δι' αὐτὸν δώρου εἶπε τὰ ἑξῆς κατὰ τὴν πρότοσιν, προσφυέστατα διαφυγὼν τὴν κρατοῦσαν συνήθειαν: «Ἀρχαῖός ἐστι νόμος κάλλιστος τοὺς μὲν ἔχοντας διδόναι τῷ βασιλεῖ τιμῆς ἕνεκα, τοῖς δὲ μὴ ἔχουσι διδόναι τὸν βασιλέα».—4) Δωριεὺς ἐρωτικὸς ποιητής (*Ἀθην.* 14. 638).

ΚΑΨ.

Γνῆτες *[Ἀρχ.]*. Ῥοδικὸν ἐθνικὸν ὄνομα, ἰσοδύναμον μὲ τὸ «Ἴγνητες Ῥόδιοι», ὅπερ ἐσήμαινε γνήσιοι ἢ ἰθαγενεῖς Ῥόδιοι. Κατὰ τὴν μυθικὴν παράδοσιν οἱ Γνῆτες ἦσαν ἓξ ἀδελφοί, υἱοὶ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Ἁλίας ἢ Καφείρας ἢ Λευκοθέας, ἀδελφῆς τῶν Τελχίνων. Οἱ Γνῆτες οὗτοι ἦσαν καὶ ὁμοπάτριοι ἀδελφοὶ τοῦ Ῥόδου, ἐπωνύμου ἥρωος τῆς ὁμωνύμου νήσου. Κατὰ τὴν αὐτὴν παράδοσιν ἐπιστεύετο ὅτι οἱ Γνῆτες κατῴκουν τὰ ἀνατολικὰ μέρη τῆς νήσου· διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐπεκαλοῦντο «πρόσκῳοι δαίμονες». Οἱ Γνῆτες ἐτιμωρήθησαν ὑπὸ τῆς θεᾶς Ἀφροδίτης, διότι ἠμπόδισαν αὐτὴν ν' ἀποβιβασθῇ εἰς τὴν Ῥόδον, ὑπὸ ἐρωτομανίας ἥτις ὤθησεν αὐτοὺς εἰς πολλὰ κακουργήματα, ἕνεκα τῶν ὁποίων ἠναγκάσθη ὁ πατήρ των Ποσειδῶν νὰ κρύψῃ αὐτοὺς ἐντὸς τῆς γῆς.

ΚΑΨ.

γνήτοψις (ἡ) (Gnetopsis Renault) *[Παλαιοφυτολ.]*. Γένος ἀπολιθωμένων ἐκλειψάντων γυμνοσπέρμων φυτῶν. Λείψανα τῶν φυτῶν τούτων—σπέρματα κυρίως—εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς περμολιθανθρακοφόρου καὶ μέσης λιθανθρακοφόρου περιόδου τοῦ παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ. Τὰ εὑρεθέντα σπέρματα καταδεικνύουν, ὅτι αἱ ᾠοθῆκαι ἔφεραν τοιχώματα ὀδοντωτὰ μὲ δύο ἀνοικτὰ καρπόφυλλα. Εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τοιχώματα ὑπῆρχον προσκεκολλημέναι τέσσαρες σπερματικαὶ βλάσται, περιβαλλόμεναι ὑπὸ μακρῶν προστατευτικῶν τριχῶν. Αἱ ᾠοθῆκαι τῶν γνητόψεων εἶναι τὰ ἀρχαιότερα λείψανα θηλέων ὀργάνων φυτῶν, περικλειόντων σπερματικὰς βλάστας. Λόγῳ τῆς τοιαύτης κατασκευῆς τῶν ᾠοθηκῶν τὸ γένος *γνήτοψις* θεωρεῖται ὡς συγγενὲς πρὸς τὴν σήμερον ζῶσαν οἰκογένειαν τῶν *γνητωδῶν*. Κατά τινας μάλιστα δέον νὰ θεωρῆται καὶ ὡς πρόγονος τῆς οἰκογενείας ταύτης.

Γ. Κ. Γ.

γνιδία (ἡ) (Gnidia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *θυμελιδῶν*. Εἶναι δενδρύλλια μὲ φύλλα ἐναλλασσόμενα, σπανιώτερον ἀντίθετα, καὶ ἄνθη καταληκτικὰ καὶ κατὰ κῦμα διατεταγμένα. Γνωστὰ περὶ τὰ 60 εἴδη, πάντα ἰθαγενῆ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος. Πλεῖστα τούτων καλλιεργοῦνται εἰς τὰ θερμοκήπια τῆς Εὐρώπης ὡς κοσμητικά, ἰδίως λόγῳ τοῦ βελουδίνου καὶ πυροπρασίνου χρώματος φύλλων των καὶ τῶν εὐόσμων ἀνθέων των. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ἡ *γνιδία ἡ δαφνοφυλλοειδὴς* (Gnidia daphnœpholia), ἰθαγενὲς τῆς Μαδαγασκάρης φυτόν, ἐκ τοῦ ὁποίου κατασκευάζουσι χάρτην καὶ σχοινία.

Δ. Ν. Π.

Γνίλοε ***Μόρε*** ἢ ***Σιβὰρ*** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Λιμνοθάλασσα παρὰ τὴν δυτικὴν ἀκτὴν τῆς Ἀζοφικῆς ***θαλάσσης*** (βλ. λ. τ. Α' σ. 865 β').

Γνίφων, ***Μᾶρκος-Ἀντώνιος***· βλ. Ἀντώνιος ***Μᾶρκος Γνίφων***.

γνόλη (ἡ) (Gnola) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἀραχνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀγριωπιδῶν*. Αἱ ἀράχναι τοῦ γένους τούτου διακρίνονται κυρίως ἐκ τῆς κυρτῆς καὶ τριγωνικῆς κατὰ τὸ ὀπίσθιον ἄκρον κοιλίας των. Γνωστὰ 6 εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Βραζιλίας τοῦ Περοὺ καὶ τῆς Χιλῆς.

Δ. Ν. Π.

γνοσκοπίνη (ἡ) (Gnoskopin) *[Φαρμακ.]*. Ἀλκαλοειδὲς τοῦ ὀπίου, ἀποτελοῦν τὴν ἀνενεργὸν ῥακεμικὴν ναρκωτίνην $(C_{22}H_{23}NO_7)_2$. Ἡ γνοσκοπίνη σχηματίζεται μετ' ἄλλων ἑνώσεων κατὰ τὴν ἐπὶ ὀκταήμερον ζέσιν τῆς ναρκωτίνης μετ' ἀλκοόλης 50°. Ἡ γνοσκοπίνη δύναται νὰ σχηματισθῇ καὶ ἐκ τῆς κοτορνίνης καὶ μηκωνίτης διὰ ζέσεως μετὰ μεθυλικῆς ἀλκοόλης. Λεπταὶ βελόναι τηκόμεναι εἰς 228°, ἀδιάλυτοι ἐν ὕδατι, δυσδιάλυτοι εἰς ψυχρὰν ἀλκοόλην. Ἡ γνοσκοπίνη δίδει προϊόντα σχάσεως ὅμοια πρὸς τὰ τῆς ναρκωτίνης.

Κ. Γ. Μ.

γνοῦ (ὁ) (Ghnou) *[Ζῳολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τῆς οἰκογενείας τῶν ***κοιλοκέρων***. Εἶναι ἀντιλόπαι τῆς Ἀφρικῆς. Τὸ μέγεθος τοῦ ζῴου τούτου δὲν ὑπερβαίνει κατὰ πολὺ τὸ μέγεθος τοῦ ὄνου, τὸ σῶμά του εἶναι εὔρωστον, οἱ πόδες του μᾶλλον ὑψηλοὶ καὶ ἀρκετὰ ἰσχυροί. Κατὰ τὸ ὀπίσθιον τμῆμα τοῦ σώματος ὁμοιάζει πρὸς ἵππον. Τὸ πρόσθιον τμῆμα εἶναι εὐρὺ μὲ τράχηλον εὐμεγέθη καὶ ἰσχυρόν, χαίτην πλουσίαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, κέρατα μεγάλα κυρτούμενα περὶ τὸ μέσον των καὶ εἶτα ἀποτόμως πρὸς τὰ ἄνω διευθυνόμενα, αἰχμηρὰ κατὰ τὸ ἄκρον των, ὦτα μικρότατα καὶ ὠρθωμένα, ῥύγχος ἀμβλὺ κατὰ τὸ ἄκρον του. Κατὰ τὸ μέσον τοῦ προσώπου ὡς καὶ κάτωθεν τῶν γνάθων φέρει πυκνὰς καὶ βραχείας τρίχας. Γενικῶς εἶναι ζῷα ἀγριώτατα καὶ ζῶσι κατὰ πολυπληθεῖς ἀγέλας. Γνωστὰ 3 εἴδη, ὧν ἀξιολογώτερον καὶ κοινότερον εἶναι *γνοῦ ὁ ταυροειδὴς* (Ghnou taurinus), ὅστις ἔχει χρῶμα ὑπόφαιον, μὲ ἀνοικτοτέρου χρώματος ἐπιμήκεις ῥαβδώσεις, μόλις ὁρατὰς καὶ χαίτην λευκόφαιον. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν ἀνατολικὴν καὶ δυτικὴν Ἀφρικήν, καὶ θηρεύεται κυρίως διὰ τὸ κρέας του, ὅπερ εἶναι εὔγευστον, χυμῶδες καὶ τρυφερόν. Ἐκ τῶν κεράτων του κατασκευάζουσι λαβὰς μαχαιρίων καὶ ἄλλων ἀντικειμένων, ἐκ δὲ τοῦ δέρματός του διὰ καταλλήλου κατεργασίας ὑποδήματα.

Δ. Ν. Π.

γνόφος (ὁ) (Gnophus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων, τῆς οἰκογενείας τῶν *φαλαινιδῶν*. Εἶναι ψυχαὶ μετρίου μεγέθους, λεπτοφυεῖς, μὲ κοιλίαν λίαν ἐπιμήκη, πτέρυγας εὐρείας, μεταξοειδεῖς, φαιὰς καὶ διὰ ποικιλοχρώμων διαποικιλμάτων κεκοσμημένας. Αἱ κάμπαι τῶν ψυχῶν τούτων ἔχουσι σῶμα βραχὺ καὶ χονδρὸν κατὰ τὸ πρόσθιον αὐτῶν τμῆμα καὶ μένουσι κεκρυμμέναι ὑπὸ τὰς μασχάλας τῶν φύλλων μέχρι τῆς μεταμορφώσεώς των εἰς χρυσαλλίδας. Ἐκ τῶν 30 περίπου εἰδῶν ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος γνωστότερον εἶναι ὁ *γνόφος ὁ ποικιλόχρους* (Gnophus variegatus), ὅστις ἀπαντᾷ συχνὰ εἰς τὴν Εὐρώπην.

Δ. Ν. Π.

γνοφρία (ἡ) (Gnophria) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων διπτέρων, τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀρκτιιδῶν*. Αἱ

Digitized by Google

γνοφρίαι εἶναι ἡμερόβιοι ψυχαὶ μὲ εὐρείας πτέρυγας, πλάτους 50 περίπου χιλιοστομέτρων φαιοτεφροειδοῦς χρώματος, μετὰ κυανοφαίων κηλίδων. Τὰ ἔντομα ταῦτα ἀπαντῶσι κατὰ πυκνὰ σμήνη κατ' Ἰούλιον κυρίως, αἱ δὲ κάμπαι των ἀναφαίνονται κατὰ Μάϊον ἐπὶ διαφόρων βρυοφύτων. Ἐλάχιστα εἴδη αὐτῶν ἀπαντῶνται εἰς ὁλόκληρον τὴν Εὐρώπην καί τινα παρ' ἡμῖν, ὧν γνωστότερον ἡ *γνοφρία ἡ εὐρωπαϊκὴ* (Gnophria europea). Δ. Ν. Π.

Γνὺξ *ἐριπὼν* [*Ἀστρον.*]. Ὀνομασία τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ Ἡρακλέους ἀναφερομένη παρὰ Bayer (βλ. λ. Ἡρακλῆς). Σ. Π.

γνῶθι σαυτόν. Γνωμικόν, ὅπερ μετὰ δύο ἄλλων, τοῦ «μηδὲν ἄγαν» καὶ τοῦ «ἐγγύα· πάρα δ' ἄτα», εἶχε καταλάβει θέσιν ἐπιγράμματος ἐν τοῖς προπυλαίοις τοῦ ἐν Δελφοῖς ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος. Περὶ τῶν τριῶν αὐτῶν γνωμικῶν, τὰ ὁποῖα εἶχον ἀναγραφῇ μὲ χρυσᾶ γράμματα ἵνα ἐμποιοῦν ἀνεξίτηλον τὴν ἐντύπωσιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, οἱ ἀρχαῖοι ἐδιχογνώμουν ἂν προῆλθον ἐκ τῶν ἐκεῖ ἱερέων ἢ ἔκ τινος τῶν ἑπτὰ σοφῶν (εἰς τοὺς ἱερεῖς ἀπεδίδοντο τὰ ἀποφθέγματα ταῦτα ὑπὸ τοῦ Ἀντισθένους, Ἀριστοτέλους καὶ ἄλλων, εἰς τὸν Χείλωνα δὲ ἢ ἕτερον τῶν ἑπτὰ σοφῶν ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος, Δημητρίου τοῦ Φαληρέως, Διοδώρου, Παυσανίου, Πλινίου καὶ ἄλλων).

Τὸ γνωμικὸν «γνῶθι σαυτόν», ὅπερ, ὡς πρόσρησις καὶ χαιρετισμὸς τοῦ θεοῦ, ἀπηυθύνετο πρὸς τὸν εἰσερχόμενον εἰς τὸν ναόν του, ἐφείλκυσεν εἰς μέγαν βαθμὸν τὴν προσοχὴν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἔλαβε διαφόρους ἑρμηνείας, καὶ ἔφερεν εἰς φῶς πολυάριθμα συγγράμματα. Εἰς τὸ γνωμικὸν τοῦτο τινὲς μὲν ἔδιδον περιωρισμένην σημασίαν, ὡς ἐμφαίνεται εἰς τὸ «περὶ φιλαυτίας» κεφάλαιον τοῦ Ἀνθολογίου τοῦ Στοβαίου, ὑποστηρίζοντες ὅτι αὐτογνωσία ἦτο ἡ παρατήρησις τῶν ἰδίων σφαλμάτων· ἄλλοι ὅμως ἔδιδον εὐρυτέραν σημασίαν, ὑποστηρίζοντες ὅτι γινώσκει ἑαυτὸν ὁ ἐξετάζων «τί τε τυγχάνει εἰδὼς καὶ τί μή» (*Πλάτ.* Χαρμίδ. 167α'), ὁ ἔχων δηλαδὴ σαφῆ γνῶσιν περὶ τῶν δυνάμεών του καὶ τοῦ προορισμοῦ του. Τὴν δευτέραν σημασίαν ἀπέδιδε πάντοτε εἰς αὐτὸ ὁ Σωκράτης, ὅστις οὐδὲν ἀναγκαιότερον ἐλογίζετο ἢ τὸ ἐξετάζειν ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους. «Ὁ ἀνεξέταστος βίος οὐ βιωτὸς ἀνθρώπῳ» ἔλεγεν. Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

γνωμάτευμα (τό)· γνώμη, ἀπόφθεγμα, γνωμικόν.

γνωμάτευσις (ἡ) ἢ *γνωμάτευμα* (τό)· ἔκφρασις γνώμης ἀξιωματικῆς, γνώμης ἄρχοντος, δικαστηρίου, συμβουλίου ἢ ἀνδρὸς ἔχοντος κῦρος· ἄλλως, *γνωμοδότησις*.

γνωματεύω· λέγω, ἀποφαίνομαι γνώμην, ἐκφέρω ἔγκυρον γνώμην, ἄλλως *γνωμοδοτῶ*.

γνωματίζω· ἰδιωματ., λέγω γνώμην.

γνώμη (ἡ)· τὸ ἀφηρημ. τοῦ *γινώσκω*, ὅ,τι τις φρονεῖ, ἀπόφανσις, κρίσις, σκέψις, ἰδέα: «ἔχω μίαν γνώμην περὶ τοῦ πράγματος», «ποίαν γνώμην ἔχεις;» τί φρονεῖς; τί σκέπτεσαι; «ἔχω τὴν γνώμην ὅτι...»· ‖ θέλησις, ἐπιθυμία, διάθεσις κλίσις: «ἡ γνώμη μου εἶναι νὰ ἡσυχάσωμεν» ἢ «εἶμαι τῆς γνώμης νὰ ἡσυχάσωμεν», «εἶμαι ἀντιθέτου γνώμης», «εἶμαι τῆς γνώμης σας;» συμφωνῶ μὲ σᾶς, «δὲν σοῦ χαλῶ τὴν γνώμην» πράττω κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σου· ‖ δημοτ. τὸ θυμικόν, ἡ ψυχικὴ διάθεσις πρὸς ἐνέργειαν, ἡ προδιάθεσις: «ἔχει καλή—, κακὴ γνώμη», ὅθεν καλόγνωμος — κακόγνωμος· ‖ πρότασις, συμπέρασμα, ὅ,τι τις νομίζει ὀρθόν: «ἐμμένω εἰς τὴν γνώμην μου», «θὰ ἐπικρατήσῃ ἡ γνώμη μου».

—[*Λαογρ.*] Αἱ γνῶμαι (ἄλλως *γνωμικὰ*)—«ἀποφάνσεις, οὐ μέντοι οὔτε περὶ τῶν καθ' ἕκαστον, ἀλλὰ καθόλου· καὶ οὐ περὶ πάντων, ἀλλὰ περὶ ὅσων αἱ πράξεις εἰσί, καὶ αἱρετὰ ἢ φευκτά ἐστι πρὸς τὸ πράττειν» (*Ἀριστοτ.* Ρητορ. 2,21,2)— ἀποτελοῦν τὰς πρώτας ἐκδηλώσεις τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ τῶν λαῶν, συνοψίζουσαι μὲ τὴν ἐπιγραμματικότητα καὶ συντομίαν των τὰς ἠθικὰς ἀντιλήψεις, τὰς ἐπιστημονικὰς γνώσεις καὶ τὰς θρησκευτικὰς δοξασίας αὐτῶν. Διὰ τῶν γνωμῶν ἐκφράζονται διάφοροι ἐκ πείρας κτηθεῖσαι πρακτικαὶ ἀλήθειαι, αἱ ὁποῖαι ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῶν ἀποτελοῦν τὴν πρακτικὴν σοφίαν ἑκάστου λαοῦ καὶ χρησιμεύουν ὡς κανὼν καὶ ὁδηγὸς εἰς τὰς ἰδέας καὶ ἐνεργείας αὐτοῦ ἐν τῷ βίῳ. Ἡ συνήθεια τοῦ διατυπώνειν τὰς ἐκ τῆς βιωτικῆς πείρας παρατηρήσεις εἰς βραχείας ῥήσεις —ἀνταποκρινομένη εἰς ὑπάρχουσαν ἀνάγκην— εἶναι κοινὴ εἰς πάντας τοὺς λαοὺς τοὺς ἐξελθόντας ἐκ τῆς βαρβαρότητος καθὼς καὶ εἰς τὰ κατώτερα στρώματα καὶ τῶν πεπολιτισμένων λαῶν, παρ' οἷς δὲν ἔχουν ἀκόμη συγκροτηθῆ ἠθικά, θρησκευτικὰ καὶ φιλοσοφικὰ συστήματα, καὶ ἐπιστημονικαὶ ἑνότητες γνώσεων. Ἕνεκα τῆς ζωτικῆς ταύτης σημασίας, τὴν ὁποίαν ἔχουν αἱ γνῶμαι, παρὰ τὴν πολλάκις ἐξώφθαλμον ἀντιφατικότητά των, ἐκτιμῶνται μεγάλως ὑπὸ τῶν λαῶν. Ἐξετάζοντες τὰς γνώμας καθ' ὕλην, βλέπομεν ὅτι ἀφορῶσιν εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ δράσεως, εἴτε ἐν τῷ ἠθικῷ, εἴτε ἐν τῷ κοινωνικῷ, εἴτε ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ τοῦ ἀνθρώπου. Οὕτως ἔχομεν γνώμας: ἠθικάς, κοινωνικάς, πρακτικάς, γεωργικάς, ποιμενικάς, ναυτικάς, μετεωρολογικάς, δεισιδαιμονικὰς κλπ. Ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἐκφορᾶς αὐτῶν, αἱ γνῶμαι ἄλλοτε μὲν ἔχουν τὸν τύπον γενικῆς ῥήσεως: «οὐδεὶς ἀναμάρτητος», ἄλλοτε τὸν τύπον παραγγέλματος: «γνῶθι σαυτὸν» καὶ ἄλλοτε εἶναι ἀλληγορικαὶ μεταφοραὶ ἐκ τοῦ φυσικοῦ ἢ ἀνθρωπίνου κόσμου: «ἀπ' ἀγκάθι βγαίνει ρόδο καὶ ἀπὸ ρόδο βγαίνει ἀγκάθι». Πλὴν τῶν τρόπων τούτων ἔχομεν καὶ τὸν συμπερασματικόν, οὕτως εἰπεῖν, ὅστις συνίσταται εἰς ἐκφορὰν γνώμης ὡς συμπεράσματος ἐκ συμπτύξεως διδακτικοῦ τινος μύθου. Αἱ γνῶμαι αἱ ἐκφερόμεναι κατὰ τοὺς δύο τελευταίους τρόπους—ἀλληγορικὴ μεταφορά, συμπερασματικὸς—εὐκολώτατα δύνανται νὰ συγχυθοῦν πρὸς παροιμίας. Αὐστηρὰ ἄλλως τε ὅρια μεταξὺ γνωμῶν καὶ παροιμιῶν εἶναι ἀδύνατον νὰ χαράξῃ τις. Ἐκ τῶν διαφόρων λαῶν ἄλλοι ἄλλους τρόπους ἐκφορᾶς τῶν γνωμῶν χρησιμοποιοῦν: εἰς τοὺς κατὰ φύσιν, τοὺς εὐτραπέλους καὶ τοὺς εὐφαντάστους ἐπικρατεῖ ἡ χρῆσις εἰκόνων καὶ παρομοιώσεων, εἰς τοὺς βορειοτέρους εὐδοκιμεῖ περισσότερον ἡ γενικὴ ῥῆσις καὶ τὸ παράγγελμα. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ εἶδος τοῦ λόγου, τὸ ὁποῖον ὑποδύονται αἱ γνῶμαι, δὲν ὑπάρχει ἰδιαιτέρα προτίμησις. Καὶ ὁ πεζὸς καὶ ὁ ἔμμετρος λόγος χρησιμοποιοῦνται παραλλήλως. Φυσικὰ τὰ πρωτεῖα κατέχει ὁ ἔμμετρος, διότι ἔχει τὸ προσὸν τῆς εὐκολωτέρας ἀπομνημονεύσεως, λόγῳ τοῦ ῥυθμοῦ. Οὕτως ἐγεννήθη ἡ καλουμένη *γνωμικὴ ποίησις*, λογοτεχνικὸν εἶδος κατ' ἐξοχὴν πρωτόγονον, τὸ ὁποῖον παραμελούμενον εἰς ἐποχὰς μεγάλης διανοητικῆς καλλιεργείας, εὑρίσκεται ἀντιθέτως εἰς μεγάλην ὑπόληψιν κατὰ τὰ πρῶτα βήματα τῶν κοινωνιῶν. Λόγῳ τοῦ χαρακτῆρός της ἡ γνωμικὴ ποίησις θίγει ὅλα τὰ καθήκοντα, τὰ συμφέροντα, τὰ πάθη τῶν ἀνθρώπων καὶ εἰς ὀλίγους κομψοὺς καὶ ἐλαφροὺς στίχους ἀναλύει βαθύτατα ζητήματα ἠθικῆς, τὰ ὁποῖα κατόπιν θ' ἀποτελέσουν ἀντικείμενον συζητήσεων καὶ συγγραφῶν. Ἰδανιστικὴ ἢ ὑλιστική, θρησκευτικὴ ἢ σκεπτική, αὐστηρὰ ἢ ἀνειμένη, ἀντανακλᾷ εὐγλώττως τὰ ἤθη καὶ τὴν πολιτιστικὴν ἐν γένει κατάστασιν τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν παρήχθη. Προηγηθεῖσα τῶν μεγάλων συστημάτων τοῦ ἐπιστητοῦ, κατώρθωσε πολλαχοῦ νὰ ἐπιζήσῃ αὐτῶν, χάρις εἰς τὴν εὔκολον, κομψὴν καὶ πρωτότυπον μορφήν της. Ἀλλὰ καὶ ὁ πεζὸς λόγος, ἡ ἐν πεζῷ γνωμολογία δὲν ηὐδοκίμησεν ὀλιγώτερον· φαίνεται μάλιστα, ὅτι εἶναι καὶ ἡ ἀρχαιοτέρα μορφή, ἣν ὑπεδύθησαν αἱ γνῶμαι, ὅταν ἤρχισαν νὰ ἀνακύπτουν ὡς καρποὶ τῆς ὀδυνηρᾶς πείρας. Ἀργότερον, προαγομένου τοῦ πολιτισμοῦ, αἱ γνῶμαι, γνήσιον τοῦ λαοῦ δημιούργημα, παραληφθεῖσαι ὑπὸ τῶν ποιητῶν ἐκαλλιεργήθησαν. Οὗτοι οὐ μόνον τὰς ὑπαρχούσας ἐχρησιμοποίησαν, ἀλλὰ καὶ ἄλλας ἐδημιούργησαν, πολλαὶ τῶν ὁποίων ταχέως κατέστησαν δημοτικαὶ πλουτίσασαι τὸν πατροπαράδοτον λαϊκὸν θησαυρόν.

Ἤδη παρ' Ὁμήρῳ ἀπαντῶμεν τὰ πρῶτα σπέρματα τῆς κατόπιν ἑλληνικῆς γνωμολογίας. Μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐπεισοδίων, περιγραφῶν καὶ ἠθογραφιῶν τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν ἐγκατασπείρονται διάφοροι ἀντιλήψεις, αἱ ὁποῖαι, ἀποσπώμεναι τοῦ πλαισίου ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὑρίσκονται, ἔχουν ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ γνώμης. Ὁ ποιητής, ἔνθεος μάντις, ἔπρεπε κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῶν Ἑλλήνων νὰ δύναται ἐκ τοῦ προχείρου ν' ἀποφαίνηται γνώμας εἰς ὅ,τι ἤθελεν ἐρωτηθῆ. Ἀφθονώτερα εἶναι τὰ γνωμικὰ παρ' Ἡσιόδῳ («Ἔργα καὶ Ἡμέραι»), ὅπου μάλιστα συνάπτονται τὰ μὲν πρὸς τὰ δὲ καὶ συναπαρτίζουσιν ἑνιαίαν διδασκαλίαν, χωρὶς τοῦτο νὰ ζημιώνῃ καὶ τὴν αὐτοτελῆ ἀξίαν των: «κεραμεὺς κεραμεῖ κοτέει καὶ τέκτονι τέκτων», «ἔργον οὐδὲν ὄνειδος· ἀεργίη δὲ τ' ὄνειδος». Μετὰ τὸν Ὅμηρον καὶ τὸν Ἡσίοδον ἀκολουθεῖ σειρὰ κατ' ἐξοχὴν γνωμικῶν ποιητῶν. Ὁ Θέογνις δίδει γνώμας περὶ πάντων, ἰδιαιτέρως ὅμως περὶ ἠθικῶν ζητημάτων: «εὖ κώτιλλε τὸν ἐχθρόν· ὅταν δ' ὑποχείριος ἔλθῃ, τεῖσαί μιν, πρόφασιν μηδεμίαν θέμενος», «οὔτε ἐκ σκίλλης ῥόδα φύεται οὐδ' ὑάκινθος, οὔτε ποτ' ἐκ δούλης τέκνον ἐλευθέριον». Παρ' αὐτῷ αἱ σκέψεις εἶναι ἐπενδεδυμέναι κομψὴν καὶ ποιητικὴν μορφήν· ἡ ξηρότης τοῦ δογματικοῦ λόγου γίνεται ἠπιωτέρα χάρις εἰς τὸ ἐπαφρόδιτον τῆς διατυπώσεως. Ὁ Φωκυλίδης πραγματεύεται περὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἐλαττωμάτων μὲ σατιρικὴν διάθεσιν καὶ πολλάκις διατυπώνει ἀρχὰς αἱ ὁποῖαι κατόπιν ἀποτελοῦν ὁλόκληρον κοσμοθεωρίαν: «ἐν δικαιοσύνῃ συλλήβδην πᾶσ' ἀρετή 'στιν» (πρβλ. πλατωνικὴν θεωρίαν περὶ δικαιοσύνης), οὐδὲν ἄνευ καμάτου πέλει ἀνδράσιν, εὐπετὲς ἔργον». Ὁ Σόλων παραλλήλως πρὸς τὴν ἠθικὴν γνωμολογίαν: «οὐδὲ μάκαρ οὐδεὶς πέλεται βροτός, ἀλλὰ πονηροὶ πάντες, ὅσους θνητοὺς ἠέλιος καθορᾷ», καλλιεργεῖ καὶ τὴν πολιτικήν: «ἔργμασιν ἐν μεγάλοις πᾶσιν ἁδεῖν χαλεπόν». Εἰς τὸν Ἱππώνακτα εἶναι ἐντονωτέρα ἡ δηκτικὴ διάθεσις: «δύο ἡμέραι γυναικός εἰσιν ἥδισται, ὅταν γαμῇ τις κἀκφέρῃ τεθνηκυῖαν». Ἡ πρὸς τὰς γνώμας τάσις κατέληξεν εἰς τὴν δημιουργίαν τῶν «ἑπτὰ σοφῶν». Αὐτοὶ ἀνέλαβον τὴν πατρότητα τῶν περιφερομένων παροιμιῶν καὶ γνωμικῶν: «γνῶθι σαυτόν», μηδὲν ἄγαν», «ἐγγύα· πάρα δ' ἄτα» κλπ.

Ἐφεξῆς ἡ φιλοσοφία, μᾶλλον συγκεκροτημένη, δὲν περιφρονεῖ τὰς γνώμας. Εἰς τὸν Πυθαγόραν αἱ γνῶμαι λαμβάνουν αἰνιγματικὴν μορφήν. Εἶναι γνωστότατα τὰ λεγόμενα πυθαγόρεια «σύμβολα»: «πῦρ μαχαίρᾳ μὴ σκαλεύειν», «μὴ φορεῖν στενὸν δακτύλιον», «γαμψώνυχα μὴ τρέφειν» «κυάμων ἀπέχεσθαι», «καρδίαν μὴ ἐσθίειν» κλπ. Ἀργότερον ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς Πυθαγόρου ἐφέροντο καὶ ἄλλαι γνῶμαι τὰ «χρυσᾶ ἔπη»: «βουλεύου πρὸ ἔργου ὅπως μὴ μωρὰ πέληται», «μάλιστα πάντων αἰσχύνεο σαυτόν» κλπ. Ὁ Ἡράκλειτος πολλάκις, χάρις εἰς τὴν βαθύτητα καὶ ἐπιγραμματικότητα τῆς διατυπώσεως τῶν ἀντιλήψεών του, ὁμοιάζει πρὸς γνωμικὸν φιλόσοφον: «πολυμαθίη κακοτεχνίη», «πολυμαθίη νόον οὐ διδάσκει», «πόλεμος πάντων μὲν πατήρ ἐστι, πάντων δὲ βασιλεύς». Τοὺς ποιητὰς καὶ φιλοσόφους τούτους ἐμιμήθησαν κατόπιν καὶ ἄλλοι. Οὕτως ὁ Πίνδαρος, ὁ Σοφοκλῆς, ὁ Εὐριπίδης, οἱ ῥήτορες, ὁ Μένανδρος, οἱ ἱστορικοὶ ἀρέσκονται νὰ ἐγκατασπείρουν εἰς τὰ ἔργα των ποικίλης φύσεως γνώμας. πολλαὶ τῶν ὁποίων ἐξελαϊκεύοντο.

Ἡ γνωμολογία ἐμφανίζεται οὐ μόνον εἰς τὰ πρῶτα βήματα τῶν κοινωνιῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐποχὰς πολιτιστικῶς προηγμένας παρὰ ταῖς λαϊκαῖς μάζαις, αἱ ὁποῖαι δὲν ἔχουν ἀφομοιωθῆ καὶ ἐξομοιωθῆ πρὸς τὸ περιβάλλον των καὶ τὸ ἐπικρατοῦν ῥεῦμα. Πάντοτε στρώματά τινα ἑνὸς ἔθνους διατηροῦν τὸν πρωτογονισμόν των καὶ ἐκφράζονται μὲ τὰ ἁπλούστερα μέσα. Οὕτω καὶ ὁ ἑλληνικὸς λαὸς διετήρησε τὴν τάσιν πρὸς τὴν γνωμολογίαν καὶ ἐκαλλιέργησε ταύτην ἐπαξίως. Ὅπως καὶ οἱ ἀρχαῖοι, οὕτω καὶ οἱ νέοι Ἕλληνες διετύπωσαν ἐν πεζῷ λόγῳ γνώμας καὶ παρήγαγον γνωμικὴν λαϊκὴν ποίησιν. Ἐκφέρονται δ' αὗται ἢ ὑπὸ τύπον γενικῆς ῥήσεως: «ὅπου δῇς πολλὴν ἀγάπη δέξου καὶ πολλὴν ἀμάχη» ἢ ὑπὸ τύπου παραγγελμάτων «λέγε τὴν ἀλήθεια, νάχῃς τὸ θεὸ βοήθεια» ἢ ἀλληγορικῶς «ὁ τροχὸς χωρὶς ἄλειμμα δὲ γυρίζει» καὶ ἀφοροῦν εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις τοῦ βίου. Ἐκ τῆς γνωμικῆς νεοελληνικῆς ποιήσεως ἀποσπώμενοι πολλοὶ στίχοι κατήντησαν πολλάκις γνῶμαι, αἱ ὁποῖαι κυκλοφοροῦν περισσότερον, διότι καὶ εὐμνημόνευτοι εἶναι καὶ ποιητικῶς διατυπωμέναι: «ἡ ἀγάπη θέλει φρόνηση, θέλει ταπεινωσύνη, θέλει λαγοῦ περπατησιά, πουλιοῦ γληγορωσύνη», «ὁ κόσμος εἶν' ἕνα δεντρί, κ' ἐμεῖς τὸ πωρικό του, ὁ Χάρος εἶναι τρυγητὴς καὶ παίρνει τὸν ἀνθό του», «ἀποῦ 'ναι νιὸς καὶ δὲν πετᾷ μὲ τοῦ βορρᾶ τὰ νέφη, εἶντα τὴ θέλει τὴ ζωὴ στὸν κόσμο νὰ τὴν ἔχῃ», «μὴν τὰ πετᾷς τὰ λόγια σου σὰν τάχυρο στ' ἀλώνι, γιατὶ τὰ παίρνει ὁ δαίμονας καὶ ποιὸς τὰ συμμαζώνει;», «ματάκια ποὺ δὲν φαίνονται, χείλι ποὺ δὲν ξηγᾶται, κορμὶ ποὺ δὲ συχνοπερνάει γλήγορα λησμονᾶται». Πλὴν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἄλλοι λαοὶ ἐκαλλιέργησαν τὴν γνωμολογίαν, πολλοὶ τῶν ὁποίων ἔδωσαν εἰς αὐτὴν αἰνιγματικὴν μορφήν. Αἱ «Παροιμίαι» τοῦ Σολομῶντος, ἡ «Σοφία» τοῦ Σειρὰχ καὶ ὁ Ἐκκλησιαστὴς παρ' Ἑβραίοις ἀντιπροσωπεύουν τὴν τάσιν τῆς ὑπὸ τύπον γνωμῶν διατυπώσεως τῆς ἀποκτηθείσης πείρας καὶ τῶν ἠθικῶν αἰτημάτων. Τὴν γνωμολογίαν ἐκαλλιέργησαν καὶ οἱ Ἰνδοί. [Πρβλ *Σ. Κυριακίδου*: Ἑλληνικὴ Λαογραφία Α. σ. 76 κ. ἑξ. 303 κ. ἑξ. *Ν. Γ. Πολίτου*: Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ Ἑλλην. λαοῦ β' ἔκδ. 19:5 σ. 257 κ. ἑξ.] Θ. Π.

Γνωμῶν συλλογαί. Ἡ ἀρχὴ συλλογῆς γνωμῶν πρὸς διδακτικοὺς σκοποὺς ἀνάγεται εἰς παλαιοτάτους χρόνους. Οὕτως ἡ εἰς ἡμᾶς περιελθοῦσα συλλογὴ γνωμῶν ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Θεόγνιδος συνετάχθη ἀρχικῶς, ὡς πιθανολογεῖται, περὶ τὸ 400 π. Χ., ὕστερον ὅμως ἐπλατύνθη περιλαβοῦσα καὶ ἀποφθέγματα ἄλλων ποιητῶν. Ἀφ' ἑτέρου τ' ἀποφθέγματα τῶν ἑπτὰ σοφῶν συνέλεξε Δημήτριος ὁ Φαληρεύς, ἐξ οὗ ἠρύσθησαν ἔπειτα οἱ μεταγενέστεροι Ἕλληνες καὶ Ρωμαῖοι, οἱ φιλοπονήσαντες «Ἀνθολογίας» (Florilegia), ὡς ἀπεκάλεσαν τὰς τοιαύτας συλλογάς, εἰς τὰς ὁποίας περιελαμβάνοντο γνῶμαι καὶ ἀποφθέγματα ποιητῶν διαφορωτάτων τὸ εἶδος. Βραδύτερον ἄλλοι ἀπήρτιζον τὰς ἀνθολογίας αὐτῶν ὄχι μόνον ἐκ ποιητῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ πεζῶν συγγραφέων, οἷον τοῦ Πλάτωνος, Ξενοφῶντος, Ἰσοκράτους, Δημοκρίτου, Ἐπικτήτου κ. ἄ., αὗται δὲ σὺν τῷ χρόνῳ ηὐξάνοντο. Ἐξαιρετως δ' ἀρέσκουσαι κατηγορίαι γνωμῶν ἦσαν τὰ ἀποφθέγματα ἐνδόξων ἀνδρῶν, οἷα τὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Πλουτάρχου φερόμενα «Ἀποφθέγματα βασιλέων καὶ στρατηγῶν». Μεταξὺ τῶν Βυζαντινῶν συγγραφέων ἀνθολογιῶν τὴν πρώτην κατέχει θέσιν ὁ κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα μ. Χ. ἀκμάσας Ἰωάννης Στοβαῖος, ἐν τῇ «Ἀνθολογίᾳ» τοῦ ὁποίου περιελήφθησαν καὶ λείψανα τῆς συλλογῆς τοῦ γραμματικοῦ Ὠρίωνος, τὴν ὁποίαν οὗτος εἶχε συντάξει χάριν τῆς αὐτοκρατείρας Εὐδοκίας, συζύγου Θεοδοσίου τοῦ Μικροῦ. Πλὴν ὅμως τῶν ὑπὸ ῥητὸν ὄνομα παραδεδομένων βυζαντινῶν συλλογῶν γνωμῶν περιῆλθον εἰς ἡμᾶς καὶ πάμπολλοι ἄλλαι ἀνώνυμοι. Ὁ δὲ μετὰ τὸν Θ' αἰῶνα ἀκμάσας μοναχὸς Ἰωάννης ὁ Γεωργίδης κατήρτισε συλλογὴν γνωμῶν ἐκ τῆς Π. Διαθήκης πολλῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων καὶ ἀρχαίω

Digitized by Google

ποιητῶν καὶ συγγραφέων. Κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΔ' αἰῶνος ὁ Μακάριος Χρυσοκέφαλος, μητροπολίτης Φιλαδελφείας, συνέταξε συλλογὴν ἐπιγραφομένην «Ροδωνίαν», περιέχουσαν γνώμας καὶ ἀποφθέγματα πολλῶν θύραθεν καὶ ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων. Μετὰ δὲ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ ἀρχιεπίσκοπος Μονεμβασίας Ἀρσένιος, ἐπεξεργασθεὶς ὕλην, τὴν ὁποίαν εἶχε καταλίπει ὁ πατήρ, συνέταξεν ἀνθολογίαν, ἣν ἐκάλεσεν «Ἰωνίαν». Κατὰ τοὺς χρόνους τέλος τῆς τουρκοκρατίας ἐφέρετο ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Χρυσολωρᾶ συλλογὴ γνωμῶν, χρησιμεύουσα ὡς διδακτικὸν βιβλίον.

Μεταξὺ τῶν ρωμαϊκῶν ἀνθολογιῶν πληρεστάτη θεωρεῖται ἡ φερομένη ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Διονυσίου Κάτωνος καὶ ἐπιγραφομένη «Disticha». Εἶναι ἔργον τοῦ Δ' αἰῶνος μ. Χ. Συλλογὴν ἐκ τῆς τοῦ Στοβαίου καὶ τῶν νεωτέρων ἀνθολογιῶν κατήρτισεν ἔκπαλαι ὁ C. Gesner ἐν Φραγκφούρτῃ τῷ 1581 (Loci communes sacri et profani sententiarum omnis generis). Ἐν τοῖς ὑστέροις χρόνοις ὁ Brunck ἐξέδωκε Recueils des poètes gnomiques, (Strasbourg 1784), ἀξιόλογον δὲ συλλογὴν γνωμῶν ὁ Orelli: Opuscula Graecorum sententiosa et moralia (Leipzig 1818—1821). Ἀριθμόν τινα ἑλληνικῶν ἀνθολογιῶν ἐδημοσίευσεν ὁ Fr. Boissonade ἐν «Anecdota Graeca» 1829. Κ. Α.

γνωμιάζω· ὀργίζομαι, θυμοῦμαι, εἶμαι εὐέξαπτος.

γνωμιάρης (ὁ)· εὐέξαπτος, ὀξύθυμος.

γνωμικὸν (τό)· ἀπόφθεγμα, ἀξίωμα, ἠθικὴ ῥῆσις· ἀπόφανσις δογματικῆς μορφῆς συνιστῶσα ἢ ἀποτρέπουσά τι ἄνευ συλλογισμοῦ ἢ αἰτιολογίας· ἄλλως, γνώμη (βλ. λ.).

γνωμικός, —ή, —όν· ὁ ἀναφερόμενος εἰς γνώμας (ἤτοι ἀποφθέγματα): «γνωμικὴ ποίησις» (βλ. γνώμη)· «γνωμικοὶ ποιηταί», οἱ δι' ἀποφθεγμάτων ἐκφραζόμενοι· || τὸ οὐδέτ. γνωμικὸν (τὸ) ὡς οὐσιαστ. (βλ. λ.).

γνωμοδότης (ὁ)· ὁ ἐκφράζων γνώμην, ὁ παρ' οὗ ζητεῖται ἔγκυρος γνώμη.

γνωμοδότησις (ἡ) καὶ *γνωμοδότημα* (τό)· ἔκφρασις γνώμης ἐγκύρου ἢ ὡς ἐγκύρου λαμβανομένης· «γνωμοδότησις τοῦ νομικοῦ συμβουλίου, — τοῦ ἰατροσυνεδρίου»· ἄλλως *γνωμάτευσις*.

— γνωμοδότησις *πραγματογνωμόνων [Ποιν. Δικον.]*· βλ. πραγματογνώμων.

— γνωμοδότησις *συγγενικοῦ συμβουλίου [Πολιτ. Δικον.]*· βλ. συγγενικὸν *συμβούλιον*.

γνωμοδοτικός, —ή, —όν· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν γνωμοδότησιν, συμβουλευτικός.

γνωμοδοτῶ (*—έω*)· δίδω γνώμην ἔγκυρον ἢ ὡς ἔγκυρον λαμβανομένην: «ἐγνωμοδότησεν ὁ νομικὸς σύμβουλος».

γνωμολογία (ἡ)· συλλογὴ γνωμῶν· || τὸ νὰ ὁμιλῇ τις μὲ γνώμας ἢ ἀποφθέγματα, ἡ ἐν τῷ λόγῳ χρῆσις ἀλλεπαλλήλων γνωμῶν ἢ ἀποφθεγμάτων.

γνωμολογικός, —ή, —όν· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν γνωμολογίαν· || ὁ ἀναφέρων συχνὰ ἐν τῷ λόγῳ του γνώμας ἢ ἀποφθέγματα.

γνωμολογῶ (*—έω*)· λέγω γνώμας, ἀναφέρω συχνὰ ἐν τῷ λόγῳ μου γνώμας καὶ ἀποφθέγματα.

Γνώμονες (οἱ) *['Αρχ.]*. Οὕτως ἐκαλοῦντο ἐν τῇ Ἀθηναίων πολιτείᾳ οἱ ἅπαξ τοῦ ἔτους ὑπὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου ἀποστελλόμενοι ἐλεγκταὶ τῶν κατὰ τὴν Ἀκαδημίαν ἱερῶν ἐλαιῶν (μοριῶν), ἐξ ὧν ἐλαμβάνετο τὸ διὰ τὰς ἱεροτελεστίας προωρισμένον ἔλαιον. Οἱ γνώμονες (ἄλλως *ἐπιγνώμονες*) ἐξελέγοντο ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Ἀρείου Πάγου. Πλὴν τούτων ὅμως ὑπῆρχον καὶ οἱ τακτικοὶ «ἐπιμεληταὶ τῶν μοριῶν», ἐπιφορτισμένοι τὴν φύλαξιν καὶ προστασίαν αὐτῶν.

γνωμονικὴ (ἡ). Καλεῖται οὕτως ὁ κλάδος τῆς πρακτικῆς ἀστρονομίας ὁ ἀσχολούμενος περὶ τὴν κατασκευὴν *γνωμόνων*, ἤτοι ἡλιακῶν ὡρολογίων.

Ἡ ἐπινόησις τῶν ἡλιακῶν ὡρολογίων εἶναι πολὺ παλαιά, εὑρέθησαν δὲ τοιαῦτα πολλὰ εἰς τὴν Αἴγυπτον, τὴν Μικρασίαν καὶ τὴν Εὐρώπην. Ἡ εὕρεσίς των ἀποδίδεται εἰς τὸν *Ἀναξίμανδρον* (ΣΤ' π. Χ. αἰὼν) ὅστις λέγουν ὅτι ἔδωκεν εἴς τινα Λακεδαιμόνιον γνώμονα δεικνύοντα τὴν κλίσιν τῆς ἐκλειπτικῆς, τὰ ἡλιοστάσια καὶ τὰς ἰσημερίας. Ὁ Πλίνιος, πιθανώτατα ἐξ ἐπιπολαιότητος, ἀποδίδει τὴν εὕρεσίν των εἰς τὸν ἐπίσης Μιλήσιον *Ἀναξιμένην*. Ἀλλ' ὁ Ἡρόδοτος λέγει «πόλον μὲν γὰρ καὶ γνώμονα καὶ τὰ δυώδεκα μέρεα τῆς ἡμέρης παρὰ Βαβυλωνίων ἔμαθον οἱ Ἕλληνες» (Β' 109), καὶ αὐτὸ εἶναι πιθανώτατον, διότι ἡ γεωμετρία καὶ ἡ κοσμογραφία ἐνωρὶς καὶ κατ' ἀνάγκην ἀπησχόλησαν τοὺς Χαλδαίους καὶ τοὺς Αἰγυπτίους. Ἐν τούτοις φαραωνικὰ ὡρολόγια εὑρέθησαν ἐλάχιστα. Ἐνομίζετο ὅτι οἱ Ἑβραῖοι ἠγνόησαν ταῦτα, ἀλλὰ τῷ 1926 ἀνεκαλύφθη ἐν Γκεζὲρ τῆς Παλαιστίνης ἓν ἀνερχόμενον εἰς τὰ 1300 π. Χ. (σχ. 1). Γνωστὸν δ' ὅτι ὁλόκληρος φιλολογία ἐγράφη διὰ τὸ παρ' Ἡσαΐᾳ ἀναφερόμενον θαῦμα: Ὁ Θεὸς διέταξε τὸν

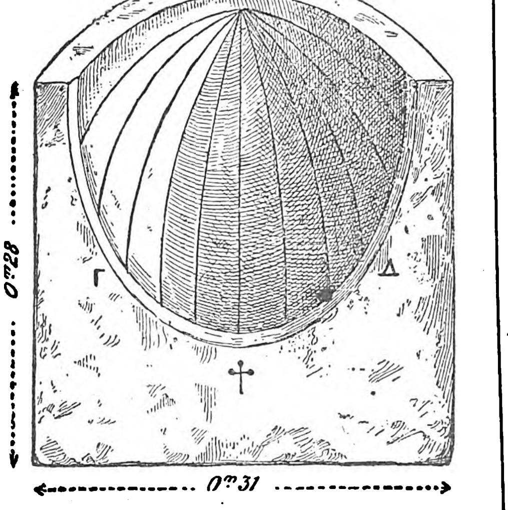

Σχ. 1. *Ἡλιακὸν ὡρολόγιον εὑρεθὲν ἐν Γκεζὲρ τῆς Παλαιστίνης.*

προφήτην νὰ ὑποσχεθῇ εἰς τὸν βασιλέα Ἐζεκίαν ὅτι θὰ λυτρώσῃ αὐτὸν ἀπὸ τῶν Ἀσσυρίων καὶ νὰ δώσῃ εἰς πίστωσιν σημεῖον ἐξ οὐρανοῦ. Ὁ Ἡσαΐας «στρέφει ὀπίσω δέκα βαθμοὺς τὴν σκιὰν τῶν βαθμῶν, τοὺς ὁποίους κατέβη εἰς τὸ ὡρολόγιον τοῦ Ἄχαζ. Καὶ ἐστράφη ὁ ἥλιος δέκα βαθμούς». Καὶ ἄλλοι μὲν δέχονται τὸ θαῦμα, ὡς τὸ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, σταματήσαντος τὸν ἥλιον «κατὰ Γαβαών», ἄλλοι φρονοῦν ὅτι ἐγένετο μὲν ἡ ἀναστροφὴ τῆς σκιᾶς, ἀλλ' ἄνευ διαταράξεως τῆς πορείας τῶν οὐρανίων σωμάτων, ἄλλοι ἀναζητοῦν φυσικόν τινα λόγον, τέχνασμα τοῦ προφήτου, ἢ ὀπτικὴν ἀπάτην. Οἱ Ἑβδομήκοντα καὶ ὁ Ἰώσηπος νομίζουν ὅτι δὲν πρόκειται ἐνταῦθα περὶ ἡλιακοῦ ὡρολογίου, ἀλλὰ περὶ τῶν βαθμίδων τῆς κλίμακος τῆς εἰσόδου τῶν ἀνακτόρων τοῦ Ἄχαζ. Οἱ Ἑβραῖοι ἑρμηνευταὶ πιστεύουν ὅτι εἶναι ἡλιακὸν ὡρολόγιον, «lapis horarum» κατὰ τὸν Τουργούμ. Ὁ Ἄχαζ ἦτο νεωτεριστὴς καὶ φιλοπρόοδος, φίλος δὲ τῶν Ἀσσυρίων, οἵτινες εἶχον διδαχθῆ τὴν γνωμονικὴν ἀπὸ τοὺς Βαβυλωνίους. Ὁ ραββῖνος Σιμὲρ ὁμιλεῖ περὶ τῆς σκάφης, ἐφευρεθείσης, κατὰ τὸν Βιτρούβιον, ὑπὸ τοῦ *Βηρωσοῦ* (380 π. Χ.), ἱερέως τοῦ Βάαλ ἐν Βαβυλῶνι ἐπὶ Πτολεμαίου Φιλαδέλφου, ἐπιμελητοῦ τῶν ἀρχείων τοῦ ναοῦ καὶ γράψαντος ἑλληνιστὶ «Χαλδαϊκά». Οἱ ὀρθολογισταὶ ὑπομιμνήσκουν τὸ γεγονὸς τοῦ Μὲτς ἐν Λωρραίνῃ, καθ' ὃ ὁ ἱερεὺς τῆς ἐκεῖ μονῆς Romuald παρετήρησε τὴν 27ην Μαρτίου 1703 ὀπισθοχώρησιν τῆς σκιᾶς τοῦ ὡρολογίου κατὰ 1 ½ ὥραν. Τὴν ἀξιολογωτέραν σχετικὴν μελέτην ἔγραψεν ὁ διάσημος ἀστρονόμος Schiaparelli ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἡ Ἀστρονομία ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ».

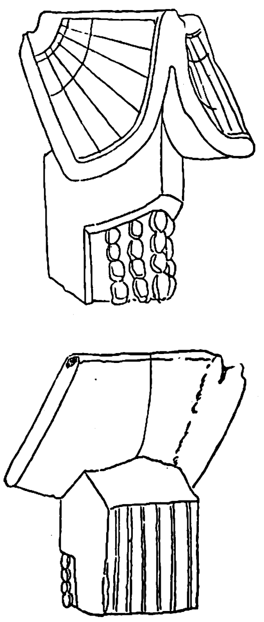

Σχ. 2. *Πτολεμαϊκὸν ἡλιακὸν ὡρολόγιον ἐκ δύο ἀτράκτων ὀγδόου σφαίρας.*

Εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἦτο φυσικὸν νὰ εὑρεθοῦν τὰ περισσότερα καὶ ποικιλώτερα ἡλιακὰ ὡρολόγια. Πρωτότυπον ἰδίᾳ εἶναι τὸ ἡλιακὸν ὡρολόγιον (Κάϊρον). Ἀντὶ ἡμισφαιρίου σύγκειται ἐκ δύο ἀτράκτων ὀγδόου σφαίρας (σχ. 2). Ἀξιόλογον διὰ τὴν προέλευσίν του εἶναι καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Dixon εὑρεθὲν τῷ 1877 εἰς τὸ Καισάρειον καὶ ἀποκείμενον εἰς τὸ Βρεττανικὸν Μουσεῖον (σχ. 3). Ἐπίσης τὸ ἐν Μέμφιδι εὑρεθὲν (σχ. 4) φέρον τὴν ἐπιγραφὴν «Ἡφαιστίων

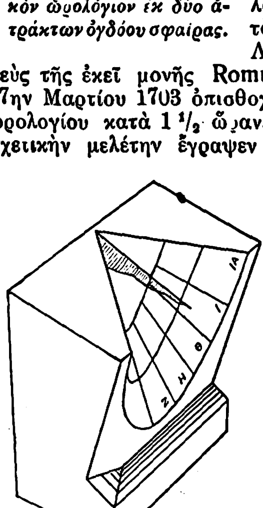

Σχ. 3. *Τὸ ὡρολόγιον τοῦ Καισαρείου* (συμπεπληρωμένον).

Νευΐδου Νησινθεὺς γυμνασιαρχήσας τὸ ΚΘ' Ἑρμ(εῖ)».

Εἰς τὴν Ρώμην τὸ πρῶτον στηθὲν ἡλιακὸν ὡρολόγιον μετηνέχθη ἐκ Κατάνης τῷ 263 π. Χ. ὑπὸ

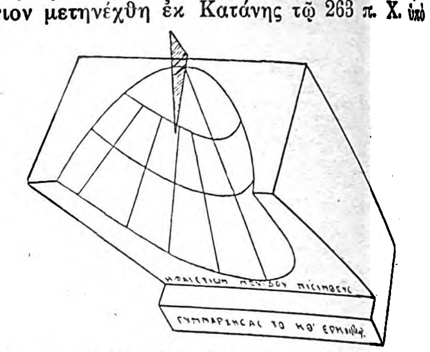

Σχ. 4. *Πτολεμαϊκὸν ἡλιακὸν ὡρολόγιον εὑρεθὲν ἐν Μέμφιδι.*

τοῦ Λ. Παπιρίου Κοῦρσορ ἢ κατ' ἄλλους τοῦ Μάρκου Μεσσάλα. Μόλις δὲ μετὰ ἕνα αἰῶνα ἀντελήφθησαν οἱ Ρωμαῖοι ὅτι τὸ ὄργανον εἶχε κατασκευασθῆ διὰ πλάτος κατὰ 4 ½ μοίρας νοτιώτερον καὶ τῷ 164 π. Χ. κατεσκευάσθη τὸ πρῶτον ἡλιακὸν ὡρολόγιον διὰ τὸ πλάτος τῆς Ρώμης. Ἔκτοτε ἐπληθύνθησαν εἰς τὰς δημοσίας πλατείας τοὺς ναούς, τὰς ἰδιωτικὰς ἐπαύλεις τόσον, ὥστε τὸν Α' μ. Χ. αἰῶνα ἡ πόλις ἦτο «oppleta selariis». Συνήθιζον δὲ οἱ Ρωμαῖοι νὰ χαράττουν ἐπ' αὐτῶν τρία S, σημαίνοντα Sine Solo Sileo (ἄνευ ἡλίου σιγῶ). Ἀπὸ τῆς πρωτευούσης ἡ χρῆσίς των ἐγενικεύθη ταχέως καθ' ὅλον τὸν ρωμαϊκὸν κόσμον.

Περίεργον εἶναι ὅτι τὰ ἐν χριστιανικαῖς χώραις σπανίως ἔφερον χριστιανικὰ σύμβολα. Ἓν μόνον, εὑρεθὲν εἰς τὴν Παλαιστίνην, φέρει σταυρόν. Ἐκ τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Ἰρλανδίᾳ σῳζομένων χριστια-

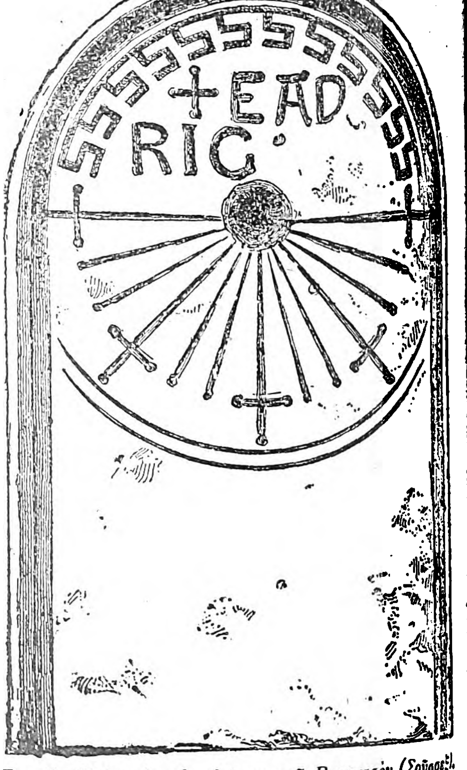

Σχ. 5. *Ἡλιακὸν ὡρολόγιον τοῦ Βισοπισὸν (Σοῦσσεξ).*

νικῶν ὡρολογίων, ἀξιολογώτερον εἶναι τὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Βισοπστὸν (Σοῦσσεξ). Εἶναι πιθανῶς ἀγγλοσαξωνικὸν μνημεῖον, δηλαδὴ προγενέστερον τῆς νορμανδικῆς κατακτήσεως (βλ. σχ. 5). Ὁ περὶ τούτου γράψας D Haigh τὸ ἀνάγει εἰς τὸν Ζ' αἰῶνα καὶ νομίζει ὅτι ὁ ἀναγραφόμενος ἐπ' αὐτοῦ Eadric ἦτο πρίγκιψ Σάξων, υἱὸς τοῦ βασιλέως τοῦ Κὲντ Ecgbercht τοῦ φονεύσαντος τὸν θεῖον του Clotaire εἰς τὰ 685. Ἐπίσης ἀξιόλογον εἶναι τὸ

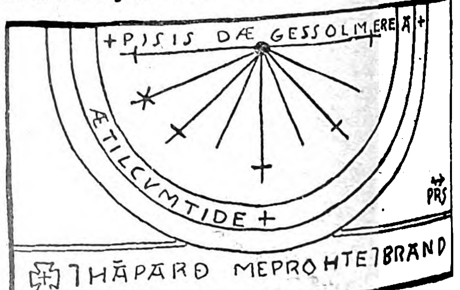

Σχ. 6. *Σαξωνικὸν ὡρολόγιον ἐν Κίρκντεϊλ.*

τῆς ἐκκλησίας Κίρκντεϊλ (Γιόρκσαϊρ) μὲ ἐπιγραφὴν σαξωνικὴν (σχ. 6).

Ἄλλο εἰς τὴν ἰδίαν ἐπαρχίαν καὶ τὴν πόλιν Ἐδ-

Digitized by Google

στον φέρει τὴν ἐπιγραφὴν «†Orologium viatorum» καὶ ἀριστερὰ «†Lothan me prohtea», ἤτοι «ὁ Λόθαν μὲ κατεσκεύασε» (σχ. 7). Παραλείποντες ἄλλα

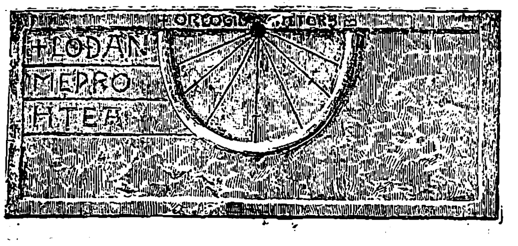

Σχ. 7. *Ἀγγλοσαξωνικὸν ἡλιακὸν ὡρολόγιον ἐν Γιοκσάϊρ.*

ἐν Ἀγγλίᾳ ἀναφέρομεν τὸ ἐν Ἀϊρισκάλτρα (Irishcaltra) τῆς Ἰρλανδίας ὅπου τὰ ἡλιακὰ ὡρολόγια εὑρίσκονται εἰς ὑψώματα ἐντὸς τῶν νεκροταφείων. Φαίνεται ἀναγόμενον εἰς τὸν Ζ' αἰῶνα (σχ. 8).

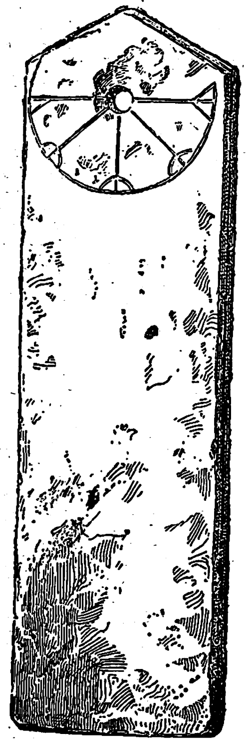

Σχ 8. *Ἡλιακὸν ὡρολόγιον εὑρεθὲν ἐν Ἀϊρισκάλτρα τῆς Ἰρλανδίας.*

Εἰς τὴν πόλιν Djaippour τῶν Ἰνδιῶν ὑπάρχει τεράστιον ἡλιακὸν ὡρολόγιον κατασκευασθὲν ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ ἀστρονόμου Ἰάι Σὶγκ Β' (1728 μ. Χ.) εἰς τὸ ἐκεῖ μέγα ἀστεροσκοπεῖον (Σομράϊ. Ὁ δείκτης του ἔχει ὕψος 27 μ., ἡ δὲ βάσις 45 μ.· ἡ ὡρόπλαξ ἔχει διάμετρον 15 μ., ἡ δὲ σκιά του διανύει 4 μ. περίπου καθ' ὥραν (σχ. 9).

Ἐν Ἑλλάδι σῴζεται τὸ Ὡρολόγιον τοῦ Κυρρήστου ἢ ὁ Πύργος τῶν ἀνέμων, περὶ οὗ βλ. λ. Ἀθῆναι (τ. Β' 41 γ. 70γ 232 β) καὶ λ. Ἀέρηδες. Εἰς τὴν Κῶν εὑρέθησαν τρία ἀρχαῖα ὡρολόγια (σχ 10), ὧν τὰ δύο ἡλιακὰ διῃρημένα εἰς 5 ὥρας τῆς φυσικῆς ἡμέρας, τὸ δὲ τρίτον ἀραβικόν, ὄχι ἡλιακόν. Τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶναι ὡρόπλαξ μεταλλικὴ διῃρημένη εἰς 24 ὥρας καὶ ἀνῆκεν εἰς μηχανικὸν ὡρολόγιον ὑδραυλικὸν (σχ. 12). Ἀξιόλογον εἶναι καὶ τὸ ἐν Νάξῳ εὑρεθὲν ἐνεπίγραφον ἡλιακὸν ὡρολόγιον (σχ. 11).

Ἐπειδὴ τὰ ἡλιακὰ ὡρολόγια ἦσαν ἐκτεθειμένα εἰς δημοσίαν θέαν, οἱ κατασκευασταί των ἐπεζή-

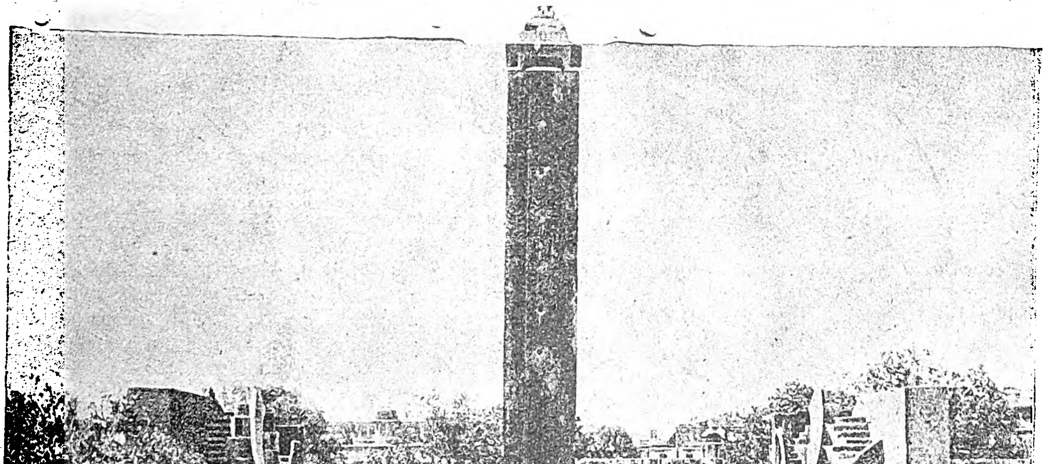

Σχ. 9. *Ὁ ἐν Djaippour κολοσσιαῖος γνώμων.*

τουν νὰ τὰ κοσμήσουν διὰ γλυφῶν καὶ παραστάσεων. Ἓν τῶν ἀρχαιοτέρων κοσμημένων ὡρολογίων εἶναι τὸ τοῦ Δικαστηρίου τῶν Παρισίων, ἔργον τοῦ Γερμανοῦ Henri de Wick καὶ ἐντολῇ τοῦ Ἐρρίκου Ε' γενόμενον. Ἀξιοπερίεργον ἦτο καὶ τὸ τῆς Βαστίλλης, περιγραφόμενον εἰς τὰ «Ἀπομνημονεύματα» τοῦ Linguet. Παρίσταντο κρατοῦντες αὐτὸ εἷς ἀνὴρ καὶ μία γυνὴ ἁλυσόδετοι. Τὰ δεσμά του, ἤνωναν ἀπὸ τὸν λαιμόν, τὰς χεῖρας, τοὺς πόδας καὶ τὴν μέσην τοῦ σώματος. Τὰ σίδηρα αὐτὰ κατήρχοντο καὶ περιέβαλλον τὴν πινακίδα τῆς ἐπιγραφῆς, ἔπειτα ἀνήρχοντο καὶ εἰς τὸ μέσον τῆς ἄνω πλευρᾶς ἐσχημάτιζον τεράστιον κόμβον. Πολὺ κομψὸν εἶναι τὸ τῆς Σορβόννης (σχ. 13).

Ἡ «σκάφη». Ἂν καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως νομίζει κανεὶς ὅτι ἡ ἁπλουστέρα μορφὴ καὶ ἄρα ἡ πρώτη χρησιμοποιηθεῖσα θὰ ἦτο τὸ ὁριζόντιον καὶ ἐπίπεδον ἡλιακὸν ὡρολόγιον, ὅμως βαθυτέρα ἐξέτασις τοῦ πράγματος πείθει ὅτι ἡ φυσικωτέρα μορφὴ εἶναι ἡ τῆς «σκάφης»· καὶ τοῦτο βεβαιώνουν αἵ τε συγγραφικαὶ μαρτυρίαι καὶ τὰ εὑρήματα. Ἡ σκάφη εἶναι ἡμισφαίριον κοῖλον ἔχον

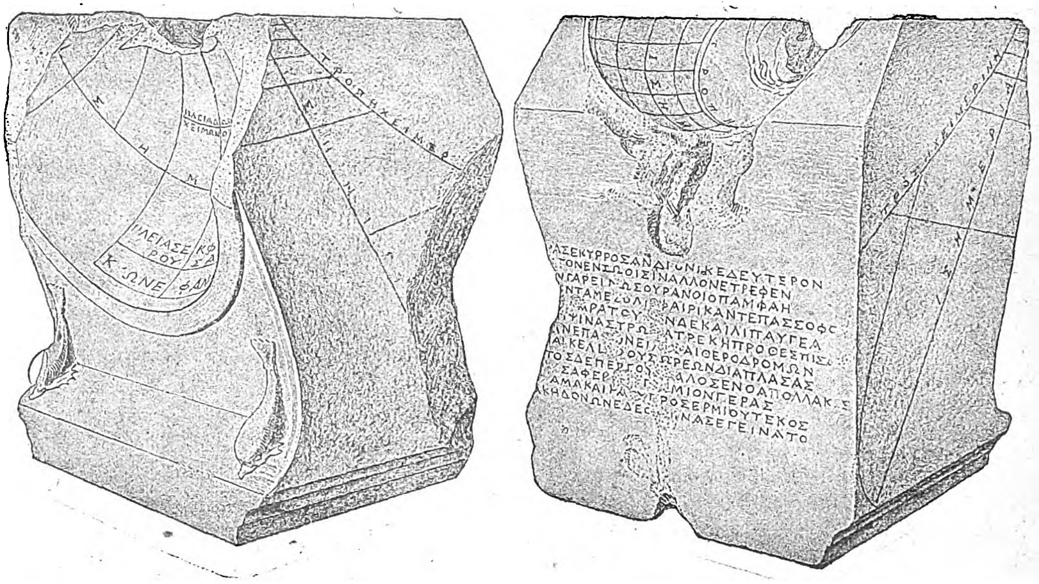

Σχ. 11. *Ἡλιακὸν ὡρολόγιον τῆς Νάξου.*

τὴν περιφέρειαν ὁριζοντίως διατεθειμένην καὶ τὸν δείκτην περατούμενον κατὰ τὸ κέντρον. Ἡ τομὴ τούτου διὰ τοῦ ἰσημερινοῦ ἐπιπέδου, ἤτοι τὸ ἡμικύκλιον τοῦ ἀπ' Α. πρὸς Δ. μεγίστου αὐτῆς κύκλου ἦτο διῃρημένον εἰς 12 ἴσα τόξα.

Διὰ τῆς 6ης (μεσαίας) διαιρέσεως διήρχετο ἀπὸ Β. πρὸς Ν. ἡ τομὴ τῆς σφαίρας διὰ τοῦ ἐπιπέδου τοῦ μεσημβρινοῦ. Καὶ διὰ τῶν ἄλλων διαιρέσεων διήρχοντο ἀπὸ Β. πρὸς Ν. ἰσάριθμοι τομαὶ αὐτῆς χρησιμεύουσαι ὡς ὡρικαὶ γραμμαί, ἠριθμημέναι ἀπὸ Δ πρὸς Α διὰ τῶν χαρακτήρων Α', Β', Γ'....ΙΑ'. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ΣΤ' συνέπιπτε τῇ μεσημβρινῇ τομῇ. Αἱ ὧραι ὅμως αὗται ἦσαν καιρικαί, ἤτοι δὲν ἦσαν ἑκάστη τὸ $^{1}/_{24}$ τοῦ ἡμερονυκτίου, διότι πάντοτε ὁ ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου μέχρι τῆς δύσεως χρόνος, ἤτοι ἡ φυσικὴ ἡμέρα, διῃρεῖτο εἰς 12 ἴσα μέρη, ἐνῷ ὁ χρόνος οὗτος αὐξομειοῦται ἀπὸ ἡλιοστασίου εἰς ἡλιοστάσιον.

Εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐμελετήσαμεν τὴν τελειοτέ-

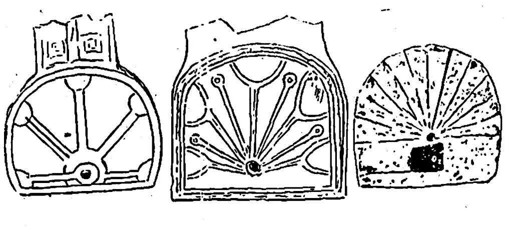

Σχ. 10. *Λείψανα διαφόρων ἀρχαίων ἡλιακῶν ὡρολογίων.*

ραν μορφὴν σκάφης, διότι παρέχει πλὴν τῶν καιρικῶν ὡρῶν καὶ στοιχεῖα ἐτήσια. Ἐπειδὴ τὸ εὕρημα εἶναι λίαν ἀξιόλογον καὶ γενικῶς σχεδὸν ἄγνωστον, συνοψίζομεν τὰ κατ' αὐτό. Ἀληθῶς εἰπεῖν δὲν εὑρέθη τὸ ὄργανον, ἀλλ' ἡ συνοδεύουσα τοῦτο ἑρμηνευτικὴ τῆς χρήσεώς του ἐπιγραφὴ ἐπὶ κίονος διατρήτου καὶ καταλήγοντος εἰς κεφαλὴν λέοντος. Προφανῶς ἡ στήλη πρὶν ἢ χρησιμοποιηθῇ διὰ νὰ βαστάσῃ τὴν σκιαθηρικὴν σκάφην ἐχρησίμευσεν ὡς ὑδραγωγὸς δώματος οἰκοδομῆς. Τὴν ἐπιγραφὴν ἐδημοσίευσεν ὁ J. Botti ὀλίγον πλημμελῶς («Bull. Sté Archéol. d' Alexandrie» 1902), εὐθὺς δ' ἀμέσως ἡμεῖς, συμπληρώσαντες τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἀποπειραθέντες ν' ἀνασυστήσωμεν τὸ ὄργανον (Bull. Institut Égyptien. 3 Nov. 1902 καὶ «Ἑλλήνιον»). Το εὕρημα (σχ. 14,15,16) ἀπόκειται εἰς το Μουσεῖον τῆς Ἀλεξανδρείας (Salle 6, No 185), ἡ δ' ἐπιγραφὴ ἔχει ὡς ἑξῆς:

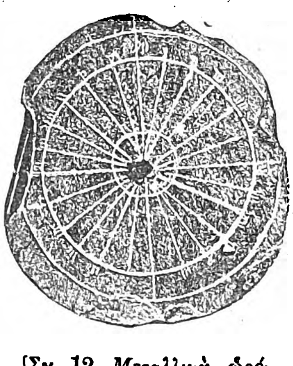

[Σχ. 12. *Μεταλλικὴ ὡρόπλαξ μηχανικοῦ ἡλιακοῦ ὡρολογίου.*

Διὰ περιφερειῶν τῶν σφαίρης
τῶν διατεινουσῶν ἀπ' ἀνατολῶν ἐπὶ δύσεις
ἀπὸ τῆς ἑτέρας ἐπὶ τὴν ἑτέραν
μεθίσταται τὸ ἄκρον τῆς σκιᾶς
ἐν ἡμέραις τριάκοντα.
Ἀπὸ χειμερινῶν δὲ τροπῶν
ἐπὶ θερινὰς τροπὰς μεθιστάμενον
τὸ ἄκρον τῆς σκιᾶς, δι' οὗ ἂν φέρηται
τῶν πρὸ μεσημβρίας ζῳδίων
ἐν τούτῳ τῷ ζῳδίῳ
σημαίνει τὸν ἥλιον εἶναι.
Ἐπὶ τῶν ἰῶτα φερόμενον
σημαίνει Ζεφύρου πνοήν.
Ἀπὸ θερινῶν δὲ τροπῶν
εἰς χειμερινὰς τροπὰς μεθιστάμενον
τὸ ἄκρον τῆς σκιᾶς, δι' οὗ ἂν φέρηται
τῶν ἐκ μεσημβρίας ζῳδίων
ἐν τούτῳ τῷ ζῳδίῳ
σημαίνει τὸν ἥλιον εἶναι.
Ἐπὶ τῶν ἰῶτα φερόμενον
σημαίνει Πλειάδος δύσιν.
Ἑκάστης δὲ ἡμέρας
τὸ ἄκρον τῆς σκιᾶς
[δι' ἧς ἂν φέρηται τῶν ἀπ' ἄρκτου
πρὸς μεσημβρίαν περιφερειῶν
τὸ μέρος τῆς ἡμέρας δείκνυσιν].

Πρόκειται ἐμφανῶς σκάφη. Ἐν τῷ σφαιρικῷ της κοιλώματι ἡ σκιὰ τοῦ δείκτου ἐβάδιζεν ἀπὸ Δ πρὸς Α. Εἶχε δὲ τοῦτο χαραγμένα τὰ ἑξῆς τόξα: Πρῶτον τὸν μεσημβρινὸν τοῦ κέντρου πρὸς ἀκριβῆ προσανατολισμὸν τοῦ ὀργάνου. Διῆκε δὲ τὸ ἴχνος τοῦ μεσημβρινοῦ ἀπὸ Β. πρὸς Ν. καὶ ἡ στιγμὴ τῆς ἀληθοῦς μεσημβρίας ἐδεικνύετο ὅταν ἡ σκιὰ

Digitized by Google

τοῦ δείκτου συνέπιπτε μετ' αὐτοῦ. Τὸ ἴχνος τοῦ μεσημβρινοῦ ἐχώριζε τὸ κοῖλον ἡμισφαίριον εἰς δύο ἀτράκτου, 90°, τὴν ἀνατολικὴν ἐφ' ἧς ἐβάδι-

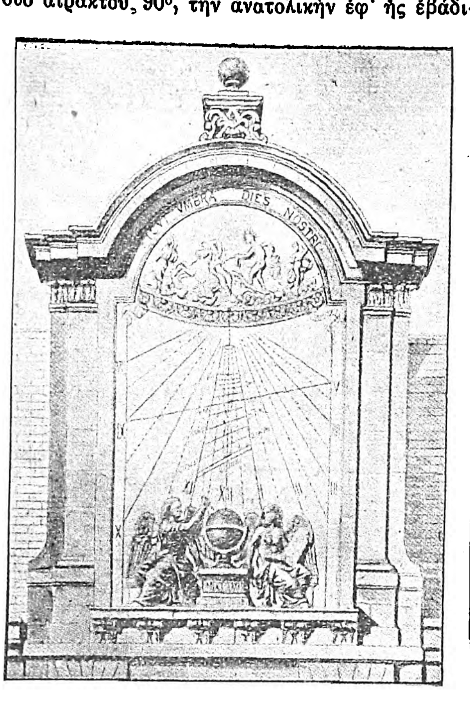

Σχ. 13. *Τὸ ἡλιακὸν ὡρολόγιον τῆς Σορβόννης.*

ζεν ἡ σκιὰ τὸ ἀπόγευμα, ἤτοι «ἐκ μεσημβρίας» καὶ τὴν δυτικήν, ἐφ' ἧς ἐβάδιζε τὴν πρωΐαν, ἤτοι «πρὸ μεσημβρίας». Κεκλιμένον πρὸς τὸ μεσημβρινὸν ἴχνος ἦτο τὸ τοῦ ἰσημερινοῦ τοῦ κέντρου. Ὅπου τὰ δύο ἴχνη ἐτέμνοντο ἔφθανε τὸ ἄκρον τῆς σκιᾶς δὶς τοῦ ἔτους, ἤτοι τὰς μεσημβρίας τῶν ἰσημεριῶν καὶ ἡ σκιὰ προὐβάλλετο εἰ. τόξον ἴσον πρὸς τὸ πλάτος τοῦ τόπου. Ἑκατέρωθεν τοῦ ἰσημερινοῦ ἴχνους ἦσαν χαραγμένα ἀνὰ τρία τόξα, ὧν τὰ ἀκρότατα ἀντιστοιχοῦντα ἑκάτερον πρὸς τοὺς παραλλήλους τῶν τροπικῶν ἀπέκοπτον ἀπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ τόξου ἴσον τῷ διπλασίῳ τῆς τότε κλίσεως τῆς ἐκλειπτικῆς. Ἐσχηματίζετο οὕτω ζώνη μεταξὺ τῶν ἰχνῶν τῶν τροπικῶν διῃρημένη εἰς ἓξ ζώνας ἰσοϋψεῖς. Τὸ πρὸς Β. ἀνεφέρετο εἰς τὸ χειμερινὸν ἡλιοστάσιον, τὸ δὲ πρὸς Ν. εἰς τὸ θερινόν. Τὰς ἓξ ζώνας ἐδίχαζε τὸ μεσημβρινὸν ἴχνος εἰς δώδεκα «οἴκους τοῦ ἡλίου», ἐφ' ὧν ἦσαν σημειωμένα τὰ ζῴδια. Ἡ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἀναφερομένη διάβασις τῆς σκιᾶς διὰ τῶν ζῳδιακῶν σημείων καταγγέλλει, ὅτι ἀντὶ τῶν ὀνομάτων τῶν μηνῶν ἦσαν ζωγραφημένα τὰ ἀντίστοιχα ζῳδιακὰ σύμβολα καὶ τοῦτο οὐχὶ πιθανῶς πρὸς συντομίαν, ἀλλὰ διότι ὁ ἐργάτης τοῦ ὀργάνου ἤξευρεν ὅτι ἡ ἀντιστοιχία δὲν ἦτο τελεία. Ὅτι δὲ ἐτίθεντο ἀντὶ τῶν μηνῶν τὰ σύμβολα τῶν ζῳδίων γνωρίζομεν ἐκ τοῦ ἐν Ἀθήναις παρὰ τὴν Γοργοεπήκοον ἀνακαλυφθέντος λειτουργικοῦ ὡρολογίου, ὅπου τὰ ζῴδια ἀντὶ τῶν μηνῶν ἀριθμοῦνται κατ' αὔξουσαν σειρὰν ἀπὸ τοῦ Ἑκατομβαιῶνος. Διὰ νὰ ὁρίσωμεν ὅμως πῶς ἦσαν τοποθετημένα εἰς τοὺς οἴκους τὰ ζῴδια, ἀναγκη ἀφ' ἑνὸς νὰ ἐνθυμηθῶμεν ὅτι ἡ ἐαρινὴ ἰσημερία συνέβαινεν ἐπὶ Πτολεμαίων εἰς τὸν ἀστερισμὸν τοῦ Κριοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι τὰ «Ἰῶτα», δι' ὧν δὶς τοῦ ἔτους διήρχετο τὸ ἄκρον τῆς σκιᾶς, θὰ ἦσαν τὰ ἀρχικὰ τῆς λέξεως Ἰσημερινός, προσχαραγμένα κατὰ μῆκος τοῦ ἰσημερινοῦ ἴχνους.

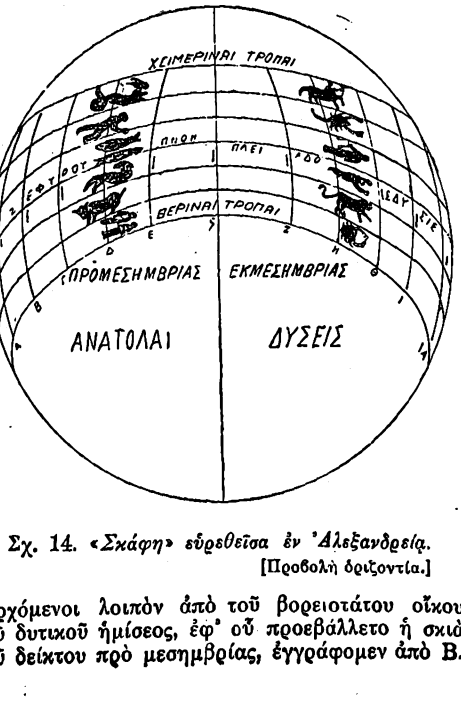

Σχ. 14. «*Σκάφη*» *εὑρεθεῖσα ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.* [Προβολὴ ὁριζοντία.]

Ἀρχόμενοι λοιπὸν ἀπὸ τοῦ βορειοτάτου οἴκου τοῦ δυτικοῦ ἡμίσεος, ἐφ' οὗ προεβάλλετο ἡ σκιὰ τοῦ δείκτου πρὸ μεσημβρίας, ἐγγράφομεν ἀπὸ Β. πρὸς Ν. τὰ ζῴδια: Αἰγόκερων, Ὑδροχόον, Ἰχθύν, Κριόν, Ταῦρον, Διδύμους καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν φορὰν εἰς τὸ Α. ἥμισυ Τοξότην, Σκορπίον, Ζυγόν, Παρθένον, Λέοντα, Καρκίνον. Ὁμοίως κατὰ μῆκος τοῦ ἰσημερινοῦ ἴχνου: ἐν τῷ οἴκῳ τῆς Παρθένου προσγράφομεν «Πλειάδος δύσις» καὶ ἐν τῷ τῶν Ἰχθύων «Ζεφύρου πνοή». Κατὰ ταῦτα, ἂν ἡμέραν τινὰ παρετηρεῖτο τὴν μεταμεσημβρίαν τὸ ἄκρον τῆς σκιᾶς εἰς τὸν Λέοντα, ὁ ἥλιος θὰ εὑρίσκετο πράγματι εἰς τὸ ζῴδιον τοῦτο τοῦ οὐρανοῦ, ἂν ἔβαινε πρὸς τὸ χειμερινὸν ἡλιοστάσιον, ἂν δ' ἀπεμακρύνετο θὰ εὑρίσκετο εἰς τὸν Ταῦρον. Τὰς ὥρας τῆς ἡμέρας θὰ ἐδείκνυον δέκα μεσημβρινὰ τόξα ἀπ' ἄκρου πρὸς μεσημβρίαν ἀνὰ πέντε ἑκατέρωθεν τοῦ μεσημβρινοῦ ἴχνους τοῦ κέντρου, ἠριθμημένα ἀπὸ Δ. πρὸς Α. διὰ τῶν χαρακτήρων Α', Β', Γ'... ΙΑ', ὅπως τὸ βλέπομεν εἰς τὸ ὡρολόγιον τοῦ Καισαρείου. Εἶναι τὰ παρ' Ἡροδότῳ «δυώδεκα μέρεα τῆς ἡμέρης», αἱ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ δώδεκα ὧραι. («Οὐχὶ δώδεκα εἰσὶν αἱ ὧραι τῆς ἡμέρας;»), τὰς ὁποίας ὠνομάσαμεν καιρικάς. Τὰ ὡρικὰ ταῦτα τόξα δὲν θὰ ἐξετείνοντο πέραν τῶν ἰχνῶν τῶν τροπικῶν, ὅπου δὲν φθάνει ποτὲ ἡ σκιά. Ἴσως δι' αὐτὸ ἡ ἐπιγραφὴ διακρίνει τὰ τῶν παραλλήλων τόξα λέγουσα «τῶν περιφερειῶν τῶν *διατεινουσῶν* ἀπ' Α. ἐπὶ Δύσεις». Αἱ συνοδεύουσαι τὸ ἄρθρον τρεῖς τοῦ ὀργάνου τούτου προβολαὶ μᾶς ἀπαλλάττουν περισσοτέρας ἀναπτύξεως.

Τὴν ἀνασύστασιν τοῦ ὀργάνου τούτου ἐδοκίμασε τῷ 1920 και ὁ H. Diels (Antika Technik, Leipzig 1920) ἀγνοῶν προφανῶς τὴν ἐργασίαν μας.

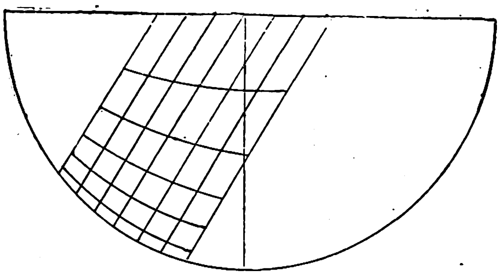

Σχ. 15. *Προβολὴ ἐπὶ τοῦ μεσημβρινοῦ.*

Ἔδωκεν ὅμως εἰς τοῦτο μορφὴν κυλινδρικήν, ἐνῷ ἡ ἐπιγραφὴ σαφῶς ὁμιλεῖ περὶ σφαίρας.

Ἡ ἐπιγραφὴ δεικνύει ὅτι τὸ ὄργανον ἦτο ἐκτεθειμένον εἰς τὸ δημόσιον, ἀντιθέτως πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Delambre (Hist astrom. anc. σελ.150), ὅστις περιγράφων τὸ ὡρολόγιον τοῦ Βηρωσσοῦ λέγει ὅτι τὰ ὄργανα ταῦτα δὲν ἦσαν ἐκτεθειμένα εἰς δημοσίαν χρῆσιν. Ἡ σκάφη, τὴν ὁποίαν ὁ Βιτρούβιος ἀποδίδει εἰς Ἀρίσταρχον τὸν Σάμιον καὶ ὁ πόλος τοῦ Ἐρατοσθένους (Ἡροδ. Β' 1 9) θὰ ἦσαν βεβαίως ἀνάλογα πρὸς τὸ ἡμέτερον ὄργανον, καίτοι ἁπλούστερα.

Γνωρίζομεν ὅτι ἦσαν ἐκτεθειμένοι εἰς τὸ δημόσιον καὶ *ἄβακες*, ἐφ' ὧν αἱ δύσεις καὶ αἱ ἀνατολαὶ τῶν μεγάλων ἀστέρων ἦσαν καταγεγραμμέναι

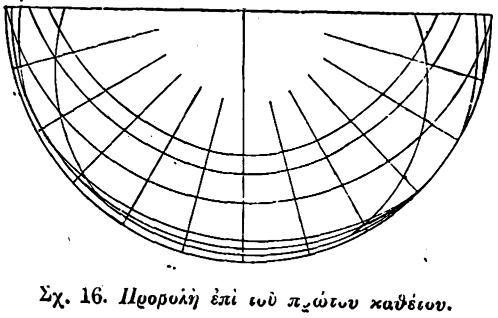

Σχ. 16. *Προβολὴ ἐπὶ τοῦ πρώτου καθέτου.*

ἐπιμελῶς μετὰ προσημειώσεως τῶν προσδοκωμένων ἀνέμων καὶ καιρῶν ἐξ ἐμπειρίας. Οἱ ἄβακες οὗτοι ἐλέγοντο *παραπήγματα*· ταῦτα ὅμως δὲν ἦσαν σκιαθηρικὰ ὄργανα. Δύο τούτων σῴζονται: τὸ τοῦ Γεμίνου (80 π. Χ.) καὶ τὸ τοῦ Κλαυδίου Πτολεμαίου. Ἐν τῷ πρώτῳ αἱ ἀνατολαὶ καὶ δύσεις τῶν ἀστέρων ὁρίζονται ὡς πρὸς τὴν διάβασιν τοῦ ἡλίου διὰ τῶν ζῳδίων, ἐν τῷ δευτέρῳ κατατάσσονται ὑπὸ τοὺς μῆνας. Ἐσχάτως ἐμελετήθη ἕτερον ἀξιόλογον ὑπὸ τῶν Diels καὶ Rehm. Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς φαίνεται καὶ τοῦτο, ὅτι ἦσαν τόσον γνωσταὶ αἱ ἀποδιδόμεναι ἀτμοσφαιρικαὶ καταστάσεις εἰς τὰς ἀνατολὰς καὶ δύσεις τῶν ἀστέρων, ὥστε ἤρκει ἡ ἔκφρασις «Πλειάδος δύσις» διὰ νὰ πληροφορήσῃ τὸν ναύτην καὶ τὸν γεωργόν. Ὁ Ἡσίοδος (800 π. Χ.) πρῶτος διατυπώνει εἰς τὰ «Ἔργα καὶ Ἡμέραι» του τοιαύτας ὑποδείξεις:

> Πλειάδων ἀτλαγενέων ἐπιτελομενάων
> ἄρχεσθ' ἀμήτου, ἀρότοιο δὲ δυσομενάων.

Ἡ κατασκευὴ τῆς σκάφης, ἡ ἐν αὐτῇ χάραξις τῶν ὡρικῶν καὶ ὁ προσανατολισμός της εἶναι πολὺ δύσκολοι πρακτικῶς. Δι' αὐτὸ ἐνωρὶς ἐζητήθη ἡ κατασκευὴ ἡλιακῶν ὡρολογίων ἐπιπέδων καὶ συνήθως ὁριζοντίων καὶ καθέτων.

Ἰσημερινὸν ὡρολόγιον. Τὸ θεμελιῶδες ἡλιακὸν ὡρολόγιον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀπορρέει ἡ χάραξις πάντων τῶν λοιπῶν ἐπιπέδων, ἀλλ' ἄλλως προσανατολισμένων ὡρολογίων, εἶναι τὸ ἰσημερινόν. Φαντασθῶμεν ἐπίπεδον ἐπιφάνειαν, τὴν Μ, συμπίπτουσαν πρὸς τὸ ἐπίπεδον τοῦ Ἰσημερινοῦ τοῦ τόπου, καὶ ἐπ' αὐτῆς κάθετον δείκτην ΑΒ συμπίπτοντα ἀναγκαίως πρὸς τὸν ἄξονα τοῦ κόσμου. Ἡ ΑΓ ἂς παριστᾷ τὸ ἴχνος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἐπ' αὐτῆς πίπτει ἡ σκιὰ τοῦ δείκτου κατὰ τὰς μεσημβρίας δι' ὅλου τοῦ ἔτους, λαμβάνουσα τὸ βραχύτατον μῆκός της κατὰ τὰς ἰσημερίας καὶ τὸ μέγιστον κατὰ τὰ ἡλιοστάσια. Ἡ ΑΓ θὰ εἶναι ἡ ὡρικὴ τῆς 12ης ὥρας (ἀληθοῦς μεσημβρίας). Εἶναι προφανὲς ὅτι 1 ὥραν πρὸ ἢ μετὰ τὴν μεσουράνησιν, ἡ σκιὰ θὰ σχηματίζῃ μετὰ τῆς ΑΓ γωνίαν 15° καὶ πρὸ ἢ μετὰ 2 ὥρας γωνίαν 30° κἑξ. Ἑπομένως χαράττομεν τὰς ὡρικὰς τοῦ ἰσημερινοῦ ἡλιακοῦ ὡρολογίου φέροντες γραμμὰς εὐθείας ἀπὸ τοῦ ποδὸς τοῦ δείκτου Α πρὸς τὸ ἔδαφος, σχηματιζούσας μετὰ τῆς μεσημβρινῆς ΑΓ γωνίας 15°, 30°, 45° κλπ. καὶ ἑκατέρωθεν ταύτης καὶ ἀριθμοῦντες αὐτὰς ἀρχόμενοι ἀπὸ ταύτης πρὸς μὲν τὸ δυτικὸν μέρος 11, 10, 9 . . . 6 πρὸς δὲ τὸ ἀνατολικὸν 1,2,3...6. Ἐννοεῖται ὅτι ἐπειδὴ τὸ ἐπίπεδον τοῦ ὡρολογιου τούτου συμπίπτει πρὸς τὸ τοῦ οὐρανίου ἰσημερινοῦ, ἡ μὲν ἄνω του ἐπι-

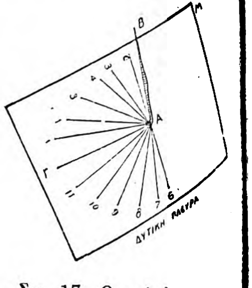

Σχ. 17. *Θεωρία ἰσημερινοῦ ὡρολογίου.*

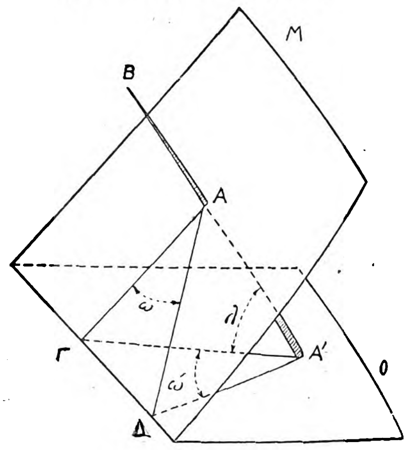

Σχ. 18. *Θεωρία ὁριζοντίου ὡρολογίου.*

φάνεια (διὰ τὸ Β τῆς γῆς ἡμισφαίριον) χρησιμεύει διὰ τὸ ἀπὸ τῆς ἐαρινῆς μέχρι τῆς φθινοπωρινῆς ἰσημερίας διάστημα, ἡ δὲ κάτω διὰ τὸ ἀπὸ ταύτης μέχρις ἐκείνης.

Ὁριζόντιον ὡρολόγιον. Τοῦτο ἀπορρέει ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ. Ἡ ὁριζοντία ἐπιφάνεια Ο ἂς τέμνῃ τὴν ἰσημερινὴν Μ κατὰ τὴν ΠΡ. Ὁ δείκτης ΑΒ θὰ διατρήσῃ αὐτὸ κατὰ τὸ σημεῖον Α'. Αἱ ἐπὶ τῆς ΠΡ κάθετοι ΑΓ, Α'Γ θὰ εἶναι αἱ ἀμοιβαῖαί των μεσημβριναί.

Ἡ γωνία ΒΑ'Γ θὰ ἰσοῦται πρὸς τὸ πλάτος λ τοῦ τόπου. Ἔστω τυχαία ὡρικὴ τοῦ ἰσημερινοῦ ἡ ΑΔ, ἣν σχηματίζει τὸ ἐπίπεδον τῶν ὑπὸ τοῦ δείκτου διακοπτομένων ἡλιακῶν ἀκτίνων ΒΑΔ, τέμνον τὸ ὁριζόντιον Ο κατὰ τὴν Α'Δ. Ζητεῖται ἡ γωνία ΓΑ'Δ συναρτήσει τῆς ΓΑΔ. Ἔχομεν ΓΔ=ΓΑ εφ ω καὶ ΓΔ=ΓΑ' εφ ω', ὅθεν ΓΑ εφ ω =ΓΑ' εφ ω'. Ἀλλὰ ΓΑ=ΓΔ' ημ λ, ἄρα εφ ω'= εφ ω ημ λ· ἤτοι εἰς τὸ ὁριζόντιον αἱ ὡρικαὶ σχηματιζουν μετὰ τῆς μεσημβρινῆς γωνίας πολλαπλάσια τῶν 15° ἐπὶ σταθερὸν συντελεστὴν τὸ ἡμίτονον τοῦ πλάτους. Οὕτως ἡ 9 πρ. μ. ὥρα καὶ ἡ 3 μ.μ. θὰ σχηματιζουν μετὰ τῆς μεσημβρινῆς, εἰς πλάτος 33° γωνίαν 45° ἡμ. 33°. Ἐκ τοῦ τύπου φαίνεται ὅτι ἂν τὸ ὁριζόντιον μετατεθῇ εἰς τὸν ἰσημερινὸν τῆς γῆς αἱ γωνίαι μηδενίζονται, καὶ τοῦτο πράγματι συμβαίνει, διότι ἐκεῖ ὁ δείκτης συμπίπτει μετὰ τῆς ἐπ' αὐτοῦ μεσημβρινῆς. Τοὐναντίον ἂν μετατεθῇ ἐπὶ τοῦ πόλου τὸ ημ λ γίνεται ἴσον τῇ μονάδι, ὁ δείκτης θὰ εἶναι κάθετος ἐπὶ τὸ ἐπίπεδον καὶ τὸ ὄργανον γίνεται ἰσημερινόν.

Καὶ παντὸς ἄλλου ἐπιπέδου ἡλιακοῦ ὡρολογίου, ἤτοι ὁπωσδήποτε προσανατολισμένου, ἡ χάραξις τῶν ὡρικῶν γραμμῶν θὰ ζητηθῇ συναρτήσει τῶν ἀντιστοίχων τοῦ ἰσημερινοῦ, ἀρκεῖ τὸ νέον ἐπίπεδον νὰ εὑρίσκεται ἐν γνωστῇ γεωμετρικῇ σχέσει πρὸς ἐκεῖνο.

Νεώτεροι τύποι. Εἰς τὰ ἡλιακὰ ὡρολόγια ἔδωσαν ποικίλας μορφὰς χάριν μᾶλλον παιδιᾶ. Ἐχρησιμοποιήθησαν ἀκόμη καὶ ὀβελίσκοι, ὅπως εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Ἁγίου Πέτρου ἐν Ρώμῃ, ὡς δεῖκται τοιούτων ὀργάνων. Κατεσκευάσθησαν ἀκόμη καὶ σεληνιακά, ἤτοι δίδοντα τὴν ὥραν τῆς νυκτὸς διὰ

Digitized by Google

τῆς σκιᾶς τοῦ δείκτου προσπιπτούσης ὑπὸ τὸ φῶς τῆς σελήνης. Μίαν μόνον ποικιλίαν ἀναφέρομεν, διότι εἶναι καὶ ἡ ἀξιολογωτέρα, τὸ ὀνομασθὲν ἡλιακὸν χρονόμετρον τοῦ Fléchet, οὗτινος παραθέτομεν τὴν εἰκόνα (σχ. 19). Εἶναι ἰσημερινόν. Ὡς ὡρόπλακα ἔχει τὴν ἐλαφρῶς κυρτὴν ἐπιφάνειαν AB, τῆς ὁποίας ἡ περιφέρεια εἶναι διῃρημένη εἰς 24 ὥρας καὶ ὑποδιαιρέσεις τούτων. Ἡ ὡρόπλαξ δύναται νὰ στραφῇ περὶ τὸν ἄξονα CD, συμπίπτοντα πρὸς τὸν τοῦ κόσμου. Τὸ γόνατον E χρησιμεύει ἀκριβῶς διὰ νὰ γίνῃ ἡ σύμπτωσις αὕτη. Παρὰ τὸ ἄνω ἄκρον A τῆς μεσημβρινῆς γραμμῆς ἀκίνητος βερνιέρος μετὰ δείκτου ἐπίσης σταθεροῦ δεικνύει τὴν ὥραν κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς παρατηρήσεως. Εἷς F μικρὸς φακὸς κινητὸς περὶ ὁριζόντιον ἄξονα ἐν τῷ ἐπιπέδῳ του ρίπτει τὸ εἴδωλον τοῦ ἡλίου ἐπὶ τῆς καμπύλης καὶ ἐπιμήκους ταινίας GH, ἡ ὁποία ἀνήκει γεωμετρικῶς εἰς σφαῖραν ἔχουσαν κέντρον τὸ τοῦ φακοῦ F, καὶ ἀκτῖνα ὅση ἡ ἑστιακὴ ἀπόστασις τούτου. Ἐπὶ τοῦ ἐπ' αὐτῆς τόξου μεγίστου κύκλου mn πρέπει νὰ κινῆται τὸ εἴδωλον διὰ τοῦ συγκεντρωτικοῦ φακοῦ F. Διὰ νὰ παρατηρήσωμεν τὴν ὥραν στρέφομεν τὴν ὡρόπλακα AB, ὥστε ὁ F νὰ στραφῇ πρὸς τὸν ἥλιον, καὶ κινοῦμεν τὸν φακὸν ὥστε νὰ δεχθῇ καθέτους τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας. Τὸ εὐκρινὲς τότε εἴδωλον ἐπὶ τῆς GH δεικνύει ὅτι ἐπετύχομεν. Ὁ δείκτης A τοῦ βερνιέρου δεικνύει τὴν ὥραν. Διὰ νὰ ἔχωμεν τὸν μέσον χρόνον ἔχει χαραχθῇ ἐπὶ τῆς GH ἡ γνωστὴ ὀκτωειδὴς καμπύλη (6λ. λ. χρόνος, ὥρα).

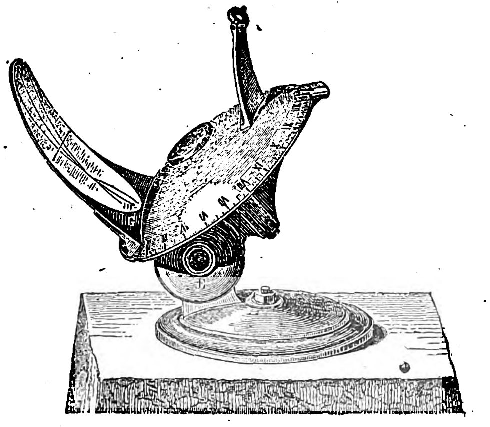

Σχ. 19. *Ἡλιακὸν χρονόμετρον τοῦ Fléchet.*

Κατεσκεύασαν καὶ *ἐγκόλπια*, ἤτοι φορητὰ ἡλιακὰ ὡρολόγια, οὐδεμίαν ὅμως ἀξίαν ἔχοντα, διότι διὰ νὰ γίνῃ ἡ παρατήρησις ἀπαιτεῖται νὰ διατεθῇ ὁριζόντιον διὰ τῆς ἐνεχομένης ὑδροστάθμης, νὰ προσανατολισθῇ ἀκριβῶς διὰ τῆς ἐνεχομένης μαγνητικῆς βελόνης, ὁπότε πρέπει νὰ γνωρίζωμεν τὴν μαγνητικὴν ἀπόκλισιν τοῦ τόπου. Εἰς ἐπίμετρον τὸ πλάτος εἶναι μόνιμον καὶ ἑπομένως τὸ ὄργανον εἶναι φορητὸν μόνον ἐπὶ τοῦ ἰδίου παραλλήλου πλάτους. Ταῦτα δεικνύουν ὅτι οὐδεμίαν πρακτικὴν ἀξίαν ἔχουν τὰ ἀθύρματα ταῦτα (σχ. 20).

Ἐνίοτε ἐπὶ τῆς πλακὸς τοῦ ὁριζοντίου ἡλιακοῦ ὡρολογίου τίθεται συμπίπτον πρὸς τὸν μεσημβρινὸν μικροσκοπικὸν τηλεβόλον, καὶ ὑπὲρ τοῦτο φακὸς συγκεντρωτικὸς κινητός, καὶ διατιθέμενος ἐγ-

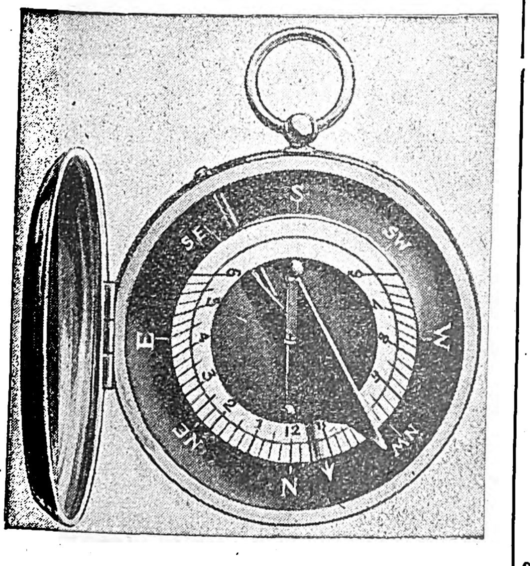

Σχ. 20. *Ἐγκόλπιον ἡλιακὸν ὡρολόγιον.*

καίρως κατὰ τὴν ἡλιακὴν ἀπόκλισιν, ὥστε ἡ ἑστία του νὰ συμπίπτῃ πρὸς τὸ ἔναυσμα τὴν στιγμὴν τῆς ἀληθοῦς μεσημβρίας. Ἐκπυροσκροτοῦν κατὰ ταύτην εἰδοποιεῖ τοὺς γείτονας. Τοιοῦτο λειτουργεῖ εἰς τὸ ἀστεροσκοπεῖον τῶν Παρισίων.

Τὸ ἐν σχ. 21 ἰσημερινὸν ἡλιακὸν ὡρολόγιον μεταβλητοῦ πλάτους εἶναι δύσχρηστον καὶ ἰδίως παρουσιάζει δυσχερείας εἰς τὴν ἀκριβῆ του τοποθέτησιν, δι' ὃ καὶ δὲν ἁρμόζει εἰς ἰδιώτας.

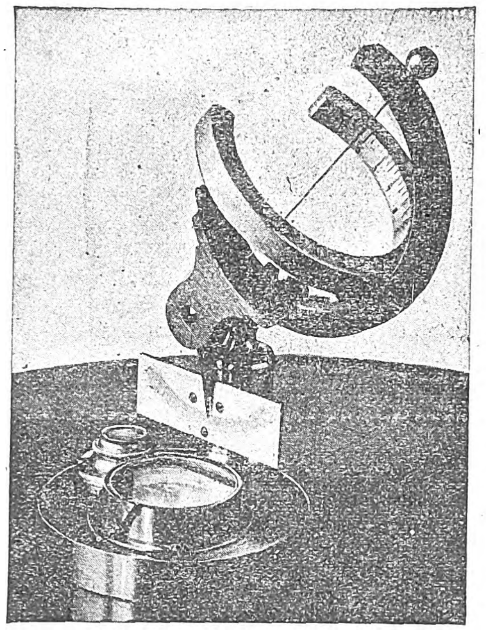

Σχ. 21. *Ἰσημερινὸν ἡλιακὸν ὡρολόγιον μεταβλητοῦ πλάτους.*

Μουσουλμανικὰ ἡλιακὰ ὡρολόγια. Ὅτι οἱ Μουσουλμᾶνοι ἔσχον πλήρη τὴν γνωμονικὴν αὐτῶν ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι πολλαχοῦ τῶν μουσουλμανικῶν κέντρων, ἐν Κωνσταντινουπόλει, Καΐρῳ, Ἱεροσολύμοις, Κερουὰν εὑρέθησαν ποικίλου προσανατολισμοῦ ἐπίπεδα ἡλιακὰ ὡρολόγια, δίδοντα τὴν ὥραν ἀραβιστί. Ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ περιωνύμου πανεπιστημίου Ἐλ-Ἄζχαρ τοῦ Καΐρου εὑρέθη χειρόγραφος ἀραβικὴ πραγματεία, παρέχουσα ὅμως καὶ αὕτη πρακτικοὺς μόνον κανόνας τῆς χαράξεως τῶν μεμιγμένους πρὸς μαγικὰς καὶ ἀστρολογικὰς ὑποδείξεις. Ἐπιληφθέντες τοῦ θέματος κατηρτίσαμεν τὴν θεωρίαν τῆς μουσουλμανικῆς γνωμονικῆς, τὴν ὁποίαν ἀνεκοινώσαμεν εἰς τὸ Α' Δ. Συνέδριον Γενικῆς Γεωγραφίας τοῦ Καΐρου (Ἀπρίλ. 1925). Κατὰ ταύτην ἡ διαφορὰ τῶν τοιούτων ὀργάνων πρὸς τὰ δίδοντα τὴν εὐρωπαϊκὴν ὥραν (12η ὥρα ἡ μεσημβρία) εἶναι οὐσιαστική, διότι οἱ Μουσουλμᾶνοι ἔχουν 12ην ὥραν ὅταν δύῃ ὁ ἥλιος καὶ ἀκριβέστερον ὅταν ὁ ἀναπεπταμένος δυτικὸς ὁρίζων ἐφάπτεται

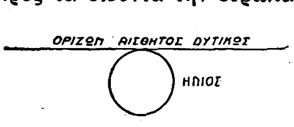

Σχ. 22. *Ἡ στιγμὴ τῆς 12ης ὥρας, δύσεως μουσουλμανικῆς.*

ἐκ τῶν ἄνω τοῦ ἡλιακοῦ δίσκου δύσαντος (σχ. 22). Ὥστε παρ' αὐτοῖς ἡ ὥρα τῆς μεσημβρίας καὶ τῆς ἀνατολῆς εἶναι κινητή. Παρ' Εὐρωπαίοις μεσημβρίαν ἔχουσι ταυτοχρόνως πάντες οἱ τοῦ αὐτοῦ μήκους τόποι. Παρὰ Μουσουλμάνοις καθ' ἣν στιγμὴν τόπος τις ἔχει δύσιν, ἤτοι 12 ὥραν, οἱ τοῦ αὐτοῦ μήκους ἀλλὰ βορειότεροι τόποι ἀναμένουν τὴν δύσιν, οἱ δὲ νοτιώτεροι τόποι τὴν εἶδον, ἂν πρόκειται τὸ θερινὸν ἥμισυ τοῦ ἔτους, ἄλλως τἀνάπαλιν. Ἔχουν ταυτοχρόνως δύσιν, ἤτοι 12 ὥρ., πάντες οἱ τόποι οἱ κείμενοι ἐπὶ τοῦ

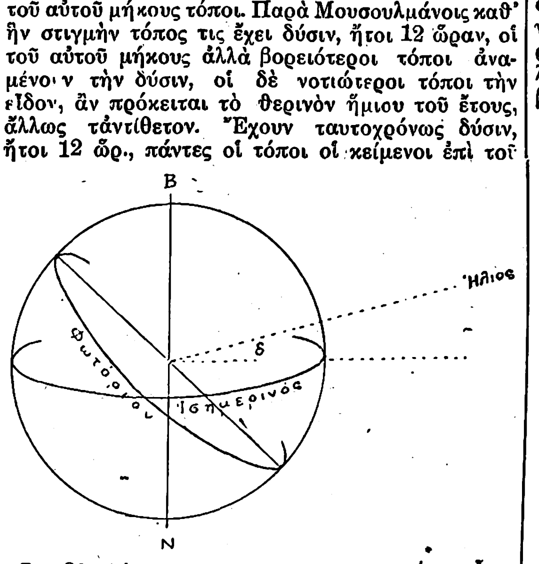

Σχ. 23. *Τὸ φωτόριον τῆς γῆς στρεφομένης εἶναι ὁ γεωμετρικὸς τόπος τῶν σημείων της τῶν ἐχόντων 12ην ὥραν δύσεως μουσουλμανικήν.*

φωτορίου τῆς γῆς τῆς ἡμέρας ἐκείνης, δηλαδὴ ἐπὶ τοῦ μεγίστου κύκλου τῆς γηΐνης σφαίρας, τοῦ ὁποίου τὸ ἐπίπεδον εἶναι κάθετον τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐπὶ τὴν ἐπιβατικὴν ἀκτῖνα τῆς γῆς καὶ χωρίζει τὸ φωτεινὸν ἀπὸ τὸ ἐν τῇ σκιᾷ ἡμισφαίριον (σχ. 23). Μετά τινας ἡμέρας, τῆς ἀποκλίσεως τοῦ ἡλίου μεταβληθείσης, τὸ ἐπίπεδον τοῦ φωτορίου ἐξετοπίσθη καὶ τότε ἄλλοι τόποι ἔχουν ταυτοχρόνως δύσιν πρὸς τὸν δεδομένον τόπον. Ὥστε δὲν ὑπάρχουν δύο τόποι ἐπὶ τῆς γῆς ἔχοντες ἐπὶ 24 ὥρας τὴν αὐτὴν μουσουλμανικὴν ὥραν.

Ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι ὅτι ὡρολόγιον μηχανικὸν διδον τὴν μουσουλμανικὴν ὥραν δὲν θὰ συμφωνῇ πρὸς τὰς ἐνδείξεις ἡλιακοῦ. Διότι ἡ 12η ὥρα δύσεως ὁρίζεται ὅταν ὁ δυτικὸς αἰσθητὸς ὁρίζων ἐφάπτηται ἐκ τῶν ἄνω τοῦ ἡλιακοῦ δίσκου δύσαντος. Τὸν τοιοῦτον ὁρισμὸν ἐπέβαλεν ἡ χρῆσις τοῦ ἡλιακοῦ, προηγηθεῖσα τῆς τῶν μηχανικῶν ὡρολογίων. Πρόκειται, ἐννοεῖται, περὶ ἡλιακοῦ ἐπιπέδου καὶ καθέτου, συμπίπτοντος δὲ πρὸς τὸ μεσημβρινὸν ἐπίπεδον, ἔχοντος ἄρα τὸν δείκτην συμπίπτοντα πρὸς τὴν ἰσημερινὴν γραμμὴν τοῦ ὁρίζοντος (A—Δ).

Οὗτος φωτίζεται μέχρις ἐκλείψεως τελείας τοῦ δίσκου. Ἀλλ' εἰς τὸ φαινόμενον παρεμβαίνει ὁ χρόνος τῆς δύσεως τῆς ἄνω ἡμιδιαμέτρου τοῦ ἡλίου καὶ ὁ ἐκ τῆς ὁριζοντίας ἀτμοσφαιρικῆς διαθλάσεως. Ἂν λοιπὸν τὰ δύο ὡρολόγια, μηχανικὸν καὶ ἡλιακόν, συμπέσουν τὴν 12ην ὥραν, θὰ εἰπῇ ὅτι δὲν συνέπεσαν τὴν 11ην, ἐπειδὴ εἰς μὲν τὸ ἡλιακὸν ἐσημειώθη ὅταν τὸ κέντρον τοῦ ἡλίου εἶχεν ἀκόμη νὰ διανύσῃ 15° τοῦ ἡμερησίου του παραλλήλου, εἰς δὲ τὸ μηχανικὸν 60 λ. πρὸ τῆς 12ης. Ἀλλ' ὁ χρόνος τῆς διανύσεως τοῦ ἐκ 15° τόξου τούτου ὑπὸ τοῦ ἡλιακοῦ κέντρου ἐπιβραδύνεται κατὰ τὴν δύσιν ἕνεκα τῆς προϊούσης αὐξήσεως τῆς ἀτμοσφαιρικῆς θλάσεως, ἔπειτα δὲ προστίθεται ὁ χρόνος τῆς δύσεως τῆς ἄνω ἡμιδιαμέτρου. Ὥστε τὸ μηχανικὸν ὡρολόγιον θὰ ἔδειξεν 11ην ὥραν μετὰ τὸ ἡλιακόν. Θεωρητικῶς λοιπὸν τὸ ἡλιακὸν εἶναι ἀκριβέστερον τοῦ μηχανικοῦ διὰ τὴν ἔνδειξιν τῆς μουσουλμανικῆς ὥρας τῆς ἡμέρας.

Θεμελιῶδες θεώρημα. Αἱ ἐφαπτόμεναι περιφερείας ἀποκόπτουν ἐπὶ τῶν συγκεντρικῶν καὶ μείζονος ἀκτῖνος περιφερειῶν τόξα ἴσα πρὸς τὴν γωνίαν τῶν ἐφαπτομένων (σχ. 24). Ἔστω O τὸ κοινὸν κέντρον, OA, OΓ δύο ἀκτῖνες τῆς ἐλαχίστης τῶν περιφερειῶν, AB, ΓΔ δύο ἐφαπτόμεναι ταύτης. Φέρομεν τὰς OK, OB, OΓ, OΔ. Τὰ τρίγωνα ὀρθογώνια OAB, OΓΔ, ἔχοντα τὰς ὑποτεινούσας καὶ τὰς καθέτους OA, OΓ ἴσας, εἶναι ἴσα, ἄρα γωνία AOB=γων. ΓOΔ. Ὁμοίως AOK=ΓOK. Ἄρα AOB−AOK=ΓOΔ−ΓOE καὶ KOB=EOΔ, ὅθεν KOB+BOE=EOΔ+BOE ἢ KOE=BOΔ. Καὶ ἀντιθέτως ἂν τὰ τόξα KE, BΔ εἶναι ἴσα, ἤτοι ἂν αἱ γωνίαι KOE=BOΔ, τὰ σημεῖα Δ, E, Γ, κεῖνται ἐπ' εὐθείας.

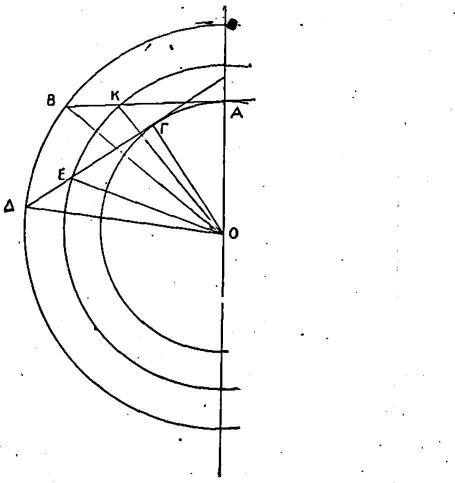

Σχ. 24.

Ἰσημερινὸν μουσουλμανικὸν ὡρολόγιον. Τὸ ἄκρον Σ τοῦ δείκτου ΣO=υ (6λ. σχ. 25) συμπίπτει πρὸς τὸ κέντρον τοῦ κόσμου, ὁ δείκτης πρὸς τὸν ἄξονα τοῦ κόσμου PP' καὶ τὸ ἐπίπεδον τοῦ ὡρολογίου AO παράλληλον πρὸς τὸ τοῦ οὐρανίου ἰσημερινοῦ EE'. Οἱ κύκλοι ἀποκλίσεως, παράλληλοι πρὸς τοῦτον, προβάλλονται ἐπὶ τοῦ ὡρολογίου κατὰ περιφερείας ἀκτῖνος υ. σφ. δ. Ἡ προβολὴ τοῦ παραλλήλου ΠK, ἀποκλίσεως δ=90−λ,

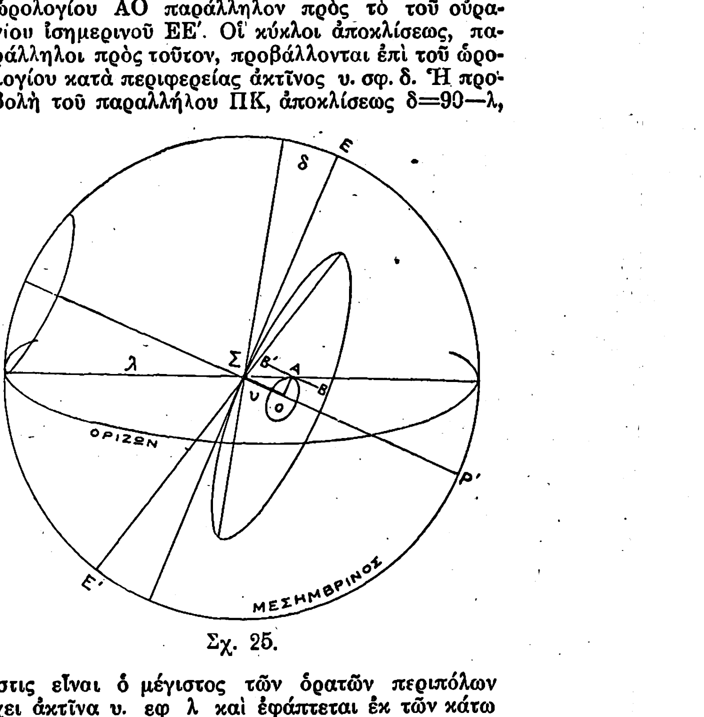

Σχ. 25.

ὅστις εἶναι ὁ μέγιστος τῶν ὁρατῶν περιπόλων ἔχει ἀκτῖνα υ. εφ λ καὶ ἐφάπτεται ἐκ τῶν κάτω τοῦ ἴχνους BB' τοῦ ὁρίζοντος ἐπὶ τῆς ὡρόπλακος. Ἡ BB' εἶναι ὡρικὴ τῆς 12 ὥρ. δύσεως. Ὁ ἥλιος δύων θέτει διὰ τοῦ ἄκρου τῆς σκιᾶς τοῦ δείκτου ταύτην δι' ὅλου τοῦ ἔτους. Εἶναι 11η, 10η, 9η, $12-\frac{\varepsilon^{o}}{15}$ ὥρα, ὅταν ὁ ἥλιος ἔχῃ ἀκόμη νὰ διανύσῃ

Digitized by Google

ἐπὶ τοῦ ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα παραλλήλου του 15°, 30°....ε°. Ἔστω (σχ. 26, Ο ὁ πούς τοῦ δείκτου, ΟΑ τὸ μεσημβρινὸν ἴχνος, ΑΒ τὸ ἴχνος τοῦ ὁρίζοντος, ὡρικὴ τῆς 12ης ὥρας ἀριστερὰ τοῦ Α, ἤτοι πρὸς ἀνατολάς, καὶ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου δεξιά, ἤτοι δυτικῶς. Ἔστωσαν ἀκόμη Ζ, Ε, Δ αἱ θέσεις τοῦ ἄκρου τῆς σκιᾶς τὴν $\frac{ε^0}{15}$ ὥραν πρὸ τῆς δύσεως, τὰς ἡμέρας τῶν ἡλιακῶν ἀποκλίσεων δ, δ′ δ″. Τὰ τόξα ΒΖ, ΚΕ, ΓΔ εἶναι ἴσα κατὰ τὸ θεμελιῶδες θεώρημα. Ἑνώνομεν τὸ Ε μετὰ τῶν Ζ καὶ Δ. Τὰ σημεῖα ταῦτα εὑρίσκονται ἐπ' εὐθείας γραμμῆς καὶ δὴ ἐφαπτομένης τοῦ κύκλου ἀκτῖνος υ εφ. λ.

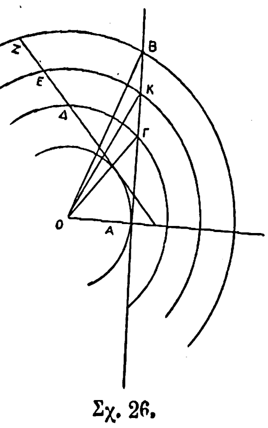

Σχ. 26.

Ἄρα αἱ ὡρικαὶ τοῦ ἰσημερινοῦ ἐφάπτονται πᾶσαι τοῦ κύκλου τούτου, τὸν ὁποῖον, διὰ τοῦτο, μερίζομεν εἰς τόξα πολλαπλάσια τῶν 15° κατὰ φορὰν ἀντίθετον τῶν δεικτῶν ὡρολογίου, ἀρχόμενοι ἀπὸ τοῦ Α (σχ. 27).

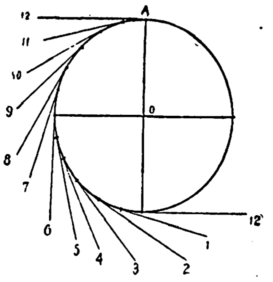

Σχ. 27.

Βλέπομεν ὅτι εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν γνωμονικὴν οἱ ὡρικαὶ τοῦ ἰσημερινοῦ εἶναι εὐθεῖαι ἐκφεύγουσαι ἀπὸ τοῦ ποδὸς τοῦ δείκτου καὶ σχηματίζουσαι μετὰ τῆς μεσημβρινῆς γωνίας πολλαπλάσια τῶν 15°. Εἰς τὴν μουσουλμανικὴν τὸ ἄκρον τῆς σκιᾶς βαδίζει ἐπὶ ἐφαπτομένην κύκλου ἔχοντος κέντρον τὸν πόδα τοῦ δείκτου, ἤτοι αἱ μουσουλμανικαὶ ὡρικαὶ εἶναι ὁ γεωμετρικὸς τόπος τῶν ἄκρων τῆς σκιᾶς τοῦ δείκτου κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν δι' ὅλου τοῦ ἔτους.

Τὸ σχ 28 σαφηνίζει τὸ πρᾶγμα. ΠΜΠ′ εἶναι τὸ ἐπίπεδον τοῦ ὁρίζοντος εἰς τόπον πλάτους ΡΟΠ, ΠΚ εἶναι ὁ μέγιστος τῶν ὁρατῶν περιπόλων, Π′Κ′Ο ὁ σύμμετρος αὐτῷ, ἤτοι ὁ μέγιστος τῶν ἀεὶ ἀφανῶν. Ἂν τὸ σύστημα περιστραφῇ περὶ τὸν ἄξονα ΡΡ′, τὸ τόξον ΠΜΠ′ θὰ σημειώσῃ ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ τὰς θέσεις τοῦ ἡλιακοῦ κέντρου κατὰ τὰς διαφόρους μουσουλμανικὰς ὥρας, καὶ ἡ διάμετρος ΠΠ′ τῆς ἐπαφῆς θὰ γεννήσῃ τὰς κωνικὰς ἐπιφανείας τῶν δύο κατὰ κορυφὴν κώνων.

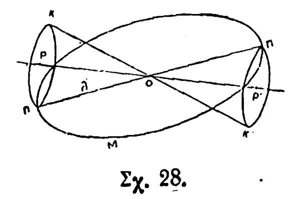

Σχ. 28.

Ἕκαστον ὡρικὸν ἐπίπεδον ὁριζόμενον ὑπὸ τοῦ κέντρου τοῦ κόσμου Ο (ἄκρον τοῦ δείκτου) καὶ μιᾶς τῶν ὡρικῶν γραμμῶν, θὰ κόπτῃ τὴν σφαῖραν τοῦ οὐρανοῦ κατὰ μέγιστον κύκλον, ὅστις θὰ εἶναι ὁ γεωμετρικὸς τόπος τοῦ ἡλιακοῦ κέντρου κατὰ τὴν μουσουλμανικὴν ταύτην ὥραν. Εἷς τῶν μεγίστων τούτων κύκλων εἶναι ὁ ὁρίζων, ὁριζόμενος ὑπὸ τοῦ κέντρου Ο καὶ τῆς ὡρικῆς τῆς 12ης ὥρας, ἐφαπτομένης τοῦ κύκλου ἀκτῖνος υ εφ λ, διότι τὸ ἐπίπεδον τοῦ ὁρίζοντος ἐφάπτεται τοῦ ὀρθοῦ κώνου ὅστις ἔχει ἄξονα τὸν τοῦ κόσμου καὶ βάσιν τὸν πολικὸν ἀποκλίσεως δ=90−λ καὶ τὴν μεσημβρινὴν γενέτειραν. Τὸ ὡρικὸν ἐπίπεδον τῆς 11ης ὥρας καὶ ἐν γένει τῆς $12-\frac{ε^0}{15}$ ὥρας κόπτει ἐπίσης τὸν οὐρανὸν κατὰ μέγιστον κύκλον, οὗτινος τὸ ἴχνος ἐπὶ τῆς ὡρόπλακος ἐφάπτεται τοῦ κύκλου ἀκτῖνος υ εφ λ καὶ ἄρα τοῦ πολικοῦ κώνου.

Βλέπομεν λοιπὸν ὅτι ἡ ὡρικὴ γραμμὴ $12-\frac{ε^0}{15}$ τοῦ ἰσημερινοῦ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὡρικὴ τῆς 12ης ὥρας διὰ τόπον κείμενον ε° ἀνατολικώτερον. Ἡ ἀκτὶς τοῦ σημείου τῆς ἐπαφῆς θὰ εἶναι τὸ μεσημβρινὸν ἴχνος καὶ ὁ ὁρίζων ὁ γεωμετρικὸς τόπος τῆς $12-\frac{ε^0}{15}$ ὥρας. Τὰς θέσεις ταύτας τοῦ ὁρίζοντος ἐφαπτομένου τοῦ διπλοῦ ὀρθοῦ κώνου ἀνοίγματος 2λ καλοῦμεν «ὡρικοὺς ὁρίζοντας». Συνάγεται ἐκ τούτων ὅτι χαράττομεν τὰς ὡρικὰς ὡρολογίου οἱασδήποτε μορφῆς καὶ προσανατολισμοῦ, ζητοῦντες τὰς τομὰς τούτης ὑπὸ τῶν ὡρικῶν τούτων ὁριζόντων, ἀρκεῖ τὸ ἄκρον τοῦ δείκτου νὰ συμπίπτῃ πρὸς τὸ κέντρον τοῦ κόσμου.

Ἐπειδὴ πρόκειται περὶ τοῦ ἡλίου, οὗτινος ἡ ἀπόκλισις δὲν ὑπερβαίνει τὰς ± 23° 28′, ἕπεται ὅτι τῶν ὡρικῶν γραμμῶν χρήσιμα εἶναι τὰ τμήματα τὰ ἐκτὸς τοῦ κύκλου ἀκτῖνος υ σφ 23° 28′, ὅστις εἶναι ἡ προβολὴ τῶν τροπικῶν. Διὰ τὴν νοτίαν ὄψιν τοῦ ὡρολογίου ἡ ὡρικὴ τῆς δύσεως ἐφάπτεται ἐκ τῶν κάτω τοῦ κύκλου υ εφ λ καὶ ἡ διαίρεσις τούτου εἰς τόξα 15° θὰ γίνῃ ἀπὸ τοῦ σημείου τῆς ἐπαφῆς Α κατὰ τὴν ὀρθὴν φοράν.

Ὁριζόντιον μουσουλμανικὸν ὡρολόγιον. Τὸ ἐπίπεδον τοῦ ὁριζοντίου τέμνει τὸν νότιον (ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα) κῶνον παραλλήλως πρὸς τὸν ὁρίζοντα καὶ ἄρα τὴν μεσημβρινὴν τούτου, ἥτις εἶναι καὶ ἡ γενέτειρα· ἡ τομὴ εἶναι παραβολή· ταύτην διατρέχει ἡ μεσημβρινὴ ὅταν ἡ γενέτειρα γεννᾷ τὸν κῶνον μένουσα πάντοτε γραμμὴ τῆς ἐπαφῆς τούτου μετὰ τοῦ ὡρικοῦ ὁρίζοντος. Τὸ ἴχνος τούτου εἰς τὸ ὁριζόντιον ὡρολόγιον θὰ εἶναι ἡ ἐφαπτομένη τῆς παραβολῆς καθ' ὃ σημεῖον τὴν διαπερᾷ ἡ γενέτειρα, θὰ εἶναι δὲ καὶ ἡ ὡρικὴ τῆς στιγμῆς ἐκείνης.

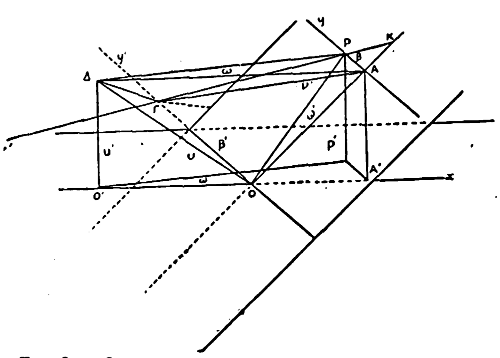

Σχ 29. *Θεωρία τοῦ ὁριζοντίου μουσουλμανικοῦ ἡλιακοῦ ὡρολογίου.*

Ἀρκεῖ λοιπὸν νὰ ὁρίσωμεν τὴν ἑστίαν καὶ τὴν διευθετοῦσαν τῆς παραβολῆς καὶ τὴν θέσιν τοῦ σημείου τῆς διατρήσεως, εἴτε διὰ τῶν πολικῶν εἴτε διὰ τῶν καρτεσιανῶν του συντεταγμένων.

Ἁπλούστερον ὅμως ἀνάγομεν τὰς ὡρικὰς τοῦ ὁριζοντίου ἐκ τῶν τοῦ ἰσημερινοῦ οὕτω: Τὸ ἐπίπεδον τοῦ ὁριζοντίου (σχ. 29) διέρχεται διὰ τοῦ ποδὸς τοῦ καθέτου δείκτου υ τοῦ ἰσημερινοῦ. Ἡ τομὴ ΟΓ τῶν δύο ὡρολογίων εἶναι παράλληλος πρὸς τὴν ΑΡ ὡρικὴν τῆς 12ης τοῦ ἰσημερινοῦ καὶ ἡ μεσημβρινὴ ΟΑ τούτου προβάλλεται εἰς τὴν μεσημβρινὴν ΟΑ′ τοῦ ὁριζοντίου. Ἔστω ΚΡΓ ὡρική τις τοῦ πρώτου καὶ ἄς λάβωμεν ὡς ἄξονας τῶν συντεταγμένων ἐπὶ τοῦ ὁριζοντίου τὴν ΟΓ δι' ἄξονα τῶν ψ′ καὶ τὴν ΟΑ′ διὰ ἄξονα τῶν χ′. Τὸ ὡρικὸν ἐπίπεδον ΔΓΚ τέμνει τὸ ἰσημερινὸν κατὰ τὴν ΓΚ καὶ τὸ ὁριζόντιον κατά τινα γραμμὴν ΓΛ′. Πρὸς καθορισμὸν τῆς θέσεως ταύτης ζητοῦμεν τὴν ΓΟ καὶ τὴν γωνίαν ΟΓΛ′. Τὸ τρίγωνον ΓΟΚ δίδει:

$$ΓΟ=ΟΚ\ εφ(90-ε)=(ΟΑ+ΑΚ)σφ\ ε$$

$$ἀλλ'\ ΟΑ=εφ\ λ=1\ καὶ\ ΑΚ=\frac{1-συν\ ε}{συν\ ε}$$

$$ὅθεν\ ΓΟ=\frac{1}{ημ\ ε}$$

Φαντασθῶμεν τώρα τὸ ἐπίπεδον ΔΟ′ΑΑ′ στρεφόμενον περὶ τὸν δείκτην ΔΟ′ τοῦ ὁριζοντίου κατὰ γωνίαν ω, ἕως οὗ τὸ Α ἔλθῃ εἰς Ρ· τὸ ἴχνος του Ο′Α′ ἐπὶ τοῦ ὁριζοντίου θὰ διαγράψῃ τὴν γωνίαν ω. Ἂν εἰς τὴν θέσιν ταύτην τὸ ἐπίπεδον ΔΡΡ′Ο′ στραφῇ περὶ τὴν ΔΡ μέχρις οὗ διέλθῃ διὰ Γ θὰ κόψῃ τὸ ὁριζόντιον κατὰ παράλληλον τῆς Ο′Ρ′ ἢ τῆς ΔΡ, τὴν γραμμὴν ΓΛ′, τὸ δὲ ἰσημερινὸν κατὰ τὴν ΓΡ, ἥτις εἶναι ἡ δοθεῖσα ὡρικὴ τούτου καὶ τῆς ὁποίας ἡ ΓΛ′ εἶναι ἡ ζητουμένη προβολή. Ἡ μεσημβρινὴ ΟΑ θὰ ἐχάραττε τὴν γωνίαν ω′=ΑΟΡ. Τότε εφ ω=εφ ω′ ημ λ.

$$ἀλλὰ\ εφ\ ω'=\frac{1-συν\ ε}{ημ\ ε},\ ὅπου\ υ\ εφ\ λ=1.$$

$$ὅθεν\ εφ\ ω=\frac{1-συν\ ε}{ημ\ ε}ημ\ λ$$

Ἂν Γ′ εἶναι τὸ σημεῖον ὅπου ἡ ΓΛ′ θὰ συνήντα τὸν ἄξονα τῶν χ′ τοῦ ὁριζοντίου, ΟΓ′ θὰ ἦτο τὸ ἐπὶ τούτου ἀποκοπτόμενον τμῆμα ὑπὸ τῆς ὡρικῆς ΓΛ′. Τὸ τρίγωνον ΓΟΓ′ ὀρθογώνιον εἰς Ο, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ γωνία ΟΓ′Γ θὰ ἦτο ἴση πρὸς τὴν ΑΔΡ=ω, διότι ἔχουν τὰς πλευρὰς παραλλήλους, θὰ ἔδιδε

$$ΟΓ=ΟΓ'\ εφ\ ω\ ἢ\ \frac{1}{ημ\ ε}=ΟΓ'\left(\frac{1-συν\ ε}{ημ\ ε}\right)ημ\ λ$$

$$ἢ\quad 1=ΟΓ'\ (1-συν\ ε)\ ημ\ λ.$$

$$ὅθεν\ ΟΓ'=\frac{1}{(1-συν\ ε)\ ημ\ λ}.$$

Ἄρα τὰ δύο τμήματα, ἅτινα ἡ ὡρικὴ τῆς $\left(12-\frac{ε}{15}\right)$ ὥρας ἀποκόπτει ἀπὸ τῶν δύο ἀξόνων τοῦ ὁριζοντίου, εἶναι:

$$β'=\frac{1}{ημ\ ε}\quad καὶ\quad α'=\frac{1}{ημ\ λ}\cdot\frac{1}{1-συν\ ε}$$

Βλέπομεν ὅτι τὸ β′ εἶναι ἀνεξάρτητον τοῦ λ. ἄρα τούτου μεταβαλλομένου αἱ ὡρικαὶ τοῦ ὁριζοντίου στρέφονται ἑκάστη περὶ ὃ σημεῖον συναντᾷ τὸν ἄξονα τῶν ψ′.

Κατὰ τρόπον ἀνάλογον εὑρίσκομεν τοὺς κανόνας τῆς χαράξεως τῶν ὡρικῶν παντὸς ἄλλου ὡρολογίου, ἤτοι ἄλλως προσανατολισμένου καὶ ἄλλης μορφῆς.

Κινητὸν ἡλιακὸν ὡρολόγιον μουσουλμανικόν. Τὸ ἡλιακὸν χρονόμετρον τοῦ Fléchet μετεσκευάσαμεν εἰς ἱκανὸν νὰ δίδῃ τὴν ἀραβικὴν ὥραν. Πρὸς τοῦτο ἀφῃρέσαμεν ἀπὸ τοῦ δίσκου ΑΒ τὴν εἰς εὐρωπαϊκὴν ὥραν βαθμολόγησιν ὡς περιττήν, διότι οἱ Μουσουλμᾶνοι πανταχοῦ μεταχειρίζονται μηχανικὰ ὡρολόγια δίδοντα τὸν ἐπίσημον χρόνον. Οὔτε εἶναι εὔκολον εἰς τὸν χειριστὴν νὰ συνάγῃ ἐκ τῆς ἀληθοῦς ὥρας τὴν ἐπίσημον ἕνεκα τῶν δύο μεταβλητῶν διορθώσεων, πρῶτον τῆς ἐξισώσεως τοῦ χρόνου καὶ δεύτερον τῆς εἰς χρόνον διαφορᾶς τῶν μεσημβρινῶν τόπου καὶ ἐπισήμου. Ἡ δευτέρα αὕτη εἶναι σταθερὰ διὰ τὸν αὐτὸν τόπον, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ὄργανον εἶναι φορητὸν καθίσταται καὶ αὕτη μεταβλητή. Περιβάλλομεν λοιπὸν τὸν δίσκον ΑΒ διὰ δακτυλίου ἐν τῷ ἐπιπέδῳ του καὶ δυναμένου νὰ στραφῇ ἐν αὐτῷ. Οὗτος εἶναι διῃρημένος εἰς ὥρας δὶς 12. Ἡ σφαιρικὴ ζώνη HG δὲν φέρει πλέον τὴν μεσημβρινήν, οὔτε τὴν ὀκτώσχημον καμπύλην τῆς μέσης μεσημβρίας. Ἀντὶ τούτων εἶναι κυλινδρική, πλατυτέρα καὶ φέρει κατὰ τὸ μέσον της ὁριζοντίαν γραμμήν, ἥτις εἶναι τὸ ἴχνος τοῦ ἰσημερινοῦ τοῦ διὰ τοῦ κέντρου τοῦ φακοῦ. Καθέτως φέρει παραλλήλους γραμμάς, γενετείρας τοῦ κυλίνδρου, αἵτινες ἀναφέρονται εἰς τὰ διάφορα πλάτη ἀπὸ 10° ἕως 40°, διότι εἰς τὴν ζώνην αὐτὴν ἐνέχονται αἱ πολιτισμέναι χῶραι τοῦ Ἰσλάμ. Ταύτας διακόπτουν πλάγιαι, αἵτινες εἶναι αἱ ὡρικαὶ 4, 4½, 5, 5½....7½, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἰς τὰ πλάτη ταῦτα κυμαίνεται ἡ ἀραβικὴ ὥρα τῆς μεσημβρίας. Ἡ HG δύναται νὰ ἐκτοπίζηται ἐλαφρῶς διὰ κοχλίου κατὰ τὴν βάσιν της, πρὸς τ' ἀριστερὰ ἢ τὰ δεξιά, ὥστε ἡ κάθετος τοῦ πλάτους τοῦ τόπου νὰ φέρηται εἰς τὸ ἐπίπεδον τῶν κέντρων δίσκου καὶ φακοῦ τὸ κάθετον ἐπὶ τοῦ πρώτου.

Ἡ χρῆσις τοῦ ὀργάνου εἶναι εὐνόητος: Τούτου καλῶς προσανατολισμένου, διὰ νὰ ἐκτιμήσωμεν τὴν ἀραβικὴν ὥραν, στρέφομεν τὸν δίσκον ΑΒ ἕως οὗ ὁ φακὸς ἀντικρύσῃ τὸν ἥλιον καὶ σχηματίζομεν τὸ εἴδωλον τούτου σαφὲς ἐπὶ τῆς κυλινδρικῆς πλακὸς HG. Τότε τὸ εἴδωλον δεικνύει τὴν ὥραν, καθ' ἣν τὴν ἡμέραν ταύτην εἶναι ἡ ἀραβικὴ μεσημβρία. Στρέφομεν τὴν δακτυλικὴν ὡρόπλακα, ὥστε ἡ ὥρα αὕτη νὰ ἔλθῃ ἐνώπιον τοῦ βέλους τοῦ Α, σταθερῶς σημειοῦντος τὸν μεσημβρινόν. Τότε τὸ βέλος τὸ παρὰ τὸν πόδα τοῦ φακοῦ δεικνύει τὴν ἀραβικὴν ὥραν τῆς παρατηρήσεως. Ἰδοὺ πῶς ἐλογίσθη τὸ δίκτυον τῶν ἐπὶ τοῦ HG γραμμῶν: Αἱ κάθετοι τῶν πλατῶν ἐχαράχθησαν αὐθαιρέτως, αἱ πλάγιαι ὅμως ὡρικαὶ τῆς ἀραβικῆς μεσημβρίας ὡς ἑξῆς: Ἡ διὰ τῶν κέντρων φακοῦ καὶ ἡλίου, ὅ ἂν εἶναι κάθετος εἰς τὸ ἐπίπεδον τοῦ φακοῦ σχηματίζει μὲ τὸ ἐπίπεδον τῆς ΑΒ γωνίαν ἴσην τῇ δ. Διαπερᾷ τὴν HG εἰς σημεῖον ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς ταύτης τομῆς καὶ ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ της ἴχνους ὅσον ἡ δ. Ἐκτιμῶμεν τὴν θέσιν τοῦ εἰδώλου ἐπὶ ἑκάστης καθέτου πλάτους κατὰ τὴν 6, 5½, 5, 4½, 4 κ. λ. π. ὥραν τῆς ἡμέρας ὡς ἑξῆς: Ὁ κύκλος Ο ἂς παριστᾷ ὡρόπλακα καὶ αἱ κάθετοι διάμετροι, ἡ μὲν τὴν τῶν εὐρωπαϊκῶν ὡρῶν, εἰς ἀληθῆ χρόνον XXIV—XII, ἡ δὲ τὴν τῶν VI—XVIII. Τὰς ἡμέρας τῶν ἰσημεριῶν αἱ ἀραβικαὶ θὰ συμπίπτουν αἱ μὲν 12 δύσεως καὶ 12 πρωϊνὴ πρὸς τὰς XVIII καὶ VI, αἱ δὲ 6 ἡμέρας καὶ 6 νυκτὸς πρὸς τὰς XII καὶ XXIV. Ἀριστερᾷ θὰ εἶναι ἡ 12 ὥρα δύσεως, κάτω δὲ ἡ 6 ἡμέρας. Τῆς δ μεταβαλλομένης, ἔστω ποσούσης πρὸς τὸ θερινὸν ἡλιοστάσιον, ἡ 12 δύσεως ἐκτοπίζεται πρὸς τὸ μεσονύκτιον, ἡ ἀκτὶς αὐτῆς σχηματίζει μετὰ τῆς τῆς XVIII γωνίαν C, τόσον μεγαλυτέραν, ὅσον ἡ δ μεγαλυτέρα. Ἴσην γωνίαν σχηματίζει καὶ ἡ ἀκτὶς τῆς 6 ἡμέρας μετὰ τῆς τῆς XII. Ὥρα ἄρα ἀραβικὴ μεσημβρίας θὰ εἶναι ἡ 6−C, ὅπου ἡ C εἶναι ἐκτιμημένη εἰς χρόνον καὶ ὁμόσημος τῇ δ. Τὴν γωνίαν ταύτην C παρέχει, κατὰ τὴν θεωρίαν ἡμῶν τῆς ἀραβικῆς ὥρας, ὁ τύπος:

$$εφ^2 C=\frac{ημ^2 λ\ ημ^2 δ}{συν^2 λ-ημ^2 δ}$$

Λύοντες αὐτὴν πρὸς τὴν δ λαμβάνομεν

$$ημ^2 δ=\frac{εφ^2 C\ συν^2 λ}{εφ^2 C+ημ^2 λ}$$

Θέτοντες διαδοχικῶς C=7° 30′, 15°, 22° 30′, 30°, 37° 30′ ... διὰ λ=10°, 15°, 20°...40° εὑρίσκομεν τὰς τιμὰς τῆς δ, διὰ τὰς ὁποίας κατὰ τὰ διάφορα ταῦτα πλάτη ἡ μεσημβρία ἀραβιστὶ εἶναι ὥρα 5½, 5, 4½, 4 κλπ. Ἑνοῦμεν διὰ συνεχοῦς γραμμῆς τὰς ὁμοίας ὥρας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Delandres*, «Hist. de l'Astron. ancienne.» Paris.—*Berrover* Recteur de l'Univ. de Grenoble εἰς τὸ κλασσικὸν σύγγραμμα τοῦ *Biot* «Astronomie pratique» II éd. Paris 1811 —*G. Bigourdan* ἐν «Annuaire du Bureau des Longitudes» 1918 καὶ «Gnomonique théorique et pratique» Paris 1923. —*Hermann Diels*, «Antike Technique» Teubner Leipzig 1920. Ταῦτα περὶ τῆς γνωμονικῆς τῆς εὐρωπαϊκῆς ὥρας. περὶ δὲ τῆς μουσουλμανικῆς: *G. Arvanitaki*, «Théorie de

Digitized by Google

l'heure arabe» ἐν «Mém Inst. Eg.» τ. VIII 1915 —«L'astrolabe et la gnorma» Le Caire 1921 *Dr Borchardt* Ein altägyptisches astronomisches instrument» Zeitschrift für Aegypt. Sprache: Vol XXXVI 1899 σ 10). «Altägyptische Sonnenuhren» (αὐτόθ vol XLVIII 1910. σ. 9). «Eine Reisesonnenuhr aus Aegypten (αὐτόθ. vol. XLIX, 1911 σ. 66,. Γ. Λ. ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗΣ

γνωμονικός, *—ή, —όν*· ὁ ἐπιτήδειος ἢ ἁρμόδιος εἰς τὸ να εἴπῃ γνώμην, ἔμπειρος, εἰδήμων, ἐπιστήμων τινός.

γνῶμος ὁ (γαλλ. gnome, γερμ. gnomen) /*Λαογρ.*/. Ὄνομα ναννοφυῶν δαιμόνων παρὰ τοῖς βορείοις λαοῖς πιστευομένων, παραληφθὲν ὑπ' αὐτῶν ἐκ τῆς ἑλληνικῆς, ἀλλ' οὐδέποτε ἐν τῇ ἑλληνικῇ μὲ τοιαύτην σημασίαν ἀπαντῶν. Οἱ γνῶμοι, ἀνακαλυφθέντες ὑπὸ τῶν Ἑβραίων καββαλιστῶν, κατῴκουν ὑπὸ τὴν γῆν καὶ ἐφύλασσον τοὺς θησαυρούς, τὰ μεταλλεῖα καὶ τοὺς πολυτίμους λίθους. Ἦσαν, οὕτως εἰπεῖν, ἡ ἐσωτερικὴ ψυχὴ τῆς γῆς, τὰ μυστικὰ τῆς ὁποίας ἐγνώριζον. Πάντα τὰ ὄντα, φυτὰ καὶ ζῷα, ἐνεψυχοῦντο ὑφ' ἑνὸς γνώμου ὅστις ἐνεδράζετο εἰς τὰ ἐντόσθιά των. Ὅταν απεσύρετο ὁ γνῶμος, ἀπέθνησκε τὸ ζῷον καὶ ἐμαραίνετο τὸ φυτόν. Ἰουδαϊκῆς καταγωγῆς ὁ γνῶμος διεδόθη μετὰ τοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος τὸν ἐφεῦρεν, εἰς ὁλόκληρον τὸν κόσμον. Διαδιδόμενος ὅμως ὑπέστη ποικίλας μεταμορφώσεις, ἐδέχθη τὴν σφραγῖδα ἑκάστης φυλῆς ἡ ὁποία τὸν παρεδέχθη, καὶ ἓν μόνον χαρακτηριστικὸν διετήρησε πανταχοῦ· τὴν κυριαρχίαν του ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὸ καθῆκον τῆς φυλάξεως τῶν μεταλλείων. Κατ' ἀρχὰς ἦτο πολὺ καλὸς ἂν καὶ ὀλίγον δύστροπος· σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως ἀπέβη κάκιστος. Ὡραῖος δὲν ὑπῆρξε ποτὲ ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' ὅμως αἰῶνος κατέστη δυσειδέστατος. Ἡ σύζυγός του, ἡ *γνώμη*, ἀκμὴ μικροτέρα ἀπ' αὐτόν, ἦτο ἀξιολατρευτως ὡραία ἐν τῇ μικρότητί της. Ἐνδεδυμένη λαμπρῶς, ἐβάδιζε σιωπηλὴ καὶ δὲν ἐγίνετο ἀντιληπτὴ εἰμὴ ἀπὸ τὸν ψόφον τῶν παντουφλῶν της, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία ἦτο σμαραγδίνη καὶ ἡ ἄλλη ρουμπινένια. Ὁ γνῶμος κατῴκει μὲ τὴν ὡραίαν του σύντροφον ἐντὸς κρυσταλλίνων σπηλαίων σπινθηροβολούντων ἐκ πρασινων σταλακτιτῶν. Ἡ γνώμη ἐφύλασσε τοὺς ἀδάμαντας καὶ οὐτω μόνον εἰς ἀδαμαντοφόρου περιοχὰς ἠδύνατο νὰ τὴν συναντήσῃ κανείς. Ἡ Σκανδιναυΐα ποτὲ δὲν τὴν ἐφιλοξένησεν. Ἔλαμπε μὲ ὅλην τῆς τὴν λαμπρότητα εἰς τὸ Μεξικόν, τὴν Χιλήν, τὴν Βιζαπούρην· ἦτο βασίλισσα τῆς Γολκόνδης. Ἡ φαντασία τῶν λαῶν τὴν ἐκόσμησε μὲ ὅλα τὰ πλούτη τῆς γῆς. Ὁ σύζυγος ἑνὸς τόσον θεσπεσίου πλάσματος δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εἶναι ὁπωσδήποτε ἄσχημος. Ἄσχημος ἔγινεν εἰς τὰς σκανδιναυϊκὰς καὶ γερμανικὰς δοξασίας. Κατ' αὐτὰς ὁ γνῶμος ἦτο ἰδιαίτερος προστάτης δαίμων τῶν μεταλλουργῶν, τοὺς ὁποίους περιεποιεῖτο μὲ τόσην ὑποχρεωτικότητα, ὥστε τοὺς ἔκαμνε νὰ μισοῦν ὅλον τὸν ἄλλον κόσμον ἐκτὸς τῶν ὑποχθονίων. Ἴσως ἡ δοξασία αὐτὴ νὰ θέλῃ νὰ ἐξηγήσῃ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχουν ἄνθρωποι δεχόμενοι νὰ στεροῦνται τοῦ ἡλιακοῦ φωτός. —Λ.

γνώμων, *—ονος* (ὁ)· τὸ δραστικὸν τοῦ *γιγνώσκω*, ὁ γινώσκων, ὁ γνωρίζων, ὁ γνώστης καὶ ἔμπειρός τινος: «*ὁ γνώμων τοῦ ὀρθοῦ καὶ δικαίου*» || ὁ δείκτης τοῦ ἡλιακοῦ ὡρολογίου (βλ. κατωτ.)· || ὄργανον συνιστάμενον ἐκ ξυλίνης ἢ μεταλλίνης πλακὸς σχήματος ὀρθογωνίου τριγώνου, χρήσιμον διὰ χάραξιν ὀρθῶν γωνιῶν καὶ καθέτων γραμμῶν· || ὄργανον ἐν γένει δεικνῦον τὴν κατὰ μοίρας ἀπόκλισιν· || μετρ, κανών, διέπουσα ἀρχή· || συσκευὴ διὰ τῆς ὁποίας καταμετρεῖται τὸ καταναλισκόμενον φωταέριον ἢ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα, κοιν. *ὡρολόγι τοῦ γκαζιοῦ,—τοῦ ἠλεκτρικοῦ* || ἐν τῇ ἀρχαιότητι ὠνομάζοντο γνώμονες, (βλ λ.) οἱ ἐπόπται τῶν ἱερῶν ἐλαιῶν· || παρὰ τοῖς Πυθαγορείοις γνώμονες ἐλέγοντο οἱ 5 μονοψήφιοι περιττοὶ ἀριθμοὶ (1, 3, 5, 7, 9)· || γνώμονας ὀνομάζουσιν ἐπίσης τοὺς ὀδόντας ἐκείνους ἐξ ὧν γνωρίζεται ἡ ἡλικία τοῦ ἵππου καὶ τοῦ ὄνου.

—[*Ἀρχ.*] Παρ' ἀρχαίοις ὠνομάζετο *γνώμων* ῥάβδος κάθετος ἐπὶ ἐπιπέδου καὶ ὑπαίθρου ἐδάφους, δεικνύουσα διὰ τῆς θέσεως τῆς σκιᾶς της τὴν ὥραν τῆς ἡμέρας. Παρετηρήθη ἐγκαίρως ὅτι τὸ ἐλάχιστον μῆκος τῆς λαμβάνει ἡ σκιὰ την ἀλ θῆ μεσημβρίαν ἐντὸς τῆς ἰδίας ἡμέρας καὶ ὅτι τὸ ἐλάχιστον τοῦτο αὐξομειοῦται ἀπὸ ἡλιοστασίου εἰς ἡλιοστάσιον. Εἰς τοὺς ὑπὸ τοὺς τροπικοὺς τόπους μηδενίζεται τὴν μεσημβρίαν τῶν ἀντιστοίχων ἡλιοστασίων, εἰς δὲ τοὺς ἐγγύτερον κειμένους πρὸς τὸν Ἰσημερινόν, ἀφοῦ μηδενισθῇ, λαμβάνει ἀντίθετον διεύθυνσιν. Ἐκ μελέτης τῶν φαινομένων τούτων ἐγεννήθησαν τὰ *σκιαθηρικὰ* λεγόμενα ὄργανα, ἤτοι τὰ ἡλιακὰ ὡρολόγια (βλ. γνωμονική).

—[*Ἠλεκτρολ.*] βλ. μετρηταὶ *ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας*.

—[*Ναυτ.*]. Ἐν τῷ ναυτικῷ γνώμονες καλοῦνται αἱ διὰ μηχανήματα δεικνύοντα: 1) Κατὰ πόσας μοίρας τὸ πλοῖον διατοιχίζεται ἢ ἐπικλίνει. 2) Κατὰ πόσας μοίρας ἐτέθη τὸ πηδάλιον δεξιᾷ ἢ ἀριστερᾷ τοῦ διαμήκους ἐπιπέδου τοῦ πλοίου, διὰ στροφῆς τοῦ οἰακοστροφίου του.

—[*Μουσ.*] βλ. κλειδί.

— *γνώμων ἀποστάσεων* /*Πυροβολ.*/. Εἰς τὰ μετ' ἀνεξαρτήτου σκοπευτικῆς γραμμῆς πυροβόλα τὸ μηχάνημα τῶν ἀποστάσεων, ἀποτελοῦν μέρος τοῦ συνολικοῦ μηχανήματος τῆς καθ' ὕψη σκοπεύσεως, περιλαμβάνει τὸν *γνώμονα τῶν ἀποστάσεων*. Οὗτος ἀποτελεῖται ἐκ κωνικοῦ τυμπάνου μετὰ διαιρέσεων ἀνταποκρινομένων εἰς τὰ χρησιμοποιούμενα βεληνεκῆ. Διὰ τοῦ κατατοπισμοῦ τούτου καθίσταται εὐχερὴς καὶ ἀπηλλαγμένη σφαλμάτων ἡ ταχεῖα διάθεσις τοῦ σωλῆνος τοῦ πυροβόλου ὑπὸ τὴν ὡρισμένην γωνίαν βολῆς, εἴτε κατὰ τὴν ἀρχικὴν σκόπευσιν εἴτε κατὰ τὰς κρινομένας ἀναγκαίας μεταβολὰς τοῦ βεληνεκοῦς, διαρκούσης τῆς βολῆς. Ἀνάλογος κατατοπισμὸς ἐφηρμόζετο εἰς τὰ παλαιότερα συστήματα βαρέων πυροβόλων μετ' ἐσχάρας, ὡς π χ εἰς τὸ ἄλλοτε ἐν ὑπηρεσίᾳ παρὰ τῷ ἑλληνικῷ πυροβολικῷ πολιορκητικὸν καὶ φρουριακὸν πυροβόλον τῶν 17 ἑκατοστῶν Κρούπ, διὰ τὴν καθ' ὕψος σκόπευσιν ἄνευ κλισιοσκοπίου. Ὁ τοιοῦτος κατατοπισμὸς συνίστατο ἀπὸ δίσκον ἀκολουθοῦντα τὴν περιστροφὴν τῶν στροφαλίγγων τοῦ σωλῆνος τῇ βοηθείᾳ ὀδοντωτοῦ τομέως, καὶ ἐφ' οὗ ὑπῆρχον δύο περιφερειακαὶ βαθμονομίαι, ἐξ ὧν ἡ μὲν εἰς μοίρας, ἡ δὲ εἰς χιλιοστὰ τῆς σκοπευτικῆς γραμμῆς. Ἡ διάταξις αὕτη εἰς τὰ ἐν λόγῳ πυροβόλα καθίστατο ἐφικτή, ἕνεκα τῆς σταθερᾶς ὁριζοντίας θέσεως τῆς κλίνης, ἐφ' ἧς περιεστρέφετο ἡ ἐσχάρα. Κ. ΔΙΓΕΝΗΣ

γνωρίζω· κάμνω τι γνωστὸν εἴς τινα, συνιστῶ τινα εἰς ἄλλον: «*ὁ πατὴρ γνωρίζει τὸν υἱὸν εἰς τοὺς φίλους*» || ἔχω γνῶσίν τινος, γινώσκω, ἠξεύρω, ἀντίθ. *ἀγνοῶ*: «*γνωρίζω γράμματα, — τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τοῦ τόπου*» || ἀναγνωρίζω: «*δὲν σὲ γνωρίζω, σὲ ἐλησμόνησα*» «*πῶς νὰ σὲ γνωρίζω ὕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια*» || γνωστοποιῶ, κοινοποιῶ τι: «*σᾶς γνωρίζω τὴν ἀπόφασιν τῆς κυβερνήσεως*» || παθ. *γνωρίζομαι* ἀναγνωρίζομαι: «*καθὼς ἔγινες δὲν γνωρίζεσαι*» || ἔχω γνωριμίαν μετά τινος, σχετίζομαι: «*γνωρίζω τὸν ὑπουργὸν καὶ θὰ τοῦ ὁμιλήσω*» || παθ. *γνωριζόμεθα*· συνδεόμεθα διὰ γνωριμίας.

γνωριμία (ἡ)· τὸ νὰ εἶναι τις γνώριμος, γνωστός, ἡ σχέσις καὶ ἡ οἰκειότης μεταξὺ δύο ἢ πλειόνων: «*δὲν ἔχω καμμίαν γνωριμίαν μὲ τὸν ἄνθρωπον*» || «*ἔχει πολλὰς γνωριμίας*» ἔχει σχέσεις μετὰ πολλῶν καὶ ἀξιολόγων ἀνθρώπων.

γνώριμος (ὁ, ἡ) καὶ *—η, —ον* (τό)· γνωστός, δῆλος, σαφής: «*αἱ νόσοι εἰς τοὺς ἰατροὺς εἶναι γνώριμον πρᾶγμα*» || γνωστός, οἰκεῖος, συνήθης: «*ἐπανῆλθεν εἰς τὴν γνώριμον ὁδὸν —εἰς τοὺς γνωρίμους κύκλους κττ.*» || δημοτ., ὁ μεθ' οὗ συνδέεταί τις διὰ γνωριμίας, διὰ σχέσεων: «*εἶναι γνώριμός μου*», «*ἔχω πολλοὺς γνωρίμους*» || *οἱ γνώριμοι* ὡς οὐσιαστ. οἱ εὐπατρίδαι, ἡ τάξις τῶν πλουσίων, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς γεωργοὺς καὶ τοὺς ἀγοραίους (ἀρχ.).

γνώριμος (ὁ) (Gnorimus) /*Ζωολ.*/. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*. Τὰ ἔντομα τοῦ γένους τούτου ἔχουσι σῶμα εὐρωστον· ὁ κεφαλοθώραξ διακρίνεται τελείως τοῦ κυρίως σώματος· αἱ κεραίαι εἶναι βραχύταται, οἱ πόδες κάθετα ἐπιμήκεις καὶ ἀκανθωτοὶ κατὰ τὸ ἄκρον των καὶ ὁ χρωματισμὸς μελανός. Τὸ γένος περιλαμβάνει 10 εἴδη, ὧν τὰ πέντε ἀπαντῶσιν εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τὰ ἕτερα εἰς τὴν Βόρειον Ἀμερικήν. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γνώριμος ὁ εὐγενής* (Gnorimus nobilis), δστις ἔχει χρῶμα χρυσοπράσινον μὲ λευκὰ στίγματα ἐπὶ τῆς ράχεως. Τὸ μῆκος του φθάνει τὰ 18 χιλιοστόμετρα. Δ. Ν. Π.

γνωριμότης (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τις γνώριμος, οἰκειότης, φιλία.

γνώρισμα (τό)· ἐκεῖνο διὰ τοῦ ὁποίου ἀναγνωρίζομέν τι, διακριτικὸν σημεῖον, χαρακτήρ: «*γνώρισμα τῆς ἀρετῆς εἶναι ἡ αὐτοθυσία*», «*φιλομάθεια καὶ φιλοπονίας γνωρίσματα*» || τὸ ὑλικὸν σημεῖον διὰ τοῦ ὁποίου ἀναγνωρίζεταί τις, κοιν. *σημάδι*: «*ἡ θεῖα οὐλὴ τοῦ προσώπου εἶναι ἀνεξάλειπτον αὐτοῦ γνώρισμα*».

—/*Ναυτ.*/. Ἐν τῷ ναυτικῷ *γνωρίσματα* (κοιν. *σημάδια*, γαλλ. amers, ἀγγλ. land marks ἢ καὶ leading-marks) καλοῦνται σημεῖα ἀναγνωρίσεως ὁρατὰ ἀπὸ θαλάσσης καὶ διευκολύνοντα τὸν ἐν ἡμέρᾳ πλοῦν (παράπλουν, διάπλουν, ἢ εἴσπλουν) πλησίον ἀκτῆς ἢ ἐλευθέρας ὑφάλων κινδύνων. Δύνανται δὲ νὰ ὦσι ταῦτα εἴτε φυσικὰ (π. χ χαρακτηριστικῆς μορφῆς κορυφαὶ βουνῶν, δένδρα μεμονωμένα καὶ κατάδηλα, φάραγγες εὐαναγνώριστοι), εἴτε τεχνητὰ μέν, πάντως ὅμως μὴ κατασκευασθέντα διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ναυτιλίας (π. χ. ἐκκλησίαι καὶ κωδωνοστάσια, μύλοι, οἰκίαι χαρακτηριστικαί, ἀνδριάντες) ἀλλὰ μόνον κατὰ σύμπτωσιν ἐξυπηρετοῦντα τοιαύτας. Κλασσικὸν παράδειγμα γνωρισμάτων (φυσικοῦ καὶ τεχνητοῦ ἐν συνδυασμῷ) εἶναι τὰ διὰ τῆς εὐθυγραμμίσεώς των ἐξυπηρετοῦντα τὸν ἀσφαλῆ εἴσπλουν εἰς τὸν λιμένα Παροικίας τῆς Πάρου: οἱ χαρακτηριστικοὶ βράχοι τοῦ ἀκρωτηρίου Κριὸς καὶ τὸ ἐπὶ τῆς ΝΔ κλιτύος τοῦ βουνοῦ Ἅγιος Ταξιάρχης ἐρημοκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Τὰ γνωρίσματα δὲν πρέπει νὰ συγχέωνται πρὸς τὰ ἀλεώρια (βλ. λ.). Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

γνωσεολογία (ἡ)· βλ. γνωσιολογία.

Γνωσίδικος. Ἰατρὸς ἐν Κῷ, πατὴρ Ἱπποκράτους, τοῦ πάππου τοῦ μεγάλου Ἱπποκράτους.

γνωσιμαχία (ἡ)· φιλονικία.

γνωσιμαχῶ (*—έω*)· μάχομαι πρὸς τὴν ἰδίαν μου γνώμην, ἐγκαταλείπω ἀνυπεράσπιστον τὴν γνώμην μου, ὑποχωρῶ, ὑποτάσσομαι· || μάχομαι ὑπὲρ τῆς γνώμης μου ἀπεγνωσμένως, ἀποφασιστικῶς, ἐπιμόνως· λατ. pertinaciter contendo.

γνωσιολογία (ἡ) /*Φιλοσ.*/. Καλεῖται οὕτως ἡ ἐπιστήμη ἡ ἐρευνῶσα τὰ τῆς οὐσίας τῆς γνώσεως, τὸν τρόπον, καθ' ὃν εἶναι δυνατὴ ἡ γνῶσις, τοὺς ὅρους, ὑφ' οὓς ἔγκειται αὕτη κ.τ.τ. Ὁ φιλοσοφικὸς οὗτος κλάδος, ὅστις ἀποτελεῖ τὴν βάσιν πάσης ἐπὶ μέρους ἐπιστήμης καὶ ἐξελίχθη βαθμηδὸν εἰς θεμελιώδες στοιχεῖον τῆς φιλοσοφίας καθόλου, δὲν ἐκαλλιεργήθη ὡς ἰδιαίτερος κύκλος ἐρεύνης ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος. Στοιχεῖα βεβαίως αὐτῆς εὑρηνται καὶ παρὰ Πλάτωνι καὶ παρ' Ἀριστοτέλει, ἀλλ' ἄνευ διακρίσεως ἀπὸ τῶν μεταφυσικῶν καὶ τῶν κυρίως λογικῶν προβλημάτων καὶ πραγματειῶν. Ὅ,τι δὲ ἐνδιαφέρει τὴν ἀρχαιότητα δὲν εἶναι τὸ πρόβλημα τῶν ἐξ ὑποκειμένου καὶ ἐξ ἀντικειμένου παραγόντων πρὸς ἀποτέλεσιν τῆς γνώσεως, τὸ τῆς συμμετοχῆς τῶν τε ἀντικειμένων καὶ τοῦ γιγνώσκοντος ὑποκειμένου εἰς τὴν συντέλεσιν τῆς κατ' αἴσθησιν ἀντιλήψεως καὶ τῆς ἀπηρημένης γνώσεως, ἀλλὰ τὸ πρόβλημα τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ καθολικοῦ κύρους τῆς γνώσεως. Τῆς γνωσιολογίας, ὡς ἰδίας ἐπιστήμης, ἱδρυτὴς εἶναι ὁ John Locke, τοῦ ὁποίου τὸ ἔργον «An Essay concerning Human Understanding» (1690), ἀποτελεῖ τὴν πρώτην συστηματικὴν πραγματείαν περὶ τῆς ἀρχῆς, τῶν στοιχείων, τῆς οὐσίας, τῶν εἰδῶν καὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς βεβαιότητος τῆς γνώσεως. Ἡ κριτικὴ φιλοσοφία τοῦ Καντίου προήγαγε τεραστίως τὴν γνωσιολογίαν ὡς ἐπιστήμην, βαθμηδὸν δὲ ἀπέβη ἡ προϋπόθεσις τῆς φιλοσοφίας καθόλου, καταστᾶσα ὅλως ἀνεξάρτητος τῆς μεταφυσικῆς, ἥτις ἀντιστρόφως δὲν δύναται πλέον νὰ νοηθῇ ἄνω τῶν γνωσιολογικῶν προϋποθέσεων. Ἡ γνωσιολογία, ὡς βαθμηδὸν διεμορφώθη, ἀσχολεῖται ἐν πρώτοις περὶ τὸν καθορισμὸν τῆς ἐννοίας τοῦ περιεχομένου τῆς γνώσεως, τουτέστι περὶ τὸ πρόβλημα τοῦ δυνατοῦ τῆς γνώσεως. Μετὰ τοῦ προβλήματος τούτου συνδέεται ἀναποσπάστως ὁ καθορισμὸς τῶν μεταξὺ πίστεως καὶ γνώσεως ὁρίων ἢ μεταξὺ πιθανότητος καὶ βεβαιότητος, ὡς καὶ ἡ διάκρισις μεταξὺ ὑπερβατικοῦ καὶ ἐνδοκοσμικοῦ ἢ ἐμμόνου, τουτέστι μεταξὺ τοῦ πέραν πάσης ἐμπειρίας κειμένου καὶ τοῦ ἐν τῇ ἐμπειρίᾳ περιεχομένου. Τέλος, ἵνα περιορισθῶμεν μόνον εἰς τὰ γενικώτερα προβλήματα, ἅπερ ἀποτελοῦν τὸ ὑποκείμενον τῆς ἐρεύνης τῆς γνωσιολογίας, αὕτη ἐξετάζει τὴν σχέσιν, ἥτις ὑφίσταται μεταξὺ τῆς ἐν τῇ συνειδήσει δεδομένης πραγματικότητος καὶ τῆς ἔξω ἡμῶν καὶ ἀνεξαρτήτως τῆς συνειδήσεως ἡμῶν ὑπαρχούσης πραγματικότητος.

Ἐπισκοποῦντες τὰς διαφόρους περὶ γνώσεως θεωρίας, ὅσαι ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος μέχρι τῶν νεωτέρων χρόνων ἐξηνέχθησαν, παρατηροῦμεν ὅτι ὡς πρὸς μὲν τὴν ἀρχὴν τῆς γνώσεως διεκρίθησαν ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων δύο γνωσιολογικὰ συστήματα, τὸ τῆς *ἐμπειριοκρατίας* καὶ τὸ τοῦ *ὀρθολογισμοῦ*, εἰς ἃ προσετέθη ὑπὸ τοῦ Καντίου ἡ γνωσιλογικὴ θεωρία τῆς *κριτικῆς* λεγομένης *φιλοσοφίας*, πειρωμένη νὰ συνδυάσῃ τὰς δύο ἐκείνας ἀρχαιοτέρας θεωρίας περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς γνώσεως. Ὡς πρὸς δὲ τὴν ἀξίαν τῆς γνώσεως διακρίνομεν τὰ συστήματα τοῦ *δογματισμοῦ*, τῆς *σκέψεως* καὶ τοῦ *πραγματισμοῦ*. Τὸ πρόβλημα τέλος τοῦ ὑποκειμένου τῆς γνώσεως ὡδήγησεν εἰς τὰ συστήματα τῆς *πραγματοκρατίας*, τῆς *ἰδεοκρατίας* καὶ τῆς *φαινομενοκρατίας*.

Ὁ ἀφελὴς πραγματισμὸς τῶν ἀπαιδεύτων ἀνθρώπων οὐδὲν διαπλέκει πρόβλημα ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ γνώσει. Δέχεται ὅτι ὁ κόσμος μετὰ τοῦ εἰς φῶς, χρώματα καὶ ἤχους πλούτου αὐτοῦ ὄχι μόνον ὑπάρχει, ἀλλὰ καὶ ὑπάρχει ὡς ἀκριβῶς ἐμφανίζεται εἰς ἡμᾶς. Ἡ συνείδησις ἡμῶν εἶναι τρόπον τινὰ τὸ κάτοπτρον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀντικατοπτρίζεται καθαρῶς καὶ σαφῶς ὁ ἐκτὸς ἡμῶν καὶ ἀνεξαρτήτως ἡμῶν ὑφιστάμενος κόσμος. Κατ' ὀλίγον μόνον καὶ συνεπείᾳ παρατηρήσεων, πρὸς ἃς ἔδωκον ἀφορμὴν αἱ παραισθήσεις, αἱ ψευδαισθήσεις καὶ τὰ ὄνειρα, ὁ ἀφελὴς οὗτος πραγματισμὸς κλονίζεται καὶ ἀνακύπτει τὸ πρόβλημα περὶ τοῦ τρόπου, δι' οὗ τὰ ἐκτὸς ἡμῶν πράγματα εἰσέρχονται εἰς τὴν συνείδησιν ἡμῶν· διατυποῦται ἄλλαις λέξεσι τὸ πρῶτον πρόβλημα τῆς γνωσιολογίας: Πῶς εἶναι δυνατὴ ἡ γνῶσις. Εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο ἐδόθησαν, ὡς ὑπεδηλώθη, τρεῖς ἀπαντήσεις. Ἡ μὲν ἐμπειριοκρατία ἀπαντᾷ: πᾶσα γνῶσις πηγάζει ἐκ τῆς ἐμπειρίας. Ὁ ὀρθολογισμὸς βεβαιοῖ ὅτι πᾶσα γνῶσις τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἔχει ἐν τῇ νοήσει. Ἡ κριτικὴ φιλοσοφία τέλος φρονεῖ ὅτι πᾶσα γνῶσις εἶναι προϊὸν ὑποκειμενικῶν καὶ ἀντικειμενικῶν παραγόντων, ὑλικὸν δεδομένον μὲν ὑπὸ τῆς ἐμπειρίας, ἀλλὰ ὑπὸ τοῦ νοῦ μορφοποιούμενον.

Digitized by Google

Ἡ ἐμπειριοκρατία ἀναφαίνεται ἐν Ἑλλάδι ἤδη κατὰ τοὺς χρόνους τῶν ἀρχαιοτέρων Ἰώνων φυσιολόγων, οἵτινες ταυτίζουν τὴν κατ' αἴσθησιν ἀντίληψιν καὶ τὸ ἐκτὸς ἡμῶν πραγματικόν. Ἡ ἐμπειριοκρατικὴ αὕτη ἄποψις ἐμετριάσθη ἀπὸ τοῦ Γαλιλαίου, τὴν δὲ φιλοσοφικὴν αὐτῆς διατύπωσιν ἔλαβε διὰ τοῦ Φραγκίσκου Βάκωνος, ὅστις τὸ μὲν διδάσκει ὅτι πᾶσα γνῶσις εἶναι ἐμπειρία, τὸ δὲ πειρᾶται νὰ καθορίσῃ τὴν φύσιν τῆς ἐμπειρίας ταύτης, κατὰ τῶν διὰ τῆς ἀπαντήσεως, ἣν δίδει εἰς τὸ περὶ τῆς φύσεως τῆς ἐμπειρίας ἐρώτημα, εἰς τὴν *αἰσθησιαρχίαν*. Τὸ πνεῦμα κατ' αὐτὸν εἶναι κενὸν παντὸς περιεχομένου, ἄγραφος χάρτης, ἐφ' οὗ γράφουσι τὰ σημεῖα αὐτῶν αἱ αἰσθήσεις. Τὰ αὐτὰ φρονεῖ καὶ ὁ πατὴρ τῆς γνωσιολογίας ὡς ἀνεξαρτήτου ἐπιστήμης John Locke, ὅστις ἐπειράθη νὰ στηρίξῃ πρῶτος τὴν αἰσθησιαρχίαν φιλοσοφικῶς. Ἡ ψυχή, ἥτις ὁμοιάζει κατ' αὐτὸν πρὸς σκοτεινὸν χῶρον, δέχεται διὰ σχισμῶν τινων (τῶν αἰσθήσεων) ἐκ τῶν ἔξω εἰκόνας καὶ κέκτηται τὴν δύναμιν νὰ συγκρατῇ αὐτάς. Φυσικὸν ἦτο νὰ ὁδηγήσῃ ἡ αἰσθησιαρχία αὕτη εἰς τὸν *ὑλισμὸν* τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, τὸν λεγόμενον *γαλλικὸν ὑλισμὸν* (Condillac), ὅστις εἶναι ἀναγκαία συνέπεια τῆς ἀρχῆς ἐκείνης, καθ' ἣν οὔτε εἰς τὴν ἀποτέλεσιν τῆς ἐξωτερικῆς ἐμπειρίας οὔτε εἰς τὴν τῆς ἐσωτερικῆς μετέχει δρῶν τὸ πνεῦμα. Διότι εἰς τὴν ψυχὴν οὐδὲν ἄλλο δύναται ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει νὰ ἀποδοθῇ εἰμὴ ἡ πρὸς αἴσθησιν ἱκανότης, ἥτις κατὰ τὸν ὑλισμὸν τοῦτον ὀφείλεται εἰς ἐκέγερσιν τοῦ ἐγκεφάλου, εἶναι ἁπλῶς κίνησις ὑλικῶν ἀτόμων. Ἀλλ' ἡ θεωρία τοῦ Locke ὡδήγησε καὶ εἰς ἄλλον τινὰ δογματισμόν, τὸν γνωσιολογικὸν *ἰδανισμὸν* τοῦ Berkeley, ὅστις ἐξ ἀντιθέσεως πρὸς τὴν αἰσθησιαρχίαν διδάσκει, ὅτι αἱ ἔξωθεν ἐντυπώσεις εἶναι πνευματικῆς φύσεως, ὅτι δηλαδὴ ὁ κόσμος δὲν ὑπάρχει εἰμὴ μόνον ἐν τῇ μορφῇ τῆς παραστάσεως, ὡς περιεχόμενον τῆς συνειδήσεως ἡμῶν. Εἰς τὸ μέσον, μεταξὺ τοῦ ὑλισμοῦ τοῦ Condillac καὶ τοῦ ἰδανισμοῦ τοῦ Berkeley, κεῖται ἡ σκέψις, ὁ νεώτερος γνωσιολογικὸς σκεπτικισμὸς τοῦ Δαβὶδ Hume, ὅστις ἀπὸ τοῦ ἀναποδείκτου τοῦ νόμου τῆς αἰτίας ὁρμώμενος κηρύσσει πᾶσαν γνῶσιν ὡς ἁπλῆν πίστιν. Τὴν ἀντίθετον ἐντελῶς ἄποψιν, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς γνώσεως, ὑποστηρίζει ὁ ὀρθολογισμός, τοῦ ὁποίου τὴν φύσιν διετύπωσε σαφῶς καὶ κατ' ἀρχὴν ἤδη ὁ Παρμενίδης. Ἐπειδὴ ἡ φύσις δὲν συμφωνεῖ πρὸς ὅσα αὐτὸς διὰ τῆς νοήσεως συμπεραίνει περὶ τῆς οὐσίας τῶν ὄντων, ἀπορρίπτει τὴν κατ' αἴσθησιν ἀντίληψιν ὡς σφαλερὰν καὶ ἀπατηλήν. Ἐπὶ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ, συμπληρῶν καὶ ἐμβαθύνων αὐτήν, στηρίζεται ὁ Πλάτων ἐν τῇ περὶ Ἰδεῶν θεωρίᾳ του. Αὗται ἀποτελοῦν τὴν οὐσίαν τῶν ὄντων, εἰς τὴν γνῶσιν ὅμως αὐτῶν φθάνομεν διὰ τοῦ νοῦ. Γνῶσις εἶναι ἀνάμνησις· ὁ ἐξωτερικὸς κόσμος παρέχει τὴν ἀφορμὴν μόνον πρὸς τὴν ἀνάμνησιν ταύτην. Ἄλλαι λέξεσιν ἡ γνῶσις εἶναι κατὰ τὸν Πλάτωνα κτῆμα τῆς ψυχῆς ἐκ τῶν προτέρων, εἶναί τι ἐξ ὑποκειμένου. Τὸν ὀρθολογισμὸν τοῦτον ἀντιπροσωπεύει κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας πρὸ πάντων Ἄνσελμος ὁ Κανταβουρίας διὰ τῆς περιφήμου καταστάσης ὀντολογικῆς αὐτοῦ ἀποδείξεως περὶ ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ, τὸν ὁποῖον κηρύσσει ὡς *ἔμφυτον* ἐν ἡμῖν Ἰδέαν. Κατὰ δὲ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἐπισημότατοι ἀντιπρόσωποι τοῦ ὀρθολογισμοῦ ἐγένοντο ὁ Καρτέσιος καὶ ὁ Σπινόζας, στηριχθέντες κυρίως ἐπὶ τῆς μαθηματικῆς γνώσεως, ἥτις εἶναι ἐκ τῶν προτέρων, ὡς ἤδη ὁ Πλάτων ἐπειράθη νὰ ἀποδείξῃ, βραδύτερον δὲ ὁ Λεϊβνίτιος. Κατὰ τὸν τελευταῖον τοῦτον, αἱ κατ' ἀνάγκην ἀλήθειαι δὲν ἐξαρτῶνται ἐκ τῶν αἰσθήσεων οὐδὲ πηγάζουσιν ἐξ αὐτῶν, ἂν καὶ αἱ αἰσθήσεις παρέχουσιν εἰς ἡμᾶς τὴν εὐκαιρίαν νὰ λάβωμεν συνείδησιν αὐτῶν. Πρῶτος ὁ Κάντιος ἐζήτησε ὄχι κατὰ ποῖον τρόπον γεννᾶται ἐκ τῆς ἐμπειρίας ἡ γνῶσις, ἀλλὰ ὑπὸ τίνας ὅρους εἶναι δυνατὴ αὐτὴ αὕτη ἡ ἐμπειρία. γενόμενος οὕτως ὁ ἱδρυτὴς τῆς *κριτικῆς φιλοσοφίας* καὶ ἐξαγαγὼν τὴν φιλοσοφίαν ἀπὸ τοῦ χάους, ὅπερ ἐδημιούργησαν τὰ ἐναντίον ἀλλήλων μαχόμενα συστήματα τοῦ ὑλισμοῦ, ἰδανισμοῦ, σκεπτικισμοῦ, τῆς ἐμπειριοκρατίας καὶ τοῦ εἰς δογματισμὸν καταντήσαντος ὀρθολογισμοῦ. Ὁ Κάντιος διακρίνει δύο παράγοντας τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως, ἕνα *ἐξ ὑποκειμένου* (a priori) καὶ ἕνα *ἐξ ἀντικειμένου* (a posteriori), καὶ ζητεῖ νὰ καθορίσῃ τὴν φύσιν τοῦ ἐξ ὑποκειμένου ἐκείνου. τοῦ ἐκ τῶν προτέρων ἐν τῇ συνειδήσει δεδομένου περιεχομένου τοῦ νοῦ. Ἀπορρίπτων δὲ τὴν περὶ ἐμφύτων Ἰδεῶν θεωρίαν τοῦ ὀρθολογισμοῦ διαπιστοῖ, ὅτι τὸ ἐξ ὑποκειμένου ἐκεῖνο ἀποτελεῖται ἐξ ὡρισμένων ἐποπτειακῶν καὶ νοητικῶν μορφῶν, οἷαι εἶναι ὁ χῶρος καὶ ὁ χρόνος ἀφ' ἑνὸς καὶ αἱ κατηγορίαι ἀφ' ἑτέρου. Τὸ ἐκ τῶν προτέρων λοιπὸν εἶναι ἡ μορφή, διὰ τῆς ὁποίας περιβάλλομεν τὸ ἐκ τῶν ὑστέρων, τὸ ἐμπειρικὸν ὑλικόν. Ἡ γνῶσις εἶναι περιεχόμενον τῆς συνειδήσεως ἡμῶν, γεννώμενον ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν ἐκ τῶν προτέρων μορφῶν τῆς ἐποπτείας καὶ τῆς νοήσεως μετὰ τῶν ἐκ τῶν ὑστέρων αἰσθημάτων, ὅπερ γεννᾷ ἡ ἐπίδρασις τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων ἡμῶν. Ἀπὸ τῆς βάσεως ταύτης ὁρμώμενος ὁ Κάντιος ἀσκεῖ ἔλεγχον τῶν μέχρις αὐτοῦ γνωσιολογικῶν συστημάτων, πραγματευόμενος τὸ πρόβλημα τοῦ κύρους ἢ τῆς ἀξίας τῆς γνώσεως, περὶ τὸ ὁποῖον ἀσχολοῦνται, ὡς εἴπομεν, τὰ συστήματα τοῦ δογματισμοῦ, τῆς σκέψεως καὶ τοῦ πραγματισμοῦ, ὅστις ἀνάγεται μὲν μέχρι τοῦ Hume, ἀνεβίωσε δὲ ἰσχυρότερος διὰ τῶν Ἀμερικανῶν πραγματιστῶν καὶ τοῦ Nietzsche, καταντήσας, ὡς ἦτο ἑπόμενον, εἰς *σχετικοκρατίαν*.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *A. Messer,* Einführung in die Erkenntnistheorie, γ' ἐκδ. 1926. – *E. Dürr,* Erkenntnistheorie, 1910 — *Perry,* Present Philosophical Tentencies, 1912.—*Ladd,* The Philosophy of Knowledge 1897.—*Μ.Εὐαγγελίδου,*'Ιστορία τῆς θεωρίας τῆς γνώσεως (ἐν Ἀθήναις 1885).—*Τ Κουρμούλη,*Πραγματεία περὶ τοῦ φιλοσοφικοῦ συστήματος τῆς θεωρίας τῆς γνώσεως (Ἀθῆναι 1921).—*Ι. Θεοδωροπούλου,* Θεωρία τοῦ λόγου ἢ γνωσιολογία, 1928.—*Τοῦ αὐτοῦ,* Ἡ γνωσιολογία τοῦ Richert ὡς εἰσαγωγὴ εἰς τὸν Νεοκαντιανισμόν, 1929.

Ν. Ι. ΛΟΥΒΑΡΙΣ

γνῶσις (ἡ)· τὸ γιγνώσκειν, ἡ κατανόησις, ἡ κατάληψις, ἡ γνωριμία τῶν πραγμάτων· || τὸ γνωρίζειν τι ἐν τῇ διανοίᾳ, ἰδίως ἡ βαθυτέρα σοφία, ὁ στοχασμός, ἡ σύνεσις· || εἴδησις, ἰδέα, πληροφορία.

—[ΦΙΛΟΣΟΦ.] Καλεῖται *γνῶσις* (Erkenntnis) ὄντος ἢ γεγονότος τινὸς κρίσις ἀληθὴς περὶ αὐτοῦ, δι' ἧς δηλαδὴ ὁρίζεται ἡ πραγματικὴ ὑπόστασις τοῦ ὄντος ἢ γεγονότος καὶ περὶ τοῦ περιεχομένου τῆς ὁποίας εἴμεθα βέβαιοι ὅτι ἔχει γενικὸν κῦρος. Γνῶσιν ἀντικειμένου τινὸς ἔχομεν, ὅταν οὐδεμία ἀσάφεια ἢ ἀμφιβολία καταλείπεται ἐν τῇ ἡμετέρᾳ συνειδήσει περὶ αὐτοῦ, ὅταν ἡ παράστασις ἣν ἔχομεν περιλαμβάνει πάντα τὰ στοιχεῖα καὶ ἰδιότητας αὐτοῦ. Ἡ γνῶσις, ὅπου δὲν πρόκειται περὶ αὐτοφανοῦς ἀληθείας, ἐκπηγαζούσης ἀπὸ τὸ ἐγὼ ἡμῶν (*ἄμεσος γνῶσις*), ἀποκομίζεται διὰ νοητικῆς ἐπεξεργασίας τῆς πραγματικότητος, τουτέστι διὰ συλλογισμῶν (*ἔμμεσος γνῶσις*). Κατὰ ταῦτα διακριτέον: 1) τὸ γιγνῶσκον ὑποκείμενον, 2) τὸ ἀντικείμενον τῆς γνώσεως καὶ 3) τὸ ἀποτέλεσμα τῆς νοητικῆς ἐνεργείας τοῦ ὑποκειμένου πρὸς σύλληψιν τῆς οὐσίας τοῦ ἀντικειμένου. Κατὰ τὸν Bolzano ἡ γνῶσις εἶναι κρίσις· πᾶσα κρίσις ὅμως δὲν εἶναι καὶ γνῶσις, διότι ὑπάρχουσι καὶ κρίσεις ἀναληθεῖς (πλάναι). Οἱ σοφισταὶ ἠρνοῦντο τὸ ἀπόλυτον τῆς γνώσεως τονίζοντες τὴν σχετικότητα ταύτης, ἐκφραζομένην ἐν τῇ ρήσει τοῦ Πρωταγόρου «πάντων χρημάτων μέτρον ἄνθρωπος». Ὁ Πλάτων διακρίνει τὴν ἐπιστήμην (ἀντικειμενικὴν γνῶσιν τοῦ ὄντος) τῆς δόξης, τῆς ὁποίας μορφαὶ εἶναι ἡ πίστις καὶ ἡ εἰκασία. Ὡσαύτως καὶ ὁ Ἀριστοτέλης διέκρινε τὴν ἐπιστήμην, τουτέστι τὴν γενικὸν κῦρος ἔχουσαν, τὴν ἀληθῆ γνῶσιν τῆς αἰσθήσεως, δηλαδὴ τῆς κατ' αἴσθησιν ἀντιλήψεως. Κατὰ τοὺς στωϊκοὺς ἡ γνῶσις ἔχει ὡς μόνην πηγὴν τὴν ἐμπειρίαν· ἡ ψυχὴ τυγχάνει κατὰ τὴν γέννησιν «ὥσπερ χάρτης εὔεργος εἰς ἀπογραφὴν» τῶν κατ' αἴσθησιν ἐντυπώσεων (tabula rasa).

Κατὰ τὸν Κάντιον, τὸν θεμελιωτὴν τῆς κριτικῆς φιλοσοφίας, ἡ γνῶσις ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ὑπαγωγῆς τῶν δεδομένων τῆς ἐμπειρίας ὑπὸ τοὺς ὑπάρχοντας τύπους τῆς νοήσεως. Αἴσθησις καὶ ἔννοια ἀποτελοῦσι τὰ στοιχεῖα τῆς ἡμετέρας γνώσεως, οὕτως ὥστε οὔτε αἱ ἔννοιαι χωρὶς τὴν ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς αὐτὰς κατ' αἴσθησιν ἀντίληψιν (Auschanung), οὔτε ἡ αἴσθησις χωρὶς ἐννοίας νὰ δύνανται νὰ παράσχωσι γνῶσιν. Διὰ τῆς αἰσθήσεως δέδονται ἡμῖν τ' ἀντικείμενα, διὰ τοῦ λόγου ὅμως νοοῦνται ταῦτα. «Ἰδέαι χωρὶς περιεχόμενον εἶναι κεναί, κατ' αἴσθησιν ἐντυπώσεις χωρὶς ἐννοίας εἶναι τυφλαί». Μόνον ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ καὶ τῆς ἑνώσεως ἀμφοτέρων εἶναι δυνατὸν νὰ προέλθῃ γνῶσις. Αὕτη, κατὰ Κάντιον, καλεῖται *θεωρητικὴ* ὅταν ἀφορᾷ εἰς τὴν οὐσίαν, *πρακτικὴ* δὲ ὅταν ἀποσκοπῇ εἰς τὸν καθορισμὸν τοῦ δέοντος. *Φιλοσοφικὴ γνῶσις* εἶναι ἡ λογικὴ ἐξ ἐννοιῶν γνῶσις. Κατὰ τὸ ἀντικείμενον εἰς τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται ἡ γνῶσις διακρίνεται εἰς ἱστορικὴν γνῶσιν, φυσικὴν κ λ. (Ὅσον ἀφορᾷ τὰς διαφόρους θεωρίας περὶ τοῦ δυνατοῦ, τῆς προελεύσεως, τοῦ κύρους, τοῦ ὑποκειμένου καὶ τῶν ὁρίων τῆς γνώσεω βλ. γνωσιολογία).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *E. Cassirer.* Das Erkenntnisproblem in der Philosophie und Wissenschaft der neueren Zeit 3 τ. 1922.—*K. Dürr.* Wesen und Gegenstund der Erkenntnis 1924.

Γ. Ν. ΠΑΛΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

— [ΠΟΙΝ. ΔΙΚ.] Ἡ ἔννοια τῆς *γνώσεως* χρησιμοποιεῖται ἐν τῷ Ποινικῷ δικαίῳ διὰ τὸν ὁρισμὸν τοῦ δόλου καὶ τῆς ἀμελείας. Ἡ ἄρχουσα ἐν αὐτῷ θεωρία τῆς *βουλήσεως*, δι' ἧς ἐπιζητεῖται ὁ καθορισμὸς τῶν δύο τούτων ἐννοιῶν, ἐπολεμήθη ἀφ' ἑνὸς μὲν ὡς μὴ ἀνταποκρινομένη πρὸς τὴν γλωσσικὴν χρῆσιν καὶ τὰς διδασκαλίας τῆς ψυχολογίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὡς ἀνεπαρκὴς διὰ τὸν προσδιορισμὸν τῆς ἀνωτέρας ἐννοίας, ὑφ' ἣν ὑπάγεται ὁ δόλος καὶ ἡ ἀμέλεια. Διὰ τὸν πληρέστερον καὶ ἀκριβέστερον ὁρισμὸν τῶν δύο τούτων ἐννοιῶν διετυπώθη ἡ λεγομένη «θεωρία τῆς γνώσεως» ἢ τῆς «παραστάσεως» (Vorstellungstheorie), ἧς ἐκ τῶν νεωτέρων ὁ κυριώτερος ἀντιπρόσωπος καὶ θεμελιωτὴς εἶναι ὁ Frank. Κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦ δόλου συνίσταται εἰς τὸ ὅτι ὁ δράστης «δὲν κατέστησε παραστάσεις τινὰς κρίσιμα ἀντιθετικὰ αἴτια», δηλαδή: ἡ γνῶσις πραγμάτων τινῶν δὲν ἐγένετο παρὰ τῷ πράξαντι αἴτιον ἀντιδραστικὸν τῶν λοιπῶν αὐτοῦ σκέψεων. Τοῦτο δύναται νὰ συμβῇ ὑπὸ δύο μορφάς· ὁ δράστης ἐγνώριζε τὴν σημασίαν τῆς πράξεως αὐτοῦ καὶ ὤφειλε νὰ συγκρατηθῇ ὑπὸ τῆς γνώσεως ταύτης, ἐν τούτοις οὐ μόνον δὲν συνεκρατήθη, ἀλλὰ τοὐναντίον ἀκριβῶς ἡ γνῶσις ἐκείνη τὸν ἔξωθεῖ εἰς τὴν πρᾶξιν. Π. χ. ὁ Α γνωρίζει ὅτι πυροβολῶν κατὰ τοῦ Β θὰ τὸν ἀποκτείνῃ. Ἡ γνῶσις αὕτη ἔδει νὰ τὸν συγκρατήσῃ ἀπὸ τοῦ νὰ πυροβολήσῃ, ἐν τούτοις οὐ μόνον δὲν τὸν συγκρατεῖ, ἀλλὰ τοὐναντίον τὸν ἐξωθεῖ εἰς τὸν πυροβολισμόν. Οὕτως κατὰ τὴν θεωρίαν τῆς παραστάσεως ἔπραξεν ἐκ «προθέσεως» (Absicht), ἡ πρόθεσις δὲ εἶναι ἡ βαρυτέρα μορφὴ τοῦ δόλου. Ἡ ὀλιγώτερον βαρεῖα μορφὴ τοῦ δόλου εἶναι ἐκείνη, καθ' ἣν ὁ δράστης γνωρίζει ἐπίσης τὴν σημασίαν τῆς πράξεως αὐτοῦ καὶ ναὶ μὲν ἡ γνῶσις αὕτη δὲν τὸν ἐξωθεῖ εἰς τὴν πρᾶξιν, ἀλλὰ καὶ δὲν τὸν συγκρατεῖ. Π. χ. λέγει ἡ θεωρία τῆς παραστάσεως (ἔχουσα ὑπ' ὄψιν ἓν γεγονός, τὸ ὁποῖον ἔλαβε χώραν ἐν Γερμανίᾳ εἰς τὴν πραγματικότητα) ὁ Α φορτώνει εἰς τι πλοῖον ἓν κιβώτιον οὐδὲν ἕτερον περιέχον εἰμὴ σημαντικὴν ποσότητα δυναμίτιδος καὶ ἕνα μηχανισμὸν ὡρολογίου κεκανονισμένου τοιουτοτρόπως, ὥστε νὰ ἐπιφέρῃ τὴν ἔκρηξιν τοῦ κιβωτίου καὶ τὴν ὁλοσχερῆ καταστροφὴν τοῦ πλοίου, ἅμ' ὡς τοῦτο εὑρεθῇ εἰς τὴν ἀνοικτὴν θάλασσαν. Ὁ φορτώσας τὸ κιβώτιον τοῦτο ἐσκέπτετο νὰ εἰσπράξῃ τὸ ποσόν, διὰ τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀσφαλίσει προηγουμένως τὸ κιβώτιον. «Πρόθεσιν» νὰ φονεύσῃ ἀνθρώπους δὲν εἶχε. Δηλαδὴ ἡ γνῶσις ὅτι ἐκ τῆς ἐκρήξεως τοῦ κιβωτίου θὰ ἐφονεύοντο ἄνθρωποι δὲν ἦτο ἐκείνη ὅπερ τὸν παρεκίνησεν εἰς τὴν πρᾶξίν του, ἀλλ' ἡ εἴσπραξις τῆς ἀσφαλείας· ἀλλ' ἐνῷ ἐγνώριζεν ὅτι θὰ ἐφονεύοντο καὶ ἄνθρωποι δὲν συνεκρατήθη ἀπὸ τῆς πράξεώς του· ἡ γνῶσις δηλαδὴ ὅτι θὰ ἐφονεύοντο καὶ ἄνθρωποι δὲν κατέστη «ἀντιδραστικὸν αἴτιον». Αὕτη εἶναι ἡ ἐλαφροτέρα μορφὴ τοῦ δόλου, ὁ καλούμενος dolus eventualis. Ἡ ἀμέλεια παρουσιάζεται ἐπίσης ὑπὸ δύο μορφάς. Πρῶτον, ὅταν ὁ δράστης δὲν «ἐγνώριζεν» ὅτι ἐκ τῆς πράξεώς του θὰ προήρχετο ἔγκλημα. Π. χ. ὁ Α πυροβολεῖ κατὰ τοῦ στόχου μὴ γνωρίζων ὅτι ὄπισθεν αὐτοῦ εὑρίσκεται ἄνθρωπος, ὅστις καὶ πλήττεται ὑπὸ τῆς σφαίρας. Αὕτη εἶναι ἡ λεγομένη ἀσυνείδητος ἀμέλεια. Δεύτερον, ὅταν ὁ δράστης ἐγνώριζε μὲν ὅτι ἐκ τῆς πράξεώς του ἠδύνατο νὰ προκύψῃ ἔγκλημα, ἀλλ' ἐπαφέθη εἰς τὴν ἐλπίδα ὅτι δὲν θὰ συνέβαινεν ἔγκλημα. Π. χ. ὁ Α πυροβολεῖ κατὰ τοῦ στόχου, ἐνῷ βλέπει ὅτι ἐγγὺς ἵσταται ὁ Β. Γνωρίζει ὅτι εἶναι δυνατὸν ἡ σφαῖρα νὰ παρεκκλίνῃ καὶ ἀντὶ τοῦ στόχου νὰ πλήξῃ τὸν Β. ἀλλ' ἐπανεπαύθη εἰς τὴν ἐλπίδα ὅτι τοιοῦτόν τι δὲν θὰ συμβῇ. Ἐν τούτοις πλήττεται ὁ Β. Αὕτη εἶναι ἡ λεγομένη ἐνσυνείδητος ἀμέλεια. Διὰ νὰ διακρίνωμεν νῦν τὸν ἐνδεχόμενον δόλον ἀπὸ τῆς ἐνσυνειδήτου ἀμελείας δέον νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὴν ἀκόλουθον «διατύπωσιν» (Formel), ἥτις εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα «διατύπωσις τοῦ Frank»: τυγχάνει ἐξεταστέον τί θὰ «ἔπραττεν» ὁ δράστης ἐὰν ἐγνώριζε μετὰ βεβαιότητος ὅτι ἐκ τῆς πράξεώς του θὰ προήρχετο ἔγκλημα. Ἐὰν μὲν θὰ «ἔπραττε» καὶ παρὰ τὴν γνῶσιν ταύτην, τότε πρόκειται δόλος, ἐὰν ὅμως ἡ γνῶσις ἐκείνη περὶ τῆς βεβαίας ἐπελεύσεως τοῦ ἐγκλήματος θὰ τὸν συνεκράτει, τότε πρόκειται ἀμέλεια.

Ἡ θεωρία τῆς γνώσεως πάσχει οὐσιώδη ἐλαττώματα. Ἐν πρώτοις ἀντικαθιστᾷ τὴν ἔννοιαν τῆς βουλήσεως διὰ τῆς ἐννοίας τῆς γνώσεως, χρησιμοποιεῖ δηλαδὴ τὴν δευτέραν ἔννοιαν ἀντὶ τῆς πρώτης χωρὶς νὰ ἐπιτυγχάνῃ μὲ τοῦτο οὔτε σαφέστερον οὔτε ὀρθότερον ὁρισμὸν τῆς ἐννοίας τοῦ δόλου. Περὶ τοῦ ἐνδεχομένου δόλου ἀποφαίνεται οὐχὶ ὀρθῶς ὅτι ἀποτελεῖ ἐλαφροτέραν μορφὴν τοῦ δόλου, ἐνῷ ὁ ἐνδεχόμενος δόλος ἀνέκαθεν θεωρεῖται ὡς ἰσότιμος πρὸς τὸν εὐθύν, ἐν δὲ τῷ παραδείγματι ὅπερ ἐκλέγει πρὸς διευκρίνισιν τοῦ ἐνδεχομένου δόλου ἀστοχεῖ, διότι τὸ παράδειγμα τοῦτο παριστᾷ δόλον εὐθύν. Ὁ θάνατος τῶν ἀνθρώπων ἦτο ἀναγκαία συνέπεια τῆς ἐκρήξεως τοῦ κιβωτίου, δὲν ἔχει δὲ καμμίαν σημασίαν ἂν ἡ ἀναγκαία συνέπεια πράξεώς τινος εἶναι ἄμεσος ἢ ἔμμεσος. Ἐφ' ὅσον ἡ θεωρία τῆς παραστάσεως δέχεται ὅτι, ὅταν ὁ Α πυροβολῇ κατὰ τοῦ Β γνωρίζων ὅτι ἐκ τοῦ πυροβολισμοῦ του θὰ προέλθῃ κατ' ἀνάγκην ὁ θάνατος τοῦ Β, πράττει ἐκ δόλου εὐθέος, διατὶ δὲν δέχεται τὸ αὐτὸ καὶ περὶ τοῦ Α, ὅστις γνωρίζει ὅτι ἐκ τῆς ἐκρήξεως τοῦ κιβωτίου κατ' ἀνάγκην θὰ προέλθῃ ὁ θάνατος τοῦ ἀνθρώπου; Ἄστοχος ἐπίσης εἶναι ὁ καθορισμὸς τῶν ὁρίων μεταξὺ τοῦ ἐνδεχομένου δόλου καὶ τῆς ἐνσυνειδήτου ἀμελείας. Ἐκ τῆς χρησιμοποιήσεως τῆς «διατυπώσεως τοῦ Frank» θὰ ἠδυνάμεθα τὸ πολὺ νὰ μάθωμεν ὅτι ὁ δράστης εἶναι ἐν γένει κακὸς ἄνθρωπος, οὐχὶ ὅμως καὶ ἂν ἐν προκειμένῳ τελῇ ἐν δόλῳ. Διότι ἡ ὑποθετικὴ ἐκείνη κρίσις παραμένει πάντως ὑποθετική, οὐδεμία δὲ ἐγγύησις ὑπάρχει περὶ τῆς ἀσφαλείας τοῦ καταλογισμοῦ δόλου εἰς τὸν δράστην. Τέλος ἡ

Digitized by Google

«θεωρία τῆς γνώσεως» δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ὁρίσῃ τὴν ἔννοιαν τῆς ἐνοχῆς (βλ. λ.).

Χ. Ν. ΤΖΩΡΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

— [ΘΡΗΣΚΕΙΟΛ.] Καλεῖται *γνῶσις* ἢ *γνωστικισμὸς* μεγάλη φιλοσοφικὴ καὶ θρησκευτικὴ κίνησις, ἥτις, ἐμφανισθεῖσα κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ Χριστιανισμοῦ, εἰσέδυσεν εἰς αὐτὸν ὡς χριστιανικὴ αἵρεσις, ἀκμάσασα δὲ κατὰ τὸν β′ καὶ γ′ αἰῶνα διεκρατήθη μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ στ′ αἰῶνος· ἀλλὰ λείψανα αὐτῆς σῴζονται καὶ μέχρι σήμερον. Ἡ προχριστιανικὴ γνῶσις προῆλθεν ἐξ ἀναμίξεως ἰδεῶν θεολογικῶν, κοσμογονικῶν καὶ ἀνθρωπολογικῶν τῶν διαφόρων λαῶν, τοῦ *δυασμοῦ* τῶν Περσῶν, τῆς ἀστρολογίας τῶν Χαλδαίων, τῆς νεοπλατωνικῆς φιλοσοφίας. Διὰ τῶν Ἐσσαίων καὶ τοῦ νεοπλατωνικοῦ Φίλωνος τοῦ Ἰουδαίου συμπεριελήφθησαν καὶ ἐκ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ ἰδέαι τινὲς καὶ θεωρίαι. Πρῶτοι δ' ἐν τῷ Χριστιανισμῷ φορεῖς τῆς «ψευδωνύμου γνώσεως» (Α' Τιμ. 4, 20), ὡς ἐκάλεσεν αὐτὴν ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὑπῆρξαν ἐκτὸς ἄλλων οἱ ἐκ Σαμαρείας Σίμων ὁ Μάγος καὶ ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Μένανδρος, ἰδίᾳ δὲ ὁ ἐν Μικρασίᾳ ἐργασθεὶς Κήρινθος, ἀναμίξαντες μετὰ τῶν λοιπῶν καὶ χριστιανικὰς ἰδέας. Ἀλλὰ κέντρον τῆς χριστιανικῆς γνώσεως κατὰ τὸν β′ αἰῶνα κατέστη ἡ Συρία, ἐν ᾗ ἐνεφανίσθησαν οἱ *ὀφῖται*, αὐτοὶ ἑαυτοὺς *γνωστικοὺς* ἀποκαλοῦντες. Οἱ ὀφῖται διεκλαδώθησαν εἰς διαφόρους ἀποχρώσεις, ἴδια προσλαβούσας ὀνόματα, ὑπῆρχον δὲ ὀφῖται μέχρι τοῦ 530, ὅτε ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Α′ ἐξέδωκε κατ' αὐτῶν διάταγμα. Ὁ πρῶτος δὲ συστηματοποιήσας ἐν Συρίᾳ τὴν διδασκαλίαν τῆς γνώσεως ὑπῆρξεν ὁ Σατορνῖλος (πρὸ τοῦ 150), ἀλλὰ ταυτοχρόνως ἡ κίνησις τῆς γνώσεως ἐξεδηλοῦτο καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῆς Αἰγύπτου, ἀντιπροσωπευομένη ὑπὸ τοῦ γνωστικοῦ Βασιλείδου, ἀναπτύξοντος τὴν γνῶσιν ὑπὸ τὴν βαθυτέραν ἐπίδρασιν τῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνος καὶ τῆς τῶν νεοπυθαγορείων. Ἐκ τῆς Ἀνατολῆς ἡ γνῶσις μεταφέρεται εἰς τὴν Δύσιν διὰ τοῦ Οὐαλεντίνου, ἐργασθέντος ἐν Ρώμῃ κατὰ τὰ ἔτη 135—163. μορφοῦνται δ' ἔκτοτε δύο σχολαὶ ἐκ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ. Καὶ τῆς μὲν ἀνατολικῆς λεγομένης σχολῆς ἀντιπρόσωποι ὑπῆρξαν ὁ Θεόδατος, ὁ Ἀξιόνικος, ὁ Βαρδησάνης καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἁρμόνιος, τῆς δὲ δυτικῆς (ἰταλικῆς) περὶ τὸ 170 παρουσιάσθη σπουδαῖος ἀντιπρόσωπος ὁ Πτολεμαῖος, μετ' αὐτὸν δὲ περὶ τὸ 200 ὁ Ἡρακλέων. Ἀλλὰ καὶ ἐν Μικρασίᾳ σχεδὸν ταυτοχρόνως ἀνεπτύσσετο ἡ γνῶσις διὰ τοῦ Μάρκου, ἔτι μᾶλλον ἀναπτύξαντος τὸ ὀξυνούστατον σύστημα τοῦ Οὐαλεντίνου. Μεσοῦντος τοῦ β′ αἰῶνος ἤκμαζεν ὁ Καρποκράτης, διδάσκων τὴν γνῶσιν ὑπὸ τύπον ἀποτόμου ἀντινομισμοῦ, ὡσαύτως δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἐπιφάνιος, δεκαεπταετὴς ἀποθανὼν ἐξ ἀκολασίας. Ἡ πληροφορία, καθ' ἣν εἰς τιμὴν τούτου ἱδρύθη ναὸς ἐν Σάμῃ τῆς Κεφαλληνίας, ὀφείλεται πιθανῶς εἰς παρεξήγησιν. Ἐν Σάμῃ ἐλατρεύετο ἡ Σελήνη ὡς «θεὸς ἐπιφανής». Τὰς ἀντινομιστικὰς ἀρχὰς τῶν *καρποκρατιανῶν* ἐξ Αἰγύπτου μετέδωκεν εἰς Ρώμην ἡ Μαρκελλῖνα, διότι καὶ γυναῖκες μετέσχον τῆς μεγάλης ἐκείνης κινήσεως τῆς γνώσεως.

Ἴδιον σύστημα αὐτῆς ἀνέπτυξεν ὁ ἐκ Πόντου εἰς Ρώμην μεταβὰς Μαρκίων, μαθητὴς χρηματίσας τοῦ ἐκ Συρίας Κέρδωνος κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ β′ αἰῶνος. Εἵλκυσε δὲ πολλοὺς ὀπαδούς, *μαρκιωνιστὰς* κληθέντας. Ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ Μαρκίωνος διεκρίθη ὁ Ἀπελλῆς, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἐν Ρώμῃ ἐργασθείς. Παρομοίας πρὸς τὰς τοῦ Μαρκίωνος τάσεις εἶχε καὶ ὁ Τατιανὸς ἐν Συρίᾳ, θεωρηθεὶς ὡς ἀρχηγὸς τῶν *ἐγκρατιτῶν* οἵτινες ὅμως παρεδίδοντο μὲν εἰς ὑπερβολικὴν ἐγκράτειαν, δὲν παρεδέχοντο ὅμως τὰς θεωρίας τῆς γνώσεως. Ὁ δὲ Πέρσης τὴν καταγωγὴν Μάνης, κατὰ τὸν γ′ ἀκμάσας αἰῶνα, ἐμόρφωσε τὸ σύστημα αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἀποτόμου δυασμοῦ τοῦ παρσισμοῦ (=τῆς θρησκείας τῶν Περσῶν), τοῦ Βουδδαϊσμοῦ καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τὸ σύστημα αὐτοῦ ἐκλήθη *μανιχαϊσμός*, οἱ δὲ ὀπαδοὶ αὐτοῦ *μανιχαῖοι*, διοργανωθέντες εἰς ἰδίας κοινότητας, παρὰ τοὺς διωγμούς, οὓς ὑπέστησαν, διετηρήθησαν ἐνιαχοῦ μέχρι τῶν μέσων αἰώνων. Λείψανα ὅμως τῆς ἀρχαίας γνώσεως σῴζονται καὶ μέχρι σήμερον. Παρὰ τὴν Βαβυλῶνα καὶ ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς Περσίας ζῶσιν οἱ *μανδαῖοι* (manda=γνῶσις), στηρίζοντες τὴν γνωστικὴν διδασκαλίαν των ἐπὶ τοῦ ἐν ἰδιαιτέρᾳ ἀραμαϊκῇ διαλέκτῳ συντεταγμένου βιβλίου «Sidra rabba» (=μέγα βιβλίον) ἢ «Ginsa» (=θησαυρός). Εἶναι δὲ τοῦτο κρᾶμα ἰδεῶν καὶ θεωριῶν τοῦ παρσισμοῦ τῶν ἀρχαίων Βαβυλωνίων, τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ καὶ ἐν μέρει τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τὸν Ἰησοῦν ἀποκρούουσιν ὡς ψευδῆ προφήτην, ἀποδέχονται ὅμως καὶ τιμῶσι τὸν Πρόδρομον Ἰωάννην καὶ διατηροῦσι τὸ βάπτισμα, ἐξ οὗ καὶ *βαπτισταὶ* (ἀραβ. Sabier) καλοῦνται. Ἡ λατρεία των γενικῶς ἀνεπτύχθη ὑπὸ χριστιανικὴν ἐπίδρασιν.

Πηγαὶ τῆς διδασκαλίας τῆς γνώσεως εἶναι, πρὸ παντός, τὰ βιβλία τῶν διαφόρων γνωστικῶν, ἅτινα ἐκάλουν «ἀπόκρυφα», διότι περιεῖχον διδασκαλίαν ἀποκεκρυμμένην ἀπὸ τῶν πολλῶν. Ἡ Ἐκκλησία ἀπέδωκεν εἰς τὴν λέξιν ταύτην τὴν ἔννοιαν νοθείας, ἐπινοήσεως καὶ κακοδοξίας. Οὕτω δὲ οἱ γνωστικοὶ εἶχον ἴδια εὐαγγέλια (*Εὔας, Μαρίας, Ἰούδα, Θωμᾶ, Βαρθολομαίου* κτλ.), ἀποκαλύψεις (*Ἀδάμ, Ἀβραάμ, Ζωροάστρου* κτλ.), πράξεις Ἀποστόλων (*Πέτρου, Ἰωάννου, Θωμᾶ, Ἀνδρέου, Ματθαίου*), ὕμνους (*Νaασσηνῶν, Βαρδησάνους*), ᾠδὰς καὶ ψαλμοὺς (*Βασιλείδου, Οὐαλεντίνου, Βαρδησάνους, Μαρκιωνιτῶν*), ὁμιλίας (*Οὐαλεντίνου*), ἐπιστολὰς (*Πτολεμαίου*), ἀλλὰ καὶ φιλοσοφικὰ καὶ θεολογικὰ συγγράμματα πρὸς στήριξιν τῆς γνώσεως (*Ἰσιδώρου, Οὐαλεντίνου, Οὐαλεντινιανῶν, Βαρδησάνους, Μαρκίωνος*), ἑρμηνείας Ἁγίας Γραφῆς (*Βασιλείδου, Ἡρακλέονος, Ἰσιδώρου*) καὶ τέλος μυστηριακὰ βιβλία («Πίστις-Σοφία», τὸ βιβλίον *Jeû* καὶ ἄλλα). Οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ ἀντιρρητικοὶ συγγραφεῖς Κλήμης καὶ Ὠριγένης, οἱ ἀναιρέσαντες τὴν διδασκαλίαν τῶν γνωστικῶν, παρέσχον ἱκανὰ στοιχεῖα πρὸς διευκρίνισιν αὐτῆς, πολυτιμοτέρας δὲ πληροφορίας διέσωσαν μεταγενέστεροί τινες Σῦροι συγγραφεῖς. Οἱ αἱρεσιολόγοι Εἰρηναῖος Λογδούνου καὶ Ἱππόλυτος Ρώμης ἠρύσθησαν τὰς περὶ τῆς γνώσεως πληροφορίας ἐκ συγγραμμάτων τῶν γνωστικῶν, τὸ ἔργον δὲ αὐτῶν συνεπλήρωσεν ὁ Ἐπιφάνιος Κύπρου, συλλέξας καὶ προφορικὰς πληροφορίας. Διδασκαλίαν οἱ γνωστικοὶ εἶχον τὴν αὐτήν, κατὰ τὰς θεμελιώδεις ἀρχάς, ἀλλὰ διαφόρως αὐτὴν ἕκαστος ἀνέπτυξε. Τὸ κύριον ζήτημα ὅπερ ἀπησχόλησεν αὐτοὺς ἦτο τὸ περὶ τῆς πρώτης ἀρχῆς τοῦ κακοῦ. Πόθεν προῆλθε τὸ κακόν; Πόθεν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἡ πάλη μεταξὺ ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ; Μὴ ἱκανοποιούμενοι οἱ γνωστικοὶ ἐκ τῶν ἐν τῇ Παλαιᾷ καὶ τῇ Καινῇ Διαθήκῃ ἀπαντήσεων εἰς τὰ ἐρωτήματα ταῦτα, ἐπενόησαν ἰδίας ὅλως φαντασιώδεις θεωρίας, στηριζομένας κυρίως ἐπὶ τοῦ δυασμοῦ, τῆς αἰωνίας δηλονότι συνυπάρξεως τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ὕλης, ὡς δύο ἀντιθέτων καὶ πολεμίων δυνάμεων. Παρεδέχθησαν τὴν ὕπαρξιν τοῦ ἀπολύτου Ὄντος, ὡς πηγῆς πάσης τελειότητος, «βυθοῦ ἀγνώστου», καὶ ἐζήτησαν νὰ ἐξηγήσωσι τὴν ἀπὸ τοῦ ἀπείρου εἰς τὸ πεπερασμένον μετάβασιν διὰ τῆς αὐτοαποκαλύψεως καὶ αὐτοσυναισθήσεως τοῦ ἀπείρου Ὄντος. Ὁσάκις τοῦτο συναισθάνεται ἑαυτὸ ὡς διανοούμενον, ἰσχυρόν, σοφόν, ἅγιον ἀποκαλύπτει ἑαυτό, καθιστάμενον «ἓν καὶ πᾶν». Αἱ ἐκ τῆς συναισθήσεως προερχόμεναι πράξεις τῆς ἀποκαλύψεως προσωποποιοῦνται καὶ διὰ τῆς ἀπορροίας προβάλλονται ἐξ αὐτοῦ, καθιστάμεναι μὲν ἀτελέστεραι ὅσον περισσότερον ἀπομακρύνονται, ἀλλὰ παραμένουσαι ἡνωμέναι μετ' αὐτοῦ, μᾶλλον ὡς ἰδιότητες αὐτοῦ. Καλοῦνται δὲ *αἰῶνες*, διότι παραμένουσιν αἰωνίως ἐν αὐτῷ. Ἐν τῷ συστήματι τοῦ Οὐαλεντίνου οἱ αἰῶνες παρίστανται προβαλλόμενοι ὡς ἄρρενες καὶ θήλεις κατὰ 15 συζυγίας (νοῦς—ἀλήθεια, λόγος—ζωή, ἄνθρωπος—ἐκκλησία κλπ.), ἐν ἄλλοις δὲ συστήμασιν οἱ αἰῶνες, ἀποτελοῦντες τὸ *πλήρωμα*, ἀριθμοῦνται εἰς 365. Τὸν ἀριθμὸν τοῦτον δηλοῦσι τὰ γράμματα τῆς λέξεως «ἀβρασάξ».

Ἡ ὕλη, ὡς ἀντίθετος πρὸς τὸ πνεῦμα ἀρχή, παρίσταται ὑπό τινων μὲν γνωστικῶν ὡς «κένωμα», ὡς «μὴ ὄν», κατ' ἄλλους ὡς κακὴ καθ' ἑαυτὴν ἀρχὴ καὶ δύναμις (βασίλειον τοῦ σκότους). Ὁ κατώτερος αἰὼν τοῦ πληρώματος (ἡ *Ἀχαμὼθ-Σοφία* κατὰ τοὺς ὀφίτας), εἴτε οἴκοθεν, κατά τινας, εἴτε ἁρπαγείς, κατ' ἄλλους, ὑπὸ τῆς ὕλης, ἀνεμίχθη μετ' αὐτῆς, ἐμψυχωθείσης δι' αὐτοῦ. Ἐντεῦθεν, ἐκ τῆς ἀναμίξεως ταύτης παρήχθη ὁ κόσμος καὶ ὁ ἄνθρωπος, παρεμβάντος ἑνὸς τῶν αἰώνων, τοῦ *δημιουργοῦ*, ἢ ὑπηρέτου τινὸς τοῦ ἄρχοντος τοῦ σκότους. Διαιροῦνται δὲ οἱ ἄνθρωποι εἰς *πνευματικούς*, παρ' οἷς τὰ φωτεινὰ στοιχεῖα τοῦ πληρώματος ὑπερτεροῦσι τῆς ὕλης (γνωστικοί), εἰς *ψυχικούς*, παρ' οἷς ἐν ἴσῳ βαθμῷ ἐπικρατοῦσι τὰ φωτεινὰ στοιχεῖα καὶ ἡ ὕλη (Χριστιανοί), καὶ εἰς *ὑλικούς*, παρ' οἷς ἐπικρατεῖ ἡ ὕλη (ἐθνικοί). Ὁ δημιουργὸς ὁ σχηματίσας τὸν κόσμον καὶ τὸν ἄνθρωπον ταυτίζεται πρὸς τὸν Ἰεχωβᾶ τῶν Ἰουδαίων. Πρὸς ἀπολύτρωσιν τῶν φωτεινῶν στοιχείων ἀπὸ τῆς ὕλης ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ *βυθοῦ* εἷς τῶν «αἰώνων», ὁ Σωτὴρ Ἰησοῦς, ὅστις κατά τινας μὲν γνωστικοὺς προσέλαβεν ἀνθρώπινον σῶμα ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, κατ' ἄλλους τὸ σῶμα αὐτοῦ ἦτο φαινομενικόν. Ὁ Σωτὴρ ἐδίδαξεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν γνῶσιν πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς ὕλης. Ἀλλ' ὁ δημιουργός, θέλων νὰ παρεμποδίσῃ τὴν σωτηρίαν, προὐκάλεσε τὰ παθήματα αὐτοῦ καὶ τὴν σταύρωσιν, ἅτινα ὁ Σωτὴρ πραγματικῶς μέν, κατά τινας τῶν γνωστικῶν, κατ' ἄλλους δὲ φαινομενικῶς («κατὰ δόκησιν») ὑπέστη. Ἀπολυτροῦνται δὲ διὰ τῆς γνώσεως οἱ πνευματικοὶ (γνωστικοὶ) καὶ οἱ μὲν ψυχικοὶ (Χριστιανοὶ) ἔχουσί τινα ἐλπίδα σωτηρίας, οἱ δὲ ὑλικοὶ (ἐθνικοὶ) οὐδεμίαν. Τὰ φωτεινὰ στοιχεῖα θὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸ πλήρωμα, ἡ ὕλη θὰ βυθισθῇ εἰς τὸ σκότος, οὕτω δὲ θὰ ἐπέλθῃ «ἡ ἀποκατάστασις τῶν πάντων».

Τοιαῦτά τινα ἐδογμάτιζον οἱ γνωστικοὶ παραδοξολογοῦντες. Ἡ δὲ ἠθικὴ αὐτῶν ἦτο διάφορος παρὰ ταῖς διαφόροις τάσεσιν ἢ σχολαῖς αὐτῶν. Γενικῶς πάντες ἀπέβλεπον πρὸς τὸ σῶμα ὡς πρὸς πηγὴν τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ πρὸς καταπολέμησιν αὐτοῦ ἄλλοι μὲν εἰσηγοῦντο τὴν ἐγκράτειαν, ἄλλοι δὲ τὴν ἀκρασίαν, ἄλλοι ἀπηγόρευον τὸν γάμον, τὰς ἡδονάς, ὡρισμένας τροφάς, καὶ ἄλλοι ἐπρέσβευον ὅτι «δεῖ τοὺς πνευματικοὺς χωρεῖν διὰ πάσης πράξεως καὶ παραχρῆσθαι τῇ σαρκί». Οἱ γνωστικοὶ διωργάνωσαν τὴν θρησκευτικὴν αὐτῶν ζωὴν καὶ τὴν θείαν λατρείαν κατὰ τὰ ὑποδείγματα τῶν ἐθνικῶν μυσταγωγικῶν συνδέσμων, ἀλλὰ δὲν ἀπετέλεσαν πάντες ἰδιαιτέρας κεχωρισμένας ἀπὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ κοινότητας. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν παρέμενον ἐξωτερικῶς ἡνωμένοι μετὰ τῆς Ἐκκλησίας, διετήρησαν δὲ τὸ βάπτισμα καὶ τὴν εὐχαριστίαν καὶ ἄλλα μυστήρια παραμεμορφωμένα. Χάριν τοῦ πολλοῦ καὶ ἀμυήτου ὄχλου μετεχειρίζοντο τὴν μαγείαν καὶ ὑπέθαλπον τὴν δεισιδαιμονίαν. Εἰς τὴν γνῶσιν ἀπέδιδον ἔννοιαν θρησκευτικὴν (*γνῶσις—εὐσέβεια*), ἑπομένως τὴν σωτηρίαν ἐξήρτων οὐχὶ ἐκ τῆς ἐπιγνώσεως ἀλλ' ἐκ τῆς ἀπαλλαγῆς τῆς ψυχῆς ἀπὸ τῆς ὕλης, ἐκ τῆς μυστικῆς ἑνώσεως μετὰ τοῦ Θεοῦ, ταῦτα δ' ἐπεδίωκον οὐ μόνον διὰ τῆς διδασκαλίας ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς μαγείας καὶ διὰ τῶν ἐξορκισμῶν, ὧν τινες διεσώθησαν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *R. A. Lipsius*, Der Gnosticismus, sein Wesen, Ursprung und Endwicklungsgan, Leipzig 1860.—*E. Renan*, Marc Aurèle (Hirtoire des origines du Christianisme Vol. 7) Paris 1872, 1 3 ἑξ.—*A. Hilgenfeld*, Die Ketzergeschichte des Urchristentums, Leipzig 1884.—*A. Harnack*, Geschichte der altchristlichen Literatur, I, 116 ἑξ. 141 ἑξ. καὶ Lehrbuch der Dogmengeschichte [4], I, 211 ἑξ. — *O. Bardenhewer*, Geschichte der altkirchlichen Literatur, I, 351 ἑξ.—*G. Krüger*, Gnosis, Gnosticismus, ἐν *Herzog-Hauck*, Realencyclopädie für prot. Theologie und Kirche [3], VI, 728—738. —*W. Möller-H. von Schubert*, Lehrbuch der Kirchengeschichte [2], Tübingen und Leipzig 1902, I, 109 ἑξ.—*W. Bousset*, Hauptprobleme des Gnosis, Göttingen 1907.—*Wolfang Schultz*, Documente der Gnosis, Iena 1910.—*E. de Faye*, Gnostiques et Gnosticisme, Paris 1913.

† ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

γνωσκοπίνη (ἡ) [*Ὀργ. Χημ.*]. Εἶναι ἀλκαλοειδὲς εὑρισκόμενον εἰς μικρὰ ποσὰ παρὰ τὴν *ναρκωτίνην*. Κρυσταλλοῦται εἰς βελονοειδεῖς κρυστάλλους τηκομένους ὑπὸ ἀποσύνθεσιν εἰς 233°. Μετὰ νιτρικοῦ ὀξέος παρέχει ἐρυθρὰν χρῶσιν. Σ. Γ.

γνωστέον (τό)· τὸ δυνάμενον ἢ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ γνωσθῇ: «γνωστέον καὶ τοῦτο» πρέπει νὰ γνωσθῇ καὶ τοῦτο.

γνωστεύω· ἰδιωματ., γίνομαι γνωστικός, συνετίζομαι, ἄλλως *φρονιμεύω*.

γνωστήρ, —*ῆρος* (ὁ)· δραστικὸν τοῦ *γινώσκω*, ὁ γινώσκων, βεβαιωτής, μάρτυς.

γνώστης (ὁ)· δραστικὸν τοῦ *γινώσκω*, ὁ γινώσκων, εἰδήμων, ἔμπειρός τινος: «εἶναι γνώστης τῶν πραγμάτων».

γνωστικισμὸς ἢ *γνῶσις* [*Θρησκειολ.*]· βλ. γνῶσις.

γνωστικός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἱκανὸς εἰς τὸ *γινώσκειν*, ὁ εἰς γνῶσιν ἐπιτήδειος· || ἡ *γνωστική*, ὡς οὐσιαστ., ἡ δύναμις, ἡ ἱκανότης τοῦ γινώσκειν· || τὸ *γνωστικὸν* ὡς οὐσιαστ., ὁ νοῦς, ἡ κρίσις· || ἰδιωματ., φρόνιμος, συνετός, μεμετρημένος: «γνωστικὸς ἄνθρωπος —κὴ γυναῖκα, —κὸ παιδί», «γνωστικὰ λόγια», «γνωστικὴ κουβέντα».

— ***γνωστικὰ συστήματα*** [*Θρησκειολ.*]· βλ. γνῶσις.

— **γνωστικοί** [*Θρησκειολ.*]· βλ. γνῶσις.

—*γνωστικὸν τῆς ψυχῆς* [*Φιλοσ.*]. Οὕτω καλεῖται τὸ σύνολον τῶν γνωστικῶν παραγόντων τῆς ψυχῆς, ἤτοι τῶν αἰσθημάτων, παραστάσεων, ἐννοιῶν, δι' ὧν ἡ ψυχὴ ἐπικοινωνεῖ μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ συναίσθημα καὶ τὴν βούλησιν, παραγόντων τοῦ ἐσωτερικοῦ ψυχικοῦ βίου (βλ. γνωσιολογία). Α. Δ.

γνωστοποίησις (ἡ)· τὸ ἀφηρημ. τοῦ *γνωστοποιῶ*· ἄλλως εἰδοποίησις, κοινοποίησις, δήλωσις.

—[*Ἀστικ. Δικ.*]· βλ. ἐκχώρησις.

γνωστοποιῶ (—*έω*)· ποιῶ τι γνωστόν, κοινοποιῶ, κοινολογῶ.

γνωστός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἐγνωσμένος, φανερός, δῆλος: φρ. «γίνεται—, καθίσταται γνωστὸν ὅτι...», «γνωστὸς ἄνθρωπος», «γνωστὸν πρᾶγμα, — ζήτημα»· || γνώριμος, οἰκεῖος, φίλος, ἀντιθ. *ξένος, ἀλλότριος*: «εἰς τὴν ἐκδρομὴν ἤμεθα ὅλοι γνωστοί, κανεὶς δὲν ἦτο ξένος».

Γοαρία [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Τοποθεσία ἐν τῇ Παλμυρηνῇ τῆς Συρίας (Πτολεμ. V 15, 14) ἡ ἰδία πιθανὸν μὲ τὴν θέσιν Cehere. Στηριζόμενός τις ἐπὶ τῆς θέσεως καὶ ἐπὶ τοῦ ὀνόματος δύναται νὰ συμπεράνῃ, ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ σημερινοῦ kârâ, ΒΑ τῆς Δαμασκοῦ. Εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς καταλόγους συναντῶνται καὶ ἄλλαι παραλλαγαὶ τοῦ ὀνόματος: Coara, Χουοχάρα, Cornoara, Χοροχάρα, Χονογάρα (*Le Quien* II 848). Ἐπίσης καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία συχνὰ ἀναφέρει τὴν τοποθεσίαν αὐτὴν (πρβλ. *Moritz* Abh. Akad. Berl. 1889,22). Ι. Δ. Σ.

Γόαρις [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ὁ βόρειος, κατὰ Πτολεμαῖον (VII 1, 32), τῶν δύο βραχιόνων, διὰ τῶν ὁποίων ὁ ποταμὸς τῶν Ἰνδιῶν Nanaguna χύνεται εἰς τὴν θάλασσαν τῶν δυτικῶν παραλίων της,

Digitized by Google

γόβα (ἡ). Γυναικεῖον ὑπόδημα τοῦ εἴδους τῶν σκαρπινιῶν, περισσότερον ὅμως ἀνοικτὸν (ντεκολτέ) εἰς τὸ ἄνω μέρος καὶ τὸ ὁποῖον δὲν δένεται ὅπως αὐτά, οὔτε καὶ κομβώνεται. *Γόβες* ἐπίσης καλοῦνται καὶ αἱ ἐμβάδες.

Γοβάζης. Βασιλεὺς τῆς ἐπὶ τοῦ Πόντου Λαζίας (ἀρχαίας Κολχίδος) ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Ὑποτελὴς ὢν τοῦ Βυζαντίου καὶ μὴ ἀνεχόμενος τὴν ὑπὸ τῶν Ρωμαίων ὑπαλλήλων ἐκμετάλλευσιν τοῦ λαοῦ του, μετέστη πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν Χοσρόην, ὅστις κατέχων τὴν Ἰβηρίαν ἐδράξατο τῆς εὐκαιρίας νὰ κατέλθῃ πρὸ τὴν Μαύρην θάλασσαν, καταλαμβάνων καὶ τὸ ἰσχυρὸν αὐτόθι φρούριον τῆς Πέτρας. Ἀλλὰ τῷ 549 οἱ Ρωμαῖοι ἐκστρατεύσαντες ἐπανέκτησαν τὴν Λαζίαν.

Γόβαιον *ἄκρον [Ἀρχ. Γεωγρ.].* Ἡ κατὰ Πτολεμαῖον (Β, η, 1) ὀνομασία τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Λουγδουνησίας Γαβαίου (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

γοβάκι (τό)· ὑποκοριστικὸν τῆς γόβας (βλ. λ.).

Γοῦγίνας, *Ἀγγελῆς Νικολάου* (ἢ καὶ *Καπετὰν Ἀγγελῆς* ἢ *Γοβιό*). Ἀγωνιστὴς ἐκ Λίμνης Εὐβοίας. Ὑπηρετῶν ὑπὸ τὸν Ὀδυσσέα Ἀνδροῦτσον πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως, ἠκολούθησεν αὐτὸν ἅμα τῇ ἐκρήξει τοῦ Ἀγῶνος καὶ διεκρίθη εἰς τὸ χάνι τῆς Γραβιᾶς. Διακριθεὶς κατόπιν ἐν Εὐβοίᾳ, διεδέχθη τὸν Βερούσην εἰς τὴν ἀρχηγίαν καὶ εἰς πολλὰς μάχας διεκρίθη (1821), τρέψας εἰς φυγὴν τοὺς Τουρκαλβανοὺς ἱππεῖς τοῦ Ὀμὲρ Βρυώνη. Κατὰ Μάρτιον ὅμως τοῦ 1822 ἔπεσεν ἡρωϊκῶς μαχόμενος εἰς τὰ Βρυσάκια. Γ. Δ. Κ.

Γοβδελαᾶς *(μάρτυς).* Ἐν ταῖς ἡμέραις Σαπώρου τοῦ Β´ (310—379) ἢ τοῦ Γ´ (385—388), βασιλέως τῶν Περσῶν, Δάδας τις, συγγενὴς τοῦ βασιλέως, ἐστάλη διοικητὴς ἐπαρχίας. Ἐπειδὴ δὲ ἐμηνύθη καὶ ἀπεδείχθη ὢν Χριστιανὸς ἐν κρυπτῷ, ὁ βασιλεὺς ἔστειλε τὸν υἱόν του Γοβδελαᾶν μὲ ἐγγράφους διαταγὰς πρὸς αὐτὴν καταδίωξιν τοῦ Δάδα. Συναντήσας ὅμως ὁ Γοβδελαᾶς τὸν Δάδαν, κατηχήθη καὶ αὐτὸς εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν. Ὁ Σαπώρ, πληροφορηθεὶς τὰ πράγματα, ἐξωργίσθη μετεκάλεσε τὸν Γοβδελαᾶν καὶ ἐπανελθόντα ἔρριψεν εἰς τὴν φυλακήν, ὅπου οὗτος ὑπεβλήθη εἰς παντοίας βασάνους, ἃς καρτερικῶς ὑπέμενε. Τέλος προτροπῇ τοῦ βασιλέως τὸν ἐπεσκέφθη εἰς τὴν φυλακὴν ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ Κασδία, ὅπως τὸν πείσῃ νὰ πανέλθῃ εἰς τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων του. Ἀλλὰ κατηχηθεῖσα, γίνεται καὶ αὐτὴ Χριστιανή. Μαθὼν ταῦτα ὁ βασιλεὺς διέταξε τὴν μὲν Κασδίαν «ῥάβδοις τύπτεσθαι» ἐξ οὗ ἀπέθανεν αὐτή, τὸν δὲ Γοβδελαᾶν νὰ διαμελίσωσιν εἰς τρία. Οὕτως ἀμφότεροι ἔλαβον τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου. Ἡ μνήμη των ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 29 Σεπτεμβρίου μετ᾽ ἐκτενοῦς βιογραφίας, ἀλλ᾽ ἄνευ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας. Ἐτυπώθη ἐν τούτοις τῷ 1661 ἐν Βενετίᾳ «Ἀκολουθία Γοβδελαᾶ Πέρσου τοῦ πολυάθλου ἐκτεθεῖσα παρά τε τοῦ ὁσιωτάτου ἐν ἱερομονάχοις καὶ λογιωτάτου Καλλιοπίου Καλλιέργου τοῦ Κρητός, παρά τε τοῦ εὐλαβεστάτου ἐν ἱερεῦσιν Ἐμμανουήλου Τζάνε τοῦ λεγομένου Μπουνιαλῆ τοῦ εἰκονογράφου, ἐφημερίου ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τῶν Ρωμαίων τοῦ ἐν κλειναῖς Βενετίαις» (*Κ. Σάθα* «*Νεοελληνικὴ φιλολογία*» σ. 346). Ε. Γ. Π.

—Γοβδελαᾶς. Ἀσκητὴς διάσημος ἐπὶ αὐστηρότητι μοναχικῆς πολιτείας, ὑπηρετήσας ἐν τῇ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῇ τοῦ Ξηροποτάμου, κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΗ´ ἑκατονταετηρίδος. Ἀποσταλεὶς ὑπὸ τῆς μονῆς ταύτης εἰς Κέρκυραν ἐδίδαξε τοὺς κανόνας καὶ τὴν τάξιν τοῦ μοναχικοῦ βίου εἰς τὸν ἐπὶ ὁσιότητι καὶ εὐσεβείᾳ μεγάλης ὑπολήψεως ἀπολαύοντα Δανιὴλ ἱερομόναχον, οἰκονόμον τῇ Ἐκκλησίας Κερκύρας (βλ. *Νικηφόρου Θεοτόκη* Λόγους, σ. 340 τῆς ἐν Λειψίᾳ ἐκδόσεως τοῦ 1766). Μ. Ι. Γ.

Γοβδελᾶς, *Γεώργιος.* Ὀρθόδοξος μοναχός, συνωμότης κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Λέοντος Καλλέργη (1341 καὶ προδότης τῆς συνωμοσίας ταύτης εἰς τὸν ἐνετόφρονα Ἀλέξιον Καλλέργην (*Ψ. Λάκι* Ἱστορ. Κρήτης Β´ σ. 119). Ε. Γ.

—Γοβδελᾶς *Δημήτριος.* Λόγιος γεννηθεὶς ἐν Ραψάνῃ τῆς Θεσσαλίας περὶ τὸ 1780. Διδαχθεὶς ἐν τῇ πατρίδι του τὰ ἐγκύκλια μαθήματα, μετέβη εἰς τὴν Οὐγγαρίαν, ὅπου ἠκροάσατο τῶν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Πέστης σοφῶν. Ἐκεῖ δὲ εἰς ἀκαδημαϊκοῦ προνομίου ἐκηρύχθη πρῶτος τοῦ γένους διδάσκαλος τῶν φιλοσοφικῶν μαθημάτων. Ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Βιέννην καὶ Παρισίους πρὸς εὐρυτέρας σπουδάς. Ἔγραψε καὶ ἐξέδωκε τὸν Ἐξοστρακισμὸν τοῦ ἀσεβοῦς Χριστοδούλου, μονοφθάλμου ἐξ Ἀκαρνανίας, ἐν Βούδᾳ 1800. Μετέφρασε καὶ ἐξέδωκε τὰς Τύχας τοῦ Τηλεμάχου μετὰ σημειώσεων, ἐν Βούδᾳ 1801. Ἱστορίαν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου (γαλλιστί) ἀφιερωθεῖσαν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον Α´ αὐτοκράτορα τῆς Ρωσίας, 1823. Ἔπη διάφορα ἰαμβικά, ἡρωελεγεῖα κλπ. (*Ζαβίρα* «*Θέατρον*» 280 κ. ἑ.). Ὁ Χασιώτης (L'instruction publique des Grecs σ. 79) ἀναφέρει αὐτὸν ὡς διευθυντὴν τῆς ἑλληνικῆς τοῦ Ἰασίου σχολῆς τῷ 1808.

Δημήτριος Γοβδελᾶς.

γοβελίνια *ὑφάσματα*· βλ. Γκομπλέν.

Γόβη ἢ *Γκόμπι* καὶ *Τσάμο* ἢ *Σάμο* (μογγολ. Gobi, κινεζ. Chamo=ἔρημος). Ἔρημος τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας, ἐν Κίνᾳ, περιλαμβανομένη μεταξὺ τῶν ὀρέων Ἀλτάϊ τῆς Μογγολίας καὶ τῶν ὀρέων Σιοὺ ἰνσκ πρὸς Β., τῶν ὀρέων Κιγγκ-Γκὸν καὶ Ἰν-Σὰν πρὸς Α., τῶν ὀρέων Νὰν-Σὰν καὶ Ἀλτὺν-Τὰγκ πρὸς Ν. καὶ τῶν Τιὰν-Σὰν τοῦ Θιβὲτ πρὸς Δ. Ἔχει ἔκτασιν 1.200.000 τετρ. χλμ. περίπου καὶ στερεῖται διαρκῶν πηγῶν ὕδατος, ποταμῶν καὶ λιμνῶν. Κατὰ τὸν χειμῶνα πνέουν ἐν αὐτῇ ξηροὶ ἰσχυρότατοι ἄνεμοι, οἵτινες ἀποξηραίνουν τελείως τὴν χώραν, τὸ δὲ θέρος νοτιοανατολικοὶ παρασύροντες σύννεφά τινα προκαλοῦντα ἐλαχίστην πτῶσιν βροχῆς. Αἱ διακυμάνσεις τῆς θερμοκρασίας εἶναι μέγισται, φθάνουσαι τοὺς 40 βαθμοὺς ἐντὸς ὀλίγων ὡρῶν. Τὸν Μάρτιον ἡ θερμοκρασία ἀπὸ 20° ἑκατονταβάθμου ὑπὲρ τὸ μηδὲν κατὰ τὴν ἡμέραν, φθάνει τοὺς 18° ὑπὸ τὸ μηδὲν τὴν νύκτα. Αἱ κατὰ τὸ θέρος πίπτουσαι βροχαὶ σχηματίζουν ἐφημέρους χειμάρρους καὶ μικρὰς λίμνας ταχέως ἀποξηραινομένας. Πολλαὶ τῶν λιμνῶν τούτων εἶναι ἁλμυραί. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς σχηματίζει ὑψώματα 1200 μ. μέχρι 1500 μ., εἶναι δὲ ἄδενδρον καὶ ἄγονον. Μόνον θάμνοι τινὲς φύονται καί τινα δένδρα, τὰ ὁποῖα, λόγῳ τῆς σπανιότητός των, θεωροῦνται ὑπὸ τῶν Μογγόλων ἱερά. Καὶ ἡ πανὶς αὐτῆς εἶναι πενιχρά, περιοριζομένη εἰς λύκους, ἀλώπεκας, λαγόμυς, ἀντιλόπας, λάρους καὶ γλαῦκας. Ἡ συγκοινωνία ἐν αὐτῇ γίνεται διὰ καραβανίων, τὰ ὁποῖα μεταφέρουν ἰδίως τέϊον ἀπὸ Πεκίνου εἰς τὴν Ἰρκούτσκην, παρὰ τὴν Βαϊκάλην λίμνην. Κατὰ τοὺς γεωλόγους ἡ ἔρημος αὕτη ἦτο κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους μεγάλη ἐσωτερικὴ θάλασσα ἀποξηρανθεῖσα. Ἡ θάλασσα αὕτη ἀπετέλει τμῆμα τῆς μεγάλης θαλάσσης, ἡ ὁποία διεχώριζε τὴν Ἀσίαν καὶ τῆς ὁποίας ὑπολείμματα εἶναι ἡ Κασπία καὶ ἡ Μεσόγειος. Οἱ μόνοι κάτοικοι αὐτῆς εἶναι νομάδες ποιμένες, οἵτινες σχηματίζουν μικροὺς συνοικισμοὺς παρὰ τοὺς πρόποδας τῶν βουνῶν. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι πετρῶδες εἰς τὰ ὑψώματα, ἀμμῶδες εἰς τὰ πεδινὰ τμήματα καὶ παρουσιάζει μεγάλην μονοτονίαν ἐν τῇ διαμορφώσει αὐτοῦ. —Μ.

Γοβῖνο *[Παραλ. Γεωγρ.].* Ἡ κατὰ τοὺς Ἐνετοὺς ὀνομασία τοῦ κερκυραϊκοῦ λιμένος *Γουβί.* Σ. Ε. Λ.

γοβιὸς (ὁ) *[Ζῳολ.]*· βλ. γωβιός.

Γοβολῖτις καὶ *Γέβαλα* ἢ *Γεβαληνὴ χώρα* (=χώρα ὀρεινή, ἐκ τοῦ *γεβάλ*=ὄρος) *[Γεωγρ.]* Χώρα τῆς Πετραίας Ἀραβίας, τὸ *Γεβάλ* τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης (Ψαλ. 83, 8) καὶ σήμερον ἀκόμη Gibâl ὀνομάζεται τὸ βόρειον τμῆμα τῆς Πετραίας Ἀραβίας εἰς τὰ σύνορα τοῦ Moal (μὲ τὴν πόλιν Τοφελ, νῦν Ταφίλη). Ι. Δ. Σ.

Γοβριτσὰ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Κρυόβρυση.

Γοβρύας. Εὐγενὴς Πέρσης τοῦ ὁποίου τὴν θυγατέρα συνεζεύχθη ὁ Δαρεῖος Α´ πρὶν ἢ βασιλεύσῃ. Τὸν ἐξ αὐτῆς υἱὸν *Ἀρταβαζάνη*, καίτοι ἀντιβασιλεύσαντα ἐπιτυχῶς κατὰ τὴν εἰς Σκυθίαν ἐκστρατείαν του, ἐστέρησε τοῦ θρόνου (485 π. Χ.) χάριν τοῦ Ξαγιάρδα (Ξέρξου) νεωτέρου του υἱοῦ ἐκ τῆς ραδιούργου Ἀτόσσης.

γόγγα (ἡ) *[Ἀρχ.]*. Ῥίζα φυομένη εἰς τὰ ἕλη τῆς Βαβυλωνίας καὶ χρησιμεύουσα εἰς τοὺς παλαιοτάτους αὐτῆς κατοίκους ὡς τροφή. Κατὰ τὸν Βηρωσσὸν ἔτρωγον οὗτοι τὰς γόγγας ἀντὶ κριθῶν. Ἴσως πρόκειται περὶ εἴδους ὕδνων. Σ.Ν.Μ.

γόγγολη (ἡ) *[Βοτ.].* Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἀγρόστεμμα τὸ κοινὸν* (Agrostemma vulgare).

γόγγος *[Ναυτ.].* Εἶδος μεγάλου κυμβάλου (νταουλιοῦ) ἀντικαθιστῶντος διὰ τῶν ἤχων του τὸν κώδωνα, πρὸς παραγωγὴν ἠχητικῶν σημάτων ἐν καιρῷ ὁμίχλης, νιφετοῦ, ἢ ἀχλύος, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἀποφυγῆς συγκρούσεως τοῦ ἐφ᾽ οὗ κρούεται ὁ γόγγος πλοίου πρὸς ἄλλο ἀντίπλεον ἢ κατοφθαλμον αὐτὸ (Διεθνὴς Κανον. Ἀποφ. Συγκρούσεων, ἄρθρ 15). Τὸ πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν μέσον τοῦτο παραγωγῆς ἤχου τείνει νὰ ἐκλίπῃ. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

γόγγρος (ὁ) (Gongrus) *[Ζῳολ.].* Γένος ἰχθύων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀπόδων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐγχέλεων* Γνωστὸν ἓν μόνον εἶδος, ὁ *γόγγρος ὁ κοινὸς* (Gongrus vulgaris), κοιν. *μουγγρί.* Κυριώτερα χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ ἰχθύος τοῦ του εἶναι: Σῶμα ἐπίμηκες, κυλινδρικόν, κεφαλὴ μᾶλλον μικρά, στόμα εὐρὺ μὲ παχέα χείλη καὶ πολυαρίθμους βραχεῖς ὀδόντας. Ραχιαῖον πτερύγιον μακρότατον, οὐραῖον πτερύγιον συνηνωμένον μετὰ τοῦ ραχιαίου καὶ ὀξύατον κατὰ τὸ ἄκρον του. Ὁ χρωματισμὸς φαιοκιτρινόχρους κατὰ τὴν ράχιν καὶ κιτρινωπὸς τὴν κοιλίαν. Ἀπαντᾷ εἰς ὁλόκληρον τὴν Μεσόγειον καὶ εἶναι κοινότατος παρ᾽ ἡμῖν. Τὸ κρέας του εἶναι μαλακὸν καὶ εὔγευστον. Δ. Ν. Π.

γογγρόσιρα (ἡ) (Gongrosira) *[Βοτ.].* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *χαιτοφοριδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἄλγη ἁλμυρῶν ἢ γλυκέων ὑδάτων, μικροσκοπικά, χαρακτηριζόμενα κυρίως ἐκ τῶν πολυμορφωτῶν νηματίων των διχοτομημένων κατὰ τὸ ἄκρον των. Δ. Ν. Π.

γογγρώνη (ἡ). Καλεῖται πᾶσα κατὰ τὴν προσθίαν ἐπιφάνειαν τοῦ τραχήλου ἔκφυσις, ἡ βρογχοκήλη. Ἡ παρομοίωσις ἐλήφθη ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς πρέμνοις τῶν δένδρων ἐπιγινομένων ἐξοχῶν. Ι.Κ.Κ.

γεγγύζω· στενάζω, ἄλλως *βεγγῶ* ‖ δυσανασχετῶ δυσαρεστοῦμαι, βαρέως φέρω: «ὁ λαὸς γογγύζει» ‖ μεμψιμοιρῶ, παραπονοῦμαι, στενοχωροῦμαι.

γογγυλέλαιον *[Χημ.]*· βλ. κραμβέλαιον.

Γογγύλης, *Κωνσταντῖνος.* Εὐνοῦχος ἐκ Παφλαγονίας (Πόντου) ἐν τοῖς παλατίοις τοῦ βασιλέως τοῦ Βυζαντίου Κωνσταντίνου Ζ´ τοῦ Πορφυρογεννήτου. Διωρίσθη ὑπ᾽ αὐτοῦ ἅμ᾽ ὡς ἀναλαβόντος τὴν ἐνάσκησιν τῶν βασιλικῶν καθηκόντων (944), «δρουγγάριος τῶν πλωΐμων», ἤτοι ἀρχιναύαρχος, τῷ δὲ 956 ἀπεστάλη μετ᾽ ἰσχυροῦ στόλου καὶ στρατοῦ εἰς Κρήτην, ἵνα τιμωρήσῃ τοὺς κατέχοντας ταύτην Ἄραβας διὰ τὰς κατὰ τῶν Βυζαντινῶν παραλίων ἐπιδρομάς των. Ὁ Γογγύλης ἐντελῶς ἄπειρος ὢν τῶν ναυτικῶν καὶ πολεμικῶν πραγμάτων καί, ὅπως λέγει ὁ Λέων ὁ διάκονος, «τομίας θαλαμηπόλος καὶ ἀνδράριον σκιατραφές», ἡττήθη καθ᾽ ὁλοκληρίαν ὑπὸ τῶν Ἀράβων, διότι μετὰ τὴν ἐπιτυχῆ εἰς Κρήτην ἀπόβασιν αὐτοῦ ἠμέλησε νὰ λάβῃ τὰ στοιχειώδη τῆς ἀσφαλείας μέτρα, ἐξ οὗ ἐπωφεληθέντες οἱ Ἄραβες ἐπέπεσαν κατὰ τοῦ βυζαντινοῦ στρατοπέδου καὶ κατέκοψαν ἅπαντας, πλὴν ὀλίγων κατορθωσάντων νὰ ἐπανέλθωσι μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ των εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ν. ΚΑΤ

γογγύλια (ἡ) *[Βοτ.].* Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *βράσκη ἡ λαχανηρὰ* (Brassica oleracea).

γογγυλιδιέλλον (τὸ) (Gongyl'diellum) *[Ζῳολ.].* Γένος ἀραχνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀγριωπιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει μικρὰς ἀράχνας χρώματος ἐπιξάνθου μετὰ λείου κεφαλοθώρακος. Γνωστὰ περὶ τὰ 15 εἴδη, ὧν τὰ 10 ἀπαντῶσιν ἐν Εὐρώπῃ. Δ. Ν. Π.

γογγυλίδιον (τὸ) (Gongilidium) *[Ζῳολ.]* Γένος ἀραχνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀγριωπιδῶν*. Τὰ γογγυλίδια εἶναι ἀράχναι μετρίου μεγέθους, φέρουσαι παχείας χειλικὰς προσακτρίδας. Γνωστὸν ἓν μόνον εἶδος: *γογγυλίδιον τὸ πυρρόπουν* (Gongylidium rufipes), ὅπερ ἔχει μῆκος 12 χιλιοστομέτρων, σῶμα στιλπνῶς μελανὸν καὶ πόδας ἐρυθρούς. Ζῇ ἐπὶ τῶν δένδρων καὶ ἐπὶ τῶν μυκήτων καὶ ἀπαντᾷ συνήθως ἐν Εὐρώπῃ. Δ. Ν. Π.

γογγυλοειδὴς (ὁ, ἡ), —ἐς (τό)· ὅμοιος πρὸς γογγύλιον, σφαιρικός.

Γόγγυλος.—1) Ὁ *Ἐρετριεύς.* Οὗτος κατὰ τὴν πρώτην εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκστρατείαν τῶν Περσῶν, ὅτε ἐκυριεύθη ἡ Ἐρέτρια ὑπ᾽ αὐτῶν καὶ συνήφθη ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη, ἦτο ἐκ τῶν μηδισάντων διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐξωρίσθη ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του βραδύτερον. Κατὰ τὸ 476 π. Χ., ὅτε ὁ Παυσανίας, καταλαβὼν τὸ Βυζάντιον, ἐμελέτησε νὰ καταστήσῃ τὴν Ἑλλάδα ὑποτελῆ εἰς τὸν Ξέρξην, εἰς τοῦτον ἐνεπιστεύθη τὴν διοίκησιν τῆς κυριευθείσης πόλεως καὶ παρέδωκε τοὺς ἐπιφανεῖς αἰχμαλωτισθέντας Πέρσας μὲ τὴν κρυφίαν ἐντολὴν ν᾽ ἀφήσῃ αὐτοὺς ν᾽ ἀποδράσωσιν ἀβλαβεῖς. Διὰ τὴν πρὸς τοὺς Πέρσας φιλίαν του ὁ Γόγγυλος εἶχεν ἀμειφθῆ μὲ τὴν παραχώρησιν εἰς αὐτὸν πόλεών τινων τῆς Αἰολίδος.

—2) Εἷς τῶν ἀπογόνων τοῦ προηγουμένου, ἴσως ἔγγονός του. Οὗτος κατὰ τὸ 399 π. Χ., ὅτε ὁ Σπαρτιάτης ἁρμοστὴς Θίβρων, μετὰ τὴν προσέλευσιν εἰς αὐτὸν τῶν μετὰ τοῦ Κύρου στρατευσάντων κατὰ τοῦ Ἀρταξέρξου μισθοφόρων Ἑλλήνων, ἤρχισεν ἀφαιρῶν ἀπὸ τῶν Περσῶν διαφόρους ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ ἑλληνικὰς πόλεις, παρέδωκεν εἰς τὸν Θίβρωνα τὴν Μύριναν καὶ τὸ Γρύνειον, ὡς καὶ ὁ ἀδελφὸς του Γοργίων τὸ Γάμβρειον καὶ Παλαιγάμβριον, τὰ ὁποῖας κατεῖχον (Ξεν. Ἑλλ. ΙΙΙ 1, 6).

—3) Ὁ *Κορίνθιος.* Οὗτος κατὰ τὸ 414 π. Χ. ἀναγγείλας εἰς τοὺς πολιορκουμένους ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων Συρακοσίους τὴν προσεχῆ ἄφιξιν ἐπικουρίας ἐκ Σπάρτης ὑπὸ τὸν Γύλιππον, ἐνεθάρρυνεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἀντίστασιν των μέχρι τῆς ἐφόδου εἰσόδου εἰς τὴν πόλιν τοῦ Γυλίππου καὶ τοῦ στρατοῦ του.

Digitized by Google

γόγγυλος (ὁ) (Gongylus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἑρπετῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σαυριδῶν*. Οἱ γόγγυλοι ἔχουσι σῶμα ἐπίμηκες, κυλινδρικὸν καὶ πόδας μετὰ πέντε δακτύλων ἕκαστος. Ἀπαντῶσιν εἰς τὰς θερμὰς χώρας τοῦ παλαιοῦ κόσμου καὶ ἰδίως εἰς τὴν Ἀφρικήν. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη, ὧν κοινότερον *γόγγυλος ὁ ψηφιδωτὸς* (Gongylus ocelatus), ὅστις ἔχει μῆκος 30 ἑκατοστομέτρων καὶ χρῶμα χαλκοῦν μὲ λευκὰ καὶ μελανὰ στίγματα. Εὑρίσκεται διεσπαρμένος ἀπὸ τῆς μέσης Εὐρώπης μέχρι τῆς Περσίας. Δ. Ν. Π.

Γόγγυλος ὁ ψηφιδωτός.

γογγύλος, —η, —ον· στρογγύλος, σφαιρικός.

γογγυλόσπερμον (τὸ) (Gongylospermum) *[Βοταν.]*. Γένος ἀλγῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *φλοριδῶν*, περιλαμβάνον μικροσκοπικὰ ἄλγη μὲ ἐξωτερικὰ καὶ γυμνὰ κυστοκαρπίδια καὶ λοβῶδες, ἀπεστρογγυλωμένον καρπόστομα. Δ. Ν. Π.

γογγυσμὸς (ὁ)· τὸ ἀφηρημ. τοῦ *γογγύζω*, στεναγμός, βόγγημα· || δυσανασχέτησις, μεμψιμοιρία, παράπονον.

γογναθία (ἡ) (Gognathia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *προσωπανθῶν*, περιλαμβάνον θάμνους ἢ δενδρύλλια μὲ φύλλα ἐναλλασσόμενα καὶ ἄνθη κίτρινα ἢ πορτοκαλλιόχροα κατὰ καταληκτικὰς κεφαλίδας διατεταγμένα. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη ἰθαγενῆ τῶν Ἄνδεων καὶ τῶν Κορδιλλιέρων. Δ. Ν. Π.

Γογονῆς, *Ἀναγνώστης*. Ἀρχηγὸς τῆς ἐπαρχίας Ἀποκορώνου, ἐκ τοῦ χωρίου τῆς ἰδίας ἐπαρχίας Ἀλικάμπου (Κρήτης). Ὅταν (κατὰ μῆνα Αὔγουστον) ἐξερράγη ἐν Κρήτῃ ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1866—1869, ὑπηρέτει ὡς λοχαγὸς εἰς τὴν ἐν Κρήτῃ (ἐπιτόπιον) τουρκικὴν χωροφυλακήν, ἀλλὰ μετά τινας μῆνας ἐγκαταλιπὼν τὰς τάξεις του ἡνώθη μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν καὶ ἀρχομένου τοῦ 1867 ἐξελέγη εἷς τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἐπαρχίας του, διακριθεὶς διὰ τὴν ἀνδρείαν του καὶ τὴν πολεμικὴν αὐτοῦ ἐμπειρίαν εἰς τὰς ἐν Ἀποκορώνῳ καὶ Σφακίοις ἐπιχειρήσεις ἐναντίον τῶν Ὀμὲρ, Σουλεϊμὰν, Ρεσὶτ καὶ Μεχμὲτ-Ἀλῆ πασάδων, πάντων Εὐρωπαίων ἐξωμοτῶν (ἔαρ καὶ θέρος 1867), εἰς τὰς ἐν Κυδωνίᾳ κατὰ τοῦ Χουσεῒν Ἀβνῆ πασᾶ (Νοεμβρ.—Δεκ. 1867), ἐν Ἀποκορώνῳ (Φεβρ.—Σεπτεμβρ. 1868) καὶ εἰς τὰς ἐν Μυλοποτάμῳ (Σεπτεμβρ. 1868). Συμμετέσχεν ὡσαύτως εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1878 λαβὼν ἐνεργότατον μέρος εἰς τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ τουρκικοῦ ναυσταθμου τῆς Σούδας (12 Φεβρ. 1878), τὰς μάχας τοῦ Βάμου, Κεραμειῶν καὶ Τσιβαρᾶ (Φεβρουαρίου-Ἰουνίου 1878). Ν. ΚΛΣ

Γογούσης, *Κωνσταντῖνος*. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἁγίου Βλασίου τῆς Εὐρυτανίας. Παλαιὸς κλέφτης, ἠκολούθησε τὸν Βλαχόπουλον εἰς τὸ Ἀγρίνιον καὶ ἔπειτα προσεκολλήθη εἰς τὸν Ράγκον καὶ τὸν Καραϊσκάκην, πολλαχοῦ διακριθεὶς διὰ τὴν γενναιότητα. Μετέσχε τῆς ἀμύνης τοῦ Νεοκάστρου τῷ 1825 καὶ τῆς ἐκστρατείας τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος τῷ 1826—1827, καθ' ἣν ἐτραυματίσθη ἐν Ἀραχώβῃ καὶ εἶτα ἐν Φαλήρῳ. Παρέμεινεν εἰς τὴν φρουρὰν τοῦ Καποδίστρια καὶ εἰς τὰ ἐλαφρὰ τάγματα τῆς ἀντιβασιλείας. Γ. Δ. Κ.

Γόγρας *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*· βλ. λ. Ἀγόρανις.

Γοδάβερης (Godavary) *[Γεωγρ.]*· βλ. Γκοντάβερυ.

Γοδαλίας. Ἔπαρχος τῆς Ἰουδαίας, οὗ ποιεῖται μνείαν ὁ Ἰώσηπος (10,9,1—4).

Γοδάνα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις κειμένη, κατὰ Πτολεμαῖον (VI, 17), ἐν τῷ Α τμήματι τῆς Ἀρίας, πλησίον τοῦ δυτικοῦ ἄκρου τοῦ Παροπανίσου καὶ τῶν πηγῶν τοῦ Ἀρείου (Herirûd). Ἡ λέξις ἐν τῇ ἰρανικῇ γλώσσῃ σημαίνει: «Τόπος ἀναπαύσεως τῶν ἀγελάδων». Ι. Δ. Σ.

Γόδασα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς μικρᾶς Ἀρμενίας, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Arabissus-Latal (*Ptolem.* V 6,2 καὶ 7,4), ἀλλ' ἄγνωστον εἰς ποῖον ἀκριβῶς σημεῖον ταύτης. Ὁ R. Kiepert (ἐν τῷ χάρτῃ τῆς Μ. Ἀσίας B V) τὴν φαντάζεται ὡς κειμένην πιθανώτατα πλησίον τοῦ Tutmadj, ΝΑ τοῦ Σίνας. Ι. Δ. Σ.

Γοδένα *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Σκλαβοχωρίου τῆς ἐπαρχίας Λακεδαίμονος τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Κάτ. (1928) 66.

γοδετία (ἡ) (Godetia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *οἰναγροειδῶν*. Εἶναι πόαι ἢ θάμνοι ἐτήσιοι ἢ πολυετεῖς. Γνωστὰ ἄνω τῶν 100 εἰδῶν, ὧν τινα καλλιεργοῦνται πρὸς κόσμον. Κυριώτερον εἶδος εἶναι *γοδετία ἡ στενοφύλλος* (Godetia anguifolia), ἰθαγενὴς τῆς Τασμανίας καὶ εὐκόλως ἐγκλιματιζομένη εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Εὐρώπης. Πολλαπλασιάζεται εὐχερῶς διὰ σπορᾶς, ἀπαντᾷ δὲ πολλαχοῦ καὶ παρ' ἡμῖν, ὅπου εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὰ ὀνόματα *ὀνοθήρας* ἢ *ὄναγρα*. Δ.Ν.Π.

Γοδεφρεῖδος (*Α' καὶ Β'*) *Βιλλαρδουῖνος*. Ἡγεμόνες τοῦ Μορέως· βλ. Βιλλαρδουῖνος.

—**Γοδεφρεῖδος** *τῆς Βιτέρβης* (Gottfried). Χρονογράφος Γερμανός, κατ' ἄλλους Ἰταλός, ἀποθανὼν τῷ 1191. Ἐγένετο ἐπίσκοπος τῷ 1184. Κατέλιπε χειρόγραφον παγκόσμιον ἱστορίαν ἀπὸ κτίσεως κόσμου μέχρι τῶν ἡμερῶν του κληθεῖσαν κατόπιν «Πάνθεον». Ὁ Πιστόριος ἐδημοσίευσεν αὐτὴν εἰς τὴν συλλογήν του «Rerum germanicarum scriptores».

—**Γοδεφρεῖδος** *ντὲ Μπουγιὸν* (Godefroi de Bouillon). Ἡρωϊκὸς ἀρχηγὸς τῆς Α' Σταυροφορίας· νομίζεται ὅτι ἐγεννήθη εἰς τὸν Πύργον τοῦ Braisn τοῦ φλαμανδικοῦ Βραβάντου τῷ 1058. Ἀπέθανε βασιλεὺς τῶν Ἱεροσολύμων (1100). Ἦτο υἱὸς Εὐσταχίου Β' κόμιτος τῆς Βουλόνης καὶ τοῦ Λένς, καὶ τῆς Ἴδας θυγατρὸς Γοδεφρείδου τοῦ Πωγωνάτου (le Barbu), δουκὸς τῆς κάτω Λωρραίνης καὶ τοῦ Βοσγίων. Υἱοθετηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐκ μητρὸς θείου του ἐνομίζετο προωοισμένος εἰς διαδοχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ δουκάτῳ τῆς Λωρραίνης. Ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ Ἐρρῖκος Δ' ἀφῆκεν εἰς αὐτὸν ἐκ τῆς κληρονομίας ταύτης μόνον τὴν μαρκιωνίαν τῆς Ἀμβέρσης, διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ὁποίας ἠναγκάσθη νὰ πολεμήσῃ τὸν κόμιτα τοῦ Ναμοὺρ ἀρχιεπίσκοπον Θεοδώριχον. Τιμαριοῦχος τοῦ αὐτοκράτορος ἠναγκάσθη νὰ συμπολεμήσῃ μετ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἀγῶνα τούτου ἐναντίον τοῦ πάπα Γρηγορίου Ζ', ὅτε καὶ ἐξελέγη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν βαρώνων νὰ φέρῃ τὴν αὐτοκρατορικὴν σημαίαν κατὰ τὴν μάχην τοῦ Μαλσὲν (1080). Κατ' αὐτὴν ἐφόνευσε διὰ τοῦ ἀκοντίου τῆς σημαίας τὸν ἀντικαίσαρα Ροδόλφον τῶν Σουάβων ὑποκινηθέντα ὑπὸ τοῦ πάπα. Τὸ ἑπόμενον ἔτος ἠκολούθησε τὸν Ἐρρῖκον Δ' εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ διεκρίθη εἰς τὴν ἅλωσιν τῆς Ρώμης (1084). Ὅταν ἀντήχησεν εἰς Εὐρώπην τὸ κήρυγμα Πέτρου τοῦ Ἐρημίτου, ὁ Γοδεφρεῖδος ἐκ τῶν πρώτων κατετάχθη Σταυροφόρος, ἐπώλησε καὶ ὑπεθήκευσε τὰ κτήματά του διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἐκστρατείας καὶ ἐξεκίνησε τῷ 1096 διὰ τὴν Ἁγίαν Γῆν. Ἐκλεγεὶς ἀρχηγὸς τῶν ἐκστρατευσάντων πριγκίπων καὶ βαρώνων (βλ. Σταυροφορίαι), μετὰ τὴν πολιορκίαν καὶ τὴν παράδοσιν τῆς Νικαίας πρῶτον, τῆς Ἱερουσαλὴμ ὕστερον (15 Ἰουλίου 1099), ὁ Γοδεφρεῖδος ἀνεκηρύχθη «βασιλεὺς τῆς Ἱερουσαλήμ», ἀλλὰ προσέλαβε μόνον τὸν τίτλον «βαρώνου τοῦ Ἁγ. Τάφου».

Ὁ Γοδεφρεῖδος ἐδείχθη καλὸς διοικητής. Ὠργάνωσε τὴν διοίκησιν καὶ ἐξέδωκε κώδικα νόμων, τὸν γνωστὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Assises de Jerusalem», πολλάκις ἔκτοτε ἐκδοθέντα. Μετ' ὀλίγον ἠναγκάσθη ν' ἀποκρούσῃ τὰς ἐπιθέσεις τοῦ σουλτάνου τῆς Αἰγύπτου καὶ κατέλαβεν ἐπαρχίας τινὰς τῆς Παλαιστίνης, ἀλλὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἀπέθανε, δηλητηριασθείς, ὡς λέγουν, ἀπὸ ὀπώραν προσφερθεῖσαν εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὸν ἐμίρην τῆς Καισαρείας (1100). Ὁ Τορκουᾶτος Τάσσος εἰς τὴν «Ἀπελευθερωθεῖσαν Ἱερουσαλὴμ» ἔχει ἥρωα τὸν Γοδεφρεῖδον. Τούτου σῴζονται ἐπιστολαί τινες καὶ διατάγματα. Ἡ πόλις τῶν Βουξελλῶν ἤγειρεν εἰς αὐτὸν ἀνδριάντα τῷ 1848. Οἱ Σταυροφόροι ἐτόλμησαν νὰ τὸν θάψουν ἐντὸς τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως ὑπὸ τὸν Γολγοθᾶν, αὐτὸν ὅστις ἠρνήθη τὸ στέμμα καὶ τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὸν Ἰ. Χριστόν. Ἐπὶ τοῦ τάφου του ἐχάραξαν ἐπίγραμμα λατινιστὶ λέγον: «Ἐνθάδε κεῖται ὁ ἔνδοξος δοὺξ Γουλιέλμος δὲ Βουγιὼν, ὅστις κατέκτησε τὴν χώραν ταύτην ὑπὲρ τῆς χριστιανοσύνης. Βασιλεύετω ἡ ψυχή του μετὰ τοῦ Ἰ. Χριστοῦ. Ἀμήν». Τὸν τάφον τοῦτον μετὰ τοῦ τοῦ Βαλδουίνου κατέστρεψαν οἱ Χοβαρέσμιοι τῷ 1242 κατακαύσαντες τὰ ὀστᾶ καὶ σκορπίσαντες τὴν κόνιν. Τελείως δ' ἐξηφανίσθησαν κατὰ τὴν πυρκαϊὰν τοῦ 1808.

— **Γοδεφρεῖδος** *ντὲ Ροσταγιὲ* (Godefroy de Rochetaillée). Ἐγεννήθη εἰς τὸ χωρίον Ροσταγιὲ καὶ ἀπέθανεν εἰς Κλαιρβὼ τῷ 1164. Ὅταν τῷ 1147 ὁ Λουδοβῖκος Ζ' ἐξεκίνησε διὰ τὴν κατὰ τῆς Παλαιστίνης Σταυροφορίαν, ὁ Γοδεφρεῖδος οὗτος τὸν ἠκολούθησεν ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ πάπα. Ὅταν ἔφθασαν ἐνώπιον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ λεγᾶτος οὗτος ἐπρότεινεν εἰς τὸ συγκροτηθὲν ὑπὸ τοῦ βασιλέως πολεμικὸν συμβούλιον νὰ καταλάβουν τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἀλλ' ἡ γνώμη του ἀπερρίφθη. Μετὰ τὴν οἰκτρὰν ἀποτυχίαν τῆς Σταυροφορίας ταύτης, ὁ Γοδεφρεῖδος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν ἐπισκοπήν του καὶ κατηνάλωσε τὸ λοιπὸν τοῦ βίου του εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτῆς.

— **Γοδεφρεῖδος** *τοῦ Στρασβούργου* (Gottfried von Strassburg). Γερμανὸς ἐπικὸς ποιητής, εἷς τῶν διασημοτέρων τοῦ μεσαίωνος. Ἔζησε κατὰ τὸν ΙΒ' καὶ ΙΓ' αἰῶνα καὶ ὑπῆρξε σύγχρονος τῶν ἄλλων ἐπικῶν ποιητῶν Βόλφραμ φὸν Ἔσεμπαχ, Βάλτερ φὸν ντὲρ Φογκελβάϊντε, Χάρτμαν φὸν ντὲρ Ἄουε. Εἰς τὸν Γοδεφρεῖδον ἀποδίδεται τὸ μέγα ἐπικὸν ποίημα «Τριστάνος καὶ Ἰζόλδη», περὶ τοῦ ὁποίου λέγεται ὅτι τὸ ἤρχισεν ἄλλος ποιητής, ὁ Αἴλχαρτ φὸν Χόμπεργκεν. Δὲν ἐπρόφθασεν ὅμως νὰ τὸ ἀποπερατώσῃ καὶ τὸ ἐτελείωσαν ἄλλοι. Τὰ ἔργα του ἐξεδόθησαν τῷ 1823 ἐν Βρεσλαυίᾳ (von der Hagen). Μ. ΒΑΛΣΑΣ

Γοδίγισκλος Ἡγεμὼν τῶν ἐν Ἱσπανίᾳ ἐγκατασταθέντων κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ε' μ. Χ. αἰῶνος Βανδήλων (βλ. λ. Βανδῆλοι, τόμ. ΣΤ' σελ. 623). Ν. ΚΛΣ

Γοδίδισκλος. Ἐκ τῶν ἐν Θράκῃ ἐγκατασταθέντων τῷ 379 Γότθων καὶ παραμεινάντων ἐκεῖ μετὰ τὴν εἰς Ἰταλίαν ἀναχώρησιν τῶν πλείστων ἐξ αὐτῶν (τῷ 488) ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν Θευδέριχον. Ὁ Γοδίδισκλος «ἀνὴρ γενναῖός τε ὑπερφυῶς καὶ τῶν κατὰ τὸν πόλεμον πραγμάτων ὑπερφυῶς ἔμπειρος», ὅπως λέγει ὁ ἱστορικὸς Προκόπιος, ὑπηρετῶν ὡς ἀρχηγὸς μισθοφόρων ὁμοεθνῶν του εἰς τὸν βυζαντινὸν στρατὸν ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἀναστασίου Α' (491—518) συμμετέσχεν εἰς τὴν εἰς Μεσοποταμίαν ἐκστρατείαν ἐναντίον τῶν Περσῶν. Ν. ΚΛΣ

Γοδολίας *[Παλ. Διαθ.]*. Ὄνομα διαφόρων Ἰουδαίων μνημονευομένων ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ, ὧν σπουδαιότερος ὑπῆρξεν ὁ Γοδολίας, ὅστις μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Ἱερουσαλὴμ (586 π. Χ.) ἐτοποθετήθη ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορος ὡς διοικητὴς τῆς Ἰουδαίας ἐν Μασσηφὰθ καὶ ὑπῆρξε φίλος τοῦ προφήτου Ἱερεμίου, ἐδολοφονήθη ὅμως ὑπὸ τῶν στασιασάντων κατ' αὐτοῦ Ἰουδαίων ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἰσμαὴλ (Δ' Βασιλειῶν κε' 22 ἑξ. καὶ *Ἱερεμ.* μζ' 5 ἑξ.). Π. Ι. Μ

γοδοῦα (ἡ) (Godoya) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀχνοειδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει δένδρα μὲ κορμὸν εὐθυτενῆ, φύλλα ἁπλᾶ μετὰ παραφύλλων καὶ ὡραῖα ἄνθη κατὰ βότρυς διατεταγμένα. Γνωστὰ 3 εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Κολομβίας καὶ τοῦ Περού. Δ. Ν. Π.

γοδουινία (ἡ) (Godwinia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀρωοειδῶν*. Εἶναι πόαι πολυετεῖς μὲ πολυπληθῆ βαθέα ριζώματα καὶ πολύχρωμα εὐώδη ἄνθη. Τὸ γένος περιλαμβάνει 5 εἴδη φυόμενα εἰς τὴν Ἀμερικήν, ὧν γνωστότερα: *γοδουινία ἡ γίγας* (Godwinia gigas) καὶ *γοδουινία τὸ πολύφυλλον* (Godwinia polyphyllum), καλλιεργούμενα ἐν Εὐρώπῃ ὡς ἐξόχως κοσμητικὰ φυτά. Δ. Ν. Π.

Γοδοφρεῖδος· βλ. Γοδεφρεῖδος.

γοεμὸν (τὰ) (Goëmon) *[Βοτ.]*. Ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν ταύτην φέρονται διάφορα ὑδρόβια φυτὰ τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀλγῶν* καὶ τῆς ὑποδιαιρέσεως τῶν *φυκῶν*, ἅτινα ἐκβράζονται ὑπὸ τῆς θαλάσσης εἰς τὰς ἀκτὰς καὶ ἀποτελοῦσι πολύτιμον λίπασμα διὰ τὴν γεωργίαν, χρησιμοποιούμενα εἰς μεγάλην κλίμακα εἰς τὴν Σκωτίαν, τὴν Ἰρλανδίαν καὶ τὰς ἀκτὰς τῆς Βρετάνης καὶ τῆς Νορμανδίας. Συνήθως διακρίνουσι δύο εἴδη γοεμόν, τὰ *γοεμὸν τὰ ἐξ ἐκβρασμοῦ* προερχόμενα καὶ τὰ *γοεμὸν τὰ τῶν βράχων*. Τὰ πρῶτα ἐκριζοῦνται καὶ ἐναποτίθενται ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῇ ἐνεργείᾳ τῶν διαφόρων θαλασσίων ρευμάτων, καὶ χρησιμεύουσιν ἰδίως πρὸς κατασκευὴν στρωμνῶν προοριζομένων διὰ τὰ κτήνη. Τὰ γοεμὸν τῶν βράχων ἐξάγονται δι' εἰδικῶν ἐργαλείων παρομοίων πρὸς τὰς δικράνας καὶ εἰς ὡρισμένας ἐποχὰς τοῦ ἔτους, διότι συνήθως ἐπ' αὐτῶν τὰ διάφορα εἴδη τῶν ἰχθύων ἐναποθέτουσι τὰ ᾠά των. Εἴς τινα βραχώδη μέρη ἀπαντοῦν εἰς ἐκτεταμένα στρώματα καὶ συνήθως ἐξάγονται ἀναμεμιγμένα μετὰ μικρῶν κογχῶν ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ εἶναι πολυτιμότερα ἀπὸ λιπασματολογικῆς ἀπόψεως. Συνήθως τὰ συσκευάζουσιν εἰς τετραγώνους συμπεπυκνωμένας μάζας βάρους 1 χιλιογράμμου. Αἱ οὕτω συσκευασμέναι μᾶζαι περιέχουσι συνήθως 290 γραμμάρια ὕδατος, 40 γραμμ. θαλασσίου ἅλατος, 12,8 γραμμ. ἀζώτου, 611,4 γραμμ. διαφόρων ὀργανικῶν οὐσιῶν, 30 γραμμ. μεταλλικῶν οὐσιῶν ἀδιαλύτων καὶ 15,8 γραμμ. διαφόρων διαλυτῶν ἁλάτων. Τὰ γοεμὸν πρὸ τῆς χρησιμοποιήσεώς των ἀποστραγγίζονται, ὅπως ἀποβάλωσι τὴν περίσσειαν τοῦ θαλασσίου ὕδατος, εἶτα δὲ ζυμοῦνται καὶ συμπιέζονται ὁπότε καὶ φέρονται εἰς τὸ ἐμπόριον. Εἴς τινα μέρη τὰ καίουσι καὶ μεταχειρίζονται τὴν τέφραν των ὡς λίπασμα.

Ἡ διὰ γοεμὸν λίπανσις φέρει ἄριστα ἀποτελέσματα κυρίως εἰς ἐδάφη ἔχοντα ἀνάγκην καλιούχων ἁλάτων καὶ εὐνοεῖ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν γεωμήλων, τῶν γογγυλίων (ρεβῶν) κλπ. Εἴς τινα μέρη τῆς βορείου Γαλλίας δι' αὐτῶν λιπαίνουσι τὸ λίνον (λινάρι) καὶ τὴν κάνναβιν. Ἀναλόγως τῆς εἰς θρεπτικὰς οὐσίας συστάσεως τῶν ἀγρῶν ὡς καὶ τῶν διαφόρων ἐν αὐτοῖς καλλιεργουμένων εἰδῶν φυτῶν κυμαίνεται καὶ ἡ χρησιμοποιουμένη ποσότης γοεμόν, ἀπὸ 50 μέχρις 80 κυβικῶν μέτρων κατὰ ἑκτάριον. Τὰ γοεμὸν ἀπαντῶσι καὶ εἰς πλείστας ἑλληνικὰς ἀκτάς, ἀλλὰ δὲν χρησιμοποιοῦνται εἰσέτι πρὸς λίπανσιν, ἂν καὶ πολλαχοῦ

Digitized by Google

ἰδίως εἰς τὰς παρὰ τὴν θάλασσαν καλλιεργουμένας ἐκτάσεις, θὰ ἔδιδον ἄριστα ἀποτελέσματα.

Δ. Ν. Π.

Γοενὲν *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς τῆς Προποντίδος (πλάτ. 40°19′½ Β, μῆκ. 27°37′½ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 224: Sea of Marmara) ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Ἀρτάκης. Ἐν τῷ ὅρμῳ αἱ ἐκβολαὶ τοῦ Γοενὲν-ντερέ, αἱ «Αἰσήπου ποταμοῦ ἐκβολαὶ» (*Πτολ.* Ε, 6, 2) «ἐν Προποντίδι Μυσίας Μικρᾶς τῆς ἐφ' Ἑλλησπόντῳ».

Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

γοερός, *—ά, —όν*· ὁ πλήρης γόων, στεναγμῶν, θρηνώδης: «ἐξέβαλε γοερὰς κραυγάς».—Ἐπίρρ. *γοερῶς*.

Γοζμαίη (ἡ) *[Ἀρχ.]*. Τοπικὴ ἐπωνυμία τῆς Ἀθηνᾶς ἐπί τινος ἐπιγραφῆς ἐκ Κανάθων τῆς Βατανείας ἐν Παλαιστίνῃ.

ΙΑΚ. Χ. Δ.

γόης, *—ητος* (ὁ), θηλ. (νεώτ.) *γόησσα*· ὁ κοιμίζων τὴν διάνοιαν τῶν ἄλλων, μάγος, ἀπατεών, ψευδολόγος· || ὁ ἀρέσκων εἰς ὑπερβολήν, ὁ σαγηνεύων διὰ τοῦ λόγου, τοῦ ᾄσματος, τῶν τρόπων, ὁ συναρπάζων: «ὁ γόης ἀοιδός».

—*[Ἐγκυκλ.]*· βλ. μαγεία.

—*[Ποιν. Δικ.]* Κατὰ τὸ ἄρθρον 665 (ἐδ. α′) τοῦ Ποινικοῦ νόμου γόητες εἶναι οἱ «ἐκ συνηθείας καὶ καθ' ἕξιν» ἐπιδιδόμενοι εἰς τὸ πλανᾶν ἄλλους διὰ νομιζομένων θαυμάτων, διὰ μαγειῶν ἢ ἐξορκισμῶν, διὰ σημειομαντείας ἢ ὀνειροκρισίας, προφητείας, θησαυρωρυχίας, χρυσοποιίας καὶ ἄλλων παρομοίων γοητειῶν. Δὲν ἀρκεῖ ὅθεν πρὸς ὕπαρξιν τοῦ ἀξιοποίνου τῆς πράξεως ἡ ἅπαξ μόνον καὶ ἐκ τυχαίας ἀφορμῆς ἐνέργειά τινος τῶν ἀνωτέρω γοητειῶν. Ἐξ ἄλλου δὲν ἀπαιτεῖται νὰ ἐπιδιώκῃ ὁ δράστης ὑλικὸν ὄφελος· ἂν διὰ τῶν ἀνωτέρω ἐνεργειῶν, αἵτινες συνιστῶσι τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος, ἐσκόπει καὶ ἐπέτυχεν ὁ δράστης ὑλικὸν ὄφελος ἢ τὴν ζημίαν ἄλλου, ἡ πρᾶξις λαμβάνει τὸν χαρακτῆρα διακεκριμένης ἀπάτης (βλ. λ.) καὶ τιμωρεῖται κατὰ τὸ ἄρθρ. 399 § 3 Ποιν. Ν. ὡς κακούργημα.

Οἱ γόητες τιμωροῦνται διὰ κρατήσεως τὸ πολὺ ἓξ ἑβδομάδων ἢ διὰ προστίμου τὸ πολὺ χιλίων διακοσίων δραχμῶν, ἐν ὑποτροπῇ δὲ διὰ κρατήσεως ἀπὸ ἑνὸς μέχρι τριῶν μηνῶν ἢ προστίμου ἀπὸ 400 ἕως 1600 δραχμ., ἐπιβαλλομένης ἐν ἀνάγκῃ τῷ δράστῃ καὶ ἀστυνομικῆς ἐπιτηρήσεως. Ὡς ἐπιβαρυντικαὶ αἰτίαι ἐπιτείνουσαι τὴν ποινὴν εἰς κράτησιν δύο ἕως τριῶν μηνῶν σὺν τῷ ἀνωτέρῳ προστίμῳ, θεωροῦνται κατὰ τὸ ἄρθρ. 666 Ποιν. Ν.: 1) ἐὰν οἱ γόητες κατέστησαν ἑαυτοὺς ἀγνωρίστους διὰ προσωπίδων, μελανώσεως τοῦ προσώπου, ψευδοπώγωνος ἢ τοιούτων ἄλλων μέσων· 2) ἐὰν φέρωσι μεθ' ἑαυτῶν κλεῖδας, ἀγκυλίδας καὶ παρόμοια ὕποπτα πράγματα, δι' ὧν δύνανται ν' ἀνοίγωσι κλεῖθρα· 3) ἐὰν φέρωσι μεθ' ἑαυτῶν πλέον τῶν 50 δραχμ. ἢ πράγματα ἀξίας ἀνωτέρας τοῦ ποσοῦ τούτου. Ἐπιβαρυντικὴ αἰτία ἐπίσης ἐλογίζετο κατὰ τὸ ἄρθρ. 666 § 2 Ποιν. Ν. καὶ ἡ ὁπλοφορία· νῦν ὅμως κατὰ τὸν νόμον 286 τοῦ 1914 «περὶ ὁπλοφορίας», ἡ ὁπλοφορία τιμωρεῖται ὡς πλημμέλημα, καὶ συνεπῶς ὁ γόης, ὁπλοφορῶν, θὰ τιμωρηθῇ μὲ τὰς ποινὰς τῆς γοητείας, τῆς ἁπλῆς, καὶ τῆς παρανόμου ὁπλοφορίας κατὰ συρροὴν (βλ. λ.).

Κατ' εἰδικὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 2 τοῦ νόμου 121 τοῦ 1913, ἰσχύουσαν ἐν ταῖς περιφερείαις τῶν Γενικῶν Διοικήσεων, ἐὰν ἐν αὐταῖς ἤθελον τεθῆ ἐν ἰσχύϊ οἱ νόμοι περὶ λῃστείας, οἱ γόητες τιμωροῦνται μὲ φυλάκισιν μέχρις ἑνὸς ἔτους καὶ ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν πέντε ἐτῶν, ἐπιτρεπομένης κατ' αὐτῶν καὶ προφυλακίσεως, μετὰ δὲ τὴν ἔκτισιν τῆς ποινῆς των δύνανται νὰ ἐκτοπίζωνται προσωρινῶς δι' ἀποφάσεως τοῦ ἁρμοδίου νομάρχου, στηριζομένης εἰς ἔκθεσιν τοῦ εἰσαγγελέως καὶ τοῦ διευθυντοῦ τῆς ἀστυνομίας.

Α. Ν. ΜΠΟΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

γοητεία (ἡ)· τὸ ἀφηρημ. τοῦ *γοητεύειν*· ἡ μαγικὴ ἐπίδρασις ἐπί τινα, ἡ ἐκ τῆς ἀρεσκείας θόμβωσις τοῦ νοῦ, ἡ ἔκστασις, ἡ δημιουργουμένη ὑπό τινο εὐαρέσκεια, ἡ ἐκ ταύτης ἐπιβολή: «ἡ γοητεία τοῦ διδασκάλου πρὸς τοὺς μαθητάς», «ἡ γοητεία τοῦ γάμου εἶναι ἀπατηλή».

—*[Ἐγκυκλ.]*· βλ. μαγεία.

Γοητεία *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία δοθεῖσα ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς εἰς τὸ ἐν Ἀνατολικῇ Θρᾴκῃ χωρίον Γκουβενσλῆ (βλ. λ.).

γοήτευμα (τό)· τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *γοητεύειν*, ἡ εὐαρέσκεια, ἡ ἡδονὴ ἔκ τινος.

γοητευτὴς (ὁ)· ὁ γοητεύων, ὁ προκαλῶν εὐαρέσκειαν, ἡδονήν.

γοητευτικὸς, *—ή, —όν*· ὁ ἱκανὸς ἢ ἁρμόδιος πρὸς ἄσκησιν γοητείας: «γοητευτικὴ ὁμιλία, —ἰδέα», «γοητευτικὸν ᾆσμα, —ζήτημα».—Ἐπίρρ. *γοητευτικῶς*.

γοητεύω· εἶμαι γόης, ἀσκῶ μαγικὴν ἐπήρειαν, προκαλῶ εὐαρέσκειαν, ἡδονήν, μαγεύω, σαγηνεύω: «ἡ ὁμιλία του—, ἡ συντροφιά του γοητεύει». || ἀπατῶ, φενακίζω θαμβῶ τὴν διάνοιάν τινος: «τὸν ἐγοήτευσε μὲ τὰς ὑποσχέσεις του».

γόητρον (τό)· τὸ μέσον διὰ τοῦ ὁποίου γοητεύομεν, ἡ γοητευτικὴ ἐπήρεια, τὸ θέλγητρον, καθόλου, ἡ ἐπιβολή: «ἔχασε τὸ γόητρόν του, κανεὶς δὲν τὸν προσέχει»

Γόθα (Gotha) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Θουριγγίᾳ, πρωτεύουσα τοῦ ἄλλοτε δουκάτου καὶ νῦν νομοῦ τοῦ Σὰξ-Κουβούργου-Γοθα παρὰ τὸν Νές, παραπόταμον τοῦ Βέρρα, εἰς τοὺς πρόποδας τῶν ὑψωμάτων τοῦ δάσους τῆς Θουριγγίας. Εὑρίσκεται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Λειψίας-Φραγκφούρτης καὶ ἔχει 45780 κατοίκους. Χάρις εἰς τὰς ἀσφαλιστικὰς αὐτῆς ἑταιρείας καὶ τρα έξας καὶ εἰς τὴν ὀνομαστὴν ἐμπορικὴν σχολὴν εἶχεν ἄλλοτε μεγάλην οἰκονομικὴν σπουδαιότητα. Διατηρεῖ δὲ εἰσέτι τὸ μέγα γεωγραφικὸν ἵδρυμα, τὸ ἱδρυθὲν ὑπὸ τοῦ Justus Perthes τῷ 1785 καὶ περιλαμβάνον τὴν τελειοτέραν συλλογὴν ἐν τῷ κόσμῳ χαρτῶν καὶ γεωγραφικῶν ἐγγράφων. Ἔχει ἀστεροσκοπεῖον, ἀνωτέρας σχολάς, πολλὰς τραπέζας καὶ ἐργοστάσια πορσελλάνης, κλειδοκυμβάλων, μαλλίνων ὑφασμάτων, μηχανῶν κ.τ.λ. Μεταξὺ τῶν ὡραιοτέρων ἀρχαίων κτιρίων τῆς πόλεως τὰ κυριώτερα εἶναι: τὸ δημαρχεῖον, κτισθὲν τῷ 1574, ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς τοῦ ΙΔ′ αἰῶνος καὶ τὸ ἀνάκτορον τοῦ Φρείντενσταϊν, κτισθὲν τῷ 1645, μετὰ ὡραίας αἰθούσης τοῦ θρόνου, θεάτρου, βιβλιοθήκης, μουσείου καὶ πινακοθήκης. Ἐπὶ τῆς κυριωτέρας πλατείας τῆς πόλεως ὑπάρχει μνημεῖον τῶν πεσόντων κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1870—1871.

Μ. Δ. Β

—**Γόθας** ***ἡμερολόγιον*** (Almanach de Gotha). Τὸ ἡμερολόγιον τοῦτο ἐξεδόθη διὰ πρώτην φορὰν τῷ 1763 ἐν τῇ πόλει Γόθᾳ τῆς Γερμανίας, ὑπὸ τοῦ οἴκου Justus Perthes καὶ ἐξακολουθεῖ ἐκδιδόμενον μέχρι σήμερον κατὰ Μάϊον ἑκάστου ἔτους. Κατ' ἀρχὰς ἐδημοσίευε τὴν γενεαλογίαν τῶν βασιλέων τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν ἀνεξαρτήτων χωροδεσποτῶν τῆς Γερμανίας. Κατόπιν ἀλληλοδιαδόχως προσετέθησαν εἰς αὐτὸ καὶ αἱ γενεαλογίαι τῶν ἡγεμονικῶν, ἀλλὰ μὴ βασιλευόντων οἴκων τῆς Γερμανίας, τῆς Αὐστροουγγαρίας κτλ., τῶν δουκικῶν καὶ πριγκιπικῶν οἴκων τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, τῆς Ἰρλανδίας, τῆς Γαλλίας, τῆς Ἰταλίας, τῆς Ἱσπανίας κτλ., καθὼς καὶ ἄλλων οἴκων ἀνηκόντων εἰς τὴν ἀνωτάτην ἀριστοκρατίαν τῆς Εὐρώπης. Βραδύτερον τὸ ἡμερολόγιον ἐπλουτίσθη καὶ μὲ διπλωματικὰς καὶ στατιστικὰς πληροφορίας ὅλων τῶν κρατῶν τοῦ κόσμου. Οὕτω σήμερον τὸ ἡμερολόγιον Γόθα ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο τμήματα: τὸ *γενεαλογικὸν* καὶ τὸ *διπλωματικὸν καὶ στατιστικόν*. Τὸ γενεαλογικὸν τμῆμα διαιρεῖται εἰς τρία μέρη: 1) Τὸ περιλαμβάνον τὰς γενεαλογίας τῶν βασιλευόντων οἴκων (καὶ τῶν βασιλευσάντων ἐν Εὐρώπῃ ἀλλ' ἐκθρονισθέντων ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ′ αἰῶνος μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ Κ′). 2) Τὸ περιλαμβάνον τὴν γενεαλογίαν τῶν οἴκων τῶν ἀνεξαρτήτων χωροδεσποτῶν τῆς Γερμανίας· καὶ 3) τὸ περιλαμβάνον τὴν γενεαλογίαν τῶν ἄλλων ἡγεμονικῶν ἀλλὰ μὴ βασιλευόντων οἴκων τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν τιτλούχων οἴκων τῆς Γερμανίας, τῆς Αὐστρίας, τῆς Οὐγγαρίας, τῆς Τσεχοσλοβακίας, τῆς Γαλλίας, τοῦ Βελγίου, τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, τῆς Ἰρλανδίας, τῆς Ἰταλίας, τῆς Πολωνίας, τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Ἱσπανίας. Τὸ διπλωματικὸν καὶ στατιστικὸν τμῆμα περιλαμβάνει: 1) κατάλογον ὅλων τῶν ἀνεγνωρισμένων κρατῶν τοῦ κόσμου· 2) στατιστικὰς πληροφορίας ἐπὶ τῶν κρατῶν τούτων, μετ' ἀναγραφῆς τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν τίτλων ὅλων τῶν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων αὐτῶν, συμπεριλαμβανομένου τοῦ διπλωματικοῦ καὶ τοῦ προξενικοῦ σώματος· 3) κατάλογον τῶν ἐπισήμων καὶ ἀνεπισήμων διεθνῶν ἱδρυμάτων καὶ γραφείων μεθ' ὅλων τῶν σχετικῶν πληροφοριῶν· 4) κατάλογον ὅλων τῶν διεθνῶν ἐπιτροπῶν τῶν καθορισθεισῶν ὑπὸ τῶν συνθηκῶν μεταξὺ ὡρισμένων κρατῶν· καὶ 5) βιβλιογραφίαν τῶν τελευταίων διεθνῶν ἐκδόσεων, τῶν ἀναφερομένων εἰς τὰ πολιτικά, διπλωματικά, οἰκονομικά, φιλολογικὰ κτλ. διεθνῆ γεγονότα. Ἡ σύνταξις τοῦ ἡμερολογίου παρακολουθεῖ τὴν διεθνῆ κίνησιν καὶ ἐπιφέρει καθ' ἕκαστον ἔτος τὰς ἐπερχομένας μεταβολάς.

Μ. Δ. Β.

—**Γόθας,** ***συνέδριον***. Συνέδριον ἐργατικὸν συγκροτηθὲν ἐν Γόθᾳ κατὰ Μάϊον τοῦ 1875 πρὸς ἑνοποίησιν τῶν ἐργατικῶν δυνάμεων τῆς Γερμανίας καὶ ἀποτελεσματικωτέραν πάλην κατὰ τοῦ ὑπὸ τοῦ Βίσμαρκ καταρτισθέντος «νόμου κατὰ τῶν σοσιαλιστῶν». Τοῦ συνεδρίου τούτου μετεῖχον ἀφ' ἑνὸς μὲν οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Λασσάλ, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τοῦ 1863 εἶχον πληθυνθῆ καὶ ἠκολούθουν ἀρχὰς ἀφισταμένας τοῦ μαρξισμοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰ μέλη τοῦ ἐργατικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τὸ ὁποῖον εἶχεν ἱδρυθῆ κατ' Αὔγουστον τοῦ 1869 ὑπὸ τοῦ Γ. Λίμπκνεχτ καὶ Α. Μπέμπελ ἐν Ἄϊζεναχ καὶ ἐβασίζετο ἐπὶ προγράμματος («Πρόγραμμα τοῦ Ἄϊζεναχ») μαρξιστικοῦ, περιέχοντος ὅμως καὶ λασσαλικὰ καὶ ἀστικοδημοκρατικὰ αἰτήματα. Πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ βασικοῦ σκοποῦ τοῦ συνεδρίου τούτου συνετάχθη καὶ σχετικὸν πρόγραμμα, γνωστὸν ἔκτοτε ὡς «Πρόγραμμα τοῦ Γόθα», ἐν τῷ ὁποίῳ διαφαίνεται ἡ προσπάθεια τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν στοιχείων (Ἀϊζεναχικῶν) ὅπως προσεταιρισθοῦν τοὺς λασσαλικούς, ἔστω καὶ πρὸς ζημίαν τῆς θεωρητικῆς των ὀρθοδοξίας. Ἕνεκα τούτου τὸ «Πρόγραμμα τοῦ Γόθα» προὐκάλεσε τὴν ἀμείλικτον καὶ βιαίαν κριτικὴν τοῦ Μάρξ, ὅστις ὀλίγον πρὸ τοῦ ἑνωτικοῦ συνεδρίου ἀπέστειλε πρὸς τοὺς σοσιαλδημοκράτας τὰς περιφήμους: «Περιθωριακὰς σημειώσεις ἐπὶ τοῦ προγράμματος τοῦ γερμανικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος», δημοσιευθείσας ἀργότερον (τῷ 1891) ὑπὸ τοῦ Φ. Ἔγκελς ὑπὸ τὸν τίτλον: «Κριτικὴ τοῦ προγράμματος τοῦ Γόθα». [Πρβλ. *Κ. Μάρξ:* Κριτικὴ τοῦ προγράμματος τοῦ Γόθα κλπ., Σικάγον 1920.]

Θ. Π.

Γόθα ***(διῶρυξ)*** (Gotha canal). Σύστημα διωρύγου ἐν τῇ νοτίῳ Σουηδίᾳ, μεταξὺ τῶν λιμνῶν Βένερ, Βέττερ, Ρόξεν καὶ Γκλάν. Διὰ τοῦ ποταμοῦ Γκαίτα ἑνώνει τὴν Βόρειον θάλασσαν μετὰ τῆς Βαλτικῆς. Τὸ μῆκος αὐτῆς εἶναι 190 χλμ., τὸ ὅλον δὲ σύστημα ἔχει μῆκος 420 χλμ. Κατεσκευάσθη ἀπὸ τοῦ 1809 μέχρι τοῦ 1830 καὶ εἶναι πλωτὴ καὶ ἀπὸ μεγάλα ἀτμόπλοια.

—Μ.

Γοθαζὰτ ***(μάρτυς)***. Κρυπτοχριστιανός, ὅστις ὑπηρέτει ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Πέρσου βασιλέως Σαπὼρ τοῦ Β′ (310—379). Οὗτος βλέπων ὅτι ὁ βασιλεὺς κατεδίωκεν ἀπηνῶς τοὺς Χριστιανούς, φοβηθεὶς ἐπανῆλθεν εἰς τὸ πάτριον θρήσκευμα. Ἀλλ' ὅτε ὁ ἅγιος Συμεών, καταγγελθεὶς εἰς τὸν Σαπὼρ ὅτι «αἱρεῖται μᾶλλον ἀποθανεῖν ὑπὲρ Χριστοῦ ἢ δουλεύειν αὐτῷ ἀτίμως καὶ ἀκλεῶς», ἐρρίφθη εἰς τὸ δεσμωτήριον ἁλυσίδετος, ὁ Γοθαζὰτ ἐπεσκέφθη αὐτὸν κρυφίως εἰς τὴν φυλακήν. Ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως δὲ τούτου σφοδρῶς ἐπιπληχθεὶς διὰ τὴν εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν ἐπιστροφήν του καὶ προτραπεὶς ἐντόνως νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, ὅταν ἐξῆλθεν ἐκ τῆς φυλακῆς παρρησίᾳ ὡμολόγησεν ὅτι εἶναι Χριστιανός. Τοῦτο μαθὼν ὁ βασιλεὺς διέταξε παραχρῆμα ν' ἀποκεφαλίσωσιν αὐτόν. Ἡ μνήμη αὐτοῦ ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τὴν 17 Ἀπριλίου μετὰ βιογραφίας ἄνευ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας.

Ε. Γ. Π.

Γοθολία (ἑβρ. *Ἀτταλιγιά*). Βασίλισσα τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰούδα, θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τοῦ Ἰσραὴλ Ἀχαὰβ καὶ τῆς περιβοήτου Ἰεζάβελ, σύζυγος δὲ τοῦ βασιλέως τοῦ Ἰούδα Ἰωρὰμ καὶ μήτηρ τοῦ βασιλέως Ὀχοζίου, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου ἐξοντώσασα τοὺς κληρονόμους τῆς βασιλείας ἐβασίλευσεν ἐπὶ ἑξαετίαν (842—836 π. Χ.). Ἀνεδείχθη δὲ ἀνταξία κατὰ πάντα θυγάτηρ τῆς Ἰεζάβελ, προστατεύσασα πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν εἰδωλολατρείαν, ἕως οὗ ὁ τὴν ἐξόντωσιν διαφυγὼν υἱὸς τοῦ Ὀχοζίου Ἰωὰς ἐχρίσθη βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως Ἰωαδέ, αὕτη δὲ ἐδολοφονήθη ἐν ἐκραγείσῃ κατ' αὐτῆς συνωμοσίᾳ (Δ′ Βασιλ. η′ 18, ια′ 1 ἑξ. καὶ Β′ Παραλειπ. κβ′ 2, κγ′ 1 ἑξ.).

Π. Ι. Μ.

Γοθονιὴλ (ἑβρ. *Othoniel*). Ὄνομα διαφόρων Ἰσραηλιτῶν μνημονευομένων ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ, ὧν σπουδαιότερος ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος κριτὴς τοῦ Ἰσραήλ, ἀδελφὸς τοῦ Χάλεβ ἐκ τῆς φυλῆς Ἰούδα (Κριτῶν γ′ 8—11).

Π. Ι. Μ.

γοιθίτης (ὁ) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν τῆς ὁμωνύμου ὁμάδος τῆς κλάσεως τῶν ὑδροξειδίων. Ἀποτελεῖ ἕνωσιν τοῦ τριοξειδίου τοῦ σιδήρου μεθ' ἑνὸς μορίου ὕδατος: $Fe_2O_3.H_2O$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὴν ὁλοεδρίαν τοῦ ρομβικοῦ συστήματος καὶ ἀπαντᾷ εἰς φυλλώδη, λεπιδοειδῆ, ἀκτινοειδῆ καὶ ἰνώδη συσσωματώματα, καθὼς καὶ εἰς ψευδομορφώσεις κατὰ σιδηροπυρίτην. Ἔχει σκληρότητα 5—5,50, εἰδικὸν βάρος 3,8—4,37 καὶ χρῶμα κιτρινωπὸν μέχρις ἐρυθρωποῦ. Διαλύεται εἰς θειικὸν ὀξύ.

Γ. Β.

Γοιράθα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μεσόγειος πόλις τῆς Ἀραβίας. Κατὰ Πτολεμαῖον (VI 7, 32) ἔκειτο Δ. τῆς πόλεως Γέρρα καὶ ἀπεῖχε ταύτης πορείαν πέντε ἡμερῶν. Κατὰ Sprieger (Ἀρχ. Γεωγρ. Ἀραβίας 1875, 170) ἡ Γοιράθα εἶναι τὸ ἀραβικὸν *El Kirgatan*.

Ι. Δ. Σ.

Γοιτόσυρος ἢ ***Οἰτόσυρος*** ἢ ***Οἰτόσκυρος***. Θεὸς ἐν Σκυθίᾳ σχετιζόμενος πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα. Ὁ θεὸς οὗτος λέγεται παρ' ἄλλοις καὶ *Γογγόσυρος*. Πρόκειται περὶ θεότητος ἡ ὁποία ἀπαντᾷ ὑπὸ διάφορα ὀνόματα ἐν τῇ λατρείᾳ πολλῶν χωρῶν τῆς μέσης Ἀσίας.

ΙΑΚ. Χ. Δ.

Γοκλήνιος (Goclenius), *Ροδόλφος*. Γερμανὸς φιλόσοφος γεννηθεὶς τῷ 1547 ἐν Κόρβαχ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1628 ἐν Μαρβούργῳ, ἔνθα ἐδίδαξεν ἐπί τινα χρόνον φιλοσοφίαν. Ὀπαδὸς ὢν τοῦ Ράμου προσεπάθει νὰ προσαρμόσῃ τὴν διαλεκτικὴν αὐτοῦ πρὸς τὴν τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τὴν τοῦ ἰβερροϊστικοῦ ἀριστοτελισμοῦ. Ἔγραψε: «Isagoge in Organon Aristotelis» (Φραγκφούρτη 1598), «Isagoge in peripateticorum et scholasticorum primam philosophiam, quae dici comuerit metaphysica» (Φραγκφούρτη 1598), «Ψυχολογία h. c. de hominis perfectione, anima κλπ.», ἔνθα τὸ πρῶτον φέρεται ὡς τίτλος ἡ λέξις «ψυχο-

Digitized by Google

λογία» Μαρβοῦργον 1590—1597), «Idea philosophiae platonicae» (Μαρβοῦργον 1612), «Lexicon philosophicum» (1613) «Etimologiae germanorum nominum», διὰ τὸ ὁποῖον κατηγορήθη ἐπὶ λογοκλοπία, διότι, ὡς ἐπιστεύετο, εἶχε λεηλατήσει τὸ πονημάτιον τοῦ Λουθήρου «de nominibus propriis germanorum». Ἕτερον ἔργον του: «Problemata logica et philosophica» (Μαρβοῦργον 1614). Ὁ Γοκλήνιος διέκειτο εὐνοϊκῶς πρὸς τὸν Νικόλαον Taurellus, ἀδίκως κατηγορηθέντα ἐπὶ ἀθεϊσμῷ καὶ δισμῷ καὶ ζητοῦντα νὰ συμβιβάσῃ τὴν ἀριστοτελικὴν γνῶσιν πρὸς τὴν χριστιανικὴν πίστιν. Μ. ΑΜΑΡΙΩΤΟΥ

Γόλα *[Γεωγρ.]*. Μονὴ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς ἢ Χρυσοπηγῆς, κειμένη εἰς τὰ ΒΔ. τῆς κοινότητος Γοράνων τοῦ τέως δήμου Φελλίας τῆς ἐπαρχίας Λακεδαίμονος τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Ἡ τελευταία ἀνακαίνισίς της κατὰ τὴν ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς προσόψεως τοῦ ναοῦ αὐτῆς ἐπιγραφὴν ἐγένετο τῷ 1632. Ἐσχάτως συνεχωνεύθη μὲ τὴν μονὴν Ζερμπίτσης (Φάριδος). Α. Γ. ΣΓΟΥΡΙΤΣΑΣ

Γολὰν *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις ἐλευθέρα καὶ ἱερατικὴ ἐν Βασάν, εἰς τὸ δυτικὸν τμῆμα τῆς φυλῆς Μανασσῆ. Ἐπὶ Εὐσεβίου ἦτο ἀκόμη ἀρκετὰ σημαντικὴ καὶ ἐγένετο πατρὶς Ἰούδα τοῦ Γαλιλαίου, περὶ οὗ ὁμιλοῦν αἱ Πράξεις (Ε' 37).

Γολᾶς *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Θυάμιδος (τέως Φιλιατῶν) τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος ἀριθμούσης (1928) 162 κατοίκους. Χ. Ι. Σ.

Γόλαχα. Μεσαιωνικὸν φρούριον τῆς αὐτοκρατορίας Τραπεζοῦντος, τὸ ὁποῖον τῷ 1361 ἐπὶ τοῦ Ἀλεξίου Γ' ὑπέστη δεινὴν πολιορκίαν ὑπὸ τῶν Τούρκων, κατώρθωσεν ὅμως ν' ἀντισταθῇ νικηφόρως ἐπὶ δύο μῆνας, ὥστε οἱ Τοῦρκοι ἠναγκάσθησαν ν' ἀποχωρήσουν ἄπρακτοι. Α. Α. Π.

γολβαχία (ἡ) (Golbachia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σταυρανθῶν*. Αἱ γολβαχίαι εἶναι πόαι ἐπήσιαι μὲ φύλλα ἀκέραια, λεῖα καὶ ἄνθη κατὰ ἐπιμήκεις βότρυς διατεταγμένα. Γνωστὰ ἐλάχιστα εἴδη ἰθαγενῆ τῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν. Δ. Ν. Π.

Γολγοθᾶς. Βραχώδης λόφος ἐν Ἱεροσολύμοις, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐσταυρώθη μέσῳ δύο λῃστῶν ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Οἱ εὐαγγελισταὶ ἑρμηνεύουν: «Κρανίου τόπος», πράγματι δὲ ἡ λέξις παράγεται ἐκ τοῦ *γολγολέθ*, σημαίνοντος κρανίον καὶ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὴν Παλ. Διαθήκην (Β' Βασιλ. Θ' 35). Πολλοὶ διετάθησαν ὅτι ἦτο ὁ εἰδικῶς προωρισμένος εἰς θανατικὰς ἐκτελέσεις τόπος, ἄλλοι ὅτι ἐκλήθη οὕτως ἕνεκα τῶν κρανίων καὶ ἀνθρωπίνων ὀστῶν τῶν ἐπ' αὐτοῦ διεσπαρμένων, ἄλλοι ὅτι ἦτο βουνὸν καὶ ἄλλοι τὸν θεωροῦν ἐλαφρὰν ἐδαφικὴν πτυχήν. Ἐλέχθη ἀκόμη καὶ ἐπανελήφθη ὑπὸ Λατίνων συγγραφέων κατὰ κόρον, ὅτι ἐκλήθη οὕτως ἐκ τοῦ κρανίου τοῦ Ἀδάμ, τὸ ὁποῖον ἦτο ἀποτεθειμένον εἰς μίαν του κοιλότητα, ὅτι δὲ κατὰ τὴν ἐκπνοὴν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐρράγη ὁ βράχος καὶ ἔρρευσε τὸ αἷμα τοῦ ἑκουσίου ἐξιλαστηρίου θύματος ἐπὶ τὸ κρανίον τοῦ πρώτου ἁμαρτήσαντος.

Σήμερον ὁ Γολγοθᾶς δεικνύεται ἐντὸς τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, δεξιᾷ τῷ εἰσερχομένῳ. Φέρει δ' εἰς αὐτὸν κλῖμαξ 17 βαθμίδων. Ἐπ' αὐτοῦ ἔχομεν ἔδαφος ἐπίπεδον 12 μ. 27×12,50, οὕτινος τὸ Δ μέρος εἶναι κενὸν κάτωθεν, τὸ δὲ Α ἰσοπεδωθὲν σκεπάζει μέρος τοῦ βράχου. Ὁ στεγάζων αὐτὸ θόλος διαιρεῖται διὰ «πινσῶν» εἰς δύο, ὧν τὸ εὐρύτερον πρὸς Β, ἐφ' οὗ τίθεται γενομένη ἡ σταύρωσις, ἀνήκει εἰς ἡμᾶς, τὸ δὲ Ν ἡ δεξιᾷ τῷ θεατῇ εἰς τοὺς Φράγκους. Εἰς τὸ βάθος κεῖται ἡ ἁγία Τράπεζα, μονόλιθος καὶ πολυτίμως κεκοσμημένη, ὑπὸ ταύτην δὲ θόλος μικρός, εἰς τὸν ὁποῖον φαίνεται ὀπὴ μὲ ἀργυροῦν πλαίσιον ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐστηρίχθη ὁ σταυρός. Ὄπισθεν τῆς ἁγίας Τραπέζης ὑψοῦται μέγας σταυρὸς μετὰ τοῦ Ἐσταυρωμένου μέσῳ τῆς Θεομήτορος καὶ τοῦ μαθητοῦ Ἰωάννου, ὄπισθεν δὲ καὶ τούτων βαρυτιμότατον χρυσοῦν εἰκονοστάσιον, ὅπου πολλαὶ εἰκόνες ἀναφέρονται εἰς τὰ ἅγια Πάθη. Δεξιᾷ τῆς ἁγίας Τραπέζης δεικνύεται τὸ ῥῆγμα τὸ γενόμενον κατὰ τὴν σταύρωσιν. Ἀριστερᾷ αὐτῆς κεῖται ἡ Πρόθεσις ἐπὶ 4 κιονίσκων στηριζομένη καὶ παρ' αὐτὴν ἡ κλῖμαξ ἡ ἄγουσα εἰς τὸ Καθολικόν, δηλαδὴ τὸν μέγαν ναόν, ἀνήκοντα εἰς ἡμᾶς, καὶ ἄμβων πλησίον τοῦ ὁποίου μία πύλη φέρει εἰς τὸ Σκευοφυλάκιον καὶ τὰ Κατηχούμενα. Ἡ στέγη τοῦ Γολγοθᾶ εἶναι ἁρμοδίως ζωγραφημένη, ὅπως ἦτο καὶ πρὸ τοῦ ἐμπρησμοῦ τοῦ ναοῦ τῷ 1808. Εἰς τὸ δεξιὸν φραγκικὸν τμῆμα ἀξιοθέατα εἶναι ἡ τῆς ὀροφῆς μωσαϊκὴ εἰκὼν τῆς Ἀναλήψεως σωθεῖσα ἀπὸ τὸν ἐμπρησμὸν καὶ τὸ ἐπὶ τῆς Ν πλευρᾶς παράθυρον παρὰ τὸ παρεκκλήσιον τῆς «Κατωδύνου Μαρίας» (Maria dolorosa), λείψανον τῆς ἐξωτερικῆς ἄλλοτε πύλης τοῦ Γολγοθᾶ, διὰ τῆς ὁποίας εἰσῆλθεν ὁ Ἡράκλειος φέρων ἐκ Περσίας τὸν Σταυρόν.

Πᾶσαι αἱ προαναφερθεῖσαι γνῶμαι περὶ τῆς σημασίας τῆς λέξεως *Γολγοθᾶς* εἶναι πεπλανημέναι, σφαλερὰ δὲ συνεπῶς καὶ τὰ ἐκ ταύτης συμπεράσματα περὶ τῆς θέσεως εἰς ἣν ἐγένετο ἡ σταύρωσις τοῦ Κυρίου. Οἱ Ἑβραῖοι δὲν εἶχον ὡρισμένον τόπον θανατικῶν ἐκτελέσεων, ἀλλ' ὡδήγουν τὸν κατάδικον ἔξω τῆς πόλεως καὶ τὸν ἐλιθοβόλουν. Ἡ σταύρωσις ἦτο ποινὴ ἀτιμωτικὴ παρὰ Ρωμαίοις. Ἀλλὰ οὔτε ἐπὶ Ρωμαίων ὑπῆρχεν ὡρισμένος τόπος καταδίκης. Ἂν ὑπῆρχε, τότε ἡ Γραφὴ εἰς πλείστας περιπτώσεις, αἱ Πράξεις προκειμένου περὶ τοῦ ἁγ. Στεφάνου καὶ ἰδίως ὁ Φλ. Ἰώσηπος θὰ μᾶς τὸ ἔλεγον. Ἡ δὲ εὐαγγελικὴ ἔκφρασις δεικνύει τοῦτο, διότι εἶναι ἀόριστος: «εἰς τόπον καλούμενον Γολγοθᾶν». Ὁ Ἰώσηπος ὁμιλῶν περὶ τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν Ρωμαίων ἐπάρχων Οὐάρου καὶ Φλώρου, οἱ ὁποῖοι ἐσταύρωσαν χιλιάδας Ἑβραίων ἐπαναστατῶν, οὐδεμίαν μνείαν κάμνει εἰδικοῦ τόπου ἐκτελέσεως, ἂν καὶ περιγράφει τὰς ἐκτελέσεις ταύτας λεπτομερέστατα (Ἀρχ. ΙΓ', 13, 5. ΙΖ', 10, 9. Πόλ. Β', 15. 1). Καὶ οἱ εὐαγγελισταὶ θὰ μᾶς τὸ ἔλεγον, ἀφοῦ ἐκθέτουν πολλὰς λεπτομερείας τῆς ἐκτελέσεως τοῦ Χριστοῦ: τὴν μαστίγωσιν, τὸ ὄξος, τὸν διαμερισμὸν τῶν ἐνδυμάτων κλπ., αἱ ὁποῖαι ἦσαν γνωσταὶ εἰς τοὺς συγχρόνους των, διότι συνώδευον πάσας τὰς θανατικὰς ἐκτελέσεις. Ἡ ἐκτέλεσις τοῦ Χριστοῦ, κατὰ τοὺς τύπους της τοὐλάχιστον, διεξήχθη καθαρῶς πολιτική. Ὁ Παῦλος μεμφόμενος τοὺς ἄρχοντας τοῦ κόσμου τούτου, ἤτοι τοὺς Ρωμαίους, διὰ τὴν σταύρωσιν, οὐδαμοῦ κατηγορεῖ τοὺς Ἑβραίους δι' αὐτὴν (*Hipp. Rodrigue*, «St. Paul» σελ. 235). Πρῶτος ὁ Ἱερώνυμος καὶ μετ' αὐτὸν οἱ ἀκολουθήσαντες αὐτὸν διετάθη ὅτι ὁ Γολγοθᾶς ἦτο τόπος τῶν θανατικῶν ἐκτελέσεων (εἰς Ματθ. ΚΖ' 33 τόμ. XXVI στ. 526). Οὔτε ἦτο σκεπασμένος ἀπὸ ὀστᾶ ἀνθρώπινα ὁ Γολγοθᾶς, ὅπως διατείνεται ὁ Guinaumont («La Terre Sainte» τόμ. Β' σελ. 312) καὶ υἱοθέτησεν ὁ ἡμέτερος Ἀ. Προβελέγγιος εἰς τὸ ὡραῖον του ποίημα «ὁ Γολγοθᾶς». Εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ Ἑβραῖοι μεγίστην φροντίδα ἐδείκνυον εἰς ταφὴν τῶν νεκρῶν πάντων. Ὁ Ἰώσηπος τονίζει ὅτι κατὰ τὴν πολιορκίαν ὑπὸ τοῦ Τίτου «οἱ ζηλωταὶ ἔφθασαν εἰς τόσην ἀπόνοιαν καὶ ἀνευλάβειαν, ὥστε ἔρριπτον τοὺς νεκροὺς ἀπὸ τὰ τείχη χωρὶς νὰ τοὺς θάπτωσιν, ἂν καὶ οἱ Ἑβραῖοι καὶ αὐτοὺς τοὺς καταδίκους θάπτουσιν πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου». Ἔπειτα οἱ εὐαγγελισταὶ δὲν λέγουν «κρανίων τόπος» ἀλλὰ «κρανίου τόπος».

Καὶ ὡς πρὸς τὸ ὕψος τοῦ Γολγοθᾶ οὐδὲν συνάγεται ἀπὸ τῶν εὐαγγελικῶν κειμένων. Πρῶτον τὸ «ὁδοιπορικὸν τοῦ Βορδῶ» τὸν θεωρεῖ «βουνάκι», ἀλλὰ τὸ ἀρχαιότατον τοῦτο ὁδοιπορικόν, γραφὲν εἰς τὰ 333 ἐπὶ Μ. Κωνσταντίνου, δὲν ἀποτελεῖ πηγήν, διότι ἡ παράδοσις εἶχεν ἤδη σχηματισθῆ. Ὁ Εὐσέβιος, ὁ Κύριλλος, ὁ Ἱερώνυμος οὐδὲν λέγουν περὶ τοῦ ὕψους του («Itinerarium Bordigala Hierusalem usque», δημοσιευθὲν τῷ 1735 ὑπὸ τοῦ Wesselius ἐν Ἀμστελλοδάμῳ, ἀνατυπωθὲν δὲ ὑπὸ τοῦ Σατωβριάνδου εἰς τὸ «Itinéraire de Paris à Jérusalem» καὶ μεταφρασθὲν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπὸ τοῦ Ἐμμ. Ροΐδου).

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν περὶ κρανίου τοῦ Ἀδὰμ παράδοσιν, ἡ ὁποία δὲν στερεῖται χάριτος, αὐτὴ εἶναι ὀψιγενὲς δημιούργημα λατινικόν. Οὔτε οἱ εὐαγγελισταί, οὔτε ἡ Π. Διαθήκη ὁμιλεῖ περὶ τούτου, οἱ δὲ Ἑβραῖοι δὲν θὰ καθίστων τόπον ἐκτελέσεως τόσον ἱερὸν τόπον. Ἄλλως τε καὶ ὁ Ἀδὰμ οὔτε εἰς Ἱερουσαλὴμ οὔτε εἰς Χεβρὼν ἦλθεν. Ἡ παράδοσις προέκυψεν ἐκ κακῆς ἀποδόσεως εἰς τὴν Βουλγάταν τοῦ ἑβραϊκοῦ κειμένου τοῦ Ἰησοῦ Ναυῆ (ΙΔ' 15, ἴδε καὶ *Ὠριγένους* εἰς Ματθ. 126 τ. ΙΓ' 1. 1997 *Ἀθαν*. «Περὶ τοῦ πάθους τοῦ Κυρίου» 12 τόμ. ΚΗ'. 1. 207. Παῦλα πρὸς Εὐστόχιον «Ἐπιστ. πρὸς Μάρκελλον» ΜΣΤ'. *Ἱερών*. τόμ. ΚΣΤ'. 1. 485). Ἡ προχειρότης μὲ τὴν ὁποίαν γράφουν τινὲς εἶναι καταπληκτική. Ὁ Σὰρ Πελαδὰν (La terre du Christ) λέγει ὅτι ὁ Φλ. Ἰώσηπος ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Γολγοθᾶ ὡς περὶ μεγάλου νεκροταφείου τῶν Ἑβραίων. Καὶ ὅμως ὁ Φλ. Ἰώσηπος οὐδαμοῦ τῶν συγγραμμάτων του ἀναφέρει τὴν λέξιν Γολγοθᾶς. Ἐνῷ δὲ συχνὰ ὁμιλεῖ περὶ ἰδιωτικῶν μνημείων καὶ τάφων, οὐδαμοῦ ἀναφέρει νεκροταφεῖον Ἑβραίων.

Καθ' ἡμετέραν γνώμην, ἀπὸ τῶν εὐαγγελικῶν κειμένων καὶ τῶν παρ' Ἑβραίοις νομίμων συνάγονται τοπογραφικοὶ καὶ τεκτονικοὶ ὅροι τοῦ τόπου τῆς σταυρώσεως, οἵτινες ἀδηρίτως πρέπει νὰ χαρακτηρίσουν τὸ μέρος τὸ ὁποῖον θὰ ταυτίσωμεν πρὸς τὸν Γολγοθᾶν καὶ τὸν τάφον. Προκειμένου περὶ τοῦ Γολγοθᾶ οἱ ὅροι εἶναι οἱ ἑξῆς:

1) Ἔκειτο ἔξω τῶν τότε τειχῶν τῆς Ἱερουσαλήμ. Ὁ Παῦλος λέγει: «Δι' ὃ καὶ Ἰησοῦς ἔξω τῆς πόλεως ἔπαθε»· ὁ Μᾶρκος: «καὶ ἐξάγουσιν αὐτὸν ἵνα σταυρώσωσιν αὐτόν»· ὁ Ματθαῖος: «τινὲς τῆς κουστωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν τὰ γενόμενα»· ὁ Ἰωάννης: «καὶ βαστάζων τὸν σταυρὸν αὐτοῦ ἐξῆλθεν εἰς τὸν λεγόμενον κρανίου τόπον». Τοῦτο ἦτο σύμφωνον πρὸς τὸν ἑβραϊκὸν καὶ τὸν ρωμαϊκὸν νόμον: «Καὶ ἐξήγαγον τὸν Ναβουθαὶ ἔξω τῆς πόλεως καὶ ἐλιθοβόλησαν αὐτὸν ἐν λίθοις καὶ ἀπέθανε», «Καὶ ἐξήγαγον αὐτὸν ἔξω τῆς παρεμβολῆς καὶ ἐλιθοβόλησαν καθὼς συνέταξε Κύριος τῷ Μωυσεῖ» (Α' Βασ. ΚΑ'. 13. Ἀριθ. ΙΕ'. 35). Καὶ ὁ Κικέρων βεβαιώνει τὸ ἴδιον διὰ τοὺς Ρωμαίους (De leg. II. 23· ἴδε καὶ *Πλαύτ*. Mil. glor. II 46).

2) Ὁ Γολγοθᾶς ἔκειτο *ὄχι πολὺ μακρὰν* τοῦ ἐξωτάτου τείχους, διότι ὁ Ἰωάννης λέγει: «τοῦτον οὖν τὸν τίτλον πολλοὶ ἀνέγνωσαν τῶν Ἰουδαίων ὅτι ἐγγὺς ἦν τῆς πόλεως ὁ τόπος ὅπου ἐσταυρώθη ὁ Ἰησοῦς». Παρὰ τὴν σαφῆ αὐτὴν ἔνδειξιν ὁ L. Veuillot «Jésus Christ» Paris 1875 σελ. 303) λέγει ὅτι τὴν ἀνέγνωσαν πολλοὶ «διότι ἦτο τρίγλωσσος», ὁ δὲ ἐπίσκοπος Guinaumont γράφει μὲ πλειοτέραν ἐλαφρότητα: «Μέρος ταύτης φυλάσσεται ἀκόμη εἰς τὴν Ρώμην (!). Εἶναι πλὰξ ξυλίνη, βαμμένη λευκή, ἐπ' αὐτῆς δὲ εἶναι σκαλισμένα τὰ γράμματα καὶ βαμμένα κόκκινα. Αἱ ἀνορθογραφίαι τῶν ἐπιγραφῶν ὀφείλονται εἰς τὴν...βίαν τοῦ ἐργάτου!» Πόση ἔλλειψις σοβαρότητος! Ὁ ἐργάτης εἶχε καιρὸν νὰ σκαλίσῃ τὰ γράμματα εἰς τὸ ξύλον, ἀλλὰ δὲν εὐκαίρησε νὰ τὰ γράψῃ ὀρθογραφημένα! Ἀλλὰ καὶ μόνον τὸ γεγονὸς ὅτι τὰ γράμματα εἶναι λαξευμένα εἰς τὸ ξύλον τεκμηριώνει ὅτι τὸ κειμήλιον εἶναι πλαστόν.

3) Ἡ σκηνὴ τοῦ πάθους ἦτο τόπος ἀναπεπταμένος καὶ ὕπαιθρος, διότι «ἦσαν ἐκεῖ γυναῖκες πολλαὶ ἀπὸ *μακρόθεν* θεωροῦσαι» καὶ «εἱστήκει ὁ λαὸς θεωρῶν».

4) Ὤφειλε νὰ ἔχῃ σχῆμα κρανίου, ὅπως ὀρθῶς τὸ ἀντελήφθη ὁ Ρενάν. Τοιοῦτοι βράχοι εἶναι πολλοὶ πέριξ τῶν Ἱεροσολύμων.

Διὰ τὸν ἐπισκεφθέντα τὴν Ἱερουσαλὴμ εἶναι εὔκολον νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ὁ Γολγοθᾶς ἦτο εἷς ἐκ τῶν μικρῶν καὶ ἀπεστρογγυλωμένων τεφροχρόων βράχων, οἱ ὁποῖοι σκεπάζουν ὅλους τοὺς πέριξ λόφους εἰς τρόπον νὰ φαίνωνται μακρόθεν ὡς ποίμνια. Συνήθως ἔχουν 5—10 μ. μῆκος εἰς τὴν βάσιν μὲ ὕψος 2—5 μ. Ἡ ἐδαφικὴ αὐτὴ κατάστασις ἔφθανε μέχρι τῶν τειχῶν, διότι ὁ Ἰώσηπος λέγει ὅτι ὁ Τίτος «χθαμαλὸν ἐποίει πάντα τὸν τόπον ἕως τοῦ Κεδρῶνος» καὶ τοῦτο ἔγινεν εἰς τὰ ΒΔ καὶ Β. τῶν τειχῶν, διότι ἐκεῖ ἐστρατοπέδευσε καὶ ἐκεῖθεν ἐπετίθετο. Διὰ ν' ἀποκτήσῃ ὅμως ἰδιαιτέραν ὀνομασίαν ὁ Γολγοθᾶς θὰ εἰπῇ ὅτι εἶχεν ἑλκύσει τὴν προσοχήν. Βέβαια θὰ εὑρίσκετο μεμονωμένος, εἶχε τὸ στρογγύλωμα κανονικώτερον, ὀλίγον πλατυσμένον καὶ πρὸς τὸ μέρος τῆς πόλεως ἡ καλύτερον τῆς ὁδοῦ ἀπὸ τὴν ὁποίαν πολλοὶ διαβάται τὸν ἔβλεπον παρουσίαζεν ἓν ἢ δύο ἀνοίγματα σπηλαίου, τὰ ὁποῖα προσέδιδον εἰς αὐτὸν τὴν ὄψιν κρανίου. Ἔχομεν τοιαύτας τοπωνυμίας πολλάς. Τὰς «Κυνὸς Κεφαλὰς» τῆς Θεσσαλίας, τοὺς «Αἰγὸς ποταμοὺς» τοῦ Ἑλλησπόντου, τὸ «Ἀυγὸ» εἰς τὴν Σῦρον κλπ.

Βέβαιον ἔξ ἄλλου εἶναι ὅτι ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας Ἰωσὴφ εἶχε τὸν οἰκογενειακόν του τάφον ὅλως διόλου πλησίον τοῦ Γολγοθᾶ καὶ ἐντὸς τοῦ κήπου του, τοῦτο δὲ εἶναι ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν γνώμην ὅτι ἐκεῖ ἦτο ὁ τόπος τῶν θανατικῶν ἐκτελέσεων. Γνωρίζομεν ἀπ' ἐναντίας ὅτι οἱ Ἑβραῖοι, πλὴν τῶν Σαδδουκαίων, πολὺ ἐφρόνιζον διὰ τοὺς οἰκογενειακούς των τάφους καὶ ἐξέλεγον μέρη σύδενδρα καὶ τερπνά, συνήθως δὲ κήπους εἰς τὰ πέριξ τῆς πόλεως. Ἐξ ἄλλου κατὰ μῆκος τῶν κοιλάδων Κεδρῶνος καὶ Ἐννὼμ ὑπῆρχον πυκναὶ νεκροπόλεις. Ἦτο δὲ μέλος τοῦ Συνεδρίου καὶ πλούσιος, εἶχεν ἄρα τὸ πλεονέκτημα τῆς ἐκλογῆς. Τὸ λογικώτερον ἄρα εἶναι ὅτι πλησίον τοῦ κήπου τοῦ Ἰωσὴφ ὑψοῦτο βράχος, ὁποῖον τὸν περιεγράψαμεν, καὶ ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχε τόπος ὡρισμένος πρὸς θανάτωσιν, κατώρθωσε, πλούσιος ὢν καὶ ἰσχυρὸς προϋχων, νὰ πείσῃ τὸν κεντυρίωνα νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ σταύρωσις εἰς τὸ κτῆμά του, τὸ ὁποῖον καὶ ἐκτὸς τῆς πόλεως ἦτο καὶ ἔτυχε νὰ κεῖται ὑπεράνω συχναζομένης ὁδοῦ, ὅπως ἀπῄτει ἡ συνήθεια. Δὲν ἐξηγεῖται ἄλλως ἡ καταπληκτικὴ σύμπτωσις νὰ σταυρωθῇ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ κτῆμα τοῦ *μόνου* φίλου του ἐν τῷ Συνεδρίῳ καὶ ἀκριβῶς ὅτε οἱ μαθηταὶ καὶ συγγενεῖς καὶ φίλοι ἐκρύπτοντο διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἐτόλμησε νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν Πιλᾶτον τὸ σῶμα τοῦ καταδίκου. Τὴν συνεννόησιν αὐτὴν Ἰωσὴφ καὶ κεντυρίωνος διαβλέπομεν καὶ εἰς τὴν λεπτομέρειαν τὴν ὁποίαν μᾶς δίδει ὁ Μᾶρκος: «Ὁ δὲ Πιλᾶτος *ἐθαύμασε* ὡς ἤδη τέθνηκε καὶ γνοὺς ἀπὸ τοῦ *κεντυρίωνος* ἐδωρήσατο τὸ σῶμα». Εἰς ἐπίμετρον ὁ κεντυρίων αὐτὸς Λογγῖνος ἔγινε, κατὰ τὴν παράδοσιν, Χριστιανός.

5) Ὁ Γολγοθᾶς ἔκειτο πλησίον δρόμου πολὺ συχναζομένου. Οἱ Ρωμαῖοι ἐσταύρωνον τοὺς πολιτικοὺς καταδίκους ἀκριβῶς διὰ νὰ τοὺς ἐκθέσουν εἰς τοὺς χλευασμοὺς τοῦ ὄχλου καὶ τὸν ἐξευτελισμόν· τοῦτο δὲ ἐπέτυχον εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν (Ματθ. ΚΖ' 29—44, Μάρκ. ΙΕ' 29—33) «οἱ δὲ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτόν, ὁμοίως δὲ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες μετὰ τῶν γραμματέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων».

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν τοποθεσίαν τοῦ σήμερον δεικνυομένου Γολγοθᾶ, αὐτὴ προφανῶς δὲν εἶναι ἡ πραγματική, διότι καὶ ἐπὶ Ἰ. Χριστοῦ ἔκειτο *ἐντὸς* τῆς πόλεως. Ὁ Ἰώσηπος λέγει ὅτι «τὸ δεύτερον τεῖχος *ἐκυκλοῦτο* τὸ προσάρκτιον κλῖμα τῆς πόλεως», δηλαδὴ ἦτο κυρτόν. Οἱ κληρικόφρονες ἀναγκάζον-

Digitized by Google

ται νὰ δώσουν εἰς τὸ δεύτερον τοῦτο τεῖχος *κοίλην* τροχιάν, διὰ νὰ ἀφήσουν τὸν σημερινὸν Γολγοθᾶ ἔξω αὐτοῦ, δηλαδὴ σχηματίζουν ἐκεῖ μίαν εἰσέχουσαν γωνίαν ἐντελῶς ἀντιστρατηγικὴν καὶ εἰς ἀντίφασιν ἀπότομον πρὸς τὴν ἔνδειξιν τοῦ Ἰωσήπου. Ἀλλὰ καὶ ἄλλως ἡ πόλις εἶχεν ὑπερχειλίσει τόσον ἔξω τοῦ δευτέρου τείχους, ὥστε ὁ Ἀγρίππας ἔκτισε τὸ τρίτον τεῖχος. Ἀποκλείεται λοιπὸν κατὰ πάντα τρόπον ἡ γνησιότης του. Ὁ πραγματικὸς Γολγοθᾶς εἶναι, φρονοῦμεν, ὁ μικρὸς καὶ βραχώδης λόφος, ὁ κείμενος ὑπεράνω τοῦ ἐν τῷ κτήματι «Νικηφορία» ἀνακαλυφθέντος μνημείου. Ὁ λόφος οὗτος ἀνοίγει εἰς σπήλαιον χαῖνον πρὸς τὴν ὑπ' αὐτὸν δημοσίαν ὁδὸν καὶ κατέναντι τῆς ΝΑ ἄκρας τῶν τειχῶν τῆς Σιών. Τὸ βάθος τοῦ σπηλαίου εἶναι γλυμμένον ἐν σχήματι σταυροῦ, ἔνδειξι ὅτι ἄλλοτε ἦτο τόπος χριστιανικῆς λατρείας. Συγκεντρώνει δὲ ἡ θέσις αὕτη πάντας τοὺς μνημονευθέντας τοπογραφικοὺς καὶ τεκτονικοὺς ὅρους καὶ πρὸς *οὐδεμίαν* συνήθειαν ἢ παράδοσιν περὶ τῆς σταυρώσεως ἔρχεται εἰς ἀντίφασιν *(G. Arvanitaki,* «Golgotha et le Sépulcre» Alexandrie 1923). Γ. Λ. ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗΣ

Γόλγοι *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Ἀρχαία πόλις τῆς Κύπρου ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς νήσου. Ἦτο ἓν τῶν ἀρχαιοτέρων κέντρων, ἔνθα ἐλατρεύετο ἡ Ἀφροδίτη. Σήμερον σῴζονται ἐρείπια ναοῦ καὶ τείχους. —Π.

Γόλγοι *[Μυθολ.].* Υἱὸς τοῦ Ἀδώνιδος καὶ τῆς Ἀφροδίτης, ἱδρυτὴς τῆς πόλεως Γόλγοι. —Π.

Γόλδοι (Golden) *[Ἐθνογρ.].* Ἀλταϊκὸς λαός, οἰκῶν παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ κάτω Ἀμούρ. Προῆλθεν ἐκ διασταυρώσεως τῶν Οὐσσούοι, Νεζούγγαροι καὶ τῶν Μογγόλων Μαντσοῦ. Ἡ γλῶσσα αὐτῶν συγγενεύει πρὸς τὴν τῶν Μαντσοῦ περισσότερον πάντων τῶν λοιπῶν τουγγουσικῶν ἰδιωμάτων. Α. Δ.

Γολδόνης (Goldoni), ***Κάρολος*** βλ. Γκολντόνι.

γολδφουσσία (ἡ) (Goldfussia) *[Βοτ.].* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀκανθοειδῶν.* Τὸ γένος περιλαμβάνει δενδρύλλια μὲ φύλλα μικρὰ λογχοειδῆ καὶ ἄνθη κατὰ κῦμα διατεταγμένα καὶ μικρότατα. Ὁ καρπὸς εἶναι μικρὰ κάψα. Γνωστὰ 20 περίπου εἴδη πάντα ἰθαγενῆ τῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν. Δ. Ν. Π.

Γολέμη *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς κοινότητος Μανεσίου τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν τοῦ νομοῦ Ἀχαΐοηλιδος. Κάτοικοι (1928) 122.

— **Γολέμη** *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς κοινότητος Λειβανατῶν τῆς ἐπαρχίας Λοκρίδος τοῦ νομοῦ Φθιωτιδοφωκίδος. Κάτοικοι (1928) 214.

— **Γολέμη** *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς κοινότητος Καταφυγίου (τέως Ἀμόρανης) τῆς ἐπαρχίας Ναυπακτίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας. Κάτοικοι (1928) 120.

γολέττα (ἡ) *[Ναυτ.].* Ὅρος τῆς κοινῆς τῶν ναυτικῶν μας γλώσσης, σημαίνων πλοῖον ἱστιοφόρον ἔχον σκάφος συνήθους πλοίου (καραβόσκαρο), μέγαν ἱστὸν μετ' ἐπιδρόμου καὶ λαίφους καὶ ἀκάτιον μετὰ κεραίας ἀκατίου δολωνίου μονίμου καὶ κινητοῦ καὶ φωσωνίου. Ὀνομαζόμενον ἐπίσημως *ἡμιολία,* δὲν πρέπει νὰ συγχέηται πρὸς τὸ *λόββερ,* ὅπερ ἐπίσης *ἡμιολία* ἐπισήμως ὀνομάζεται. Διαφέρει δὲ τῆς *βομβάρδας* πρῶτον κατὰ τὸ σχῆμα τοῦ σκάφους, ὅπερ εἰς τὴν γολέτταν οὐδέποτε ἀπαντᾷ ὀξύπρυμνον, καὶ δεύτερον κατὰ τὸ ὅτι τὸ φωσώνιον κατὰ τὴν πτύξιν του δὲν κατέρχεται ἐπὶ τῆς κεραίας τοῦ κινητοῦ δολωνίου κατελθούσης ἐπὶ τῆς τοῦ σταθεροῦ δολωνίου, ἀλλὰ σταματᾷ εἰς τὸ τραχήλωμα τῶν παρατώνων τοῦ δολωνίου. Διαφέρει δὲ τοῦ *γολεττόβρικον,* διότι δὲν ἔχει ὡς ἐκεῖνο *σιπάριον* οὔτε πρόθοον. Σ. Ε. Λ.

Γολέττα ἢ **Γκουλὲτ** (ἰταλ. Goletta, γαλλ. La Goulette) *[Γεωγρ.].* Πόλις καὶ λιμὴν τῆς Τύνιδος, ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Τύνιδος εἰς ἀπόστασιν 12 χλμ. πρὸς ἀνατολὰς τῆς πόλεως Τύνιδος, μετὰ τῆς ὁποίας συγκοινωνεῖ διὰ διώρυγος. Κεῖται ἐπὶ τῆς στενῆς λωρίδος γῆς ἡ ὁποία χωρίζει τὴν λίμνην Ἐλ-Μπαχίρα ἀπὸ τῆς Μεσογείου καὶ τέμνεται εἰς δύο μέρη ὑπὸ τοῦ στενοῦ περάματος Χάλγκελ-Οὐάντ διὰ τοῦ ὁποίου ἡ λίμνη συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς θαλάσσης. Ὁ λιμὴν αὐτῆς εἶναι ἀβαθὴς καὶ διὰ τοῦτο τὰ πλοῖα ὑποχρεοῦνται νὰ ἀγκυροβολοῦν εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς χιλιομέτρου ἀπὸ τῆς ξηρᾶς. Ἦτο ἄλλοτε τὸ ἐπίνειον τῆς πρωτευούσης καὶ εἶχε μεγίστην ἐμπορικὴν κίνησιν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς κατασκευῆς τῆς διώρυγος, διὰ τῆς ὁποίας τὰ μεγάλα πλοῖα δύνανται νὰ φθάνουν μέχρι τῆς πόλεως Τύνιδος, ἡ σπουδαιότης αὐτῆς ἐμειώθη κατὰ πολύ. Σήμερον ἀποτελεῖ σημαντικὴν λουτρόπολιν, λόγῳ τῆς εὐρείας παραλίας της, πλήρους λεπτῆς ἄμμου. Εἶναι ἡ «oppidum Ligulae» τῶν Ρωμαίων καὶ ἔχει πρὸς βορρᾶν αὐτῆς τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Καρχηδόνος, ἐκ τῶν μαρμάρων καὶ λίθων τῶν ὁποίων εἶναι ἐκτισμένα πλεῖστα κτίρια τῆς πόλεως. Κατὰ τὸν μεσαίωνα ἀνῆκεν εἰς τοὺς Τούρκους, τῷ δὲ 1535 ἐκυριεύθη ὑπὸ τοῦ Καρόλου τοῦ Ε'. Τῷ 1574 ἔπεσεν ἐκ νέου εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων, οἵτινες ἐκράτησαν αὐτὴν μέχρι τῆς ἀποσπάσεως τῆς Τύνιδος ἀπὸ τῆς τουρκικῆς ἐπικυριαρχίας. Κάτ. 6.000, κατὰ τὸ πλεῖστον Ἰταλοί. Ἡ ἀραβικὴ ὀνομασία αὐτῆς εἶναι *Μπόρτζ-ἐλ-Ἀϊούνα.* —Μ.

γολεττόβρικο (τὸ) *[Ναυτ.].* Ὅρος τῆς κοινῆς τῶν ναυτικῶν μας γλώσσης σημαίνων τὸν *μυοπάρωνα.* Ἐλέγετο, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἐπαναστάσεως, ὁ τύπος τοῦ τοιούτου πλοίου καὶ *βρικογολέττα,* πλὴν ἐλησμονήθη ὁ ὅρος οὗτος, ὅπως ἄγεται εἰς λήθην καὶ ὁ ὅρος *γολεττόβρικο,* ὁλονὲν παραμεριζόμενος ὑπὸ τοῦ ὅρου *σκοῦνα.* Διαφέρει δὲ τὸ γολεττόβρικο τῆς *γολέττας* διὰ τὸ ἐπὶ πλέον ὑπάρχον εἰς αὐτὸ σιπάριον· τοῦ δὲ βρικίου, διότι ἐ φ τὸ πέτασμα τοῦ ἀκατίου καὶ τὰ τριγωνικὰ ἱστία εἶναι ἀπαράλλακτα πρὸς τὰ τοῦ βρικίου, τὸ τοῦ μεγάλου ἱστοῦ εἶναι ἀπαράλλακτον πρὸς τὸ τοῦ μεγάλου ἱστοῦ γολέττας, ἐξ οὗ καὶ ὁ ἑρμαφροδιτισμὸς τοῦ ὅρου *γολεττόβρικο.* Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γολιάθ. Γίγας Φιλισταῖος ἐκ τῆς πόλεως Γάθ. Οὗτος προεκάλει ἐπὶ 40 ἡμέρας τοὺς Ἰσραηλίτας εἰς μονομαχίαν, ἥτις, κατ' ἐπικρατήσασαν πολλαχοῦ ἐν τῇ ἀρχαιότητι συνήθειαν, θὰ ἔκρινε μεταξὺ τῶν στρατοπέδων. Τέλος παρουσιάσθη νεαρὸς Ἰουδαῖος, ὁ Δαυίδ, ὅστις ἐκόμιζε τροφὰς εἰς τοὺς στρατευομένους ἀδελφούς του καὶ τυρὸν εἰς τὸν ἀξιωματικόν των. Μαθὼν τὴν γενομένην πρόκλησιν ἀπέθηκε τὸ φορτίον του καὶ ἔσπευσεν εἰς τὴν μονομαχίαν. Ὁ γίγας περιεφρόνησε τὴν νεότητα καὶ τὸ μικρόσωμον αὐτοῦ. Ἀλλ' ὁ νεαρὸς Δαυίδ, ὡπλισμένος μὲ εὐψυχίαν ἀκατάβλητον, ἐφόνευσε διὰ πέτρας τῆς σφενδόνης του τὸν Γολιὰθ καὶ ἀπέκοψε τὴν κεφαλήν του, ὅπως ἔκαμνον οἱ ἀρχαῖοι μονομάχοι (Α' Σαμ. ΙΖ' 4). Γ. Λ. Α

—*[Τέχν.]* Ἡ πάλη τοῦ Δαβὶδ μετὰ τοῦ γίγαντος Γολιὰθ ἀπεικονίζεται ἐπὶ ἀρχαιοτάτων σαρκοφάγων, γνωστῶν ἰδίᾳ ἐκ περιγραφῶν ἢ σχεδιαγραφημάτων. Αἱ μᾶλλον ἐνδιαφέρουσαι μεταξὺ τούτων εἶναι ἡ ἐκ Ρήμων τῆς Γαλλίας προερχομένη, ἐν ᾗ ὁ Γολιὰθ παρίσταται ὑπὸ μορφὴν γενειῶντος ἀσπιδοφόρου καὶ φέροντος κράνος πολεμιστοῦ, καὶ ἡ ἐκ Μασσαλίας, ἐν ᾗ ἐπαναλαμβάνεται ἡ αὐτὴ παράστασις ἐλαφρῶς παρηλλαγμένη. Ὁμοίως ἡ αὐτὴ βιβλικὴ σκηνὴ ἀπεικονίζεται ἐπὶ μαρμαρίνων τεμαχίων σαρκοφάγων κλπ. προερχομένων ἐκ Βιέννης, Κύπρου (νῦν ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Λούβρου), Τύνιδος (νῦν ἐν τῷ μουσείῳ Μπάρντο ἐν Τύνιδι), ἐξ Αἰγύπτου μετὰ κοπτικῆς ἐπιγραφῆς (ἀποκειμένη ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Λένινγκραντ). Ζωηρότατα δμως καὶ δραματικώτατα ἐκτυλίσσεται ἡ μεταξὺ Δαβὶδ καὶ Γολιὰθ μονομαχία εἰς μικρογραφίας τοῦ ὑπ' ἀρ. 139 ἑλληνικοῦ ψαλτηρίου τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων. Τὸ ψαλτήριον τοῦτο ἀνήκει εἰς τὸν Ι' αἰῶνα καὶ φαίνεται ὅτι προέρχεται ἐκ τῆς αὐτοκρατορικῆς βιβλιοθήκης τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ι. Μ. Π.

γολιὰθ (ὁ) (Goliath) *[Ζῳολ.].* Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *γολιαθινιδῶν.* Τὸ γένος περιλαμβάνει ἔντομα διακρινόμενα κυρίως διὰ τὸ γιγάντειον μέγεθός των, τὸν λευκομελανὸν ἢ κιτρινόφαιον χρωματισμόν των καὶ τὰς κηλῖδας ἢ ῥαβδώσεις, αἵτινες κοσμοῦσι τὴν ράχιν των ἔχοντα δὲ συνήθως λευκὸν χρῶμα. Εἰς τὰ ἄρρενα οἱ πρόσθιοι πόδες εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένοι, ἡ κεφαλὴ ἐπιμήκης, αἰσθητῶς τροπιδοειδὴς κατὰ τὰ πλάγια αὐτῆς τμήματα καὶ φέρει κατὰ τὴν ἀνωτέραν αὐτῆς ἐπιφάνειαν εὐμεγέθη τετραγωνικὴν αὔλακα. Τὰ θήλεα ἔχουσι κατὰ πολὺ μεγαλυτέραν κεφαλὴν ἢ τὰ ἄρρενα, ἀλλ' οἱ πρόσθιοι πόδες των εἶναι λεπτότεροι, βραχύτεροι καὶ ὀδοντωτοὶ κατὰ τὴν περιφέρειάν των, καταλήγοντες εἰς αἰχμηρὰν ἀγκιστροειδῆ ἀπόφυσιν κατὰ τὸ ἄκρον των. Τὰ ἔντομα ταῦτα ἀπαντῶσιν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν Γουινέαν, τὴν Καφερίαν, τὴν Μοζαμβίκην καὶ τὴν Μαδαγασκάρην. Τὸ μῆκός των κυμαίνεται μεταξὺ 10—15 ἑκατοστομέτρων καὶ τὰ θήλεα των δὲν ἔχουσιν ἔτι ἱκανῶς μελετηθῆ. Ἐκ τῶν 4—5 εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερον εἶναι ὁ *γολιὰθ ὁ γίγας* (Goliath gigas), ἰθαγενὴς τῆς Νέας Γουινέας, ὅστις ἔχει μῆκος 14 περίπου ἑκατοστομέτρων, χρῶμα μελανόφαιον κατὰ τὴν ράχιν μὲ ἀκανονίστους λευκὰς ῥαβδώσεις ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρου αὐτῆς τμήματος, πλευρὰς φαιὰς καὶ στιλπνῶς μελανὴν κοιλίαν. Ἡ πτῆσίς του εἶναι βαρεῖα. Ἐνδιαιτᾶται κυρίως ἐπὶ τῶν δένδρων. Δ. Ν. Π.

γολιαθινίδαι (οἱ) (Goliathinidae) *[Ζῳολ.].* Οἰκογένεια ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *λεπιδοκέρων.* Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει πλεῖστα εἴδη, ὧν γνωστότερα, τά: *γολιάθ, κομψοκέφαλος, μυκτηριστής, φαίδιμος,* καὶ *ὑψηλογένειος.* Δ.Ν.Π.

Γόλιανη *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Στεφάνι.

Γολιμῆς, *Ἀναγνώστης* ἢ ***Ἀθανάσιος.*** Ἀγωνιστὴς ἐξ Αἰτωλικοῦ. Μετέσχεν ὅλων τῶν μαχῶν ἐν Ἀκαρνανίᾳ καὶ Αἰτωλίᾳ, ἐνεκλείσθη κατὰ τὰς πολιορκίας τοῦ Αἰτωλικοῦ καὶ τοῦ Μεσολογγίου, καὶ ἐφονεύθη κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς πτώσεως τοῦ Αἰτωλικοῦ ἐπὶ τῆς νησῖδος Ντολμᾶ. Ξ. Γ. Μ.

Γολινδούχη *(ἁγία).* Γυνὴ ἐκ Περσίας, ἡ ὁποία ἔζη ἐπὶ Χοσρόη τοῦ Β' (590—628). Ὑπανδρευθεῖσα καὶ θελήσασα νὰ προσηλυτίσῃ τὸν σύζυγόν της εἰς τὸν Χριστιανισμόν, κατηγγέλθη εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ ἐνεκλείσθη εἰς φρούριον, ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ 18 ἔτη, μετὰ τὴν πάροδον τῶν ὁποίων κατορθώσασα νὰ δραπετεύσῃ ἐκ τοῦ φρουρίου, κατά τινας μὲν μετέβη εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς προσκύνησιν τῶν Ἁγίων Τόπων καὶ ἐκεῖ ἀπέθανε, κατ' ἄλλους δὲ ἐξ Ἱεροσολύμων ἀνέβη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἐτελεῖτο ἡ σύναξις αὐτῆς ἐν τῷ μαρτυρείῳ τοῦ ἁγίου Τρύφωνος. Ἡ μνήμη της ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τὴν 13 Ἰουλίου μετὰ βιογραφίας ἄνευ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας. Κανόνα εἰς τὴν Γολινδούχην ἐποίησεν ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Φιλόθεος. Ε. Γ. Π.

Γολίτσα *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Ἰθώμης τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσης τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 394. Ἤδη καλεῖται *Ἅγιος Ἀκάκιος.*

Γολκόνδη (Golconda) *[Γεωγρ.].* Φρούριον καὶ ἐρείπια ἀρχαίας πόλεως ἐν Ἰνδίαις, ἐν τῷ κράτει τοῦ Χαϋντεραμπάντ, εἰς ἀπόστασιν 11 χλμ. πρὸς Δ τῆς πόλεως Χαϋντεραμπάντ. Τὸ φρούριον εὑρίσκεται ἐπὶ ἀποκρήμνου βράχου, εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου Μπάλα-Χισσάρ. Εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου τούτου ἐξετείνετο ἡ πόλις, τῆς ὁποίας σήμερον σῴζονται μόνον τὰ ἐρείπια καὶ τὸ νεκροταφεῖον, ὅπερ περικλείει τὸ μαυσωλεῖον τῶν ἀρχαίων βασιλέων. Ἄλλοτε ἦτο πρωτεύουσα τοῦ μεγάλου καὶ ἰσχυροῦ κράτους τοῦ Ντεκκάν, ὅπου ἦρχεν ἡ δυναστεία τῶν Κοὺτμπ Σαχί, ἱδρυθεῖσα τῷ 1512. Τῷ 1687 προσηρτήθη εἰς τὸ κράτος τοῦ Ντελχί, καταστραφεῖσα σχεδὸν τελείως ὑπὸ τοῦ Ἀουρανγκζέμπ. Ἡ Γολκόνδη ἦτο ὀνομαστὴ διὰ τὴν ἐξαγωγὴν καὶ τὴν κατεργασίαν ἀδαμάντων, καθὼς ἐπίσης καὶ διὰ τοὺς ἐν αὐτῇ περικλειομένους θησαυροὺς τοῦ Νιζάμ, μέρος τῶν ὁποίων σῴζεται καὶ σήμερον, φυλασσόμενον ἐν τῷ φρουρίῳ. Παρὰ τὰ ἀδαμαντωρυχεῖα τῆς Γολκόνδης ἀνευρέθη καὶ ὁ μέγας ἀδάμας γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα «Μέγας Μογγόλος» (βλ. καὶ λ. ἀδάμας τ. Α' 543 γ' καὶ 546 γ'). Μ.

γόλλειος ἢ *ἰσχνὴ δεσμὶς* *[Ἀνατομ.].* Αἱ ὀπίσθιαι δεσμίδες τοῦ νωτιαίου μυελοῦ διὰ διαμέσου αὔλακος, ἀρχομένης ἐκ τῆς ὀπισθίας μέσης αὔλακος τοῦ νωτιαίου μυελοῦ, ὑποδιαιροῦνται ἑκατέρα ἐν τῇ αὐχενικῇ μοίρᾳ καὶ τῷ ἀνωτέρῳ μέρει τῆς θωρακικῆς εἰς δύο ἑτέρας δεσμίδας, ὧν ἡ ἐπὶ τὰ ἐντός, ἡ λεπτοτέρα, καλεῖται *γόλλειος* ἢ *ἰσχνὴ δεσμίς.* Ἀμφότεραι αἱ δεσμίδες αὗται χωροῦσιν εἰς τὸν προμήκη μυελόν, ἔνθα χιάζονται καὶ εἶτα διευθύνονται διὰ τῆς Οὐαρολείου γεφύρας καὶ τοῦ ὀπτικοῦ θαλάμου εἰς τὸν ἐγκέφαλον (βλ. Βυρδάχειος *δεσμίς*). Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

γολμέλλη (ἡ) (Golmella) *[Βοτ.]* Γένος μυκήτων τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀγαρινιδῶν,* περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη ἐδώδιμα καί τινα δηλητηριώδη. Δ. Ν. Π.

Γόλος *[Γεωγρ.].* Παλαιὰ γραφὴ τοῦ *Βόλος.*

Γολόσσης. Υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Νουμιδίας Μασσανάσσου καὶ διάδοχός του εἰς τὸν θρόνον. Κατὰ παράκλησιν τοῦ Καρχηδονίου στρατηγοῦ Ἀσδρούβα ἐμεσίτευσε παρὰ τοῖς Ρωμαίοις, εὑρισκομένοις ἐν Ἰτύκῃ, διὰ τὴν σύναψιν ἀνακωχῆς μὲ εὐνοϊκοὺς ὅρους. Ὁ ἱστορικὸς Πολύβιος ἀναφέρει ὅτι τὸν ἐγνώρισε προσωπικῶς, καὶ μάλιστα ὅτι παρ' αὐτοῦ ἔμαθε μερικὰς ἰδιότητας τοῦ ἐλεφαντοστοῦ. Ἀπέθανε περὶ τὸ 118 π. Χ. ἀφήσας υἱὸν καὶ διάδοχον τὸν *Μασσίβαν.* Ι. Δ. Σ.

γολούνδη (ἡ) (Golunda) *[Ζῳολ.].* Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν τρωκτικῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μυιδῶν.* Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γολούνδη ἡ ἰνδική* (Golunda indica), γνωστὴ διὰ τὰς μεγάλας καταστροφὰς τὰς ὁποίας ἐπιφέρει εἰς τοὺς δημητριακοὺς καρπούς. Δ.Ν.Π.

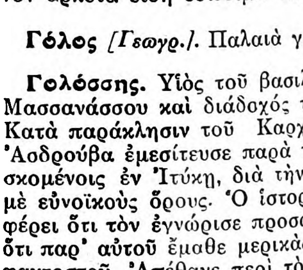

Γολούνδη ἡ ἰνδική.

Γόλφης. —1) *Θεόδωρος.* Ἀθηναῖος ἀγωνιστὴς φονευθεὶς κατὰ τὴν πολιορκίαν τῶν Ἀθηνῶν.—2) *Ἰωάννης,* ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, φονευθεὶς τῷ 1827 εἰς Πειραιᾶ. —3) *Σπυρίδων.* Πατὴρ τῶν ἀνωτέρω, φονευθεὶς ἔξωθι τῶν Ἀθηνῶν τῷ 1827. Γ. Δ. Κ.

Γομαδαίων *νῆσοι* *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Δύο νῆσοι (ἀπαντᾷ καὶ ἡ γραφὴ *Γομαδέων*) τῆς ἐπὶ τοῦ Ἀρα-

Digitized by Google

βίου κόλπου ἀκτῆς τῆς Αἰθιοπίας, ἀναφερόμεναι ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Δ,ζ, 36). Πράγματι εἶναι τρεῖς αὗται, αἱ σύγχρονοι Teilà νῆσοι τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης (πλάτ. 20°38′$^{1}/_{2}$ Β, μῆκ. 37°15′$^{1}/_{8}$ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 8c: Red Sea, sheet 3 καὶ 3722: Approaches to Mohamed Gul), 62 μίλλ. Β τοῦ Πὸρτ-Σουδὰν εὑρισκόμεναι βλ. καὶ χάρτην C. Müller ἀρ. VII Sircus Arabici pars media εἰς Γ′ τόμον ἐκδ. Didot τῶν Ἐλασ. Ἑλλ Γεωγράφων). Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γομάρα (ἡ) *[Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Πίνδου ἀνῆκον εἰς τὴν ὀροσειρὰν τοῦ Βοΐου καὶ ὑψούμενον μεταξὺ τῆς Μακεδονίας καὶ Ἠπείρου νοτίως τοῦ χωρίου Σαμαρίνας. Αἱ δύο κύριαι αὐτοῦ κορυφαὶ ὑψοῦνται ἡ μὲν βορεία εἰς ὕψ. 2112 μ., ἡ δὲ νοτία 2198 μ. Ἐκ τῶν ἀνατολικῶν αὐτῆς κλιτύων πηγάζει ὁ ποταμὸς Βελονιᾶς ἢ Βενέτικος. Ι. Σ. Σ.

γομαράγκαθο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τῶν φυτῶν *κάρδος ὁ πυκνοκέφαλος* (Carduus pycnocephalus), *νωτόβασις ἡ συριακὴ* (Notobasis syriaca) κ. π. ἄ. (βλ. καὶ γαϊδουράγκαθο). Δ. Ν. Π.

Γομαρεῖς *[Ἀρχ.]*· βλ. Γομάρης.

Γομάρης. Ὄνομα ἑνὸς τῶν ἑπτὰ υἱῶν τοῦ Ἰάφεθ, ἐπωνύμου γενάρχου τῶν Γομαρέων, οἱ ὁποῖοι ὠνομάσθησαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων *Γαλάται* (*Ἰώσηπ.* Ἀρχ. 1, 6, 1). ΙΑΚ. Χ. Δ.

γομάρι (τό)· φορτίον, φόρτωμα, ἄλλως *γόμος*: «ἕνα γομάρι ξύλα,—κλαδιά», «σηκώνει ἕνα γομάρι»· || συνεκδ. τὸ κατ᾽ ἐξοχὴν μέσον δι᾽ οὗ μεταφέρομεν τοὺς γόμους, ὁ ὄνος, ὁ γάιδαρος.

γομαριάζω· κάμνω γομάρια, συσκευάζω, εἰς δεμάτια: «γομαριάζω τὰ ξύλα,—τὰ κλαδιά».

Γόμαρος *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Κόλπωσις τῆς ἠπειρωτικῆς ἀκτῆς, ἀμέσως πρὸς νότον τῆς Κερκυραϊκῆς θαλάσσης, διανοιγομένη μεταξὺ τοῦ ἀκρωτηρίου Κάστρο Συκιὰ (πλάτ. 39°05′ 30″Β, μῆκ. 20° 39 00″, χάρτ. ἀγγλ 203: Santa Maura, Ithaca, Cephalonia) καὶ τῶν εἰς 6 μιλ. πρὸς νότον αὐτῆς ἀπορρώγων Μύτικα. Πρὸς τὸ μέσον τῆς ἀκτῆς τοῦ ὅρμου τὸ χωρίον Κανάλι καὶ πρὸς νότον ὁ βουνὸς Μιχαλίτσα, εἰς τοὺς ΝΔ πρόποδας τοῦ ὁποίου ἴχνη ἀρχαίων λιμενικῶν ἔργων καὶ τῆς διώρυγος δι᾽ ἧς ἠθέλησαν οἱ Ρωμαῖοι νὰ ἑνώσουν τὴν κόλπωσιν πρὸς τὸν Ἀμβρακικόν, ἀφιστάμενον τανῦν τῆς ἀκτῆς τοῦ Γομάρου εἰς 1$^{7}/_{8}$ μιλ (=16 στάδια). Ἐπὶ τῆς στενότητος αὐτῆς τὰ ἐρείπια τῆς Νικοπόλεως. Ἡ σύγχρονος ὀνομασία τῆς κολπώσεως ἀπότοκος παραφθορᾶς τῆς ἀρχαίας τοπωνυμίας *Κόμαρος* (*Στράβ.* Didot, 269, 55). Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γόμαρος (Gomarus καὶ Gomar), ***Φραγκῖσκος***. Φλαμανδὸς διαμαρτυρόμενος θεολόγος (1563—1641). Διετέλεσε πάστωρ ἐν τῇ ὀλλανδικῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Φραγκφούρτης, κατόπιν δὲ καθηγητὴς τῆς θεολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Λέϋντ, ἐν Μαγδεμβούργῳ, ἐν Σωμὺρ καὶ ἐν Γρονίγγῃ. Ὑπῆρξε θερμὸς καλβινιστὴς τῶν ἄκρων καὶ κατεπολέμησε τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἀρμινίου καὶ τῶν ὀπαδῶν του. Τὰ θεολογικά του ἔργα ἐξεδόθησαν μετὰ τὸν θάνατόν του ὑπὸ τὸν τίτλον: «Francisci Gomari opera theologica omnia, maximum partem postuma, suprema autoris voluntate a discipulis edita» (1645 καὶ 1664). Μεταξὺ αὐτῶν τὰ κυριώτερα εἶναι: «Explicatio doctrinae orthodoxae de providentia divina» 1597), «Anti-Cesterus» (1599), «Speculum verae Ecclesiae Christi» (1603) κλπ. —Ω

Γομάτιον *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἀρναία (τέως *Διαριγκόβης*) τοῦ νομοῦ Χαλκιδικῆς, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 548.

Γόμβος (ὁ) (Gombus) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μαλαχοειδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει πόας ἐτησίας, ὧν ὁ καυλὸς ἔχει μῆκος ἑνὸς περίπου μέτρου, μὲ φύλλα ἐναλλασσόμενα, παμμέγιστα καὶ βαθέως πρασίνου χρώματος, ἄνθη μεμονωμένα καὶ κατὰ τὰς μασχάλας τῶν φύλλων ἀναφαινόμενα, ζωηρῶς κίτρινα κατὰ τὴν περιφέρειαν καὶ πορφυρᾶ κατὰ τὸ μέσον των. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γόμβος ὁ ἐδώδιμος* (Gombus edulis), ἰθαγενὴς τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, καλλιεργούμενος συνήθως καὶ ἐν Εὐρώπῃ διὰ τοὺς ἐδωδίμους καρπούς του. Δ. Ν. Π.

γομβύλι (τὸ) *[Ζωολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Χαλκίδι τοῦ ἰχθύος *κέφαλος ὁ κοινὸς* (Mugil cephalus).

γομέζη (ἡ) (Gomeza) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀρχιοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας φυομένας ἐπὶ ὑγρῶν ἐδαφῶν. Διακρίνονται διὰ τὸν βραχὺν καυλόν των, τὰ ἐπιμήκη φύλλα καὶ τὰ κατὰ βότρυς διατεταγμένα ἄνθη των. Γνωστὰ ἓξ περίπου εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὴν Βραζιλίαν. Δ. Ν. Π.

Γόμενα (Ghomena) *[Παραλ. Γεωγρ.]* Ἀκρωτήριον τοῦ Ἀδρία, ἐσχατιὰ τῆς χερσονήσου τοῦ Σαμπιοντσέλλο (πλάτ. 43°03′ Β, μῆκ. 17°00′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2712: Zironna to Curzola). Σ. Ε. Λ.

γομενόλη (Gomenol oleum niavuli) *[Φαρμ.]*. Εἶναι τὸ αἰθέριον ἔλαιον τοῦ φυτοῦ Melaleuca viridiflora, Gaertn, λαμβανόμενον δι᾽ ἀποστάξεως μεθ᾽ ὑδρατμῶν τῶν φύλλων τοῦ φυτοῦ. Εἶναι ὠχροκίτρινον, εἰδικῆς ἀρωματικῆς ὀσμῆς, εἰδικοῦ βάρους 0,92, ἀριστεροστρόφον καὶ διαλύεται εἰς τὸν αἰθέρα καὶ ἀλκοόλην, τὸ χλωροφόρμιον, τὰ λιπαρὰ καὶ αἰθέρια ἔλαια. Ἡ γομενόλη ἀποτελεῖται ἐκ μίγματος 66 ἕως 70% κυνεόλης, τερπενιόλης, διπεντινίου, πινενίου καὶ τῶν ἐστέρων τῶν ὀξέων βουτυρικοῦ, ἰσοβαλεριανικοῦ καὶ ὀξικοῦ. Ἡ γομενόλη ἀναγράφεται ὡς ἀπολυμαντικὸν τῶν βρόγχων, κατατραυντικόν, διεγερτικὸν τοῦ στομάχου καὶ ὡς ἀντινευραλγικόν, εἴτε ὑπὸ τὴν μορφὴν ἐνδοφλεβίων ἐνέσεων, ὡς εἰδικὸν κατὰ τῆς φυματιώσεως, ἢ ὑπὸ τὴν μορφὴν καπνισμάτων ὡς ἀπολυμαντικόν. Κ. Γ. Μ.

γόμμα (ἡ)· βλ. κόμμι.

γόμμα-λάκκα (ἡ) ἡ *λάκκειον κόμμι*· βλ. σελλάκη.

γόμμαρος (ὁ) (Gommarus) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *βουρσεριδῶν*. Οἱ γόμμαροι εἶναι δένδρα περικλείοντα βαλσαμώδη, κομμιορρητινώδη χυμὸν μὲ φύλλα ἐναλλασσόμενα καὶ ἄνθη κατὰ βότρυς διατεταγμένα. Γνωστὰ περὶ τὰ 50 εἴδη ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς. Ἀξιολογώτερα εἴδη εἶναι *Γόμμαρος ὁ κομμιοφόρος* (Gommarus gummiferus), ὅστις παρέχει ἄφθονον κομμιώδη χυμόν, χρησιμοποιούμενον εἰς πλείστας βιομηχανικὰς ἐφαρμογάς. *Γόμμαρος ὁ βαλσαμοφόρος* (Gommarus balsamiferus), καλλιεργούμενος διὰ τὸν βαλσαμώδη χυμόν του, ἰθαγενὴς τῆς Γουιάνας. Δ. Ν. Π.

γομμοδυναμῖτις (ἡ) *[Πυροτ.]*. Ἀπεδόθη οὕτως ὑπό τινων ὁ γαλλικὸς ὅρος Dynamite-gomme· βλ. δυναμῖτις.

γομοδόκη (ἡ) *[Ναυτ.]*. Δοχεῖον μετάλλινον, ὅπερ πρὸ τῆς χρησιμοποιήσεως τῆς τροτύλης ὡς ἐκρηκτικοῦ ὑλικοῦ περιελάμβανε τὸ ἐξ ὑγρᾶς βαμβακοπυρίτιδος γέμισμα τῶν ναρκῶν καὶ τῶν αὐτοκινήτων τορπιλλῶν καὶ εἶχεν ἐγκάθισιν διὰ τὴν πλήρη ξηρᾶς βαμβακοπυρίτιδος *ἐναυσματοδόκην*· αὕτη ἐκρηγνυμένη διὰ τῆς ἐκρήξεως τοῦ μετὰ βροντώδους ὑδραργύρου ἐμπυρίου της, ἐπέφερε κατὰ συμπάθειαν τὴν ἔκρηξιν τοῦ ἐν τῇ γομοδόκῃ ἐκρηκτικοῦ γεμίσματος. Ἀφ᾽ ἧς ὅμως χρησιμοποιοῦνται αἱ νέαι ἐκρηκτικαὶ ὗλαι καὶ δὴ ἡ τροτύλη, χυνομένη ἐν τετηκυίᾳ καταστάσει ἐντὸς τοῦ κώνου τῆς τορπίλλης ἢ τοῦ σώματος τῆς νάρκης, ἔπαυσεν ἔχουσα λόγον ὑπάρξεως ἡ γομοδόκη.

γομὸρ (ἑβρ. *ὁμὲρ*) *[Παλ. Διαθ.]*. Μέτρον ἐπὶ ρευστῶν ἀποτελοῦν τὸ $^{1}/_{10}$ τοῦ ἐφά, δηλαδὴ περὶ τὰς 3,94 λίτρας. Π. Ι. Μ.

Γόμορρα *[Ἀρχ.]*. Μία τῶν πέντε πόλεων καὶ πιθανῶς ἡ βορειοτέρα εἰς τὴν ὡραίαν καὶ γόνιμον κοιλάδα Σιδδίμ καταποθεῖσα καὶ αὐτὴ κατὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης. Εἶχεν ἴδιον βασιλέα. Εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς (Γεν. ΙΘ′. 24) πῶς τὰ βδελυρὰ ἤθη τῶν κατοίκων της προὐκάλεσαν τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν καταποντισμόν της (βλ. Σόδομα).

γόμος (ὁ)· ὁ φόρτος, τὸ γέμισμα, τὸ δι᾽ οὗ πληρούμενόν τι, παραγέμισμα.

Γομοστὸν *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Κορείκων τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν τοῦ νομοῦ Ἀχαΐοηλιδος. Κάτοικοι (1928) 146.

γόμφαλον (τὸ) (gonfalon, gonfalone· ἐκ τῆς ἀρχαίας γερμανικῆς λέξεως guntfano, συντεθειμένης ἐκ τοῦ gunt=μάχη καὶ fano=ὕφασμα). Λάβαρον ἐκ λινοῦ ὑφάσματος, ὅπερ οἱ ἡγεμόνες καὶ οἱ χωροδεσπόται τοῦ μεσαίωνος ἔφερον μεθ᾽ ἑαυτῶν εἰς τὰς μάχας ὡς σημαίαν πολεμικήν. Οὕτω καλεῖται ἐπίσης ἐκκλησιαστικὸν λάβαρον, τὸ χρῶμα τοῦ ὁποίου ποικίλλει ἀναλόγως τοῦ ἀξιώματος τοῦ κληρικοῦ, ὑπεράνω τοῦ ὁποίου βαστάζεται. Ἐν Ρώμῃ γόμφαλον ὀνομάζεται εἶδος κινητοῦ σκηνώματος, δι᾽ οὗ προφυλάσσονται κατὰ τὰς ἐν ὑπαίθρῳ ἱεροτελεστίας οἱ ἀνώτεροι ἐκκλησιαστικοὶ ἄρχοντες ἐν περιπτώσει βροχῆς. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἐστάλη ὑπὸ τοῦ πάπα πρὸς τὸν Γοδεφρεΐδον ντὲ Μπουλλιὸν σημαία τις, ἣν ἔφερεν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ κατὰ τὰς σταυροφορίας. —Δ.

Γομφίδιον (τὸ) (Gomphidium) *[Βοτ.]*. Γένος μυκήτων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὑμενομυκήτων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀγαρικιδῶν*. Τὸ μυκόστυπος τῶν μυκήτων τοῦ γένους τούτου σχηματίζει εὐρεῖαν καὶ ὁμοιογενῆ κορυφὴν ἐν σχήματι στροβίλου (σβούρας) καὶ διαχωρίζεται ὑπὸ τεσσάρων λωρίδων, αἵτινες φέρουσι κυλινδρικὰ κυστίδια, περικλείοντα κατὰ τὸ ἀνώτερον αὐτῶν τμῆμα λεῖα, ᾠοειδῆ, ἐπιμήκη καὶ μελανοῦ χρώματος σπόρια. Ἐκ τῶν ὀλίγων σχετικῶς εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερα εἶναι: *Γομφίδιον τὸ ἐρυθρὸν* (Gomphidium roseum), ὅπερ διακρίνεται ἐκ τοῦ μικροῦ μεγέθους του καὶ τοῦ λευκοῦ κατὰ τὸ κατώτερον καὶ ἐρυθροῦ κατὰ τὴν κορυφὴν μυκοστύπους του· ἀπαντᾷ σπανίως ἐν Εὐρώπῃ. *Γομφίδιον τὸ ὀστρακόδερμον* (Gomphidium testasceum), ὅπερ διακρίνεται ἐκ τοῦ ἐρυθροφαίου χρώματος καὶ φύεται ἐνὸς τῶν δασῶν. *Γομφίδιον τὸ πηκτοματῶδες* (Gomphidium glutinosum, ὅπερ ἔχει χρῶμα ὑπόλευκον κατὰ τὴν βάσιν τοῦ μυκοστύπους, ὑπόφαιον πρὸς τὸ ὑπομέλαν κατὰ τὸ ἀνώτερον αὐτοῦ τμῆμα καὶ πορφυροῦν κατὰ τὴν κορυφήν. Δ. Ν. Π.

γομφιναρία (ἡ) (Gomphinaria) *[Βοτ.]*. Γένος μυκήτων τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀγαρικιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἓν μόνον εἶδος, ὅπερ ζῇ παρασιτικῶς ἐπὶ τῶν κορμῶν διαφόρων δασικῶν δένδρων. Δ. Ν. Π.

γομφίος (ὁ)· καὶ *γόμφιος*· ἐπίθ. οὐσιαστικοποιηθὲν ἀντὶ *γόμφιος ὀδούς*, ὁ ἔχων σχῆμα γόμφου ὀδούς, ἄλλως *τραπεζίτης* ἢ *μυλίτης* καὶ *μυλόδους*.

—*[Ἀνατομ.]* Καλοῦνται *γόμφιοι ὀδόντες* ἢ *μυλῖται* οἱ ὄπισθεν τῶν κυνοδόντων παρακείμενοι ὀδόντες, πέντε ἐφ᾽ ἑκατέρου πλαγίου μέρους ἑκατέρας γνάθου (ἐν ὅλῳ 20), ὧν ὁ τελευταῖος ἑκατέρωθεν ἐν ἑκατέρᾳ γνάθῳ καλεῖται *σωφρονιστὴρ* ἢ ὀδοὺς τῆς φρονήσεως. Ἐκ τῶν γομφίων ὀδόντων οἱ μὲν δύο πρῶτοι (προγόμφιοι ἢ προμυλῖται) ἔχουσι τὰς μύλας πεπιεσμένας ἐκ τῶν πρόσω πρὸς τὰ ὀπίσω, τὰς δὲ τραπέζας πεπλατυσμένας μετὰ 2 φυμάτων, ρίζας δὲ ἐπὶ μὲν τῆς ἄνω γνάθου διφυεῖς, ἐπὶ δὲ τῆς κάτω κεχωρισμένας δι ἀτελοῦς αὔλακος· τῶν δὲ τριῶν τελευταίων γομφίων αἱ μὲν μύλαι εἶναι ὀγκώδεις, αἱ δὲ τράπεζαι ἀνώμαλοι ρομβοειδεῖς μετὰ 4—5 φυμάτων, αἱ ρίζαι δὲ τῆς μὲν ἄνω γνάθου τριφυεῖς, τῆς δὲ κάτω διφυεῖς. Οἱ γόμφιοι ὀδόντες εἶναι προωρισμένοι διὰ τὴν προστριβὴν καὶ τὴν λείανσιν τῶν τροφῶν. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

γομφίσκος (ὁ)· ὁ μικρὸς γόμφος, σφὴν μικρός, ξυλόπροκκα.

γομφιχὶς (ἡ) (Gomphichis) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀρχιοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας ἐτησίας ἢ πολυετεῖς, μὲ φύλλα λογχοειδῆ καὶ ἄνθη κατὰ στάχυς διατεταγμένα. Γνωστὰ ἐλάχιστα εἴδη ἰθαγενῆ τῶν Ἄνδεων. Δ. Ν. Π.

Γόμφοι *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἑστιαιώτιδος τῆς Θεσσαλίας. Ἔκειτο ἐπὶ τῶν ὁρίων τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἠπείρου, εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Πίνδου καὶ παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Πηνειοῦ, εἰς τοποθεσίαν σπουδαιοτάτην ἀπὸ ἀπόψεως στρατηγικῆς, ὡς δεσπόζουσαν τῆς εἰσόδου τοῦ ἀπὸ Ἀθαμανίας εἰς Θεσσαλίαν δυσβάτου στενοῦ, ὅπερ νῦν καλεῖται *Πόρτες*. Καταληφθεῖσα ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου Β′ εἶχε μετονομασθῆ *Φιλιππόπολις* ἢ *Φίλιπποι*, βραδύτερον ὅμως μετωνομάσθη καὶ πάλιν Γόμφοι. Ἡ πόλις πολλάκις μνημονεύεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, ἰδίως τοῦ Ρωμαίου ἱστορικοῦ Λιβίου, διότι κατὰ τοὺς χρόνους τῆς κατακτήσεως τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῶν Ρωμαίων ἡ κατάληψις αὐτῆς εἶχε σπουδαίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς τύχης τοῦ πολέμου. Κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον μεταξὺ Πομπηΐου καὶ Καίσαρος κατεστράφη ὑπὸ τοῦ δευτέρου (48 π. Χ.). Κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους διὰ τὴν σπουδαιότητα τῆς τοποθεσίας της ἀνεκτίσθη ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Ταύτης ἐρείπια σῴζονται παρὰ τὸ χωρίον *Μουζάκι* τοῦ τέως δήμου *Γόμφων*, εἰς τὴν θέσιν «*Παλιὰ Ἐπισκοπή*».

Διὰ τοῦ στενοῦ τῶν Γόμφων πιστεύεται ὅτι ὑπερέβησαν τὴν Πίνδον καὶ οἱ Θεσσαλοί, ὅτε ἐκ Θεσπρωτίας εἰσέβαλον εἰς τὴν ἀπ᾽ αὐτῶν κληθεῖσαν Θεσσαλίαν. Ἐν Γόμφοις ἐλατρεύετο πρὸ πάντων ὁ *Ἀκραῖος Ζεύς*, οὗτινος τὸ ἱερὸν εἶχεν ἱδρυθῆ ἐπὶ ὑπερκειμένου τῆς πόλεως βράχου. Τῆς πόλεως ταύτης διεσώθησαν καὶ νομίσματα, ἅτινα εἶναι δύο περιόδων. Τὰ ἀρχαιότερα (302—286 π. Χ.) φέρουσιν ἔμπροσθεν μὲν κεφαλὴν θεᾶς κατενώπιον μὲ ὑψηλὸν στέφανον, ὄπισθεν δὲ τὴν ἐπιγραφὴν ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΙΤΩΝ καὶ τὸν τύπον τοῦ Ἀκραίου Διός, ὅστις ἐπὶ βράχου καθήμενος ἐστηρίζετο ἐπὶ σκήπτρου. Τὰ νεώτερα (285—200 π. Χ.) ἔμπροσθεν μὲν ἔφερον ἢ τὸν αὐτὸν τύπον μὲ τὰ ἀρχαιότερα ἢ κεφαλὴν Νύμφης, ὄπισθεν δὲ τὴν ἐπιγραφὴν ΓΟΜΦΕΩΝ καὶ Δία ἐπὶ θρόνου. ΚΑΨ.

—Γόμφων, τέως δῆμος—*[Γεωγρ.]*. Εἷς ἐκ τῶν 13 δήμων τῶν ἀποτελούντων πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου ΔΝΖ′ τὴν ἐπαρχίαν Καρδίτσης τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, ἔχων περιφέρειαν τὴν τῶν νῦν κοινοτήτων *Βατσουνιᾶς*, *Βρώστιανης*, *Δρακότρυπας* (τέως *Σκλαταίνης*), *Ζερετσίου*, *Λαζαρίνης*, *Μουζακίου*, *Νεβροβουνίτσης*, *Πορτί*, *Προσηλίου* (τέως *Βούνιτσας*), *Ροπωτοῦ*, *Σιάμου* καὶ *Φλωρεσαίων*. Δ. Ε. Μ.

γομφόκαρπος (ὁ) (Gomphocarpus) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀσκληπιαδοειδῶν*. Εἶναι πόαι ἢ θάμνοι πολυετεῖς μὲ φύλλα ἀντίθετα, ἄνθη κατὰ κῦμα διατεταγμένα καὶ καρπὸν κάψαν, περικλείουσαν πλεῖστα σπέρματα, ἅτινα περιβάλλονται ὑπὸ πολλῶν λεπτῶν καὶ μεταξοειδῶν ἰνῶν

Digitized by Google

χρησιμοποιουμένων διὰ πλήρωσιν στρωμνῶν καὶ διαφόρων κομψοτεχνημάτων. Γνωστὰ ἄνω τῶν 80 εἰδῶν, ὧν ἀξιολογώτερον εἶναι *γομφόκαρπος ὁ θαμνώδης* (Gomphocarpus fraticosus), ἰθαγενὲς φυτὸν τῆς Ἀμερικῆς καλλιεργούμενον ὡς ἐξόχως κοσμητικὸν εἶδος εἰς πᾶσαν σχεδὸν τὴν Εὐρώπην· παρ᾿ ἡμῖν εἰσήχθη ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν καὶ εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα *δενδρομετάξι*, λόγῳ τῶν πολλῶν μεταξοειδῶν ἰνῶν ἃς περικλείουν τὰ σπέρματά του. Ἕτερα εἴδη καλλιεργούμενα ἐπίσης πρὸς κόσμον εἶναι: *γομφόκαρπος ὁ κερασόφυλλος* (Gomphocarpus padifolius) καὶ *γομφόκαρπος ὁ δενδρώδης* (Gomphocarpus arborescens). Δ. Ν. Π.

γομφόκερως (ὁ) (Gomphocerus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων ὀρθοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πηδητικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀκριδιδῶν* ἢ *ἀκρίδων*. Αἱ ἀκρίδες αὗται διακρίνονται ἐκ τῶν λεπτῶν καὶ ἐπιμήκων κεραιῶν των, αἵτινες τελευτῶσι εἰς ροπαλοειδῆ ἀπόφυσιν· τὸ μῆκος τοῦ σώματός των εἶναι βραχὺ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον. Γνωστὰ 6 εἴδη, ὧν κοινότερον *γομφόκερως ὁ πυρρὸς* (Gomphocerus rufus), ὅστις ἔχει μῆκος 20 περίπου χιλιοστομέτρων καὶ χρῶμα φαιὸν κατὰ τὴν ράχιν καὶ πυρρὸν κατὰ τὴν κοιλίαν. Δ. Ν. Π.

γομφόλιθος (ὁ) (Nagelflue) *[Πετρογραφ.]*. Πέτρωμα ἰζηματογενές, τὸ ὁποῖον εἶναι εἶδος κροκαλοπαγῶν πετρωμάτων. Ὀνομάζεται καὶ ἡλοπαγὲς (βλ. λ.). Γ. Κ. Γ.

γομφόλοβος (ὁ) (Gompholobus) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀγρωστοειδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 12 εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Αὐστραλίας καὶ προκαλοῦντα δηλητηρίασιν εἰς τὰ τρώγοντα ταῦτα ζῷα. Δ. Ν. Π.

γομφόμορφος (ὁ) (Gomphomorphus) *[Βοτ.]*. Γένος μυκήτων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀσκομυκήτων* τῆς οἰκογενείας τῶν *πυρηνομυκητιδῶν*. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γομφόμορφος ὁ πορφυροῦς* (Gomphomorphus ἢ Claviceps purpureus), ὅστις κακῶς ὀνομάζεται καὶ νομίζεται ὑπό τινων ὡς τὸ φυτὸν *βρίζα ἡ ἐρυσιβώδης*. Ὁ μύκης οὗτος ἐμφανίζεται ἐπὶ διαφόρων σιτηρῶν καὶ ἰδίως τῆς σικάλεως καὶ φέρει τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα: μυκήλιον αὐξανόμενον ἐπὶ τῶν νεαρῶν εἰσέτι ᾠοθηκῶν τῶν ἀνθιδίων τῶν σταχύων, περιβάλλον αὐτοὺς ἐξωτερικῶς, ὀλίγον δὲ κατ᾿ ὀλίγον εἰσερχόμενος καὶ ἐντὸς τούτων. Οἱ ἐκ τοῦ μυκηλίου τούτου ἀναφαινόμενοι λεπτοὶ ἱστοὶ ἐξαπολύουσιν ἄφθονα γονίδια, τὰ ὁποῖα πίπτοντα ἐπὶ ἑτέρων ᾠοθηκῶν ἀναπαράγουσι τὸν μύκητα, ἐνῷ σχεδὸν ταυτοχρόνως ἀπὸ τῶν λεπιδοειδῶν ἀποφύσεων τοῦ ἄνθους ἐκκρέει μελιτῶδές τι ὑγρόν, δυσαρέστου ὀσμῆς. Μετὰ τὴν τμηματικὴν κατάπτωσιν τῶν γονιδίων τὸ μυκήλιον τοῦ μύκητος εἰσχωροῦν εἰς τὰ μύχια τῆς ᾠοθήκης ἐπιφέρει εἰς ταύτην μεγάλην καταστροφὴν διὰ τοῦ σχηματισμοῦ ἐντὸς αὐτῆς εἴδους ψευδοπαρεγχύματος. Ὁ γομφόμορφος ὡς περιέχον λίπος, τριμεθυλαμίνην, κορνουτίνην, πικροσκληρωτίνην, ἐργοτινικὸν ὀξύ, σφακελινικὸν ὀξὺ καὶ διάφορα ἅλατα δηλητηριώδη ἢ μή, χρησιμοποιεῖται διαφοροτρόπως εἰς τὴν φαρμακοποιίαν. Δ. Ν. Π.

γομφόνημον (τὸ) (Gomphonemum) *[Βοτ.]*. Γένος διατόμων τῆς οἰκογενείας τῶν *ραφιδιιδῶν*. Τὰ γομφόνημα ζῶσι παρασιτικῶς ἐπὶ διαφόρων ἀλγῶν καὶ συνήθως εὑρίσκονται προσκεκολλημένα ἐπὶ ἡμιεβεβυθισμένων πετρῶν. Ἀπαντῶσι σχεδὸν πανταχοῦ τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

γόμφος (ὁ)· τὸ ὄργανον διὰ τοῦ ὁποίου κατορθοῦται ἡ προσαρμογή, σφὴν ξύλινος ἢ μετάλλινος, καρφίον συνήθως ξύλινον· || ὁ σύνδεσμος καὶ ἡ διάρθρωσις δύο κοίλων ὀστῶν διὰ τοῦ μεταξὺ αὐτῶν κειμένου ἀστραγάλου· || δημοτ. *γόφος* καὶ *γοφός*· ἡ ἐπὶ τῆς λεκάνης ἄρθρωσις τοῦ μηροῦ, τὸ ἰσχίον.

—*[Ἀρχ.]* Γόμφοι ἐκαλοῦντο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καὶ καρφία διαφόρων σχημάτων ἐκ σιδήρου ἢ χαλκοῦ, διὰ τῶν ὁποίων συνέδεον πρὸς ἄλληλα τεμάχια μαρμάρου, ξύλου καὶ μετάλλου, ὁσάκις ἔργον τι τέχνης ἀπετελεῖτο ἀπὸ τεμάχια ἰδιαιτέρως κατασκευαζόμενα· οὕτως εἰς τὸν ἐκ χαλκοῦ «Ἔφηβον τοῦ Μαραθῶνος» παρετηρήθησαν πολλοὶ μικροὶ γόμφοι παρὰ τὰς μασχάλας καὶ τὴν ὀσφύν. Ι. Δ. Σ.

—*[Ναυτ.]* Ἐν τῷ ναυτικῷ *γόμφος* (κοιν. ἡ *τζαβέτα*, γαλλ. la cheville ἢ le goujon, ἀγγλ. the bolt) καλεῖται ράβδος μακρὰ σιδηρᾶ, γαλβανισμένη, χρησιμεύουσα εἰς τὴν σύνδεσιν διαφόρων κυρίων μερῶν ξυλίνου σκάφους. Παλαιότερον οἱ γόμφοι, πρὸς ἀποφυγὴν διαβρώσεως τοῦ ξύλου ἕνεκα τῆς ὀξειδώσεώς των, κατεσκευάζοντο ἐκ ξύλου σκληροτάτου. Ἐὰν ὁ γόμφος ἔχῃ εἰς τὸ ἓν ἄκρον κεφαλήν, εἰς δὲ τὸ ἕτερον εἴτε ὀπὴν πρὸς δίοδον ἐφηλίδος, εἴτε ἑλίκωσιν πρὸς κοχλίωσιν περικοχλίου, ὀνομάζεται εἰδικῶς τότε *περόνη*. Σ. Ε. Λ.

γόμφοσος (ὁ) (Gomphosus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἰχθύων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀκανθοπτερυγίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *λαβριδῶν*. Οἱ ἰχθύες οὗτοι ἔχουσι σῶμα ᾠοειδές, πεπιεσμένον ἐκ τῶν πλαγίων, λίαν ἀνεπτυγμένα τὰ ραχιαῖον καὶ ἑδραῖον πτερύγια, ἐπιμήκη τὰ κοιλιακά, εὐρέα τὰ στηθιαῖα καὶ πλατύτατον τὸ οὐραῖον. Ἡ κεφαλή του καταλήγει εἰς ὀξύτατον ρύγχος. Ἐκ τῶν 3 εἰδῶν ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος γνωστότερον εἶναι: *γόμφοσος ὁ στηθιαῖος* (Gomphosus pectoralis), ὅστις ἔχει μῆκος 20 περίπου ἑκατοστῶν, σῶμα ἐρυθρόφαιον κατὰ τὴν ράχιν ἐρυθροϊῶδες κατὰ τὰς πλευρὰς καὶ τὴν κοιλίαν καὶ μελανοκίτρινα πτερύγια. Ἀπαντᾷ εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν. Δ. Ν. Π.

γομφόστεμμον (τὸ) (Gomphostemum) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *χειλανθῶν*. Τὰ γομφόστεμμα εἶναι πόαι πολυετεῖς μὲ πλατέα σκληρὰ φύλλα καὶ ἄνθη κίτρινα κατὰ κεφαλίδας διατεταγμένα. Γνωστὰ περὶ τὰ 15 εἴδη ἅπαντα ἰθαγενῆ τῆς Ἀσίας. Δ. Ν. Π.

γόμφρενα (ἡ) (Gomphrena) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀμαραντοειδῶν*. Εἶναι πόαι ἢ θάμνοι ἐτήσιοι, διετεῖς ἢ πολυετεῖς, μὲ φύλλα ἀντίθετα, ἄνθη ἑρμαφρόδιτα ἢ πολύγαμα κατὰ στάχυς διατεταγμένα καὶ καρπὸν δρύπην περικλείουσαν ἓν καὶ μόνον σπέρμα. Τὸ γένος περιλαμβάνει περὶ τὰ 80 εἴδη ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Αὐστραλίας χωρῶν, καλλιεργούμενα πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης ὡς κοσμητικά. Ἐκ τῶν συνηθέστερον καλλιεργουμένων εἰδῶν εἶναι: *γόμφρενα ἡ σφαιρανθὴς* (Gomphrena glabosa), ἰθαγενὲς φυτὸν τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Ἰαπωνίας, ὅπερ ἀπαντᾷ εἰς πάντας σχεδὸν τοὺς κήπους τῆς Εὐρώπης καὶ παρ᾿ ἡμῖν, ὅπου εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα *σεμπερβίβο* ἢ *ἀμάραντο*. *Γόμφρενα ἡ λευκάζουσα* (Gomphrena canescens), ἰθαγενὴς τῆς Αὐστραλίας, καλλιεργουμένη κυρίως πρὸς τροφὴν τῶν κτηνῶν. *Γόμφρενα ἡ φαρμακευτικὴ* (Gomphrena officinalis), ἰθαγενὴς τῆς Βραζιλίας, ἧς τὰ φύλλα χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν φαρμακευτικὴν καὶ ἐνδείκνυνται ὡς τονωτικὰ καὶ στομαχικά. Δ. Ν. Π.

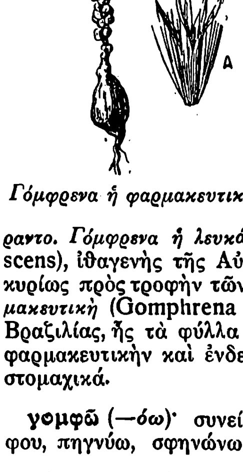

A

Γόμφρενα ἡ φαρμακευτική.

γομφῶ (—*όω*)· συνείρω, συναρμόζω διὰ γόμφου, πηγνύω, σφηνώνω.

γόμφωμα (τό)· τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *γομφοῦν*, σταθερὰ προσαρμογή, σφήνωμα.

γόμφωσις (ἡ)· τὸ ἀφηρημ. τοῦ *γομφοῦν*, ἡ διὰ γόμφων προσαρμογή, σύνδεσις, σφήνωμα.

—*[Ναυτ.]* Ἐν τῷ ναυτικῷ αἱ *γομφώσεις* (κοιν. τὰ *θηλυκὰ βελόνια*, γαλλ. les femelots, ἀγγλ. goodgeons) εἶναι μεταλλικὰ κατασκευάσματα ἐμπηγνυόμενα εἰς τὸ ποδόστημα καὶ φέροντα εἰς τὸ ὀπίσθιον ἄκρον των ἕκαστον, τὸ ἀπομένον ἐκτὸς τοῦ ποδοστήματος ἐλεύθερον, κυλινδρικὴν ὀπὴν κατακορύφου ἄξονος, κοινοῦ δὲ εἰς ὅλας τὰς γομφώσεις τοῦ ποδοστήματος, ἐν αἷς ὀπαῖς εἰσέρχονται οἱ *θαιροὶ* (κοιν. *ἀρσενικὰ βελόνια*) τοῦ πηδαλίου διὰ τὴν προσάρμωσιν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ποδοστήματος. Αἱ γομφώσεις, ὅπως καὶ οἱ θαιροί, κατασκευάζονται εἰς τὰ ξύλινα πλοῖα, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ὀξειδώσεως, ἐξ ὀρειχάλκου ἢ γαλβανισμένου σιδήρου (βλ. λ. πηδάλιον). Σ. Ε. Λ.

γομφωτὴρ (ὁ)· τὸ ἐργαλεῖον διὰ τοῦ ὁποίου ἐπιτυγχάνεται ἡ γόμφωσις.

γομφωτός,—*ή*,—*όν*· ὁ διὰ γόμφων προσηρμοσμένος, σφηνωτός, κοιν. *περαστός*.

γόμωσις (ἡ)· τὸ ποσὸν τῆς ἐκρηκτικῆς ὕλης τὸ χρησιμοποιούμενον δι᾿ ἑκάστην βολὴν πυροβόλου ὅπλου, ἀνατίναξιν ὑπονόμου κ.τ.ὅ.

—*[Πυροβολ.]*. Καλεῖται γόμωσις τὸ καθωρισμένον καὶ συγκεκροτημένον *γέμισμα* δι᾿ ἕκαστον πυρόβολον καὶ δι᾿ ἕκαστον εἶδος βλήματος καὶ βολῆς, ὁπότε εἴτε ἀποτελεῖ τὴν φυσίγγην ἢ μέρος αὐτῆς, ἂν πρόκειται περὶ μεταλλικῆς ἢ ὁλομεροῦς τοιαύτης. Ἡ ἔννοια ὅθεν τῆς λέξεως περιλαμβάνεται εἰς τὴν γενικωτέραν ἔννοιαν τοῦ ὅρου *γέμισμα τῆς θαλάμης* (βλ. λ. φυσίγγη). Κ. Ν. Γ.

—*[Ἐγκυκλ.]* Εἰς τὰ κυνηγετικὰ ὅπλα γόμωσις λέγεται τὸ σύνολον τῶν δι᾿ ἑκάστην βολὴν χρησιμοποιουμένων ὑλικῶν (πυρῖτις, σκάγια, βύσμα καὶ κάλυξ, διὰ τὰ ὀπισθογεμῆ, ἢ καψύλιον, διὰ τὰ ἐμπροσθογεμῆ). Ἡ ποσότης τῆς τε πυρίτιδος καὶ τῶν σκαγίων εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸ διαμέτρημα τοῦ ὅπλου. Βάσις τῆς ποσότητος ταύτης διὰ μὲν τὴν μαύρην πυρίτιδα εἶναι παρ᾿ ἡμῖν τὸ δράμιον, διὰ δὲ τὴν ἄκαπνον κυρίως τὸ γραμμάριον. Τὸ ποσὸν τῆς πυρίτιδος δι᾿ ἑκάστην γόμωσιν ἐξαρτᾶται καὶ ἐκ τῆς δυνάμεως τῆς πυρίτιδος. Τῆς μὲν μαύρης πυρίτιδος διὰ τὴν καθ᾿ ἑκάστην γόμωσιν τὸ ποσὸν μετρεῖται δι᾿ εἰδικοῦ μέτρου, δηλοῦντος τὸν ὄγκον ταύτης εἰς δράμια, τῆς δὲ ἀκάπνου διὰ καταλλήλου καὶ ἀκριβεστάτης ζυγοῦ. Δὲν ἐπιτρέπεται χρῆσις μέτρου ἐν τῇ γομώσει δι᾿ ἀκάπνου καὶ διότι ὁ ὄγκος καὶ ἡ δύναμις τῶν διαφόρων εἰδῶν αὐτῆς ποικίλλει καὶ διότι, ἂν μὲν διὰ τοῦ μέτρου ἐντεθῇ μεγαλυτέρα τοῦ δέοντος ποσότης ἀκάπνου πυρίτιδος, ἡ ἀσφάλεια τοῦ δεχομένου ταύτην κυνηγετικοῦ ὅπλου εἶναι ἀμφίβολος, καθ᾿ ὅσον δύναταί ποτε νὰ διαρραγῇ τοῦτο, ἂν δ᾿ ὀλιγωτέρα καθιστᾷ τὴν βολὴν ἀκανόνιστον. Τὰ ἐμπροσθογεμῆ ὅπλα δὲν δέχονται γομώσεις δι᾿ ἀκάπνου πυρίτιδος, ἐκ δὲ τῶν ὀπισθογεμῶν μόνον τὰ εἰδικὰ τοιαῦτα ἐκ χάλυβος, ἄλλως ὑπάρχει ὁ κίνδυνος νὰ διαρραγῇ τὸ μὴ εἰδικὸν ἐκ χάλυβος ὅπλον, ἂν γίνῃ χρῆσις γομώσεως δι᾿ ἀκάπνου πυρίτιδος. Τὸ ποσὸν τῶν σκαγίων, ὅταν γίνηται χρῆσις τῆς μαύρης πυρίτιδος, δὲν πρέπει νὰ ὑπερβαίνῃ ἐν τῷ μέτρῳ τὸν ὄγκον ταύτης, μᾶλλον δέον νὰ εἶναι πολὺ ἢ ὀλίγον κατώτερον τοῦ ὄγκου τοῦ ἀπαιτουμένου ποσοῦ μαύρης πυρίτιδος δι᾿ ἕκαστον διαμέτρημα ὅπλου (κοινῶς κοφτὰ σκάγια). Τὸ ποσὸν τῆς ἀκάπνου πυρίτιδος καὶ τῶν σκαγίων ἐν ἑκάστῃ γομώσει τῶν διαφόρων διαμερισμάτων τῶν κυνηγετικῶν ὅπλων ἀναγράφεται ἐπὶ τοῦ ἐν τῷ κυτίῳ ἑκάστου εἴδους ἀκάπνου πυρίτιδος ἐπικεκολλημένου πίνακος. Αἱ γομώσεις εἶναι κανονικαί, ἢ κατ᾿ ἐξαίρεσιν διὰ χονδρὰ θηράματα καὶ διὰ μακροτέρας πως ἀποστάσεις ἰσχυραί, ἀλλ᾿ οὐδέποτε πρέπει νὰ ὑπερβαίνωσι τὸ ἀνώτατον καθοριζόμενον ὅριον, μάλιστα ὅταν ἡ θαλάμη τοῦ ὀπισθογενοῦς ὅπλου δὲν δέχηται κάλυκας μεγαλυτέρους τῶν 0.065 μ. Διὰ τὰ ὀπισθογεμῆ ὅπλα ὑπάρχουσιν ἐν τῷ ἐμπορίῳ καὶ ἕτοιμοι γομώσεις. Ἐπειδὴ δ᾿ αὗται γίνονται διὰ κλίματα διάφορα τοῦ ἑλληνικοῦ, δύνανται ἐν τοῖς ἀποτελέσμασι νὰ παρουσιάζωσι διαφορὰν κατὰ τὴν χρῆσίν των ἐν Ἑλλάδι, μειοῦσαι τὴν εὐστοχίαν των διὰ τῆς διασπορᾶς πλέον τοῦ δέοντος τῶν σκαγίων. Διὰ τοῦτο σκόπιμον εἶναι αἱ γομώσεις νὰ κανονίζωνται ὑφ᾿ ἑκάστου τῶν κυνηγῶν μετὰ προηγουμένην δοκιμὴν αὐτῶν ἐπὶ χαρτίνου στόχου, ἔχοντος ἐντὸς ἓξ κύκλους, ὧν ὁ μεγαλύτερος ἐξωτερικὸς κύκλος ἔχει διάμετρον 0,75 μ., μὲ μέλαν κέντρον οὐχὶ μεγαλύτερον τοῦ μικροτέρου πτηνοῦ, καὶ ἐπὶ ἀποστάσεως 35 μ. ἢ 45 μέχρι 50 βημάτων, ὅτε ἐν περιπτώσει ἐλαττωματικότητός των τὸ ποσὸν τῆς πυρίτιδος δέον νὰ μένῃ σταθερὸν μεταβαλλομένου ἐπὶ τὸ μεῖζον ἢ ἔλαττον μόνον τοῦ ποσοῦ τῶν σκαγίων. Δὲν εἶναι σύμφορον ἡ χρησιμοποίησις τῶν αὐτῶν γομώσεων θέρους τε καὶ χειμῶνος, διότι ἔχει ἐπιρροὴν ἡ διαφορὰ τῆς ἀτμοσφαιρικῆς καταστάσεως κατὰ τὰς δύο ταύτας ἐποχὰς ἐπὶ τῆς δυνάμεως τῆς πυρίτιδος. Κατὰ τὰς δοκιμὰς τῶν γομώσεων δέον νὰ προσέχῃ τις οὐ μόνον εἰς τὴν συγκέντρωσιν τῶν σκαγίων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν διατρητικότητα αὐτῶν, μεταχειριζόμενος κατάλληλον πρὸς τοῦτο στόχον ἐκ σανίδος ἢ παχέος χαρτονίου ἢ καὶ λευκοσιδήρου, διαγράφων ἐπ᾿ αὐτῶν τοὺς ἀνωτέρω εἰρημένους κύκλους. Σύμφορον εἶναι νὰ μεταχειρίζηται ὁ κυνηγὸς τὸ αὐτὸ πάντοτε εἶδος πυρίτιδος.

Προκειμένου περὶ χρησιμοποιήσεως μαύρης πυρίτιδος, δέον νὰ λαμβάνηται ὑπ᾿ ὄψει καὶ τὸ μῆκος τῆς κάννης τοῦ ὅπλου, καθ᾿ ὅσον διὰ μὲν τὰ βραχύκαννα κυνηγετικὰ ὅπλα δέον νὰ γίνηται χρῆσις τῆς λεπτοκόκκου πυρίτιδος, διὰ δὲ τὰ ἔχοντα μακρὰς κάννας τῆς χονδροκόκκου, καὶ τοῦτο διὰ νὰ ρυθμίζηται ἡ ἰσχὺς τῆς βολῆς ὑπὸ τῶν ἐκ τῆς ἀναφλέξεως τῆς πυρίτιδος ἀναπτυσσομένων ἀερίων, ταχύτερον ἐξαντλουμένων διὰ τῆς λεπτοκόκκου καὶ βραδύτερον διὰ τῆς χονδροκόκκου. Ἀποφευκτέα ἡ ἀναγέμισις τῶν αὐτῶν καλύκων, διότι οὗτοι ὑφίστανται κατὰ τὴν πυροβόλησιν ἀλλοίωσιν, ἐπηρεάζουσαν τὴν εὐστοχίαν τῶν γομώσεων, δυσχεραίνουσαν δ᾿ ἐνίοτε τὴν ἐμβολὴν αὐτῶν εἰς τὴν κάννην τοῦ ὅπλου καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς ἐκβολήν.

Προτιμητέοι διὰ τὰς γομώσεις οἱ χάρτινοι κάλυκες, οἱ ἔχοντες ἐσωτερικὸν ἢ ἐξωτερικὸν μετάλλινον περίβλημα ἰσοϋψὲς πρὸς τὸν ὄγκον τῆς ἐντιθεμένης πυρίτιδος, διότι καὶ στερεώτεροι εἶναι καὶ ἀσφαλίζουσι κατὰ τὴν ἔκρηξιν τὰς παρειὰς τῆς θαλάμης τοῦ κυνηγετικοῦ ὅπλου καὶ εὐχερῶς ἐξέλκονται τῆς κάννης χωρὶς ν᾿ ἀφίνωσιν ἐν τῇ θαλάμῃ τμῆμά τι τοῦ χαρτίνου μέρους, ὅπερ ἐπικίνδυνον.

Εἰς τὰς γομώσεις τῶν καλύκων δέον ν᾿ ἀφίνηται χεῖλος ἐλεύθερον 0,006 μ. διὰ νὰ περιστραφῇ μέσῳ τοῦ στροφείου καὶ ἀσφαλίσῃ τὸ βύσμα τῶν σκαγίων. Αἱ γομώσεις αἱ ἐνέχουσαι σφαίρας δέον νὰ γίνωνται εἰς πάσας τὰς περιπτώσεις τῶν ὀπισθογεμῶν ὅπλων μόνον διὰ μαύρης πυρίτιδος, οὐδέποτε δι᾿ ἀκάπνου, ἐπικινδύνου διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ ὅπλου κατὰ τὴν ἔκρηξίν των. Αἱ δὲ σφαῖραι αὐτῶν εἰς τὰς ἐστενωμένας κάννας (choke-bored) δέον νὰ εἶναι εἰδικαί, διότι ἄλλως κατὰ τὴν ἐκ τῆς κάννης ἔξοδόν των διαρρηγνύουσι ταύτην ἢ παρασύρουσι τὸ στένωμα. Τὰ βύσματα τῶν γομώσεων ἐπὶ μὲν τῆς μαύρης πυρίτιδος δύνανται

Digitized by Google

νὰ πιέζωνται πως, ἐπὶ δὲ τῆς ἀκάπνου οὐδέποτε ἀλλ' ἀπαλῶς νὰ ἐπικάθηνται, διότι καὶ ἀλλοίωσις τῆς εὐστοχίας τῆς βολῆς ἐπέρχεται καὶ βλάβη τῆς κάννης τοῦ ὅπλου δύναται νὰ ἐπακολουθήσῃ. Πρέπει δὲ τὰ βύσματα νὰ ἐπικάθηνται στερεῶς ἐπὶ τῶν σκαγίων ὥστε νὰ μὴ κινῶνται ταῦτα ἐν τῷ κάλυκι. Γομώσεις ἐν μέρει ἢ ἐν ὅλῳ διὰ πυρίτιδος τῶν πολεμικῶν ὅπλων φευκτέαι ὡς λίαν ἐπικίνδυνοι εἴς τε τὸν κυνηγὸν καὶ τὸ ὅπλον του, μὴ δυνάμενον ν' ἀνθέξῃ εἰς ἐξαιρετικῶς ἰσχυρὰς πιέσεις, ἃς προκαλεῖ ἡ ἰσχυροτάτη ἄκαπνος πυρῖτις τοῦ πολεμικοῦ ὅπλου.

Αἱ γομώσεις δέον νὰ φυλάσσωνται ἐν τόπῳ ἀπηλλαγμένῳ ὑγρασίας, διότι ἄλλως ὑφίστανται ἀλλοίωσιν. Φ. Δ. ΓΕΩΡΓΑΝΤΑΣ

γόνα (τὸ) καὶ *γόνατο*· ἀντὶ γόνυ (βλ. λ.).

Γοναὶ Διὸς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*· βλ. Διὸς *Γοναί*.

γονακρίνη (ἡ) *[Χημ.]*· βλ. ἀκριδίνη.

γοναργίνη (ἡ) (Gonargin) *[Φαρμ. Χημ.]*. Πολυσθενὲς ἐμβόλιον ἐκ γονοκόκκων, ἐνέχον εἰς 1 κ. ἑ. 5—1000 ἑκατομμύρια μικροβίων. Τούτου γίνεται ἀρχικῶς ἐνδομυϊκὴ ἔνεσις 5 ἑκατομμυρίων μικροβίων καὶ τὸ ποσὸν αὐξάνεται βαθμιαίως. Ἡ γοναργίνη εἶναι ὁμοία πρὸς τὸ ἀρτιγόν, εὑρίσκει δὲ ἐφαρμογὴν εἰς τὴν βλενόρροιαν καὶ τὰς ἐπιπλοκάς της. Ἀπαιτεῖται προσοχὴ ἐπὶ τῆς ἀντιδράσεως ἰδίᾳ καὶ ἀποφυγὴ χρήσεως αὐτῆς ἐπὶ γονοκοκκικῆς ἐνδοκαρδίτιδος. Κ. Γ. Μ.

γονὰς (ἡ) *[Βιολ.]*. Καλεῖται τὸ ὄργανον τῆς ἀναπαραγωγῆς ζῴων τινῶν τῶν ἀθροισμάτων τῶν *χορδωτῶν* καὶ τῶν *ἰχθύων*. Αἱ γονάδες κατὰ τὴν γνώμην πολλῶν νεωτέρων φυσιοδιφῶν θεωροῦνται ὡς καθαρῶς κληρονομικὰ στοιχεῖα καὶ ἀπαντῶσιν ἐντὸς τῶν ἀρρένων καὶ θηλέων γαμετῶν ἤτοι ἐντὸς τῶν σπερματοζῳϊδίων καὶ τῶν ᾠαρίων. Ὁ Βάϊσμαν ἔδωκε τὸ ὄνομα γονὰς εἰς μικροσκοπικά τινὰ σωμάτια διεσπαρμένα εἰς τὴν χρωματίνην τῶν χρωματοσωμάτων τῶν γεννητικῶν στοιχείων, δηλ. εἰς τὰ σπερματοζῳΐδια καὶ τὰ ᾠάρια. Κατὰ τὸν αὐτὸν βιολόγον αἱ γονάδες θεωροῦνται τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα ἅτινα ἔχουσι στενωτάτην σχέσιν πρὸς τὰς κληρονομικὰς τάσεις τῶν ζῴων. Δ. Ν. Π.

γονατάγρα (ἡ)· οὐρικὴ ἀρθρῖτις (βλ. λ.) ἐντοπιζομένη εἰς τὸ γόνυ. Δ. Χ. Κ.

Γονατᾶς. Ἐπώνυμον τοῦ *Ἀντιγόνου Β'* βασιλέως τῆς Μακεδονίας.

Γονατᾶς, *Ἀναστάσιος*. Ἀξιωματικὸς τοῦ ναυτικοῦ, γεννηθεὶς ἐν Πάτραις τῷ 1877, ἀπόφοιτος τῆς Σχολῆς τῶν Ν. Δοκίμων. Ὑπηρέτησε κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1897 καὶ κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς ἐπὶ τοῦ ἀνιχνευτικοῦ «Λέων» ὡς ὕπαρχος. Ἀπεστρατεύθη τῷ 1926 ὡς ὑποναύαρχος. Σ. Ε. Λ.

— Γονατᾶς, *Δημοσθένης*. Ἀξιωματικὸς τοῦ μηχανικοῦ (1841—1927) προερχόμενος ἐκ τοῦ Στρατιωτικοῦ Σχολείου Εὐελπίδων, προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ὑποστρατήγου. Διετέλεσεν ἐπὶ μακρὸν σειρὰν ἐτῶν καθηγητὴς τῆς ὁδοποιίας καὶ γεφυροποιίας ἐν τῷ ὡς ἄνω σχολείῳ, συγγράψας καὶ συγγράμματα τῶν κλάδων τούτων, ἐχρημάτισε πρῶτος διευθυντὴς τοῦ συσταθέντος τῷ 1889 Πρακτικοῦ Λυκείου καὶ μετέσχε τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου 1897 παρὰ τῷ στρατῷ Ἠπείρου. Ν. Θ. Κ.

— Γονατᾶς, *Στυλιανός*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Κυδωνιῶν. Ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς Ἐπαναστάσεως κατετάχθη εἰς τὸν τακτικὸν στρατὸν ὑπὸ τὸν Βαλέσταν, μετέσχε δὲ εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Ναυπλίου, τῆς Κορίνθου καὶ τῶν Πατρῶν. Ἐγγραφεὶς τῷ 1825 εἰς τὸ σῶμα τοῦ Φαβιέρου, μετέσχε τῆς ἐκστρατείας τῆς Καρύστου, ἠκολούθησεν αὐτὸν εἰς τὴν περίβλεπτον ἄνοδον ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως (1826) καὶ τέλος ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Χίου. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν παρέμεινεν εἰς τὸν στρατόν, ἀπεβίωσε δὲ βαθύγηρως τῷ 1870, μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ὑποστρατήγου. Γ. Δ. Κ.

— Γονατᾶς, *Στυλιανός*. Ἕλλην στρατιωτικός, γεννηθεὶς ἐν Πάτραις τῷ 1876. Σπουδάσας εἰς τὸ Στρατιωτικὸν Σχολεῖον τῶν Εὐελπίδων ἐγένετο ἀξιωματικὸς τοῦ πεζικοῦ, προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀντιστρατήγου. Συμμετέσχε τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου (1897) καὶ τῶν Βαλκανικῶν (1912—1913) ὡς ἐπιτελικὸς ἀξιωματικός, κατόπιν ὑπηρέτησεν ἐπὶ μακρὸν παρὰ τῷ γενικῷ ἐπιτελείῳ καὶ εἶτα παρὰ τῇ στρατιᾷ Μικρᾶς Ἀσίας ὡς ἐπιτελάρχης τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ. Τὸ θέρος 1922 διωρίσθη μέραρχος τῆς 2ας μεραρχίας. Ὑπῆρξε μέλος τῆς τριανδρίας τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1922, κατόπιν πρωθυπουργός, ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, πληρεξούσιος παρὰ τῇ Δ' Ἐθνοσυνελεύσει. Ἀπεστρατεύθη τῷ 1924. Ἐξελέγη γερουσιαστὴς τῷ 1929. Ν. Θ. Κ.

Γονάτι *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Β ἀκτῆς τῆς νήσου Ἰκαρίας (πλάτ. 37°40'10" Β, μήκ. 26°19'25" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1867: Nikaria island), 3 μιλ. δυτικῶς τοῦ ἀκρωτηρίου Φανάρ, σχηματίζον τὸ μόνον ἐκεῖ πρόσκαιρον ἀγκυροβόλιον. Ὀνομάζεται καὶ *Ἅγιος Φωκᾶς*. Σ. Ε. Λ.

γονατίζω· ἀόρ. *ἐγονάτισα*, παθ. μετχ. *γονατισμένος*· πίπτω εἰς τὰ γόνατα, κλίνω τὰ γόνατα: «γονατίζει πρὸ τῶν ἁγίων εἰκόνων καὶ προσεύχεται», παροιμ. «ἂν δὲν γονάτιζε ἡ γκαμήλα, δὲν τὴν ἐφόρτωναν» ὅτι πολλάκις ἀδικούμεθα, διότι ὑποκύπτομεν οἰκειοθελῶς εἰς ἀδίκους ἀξιώσεις· || μεταφ. κάμπτομαι, καταβάλλομαι, παρακμάζω, ταπεινοῦμαι: «γονάτισε ἀπὸ τὰ ἀλλεπάλληλα δυστυχήματα»· || μεταβ. ρίπτω τινὰ εἰς τὰ γόνατα, κάμνω τινὰ νὰ γονατίσῃ: «τὸν γονάτισε ὁ δάσκαλος»· || μεταφ. κάμνω τινὰ νὰ καμφθῇ, νὰ ταπεινωθῇ: «τὸν γονάτισαν τὰ δυστυχήματα».

γονάτιον (τό). Ξυλουργικὸν ἐργαλεῖον ξύλινον σχηματίζον ὀρθὴν γωνίαν ἢ γωνίαν 45°. Τὸ μὲν γονάτι μὲ ὀρθὴν γωνίαν χρησιμεύει πρὸς ὀρθογώνισιν μικρῶν τεμαχίων ξύλου, τὸ δὲ μὲ γωνίαν 45° διὰ τὴν διὰ πρίονος κοπὴν διαγωνίων (ὡς εἰς τὰς κορνίζας). Σ. Κ.

γονάτιον (τὸ) (Gonatium) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἀραχνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀγριωπιδῶν*. Τὰ γονάτια εἶναι ἀράχναι μικροῦ μεγέθους, μὲ ἐπίξανθον, ὑπέρυθρον ἢ μελανὸν σῶμα καὶ ἐρυθροὺς πόδας. Γνωστὰ περὶ τὰ 15 εἴδη ἰθαγενῆ τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου. Δ. Ν. Π.

γονατίς, *—ίδος* (ἡ)· τὸ γόνυ τοῦ καλάμου καὶ τῶν παραπλησίων φυτῶν.

γονάτισμα (τό)· ἡ πτῶσις εἰς τὰ γόνατα, ἡ κλίσις τῶν γονάτων, ἄλλως *γονυκλισία*· || μεταφ. κατάπτωσις, παρακμή, μετάπτωσις εἰς ἀφάνειαν.

γονατιστός, *—ή, —όν*· πεσμένος 'ς τὰ γόνατα, ὁ κεκλιμένος τὰ γόνατα, γονυκλινής, γονυπετής: «γονατιστὸς ἔμπρὸς 'ς τὸν πατέρα του τὸν παρακαλοῦσε νὰ τὸν συγχωρέσῃ».—Ἐπίρρ. *γονατιστά*· γονυκλινῶς «στέκεται γονατιστά».

γόνατο (τό)· δημοτ. τύπος τοῦ γόνυ (βλ. λ.).

γονατόδους (ὁ) (Gonatodus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἑρπετῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σαυριδῶν*. Τὰ ἑρπετὰ τοῦ γένους τούτου ἔχουσι σῶμα μετρίου μεγέθους καὶ ἀπαντῶσιν εἰς τὴν Ἰνδομαλαισίαν. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη, ὧν κοινότερον *γονατόδους ὁ διαφανής* (Gonatodus pellucidus), ὅστις ἔχει μῆκος 10 ἑκατοστομέτρων, κεφαλὴν λίαν πεπιεσμένην ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω, σῶμα κυλινδρικὸν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, οὐρὰν ὀλίγον ἐπιμήκη καὶ λεπτοτάτην κατὰ τὸ ἄκρον της καὶ πόδας ἰσχυροὺς μετὰ μεγάλων τριαρθρωτῶν δακτύλων. Τὸ χρῶμά του εἶναι φαιοϋποπράσινον μὲ λευκοϊώδεις πλατείας λωρίδας ἐπὶ τῆς ῥάχεως. Δ. Ν. Π.

γονατοειδὴς (ὁ, ἡ),*—ές* (τό)· ὁ ὅμοιος μὲ γόνυ, ὁ ἔχων σχῆμα γόνατος: «καμπὴ γονατοειδής».

γονατοκήλη (ἡ)· ἐξόγκωσις τοῦ γόνατος γενικῶς (ἄχρηστος ὅσω καὶ πλημμελὴς ὅρος).

γόνατος (ὁ) (Gonatus) *[Ζῳολ.]*. Γένος μαλακίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κεφαλοπόδων δεκαπόδων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀνυχοτευθιδῶν*. Τὸ γόνατος περιλαμβάνει τευθίδας μὲ ἰσχυροὺς πλοκάμους, ἀπαντώσας εἰς τὰς βορείους θαλάσσας. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γόνατος ὁ γροιλάνδιος* (Gonatus Groelandensis), ὅστις ἔχει σῶμα ἐπίμηκες, κυλινδρικὸν μὲ ἐπιμήκεις πλοκάμους, οἵτινες φέρουσιν ἀγκιστροειδεῖς ἀποφύσεις κατὰ τὴν βάσιν των. Ἀπαντᾷ εἰς τὰς περὶ τὴν Γροιλανδίαν θαλάσσας. Δ. Ν. Π.

γονατώδης (ὁ, ἡ),*—ες* (τό)· ὁ ἔχων πολλὰ γόνατα, κόμβους.

Γονάτων, *ὁ ἐπὶ* — καὶ *ὁ ὑπὸ* —. Ἐκκλησιαστικὸν ἀξίωμα· βλ. γόνυ.

Γονδεβαῦδος ἢ *Γονδεβῶνδος* (Gondebaud). Βασιλεὺς τῆς Βουργουνδίας, δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Γονδιόχου, ἀποθανὼν ἐν Γενεύῃ τῷ 516. Κατ' ἀρχὰς διῴκησε τὴν Βουργουνδίαν καὶ τὴν Φράνς-Κοντέ, ὡς ὑποτελὴς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Χιλπερίχου. Κατὰ τὸ 477 ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του ὃν ἐνίκησε κατὰ κράτος καὶ ἐθανάτωσεν. Ἐπίσης ἐφόνευσε καὶ ἄλλον ἀδελφόν του, τὸν Γοδομάρ, ὡς ὑποστηρίξαντα τὸν ἡττηθέντα ἡγεμόνα. Τῷ 493 ἠθέλησε νὰ δώσῃ τὴν ἀνεψιάν του Κλωτίλδην ὡς σύζυγον εἰς τὸν Κλόβιν, βασιλέα τῶν Φράγκων, ἀλλὰ σκεφθεὶς ὅτι ὁ γάμος οὗτος θὰ παρεῖχεν εἰς τὸν πανίσχυρον βασιλέα δικαιώματα ἐπὶ τῆς Βουργουνδίας, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν ἐσπευσμένως ἱππότας, μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ ἐπαναφέρωσι τὴν πριγκίπισσαν, ἥτις ὅμως κατώρθωσε νὰ δραπετεύσῃ. Ἐντεῦθεν τὸ μῖσος τοῦ Κλόβιος πρὸς τὸν Γονδεβαῦδον. Τῷ 500 οἱ Φράγκοι ἐπέδραμον εἰς τὴν Βουργουνδίαν. Ὁ Γονδεβαῦδος, ἡττηθεὶς παρὰ τὸ Ντιζόν, διὰ προδοσίας τοῦ ἀδελφοῦ του Γονδεγισίλου, κατέφυγεν εἰς Ἀβινιόν. Κατορθώσας νὰ συνθηκολογήσῃ μετὰ τῶν Φράγκων, ἐβάδισε πρὸς τὴν Βιέννην κατὰ τοῦ Γονδεγισίλου, τὸν ὁποῖον συνέλαβε καὶ ἐθανάτωσε. Τυχὼν συγγνώμης παρὰ τοῦ Κλόβιος, ἐβοήθησεν αὐτὸν εἰς τὴν ἐκστρατείαν του κατὰ τῶν Βησιγότθων. Ὁ Γονδεβαῦδος κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν, ὅπως συνενώσῃ εἰς ἕνα λαὸν τοὺς Βουργουνδίους μετὰ τῶν Γαλλορρωμαίων.

Γονδεβώνδειος *κῶδιξ* (Lex Gundobada)· βλ. βουργουνδικοὶ *κώδικες*.

Γονδίκαιρος (Gondicaire). Ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῆς Βουργουνδίας (385—436). Τῷ 413 παρεβίασε τὰς μετὰ τῶν Ρωμαίων συνθήκας, διέβη τὸν Ρῆνον, κατέλαβε τὸ Βέλγιον καὶ τὴν Σηκουανίαν καὶ ἐκήρυξεν ἑαυτὸν ἀπόλυτον μονάρχην (414). Ἕδρα αὐτοῦ ὑπῆρξε κατ' ἀρχὰς ἡ Γενεύη, κατόπιν ἡ Βιέννη καὶ τὸ Λυών. Τῷ 435 ὁ Γονδίκαιρος ἡττήθη εἰς μάχην μυριόνεκρον ὑπὸ τοῦ Ρωμαίου Ἀετίου καὶ ἐξηναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς Σαβοΐαν. Εἰρηνεύσας μετὰ τῶν Ρωμαίων, εἰς οὓς παρεχώρησε μέρος τῶν ἐδαφῶν αὐτοῦ, ἐγένετο σύμμαχός των καὶ ἐφονεύθη τῷ 436 μαχόμενος κατὰ τῶν Οὔννων, οἵτινες ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Ἀττίλα ἡτοιμάζοντο νὰ διαβῶσι τὸν Ρῆνον. Ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ ταυτίζονται ὁ *Γκύντερ* τοῦ θρύλου τῶν Νιμπελοῦγκεν καὶ ὁ τῆς σκανδιναυικῆς μυθολογίας *Γκουννάρ*. Α. Δ.

Γονδιόχη (Gondioche). Βασίλισσα τῶν Φράγκων, γεννηθεῖσα κατὰ τὸ ἔτος 500. Συνεζεύχθη τὸν Κλωδόμιρον, βασιλέα τῆς Ὀρλεάνης, μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ τὸν ἀδελφόν του Κλωτάριον τὸν Α', βασιλέα τοῦ Σουασόν. Ἐκ τοῦ πρώτου συζύγου της Κλωδομίρου ἀπέκτησε τρεῖς υἱούς, τὸν Γονθάριον, τὸν Θιβάλδον καὶ τὸν Γοδοάλδον. Οἱ δύο πρῶτοι ἐθανατώθησαν ὑπὸ τοῦ Κλωταρίου τοῦ Α', ὁ δὲ τρίτος κατώρθωσε νὰ σωθῇ διὰ τῆς φυγῆς.

Γόνδοι (οἱ) (Gond) *[Ἐθνογρ.]*. Λαὸς οἰκῶν εἰς τὰς κεντρικὰς ἀποικίας τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν. Ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἀνέρχεται εἰς 2,902,595. Ἡ παλαιὰ πολιτικὴ δύναμίς των καὶ ὁ πολιτισμός των ἐξηφανίσθησαν. Αἱ πρὸς τὴν θεὰν τῆς γῆς κατὰ τὴν σπορὰν καὶ τὴν συγκομιδὴν ἀνθρωποθυσίαι των ἀπηγορεύθησαν αὐστηρῶς ὑπὸ τῶν Ἄγγλων. Παρὰ τοῖς Γόνδοις διετηρήθησαν τοτεμικαὶ παραδόσεις. Α. Δ.

γόνδολα (ἡ) (Gondola). Τὸ ὄνομα τοῦτο ἐδίδετο κατὰ τὸν μεσαίωνα εἰς ποτήρια οἴνου καὶ ὕδατος, ἔχοντα χαμηλὴν βάσιν, κατασκευαζόμενα δὲ ἐκ πολυτίμων μετάλλων καὶ χρησιμοποιούμενα ἀποκλειστικῶς εἰς γεύματα ἐξαιρετικῆς ἐπισημότητος. Γόνδολαι ἐπίσης ὠνομάζοντο καὶ μικρὰ δοχεῖα ᾠοειδοῦς τομῆς χρήσιμα διὰ τὴν πλύσιν τῶν ὀφθαλμῶν.

Γόνδολα ἐξ ἀργύρου (τοῦ ΙΓ' αἰῶνος).

Γόνδολα (ἡ)(Gondola) *[Ναυτ.]*. Ἴδιος τύπος ἐνετικῶν λέμβων μακρῶν (10 μέτρα) καὶ λίαν ἐλαφρῶν· γνωστὸς ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς Δημοκρατίας, ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ ὡς πορθμεῖον γενικῆς χρήσεως ἐν Βενετίᾳ. Ἰδιότυπος εἶναι ἡ πρῷρα τῆς γόνδολας, εἰς ἣν ὑψοῦται ἀκροστόλιον σιδηροῦν εἰς σχῆμα S ὑπομιμνήσκοντος ἀμυδρῶς τὸν χηνίσκον τῶν ἀρχαίων τριήρεων καὶ ἔχοντος τὸ ἄνω κέρας αὐτοῦ ἐστραμμένον πρὸς τὰ ἔξω ὡς πρὸς τὸ σκάφος. Ἐπίσης ἰδιότυπος εἶναι καὶ ἡ εἰς τὸ κέντρον τῆς γόνδολας καπονέρα ἢ φέλτζα (caponera ἢ felza), θαλαμίσκος ἐπενδεδυμένος ἐσωτερικῶς διὰ βαθυχρόου ὑφάσματος καὶ ἔχων εὐρὺ κάθισμα ἐν εἴδει ἀνακλίντρου ἐγκαρσίως, ἐκ μαροκινοῦ ὁμόχρου πρὸς τὴν ἐπένδυσιν, πλευρικῶς δὲ ἀνὰ ἓν τοιοῦτον δυνάμενον νὰ ἀναβιβάζεται καὶ νὰ καταβιβάζεται κατὰ τὸ δοκοῦν. Ἐλαύνεται δὲ ἡ γόνδολα ὑπὸ ἑνὸς ἢ δύο *γονδολιέρων* χειριζόντων τὴν κώπην, οὐχὶ ὡς οἱ συνήθως κωπηλατοῦντες, ἢ οἱ οὐραδίζοντες, ἀλλ' ἐλευθέραν οὖσαν ταύτην σκαλμοῦ καὶ ἐγκώπου, καθ' ὃν τρόπον χειρίζουσι τὴν κώπην τῶν πλοιαρίων των οἱ ἄγριοι, βυθίζοντες δηλαδὴ τὴν πλάτην τῆς κώπης ἐν τῷ ὕδατι καὶ ἀπωθοῦντες μὲ κίνησιν ὑπομιμνήσκουσαν τὴν πρὸς χειρισμὸν σαρώθρου μετὰ κοντοῦ διὰ δύο χειρῶν

Γόνδολα πρὸς πλύσιν τῶν ὀφθαλμῶν.

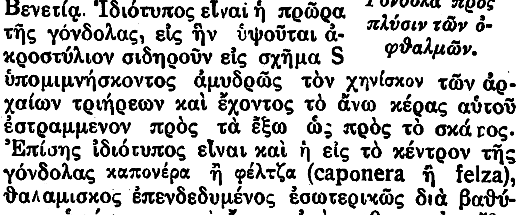

Ἐνετικὴ γόνδολα ἐλαυνομένη ὑπὸ δύο γονδολιέρων.

Digitized by Google

χειριζομένου· ἄλλοτε ὁ γονδολιέρος στηρίζει τὴν πλάτην τῆς κώπης εἰς τὸν ἀβαθῆ πυθμένα τῆς διώρυγος, ἀπωθῶν διὰ τοῦ βάρους τοῦ σώματός του. Διολισθαίνουσι δὲ οὕτω μετὰ μεγάλης ταχύτητος αἱ γόνδολαι τὰ ἤρεμα ὕδατα τῶν διωρύγων.

Λέγουσιν, ὅτι ἡ λέξις γόνδολα παρήχθη ἐκ τῆς ἑλληνικῆς λέξεως *κόνδυ*, ἥτις σημαίνει ποτήριον, ἕνεκα τῆς ὁμοιότητος αὐτῆς πρὸς ἀρχαῖά τινα ποτήρια· ἄλλοι εὑρίσκουσιν ἀλλαχοῦ τὴν καταγωγὴν αὐτῆς, ἑλληνικὴν ἐπίσης, καὶ στηρίζουσι τὴν γνώμην ταύτην, οὐχὶ ἐπὶ τῆς γλωσσολογίας μόνον, ἀλλ' ἐπ' αὐτῆς τῆς ἱστορίας. Ἡ γόνδολα κατ' αὐτοὺς εἶναι κληρονομία βυζαντινή· ὁ πρῶτος τύπος αὐτῆς ὑπῆρξεν ἡ λέμβος ἢ τὸ καΐκι τῶν σημερινῶν Κωνσταντινουπολιτῶν. Οἱ Βενετοὶ μετέφερον τὸ εἶδος τοῦτο εἰς τὴν πόλιν των ἐκ τοῦ Βυζαντίου καὶ ἐτροποποίησαν αὐτό. Οἱ Ἕλληνες τὸ ὠνόμαζον κουντελάδα, οἱ δὲ Βενετοὶ γκόντολα. —Ω.

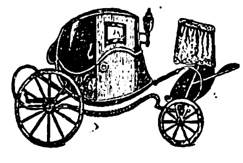

Ἅμαξα «γόνδολα» τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος.

— **γόνδολα** (ἡ) (Gondole). Εἶδος ἁμάξης, συνήθους ἄλλοτε ἐν Εὐρώπῃ, τῆς ὁποίας τὸ σχῆμα ὑπενθύμιζε τὸ τῶν ὁμωνύμων ἐνετικῶν λέμβων.

γονδολιέρος (ὁ)· Ὁ ἐλαύνων τὴν γόνδολαν (βλ. λ.) Ἐνετὸς λεμβοῦχος.

Γονδομάρος (Gondomar καὶ Godomar). Βασιλεὺς τῆς Βουργουνδίας ἀπὸ τοῦ 524—534, δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Γονδεβαύδου. Διεδέχθη τὸν ἀδελφόν του Σιγισμοῦνδον, φονευθέντα ὑπὸ τοῦ Κλωδομίρου, βασιλέως τῆς Ὀρλεάνης. Ἐνίκησε τὸν ἡγεμόνα τοῦτον κατὰ τὴν μάχην τῆς Βεζερόης, μεταξὺ τῆς Βιέννης καὶ τοῦ Μπελλέ, καὶ τὸν ἐθανάτωσεν, ἐκδικούμενος τὸν ἀδελφόν του (524). Ἐξεδίωξε τοὺς Φράγκους ἐκ τῆς χώρας του καὶ παρεχώρησε πόλεις τινὰς εἰς τὸν Θεοδώριχον, βασιλέα τῆς Ἰταλίας, ὅπως ἐξασφαλίσῃ τὴν μετ' αὐτοῦ εἰρήνην. Ἔκτοτε διῴκησεν εἰρηνικῶς μέχρι τοῦ 534, ὁπότε οἱ υἱοὶ τοῦ Κλόβιος ἐπολιόρκησαν τὸ Ὠταίν, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὑρίσκετο ὁ Γονδομάρος. Ἡττηθεὶς ἀπώλεσε τὸ βασίλειόν του. Κατὰ τοὺς μὲν ἔπεσε μαχόμενος, κατ' ἄλλους ἀπέθανε τῷ 541 αἰχμάλωτος. Α Δ.

Γονδοφάρης ἢ ***Γονδοφέρης*** ἢ ***Ὑνδοφέρης***. Ἰνδοπάρθος βασιλεὺς τῆς ΒΔ. Ἰνδικῆς, βασιλεύσας κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ Α' μ. Χ. αἰῶνος. Ἀναφέρεται εἰς τὰς «Πράξεις» τοῦ Θωμᾶ καὶ εἰς τὴν ἁγιογραφίαν «Legenda aurea», ἴσως δὲ κατὰ διαταγήν του ἐφονεύθη ὁ ἀπόστολος Θωμᾶς. Ἐν Χερὰτ καὶ Πεσαβὰρ εὑρέθησαν νομίσματά του φέροντα ἑλληνικὴν μὲν ἐπιγραφὴν ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄψεως, βακτριανὴν δ' ἐπὶ τῆς ἑτέρας Ι.Δ.Σ.

γονέλλη (ἡ) (Gonelle) *[Ζωολ.]*. Γένος ἰχθύων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀκανθοπτερυγίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *βλεννιδῶν*. Αἱ γονέλλαι ἔχουσι σῶμα μετρίου μεγέθους, ἐπίμηκες, λεπτόν, μὲ κεφαλὴν μικράν, ῥύγχος βραχύ, κοιλιακὰ πτερύγια ἀνανάπτυκτα καὶ το δέρμα των καλύπτεται ὑπὸ μικρῶν καὶ λείων λεπίων. Τὸ γένος περιλαμβάνει περὶ τὰ 12 εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὰς βορείους θαλάσσας. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γονέλλη ἡ στικτὴ* (Gonelle maculata) ἀπαντῶσα εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Γαλλίας καὶ ἰδίως παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Λειγηρος. Δ. Ν. Π.

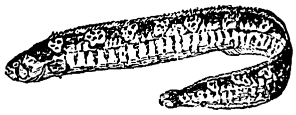

Γονέλλη ἡ στικτή.

Γονέμης, ***Σκηπίων***. Λόγιος τοῦ ΙΖ' αἰῶνος γεννηθεὶς ἐν Βενετίᾳ (1605) ἐξ εὐγενῶν Κυπρίων καταφυγόντων ἐκεῖ μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἅλωσιν τῆς νήσου (1571). Ὁ πατήρ του, ἐπαγγελλόμενος τὸν ἔμπορον, ἔστειλε τὸν Γονέμην εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Παταβίου ἵνα σπουδάσῃ τὰ νομικά. Ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τοῦ δικαίου διωρίσθη, εἰκοσιτετραετὴς μόλις, καθηγητὴς τοῦ ἀστικοῦ δικαίου ἐν τῷ αὐτῷ καθιδρύματι, νυμφευθεὶς τὴν θυγατέρα τοῦ συνέδρου καὶ συμπατριώτου του Ἀλεξάνδρου Συγκλητικοῦ, ἐξ ἧς ἀργότερον ἐγεννήθη θυγάτηρ, ἥτις ἐνυμφεύθη μετὰ τοῦ Κυπρίου κόμιτος Δαβίλα. Τῷ 1641, κατ' ἄλλους δὲ τῷ 1635, προεβιβάσθη εἰς τὴν ἕδραν τοῦ Τιμαριωτικοῦ δικαίου (ad sedem feudis) καὶ τῷ 1664 ἡ βενετικὴ δημοκρατία ὠνόμασεν αὐτὸν σύμβουλον ἐπὶ τῶν τιμαριωτικῶν ὑποθέσεων (consulatore nelle cose feudali) χορηγήσασα εἰς αὐτὸν ἁδρὰν μισθοδοσίαν καὶ ὀνομάσασα ἱππότην τοῦ Ἁγίου Μάρκου. Ἀπεβίωσεν ἐν Παταβίῳ τῷ 1700. Κ. Μ. Κ.

γονεὺς (ὁ) κοιν. *γονιός*, ἰδιωματ. *γονέος* καὶ *γονής*· τὸ δραστικὸν τοῦ *γίγνομαι* (πρβ. *σπορεὺς*—*σπείρω*), ὁ γεννήτωρ, ὁ φύσας· || πληθ. *γονεῖς* οἱ γεννήτορες, ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ: «σχώρια νὰ 'χουν οἱ γονέοι σου», «ἀνάθεμα τοὺς γονέους σου», «ἂν τοὺς γονεῖς σου δὲν τιμᾷς, ποιὸς θὰ τιμήσῃ ἐσένα;», παροιμ. «ὁ γονὴς δὲν ἐλυπήθη τ' ἀμπέλι, καὶ τὸ παιδὶ ἐλυπήθη τὸ σταφύλι», «ὅσα σκεπάζει ὁ γονιός, δὲν τὰ σκεπάζει ὁ θεός» (ὁ τύπος *γονέος* ἐσχηματίσθη ἀπὸ τῆς γενικῆς *γονέως* καὶ *γονέων*, κατὰ συναλοιφὴν δὲ *γονιός*· ὁ τύπος *γονὴς* ἐσχηματίσθη ἀπὸ τοῦ πληθ. οἱ *γονεῖς*, τοὺς *γονεῖς*). Β. Φ.

γονεύω· ἐπὶ τῶν μελισσῶν, κάμνω γόνον, παράγω νέον σμῆνος.

γονεωνυμικός,—*ή*,—*όν*· ὁ ἔχων τὸ ὄνομά του, ὁ ὀνομαζόμενος ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ γονέως· || γραμματ. ***γονεωνυμικά***· τάξις παρωνύμων οὐσιαστικῶν δηλούντων τὸ νεογνὸν ἢ τὸ μικρὸν τὴν ἡλικίαν ζῷον, παραγομένων δὲ ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ γονέως: ***λεοντιδεύς***, ***λυκιδεύς***, ***ἀετιδεὺς*** (= τὸ νεογνὸν τοῦ λέοντος, τοῦ λύκου, τοῦ ἀετοῦ), ***ἀλεκτοριδεὺς*** (= ὁ μικρὸς τὴν ἡλικίαν ἀλέκτωρ).

Γονζάγα (Gonzaga), ***Μαυρίκιος***. Ἀξιωματικὸς τοῦ ἰταλικοῦ στρατοῦ συγγράψας τῷ 1903 ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου 1897, ἔχων τότε τὸν βαθμὸν τοῦ ἀντισυνταγματάρχου τῶν γενικῶν ἐπιτελῶν καὶ διατελῶν καθηγητὴς ἐν τῇ σχολῇ πολέμου τοῦ Τουρίνου. Ἡ ἱστορία του μετεφράσθη ἑλληνιστὶ τῷ 1906 ὑπὸ τοῦ Εὐγ. Ρ. Ραγκαβῆ. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

Γονζαλέζ, ***ἅγιος***. Πορτογάλος κληρικὸς κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. Μετὰ 18ετῆ περιοδείαν ἀνὰ τὰ μοναστήρια τῆς Ἰταλίας καὶ Παλαιστίνης ἐπανελθὼν εἰς τὴν γενέτειράν του Ἀμαράνθην ἔκτισεν ἐκκλησίαν ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου καὶ μονάζων ἐν αὐτῇ διήρχετο τὸν χρόνον διδάσκων τοὺς κατοίκους τῶν πέριξ. Καταλιπὼν τὴν ἐκκλησίαν ταύτην κατετάχθη εἰς τὸ τάγμα τῶν Frères Prêcheurs. Ἀποθανὼν τῷ 1259 ἑορτάζεται τὴν 10 Ἰανουαρίου. Ε. Γ. Π.

γονὴ (ἡ)· ὁ γόνος, τὸ γενόμενον, τὸ γεννηθέν, καθόλου τὰ τέκνα: «ἀνάθεμα τὴ γονή σου».

— *[Βιολ.]* Καλεῖται οὕτως ὑπό τινων, ἀντὶ γόνος (βλ. λ.), τὸ γονιμοποιὸν σπέρμα τόσον τῶν ζῴων ὅσον καὶ τῶν φυτῶν. Δ. Ν. Π.

Γονὴ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς νήσου Μυκόνου ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς αὐτῆς ἀκτῆς (βλ. Αἰγαῖον τ. Β' σ. 401 γ').

Γόνθαρις. Υἱὸς τοῦ ἡγεμόνος τῶν Βανδάλων Γοδιγίσκλου μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου (427) ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Γιζερίχου (νόθου υἱοῦ τοῦ Γοδογίσκλου). Ν. ΚΛΣ

— **Γόνθαρις** Ἐκ τῶν δορυφόρων τοῦ Βυζαντινοῦ στρατηγοῦ Σολόμωνος, ἠκολούθησεν αὐτὸν εἰς Καρχηδόνα (534), ὅτε, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Βελισσαρίου, διωρίσθη ἀρχηγὸς τῶν ἐκεῖ στρατευμάτων. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Σολόμωνος παρέμεινεν εἰς Καρχηδόνα ὡς διοικητὴς μικροῦ τινος σώματος καὶ ἐκστρατεύσας κατὰ τῶν στασιασάντων Μαυρασίων ἡττήθη ὑπ' αὐτῶν. Συνεννοηθεὶς κατόπιν μετὰ τῶν ἰδίων ἐστασίασε καὶ κατέλαβε τὴν Καρχηδόνα, φονεύσας τὸν ἄνανδρον στρατηγὸν Ἀριόβινδον. Μετά τινα χρόνον ἐδολοφονήθη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Ἀρταβάνους (536). Ν. ΚΛΣ

—**Γόνθαρις**. Ἀρχηγὸς Ἐρούλων μισθοφόρων εἰς τὴν ἐκστρατίαν τοῦ Βελισσαρίου κατὰ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Γότθων (536). Ν. ΚΛΣ

Γονὶ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Νῆσος ἐν τῷ κόλπῳ τῶν Ἐρυθρῶν ἐν Ἰωνίᾳ καὶ ΑΒΑ τῆς πόλεως Χίου, ἡ μείζων δὲ ἐν τῇ συστάδι τῶν ἐν αὐτῷ τεσσάρων νήσων (πλάτ. 38° 27' Β, μῆκ. 26° 21' Ἀν. χάρτ. ἀγγλ. 1645: Island of Khios and gulf of Smyrna), τῶν «Ἵπποι» παρ' ἀρχαίοις ὀνομαζομένων (*Στράβ.* Didot 550, 23). Σ. Ε. Λ.

γονιασμένος,—*η*,—*ο*· ἐπὶ τῶν κηρήθρων, ἡ πλήρης γόνου, ἡ μὴ καθαρά.

γονίδι (τό)· ὁ γόνος τῶν μελισσῶν, νέον σμῆνος μελισσῶν, ἄλλως *σμάρι*.

γονίδιον (τὸ) *[Βοτ.]*· βλ. νηματομύκης.

Γονικὸν *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Μικροῦ Δερίου* τῆς ἐπαρχίας Σουφλίου τοῦ νομοῦ Ἕβρου, ἀριθμοῦν (1928) 169 κατοίκους. Ἐπὶ τουρκοκρατίας ἐκαλεῖτο *Μπαμπαλάρ*. Α. Θ. ΣΑΜ.

γονικός,—*ή*,—*όν*· ὁ τῶν γονέων, πατρικός: «εἰς τὸ γονικό μου σπίτι,—ἀμπέλι κττ.» || ὁ ἐκ τῶν γονέων κληρονομηθείς, πατρῷος: παροιμ. «τὰ γονικὰ δὲν χάνονται, μ' ἀλήθεια δὲν πληθαίνουν» ὅτι ὁ κληρονομῶν περιουσίαν ἀξιόλογον ἀποβαίνει ἀνίκανος νὰ αὐξήσῃ αὐτήν· || «τὰ γονικὰ 'ς τὰ γονικὰ» κανὼν κληρονομικοῦ δικαίου εἴς τινας νήσους τοῦ Αἰγαίου, καθ' ὃν τὴν μὲν πατρικὴν περιουσίαν κληρονομοῦν οἱ υἱοί, τὴν δὲ μητρικὴν αἱ θυγατέρες· || «τὰ γονικὰ» ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ: παροιμ. «μὴν κλωτσᾷς τὰ γονικά σου, θὰ τὸ βρῇς ἀπ' τὰ παιδιά σου».

γονιμόβλαστον (τὸ) *[Βοτ.]*. Καλεῖται ἡ νηματοειδὴς ἀπόφυσις, ἥτις ἀναφαίνεται ἐκ τοῦ γονιμοποιημένου ᾠοῦ φυτῶν τινων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κρυψιγόνων*, ἰδίως ἐκ τῶν φυκῶν καὶ ἰδιαίτατα ἐκ τῶν ἐρυθροφυκῶν. Δ. Ν. Π.

Γόνιμον *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Μεγαλοχωρίου* (τέως Μπσγιοὺκ Μαχαλὲ) τῆς ἐπαρχίας Σιντικῆς (τέως Σιδηροκάστρου), τοῦ νομοῦ Σερρῶν. Κάτ. (1928) 369. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μρίσνα*. Δ. Ε. Μ.

γονιμοποίησις (ἡ)· τὸ καθιστάναι τι γόνιμον· ἡ διὰ της γενετησίου ὁμιλίας συνάντησις τῶν παραγώγων τοῦ γεννητικοῦ συστήματος ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἀναπαραγωγῆς τοῦ εἴδους.

Α) ***Ἡ γονιμοποίησις παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ.*** Ἡ πρὸς γονιμοποίησιν παρ' ἀνθρώποις συνάντησις τῶν παραγώγων τοῦ γεννητικοῦ συστήματος ἀμφοτέρων τῶν φύλων γίνεται ἐν τῇ φαλλοπείῳ σάλπιγγι, ἐν ᾗ τὸ ἐκ τοῦ κόλπου τῆς γυναικὸς ἀνερχόμενον σπερματοζωάριον συναντᾷ τὸ ἐκ τῆς ᾠοθήκης κατερχόμενον ᾠάριον καὶ συνενούμενον μετ' αὐτοῦ τὸ γονιμοποιεῖ. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης τὸ γονιμοποιηθὲν ᾠάριον συνεχίζον τὴν διὰ τῆς σάλπιγγος κάθοδόν του πρὸς τὴν μήτραν καταναλίσκει ὀκτὼ ἕως δέκα ἡμέρας, ἀφικνούμενον δὲ ἐν αὐτῇ παρουσιάζει τὴν πρώτην καταβολὴν τοῦ ἀνθρωπίνου ἐμβρύου, ἥτις χαρακτηρίζει τὴν *σύλληψιν*. Ἐὰν ὅμως τὸ ᾠάριον ἀποσπώμενον ἀποτόμως ἐκ τῆς ᾠοθήκης δὲν συλληφθῇ ὑπὸ τοῦ κώδωνος τῆς σάλπιγγος, ἵνα ὁδηγηθῇ πρὸς τὴν μήτραν, ἀλλὰ πέσῃ εἰς τὴν κοιλιακὴν κοιλότητα, τότε τὸ σπερματοζωάριον ἐξακολουθεῖ τὴν πρὸς τὰ ἄνω πορείαν του μέχρις οὗ συναντήσῃ τὸ ᾠάριον καὶ δύναται νὰ τὸ γονιμοποιήσῃ εἴτε εἰς τὴν ᾠοθήκην εἴτε εἰς τὸ περιτόναιον, οὕτω δὲ παράγεται ἡ *ἐξωμήτριος σύλληψις* καὶ *ἐξωμήτριος κύησις*. Ἡ τοιαύτη ἀπότομος ἀπόσπασις τοῦ ᾠαρίου ὀφείλεται κυρίως εἰς ἐξαιρετικὴν συγκίνησιν τῆς γυναικὸς διαρκούσης τῆς γενετησίου ὁμιλίας, εἴτε λόγῳ φόβου, εἴτε αἰδοῦς, εἴτε οἱασδήποτε ἄλλης ταραχῆς. Δι' ὃ καὶ αἱ ἐξωμήτριοι κυήσεις παρατηροῦνται συχνότερον εἰς γυναῖκας αἵτινες ἔχουν λόγους νὰ φοβοῦνται καὶ νὰ εὑρίσκωνται ὑπὸ τὸ κράτος ταραχῆς καὶ εἰς τὴν διάθεσιν δυσαρέστου ἀπροόπτου κατὰ τὴν ὥραν τῆς γενετησίου ὁμιλίας. Τὰ ᾠάρια τῆς γυναικὸς εὑρηνται ἐν τῷ ᾠοθηκικῷ κυστιδίῳ, ὅπερ δέον νὰ ῥαγῇ διὰ νὰ ἐξέλθουν ἐξ αὐτοῦ. Ἡ ῥῆξις αὕτη γίνεται καθ' ἕκαστον μῆνα καὶ ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῶν *καταμηνίων*, τὰ ὁποῖα εἶναι σημεῖον τῆς ὡριμάνσεως τοῦ ᾠαρίου καὶ τῆς ἐξόδου του ἐκ τοῦ ᾠοθηκικοῦ κυστιδίου. Ἡ ἔξοδος αὕτη ἄρχεται 2—3 ἡμέρας πρὸ τῶν ἐμμήνων, ἀπαιτεῖται δὲ μία περίπου ἑβδομὰς ὅπως τὸ ᾠάριον ὁμαλῶς κατέλθῃ εἰς τὴν μήτραν. Τὸ ᾠάριον ἀποβάλλεται τῆς μήτρας διὰ τοῦ ἐκρέοντος αἵματος καί, ληξάσης τῆς αἱμορραγίας, δὲν εὑρηται πλέον εἰς τὴν μήτραν πέραν ὀλίγων ἡμερῶν, συνήθως δύο ἕως τριῶν. Ἐὰν ὑπολογίσῃ τις τὴν διάρκειαν τῆς ἐμμήνου ῥύσεως, τὴν τρεῖς ἡμέρας πρὸ ταύτης ἔξοδον τῶν ᾠαρίων, τὴν τρεῖς ἡμέρας μετὰ ταύτην παραμονὴν αὐτῶν ἐν τῇ μήτρᾳ καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ σπέρμα δύναται νὰ παραμείνῃ ζωτικὸν ἐν τῇ μήτρᾳ ἐπὶ δύο ἕως τρεῖς ἡμέρας, ἄγεται εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ γυνὴ εἶναι γονιμοποιήσιμος μόνον κατὰ τὰς δεκαπέντε ἡμέρας τοῦ μηνὸς καὶ δὴ ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς ἐμμηνορρυσίας καὶ ἰδίως ὀλίγας ἡμέρας μετὰ ταύτην. Πρακτικῶς ἡ περίοδος αὕτη ἀποτελεῖ πράγματι τὴν καταλληλοτέραν πρὸς σύλληψιν ἐποχήν, ἐν τούτοις οὐδαμῶς ἀποκλείεται καὶ ἡ κατὰ τὰς ἄλλας ἡμέρας τοῦ μηνὸς γονιμοποίησις.

Εἰς τὴν καταμήνιον ᾠοτοκίαν δὲν λαμβάνουν μέρος καὶ αἱ δύο ᾠοθῆκαι, ἀλλ' ὁτὲ μὲν ἡ δεξιά, ὁτὲ δὲ ἡ ἀριστερά· φαίνεται δὲ ὅτι ὅταν συγχρόνως λειτουργοῦν αἱ δύο ᾠοθῆκαι τότε, ἐν περιπτώσει γονιμοποιήσεως, παράγονται δίδυμοι συλλήψεις, καθ' ὅτι τοιαῦται δὲν παρετηρήθησαν ὅταν δι' ἕνα οἱονδήποτε λόγον ἐλλείπει ἡ μία ᾠοθήκη. Τοὐναντίον, τὸ λεγόμενον ὅτι ἐκ τῆς μιᾶς ᾠοθήκης παράγονται ἄρρενα καὶ ἐκ τῆς ἑτέρας θήλεα εἶναι πάνυ πεπλανημένον, καθ' ὅτι παρετηρήθη ὅτι γυναῖκες φέρουσαι μίαν μόνον ᾠοθήκην συνέλαβον ὁτὲ μὲν ἄρρενα, ὁτὲ δὲ θήλεα.

Ἱστορικόν. Αἱ περὶ τοῦ μηχανισμοῦ τῆς γονιμοποιήσεως δοξασίαι ὑπέστησαν διαφόρους μεταλλαγὰς διὰ μέσου τῶν αἰώνων, ἀναλόγως τῆς ἑκάστοτε προόδου τῶν φυσιολογικῶν ἐρευνῶν. Οὕτως ὁ Ἱπποκράτης, ὁ Ἀναξαγόρας, ὁ Ἀριστοτέλης παρεδέχοντο ὅτι τόσον ὁ ἀνὴρ ὅσον καὶ ἡ γυνὴ ἔχουν σπέρμα, ἀναλόγως δὲ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἑτέρου παράγεται ἄρρεν ἢ θῆλυ. Ἡ θεωρία αὕτη ἔζησεν ἐπὶ μακρὸν καὶ μέχρι τῶν νεωτέρων χρόνων, γενομένη ἀποδεκτὴ ὑπὸ φυσιοδιφῶν, ὡς ὁ Καρτέσιος, ὁ Πασκάλ, ὁ Μπυφφὼν κλπ. Ὅταν ὅμως ἀνεκαλύφθη ἡ ᾠοθηκικὴ λειτουργία, ἐθεωρήθη ὅτι τὸ πᾶν ὀφείλεται εἰς τὴν γυναῖκα, τὸ δὲ ἀνδρικὸν σπέρμα εἶναι ἁπλῶς ῥευστὸν ἀφυπνίζον τὸ ὑπνῶττον ᾠάριον τῆς γυναικός. Τὴν θεωρίαν ταύτην, «ᾠοθηκιστικὴν» κληθεῖσαν, ἠσπάσθη ὁ Χάρβεϋ, ὁ Γκράφ, ὁ Μάλπιγκι, ὁ Βα-

Digitized by Google

...ινιέρι κ. ἄ., μέχρις οὗ ἀνακαλυφθέντων τῷ 1674, ὑπὸ τοῦ Ham και Leewenhoek, τῶν σπερμοζῳαρίων, ἐδημιουργήθη ἡ «σπερμοζωϊκὴ», θεωρια, καθ' ἣν τὸ σπερμοζῳάριον ἐθεωρήθη ὡς πλήρης ὑποτυπώδης ὀργανισμὸς εὑρίσκων ἁπλῶς ἄσυλον εἰς τὸ ᾠάριον. Οὕτως ὁ ῥόλος τῆς γυναικὸς ἐξεμηδενίζετο. Τέλος αἱ πρόοδοι τῆς φυσιολογίας κατέδειξαν τὸν ἀκριβῆ ῥόλον τοῦ τε σπερματοζῳαρίου καὶ τοῦ ᾠαρίου καὶ ἔδωσαν τὴν ὀρθὴν ἐξήγησιν τοῦ μηχανισμοῦ τῆς γονιμοποιήσεως.

Ὅθεν αἱ διάφοροι ἱστορικαὶ βεβαιώσεις περὶ γονιμοποιήσεως τῆς γυναικὸς ἄνευ συμμετοχῆς τοῦ ἀνδρὸς εἶναι καθαροὶ μῦθοι. Τοιοῦτον εἶναι τὸ ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Τίτου Λιβίου περὶ γυναικὸς τεκούσης δίδυμα εἰς νῆσον ἔρημον και ἄνευ ἀνδρός, ὅπου ἀπὸ ἐννεαετίας παρέμενεν, ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ Βιργιλίου ὅτι ἐὰν ἡ γυνὴ παρατηρῇ πρὸς δυσμὰς καὶ εἰσπνεύσῃ βαθέως ἀέρα κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην θὰ συλλάβῃ, ἡ ἀφήγησις τοῦ Λουσινᾶτο περὶ γυναικὸς ἐγκυμονησάσης, διοτι ἠσπάσθη φίλην της ἄρτι ἐλθοῦσαν εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ συζύγου της, ὡς καὶ διάφοροι σύγχρονοι ἐξηγήσεις, εἰς χωρία ἰδίᾳ περὶ συλλήψεως ἐκ πόσεως οὔρων ἀνδρὸς (τὰ ὁποῖα χορηγοῦνται ἐνιαχοῦ ὡς φάρμακον) ἢ κατόπιν ὀνείρου κ. ο κ.

Ἡ κατὰ βούλησιν φυλογονία. Εἶναι δυνατὸν νὰ παραχθοῦν κατὰ βούλησιν ἄρρενα ἢ θήλεα ἢ εἶναι δυνατὸν νὰ διαγνωσθῇ τὸ φῦλον κατὰ τὴν ἐγκυμοσύνην; Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου πλεῖσται θεωρίαι ἐξηνέχθησαν καὶ πλεῖστοι μῦθοι ἐπλάσθησαν, χωρὶς οὐδὲν θετικὸν ἀποτέλεσμα. Κατὰ καιροὺς ἰσχυρίσθησαν ὅτι ἡ δεξιὰ ᾠοθήκη ἢ ὁ δεξιὸς ὄρχις συντελοῦν εἰς τὴν ἀρρενογονίαν, ὅτι οἱ γάμοι ἀνδρῶν 18—24 ἐτῶν πρὸς γυναῖκας 15—20 ἐτῶν δίδουν κατὰ πλειονότητα θήλεα, ἐνῷ οἱ γάμοι ἀνδρῶν 25—40 ἐτῶν πρὸς γυναῖκας 21—40 ἐτῶν δίδουν κατὰ τὸ πλεῖστον ἄρρενα, ὅτι τὰ πρῶτα τέκνα εἶναι ἄρρενα καὶ ὅσον γηράσκει ὁ ὀργανισμὸς εὐνοεῖται ἡ θηλεογονία, ὅτι ἐὰν ἡ γενετήσιος ὁμιλία γίνῃ κατόπιν ἀφροδισίου ἐγκρατείας 25 ἡμερῶν θὰ παραχθῇ ἄρρεν, ἐπίσης ἐὰν γίνῃ 2—4 ἡμέρας μετὰ τὴν παῦσιν τῶν καταμηνίων θὰ παραχθῇ θῆλυ, ἐνῷ μεταξὺ τετάρτης καὶ ὀγδόης ἡμέρας ἄρρεν, ὅτι αἱ ἀζωτοῦχοι τροφαὶ συντελοῦν εἰς τὴν ἀρρενογονίαν, ἐνῷ αἱ ὑδατανθρακοῦχοι εἰς τὸ ἀντίθετον, ὅτι τὰ ἄρρενα συλλαμβάνονται τὴν ἑσπέραν πρὸ τοῦ μεσονυκτίου, ἐνῷ τὰ θήλεα τὴν πρωΐαν, ὅτι ἡ εὐμάρεια τῶν συζύγων ἐλαττώνει τὴν ἀρρενογονίαν, ὅτι ὅσον μεγαλυτέρα ἡ μεταξὺ δύο γονιμοποιήσεων ἀπόστασις, τόσον μεγαλυτέρα καὶ ἡ πιθανότης ἀποκτήσεως ἄρρενος, ὅτι ἐὰν οἱ σύζυγοι φαντασθοῦν μορφὴν ἄρρενος κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ ἐκσπερματισμοῦ, τοῦτο θὰ ἐπαληθεύσῃ καὶ εἰς τὴν πραγματικότητα κλπ.

Γονιμοποίησις καὶ κληρονομικότης. Ἡ ψυχικὴ καὶ ἡ ὑγιεινὴ κατάστασις τῶν γεννητόρων κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς γονιμοποιήσεως φαίνεται ὅτι ἔχει ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ τέκνου. Οὕτω συνιστᾶται ἡ γονιμοποίησις εἰς ὥραν εὐδιαθεσίας, χαρᾶς, ἠθικῆς γαλήνης, ἐρωτικοῦ οἴστρου κλπ., καὶ ἀποτρέπεται ἡ ἐν καταστάσει μέθης, μελαγχολίας, ἢ κατόπιν ἀναρρώσεως ἐξ ἀσθενειῶν. Ἡ καθόλου ὑγεία τῶν γεννητόρων παίζει ἐπισης σπουδαιότατον ῥόλον. Ἡ μεταβίβασις τῶν ἠθικῶν ἰδιοτήτων τῶν γονέων εἰς τὰ τέκνα ἀποδίδεται εἰς τὰ ἐν τοῖς κυττάροις χρωμόσωμα, συμφώνως δὲ πρὸς τὴν θεωρίαν ταύτην τὰ τέκνα κληρονομοῦσι πλειότερον τοὺς χαρακτῆρας τῶν πάππων ἢ τῶν γονέων.

Παρεμπόδισις τῆς γονιμοποιήσεως. Αὕτη εἶναι ἢ ἑκουσία ἢ ἀκουσία. Ἑκουσίως παρεμποδίζεται ἡ γονιμοποιησις ὅταν: 1) γίνῃ διακοπὴ τῆς γενετησίου ὁμιλίας πρὸ τῆς ἐκσπερματίσεως, 2) ὅταν μετὰ τὴν ἐν τῷ κόλπῳ ἐκσπερμάτισιν ἀκολουθήσῃ πλύσις σπερματοκτόνος διά τινος ὀξύνου διαλύσεως, 3) ὅταν ἡ ἐκσπερμάτισις λάβῃ χώραν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ αἰδοίου. Τοῦτο δὲν εἶναι ἀπόλυτον, καθ' ὅτι πολλάκις παρατηροῦνται γονιμοποιήσεις παρθένων, 4) ὅταν παρεμποδισθῇ εἴσοδος τοῦ σπέρματος εἴτε διὰ προφυλακτικῆς μεμβράνης τιθεμένης ἐπι τῆς ἀνδρικῆς *βαλάνου* εἴτε διὰ παρομοίας ἐπὶ τοῦ τραχήλου τῆς μήτρας. Οἱ ἀκούσιοι λόγοι τῆς παρεμποδίσεως τῆς γονιμοποιήσεως εἶναι 1) ἀνατομικαὶ διαμαρτίαι τῶν γεννητικῶν ὀργάνων, 2) στείρωσις, 3) ἀνικανότης, 4) διάφοροι ἀσθένειαι τῶν γεννητόρων, 5) ἀκατάλληλον ἡλικίας, 6) ἀκατάλληλον στάσεως κατὰ τὴν γενετήσιον ὁμιλίαν καὶ 7) ἀναφροδισία, ἂν καὶ ὁ λόγος οὗτος εἶναι ἀσταθής, καθ' ὅτι πολλάκις ἐγονιμοποιήθησαν γυναῖκες ψυχραὶ ἢ αἰσθανόμεναι ἀπέχθειαν πρὸς τὸν ἄνδρα (περιπτώσεις βιασμοῦ) ἢ ἐν ὑπνώσει εὑρισκόμεναι, ἢ διὰ τεχνητῆς εἰσαγωγῆς σπέρματος ἐν τῷ κόλπῳ κλπ.

Τεχνητὴ γονιμοποίησις. Αὕτη φαίνεται ὅτι ἦτο γνωστὴ καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἄραβας. Ὁ Bon ἀναφέρει σχετικὸν χωρίον βιβλίου γραφέντος κατὰ τὸ ἔτος 700 τῆς Ἐγίρας. Ἐπιστημονικῶς ὅμως ἀπεδείχθη διὰ τῶν πειραμάτων τοῦ Spallanzani ἐν ἔτει 1780. Ὁ ἐρευνητὴς οὗτος εἰσήγαγε διὰ σύριγγος τὸ σπερματικὸν ὑγρὸν ἄρρενος κυνὸς εἰς τὸ αἰδοῖον θηλείας κυνὸς καὶ ἐπέτυχε τὴν ἐγκυμοσύνην ταύτης καὶ τὸν φυσιολογικὸν τοκετόν.

Ὀλίγα ἔτη βραδύτερον ὁ John Hunter εὑρεθεὶς πρὸ περιπτώσεως *ὑποσπαδίου* ἀδυνατοῦντος νὰ γονιμοποιήσῃ τὴν σύζυγόν του καὶ ἐμπνεόμενος ὑπὸ τῶν πειραμάτων τοῦ Spallanzani ἐπέτυχε καὶ ἐπὶ ἀνθρώπου τὴν τεχνητὴν γονιμοποίησιν, συστήσας εἰς τὸν ἐν λόγῳ ὑποσπαδίαν, ὅπως διὰ σύριγγος ἐγχύσῃ τὸ σπερματικὸν ὑγρόν του εἰς τὸν κόλπον τῆς συζύγου του, τοῦθ' ὅπερ προὐκάλεσε τὴν ἐγκυμοσύνην ταύτης, ἀνεπίτευκτον ἄλλως. Τὴν μέθοδον τοῦ Hunter ἐπισημοποίησε τροποποιήσας αὐτὴν ὁ ἰατρὸς Girault. Οὗτος ἀντὶ νὰ ἐγχέῃ τὸ σπερματικὸν ὑγρὸν εἰς τὸν κόλπον, τὸ εἰσάγει διὰ καθετῆρος ἐντὸς τῆς μήτρας. Ἡ ἔγχυσις ἐν τούτοις αὕτη δὲν εἶναι τόσον ἁπλῆ, καθ' ὅτι δύναται νὰ προκαλέσῃ ἐντονωτάτους πόνους τῆς μήτρας, ὡς ἀπέδειξεν ὁ Sims, ὅστις καὶ καθώρισεν, ὅτι οὐδέποτε πρέπει νὰ εἰσάγεται ποσότης σπερματικοῦ ὑγροῦ ἀνωτέρα τῆς ἡμισείας σταγόνος. Ἡ μέθοδος τῆς τεχνητῆς γονιμοποιήσεως, τροποποιηθεῖσα σὺν τῷ χρόνῳ, ἐφαρμόζεται ἤδη ὁπόταν παραστῇ ἀνάγκη. Τὸ σπέρμα συλλέγεται ἐν ἐλαστικῷ προφυλακτῆρι καὶ μεταγγίζεται εἰς σύριγγα ὑελίνην θερμανθεῖσαν εἰς 40°, ἐκεῖθεν δὲ ἐγχέεται ἡμίσεια σταγὼν ταύτης εἰς τὴν μήτραν διὰ καθετῆρος ἢ εἰδικῶν ἐργαλείων, ὅπως εἶναι ὁ σωλὴν τοῦ Sims, ὁ καθετὴρ τοῦ Courty, ὁ γονιμοποιητὴς τοῦ Pajot, ἡ σῦριγξ τοῦ Braun, ἡ σῦριγξ τοῦ Roubaud, ὁ ἐνσταλακτὴρ τοῦ Gautier, κ. λ. π. Ὡς καλυτέρα ἐποχὴ διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς τεχνητῆς γονιμοποιήσεως θεωρεῖται ἡ μετὰ τὰ ἔμμηνα ἑβδομάς.

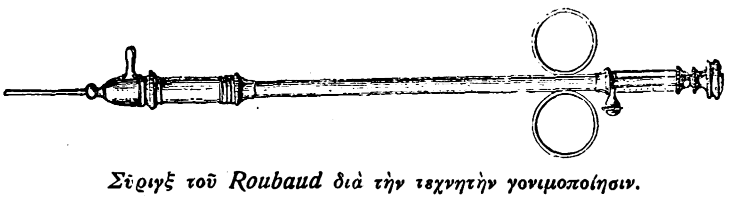

Σῦριγξ τοῦ Roubaud διὰ τὴν τεχνητὴν γονιμοποίησιν.

Ἀκουσία γονιμοποίησις. Αὕτη εἶναι ὅλως ἐξαιρετική, ἀλλὰ λιαν ἐνδιαφέρουσα ἀπὸ ἰατροδικαστικῆς ἀπόψεως, καθ' ὅτι πολλάκις προεβλήθησαν ἰσχυρισμοί, ὅτι γονιμοποίησις ἐγένετο διὰ σταγόνων σπέρματος προϋπαρχόντων ἐν τῇ κλίνῃ, ἢ διὰ κολπεγχύτου φέροντος σταγόνα σπέρματος. Ἀλλ' ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας γονιμοποίησις εἶναι σχεδὸν ἀδύνατος, καθ' ὅτι τὰ σπερμοζῳάρια ἐκτιθεμένα εἰς τὸν ἀέρα ἀποθνήσκουσιν ἐντὸς 20—30 λεπτῶν, μόνον δὲ ὑπὸ συνδεδυασμένας συνθήκας δυνατὸν κατ' ἐξαίρεσιν νὰ πραγματοποιηθῇ τοιαύτη ἀκουσία γονιμοποίησις. Σχετικὴν περίπτωσιν ἀναφέρει ὁ Louyet.

Ν. Ν. ΔΡΑΚΟΥΛΙΔΗΣ

Β) *Ἡ γονιμοποίησις παρὰ τοῖς ζῴοις.* Εἰς τὰ πρωτόζῳα ἡ γονιμοποίησις συνίσταται εἰς ἁπλοῦν καταμερισμὸν τοῦ μοναδικοῦ κυττάρου, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ σῶμα αὐτῶν. Τὸ κύτταρον διαιρεῖται εἰς δύο ἡμίση, ἅτινα παρουσιάζουσιν ἕκαστον τοὺς αὐτοὺς μορφολογικοὺς χαρακτῆρας μὲ τὴν ἀρχικὴν πρωτοπλασματικὴν μᾶζαν. Ἀντιθέτως εἰς τὸ μετάζῳα, τὰ ἀποτελούμενα ἐκ πλειόνων κυττάρων διαφορωτάτης μορφῆς. Τὰ νέα παραγόμενα κύτταρα μένουσιν ἡνωμένα μεταξύ των καὶ τὸ ἄθροισμα ἁπάντων τῶν κυττάρων τοῦ ζῴου, ἅτινα παρήχθησαν τὰ μὲν ἐκ τῶν δὲ διὰ διαδοχικῶν διαμερισμῶν, ἀποτελεῖ τὸ πολυκύτταρον ὄν. Πάντα προέρχονται διὰ περαιτέρω διαμερισμοῦ τοῦ μοναδικοῦ πρωτογόνου κυττάρου, τοῦ *ᾠοῦ*, ὅπερ εἶναι ἡ ἀπαρχὴ τοῦ πολυκυττάρου ὄντος. Εἰς τὰς πλείστας τῶν περιστάσεων τὸ ᾠὸν σχηματίζεται ἐκ τῆς συνενώσεως δύο ἀνατομικῶν στοιχείων, ἐκ δύο κυττάρων εἰδικῶς διαμορφωμένων, εἰς τὰ ὁποῖα ἔδωσαν τὸ ὄνομα *γαμέται*. Εἰς πάντα τὰ μετάζῳα οἱ γαμέται διαφερουσιν οὐσιωδῶς ἀλλήλων καὶ ὑπὸ πλείστων φυσιοδιφῶν ὑποστηρίζεται, ὅτι εἶναι καὶ ἰδίου γένους. Ὁ ἄρρην γαμέτης καλεῖται *σπερματοζωίδιον* καὶ ὁ θῆλυς *ᾠάριον*. Κατὰ ταῦτα *γονιμοποίησις* εἶναι ἡ συνένωσις ἢ ὁ γάμος τῶν δύο τούτων γαμετῶν, τοῦ σπερματοζωιδίου μετὰ τοῦ ᾠαρίου. Τὸ σπερματοζωίδιον εἶναι πάντοτε μικροτάτου μεγέθους, πτωχότατον εἰς πρωτοπλασματικὰς οὐσίας καὶ εὐκινητότατον, εὐθὺς δ' ὡς εἰσέλθῃ εἰς τὸ ᾠάριον χάνεται ἐντὸς τῆς μάζης του. Ἐξ ἀντιθέτου τὸ ᾠάριον εἶναι ὀγκῶδες κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, πλουσιώτατον εἰς πρωτοπλασματικὰς οὐσίας, περικλείει μεγάλας ποσότητας ἀποθησαυριστικῶν οὐσιῶν καὶ εἶναι σχεδὸν πάντοτε τελείως ἀκίνητον. Διὰ τῆς γονιμοποιήσεως μεταβάλλονται αἰσθητῶς αἱ διαστάσεις καὶ οἱ ἀνατομικοί του χαρακτῆρες, ἕνεκα δὲ τούτου πολλάκις πολλοὶ συνταυτίζουσι τὸ ᾠὸν μετὰ τοῦ ᾠαρίου, ἂν καὶ ταῦτα εἶναι τελείως διάφορα. Τὰ σπερματοζωίδια καὶ τὰ ᾠάρια παράγονται ὑπὸ εἰδικῶν ὀργάνων ἅτινα *γεννητικοὶ ἀδένες* καλοῦνται. Οἱ παράγοντες τὰ σπερματοζωίδια ἀδένες καλοῦνται *ὄρχεις* ἢ *ἄρρενες ἀδένες*, οἱ δὲ παράγοντες τὰ ᾠάρια καλοῦνται *ᾠοθῆκαι* ἢ *θήλεις ἀδένες*. Τὰ δύο ταῦτα εἴδη τῶν ἀδένων εἰς τὰς πλείστας τῶν περιπτώσεων φέρονται ὑπὸ διαφόρων ὄντων ἢ ζῴων, τὰ ὁποῖα διακρίνονται εἰς *ἄρρενα* καὶ *θήλεα*. Σπανιώτερον εἶναι δυνατὸν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ζῷον νὰ παράγῃ συγχρόνως σπερματοζωίδια καὶ ᾠάρια, ὁπότε καλεῖται *ἑρμαφρόδιτον* καὶ τὸ φαινόμενον *ἑρμαφροδιτισμός*. Ἑρμαφρόδιτον καλεῖται ἀδιαφόρως ἐὰν ἔχῃ διακεκριμένους ὄρχεις καὶ ᾠοθήκας, ἢ ἐὰν ἔχῃ ἕνα *ἑρμαφρόδιτον ἀδένα*, παράγοντα συγχρόνως σπερματοζωίδια και ᾠάρια ὁτὲ μὲν εἰς κεχωρισμένα τμήματα τοῦ ἀδενος, ὁτὲ δὲ παραπλεύρως εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ τμῆμα ἢ *φυλλάριον*. Παρ' ὅλα ταῦτα καὶ εἰς τὰ ἑρμαφρόδιτα ζῷα ἡ γονιμοποίησις δὲν διενεργεῖται, κατὰ κανόνα, μεταξὺ στοιχειων προερχομένων ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ζῴου, ἀλλ' ὑφίσταται ἡ ἀνάγκη τῆς *διασταυρώσεως* εἰς τὰ πλεῖστα ἑρμαφρόδιτα ζῷα. Εἴς τινας μάλιστα περιπτώσεις παρατηρεῖται τοιαύτη ἀδυναμία αὐτογονιμοποιήσεως, ὥστε τὰ γεννητικὰ στοιχεῖα τὰ προερχόμενα ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἑρμαφροδίτου ζῴου εἶναι ἀνίκανα νὰ ἑνωθῶσι μεταξύ των ἢ σχηματιζουσιν ᾠόν, ὅπερ ἀτελέστατα ἀναπτύσσεται.

Σπουδαιότερος λόγος δι' ὃν δὲν εἶναι δυνατή, σχεδὸν κατὰ κανόνα, ἡ αὐτογονιμοποίησις, εἶναι ὅτι τὰ γεννητικὰ στοιχεῖα τοῦ ἑρμαφροδίτου ζῴου δὲν ὡριμάζουσι συγχρόνως· συνήθως οἱ ἄρρενες ἀδένες ὡριμάζουσι πρῶτοι καὶ παράγουσι σπερματοζωίδια πολὺ ἐνωρίτερον ἀφ' ὅσον χρειάζεται ὅπως διαμορφωθῇ τελείως τὸ ᾠάριον καὶ ἀρχίσῃ λειτουργοῦν. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὁ ἑρμαφροδιτισμὸς καλεῖται *πρωτανδρικὸς ἑρμαφροδιτισμός*, ὁπότε ἀναγκαίως τὰ σπερματοζωίδια ἀναζητοῦσιν ὅπως γονιμοποιήσωσι πλέον ὥριμα ᾠάρια. Εἰς ἑτέρας περιπτώσεις παρατηρεῖται συγχρονισμὸς τῆς ὡριμάνσεως τῶν γεννητικῶν στοιχείων, *ἑρμαφροδιτισμὸς τέλειος*, ἀλλ' ἡ ἀνατομικὴ διάταξις τῶν ζῴων εἶναι τοιαύτη, ὥστε καθίσταται σχεδὸν ἀδύνατος ἡ διασταύρωσίς των. Τὰ σπερματοζωίδια εἰς ὁλόκληρον σχεδὸν τὸ βασίλειον τῶν ζῴων παρουσιάζουσι μεγάλην σταθερότητα· ἔχουσι σχῆμα νηματίου ἐπιμηκεστάτου καὶ λεπτοτάτου, ἐν τῷ ὁποίῳ διακρίνονται τρία μέρη: ἡ *κεφαλή*, ἡ *ἐνδιάμεσος ἄρθρωσις* καὶ ἡ *οὐρὰ* ἢ *μαστίγιον*. Ἡ κεφαλὴ σχεδὸν πάντοτε ἀποτελεῖται ἐκ *πυρῆνός* τινος, τοῦ ὁποίου ἡ χρωματίνη συμπυκνοῦται εἰς μᾶζαν τόσον συμπαγῆ, ὥστε καθίσταται δυσχερὴς ἡ παρατήρησις καὶ μελέτη τῆς ὑφῆς της. Πέριξ τῆς μάζης ταύτης δὲν ὑπάρχει ἄλλο τι εἰμὴ ἀσθενὲς πρωτοπλασματικὸν στρῶμα, ὅπερ μόνον ἐκ τοῦ προσθίου αὐτοῦ μέρους εἶναι ὁρατὸν καὶ καλύπτεται, ἀκριβῶς κατὰ τὸ μέρος τοῦτο, ὑπὸ λεπτοτάτης μεμβράνης, ἥτις *κεφαλικὸν περικάλυμμα* καλεῖται. Ἡ ἐνδιάμεσος ἄρθρωσις εἶναι ποικιλωτάτης μορφῆς. Συνήθως ἀποτελεῖται ἐκ πρωτοπλασματικοῦ τινος ἄξονος, ὅστις εἶναι συνέχεια τοῦ μαστιγίου, καὶ ὅστις, κατὰ γενικὸν κανόνα, φέρει κατὰ τὴν περιφέρειάν του σπειροειδῆ τινα χονδρότητα μὲ συσπειρώσεις συνεσφιγμένας κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον. Κατὰ τὸ τμῆμα τοῦτο τοποθετοῦσι τὸ *κεντρόσωμον* ἢ *σπερμόκεντρον* καλούμενον, ὅπερ εἰς τὰ διάφορα γένη τῶν ζῴων ἔχει διάφορον μορφὴν καὶ εἶναι μόλις ὁρατόν. Τὸ μαστίγιον εἶναι τὸ ἐπιμηκέστερον τμῆμα τοῦ σπερματοζωιδίου. Εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ μαστίγιον ἔχει 60μ, εἰς τὸν μῦν 80μ καὶ εἰς τὰ βατράχια 200μ. Κατὰ κανόνα τὸ μαστίγιον ἀποτελεῖται ἐκ κεντρικοῦ νηματίου, ἰνονευρώδους συστάσεως, περιβαλλομένου ὑπὸ πρωτοπλασματώδους κολεοῦ, ὅστις δὲν ἀφίνει ἐλεύθερον εἰμὴ μόνον τὸ ἀκροτελεύτιον τούτου. Τὸ μαστίγιον εἶναι τὸ ὄργανον τῆς κινήσεως τοῦ σπερματοζωιδίου, κέκτηται ἰδίας κινήσεις ὁμοίας πρὸς τὰς τοῦ ἐκκρεμοῦς, χάρι εἰς τὰς ὁποίας τοῦτο προχωρεῖ εἰς τὸ ὑγρὸν ἐν τῷ ὁποίῳ ἐμβυθίζεται.

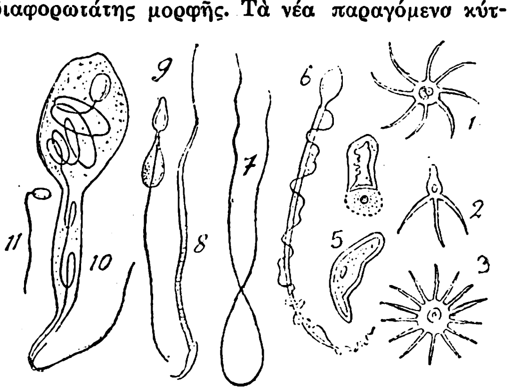

Σπερματοζωίδια διαφόρων ζῴων.

[1=καραβίδος. 2=ἀστακοῦ. 3=καρκίνου. 4=ἀσκαρίδος. 5=τευθίδος. 6=ἀνθρώπου. 7=ῥήνης (ἰχθύος). 8=μυός. 9=ἰνδοχοίρου. 10=κανθάρου. 11=σπόγγου.]

Digitized by Google

Εἰς τὸν ἄνθρωπον κινεῖται ἀπὸ 1—8 χιλιοστόμετρα κατὰ 1'.

Οἱ πλεῖστοι τῶν νηματοειδῶν σκωλήκων, τὰ πλεῖστα ἀρθρόποδα, μαλακόστρακα, μυριάποδα καὶ ἀραχνοειδῆ, δὲν ἔχουσι μαστιγωτὰ σπερματοζωΐδια. Εἰς ταῦτα τὰ σπερματοζωΐδια ἔχουσι ποικιλωτάτας μορφὰς καὶ αἱ κινήσεις των εἶναι ἐπίσης ποικιλώταται καὶ ἐξαιρετικῶς βραδεῖαι. Τὰ κύτταρα τῆς ᾠοθήκης, ἅτινα προορίζονται ὅπως μεταβληθῶσιν εἰς ᾠάρια, εἶναι συνήθη κύτταρα, ἅτινα, τοὐλάχιστον διὰ βραχὺ χρονικὸν διάστημα, πολλαπλασιάζονται ἀφθόνως χωρὶς νὰ διαφοροποιοῦνται, εἶτα διέρχονται περίοδον στασιμότητος, ἥτις πολλάκις εἶναι ἀρκετῆς διαρκείας καὶ τέλος μεταμορφοῦνται εἰς ᾠάρια. Ἡ μεταμόρφωσις αὕτη συντελεῖται κατόπιν σειρᾶς διεργασιῶν, ὧν τὸ σύνολον ἀποτελεῖ τὴν καλουμένην *ὡρίμανσιν* τοῦ ᾠαρίου. Κατὰ τὴν πρώτην φάσιν, τὸ ᾠάριον αὐξάνει, τὸ πρωτόπλασμα καὶ ὁ πυρὴν του ἱκανῶς ἐπαυξάνονται, αἱ ἐπισωρευόμεναι θρεπτικαὶ οὐσίαι, αἵτινες εἶναι γνωσταὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα *λέκιθος*, εἰς τὰ περισσότερα ᾠὰ συσσωματοῦνται ἐν τῷ κυττάρῳ καὶ εἰς βραχὺ σχετικῶς χρονικὸν διάστημα λαμβάνουσι τὸ ὁριστικόν, σχεδόν, σχῆμα, διαστάσεις καὶ μορφολογικοὺς χαρακτῆρας, τοὺς ὁποίους κέκτηται καὶ τὸ ὥριμον ᾠάριον καὶ εἶτα τὸ ᾠόν. Το οὕτω μεταμορφωμένον νεαρὸν ᾠάριον καλεῖται *ᾠόκνιος*, ἀλλὰ δὲν εἶναι εἰσέτι ἱκανὸν διὰ νὰ γονιμοποιηθῇ· χρειάζονται καὶ ἕτεραι διεργασίαι, αἵτινες λαμβάνουσι κυρίως χώραν ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ πυρῆνι. Κατὰ τὴν φάσιν τῆς *κυρίως γονιμοποιήσεως*, τοῦτο ὑφίσταται δύο ἀλληλοδιαδόχους διαιρέσεις, αἵτινες ὡς ἀποτέλεσμα ἔχουσι τὴν διάσπασιν ἐκ τοῦ *ᾠοκύτους* δύο μικρῶν κυττάρων, ἅτινα *κύτταρα* ἢ *πολικοὶ θρόμβοι* καλοῦνται. Ὁ πυρὴν διαμερίζεται, σχεδὸν πάντοτε, κανονικῶς. Κατὰ τὸν διαμερισμὸν λαμβάνουσι χώραν αἱ ἑξῆς διεργασίαι: Σχηματισμὸς ἀχρωματικῆς δέσμης μετὰ ἀστέρος εἰς ἕκαστον πόλον, διαχωρισμὸς καὶ εἶτα διχασμὸς τῶν χρωμοσωμάτων, ἐξαφάνισις τῆς πυρηνώδους μεμβράνης, διαμερισμὸς τῶν χρωμοσώμων εἰς δύο ἀθροίσματα, ὧν ἕκαστον διευθύνεται πρὸς τὸν ἕτερον τῶν πόλων τῆς δέσμης. Ἕκαστον

Σπερματοζωΐδια ἀστερίου τοῦ παγετώδους, προσπαθοῦντα ὅπως εἰσέλθωσιν ἐντὸς τοῦ ᾠοῦ.

[Ἐκ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιά. Πλησίασις τοῦ σπερματοζωΐδίου πρὸς τὸ ᾠόν. Ἀπαρχὴ τῆς λειτουργίας τοῦ σπερματοζωΐδίου. Βύθισις τῆς κεφαλῆς τοῦ σπερματοζωΐδίου ἐντὸς τοῦ ᾠοῦ.]

τῶν ἀθροισμάτων τούτων περικλείει κανονικὸν ἀριθμὸν χρωμοσώμων, ἴδιον εἰς ἕκαστον ζῳολογικὸν εἶδος. Τὰ χρωμόσωμα τοῦ ἑνὸς ἐκ τῶν ἀθροισμάτων διευθύνονται πρὸς τὴν περιφέρειαν, συμπαρασύροντα μετ' αὐτῶν μικρὰν ποσότητα πρωτοπλάσματος, ὅπερ διαχωρίζεται ἐκ τοῦ ᾠαρίου. Τὸ οὕτω ἀπομονωμένον μικρὸν κύτταρον ἀποτελεῖ τὸν *πρῶτον πολικὸν θρόμβον*, ἐνῷ τὸ δεύτερον παραμένει ἐν τῷ ᾠαρίῳ. Τὰ ἐν τῷ ᾠαρίῳ παραμένοντα χρωμόσωμα, ἀντὶ νὰ διαταχθῶσι παραλλήλως καὶ σχηματίσωσι νέον πυρῆνα, παραμένουσι κεχωρισμένα. Νέα δέσμη ἀχρωματικὴ ἐμφανίζεται καὶ τὰ χρωμόσωμα, χωρὶς νὰ ὑποστῶσι νέον καταμερισμόν, διαχωρίζονται εἰς δύο ἀθροίσματα, ἐξ ὧν τὸ ἓν διευθύνεται πρὸς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ ἀποτελεῖ τὸν πυρῆνα τοῦ *δευτέρου πολικοῦ θρόμβου*, τὸ δὲ ἕτερον παραμένει ἐν τῷ ᾠαρίῳ καὶ θὰ ἀποτελέσῃ τὸ *ὥριμον ᾠάριον*. Κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τῶν φαινομένων τούτων ὁ πυρὴν τοῦ δευτέρου πολικοῦ θρόμβου καὶ ὁ παραμένων ἐν τῷ ᾠαρίῳ δὲν περικλείουσι παρὰ τὸ ἥμισυ τοῦ κανονικοῦ ἀριθμοῦ τῶν χρωμοσώμων καὶ ἀκριβῶς ἕκαστος ἀποτελεῖ μᾶζαν ἰσοδυναμοῦσαν πρὸς τὴν μᾶζαν ἡμίσεος πυρῆνος. Τὸ ὑπόλοιπον τῆς μάζης τοῦ κυττάρου, ἥτις παραμένει ἐν τῷ ᾠαρίῳ, ὀνομάζεται *θῆλυς προπυρήν*. Ἕτερον χαρακτηριστικὸν φαινόμενον τῆς ὡριμάνσεως τοῦ ᾠαρίου εἶναι, ὅτι πρὸ τῆς ὡριμάνσεώς του περικλείει ἓν *κεντρόσωμον*, μετὰ δὲ τὴν ὡρίμανσίν του δὲν περικλείει οὐδέν.

Ἡ ἐξέλιξις τῶν σπερματοζωϊδίων εἶναι ἀκριβῶς παράλληλος πρὸς τὴν ἐξέλιξιν τῶν ᾠαρίων. Τὰ πρωταρχικὰ ἄρρενα κύτταρα, ἅτινα *σπερματογόνα* καλοῦνται πρὸ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ των, διέρχονται φάσιν ἀπολύτου ἀναπαύσεως, ἥτις διαρκεῖ μέχρι τῆς γεννητικῆς ὡριμάνσεως, ὁπότε καὶ μεταμορφοῦνται εἰς *σπερματοκύτη*. Ἡ μεταμόρφωσις αὕτη χαρακτηρίζεται ὑπὸ καταφανοῦς διογκώσεώς των, ἥτις ὅμως εἶναι κατὰ πολὺ μικροτέρα τῆς διογκώσεως τῶν *ᾠοκυτῶν*, διότι τὰ πρῶτα στεροῦνται θρεπτικῶν οὐσιῶν, ἐνῷ τὰ δεύτερα πληροῦνται τοιούτων. Διὰ δύο διαδοχικῶν καταμερισμῶν, παρομοίων πρὸς τὸν καταμερισμὸν τῶν *ᾠοκυτῶν*, ἕκαστον *σπερματόκυτος* παράγει τέσσαρα *σπερματίδια*, ἕκαστον τῶν ὁποίων περικλείει τὸ ἥμισυ τοῦ κανονικοῦ ἀριθμοῦ τῶν χρωμοσώμων. Τὰ σπερματίδια ταῦτα τελικῶς μεταμορφοῦνται εἰς σπερματοζωΐδια. Καὶ εἰς ταῦτα ὁ πυρὴν τοῦ σπερματοζωϊδίου ἐξισοῦται πρὸς τὸ ἥμισυ τοῦ πυρῆνος, ὅστις καλεῖται *ἄρρην προπυρήν*. Εἰς πλεῖστα ζῷα ὁ πρῶτος πολικὸς θρόμβος, ὅστις ἐσχηματίσθη ἐκ τοῦ πρώτου διαμερισμοῦ κατὰ τὴν ὡρίμανσιν τοῦ ᾠαρίου, διαχωρίζεται εἰς δύο μικρὰ κύτταρα μὲ μικρότατον πυρῆνα. Οὕτως αἱ φάσεις τῆς ὡριμάνσεως τῶν σπερματοζωϊδίων εἶναι ἀκριβῶς ὅμοιαι πρὸς τὰς φάσεις τῆς ὡριμάνσεως τῶν ᾠαρίων.

Ἡ συγχώνευσις τοῦ σπερματοζωϊδίου μετὰ τοῦ ᾠαρίου γίνεται κατάδηλος εἰς τὰ ἐχινόδερμα καὶ εἰδικώτερον εἰς τοὺς ἐχίνους, οἵτινες παρουσιάζουσι καὶ τὸν κλασσικὸν τύπον τῆς γονιμοποιήσεως. Εἰς τὰ ζῷα ταῦτα τὰ ᾠάρια εἶναι τελείως διαφανῆ καὶ κατὰ τὴν ὡρίμανσιν των ἐξαπολύονται ἐλεύθερα εἰς τὴν θάλασσαν, ἀφοῦ πρότερον ἐσχημάτισαν τοὺς πολικοὺς θρόμβους των. Τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς παρατηρεῖται καὶ εἰς τὰ σπερματοζωΐδια.

Ἐὰν ἀποσχίσωμεν τμῆμά τι τοῦ γεννητικοῦ ἀδένος τοῦ θήλεος, θέσωμεν τοῦτο ἐντὸς ὑάλου ὡρολογίου καὶ ἀναταράξωμεν τοῦτο ἐν τῷ θαλασσίῳ ὕδατι, τότε ἐλευθεροῦνται τὰ ᾠάρια· ἐὰν παρομοίως ἐνεργήσωμεν καὶ εἰς τὸν ἄρρενα γεννητικὸν ἀδένα ἀπελευθεροῦμεν τὰ σπερματοζωΐδια.

Νῦν ἐὰν ἐπὶ λεπτῆς ὑαλίνης πλακὸς ἐπιθέσωμεν σταγόνα μίγματος τῶν δύο τούτων ὑγρῶν, παρατηροῦμεν ὑπὸ τὸ μικροσκόπιον οὐχὶ μόνον τὴν ἀρχὴν τῆς γονιμοποιήσεως, ἀλλὰ καὶ τὰς πρώτας ἔτι φάσεις τῆς ἐξελίξεως ταύτης. Τὰ ᾠάρια τῶν ἐχίνων περιβάλλονται ὑπὸ λεπτοτάτης πηκτωματώδους συστάσεως μεμβράνης, ἥτις διαπερᾶται εὐκόλως ὑπὸ τῶν σπερματοζωϊδίων. Ἅμα ὡς τὰ σπερματοζωΐδια φθάσωσι μέχρι τῶν ᾠαρίων ἀπορροφῶνται μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος ὑπὸ τούτων καὶ κατὰ μεγάλας ποσότητας. Χάρις εἰς τὰς ἰδιορρύθμους κινήσεις τοῦ μαστιγίου των προχωροῦσιν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς περιβαλλούσης τὸ ᾠάριον μεμβράνης, προχωροῦσιν ἔτι περισσότερον πρὸς τὸ πρωτόπλασμα καὶ τέλος ἡ κεφαλὴ ἑνὸς ἐκ τῶν πολλῶν κινουμένων σπερματοζωϊδίων ἔρχεται εἰς τελείαν ἐπαφὴν μετὰ τοῦ πρωτοπλάσματος τοῦ ᾠαρίου, ὅπερ κατὰ τὸ τμῆμα τοῦτο τῆς ἐπαφῆς φέρει μαστοειδῆ τινα ἀπόφυσιν, πρὸς ἣν προσκολλᾶται τὸ σπερματοζωΐδιον καὶ εἰσέρχεται βιαίως ἐν τῷ κυρίως πρωτοπλάσματι τοῦ ᾠαρίου, ἐνῷ τὸ μαστίγιον μένει ἐκτὸς καὶ ἐξαφανίζεται μικρὸν κατὰ μικρόν. Οἱ περισσότεροι τῶν φυσιοδιφῶν συμφωνοῦσιν ὅτι τὸ μαστίγιον οὐδένα ρόλον παίζει ἐν τῇ κυρίως γονιμοποιήσει. Ἀντιθέτως ὁ *ἄρρην προπυρὴν* καὶ τὸ σπερμόκεντρον παίζουσιν ἐνεργητικὸν ρόλον εἰς τὴν καθόλου γονιμοποίησιν. Ἡ οὕτω συντελεσθεῖσα γονιμοποίησις διαρκεῖ περὶ τὰ 20' περίπου, ὁπότε καὶ σχηματίζεται τὸ ᾠόν, ὅπερ εἶναι τὸ πρῶτον κύτταρον τοῦ νέου ζῴου. Τὸ ἐν λόγῳ κύτταρον διαμερίζεται εἶτα πολλάκις, καὶ ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων τούτων διαμερισμῶν γεννῶνται τὰ διάφορα κύτταρα τοῦ νέου ζῴου.

Ἐκτὸς μικρῶν παραλλαγῶν, ὅσον ἀφορᾷ τὴν καθ' ἕκαστα διεργασίαν, ἡ γονιμοποίησις παρουσιάζει τοὺς αὐτοὺς γενικοὺς νόμους εἰς πάντα τὰ ζῷα καὶ εἰς πάντα τὰ φυτά. Τὰ αὐτὰ περίπου φαινόμενα, ἀλλ' ἐν μεγαλυτέρᾳ ἁπλότητι, παρατηροῦνται καὶ κατὰ τὴν γονιμοποίησιν τῶν ἀτελεστάτων μονοκυττάρων ὀργανισμῶν, ἤτοι τῶν πρωτοζῴων.

Ἀπὸ μορφολογικῆς ἀπόψεως ἐξετάζοντες τὴν γονιμοποίησιν παρατηροῦμεν, ὅτι συνίσταται ἀπὸ τὴν συνένωσιν δύο γεννητικῶν στοιχείων, ἅτινα χαρακτηρίζονται κυρίως ἐκ τῆς ἀνομοιότητος αὐτῶν, καὶ πρὸς ἄλληλα καὶ καθ' ἑαυτὰ ἐν τοῖς διαφόροις τμήμασιν αὐτῶν. Τὸ κεντρόσωμον προέρχεται ἐκ μόνου τοῦ σπερματοζωϊδίου καὶ τὸ πρωτόπλασμα προέρχεται σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἀπὸ τοῦ ᾠαρίου. Ἀπὸ φυσιολογικῆς πάλιν ἀπόψεως ἐξεταζομένη ἡ γονιμοποίησις ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα, πρῶτον τὸν ἄμεσον διαμερισμὸν τοῦ ᾠοῦ, ὅστις ἐπαναλαμβάνεται ἀτελευτήτως μέχρις ὅτου ἀποδώσῃ τὸ *ἔμβρυον* καὶ κατ' ἀκολουθίαν τὸ ὥριμον ζῷον, ὅπερ ἀποτελεῖται συνήθως ἐκ δισεκατομμυρίων κυττάρων, καὶ δεύτερον τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐξελίξεως τοῦ παραχθέντος ἐμβρύου κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ καταλήξῃ εἰς ὂν ἀκριβῶς ὅμοιον πρὸς τὰ ὄντα ἅτινα παρήγαγον τοὺς γαμέτας. Ἡ τοιαύτη μεταβίβασις τῶν χαρακτήρων τῶν γεννητόρων πρὸς τοὺς ἀπογόνους καλεῖται *κληρονομικότης*.

Συμφώνως πρὸς τὸν πρῶτον ὅρον, τὸν ἀνωτέρω ἐκτεθέντα, ἡ γονιμοποίησις δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς εἶδος προωθήσεως, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν τίθεται εἰς κίνησιν ὁ μηχανισμὸς τοῦ κυτταρικοῦ διαμερισμοῦ. Τὸ ᾠάριον εἶναι ἀνίκανον νὰ διαιρεθῇ, ἐνῷ ἀντιθέτως τὸ γονιμοποιηθὲν ᾠὸν διαιρεῖται ἀμέσως καὶ ἡ διαίρεσις αὕτη ἐξακολουθεῖ ἐπὶ μακρότατον χρονικὸν διάστημα. Ἀλλὰ καὶ τὸ σπερματοζωΐδιον κέκτηται ἰδίαν ἐνέργειαν, ἥτις ἐξακολουθεῖ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐξελίξεως καὶ τοιαύτην φυσικὴν σύστασιν, ὥστε τὸ ὄν, ὅπερ θὰ προέλθῃ ἐκ τῆς ἐξελίξεως νὰ παρουσιάζῃ πάντας τοὺς χαρακτῆρας τῶν γεννητόρων αὐτοῦ. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ἥτις εἶναι καὶ ἡ συνηθεστέρα, ἡ κληρονομικότης εἶναι *ἰσόπλευρος*, δηλαδὴ τὸ παραγόμενον ζῷον παρουσιάζει τόσας ὁμοιότητας πρὸς τὸν πατέρα ὅσας καὶ πρὸς τὴν μητέρα του. Ἡ μεταβίβασις αὕτη τῶν χαρακτήρων τῶν γεννητόρων γίνεται κατὰ τὸ διάστημα τῆς γονιμοποιήσεως καὶ τῇ συμμετοχῇ τῶν γεννητικῶν στοιχείων, ὅθεν εἶναι προφανὲς ὅτι ταῦτα περικλείουσι τὰ πειστήρια, οὕτως εἰπεῖν, ἅτινα ἀπαιτοῦνται ὅπως προσδώσωσιν εἰς τοὺς κληρονόμους τοὺς χαρακτῆρας τῶν γεννητόρων. Τὸ ᾠόν, ὅπερ παρασκευάζει τὴν ἕνωσίν των, περικλείει ἐν ἑαυτῷ ἐν ἴσῳ βαθμῷ τὴν *δυναμικότητα* τῶν πατρικῶν καὶ μητρικῶν χαρακτήρων.

Πολλαὶ πολλάκις ὑπὸ πολλῶν φυσιοδιφῶν προσπάθειαι ἐγένοντο, ὅπως καθορισθῇ ἡ ἕδρα τῶν στοιχείων τῆς κληρονομικότητος. Τελευταίως τὸ συμπέρασμα πασῶν τούτων τῶν προσπαθειῶν καὶ ἐρευνῶν κατέδειξεν, ὅτι: *ὁ πυρὴν καὶ εἰδικώτερον τὰ χρωμόσωμα, εἶναι οἱ οὐσιωδέστεροι παράγοντες τῆς κληρονομικότητος.*

Γ') ***Ἡ γονιμοποίησις παρὰ τοῖς φυτοῖς.*** Ὅπως τὰ ζῷα, οὕτω καὶ τὰ φυτά, ἀφοῦ διανύσωσι τὸ ἀπαιτούμενον πρὸς τελείαν ἀνάπτυξίν των χρονικὸν διάστημα, ἄρχονται νὰ γεννῶσι τοὺς ἀπογόνους των. Καὶ τὰ μὲν ἐτήσια φυτά, ἀφοῦ ἅπαξ γεννήσωσι τοὺς ἀπογόνους των, ἀποθνήσκουσι ξηραινόμενα, τὰ δὲ πολυετῆ ἀποκτῶσι κατ' ἔτος νέους ἀπογόνους. Ἡ παραγωγὴ τῶν ἀπογόνων εἰς τὰ φυτὰ εἶναι διάφορος ἀναλόγως τῶν διαφόρων οἰκογενειῶν καὶ γενῶν, σπανιώτερον δὲ καὶ μεταξὺ αὐτῶν τῶν εἰδῶν. Ἡ παραγωγὴ νέων ἀπογόνων συντελεῖται διὰ τῆς συνεργασίας τῶν δύο γενῶν (ἄρρενος καὶ θήλεος), ἅτινα συζευγνύμενα γονιμοποιοῦσι. Σπανιώτερον τὰ φυτὰ γονιμοποιοῦσι καὶ ἄνευ τῆς συμμετοχῆς τῶν γενῶν. Κυριωτέρα ἐργασία κατὰ τὴν γονιμοποίησιν τῶν φυτῶν εἶναι ἡ ἀνάπτυξις τῶν κόκκων τῆς *γύρεως* ἐπὶ τῆς *σπερματικῆς βλάστης*. Οἱ ἀνθῆρες, προϊούσης τῆς ἀναπτύξεώς των, διογκοῦσι τὸ νῆμα αὐτῶν κορυνοειδῶς, εἶτα διαμορφοῦνται ἠρέμα καὶ κατὰ μικρὸν εἰς ᾠοειδὲς ἐπίμηκες σχῆμα, ὅτε καὶ ἀναπτύσσουσι τὸν καλούμενον *ἐμβρυώδη* ἢ *μεριστικὸν ἱστόν*, ὅστις σχηματίζει τέσσαρας διογκώσεις καὶ περιβάλλεται ὑπὸ ἐπιδερμίδος. Οἱ ὄγκοι οὗτοι συνδέονται κατὰ ζεύγη διὰ τοῦ καλουμένου *συνοχέως*. Κατὰ τὸ ἐσωτερικὸν τῶν τεσσάρων πλευρῶν τῶν ἀνθήρων καὶ ἀμέσως μετὰ τὴν ἐπιδερμίδα ἓν ἢ καὶ πλείονα κύτταρα καταμερίζονται ἀλληλοδιαδόχως καὶ σχηματίζουσιν ἄθροισμα ἐπιμηκες κυττάρων, τοῦ ὁποίου τὸ ἐσωτερικὸν ἥμισυ τμῆμα καλεῖται *ἀρχεσπόριον*, ἡ δὲ ἐξωτερικὴ ἐπιδερμὶς διαφόρως ἐξαλλοιουμένη σχηματίζει τὰ τοιχώματα τοῦ ἀνθῆρος. Τὰ ἀνωτέρω κύτταρα καταμεριζόμενα σχηματίζουσι τρία στρώματα κυττάρων, ἅτινα περιβάλλουσιν ὁμοῦ μετὰ τῆς ἐπιδερμίδος τὸ ἀρχεσπόριον. Τὸ ἐσωτερικὸν στρῶμα, ὅπερ ἔχει ἀδενώδη σύστασιν, μετ' οὐ πολὺ διαλύεται. Τὸ στρῶμα τοῦτο καλεῖται *τάπης*. Μετὰ βραχὺ σχετικῶς χρονικὸν διάστημα ἄρχεται διαλυόμενον καὶ τὸ ἀμέσως πρὸς τὰ ἐκτὸς τοῦ πρώτου εὑρισκόμενον στρῶμα, ὁπότε ὁ ἀσκὸς τῶν ἀνθήρων ἀποτελεῖται πλέον ἐκ τοῦ ἀρχεσπορίου, τῆς ἐπιδερμίδος καὶ τοῦ ἐναπομείναντος στρώματος, τὸ ὁποῖον καὶ παχύνει τὰς ἀποτελούσας τοῦτο μεμβράνας. Διὰ καταμερισμοῦ τοῦ ἀρχεσπορίου παράγονται τὰ *κύτταρα τῆς γύρεως*, ἅτινα *μητρικὰ* καλοῦνται, ἐκ τῶν ὁποίων πάλιν δι' ἁπλοῦ καταμερισμοῦ (μονοκοτυλήδονα) ἢ διὰ τετραπλοῦ (δικοτυλήδονα) παράγονται τὰ καλούμενα *εἰδικὰ μητρικὰ τῆς γύρεως κύτταρα*, ἐξ ὧν τέλος γεννῶνται οἱ *τῆς γύρεως κόκκοι* οἵτινες καὶ *μικροσπόρια* καλοῦνται. Ἀμέσως μετὰ ταῦτα αἱ μεμβρᾶναι καὶ τῶν μητρικῶν καὶ τῶν εἰδικῶν μητρικῶν κυττάρων διαλύονται. Οἱ κόκκοι τῆς γύρεως συνήθως εὕρηνται κεχωρισμένοι καὶ σπανιώτερον κατὰ τετράδας ἡνωμένοι. Συνένωσις πλήθους κόκκων γύρεως καλεῖται *γυρεόμιγμα*. Αἱ σπερματικαὶ βλάσται, αἵτινες δυνατὸν νὰ εἶναι μία ἢ πλείονες, ἐμφανίζονται κατ' ἀρχὰς ὡς φύματα ἐπὶ τῶν καρποφύλλων καὶ ἀποτελοῦνται ἐκ δύο χιτώνων καὶ ἑνὸς κωνοειδοῦς πυρῆνος, ὅστις *σπερματικὸς πυρὴν* καλεῖται καὶ φέρει κατὰ τὸ ἄνοιγμα τῶν χιτώνων μικροτάτην ὀπήν, *μικροπύλην* καλουμένην. Ὁ σπερματικὸς πυρὴν ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ *πληρωτικοῦ ἱστοῦ* καλουμένου, ὅστις κατ' ἀρχὰς ἐμφανίζεται ὑπὸ μορφὴν μικρᾶς κυρτώσεως ἐπὶ τῆς *χαλάζης*, ἥτις κύρτωσις προέρχεται ἐκ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ὑπὸ τὴν ἐπιδερμίδα εὑρι-

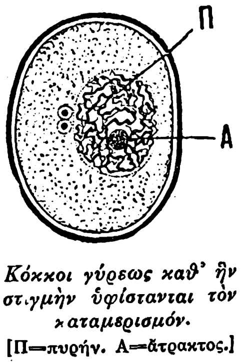

Κόκκοι γύρεως καθ' ἣν στιγμὴν ὑφίστανται τὸν καταμερισμόν.

[Π=πυρήν. Α=ἄτρακτος.]

Digitized by Google

...σχομένων κυττάρων. Κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν λαμβάνει ὁτὲ μὲν τὴν διεύθυνσιν τοῦ *ἱμάντος* ὁτὲ δὲ κάμπτεται πρὸς τὴν βάσιν του, ὁπότε καὶ ἡ βλάστη καλεῖται *ἄτροπος* ἢ *ἀνάτροπος*. Ἀπὸ τῆς βάσεως τοῦ σπερματικοῦ πυρῆνος ἀναφαίνονται δύο δακτυλιοειδεῖς ὀφρύες, αἵτινες διὰ περαιτέρω αὐξήσεως περιβάλλουσι τοῦτον μέχρι τῆς μικροπύλης. Κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦ σπερματικοῦ πυρῆνος, ἥτις *σπερματικὴ θηλὴ* καλεῖται, ἓν ἐκ τῶν πολλῶν ἐπακρίων ὑποδερμικῶν κυττάρων, τὸ *ἐμβρυῶδες τοῦ μητρικοῦ ἀσκοῦ κύτταρον*, ἄρχεται νὰ διακρίνεται πάντων τῶν λοιπῶν λόγῳ τῆς στιλπνότητος τοῦ πρωτοπλάσματος. Τὸ κύτταρον τοῦτο ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐπιμηκύνεται, μεγεθυνομένου συγχρόνως καὶ τοῦ πυρῆνος. Τὸ οὕτως ἀναπτυχθὲν κύτταρον τοῦ ἐμβρυώδους ἀσκοῦ διαμερίζεται εἰς δύο ἕτερα κύτταρα, ὧν τὸ ἀνώτερον δι' ἀναμερισμοῦ σχηματίζει σειρὰν ἐπιμήκη ἐκ τριῶν κυττάρων, ἥτις τοποθετεῖται κατὰ τὸ μέσον τοῦ κατὰ μῆκος ἄξονος. Τὸ ἐνδότατον ἐκ τῶν τριῶν τούτων κυττάρων εἶναι μεγαλύτερον τῶν λοιπῶν καὶ ἀποτελεῖ τὸν *ἐμβρυώδη ἀσκόν*. Τὸ ἐκ λόγῳ κύτταρον μεγεθυνόμενον περαιτέρω ἀπωθεῖ τὰ δύο ὑπὲρ αὐτὸ κείμενα κύτταρα ὡς καὶ πάντα τὰ κύτταρα τοῦ πληρωτικοῦ ἱστοῦ καὶ τέλος πληροῖ ὁλόκληρον τὸν σπερματικὸν πυρῆνα, περιβαλλόμενον μόνον ὑπὸ τῶν δύο χιτώνων. Ὁ οὕτω σχηματισθεὶς ἐμβρυώδης ἀσκὸς συνίσταται ἐξ ἑνὸς μεγίστου κυττάρου, ὅπερ φέρει κατὰ τὸ κέντρον του εὐμεγέθη πυρῆνα, τὸν *πρωτογενῆ τοῦ ἐμβρυώδους ἀσκοῦ πυρῆνα*, ὅστις μετὰ βραχὺ σχετικῶς διάστημα διὰ καταμερισμοῦ παράγει ἑτέρους δύο, *θυγατρικοὺς πυρῆνας* καλουμένους, οἵτινες διευθύνονται σὺν τῷ χρόνῳ πρὸς τοὺς δύο πόλους τοῦ ἐμβρυώδους ἀσκοῦ. Ὅταν οἱ πυρῆνες προχωρήσωσι μέχρι τῶν πόλων καταμερίζονται ἕκαστος εἰς δύο καὶ οὕτω σχηματίζεται εἰς ἕκαστον πόλον τοῦ ἐμβρυώδους ἀσκοῦ ἄθροισμα ἐκ τεσσάρων πυρήνων. Ἐκ τῶν πυρήνων τούτων οἱ τρεῖς περιβάλλονται ὑπὸ πυκνῆς μάζης δερμικοῦ πρωτοπλάσματος καὶ ἀποτελοῦσι τρία ἀμέμβρανα κύτταρα, ἕκαστος δὲ ἐκ τῶν ἀπομενόντων εἰς τὰ ἄκρα τοῦ ἐμβρυώδους ἀσκοῦ (οἱ *ἄνω πολικὸς* καὶ *κάτω πολικος*, προχωρεῖ κατὰ τὸ κέντρον αὐτοῦ, ἑνοῦται μετὰ τοῦ ἐκ τοῦ ἀντιθέτου μέρους ἐρχομένου, συγχωνεύεται μετ' αὐτοῦ καὶ ἀποτελεῖ ἕνα πυρῆνα. Τοιουτοτρόπως ἐντὸς τοῦ ἐμβρυώδους ἀσκοῦ ὑπάρχουσιν ὁ *κεντρικὸς πυρήν*, κατὰ τὸ μέσον, ὁ *δευτερογενὴς κεντρικὸς πυρὴν* καὶ εἰς ἕκαστον τῶν ἄκρων ἀνὰ τρία κύτταρα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ ἐγγύτερα πρὸς τὴν μικροπύλην εὑρισκόμενα ἀποτελοῦσι τὸν καλούμενον *ᾠοφόρον σωρόν*, τὰ δὲ ἕτερα τρία, τὰ κατέναντι τῆς μικροπύλης εὑρισκόμενα, ἀποτελοῦσι τοὺς καλουμένους *ἀντίποδας*. Ἐκ τῶν ἐν τῷ ᾠοφόρῳ σωρῷ εὑρισκομένων κυττάρων τὸ ἓν ἀποτελεῖ τὸ καλούμενον *ᾠοκύτταρον* ἢ *ᾠόσφαιραν*, τὰ δὲ ἕτερα τοὺς *παραστάτας* ἢ *συνεργούς*. Τὸ ᾠοκύτταρον εὑρίσκεται βαθύτερον τῶν παραστατῶν καὶ ἔχει ὅμοιον πυρῆνα πρὸς τὸν ἄνω πολικόν.

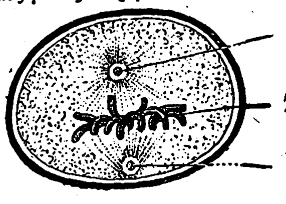

Πυρὴν τοῦ σπορίου τῆς γύρεως κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς διχοτομήσεως.
[1, 1=Κατευθυντήρια σφαιρία. 2=Πυρηνώδης πλάξ.]

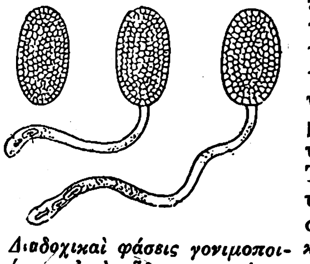

Διαδοχικαὶ φάσεις γονιμοποιήσεως ἐντὸς ὕδατος περιέχοντος περισπόρια τοῦ φυτοῦ Ἴρις (κρῖνος).

I. *Γονιμοποίησις φανερογάμων.* Τὰ ἀγγειόσπερμα φυτὰ διακρίνονται τῶν *γυμνοσπέρμων* ὅσον ἀφορᾷ τὴν γένεσιν τοῦ ἐνδοσπερμίου, ἥτις παρὰ τοῖς πρώτοις τελεῖται τμηματικῶς. Κατὰ ταύτην, κατ' ἀρχὰς ἀναφαίνεται ὑποτυπῶδές τι *προθάλλιον* ἐκ τῶν ἀντιπόδων, τῆς γενέσεως τοῦ κυρίως προθαλλίου, ἤτοι τοῦ ἐνδοσπερμίου, συντελουμένης βραδύτερον διὰ τῆς ἐπέκεινα ἀναπτύξεως τοῦ ἐμβρυώδους ἀσκοῦ, ἥτις ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ δευτερογενοῦς πυρῆνος, τὸν ὁποῖον ὁ δεύτερος γενετήσιος πυρὴν τῆς γύρεως διεγείρει πρὸς περαιτέρω *κυτταροπλασίαν*.

Εὐνόητον τυγχάνει ὅτι ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἐμβρυώδους ἀσκοῦ δὲν τελεῖται εἰς πάντα τὰ φυτὰ κατὰ τὸν προαναφερθέντα τρόπον. Εἴς τινα φυτὰ δὲν ἀπορροφῶνται τὰ κύτταρα τοῦ πληρωματικοῦ ἱστοῦ καὶ εἰς ἕτερα πάλιν, λόγῳ τῆς κυτταροτομίας, βυθίζεται ὁ ἐμβρυώδης ἀσκὸς (μερκουριαλίς). Εἰς ἄλλα φυτὰ τὸ μητρικὸν τοῦ ἐμβρυώδους ἀσκοῦ κύτταρον μεταβάλλεται ἄνευ περαιτέρω διαμερισμοῦ εἰς ἀσκὸν (τουλίπη). Εἰς ἕτερα ἀναπτύσσεται εἰς ἐμβρυώδη ἀσκόν, ἀντὶ τοῦ ἐνδοτάτου τοῦ κυττάρου, τὸ ἀνώτερον τῆς σειρᾶς (ὀρνιθόγαλλος). Εἴς τινα τέλος φυτὰ ὁ ἐμβρυώδης ἀσκὸς προέχει τῆς μικροπύλης, ὅπως εἰς τὸν *σάνταλον*, τὴν *τυρενίαν* καὶ ἄλλα.

Οἱ κόκκοι τῆς γύρεως μεταφερόμενοι διὰ πολλῶν καὶ ποικίλων τρόπων ἐπὶ τοῦ στίγματος ἐκβλαστάνουσιν ἐκ τῶν σχηματιζομένων *ὀπῶν* ἢ *ρηγμάτων*, αἵτινες εὑρίσκονται ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς αὐτῶν μεμβράνης, λεπτοτάτα σωληνοειδεῖς ἀποφύσεις, αἵτινες ἀπωθοῦσαι τὰ κύτταρα τοῦ *στίγματος* κατέρχονται διὰ τοῦ *κέντρου τοῦ στύλου* καὶ εἰσέρχονται ἐντὸς τῆς ᾠοθήκης διευθυνόμεναι πρὸς τὴν μικροπύλην. Αἱ ᾠοθῆκαι αἵτινες περικλείουσι μίαν σπερματικὴν βλάστην ἀποδέχονται τὴν ἀπόφυσιν ἢ προβολὴν ἑνὸς καὶ μόνον κόκκου γύρεως, εἰς περικλειούσας δὲ πλείονας σπερματικὰς βλάστας εἰσέρχονται πλείονες. Οἱ κόκκοι τῆς γύρεως προτοῦ ἐκβλαστήσωσι τὴν ἀπόφυσιν ἢ προβολήν, ἐνίοτε δὲ καὶ βραχὺ πρὸ τῆς *ἐπικονιάσεως*, ἐπειδὴ εἶναι μονοκύτταροι, καταμερίζονται εἰς δύο κύτταρα, ἓν μέγα καὶ ἓν μικρόν, ὧν τὸ πρῶτον, ἀνάλογοῦν πρὸς τὸ βλαστικὸν κύτταρον τῆς γύρεως τῶν γυμνοσπέρμων, καλεῖται *βλαστητικόν*, τὸ δὲ δεύτερον *γενετήσιον*. Μετὰ τὴν μικρὸν κατὰ μικρὸν διάλυσιν τῆς διαμέσου μεμβράνης ἀπομένουσιν ἐντὸς τοῦ κυττάρου δύο πυρῆνες, οἵτινες ἔχουσι διάφορον σύστασιν καὶ διαφόρους ἀντιδράσεις. Ὁ πυρὴν τοῦ βλαστητικοῦ κυττάρου οὐδεμίαν μεταβολὴν ὑφίσταται, ὁ δὲ γενετήσιος πυρὴν πρὸ τῆς ἐπικονιάσεως ἢ συνηθέστερον μετὰ τὴν ἔκφυσιν τῆς προβολῆς διαιρεῖται εἰς δύο θυγατρικοὺς πυρῆνας, οἱ ὁποῖοι μετὰ τοῦ βλαστητικοῦ κυττάρου καὶ τοῦ πρωτοπλάσματος τῆς γύρεως, συνέρχονται κατὰ τὴν προβολήν, ὁπότε ὁ βλαστητικὸς πυρὴν ἢ διαλύεται παντελῶς, ὅπως εἰς τὰ πλεῖστα *δικοτυλήδονα*, ἢ παραμένει ἀνανάπτυκτος, ὅπως εἰς τὰ *μονοκοτυλήδονα*. Τὸ ἄκρον τῆς προβολῆς τῆς γύρεως, ὅπερ φέρει τοὺς δύο *γενετησίους* ἢ *ἄρρενας πυρῆνας*, εἰσχωρεῖ διὰ τῆς μικροπύλης καὶ ἅπτεται τῆς θηλῆς τῆς σπερματικῆς βλάστης, εἶτα δέ, μαλακυνομένων τῶν ἐνδιαμέσων κυττάρων, ἐκχέεται τὸ περιεχόμενόν του εἴς τινα ἐκ τῶν συνεργῶν καὶ δι' αὐτοῦ εἰσέρχεται εἰς τὸ ᾠοκύτταρον· συγχρόνως ὁ ἕτερος τῶν ἀρρένων πυρήνων συγχωνεύεται μετὰ τοῦ πυρῆνος τοῦ ᾠοκυττάρου, ὅπερ περιβάλλεται ὑπὸ κυτταρίνης μεμβράνης, ἐνῷ ὁ ἕτερος ἄρρην πυρὴν διέρχεται παρὰ τὸ ᾠοκύτταρον, διευθύνεται πρὸς τὸν δευτερογενῆ πυρῆνα τοῦ ἐμβρυώδους ἀσκοῦ καὶ ἑνοῦται μετ' αὐτοῦ σχηματίζων τὸν *ἐνδοσπερμικὸν πυρῆνα*. Ἀμφότεροι οἱ γενετήσιοι πυρῆνες ἔχουσιν ἑλικοειδῶς περιεστραμμένην μορφὴν καὶ προσομοιάζουσι πρὸς τὰ σπερματοζωίδια. Ἡ προβολὴ τῆς γύρεως δὲν εἰσέρχεται εἰς πάσας τὰς σπερματικὰς βλάστας διὰ τῆς μικροπύλης. Οὕτως εἰς τὴν *πτελέαν* εἰσέρχεται διὰ τῆς χαλάζης ἢ τῶν χιτώνων. Ἡ διὰ τῆς μικροπύλης προβολὴ τῆς γύρεως ἀπαντᾷ μόνον εἰς τὰ τέλεια φυτά.

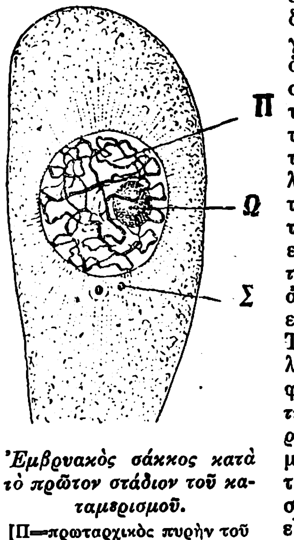

Ἐμβρυακὸς σάκκος κατὰ τὸ πρῶτον στάδιον τοῦ καταμερισμοῦ.
[Π=πρωταρχικὸς πυρὴν τοῦ ἐμβρυαοῦ σάκκου μετὰ τῶν περιελειγμῶν τοῦ κυτοπλάσματος. Ω=ᾠογόνιον. Σ=Κατευθυντήρια σφαιρία.]

Μετὰ τὴν γονιμοποίησιν τοῦ πυρῆνος, τοῦ ᾠοκυττάρου καὶ τοῦ δευτερογενοῦς πυρῆνος τοῦ ἐμβρυώδους ἀσκοῦ, ἀκολουθοῦσιν ἄλλαι διεργασίαι πρὸς παραγωγὴν τοῦ ἐμβρύου. Ὁ ἐνδοσπερμικὸς πυρὴν τοῦ ἐμβρυώδους ἀσκοῦ καταμερίζεται ἀλλεπαλλήλως εἰς πολυαρίθμους πυρῆνας, οἵτινες, ὡς μὴ περιβεβλημένοι διὰ μεμβράνης, διατάσσονται κατὰ τὸ πρὸς τὰ τοιχώματα τοῦ ἀσκοῦ εὑρισκόμενον πρωτοπλασματικὸν στρῶμα κατ' ἴσας ἀποστάσεις, καὶ βραδύτερον, εὐθὺς ὡς ἀναφανῶσι διὰ μέσου τούτων αἱ μεμβρᾶναι, σχηματίζεται ἁπλοῦν στρῶμα ἐκ κυττάρων, ὅπερ ἐπιστρωννύει τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐμβρυώδους ἀσκοῦ. Τὰ ἀνώτερω κύτταρα, διαμεριζόμενα εἶτα διὰ παραλλήλων πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἀσκοῦ τοιχωμάτων, σχηματίζουσι τὸν καλούμενον *παρεγχυματικὸν ἱστόν*, ὅστις πληροῖ ὁλόκληρον τὸν χῶρον αὐτοῦ. Λόγῳ τῆς τοιαύτης κυτταρογονίας φθίνουσιν οἱ ἀντίποδες, ὁ ἐμβρυακὸς ἀσκὸς μετὰ τοῦ ἐνδοσπερμίου αὐξάνεται κατ' ὄγκον, ἡ γονιμοποίησις προχωρεῖ ἐκεῖθεν τῆς σπερματικῆς βλάσεως, τὰ πέταλα τῆς στεφάνης καταπίπτουσι, μαραίνονται οἱ στήμονες καὶ τὸ στίγμα καὶ ἀπομένει μόνον ἡ ᾠοθήκη, ἥτις ἄρχεται νὰ διογκοῦται καὶ νὰ μεταβάλλῃ σχῆμα. Ἀφοῦ γονιμοποιηθῇ ὁ πυρὴν τοῦ ᾠοκυττάρου, διὰ τοῦ ἑτέρου πυρῆνος τῆς προβολῆς τῆς γύρεως ἄρχεται ἐντὸς τοῦ ᾠοκυττάρου ἡ ἀνάπτυξις νέου ὄντος δι' *ἀγενοῦς γενεᾶς*, ὡς ἑξῆς: Οἱ συνεργοὶ φθίνουσι, διότι τὰ συστατικὰ τούτων ἐδαπανήθησαν διὰ τὴν θρέψιν τοῦ ᾠοκυττάρου, τὸ ᾠοκύτταρον περιβάλλεται ὑπὸ λεπτῆς μεμβράνης καὶ ἐπιμηκύνεται, εἰσχωροῦν συγχρόνως ἐντὸς τοῦ ἐνδοσπερμίου, ὅπερ διαμεριζόμενον εἰς 5 ἕως 6 διαφράγματα σχηματίζει νηματοειδῆ σειρὰν κυττάρων, τῆς ὁποίας τὸ ἀνώτερον κύτταρον, ὅπερ κεῖται ἀντιθέτως πρὸς τὴν μικροπύλην, διογκοῦται σφαιροειδῶς καὶ μέλλει νὰ παραγάγῃ τὸ ἔμβρυον, τὸ δὲ κάτω πρὸς τὴν μικροπύλην κείμενον διογκοῦται κυστοειδῶς καὶ ἀπωθεῖ τὸν ἱστὸν τῆς σπερματικῆς βλάστης. Τὸ τμῆμα τὸ εὑρισκόμενον μεταξὺ τῶν δύο τούτων κυττάρων καλεῖται *ἀναρτὴρ* ἢ *ἐμβρυοφόριον*, τὸ δὲ ἐπάκριον αὐτοῦ κυστοειδὲς κύτταρον καλεῖται *συνεκτικὸν κύτταρον*. Τὸ σφαιροειδές, ὅπερ καὶ *προεμβρυῶδες κύτταρον* καλεῖται, κατ' ἀρχὰς διαμερίζεται εἰς δύο διὰ παραλλήλου πρὸς τὸν ἄξονα κυτταροτομίας καὶ μετέπειτα εἰς ἕτερα δύο, σχηματίζον οὕτως ἄθροισμα ἐκ τεσσάρων κυττάρων, ὅπερ διὰ περαιτέρω διαμερισμοῦ, κατ' ὁριζοντίαν διεύθυνσιν, σχηματίζει νέον τοιοῦτο ἐκ τεσσάρων κυττάρων ἀποτελούμενον. Οὕτω σχηματίζονται δύο διακεκριμένα στρώματα κυττάρων. Ἐκ τοῦ ἄνω εὑρισκομένου στρώματος θὰ παραχθῶσι βραδύτερον τὸ *ἀρχέφυτρον* καὶ αἱ *κοτύλαι*, ἐκ τοῦ κάτω στρώματος τὸ *ὑποκοτύλιον* καὶ ἡ *ῥίζα*. Ὁ ἀνωτέρω περιγραφεὶς τρόπος τῆς γονιμοποιήσεως τῶν ἀγγειοσπέρμων φυτῶν ἀπαντᾷ γενικῶς εἰς πάντα τὰ φυτὰ τοῦ ἀθροίσματος τούτου μὲ ἐλαφρὰς παραλλαγὰς εἰς τὰς διαφόρους οἰκογενείας, γένη καὶ ἐνίοτε καὶ εἴδη. Μετὰ τὸν σχηματισμὸν τῶν δύο στρωμάτων, ἅτινα περιέχουσιν ἐν συνόλῳ ὀκτὼ κύτταρα, ἀναφαίνονται εἰς ἕκαστον κύτταρον νέαι μεμβρᾶναι παράλληλοι πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν τῶν κυττάρων ἐπιφάνειαν καὶ ἀποτελοῦσι τὸ *ἐξωδερματογενὲς στρῶμα*, ἐκ τοῦ ὁποίου μετέπειτα θὰ προέλθῃ ἡ *ἐπιδερμὶς* καὶ τὸ *ἐσωδερματογενὲς στρῶμα*, δι' ἐξαλλοιώσεως δὲ τούτου ὁ *διάμεσος θεμελιώδης ἱστὸς* καὶ αἱ *ἀγγειώδεις δέσμαι*. Τὸ *ἔμβρυον* διαπλάσσεται ἐκ τῆς περαιτέρω αὐξήσεως τῶν δύο ἀντιθέτων ἄκρων τοῦ ἄνω στρώματος, ἐντονωτέρας κατὰ τὰ ἄκρα ταῦτα καὶ ἀσθενεστέρας κατὰ τὸ μέσον. Τὸ οὕτως ἀναπτυχθὲν ἔμβρυον σχηματίζει κατὰ τὰ ἐντονώτερον αὐξηθέντα μέρη τας *κοτύλας* καὶ κατὰ τὸ μέσον τὸ *ἀρχέφυτρον* ἢ *πτερύδιον*. Εἴς τινα φυτά, ὅπως π. χ. εἰς τὸ πίσον (μπιζέλι), τὸν φασίολον (φασόλι), τὸν κύαμον (κουκί) καὶ τὰ ἄλλα ἐκ τοῦ ἀθροίσματος τῶν δικοτυληδόνων, τὸ ἐνδοσπέρμιον πιεζόμενον ὑπὸ τῶν παχειῶν κοτυλῶν ἀτροφεῖ καὶ ἀπορροφᾶται τέλος ὑπ' αὐτῶν, ἐνῷ διάφοροι θρεπτικαὶ οὐσίαι, ὡς π.χ. ἄμυλον, διάφορα ἔλαια κτλ., ἐπισωρεύονται εἰς τὰς κοτύλας. Εἰς τὰ μονοκοτυλήδονα φυτὰ ὁλόκληρον τὸ ἄνω ἥμισυ τῆς σφαίρας μετατρέπεται εἰς κοτύλην, ἥτις φέρει κατὰ τὸ κατώτερον αὐτῆς μέρος καὶ πλαγίως τὸ ἀρχέφυτρον τοῦ βλαστοῦ. Εἴς τινα φυτὰ ἐκ τῶν ἀγγειοσπέρμων ὁ μεγεθυνόμενος ἐμβρυώδης ἀσκὸς ἀπορροφᾷ ἐλάχιστον τμῆμα τοῦ πυρῆνος τῆς σπερματικῆς βλάστης καὶ μόνον εἰς ἐλάχιστα εἴδη, ὅπως εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν σκιταμινιδῶν π. χ., οὐδόλως ἀπορροφᾶται ὁ πυρὴν τῆς σπερματικῆς βλάστης, ὁπότε καὶ καλεῖται *περισπέρμιον*. Εἰς τὰς οἰκογενείας τῶν πιπεριδῶν καὶ τῶν νυμφαιδῶν τὸ περισπέρμιον εἶναι κατὰ πολὺ μεγαλύτερον τοῦ ἐνδοσπερμίου, ὁπότε καὶ τὸ περιβάλλει. Εἴς τινα φυτά, ὅπως λ.χ. εἰς τὴν κιτρέαν, τὸ εὐώνυμον τὸ πλατύφυλλον, τὸν καιλεβογύνην καὶ ἄλλα, ἀντὶ ἑνὸς ἀναπτύσσονται πλείονα ἔμβρυα, ἅτινα παρά-

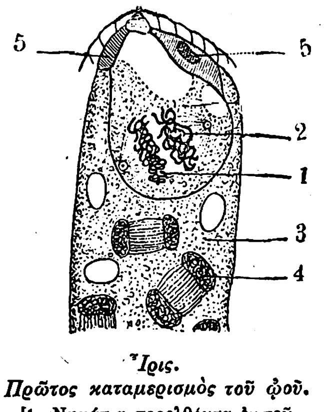

Ἴρις.
Πρῶτος καταμερισμὸς τοῦ ᾠοῦ.
[1=Νημάτια προελθόντα ἐκ τοῦ ἄρρενος πυρῆνος. 2=Νημάτια προελθόντα ἐκ τοῦ θήλεος πυρῆνος. 3=Λεύκωμα σχηματισθὲν μετὰ τὸν καταμερισμὸν τοῦ δευτερογενοῦς πυρῆνος. 4=Ἓν ἐκ τῶν κυττάρων τοῦ δευτερογενοῦς πυρῆνος κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ καταμερισμοῦ του. 5=Συνεργίδια.]

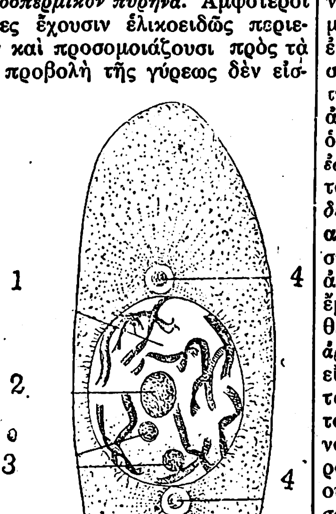

Πυρὴν τοῦ ἐμβρυακοῦ σάκκου κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ καταμερισμοῦ.
[1=Πυρήν. 2=Πυρηνίσκος. 3=Δευτερεύοντες πυρηνίσκοι. 4, 4=Κατευθυντήρια σφαιρία.]

γονται εἰς κύτταρα παρὰ τὸν πυρῆνα τῆς σπερματικῆς βλάστης εὑρισκόμενα, καὶ ἅτινα προέρχονται ἄνευ γονιμοποιήσεως ἢ μετὰ γονιμοποιησιν. Ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει τὸ φαινόμενον καλεῖται *πολυεμβρυογονία*, εἰς δὲ τὴν δευτέραν *λιπογαμία*. Σὺν τῇ ἀναπτύξει καὶ τελειοποιήσει τοῦ ἐμβρύου καὶ τοῦ ἐνδοσπερμίου ἀναπτύσσεται καὶ ἡ σπερματικὴ βλάστη μεταβαλλομένη εἰς *σπέρμα* καὶ ὁλόκληρος ἡ ᾠοθήκη, ὡς καὶ πᾶσαι αἱ λοιπαὶ χῶραι τοῦ ἄνθους, μεταβαλλόμεναι εἰς *καρπόν*.

II. *Γονιμοποίησις κρυπτογάμων*. —1) Εἰς τὰ *μυζόφυτα* πρὸς γονιμοποίησιν τὰ πλασμώδια ἐξέρχονται τοῦ ὑποθέματος, ἠρεμοῦσι κατ' ἀρχὰς καὶ εἶτα μεταβάλλονται ἀναλόγως εἰς τὰς διαφόρους κατηγορίας εἰς ἓν ἢ πολλὰ *σποριοσφαίρια*, σώματα δηλαδὴ ἐξ ὧν βραδύτερον θὰ παραχθῶσι τὰ σπόρια. Ἕκαστον ἐκ τῶν σποριοσφαιρίων περιβάλλεται ὑπὸ περικαλύμματος ἐκ πυκνοτέρου πρωτοπλάσματος συγκειμένου, ὅπερ *περίδιον* καλεῖται, τὸ δὲ ἐν αὐτῷ ἐγκλειόμενον πολυπύρηνον πρωτόπλασμα διαμερίζεται εἰς πολυάριθμα σπόρια, δηλαδὴ εἰς μικρὰ μετὰ μεμβράνης κύτταρα, ἕκαστον τῶν ὁποίων περιέχει ἀνὰ ἕνα πυρῆνα. Εἴς τινα *σποριοσφαίρια* ἢ *σποριάγγεια* διάφορα τμήματα τοῦ πρωτοπλάσματος μεταβάλλονται εἰς μεμονωμένα ἢ δικτυοειδῶς συναπτόμενα νημάτια ἢ αὐλοειδεῖς ἶνας, τὰ *τριχύλια*, κείμενα μεταξὺ τῶν σπορίων. Μετὰ τὴν ὡρίμανσιν τῶν περιδίων διαρρήγνυται ἡ μεμβρᾶνα αὐτῶν, τὰ δὲ τριχύλια, ἅτινα εἶναι ὑγροσκοπικά, διασπείρουσι τὰ σπόρια εἰς τὰ πέριξ. Ἄρα εἰς τοὺς ἀμυλομύκητας ἡ γονιμοποίησις τελεῖται ἀγενῶς. Τὰ ἐν λόγῳ σπόρια, διαβρεχόμενα ὑπὸ τοῦ ὕδατος, διαρρηγνύουσι τὴν μεμβρᾶναν καὶ τὸ περιεχόμενον τούτων ἐκβλαστάνει ἐξερχό-

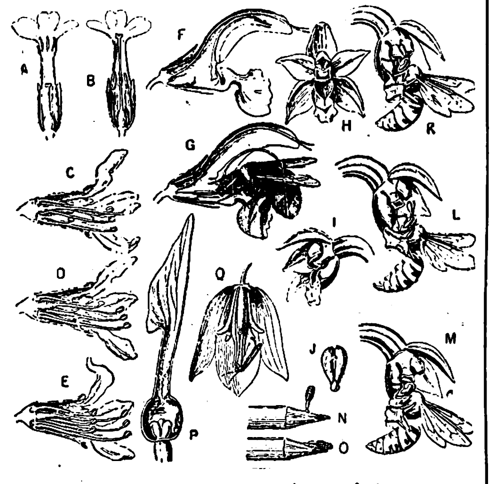

Διάταξις ἀνθέων γονιμοποιημένων δι' ἐντόμων.

[A,B=Ἠράνθεμον. C,D,E= Τριμορφισμὸς τοῦ ἐρυθρανθοῦς. F, G=Ἐλελίφασκος (φασκομηλιά). H, I=Ἐπιπακτὶς ἡ πλατύφυλλος. J=Γυρίγονοι μᾶζαι τῆς ἐπιπακτίδος τῆς πλατυφύλλου. K,L,M=Ἐπίσκεψις τῶν ἀνθέων τῆς ἐπιπακτίδος τῆς πλατυφύλλου ὑπὸ σφηκός. N,O=Γυριογονος μᾶζα ἐπὶ τοῦ ἄκρου μολυβδίδος. P=Ἀριστολοχία. Q=Γονιμοποίησις ὑακίνθου ὑπὸ ἐντόμου.]

μενον ἐκτὸς ταύτης, κατ' ἀρχὰς λαμβάνον σφαιροειδὲς σχῆμα καὶ εἶτα ἀπιοειδές, οὗ τὸ ὀπίσθιον ἄκρον λεπτυνόμενον σχηματίζει νηματοειδῆ ἀπόφυσιν, *βλεφαρίδα* ἢ *μαστίγιον* καλουμένην. Τὸ εἰς *ζωοσπόριον* μεταμορφωθὲν ἀμέμβρανον περιεχόμενον τοῦ σπορίου κινεῖ ἑλικοειδῶς τὴν βλεφαρίδα καὶ πλέει ἐπὶ τοῦ ὕδατος ἢ ἕρπει ἐπὶ τῆς ἐφύγρου ἐπιφανείας. Ἕκαστον ζωοσπόριον πλὴν τοῦ κατὰ τὸ πρόσθιον αὐτοῦ ἄκρον εὐδιακρίτου πυρῆνος φέρει κατὰ τὸ ὀπίσθιον αὐτοῦ τμῆμα κυστίδιον, ὅπερ, διογκούμενον κατ' ἀρχὰς βραδέως, ἐξαίφνης συστέλλεται. Τὸ κυστίδιον τοῦτο καλεῖται *συσπαστὸν χυμοτόπιον*. Μετὰ τὴν τελείαν ἀκινησίαν τῶν ζῳοσπορίων, αἱ βλεφαρίδες ἄρχονται νὰ συσπῶνται καὶ νὰ ἕρπωσιν ἐπὶ τοῦ ὑποθέματος καὶ λαμβάνουσιν ἀκανόνιστον μορφήν, ἥτις ἅτε προσομοιάζουσα πρὸς τὰς ζωϊκὰς ἀμοιβάδας ἀπεκλήθη *ἀμοιβοειδὴς* μορφή.

—2) Εἰς τὰ *κυανοφύκη* ἡ γονιμοποίησις τελεῖται δι' ἐπαυξήσεως τινῶν ἐκ τῶν κυττάρων των, ἅτινα ἀποσφαιροῦνται καὶ παχύνουσι τὴν μεμβρᾶναν αὐτῶν, δηλ. ἡ γονιμοποίησις τελεῖται δι' *ἐμμόνων σπορίων* ἢ *ἀρθροσπορίων*. Τὰ ἔμμονα σπόρια, ἅτινα συνήθως ἀλλοιοῦσι καὶ τὸ χρῶμα των, ἀντέχουσιν εἰς πάσας τὰς ἀτμοσφαιρικὰς μεταβολὰς καὶ ἐν καταλλήλῳ ὥρᾳ τοῦ ἔτους ἀναβλαστάνουσιν ἀποβάλλοντα τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῶν μεμβρᾶναν δι' ἀλλεπαλλήλου καταμερισμοῦ τῶν κυττάρων.

—3) Εἰς τὰ *βακτήρια* ἐμφανίζεται ἐν μέσῳ τῶν κυττάρων αὐτῶν καὶ ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ μεμβρᾶνά τις, ἥτις παχύνεται κατ' ἀρχάς, εἶτα δὲ ἀποβλεννοῦται καὶ οὕτω τὸ ἀρχικὸν κύτταρον διαμερίζεται εἰς δύο ὅμοια ἡμίση, ἅτινα αὐξάνονται περαιτέρω. Πλὴν τοῦ ἀνωτέρω τρόπου ἡ γονιμοποίησις τελεῖται καὶ διὰ σπορίων, διὰ τῶν *ἐμμόνων σπορίων*, ἅτινα σχηματίζονται ἐντὸς τοῦ κυττάρου αὐτῶν ἐκ τῆς συρροῆς τοῦ πρωτοπλάσματος, τὸ ὁποῖον περιβάλλεται ὑπὸ παχείας μεμβράνης.

—4) Εἰς τὰ *διατομώδη* ἀπομακρύνονται ἐν ἀρχῇ αἱ δύο αὐτῶν θυρίδες, ἀφοῦ δὲ τὸ πρωτόπλασμα τοῦ ἑνὸς φυτοῦ διαιρεθῇ εἰς δύο ὅμοια ἡμίση, ἕκαστον ἐκ τῶν θυγατρικῶν τούτων κυττάρων σχηματίζει ἰδίαν μεμβρᾶναν, ἥτις ὑπεισδύει ἐπὶ τῆς μητρικῆς. Τοιουτοτρόπως δι' ἀλλεπαλλήλων διχοτομήσεων τὰ κύτταρα σμικρύνονται ἑκάστοτε, μέχρις ὅτου φθάσωσιν εἰς ὡρισμένον ὅριον, ὁπότε καὶ ἐπέρχεται ἡ πλάσις τῶν *αὐξοσποριῶν*, ἥτις διενεργεῖται διὰ διανοίξεως τῶν θυρίδων ἑκάστου φυτοῦ καὶ δι' ἐξόδου ὁλοκλήρου τοῦ πρωτοπλάσματος, ὅπερ στερεῖται μεμβράνης καὶ περιβάλλεται μόνον διὰ τοιαύτης κατόπιν συγχωνεύσεώς του μετ' ἄλλου αὐξοσπορίου ἑτέρου διατομώδους φυτοῦ.

—5) Εἰς τὰ *συζυγῆ* παρατηρεῖται ὁ μερισμὸς ἢ ἡ σύζευξις, φαινόμενα ἅτινα ἐμφανίζονται κατὰ τὸ μέσον τμῆμα τῶν κυττάρων. Κατὰ τὴν σύζευξιν, ἥτις λαμβάνει χώραν μεταξὺ δύο πλησίον ἀλλήλων εὑρισκομένων κυττάρων, προβάλλουσιν ἑκατέρωθεν δύο προβολαί, αἵτινες καὶ αὐξάνονται μέχρις ἐπαφῆς τοῦ ἄκρου αὐτῶν. Μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς χωριζούσης τὰ κύτταρα μεμβράνης συνενοῦνται τὰ πρωτοπλάσματα τούτων, τὸ δὲ σπόριον τούτων, τὸ *ζυγοσπόριον* καλεῖται, ἀναφαίνεται εἰς ἓν ἐκ τῶν προαναφερθέντων δύο κυττάρων ἢ εἰς τὸ μεταξὺ τούτων διάστημα. Τὰ ζυγοσπόρια ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ ἔμμονα σπόρια, περιβάλλονται ὑπὸ ἀνθεκτικῆς μεμβράνης, περικλείουσιν ἀφθόνους ἀποθησαυριστικὰς οὐσίας καὶ μετ' ὀλίγον σχετικῶς χρονικὸν διάστημα βλαστάνουσιν.

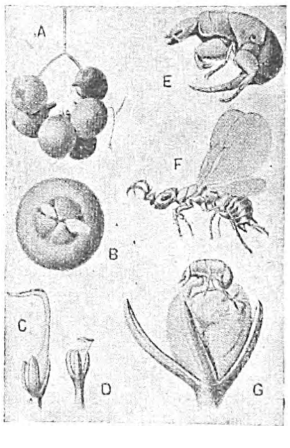

Ἐρινισμὸς τῇ βοηθείᾳ τοῦ ἐντόμου βλασιοφάγου.

[A=Σῦκα ἕτοιμα πρὸς ἐρινισμόν. B=Ὀφθαλμὸς σύκου ἐξ ὧν ἀναφαίνονται αἱ πτέρυγες τοῦ βλασιοφάγου. C=Θῆλυ ἄνθος μετὰ μακροῦ στύλου. D=Θῆλυ ἄνθος μετὰ βραχέος στύλου. E=Ἄρρεν βλαστοφάγος. F=Θῆλυς βλαστοφάγος. G=Ἄρρην βλαστοφάγος ἕρπων ἐπὶ κικκιδίου.]

—6) Εἰς τὰ *χλωροφύκη* ἡ γονιμοποίησις εἶναι διττή, *ἀγενὴς* καὶ *ἐγγενής*. Κατὰ τὴν πρώτην τὰ κύτταρα ἢ καταμερίζονται ἀπολύομενα βραδύτερον τοῦ μητρικοῦ σώματος ἢ σχηματίζουσιν ἀγενῶς πάλιν ἐνὸς κυττάρου τινός, ὅπερ *σποριάγγειον* ἢ *ζωοσποριάγγειον* καλεῖται, ᾠοειδῆ ἢ σφαιροειδῆ σπόρια, ἅτινα φέρουσι βλεφαρίδα κατὰ τὸ πρόσθιον αὐτῶν τμῆμα, τὰ *ζωοσπόρια*, ἅτινα καὶ κινοῦνται ἐντὸς τοῦ ὕδατος. Κατὰ τὴν δευτέραν τὸ πρωτόπλασμα ἐνίων κυττάρων καταμερίζεται εἰς γυμνὰ σφαιρία, ἅτινα συνήθως εἶναι μεγαλύτερα τῶν ζωοσπορίων καὶ φέρουσι κινητὰ ἐν τῷ ὕδατι βλέφαρα. Τὰ σφαιρία ταῦτα καλοῦνται *πλάνητες* ἢ *ἀλῆται γαμετοί*. Οἱ γαμετοὶ οὗτοι συνενούμενοι μετ' ἀλλήλων ἀποτελοῦσι τὰ ζυγοσπόρια. Ἐνίοτε κύτταρόν τι ἀκινητοῦν ἐξαλλοιοῦται εἰς θῆλυν γαμέτην, ἕνα καὶ σπανιώτερον πλείονας, τὸ *ᾠάριον* ἢ *ᾠοσφαίριον*. Μετὰ τοῦ ᾠοσφαιρίου συζεύγνυνται οἱ ἄρρενες κινητοὶ γαμετοί, ὁπότε καλοῦνται *σπερματοζωΐδια*. Τὰ γαμετογόνα κύτταρα καλοῦνται *γαμετάγγεια*, τὰ ᾠογόνα *ᾠογόνια* καὶ τὰ σπερματοζωϊδιογόνα *ἀνθηρίδια*. Ἐκ τῆς συζεύξεως τῶν ᾠογονίων προέρχεται ἔμμονον ζυγοσπόριον, ὅπερ διαιρούμενον κατὰ τὴν βλάστησιν εἰς πλείονας γαμετοὺς παράγει νέα φυτά.

—7) Εἰς τὰ *πρωτοκοκκώδη* παρατηρεῖται ὁ μερισμὸς (ἀτελέστερα) καὶ ἡ διὰ γενῶν γονιμοποίησις (τελειότερο).

—8) Εἰς τὰ *σωληνανθῆ* ἢ *σιφωνόθαλλα* παρατηρεῖται ἡ ἄνευ συμμετοχῆς τῶν γενῶν γονιμοποίησις διὰ ζῳοσποριων, εἰς τὰς τελειοτέρας δὲ αὐτῶν μορφὰς ἡ γονιμοποίησις τῶν ᾠοκυττάρων ὑπὸ σπερματοζωϊδίων.

—9) Εἰς τὰ *χαρώδη* ἡ γονιμοποίησις τοῦ ᾠοκυττάρου τελεῖται διὰ διαφοροτρόπου διαρρήξεως τῶν πλήρων ἀποταμιευτικῶν οὐσιῶν κυττάρων καὶ διόδου τῶν σπερματοζωϊδίων ἐξαπολυομένων μετὰ τὴν ὡρίμανσιν τῶν ἀνθηριδίων. Τὸ οὕτω παραχθὲν σπόριον περιβάλλεται ὑπὸ παχείας μεμβράνης, ἥτις προέρχεται ἐκ λειψάνων κυττάρων. Τὸ σπέρμα κατὰ τὴν ἄνοιξιν ἐκβάλλει τὸ καλούμενον *προέμβρυον*, ὅπερ εἶναι πράσινον καὶ φέρει ἀπὸ τοῦ κατωτέρου ἄκρου του τὸ πρῶτον ριζῶδες ὄργανον καὶ ἀπὸ τοῦ ἀνωτέρου τὸ κυρίως φυτόν.

—10) Εἰς τὰ *φαιοφύκη* ἀπαντᾷ ἐκτὸς τῆς ἄνευ συμμετοχῆς τῶν γενῶν γονιμοποιήσεως καὶ ἐγγενὴς τοιαύτη, ἥτις τελεῖται δι' ἀνθηριδίων καὶ ᾠογόνων. Τὰ ἀμέμβρανα καὶ ἀπὸ τῶν ᾠογονίων ἐξαπολυόμενα ἀκίνητα ᾠοκύτταρα γονιμοποιοῦνται ὑπὸ τῶν κινητῶν σπερματοζωϊδίων, ἅτινα ἐνταῦθα καλοῦνται *σπερμάτια*.

—11) Εἰς τὰ *ῥοδοφύκη* παρατηρεῖται ἀγενὴς καὶ ἐγγενὴς γονιμοποίησις. Ἡ πρώτη τελεῖται διὰ τῶν καλουμένων *τετρασποριων*, δηλαδὴ διὰ γυμνῶν κυττάρων κατὰ τετράδας παραγομένων ἐν τῷ μητρικῷ κυττάρῳ, ὅπερ *σποριάγγειον* καλεῖται. Τὰ τετρασπόρια ἢ εὑρίσκονται βεβυθισμένα ἐντὸς τοῦ θαλλοῦ ἢ κεῖνται κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν προέχοντα τούτου, ἢ εἰς τὸ ἄκρον τῶν κλαδίων. Τὰ σπόρια τῶν τετρασπορίων ἐξέρχονται διὰ διαρρήξεως τῆς μεμβράνης τῶν σποριαγγείων, εἶναι γυμνὰ καὶ ἀμοιροῦσι βλεφαρίδων. Οὐδὲν εἶδος ἐκ τῶν ῥοδοφυκῶν γεννᾷ ζῳοσπόρια. Κατὰ τὴν δευτέραν περίπτωσιν τὰ θήλεα ὄργανα, ἅτινα σφαιροειδῆ ἢ *καρπογόνα* καλοῦνται καὶ εἶναι ᾠοκύτταρα ἐμμέμβρανα, φέροντα κατὰ τὸ ἀνώτερον ἄκρον των μακράν, τριχοειδῆ προεκβολήν, *σπερμολάβιον* καλουμένην, ἐκφύονται ἀπὸ τῶν ἄκρων τμημάτων τοῦ βλαστοῦ ἢ τῶν κλάδων. Ἀπὸ τῶν αὐτῶν τμημάτων ἐκφύονται ἐπίσης καὶ τὰ ἀνθηρίδια (ἅτινα ἐνταῦθα *σπερματάγγεια* καλοῦνται) κατὰ πλήθη, καὶ βραδύτερον ἐξαπολύουσιν ἕκαστον ἀνὰ ἕν, γυμνόν, βραδύτερον ἐμμέμβρανον, ἐπιμήκες ἢ σφαιροειδές, μονοπύρηνον κατ' ἀρχὰς καὶ διπύρηνον βραδύτερον κύτταρον, ὅπερ *σπερμάτιον* καλεῖται. Τὰ σπερμάτια ταῦτα, ἅτε στερούμενα βλεφαρίδων, κατὰ τὴν διάρρηξιν τῶν ἀνθηριδίων φέρονται ὑπὸ τοῦ ὕδατος καὶ εἶτα προσκολλῶνται ἀνὰ ἓν ἢ πλείονα ἐπὶ τῶν σπερμολαβίων, ἐντὸς τῶν ὁποίων καὶ ἐκκρίνουσι τὸ περιεχόμενόν των. Μετὰ τὴν κατὰ τὸν ἀνωτέρω τρόπον γονιμοποίησιν, τὸ σπερμολάβιον χωρίζεται ὑπὸ μεμβράνης ἀπὸ τοῦ ᾠοκυττάρου καὶ ἀτροφεῖ, κατ' ἀρχὰς δὲ ἀπ' αὐτοῦ ἀναφαίνεται, κατὰ τὴν περιφέρειάν του, ἄθροισμα κυττάρων, ἐνίοτε διακλαδιζομένων. Κατὰ τὸ διογκούμενον αὐτῶν ἄκρον παράγονται *σπόρια*, ἅτινα ἔχουσι σχῆμα σφαιρικόν, εἶναι μονοπύρηνα καὶ καλοῦνται *καρποσπόρια*. Ταῦτα ἐκπολύονται ἐν τῷ ὕδατι διὰ διαρρήξεως τῆς μεμβράνης των. Γένη τινὰ ῥοδοφυκῶν μετὰ τὴν γονιμοποίησιν ἑνὸς ἐκ τῶν καρπογονίων ἑνοῦνται ἢ διὰ συσσωρεύσεως ἑτέρων καρπογονίων ἢ δι' ἐκχύσεως τοῦ περιεχομένου του εἰς ἕτερα μακρὰν αὐτοῦ εὑρισκόμενα καρπογόνια. Τὰ σπόρια ἢ εἶναι γυμνὰ ἢ καλύπτονται ὑπὸ νηματοειδῶν περιβλημάτων, ἅτινα ἐκφύονται ἐκ τῶν ὑπερκειμένων κυττάρων, ἄλλοτε δὲ κεῖνται ἔν τινι κοιλότητι τοῦ θαλλοῦ. Τὰ μετὰ περιβλήματος σπόρια καλοῦνται *κυστιοκάρπια*.

—12) Εἰς τοὺς *μύκητας* τὰ ὄργανα τῆς γονιμοποιήσεως ἐμφανίζονται ἀπὸ τοῦ μυκηλίου. Καὶ εἰς τούτους παρατηρεῖται ἀγενὴς καὶ ἐγγενὴς γονιμοποίησις. Κατὰ τὴν πρώτην ἡ γίνεται καταμερισμὸς τοῦ μυκηλίου καὶ περαιτέρω αὔξησις τῶν καταμερισθέντων τμημάτων καὶ βλάστησις νέων φυτῶν, ἢ δρῶσι τὰ σποριοφόρια. Ἀγενῶς παράγονται τὰ σπόρια εἴτε ἐντὸς τῶν σποριαγγείων διὰ καταμερισμοῦ τοῦ πρωτοπλάσματος εἰς πλῆθος τοιούτων, εἴτε δι' ἁπλῆς ἢ διαδοχικῆς περισφίγξεως ἀπὸ τοῦ ἄκρου πρὸς τὴν βάσιν τῶν νηματοειδῶν αὐτῶν φορέων, οἵτινες *γονίδια* καλοῦνται. Κατὰ τὴν δευτέραν περίπτωσιν, ἥτις καὶ εἰς ἐλάχιστα εἴδη μυκήτων παρατηρεῖται, τελεῖται σύζευξις τῶν ἠρεμούντων κυττάρων, δηλαδὴ γονιμοποίησις ᾠοκυττάρων διὰ σπερματοζωϊδίων, προερχομένων ἐκ συζεύξεως τῶν ἀνθηριδίων παρὰ τὸ ᾠογόνιον, ἢ διὰ κινητῶν σπερματοζωϊδίων ἢ καὶ δι' ἀκινήτων σπερματίων.

—13) Εἰς τοὺς *λειχῆνας*, τὰ *ἀσκοσπόρια* καὶ τὰ *βασιδιοσπόρια* γεννῶνται κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν κυαθοειδῶν τινων ὀργάνων, ἅτινα *ἀποθήκια* ἢ *περιθήκια* καλοῦνται. Ἀποθήκια καὶ περιθήκια σποριογονοῦσιν ἀπὸ τῶν θηλέων ὀργάνων τῶν φυτῶν τούτων, ἅτινα *ἀσκογόνια* καλοῦνται καὶ εἶναι νηματοειδῆ, πολυκύτταρα καὶ προβάλλουσιν ἐκτὸς τοῦ θαλλοῦ διὰ προμήκους κυττάρου τοῦ σπερμολαβίου. Τὰ ἄρρενα γεννητικὰ ὄργανα καλοῦνται *σπερμογόνια* καὶ γεννῶνται μετὰ τῶν περικλειομένων ἐν αὐτοῖς σπερματίων ἐντὸς ἰδίων ὀργάνων ἀπαντώντων ἐντὸς τοῦ θαλλοῦ. Τὰ σπερμάτια τῶν σπερμογονίων, ἅτε περιβαλλόμενα ὑπὸ βλέννης, εὐθὺς ὡς ἐξέλθωσι τῶν δοχείων των προσκολλῶνται ἐπὶ τοῦ σπερμολαβίου, τοῦ ὁποίου τὸ κύτταρα μετὰ βραχὺ χρονικὸν διάστημα ἀτροφοῦσιν, ἐνῷ ἀντιθέτως ἀναπτύσσονται τὰ κύτταρα τοῦ ἀσκογονίου, ἅτινα διὰ περαιτέρω καταμερισμοῦ παράγουσι τοὺς *σποριογόνους ἀσκούς*.

—14) Εἰς τὰ *βρυόφυτα* ἡ γονιμοποίησις τελεῖται μόνον μετὰ τὴν διαβροχὴν τούτων ὑπὸ τοῦ ὕδατος τῆς βροχῆς, ὅπερ καὶ συγκρατεῖται ὑπ' αὐτῶν λόγῳ τῆς πυκνῆς κατὰ συστάδας ἐκβλαστήσεώς των. Τὰ σπερματοζωΐδια διευθύνονται πρὸς τὴν βλένναν, ἥτις εἴς τινα εἴδη περιέχει καλαμοσάκχαρον καὶ εἰς ἕτερα πρωτεϊνώδεις οὐσίας, καὶ εἰσέρχονται διὰ τοῦ ἠνεῳγμένου στόματος τοῦ αὐλοῦ καὶ τέλος προχωροῦσι μέχρι τοῦ ᾠοκυττάρου, μεθ' οὗ συγχωνεύονται μετὰ τοῦ πυρῆνος αὐτοῦ. Τὰ γεννητικὰ ὄργανα ἢ ἀπαντῶσιν ἀμφότερα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ φυτοῦ ἢ τὰ μὲν ἐπὶ ἑνός, τὰ δὲ ἐπὶ τοῦ ἑτ-

Digitized by Google

ρου, ἐξ οὗ καὶ τὰ φυτὰ ταῦτα διακρίνονται εἰς *μόνοικα* καὶ *δίοικα*. Μετὰ τὴν γονιμοποίησιν τοῦ ᾠοκυττάρου παρατηροῦνται τὰ ἑξῆς φαινόμενα: Σχηματίζεται περὶ αὐτὸ μεμβράνα καὶ ἄρχονται εἶτα κανονικαὶ κυτταροτομίαι, ὧν ἀποτέλεσμα εἶναι ἡ ἐμφάνισις κυτταρώδους σώματος, τοῦ *σποριογονίου*. Ἡ κάτω χώρα τοῦ σποριογονίου ἐνίοτε εἰσχωρεῖ βαθέως εἰς τὸν ἱστὸν τοῦ φυτοῦ, ὅστις αὐξανόμενος κυκλικῶς σχηματίζει κρικοειδῆ ὀφρύν, τὸν *δακτύλιον*, κατὰ δὲ τὴν μέσην σχηματίζει τὸν *πόδα*, ὅστις κατὰ τὸ ἀνώτερον αὐτοῦ τμῆμα φέρει ὀγκῶδες σῶμα, ἐκ τοῦ ὁποίου θὰ παραχθῶσι τὰ σπόρια. Ἡ γαστὴρ τοῦ ἀρχεγονίου, *καλύπτρα* καλουμένη, αὐξανομένη παραλλήλως τοῦ σποριογονίου, περιβάλλει τοῦτο καὶ τέλος διαρρήγνυται διαφόρως ἀπὸ τῆς κορυφῆς ἢ τῆς βάσεώς της. Τὰ σπόρια τῶν βρυοφύτων γεννῶνται ἀνὰ τέσσαρα ἐντὸς τῶν μητρικῶν κυττάρων τοῦ σποριογονίου, τοῦ ὁποίου ἡ μεμβράνα ἀπορροφωμένη ἀφίνει ταῦτα γυμνά. Μετὰ τὴν βλάστησιν τῶν σπορίων ἄρχεται ἡ πυρηνοτομία καὶ ὁ καταμερισμὸς τῶν κυττάρων καὶ οὕτω σχηματίζεται τὸ καλούμενον *πρωτόνημα*.

—15) Εἰς τὰ *πτεριδόφυτα* τὸ ἀρχέφυτον ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς κατακορύφου ἢ ἐπακρίου κυττάρου, πέριξ τοῦ ὁποίου συναθροίζεται ὁ *μεριστικὸς ἱστός*. Τὸ ἐπάκριον τοῦτο κύτταρον ἔχει σχῆμα τριπλεύρου πυραμιδοειδοῦς μὲ τὴν θολοειδῆ αὐτοῦ βάσιν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἱστοῦ, διὰ δὲ τῆς κορυφῆς του ἐμβυθίζεται ἐντὸς τοῦ μεριστικοῦ ἱστοῦ. Δι' ἀλλεπαλλήλων καταμερισμῶν σχηματίζει σπειροειδεῖς μεμβράνας, αἵτινες *διατειχίσματα* ἢ *κύριοι τοῖχοι* καλοῦνται. Διὰ περαιτέρω καταμερισμοῦ τῶν παραχθέντων κυττάρων, παραλλήλως ἢ καθέτως πρὸς τοὺς κυρίους τοίχους ἀποτελοῦσιν ἐλλειψοειδῆ ἢ κωνοειδῆ μεριστικὸν ἱστόν, τοῦ ὁποίου τὰ κύτταρα ἐξαλλοιούμενα σὺν τῷ χρόνῳ ἀποτελοῦσι τὰ διάφορα συστήματα τῶν πέριξ ἱστῶν. Τὰ δι' ἀγενοῦς γονιμοποιήσεως παραγόμενα σπόρια ἀναπτύσσονται ἐντὸς τῶν *σποριοθηκίων*, εἴτε ἀπὸ ἑνὸς ἐπιδερμικοῦ κυττάρου εἴτε ἀπὸ ἀθροίσματος τοιούτων. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις δι' ἀλλεπαλλήλου καταμερισμοῦ σχηματίζεται πολύστρωμος τοῖχος, ὅστις περιβάλλει τὸν σποριογόνον ἱστόν, τοῦ ὁποίου τὰ κύτταρα ἀποσφαιρούμενα ἀπομακρύνονται ἀλλήλων καὶ οὕτω παράγονται ἐξ ἑκάστου μητρικοῦ ἀνὰ 4 τετράεδρα σπόρια, ἅτινα εἶναι μονοκύτταρα καὶ φέρουσιν ἀνὰ μίαν ἢ τρεῖς ὀφρῦς ἕκαστον. Τὰ σπόρια ταῦτα περιβάλλονται ὑπὸ διπλῆς μεμβράνης. Ἡ σποριογονία διαφέρει εἰς τὰ διάφορα εἴδη τῶν πτεριδοφύτων. Εἴς τινα τὰ σπόρια παραμένουσι μετὰ τὸν τετραπλοῦν καταμερισμὸν τῶν μητρικῶν κυττάρων ἀναλλοίωτα ἐντὸς τοῦ σποριαγγείου καὶ εἰς ἄλλα ἀτροφοῦσι, παραμένουσι δ' ἐλάχιστα, συνήθως δύο, ἅτινα καὶ ἐξογκοῦνται ὑπερμέτρως.

Τὰ πλεῖστα τῶν πτεριδοφύτων φέρουσιν ὅμοια σπόρια, ἐντὸς τῶν σποριαγγείων των, ἅτινα βλαστάνοντα παράγουσι προθάλλιον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐμφανίζονται τὰ ἀνθηρίδια καὶ τὰ ἀρχεγόνια. Εἰς ἐλάχιστα εἴδη πτεριδοφύτων τὰ ἀνθηρίδια εὑρίσκονται ἐπὶ ἑνὸς προθαλλίου καὶ τὰ ἀρχεγόνια ἐπὶ ἑτέρου. Εἰς ἕτερα τέλος εἴδη ἐλλείπουσι τελείως τὰ ἀρχεγόνια, ὁπότε ἀναπτύσσονται πεφυλλωμένα φυτὰ διὰ *λιπογαμίας*, ἤτοι διὰ γονιμοποιήσεως ᾠοκυττάρου μετὰ σπερματοζωϊδίου.

Εἴδη γονιμοποιήσεως. Γονιμοποιήσεως ὑπάρχουν δύο εἴδη: ἡ ἀγενὴς καὶ ἡ ἐγγενής. Ἡ *ἀγενὴς* ἐν τῇ ἁπλουστέρᾳ αὐτῆς μορφῇ συνίσταται εἰς φυσικὴν ἢ βιαίαν ἀπόσπασιν ἀπὸ τοῦ μητρικοῦ σώματος τμημάτων, ἅτινα αὐξάνουσι περαιτέρω. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον πολλαπλασιάζονται ὑδρόβιά τινα φυτά, ὡς ἡ λέμνα, ἡ ἀζόλλη καὶ ἄλλα, ἅτινα ἐκφύουσι πλαγίους κλάδους, τοὺς ὁποίους καὶ ἐξαπολύουσιν εἶτα, συνιστῶντα αὐθύπαρκτο φυτὰ μετὰ τὴν ἀποξήρανσιν ἢ ἀτροφίαν τῶν παλαιοτέρων κλάδων. Ὁμοίως γονιμοποιοῦνται καὶ πλῆθος ὑπογείων φυτῶν, ἅτινα παράγουσι *κονδύλους* ἢ *βολβούς*, οἱ ὁποῖοι διὰ περαιτέρω διαμερισμοῦ πολλαπλασιάζονται καὶ παράγουσι νέους ἀπογόνους. Εἰς ἕτερα φυτά, ὡς π. χ. εἰς τὰς πτέριδας, τὰ βρύα καὶ ἄλλα, ἡ γονιμοποίησις γίνεται ἐκ τῶν γονοφθαλμιδίων, ἅτινα πίπτουσιν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ριζοβολοῦσιν. Εἰς ὑδρόβια τινὰ φυτά, ὅπως εἰς τὸν ποταμογείτονα, ἡ γονιμοποίησις συντελεῖται διὰ μερικῆς ἐξαλλοιώσεως τῶν ἄκρων τῶν κλάδων, ἅτινα σχηματίζουσι τὰ καλούμενα χειμωνοκλάδια, ἐκ τῶν ὁποίων κατὰ τὸ προσεχὲς ἔαρ ἀναφαίνονται νέα φυτά. Ἡ κατὰ τὸν ἀνωτέρω τρόπον γονιμοποίησις τῶν φυτῶν καλεῖται καὶ *βλαστική*, εἴς τινα μονοκύτταρα φυτὰ ταυτιζομένη πρὸς τὴν κυτταροτομίαν, καθόσον τὸ μητρικὸν κύτταρον διαιρεῖται εἰς δύο θυγατρικά, ἅτινα σὺν τῇ αὐξήσει τοῦ φυτοῦ μεταβάλλονται πάλιν εἰς μητρικά. Εἰς τὴν διὰ *σπορίων* ἀγενῆ γονιμοποίησιν, ὡρισμένα κύτταρα τοῦ φυτοῦ, ἐλάχιστα διαφέροντα τῶν λοιπῶν, παράγουσιν ἕτερον κύτταρον ὅμοιον ἢ ἀνόμοιον πρὸς τὸ μητρικόν, τὸ ὁποῖον ἐξαπολυόμενον τοῦ μητρικοῦ ἀναπαράγει ἀμέσως ἢ μετὰ βραχὺ χρονικὸν διάστημα νέον φυτόν. Οὕτω γονιμοποιοῦσιν αἱ πτέριδες, μύκητές τινες, βρύα τινὰ κ.τ.λ.

Κατὰ τὴν *ἐγγενῆ* γονιμοποίησιν συγχωνεύονται δύο κύτταρα, ἄρρεν καὶ θῆλυ, ἐκ δὲ τῆς μίξεως ταύτης παράγεται νέον, ὅπερ εἶναι ἐπιδεκτικὸν περαιτέρω ἀναπτύξεως. Τὰ κύτταρα ταῦτα καλοῦνται *γενετήσια κύτταρα* καὶ διακρίνονται κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸ σχῆμά των εἰς τὰ διάφορα εἴδη τῶν φυτῶν. Ὁποιανδήποτε σύστασιν καὶ ἂν ἔχωσιν, εἴτε ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ φυτοῦ, εἴτε ἐπ' ἄλλου συνερχόμενα πρὸς γονιμοποίησιν, παράγουσι νέον κύτταρον, ὅπερ θεωρεῖται ὡς ἡ ἀρχὴ τῆς γενέσεως νέου φυτοῦ. Κατὰ τὴν συγχώνευσιν ἢ συνουσίαν τῶν κυττάρων συμμίγνυνται πρὸς ἀλλήλους οὐχὶ μόνον οἱ πυρῆνες αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ μέρος τῆς πρωτοπλασματικῆς μάζης. Ἡ σύζευξις τῶν δύο γενετησίων κυττάρων ἄρχεται ἀπὸ τῶν ἀτελεστάτων ἀθροισμάτων τῶν φυτῶν, καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ τῶν φυτικῶν ἀθροισμάτων, εἰς τὰ ὁποῖα ἐμφανίζονται πυρῆνες, καὶ προχωρεῖ μέχρι τῶν τελειοτάτων, εἰς τὰ ὁποῖα εἶναι καὶ ὁ μοναδικὸς τρόπος πολλαπλασιασμοῦ. Ἐξαίρεσιν ἀποτελοῦν ἐλάχιστα εἴδη τελείων φυτῶν, ἅτινα γονιμοποιοῦσιν ἄνευ τῆς συμμετοχῆς τῶν γενῶν, ἄρρενος καὶ θήλεος. Εἰς τὰ ἀτελέστερα φυτὰ δὲν ὑπάρχουσιν ἴδια γενετήσια κύτταρα, ἀλλ' ὁτὲ μὲν τὸ πρωτόπλασμα ἑνὸς καὶ μόνου κυττάρου καταμερίζεται εἰς δύο τμήματα, ἅτινα εἶτα συγχωνεύονται πρὸς ἀποτέλεσιν νέου ὄντος, ὁτὲ δὲ τὸ κύτταρον διογκούμενον καταμερίζεται εἰς πολυάριθμα τμήματα, ἅτινα σχηματίζουσι πολυάριθμα ἀμέμβρανα, ὁμοειδῆ καὶ ὁμοιομεγέθη κύτταρα, ἅτινα διὰ διαλύσεως τῆς μεμβράνης τοῦ μητρικοῦ κυττάρου διαχέονται ἐντὸς τοῦ ὑγροῦ καὶ νήχονται διὰ δύο ἢ περισσοτέρων βλεφαρίδων. Εἴς τινα ἀτελέστερα φυτὰ τὰ γενετήσια κύτταρα εἶναι ἀνισομεγέθη, διὸ καὶ ἐμφανίζονται τὰ θήλεα αὐτῶν κύτταρα κινητὰ ἢ ἀκίνητα πάντοτε μεγαλύτερα τῶν ὁμοειδῶν κινητῶν ἀρρένων, ἅτινα ἐξαπολυόμενα καὶ νηχόμενα ἐντὸς τοῦ ὕδατος διὰ βλεφαρίδων ἢ φερόμενα παθητικῶς ὑπὸ τοῦ ὕδατος συναντῶσι τὰ θήλεα, ἐντὸς τῶν ὁποίων εἰσδύοντα σχηματίζουσι νέα κύτταρα, ἅτινα *ζυγωτοὶ* ἢ *ζυγοσπόρια* καλοῦνται. Τὰ ὁμοειδῆ ἀμέμβρανα γενετήσια κύτταρα, τὰ νηχόμενα ἐντὸς τοῦ ὕδατος, καλοῦνται *γαμετοί*. Εἴς τινα φυτά, ἐνίοτε καὶ εἷς μόνος γαμετὸς ἐκ τῶν ὁμοειδῶν παράγει, ἄνευ συζεύξεως, νέον φυτόν. Προϊούσης περαιτέρω τῆς ἐξαλλοιώσεως τῶν συζευγνυμένων κυττάρων ἐμφανίζονται ταῦτα τελείως τῆς προτέρας μορφῆς διάφορα. Τὸ θῆλυ κύτταρον, ὅπερ *ᾠοκύτταρον*, *ᾠογόνιον* ἢ *ᾠὸν* καλεῖται, εἶναι πάντοτε μεγαλύτερον τῶν λοιπῶν φυτικῶν κυττάρων, ἀμοιρεῖ βλεφαρίδων καὶ ἢ ἀκινητεῖ ἐπὶ τοῦ φυτοῦ, ἢ ἐξαπολυόμενον φέρεται ὑπὸ τοῦ ὕδατος παθητικῶς. Ἀντιθέτως τὸ ἄρρεν κύτταρον εἶναι μικρόν, βλεφαρωτὸν καὶ κινεῖται ζωηρῶς ἐντὸς τοῦ ὕδατος, σπανιώτερον ἀμοιρεῖ βλεφαρίδων καὶ φέρεται παθητικῶς ὑπὸ τοῦ ὕδατος. Τὸ κύτταρον τοῦτο, ὅπερ παράγεται ἐντὸς ἰδίων ὀργάνων, *ἀνθηριδίων* καλουμένων, καλεῖται *ἀνθηροζωίδιον* ἢ *σπερματοζωίδιον*. Τὰ ἄρρενα κύτταρα φέρουσιν ὀλιγωτέραν ποσότητα πρωτοπλάσματος.

Τρόποι μεταφορᾶς τῶν γονιμοποιῶν στοιχείων. Ἡ μεταφορὰ τῆς γύρεως ἐπὶ τῶν στιγμάτων τῶν ὑπέρων τελεῖται κυρίως διὰ τῶν *ἐντόμων* ἢ διὰ τοῦ *ἀνέμου* καὶ σπανιώτερον, καὶ εἰς ἐλάχιστα φυτά, δι' *ἀπ' εὐθείας* ὁδοῦ, ὁπότε καὶ προσκολλᾶται ἐν τῷ αὐτῷ ἄνθει ἡ γῦρις ἐπὶ τοῦ στίγματος ἀπὸ τῶν παρακειμένων ἀνθήρων. Ἡ κατὰ τὸν τελευταῖον τρόπον γονιμοποίησις παρατηρεῖται πάντοτε εἰς τὰ *ἀρρενοθήλεα* φυτά. Τὰ διὰ τῶν ἐντόμων γονιμοποιούμενα φυτὰ καλοῦνται *ἐντομόφιλα* καὶ διακρίνονται κυρίως ἐκ τῶν μεγάλων ἀνθέων των καὶ τῆς ἐγχρώμου στεφάνης των, ἥτις προσελκύει μακρόθεν τὰ ἔντομα, ὅπως τὰ πλεῖστα τῶν ἀγγειοσπέρμων, ἡ νιγέλλη, τὸ ἀκόντιον, ἡ ἰτέα, τὸ λείλιον, ἡ τουλίπη, ἡ ἶρις, ἡ βουκεμβιλία, τὸ εὐφόρβιον καὶ πολλὰ ἄλλα. Πλὴν τούτου τὰ ἐντομόφιλα ἄνθη ἐκκρίνουσι νέκταρ, ἀναδίδουσιν ἴδιον ἄρωμα, οἱ κόκκοι τῆς γύρεώς των εἶναι ἰξώδεις καὶ συνέχονται μετ' ἀλλήλων δι' ἐλαιώδους ἢ κολλώδους ὑγροῦ ἢ φέρουσι θηλὰς ἢ ἀκάνθας. Τινὰ ἐκ τῶν φερόντων νέκταρ φυτῶν φέρουσι παρὰ τὴν νεκταροφόρον πηγὴν ἐγχρόους κηλῖδας, ἵνα προσελκύσωσιν ἔτι περισσότερον τὰ ἔντομα. Κατὰ τὴν μετάβασιν τῶν ἐντόμων ἀπὸ ἄνθους εἰς ἄνθος πρὸς ἀπομύζησιν νέκταρος καὶ βρῶσιν τῶν κόκκων τῆς γύρεως, προσκολλῶνται ἐπὶ τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ σώματός των, τῆς ῥάχεως, τῆς κοιλίας, τοῦ ῥύγχους, τῶν πτερῶν, τῶν ποδῶν, τῶν κεραιῶν κ.τ.λ. ἄφθονοι κόκκοι γύρεως, οἵτινες ἀποσπῶνται ἀκουσίως, οὕτως εἰπεῖν, ἀπὸ τῶν στιγμάτων τῶν διαφόρων ἀνθέων, ἐνῷ ἀπὸ τῶν στημόνων τούτων νέοι κόκκοι προσκολλῶνται ἐπὶ τῶν ἐντόμων. Πλὴν τῶν ἐντόμων μετακομίζουσι γῦριν ἀπὸ ἄνθος εἰς ἄνθος καὶ ἄλλα μικρὰ ζῷα, οἷον μικρά τινα πτηνά, ὡς τὰ κολύβρια ἅτινα ἀναζητοῦσιν ἐντὸς τῶν ἀνθέων ἔντομα ἢ νέκταρ, ἐκ τῶν ὁποίων τρέφονται, οἱ διάφοροι κοχλίαι καί τινα ἄλλα ζωΰφια. Τὰ ἀνωτέρω φυτὰ καλοῦνται ἀναλόγως *ὀρνιθόφιλα*, *κοχλιόφιλα* καὶ οὕτω καθεξῆς.

Ἡ προσαρμογὴ τῶν διαφόρων ἀνθέων πρὸς τὸν τρόπον τοῦτον τῆς γονιμοποιήσεως παρήγαγε ποικιλωτάτην ἀνάπτυξιν μορφῶν καὶ ἰδίαν ὅλως ἀξιοθαύμαστον διαμόρφωσιν τῶν ἀνθικῶν αὐτῶν ὀργάνων, ἥτις εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὰ ἑκάστοτε ἐπισκεπτόμενα ταῦτα ἔντομα. Ἡ *αὐτογονιμοποίησις*, δηλαδὴ ἡ μεταφορὰ γύρεως ἀπὸ τῶν ἰδίων στημόνων τοῦ ἄνθους, δὲν παράγει γόνιμα σπέρματα, προκαλοῦσα τελείαν καταστροφὴν τοῦ φυτοῦ. Μόνον ἡ μεταφορὰ ἀπὸ ἑτέρων ὁμοειδῶν φυτῶν καθιστᾷ γόνιμα τὰ σπέρματα καὶ μόνον διὰ τῆς *ἑτερομιξίας* παράγονται καλοὶ ἀπόγονοι. Πλεῖστα ἀρρενοθήλεα φυτὰ ἔχουσι τοιαύτην διάταξιν τῶν ἀνθικῶν ὀργάνων των, ὥστε, ἐνῷ διευκολύνεται ἡ εἴσοδος τῶν ἐντόμων, παρακωλύεται συγχρόνως καὶ ἡ μεταφορὰ τῆς γύρεως ἐπὶ τοῦ ἰδίου αὐτῶν στίγματος. Εἴς τινα ἀρρενοθήλεα φυτά, ὅπως εἰς τὰ φυτὰ τῆς οἰκογενείας τῶν γερανιοειδῶν, τῶν μαλαχιδῶν, τῶν προσωπανθῶν κλπ., δὲν γίνεται αὐτογονιμοποίησις, διότι τὰ ἄρρενα ὄργανα, ἤτοι οἱ στήμονες, ἀναπτύσσονται πρὸ τῶν θηλέων ὀργάνων, δηλαδὴ τοῦ στίγματος. Τὰ φυτὰ ταῦτα καλοῦνται *προάρρενα*. Εἰς ἕτερα φυτά, ὅπως εἰς τὸν ποταμογείτονα, τὸ πλατάγυνον κλπ., τὰ στίγματα ὡριμάζουσι πρὶν ἢ οἱ ἀνθῆρες λάβωσι τὴν τελείαν αὐτῶν ἀνάπτυξιν, ὅταν δὲ οὗτοι καταστῶσι τελείως ὥριμοι, τὸ στίγμα ἔχει μαρανθῇ. Τὰ φυτὰ ταῦτα καλοῦνται *προθήλεα*.

Κατὰ ταῦτα τὰ προάρρενα ἄνθη γονιμοποιοῦνται διὰ παλαιοτέρων, τὰ δὲ θήλεα διὰ νεωτέρων. Ἐπίσης εἰς τὴν ἀριστολοχίαν καὶ εἴς τινα ἄλλα φυτὰ δὲν δύναται νὰ γίνῃ αὐτογονιμοποίησις, διότι οἱ *ὕπεροι* εἶναι τοποθετημένοι ἄνωθεν τῶν *ἀνθήρων*, δηλαδὴ τὰ ἄρρενα γεννητικὰ ὄργανα κάτωθεν τῶν θηλέων. Σπανιώτατα παρατηρεῖται παραγωγὴ γονίμων σπερμάτων διὰ τῆς αὐτογονιμοποιήσεως. Τέλος φυτά τινα γονιμοποιοῦνται καὶ διὰ τῶν ἐντόμων καὶ διά τινων μικρῶν, ἀφανῶν ἀνθέων, ἅτινα γονιμοποιοῦνται καὶ διὰ τῆς ἰδίας αὐτῶν γύρεως. Τοιαῦτα φυτὰ εἶναι εἴδη τινὰ ἴου, βίκου, καρδαμίνης κτλ. Τὸ φαινόμενον τοῦτο καλεῖται *κλειστογονιμοποίησις* ἢ *κλειστογαμία*.

Γονιμοποίησις ἐξ ἑτεροστυλίας καλεῖται τὸ φαινόμενον, καθ' ὃ οἱ ὕπεροι τῶν ἀνθέων διαφόρων φυτῶν τοῦ αὐτοῦ εἴδους ἔχουσι διάφορον μῆκος, οἱ δὲ στήμονες ἐκφύονται ἀπὸ διαφόρου ὕψους. Εἰς τὸ φυτὸν πριμούλη, οἱ στήμονες ἀνθέων τινῶν εὑρίσκονται παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ ἄνθους καὶ ὁ ὕπερος εἶναι βραχύς, ἄλλων δὲ τοῦ αὐτοῦ φυτοῦ οἱ στήμονες εὑρίσκονται κατὰ τὸ μέσον καὶ ὁ ὕπερος εἶναι μακρός. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις οἱ ἀνθῆρες εὑρίσκονται εἰς τὸ ὕψος τοῦ στίγματος, ὅθεν τὰ ἔντομα ἅτινα ἐμβαπτίζουσι τὸ ῥύγχος των εἰς τὸν πυθμένα τοῦ ἄνθους τῆς πρώτης μορφῆς ἐπικολλῶσιν ἐπὶ τούτου γῦριν ἐπὶ τῆς πρὸς τὸ στίγμα τοῦ ὑπέρου ἀντιστοιχούσης ἑτέρας μορφῆς. Ἄρα τὰ μετὰ βραχέων στημόνων ἄνθη γονιμοποιοῦσι τὰ μετὰ μακρῶν τοιούτων καὶ τἀνάπαλιν.

Δ. Ν. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

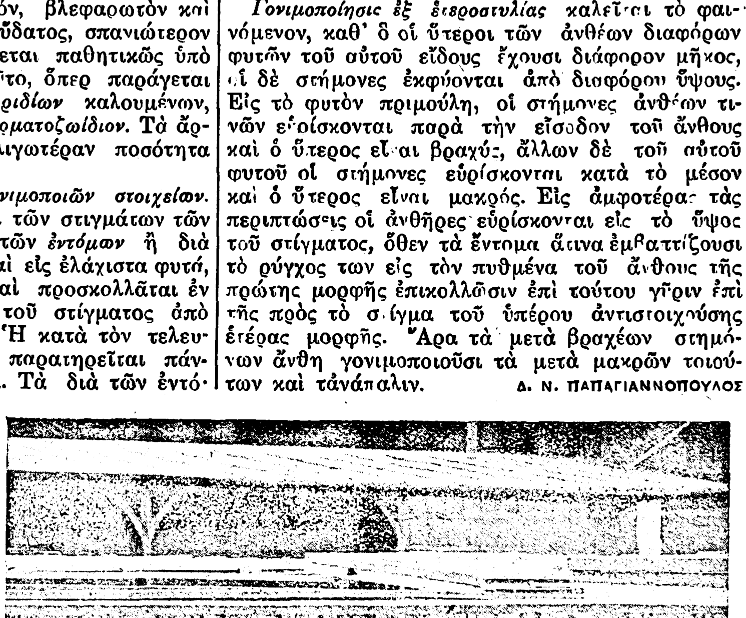

Τεχνητὴ γονιμοποίησις νικοτιανῆς.

—**γονιμοποίησις τεχνητή** [*Ζῳολ.*]. Ἡ τεχνητὴ γονιμοποιησις ἀπαντᾷ μοναδικῶς εἰς τοὺς ἰχθῦς καὶ συντελεῖται διὰ τῆς ἀναμίξεως τῶν ἀρρένων γεννητικῶν στοιχείων, τῶν *σπερματοζωιδίων*, μετὰ τῶν θηλέων τοιούτων, ἤτοι τῶν *ᾠῶν*. Κατὰ τὴν τεχνητὴν γονιμοποίησιν δέον νὰ δίδεται ἐξαιρετικὴ

Digitized by Google

προσοχή, ὅπως ὅσον τὸ δυνατὸν ἐκπληρῶνται οἱ καὶ κατὰ τὴν φυσικὴν τοιαύτην ὅροι. Ὅταν ὡριμάζουν τὰ γεννητικὰ ὄργανα τῆς θηλείας, αὐτὴ ἀκολουθεῖται ὑπὸ πλήθους ἀρρένων, τῶν ὁποίων ἐπίσης τὰ γεννητικὰ ὄργανα εἶναι πλήρη γονιμοποιῶν σπερματοζωιδίων. Ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ ἡ θήλεια ἐξαπολύει τὰ ᾠά της καὶ εὐθὺς ἀμέσως διέρχεται ὑπεράνω αὐτῶν ὁ ἄρρην καὶ ἐκκρίνει τὸ γαλακτῶδες γονιμοποιὸν ὑγρόν του, ὁπότε καὶ ἀμέσως συντελεῖται ἡ γονιμοποίησις. Καθ' ὅμοιον ἀκριβῶς τρόπον διενεργεῖται καὶ ἡ τεχνητὴ γονιμοποίησις. Πρὸς τοῦτο ἐντὸς εὐρείας λεκάνης, ἐκ λευκοσιδήρου συνήθως, ἐκχέουσι διὰ συμπιέσεως τῆς κοιλίας τῶν ὡρίμων θηλέων τὰ ᾠάρια. Μετὰ ταῦτα ὁμοίως ἐνεργοῦντες δηλαδὴ διὰ συμπιέσεως, ἐκχέουσι τὸ γαλακτῶδες ὑγρὸν τῶν ἀρρένων. Εἶτα ἀνακινοῦσι διὰ τῆς χειρὸς ἐλαφρῶς διὰ νὰ ἀναμιχθῶσι τὰ δύο γεννητικὰ στοιχεῖα καὶ εἶτα προσθέτουσι μικρὰν ποσότητα ὕδατος, τόσην ὥστε νὰ ἐπαρκῇ ὅπως τὰ ᾠὰ ἐμβαπτίζωνται ἐντὸς τούτου, Μετὰ παρέλευσιν 1'-2' τὰ ᾠὰ ἔχουσι γονιμοποιηθῇ, ὁπότε καὶ φέρονται ἐπὶ εἰδικῶν δοχείων, τῶν *ἐκκολαπτήρων*, πρὸς ἐκκόλαψιν. Ἡ τεχνητὴ γονιμοποίησις διενεργεῖται ἐπὶ ἰχθύων τῶν γλυκέων ὑδάτων καὶ εἰς εἰδικοὺς βιολογικοὺς σταθμούς, σκοπὸν δὲ ἔχει τὸν ἐμπλουτισμὸν τῶν διαφόρων ἰχθυοτρόφων ὑδάτων διὰ νέων ζῴων. Μεγάλη προσοχὴ χρειάζεται διὰ τὴν πίεσιν τῆς κοιλίας τοῦ ἰχθύος, διότι ἡ μεγίστη πίεσις προκαλεῖ τὸν θάνατον τούτου. Διὰ τοὺς μικροῦ σχετικῶς μεγέθους ἰχθῦς χρειάζεται εἷς ἐργάτης, διὰ δὲ τοὺς μεγάλους δύο. Ἐξαιρετικῶς εἴς τινας χώρας τῆς Νορβηγίας διενεργεῖται τεχνητὴ γονιμοποίησις καὶ εἰς τοὺς γάδους.

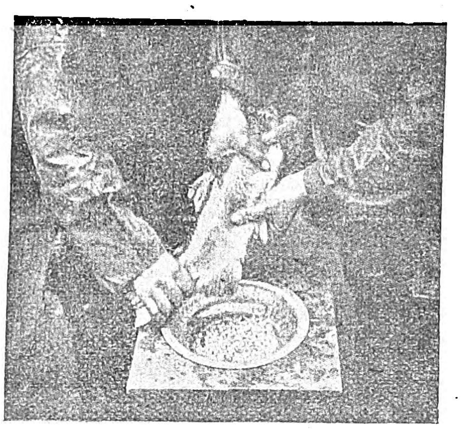

Τεχνητὴ γονιμοποίησις πέστροφας.

— *[Γεωπ.]* Ἡ τεχνητὴ γονιμοποίησις ἐν τῇ γεωπονίᾳ σκοπὸν ἔχει τὴν διὰ τεχνητῆς μεθόδου παραγωγὴν νέων ποικιλιῶν ἢ παραλλαγῶν. Ἡ τεχνητὴ γονιμοποίησις τῶν φυτῶν ἦτο γνωστὴ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων εἰς τοὺς Ἄραβας καὶ διενηργεῖτο κυρίως εἰς τὰ φυτὰ τῆς οἰκογενείας τῶν φοινικοειδῶν. Ἴδιος ὅλως τρόπος τεχνητῆς γονιμοποιήσεως παρατηρεῖται εἰς τὴν *συκῆν*, ὅστις καὶ *ἐρινισμὸς* καλεῖται. Σήμερον ἡ τεχνητὴ γονιμοποίησις διενεργεῖται εἰς εὐρυτάτην κλίμακα εἰς τὰ ὀρχεοειδῆ. Πρὸς τοῦτο διὰ λεπτοῦ χρωστῆρος ἐναποθέτουσι τὸ γυρεόμαγμα τῶν ἀρρένων ἀνθέων ἐπὶ τοῦ στίγματος τῶν θηλέων. Τὰ ὀρχεοειδῆ γονιμοποιοῦνται τεχνητῶς κυρίως εἰς χώρας ὅπου ἔχουσιν ἐγκλιματισθῆ καὶ δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ ἀπ' εὐθείας διὰ τῶν ἐντόμων γονιμοποίησίς των. Τεχνητὴ γονιμοποίησις γίνεται καὶ εἰς τοὺς ἐντὸς θερμοκηπίων καλλιεργουμένους πέπονας καὶ χαμαικεράσους, ὡς καὶ εἰς τὴν νικοτιανήν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *R. Perrier*, Zoologie.— *Ed. Perrier*, La philosophie zoologique. - *Y. Delage*, L' hérédité et les grands problèmes de la biologie. — *Y. Delage* et *M. Goldsmith*, Les théories de l'évolution. — *Behrens* et *Hérail*, Traité de botanique. — *Cuignard*, Phénomènes morphologiques de la fécondation. Δ. Ν. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

γονιμοποιὸς (ὁ, ἡ), —*όν* (τό)· ὁ ποιῶν τι γόνιμον: «ἡ γονιμοποιὸς γῦρις».

γονιμοποιῶ (—*έω*)· ποιῶ τι γόνιμον: «ἡ γῦρις γονιμοποιεῖ τὰ ἄνθη».

γόνιμος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἁρμόδιος, ὁ ἐπιτήδειος νὰ φέρῃ γόνον, ὁ παράγων καρπόν: «γόνιμον σπέρμα», «ἀγρὸς—, γῆ γόνιμος» || μεταφ. δημιουργικός, παραγωγικός: «γόνιμος διάνοια» || ἐπικερδής: «γόνιμος ἐπιχείρησις—ἐργασία κ.τ.τ.».—Ἐπίρρ. *γονίμως*.

— *γόνιμος κρατὴρ [Ἀρχ.]*. Ἐκαλεῖτο οὕτω κρατὴρ πλήρης ὕδατος, δν ἐκράτει τις, προηγούμενος, κατὰ τὰς διονυσιακὰς πομπάς. Ἐσυμβόλιζε δὲ κατά τινας μὲν ἕνα τῶν τριῶν καθαρμῶν, οἵτινες ἦσαν ὁ τοῦ ὕδατος, τοῦ ἀέρος καὶ τοῦ πυρός, κατ' ἄλλους δὲ αὐτὴν ταύτην τὴν φύσιν. Ν. Ι. Λ.

γονιμότης (ἡ),—*ητος*· ἡ ἱκανότης τοῦ γεννᾶν, ἡ παραγωγικότης || μεταφ. εὐφορία, ζωτικότης, ἀκμή || ὁ λόγος τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γεννήσεων πρὸς τὸ δεδομένον.

—*[Δημογρ.]* Δημογραφικῶς ὡς *γονιμότης* νοεῖται ἡ ἡ ἀναλογία τῶν ἐτησίων γεννήσεων ζώντων νεογνῶν (καὶ οὐχὶ μετὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν θνησιγεννήτων) πρὸς χιλίους κατοίκους, ἢ ἡ ἐτησία ἀναλογία τῶν γεννήσεων ζώντων ἐπίσης νεογνῶν πρὸς τὸν ἀριθμὸν ἱκανῶν εἰς γονιμότητα, ἢ ἡ ἀναλογία τῶν τοιούτων γεννήσεων πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν νομίμων γάμων.

Ἤδη εἰς τὴν δημογραφίαν ἔχει ἐπικρατήσει νὰ λαμβάνεται ἡ γονιμότης ὑπὸ τὴν πρώτην ἐκδοχήν. Οὕτω λέγοντες ὅτι ἡ Βουλγαρία π. χ. εἶχε κατὰ τὸ 1926 γονιμότητα 37 τοῖς χιλίοις ἢ ἡ Ἑλλὰς 25°/₀₀ κ. ἑ., ἐννοοῦμεν ὅτι εἰς ἀναλογίαν χιλίων κατοίκων ἐγεννήθησαν κατὰ τὸ 1926 37 ζῶντα παιδία εἰς τὴν Βουλγαρίαν καὶ 25 εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Διὰ τὴν γονιμότητα τῆς Ἑλλάδος βλ. Ἑλλάς. Κ. Α. ΧΑΡΙΤΑΚΗΣ

—*[Γεωπον.]*· βλ. ἐδάφη καὶ ἔδαφος.

Γονιτζάτης, *Γεώργιος*. Βυζαντινὸς στρατηγός. Συμμετέσχεν εἰς τοὺς πολέμους τοῦ Βασιλείου Β' τοῦ Βουλγαροκτόνου (963—1025) κατὰ τῶν Βουλγάρων. Τῷ 1015 ὁ Βασίλειος καταλαβὼν τὴν πρωτεύουσαν τῶν Βουλγάρων Ἀχρίδα, παρεσκευάζετο νὰ σπεύσῃ εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῶν Βουλγάρων Ἰωάννου ἀπειλούμενον Δυρράχιον· πρὶν ἡ ἐκκίνησῃ δὲ κατέλιπεν εἰς Πελαγονίαν τοὺς στρατηγοὺς Γεώργιον Γονιτζάτην καὶ Ὀρέστην, ἵνα ἐπιτηρῶσι τοὺς ἐκεῖ Βουλγάρους. Ἐμπεσόντες οὗτοι εἰς ἐνέδραν τοῦ Βουλγάρου στρατηγοῦ Ἰβάτζη ἐφονεύθησαν μετὰ πλείστου μέρους τοῦ ὑπ' αὐτοὺς στρατοῦ. Ν. ΚΑΛΟΜΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Γόννοι καὶ *Γόννος* *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία ὀχυρὰ πόλις τῆς θεσσαλικῆς Περραιβίας, κειμένη κατὰ τὸ πρὸς Δ. ἄκρον τῶν Τεμπῶν καὶ δεσπόζουσα τῆς ἐκεῖθεν διερχομένης πρὸς Θεσσαλίαν ὁδοῦ. Ἐρείπια τῆς πόλεως ταύτης σῴζονται παρὰ τὸ σημερινὸν χωρίον *Μπαλαμούτι* τοῦ Τυρνάβου, ἐξ αὐτῆς δὲ εἶχε λάβει τὸ ὄνομα καὶ ὁ πρώην *δῆμος Γόννων*. Ἀνασκαφαὶ ἐνεργηθεῖσαι τῷ 1910 ὑπὸ τοῦ ἀρχαιολόγου Ἀρβανιτοπούλου ἔφερον εἰς φῶς 700 περίπου ἐπιγραφάς. Ι. Δ. Σ.

—*Γόννων, τέως δῆμος*—*[Γεωγρ.]*. Εἷς ἐκ τῶν τριῶν δήμων τῶν ἀποτελούντων πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου ΔΝΖ' τὴν ἐπαρχίαν Τυρνάβου τοῦ νομοῦ Λαρίσης, ἔχων περιφέρειαν τὴν τῶν νῦν κοινοτήτων *Γόννου* (τέως *Δερελί*) καὶ *Ἰτιᾶς* (τέως *Μπαλαμουτίου*). Δ. Ε. Μ.

Γοννοκονδυλὼν *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία πόλις τῆς περιοχῆς τῶν Γόννων (βλ. λ.) τῆς Περραιβίας. Τὸ ὄνομά της ὀφείλει ἢ εἰς τὸ χαρακτηριστικὸν διὰ τὸ σχῆμά του ὕψωμα, ἐφ' οὗ εἶναι ἐκτισμένη, ἢ διότι ἦτο ἰσχυρότατον ὀχύρωμα τῶν Γόννων (*Γόννων κόνδυλος*). Ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Φίλιππος τὴν μετωνόμασεν εἰς *Ὀλυμπιάδα*. Ἔκειτο παρὰ τὴν σημερινὴν θέσιν «*Τσούρβα μαντριά*», μεταξὺ τῶν χωρίων Δερελὶ καὶ Νεζεροῦ ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου. Ι. Δ. Σ.

Γόννος *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου *Γόννων* τῆς ἐπαρχίας Τυρνάβου τοῦ νομοῦ Λαρίσης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 2.238. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Δερελί*. Κεῖται παρὰ τὸν Πηνειὸν ποταμὸν εἰς τὸ ῥίζωμα τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Ὀλύμπου, ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ πηγαίων ὑδάτων. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ ὁ συνοικισμὸς *Ἐλιά* (κάτ.34). Ἡ περιφέρεια τῆς κοινότητος παράγει κυρίως καπνόν, δημητριακὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα. Ὁ Γόννος διαιρεῖται εἰς τέσσαρας συνοικίας, τὴν *Ἄνω, Μέσην, Κάτω* καὶ *Ἁγίας Παρασκευῆς*. Ἔχει δύο πλατείας, ὧν ἡ κεντρικὴ χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν τέλεσιν τῆς ἑβδομαδιαίας ἐμποροπανηγύρεως. Μετὰ τοῦ Τυρνάβου συγκοινωνεῖ δι' ἁμαξιτῆς (6 χλμ.) καὶ ἐκεῖθεν διὰ βατῆς ὁδοῦ. Δ. Ε. Μ.

Γοννοῦσα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου *Σικυωνίων* τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας τοῦ νομοῦ Ἀργολιδοκορινθίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 513. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Λιόπεσι*. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Παραδείσι* (κάτ. 148). Δ. Ε. Μ.

γονοδάκτυλος (ὁ) (Gonodactylus) *[Ζῳολ.]*. Γένος μαλακοστράκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σχιζοπόδων* τῆς οἰκογενείας τῶν *σκυλλιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει μαλακόστρακα μὲ σῶμα κυλινδρικόν, μεγάλους, πλαγίως τοποθετημένους ὀφθαλμοὺς καὶ πόδας ἐφωδιασμένους μὲ ἀνθεκτικοὺς γαμψοὺς ὄνυχας. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰ θερμὰς θαλάσσας. Ἀξιολογώτερον εἶδος εἶναι *γονοδάκτυλος ὁ δρεπανοειδὴς* (Gonodactylus falcatus) ἀπαντῶν εἰς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν καὶ τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν. Δ. Ν. Π.

γονοειδὴς (ὁ, ἡ),—*ές* (τό)· ὁ ὅμοιος πρὸς γόνον.

Γονόεσσα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*.—1) Πόλις τῆς Ἀχαΐας κατὰ τὴν ὁμηρικὴν ἐποχήν, ἀνήκουσα εἰς τὴν ἐπικράτειαν τῶν Μυκηνῶν. Ἔκειτο πιθανῶς πρὸς νότον τοῦ σημερινοῦ χωρίου *Καμάρες* τῆς Κορινθίας, δεξιᾷ τοῦ ποταμοῦ Κριοῦ καὶ δὴ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται «Παναγία τῆς κορυφῆς» (ὕψ 732 μ.), ὅπου ὑφίστανται ἀκόμη καὶ σήμερον ἴχνη τινὰ προϊστορικῆς κατοικίας.—2) Πόλις ἐν Περραιβίᾳ τῆς Θεσσαλίας. —3) Ὀνομασία τῶν *Γόννων* τῆς Θεσσαλίας, οἵτινες ἐνίοτε ἐκαλοῦντο καὶ *Γοννοῦσα*. Ι. Δ. Σ.

γονοζωΐδια (τὰ) *[Βιολ.]*. Καλοῦνται οὕτως ἐν τῇ συγκριτικῇ φυσιολογίᾳ τῶν ζωϊκῶν ὀργανισμῶν τὰ γονιμοποιὰ ἄτομα, ἅτινα ἀπαντῶσιν εἰς τὰς ἀποικίας ἀτελεστάτων τινῶν ζῴων καὶ ἰδίᾳ τῶν *ὑδρομεδουσῶν*. Δ. Ν. Π.

γονοθήκη (ἡ) *[Ζῳολ.]*. Καλεῖται τὸ περίβλημα, ὅπερ περικλείει τὰ γονιμοποιὰ στοιχεῖα ζῴων τινῶν τῆς κατωτάτης ζῳολογικῆς ὑποδιαιρέσεως καὶ ἰδίως τοῦ ἀθροίσματος τῶν πολυπόδων. Δ. Ν. Π.

γονοθύραιος (ὁ) (Gonothyreus) *[Ζῳολ.]*. Γένος πολυπόδων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὑδροπολυπόδων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κωδωνοειδῶν*. Τὰ ζῷα τοῦ γένους τούτου εἶναι πάντα θαλάσσια καὶ σχηματίζουσι δενδροειδεῖς ἀποικίας, εὐθέως πρὸς τὰ ἄνω διακλαδιζομένας. Τὰ ἐπὶ τῶν κλάδων τούτων εὑρισκόμενα γονοφόρα ζῳάρια περιβάλλονται ὑπὸ πλήθους κεραιῶν καὶ δίδουσι τὴν ἐντύπωσιν μεδουσῶν. Δ. Ν. Π.

γονοκερίδαι (οἱ) (Gonoceridae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἑτεροπτέρων*, περιλαμβάνουσα ἀρκετὰ εἴδη ὧν γνωστότερα εἶναι: *γονόκερως, ἔλετος, κτενόμορφος* καὶ *πλίναχθος*. Δ. Ν. Π.

γονόκερως (ὁ) (Gonocerus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων ἡμιπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *γονοκεριδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἔντομα μὲ σῶμα ἐπίμηκες καὶ κομψόν, κεραίας ἐπιμήκεις καὶ λεπτὰς καὶ χρῶμα ὑπόφαιον. Ἐκ τῶν ὀλίγων σχετικῶς εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερον εἶναι *γονόκερως ὁ τῆς ἀρκεύθου* (Gonocerus juniperi), ὅστις ἐνδιαιτᾶται κατὰ προτίμησιν ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου φυτοῦ καὶ ἔχε χρῶμα ὑπέρυθρον. Δ. Ν. Π.

γονοκέφαλος (ὁ) (Gonocephalus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἑτερομερῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *τενεβριδῶν*. Οἱ γονοκέφαλοι εἶναι ἔντομα μικρότατα, φαιοῦ χρώματος, ἐνδιαιτώμενα ἐπὶ τῶν ἀγόνων ἐκτάσεων τοῦ παλαιοῦ κόσμου. Ἐκ τῶν πολλῶν εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερον εἶναι *γονοκέφαλος ὁ τῶν ἀγρῶν* (Gonocephalus rusticus), ὅστις ἔχει μῆκος 10 περίπου χιλιοστομέτρων, χρῶμα ὑπόφαιον καὶ ἀπαντᾷ εἰς πάσας σχεδὸν τὰς περὶ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν χώρας. Δ. Ν. Π.

γονοκήλη (ἡ)· βλ. σπερματοκήλη.

γονοκίνη (ἡ) (Gonocin) *[Φαρμακ.]*. Σκεύασμα ἐνέχον μεταξὺ ἄλλων φύλλα ἀρκτοσταφύλλου, σαλόλην, ἰνδικὴν κάνναβιν καὶ ἐκχύλισμα κάβα-κάβα. Χρησιμεύει ὡς ἀντιβλεννορροϊκὸν καὶ ἀντισηπτικὸν τῶν οὔρων. Κ. Γ. Μ.

γονοκοκκαιμία (ἡ) *[Μικροβ.]*. Ἡ νοσηρὰ κατάστασις τοῦ ὀργανισμοῦ, καθ' ἣν ὁ γονόκοκκος τοῦ Neisser, ὑπερνικήσας τὰ ἀμυντήρια αὐτοῦ, εἰσδύεται ἐκ τῆς ἀρχικῆς ἐντοπίσεως εἰς τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ κλινικὴ ἐκδήλωσις τῆς γονοκοκκαιμίας εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ πάσας τὰς μικροβιαιμικὰς καὶ σηψαιμικὰς καταστάσεις (βλ. γονόκοκκος). Κ. ΣΑΒΒΑΣ

γονοκοκκίασις (ἡ) *[Ἰατρ.]*. Πάθησις ὀφειλομένη εἰς τὸν *γονόκοκκον*, ἡ παρουσία τοῦ ὁποίου ἐξακριβοῦται διὰ μικροσκοπικῆς ἐξετάσεως ἢ διὰ καλλιεργείας. Ἡ τελευταία εἶναι λίαν λεπτή, καθότι δὲν ἀναπτύσσεται εἰς ὅλα τὰ θρεπτικὰ ὑλικά. Ἐνίοτε ὅμως ὑπάρχει πρακτικὸν ἐνδιαφέρον νὰ ἐξακριβωθῇ ἡ ὕπαρξις τοῦ γονοκόκκου πρὶν ἢ ἔτι ἐπφασθῇ ἐν τῇ οὐρήθρᾳ καὶ ἐκδηλωθῇ διὰ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ πυώδους ἐκκρίματος. Τοῦτο γίνεται ὅταν πληροφορηθῇ τις, ὅτι ἡ γενομένη συνουσία ἦτο ὕποπτος καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ ἀποκάλυψις τοῦ γονοκόκκου γίνεται ἐπὶ τῷ σκοπῷ προώρου ἐνάρξεως ἐκτρωτικῆς θεραπείας, ἥτις φονεύουσα ἐπὶ τόπου τὰ μικρόβια προλαμβάνει τὴν ἐμφάνισιν τῆς νόσου. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον χρησιμοποιεῖται ἡ μέθοδος τοῦ Griffon. Ὁ γονόκοκκος ἐκκρίνει τοξίνην ἐλευθερουμένην μετὰ τὸν θάνατόν του καὶ ἀντέχουσαν μέχρι θερμοκρασίας 120 βαθμῶν. Ἡ τοξίνη αὕτη ἐπὶ τῆς οὐρήθρας προκαλεῖ βλεννόρροιαν ἄνευ γονοκόκκων. Ν. Ν. ΔΡΑΚΟΥΛΙΔΗΣ

γονοκοκκικός, —*ή*,—*όν*· ὁ ἀπὸ τοῦ γονοκόκκου χαρακτηριζόμενος.

— **γονοκοκκικὴ** ***ὀφθαλμία*** *[Ἰατρ.]*. Φλεγμονὴ τοῦ ἐπιπεφυκότος ἐπερχομένη συνήθως συνεπείᾳ μεταφορᾶς γονοκοκκικοῦ ἐκκρίματος βλεννορροιῶντος ἀπ' εὐθείας διὰ τῶν δακτύλων ἐκ τῆς οὐρήθρας εἰς τὸν ὀφθαλμόν. Ἡ ἐπώασις τῆς νόσου ποικίλλει ἀπὸ ὡρῶν τινων μέχρι τριῶν ἡμερῶν. Τὰ βλέφαρα ἐρυθραίνονται καὶ ἐξοιδαίνονται κατόπιν εἰς μέγαν βαθμόν. Ἐκ τῆς μεσο-

Digitized by Google

βλεφαρίου σχισμῆς ἐξέρχεται πύον. Ἡ μικροβιολογικὴ ἐξέτασις εἶναι ἀναγκαιοτάτη, ἐξετάζοντες δὲ τὸ πύον ἀνευρίσκομεν τὸν εἰδικὸν γονόκοκκον τοῦ Neisser. Τὰ ἄλγη εἶναι ἐνίοτε ἀφόρητα, ὁ ἀσθενὴς ἔχει ἀϋπνίαν καὶ συχνάκις πυρέσσει. Ἡ ἀναστροφὴ τῶν βλεφάρων, ὅταν εἶναι λίαν ἐξῳδηκότα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀποβαίνει ἀνέφικτος· ὁσάκις ὅμως αὕτη εἶναι κατορθωτή, κυρίως δὲ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς νόσου, παρατηροῦμεν, ὅτι ὁ ἐπιπεφυκὼς εἶναι ὑπερτροφικός, καλύπτεται δὲ ὑπὸ στιβάδος πύου. Ἡ φλεγμονὴ ἐπινέμεται ταχέως τὸν κερατοειδῆ, ἂν δὲ ἡ νόσος δὲν προληφθῇ ἐγκαίρως διὰ καταλλήλου θεραπείας, διηθεῖται ὁλόκληρος ὑπὸ πύου, ἐξελκοῦται καὶ καταστρέφεται, ἡ διήθησις δὲ τότε προχωρεῖ εἰς τοὺς ἐν τῷ βάθει χιτῶνας τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἐξ οὗ προκύπτει φλεγμονὴ ὁλοκλήρου τοῦ βολβοῦ ἢ πανοφθαλμία τελευτῶσα διὰ τῆς ἀτροφίας καὶ καταστροφῆς αὐτοῦ. Ὡς θεραπείαν μεταχειριζόμεθα πλύσεις δι' ὑπερμαγγανικοῦ καλίου καὶ καυτηριάσεις τοῦ ἐπιπεφυκότος διὰ διαλύσεως νιτρικοῦ ἀργύρου καθὼς καὶ ἀντιγονοκοκκικὸν ἐμβόλιον. Ἡ γονοκοκκικὴ ὀφθαλμία προσβάλλει καὶ τὰ νεογνά, καλεῖται δὲ συνήθως καὶ ὀφθαλμία τῶν νεογνῶν. Αὕτη ὀφείλεται εἰς μόλυνσιν τῶν ὀφθαλμῶν κατὰ τὴν ἐξώθησιν τοῦ ἐμβρύου ὑπὸ ἐκκρίματος ὑπάρχοντος ἐν τῷ κολεῷ, συνηθέστατα βλεννορροϊκοῦ. Τὰ συμπτώματα καὶ ἡ θεραπεία δὲν διαφέρουσι τῆς γονοκοκκικῆς ὀφθαλμίας τῶν ἐνηλίκων.

Γ. Φ. ΚΟΣΜΕΤΑΤΟΣ

— **γονοκοκκικὴ *οὐρηθρῖτις*·** βλ. *ἀφροδίσια νοσήματα.*

γονόκοκκος (ὁ) ἢ ***μικρόκοκκος τῆς βλεννορροίας*** *[Μικροβ.]*. Μικρόβιον ἀνακαλυφθὲν ὑπὸ τοῦ Neisser κατὰ τὸ 1879. Ὑπὸ τὸ μικροσκόπιον ἐμφανίζεται πάντοτε δίκην διπλοκόκκων, οἵτινες ὁμοιάζουσι πρὸς τὸν ἀριθμὸν 8 μὲν ὅταν εἶναι νεαροί, πρὸς σπερμάτια καφφὲ δὲ ὅταν εἶναί πως γηραιότεροι. Χαρακτηριστικὴ διὰ τοὺς γονοκόκκους εἶναι πλὴν τοῦ σχήματος καὶ ἡ ἐντὸς τῶν πυοκυττάρων ἀνεύρεσις. Εἰς τὸ πύον τῆς βλεννορροίας βλέπομεν, ὑπὸ τὸ μικροσκόπιον, ὅτι πολλὰ τῶν πυοκυττάρων περιέχουσι ποικίλον ἀριθμὸν γονοκόκκων, οἵτινες καταλαμβάνουσι τὸ πρωτόπλασμα τῶν κυττάρων καὶ οὐχὶ τοὺς πυρῆνας, ὡσαύτως ὅμως καὶ μέγας ἀριθμὸς γονοκόκκων κεῖται ἐκτὸς τῶν πυοκυττάρων. Ἡ τοιαύτη θέσις τῶν μικροβίων τούτων ἔχει σημασίαν, διότι ἐν τῇ ἀκμῇ μὲν τῆς νόσου (ὀξεῖα βλενόρροια) τὸ πλεῖστον τῶν γονοκόκκων εὑρίσκεται ἐντὸς πυοσφαιρίων *(ἐνδοκυττάριοι γονόκοκκοι)*, ἐνῷ ἐπὶ χρονίας βλεννορροίας καὶ ἐπὶ τῶν βλεννωδῶν νημάτων τῶν οὔρων παρατηροῦνται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκτὸς τοῦ κυτταρικοῦ σώματος *(ἐξωκυττάριοι γονόκοκκοι)*. Ἡ χρῶσις τῶν παρασκευασμάτων διὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν γονοκόκκων εἶναι λίαν εὐχερής. Μέθοδος δέ τις χρώσεως, ἡ κατὰ Gram καλουμένη, βοηθεῖ λίαν εἰς τὴν διακρίβωσιν τῶν γονοκόκκων ἀπὸ προσομοίους μορφολογικῶς σαπροφυτικοὺς μικροργανισμούς. Ἡ διὰ τῆς τέχνης καλλιέργεια τοῦ γονοκόκκου ἔχει ἐπιτευχθῇ, πρέπει ὅμως τὰ πρὸς τοῦτο χρησιμοποιούμενα θρεπτικὰ ὑλικὰ νὰ περιέχωσι ποσὸν μὴ πεπηγότος λευκώματος, ἰδίως ἀνθρωπίνου. Ὁ γονόκοκκος εἶναι λίαν εὐπαθὴς πρὸς τὴν ἀποξήρανσιν θνήσκων μετά τινας ὥρας. Ἐπὶ προσοψίων, ἐνδυμάτων κλ. ἐπηλειμμένων διὰ πύου βλεννορροίας, ἂν μὲν ταῦτα ἀπεξηράνθησαν ἐν τῷ ἀέρι, θνήσκει ταχέως, διατηρεῖ ὅμως τὴν ζωὴν καὶ τὴν μολυσματικότητα αὐτοῦ ἐπὶ 24 ὥρας ἢ καί τινας ἡμέρας ἀκόμη, ἂν ταῦτα ἔχωσιν ἐπαρκῆ ὑγρασίαν.

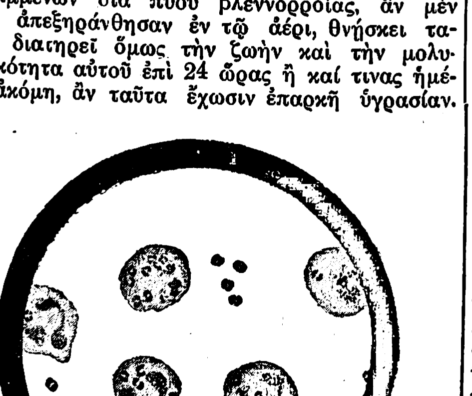

Γονόκοκκοι ἐνδοκυττάριοι καὶ ἐξωκυττάριοι εἰς ἔκκριμα ὀξείας βλενορροίας.

Εἶναι δ' ἐπίσης εὐπαθὴς πρὸς τὴν ὑψηλὴν θερμοκρασίαν, θνήσκων ἂν ἐκτεθῇ ἐπί τινας ὥρας εἰς 40°—41°. Ἐπὶ ταύτης δὲ τῆς ἰδιότητος τοῦ γονοκόκκου στηρίζεται καὶ ἡ θεραπευτικὴ μέθοδος τῆς *διαθερμίας*. Ἐκ τῶν χημικῶν οὐσιῶν ἀποκτείνουσιν αὐτὸν κατ' ἐξοχὴν τὰ ἅλατα τοῦ ἀργύρου, ὡς ὁ νιτρικὸς ἄργυρος, ἡ πρωταργόλη κλπ. Ὁ γονόκοκκος εἶναι παθογόνος μόνον ἐπὶ ἀνθρώπων, οὐδέποτε δ' ἐπετεύχθη ἡ ἐπὶ ζῴου τινὸς ἀνάπτυξις βλεννορροίας διὰ τῆς καθ' οἱονδήποτε τρόπον χρησιμοποιήσεως αὐτοῦ. Ἐκ τῶν ἱστῶν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος εἶναι εὐπαθεῖς πρὸς τὸν γονόκοκκον οἱ βλεννογόνοι ὑμένες καὶ κατ' ἐξοχὴν ὁ τῆς οὐρήθρας, εἶτα δ' ὁ ἐπιπεφυκώς, ὁ τοῦ τραχήλου

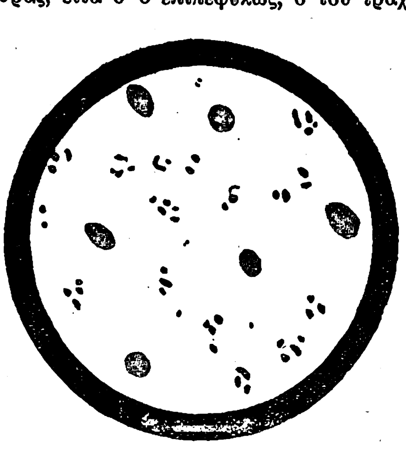

Γονόκοκκοι ἐξωκυττάριοι εἰς ἔκκριμα χρονιας βλενορροίας.

καὶ τοῦ σώματος τῆς μήτρας, ὡς καὶ ὁ τῶν σαλπίγγων. Ὁ βλεννογόνος τοῦ κολεοῦ εἶναι εὐπρόσβλητος μόνον ἐπὶ νεαρῶν κορασίων, οὐχὶ δὲ καὶ ἐπὶ τεκουσῶν γυναικῶν, ἐνῷ τοὐναντίον συμβαίνει ἐπὶ τοῦ βλενογόνου τοῦ τραχήλου καὶ τοῦ σώματος τῆς μήτρας. Ἐπίσης προσβάλλεται ὁ βλεννογόνος τοῦ ἀπευθυσμένου, συχνότατα δ' ἐπέρχεται βλεννόρροια αὐτοῦ ἐπὶ τῶν γυναικῶν ἕνεκα τῆς ἐκ τοῦ κολεοῦ ῥοῆς μεμολυσμένων ἐκκριμάτων. Κατὰ συνέχειαν δ' ἱστοῦ μεταδιδόμενος ὁ γονόκοκκος δύναται νὰ προσβάλῃ τὸν προστάτην

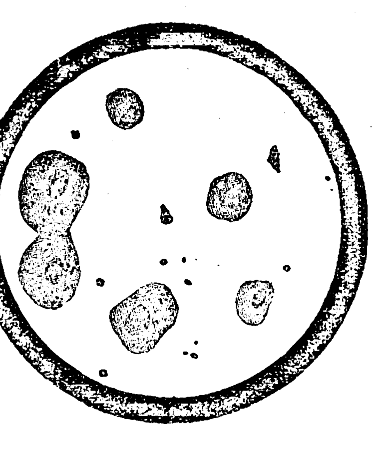

Ἔκκριμα γυναικείου κόλπου περιέχον γονοκόκκους, σαπρόφυτα, τετραδικοὺς κ.λ.π.

καὶ τὴν ἐπιδιδυμίδα ἐπὶ τῶν ἀνδρῶν, τὰς σάλπιγγας καὶ τὰς ᾠοθήκας ἐπὶ τῶν γυναικῶν. Δυνατὸν καὶ μικροβιαιμίαν νὰ ἐπενέγκῃ ὁ γονόκοκκος ἢ καὶ μεταστάσεις ἰδίως εἰς τὰς ἀρθρώσεις, τὰς θήκας τῶν τενόντων, τὰς βαλβῖδας τῆς καρδίας κλπ. Αἱ τοιαῦται ἐκ γονοκόκκων παθήσεις καλοῦνται *γονοκοκκιάσεις*. Οἱ γονόκοκκοι περιέχουσι τοξικὰς οὐσίας, αἵτινες εὕρηνται ἐν αὐτοῖς τοῖς σώμασι τῶν μικροβίων *(ἐνδοτοξῖναι)*. Δὲν ἐπετεύχθη ὅμως μέχρι τοῦδε ἡ ἀπομόνωσις εἰδικῆς τινος *γονοτοξίνης*. Ἡ ὑπὸ βλεννορροίας προσβολὴ οὐδεμίαν ἐγκαταλείπει ἀνοσίαν εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ὁ παρασκευασθεὶς ἀντιγονοκοκκικὸς ὀρὸς οὐδεμίαν θεραπευτικὴν ἀξίαν ἔχει ἐπὶ βλεννορροίας, ὠφελεῖ δὲ ἐπὶ ἀρθρίτιδος βλεννορροϊκῆς καὶ ἐπὶ γενικῆς γονοκοκκικῆς λοιμώξεως. Τὸ πολύμικτον ἀντιγονοκοκκικὸν ἐμβόλιον χρησιμοποιεῖται μετ' ὠφελείας κατὰ τῶν ἐπιπλοκῶν τῆς βλεννορροίας, οὐχὶ δ' ὅμως καὶ κατ' αὐτῆς τῆς βλεννοροίας, καίτοι τινὲς παρετήρησαν καὶ ἐπ' αὐτῆς ὠφέλειαν ἐκ τοῦ ἐμβολίου. Τ' ἀποτελέσματα τῆς διὰ γονοκόκκων μολύνσεως δὲν εἶναι τοσοῦτον ἁπλᾶ ὡς φαίνεται ἀρχικῶς. Οὐ μόνον συνεπάγεται ἡ βλεννόρροια βαρυτάτας ἐπιπλοκάς, ἀλλ' ἐνίοτε προσλαμβάνει τὴν μορφὴν γνησίας λοιμώδους νόσου. Συνεπάγεται δὲ πολλάκις καὶ ἀναίρεσιν τῆς πρὸς παιδοποιίαν ἱκανότητος. Ἐν Γερμανίᾳ ὑπολογίζουσιν ἐτησίως εἰς 200.000 τὴν ἕνεκα βλεννορροίας ἐλάττωσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γεννήσεων. Ἂν δ' εἰς ταῦτα προσθέσωμεν καὶ τὰς ἐκ βλεννορροιακῆς ὀφθαλμίας τῶν νεογνῶν ἐπερχομένας τυφλώσεις, αἵτινες ἐν Γερμανίᾳ ἀνέρχονται εἰς 22.000, λαμβάνομεν ἀμυδρὰν ἰδέαν περὶ τῶν καταστροφῶν ἃς ἐπιφέρει εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἡ κατὰ τὸ φαινόμενον ἀβλαβὴς αὕτη νόσος.

Κ. ΣΑΒΒΑΣ

γονοκονδύλιον (τὸ) *[Βιολ.]*. Καλεῖται τὸ σωμάτιον, ὅπερ σχηματίζεται ἐκ τοῦ καταμερισμοῦ τοῦ ἐπιδερμικοῦ κυττάρου κρυψιγόνων τινῶν φυτῶν καὶ ἰδίως τῶν βρύων. Τὸ γονοκονδύλιον ἀποτελεῖται ἐκ πλείστων κυττάρων καὶ συντελεῖ κυρίως εἰς τὴν ἀγενῆ γένεσιν τῶν φυτῶν τούτων.

Δ. Ν. Π.

γονόλεκος (ὁ) (Gonolecus) *[Ζωολ.]*. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὀδοντορραμφῶν τῆς* οἰκογενείας τῶν *λανιιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει πτηνὰ μετρίου μεγέθους μὲ λαμπρὸν χρωματισμόν, ἰθαγενῆ τῆς Ἀφρικῆς. Ἐκ τῶν τεσσαράκοντα περίπου εἰδῶν ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερον εἶναι *γονόλεκος ὁ βάρβαρος* (Gonolecus barbarus), ὅστις ἔχει μῆκος 12 περίπου ἑκατοστομέτρων, χαλκοπράσινον χρῶμα κατὰ τὴν ῥάχιν μὲ ὁμοιόχρωμον οὐράν, ὡς καὶ μελανὴν λωρίδα εἰς ἀμφοτέρας τὰς παρειὰς διήκουσαν ἀπὸ τοῦ ἄκρου τοῦ ἀνοίγματος τοῦ ῥάμφους μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ λαιμοῦ. Ἡ κοιλία εἶναι ζωηρῶς ἐρυθρὰ καὶ ἡ κεφαλὴ κιτρινόχρυσος μὲ βαθέως κυανᾶς ἀποχρώσεις. Ἀπαντᾷ εἰς ὁλόκληρον τὴν δυτικὴν Ἀφρικήν.

Γονόλεκος ὁ βάρβαρος.

Δ. Ν. Π.

γονόλοβος (ὁ) (Gonolobus) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀσκληπιαδιδῶν*. Εἶναι πόαι ἐτήσιαι ἢ πολυετεῖς μὲ καυλὸν ἀνωρθωμένον καὶ συνήθως κεκαλυμμένον ὑπὸ τριχῶν. Ἐκ τῶν 70 περίπου εἰδῶν γνωστότερον εἶναι *γονόλοβος ὁ μακρόφυλλος* (Gonolobus longifolius), διακρινόμενος κυρίως ἐκ τῶν μεγάλων, ἐπιμήκων καὶ πολυνευρωδῶν φύλλων του καὶ τῶν λευκοϊωδῶν εὐόσμων ἀνθέων του. Φύεται εἰς τὸ Περού, ὁ δὲ φλοιός του εἶναι πικρός, περιέχει τοξικὰς οὐσίας καὶ χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν φαρμακευτικήν.

Δ. Ν. Π.

Γονόλοβος ὁ μακρόφυλλος.

Γονομάνοι *[Ἀρχ.]*. Ἔθνος γαλατικὸν παρὰ τὸν ποταμὸν Πάδον, χωριζόμενον ἀπὸ τοῦ λαοῦ τῶν Ἰνσόβρων διὰ τοῦ ποταμοῦ Κλουσίου. Ὁ ἱστορικὸς Πολύβιος, ὁ μόνος ὁμιλῶν περὶ αὐτῶν, ἀναφέρει ὅτι οἱ Γονομάνοι ἦσαν σύμμαχοι τῶν Ρωμαίων, τοὺς ὁποίους καὶ ἐβοήθησαν δι' εἴκοσι χιλιάδων ἀνδρῶν πολεμοῦντας πρὸς τοὺς Ἴνσοβρας.

Ι. Δ. Σ.

γονοπλακίδαι (οἱ) (Gonoplacidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια μαλακοστράκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δεκαπόδων-βραχυούρων*, περιλαμβάνουσα ἐλάχιστα γένη, ὧν γνωστότερον ἡ γονόπλαξ (βλ.λ.).

Δ. Ν. Π.

γονόπλαξ (ἡ) (Gonoplax) *[Ζωολ.]*. Γένος μαλακοστράκων τῆς οἰκογενείας τῶν *γονοπλακιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει καρκίνους μὲ τετραγωνικὸν σκληρὸν χιτώνιον. Ἐκ τῶν ὀλίγων εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος γνωστότερον εἶναι *γονόπλαξ ἡ ῥομβοειδὴς* (Gonoplax romboidea), ἥτις διακρίνεται κυρίως ἐκ τῶν μακροτάτων προσθίων ποδῶν του μὲ ἀσθενεῖς ἀγκιστροειδεῖς προσακτρίδας κατὰ τὸ ἄκρον των.

Δ. Ν. Π.

γονόπους (ὁ) (Gonopus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *τενεβριιδῶν*, περιλαμβάνον ἔντομα μεγάλου σχετικῶς μεγέθους, μὲ χρῶμα στιλπνῶς μελανὸν μετὰ διηυλακωμένων ἐλύτρων. Ἐκ τῶν πέντε γνωστῶν εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, ἀπαντώμενα εἰς τὴν κεντρικὴν Ἀφρικήν, κοινότερον εἶναι *γονόπους ὁ κνημαῖος* (Gonopus tubialis), ἰθαγενὴς τῆς Μοζαμβίκης.

Δ. Ν. Π.

γονόπτερος (ὁ) (Gonopterus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *δελτιιδῶν*. Γνωστὸν ἓν μόνον εἶδος, *γονόπτερος ὁ πυρρὸς* (Gonopterus rufus), ὅστις ἔχει τὰς ἀνωτέρω πτέρυγάς του ὀδοντωτὰς καὶ αἰχμηρὰς κατὰ τὴν περιφέρειάν των καὶ χρῶμα φαιοϋπέρυθρον μὲ λευκὰς διαποικίλσεις, τὰς δὲ ὀπισθίας πτέρυγας φαιὰς μὲ σκοτεινοτέρας φαιὰς ῥαβδώσεις. Τὰ ἔντομα ταῦτα ἀναφαίνονται κατὰ τὸ φθινόπωρον ἐπὶ τῶν κορμῶν διαφόρων δένδρων. Κατὰ τὰ πρῶτα ψύχη τοῦ χειμῶνος κρύπτονται εἰς ὀπὸς τῆς γῆς ἢ εἰς τὰ ὑπόγεια τῶν οἰκιῶν, ὅπου διατελοῦσιν ἐν ἡμιληθαργώδει καταστάσει.

Γονόπτερος ὁ πυρρός.

Δ. Ν. Π.

Digitized by Google

γονοπτέρυξ (ὁ) (Gonopteryx) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων (βλ. γονόπτερος). Δ. Ν. Π.

γονορόλη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. σανταλόλαι.

γονόρροια *[Ιατρ.]*· βλ. λ. ἀφροδίσια *νοσήματα* καὶ βλεννόρροια (τ. ΣΓ' σ. 348 α').

γονορροϊκὴ *στοματῖτις* *['Ιατρ.]*. Νόσος τοῦ στόματος ὀφειλομένη εἰς τὸ μικρόβιον Ναϊσερ.

γόνος (ὁ). Τὸ προϊὸν τῆς γεννήσεως ἢ γονιμοποιήσεως, τέκνον, ἀπόγονος.

— *[Βιολ.]* Ἐν τῇ εὐρείᾳ σημασίᾳ τῆς λέξεως καλεῖται τὸ προϊὸν τῆς γονιμοποιήσεως. Εἰς τοὺς ἰχθῦς *γόνος* καλεῖται τὸ ἔκκριμα τῶν ἀρρένων ἢ τὰ ᾠάρια τῶν θηλέων. Εἰς τὰ ἔντομα καλοῦνται τὰ ᾠὰ των. Εἰς τὰ φυτά, ἡ γῦρις τῶν ἀνθέων καὶ ἐν γένει τὰ σπέρματα. Ἐν τῇ μελισσοκομίᾳ, γόνος καλοῦνται πᾶσαι αἱ φάσεις τῶν μεταμορφώσεων ἀπὸ τοῦ ᾠοῦ μέχρι τῆς εἰς νύμφην ἐξελίξεως αὐ οῦ (βλ. καὶ λ. ἔντομον, ἰχθύς, μέλισσα, σπέρμα, σπόρος). Δ. Ν. Π.

γονοσάνη (ἡ) *[Φαρμακ.]*. Διάλυσις καβαΐνης ἐν ἐλαίῳ σαντάλου εἰς ἀναλογίαν 20%. Δίδεται ἐπὶ βλεννορροίας. Ἐνίοτε ἐπιφέρει στομαχικὰς ἐνοχλήσεις καὶ διάρροιαν. Γ. Ι.

γονόσπερμον (τὸ) (Gonospermum) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀνθεμιδῶν*, περιλαμβάνον δενδρύλλια μὲ φύλλα ἐναλλασσόμενα καὶ ἄνθη κατὰ κορύμβους διατεταγμένα. Γνωστὰ εἴδη τινὰ φυόμενα εἰς τὰς Καναρίους νήσους. Δ. Ν. Π.

γονοϋατρένη (ἡ) *[Φαρμ.]*. Εἶδος ἀντιγονοκοκκικοῦ ἐμβολίου χορηγούμενον εἰς ἐνέσεις κατὰ τῶν ἐπιπλοκῶν ἰδίως τῆς βλενορροίας.

γονοφθαλμίδια (τὰ) *Βοτ.]*· βλ. βολβίδια.

γονοφλαβίνη (ἡ) (Gonoflavin) *[Φαρμ.]*. Εἶναι παράγωγον τῆς τρυπαφλαβίνης. Χρησιμοποιεῖται ἐπὶ παλαιᾶς βλεννορροίας ἐνδομυϊκῶς ἐνιέμενον. Κ. Γ. Μ.

γονοφόρος (ὁ, ἡ),—*ον* (τό)· ὁ φέρων γόνον.

—*γονοφόρα* (τὰ) *[Ζωολ.]*. Καλοῦνται οὕτω ζῷά τινα τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πολυπόδων*, οἵτινες ὡς μοναδικὸν σκοπὸν ἔχουσι τὴν μεταφορὰν τοῦ γόνου ἐκ τῶν ἀρρένων ἀποικιῶν εἰς τὰς θηλείας τοιαύτας. Δ. Ν. Π.

γονοχωρισμὸς (ὁ) *[Βιολ.]*. Καλεῖται οὕτω ὁ καταμερισμὸς τῶν ἀρρένων καὶ θηλέων γεννητικῶν ὀργάνων εἰς τὰ ἀντίστοιχα γένη τῶν ζῴων. Ὁ γονοχωρισμὸς ἄρα εἶναι ἀντίθετος τοῦ *ἑρμαφροδιτισμοῦ*. Δ. Ν. Π.

γόνοψις (ἡ) (Gonopsis) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων ἡμιπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *φυλλοκεφαλιδῶν*, περιλαμβάνον κόρεις μὲ σῶμα ἐπίμηκες, ἀπαντῶσας ἰδίως εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τοῦ παλαιοῦ κόσμου. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη, πάντα σχεδὸν διαιτώμενα ἐπὶ διαφόρων δένδρων. Διακρίνονται ἐκ τοῦ κιτρίνου ἢ ὑπερύθρου χρωματισμοῦ των. Δ. Ν. Π.

Γόντικας, *Κωνσταντῖνος*. Ἕλλην πολιτευόμενος γεννηθεὶς εἰς Μαγούλιανα τῆς Γορτυνίας τῷ 1872. Ἐσπούδασε τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ἐν τῷ γυμνασίῳ τοῦ Πύργου τῆς Ἠλείας, εἶτα δὲ ἐπεράτωσε τὰς ἐπιστημονικὰς αὐτοῦ σπουδὰς εἰς τὸ Ἐθνικὸν πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν, ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τῆς Νομικῆς. Ἐπιστρέψας εἰς Πύργον, ἔνθα εἶχεν ἐγκατασταθῇ ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ, ἐπεδόθη εἰς τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα. Τῷ 1910 ἐξελέγη τὸ πρῶτον βουλευτὴς ἐν τῷ νομῷ τῆς Ἀχαϊοήλιδος, ἔκτοτε δὲ ἀντεπροσώπευσε ταύτην κατὰ συνέχειαν εἰς πάσας τὰς Βουλὰς καὶ Συνελεύσεις. Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1923 ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἐν τῇ Κυβερνήσει τοῦ Στ. Γονατᾶ, τὸν Ἰούλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀνετέθη αὐτῷ τὸ ὑπουργεῖον τῆς Ὑγιείας καὶ Προνοίας. Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1924 μετέσχε τῆς κυβερνήσεως τοῦ Βενιζέλου ὡς ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, ὑπογράψας τὸ ὁποῖον διετήρησε καὶ ἐπὶ τῆς διαδόχου (Φεβρουάριος 1924) κυβερνήσεως Καφαντάρη. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1925 ἀνέλαβεν αὖθις τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν ἐν τῇ κυβερνήσει Ἀνδρ. Μιχαλακοπούλου, τὸν δὲ Ἰούλιον τοῦ 1928 τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας ἐκπαιδεύσεως. Θ. Β.

γόνυ, —*ατος* (τό), δημοτ. *γόνατο* καὶ *γόνα*· τὸ κατὰ τὴν ἄρθρωσιν τοῦ μηροῦ μετὰ τῆς κνήμης μέρος τοῦ σώματος: «κλίνω γόνυ» ἢ «πίπτω εἰς τὰ γόνατα» γονατίζω, «πάει—, περπατεῖ μὲ τὰ γόνατα» ‖ ὡς μέρος τοῦ σώματος εἰς τὸ ὁποῖον κατ' ἐξοχὴν ἐκδηλοῦται ἡ κόπωσι: παροιμ. «γόνατα ποῦ δὲν κοπιάσουν, καρδιὰ δὲ θεραπεύουν» ‖ φρ. «κόβονται —, λύνονται τὰ γόνατά μου» ἐπὶ ὑπερβολικοῦ κόπου ἢ ἠθικοῦ κλονισμοῦ: «λύθηκαν τὰ γόνατά μου ἀπὸ τὴ δουλειά», «ὅταν τὸν βλέπω 'ς αὐτὴν τὴν κατάστασι, κόβονται τὰ γόνατά μου» ‖ οἱ κόμβοι τοῦ καλάμου, τῶν σιτωδῶν καὶ τῶν τοιούτων φυτῶν.

—*[Ανατομ.]* Καλεῖται *γόνυ* ἢ *κατὰ γόνυ διάρθρωσις* τὸ τμῆμα τοῦ κάτω ἄκρου τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, τὸ περιλαμβανόμενον μεταξὺ δύο νοητῶν ὁριζοντίων ἐπιπέδων, ὧν τὸ μὲν ἄνω τέμνει τὸν μηρὸν περὶ τοὺς δύο ἐγκαρσίους δακτύλους ἄνωθεν τῆς βάσεως τῆς ἐπιγονατίδος, τὸ δὲ κάτω διέρχεται διὰ τοῦ προσθίου κνημιαίου κυρτώματος. Τὸ μεσάρθριον δὲ μηροκνημικὸν διάστημα ἀντιστοιχεῖ, ἐν τῇ ἐκτάσει τῆς κνήμης, πρὸς γραμμὴν ἐγκαρσίαν διερχομένην διὰ τῆς κορυφῆς τῆς ἐπιγονατίδος. Εἶναι δὲ ἡ κατὰ γόνυ διάρθρωσις ἡ πολυσυνθετωτέρα ἁπασῶν τῶν λοιπῶν τοῦ σώματος, ἀπαρτιζομένη ἔνθεν μὲν ὑπὸ τῶν ἀρθρικῶν ἐπιφανειῶν τῶν κονδύλων τοῦ μηριαίου ὀστοῦ καὶ τῶν γληνῶν τῆς κνήμης, ὑπὸ τῶν ἐξ ἰνώδους χόνδρου ἀποτελουμένων διαρθρίων μηνίσκων ἢ μηνοειδῶν χόνδρων, κειμένων μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας τῆς ἐπιγονατίδος, ἔνθεν δὲ ὑπὸ τοῦ θυλακοειδοῦς συνδέσμου μετὰ τῶν ἐπικουρικῶν (ἔσω πλαγίου, ἔξω πλαγίου, τοῦ προσθίου ἢ ἐπιγονατιδικοῦ καὶ τοῦ ὀπισθίου) καὶ τῶν ἐν τῇ ἀρθρικῇ κοιλότητι κειμένων χιαστῶν συνδέσμων.

—*[Ζωολ.]* Καλεῖται γόνυ τὸ τμῆμα τοῦ σώματος ὅπερ εὑρίσκεται κατὰ τὴν ἄρθρωσιν τοῦ ὀστοῦ τοῦ μηροῦ μετὰ τοῦ ἄνω μέρους τῆς κνήμης. Γόνυ τοῦ ἵππου καλεῖται ἡ ἄρθρωσις τοῦ καρποῦ τῶν προσθίων ποδῶν, ἥτις καὶ προκαλεῖ τὴν κάμψιν τοῦ ποδὸς κατὰ τὴν κίνησιν τοῦ σώματος. Κανονικὸν γόνυ διὰ τὸν ἵππον, καὶ δὴ τὸν ὠκύποδα, θεωρεῖται τὸ ἰσχυρόν, ἀρκούντως ἐξωγκωμένον, ὑψηλὸν καὶ σχηματίζον κάθετον πρὸς τὸ ὑπὲρ αὐτὸ κείμενον ἀντιβράχιον. Κανονικὸν γόνυ τῶν πρὸς ζεῦξιν χρησιμοποιουμένων ἵππων θεωρεῖται τὸ πλησιέστερον πρὸς τὸ ἀντιβράχιον κείμενον. Εἰς τὸν βοῦν τὸ γόνυ εἶναι ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένον, εὐρὺ καὶ μᾶλλον ἐξωγκωμένον κατὰ τὸ ὀπίσθιον αὐτοῦ τμῆμα. Εἰς τὴν αἶγα καὶ τὸ πρόβατον εἶναι σχεδὸν ἀνανάπτυκτον καὶ ἀποτελεῖ οὐχὶ καταφανῆ διόγκωσιν τοῦ ποδός. Δ. Ν. Π.

—*γόνατος τραύματα* *[Χειρουργ. Πολ.]*. Συχνότατα εἶναι τὰ *τραύματα τοῦ γόνατος*, ἀποτελοῦντα τὸ 1/8 τῶν ἀρθρικῶν ἐν γένει καὶ τὰ 3% τοῦ συνόλου τῶν καθ' ἅταν τὸ ἀνθρώπινον σῶμα τραυμάτων. Ἐκ τῶν περιαρθρικῶν τραυμάτων τὰ τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας τοῦ γόνατος εἶναι τὰ σπουδαιότερα, ἕνεκα τῶν μεγάλων ἀγγείων καὶ νεύρων ἅτινα διατρέχουσι τὴν χώραν ταύτην (τὴν ἰγνύν). Ἡ ἐκ τρώσεως τῆς ἰγνυϊκῆς ἀρτηρίας αἱμορραγία εἶναι ραγδαία, λίαν ἐπίφοβος, καὶ ἀπαιτεῖ τὴν ἄμεσον ἀπολίνωσιν, μεθ' ἣν ὅμως πολλάκις ἐπακολουθεῖ γάγγραινα τοῦ ποδὸς καὶ τῆς κνήμης· διὸ πολλοὶ τῶν χειρουργῶν πρὸς ἐπίσχεσιν τῆς αἱμορραγίας καταφεύγουσιν εἰς τὴν συρραφὴν τοῦ ἀρτηριακοῦ τοιχώματος. Συχνάκις δὲ ἀρτηρία καὶ φλὲψ τιτρώσκονται ταυτοχρόνως· ἐξ οὗ ἀνεύρυσμα ἀρτηριοφλεβῶδες.

Τὰ τραύματα τοῦ περονιαίου (ἔξω ἰγνυϊκοῦ) νεύρου ἐπάγονται παράλυσιν τῶν προσθίων καὶ ἐξωτερικῶν μυῶν τῆς κνήμης καὶ καθιστῶσι τὴν βάδισιν ἀδύνατον ἄνευ μηχανήματος εἰδικοῦ· τὰ δὲ τοῦ κνημιαίου (ἔσω ἰγνυϊκοῦ) νεύρου δὲν ἐπιφέρουσιν οὐσιώδεις διαταραχὰς τῶν μυῶν τῆς κνήμης, ἡ δὲ βάδισις εἶναι ἐφικτὴ καὶ σχεδὸν κανονική. Τὰ διαμπερῆ τραύματα τοῦ γόνατος ἄνευ τρώσεως τῶν ἀρθρικῶν περάτων τῶν ὀστῶν εἶναι οὐχὶ σπάνια ἐν τῇ ἀρθρώσει ταύτῃ. Συνήθως ὅμως τὰ εἰσδυτικὰ ἢ διαμπερῆ τραύματα τοῦ γόνατος ἐπάγονται καὶ τρώσεις τῶν ὀστῶν διηκούσας ἀπὸ ἁπλῶν αὐλακώσεων ἢ διατρήσεων μέχρι καταθραύσεως αὐτῶν μετ' εὐρείας πολλάκις διανοίξεως τῆς ἀρθρώσεως καὶ τῶν περιαρθρικῶν ἁπαλῶν μορίων (βλ. ἀρθρώσεων *τραύματα*). Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

—*γονάτων*, *ὁ ἐπὶ* καὶ *ὁ ὑπὸ* —. Ἀξίωμα (ὀφφίκιον) ἐκκλησιαστικὸν διδόμενον εἰς διακόνους. Ὁ *ἐπὶ* ἢ *ὑπὸ γονάτων* καθῆκον ἔχει κατὰ τὴν ἀρχιερατικὴν λειτουργίαν νὰ ζωννύῃ τὸν ἀρχιερέα τὸ ἐπιγονάτιον καὶ νὰ φέρῃ τὸν δίσκον μετὰ τοῦ ἁγίου ἀντιδώρου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, διδομένου παρὰ τοῦ ἀρχιερέως. Τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπὶ ἢ ὑπὸ γονάτων καταλέγεται ὑπὸ μὲν τοῦ Μ. Εὐχολογίου καὶ ὑπὸ τοῦ καταλόγου ὀφφικίων τῆς Μ. Ἐκκλησίας (ἐν Συντάγματι ἱερῶν κανόνων, ἐκδ. Γ. Α. Ῥάλλη καὶ Μ. Ποτλῆ, τόμ. Ε' σελ. 534 σημ.) ἐν τῇ τρίτῃ πεντάδι τῇ τάξει τρίτον, ὑπὸ δὲ Κωδίνου τοῦ Κουροπαλάτου («Περὶ τῶν ὀφφικίων τῆς Μ. Ἐκκλησίας» αὐτ. 532), ἐν τῇ τρίτῃ πεντάδι τῇ τάξει δεύτερον, ὑπὸ δὲ Ματθαίου τοῦ μοναχοῦ («Περὶ τῶν ὀφφικίων τῆς Μ. Ἐκκλησίας», αὐτόθι σελ. 540) ἐν τῇ τετάρτῃ πεντάδι τῇ τάξει πρῶτον, ὑπὸ δὲ Κίτρους Ἰωάννου (αὐτ. σελ. 409) μετὰ τοὺς «ἐξωκατακήλους» τῇ τάξει ἔβδομον. Μνεία τοῦ ὑπὸ γονάτων γίνεται λ. χ. ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῇ ἀπὸ 1192 πράξει τῆς ἀπὸ τοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως παύσεως τοῦ πατριάρχου Δοσιθέου, ἐν τῷ ἀπὸ Ὀκτωβρίου 1400 συνοδικῷ γράμματι τοῦ πατριάρχου Ματθαίου τοῦ Α', ἐν τῇ ἀπὸ 1590 συνοδικῇ πράξει τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου τοῦ Β'. Ἐν τῇ μητροπόλει Σερρῶν μνεία τοῦ ὀφφικίου τούτου γίνεται ἐν σελ. 175 τοῦ κώδικος τῆς μητροπόλεως Σερρῶν. Ἐν τῇ μητροπόλει Ἐφέσου ἐν τῷ ἀπὸ Μαρτίου 1216 πρατηρίῳ γράμματι.

[Βλ. *Κ. Μ. Ῥάλλη*, Περὶ τῶν ἀξιωμάτων Β' καὶ Γ' πεντάδος κατὰ τὸ δίκαιον τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἐν Ἀθήναις 1921 σελ. 104—105] Κ. Μ. ΡΑΛΛΗΣ

γονυαῖον (τὸ) *[Πυροβολ.]*. Καλεῖται οὕτως ἡ ἀπὸ τοῦ ἐδάφους κατακόρυφος ἀπόστασις τῆς κατωτέρας γεννητρίας τοῦ ἐν ὁριζοντιώσει τεθέντος σωλῆνος τοῦ πυροβόλου. Τὸ γονυαῖον εἶναι περὶ τὰ 0,80 ἕως 1 μέτρον εἰς τὰ πεδινὰ πυροβόλα, περὶ τὰ 0,60 εἰς τὰ ὀρειβατικά. Ν. Θ. Κ.

γονυαλγής (ὁ, ἡ), —*ές* (τό)· ὁ ἀλγῶν τὰ γόνατα.—Οὐσιαστ. *γονυαλγία*.

γονυκαμπὴς (ὁ) *['Ιππολ.]*. Καλεῖται ἐλαττωματικὴ διαμόρφωσις τῶν προσθίων ποδῶν τοῦ ἵππου, καθ' ἣν τὸ γόνυ δὲν εὑρίσκεται εἰς τὴν αὐτὴν κάθετον μετὰ τοῦ ἀντιβραχίου, ἀλλὰ προέχει οὕτως, ὥστε ὁλόκληρον τὸ μετὰ τὸ γόνυ τμῆμα τοῦ ποδὸς σχηματίζει τοξοειδῆ πρὸς τὰ πρόσω κύρτωσιν. Ἡ ἐλαττωματικὴ αὕτη διαμόρφωσις ὀφείλεται κυρίως εἰς τὴν ὑπὲρ τὸ δέον καταπόνησιν τοῦ ζῴου. Δ. Ν. Π.

γονυκαμψία (ἡ) *['Ιππολ.]*. Καλεῖται ἡ ἐλαττωματικὴ διαμόρφωσις τοῦ γόνατος τοῦ ἵππου (βλ. γονυκαμπής). Δ. Ν. Π.

γονυκλινὴς (ὁ, ἡ), —*ές* (τό)· ὁ ἔχων κεκλιμένα τὰ γόνατα, γοναστιστός. — Ἐπίρρ. *γονυκλινῶς*: «τὸν ἱκέτευσε γονυκλινῶς».

γονυκλινῶ καὶ *γονυκλιτῶ* (—*έω*)· κλίνω τὰ γόνατα, γονατίζω.

γονυκλισία (ἡ)· ἡ τῶν γονάτων κλίσις, ἡ στάσις τινὸς ἐπὶ τῶν γονάτων, γονάτισμα ‖ ἱκεσία, παράκλησις γινομένη ὑπό τινος γονυκλινῶς.

— *[Θρησκ.]* Κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ ἐν Γεθσημανῇ παράδειγμα, ἤδη ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων τῆς ἀποστολικῆς περιόδου ἐκράτησε μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν τὸ γονυκλινῶς προσεύχεσθαι. Οὕτως ὁ μὲν Στέφανος λιθοβολούμενος προσηύχετο θεὶς τὰ γόνατα αὐτοῦ (Πράξ. 7, 10), οἱ δὲ Πέτρος καὶ Παῦλος προσεύχονται γονυκλινῶς, ἐκεῖνος μὲν παρὰ τὸν νεκρὸν τῆς Ταβιθᾶ (Πράξ. 9, 40), οὗτος δὲ ἀλλαχοῦ καὶ ἐπανειλημμένως (Πράξ. 20, 36· 21, 5). Ἀποστολικὴν λοιπὸν ἔχον τὴν καταγωγὴν τὸ ἔθος τοῦτο, οὐδαμῶς παράδοξον, ἐὰν μαρτυρῆται συνεχῶς ἀπ' αὐτῶν τῶν ἀρχαιοτέρων τοῦ Χριστιανισμοῦ συγγραφέων (*Κλήμεντος Α'* πρὸς Κορινθ. κεφ. 48 Μαρτύριον Ἰγνατίου κεφ. 6, *Ἡγήσιππ.* παρ' Εὐσεβ. Ἐκκλ. Ἱστ. 2, 23. *Tertul.* ad Scapul. 4 κλ.), καὶ ἐὰν εὑρῆται εἰσηγμένον οὐ μόνον ἐν ταῖς κατ' ἰδίαν προσευχαῖς τῶν Χριστιανῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ὥραις τῆς λατρείας, τόσον κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς λειτουργίας τῶν πιστῶν (Χρυσοστ. Ὁμιλ. 18 εἰς τὴν Β' πρὸς Κορινθ. *Migne* 61, 527) ὅσον καὶ κατὰ τὴν ὥραν τῆς χειροτονίας (Διονυσ. Ἀρεοπαγ. περὶ Ἐκκλ. Ἱεραρ. 5, *Migne* 3, 509). Ὡς σύμβολον δὲ συντριβῆς καὶ ταπεινώσεως διὰ τὴν «ἐν ταῖς ἁμαρτίαις πτῶσιν ἡμῶν» θεωρηθεῖσα ἐξ ἀρχῆς ἡ γονυκλισία (Ἀποκρίσεις ἀποδιδ. εἰς *Ἰουστῖνον* 115) φαίνεται ὅτι ἀπ' αὐτῶν τῶν ἀποστολικῶν χρόνων ἀπηγορεύθη διὰ τὰς Κυριακάς, θεωρηθέντος τοῦ «μὴ κλίνειν γόνυ» ἐν τῇ Κυριακῇ ὡς συμβόλου τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν ἀπαλλαγῆς. Τὴν ἀπαγόρευσιν ταύτην ἐπανέλαβον καὶ διάφοροι κανόνες (*Πέτρου Ἀλεξαν*. κανὼν 15, τῆς ἐν Νικαίᾳ καν. 20, τῆς ἐν Τρούλλῳ 90ός). Εἰς τὸ δὲ ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη ἐπεξετάθη ἐνωρὶς συμπεριλαβοῦσα καὶ τὰς ἀπὸ τοῦ Πάσχα μέχρι τῆς Πεντηκοστῆς ἡμέρας ὀφείλεται τὸ γεγονός, ὅτι ἡ κατὰ τὸν ἑσπερινὸν τῆς Πεντηκοστῆς ἐπανάληψις τῆς γονυκλισίας σημειοῦται διὰ προσευχῆς γονυκλινοῦς παρατεταμένης. Ἡ γονυκλισία κατὰ τὴν ἀρχαίαν περίοδον διεκρίνετο τῆς ὑποπτώσεως καὶ τῆς ἐδαφιαίας κλίσεως τοῦ σώματος, καθόσον οἱ γονυκλινεῖς κλίνον τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καὶ τὸν κορμὸν πρὸς τὰ κάτω, μέχρι σημείου ὥστε να στηρίζωνται πολλάκις καὶ ἐπὶ τῶν χειρῶν ἢ τῶν βραχιόνων ἢ τῶν πτομένων τοῦ ἐδάφους. Ἐντεῦθεν καὶ παρ' ἡμῖν ἐκράτησεν ἴδιον εἶδος ἐδαφιαίας γονυκλισίας καὶ προσκυνήσεως, ἡ καλουμένη μεγάλη μετάνοια. Π. Ν. ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ

γονυκλιτὴς καὶ ἐπιρρ. *γονυκλιτῶς*· εἶναι κακῶς ἐσχηματισμένα ἀντὶ τοῦ *γονυκλινὴς* καὶ *γονυκλινῶς*.

γονύκροτος (ὁ, ἡ),—*ον* (τό)· ὁ ἔχων τὰ γόνατα κεκλιμένα πρὸς ἄλληλα καὶ οἱονεὶ συγκρούοντα κατὰ τὴν βάδισιν.

γονυλεπτίδαι (οἱ) (Gonyleptidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια ἐντόμων τοῦ ἀθροίσματος τῶν ἀραχνῶν, περιλαμβάνουσα ἐλάχιστα εἴδη, ὧν κυριώτερον ὁ γονύλεπτος (βλ. λ). Δ. Ν. Π.

γονύλεπτος (ὁ) (Gonyleptus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἀραχνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γονυλεπτιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἔντομα μὲ σῶμα πεπλατυ-

Digitized by Google

σμένον καὶ εὐρὺ κατὰ τὸ πρόσθιον αὐτῶν τμῆμα καὶ μὲ ἰσχυροὺς ὀπισθίους πόδας. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γονύλεπτος ὁ καμπυλόπους* (Gonyleptus curv pes), ὅστις ἔχει μῆκος 13 περίπου χιλιοστομέτρων καὶ χρῶμα ὑπέρυθρον, ἀπαντᾷ δὲ εἰς τὴν Βραζιλίαν. Δ. Ν. Π.

γονυπετὴς (ὁ, ἡ),—ἐς (τό)· ὁ πεσὼν εἰς τὰ γόνατα, ὁ ἐπὶ τῶν γονάτων ἱστάμενος, γονατισμένος. —Ἐπιρρ. *γονυπετῶς*.

—*[Στρατ.]* Ἡ τοῦ *γονυπετῶς βάλλοντος* θέσις εἶναι μία ἐκ τῶν τριῶν θεμελιωδῶν θέσεων τοῦ πεζοῦ ὁπλίτου κατὰ τὴν βολὴν διὰ τυφεκίου ἢ ἀραβίδος. Αὕτη πλεονεκτεῖ, ὑπὸ ἔποψιν τρωτότητος, τῶν δύο ἄλλων, τοῦ μὲν *ὀρθίως βάλλοντος* ὡς παρουσιάζουσα μικροτέραν κατακόρυφον ἐπιφάνειαν στόχου, τοῦ δὲ *πρηνηδὸν* μικροτέραν ὁριζοντίαν τοιαύτην. Πρὸς τούτοις καθιστᾷ ἐφικτὴν τὴν χρησιμοποίησιν προκαλυμμάτων μικροῦ ὕψους, ὡς καὶ χαμηλῶν τεχνητῶν ἢ φυσικῶν, παντὸς εἴδους, ἀνωμαλιῶν τοῦ ἐδάφους. Ὁ γονυπετῶς βάλλων ὁπλίτης στηρίζεται ἐπὶ τῶν δακτύλων τοῦ δεξιοῦ ποδός, τῆς πτέρνης οὔσης ὑψωμένης, καὶ ὑποστηρίζει τὸ ὅπλον του διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρός, τῆς ὁ ἀγκὼν στηρίζεται ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ γόνατος. Τοιουτοτρόπως ἡ βολὴ ἐκτελεῖται ἐν πλήρει ἀνέσει, καθισταμένη οὕτω μᾶλλον ἀκριβής. Ἐξ ἄλλου ἡ ἐφαρμογὴ τῆς προσωμίδος ἐπὶ τοῦ σώματος γίνεται ὑπὸ καλὰς συνθήκας, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἀνακρούσεως ἐπὶ τοῦ σώματος καὶ τὴν ἀντενέργειαν τούτου εἰς ἐκείνην· ἡ λῆψις τῆς θέσεως ταύτης καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς διέγερσις ἐκτελοῦνται λίαν εὐχερῶς καὶ ταχέως. Ἕνεκα τῶν λόγων τούτων ἡ τοῦ γονυπετῶς βάλλοντος θέσις εἶναι ἡ μᾶλλον χρησιμοποιουμένη καὶ κατὰ τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ κατὰ τὴν πολεμικὴν ἐνέργειαν. Γενικώτερον ἡ θέσις αὕτη χρησιμοποιεῖται κατὰ τὴν ὑπηρέτησιν τῶν πολυβόλων καὶ πυροβόλων πρὸς ἐλάττωσιν τῆς τρωτότητος τοῦ προσωπικοῦ, καθὼς καὶ διὰ τὴν προκάλυψιν ὄπισθεν τῶν χαμηλῶν ἀσπιδίων τῶν ὀρειβατικῶν πυροβόλων. Κ. ΔΙΓΕΝΗΣ

γονυπετῶ (—έω)· πίπτω εἰς τὰ γόνατα, γονατίζω, ἰδίᾳ πρὸς παράκλησιν.

γονύπους (ὁ) (Gonypus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων διπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *βραχυκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀσυλιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἔντομα μὲ σῶμα ἐπίμηκες καὶ πολυαρθρωτόν, κεφαλὴν ἀπεστρογγυλωμένην, πόδας ἐπιμήκεις καὶ κεκαλυμμένους ὑπὸ λεπτῶν ἀκανθῶν καὶ πτέρυγας ἐπιμήκεις, διαφανεῖς καὶ πολυνευρώδεις. Ὁ χρωματισμός των εἶναι σκοτεινός. Γνωστὰ εἴδη τινά, ὧν εὐρωπαϊκὸν ἕν, *γονύπους ὁ κυλινδρικὸς* (Gonypus cylindricus), ὅστις ἔχει μῆκος 20 περίπου χιλιοστομέτρων καὶ χρῶμα φαιοπύπυρρον. Δ. Ν. Π.

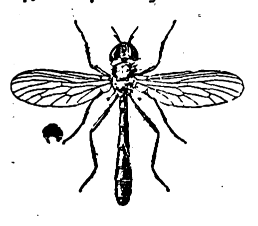

Γονύπους ὁ κυλινδρικός.

γονυστεφὴς (ὁ) *[Ἱππολ.]*. Οὕτως ὀνομάζεται ὁ ἵππος, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸ πρόσθιον τμῆμα τοῦ γόνατος, ἤτοι τὸν καρπόν, φέρει σημεῖά τινα γυμνὰ τριχῶν. Τὸ φαινόμενον τοῦτο ὀφείλεται ἢ εἰς τὴν συχνὴν γονυπέτησιν τοῦ ζῴου ἢ εἰς πάθησίν τινα, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας εἶναι ἡ ἀποψίλωσις τοῦ τμήματος τούτου τοῦ γόνατος. Δ.Ν.Π.

γοοδενία (ἡ) (Goodenia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γοοδενιιδῶν*. Εἶναι πόαι ἐτήσιαι ἢ πολυετεῖς, ἰθαγενεῖς τῆς Αὐστραλίας ἔχουσαι φύλλα ἐναλλασσόμενα ἄνευ μίσχων. Γνωστὰ περὶ τὰ 60 εἴδη. Δ. Ν. Π.

γοοδενιΐδαι (οἱ) (Goodeniidae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὁ κοτυληδόνων*. Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει 11 περίπου γένη, ὧν γνωστότερον ἡ γοοδενία (βλ. λ.). Πάντα τὰ φυτὰ τῆς οἰκογενείας ταύτης εἶναι πόαι ἐτήσιαι ἢ πολυετεῖς μὲ φύλλα ἁπλᾶ, ἐναλλασσόμενα, ἄμισχα, καὶ ἄνθη ζυγόμορφα, πενταμεροῦς συμμετρίας. Ἀπαντῶσιν εἰς τὴν Αὐστραλίαν καὶ περὶ τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος. Εἴδη τινὰ καλλιεργοῦνται διὰ τὰς ἐδωδίμους ῥίζας των. Δ. Ν. Π.

γόος (ὁ)· θρηνώδης κραυγή, στεναγμός.

γόπα (ἡ)· τὸ ὑπόλειμμα τοῦ σιγάρου τὸ ἀπορριπτόμενον, τὸ ἀποτσίγαρο (κατὰ μεταφορὰν ἀπὸ τοῦ ἰχθύος).

γόπα ἢ **γῶπα** (ἡ) *[Ζωολ.]*. Κοιναὶ ὀνομασίαι τοῦ ἰχθύος *βώξ* ἢ *βῶψ ὁ κοινὸς* (βλ. λ.).

Γοράνοι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τοῦ τέως δήμου Φελλίας τῆς ἐπαρχίας Λακεδαίμονος τοῦ νομοῦ Λακωνίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα, εἰς ἣν ὑπάγεται καὶ ἡ ἱερὰ μονὴ Γόλας. Κάτοικοι 922 (1928). Ἔχει ἑλληνικὸν σχολεῖον, ἀστυνομικὸν σταθμόν, τηλεφωνικὸν γραφεῖον καὶ μεταβατικὸν εἰρηνοδικεῖον ἐκ τοῦ τέως δήμου Φάριδος. Εὑρίσκεται εἰς ὕψος ἄνωθεν τῆς θαλάσσης 750 μ. καὶ κεῖται ἐπὶ πρανοῦς πετρώδους ἐδάφους εἰς τὴν κλιτὺν μεγάλης καὶ βαθείας χαράδρας ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Ταϋγέτου. Ὀρεινὸν χωρίον ὑπήνεμον καὶ κατὰ τὸ πάλαι ὀχυρόν. Τὸ κλῖμά του ὑγιεινόν. Κύρια προϊόντα, ἔλαιον καὶ ξηροὶ καρποί. Περιβάλλεται ἀπὸ μικροὺς λοφίσκους καὶ πολλὰ καρποφόρα δένδρα, ἐν οἷς κυρίως καρυδιές, ἐλιές, βελανιδιὲς καὶ πλῆθος καστανεῶν πρὸς τὴν Γόλαν. Ὁ κάμπος τῶν Γοράνων παράγει δημητριακά τινα καὶ ὑδρεύεται χειμῶνός τε καὶ θέρους ἀπὸ ἀφθόνους καὶ διαυγεῖς πηγάς. Μετὰ τῆς Σπάρτης, 20 χιλ. μακράν, θὰ συνδεθῇ διὰ Πολοβίτσης-Ξηροκαμπίου μὲ ἁμαξιτὴν ὁδὸν κατασκευαζομένην ἤδη δαπάναις τοῦ ἐν Ἀμερικῇ Παν. Τσάμπιρα καὶ τῇ προσωπικῇ ἐργασίᾳ τῶν κατοίκων. Ἰδιωτικῇ ἐπίσης πρωτοβουλίᾳ καὶ συνδρομῇ τοῦ ἐν Ἀμερικῇ συλλόγου «Ἅγιος Γεώργιος» ἀνοικοδομεῖται ἀπὸ τοῦ 1900 ὁ φερώνυμος ναός. Δαπάναις τοῦ αὐτοῦ συλλόγου, ἀποστείλαντος πρό τινων μηνῶν 500 χιλ. δρχ., ἐτέθη καὶ θεμέλιος λίθος ἀνεγέρσεως σχολείου. Ἐπίσης δι' ἐξόδων τοῦ Λ. Μαρινάκου ἀνηγέρθη ἡρῷον τῶν κατὰ τοὺς πολέμους 1912—1922 πεσόντων. Σημειωτέον ὅτι ὑπὲρ τὸ ἥμισυ τῶν κατοίκων τῆς κοινότητος εὑρίσκεται εἰς Ἀμερικήν. Ἔκ τινος χρονολογίας σῳζομένης ἐν τῷ κωδωνοστασίῳ τῆς ἐκκλησίας καὶ δεικνυούσης τὸ ἔτος 853, ἐκ τῶν παρὰ τὴν ἐγγὺς φάραγγα ἀνακαλυπτομένων τάφων, ἐκ τῶν πολλαχοῦ ὑπαρχόντων κεράμων, ὑστερωτέρων χρόνων, ἀλλὰ καὶ ἐξ εὑρισκομένων ἑκάστοτε ὑπὸ τῶν χωρικῶν ἀγαλματίων καὶ ἀρχαίων νομισμάτων φαίνεται, ὅτι κατῳκοῦντο οἱ Γοράνοι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ δὴ πυκνότερον ἢ σήμερον. Πρὸς Ν τῆς κωμοπόλεως σῴζεται ἐπίσης πύργος ὕψους 4 μέτρων καὶ πλάτους 7, μὲ εὐρείας πύλας ἐπὶ τῶν τριῶν πλευρῶν. Πρὸς αὐτὸν ἄγει παλαιὸν ὑδραγωγεῖον ἐξ ἀποστάσεως χιλίων καὶ πλέον μέτρων. Ἐγγὺς χαράδρα, ἧς διέρχεται καὶ ὁ εἰς Εὐρώταν χυνόμενος Γερακάρης ἢ Γορανίτικο ποτάμι. Εἰς τὴν Ἀρκίναν, τόπον βουνώδη, Δ τῶν Γοράνων καὶ εἰς ἀπόστασιν ὥρας κειμένην, μεταξὺ Ἄρνας καὶ τῆς Μονῆς Γόλας, ἐγένοντο τῷ 1889 ἀνασκαφαί, καθ' ἃς ἀνεκαλύφθη τάφος θολωτὸς μήκους 2,65 μ., βάθους 2,80, πλάτους 0,78 καὶ ὕψους ποικίλοντος μεταξὺ 1.16—1.30, καθόσον αἱ τρεῖς πλάκες, αἱ ἀποτελοῦσαι τὸ ὑπέρθυρον δὲν εἶναι ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁριζοντίας ἐπιφανείας τοποθετημέναι. Ἐν τῷ τάφῳ εὑρέθησαν πενιχρά τινα κτερίσματα, εἰς τὸ ἀπέναντι τοῦ στομίου μέρος πέντε ψηφίδες ὅρμου ἐκ λευκοῦ λίθου, εἷς λίθος διάτρητος ἐλλειψοειδὴς ἄνευ γλυφῆς, ἓν κόσμημα χρυσοῦν, εἷς χάλκινος μικρὸς ἧλος καὶ διάφορα τεμάχια πηλίνων ἀγγείων. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους ὑπάρχουν ἐνδείξεις τῆς οἰκήσεως τῶν Γοράνων, διότι μεγάλη ἐκμετάλλευσις ἐγένετο τότε τοῦ καὶ σήμερον ὑπάρχοντος ἀρχαίου λατομείου των, τοῦ εὑρισκομένου ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τῆς κοινότητος πρὸς τὴν Ἀρκίναν. Τὰ σῳζόμενα σήμερον ἡμιτελῆ εἰς τὸ λατομεῖον κιονόκρανα καὶ οἱ ἀκατέργαστοι κίονες ἀνάγονται εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν ἐποχήν.

Βραδύτερον καὶ μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀναμφισβήτητον εἶναι ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῶν Γοράνων ηὔξησε. Σῳζόμενα ἐρείπια βυζαντινῶν ναῶν καὶ ἴχνη ἁγιογραφιῶν τοῦ ΙΕ' αἰῶνος εἶναι ὁ ναὸς τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, ὁ ναὸς τοῦ Σωτῆρος, ὁ τῶν Ἁγίων Θεοδώρων κλπ. Εἰς τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν τοῦ τελευταίου εὑρέθη τετράγωνος πυραμιδοειδὴς στήλη 0.22×0.15, ἐπὶ τῶν τριῶν πλευρῶν τῆς ὁποίας εἶναι ἐγκεχαραγμένος σταυρὸς φέρων πέριξ ἀνθέμια καλῆς τέχνης.

Εἰς τὴν περιφέρειαν Γοράνων ὑπάρχουν καὶ ἀρκετὰ σπήλαια, εἰς ἀρκετὴν δὲ ἀπ' αὐτῶν ἀπόστασιν, ἐπὶ τοῦ Ταϋγέτου, ὑπάρχει τὸ ἐν εἴδει φρέατος *κάρκανον* σπήλαιον, τὸ φέρον τὸ ὄνομα «Ἄλμπανος». Α. Σ. ΣΓΟΥΡΙΤΣΑΣ

γοργάδα (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τις γοργός, γοργότης, ταχύτης, γρηγοράδα.

Γοργάδες *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὀνομασία (Gorgades insulae), ἥτις φέρεται ὑπὸ τοῦ Πλινίου (VI, 36). Εἶναι ἡ νῆσος *Σιέρμπορο* (Sherboro) τῆς Σιέρρα Λεόνε (βλ. καὶ σχόλια *C. Müller* εἰς Α' τόμ. ἐκδ. Διδότου τῶν «Ἐλασσόνων Ἑλλήνων Γεωγράφων» σελ. 13 ὑποσ. 18) ὡς κείμεναι πρὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Νότου Κέρας καὶ οὐχί ποτε, ὡς παρά τινων πιστεύεται, αἱ νῆσοι Bissagos, αἱ εὑρισκόμεναι εἰς τὸ Cabo Verde («Ἑσπέρου κέρας» τοῦ Ἄννωνος). Σ. Ε. Λ.

Γόργασος. Διάσημος Ἕλλην ζωγράφος, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Δαμοφίλου κοσμήσας τὸν ἐν Ῥώμῃ παρὰ τὸν μέγαν Ἱππόδρομον ναὸν τῆς Δήμητρος (509—493 π. Χ.). Ὑπῆρξεν εἰσηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς τέχνης εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐν ᾗ μέχρι τῶν χρόνων ἐκείνων ἦτο ἐν χρήσει ἡ ἐτρουσκικὴ τέχνη, φαίνεται δ' ὅτι ἐξετέλει ξηρογραφίας ἢ ζωγραφίας ἐπὶ πηλίνων ἀναγλύφων καὶ πλακῶν. Αἱ πλάκες αὗται κατὰ τὴν ἐν ἔτει 31 π. Χ. καταστροφὴν ἐκ πυρκαϊᾶς τοῦ ναοῦ καὶ τὴν ἐν ἔτει 27 π. Χ. ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου ἀνακαίνισίν του διεφυλάχθησαν ἐντὸς πλαισίων. Ι. Μ. Π.

— **Γόργασος**. Υἱὸς τοῦ Μαχάονος καὶ τῆς Ἀντικλείας καὶ ἀδελφὸς τοῦ Νικομάχου, οὗ ἱερὸν ἐν Φαραῖς τῆς Μεσσηνίας, ἐν ᾧ ἐθεραπεύοντο ἀσθενεῖς καὶ κατὰ τοὺς χρόνους ἔτι τοῦ Παυσανίου.

γόργειος,—*είη*,—*ειον* (ἀρχ.)· ὁ ἀνήκων εἰς Γοργώ: «γοργείη κεφαλή,—χαίτη,—πλόκαμοι» ‖ ὁ προερχόμενος ἐκ τοῦ Γοργίου: «γοργεῖα σχήματα» (*Δ. Ἁλ.* π. Πλ. 2), ἀντὶ τοῦ ὀρθοτέρου «γοργίεια σχήματα» ‖ εἰς τὸν πληθ. *γόργεια* καὶ *γοργεῖα* τὰ τραγικὰ προσωπεῖα, παρὰ Δωριεῦσι. ΙΑΚ. Χ. Δ.

Γόργη *[Μυθολ.]*.—1) Θυγάτηρ τοῦ Οἰνέως, βασιλέως τῆς Καλυδῶνος, καὶ τῆς Ἀλθαίας, τῆς θυγατρὸς τοῦ Θεστίου, ἀδελφὴ δὲ τοῦ Θυρέως, τοῦ Κλυμένου, τοῦ Μελεάγρου καὶ τῆς Δηϊανείρας. Ὡς κόρη ἡ μύνθη τῆς Καλυδῶνος, ὅτε ἐπολιόρκησαν αὐτὴν οἱ Κουρῆτες. Νυμφευθεῖσα τὸν Ἀνδραίμονα ἔγινεν ἐξ αὐτοῦ μήτηρ τοῦ Θόαντος, κατά τινα δὲ παραλλαγὴν τοῦ μύθου, καὶ τοῦ Τυδέως ἐκ τοῦ πατρός της Οἰνέως, ὅστις κατὰ βούλησιν τοῦ Διὸς ἠράσθη τῆς θυγατρός του.

—2) Σύζυγος τοῦ Κορίνθου καὶ μήτηρ τοῦ Μεγαρέως. Ἀπὸ ταύτης ὠνομάσθη, κατὰ τὴν μεγαρικὴν παράδοσιν, ἡ ἐν Μεγαρίδι λίμνη Ἐσ ατιῶτις *Γοργῶπις*, διότι εἰς τὰ ὕδατα αὐτῆς ἐπνίγη.

—3) Μία τῶν Δαναΐδων, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαχεν ὡς σύζυγος ὁ υἱὸς τοῦ Αἰγύπτου Ἱππόθοος. ΚΑΨ.

Γοργιαννάδες *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Καρπενησίου* τῆς ἐπαρχίας Εὐρυτανίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας. Κάτ. (1928) 240.

Γοργίας. Ἕλλην σοφιστὴς καὶ ῥήτωρ τοῦ Ε' π.Χ. αἰῶνος. Ἐγεννήθη ἐν Λεοντίῳ τῆς Σικελίας κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὴν δευτέραν δεκαετηρίδα τοῦ Ε' αἰῶνος (490—480). Υἱὸς τοῦ Χαρμαντίδου ἔσχε διδάσκαλον εἰς τὴν ῥητορικὴν πιθανῶς τὸν Τισίαν, εἰς δὲ τὴν φιλοσοφίαν ἔλαβε τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Ἐμπεδοκλέους καὶ τῶν Ἐλεατῶν. Καὶ διὰ μὲν τὸν πρῶτον φέρεται λέγων ὅτι «παρείη τῷ Ἐμπεδοκλεῖ γοητεύοντι», διὰ τοὺς ἄλλους ὅμως οὐδὲν ἀξιόλογον τεκμήριον ἔχομεν περὶ τῆς ἀμέσου σχέσεώς του πρὸς αὐτούς. Κατὰ τὸ 427 π.Χ. ἀπεστάλη ὡς πρέσβυς τῶν Λεοντίνων εἰς Ἀθήνας, ὅπου ἡ εὐγλωττία του ἐξέπληξε τοσοῦτον τοὺς Ἀθηναίους καὶ ἐκίνησε τὸ ἐνδιαφέρον των, ὥστε ἔκρινεν οὗτος ἄξιον, μετὰ τὴν λῆξιν τῆς πρεσβείας του, νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ νὰ διδάξῃ. Βραδύτερον εὑρίσκομεν αὐτὸν περιοδεύοντα εἰς τὰς πόλεις τῆς κυρίως Ἑλλάδος, εἰς τὸ Ἄργος, ὅπου ἀπηγορεύθη ἡ παρακολούθησις τῆς διδασκαλίας του, τοὺς Δελφούς, ὅπου ἐξεφώνησε λόγον, τὸν «Πυθικόν», τὴν Ὀλυμπίαν, ὅπου ἐξεφώνησεν ἕτερον περισπούδαστον λόγον, καὶ ἀλλαχοῦ. Τέλος ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Λάρισαν τῆς Θεσσαλίας, ὅπου ἐξηκολούθει διδάσκων τὴν ῥητορικὴν ἐπὶ ἀδρῷ μισθῷ μέχρι τοῦ θανάτου του, ἐπισυμβάντος ὅτε ἦγεν ἢ ὑπὲρ τὸ ἑκατοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του. Κατὰ τὰς περιοδείας του ἐξήσκει μεγάλην γοητείαν ἐπὶ τῶν νέων, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ πλούσιοι ἠκολούθουν αὐτὸν ἀκούοντες καὶ θαυμάζοντες τοὺς λόγους του καὶ τὰ διδάγματά του. Κατά τινα ἀμφίβολον μαρτυρίαν, ὁ Γοργίας ἦτο νυμφευμένος· ἄλλη ὅμως τοῦ Ἰσοκράτους ἀναιρεῖ ταύτην, ὑπάρχουν δὲ καὶ τεκμήρια πείθοντα ὅτι δὲν ἔσχεν ἀμέσους διαδόχους.

Ὁ Γοργίας ἐτιμήθη ἰδίως, κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, διὰ τὴν ῥητορικήν του δεινότητα, νέος ὅμως εἶχεν ἀσχοληθῆ περὶ τὴν φιλοσοφίαν, γράψας ἔργον «περὶ φύσεως ἢ περὶ τοῦ μὴ ὄντος»· τὸ ἔργον τοῦτο ἔφερε σαφῆ τὴν σφραγῖδα τῆς δευτέρας φάσεως τῆς ἐλεατικῆς φιλοσοφίας· ἂν καὶ τὰ σῳζόμενα ἀποσπάσματά του εἶναι ἐλάχιστα, μᾶς ἔχουν παραδοθῆ ἀρκεταὶ πληροφορίαι περὶ τούτου, ὥστε νὰ δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν ὁπωσδήποτε τὸ περιεχόμενόν του. Ἐν αὐτῷ τρεῖς κυρίως προτάσεις ὑπεστήριζε, διὰ τῶν ὁποίων ἐξ ἴσου ἠρνεῖτο καὶ τὴν ὕπαρξιν καὶ τὴν γνῶσιν. Καὶ πρῶτον μὲν ἐδίδασκεν ὅτι οὐδὲν ὑπάρχει, διότι ἐὰν ὑπάρχῃ τι θὰ εἶναι τοῦτο ἢ τὸ *ὄν*, ἢ τὸ *μὴ ὄν*, ἢ τὸ *συναμφότερον*· ἀλλὰ τὸ μὲν *μὴ ὂν* δὲν ὑπάρχει, διότι δὲν δύναταί τι νὰ ὑπάρχῃ καὶ νὰ μὴ ὑπάρχῃ. Ὅτι τὸ *ὂν* δὲν ὑπάρχει, ἀπεδείκνυεν ὡς ἑξῆς: ἐὰν μὲν εἶναι ἀγέννητον θὰ εἶναι ἄπειρον, ἄπειρον δὲ ὂν δὲν θὰ ὑπάρχῃ οὐδαμοῦ, διότι δὲν ὑπάρχει τι τὸ ὁποῖον νὰ δύναται νὰ τὸ περιλάβῃ· ἀλλ' ἂν δὲν ὑπάρχῃ οὐδαμοῦ, δὲν ὑπάρχει οὐδόλως. Ἂν εἶναι γεννητόν, οὔτε ἐκ τοῦ *ὄντος* δύναται νὰ ἔχῃ γεννηθῆ ἀφοῦ τὸ ὂν θὰ ὑπῆρχε πρὸ τῆς γεννήσεώς του, οὔτε ἐκ τοῦ *μὴ ὄντος*, διότι τὸ *μὴ ὂν* δὲν δύναται νὰ γεννήσῃ τὸ *ὄν*, κατὰ τὴν θεωρίαν τῆς ἐξ ὁμοίων γενέσεως. Τέλος ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγεται, ὅτι οὔτε τὸ *συναμφότερον*, ὂν ἅμα καὶ *μὴ ὄν*, δύναται νὰ ὑπάρξῃ, ἀφοῦ ἑκάτερον αὐτῶν ἀπεδείχθη ὅτι δὲν ὑπάρχει. Ἥ τε διαλεκτικὴ καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς συλλογιστικῆς ταύτης σειρᾶς προδίδουσιν ἀσφαλῆ τὴν ἐπίδρασιν τῶν Ἐλεατῶν, περὶ τῆς ὁποίας ὡμιλήσαμεν ἀνωτέρω. Καὶ ἄλλοι συλλογισμοὶ ἐπὶ τῆς ἑνότητος καὶ τῆς πολ.

Digitized by Google

λαπλότητος, τῶν ὁποίων ἐποιεῖτο χρῆσιν πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀνυπαρξίας τοῦ ὄντος, ἔτι μᾶλλον ἐλεατίζουν. Κατὰ δεύτερον λόγον ἐδίδασκε τὸ ἀδύνατον τῆς γνώσεως, κλονίζων τὴν πεποιθησιν ἐπὶ τὴν ἀνθρωπίνην διανόησιν διὰ τῆς διαφορᾶς μεταξὺ τῆς λειτουργίας τοῦ νοῦ καὶ τῶν συχνάκις ἀνεπαλλήλων πρὸς ταύτην δεδομένων τῆς ἐμπειρίας. Ἑτέραν ἀπόδειξιν τοῦ αὐτοῦ ἐστήριζεν ἐπὶ τῆς θεωρίας τῶν ὁμοίων. Τέλος, ὅτι ἡ γνῶσις δὲν εἶναι μεταβιβαστή, ἀπεδείκνυε πάλιν διὰ τῆς θεωρίας τῶν ὁμοίων, λέγων ὅτι ἀφοῦ ἡ γνῶσις εἶναι δυνατὴ μόνον διὰ τῶν ὁμοίων, μέσον δὲ πρὸς μεταβίβασιν ταύτης ἔχομεν μόνον τὸν λόγον, δὲν θὰ δυνηθῶμεν βλέποντες, ἢ ἀκούοντες, ἢ γενικῶς αἰσθανόμενοί τι, νὰ τὸ καταστήσωμεν εἰς ἄλλους γνωστὸν διὰ τῶν ἰδίων μέσων, καὶ ἐπομένως δὲν θὰ δυνηθῶμεν νὰ μεταβιβάσωμεν τὴν γνῶσίν μας. Τὸ ὡς ἄνω ἔργον εἶναι ἐκ τῶν παλαιοτέρων τοῦ Γοργίου, γραφὲν πιθανῶς τῷ 444.

Τὰ σῳζόμενα ρητορικὰ ἀποσπάσματα τοῦ Γοργίου εἶναι ὀλίγα, μᾶς παραδίδονται δὲ καὶ πολλὰ νόθα καὶ πολλαὶ ἀπομιμήσεις· ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν δυνάμεθα νὰ στηριχθῶμεν ἀπολύτως ἐπ' αὐτῶν, ἡ ἐν αὐτοῖς μίμησις τοῦ τρόπου του καὶ αἱ παραδιδόμεναι πλούσιαι σχετικαὶ πληροφορίαι εἶναι ἀρκεταὶ διὰ νὰ ἐκτιμήσωμεν τὸ ὕφος του. «Οὗτος πρῶτος, λέγει ὁ Σουίδας (ἐν. λ.), τῷ ρητορικῷ εἴδει τῆς παιδείας δύναμίν τε φραστικὴν καὶ τέχνην ἔδωκε. τροπαῖς τε καὶ μεταφοραῖς καὶ ἀλληγορίαις καὶ ὑπαλλαγαῖς καὶ καταχρήσεσι καὶ ὑπερβάσεσι καὶ ἀναδιπλώσεσι καὶ ἐπαναλήψεσι καὶ ἀποστροφαῖς καὶ παρισώσεσιν ἐχρήσατο». Ὡς χαρακτηριστικὸν τοῦ ὕφους του παραθέτομεν χωρίον του ἀπὸ τὸν ἐπιτάφιον, τὸν ὁποῖον ἐξεφώνησεν ἐν Ἀθήναις εἰς τοὺς ἐν τοῖς πολέμοις πεσόντας Ἀθηναίους καὶ τὸ ὁποῖον ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν τοῦ Διονυσίου τοῦ πρεσβυτέρου καὶ τοῦ Γκόμπερτς διὰ τὴν τυπικότητά του «Τί γὰρ ἀπῆν τοῖς ἀνδράσι τούτοις ὧν δεῖ ἀνδράσι προσεῖναι; τί δὲ καὶ προσῆν ὧν οὐ δεῖ προσεῖναι; εἰπεῖν δυναίμην ἃ βούλομαι, βουλοίμην δ' ἃ δεῖ λαθὼν μὲν τὴν θείαν νέμεσιν, φυγὼν δὲ τὸν ἀνθρώπινον φθόνον» (*Diels* fragm. 6) ἢ ἄλλο: «καὶ τὸ ἀγώνισμα ἡμῶν.... ἀρετῶν δεῖται, τόλμης καὶ σοφίας· τόλμης μὲν τὸν κίνδυνον ὑπομεῖναι, σοφίας δὲ τὸ πλίγμα γνῶναι» (*Diels* fragm. 8)

Ὁ Γοργίας, ὅπως καὶ οἱ λοιποὶ σοφισταί, ἐλέχθη πολλάκις ὅτι ἔζησεν εἰς ἐποχὴν ζυμώσεων καὶ δημιουργίας νέων ἀναγκῶν καὶ νέων ἀξιῶν, εἶναι ἡ ἐποχὴ τὴν ὁποίαν σατιρίζει ὁ Ἀριστοφάνης. Ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς τῶν γενικῶν αὐτῶν προϋποθέσεων, ὁ ἰδιότυπος πλάνης βίος του μακρὰν τῆς ἰδίας του πατρίδος τὸν ἤγαγεν εἰς λίαν πρωτότυπον διὰ τὴν ἐποχήν του σύλληψιν τῆς ἑλληνικῆς ἑνότητος. Ἡ ἐποχὴ τοῦ ὁμαδικοῦ κινδύνου, τὸν ὁποῖον εἶχε διατρέξει ἡ Ἑλλὰς ἐκ τῶν Περσῶν, εἶχεν ἤδη παρέλθει καὶ αἱ συνήθεις ἔριδες τῶν πόλεων μεταξύ των εἶχον καὶ πάλιν ἐπικρατήσει· ὁ Γοργίας ὅμως λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ τῶν περιηγήσεών του ἔβλεπε πόσον ἑνιαία ἦτο ἡ ζωὴ τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τῆς Ἰταλίας μέχρι τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Θεσσαλίας· ἐκ τούτου ἐδημιουργήθη ἐν ἑαυτῷ ἡ ἰσχυρὰ πεποίθησις περὶ τοῦ ἑνιαίου τῶν Ἑλλήνων, πεποίθησις τὴν ὁποίαν ἡδραίουν ἴσως καὶ φιλοσοφικαὶ καὶ κοινωνικαὶ προϋποθέσεις (βλ. λ. Ἀντιφῶν). Οὕτως ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐξεφώνησε λόγον ὑπὲρ τῆς ὁμονοίας τῶν Ἑλλήνων, ἐν τῷ ὁποίῳ ἔλεγεν ὅτι: «τὰ μὲν κατὰ βαρβάρων τρόπαια ὕμνους ἀπαιτεῖ, τὰ δὲ κατὰ τῶν Ἑλλήνων θρήνους». Μελετῶντες σήμερον τὴν σκέψιν καὶ τὸ ὕφος τοῦ Γοργίου ἐκπλησσόμεθα πρὸ τῆς μεγάλης του φήμης, ἡ ὁποία μᾶς φαίνεται δυσανάλογος μὲ τὸ ἔργον του, ἀλλὰ ἂν δυνηθῶμεν νὰ εὕρωμεν τὰ αἴτια τῆς ἐπιτυχίας του εἰς τὰς Ἀθήνας, αἱ ὁποῖαι τότε ἔδιδον τὸν τόνον εἰς τὴν πενιχρὰν πνευματικὴν κίνησιν τῶν ἄλλων πόλεων, ἡ φήμη του δὲν θὰ εἶναι πλέον πρόβλημα. Ὅτε ἦλθε τὸ πρῶτον εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ Γοργίας, ὁ Περικλῆς εἶχεν ἀποθάνει πρὸ καιροῦ, ἡ προσπάθειά του ὅμως ἐξηκολούθει ἐπὶ μᾶλλον νὰ καρποφορῇ· αἱ Ἀθῆναι εἶχον ἀγαπήσει τοὺς τρόπους τοὺς ἰωνικούς, τὴν ἰωνικὴν διάλεκτον, τὴν ἰωνικὴν διανόησιν (βλ. λ. Ἀναξαγόρας). Ὁ λόγος καὶ ἡ τέχνη τοῦ Γοργίου, κατ' ἐξοχὴν ἰωνικοί, ἔρχονται καί, εἰς τὴν περίοδον τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ ἀναβρασμοῦ, προσφέρονται ὡς πρότυπα πρὸς μίμησιν. Τοῦτο ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῆς μεγάλης ἐπιρροῆς τὴν ὁποίαν ἀναφέρουν οἱ ἀρχαῖοι, ὅτι ἔσχεν ὁ Γοργίας ἐπὶ τοὺς συγχρόνους του: «Γοργίου δὲ θαυμασταὶ ἦσαν ἄριστοί τε καὶ πλεῖστοι, πρῶτον μὲν οἱ κατὰ Θετταλίαν Ἕλληνες, παρ' οἷς τὸ ρητορεύειν, γοργιάζειν τὴν ἐπωνυμίαν ἔσχεν, εἶτα τὸ ξύμπαν ἑλληνικόν.... Κριτίας δὲ καὶ Θουκυδίδης οὐκ ἀγνοοῦνται τὸ μεγαλόγνωμον καὶ τὴν ὀφρὺν παρ' αὐτοῦ κεκτημένοι» (*Φιλοστράτου* ἐπιστ. 73)· εἶναι δὲ γνωστὸς καὶ ὁ Ἰσοκράτης ὡς μαθητής του (*Πλ ντ.* Βίοι 10 ρητόρ.). Ἡ φήμη του δὲν συναπέθανε μετ' αὐτοῦ· ἀπόγονός του, ἔγγονος τῆς ἀδελφῆς του, ὁ Εὔμολπος, ἀφιέρωσεν εἰς αὐτὸν ἀνδριάντα ἐν Ὀλυμπίᾳ «παιδείας καὶ φιλίας ἕνεκα», οἱ δὲ Λεοντῖνοι καὶ νόμισμα ἔκοψαν πρὸς τιμήν του. Ἐπίσης λέγεται ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀνήγειραν εἰς αὐτὸν ἐν Δελφοῖς ἀνδριάντα χρυσοῦν, ἐὰν μή, ὡς ἐλέχθη ὑπ' ἄλλων, αὐτὸς εἰς ἑαυτὸν ἔστησε τοῦτον. Κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους, Βέλγος σοφός, ὁ Ντυπρεέλ, ἐδημοσίευσεν ὀγκώδη ἐργασίαν, εἰς τὴν ὁποίαν προσπαθεῖ ν' ἀποδείξῃ, ὅτι οἱ σοφισταὶ γενικῶς, καὶ εἰδικῶς ὁ Γοργίας, ὑπῆρξαν οἱ πραγματικοὶ διαμορφωταὶ τῆς κλασσικῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας· ἡ ἐνδιαφέρουσα ὅμως αὕτη θεωρία δὲν ἐπεκράτησε μέχρι τοῦδε, οὐδὲ ὑπεστηρίχθη ἐπαρκῶς. Ἡ γενικὴ κρίσις περὶ τοῦ Γοργίου δύναται νὰ ἐξαχθῇ ἐξ ὅσων ἐλέχθησαν ἀνωτέρω· βεβαίως προέχει μεταξὺ τῶν σοφιστῶν διὰ τὴν ἰσχυράν του διανόησιν καὶ τὴν δημιουργίαν πρωτοτύπου ὕφους (ὁ *Μπροσάρ*, γράφων περὶ τῶν σοφιστῶν, λέγει, ὅτι ἐκ τούτων μόνοι ὁ Πρωταγόρας καὶ ὁ Γοργίας εἶναι ἀκόμη φιλόσοφοι)· εἶναι ὅμως ἀπολύτως καρπὸς τῆς ἐποχῆς του, οὐδὲν δημιουργήσας ἱκανὸν νὰ σταθῇ μετὰ τὴν μεταβολὴν τῶν ὅρων ὑπὸ τοὺς ὁποίους ἔζη. Τύπος τῆς ἐποχῆς του ἀντιπροσωπευτικὸς ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους σοφιστάς, παραμένει ὡς ἐκ τούτου μία ἀπὸ τὰς πλέον ἐνδιαφερούσας μορφὰς τῆς μεγάλης ἐκείνης κινήσεως.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω σημειουμένων, σῴζονται τοῦ Γοργίου δύο λόγοι ἐπιδεικτικοί «Ἑλένης ἐγκώμιον» καὶ «Παλαμήδους ἀπολογία», νοθευθέντες κατὰ καιρούς, ἀλλὰ σήμερον θεωρούμενοι γνήσιοι ὑπὸ τῶν πλείστων. Ἐπίσης φέρεται οὗτος γράψας «ρητορικὴν τέχνην» καὶ «ὀνομαστικόν». Τὰ σῳζόμενα ἀποσπάσματα καί, οὐχ τελείως, τὰς πηγὰς συνέλεξεν ὁ *Diels* εἰς τὸ «ἀποσπάσματα τῶν προσωκρατικῶν». Κυριώτερα βοηθήματα, πλὴν τῶν μεγάλων ἱστοριῶν τῆς φιλοσοφίας, εἶναι: *Foss*, De Gorgia Leontino commentatio κτλ. 1828. – *Diels*, Gorgias und Empedocles, 1884 — *Scheel*, De Gorgianae disciplinae vestigiis 18 0. — *Nestle*, Die Schrift des Gorgias «über die Natur der über das Nichtseiende» 1922. — Κριτικὴ βιβλιογραφία τῶν ἐτῶν 1876—1911 ὑπὸ *Lortzing* ἐν Jahresbericht über die Fortschritte des klassischen Altertummissenschalt CLXVIII.

Κ. Θ. ΔΗΜΑΡΑΣ

— **Γοργίας.** Ἀθηναῖος γλύπτης τῆς Ε' ἑκατονταετηρίδος π. Χ., οὗ σῴζονται πέντε βάσεις ἀγαλμάτων εὑρεθεῖσαι ἐν τῇ Στοᾷ τῶν Γιγάντων καὶ τῇ Ἀκροπόλει τῶν Ἀθηνῶν. Πιθανῶς εἶναι ὁ κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πλινίου σύγχρονος τοῦ Ἀγελάδα καὶ τοῦ Κάλλωνος χαλκοπλάστης. Ι. Μ. Π.

— **Γοργίας.** Εἷς τῶν ταξιάρχων τῆς στρατιᾶς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Κατὰ τὸ 328 π. Χ, ὅτε ἀπεφασίσθη ἡ ἐκ νέου εἰσβολὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς τὴν ἀποστατήσασαν Σογδιανὴν μετὰ πέντε φαλάγγων τοῦ στρατοῦ του, ὁ Γοργίας μετὰ τῆς φάλαγγός του, ὡς καὶ οἱ Μελέαγρος, Πολυσπέρχων καὶ Ἄτταλος μετὰ τῶν ἰδικῶν των, ἔμειναν ἐν Βάκτροις πρὸς φύλαξιν τῆς χώρας (Βακτριανῆς). Κατὰ τὸ 327, ὅτε ὁ στρατὸς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, διαιρεθεὶς εἰς δύο στρατιάς, ἐπορεύετο ἑκατέρωθεν τῶν δύο ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ Κωφῆνος, ἡ φάλαγξ τοῦ Γοργίου, ὡς καὶ ἄλλαι τινὲς φάλαγγες, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἡφαιστίωνος καὶ Περδίκκα, ἐπορεύθησαν ἀκολουθοῦσαι τὸν ροῦν τοῦ Κωφῆνος ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης αὐτοῦ, ἔνθα κατῴκουν οἱ Γανδάριοι, μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν μόλις φθάσωσιν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἰνδοῦ ν' ἀρχίσωσι τὴν κατασκευὴν γεφύρας, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Ἀλέξανδρος ἐμελέτα νὰ προελάσῃ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἰνδικῆς. Κατὰ τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ Ὑδάσπου (326 π. Χ.) καὶ τὴν ἐπακολουθήσασαν κατὰ τοῦ Πώρου μάχην, ἡ φάλαγξ τοῦ Γοργίου μετ' ἄλλων τινῶν ὑπὸ τὸν Λαγίδην Πτολεμαῖον ἀπετέλουν τὴν ὀπισθοφυλακὴν τῆς στρατιᾶς τοῦ Ἀλεξάνδρου. Κατὰ δὲ τὸ 324 ὁ Γοργίας ἦτο εἷς τῶν στρατηγῶν, οἵτινες ὑπὸ γενικὸν διοικητὴν τὸν Κράτερον ὡδήγησαν ἐκ τοῦ στρατοπέδου τῆς Ὤπιδος τοὺς παλινοστήσαντας παλαιμάχους εἰς τὴν Μακεδονίαν.

— **Γοργίας.** Ἄρχων ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸ 280 π. Χ.

— **Γοργίας.** Στρατηγὸς Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς, ὅστις κατὰ τὸ 165 π. Χ. ἀπεστάλη μετὰ τοῦ Νικάνορος εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐναντίον τοῦ Ἰούδα τοῦ Μακκαβαίου, ὑπὸ τοῦ ὁποίου καὶ ἡττήθη. ΚΑΨ.

— **Γοργίας (μάρτυς).** Εἷς τῶν δέκα μαρτύρων, οἵτινες ἄγνωστον πότε «διὰ Χριστὸν καὶ τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν ὑπὸ τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ ἄρχοντος λιμῷ καὶ δίψει καὶ κρύει ταλαιπωρηθέντες τὸν ἀγῶνα τοῦ μαρτυρίου ἐτέλεσαν». Ἡ μνήμη αὐτῶν ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 5 Ἰουνίου μετὰ βραχυτάτης βιογραφίας ἄνευ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας. Ε. Γ. Π.

— **«Γοργίας»** ἢ ***«περὶ ρητορικῆς ἀνατρεπτικός»***. Διάλογος τοῦ Πλάτωνος γραφεὶς πιθανῶς περὶ τὸ 387 καὶ πραγματευόμενος περὶ τῆς ἠθικῆς ἀξίας τῆς ρητορικῆς. Πρόσωπα τοῦ διαλόγου εἶναι ὁ Σωκράτης, ὁ Καλλικλῆς, ὁ Χαιρεφῶν, ὁ Πῶλος καὶ ὁ Γοργίας· κατ' Ἀθήναιον, ὁ τελευταῖος οὗτος ἀναγνώσας τὸν διάλογον εἶπεν ὅτι οὐδὲν ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ λεγομένων διελέχθη.

Γοργίδας. Εἷς τῶν σπουδαιοτέρων ἀνδρῶν τῶν Θηβῶν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς των. Ὑπῆρξεν ὁ δεξιὸς τοῦ Ἐπαμεινώνδα συνεργάτης εἰς τὴν μετάδοσιν πρὸς τοὺς εὐγενεῖς νέους τῶν Θηβῶν μιᾶς ἀνωτέρας παιδεύσεως. Τῷ 378 καὶ ὡς ἵππαρχος ἡγήθη τῶν Θηβαίων εἰς τὴν ἐναντίον τῶν Θεσπιῶν ἐκστρατείαν των (βλ. Ἱερὸς *λόχος* καὶ Ἐπαμεινώνδας). ΚΑΨ.

Γοργιπία [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τοῦ βασιλείου τῶν Σινδῶν, παράλιος, ὅριον μετὰ τῆς Φαναγορίας, τῆς χώρας τῶν Ἀσπουργιανῶν, μία τῶν παλαιοτέρων (πρὸ τοῦ 500 π. Χ.) ἑλληνικῶν ἀποικιῶν, ἔχουσα «οἰκήτορας Ἕλληνας ἀπὸ τῶν ἐγγὺς ἥκοντας τόπων» (*Σκύμνου* 890). Ἔχουσα πρὸ αὐτῆς ὕφαλον Μέγαιρα εἶναι ὁ *Σινδικὸς λιμὴν* τοῦ Σκύλλακος (Περίπλους 72) καὶ τοῦ Πτολεμαίου (Ε, θ, 8), ἡ *Σινδικὴ* τοῦ Ἀρριανοῦ (Εὐξείνου Πόντου Περίπλους, 28). Οὖσα λιμὴν τῆς Παλαιᾶς Λαζικῆς, εἶναι ἡ σύγχρονος Ἀνάπα (βλ. λ.). Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γόργιππος. Ὀλυμπιονίκης ἐκ Τεγέας κατὰ τὴν ἐν αὐτῇ τελουμένην ἑορτὴν τῶν Ὀλυμπίων. Ι. Δ. Σ.

— **Γόργιππος.** Ἡγεμὼν τοῦ Κιμμερίου Βοσπόρου. Τούτου χαλκοῦς ἀνδριὰς ἦτο ἐστημένος ἐν Ἀθήναις παρὰ τὴν ἀγοράν. Ι. Δ. Σ.

— **Γόργιππος.** Υἱὸς τοῦ ἐκ Χαλκίδος Πυθίππου. Ἐξ ἐπιγραφικῶν μαρτυριῶν γνωρίζομεν, ὅτι ἦτο σατιρικὸς ποιητὴς καὶ ὅτι ἐνίκησε (περὶ τὸ 50 π. Χ.) κατὰ τὰ «Σωτήρια» ἐν Ἀκραιφιαῖς. Ι. Δ. Σ.

Γοργίς [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἑτέρα κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὀνομασία τῆς νήσου Μήλου (βλ. λ.).

Γοργοβίτσα [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ἀκρωτήριον τῆς Εὐβοίας ἐν τῷ βορείῳ Εὐβοϊκῷ κόλπῳ καὶ 2 μίλ. ΝΑ τῆς Αἰδηψοῦ (βλ. λ. Αἰγαῖον τ. Β' σ. 383 α').

γοργόγιαννη ἢ *γουργούγιαννη* (ἡ) [*Βοτ.*]. Κοινὴ ὀνομασία διαφόρων φυτῶν, ὡς τά: *ἐλελίφασκος ἡ ἐρυθρανθὴς* (Salvia sclarea), *ἐλελίφασκος ἡ ἱεροβοτανοειδὴς* (Salvia verbenacce), *ἱεροβοτάνη ἡ φαρμακευτικὴ* (Verbena officinalis), *κυνόγλωσσον τὸ γραπτὸν* (Cynoglossum pictum) κτλ. Δ. Ν. Π.

Γοργογύρι [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος Ξυλοπαρσίκου τῆς ἐπαρχίας Τρικκάλων τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. (1928) 477.

Γοργοεπήκοος Ἐπίθετον τῆς Θεοτόκου ὡς «γοργῶς ἐπακουούσης τῶν ἐπικαλουμένων τὸ ὄνομά της, προελθὸν ὅπως καὶ ἄλλα παρόμοια: *ἐλεοῦσα, ὁδηγήτρια, παρηγορίτισσα* κλπ. ἐκ σχετικῶν εὐχῶν. Τῆς Θεοτόκου τῆς Γοργοεπηκόου ὑπάρχουν πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος μοναί, ναοὶ καὶ εἰκόνες, ὧν σπουδαιότερα:

1) ***Γοργοεπηκόου εἰκών.*** Εἰκὼν τῆς Θεοτόκου θαυματουργὸς θεωρουμένη καὶ ἀποκειμένη ἐν τῇ μονῇ Δοχειαρίου τοῦ Ἄθω (βλ. λ. Ἄθως τ. Β. σ. 358 α).

2) ***Γοργοεπηκόου μονή.*** Αὕτη ἀναφέρεται σῳζομένη ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1349, κατὰ τὰ πατριαρχικὰ γράμματα τῆς ἐκδόσεως Μικλόσιτς καὶ Μύλλερ, ἄνευ καθορισμοῦ τοῦ τόπου αὐτῆς, ἀλλὰ πάντως ἐντὸς τῶν τειχῶν. Μετὰ τὴν ἅλωσιν, τὸ ὄνομα Γοργοεπηκόου Θεοτόκου περιῆλθεν εἰς τὴν κυριότητα τοῦ ναοῦ τῆς ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου κοινότητος Ἔξω-Κιονίου=Ἒξ Μαρμάρων, μετακτισθέντος, ὡς ἡ παράδοσις τῶν γεροντοτέρων κατοίκων μαρτυρεῖ, ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ εἰς τὸν τόπον, ὅπου κεῖται σήμερον. Ἐκ θραύσματος ἐπιγραφῆς πιστοῦται ὅτι ὁ ναὸς ἐπεσκευάσθη ἐπὶ Παλαιολόγου Κωνσταντίνου κατὰ τὸ ἔτος 1449. Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

3) ***Γοργοεπηκόου μονή.*** Μονὴ ὑπαγομένη εἰς τὴν κοινότητα Τσιπιανῶν τῆς ἐπαρχίας Μαντινείας, εἰς 3 καὶ ½ ὡρῶν ἀπὸ τῆς Τριπόλεως ἀπόστασιν.

4) ***Γοργοεπηκόου ναός.*** Ναὸς ἐν Ἀθήναις μεσαιωνικός, ὁ νῦν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου ἀφιερωμένος (βλ. λ. Ἀθηνιώτισσα τ. Β. σ. 295).

γοργοθάνατος, *—η, —ο*· ὁ ἀποθανὼν ταχέως, προώρως, βραχύβιος.

γοργοκάμηλος (ἡ)· εἶδος καμήλου, τῆς ὁποίας τὸ βάδισμα εἶναι ταχύ, δρομοκάμηλος.

γοργοκίνητος, *—η, —ον*· ὁ γοργῶς, ταχέως κινούμενος, ταχυκίνητος.

Γοργολαήνης, *Ἅγιος Γεώργιος.* Ἱερὰ μονὴ ἐνοριακή, διαλελυμένη ἤδη, ἀνήκουσα εἰς τὴν ἐπαρχίαν Μαλεβιζίου τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου Κρήτης, διατηροῦσα κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1920 μοναχοὺς 6. Κειμένη ἐπὶ τῶν προπόδων τῆς Ἴδης, ἐπὶ λόφου 200 μ. ὕψους καὶ μεταξὺ τῶν χωρίων Ἁγίου Μύρωνος ΒΑ, Κρουσῶνος Β, καὶ Ἀσιτῶν ΝΑ, ἦτο τὸ κέντρον τῶν ἐπαναστατῶν τῶν περὶ αὐτὴν ἐπαρχιῶν. Ἀξιομνημόνευτος εἶναι ἡ συγκροτηθεῖσα ἐνταῦθα τὸν Αὔγουστον τοῦ 1822 μάχη 5 χιλιάδων ἐπαναστατῶν κατὰ 22 χιλ. Τούρκων, καθ' ἥν, ὀκτάωρον διαρκέσασαν, ἐφονεύθησαν 28 Χριστιανοὶ καὶ 400 Τοῦρκοι. Τῷ 1866 συνεκάλεσεν ἐνταῦθα ὁ γεν. ἀρχηγὸς Ἡρακλείου Κόρακας μεγάλην συνέλευσιν τῶν ἀρχηγῶν καὶ καπετάνιων. Μαθὼν δὲ ὁ ἐν Ἁγίῳ Μύρωνι τουρκικὸς στρατὸς διὰ προδοσίας τὴν σύνοδον ταύτην περιεκύκλωσε τὴν μονήν. Συνεκρούσθησαν δὲ οἱ ἐπαναστάται πρὸς τοὺς Τούρκους, ἀλλ' ὀλιγάριθμοι ὄντες ἠναγκάσθησαν νὰ τραπῶσιν εἰς φυγήν. Πολλαὶ δὲ καὶ ὕστερον ἐγένοντο περὶ τὴν μονὴν

Digitized by Google

υμπλοκαὶ καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐγκατέλιπον αὐτήν. Τὸν ὔγουστον δὲ τοῦ 1867 μετὰ νέαν μάχην, καθ' ἣν ττήθησαν οἱ ἐπαναστάται, κατελήφθη ἡ μονὴ αὶ κατεστράφη (*Κριάρη* Ἱστ. Κρήτης σ. 270). Ἡ δρυσις τῆς μονῆς ἐκ παραδόσεως ἀναφέρεται εἰς πίσκοπόν τινα τῆς Κνωσοῦ Σίλβεστρον, εἶναι δὲ αλαιοτάτη. Ε. Γ.

Γοργόλης, *Δημήτριος*. Ἕλλην ἀξιωματικὸς τοῦ ωσικοῦ στρατοῦ 1765—1824), καταγόμενος ἐκ ιᾶς τῶν ἠπειρωτικῶν οἰκογενειῶν τῆς ἐν Ρωσίᾳ Νίζνας. Ἔλαβε μέρος εἰς διαφόρους ἐκστρατείας ν Ἀσίᾳ ὡς καὶ ἐν Εὐρώπῃ ἐναντίον τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος. Κατὰ τὴν ὑποχώρησιν τοῦ 1812 ἔδειξε πολλὴν πρωτοβουλίαν καὶ ἀπέκτησε τὴν προσωπικὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ τσάρου Ἀλεξάνδρου, ὅστις τὸν ἔταξε διευθυντὴν τῆς ἀστυνομίας Πετρουπόλεως. Φίλος τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου, ἐν πολλοῖς συνειργάζετο μετ' αὐτοῦ. Μετέσχε δὲ ὡς ἐνεργὸν μέλος εἰς τὴν Φιλόμουσον Ἑταιρείαν. Διαταχθεὶς τῷ 1817 νὰ ἐνεργήσῃ ἀνακρίσεις διὰ τὸ ζήτημα τοῦ *Νικολάου Γαλάτη*, ἔδειξε πολλὴν σύνεσιν καὶ διηυθέτησε τὸ ζήτημα συμφώνως πρὸς τὸ ὑποδειχθὲν αὐτῷ ἑλληνικὸν συμφέρον. Τὴν θέσιν του διετήρησε μέχρι τοῦ 1819 ὁπότε, προσβληθεὶς ὑπὸ ἡμιπληγίας, ἀπεσύρθη τῆς ὑπηρεσίας. Γ. Δ. Κ.

— **Γοργόλης**, *Σάββας*. Ἰατρὸς τῶν μέσων τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος, γεννηθεὶς ἐν Τσέρνικωφ τῆς Ρωσίας καὶ σπουδάσας ἐν Ἄλλῃ.

Γοργόμυλος *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Φιλιππιάδος τοῦ νομοῦ Πρεβέζης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 1014. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μουλιανά*. Κεῖται εἰς τὰς ὑπωρείας ὁμωνύμου ὄρους, ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ πηγαίων καὶ φρεατίων ὑδάτων. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Τσαγγαρόπουλον* (κάτ. 217). Ἡ περιφέρεια τῆς κοινότητος ἀποδίδει ὀλίγα δημητριακά, ὄσπρια καὶ καπνόν, ἔχει κτηνοτροφίαν σημαντικὴν (6000—7000 αἰγοπρόβατα) μὲ ἀπόδοσιν μεγάλων ποσοτήτων τυροῦ καὶ βουτύρου. Ὁ Γοργόμυλος διαιρεῖται εἰς 6 συνοικίας, τάς: *Γεροδμάτες* ἢ *Ἀγ. Γεωργίου, Μαρκάτες, Κουτκάτες, Γκοῦρα, Πουλιάνα* καὶ *Βαθύ*. Κεῖται ἐπὶ τῆς παλαιᾶς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ Ἄρτης - Ἰωαννίνων, ἀπέχων ἀπὸ τῆς Ἄρτης 30 χλμτ., Φιλιππιάδος 20 χλμτρ., Ἰωαννίνων 50 χλμτρ. Δ. Ε. Μ.

Γοργόνα. βλ. Γοργώ.

Γοργόνα ἢ ***Γοργώνα*** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐν Θράκῃ κοινότητος Μύκης τῆς ἐπαρχίας Ξάνθης τοῦ νομοῦ Ροδόπης. Κάτ. (1928) 108.

Γοργόνειον καὶ ***Γοργώνειον***. Οὕτως ἐκαλεῖτο ἡ εἰκὼν τῆς κεφαλῆς τῆς *Γοργόνος*, ἥτις ἐπιστεύετο ὅτι προεφύλαττεν ἀπὸ τὸ «κακὸ μάτι». Διὰ τοῦτο τὸ Γοργόνειον, ὡς προφυλακτικόν, συνώδευε τὸν ἀρχαῖον Ἕλληνα καὶ τὸν ἀρχαῖον Ρωμαῖον πολίτην εἰς ὅλας τὰς πράξεις τοῦ βίου του. Ἔφερον αὐτὸ εἰς τὰ ἐνδύματά των, τὰ κοσμήματά των, τὸν ὁπλισμόν των, τὰ ἐργαλεῖά των, τὰς ἱπποσκευάς των, ἐκόσμουν δι' αὐτοῦ ἔπιπλα, ἀγγεῖα, κάτοπτρα καὶ λύχνους, καὶ προήσπιζον δι' αὐτοῦ (ὡς ἐπίστευον) ναούς, παντὸς εἴδους κτίρια, τάφους, πλοῖα καὶ νομίσματα ἀκόμη. Τὸ πρωτότυπον τοῦ Γοργονείου ἀνεῦρον οἱ ἐρευνηταὶ εἰς τὰ μνημεῖα τῶν Χετταίων, ἀπὸ τῶν ὁποίων διεδόθη, δι' ἄλλων μικρασιατικῶν λαῶν, εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα εἰς χρόνους μεταμυκηναϊκούς. Ἡ συνήθεια τῆς προστασίας ἀπὸ τῶν κακῶν δαιμόνων δι' ἀποτροπαίου ἦτο, φαίνεται, ἐν ἀρχῇ ὅλως ἄσχετος μὲ τὸν μῦθον τῶν *Γοργόνων*, ὅτε δὲ ἡ συνήθεια αὕτη ἐσχετίσθη μὲ τὸν μῦθον τοῦτον, ὡς ἀποτρόπαιον ἐχρησίμευσεν ἡ κεφαλὴ τῆς μόνης θνητῆς ἐκ τῶν τριῶν Γοργόνων, τῆς *Μεδούσης*, καὶ τὸ Γοργόνειον τοῦτο ἔγινε τὸ ἐν χρήσει ἀποτρόπαιον. Ἐν ἀρχῇ τὸ ἀποτρόπαιον ἦτο τὸ ὅπλον τῶν χθονίων θεῶν, ἔπειτα τοῦ κατ' ἐξοχὴν ἀποτροπαίου θεοῦ, τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ μετὰ ταῦτα τῆς Ἀθηνᾶς, τῶν ἀγαλμάτων τῆς ὁποίας ἐκόσμει τὴν ἀσπίδα ἢ τὴν αἰγίδα ἢ τὸ στῆθος. Ἀπὸ τῆς Ἀθηνᾶς τὸ μετέφερον οἱ ἀρχαῖοι καλλιτέχναι εἰς τὰς ἀσπίδας τῶν ἀνδριάντων ἀρχαίων Ἑλλήνων πολεμιστῶν καὶ αὐτοκρατόρων τῆς Ρώμης.

Γοργόνειον γλυπτὸν ἐπὶ μαρμαρίνου ἀκρωτηρίου ἀρχαίου ναοῦ ἐν Σπάρτῃ.

Ἐν τῇ τέχνῃ τὸ Γοργόνειον ὑπέστη τὴν ἐξέλιξίν του καὶ ἐμφανίζεται ὑπὸ τρεῖς τύπους, τὸν ἀρχαϊκὸν (τὸν εἰδεχθοῦς μορφῆς), τὸν μεταβατικὸν καὶ τὸν νεώτερον (τὸν ὡραῖον τύπον). Τὰ ἀρχαϊκὰ Γοργόνεια εἶναι ποικίλα τὸν τύπον, διαφοροτρόπως ἑκασταχοῦ ἐξελιχθέντα.

Κοινὰ γνωρίσματα ἔχουσι ταῦτα στόμα ὑπερμέτρως ἀνοικτὸν (τὸ ὁποῖον ἀφίνει νὰ κρέμαται ἐξ αὐτοῦ ἡ γλῶσσα καὶ νὰ φαίνεται μία σειρὰ ὀξέων ὀδόντων) καὶ ὀφθαλμοὺς στρογγύλους. Ἡ ἔκφρασις τοῦ συνόλου ἔχει τι τὸ κτηνῶδες καὶ τὸ ἄγριον. Τῶν ἀρχαϊκῶν Γοργονείων ἄλλα μὲν περιβάλλουσιν ὄφεις, ἄλλα δὲ οὐχί, τινὰ δὲ ἔχουσι καὶ κέρατα ἐπὶ τοῦ μετώπου (κάλλιστον δεῖγμα εὑρέθη μαρμάρινον ἀκρωτήριον ναοῦ ἐν Σπάρτῃ). Ἀπὸ τῶν περσικῶν πολέμων ἤρχισε μεταβατικὸς τύπος τῶν Γοργονείων, τῶν ὁποίων ὅλαι αἱ διαστάσεις (στόματος, γλώσσης, ὀδόντων) σμικρύνονται, πλησιάζουσαι πρὸς τὸ φυσικόν, καὶ ἡ ἔκφρασις ἀπὸ ἀγρίας γίνεται σκεπτική. Περὶ τὰ μέσα τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος ἐξηφανίσθησαν καὶ τὰ τελευταῖα ἴχνη τῶν ἀπειλητικῶν μορφασμῶν καὶ ὁ εἰδεχθὴς τύπος τοῦ Γοργονείου ἐξειλίχθη εἰς τὸν ὡραῖον τύπον, ὅστις ὑποδιαιρεῖται εἰς τὸν τοῦ ἠρέμου κάλλους καὶ εἰς τὸν παθητικόν.

Ἡ Μέδουσα τοῦ Rontanini ἐν Μονάχῳ.

Ἐκ τῶν διασωθέντων μνημείων τοῦ ἠρέμου κάλλους ἄριστα εἶναι ὁ δακτυλιόλιθος τοῦ Σώσου καὶ ἡ Μέδουσα τοῦ Rontanini ἐν Μονάχῳ. Διὰ τοῦ ὡραίου παθητικοῦ τύπου ἐπεδίωξαν οἱ καλλιτέχναι νὰ ἐκπλήξωσι τὸν θεατὴν διὰ τῆς ἐκφράσεως τῆς ὀδύνης. Ὁ τύπος αὐτός, ὅστις ἐπικρατεῖ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ὑποδιαιρεῖται εἰς τὸν παθητικὸν γλυκὺν τύπον καὶ τὸν βίαιον παθητικόν. Εἰς τὰ Γοργόνεια τοῦ πρώτου τύπου, τοῦ ὁποίου ἄριστα μνημεῖα εἶναι τὰ νομίσματα τῆς Ρόδου, ἡ θλῖψις ἑδρεύει εἰς τὸ βλέμμα καὶ τὴν καμπύλην γραμμὴν τῶν χειλέων. Ὁ βίαιος παθητικὸς τύπος ἐκαλλιεργήθη εἰς τὰς σχολὰς τῆς Ἀσίας. ἦτο δὲ ἀρεστὸς εἰς τοὺς Ρωμαίους καὶ ἐσυνηθίζετο ὡς ἀνάγλυπτος κόσμος ἀγγείων ἰδίως. Ἀλλ' ἡ ἐξέλιξις τοῦ Γοργονείου προὐχώρησε καὶ περαιτέρω καὶ τοσοῦτον μάλιστα, ὥστε νὰ πάθῃ πλήρη μεταμόρφωσιν. Οὕτως ἐδημιουργήθη τὸ Διονυσιακὸν Γοργόνειον, τὸ Γοργόνειον, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ κεφαλὴ τῆς Γοργόνος ὁμοιάζει πρὸς κεφαλὴν θαλασσίου δαίμονος καὶ ἄλλοι τύποι. Ἐκ τῶν ἀποτροπαίων Γοργονείων ἄξια μνείας εἶναι τὸ ἐπὶ τοῦ νοτίου τείχους τῆς Ἀκροπόλεως (τῶν Ἀθηνῶν), ὅπερ, ὑπερκείμενον τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου, ἦτο ἐπίχρυσος κεφαλὴ τῆς Μεδούσης καὶ περὶ αὐτὴν αἰγὶς (*Παυσ.* Ι. 21.5), καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ὀλυμπίᾳ, ὅπερ ἦτο ἀσπὶς χρυσῆ μὲ τὴν κεφαλὴν τῆς Μεδούσης «ἐπειργασμένην» εἰς τὸ μέσον. Τὴν χρῆσιν τοῦ Γοργονείου ὡς περιάπτου δὲν ἠδυνήθη νὰ καταργήσῃ οὐδὲ ὁ Χριστιανισμός. Οἱ Βυζαντινοὶ ὁσάκις κατελαμβάνοντο ὑπὸ τοῦ φόβου προσβολῆς ἐξ ἀρθρίτιδος ἢ κωλικοπόνων ἔφερον πρὸς ἀποτροπὴν αὐτῶν τὸν μαγικὸν μὲ τὴν κεφαλὴν τῆς Μεδούσης λίθον (βλ. καὶ λ. **Αἰγίς**, **Ἀθηνᾶ** καὶ **Γοργώ**).

Γοργόνειον γλυπτὸν ἐπὶ μαρμάρου εὑρεθὲν ἐν Ἀθήναις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *P. Descharme*, Μυθολ. τῆς ἀρχ. Ἑλλ (μετάφρ. *Ἀδ. Ἀδαμαντίου*). — *G. Glotz*, Gorgoneium (ἐν Dict. des antiq. τῶν *Darremberg - Saglio*). Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

γοργονέλλα (ἡ) (Gorgonella) *[Ζωολ.]*. Γένος ἀνθοζῴων τῆς οἰκογενείας τῶν *γοργονιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει θαλάσσια ζῷα σχηματίζοντα πολυκλαδώδεις ἀποικίας. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα εἰς πάσας σχεδὸν τὰς θαλάσσας. Κυριώτερον εἶδος, κοινότατον ἐν τῇ Μεσογείῳ θαλάσσῃ, εἶναι ἡ *γοργονέλλα ἡ λεπτόκλαδος* (Gorgonella sarmentosa), ἥτις διακρίνεται ἐκ τῶν πολυπληθῶν, λεπτοτάτων διακλαδώσεών της, αἵτινες συνάπτονται κατὰ τὸ κατώτερον τμῆμά των μετ' ἀλλήλων. Ἐνίοτε τὸ ὕψος τῆς ἀποικίας φθάνει τὰ 60 ἑκατοστόμετρα. Δ. Ν. Π.

Γοργόνες βλ. Γοργώ.

Γοργόνη *['Αρχ. Παραλ. Γεωγρ.]* βλ. λ. Γκοργκόνα.

Γοργονία. Θυγάτηρ Γρηγορίου τοῦ ἐπισκόπου Ναζιανζοῦ καὶ τῆς Νόννης, ἀδελφὴ δὲ πρεσβυτέρα τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, ἐγεννήθη κατὰ τὸ α' ἥμισυ τῆς Δ' ἑκατονταετηρίδος ἐν Ἀριανζῷ τῆς Καππαδοκίας. Μετὰ πάσης ἐπιμελείας ὑπὸ τῶν γονέων ἀνατραφεῖσα ἐνυμφεύθη τὸν ἐξ Ἰκονίου Μελέτιον, ἐξ οὗ ἀπέκτησε δύο ἄρρενα τέκνα, Πέτρον καὶ Φωκᾶν, καὶ τρεῖς θυγατέρας, Ἀλυπιανήν, Εὐγενίαν καὶ Νόνναν. Ἀποθανοῦσα ἐν ἀνθηρᾷ ἡλικίᾳ ἐξυμνήθη ὑπὸ τοῦ μεγάλου ἀδελφοῦ αὐτῆς Γρηγορίου διὰ θαυμασίου λόγου. Ἡ μνήμη αὐτῆς ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τὴν 23 Φεβρουαρίου ἄνευ βιογραφίας καὶ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας, περίληψιν δ' ἐκ τοῦ λόγου τοῦ Γρηγορίου ἐδημοσίευσε Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης ἐν τῷ «Νέῳ Ἐκλογίῳ». Ε. Γ. Π.

γοργονία (ἡ) (Gorgonia) *[Ζωολ.]*. Γένος ἀνθοζῴων τῆς οἰκογενείας τῶν *γοργονιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἀρκετὰ εἴδη, πάντα θαλάσσια, σχηματίζοντα πολυειδῶς διακλαδιζομένας ἀποικίας. Αἱ γοργονίαι ἀπαντῶσιν εἰς πάσας τὰς θαλάσσας τῆς γῆς. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ἡ *γοργονία ἡ χορδωνοειδὴς* (Gorgonia verrucosa), ἥτις ἀπαντᾷ τόσον ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ, ὅσον καὶ ἐν τῇ Μεσογείῳ, καὶ ἥτις διακρίνεται ἐκ τῶν ῥιπιδοειδῶς διατεταγμένων διακλαδώσεών της, τῶν πολυπληθῶν πολυποδίων της καὶ τοῦ λευκοκιτρίνου χρώματός της. Δ. Ν. Π.

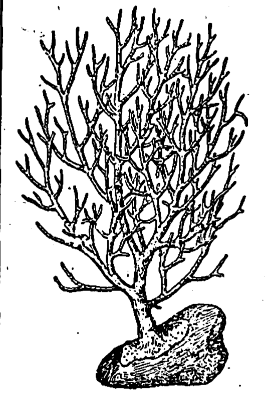

Γοργονία ἡ χορδωνοειδής.

γοργονίδαι (οἱ) (Gorgonidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια ἀνθοζῴων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀλκυωνιδῶν*. Τὰ ζῷα τῆς οἰκογενείας ταύτης φέρουσι τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα: Σῶμα σωληνοειδές, μαλακὸν καὶ πυκτωματώδους συστάσεως, ὅπερ σπανίως ἀπομένει τοιοῦτον, διότι ὡρισμένα τμήματα αὐτοῦ ἐκκρίνουσι μόρια τιτανώδη, ἅτινα ἑνούμενα σχηματίζουσι συμπαγῆ μᾶζαν, περικλείουσαν τὸ πηκτωματῶδες σῶμα. Οἱ σκελετοὶ τῶν διαφόρων ζῳαρίων εἶναι συνηνωμένοι μετ' ἀλλήλων καὶ σχηματίζουσι τὰς καλουμένας ἀποικίας ἢ κοινότητας. Γενικῶς τὸ σῶμά των ἔχει μορφὴν κυλίνδρου, τοῦ ὁποίου τὸ ἀνώτατον τμῆμα σχηματίζει στέφανον ἐκ κοίλων πλοκαμιδίων ἢ κεραιῶν, αἵτινες περιβάλλουσι τὸ στόμα. Ἡ κοιλότης τοῦ σώματος εἶναι κυλινδρικὴ καὶ διαχωρίζεται διὰ συστήματος διαφραγμάτων ἐπιμήκων, ἅτινα ἀκτινοειδῶς πρὸς τὸ κέντρον διευθύνονται. Ἡ κοιλία τῶν ζῴων τούτων χρησιμεύει ὡς πεπτικὸν καὶ ἀναπνευστικὸν ὄργανον συγχρόνως. Τὸ νευρικὸν σύστημα φαίνεται ὅτι τελείως ἐλλείπει, παρ' ὅλον ὅτι οἱ γοργονίδαι δεικνύουσι μεγάλην εὐαισθησίαν πρὸς τὸ φῶς, ὅπως τοῦτο καταφαίνεται ἐκ τῆς συσπάσεως τῶν κεραιῶν των. Ὁ πολλαπλασιασμός των γίνεται δι' ᾠῶν ἢ δι' ἀποβλαστήσεως τμημάτων, ἅτινα σὺν τῇ ἀναπτύξει των ἀποσπῶνται τοῦ μητρικοῦ σώματος καὶ ἀποτελοῦσι διὰ περαιτέρω καταμερισμοῦ αὐθύπαρκτα ζῷα. Πάντα εἶναι ζῷα θαλάσσια καὶ ἀπαντῶσι συνήθως εἰς τὰς εὐκράτους ζώνας τῆς γῆς. Ἐκ τῶν πολλῶν γενῶν ἅτινα περιλαμβάνει ἡ οἰκογένεια γνωστότερα εἶναι αἱ: γοργονία καὶ γοργονέλλα (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

Γοργόνιον *['Αστρονομ.]*. Ὀνομασία τοῦ παρὰ τὸν ἀστερισμὸν τοῦ Περσέως μικροῦ ἀστερισμοῦ τῆς κεφαλῆς τῆς Μεδούσης, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου καὶ τοῦ Χρυσοκόκκη (βλ. Περσεύς). Σ. Π.

Γοργόνιος *μάρτυς*.—1) Εἷς τῶν τεσσαράκοντα μαρτύρων τῶν ἐν Σεβαστείᾳ μαρτυρησάντων, ὧν ἡ μνήμη ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 9 Μαρτίου (βλ. Μάρτυρες *τεσσαράκοντα*).—2) Ἕτερος μάρτυς, μαρτυρήσας ἐν ἔτει 304, ἐπὶ Διοκλητιανοῦ. Οὗτος, αὐλικὸς ὢν τοῦ αὐτοκράτορος, παρίστατο ἡμέραν τινὰ ἐν τῷ παλατίῳ τῆς Νικομηδείας καθ' ἣν ὥραν Χριστιανοὶ δέσμιοι προσήγοντο πρὸς τὸν Διοκλητιανὸν καὶ τῇ διαταγῇ αὐτοῦ ἀπήγοντο πρὸς θάνατον. Ὁ Γοργόνιος καταληφθεὶς ὑπὸ σφοδρᾶς ἀγανακτήσεως διὰ τὴν ἀγριότητα ταύτην, ἐφώναξε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα: «εἶμαι καὶ ἐγὼ ἔνοχος διὰ τὸ αὐτὸ ἔγκλημα, διότι καὶ ἐγὼ πιστεύω εἰς τὸν Χριστόν». Ὁ Διοκλητιανὸς καταπλαγεὶς ἐπεχείρησε κατ' ἀρχὰς νὰ πείσῃ τὸν φίλον του αὐλικὸν ν' ἀνακαλέσῃ τὴν ὁμολογίαν, ἐπειδὴ δ' ὁ Γοργόνιος ἦτο ἀμετάπειστος, διέταξε καὶ ὑπέβαλον αὐτὸν εἰς σκληροτάτας βασάνους, ἔπειτα δὲ μετά τινος ἄλλου Χριστιανοῦ, Πέτρου καλουμένου, ἔρριψεν εἰς τὴν θάλασσαν. Ἡ μνήμη του ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 28 Δεκεμβρίου μετὰ βραχυτάτου μαρτυρολογίου καὶ κοινῆς πολλῶν συμμαρτύρων ἀκολουθίας, ὑπὸ δὲ τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας ἑορτάζεται τὴν 9 Σεπτεμβρίου. Ε. Γ. Π.

Γοργὸπ ἢ ***Γοργὼπ*** *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Γοργώπη.

Γοργοπόταμος *[Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Φθιώτιδος, πηγάζων ἐκ τῆς Οἴτης διὰ δύο βραχιόνων

Digitized by Google

τοῦ ἑνὸς ἐκ τῆς θέσεως Πυρᾶς καὶ τοῦ ἑτέρου, *Βαλόρημα* καλουμένου, μετοξὺ τῆς Καταβόθρας καὶ τοῦ Γρεβενοῦ. Πάλαι ἐκαλεῖτο *Δύρας*, ἐξέβαλλε δ' ἀμέσως εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον, ἐνῷ σήμερον οὗτος, μεταβληθείσης τῆς παραλίας διὰ τῶν ποταμίων προσχώσεων, συμβάλλει εἰς τὸν Σπερχειόν. Κατὰ τὴν ἔξοδον τοῦ ποταμίου ἐκ τῆς ἀγρίας ἀσβεστώδους χώρας, ἔνθα ῥέει γοργῶς, ἐκτείνεται ἄνωθεν αὐτοῦ σιδηρᾶ γέφυρα τοῦ σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν—Λαρίσης, ἡ «γέφυρα τοῦ Γοργοποτάμου», παράκειται δὲ καὶ ὑδροηλεκτρικὴ ἐγκατάστασις χρησιμοποιοῦσα τὴν δύναμιν τῶν ὑδάτων αὐτοῦ εἰς κίνησιν ἐργοστασίου παραγωγῆς ἀνθρακασβεστίου. Ι. Σ. Σ.

—**Γοργοπόταμος** *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ἀλποσπίτων τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος τοῦ νομοῦ Φθιωτιδοφωκίδος. Κάτ. (1928) 53.

γοργόπους (ὁ, ἡ),—ουν (τό)· ὁ ἔχων γοργὸν τὸν πόδα, ὁ ὠκύπους, κοιν. *γοργοπόδης*.

Γοργορίνης, *Νικόδημος*. Γεννηθεὶς ἐν Κυπαρισσίᾳ τῆς Τριφυλίας κατὰ τὸ β' ἥμισυ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, μετέβη εἰς Ῥώμην τῷ 1588, ὅπου εἰσήχθη εἰς τὸ Γρηγοριανὸν κολλέγιον. Ἀποφοιτήσας ἐξ αὐτοῦ ἀπεστάλη ὑπὸ τῆς ῥωμαϊκῆς προπαγάνδας εἰς Πελοπόννησον, ἵνα ἐνεργῇ προσηλυτισμὸν ὑπὲρ τῆς ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. Καταδιωκόμενος ὅμως πανταχόθεν καταγγέλθη ἔπειτα καὶ εἰς τοὺς Τούρκους ὡς διοργάσσων τοὺς Χριστιανοὺς καὶ μόνον διὰ τῆς καταβολῆς γενναίου χρηματικοῦ ποσοῦ διέφυγε τὴν καταδίκην. Ἀναγκασθεὶς οὕτω νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ῥώμην ἔλαβε παρὰ τῆς παπικῆς αὐλῆς τὸν τίτλον μητροπολίτου Πελοποννήσου ὡς ἀμοιβὴν τῶν παθημάτων του. Ε. Γ. Π.

γοργόρυθμος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ὁ ἔχων γοργὸν ρυθμόν, ταχὺ μέτρον.

—*[Μετρ.]* Γοργόρυθμος στίχος ὀνομάζεται ἐν τῇ νεοελληνικῇ μετρικῇ ὁ στίχος, τοῦ ὁποίου ὁ ρυθμὸς εἶναι γοργός, ταχύς. Τοιοῦτοι εἶναι οἱ ἀποτελούμενοι ἐκ τροχαϊκῶν ποδῶν ἢ ἐξ ἀναπαιστικῶν:

1) Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή *(Σολωμός)*

2) Χλιμιντρίζει τἄλογό μου, καλή μου,
καὶ τοῦ δρόμου τὰ μάκρη τὰ ὀρέγεται
κι' ἀνυπόμονα σκάφτει *(Παλαμᾶς)*.

Λ. Ν. ΠΟΛΙΤΗΣ

Γόργος. — 1) Υἱὸς τοῦ ἥρωος τῶν Μεσσηνίων Ἀριστομένους. Εἰς ἡλικίαν 18 ἐτῶν ἐνυμφεύθη τὴν πτωχὴν Μεσσηνίαν παρθένον, ἥτις εἶχεν ἐλευθερώσει τὸν πατέρα του. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἡρωϊκωτέρων ὑπερασπιστῶν τῆς Εἴρας, μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς ὁποίας, κατ' ἐντολὴν τοῦ πατρός του, ὡς ἀρχηγὸς τῶν μαχιμωτέρων Μεσσηνίων μετὰ τοῦ Μαντίκλου, τοῦ υἱοῦ τοῦ μάντεως Θεόκλου, ἔφυγεν εἰς Κυλήνην. Ἐκεῖ (κατὰ τὴν παρὰ Παυσανίᾳ ἀπίθανον παράδοσιν, διότι ὁ μετονομάσας Μεσσήνην τὴν Ζάγκλην Ἀναξίλας ἀπέθανε τὸ 476 π. Χ.), ἔλαβον τὴν πρόσκλησιν τοῦ τυράννου τοῦ Ρηγίου Ἀναξίλα, ἀπογόνου τοῦ ἐκ Μεσσήνης εἰς Ρήγιον μετοικήσαντος Ἀλκιδαμίδα, νὰ μεταβῶσιν εἰς Ρήγιον, τὴν ὁποίαν πρόσκλησιν καὶ ἀπεδέχθησαν. Ἐκ Ρηγίου διεβίβασεν αὐτοὺς ὁ Ἀναξίλας εἰς Ζάγκλην, ἔνθα καὶ ἐγκαιεστάθησαν (664 π. Χ.) μετὰ τὴν νικηφόρον κατὰ τῶν Ζαγκλαίων μάχην των καὶ τὴν ἐπακολουθήσασαν συμφιλίωσίν των πρὸς αὐτούς, μετονομάσαντες τὴν Ζάγκλην εἰς Μεσσήνην.

—2) Υἱὸς τοῦ Χέρσιος, τύραννος τῆς Σαλαμῖνος τῆς Κύπρου. Τοῦτον ἀναγνωρίζοντα, ὡς καὶ οἱ τῶν ἄλλων πόλεων τῆς Κύπρου τύραννοι, τὴν ἐπικυριαρχίαν τῶν Περσῶν, ἐξεδίωξε τῆς Σαλαμῖνος ὁ ἀδελφός του Ὀνήσιλος, ἐξεγείρας εἰς ἀποστασίαν τοὺς κατοίκους πασῶν τῶν ἐν Κύπρῳ πόλεων, πλὴν τῶν τῆς Ἀμαθοῦντος, τὴν ὁποίαν καὶ ἐπολιόρκησεν. Οἱ Πέρσαι ὅμως ἀπέστειλαν ἐπικουρίας εἰς τοὺς πολιορκουμένους, οἵτινες κατενίκησαν τοὺς ἀποστάτας. Κατὰ τὴν μάχην ἐφονεύθη καὶ αὐτὸς ὁ Ὀνήσιλος καὶ οὕτως ἡ κάθοδος εἰς τὴν Σαλαμῖνα τοῦ Γόργου κατέστη εὐχερής. Ὡς βασιλεὺς τῆς Σαλαμῖνος ἠκολούθησε τὸν Ξέρξην εἰς τὴν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατείαν του.

—3) Μεσσήνιος, υἱὸς τοῦ Εὐκλήτου, ἀνακηρυχθεὶς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ὀλυμπίᾳ νικητὴς πεντάθλου. Τὸν ἀνδριάντα τούτου εἶχεν ἀνεγείρει εἰς τὴν ἱερὰν Ἄλτιν ὁ Βοιώτιος γλύπτης Θήρων.

—4) Ἠλεῖος, ὅστις εἶχε καταστῇ περιβόητος διὰ τὰς πολλὰς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ὀλυμπίᾳ νίκας του καὶ ἰδίως διὰ τὰς τέσσαρας νίκας του εἰς τὸ πένταθλον. Καὶ τούτου ὁ ἀνδριὰς εἶχε στηθῆ εἰς τὴν ἱερὰν Ἄλτιν παρὰ τὸν ἀνδριάντα τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Ἀρέως.

—5) Κορίνθιος, υἱὸς τοῦ Κυψέλου, οἰκιστὴς τῆς πόλεως Ἀμβρακίας. Κατ' ἄλλους ὁ κτίστης τῆς Ἀμβρακίας Κυψελίδης (υἱὸς τοῦ Κυψέλου καὶ ἀδελφὸς τοῦ Περιάνδρου) ἐκαλεῖτο Γορδίας ἢ Γόρδιος καὶ εἶχεν υἱὸν τὸν Ψαμμίτιχον, ὅστις καὶ ἔσπευσεν εἰς Κόρινθον διὰ νὰ διαδεχθῇ τὸν Περίανδρον, ὅτε ἐγνώσθη ὁ θάνατος του εἰς τὴν Ἀμβρακίαν. Γόργος, πιθανώτατα, ἐκαλεῖτο καὶ ὁ πάππος του, ὁ πατὴρ τοῦ Κυψέλου.

—6) Ὁ Ἰάσιος, ὅστις ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ἐπεκαλεῖτο μεταλλευτής. Οὗτος εἶχε γράψει ἔκθεσιν περὶ τῶν μεταλλείων χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ περὶ τῶν ἁλατούχων στρωμάτων τῆς χώρας τοῦ Σωπείθους, ἥτις ἐξετείνετο ἐντεῦθεν τοῦ Ἰμάου (Καυκάσου) περὶ τὰς πηγὰς τοῦ Ὑφάσιος καὶ Ἀκεσίνου. Ὁ αὐτὸς Γόργος ἦτο καὶ ὁπλοφύλαξ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

γοργός, —ή,—όν· ταχύς, εὐκίνητος, γρήγορος· «ἄλογο γοργό», «γοργὸς καὶ ἄξιος ἄνθρωπος», παροιμ.: «τὸ γοργὸν καὶ χάριν ἔχει».

—*[Μουσ.]* Ἐν τῇ βυζαντινῇ μουσικῇ καλεῖται *γοργὸν* τὸ βοηθητικὸν ἐκεῖνο σημεῖον τῆς παρασημαντικῆς, τὸ ὁποῖον ἔχει σχῆμα γάμμα κεφαλαίου (Γ) καὶ τιθέμενον ὑπεράνω μουσικοῦ τινος φθόγγου δηλοῖ ὅτι ἐλαττοῦται κατὰ τὸ ἥμισυ ὁ χρόνος τοῦ φθόγγου τούτου, ὅστις τότε ἐκφέρεται μετὰ τοῦ ἡγουμένου φθόγγου εἰς ἕνα μόνον χρόνον. Ὅταν δὲ πρόκειται τρεῖς μουσικοὶ φθόγγοι νὰ ἐξενεχθῶσιν εἰς ἕνα μόνον χρόνον, τίθεται διπλοῦν γοργὸν (*δίγοργον*) ἐπὶ τοῦ δευτέρου φθόγγου, καὶ ὅταν τέσσαρες φθόγγοι εἰς ἕνα χρόνον, τίθεται τριπλοῦν γοργὸν (*τρίγοργον*) πάλιν ἐπὶ τοῦ δευτέρου φθόγγου. Ε. Γ. Π.

γοργότης,—ητος (ἡ)· ταχύτης, εὐκινησία, γρηγορωσύνη.

Γοργοφόνη *[Μυθολ.]*.—1) Ἐπίθετον τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς ὡς φονευσάσης τὴν Γοργώ.

—2) Θυγάτηρ τοῦ Δαναοῦ καὶ τῆς Ἐλεφαντίδος. Αὐτὴ ἐδόθη κατὰ τὸν γάμον τῶν Δαναΐδων κατ' ἐκλογὴν εἰς τὸν Πρωτέα.

—3) Θυγάτηρ τοῦ Περσέως καὶ τῆς Ἀνδρομέδας, σύζυγος τοῦ Περιήρους καὶ μήτηρ τοῦ Λευκίππου, τοῦ Τυνδάρεω, τοῦ Ἀφαρέως καὶ τοῦ Ἰκαρίου. Κατ' ἄλλον μῦθον, ἡ Γοργοφόνη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Περιήρους, μετὰ τοῦ ὁποίου παρθένος συνῴκησε, παρὰ τὴν κρατοῦσαν ἕως τότε συνήθειαν, ἡ ὁποία νὰ μὴ ἔρχεται εἰς δεύτερον γάμον, συνεζεύχθη τὸν Οἴβαλον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπέκτησε τὸν Τυνδάρεων καὶ τὴν Ἀρήνην. Κατ' ἄλλην δὲ πάλιν παραλλαγὴν τοῦ μύθου ἡ Γοργοφόνη καὶ ἐκ τοῦ Περιήρους ἀπέκτησε δύο υἱούς, τὸν Ἀφαρέα καὶ Λεύκιππον καὶ ἐκ τοῦ Οἰβάλου τὸν Τυνδάρεων, ὡς προελέχθη, καὶ τὴν Ἀρήνην, τὴν ὁποίαν συνεζεύχθη ὁ ὁμομήτριος ἀδελφός της Ἀφαρεύς. Τῆς Γοργοφόνης ὁ τάφος ἐδεικνύετο ἐν τῇ ἀγορᾷ τοῦ Ἄργους παρὰ τὸ μνῆμα τῆς Γοργόνος ἢ τὸν τύμβον χώματος, ὑπὸ τὸν ὁποῖον εἶχε ταφῆ ἡ κεφαλὴ μόνον τῆς Γοργόνος (βλ. Γοργώ). ΚΑΨ.

Γοργοφόνος *[Μυθολ.]*. Ἐπίθετον τοῦ Περσέως (βλ. λ.).

—**Γοργοφόνος**. Βασιλεὺς τῶν Ἐπιδαυρίων καὶ κτίστης τῶν Μυκηνῶν. Κατά τινα παράδοσιν, ἐκθρονισθεὶς οὗτος τοῦ βασιλείου του, ἔλαβεν ἐντολὴν νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὸν δοθέντα ποτὲ εἰς αὐτὸν χρησμόν, νὰ κτίσῃ πόλιν ὅπου θὰ εὕρῃ λαβὴν ξίφους. Οὕτω καὶ ἔπραξε. Φυγὼν ἐξ Ἐπιδαύρου εὗρεν, ὅτε διήρχετο τὸ ὄρος Ἄργιον, τὴν ἐξ ἐλεφαντοστοῦ λαβὴν τοῦ ξίφους τοῦ Περσέως, ἥτις εἶχε πέσει ἐκεῖ, ὅτε οὗτος φορῶν τὰ πτερωτὰ πέδιλά του εἶχε διέλθει ἐναερίως ἐκ τοῦ μέρους ἐκείνου, καὶ συμμορφούμενος μὲ τὴν ἐντολὴν τὴν ὁποίαν εἶχε λάβει ἔκτισε τὴν πόλιν Μυκήνας, ὀνομάσας αὐτὴν οὕτως ἀπὸ τοῦ μύκητος τοῦ ξίφους.

Γοργυθίων. Εἷς τῶν υἱῶν τοῦ Πριάμου καὶ τῆς Καστιανείρας, φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Τεύκρου (*Ἀπολλοδ.* 3, 12, 5). ΙΑΚ. Χ. Δ.

Γόργυια *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς νήσου Σάμου (*Στ. Βυζ.* ἐν λ.).

Γοργυιεύς. Ἐπωνυμία τοῦ Διονύσου ἀπὸ τῆς λατρείας αὐτοῦ ἐν Γοργυίᾳ τῆς νήσου Σάμου (*Στέφ. Βυζ.*) ΙΑΚ. Χ. Δ.

Γορύλος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Βαθὺς καὶ πλήρης φαράγγων παραπόταμος τοῦ παρὰ τοὺς πρόποδα τοῦ ὄρους Εὔας ῥέοντος Οἰνοῦντος ποταμοῦ (τῆς σημερ. *Κελεφίνας*). Εἰς τὴν ξηρὰν αὐτοῦ κοίτην ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Ἀντίγονος εἶχε κρύψει μέρος τῶν στρατευμάτων του πρὸ τῆς ἐν Σελλασίᾳ μάχης (τῷ 221 π. Χ.). Ι. Δ. Σ.

Γορύλος. Φίλος τοῦ περιπατητικοῦ φιλοσόφου Στράτωνος καὶ εἷς ἐκ τῶν ἐκτελεστῶν τῆς διαθήκης τοῦ φιλοσόφου (*Διογ. Λαέρτ.* V. 62). Ι. Δ. Σ.

Γορύρα καὶ *Γόργυρα*. Σύζυγος τοῦ Ἀχέροντος, μήτηρ τοῦ Ἀσκαλάφου (*Ἀπολλοδ.* 1. 5. 3.).

Γορύρα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Τόπος (ὑπόγειον δεσμωτήριον) ἐν Σάμῳ. Ἐκεῖ που πλησίον ὑπῆρχεν ἄγαλμα ἢ ἱερὸν τοῦ Διονύσου, ἐξ οὗ οὗτος ὠνομάζετο *Γοργυρεὺς* καὶ *Γόργυρος*.

γοργύρα (ἡ)· ὑπόγειος ὀχετός, ὑπόνομος· || ὑπόγειος φυλακή.

— *[Ὀχυρωτ.]* Καλεῖται *γοργύρα* εἰς τὴν ὀχυρωτικὴν σκυρόδετον καλυπτήριον ἔργον, χρησιμοποιούμενον εἰς μονίμους ὀχυρώσεις διὰ τὴν κάλυψιν σημαντικῶν ὀργάνων πυρός, κυρίως πυροβόλων, ἐχόντων ἐντολὴν τὴν πλαγιοφύλαξιν τῶν μεταξὺ τῶν ὀχυρῶν διακένων. Τὰ προστατευόμενα πυροβόλα ἐτοποθετοῦντο ἀνὰ δύο, ὑπὸ τὴν αὐτὴν γοργύραν, καὶ κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ αὐτὸ ὕψος. Βραδύτερον, διὰ μείζονα ἀσφάλειαν τῶν πυροβόλων, δεδομένου ὅτι ταῦτα βάλλουσι μόνον πλευρικῶς πρὸ τοῦ κατὰ χιλιόμετρα ἀφισταμένου γειτονικοῦ ὀχυροῦ, ἀντὶ νὰ εἶναι εἰς τὸ αὐτὸ ὕψος, τὸ ἓν ἐτάχθη ὄπισθεν τοῦ ἄλλου καὶ πρὸς τὸ πλευρόν, προεκταθέντος τοῦ πρὸς τὸ μέρος τοῦ ἐχθροῦ σκυροδέτου τοίχου. Οὕτω διεμορφώθη ἡ γοργύρα *Bourges*, κληθεῖσα οὕτως ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς πό-

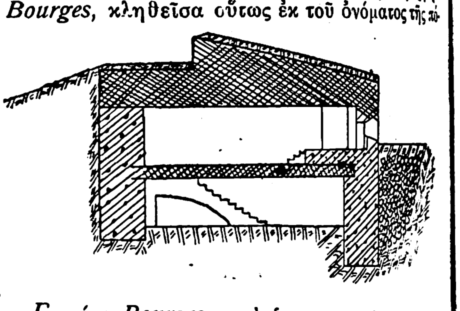

Γοργύρα Bourges μετὰ ὑπερασπιστρίας πεζικοῦ.

λεως Bourges, ἔνθα τὸ πρῶτον κατεσκευάσθη κατὰ τὸ 1900. Ἡ γοργύρα αὕτη, πλὴν τῶν δύο πυροβόλων τῶν 75, ἔχει καὶ τρίτην θυρίδα κλιμακωμένην πρὸς τὸ πλευρὸν καὶ ὀπίσω, χρησιμεύουσαν διὰ τὴν παρατήρησιν.

Ἡ γοργύρα Bourges μετὰ τοῦ πυργίσκου τῶν 75 ἀπετέλουν τὰ μόνα ὄργανα πλαγιοφυλάξεως τῶν διακένων τῶν προπολεμικῶν ὀχυρῶν, τῶν ὁποίων ἀπετέλουν ἀναπόσπαστον μέρος. Πρὸ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν γοργυρῶν ἡ πλαγιοφύλαξις τῶν διακένων ἐπετυγχάνετο δι' ἐλαφρῶν πυροβόλων ἐγκατεστημένων ἀκαλύπτων. Δεδομένου, ὅτι ἡ παρεμβολὴ τῆς γοργύρας ἐστέρει τὸ ὀχυρὸν μέρους τῆς ὑπερασπιστρίας, κατὰ τὰ τελευταῖα πρὸ τοῦ 1914 ἔτη κατεσκεύαζον ἄνωθι τῆς γοργύρας βαθμῖδα βολῆς, ἀποκαθιστῶντες οὕτω τὴν συνέχειαν τῆς ὑπερασπιστρίας (βλ. σχ.). Ἡ γοργύρα Bourges μειονεκτεῖ τοῦ τεθωρακισμένου πυργίσκου, διότι ἔχει περιωρισμένην γωνίαν βολῆς καὶ δὲν βάλλει τὸν ἐχθρόν, εἰμὴ ὅταν οὗτος φθάσῃ εἰς τὴν γραμμὴν τῶν ὀχυρῶν· ἐπίσης ἐξυπηρετεῖ μᾶλλον τὸ γειτονικὸν ὀχυρόν, πρὸ τοῦ ὁποίου βάλλει καὶ οὐχὶ τὸ ὀχυρὸν τοῦ ὁποίου ἀποτελεῖ μέρος. Συμφώνως μὲ τὰς μεταπολεμικὰς ἀρχὰς περὶ μονίμου ὀχυρωτικῆς, αἱ γοργύραι κατασκευάζονται εἰς τὰ πλευρὰ τῶν σημείων στηρίγματος, καὶ τοποθετοῦνται ἐντὸς αὐτῶν μᾶλλον πολυβόλα βαρέα, χρησιμοποιούμενα διὰ τὴν πλαγιοφύλαξιν μεταξὺ τῶν σημείων στηρίγματος. Π. ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Γοργὼ *(Γοργών, Γοργόνη, Γοργόνα)* *[Μυθολ.]*. Φοβερὸν τέρας τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας. Κατὰ τοὺς ἀρχαίους μύθους ἡ Γοργὼ ἦτο θυγάτηρ τῆς Γαίας καὶ κατὰ τὴν γιγαντομαχίαν ἐβοήθησε τοὺς Γίγαντας ἐναντίον τῶν ὀλυμπίων θεῶν. Ἐφόνευσεν ὅμως αὐτὴν κατὰ τὸν εἰρημένον ἀγῶνα ἡ Ἀθηνᾶ (*Εὐριπ.* Ἴων., 989) καὶ τὴν μὲν δορὰν της περιεβλήθη ὡς θώρακα, τὴν δὲ κεφαλήν της ἐτοποθέτησεν εἰς τὸ μέσον τῆς ἀσπίδος της διὰ νὰ ἐμβάλλῃ τὸν τρόμον εἰς τοὺς ἐχθρούς της. Ἀπὸ τοῦ Ἡσιόδου ὅμως ὁ μῦθος τῆς Γοργοῦς μετερρυθμίσθη οὐσιωδῶς. Ἀντὶ μιᾶς γίνονται τρεῖς *Γοργόνες* καὶ ἑκάστη αὐτῶν φέρει ἴδιον ὄνομα, *Σθεινώ*, *Εὐρυάλη* (= εὐρεῖα θάλασσα) καὶ *Μέδουσα*, θυγατέρες τοῦ Φόρκου ἢ Φόρκυνος, ἐξ οὗ καὶ *Φορκίδες* ἐκαλοῦντο, καὶ τῆς Κητοῦς. Ἦσαν δὲ αἱ μὲν δύο πρῶται ἀθάνατοι, ἡ δὲ τρίτη θνητή, καὶ κατῴκουν εἰς τὸ ἔσχατον πρὸς Δ. μέρος τῆς γῆς, πέραν τοῦ Ὠκεανοῦ, πλησίον τῆς Νυκτός, τῆς ὁποίας ἐλέγοντο καὶ ἀδελφαί. Ἦσαν φοβερὰ καὶ εἰδεχθῆ τέρατα, διότι ἀντὶ τριχῶν εἰς τὰς κεφαλάς των ὠρθοῦντο ὄφεις, ὅπως καὶ εἰς τὴν ζώνην των, εἶχον ὀφθαλμοὺς κυκλοτερεῖς, ῥῖνα πλατεῖαν, ὀδόντα μεγάλους ὡς τοὺς χαυλιόδοντας τῶν ἀγριοχοίρων, χαλκᾶς χεῖρας καὶ χρυσᾶς πτέρυγας, διὰ τῶν ὁποίων ἠδύναντο νὰ πετῶσι. Τὸ φοβερώτερον ὅμως ὅπλον των ἦτο ἡ δύναμις τῶν ὀφθαλμῶν, οἵτινες ἐξηκόντιζον σπινθῆρας καὶ ἀπελιθώνον τοὺς προσβλέποντας αὐτάς. Πρὸς τὰς Γοργόνας μετέβη ὁ Περσεὺς διὰ νὰ φέρῃ τὴν κεφαλὴν τῆς Μεδούσης ὡς δῶρον εἰς τὸν φίλον του βασιλέα τῆς Σερίφου Πολυδέκτην κατὰ τοὺς γάμους του μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Οἰνομάου Ἱπποδαμείας, θεωρήσας ἀνάξιον ἑαυτοῦ νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν νυμφίον κέλητα, ὡς οἱ ἄλλοι φίλοι του. Διὰ νὰ ἐπιτύχῃ εἰς τὸν ἆθλόν του ὁ Περσεὺς προσῆλθεν ἐφωδιασμένος μὲ πτερωτὰ πέδιλα, κυνῆν, ἥτις καθίστα αὐτὸν ἀόρατον, θαυμάσιον σάκκον (πήραν ἢ κίβισιν), ἀδαμαντίνην ἅρπην (βλ. λ. Γραῖαι)

Digitized by Google

...ιὶ χαλκίνην ἀσπίδα. Τὸν Ὠκεανὸν ἐπέρασε πε...ὸν καὶ εὗρε τὰς Γοργόνας κοιμωμένας. Ἀμέσως ...πέκοψε τὴν κεφαλὴν τῆς Μεδούσης διὰ τῆς ἅρ...ης, ἀφήσας νὰ ὁδηγήσῃ τὸν βραχίονά του ἡ ...θηνᾶ, ἔθεσε τὴν κεφαλὴν εἰς τὴν πήραν καὶ ...ρυγε πετῶν. Μὲ τὴν ἀποκοπὴν τῆς κεφαλῆς ἐξῆλ...ον ἐκ τοῦ ἠκρωτηριασμένου κορμοῦ τῆς ἐγκύου ...εδούσης ὁ πτερωτὸς ἵππος Πήγασος καὶ ὁ Χρυ...άωρ, ὁ πατὴρ τοῦ Γηρυόνου (6λ. λ.). Αἱ δύο ἀδελ...αι τῆς Μεδούσης ἀφυπνισθεῖσαι ἔσπευσον εἰς ...αταδίωξιν τοῦ Περσέως, ἀλλ' οὔτε νὰ φθάσωσιν ...ὐτόν, φοροῦντα τὰ πτερωτὰ πέδιλα, ἠδυνήθη...αν, οὔτε νὰ ἴδωσι, διότι ἐφόρει τὴν κυνῆν. Τὴν ...εφαλὴν τῆς Μεδούσης, ἀφοῦ ἀπελίθωσε δι' αὐ...ῆς τὸν βασιλέα τῆς Σερίφου Πολυδέκτην, ὅστις ...ἶχεν ἀναγκάσει τὴν μητέρα του καὶ τὸν φίλον ...ου ἥρωα Δίκτυν διὰ τῶν ἀπειλῶν του νὰ κατα...ύγωσιν εἰς τοὺς βωμοὺς τῶν θεῶν, ἔδωκεν εἰς τὴν ...εὰν Ἀθηνᾶν, ἥτις ἔθεσεν αὐτὴν εἰς τὸ κέντρον ...ῆς ἀσπίδος της.

Ἡ εἰδεχθὴς μορφὴ τῶν Γοργόνων, ὡς βλέπο...εν αὐτὴν καὶ εἰς πλεῖστα ἀρχαϊκὰ μνημεῖα καὶ ...ομίσματα, τὰ ἀποκρουστικὰ χαρακτηριστικὰ των, ...ἅτινα ἐνέπνεον τὸν τρόμον, καὶ ἡ ἀπολιθώνουσα ...ορφή των, εἶναι ἐνδείξεις ὅτι ὁ μῦθος τῶν Γορ...όνων εἶναι ἡ ἐκδήλωσις τῆς ἐντυπώσεως τὴν ...ποίαν παρῆγον εἰς τὸν ἄνθρωπον τὰ φοβερώτερα ...φαινόμενα τοῦ οὐρανοῦ, ἡ ἀστραπὴ καὶ ἡ βροντή, ...ιὰ τῶν ὁποίων ἐξεδηλώνετο, ὡς ἐπίστευον, ἡ ...ργὴ τῶν Γοργόνων. Ὁ θρίαμβος λοιπὸν τοῦ Περσέως κατὰ τῶν Γοργόνων εἶναι ἐπανάληψις τοῦ νικηφόρου ἀγῶνος τῶν ἄλλων ἡλιακῶν ἡρώων κατὰ τῶν δαιμόνων τῶν καταιγίδων. Παρὰ τὴν ἐπικρατήσασαν ὅμως ταύτην ἑρμηνείαν ἐφέροντο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα πολλαὶ ἄλλαι, διότι ὁ μῦθος τῶν Γοργόνων ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἐπέδρασεν εἰς τὴν φαντασίαν τῶν μυθογράφων. Κατὰ τὸν Διόδωρον αἱ Γοργόνες ἦσαν πολεμικαὶ γυναῖκες, αἵτινες κατῴκουν πλησίον τῆς λίμνης Τριτωνίδος τῆς Λιβύης καὶ εὑρίσκοντο εἰς διαρκῆ πόλεμον κατὰ τῶν Ἀμαζόνων. Κατὰ τούτων ἐπολέμησεν ὁ Περσεύς, ὅτε ἐβασίλευεν αὐτῶν ἡ Μέδουσα, καὶ ὁ Ἡρακλῆς, ὅστις καὶ ἐξωλόθρευσεν αὐτάς. Κατὰ τὸν Ἡρακλείδην αἱ Γοργόνες ἦσαν ἐξαιρετικοῦ κάλλους, ἀλλ' ἦσαν μισηταὶ διὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν θελγήτρων των. Ἐν τῇ λογοτεχνίᾳ αἱ Γοργόνες, μὲ τοὺς περιβάλλοντας τὰς κεφαλάς των ἀντὶ κόμης ὄφεις, εἶναι ἡ προσωποποίησις τῆς μοχθηρίας, τῆς σκληρότητος καὶ τῆς φρίκης.

Ὁ μῦθος τῆς Γοργοῦς καὶ τῶν Γοργόνων ἐν τῇ τέχνῃ. Ἐκ τῶν μνημείων τέχνης, τῶν ὁποίων οἱ δημιουργοὶ ἐνεπνεύσθησαν ἐκ τοῦ μύθου τῆς Γοργοῦς καὶ τῶν Γοργόνων, ἀρχαιότερον καὶ σπουδαιότερον εἶναι ὁ γλυπτὸς κόσμος τοῦ ἀετώματος τοῦ ἐν Κερκύρᾳ, παρὰ τὴν μονὴν τῶν Ἁγίων Θεοδώρων, ἀνακαλυφθέντος τῷ 1910 ἀρχαϊκοῦ ναοῦ (τοῦ Ζ' π. Χ. αἰῶνος). Τοῦ ἀρχαϊκοῦ αὐτοῦ γλυπτοῦ κόσμου ὑπερέχει ἡ μορφὴ τῆς Γοργοῦς, ἥτις θὰ κατεῖχε τὸ μέσον τοῦ ἀετώματος. Παρίσταται αὕτη τρέχουσα, μὲ ἀγρίαν κεφαλὴν καὶ τὴν γλῶσσάν της ἐξέχουσαν. Οἱ ὡς βόστρυχοι κόμης ἀπὸ τῆς κεφαλῆς της κατερχόμενοι ὄφεις εἶναι ἐζωσμένοι εἰς τὴν ὀσφύν της. Ἑκατέρωθεν αὐτῆς ἦσαν οἱ δύο υἱοί της, Πήγασος καὶ Χρυσάωρ, καὶ μετ' αὐτοὺς δύο τεράστιοι λέοντες, ἀνὰ εἷς ἑκατέρωθεν. Τὰ δύο ἄκρα τοῦ ἀετώματος ἐπλήρουν αἱ ἀνευρεθεῖσαι τέσσαρες μορφαί, αἵτινες ἀνὰ δύο παρίστων ἐπεισόδια τῆς Γιγαντομαχίας. Ἕτερα μνημεῖα, ἐμπνευσθέντα ἐκ τοῦ αὐτοῦ μύθου, εἶναι μία μετόπη τοῦ ναοῦ τοῦ Σελινοῦντος (τοῦ ΣΤ' π.Χ. αἰῶνος), ἔνθα ἀπεικονίζεται ὁ Περσεὺς φονεύων τὴν Μέδουσαν καὶ ὁ Πήγασος ἐξερχόμενος ἐκ τοῦ σώματος αὐτῆς, ἓν πλίνθινον ἀγαλμάτιον τῆς Μήλου, σύμπλεγμα παριστῶν τὸν κορμὸν τῆς Μεδούσης καὶ τοὺς ἐξ αὐτοῦ ἐξερχομένους Χρυσάορα καὶ Πήγασον, δύο ἀγγεῖα: τὸ τοῦ Νέσσου, εἰς τὸ ὁποῖον παρίσταται ἡ Μέδουσα ἀκέφαλος καὶ παρ' αὐτὴν αἱ δύο ἀδελφαί της τρέχουσαι πρὸς καταδίωξιν τοῦ Περσέως, καὶ τὸ τοῦ Ἀμάσιος, εἰς τὸ ὁποῖον παρίσταται ὁ Περσεὺς ἐμπηγνύων τὸ ξίφος του, παρουσίᾳ τοῦ Ἑρμοῦ, εἰς τὸν λαιμὸν τῆς Μεδούσης κ.τ.λ. (6λ. καὶ λ. Γοργόνειον, Περσεύς).

— *[Λαογρ.]* Ὅπως ὁ μῦθος τῶν Γιγάντων ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν μεταδιδόμενος ἔφθασε μέχρι ἡμῶν, οὕτω καὶ ὁ τῆς Γοργόνος ἢ τῶν Γοργόνων. Καὶ ὅπως ἐκεῖνος συνεφύρθη μετ' ἄλλων ἀρχαίων μύθων, οὕτω καὶ ὁ τῶν Γοργόνων συνεχωνεύθη μετὰ τοῦ μύθου τῶν Σειρήνων καὶ τῆς Σκύλλης. Κατὰ τοὺς μέσους χρόνους ἡ *Γοργόνη* πιστεύεται, ὅτι εἶναι θηρίον μὲ μορφὴν πόρνης. Ἔχει ὁλόξανθον ἢ χρυσοειδῆ κόμην, ἥτις περιπίπτει εἰς κεφαλὰς ὄφεων, τὸ γυμνὸν σῶμά της εἶναι θαυμάσιον εἰς κάλλος, τὸ δὲ πρόσωπόν της προξενεῖ τὸν θάνατον εἰς ἐκεῖνον, ὅστις θὰ τὸ ἀτενίσῃ. Ὅταν τραγουδῇ ἔχει γλυκυτάτην φωνήν. Λάγνος οὖσα, καλεῖ εἰς συνουσίαν τὸν λέοντα, ἀλλ' ἐκεῖνος φοβούμενος δὲν πλησιάζει, τὸ αὐτὸ πράττει καὶ ὁ δράκων τὸν λέοντα καλούμενος δράκων. Τέλος δι' ἀνθρωπίνης φωνῆς καλεῖ τὸν ἄνθρωπον, ὅστις καὶ μόνος τολμᾷ νὰ πλησιάσῃ αὐτήν, ἀλλ' ἀφοῦ βυθίσῃ, κατ' ἀξίωσίν του, τὴν κεφαλήν της εἰς βόθρον, ὅπερ πράττει ἡ Γοργόνη τυφλουμένη ἀπὸ τὸ πάθος τῆς ἀσελγείας της. Ὁ ἄνθρωπος πλησιάζει τότε, ἀλλ' ἀντὶ νὰ κορέσῃ τὸ πάθος της ἀποκόπτει τὴν κεφαλήν της, μὲ τὴν ὁποίαν προξενεῖ τὸν θάνατον εἰς πᾶν θηρίον, εἰς τὸ ὁποῖον τὴν ἐπιδεικνύει. Οὕτως εἰς τὸν μεσαιωνικὸν μῦθον διατηρεῖται ὁ ἀρχαῖος, μὲ τὴν προσθήκην τῆς ἀσελγείας καὶ τῆς γλυκύτητος τοῦ ᾄσματος, ἅτινα προστίθενται ἐκ τοῦ μύθου τῆς Σκύλλης. Εἰς τὰς νεοελληνικὰς παραδόσεις ὁ μῦθος τῆς Γοργόνος ἢ τῶν Γοργόνων συνεδέθη καὶ μὲ τὰς μυθικὰς περὶ Ἀλεξάνδρου παραδόσεις. Κατ' αὐτὰς ἡ *Γοργόνα*, ἡ ἀδελφή του, εἶναι ἡ αἰτία νὰ μὴ γίνῃ ὁ ἥρως ἀθάνατος, διότι «τὸ ἀθάνατο νερὸ ποῦ εἶχεν ὁ Ἀλέξανδρος μέσα στὸ γυαλί, ἀφοῦ ἐσκότωσε τὸ δράκο ποῦ τὸ φύλαγε» ἡ Γοργόνα τὸ ἔχυσε. Διὰ τὸ λάθος της αὐτὸ τὴν κατηράσθη ὁ Ἀλέξανδρος νὰ γίνῃ «ἀπὸ τὴ μέση καὶ κάτω ψάρι» καὶ νὰ πλανᾶται εἰς τὰς θαλάσσας. Ἡ Γοργόνα ὅμως ἀπὸ συναίσθησιν «διὰ τὸ μεγάλο κακὸ ποῦ ἔκαμε εἰς τὸν ἀδελφόν της», δὲν τὸν ἐμίσησε καὶ ὁσάκις τύχῃ νὰ συναντήσῃ «κανένα καράβι τὸ σταματᾷ» καὶ ἐρωτᾷ τοὺς ναύτας: «Ζῇ ὁ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος;». Ἂν οἱ ναῦται ἀπαντήσουν «Ζῇ καὶ βασιλεύει» ἢ «Ζῇ καὶ βασιλεύει καὶ τὸν κόσμον εἰρηνεύει», ἡ Γοργόνα ἀπὸ τὴν χαράν της γίνεται ὡραία κόρη, παύει τοὺς ἀνέμους καὶ τὰ κύματα, παίζει τὴν λύραν της καὶ τραγουδεῖ γλυκὰ τραγούδια. Ἂν ὅμως κατὰ λάθος οἱ ναῦται ἀπαντήσουν ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέθανε, τότε ἡ Γοργόνα ἀγριεύει, βυθίζει τὸ καράβι καὶ πνίγει τοὺς ναύτας. Ἐκτὸς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, εἰς τινας παραλλαγὰς τοῦ νεοελληνικοῦ μύθου τῆς Γοργόνος, καὶ εἶναι αὗται πλεῖσται, ποικίλλουσαι κατὰ τόπους, ἀναμιγνύεται καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, ὅστις λέγεται καὶ ὅτι ἔπνιξεν αὐτήν. Ἐκ τῶν νεοελληνικῶν περὶ Γοργόνος παραδόσεων ἀξιολογώτεραι εἶναι αἱ ἐν Κρήτῃ καὶ πρὸ πάντων ἡ τῆς Ἀτταλείας «Ἡ Βεργόνα τῆς Ἀτταλειας».

Ἡ Γοργόνα ἐν τῇ τέχνῃ. Δύο εἶναι οἱ συνήθεις τύποι τῆς παραστάσεως τῆς Γοργόνος, θέματος προσφιλεστάτου εἰς τὴν λαϊκὴν τέχνην (τήν τε πλαστικὴν καὶ γραφικήν). Κατὰ τὸν ἕνα παρίσταται ὡς γυνὴ μὲν κατὰ τὸ ἄνω ἥμισυ τοῦ σώματός της, ὡς ἰχθὺς δὲ κατὰ τὸ ὑπόλοιπον καὶ κρατεῖ ἄγκυραν εἰς τὴν χεῖρα, ἢ ἄγκυραν ἐν τῇ μιᾷ καὶ πλοῖον ἐν τῇ ἑτέρᾳ, ἢ ἀνὰ μίαν κώπην εἰς ἑκατέραν τῶν χειρῶν. Κατὰ δὲ τὸν ἕτερον τύπον ἀντὶ ποδῶν ἔχει δύο σώματα ἰχθύων, ἀνορθούμενα συμμέτρως ἑκατέρωθεν πρὸς τὰ ἄνω. Ἀμφότεροι οἱ τύποι ἦσαν διαδεδομένοι πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν ἰδίως παρὰ τῷ λαῷ, ἐσκαλισμένοι (ὁ πρῶτος) ἐπὶ ἀνθρωπίνων σωμάτων, ἐζωγραφημένοι εἰς τοίχους καπηλείων, ὡς κοσμήματα ξυλίνων κιβωτίων, ὡς ἀκρόπρῳρα πλοίων, ὡς σήμαια τυπογράφων καὶ οἰκόσημα εὐγενῶν τινων ἰταλικῶν οἴκων. Ἡ κρατήσασα αὕτη συνήθεια τῆς ἀπεικονίσεως τῆς Γοργόνος ὠφείλετο εἰς τὴν κληρονοιηθεῖσαν πίστιν τοῦ λαοῦ, ὅτι διὰ τῆς εἰκόνος ταύτης καθίστατο ἀκίνδυνον τὸ «κακὸ μάτι». Ἀξιολογώτερα εἶναι ἡ Γοργόνα τῆς ἐν Ἠλείᾳ μονῆς Σκαφιδιᾶς, τὸ σῆμα τοῦ Ἠπειρώτου τυπογράφου Ν. Σάρρου ἐν Βοιωτίᾳ καὶ τῶν Ἰταλῶν Α. Βορτόλι καὶ Γ. Φραγκίσκου Καρράρα, καὶ τὸ οἰκόσημον τῆς ἰταλικῆς οἰκογενείας Ἀμάρη. Αἱ παραστάσεις δ' αὗται τῆς Γοργόνος, ἄξεστα βαναυσουργήματα μᾶλλον, δὲν εἶναι ἔργα μόνον τῶν τελευταίων ἑκατονταετηρίδων, ἀλλ' ἀνέρχονται εἰς τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους καὶ φθάνουσι μέχρι τῶν ἀρχαίων χρόνων, ὅτε ἡ Σκύλλα ἀπεικονίζετο ὅπως ἀκριβῶς ἡ Γοργόνα τῶν νεοελληνικῶν χρόνων. Ἡ λέξις Γοργόνα εἶχεν ἀποκτήσει παρὰ τῷ λαῷ καὶ μεταφορικὴν σημασίαν, σημαίνουσα τὴν γλυκόφωνον κόρην (ἐν Χίῳ), ἢ τὴν δυσειδῆ ἢ κακότροπον γυναῖκα (ἐν Κύθνῳ, ἐν Κεφαλληνίᾳ) ἢ τὴν βάσκανον ὄμμα ἔχουσαν (ἐν Ἀμοργῷ) κ. τ. λ.

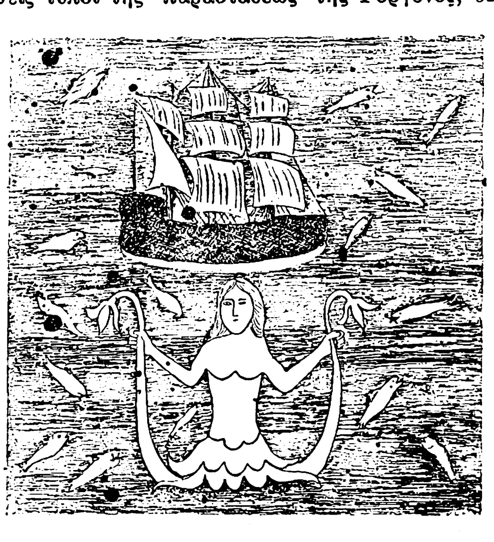

Γοργόνα ἐκ τῆς τοιχογραφίας τῆς μονῆς Σκαφιδιᾶς.

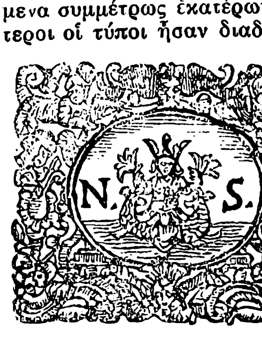

Σῆμα τοῦ τυπογράφου Ν. Σάρου.

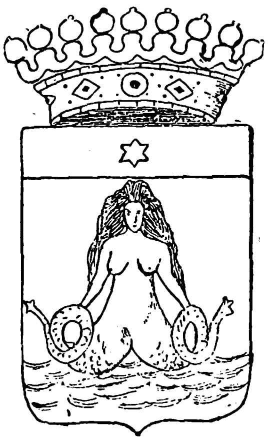

Οἰκόσημον τῆς οἰκογενείας Ἀμάρη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ν. Γ. Πολίτου*, Ὁ περὶ Γοργόνων μῦθος παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ («Παρνασσὸς» τ. Β'). — «Παραδόσεις» τ. Α'. σ. 307 κ. ἑ. καὶ τ. Β'. σ. 1 65 κ. ἑ. — «Λαογραφικὰ σύμμεικτα» τ. Β'. σ. 33 κ. ἑ. — «Λαογραφία» τ. Γ'. σ. 172 κ. ἑ. — *Σ. Κυριακίδου*, «Λαογραφία» τ. Α' σ. 178.

Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

— **Γοργώ.** Ἡ μονογενὴς θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Κλεομένους καὶ σύζυγος τοῦ ἐν Θερμοπύλαις πεσόντος Λεωνίδα, ζήσασα κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος. Εἶχε καταστῆ περιώνυμος κατὰ τὴν ἀρχαιότητα διὰ τὴν μεγαλοψυχίαν καὶ πνευματικὴν εὐστροφίαν της, ὡς μαρτυροῦσιν αἱ περὶ αὐτῆς διασωθεῖσαι παρ' Ἡροδότῳ καὶ Πλουτάρχῳ παραδόσεις. Βασίλισσα οὖσα, ὅτε ἐλήφθη εἰς τὴν Σπάρτην ἐκ μέρους τοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν καταφυγόντος ἐξορίστου βασιλέως τῆς Σπάρτης Δημαράτου «δελτίον δίπτυχον», κατενόησεν ὅτι ὑπὸ τὸν κηρὸν θὰ εἶχον γλυφῆ γράμματα καὶ συνεβούλευσε ν' ἀποξέσωσι τὸν κηρὸν διὰ ν' ἀναγνώσωσιν αὐτά. Τὰ γράμματα ὑπῆρχον τῷ ὄντι καὶ δι' αὐτῶν ἀνηγγέλλετο εἰς τὴν Σπάρτην ὑπὸ τοῦ Δημαράτου ἡ μελετωμένη κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατεία τοῦ Ξέρξου. ΚΑΨ.

— **Γοργώ.** Λεσβία ποιήτρια ἁμιλλωμένη πρὸς τὴν Σαπφώ, εἰς τὰ ποιήματα τῆς ὁποίας καὶ ἀναφέρεται κατὰ τρόπον οὐχὶ κολακευτικόν. Ι. Δ. Σ.

Γοργὼ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Χώρα ἥτις κατὰ τὸν Προκόπιον ἔκειτο εἰς τὰ ΒΑ. τῆς Περσίας· οἱ ἀρχαῖοι τὴν ὠνόμαζον *Ὑρκανίαν*, μεταφράσαντες τὴν ἀρχαιοπερσικὴν ὀνομασίαν της *Βαρκόνα*, οἱ δὲ μεταγενέστεροι τὴν ὠνόμασαν Γοργώ, μεταφράσαντες τὴν μεσοπερσικὴν ὀνομασίαν *Γουργάν*. Ι. Δ. Σ.

Γοργὼ (Gorgo) *[Ἀστρονομ.]*. Ἀστεροειδὴς φερόμενος κατὰ τὴν σειρὰν τῆς ἀνακαλύψεως αὐτοῦ ὑπ' αὔξοντα ἀριθμὸν 681. Σ. Π.

«Γοργὼ» *[Ναυτ. Ἱστορ.]*. Λιβυρνὶς (μπελλοῦ) πολεμική, φερομένη ὑπ' αὔξ. ἀριθ. 19 ἐν τῷ καταλόγῳ «τῶν πλοίων τῶν ἀπαρτιζόντων τὸν ἑλληνικὸν βασιλικὸν στόλον, κατὰ τὴν εἰς Ἑλλάδα ἄφιξιν τοῦ βασιλέως Ὄθωνος». Ἦτο ὡπλισμένη δι' ἑνὸς πυροβόλου τῶν 3 λιτρῶν καὶ ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς ταχυδρομικόν. Χρησιμεύσασα ἐπὶ βραχὺ ὡς ἀκταιωρός, διελύθη κατόπιν λόγῳ παλαιότητος εἰς τὸν ἐν Πόρῳ ναύσταθμον, μὴ ἀναγραφομένη εἰς τὸν «πίνακα τῶν πλοίων τοῦ Β. στόλου» τοῦ 1841. Σ. Ε. Λ.

Γόργων *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τῆς Ἐχίδνης, θυγατρὸς τοῦ Χρυσάορος καὶ τῆς Καλλιρρόης ἢ τοῦ Ταρτάρου καὶ τῆς Γῆς, καὶ τοῦ Τυφῶνος, τοῦ ἰσχυροτάτου Γίγαντος.

— **Γόργων.** Ἱστοριογράφος, γράψας καὶ περὶ τῶν ἐν Ρόδῳ θυσιῶν (*Ἀθήν.* 15, 697α). ΙΑΚ. Χ. Δ.

Γοργώπας. Λακεδαιμόνιος. Κατὰ τὸ 389—388 π. Χ. ἦτο ἐπιστολεὺς τοῦ ναυάρχου τῶν Λακεδαιμονίων Ἱέρακος, ὅστις ἀποπλεύσας ἐξ Αἰγίνης, ἔνθα ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ στόλου παρὰ τοῦ ἀντικατασταθέντος ὑπ' αὐτοῦ Τελευτία, εἰς Ρόδον κατέλιπε τὸν Γοργώπαν μετὰ δώδεκα τριήρων ὡς ἁρμοστὴν τῆς Αἰγίνης, τῆς ὁποίας ἡ πρωτεύουσα ἐπολιορκεῖτο χαλαρῶς ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων κατὰ ξηρὰν μόνον μετὰ τὴν ἐκδίωξιν τῆς ναυτικῆς μοίρας αὐτῶν, ἥτις ἐπολιόρκει τὴν Αἴγιναν καὶ ἀπὸ θαλάσσης, ὑπὸ τοῦ Τελευτία. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπολιορκοῦντο μᾶλλον ἐν τῷ ἐπιτειχίσματι, τὸ ὁποῖον εἶχον ἀνεγείρει, ἢ ἐπολιόρκουν ἀπ' αὐτοῦ τὴν πόλιν, ἐγκατέλιπον τὸ ἐπιτείχισμα, ἐπιβιβασθέντες εἰς τὰ πλοῖα τὰ ὁποῖα πρὸς τοῦτο ἄφθονα κατόπιν ψηφίσματος εἶχον πλεύσει ἐκεῖ ἐκ Πειραιῶς. Τὴν φυγὴν τῶν Ἀθηναίων ἐπηκολούθησαν τότε λῃστρικαὶ ἐπιδρομαὶ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ Αἰγινητῶν ὑπὸ τὸν Γοργώπαν εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀττικῆς. Κακουχούμενοι οὕτω οἱ Ἀθηναῖοι κατήρτισαν στόλον ἐκ δεκατριῶν τριήρων ὑπὸ τοῦ Εὐνόμου πρὸς προστασίαν τῶν ἀκτῶν

Digitized by Google

τῆς χώρας των. Ὁ στόλος οὗτος τῶν Ἀθηναίων συνηντήθη μετὰ τοῦ ἐκ δώδεκα πλοίων στόλου τῶν Λακεδαιμονίων ὑπὸ τὸν Γοργώπαν, ὅτε οὗτος ἐπέστρεφεν εἰς Αἴγιναν ἐκ τῆς Ἐφέσου, μέχρι τῆς ὁποίας εἶχε συνοδεύσει τὸν δι' Αἰγίνης διελθόντα ναύαρχον τῶν Λακεδαιμονίων Ἀνταλκίδαν. Ὁ Γοργώπας ὅμως ἀπέφυγε τὴν σύγκρουσιν καὶ ἐπωφελούμενος τοῦ σκότους τῆς ἀρξαμένης νυκτὸς διέφυγεν εἰς Αἴγιναν· ἀλλὰ δὲν ἠρκέσθη εἰς τὴν σωτηρίαν του μόνον, ἀλλ' ἀκολουθήσας ἐξ ἀποστάσεως τὸν ἀποπλέοντα εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀττικῆς στόλον τῶν Ἀθηναίων, ὁδηγούμενος ὑπὸ τοῦ λαμπτῆρος τὸν ὁποῖον ἔφερεν ἡ τριήρης τοῦ Εὐνόμου διὰ νὰ μὴ πλανηθῶσι τὰ πλοῖά του ἐν καιρῷ τῆς νυκτός, ἐπετέθη κατ' αὐτοῦ, ὅτε τῶν πλείστων μὲν πλοίων εἶχον ἀποβιβασθῆ τὰ πληρώματα εἰς τὴν περὶ τὸ ἀκρωτήριον Ζωστῆρα παραλίαν τῆς Ἀττικῆς, τῶν λοιπῶν δὲ ἔπαθον σύγχυσιν κατὰ τὴν αἰφνιδίαν ἐκείνην ἐπίθεσιν. Ἐκ τῆς ναυμαχίας ἐκείνης, ἥτις συνεκροτήθη ὑπὸ τὸ φῶς τῆς σελήνης, ἀπῆλθε νικητὴς ὁ Γοργώπας ἀπάγων καὶ τέσσαρα πλοῖα εἰς τὴν Αἴγιναν. Διὰ τὴν τολμηρὰν ἐκείνην πρᾶξίν του ἐξεδικήθησαν βραδύτερον οἱ Ἀθηναῖοι, ἐπιτυχόντες καὶ αὐτοὶ ν' ἀποβιβασθῶσιν ἀπαρατήρητοι ἐν καιρῷ νυκτὸς εἴς τινα παραλίαν τῆς Αἰγίνης ἐκ τῶν πλοίων, ἅτινα ὑπὸ τὸν Χαβρίαν εἶχον ἐκπλεύσει ἐκ Πειραιῶς διὰ τὴν Κύπρον πρὸς βοήθειαν τοῦ Εὐαγόρα, καὶ νὰ στήσωσιν ἐνέδραν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐνέπεσεν ὁ Γοργώπας καὶ οἱ ὑπ' αὐτὸν Λακεδαιμόνιοι, ὅτε γνωσθείσης τῆς ἀποβάσεως τῶν Ἀθηναίων προσέτρεξαν πρὸς ἀπόκρουσιν αὐτῶν, ὡς καὶ ὀλίγοι Αἰγινῆται. Εἰς τὴν μάχην ταύτην, ἐκτὸς τοῦ γενναίου Γοργώπα καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ πρώτων προσδραμόντων Λακεδαιμονίων, ἐφονεύθησαν περὶ τοὺς ἑκατὸν πεντήκοντα Αἰγινῆται καὶ διακόσιοι ναῦται καὶ μέτοικοι. ΚΑΨ.

Γοργώπη *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Παιονίας (τέως Γουμενίτσης) τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 778. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Γοργόπ*. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία Καμπόχωρον (τέως Βαλκάτ, κάτ. 435) καὶ Στάθης (τέως Τοσίλοβον, κάτ. 309). Δ. Ε. Μ.

Γοργῶπις, *-ιδος* ἡ ἔχουσα ὄψιν Γοργοῦς ἢ φέρουσα τὴν κεφαλὴν αὐτῆς. Ἐπίθετον τῆς Ἀθηνᾶς (βλ. λ. τ. Β' σ. 24 γ) καὶ τῶν Ἐρινύων. Ι. Δ. Σ.

Γοργῶπις (ἡ *Ἐσχατιῶτις λίμνη*, νῦν *Βουλιαγμένη*) *Γεωγρ.*. Μικρὰ λίμνη παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Ἡραῖον τῆς χερσονήσου Περαίας (Περαχώρας), σχηματιζομένης διὰ τῆς προεκτάσεως τοῦ ὄρους Γερανείας. Ὑπάγεται σήμερον εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κορινθίας καὶ χρησιμοποιεῖται ὡς θυννεῖον. Τετράγωνον σχῆμα ἔχουσα, περιβάλλεται ἀφ' ἑνὸς ὑπὸ ἀποτόμων βραχῶν, ἀφ' ἑτέρου δ' ἀποχωρίζεται τῆς θαλάσσης διὰ ζωστῆρος ἀμμώδους. Τὸ ὕδωρ αὐτῆς εἶναι ἁλμυρώτατον. Ἄνωθεν τῆς βορείου ὄχθης ἔκειτο πάλαι ἡ ἐνορία ἐξαγνισθεῖσα μεγαρικὴ πολίχνη *Αἴγειρος*, *Αἰγειροὶ* ἢ *Αἰγείρουσα*. Ι. Σ. Σ.

Γορδιά. Ἀδελφὴ τοῦ βασιλέως τοῦ Βυζαντίου Μαυρικίου (582—602) καὶ σύζυγος τοῦ στρατηγοῦ Φιλιππικοῦ. Ν. ΚΛΣ

Γορδιανὸς (Gordianus). Ὄνομα τριῶν Ρωμαίων αὐτοκρατόρων:

— 1) *Μᾶρκος Ἀντώνιος Γορδιανὸς ὁ Α'*, ὁ λεγόμενος ὁ *Παλαιὸς* ἢ ὁ *Ἀφρικανός*. Οὗτος ἐγεννήθη ἐν Ρώμῃ τῷ 157 μ. Χ, κατήγετο δὲ κατ' εὐθεῖαν ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Γράκχων καὶ τοῦ Τραϊανοῦ. Πλούσιος, ἔντιμος, μετριοπαθὴς καὶ ἐργατικός, ἀπέκτησε μεγάλην παρὰ τῷ λαῷ δημοτικότητα, εἶχε δὲ γράψει καὶ ποιήματα καὶ βιογραφίαν ἐγκωμιαστικὴν τῶν Ἀντωνίνων. Ὡς ἀγορανόμος ἐνήργει κατὰ μῆνα θεάματα μονομάχων, ἄφινε δὲ εἰς τὸν λαὸν τοὺς ἵππους, τοὺς ταύρους, τοὺς κάπρους, οὓς κατέβαλλον. Ἐγένετο πραίτωρ, δὶς ὕπατος καὶ ἀνθύπατος ἐν Ἀφρικῇ, ἔνθα ὠνομάσθη ἀληθὴς Σκιπίων, μὴ κατορθώσας ὅμως νὰ κατασιγάσῃ τὰς τοῦ λαοῦ ἀταξίας. Ἐγερθείσης ἐπαναστάσεως ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ μετὰ τοῦ υἱοῦ, ὀγδοηκοντούτης ἤδη (237). Ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς Συγκλήτου καὶ τοῦ λαοῦ, παρέμεινε δ' ἐν Καρχηδόνι μετὰ τοῦ υἱοῦ. Ἀλλ' ὁ Καπελλιανός, διοικητὴς τῆς Νουμιδίας ἀντὶ τοῦ Μαξιμίνου, ἐπετέθη κατ' αὐτῶν πρὶν ἢ δυνηθῶσι νὰ ἀντιτάξωσιν

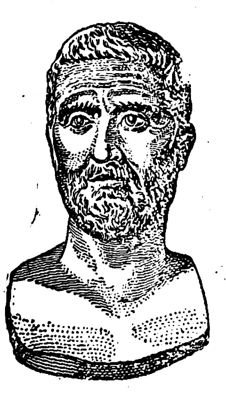

Γορδιανὸς Α' ὁ πρεσβύτερος.
(Προτομὴ ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Καπιτωλίου.)

ἄμυναν. Μαθὼν ὁ Γορδιανὸς τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ, ὃν προσέβαλεν ὁ Καπελλιανός, ἀπηγχονίσθη μετὰ βασιλείαν ἓξ ἑβδομάδων.

— 2) *Μᾶρκος Ἀντώνιος Γορδιανὸς ὁ Β'*, ὁ λεγόμενος ὁ *Νεώτερος*. Υἱὸς καὶ συνάρχων τοῦ προηγουμένου (192—237 μ. Χ.). Μακρὰν τοῦ νὰ ἀποκτήσῃ τὰς ἀρετὰς τοῦ πατρός αὐτοῦ, ἀφέθη νὰ παρασυρθῇ καὶ φθαρῇ ὑπὸ τῆς στάσεως τοῦ Ἡλιογαβάλου. Κατὰ τὴν κατ' αὐτοῦ ἐπίθεσιν τοῦ Καπελλιανοῦ ἐφονεύθη ἄγων τὸ 46ον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, γενόμενος αἴτιος καὶ τοῦ θανάτου τοῦ πατρός του.

Γορδιανὸς Β' ὁ νεώτερος.
(Προτομὴ ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Καπιτωλίου.)

— 3) *Μᾶρκος Ἀντώνιος Γορδιανὸς ὁ Γ'*, ὁ λεγόμενος *Εὐσεβής*. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, ἢ κατ' ἄλλους υἱὸς τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ, γεννηθεὶς τῷ 223 μ. Χ. καὶ ἀποθανὼν τῷ 244. Ἀνηγορεύθη Αὔγουστος τῷ 238 εἰς ἡλικίαν δέκα πέντε ἐτῶν, δι' ὃ ἐκηδεμονεύετο ὑπὸ τοῦ ἀντιπραίτωρος Τιμησιθέου, τοῦ καὶ πενθεροῦ αὐτοῦ. Ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον μετὰ τὸν θάνατον τῶν δύο Γορδιανῶν, τοῦ Μαξίμου καὶ τοῦ Βαλβίνου. Ὡραῖος, πεπαιδευμένος, γενναῖος, ἠκολούθει τὰς συμβουλὰς τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ καὶ ἠγαπήθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Ὁ Γορδιανὸς ἀναγκασθεὶς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Τιμησιθέου νὰ καταστήσῃ συμμέτοχον τῆς ἀρχῆς τὸν Φίλιππον, τὸν ἐπικαλούμενον Ἄραβα, ἀπεγυμνώθη μετ' ὀλίγον ὑπ' αὐτοῦ πάσης εὐνοίας παρὰ τῷ στρατῷ. Καὶ ἐξεδίωξε μὲν τοὺς Γότθους ἐκ τῆς Μοισίας, ἀπέθανεν ὅμως ἐν πολέμῳ πρὸς τὸν Σαπώρην τῆς Περσίας. Πιθανῶς ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ συνάρχοντος αὐτοῦ. Ἐπὶ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ ἐπένθησεν ἡ Ρώμη, ἡ δὲ Σύγκλητος ἔταξεν αὐτὸν ἐν τοῖς θεοῖς. ΙΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ

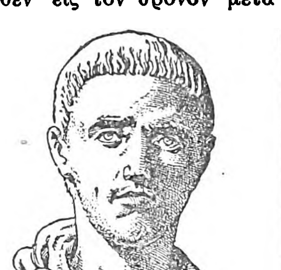

Γορδιανὸς Γ' ὁ εὐσεβής.
(Προτομὴ ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Λούβρου.)

—**Γορδιανός**. Ἐν τῷ Ἁγιολογίῳ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας τρεῖς ἅγιοι φέρουσι τὸ ὄνομα τοῦτο: —1) Ὁ μετὰ Σελεύκου καὶ Μακροβίου ἐν Γαλατίᾳ πιθανῶς κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα ἐπὶ Λικινίου μαρτυρήσας· καὶ οἱ τρεῖς δ' οὗτοι «διὰ τοῦ ἐκεῖ ἀρνοῦντος πυρὶ καὶ ξίφει διαφόροις τε στρέβλαις τιμωρηθέντες, τέλος θηρίοις βορὰ ἐξετέθησαν καὶ τὰς ψυχὰς τῷ Θεῷ παρέθεντο», ἀναγράφεται δὲ ἡ μνήμη αὐτῶν ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 13 Σεπτεμβρίου μετὰ βραχείας βιογραφίας ἄνευ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας. —2) Μάρτυς ἐν τῷ Συναξαριστῇ μὲν τῆς 31 Ὀκτωβρίου μνημονευόμενος ὡς «ξίφει τελειωθείς», ἐν δὲ τῷ Μηναίῳ ταύτης τῆς ἡμέρας μὴ ἀναγραφόμενος καί— 3) Ὁ μετὰ Ἐπιμάχου ἐν Ρώμῃ ἄγνωστον πότε μαρτυρήσας. Ἡ μνήμη ἀμφοτέρων ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 9 Μαΐου ἄνευ βιογραφίας (βραχυτάτη ὑπάρχει ἐν τῷ Συναξαριστῇ) καὶ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας. Ε. Γ. Π.

Γορδίας ἢ *Γόρδιος*. Ὁ νεώτερος τῶν υἱῶν τοῦ τυράννου τῆς Κορίνθου Κυψέλου (βλ. Γόργος)

γορδιίδαι (οἱ) (Gordiidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια σκωλήκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *νηματοειδῶν*. Ἡ οἰκογένεια αὕτη περιλαμβάνει σκώληκας μὲ ἐξαιρετικῶς μικρὸν καὶ ἐπίμηκες σῶμα, ζῶντας ἐντὸς τοῦ σώματος διαφόρων ζῴων καὶ ἰδίως ἐντόμων. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων γενῶν τῆς οἰκογενείας εἶναι ὁ γόρδιος (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

Γόρδιον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μ. Ἀσίας (ἐν τῇ δυτικῇ Γαλατίᾳ) εἰς τὰ σύνορα τῆς Φρυγίας, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Σαγγαρίου καὶ παρὰ τὴν μετ' αὐτοῦ συμβολὴν τοῦ παραποτάμου τοῦ Θύμβρου. Τὸ Γόρδιον ὑπῆρξεν ἡ παναρχαία ἕδρα τῶν βασιλέων τῆς Φρυγίας, τῶν ὁποίων τὰ ἀνάκτορα εἶχον ἀνεγερθῆ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως, ἔνθα ὑπῆρχε τὸ ἱερὸν τοῦ Διός, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀφιερωθῆ ἡ ἅμαξα τοῦ μυθικοῦ βασιλέως τῆς χώρας Γορδίου (βλ. λ.). Ταύτης τὸν ἐκ φλοιοῦ κρανέας δεσμόν, συνδέοντα τὸν ζυγὸν μετὰ τοῦ ρυμοῦ καὶ μὴ ἔχοντα μηδὲ ἀρχὴν μηδὲ τέλος, ὅστις θὰ ἔλυε, θὰ ἐγίνετο τῆς Ἀσίας πάσης βασιλεὺς κατ' ἀρχαῖον χρησμόν. Τὴν λύσιν τοῦ *Γορδίου δεσμοῦ* ἐπεχείρησε καὶ ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ὅτε ἔφθασεν ἐκεῖ ἐκ Κελαινῶν, καὶ μὴ δυνηθεὶς ἔκοψεν αὐτὸν ἐκπληρώσας οὕτω τὸν χρησμόν.

Τὸ Γόρδιον κατεστράφη ὑπὸ τῶν Γαλατῶν, οἵτινες κατέλαβον αὐτὸ κατὰ τὸ 189 π. Χ. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Στράβωνος εἶχε κτισθῆ πλησίον τοῦ χώρου ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔκειτο τὸ ἀρχαῖον Γόρδιον ἡ Γορδίου *κώμη* (βλ. λ). Ἐπὶ δὲ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ ἐκτίσθη τὸ νέον Γόρδιον ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ἀρχαίου Γορδίου ἡ Γαρδιείου. Ἐρείπια τῆς τε ἀρχαίας καὶ τῆς βυζαντινῆς πόλεως εὑρίσκονται παρὰ τὸ σημερινὸν χωρίον Πεβλ.

Τῆς ἀρχαίας ταύτης ἕδρας τῶν Φρυγῶν βασιλέων, ἥτις μετωνομάσθη εἰς *Ἰουλιόπολιν*, διεσώθησαν νομίσματα τῶν τε ἀρχαιοτέρων καὶ τῶν ρωμαϊκῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων. ΚΑΨ.

— *[Στρατ. Ἱστορ.]* Ἐπὶ τῶν παρὰ τὸ Γόρδιον ὑψωμάτων, ἤτοι ἐπὶ τῶν δυτικῶν ἀντερεισμάτων τοῦ Τσιλὲκ νταγ, ἐστηρίζετο τὸ ἄκρον δεξιὸν τῆς τουρκικῆς παρατάξεως κατ' Αὔγουστον 1921. Τὸ Γ' σῶμα στρατοῦ, ἀποτελοῦν τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα τῆς ἑλληνικῆς στρατιᾶς, ἐνήργει πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Γορδίου διὰ τοῦ 16ου συντάγματος πεζικοῦ τῆς 11ης μεραρχίας, ὅπερ συνέδεε μὲ τὴν 7ην μεραρχίαν, καλύψαν πρὸς βορρᾶν τὴν γέφυραν Μπεϋλὶκ ἐπὶ τοῦ Σαγγαρίου, ὡς καὶ τὴν ἀριστερὰν τοῦ ποταμοῦ τούτου ὄχθην, συνεργοῦν μετὰ τοῦ βαρέος πυροβολικοῦ τοῦ εἰρημένου σώματος στρατοῦ. Τὴν πρωίαν τῆς 29 Αὐγούστου 1921, ὁπότε ἡ δεξιὰ τῶν Τούρκων πτέρυξ ἐνισχυθεῖσα ἐπεχείρησεν ἀντεπίθεσιν πρὸς Μποσρὶκιοϊ καὶ ἀπώθησε τὸ ἀριστερὸν τῆς 7ης ἑλληνικῆς μεραρχίας (23ον σύνταγμα πεζικοῦ) τὸ Γ' σῶμα στρατοῦ ἔσπευσε καὶ ἐνίσχυσε τὴν καμφθεῖσαν πτέρυγα ἐκείνην νοτίως τοῦ Γορδίου διὰ τοῦ 37ου Σ. πεζικοῦ καὶ πέντε ταγμάτων τῆς 3ης μεραρχίας ἅτινα ἀντεπιτεθέντα ἐξησφάλισαν ὁριστικῶς τὸ Μπεϋλὶκ-κιοπροῦ καὶ ἀπέτρεψαν πάντα κίνδυνον, ὃν πρὸς στιγμὴν διέτρεξεν ἡ ὅλη ἑλληνικὴ Στρατιὰ διὰ τῆς ἀπειλῆς τῆς γεφύρας ταύτης τοῦ Σαγγαρίου καὶ ἑτέρας τινὸς νοτιώτερον πηχθείσης, καὶ ἐποιένως τῆς γραμμῆς ὑποχωρήσεως αὐτῆς πρὸς τὰς θέσεις ἐξορμήσεώς της περὶ τὸ Ἐσκὶ Σεχίρ. Ν. Κ. Σ.

— **Γορδίου κώμη** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία πόλις τῆς Μ. Ἀσίας, κειμένη εἰς τὰ σύνορα Φρυγίας καὶ Πισιδίας, περὶ τῆς ὁποίας ὁμιλεῖ ἑλληνικὴ ἐπιγραφὴ εὑρεθεῖσα παρὰ τὸ σημερινὸν χωρίον Γουνδάνι, Β. τοῦ Χοϊρὰν-Γέλ. Ι. Δ. Σ.

— **Γορδίου τεῖχος** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Κώμη τῆς ἀνατολικῆς Καρίας ἱδρυθεῖσα καὶ ὀχυρωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Μίδα, υἱοῦ τοῦ Γορδίου τοῦ Α'. Τὰ ἐρείπιά της εὑρίσκονται ὑπὸ τὸ σημερινὸν χωρίον Γιορλέ. Κατὰ τὴν ρωμαϊκὴν ἐποχὴν τὸ Γόρδιον τεῖχος ἀπετέλει τὸν προτελευταῖον σταθμὸν τῆς μεγάλης ὁδοῦ ἀπὸ Ἐφέσου μέχρι Ταβῶν. Ι. Δ. Σ.

Γόρδιος. Ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτὸ μνημονεύονται τέσσαρες βασιλεῖς τῆς Φρυγίας. —1) *Γόρδιος ὁ Α'*. Ὁ μυθικὸς ἱδρυτὴς τοῦ φρυγικοῦ κράτους καὶ πρῶτος αὐτοῦ βασιλεύς, σύζυγος τῆς Κυβέλης καὶ πατὴρ τοῦ μυθικοῦ βασιλέως Μίδα. Περὶ τοῦ Γορδίου τούτου ὑπῆρχεν ἡ παράδοσις ὅτι πρὶν ἢ γίνῃ βασιλεὺς ἦτο ἁπλοῦς γεωργός, ἔγινε δὲ βασιλεὺς κατὰ θέλησιν τοῦ Διὸς εἰς ἐκτέλεσιν ἑνὸς χρησμοῦ, κατὰ τὸν ὁποῖον οἱ Φρύγες ὤφειλον ν' ἀνακηρύξωσι βασιλέα των ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον πρῶτον θὰ συνήντων φερόμενον ἐφ' ἁμάξης πρὸς τὸ ἱερὸν τοῦ μεγάλου Διός. Τὴν ἅμαξαν ἐκείνην, ἐπὶ τῆς ὁποίας φερόμενος ὁ Γόρδιος ἐπευφημήθη βασιλεύς, ἀφιέρωσεν εἰς τὸν Δία. Ταύτης τὸν δεσμὸν ὅστις, κατὰ τὴν παράδοσιν, θὰ ἔλυε, θὰ ἐγίνετο τῆς Ἀσίας πάσης βασιλεὺς (βλ. καὶ Γόρδιον). —2) *Γόρδιος ὁ Β'*. Οὗτος ὑπῆρξεν ὁ πατὴρ τοῦ βασιλέως τῆς Φρυγίας, ὁμωνύμου τοῦ μυθικοῦ, Μίδα. —3) *Γόρδιος ὁ Γ'*, υἱὸς Μίδα τοῦ Β' καὶ πατὴρ Μίδα τοῦ Γ'. —4) *Γόρδιος ὁ Δ'*. Υἱὸς Μίδα τοῦ Γ' καὶ πατὴρ τοῦ Ἀδράστου, ὅστις ἄκων γενόμενος φονεὺς τοῦ τε ἀδελφοῦ του καί, μετὰ τὴν κάθαρσίν του ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Λυδίας Κροίσου, καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Κροίσου, ηὐτοκτόνησεν ἐπὶ τοῦ τύμβου τοῦ φονευθέντος ὑπ' αὐτοῦ υἱοῦ τοῦ Κροίσου. Μὲ τὴν αὐτοκτονίαν τοῦ Ἀδράστου ἐξέλιπεν ἡ βασιλικὴ δυναστεία τῶν Φρυγῶν, ἡ ἀνάγουσα τὸ γένος της εἰς τοὺς μυθικοὺς Γόρδιον καὶ Μίδαν. ΚΑΨ.

— **Γόρδιος**. Καππαδόκης φονεύσας τὸν βασιλέα τῆς Καππαδοκίας Ἀριαράθην τὸν ΣΤ' καὶ καταφυγὼν πρὸς τὸν Μιθριδάτην, τοῦ ὁποίου ἐγένετο στρατηγός. Ι. Δ. Σ.

— **Γόρδιος** *(μάρτυς)*. Ἐκ Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας καταγόμενος καὶ ἐπὶ Λικινίου (307—324) ὑπηρετῶν ἐν τῷ ρωμαϊκῷ στρατῷ μὲ τὸν βαθμὸν κόμιτος, ἀπεμακρύνθη ἐξ αὐτοῦ καὶ κατέφυγεν εἰς τὰ ὄρη μὴ ὑποφέρων νὰ ἀκούῃ τὰς εἰς Χριστὸν βλασφημίας τῶν ἐθνικῶν. Ἐν τῇ ἐρημίᾳ δὲ ἐκ τῆς μελέτης τῶν Γραφῶν ἀναφλέξας τὸν εἰς Χριστὸν πόθον «ἐπὶ τὴν πόλιν ἀπὸ τῆς ἐρήμου ὥσπερ λέων ὥρμησε». Μίαν δ' ἡμέραν

Digitized by Google

παρουσιασθεὶς εἰς τὸ θέατρον τὸν Χριστὸν ἀνευφήμησε καὶ διὰ τῆς παρρησίας του τὸν προκαθήμενον ἄρχοντα εἰ ἄκραν μανίαν κινήσας «τὴν διὰ ξίφους δέχεται τελευτήν». Ἡ μνήμη αὐτοῦ ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 3 Ἰανουαρίου μετὰ βιογραφία: καὶ ἰδίας ἀκολουθίας, ἧς τὸν κανόνα ἐποίησε Θεοφάνης ὁ ὑμνογράφος, ἐγκώμιον δὲ εἰς αὐτὸν ἔγραψεν ὁ συμπολίτης του Μ. Βασιλειος. Ε. Γ. Π.

Γόρδιος, *Ἀναστάσιος*. Ἕλλην λόγιος καὶ μοναχός, γεννηθεὶς εἰς Βρανιανὰ τῶν Ἀγράφων περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος καὶ ἀποθανὼν τῷ 1729. Ἐμαθήτευσεν ὑπὸ Εὐγένιον τὸν Αἰτωλόν, καταρτισθεὶς δὲ τελειότερον ἐν Ἀθήναις καὶ Ἰταλίᾳ ἐπανῆλθε καὶ διέτριψεν εἰς Αἰτωλικόν, ὅπου ἐδίδαξεν ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη. Ἐν ἔτει 1711 ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα του ἐγκατεβίωσεν εἰς τὸ ἐν τῇ θέσει Γούβᾳ μονύδριον τῆς Ἁγ Παρασκευῆς, καταστὰς ὑπόδειγμα ἐναρέτου βίου. Παρὰ τοῦ Γορδίου ἐξεπαιδεύθησαν πολλοὶ καταγλαΐσαντες ὕστερον τὰς ἑαυτῶν πατρίδας, ὡς Θεοφάνης ὁ ἐξ Ἀγράφων, Μιχ. Μαυρομμάτης ἐκ Μεσολογγίου, Λογοθέτης ἐκ Γαλαξιδίου. κλπ. Κατέλιπε τὰ ἑξῆς συγγράμματα «Τίς ἡ βασιλεία τοῦ Μωάμεθ καὶ περὶ Ἀντιχρίστου». «Περὶ τῶν τελικῶν ὀνομάτων καὶ τῶν μέσων ὀρθογραφίας», «Περὶ τῆς κατὰ λόγον ποσότητος τῶν συλλαβῶν», «Παράφρασιν τῶν ἀφορισμῶν τοῦ Ἱπποκράτους», «Ονομασίαν τῶν τετραπόδων ζῴων, ὑφίων, πτηνῶν ἰχθύων, δένδρων ὀπωρῶν καὶ βοτανῶν κλπ.» κ. ἄ., ὡς καὶ 750 ἐπιστολὰς πρὸς διαφόρους (βλ. *Σάθα* Ν. Φιλ.)

Ξ. Γ. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ

γόρδιος (ὁ) (Gordius) [*Ζωολ.*]. Γένος σκωλήκων τῆς οἰκογενειας τῶν *γορδιιδῶν*. Εἶναι σκώληκες μὲ μῆκος σώματος φθάνον τὸ ἓν μέτρον καὶ πάχος ἑνὸς χιλιοστομέτρου. Τὰ ἤθη τῶν γορδίων δὲν ἔχουσιν εἰσέτι ἐπακριβῶς μελετηθῆ. Αἱ προνυμφικαὶ φάσεις τῶν σκωλήκων τούτων διέρχονται ἐν τῷ σώματι διαφόρων ὑδροβίων ἐντόμων καὶ εἶτα ἐντὸς τοῦ πεπτικοῦ σωλῆνος ἰχθύων τινῶν τῶν γλυκέων ὑδάτων. Εἴδη τινὰ γορδίων ἀπαντῶσι καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πεπτικῇ συσκευῇ τοῦ ἀνθρώπου, ἐν ᾗ φαίνεται ὅτι εἰσέρχονται κατὰ τὴν πόσιν τοῦ ὕδατος. Ἐκ τῶν πολλῶν εἰδῶν τοῦ γένους γνωστότερον εἶναι *γόρδιος ὁ ὑδρόβιος* (Gordius acuaticus), ὅστις εἶναι ὁ μεγαλύτερος πάντων τῶν εἰδῶν τοῦ γένους, μήκους ἑνὸς μέτρου καὶ πάχους 1,5 χιλιοστομέτρων. Δ. Ν. Π.

Γόρδιος *δεσμός* βλ. λ. Γόρδιον.

Γορδιτανον [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἀκρωτήριον τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς Σαρδηνίας ἀναφερόμενον ὑπὸ Πτολεμαίου («Σαρδοῦς νήσου θέσις· δυτικῆς πλευρᾶς περιγραφή» Γ, γ, 1), τὸ «Gorditanum promontorium» τῶν Λατίνων (*Πλιν.* III, 84). Εἶναι τὸ σύγχρονον *Κάπο Φαλκῶνε* (Capo Falcone: πλάτ. 40° 58' Β, μῆκ. 8°14' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 161 b: Sardinia northern portion) τοῦ ὄρους Monte della Nurra χερσονησίζουσα προβολὴ (Medit. Pilot I ἔκδ. 1913 σελ. 706: West coasts of Sardinia).

Σ. Ε. Λ.

Γόρδος [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ὄνομα πόλεων καὶ κωμῶν τῆς Μ. Ἀσίας, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ σπουδαιότεραι:—1). Ἡ τῆς *Τρῳάδος καὶ Δαρδανίας* χώρας, πλησίον τῶν πηγῶν τοῦ Ροδίου ποταμοῦ, ἀπέχουσα ἀπὸ τῆς Καλῆς Πεύκης περὶ τὸ 22 χλμ.—2) Ἡ *Γόρδος τῆς Λυδίας*, ἡ κατὰ τὴν ρωμαϊκὴν περίοδον ὀνομασθεῖσα *Ἰουλία*, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὰ νομίσματα τῆς πόλεως ταύτης, τὰ ὁποῖα φέρουν ἑλληνικὰς ἐπιγραφάς. Ἔκειτο πλησίον τοῦ ποταμοῦ Ὕλου (σημερ. Κοὺμ-τσάϊ). Ι. Δ. Σ.

Γορδυαῖα *ὄρη* [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἀρχαῖον ὄνομα τῆς ὀροσειρᾶς τῆς ἀποτελούσης τὰ σύνορα Ἀρμενίας καὶ Μεσοποταμίας, εἰς τοὺς πρόποδας τῆς ὁποίας ἔκειντο αἱ πόλεις Νίσιβις καὶ Τιγρανόκερτα. Ἡ ὀροσειρὰ αὕτη ἀποτελεῖ προέκτασιν τοῦ ὄρους Ταύρου καὶ σήμερον καλεῖται Τσούδι.

Ι. Δ. Σ

Γορδυαῖοι. Οἱ κάτοικοι τῆς Γορδυηνῆς (βλ. λ.).

Ι. Δ. Σ.

Γορδυηνὴ καὶ ***Γορδυαία*** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Χώρα ὀρεινὴ τῆς μεσημβρινῆς Ἀρμενίας εἰς τὰ σύνορα τῆς Μεσοποταμίας καὶ τῆς Ἀσσυρίας, διαρρεομένη ὑπὸ τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ καὶ κατοικουμένη ὑπὸ τῶν Γορδυαίων, τοὺς ὁποίους οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐκάλουν Καρδούχους. Ἡ χώρα αὕτη εἶχε καλὰς βοσκάς, ἦτο εὔκαρπος, παρῆγεν ἀρώματα (ἄμωμον ἰδίως), καὶ ἦτο πλουσία εἰς νάφθαν καὶ γαγγῆτιν λίθον. Ἐκ τῶν πόλεών της ὀνομαστότεραι ἦσαν τὰ Σάρεισα, τὰ Σάλτακα καὶ τὰ ὀχυρώτατα Πίνακα. Τὴν χώραν ταύτην ἠμφεσβήτησαν πρὸς τοὺς Ἀρμενίους οἱ Ρωμαῖοι, οἵτινες διὰ τοῦ στρατηγοῦ Λουκούλλου κατέλαβον ταύτην. Ὁ Πομπήϊος προσήρτησε ταύτην εἰς τὸ κράτος τοῦ Τιγράνου. Βραδύτερον ἀνακατελήφθη αὕτη ὑπὸ τοῦ Τραϊανοῦ καὶ κατὰ τὸν Δ' μ. Χ. αἰῶνα ἠμφεσβήτουν ταύτην οἱ Ρωμαῖοι πρὸς τοὺς Πέρσας.

Τὸ ὄνομά της ἡ χώρα αὕτη εἶχε λάβει, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἀπὸ τὸν Γόρδυν (βλ. λ.). Εἰς τὴν χώραν ταύτην ὑπεχρεώθησαν νὰ κατοικήσωσι περὶ τὸ 490 π. Χ. οἱ αἰχμαλωτισθέντες ὑπὸ τῶν Περσῶν Ἐρετριεῖς. Σήμερον ἡ χώρα αὕτη καλεῖται *Μποχτάν*. ΚΑΨ.

Γορδυνία καὶ ***Γορτυνία*** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς μακεδονικῆς Ἠμαθίας παρὰ τὸν Ἀξιὸν ποταμόν, πρὸς Ν. τῶν στενῶν τοῦ Δεμὶρ-καποῦ, κυριευθεῖσα τῷ 429 π. Χ. ὑπὸ τῶν Θρᾳκῶν. Ι. Δ. Σ.

Γόρδυς [*Μυθολ.*]. Υἱὸς τοῦ Τριπτολέμου, ὅστις ὡδήγησε τοὺς Ἐλευσινίους εἰς τὴν Ἀρμενίαν καὶ κατέλαβε μετ' αὐτῶν τὸ νότιον μέρος τῆς χώρας ταύτης, τὸ ὁποῖον ἀπ' αὐτοῦ ὠνομάσθη Γορδυηνή. Τοῦ Γόρδυος τούτου ἀπόγονοι ἐκαυχῶντο ὅτι ἦσαν κάτοικοί τινες τῆς χώρας ταύτης, τοὺς ὁποίους Σέλευκος ὁ Νικάνωρ κατῴκισεν ἐν Ἀντιοχείᾳ. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐτιμῶντο ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὡς ἥρωες καὶ ὁ Γόρδυς καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Τριπτόλεμος, καὶ ἑορταὶ ἐτελοῦντο ἐν αὐτῇ πρὸς τιμήν των ἐπὶ τοῦ ὄρους Κασίου. ΚΑΨ.

Γόρδων (Gordon). Σκωτικὴ οἰκογένεια κομίτων καὶ μαρκησίων. Ὁ *Ἀλέξανδρος Σετον, λόρδος Γορδων*, ὠνομάσθη κόμις τοῦ Οὔντλεϋ τῷ 1449. Ὁ ἐκ τοῦ τρίτου, μετὰ τῆς Ἐλισάβετ Κρίστον, γάμου του υἱός του *Γεώργιος* τὸν διεδέχθη τὴν 13 Ἰουλίου 1470. Κατὰ τὴν ἀνάρρησιν εἰς τὸν θρόνον Ἰακώβου Δ' προσελήφθη ὡς μυστικοσύμβουλος τοῦ νέου βασιλέως. Ἐξεπλήρωσε καθήκοντα ἀρχικαγκελαρίου (1498—1501) καὶ ἀπέθανε τῷ 1502 Ὁ πρεσβύτερος υἱός του *Ἀλέξανδρος Γ'* κόμις Οὔντλεϋ, ὑπηρέτησε τῷ 1504 κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ἐναντίον τῶν ἀνεξαρτήτων λόρδων τῶν δυτικῶν νήσων. Ὠνομάσθη φεουδάρχης τοῦ Ἴνβερνες καὶ διετήρησε τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἄνω χωρῶν. Μετέσχε τῆς μάχης τοῦ Φλῶντεν ὡς διοικητὴς τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς τῆς σκωτικῆς φρουρᾶς. Τοῦ βασιλέως φονευθέντος κατὰ τὴν μάχην ταύτην ἠκολούθησε τὴν ὁμάδα τοῦ δουκὸς Ἄλμπανυ. Ἀπέθανε τῷ 1523 ἢ 1524. Ὁ *Γεώργιος*, τέταρτος κόμις Οὔντλεϋ, ἦτο υἱὸς τοῦ Ἰωάννου, υἱοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ τῆς Μαργαρίτας, νόθου θυγατρὸς τοῦ Ἰακώβου Δ' Οὗτος διεκρίθη διὰ τὴν ἀνδρείαν του κατὰ τὴν ἀπόπειραν εἰσβολῆς τοῦ Ροβέρτου Μπὸβ εἰς τὸ Χάδεν Ρίγκ καὶ τὴν τοῦ δουκὸς Νόρφωλκ, τὰς ὁποίας ἀπέκρουσε. Μετὰ τὸν φόνον τοῦ καρδιναλίου Μπῆτον ἐκλήθη ὁ Γεώργιος ὅπως τὸν διαδεχθῇ εἰς τὰ καθήκοντα τοῦ καγκελαρίου. Κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν μεσοβασιλείαν ὑπέπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν τῆς βασιλομήτορος καὶ ἐφυλακίσθη εἰς Ἐδιμβοῦργον. Θανόντος τοῦ Φραγκίσκου Β', οὗτος ἐξεκάλεσεν εἰς Σκωτίαν τὴν Μαρίαν Στούαρτ, ἀλλ' αὕτη ἠρνήθη. Ὁ Γεώργιος ἐκδικούμενος ἐξήγειρε τὴν Σκωτίαν καὶ τὰς ἄνω χώρας εἰς ἐπανάστασιν κατὰ τῆς ὁποίαν καὶ ἐφονεύθη. Ὁ υἱός του *Ἰωάννης* ἐθανατώθη τὴν ἐπομένην τοῦ θανάτου τοῦ πατρός του. Ὁ *Γεώργιος*, πέμπτος κόμις Οὔντλεϋ, ἦτο δευτερότοκος υἱὸς τοῦ προηγουμένου καὶ σύζυγος τῆς Ἄννης Ἄμιλτον, θυγατρὸς τοῦ δουκὸς Σατελλερώ. Μετὰ τὴν μάχην τῆς Κορρισὶ ἐνεκλείσθη εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Ἐδιμβούργου, ἀπέφυγε δὲ τὸν θάνατον χάρις εἰς τὰ διαβήματα τοῦ πενθεροῦ του καὶ εἰς τὴν μυστικὴν συμπάθειαν τῆς βασιλίσσης πρὸς τὴν οἰκογένειάν του. Συνδεθεὶς μετὰ τοῦ Μπόθουελ ἀνέλαβε τὰ καθήκοντα ἀρχικαγκελαρίου (1566). Ὡς καγκελάριος ἀπεδείχθη σατανικώτατος καὶ φιλέκδικος. Ὁ *Γεώργιος*, ἕκτος κόμις καὶ πρῶτος μαρκήσιος Οὔντλεϋ, ἐμορφώθη ἐν Γαλλίᾳ καὶ ὑπεστήριξε μετὰ φανατισμοῦ τὸν καθολικισμὸν ἐν Σκωτίᾳ, διεσώθη δὲ μόνον χάρις εἰς τὴν εὔνοιαν τῆς βασιλικῆς αὐλῆς καὶ εἰς τὴν ἔγκαιρον ἐπάνοδόν του εἰς τὸν προτεσταντισμόν. Δὲν ἐδίστασεν ὅμως νὰ συνωμόσῃ μετὰ τῶν Ἱσπανῶν κατὰ τῆς Σκωτίας καὶ νὰ πολεμήσῃ κατὰ τοῦ διαμαρτυρομένου δουκὸς ντ' Ἀρ ύλ, τὸν ὁποῖον ἐνίκησεν, ἐφόνευσε δὲ ἰδίᾳ χειρὶ τὸν κόμιτα Μόρραϊ. Τῷ 1595 ἐξωρίσθη, καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Σκωτίαν μόνον ἀφοῦ ἐπισήμως συνεφιλιώθη μετὰ τῆς σκωτικῆς Ἐκκλησίας. Ὁ *Γεώργιος*, δεύτερος μαρκήσιος καὶ πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ προηγουμένου, ἀνετράφη εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Ἰακώβου Α'. Ἀνῆκεν εἰς τὴν ἐπισκοπικὴν Ἐκκλησίαν καὶ ὑπῆρξεν ἔνθερμος ὑποστηρικτὴς τῆς βασιλείας, ἀλλὰ τῷ 1644 ἐκινδύνευσεν ἡ ἰδία περιοχή του καὶ ἔσπευσε νὰ καταλάβῃ τὸ Ἄβερτων, ἠναγκάσθη ὅμως νὰ ὑποχωρήσῃ κατὰ τὴν προσέγγισιν τῶν δυνάμεων τοῦ Κόβεναντ. Ὁ Γεώργιος ἐξῃρέθη τῆς γενικῆς ἀμνηστείας τοῦ 1647 καὶ ἐκαρατομήθη δημοσίᾳ (1649). Εἶχε πέντε υἱούς ἐκ τῶν ὁποίων ὁ πρεσβύτερος εἶχε φονευθῆ εἰς τὴν μάχην τοῦ Ἄλφορ. Τὸν διεδέχθη ὁ ἕτερος τῶν υἱῶν του *Λέβιλ*. Οὗτος ἐπέδειξεν ἀφοσίωσιν εἰς τὴν βασιλείαν, ὡς ὁ πατήρ του, μέχρι θανάτου. Μεταξὺ τῶν ἐπακολουθησάντων μαρκησίων τοῦ Οὔντλεϋ διεκρίθη ὁ *Γεώργιος*, πέμπτος μαρκήσιος, ὅστις ἡγήθη τοῦ περιφήμου συντάγματος ὀρεινῶν, ὅπερ ἐξ αὐτοῦ ἐκλήθη «Γόρδων ἅϊλάνδερς» (Gordon highlanders). Ἄλλα διακεκριμένα μέλη τῆς οἰκογενείας ταύτης εἶναι ὁ *Τζὸμς Γόρδων*, θεολόγος, τοῦ ὁποίου σώζεται τὸ σπουδαιότερον τῶν ἔργων «Τὰ σχίσματα» καὶ ὁ *Ἀλέξανδρος Γόρδων*, διάσημος ἀρχαιολόγος (1692—1754), ἔργα τοῦ ὁποίου εἶναι «Ἡ ἱστορία τῶν ἀρχαίων ἀμφιθεάτρων», «Ὁ βίος τοῦ πάπα Ἀλεξάνδρου ΣΤ' καὶ τοῦ υἱοῦ του Καίσαρος Βοργία» κ. ἄ. Κ. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

— Γόρδων (Gordon), ***Γεχουντὰ Λὲβ***—. Ἐπιφανὴς Ἑβραῖος ποιητὴς καὶ συγγραφεὺς (1831—1892).

Γιεχουντὰ Γόρδων.

Ἐσπούδασεν εἰς τὴν ἐν Βίλνᾳ ραββινικὴν σχολήν, εἶτα δὲ (1872) ἐκλήθη εἰς Πετρούπολιν διὰ νὰ ἀναλάβῃ τὴν γραμματείαν τῆς ἑβραϊκῆς κοινότητος καὶ τοῦ συλλόγου «Marbei Haskala». Ἡ ἐναντίον τῶν χασσιδιστῶν δρᾶσίς του ἔγινεν ἀφορμὴ εἰς τὸ νὰ συκοφαντηθῇ ὑπ' αὐτῶν εἰς τὰς ἀρχὰς ὡς ἀντικυβερνητικὸς καὶ νὰ συλληφθῇ μετὰ τῆς οἰκογενειας του (1879). Ἀποδειχθείσης ὅμως τῆς ἀθωότητός του ἀφέθη ἐλεύθερος. Ἐκτὸς τῆς ὀγκώδους ἀρθρογραφίας καὶ ἀλληλογραφίας του, αἵτινες ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ Weisberg (1894), ὁ Γόρδων ἐξέδωκε: «Ὀλὰμ Κεμινχαγκώ», δηλαδὴ περὶ τῆς ζωῆς τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν χασσιδιστῶν (2 τόμ 1870—1873), «Κὸλ Κιθβὲ Γεχουντά», συλλογὴν διηγημάτων (1889) καὶ μετέφρασε ρωσιστί, τῇ συνεργασίᾳ τοῦ J. Gerstein, τὴν Πεντάτευχον. Τὸ σπουδαιότερον ὅμως μέρος τῆς φιλολογικῆς αὐτοῦ παραγωγῆς εἶναι τὸ ποιητικόν του ἔργον. Τῷ 1884 ἡ ἐν Πετρουπόλει ἑταιρεία τῶν φίλων τῆς ἑβραϊκῆς γλώσσης ἐξέδωκεν ἅπαντα τὰ ποιητικά του ἔργα τὰ ποιηθέντα μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1851—1884. Τούτων ἀξιολογώτερα εἶναι: «Ὁ Κομήτης», «Ποῦ εἶναι ἡ πηγὴ τοῦ τραγουδιοῦ», «Δίχως τὴ θέλησί σου ζῇς», τὸ ἐπικὸν ποίημα «Σιενὲ Γιωσὲφ μπὲν Σιμεὼν» κ. ἄ. Πλὴν τούτων ὁ Γορδων ἐξέδωκε τῷ 1860 συλλογὴν ἐμμέτρων μύθων ὑπὸ τὸν τίτλον «Μισλὲ-Γεχουντά», ἀποτελουμένην ἐν μέρει ἀπὸ μεταφράσεις τοῦ Αἰσώπου, τοῦ Λαφονταίνου καὶ τοῦ Ρώσου Κρυλώφ. Συνέγραψε δὲ καὶ δύο δράματα: «Δαβὶδ οὖ Μιχὰλ» καὶ «Μασσὰ Χιγκαγιὸν» (1856). Γ. ΕΛΙΓΙΑ

— Γόρδων (Gordon), *σὲρ Θωμᾶς*. Ἔνθερμος Σκῶτος φιλέλλην, καταγόμενος ἐκ τῆς ἐπιφανοῦς σκωτικῆς οἰκογενείας. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρώτων φιλελλήνων, οἱ ὁποῖοι ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἔσπευσαν εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα. Ἐπεβιβάσθη μετ' ἄλλων φιλελλήνων καὶ Ἑλλήνων κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1821 εἰς Μασσαλίαν καὶ ἔφθασε τὸν Αὔγουστον τοῦ αὐτοῦ ἔτους εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Τρικόρφων κομίζων μεθ' ἑαυτοῦ 600 λογχοφόρα ὅπλα, 3 βομβοβόλους καὶ μόλυβδον. Μετέσχε τῆς πολιορκίας τῆς Τριπόλεως. Ἀλλ' αἱ γενόμεναι κατὰ τὴν ἅλωσιν αὐτῆς σφαγαὶ τὸν ἠνάγκασαν ν' ἀπέλθῃ ἐξ Ἑλλάδος. Κατὰ τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1826 εὑρίσκετο εἰς Κέρκυραν, ἔνθα τῷ ἐπεδόθη ἔγγραφον τοῦ προέδρου τῆς Ἐθνικῆς συνελεύσεως Π. Νοταρᾶ καλοῦντος αὐτὸν νὰ συμμετάσχῃ καὶ πάλιν εἰς τὸν Ἀγῶνα. Ἐκ Κερκύρας ὁ Γόρδων μετέβη εἰς Ζάκυνθον, εἶχε δὲ ἤδη καταληφθῆ ὑπὸ τῶν Τούρκων τὸ Μεσολόγγιον καὶ ἡ ἐπιτροπὴ τῶν Ζακυνθίων προέτεινεν εἰς αὐτόν, ὅπως ἀναλάβῃ τὴν ἡγεσίαν τῆς ἐπιχειρήσεως πρὸς ἀνακατάληψιν τῆς πόλεως. Ὁ Γόρδων ἐδέχθη κατ' ἀρχὴν τὴν πρότασιν καὶ ἔπλευσεν ἐπὶ ἀγγλικοῦ πλοίου εἰς τὰ παράλια τοῦ Μεσολογγίου, ἔνθα ἐνεργήσας ἀναγνώρισιν καὶ ἐπιστρέψας διετύπωσε τὴν γνώμην ὅτι «δὲν ἔπρεπε νὰ δαπανηθοῦν 15.000 δίστηλα δι' ὀλίγων στρεμμάτων γῆν». Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ὀργανώσει βάσιν ἐφοδιασμοῦ εἰς Κύθηρα, ἐξ ἧς ἀπέστελλε τρόφιμα εἰς τὰ ἑλληνικὰ στρατόπεδα.

Τὸν Μάϊον τοῦ 1826 ἐκόμισεν εἰς τὴν ἐν Ναυπλίῳ ἑλληνικὴν κυβέρνησιν τὸ ὑπόλοιπον τοῦ β' δανείου ἐκ 14.000 λιρῶν. Ἔκτοτε δὲ μετέσχε καὶ πάλιν ἐνεργῶς τοῦ Ἀγῶνος. Κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1827 ἐξορμήσας ἐκ Σαλαμῖνος μετὰ δυνάμεως 2300 ἀνδρῶν καὶ 15 πυροβόλων κατέλαβε τὸν λόφον τῆς Μουνυχίας, ἔνθα ὠχυρώθη ἀποκρούσας ἐπιτυχῶς τὰς λυσσώδεις ἐπιθέσεις τοῦ Κιουταχῆ. Ἠναγκάσθη ὅμως καὶ πάλιν ν' ἀποσυρθῇ τῆς ἐνεργοῦ ἀναμίξεως εἰς τὸν Ἀγῶνα, λόγῳ τῆς σφαγῆς τῶν παραδοθέντων Τουρκαλβανῶν τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος, περιορισθεὶς μετὰ ταῦτα εἰς τὴν ἐκτέλεσιν καθηκόντων ἐπιμελητοῦ τῶν ἑλληνικῶν στρατευμάτων. Ἀπελθὼν μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ Ἀγῶνος εἰς Ἀγγλίαν ἐξέδωσε (1832) τὴν ἱστορίαν του «Περὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως», ἥτις περιέχει πληροφορίας κατὰ τὸ πλεῖστον ἀκριβεῖς καὶ συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν ἀξίων λόγου ἱστορικῶν περὶ τοῦ Ἀγῶνος δοκιμίων. Ἐπὶ ἀντιβασιλείας ὁ Γόρδων, κληθείς, ἐπανῆλθεν εἰς Ἑλλάδα, τῷ ἀνετέθη δὲ ἡ ἀποκατάστασις τῆς τάξεως εἰς τὴν Στερεάν. Ἀσκήσας ἐπιτυχῶς τὴν ἐντολὴν ταύτην, διωρίσθη κατόπιν στρατιωτικὸς διοικητὴς Πελοποννήσου καὶ εἶτα ὁ πρῶτος ἀρχηγὸς τοῦ ἐν ἔτει 1833 ὀργανωθέντος σώματος γενικῶν ἐπιτελῶν. Ἀλλὰ διαφωνήσας

Digitized by Google

πρὸς τὸν Ἄρμανσπεργ, παρητήθη μετ᾽ ὀλίγον χρόνον τῆς ἑλληνικῆς ὑπηρεσίας, ἐγκαταλείψας ὁριστικῶς τὴν Ἑλλάδα. Ἀπέθανε τὴν 20 Ἀπριλίου 1841 εἰς τὴν πατρίδα του Σκωτίαν. Θ. Ι. Μ.

—**Γόρδων, *Κάρολος-Γεώργιος***, γνωστότερος ὑπὸ τὸ ὄνομα ***Γόρδων πασᾶς*** ἢ ***Κινέζος Γόρδων***. Ἄγγλος στρατηγὸς καταγόμενος ἐκ τῆς μεγάλης σκωτικῆς οἰκογενείας τῶν Γόρδων, γεννηθεὶς τῷ 1833 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1885. Νεώτατος κατετάχθη εἰς τὸν στρατὸν καὶ μετασχὼν τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου ἐτραυματίσθη εἰς Σεβαστούπολιν. Μετὰ τὸν πόλεμον μετέσχε τῆς ἐπιτροπῆς πρὸς χάραξιν τῶν συνόρων Τουρκίας καὶ Ρωσίας, προαχθεὶς δὲ ἐστάλη μετά τινα ἔτη ὡς σωματάρχης εἰς τὴν ἐναντίον τῆς Κίνας ἐκστρατείαν, καὶ διεκρίθη τῷ 1860 εἰς τὴν κατάληψιν τοῦ Πεκίνου. Ἔκτοτε ἀφωσιώθη εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῶν εὐρωπαϊκῶν διακατεχομένων ἐδαφῶν εἰς τὴν Ἀσίαν, κατώρθωσε δὲ ὄχι μόνον νὰ διοργανώσῃ τὴν προστασίαν τῶν ἐν Σαγκάη εὐρωπαϊκῶν συμφερόντων, ἀλλὰ καὶ νὰ θέσῃ στερεὰς τὰς βάσεις τῆς μετέπειτα εὐρωπαϊκῆς καὶ μάλιστα ἀγγλικῆς κατοχῆς. Ἐπίσης μετὰ πολλῆς δραστηριότητος ἐνεργήσας κατέστειλε τὴν ἐπανάστασιν τῶν Ταϊ-Πίγκ, τοὺς ὁποίους ἐξ ὁλοκλήρου καθυπέταξεν. Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Κίνας τὸν ἐτίμησε μεγάλως διὰ τὰς ὑπηρεσίας του, τὸν προήγαγεν εἰς τὸ ἀνώτατον στρατιωτικὸν ἀξίωμα, τῷ ἀπένειμε τὸν κίτρινον ἐπενδύτην, τὸ πτερὸν τοῦ μανδαρίνου, χρυσοῦν μετάλλιον καὶ τὸν τίτλον τοῦ Τὲ-Τοῦ. Ἐπανελθὼν εἰς Ἀγγλίαν ὑπηρέτησεν ἐπὶ ἓξ ἔτη ὡς ἐπιθεωρητὴς τῶν ἔργων τοῦ Ταμέσεως καὶ διεκρίθη διὰ τὴν φιλανθρωπικήν του δρᾶσιν. Τῷ 1872, διερχόμενος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἐσχετίσθη μετὰ τοῦ Νουμπὰρ-πασᾶ, ὅστις συνέστησεν εἰς τὸν χεδίβην Ἰσμαὴλ-πασᾶν νὰ τῷ ἀναθέσῃ τὴν ὀργάνωσιν τοῦ αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ καὶ τὴν ἐπιβολὴν τῆς τάξεως εἰς τὴν χώραν. Ὁ Γόρδων ἐδέχθη, καὶ τῷ 1874 κατῆλθεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ καταλύσῃ οὐσιαστικῶς τὴν σωματεμπορίαν τὴν ἐνεργουμένην εἰς τὸ Σουδάν. Διορισθεὶς γενικὸς διοικητὴς Σουδὰν καὶ λαβὼν τὴν ἄδειαν νὰ ἐφαρμόσῃ οἷα μέτρα ἐνόμιζεν ἀναγκαῖα, προέβη εἰς τὴν περίφημον ἐκστρατείαν τοῦ Λευκοῦ Νείλου, καθ᾽ ἣν προήλασε διὰ τοῦ Σουάκιμ, τοῦ Χαρτοὺμ καὶ τοῦ Γονδόκορο μέχρι τῆς λίμνης τοῦ Ἀλβέρτου. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην ἵδρυσε διαφόρους σταθμούς, ὅπόθεν ἐνηργεῖτο ἡ καταδίωξις τῶν σωματεμπόρων, ἔκαμε τὰς γεωγραφικὰς καταμετρήσεις δι᾽ ὧν ἐσχεδιαγραφήθη ὁριστικῶς ἡ περιοχὴ καὶ ἐφρόντισε διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς ζωῆς τῶν ἰθαγενῶν. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην ἐπέτρεψεν εἰς πολλοὺς Ἕλληνας καὶ δὴ Κεφαλλῆνας νὰ ἐπιμεληθῶσι τῆς τροφοδοσίας τῶν αἰγυπτιακῶν στρατευμάτων εἰς τὰς ἀξένους ἐκείνας χώρας. Τὸ ἔργον του συνετελέσθη τῷ 1879, ὅτε ὁ βασιλεὺς τοῦ Βελγίου Λεοπόλδος τῷ προσέφερε τὴν γενικὴν διοίκησιν τοῦ Βελγικοῦ Κόγγου, ἐκ δὲ τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς προσεκλήθη νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀρχηγίαν τῶν ἐκεῖ εὑρισκομένων βρεττανικῶν στρατευμάτων. Ἀμφοτέρας τὰς προσφορὰς ἀπέρριψεν. Ἐπὶ τῇ προόψει ὅμως συρράξεως μεταξὺ Κίνας καὶ Ρωσίας ἀμέσως ἔσπευσεν εἰς Πεκῖνον, ὅπου ἐξασκήσας τὴν ἐπιρροήν του ἀπεσόβησε τὸν πόλεμον. Δευτέραν ἐκ Νοτίου Ἀφρικῆς πρόσκλησιν δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀποποιηθῇ καὶ μετέβη ἐκεῖσε. Τὸ 1883 διῆλθεν ἐν Παλαιστίνῃ, τὸ δὲ ἑπόμενον ἔτος ὑποκύψας εἰς νεωτέρας παρακλήσεις τοῦ Λεοπόλδου, ἐδέχθη τὴν γενικὴν διοίκησιν τοῦ Βελγικοῦ Κόγγου. Ἀλλ᾽ ἐνῷ ἡτοιμάζετο νὰ μεταβῇ εἰς τὴν νέαν θέσιν του, διετάχθη ὑπὸ τῆς βρεττανικῆς κυβερνήσεως, ἥτις ἤδη κατεῖχε τὴν Αἴγυπτον, νὰ μεταβῇ εἰς Σουδάν. Ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Γόρδωνος ἡ κατάστασις ἐκεῖ ἐχειροτέρευεν. Ἕνεκα τῶν δραστικῶν μέτρων τὰ ὁποῖα εἶχεν ἐπιβάλει πρὸς καταστολὴν τῆς σωματεμπορίας, ἐξερράγη στάσις εἰς τὸ Σουδάν, ἥτις δὲν ἐβράδυνε νὰ γενικευθῇ ὑπὸ φανατικῶς θρησκευτικὴν μορφήν. Ἐκαλεῖτο λοιπὸν ὁ Γόρδων νὰ κατασιγάσῃ τὴν ἐπανάστασιν, καὶ τῷ 1884 κατῆλθεν εἰς τὸ Χαρτούμ, ὅπου ὠργάνωσε τὴν ἄμυναν ἐναντίον τῶν φανατικῶν ὀρδῶν τοῦ Μαχδῆ. Ἐπὶ ἓν ἔτος περίπου κατώρθωσε ν᾽ ἀνθέξῃ εἰς τὴν τρομερὰν πολιορκίαν. Ἀλλ᾽ αἱ ἐνισχύσεις τὰς ὁποίας ἐζήτει δὲν ἀπεστάλησαν ἐγκαίρως. Ἔφθασαν δύο ἡμέρας μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Χαρτοὺμ (28 Ἰανουαρίου 1885) καὶ εὗρον τὸ Γόρδωνα νεκρόν. Ἡ πολιορκία αὐτὴ βαθύτατα συνεκίνησε τὴν δημοσίαν ἐν Εὐρώπῃ γνώμην, τὸ δὲ τέλος τοῦ Γόρδωνος ἠνάγκασε τὴν ἀγγλικὴν κυβέρνησιν νὰ θέσῃ νέας βάσεις τῆς ἐν Αἰγύπτῳ ἐπικυριαρχίας της.

Κάρολος-Γεώργιος Γόρδων.

Ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του ὁ Γόρδων ἐπεμελήθη τῆς ἐκδόσεως τῶν ἀπομνημονευμάτων του ἀπὸ τὴν Κριμαίαν, τὴν Ἀρμενίαν, τὴν Κίναν καὶ τὴν πρώτην ἐκστρατείαν τοῦ Σουδάν.

Ἡ αἰγυπτιακὴ κυβέρνησις ποικιλοτρόπως ἀντήμειψε τὸν ἄνδρα, εἰς ὃν εἶχεν ἀπονείμει τὸν τιμητικὸν τίτλον καὶ βαθμὸν τοῦ πασᾶ τριῶν ἱππουρίδων, τὴν δὲ μνήμην του περιέβαλε δι᾽ ἰδιαιτέρας αἴγλης, στήσασα εἰς αὐτὸν ἀνδριάντας. Ὁ Γλάδστων ἀπεκάλεσεν αὐτὸν «ἥρωα ἡρώων». Ἡ ἱκανότης του νὰ κυβερνᾷ καὶ ἐπιβάλλεται ἐπὶ ἰθαγενῶν ἦτο πρωτοφανής, τὸ θάρρος του θαυμαστόν, ὁ χαρακτήρ του ἀδάμαστος. Ὀλίγον φροντίζων τοὺς τύπους, ἦτο κατὰ βάθος ἀνὴρ θρησκευτικῶν πεποιθήσεων. Δι᾽ ὃ καὶ εἰργάσθη καθ᾽ ὅλον τὸν βίον του πρὸς ἐφαρμογήν, διάδοσιν καὶ ἐπικράτησιν τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν τόσον, ὥστε οἱ θρησκευτικοὶ καὶ ἱεραποστολικοὶ κύκλοι τοῦ ἀγγλοφώνου κόσμου δὲν διστάζουν νὰ συγκαταλέξουν αὐτὸν μεταξὺ τῶν μαρτύρων των. Γ. Π. Μ.—Γ. Δ. Κ.

— **Γόρδων** (Gordon), ***Πατρίκιος***. Ρῶσος στρατηγὸς ἀγγλικῆς καταγωγῆς (1635—1699). Δεκαπενταετὴς εἰσῆλθεν εἰς ἰησουιτικὸν κολλέγιον ἐν Μπραουνσβεργ τῆς Πρωσσίας. Μὴ δυνάμενος ν᾽ ἀνεχθῇ τὴ ἰησουιτικὴν σχολαστικότητα ἔφυγεν ἐκ τῆς σχολῆς καὶ κατετάγη εἰς τὸν σουηδικὸν στρατόν, πολεμήσας ἄλλοτε εἰς τὰς τάξεις τῶν Πολωνῶν καὶ ἄλλοτε εἰς τὰς τῶν Σουηδῶν, καθ᾽ ὅσον εἶχεν αἰχμαλωτισθῆ ὑπ᾽ ἀμφοτέρων. Τῷ 1661 εἰσῆλθεν εἰς τὸν ρωσικὸν στρατὸν ὑπὸ τὸν Ἀλέξιον Α΄. Διεκρίθη εἰς διαφόρους πολέμους κατὰ τῶν Τούρκων καὶ Τατάρων ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ρωσίᾳ, εἰς ἀμοιβὴν δὲ τῶν ὑπηρεσιῶν του ὁ τσάρος προήγαγεν αὐτὸν εἰς ὑποστράτηγον (1678), τῷ δὲ 1679 ἀνέθεσε τὴν στρατιωτικὴν διοίκησιν τοῦ Κιέβου. Ὁ Γόρδων ἔχαιρε μεγάλης ἐκτιμήσεως ἐν τῇ τσαρικῇ αὐλῇ, καίτοι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τὸν κατεδίωκεν ὡς αἱρετικόν. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως ἐν Μόσχᾳ (1689), ὁ Γόρδων, ἀναλαβὼν τὴν διοίκησιν τῶν στρατευμάτων τοῦ αὐτοκράτορος Πέτρου Α΄, διεσκόρπισε τοὺς ἐπαναστάτας. Κατὰ τὴν ἀπουσίαν του ὁ τσάρος ἐνεπιστεύθη εἰς αὐτὸν τὴν στρατιωτικὴν διοίκησιν τῆς πρωτευούσης, τὸν ἐχρησιμοποίησε δὲ βραδύτερον εἰς τὴν διοργάνωσιν τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ κατὰ τὸ εὐρωπαϊκὸν σύστημα. Δ. Δ.

·**γορδωνία** (ἡ) (Gordonia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *τερνστροεμιοειδῶν*. Τὰ φυτὰ ταῦτα εἶναι δένδρα καὶ σπανιώτερον θάμνοι μὲ φύλλα ἐναλλασσόμενα καὶ ἄνθη κατὰ τὰς μασχάλας τῶν φύλλων ἀνοφαινόμενα. Τὸ γένος περιλαμβάνει περὶ τὰ 10 εἴδη, ἰθαγενῆ τῆς Βορείου Ἀμερικῆς καὶ τῶν Ἰνδιῶν, ὧν τινα καλλιεργοῦνται πρὸς κόσμον. Ἐκ τῶν κοσμητικωτέρων εἰδῶν εἶναι ἡ *γορδωνία ἡ λασιανθὴς* (Gordonia lasianthus), ἥτις καλλιεργεῖται ἐκτενῶς ἐν Εὐρώπῃ διὰ τὰ ὡραῖα λευκὰ ἄνθη της, ἅτινα ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ ἄνθη τῆς *καμελίας*. Δ. Ν. Π.

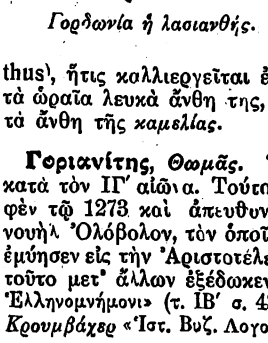

Γορδωνία ἡ λασιανθής.

Γοριανίτης, *Θωμᾶς*. Ἕλλην λόγιος ἀκμάσας κατὰ τὸν ΙΓ΄ αἰῶνα. Τούτου σῴζεται ποίημα γραφὲν τῷ 1273 καὶ ἀπευθυνόμενον πρὸς τὸν Μανουὴλ Ὁλόβολον, τὸν ὁποῖον εὐχαριστεῖ διότι τὸν ἐμύησεν εἰς τὴν Ἀριστοτέλειον λογικήν. Τὸ ποίημα τοῦτο μετ᾽ ἄλλων ἐξέδωκεν ὁ Σ. Λάμπρος ἐν «Νέῳ Ἑλληνομνήμονι» (τ. ΙΒ΄ σ. 435 κ. ἑξ.). [Πρβλ. καὶ *Κ. Κρουμβάχερ* «Ἱστ. Βυζ. Λογοτ.» τ. Β΄ σ. 748]. —Β.

Γόριανοι *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Σπερχειάδος τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος τοῦ νομοῦ Φθιωτιδοφωκίδος. Κάτοικοι (19. 8) 24.

γορίλλας (ὁ) (Gorilla) *[Ζωολ.]*. Γένος ζῴων θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀνθρωποειδῶν πιθήκων*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἓν καὶ μόνον εἶδος, τὸν *γορίλλαν*. Οὗτος εἶναι ὁ μεγαλύτερος πάντων τῶν πιθήκων καὶ ὁ περισσότερον ὁμοιάζων πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Κατὰ τὸν Ἀρριανὸν (Ἰνδ. 43,11) ὁ διάσημος Καρχηδόνιος ναύαρχος Ἄννων, ὅστις ἔκαμε τὸν περίπλουν τῆς Ἀφρικῆς, ἀναφέρει εἰς τὰ ἀπομνημονεύματά του, ὅτι συνήντησε τοιαῦτα ζῷα καὶ πρῶτος αὐτὸς τὰ ὠνόμασε γορίλλας, πρότερον *τριχωταὶ γυναῖκες* ὀνομαζόμενα. Αἱ τριχωταὶ οὗται γυναῖκες κατέσχιζον διὰ τῶν ὀνύχων τῶν τοὺς πλησιάζοντας. Οἱ περὶ τὸν Ἄννωνα μετὰ πολλοὺς κόπους ἐφόνευσαν τρεῖς θηλείας, τῶν ὁποίων τὰ δέρματα μετέφερεν εἰς τὴν Καρχηδόνα καὶ τὰ ἀνέθηκαν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἥρας. Αἱ περὶ γορίλλα διηγήσεις τοῦ Ἄννωνος, σκοτειναὶ καὶ ὑπερβολικαὶ ἐν πολλοῖς, ἔδωσαν ἀφορμὴν εἰς τοὺς Αἰγυπτίους καὶ Ἕλληνας ὅπως πλάσωσι τοὺς πλέον ἀπιθάνους μύθους. Αἱ κατόπιν ἔρευναι διαφόρων φυσιοδιφῶν καὶ ἰδίως τοῦ Λινναίου, τοῦ Μπυφὼν καὶ τοῦ Κυβιέρου ἔθεσαν τέρμα εἰς τὰς τερατώδεις περὶ τοῦ ζῴου τούτου πεποιθήσεις.

Ὁ ἐνηλικιωμένος ἄρρην γορίλλας ἔχει σῶμα ὀγκῶδες καὶ ἀνάστημα ἀπὸ τοῦ ἄκρου τῆς κεφαλῆς μέχρι τῶν ὀνύχων 170—190 ἑκατοστομέτρων. Τὸ δέρμα του καλύπτεται ὑπὸ πυκνῶν καὶ μεγάλων σκληρῶν τριχῶν μελανοῦ χρώματος. Τὸ κατώτερον μέρος τῶν ποδῶν του φέρει βραχυτάτας ἀραιὰς τρίχας καὶ τὸ πέλμα εἶναι γυμνὸν τριχῶν. Ἡ κεφαλὴ εἶναι ὀγκώδης καὶ καταλήγει εἰς κῶνον. Τὸ μέτωπον εἶναι εὐρὺ πρὸς τὸ μέρος τῶν ὀφθαλμικῶν κογχῶν καὶ στενοῦται πρὸς τὸ ἀνώτερον αὐτοῦ τμῆμα. Οἱ ὦμοι εἶναι ἐξαιρετικῶς εὐρεῖς καὶ κατὰ πολὺ εὐρύτεροι καὶ εὐρωστότεροι τῶν ὤμων τοῦ ἀνθρώπου. Αἱ χεῖρες εἶναι μακρόταται καὶ ὁ βραχίων εἶναι ἐπίσης μακρότατος καὶ ἀντιστοιχεῖ ἀκριβῶς πρὸς τὸ γόνυ τοῦ ποδός. Δὲν φέρει ἴχνος οὐρᾶς. Οἱ πόδες του εἶναι λεπτοὶ καὶ τοξοειδεῖς ἀλλὰ λίαν ἰσχυροί. Ἵσταται μὲ τὸ σῶμα κεκλιμένον πρὸς τὰ πρόσω καὶ κινεῖται συνήθως ἀμφιταλαντευόμενος δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ. Βαδίζων δὲν ἐγγίζει τὰς χεῖράς του ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ὅπως ὁ χιμπατζῆς, ἀλλὰ κρατεῖ τὴν μίαν τεταμένην πρὸς τὰ πρόσω καὶ διὰ τῆς ἑτέρας στηρίζεται ἐπὶ ράβδου ἢ κρατεῖ ἀμφοτέρας ἡμικεκαμμένας κατὰ τὰ πλάγια μέρη τοῦ σώματος. Εἶναι ἀγριώτατος, ἀλλὰ δὲν ἐπιτίθεται οὐδέποτε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου, μᾶλλον δὲ ἀποφεύγει τοῦτον· ἀλλ᾽ ὅταν ἐνοχληθῇ παρ᾽ αὐτοῦ ἐξαγριοῦται καὶ ἐπιτίθεται, μὴ δειλιῶν πρὸ οὐδενός. Ἡ θήλεια εἶναι μικροτέρα τοῦ ἄρρενος καὶ ὀλιγώτερον θηριώδης, ἐκτὸς ὅταν πρόκειται νὰ ὑπερασπίσῃ τὰ μικρά της, ὁπότε ἐξαγριοῦται. Τὴν κατοικίαν των οἱ γορίλλαι κατασκευάζουσιν ἐκ χονδρῶν κλάδων ἐπὶ τῶν γηραιῶν δένδρων καὶ εἰς ὕψος 5—6 μέτρων ἀπὸ τοῦ ἐδάφους. Ὅταν ἡ θήλεια εὑρίσκεται ἐντὸς τῆς φωλεᾶς μετὰ τῶν μικρῶν της, ὁ ἄρρην ἵσταται παρὰ τὸν κορμὸν τοῦ δένδρου καὶ κρατεῖ χονδρὸν κλάδον, ἕτοιμος νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν λεοπαρδάλεων, αἵτινες κυρίως ἐποφθαλμιοῦν τοὺς νεαροὺς γορίλλας. Οἱ γορίλλαι κατοικοῦσι τὰς δασώδεις ἐκτάσεις τῆς κεντρικῆς Ἀφρικῆς. Εἰς Εὐρώπην μεταφερόμενοι προέρχονται ἐκ τῶν ἐσωτερικῶν χωρῶν τοῦ Κόγγου, ἐκ τοῦ Καμερούν καὶ ἐκ τῆς Νέας Γουινέας. Οἱ γορίλλαι ζῶσι καθ᾽ ὁμάδας ἀποτελουμένας ἐκ μικρᾶς οἰκογενείας καὶ μόνον ὅταν πρόκειται νὰ εὕρωσι τὴν τροφὴν των χωρίζονται. Τὸ κυνήγιον τῶν γοριλλῶν εἶναι ἐπικινδυνωδέστατον. Ὁ κυνηγὸς ἅμα ἴδῃ τὸ ζῷον πρέπει νὰ προχωρήσῃ κατ᾽ εὐθεῖαν πρὸς τοῦτο καὶ νὰ σταθῇ εἰς ἐλαχίστην ἀπ᾽ αὐτοῦ ἀπόστασιν καὶ ἡ πρέπει νὰ ψαύσῃ μὲ τὸ ἄκρον τῆς κάννης τὴν παρειάν τούτου καὶ ἀμέσως νὰ πυροβολήσῃ ἢ ἐὰν δὲν προλάβῃ πρέπει νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ πλησιάσῃ ἔτι περισσότερον καὶ νὰ τὸ ὅπλον πάντοτε προτεταμένον, καὶ ὅταν ὁ γορίλλας ἁρπάσῃ τὴν κάννην διὰ τοῦ στόματός του, τότε ἀμέσως νὰ πυροβολήσῃ, διότι ὁ γορίλλας ἁρπάζει τὸ ὅπλον, θραύει τοῦτο καὶ ἐξεγείρεται κατὰ τοῦ κυνηγοῦ. Οἱ μεταφερόμενοι εἰς Εὐρώπην γορίλλαι, καίτοι συλλαμβάνονται εἰς μικροτάτην ἡλικίαν, δὲν ζῶσιν ἢ ὀλίγα ἔτη, δυσκόλως ἐγκλιματιζόμενοι. Δ. Ν. Π.

Γορίλλας ἄρρην.

Κεφαλὴ καὶ στῆθος γορίλλου.

Γορίτσα *[Γεωγρ.]*.— 1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης τοῦ νομ. Ἰωαννίνων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος ἀριθμούσης (1928) 153 κατοίκους, ἀσχολουμένους τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν. Ἄφωτος. Κεῖται ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ὄρους Λαζαρῆ—ταμοῦ εἰς τοὺς προπόδας τοῦ ὄρους

Digitized by Google

συνοικισμὸς κείμενος ἐν τῇ πεδιάδι τῶν Ἰωαννίνων ἔχων 159 κατοίκους καὶ ὑπαγόμενος εἰς τὴν κοινότητα Κουτσελιοῦ — 3) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μαργαριτίου, ἤδη καλούμενον *Σταυροχώρι*. — Μ.

γοροβολιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *κελτὶς ἡ νοτία* (Celtis australis).

Γορπιαῖος *[Ἀρχ.]*. Ὄνομα μηνὸς ἐν Κύπρῳ μεταξὺ 15ης Αὐγούστου καὶ 15ης Σεπτεμβρίου), ὁμοίως ἐν Μακεδονίᾳ καὶ ἐν τῷ Κιμμερίῳ Βοσπόρῳ (*Πλουτ.* Θησ. 20). ΙΑΚ. Χ. Δ.

γορτσὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ δένδρου *ἀπιδέα ἡ ἀμυγδαλοειδὴς* (Pyrus amygdaliformis).

γόρτυνα (ἡ) (Gortyna) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *φαλαινιδῶν*, περιλαμβάνον ἐλάχιστα εἴδη, ὧν ἓν μόνον εὐρωπαϊκόν, *γόρτυνα ἡ ὠχρόχρους* (Gortyna ochracea). Αὕτη ἔχει 4 περίπου ἑκατοστομέτρων ἄνοιγμα πτερύγων, σῶμα ἐπίμηκες, πεπλατυσμένον ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω πολυαρθρωτόν, μὲ εὐμεγέθεις ὀφθαλμούς, μακρὰς καὶ λεπτὰς κεραίας καὶ λαμπρῶς διακεκοσμημένας πτέρυγας, χρώματος ὠχροκιτρίνου μὲ ποικίλματα καὶ κηλῖδας πυρροϊώδους χρώματος. Αἱ κάμπαι της ἔχουσιν ἐρυθροκίτρινον χρῶμα. Τὰ ἔντομα ταῦτα ζῶσιν ἐπὶ τοῦ βλαστοῦ διαφόρων φυτῶν καὶ ἀναφαίνονται κατὰ τοὺς μῆνας Αὔγουστον καὶ Σεπτέμβριον. Δ. Ν. Π.

Γορτυναία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαῖον ὄνομα τῆς μικρᾶς πεδιάδος τῆς ἀποτελούσης τὴν περιοχὴν τῆς ἐν Κρήτῃ Γόρτυνος. Κατὰ τὴν μυθολογίαν ἐν Γορτυναίᾳ συνηντῶντο ὁ Ζεὺς καὶ ἡ Εὐρώπη. Ι. Δ. Σ.

Γορτυνία *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς ἀρχαίας Μακεδονίας ἐν τῇ Βοττιαίᾳ, ἀναφερομένη ἐπίσης ὡς *Γορδυνία* καὶ *Γορδηνία*. Ἔκειτο μεταξὺ Ἀλμωπίας καὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἀξιοῦ καὶ μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου (Β′ 100) ὡς καταληφθεῖσα μετὰ τῆς βορειότερον αὐτῆς κειμένης Ἀταλάντης ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Ὀδρυσῶν Σιτάλκους, κατὰ παραχώρησιν τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Περδίκκα Β′ (454—413 π. Χ.), ὅστις διὰ τῆς παραχωρήσεως ταύτης ἠθέλησε νὰ περιποιηθῇ τὸν Σιτάλκην, ἰσχυρότατον ὄντα, ἐκ φόβου πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. Ἡ πόλις αὕτη θὰ ἔκειτο, πιθανώτατα, ἐπί τινος τῶν παρὰ τὴν σημερινὴν κωμόπολιν Γουμέντζαν γηλόφων. Τὴν Γορτυνίαν γεωγράφοι τινὲς καλοῦσι πόλιν τῆς Ἠμαθίας, ἐννοοῦντες, πιθανώτατα, ὑπ' αὐτὸ τὸ ὄνομα τὴν ὅλην Μακεδονίαν, διότι εἶχεν ὀνομασθῇ καὶ οὕτως ἡ ὅλη χώρα μετὰ τὴν ἐπ' αὐτῆς κυριαρχίαν τοῦ οἴκου τῶν Τημενιδῶν, ὅστις ἐν ἀρχῇ ἐβασίλευε μόνον ἐν τῇ Ἠμαθίᾳ. ΚΑΨ.

Γορτυνία *[Γεωγρ.]*. Οὕτως ὀνομάζεται μία τῶν τεσσάρων ἐπαρχιῶν τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας ἐν τῇ Πελοποννήσῳ, ἀπὸ τοῦ 1833, ὅτε ὡρίσθη πρωτεύουσα ταύτης ἡ Δημητσάνα, ἐνῷ πρότερον, ἀπὸ τῆς ἐν Πελοποννήσῳ φραγκοκρατίας, ἐκαλεῖτο ἐπαρχία (ἢ καζᾶς) *Καρυταίνης*, οἱ δὲ κάτοικοι *Καρυτινοί*. Το νέον ὄνομα ἐδόθη ἐκ τῆς ἀρχαίας ἀρκαδικῆς πόλεως Γόρτυνος (βλ. λ.).

Ἡ Γορτυνία εἶναι ἡ ὀρεινοτάτη καὶ ὑψίστη χώρα τῆς Ἀρκαδίας· καθ' ὅλην τὴν περιοχὴν αὐτῆς παρατηροῦνται αἱ τεκτονικαὶ συνιζήσεις, δηλαδὴ οἱ γεωλογικοὶ τάφροι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν μεταβάλει τὸ ὑψηλὸν τοῦτο ἄλλοτε ὀροπέδιον εἰς συνεχὲς ὀρεινὸν σύστημα. Τὸ ὀρεινὸν τοῦτο συγκρότημα φέρει τὸ γενικὸν ὄνομα *ὄρη τῆς Γορτυνίας*, τὸ δὲ κεντρικώτερον τμῆμα αὐτοῦ *ὄρη τῶν Λαγκαδίων*. Γεωλογικῶς συνίστανται ἐκ τοῦ βαθυχρόου ἀσβεστολίθου τῆς Τριπόλεως. Δυτικῶς τῶν ὀρέων τῶν Λαγκαδίων, εἰς πλείστας θέσεις, ἀναδύεται φλύσχης, δυτικώτερον δ' οὗτος καλύπτεται ὑπὸ τοῦ Ἐρυμανθίου ἀσβεστολίθου, ὁ ὁποῖος κατέρχεται ἀποτόμως πρὸς τὰ νεογενῆ στρώματα τῆς Ἠλείας.

Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν παρακειμένην ἐπαρχίαν τῆς Μαντινείας, τῆς ὁποίας τὰ ὕδατα ἐκκενοῦνται διὰ καταβοθρῶν, τὰ ὕδατα τῆς Γορτυνίας ἔχουν διαβρώσει πανταχοῦ τὰ ὄρη, ρέοντα ὡς ποταμοὶ διὰ μέσου βαθειῶν χαραδρῶν καὶ φαράγγων, οἱ ὁποῖοι διὰ τῶν σχηματιζομένων καταρρακτῶν, ἐν μέσῳ τῆς ὀρεινῆς βλαστήσεως, προσδίδουν καταπληκτικὴν ὡραιότητα εἰς πληθὺν τοπίων. Ἅπαντα δὲ τὰ ὕδατα, κατὰ διαφόρους διευθύνσεις ρέοντα, συμβάλλουν εἰς τὰς δύο κυρίας ἀρτηρίας τῆς βορειοδυτικῆς Ἀρκαδίας, τὸν ποταμὸν Ἀλφειόν, ρέοντα ΝΑ τῆς Γορτυνίας, καὶ τὸν Λάδωνα (κοιν. Ρουφιᾶν) ΒΔ. Ἡ συμβολὴ τῶν ποταμῶν τούτων ὁρίζει τὸ δυτικώτατον ἄκρον τῆς ἐπαρχίας, πρὸς τὰς ἐπαρχίας τῆς Ἤλιδος καὶ τῆς Ὀλυμπίας.

Ἡ Γορτυνία, ἐντελῶς μεσόγειος οὖσα, ὁρίζεται ὑπὸ ὀρέων ἢ ποταμῶν. Πρὸς τὴν ἐπαρχίαν Μαντινείας ὑψοῦνται τὰ ὄρη Θαυμάσιον (κοιν. Πατερίτσα, ὑψ. 1869 μ.) καὶ ὁ Πλεσίβος (ἢ Προφ. Ἠλίας), κατάφυτα ἐξ ἐλατῶν. Βορείως τὸ ὄρος Ἀφροδίσιον (κορυφὴ Ἅγ. Πέτρος, ὑψ. 1456 μ.), εἶναι τὸ ὅριον ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας Καλαβρύτων, ἐνῷ ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας Ἤλιδος εἶναι ὁ ποταμὸς Λάδων καὶ ἀπὸ τῆς Ὀλυμπίας ὁ Ἀλφειός. Νοτιοδυτικῶς τὰ ὅρια φθάνουν πέραν τοῦ Ἀλφειοῦ, μέχρι τοῦ Λυκαίου ὄρους. Ἀξιομνημόνευτα μεταξὺ τῆς πληθώρας τῶν Γορτυνιακῶν ὀρέων εἶναι: ἡ Βυθούλκα (ΒΑ., ὑψ. 1410 μ.), τὸ Ψηλὸ Βουνὸ (ὑψ. 1510 μ.), παρὰ τὸ χωρίον Λαγκάδια, τὸ Δρακοβούνι (πρὸς Β.), τὸ Χιλιασμένο Βουνὸ (ΒΔ τῆς Δημητσάνης, ὑψ. 1369 μ.), ἡ Κτίχωβα (ἢ Βουνὸ τῆς Ζατούνης, ὑψ. 1336), ὁ Ὑψοῦς (κοιν. Κλινίτσα, 1516 μ.), τὸ Φραγκόβουνο (Α. τῆς Δημητσάνης, 1646 μ.), ἡ Λουδιὰ 1552 μ.) καὶ ἡ Μαδάρα (1586 μ.). Παραπόταμοι τοῦ Ἀλφειοῦ ρέουν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ὁ Λούσιος, ὅστις εἰς τὸν κατώτερον ροῦν ἐλέγετο Γορτύνιος, καὶ ὁ Βουφάγος, εἰς δὲ τὸν Λάδωνα ὁ Μαλοίτας καὶ ἡ Τουθόα.

Εἰς τὰ ὑψηλὰ μέρη τῶν ὀρέων ἐκτείνονται πυκνὰ δάση ἐλατῶν, χαμηλότερον δ' εὐδοκιμοῦν παντοῖα ὀπωροφόρα δένδρα, καρυαί, λεπτοκαρυαι, ἀμυγδαλέαι, ἀπιδέαι, ἡ παραγωγὴ ὅμως τῶν ὀπωρῶν εἶναι μικρά, περιοριζομένη δι' ἐντοπίαν χρῆσιν. Ἀγριαχλαδέαι ὑπάρχουν κατὰ χιλιάδας ἀναμένουσαι τὸν ἐμβολιασμὸν πρὸς παραγωγὴν ἀφθόνων καὶ ὡραίων ἀχλαδίων. Ἐν Βυτίνῃ λειτουργεῖ δασονομικὴ σχολή.

Τὸ ὀρεινὸν τοῦ ἐδάφους καὶ τὸ τραχὺ τοῦ κλίματος συντελεῖ εἰς μόρφωσιν ἀνδρῶν ἀκαταπονήτου φιλοπονίας καὶ προοδευτικωτάτου πνεύματος. Δὲν ὑπάρχει σχεδὸν ἐπάγγελμα τὸ ὁποῖον νὰ μὴ ἐξασκῆται ἐν τῇ Γορτυνίᾳ. Ὑπάρχουν χωρία τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι, ἐν τῷ συνόλῳ των σχεδόν, ἐξασκοῦσιν ἓν ὡρισμένον ἐπάγγελμα —ὑλοτόμων, βαρελοποιῶν, ὑποδηματοποιῶν, μυλωθρῶν, ἀσβεστοποιῶν, λαδεμπόρων, σιδηρουργῶν (ὡς ἡ Στεμνίτσα), κτιστῶν (ὡς τὰ Λαγκάδια) —, ἀποδημοῦσι δ' οἱ δραστήριοι Γορτύνιοι πρὸς ἐξάσκησιν τούτου καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐγκαθιστάμενοι πολλοὶ εἰς τὰς παρακειμένας πεδιάδας τῆς Πελοποννήσου, ἰδίᾳ ἐν Ἠλείᾳ, ἐπιδίδονται κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὸ ἐμπόριον, αὐξάνοντες τὰ κεφάλαια αὐτῶν διὰ τῆς φιλοπονίας, οἰκονομίας καὶ ἀποταμιεύσεως. Οὕτως ἐν Ἠλείᾳ ἀπετέλεσαν δι' αὐτὴν στοιχεῖον προόδου. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας εὐδοκιμοῦσι καὶ διαπρέπουσι συχνὰ οἱ Γορτύνιοι.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς ἐπαρχίας, κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1928, ἀνέρχεται εἰς 48.664 κατ. (τῶν ὁποίων 22,815 ἄρρενες καὶ 25.849 θήλεις). Τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς λογιζομένης περὶ τὰ 1500 τετραγ. χιλιόμετρα, ἕπεται ὅτι ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι μικρὰ (32 κάτ. ἀνὰ 1 τετρ. χιλμ.). Τρεῖς μόνον κωμοπόλεις μόλις ὑπερβαίνουν τὰς δύο χιλιάδας κατοίκων: Τὰ Λαγκάδια, τὰ Τρόπαια καὶ ἡ πρωτεύουσα τῆς Γορτυνίας Δημητσάνα. Ι. Σ. ΣΑΡΡΗΣ

Διοικ. Διαίρεσις. Ἡ ἐπαρχία Γορτυνίας πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου ΔΝΖ′ διῃρεῖτο εἰς 12 δήμους, τοὺς Βουφαγίων, Γόρτυνος, Δημητσάνης, Ἐλευσῖνος, Ἡραίας, Θελπούσης, Κλείτορος, Λαγκαδίων, Μυλάοντος, Νυμφασίας, Τρικολώνων καὶ Τροπαίων. Ἤδη ταύτην ἀπαρτίζουσιν 73 κοινότητες σημειούμεναι κατωτέρω κατὰ περιφερείας τέως δήμων, ἀναγραφομένων ἐν παρενθέσει τῶν ἀπαρτιζόντων ἑκάστην χωρίων καὶ συνοικισμῶν.

α′) *Περιφέρεια Βουφαγίων*. Κοινότητες: 1) Ζατούνη, (Ζάτουνα Βλόγκος, Λύκαινο, τέως Ἀράχωβα, Μάρκου), 2) Μελισσοπέτρας (Μελισσόπετρα, τέως Τρεστενά, Μικροχώρι, τέως Κοκορίτσα), 3) Παναγιᾶς (Παναγιά, τέως Ζέρζοβα), 3) Ριζοσπηλιᾶς (Ριζοσπηλιά, τέως Στρούζα).

β′) *Περιφέρεια Γόρτυνος*. Κοινότητες: 1) Ἀτσιχόλου (Ἀτσίχολος), 2) Βλαχορράφτη (Βλαχορράφτη), 3) Ζώνης (Ζώνη τέως Ζουνάτι), 4) Καρυταίνης (Καρύταινα), 5) Κατσιμπαλίου (Κατσίμπαλι, Καρβουνόρι), 6) Κουρουνιοῦ (Κουρούνιοῦ), 7) Κυπαρισσίων (Κυπαρίσσια), 8) Μαυριᾶ (Μαυριά), 9) Σαρακηνιοῦ (Σαρακίνι, Κρυόνερον, τέως Αἰγλένοβα, Παλιόκαστρον).

γ′) *Περιφέρεια Δημητσάνης*. Κοινότητες: 1) Δημητσάνης (Δημητσάνα, Παλιοχώρι), 2) Ζυγοῦ (Ζυγός, τέως Ζυγοβίστιον, Ράδον).

δ′) *Περιφέρεια Ἐλευσῖνος*. Κοινότητες: 1) Βάχλιας (Βάχλια), 2) Βελημαχίου (Βελημάχιον), 3) Βουτσίου (Βούτσι), 4) Δήμητρας (Δήμητρα, τέως Δίβριτσα), 5) Καρδαριτσίου (Καρδαρίτσι), 6) Κοντοβαζαίνης (Κοντοβάζαινα), 7) Μοναστηρακίου (Μοναστηράκι, Πελέκι, τέως Μπουκοβίνα), 8) Ξηροκαρυταίνης (Ξηροκαρύταινα), 9) Παραλογγῶν (Παραλογγοί, Πέτα), 10) Πουρναριᾶς (Πουρναριά, τέως Ποδογορά, Μουριά, τέως Συριάμον).

ε′) *Περιφέρεια Ἡραίας*. Κοινότητες: 1) Ἁγίου Ἰωάννου (Ἅγ. Ἰωάννης), 2) Ἀετορράχης (Ἀετοράχη, τέως Ζουλάτικα, Κοκκινόραχη τέως Μπούγα, Ὀχθια, τέως Καραχασάνι). 3) Βλάχων (Βλάχοι), 4) Κακουραίων (Κακουραῖοι, Ἀγριλίδι, τέως Τσιρίμπασι), 5) Κοκορᾶς (Κοκορᾶ, Ἀναζῆρι, Μπαρδάκι), 6) Λιοδώρας (Λιοδώρα, τέως Τσοῦκα), 7) Λουτρῶν Ἡραίας (Λουτρὰ Ἡραίας, τέως Καλύβια, Ἁγιονέρι, τέως Μπέτσι, Λιθαρος, τέως Μερκίνιζα, Λότι, Παρνασσός, τέως Μπρατίτσα), 8) Λυσσαρέας (Λυσσαρέα, τέως Μπουγιάτι, Σαρακήνι), 9) Παλούμπας (Παλούμπα, Παπαδοῦ, Ταρλέϊκα), 10) Πυρίου (Πυρί), 11) Ράφτη (Ράφτη, Ἀγάλλω τέως Ἀραμουζά) 12) Σέρβου (Σέρβου, Ἀράπηδες, Λυκούρεσι), 13) Ψάρι (Ψάρι).

στ′) *Περιφέρεια Θελπούσης*. Κοινότητες: 1) Βιδιακίου (Βιδιάκι), 2) Λιβαδακίου (Λιβαδάκιον τέως Τσιαρέσι), 3) Νεοχωρίου (Νεοχώριον), 4) Ραχῶν (Ράχαι), 5) Τριποταμιᾶς (Τριποταμιὰ τέως Μπέλεσι, Καπελίτσα, Πέρα Χωριό, Χάνια), 6) Χώρας (Χώρα, Δάφνη, Τρανὴ Λάκκα).

ζ′) *Περιφέρεια Κλείτορος*. Κοινότητες: 1) Ἀγριδίου (Ἀγρίδι), 2) Βαλτεσινίκου (Βαλτεσινῖκον, Ἅγιος Βλάσιος Κουρούβελι, Πλάκα, Σολμάδες, Σωτήρα), 3) Δρακοβουνίου (Δρακοβούνι τέως Γλόγοβα). 4) Θεοκτίστου (Θεόκτιστον τέως Τοπόριστα), 5) Μονάστρας (Μονάστρα τέως Κερπινή, Ἄνω Καλύβια, Πετρέϊκα), 6) Μυγδαλιᾶ (Μυγδαλιὰ τέως Γλανιτζιά, Κυρᾶς-Γεφύρι, Παναγουλέϊκα), Πρασίνου (Πράσινον τέως Καρνέσι).

η′) *Περιφέρεια Λαγκαδίων*. Κοινότητος: 1) Λαγκαδίων (Λαγκάδια, Σβόρνα, Φτεριᾶς τέως Τσιάρνη), 2) Ρεκουνίου (Ρεκοῦνι, Τουθόα τέως Τσίπολιο).

θ′) *Περιφέρεια Μυλάοντος*. Κοινότητες: 1) Ἀργυροκάστρου (Ἀργυρόκαστρον τέως Μαγούλιανα), 2) Καμινίτσης (Καμινίτσα), 3) Λάστας (Λάστα, Ἀγρίδιον, Καλύβια Λάστας).

ι′) *Περιφέρεια Νυμφασίας*. Κοινότητες: 1) Βυτίνης (Βυτίνα), 2) Διρρέματος, (Δίρρεμα, τέως Γαρζενῖκος), 3) Νυμφασίας (Νυμφασία, τέως Γρανίτσα, Παναγίτσα, τέως Γκιούσιον), 4) Πυργακίου (Πυργάκι, Μεθύδριον, τέως Νεμνίτσα)

ια′) *Περιφέρεια Τρικολώνων*. Κοινότητες: 1) Ἑλληνικοῦ (Ἑλληνικόν, τέως Μουλάτσι), 2) Παλαμαρίου Γορτυνίας (Παλαμάρι, Ψάρι), 3) Παύλιας (Παύλια, Παλαιομοίρι), 4) Σύρνας (Σύρνα, Καλυβάκια, Καλύβια) καὶ 5) Ὑψοῦντος (Ὑψοῦς).

ιβ′) *Περιφέρεια Τροπαίων*. Κοινότητες: 1) Βυζικίου (Βυζίκιον, Θέλπουσα, τέως Βάναινα), 2) Δόξας, (Δόξα τέως Βρεντεμποῦγα), 3) Καλλιάνων (Καλλιάνοι), 4) Καστρακίου (Καστράκι, τέως Ρένεσι, Φαναράκι, τέως Μπέχροι), 5) Κατσουλιᾶς (Κατσουλιά, Γαλατᾶ, Μπολιάρι, Συριάμοι), 6) Σπαθαρίου (Σπαθάρι), 7) Σταυροδρομίου (Σταυροδρόμι τέως Ἀλβανίτσα), 8) Τροπαίων (Τρόπαια, Σκοῦντον).

Οἰκονομικὴ ἄποψις. Ἡ περιφέρεια τῆς ἐπαρχίας Γορτυνίας ὡς ἐκ τοῦ ὀρεινοῦ καὶ πετρώδους ἐδάφους αὐτῆς καλύπτεται ὑπὸ χθαμαλῆς μορφῆς πρίνων, ἀγριελαιῶν καὶ ἄλλων θαμνωδῶν δένδρων, πλὴν τῶν μεσημβρινῶν τμημάτων αὐτῆς εἰς ἃς φύονται δρῦς, πρῖνοι καὶ πεῦκαι. Ἐκμετάλλευσις τῶν δασῶν τούτων σχεδὸν δὲν ἐνεργεῖται πλὴν εἰς μικρὰν κλίμακα, ἰδίως ξυλανθρακοποιίας, λόγῳ τῶν δυσχερῶν συγκοινωνιακῶν συνθηκῶν.

Αἱ καλλιεργούμεναι ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς ἐπαρχίας ἐκτάσεις ἀνέρχονται τὰ 126 000 στρέμματα. Τούτων τὰ 120.000 σπείρονται ὑπὸ δημητριακῶν μὲ ἀπόδοσιν 2.500.000 ὀκ. σίτου, 535 550 ὀκ. κριθῆς, 186.000 σμιγοῦ, 1.200.000 ὀκ. ἀραβοσίτου, 225.000 ὀκ. βρόμης καὶ 7.500 ὀκ. σικάλεως. Ἡ σπορὰ τῶν ὀσπρίων καταλαμβάνει 4000 στρέμ. μὲ ἀπόδοσιν 84.000 ὀκ. καρπῶν, ἰδίως φασιόλων. Κηπευτικὰ προϊόντα καλλιεργοῦνται εἰς ἔκτασιν 1510 στρεμ. μὲ παραγωγὴν 35.000 ὀκ. γεωμήλων, 70.000 ὀκ. κρομμύων 700 ὀκ. σκόρδων, 28.000 λαχανικῶν καὶ 6 000 ὀκ. μποστανικῶν. Ἡ ἀμπελουργία καταλαμβάνει ἔκτασιν 28.700 στρεμμάτων, ἀποδίδουσα περὶ τὰ 2.500 000 ὀκ. σταφυλῶν, ἡ ἐλαιοκομία δ' ἀσκεῖται εἰς μικρὰν κλίμακα. Ἐκ τῶν ὀπωροφόρων δένδρων φύεται κυρίως ἡ ἀχλαδέα (ἐτησία παραγωγὴ 180.000 ὀκ.) καὶ κατὰ δεύτερον λόγον ἔρχονται ἡ καρυὰ (20.000), ἀμυγδαλῆ (6.000 ὀκ.) καὶ τὰ ἑσπεριδοειδῆ (2.200 ὀκ.).

Ἡ κτηνοτροφία τῆς ἐπαρχίας συνίσταται εἰς ἐκτροφὴν 2150 βοῶν, 200 ἀγελάδων, 3.300 ἵππων, 1.600 φορβάδων, 6.400 ἡμιόνων, 1.300 ὄνων, 11.000 προβάτων, 6.000 χοίρων, 65.000 αἰγῶν, 55.000 πουλερικῶν καὶ 2.000 κονίκλων. Ἡ μελισσοκομία ἀσκεῖται διὰ 2.300 κυψελῶν μὲ ἀπόδοσιν ἐτησίως 6.500 ὀκ. μέλιτος καὶ 800 ὀκ. κηροῦ. Δ. Ε. Μ.

Γορτύνιος, *—ία, —ιον* (ἀρχ.) ὁ κάτοικος τῆς ἐν Κρήτῃ ἢ τῆς ἐν Ἀρκαδίᾳ Γόρτυνος || (νεωτ.) ὁ καταγόμενος ἐκ τῆς ἐπαρχίας Γορτυνίας τῆς Πελοποννήσου, ἢ ὁ ἐν αὐτῇ κατοικῶν.

Γορτύνιος *[Γεωγρ.]*. Δεξιὸς παραπόταμος τοῦ Ἀλφειοῦ ποταμοῦ, πηγάζων ἀπὸ τὸ ὀροπέδιον τῆς Καρκαλοῦς καὶ ρέων παρὰ τὴν Δημητσάναν καὶ τὴν ἀρχαίαν Γόρτυνα, συμβάλλων δὲ μετὰ τοῦ Ἀλφειοῦ πλησίον τῆς Καρυταίνης. Ὁ ἄνω ροῦς αὐτοῦ ἔφερε πάλαι τὸ ὄνομα *Λούσιος*, ὡς λουσθέντος κατὰ τὸν μῦθον ἐν αὐτῷ τοῦ Διός. Χαρακτηριστικαὶ εἶναι αἱ πρὸς Ν. τῆς Δημητσάνης ἀπότομοι αὐτοῦ ὄχθαι καὶ αἱ ἄφθονοι εἰς τὴν κοίτην αὐτοῦ πηγαί. Κατὰ τὰς αἰωρουμένας ἐ ταῦθα ὄχθας, εἰς ὕψος ἑκατοντάδων μέτρων εἶναι ἐκτισμέναι αἱ παλαιαὶ μοναὶ τῶν Φιλοσόφων καὶ ἡ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου (μὲ 10 μοναχούς), ἐνθυμίζουσαι τοὺς ἀποτόμους βράχους τῶν Μετεώρων. Ι. Σ. Σ.

Digitized by Google

Γόρτυς (ὁ) *[Μυθολ.]*.—1) Ἥρως, υἱὸς τοῦ Ραδαμάνθυος ἢ τοῦ Τεγεάτου, κτίτωρ τῆς ἐν Κρήτῃ ὁμωνύμου πρὸς αὐτὸν πόλεως.—2) Υἱὸς τοῦ Στυμφάλου, ἀπόγονος τοῦ Ἀρκάδος, ἱδρυτὴς τῆς ἐν Ἀρκαδίᾳ Γόρτυνος.

Γόρτυς (ἡ) (γεν. —υνος), ἢ *Γόρτυν* ἢ *Γόρτυνα* *[Ἀρχ. Γεωγρ.—Ἱστορ.]*. Ἀρχαιοτάτη πόλις τῆς Κρήτης. Κατὰ τὴν μινωϊκὴν ἐποχήν, ὅτε ἤκμαζον αἱ πόλεις Κνωσὸς καὶ Φαιστός, ἡ Γόρτυς ἢ δὲν ὑπῆρχεν ἢ ἦτο ἀσήμαντος· κατὰ τὴν πρωτοϊστορικὴν ὅμως καὶ τὴν ἱστορικὴν ἦτο αὕτη ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων πόλεων τῆς νήσου. Ὁ Ὅμηρος μνημονεύει αὐτὴν ὡς μίαν τῶν κυριωτέρων πόλεων τῆς ἑκατομπόλεως Κρήτης καὶ ἀποκαλεῖ αὐτὴν «τειχήεσσαν». Ἔκειτο δὲ ἡ Γόρτυς πρὸς Ν τῆς Ἴδης, ἑκατέρωθεν τῶν ὄχθῶν τοῦ ποταμοῦ Ληθαίου (σημερινοῦ Μητροπολιανοῦ ποταμοῦ), ὅστις χύνεται εἰς τὸν διασχίζοντα τὴν γονιμωτάτην πεδιάδα τῆς Μεσαρᾶς Γεροπόταμον (ἀρχαῖον Ἠλέκτραν). Ἕνεκα τῆς ἐπικαίρου ταύτης τοποθεσίας της (παρὰ τὰ ἐρείπια αὐτῆς σήμερον κεῖνται τὰ χωρία Μητρόπολις καὶ Ἅγιοι Δέκα), ἐδέσποζε τῆς εἰρηνένης μεγάλης καὶ γονίμου πεδιάδος, εἰς τὴν ὁποίαν ὤφειλεν ἡ πόλις τὴν ταχεῖαν ἀνάπτυξίν της καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς τὴν μεγάλην εὐπορίαν των. Τὸ ὄνομά της (πρότερον ἐκαλεῖτο *Ἐλλωτὶς* καὶ *Κρημνία* καὶ *Λάρισα*) ἔλαβε, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἀπὸ τὸν ἥρωα Γόρτυνα, υἱὸν τοῦ Ραδαμάνθυος ἢ τοῦ Τεγεάτου.

Κατὰ τοὺς κλασσικοὺς χρόνους τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἡ Γόρτυς, ὁτὲ μὲν συμμαχοῦσα μετὰ τῆς Κνωσοῦ, ὁτὲ δὲ ἐρίζουσα πρὸς αὐτὴν περὶ τῆς ἡγεμονίας τῆς Κρήτης, διετέλεσεν οὖσα ἡ ἰσχυροτάτη, εὐπορωτάτη καὶ μᾶλλον εὐνομουμένη πόλις τῆς Κρήτης, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Πλάτων (Νόμ. IV 708) καὶ ἐπεκύρωσαν αἱ ἐλθοῦσαι εἰς φῶς διὰ τῶν ἀνασκαφῶν ἐπιγραφαὶ αὐτῆς. Κατὰ τὸν Γ΄ π. Χ. αἰῶνα οἱ Γορτύνιοι περιῆλθον εἰς πόλεμον πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς ὁμόρου πλουσίας πόλεως Φαιστοῦ, τοὺς ὁποίους ἐνίκησαν. Μετὰ τὴν νίκην των ταύτην κατέλαβον τας εἰς τὴν πεδιάδα εὐφόρους γαίας τῶν κατοίκων τῆς Φαιστοῦ καὶ τὸν λιμένα τῶν Μάταλον. Καὶ οὕτως ἀπὸ τότε οἱ Γορτύνιοι εἶχον δύο λιμένας εἰς τὸ Λιβυκὸν πέλαγος, τὸ Μάταλον καὶ τὸν Λεβῆνα, εἰς τὸν ὁποῖον ἀπεβιβάσθη, κατὰ τὴν παράδοσιν, ὁ Ζεὺς Ταῦρος, φέρων ἐκ Φοινίκης ἐπὶ τῶν νώτων του τὴν Εὐρώπην· διὰ τοῦτο καὶ τὰ νομίσματα τῆς Γόρτυνος συνήθως ἔφερον ταύτην τὴν ἀπεικόνισιν. Κατὰ τὸν ἐμφύλιον μεταξὺ τῶν κρητικῶν πόλεων πόλεμον, ὅτε αἱ πλεῖσται πόλεις τῆς Κρήτης, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ἡ Γόρτυς, εἶχον συμμαχήσει μετὰ τῆς Κνωσοῦ ἐναντίον τῆς Λύττου, ἥτις τότε ἦτο ἡ ἰσχυροτέρα ὅλων, ἡ Γόρτυς ἐχωρίσθη εἰς δύο ἀλληλομαχόμενα στρατόπεδα, εἰς τὸ τῶν πρεσβυτέρων οἵτινες ἔμειναν πιστοὶ σύμμαχοι τῶν Κνωσίων, καὶ εἰς τὸ τῶν νεωτέρων οἵτινες μετὰ τῶν κατοίκων ἄλλων τινῶν πόλεων, τέως συμμάχων τῶν Κνωσίων, προσεχώρησαν πρὸς τοὺς Λυττίους. Εἰς τὸν εἰρημένον ἀγῶνα ὑπερίσχυσαν οἱ πρεσβύτεροι, βοηθηθέντες ὑπὸ τῶν Κνωσίων καὶ τῶν ἐπικούρων των Αἰτωλῶν. Κατὰ τοὺς ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐμφυλίους μεταξὺ Ἀχαϊκῆς καὶ Αἰτωλικῆς συμπολιτείας ἀγῶνας, οἱ Γορτύνιοι ἐτάχθησαν μετὰ τῶν Ἀχαιῶν· διὰ τοῦτο καὶ κατῆλθεν εἰς Κρήτην καὶ ἀνεγνωρίσθη ὡς στρατηγὸς τῶν Γορτυνίων ἐν Κρήτῃ κατὰ τὰ πρῶτα τοῦ Β΄ π. Χ. αἰῶνος ἔτη ὁ Φιλοποίμην. Εἰς φιλικὰς σχέσεις διετέλουν περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους οἱ Γορτύνιοι ἐκτὸς τῶν Ἀχαιῶν καὶ μετὰ τῶν Πτολεμαίων· διὰ τοῦτο καὶ Πτολεμαῖος ὁ Φιλοπάτωρ ἐπεχείρησε να περιβάλῃ διὰ τείχους τὴν ἀτείχιστον, ἂν καὶ ἦτο «τειχήεσσα» κατὰ τοὺς ὁμηρικοὺς χρόνους, Γόρτυνα· τὸ ἔργον του ὅμως ἔμεινεν ἡμιτελές. Ὅτε οἱ Ρωμαῖοι ἤρχισαν ἀναμιγνυόμενοι εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς Κρήτης, οἱ Γορτύνιοι, ἀντιπολιτευόμενοι τοὺς Κνωσίους, οἵτινες ἐκηρύχθησαν φανεροὶ ἐχθροὶ τῶν Ρωμαίων, ἐτάχθησαν μετὰ τῶν Ρωμαίων· διὰ τοῦτο καὶ ἡ Γόρτυς ὄχι μόνον διέφυγε τὴν καταστροφήν, τὴν ὁποίαν ὑπέστησαν ἄλλαι πόλεις τῆς μεγαλονήσου κατὰ τὴν κατάκτησίν της ὑπὸ τοῦ Κοΐντου Μετέλλου (68 π. Χ.), τοῦ ἐπικληθέντος *Κρητικοῦ*, ἀλλὰ καὶ ἀνῆλθε κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ρωμαϊκῆς ἐπὶ τῆς νήσου κυριαρχίας εἰς μεγίστην ἀκμήν, ὡς μαρτυροῦσι τὰ ἐρείπια τῶν πολλῶν καὶ μεγαλοπρεπῶν κτιρίων τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων. Ἦτο ἡ ἕδρα τοῦ Ρωμαίου πραίτωρος ἢ ἀνθυπάτου τῆς νήσου καὶ εἶχε κατασταθῆ ἡ πολυανθρωποτέρα καὶ πλουσιωτέρα πόλις τῆς νήσου.

Τὰ τῆς διοικήσεως τῆς Γόρτυνος κατὰ τοὺς χρόνους τῆς αὐτονομίας της ἐν διέφερον τῶν τῆς διοικήσεως τῶν ἄλλων πόλεων τῆς Κρήτης. Ἡ ἀνωτάτη ἐξουσία ἠσκεῖτο ὑπὸ τῶν Κόσμων, ἀρχῆς ἐκ δέκα ἀνδρῶν κατ' ἀνώτατον ὅριον, οἵτινες μετὰ τὴν εὐδόκιμον ἐκ τῆς ἐνιαυσίου ἀρχῆς των ἔξοδον εἰσήρχοντο εἰς τὴν Γερουσίαν, Βουλὴν ἐν Κρήτῃ καλουμένην, ὡς οἱ ἐννέα ἐν Ἀθήναις ἄρχοντες εἰς τὴν ἐξ Ἀρείου Πάγου Βουλήν. Ἀπὸ τῶν πρώτων τῶν Κόσμων ἢ Πρωτοκόσμου ἐδίδετο καὶ τὸ ὄνομα εἰς τὸ ἔτος, π. χ.: «Κοσμοῦντος ἐν Γορτύνῃ Κύδα τοῦ Ἀντικλέους».

Ἡ Γόρτυς ὑπῆρξεν ἡ πρώτη πόλις τῆς Κρήτης ἥτις ἐδέχθη τὸν Χριστιανισμόν, διότι ἐξ αὐτῆς κατήγετο ὁ ἀπόστολος Τίτος, ὅστις ἐγένετο πρῶτος Χριστιανὸς ἐπίσκοπος, ἐν αὐτῇ ἐδρεύων. Κατὰ τὸν ἐπὶ Δεκίου 250 μ.Χ.) χριστιανικὸν διωγμὸν ἐν τῇ Γόρτυνι ἐμαρτύρησαν δέκα Κρῆτες Χριστιανοί, εἰς ἀνάμνησιν τῶν ὁποίων ὠνομάσθη καὶ τὸ σημερινὸν παρὰ τὰ ἐρείπια τῆς Γόρτυνος χωρίον «Ἅγιοι Δέκα».

Τῆς πόλεως ἡ ἀκμὴ διετηρήθη καὶ κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους, μέχρι τῆς κατακτήσεως αὐτῆς ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν (863 μ. Χ.), ὅτε καὶ ἐσφάγησαν ἐν τῇ ἀκροπόλει αὐτῆς ὁ μητροπολίτης Κύριλλος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἀντιστάντες Γορτύνιοι, ἡ δὲ πόλις ἀνεσκάφη ἐκ θεμελίων, μείνασα ἔκτοτε ἀκατοίκητος. Εἰς ταύτην ἐκτίσθησαν οἱ πρῶτοι χριστιανικοὶ ναοί, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπερεῖχεν ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς τοῦ ἀποστόλου Τίτου, κτισθεὶς κατὰ τὸν Ζ΄ αἰῶνα καὶ σῳζόμενος ἐν μέρει μέχρι σήμερον. Τότε εἶχεν ὀνομασθῆ καὶ *Ἐκκλησιαστικὴ Μητρόπολις*, ὄνομα διασωθὲν εἰς τὸ σημερινὸν χωρίον «Μητρόπολις».

Μνημεῖα καὶ νομίσματα. Δι' ἀλλεπαλλήλων ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν, ἐκτελεσθεισῶν ἐν Γόρτυνι ἀπὸ τοῦ 1857 καὶ ἐφεξῆς, ἦλθον εἰς φῶς τὰ ἐρείπια τοῦ Πυθίου, ὅπερ ἦτο τὸ ἐπισημότερον ἱερὸν τῆς Γόρτυνος, τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ τῆς Ἴσιδος καὶ τοῦ Σαράπιδος, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἀνευρέθησαν καὶ τὰ ἀγάλματα αὐτῶν, τὰ τοῦ Νυμφαίου (μεγαλοπρεποῦς κρήνης), τὰ τοῦ Πραιτωρίου, τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Τίτου (ἐν

Νομίσματα τῆς Γόρτυνος.

μέρει καταφανῆ πρότερον), τὰ τῆς ἀγορᾶς, τὰ τοῦ ἀμφιθεάτρου καὶ διάφορα ἀγάλματα. Τὸ πολυτιμότερον ὅμως τῶν εὑρημάτων εἶναι αἱ ἐπιγραφαὶ αἱ περιλαμβάνουσαι τὸ κείμενον τῶν νόμων τῆς Γόρτυνος τοῦ ΣΤ΄ καὶ Ε΄ π.Χ. αἰῶνος, αἵτινες γεγραμμέναι εἰς ἀρχαϊκὴν δωρικὴν γλῶσσαν εἶναι τὸ πρῶτον ἀναμφισβήτητον κείμενον πεζοῦ λόγου τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ νόμων ἑλληνικῶν (βλ. κατωτέρω).

Τὰ νομίσματα τῆς Γόρτυνος εἶναι ἐκ τῶν πολυτιμοτέρων διασωθέντων ἀρχαίων νομισμάτων, ἀρχόμενα ἀπὸ τοῦ 480 π. Χ. καὶ φθάνοντα μέχρι τοῦ τέλους τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Τὰ ἀρχαιότερα (480 — 400 π. Χ.) φέρουσιν ἔμπροσθεν μὲν τὴν εἰκόνα τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τῶν νώτων ταύρου, ὄπισθεν δὲ τὴν ἐπιγραφὴν «Γόρτυνος τὸ παῖμα» μὲ ἀρχαϊκὰ γράμματα ἔχοντα διεύθυνσιν ἐκ δεξιῶν πρὸς ἀριστερὰ καὶ κατὰ μῆκος τῶν τεσσάρων πλευρῶν τοῦ τετραγώνου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀπεικονίζεται κεφαλὴ λέοντος ἀντωπό, ἢ ἔμπροσθεν μὲν τὴν εἰκόνα ταύρου κατακειμένου, ὄπισθεν δὲ τὴν αὐτὴν παράστασιν. Κατὰ τὸν Λένορμαν ἡ λέξις παῖμα (ἐκ τοῦ παίειν) σημαίνει ὅ,τι τὸ κόμμα (ἐκ τοῦ κόπτειν), δηλ. τὸ κέρμα, τὸ νόμισμα. Τὰ τῆς Δ΄ π. Χ. ἑκατονταετηρίδος (400—300) φέρουσιν ἔμπροσθεν μὲν τὴν εἰκόνα τῆς Εὐρώπης καθημένης μεταξὺ κλάδων γηραιοῦ δένδρου, ἐν στάσει τεθλιμμένης γυναικός, ὄπισθεν δὲ τὴν ἐπιγραφὴν ΓΟΡΤΥΝΙΟΝ καὶ τὴν εἰκόνα ταύρου εἰς διαφόρους στάσεις. Ἡ Εὐρώπη κρατεῖ ἐνίοτε σκῆπτρον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου κάθηται πτηνόν, καὶ φέρει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πόλον, ὅπερ δηλοῖ ὅτι ἐτιμᾶτο ὡς μεγάλη θεὰ καὶ σύζυγος τοῦ Διός.

Τινὲς τῶν στατήρων τῆς ἑκατονταετηρίδος ταύτης εἶναι ὑψίστης ἀξίας ὑπὸ καλλιτεχνικὴν ἔποψιν. Τὰ τῆς ἀκολούθου ἑκατονταετηρίδος (300—200 π. Χ.) φέρουσιν ἔμπροσθεν μὲν κεφαλὴν Διὸς δαφνοστεφῆ, ὄπισθεν δὲ Εὐρώπην ἐπὶ ταύρου καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ΓΟΡΤΥΝΙΩΝ. Τὰ ἀπὸ τοῦ 200—67 π. Χ. φέρουσιν ἔμπροσθεν μὲν κεφαλὴν Διὸς δαφνοστεφῆ ἢ μετὰ διαδήματος, ὄπισθεν δὲ τὴν ἐπιγραφὴν ΓΟΡΤΥΝΙΩΝ καὶ μίαν τῶν ἐξῆς εἰκόνων: ἢ ταύρου ἢ κυνηγοῦ γυμνοῦ μετὰ τόξου καὶ βέλους, ἢ Ἀθηνᾶς κρατούσης νίκην. Κατὰ τὸ 66 π. Χ. ὁ Κόϊντος Καικίλιος Μέτελλος, διατρίβων ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καὶ ἀσχολούμενος μὲ τὴν σύνταξιν ὀργανισμοῦ διοικήσεως τῆς Κρήτης, ἔκοψε νόμισμα φέρον ἔμπροσθεν μὲν κεφαλὴν Ρώμης ἢ κάρας κοσμούμενον δι' εἰκόνος ἐλέφαντος, ἐμβλήματος τῆς οἰκογενείας τῶν Καικιλίων Μετέλλων, ὄπισθεν δὲ τὴν ἐπιγραφὴν ΓΟΡΤΥΝ καὶ τὴν εἰκόνα τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος. Κατὰ τὰ ἔτη 66—31 π. Χ. ἐκόπησαν κιστοφόροι ὑπὸ τοῦ Κύδαντος, ὅστις ἦτο Κρηταρχος (οἱ, δηλαδὴ πρόεδρος τοῦ Κοινοῦ τῶν Κρηταιέων (οἱ Ρωμαῖοι εἶχον ἐπιτρέψει εἰδος αὐτοδιοικήσεως εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Κρήτης). Πλὴν τῶν νομισμάτων ὅμως τῶν εἰρημένων ἐποχῶν διεσώθησαν καὶ νομίσματα τῶν αὐτοκρατορικῶν ρωμαϊκῶν χρόνων.

Ἐν γένει εἰς τὰ νομίσματα τῆς Γόρτυνος κυριαρχοῦσιν ἡ μορφὴ τῆς Εὐρώπης καὶ τοῦ ταύρου (Διός, περὶ τῶν ὁποίων ἐπεχωρίαζεν ἐν Γόρτυνι καὶ ἡ παράδοσις ὅτι ὑπὸ τὴν μορφὴν μὲν ταύρου ἀπήγαγε τὴν Εὐρώπην ἐκ Φοινίκης ὁ Ζεύς, ὑπὸ μορφὴν δὲ ἀετοῦ συνεκοιμήθη μετ' αὐτῆς. Πρὸς τιμὴν τῆς Εὐρώπης ἐτελεῖτο ἐν Γόρτυνι καὶ ἡ ἑορτὴ τῶν Ἑλλωτίων (καὶ ἡ πόλις, ὡς προελέχθη, ἐκαλεῖτο *Ἑλλωτίς*), τῆς ὁποίας ἡ τέλεσις μαρτυρεῖ τὴν σεληνιακὴν προέλευσιν τῆς Εὐρώπης.

Τὸ σπήλαιον τῆς Γόρτυνος. Παρὰ τὴν Γόρτυνα ὑπάρχει μέγα σπήλαιον, τὸ ὁποῖον κατέχει ὅλον τὸ ἐσωτερικὸν ἑνὸς λόφου κειμένου εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Ἴδης. Μία ὁδὸς μήκους 1200 βημάτων καὶ πλάτους τοσούτου, ὥστε τρεῖς ἄνδρες νὰ βαδίζωσιν ἐλευθέρως ἐπ' αὐτῆς κατὰ μέτωπον, ὁδηγεῖ κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τῆς εἰσόδου εἰς εὐρύχωρον χῶρον εἰς τὰ βάθη τοῦ σπηλαίου. Τὴν εὐθεῖαν ταύτην ὁδὸν διασχίζουσιν ἀπειράριθμοι δίοδοι ἐκ δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν αὐτῆς, αἵτινες καθιστῶσιν ἀδύνατον σχεδὸν τὴν ἀνεύρεσιν καὶ πάλιν τῆς εἰσόδου τοῦ σπηλαίου εἰς τὸν εἰσχωρήσαντα εἰς τὸ βάθος αὐτοῦ, ἐὰν δὲν ἔχῃ λάβει τὴν δέουσαν περὶ τούτου πρόνοιαν. Αἱ ἀπειράριθμοι αὗται πρὸς πολλὰς διευθύνσεις ὁδοὶ τοῦ σπηλαίου συνετέλεσαν νὰ ὑποστηριχθῇ ὑπό τινων ὅτι τὸ σπήλαιον αὐτὸ ἦτο ὁ μυθολογούμενος λαβύρινθος.

Γ. Δ. ΚΑΦΑΛΗΣ

— **Γόρτυς** (ἡ) (γεν.—υνος) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαιοτάτη πόλις τῆς Ἀρκαδίας, παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ἀπ' αὐτῆς κληθέντος *Γορτυνίου* ποταμοῦ, παραποτάμου τοῦ Ἀλφειοῦ. Κατὰ τὴν ἐπιχώριον παράδοσιν, τὴν πόλιν εἶχε κτίσει Γόρτυς ὁ υἱὸς τοῦ Στυμφήλου ἀπογόνου τοῦ Ἀρκάδος. Ἀπὸ τῆς κτίσεως τῆς Μεγαλοπόλεως ὑπὸ τοῦ Ἐπαμεινώνδα ἡ Γόρτυς, τῆς ὁποίας οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων, ὡς καὶ πολλῶν ἄλλων πόλεων τῆς Ἀρκαδίας, μετῴκησαν εἰς αὐτήν, ἔγινεν ἄσημος πολίχνη, τῆς ὁποίας διεσώθησαν καὶ νομίσματα, κοπέντα περὶ τὸ 194 π. Χ., ὅτε αὕτη προσεχώρησεν εἰς τὴν Ἀχαϊκὴν συμπολιτείαν. Ταῦτα φέρουσιν ἔμπροσθεν μὲν κεφαλὴν Διὸς Ὁμαγυρίου (κοινὸν τύπον τῶν νομισμάτων ἁπασῶν τῶν πόλεων τῆς συμπολιτείας), ὄπισθεν δὲ τὸ μονόγραμμα τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας, διάφορα ἄλλα σύμβολα ἐντὸς στεφάνου δάφνης καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ἀχιων ΚΟΡΤΥΝΙΩΝ (τὸ Κ ἀντὶ Γ). Ἐρείπια ταύτης διεσώθησαν εἰς τὸ χωρίον Ἀτσίχολον, πλησίον τῆς Καρυταίνης.

Ἀπὸ τῆς πολίχνης ταύτης ὠνομάσθη Γορτυνία (βλ. λ.) μία τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀρκαδίας. καν.

— **Γόρτυνος** *νόμος*. Καλεῖται οὕτω νομικοῦ περιεχομένου ἐπιγραφὴ ἀνακαλυφθεῖσα ἐν Γόρτυνι κατὰ τμήματα ἀπὸ τοῦ 1857 μέχρι τοῦ 1884. Ἡ ἀνακάλυψις τοῦ μεγαλυτέρου μέρους αὐτῆς, γενομένη τῷ 1884, ὀφείλεται εἰς τοὺς ἀρχαιολόγους Φρειδ. Halbherr καὶ Φαβρίκιον. Ἐκ τοῦ σχήματος τῶν πλακῶν τῆς ἐπιγραφῆς φαίνεται ὅτι αὗται ἀπετέλουν μέρος τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας κυκλικοῦ τινος οἰκοδομήματος, ὡσὰν ἡ ἐπιγραφὴ νὰ ἦτο ἐντετειχισμένη πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ἀνάγνωσιν καὶ πληροφορίαν νομικῶν διατάξεων. Ἡ ἐπιγραφὴ ἀποτελεῖ δώδεκα στήλας ἐκ 53 γραμμῶν ἑκάστην, αἱ δὲ στῆλαι ἔχουσι πλάτος ἄλλαι μὲν 0,67 μ., ἄλλαι δὲ 0,69 καὶ ὕψος 1,72 μ. Ἡ γραφὴ διευθύνεται βουστροφηδόν, ἔχει κανονικωτάτην γλυφὴν καὶ ἰσόμετρα γράμματα. Χρόνος τῆς χαράξεως τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι ὁ ΣΤ΄ π. Χ. αἰών. Ἡ γλῶσσά της, δύσληπτος ἐν γένει, ἕνεκα πολλῶν ἰδιωματισμῶν, εἶναι δωρικὴ καὶ εἴς τινα μέρη καθίσταται ἀκατάληπτος ἕνεκα τῆς φθορᾶς τῆς γραφῆς.

Ἡ ἐπιγραφὴ τῆς Γόρτυνος εἶναι ἡ μεγίστη καὶ σπουδαιοτάτη τῶν ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν, ἔχει δὲ οὐ μόνον ἀρχαιολογικὴν ἀλλὰ καὶ νομικὴν καὶ κοινωνιολογικὴν σημασίαν, πλείστας παρέχουσα πληροφορίας περὶ τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν διαβιώσεως τῶν Δωριέων. Ἐξ αὐτῆς προκύπτει ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως διηροῦντο εἰς τέσσαρας τάξεις: α) εἰς πολίτας κατὰ τὴν κυρίαν τῆς λέξεως σημασίαν, δηλαδὴ εἰς ἀστοὺς ἀπολαύοντας πάντων τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων, β) εἰς ἐλευθέρους, ἀλλ' ἐστερημένους τοῦ δικαιώματος τῆς ἰθαγενείας, γ) εἰς δούλους μὴ ἀνήκοντας εἰς ὡρισμένον κύριον, ἀλλ' ὑποχρεωμένους νὰ καλλιεργῶσι τὴν γῆν, καὶ δ) εἰς κοινοὺς δούλους.

Digitized by Google

Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ γίνεται λόγος περὶ διαφόρων ἀντικειμένων ἀναφερομένων εἰς τὸ σήμερον ἀστικόν, καλούμενον, δίκαιον. Δὲν ἐξαντλοῦνται ὅμως πάντα τὰ κεφάλαια τοῦ δικαίου, οὔτε ἐπὶ ἑνὸς ἑκάστου τῶν διαλαμβανομένων κεφαλαίων ὑπάρχει πλήρης πραγματεία τῶν σχετικῶν νομοθετικῶν διατάξεων, οὐδὲ ἀλληλουχία κατὰ τὴν μετάβασιν ἀπὸ ἑνὸς εἰς ἄλλο ἀντικείμενον, ἐπιτρέπουσα ὅπως ἡ διαγραφὴ θεωρηθῇ ὡς κῶδιξ ἢ συλλογὴ ἀστικῶν νόμων. Περὶ ἀντικειμένων τοῦ θείου, τοῦ δημοσίου, τοῦ ποινικοῦ καὶ τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου οὐδὲ λόγος γίνεται. Τὸ ὕφος της δὲν ἔχει τὸν ἐπιτακτικὸν ἐκεῖνον τόνον, τὸν ὁποῖον συνήθως ἔχουν οἱ νόμοι. Τὸ περιεχόμενόν της ὁμοιάζει μᾶλλον πρὸς ὁδηγίας ἀπευθυνομένας πρὸς τὸν δικαστὴν περὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν διατάξεων τοῦ νόμου.

Τὰ πλεῖστα τῆς ἐπιγραφῆς ἀνάγονται εἰς τὸ διαδικαστικὸν ἀστικὸν δίκαιον. Ἐν τῇ πρώτῃ στήλῃ περιέχονται διατάξεις περὶ ἀγωγῆς, ἀνδραποδισμοῦ καὶ προσφυγῆς δούλων. Ἐν τῇ δευτέρᾳ περὶ βιασμοῦ καὶ μοιχείας, διαζυγίου καὶ διανομῆς τῆς περιουσίας τῶν συζύγων. Ἐν τῇ τρίτῃ περὶ διαλύσεως τοῦ γάμου ἕνεκα θανάτου καὶ τῶν μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ γάμου γεννωμένων τέκνων. Ἐν τῇ τετάρτῃ περὶ τῶν ὑπὸ δούλων τικτομένων καὶ ἐκθέσεως νεογνῶν καὶ περὶ διαχειρίσεως καὶ διαθέσεως τῆς περιουσίας τῶν συζύγων. Ἐν τῇ πέμπτῃ περὶ τοῦ κληρονομικοῦ δικαίου καὶ διανομῆς τοῦ κλήρου. Ἐν τῇ ἕκτῃ περὶ πωλήσεως καὶ ἐνεχυριάσεως τῶν πατρῴων καὶ μητρῴων ὑπὸ τῶν τέκνων καὶ τἀνάπαλιν, περὶ τῆς ἐνδίκου σχέσεως ἐξ ἀπολυτρώσεως αἰχμαλώτων, περὶ γάμων μικτῶν καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν τικτομένων. Ἐν τῇ ἑβδόμῃ καὶ ὀγδόῃ περὶ ἐπικλήρων, ἐν τῇ ἐνάτῃ περὶ τῶν ἕνεκα δανείων ἐνδίκων σχέσεων, ἐν τῇ δεκάτῃ περὶ δωρεῶν μεταξὺ συζύγων καὶ συγγενῶν καὶ περὶ εἰσποιήσεως ἢ υἱοθεσίας· ἐν τῇ ἑνδεκάτῃ ἐπίσης περὶ εἰσποιήσεως, καὶ ἐν τῇ δωδεκάτῃ περιέχονται διάφοροι κανόνες τῆς κρίσεως τοῦ δικαστοῦ.

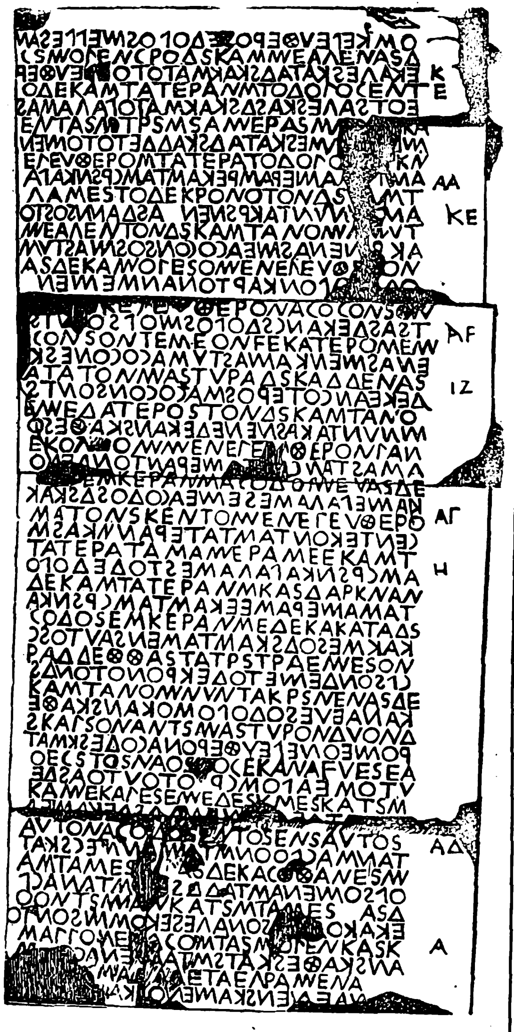

Ἡ πρώτη στήλη τῆς ἐπιγραφῆς τῆς Γόρτυνος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Dareste*: ἐν «Bulletin de Correspondence Hellénique» (Μαΐος 1885). — *Bücheler-Zittelmann*: Das Recht von Gortyn.—*J. Th. Baunack*: Die Inschrift von Gortyn.—*M. Levy*: Altes Stadtrecht von Gortyn (Berlin 1885). — *Bernhöft*: Die Inschrift von Gortyn Stuttgart 1886).—*Simon*. Die Inschrift von Gortyn (Wien 1886).—*I. A. Τυπάλδου*: Ἑρμηνεία τῆς ἐν Γόρτυνι τῆς Κρήτης τῷ 1884 ἀνακαλυφθείσης ἐπιγραφῆς (Ἀθῆναι 1887). Π.

— **Γόρτυνος, *τέως δῆμος***—. Εἷς τῶν ἀποτελούντων πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου ΔΝΖ′ τὴν ἐπαρχίαν Γορτυνίας (βλ. λ.) τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας 12 δήμων, ἔχων περιφέρειαν τὴν τῶν νῦν κοινοτήτων Ἀτσιχόλου, Βλαγορράφτη, Ζώνης (τέως Ζουνατίου), Καρυταίνης, Κατσιμπαλίου, Κουρουνιοῦ, Κυπαρισσίων, Μαυριᾶς, Σαρακηνίου καὶ Τριλόφου (τέως Ἰμπραήμ), ὑπαγομένων εἰς τὴν ἰδίαν ἐπαρχίαν, καὶ Βάγκου καὶ Καράιουλα ὑπαγομένων εἰς τὴν ἐπαρχίαν Μεγαλοπόλεως. Δ. Ε. Μ.

Γορυδαλὴ *(Γῶρυς)* *[Ἀρχ. Γεωγρ.— Ἱστορ.]*. Πόλις τῆς Ἰνδικῆς κατὰ τὴν συμβολὴν τοῦ Γουραίου (Πανδζκορο) ποταμοῦ μετὰ τοῦ Κωφῆνος. Εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἔφθασεν ἡ στρατιὰ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου κατὰ τὴν ἐκ Βακτριανῆς εἰς τὴν Ἰνδικὴν πορείαν της (327 π. Χ.). Κατέλαβε δὲ αὐτὴν ὡς καὶ ἄλλας πόλεις τῆς περὶ αὐτὴν χώρας μετὰ τὴν εἰς ἀλλεπαλλήλους μάχας κατατρόπωσιν τῶν κατοικούντων τὴν χώραν ταύτην Γουραίων καὶ Ἀσπασίων, οἵτινες μεθ᾽ ἡρωισμοῦ ἀντέστησαν κατὰ τῆς στρατιᾶς τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐκ τῶν εἴκοσι καὶ τριῶν μυριάδων βοῶν, οἵτινες ἀπετέλουν τὸν κτηνοτροφικὸν πλοῦτον τῆς χώρας, ἐξέλεξε τοὺς καλλίστους ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἀπέστειλεν εἰς Μακεδονίαν πρὸς καλλιέργειαν τῶν ἀγρῶν αὐτῆς. ΚΑΨ.

γορύτης (ὁ) (Gorytes) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων ὑμενοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀκανθοφόρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *νυσσονιδῶν*. Τὰ ἔντομα τοῦ γένους τούτου ἔχουσι σῶμα ἐπίμηκες, λεπτόν, συνεσφιγμένον περὶ τὴν κοιλίαν καὶ καταλῆγον εἰς αἰχμηρὸν ἄκρον. Ἡ κεφαλὴ εἶναι πεπλατυσμένη ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω, οἱ ὀφθαλμοὶ μεγάλοι, αἱ κεραῖαι λεπταί, ἐπιμήκεις καὶ κεκαμμέναι κατὰ τὸ ἄκρον των. Τὸ πρῶτον ζεῦγος τῶν ποδῶν λεπτὸν καὶ βραχύ, τὰ ὑπόλοιπα ζεύγη λεπτὰ καὶ ἐπιμήκη. Αἱ πτέρυγες ἐπιμήκεις, μᾶλλον στεναί, διαφανεῖς καὶ πολυνευρώδεις. Γνωστὰ περὶ τὰ 30 εἴδη, ὧν γνωστότερον ὁ *γορύτης ὁ ἀφροφόρος* (Gorytes aphrophorus), ἀπαντῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ, ὅστις φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ γένους καὶ ἔχει χρῶμα μελανὸν μὲ κιτρίνας κηλῖδας καὶ ἀποχρώσεις. Δ. Ν. Π.

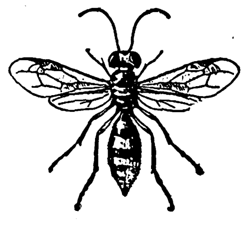

Γορύτης ὁ ἀφροφόρος.

Γορυτόεσσα. Ὄνομα μιᾶς τῶν γενναιοτέρων καὶ ὀνομαστοτέρων Ἀμαζόνων, ἡ ὁποία ἔπεσε πρὸ τῆς Τροίας. ΙΑΚ. Χ. Δ

γόρφος (ὁ) (Gorfus) *[Ζωολ.]*. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *στεναγανοπόδων* τῆς οἰκογενείας τῶν *σφενισχινικλιδῶν*. Οἱ γόμφοι ἔχουσι σῶμα ὀγκῶδες κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καὶ ἐπίμηκες μὲ κεφαλὴν φέρουσαν θύσανον ἐκ λεπτῶν πτερῶν ἐν εἴδει λοφίου καὶ ράμφος δισυλακωμένον καὶ ἀγκιστροειδὲς κατὰ τὸ ἄκρον του. Γνωστὰ περὶ τὰ 15 εἴδη ἰθαγενῆ πάντα τῶν ἀνταρκτικῶν χωρῶν. Κυριώτερον εἶδος εἶναι ὁ *γόρφος ὁ ἅλτης* (Gorfus saltator), ὅστις κατασκευάζει τὴν φωλεάν του εἰς ἀποκρήμνους βράχους τῶν ἀνταρκτικῶν χωρῶν. Δ. Ν. Π.

Γόρφος ὁ ἅλτης.

γοσλαρίτης (ὁ), ἢ ***βιτριόλιον τοῦ ψευδαργύρου*** *[Ὀρυκτ.]*. Θειικὸν ἅλας τοῦ ψευδαργύρου μετὰ ἑπτὰ μορίων ὕδατος: $ZnSO_4 \cdot 7H_2O$. Κρυσταλλοῦται εἰς τὴν ἡμιεδρίαν τοῦ ρομβικοῦ συστήματος ὡς ἰσόμορφος πρὸς τὸν ἐψωμίτην, ἀπαντᾷ δὲ εἰς βελονοειδῆ καὶ τριχοειδῆ ἢ κοκκώδη συσσωματώματα. Ἔχει σκληρότητα 2—2,5 καὶ εἰδικὸν βάρος 2—2,1. Εἶναι ἄχρουν, λευκόν, κιτρινόλευκον ἢ ἀνοικτότεφρον καὶ εὐδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ. Εὑρίσκεται εἰς τὰ μεταλλεῖα τοῦ Rammelsberg παρὰ τὸ Goslar (Hanovre). Γ. Β

γοσσύπιον (τὸ) *[Βοτ.]*· βλ. βάμβαξ.

γοσσυπόζη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. ραφινόζη.

Γοτάμα *[Ἰνδ. Μυθολ.]*· βλ. Βούδας.

Γοτάρζης (*ὀρθότ.* *Κοτάρδης*). Υἱὸς Ἀρταβάνου Γ′, βασιλέως τῶν Πάρθων, διαδεχθεὶς τὸν ἀδελφὸν Οὐαρτάβανον ἐκθρονισθέντα ὑπὸ τῶν ὑπηκόων του, διότι ἐμελέτα πόλεμον κατὰ τῶν Ρωμαίων. Ἀλλὰ καὶ οὗτος ἀπέθανε θῦμα συνωμοσίας καὶ τὸν διεδέχθη νεώτερος ἀδελφός του ὁ Οὐολογέσης.

Γοτθάρδος, *ἅγιος* *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Ἅγιος *Γοτθάρδος*.

Γοτθία *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Γκότλαντ.

γοτθικός, *—ή, —όν*· ὁ τῶν Γότθων, ὁ κατὰ τὸν τρόπον τῶν Γότθων γινόμενος.

—**γοτθικὴ** *γλῶσσα*· βλ. Γερμανία *[Γλῶσσα]*.

—**γοτθικὴ** *γραφή*. Καλεῖται οὕτως ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν ἡ γραφὴ ἡ ὑπὸ τοῦ Οὐλφίλα τὸ πρῶτον χρησιμοποιηθεῖσα ἐν τῇ γοτθικῇ μεταφράσει τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ ἡ γραφή, ἡ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ γοτθικοῦ ρυθμοῦ δημιουργηθεῖσα καὶ ἐπικρατήσασα κατὰ τὸν μεσαίωνα (ΙΓ′—ΙΣΤ′ αἰῶνα) καθ᾽ ὅλην τὴν κεντρικὴν καὶ δυτικὴν Εὐρώπην.

Saturdei
Saturdei

Χαρακτηριστικὸν τῆς γραφῆς ταύτης, ἄλλως καλουμένης *γωνιώδους*, εἶναι ἡ γενικὴ χρησιμοποίησις εὐθειῶν γραμμῶν, εἰς τρόπον ὥστε οἱ χαρακτῆρες ἔχουσι, τρόπον τινά, πολυγωνικὴν μορφήν. Ἡ γοτθικὴ γραφὴ παραμένει σήμερον ἐν χρήσει ὡς ἐθνικὴ γραφὴ παρὰ τοῖς Γερμανοῖς, παρὰ τοῖς ὁποίοις μόλις τελευταίως ἤρχισε χρησιμοποιουμένη εὐρύτερον ἡ συνήθης γραφή.

— **γοτθικὴ** *τέχνη*· βλ. κατωτ. γοτθικὸς ρυθμὸς καὶ λ. ἀρχιτεκτονικὴ (τ. Ε′, σ. 754 β′).

— **γοτθικὸς** *ρυθμός*. Ἀρχικῶς ὅσον ἀφορᾷ τὴν τέχνην ὁ ὅρος *γοτθικὸς* ἀντετίθετο μὲ τὸν ὅρον *κλασσικός*. Ἀδιακρίτως λεπτομερειακῶν διαφορῶν, πᾶσα βαρβαρικὴ τέχνη ὠνομάζετο συλλήβδην γοτθική. Εἰδικώτερον ἡ μὲ τὸν ὅρον αὐτὸν ὀνομασία τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τέχνης τῆς ἀκμασάσης κατὰ τοὺς τελευταίους μεσαιωνικοὺς αἰῶνας ὀφείλεται εἰς τὸν Ραφαήλ, ὁ ὁποῖος θέλων, τρόπον τινά, νὰ στιγματίσῃ τὴν τέχνην τῶν βορείων λαῶν, οἵτινες κατέκλυσαν τὴν Ἰταλίαν, τὴν ἐχαρακτήρισε διὰ τοῦ ὀνόματος τῶν βαρβαριωτέρων φύλων, τὰ ὁποῖα πρὸ αἰώνων εἶχον λεηλατήσει τὴν Εὐρώπην.

Ἐπιστημονικώτερον θὰ ἠδύνατο νὰ ὀνομασθῇ ὁ γοτθικὸς ρυθμὸς *ogival* (ἐκ τῆς λέξεως ogive, σημαινούσης ἀνώθυρον σχηματιζόμενον ἐκ τεθλασμένων ἀψιδωτῶν τόξων, βλ. παρατιθέμενα σχήματα). Ἱστορικώτερον δὲ ὁ γοτθικὸς ρυθμὸς πρέπει νὰ ὀνομασθῇ *γαλλικὴ ἀρχιτεκτονική*. Προτιμητέα μολαταῦτα ἡ ὀνομασία τοῦ Ραφαήλ, καθότι ἡ μὲν ἐπιστημονικὴ διασάφησις εἶναι μερική, τῆς ogive οὔσης στοιχείου μόνον τῆς κατόπιν ἐξελιχθείσης τέχνης, ἡ δὲ ἱστορικὴ δύναται νὰ ἐπιφέρῃ σύγχυσιν ὡς ἐκ τῆς τοπικῆς ἐξελίξεώς της. Τὰ ἀρχαιότερα μνημεῖα τεθλασμένων ἀψιδωτῶν τόξων εὑρίσκονται ἐν Γαλλίᾳ, χρονολογούμενα ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΒ′ αἰῶνος. Ἡ πρώτη ἐπιβολὴ τοῦ γοτθικοῦ ρυθμοῦ εἰς βάρος τοῦ *ρωμανικοῦ* διαπιστοῦται μετ᾽ αὐξούσης προόδου εἰς τὴν περὶ τοὺς Παρισίους ἐπαρχίαν Ile de France καὶ εἰς μέρος τῆς βορειοανατολικῆς Γαλλίας. Ὁ καθεδρικὸς ναὸς τοῦ Νουαγιὸν (Noyon) καὶ τὸ Ἀββαεῖον τῆς πόλεως Saint-Denis πρὸς βορρᾶν τῶν Παρισίων εἶναι μνημεῖα τῆς πρώτης ἐξελίξεως τῆς γοτθικῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Σπουδαῖον πλεονέκτημα τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἀψιδωτῶν τόξων εἶναι ἡ συγκέντρωσίς των εἰς ὡρισμένα σημεῖα τοῦ ὅλου οἰκοδομήματος εἰς τρόπον ὥστε τὰ τοιαῦτα σημεῖα καταλλήλως ἐνδυναμούμενα νὰ δύνανται νὰ ὑποβαστάζωσι τὸ μεγαλύτερον βάρος τοῦ κτιρίου· τοιουτοτρόπως οἱ παχεῖς τοῖχοι, ἀναγκαῖοι εἰς τὸν ρωμανικὸν ρυθμόν, ἐξαλείφονται μὴ ἔχοντες λόγον ὑποστάσεως. Περαιτέρω ἡ διανομὴ τοῦ ὅλου βάρους εἰς ὡρισμένα σημεῖα ἔχει τὸ ἀδιαφιλονίκητον πλεονέκτημα νὰ προσδίδῃ εἰς τὴν ὅλην οἰκοδομήν ἰδίως ἐκ τῶν ἔσω θεωρουμένην, ἀφάνταστον ἐλαφρότητα καὶ κομψότητα, τοσοῦτον μᾶλλον, καθόσον αἱ καμπύλαι τοῦ ρωμανικοῦ ρυθμοῦ ἀδυνατοῦσι νὰ ἐξαλείψωσι τὴν ἐντύπωσιν τῆς βαρύτητος. Τοὐναντίον ἡ καμπύλη γωνία (ὅσον ἔνεστι ὀξυγώνιος) τῆς ogive, καταντῶσα σχεδὸν ἀκανθώδης, ὑψοῦσα τὴν στέγην, ἐκλεπτύνουσα τοὺς τοίχους καὶ διανέμουσα τὸ βάρος εἰς ὡρισμένα γεωμετρικὰ σημεῖα ἐπιτυγχάνει ὅ,τι ἀδυνατεῖ ὁ ρωμανικὸς ρυθμός. Ἄμεσος συνέπεια τῆς συγκεντρώσεως τῆς ἀντιστάσεως τοῦ ὅλου οἰκοδομήματος εἶναι ὁ πολλαπλασιασμὸς τῶν παραθυρωμάτων εἰς τοὺς τοίχους,

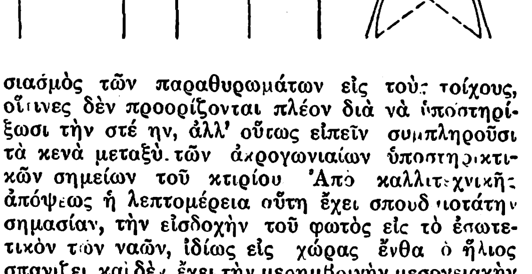

οἵτινες δὲν προορίζονται πλέον διὰ νὰ ὑποστηρίξωσι τὴν στέγην, ἀλλ᾽ οὕτως εἰπεῖν συμπληροῦσι τὰ κενὰ μεταξὺ τῶν ἀκρογωνιαίων ὑποστηρικτικῶν σημείων τοῦ κτιρίου. Ἀπὸ καλλιτεχνικῆς ἀπόψεως ἡ λεπτομέρεια αὕτη ἔχει σπουδαιοτάτην σημασίαν, τὴν εἰσδοχὴν τοῦ φωτὸς εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν ναῶν, ἰδίως εἰς χώρας ἔνθα ὁ ἥλιος σπανίζει καὶ δὲν ἔχει τὴν μεσημβρινὴν μεσογειακὴν λάμψιν, καὶ τὴν ἐκ παραλλήλου δημιουργίαν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς ὑελογραφίας καὶ τῶν ὑαλωμάτων. Αἱ διαστάσεις αὗται τῶν παραθυρωμάτων συντελοῦσιν εἰς τὴν ποικιλίαν τῶν ὑαλωμάτων, τὰ ὁποῖα αὐτομάτως ἀντικαθιστῶσι τὸ μωσαϊκὸν καὶ ἐπί τινα χρόνον τὴν τοιχογραφίαν καὶ τὴν πινακο-

Digitized by Google

γραφίαν μέχρι τῆς νεωτέρας ἐξελίξεως τῆς ζωγραφικῆς. Τὸ ὕελωμα εἶναι ἀναπόσπαστον διακοσμητικὸν στοιχεῖον τοῦ γοτθικοῦ ρυθμοῦ. Τὸ πλάτος τῶν παραθυρωμάτων, τὸ ὁποῖον ἐπέτρεπεν ἡ προαναφερθεῖσα συγκέντρωσις τοῦ βάρους εἰς ὡρισμένα σημεῖα, ἦτο φυσικὸν κατ' ἀρχὰς νὰ προσκρούῃ εἰς τὸ σύνολον τῆς γραμμικῆς ἁρμονίας, πάντοτε καθέτου καὶ τεινούσης ὡς εἶδος βωβῆς προσευχῆς εἰς τοὺς οὐρανούς. Τὸ τοιοῦτον ὅμως μειονέκτημα ὑπερενικήθη εὐκόλως διὰ τῆς ὑποδιαιρέσεως τῶν παραθυρωμάτων εἰς ἄλλα μικρότερα, ἀπαρεγκλίτως στενόμακρα καὶ περατούμενα εἰς τεθλασμένα τόξα. Ἡ ἀγκυλώδης ἐκ πρώτης ὄψεως διακριτὴ μορφὴ τοῦ γοτθικοῦ ρυθμοῦ ἀπὸ τὴν ἀμβλυγώνιον καὶ θολωτὴν γραμμικὴν τοῦ ρωμανικοῦ εἶναι ἡ βασικὴ διαφορὰ τῶν δύο τούτων ἀρχιτεκτονικῶν. Κατὰ τὰ ἄλλα διαφοραὶ δὲν ὑπάρχουσιν· ὁ γοτθικὸς ρυθμὸς παρουσιάζει τὸ αὐτὸ σύστημα τοῦ σταυρωτοῦ σχεδίου καὶ τῆς θολωτῆς βασιλικῆς. Ἤρκεσεν ἡ ἀψίδωσις διὰ τεθλασμένων τόξων, ἀπαντωμένη ἐξ ἄλλου καὶ εἰς τὸν μουσουλμανικὸν ρυθμὸν (λαβόντα ἀλλοίαν ἐξέλιξιν διὰ τοῦ ἀραβουργήματος) διὰ νὰ προσδώσῃ εἰς τὸν γοτθικὸν τὸν ἴδιον χαρακτῆρα. Ἡ ἐξωτερικὴ γλυπτικὴ διακόσμησις εἶναι ἐπίσης ἄμεσον ἀποτέλεσμα τῆς κατ' ἀνάγκην ἐξαλείψεως τῶν βαρέων τοίχων τοῦ ρωμανικοῦ ρυθμοῦ. Ἡ τριχαπτοειδὴς γλυπτικὴ διακόσμησις τοῦ ἐξωτερικοῦ τῶν γοτθικῶν ναῶν τείνει μᾶλλον εἰς τὸ νὰ πληρώσῃ κενά, παρὰ νὰ ὑποστηρίξῃ τὸν θόλον. Συνδέει καλλιτεχνικώτατα τὴν ἀλληλοδιαδοχὴν τῶν ὑελωμάτων, χρησιμοποιεῖ τὰ ὁριζόντια κενώματα μὲ σειρὰν ἀγαλμάτων. Δικαίως ἔχει χαρακτηρισθῆ ὁ γοτθικὸς ρυθμὸς ὡς ἡ δέησις πρὸς τὸν ὕψιστον διὰ τῆς λαξεύσεως τοῦ λίθου. Ἡ ἐπ' ἄπειρον πάντοτε παραλλήλως μικρογραφικὴ ἀναπαράστασις τῆς γοτθικῆς ἀψῖδος διὰ τῆς γλυπτικῆς δίδει ἔντονον παλμὸν τοῦ ὅλου οἰκοδομήματος εἰς τὰ ὕψη· πολλαὶ εὐρωπαϊκαὶ μητροπόλεις δίδουσι τὴν ἐντύπωσιν ἀπολιθωμένων τριχάπτων. Ἡ κάτοψις τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Κολωνίας εἶναι συνολικὴ ἀνάβασις τῶν γραμμῶν πρὸς τοὺς αἰθέρας.

Ἡ ἐξέλιξις τοῦ γοτθικοῦ ρυθμοῦ ἔδωκεν ἰδιαιτέραν σημασίαν εἰς τὴν πρόσοψιν, συνήθως τρίπυλον, μὲ τὴν μεσαίαν πύλην εὐρυτέραν καὶ ὑψηλοτέραν. Ὑπεράνω τῶν πυλῶν μία ἢ δύο σειραὶ ὑελωμάτων ἢ γεγλυμμένων ἀγαλματοθηκῶν (niches) καὶ εἰς τὸ μέσον ὑπὲρ αὐτὰς μέγα κυκλικὸν ὕελωμα (rosace), συνεπλήρουν τὴν πρόσοψιν, τὴν ὁποίαν ἔστεφον συνήθως δύο πύργοι ἑκατέρωθεν διὰ τὴν ὑποβάστασιν κωδωνοστασίων (belfroy, beffroi), συνήθως τετραγώνων ἢ καὶ ὀκταγώνων πυραμίδων, ἀποληγουσῶν εἰς ὀξύτατον βέλος. Τὰ ὑπὲρ τὰ κωδωνοστάσια βέλη ἔστιν ὅτε καὶ δὲν ἐκτίζοντο (ὡς εἰς τὴν Παναγίαν τῶν Παρισίων), ἄλλοτε πάλιν ἐπερατοῦτο μόνον τὸ ἕτερον (μητρόπολις τοῦ Στράσμπουργ). Ἡ οἰκοδομὴ τοιούτων κολοσσιαίων κτιρίων ἀπῄτει καὶ χρήματα πολλὰ καὶ ἐργάτας ἀπείρους καὶ ἰδίως μακρὸν χρόνον. Σχεδὸν ὅλοι οἱ πολῖται συνειργάζοντο διὰ τὴν ἀνίδρυσιν τῶν καθεδρικῶν των ναῶν καὶ πολλάκις γειτονικαὶ πόλεις συνηγωνίζοντο διὰ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ὡραιοτέρου ναοῦ. Διαρκούσης τῆς μεταβατικῆς περιόδου ἐκ τοῦ ρωμανικοῦ εἰς τὸν γοτθικὸν ρυθμὸν αἱ ἐκκλησίαι, κτιζόμεναι ἐπὶ δύο ἢ τρεῖς γενεὰς ἢ καὶ περισσοτέρας, ἔφερον ἀμφότερα τὰ ἴχνη, ἀρχικῆς ἐκτελέσεως μὲ τὸν πρῶτον καὶ τελειωτικῆς μὲ τὸν δεύτερον, κατόπιν ἐπικρατήσαντα. Ἀλλεπάλληλοι διασκευαὶ καὶ προσθῆκαι περιπτέρων προσέδιδον εἰς τὸ ὅλον κτίριον ἀκόμη ποικιλωτέραν διαφοροποίησιν.

Χαρακτηριστικὰ μνημεῖα γοτθικῆς τέχνης ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ἀναφέρομεν τὰ ἑξῆς: Εἰς τὴν βορειοδυτικὴν Γαλλίαν, κοιτίδα τοῦ ρυθμοῦ τούτου: τὴν Παναγίαν τῶν Παρισίων (κτιζομένην ἀπὸ τοῦ 1163 μέχρι τοῦ 1360), τὴν μητρόπολιν τοῦ Ρουὰν (Rouen) (1212—1280), τοῦ Λὰν (Laon), τοῦ Ντιζὸν (Dijon) (1252—1334), τοῦ Σάρτρ (Chartres), τῶν Ρημῶν (Reims) (1211—1250), μερικῶς καταστραφεῖσαν ὑπὸ τοῦ βομβαρδισμοῦ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, τοῦ Ἀμιὲν (Amiens) (1220—1280). Εἰς τὰς Φλάνδρας: τὴν μητρόπολιν τῆς Ἀμβέρσης, τὴν Ἁγίων Γουδούλην τῶν Βρυξελλῶν, τὰ διάσημα ὑφαντουργικὰ πρατήρια τῆς Ὕπρ (Ypres), κατερειπωθέντα ἐπίσης κατὰ τὸν προηγηθέντα πόλεμον, τὸ δημαρχεῖον τοῦ Λουβὲν (Louvain) (1448—1469) καὶ τὰ τῶν Βρυξελλῶν, τῆς Γάνδης, τοῦ Μὸνς (Mons), τοῦ Μπρύγγε (Brügge), χαρακτηριστικὰ τῆς προόδου τῆς γοτθικῆς ἀρχιτεκτονικῆς κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα. Ἐν Ἀγγλίᾳ: τὸν καθεδρικὸν ναὸν τῆς Καντερβουρίας (Canterbury) ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων γοτθικῶν μνημείων, τοῦ Σόλσμπερι (Salisbury) (1220—1258), τοῦ Οὐεστμίνστερ (Westminster), τοῦ Ἔξιτερ (Exeter) (1280—1370), τοῦ Λονδίνου, τῆς Ὑόρκης (York) (1291—1330). Εἰς τὴν Γερμανίαν, ἰδίως εἰς τὰς παραρρηνίους χώρας, ἔνθα ὁ γοτθικὸς ρυθμὸς ἔλαβε τὴν τελειοτέραν του ἐξέλιξιν καὶ τὴν χαρακτηριστικωτέραν του ἔκφρασιν, σημειοῦμεν: τὸν καθεδρικὸν ναὸν τῆς Κολωνίας, τοῦ Μαγδεμβούργου, τοῦ Τρὶρ (Trier) (1227—1244), τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Ἐλισάβετ τοῦ Μάρμπουργ (1235—1283), τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης τοῦ Ὄπενχαϊμ (Oppenheim), τὴν μητρόπολιν τοῦ Ἔρφουρτ (Erfurt), μεταξὺ πλείστων ἄλλων, καθόσον δὲν ὑπάρχει ἴσως γερμανικὴ πόλις στερουμένη γοτθικοῦ μνημείου.

Πλέον ἢ ἄλλος τις ρυθμὸς ὁ γοτθικὸς ἐπεβλήθη ὄχι μόνον εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἄλλας τέχνας, ἰδίως εἰς τὴν γλυπτικὴν διακοσμητικήν. Ὁ λίθος, τὸ ξύλον, τὸ μέταλλον ἐλαξεύοντο κατὰ τὰ γοτθικὰ πρότυπα, ὡς μαρτυροῦσιν ἡ ἀπειρία τῶν ἐκκλησιαστικῶν σκευῶν καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν ξυλίνων οἰκιακῶν ἐπίπλων πάσης χρήσεως τραπεζῶν, καθισμάτων, ἑρμαρίων, κιβωτίων. Ἡ ζωγραφικὴ ἔχει ἐπηρεασθῆ μέσῳ τῆς ἐπιχρώσεως τῆς ἁγιογραφίας καὶ τῆς μικρογραφίας. Αὐτὴ ἡ γραφὴ δὲν ἔμεινεν ἀνεπηρέαστος μὲ τὴν μέχρι σήμερον ἀκόμη ἐν Γερμανίᾳ χρῆσιν τῶν ἀγκυλοσχήμων γοτθικῶν χαρακτήρων, ἀπειράκις καλλιτεχνικωτέρων τῶν λατινικῶν στοιχείων τῆς νοτίας καὶ δυτικῆς Εὐρώπης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Grohmann*, Bruckstücke der gothischen Baukunst (Λειψία).—*Sammlung* von Denkmälern der Architektur ü. Skulptur vom 4 – 16. Jahrhundert (Βερολῖνον, 1840).—*Heideloff*, Architektonische Entwürfe im byzantinischen und altdeutschen Styl (Nüremberg, 1850).—*Wagner*, Aesthetik der Baukunst. Μονογραφίας τῶν μνημονευθέντων μνημείων ἐκδιδομένας εἰς τὰς οἰκείας πόλεις. Μ. ΒΑΛΣΑΣ

— **γοτθικὸς ὕμνος**· βλ. ὑμνογραφία.

Γοτθογραῖκοι. Οὕτως ἀποκαλεῖ ὁ χρονογράφος Θεοφάνης (Η' αἰῶνος) τοὺς ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἐγκατασταθέντας ἀπὸ τοῦ 379 Ὀστρογότθους καὶ σχεδὸν ἐξελληνισθέντας μέχρι τῶν χρόνων καθ' οὓς ἔγραψεν οὗτος. Οἱ Γοτθογραῖκοι ἐκεῖνοι ἐγκατεστημένοι εἰς τὸ θέμα τοῦ Ὀψικίου (περιφέρεια Νικομηδείας – Προύσσης—Ἀδραμυττίου — Κιουτάχειας) ἦσαν λαὸς μαχιμώτατος. ἀναφέρονται δὲ ὡς συμμετασχόντες εἰς τὴν στάσιν κατὰ τοῦ βασιλέως Ἀναστασίου Β' τῷ 716 καὶ τὴν ἐκθρόνισιν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Θεοδοσίου Γ' (716 — 717). Ἔκτοτε συγχωνευθέντες μετὰ τῶν ἰθαγενῶν καὶ ἐξελληνισθέντες τελείως δὲν ἀναφέρονται πλέον ὡς ἰδιαιτέρα φυλή. Ν. ΚΛΣ

Γότθοι. Ἓν τῶν ἰσχυροτέρων γερμανικῶν ἐθνῶν ἅτινα ἔζων ἄνευ μονίμων κατοικιῶν ἀνὰ τὰς βορειοτέρας χώρας τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης. Οἱ Γότθοι, ὡς αὐτοτελὴς φυλή, ἐμφανίζονται ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ Γ' μ. Χ. αἰῶνος, ὅτε ὁρμηθέντες ἐκ τῶν περὶ τὴν Βαλτικὴν χωρῶν εἰσέβαλον εἰς τὰς χώρας τῆς νῦν Ρωσίας, ἔνθα ἵδρυσαν ἰσχυρὰ κράτη ἐκτεινόμενα ἀπὸ τοῦ Δὸν μέχρι τοῦ κάτω Δουνάβεως. Ἐντεῦθεν ὁρμώμενοι ἐδῄουν τὰς ρωμαϊκὰς ἐπαρχίας. Πρώτη αὐτῶν σοβαρὰ ἐπιδρομὴ ἐγένετο βασιλεύοντος ἐν Ρώμῃ Φιλίππου τοῦ Ἄραβος (244—249), ὅτε μοῖρα Γότθων ἐμβαλοῦσα εἰς Δακίαν διέβη τὸν Ἴστρον καὶ λεηλατήσασα τὴν Μοισίαν, προήλασε μέχρι Μαρκιανουπόλεως, ἣν ἐπολιόρκησεν· οἱ Γότθοι ἀπῆλθον ἐκεῖθεν καταβληθέντος ὑπὸ τῶν κατοίκων μεγάλου ποσοῦ χρυσοῦ. Μετά τινα ἔτη ἐνηργήθη σοβαρωτέρα ἐπιδρομὴ ἐπὶ αὐτοκράτορος Δεκίου (249—251), ὅτε κατεπλημμύρησαν τὰς πεδιάδας τῆς Μοισίας καὶ τῆς Θρᾴκης. Μοῖρα ἐξ αὐτῶν, ἀνερχομένη εἰς 70 χιλ. ἀνδρῶν ἐπολιόρκησεν ἐν ἀρχῇ μέχρι Νικοπόλεως τῆς Κάτω Μοισίας. Ὁ αὐτοκράτωρ Δέκιος ἐστράτευσεν ἐναντίον των καὶ συγχρόνως ἔπεμψε τὸν χιλίαρχον Κλαύδιον μετὰ 1500 ἀνδρῶν (Δαρδάνων, Κρητῶν κ.λ.) εἰς Θερμοπύλας, ἵνα προλάβῃ τὴν εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα κάθοδον τῶν ἐπιδρομέων. Οἱ Γότθοι ἐπὶ τῇ προσεγγίσει τοῦ Δεκίου ἐτράπησαν πρὸς Ν. καὶ διαβάντες τὸν Αἷμον κατῆλθον εἰς Θρᾴκην, ἐνίκησαν τὰ ἐκεῖ ρωμαϊκὰ στρατεύματα παρὰ τὴν Φιλιππούπολιν καὶ εἶτα κατέλαβον ἐξ ἐφόδου τὴν πόλιν ταύτην σφάξαντες 100 χιλιάδας ἐκ τῶν κατοίκων της καὶ τῶν ἐν αὐτῇ προσφυγόντων ἐκ τῶν πέριξ πληθυσμῶν. Λήγοντος τοῦ 251 συνεκροτήθη δευτέρα πρὸς αὐτοὺς μάχη, καθ' ἣν καὶ πάλιν ἡττήθησαν οἱ Ρωμαῖοι φονευθέντος καὶ τοῦ Δεκίου μετὰ τοῦ υἱοῦ του. Τὴν ἀρχὴν τότε ἀνέλαβεν ὁ Γάλλος, ὅστις ἔπεισε τοὺς Γότθους νὰ ἀπέλθωσιν, ὑποσχεθεὶς αὐτοῖς τὴν πληρωμὴν ἐτησίου φόρου. Ἀλλὰ μετὰ τινας μῆνας ἐπῆλθον πάλιν οὗτοι ἐπὶ κεφαλῆς καὶ πλήθους ἄλλων βαρβάρων μεθ' ὧν ἐλεηλάτησαν τὴν Μοισίαν, Μακεδονίαν καὶ Θρᾴκην, ἀλλὰ προσβληθέντες ἐν Μοισίᾳ ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Αἰμιλιανοῦ τῷ 253 ἠναγκάσθησαν νὰ ἀπέλθωσι πέραν τοῦ Ἴστρου χώρας. Ἐπελθόντες καὶ πάλιν ἐπὶ Οὐαλεριανοῦ (253—260) διήλασαν ἀκωλύτως τὰς ὡς ἄνω χώρας μέχρι Θεσσαλονίκης, ἣν ἐπολιόρκησαν. Αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις οὐδεμίαν προσδοκῶσαι ἐκ Ρώμης βοήθειαν συνεκρότησαν κοινὴν στρατιάν, δι' ἧς κατέλαβον τὰς Θερμοπύλας, συγχρόνως δὲ ἐπεσκεύασαν τὰ τείχη τῶν Ἀθηνῶν καὶ διετείχισαν τὸν Ἰσθμόν. Οἱ Γότθοι, μὴ δυνηθέντες νὰ ἐκπορθήσωσι τὴν Θεσσαλονίκην, παρητήθησαν τῆς περαιτέρω πρὸς τὴν κυρίως Ἑλλάδα εἰσβολῆς καὶ ἀπῆλθον εἰς τὰ ἴδια ἀπάγοντες πλήθη αἰχμαλώτων καὶ λείαν ἄφθονον. Τῷ 267 νέα στίφη Γότθων ὁρμηθέντα ἐκ τῆς μεσημβρινῆς Ρωσίας, ἐπέδραμον διὰ θαλάσσης, ἐπιβαίνοντα 500 πλοίων, κατὰ τοῦ Βοσπόρου καὶ τῆς Προποντίδος καὶ ἀφοῦ ἐλεηλάτησαν τὸ Βυζάντιον, τὴν Χρυσόπολιν, τὴν Κύζικον, ἐξεχύθησαν εἰς τὸ Αἰγαῖον διορθοῦντες τὰς νήσους καὶ τὰ παράλια, καὶ εἶτα κατηυθύνθησαν πρὸς τὴν κυρίως Ἑλλάδα λεηλατήσαντες τὴν Κόρινθον, τὸ Ἄργος, τὴν Τεγέαν, τὴν Σπάρτην, τὸν Πειραιᾶ καὶ τὰς Ἀθήνας. Ἐπώνυμος τῶν Ἀθηνῶν ἄρχων ἦτο τότε ὁ ἱστορικὸς *Δέξιππος*. Συγκεντρώσας οὗτος καὶ ὀλίγας ἐκ τῶν ἐνόντων δισχιλίους Ἀθηναίους ἀνέλαβε μετ' αὐτῶν ἀπηνῆ κατὰ τῶν ἐπιδρομέων ἀγῶνα. Διὰ τοῦ λόγου καὶ τοῦ παραδείγματός του προσπαθεῖ νὰ τονώσῃ τὸ φρόνημα αὐτῶν, ἵνα ἀποδυθῶσι μετ' αὐτοπεποιθήσεως εἰς τὸν ἄνισον πάλην. Κηρύσσει πρὸς αὐτοὺς ὅτι «καρτερίᾳ οἱ πόλεμοι μᾶλλον ἢ πλήθει κρίνονται», τοὺς βεβαιώνει περὶ τῆς τελικῆς νίκης, διότι ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ τῆς ἱερᾶς καὶ δικαίας ὑποθέσεως ἔχουσι προστάτην τὸν θεόν, καὶ ἐν τέλει προσκαλεῖ αὐτοὺς νὰ βαδίσωσι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἔχοντες ὡς σύνθημα τὴν σωτηρίαν τῶν τέκνων των. Φρονηματίσας οὕτω τοὺς ἄνδρας του ἤρξατο ἐπιτιθέμενος διὰ μικρῶν ἀποσπασμάτων κατὰ τῶν Γότθων. Οὗτοι πιεσθέντες ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐπιθέσεων τῶν ἀντιπάλων των καὶ τῆς ἐλλείψεως ἐφοδίων, ἠναγκάσθησαν νὰ ζητήσωσι σωτηρίαν διὰ τῆς φυγῆς. Διαρκῶς προσβαλλόμενοι καὶ ὑπὸ τῶν ἐπίσης ἐξεγερθέντων Ἑλλήνων τῆς Στερεᾶς, ἐτράπησαν πρὸς τὴν Θεσσαλίαν καὶ Μακεδονίαν ἔνθα ἐξωλοθρεύθησαν ὑπὸ τοῦ ἐπελθόντος ρωμαϊκοῦ στρατοῦ, ἐνῷ ἕτερα αὐτῶν στίφη φυγόντα διὰ θαλάσσης κατεστράφησαν ὑπὸ τοῦ Ρωμαίου ναυάρχου Οὐενεριανοῦ.

Τῷ 269 οἱ Γότθοι ἐπεχείρησαν νέαν φοβερωτέραν ἐπιδρομὴν κατὰ τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν. Τριακόσιαι χιλιάδες ὁπλιτῶν, εἰσβιβασθεῖσαι εἰς τὰ παράλια τῆς μεσημβρινῆς Ρωσίας (παρὰ τὴν Μαιώτιδα) μετὰ τῶν οἰκογενειῶν καὶ τῶν σκευῶν των ἐπὶ δισχιλίων πλοίων, ἐξεχύθησαν διὰ τοῦ Βοσπόρου καὶ τῆς Προποντίδος εἰς τὸ Αἰγαῖον· ἀφοῦ ἀπεβίβασαν ἰσχυρὰν μοῖραν εἰς Μακεδονίαν ἤρχισαν νὰ δῃοῦν τὰς ἑλληνικὰς νήσους καὶ τὰ παράλια μέχρι τῆς Κύπρου, ἀλλ' ἀποδεκατισθέντες ἐκ τῶν τρικυμιῶν καὶ τῆς τοπικῆς ἀντιστάσεως τῶν νησιωτῶν, καθὼς καὶ ἐκ τοῦ μαστίζοντος τὰς χώρας ἐκείνας λοιμοῦ, ἐξησθένησαν καὶ ἐν τέλει κατετροπώθησαν ὑπὸ τοῦ ἐπελθόντος ρωμαϊκοῦ στόλου. Οἱ ἀποβιβασθέντες εἰς Μακεδονίαν, ἀφοῦ μάτην προσεπάθησαν νὰ κυριεύσωσι τὴν Κασσάνδρειαν καὶ τὴν Θεσσαλονίκην, ἠναγκάσθησαν νὰ λύσωσι τὴν πολιορκίαν αὐτῶν, ἐπὶ τῇ εἰδήσει τῆς ἐπερχομένης ἐναντίον των ρωμαϊκῆς στρατιᾶς ὑπὸ τὸν Κλαύδιον, καὶ νὰ τραπῶσι πρὸς Β, ἵνα διὰ ξηρᾶς ἐπανέλθωσιν εἰς τὰ ἴδια. Ὁ Κλαύδιος, ἀφοῦ κατ' ἐπανάληψιν ἐνίκησεν αὐτοὺς εἰς διαφόρους περὶ τὴν Μαρκιανούπολιν συμπλοκάς, συνῆψε αἱματηρὰν μάχην περὶ τὴν Ναϊσσὸν (τὴν σημερινὴν Νῖσσαν τῆς Σερβίας), καθ' ἣν οἱ Γότθοι ὁλοσχερῶς κατετροπώθησαν. Ἀποκλεισθέντες εἶτα ὑπὸ τῶν Ρωμαίων κατεσφάγησαν (περὶ τὰς 50 χιλιάδας) ἢ ᾐχμαλωτίσθησαν· καὶ ἄλλοι μὲν ἐξ αὐτῶν κατετάχθησαν εἰς τὰ ρωμαϊκὰ τάγματα, ἄλλοι δὲ διεσπάρησαν ὡς ἄποικοι εἰς τὰς διαφόρους τοῦ κράτους ἐπαρχίας, ὅσοι δὲ διέφυγον, ἀπώλοντο εἴτε ἐκ τῶν καταδιωξάντων αὐτοὺς Ρωμαίων ἱππέων, εἴτε ἐκ τῆς πείνης. Ὁ Κλαύδιος ἐκ τῆς νίκης ταύτης ἐπωνομάσθη *Γοτθικός*. Ὀλίγον μετὰ ταῦτα ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τῆς Ρώμης ὁ Αὐρηλιανὸς (270—275), ὅστις ἐπωφελούμενος τῆς συντριβῆς τῶν βαρβάρων ἐσυνθηκολόγησε μετ' αὐτῶν καὶ ἔκτοτε αἱ μετὰ τῆς Ρώμης σχέσεις τῶν Γότθων ὑπῆρξαν εἰρηνικαί. Ὑπέστησαν οὗτοι τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ρωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ καὶ κατόπιν ἠσπάσθησαν τὸν Χριστιανισμὸν δεχθέντες τὴν αἵρεσιν τοῦ Ἀρείου. Ὁ ἐπίσκοπος αὐτῶν Οὐλφίλας μετέφρασεν εἰς γοτθικὴν γλῶσσαν τὴν Βίβλον. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην οἱ Γότθοι διῃρέθησαν εἰς δύο μεγάλας ὁμάδας, τοὺς Βησιγότθους καὶ Ὀστρογότθους (βλ. λ.). Περὶ τῶν μετέπειτα τυχῶν τῶν Γότθων βλ. λ. Ἀλάριχος, Βάρβαροι, Βελισάριος.

Ν. ΚΑΛΟΜΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Γότιστα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Δωδώνης τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων διαιρούμενον εἰς *Μεγάλην* (κάτ. 652) καὶ *Μικρὰν Γότισταν* (κάτ. 497) χωριζομένας διὰ λάκκου. Ἑκάτερον τούτων ἀποτελεῖ ἰδίαν κοινότητα.

Ἡ Γότιστα κεῖται εἰς τὰς δυτικὰς κλιτῦς τῆς Πίνδου ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἀράχθου. Ὑπεράνω αὐτῆς εἰς τὴν θέσιν Γραδέτσι σῴζονται κυκλώπεια τείχη, ὡς καὶ τεῖχος νεώτερον, «Πύργος τῶν Ἑλλήνων» καλούμενον, ἀνήκοντα εἰς ἄγνωστον ἀρχαίαν ἠπειρωτικὴν πόλιν. —Μ.

Γοτλάνδη (Gotland) *[Γεωγρ.]* βλ. Γκότλαντ.

γοτλάνδιος *γεωλογικὴ διάπλασις* (Gotlandien ἢ Gotlandian) *[Γεωλογ.]*. Τοῦ ὅρου τούτου ποιοῦνται χρῆσιν τινὲς τῶν νεωτέρων γεωλόγων (De Lapparent, E. Haug, Moberg κλπ.) ἀντὶ τοῦ *ἄνω σιλουριακὸν σύστημα*. Μ. Κ. Μ.

Γοττίγγη (Göttingen) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας ἐν Ἀννοβέρῳ, κειμένη ἐπὶ τοῦ Λάϊνε παρὰ τῆς διώρυγος Λάϊνε, παρὰ τοὺς δυτικοὺς πρόποδας τοῦ Χάϊνμπεργ. Κάτ. 41.228. Εἶναι σιδηρο-

Digitized by Google

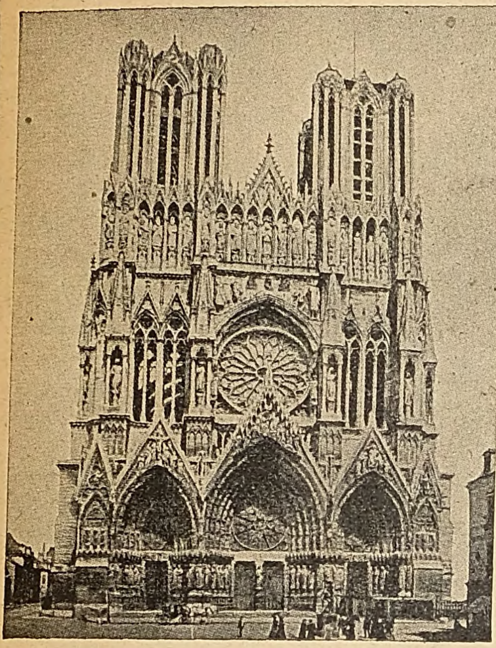

Ὁ καθεδρικὸς ναὸς τῶν Ρημῶν πρὸ τῆς καταστροφῆς του ἐκ τοῦ βομβαρδισμοῦ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον.

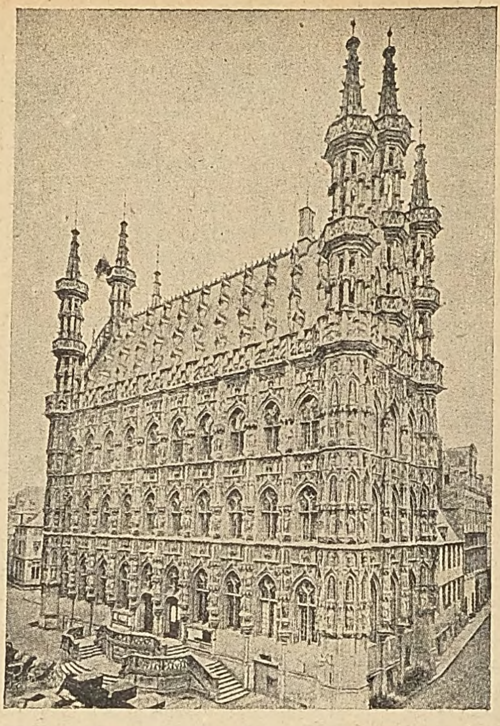

Τὸ Δημαρχεῖον τοῦ Λουβαὶν (Βέλγιον), ἐπίσης καταστραφὲν κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον.

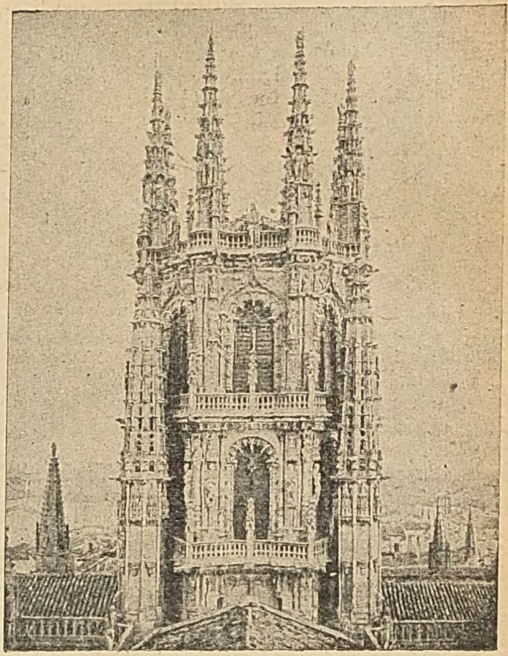

Ὁ πύργος τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τοῦ Μποῦργκος, ἐκ τῶν ὡραιοτέρων γοτθικοῦ ρυθμοῦ μνημείων τῆς Ἱσπανίας.

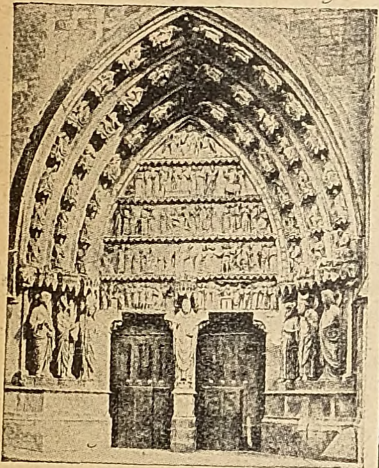

Ἡ βορεία πύλη τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῶν Ρημῶν.

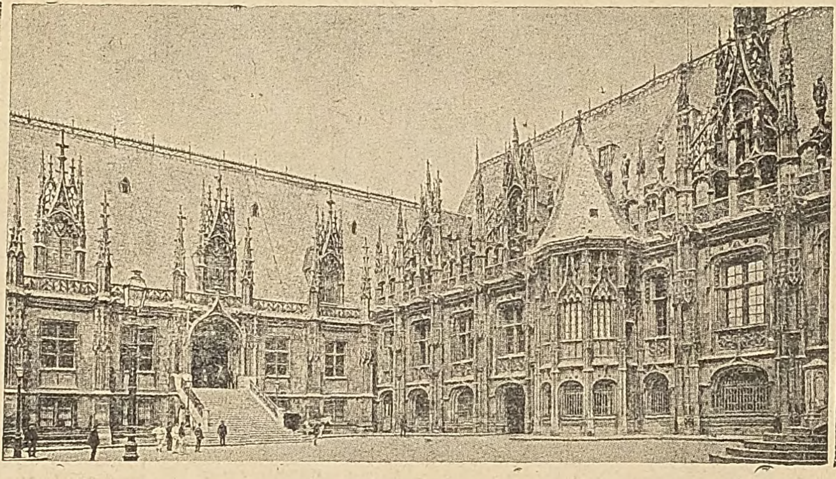

Ἡ ἐσωτερικὴ αὐλὴ τοῦ δικαστικοῦ μεγάρου τῆς Ρουὲν ἐν Γαλλίᾳ, μὲ τοὺς γοτθικοῦ ρυθμοῦ πυργίσκους.

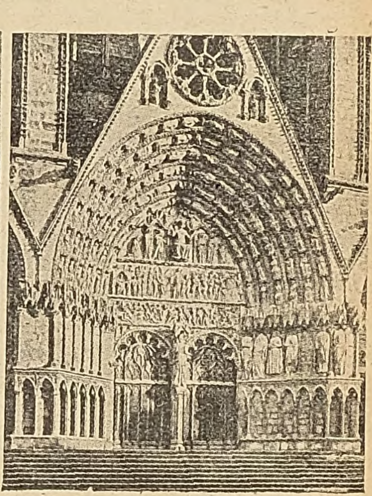

Ἡ δυτικὴ πύλη τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Μπούρζ.

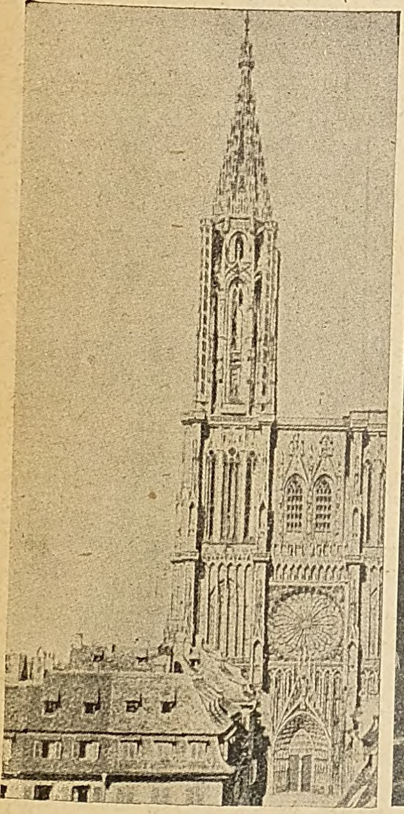

Ὁ πύργος τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τοῦ Στρασβούργου.

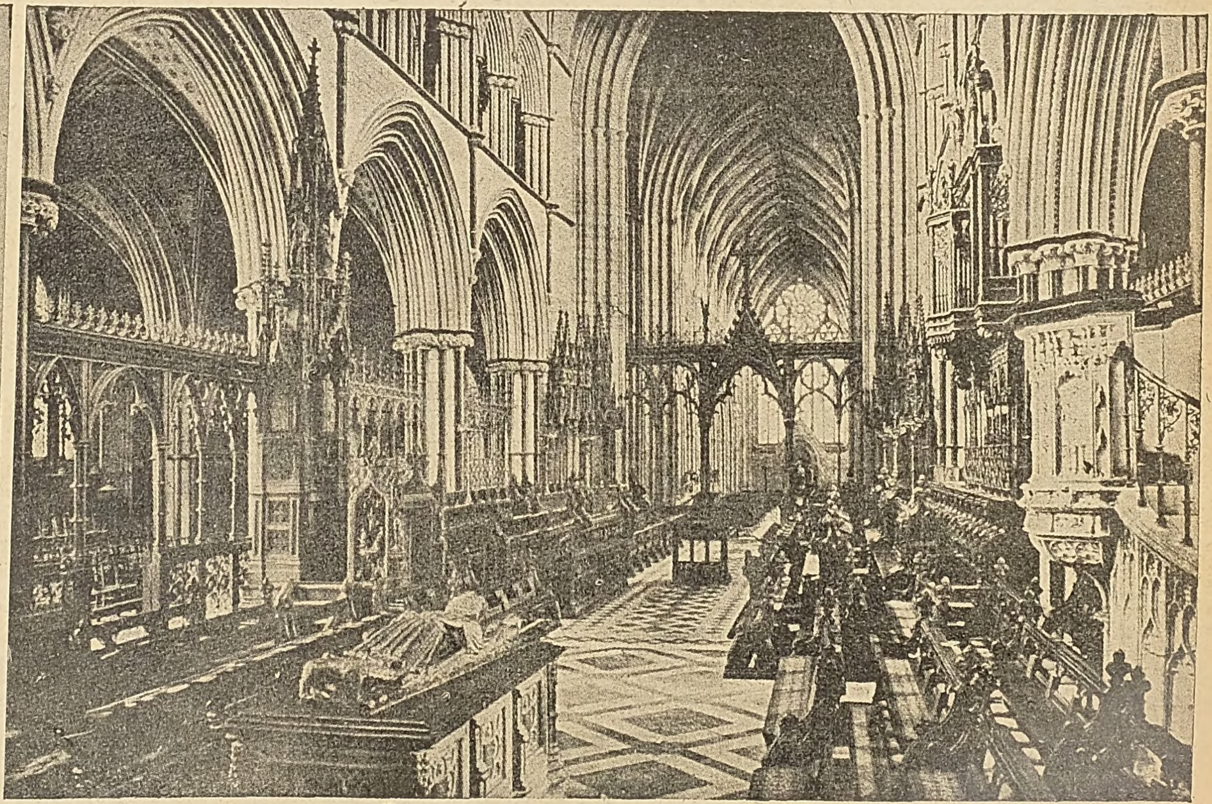

Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Οὐόρτσεστερ ἐν Ἀγγλίᾳ, ἀληθὲς ἀριστούργημα γοτθικῆς τέχνης.

Digitized by Google

δρομικὸν κέντρον τοῦ σιδηροδρόμου Κάσσελ-Νορτχόϊμ. Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς πόλεως, συνιστάμενον ἐξ οἰκοδομημάτων τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, περιβάλλεται ὑπὸ τῆς λεωφόρου Βάλλ καὶ ὑπερόχων δημοσίων κήπων. Ἐκ τῶν οἰκοδομημάτων τῆς Γοττίγγης ἄξια μνείας εἶναι ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου γοτθικοῦ ῥυθμοῦ, κτισθεὶς κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα, ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, τοῦ ΙΔ' ἐπίσης αἰῶνος, ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Νικολάου, τὸ δημαρχεῖον (ΙΔ' αἰών), ὁ οἶκος τῶν Γιοῦγκερ (ΙΣΤ' αἰών), τὸ πανεπιστήμιον, ἡ βιβλιοθήκη τοῦ πανεπιστημίου καὶ τὸ Ἀουντιτόριουμ. Ἐκ τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἱδρυμάτων πρώτην θέσιν κατέχει τὸ πανεπιστήμιον (Georg-August-Universität), τοῦ ὁποίου ἡ βιβλιοθήκη συνίσταται ἐξ 708.000 τόμων καὶ 8000 χειρογράφων. Παραρτήματα αὐτοῦ εἶναι τὸ ἀστεροσκοπεῖον, τὸ μουσεῖον χαλκογραφιῶν, ἡ πινακοθήκη, ὁ βοτανικὸς κῆπος καὶ πολυάριθμα φροντιστήρια καὶ κλινικαί.

Ἡ Γοττίγγη ἔχει ἀκμαίαν βιομηχανίαν ὑφασμάτων, μουσικῶν ὀργάνων καὶ ὀργάνων φυσικῆς, ἰδίᾳ ὀπτικῆς. Σημαντικὴ ἐπίσης εἶναι ἐν αὐτῇ καὶ ἡ βιβλιεμπορία.

Ἡ Γοττίγγη ἀναφέρεται τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 953 ὡς κωμόπολις, τῷ δὲ 1202 ὡς πόλις. Ἀπὸ τοῦ 1278—1463 ὑπῆρξε πρωτεύουσα βρουνσβικικοῦ δουκάτου. Ὡς ἀνσεατικὴ πόλις ἤνθησεν ἐπ' ὀλίγον κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα, κατόπιν δὲ παρήκμασε μέχρι τοῦ 1734, ὁπότε ἀνέθαλεν ὡς ἐπιστημονικὸν κέντρον, λόγῳ τῆς ἱδρύσεως τοῦ πανεπιστημίου της. Α. Δ.

γουαδαλκαζαρίτης *[Ὀρυκτ.]*. Ὀρυκτὸν συγγενὲς πρὸς τὸν μετακινναβαρίτην, τὸ ὁποῖον ἐπιπροσθέτως χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν παρουσίαν ὀλίγου ψευδαργύρου καὶ σεληνίου. Ἔχει λάμψιν μεταλλικὴν καὶ χρῶμα βαθὺ μολυβδόφαιον. Συνοδεύει τὰ ἄλλα μεταλλεύματα τοῦ ὑδραργύρου εἰς τὰ κοιτάσματα τοῦ Μεξικοῦ. Μ. Κ. Μ.

Γουαδαλκιβὶρ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Γκουανταλκιβίρ.

Γουαδελούπη (Guadeloupe) *[Γεωγρ.]*. Γαλλικὴ νῆσος πρὸς βορρᾶν τῆς Βενεζουέλας καὶ πρὸς ἀνατολὰς τῆς Ἀϊτῆς. Ἔμβαδὸν 1509 τετραγ. χλμ. Κάτ. 197.105. Ἡ νῆσος συνίσταται ἐκ δύο, ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Ριβιὲρ-Σαλέ, πλάτους 30—120 μέτρων, διαρρεομένων τμημάτων, ἤτοι ἐκ τοῦ δυτικοῦ τμήματος Μπάς-Τὲρ καὶ τοῦ ἀνατολικοῦ Γκρὰντ-Τέρ. Τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα εἶναι πεδινὸν (108 μ.), συνίσταται δὲ ἐξ ἡφαιστειογενοῦς τέφρας καὶ κοραλλιογενῶν στρωμάτων. Τὸ δυτικὸν εἶναι νεοηφαιστειογενὲς (τὸ ἐν ἐνεργείᾳ ἡφαίστειον Γκρὰντ-Σουφριὲρ ἔχει ὕψος 1484 μ.). Τὸ κλῖμα τῆς νήσου τροπικόν. Τροπικὰ δάση καὶ φυτεῖαι κατακαλύπτουσι μεγάλας ἐκτάσεις. Τὸ Πουάντ-ἀ-Πίτρ καὶ τὸ Λὲ-Μοὺλ εἶναι σημαντικώτατα ἐμπορικὰ κέντρα. Ἡ εἰσαγωγὴ ἀνέρχεται εἰς 107 ἑκατομμύρια, ἡ δ' ἐξαγωγὴ (εἰς ζάκχαριν, ῥῶμι, καφέν, κακάον, βανάνας, βανίλλιαν κ. τ. λ.) εἰς 185 ἑκατομμύρια γαλλικὰ φράγκα.

Οἱ αὐτόχθονες κάτοικοι τῆς νήσου, οἱ Ἄρουακ, ἐξωντώθησαν ὑπὸ τῶν Καραΐβων. Οἱ σημερινοὶ κάτοικοι τῆς Γουαδελούπης εἶναι μιγάδες καὶ μαῦροι, μόνον 8% δὲ εἶναι λευκοί. Ἡ Γουαδελούπη ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Κολόμβου τῷ 1493. Τῷ 1635 περιελθοῦσα εἰς τὴν κατοχὴν τῶν Γάλλων, ἐγένετο τὸ μῆλον τῆς ἔριδος μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Ἄγγλων, οἵτινες κατέλαβον αὐτὴν ἐπανειλημμένως (1759—1763, 1794, 1810—1813 καὶ 1815—1816). Α. Δ.

—**Γουαδελούπης ἰαματικὰ ὕδατα.** Ἡ Γουαδελούπη ἔχει πολυαρίθμους θερμὰς πηγάς αἵτινες περιέχουσιν ὕδατα θειοῦχα (τὰ θερμὰ ὕδατα τοῦ Matouba εἰς ὕψος 1.050 μ. θερμοκρ. 54°, αἱ πηγαὶ τοῦ Ἁγίου Καρόλου, θερμοκρ. 24°), ὕδατα χλωριονατριοῦχα ἀσθενῆ (τὰ bain du curé θερμοκρ. 41°· τὰ ὕδατα τοῦ Ντολὲ θερμοκρ. 33°), ὕδατα χλωριονατριοῦχα ἰσχυρὰ (τὸ ὕδωρ τῆς πηγῆς Μπουγιάντ, θερμοκρ. 100°, τὸ ὕδωρ τῆς πηγῆς Παλιτυβιὲρ θερμοκρ. 70°), ὕδατα χλωριονατριοῦχα ἰσχυρὰ μετὰ σιδηρούχου ὑποστάθμης (τὰ κίτρινα λουτρὰ θερμοκρ. 35°, εὑρισκόμενα εἰς ὕψος 880 μέτρων). Κ. Γ. Μ.

γουαϊακένιον (τό)· ἢ *γαϊακένιον* ἢ *πυρογουαϊακένιον* *[Χημ.]*. Καλεῖται οὕτως ὑδρογονάνθραξ τις λαμβανόμενος κατὰ τὴν ἀπόσταξιν τῆς γουαϊάκης (βλ. λ.). Ἔχει τὸν τύπον $C_{24}H_{12}$ καὶ εἶναι διαλυτὸν εἰς τὴν ἀλκοόλην καὶ τὸν αἰθέρα. Παρουσιάζει κυανοῦν φθορισμὸν καὶ τήκεται εἰς 97°. Σ. Γ.

γουαϊάκη (ἡ) *[Χημ.]*. Ρητίνη λαμβανομένη ἐκ τοῦ δένδρου γουαϊάκου τοῦ φαρμακευτικοῦ. Εἰς τὸ ἐμπόριον ἔρχεται ὑπὸ μορφὴν κόκκων, σβώλων ἢ πλακούντων. Χημικῶς συνίσταται ἐκ διαφόρων ῥητιναλκοολῶν, ἐξ ὧν μία, τὸ α-γουαϊακονικὸν ὀξὺ δι' ὀξειδώσεως μετατρέπεται εἰς τὸ κυανοῦν τοῦ γουαϊακίου, ὅπερ ἔχει πιθανῶς σύστασιν ὀζονιδίου. Διὰ ξηρᾶς ἀποστάξεως τῆς γουαϊάκης παράγεται ἡ *γουαϊακόλη* καὶ τὸ *γουαϊακένιον*. Ἡ γουαϊάκη χρησιμοποιεῖται κυρίως διὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ ἀντιδραστηρίου βάμματος τῆς γουαϊακόλης. Σ. Γ.

γουαϊακόλη (ἡ) *[Χημ.]*. Ὁ μονομεθυλικὸς αἰθὴρ τῆς πυροκατεχίνης. Ἔχει τὸν τύπον $C_6H_4(OH)(OCH_3)$. Ἀνεκαλύφθη τῷ 1826 ὑπὸ τοῦ Unverdorben μεταξὺ τῶν προϊόντων τῆς ἀποστάξεως τῆς ῥητίνης *γουαϊάκης*, δι' ὃ καὶ ἐκλήθη οὕτως. Ἐν καθαρᾷ καταστάσει ἀποτελεῖ μεγάλους ἀχρόους κρυστάλλους τηκομένους εἰς 28°,5 καὶ βράζοντας εἰς 205°. Κέκτηται χαρακτηριστικὴν οὐχὶ δυσάρεστον καὶ γλυκεῖαν γεῦσιν καὶ εἶναι δυσδιάλυτος ἐν ὕδατι καὶ εὐδιάλυτος εἰς ἀλκοόλην καὶ αἰθέρα. Τὸ ἀλκοολικὸν αὐτῆς διάλυμα παρέχει μετὰ σιδηροχλωριδίου κυανῆν χρῶσιν ταχέως μεταπίπτουσαν διὰ πρασίνης εἰς κιτρίνην χροιάν. Γουαϊακόλη παράγεται κατὰ τὴν ἀπόσταξιν τῶν ξύλων, δι' ὃ καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὸ μεταξὺ 200 καὶ 220° βράζον, διαλυτὸν εἰς ἀλκάλια, κλάσμα τῆς ξυλοπίσσης, ἐκεῖθεν δὲ ἄλλοτε καὶ ἐξήγετο σχεδὸν ἀποκλειστικῶς. Σήμερον παρασκευάζεται ἐκ τῆς ο-ἀνισιδίνης διὰ μετατροπῆς τῆς ἀμινικῆς ὁμάδος εἰς ὑδροξύλιον. Ἡ γουαϊακόλη χρησιμοποιεῖται ὑπὸ διαφορωτάτας μορφὰς ὡς θεραπευτικὸν μέσον κατὰ τῆς φυματιώσεως. Οὕτω λ. χ. ἐν μίγματι μετὰ κρεσολῶν καὶ κρεσσόλης ἐκ ξυλοπίσσης ἀποτελεῖ τὸ *κρεόσωτον*, συνήθως δὲ χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ θεραπευτικῇ ἡ *ἀνθρακικὴ γουαϊακόλη* $(CH_3.O.C_6H_4.O)_2CO$ ὑπὸ τὸ ὄνομα *διοτάλη*. Σ. Γ.

γουαϊάκον (τὸ) (Guajacum) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ζυγοφυλλιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει δένδρα καὶ σπανιώτερον θάμνους φυομένους εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀμερικῆς καὶ τὰς Ἰνδίας. Γνωστότερον ἐκ τῶν εἰδῶν ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος εἶναι *γουαϊάκον τὸ φαρμακευτικὸν* (Guajacum officinalis), ὅπερ εἶναι δένδρον φυόμενον εἰς τὴν Ζαμάϊκαν καὶ τὴν Βραζιλίαν. Τὸ ὕψος του φθάνει τὰ 10 μέτρα καὶ καλλιεργεῖται κυρίως διὰ τὸ ξύλον του, ὅπερ εἶναι καταλληλότατον πρὸς κατασκευὴν τροχαλιῶν, ὀδοντωτῶν τροχῶν καὶ διαφόρων ἄλλων μηχανικῶν ἐξαρτημάτων, ἐπίσης δὲ διὰ τὸν φλοιόν του καὶ τὴν ῥητίνην του. Δ. Ν. Π.

γουαϊόλη (ἡ) *[Χημ.]*. Ἡ μιτερπενικὴ ἀλκοόλη τοῦ τύπου $C_{15}H_{26}O$ λαμβανομένη κατὰ τὴν ξηρὰν ἀπόσταξιν τῆς ῥητίνης *γουαϊάκης*. Σ. Γ.

Γουαλτέριος ἢ *Γουάλτερος* (Gualterius ἢ Gualterus)· βλ. λ. Γκωτιὲ (Gaultier).

γουαχνάση (ἡ). Φύραμα πρωτεολυτικὸν (βλ. γουανινη).

γουανία (ἡ) (Guania) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἰχθύων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀκανθοπτερυγίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κυκλοπτευιδῶν*. Οἱ ἰχθύες τοῦ γένους τούτου ἔχουσι σῶμα ἐπίμηκες, ἀπεστρογγυλωμένον κατὰ τὸ πρόσθιον αὐτοῦ τμῆμα, κεφαλὴν βραχεῖαν καὶ ῥύγχος ἀμβλύ. Γνωστότερον εἶδος εἶναι: *γουανία ἡ Οὐιλδενόβιος* (Guania Wildenowi), μικρὸς ἰχθύς, 5—6 ἑκατοστομέτρων μήκους, μὲ ὑπέρυθρον χρῶμα καὶ βαθέως ἐρυθρὰ στίγματα. Δ. Ν. Π.

Γουανία ἡ Οὐιλδενίβιος.

— **γουανία** (ἡ) (Guania) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ῥαμνοειδῶν*, περιλαμβάνον θάμνους ἀναρριχητικούς, ἰθαγενεῖς τῶν δυτικῶν Ἰνδιῶν. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν τοῦ γένους εἶναι *γουανία ἡ δομηνικανή* (Guania domingensis), φυομένη εἰς τὰς δυτικὰς Ἰνδίας καὶ καλλιεργουμένη διὰ τὰ φύλλα καὶ τοὺς βλαστούς της, ἐξ ὧν λαμβάνεται κόνις χρήσιμος εἰς τὴν παρασκευὴν τῶν ὀδοντοτριμμάτων, ὡς καὶ διὰ τὴν σαπωνίνην ἣν ἐνέχουσι καὶ ἥτις θεωρεῖται ὡς ἄριστον ἀντισηπτικὸν φάρμακον. Δ. Ν. Π.

γουανιδίνη (ἡ) ἢ *καρβαμιδικὴ ἀμιδίνη* *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου

$$NH_2.C(:NH).NH_2$$

κληθεῖσα οὕτως ὡς ληφθεῖσα τὸ πρῶτον δι' ἐπιδράσεως χλωρικοῦ καλίου καὶ ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος ἐπὶ τῆς *γουανίνης*, ἥτις περιέχεται εἰς τὸ Guano.

Γουανιδίνη δύναται νὰ ληφθῇ καὶ δι' ἐπιδράσεως ἀμμωνίας ἐπὶ φωσγενίου ἢ ἐπὶ ὀρθανθρακικῶν ἐστέρων ἢ ἐπὶ χλωροπικρίνης ἢ ἐπὶ ἰωδοκυανίου, ὡς ἀκόμη καὶ διὰ θερμάνσεως κυαναμιδίου ἐν ἀλκοολικῷ διαλύματι μετ' ἀμμωνιοχλωριδίου, ὅτε ἑνοῦται ἡ ἀμμωνία μετὰ τοῦ κυαναμιδίου, ὡς

$$H_2N.C\equiv N+NH_3=H_2N.C\begin{matrix}\diagup NH\\ \diagdown NH_2\end{matrix}$$

Γουανιδίνη δύναται νὰ ληφθῇ καὶ διὰ βακτηριολογικῆς ζυμώσεως τῆς γουανίνης, ὡς καὶ δι' ὀξειδωτικῆς διασπάσεως πρωτεϊνῶν ἐκ τῆς ἐν αὐτοῖς περιεχομένης ἀργινίνης καὶ τέλος δι' αὐτοπέψεως τοῦ παγκρέατος.

Ἡ γουανιδίνη εἶναι ἄχρους κρυσταλλικὴ μᾶζα, διαρρέει δὲ ἐν τῷ ἀέρι καὶ ἀπορροφᾷ ἀνθρακικὸν ὀξύ. Ἔχει ἔντονον ἀλκαλικὴν ἀντίδρασιν πλησιάζουσα τὴν τοῦ καυστικοῦ νάτρου, δι' ὃ καὶ φανταζόμεθα ὅτι εἰς ὑδατικὸν διάλυμα ὑπάρχει ἰσχυρῶς ἠλεκτρολυτικῶς ἀφεταιοιωμένον *ὑδροξείδιον τοῦ γουανιδωνίου*, $CH_6N_3(OH)$. Μετ' ὀξέων ἑνοῦται σχηματιζομένων καλῶς κρυσταλλουμένων ἀλάτων, ὡς τὸ *νιτρικὸν γουανιδώνιον* $CH_6N_3NO_3$, λευκὸν κρυσταλλικὸν σῶμα, καὶ τὸ *πικρικὸν γουανιδώνιον*, $CH_6N_3(C_6H_2O_7N_3)$, δυσδιάλυτον ἐν ὕδατι. Τὸ *θειοκυανικὸν γουανιδώνιον*, $CH_6N_3(CSN)$ κρυσταλλοῦται εἰς μεγάλους πίνακας τηκομένους εἰς 118°, χρησιμοποιεῖται δὲ διὰ συνθέσεις δι' ἐξατμίσεως λ. χ. πυκνοῦ διαλύματος αὐτοῦ μετὰ ἀνθρακικοῦ καλίου λαμβάνεται τὸ *ἀνθρακικὸν γουανιδώνιον*, $(CH_6N_3)_2CO_3$, ὅπερ τήκεται εἰς 197°. Ἡ γουανιδίνη δι' ἐπιδράσεως βαρυτίου ὕδατος ὡς καὶ διὰ βακτηρίων σήψεως μεταβάλλεται εἰς οὐρίαν:

$$(H_2N)_2C:NH+H_2O=(H_2N)_2CO+NH_3$$

Πολλὰ παράγωγα τῆς γουανιδίνης κέκτηνται σπουδαιοτάτην φυσιολογικὴν σημασίαν. Σ. Γ.

γουανιδινοκαρβονικὸν *ὀξὺ* *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὑποθετικὸν ὀξὺ τοῦ τύπου

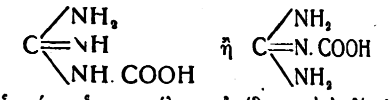

τοῦ ὁποίου ὡς νιτρίλιον, ἀμίδιον καὶ ἀμιδίνη θεωροῦνται αἱ κατωτέρω ἑνώσεις:

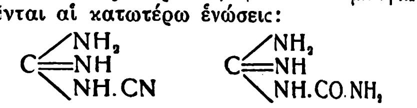

νιτρίλιον: ἀμίδιον:

δικυανοδιαμίδιον *δικυανοδιμιδίνη*

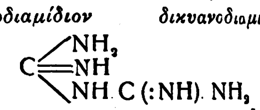

ἀμιδίνη:

διγουανίδιον. Σ. Γ.

γουανιδινοξέα (τὰ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Τὰ παράγωγα ταῦτα τῆς *γουανιδίνης* σχηματίζονται εἴτε ἐκ τῶν ἀμινοξέων τῇ ἐπιδράσει κυαναμιδίου, ὡς

$$HOOC.CH_2NH_2+N:C.NH_2=HOOC.CH_2.NH.C(.NH).NH_2$$

εἴτε ἐκ τῶν α-ἀλογονωμένων λιπαρῶν ὀξέων δι' ἐπιδράσεως πυκνοῦ ὑδατικοῦ διαλύματος γουανιδίνης:

$$HOOC.CHBr.CH_3+H_2N.C(:NH).NH_2= =HBr+HOOC.CH[NH.C(:NH).NH_2].CH_3$$

Τὰ γουανιδινοξέα σχηματίζουν ἅλατα μετ' ἀνοργάνων ὀξέων καὶ μετὰ πικρικοῦ ὀξέος, ἀντιδροῦν ὅμως οὐδετέρως λόγῳ σχηματισμοῦ ἐσωτερικῶν ἀλάτων. Τὰ ἔχοντα τὴν γουανιδινικὴν ῥίζαν εἰς τὴν α-θέσιν τῇ ἐπιδράσει ἀνοργάνων ὀξέων χάνουσιν ἓν μόριον ὕδατος σχηματιζομένων κυκλικῶν λακταμικῶν ἑνώσεων, ὡς π. χ.

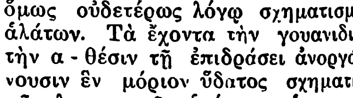

γλυκοκυαμίνη

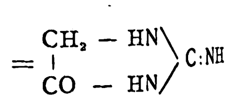

γλυκοκυαμιδίνη

Ἡ *γλυκοκυαμίνη* ἢ *γουανιδινοξικὸν ὀξὺ* κρυσταλλοῦται εἰς λευκὰς βελόνας, καστανουμένας εἰς 220° καὶ μελανουμένας εἰς 250°, χωρὶς νὰ τήκηται οὐδὲ εἰς 300°. Ἡ *γλυκοκυαμιδίνη* κρυσταλλοῦται ἐπίσης εἰς λευκοὺς κρυστάλλους καὶ ἀνάγει τὸ φελίγγειον ὑγρόν. Ἀμφότεραι αἱ ἑνώσεις αὗται σχηματίζουσι μετ' ὀξέων ἅλατα.

N-μονομεθυλιωμένα παράγωγα αὐτῶν εἶναι αἱ ἑνώσεις:

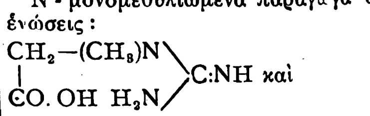

κρεατίνη

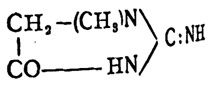

κρεατινίνη

αἵτινες ἀπαντοῦν εἰς τὴν φύσιν (βλ. κρεατίνη καὶ κρεατινίνη). Σ. Γ.

γουανιδινοξικὸν ὀξὺ *[Ὀργ. Χημ.]*· βλ. γουανιδινοξέα. Σ. Γ.

γουανίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου $C_5H_5ON_5$ ἀνήκουσα εἰς τὰ παράγωγα τῆς πουρίνης. Ἀνευρέθη τὸ πρῶτον τῷ 1845 εἰς τὸ *γουανόν*, ἐξ οὗ ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα. Ἀπαντᾷ εἰς πολλὰ ζωϊκὰ καὶ φυτικὰ ὄργανα, μετὰ τῆς ἀδενίνης δὲ ἀποτελεῖ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν πουρινικῶν σωμάτων τῶν περιττωμάτων. Εἰς τὰ οὖρα οὐδέποτε ἀνευρέθη. Ἀποβάλλεται εἰς διαφόρους ἱστοὺς τῶν ἰχθύων, τῶν ἀμφιβίων καὶ τῶν ἑρπετῶν, εἰς αὐτὴν δὲ ὑπὸ κρυσταλλικὴν μορφὴν ὀφείλεται ὁ ἀργυροῦς σελαγισμὸς τῶν λεπίων τῶν ἰχθύων. Ἡ γουανίνη εἶναι σῶμα κρυσταλλικὸν παραμένον ἀναλλοίωτον καὶ μέχρι τῆς θερμοκρα-

Digitized by Google

-ρίας τῶν 220°, εἶναι ἀδιάλυτος εἰς τὸ ὕδωρ καὶ τὴν ἀλκοόλην καὶ εὐδιάλυτος εἰς τὰ ἀνόργανα ὀξέα καὶ τὰ ἀλκάλια. Σχηματίζει μετ' ὀξέων ἅλατα χαρακτηριστικά, ὡς τὸ μετὰ φωσφορικοῦ καὶ πικρικοῦ ὀξέος ἅλας. Διὰ νιτρώδους ὀξέος μετατρέπεται εἰς ξανθίνην, ἡ ἀπαμίδωσις δὲ αὕτη δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ καὶ διὰ *γουανάσης*, ἥτις εἶναι φύραμα πρωτεολυτικόν. Δι' ὀξειδώσεως δὲ περαιτέρω τῆς ξανθίνης λαμβάνεται οὐρικὸν ὀξύ. Γουανίνη λαμβάνεται διὰ διασπάσεως τῶν νουκλεϊνικῶν ὀξέων καὶ τοῦ γουανυλικοῦ ὀξέος τοῦ ἥπατος, τοῦ σπληνὸς καὶ τοῦ παγκρέατος. Ἐκ τοῦ γουανυλικοῦ ὀξέος δὲ δι' οὐδετέρας ὑδρολύσεως λαμβάνεται καὶ ὑπὸ μορφὴν γλυκοζίτου μετὰ τῆς d-ριβόζης. Ὁ γλυκοζίτης οὗτος, *γουανοζίνη* καλούμενος, ἀνευρέθη εἰς διάφορα φυτὰ κληθεὶς καὶ *βερνίνη*. Ἡ γουανίνη παρασκευάζεται καὶ συνθετικῶς ἐκ γουανιδίνης καὶ κυανοξικοῦ ἐστέρος. Σ. Γ.

γουανίτης (ὁ) *['Ορυκτ.]* βλ. στρουβίτης.

γουάνο (Guano, ἐκ τῆς ἀρχ. ἰσπαν. huanu = κόπρος). Καλοῦνται οὕτω ἀποσυντεθειμένα ζωϊκὰ ἀπορρίμματα (περιττώματα) διαφόρων θαλασσίων πτηνῶν, πελεκάνων, πιγκουίνων κλπ., ὡς καὶ πτερά, ὀστᾶ, ᾠὰ καὶ πτώματα αὐτῶν, ἅτινα ἀπετέθησαν εἰς παχέα στρώματα ἀπὸ πολλῶν αἰώνων εἰς τόπους τινάς, ὡς εἰς τὰς νήσους τῶν νοτίων θαλασσῶν, τὰς ἀκτὰς τοῦ Περοῦ, τοῦ Ἰσημερινοῦ, τῆς Κολομβίας, τῆς Βενεζουέλας, τῶν Ἀντιλλῶν κλπ.

Ἡ σύνθεσις τοῦ γουάνο ποικίλλει ἀναλόγως τοῦ χρόνου, ἀφ' οὗ ἀπετέθη τοῦτο, αἱ τῶν συνθηκῶν αἵτινες ηὐνόησαν ἢ μὴ τὴν ἀποσύνθεσιν αὐτοῦ. Τὸ γουάνο, ἀναλόγως τῆς εἰς ἄζωτον περιεκτικότητός του, διακρίνεται εἰς *πλούσιον* καὶ *πτωχόν*. Τὸ πρῶτον εἶδος, ἀπαντῶν εἰς θερμοὺς καὶ ξηροὺς τόπους, διατηρεῖ ἐπὶ μακρὸν τὴν ἀρχικὴν σύστασίν του, ἀντιθέτως πρὸς τὸ δεύτερον εἶδος τῶν τροπικῶν χωρῶν, ὅπερ διὰ τῆς βροχῆς ὑφίσταται σημαντικὰς ἀλλοιώσεις. Πλούσιον γουάνο ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἀκτὰς καὶ νήσους (ἰδίως εἰς τὰς Chinchas) τοῦ Περοῦ καὶ τῆς Χιλῆς, οὐσιωδέστερα δὲ συστατικὰ αὐτοῦ εἶναι: ὀξαλικόν, φωσφορικὸν καὶ οὐρικὸν ἀσβέστιον, μαγνήσιον καὶ ἀμμώνιον, θειικὰ καὶ χλωριοῦχα ἀλκάλια, ὀλίγον νιτρικὸν ὀξύ, ὀργανικαὶ οὐσίαι, πυριτικὸν ὀξὺ καὶ ἄμυλον. Τὰ πτωχὰ εἰς ἄζωτον εἴδη τοῦ γουάνο σύγκεινται κυρίως ἐξ οὐδετέρου φωσφορικοῦ ἀσβεστίου (40—80%) μεμιγμένου μετ' ἄλλων ἀνοργάνων οὐσιῶν. Τὰ εἴδη ταῦτα τοῦ γουάνο εὑρίσκονται εἰς πολλὰς νήσους, αἵτινες ἐσχηματίσθησαν ἐκ κοραλλίων.

Πρὸς τὸ γουάνο τοῦ Περοῦ παραπλήσιον εἶναι τὸ εὑρισκόμενον εἰς σπήλαιά τινα (συνήθως βράχων τῆς Σαρδηνίας) εἶδός τι γουάνο. Τὸ γουάνο ἐχρησιμοποιήθη ὡς λίπασμα ἀπὸ τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. Εἰς Εὐρώπην εἰσήχθη τῷ 1842 ὑπὸ τοῦ Humboldt. Τὸ γουάνο τοῦ ἐμπορίου ἀποτελεῖ λεπτήν, ξηράν, φαιωπὴ κόνιν ἰδιαζούσης ὀσμῆς, προερχομένης μερικῶς ἐκ τῶν πτητικῶν λιπαρῶν ὀξέων. Καιόμενον καταλείπει τέφραν συγκειμένην κυρίως ἐξ οὐδετέρου φωσφορικοῦ ἀσβεστίου. Τὸ τοῦ Περοῦ νοθεύεται συνήθως διὰ πριονιδίων, ἀνοργάνων οὐσιῶν καὶ ἰδίᾳ διὰ πηλοῦ. Τὰ εἴδη τοῦ γουάνο τῶν νήσων τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ ἔρχονται μερικῶς ἐν τῷ ἐμπορίῳ ὑπὸ τὸ ὄνομα Baker Guano. Ἐν τῷ ἐμπορίῳ φέρονται καὶ διάφορα εἴδη τεχνητοῦ γουάνο. Τοιαῦτα εἶναι: τὰ *ἐκ κρέατος γουάνο*, ἅτινα λαμβάνονται ἐκ τῶν ἀπορριμμάτων τῶν ἐργοστασίων παρασκευῆς ἐκχυλισμάτων κρέατος, τῶν εὑρισκομένων ἐν τῇ Νοτίῳ Ἀμερικῇ, τὰ *ἐξ αἵματος γουάνο*, ἅτινα λαμβάνονται ἐκ τῶν ξηρανθέντων ὑπολειμμάτων τῆς παρασκευῆς ἀλβουμίνης ἐξ αἵματος. Τὰ *ἐξ ἰχθύος γουάνο*, τὰ λαμβανόμενα ἐκ τῶν μὴ ἐδωδίμων ἰχθύων, ὡς καὶ ἐκ διαφόρων μερῶν ἄλλων ἰχθύων. Τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶδος τοῦ γουάνο παρασκευάζεται εἰς τὰς νορβηγικὰς ἀκτάς, περιέχει δὲ 8—10% ἀζώτου καὶ 12% φωσφορικοῦ ἀσβέστου. Γουάνο παρεσκευάσθη καὶ ἐξ ἀνθρωπίνων περιττωμάτων. Κ. Γ. Μ.

γουανοζίνη (ἡ) *[Χημ.]*. βλ. βερνίνη καὶ γουανίνη.

γουανυλικὸν *ὀξὺ* *['Οργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου $C_{10}H_{14}N_5PO_8$ ἀνήκουσα εἰς τὴν τάξιν τῶν *νουκλεϊνικῶν ὀξέων*. Συνίσταται ἐκ γουανίνης, d-ριβόζης καὶ φωσφορικοῦ ὀξέος καὶ εὑρέθη εἰς τὸ ἧπαρ, τὸν σπλῆνα καὶ τὸ πάγκρεας (βλ. καὶ γουανίνη). Σ. Γ.

γουανυλογουανιδίνη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]* βλ. διγουανίδιον.

γουανυλουρία (ἡ) *['Οργ. Χημ.]* βλ. δικυανοδιαμιδίνη.

γουαράνα (ἡ) (Guarana) *[Φαρμ. (Χημ.]*. Ἐξάγεται ἐκ τῶν σπερμάτων τῆς paullinia sorbilis, ἀποτελεῖ μᾶζαν ἥτις περιέχει ταννίνην καὶ 5% καφφεΐνης καὶ ἔχει πικρὰν γεῦσιν. Λαμβάνεται ἐσωτερικῶς 0,5—10, εἰς κόνιν μετὰ Sacch. ana. ἐπὶ ἡμικρανίας, διαρροίας καὶ δυσεντερίας. Γ. Ι.

γουαρία (ἡ) (Guaria) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ψευδομελισσειδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει θάμνους ἢ δένδρα ἀειθαλῆ φυόμενα εἰς τὴν Β. Ἀμερικήν. Ἐκ τῶν 30 περίπου εἰδῶν ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερον εἶναι ἡ *γουαρία ἡ μεγανθής* (Guaria grandiflora), φυομένη εἰς τὴν Γουιάναν καὶ διακρινομένη ἰδίως, διότι πάντα τὰ μέρη τοῦ κορμοῦ, τῶν κλάδων καὶ τῶν φύλλων της ἀναδίδουσιν ὀσμὴν παρομοίαν πρὸς τὴν τοῦ μόσχου. Δ. Ν. Π.

γουαρινίτης (ὁ) *['Ορυκτ.]*. Ὀρυκτὸν τῆς αὐτῆς χημικῆς συστάσεως πρὸς τὸν τιτανίτην, κρυσταλλούμενον εἰς τὸ ρομβικὸν κρυσταλλικὸν σύστημα καὶ ἰσόμορφον πρὸς τὸν ψευδοβρουκίτην.

Γουατεμάλα (Guatemala). Δημοκρατία τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς καὶ ἡ πρωτεύουσα αὐτῆς. Κεῖται μεταξὺ τῆς 13° 42' καὶ 17° 49' Β. πλάτους καὶ 88° 10' καὶ 92° 30' Δ μήκους ἀπὸ τοῦ Γρήνουιτς καὶ ὁρίζεται πρὸς Β. καὶ Δ. ὑπὸ τοῦ Μεξικοῦ, πρὸς τὰ ΒΑ. ὑπὸ τῆς Βρεττανικῆς Χονδούρας, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ κόλπου τῆς Χονδούρας καὶ τῆς δημοκρατίας τῆς Χονδούρας, πρὸς τὰ ΝΑ. ὑπὸ τῆς δημοκρατίας τοῦ Σαλβαντὸρ καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ. Ἔχει ἐμβαδὸν 10.724 τετρ. χλμ. καὶ 2.004.900 κατοίκους. Πρωτεύουσα *Γουατεμάλα* ἢ *Σαντιάγο ντὲ Γουατεμάλα*.

Ἄλλοτε διὰ τοῦ ὀνόματος *Γουατεμάλα* ὑπεδηλοῦτο ὁλόκληρος ἡ Κεντρικὴ Ἀμερικὴ (πλὴν τοῦ Παναμᾶ) μετὰ τμήματος τοῦ Μεξικοῦ. Τὸ ὄνομα εἶναι πιθανῶς ἀζτεκικῆς καταγωγῆς καὶ σημαίνει, κατὰ τὸν ἰθαγενῆ αὐτοῦ τύπον *Καουτεμάτλαν*, «χώρα τοῦ ἀετοῦ» ἢ «χώρα τοῦ δάσους». Ἄλλοι παράγουν τοῦτο ἐκ τοῦ οὐίμ-τεζ-μάλα καὶ τὸ συνδέουν πρὸς τὸ ἡφαίστειον Ἄγκουα (ὕδωρ), ἐξηγοῦντες τοῦτο ὡς «ὄρος ἐκβάλλον ὕδωρ».

— [ΓΕΩΓΡ.] Ἡ Γουατεμάλα εἶναι χώρα κατὰ τὸ πλεῖστον ὀρεινή. Μόνον τὸ ΒΑ. αὐτῆς τμῆμα, πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν ὀρεινὴν περιοχὴν καὶ τὴν πεδιάδα τοῦ Πέττεν. Αἱ κυριώτεραι ὀροσειραί, αἵτινες πτυχώνουν τὸ ἔδαφος αὐτῆς, εἶναι ἡ Κορντιλιέρας διήκουσα ἐκ ΝΑ. πρὸς τὰ ΒΔ., ἡ Σιέρρα Μάντρε πρὸς Δ. καὶ Ν. καὶ αἱ Σιέρρα ντὲ λὰς Μίνας, Σιέρρα ντὲ Τσάμα, Σιέρρα ντὲ Σάντα Κρούζ καὶ Σιέρρα ντὲ Κοπὰν πρὸς τὸ κέντρον καὶ Α.

Ἡ Γουατεμάλα ἔχει πολλὰ ἡφαίστεια, τὰ ὁποῖα ἐκρηγνυόμενα κατὰ καιροὺς ἐπιφέρουν μεγάλας καταστροφάς, ἐπιτεινομένας καὶ ἐκ τῶν τρομερῶν σεισμῶν τοὺς ὁποίους προκαλοῦν. Τὰ κυριώτερα τῶν ἡφαιστείων τούτων εὑρίσκονται ἐπὶ τῆς Σιέρρα Μάντρε, ἥτις ἄρχεται ἐκ τῶν συνόρων τοῦ Μεξικοῦ καὶ φθάνει μέχρι τῶν συνόρων τοῦ Σαλβατόρ, εἶναι δὲ τὰ ἑξῆς: τὸ Ταχαμοῦλκο, τὸ Σάντα Μαρία, τὸ ὁποῖον μετὰ πολλῶν αἰώνων ἀδράνειαν ἐξερράγη τῷ 1902, τὸ Ἀτιτλάν, ὑπεράνω τῆς ὁμωνύμου λίμνης, τὸ Ἀκατενάνγκο, τὸ Φουέγκο, ὀνομασθὲν οὕτω διότι κατὰ τὴν ἀνακάλυψιν αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Ἰσπανῶν εὑρίσκετο ἐν ἐκρήξει, τὸ Ἄγκουα, ὀνομασθὲν οὕτω τῷ 1541, διότι κατέστρεψε τὴν ἀρχαίαν πρωτεύουσαν τῆς Γουατεμάλας διὰ κατακλυσμοῦ ὕδατος, τὸ ὁποῖον ἀνεπήδησεν ἐκ τοῦ κρατῆρός του, τὸ Πακάϋα, ὅπερ ἐξερράγη τῷ 1870, τὸ Σάντα Καταρίνα κτλ.

Ἡ Γουατεμάλα εἶναι ἐκ τῶν ἀφθονώτερον ἀρδευομένων χωρῶν. Οἱ ποταμοί της πηγάζοντες ἐκ τῆς Σιέρρα Μάντρε καὶ τῶν κεντρικῶν ὀροπεδίων χύνονται εἰς τὸν Εἰρηνικὸν καὶ εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν. Οἱ ἐν τῷ Εἰρηνικῷ χυνόμενοι εἶναι βραχεῖς καὶ ἔχουν ρεῦμα ὁρμητικὸν καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν εἶναι πλωτοί. Οἱ κυριώτεροι τούτων εἶναι ὁ Ναράνγο, ὁ Σαμάλα, ὁ Ναχουαλάτε ὁ Μάντρε Βιέχα, ὁ Γκουακαλάτε, ὁ Σάντα Μαργκερίτα, ὁ Πάθ, κτλ. Οἱ πρὸς Β,ΒΔ καὶ Α ρέοντες ποταμοὶ εἶναι μεγαλύτεροι. Ἐκ τούτων οἱ κυριώτεροι εἶναι: ὁ Κουίλκο καὶ ὁ Σαλέγκουα, παραπόταμοι τοῦ μεξικανοῦ Τσιάπας, οἱ Τσιξόϋ ντὲ λὰ Πασίον καὶ Σὰν Πέτρο, παραπόταμοι τοῦ μεξικανοῦ Οὐσουμαθίντε, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τμῆμα τῶν ἀνατολικῶν συνόρων μεταξὺ Γουατεμάλας καὶ Μεξικοῦ. Ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Γουατεμάλας εἶναι ὁ Μοτάγκουα, ἔχων μῆκος 402 χλμ., ἐξ ὧν τὰ 145 πλωτά, καὶ χυνόμενος εἰς τὸν κόλπον τῆς Χονδούρας, ὅπου σχηματίζει εὐρὺ δέλτα. Παραπόταμος τούτου εἶναι ὁ Ρίο ντὲ λὰς Βάκας, παρὰ τὸν

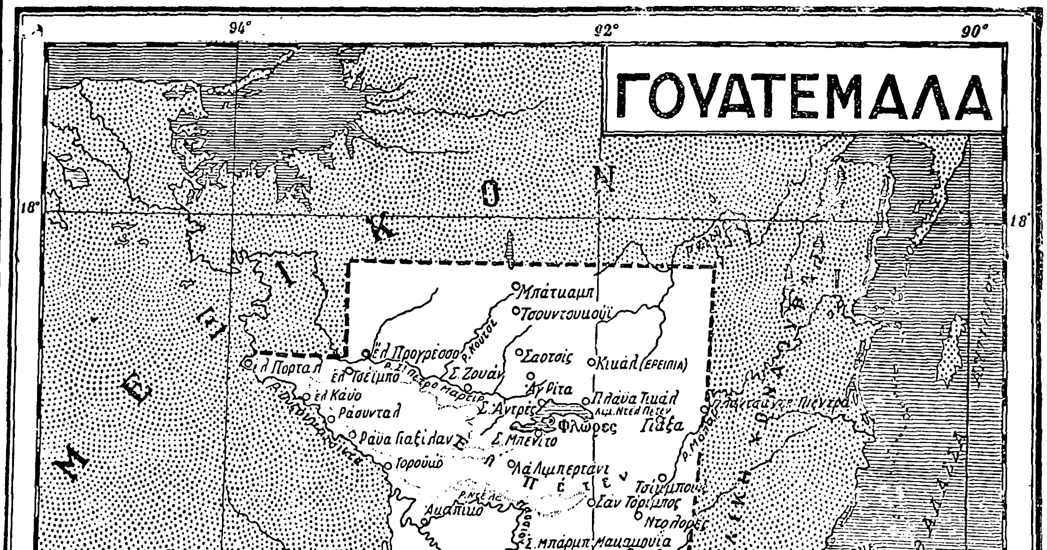

μετὰ στενῆς λωρίδος τῆς παραλίας τοῦ Εἰρηνικοῦ, εἶναι πεδινὸν καὶ δασῶδες. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς φυσικῶς διαιρεῖται εἰς πέντε περιοχάς: τὴν πεδινὴν τῆς ἀκτῆς τοῦ Εἰρηνικοῦ, τὴν ἡφαιστειογενῆ ὀρεινὴν τῆς Σιέρρα Μάντρε, τὴν περιοχὴν τῶν Ἄλτος, ἤτοι τῶν πρὸς Β. ταύτης ὀροπεδίων, τὴν

ὁποῖον εὑρίσκεται ἡ πρωτεύουσα τῆς χώρας. Ὁ σημαντικώτερος μετ' αὐτὸν ποταμὸς εἶναι ὁ Πολοτσίθ, μήκους 290 χλμ., ὧν τὰ 32 πλωτά. Οὗτος χύνεται ἐν τῷ κολπίσκῳ Ἀματίκε, εὑρισκομένῳ ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Χονδούρας, ἀφοῦ προηγουμένως διέλθῃ διὰ τῆς λίμνης Ἰθαμπάλ, ἢ Γκόλφο Ντοῦλθε.

Ἐν Γουατεμάλᾳ ὑπάρχουν πολλαὶ καὶ μεγάλαι λίμναι. Αἱ κυριώτεραι τούτων εἶναι: ἡ λίμνη τοῦ Πετὲν ἢ Λαγκούνα ντὲ Φλόρες, ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ διαμερίσματος τοῦ Πετέν. Ἐν τῷ ΝΔ τμήματι τῆς λίμνη ταύτης, ἐπὶ μικρᾶς νήσου, εὑρίσκεται ἡ πόλις Φλόρες, γνωστὴ διὰ τὰ ἀρχαῖα εἴδωλα, ἅτινα εὑρέθησαν κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ ἐδάφους της. Ἡ λίμνη αὕτη εἶναι ἐπίσης γνωστὴ καὶ διὰ τὸ σπήλαιον τῶν σταλακτιτῶν τοῦ Χομπιτσινάλ, εἰς τὸ βάθος τοῦ ὁποίου, κατὰ τὴν λαϊκὴν παράδοσιν τῶν ἰθαγενῶν, εὑρίσκεται τὸ λίθινον ὁμοίωμα τοῦ ἵππου τοῦ Κόρτες. Ἡ λίμνη Ἰθαμπὰλ ἢ Γκόλφο Ντοῦλθε εἶναι μᾶλλον λιμνοθάλασσα, συγκοινωνοῦσα μετὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ διὰ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Πολοτσίθ, οἵτινες ἐνταῦθα λαμβάνουν τὸ ὄνομα Ρίο Ντοῦλθε. Ἡ λίμνη Ἀτιτλάν, παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὁμωνύμου ἡφαιστείου, περικλείεται ὑπὸ ὑψηλῶν ὀρέων. Περὶ τὰ 15 χλμ. πρὸς Ν τῆς πρωτευούσης εὑρίσκεται ἡ λίμνη Ἀματιτλάν, μὲ τὴν ὁμώνυμον πόλιν παρὰ τὰς ὄχθας αὐτῆς. Ἐπὶ τῶν συνόρων μεταξὺ Γουατεμάλας καὶ Σαλβαντὸρ εὑρίσκεται ἡ λίμνη Γκουίχα.

Ἡ δημοκρατία τῆς Γουατεμάλας δὲν ἔχει ἐκτεταμένας *ἀκτάς*. Περιβρέχεται ὑπὸ τῶν δύο ὠκεανῶν, τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ· καὶ ἡ μὲν πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν ἀκτὴ ἔχει μῆκος περὶ τὰ 100 χλμ. καὶ ἐκτείνεται ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Χονδούρας, ὅπου σχηματίζει τὸν κολπίσκον Ἀματίκε καὶ ὅπου ὑπάρχουν οἱ λιμένες Λίβινγκστον καὶ Πόρτο Μπαρρίος· ἡ δὲ πρὸς τὸν Εἰρηνικὸν ἔχει μῆκος περὶ τὰ 270 χλμ. καὶ εἶναι μᾶλλον εὐθύγραμμος, μὲ μικρὰς λιμνοθαλάσσας, τὰς ὁποίας σχηματίζουν οἱ πολυάριθμοι διασχίζοντες αὐτὴν χειμαρρώδεις ποταμοί. Ἐπ' αὐτῆς εὑρίσκονται οἱ λιμένες Ὀκός, Τσαμπερίκο, Σὰν Χοσὲ καὶ Ἰστάπα.

Ἡ *χλωρὶς* καὶ ἡ *πανὶς* τῆς Γουατεμάλας εἶναι αἱ αὐταὶ μὲ τὰς τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς. Τὰ δάση τοῦ Πετὲν εἶναι πλήρη μεγάλων δένδρων, δρυῶν, πευκῶν, καστανεῶν, καρυῶν, λευκῶν καὶ ἄλλων εἰδῶν πολυτίμου ξυλείας. Ἐπίσης ὑπάρχει ἐν Γουατεμάλᾳ μεγάλη ποικιλία ἀνθέων καὶ ἰδίως ὀρχιοδῶν, καθὼς καὶ ποικιλία πτηνῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ κετζάλ, πτηνὸν μετὰ θαυμασίων πτερῶν, ἀποτελοῦν τὸ ἐθνικὸν ἔμβλημα τῆς χώρας.

Τὸ *κλῖμα* τῆς χώρας εἶναι μᾶλλον εὐκραές, διαφέρον κατὰ τὰ ὕψη. Θερμότατον εἰς τὰ πεδινά, ψυχρὸν εἰς τὰ ὀρεινά. Ἡ ἐποχὴ τῶν βροχῶν περιλαμβάνεται μεταξὺ τοῦ Μαΐου καὶ τοῦ Ὀκτωβρίου, διήκουσα πολλάκις μέχρι τοῦ Δεκεμβρίου. Ὁ θερμότερος μὴν τοῦ ἔτους ἐν Γουατεμάλᾳ εἶναι ὁ Ἰανουάριος, ὁ δὲ ψυχρότερος ὁ Μάϊος.

— [ΟΙΚΟΝ. ΓΕΩΓΡ.] Τὸ ἔδαφος τῆς Γουατεμάλας εἶναι πλουσιώτατον εἰς μέταλλα, περικλεῖον χρυσόν, ἄργυρον, χαλκόν, ὑδράργυρον, ἀντιμόνιον, γαιάνθρακας, ἅλας, θεῖον κτλ. Δὲν ἔχει ὅμως ἐξακριβωθῆ εἰσέτι ἐὰν τὰ περισσότερα τῶν μετάλλων τούτων εὑρίσκωνται εἰς ἱκανὴν ποσότητα ὥστε νὰ δικαιολογοῦν τὴν ἐκμετάλλευσίν των. Τὰ κοιτάσματα τοῦ χρυσοῦ εὑρίσκονται παρὰ τὸ Λὰς Κεμπράντας, πλησίον τῆς λίμνης Ἰθσμπάλ, τοῦ ἀργύρου εἰς τοὺς νομοὺς τοῦ Σάντα Ρόζα καὶ Τσικιμοῦλα καὶ τοῦ ἅλατος εἰς Σάντα Ρόζα καὶ Ἄλτα Βέρα Πάθ. Κατὰ τὴν ΙΖ' ἑκατονταετηρίδα ἐξήγετο ἐκ τῆς κοιλάδος τοῦ Μοντάγκουα ἄφθονος χρυσός, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα τῆς «Χρυσῆς Ἀκτῆς», ὅπερ συχνάκις ἐδίδετο εἰς τὸ πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν τμῆμα τῆς ἀκτῆς τῆς Γουατεμάλας, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Μοντάγκουα.

Τὰ κυριώτερα *προϊόντα* τῆς Γουατεμάλας εἶναι ὁ καφές, τὸ ζαχαροκάλαμον, αἱ βανάναι, τὰ ἑσπεριδοειδῆ, ἡ βανίλλια, ὁ καπνός, τὸ ἰνδικὸν καὶ ὅλα τὰ φαρμακευτικὰ φυτά, τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται ἐν ἀφθονίᾳ παρὰ τὰς ἡφαιστειογενεῖς περιοχάς. Ἀφθονοῦν ἐπίσης ὁ σῖτος, τὰ λαχανικὰ καὶ ὁ ἀραβόσιτος, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς τροφῆς τῶν ἰθαγενῶν. Ὁ ἰνδόκοκκος ἀπετέλει ἐπὶ μακρὸν τὸ κυριώτερον προϊὸν ἐξαγωγῆς τῆς Γουατεμάλας. Μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν ὅμως ἄλλων χρωστικῶν οὐσιῶν καὶ τὴν συνεπείᾳ τούτου ἐλάττωσιν τῆς ἐξαγωγῆς ηὐρύνθη μεγάλως ἡ καλλιέργεια τοῦ καφὲ καὶ τοῦ βάμβακος, ἀποδώσασα ἱκανοποιητικώτατα ἀποτελέσματα. Καίτοι ὅμως τὸ ἔδαφος τῆς χώρας εἶναι λίαν εὔφορον καὶ τὸ ὑπέδαφος περικλείει πλεῖστα μεταλλεύματα τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία αὐτῆς εἶναι ἐλάχιστα ἀνεπτυγμένα, ἕνεκα τῆς πολιτικῆς ἀσταθείας καὶ τῶν συχνῶν ἐπαναστάσεων καὶ οἰκονομικῶν κρίσεων καὶ τῶν μεγάλων καταστροφῶν τὰς ὁποίας προκαλοῦν συχνότατα οἱ τρομεροὶ σεισμοὶ εἰς τὰς κυριωτέρας πόλεις. *Νομισματικὴ* μονὰς τῆς Γουατεμάλας εἶναι τὸ κετζὰλ ὑποδιαιρούμενον εἰς 100 θεντάβος καὶ ἰσοδυναμοῦν πρὸς τὸ δολλάριον τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς. Κυκλοφορεῖ ἐπίσης καὶ τὸ χάρτινον πέζο, 60 δὲ τοιαῦτα ἀντιστοιχοῦν πρὸς ἓν χρυσοῦν κετζάλ. Ἡ ναυτιλία τῆς χώρας περιλαμβάνει πλοῖα καὶ ἀτμόπλοια χωρητικότητος 1.100.000 τόννων. Οἱ σιδηρόδρομοι διακλαδοῦνται εἰς μῆκος 986 χλμ.

— [ΠΟΛ. ΓΕΩΓΡ.] Ἡ ἐπικρατοῦσα θρησκεία εἶναι ἡ καθολική, ἀλλὰ τὸ κράτος οὐδεμίαν διάκρισιν θρησκειῶν ἀναγνωρίζει. Τὰ ἱδρύματα τῶν μοναχῶν καὶ τὰ μοναστήρια ἀπαγορεύονται. Ἡ παιδεία εἶναι ἐλάχιστα διαδεδομένη, καίτοι ἡ κατωτέρα ἐκπαίδευσις παρέχεται ὑπὸ τοῦ κράτους καὶ εἶναι ὑποχρεωτική. Ἐκ τῶν κατοίκων τῆς Γουατεμάλας τὰ 90 % εἶναι ἀγράμματοι, τὰ 8 % γνωρίζουν γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν, τὰ δὲ 2 % γνωρίζουν μόνον ἀνάγνωσιν. Κατὰ τὸ σύνταγμα τοῦ 1879 (τροποποιηθὲν τῷ 1885, τῷ 1887, τῷ 1889 καὶ τῷ 1903), ἀνώτατος ἄρχων τῆς χώρας εἶναι ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας, ἐκλεγόμενος δι' ἓξ ἔτη δι' ἀπ' εὐθείας ψηφοφορίας ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ θεωρητικῶς μὴ ἐπανεκλέξιμος κατὰ τὴν ἀμέσως ἐπομένην περίοδον. Ὁ πρόεδρος ἀσκεῖ τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν, διορίζει καὶ παύει τοὺς ἀνωτέρους ὑπαλλήλους τοῦ κράτους, εἶναι ὁ ἀρχηγὸς τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων, ἀλλὰ δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς διαλύσεως τοῦ Κογκρέσου. Τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν ἀσκεῖ τὸ Κογκρέσον, ἀποτελούμενον ὑπὸ τῆς Βουλῆς, συγκειμένης ἐξ 69 μελῶν, ἐκλεγομένων ὑπὸ τοῦ λαοῦ διὰ μίαν τετραετίαν καὶ ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς ἐπικρατείας, συγκειμένου ἐκ 13 μελῶν, μέρος τῶν ὁποίων ἐκλέγεται ὑπὸ τῆς Βουλῆς, τὰ δὲ λοιπὰ διορίζονται ὑπὸ τοῦ προέδρου. Τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον ἀποτελεῖται ἀπὸ ἓξ ὑπουργούς. Διοικητικῶς ἡ Γουατεμάλα διαιρεῖται εἰς 22 νομούς.

Ἡ πολεμικὴ σημαία τῆς Γουατεμάλας ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς καθέτους ταινίας, ὧν αἱ ἀκραῖαι κυαναῖ, καὶ ἡ μεσαία λευκή, φέρουσα εἰς τὸ κέντρον αὐτῆς τὸν θυρεόν. Ἡ ἐμπορικὴ σημαία εἶναι ἡ αὐτὴ ἄνευ τοῦ θυρεοῦ. Ὁ θυρεὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο κλάδους δάφνης, συμπεπλεγμένους ἐν εἴδει ᾠοειδοῦς στεφάνης, ἐντὸς τῆς ὁποίας, ἐπὶ βάθους κυανοῦ, εὑρίσκονται τὰ συμπλέγματα δύο ὅπλων καὶ δύο σπαθῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὑπάρχει ἀνοιγμένος λευκὸς κύλινδρος, φέρων τὴν ἐπιγραφήν: «Libertad 15 de Septembre 1821» καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἵσταται τὸ ἐθνικὸν πτηνὸν τῆς χώρας, ὁ κετζάλ.

Θυρεὸς τῆς Γουατεμάλας.

Οἱ κάτοικοι τῆς Γουατεμάλας εἶναι κατὰ τὰ 60 % Ἰνδοί, οἱ δὲ λοιποὶ μιγάδες («mestizos») ἢ «Ladinos» ἤτοι Λατῖνοι (Ἰσπανοὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς καὶ πεπολιτισμένοι Ἰνδοὶ) μετὰ μικροῦ ἀριθμοῦ λευκῶν, εἰς τοὺς ὁποίους περιλαμβάνονται περὶ τοὺς 15000 Εὐρωπαίων καὶ Βορειοαμερικανῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων πολλοὶ Ἑβραῖοι τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, Γερμανοὶ καὶ Ἰταλοί. Ἐπίσημος γλῶσσα τοῦ κράτους εἶναι ἡ ἱσπανική. Οἱ Ἰνδοὶ ὅμως ὁμιλοῦν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν ἰνδικὴν γλῶσσαν εἰς πολλὰς διαλέκτους, ὧν κυριώτεραι εἶναι ὀκτώ. Οἱ Ἰνδοὶ ἀνήκουν εἰς τὴν φυλὴν τῶν Μαΰα καὶ τῶν Κίτσε, αἵτινες κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα εἶχον φθάσει εἰς ἀρκετὸν ὕψος πολιτισμοῦ, δύο δὲ ἐκ τῶν διαλέκτων αὐτῶν, ἡ Κίτσε καὶ ἡ Κακκικέλ, ἀφῆκαν καὶ ἴχνη ἐνδιαφερούσης φιλολογίας.

— [ΙΣΤΟΡ.] Ἡ ἱστορία τῆς Γουατεμάλας ἄρχεται ἀπὸ τῆς κατακτήσεως αὐτῆς ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν, ὑπὸ τὸν Πέτρον ντὲ Ἀλβαράντο, στρατηγὸν τοῦ Κόρτες, κατὰ τὰ ἔτη 1522 – 1524. Ἐπὶ 300 περίπου ἔτη ἡ Γουατεμάλα παρέμεινεν ὑπὸ τὴν ἱσπανικὴν κατοχὴν καὶ ἀπετέλει, ἐν τῷ ἱσπανικῷ Μεξικῷ, μετὰ τοῦ κράτους τοῦ Τσιάπα, ἰδιαιτέραν γενικὴν διοίκησιν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην κατεστράφη ὁ ἀρχαῖος ἰνδικὸς πολιτισμὸς τῶν ἰθαγενῶν καὶ ἐξωλοθρεύθησαν πλεῖσται φυλαί. Παρὰ τὴν ἱσπανικὴν ὅμως κακοδιοίκησιν, τὴν διαφθορὰν καὶ τὴν δουλείαν, οἱ ἰθαγενεῖς καὶ οἱ Λαντῖνος ἐνεκολπώθησαν κατὰ μέγα μέρος τὸν Χριστιανισμόν, ἐξέμαθον τὴν ἱσπανικὴν γλῶσσαν καὶ ἐξεπολιτίσθησαν ὁπωσδήποτε, ἀποκτήσαντες συγχρόνως καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἐλευθέρου βίου. Τῷ 1821 αἱ ἱσπανικαὶ ἀποικίαι τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς ἐξανεστάτησαν καὶ ἀπετέλεσαν τὴν Ὁμοσπονδίαν τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς. Τῷ 1839 ὅμως οἱ ἀντιομοσπονδιακοὶ ὑπερίσχυσαν καὶ ἐκήρυξαν τὴν Γουατεμάλαν ἀνεξάρτητον δημοκρατίαν, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Ραφαήλου Καρρέρα, ὁ ὁποῖος διῴκησε τὴν χώραν μέχρι τοῦ θανάτου του δικτατορικῶς, καταπνίξας, τῷ 1845, ἓν ἀντεπαναστατικὸν κίνημα τῶν ὁμοσπονδιακῶν καὶ νικήσας, τῷ 1851, τὰ ὁμοσπονδιακὰ στρατεύματα τῆς Χονδούρας καὶ τοῦ Σαλβαντόρ. Τῷ 1863, συνεπείᾳ ἀνταγωνισμοῦ μεταξὺ τοῦ Καρρέρα καὶ τοῦ προέδρου τοῦ Σαλβαντὸρ Γεράρδου Μπαρρίος, ἐξερράγη πόλεμος μεταξὺ Γουατεμάλας καὶ Σαλβαντόρ. Τὰ στρατεύματα τῆς Γουατεμάλας ὑπέστησαν σοβαρὰν ἧτταν ἐν Κοατεπέκουε. Κατόπιν ὅμως ἡ Νικαράγουα καὶ ἡ Κόστα-Ρίκα συνεμάχησαν μετὰ τῆς Γουατεμάλας, ἐνῷ ἡ Χονδούρας ἐτάχθη πρὸς τὸ μέρος τοῦ Σαλβαντόρ. Ἀποτέλεσμα τῶν συμμαχιῶν τούτων ὑπῆρξεν ἡ κατάληψις τοῦ Σὸν Σαλβαντὸρ ὑπὸ τοῦ Καρρέρα καὶ ἡ ἐπικυριαρχία τούτου ἐπὶ τῆς Χονδούρας καὶ τῆς Νικαράγουας. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καρρέρα, τῷ 1865, ἐξελέγη πρόεδρος ὁ Θέρνα καὶ μετὰ τοῦτον ὁ στρατηγὸς Ρουφίνο Μπαρρίος, τῷ 1871, ὑπὸ τὴν διακυβέρνησιν τοῦ ὁποίου ἡ χώρα ἐπετέλεσε μεγάλας προόδους. Τῷ 1885 ὅμως, ἐπιχειρήσας νὰ ἀνασυστήσῃ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν του τὴν ὁμοσπονδίαν τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς, περιεπλάκη εἰς πόλεμον μετὰ τοῦ Σαλβαντόρ, τῆς Νικαράγουας καὶ τῆς Κόστα-Ρίκας καὶ ἐφονεύθη κατά τινα μάχην. Ἐπηκολούθησε περίοδος ἀναρχίας, ἐμφυλίου πολέμου, ἐκραγέντος τῷ 1906, καὶ πολέμου πρὸς τὰς γειτονικὰς δημοκρατίας, ὁ ὁποῖος κατέπαυσε τῇ ἐπεμβάσει τοῦ προέδρου τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς Ρούσβελτ καὶ τοῦ προέδρου τοῦ Μεξικοῦ Ντίαθ. Τῷ 1926 ἐξελέγη πρόεδρος ὁ Λάζαρος Τσάκος. Μ. Δ. Β.

— [ΣΤΡΑΤ. ΟΡΓΑΝ.] Ὁ στρατὸς τῆς Γουατεμάλας περιλαμβάνει τὸν ἐνεργὸν καὶ τὸν ἐφεδρικόν. Ὁ πρῶτος ἀποτελεῖται ἐκ τῶν ἀνδρῶν ἡλικίας 18 μέχρι 30 ἐτῶν, ὧν μέρος τηρεῖται ἐν ὑπηρεσίᾳ πρὸς συγκρότησιν τῶν ἀναγκαιουσῶν φρουρῶν ἐν καιρῷ εἰρήνης. Ὁ ἐφεδρικὸς στρατὸς περιλαμβάνει τοὺς ἄγοντας ἡλικίαν ἀπὸ 30 μέχρι 50 ἐτῶν. Οἱ ἀξιωματικοὶ στρατολογοῦνται εἴτε ἐκ τῶν μαθητῶν τῶν ἐξερχομένων ἐκ τῆς Πολυτεχνικῆς σχολῆς, εἴτε ἐκ τῶν στρατιωτικῶν, κατόπιν ἐπιτυχῶν ἐξετάσεων διὰ τὸν βαθμὸν τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ. Ἡ σύνθεσις τοῦ στρατοῦ δὲν εἶναι μονίμως καθωρισμένη. Ὑφίσταται κυρίως πεζικὸν καί, ἐν περιωρισμένῳ ἀριθμῷ, πυροβολικὸν μετά τινων ὀρειβατικῶν πυροβόλων. Ἡ ἐν πολέμῳ δύναμις τοῦ μὲν ἐνεργοῦ στρατοῦ ἀνέρχεται περὶ τὰς 60.000 ἀνδρῶν, τοῦ δὲ ἐφεδρικοῦ εἰς 30.000 περίπου. Κ. ΔΙΓΕΝΗΣ

— **Γουατεμάλα** ἢ ***Νέα Γουατεμάλα*** (Guatemala ἢ Guatemala la nueva ἢ Nueva Guatemala) *[Γεωγρ.]*. Πρωτεύουσα τῆς δημοκρατίας τῆς Γουατεμάλας, μέχρι δὲ τοῦ 1821 τῆς ἱσπανικῆς γενικῆς διοικήσεως τῆς Γουατεμάλας, ἐν τῇ ὀρεινῇ περιοχῇ τῆς Σιέρρα Μάντρε. Ἄλλοτε ἐκαλεῖτο καὶ *Σαντιάγο ντὲ λὸς Καμπαλιέρος ντὲ Γουατεμάλα*. Κάτοικοι 112086. Ἐκτίσθη ἐπὶ εὐρυτάτου ὀροπεδίου, διαρρεομένου ὑπὸ τοῦ Ρίο ντὲ λὰς Βάκας καὶ εὑρίσκεται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, ἡ ὁποία ἑνώνει τὸν Ἀτλαντικὸν (διὰ τοῦ Πόρτο Μπαρρίος), μὲ τὸν Εἰρηνικὸν (διὰ τοῦ Σὰν Χοσέ). Εἶναι πόλις νέα, καλῶς ἐκτισμένη, μὲ ὡραίας δενδροφύτους ὁδοὺς καὶ ὡραῖα προάστεια. Ἐκτίσθη τῷ 1920, εἰς ἀπόστασιν 20 χλμ. πρὸς Ν τῆς παλαιοτέρας ὁμωνύμου πόλεως, ἡ ὁποία κατεστράφη ὑπὸ τρομεροῦ σεισμοῦ τῆς 3 καὶ 4 Ἰανουαρίου τοῦ 1918. Ἡ πόλις αὕτη ἦτο τρίτη κατὰ σειρὰν πρωτεύουσα τῆς Γουατεμάλας, καταστραφεῖσα ὑπὸ σεισμοῦ. Ἡ πρώτη Γουατεμάλα, ἡ ὁποία σήμερον καλεῖται *Θιουτὰδ Βιέχα* (παλαιὰ πόλις), ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ κατακτήσαντος τὴν χώραν Πέτρου ντὲ Ἀλβαράντο, τῷ 1527, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ἡφαιστείου Ἄγκουα καὶ κατεποντίσθη διὰ τοῦ κατακλυσμοῦ τῶν ὑδάτων, τὰ ὁποῖα ἀνεπήδησαν κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ ἡφαιστείου τούτου, τῷ 1541. Τῷ 1542 ὁ Ἀλβαράντο ἔκτισε τὴν νέαν πρωτεύουσαν *Σαντιάγο ντὲ λὸς Καμπαλιέρος ντὲ Γουατεμάλα*, ἡ ὁποία σήμερον καλεῖται *Ἀντιγκουα*, εἰς ἀπόστασιν 40 περίπου χλμ. πρὸς Δ τῆς πρώτης· τῷ 1773 ὅμως κατεστράφη καὶ αὐτὴ ὑπὸ σεισμοῦ, ἀνοικοδομηθεῖσα δὲ κατόπιν ἐν μέρει μετεβλήθη εἰς ὀνομαστὴν λουτρόπολιν, μετὰ σημαντικῶν θερμοπηγῶν· τῷ 1779 ἐκτίσθη νέα πρωτεύουσα, εἰς ἀπόστασιν 45 χλμ. ΒΑ τῆς παλαιᾶς, ἡ *Νέα Γουατεμάλα*. Ἡ μετὰ τὴν καταστροφὴν καὶ ταύτης ὑπὸ σεισμοῦ τοῦ 1918 κτισθεῖσα τῷ 1920 σημερινὴ πρωτεύουσα περιέχει πολλὰ ὡραῖα κτίρια, πανεπιστήμιον, μητροπολιτικὸν ναόν, θέατρα, στρατιωτικὴν ἀκαδημίαν, μουσεῖον κτλ. Αἱ περισσότεραι οἰκίαι εἶναι μονόροφοι καὶ ἔχουν ἀνεγερθῆ κατὰ τὰ τελευταῖα ἀντισεισμικὰ συστήματα, περιβάλλονται δὲ ὑπὸ κήπων. Μ. Δ. Β.

—**Γουατεμάλα *Παλαιὰ*** (Guatemala Antigua ἢ ἁπλῶς La Antigua) *[Γεωγρ.]*· βλ. Γουατεμάλα ἢ ***Νέα Γουατεμάλα***

γούβα (ἡ)· κοίλωμα ἢ λάξευμα λίθου, ξύλου κ. τ. τ. || κοίλωμα γῆς ἢ βράχου: «παίρνω νερὸ ἀπὸ τὴ γούβα» || ὁ ὑφαντικὸς ἱστός, ἀλλαχοῦ *λάκκος* (ἕνεκα τοῦ ὑπὸ τὸν ἱστὸν ὀρύγματος).

Γούβα *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία δοθεῖσα ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς εἰς τὸν ἐν Ἀνατολ. Θρᾴκῃ (περιφέρεια Ἀδριανουπόλεως) συνοικισμὸν *Νετζαντιέ*.

— **Γούβα** *[Γεωγρ.]*. Τοποθεσία τῆς Φωκίδος, ἐν ᾗ εἷς μυκηναϊκὸς σπηλαιώδης τάφος ἄνευ δρόμου. [Πρβλ. «Athenische Mitteilungen» 31, 1906, σ. 394.]

Digitized by Google

Γουβάζης. Ἡγεμὼν τῆς Λαζικῆς κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰουστινιανοῦ Α' (527—565). Σύμμαχος ὢν καὶ ὑποτελὴς τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας μετέσχε τῶν ἐν Λαζικῇ πιχειρήσεων τοῦ βυζαντινοῦ στρατοῦ κατὰ τῶν Περσῶν. Ὁ Γουβάζης περὶ τὸ 555 ἀποδίδων τὴν ἐν τῇ χώρᾳ του εἰσβολὴν τῶν Περσῶν εἰς τὴν ἀδράνειαν τῶν στρατηγῶν Μαρτινοῦ, Ρουστίκου καὶ Βέσσου, κατήγγειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν Ἰουστινιανόν, οὗτοι δέ, διὰ νὰ τὸν ἐκδικηθοῦν, τὸν κατηγόρησαν ὡς μηδίζοντα. Ὁ Ἰουστινιανὸς καίτοι δὲν ἐπίστευσε τὴν διαβολήν, γενομένην διὰ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ρουστίκου Ἰωάννου, διέταξε νὰ ἀποσταλῇ οὗτος εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀλλ' ὁ Ἰωάννης, φοβούμενος ὅτι οὕτω θὰ ἀπεκαλύπτετο ἡ διαβολὴ καὶ ἐπιδιώκων τὴν ἐξόντωσιν τοῦ Γουβάζου, ὑπέδειξε τῷ βασιλεῖ ὅτι ὁ Γουβάζης θὰ ἠρνεῖτο νὰ ἔλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐπέτυχε νὰ λάβῃ τὴν διαταγήν, ὅπως φονευθῇ ὁ Γουβάζης ἐὰν ἀπεποιεῖτο νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν διαταγὴν τοῦ βασιλέως. Ἐπανελθὼν εἰς Λαζικὴν ὁ Ἰωάννης ἐφόνευσε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ρουστίκου τὸν Γουβάζην καὶ συγχρόνως ἀνέφερον πρὸς τὸν βασιλέα ὅτι ἔπραξαν τοῦτο, διότι ἀντέστη εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς διαταγῆς του. Ἀλλ' ὁ φόνος αὐτοῦ ἐξήγειρε τὴν ἀγανάκτησιν τῶν Λαζῶν, οἵτινες κατήγγειλαν τὴν δολοφονίαν εἰς τὸν βασιλέα καὶ συγχρόνως ἔπαυσαν νὰ συμπράττωσι μετὰ τῶν Βυζαντινῶν. Ταραχθεὶς ἐκ τούτου ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ θέλων νὰ κατευνάσῃ τοὺς Λαζοὺς ἀπέστειλεν εἰς Λαζικὴν τὸν συγκλητικὸν Ἀθανάσιον, ὅστις ἐξετάσας τὴν ὑπόθεσιν κατεδίκασε τόν τε Ρούστικον καὶ τὸν Ἰωάννην εἰς τὸν διὰ μαχαίρας θάνατον. Ν. ΚΛΕ

γουβακίνη (ἡ) *[Χημ.]*· βλ. ἀρέκης *ἀλκαλοειδῆ*.

Γοῦββα *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Πετραίας Ἀραβίας, κειμένη μεταξὺ τῶν πόλεων Λύσα καὶ Γυψαρία *(Πτολ.* V, 17). Ι. Δ. Σ.

Γουβέλης. Οἰκογένεια ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, πολὺ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως, ἐκ Προυσοῦ τῆς Εὐρυτανίας καταγομένη.

—1) ***Ἀναστάσιος***, ὁ ἐπιλεγόμενος *Χαλντούπης*. Ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Γιαννάκην Γιολδάσην εἰς τὸ Καρπενήσιον καὶ ὑπὸ τὸν Π. Κοντογιάννην εἰς [...]ιζεις παρὰ τὴν Ὑπάτην μάχας. Κατὰ τὴν πολιορ[κίαν] τοῦ Μεσολογγίου ἀπεστάλη μετὰ τῶν ἀδελ[φῶν] του Ἰωάννου καὶ Γεωργίου ἐπὶ κεφαλῆς τριά[κοντα] ἄλλων ἀνδρῶν καὶ ἠνδραγάθησε κατὰ τὴν [...] κατορθώσας νὰ διασώσῃ τὸν Μαυροκορ[δάτον καὶ] τὸν Βλαχόπουλον. Ἠμείφθη διὰ τοῦ [...] καὶ ἐλογίσθη ἀξιωματικὸς τῆς Φάλαγγος.

—2) ***Ἀπόστολος***. Ὑπῆρξεν ὁ ταδὸς τοῦ Ὀδυσσέως Ἀνδρούτσου καὶ μετέσχε τῆς μάχης εἰς τὸ [Χάν]ι τῆς Γραβιᾶς.

— 3) ***Γεώργιος***. Προεστὼς Καρπενησίου, ἱερεὺς καὶ διδάσκαλος, γεννηθεὶς περὶ τὸ 1750 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1825.

— 4) ***Γεώργιος***. Ἔπεσεν ἡρωϊκῶς μαχόμενος κατὰ τὴν ἔξοδον τοῦ Μεσολογγίου.

— 5) ***Δημήτριος***. Υἱὸς τοῦ Γεωργίου καὶ ἀδελφὸς τοῦ Κωνσταντίνου. Ἐγεννήθη τῷ 1790 καὶ ὑπηρέτησεν εἰς τὰς ἁρματολικὰς τάξεις, συνδεθεὶς μετὰ τοῦ Τσελεπίτσαρη, χάρις δὲ εἰς τὴν φιλίαν ταύτην διασώσας καὶ τὸν Προυσόν. Τῷ 1821 μετέσχε τῶν περὶ τὸ Καρπενήσιον μαχῶν, ὡς καὶ βραδύτερον τῆς τῶν Καγκελίων, Βελουχίου καὶ Ἁγίου Βλασίου. Τὸν Ἰούλιον 1824 διωρίσθη ἔπαρχος Καρπενησίου καὶ φρούραρχος τῆς Ἀποκλείστρας, ὅπου συνεκεντρώθησαν περὶ τὰς δέκα χιλιάδες γυναικοπαίδων. Προαχθεὶς εἰς χιλίαρχον διὰ τὰς ὑπηρεσίας του καὶ κατόπιν εἰς στρατηγόν, ἐξελέγη πληρεξούσιος εἰς τὸ Ἄργος καὶ τὴν Πρόνοιαν τῷ 1832 καὶ εἰς τὴν Συνέλευσιν τοῦ 1843. Ἀπέθανε τῷ 1868.

— 6) ***Δημήτριος***. Ἀγωνιστὴς καταγόμενος ἐκ Μεσολογγίου. Ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Γιαννάκην Κότσικαν καθ' ὅλας τὰς μάχας ἃς διεξήγαγεν οὗτος.

— 7) ***Ἰωάννης***. Ἀδελφὸς τοῦ Ἀναστασίου καὶ Γεωργίου. Ἐφονεύθη κατὰ τὴν ἔξοδον τοῦ Μεσολογγίου.

— 8) ***Κωνσταντῖνος***. Υἱὸς τοῦ Γεωργίου, προεστοῦ τοῦ Καρπενησίου, γεννηθεὶς αὐτόθι τῷ 1780. Ἐσπούδασεν ἐν Μεσολογγίῳ παρὰ τῷ Παλαμᾷ καὶ μεταβὰς εἰς Ἰωάννινα ἀπέκτησε τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ Βελῆ πασᾶ, ὅστις τὸν διώρισε γραμματέα καὶ λογοθέτην καὶ τὸν ἀπέστειλε κατόπιν πρὸς ἐκπαίδευσιν εἰς Μασσαλίαν. Ἀκολουθήσας κατόπιν τὸν Βελῆ πασᾶν εἰς διαφόρους ἐκστρατείας του ἐν Πελοποννήσῳ καὶ Τρικκάλοις, ὡς γενικὸς γραμματεύς, ἀπεστάλη ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ Πὸρ - Μαὸν τῆς Μινόρκας, ὅπου ἐμπορεύετο διὰ λογαριασμὸν τοῦ Βελῆ πασᾶ καὶ εἶτα δι' ἴδιον λογαριασμὸν καταστὰς πλουσιώτατος. Μυηθεὶς εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἐνθέρμων ὑποστηρικτῶν τῆς παλιγγενεσίας ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, ἅμα δὲ τῇ ἐκρήξει τῆς Ἐπαναστάσεως κατῆλθεν εἰς Ἑλλάδα καὶ διέθεσε τὴν περιουσίαν αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ Ἀγῶνος. Ἀποσταλεὶς τῷ 1822 ὡς πληρεξούσιος τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος εἰς Πελοπόννησον, συνειργάσθη εἰς τὸν καταρτισμὸν τῆς Γερουσίας καὶ μετέσχε τῆς διοικήσεως τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος. Μετέσχε τῆς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου, ἐξελέγη πληρεξούσιος τῆς Γ' Ἐθνικῆς συνελεύσεως, ἀπέθανε δὲ πένης ἐν Ναυπλίῳ τῷ 1829.

— 9) ***Κωνσταντῖνος***. Ἐγεννήθη ἐν Μεσολογγίῳ τῷ 1836. Καταταχθεὶς τῷ 1856 εἰς τὸν στρατὸν ὡς ἐθελοντής, προήχθη τῷ 1862 εἰς ἀνθυπασπιστήν. Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1866 κατετάχθη εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ ἀντισυνταγματάρχου Σπ. Γενήσαρλη συγκροτηθὲν σῶμα, μεθ' οὗ κατῆλθεν εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἐπαναστατημένης Κρήτης. Συμμετασχὼν ὡς διοικητὴς λόχου τοῦ σώματος ἐκείνου εἰς πλείστας ἐπιχειρήσεις, διεκρίθη διὰ τὴν ἀνδρείαν του. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τῷ 1883 μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ λοχαγοῦ.

— 10) ***Κωνσταντῖνος***. Ἀντιστράτηγος. Ἔγγονος τοῦ Κ. Γ. Γουβέλη, γεννηθεὶς τῷ 1868. Ἐξῆλθε τῆς σχολῆς τῶν Εὐελπίδων τῷ 1888, εἰργάσθη εἰς τὴν γεωδαιτικὴν ὑπηρεσίαν, εἶτα δὲ μετέσχε τοῦ πολέμου τοῦ 1897. Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ὀχυρωτικῆς καὶ τῆς πυροτεχνουργίας εἰς τὸ στρατ. σχολεῖον Εὐελπίδων καὶ μετέσχε τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Γουδί. Ἔλαβε μέρος εἰς τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους 1912 καὶ 1913. Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 1917—1920 διετέλεσεν εἰς αὐτεπάγγελτον ἀποστρατείαν. Ἀνακληθεὶς τῷ 1920 εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν διωρίσθη κατ' Ἰανουάριον τοῦ 1921 ἀρχηγὸς τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου, ἀποσυρθεὶς τὸν Ἀπρίλιον ἰδίου ἔτους. Ἀπεστρατεύθη αὐτεπαγγέλτως τῷ 1923.

— 11) ***Μανώλης***. Πρεσβύτερος ἀδελφὸς τοῦ ἀνωτέρω (βλ. λ. Ἀθῆναι τ. Β' σ. 269 β').

— 12) ***Χριστόδουλος***. Υἱὸς τοῦ Γεωργίου Γουβέλη, γεννηθεὶς περὶ τὸ 1795. Ἐσπούδαζε τὴν ἰατρικὴν ἐν Παταυίῳ ὅταν ἐξερράγη ἡ Ἐπανάστασις καὶ κατελθὼν μετέσχεν αὐτῆς ὡς Ἀγωνιστὴς καὶ ἰατρὸς ὑπὸ τοὺς στρατηγοὺς Κ. Βλαχόπουλον, Γιαννάκην Γιολδάσην, τὸν ἀδελφόν του Δημήτριον Γουβέλην καὶ τὸν Γεώργιον Καραϊσκάκην. Ἀπέθανεν εἰς βαθὺ γῆρας. Γ. Δ. ΚΟΡΟΜΗΛΑΣ

Γουβένη *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία δοθεῖσα ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς εἰς τὸ ἐν Ἀνατολ. Θρᾴκῃ (περιφέρεια Βιζύης, νομοῦ Σαράντα Ἐκκλησιῶν) χωρίον *Τσουβενλῆ*. Δ. Ε. Μ.

Γουβερνέτο. Σταυροπηγιακὴ μονὴ τῆς Κρήτης κειμένη εἰς τὸ ΒΑ μέρος τοῦ Ἀκρωτηρίου, 254 μ. ὑψ. ὑπὲρ τὴν θάλασσαν, εἰς τρίωρον περίπου ἀπόστασιν ἀπὸ τὴν πόλιν τῶν Χανίων, τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου (Κυρίας τῶν Ἀγγέλων). Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ περιβόλου αὐτῆς ὑψοῦ-

Μονὴ Γουβερνέτου.

ται ναὸς τῆς Θεοτόκου μὲ ὡραῖα βενετικὰ γλυπτὰ εἰς τὴν πρόσοψιν. Ἑκατέρωθεν τοῦ νάρθηκος ὑπάρχουν δύο παρεκκλήσια, τὸ μὲν ἐπ' ὀνόματι Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἐρημίτου, τοῦ πολιούχου τοῦ Ἀκρωτηρίου, τὸ δ' ἕτερον ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἁγίων Δέκα, τῶν ἐν Κρήτῃ ἐπὶ Δεκίου μαρτυρησάντων. Τὸ ἀρχαιότερον σῳζόμενον βιβλίον τῆς μονῆς εἶναι κτηματολόγιον καὶ μοναχολόγιον ἀπὸ τοῦ 1832. Ἡ ἵδρυσις τῆς μονῆς φαίνεται ὅτι ἐγένετο μετὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα, ὅτε αἱ πειρατικαὶ ἐπιδρομαὶ δὲν ἐπέτρεπον τὴν διαμονὴν τῶν μοναχῶν ἐν τῇ παραλιακῇ μονῇ τοῦ Καθολικοῦ. Ἐκτὸς τῆς μονῆς καὶ εἰς ἀπόστασιν 200 περίπου μέτρων ἀπ' αὐτῆς πρὸς Β. εὑρίσκεται εἶδος στοᾶς ἐστεγασμένης καὶ καλουμένης «Καλύβα». Κατωτέρω εἰς ἀπόστασιν δέκα περίπου λεπτῶν ΒΑ, κεῖται τὸ «σπήλαιον τῆς Ἀρκούδας» (196 μ. ὑψ.), ὀνομασθὲν οὕτως ἐκ μεγάλου σταλακτίτου ἔχοντος μορφὴν ἄρκτου ἱσταμένης ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν, στηριζούσης δὲ τοὺς ἐμπροσθίους ἐπὶ τῶν τοίχων μεγάλης δεξαμενῆς. Εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ σπηλαίου ὑπάρχει ναΐσκος καὶ ἠρειπωμένα κελλία. Εἰς ἀπόστασιν 20 λ. κατωτέρω εἶναι τὸ λεγόμενον *Καθολικὸν* (ἢ μονὴ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἐρημίτου, ὑψ. 70 μ.), ἱδρυθὲν ἴσως τὸν ΣΓ' ἢ Ζ' αἰῶνα. Τῆς μονῆς ταύτης σῴζονται ὁ ναός, λελαξευμένος ἐξ ὁλοκλήρου ἐπὶ τοῦ βράχου ἐκτὸς τῆς προσόψεως, ἐρείπια τοίχου μεγάλου περιβόλου καὶ δύο κελλία κλιβανοειδῆ καὶ χαμηλότατα. Παρὰ τὸν ναὸν τοῦ Καθολικοῦ εἶναι τὸ σπήλαιον τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Ἐρημίτου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀπέθανεν ὁ ἐξ Αἰγύπτου καταγόμενος ἅγιος.

Ἐν τῷ Καθολικῷ τοῦ Ἀκρωτηρίου συνεκλήθη τὸν Μάϊον τοῦ 1570 ὑπὸ τοῦ Γ. Καντανολέου σύνοδος τῶν ριζαρχῶν τῆς δυτ. Κρήτης. Ἡ σύνοδος αὕτη συσκεφθεῖσα περὶ ἐπαναστάσεως κατὰ τῶν Ἐνετῶν, ἀπεκήρυξε τὴν Ἐνετικὴν δημοκρατίαν καὶ ἀνεκήρυξε τὴν Κρήτην πανελευθέραν καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Τῷ 1512 ἡ μονὴ εἶχε καταστραφῆ ὑπὸ τῶν Βενετῶν, διότι δῆθεν παρέσχεν ἄσυλον εἰς ἐπαναστάτας. Ὅτι δὲ καὶ ἐπὶ τουρκοκρατίας ὑπέστη καταστροφὰς μαρτυρεῖται ἐκ τῶν σημείων τῶν ἐμπρησμῶν, τὰ ὁποῖα ἔφεραν εἰς φῶς νεώτεραι ἐπισκευαί. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ἐπίσης τοῦ 1821 ἡ μονὴ διηρπάγη, ἐλεηλατήθη καὶ ἐνεπρήσθη ὑπὸ τῶν γενιτσάρων.

Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς της ἡ μονὴ εἶχεν ἐν Ἀκρωτηρίῳ καὶ ἀλλαχοῦ περὶ τὰ δέκα πλούσια μετόχια (Χωρδάκι, Κουμαρές, Στέρνες, Καμπάνι, Ἀρώνι, Κορακιὲς (Καλογραιῶν), Χαλέπα (Χανίων), Μουρνιὲς (Γουβερνέτο), Γαλατᾶ, Παλαιόκαστρον), καὶ ἔτρεφε μέγα πλῆθος αἰγοπροβάτων καὶ πολλὰ ζεύγη βοῶν ἀροτήρων. Λόγῳ τῶν ἐπανειλημμένων ἐπιδρομῶν ἐλάχιστα ἄμφια καὶ πολύτιμα σκεύη σῴζονται. Τὴν ἀδελφότητα ἀποτελοῦσι σήμερον 9 ἀδελφοί.

Ἡ προέλευσις τοῦ ὀνόματος Γουβερνέτο δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένη. Τινὲς τὸ παράγουν ἐκ τοῦ gubernare, ἅτε ἐχούσης τὰ πρωτεῖα τῆς μονῆς ταύτης, ἄλλοι δὲ ἐκ τοῦ Γδερνέτο, οἰκογενειακοῦ ἢ τοπωνυμικοῦ. Ε. ΓΕΝΕΡΑΛΙΣ

Γοῦβες *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου *Ἱστιαίων* τῆς ἐπαρχίας Ἱστιαίας (τέως *Ξηροχωρίου*) τοῦ νομοῦ Εὐβοίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 429. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Καστρὶ* (κάτ. 108) καὶ *Τσαπουρνιὰ* (κάτ. 230).

— **Γοῦβες** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Ἕλους τῆς ἐπαρχίας Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς τοῦ νομοῦ Λακωνίας, ἀποτελοῦν ὁμώνυμον κοινότητα. Κάτ. (1928) 413. Ἡ περιφέρεια παράγει σῖτον καὶ ἔλαιον. Δ. Ε. Μ.

— **Γοῦβες** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαρχίας Πεδιάδος τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 582. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Ἐπάνω Κόζαρη* (κάτ. 281) καὶ *Σκοτεινὸ* (κάτ. 143).

— **Γοῦβες** *[Γεωγρ.]*. Μικροσυνοικισμὸς τῆς ἐν Κρήτῃ κοινότητος *Νεαπόλεως* τῆς ἐπαρχίας Μεραμβέλλου τοῦ νομοῦ Λασιθίου. Κάτ. (1928) 12.

γούβι (τὸ) *[Ζῳολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ πτηνοῦ *βίας ὁ μέγας* (Bubo maximus). Δ. Ν. Π.

Γουβὶ ἢ ***Γουβιὸ*** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τοῦ δήμου Κερκυραίων τοῦ νομοῦ Κερκύρας. Κάτ. (1928) 308. Κεῖται παρὰ τὸν ὁμώνυμον λιμένα ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς νήσου.

— *[Ναυτ. Ἱστορ.]* Ὅτε ἡ Κέρκυρα ὑπῆρξε τὸ σπουδαιότερον ἔρεισμα τῆς ἐνετικῆς θαλασσοκρατίας, ὁ λιμὴν οὗτος, ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν καλούμενος *Γοβίνο*, ἐγένετο εἷς τῶν ἐπισημοτέρων τῆς κραταιᾶς δημοκρατίας ἐκείνης ναυστάθμων. Τὸ εὐρὺ τῆς ὑδατίνης του ἐκτάσεως τῆς εἰσδυούσης 1 ὅλον μίλλιον, τὸ μέτριον βάθος του (4—4 ½ ὀργυιῶν), τὸ ὑψηλὸν βόρειον κέρας του, ἡ ἄκρα Κομμένη, τὸ στενόν του στόμιον καὶ ἡ πρὸ τοῦ στομίου του νησὶς Λαζαρέττο, καθίστων τὸν λιμένα καὶ ἀσφαλῆ καὶ ἀπρόσβλητον ἀπὸ θαλάσσης. Τὰ ἀδιάβατα ἀφ' ἑτέρου περὶ τὴν παραλίαν τοῦ λιμένος ἕλη καθίστων εὐχερεστάτην τὴν ἄμυνάν του καὶ κατὰ πάσης ἀπὸ ξηρᾶς προσβολῆς. Τὰ φυσικὰ ταῦτα τοῦ λιμένος προτερήματα ἤρκεσαν εἰς τοὺς Ἐνετούς, παριδόντας τὰ ἀπὸ τῆς ἑλονοσίας τοῦ τόπου δεινά, ὅπως προτιμήσωσι τὴν ἐκεῖ ἀνέγερσιν ναυστάθμου καὶ οὐχὶ ἐν τῷ λιμένι τῆς Κερκύρας. Ἵδρυσαν οὕτως ἐν Γουβιὸ πολυαρίθμους καὶ παμμεγέθεις ἀποθήκας ἐξοπλισμοῦ, ναυτῶνας καὶ νεώρια ἐπισκευῶν καὶ μικρὸν ἀνάκτορον διὰ τὸν ναύαρχον διευθυντὴν τοῦ ναυστάθμου, τὸν «capitano delle navi», ὅστις ὤφειλε νὰ ἑδρεύῃ ἐνταῦθα.

Digitized by Google

Διαρκῶς δὲ συνεπληροῦντο αἱ ἐγκαταστάσεις αὗται, τῆς νεωτέρας ἐπὶ τοῦ κτιρίου διασωθείσης χρονολογίας ἀναγομένης εἰς τὸ 1758. Τοῦ Βοναπάρτου καταλύσαντος τὴν ἑνετικὴν δημοκρατίαν, ὁ ναύσταθμος τοῦ Γουβιοῦ ἔμενεν ἀχρησιμοποίητος. Τῷ 1799 ἐχρησιμοποιήθη ὡς ὁρμητήριον τοῦ ὑπὸ τοὺς Οὐτζάκωφ κ.ὶ Κατήρ-μπεη ρωσοτουρκικοῦ στόλου, μετὰ τὴν εἰς αὐτοὺς παράδοσιν τῆς Κερκύρας ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Chabot. Βραδύτερον, ἅμα τῇ ἀνακαταλήψει ὑπὸ τῶν Γάλλων τῆς Κερκύρας (1807) δυνάμει τῆς συνθήκης τοῦ Τιλσίτ, τόσον ὁ στρατηγὸς César Bertier (1807), ὅσον καὶ ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν κόμις Donzelot, ἔσπευσαν νὰ προσθέσουν νέας ὀχυρώσεις καὶ εἰς τὴν Κομμένη καὶ εἰς τὰς πρὸ τοῦ στομίου νησῖδας καὶ νὰ ἐπισκευάσωσι τὰ κτίρια. Περιελθούσης τῆς Κερκύρας εἰς τὴν Ἀγγλίαν (30 Μαΐου 1814), ἐγένοντο πολλαὶ δοκιμαὶ πρὸς διαπίστωσιν τοῦ εὐχεροῦς τοῦ εἴσπλου ὑπὸ πάντα ἄνεμον. Καὶ ἐπέτυχον μὲν αὗται, πλὴν κατιδόντες οἱ Ἄγγλοι, ὅτι περισσοτέρους ὑπερασπιστὰς τοῦ λαμπροῦ ἀπὸ πάσης ἄλλης ἀπόψεως ναυστάθμου θὰ ἐθέριζεν ἡ ἑλονοσία ἢ αἱ σκληρότεραι ἀπὸ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης προσβολαί του, τὸν ἐγκατέλιπον προτιμησαντες τὴν ὀχύρωσιν τοῦ Βίδου (βλ. λ.) καὶ τῆς Κερκύρας. Σῴζεται εἰσέτι πᾶν ὅ,τι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀποκομισθῇ, πλὴν τὸ στόμιον τοῦ λιμένος καὶ αὐτὸς ὁ λιμὴν ὁλονὲν προσεπιχοῦνται.

Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

γουβίτσα (ἡ). Παιδιὰ καθ' ἣν ἐντὸς μικροῦ λάκκου ἐπὶ τῆς γῆς ἀνοιγομένου ρίπτουσιν ἀπὸ ἀποστάσεως οἱ παῖκται βώλους, βελάνια ἢ ἄλλο τι. Ὁ ρίπτων κερδίζει ἐὰν τὰ ἐντὸς τῆς γούβας εἰσερχόμενα εἶναι τόσα (μονὰ ἢ ζυγὰ) ὅσα ἔμειναν σύμφωνοι οἱ παῖκται· ἄλλως κερδίζει ὁ ἀνταγωνιστής.

Δ. Ν. Λ.

Γουγαλάννα. Θεὸς τοῦ βαβυλωνιακοῦ Πανθέου, ὅστις ἀναφέρεται ὡς σύζυγος τῆς Ἐρεσχιγγάλ, τῆς «δεσποίνης τοῦ Ἅδου». Εἰς ἄλλα κείμενα ὡς σύζυγός της ἀναφέρεται ὁ Νιναζοῦ.

Ι. Ν. Μ

—Γούδας. Δύο ἐξ Ἠπείρου ἀδελφοί, ἀγωνισθέντες κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν:—1) ***Βασίλειος*** γεννηθεὶς τῷ 1779. Ὑπηρέτει εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἀλλ' ἐνωρὶς ἀπεχώρησε τῆς ὑπηρεσίας ταύτης, μυηθεὶς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας. Ἀκολουθήσας τὸν Μᾶρκον Μπότσαρην, δὲν ἐβράδυνε νὰ γίνῃ ὑπαρχηγὸς τοῦ ἐκ Σουλιωτῶν πολεμιστῶν σώματός του, μὲ τὸ ὁποῖον ἔλαβε μέρος εἰς διαφόρους μάχας εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα. Κατόπιν μετέσχε τῶν περιπετειῶν τοῦ Μεσολογγίου καὶ μικρὸν κατὰ μικρὸν προήχθη εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ἀντιστρατήγου. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τιμηθεὶς διὰ τοῦ ἀργυροῦ ἀριστείου καὶ τοῦ ἀναλόγου βαθμοῦ εἰς τὴν ἐνεργὸν φάλαγγα ἔζησεν ἐν Ἀθήναις μέχρι τοῦ 1845 —2) ***Σταῦρος***, ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, πολεμήσας ὑπὸ τὸν Μᾶρκον Μπότσαρην καὶ τὸν Γεώργιον Καραϊσκάκην. Κατὰ τὸν Ἐμφύλιον τοῦ 1824, εὑρισκόμενος ἐν Πελοποννήσῳ, κατελήφθη ὑπὸ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ καὶ καρεὶς μοναχὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα *Στέφανος* ἐγκατεβίωσεν εἰς τὴν ἐν Τριτοτάμοις μονὴν τῆς Παναγίας μετὰ τοῦ Ἁγιοπατέρα (βλ. λ.), μετὰ δὲ τὴν καταστροφὴν αὐτῆς εἰς Ἅγιον Ὄρος. Ἦτο πολὺ ἐγγράμματος, σπουδάσας εἰς τὴν ἐν Ἰωαννίνοις σχολὴν τοῦ Ψαλλίδα.

Γ. Δ. Κ.

—Γούδας, *Ἀναστάσιος Ν.* Διαπρεπὴς ἰατρὸς καὶ συγγραφεὺς γεννηθεὶς ἐν Γραμμένῳ τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων τῷ 1816 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις τῷ 1882 ἐξ ὄγκου τοῦ λάρυγγος. Μετὰ τὰς ἐν Ἰωαννίνοις ἐγκυκλίους αὐτοῦ σπουδὰς ἐνεγράφη μεταξὺ τῶν πρώτων ἐν τῇ Ἰατρικῇ σχολῇ τοῦ τότε ἱδρυθέντος Ἐθνικοῦ πανεπιστημίου, οὗ ἀνηγορεύθη καὶ πρῶτος διδάκτωρ τῷ 1843, γράψας ἐναίσιμον διατριβὴν ὑπὸ τὸν τίτλον: «Περὶ τῶν κατὰ τὸ ἐν Κενουρίῳ βασιλικὸν σακχαρουργεῖον ἐπιχωρικῶν νοσημάτων» (Ν. Ἀσκλ. Β'. 130). Μετὰ ταῦτα μετέβη εἰς Παρισίους πρὸς εὐρυτέρας σπουδάς, ὁπόθεν ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας, ἔνθα ἐξήσκησεν ἐπιτυχῶς τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ. Ἀντιληφθεὶς τὴν πτωχείαν τῆς ἑλληνικῆς ἰατρικῆς γραμματείας ἤρξατο ἀμέσως πλουτίζων ταύτην ἅμα μὲν διὰ μεταφράσεων σπουδαιοτάτων συγγραμμάτων ξένων ἐγκρίτων καθηγητῶν, οἷα ἡ Πρακτικὴ Παθολογία τοῦ Οὐφελάνδου (1854) καὶ ἡ Γενικὴ Παθολογία τοῦ Σχομέλου (1848) (ἀμφότερα βραβευθέντα ἐν τῷ ἀγῶνι τῶν Ἰωνιδῶν), ἅμα δὲ διὰ πλείστων ἐξαιρέτων διατριβῶν, δημοσιευθεισῶν κυρίως ἐν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδομένοις ἀρίστοις περιοδικοῖς, τοῖς ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἰατρικὴ Μέλισσα» (1853—59) καὶ «Μέλισσα Ἀθηνῶν» (1865—6). Κυριώτεραι τούτων εἰσι: «Ἔρευναι περὶ ἰατρικῆς χωρογραφίας καὶ κλίματος Ἀθηνῶν» (Ἰατρ. Μέλισ. τόμ. ΣΤ', 1858, σελ. 49 καὶ εἰς ἴδ. φυλ.), «Περὶ τῆς ἐν Πειραιεῖ χολέρας» (αὐτόθι τόμ. Β' σελ. 142), «Παρατηρήσεις περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐπιδημούντων διαλειπόντων καλουμένων πυρετῶν» (Ἰατρ. Μέλ. Α' 1833, σελ. 9) καὶ τῆς θεραπείας τούτων διὰ κινίνης (Γαληνὸς ΣΤ' 28 καὶ Ἰατρ. Μέλισ. Α' 48), καὶ αἱ περὶ χολέρας ἐργασίαι (Μελίσ. Ἀθ. Β', 449 καὶ εἰς ἴδ φυλ., αὐτόθι Β' 282, 292 καὶ 337, 396), ὧν τινες ἐδημοσιεύθησαν ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ καὶ εἰς ἴδια φυλλάδια. Ἐπιτεθεὶς ἐν τῷ μεταξὺ κατὰ τοῦ βασιλέως Ὄθωνος ἐν πολιτικῇ ἐφημερίδι ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδομένῃ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀνεξαρτησία», κατεδικάσθη εἰς φυλάκισιν (1860), μεθ' ἣν ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ εἰς Σμύρνην καὶ Λονδῖνον. Ἐπιστρέψας μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ Ὄθωνος εἰς Ἀθήνας συνέγραψε τοὺς «Παραλλήλους βίους τῶν ἀνδρῶν τοῦ ἀγῶνος» εἰς 8 τόμους (1869—1876), καὶ ἐδημοσίευσε πλεῖστα πολιτικὰ ἄρθρα, ὧν κυριώτερα: «Ἡ ἐνεστῶσα κατάστασις τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἰδίᾳ τῆς Ἑλλάδος» (Ζάκυνθ. 1864), «Ὑπομνήματα πρὸς τὰς προστάτιδας τῆς Ἑλλάδος Δυνάμεις καὶ πρὸς ἅπαντα τὸν πεπολιτισμένον κόσμον» (Ἑλλ 1863, Γαλλ. ἐν Παρισίοις 1863), «Ἀνατολὴ καὶ Δύσις» εἰς δύο φυλλάδια (1867—1868), (καὶ ἐν γαλλ. καὶ ἀγγλ. μεταφράσει), «Τὸ παρελθόν, τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον τῆς Ἀνατολῆς» (1878), «Παραινέσεις πρὸς τὸν μέλλοντα βασιλέα τῆς Ἑλλάδος» (ἑλλ. καὶ γαλλ. 1863).

ΑΡ. Π. Κ.

«Βίοι παράλληλοι». Τοῦ ὀκτατόμου ἔργου τοῦ Ἀναστασίου Γούδα, ἐν ᾧ βιογραφοῦνται οἱ ἐπὶ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος διαπρέψαντες ἄνδρες, ὁ Α' τόμος (Κλῆρος) περιέχει τοὺς βίους τῶν Κυρίλλου Ζ', Γρηγορίου Ε', Γερμανοῦ Π. Πατρῶν, Θεοδωρήτου Βρεσθένους, Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, Θεοκλήτου Φαρμακίδου, Νεοφ. Δούκα, Νεοφ. Βάμβα, Γρ. Κωνσταντᾶ, Ἀνθ. Γαζῆ, Νεοφ. Ταλαντίου καὶ Νεοφ. Καρύστου, ἐτυπώθη δὲ ἐν Ἀθήναις τῷ 1869, ἀνατυπωθεὶς τῷ 187.· ὁ Β' (Παιδεία) τοὺς τῶν Εὐγ. Βουλγάρη, Νικηφ. Θεοτόκη, Ἀδ. Κοραῆ, Θεοφ. Καΐρη, Σαμουήλ, Λάμπρου Φωτιάδη, Κων. καὶ Μιχ. Κούμα. Ἀθαν. Ψαλλίδα, Γεωρ. Γενναδίου, Γιακωβάκη Ρίζου Νερουλοῦ καὶ Ἀπ. Ἀρσάκη, ἐτυπώθη τῷ 1870 καὶ εἰς β' ἐκδ. τῷ 1874· ὁ Γ' (Πλοῦτος ἢ Ἐμπόριον) τοὺς τῶν Ζωσιμαδῶν, Ριζαρῶν, Καπλανῶν, Πλατωγένους, Βαρβάκη, Στ. Δούμπα, Γ. Σταύρου, Δημητρίου Γαλανοῦ, Π. Τριανταφυλλίδου, Ν Στουρνάρη καὶ Ε. Ζάππα (τῷ 1870)· ὁ Δ' (Πλοῦτος θυσίαι) τῶν Γεωργ. Σίνα, Βερναρδάκη, Γεωργ. Χατζηκώνστα, Διον. Ρώμα, Τοσιτσῶν, Κυρ. Κουμπάρη, Κουντουριωτῶν, Μποτασαίων, Ἀναργυραίων Τουμπάζων (τῷ 1871)· ὁ Ε' (Συνεταιρισμοί) τοὺς τῶν Νικ. Σκουφᾶ, Ἀθαν. Τσακάλωφ, Ἐμμ. Ξάνθου, Παναγ. Ἀναγνωστοπούλου, Παναγ. Σέκερι, Γεωρ. Λεβέντου, Γρηγ. Δικαίου ἢ Παπαφλέσα, Ἰωάν. Βλασσοπούλου, Ἰωάν. Παπαρρηγοπούλου, Ἀναγν. Παπαγεωργίου ἢ Ἀναγνωσταρᾶ, Χριστ. Περραιβοῦ, Ἰωάν. Παπαδιαμαντοπούλου καὶ Γεωργ. Ὀλυμπίου (τῷ 1882)· ὁ ΣΤ' (Πολιτικοὶ ἄνδρες) τοὺς τῶν Ὑψηλαντῶν, Μουρουζῶν, Γεωργ. Βούλγαρη, Μαυρομιχαλαίων, Σούτσων, Μαυροκορδάτων, Κωλέττη, Θεοδωρ. Νέγρη, Θ. Κανακάρη, Μπενιζέλου Ρούφου, Ζαΐμηδων, Ἀλ. Νούτσου, Π. Κρεββατᾶ (τῷ 1874)· ὁ Ζ' (Πολιτικοὶ ἄνδρες) τοὺς τῶν Ἰωάν. Καποδίστρια, Ὄθωνος Α', Μεταξάδων, Σπυρ. Τρικούπη, Δεληγιανναίων, Νοταράδων, Σισινῶν, Βαλτινῶν, Λοιδωρικαίων, Αἰνιάνων, Γεωργίου Πάνου καὶ Λυκούργου Λογοθέτου (τῷ 1875)· ὁ Η' (Ἥρωες τῆς ξηρᾶς) τοὺς τῶν Γρηγοράκηδων, Μποτσαραίων, Κολοκοτρωναίων, Ἀνδρούτσων, Πετιμεζάδων, Τζαβελλαίων, Πανουργιάδων, Δυοβουνιωτῶν, Χατζηπέτρων, Δημ. Μελετοπούλου, Τρακαίων ἢ Κομνᾶ Τράκα, Τρουπακαίων, ἢ Μουτζίνων, Ἀθανασίου Διάκου καὶ Ἀθανασίου Καρπενησιώτου (τῷ 1876).

Π. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

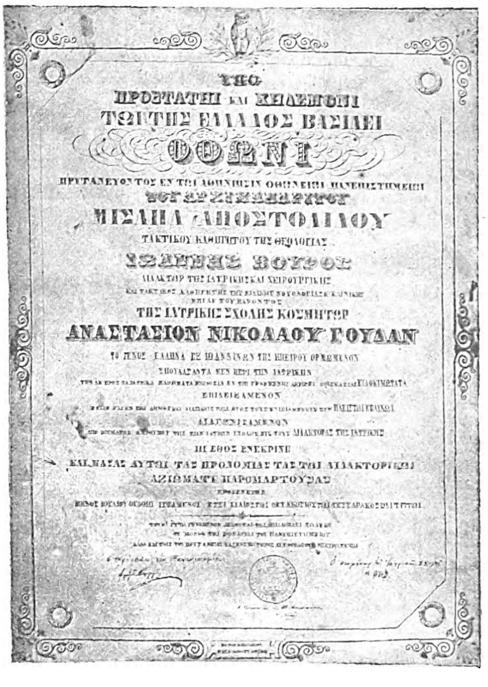

Τὸ πρῶτον διδακτορικὸν δίπλωμα τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου.

[Ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀρ. Κούζη.]

— Γούδας, *Μιχαήλ.* Ἀξιωματικὸς τοῦ ναυτικοῦ, ναυτικὸς συγγραφεὺς καὶ πολιτευτής. Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τῷ 1868, εἰσῆλθεν εἰς τὴν σχολὴν τῶν Ν. Δοκίμων τῷ 1884, ὑπηρέτησε κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1897 ἐπὶ τοῦ εὐδρόμου «Ναύαρχος Μιαούλης» καὶ ὡς κυβερνήτης τοῦ «Κανάρη» κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους καὶ ἀπεστρατεύθη τῷ 1915 ὡς ὑποναύαρχος. Ἐρευνητὴς τῆς ναυτικῆς ἱστορίας, ἰδιαιτέρως ἐνέκυψεν εἰς τὴν τοῦ βυζαντινοῦ ναυτικοῦ. Εἰς ἐνεργείας του ὀφείλεται ἡ μετὰ προσθηκῶν του καὶ προλόγου δημοσίευσις τοῦ «Γαλλοελληνικοῦ λεξικοῦ τῶν ναυτικῶν ὅρων», μνημειώδους τοῦ Λεων. Παλάσκα ἔργου. Ἐγένετο καθηγητὴς ἐν τῇ Σχολῇ τῶν Δοκίμων. Ἀρξάμενος τοῦ πολιτεύεσθαι ἀπὸ τῆς ἀποστρατείας του, ἐξελέγη (1920) πληρεξούσιος τῆς Γ' Ἐθνικῆς συνελεύσεως, γενόμενος καὶ ὑπουργὸς τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας καὶ Συγκοινωνίας ἐπὶ κυβερνήσεως Γούναρη καὶ εἶτα Πρωτοπαπαδάκη, συμπαραπεμφθεὶς δὲ μετὰ τῶν ἄλλων μελῶν αὐτῆς, κατεδικάσθη εἰς ἰσόβια δεσμά, τυχὼν κατόπιν ἀμνηστείας ἐπὶ τῇ ἀνακηρύξει τῆς Δημοκρατίας.

—Ο.

Γουδέας. Βασιλεὺς τοῦ Lagash τῆς Χαλδαίας πρὸ 25—30 αἰώνων. Κατεπολέμησε τοὺς Ἐλαμίτας καὶ ᾠκοδόμησε ναούς. Τὰ πλέον ἐνδιαφέροντα μνημεῖα τῆς ἐποχῆς του εἶναι ἐπιγραφαὶ ἐξ ἀργίλλου καὶ ὡραῖα λίθινα ἀγάλματά του φυλασσόμενα ἐν Λούβρῳ.

Ι. Δ. Ι.

Γουδέλης. Βυζαντινὸς οἶκος γνωστὸς ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ ΙΒ' αἰῶνος μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐκ τῶν μελῶν τοῦ οἴκου τούτου γνωστά:

—1) ***Λέων***. Ἔζησε περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. Πρὸς αὐτὸν ἀποτείνεται ἡ 35η ἐπιστολὴ τοῦ ἐκ Θεσσαλονίκης Εὐσταθίου, ἀρχίζουσα διὰ τῆς φράσεως «καλέ μου δέσποτα». Πιθανῶς κατεῖχεν ἀνώτερόν τι ἀξίωμα.

—2) ***Τζυκανδήλης Βασίλειος***. Στρατηγὸς Βυζαντινός. Συμμετέσχεν εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ βασιλέως τῆς Νικαίας Ἰωάννου Γ' Βατάτζη (1222—1254) κατὰ τοῦ δεσπότου Ἠπείρου, Ἀκαρνανίας καὶ Αἰτωλίας Μιχαὴλ Β' τῷ 1246. [illegible]

—3) Μοναχός τις ζήσας, περὶ τὰ μέσα [illegible] αἰῶνος κα[illegible] τοῦ ὁποίου ἀγνοεῖται τ[illegible] καὶ μοναχικὸν ὄνομα. Συνεδέετο στενῶς [illegible] τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου, παρὰ τῷ [illegible] μεγάλην ἰσχύν. [illegible]

—4) ***Γεώργιος***. «Οἰκεῖος» τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ Παλαιολόγου (1391—1425).

—5) ***Ἰωάννης***. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου.

—6 ***Μανουήλ***. Σύγχρονος τῶν δύο προηγουμένων, πιθανῶς ἄρξας τῷ 1418 ἐν Θεσσαλίᾳ.

—7) ***Δημήτριος***. Ζήσας καὶ αὐτὸς ἐπὶ αὐτοκράτορος Μανουὴλ Παλαιολόγου, ἦτο πανίσχυρος φίλος τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας. Ὑπὸ τοῦ ἱστοριογράφου Σιλβέστρου Σγουροπούλου ἀναφέρεται ὡς κληθεὶς ὑπὸ τοῦ Μανουὴλ εἰς σύνοδον ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων μετὰ τοῦ Δημητρίου Χρυσολωρᾶ καὶ Δημητρίου Ἀγγέλου τοῦ Φιλομμάτου. Ἐθεωρεῖτο τοσοῦτον ἰσχυρός, ὥστε ὅτε ἡ Σινιορία τῆς Φλωρεντίας ἐζήτησε παρὰ τοῦ Βυζαντίου προνόμιά τινα ὑπὲρ τῆς Πίσης, ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Φλωρεντῖνος ἀντιπρόσωπος ἔλαβεν ἐντολὴν νὰ φροντίσῃ ὅπως ὁ Δημήτριος Γουδέλης μεσολαβήσῃ πρὸς τοῦτο παρὰ τῷ αὐτοκράτορι. Ἴσως εἶναι ὁ αὐτὸς μὲ τὸν Δημήτριον Παλαιολόγον Γουδέλην, ἐξάδελφον τοῦ Μανουὴλ καὶ θεῖον τοῦ Ἰωάννου Η' καὶ Κωνσταντίνου ΙΑ' Παλαιολόγων.

—8) ***Νικόλαος***. Ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ Οὐβερτίνου Πουσκούλου ὅτι εἰς αὐτὸν μετὰ τοῦ Βαπτιστοῦ Γρίττη ἀνετέθη κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἡ φύλαξις τῆς παρὰ τὸ ἁγίασμα τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς πύλης.

—Β.

—Γουδέλης. Οἰκογένεια ἀγωνιστῶν ἐκ Μάνης, κατοικοῦσα εἰς τὰς κωμοπόλεις Φαγριάνικα καὶ Ἀράχωβα τῆς περιφερείας Λεύκτρων, ἀπόγονος κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τῆς βυζαντινῆς οἰκογενείας *Γουδέλη*. Μέλη αὐτῆς ἔδρασαν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ὡς μπουλουκτσῆδες. Ἐξ αὐτῶν ὁ ***Ἀθανάσιος*** ὑπὸ τὸν Μούρτζινον καὶ τοὺς Μαυρομιχάληδες ἐπολέμησεν ἐν Μεσσήνῃ, Ἄργει καὶ Τριπόλει κατὰ τὴν πολιορκίαν τῶν ἐκεῖ φρουρίων ἐπίσης ἐπολέμησε κατὰ τοῦ Δράμαλη καὶ ἐγένετο ἀξιωματικὸς τῆς 7ης τάξεως. Εἰς τὰς αὐτὰς μάχας ἐπολέμησε καὶ ὁ *Γεώργιος*, γενόμενος τῷ 1824 ἑκατόνταρχος. Ὁ *Ἰωάννης* ἠγωνίσθη κατὰ τὰς πολιορκίας Βέργας, Πολυαράβου, Βαλτετσίου, Μεσολογγίου καὶ ἐν Μεσσηνίᾳ.

Γουδέλης, *ἄρχων τῆς*— [*Ἱστ.*]. Ἀνύπαρκτος τίτλος ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Βυζαντίου, δημιουργηθεὶς ὑπὸ τοῦ Creyghton ἐξ ἐσφαλμένης παρ' αὐτοῦ μεταφράσεως τοῦ Βυζαντινοῦ ἱστοριογράφου Σιλ-

Digitized by Google

έστρου Σγουροπούλου (πρβλ. Ν. Ἑλληνομν. ΙΓ' 18, σημ. 2). Π. Ν. Π.

Γουδελία ἢ *Γοβδελία (μάρτυ.).* Χριστιανὴ ἐπὶ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν Σαπὼρ τοῦ Β' (310—79) ἐν Περσίᾳ. Καταγγελθεῖσα εἰς τὰς ἀρχὰς ὡς τοιαύτη συνελήφθη καὶ μὴ πεισθεῖσα νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ πάτριον θρήσκευμα ἐβλήθη εἰς τὴν φυλακὴν ἐπὶ πολὺν χρόνον, ὅπου ἐβασανίζετο λιμοκτονουμένη. Μετὰ τὴν βάσανον ταύτην, ἐξακολουθοῦσα νὰ ὁμολογῇ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν της, «πρῶτον μὲν ἐξεδάρη τῆς κεφαλῆς τὸ δέρμα, εἶτα δὲ προσηλωθεῖσα ξύλῳ παρέδωκε τὴν ἁγίαν αὐτῆς ψυχὴν τῷ Κυρίῳ». Ἡ μνήμη της ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 29 Σεπτεμβρίου μετὰ μαρτυρολογίου ἄνευ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας. Ε. Γ. Π.

Γουδελιανὰ *[Γεωγρ]*· 6λ. Γουλεδιανά.

Γουδέλιος. Στρατηγὸς Βυζαντινός, ὅστις ὑπηρετῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ τῷ 1078 συμμετέσχεν εἰς τὴν στάσιν τῶν στρατηγῶν Συναδηνοῦ, Στρατορωμάνου κ. ἄ., οἵτινες ἀπεκήρυξαν τὸν ἀνίκανον αὐτοκράτορα Μιχαὴλ Ζ' Δούκαν (1071 — 1078) καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἀνηγόρευσαν τὸν Νικηφόρον Γ' Βοτανειάτην. Ν. ΚΛΣ

γουδενιοειδῆ (τὰ) (Goudeniaceae) *[Βοτ.].* Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων.* Εἶναι πόαι, φρύγανα ἢ θάμνοι τῶν τροπικῶν τῆς Αὐστραλίας χωρῶν, μὲ φύλλα ἀντίθετα, ἀμοιροῦντα παραφύλλων, καὶ ἄνθη κατὰ τὰς μασχάλας τῶν φύλλων ἀναφαινόμενα καὶ κατὰ βότρυς διατεταγμένα. Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει περὶ τὰ 5 γένη. Δ. Ν. Π.

γουδερίνη (Guderin) *[Φαρμ.].* Σιδηρομαγγανιοῦχον πεπτονοσκεύασμα ἐνέχον 0,4% σιδήρου, 0,1% μαγγανίου, λεύκωμα, σάκχαρον καὶ ἀρωματικὰς οὐσίας. Κ. Γ. Μ.

Γουδεροῦ */Παραλ. Γεωγρ./.* Ἀκρωτήριον τῆς ΝΑ ἀκτῆς τῆς Κρήτης σχηματίζον τὸ ἀνατολικὸν κέρας τοῦ κολπίζοντος ὅρμου Μακρὺ-Γιαλὸς καὶ τὸ ΒΔ κέρας τοῦ διέκπλου τοῦ Κουφονησιοῦ. Ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς σειρᾶς διαδοχῆς ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ Πτολεμαίου (Γ, ιζ 4) προκύπτει, ταυτίζεται ἡ *Γουδεροῦ* (πλάτ. 34° 59' 2/8 Β, μῆκ. 26° 06' 2/8 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2536 b: Candia, eastern portion) πρὸς τὸ *Ἐρυθραῖον ἄκρον* τῶν ἀρχαίων, ὡς ἄλλως τε καὶ τὸ ἐρυθρὸν τῶν ἀπορρώγων του ἐπιμαρτυρεῖ. Σ. Ε. Λ.

γουδέττες (αἱ). Τὴν ὀνομασίαν ταύτην φέρουν ἐν Πελοποννήσῳ αἱ ἐκ μετάξης ἢ βάμβακος πλεκταὶ καλτσοδέται τῶν φουστανελλοφόρων, αἱ ὁποῖαι καταλήγουν εἰς δύο μικροὺς θυσάνους. Τὸ χρῶμα τῶν γουδεττῶν εἶναι συνήθως μαῦρον, ὑπάρχουν ὅμως τοιαῦται καὶ ἄλλων χρωμάτων. Κυριώτερον κέντρον κατασκευῆς αὐτῶν εἶναι ἡ Τρίπολις, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξαποστέλλονται εἰς ὅλην τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα. Ὁ κατασκευαστὴς γουδεττῶν λέγεται *γαϊτανᾶς* ἢ *κατσάκης.* Κ. Φ.

Γουδῆ. Πεδίον Α. τῶν Ἀθηνῶν· 6λ. Γουδί.

Γουδῆς. Οἰκογένεια καραβοκυρίων ἐκ Σπετσῶν, διακριθεῖσα διὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὰ ταξίδια αὐτῆς καθ' ὅλον τὸν ΙΗ' αἰῶνα. Κατὰ τὸν Ἀγῶνα διέπρεψαν πλεῖστα μέλη αὐτῆς:

—1) ***Ἀθανάσιος,*** ὅστις ἔχων ἰδιόκτητον πλοῖον μὲ 120 ναύτας διεκρίθη μετὰ τῆς Μπουμπουλίνας εἰς τὸν Ἀργολικὸν κόλπον καὶ κατόπιν εἰς ἄλλας ναυμαχίας. Ἐτιμήθη μὲ τὸ χαλκοῦν ἀριστεῖον καὶ παρέμεινεν εἰς τὸ πολεμικὸν ναυτικόν, ἀποθανὼν μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ὑποπλοιάρχου.—2) ***Ἀνδρέας,*** υἱὸς τοῦ *Δημητρίου.* Νεώτατος ἐπέβη τοῦ «Ποσειδῶνος», ἐναυμάχησεν εἰς Κρήτην, Κύθηρα καὶ Μεσολόγγιον καὶ ἐτραυματίσθη δίς· τῷ 1826 τραυματισθεὶς εἰς Ἰκαρίαν ἀπέθανεν ἐκ τῆς πληγῆς. —3) ***Δημήτριος,*** πλοιοκτήτης τῆς «Ἐλευθερίας». Ἐπολιόρκησε τὴν Μονεμβασίαν, τὸ Ναύπλιον, τὸ Νεόκαστρον καὶ ἐναυμάχησεν εἰς Λέσβον, Γέροντα, Ἰκαρίαν καὶ Κρήτην. Ἐτραυματίσθη ἐπανειλημμένως καὶ ἐτιμήθη μὲ τὸ ἀργυροῦν ἀριστεῖον.—4) ***Θεόδωρος.*** Ὑπηρέτησε ὑπὸ τὸν ἀδελφόν του Δημήτριον, καὶ κατόπιν μὲ τὸ δίκροτον «Ἐμμανουήλ». —5) ***Ἰωάννης,*** ἀδελφὸς τῶν δύο ἀνωτέρω, μεθ' ὧν ἠγωνίσθη ἐπὶ τῆς «Ἐλευθερίας» ἧς ἦτο συνιδιοκτήτης καὶ ὑποπλοίαρχος. Τῷ 1825 γενόμενος κύριος τοῦ πλοίου τούτου τὸ παρεχώρησεν ὅπως χρησιμοποιηθῇ ὡς πυρπολικόν.—6) ***Νικόλαος.*** Ὑπῆρξε γραμματεὺς τοῦ Ν. Γ. Μπόταση, ἐπολέμησεν εἰς πλείστας ναυμαχίας, κατὰ τὴν ἐπανάστασιν δὲ τοῦ Γρίβα (1828) διωρίσθη φρούραρχος τοῦ Ἴτς-καλέ, ἐν Ναυπλίῳ —7) ***Νικόλαος,*** υἱὸς τοῦ Δημητρίου. Ἐπολέμησεν ὡς πλοίαρχος τοῦ «Φιλοκτήτου», διεκρίθη δὲ εἰς πολλὰς περιστάσεις. —8) ***Παναγιώτης,*** πλοιοκτήτης τοῦ «Ποσειδῶνος». Μετέσχε πολλῶν ναυμαχιῶν καὶ ἐτιμήθη μὲ τὸ ἀργυροῦν ἀριστεῖον.—9) ***Πέτρος.*** Ἠγωνίσθη ἐπὶ τοῦ «Παγκρατίωνος» καὶ τοῦ «Σόλωνος». Διεκρίθη ἰδίως εἰς τὸν Γέροντα καὶ τὴν Ἄνδρον. Ἐτιμήθη διὰ τοῦ χαλκοῦ ἀριστείου καὶ παρέμεινεν εἰς τὸ πολεμικὸν ναυτικόν.—10) ***Χριστόδουλος,*** υἱὸς τοῦ *Παναγιώτου.* Τραυματισθεὶς εἰς Γέροντα, ἀπεβίωσεν ἐκ τῆς πληγῆς. Γ. Δ. Κ.

γουδὶ (τό)· δημοτ., τὸ δοχεῖον ἐντὸς τοῦ ὁποίου λειοτριβοῦσι διάφορα ξηρὰ προϊόντα, οἷον καφέ, ἀμύγδαλα, πιπέρι, κττ., ἡ θυεία: «γουδὶ τοῦ καφέ,—τῆς σκορδαλιᾶς,—τοῦ πιπεριοῦ», «γουδὶ ξύλινο,—μπρούτζινο,—μαρμάρινο»· ‖ φρ. «κοπανάει ἀέρα μέσ' 'ς τὸ γουδὶ» ἐπὶ ματαιπονοῦντος, «ἔκαμε τὸ κεφάλι του γουδὶ» ἐκουρεύθη σύρριζα. παροιμ. «τὸ γουδὶ τὸ γουδοχέρι καὶ τὸν κόπανο 'ς τὸ χέρι» ἐπὶ ἐπιμένοντος εἰς παραλόγους ἀξιώσεις (ἀπὸ τοῦ *ἰγδίον* —*γδὶ* καὶ κατ' ἀνάπτυξιν τοῦ *ου*: *γουδί*). Β. Φ.

— *['Εγκυκλ.]* Τὰ *γουδιὰ* εἶναι σχήματος συνήθως ἡμισφαιρικοῦ, κατασκευάζονται δὲ ἐκ ξύλου, ἐκ χυτοῦ ὀρειχάλκου καὶ ἐκ μαρμάρου. Τὰ ξύλινα γουδιὰ εἶναι μονοκόμματα, πολλὰ δ' ἐξ αὐτῶν διακοσμοῦνται ἐξωτερικῶς καὶ μὲ γλυπτὰς παραστάσεις. Ἐνιαχοῦ *γουδὶ* λέγεται ἐκεῖνο, ἐντὸς τοῦ ὁποίου παρασκευάζεται ἡ σκορδαλιά, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ μετάλλινον, τὸ *χαβάνι,* καὶ πρὸς τὸ μαρμάρινον, τὸ ὁποῖον λέγεται *μαρμάρα.* Εἰς τὴν ὀνομασίαν γουδὶ περιλαμβάνεται καὶ ὁ ξύλινος ἢ μετάλλινος κόπανος, τὸ «γουδοχέρι», δι' οὗ λειοτριβοῦνται τὰ διάφορα προϊόντα. ΑΓΓ. ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ

Γουδὶ (τό). Πεδίον κείμενον ἀνατολικῶς τῆς πόλεως Ἀθηνῶν εἰς ἀπόστασιν τριῶν χιλιομέτρων ἀπὸ τῆς πλατείας τοῦ Συντάγματος· ἡ ἔκτασίς του εἶναι 1 3/4 τετρ. χιλιομέτρων, ὁρίζεται δ' ἀνατολικῶς ἀπὸ τὰς δυτικὰς κλιτῦς τοῦ Ὑμηττοῦ μέχρι τῆς κοίτης τοῦ Ἠριδανοῦ, βορείως ἀπὸ τὸν λόφον Τσακὸ καὶ τὴν ὁδὸν τῶν Μεσογείων, νοτιοδυτικῶς δὲ ὑπὸ τῶν Ἀμπελοκήπων ἢ Ἀγγελοκήπων. Τὸ πεδίον τοῦτο ἀπὸ τῆς ἐπιστρατεύσεως τοῦ 1886 χρησιμοποιεῖται πρὸς ἄσκησιν τῶν στρατιωτικῶν σωμάτων τῆς φρουρᾶς Ἀθηνῶν καὶ ἐκτέλεσιν ἐκπαιδευτικῆς βολῆς πυροβολικοῦ. Βορειοανατολικῶς τοῦ πεδίου τούτου ἠγέρθη ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Ἀθηνῶν Γερμανοῦ τῷ 1896 ἡ ἱερατικὴ σχολή, βραδύτερον δὲ τὸ σχολεῖον χωροφυλακῆς καὶ ὁ ὄρχος αὐτοκινήτων. Πρὸς Δ εὑρίσκεται τὸ παλαιὸν σκοπευτήριον, ἱδρυθὲν κατὰ τὴν πρώτην δεκαετίαν τῆς βασιλείας Γεωργίου Α', ὑπὸ ἐπιτροπῆς προεδρευομένης ὑπὸ οὐ ἰδίου ἡγεμόνος. Ἀπὸ τῆς ἐγέρσεως ἐν Καλλιθέᾳ τῷ 1899 ἑτέρου, Ἐθνικοῦ κληθέντος, σκοπευτηρίου ἔπαυσε λειτουργοῦν τοῦτο. Εἰς τὸ Γουδὶ συνεστήθη τῷ 1910 τὸ φθισιατρεῖον «Σωτηρία». Ἐγένετο σκέψις ὅπως εἰς τὸ πεδίον τοῦτο ἱδρυθῇ φοιτητικὴ πόλις, τούτου δὲ μὴ ἐπιτευχθέντος εἰσέτι, ἤρξατο ἀπὸ τῆς 27 Ἀπριλίου 1927 ἀνεγειρόμενον ἔναντι τοῦ Νοσοκομείου τῶν Παίδων, τὸ μέγα συγκρότημα τῶν ἐργαστηρίων τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου, ἤτοι Ἀνατομείου, Ἐργαστηρίου Ἐγχειρητικῆς, Ἐργαστηρίου Ἱστολογίας καὶ Ἐμβρ. ολογίας, Παθολογικοῦ Ἀνατομείου, Ἐργαστηρίου Παθολογικῆς φυσιολογίας, Φυσιολογείου καὶ Φαρμακολογικοῦ ἐργαστηρίου. Ἀπὸ τοῦ 1922 ἐσχηματίσθησαν εἰς τὴν θέσιν Γουδὶ μικροί τινες συνοικισμοί, ἐκ τῶν ὁποίων πολυπληθέστεροι εἶναι ὁ τοῦ Κοπάνου καὶ ὁ τοῦ Ζωγράφου.

Τὸ Γουδὶ κατέλαβε θέσιν ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλάδος, καθ' ὅσον ἐκεῖ συνελθόντες κατὰ τὴν 19 Αὐγούστου 1909 οἱ ἀξ ωματικοὶ τῆς φρουρᾶς Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Ναυτικοῦ, μέλη τοῦ «Στρατιωτικοῦ Συνδέσμου», εἰς ὃν προσεχώρησαν πᾶσαι αἱ φρουραί, ἀκολουθούμενοι ὑπὸ τῶν ὁπλιτῶν, ἐκήρυξαν ἐπανάστασιν καὶ ἐξηνάγκασαν εἰς παραίτησιν τὴν κυβέρνησιν Δημητρίου Ράλλη, ἀναλαβόντος τοῦ Συνδέσμου ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ συνταγματάρχου τοῦ πυροβολικοῦ Ζορμπᾶ, τὴν ἀνωτέραν διοίκησιν τῆς χώρας (6λ. λ. Ἑλλάς), καὶ ἐπέβαλον τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ συνταγματικοῦ χάρτου τῆς Ἑλλάδος. Εἰς τὸν χῶρον τοῦτον τὴν 15 Νοεμβρίου 1922 ἐγένετο ἡ ἐκτέλεσις τῶν εἰς θάνατον καταδικασθέντων ὑπὸ τοῦ ἐκτάκτου ἐπαναστατικοῦ δικαστηρίου πολιτικῶν ἀνδρῶν, πρῴην πρωθυπουργῶν Δημητρίου Γούναρη, Πέτρου Πρωτοπαπαδάκη καὶ Νικολάου Στράτου, τῶν πρῴην ὑπουργῶν Νικολάου Θεοτόκη καὶ Γεωργίου Μπαλτατζῆ, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ τοῦ ἀντιστρατήγου Γεωργίου Χατζανέστη, ἀρχιστρατήγου τῆς στρατιᾶς Μ. Ἀσίας.

Παρὰ τὸ Γουδὶ διασῴζονται ἐρείπια παλαιοῦ βυζαντινοῦ ναοῦ καὶ ἐξωκκλήσιον, ὅπου τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Θωμᾶ τελεῖται πανήγυρις, συρρέοντος ἀπείρου πλήθους. Θ. Β.

Γουδιάνικα */Γεωγρ./.* Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος ***Κοντολιανίου*** τῆς ἐπαρχίας Κυθήρων τοῦ νομοῦ Ἀργολιδοκορινθίας. Κάτ. (1928) 39.

Γουδίλη ἢ ***Γουδούλη*** ἢ ***Γουδουλία*** καὶ ***Γούλη (ἁγία).*** Κόρη τοῦ μακαρίου Witger καὶ τῆς ἁγίας Amalberge, ἀδελφὴ τοῦ ἁγίου Emebert, τῆς ἁγίας Reinelde καὶ τῆς ἁγίας Pharaïlde, προσελήφθη ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Nivel'es ἐν Βελγίῳ ὑπὸ τῆς θείας της ἁγίας Γερτρούδης, ἥτις ἦτο ἡγουμένη αὐτοῦ. Ἀλλ' ἀποθανούσης τῆς Γερτρούδης ἡ Γουδουλία ἐπανῆλθεν εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον καὶ ἐκεῖ ἔζη ὡς μοναχή, ἀφιερώσασα τὸν ὅλον βίον εἰς προσευχὴν καὶ τὴν μεγάλην περιουσίαν της διαθέσασα εἰς περίθαλψιν τῶν πτωχῶν καὶ ἀσθενῶν. Οὕτω δὲ τὸν βίον ἐν ἀγαθοεργίαις διελθοῦσα κατετάχθη εἰς τὰς ἁγίας. Ὁ Κάρολος ὁ Μέγας μεθ' ὁλοκλήρου τῆς αὐλῆς του προσῆλθεν εἰς πομπῶδες προσκύνημα ἐπὶ τοῦ τάφου της, εὑρισκομένου ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τοῦ πύργου Morzela. Ἡ πόλις τῶν Βρυξελλῶν τὴν ἐξέλεξεν ὡς πολιοῦχόν της, τὰ δὲ λείψανά της μεταφερθέντα εἰς Βρυξέλλας ἐναπετέθησαν εἰς μεγαλοπρεπῆ ναὸν φέροντα τὸ ὄνομά της. Ἑορτάζεται τὴν 8 Ἰανουαρίου. —Ω.

Γουδοβάσδα ἢ ***Γουδοβάστα*** *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Καστανέας τῆς ἐπαρχίας Καλαμπάκας τοῦ νομοῦ Τρικκάλων. Κάτ. (1928) 393.

Γουδούις. Στρατηγὸς Βυζαντινὸς συμμμετασχὼν ὑπὸ τὸν ἀρχιστράτηγον Πρίσκον τῶν μακρῶν πολέμων κατὰ τῶν Ἀβάρων ἐπὶ τῆς βασιλείας Μαυρικίου (582—602). Τῷ 593 διαταχθεὶς νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς καταλαβόντας τὴν Σιγγιδόνα (νῦν Βελιγράδιον τῆς Σερβίας) Ἀβάρους, ἀνέκτησε τὴν πόλιν ἐκείνην καὶ ἀνῳκοδόμησε τὰ ὑπ' ἐκείνων κατεδαφισθέντα τείχη αὐτῆς, μεθ' ὃ ἐβάδισεν ὑπὸ τὸν Πρίσκον κατὰ τῶν εἰς Δαλματίαν τραπέντων Ἀβάρων, καὶ ἐπὶ κεφαλῆς ἀποσπάσματος ἐκ 2 χιλ. ἀνδρῶν συνέτριψε φάλαγγα ἀβαρικήν. Διεκρίθη ὡσαύτως εἰς τὴν κατὰ τῶν Ἀβάρων ἐκστρατείαν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Πέτρον (594—597). Ν. ΚΛΣ

Γουδούλη· βλ. Γουδίλη.

Γούδουρα *[Γεωγρ.]*· 6λ. Γουδεροῦ.

γουδοχέρι (τὸ) καὶ *γουδόχερο*· ὁ κόπανος τοῦ γουδιοῦ, ἀρχ. *ὕπερος, δοίδυξ* (6λ. γουδί).

Γουέβροι (οἱ). Ὄνομα τῶν ἀπογόνων τῶν Περσῶν, οἵτινες ἡττήθησαν ὑπὸ τῶν Ἀράβων κατὰ τὸν Ζ' αἰῶνα καὶ παραμείναντες ἐν τῇ πατρίδι των συνέχισαν τὴν θρησκείαν τοῦ Ζωροάστρου. Ι. Δ. Σ.

Γουέζοι (Gueux). Οὕτω καλοῦνται οἱ χωροδεσπόται τῶν Κάτω Χωρῶν, οἵτινες τῷ 1566 ἐξηγέρθησαν κατὰ τῆς κυριαρχίας τῶν Ἱσπανῶν. Τὸ περιφρονητικὸν τοῦτο ὄνομα (gueux=ψωραλέος) δοθὲν ὑπό τινος τῶν συμβούλων τῆς Μαργαρίτας τῆς Πάρμας εἰς τοὺς ἐπαναστάτας, ἐγένετο παρ' αὐτῶν ὁμοθύμως ἀποδεκτὸν ὡς κοινὴ προσωνυμία καὶ διετηρήθη καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου ἐναντίον τῶν Ἱσπανῶν.

Γουέλφοι (Welfen ἢ Guelfen). Ὄνομα ἡγεμονικῆς γερμανικῆς οἰκογενείας, ἥτις ἐμφανίζεται κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα κάτοχος εὐρειῶν κτήσεων ἐν Σουηβίᾳ καὶ Βουργουνδίᾳ. Ὁ κόμις *Γουέλφος Α'* ἐγένετο πενθερὸς τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Δύσεως καὶ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου τοῦ Ἀγαθοῦ (υἱοῦ τοῦ Καρλομάγνου), δοὺς αὐτῷ τὴν θυγατέρα του Ἰουδὴθ (819), ὁ δ' ἐκ τοῦ γάμου τούτου γεννηθεὶς Κάρολος ὁ Φαλακρὸς (823—877), βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, ἐπροστάτευσε τοὺς πρὸς μητρὸς συγγενεῖς του. Οὕτως ὁ θεῖός του Κονράδος (ἀδελφὸς τῆς μητρός του Ἰουδὴθ) ἐβασίλευσεν ἐν τῇ Ὑπεριουρασίῳ Βουργουνδίᾳ, ἀλλ' ἡ δυναστεία του ἐσβέσθη τῷ 1032 ἐν τῷ προσώπῳ Ροδόλφου τοῦ Γ'. Τοὐναντίον ὁ γερμανικὸς κλάδος τῶν Γουέλφων διετηρήθη μέχρι σήμερον εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἀννοβέρου, ὅστις βασιλεύει ἀπὸ τοῦ Γεωργίου τοῦ Α' (1714—1724) ἐν Ἀγγλίᾳ. Ὁ *Γουέλφος Β'* ἐπολέμησε κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος Κονράδου τοῦ Β', ἀλλ' ἡττηθεὶς ἀπώλεσε μέρος τῶν κτήσεών του. Ὁ *Γουέλφος Γ'* ἔλαβε τῷ 1047 τὸ δουκᾶτον τῆς Καρινθίας καὶ τὴν μαρκιωνίαν τῆς Βερώνας, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀπέθανεν ἄτεκνος, ἡ μήτηρ του Ἰρμενγάρδη κατώρθωσε νὰ καταστήσῃ κληρονόμον τῶν χωρῶν τοῦ υἱοῦ της τὸν ἔγγονόν της *Γουέλφον Δ',* υἱὸν τῆς θυγατρός της Κυνεγόνδης καὶ τοῦ μαργράβου τῆς Ἔστης Ἄζζου τοῦ Β'. Ὁ Γουέλφος Δ', ὡς γαμβρὸς τοῦ Ὄθωνος τοῦ Νορντχάϊμ, διεδέχθη τὸν πενθερόν του εἰς τὸ δουκᾶτον τῆς Βαυαρίας (1070 καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐκληρονόμησε καὶ τὰς κτήσεις τοῦ οἴκου τῆς Ἔστης. Τοῦτον ἀποθανόντα ἐν Κύπρῳ (1101) κατὰ τὴν πρώτην σταυροφορίαν, διεδέχθη ὁ *Γουέλφος Ε'* (ἢ *Γουέλφος Β' δοὺξ τῆς Βαυαρίας*) καὶ τοῦτον ὁ ἀδελφός του Ἐρρῖκος Θ' (1120), ὅστις συζευχθεὶς τὴν Βουλφίλδην, θυγατέρα τοῦ δουκὸς τῆς Σαξωνίας, ἔλαβεν ὡς προῖκα μέγα μέρος τῆς χώρας ταύτης. Ὁ υἱὸς τούτου Ἐρρῖκος Ι' ὁ ὑπερήφανος, διὰ τοῦ γάμου του μετὰ τῆς μόνης θυγατρὸς τοῦ αὐτοκράτορος Λοθαρίου Γερτρούδης, ἔλαβε τὴν Βρουνσβίκην, ὡς καὶ τὸν τίτλον μετὰ κληρονομικῶν δικαιωμάτων τοῦ δουκὸς τῆς Σαξωνίας. Στραφεὶς ὅμως κατὰ τοῦ πενθεροῦ του ἀπώλεσε τὴν Βαυαρίαν. Ὁ ἀγὼν οὗτος μεταξὺ τοῦ οἴκου τοῦ Γουέλφων καὶ τῶν Χοχενστάουφεν (αὐτοκρατορεύοντος ἐν Γερμανίᾳ) διήρκεσε μέχρι τοῦ 1235. Κατὰ τὴν διάρκειαν το του Ὄθων ὁ Δ'

Digitized by Google

κατώρθωσε νὰ γίνῃ αὐτοκράτωρ (1209), ἀλλ' ὁ Φρειδερῖκος Β' Χοχενστάουφεν ὑπεχρέωσε τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ Ὄθωνα τὸν παῖδα νὰ συνθηκολογήσῃ (1235). Τούτου ὁ κλάδος ἦρξε τοῦ λοιποῦ μόνον ἐν Βρουνσβίκῃ (τοῦ Παλατινάτου καὶ τῆς Βαυαρίας παραχωρηθέντων εἰς τοὺς Βιττελσβάχους) καὶ ἀπ' αὐτοῦ προῆλθεν ὁ οἶκος τοῦ Ἀννοβέρου, ὁ βασιλεύων σήμερον ἐν Ἀγγλίᾳ. [Περὶ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ πολιτικῶν κομμάτων τῶν Γουέλφων (Guelfi) βλ. Γιβελῖνοι.] —Η.

Γουένσλεϋ βλ. Οὐένσλεϋ.

γουερέτσας (ὁ) (Guereza) *[Ζωολ.]*. Γένος πιθήκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *στενορρίνων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κυνοπιθήκων*. Τὸ μῆκος τοῦ σώματός του φθάνει τὰ 145 ἑκατοστόμετρα, ὧν τὰ 75 ἑκατοστόμετρα περίπου κατέχει ἡ οὐρά. Ἡ κεφαλή του εἶναι σχεδὸν τριγωνική, τὸ σῶμά του μᾶλλον λεπτὸν καὶ εὐκίνητον, οἱ ὀπίσθιοι πόδες εἶναι εὐρωστότεροι τῶν προσθίων. Ἴδιον χαρακτηριστικὸν γνώρισμα εἶναι ὁ στιλπνὸς μελανὸς χρωματισμὸς τοῦ σώματός του καὶ αἱ λευκαὶ μεταξοειδεῖς τρίχες τὰς ὁποίας φέρει εἰς λεπτὴν λωρίδα ὀλίγον ἄνωθεν καὶ παραλλήλως πρὸς τοὺς ὀφθαλμούς, κάτωθεν τοῦ πώγωνος ἐν εἴδει γενείου, κάτωθεν τοῦ λαιμοῦ ἐν εἴδει περιλαιμίου καὶ κατὰ τὰς πλευρὰς ἀπὸ τῶν μασχαλῶν τῶν χειρῶν μέχρι τῆς οὐρᾶς ἐν εἴδει τριχάπτου. Ἡ οὐρὰ κατὰ τὸ ἄκρον της φέρει θύσανον ἐκ λευκῶν μεταξοειδῶν ἐπίσης τριχῶν. Κυρίως διὰ τὸ πολύτιμον τοῦτο τρίχωμά του ὁ πίθηκος οὗτος εἶναι περιζήτητος, δι' ὃ καὶ θηρεύεται ἐντατικῶς εἰς Ἀβησσυνίαν, ἐξ ἧς καὶ κατάγεται. Εἰς παλαιοτέραν ἐποχὴν οἱ Ἀβησσυνοὶ πολεμισταὶ ἐκόσμουν τὰς ἀσπίδας των μὲ τὸ δέρμα τοῦ πολυτίμου τούτου ζῴου. Πλεῖσται ὅσαι ἀπόπειραι ἐγένοντο πρὸς ἐγκλιματισμὸν τοῦ γουερέτσα ἐν Εὐρώπῃ ἀλλ' ἀπέτυχον. Δ. Ν. Π.

Γουερνεσέϋ (ἀγγλ. Guernsey, προφ. *Γκέρνσεϋ*, γαλ. Guernesey) *[Γεωγρ.]*. Μία τῶν νήσων τῆς Μάγχης ἀνήκουσα εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἡ δευτέρα εἰς μέγεθος τῶν λοιπῶν. Κάτοικοι 40.446. Ἡ κυριωτέρα πόλις, τὸ Σαὶντ Πῆτερ Πόρτ, ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς, ἔχουσα 16.000 κατοίκους. Εἰς τὴν Γουερνεσέϋ διατηροῦνται ἔτι καὶ σήμερον περίεργα ὑπολείμματα τῶν φεουδαλικῶν χρόνων, ὡς ἡ ποινὴ τῆς μαστιγώσεως καὶ ἡ δήμευσις. Οἱ κάτοικοι διετήρησαν τὸν πρωτόγονον τύπον των· εἶναι μικρόσωμοι, μὲ πυκνὴν κόμην καστανὴν καὶ μικροὺς μέλανας ὀφθαλμούς. Ἀνήκουν εἰς τὸν τύπον τῆς παλαιᾶς βρεττανικῆς φυλῆς. Τὸ ἀρχαῖον νορμανδικὸν ἰδίωμά των περιέχει πολυαρίθμους κελτικοὺς ὅρους. Αὐτὸ τὸ ὄνομά της, *Γκέρνσεϋ*, εἰς τὸ ἰδίωμα τῶν Σκανδιναυῶν κατακτητῶν σημαίνει *«νῆσος πρασίνη»* (Greneseу). Καὶ πράγματι ἡ νῆσος εἶναι πλουσιωτάτη εἰς βλάστησιν καὶ εὐφορωτάτη.

γουετταρδία (Guettardia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ροδανθῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει δένδρα καὶ θάμνους μὲ φύλλα ἀντίθετα μετὰ μίσχων καὶ μὲ πολύγαμα ἄνθη. Ἡ φωθήκη εἶναι ὑποφυής, πολύχωρος καὶ κατὰ τὴν ὡρίμανσιν μεταβάλλεται εἰς δρύπην περικλείουσαν πλεῖστα σπέρματα. Ἀπαντῶσιν εἰς πάσας σχεδὸν τὰς χώρας τῆς γῆς. Πλεῖστα εἴδη ἔχουσι φλοιὸν πικρὸν καὶ ἀρωματικὸν καὶ χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν φαρμακευτικήν. Δ. Ν. Π.

γοὺζ (guz). Μονὰς μετρικοῦ συστήματος εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ τὴν δυτικὴν Ἀσίαν. Ἐν Βεγγάλῃ ἰσοδυναμεῖ πρὸς 91,4 τοῦ μέτρου, ἐν Βομβάῃ πρὸς 68,579 εἰς τὰς γαλλικὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας πρὸς 103,948, ἐν τῇ νοτιοδυτικῇ Ἀραβίᾳ πρὸς 63,5 καὶ ἐν Περσίᾳ πρὸς 104.

Γουζέλης, *Δημήτριος*. Ἕλλην λόγιος καὶ ποιητής, γεννηθεὶς ἐν Ζακύνθῳ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1774 καὶ ἀποθανὼν ἐν Πύργῳ τῆς Ἠλείας τὸν Μάϊον τοῦ 1843. Σπουδάσας παρὰ τῷ διδασκάλῳ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης Α. Μαρτελάῳ τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν φιλολογίαν, κατέγινεν ἀπὸ νεαρωτάτης ἡλικίας εἰς τὴν ποίησιν καὶ δὴ τὴν σατιρικήν, εἰς ἣν καὶ διεκρίθη κυρίως διὰ τῆς περιφήμου κωμῳδίας του «Ὁ Χάσης». Μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Γάλλων κατάληψιν τῆς Ἑπτανήσου, φιλελεύθερος εἰς ἄκρον ὁ νεαρὸς ποιητής, ἔσπευσε νὰ καταταχθῇ ὑπὸ τὰς σημαίας τῶν κατακτητῶν, ἀλλὰ μετ' οὐ πολύ, ὅτε οἱ Γάλλοι ἐξεδιώχθησαν τῆς Ζακύνθου ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ Ρώσων κατὰ τὸ 1800, ᾐχμαλωτίσθη καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν ὁμοφρόνων του δημοκρατικῶν καὶ σταλεὶς δέσμιος εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐρρίφθη εἰς τὰς ἐκεῖ φυλακάς, ἐξ ὧν ἠλευθερώθη μετὰ τὴν μεταξὺ Γαλλίας καὶ Τουρκίας συνθήκην. Ἐπανελθὼν εἰς Ζάκυνθον, ἠναγκάσθη ἐνωρίτατα νὰ ἐκπατρισθῇ, λόγῳ τῶν ἀντεκδικήσεων τῶν ἀριστοκρατῶν, καὶ κατέφυγε κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς Τεργέστην, κατόπιν δὲ εἰς Μιλάνον, ἔνθα καὶ κατετάχθη ὡς ὑπολοχαγὸς εἰς τὴν ἐκεῖ σχηματισθεῖσαν ὑπὸ τῶν Γάλλων λεγεῶνα. Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν μετέφρασεν ἐμμέτρως τὴν «Ἐλευθερωμένην Ἱερουσαλὴμ» τοῦ Τάσσου, ἣν καὶ ἀφιέρωσεν εἰς τὸν Ναπολέοντα τὸν Α', εἰς τὰς νικηφόρους σημαίας τοῦ ὁποίου ὑπηρέτει. Μετὰ τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Ναπολέοντος καὶ τὴν συνεπείᾳ αὐτῆς διάλυσιν τῆς ἐν Ἰταλίᾳ γαλλικῆς λεγεῶνος, κατέφυγε καὶ πάλιν εἰς Τεργέστην, ἔνθα, διὰ νὰ πορίζεται τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ἐδίδασκεν εἰς τοὺς ἐκεῖ Ἕλληνας τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν. Ἐκεῖ ἔγραψε καὶ ἐξέδωσε τὴν «Κρίσιν τοῦ Πάριδος», ποίημα ἐρωτικὸν καὶ μυθολογικόν, μὲ πολλὰς ὑποσημειώσεις, ἐν αἷς ἐξιστορεῖται ὁ βίος πολλῶν σπουδαίων προσώπων, μεθ' ὃ μετέφρασεν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ καὶ ἐξέδωσεν ἐν Βενετίᾳ τὸ ἔπος «Τὸ τσάκωμα τοῦ Ἅϊ-Ρόκου καὶ τοῦ Ἅϊ-Θωμᾶ».

Ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, μεμυημένος ὢν καὶ αὐτὸς εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, μετέβη εἰς Ζάκυνθον καὶ στρατολογήσας ἐκεῖ ἱκανοὺς συμπατριώτας του, κατῆλθε μετ' αὐτῶν εἰς Πελοπόννησον καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Μεθώνης καὶ κατόπιν εἰς τὴν τοῦ Νεοκάστρου, μετὰ τὴν παράδοσιν τοῦ ὁποίου, διορισθεὶς φρούραρχος, κατέγραψε τὰ παραδοθέντα ὑπὸ τῶν Τούρκων κινητὰ καὶ ἀκίνητα πράγματά των. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων, ἀφοῦ ἐχρημάτισεν ἐπ' ἀρκετὸν ὑπάλληλος εἰς διαφόρους θέσεις, ἀπεσύρθη τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας, ἀνταμειφθεὶς διὰ τὰς πρὸς τὴν πατρίδα ὑπηρεσίας του διὰ τῆς παροχῆς ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως γαιῶν τινων παρὰ τὸν Πύργον τῆς Ἠλείας. Μετὰ τὴν ἐκ τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας παραίτησίν του, ἔγραψε καὶ ἐξέδωκεν ἐν Ναυπλίῳ τῷ 1827 τὸ «Πολεμιστήριον σάλπισμα», εἰς ὀκτὼ ᾠδὰς ἐκ πεντακοσίων δεκατεσσάρων τετραστίχων, ἐν Αἰγίνῃ τῷ 1833 «Τὰ κατὰ τοὺς Ἕλληνας» εἰς δύο διαιρούμενον μέρη, ἐλεγκτικὸν καὶ πρακτικόν, ἐν Ναυπλίῳ τῷ 1835 τὸ πατριωτικὸν δρᾶμα «Ἡ μεγαλοψιλία τοῦ Φιντίου καὶ τοῦ Δάμωνος», ἐν Ναυπλίῳ ἐπίσης τῷ 1836 «Γνωμικὰ διαφόρων ἐνδόξων ἀνδρῶν Ἑλλήνων καὶ ἀλλογενῶν, ἔτι δὲ καὶ αἰνίγματα καὶ ἕτερά τινα». Πάντων ὅμως τῶν ἀνωτέρω ἔργων του, ἀρτιωτέρα εἶναι ἡ κατὰ τὰ νεανικά του ἔτη γραφεῖσα περίφημος κωμῳδία «Ὁ Χάσης», δι' ἧς καὶ μόνης ἐγένετο γνωστὸς ἀνὰ τὸ Πανελλήνιον. Τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι μᾶλλον προσωπικὴ σάτιρα ἢ κωμῳδία. Ὁ ἥρως αὐτῆς, σύγχρονος καὶ γείτων ἐν Ζακύνθῳ τοῦ Γουζέλη, εἶναι ὁ Δὸν Κιχώτης τῆς Ζακύνθου, ὁ πάντοτε μεγαλαυχῶν καὶ πάντοτε δερόμενος, ἀλλὰ καὶ ὁ τύπος τοῦ Ζακυνθίου τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐξαιρέτως διαγεγραμμένος ἐν ὅλαις αὐτοῦ ταῖς λεπτομερείαις. Τεχνικὰς ἀξιώσεις δὲν ἔχει βεβαίως τὸ ἔργον τοῦ Γουζέλη, δύναται ὅμως νὰ θεωρηθῇ ὡς τελεία καὶ πιστὴ ἀπεικόνισις τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἐγράφη. Ὑπὸ ἔποψιν γλώσσης «Ὁ Χάσης» εἶναι ἀπὸ τὰ πολυτιμότερα κειμήλια τῆς ζακυνθινῆς φιλολογίας, καθόσον ὁ Γουζέλης ἐκτὸς τῆς ἄλλης γλωσσολογικῆς ἐργασίας του, διετήρησεν ἐν τῷ ζωντανῷ διαλόγῳ του, ἢ μᾶλλον ἐφωτογράφησεν αὐτουσίους καὶ αὐτὰς ἀκόμη τὰς ἐλευθεριαζούσας ἐκφράσεις τῆς ἐποχῆς του. Ὁ «Χάσης» ἐπαίχθη τὸ πρῶτον ἐν Ζακύνθῳ τῷ 1800 ἀπὸ νέους μόνον κατὰ τὰς Ἀποκρέω. Ν. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

Γούζιος, *Δημήτριος*. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἀγράφων, υἱὸς τοῦ *Κωνσταντίνου*, ὅστις, παραληφθεὶς ὡς ὅμηρος, ἐκαρατομήθη ἀπὸ τὸν Μεχμὲτ-Ρεσὶτ Κιουταχῆν, κατὰ διαταγὴν τοῦ Χουρσὶτ πασᾶ, μετὰ τὴν ἀποστασίαν τῆς περιοχῆς τῶν Ἀγράφων. Ἐπολέμησε μετὰ τοῦ Ραγκου εἰς πολλὰς μάχας, μετέσχε τῆς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου καὶ κατόπιν τῆς ἐκστρατείας τῆς Ἀττικῆς. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἐτιμήθη διὰ τοῦ Χαλκοῦ Ἀριστείου. Γ. Δ. Κ.

γούζλα (ἡ), *γουζλάρος* (ὁ) καὶ *γουζλί* (τό) βλ. γούσλα, γουσλάρος καὶ γουσλί.

γουήλδιος *διάπλασις [Γεωγρ.]*. Καλοῦμεν οὕτω τὰ παχύτατα ἐκεῖνα στρώματα τοῦ κατωτάτου κρητιδικοῦ συστήματος, τὰ ὁποῖα ἐσχηματίσθησαν ἐντὸς γλυκέων ὑδάτων καὶ ἅτινα ἔχουσι τὴν κυρίαν αὐτῶν ἀνάπτυξιν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, Βέλγιον, βόρειον Γαλλίαν καὶ Γερμανίαν. Εὑρηνται ἐπὶ τῶν στρωμάτων τοῦ ἀνωτάτου ἰουρασικοῦ συστήματος (στρώματα τῆς Πουρβέκκης) καὶ χαρακτηρίζονται πετρογραφικῶς ἀπὸ τὴν παρουσίαν τῶν ἀργιλλικῶν πετρωμάτων, ψαμμιτῶν, μαργῶν κλπ. Τὰ ὀργανικὰ λείψανα ἅτινα ἐγκλείονται εἰς τὴν διάπλασιν ταύτην εἶναι ἐκ μὲν τῶν φυτῶν πρὸ πάντων αἱ πτέριδες καὶ τὰ κυκαδοειδῆ, ἐκ δὲ τῶν ζῴων πλεῖστα ὅσα κογχύλια γλυκέων ὑδάτων, ἀλλὰ πρὸ πάντων οἱ γιγαντιαῖοι σκελετοὶ ἑρπετῶν, οἱ ἰγουανόδοντες. Μ. Κ. ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

γουθοῦρα (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ὑπερικὸν τὸ ἐμπετρόφυλλον* (Hypericum empetrifolium).

γουϊάβα (ἡ) (Guayava) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μυρτοειδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει θάμνους ἢ δένδρα ἀειθαλῆ, ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς. Γνωστὰ περίπου 100 εἴδη, ὧν πλεῖστα καλλιεργοῦνται διὰ τοὺς καρπούς των. Ἀξιολογώτερον εἶδος εἶναι *γουϊάβα ἡ καττλεϋανή* (Guayava cattleyana), δένδρον μετρίου ἀναστήματος φυόμενον εἰς τὰς δυτικὰς Ἰνδίας καὶ τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀμερικῆς. Παραλλαγαὶ τοῦ εἴδους τούτου θεωροῦνται *γουϊάβα ἡ ἀπιοφόρος* (Guayava pyrifera) καὶ *γουϊάβα ἡ μηλοφόρος* (Guayava pomifera). Τὸ ἀνωτέρω εἴδη καὶ αἱ ποικιλίαι του καλλιεργοῦνται καὶ εἰς τὰς χώρας τῆς Εὐρώπης διὰ τοὺς καρπούς των, οἵτινες εἶναι εὔχυμοι, γλυκόξινοι τὴν γεῦσιν καὶ ἐλαφρῶς ἀρωματικοί. Τὸ μέγεθός των εἶναι παρόμοιον πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ ᾠοῦ ὄρνιθος, τὸ σχῆμά των ᾠοειδὲς πρὸς τὸ ἀπεστρογγυλωμένον καὶ περιβάλλονται ὑπὸ λεπτοῦ κιτρίνου περιβλήματος. Τρώγονται δὲ ὠμοὶ ἢ μετὰ σακχάρου παρεσκευασμένοι (κομπόστα). Ἡ γουϊάβα πολλαπλασιάζεται εὐχερῶς διὰ σπορᾶς, ἀπαιτεῖ ἔδαφος γόνιμον καὶ δροσερόν, οἱ δὲ καρποί της ὡριμάζουν ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου μέχρι τοῦ Δεκεμβρίου. Δ. Ν. Π.

Γουϊάνα (Guyana ἢ Guiana) *[Γεωγρ.]* βλ. Γουϋάνα.

Γουΐδων. Οὕτως ἀπεδόθησαν εἰς τὴν ἑλληνικὴν τὰ συνήθη κατὰ τὸν μεσαίωνα ὀνόματα: *Γκουΐντο* (Guido), *Γκὶ* (Gui) καὶ *Γκὺ* (Guy).

—**Γουΐδων** *(ἅγιος)*. Ἐγεννήθη ἔν τινι χωρίῳ τῆς ἐπαρχίας Brabant τοῦ Βελγίου κατὰ τὰ μέσα τοῦ Ι' αἰῶνος, ἐκ πτωχῆς ἀλλ' εὐσεβεστάτης οἰκογενείας. Ἐκ μικρᾶς ἡλικίας ἠσχολεῖτο εἰς ἐπίσκεψιν ἀσθενῶν καὶ περίθαλψιν τῶν πτωχῶν, ὅθεν καὶ ἐπωνομάζετο *«μικρὸς ἄγγελος»* ἐν τῷ χωρίῳ του. Ἐν ἡλικίᾳ 14 ἐτῶν, προσληφθεὶς ὡς σκευοφύλαξ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Lacken παρὰ τὰς Βρυξέλλας, ἔδιδε τὸν μικρὸν μισθόν του εἰς πτωχούς· καὶ αὐτὸς ἐν ἄκρᾳ λιτότητι ἔζη ἀφιερωμένος εἰς μελέτην καὶ προσευχήν. Ἐπεχείρησεν ἔπειτα πεζὸς μακρότατον ταξίδιον πρῶτον μὲν εἰς Ρώμην, ἔπειτα δὲ εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅπου ἐπεσκέφθη πάντα τὰ μοναστήρια καὶ τὰ ἐν ταῖς Γραφαῖς μνημονευόμενα μέρη. Μετὰ ἑπτὰ δὲ ἔτη ἐπανελθὼν ἐκ Παλαιστίνης εἰς τὴν Ρώμην, συνηντήθη ἐκεῖ μετὰ τοῦ Vondulphe, πρωτοπρεσβυτέρου τῆς ἐκκλησίας τοῦ Anderlecht, προαστείου τῶν Βρυξελλῶν· ὑπὸ τούτου παρακληθεὶς νὰ τὸν συνοδεύσῃ εἰς Ἱεροσόλυμα, μετέβη καὶ ἐκ δευτέρου εἰς Παλαιστίνην. Κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην τῶν Ἁγίων Τόπων ὁ Βονδοῦλφος καὶ οἱ ἀκόλουθοι αὐτοῦ ἀπέθανον ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκ λοιμοῦ, ὁ δὲ Γουΐδων σωθεὶς ἐπανῆλθεν εἰς Anderlecht καὶ ἀγγείλας τὸν θάνατον εἰς τοὺς οἰκείους τῶν προσκυνητῶν κατέμεινε ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς πόλεως ταύτης καὶ ἐν ταύτῃ ἀπέθανε κατὰ τὸ 1012 τῇ 12 Σεπτεμβρίου, καθ' ἣν ἡμέραν ἡ μνήμη του ἑορτάζεται. Ε. Γ. Π.

— **Γουΐδων,** *δοὺξ τοῦ Σπολέτο*· βλ. λ. Γκί.

—**Γουΐδων.** Ἀνεψιὸς τοῦ ἡγεμόνος τῶν ἐν τῇ Κάτω Ἰταλίᾳ Νορμανδῶν Βοημούνδου (1081-1111), μεθ' οὗ συνεξεστράτευσε τῷ 1107 κατὰ τῶν Βυζαντινῶν, ἀποβιβασθεὶς εἰς Ἀλβανίαν. Μετὰ ματαίας προσπαθείας πρὸς ἐκπόρθησιν τοῦ Δυρραχίου, ὑπερασπιζομένου ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ, ὁ Γουΐδων κατῆλθε μετ' ἰσχυρᾶς μοίρας στρατοῦ εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ἀλβανίαν. Κατ' ἀρχὰς ἐνίκησε παρὰ τὴν Κανίναν (πλησίον τῆς Αὐλῶνος) τμῆμά τι βυζαντινοῦ στρατοῦ διοικούμενον ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Κεκαυμένου, μετ' ὀλίγον ὅμως κατετροπώθη ὑπὸ τοῦ ἐπελθόντος στρατηγοῦ Καντακουζηνοῦ παρὰ τὸν ποταμὸν Χαρζάνην. Ἔκτοτε δὲν γίνεται πλέον λόγος περὶ αὐτοῦ. Ν. Κ.

Γουΐδων *Ἀγγιανὸς* (d'Enghien). Δυνάστης τοῦ Ἄργους (1356—1377), ὁ τελευταῖος τῶν Βριεννίων δεσποτῶν, μεθ' ὃν τὸ Ἄργος μετὰ τοῦ Ναυπλίου καὶ τοῦ Κιβερίου περιῆλθεν εἰς τοὺς Κορνάρους. Ἐν συνεχείᾳ τῶν προσπαθειῶν τοῦ Βολθέρου Βριεννίου ψιλῷ ὀνόματι δουκὸς τῶν Ἀθηνῶν, ἐζήτησε παρὰ τῆς Βενετίας, ἧς ἦτο καὶ πολίτης ἐπίτιμος, βοήθειαν διὰ τὴν ἀνάκτησιν τοῦ δουκάτου τῶν Ἀθηνῶν. Πρὸς τοῦτο θὰ ἐβοηθεῖτο ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς του κόμιτας Ἀλησίου καὶ Κομβαρσάνου, ὁρμητήριον δὲ θὰ εἶχε τὴν Χαλκίδα. Ἡ προσπάθειά του ὅμως ἀπέτυχε διότι ἡ Βενετία διέκειτο τότε φιλικῶς πρὸς τοὺς Καταλωνίους, ἀνταπαιτητὰς τῶν Ἀθηνῶν.

— **Γουΐδων** *Ἀρετῖνος* (Guittone d'Arezzo). Ἰταλὸς ποιητὴς τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, ἀποθανὼν τῷ 12.. Διεκρίθη εἰς διαφόρους πολέμους ἐναντίον τῆς Πίσης, τῆς Βενετίας καὶ τῆς Σιένης. Ἡ σημασία τοῦ Γουΐδωνος διὰ τὴν λογοτεχνίαν καὶ ἰδίως διὰ τὴν ποίησιν ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι πρῶτος ἔδωκεν εἰς τὸ δεκατετράστιχον τὴν καθωρισμένην του μορφήν, ἥτις παρέμεινεν ἔκτοτε ἀναλλοίωτος. Ἐκλογὴ τῶν ποιημάτων του εὑρίσκεται εἰς παλαιὸν βιβλίον τιτλοφορούμενον «Rime antiche» (=«ἀρχαῖαι ὁμοιοκαταληξίαι», 1527). Ἀργότερον (1745) ὁ Bottari ἐξέδωκεν ἐν Ρώμῃ τὸ ὅλον ἔργον του μὲ τὰς ἐπιστολάς του κλπ. Μ. ΒΑΛ.

— **Γουΐδων** *Ἀρετῖνος* (Guido d'Arezzo). Μοναχὸς καὶ μουσικὸς τοῦ Ι' αἰῶνος· βλ. Γκὺ ντ' Ἀρέτσο.

— **Γουΐδων** *Α' Δελαρός*· βλ. λ. Δελαρός.

— **Γουΐδων** *Β' Δελαρός*· βλ. λ. Δελαρός.

— **Γουΐδων** *Λουζινιάν*, *βασιλεὺς τῆς Ἀρμενίας* βλ. λ. Λουζινιάν.

— **Γουΐδων** *Λουζινιάν*, *βασιλεὺς τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τῆς Κύπρου*· βλ. λ. Λουζινιάν.

Digitized by Google

— **Γουΐδων** *Παλαβιτσίνι*· βλ. Παλαβιτσίνι.

— **Γουΐδων** *Ρένι* (Guido Reni)· βλ. Ρένι.

— **Γουΐδων** *Τρεμούιγ* (Tremouille), *βαρῶνος τῆς ..λανδρίτσης*. Ἐκ τῶν γενναιοτέρων Λατίνων ἀρ..ντων τῆς Πελοποννήσου κατὰ τὸν ΙΓ´ αἰῶνα. ..ρ σθεὶς τῷ 1282 βαΐλος τοῦ Μορέως, διεξήγα.. ἐπι τετραετίαν ἀδιαλείπτους πρὸς τοὺς Βυζαν..οὺς ἀγῶνας. Τῷ 1285 ἀπῆλθε τῆς Πελοπον..σου. Ν. ΚΑΣ

γουϊζοτία (ἡ) (Guizotia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν .. οἰκογενείας τῶν *προσωπανθῶν*. Εἶναι πόαι ἐ ή..ι ἢ πολυετεῖς, ἰθαγενεῖς τῆς Ἀβησσυνίας, καλ..ργούμεναι κυρίως διὰ τὰ σπέρματά των, ἅτινα ..ησιμοποιοῦνται διαφοροτρόπως. Γνωστότερον ..ος εἶναι *γουϊζοτία ἡ ἐλαιοφόρος* (Guizotia olei..a), καλλιεργουμένη κυρίως εἰς τὰς Ἰνδίας διὰ .. σπέρματά της, ἅτινα περιέχουσιν ἐλαιώδη οὐ..ιν χρήσιμον εἰς τὴν σαπωνοποιίαν. Τούτων μέ..ιται ποσότητες ἐξάγονται κατ' ἔτος εἰς τὴν Εὐ..πην. Δ. Ν. Π.

γουϊλιελμία (ἡ) (Guilielmia) *[Βοτ.]*. Γένος φυ..ν τῆς οἰκογενείας τῶν *φοινικοειδῶν*. Εἶναι δέν..α ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς. .. γένος περιλαμβάνει ὑπὲρ τὰ 100 εἴδη καλλιερ..όμενα ὡς κοσμητικὰ καὶ διὰ τοὺς ἐδωδίμους ..ρπούς των. Γνωστότερα εἴδη εἶναι: *γουϊλιελμια ..ωχράκανθος* (Guilielmia pallidispina), *γουϊλιελ.. ἡ καρυωτιδόφυλλος* (Guilielmia caryotaefolia), *..ϊλιελμία ἡ ἀκανθόκαρπος* (Guilielmia acanthopus), *γουϊλιελμία ἡ εὐειδὴς* (Guilielmia speciosa) .. *γουϊλιελμία ἡ χρήσιμος* (Guilielmia utilis). Δ. Ν. Π.

Γουϊνέα (Guinea, γαλλ. Guinée) *[Γεωγρ.]*. Ὄνομα .. ὁποῖον οἱ Εὐρωπαῖοι ἔδωσαν, ἰδίως ἀπὸ τοῦ .. αἰῶνος, εἰς τὸ δυτικὸν τμῆμα τῆς Ἀφρικῆς, περιβρεχόμενον ὑπὸ τοῦ κόλπου τῆς Γουϊνέας. .. γεωγράφοι δὲν συμφωνοῦν εἰς τὸν καθορισμὸν ..ν ὁρίων τῆς παραλίας τῆς Γουϊνέας. Ἄλλοι ὁρί..υν ταύτην ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Σενεγ..λ μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Κάμπο Νέγκρο τῆς ..γκόλας, ἐνῷ ἄλλοι περιορίζουν αὐτὴν ἀπὸ τῶν ..βολῶν τοῦ Γαμβία μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Νί..ρος, καὶ ἄλλοι τέλος ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Πάλ..ς μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Νίγηρος. Τὸ κλῖμα .. χώρας ταύτης εἶναι θερμόν, ὑγρὸν καὶ ἀνθυ..ινόν, τὸ ἔδαφος ὅμως εἶναι πλουσιώτατον, ἡ δὲ ..ργία ἀκμαιοτάτη. Εἶναι χώρα ἄνευ γεωγραφι..ς, ἐθνικῆς καὶ πολιτικῆς ὁμοιογενείας καὶ συνε..ας, κατατεμνομένη εἰς πολλὰ ἀποικιακὰ κράτη .. περιλαμβάνουσα τὸν Γομβίαν, τὴν πορτογαλι..ν Γουϊνεαν, τὴν γαλλικὴν Γουϊνέαν, τὴν Σιέρρα ..όνε, τὴν ἀνεξάρτητον δημοκρατίαν τῆς Λιμπε..ς, τὴν Κὸτ-ντ' Ἰβουάρ, τὴν Ἀσαντί, τὴν Δαχο..ην, τὸν Νιγηρίαν, τὸ Καμερούν, τὴν ἰσπανικὴν ..υϊνέαν, τὴν γαλλικὴν Ἀφρικὴν τοῦ Ἰσημερινοῦ .. μέρος τῆς Ἀγκόλας. Τὸ ὄνομα αὐτῆς προέρ..αι κατ' ἄλλους ἀπὸ τὴν πόλιν καὶ τὸ βασίλειον .. Νιγηρίας *Γκινέα* ἢ *Τζενιέ*, γνωστὸν διὰ τὸ ἐμ..ριόν του ἀπὸ τοῦ Η´ αἰῶνος π. Χ., κατ' ἄλλους ..ἐκ τοῦ *Γκανὰ* ἢ *Γκανάα*, ὀνόματος τοῦ ἀρχαιο..ου βασιλείου τοῦ δυτικοῦ Σουδάν. Αἱ ἀκταὶ .. Γουϊνέας ἀνεκαλύφθησαν καὶ ἐξηρευνήθησαν .. Γενουηνσίων, Γάλλων καὶ Πορτογάλων ἐξε..υνητῶν, ἀπὸ τοῦ ΙΓ´ μέχρι τοῦ ΙΕ´ αἰῶνος. — Μ

— **Γουϊνέα, Γαλλικὴ** — (Guinée française) *[Γεωγρ.]*. ..λλικὴ ἀποικία ἐν τῇ δυτικῇ Ἀφρικῇ, ἐν τῇ πα..λίᾳ τῆς Γουϊνέας, περιλαμβανομένη μεταξὺ τῆς ..ρτογαλικῆς Γουϊνέας πρὸς Β, τοῦ γαλλικοῦ ..υδὰν πρὸς Α, τῆς ἀγγλικῆς Γουϊνέας ἡ Σιέρρα ..όνε πρὸς Ν καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ πρὸς .. Ἔχει ἔκτασιν 231.700 τετρ. χλμ. καὶ 2.095.988 ..τοίκους, μετὰ 2962 Εὐρωπαίων, ἐξ ὧν 1135 Γάλ.. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι χθαμαλὸν πρὸς τὰ ..ράλια καὶ ὑψοῦται βαθμιαίως πρὸς τὸ ἐσωτε..ρον μέχρι τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ Φουτὰ Τζαλλόν, ..όθεν κατέρχονται πολυάριθμοι καὶ μὲ ἄφθονα ..ντα ποταμοί, μεταξὺ τῶν ὁποίων οἱ κυριώτεροι: .. Μέγας Σκαρσὶ ἢ Ρίο ντὸς Καρθέρες, τοῦ ὁποίου .. κάτω ροῦς περιλαμβάνεται εἰς τὴν ἀγγλικὴν ..έρρα Λεόνε, ὁ Μελλακορέ, ὁ Κονκουρὲ ἢ Μπρα..ΰα, ὁ Ρίο Πόνγκ, ὁ Ρίο Νούνιεθ, ὁ Κόγκον, ὁ .. Γκράντε, τοῦ ὁποίου ὁ κάτω ροῦς ἀνήκει εἰς .. πορτογαλικὴν Γουϊνέαν. Τὸ κλῖμα τῶν ἀκτῶν ..αι ὑγρόν, εἰς τὰ ὀροπέδια δὲ εὐκραές. Ἐν τῇ γαλ..ῇ Γουϊνέᾳ κατοικοῦν αἱ ἑξῆς φυλαί: οἱ Μανδιγ.., οἵτινες ἀποτελοῦν τὸ μεγαλύτερον τμῆμα τοῦ ..ηθυσμοῦ, οἱ Μπάγκα, οἱ Ναλοῦ, οἱ Λανδουμᾶ.., οἱ Σουζοῦ καὶ οἱ Πὲλ τοῦ Φουτὰ-Τζαλλόν. Ἡ ..λλικὴ Γουϊνέα ἀνήκει διοικητικῶς εἰς τὴν ὁμο..ονδίαν τῶν γαλλικῶν ἀποικιῶν, ἥτις καλεῖται ..λλικὴ Δυτικὴ Ἀφρικὴ καὶ περιλαμβάνει τὰς ..οικίας, Σενεγάλην, γαλλικὸν Σουδάν, Κὸτ ντ' ..ουάρ, γαλλικὴν Γουϊνέαν, Ἄνω-Βόλτα, Δαχο..ην, Ἀποικίαν τοῦ Νίγηρος καὶ Μαυριτανίαν. ..οικεῖται ὑπὸ διοικητοῦ ἐξαρτωμένου ἐκ τοῦ γε..οῦ διοικητοῦ τῆς Γαλλικῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς .. βοηθουμένου ὑπὸ τοῦ γενικοῦ γραμματέως καὶ .. διοικητικοῦ συμβουλίου. Ἡ ἀποικία αὕτη, ..ως καὶ ὅλαι αἱ ἀνωτέρω, ἀπολαμβάνει διοικητικῆς καὶ οἰκονομικῆς αὐτονομίας καὶ διαιρεῖται εἰς 8 περιφερείας κυβερνωμένας ὑπὸ ὑποδιοικητῶν καὶ ἐν προτεκτοράτον, τὸ Φουτὰ-Τζαλλόν.

Ἡ Γαλλικὴ Γουϊνέα εἶναι χώρα καθαυτὸ γεωργική. Τὸ σημαντικώτερον προϊὸν αὐτῆς εἶναι τὸ καουτσούκ. Παράγει ἐπίσης κοκκοφοίνικας, ἀραχίδας, σήσαμον, καφέ, ὄρυζαν, βάμβακα κ. τ. λ. Ἀκμάζει ἐπίσης ἡ κτηνοτροφία καὶ ἡ ἁλιεία (βλ. ἁλιεία τ. Γ´ σ. 801 γ). Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ *Κονακρύ*, ἥτις ἀποτελεῖ τὸν κυριώτερον λιμένα τῆς χώρας καὶ συνδέεται διὰ σιδηροδρόμου μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ.

Ἡ χώρα ἐκαλεῖτο ἄλλοτε «Ποταμὸς τοῦ Νότου» καὶ κατεκτήθη ὑπὸ τοῦ Γάλλου ἀντισυνταγματάρχου Πινὲ-Λαπράντ. Κατόπιν ἐξηρευνήθη ὑπὸ τῶν Γάλλων Μολλιὲν τῷ 1810, Ρενὲ Καιγιὲ τῷ 1827, Ἐκὰρ τῷ 1850 καὶ ἄλλων. Κατὰ τὴν γαλλικὴν ἐκστρατείαν ἐν Σουδάν, πολλοὶ Γάλλοι ἀξιωματικοί, προερχόμενοι ἐκ τοῦ Σουδάν, εἰσεχώρησαν εἰς τὴν Γουϊνέαν καὶ συνεπλήρωσαν τὴν κατάκτησιν αὐτῆς διὰ τῆς καταλήψεως καὶ τοῦ Φουτὰ-Τζαλλόν. Ἡ γαλλικὴ Γουϊνέα ἀπέβη αὐτόνομος ἀποικία τῷ 1889, ἡ δὲ σημερινὴ αὐτῆς διοικητικὴ μορφὴ ὑφίσταται ἀπὸ τοῦ 1891, ὁπότε ἀνεγνωρίσθη ἡ κατάληψις αὐτῆς ὑπὸ τῶν ἄλλων ἐνδιαφερομένων γειτονικῶν δυνάμεων, ἀποσπασθεῖσα συγχρόνως ἀπὸ τῆς Σενεγάλης. Μ. Δ. Β.

— **Γουϊνέα, Ἱσπανικὴ** (Guinea Espanola) *[Γεωγρ.]*. Ἱσπανικὴ ἀποικία ἐν Ἀφρικῇ, ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Γουϊνέας, πρὸς νότον τοῦ Καμεροῦν, περιβαλλομένη ἀπὸ Β, Α καὶ Ν ὑπὸ τῆς γαλλικῆς Ἀφρικῆς τοῦ Ἰσημερινοῦ καὶ ἀπὸ Δ ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Πλὴν τοῦ ἐπὶ τῆς ἠπείρου ἐδάφους, περιλαμβάνει καὶ τὰς νήσους Φερνάντο Πώ, Ἀννομπόν, Μικρὰν καὶ Μεγάλην Ἐλουπιΰ, Μούνη καὶ Κορίσκο. Ἔχει ἔμβαδὸν 26659 τετρ. χλμ. καὶ 118293 κατ., ἐξ ὧν 430 λευκοί. Πρωτ. ἡ *Σάντα Ἰσαμπέλ*, ἐπὶ τῆς νήσου Φερνάντο Πώ. Ἀνεκαλύφθη τῷ 1471 ὑπὸ τοῦ Πορτογάλου Φερνάντο Πώ, ὁ ὁποῖος τῷ 1469 εἶχεν ἀνακαλύψει καὶ τὴν ὁμώνυμον αὐτοῦ νῆσον, καὶ ὠνομάσθη κατ' ἀρχὰς ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. Βραδύτερον ἐκλήθη *Ἀννομπόν*, ἐκ τῆς ἡμέρας τῆς ἀνακαλύψεώς της, ἡ ὁποία συνέπεσε μὲ τὴν 1 Ἰανουαρίου (Anno Bon=Νέον Ἔτος). Ἡ ἐνδοχώρα καλεῖται καὶ *Ρίο Μούνη* ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ, ὁ ὁποῖος τὴν διαρρέει. Κατ' ἀρχὰς αἱ νῆσοι Φερνάντο Πὼ καὶ Ἀννομπὸν κατείχοντο ὑπὸ τῆς Πορτογαλίας, παρεχωρήθησαν δὲ εἰς τὴν Ἱσπανίαν τῷ 1778. Διοικεῖται ὑπὸ γενικοῦ διοικητοῦ βοηθουμένου ὑπὸ συμβουλίου ἀξιωματικῶν ἐξ 7 μελῶν καὶ ὑπὸ ἀποικιακοῦ συμβουλίου. Παράγει φοινικέλαιον, ἐλεφαντοστοῦν, ξυλείαν, κακάον, ἀραχίδας, καουτσούκ. Αἱ ἱσπανικαὶ ἀρχαὶ διατηροῦν ἐνταῦθα μονίμως δύο κανονιοφόρους καὶ δύναμιν στρατοῦ ἐκ 350 ἀνδρῶν, ἀπὸ δὲ τοῦ 1921 ἐγκατέστησαν ἐν Σάντα Ἰσαμπὲλ καὶ ραδιοτηλεγραφικὸν σταθμόν. Μ. Δ. Β.

— **Γουϊνέα, Νέα** *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τῆς Μαλαισίας (βλ. Νέα Γουϊνέα).

— **Γουϊνέα, Πορτογαλικὴ** (Guiné Portugueza) *[Γεωγρ.]*. Πορτογαλικὴ ἀποικία ἐν τῇ δυτικῇ Ἀφρικῇ καὶ τῇ παραλίᾳ τῆς Γουϊνέας πρὸς τὰ ΒΔ τῆς γαλλικῆς Γουϊνέας καὶ πρὸς Ν τῆς Σενεγάλης. Πρὸς Β,Δ καὶ Ν περιβάλλεται ὑπὸ γαλλικοῦ ἐδάφους, πρὸς δὲ τὰ ΝΔ περιβρέχεται ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Ἔχει ἔμβαδὸν 36695 τετρ. χλμ καὶ 289000 κατ., ἐξ ὧν 300 λευκοί, κατὰ τὸ πλεῖστον Πορτογάλοι ἀξιωματικοί, στρατιῶται καὶ ἔμποροι. Ἡ παραλία αὐτῆς εἶναι κολπώδης, μετὰ πολλῶν ποταμίων δέλτα, πρὸ τῶν ὁποίων ἐκτείνεται τὸ ἀρχιπέλαγος Μπισσάγκος. Τὰ κυριώτερα τῶν στομίων τοῦ ποταμοῦ, τὰ ὁποῖα εἰσχωροῦν βαθέως εἰς τὴν ξηρὰν εἶναι τὸ τοῦ Κασέο, τοῦ Μανσόα, τοῦ Ζέμπα, τοῦ Μπούμπα καὶ τοῦ Κασίνι, πέντε ποταμῶν, διὰ τῶν ὁποίων γίνονται αἱ κυριώτεραι συγκοινωνίαι μὲ τὸ ἐσωτερικόν. Τὸ κλῖμα εἶναι θερμὸν καὶ ἀνθυγιεινόν. Τὸ ἔδαφος εἶναι εὔφορον, καλυπτόμενον ὑπὸ πολλῶν δασῶν καὶ παράγον ἄφθονα ἐσπεριδοειδῆ, καπνόν, βάμβακα, ἰνδικόν, ὄρυζαν κτλ. Ἐντὸς τῶν δασῶν αὐτῆς διαιτῶνται ἐλέφαντες, ἱπποπόταμοι, πάνθηρες, κροκόδειλοι, ἀντιλόπαι κτλ. Ὑπάρχουν ἐπίσης πολλῶν εἰδῶν πτηνὰ μετὰ πολυτίμων πτερῶν καὶ πολυάριθμοι παπαγάλλοι.

Οἱ κάτοικοι τῆς Πορτογαλικῆς Γουϊνέας ἀνήκουν εἰς τὰς φυλὰς τῶν Μανδίνγγων καὶ Φούλα καὶ εἶναι εἰδωλολάτραι φανατικοί, μετὰ μεγάλης δυσκολίας ἐγκολπούμενοι τὸν χριστιανισμόν. Εἶναι λαὸς ἐργατικός, εὐκόλως προσερχόμενος εἰς τὸν πολιτισμόν. Τὰ κυριώτερα κέντρα ἐμπορίου εἶναι ἡ Μπισσάο, ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου, ἡ ὁποία περιστοιχίζεται ὑπὸ ἀρχαίων τειχῶν καὶ ἦτο ἡ παλαιὰ πρωτεύουσα τῆς χώρας· ἡ Κασάο, ἐπὶ τοῦ Ρίο-Κασάο, ἐπίσης ὀχυρωμένη πόλις, καὶ ἡ Μπολάμα ἢ Μπουλάμα ἢ Μπολάμ, ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου, ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἕδρα τῶν τοπικῶν ἀρχῶν. Ἡ πορτογαλικὴ Γουϊνέα ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τῶν Πορτογάλων τῷ 1446, ἀλλὰ μόλις τῷ 1607 κατελήφθη ὑπ' αὐτῶν καὶ ἀπέβη πορτογαλικὴ κτῆσις. Τῷ 1669 ἐγκατεστάθη ἐπὶ τοῦ Ρίο Γκράντε στρατιωτικὸς σταθμός. Τῷ 1870 ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἤγειρεν ἀξιώσεις ἐπὶ τῆς Μπολάμα, ἀλλὰ κατόπιν διαιτησίας τοῦ προέδρου τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς Γκράντ, ἡ νῆσος παρέμεινεν εἰς τοὺς Πορτογάλους. Μέχρι τοῦ 1879 ἡ πορτογαλικὴ Γουϊνέα ἀπετέλει μέρος τῆς ἐπαρχίας τοῦ Πρασίνου Ἀκρωτηρίου, τῷ δὲ 1895 ἀπέβη ἰδιαιτέρα ἐπαρχία, ὑποδιαιρουμένη εἰς 16 διαμερίσματα. Μ. Δ. Β.

— **Γουϊνέας, κόλπος** *[Γεωγρ.]*. Μέγας κόλπος τῆς δυτικῆς Ἀφρικῆς, περιλαμβανόμενος μεταξὺ τῆς Λιμπερίας πρὸς Β καὶ τοῦ Ἀκρωτηρίου Λοπὲθ πρὸς Ν, ἐν τῇ Γουϊνέᾳ. Ἐν αὐτῷ σχηματίζονται πολλοὶ ἄλλοι μικρότεροι κόλποι, μεταξὺ τῶν ὁποίων οἱ κυριώτεροι εἶναι ὁ τοῦ Μπενίν, τοῦ Μπιάφρα, τοῦ Κορίσκο καὶ τῆς Ναζαρέτ, ἐκβάλλουν δὲ πολλοὶ ποταμοί, οἱ μεγαλύτεροι τῶν ὁποίων εἶναι ὁ Βόλτα, ὁ Νίγηρ, ὁ Νοὺν κτλ. Μ. Δ. Β.

Γουϊνέας *χρώματα* *[Βιομ. Χημ.]*. Εἶναι χρώματα διὰ τὰ μάλλινα, βάπτοντα ἐν ὀξίνῳ λουτρῷ. Τὰ σπουδαιότερα ἐξ αὐτῶν εἶναι τὸ πράσινον καὶ τὸ ἰῶδες, ἀνήκουσι δὲ ἀμφότερα εἰς τὰς χρωστικὰς τοῦ τριφαινυλομεθανίου. Σ. Γ.

γούλα (ἡ)· ὁ πρόλοβος τῶν ὀρνίθων καὶ τῶν πτηνῶν ἐν γένει, ἄλλως *γκούσα* || τὸ κοίλωμα τοῦ στόματος || τὸ στόμα, ὁ οἰσοφάγος καὶ καθόλου ὁ πεπτικὸς σωλήν: «τὰ πέρασε ὅλα ἀπὸ τὴ γούλα του» || μεταφρ. λαιμαργία, λιχνεία, ἡδυπάθεια: παροιμ. «ἡ γούλα κάστρα καταλεῖ καὶ κάστρα ξολοθρεύει» ὅτι ἡ λαιμαργία ἀναλίσκει περιουσίας ὁλοκλήρους (λατ. gula).

γούλα (ἡ)· ἰδιωματ. ἡ σκελὶς τοῦ σκορόδου· «δῶσ' μου μιὰ γούλα σκόρδο» || συνεκδ. οἱ σκελίδες τῶν καρυδιῶν || τὸ ἐδώδιμον τοῦ ἀμυγδάλου, τοῦ καρύου κτλ.

Γουλᾶ *[Μυθολ.]*. Βαβυλωνιακὴ θεότης, σύζυγος τοῦ θεοῦ Νινουρτά, πιστευομένη ὡς «μεγάλη ἰατρός», ἥτις «δι' ἁπλῆς ἐπαφῆς τῶν καθαρῶν χειρῶν της τοὺς νεκροὺς μεταβάλλει εἰς ζῶντας». Ἡ θεὰ εἶχε ναοὺς εἰς τὴν Βαβυλῶνα, Ἀσσοὺρ καὶ Βόρσιππα, σύμβολον τὸν κύνα καὶ ἀστέρα τὸν Ὑδροχόον. Σ. Ν. Μ.

Γουλᾶ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Πλατάνια.

Γουλὰμ Ἀλῆ. Ἰνδὸς ἱστορικὸς γράψας ὑπὸ τὸν τίτλον «Σὰχ-Ἀλεμναμὲ» ἱστορίαν τοῦ Μουσουλμάνου Ἰνδοῦ ἡγεμόνος Σὰχ-Ἀλέμ, τελευταίου τῆς δυναστείας τῶν Τιμουριδῶν (Ταμερλανιδῶν), ὅστις ἐπώλησεν εἰς τὴν «Ἀγγλικὴν ἑταιρείαν τῶν Ἰνδιῶν» ὁλόκληρον τὸ κράτος τῆς Βεγγάλης ἀντὶ εἰσοδήματος 24,000 ρουπιῶν κατ' ἔτος. Ὁ Γουλὰμ Ἀλῆ ἀπέθανε τῷ 1806. Ν. Μ.

— **Γουλὰμ** *Μεχμέτ*. Υἱὸς τοῦ διασήμου Τίπο σουλτάν, ἡγεμόνος τοῦ Ν. Ἰνδοστάν, αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ τῶν Ἄγγλων μεθ' ἱκανὴν ἀντίστασιν. Ἀπέθανεν ἐν Καλκούτᾳ τῷ 1871.

— **Γουλὰμ** *Χουσεῒν χάν*. Ἰνδὸς Μουσουλμᾶνος στρατηγός, σοφὸς καὶ ποιητὴς ἀκμάσας κατὰ τὸν ΙΗ´ αἰῶνα. Ἔγραψε τῷ 1780 ὑπὸ τὸν τίτλον «Σεΐρ-ἐλ-μουτεεχιρὶν» (=Ἄποψις τῶν νεωτέρων) σύγγραμμα μεταφρασθὲν εἰς τὴν γαλλικὴν καὶ ἀγγλικήν. Ν. Μ.

Γούλαμος καὶ *Γκουλέμ*. Ἀλβανὸς φύλαρχος τοῦ Ἐλβασάν, ἀκμάσας τὸν ΙΓ´ αἰῶνα. Κατὰ τὴν σύρραξιν τοῦ δεσπότου τῆς Ἠπείρου Μιχαὴλ Δούκα τοῦ Κομνηνοῦ πρὸς τὴν αὐτοκρατορίαν τῆς Νικαίας, ἐβοήθησε τὰ βυζαντινὰ στρατεύματα ὑπὸ τὸν Ἀλέξιον Στρατηγόπουλον καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἧτταν τοῦ δεσπότου τῷ 1254. Κατόπιν ἐνισχυθεὶς εἰς τὴν βόρειον Ἀλβανίαν συνέστησε τὸ πρῶτον κρατίδιον καὶ ἐστράφη κυρίως κατὰ τῶν τότε κινουμένων Σέρβων καὶ Χαρβατῶν (Κροατῶν), τῶν ὁποίων τὰς ἐπιδρομὰς κατέστειλεν ἐπ' ἀρκετὸν χρόνον. Ὁ Γούλαμος ἦτο γερμανικῆς πιθανῶς καταγωγῆς. Κατά τινα ὅμως πληροφορίαν ἦτο γόνος νορμαννικοῦ οἴκου παραμείναντος ἐν Ἀλβανίᾳ ἀπὸ τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ Γυϊσκάρδου. Γ. Δ. Κ.

Γούλας, *Ἀγραφιώτης*. Ἀγωνιστὴς ἐκ τῶν πεσόντων κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀκροπόλεως τῷ 1827. Γ. Δ. Κ.

Γουλᾶς καὶ *Γλᾶ* *[Γεωγρ.]*. Βραχῶδες ὕψωμα ὅπερ ἐσχημάτιζε νῆσον ἐντὸς τῆς Κωπαΐδος. Ἐπ' αὐτοῦ ὑπάρχουν μεγαλοπρεπῆ τείχη κυκλώπεια κατασκευῆς τῶν μυκηναϊκῶν χρόνων. Εἰς τὴν ἀρχαιολογικὴν βιβλιογραφίαν ἡ τοποθεσία εἶναι γνωστὴ ὡς Gla, εἰς τὴν πρώτην μάλιστα δημοσίευσιν τοῦ Γάλλου ἀναφέρεται ὡς Gha. Εἶναι ὅμως προφανές, ὅτι εἶναι τὸ κοινὸν ὄνομα Γουλᾶς, ὅπερ κατὰ τὴν προφορὰν τῆς βορείου Ἑλλάδος ἀκούεται Γ'λᾶς, σημαίνει δ' ἀλβανιστὶ ὀχύρωμα. Τὰ λείψανα τοῦ Γουλᾶ ἀπεδόθησαν ὑπὸ τοῦ Noack εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ἀναφερομένην «πολυστάφυλον Ἄρνην», ἡ δὲ ταύτισις αὕτη εἶναι ἡ πιθανωτάτη. Ἄλλοι προέτειναν νὰ

Digitized by Google

ἐνταῦθα ἡ Φλεγύα ἢ ἡ Γυρτὼν ἢ ἡ ἐξ ἑνὸς ἀποσπάσματος τοῦ Ἡσιόδου μόνον γνωστὴ «Γλήχων ἐρυμνή». Ὁλόκληρον τὸ ὕψωμα περιβάλλεται ὑπὸ τείχους περὶ τὰ 6 μέτρα παχέος, φέροντος δὲ ἀνὰ ἀποστάσεις περίπου 10 μ. ἐσοχὰς καὶ ἐξοχὰς πριονοειδῶς δίκην ἐπάλξεων. Τέσσαρες πύλαι, ἀντιστοιχοῦσαι περίπου πρὸς τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος, ἀνοίγονται ἐπὶ τοῦ τείχους, ἐξ ὧν ἡ ἀνατολικὴ εἶναι διπλῆ. Περὶ τὸ ΒΔ ἄκρον τῆς ἀκροπόλεως εὑρίσκεται τὸ σύμπλεγμα τῶν ἀνακτόρων, ἀποτελούμενον ἐξ οἰκοδομημάτων σχηματιζόντων ὀρθὴν γωνίαν καὶ συγκοινωνούντων πρὸς ἄλληλα διὰ στενομάκρων διαδρόμων. Οὐχ ἧττον παράδοξος τῆς διατάξεως ταύτης τῶν δωματίων εἶναι καὶ ἡ ἀπομάκρυνσις τῶν δύο κυρίων δωματίων «μεγάρων», ἀπὸ τοῦ γνωστοῦ τύπου τοῦ μυκηναϊκοῦ μεγάρου. Ἀντὶ δηλαδὴ ὁ πρόδρομος τούτου νὰ εἶναι ἀνοικτός, ἔχων δύο κίονας μεταξὺ δύο παραστάδων ὡς συνήθως, εἶναι ἐνταῦθα κεκλεισμένος διὰ τοίχου, ἡ δὲ θύρα ἀνοίγεται εἰς μίαν τῶν πλαγίων πλευρῶν, τὴν πρὸς τὸν διάδρομον. Τὴν ἀνωμαλίαν ταύτην ἡρμήνευσε πειστικῶς ὁ Noack ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ὤφειλον ἐνταῦθα ἀναγκαστικῶς διὰ τοῦ διαδρόμου νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὸν πρόδομον, αὐλῆς μὴ ὑπαρχούσης ὡς εἰς τὰ λοιπὰ μυκηναϊκὰ ἀνάκτορα. Κινητὰ εὑρήματα, παρὰ τὸ μνημειῶδες τῶν ἐρειπίων τοῦ Γουλᾶ, δὲν ἐσημειώθησαν, καὶ αὐτὰ δὲ τὰ λείψανα κεραμεικῆς εἶναι ἐντελῶς ἀσήμαντα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *A. de Ridder*, ἐν «Bulletin de correspondence Hellénique» 18 (1894), σ. 270 ἑξ.—*F. Noack*, Homerische Paläste, 19 ἑξ.—*Wace-Thompson*, Prehistoric Thessaly 193.

Σ. Ν. ΜΑΡΙΝΑΤΟΣ

—**Γουλᾶς**. Ἐκαλεῖτο οὕτω (κατὰ παραφθορὰν τῆς τουρκικῆς λέξεως *κουλέ*, σημαινούσης «πύργον»), βαρὺ καὶ ἄκομψον τετραγωνικὸν κτίσμα, ὑψούμενον δεξιᾷ τῷ ἀνερχομένῳ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, μεταξὺ τῶν Προπυλαίων, ἐφ' ὧν ἐρείδετο, καὶ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης, ὅπερ προφανὲς εἶναι ὅτι ἐχρησίμευεν ὡς προπύργιον τῆς κατ' ἐκεῖνο τὸ σημεῖον κειμένης εἰσόδου τοῦ Κάστρου. Παρὰ τὰς γενομένας ἐρεύνας καὶ τὰς μακρὰς συζητήσεις δὲν ἐξηκριβώθη εἰς ποίαν ἐποχὴν ἐκτίσθη ὁ Γουλᾶς. Κατά τινας ἀνηγέρθη ἐπὶ τῆς γοτθικῆς ἐπιδρομῆς, ὅπερ λίαν ἀπίθανον. Κατ' ἄλλους ὑπῆρξε κτίσμα φλωρεντινόν, λόγῳ τῆς τετραγώνου ἀρχιτεκτονικῆς του. Δὲν φαίνεται ἐξ ἄλλου τουρκικὸν κτίσμα, δεδομένου ὅτι ἡ τουρκικὴ ἀρχιτεκτονικὴ προετίμα τὸ στρογγύλον σχῆμα. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἐχρησίμευεν ὡς δεσμωτήριον εἰς τὴν φρουρὰν τῆς Ἀκροπόλεως, καθ' ὅλην τὴν περίοδον τῆς τουρκοκρατίας. Κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν ἐμαρτύρησαν ἐκεῖ οἱ Ἀθηναῖοι δημογέροντες. Ἐκεῖ εὗρεν οἰκτρὸν θάνατον καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀνδροῦτσος. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ὁ Γουλᾶς δὲν κατηδαφίσθη, μολονότι πολλοὶ τὸ ἐπεδίωξαν. Τῷ 1873 ὅμως ὁ Ἐρρῖκος Σλῆμαν ἀνέλαβε νὰ προβῇ εἰς τὴν κατεδάφισίν του ἰδίαις δαπάναις, μὲ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ παραδώσῃ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιολογικὴν ὑπηρεσίαν πάντα τὰ τυχὸν ἀρχαιολογικὰ εὑρήματα. Καὶ εὑρήματα μὲν δὲν ἦλθον εἰς φῶς, ἀλλὰ τὴν κατεδάφισιν ἠκολούθησε μεγάλη κατακραυγὴ εἰς τὸν παγκόσμιον τύπον. Γ. Δ. Κ.

γουλδία (ἡ) (Guldia) /*Ζωολ.*/. Γένος πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *τροχιλιδῶν*. Τὰ πτηνὰ τοῦ γένους τούτου ἔχουσι σῶμα μικρότατον, λεπτόν, πτέρυγας ἐπιμήκεις, κεφαλὴν ᾠοειδῆ, ράμφος λεπτότατον καὶ ἐπιμηκες καὶ οὐρὰν διχαλωτήν, μακροτάτην καὶ ἐκ στενῶν καὶ σκληρῶν πτερῶν ἀποτελουμένην. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γουλδία ἡ ποπελαίριος* (Guldia popelairii), ἰθαγενὴς τῆς Νέας Γρενάδης. Εἶναι ἐκ τῶν ὡραιοτέρων καὶ κομψοτέρων πτηνῶν τῆς γῆς. Τὸ μῆκος του φθάνει τὰ 10 ἑκατοστόμετρα, ὧν τὰ 6 κατέχει ἡ οὐρά. Ὁ χρωματισμός του εἶναι κυανοϊώδης κατὰ τὴν ράχιν μὲ πορφυρᾶς ἀναλαμπάς, φαιομελανὸς κατὰ τὰ κάτω μέρη τοῦ σώματος καὶ κατὰ τὴν ρίζαν τῆς οὐρᾶς φέρει δακτύλιον ἐκ λεπτοτάτων πτερῶν. Δ. Ν. Π.

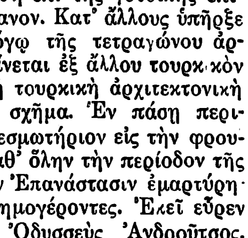

Γουλδία ἡ ποπελαίριος.

Γουλεδιανὰ /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος *Καρὲ* τῆς ἐπαρχίας Ρεθύμνης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. (1928) 196. Τὸ χωρίον τοῦτο κείμενον εἰς τὰς Ν. ὑπωρείας τοῦ Βρύσινα καὶ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ἱστορικοῦ ὀροπεδίου Ὀνιθὲ πολλάκις ἐγένετο θέατρον συγκρούσεων Τούρκων καὶ Χριστιανῶν κατὰ τὰς ἐπαναστάσεις. Ε. Γ.

Γουλέμης, *Ἀναγνώστης*. Ἀγωνιστὴς ἐξ Αἰτωλικοῦ. Ἦτο ἐγγράμματος καὶ ἐχρησιμοποιήθη ἀπὸ πολλοὺς καπετάνους τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος ὡς γραμματεύς. Κατόπιν εἰς τὰς χιλιαρχίας ὑπηρέτησε μὲ πολὺν ζῆλον, παρέμεινε δὲ καὶ εἰς τὴν ὀροφυλακὴν ὡς ὑπαξιωματικός. Γ. Δ. Κ.

Γούλενος. Ἐπώνυμον οἰκογενείας πολεμιστῶν ἐκ Κυνουρίας: —1) *Ἰωάννης*. Ὑπῆρξε προεστὼς πρὸ τοῦ 1770 καὶ μετέσχε τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ Ὀρλώφ. Συλληφθεὶς ὅμως μετὰ τὴν ἀποτυχίαν της, ἐσφάγη ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν. —2) *Γεώργιος*, ἔγγονος τοῦ προηγουμένου. Ἐφονεύθη κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Μονεμβασίας τῷ 1821, λέγεται δὲ ὅτι τὴν κεφαλήν του κατέφαγον οἱ λιμώττοντες Τοῦρκοι. —3) *Θεόδωρος*, ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς 250 Τσακώνων καὶ ἐπολιόρκησε τὴν Μονεμβασίαν ὑπὸ τὸν Καντοκουζηνόν. Κατόπιν μετέσχε τῆς πολιορκίας τῆς Τριπόλεως εἰς ἣν διεκρίθη. Ἐπίσης τῷ 1822 διεκρίθη εἰς τὰ Δερβενάκια. Ἐφονεύθη κατά τινα συμπλοκὴν ἐπὶ Ἰμβραήμ. —4) *Ἰωάννης*. Πρωτότοκος ἀδελφὸς τῶν ἀνωτέρω. Προεστὼς τοῦ Ἁγίου Πέτρου, ἀντεπροσώπευσε τὴν ἐπαρχίαν ταύτην εἰς τὰς Ἐθνοσυνελεύσεις. —5) *Κωνσταντῖνος*. Ἔπεσεν ἡρωϊκῶς μαχόμενος κατὰ τοῦ Ἰμβραήμ. Γ. Δ. Κ.

Γοῦλες /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κοζάνης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 236. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ ὁ συνοικισμὸς *Ρύμνιον* (κάτ. 194).

Γούλη· βλ. Γουδίλη.

γούλι (τό)· ἰδιωμ. τὸ οὖλον.

γουλὶ (τό)· ὁ ἐδώδιμος τρυφερὸς βλαστὸς τῶν λαχάνων: «γουλὶ ἀπὸ λάχανο,—ἀπὸ κουνουπίδι», «τοῦ φάνη τὸ γουλὶ μυαλὸ καὶ τὸ ζουμὶ του μέλι» ἐπὶ πεινῶντος καθ' ὑπερβολήν || *γουλιά*· αἱ ψηφῖδες τῶν ποταμῶν καὶ τῶν αἰγιαλῶν (ἀπὸ τοῦ *ἄγλις—ἀγλίον —γουλί*· βλ. Λεξ. Ἀρχ. 6, 355 κ. ἑ.).

— **γουλὶ** (τὸ) /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *κράμβη τὸ νάπυ* (Brassica napa).

γουλιὰ (ἡ)· τὸ περιεχόμενον εἰς τὸ κοίλωμα τοῦ στόματος ὡς σύνολον: «μιὰ γουλιὰ νερό» || μεταφ. ἐλάχιστόν τι, μικρὰ ποσότης: «δῶσ' μου μιὰ γουλιὰ κρασί».

— **γουλιὰ** (ἡ) /*Βοτ.*/. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ὑάκινθος ὁ ἀνατολικὸς* (Hyacinthns orientalis).

— **γουλιά, ἄγρια** (ἡ) /*Βοτ*/. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *βουνιὰς ἡ εὐζωματοειδὴς* (Bunias erucago).

γουλιανὸς (ὁ) /*Ζωολ.*/. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Λαρίσῃ τοῦ ἰχθύος *γλανὶς ὁ σίλουρος* (Glanis silurus).

Γουλιανές. Οἰκογένεια Φαναριωτικὴ (βλ. Ἰουλιανός).

Γουλιαρέλλος (Gugliarello). Ὁ γενάρχης τοῦ ἀκμάσαντος καὶ ἐν Ἑλλάδι φλωρεντινοῦ οἴκου τῶν Ἀτζαγιωλῶν (βλ. λ.). Γεννηθεὶς ἐν Βρεσκίᾳ τῆς Ἰταλίας μετῴκησε τῷ 1160 εἰς Φλωρεντίαν, ἔνθα ἵδρυσε χαλυβουργεῖον, ἐξ οὗ καὶ τὸ μετέπειτα οἰκογενειακὸν ὄνομα τῶν Ἀτζαγιωλῶν, σημαῖνον τοὺς χαλυβουργούς. Γ. Δ. Κ.

Γουλιέλμος. Οὕτως ἀποδίδεται ἐν τῇ ἑλληνικῇ τὸ γερμανικὸν κύριον ὄνομα Wilhelm, σύνθετον ἐκ τῆς γοτθικῆς λέξεως *vilja* (= βούλησις) καὶ τῆς ἀρχαίας γερμανικῆς *helm* (=βοήθεια, προστασία). Εἰς τὴν ἀγγλικὴν λέγεται William, τὴν γαλλικὴν Guillaume, τὴν ἰταλικὴν Guglielmo, τὴν ἱσπανικὴν Guillermo, εἰς τὰς σκανδιναυικὰς γλώσσας Vilhelm. Α. Δ.

ΑΓΙΟΙ

— **Γουλιέλμος** *(ἅγιος), δοὺξ τῆς Ἀκυϊτανίας*, ἐπονομασθεὶς *ὁ μέγας*. Ἔζησε περὶ τὸ τέλος τοῦ Η' αἰῶνος καὶ ἀπέθανε τῷ 812. Ἦτο υἱὸς τοῦ κόμιτος Τιερρύ, συγγενοῦς Καρόλου τοῦ Μεγάλου, οὗτινος ἐγένετο καὶ σύμβουλος. Διὰ τὰς νίκας, ἃς κατήγαγεν ὁ Γουλιέλμος κατὰ τῶν Σαρακηνῶν, ὠνομάσθη ὑπὸ Καρόλου τοῦ Μεγάλου κόμης καὶ εἶτα δοὺξ τῆς Ἀκυϊτανίας. Τῷ 806 ἀπεσύρθη εἰς μοναστήριον, ὅπερ ἵδρυσεν ἐν Ζελλόν. Περιβληθεὶς τὸ μοναχικὸν ἔνδυμα τοῦ ἁγίου Βενεδίκτου τῆς Ἀγκώνος, ἀφιέρωσε τὸν ὑπόλοιπον βίον αὐτοῦ εἰς τὴν μετάνοιαν. Τῷ 1679 ἐπανεῦρον τὸ σῶμα αὐτοῦ ὑπὸ τὴν ἁγίαν Τράπεζαν τοῦ μοναστηρίου τῆς Ζελλόν. Ν. Κ. Κ.

—**Γουλιέλμος** (*Ἅγιος*). Ἐγεννήθη περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΒ' αἰῶνος ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν κομίτων τοῦ Nevers τῆς Γαλλίας. Ἦτο ἀνεψιὸς Πέτρου τοῦ Ἐρημίτου τῆς Α' σταυροφορίας, ἀνατραφεὶς δ' ἐπιμελῶς καὶ ἐκπαιδευθεὶς προσηκόντως ὑπό τινος θείου του ἀρχιδιακόνου εἰσῆλθεν εἰς τὸν κλῆρον καὶ κατόπιν ἀπῆλθεν εἴς τι μοναστήριον τοῦ Pontigny. Μετὰ 14 ἔτη ἐξελέγη διὰ τὴν μεγάλην του μόρφωσιν καὶ τὰς πολλὰς ἀρετάς του ἀρχιεπίσκοπος Bourges καὶ ὡς τοιοῦτος διέπρεψεν ἀδιαλείπτως μεριμνῶν περὶ τῶν πνευματικῶν καὶ σωματικῶν ἀναγκῶν τοῦ ποιμνίου του, ἐπισκεπτόμενος τοὺς ἀσθενεῖς καὶ φυλακισμένους, ἐλεῶν τοὺς πτωχοὺς καὶ ταπεινοφροσύνης καὶ λιτότητος ἑαυτὸν παράδειγμα εἰς πάντας παρέχων. Ἀποθανὼν δὲ τῷ 1209 κατετάχθη τῷ 1218 εἰς τοὺς ἁγίους ὑπὸ τοῦ πάπα Ὀνωρίου τοῦ Γ' καὶ ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 10 Ἰανουαρίου. Ε. Γ. Π.

—**Γουλιέλμος** *(ἅγιος)*. Ἐν Παρισίοις γεννηθεὶς περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΒ' αἰῶνος καὶ ἀνατραφεὶς ἐν τῇ μονῇ τοῦ Saint-Germain-des Prés, ἐθαυμάζετο διὰ τὴν χρηστότητα τῶν ἠθῶν του καὶ τὸν κανονικὸν βίον του. Εἰσελθὼν δ' ἔπειτα εἰς τὸ τάγμα τῶν Chanoines καὶ ὑφηγούμενος αὐτοῦ ἐκλεχθεὶς προσεκλήθη εἰς Δανίαν ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου τοῦ Roschild, ὅστις ἀνέθηκεν αὐτῷ τὴν διεύθυνσιν τῶν ἐν Eschil Chanoines. Ἐπὶ ὁλόκληρον δὲ τριακονταετίαν ἐν Δανίᾳ ὡς ἡγούμενος τῶν εἰρημένων μοναχῶν διατελέσας καὶ πλεῖστα καταλιπὼν δείγματα τῆς θεαρέστου ἐργασίας του ἀπέθανε κατὰ τὸ 1203 τῇ 6 Ἀπριλίου, καθ' ἣν ἡμέραν σήμερον ἑορτάζεται ἡ μνήμη του. Ε. Γ. Π.

—**Γουλιέλμος** *Πενσὼν (ἅγιος)*. Ἐγεννήθη ἐν ἁγίῳ Ἀλβὰν (τῆς Βρετάνης) περὶ τὸ 1160 καὶ ἀπέθανε τῷ 1234 ἐν ἁγίῳ Μπριέκ, οὗτινος ἐχρημάτισεν ἐπίσκοπος. Ὁ κόμις Πέτρος Μωκλὲρ ἐκακοποίησεν αὐτὸν καὶ τέλος ἐξώρισε (1228), ἀλλ' ὁ πάπας Γρηγόριος Θ' ἤξίωσε τὴν ἀνάκλησιν αὐτοῦ. Κατετάχθη ἐν τοῖς ἁγίοις ὑπὸ Ἰννοκεντίου Δ' τῷ 1247, ἑορτάζεται δὲ τῇ 29 Ἰουλίου. Ν. Κ. Κ.

ΗΓΕΜΟΝΕΣ ΚΑΙ ΠΡΙΓΚΙΠΕΣ

ΑΓΓΛΙΑΣ

— **Γουλιέλμος Α'** *ὁ Κατακτητής*, ὁ ἐπιλεγόμενος καὶ *νόθος*, δοὺξ τῆς *Νορμανδίας* καὶ βασιλεὺς τῆς *Ἀγγλίας*. Ἐγεννήθη τῷ 1027 ἐκ πατρὸς Ροβέρτου τοῦ Μεγαλοπρεποῦς, δουκὸς τῆς Νορμανδίας, καὶ μητρὸς κόρης βυρσοδέψου τινὸς ἐν Φαλαίζ τῆς Νορμανδίας, ἣν εἶχε συναντήσει τυχαίως ἡμέραν τινὰ καθ' ἣν αὕτη ἔπλενεν ἀσπρόρρουχα εἰς τὸν ποταμὸν καὶ τὴν ὁποίαν ἠγάπησεν ἕνεκα τῆς γλυκύτητος καὶ τῆς ὡραιότητός της. Ἀπεβίωσε τῷ 1087 ἐν Σαὶν-Ζερβαὶ πλησίον τῆς Ρουένννης. Ἔτυχεν ἐπιμεμελημένης ἀνατροφῆς παρὰ τοῦ πατρός του, ὅστις ἀναχωρῶν εἰς τοὺς Ἁγίους τόπους ὡς σταυροφόρος ὑπέδειξε τοῦτον ὡς γνήσιον διάδοχόν του. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του, ἡ πλειονότης τῶν βαρώνων καὶ ἰσχυρῶν εὐγενῶν τοῦ δουκάτου τὸν ἀνεγνώρισαν πράγματι. Ἀπέμεινεν ὅμως καὶ μερὶς ὑποστηρίζουσα τὰ δικαιώματα τοῦ ἀδελφοῦ του Γκὶ-ντὲ-Μπουργόνι. Τοῦτον ὁ Γουλιέλμος κατενίκησεν ἐν τῇ μάχῃ Βὰλ-ντὲ-Ντύν, πλησίον τοῦ Καλαί, τῇ βοηθείᾳ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Ἑρρίκου του Α' (1045). Ἐπίσης ἐπολέμησε καὶ κατὰ τῶν γειτόνων του δουκῶν τοῦ Ἀνζοῦ καὶ τῆς Βρετάνης. Κατὰ τὴν πολιορκίαν δὲ τῆς πόλεως Ἀλανσόν, ἐπειδὴ οἱ κάτοικοι, ἐκ τοῦ ὕψους τῶν τειχῶν ἔσκωπτον αὐτὸν διὰ τὴν ταπεινὴν του καταγωγήν, ὁ Γουλιέλμος διέταξε νὰ ἀποκόψουν τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας τῶν αἰχμαλώτων καὶ νὰ ρίψουν ταῦτας ἐντὸς τῶν τειχῶν. Ἡ σκληρότης αὕτη συνέβαλεν εἰς τὸ νὰ καταστῇ τὸ ὄνομά του φοβερὸν εἰς πάντας τοὺς ἐχθρούς του. Ἠναγκάσθη κατόπιν νὰ πολεμήσῃ τὸν τέως σύμμαχόν του, εἰσβαλόντα εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ δουκάτου μὲ σκοπὸν κατακτήσεως καὶ προσαρτήσεως αὐτοῦ εἰς τὸ βασίλειον τῆς Γαλλίας, ὃν καὶ κατενίκησε κατὰ τὰς αἱματηρὰς μάχας τοῦ Μορτεμὲρ (1054) καὶ Βαραβὶλ (1058). Ἔμεινεν ἔκτοτε ἀνενόχλητος ἐν τῇ κυριότητι τῶν δικαιωμάτων του καὶ τῇ ἐξασκήσει τῶν ἡγεμονικῶν του καθηκόντων. Συμμαχήσας μετὰ τοῦ πενθεροῦ του Βαλδουίνου, κόμιτος τῆς Φλάνδρας, ἐπωφελήθη τῆς ἀνηλικιότητος τοῦ Φιλίππου Α' βασιλέως τῆς Γαλλίας, διὰ νὰ κατακτήσῃ τὸ δουκᾶτον τοῦ Μαίν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἐδουάρδου τοῦ Ἐξομολογητοῦ, ὁ Γουλιέλμος διατεινόμενος ὅτι ὁ βασιλεὺς τῷ ἐδωροδότησεν ἀποθνήσκων τὰς χώρας του καὶ ἐπιτυχὼν τὴν συγκατάθεσιν καὶ τὴν συνδρομὴν τοῦ πάπα Ἀλεξάνδρου τοῦ Β' διέπλευσε τὴν Μάγχην μετὰ νορμανδικοῦ στόλου καὶ στρατοῦ καὶ ἄλλων παντοεθνῶν πολεμιστῶν καὶ τυχοδιωκτῶν καὶ ἀπεβιβάσθη εἰς Ἀγγλίαν. Κατὰ τὴν μάχην τοῦ Ἀστιγγος (1066) κατενίκησε τοὺς Ἀγγλους καὶ τὸν ἕτερον ἀπαιτητὴν τοῦ θρόνου Ἀρόλδον, φονευθέντα κατ' αὐτήν, καὶ ἐστέφθη βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας. Ὅπως στερεώσῃ τὸν θρόνον του, ἔδειξε μὲν δραστηριότητα καὶ ἱκανότητα μεγίστην, ἀλλὰ ταυτοχρόνως μετεχειρίσθη βίαια καὶ σκληρότατα μέτρα, καταπιέζων τοὺς εὐγενεῖς κόμητας, διαμοιράσας αὐτοὺς τῶν φεούδων των τῶν Ἀγγλους καὶ ταῦτα πρὸς τοὺς εὐγενεῖς τοῦ Νορμανδούς. Τῷ 1072 ἐξεστράτευσε κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Σκωτίας Μαλκόλμ καὶ τὸν ἐξηνάγκασε νὰ γίνῃ ὑποτελής. Ἀπόλυτος κύριος πλέον τῆς Ἀγγλίας, ἐστράφη κατὰ τοῦ υἱοῦ του Ροβέρτου, ὅστις ὑποστηριζόμενος καὶ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Φιλίππου Α', διεξεδίκει τὸ δουκᾶτον τῆς Νορμανδίας ἀπὸ τὸν πατέρα του μὴ ἀρκεσθεὶς εἰς τὸ δουκᾶτον τοῦ Μαίν. Ὁ Γουλιέλμος διεξήγαγε καπενταετῆ ἀγῶνα ἐν Νορμανδίᾳ, ἐξεστράτευσε κατὰ τοῦ βασιλέως Φιλίππου καὶ ἐνικήθη εἰς τὴν μάχην τοῦ Ζεμπροὰ (1079), τραυματισθεὶς κατ' αὐτήν. Κατὰ τὸ διάστημα ἑτέρας ἐκστρατείας κατὰ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως, ἐτραυματίσθη καιρίως ἐκ πτώσεως ἀπὸ τοῦ ἵππου, καὶ μεταφερθεὶς

Digitized by Google

Μάντ ἀπεβίωσε (1087). Τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐγκαταλειφθὲν ἐκ μέρους τῶν υἱῶν του μετεφέρθη καὶ ἐτάφη εἰς τὸ μοναστήριον Ἅγιος Στέφανος, πλησίον τοῦ Κάεν, τὸ ὁποῖον μόνος του εἶχεν ἱδρύσει.

Ὁ Γουλιέλμος δύναται νὰ θεωρηθῇ εἷς τῶν μεγαλυτέρων στρατηγῶν, ἔχων ἔμφυτον στρατηγικὴν ἰδιοφυΐαν, ἀνδρείαν μοναδικὴν καὶ τόλμην ἀπεριόριστον. Ὡς ἄνθρωπος καὶ πολιτικὸς ἦτο πλήρης ἐλαττωμάτων καὶ ἀδυναμιῶν. Ἐπεδείξατο ἀνήκουστον σκληρότητα πρὸς τοὺς ἡττημένους, ἦτο ἐκδικητικὸς καὶ μνησίκακος, μετεχειρίζετο δὲ τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ὑποκρισίαν πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν σκοπῶν του. Ἐχθρὸς ἀμείλικτος τοῦ φεουδαρχισμοῦ, σχεδὸν διέλυσε τοῦτον ἐν Ἀγγλίᾳ, κατήργησε τὴν κληρονομικότητα τῆς διαδοχῆς καὶ διένειμε κατ' ἀρέσκειαν καὶ ἐκλογὴν τὰ φέουδα. Ἡ ἱστορία τῆς κατακτήσεως τῆς Ἀγγλίας ὑπὸ τοῦ Γουλιέλμου ἐγράφη ἐκτενῶς καὶ λεπτομερῶς ὑπὸ τοῦ Αὐγουστίνου Τιερρὺ (1825).

— Γουλιέλμος Β' *ὁ Πυρρόθριξ, βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας.* Υἱὸς τοῦ Γουλιέλμου κατακτητοῦ, ἐγεννήθη τῷ 1056 καὶ ἀπεβίωσε τῷ 1100. Προωρίσθη ὑπὸ τοῦ πατρός του, καίτοι δευτερότοκος, διὰ τὸν θρόνον τῆς Ἀγγλίας, τοῦ πρωτοτόκου Ροβέρτου ὀνομασθέντος δουκὸς τῆς Νορμανδίας. Ἅμα τῇ στέψει του (1087) ὁ ἀδελφός του Ροβέρτος, ὑποστηριζόμενος καὶ ὑποκινούμενος ὑπὸ τῶν μεγιστάνων τοῦ βασιλείου, διεξεδίκησε τὸν θρόνον ἀλλ' ἄνευ ἐπιτυχίας. Ἀπογοητευθεὶς δὲ καὶ ἑτοιμαζόμενος νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν Σταυροφορίαν (1096), μετεπώλησεν ἀντὶ σημαντικοῦ ποσοῦ καὶ αὐτὰ τὰ ἐπὶ τῆς Νορμανδίας δικαιώματά του πρὸς τὸν ἀδελφόν του βασιλέα Γουλιέλμον, ὅστις καὶ ἔλαβε κατοχὴν τῆς Νορμανδίας. Ἠναγκάσθη νὰ καταπνίξῃ πλείστας ἐπαναστάσεις ὑποκινουμένας παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Φιλίππου Α', μετεχειρίσθη δὲ πρὸς τοῦτο τὰ βιαιότερα καὶ σκληρότερα τῶν μέσων. Κατέληξε νὰ μισῆται ἐκ μέρους ὅλων. Ἐδολοφονήθη κατὰ τρόπον μυστηριώδη εἴς τι ἐπίσημον κυνήγιον, κατ' ἄλλην δὲ ἐκδοχὴν ἐφονεύθη ἐκ τυχαίου συμβάν ος εἰς ὃ ἠνείχετο ἀκουσίως ὁ φίλος του Τυρρέλ.

—Γουλιέλμος Γ'. Βασιλεὺς τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας, γεννηθεὶς τῷ 1650 ἐν Χάγῃ τῆς Ὁλλανδίας καὶ ἀποθανὼν ἐν Κένσιγκτων τῷ 1702. Ἦτο υἱὸς τοῦ *Γουλιέλμου Β'* τοῦ Νασσάου, πρίγκηπος τῆς Ὀράγγης, καὶ τῆς Μαρίας Ἑρριέττας Στιούαρτ, θυγατρὸς Καρόλου Α' βασιλέως τῆς Ἀγγλίας. Ἐνδεκαέτης ἀπώλεσε τὴν μητέρα του καὶ ἡ ἀνατροφή του ὑπῆρξεν ἐλλιπής. Ἔτυχεν ὅμως, ὑπὸ τὴν αὐστηρὰν ἐπίβλεψιν καὶ καθοδήγησιν τοῦ Ἰωάννου ντὲ Βίτ, τοῦ μεγάλου Ὁλλανδοῦ πολιτικοῦ, ἐπιμ μελημένης πολιτικῆς μορφώσεως. Γαλουχηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ μὲ ἰδέας ἐχθρικὰς κατὰ τοῦ ἐπικρατοῦντος πολιτικοῦ συστήματος ἐν Ὁλλανδίᾳ (τῆς Τοποτηρητίας, Stathouderat), κινῶν ἀφ' ἑτέρου διαρκῶς τὰς ὑποψίας καὶ ὑποβλεπόμενος παρὰ τῶν δημοκρατικῶν, εἶχεν ἀναπτύξει ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας χαρακτῆρα φλεγματικὸν καὶ ἐτήρει ἐπιφυλακτικὴν ἀπέναντι ὅλων στάσιν. Ὀλιγόλογος καὶ σιγηλός, ἀπέκρυπτε τὰς μεγάλας καὶ ἀπεριορίστους φιλοδοξίας του. Τῷ 1672 ἐξελέγη σταθούντερ ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦ πρίγκιπος τῆς Ὀράγγης, ὑπὸ τὸν ὁποῖον εἶναι γνωστὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Κατὰ τοὺς ἐναντίον τοῦ εἰσβαλόντος βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου Δ' εἰς Ὁλλανδίαν πολέμους, εἰς τὸν Γουλιέλμον ἀνετέθη ἡ ἀρχιστρατηγία τοῦ στρατοῦ τῆς Δημοκρατίας. Καίτοι ὑποστὰς ἐπανειλημμένας στρατιωτικὰς ἀποτυχίας ἐν τῷ θεάτρῳ τῶν ἐπιχειρήσεων, καὶ ἰδίως ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Σενέφ, ἔνθα ἀντεμετώπισε τὸν Κοντέ, ἐν τούτοις κατώρθωσε νὰ ἀντικρούσῃ εἰς πολλὰς συναντήσεις τὸν ἐχθρόν, ἐπιδείξας ἀρίσματα ἀληθοῦς στρατηγοῦ καὶ νὰ συνομολογήσῃ ἔντιμον μετὰ τῆς Γαλλίας εἰρήνην ἐγγυωμένην τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ὁλλανδίας (Νιμέγη 1678). Ταῦτα βεβαίως ἐπέτυχε καὶ διὰ τῆς διπλωματικῆς του ἐπιδεξιότητος. Μετὰ τὸν θάνατον τῶν ἀδελφῶν τοῦ Βίτ, οἵτινες ἀντεπολιτεύοντο αὐτόν, ἔμεινε κύριος τῆς καταστάσεως ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ ἐκυβέρνησε τῇ βοηθείᾳ τῶν πολιτικῶν Ἔνσιους καὶ Φαγγέλ. Συνήγειρε τὴν Εὐρώπην εἰς συμμαχίαν κατὰ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' διὸ τοῦ λεγομένου συμμαχικοῦ συνδέσμου τοῦ Ἄουξμπουργ (1686). Ὡς ἐκ τῶν συμπαθειῶν του πρὸς τὸν βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἰακώβου τοῦ Β' (οὗ τὴν θυγατέρα Μαρίαν εἶχε συζευχθῇ) πρὸς τὸν καθολικισμόν, εἶχεν ἐγερθῇ μεγάλη δυαρέσκεια μεταξὺ τῶν Ἄγγλων κατ' αὐτοῦ. Τῆς δυσαρεσκείας του τῆς ἐπωφεληθεὶς ὁ Γουλιέλμος ἀνεμίχθη εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἀγγλίας καὶ ἐσχημάτισε κόμμα πολυάριθμον. Τῷ 1688 ἀπεβιβάσθη μετὰ 14.000 ἀνδρῶν εἰς τὸ Τορμπαί, ἔνθα τὸν ἀνέμενεν ὁ διάσημος στρατηγὸς Μαλμπρούγ, τῇ βοηθείᾳ τοῦ ὁποίου μεταβὰς εἰς Λονδῖνον ἐστέφθη βασιλεὺς ὡς *Γουλιέλμος Γ'*, τηρῶν καὶ τὸν τίτλον καὶ τὰ δικαιώματα τοποτηρητοῦ ἐν Ὁλλανδίᾳ. Ὁ ἐκθρονισθεὶς βασιλεὺς Ἰάκωβος Β' ἐπεχείρησε τῇ βοηθείᾳ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' νὰ ἀνακτήσῃ τὸν θρόνον, ἀλλὰ ἐνικήθη ἐν Μπόϋν τῆς Ἰρλανδίας ὑπὸ τοῦ Γουλιέλμου. Στερεωθεὶς ἐπὶ τοῦ θρόνου συνέπηξε νέαν εὐρωπαϊκὴν συμμαχίαν κατὰ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'. Ἡ ναυμαχία τοῦ Χόγκ ἀποβᾶσα ὑπὲρ τῶν Ἄγγλων συνετέλεσε παρὰ τὰ κατὰ ξηρὰν ἀτυχήματα (Στέϊνκερκ, Νερβίντ) εἰς τὸν ἐξαναγκασμὸν τοῦ Λουδοβίκου πρὸς σύναψιν τῆς ἐπωφελεστάτης διὰ τὴν Ἀγγλίαν εἰρήνης τοῦ Ρόσβικ (1697). Κατὰ τὸ 1701 ὁ Γουλιέλμος ἐξηναγκάσθη ὑπὸ τῆς πολιτικῆς μερίδος τῶν Τόρεων νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἐπὶ τοῦ Ἰσπανικοῦ θρόνου ἄνοδον τοῦ Γάλλου πρίγκιπος τῆς Ἀνδεγαυίας. Ὁ Γουλιέλμος, γενόμενος βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας, ἐγένετο κατ' ἀρχὰς δεκτὸς μετ' ἐνθουσιασμοῦ, κατόπιν ὅμως ἀπώλεσε τὴν μεγάλην δημοτικότητά του, διότι ἐθεωρήθη ὡς αἴτιος τῶν αἱματηρῶν καὶ δαπανηρῶν πολέμων εἰς οὓς παρεσύρθη ἡ Ἀγγλία. Παρὰ τὴν ἄκραν ἀντιπάθειαν ἣν ἠσθάνετο πρὸς τοὺς συνταγματικοὺς θεσμούς, ἐξήσκησε τὰ καθήκοντά του μένων πάντοτε πιστὸς πρὸς τούτους καὶ δείξας μεγίστην σωφροσύνην καὶ ἐπιδεξιότητα εἰς πάντα τὰ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς χώρας προκύπτοντα ζητήματα.

— Γουλιέλμος Δ'. Βασιλεὺς Ἀγγλίας καὶ Ἰρλανδίας (1765—1837), τρίτος υἱὸς τοῦ βασιλέως Γεωργίου Γ'. Ἀπὸ τοῦ 1788 ἔφερε τὸν τίτλον *δοὺξ τοῦ Κλάρενς.* Ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ ἔλαβε μέρος εἰς πλείστας ναυτικὰς ἐπιχειρήσεις εἰς Ἀμερικὴν καὶ Ἰνδίας, προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ναυάρχου. Προτοῦ ἀνέλθῃ εἰς τὸν θρόνον διῆγε ζωὴν ἔκδοτον καὶ σκανδαλώδη μετὰ ἠθοποιῶν καὶ κοινῶν γυναικῶν. Ἐνυμφεύθη τῷ 1818 τὴν θυγατέρα τοῦ δουκὸς του Σὰξ-Μάϊνινγκεν. Τῷ 1830 ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας. Ἦτο μᾶλλον φιλελεύθερος, ὑποστηρίξας τῷ 1832 τὴν ἐκλογικὴν μεταρρύθμισιν. Κατόπιν στραφεὶς πρὸς τὴν Βουλὴν τῶν λόρδων καὶ ὑποστηριζόμενος παρ' αὐτῆς ἀντέστη εἰς πᾶσαν ἄλλην μεταρρύθμισιν ὑπὸ τῶν φιλελευθέρων. Ἀποθανὼν ἄτεκνος ἀφῆκε τὸν θρόνον εἰς τὴν ἀνεψιάν αὐτοῦ, θυγατέρα τοῦ δουκὸς τοῦ Κέντ, τὴν μετέπειτα βασίλισσαν *Βικτωρίαν* (1837).

Ν. ΠΕΤΜΕΖΑΣ—ΛΑΥΡΑΣ

ΑΚΟΥΙΤΑΝΙΑΣ

— Γουλιέλμος Α', *δοὺξ τῆς Ἀκουιτανίας* (886—918). Ὑπεστήριξε τὴν ἵδρυσιν καὶ διατήρησιν μονῶν, σπουδαιοτέρα τῶν ὁποίων ἦτο ἡ μονὴ τοῦ Κλουνί.

— Γουλιέλμος Β', ὁ ἐπιλεγόμενος *Νέος.* Ἀνεψιὸς τοῦ Γουλιέλμου Α'. Ἀπέθανε τῷ 926, ἀφοῦ ἡγεμόνευσεν ἐπὶ ὀκταετίαν. Διεξήγαγε διαφόρους πολέμους κατὰ τῶν Βουργίνων καὶ τῶν Νορμανδῶν.

— Γουλιέλμος Γ', ὁ ἐπιλεγόμενος *Χονδροκέφαλος.* Ἀπέθανεν εἰς Ἅγιον Μαξέντιον τῷ 965. Ἀπὸ τοῦ 951 ἠμύνθη τοῦ Ποατιὲ κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν Οὔγου τοῦ Μεγάλου καὶ τοῦ Λοθαίρ (955). Παρῃτήθη τοῦ ἀξιώματός του τῷ 963.

— Γουλιέλμος Δ', ὁ ἐπιλεγόμενος *Χειροδύναμος.* Υἱὸς τοῦ Γουλιέλμου Γ' (935—995). Ἀπώλεσε τὸ Λούντεν κατὰ τὸν πρὸς τὸν κόμιτα τοῦ Ἀνζοῦ πόλεμον, ἐπροστάτευσε τὸ Ποατιὲ ἀπὸ τῶν ἐπιδρομῶν τοῦ Οὔγου Καπέτου, ἀλλ' ἡττήθη κατὰ τὴν δοθεῖσαν κρίσιμον μάχην καὶ κατέληξεν εἰς μοναστήριον.

— Γουλιέλμος Ε', ὁ *Μέγας.* Υἱὸς τοῦ Γουλιέλμου Δ' (960—1030). Ἐπροστάτευσε τὰς καλὰς τέχνας καὶ τὴν φιλολογίαν.

— Γουλιέλμος ΣΤ', ὁ *Παχύς.* Υἱὸς τοῦ Γουλιέλμου Ε'. Συνελήφθη αἰχμάλωτος εἰς τὸ Μονκοντοὺρ ὑπὸ τοῦ Ζωφφροὰ Μαρτέλ, κόμιτος τῆς Βαντόνης, καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἐξαγοράσῃ τὴν ἐλευθερίαν του διὰ παραχωρήσεως τῶν κομιτειῶν τοῦ Βορδὼ καὶ τοῦ Σαίντ. Ἀπέθανεν εἰς Ποατιὲ τῷ 1038.

— Γουλιέλμος Ζ', ὁ *Τολμηρός.* Ἀδελφὸς τοῦ Γουλιέλμου ΣΤ' (1025—1058). Οὗτος ἐκδικούμενος τὸν πενθερόν του Ζωφφροὰ Μαρτὲλ διὰ τὸν ἐξευτελισμὸν τοῦ ἀδελφοῦ του, κατηνάλωσεν ὁλόκληρον τὸν βίον του εἰς συνεχεῖς πρὸς αὐτὸν πολέμους καὶ ἐπέτυχε νὰ τὸν κυκλώσῃ καὶ τὸν πολιορκήσῃ εἰς τὸ Σωμούρ, ἀλλ' αἰφνιδίως ἀπέθανεν ἐκ δυσεντερίας.

— Γουλιέλμος Η', ἀδελφὸς τῶν Γουλιέλμων ΣΤ' καὶ Ζ' (1027—1086). Ἦτο ἤδη δοὺξ τῆς Γουϊάνης, ὅταν ὁ θάνατος τοῦ ἀδελφοῦ του τὸν κατέστησε καὶ δοῦκα τοῦ Ποατιέ. Κατέλαβε τὴν Σαιντὸνς τῷ 1063 καὶ ἐπολέμησε ν ἐν Ἰσπανίᾳ κατὰ τῶν Σαρακηνῶν.

— Γουλιέλμος Θ', υἱὸς τοῦ Γουλιέλμου Η' (1071—1127). Εἰσέβαλε δὶς εἰς τὴν κομιτείαν τῆς Τουλούζης, τὴν ὁποίαν ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ. Ἐκηρύχθη ἔκπτωτος λόγῳ τῶν ἀτοπημάτων του, ὡδήγησε δὲ στρατιὰν διαρκούσης τῆς σταυροφορίας. Ἐβοήθησε τὸν Ἀλφόνσον τοῦ Ἀραγκὼν κατὰ τῶν Μαύρων καὶ τὸν Λουδοβῖκον τὸν Χονδρὸν κατὰ τῶν Γερμανῶν. Ὑπῆρξεν διακεκριμένος ποιητής.

— Γουλιέλμος Ι', υἱὸς τοῦ Γουλιέλμου Θ'. Ἐγεννήθη εἰς Τουλούζην καὶ ἀπέθανεν εἰς Ἅγιον Ἰάκωβον τῆς Κομποστέλλας (1099—1137). Ὑπῆρξεν ὁ τελευταῖος δοὺξ τῆς Ἀκουϊτανίας. Κατέλαβε τὸ Ὠνὶ καὶ ἀπέθανε καταλιπὼν διάδοχόν του τὴν θυγατέρα του Ἐλεονώραν ντὲ Γκουϊάν.

ΑΛΒΑΝΙΑΣ

—Γουλιέλμος, ἡγεμὼν τῆς Ἀλβανίας· ὅλ. Βὶδ.

ΒΥΡΤΕΜΒΕΡΓΗΣ

—Γουλιέλμος Α', *βασιλεὺς τῆς Βυρτεμβέργης* (1816—1864). Υἱὸς τοῦ Φρειδερίκου τοῦ Α', γεννηθεὶς ἐν Λοῦμπεν τῆς Σιλεσίας, τῷ 1781. Ὁ Γουλιέλμος μὴ δυνάμενος ν' ἀνεχθῇ τὸν δεσποτικὸν καὶ πείσμονα χαρακτῆρα τοῦ πατρός του ἐπεχείρησε ταξίδιον εἰς Γαλλίαν καὶ Ἰταλίαν, ἐπανελθὼν εἰς Βυρτεμβέργην τῷ 1806, ἔζησε δὲ ἀφανὴς ὡς διάδοχος μέχρι τῷ 1812. Ὁ γάμος του μετὰ τῆς πριγκιπίσσης Καρολίνας Αὐγούστας τῆς Βαυαρίας εὐδόλως μετέβαλε τὴν ζωήν του. Τῷ 1812 ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ στρατοῦ τῆς Βυρτεμβέργης διὰ τὴν ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Ρωσίας. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1814 διεκρίθη εἰς πλείστας μάχας. Διεδέχθη τὸν πατέρα του, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ τελευταίου, καὶ προέβη εἰς διαφόρους λαϊκὰς μεταρρυθμίσεις. Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1819 ἐδημοσίευσε νέον σύνταγμα πλέον φιλελεύθερον. Ὑπὸ τὴν βασιλείαν του ἡ Βυρτεμβέργη ἀντετάχθη εἰς τὰς ὀπισθοδρομικὰς θεωρίας τοῦ Μέττερνιχ. Τῷ 1848 καὶ 1850 ὑπερημύνθη ἐνεργῶς τῶν δικαιωμάτων τῆς χώρας του κατὰ τῆς Πρωσσίας. Τῷ 1820 ἐνυμφεύθη διὰ τρίτην φορὰν μετὰ τῆς Παυλίνας, κόρης τοῦ θείου του δουκὸς Λουδοβίκου τῆς Βυρτεμβέργης. Ἀπέκτησε δύο θυγατέρας καὶ ἕνα υἱόν, τὸν πρίγκιπα *Κάρολον*, νυμφευθέντα τὴν μεγάλην δούκισσαν Ὄλγαν, θυγατέρα τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου. Δ. Δ.

— Γουλιέλμος Β', *Κάρολος-Ἐρρῖκος-Παῦλος-Φρειδερῖκος-Αὔγουστος, βασιλεὺς τῆς Βυρτεμβέργης* (1848—1921). Ἐσπούδασεν εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Γοττίγγης καὶ Τυβίγγης. Κατὰ τὸν Αὐστροπρωσσικὸν πόλεμον (1866) ἐπολέμησε μετὰ τῶν Βυρτεμβεργίων κατὰ τῶν Πρώσσων. Μετὰ τὴν εἰρήνην ὅμως καὶ τὴν ἕνωσιν τῶν γερμανικῶν κρατῶν μετὰ τῆς Πρωσσίας, κατετάχθη εἰς τὸν πρωσσικὸν στρατὸν καὶ μετέσχε κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1870 τῆς μάχης τοῦ Σεντὰν καὶ τῆς πολιορκίας τῶν Παρισίων. Ἐγένετο ἀντιστράτηγος ἐν τῷ βυρτεμβεργικῷ στρατῷ. Τῷ 1891 διεδέχθη εἰς τὸν θρόνον τὸν ἄτεκνον βασιλέα Κάρολον Α'. Ἔδειξε φιλελευθέρας ἰδέας, ἦτο φιλάνθρωπος καὶ προστάτης τῶν ἐνδεῶν. Τῷ 1918, μετὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν τὸν Παγκόσμιον πόλεμον εἰρήνην, ἐκηρύχθη ἔκπτωτος τοῦ βυρτεμβεργικοῦ θρόνου. Ν. Π.—Λ.

— Γουλιέλμος-Νικόλαος, *δοὺξ τῆς Βυρτεμβέργης.* Ὑπηρέτησεν ἐν τῷ αὐστριακῷ στρατῷ (1828—1896). Διεκρίθη εἰς τοὺς ἐν Βορείῳ Ἰταλίᾳ κατὰ τῶν Ἰταλῶν καὶ τῶν Γάλλων πολέμους (1848—1859) καὶ κατὰ τὴν ἐναντίον τῆς Δανίας ἐκστρατείαν τοῦ 1864. Τῷ 1866 διοικῶν ταξιαρχίαν ἐπολέμησε καὶ διεκρίθη εἰς τὴν μάχην τῆς Σάδοβας (1866). Κατὰ τὸ 1878 διοικητὴς μεραρχίας προήλασε καὶ κατέλαβε τὴν Βοσνίαν, συνάψας μάχην καὶ νικήσας τὰ ἐπαναστατικὰ ἐγχώρια σώματα. Ἐπιστρέψας εἰς Στουτγάρδην τῆς Βυρτεμβέργης διωρίσθη ἀρχηγὸς τοῦ πεζικοῦ τοῦ βυρτεμβεργικοῦ στρατοῦ. Ν. Π.—Λ.

ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

—Γουλιέλμος ὁ *Ὁλλανδικός.* Κόμις τῆς Ὁλλανδίας κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα. Κατὰ τὰς ἐπικρατούσας ἐν Γερμανίᾳ ἔριδας περὶ διαδοχῆς (1247) καὶ τοὺς μεταξὺ αὐτοκράτορος καὶ πάπα ἀγῶνας περὶ ἐπικρατήσεως, ὁ πάπας Ἰννοκέντιος Δ' ἀνεκήρυξεν αὐτὸν αὐτοκράτορα καὶ τὸν ἀντέταξε πρὸς τὸν Φρειδερῖκον Β'. Ἀποθανόντος τῷ 1254 καὶ τοῦ ἑτέρου ἀπαιτητοῦ Κονράδου Δ', ὁ Γουλιέλμος ἀπέμεινεν ὁ μόνος κύριος τοῦ γερμανικοῦ θρόνου καὶ προσεπάθησε νὰ ἐπεκτείνῃ τὰς κτήσεις του. Ἔπεσε μαχόμενος κατὰ τῶν Φριζόνων, οὓς ἐπεχείρησε νὰ ὑποτάξῃ. Ἀφῆκε διάδοχον τὸν υἱόν του Φλώρεντα Ε'. Ν. Π.—Λ.

— Γουλιέλμος Α', *Φρειδερῖκος-Λουδοβῖκος.* Βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας καὶ ἀπὸ τοῦ 1871 αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας (1797—1888). Δευτερότοκος υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας Φρειδερίκου-Γουλιέλμου Γ' καὶ τῆς βασιλίσσης Λουΐζης. Δεκαετὴς μόλις παρέστη μάρτυς τῆς ἥττης τῆς Ἰένας (1806), ἥτις ἐπέφερε τὸν διαμελισμὸν τῆς Πρωσσίας. Τῷ 1807 κατετάχθη εἰς τὸν ἀνασχηματιζόμενον μετὰ τὴν ἧτταν ἐθνικὸν στρατὸν καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τοὺς ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας πολέμους (1813-1814). Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του (1840), τοῦ ἀδελφοῦ του Φρειδερίκου-Γουλιέλμου Δ' ὄντος ἀτέκνου, ὁ Γουλιέλμος ἀνεκηρύχθη διάδοχος τοῦ θρόνου. Ἦτο ἀρχῶν ἀπολυταρχικῶν καὶ ἐκηρύχθη πολέμιος τῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐπικρατουσῶν τάσεων ἐν τῇ Γερμανικῇ συνελεύσει. Ὡς ἐκ τούτου ἐγένετο μισητὸς καὶ ἀπὸ τῆς ἐκρήξεως τοῦ κινήματος τοῦ 1848 ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς Λονδῖνον. Ἐπανελθὼν μετά τινας μῆνας παρεδέχθη ἄκων μετὰ τοῦ πατρὸς νὰ συμμορφωθῇ

Digitized by Google

πρὸς τὸ ὑπὸ τῆς συνελεύσεως ψηφισθὲν συνταγματικὸν πολίτευμα. Τοῦτο δὲν τὸν ἠμπόδισε νὰ καταπνίξῃ βιαίως καὶ διὰ σκληρῶν μέτρων ἐπαναστατικὸν κίνημα ἐν Βάδῃ. Τῷ 1858 ἀσθενήσαντος βαρέως τοῦ ἀδελφοῦ του ὁ Γουλιέλμος ἀνέλαβε τὴν κυβέρνησιν τῆς χώρας ὡς ἀντιβασιλεὺς (1858) καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φρειδερίκου-Γουλιέλμου στέφθη ἐν Καινιξβέργῃ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας (1861).

Γουλιέλμος Α' τῆς Πρωσσίας.

Ἔχων πάντοτε κατὰ νοῦν τὸ μέγα σχέδιον τῆς γενικῆς ἀνασυγκροτήσεως τοῦ συνασπισμοῦ τῶν γερμανικῶν κρατῶν ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τῆς Πρωσσίας καὶ τοῦ σχηματισμοῦ μεγάλου Γερμανικοῦ κράτους, ἅμα τῇ ἐνθρονίσει του ἐφρόντισε ν' ἀναδιοργανώσῃ ἐπὶ τῇ βάσει νέων ἀρχῶν τὸν πρωσσικὸν στρατόν, ὅπως τοῦ χρησιμεύσῃ ὡς ὄργανον τῆς ἐπιτυχίας τοῦ σκοποῦ. Παρὰ τὴν σφοδρὰν ἀντιπολίτευσιν τοῦ Ράϊσταγ ἐπέτυχε τοῦτο προσλαβὼν ὡς συνεργάτας τὸν μέγαν πολιτικὸν Βίσμαρκ καὶ τοὺς στρατηγοὺς Ροὺν καὶ Μόλτκε, τὸν μὲν πρῶτον διοργανωτὴν ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Στρατιωτικῶν, τὸν δὲ δεύτερον ὡς ἀναμορφωτὴν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς γενικῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν στελεχῶν ἐν τῷ γενικῷ ἐπιτελείῳ. Ὁ πρῶτος δοκιμαστικὸς μετὰ τὴν ἀναδιοργάνωσιν πόλεμος ἐγένετο τῷ 1864 κατὰ τῆς Δανίας, ἐπὶ τῇ ἀφορμῇ τῶν δουκάτων Σλέσβιγ-Ὁλστάϊν. Ἰσάριθμοι στρατιωτικαὶ ρωσσικαὶ δυνάμεις πρὸς τὸν δανικὸν στρατὸν κατενίκησαν τοῦτον μετὰ ἡρωϊκὴν ἀντίστασιν. Ἐπηκολούθησε μετὰ διετίαν (1866) ὁ κατὰ τῆς Αὐστρίας, ἡγουμένης καὶ τῶν συνησπισμένων γερμανικῶν κρατῶν, πόλεμος, ἀπόληξας εἰς νίκην (μετὰ βραχυχρονίους ἐπιτυχεῖς στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις), ἥτις ἀπεστέρησε τοῦ λοιποῦ τὴν Αὐστρίαν τῆς προνομιούχου προστασίας καὶ ἡγεσίας ἣν ἐξήσκει ἐπὶ τῶν γερμανικῶν κρατιδίων τῆς μέσης Εὐρώπης. Ἔκτοτε ἡ ὁμοσπονδία τῶν κρατῶν τῆς βορείου Γερμανίας ἐτέθη ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν καὶ τὰς πολιτικὰς ἐμπνεύσεις τῆς Πρωσσίας (Συνθήκη Βερολίνου 1867) τὰ δὲ κράτη τῆς νοτίου Γερμανίας συνῆψαν συνθήκας συμμαχίας στενῆς μετὰ τῆς Πρωσσίας. Τέλος ὁ Γαλλογερμανικὸς πόλεμος, τεχνέντως προκληθεὶς ὑπὸ τοῦ πρωθυπουργοῦ-καγκελαρίου Βίσμαρκ, ἀπέδειξε τὴν ἑνότητα τῆς Γερμανίας, ἥτις ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Γουλιέλμου καὶ μετὰ τὰς κατὰ τῆς Γαλλίας νίκας ἐπετεύχθη διὰ τῆς ἐν Βερσαλλίαις στέψεως αὐτοῦ ὡς αὐτοκράτορος (18 Ἰανουαρίου 1871) τῶν Γερμανῶν.

Ἔκτοτε ὁ Γουλιέλμος καὶ οἱ συνεργάται αὐτοῦ ἐπεδόθησαν εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ ἐπιτευχθέντος ἔργου καὶ τὴν στερέωσιν τῆς αὐτοκρατορίας ἐν τῷ ἐσωτερικῷ. Τῷ 1873 συνήφθη ἡ μετὰ τῆς Ρωσίας καὶ Αὐστρίας συνεννόησις πρὸς τήρησιν τῆς εἰρήνης καὶ τῷ 1883 μετὰ τῆς Ἰταλίας. Στηριζόμενος ἐπὶ τῆς στρατιωτικῆς ἰσχύος τοῦ κράτους, τῆς πολιτικῆς ἱκανότητος τοῦ καγκελαρίου του καὶ τῶν συμμαχιῶν, ἐξήσκησε μέχρι τοῦ θανάτου του ἐπιβολὴν ἐπὶ τῆς Εὐρώπης ὁλοκλήρου. Ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἠναγκάσθη, παρὰ τὴν θέλησίν του, νὰ παρακολουθήσῃ τὴν ἀντικαθολικὴν πολιτικὴν τοῦ Βίσμαρκ. Κατὰ τὸ 1878 ἐγένοντο δύο ἀπόπειραι κατ' αὐτοῦ ὑπὸ τῶν σοσιαλιστῶν Χαϊντελ καὶ Νόμπιλιγκ. Κατὰ τὴν δευτέραν ἐτραυματίσθη ἐλαφρῶς, καὶ τοῦτο ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ ληφθῶσιν αὐστηρότατα μέτρα κατὰ τοῦ σοσιαλιστικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος. Ταυτοχρόνως ὅμως ἐψηφίσθησαν ἐν τῷ Ράϊσταγ διάφορα μέτρα πρὸς βελτίωσιν τῆς θέσεως καὶ τῆς ὑλικῆς καταστάσεως τῶν ἐργατῶν.

Ἡ ἀναδιοργάνωσις τοῦ στρατοῦ ἐξηκολούθει νὰ εἶναι ἓν τῶν κυριωτέρων μελημάτων του. Ἦτο κατὰ βάθος στρατιώτης τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν νοοτροπίαν. Χωρὶς νὰ εἶναι φυσιογνωμία ἐξαιρετική, ἔχων χαρακτῆρα σταθερόν, ἐπιμονὴν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν σχεδίων του καὶ γνωρίζων νὰ δίδῃ τὴν ὤθησιν εἰς πάντα συνεργαζόμενον μετ' αὐτοῦ, διαπνεόμενος δὲ ὑπὸ πατριωτισμοῦ καὶ κατεχόμενος ὑπὸ φιλοδοξίας, κατώρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ μέγα ἔργον διὰ τῆς χαράξεως σταθερᾶς πολιτικῆς. Ἡ πολιτικὴ καὶ διπλωματικὴ μεγαλοφυΐα τοῦ Βίσμαρκ εἶναι ζήτημα ἐὰν θὰ ἤρκει μόνη καὶ ἄνευ τῆς μεσολαβήσεως τοῦ Γουλιέλμου νὰ ἐπιτύχῃ καθ' ὅλην τὴν γραμμήν. Κατὰ τοὺς μετὰ τὸ 1870 συμβάντας πολέμους ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἀλλαχοῦ, ἐτήρησε πλήρη οὐδετερότητα. Ἀποθανὼν τὴν 9 Μαρτίου 1888, ἐτάφη ἐν Σαρλόττενμπουργ. Τέκνα αὐτοῦ εἶναι: ὁ Φρειδερῖκος Γουλιέλμος, κατόπιν αὐτοκράτωρ *Φρειδερῖκος Γ'* καὶ ἡ πριγκίπισσα Λουΐζα, μεγάλη δούκισσα τῆς Βάδης. Ν. Π.—Λ.

— **Γουλιέλμος Β'**, ***Φρειδερῖκος-Γουλιέλμος-Βίκτωρ***. Βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας καὶ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας, γεννηθεὶς ἐν Βερολίνῳ τῷ 1859. Υἱὸς τοῦ Φρειδερίκου Γ' καὶ τῆς Ἀγγλίδος πριγκιπίσσης Βικτωρίας, ἔτυχεν ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας στρατιωτικῆς ἀνατροφῆς, τεθεὶς ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ στρατηγοῦ Στόλμπεργ καὶ τοῦ συμβούλου Χίντζπετερ, οἵτινες ἐνεφύσησαν εἰς αὐτὸν πνεῦμα μιλιταριστικὸν καὶ ἰδέας ἀπολυταρχικάς. Μετὰ ταῦτα εἰσῆλθεν εἰς τὸ λύκειον Φρειδερίκου ἐν Κάσσελ καὶ κατὰ τὸ 1877 εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Μπόν. Γενόμενος ἀνθυπολοχαγὸς τῷ 1878, ἐπεδόθη μετὰ πάθους εἰς τὸ στρατιωτικὸν στάδιον. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του Φρειδερίκου Γ' (15 Ἰουνίου 1888), ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον καὶ ἐπεσκέφθη ἀμέσως τὰς φιλικὰς πρὸς αὐτὸν αὐλὰς τῆς Ρωσίας, Σουηδίας καὶ Δανίας, ἀποβλέπων εἰς μελλοντικὴν σύμπηξιν συμμαχίας μετὰ τῶν Σκανδιναυικῶν κρατῶν καὶ τῆς Ρωσίας. Ἐπανελθὼν ἐπελήφθη αὐτοπροσώπως τῆς ἀνανεώσεως τῶν στελεχῶν τοῦ στρατοῦ δι' ἀντικαταστάσεως τῶν γηραιῶν στρατηγῶν, τῶν παλαιμάχων τῶν ἐνδόξων πολέμων τοῦ πάππου του καὶ τοῦ πατρός του, δι' ἄλλων ἐμφορουμένων ὑπὸ νέων ἰδεῶν, μὴ φεισθεὶς οὐδ' αὐτοῦ τοῦ ἐνδόξου στρατάρχου Μόλτκε, ὅν, ἀρχηγὸν τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου ὄντα, ἀντικατέστησε διὰ τοῦ στρατηγοῦ Βάλδερσεε. Κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1888 ἐπεσκέφθη τοὺς βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας τῶν κρατῶν τῆς μεσημβρινῆς Γερμανίας, τὸν αὐτοκράτορα τῆς Αὐστρίας, τὸν βασιλέα Οὐμβέρτον τῆς Ἰταλίας καὶ τὸν πάπαν ἐν Ρώμῃ. Ἐσχεδίαζεν ἔκτοτε ὅπως θέσῃ τὰς βάσεις τῆς μελλούσης τριπλῆς συμμαχίας, προσπαθῶν ταυτοχρόνως ὅπως διατηρῇ ἀγαθὰς σχέσεις μετὰ τῆς Ρωσίας καὶ ἔχῃ ἐξησφαλισμένον τὸ ἀνατολικὸν μέτωπον, ἐν ἐνδεχομένῃ δράσει πρὸς δυσμάς. Κατὰ τὸ 1889 ἤρχισεν ἡ μετὰ τοῦ καγκελαρίου Βίσμαρκ διάστασις καὶ ψυχρότης, ἥτις ἀπέληξεν εἰς τὴν παραίτησιν τούτου καὶ εἰς ἀποδοχὴν τῆς παραιτήσεως ἐκ μέρους τοῦ αὐτοκράτορος. Ὁ

Γουλιέλμος Β', αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας.

γηραιὸς πολιτικὸς ἀντικατεστάθη διαδοχικῶς ὑπὸ τῶν Κοπρίβι, Χοενλόε, Μπύλωβ, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος ἤσκησεν ἄμεσον ἐπίδρασιν καὶ κυριαρχικὴν ἐπιβολήν. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ὁ Γουλιέλμος ἔστρεψε τὴν προσοχὴν αὐτοῦ εἰς βελτίωσιν τῆς θέσεως τῶν ἐργαζομένων τάξεων. Ἐσυνέχισε τὴν ὀργάνωσιν, αὔξησιν καὶ ἐκπαίδευσιν τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων, καταστήσας τὴν Γερμανίαν τὸ ἰσχυρότερον κατὰ ξηρὰν κράτος ἐν τῷ κόσμῳ. Ἐδημιούργησεν ἐκ τοῦ μηδενὸς σχεδὸν ἰσχυρότατον στόλον καὶ κατέστησε τὴν Γερμανίαν μίαν τῶν πρώτων ναυτικῶν δυνάμεων. Ἐκ παραλλήλου ἀνέπτυξε τὴν ἀποικιακὴν ἐπέκτασιν, ἐν Ἀφρικῇ ἰδίως καὶ Ὠκεανίᾳ, καὶ ἔδωκεν ὤθησιν εἰς τὴν ναυτιλίαν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν. Τὸν Φεβρουάριον 1881 ἐνυμφεύθη τὴν Αὐγούσταν-Βικτωρίαν τοῦ Σλέσβιγ-Ὁλστάϊν καὶ ἀπέκτησεν ἐξ αὐτῆς ἓξ υἱοὺς καὶ μίαν θυγατέρα Κατὰ τὸ 1889 ἐπεσκέφθη τὴν Ἀγγλίαν εἰς ἣν συχνάκις μετέβαινεν. Ὡσαύτως κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐπεσκέφθη τὰς Ἀθήνας, παρευρεθεὶς εἰς τοὺς γάμους τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Σοφίας μετὰ τοῦ τότε διαδόχου καὶ εἶτα βασιλέως Κωνσταντίνου.

Ἐξακολουθῶν τὴν διὰ τῶν ταξιδίων διπλωματικήν του δρᾶσιν, ἐπεσκέφθη τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ Παλαιστίνην (1898), γενόμενος μετὰ τιμῶν δεκτὸς ὑπὸ τῶν Τούρκων, μεθ' ὧν ἐσχεδίαζε, τὰς ἔκτοτε συμμαχικὰς στενὰς σχέσεις, καὶ τῷ 1905 τὸ Μαρόκκον, ἵνα ἀνατρέψῃ τὰ ἐκεῖ σχέδια τῶν Γάλλων. Στηριζόμενος εἰς τὴν τελείαν ὀργάνωσιν καὶ ἰσχὺν στρατοῦ καὶ στόλου ἐτήρει στάσιν προκλητικὴν πρὸς τὰς κυβερνήσεις τῶν ξένων κρατῶν. Οὕτω κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ Τράνσβααλ (1896) ἐτηλεγράφησε συγχαίρων τὸν Κροῦγερ διὰ τὰς κατὰ τῶν Ἄγγλων νίκας. Κατὰ τὸ 1909 ὑπεστήριξεν ἀναφανδὸν τὴν Αὐστρίαν, προσαρτήσασαν παρὰ τὴν συνθήκην τοῦ Βερολίνου τὴν Βοσνίαν καὶ Ἑρζεγοβίνην. Ὡς μόνον ἀντίπαλον ἀντιδρῶντα εἰς τὰ σχέδια αὐτοῦ καὶ τὴν μιλιταριστικὴν τάσιν εἶχεν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τὸν σοσιαλισμόν. Τῷ 1900 ἐν Μπρεσλάου καὶ τῷ 1901 ἐν Βρέμῃ ἐγένοντο ἀπόπειραι κατὰ τῆς ζωῆς του, κατὰ τὴν δευτέραν δὲ ἐτραυματίσθη. Ὁ Γουλιέλμος μεγάλας κατέβαλε προσπαθείας πρὸς βελτίωσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν οἰκονομικῶν συνθηκῶν τῆς Γερμανίας καὶ τῆς ἐμπορικῆς ἀκμῆς της, εὑρὼν ἐμπορικὰς διεξόδους καὶ ἀγορὰς καταναλώσεως διὰ τῶν διπλωματικῶν του ἐπιτυχιῶν. Ἡ ἔξοδος τῆς Γερμανίας εἰς τὸν Παγκόσμιον πόλεμον (1914) κυριωτέραν αἰτίαν εἶχε τὴν πεποίθησιν του ἐπὶ τὰς στρατιωτικὰς καὶ ναυτικὰς δυνάμεις της, ἃς ἐθεώρει ἀηττήτους. Κατὰ τὸν πόλεμον, ὀνομαστικὸς ἀρχιστράτηγος, ἐνεφανίζετο πανταχοῦ τοῦ μετώπου καὶ εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν. Τῷ 1918, τὸν Νοέμβριον, διασπασθέντος καὶ καταρρεύσαντος τοῦ Γερμανικοῦ μετώπου, καὶ ἐκραγείσης τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ στόλου, ἐξηναγκάσθη νὰ φύγῃ καὶ ν' ἀποσυρθῇ εἰς Ὁλλανδίαν, ἐν Ἀμερόγγεν τῆς ὁποίας ὑπέγραψε τὴν παραίτησίν του ἐκ τῶν δικαιωμάτων τοῦ γερμανικοῦ καὶ τοῦ πρωσσικοῦ στέμματος. Ὑπογραφείσης τῆς εἰρήνης καὶ ἀρνηθείσης τῆς ὁλλανδικῆς κυβερνήσεως νὰ παραδώσῃ τοῦτον εἰς τοὺς συμμάχους, μετῴκησε τῷ 1920 εἰς τὴν ἔπαυλιν Ντόορν ἐν Οὐτρέχτῃ τῆς Ὁλλανδίας. Μετὰ τὸν θάνατον τῆς ἐκεῖ μεταβάσης συζύγου του αὐτοκρατείρας Αὐγούστας-Βικτωρίας (Ἀπρίλιος 1921), ὁ Γουλιέλμος συνῆψε δεύτερον γάμον μετὰ τῆς πριγκιπίσσης Ἑρμίνας, χήρας τοῦ πρίγκιπος τοῦ Ρόϋς. Ν. ΠΕΤΙΜΕΖΑΣ—Λ.

— **Γουλιέλμος-*Φρειδερῖκος*** (*Κρόνπριντς*). Πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Γουλιέλμου Β' καὶ διάδοχος τοῦ θρόνου. Γεννηθεὶς τῷ 1882 καὶ καταταγεὶς ἐνωρὶς εἰς τὸ στράτευμα, ἔτυχε στρατιωτικῆς μορφώσεως ἀρτίας καὶ εἶχε βαθμὸν στρατηγοῦ ὅτε ἐξερράγη ὁ Παγκόσμιος πόλεμος. Ἐν ἀρχῇ τοῦ πολέμου τῷ ἀνετέθη ἡ διοίκησις τῆς 5ης γερμανικῆς στρατιᾶς καὶ κατόπιν ἡ ἀρχηγία ὁμάδος στρατιῶν. Ἡ ἐν πολέμῳ δρᾶσίς του δὲν κρίνεται ἐπιτυχής, ἡ δὲ ἐπιμονή του ὅπως διασπάσῃ τὸ γαλλικὸν μέτωπον διὰ κατὰ μέτωπον ἐπανειλημμένων πεισμόνων καὶ αἱματηρῶν ἐπιθέσεων ἐν Βερντὲν ἐκρίθησαν γενικῶς ὡς στρατηγικὸν σφάλμα ὀφειλόμενον ἀποκλειστικῶς εἰς ἀναζήτησιν ἀτομικῆς δόξης. Τῷ 1918 παρῃτήθη καὶ οὗτος μετὰ τοῦ πατρὸς τῶν ἐπὶ τοῦ θρόνου δικαιωμάτων του. Ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Γερμανίας ἐθεωρεῖτο ὡς ἡγούμενος τῆς μερίδος ἐκείνης τῶν ἀξιωματικῶν, οἵτινες ἐξώθουν τὰ πράγματα πρὸς πόλεμον καὶ ὡς ἔχων ἐν γένει στρατοκρατικὰς τάσεις. Ν. Π.—Λ.

ΕΛΛΑΔΟΣ (ΦΡΑΓΚΟΙ ΗΓΕΜΟΝΕΣ)

— **Γουλιέλμος Α' *Δελαρός***, δοὺξ τῶν Ἀθηνῶν (1280—1287) βλ. λ. Δελαρός.

— **Γουλιέλμος Β'** ὁ ***Ἀραγωνικός***, δοὺξ τῶν Ἀθηνῶν. Υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας Φρειδερίκου Α' τοῦ Ἀραγωνικοῦ (1296—1337), διωρίσθη παρ' αὐτοῦ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του Μαμφρέδου (1317) δοὺξ τῶν Ἀθηνῶν κατεχομένων ὑπὸ τῶν Καταλανῶν. Οὗτος ὅμως, καθὼς καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, κατεῖχε τὴν ἐξουσίαν ταύτην ψιλῷ ὀνόματι καὶ παρέμενεν ἐν Ἰταλίᾳ, τὴν διοίκησιν τῆς χώρας ἐνεπιστεύοντο εἰς δύο ἀνωτάτους ἄρχοντας: τὸν «βικάριον» καὶ τὸν «πρωτοστράτορα», ὧν ὁ μὲν πρῶτος ἦτο ἐπιφορτισμένος τὴν διοίκησιν, τὰ οἰκονομικὰ καὶ τὴν δικαιοσύνην, ὁ δὲ δεύτερος τὸν στρατὸν καὶ τὴν ἐν γένει ἀσφάλειαν τοῦ δουκάτου. Τὸν Γουλιέλμον ἀποθανόντα τῷ 1338 διεδέχθη ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰωάννης Β'. Ν. ΚΑΣ

— **Γουλιέλμος-*Θωμᾶς***. Εἷς τῶν ἐπισημοτέρων ἀρχηγῶν τῶν Καταλανῶν τῶν καταλαβόντων τὰς Ἀθήνας τῷ 1311. Διετέλεσεν ἀπὸ 1316—1317 «βικάριος» ἐν Ἀθήναις τοῦ ἐν Ἰταλίᾳ διαμένοντος καὶ ψιλῷ ὀνόματι διατελοῦντος δουκὸς τῶν Ἀθηνῶν Μαμφρέδου τοῦ Ἀραγωνικοῦ. Ν. ΚΑΣ

— **Γουλιέλμος *Δελαρός***, *βαρῶνος τῆς (ἐν Ἀρκαδίᾳ)* ***Βελιγοστῆς*** βλ. λ. Δελαρός.

— **Γουλιέλμος** ὁ ***Οὐηρωναῖος*** (Da Verona). Τριτημόριος ἄρχων τῆς ***Εὐβοίας***, συζευχθεὶς τὴν ἀνεψιὰν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Πελοποννήσου Γουλιέλμου Α' Βιλλαρδουίνου (1245—1278). Διεξήγαγε μακροὺς πολέμους κατὰ τῶν Βυζαντινῶν. Ν. ΚΑΣ

— **Γουλιέλμος**, *ἡγεμὼν* ***Λαρίσης*** *καὶ* ***Ἁλμυροῦ***. Ὁ Λομβαρδὸς ἱππότης συμμετασχὼν εἰς τὴν Δ' Σταυροφορίαν (1203—1204) καὶ λαβὼν μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1204) τὴν βαρωνείαν τῆς Λαρίσης καὶ τοῦ Ἁλμυροῦ, ἦτο ὑπο-

Digitized by Google

λῆς τοῦ Λατίνου βασιλέως τῆς Θεσσαλονίκης ονιφατίου τοῦ Μομφερρατικοῦ (1204—1207), μετὰ ν θάνατον τοῦ ὁποίου συνταχθεὶς τῷ Βιανδράτε βέρτῳ καὶ λοιποῖς βαρώνοις ἠρνήθη νὰ ἀναωρίσῃ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ Λατίνου αὐτοκράρος τῆς Κωνσταντινουπόλεως (βλ. καὶ λ. Βιανάτε *'Οβέρτος*). Ν. ΚΛΣ

— **Γουλιέλμος** ***ὁ Μομφερρατικός***. Υἱὸς πρωτόκος (ἐκ τοῦ πρώτου γάμου) τοῦ Λατίνου βασιως τῆς Θεσσαλονίκης Βονιφατίου τοῦ Μομφερτικοῦ. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του 207), διαμένων εἰς τὴν ἐν Ἰταλίᾳ μαρκιωνίαν υ, δὲν ἠθέλησε νὰ ἔλθῃ εἰς Θεσσαλονικην καὶ νεπῶς βασιλεὺς αὐτῆς ἐχρίσθη ὁ ἑτεροθαλὴς δελφός του Δημήτριος (ἐκ τοῦ δευτέρου γάμου ῦ Βονιφατίου μετὰ τῆς Μαργαρίτας). Ἐν τέλει ως παρασυρθεὶς ὑπὸ τοῦ τυχοδιώκτου Λομβαρῦ στρατηγοῦ Βιανδράτε Ὀβέρτου ἀπεφάσισε ι διεκδικήσῃ τὸν θρόνον καὶ ἐπεδόθη εἰς στάις καὶ μηχανογραφίας, αἵτινες ἐξήντλησαν τὸ σίλειον καὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν εὐχερῆ κατάησιν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ δεσπότου τῆς Ἠπείρου εοδώρου. Τῷ 1225 ὁ Γουλιέλμος, προτρεπόενος ὑπὸ τοῦ Βιανδράτε, κατῆλθεν εἰς τὴν λλάδα μετὰ στρατοῦ, ἵνα διὰ τῶν ὅπλων καλάβῃ τὴν Θεσσαλονίκην· ἀπέθανεν ὅμως καθδὸν (1225). Ν. ΚΛΣ

— **Γουλιέλμος** ***Σαμπλίττης, αὐθέντης τοῦ Μορέως*** (1205—1209)· βλ. Σαμπλίττης.

—**Γουλιέλμος** ***Βιλλαρδουῖνος*** (De Villehardouin), *αὐθέντης τοῦ* ***Μορέως*** (1245—1248)· βλ. λ. Βιλλαρουῖνος *Γουλιέλμος* (τόμ. Ζ' σ. 293—294). Ν. ΚΛΣ

— **Γουλιέλμος** ***Μορλαὶ*** (De Morlay), *βαρῶνος τοῦ* ***Νικλι (Τεγέας)***. Ἐκ τῶν σταυροφόρων τῆς ' Σταυροφορίας. Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνταντινουπόλεως (1204) καὶ τὴν κατάληψιν τῆς Πελοποννήσου ὑπὸ τῶν Φράγκων, ἔλαβε τὴν βαωνείαν τοῦ Νίκλι (Τεγέας) μετὰ ἓξ τιμαρίων, ἣν ᾤκει ὡς ὑποτελὴς τοῦ ἡγεμόνος τῆς Πελοποννήσου. Ν. ΚΛΣ

ΤΑΛΙΑΣ

— **Γουλιέλμος** ***ὁ Σιδηρόχειρ***. Πρωτότοκος ἐκ ῶν δώδεκα υἱῶν τοῦ Ταγκρέδου ντ' Ὠττεβίλ. Μεταβὰς εἰς Ἰταλίαν τῷ 1035 μετὰ τῶν ἀδελφῶν ου καὶ τριακοσίων Νορμανδῶν πολεμιστῶν μεημφιεσμένων εἰς προσκυνητάς, ἀνέλαβε κατ' ἀρὰς ὑπηρεσίαν παρὰ τῷ πρίγκιπι τοῦ Σαλέρνου κουαϊμὰρ Δ' καὶ ἐκυρίευσε τὸ Ἀμάλφι. Κατόιν ὑπηρέτησεν ὑπὸ τὸν Βυζαντινὸν στρατηγὸν Μανιάκην πολεμοῦντα μὲ τοὺς Σαρακηνοὺς τῆς Σικελίας. Μείνας πιστὸς εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς ἐπὶ ξαετίαν, ἐστράφη εἶτα ἐναντίον αὐτῶν λόγῳ καυστερήσεως μισθῶν του, ἐκυρίευσε τὴν Καλαβρίαν καὶ τὴν Ἀπουλίαν (1042) καὶ ἀνεκηρύχθη ὸ ἑπόμενον ἔτος κόμις τῆς Ἀπουλίας. Προτοῦ δραιωθῇ εἰς τὸ νέον αὐτοῦ κράτος ἀπεβίωσε 1046) καταλιπὼν τὴν διαδοχὴν εἰς τὸν ἀκολουήσαντα αὐτὸν πιστῶς ἀδελφόν του Ντρογκόν Ν. Π.—Λ.

ΚΑΤΩ ΧΩΡΩΝ

— **Γουλιέλμος** ***ὁ ἔκφρων, κόμις τῆς Ὀλλανδίας***. Εἶναι γνωστὸς ὑπὸ τὸν τίτλον *κόμις Γουλιέλμος ὁ Ε'* (1330—1389). Ἡ μήτηρ του Μαργαρίτα, σύζυγος τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Λουδοβίκου τοῦ Βαυαρικοῦ, τῷ παρεχώρησε (1349) τὰ δικαιώματά της ἐπὶ τῆς κομιτείας τῆς Ὀλλανδίας ἔναντι ὑποχρεώσεων, τὰς ὁποίας οὗτος οὐδέποτε ἐτήρησε. Τοῦτο ἐγένετο ἀφορμὴ πολέμων μεταξύ των, οἵτινες εἶναι γνωστοὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὡς ἐμφύλιοι πόλεμοι ἐν Ὀλλανδίᾳ τῶν Ἀγκίστρων καὶ τῶν Γάδων, ἐκ τῶν ὀνομασιῶν ἃς ἔλαβον οἱ εὐγενεῖς ἀκολουθοῦντες τὴν μητέρα καὶ οἱ λαϊκοὶ ἀκολουθοῦντες τὸν Γουλιέλμον. Ἡ Μαργαρίτα ἐνικήθη παρὰ τὸν Μεῦσιν καὶ ἐξεδιώχθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ της, τοῦ ὁποίου ἔκτοτε ἡ βιαιότης καὶ ἡ σκληρότης δὲν εἶχον ὅρια. Ὡς ἐκ τούτου κατὰ τὸ 1358 ἐνεκλείσθη ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν του εἰς τὸν πύργον τοῦ Κεσνοὰ μέχρι τοῦ θανάτου του. Ν. Π.—Λ.

— **Γουλιέλμος** **Α'**, *κόμις τοῦ* ***Νασσάου***, *πρίγκιψ τῆς* ***Ὀράγγης***, *ὁ ἐπιλεγόμενος* ***Σιωπηλός***. Ἐγεννήθη τῷ 1533 καὶ ἀπέθανε τῷ 1584. Καίτοι ὁ πατὴρ αὐτοῦ συνεπάθει πρὸς τὴν ἐπελθοῦσαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην θρησκευτικὴν μεταρρύθμισιν, ἐν τούτοις ἀνέθρεψε τὸν υἱόν του μὲ τὰ δόγματα τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας. Νέος ἀκόμη ἐκληρονόμησε πάσας τὰς κτήσεις τὰς ἀνηκούσας εἰς τὸν οἶκον τοῦ Νασσάου. Ἀνετράφη καὶ ἀνεπτύχθη ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Καρόλου τοῦ Ε' καὶ μετὰ ταῦτα ἔχαιρε τῆς εὐνοίας καὶ τῆς ἄκρας ἐμπιστοσύνης τοῦ βασιλέως τῆς Ἱσπανίας Φιλίππου τοῦ Β'. Ἐν Ὀλλανδίᾳ ἀνεγνωρίσθη παρὰ πάντων τῶν εὐγενῶν ὡς ἀρχηγός των, τῇ εἰσηγήσει δὲ τοῦ Σαὶντ-Ἄλντεγκοντ ἐγένετο ὁ συντάκτης τοῦ «Συμφώνου τῶν Εὐγενῶν» (1566), δι' οὗ παρημποδίσθη ἡ ἐγκατάστασις τοῦ θεσμοῦ τῆς Ἱερᾶς ἐξετάσεως ἐν Ὀλλανδίᾳ καὶ ἐξησφαλίσθη ἡ ἐλευθερία τῆς συνειδήσεως καὶ τῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεων. Εἰδοποιηθεὶς παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Ἑρρίκου Β' περὶ τῶν σχεδίων τῆς ἱσπανικῆς αὐλῆς πρὸς γενικὴν σφαγὴν καὶ ἐξολόθρευσιν τῶν ἐν Ὀλλανδίᾳ αἱρετικῶν, ἐτήρησε τοῦτο μυστικὸν δικαίως ἐπονομασθεὶς ὁ Σιωπηλός. Ἀνέμενεν ὅπως αἱ σκληρότητες καὶ βιαιότητες τοῦ δουκὸς ντ' Ἄλμπ ἐν Ὀλλανδίᾳ προκαλέσουν γενικὴν ἀποδοκιμασίαν τῆς Εὐρώπης, τότε δὲ μόνον ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἐναντίον τῆς ἱσπανικῆς κυριαρχίας κινήματος. Αἱ πρῶται ἀποτυχίαι δὲν τὸν ἀπεγοήτευσαν. Τῷ 1573 προσηταιρίσθη τοὺς προτεστάντας καὶ ἐκίνησε τοὺς περιτήμους Ὀλλανδοὺς ναυτικοὺς εἰς τὸν κατὰ τῶν Ἱσπανῶν πόλεμον ἐξοντώσεως. Τῷ 1579 ἑπτὰ ἐπαρχίαι τῆς βορείου Ὀλλανδίας, συνελθοῦσαι δι' ἀντιπροσώπων ἐν Οὐτρέχτῃ, συνέπηξαν συμμαχίαν πρὸς τήρησιν τῆς πλήρους θρησκευτικῆς ἐλευθερίας τῶν Ὀλλανδῶν. Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἱσπανίας Φίλιππος προεκήρυξε τὴν κεφαλὴν τοῦ Γουλιέλμου ἀντὶ μεγίστου ποσοῦ. Πρώτη ἀπόπειρα κατ' αὐτοῦ ἀπέτυχεν, ἀλλὰ κατὰ τὸ 1584 φανατικός τις, Βαλτάσαρ Ζερὰρ καλούμενος, τὸν ἐδολοφόνησε πυροβολήσας κατ' αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν Ντέλφτ. Ν. Π—Λ.

— **Γουλιέλμος** **Β'**, *κόμις* ***Νασσάου***, *πρίγκιψ τῆς* *Ὀράγγης*. Ἐγεννήθη τῷ 1626 καὶ ἀπέθανε τῷ 1650. Τῷ 1617 διεδέχθη τὸν πατέρα του Ἑρρῖκον Φρειδερῖκον. Ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας του ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῶν διαφόρων κυβερνήσεων ἐν Εὐρώπῃ ἡ πλήρης ἀνεξαρτησία τῶν ἡνωμένων ἐπαρχιῶν τῆς Ὀλλανδίας. Ὁ Γουλιέλμος ἐξήσκησεν ἀληθῆ δικτατορίαν, τοῦτο δὲ ἐπήνεγκε τοιαύτην ἐξέγερσιν μεταξὺ τῶν κατοίκων, ὥστε ἐπί τινα χρόνον καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του ὁ οἶκος τοῦ Νασσάου ἐκηρύχθη ἔκπτωτος ἀπὸ τῆς ἐξασκουμένης τοποτηρητείας (Stathouderat) ἐν Ὀλλανδίᾳ. Ν. Π.—Λ

— **Γουλιέλμος** **Γ'**, *κόμις* ***Νασσάου***, *πρίγκιψ τῆς* ***Ὀράγγης***· βλ Γουλιέλμος Γ', *βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας*.

— **Γουλιέλμος** **Α'**, *βασιλεὺς* ***Ὀλλανδίας***. Ἐγεννήθη τῷ 1772 ἐν Χάγῃ καὶ ἀπέθανε τῷ 1843 ἐν Βερολίνῳ Ἦτο υἱὸς τοῦ τελευταίου τοποτηρητοῦ τῆς Ὀλλανδίας Γουλιέλμου Ε', ὅστις ἐκηρύχθη ἔκπτωτος (1806) ὑπὸ τῶν Γάλλων. Γνωστὸς ἐν ἀρχῇ ὡς δοὺξ τοῦ Νασσάου καὶ ἐπίδοξος διάδοχος τῶν Κάτω Χωρῶν, ὑπηρέτησε (1793 ὑπὸ τὸν πρίγκιπα τοῦ Κοβούργου εἰς τὴν κατὰ τῆς Γαλλίας ἐκστρατείαν. Διεξεδίκησε ματαίως ἀπὸ τοὺς Γάλλους τὰ δικαιώματά του ἐπὶ τοῦ ὀλλανδικοῦ θρόνου, ὧν ἐστερήθη ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος ἀνακηρύξαντος βασιλέα τὸν ἀδελφόν του Λουδοβῖκον Βοναπάρτην. Ἐστερήθη πρὸς τούτοις καὶ ὅλων τῶν ἐν Γερμανίᾳ κτήσεων τοῦ οἴκου Νασσάου, καθὸ ἀρνηθεὶς νὰ συμμετάσχῃ εἰς τὴν ὁμοσπονδίαν τῶν δουκάτων τοῦ Ῥήνου. Τῷ 1813, μετὰ τὴν μάχην τῆς Λειψίας ἐπανελθὼν εἰς Ὀλλανδίαν, ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ πρίγκιπος ἡγεμόνος, ἀνακηρυχθεὶς τῷ 1815 βασιλεὺς τῶν Κάτω Χωρῶν (μετὰ τοῦ Βελγίου). Παρεχώρησεν εἰς τὴν χώραν του συνταγματικὸν πολίτευμα, καὶ σύστημα ἀντιπροσωπείας λαϊκῆς, ἀλλ' ἐπίεσεν ἐπὶ τοσοῦτον τοὺς Βέλγους, ὥστε κατὰ τὸ 1830, μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐν Γαλλίᾳ ἐπαναστάσεως, ἐξερράγη ἐν Βρυξέλλαις ὁμοία ζητοῦσα τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ Βελγίου. Παρ' ὅλην τὴν ἀντίστασίν του, ὁ Γουλιέλμος ἠναγκάσθη νὰ δεχθῇ τὸν χωρισμὸν τῶν δύο κρατῶν καὶ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ Βελγίου εἰς βασίλειον ἰδιαίτερον. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τοὺς Ὀλλανδοὺς δυσηρέστησε διὰ τῶν οἰκονομικῶν ἐπιβαρύνσεων τοῦ προϋπολογισμοῦ, τῶν φορολογιῶν, καὶ τοῦ ἰδιαιτέρου του βίου ἀκόμη. Συνεζεύχθη μετὰ τῆς καθολικῆς κομίσσης ντ' Οὐλτρεμόν, Βελγίδος τὴν καταγωγήν. Ἀπογοητευμένος καὶ δυσηρεστημένος παρῃτήθη τοῦ θρόνου (1840) καὶ ἀπεσύρθη ἰδιωτεύων ἐν Βερολίνῳ. Ν. Π.—Λ.

—**Γουλιέλμος** **Β'**, *βασιλεὺς τῆς* ***Ὀλλανδίας***. Υἱὸς τοῦ Γουλιελμου Α' (1792—1849). Ὑπηρέτησεν εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Οὐέλλιγκτον καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν μάχην τοῦ Βατερλώ, ἔνθα καὶ ἐτραυματίσθη. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Βελγίου (1830) ματαίως προσεπάθησε νὰ καταπραΰνῃ τὰ πνεύματα καὶ νὰ συμφιλιώσῃ τοὺς δύο λαοὺς πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ χωρισμοῦ. Ἀνελθὼν τῷ 1840, μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ πατρός του, εἰς τὸν θρόνον, ἠναγκάσθη ὑπὸ τῶν γεγονότων τῆς γενικῆς ἐπαναστάσεως ἐν Εὐρώπῃ τοῦ 1848 καὶ τῶν φιλελευθέρων ἰδεῶν, αἵτινες πανταχοῦ ἐπεκράτησαν, νὰ παραχωρήσῃ ἐλευθερίας καὶ νὰ δεχθῇ κοινοβουλευτικὸν πολίτευμα. Ν. Π.—Λ.

—**Γουλιέλμος** **Γ'**, ***Ἀλέξανδρος Παῦλος-Λουδοβῖκος***, *βασιλεὺς τῆς Ὀλλανδίας*. Υἱὸς τοῦ Γουλιέλμου Β' (1817—1890). Διαδεχθεὶς τὸν πατέρα του τῷ 1849 διῆλθε τὰ ἔτη τῆς βασιλείας του εἰρηνικώτατα. Ἐνυμφεύθη τὴν πριγκίπισσαν Σοφίαν τῆς Βυρτεμβέργης, ἀποκτήσας ἐξ αὐτῆς τοὺς πρίγκιπας Γουλιέλμον καὶ Ἀλέξανδρον, ἀποβιώσαντας ἀμφοτέρους. Χηρεύσας ἐνυμφεύθη ἐκ δευτέρου μετὰ τῆς πριγκιπίσσης Ἔμμας τοῦ Βαλντὲκ Πυρμόν, ἐξ ἧς ἀπέκτησε κόρην τῷ 1880, τὴν *Βιλελμίνην*, ἥτις μετὰ τὸν θάνατον τῶν ἀδελφῶν της ἀνεκηρύχθη βασίλισσα τῆς Ὀλλανδίας δυνάμει τοῦ ἰσχύοντος Σαλικοῦ νόμου. Ν. Π.—Λ.

ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟΥ

— **Γουλιέλμος**·***Ἀλέξανδρος τοῦ Νασσάου***. Ὁ τελευταῖος μέγας δοὺξ ἐν Λουξεμβούργῳ (1852—1912). Ν. Π.—Λ.

ΝΟΡΜΑΝΔΙΑΣ

— **Γουλιέλμος** **Α'** *ὁ μακρόξιφος* (Guillaume Longue-épée). Υἱὸς τοῦ Ῥολλόν, ἀρχηγοῦ τῶν Νορμανδῶν τῶν ἐγκατασταθέντων ἐν Γαλλίᾳ. Διεδέχθη τὸν πατέρα του κατὰ τὸ 927 καὶ ἐξηνάγκασε τοὺς κόμιτας καὶ βαρώνους τῆς Βρετάνης νὰ κηρυχθῶσιν ὑποτελεῖς του (928). Ἐδολοφονήθη κατὰ τὸ 943 ὑπὸ τοῦ κόμιτος τῆς Φλάνδρας δολίως. Ν. Π.—Λ.

— **Γουλιέλμος** **Β'** (Guillaume), *δοὺξ* ***Νορμανδίας***· βλ. Γουλιέλμος *Α' βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας*.

—**Γουλιέλμος** **Γ'** (Guillaume), *δοὺξ* ***Νορμανδίας***· βλ. Γουλιέλμος Β' *ὁ πυρρόθριξ, βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας*.

— **Γουλιέλμος** *ὁ* ***Κλίτων***. Υἱὸς τοῦ Ῥοβέρτου Β' δουκὸς τῆς Νορμανδίας, ὅστις ἐξεδιώχθη στερηθεὶς τῶν δικαιωμάτων του ὑπὸ τοῦ βασιλέως Γουλιέλμου τοῦ πυρρότριχος τῆς Ἀγγλίας καὶ Ἑρρίκου τοῦ Α'. Βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Καρόλου τοῦ χονδροῦ διεξεδίκησεν ἐκ νέου τὰ δικαιώματά του ἄνευ ἀποτελέσματος. Τῷ 1127 παρεχωρήθη εἰς αὐτὸν ἡ κομιτεία τῆς Φλάνδρας, τὸ δὲ ἑπόμενος ἔτος ἔπεσε μαχόμενος κατὰ τὰς μάχας ἃς διεξήγαγεν ὅπως ἐγκατασταθῇ εἰς τὰς νέας κτήσεις του. Ν. Π.—Λ.

ΣΙΚΕΛΙΑΣ

—**Γουλιέλμος** **Α'**, *ἡγεμὼν* ***Σικελίας***, *ὁ ἐπιλεγόμενος* *Κακὸς* (1154—1166). Υἱὸς τοῦ ἡγεμόνος Ῥογήρου Β', γεννηθεὶς τῷ 1120. Συνεβασίλευσε μετὰ τοῦ πατρός του ἀπὸ τοῦ 1151 καὶ εἶτα διεδέχθη αὐτὸν ἀποθανόντα τῷ 1154, ὅτε ἀπέστειλε πρεσβείαν εἰς Κωνσταντινούπολιν δηλῶν τῷ βασιλεῖ Μανουὴλ Κομνηνῷ (1143—1180) ὅτι ἀνεγνώριζε τὴν ἡμαρτημένην πολιτικὴν τοῦ πατρός του καὶ ὅτι ἦτο πρόθυμος νὰ ἀποδώσῃ ὅσους αἰχμαλώτους καὶ λείαν εἶχεν ἀπαγάγει ἐκεῖνος ἐξ Ἑλλάδος (Εὐβοίας, Θηβῶν καὶ Κορίνθου), ἵνα εἰρηνεύσῃ πρὸς τὸ Βυζάντιον. Ὁ Μανουήλ, ἀπιστῶν πρὸς τὰς ὑποσχέσεις αὐτοῦ καὶ ἀφ' ἑτέρου θέλων νὰ ἐκδικηθῇ τὰς γενομένας εἰς τὸ κράτος του καταστροφάς, ἀπέπεμψε τὰς πρέσβεις καὶ συγκροτήσας ἰσχυρὸν στρατὸν ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς Κάτω Ἰταλίαν ὑπὸ τοὺς στρατηγοὺς Μιχαὴλ Παλαιολόγον καὶ Ἰωάννην Δούκαν. Οὗτοι, προσλαμβόντες σύμμαχον τὸν κόμιτα Λοριτέλλης Ῥοβέρτον Βασσβίλλαν, ἐνίκησαν τὰ στρατεύματα τοῦ Γουλιέλμου καὶ κατέλαβον πλείστας πόλεις (Viestes, Πεσχάραν, Προῦνζον, Βάρην, Τράνιν κ.λ.) ἀλλ' ἐν τέλει ἀποθανόντος τοῦ Παλαιολόγου ἐν Βάρῃ καὶ ἀναλαβόντος τὴν ἀνωτάτην ἀρχηγίαν τοῦ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ, ἀποσκιρτήσαντος δὲ καὶ τοῦ Ἰταλοῦ Βασαβίλα, οἱ Βυζαντινοὶ ἡττήθησαν παρὰ τὸ Βρίντισι ὑπὸ τοῦ ἐπελθόντος Γουλιέλμου, ἀνακτήσαντος τὰς ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν καταληφθείσας πόλεις. Νέαι ἐνισχύσεις ἀποσταλεῖσαι ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐπέτρεψαν τὴν παράτασιν τοῦ πολέμου ἐπί τινα χρόνον καὶ τέλος ὁ Γουλιέλμος ἐπρότεινε πάλιν εἰρήνην, ἥτις καὶ συνωμολογήθη περὶ τὸ 1158 ἐπιστραφέντων ἄνευ λύτρων τῶν αἰχμαλώτων καὶ τῆς λείας εἰς τοὺς Βυζαντινούς.

Ὁ Γουλιέλμος ἀντεμετώπισε καὶ μυρίας ἄλλας ἐξωτερικὰς καὶ ἐσωτερικὰς δυσχερείας (προστριβὰς πρὸς τὸν πάπαν, τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας Φρειδερῖκον, πρὸς τοὺς Μουσουλμάνους τῆς Βορείου Ἀφρικῆς καὶ πρὸς τοὺς βαρώνους τοῦ κράτους του), ἀπώλεσε τὰς ἐν Ἀφρικῇ κτήσεις του, ἀπέθανε δὲ τῷ 1116 καταλιπὼν μνήμην ἡγεμόνος ὠμοῦ, ἐκδότου καὶ ἅρπαγος. Ν. ΚΛΣ

— **Γουλιέλμος** **Β'** *ἡγεμὼν τῆς* ***Σικελίας*** (1161—1189). Υἱὸς τοῦ Γουλιέλμου Α' διεδέχθη αὐτὸν ἀποθανόντα τῷ 1166. Δεκατετραετὴς ὢν ἐπιτροπεύετο ὑπὸ τῆς μητρός του Μαργαρίτας τῆς ἐκ Νοβάρρας μέχρι τοῦ 1171. Τὸ ἔτος τοῦτο, ἵνα περισπάσῃ τὰς δυνάμεις τοῦ ἀπειλοῦντος τὸ χριστιανικὸν κράτος τῆς Ἱερουσαλὴμ σουλτάνου τῆς Αἰγύπτου Σαλαδίν, ἐξέπεμψε κατὰ τῆς Ἀλεξανδρείας ἰσχυρὸν στόλον μετὰ στρατοῦ 50 χιλ. ἀνδρῶν ὅστις ὅμως, ἅμα τῇ ἐμφανίσει τοῦ Σαλαδίν, ἐγκατέλιπε τὴν ἐκστρατείαν καὶ ἐπανῆλθεν ἀδόξως εἰς Σικελίαν. Τῷ 1177 ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἑρρίκου Β' (1154—1189). Τῷ 1185, παρορμώμενος ὑπὸ τοῦ ἐν ἐξορίᾳ διατελοῦντος Ἀλεξίου Κομνηνοῦ (ἀνεψιοῦ τοῦ ἀπὸ 1180 ἀποθανόντος βασιλέως τοῦ Βυζαντίου Μανουὴλ Κομνηνοῦ) καὶ ἐπωφελούμενος τῆς παραλυσίας τοῦ βυζαντινοῦ κράτους, ἀπεπειράθη νὰ καταλάβῃ τὰς χώρας τῆς αὐτοκρατορίας καὶ καταρτίσας στόλον ἐκ 200 πλοίων καὶ στρατὸν ἐξ 80 χιλ. ἀνδρῶν ἐξέπεμψεν αὐτοὺς ὑπὸ τοὺς ναυάρχους Ταγκρέδον καὶ Μαργαριτώνην καὶ τοὺς στρατηγοὺς Ῥικάρδον καὶ Ἀλδουῖνον. Καταλαβόντες οὗτοι τὸ Δυρράχιον καὶ τὴν Κέρκυραν ἄνευ ἀντιστάσεως (Ἰούνιος 1185),

Digitized by Google

διηυθύνθησαν κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης ἣν ὡσαύτως ἐξεπόρθησαν ἀκόπως (Αὐγ. 1185. Ἐπαρθέντες ἐκ τῶν ἀναιμάκτων ἐπιτυχιῶν των οἱ Σικελοὶ στρατηγοὶ ἐτράπησαν κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, βέβαιοι ὅτι καὶ ταύτην θέλουσιν εὐχερῶς ἐκπορθήσει. Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ἀνατραπέντος τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου (12 Σεπτ.) ὁ καταλαβὼν τὸν θρόνον Ἰσάκιος Ἄγγελος συγκεντρώσας ταχέως ἰσχυρὰς δυνάμεις ἐξέπεμψεν αὐτὰς ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ἀλέξιον Βρανᾶν κατὰ τῶν ἐπιδρομέων. Ἐντὸς ὀλίγου οἱ Βυζαντινοὶ ἐσάρωσαν αὐτούς, φονεύσαντες τοὺς πλείστους καὶ αἰχμαλωτίσαντες τοὺς λοιποὺς μετὰ τῶν στρατηγῶν Ρικάρδου καὶ Ἀλδουίνου, ἐνῷ οἱ ἐν Θεσσαλονίκῃ Σικελοὶ περίτρομοι γενόμενοι ἐπέβησαν, ὅσοι ἠδυνήθησαν, τῶν ἐκεῖ παρατυχόντων πλοίων καὶ ἀπῆλθον, τῶν λοιπῶν σφαγέντων ὑπὸ τῶν κατοίκων πρὶν ἢ καταφθάσῃ ὁ ὑπὸ τὸν Βρανᾶν βυζαντινὸς στρατός. Μετ' ὀλίγον ὁ Γουλιέλμος ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Κέρκυραν καὶ τὸ Δυρράχιον, μόνον δὲ ἡ Κεφαλληνία καὶ ἡ Ζάκυνθος, καταληφθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Μαργαριτώνη, διετηρήθησαν ὑπ' αὐτοῦ ὡς ἡγεμόνος ὑποτελοῦς τῷ βασιλεῖ τῆς Σικελίας Γουλιέλμῳ.

Ὁ Γουλιέλμος ἀπέθανε τῷ 1189, ἄτεκνος δὲ ὢν κατέλιπε τὸν θρόνον τῇ θείᾳ του Κωνσταντίᾳ (θυγατρὶ τοῦ Ρογήρου Β' καὶ συζύγῳ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Ἐρρίκου), δὲν ἠδυνήθη ὅμως αὕτη νὰ καταλάβῃ αὐτόν, διότι προλαβὼν ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς ὁ δοὺξ τῆς Ἀπουλίας καὶ ἔγγονος τοῦ Ρογήρου Α' Ταγκρέδος. Ν. ΚΛΣ

— **Γουλιέλμος Γ'**, *ἡγεμὼν τῆς Σικελίας* (1194) Υἱὸς τοῦ ἡγεμόνος τῆς Σικελίας Ταγκρέδου, διεδέχθη αὐτὸν ἀποθανόντα τῷ 1194. Τριετὴς μόλις ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὑπὸ τὴν ἐπιτροπείαν τῆς μητρός του Σιβύλλης. Εὐθὺς ἀμέσως ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας Ἐρρίκος ΣΤ' (1190—1197) ἐπιδραμὼν εἰς Κάτω Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν ἐστέφθη βασιλεὺς ἐν Παλέρμῳ καὶ συλλαβὼν εἶτα (1496) τόν τε νεαρὸν Γουλιέλμον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καθὼς καὶ τὰς τρεῖς ἀδελφάς του ἐτύφλωσεν ἅπαντας καὶ εἶτα ἔκλεισεν εἰς τι ἐν Ἑλβετίᾳ φρούριον ὅπου μετὰ πάροδον ἐτῶν τινων ἀπεβίωσεν ὁ Γουλιέλμος. Ν. ΚΛΣ

ΣΚΩΤΙΑΣ

—**Γουλιέλμος Α' ὁ *Λέων*** (Guillaume le Lion), *βασιλεὺς τῆς Σκωτίας*. Ἐπωνομάζετο ὁ «Λέων» ἐκ τοῦ ἐμβλήματος τῶν ὅπλων του. Διεδέχθη τῷ 1165 τὸν ἀδελφόν του Μαλκόλμ Δ' καὶ ἀπεβίωσε τῷ 1214. Κηρύξας πόλεμον κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἐρρίκου Β' ἐνικήθη καὶ αἰχμαλωτισθεὶς ἐγκαθείρχθη εἰς τὸν πύργον Φαλαΐζ· ἀπηλευθερώθη μόνον ὅταν ἀνεγνώρισεν ἑαυτὸν ὡς ὑποτελῆ τοῦ Ἐρρίκου. Τῆς ταπεινώσεως ταύτης ἀπηλλάγη ἀντὶ χρηματικοῦ ποσοῦ πληρωθέντος πρὸς τὸν μετὰ ταῦτα βασιλέα Ριχάρδον τὸν Λεοντόκαρδον. Ν. Π.—Λ.

ΣΟΥΗΔΙΑΣ

—**Γουλιέλμος *τῆς Σουδερμανίας***. Δευτερότοκος υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Σουηδίας Γουσταύου Ε', γεννηθεὶς τῷ 1884. Ἐκ νεαρωτάτης ἡλικίας ἔδειξε κλίσιν πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας. Ἔλαβε μέρος εἰς ἐπιστημονικήν τινα ἀποστολὴν εἰς τὴν Κεντρῴαν Ἀφρικὴν καὶ συνέγραψεν: «*Ἐν μέσῳ τῶν νάνων καὶ τῶν γοριλλῶν*», «*Ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴν Προβηγκίαν*», «*Ἐπὶ τοῦ πλοίου*», καὶ ἐξέδωκε τρεῖς τόμους ποιημάτων. Ν. Π.—Λ.

ΑΛΛΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΕΣ

—**Γουλιέλμος**. Ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεύς. Κατὰ τὸ β' ἥμισυ τοῦ Γ' αἰῶνος ἐν Γαλλίᾳ γεννηθείς, εἰσῆλθεν εἰς τὸν κλῆρον καὶ γενόμενος ἡγούμενος τῆς παρὰ τὸ Dijon μονῆς Saint-Bénigne ἀπέθανε τῷ 1031 καὶ κατέλιπεν ἐπιστολὰς καὶ λόγους ἐκκλησιαστικούς, τῶν ὁποίων τὰ βαθέα νοήματα καὶ ἡ καλλιεπὴς γλῶσσα θεωροῦνται ὡς ὑποδείγματα ἐκκλησιαστικῆς ῥητορικῆς. Ε. Γ. Π.

—**Γουλιέλμος**. Ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεύς, γεννηθεὶς ἐν Μέγῃ περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΑ' αἰῶνος. Περιεβλήθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα καὶ διετέλεσεν ἡγούμενος τοῦ Saint-Thyerri καὶ φίλος τοῦ ἁγίου Βερνάρδου, συνέγραψε δὲ ὡραῖον ἔργον «*περὶ τῆς θείας εὐχαριστίας*» καὶ διάφορα ἄλλα. Ἀπέθανε τῷ 1150. Ε. Γ. Π.

— **Γουλιέλμος *ὁ Βραχύρρινος*** (Guillaume au Court-nez). Ἥρως μυθικοῦ ἔπους τοῦ μεσαίωνος, οὗτινος τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικὰ συμπίπτουν μὲ τὰ τοῦ κόμητος τῆς Τουλούζης. Ἐν τῷ κύκλῳ τῶν ποιημάτων τούτων, ἅτινα περιγράφουν κατορθώματα κατὰ τῶν Σαρακηνῶν, μονομαχίας ἁλώσεις πόλεων καὶ εἰδυλλιακὰς ἐνίοτε σκηνάς, ἀναφαίνεται ὡς ἥρως ὁ Γουλιέλμος καὶ ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Βιβιάν, ἀντιπροσωπεύοντες τοὺς τύπους τῆς Ἱπποσύνης καὶ τοῦ φραγκικοῦ ἡρωϊσμοῦ κατὰ τῶν ἀπίστων ἐχθρῶν. Ν. Π.—Λ.

— **Γουλιέλμος *ὁ Βρετόνος*** (Guillaume le Breton,—G. Armoricus). Ἱστορικὸς καὶ ποιητὴς γεννηθεὶς ἐν Βρεττάνῃ τῷ 1165 καὶ ἀποθανὼν περὶ τὰ 1226. Διετέλεσεν ἐπὶ πολὺ μυστικοσύμβουλος τοῦ Γάλλου βασιλέως Φιλίππου - Αὐγούστου, ὅστις ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν καὶ διπλωματικάς τινας ἀποστολάς. Διωρίσθη κατὰ τὸ 1279 εἰς τὸ Σανλὶ μέλος τοῦ ἐπισκοπικοῦ συμβουλίου. Συνέγραψεν: «*Ἱστορίαν τῶν κατορθωμάτων τοῦ Φιλίππου-Αὐγούστου*» καὶ τὴν «*Φιλιππιάδα*» εἰς δώδεκα τόμους, ὑπὸ τὴν μορφὴν ἔπους, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ χρονικὸν εἰς λατινικοὺς στίχους, ἀναφέρον τὰ κυριώτερα γεγονότα τοῦ βίου τοῦ βασιλέως Φιλίππου - Αὐγούστου. Ὡσαύτως ἐσυνέχισε τὴν βιογραφίαν τοῦ ἰδίου βασιλέως, συνταχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ρίγκορδ καὶ μὴ περατωθεῖσαν παρ' αὐτοῦ. Τὰ ἔργα του ταῦτα εὑρίσκονται εἰς τὴν σειρὰν ἐκδόσεων τῶν Γάλλων ἱστοριογράφων καὶ χρονικογράφων. Ν. Π.—Λ.

— **Γουλιέλμος *ντὲ Γιουμιέζ*** (Guillaume de Jumièges, ἐπονομαζόμενος *Κάλκουλος*. Μοναχὸς ἐν τῇ μονῇ Βενεδικτίνων τοῦ Γιουμιέζ, ζήσας καὶ ἀκμάσας περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, ἀποθανὼν περὶ τὸ 1090. Συνέγραψε λατινιστὶ καὶ ἀφιέρωσεν εἰς τὸν Γουλιέλμον τὸν κατακτητὴν «*Ἱστορίαν τῶν Νορμανδῶν*» εἰς δύο μέρη, ἐξ ὧν τὸ πρῶτον περιλαμβάνει τὰ γεγονότα μέχρι τοῦ 996, καὶ εἶναι περίληψις τῆς ἱστορίας τοῦ Ντυντόν, τὸ δὲ δεύτερον μέρος μέχρι τοῦ 1066. Χρονικογράφος μᾶλλον ἢ ἱστορικός, περιγράφει ἐν τούτοις τὰ ἤθη, τὰ ἔθιμα καὶ τὰς ἰδέας τῆς ἐποχῆς μετ' ἀκριβείας, εἰλικρινείας καὶ ἀμεροληψίας διὰ τὰ ἀναφερόμενα πρόσωπα. Ν. Π.—Λ.

— **Γουλιέλμος *ντὲ Κὸνς*** (Guillaume de Conches). Γάλλος φιλόσοφος (1080 — 1150). Ἐδίδαξε τὸ πλεῖστον ἐν Παρισίοις, ἡ δὲ διδασκαλία του ἤγειρε σκάνδαλον ὡς ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τῶν πλατωνικῶν ἰδεῶν, αἵτινες ἐθεωροῦντο προσβάλλουσαι τρόπον τινὰ τὰ καθιερωμένα δόγματα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ καθολικισμοῦ. Ἐπεξήγει τὴν ἰδέαν τῆς Ἁγ. Τριάδος, τὴν ὕπαρξιν ἀγγέλων καὶ δαιμόνων κατὰ τρόπον ἀντιβαίνοντα πρὸς τὴν δογματικὴν διατύπωσιν τῆς Ἐκκλησίας. Ἀπαντῶν ἐν τούτοις εἰς τὰς ἐναντίον του ἐπικρίσεις ὁ Γουλιέλμος ντὲ Κόνς, διεμαρτυρήθη τονίζων τὴν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν αὐτοῦ πρὸς τοὺς κανόνας τοῦ δόγματος τοῦ καθολικισμοῦ. Μεταξὺ τῶν θεωρουμένων ὡς ἔργων του γνωστὰ εἶναι τὰ ἐκδεδομένα: «*Πραγματικὸν φιλοσοφίας*» (1866), «*Δευτέρα φιλοσοφία*», «*Τρίτη φιλοσοφία*» καὶ ἄλλα, ἐν μέρει ἀνέκδοτα. Ν. Π.—Λ.

— **Γουλιέλμος *ὁ Λευκόχειρ*** (Guillaume aux blanches mains), ἐπιλεγόμενος *καρδινάλιος Καμπανίας*. Ἐγεννήθη τῷ 1135 καὶ ἀπέθανε περὶ τὸ 1202. Ὁ πατήρ του Τιμπὼ Γ', κόμις τῆς Καμπανίας, ἐνεπιστεύθη τὴν ἀνάπτυξιν καὶ μόρφωσιν τοῦ υἱοῦ του εἰς τὸν ἅγ. Βερνάρδον. Ὁ Γουλιέλμος ἐγένετο ἐπίσκοπος τῆς Σάρτρ τῷ 1164 καὶ ἀρχιεπίσκοπος εἰς Σὰνς τῷ 1168. Ἀπεστάλη ὡς λεγᾶτος τοῦ πάπα εἰς Λονδῖνον, ἐπιστρέφων δὲ διὰ Γαλλίας ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου Ζ' νυμφευθέντος τὴν ἀδελφήν του Ἀλίκην τῆς Καμπανίας, ἀρχιεπίσκοπος Ρημῶν. Ὁ Γουλιέλμος ἔχρισε βασιλέα τὸν Φίλιππον-Αὔγουστον, ἀνεψιόν του, καὶ ἐγένετο καρδινάλιος. Κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ βασιλέως εἰς Ἱεροσόλυμα, ἐκυβέρνησε μετὰ σωφροσύνης τὴν Γαλλίαν (1190). Τῷ 1193 ἠκύρωσε τὸν γάμον τοῦ βασιλέως μετὰ τῆς Ἰνγκελβόργης καὶ ἐπεπλήχθη διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ πάπα. Ἀπεβίωσεν ἐν Ρήμοις τῆς Γαλλίας, ἐξασφαλίσας διὰ τοὺς μέλλοντας ἐπισκόπους τῶν Ρημῶν τὸ δικαίωμα καὶ τὸ προνόμιον τῆς στέψεως τῶν βασιλέων τῆς Γαλλίας. Ν. Π.—Λ.

— **Γουλιέλμος *Λορέντζος***. Ναυτικὸς ἐκ Κορσικῆς. Καταταχθεὶς ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας εἰς τὰ πειρατικὰ πλοῖα τῆς Μάλτας, ἠσκήθη εἰς τὴν πειρατείαν καὶ γενόμενος ἀρχηγὸς στολίσκου τῶν Μελιταίων διεξήγαγε μακροὺς ἀγῶνας κατὰ τῶν Μουσουλμάνων ἐν γένει (Τούρκων καὶ Ἀράβων τῆς Β. Ἀφρικῆς). Τῷ 1787, κηρυχθέντος νέου Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου, ὁ Γουλιέλμος προσέφερε τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὴν Ρωσίαν καὶ λαβὼν βαθμὸν ὑποναυάρχου ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ τότε καταρτισθέντος ἐν τῇ Μεσογείῳ ρωσικοῦ στόλου ἀποτελεσθέντος ἐξ 11 πλοίων, ὧν τὰ πληρώματα καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ ἦσαν Ἰταλοὶ καὶ Ἕλληνες. Συγχρόνως κατηρτίσθη ἑτέρα ρωσικὴ μοῖρα (ἐκ πληρωμάτων καὶ ἀξιωματικῶν ἀποκλειστικῶς ἑλληνικῶν) ἧς ἀρχηγὸς διωρίσθη ὁ Ἕλλην *Λάμπρος Κατσώνης*.

Ὁ Γουλιέλμος ἦτο ἔμπειρος καὶ γενναῖος θαλασσομάχος, στερούμενος ὅμως τῆς ἀναλόγου ἀγχινοίας δὲν ἦτο ἱκανὸς νὰ διοικήσῃ στόλον εἰς ναυμαχίαν ἐν παρατάξει, δι' ὃ καὶ ἡ δρᾶσις αὐτοῦ ὡς στολάρχου ὑπῆρξεν ἀναξία τῆς προτέρας φήμης του, ἐνῷ ὁ Κατσώνης κατεναυμάχει συνεχῶς τοὺς τουρκικοὺς στόλους ἐν παρατάξει. Τοῦτο ἐξήγειρε τὴν ζηλοτυπίαν τοῦ Γουλιέλμου, ὅστις οὐ μόνον ἀπέφευγε τὴν μετὰ τοῦ Λάμπρου σύμπραξιν, ἀλλὰ καὶ πολλάκις δολίως καὶ προδοτικῶς προσηνέχθη πρὸς αὐτόν.

Τῷ 1791, ἀρξαμένων τῶν περὶ εἰρήνης διαπραγματεύσεων μεταξὺ Ρωσίας καὶ Τουρκίας καὶ διαταχθείσης τῆς παύσεως τῶν ἐχθροπραξιῶν, ὁ Γουλιέλμος συνεμορφώθη προθύμως πρὸς τὴν διαταγὴν καὶ ἀπῆλθεν εἰς Ρωσίαν πλήρης χρημάτων ἐκ τῆς αὐθαιρέτου φορολογίας ἣν ἐπέβαλεν εἰς τοὺς Ἕλληνας κατοίκους τῶν Κυκλάδων καὶ τῶν ἄλλων νήσων τοῦ Αἰγαίου. Ν. ΚΛΣ

— **Γουλιέλμος *ἐκ Λορρὶ*** (Guillaume de Lorris). Γάλλος ποιητὴς τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, γεννηθεὶς εἰς Λορρὶ πλησίον τοῦ Μονταρζί. Ἤκμασε κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἁγίου Λουδοβίκου καὶ ἀπεβίωσε νεαρώτατος, τῷ 1260. Εἶναι ὁ συγγραφεὺς τοῦ περιωνύμου μεσαιωνικοῦ μυθιστορήματος «Τὸ Ρόδον», τὸ ὁποῖον συνεπληρώθη ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου ντὲ Μένγκ κατόπιν. Τὸ ἔργον τοῦτο, ἀγαπητότατον παρὰ τῷ λαῷ, ἐτυπώθη πλειστάκις. Ἐκ τοῦ ὅλου ἔργου ὁ Λορρὶ συνέθεσε τὸ πρῶτον μέρος ἐκ τεσσάρων χιλιάδων στίχων ὀκτασυλλάβων.

— **Γουλιέλμος *τοῦ Μαλμέσμπουρυ*** (Guillaime de Malmesbury). Ἄγγλος ἱστορικὸς (1066—1142). Ἦτο Νορμανδὸς ἐκ καταγωγῆς, γενόμενος δὲ μοναχὸς εἰς μονὴν Βενεδικτίνων τοῦ Μαλμέσμπουρυ ἔλαβεν ἐκ ταύτης τὸ ὄνομα. Συνέγραψε πλεῖστα ἔργα σχετικὰ μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀγγλίας καὶ γενικῶς τῶν βασιλέων αὐτῆς, ἐξ ὧν κυριώτερα εἶναι: «*Ἱστορία τῆς Ἀγγλίας εἰς δύο μέρη*», α') «*Πράξεις Ἄγγλων βασιλέων* (455—1120)» καὶ β') «*Νέα Ἱστορία* (1120—1142)». Ἐξεδόθησαν ἐν Λονδίνῳ τῷ 1840. Ν. Π.—Λ.

— **Γουλιέλμος *ἐκ Μασὼ*** (Guillaume de Machault). Γάλλος ποιητὴς καὶ μουσικὸς γεννηθεὶς περὶ τὸ 1300—1310 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1377 ἐν Ρήμοις. Διῆγε παρὰ ταῖς αὐλαῖς διαφόρων ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης, θεωρεῖται δὲ ὡς εἷς ἐκ τῶν δημιουργῶν τῆς νέας μουσικῆς καὶ τῆς ἁρμονίας κατὰ τὴν μεταμεσαιωνικὴν ἐκείνην ἐποχήν, διαδόσας παρὰ τῷ λαῷ τὰ πλεῖστα τῶν διαφόρων ποιητικῶν καὶ μουσικῶν εἰδῶν (μπαλλάντες, ροντώ, κτλ.). Ἐκ τῶν ποιημάτων του γνωστὰ τρία: «*Ποίημα παρηγορητικὸν πρὸς τὸν Κάρολον τῆς Ναβάρρας*» ἐγκάθειρκτον τότε, περιέχον κοινοτοπίας καὶ γραμμένον εἰς ὕφος καὶ στίχους κακούς, «*Ἡ ἅλωσις τῆς Ἀλεξανδρείας*», ἕτερον ἄτεχνον μᾶλλον ποίημα ἀφιερωμένον πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Κύπρου Λουσινίαν, καὶ τέλος ἡ «*Ἀληθινὴ Ἱστορία*», περιέχουσα στίχους, τραγούδια καὶ ἐπιστολάς, ἃς φαίνεται ὅτι πραγματικῶς ἀντήλλαξεν ὁ ἑξηκοντούτης τότε γέρων μετά τινος νεάνιδος ἀγνώστου. Αἱ μουσικαί του συνθέσεις εἶναι πολλαί. Ἐν τοῖς ἄλλοις ἔγραψε λειτουργίαν μελοποιηθεῖσαν καὶ ψαλεῖσαν κατὰ τὴν στέψιν τοῦ Καρόλου Ε' ἐν Ρήμοις. Ν. Π.—Λ.

—**Γουλιέλμος *ὁ ἐκ Μουρμπέκης*** ἢ *Φλαμανδός* (Guillaume de Meerbecke). Δομινικανὸς μοναχὸς γεννηθεὶς τῷ 1230 ἐν Βραβαντίᾳ. Ἦτο μαθητὴς τοῦ Ἀλβέρτου τοῦ μεγάλου καὶ φίλος τοῦ ἁγ. Θωμᾶ Ἀκινάτου. Διετέλεσεν ἀκόλουθος τοῦ πάπα Κλήμεντος Δ' (1268) καὶ ἠκολούθησε τὸν πάπαν Γρηγόριον Ι' εἰς τὴν σύνοδον τοῦ Λυὼν (1274). Ἐπὶ Ἰακώβου ΚΑ' πάπα διωρίσθη ἐπίσκοπος Κορινθίας καὶ ἀπεβίωσεν ἐν τῇ πόλει τῆς Κορίνθου περὶ τὸ 1300. Γνωρίζων κατὰ βάθος τὴν ἑλληνικὴν καὶ ἀραβικὴν γλῶσσαν παρέσχε μεγίστας ἐκδουλεύσεις εἰς τὸν Κλῆρον, μεταφράζων πλεῖστα ἔργα μείναντα ἀδημοσίευτα. Τῇ προτροπῇ τοῦ φίλου του ἁγ. Θωμᾶ τοῦ Ἀκινάτου μετέφρασεν εἰς τὴν λατινικὴν τὸν Ἀριστοτέλη, Ἱπποκράτην καὶ ἄλλους Ἕλληνας καθὼς καὶ Ἄραβας συγγραφεῖς. Ν. Π.—Λ.

—**Γουλιέλμος *ὁ ἐκ Παρισίων*** (Guillaume de Paris), καλούμενος καὶ *Γουλιέλμος τῆς Ὠβέρνης*. Γάλλος ἐπίσκοπος τῶν Παρισίων (1180—1249), διδάξας εἰς πλείστας σχολὰς τῆς πόλεως ταύτης. Ὁ βασιλεὺς Λουδουβῖκος ὁ Ἅγιος τῷ ἀνέθεσεν ἐν Βρετάνῃ ὅπως παρακολουθῇ τὰς ἐκεῖ ἐνεργείας τῶν Ἄγγλων, προεδρεύσας δὲ ἐν τῇ πόλει Ἀνσενὶ τῆς συνελεύσεως ἐκήρυξεν ἔκπτωτον τὸν κόμιτα Πέτρον, ὡς συνεννοούμενον μετὰ τῶν Ἄγγλων (1230). Ἦτο γνωστὸς διὰ τὰς ἀπείρους γνώσεις του καὶ τὰς πρωτοτύπους ἰδέας του. Ἀπέκλινε πρὸς τὸν πλατωνισμόν, μελετῶν καὶ ἀρεσκόμενος εἰς τὰς ἰδέας τῶν νεοπλατωνικῶν καὶ τῶν Ἀράβων σοφῶν. Θεωρεῖται ὡς πρῶτος ἐν Εὐρώπῃ ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν μελέτην τῶν περὶ «Ἑρμοῦ τοῦ τρισμεγίστου» ἀποκρυφολογικῶν βιβλίων. Ἔργα του ἐξεδόθησαν τὸ πρῶτον ἐν Νυρεμβέργῃ (1496) καὶ Ὀρλεάνῃ (1674). Τὸ σημαντικώτερον τούτων φέρει τίτλον «Περὶ τοῦ σύμπαντος». Ν. Π.—Λ.

—**Γουλιέλμος *ἐκ Ποατιὲ*** (Guillaume de Poitiers). Γάλλος ἱστορικὸς καὶ χρονικογράφος τοῦ ΙΑ' αἰῶνος. Κατ' ἀρχὰς ὑπηρέτει ἐν τῷ στρατῷ, εἶτα δὲ γενόμενος κληρικός, προσελήφθη ὡς ἱερεὺς παρὰ τῷ Γουλιέλμῳ τῆς Νορμανδίας, τῷ ἐπιλεγομένῳ Νόθῳ, τῷ κατόπιν βασιλεῖ τῆς Ἀγγλίας. Ἀπεβίωσε εἰς τὸ Λιζιέ, ὅπου εἶχεν ὀνομασθῇ ἀρχιδιάκονος τῆς ἐπισκοπῆς· ἔγραψεν ἱστορίαν τοῦ Γουλιέλμου τοῦ Κατακτητοῦ ἐπὶ θετικῶν πληροφοριῶν καὶ βεβαίων ἀποδείξεων στηριζομένην, ὑπὸ τὸν τίτλον «Κατορθώματα Γουλιέλμου Β' δουκὸς Νορμανδίας καὶ βασιλέως τῶν Ἄγγλων». Ν. Π.—Λ.

Digitized by Google

— **Γουλιέλμος** *ἐκ Σαὶντ-Ἀμοὺρ* (Guillaume de Saint-Amour). Γάλλος θεολόγος (1210—1273). Ἐδίδαξε τὴν φιλοσοφίαν ἐν τῇ σχολῇ τῆς «Παναγίας τῶν Παρισίων». Ἦτο διδάκτωρ τῆς Σορβόννης, ἐγένετο δὲ πρύτανις τοῦ πανεπιστημίου. Πολέμιος τῶν μοναχῶν, ἔγραψε πλεῖστα σατιρίζων αὐτούς. Ἐκ τῶν ἔργων του τὸ μᾶλλον γνωστὸν εἶναι: «Οἱ κίνδυνοι τῆς ἐποχῆς». Τὸ βιβλίον του τοῦτο θίγον τὸν κλῆρον ἀπεκηρύχθη ὑπὸ τοῦ πάπα Ἀλεξάνδρου Δ', ὁ δὲ συγγραφεὺς ἐξωρίσθη κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου Θ'. Τοῦτο προεκάλεσε διαμαρτυρίας τῶν φοιτητῶν ἐν Παρισίοις καὶ ἡ ἐξέγερσις αὕτη συνετέλεσεν ὅπως ἀργότερον ἀνακληθῇ ἐκ τῆς ἐξορίας του ὁ Γουλιέλμος καὶ ἐπανέλθῃ εἰς Παρισίους, ὅπου ἐσυνέχισε τὴν διδασκαλίαν του. Ν. Π.—Λ.

— **Γουλιέλμος** *ἐκ Σάρτρης* (Guillaume de Chartres). Γάλλος χρονογράφος ἀποθανὼν τῷ 1281. Διατελῶν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου τοῦ Ἁγίου, συνώδευσε τοῦτον κατὰ τὴν Σταυροφορίαν τοῦ 1250 καὶ ἔμεινε μετ' αὐτοῦ κατὰ τὴν αἰχμαλωσίαν του. Καταταχθεὶς εἰς τὸ τάγμα τῶν Δομινικανῶν μοναχῶν συνώδευσεν ἐκ δευτέρου τὸν αὐτὸν βασιλέα κατὰ τὴν εἰς Τύνιδα ἐκστρατείαν του, καὶ μετέφερε μετὰ τὸν θάνατόν του τὴν σορὸν εἰς Γαλλίαν. Συνέγραψεν «Ἱστορίαν τῶν ἔργων καὶ τῆς ζωῆς τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου». Ν. Π.—Λ.

— **Γουλιέλμος** *Τέλλος* (Guillaume Tell). Ἐθνικὸς ἥρως τῶν Ἑλβετῶν· βλ. Τέλλος. Ν. Π.—Λ.

— **Γουλιέλμος** *τῆς Τύρου*. Ἀρχιεπίσκοπος Τύρου γεννηθεὶς ἐν Ἱερουσαλὴμ περὶ τὸ 1138 ἐξ οἰκογενείας γαλλικῆς καταγωγῆς. Εἶναι ὁ γνωστὸς συγγραφεὺς τῆς ἱστορίας τῶν Σταυροφοριῶν. Ἐσπούδασεν ἐν τῇ Δύσει καὶ ἀπέκτησε βαθυτάτην γνῶσιν τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν γλωσσῶν. Διορισθεὶς εἰς Τύρον ὡς ἐφημέριος, προσελήφθη μετ' ὀλίγον εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ βασιλέως τῆς Ἱερουσαλὴμ Ἀμωρὺ καὶ ἐχρησιμοποιήθη ὡς διδάσκαλος τοῦ υἱοῦ του πρίγκιπος Βαλδουίνου. Τῷ ἀνετέθησαν κατ' ἐπανάληψιν διάφοροι ἀποστολαὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ Ρώμην, κατὰ δὲ τὸ 1168 συνωμολόγησε συνθήκην φιλίας μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ Κομνηνοῦ ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ βασιλέως τῆς Ἱερουσαλήμ. Τὸ αὐτὸ ἔτος ἐγένετο ἐπίσκοπος Τύρου. Παρέστη τῷ 1178 εἰς τὴν ἐν Λατεράνῳ σύνοδον, ἠρνήθη δὲ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸν πατριάρχην Ἱεροσολύμων Ἡράκλειον. Κατὰ τὸ 1188 μεταβὰς εἰς Εὐρώπην ἐξήγειρε τοὺς βασιλεῖς καὶ τοὺς εὐγενεῖς εἰς νέαν Σταυροφορίαν, καὶ ἐν τέλει ἀπεβίωσε κατὰ τὸ 1193 περίπου. Συνέγραψε πολλὰ ἔργα, ἱστορικὰ τὸ πλεῖστον, ἐν οἷς «Ἱστορίαν τῆς Ἀνατολῆς». Ἐκ τοῦ ἔργου τούτου δὲν ἐσώθησαν εἰμὴ ἀποσπάσματά τινα. Τὸ κυριώτερον ἔργον του εἶναι ἡ μεγαλειώδης ἱστορία τῶν Σταυροφοριῶν ἀπὸ τοῦ 1095 ἀφηγουμένη μετ' ἀκριβείας, ἀφελείας καὶ εἰλικρινείας τὰ γεγονότα μέχρι τοῦ 1183. Ὡσαύτως εἶχε συγγράψει καὶ ἱστορίαν τῶν Ἀράβων, ἥτις ἀπωλέσθη. Ν.Π.—Λ.

— **Γουλιέλμος** *ἐκ Φερριὲρ* (Guillaume de Ferrières). Γάλλος ποιητὴς γνωστὸς καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Βιδὰμ τῆς Σάρτρης*. Ἔλαβε μέρος εἰς τὴν Σταυροφορίαν τοῦ 1204 καὶ ἀποχωρισθεὶς τῶν συντρόφων του, παραμενόντων ἐν Κωνσταντινουπόλει, μετέβη εἰς Ἁγίους τόπους, ὅπως ἐκπληρώσῃ τὸ καθῆκόν του πολεμῶν κατὰ τῶν ἀπίστων—ὡς ἔλεγε. Συνέθεσε περὶ τὰ δέκα ποιήματα, ἅτινα θεωροῦνται ἐκ τῶν πλέον κομψῶν στιχουργημάτων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ν. Π.—Λ.

— **Γουλιέλμος**, *ἀββᾶς τοῦ Χιρσώγκ*. Γεννηθεὶς ἐν Βαυαρίᾳ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1091. Ἐκτήσατο μεγάλην ἐπιστημονικὴν φήμην ὡς καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ ἁγίου Ἐμμεράνδου, παρὰ τὴν Ρατισβόννην. Τῷ 1069, ἐκλεγεὶς ἀββᾶς τοῦ Χιρσὼγκ (Βυρτεμβέργη), μετερρύθμισε τὸ μοναστήριον καὶ ἔδωκεν αὐτῷ διατάξεις (Constitutiones Hirsaugienses) κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ Κλυνὶ (Cluny), περὶ τῶν ἐθίμων τοῦ ὁποίου ᾐτήσατο εἰδήσεις, ἐπενεγκὼν εἰς ταῦτα τροποποιήσεις τινάς. Ἡ ὑπὸ τοῦ Γουλιέλμου γενομένη μεταρρύθμισις, διαδοθεῖσα τάχιστα καθ' ἅπασαν τὴν Γερμανίαν, ηὐνοήθη ὑπὸ τοῦ πάπα Γρηγορίου Ζ', ὅστις εὗρε πυρά τε τῷ Γουλιέλμῳ καὶ τοῖς μοναχοῖς συμμάχους ἀφωσιωμένους ἐν τῷ κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἐρρίκου Δ' ἀγῶνι αὐτοῦ, ὑποστηρίξαντας μέχρι τέλους τὸν ἀντίπαλον τοῦ Ἐρρίκου Ροδόλφον τὸν Σουαβίας. Ὁ Γουλιέλμος κατέλιπε χειρόγραφα λατινιστί, ἅτινα ἐτυπώθησαν βραδύτερον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Bollandistes*, Acta Sanctorum, 4 Ἰουλίου. *Kerker*, Wilhelm der Selige· Stuttgart, 1868, εἰς 4ον.

Ν. Κ. ΚΑΨΗΣ

Γουλιέλμου, *Γῆ τοῦ αὐτοκράτορος*—(Kaiser Wilhelms-Land) /*Γεωγρ.*/. Χώρα τῆς Νέας Γουϊνέας, ἐν τῷ ὠκεανῷ, πρὸς τὸ ΒΑ τμῆμα τῆς νήσου, διοικουμένη κατ' ἐντολὴν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ὑπὸ τῆς Αὐστραλίας ἀπὸ τῆς 9 Μαΐου 1921, ὑπὸ τὸ ὄνομα Βόρειος Ἀνατολικὴ Νέα Γουϊνέα. Ἀπὸ τῷ 1884 καὶ μέχρι τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἀπετέλει γερμανικὴν ἀποικίαν. Μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου κατελήφθη ὑπὸ αὐστραλιανῶν καὶ νεοζηλανδικῶν στρατευμάτων. Ἔχει ἐμβαδὸν 179.000 τετρ. χλμ. καὶ περὶ τοὺς 340.000 κατοίκους. Ἀποτελεῖ τὸ γονιμώτερον, ἀλλὰ καὶ τὸ ὀλιγώτερον ὑγιεινὸν τμῆμα τῆς νήσου, παράγον βάμβακα, ζαχαροκάλαμον καὶ καπνόν. Κυριώτερος λιμὴν εἶναι ἡ Μαντάνγκ, ἡ ὁποία πρὸ τοῦ πολέμου ἐκαλεῖτο Λιμὴν Φρειδερίκου-Γουλιέλμου. —Μ.

— **Γουλιέλμου**, *Γῆ τοῦ αὐτοκράτορος* — (Kaiser Wilhelms II Land) /*Γεωγρ.*/. Χώρα τοῦ Νοτίου Παγωμένου ὠκεανοῦ, πρὸς Ν τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ μεταξὺ τῆς 86° καὶ 92° Α μήκους. Πρὸ. Δ ταύτης ὑπάρχει ἡ Γῆ τῆς Βασιλίσσης Μαρίας. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχει ὁ κόλπος τοῦ Ποζαντόφσκυ καὶ τὸ ὄρος Γκάουσμπεργ. Ἀνεκαλύφθη τῷ 1902 ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ φὸν Ντρυγκάλσκι. —Μ.

—**Γουλιέλμου**, *Γῆ τοῦ βασιλέως* — (King William's Land) /*Γεωγρ.*/. Χώρα τῆς Γροιλλανδίας, πρὸς τὸ ΒΑ τμῆμα αὐτῆς, μεταξὺ τῆς Γῆς τοῦ Χούδσων καὶ τῆς Γῆς τῆς Γερμανίας. Παρὰ τὰς ἀκτὰς αὐτῆς ὑπάρχουν πολλαὶ νῆσοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ Κολντενουὶῦ καὶ ἡ Σάννον. —Μ.

—**Γουλιέλμου**, *Νῆσος τοῦ βασιλέως*—(King-William's Island) /*Γεωγρ.*/. Νῆσος ΝΔ τῆς χερσονήσου Μπούθια-Φέλιξ, μεταξὺ 68°23' καὶ 69°57 βορείου γεωγρ. πλάτ. καὶ 96°41' καὶ 102°24' δυτικοῦ μήκ. Τὸ σχῆμά της εἶναι σχεδὸν τριγωνικόν. Ἡ νῆσος εἶναι γνωστὴ διὰ τὴν τραγικὴν ἔκβασιν τῆς πρὸς ἐξερεύνησιν τοῦ Β. πόλου ἐκστρατείας τοῦ Φραγκλίνου, τοῦ ὁποίου τὰ πλοῖα «Ἔρεβος» καὶ «Τρόμος» ἐγκατελείφθησαν ὑπὸ τῶν πληρωμάτων των, εὑρόντων μετ' ὀλίγον τὸν θάνατον ἐπὶ τῆς χερσονήσου Ἀδελαΐδος.

—**Γουλιέλμου**, *πόλις τοῦ βασιλέως*— (King William's town) /*Γεωγρ.*/. Πόλις τῆς Βρετανικῆς Νοτιοαφρικανικῆς Ἑνώσεως, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μπούφφαλο, εἰς ἀπόστασιν 67 χλμ. ΒΔ τοῦ λιμένος τοῦ Ἦστ Λόντον, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς. Κάτ. 9.500. Παράγει γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα. Ἱδρύθη τῷ 1835 καὶ ὠνομάσθη ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Γουλιέλμου τοῦ Δ', εἶναι δὲ σήμερον κοινῶς γνωστὴ ὡς Κίνγκ. — Μ.

γουλίζω καὶ *γουλιάζω*· ἰδιωματ., τρίβω τὸν πολύποδα ἐπὶ πλακὸς διὰ νὰ καταστῇ τρυφερός, τρόπον τινὰ *γουλί*, καὶ κατάλληλος εἰς βρῶσιν.

Γουλιμῆς. Οἰκογένεια ἁρματολικὴ καὶ ἀρχοντικὴ ἐξ Ἀγγελοκάστρου τῆς Αἰτωλίας. Πολὺ πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως μέλη αὐτῆς ἀνεδείχθησαν εἰς τὰ γράμματα καὶ ἐκτὸς τῆς κυρίως Ἑλλάδος. Ἡ οἰκογένεια αὐτή, λόγῳ τῆς ἐπιρροῆς της παρὰ τοῖς Τούρκοις καὶ τοῦ φόβου ὃν ἐνέπνεεν εἰς τὰ κακοποιὰ στοιχεῖα, ἐθεωρεῖτο προπύργιον τῶν κατοίκων τοῦ Ζυγοῦ.

—1) *Ἀναστάσιος*. Πρωτεξάδελφος τῶν Γερασίμου καὶ Φραγκίσκου Γουλιμῆ, ἰατροφιλόσοφος. Διηύθυνε τὰ κοινὰ τοῦ Ζυγοῦ μετὰ τοῦ Καλογερᾶ.

—2) *Γεράσιμος*. Λόγιος· τῷ 1765 ἐτέλει ἑλληνοδιδάσκαλος ἐν Κωνσταντινουπόλει.

—3) *Γεώργιος* ἢ *Λαχούρης*. Μετέσχε τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ὀρλὼφ (1770) μετὰ τῶν ἀδελφῶν Χρήστου καὶ Τσέγκου (Τζέγιου) Γρίβα καὶ τοῦ Σταθᾶ Γεροδήμου, μεθ' ὧν μαχόμενος ἔπεσεν εἰς τὴν θέσιν τὴν ἔκτοτε γνωστὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα «τῶν Γριβαίων τὰ κόκκαλα».

—4) *Γεώργιος*. Ἔγγονος τοῦ προηγουμένου. Γεννηθεὶς ἐν Μεσολογγίῳ τῷ 1807, νεώτατος ἔδραξε τὰ ὅπλα, διέπρεψε κατὰ τὰς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου, ἰδίως δὲ ἀναφέρεται διὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἔκβασιν ἀποστολῆς του ἐν Βασιλαδίῳ, ὁπόθεν ἐξῆλθε διὰ πλοιαρίου, μέσῳ τῶν ἐχθρικῶν πλοίων.

—5) *Κωνσταντῖνος*. Ἀπεστάλη μετ' ἄλλων βουλευτὴς Ξηρομέρου εἰς τὴν Βουλὴν τοῦ 1844.

—6) *Μιλτιάδης*. Ἐπανειλημμένως βουλευτὴς Μεσολογγίου. Διὰ τῆς ἐπιτυχίας αὐτοῦ κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1895 ἀπεκλείσθη τοῦ Κοινοβουλίου ὁ Χαρίλαος Τρικούπης.

—7) *Νικόλαος*. Ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ. Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς Σχολῆς τῶν Εὐελπίδων καὶ βουλευτὴς τῆς ἐπαρχίας Βονίτσης καὶ Ξηρομέρου κατὰ τὰς ἐκλογὰς 1899 καὶ 1902.

—8) *Πᾶνος*. Ἐστάλη μετ' ἄλλων Ξηρομεριτῶν πληρεξούσιος εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Μαυροκορδάτου συγκληθεῖσαν ἐν Μεσολογγίῳ συνέλευσιν τῆς 4 Νοεμβρίου 1821.

—9) *Πέτρος*. Πρεσβύτερος ἀδελφὸς Γεωργίου το Μεσολογγίτου. Ἐπιφανὲς μέλος τῆς οἰκογενείας, ἐφονεύθη κατὰ τὴν ἔξοδον τῆς φρουρᾶς τοῦ Μεσολογγίου τῆς 10 Ἀπριλίου 1826.

—10) *Φραγκῖσκος* ἢ *Φραγκούλης*. Λόγιος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, διδάξας μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Γερασίμου τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἐν Κωνσταντινουπόλει.

—11) *Χρῆστος*. Ἀδελφὸς τοῦ Γεωργίου, μετασχὼν τῶν Ὀρλωφικῶν ἐν Δυτικῇ Ἑλλάδι.

Ξ. Γ. Μ.—Γ. Δ. Κ.

γουλόζαι [*Ὀργ. Χημ.*]. Εἶναι σάκχαρα συνθετικῶς παρασκευασθέντα καὶ οὐδόλως ἀνευρεθέντα μέχρι τοῦδε ἐν τῇ φύσει. Στερεοχημικῶς ὁμοιάζουν πολὺ πρὸς τὰς γλυκόζας.

Ἡ d-*γουλόζη* λαμβάνεται ἐκ τῆς d-γλυκόζης κατὰ τὸ σχῆμα:

d-γλυκόζη → d-γλυκονικὸν → d-σακχαρικὸν → → d-γλυκουρονικὸν → d-γουλονικὸν → d-γουλόζη.

Ἔχει σιροπιώδη σύστασιν καὶ ζυμοῦται δυσκολώτατα.

Ἡ l-*γουλόζη* παράγεται ἐκ τῆς l-ξυλόζης κατὰ τὸ σχῆμα: l-ξυλόζη → l-γουλονικὸν ὀξὺ → l-γουλόζη. Εἶναι σῶμα γλυκείας γεύσεως, δεξιοστρόφον καὶ δὲν ζυμοῦται.

Ἡ d-l-*γουλόζη* εἶναι μῖγμα τῶν δύο ἀνωτέρω ὀπτικῶς ἐνεργῶν μορφῶν. Σ. Γ.

γουλόζη /*Ὀργ. Χημ.*/· βλ. γουλόζαι.

γουλονικὰ *ὀξέα* /*Ὀργ. Χημ.*/. Εἶναι πολυυδροξυλιωμένα μονοκαρβονικὰ ὀξέα.

Τὸ d-*γουλονικὸν ὀξὺ* παρασκευάζεται ἐκ τοῦ d-γλυκονικοῦ ὀξέος διὰ τοῦ ἐνδιαμέσου σχηματισμοῦ d-σακχαρικοῦ ὀξέος καὶ γλυκουρονικοῦ ὀξέος.

Ἡ διαφορὰ γενικῶς τῶν γουλονικῶν ὀξέων ἀπὸ τὰ γλυκονικὰ ὀξέα ἔγκειται εἰς τὴν διάφορον προσάρτησιν τῶν δύο διαφόρων τελικῶν ὁμάδων· διὰ τοῦτο ἀμφότερα παρέχουσι τοὺς αὐτοὺς ἐξίτας καὶ τὰ αὐτὰ σακχαρικὰ ὀξέα.

Τὸ l-*γουλονικὸν ὀξὺ* παρασκευάζεται ἐκ τῆς l-ξυλόζης διὰ τῆς κυανυδρινικῆς ἀντιδράσεως. Σ. Γ.

γοῦλος (ὁ) (Gulo) /*Ζῳολ.*/. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαρκοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *μουστελιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ζῷα ἔχοντα ἀνάστημα κοινοῦ κυνὸς καὶ ἤθη καὶ ἔθιμα παρόμοια πρὸς τὰ τῶν ἄρκτων. Γνωστὸν ἓν μόνον εἶδος *γοῦλος ὁ βόρειος* (Gula borealis), ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἀρκτικὰς χώρας καὶ διακρίνεται ἐκ τοῦ ὀρφνοφαίου χρώματος τῆς ράχεως καὶ σκοτεινῶς μελανοῦ κατὰ τὴν κοιλίαν καὶ τοὺς πόδας. Τρέφεται ἐκ διαφόρων μικρῶν ζῴων καὶ ἰδίως ἰχθύων. Τὸ τρίχωμά του εἶναι ἄφθονον καὶ μεταξοειδές, περιζήτητον δὲ καὶ πολύτιμον ὅσον καὶ τὸ τῶν ἰκτίδων. Δ. Ν. Π.

Γοὺλφ (Wolff), *σὲρ Ἐρρῖκος Ντράμμοντ*. Ἄγγλος διπλωμάτης. Βλ. Βὸλφ *Ἐρρῖκος Ντράμμοντ*.

—**Γοὺλφ** (Wolfe), *Ἰάκωβος*. Ἄγγλος στρατηγὸς (1726—1759). Διεκρίθη εἰς τὰς μάχας τῆς Δεττίγκης (1742), τοῦ Φοντενουὰ (1745) καὶ τῆς Λάουφελδ (1747), ὅπου καὶ ἐτραυματίσθη βαρέως. Συνεπείᾳ ἐπιτυχοῦς ἐκβάσεως στρατιωτικοῦ τολμήματος διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Πὴτ διοικητὴς εἰς μίαν τῶν περιφερειῶν τοῦ Καναδᾶ. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Κὰπ-Μπρετόν, ὁ Γοὺλφ συνετέλεσεν εἰς τὴν κατάληψιν τοῦ φρουρίου τοῦ Λουΐσβουργ. Ὁ Πὴτ τὸν ἐκάλεσεν ἀμέσως εἰς Ἀγγλίαν καὶ ἀφοῦ τὸν προήγαγεν εἰς στρατηγὸν τῷ ἀνέθεσε τὴν κατὰ τοῦ Κεμπὲκ στρατιωτικὴν ἐπιχείρησιν, ἣν διεξήγαγεν ἐπιτυχῶς, ἀλλὰ τραυματισθεὶς θανασίμως ἀπέθανε. Κ. Ν.

— **Γοὺλφ** (Wolf), *Λουκιανός*. Ἄγγλος δημοσιογράφος, γεννηθεὶς ἐν Λονδίνῳ τῷ 1857. Διετέλεσεν ἀρχισυντάκτης εἰς τὸ «Νταῖλυ Γκράφικ» (1890—1909) καὶ ἀνταποκριτὴς ἐν Λονδίνῳ τῆς παρισινῆς «Ζουρνάλ». Ἀντεπροσώπευσε τὴν ἀγγλοεβραϊκὴν παροικίαν εἰς τὸ ἐν Παρισίοις Συνέδριον τῆς Εἰρήνης τοῦ 1919, ἐπιτυχὼν τὴν διὰ συνθηκῶν ἐξασφάλισιν τῶν δικαιωμάτων τῶν μειονοτήτων ἐν Πολωνίᾳ, Ρουμανίᾳ, Τσεχοσλοβακίᾳ, Νοτιοσλαυΐᾳ, Ἑλλάδι κλπ. Συγγραφεὺς διαφόρων ἔργων, μεταξὺ τῶν ὁποίων «Ἡ Ρωσικὴ κυβέρνησις καὶ αἱ σφαγαὶ» (1906), «Διπλωματικὴ ἱστορία τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ζητήματος» (1919), «Ὁ μῦθος περὶ τῆς Ἑβραϊκῆς ἀπειλῆς εἰς τὸ διεθνὲς ἐμπόριον» κλπ. Δ. Δ.

— **Γοὺλφ-Μπάρρυ** (Wolfe-Barry), *Ἰωάννης*. Ἄγγλος μηχανικὸς (1836—1918). Ἠσχολήθη ἰδίως μὲ ἔργα κατασκευῆς σιδηροδρόμων καὶ γεφυρῶν καὶ διετέλεσε μέλος διαφόρων κυβερνητικῶν ἐπιτροπῶν, συνδέσας τὸ ὄνομά του μετὰ τῆς κατασκευῆς πολλῶν δημοσίων ἔργων ἐν Ἀγγλίᾳ. —Β.

Γουμάης (Gumaü), *Ἀνδρέας*. Εἷς τῶν κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Νεαπόλεως ἐγκαταστάντων Πελοποννησίων ἐκ Κορώνης. Ἀναφέρεται εἰς ἔγγραφον τῶν ἀρχείων τῆς Νεαπόλεως δημοσιευθὲν ἐν τῷ «Νέῳ Ἑλληνομνήμονι» (τόμ. Η', τεῦχ. Δ', σελ. 380, 1911).

γουμαράγκαθο (τὸ) [*Βοτ.*]· βλ. γομαράγκαθο.

γούμενα [*Ναυτ.*]. Ὅρος τῆς κοινῆς τῶν ναυτικῶν μας γλώσσης, σημαίνων τὸν κάλων ἢ τὴν κάμιλον (βλ. λ.). Τὸ μῆκός της ἐκφράζεται, εἰς τὴν αὐτὴν γλῶσσαν, εἰς ὀργυιάς, τὸ δὲ πάχος της διὰ τοῦ ἀναπτύγματος τῆς περιφερείας της ἐκπεφρασμένου εἰς ἀγγλικοὺς δακτύλους: «ἕνα κομμάτι 30 ὀργυιὲς γούμενα τῶν 6 δακτύλων». Σ. Ε. Λ.

γουμενιὰ (ἡ) /*Ναυτ.*/. Ὅρος τοῦ κοινοῦ τῶν ναυτικῶν μας ἰδιώματος, σημαίνων τὸ θεσπισμένον καὶ ὁμοιόμορφον μῆκος δι' ὅλους τοὺς κάλωας, συμφώνως πρὸς τὸ ὁποῖον παρελαμβά-

Digitized by Google

νοντο οὗτοι ὑπὸ τοῦ ναυστάθμου ἐκ τῶν ἐργοστασίων κατασκευῆς· ἦτο δὲ τὸ μῆκος τοῦτο 100 ὀργυιαὶ ἢ 185 μέτρα. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ μῆκος τῶν 100 ὀργυιῶν εἶχε κριθῆ ὡς κατάλληλος μετρικὴ μονὰς διὰ τὴν ἔκφρασιν τῶν ἀποστάσεων τῶν πλοίων, ἐν τῇ τακτικῇ καὶ κατὰ τὰς διαφόρους τάξεις, περιεβλήθη ὁ ὅρος καὶ τὴν σημασίαν τῆς εἰδικῆς ταύτης μετρικῆς μονάδος (γαλ. encâblure, ἀγγλ. cable lenght) προτιμηθεὶς τοῦ παλαιοτέρου *καραβιά*. Ἐπειδὴ δὲ ἀντίστοιχος ἐπίσημος ὅρος παρ' ἡμῖν δὲν ὑπῆρχεν, αἱ δὲ 100 ὀργυιαὶ ἰσοδυναμοῦν πρὸς $^1/_{10}$ τοῦ μιλλίου ἢ 185 μέτρα πρὸς ἃ αἰσθητῶς ἰσοῦται τὸ ἀρχαῖον στάδιον τῶν 600 κατὰ μοῖραν, ἐσκέφθη ὁ Παλάσκας νὰ ὀνομάσῃ τὴν γουμενιὰ *στάδιον*. Ἡ ὀνομασία αὕτη λησμονημένη ἔκτοτε ἤρξατο τιθεμένη ἐπ' ἐσχάτων εἰς χρῆσιν. Σ. Ε ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γουμένισσα *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς ἐπαρχίας Παιονίας (τέως Γουμενίτσης), τοῦ νομοῦ Θεσσολονίκης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 4 433. Πρότερον ἐκαλεῖτο Γουμένιτσα. Κεῖται ἐν κοιλάδι, ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ πηγαίων ὑδάτων μεταφερομένων ἐξ ἀποστάσεως 12 χλμ.

Εἶναι ἕδρα ἐπάρχου, εἰρηνοδικείου, ὑποδιοικήσεως χωροφυλακῆς, ταχυδρ. τηλεγρ. γραφείου γ' τάξεως, δασαρχείου, οἰκονομ. ἐφορείας, ταμείου. Ἔχει ἡμιγυμνάσιον καὶ δημοτικὰ σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Γερακῶνας* (τέως *Γερακάρτσι*, κάτ. 149) καὶ *Φιλλυριά* (τέως *Λιμπάχοβον*, κάτ. 265). Ἡ περιφέρεια τῆς κοινότητος παράγει δημητριακά, κυρίως ὅμως ἐκλεκτὰς σταφυλὰς αἵτινες χρησιμοποιοῦνται πρὸς παρασκευὴν περιφημισμένων οἴνων. Ἡ σηροτροφία εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Γουμενίσσης εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη, ὑπερβαινούσης τῆς ἐτησίας παραγωγῆς τὰς 100.000 ὀκ. κουκουλίων. Ἡ Γουμένισσα συνδέεται δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ μετὰ τῆς Θεσσαλονίκης (χλμ. 74) καὶ μετὰ τῶν Γιαννιτσῶν (χλμ. 35). Εἰς ἀπόστασιν 15 χλμ. διέρχεται ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ Θεσσαλονίκης—Γευγελῆς, ἀπέχει δ' ὁ σταθμὸς ἀπὸ μὲν τῆς πρώτης 61 χλμ. καὶ ἀπὸ τῆς δευτέρας 18 χλμ. Δ. Ε. Μ.

Γουμένιτσα *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Γουμένισσα.

— **Γουμένιτσα** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἡ κατὰ τοὺς ναυτικοὺς ὀνομασία τοῦ ἀνατολικῶς τῆς Λευκίμμης θαυμασίου Ἠπειρωτικοῦ λιμένος, ὃν ἡ ἐπίσημος ἀπογραφὴ ὀνομάζει **Ἡγουμενίτσα** (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

— **Γουμενίτσης ἐπαρχία** *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Παιονίας ἐπαρχία.

Γουμενιτσιάνικα *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Ροϊτίκων* τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν τοῦ νομοῦ Ἀχαϊοήλιδος. Κάτ. (1928) 34.

γούμενος (ὁ)· βλ. ἡγούμενος.

Γούμενος, *Ἰωάννης*. Ἀγωνιστής, οὕτως ὀνομαζόμενος διότι προϋπῆρξεν ἡγούμενος μικρᾶς μονῆς ἐν Βοιωτίᾳ. Ἔπεσεν ἡρωϊκῶς μαχόμενος εἰς τὰς Ἀθήνας τῷ 1827. Γ. Δ. Κ.

Γουμερά, *μοναστήριον*. Ἀνήκει ἐκκλησιαστικῶς εἰς τὴν ἐπαρχίαν Χαλδίας τοῦ Πόντου καὶ κεῖται δυτικῶς τῆς πρωτευούσης Ἀργυροπόλεως εἰς ἀπόστασιν 40 χιλιομ. περίπου. Τὸ μοναστήριον ἐτιμᾶτο ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου. Ὁ χρόνος τῆς ἱδρύσεώς του ἀνάγεται εἰς τοὺς αἰῶνας τῆς ἐν Τραπεζοῦντι αὐτοκρατορίας τῶν Κομνηνῶν. Ἐκ τῆς βιβλιοθήκης αὐτοῦ ἐκλάπη κατὰ τὰ μέσα περίπου τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐν πολύτιμον ἀρχαῖον χειρόγραφον τοῦ Ἀριστοτέλους ὑπό τινος Μ. Μινωΐδου. Σήμερον τὸ μοναστήριον δὲν ὑφίσταται, ἐγκαταλειφθὲν ὑπὸ τῶν μοναχῶν καὶ περιελθὸν ὡς ἀκίνητον εἰς τοὺς Τούρκους. Α. Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Γούμερον *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Ὠλένης τῆς ἐπαρχίας Ἠλείας τοῦ νομοῦ Ἀχαϊοήλιδος, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτοικοι (1928) 801.

Γούμρι (Gumri) *[Γεωγρ.]*. Τουρκικὴ ὀνομασία τῆς ρωσικῆς Ἀλεξανδρουπόλεως (βλ. λ.).

γούνα (ἡ) ἢ *γούννα*· δέρμα μαλλωτοῦ ζῴου, κατειργασμένον οὕτως ὥστε αἱ τρίχες νὰ παραμένουν· οὕτω ἀκριβέστερον: *ἀλεπόγουνα*, *ἀρνακόγουνα*, *κατσικόγουνα*, *κουναδόγουνα*, *λαγόγουνα* κτλ. ἄλλως *γουναρικό*: «περιλαίμιον ἀπὸ γούνα», «γοῦνες διὰ περιλαίμια, χειρῖδας κ. τ. τ.»· ‖ ἐπενδύτης πολυτελής, τοῦ ὁποίου τὸ ἐσωτερικὸν στρῶμα ἀποτελεῖται ἀπὸ μαλλωτὸν δέρμα, γνώρισμα τῶν πλουσίων καὶ εὐπατριδῶν (ἀρχ. *σισύρα*): παροιμ. «ἅμε μ' ἕνα ποῦ νάχῃ γοῦνα νὰ σοῦ δώσῃ νὰ φορέσῃς ἀμπᾶ» προσοικειούμενος πλούσιον εἶναι ἐλπὶς νὰ προσπορισθῇς μικρόν τι κέρδος· «εἶναι τῆς γούνας του μανίκι», ἔχει κοινὰ πρὸς αὐτὸν συμφέροντα καὶ πλήρη ἀπ' αὐτοῦ ἐξάρτησιν· «ἔχω ράμματα γιὰ τὴ γοῦνα σου» θὰ σὲ τιμωρήσω ἐν καιρῷ. Ἡ λέξις ἐν χρήσει ἤδη ἀπὸ τοῦ Πορφυρογεννήτου (λατ. gunna).

—*[Ἐγκυκλοπ.]*· βλ. σισύρα.

γουναράδικο (τό)· τὸ ἐργαστήριον ὅπου κατασκευάζονται ἢ τὸ κατάστημα ὅπου πωλοῦνται γουναρικά.

γουναραῖοι ἢ *γουνάριοι*. Ἐκαλοῦντο οὕτως οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔμποροι γουναρικῶν. Οὗτοι διέμενον τὸ πάλαι εἰς τὰ Γουνάρια *τοῦ Φόρου* (βλ. λ.), εἶτα δὲ ἐγκαθιδρύθησαν ἐπὶ τουρκοκρατίας εἰς τὸ χάνιον Μαχμοὺτ πασᾶ παρὰ τὸ Μαχμοὺτ-πασᾶ Τζαμισι, ἀριστερᾷ τῆς πρὸς τὴν μεγάλην ἀγορὰν ὁδοῦ. Οἱ γουναραῖοι, Ἕλληνες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἐτύγχανον μεγίστης ὑπολήψεως ἐκ μέρους τῶν σουλτάνων καὶ τῶν Τούρκων μεγιστάνων, ἀποκτήσαντες μάλιστα παρ' αὐτοῖς σημαντικὴν ἰσχύν. Οὕτως ἐπὶ Σελὴμ τοῦ Β' καὶ Μουρὰτ τοῦ Γ' ἴσχυον τὰ μέγιστα ἐν Κωνσταντινουπόλει διὰ τὸ μετὰ τῆς Ρωσίας ἐμπόριον τῶν γουναρικῶν οἱ ἀδελφοὶ Καντακουζηνοὶ Μιχαὴλ καὶ Κωνσταντῖνος, ὅστις ἦτο «Μέγας Πραγματευτής» ἢ «Ἐπὶ τοῦ Τελωνείου» (Μπαζιργκιάνμπασης). Ὁ Μιχαὴλ Καντακουζηνὸς εἶχε φθάσει εἰς τοιοῦτον σημεῖον ὑπεροχῆς, ὥστε, ἐξερχόμενος ἐπὶ ἡμιόνου, εἶχεν ἐξ προπορευομένους καὶ ἕνα θεράποντα ἀκολουθοῦντα αὐτῷ. Μετὰ ἑκατὸν ἔτη ἐμφανίζεται ἐπὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει πολιτικῆς σκηνῆς ἄλλος ἰσχυρὸς ἀρχιγούναρης, ὁ ἐκ Καστορίας Μανουήλ, τούτου δὲ ἵδρυμα ὑπῆρξε καὶ ἡ ἐν Φαναρίῳ συσταθεῖσα πρώτη ἑλληνικὴ σχολή. Ἐπίσης ἀρχιγούναρης ὑπῆρξεν ὁ Μανουὴλ Ἰ. Ὑψηλάντης, μέγας θεῖος τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, ἰσχύσας καθ' ἅπαν τὸ μακρὸν διάστημα τῆς αὐτοκρατορίας Ἀχμὲτ τοῦ Γ' (1700—1730). Ἡ ὑπεροχὴ αὕτη τῶν γουναραίων ἤσκει κατὰ τοὺς ζοφεροὺς ἐκείνους χρόνους ἐπωφελῆ ἐπίδρασιν ἐπὶ τὰ ἐθνικὰ ἡμῶν πράγματα, καθόσον οἱ *ἀρχιγουναραῖοι* ἢ *ἀρχιγουνάριοι* (κιουρτσήμπαση) εἶχον ἐν πᾶσι τὰ πρωτεῖα, εὐθὺς μετὰ τοὺς ἐν Φαναρίῳ ἄρχοντας. Μετὰ τὴν μεταβολὴν ὅμως τῶν ἐν Τουρκίᾳ κρατούντων καὶ ἰδίᾳ μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων ριζικὴν ἀλλαγὴν τῆς ἐνδυμασίας, οἱ γουναραῖοι ἀπώλεσαν τὴν προτίμησιν καὶ τὴν σημασίαν ἐν γένει, ἥτις πρότερον τοῖς ἀπενέμετο. Κ. Μ. ΜΕΚΙΟΣ

Γουναράκης. Οἰκογένεια ἐκ Μεσολογγίου.—1) *Ἀπόστολος*. Μετέσχεν ἀπ' ἀρχῆς τῆς Ἐπαναστάσεως ὑπὸ τὸν Μῆτρον Δεληγιώργην, πολεμήσας εἰς τὰς πρὸ τοῦ Βραχωρίου καὶ Ζαπαντίου μάχας καὶ πρὸ τοῦ Καρπενησίου· ὅτε δὲ ἐφονεύθη ὁ Μάρκος Μπότσαρης, ἔλαβε μέρος καὶ εἰς τὰς τρεῖς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου.—2) *Γεώργιος*. Καὶ οὗτος ἀπ' ἀρχῆς τῆς Ἐπαναστάσεως μεθ' ὅλης τῆς οἰκογενείας του ἔλαβε μέρος εἰς πλείστας μάχας. Ἐφονεύθησαν δὲ ὁ πατήρ του καὶ οἱ ἀδελφοί του *Παναγιώτης*, *Ἀνδρέας* καὶ *Δημήτριος*, ἐξ ὧν ὁ εἷς ὡς ἱερολοχίτης ὑπὸ τὸν Ὑψηλάντην εἰς Δραγατσάνιον (ἐκ τοῦ Ἀρχ. τῶν Ἀγων.).

—**Γουναράκης**, *Θεόφιλος*. Ἀθηναῖος Ἀγωνιστής. Ἐγεννήθη τῷ 1806, κατετάχθη εἰς τὸ Τακτικὸν ὑπὸ τὸν Φαβιέρον τῷ 1825 καὶ ἔπεσεν ἡρωϊκῶς μαχόμενος ἐν Χαϊδαρίῳ τὴν 8 Αὐγούστου 1826. Γ. Δ. Κ.

—**Γουναράκης** *Κωνσταντῖνος Ν.* Καθηγητὴς τοῦ Ἐ. Μ. Πολυτεχνείου, γεννηθεὶς τῷ 1825 ἐν Ἀθήναις, ὅπου καὶ διήκουσε τὰ ἐγκύκλια μαθήματα. Ἐσπούδασεν ἐν τῷ Ἑλληνικῷ πολυτεχνείῳ καὶ τῷ πολυτεχνείῳ τοῦ Μονάχου, ὁπόθεν ἔλαβε δίπλωμα ἠλεκτρολόγου μηχανικοῦ. Ἐξήσκησε τὸ ἐπάγγελμά του ἐν Γερμανίᾳ ἐπί τινα ἔτη καὶ τῷ 1921 διωρίσθη καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Μ. Πολυτεχνείου ἐν τῇ ἕδρᾳ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὴν ἠλεκτροτεχνίαν. Τῷ 1926 διωρίσθη διευθυντὴς τῶν Σιδηροδρόμων Ἀττικῆς, διατελέσας τοιοῦτος ἐπὶ διετίαν, καὶ τῷ 1928 καθηγητὴς τῆς Ἠλεκτροτεχνίας ἐν ταῖς Σχολαῖς τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως ἀξιωματικῶν μηχανικοῦ καὶ πυροβολικοῦ. Αἱ ἐργασίαι του ἀναφέρονται εἰς ἠλεκροκινήτους ἀντλίας, ὑψωτικὰς μηχανὰς καὶ τὴν ἐν γένει ἠλεκτροτεχνίαν. Α. Μ.

— **Γουναράκης** *Νικόλαος*. Ἀπόγονος τῆς ἐκ Μεσολογγίου οἰκογενείας τῶν Ἀγωνιστῶν, καθηγητὴς τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ, γεννηθεὶς ἐν Μεσολογγίῳ τῷ 1852. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν του τῷ 1876 ἐν τῇ Νομικῇ Σχολῇ Ἀθηνῶν, μετέβη εἰς Γερμανίαν. Ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας ἐγένετο ὑφηγητὴς τοῦ Ἐθν. πανεπιστημίου, καί, μετὰ ἑπτὰ ἔτη, ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς Πολ. Οἰκονομίας. Μετ' ὀλίγους μῆνας, προαχθεὶς εἰς τακτικὸν καθηγητήν, ἀπελύθη. Ἀπὸ τοῦ 1886 μέχρι τοῦ 1890 διετέλεσε γενικὸς γραμματεὺς τοῦ πανεπιστημίου. Ἐδικηγόρησε παρὰ τοῖς ἐν Ἀθήναις δικαστηρίοις. Τῷ 1899 εἰσῆλθεν εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ τῷ 1904 ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν ἐπὶ κυβερνήσεως Δηλιγιάννη, καὶ βουλευτὴς Ἀττικῆς (1905). Μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ πρωθυπουργοῦ Δηλιγιάννη ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν. Ἀποσυρθεὶς τῆς πολιτικῆς, διωρίσθη καθηγητὴς τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ἐν τῷ Καποδιστριακῷ πανεπιστημίῳ, τῷ 1907. Τῷ 1910 ἀπηλλάγη πάλιν τῶν καθηκόντων του, ἐπαναδιορισθεὶς καθηγητὴς τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας τῷ 1911. Τῷ 1912 ἐγένετο κοσμήτωρ τῆς σχολῆς, τῷ 1918 ἀπελύθη καὶ πάλιν, ἐπανακτήσας τὴν θέσιν του τῷ 1920. Ἀπεσύρθη τῆς καθηγεσίας τοῦ πανεπιστημίου λόγῳ ὁρίου ἡλικίας. Τῷ 1882 ἐξέδωκε πραγματείαν περὶ Διμεταλλισμοῦ καὶ Μονομεταλλισμοῦ, τῷ δὲ 1892 «Στοιχεῖα Πολιτικῆς Οἰκονομίας». Ξ. Γ. Μ.

γουναρᾶς (ὁ) καὶ *γούναρης*· ὁ εἰδικὸς τεχνίτης ἢ βιομήχανος ὁ κατεργαζόμενος γοῦνες καὶ ὁ πωλητὴς γουναρικῶν.

Γούναρη ἢ *Γούναρι* (τὸ) *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τοῦ δήμου Σπαρτιατῶν κείμενος ΝΔ. τῆς Σπάρτης, ἐξ ἧς ἀπέχει περὶ τὰ τέσσαρα χιλιόμετρα. Κάτοικοι 205 (1928). Ὕψος ἀπὸ τῆς θαλάσσης περὶ τὰ 375 μ. Εὑρίσκεται ἐπὶ ὁμαλοῦ καὶ ἐπιπέδου ἐδάφους, παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Ταϋγέτου, εἰς ἀπόστασιν ἀπ' αὐτοῦ ἑνὸς χιλιομέτρου. Εἶναι εὐφορώτατος τόπος, ἀρκετὰ ὑπήνεμος, κατάφυτος ἀπὸ ὀπωροφόρα δένδρα καὶ ἀρδεύεται ἀπὸ ἄφθονα πηγαῖα ὕδατα. Μὲ τὴν Σπάρτην συνδέεται δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ. Τὸν συνοικισμὸν διαρρέει ὁ μικροποταμὸς Ξεριᾶς. Εἰς μικρὰν πρὸς Ν. ἀπὸ τοῦ Γούναρι ἀπόστασιν ἀνευρίσκονται πλῆθος ἀρχαίων κεράμων οὐχὶ σπανίως δακτυλιόλιθοι, νομίσματα, ἀρχαῖοι τάφοι καὶ διάφορα κτερίσματα, πρὸ 30ετίας δὲ καὶ τεμάχιον σαρκοφάγου ἐφ' οὗ ἀναπαρίσταται γιγαντομαχία, εὑρισκόμενον νῦν εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον. Ἐπίσης ἀνεκαλύφθη ἐκεῖ, ὑπὸ χωρικῶν, καὶ ἀνάγλυφον παριστῶν Σφίγγα, ἐντετοιχισμένον ἤδη εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ἡ εὕρεσις πάντων τούτων σημαντικῶς ἐνισχύει τὴν γνώμην περὶ ὑπάρξεως ἐκεῖ τῶν ἀρχαίων Βρυσεῶν. Εἰς τὸ Δ μέρος τοῦ συνοικισμοῦ σῴζονται ἐρείπια τοῦ βυζαντινοῦ ναοῦ Ἅγιοι Ἀπόστολοι. Τὸ ὄνομά του ὁ συνοικισμὸς ἔλαβεν, ὡς κοινῶς πιστεύεται, παρά τινος Γούναρη, πρόσφυγος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τὴν Ἅλωσιν. Α. Γ. ΣΓΟΥΡΙΤΣΑΣ

Γούναρης, *Δημήτριος*. Ἕλλην πολιτικός. Ἐγεννήθη ἐν Πάτραις τὴν 5ην Ἰανουαρίου 1867, υἱὸς τοῦ Παναγιώτη Γούναρη—καταγομένου ἐξ Ἄργους καὶ ἐγκατασταθέντος ἐν Πάτραις ὡς ὑφασματεμπόρου πρῶτον, ὡς σταφιδεμπόρου ὕστερον—καὶ τῆς Μαρίας τὸ γένος Ἀλεξοπούλου. Μετὰ τὰς ἐν τῇ γενετείρᾳ γυμνασιακὰς σπουδὰς ἐνεγράφη (1884) εἰς τὴν Νομικὴν Σχολὴν τοῦ Ἐθνικοῦ πανεπιστημίου, ἀναγορευθεὶς μετ' εὐδοκίμους ἐξετάσεις (1889) διδάκτωρ μὲ τὸν βαθμὸν ἄριστα. Μεταβὰς μετὰ ταῦτα εἰς Γερμανίαν συνεπλήρωσε τὰς νομικάς του σπουδὰς εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Λειψίας, Ἀϊδελβέργης, Γοτίγγης καὶ Μονάχου, διακούσας δὲ καὶ μαθήματα Πολιτικῶν καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν ἐν Παρισίοις καὶ Λονδίνῳ, ἐπέστρεψεν εἰς Πάτρας καὶ διωρίσθη (1892) δικηγόρος παρὰ τῷ ἐκεῖ πρωτοδικείῳ. Ἀργότερον μετέβη καὶ πάλιν ἐπ' ὀλίγον εἰς Εὐρώπην, δι' ἐκπαιδευτικὸν σκοπόν. Γλωσσομαθὴς (ἐξέμαθε τὴν γαλλικήν, τὴν ἀγγλικήν, τὴν γερμανικὴν καὶ τὴν ἰταλικήν), μελετηρότατος, ἀπέκτησε σὺν τῷ χρόνῳ, ἐκτὸς τῆς βαθείας νομικῆς μορφώσεως, καὶ ἐγκυκλοπαιδικὴν εὐρυτάτην. Χάρις δὲ καὶ εἰς τὴν ἐξαιρετικήν του εὐγλωττίαν, διέπρεψε ταχέως ὡς δικηγόρος ἐν Πάτραις. Ὑψηλός, εὐθυτενής, μὲ κόμην καστανὴν καὶ γένειον, ὀφθαλμοὺς γαλανούς, παράστασιν σεμνὴν καὶ ἀπέριττον, ἁπλοῦς τοὺς τρόπους καὶ μειλίχιος καθίστατο εὐκόλως συμπαθής. Ἡ βαρύτονος, παλμώδης καὶ θερμὴ φωνή του, ἡ εὐχέρεια τοῦ λέγειν καὶ ἡ διαλεκτικὴ του δεινότης τὸν ἐβοήθησαν νὰ καταγάγῃ ἐν Πάτραις δικανικοὺς θριάμβους. Καταπλήσσων συνήθως μὲ τὴν εὐρύτητα τῶν γνώσεών του καὶ τὴν λεπτολόγον ἀνάλυσιν τοῦ θέματος, κατώρθωνε νὰ συναρπάζῃ τοὺς ἀκροατάς του διὰ λυρικῶν ἐξάρσεων καὶ ὁρμητικῶν ἀποστροφῶν, καθ' ἃς καὶ ἡ περίπλοκος συνήθως φράσις του ἀπέβαινεν ἁπλουστέρα, λιτωτέρα καὶ εὔληπτος.

Κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ Νοεμβρίου 1902 ἐξελέγη βουλευτὴς Πατρῶν, μετέχων τοῦ τρίτου (ἀνεξαρτήτου) συνδυασμοῦ, τῆς ὑποψηφιότητός του ὑποβληθείσης πρωτοβουλίᾳ πολιτῶν ἀνεξαρτήτου φρονήματος, ἐπιθυμούντων τήν, διὰ τῆς ἀναδείξεως νέων ἀνδρῶν, πολιτικὴν ἐξυγίανσιν. Κατὰ τὰς ἐκλογὰς ἐκείνας ὁ Γούναρης ἐπηγγέλλετο τὴν προσπάθειαν πρὸς ἐπαναφορὰν τοῦ κράτους εἰς τὸν ἀληθῆ του προορισμόν, διότι τοῦτο, λόγῳ τῆς κακῆς πολιτείας τῶν κυβερνώντων, «ἀντὶ νὰ βοηθῇ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς κοινωνίας, χάριν ἧς ὑπάρχει, οὐ μόνον δὲν βοηθεῖ ταύτην, ἀλλὰ καὶ μύρια παρεμβάλλει προσκόμματα εἰς τήν, κατὰ τοὺς ὀργανικοὺς νόμους, ἐξέλιξιν τοῦ λαοῦ ἐπὶ τὰ πρόσω». Ἀνεξάρτητος παρέμεινε καὶ ἐν τῇ Βουλῇ, καίτοι ἀπὸ τοῦ 1904 φίλος τοῦ Γ. Θεοτόκη.

Ὡς κοινοβουλευτικὸς ῥήτωρ διεκρίθη ταχέως, δι' ἀγορεύσεώς του ἐπὶ τοῦ ζωτικωτάτου τότε σταφιδικοῦ ζητήματος, ἐστερεώθη δὲ ἡ φήμη του δι' ἑτέρου σημαντικοῦ λόγου ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τῆς κυβερνήσεως Φεβρουάριος 1904). Ἐπειδὴ ὅμως εἰς τὸν λόγον του ἐκεῖνον, ἀντεπεξερχόμενος κατὰ τῶν μεμψιμοιρούντων διὰ τὰς φορολογικὰς ἐπιβαρύνσεις, ὑπεστήριξεν ὅτι πρέπει

Digitized by Google

ὁ λαὸς νὰ φέρῃ ἀγογγύστως, ἐν τῷ λογικῷ μέτρῳ τῶν δυνάμεών του, τὰ φορολογικὰ βάρη, ἵνα καταστῇ δυνατὸν «ν' ἀποκτηθῇ ἀξία λόγου διοίκησις καὶ νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ προσήκουσα ἀνάπτυξις τῶν ἄλλων κρατικῶν λειτουργιῶν, ἄνευ τῶν ὁποίων οὐδέποτε θὰ δυνηθῇ ἡ χώρα νὰ ἀρθῇ εἰς τὸ ὕψος ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον μόνον δύναται ν' ἀναπνεύσῃ», ἐχαρακτηρίσθη ὡς ὑπέρμαχος τῶν φόρων καὶ κατὰ τὰς ἐπακολουθησάσας ἐκλογὰς (Φεβρουαρίου 1905), ἀποκλεισθεὶς ἐξ ἀμφοτέρων τῶν κομματικῶν συνδυασμῶν, ἀπέτυχεν.

Κατὰ τὰς ἐπομένας ὅμως ἐκλογὰς (Μαρτίου 1906) ἐπέτυχε μεθ' ὅλου τοῦ θεοτοκικοῦ συνδυασμοῦ Πατρῶν, οὗ ἡγεῖτο. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγους μῆνας συνέπηξε μετὰ τῶν Πέτρου Πρωτοπαπαδάκη, Χ. Βοζίκη, Ἀνδρέου Παναγιωτοπούλου, Ἐμμανουὴλ Ρέπουλη, καὶ Ἀπ. Ἀλεξανδρῆ τήν, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Στεφ. Δραγούμη τεθεῖσαν, ὁμάδα τῶν *Ἰαπώνων*, ἐμφανισθεῖσαν κατὰ τὴν ἔκτακτον σύνοδον τῆς Βουλῆς τῆς ΙΗ' περιόδου (Νοέμβριος 1906), ἀσκήσασαν ζωηρὸν ἔλεγχον κατὰ τῆς κυβερνήσεως Θεοτόκη καὶ ζητήσασαν ἀνακαινιστικὰς μεταρρυθμίσεις καὶ πολιτικὴν ἐξυγίανσιν. Ὁ Δ. Γούναρης ὡς «Ἰάπων» ἐπολέμησε τὰ στρατιωτικὰ νομοσχέδια τῆς κυβερνήσεως Θεοτόκη. Ἐντύπωσιν ἐνεποίησε κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην ὁ μακρὸς λόγος του περὶ τῆς ἀνάγκης μεταβολῆς τοῦ τελωνειακοῦ δασμολογίου. Ἐπίσης, προκληθείσης συζητήσεως ἐν τῇ Βουλῇ (17 Δεκεμβρίου 1906) ἐπὶ τῆς συμβάσεως μεταξὺ Κράτους καὶ Προνομιούχου Ἑταιρείας τῆς σταφίδος, ὁ Γούναρης ἐπετέθη κατὰ τοῦ τότε ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν Ἀναργ. Σιμοπούλου διὰ μίαν παρεντεθεῖσαν ἐν τῷ κειμένῳ φράσιν (διὸ ἡ ὑπόθεσις ἔμεινε γνωστὴ ὡς «ἐπεισόδιον τῆς παρενθέσεως») κριθεῖσαν χαριστικὴν διὰ τὴν ἑταιρείαν καὶ ἐπιζημίαν διὰ τὸ κράτος. Ἐπαναληφθείσης τῆς συζητήσεως (22 Ἰανουαρίου 1907) καὶ ἐπακολουθησάσης ψηφοφορίας ὁ Σιμόπουλος, μὴ θεωρήσας ἱκανοποιητικὸν τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῆς, παρῃτήθη, ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ τοῦ Ν. Καλογεροπούλου. Ἐκ τοῦ ἀγῶνος τούτου ἐξῆλθε νικητὴς ὁ Γούναρης, πρὸς ὃν ἡ κοινὴ γνώμη ἀπέβλεπε πλέον ὡς πρὸς κοινοβουλευτικὸν ἀρχηγὸν τοῦ μέλλοντος.

Ἐπωφεληθεὶς τῶν διακοπῶν τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς, κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1907, ὁ Γούναρης περιώδευσε μετὰ τοῦ Π. Πρωτοπαπαδάκη ἀνὰ τὰ Βαλκάνια, ἐπεσκέφθη δὲ μετ' αὐτοῦ ἐν Βιέννῃ τὸν Γκουλουχόφσκη. Ἀποφασισθείσης τὸν Ἰούνιον τοῦ 1908 τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ ὑπουργείου Θεοτόκη, προσεκλήθη ὁ Γούναρης νὰ μετάσχῃ τῆς νέας κυβερνήσεως, ὅπερ, μετά τινας συνεννοήσεις, καὶ ἀπεδέχθη, ἀποσπασθεὶς μετὰ τοῦ Π. Πρωτοπαπαδάκη ἐκ τῆς ὁμάδος τῶν Ἰαπώνων καὶ ἀναλαβὼν τὸ ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν (Ἰούνιον 1908). Πρὶν ὅμως προφθάσῃ νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ οἰκονομικόν του πρόγραμμα, ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ (Φεβρουάριον 1909), διότι ὁ πρωθυπουργὸς Γ. Θεοτόκης, καμφθεὶς πρὸ τῆς ἐγερθείσης ἀντιδράσεως κατὰ τῶν οἰκονομικῶν νομοσχεδίων, ἰδίᾳ κατὰ τοῦ περὶ φορολογίας τοῦ οἰνοπνεύματος καὶ τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν, δὲν ἐπέμεινεν εἰς τὴν ὑπὸ τῆς Βουλῆς ψήφισίν των, καίτοι διέθετεν ἰσχυρὰν πλειοψηφίαν, ἀλλ' ἀνέβαλε τὴν συζήτησίν των δι' εὐθετώτερον χρόνον. Μετὰ τὴν παραίτησίν του ὁ Γούναρης παρέμεινεν εἰς τὰς τάξεις τοῦ θεοτοκικοῦ κόμματος, διατηρῶν σχετικὴν προσωπικὴν ἀνεξαρτησίαν.

Ἐκραγέντος τοῦ στρατιωτικοῦ κινήματος (Αὔγουστος 1909) πολλοὶ ἐθεώρησαν τὸν Γούναρην ὡς ἐνδεδειγμένον, λόγῳ τῶν προηγουμένων ἐν τῇ Βουλῇ ἀνακαινιστικῶν ἀγώνων του, νὰ τεθῇ ὑπὸ τοῦ «Στρατιωτικοῦ Συνδέσμου» ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ «ἀνορθωτικοῦ» ἔργου, πλὴν τοῦτο δὲν συνέβη. Ὁ Γούναρης, ἄλλως τε, ἐφάνη μᾶλλον δυσπίστως βλέπων πρὸς τὴν «ἐπανάστασιν τοῦ Γουδί».

Δηλώσεις του γενόμεναι τὰς ἡμέρας ἐκείνας περὶ τῆς ἀνάγκης ὅπως ἀφεθῇ εἰς πάντα πολίτην ἡ ἐλευθερία τῆς γνώμης του, ἐχαρακτηρίσθησαν ὡς ἀποδοκιμασία τοῦ «Στρατιωτικοῦ Συνδέσμου», ἀπεδόθη δὲ εἰς αὐτὸν ἡ ὀργάνωσις ἐν Πάτραις λαϊκῆς προπομπῆς εἰς τὸν διερχόμενον ὅπως ἀναχωρήσῃ εἰς Εὐρώπην διάδοχον τότε Κωνσταντῖνον. Ὅταν ὁ Γ. Θεοτόκης ἐδήλωσεν ὅτι ἀποχωρεῖ τῆς πολιτικῆς, κατόπιν τῆς ἐναντίον του καταφορᾶς τοῦ Στρατιωτικοῦ Συνδέσμου, οὗτινος εἶχεν ἐν συνεντεύξει ζητήσει τὴν διάλυσιν, πολλοὶ θεοτοκικοὶ πολιτευταὶ συνελθόντες ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Σ. Στάη ἀπεφάσισαν ν' ἀναθέσουν τὴν ἀρχηγίαν τοῦ κόμματος εἰς τὸν Γούναρην, ἀλλ' οὗτος ἠρνήθη. Κατὰ τὰς ἐκλογὰς δὲ τῆς 28ης Νοεμβρίου 1910 ἀπέσχε μετὰ τῶν ἄλλων πολιτευτῶν τῶν παλαιῶν κομμάτων, δηλώσας ὅτι θὰ ἐπολιτεύετο ὡς ἀνεξάρτητος. Πράγματι κατὰ τὰς ἐκλογὰς τῆς 11ης Μαρτίου 1912 ὁ Γούναρης ἐξετέθη μόνος ἐν Πάτραις καὶ ἐπέτυχεν ὡς ἀνεξάρτητος ἀντιπολιτευόμενος.

Κατεῖχε πάντοτε προέχουσαν θέσιν ἐν τῇ Βουλῇ ὡς ῥήτωρ, πολλοὶ δὲ ἀπέβλεπον πρὸς αὐτὸν ὡς πρὸς τὸν πολιτικὸν ἀντίπαλον τοῦ Ἐλ. Βενιζέλου, γηρασάντων καὶ ἀχρηστευθέντων ἐν μέρει μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1909 τῶν παλαιοτέρων πολιτικῶν ἀρχηγῶν, ἐγένετο δὲ καὶ πάλιν λόγος περὶ ἀναδιοργανώσεως ὑπ' αὐτὸν τοῦ θεοτοκικοῦ κόμματος, ἀποσυρομένου τοῦ Γ. Θεοτόκη. Ἐν τῇ Βουλῇ ἐκείνῃ ἀντεπολιτεύετο τὴν κυβέρνησιν Βενιζέλου, ὁμιλῶν ἐπὶ διαφόρων ζητημάτων καὶ ὑπὸ πάντων μετὰ προσοχῆς ἀκουόμενος. Ἐντύπωσιν ἐνεποίησεν ἡ κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 30ῆς Σεπτεμβρίου 1914 ἀγόρευσίς του, κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ νομοσχεδίου «Περὶ μέτρων ἐξασφαλίσεως τῶν εἰς τὸ Κράτος ἀναγκαιουσῶν μεταφορῶν καὶ τῆς δημοσίας τάξεως». Ὁ Γούναρης κατέκρινε τὸ νομοσχέδιον τοῦτο, ὡς θεσπίζον μέτρα κατὰ τῶν ἀπεργούντων ἐργατῶν. Ἀποκρούσας δὲ ἀμφοτέρας τὰς ἐξενεχθείσας θεωρίας περὶ τοῦ δικαιώματος τοῦ ἀπεργεῖν (καὶ τὴν ἀναγνωρίζουσαν τοιοῦτο δικαίωμα εἰς τοὺς ἐργάτας καὶ τὴν ἀρνουμένην), ὑπεστήριξεν ὅτι: «Δὲν πρόκειται περὶ δικαιώματος· διότι, ὅταν τις ἀρνῆται νὰ παράσχῃ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ, οὐδενὸς δικαιώματος ποιεῖται χρῆσιν, ἁπλῶς διαθέτει κατ' ἐλευθέραν βούλησιν ἀγαθὸν ὅπερ τῷ ἀνήκει». Κατὰ δὲ τὴν συζήτησιν ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ, μετὰ πανταχόθεν τῆς αἰθούσης χειροκροτηθεῖσαν ἀγόρευσιν τοῦ Γούναρη, περὶ τῆς ἀνάγκης ὅπως καθιερωθῇ νέα διοικητικὴ ὀργάνωσις καί, γενικώτερον, ῥυθμισθοῦν ἐπιστημονικώτερον αἱ δημόσιαι ὑπηρεσίαι, ὁ πρωθυπουργὸς Ἐλ. Βενιζέλος, διὰ σαφοῦς ὑπαινιγμοῦ, ὑπέδειξε τὸν Γούναρην ὡς τὸν μέλλοντα ἀρχηγὸν τῆς ἀντιπάλου πρὸς αὐτὸν μερίδος.

Ὅταν δὲ ὁ Ἐλ. Βενιζέλος τῷ 1915, διαφωνήσας πρὸς τὸ Στέμμα, παρῃτήθη καὶ ὁ Ἀλ. Ζαΐμης, κληθείς, δὲν ἀνεδέχθη νὰ σχηματίσῃ κυβέρνησιν, ὁ βασιλεὺς ἐκάλεσε τὸν Δημ. Γούναρην εἰς ὅν, μετὰ τῆς ἐντολῆς πρὸς σχηματισμὸν κυβερνήσεως, ἔδωκε καὶ τὴν διάλυσιν τῆς Βουλῆς. Ἡ κυβέρνησις Γούναρη, ὁρκισθεῖσα τὴν 24ην Φεβρουαρίου 1915, ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν Δ. Γούναρη, πρωθυπουργοῦ καὶ ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν, Ν. Στράτου, ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν, Π. Πρωτοπαπαδάκη τῶν Οἰκονομικῶν, Γ. Μπαλτατζῆ τῆς Συγκοινωνίας, Γ. Χρ. Ζωγράφου τῶν Ἐξωτερικῶν, Ν. Τριανταφυλλάκου τῶν Ἐσωτερικῶν, Π. Τσαλδάρη τῆς Δικαιοσύνης, Χ. Βοζίκη τῆς Παιδείας καὶ Ἀθ. Εὐταξία τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας. Ἅμα τῇ ἀναλήψει τῆς ἀρχῆς ἡ νέα κυβέρνησις ἐξέδωκεν ἀνακοινωθέν, δι' οὗ ἐδήλου, ὅτι ἡ Ἑλλὰς εἶχε, μετὰ τοὺς δύο νικηφόρους Βαλκανικοὺς πολέμους, ἀνάγκην μακρᾶς εἰρηνικῆς διαβιώσεως, θὰ ἐξεπλήρου ὅμως ἀνειλημμένας συμμαχικὰς ὑποχρεώσεις καὶ θ' ἀνταπεκρίνετο εἰς ἔντονον ἐπιδίωξιν τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων ἄνευ διακινδυνεύσεως τῆς ἀκεραιότητος τῆς χώρας. Ὀλίγας ἡμέρας βραδύτερον, εἰς νέον ἀνακοινωθέν, προκληθὲν ἐκ τῶν αἰτιάσεων τῆς ἀντιπολιτεύσεως ὅτι ἡ Ἑλλάς, μὴ ἐξελθοῦσα τῆς οὐδετερότητος ἵνα μετάσχῃ μετὰ τῶν Συμμάχων εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῶν Δαρδανελλίων, ἀπώλεσεν ἀνεπίστρεπτον εὐκαιρίαν, ἐδηλοῦτο ὅτι: «ἡ διαφορὰ τῶν ἀντιλήψεων τῆς κυβερνήσεως πρὸς τὴν προκάτοχον αὐτῆς ἀνάγεται εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῆς σοβαρότητος ἀναμφισβητήτων κινδύνων τῆς ἀκεραιότητος τῆς χώρας συνδεομένων μετὰ τῆς ἀμέσου ἐνεργείας». Ὀλίγον μετὰ ταῦτα ἡ κυβέρνησις Γούναρη (ἐν συνεπείᾳ διαβημάτων τοῦ πρίγκιπος Γεωργίου, ἐνεργήσαντος κατόπιν ὁμιλιῶν μετὰ τοῦ Α. Μπριάν, τοῦ Τζὼν Σταυρίδη, γνωρίσαντος τὰς ἀντιλήψεις τοῦ Λόϋδ Τζώρτζ, καὶ τοῦ Α. Ρωμάνου, πάλιν ἀπὸ μέρους τοῦ Α. Μπριὰν) προῆλθεν εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τῶν Συμμάχων διὰ τὴν ἔξοδον τῆς Ἑλλάδος ἐκ τῆς οὐδετερότητος ἐπ' ἀνταλλάγμασιν ἐδαφικοῖς ἐν Μ. Ἀσίᾳ.

Δημήτριος Γούναρης.

Κατὰ τὰς ἀντιλήψεις τῆς κυβερνήσεως, διατυπωθείσας ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν Γ. Χρ. Ζωγράφου, προεῖχεν ἡ ἐγγύησις τῆς ἐδαφικῆς ἀκεραιότητος τῆς Ἑλλάδος, ὄχι μόνον κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν εἰρήνην, ἐπὶ ὡρισμένον χρονικὸν διάστημα. Ὁ φόβος βουλγαρικῆς ἐπιθέσεως ἐκράτει πάντοτε, καὶ ἡ Ἑλλὰς ἐζήτει, ὅπως τὰ συμμαχικὰ στρατεύματα, τὰ ὁποῖα θὰ ἐνήργουν μεθ' ἑλληνικῶν τοιούτων ἐναντίον τῆς Τουρκίας, εἶναι ἀρκετὰ πολυάριθμα, ὥστε αἱ δυνάμεις των, ἡνωμέναι, νὰ ἠδύναντο ν' ἀντιμετωπίσωσι τοὺς Τούρκους ἡνωμένους μὲ τοὺς Βουλγάρους. Ἐκτὸς τούτου τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα θὰ ἔπρεπε νὰ παραμένωσιν ἐπὶ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἐδάφους, ἐφ' ὅσον ὁ βουλγαρικὸς κίνδυνος δὲν ἤθελεν ἐκλείψει ὁριστικῶς («Παρισινὸς Χρόνος» 29ης Ἀπριλίου 1915). Αἱ προτάσεις αὗται, ὡς γνωστόν, δὲν ἐγένοντο δεκταί.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἔγιναν αἱ ἐκλογαὶ τῆς 31ης Μαΐου 1915, καθ' ἃς τὸ ὑπὸ τὸν Γούναρην νεοπαγὲς κόμμα τῶν «Ἐθνικοφρόνων» ἡττήθη, λόγῳ ὅμως τῆς παρεμπεσούσης ἀσθενείας τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου ἡ μειοψηφήσασα κυβέρνησις παρέμεινεν εἰς τὴν ἀρχήν, ἀναβληθείσης τῆς συγκλήσεως τῆς Βουλῆς, μέχρι τῆς 3ης Αὐγούστου, ὁπότε, συνελθούσης καὶ ἐκλεξάσης πρόεδρον τὸν ὑποψήφιον τῶν Φιλελευθέρων Κωνστ. Ζαβιτσιᾶνον, ἡ κυβέρνησις Γούναρη παρῃτήθη. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἐν τῷ τύπῳ καὶ κατόπιν ἐν τῇ Βουλῇ (συνεδρίασις 21ης Σεπτεμβρίου 1915) μακραὶ διεξήχθησαν συζητήσεις ὅσον ἀφορᾷ τὴν στάσιν τῆς Ἑλλάδος, τοῦ Γούναρη ὑποστηρίξαντος κατ' αὐτάς, ὅτι ἐκ τῆς ἑλληνοσερβικῆς συνθήκης δὲν ἀπέρρεεν ὑποχρέωσις ὅπως ἡ Ἑλλὰς ἐξέλθῃ τῆς οὐδετερότητος εἰς βοήθειαν τῆς Σερβίας, ὅτι αἱ προτάσεις τῶν Συμμάχων οὔτε σαφῶς συγκεκριμένα ἀντάλλαγματα παρεῖχον, οὔτε τὴν ἐδαφικὴν ἀκεραιότητα τῆς χώρας ἐπαρκῶς ἠγγυῶντο, γενικῶς δὲ ταχθέντος ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς τῆς οὐδετερότητος. Ταύτης ὑπερημύνθη καὶ κατὰ

Digitized by Google

τὰς συνεδρίας τῆς 28 Σεπτεμβρίου καὶ 21 Ὀκτωβρίου ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν τῆς κυβερνήσεως Ζαΐμη, ἀναλαβούσης τὴν ἀρχὴν τῇ 24ῃ Σεπτεμβρίου. Παραιτηθείσης τῆς κυβερνήσεως Ζαΐμη, ὁ Γούναρης μετέσχεν ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ τῆς κυβερνήσεως Σκουλούδη, ἥτις τὴν διεδέχ η 25 Ὀκτωβρίου 1915), διαλυθείσης δὲ τῆς Βουλῆς τῆς 31ης Μαΐου καὶ γενομένων ἐκλογῶν τῇ 6ῃ Δεκεμβρίου, ἀπέχοντος τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων, τὸ ὑπὸ τὸν Γούναρην κόμμα τῶν Ἐθνικοφρόνων ἔφερε τοὺς 250 ἐκ τῶν 346 ἐκλεγέντων βουλευτῶν. Ὡς ἀρχηγὸς τῆς κοινοβουλευτικῆς πλειοψηφίας ἐκηρύχθη πόλιν ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς τῆς οὐδετερότητος καὶ ἐναντίον τῶν συμμαχικῶν μέτρων πρὸς ἔξας άλισιν τῶν ἐν Μακεδονίᾳ στρατευμάτων καὶ ἐξαναγκασμὸν τῆς Ἑλλάδος εἰς ἔξοδον ἐκ τῆς οὐδετερότητος (λόγος του ἐν Πάτραις τῇ 21 Ἰουλίου καὶ κατὰ τὸ συλλαλητήριον τῆς 15 Αὐγούστου 1916). Παραιτηθείσης τῆς κυβερνήσεως Σκουλούδη καὶ διαλυθείσης τῆς Βουλῆς, κατόπιν τῆς συμμαχικῆς διακοινώσεως τῆς 8 Ἰουνίου 1916, ὁ Γούναρης καίτοι μὴ μετέχων τῶν κατόπιν σχηματισθεισῶν κυβερνήσεων, δὲν ἔπαυσεν ἔχων, ὡς καὶ ἐπὶ κυβερνήσεως Σκουλούδη, ἰθύνουσαν γνώμην ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῶν πολιτικῶν πραγμάτων, καθὸ ἀρχηγὸς τῆς μεγίστης μερίδος τοῦ ἀντιβενιζελισμοῦ, καὶ ἐξηκολούθησε δὲ θεωρούμενος ὑπὸ τῶν φίλων μὲν ὡς ὁ κυριώτερος στυλοβάτης τῆς πολιτικῆς τῆς οὐδετερότητος, ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων δὲ ὡς «γερμανόφιλος». Ὡς «ἐχθροῦ» δὲ τῶν Δυνάμεων τῆς Ἀντάντ ἐζητήθη ὑπὸ τοῦ ὑπάτου ἁρμοστοῦ Ζοννάρ, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, καὶ αὐτοῦ ἡ παράδοσις εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῶν ἐν Πειραιεῖ συμμαχικῶν στρατευμάτων, στρατηγὸν Regnault. Κατὰ τὸ προηγηθὲν τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ βασιλέως Συμβούλιον τοῦ Στέμματος, ὁ Γούναρης ὑπεστήριξεν ὅπως μὴ δοθῇ ἀπάντησις εἰς τὸ τελεσίγραφον τῶν Συμμάχων, ἀλλ' ἀφεθοῦν οὗτοι ἄνευ ἐνόπλου παρεμποδίσεως τῆς Ἑλλάδος, νὰ ἐπιβάλουν τοῦτο, τῆς Ἑλλάδος διατυπούσης μόνον ἔντονον διαμαρτυρίαν.

Παραδοθεὶς εἰς τὰς ἐν Πειραιεῖ γαλλικὰς στρατιωτικὰς ἀρχὰς τὴν 7ην Ἰουνίου 1917 ἐπεβιβάσθη μετ' ἄλλων ἐκτοπιζομένων τοῦ ἀτμοπλοίου «Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος», ὅπερ αὐθημερὸν ἀνεχώρησε διὰ Μῆλον, Μάλταν, Μπιζέρταν, Αἰάκιον Κορσικῆς, ὅπου καὶ τοὺς ἀπεβίβασε τῇ 16ῃ Ἰουνίου.

Ἐν Αἰακίῳ ὁ Γούναρης παρέμεινε μέχρι τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1918 ἐπιδιδόμενος εἰς μελέτας καὶ παρακολουθῶν τὴν ἐξέλιξιν τοῦ πολέμου. Ἐκεῖθεν ἀπηύθυνεν (6 Αὐγούστου 1918) πρὸς τὸν πρωθυπουργὸν τῆς Γαλλίας Κλεμανσὼ μακροσκελὲς ὑπόμνημα, ἐφιστῶν τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς τότε ἐσωτερικῆς ἐν Ἑλλάδι καταστάσεως. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ κυβέρνησίς του ἀπηλλάγη πάσης κατηγορίας ὑπὸ τῆς κοινοβουλευτικῆς ἀνακριτικῆς ἐπιτροπῆς, τῆς καταρτισθείσης ὑπὸ τῆς δευτέρας Βουλῆς τῆς 31ης Μαΐου, αὐτὸς ὅμως προσωπικῶς, ὡς μετασχὼν τῆς κυβερνήσεως Σκουλούδη, εἶχε παραπεμφθῆ, μετὰ τῶν ἄλλων ὑπουργῶν τῆς κυβερνήσεως ἐκείνης, εἰς εἰδικὸν δικαστήριον. Δι' ὃ καὶ μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς ἀνακωχῆς, ὑποπτεύων ὅτι ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις προετίθετο νὰ τὸν παραδώσῃ εἰς τὰς ἑλληνικὰς ἀρχάς, ἐδραπέτευσε μετὰ τῶν Ἰ. Μεταξᾶ καὶ Γ. Πεσματζόγλου τὴν 24ην Νοεμβρίου 1918 ἐκ Κορσικῆς, ἐπιβιβασθεὶς λέμβου καὶ μεταβὰς εἰς Σαρδηνίαν. Ἐκεῖθεν, μετὰ δίμηνον, διεπεραιώθη εἰς Ῥώμην καὶ κατόπιν ἐγκατεστάθη εἰς Σιέναν, ὅπου παρέμεινε μελετῶν καὶ παρακολουθῶν τὴν ἐν Ἑλλάδι κατάστασιν μέχρι τῶν παραμονῶν τῶν ἐκλογῶν τοῦ 1920.

Ὅταν προεκηρύχθησαν αἱ ἐκλογαὶ τῆς 1ης Νοεμβρίου 1920, ὁ Γούναρης κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐν Πάτραις ἐξεφώνησε τῇ 12ῃ Ὀκτωβρίου 1920 μακρὸν λόγον, καθ' ὃν ἀνέπτυξε τὸ πρόγραμμά του, νεωτεριστικὸν ἐν πολλοῖς, περιλαμβάνον τὸν θεσμὸν τοῦ Ἐπαγγελματικοῦ κοινοβουλίου καὶ τοῦ δημοψηφίσματος, τὴν δυνατότητα τῆς καταργήσεως τῆς πολιτικῆς διακρίσεως μεταξὺ τῶν δύο φύλων κ. ἄ. Μετασχὼν τοῦ πολιτικοῦ ἀγῶνος, ἀνέλαβεν οὐσιαστικῶς τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἀντιβενιζελισμοῦ, καίτοι τυπικῶς ἡ Ἡνωμένη Ἀντιπολίτευσις διετήρει, καὶ μετὰ τὴν ἔλευσίν του, τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ. Περὶ τὸν Γούναρην συνετάχθη καὶ ἡ ἐκ τῶν ἐκλογῶν προελθοῦσα ἀντιβενιζελικὴ πλειοψηφία, ἀνασυνταχθέντος τοῦ κόμματός του καὶ μετονομασθέντος «Λαϊκοῦ».

Παραιτηθέντος καὶ ἀποχωρήσαντος τοῦ Ἐλ. Βενιζέλου, ὁ Γούναρης, καίτοι συγκεντρώνων κοινοβουλευτικὴν πλειοψηφίαν, δὲν ἐσχημάτισεν ὁ ἴδιος κυβέρνησιν, ἀλλ' ὑπεστήριξε τὸν σχηματισμὸν τοιαύτης ὑπὸ τὸν Δ. Ῥάλλην, αὐτὸς ἀναλαβὼν τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν. Εἰσηγήθη τὴν διενέργειαν τοῦ δημοψηφίσματος τῆς 22ας Νοεμβρίου 1920 ὑπὲρ τῆς ἐπανόδου τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου.

Προσκληθείσης τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν ἐν Λονδίνῳ διάσκεψιν, ἡ κυβέρνησις Ῥάλλη, ἕνεκα διαφωνίας ὡς πρὸς τὴν συγκρότησιν τῆς ἑλληνικῆς ἀντιπροσωπείας, παρῃτήθη, ἀνέλαβε δὲ τὴν 24ην Ἰανουαρίου 1921 νέα κυβέρνησις ὑπὸ τὸν Ν. Καλογερόπουλον, εἰς ἣν μετέσχε καὶ ὁ Γούναρης. Τὴν 28ην Ἰανουαρίου ὁ πρωθυπουργὸς Καλογερόπουλος ἀνεχώρησεν εἰς Λονδῖνον, ὅπου τὸν ἠκολούθησεν 20 Φεβρουαρίου), κληθεὶς ὑπ' αὐτοῦ κατ' ἀπαίτησιν τοῦ Λόϋδ Τζώρτζ, καὶ ὁ Γούναρης. Εἰς τὰς προτάσεις τῆς Συμμαχικῆς Διασκέψεως περὶ λύσεως τοῦ Μικρασιατικοῦ ζητήματος δι' αὐτονομήσεως τῆς Σμύρνης καὶ σχετικῆς ἐνδοχώρας ὑπὸ Χριστιανὸν ἁρμοστὴν δὲν ἀπήντησεν ἡ Τουρκία, ἐν συνεπείᾳ τούτου δὲ ὁ Γούναρης ἐτηλεγράφησε τὴν 6 Μαρτίου ὅτι ἡ εἰρήνευσις ἐπαφίετο εἰς τὰ ἑλληνικὰ ὅπλα. Ἐκλήθησαν ἀμέσως τρεῖς ἡλικίαι ἐφέδρων καὶ ἐπηκολούθησαν στρατιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις (10—22 Μαρτίου), μὴ ἐπιτυχοῦσαι τὸν ἀντικειμενικόν των σκοπόν. Τριήμερον μετὰ τὴν ἐκ Λονδίνου ἐπάνοδόν του ὁ Γούναρης ἀνέλαβε τὸν σχηματισμὸν κυβερνήσεως, παραιτηθέντος τοῦ Ν. Καλογεροπούλου. Ἡ κυβέρνησις κατηρτίσθη ὡς ἑξῆς: Δ. Γούναρης πρωθυπουργὸς καὶ ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης, Π. Πρωτοπαπαδάκης ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν, Γ. Μπαλτατζῆς τῶν Ἐξωτερικῶν, Ἀν. Καρτάλης τῆς Περιθάλψεως, Κ. Τερτίπης τῆς Γεωργίας, Π. Μαυρομιχάλης τῶν Ναυτικῶν, Ἰ. Ῥάλλης τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, Σ. Στάης τῶν Ἐσωτερικῶν, Π. Τσαλδάρης τῆς Συγκοινωνίας, Ν. Θεοτόκης τῶν Στρατιωτικῶν καὶ Θ. Ζαΐμης τῆς Πσιδείας.

Εἰς τὴν Γ' Ἐθνοσυνέλευσιν, συνελθοῦσαν ἐν τῷ μεταξὺ, ὁ Δ. Γούναρης εἰσηγήθη τὰς διὰ τοῦ προγράμματός του ἐκτεθείσας καταστατικὰς ἀρχάς, πλὴν ἡ Συνέλευσις ἐκείνη δὲν ἔφερεν εἰς πέρας τὸν καταρτισμὸν τοῦ συντάγματος.

Ἡ κυβέρνησις Γούναρη, ἐπιδιώκουσα τὴν διὰ τῶν ὅπλων λύσιν τοῦ Μικρασιατικοῦ, ὠργάνου νέαν κατὰ τοῦ Κεμὰλ ἐπίθεσιν, δηλώσασα, ἐν ἀπαντήσει πρὸς τοὺς Συμμάχους, προσενεγκόντας, μετὰ τὴν Διάσκεψιν τῶν Παρισίων (8 Ἰουνίου 1921), τὰς φιλικάς των ὑπηρεσίας εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Τουρκίαν πρὸς εἰρήνευσιν, ὅτι ἡ Ἑλλὰς τοὺς εὐχαριστεῖ διὰ τὴν προσφοράν, ἀποδύεται ὅμως μετὰ πίστεως εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ ὅτι μόνα ἀ στρατιωτικά της συμφέροντα εἶναι οἱ ποδηγέται τῶν ἀποφάσεών της. Προκειμένου νὰ ἀρχίσουν ἐν Μικρασίᾳ αἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ Ἰουνίου, ὁ Γούναρης μετέβη μετὰ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου εἰς Σμύρνην καὶ μετ' οὐ πολὺ εἰς Ἐσκῆ Σεχίρ. Μετὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ στρατοῦ ἐκ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Σαγγαρίου ὁ Γούναρης, ὅστις εἶχεν ἐπιστρέψει ἐν τῷ μεταξὺ εἰς Ἀθήνας, ἐδήλωσεν ὅτι ὁ ἐπιθετικὸς ἀγὼν ἔληξε νικηφόρως καὶ ἡ κυβέρνησις προετίθετο νὰ προβῇ εἰς τὴν διοικητικὴν καὶ οἰκονομικὴν ὀργάνωσιν τῶν κατεχομένων ἐδαφῶν. Παρὰ ταῦτα, ἐπιδιώκων τὴν διὰ τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ λύσιν, ἀνεχώρησε τὴν 3ην Ὀκτωβρίου 1921 μετὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν Γ. Μπαλτατζῆ εἰς Λονδῖνον, λαβὼν ἐξουσιοδότησιν τῆς Γ' Συνελεύσεως. Διελθὼν ἐκ Παρισίων, ὅπου ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τοῦ Γάλλου πρωθυπουργοῦ Α. Μπριάν, ἔφθασε τὴν 12ην Ὀκτωβρίου εἰς Λονδῖνον καί, συναντηθεὶς μετὰ τοῦ Ἄγγλου πρωθυπουργοῦ Λόϋδ Τζώρτζ καὶ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν Κῶρζον, ἐδήλωσεν αὐτοῖς ὅτι ἡ Ἑλλάς, ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ της ὅπως τερματισθῇ ὁ ἀγὼν ἐν Μ. Ἀσίᾳ, ἀπεδέχετο τὴν συμμαχικὴν πρότασιν τοῦ Μαρτίου (αὐτονόμησιν ὑπὸ Χριστιανὸν ἁρμοστὴν τῆς Σμύρνης μετ' ἐνδοχώρας, ὁριζομένης διὰ τῆς γραμμῆς τῆς συνθήκης Σεβρῶν. ἀπὸ Πανόρμου μέχρι Μαιάνδρου). Μεταξὺ τῶν Συμμάχων ὅμως δὲν ἐπετυγχάνετο συμφωνία διὰ τὸν τρόπον τῆς ἐπιβολῆς τῆς εἰρήνης.

Τὴν 15ην Δεκεμβρίου ὁ Γούναρης ἐκ Λονδίνου μετέβη εἰς Ῥώμην, πρὸς ἐπιτυχίαν γενικωτέρας μεσογειακῆς συμφωνίας. Ἐκεῖθεν δὲ ἀνεχώρησεν εἰς Κάννας, ὅπου εἶχον συναντηθῆ ὁ Λόϋδ Τζώρτζ μετὰ τοῦ Μπριάν. Ἐπιστρέψας εἰς Λονδῖνον μετέβη ἐκ νέου εἰς Παρισίους καὶ συνωμίλησε μετὰ τοῦ νέου πρωθυπουργοῦ Πουανκαρέ, μεθ' ὃ ἐπανῆλθε καὶ πάλιν εἰς Λονδῖνον (Ἰανουάριος 1922) ἐπιδιώκων πάντοτε τὴν ἐπίτευξιν λύσεως τοῦ Μικρασιατικοῦ, μεσολαβήσει ἢ παρεμβάσει τῶν Συμμάχων. Πλὴν ἡ συμφωνία τῶν Συμμάχων παρίστατο ἀδύνατος. Δύο τούτων, ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Γαλλία, εἶχον συνάψει ἤδη καὶ χωριστὰς συμφωνίας μετὰ τοῦ Κεμὰλ καὶ ἀπηγόρευον εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ δικαίωμα τῶν νηοψιῶν, κηρύξασαι τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὰ Στενὰ ζώνην οὐδετέραν καὶ ἄλλα ἀνάλογα λαβοῦσαι μέτρα. Οὕτως ὁ Γούναρης ἐπανῆλθεν ἐξ Εὐρώπης (21 Φεβρουαρίου 1922) χωρὶς τὴν λύσιν τοῦ Μικρασιατικοῦ καὶ χωρὶς νὰ ἔχῃ ἐπιτύχει δάνειον, παρὰ τὴν ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας ἄρσιν τοῦ κατὰ τῆς Ἑλλάδος οἰκονομικοῦ ἀποκλεισμοῦ. Δι' ὅ, καιτηγορηθείσης τῆς κυβερνήσεως τοῦ ὑπὸ τῆς ἐν τῇ Συνελεύσει ἀντιπολιτεύσεως ἐπὶ ἀνεπαρκείᾳ ἐν τῇ διαχειρίσει τῆς ἐθνικῆς ὑποθέσεως (συνεδρίασις 25ης Φεβρουαρίου) καὶ λαβούσης κατὰ τὴν ἀκολουθήσασαν ψηφοφορίαν 155 ψήφους ἔναντι 166, προεκλήθη κυβερνητικὴ κρίσις, λυθεῖσα διὰ τοῦ ἀνασχηματισμοῦ τῆς κυβερνήσεως Γούναρη (2 Μαρτίου).

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας (8 Μαρτίου) διεβιβάσθη ἀπόφασις τῆς Συμμαχικῆς Διασκέψεως καλοῦσα τοὺς ἐμπολέμους εἰς τρίμηνον ἀνακωχὴν (αὐτομάτως μετὰ τὸ τρίμηνον ἀνανεωθησομένην) ὑπὸ τὸν ὅρον ἀμέσου καταπαύσεως τῶν ἐχθροπραξιῶν καὶ καθορισμοῦ οὐδετέρας ζώνης εὔρους 10 χιλιομέτρων. Κατὰ τὸ τρίμηνον τοῦτο οἱ Σύμμαχοι θὰ διεκανόνιζον τὸ Μικρασιατικὸν ζήτημα. Ἡ ἀπόφασις ἦτο ὅπως ἐκκενωθῇ ἡ Μ. Ἀσία ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἐξασφαλιζομένων τῶν μειονοτήτων, διαρρυθμισθοῖν δὲ καὶ τὰ σύνορα τῆς Θρᾴκης. Ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἀπήντησε (12 Μαρτίου) ἀποδεχομένη, μετά τινων τεχνικῶν ἐπιφυλάξεων, τὴν συμμαχικὴν πρότασιν. Τοῦτο ἐξήγειρε τὰ ἀνησυχίας τῶν Ἑλλήνων τῆς Μ. Ἀσίας, ἤρχισε δὲ ἐν Σμύρνῃ καὶ Κωνσταντινουπόλει κίνησις περὶ ὀργανώσεως ἀμύνης τοῦ ἐν Μικρασίᾳ Ἑλληνισμοῦ, καὶ διαπραγματεύσεις σχετικαὶ διεξήχθησαν μεταξὺ τοῦ πατριάρχου Μελετίου Μεταξάκη καὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ὀργανώσεως τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ ἀντιστρατήγου Ἀν Παπούλα ἀφ' ἑτέρου, ἐπὶ τῷ τέλει ὅπως, ἀνεξαρτήτως τῆς ἀποφάσεως τῆς κυβερνήσεως, ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς παραμείνῃ ἐν Μ Ἀσίᾳ αὐτονομουμένη. Τὴν κίνησιν ταύτην ὁ Γούναρης δὲν ἐνέκρινε, φρονῶν ὅτι ἔργον τὸ ὁποῖον δὲν ἠδύνατο τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος νὰ ἐπιτελέσῃ μὲ ὅλα τὰ μέσα καὶ τοὺς πόρους οὓς διέθετε, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ φέρῃ εἰς πέρας ἡ Μικρασιατικὴ Ἄμυνα

Ἡ Τουρκία ἐν τῷ μεταξὺ δὲν ἐφαίνετο διατεθειμένη νὰ προσχωρήσῃ εἰς τὴν περὶ ἀνακωχῆς συμμαχικὴν πρότασιν, ἐκ τῆς παρατάσεως δὲ τῆς ἐκκρεμότητος ἤρχισεν ἐκδηλουμένη παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ δυσφορία, ἐπιταθεῖσα ἐκ τῆς διχοτομήσεως τοῦ χαρτονομίσματος (ἀναγκαστικὸν δάνειον 1.500 ἑκατομμυρίων δραχμῶν Πρωτοπαπαδάκη —21 Μαρτίου). Ὁ Γούναρης, μεταβὰς εἰς Γένουαν πρὸς συνάντησιν τῶν πρωθυπουργῶν τῶν Συμμάχων, ἐπέστρεψε τὴν 13 Ἀπριλίου, χωρὶς καὶ πάλιν νὰ ἔχῃ προαγάγει τὸ Μικρασιατικὸν πρὸς λύσιν, ἐν τῇ Συνελεύσει δὲ ἀντιμετώπισε (συνεδρίασις 28 Ἀπριλίου) ἐπίθεσιν τῆς ἀντιπολιτεύσεως κατὰ τὴν συζήτησιν ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ. Μετὰ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ψηφοφορίας (160 ὑπέρ, 160 κατὰ καὶ 1 ὑπὲρ μετ' ἐπιφυλάξεως), ἡ κυβέρνησις παρῃτήθη, ἐσχηματίσθη δὲ (3 Μαΐου) κυβέρνησις ὑπὸ τὸν Ν. Στρᾶτον. Ἀνατραπείσης ὅμως ταύτης, ἐν τῇ Συνελεύσει, μετὰ δύο ἡμέρας, ἀνέλαβε τὴν 9 Μαΐου συμμαχικὴ κυβέρνησις (Γούναρη-Στράτου) ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Π. Πρωτοπαπαδάκη, ἥτις, ἀντικαταστήσασα τὸν παραιτηθέντα ἐν τῷ μεταξὺ ἀντιστράτηγον Α. Παπούλαν διὰ τοῦ ἀντιστρατήγου Γ. Χατζανέστη, ἀπεφάσισε τὴν σύμπτυξιν τοῦ Μικρασιατικοῦ μετώπου καὶ τὴν αἰφνιδιαστικὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπὶ τῷ τέλει ὅπως, καὶ ἀποτυγχανούσης ταύτης, ἐκβιασθῇ ἡ ἐκ νέου συζήτησις τοῦ ἑλληνοτουρκικοῦ ζητήματος ὑπὸ τῶν Συμμάχων καὶ ἐπισπευσθῇ ὑπ' αὐτῶν ἡ λύσις.

Καὶ ἡ μὲν ἐπίθεσις κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπέτυχε πρὸ τῆς κατηγορηματικῆς δηλώσεως, ὅτι τὰ ἐκεῖ συμμαχικὰ στρατεύματα θ' ἀντετάσσοντο ἀποφασιστικῶς κατὰ τῆς ἑλληνικῆς προελάσεως, πρὶν δὲ ἀρχίσῃ ἡ σύμπτυξις τοῦ ἐν Μικρασίᾳ μετώπου ἐξεδηλώθη ἡ κεμαλικὴ ἐπίθεσις τοῦ Αὐγούστου καὶ ἐπῆλθεν ἡ Μικρασιατικὴ καταστροφή, μεθ' ἣν ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ ἡ κυβέρνησις Πρωτοπαπαδάκη (25 Αὐγούστου 1922) καὶ ἀνέλαβε τὴν ἀρχὴν κυβέρνησις ὑπὸ τὸν Ν. Τριανταφυλλάκον (28 Αὐγούστου), ἥτις ὅμως καὶ αὐτὴ παρῃτήθη τὴν 15ην Σεπτεμβρίου, μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς «Ἐπαναστάσεως τοῦ 1922».

Ἅμα τῇ ἀφίξει τῶν ἐπαναστατῶν ὁ Γούναρης μετ' ἄλλων πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν συνελήφθησαν (τὴν νύκτα τῆς 14ης πρὸς τὴν 15ην Σεπτεμβρίου) καὶ ὡδηγήθησαν κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἀστυνομίας, εἶτα δὲ εἰς τὰς φυλακὰ Ἀβέρωφ. Ὁ Γούναρης, εἰδοποιηθεὶς προηγουμένως περὶ τῶν κινδύνων οὓς διέτρεχε καὶ παρακινηθεὶς νὰ φύγῃ, δὲν ἠθέλησε. Διαδοθέντος ὅτι οἱ συλληφθέντες ἔμελλον νὰ ἀχθῶσιν ἐπὶ τοῦ θωρηκτοῦ «Λῆμνος», τὸ διπλωματικὸν Σῶμα, πρωτοβουλίᾳ τοῦ Ἄγγλου ἐπιτετραμμένου Λύντλεϋ, ὑπέδειξεν εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς Ἐπαναστάσεως, ὅπως ἀποφύγουν τὴν ἄμεσον εἰς θάνατον καταδίκην τῶν συλληφθέντων.

Τὴν 5ην Ὀκτωβρίου, δι' ἀποφάσεως τῆς Ἐπαναστάσεως, συνεκροτήθη ἀνακριτικὴ ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὸν Θ. Πάγκαλον, ἐνώπιον τῆς ὁποίας προσήχθη ὁ Γούναρης τὴν 15ην Ὀκτωβρίου. Εἰς τὴν ἀπαγγελθεῖσαν κατ' αὐτοῦ κατηγορίαν ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ (ἐκ 15 ἄρθρων ἀποτελουμένην) ἀπελογήθη ἐγγράφως. Διὰ δὲ τοῦ ἀπὸ 26ης Ὀκτωβρίου 1922 ἐγκλητηρίου παρεπέμπετο μετὰ τῶν Π. Πρωτοπαπαδάκη, Ν. Στράτου, Ξ. Στρατηγοῦ, Ν. Θεοτόκη, Γ. Μπαλτατζῆ, Μ. Γούδα καὶ τοῦ ἀντιστρατήγου Γ. Χατζανέστη ἐνώπιον τοῦ συσταθέντος Ἐκτάκτου Στρατοδικείου, ἵνα δικασθῇ ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ: α') διότι ἐκ προθέσεως καὶ ἑκουσίως προεκάλεσαν καὶ ὑπεστήριξαν τὴν εἰσβολὴν ξένων στρατευμάτων εἰς Σμύρνην καὶ Ἀνατολικὴν Θρᾴκην, β') διότι παρέδοσαν εἰς τὸν

Digitized by Google

ἐχθρὸν τὴν Σμύρνην καὶ τὴν Ἀδριανούπολιν μεθ' ὅλων τῶν ὀχυρῶν, πολεμικοῦ ὑλικοῦ κλπ. Τὴν ἑσπέραν τῆς 30ῆς Ὀκτωβρίου ὁ Γούναρης μετὰ τῶν λοιπῶν κατηγορουμένων μετεφέρθη εἰς τὴν Βουλήν, τὴν ἑπομένην δὲ ἤρχισεν ἐνώπιον τοῦ Ἐκτάκτου Στρατοδικείου ἡ δίκη αὐτῶν. Κατὰ τὴν ἔναρξιν ταύτης ὁ Γούναρης ὡμίλησεν ὑποστηρίξας ἔνστασιν περὶ ἀναρμοδιότητος τοῦ Δικαστηρίου.

Ἀπὸ τῆς συλλήψεώς του ἀκόμη ἡ ὑγεία του εἶχε κλονισθῆ, τὸ ἀπόγευμα δὲ τῆς 5ης ἡμέρας τῆς δίκης ἐζήτησε τὴν διακοπὴν τῆς συνεδριάσεως, καθόσον ἐπύρεσσε. Τὴν ἐπαύριον, διαγνωσθέντος ὑπὸ τῶν ἐξετασάντων αὐτὸν ἰατρῶν τυφοειδοῦς πυρετοῦ, μετεφέρθη εἰς τὴν κλινικὴν Ἀσημακοπούλου, ὅπου καὶ παρέμεινε νοσηλευόμενος μέχρι τῆς πρωΐας τῆς 15ης Νοεμβρίου, ὅτε καταδικασθεὶς μετὰ τῶν Ν. Στράτου, Π. Πρωτοπαπαδάκη, Ν. Θεοτόκη, Γ. Μπαλτατζῆ καὶ Γ. Χατζανέστη ὑπὸ τοῦ στρατοδικείου εἰς θάνατον, μετήχθη εἰς τὰς φυλακὰς Ἀβέρωφ, ὅπου ἀπεχαιρέτησε τοὺς ἐπισκεφθέντας αὐτὸν οἰκείους καὶ φίλους, μετὰ πολλῆς στωϊκότητος ἀτενίζων πρὸς τὸν ἐπερχόμενον θάνατον. Μετά τινας ὥρας μεταφερθεὶς εἰς τὸ Γουδὶ μὲ τοὺς πέντε συγκαταδίκους του, ἐτυφεκίσθη τὴν 11ην π. μ. τῆς 15ης Νοεμβρίου, διατηρήσας μέχρι τελευταίας στιγμῆς, καίτοι ἐντόνως πυρέσσων, ἠρεμίαν πνεύματος.

Ὁ Γούναρης δὲν ἀφῆκε γραπτὰ ἔργα, εἶναι μόνον γνωστὸν ὅτι ἐσκόπει νὰ γράψῃ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου, εἶχε δὲ καὶ ὑλικὸν πρὸς τοῦτο συγκεντρώσει. Τὴν πλουσίαν βιβλιοθήκην του ἐδώρησε διὰ διαθήκης, γραφείσης ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του, εἰς τὴν πόλιν τῶν Πατρῶν. Κ. Θ. ΠΑΠΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

—**Γούναρης,** ***Ἠλίας Π.*** Καθηγητὴς τῆς Μεταλλουργίας καὶ Μεταλλευτικῆς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μετσοβίῳ πολυτεχνείῳ, ἀπὸ τοῦ 1918. Ἐγεννήθη ἐν Ἄργει τῷ 1883. Ἔλαβε δίπλωμα πολιτικοῦ μηχανικοῦ ἀπὸ τὸ Ἐ. Μ. Πολυτεχνεῖον (1904) καὶ δίπλωμα μηχανικοῦ μεταλλείων ἀπὸ τὴν σχολὴν τῆς Λιέγης (1907). Ἐχρημάτισε μηχανικὸς τῶν σμυριδωρυχείων Νάξου (1908), ὀρυκτολόγο τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν (1909), ἐπιθεωρητὴς τῶν μεταλλείων (1910—1914) καὶ διευθυντὴς τῆς ὑπηρεσίας τῶν Μεταλλείων (1914—1918).

— **Γούναρης,** ***Ἰωάννης.*** Ἠπειρώτης ἔμπορος ἐν Ἰωαννίνοις, ὑπηρετῶν τὸν Ὀμὲρ Βρυώνην πρὸ τοῦ Ἀγῶνος. Τὸν ἠκολούθησε μετὰ τοῦ Χρήστου Παλάσκα καὶ ἄλλων συμπατριωτῶν του εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, πολλὰς ὑπηρεσίας προσενεγκὼν εἰς τοὺς ἐπαναστάτας διὰ τῶν πληροφοριῶν τὰς ὁποίας τοὺς διεβίβαζε. Κατὰ τὴν πρώτην πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου, εἰδοποιήσας τοὺς Ἕλληνας ὅτι ὁ Ὀμὲρ Βρυώνης ἐσκόπει νὰ ἐπιτεθῇ τὴν νύκτα τῶν Χριστουγέννων, ἤγειρε τὰς ὑπονοίας τοῦ Τουρκαλβανοῦ στρατηλάτου, ὅστις εἰς ἐκδίκησιν διέταξε καὶ κατέσφαξαν τὴν ἐν Ἰωαννίνοις οἰκογένειάν του, αὐτὸν δέ, ὄντα χρήσιμον, ἐκράτησε παρ' αὐτῷ. Ὅταν ὅμως ὁ Γούναρης ἐπληροφορήθη τὴν καταστροφὴν τῆς οἰκογενείας του, ἐπωφελήθη τῆς πρώτης εὐκαιρίας καὶ καρεὶς μοναχὸς ἐμόνασεν εἰς Ἅγιον Ὄρος. Γ. Δ. Κ.

— **Γούναρι** (τὸ) *[Γεωγρ.]*· βλ. **Γούναρη.**

Γουνάρια ***τοῦ Φόρου*** ἢ ***βασιλικὴ τῶν Γουναρίων.*** Περίφημος στοὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν ᾗ διέμενον οἱ γουναραῖοι (βλ. λ.). Κ. Μ. Μ.

Γουναριάτικα *[Γεωγρ.]*· βλ. Ἅγιος *Βασίλειος.*

γουναρικὴ (ἡ)· ἡ τέχνη τοῦ γουναρᾶ, ἡ δέψησις καὶ κατεργασία τῆς γούνας.

—*[Εγκυκλ.]* βλ. σισύρα.

γουναρικὸ (τό)· μαλλωτὸν δέρμα τὸ προσραπτόμενον ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων, ἡ γούνα (βλ. λ.)· || πληθ. ***γουναρικὰ*** (τά)· τὰ κατ' ἐξοχὴν ἀπὸ γούναν κατεσκευασμένα ἐξαρτήματα γυναικείας ἀμφιέσεως, οἷον τὰ μπουά, τὰ μανσὸν κ.τ.τ.: «ἔχει ὡραῖα γουναρικά».

Γουναρόπουλος, ***Ἀπόστολος.*** Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἀγρινίου λαβὼν μέρος ἀπ' ἀρχῆς τῆς Ἐπαναστάσεως εἰς τὰς πρὸ τοῦ Βραχωρίου, τοῦ Μακρυνόρους καὶ Πέτα μάχας.

— **Γουναρόπουλος,** ***Γεώργιος.*** Χιλίαρχος, ἀδελφὸς τοῦ *Ἀποστόλου*, μετασχὼν τῶν πολιορκιῶν τοῦ Μεσολογγίου. Ξ. Γ. Μ.

— **Γουναρόπουλος,** ***Γεώργιος.*** Σύγχρονος Ἕλλην ζωγράφος, γεννηθεὶς ἐν Σωζουπόλει τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας τῷ 1892. Κατὰ τοὺς διωγμοὺς τοῦ 1906 κατέφυγεν ὡς πρόσφυξ εἰς Ἑλλάδα. Τυχὼν τῆς προστασίας τοῦ Γ. Δ. Κορομηλᾶ ἐνεγράφη ὑπ' αὐτοῦ τὸ ἑπόμενον ἔτος εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον. Μετὰ πενταετῆ δὲ φοίτησιν, καθ' ἣν πάντοτε ἠρίστευε, ἐβραβεύθη κατὰ τὸν Ἀβερώφειον διαγωνισμὸν καὶ ἀπεστάλη ὡς ὑπότροφος εἰς Παρισίους. Τῷ 1924 ἐξέθεσε τὸ πρῶτον ἐν Ζαππείῳ σειρὰν πινάκων του μὲ τάσεις ἐξπρεσσιονιστικάς· ἡ λιτότης τοῦ σχεδίου καὶ τοῦ χρώματος εἶναι τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς περιόδου του ἐκείνης. Ἀντιπροσωπευτικὸν ἔργον αὐτῆς δύναται νὰ θεωρηθῇ τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Οἱ γονεῖς μου». Ἐπανελθὼν εἰς Παρισίους εἰργάσθη μετὰ πολλοῦ ζήλου, ἐκίνησε δὲ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ παρισινοῦ τύπου, ὅστις ἔγραψεν εὐφήμως περὶ τοῦ ἔργου του. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1929 ἐξέθεσεν ἐν Ἀθήναις σειρὰν ἐκ τῶν τελευταίων ἔργων του. Ἡ σύλληψις καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐκτελέσεως τῶν πινάκων τούτων εἶναι ἐκ τῶν μᾶλλον ἀπροόπτων. Τ' ἀντικείμενα παρίστανται ὡς φωτιζόμενα ἔσωθεν ὑπὸ φωτεινῶν ἑστιῶν μυστηριωδῶν, καθιστάμενα τρόπον τινὰ διαφανῆ. Ὁ ὄγκος αὐτῶν δὲν παρέχει εἰς τὸν τεχνίτην ἀφορμὴν πρὸς πλαστικὰς ἐπιδιώξεις, καθ' ὅσον δὲν φωτίζονται ὑπὸ τοῦ συνήθους ἐξωτερικοῦ φωτός, ὅπερ καθορίζει τὴν θέσιν των εἰς τὸ διάστημα. Οἱ πίνακες τοῦ Γουναροπούλου παρουσιάζουσι κηλῖδας φωτὸς καὶ σκιᾶς, διὰ τῶν ὁποίων διήκουσι τὰ σχήματα χωρὶς νὰ ὑποστῶσι τὴν σχετικὴν ἐξ αὐτῶν οπτικὴν ἀλλοίωσιν, ὡς ἐὰν διεφαίνοντο διὰ μέσου νεφελώματος. Αἱ γυναικεῖαι μορφαὶ (τύπος μονίμως ἐμφανιζόμενος εἰς τὰ ἔργα τοῦ Γουναροπούλου), αἱ ὁποῖαι ἀναθρώσκουσι μέσα ἀπὸ τὴν φανταστικὴν αὐτὴν ἀτμοσφαῖραν, ἔχουσι τὸν χαρακτῆρα ὀπτασιῶν, παρ' ὅτι εἶναι κατ' ἐξοχὴν εὔσωμοι ἐντὸς περιγραμμάτων κλασσικῆς εὐρωστίας. Ὁ Γουναρόπουλος προσεκλήθη ἐσχάτως ὑπὸ συνδέσμου καλλιτεχνῶν καὶ φιλοτέχνων εἰς Ἱσπανίαν, ὅπου θὰ ὀργανωθῇ τιμητικὴ ἔκθεσις τῶν ἔργων του. Φ. ΚΟΝΤΟΓΛΟΥΣ

Γ. Γουναροπούλου: *Οἱ γονεῖς μου.*
[Ἔκθεσις Ἀθηνῶν 1924.]

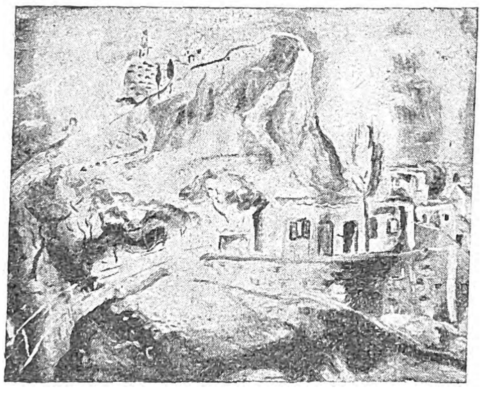

Γ. Γουναροπούλου: *Τοπεῖον.*
[Ἔκθεσις Ἀθηνῶν 1929.]

Γ. Γουναροπούλου: *Κόρη* (Κατὰ μεταγραφὴν τοῦ ἰδίου).
[Ἔκθεσις Ἀθηνῶν 1929.]

Γ. Γουναροπούλου *Nature Morte.*
[Ἔκθεσις Ἀθηνῶν 1929.]

Γούνας, ***Γεράσιμος*** Δημητσανίτης ἱερομόναχος, εἰς ὃν ὀφείλεται ἡ κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος νέα ἀνάπτυξις τῆς ἐν τῇ πελοποννησιακῇ ταύτῃ κωμοπόλει περιβοήτου σχολῆς. Ἐκπαιδευθεὶς ἐν τῇ μονῇ τοῦ Φιλοσόφου, ἀπεδήμησεν εἰς Σμύρνην, ἐκεῖ δὲ ἐμπορευθεὶς ἐπλούτησε. Παθὼν ὅμως κατά τινα πυρκαϊὰν καὶ ἀπομείνας χωλὸς ἐκάρη μοναχός, καὶ ἐπιστρέψας εἰς τὴν γενέτειραν ἀφιέρωσε τὸν πλοῦτόν του διὰ νὰ κτισθῇ εἰς τὴν ἐνορίαν τῆς Ἁγίας Κυριακῆς ἡ νέα σχολή, περατωθεῖσα τῷ 1764. Ἡ σχολὴ αὕτη ἐπροστατεύθη διὰ πατριαρχικῶν σιγιλλίων. Μετά τινα ἔτη, καρατομηθέντος τοῦ Δημητσανίτου ἐπισκόπου Μυστρᾶ Ἀνανίου, αἱ ἀρχαὶ τῆς Τριπόλεως περιέλαβον καὶ τὴν σχολὴν τῆς Δημητσάνης εἰς τὸ δίκτυον τοῦ διωγμοῦ. Ὅταν δὲ τῷ 1770 ἀπέτυχεν ἡ ἐπανάστασις τοῦ Ὀρλώφ, ὁ Μόρα-βαλεσῆς διέταξε τὸ κλείσιμόν της. Οἱ διδάσκαλοι ἠναγκάσθησαν νὰ ἐκπατρισθοῦν, ὁ δὲ Γεράσιμος Γούνα ἀπελθὼν εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ ἀπέθανε βαθύγηρως. Γ. Δ. Κ.

γουνᾶτος, *—η, —ο*· ὁ ἔχων γούναν, ὁ κατεσκευασμένος μὲ γούναν.

Γουνγουννούμ. Ὄνομα δυνάστου τινὸς ἐν τῇ νοτίῳ Βαβυλωνίᾳ, σημιτικῆς καταγωγῆς, ὅστις ἐβασίλευσεν ἐν τῇ πόλει Λάρσα, ἀφ' ὅτου ἡ Οὒρ ἀπώλεσε τὴν δύναμίν της καὶ ὁ βασιλεύς της Ἰβὶ-Σὶν συνελήφθη ὑπὸ τῶν Ἐλαμιτῶν αἰχμάλωτος (περὶ τὸ 2357 π. Χ.). Σ. Ν. Μ.

Γουνδοὺλφ ἢ ***Γονδούλ***· βλ. **Γίβαλ.**

γουνέλλα (ἡ) καὶ ***γουνέλλι*** (τό)· ὑποκορ. τοῦ *γούνα*· μικρὰ γούνα· || ἰδιωματ. εἶδος γυναικείου ἐπανωφορίου μακροῦ.

Γουνεύς.—1) Ὁ ἐπώνυμος τῆς ὀχυρωτάτης ἐν τῇ Θεσσαλίᾳ πόλεως *Γούνων* ἥρως, ὅστις ἐκ Κύφου ὡδήγησεν εἰς Τροίαν τοὺς Αἰνιᾶνας καὶ «μενεπτολέμους» Περραιβοὺς ἐντὸς εἴκοσι δύο πλοίων. Περὶ τούτου ἐλέγετο, ὅτι ναυαγήσας ἐπνίγη κατὰ τὸν Καφηρέα τῆς Εὐβοίας.—2) Μυθικὸς ἐκ Φενεοῦ τῆς Ἀρκαδίας ἥρως, ὅστις ἐλέγετο πατὴρ τῆς Λαονόμης, μητρὸς τοῦ Ἀμφιτρύωνος. Ὁ αὐτὸς ἐν ἄλλῳ μύθῳ ἐκαλεῖτο *Γούνης.* ΚΑΨ.

Γούνης· βλ· **Γουνεύς.**

γουνίον (τό). Ὀνομασία χλαίνης ἐν χρήσει ἐν τῷ βυζαντινῷ στρατῷ, παρεμφερὴς πρὸς τὴν κάπαν τῶν εὐζώνων. Κατεσκευάζετο ἐκ χονδροῦ πιλήματος (κετσέ), ἦτο πλατυτάτη καὶ εἶχε «μανίκια φαρδιά», ἵνα φέρηται ἄνωθεν τοῦ θώρακος καὶ καλύπτῃ τὸ τόξον κατὰ τῆς βροχῆς. Κατὰ τὰς ἀναγνωρίσεις ἐφέρετο πάντοτε ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν, ἵνα μὴ διακρίνωνται μακρόθεν τὰ στίλβοντα μέρη τῆς στολῆς καὶ τοῦ ὁπλισμοῦ των. Ν. ΚΑΛΟΜΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Γούνιτσα *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς κοινότητος *Θωμαΐ* (τέως *Τουρσουλὰρ*) τῆς ἐπαρχίας Λαρίσης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. (1928 542.

— *[Στρατ. Γεωγρ.]* Παρὰ τὴν *Γούνιτσαν* ὁ ποταμὸς Πηνειὸς ἐξέρχεται ἀπὸ τοῦ στενοῦ τοῦ Καλαμακίου εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Λαρίσης. Διὰ τῆς ἐπιβληθείσης χαράξεως τῆς πρὸς τὴν Τουρκίαν ὁροθετικῆς γραμμῆς τῆς Ἑλλάδος ἐν Θεσσαλίᾳ, μετὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1897, τὸ παραποτάμιον στενὸν τοῦ Πηνειοῦ ἀπὸ τοῦ χωρίου Ζάρκου μέχρι Γουνίτσης εὑρίσκετο ὑπὸ τὰ πυρὰ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, οὕτω δὲ πάντα τὰ στρατηγικὰ καὶ τακτικὰ πλεονεκτήματα ἦσαν ὑπὲρ τῶν Τούρκων. Κατὰ τὸν πρῶτον ὅμως Βαλκανικὸν πόλεμον διὰ τῆς μεταφορᾶς τῶν ἐπιχειρήσεων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Ἐλασσῶνος ἡ Τουρκία δὲν ἐπωφελήθη τῶν ἄνω πλεονεκτημάτων. Ν. Ι. ΚΟΚΙΔΗΣ

Digitized by Google

γουννερία (ἡ) (Gunneria) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἁλοραγοειδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει πόας γιγαντιαίας ἢ θάμνους ὑδροχαρεῖς. Γνωστὰ περὶ τὰ 30 εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὴν Νότιον Ἀμερικήν, τὴν Νέαν Ζηλανδίαν καὶ τὴν Ἰάβαν, ὧν τινα καλλιεργοῦνται ὡς κοσμητικά. Δ. Ν. Π.

Γοὺντ (Wood), *Ἀντώνιος*. Ἄγγλος ἱστορικὸς καὶ ἀρχαιολόγος (1632—1695). Γεννηθεὶς ἐν Ὀξφόρδῃ ἐσπούδασεν ἐν τῷ κολλεγίῳ Μέρτον, μετὰ τὸ πέρας δὲ τῶν σπουδῶν του ἠσχολήθη μὲ τὴν περισυλλογὴν ὑλικοῦ πρὸς σύνταξιν ἱστορίας τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος του. Τὸ ἔργον τοῦτο ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ὀξφόρδης ὑπὸ τὸν τίτλον «Historia et antiquitates Universitatis Oxononiensis».

—**Γοὺντ** (Wood), *Ἔβελυν-Ἔρρῖκος*. Ἄγγλος στρατηγὸς (1836—1919). Ὑπηρέτησεν ὡς ναυτικὸς κατ' ἀρχὰς (1852), πολεμήσας ἐν Κριμαίᾳ καὶ τραυματισθεὶς βαρέως. Μετατεθεὶς εἰς τὸν στρατὸν τῆς ξηρᾶς διεκρίθη ἐν Ἰνδίαις (1858). Ἔλαβε μέρος ὑπὸ τὸν στρατάρχην Γουόλσλεϋ εἰς τοὺς ἀποικιακοὺς πολέμους ἐν Ἀφρικῇ ἐναντίον τῶν Ἀσαντὶ τῶν Ζουλοῦ (1879), εἰς τὴν ἐκστρατείαν ἐν Τρανσβαὰλ (1881) καὶ κατὰ τὴν καταστολὴν τῆς ἐν Αἰγύπτῳ ἐπαναστάσεως τοῦ Ἀραμπῆ (1882). Μὲ τὸν βαθμὸν στρατηγοῦ διοικητοῦ μεραρχίας μετέσχε τῆς ἐκστρατείας τοῦ Νείλου (1885). Κατὰ τὸ 1903 ὠνομάσθη στρατάρχης. Συνέγραψε βιογραφικὰς σημειώσεις ὑπὸ τίτλον: «Ἀπὸ ἀνθυποπλοίαρχος στρατηγός» (1906), καὶ «Ἀπομνημονεύματα (1917). Ν. Π.—Λ.

—**Γοὺντ** (Wood), *Λεονάρδος*. Ἀμερικανὸς ἰατρὸς γεννηθεὶς τῷ 1860. Εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑγειονομικὴν ἀμερικανικὴν ὑπηρεσίαν, διετέλεσε στρατιωτικὸς διοικητὴς τῆς Κούβας (1899—1902), ὑπηρέτησε ὡς ἀρχίατρος ἐν Φιλιππίναις (1903), ἐν τῷ ἐπιτελείῳ τοῦ ἀμερικανικοῦ στρατοῦ (1910—1914) καὶ κατόπιν ἐν τῷ δυτικῷ μετώπῳ κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Τῷ 1921 ἐγένετο γενικὸς διοικητὴς τῶν Φιλιππίνων. Ο Ρ

— **Γοὺντ** (Wood), *Ροβέρτος*. Σύγχρονος Ἀμερικανὸς φυσικός, καθηγητὴς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Βαλτιμόρης. Ἀνεκάλυψε τοῦ φερώνυμον λίαν εὔτηκτον κρᾶμα ἀποτελούμενον ἐξ 8 μερῶν μολύβδου, 15 μ. βισμουθίου, 4 μ. κασσιτέρου καὶ 3 μ. καδμίου. Τὸ κρᾶμα τοῦτο τήκεται εἰς τοὺς 60° καὶ χρησιμοποιεῖται διὰ συγκολλήσεις μετάλλων, σφραγίσματα ὀδόντων κλπ. ΑΝ. Δ.

Γούντουορντ (Woodward), *Ἀρθοῦρος-Σμὶθ*. Σύγχρονος Ἄγγλος γεωλόγος διατελέσας τμηματάρχης τοῦ γεωλογικοῦ τμήματος τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου (1901—1924). Ἔλαβε μέρος ἐκτὸς ἄλλων καὶ εἰς τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ Πικερμίου τῆς Ἀττικῆς. Ἐδημοσίευσε πλῆθος ἐπιστημονικῶν διατριβῶν, ὡς καὶ τὸν «Κατάλογον τῶν ἀπολιθωμένων ἰχθύων ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσείῳ» (4 τόμ. 1899—1901). ΑΝ Δ.

Γούντστοκ (Woodstock) *[Γεωγρ.]*. Πόλις καὶ λιμὴν τῆς κομιτείας Ὀξφόρδης τοῦ Καναδᾶ, 8 μίλλια Ν. Δ. τοῦ Τόροντο. Κάτ. 8833. Ἐξάγει τυρόν, βούτυρον καὶ δημητριακὰ καὶ ἔχει ἐργοστάσια μηχανημάτων καὶ μουσικῶν ὀργάνων.

Γούντστοκ, *Θωμᾶς, δοὺξ τοῦ—* βλ. λ. Γκλώουσεστερ.

γούνωμα (τό)· ἡ ἐπίστρωσις ἐπενδύτου ἢ ἄλλου ἐνδύματος μὲ γούναν.

γουνώνω· ἐπιστρώνω, ἐπενδύω μὲ γούναν, γαρνίρω μὲ γούναν.

Γουνωτή *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία δοθεῖσα ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς εἰς τὸ ἐν τῇ Ἀνατολ. Θράκῃ χωρίον Γκιουνεσλῆ (βλ. λ.).

γοῦπα (ἡ) *[Ζωολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ἰχθύος *βῶψ* ἢ *βὼξ ὁ κοινὸς* (Box vulgaris).

γούπατο (τό)· κοιλότης τοῦ ἐδάφους, κοίλωμα, λάκκα, ἄλλως *γούβα*.

— **γούπατο** (τό)· περιοχή, μικρᾶς σχετικῶς ἐκτάσεως, κειμένη χαμηλότερον τῶν περὶ αὐτὴν τόπων: «πῆγε κι' ἔχτισε σπίτι μέσα σ' ἕνα γούπατο».

Γούπχτο *[Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς σειρᾶς τῶν ἀργολιδοαρκαδικῶν ὀρέων (βλ. Λύρκειον).

Γούρα ἢ *Γκούρα* *[Γεωγρ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ὄρους Ὄρθρυος (βλ. λ.).

— **Γούρα** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου *Ὄρθρυος* τῆς ἐπαρχίας Ἁλμυροῦ τοῦ νομοῦ Λαρίσης, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 902. Ἤδη καλεῖται *Ἀνάβρα*. Κεῖται ἐπὶ κλιτύος τῆς Ὄρθρυος. Ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς κοινότητος ὑπάρχουσι δάση ἐκ δρυῶν καὶ πρίνων, ἅτινα ἐκμεταλλεύονται οἱ κάτοικοι. Αἱ καλλιεργήσιμοι γαῖαι ἀποδίδουν δημητριακά, ὄσπρια καὶ σταφυλάς. Παράγεται ὡσαύτως μεγάλη ποσότης κτηνοτροφικῶν προϊόντων. Ἐν τῇ πλησίον θέσει *Δυιακαλῆ* ὑπάρχει μεταλλεῖον μαγγανίου ἀνεκμετάλλευτον. Ἡ Γούρα μετὰ τῆς πρωτευούσης τῆς ἐπαρχίας Ἁλμυροῦ συνδέεται διὰ βατῆς ὁδοῦ. Ἡ κτίσις της χρονολογεῖται ἀπὸ πολλῶν ἑκατονταετηρίδων, ὀφειλομένη εἰς τοὺς κατοίκους παλαιοῦ τινος συνοικισμοῦ *Καταφύγι*, οἵτινες κατέφυγον ἐνταῦθα λόγῳ τῆς τοπικῆς τυραννίας. Μέχρι τοῦ 1815 ἡ Γούρα εἶχεν ἐξελιχθῆ εἰς ἀξιόλογον κωμόπολιν ἀριθμοῦσαν περὶ τὰς 10,000 κατοίκων καὶ ἀκμάζουσαν ἐν τῷ θεσσαλικῷ ἐμπορίῳ καὶ τῇ βιοτεχνίᾳ. Ἔκτοτε ὅμως ἡ ἐνσκήψασα πανώλης ἐπέφερε μείωσιν τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς. Δ. Ε. Μ.

— *[Ἀρχ.]* Πλησίον τῆς Γούρας ἀνεκαλύφθη τῷ 18 6 ὑπὸ ἀσβεστοκαμινευτῶν μυκηναϊκὸς θολωτὸς τάφος. Περιεῖχε χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ κοσμήματα, ἀγγεῖα γραπτὰ καὶ ἄλλα ἀντικείμενα, καταστραφέντα ὑπὸ τῶν χωρικῶν, οἵτινες καὶ τὸν τάφον μετέβαλον εἰς ἀσβεστοκάμινον. Σ. Ν. Μ.

γούρα (ἡ) (Goura) *[Ζωολ.]*. Γένος πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γουριδῶν*. Εἶναι περιστεραὶ μεγάλου μεγέθους χαρακτηριζόμεναι κυρίως ἐκ τοῦ μεγάλου λοφίου τῆς κεφαλῆς των, ὅπερ ἀποτελεῖται ἐκ πολλῶν μεταξοειδῶν πτερῶν, ἐν σχήματι ριπιδίου διατεταγμένων, καὶ τὸ ὁποῖον τὸ πτηνὸν ἀνορθοῖ ἢ καταβιβάζει κατὰ βούλησιν. Τὸ σῶμά των γενικῶς εἶναι ὀγκῶδες καὶ βαρύ, ἡ οὐρὰ των μᾶλλον μακρὰ καὶ ἀπεστρογγυλωμένη, οἱ πόδες των ὑψηλοὶ καὶ ἰσχυροί. Τὰ πτηνὰ ταῦτα, γνωστότερα ὑπὸ τὸ ὄνομα *στεμματοφόροι περιστεραί*, ἀπαντῶσιν εἰς τὴν Νέαν Γουινέαν καὶ τὰς βορείους χώρας τῆς Αὐστραλίας καὶ ζῶσιν ἐντὸς μεγάλων δασῶν. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γούρα ἡ ἐστεμμένη* (Goura coronata). Τὸ σῶμά της εἶναι ὅμοιον πρὸς τὸ τῆς ὄρνιθος καὶ τὸ μῆκός της φθάνει τὰ 75 ἑκατοστόμετρα Τὸ πτέρωμά της ἔχει λαμπρὸν κυανοϊώδη χρωματισμόν, μὲ τοὺς ὤμους πυρρούς, τὰς πτέρυγας πλαγίως διαγεγραμμένας διὰ λευκῶν λωρίδων καὶ τὴν οὐρὰν κατὰ τὸ ἄκρον της τεφροκαστανήν. Ἡ ἶρις τῶν ὀφθαλμῶν ἔχει τὸ χρῶμα τοῦ καρμινίου καὶ οἱ πόδες εἶναι σαρκόχροοι Κατὰ προτίμησιν ἐνδιαιτῶνται ἐπὶ τῆς γῆς καὶ περιπλανῶνται ἀνὰ τὰς δασώδεις ἐκτάσεις πρὸς εὕρεσιν τῆς τροφῆς των, ἥτις ἀποτελεῖται κυρίως ἐκ κόκκων καὶ ἐκ τῶν ἀπὸ τῶν δένδρων πιπτόντων καρπῶν. Ἵπτανται δυσχερῶς καὶ μόνον κατὰ τὴν νύκτα ἀνέρχονται ἐπὶ τῶν δένδρων ὅπως ἀναπαυθῶσιν. Ἐξημεροῦνται καὶ ἐγκλιματίζονται εὐκόλως, ἀναπαράγουσιν εὐχερῶς καὶ ἐν αἰχμαλωσίᾳ· ἡ θήλεια γεννᾷ ἓν μόνον ᾠὸν ὀλίγον μικρότερον τοῦ τῆς ὄρνιθος. Τὸ κρέας των εἶναι εὔγευστον καὶ τρυφερόν. Δ. Ν. Π.

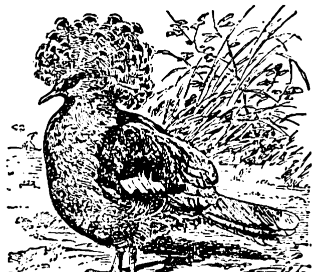

Γούρα ἡ ἐστεμμένη.

Γουραῖοι Ἰνδικὴ φυλὴ ἐν τῷ νομῷ Καβοὺλ τοῦ Ἀφγανιστὰν κατὰ τὴν ἐκεῖθεν διάβασιν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου οἱ Γουραῖοι κατῴκουν περὶ τὸν ποταμὸν *Γουραῖον*. Ι. Δ. Σ.

Γουραῖος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὁ μέγιστος τῶν παραποτάμων τοῦ Κωφῆνος ἐν Ἀφγανιστάν, περιγραφεὶς ὑπὸ τῶν μετὰ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου διαβάντων αὐτὸν ἐρευνητῶν, καὶ βραδύτερον ὑπὸ τοῦ Μεγασθένους, ὅστις τὸν ὀνομάζει *Γαροοίαν*. Εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς περιγραφὰς τονίζεται ἡ βαθύτης του, ἡ ὁρμητικότης τῶν ὑδάτων καὶ ἡ ὀλισθηρότης τῶν βράχων τῆς κοίτης του. Ι Δ. Σ.

γούραμι (τὸ) Gurami *[Ζωολ.]*. Γένος ἰχθύων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀκανθοπτερυγίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀσφρενημιδῶν*. Οἱ ἰχθύες τοῦ γένους τούτου εἶναι πάντες ἰθαγενεῖς τῶν γλυκέων ὑδάτων τῶν νήσων τῆς Σόνδης, τῆς Ἰάβας, τῆς Βόρνεο καὶ Σουμάτρας, διακρινόμενοι κυρίως ἐκ τῶν δύο λεπτοτάτων νηματοειδῶν ἀποφύσεων εἰς ἃς καταλήγουσι τὰ στηθιαῖα πτερύγιά των. Γνωστότερον εἶδος εἶναι: *γούραμι ὁ ὀσφραινόμενος* (Gurami olfactus), οὗτινος τὸ σῶμα φθάνει τὰ 2 περίπου μέτρα καὶ τὸ βάρος του κυμαίνεται μεταξὺ 10 καὶ 15 χιλιογράμμων. Ἀπαντᾷ εἰς τὰ γλυκέα ὕδατα τῆς Βόρνεο καὶ τῆς Ἰάβας καὶ κατὰ τὴν ράχιν εἶναι ἐρυθροκάστανον μετὰ καθέτων καὶ σχεδὸν παραλλήλων ραβδώσεων καστανομελανοῦ χρώματος, αἵτινες ἄρχονται ἀπὸ τῆς ράχεως καὶ καταλήγουσιν εἰς τὴν κοιλίαν. Αἱ πλευραὶ καὶ ἡ κοιλία ἔχουσι χρῶμα λευκοαργυρῶδες, τὸ ραχιαῖον ὡς καὶ τὸ κοιλιακὸν πτερύγιον εἶναι μακρότατα καὶ καταλήγουσι τὸ μὲν πρῶτον ὀλίγον ἐντεῦθεν, τὸ δὲ δεύτερον κατὰ τὴν ρίζαν τοῦ οὐραίου πτερυγίου, ὅπερ εἶναι πλατὺ καὶ μᾶλλον βραχύ. Ὁ ἐγκλιματισμὸς καὶ ἡ διατροφή του τόσον εἰς Εὐρώπην ὅσον καὶ εἰς Ἀμερικὴν δὲν ἐπέτυχον παρὰ τὰς ἐπανειλημμένως καταβληθείσας προσπαθείας. Τὸ ἄρρεν κατασκευάζει κολαίσθητον φωλεὰν ἐκ διαφόρων θαλασσίων φυτῶν, τὴν ὁποίαν τοποθετεῖ μεταξὺ τῶν πετρῶν τοῦ βάθους κα ἡ θήλεια γεννᾷ περὶ τὰ 1000 ᾠά. Δ.Ν.Π.

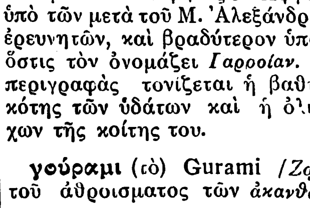

Γούραμι ὁ ὀσφραινόμενος.

Γουράνιοι. Λαὸς τῆς Ἀρμενίας (*Στράβ.* XI 531), ὅμορος τῶν Μήδων. Ι. Δ. Σ.

Γούρας. Ἀδελφὸς τοῦ Τιγράνους, ὑποταγεὶς εἰς τὸν Λούκουλλον. Ι. Δ. Σ.

Γούρας, *Ἰωάννης*· βλ. Γκούρας.

Γουράσιον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Φρούριον τῆς Ἐτρουρίας. Ἡ ἀκριβὴς αὐτοῦ θέσις δὲν εἶναι γνωστή, ὁ Διόδωρος μόνον ἀναφέρει (XIV, 109), ὅτι εἰς τὴν περιοχήν του ἐπολέμησαν οἱ Ρωμαῖοι πρὸς τοὺς Οὐολσινίους (378 π. Χ.). Ι. Δ. Σ.

Γουράτον *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Κουτήφαρι* τῆς ἐπαρχίας Οἰτύλου τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Κάτ. (1928) 44.

Γουργένης. Βασιλεὺς τῶν Ἰβήρων βοηθήσας τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν Καβάδην, ὅπως ἀφαιρέσῃ παρὰ τοῦ Ἰουστίνου δύο φρούρια ἐν Λαζικῇ. Π. Ν. Π.

Γουργιὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου *Παραχελωΐτιδος* τῆς ἐπαρχίας Μεσολογγίου τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 1006. Συνδέεται δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ μετὰ τοῦ Αἰτωλικοῦ καὶ Νεοχωρίου. Λόγῳ τῆς θέσεως τοῦ χωρίου καὶ τῆς συγκοινωνίας τοῦ πλείστου μέρους τῆς ἐπαρχίας Ξηρομέρου μετὰ τῆς ἐπαρχίας Μεσολογγίου ἐσχεδιάσθη ἡ ἐν Γουργιᾷ κατασκευὴ γεφύρας ἐπὶ τοῦ Ἀχελῴου καὶ ἀπεφασίσθη ἡ προέκτασις τῆς ὁδοῦ Μεσολογγίου-Γουργιᾶς μέχρις Ἀστακοῦ. Ἐν Γουργιᾷ διατηρεῖται ναὸς τῶν Ἁγίων Ταξιαρχῶν μονόκλιτος, μετὰ τρούλλου καὶ τοιχογραφιῶν.

Κατὰ τὴν δευτέραν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου, ὑπῆρχον ἐν Γουργιᾷ αἱ ἀποθῆκαι τροφίμων τῶν πολιορκητῶν Τούρκων μετὰ 3.500 στρατιωτῶν. —Μ.

γουργιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *κήρινθος ὁ μείζων* (Cerinthus major).

Γουργιανὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Γρανικοῦ* (πρώην *Γρετσίστας*) τοῦ νομοῦ Ἄρτης. Κάτ. (1928) 187.

Γουργιάνιστα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Καλοχωρίου τῆς ἐπαρχίας Δωδώνης τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων. Κάτ. (1928) 127. Παρὰ τὸ χωρίον κεῖται ἡ ἀρχαία βυζαντινὴ μονὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἐπικαλουμένη τῶν *Ἀγγελομάχων*, ὡς καὶ ἐρείπια ἀρχαίας ἠπειρωτικῆς πόλεως, τοῦ *Ὀρείου* κατὰ τὸν Λήκ ἢ τῆς *Ρέκμονος* κατ' ἄλλους. —Μ.

γουργιοὺν *βάλσαμον*· βλ. βάλσαμον *γκουργκούνης*.

Γουργιώτισσα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Ἀστακοῦ τῆς ἐπαρχίας Βονίτσης τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 630. Κεῖται ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἀχελῴου, ἡμίσειαν περίπου ὥραν μακρὰν τοῦ ποταμοῦ. Οἱ κάτοικοι ὁμιλοῦσι πλὴν τῆς ἑλληνικῆς καὶ τὴν κουτσοβλαχικήν. Δ. Ε. Μ.

Γουργοβίτσαις *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου *Τιτανίου* τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσης τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 435.

Γουργογοῦρι *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Γοργογοῦρι.

Γουργουβίτσα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου *Αἰδηψίων* τῆς ἐπαρχίας Ἱστιαίας (τέως *Ξηροχωρίου*) τοῦ νομοῦ Εὐβοίας. Κάτ. (1928) 394. Κεῖται ἐπὶ ὀροπεδίου, παραφυάδος τοῦ Τελεθρίου ὄρους. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Ἥλια* (κάτ. 137) καὶ *Ἄνω Ἥλια* (κάτ. 79). Ἡ περιφέρεια τῆς κοινότητος ἔχει δάση ἐκ δρυῶν, ἐλαιοφυτείας καὶ σημαντικὴν κτηνοτροφίαν. Ἡ Γουργουβίτσα συνδέεται μετὰ τῆς ἕδρας τῆς ἐπαρχίας Ξηροχωρίου διὰ βατῆς ὁδοῦ Δ. Ε. Μ.

γούργουθα (τά)· (ἰδιωματ. ἐν Κρήτῃ) λάκκοι μικροὶ ἢ μεγάλοι ἐπὶ βράχων (χαράκια) εἰς τὰ βουνά, ἐντὸς τῶν ὁποίων συνάγεται βρόχινον ὕδωρ, τὸ ὁποῖον καὶ ποιμένες καὶ ποίμνια πίνουσι. Ε. Γ.

Γούργουθα *[Γεωγρ.]*. Δασώδης τοποθεσία ἐπὶ τῶν Λευκῶν Ὀρέων Σφακίων Κρήτης πρὸς τὰ πλάγια τῶν χωρίων Ἀνωπόλεως καὶ Μουρίου.

Digitized by Google

Γουργοῦθοι *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Βρυσῶν* τῆς ἐπαρχίας Ἀμαρίου τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης. Κάτ. (1928) 43. Κεῖται ἐπὶ τῶν βορείων ὑπωρειῶν τοῦ Κεδρίου ὄρους (730 μ. ὑψ.) καὶ εἶναι τὸ ὑψηλότερον κατῳκημένον μέρος τῆς Κρήτης. Τῷ 1867 οἱ Γουργοῦθοι διετέλεσαν ἐπί τινας μῆνας ἕδρα τῆς ἐπαναστατικῆς κυβερνήσεως. —Μ.

γουργούλα (ἡ) *[Ναυτ.]*. Ὅρος τοῦ κοινοῦ τῶν ναυτικῶν μας ἰδιώματος σημαίνων κώπην, διατιθεμένην πρύμνηθεν τῆς λέμβου, πρὸς κίνησιν αὐτῆς ὡς δι' ἕλικος (βλ. *σιάδιον*). Ὁ ὅρος ἐπεκτείνεται καὶ ἐπὶ ἀμφικινήτων πλοίων («δάζω γουργούλα»), ὁπότε σημαίνει συστολὴν καὶ πτύξιν ἱστίων, λόγῳ νηνεμίας ἢ σφοδρᾶς ἀντιπρώρου κακοκαιρίας καὶ πρόωσιν ἐφεξῆς τοῦ πλοίου διὰ τῆς ἕλικος. Σ. Ε. Λ.

γούργουρας (ὁ) καὶ *γούργουλας*· ὁ γαργαρεών, ὁ λαιμὸς ὑδρίας ἢ ἄλλου ἀγγείου: «εἶναι ὡς τὸ γούργουρα» μέχρι τοῦ λαιμοῦ, ὄχι ἀκόμη πλήρες (βλ. γουργουρίζω)· || μία ἐκ τῶν πολλῶν ὀνομασιῶν τοῦ ναργιλὲ τῶν χασισοποτῶν (βλ. ναργιλές).

Γουργούρης, *Βασίλειος*. Ἀξιωματικὸς ἐκ Μάνης, φέρων βαθμὸν λοχαγοῦ κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς μεγάλης Κρητικῆς ἐπαναστάσεως (1866—1869) Κατετάχθη εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Δ. Πετροπουλάκη συγκροτηθὲν ἐξ ἐπιλέκτων Μανιατῶν σῶμα, μεθ' οὗ ἀπεβιβάσθη εἰς Μυλοπόταμον τὴν 26 Δεκεμβρίου 1866, συμμετέσχε δὲ ὡς ὑπασπιστὴς τοῦ ἀρχηγοῦ εἰς πάσας τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις διακριθεὶς διὰ τὴν ἀνδρείαν του καὶ τὴν πολεμικήν του ἐμπειρίαν. Ν. ΚΛΣ

Γουργουρῆς, *Εὐστάθιος*. Ἱερωμένος ἐκ Γαλαξιδίου καὶ Ἀγωνιστὴς ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς Ἐπαναστάσεως ἐπὶ κεφαλῆς μικροῦ σώματος συμπατριωτῶν του. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Γαλαξιδίου προσεκολλήθη εἰς τὸν Ἠλίαν Μαυρομιχάλην εὑρισκόμενον εἰς τὰ Δερβενοχώρια, κατελθὼν δὲ εἰς Πελοπόννησον μετέσχε τῶν πολιορκιῶν τοῦ Νεοκάστρου, τῆς Τριπόλεως καὶ τῆς Κορίνθου. Ἀποσπασθεὶς κατόπιν εἰς τὸν Ὀδυσσέα, ἔσπευσε νὰ πολεμήσῃ κατὰ τοῦ Γιουσοὺφ-Μπερκόφτσαλη καὶ τοῦ Ἀμπὰζ-πασᾶ Ντίμπρα εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Καραϊσκάκη εἰς τὴν Ἀττικὴν ἔλαβε μέρος, ἐτραυματίσθη δὲ εἰς τὸ Χαϊδάρι. Ἠμείφθη διὰ τοῦ σιδηροῦ νομισματοσήμου καὶ ἐλογίσθη ὑπολοχαγὸς τῆς Φάλαγγος. Γ. Δ. Κ.

γουργουρητὸ (τό)· βλ. γουργούρισμα.

γουργουρίζω· ἀνακογχυλιάζω, κρατῶν εἰς τὸ στόμα ὀλίγον ὕδωρ κλίνω τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ἄνω καὶ διὰ τοῦ ἐκβαλλομένου ἀέρος κάμνω ἦχόν τινα· || βορβορύζω: «γουργουρίζει ἡ κοιλιά μου». Ἡ λέξις πεποιημένη ἐκ τοῦ ἤχου γοὺρ-γούρ, καθὰ καὶ ἡ ἀρχαία *γαργαρίζω*.

γουργούρισμα (τὸ) καὶ *γουργουρητό*· ὁ διὰ τοῦ ἀνακογχυλιασμοῦ ποιούμενος ἦχος· || βορβορυγμός.

γουρδέλι (τὸ) *[Ναυτ.]*· βλ. λ. ἀνέκτης.

Γούρδιση *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Χρύσου* τῆς ἐπαρχίας Εὐρυτανίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας. Κάτ. (1928) 44.

Γουρδοῦρος, *Χρῆστος*. Ὁπλαρχηγὸς ἐκ Μάνης (1840—1926). Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Κρήτης (1866—1869) κατετάχθη εἰς τὸ ἐξ ἐπιλέκτων Μανιατῶν συγκροτηθὲν σῶμα τοῦ Δ. Πετροπουλάκη καὶ κατῆλθεν εἰς Κρήτην, ἀναδειχθεὶς εἷς τῶν ἱκανωτέρων ἀρχηγῶν τοῦ σώματος. Ν. ΚΛΣ

Γουρζὶ *[Γεωγρ.]*· βλ. Λυγαριά.

Γουρζοῦξανθον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία παράλιος πολίχνη τοῦ Πόντου, κειμένη μεταξὺ Σινώπης καὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Ἅλυος.

Γουρζουμισεῖκα *[Γεωγρ.]*. Τοποθεσία τῆς κοινότητος *Σταροχωρίου* (τέως *Λαλουσιοῦ*) τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας καὶ Ἤλιδος.

γούρι (τὸ) (ἰταλ. augurì, τουρκ. *ὀγούρι*)· καλὸς οἰωνός, καλὴ τύχη: «γειὰ γούρι μοῦ ἦρθες πρωὶ πρωί», «ἡ παντρειὰ τοῦφερε γούρι»· ἀντίθ. *γουρσουζιά, γκινια*.

Γουρίαμνα (καὶ *Γουριαύνα*) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μηδίας (*Πτολ.* VI 2, 14). Ι. Δ. Σ.

Γουριανὴ (ἡ) καὶ *Γουρίανα* (τὰ) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς ΒΔ. τοῦ Ἀφγανιστὰν κειμένης Μαργιανῆς χώρας· εἰς τὴν θέσιν της σῴζεται ἀκόμη ὀχύρωμα σημαντικόν, ὀνομαζόμενον *Χουριάν*. Παρὰ τὴν πόλιν ταύτην καὶ ἀκριβῶς λόγῳ τῆς στρατηγικῆς θέσεώς της, συνήφθη τῷ 208 π. Χ. πεισματώδης μάχη μεταξὺ Ἀντιόχου Γ΄ τοῦ Μεγάλου καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Βακτριανῆς Εὐθυδήμου. Ι. Δ. Σ.

Γουρίας. Ἐν τῷ Ἁγιολογίῳ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας δύο ἅγιοι φέρουσι τὸ ὄνομα τοῦτο: —1) Εἷς τῶν ἑπτὰ Μακκαβαίων, ὧν ἡ μνήμη ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 1 Αὐγούστου (βλ. Μακκαβαῖοι *μάρτυρες*).—2) Ὁ μετὰ *Σαμωνᾶ* καὶ *Ἀβίβου* ἐν Ἐδέσσῃ τῆς Μεσοποταμίας ἀθλήσας. Ἐκ τούτων δὲ ὁ μὲν Γουρίας καὶ Σαμωνᾶς ἐπὶ Διοκλητιανοῦ (245—313), ὁ δὲ Ἄβιβος βραδύτερον ἐπὶ Λικινίου ἐμαρτύρησε. Καὶ οἱ μὲν δύο πρῶτοι καταγγελθέντες εἰς τὰς ρωμαϊκὰς ἀρχὰς ὡς ἀναπείθοντες τοὺς ἀνθρώπους νὰ μὴ προσφέρωσι θυσίας εἰς τὰ εἴδωλα, περισφιχθέντες τοὺς πόδας διὰ ξύλου, ἐρρίφθησαν εἰς σκοτεινὴν φυλακὴν καὶ ἐκεῖ ὑπὸ πείνης καὶ δίψης καὶ ψύχους ἐπὶ τετράμηνον ἐταλαιπωροῦντο. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐξαγαγόντες αὐτοὺς ἐκ τῆς φυλακῆς οἱ διῶκται, τὸν μὲν Σαμωνᾶν κρεμῶσιν ἐκ τοῦ ἑνὸς ποδὸς ἐπὶ τρίωρον, τὸν δὲ Γουρίαν «ἐῶσιν ὡς νεκροῦ οὐδὲν ἄμεινον ἐοικότα» καὶ τῇ ἑπομένῃ διὰ ξίφους ἀμφοτέρους ἀποκτείνουσιν. Ὁ δὲ Ἄβιβος, διάκονος ὤν, «ὡς διδάσκων τὰς χώρας καὶ κώμας τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, κρεμασθεὶς τύπτεται, καὶ ἀφεθεὶς πάλιν ἐρωτᾶται καὶ μὴ ὑποχωρήσας τῷ θελήματι τοῦ τυράννου, τῷ πυρὶ παραδίδοται ἱμάντα ἔχων ἐπὶ τοῦ στόματος δίκην φονέως». Ἡ μνήμη δὲ καὶ τῶν τριῶν τούτων μαρτύρων ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 15 Νοεμβρίου μετὰ βιογραφίας καὶ ἰδίας ἀκολουθίας, ἧς τὸν Κανόνα ἐποίησεν ὁ ὑμνογράφος Θεοφάνης. Ἀλλὰ καὶ Ρωμανὸς ὁ μελῳδὸς ἐποίησε κοντάκιον εἰς τοὺς μάρτυρας τούτους, σῳζόμενον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Πάτμου. Ε. Γ. Π.

Γουρίδαι. Δυναστεία τοῦ Ἰράν, ἀνάγουσα τὴν καταγωγήν της εἰς τὸν Ζοχάκ, μυθικὸν βασιλέα τῆς Περσίας. Ἡ δυναστεία αὕτη, ὁρμηθεῖσα ἀπὸ τὸ Γοὺρ κατ' ἀρχάς, ἐπεξέτεινε σὺν τῷ χρόνῳ τὴν ἐξουσίαν της ἐπὶ τοῦ Ἀφγανιστάν, τῆς Περσίας, μέρους τοῦ Τουρκεστάν, καὶ τῆς βορείου Ἰνδικῆς, ἴσχυσε δὲ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Ζ΄ αἰῶνος μέχρι τοῦ ΙΑ΄. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ χαλίφου Ἀλῆ (653—661) οἱ Γουρίδαι ὑπὸ τὸν ἡγεμόνα των Σανσὸβ ἠσπάσθησαν τὸν Μουσουλμανισμόν. Ἀπὸ τοῦ 1206 τὸ βασίλειον τῶν Γουριδῶν διενεμήθη εἰς 4 ἀνεξάρτητα ἀπ' ἀλλήλων κράτη, ἔκτοτε δ' ἤρχιζε νὰ παρακμάζῃ μέχρις ὅτου τῷ 1225 κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Ἀλ-ἐδ-δὶν Μωχάμετ Β΄, σουλτάνου τοῦ Καρίζμ. Ι. Δ. Σ.

γουρίδαι (οἱ) (Gouridae) *[Ζωολ.]* Οἰκογένεια πτηνῶν τῆς τάξεως τῶν *περιστεροειδῶν*, περιλαμβάνουσα ἐλάχιστα γένη, ὧν ἀξιολογώτερον ἡ γούρα (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

Γούριστα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Κουτσιλιοῦ* τῆς ἐπαρχίας Δωδώνης (τέως *Ἰωαννίνων*) τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων. Κάτ. (1928) 159.

Γουριτσα *[Γεωγρ.]* Παλαιὰ ὀνομασία τῶν χωρίων Μυρτιὰ (βλ. λ.) τῆς ἐπαρχίας Τριχωνίας καὶ Πυρὰ (βλ. λ.) τῆς ἐπαρχίας Παρνασσίδος.

γουρλεία (ἡ) (Gurlea) *[Βοτ.]* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *χεδρωπῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει δένδρα, ὧν τὸ ὕψος φθάνει τὰ 12 περίπου μέτρα, ἰθαγενῆ τῆς Ἀργεντινῆς. Γνωστὰ εἶδη τινὰ καλλιεργούμενα κυρίως διὰ τὸ ξύλον των, ὅπερ χρησιμοποιεῖται εἰς διαφόρους βιομηχανικὰς ἐφαρμογάς. Δ. Ν. Π.

γουρλῆς (ὁ) καὶ *γουρλίτικος,—η,—ο*· ἡ *γουρλίδικος*· ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου ἡ ἐμφάνισις σημειοῦται ὡς καλὸς οἰωνός, πᾶν ὅ,τι παρακολουθεῖται ὑπὸ εὐτυχῶν γεγονότων: «τὸ χύσιμο τοῦ κρασιοῦ εἶναι γουρλίτικο», «γουρλίτικο παιδί».

γουρλομάτης (ὁ), θηλ. *γουρλομάτα*· ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου τὰ μάτια εἶναι γουρλωτά, ὁ ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς προπαλεῖς, ἐξέχοντας τῶν κογχῶν.

γούρλωμα (τό)· τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *γουρλώνω*.

γουρλώνω· ἔχω τοὺς ὀφθαλμοὺς προπαλεῖς, τείνω τοὺς βολβοὺς πρὸς τὰ ἔξω εἴτε φύσει εἴτε ἕνεκα ἐπιμόνου προσηλώσεως τοῦ βλέμματος· || βλέπω ἀπλανῶς, ἠλιθίως.

Γουρλωταῖς *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον ἐπὶ τῆς βορείας ἀκτῆς τῆς νήσου Σάμου, καλούμενον καὶ *Αὐλάκια*.

γουρλωτός, —ή, —ό· ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν: «γουρλωτὰ μάτια» προπαλεῖς ὀφθαλμοί.

Γοῦρμος. Ἐπώνυμον οἰκογενείας ἐξ Αἰτωλικοῦ: —1) *Γεώργιος*, ὑποχιλίαρχος λαβὼν μέρος εἰς πολλὰς μάχας ἐν Αἰτωλίᾳ καὶ Ἀκαρνανίᾳ.—2) *Νικόλαος*, ἀρχηγὸς ἰδίου σώματος, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν πρὸ τοῦ Καρπενησίου μάχην, καθ' ἣν ἐφονεύθη ὁ Μᾶρκος Μπότσαρης. Ἐπίσης ἐπολέμησεν ἐν Πελοποννήσῳ εἰς τὰς μάχας τοῦ Κρεμμυδίου καὶ τοῦ Νεοκάστρου ὑπὸ τὸν Ράγκον (Ἀρχ. Ἀγων.). Ξ. Γ. Μ.

γούρνα (ἡ)· κοίλωμα, λάξευμα ἐπὶ λίθου συνήθως ἢ καὶ ἐπὶ ξύλου διὰ τὸ πότισμα τῶν ζῴων· || ἡ μονόλιθος τῶν ἐλαιοτριβείων σκάφη ἡ δεχομένη τὸ ἐκπιεζόμενον ἔλαιον, λάρναξ ἐπιμήκης· || ὁ λουτήρ. Ἀπὸ τοῦ ἀρχ. *γρώνη*.

Γούρναις *[Παραλ. Γεωγρ.]*. —1) Ὅρμος τῆς ΒΑ ἀκτῆς τῆς Μικρᾶς Δήλου (πλάτ 37°24'¼ Β, μῆκ 25°17'¾ Ἀν., χάρτ ἀγγλ. 1815: The islands of Tinos, Myconi, Rhenea and Delos) ὑπὸ τὸ ἀκρωτήριον Κακό.—2) Ἀκρωτήριον τῆς Β. ἀκτῆς τῆς Σκιάθου (πλάτ 39°10'10" Β. μῆκ. 23°24'55" Ἀν, χάρτ. ἀγγλ. 1556: Gulf of Volo with the Oreos aud Talanta channels) παρὰ τὴν δυτικὴν ἐσχατιὰν τῆς νήσου.—3) Ὕφαλος ἐπικίνδυνος (2⅛ ὀργ.) ἐν τῷ διέκπλῳ Σκιάθου-Μαγνησίας, εἰς 600 μέτρα ΒΔ τοῦ προμνησθέντος ἀκρωτηρίου. Σ. Ε. Λ.

Γουρνάρας, *Δημήτριος*. Μεσολογγίτης Ἀγωνιστὴς ἐκ τῶν ἀνδρειοτέρων, μετασχὼν ὅλων τῶν πολιορκιῶν τοῦ Μεσολογγίου. Οὗτος κατὰ τὸ ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς γενόμενον πολεμικὸν συμβούλιον περὶ τῆς τύχης τοῦ Μεσολογγίου, προέτεινεν ὅπως σφαγῶσι, πρὸ τῆς ἐξόδου, τὰ γυναικόπαιδα, ἵνα μὴ πέσωσιν εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν, αὐτὸς δὲ νὰ γίνῃ ὁ ἐκτελεστής, ἐὰν ἄλλο. ἀνελάμβανε νὰ θανατώσῃ τὴν ἀδελφήν του. Ἡ πρότασις αὕτη ἀπερρίφθη κατόπιν τῆς ἐντόνου διαμαρτυρίας τοῦ παρισταμένου ἐπισκόπου Ἰωσὴφ Ρωγῶν. Χ. Γ. Ε.

Γουρνᾶς.—1) *Νικόλαος*. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ὀλυμπίας, ὅστις κατὰ τὴν μάχην τοῦ Λάλα περιέσωσε τὸν νεκρὸν τοῦ Γεωργίου Πλαπούτα.—2) *Κωνσταντῖνος*, ἐκ Λοιδωρικίου. Ἐπολέμησεν εἰς τὴν Γραβιάν, τὴν Ἄμπλιανην, τὴν Ἄμφισσαν, τὰ Τριζόνια καὶ τὸ Μεσολόγγιον, κατὰ τὴν ἀνάκτησίν του. —3) *Χαράλαμπος*, ἀδελφὸς αὐτοῦ. Ἔπεσεν εἰς τὴν Ἄμφισσαν, ἀγωνιζόμενος κατὰ τοῦ Ἀμπὰζ-πασᾶ Νιίμπρα. Γ. Δ. Κ.

γουρνελάτες *[Λαογρ.]*. Εἰς τὰ περισσότερα μέρη τῆς Ἑλλάδος, ὅταν αἱ γυναῖκες φοροῦν τὴν ναλήν των ἐνδυμασίαν. «τὴν χρυσῆν», λέγονται συνήθως «ἀλλαγμένες» ἢ «ἀλλαμένες». Εἰς τὴν Σύμην ἡ ὀνομασία αὕτη ἀντικαθίσταται διὰ τῆς λέξεως «γουρνελάτες», προελθούσης ἀπὸ τὸ ἐκ βαρυτίμου μεταξωτοῦ ἐξωτερικὸν ἔνδυμα, τὴν «γουνέλαν». Α. Χ.

Γοῦρνες *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Καστανιᾶς τῆς ἐπαρχίας Εὐρυτανίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας. Κάτ. (1928) 21.

— **Γοῦρνες** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐν Κρήτῃ κοινότητος Ἀνωπόλεως τῆς ἐπαρχίας Πεδιάδος τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου. Κάτ. (1928) 130.

— *[Ἀρχαιολ.]* Παρὰ τὸ χωρίον Γοῦρνες τῆς ἐπαρχίας Πεδιάδος ἀνεσκάφησαν νεκρικοὶ περίβολοι τῆς τελευταίας πρωτομινωικῆς-πρώτης μεσομινωικῆς ἐποχῆς καὶ σπηλαιώδεις λάξευτοὶ τοιοῦτοι τῆς τελευταίας ὑστερομινωικῆς. [*Ι. Χατζιδάκις*. Ἀρχαιολογικὸν Δελτίον, τόμ. 1 59 ἑξ. *D. Fimmen*, Kretisch-mykenische Kultur 19.] Σ. Ν. Μ.

— **Γοῦρνες** *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τοῦ δήμου Ἡρακλείου τῆς ἐπαρχίας Τεμένου τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου τῆς Κρήτης. Κάτ. (1928) 66.

Γουρνῆς, *Χρῆστος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Δωρίδος. Ἠκολούθει τὸν Κατσικογιάννην, προσκολληθεὶς τῷ 1826 εἰς τὸν Κριεζώτην. Οὗτος τὸν ἐχρησιμοποίησεν εἰς τὰ ἐλαφρὰ τάγματα, μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν. Γ. Δ. Κ.

Γουρνιὰ (τὰ) *[Γεωγρ.]*. Τοποθεσία ἐν ὁμωνύμῳ ὁρμίσκῳ (πλάτ. 35° 06' ⅜ Β, μῆκ. 25° 48' ½ Ἀν. χάρτ. ἀγγλ. 1536 b: Candia eastern portion), εἰς τὸν Ν. μυχὸν τοῦ κόλπου τοῦ Μεραμπέλλου τῆς Κρήτης, ἀπέχουσα ἀπὸ τῆς θαλάσσης 15—20'.

Ἐπὶ τῆς τοποθεσίας ταύτης ἀνεσκάφη ὑπὸ τῆς Ἀμερικανίδος Boyd-Hawes καὶ ἄλλων ἀπὸ τοῦ 1901—1904 μία ὁλόκληρος μινωϊκὴ πόλις, πολύτιμος διὰ τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐπιστήμην, διότι ἀποτελεῖ μίαν προϊστορικὴν Πομπηΐαν. Ἠθέλησαν νὰ συσχετίσουν τὴν ἀνακαλυφθεῖσαν πόλιν πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ἐκεῖ που ἀναφερομένην Μινώαν, ἀλλ' οὐδὲν λείψανον ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος ἀνεκαλύφθη ἐνταῦθα. Ἡ πόλις ἐγκατελείφθη διὰ παντὸς ἐπὶ τῆς μινωϊκῆς ἀκόμη ἐποχῆς, ἑπομένως δὲν δύναται νὰ εἶναι ἡ ἰδία, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ὁ Στράβων.

Ἡ ἀκμὴ τῆς πόλεως τῶν Γουρνιῶν συμπίπτει πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς ὑστερομινωϊκῆς ἐποχῆς (περὶ τὸ 1550 π. Χ.), ἐκ δὲ τῆς μεσομινωϊκῆς ἐποχῆς μόνον εἰς δύο μέρη ἀνεφάνησαν ὀλίγα ἴχνη. Ὀλίγον πρὸ τοῦ τέλους τῆς μινωϊκῆς ἐποχῆς κατεστράφη ἡ πόλις διὰ πυρὸς καὶ λεηλασίας, δὲν ἐπανεκτίσθη δὲ πλέον, ἀλλὰ μόνον ἐκ τῆς ὑστάτης περιόδου (1300—1200 π. Χ.) εὑρέθησαν ὀλίγα ἴχνη νέας κατοικήσεως εἰς δύο-τρία μέρη τοῦ λόφου. Σπουδαιοτάτη διὰ τὰ φυλετικὰ προβλήματα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἶναι ἡ παρατήρησις τοῦ Oelmann, ὅτι ἐν ἐκ τῶν ἐρειπίων τούτων τῆς νέας κατοικήσεως δεικνύει καθαρῶς τὸν τύπον τοῦ ἠπειρωτικοῦ μυκηναϊκοῦ μεγάρου, μὴ ὁμοιάζοντος πρὸς τὴν ἐγχώριον οἰκοδομικὴν ἀρχιτεκτονικὴν τῆς Κρήτης. Τοῦτο θὰ ἐσήμαινε τὴν εἴσοδον νέου φυ-

Digitized by Google

λετικοῦ στοιχείου, τοῦ τῶν «Ἀχαιῶν», εἰς τὴν νῆσον. Ἡ πόλις ἔχει σχῆμα ἀκανόνιστον καὶ διαιρεῖται διὰ τῶν τεμνομένων ὁδῶν εἰς ὁμάδας οἰκιῶν τυχαίων σχημάτων. Αἱ κύριαι ὁδοὶ διασχίζουσι τὴν πόλιν ἀπὸ Β. πρὸς Ν. καὶ διασταυροῦνται μετ' ἄλλων ἐχουσῶν διεύθυνσιν ἀπὸ Α. πρὸς Δ. (βλέπε παρατιθέμενον σχεδιάγραμμα). Αἱ ὁδοὶ αὗται ἦσαν ὅλαι λιθόστρωτοι, τὸ δὲ ἀνηφορικὸν τοῦ λό-

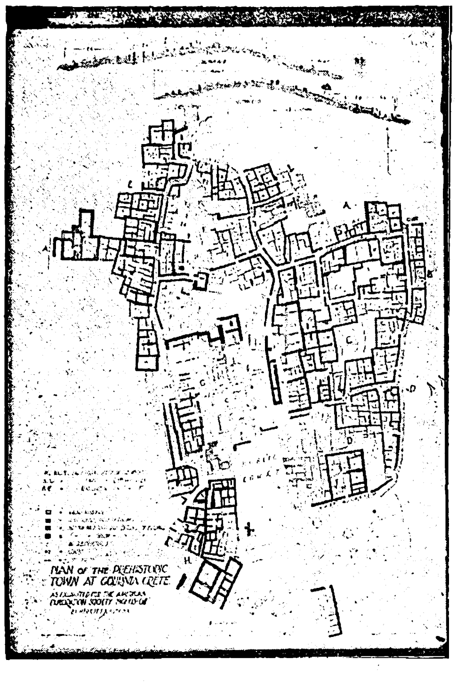

Εἰκ. 1. *Σχεδιάγραμμα τῶν Γουρνιῶν.*

φου ἐφ' οὗ ἔκειτο ἡ πόλις ὑπερενικᾶτο διὰ τῆς μεθόδου τῶν κλιμακωτῶν ἐπιπέδων. Αἱ οἰκίαι ἠνοίγοντο πρὸς τὴν ὁδὸν συνήθως διὰ μιᾶς θύρας. Δύο τοὐλάχιστον πατώματα ὑπῆρχον ἀσφαλῶς εἰς μερικὰς οἰκίας.

Περὶ τὸ μέσον περίπου τῆς πόλεως καὶ εἰς τὸ ὑψηλότερον σημεῖον εὑρίσκεται εὐρυχωρότερον οἰκοδόμημα (ἀνάκτορον), πρὸς Ν. δὲ τούτου ἀνοίγεται εὐρὺς ἐπίπεδος χῶρος, ὅστις χαρακτηρίζε-

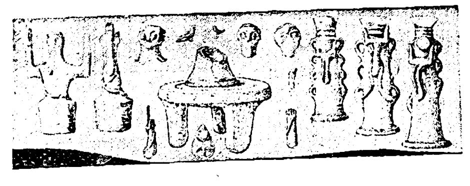

Εἰκ. 2. *Ἱερὰ ἀντικείμενα τοῦ ναΐσκου Γουρνιῶν.*

ται ὡς ἡ κοινὴ τῆς πόλεως ἀγορὰ ἢ ὡς τόπος τελέσεως ἑορτῶν. Ὀλίγον πρὸς βορρᾶν τοῦ ἀνακτόρου ἀνεκαλύφθη μικρὸν ἱερόν, ἀποτελούμενον ἐξ ὀρθογωνίου δωματίου (4×3 μ.), εἰς τὸ ὁποῖον ἄγει ἰδιαίτερα ἀδιέξοδος ὁδός. Τὸ λιθόστρωτον ταύτης δάπεδον εἶναι λίαν ἐφθαρμένον ἐκ τῆς χρήσεως. Ἦτο λοιπὸν πολυσύχναστον τὸ ἱερὸν τοῦτο καὶ εἶναι σπουδαιότατον, οὐ μόνον διότι ἐντὸς αὐτοῦ εὑρέθησαν εἰς τὴν ἀρχικήν των θέσιν τινὰ

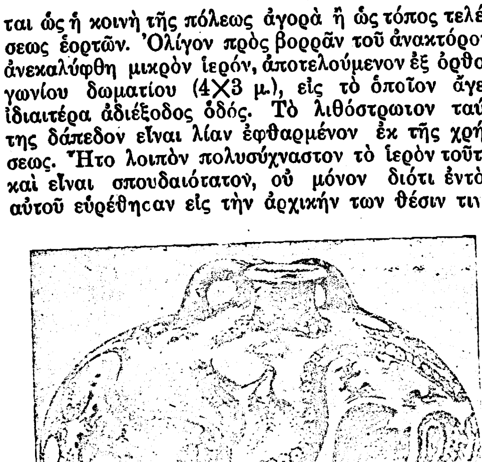

Εἰκ. 3. *Ἀγγεῖον (γΜ.Ιβ) ἐκ Γουρνιῶν μετὰ παραστάσεως πολύποδος.*

ἐκ τῶν ἱερῶν ἀντικειμένων (βλ. εἰκ. 2), ἀλλὰ καὶ διότι εἶναι τὸ μόνον μέχρι σήμερον γνωστὸν μινωϊκὸν ἱερόν, τὸ ὁποῖον φαίνεται νὰ ἦτο δημόσιον.

Εἰς τὸ κέντρον εὑρίσκετο ἡ μικρὰ τρίπους τράπεζα προσφορῶν, πέριξ δ' αὐτῆς τὰ τρία σωληνοειδῆ σκεύη καὶ τὰ λείψανα ἑνὸς τετάρτου, ἐνῷ τὸ κάτω ὑπόλοιπον ἑνὸς πέμπτου εἶναι ὁρατὸν ἐπ' αὐτῆς ταύτης τῆς τραπέζης. Τὰ ἀγγεῖα ταῦτα ἐχρησίμευον διὰ τὴν ἔγχυσιν τῶν σπονδῶν καὶ εἶναι κεκοσμημένα δι' ἱερῶν ὄφεων καὶ ἱερῶν κεράτων. Τὰ ἄλλα ἀντικείμενα εὑρέθησαν ἐν ἀταξίᾳ ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ. Τὸ σπουδαιότατον εἶναι τὸ ἀγαλμάτιον τῆς θεότητος (εἰκ. 2 ἀριστ.) ὑψούσης τὰς χεῖρας εἰς αἰνιγματικὴν χειρονομίαν. Ὁ τύπος εἶναι γνωστὸς ἐκ παρομοίου ἀγαλματίου εὑρεθέντος κατὰ χώραν ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τοῦ ἀνακτόρου τῆς Κνωσοῦ καὶ ἐξ ἄλλων ὁμοίων. Ἐνταῦθα ἡ θεὰ ἔφερε καὶ ὄφεις περὶ τὰς χεῖρας. Τὰ ἄλλα εὑρεθέντα ἱερὰ ἀντικείμενα εἶναι λείψανα ὁμοίων μορφῶν (χεῖρες, κεφαλαί), ἱερὰ πτηνά, τεμάχια ὄφεων καὶ τεμάχιον πίθου μετὸ τοῦ ἱεροῦ συμβόλου τοῦ διπλοῦ πελέκεως. Πάντα εἶναι πήλινα. Ἰδιαιτέρως πολύτιμα κινητὰ εὑρήματα δὲν ἀπέδωκαν αἱ ἀνασκαφαὶ τῶν Γουρνιῶν, εὑρέθησαν ὅμως ὡραιότατα γραπτὰ ἀγγεῖα καὶ μία ἀξιόλογος σειρὰ οἰκιακῶν σκευῶν καὶ ἐργαλείων, τὰ ὁποῖα ἐπιχέουν ἄπλετον φῶς ἐπὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν μινωικῶν Κρητῶν.

Πλούσιον καὶ ἰδιάζοντως σπουδαῖον κέντρον δὲν ὑπῆρξαν ποτὲ τὰ Γουρνιά. Ἡ ζωὴ τῆς καθαρῶς ἐπαρχιακῆς ταύτης πόλεως ἐστηρίζετο εἰς μετρίαν γεωργικὴν παραγωγὴν καὶ ἴσως μετρίαν βιομηχανίαν (εὑρέθησαν τὰ ἐργαστήρια ξυλουργοῦ καὶ χαλκέως). Ἐξεφράσθη ἡ γνώμη ὅτι ἡ σπουδαιότης τῆς βιομηχανίας ταύτης ἐστηρίζετο κυρίως εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ σπηλαίου «Χρυσοκάμινου», παρὰ τὴν θάλασσαν κειμένου καὶ περιέχοντος μετάλλευμα χαλκοῦ, γνωστὸν ἤδη εἰς τὴν πρωτομινωϊκὴν ἐποχήν. Τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἐξήχθη ἐκ μεταλλευτικῶν σκωριῶν αἱ ὁποῖαι φέρονται ὑπάρχουσαι εἰς τὰ πέριξ, χρήζει ὅμως ἀκόμη βεβαιώσεως, διότι ἡ ὕπαρξις ἐκμεταλλευσίμων κοιτασμάτων χαλκοῦ κατὰ τὴν μινωϊκὴν ἐποχὴν ἐν Κρήτῃ παραμένει πάντοτε πρόβλημα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Σπ. Μαρινάτου.* Ὁ ἀρχαῖος Κρητικὸς πολιτισμὸς (1927).—*H. Boyd-Hawes*, Gournia (1908).—*D. Fimmen,* Kretisch-mykenische Kultur (1921).—*M. Nilsson*, Minoan-mycenaean Religion (1927).

Σ. Ν. ΜΑΡΙΝΑΤΟΣ

—Γουρνιὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐν Κρήτῃ κοινότητος *Πατσιδέρου* τῆς ἐπαρχίας Μονοφατσίου τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου. Κάτ. (1928) 100.

Γουρνιὲς *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς ΒΔ. ἀκτῆς τῆς νήσου Σκιάθου τῶν Θεσσαλικῶν Σποράδων, καὶ εἰς 1/4 μιλ. ἀπ' αὐτοῦ ἀπόστασιν ὁμώνυμοι ὕφαλοι εἰς βάθος τριῶν ὀργυιῶν.

Γούρνιτσα *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Καρδαμύλης* τῆς ἐπαρχίας Λακεδαίμονος τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Κάτ. (1928) 54.

Γουρνοκοιμασέϊκα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Δουσικῶν* (τέως Σουδενέϊκων) τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν τοῦ νομοῦ Ἀχαϊοήλιδος. Κάτ. (1928) 101.

Γουρνονήσι *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Νησὶς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὅρμου Θερμῶνα τῆς νήσου Λέρου, ἐπὶ τῆς βορείας αὐτῆς ἀκτῆς.

γουρνοχαρὰ (ἡ) *[Λαογρ.]* βλ. λ. Ἀπόκρεω (τ. Ε' σ. 166 α').

Γουρὸβ. Τοποθεσία ἐν Αἰγύπτῳ, ὅπου ἔκειτο ἄλλοτε μία πόλις τῆς ΙΗ'—ΙΘ' δυναστείας. Μεταξὺ τῶν οἰκιῶν καὶ ἐντὸς τῶν βόθρων ταύτης ἀνεκαλύφθησαν πολυάριθμα τεμάχια μυκηναϊκῶν ἀγγείων, τὰ ὁποῖα ὑπῆρξαν χρησιμώτατα διὰ τὴν ἀκριβῆ χρονολόγησιν τοῦ μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ. [Πρβλ. *D. Fimmen*: Kretisch-Mykenische Kultur 98 κ. ἑ.]

Σ. Ν. Μ.

γουρούνα (ἡ)· μεγεθυντ. τύπος τοῦ *γουρούνι* πρὸς δήλωσιν τοῦ θήλεος γένους, γρομφάς, ὁ θῆλυς χοῖρος, κοιν. *σκρόφα*· || ὑβριστικὸν ἀταοθάλου γυναικός.

— *[Λαογρ.]* Εἰς πλείστας παραδόσεις ἁπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος διατηρουμένας, ἀναφέρεται «γουρούνα μὲ τὰ γουρουνόπουλά της» ὡς ἀποτελοῦσα θησαυρόν, ἢ ὡς στοιχειὸ ἢ ὡς ἔχουσα, ἐν παραστάσει, τὴν δύναμιν ν' ἀποκαλύπτῃ τὴν ὕπαρξιν θησαυρῶν καὶ νὰ κατοχυρώνῃ τὴν ἀκίνδυνον ἀνάληψίν των. Ἡ δοξασία αὕτη προῆλθε κατὰ τὴν εἰκασίαν τοῦ Ν. Γ. Πολίτου ἐκ τοῦ ἀστερισμοῦ τῶν Ὑάδων, τὸν ὁποῖον οἱ παλαιότατοι Ἕλληνες ἐφαντάζοντο ὡς ἀγέλην χοίρων, ὅπως ἡ παραπλησία της περὶ «κλώσσας μὲ τὰ κλωσσόπουλα» ἐκ τῆς Πλειάδος, κατὰ συνήθη εἰς φυσικοὺς καὶ ἀστρονομικοὺς μύθους μετάπτωσιν. Τὴν θρυλλουμένην ταύτην γουρούναν ἄλλοι μὲν φαντάζονται χρυσῆν, ἄλλοι μαρμαρίνην, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι τὴν θεωροῦν ὡς «ἀντίκα», σφραγιδόλιθον τουτέστιν, ἔχουσαν ἐγγεγλυμμένην παράστασιν ὑὸς μετὰ χοιριδίων. Πάντες δὲ συμφωνοῦσιν ὅτι ὁ εὑρὼν τοιοῦτο κειμήλιον θὰ γίνῃ εὐδαιμονέστατος, διότι καὶ θησαυροὺς δύναται δι' αὐτοῦ ν' ἀποκαλύπτῃ καὶ ἡ εὐτυχία θὰ εἶναι ἀναπόσπαστος συνοδὸς τοῦ βίου του, ἐξ οὗ καὶ συνήθως περὶ τῶν εὐτυχῶν λέγουσι παροιμιωδῶς ὅτι κατέχουν «τὴ γουρούνα μὲ τὰ γουρουνόπουλα». Ἕνεκα τῆς πίστεως ταύτης, εἶχον ἀποβῆ παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ περιζήτητα οἱαδήποτε ἀντικείμενα παλαιά, ἰδίως νομίσματα, τὰ ὁποῖα ἔφερον τυχὸν τὴν παράστασιν γουρούνας μὲ γουρουνόπουλα, καὶ κατεσκευάσθησαν τοιαῦτα κίβδηλα κατὰ τὸν τύπον πιθανῶς γνωστοῦ τινος νομίσματος τοῦ ἐπὶ Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς κοπέντος, ὅπερ φέρει παράστασιν ὑὸς μετὰ χοιριδίων. Ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον ἡ ὁπωσδήποτε προελθοῦσα δοξασία περὶ γουρούνας μὲ τὰ γουρουνόπουλα συνήφθη πρὸς θησαυρούς, εἶναι κατά τινας ἀνάμνησις τοῦ παλαιοῦ ἰταλικοῦ μύθου, καθ' ὃν ὗς θηλάζουσα χοιρίδια ὡδήγησε τὸν Αἰνείαν εἰς εὕρεσιν τοῦ προσφορωτάτου τόπου πρὸς κτίσιν πόλεως, ἢ συμβολισμὸς ἐπιτυχοῦς εὑρέσεως ἕνεκα τοῦ ἰδιώματος αὐτῆς ν' ἀνορύσσῃ διὰ τοῦ ρύγχους της τὴν γῆν. Κατὰ τὸν Ν. Γ. Πολίτην ἐν ἀρχῇ τὴν γουρούναν μὲ τὰ γουρουνόπουλα ἐφαντάζοντο χρυσᾶ καὶ ἀποτελοῦντα αὐτὸν τὸν θησαυρόν, ὕστερον δ' ἐπλάσθη ἡ παράδοσις ὅτι ἦσαν ἡ σφραγὶς θησαυροῦ ἢ ὁ τρόπος δι' οὗ εὑρίσκονται θησαυροί. [Πρβλ. *Ν. Γ. Πολίτου:* ἐν «Λαογραφικοῖς Συμμείκτοις» τ. Β' σ. 187—190, ἔνθα καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία.]

Θ. Π

— γουρούνα *[Λαογρ.]*. Πανελλήνιος παιδιὰ συνισταμένη εἰς τὴν προσπάθειαν εἰσαγωγῆς τεμαχίου ξύλου ἢ ἄλλου σφαιρικοῦ ἀντικειμένου, «γουρούνας» καλουμένου, ἐντὸς λάκκου (γούρνας) κειμένου εἰς τὸ κέντρον περιφερείας ἐφ' ἧς σκάπτονται ἰσάριθμοι (πλὴν ἑνὸς) πρὸς τοὺς παίκτας καὶ μικρότεροι τοῦ κεντρικοῦ λάκκοι. Ὁ καταβάλλων τὴν προσπάθειαν, «γούρναρης» καλούμενος, κτυπᾷ διὰ ράβδου τὴν «γουρούναν», ἐνῷ οἱ ἄλλοι παῖκται προσπαθοῦν διὰ τῶν ἰδικῶν των ράβδων νὰ τὸν ἐμποδίσουν, ἐκτιθέμενοι εἰς τὸν κίνδυνον ν' ἀφήσουν ἀφύλακτον τὴν «γούρναν» των, ἣν τότε καταλαμβάνει ὁ «γούρναρης» καὶ ἀπαλλάσσεται τοῦ καθήκοντος διὰ νὰ τὸν διαδεχθῇ ὁ ἄνευ «γούρνας» ἀπομένων. Ἡ ἀπαλλαγὴ τοῦ «γούρναρη» γίνεται καὶ ὅταν κατορθώσῃ διὰ τῶν κτυπημάτων νὰ εἰσαγάγῃ τὴν «γουρούναν» ἐντὸς τῆς κεντρικῆς «γούρνας», ὁπότε ὑποχρεουμένων τῶν ἄλλων παικτῶν νὰ ἀλλάξουν τὰς «γούρνας» των, ἐπωφελεῖται τῆς εὐκαιρίας καὶ κατσολαμβάνει μίαν ἐξ αὐτῶν. Ὁ μετὰ τὴν ἀλλαγὴν ἀπομείνας ἄνευ «γούρνας» ἀναλαμβάνει τὰ καθήκοντα τοῦ «γούρναρη».

Δ. Ν. Λ.

— γουρούνα *[Ναυτ.]*· βλ. λ. ἀγκοίνη (τ. Α' σ. 396 β).

γουρουνάκι (τό)· τὸ νεογνὸν τοῦ *χοίρου*, ὁ μικρὸς τὴν ἡλικίαν χοῖρος, χοιρίδιον.

Γουρουνάκι *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Σαρακίνης τῆς ἐπαρχίας Γρεβενῶν τοῦ νομοῦ Κοζάνης. Κάτοικοι (1928) 68.

γουρουνήσιος, – α, — ο ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸ γουρούνι, χοίρινος: «γουρουνήσιο κρέας, —τομάρι», «γουρουνήσια τρίχα», παροιμ. «οὔτε ἡ γουρουνήσια τρίχα γίνεται μετάξι, οὔτε τοῦ χωριάτη τὸ παιδὶ μιλεῖ μὲ τάξι».

γουρούνι (τό)· χοῖρος: «ἀρσενικὸ —, θηλυκὸ γουρούνι», «τρώει σὰν τὸ γουρούνι»· || μεταφρ. χαρακτηριστικὸν ἀναισθήτου, χυδαίου, ρυπαροῦ ἀνθρώπου.

Γουρούνι *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς χερσονήσου τοῦ Ἄθω (βλ. λ. τ. Β' σ. 329 γ').

—Γουρούνι *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἡ ἐσχατιὰ τῆς χερσονησιζούσης ΒΔ. προβολῆς τῆς *Σκοπέλου*. Κλασσικὸς τύπος «κεφαλῆς» (βλ. λ. ἀκτὴ) ἔχει ἐπὶ τῶν ἀπορρώγων της (πλάτ. 39° 11′ 33″ Β., μῆκ. 23° 36′ 03″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2.072: Scopelos Group) ἕνα τῶν ὡραιοτέρων μας φάρων (λευκὸν σταθερὸν μετὰ λευκῆς ἀναλαμπῆς 23 μιλ.), ἱδρυθέντα τῷ 1889 καὶ οὗ ἡ φωτοβολία ἐνισχύθη ἐπ' ἐσχάτων (1928) διὰ τροποποιήσεως τῶν μηχανημάτων του κατὰ τὰς συγχρόνους προόδους τῆς φαρικῆς βιομηχανίας.

Σ. Ε. Λ.

γουρουνοασβὸς (ὁ) *[Ζωολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος εἴδους τινὸς τοῦ *τρόχου* καὶ δὴ *τρόχου τοῦ χοιροειδοῦς* (Trochus sus).

γουρουνοβοσκὸς (ὁ)· ὁ βοσκὸς γουρουνίων, χοιροβοσκός.

γουρουνομύτης (ὁ), θηλ. *— α*· ὁ ἔχων τὴν ρῖνα σιμήν, οὕτως ὥστε νὰ προβάλλωνται οἱ ρώθωνες δίκην ρύγχους· || ὁ ἔχων τὰ χείλη μᾶλλον προτεταμένα· || ὁ ἄσχημος.

γουρουνοπέτσι (τὸ) ἢ *γουρνοπέτσι*· βλ. γουρουνοτόμαρο.

γουρουνοτόμαρο (τὸ) ἢ *γουρνοτόμαρο*· δέρμα χοίρου χρησιμοποιούμενον πρὸς ὑπόδησιν· || μεταφ. χαρακτηριστικὸν ἀναισθήτου, χυδαίου, ἀναγώγου.

γουρουνότριχα (ἡ) ἢ *γουρνότριχα*· ἡ τρίχα τοῦ χοίρου: «βούρτσα ἀπὸ γουρουνότριχα», «τὰ μουστάκια του εἶναι σὰν γουρουνότριχες»· || κατ' ἐξοχὴν οἱ ἀπὸ τῆς ράχεως τοῦ χοίρου ἀποκοπτόμεναι καὶ χρησιμοποιούμεναι ἀντὶ βελονῶν εἰς τὴν ραφὴν τῶν ὑποδημάτων κττ.

Digitized by Google

γουρουνοτσάρουχο (τό)· τσαρούχι ἀπὸ δέρμα χοίρου, εἶδος ὑποδέσεως τῶν χωρικῶν· || μεταφρ. ὁ φορῶν τοιαύτην ὑπόδεσιν, ἄξεστος, ἀναίσθητος, ἄμορφωτος κτλ.

γουρουνόψαρο (τό) *[Ζωολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ἰχθύος *κεντρῖνος ὁ ἀλωπέκιος* (Cent ina vulpecula). Δ. Ν. Π.

γουρσούζης,—α,—ικο, ἤ *γρουσούζης*. καὶ *χρουσούζης*· ὁ σημαίνων κακὸν οἰωνόν, ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου ἡ ἐμφάνισις ἀκολουθεῖται ὑπὸ δυστυχῶν γεγονότων, ἀντίθ. *γουρλῆς*: «ὁ γουρσούζης, ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ μπῆκε 'ς τὸ σπίτι μου καλὴ μέρα δὲν εἶδα»· || ρυπαρός, ἀκάθαρτος.

γουρσουζιά (ἡ), ἤ *γρουσουζά*, καὶ *χρουσουζά*· πρᾶξις δυσοιώνιστος, ἐνέργεια ἀκολουθουμένη ὑπὸ ἀτυχῶν γεγονότων· || ἀκαθαρσία, ρυπαρότης.

Γούσης, *Δάμπρος*, ὁ καὶ *Ρεγγίνας* καλούμενος. Σουλιώτης ὁπλαρχηγὸς διαπρέψας κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ΄ καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος εἰς τοὺς κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων ἀγῶνας τοῦ Σουλίου. Ὑπηρετήσας εἰς τὰ ἀλβανικὰ τάγματα τῆς Κερκύρας καὶ εἰς τὸν στρατὸν τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως, ἐπέστρεψεν εἰς τὸ Σοῦλι. Μετέσχεν ἐκ νέου εἰς τοὺς κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τελικοὺς ἀγῶνας, μετὰ δὲ τὴν ὁριστικὴν πτῶσιν τῆς πατρίδος του, κατῆλθεν εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα, ὅπου ἠγωνίσθη ἐπὶ κεφαλῆς σώματος Σουλιωτῶν ὑπὸ διαφόρους ἀρχηγούς. Ἰδιαιτέρως διεκρίθη διὰ τὴν ὁρμητικότητά του κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος τὸ 1826—1827, ὅτε καὶ ἐπανειλημμένως ἐπληγώθη. Προήχθη εἰς ταξίαρχον, ὑπηρέτησεν εἰς τὰ ἐλαφρὰ τάγματα, ἠμείφθη διὸ τοῦ χαλκοῦ ἀριστείου καὶ ἐλογίσθη ὑπολοχαγός.

—Γούσης, *Μπούσμπας* ἤ *Γερογούσης*. Ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ Σουλίου, περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος. Συλληφθεὶς αἰχμάλωτος εἰς τὸ Ζάλογγον μετὰ τοῦ Γεροκουτσονίκα, ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ὅπως ἐπιτύχῃ συνθηκολόγησιν τῶν Σουλιωτῶν.

— Γούσης, *Πήλιο*. Σουλιώτης πολεμιστής, ἕτερος ἢ ὁ προδότης, ὑπηρετῶν τὸν Βελῆ πασᾶν καὶ ἐκ τῶν ἐμπίστων τοῦ Ζελιχτὸρ-Μπότσα, τοῦ περιφήμου ἀλλὰ καὶ ἱπποτικωτάτου στρατηγοῦ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ἐχρησιμοποιεῖτο διὰ τὴν συνεσὶν του εἰς τὰς πρεσβείας καὶ ἐν γένει τὰς μεσολαβήσεις ἐν ὥρᾳ πολέμου. Γ. Δ. Κ.

— Γούσης, *Πήλιο*—· βλ. Πήλιο-Γούσης.

Γούσιος. Ὄνομα ἀγωνιστῶν. **—1)** *Γεώργιος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Προυσσοῦ τῆς Εὐρυτανίας. Ἔπεσε μαχόμενος ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τοῦ Μεσολογγίου.—2) *Γρηγόριος*, ἀδελφὸς αὐτοῦ νεώτερος. Ἠκολούθει κατ' ἀρχὰς τὸν Γεώργιον, μετὰ δὲ τὸν θάνατόν του ἐσχημάτισεν ἴδιον σῶμα καὶ μετέσχε διαφόρων ἐκστρατειῶν, διακριθεὶς εἰς Φάληρον τῷ 1827, ὁπότε ἐτραυματίσθη. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἔμεινεν εἰς τὴν χωροφυλακήν, ὑπηρέτησε δὲ καὶ ὡς δήμαρχος ἐπὶ Ὄθωνος. Ἀπεβίωσε τῷ 1870. Γ. Δ. Κ.

γούσλα (ἡ). Ἔγχορδον ὄργανον χρησιμοποιούμενον ἰδίᾳ ὑπὸ τῶν Σέρβων χωρικῶν καὶ ἀποτελούμενον ἐκ μεμβρανώδους ἠχείου, ἐφ' οὗ εἶναι τεταμένη μία μόνη χορδή. Παραλλαγὴ τῆς γούσλας εἶναι τὸ γουσλί (βλ. λ.).

γουσλάροι (οἱ). Πλανόδιοι ὀργανοπαῖκται ἐν Σερβίᾳ, παραπλήσιοι πρὸς τοὺς ἡμετέρους λυρατζῆδες καὶ ποιητάρηδες, ἀπαγγέλλοντες ἢ ᾄδοντες μὲ ὑπόκρουσιν γούσλας (βλ. λ.) ποιήματα λαϊκὰ αὐτοσχεδίου συνήθως κατασκευῆς.

γουσλί (τό). Λαϊκὸν ρωσικὸν ὄργανον οὗτινος ὑπῆρχον τρεῖς διάφοροι τύποι: α΄) Τὸ παλαιὸν ρωσικὸν γουσλί, μὲ μικρὸν ἠχεῖον, ἐντελῶς ὁριζόντιον, καὶ 5 ἕως 7 χορδάς. β΄) Τὸ γουσλὶ τοῦ ΙΔ΄ καὶ ΙΕ΄ αἰῶνος, διαφέρον τοῦ προηγουμένου λόγῳ τῆς μεγαλυτέρας του ἐκτάσεως, τοῦ μεγαλυτέρου βάθους τοῦ ἠχείου καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν χορδῶν αἵτινες ἦσαν 18 ἕως 32. γ΄) Τὸ γουσλὶ μὲ πληκτροφόρον τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος ὁμοιάζον μὲ τὸ τότε κλειδοχορδον, ἔχον πλῆκτρα λευκὰ καὶ μαῦρα καὶ στηριζόμενον ἐπὶ κιβωτίου μὲ τέσσαρας πόδας. Γ. Σ.

Παλαιὸν ρωσικὸν γουσλί.

γουστάρω καὶ *γουσταίρω*, ἀόρ. *ἐ)γούσταρα* κα *ἐ)γουστάρισα*· ἀποδέχομαί τι, νοστιμεύομαι, ἀρέσκομαι: «δὲν τὰ γουστάρω τὰ γλυκά», «πολὺ μοῦ γουστάρουν τὰ κόκκινα».

Γουσταῦος Α΄ *Βάζα*. Βασιλεὺς τῆς Σουηδίας καὶ ἱδρυτὴς τῆς δυναστείας τῶν Βάζα (1496—1560). Ἦτο υἱὸς τοῦ Ἔρικ Βάζα, Σουηδοῦ μεγιστᾶνος, καὶ κατήγετο ἐξ ἐπισήμου καὶ ἐνδόξου οἰκογενείας. Λαβὼν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὸν κατὰ τῶν Δανῶν πόλεμον παρεδόθη μετὰ τῶν ἄλλων ὁμήρων, τοὺς ὁποίους ὁ βασιλεὺς τῆς Δανίας Χριστιανὸς Β΄ ἐξήτησε παρὰ τῆς Σουηδίας, καὶ παρέμεινεν αἰχμάλωτος ἐν Δανίᾳ (1518). Ἀποφασίσας νὰ ἀπελευθερώσῃ τὴν πατρίδα του ἀπὸ τῆς δανικῆς κατακτήσεως, κατώρθωσε νὰ δραπετεύσῃ τῷ 1519, καὶ μετὰ πολλὰς περιπετείας μετέβη εἰς τὴν Δελεκαρλίαν, ἐξήγειρε τοὺς κατοίκους καὶ ἔδωκε τὸ σύνθημα τῆς γενικῆς ἐπαναστάσεως κατὰ τῶν Δανῶν, ἀφοῦ προηγουμένως ἡτοίμασε τὸ ἔδαφος μετημφιεσμένος εἰς χωρικὸν καὶ ἐργαζόμενος μεταξὺ τῶν ἀγροτῶν. Ἀποκαλυφθεὶς μόνος, διεκήρυξε τὰ σχέδιά του, ἅτινα ἔγιναν ἐνθουσιωδῶς δεκτὰ παρὰ τῶν κατοίκων, ἐπεξέτεινε τὴν ἐπιρροήν του καὶ τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς ἐνόπλων μαζῶν ἐβάδισε κατὰ τῆς Στοκχόλμης (1523) καὶ ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς ὑπὸ τῆς συγκληθείσης διαίτης. Ἀφοῦ ἐξησφάλισε ἀγαθὰς σχέσεις μετὰ τῶν γειτονικῶν κρατῶν ἐπεδόθη ὁλοψύχως εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ κράτους, τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων καὶ τῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας, καὶ ηὐνόησε τὸν προτεσταντισμὸν ὃν καὶ παρεδέχθη ὡς ἐπίσημον θρησκείαν τοῦ κράτους. Πρὸς ἀπόκτησιν οἰκονομικῶν μέσων προέβη εἰς δήμευσιν τῶν περιουσιῶν τῶν μονῶν καὶ τοῦ κλήρου ὑπὲρ τοῦ κράτους. Τοῦτο ἐπέφερε σειρὰν ἐξεγέρσεων, ὑποκινηθεισῶν ὑπὸ τοῦ κλήρου ἰδίως καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας Χριστιανοῦ Β΄, τὰς ὁποίας εὐκόλως κατέπνιξε. Διῆλθε πάντα τὰ ἔτη τῆς βασιλείας του ἐν ἠρεμίᾳ καταγινόμενος κυρίως εἰς ἀνάπτυξιν τῶν γεωργικῶν πόρων τῆς χώρας, εἰς τὸν σχηματισμὸν καὶ τὴν ὀργάνωσιν ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ, εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου, τὴν ἵδρυσιν δημοτικῶν σχολείων κτλ. Τῷ 1540 ἡ ἐν Ἐρέμπρῳ συγκληθεῖσα δίαιτα ἀνεγνώρισεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Βάζα δικαιώματα κληρονομικὰ ἐπὶ τοῦ σουηδικοῦ θρόνου. Ἡ τελεία ἀναδιοργάνωσις τῶν στρατιωτικῶν καὶ ναυτικῶν δυνάμεων τῆς χώρας ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὸν νὰ διεξαγάγῃ ἐπιτυχῶς τὴν ἄμυναν τοῦ κράτους κατὰ τῶν ἐχθρικῶν καὶ κατακτητικῶν διαθέσεων τῆς Ρωσίας, καὶ νὰ βοηθήσῃ τὸν βασιλέα τῆς Δανίας Χριστιανὸν Γ΄ κατὰ τοὺς πολέμους τοῦ 1534 πρὸς ἀναγνώρισίν του ἐν Δανίᾳ καὶ ἐπικράτησιν τοῦ λουθηρανισμοῦ. Συνῆψε συμμαχίαν μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Φραγκίσκου Α΄, καὶ τακτοποιήσας ἐν τῷ βασιλείῳ του τὰ πάντα παρῃτήθη τοῦ θρόνου ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ του Ἔρικ, ἀπεβίωσε δὲ μετὰ τρεῖς μῆνας τῷ 1560. Ν. Π.—Λ.

Γουσταῦος Α΄ Βάζα.

— Γουσταῦος Β΄ *Ἀδόλφος, ὁ Μέγας*. Βασιλεὺς τῆς Σουηδίας γεννηθεὶς ἐν Στοκχόλμῃ τῷ 1594 καὶ φονευθεὶς ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Λούτζεν τῷ 1632. Ἦτο υἱὸς τοῦ Καρόλου Θ΄ καὶ τῆς Χριστίνας τοῦ Ὁλστάιν. Διεδέχθη τὸν πατέρα του κατὰ τὸ 1611. Ἔτυχε λίαν ἐπιμεμελημένης ἀνατροφῆς καὶ ἀπὸ τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας του μετεῖχε τῶν συμβουλίων καὶ τῶν συσκέψεων τῶν σχετικῶν μὲ τὰ ζητήματα τοῦ κράτους. Ἅμα τῇ ἀναρρήσει του εἰς τὸν θρόνον προσέλαβεν ὡς σύμβουλον καὶ πρωθυπουργὸν τὸν διάσημον πολιτικὸν Ὀξενστιέρνα. Εὑρὼν τὸ κράτος ἐν ἐμπολέμῳ καταστάσει ἐσυνέχισε τὰς ἐχθροπραξίας κατὰ τῆς Δανίας καὶ Ρωσίας (1612) καὶ συνῆψεν ἐν τέλει μετ' αὐτῶν τὰς συνθήκας τοῦ Κναῖρεντ (1613) καὶ Στόλμποβα (1617), δι' ὧν ἐπέτυχε πλεῖστα ὠφελήματα ὑπὲρ τῆς Σουηδίας καὶ ἀπέκλεισε τὴν Ρωσίαν ἀπὸ πάσης ἐνδεχομένης ἀναμίξεως εἰς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν. Ἐξασφαλισθεὶς ἀπὸ τοῦ μετώπου τούτου ἐπετέθη κατὰ τῆς Πολωνίας καὶ διὰ σειρᾶς ἐπιτυχῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων συνῆψεν εἰρήνην ἐπωφελῆ ὑπὲρ τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας Σιγισμόνδου, μεταχειρισθεὶς πρὸς τοῦτο καὶ τὴν μεσολάβησιν τοῦ πρέσβεως τῆς Γαλλίας (συνθήκη τοῦ Ἄλτεμαρκ 1629). Οὕτω ἐστερέωσε καὶ ἐξησφάλισε τὸ γόητρον καὶ τὴν θέσιν του. Στηριζόμενος εἰς τὰς νίκας του καὶ εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων ἀπεφάσισε νὰ ἐπεμβῇ εἰς τὸν μεταξὺ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Φερδινάνδου Β΄ καὶ τῶν προτεσταντῶν ἡγεμόνων τῶν γερμανικῶν κρατῶν πόλεμον, καθ' ὃν οἱ στρατηγοὶ τῆς αὐτοκρατορίας Τίλλυ καὶ Βαλλενστάϊν, κατανικήσαντες τοὺς Γερμανοὺς ἡγεμόνας, εἶχον ὑποτάξει ἅπασαν τὴν Γερμανίαν μέχρι τῶν ἀκτῶν τῆς Βαλτικῆς. Ὁ Γουσταῦος Ἀδόλφος διέσχισε μετὰ τοῦ στρατοῦ του τὴν Πομμερανίαν, τὴν Μαρκίαν καὶ τὸ Βραδεμβοῦργον, συνῆψε μάχην παρὰ τὴν Λειψίαν καὶ κατενίκησε τοὺς αὐτοκρατορικοὺς ὑπὸ τὸν Τίλλυ (1631). Κατέλαβε κατόπιν τὴν Φρανκφούρτην, ἐξηνάγκασε τοὺς ἐκλέκτορας τῆς Σαξωνίας καὶ τοῦ Βραδεμβούργου νὰ συμμαχήσουν μετ' αὐτοῦ, ἐνίκησεν ἐκ δευτέρου τοὺς αὐτοκρατορικοὺς εἰς Μπράϊντενφελντ, καὶ ἐβάδισε κατὰ τῆς Βιέννης. Ἐκεῖθεν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Βαυαρίαν καὶ περὶ τὸ Λέοχ συνέτριψε τελείως τὰς δυνάμεις τοῦ Τίλλυ, τὸν ὁποῖον καὶ ἐφόνευσε (1632). Ὁ αὐτοκράτωρ Φερδινάνδος περίτρομος ἐκάλεσε τὸν ἐν δυσμενείᾳ διατελοῦντα Βαλλενστάϊν καὶ ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὴν ἄμυναν τῆς χώρας. Οὗτος συγκεντρώσας νέας δυνάμεις ἐξηνάγκασε τὸν Γουσταῦον Ἀδόλφον νὰ ἐπανέλθῃ πάλιν πρὸς βορρᾶν εἰς Φραγκονίαν. Κατὰ τὴν αἱματηρὰν μάχην τοῦ Λούτζεν (1632) ἐνίκησε μὲν ὁ Γουσταῦος, ἀλλ' οἱ Σουηδοὶ ἐπλήρωσαν ἀκριβὰ τὴν νίκην των διὰ τοῦ θανάτου τοῦ βασιλέως των, πεσόντος ἐν τῇ μάχῃ. Ἡ ἀπώλεια αὕτη ἀπήλλαξε τοὺς διαφόρους ἡγεμόνας τῶν γερμανικῶν κρατῶν τοῦ κινδύνου ὑποδουλώσεως καὶ ἐπέτρεψεν ἀφ' ἑτέρου εἰς τὸν Ρισελιὲ νὰ αὐξήσῃ τὴν ἐν Γερμανίᾳ ἐπίδρασίν του καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὰ σχέδιά του. Τινὲς ἠθέλησαν νὰ ἀποδώσουν τὸν θάνατόν του εἰς ἐνεργείας τῶν ἡγεμόνων τούτων, ἐξ οὗ προῆλθε καὶ ἡ παράδοσις, ὅτι ὁ βασιλεὺς τραυματισθεὶς μόνον κατὰ τὴν μάχην, ἐφονεύθη ὁμέσως κατόπιν ὑπό τινος τῶν συμμάχων του ἡγεμόνων παριστομένων κατὰ τὸν τραυματισμὸν καὶ δὴ τοῦ δουκὸς τοῦ Σαξωνικοῦ Λαουενβούργου. Ὁ Γουσταῦος δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς μία τῶν μεγαλυτέρων στρατιωτικῶν φυσιογνωμιῶν τοῦ ΙΖ΄ αἰῶνος, ἐφάμιλλος τῶν ἀντιπάλων του Βαλλενστάϊν καὶ Τίλλυ. Ὡς στρατιωτικὸς δὲ ἀναδιοργανωτὴς ἐδείχθη ἀπαράμιλλος. Ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς χώρας του ὡς βασιλεὺς ἐπέβαλε μὲν δυσβάστακτα βάρη εἰς τὸν λαόν, εἰς ἀντάλλαγμα ὅμως κατέστησε τὴν Σουηδίαν ἀπὸ ἀπόψεως κρατικῆς ὀργανώσεως καὶ διοικήσεως πρότυπον κράτους ἐν Εὐρώπῃ. Συνεχίσας καὶ ἀναπτύξας τὰς προσπαθείας τοῦ μεγάλου προγόνου του Γουσταύου Βάζα, ἐγνώριζε πρὸ παντὸς νὰ ἐκλέγῃ τοὺς περὶ αὐτὸν συνεργάτας.

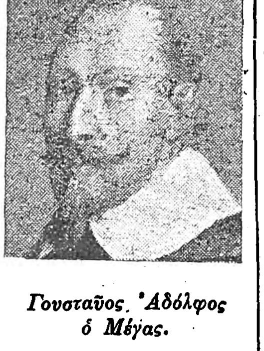

Γουσταῦος. Ἀδόλφος ὁ Μέγας.

— Γουσταῦος Γ΄. Βασιλεὺς τῆς Σουηδίας γεννηθεὶς τῷ 1746 καὶ δολοφονηθεὶς τῷ 1792. Υἱὸς τοῦ Ἀδόλφου Φρειδερίκου καὶ τῆς Λουΐζας τῶν Χοενιζόλερν, ἔτυχε λαμπρᾶς μορφώσεως καὶ ἀνατροφῆς. Μεταβὰς εἰς Γαλλίαν ὅπου ἔγινεν ἐνθουσιωδῶς δεκτὸς (1771), ἐπέτυχε πλήρη ὑποστήριξιν ἐκ μέρους αὐτῆς πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν πολιτικῶν του σχεδίων ἐν Σουηδίᾳ. Τῷ 1772, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του, ἐπανελθὼν εἰς Στοκχόλμην προέβη εἰς τὸ πραξικόπημα τῆς 19 Αὐγούστου 1772, δι' οὗ ἐπέβαλε σύνταγμα ἀποδίδον εἰς τὸν βασιλέα τὰ παλαιά του δικαιώματα καὶ τὴν ἐξουσίαν, ἀπὸ τῆς ὁποίας τὸν εἶχον ἀπογυμνώσει οἱ εὐγενεῖς καὶ ἡ Γερουσία. Κατὰ τὸ 1788 ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ρωσίας, ἥτις ἐπεμβαίνουσα ἐν Σουηδίᾳ ἐβοήθει τοὺς εὐγενεῖς καὶ ἐξήγειρε τὴν ἀντιπολίτευσιν κατ' αὐτοῦ. Ὁ σουηδικὸς στόλος ἡττήθη κατ' ἀρχὰς ἐν Χόγκλαντ. Ἡ Δανία συμμαχήσασα μετὰ τῆς Ρωσίας ἀπέστειλε στρατὸν πολιορκήσαντα τὸ Γκότεμπουργ. Τῇ μεσολαβήσει ὅμως τῆς Ἀγγλίας, Ὁλλανδίας καὶ Πρωσσίας ὁ Γουσταῦος ἀποκρούσας τὰ δανικὰ στρατεύματα ἠνάγκασε τὴν Δανίαν νὰ συνάψῃ τὴν συνθήκην τῆς Βαρελὰ (1790). Τὸ αὐτὸ ἔτος ἐξηνάγκασε τὴν Βουλὴν νὰ παραχωρήσῃ καὶ ἕτερα δικαιώματα εἰς τὸν βασιλέα. Ἔκτοτε ὅμως οἱ εὐγενεῖς ἀπεφάσισαν τὴν ἐξόντωσίν του. Ἐχαλκεύθη συνωμοσία ἔχουσα ἐπὶ κεφαλῆς τὸν κόμητα Χὸρν καὶ κατὰ τὴν νύκτα τῆς 16 Μαρτίου 1792, κατά τινα χορὸν μετημφιεσμένων ἐν τοῖς ἀνακτόροις, ὁ εὐγενὴς Σουηδὸς Ἀνκαρστρὰϊμ τὸν ἐδολοφόνησε πυροβολήσας ἐκ τοῦ πλησίον κατ' αὐτοῦ. Ὁ Γουσταῦος τῷ 1790 εἶχε καταστρώσει σχέδιον ἐπεμβάσεως εἰς τὰ ἐσωτερικὰ ζητήματα τῆς Γαλλίας, σκοπεύων νὰ βοηθήσῃ τὸν βασιλέα Λουδοβῖκον ΙΣΤ΄ εἰς τὴν διευκόλυνσιν τῆς φυγαδεύσεώς του. Ὡς ἄνθρωπος ὁ Γουσταῦος εἶχε γαλλικὴν ἀνατροφὴν καὶ ᾐσθάνετο συμπάθειαν πρὸς τὰ γράμματα, τὰς τέχνας καὶ τὴν γαλλικὴν φιλολογίαν, ὧν τὴν ἐπίδρασιν ἐπεζήτει νὰ μεταδώσῃ καὶ εἰς τὴν πατρίδα του. Ἐνεθάρρυνε τὰ γράμματα καὶ τὰς καλὰς τέχνας, ἵδρυσε τὴν Ἀκαδημίαν τῆς Στοκχόλμης (1786) καὶ ἐπλούτισε τὰ μουσεῖα τῆς πρωτευούσης του μὲ πολυτίμους συλλογὰς εἰκόνων καὶ ἀντικειμένων τέχνης. Κατεγίνετο ὁ ἴδιος μὲ τὰ γράμματα καὶ ἔγραψε πολλὰ ἔργα, ἐπιστολάς, ποιήματα καὶ δραματικὰ ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων γνωστότερα

Γουσταῦος Γ΄.

Digitized by Google

εἶναι: «Λόγοι», «Ἐπιστολαὶ» καί τινα δράματα μεταφρασθέντα καὶ εἰς τὴν γαλλικὴν (1803), ὡσαύτως δὲ καὶ «Ἀναμνήσεις» ἐκδοθεῖσαι ἐν Ἀμβούργῳ (1843—1846). Ν. Π.—Λ.

—Γουσταῦος Δ', *Ἀδόλφος*. Βασιλεὺς τῆς Σουηδίας, γεννηθεὶς τῷ 1778 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1837. Μετὰ τὸν αἰφνίδιον θάνατον τοῦ Γουσταύου Γ' ἀνέλαβε τὴν ἀντιβασιλείαν ὁ δοὺξ τῆς Σουντερμανίας μέχρι τῆς ἐνηλικιώσεως τοῦ Γουσταύου Ἀδόλφου (1796), ὅστις ἐτήρησε τὴν αὐτὴν πολιτικὴν καὶ ἔδειξε τὰ αὐτὰ αἰσθήματα μὲ τὸν πατέρα του, καὶ πρὸς τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν καὶ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς χώρας πρὸς τοὺς εὐγενεῖς, μεταχειρισθεὶς βίαια μέσα, διαλύσας τὴν σωματοφυλακήν του ἀποτελουμένην ἐξ εὐγενῶν, ἀλλὰ δυσαρεστῶν ἀφ' ἑτέρου καὶ τὸν λαὸν διὰ πιέσεων καὶ στρατολογιῶν.

Γουσταῦος Δ' Ἀδόλφος.

Περιεπλάκη ἀνοήτως εἰς πολέμους πρὸς τὴν Ρωσίαν, ὑποστηρίζουσαν τὴν Φινλανδικὴν ἐξέγερσιν, καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν Γαλλίαν. Ἐστερήθη καὶ τῆς Φινλανδίας κατοκτηθείσης ὑπὸ τῶν Ρώσων καὶ τοῦ Ρούγκεν καταληφθέντος ὑπὸ τῶν Γάλλων. Τῷ 1809 ἐξηναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ ὑπὲρ τοῦ δουκὸς τῆς Σουντερμανίας ἀναγορευθέντος βασιλέως ὑπὸ τὸ ὄνομα Κάρολος ΙΓ' καὶ ἐξωρίσθη ὑπὸ τῆς διαίτης ἰσοβίως. Ἔκτοτε ἔζησεν ἐν τῇ ξένῃ ὑπὸ τὸ ὄνομα κόμις τοῦ *Γκότορπ* καὶ συνταγματάρχης *Γούσταβσον*. Συνέγραψε διάφορα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων: «Σουηδία» (1814), «Ἀναμνήσεις τοῦ συνταγματάρχου Γούσταβσον» (1829), «Ἡ ἡμέρα τῆς 13 Μαρτίου 1809» (1835) κλπ. Ν. Π.—Λ.

—Γουσταῦος Ε'. Βασιλεὺς τῆς Σουηδίας, γεννηθεὶς τῷ 1858 καὶ ἀνελθὼν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῷ 1907. Υἱὸς τοῦ βασιλέως Ὀσκὰρ Β' ἐκ τοῦ γαλλικοῦ οἴκου τοῦ στρατάρχου Βερνεδόττι, ἐσπούδασεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Οὐψάλας. Ἐταξίδευσε πλειστάκις καὶ πολλάκις ἀντεβασίλευεν ἕνεκεν ἀσθενείας τοῦ πατρός του. Ὡς βασιλεὺς ἀντιμετώπισε πάσας τὰς νέας ἰδέας καὶ τὴν διάδοσιν αὐτῶν μεταξὺ τῶν Σουηδῶν μετὰ μεγάλης ψυχραιμίας καὶ συγκαταβατικότητος. Παρεδέχθη μεταρρυθμίσεις ἐπὶ τὸ φιλελευθερώτερον καὶ σοσιαλιστικώτερον ἀκόμη εἰς πλεῖστα ζητήματα ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς χώρας καὶ πολλάκις ὁ ἴδιος ἐμεσολάβει πρὸς μετριασμὸν τῆς ὀξύτητος τῆς πολιτικῆς καταστάσεως. Τὸν Αὔγουστον τοῦ 1914 ἀνέλαβε τὴν πρωτοβουλίαν συνεννοήσεως Σουηδίας, Νορβηγίας καὶ Δανίας, γενομένης ἐν Μάλμοε περὶ τηρήσεως πλήρους οὐδετερότητος κατὰ τὸν πόλεμον. Εἰς δευτέραν δὲ ἐν Χριστιανίᾳ συνάντησιν (1917) ἔτι πλειότερον συνεσφίχθησαν αἱ σχέσεις τῶν τριῶν κρατῶν καὶ τοῦτο συνετέλεσε νὰ καταστῶσι σεβαστὰ τὰ δικαιώματα αὐτῶν τῆς οὐδετερότητος παρ' ἀμφοτέρων τῶν ἐμπολέμων ὁμάδων. Τῷ 1928 ἑωρτάσθη ἡ 70ὴ ἐπέτειος τῆς γεννήσεώς του. Ν. Π.—Λ

Γουσταῦος Ε'.

— Γουσταύου - *Ἀδόλφου, Σύνδεσμος*. Προτεσταντικὸς σύνδεσμος ἱδρυθεὶς τῷ 1841 ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς 200ῆς ἐπετείου τοῦ θανάτου τοῦ Γουσταύου Ἀδόλφου ἐνθέρμου θιασώτου τοῦ προτεσταντισμοῦ, πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἐνδεῶν προτεσταντικῶν ἐκκλησιῶν ἐν ταῖς καθολικαῖς χώραις. Σπουδαιότερος ὀργανωτὴς τοῦ συνδέσμου τούτου ὑπῆρξεν ὁ *Κ. Τσίμερμαν* [Πρβλ. K. Zimmerman: Der Gustav-Adolfs-Verein (Darmstadt 1854]. Ν. Κ. ΚΑΨΗΣ

γουστέρα (ἡ) [*Ζῳολ.*]. Κοινὴ ὀνομασία εἴδους τινὸς σαύρας βλ. λ.).

γουστερίτσα [*Λαογρ.*]. Εἰς τοὺς κοσμογονικοὺς μύθους τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀναφέρεται καὶ ἡ γουστερίτσα ὡς διαδραματίσασα σπουδαῖον πρόσωπον κατὰ τὸν ἀποχωρισμὸν τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τῆς θαλάσσης. Κατὰ τοὺς μύθους τούτους, ὁ οὐρανὸς ἦτο κατ' ἀρχὰς τόσον χαμηλός, ὥστε ἠδύναντο νὰ τὸν λείχουν τὰ βόδια. Ὁ ὄφις ὅμως, προαιώνιος ἐχθρὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ἐπωφελούμενος τῆς ἐγγύτητος ταύτης τοῦ οὐρανοῦ ἧναψε πῦρ καὶ ἐπεζήτησε νὰ τὸν καύσῃ. Τότε ἡ γουστερίτσα, ἂν καὶ εἶναι «ἀπὸ τὴν ἴδια γενιὰ μὲ τὸ φίδι, ἐβοήθησε τὸν οὐρανὸ καὶ ἔφερε μὲ τὸ στόμα της νερὸ ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ ἔσβυσε τὴ φωτιά». Ὁ οὐρανὸς θυμωθεὶς μὲ τὴν κακίαν τῶν γειτόνων του ἐζήτησεν ὕψος ἀπὸ τὴν θάλασσαν καὶ τῆς ὑπεσχέθη νὰ τῆς δώσῃ βάθος· ἡ θάλασσα τὸ ἐδέχθη, «τὸν ἐβοήθησε νὰ σηκωθῇ ψηλὰ καὶ ἀπὸ τότε ὁ οὐρανὸς ἀνέβη ἐκεῖ ὅπου τὸν βλέπουμε σήμερα». [Πρβλ. *Ν. Γ. Πολίτου*: Δημώδεις κοσμογονικοὶ μῦθοι, ἐν «Λαογρ. Συμμ.» τ. Β. σ. 79 κ. ἑξ.] Θ. Π

Γούστιανη [*Γεωγρ.*]· βλ. λ. Πάμφιον.

γοῦστο (τό)· (λ. ἰταλ. gusto), ἡ ἰδιαιτέρα εἰς ἕκαστον ἀρέσκεια, κλίσις: «δὲν εἶναι τοῦ γούστου μου», «καθένας μὲ τὸ γοῦστό του»· || φρ. «μὲ γοῦστο» μὲ ἀφοσίωσιν, μὲ προσήλωσιν, μὲ φιλοκαλίαν: «ὅ,τι φτειάνει αὐτὸς τὸ φτειάνει μὲ γοῦστο», «ἔπιπλο—, φόρεμα μὲ γοῦστο»· || «γιὰ ἕνα γοῦστο» πρὸς πλήρωσιν ψιλῆς ἐπιθυμίας καὶ οὐχὶ ἀνάγκης: «ἔκανε ταξίδι γιὰ ἕνα γοῦστο»· || φρ. «ἔχει γοῦστο νά..» νόστιμον θὰ εἶναι νά..., ἀντί: ἐκπληκτικόν, παράδοξον: «ἔχει γοῦστο νὰ γίνῃ κι' αὐτὸς γερουσιαστής».

— γοῦστο. Χαρτοπαικτικὸς ὅρος τῆς «πρέφας», δι' οὗ ὁ πρῶτος παίζων καὶ «ἀγοράζων», δηλοῖ ὅτι ἔχει μετρίας ἰσχύος «φύλλον», ἐπιτρέπον ὅμως εἰς αὐτὸν τὴν προσδοκίαν νὰ ἐπιτύχῃ ἐξ «χαρτωσιὲς» κατόπιν τῶν «σκάρτων», ἅτινα θέλει νὰ ἐλπίζῃ εὐνοϊκά. Τοῦ πρώτου ἀγοράσαντος «γοῦστο», ὁ δεύτερος ἀγοράζων ὑποχρεοῦται νὰ ἀγοράσῃ «σπαθιά», ἐκείνου δυναμένου νὰ ὑψώσῃ τὴν «ἀγοράν» του ὅταν ἐπανέλθῃ ἡ σειρά του, καὶ δὴ ἐάν, ἔχων ἰσχυρὸν «φύλλον», εἶχε δηλώσει ἁπλῶς «γοῦστο» πρὸς ἐξαπάτησιν. Κατ' ἄλλον ἐν τούτοις τρόπον παιξίματος μετὰ τὸν πρῶτον ἀγοράσαντα «γοῦστο», ὁ δεύτερος ἀγοράζων δύναται νὰ ἀγοράσῃ ἁπλῶς «πρῶτα» ἢ «μπαστούνια».

γουταπέρκα (ἡ) βλ. γουτταπέρκα.

Γούτας. Μελῳδός, ἀναφερόμενος ὡς «κύριος Γούτας, μέγας διδάσκαλος» εἰς τοὺς ὑπ' ἀριθμὸν 32 καὶ 38 κώδικας τῆς παρὰ τὸν Ἀραποκέφαλον (Παναιτωλικὸν) τῆς Εὐρυτανίας μονῆς Προυσοῦ. Π.Ν.Π.

Γουτεμβέργιος (Gutenberg), *Ἰωάννης*. Ὁ ἐφευρέτης τῆς τυπογραφίας, γεννηθεὶς ἐν Μαγεντίᾳ (Mayence) περὶ τὸ 1400 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1468. Κατήγετο ἐξ εὐγενῶν, τὸ δὲ πατρικόν του ἐπώνυμον ἦτο Geinsfleische von Sulgelock, ἀλλ' ἔμεινε γνωστὸς ὑπὸ τὸ ἐπώνυμον Gutenberg τῆς μητρικῆς του οἰκογενείας, τὸ ὁποῖον εἶχε, φαίνεται, προσλάβει διὰ λόγους κληρονομικούς.

Ἀναγκασθεὶς νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν γενέθλιόν του πόλιν τῷ 1420, ὁπότε ἐξερράγησαν ἐν αὐτῇ ταραχαὶ κατὰ τὴν ἐπίσημον εἴσοδον τοῦ αὐτοκράτορος Φρειδερίκου Γ', ἐγκατεστάθη εἰς Στρασβοῦργον. Ἐκεῖ, τῷ 1436, συνέπηξεν ἑταιρείαν μετ' ἄλλων πρὸς ἐκμετάλλευσιν τῶν ἐπινοηθεισῶν ὑπ' αὐτοῦ «μυστικῶν μεθόδων», μεταξὺ τῶν ὁποίων φαίνεται ὅτι συμπεριελαμβάνοντο αἱ πρῶται βάσεις τῆς ἀνακαλύψεως τῆς τυπογραφίας. Μετὰ τρία ἔτη περιῆλθε πρὸς τοὺς συνεταίρους του εἰς δίκην, τῆς ὁποίας ὁ φάκελος φυλάσσεται ὡς πολύτιμον κειμήλιον ἐν Στρασβούργῳ. Εἰς τὰ ἐν αὐτῷ ἔγγραφα, συντεταγμένα κατὰ τρόπον ἀοριστολογικόν, ὅστις φαίνεται ἀποσκοπῶν νὰ ἀποκρύψῃ ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ κοινοῦ τὸ μυστικὸν τοῦ ἐφευρέτου, γίνεται λόγος

Ἰωάννης Γουτεμβέργιος.

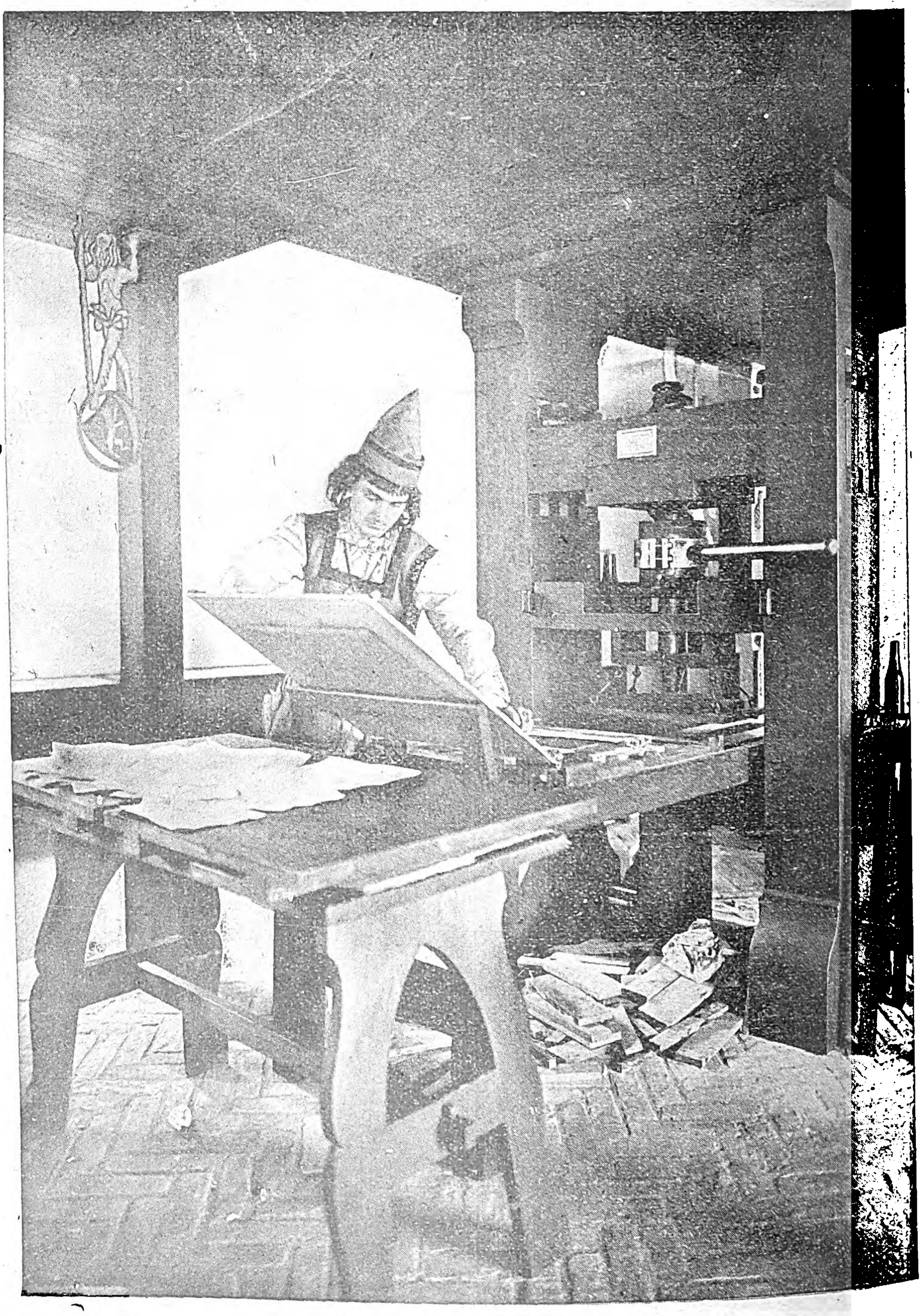

Τὸ πρῶτον τυπογραφικὸν ἐργαστήριον τοῦ Γουτεμβεργίου.

[Ἀναπαράστασις γενομένη κατὰ τὴν ἐν Κολωνίᾳ ἔκθεσιν τοῦ Τύπου.]

Digitized by Google

περὶ «μολύβδου», «ἐργαλείων» καὶ «πιεστηρίου», τοῦ ὁποίου τὰ τμήματα συνεδέοντο διὰ «κοχλιῶν». Τὸ περιεχόμενον τῶν ἐγγράφων τούτων ἐσχολιάσθη κατὰ μυρίους τρόπους. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον τεκμαίρεται ἀναμφισβητήτως ἐξ αὐτῶν εἶναι ὅτι τὸ τυπογραφικὸν πιεστήριον εἶχεν ἤδη ἐφευρεθῆ ἀπὸ τὸν Γουτεμβέργιον ἐν Στρασβούργῳ· ἡ ἀσάφεια ὅμως τῶν κειμένων δὲν ἐπιτρέπει νὰ καθορισθῆ ἂν αἱ ἐπιχειρηθεῖσαι ἐν τῇ πόλει ταύτῃ προσπάθειαι περιωρίσθησαν εἰς τὰ πρῶτα τῆς τυπογραφίας βήματα, τὴν χρησιμοποίησιν δηλαδὴ χαραγμένων ξυλίνων πλακῶν, ἢ ἂν προωθήθησαν μέχρι τῆς χρησιμοποιήσεως κινητῶν χαρακτήρων ἐκ ξύλου ἢ καὶ χυτῶν μεταλλικῶν τοιούτων.

Εἶναι βεβαιωμένον ὅτι εἰς Στρασβοῦργον παρέμεινεν ὁ Γουτεμβέργιος τοὐλάχιστον μέχρι τοῦ 1444, συνεχίζων πιθανώτατα τὰς συναφεῖς πρὸς τὴν ἐφεύρεσίν του προσπαθείας, ἐπὶ τῶν ὁποίων πάντως οὐδὲν τὸ θετικὸν γνωρίζομεν. Εἰς τὴν Μαγεντίαν ἐπέστρεψε τῷ 1446, ἀλλ' αἱ μεγάλαι δαπάναι εἰς τὰς ὁποίας εἶχεν ὑποβληθῆ διὰ τοὺς πειραματισμούς του εἶχον ἐξαντλήσει τὴν ἀτομικήν του περιουσίαν. Τῷ 1450 συνεταιρίσθη μετά τινος Φοῦστ (Fust) διὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς ἐφευρέσεώς του καὶ ἀπεκάλυψεν εἰς αὐτὸν τὰ μέχρι τότε ἐπιτευχθέντα ἀποτελέσματα. Ὁ Φοῦστ κατέθεσε τὰς ἀναγκαίας προκαταβολάς, ἀλλ' ἐπέβαλε βραδύτερον εἰς τὸν Γουτεμβέργιον τρίτον συνεταῖρον, τὸ Σαῖφφερ (Schoeffer), καὶ ἔλαβε τοιαύτας ἐξασφαλίσεις, ὥστε ἠδυνήθη τῷ 1455 νὰ διαρρήξῃ τὸ συμβόλαιον ἀξιῶν ἀπὸ τὸν Γουτεμβέργιον τὴν ἐπιστροφὴν τῶν καταβληθέντων, οὗτος δὲ ἀδυνατῶν νὰ πληρώσῃ τὸν πιστωτήν του ἠναγκάσθη ν' ἀφήσῃ εἰς χεῖράς του ὅλον σχεδὸν τὸ τυπογραφικόν του ὑλικὸν (1455). Τίποτε δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένον περὶ τῶν μεθόδων τὰς ὁποίας ἐχρησιμοποίησεν ἡ ἑταιρεία Γουτεμβεργίου-Φοῦστ καθὼς καὶ περὶ τῶν τυπογραφικῶν ἐργασιῶν τὰς ὁποίας ἐξετέλεσε. Φαίνεται ἐν τούτοις ὅτι ἐξετύπωσαν, ἐν ἀρχῇ ἐπὶ σταθερῶν χαραγμένων ξυλίνων πλακῶν, ἓν μικρὸν λεξιλόγιον τιτλοφορούμενον «Καθολικὸν» («Catholicon») καὶ μίαν ἐπίτομον λατινικὴν γραμματικὴν τοῦ Δονάτου («Donatus minor»), ὅτι βραδύτερον μετεχειρίσθησαν κινητοὺς τυπογραφικοὺς χαρακτῆρας ἐκ ξύλου, ὅτι τέλος ὁ Γουτεμβέργιος εὗρε τὸν τρόπον τῆς κατασκευῆς χυτῶν μεταλλικῶν χαρακτήρων, τελειοποιηθέντα πιθανῶς βραδύτερον ὑπὸ τοῦ Σαῖφφερ. Μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς ἑταιρείας ὁ Φοῦστ μετὰ τοῦ Σαῖφφερ διετήρησαν τὸ ἐργαστήριον αὐτῆς καὶ ἐξηκολούθησαν τὰς ἐκτυπώσεις. Ὁ Γουτεμβέργιος ἀφ' ἑτέρου ἵδρυσεν ἐν τῇ ἰδίᾳ πόλει νέον τυπογραφεῖον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξῆλθεν, ὡς πιστεύεται, ἡ περίφημος «Βίβλος τῶν τριάκοντα ἓξ γραμμῶν», τῆς ὁποίας κατ' ἄλλους ἡ ἐκτύπωσις εἶχεν ἀρχίσει εἰς τὸ Στρασβοῦργον.

Τὸ σκότος τὸ ὁποῖον καλύπτει τὴν περίοδον ταύτην τῆς ἱστορίας τῆς τυπογραφίας γίνεται πυκνότερον ἔτι ἀπὸ τὰς προφυλάξεις τὰς ὁποίας ἔλαβον ὁ ἐφευρέτης καὶ οἱ συνεταῖροί του νὰ τηρήσουν μυστικὰς τὰς μεθόδους των, εἴτε διὰ νὰ πωλοῦν τὰ βιβλία των ὡς χειρόγραφα, εἴτε διὰ ν' ἀποφύγουν τὸν συναγωνισμόν. Εἷς ἐπὶ πλέον λόγος τῆς ἐλλείψεως βεβαιωμένων πληροφοριῶν ὑπῆρξε τὸ ὅτι ὁ Γουτεμβέργιος δὲν ἐπέθεσε τὴν ἐπωνυμίαν του εἰς οὐδὲν τῶν παρ' αὐτοῦ ἐκτυπωθέντων βιβλίων, τοῦτο δὲ κατὰ τὴν—παράδοσιν—λόγῳ τῆς ἰδιότητός του ὡς εὐγενοῦς, ἥτις τοῦ ἀπηγόρευε νὰ κατέρχεται εἰς βιομηχανικὰς ἀσχολίας. Τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του διέρρευσαν ἐν μέσῳ θλίψεων καὶ χρηματικῶν στενοχωριῶν. Δὲν ἔπαυσεν ἐν τούτοις ν' ἀπολαμβάνῃ τῆς κοινῆς ἐκτιμήσεως, τοῦθ' ὅπερ ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι τὸ 1465 ὁ Ἀδόλφος τοῦ Νασσάου τὸν ὠνόμασεν αὐλικὸν καὶ τῷ ἀπένειμε μικρὰν σύνταξιν. Κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1468 ὁ πατὴρ τῆς τυπογραφίας ἀπέθανε πένης ἐν Μαγεντίᾳ καὶ ἐτάφη εἰς τὸ ἐκεῖ μοναστήριον τῶν Φραγκισκανῶν. Εἷς ἐκ τῶν συγγενῶν του, ὁ Ἀδὰμ Γκέλτους, ἀνήγειρεν ἐπὶ τοῦ τάφου του μνημεῖον, τὸ ὁποῖον ἐσῴζετο ἀκόμη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, φέρον λατινιστὶ τὸ ἑξῆς ἐπιτύμβιον: «Τῷ *Ἰωάννῃ Γκένσφλάϊς*, ἐφευρέτῃ τῆς τυπωτικῆς τέχνης, μεγάλος παρασχόντι ὑπηρεσίας πᾶσι τοῖς ἔθνεσι καὶ πάσαις ταῖς γλώσσαις, εἰς ἀθάνατον τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ μνήμην τόδε τὸ μνημεῖον Ἀδὰμ Γκέλτους ἤγειρεν».

Οὐδεμίαν σχεδὸν ἄλλην πληροφορίαν πλὴν τῶν ἀνωτέρω διέσωσεν ἡ ἱστορία διὰ τὸν δημιουργὸν μιᾶς τέχνης, ἥτις ἔδωκε νέαν ὄψιν εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν τοῦ κόσμου. Ἓν ὄνομα, μία φήμη παγκόσμιος, ἀβέβαιά τινα γεγονότα, ἡ παράδοσις τῶν ἀγώνων καὶ τῶν θλίψεων τῶν ὁποίων αἱ λεπτομέρειαι ἀγνοοῦνται, ἰδοὺ τὰ μόνα ἀπομένοντα στοιχεῖα περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς δράσεως μιᾶς θαυμαστῆς μεγαλοφυΐας, ἥτις ἔδωκεν εἰς τὰ γράμματα τὴν γονιμότητα τῆς ζωῆς καὶ εἰς τὴν σκέψιν τὸ ὄργανόν της.

Γεγονὸς εἶναι ὅτι ἡ «Τυπογραφία» δὲν ἦτο ἄγνωστος καὶ πρὸ τοῦ Γουτεμβεργίου. Οἱ Σῖναι κατεσκεύαζον ἀπὸ πολλῶν πρότερον ἑκατονταετηρίδων παιγνιόχαρτα «σταμπαρισμένα», ἡ δὲ τέχνη αὕτη εἶχε μεταφυτευθῆ καὶ εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς χώρας. Ἤδη ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ ΙΔ' αἰῶνος ὑπῆρχον οἱ λεγόμενοι «σταμπατόροι» (stampatori), οἱ ὁποῖοι ὄχι μόνον παιγνιόχαρτα ἐξετύπωνον ἀλλὰ καὶ βιβλία ἀκόμη. Τὰ προϊόντα ὅμως τῆς τέχνης των, ἐξαιρετικῶς χονδροειδῆ, ἐπετυγχάνοντο διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως ξυλίνων πλακῶν, τῶν ὁποίων ἡ χάραξις ἀπῄτει μακρὸν καὶ δυσχερὲς ἔργον. Δι' ἑκάστην σελίδα ἐχρειάζετο χωριστὴ πλάξ, αἱ δὲ διορθώσεις ἦσαν σχεδὸν ἀνέφικτοι. Ἀπέμενεν ἓν βῆμα διὰ τὴν μεγάλην ἐφεύρεσιν,—μίαν τῶν σημαντικωτέρων, ἂν μὴ τὴν σημαντικωτέραν, τῶν ἐπινοήσεων τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος: τὸ σύστημα τῶν κινητῶν τυπογραφικῶν χαρακτήρων. Ἡ τιμὴ τοῦ βήματος τούτου ἀνήκει ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὸν Γουτεμβέργιον. Αἱ προσπάθειαι τῶν συναγωνιστῶν του, ἰδαιτέρως τοῦ Φοῦστ καὶ τοῦ Σαῖφφερ, ὅπως ὑποκλέψουν τὴν δόξαν τοῦ ἐφευρέτου, δὲν κατίσχυσαν, μολονότι ἐπιμόνως ὑποστηριχθεῖσαι ὑπό τινων μεταγενεστέρων.

Τῷ 1839 ὁ δῆμος τῆς Μαγεντίας τοῦ ἀνήγειρεν ἀνδριάντα, ἔργον τοῦ μεγάλου Σουηδοῦ γλύπτου Thorwaldsen, τὸ ἑπόμενον ἔτος ἡ πόλις τοῦ Στρασβούργου ἕτερον ὀρειχάλκινον ἐπὶ τῆς ἐπωνύμου τοῦ ἐφευρέτου πλατείας. Ἐν αὐτῷ ὁ Γουτεμβέργιος εἰκονίζεται καθ' ἣν στιγμὴν ἀποσύρει ἀπὸ τὸ πιεστήριόν του φύλλον χάρτου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔχουν ἐκτυπωθῆ αἱ λέξεις: «*Καὶ ἐγένετο φῶς*». Τὸ ἄγαλμα τοῦτο, ἁπλοῦν καὶ ἐκφραστικώτατον, βασίζεται ἐπὶ πηλίνου βάθρου διακοσμημένου ἀπὸ τέσσαρας ἀλληγορικὰς γλυφὰς ἐκ βρούντζου, εἰκονιζούσας «*τὰ εὐεργετήματα τῆς τυπογραφίας ἐν Εὐρώπῃ, Ἀσίᾳ, Ἀφρικῇ καὶ Ἀμερικῇ*». Πλεῖστα ἄλλα νεώτερα ἔργα γλυπτικῆς καὶ ζωγραφικῆς ἀπηθανάτισαν τὴν δόξαν τοῦ μεγάλου ἐφευρέτου. Γ. Ζ.

γοῦτος (ὁ) *[Ζωολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ἄρρενος τῆς περιστερᾶς, ὁ ἄλλως καὶ *περίστερος* καλούμενος.

Γοῦτος, καὶ ***Γέρο-Γοῦτος***. Ἐκαλεῖτο οὕτω γηραιὸς Ναυπλιεύς, ὅστις ὑπηρέτει τὸν κυβερνήτην Καποδίστριαν καὶ ὅστις τὴν ἡμέραν τῆς δολοφονίας ἀνήγγειλε τὴν ἄφιξίν του εἰς τὸν ναόν, διὰ νὰ παραμερίσῃ ὁ κόσμος. Ὁ Γοῦτος ἔμεινεν ἀπαρηγόρητος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κυβερνήτου, πιστεύων ὅτι διὰ τῆς ἐνεργείας του προεκάλεσε τὴν ἐκδίκησιν τῶν Μαυρομιχαλαίων, καὶ ὅτι συνεπῶς αὐτὸς ηὐθύνετο διὰ τὴν πρᾶξιν. Γ. Δ. Κ.

γοῦττα (ἡ) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σαποταδῶν* (βλ. δίχοψις).

γουτταπέρκα (ἡ) *[Χημ.]*. Εἶναι ὁ ἐξηραμένος γαλακτώδης ὀπὸς τροπικῶν δένδρων ἀνηκόντων εἰς τὴν τάξιν τῶν *σαποτωδῶν*. Πρότερον ἐλαμβάνετο κυρίως ἐκ *διχόψεως τῆς γούττας* (Dichopis, Palaquium Gutta, Isonandra Gutta), σήμερον ὅμως καὶ ἐκ διαφόρων σαποτωδῶν, ἀσκληπιαδωδῶν, ἀποκυνωδῶν καὶ εὐφορβίων. Τὰ δένδρα ταῦτα εἶναι λίαν διαδεδομένα εἰς τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας καὶ τὰς νήσους Βόρνεο, Σουμάτραν καὶ Ἰάβαν. Ἡ γουτταπέρκα χημικῶς εἶναι λίαν συγγενὴς πρὸς τὸ καουτσούκ, ἀλλὰ φυσικῶς λίαν διάφορος.

Πρὸς ἐκροὴν τοῦ ὀποῦ ἄλλοτε ἐλεηλατοῦντο κυριολεκτικῶς χιλιάδες δένδρων, σήμερον ὅμως καὶ κυρίως εἰς τὰς νέας φυτείας ἐπιτελοῦνται ἁπλαῖ τομαὶ καὶ ἀφαίρεσις μικροῦ μέρους τοῦ φλοιοῦ. Ὁ ἐκρέων καὶ εἰς δοχεῖα συλλεγόμενος ὀπὸς ἔχει μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς τὸ γάλα τῆς ἀγελάδος, πήγνυται ὅμως ταχύτατα καὶ ἀποχωρίζεται εἰδικῶς μετὰ τὴν προσθήκην ἅλατος μία ὀγκώδης μᾶζα, ἥτις μαλάσσεται διὰ τῶν χειρῶν καὶ ἀφίνεται πρὸς ξήρανσιν. Τὸ ἀκάθαρτον τοῦτο προϊὸν ἀποτελεῖ τετραγωνικοὺς ἐρυθροφαίους ἐσωτερικῶς ἀνοικτοτέρους ὄγκους βάρους 10—20 χιλιογράμμων, ἔχει δὲ πορώδη ὑφήν, θραύεται δυσκόλως καὶ περικλείει πολλὰς ἀκαθαρσίας ἐκ τεμαχίων φλοιῶν, ξύλων, φύλλων, ὡς καὶ χώματα καὶ λιθάρια. Πρὸς παρασκευὴν τῆς καθαρᾶς γουτταπέρκας ἡ μᾶζα αὕτη διὰ μηχανικῶν μέσων μετατρέπεται, ὑπὸ συνεχῆ ροὴν ὕδατος, εἰς λεπτὰ ρινήματα. Τὰ ρινήματα ταῦτα ἀποχωρίζονται τῶν καθιζανουσῶν ἐν τῷ ὕδατι ἀκαθαρσιῶν καὶ τέλος πλύνονται διὰ θερμοῦ ὕδατος, πιέζονται καὶ ζυμοῦνται εἰς λεπτὰ φύλλα ἢ ἶνας ἢ σωληνάρια κλπ., ἀποτελοῦντα οὕτω τὸ ἐμπορεύσιμον προϊόν. Ἐνίοτε ἐπιτελεῖται καὶ πλύσις δι' ἀλκαλίων. Ἡ οὕτω καθαρισθεῖσα γουτταπέρκα ἔχει κιτρινέρυθρον ἢ κιτρινόλευκον χρῶμα, ὄψιν μαρμάρου καὶ στιβαδοειδῆ ὑφήν. Ὅσον μακρότερον χρόνον διαρκεῖ ἡ μηχανικὴ κατεργασία τῆς μαλάξεως καὶ ζυμώσεως, ἰδίως διὰ ξηρᾶς θερμάνσεως, ὅσον περισσότερον χάνει τὸ προϊὸν τὴν ἰνώδη σύστασιν καὶ καθίσταται σκοτεινότερον καὶ μᾶλλον ὁμογενές. Εἰς συνήθη θερμοκρασίαν ἡ γουτταπέρκα εἶναι δερματοειδής, εὔκαμπτος, ὀλίγον ἐλαστικὴ καὶ κόπτεται εὐκόλως· εἰς θερμοκρασίαν 60^0 καθίσταται τόσον μαλακή, ὥστε δύναται νὰ μαλαχθῇ καὶ νὰ λάβῃ οἱανδήποτε μορφήν. Εἰς βράζον ὕδωρ καθίσταται ἰξώδης καὶ ἰνώδης, μετὰ τὴν ψῦξιν ὅμως ἀνακτᾷ τὰς προγενεστέρας ἰδιότητας αὐτῆς. Εἰς τὴν θερμοκρασίαν τέλος τῶν 150^0 ἐπέρχεται ἀποσύνθεσις αὐτῆς ἐκλυομένου καὶ πτητικοῦ τινος ἐλαίου. Τὸ εἰδικὸν βάρος τῆς γουτταπέρκας κυμαίνεται μεταξὺ 0,96 καὶ 0,99, χημικῶς δὲ ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς ὑδρογονάνθρακος τοῦ τύπου $(C_{10}H_{16})n$ καὶ διαφόρων ρητινοειδῶν προϊόντων ὀξυδώσεως τούτου.

Περαιτέρω δὲ περιέχει κιτρίνην τινὰ χρωστικὴν ὕλην, δεψικὰς ὕλας, σάκχαρον καὶ ἅλατα καὶ οὐδὲν αἰθέριον ἔλαιον. Καλὰ διαλυτικὰ μέσα τῆς γουτταπέρκας εἶναι τὸ χλωροφόρμιον, ὁ διθειάνθραξ, ὁ τετραχλωριάνθραξ καὶ ἡ βενζίνη. Διὰ τῆς ἀλκοόλης παραλαμβάνεται μόνον κηροειδής τις ὕλη, τέλος τὸ ὕδωρ, τὰ ἀλκάλια καὶ τὰ πλεῖστα ὀξέα συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ ὑδροφθορικοῦ οὐδεμίαν ἐξασκοῦσιν ἐπίδρασιν. Ἰσχυρότατον νιτρικὸν καὶ θειικὸν ὀξὺ καταστρέφουσι τὴν γουτταπέρκαν. Διὰ διαλύσεως τῆς γουτταπέρκας εἰς εἰκοσαπλασίαν ποσότητα βενζολίου καὶ καθιζήσεως διὰ διπλασίου ὄγκου ἀλκοόλης λαμβάνεται ἡ καθαρὰ λευκὴ Gutta percha depurata alba, ἥτις ὑπὸ μορφὴν ραβδίων φυλάσσεται ὑπὸ τὸ ὕδωρ καὶ χρησιμεύει πρὸς πλήρωσιν κοιλοτήτων ὀδόντων καὶ πρὸς παρασκευὴν τεχνητῶν ὀδοντοστοιχιῶν. Διὰ θερμάνσεως μετὰ θείου ἡ γουτταπέρκα θειοῦται (vulkanisation) ὡς τὸ καουτσοὺκ καὶ χάνει τὴν ἰδιότητα τοῦ νὰ καθίσταται μαλακὴ εἰς ὑψηλοτέρας θερμοκρασίας καὶ νὰ διαλύεται εἰς τὰ ἀνωτέρω ἀναφερθέντα διαλυτικὰ μέσα. Ἐπίσης διὰ μαλάξεως προσλαμβάνει διαφόρους χρωστικὰς ὕλας καὶ προσθήκας.

Ἐκ τῶν πολυαρίθμων χρησιμοποιήσεων τῆς γουτταπέρκας ἡ σημαντικωτέρα εἶναι ἡ τῆς ἐπενδύσεως τῶν ἠλεκτρικῶν καλωδίων, ἰδίως τῶν ὑποθαλασσίων, διότι εἶναι τελείως ἀδιαπέρατος ὑπὸ τοῦ ὕδατος. Εἰς τὰ χημικὰ ἐργαστήρια ὡς καὶ εἰς τὰ φωτογραφικὰ χρησιμοποιεῖται ὑπὸ μορφὴν στροφίγγων, φιαλῶν, σωλήνων καὶ ἄλλων δοχείων πρὸς διατήρησιν καυστικῶν ὑγρῶν. Εἶναι μονωτικὴ διὰ τὸν ἠλεκτρισμὸν ὕλη, ἠλεκτριζομένη ἡ ἰδία διὰ τριβῆς, δι' ὃ καὶ χρησιμοποιεῖται εἰς διαφόρους ἠλεκτρικὰς συσκευάς. Διαλύματα γουτταπέρκας χρησιμοποιοῦνται πρὸς συγκόλλησιν πελμάτων ὑποδημάτων. Γουτταπέρκα ὑπὸ μορφὴν λεπτῶν πεπιεσμένων φύλλων (χάρτης γουτταπέρκας) χρησιμεύει πρὸς περιτύλιξιν εἰδῶν, ἅτινα προσβάλλονται ὑπὸ τῆς ὑγρασίας (ὡς λ. χ. φωτογραφικῶν πλακῶν καὶ χάρτου). Περαιτέρω χρησιμοποιεῖται πρὸς παρασκευὴν κόλλας δι' ἱμάντας ἐκ δέρματος, ὡς καὶ διὰ συγκόλλησιν δέρματος ἐπὶ ξύλου ἢ μετάλλου, πρὸς παρασκευὴν ναρθήκων ἐπὶ καταγμάτων τῶν χειρῶν καὶ ποδῶν. Ἐπίσης χρησιμεύει πρὸς παρασκευὴν ἐκμαγείων καὶ ἀποτυπωμάτων διὰ τὴν γαλβανοπλαστικὴν καὶ ἄλλας χρήσεις. Ἐπειδὴ ἡ γουτταπέρκα κατὰ τὴν μακροτέραν παραμονήν, εἰδικῶς εἰς ψυχρὰ μέρη, δι' ὀξειδώσεως καθίσταται εὔθραυστος καὶ διαρρέει, πρέπει νὰ διατηρῆται εἰς συνήθη θερμοκρασίαν τοῦ δωματίου καὶ ἐν ἀποκλεισμῷ ἀπὸ τοῦ ἀέρος. Σ. Γ.

Γουυάνα ἢ *Γουυάνη* (ἱσπ.-ὁλλ. Guyana ἢ Guayana, ἀγγλ. Guiana, γαλλ. Guyane) *[Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς, ἐν τῷ βορείῳ αὐτῆς τμήματι, μεταξὺ Βενεζουέλας καὶ Βραζιλίας. Τὸ ἐμβαδὸν αὐτῆς εἶναι 1.800.000 τετρ. χλμ., οἱ δὲ κάτοικοι 500.000 περίπου. Ἡ Γουυάνα διαιρεῖται σήμερον εἰς πέντε τμήματα, ἀνήκοντα εἰς πέντε διάφορα κράτη: 1) Εἰς τὴν *Βενεζουελικὴν Γουυάναν*, ἐκτεινομένην ἐπὶ ἀμφοτέρων τῶν ὀχθῶν τοῦ Ὀρενόκου μέχρι τῶν ἀνατολικῶν συνόρων τῆς Βενεζουέλας καὶ μέχρι τῶν συνόρων τῆς Βραζιλίας πρὸς νότον. Ἄλλοτε ἀνῆκεν εἰς τὴν Ἱσπανίαν καὶ ἐκαλεῖτο *Ἱσπανικὴ Γουυάνα*. Σήμερον ἀποτελεῖ τμῆμα τοῦ κράτους τοῦ Μπολιβάρ, ἐν τῇ ὁμοσπονδίᾳ τῆς Βενεζουέλας. 2) Εἰς τὴν *Βρεττανικὴν Γουυάναν*, ἐκτεινομένην ἀπὸ τῆς Βενεζουέλας μέχρι τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Κορεντύν. 3) Εἰς τὴν *Ὁλλανδικὴν Γουυάναν* ἢ *Σουρινάμ*, ἀπὸ τοῦ Κορεντὺν μέχρι τοῦ ποταμοῦ Μαρόνι. 4) Εἰς τὴν *Γαλλικὴν Γουυάναν*, ἀπὸ τοῦ Μαρόνι μέχρι τοῦ ποταμοῦ Ὀϋαπόκ. Καὶ 5) εἰς τὴν *Βραζιλιανὴν Γουυάναν*, ἐκτεινομένην ἀπὸ τῶν νοτίων συνόρων τῆς Γαλλικῆς, τῆς Ὁλλανδικῆς, τῆς Βρεττανικῆς καὶ τμήματος τῆς Βενεζουελικῆς Γουυάνας μέχρι τοῦ Ἀμαζόνιος καὶ τοῦ Νέγκρο. Ἄλλοτε ἀνῆκεν εἰς τὴν Πορτογαλίαν. Ἐκ τῶν τμημάτων τούτων ἡ Βενεζουελικὴ καὶ ἡ Βραζιλιανὴ Γουυάνα περιλαμβάνονται σήμερον εἰς τὰ κράτη τῆς Βενεζουέλας καὶ τῆς Βραζιλίας. Τὰ ἕτερα τρία τμήματα ἀποτελοῦν εὐρωπαϊκὰς ἀποικίας. Ἡ Γουυάνα ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου τῷ 1498, ἀγκυροβολήσαντος εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ὀρενόκου. Κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὰς ἀκτὰς αὐτῆς ὁ Ἀλόνσο ντὲ Ὀχέντα καὶ ὁ Ἀμερίγκο Βεσποῦτσι. Ἀλλ' ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔγραψε τὴν πρώτην περιγραφὴν αὐτῆς, διατρέξας μέγα μέρος τῆς χώρας, ἦτο ὁ Βικέντιος Ὑάνιεθ Πίνσον. Μετά τινα ἔτη, συνεπείᾳ τῆς φήμης περὶ ὑπάρξεως μιᾶς μυθωδῶς πλουσίας πόλεως, τῆς Μάνοα ἢ Ἐλ-Ντοράντο, ἔσπευσαν ἐν Γουυάνᾳ πολλοὶ ἐξερευνηταὶ καὶ τυχοδιῶκται πάσης ἐθνικότητος, οἵτινες ἐπεχείρησαν νὰ ἐξερευνήσουν τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰ δάση της. Μεταξὺ τούτων οἱ κυριώτεροι εἶναι οἱ Ἄγγλοι Οὐῶλτερ Ράλεϋ καὶ Λαυρέντιος Κεϋμις τῷ 1595 καὶ 1617, οἱ Γάλλοι Βιλγκανιὸν τῷ 1555, Λὰ Ραβορντιὲρ τῷ 1625 καὶ Λὰ Μὸτ Αἰγκρὸν τῷ 1688, ὁ Ὁλλανδὸς Τεξέϋρα τῷ 1636, ὁ Πορτογάλος

Digitized by Google

Μπέντο Μασιέλ Ποιρέντε. Οἱ ἐξερευνηταὶ οὗτοι, βοηθούμενοι καὶ ὑπὸ τῶν κρατῶν εἰς τὰ ὁποῖα ἀνῆκον, ἐπεχείρησαν νὰ λάβουν ὑπὸ τὴν κατοχὴν αὐτῶν τὰ διάφορα τμήματα τῆς χώρας, ἡ διανομὴ τῆς ὁποίας ἐγένετο ἀφορμὴ συνεχῶν προστριβῶν καὶ συζητήσεων καὶ συνθηκῶν Κατὰ τὸν ΙΗ αἰῶνα διάφορα θρησκευτικὰ τάγματα, καὶ ἰδίως οἱ Γάλλοι Ἰησουῖται, διωργάνωσαν πολλὰς θρησκευτικὰς ἀποστολὰς εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ἐνῷ ἄλλοι ἐξερευνηταί, ὡς ὁ Λα-Κονταμίν, ὁ Ὠμπλέ, ὁ Μαντὲλ καὶ ὁ Ἄγγλος Στήντμαν ἐξηρεύνησαν τὴν ἐνδοχώραν. Κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα ἐνήργησαν ἐξερευνήσεις οἱ ἀδελφοὶ Σχόμμπουργκ, ὁ Ἀδὰμ ντὲ Μπών, ὁ βοτανολόγος Ἀππέν, ὁ Κρεβώ, ὁ Κουντρὼ κ. ἄ.

Τὸ ἔδαφος τῆς Γουυάνας εἶναι χθαμαλὸν εἰς τὰ παράλια καὶ ὀρεινὸν εἰς τὰ ἐνδότερα, σχηματίζον, μεταξὺ τοῦ Ὀρενόκου καὶ τοῦ Ἀμαζόνος, τὸ ὀροπέδιον τῆς Γουυάνας, ἐκτεινόμενον ἀπὸ τῶν συνόρων τῆς Κολομβίας μέχρι τοῦ πρὸς Α. τῆς Γαλλικῆς Γουυάνας τμήματος τῆς Βραζιλίας. Τὸ

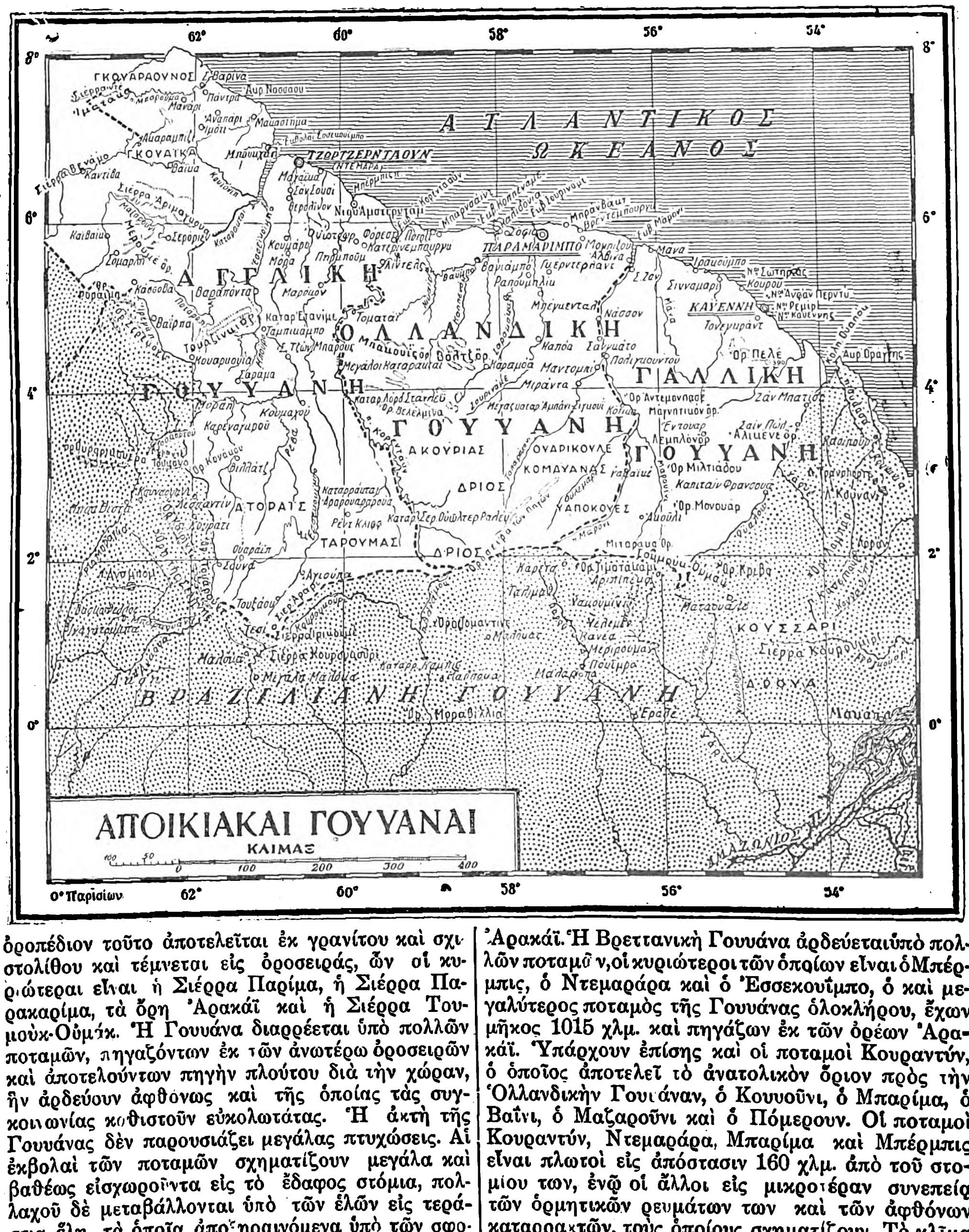

ὀροπέδιον τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ γρανίτου καὶ σχιστολίθου καὶ τέμνεται εἰς ὀροσειράς, ὧν οἱ κυριώτεραι εἶναι ἡ Σιέρρα Παρίμα, ἡ Σιέρρα Παρακαρίμα, τὰ ὄρη Ἀρακάϊ καὶ ἡ Σιέρρα Τουμοὺκ-Ουμάκ. Ἡ Γουυάνα διαρρέεται ὑπὸ πολλῶν ποταμῶν, πηγαζόντων ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὀροσειρῶν καὶ ἀποτελούντων πηγὴν πλούτου διὰ τὴν χώραν, ἣν ἀρδεύουν ἀφθόνως καὶ τῆς ὁποίας τὰς συγκοινωνίας καθιστοῦν εὐκολωτάτας. Ἡ ἀκτὴ τῆς Γουυάνας δὲν παρουσιάζει μεγάλας πτυχώσεις. Αἱ ἐκβολαὶ τῶν ποταμῶν σχηματίζουν μεγάλα καὶ βαθέως εἰσχωροῦντα εἰς τὸ ἔδαφος στόμια, πολλαχοῦ δὲ μεταβάλλονται ὑπὸ τῶν ἑλῶν εἰς τεράστια ἕλη, τὰ ὁποῖα ἀποξηραινόμενα ὑπὸ τῶν σφοδρῶν ἀνέμων μεταμορφώνονται εἰς ἀπεράντους λειμῶνας. Αἱ προσχώσεις τῶν ποταμῶν καὶ αἱ ἀμπώτιδες ἐδημιούργησαν πολυαρίθμους νησῖδας, ἐγκατεσπαρμένας εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Γουυάνας. Τὸ κλῖμα τῆς χώρας εἶναι θερμὸν καὶ μᾶλλον ἀνθυγιεινόν.

Ἡ προέλευσις τοῦ ὀνόματος Γουυάνα δὲν εἶναι σαφὴς καὶ ἀκριβῶς καθωρισμένη. Κατ' ἄλλους προέρχεται ἐκ μικροῦ παραποτάμου τοῦ Ὀρενόκου, ὅστις ὑποτίθεται ὅτι εἶναι ὁ Γουαϊνὶ ἢ ὁ Γκουαϊνία. Ἄλλοι παράγουν τὴν λέξιν ἐκ τοῦ ὀνόματος μεγάλου δένδρου ὁμωνύμου φυομένου ἐν τῇ χώρᾳ καὶ ἄλλοι ἐκ τοῦ ὀνόματος φυλῆς τινος καλουμένης Γουαϋανὰ ἢ ἐκ τῆς ἰνδικῆς λέξεως κουδάϊανα, ἥτις σημαίνει «λαὸς τῶν φοινίκων». Μ. Δ. Β.

—**Γουυάνα, *Βρεττανικὴ*** (British Guiana). Βρεττανικὴ «ἀποικία τοῦ στέμματος», ἡ μόνη βρεττανικὴ κτῆσις ἐν τῇ Νοτίῳ Ἀμερικῇ. Ὁρίζεται πρὸς Δ ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, πρὸς Ν ὑπὸ τῆς Βραζιλίας, πρὸς Α ὑπὸ τῆς Ὁλλανδικῆς Γουιάνας καὶ πρὸς Δ ὑπὸ τῆς Βενεζουέλας καὶ τῆς Βραζιλίας. Ἔχει ἐμβαδὸν 231.744 τετρ. χλμ. καὶ 304.412 κατ. Πρωτεύουσα ἡ *Τζωρτζτάουν (Ντεμαράρα)*. Κυβερνᾶται ὑπὸ διοικητοῦ διοριζομένου ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, ὡς ἀντικαταστάτου αὐτοῦ, βοηθουμένου ὑπὸ τοῦ ἐκτελεστικοῦ συμβουλίου καὶ τοῦ νομοθετικοῦ συμβουλίου ἀποτελουμένου ἐξ 7 μελῶν διοριζομένων ὑπ' αὐτοῦ καὶ 8 ἐκλεγομένων διὰ πέντε ἔτη δι' ἐπ' εὐθείας ψηφοφορίας. Διαιρεῖται εἰς τρεῖς νομούς: τοῦ Ντεμαράρα, τοῦ Μπέρμπις καὶ τοῦ Ἐσσεκουίμπο, περιλαμβάνοντας τὰς περιοχὰς τῶν ὁμωνύμων ποταμῶν.

Ἡ Βρεττανικὴ Γουυάνα ἔχει ἔδαφος ὀρεινὸν πρὸς τὸ δυτικὸν αὐτῆς τμῆμα καὶ πεδινὸν πρὸς τὴν παραλίαν, τὸ ἀνατολικὸν καὶ τὸ νότιον. Ἡ παραλία εἰς βάθος 16 ἕως 65 χλμ. εἶναι χώρα ποταμόχωστος καὶ χθαμαλὴ καὶ ἀποτελεῖ τὴν μόνην καλλιεργουμένην γῆν ἐν τῇ Βρεττανικῇ Γουυάνᾳ. Τὸ τμῆμα τοῦτο τῆς χώρας εἶναι καὶ τὸ πυκνότερον κατοικούμενον, καθότι εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ὑπάρχουν ἐλάχιστα χωρία καὶ ἐμπορικαὶ ἐγκαταστάσεις παρὰ τὰς ὄχθας τῶν μεγάλων ποταμῶν. Τὰ κυριώτερα ὄρη, τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται πρὸς τὸ δυτικὸν αὐτῆς τμῆμα εἶναι τὰ Ἰματάκα, τὸ Ροραΐμα καὶ τὸ Παρακαρίμα, πρὸς δὲ τὰ ΝΔ τὰ Ἀρακάϊ. Ἡ Βρεττανικὴ Γουυάνα ἀρδεύεται ὑπὸ πολλῶν ποταμῶν, οἱ κυριώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι ὁ Μπέρμπις, ὁ Ντεμαράρα καὶ ὁ Ἐσσεκουίμπο, ὁ καὶ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Γουυάνας ὁλοκλήρου, ἔχων μῆκος 1015 χλμ. καὶ πηγάζων ἐκ τῶν ὀρέων Ἀρακάϊ. Ὑπάρχουν ἐπίσης καὶ οἱ ποταμοὶ Κουραντύν, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τὸ ἀνατολικὸν ὅριον πρὸς τὴν Ὁλλανδικὴν Γουιάναν, ὁ Κουυούνι, ὁ Μπαρίμα, ὁ Βαΐνι, ὁ Μαζαρούνι καὶ ὁ Πόμερουν. Οἱ ποταμοὶ Κουραντύν, Ντεμαράρα, Μπαρίμα καὶ Μπέρμπις εἶναι πλωτοὶ εἰς ἀπόστασιν 160 χλμ. ἀπὸ τοῦ στομίου των, ἐνῷ οἱ ἄλλοι εἰς μικροτέραν συνεπείᾳ τῶν ὁρμητικῶν ρευμάτων των καὶ τῶν ἀφθόνων καταρρακτῶν, τοὺς ὁποίους σχηματίζουν. Τὸ κλῖμα εἶναι θερμὸν μετὰ πολλῶν καὶ ἀφθόνων βροχῶν. Τὰ παράλια καὶ αἱ ὄχθαι τοῦ ποταμοῦ μαστίζονται ὑπὸ ἑλωδῶν πυρετῶν.

Ἡ Βρεττανικὴ Γουυάνα εἶναι εὐφορωτάτη, παράγουσα ἰδίως ζάχαριν, κακάον, καφέ, ξυλείαν, σιτηρά, βανίλλιαν, κλπ. Ἀκμάζει ἐπίσης καὶ ἡ κτηνοτροφία. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχουν καὶ ἀδάμαντες, χρυσὸς καὶ πολύτιμοι λίθοι. Τὰ κυριώτερα μεταλλεῖα χρυσοῦ εὑρίσκονται ἐν τῷ λεκανοπεδίῳ τοῦ Κουυούνι. Τὸ ἐμπόριον τῆς Βρεττανικῆς Γουυάνας διεξάγεται μεταξὺ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, τοῦ Καναδᾶ καὶ τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς. Ἡ ἐξαγωγὴ περιελάμβανε τῷ 1925 ζάχαριν ἀξίας λιρῶν στερλινῶν 1.414.000.000, ἀδάμαντας 845.000.000, ὄρυζαν 109.000.000, ξυλείαν 113.000.000, χρυσὸν 27.000.000. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἡ εἰσαγωγὴ ἀνήρχετο ἐκ Μεγάλης Βρεττανίας εἰς 1.539.000.000 στερλίνας, ἡ δὲ ἐξαγωγὴ εἰς 1.339.000.000. Ἐκ τῶν ἄλλων χωρῶν ἡ εἰσαγωγὴ ἦτο 620.000.000 καὶ ἡ ἐξαγωγὴ 636.000.000.

Ἡ ναυτικὴ κίνησις τῆς χώρας κατὰ τὸ 1925 ἐσημείου τὴν εἴσοδον καὶ ἔξοδον 3.224 πλοίων, χωρητικότητος 1.219.231 τόν., ἐξ ὧν 798 248 βρεττανικά. Ἡ Βρεττανικὴ Γουυάνα ἔχει ἐπίσης καὶ 48 πλοῖα χωρητικότητος 4.390 τόν. Αἱ συγκοινωνίαι περιλαμβάνουν 157 χλμ. σιδηροδρομικῶν δικτυον καὶ 65 χλμ. διώρυγας.

Ἡ ἀποικία αὕτη ἦτο κατ' ἀρχὰς ὀλλανδική, ἱδρυθεῖσα ὑπὸ Πορτογάλων ἐξερευνητῶν καὶ ἐμπόρων. Οἱ πρῶτοι Βρεττανοὶ ἄποικοι ἐγκατεστάθησαν ἐν αὐτῇ τῷ 1604. Τῷ 1781 ἡ χώρα κατελήφθη ὑπὸ τῶν Βρεττανῶν, οἵτινες, μετὰ πολλὰς διαμφισβητήσεις καὶ διαπραγματεύσεις, ἔλαβον ὁριστικὴν κατοχὴν αὐτῆς τῷ 1815. Ὁ καθορισμὸς ὅμως τῶν συνόρων αὐτῆς πρὸς τὴν Βενεζουέλαν ἐπῆλθε μόλις τῷ 1899, πρὸς δὲ τὴν Βραζιλίαν τῷ 1904. Τῷ 1905 ἔλαβον χώραν ἐν τῇ πρωτευούσῃ καὶ εἰς ἄλλας πόλεις σοβαραὶ ταραχαί, αἵτινες κατεστάλησαν διὰ τῆς ἀποστολῆς ἀγγλικῶν πολεμικῶν. Μ. Δ. Β.

— **Γουυάνα, *Γαλλικὴ*** *[Γεωγρ.]*. Γαλλικὴ ἀποικία τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς. Ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Ὁλλανδικῆς Γουυάνας καὶ πρὸς Δ καὶ Ν ὑπὸ τῆς Βραζιλίας. Ἔχει ἐμβαδὸν 88.240 τετρ. χλμ. καὶ 42.202 κατοίκους. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ *Καϋέννη*, κειμένη ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νησῖδος, χωριζομένη ἀπὸ τῆς ξηρᾶς διὰ στενῆς λωρίδος ὕδατος. Ἔχει ἔδαφος χθαμαλὸν πρὸς τὰ παράλια, ἀποτελούμενον ἐκ μεγάλων ἐκτάσεων ποταμοχώσεων καλῶς καλλιεργουμένων καὶ εὐφορωτάτων καὶ ἐκ τῆς ὀροσειρᾶς Τουμὰκ - Ουμάκ, ἥτις διήκει ἐκ Δ. πρὸς Α. ἐπὶ τῶν νοτίων συνόρων τῆς Γαλλικῆς Γουυάνας πρὸς τὴν Βραζιλίαν. Τὰ ἀνατολικὰ καὶ δυτικὰ αὐτῆς σύνορα σχηματίζουν οἱ μεγάλοι ποταμοὶ Οὐαπὲκ καὶ Μαρονί, ἐκ δὲ τῶν ἄλλων ποταμῶν, οἵτινες ἀρδεύουν ἀφθόνως τὴν χώραν, οἱ κυριώτεροι εἶναι ὁ Οὐύα, ὁ Σιννιμαρί, ὁ Μανὰ καὶ ὁ Ἀσπρουάγκ. Τὸ κλῖμα εἶναι θερμόν, ἑλῶδες καὶ ἀνθυγιεινόν, ἰδίως εἰς τὰ παράλια καὶ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ. Ἐξαιρετικῶς μεγάλη εἶναι ἡ ὑγρασία, ὀφειλομένη εἰς τὰς ἀφθόνους βροχάς. Ἡ θερμοκρασία μεταξὺ νυκτὸς καὶ ἡμέρας δὲν διαφέρει σχεδὸν οὐδόλως, κατὰ δὲ τοὺς θερινοὺς μῆνας εἶναι ἀποπνικτική.

Ἡ Γαλλικὴ Γουυάνα παράγει ζάχαριν, μπαλάτα, καφέν, κακάον, σιτηρά, χρυσόν, ὄρυζαν κτλ. Σπουδαιοτάτη εἶναι ἡ ἐξαγωγὴ χρυσοῦ ἐκ τῆς περιφερείας Ἀουά, παρὰ τὰ ὀλλανδικὰ σύνορα, καὶ τῆς περιφερείας Καρσεβέν. Πλὴν τοῦ χρυσοῦ εὑρηνται ἐν αὐτῇ καὶ ἄλλα μέταλλα: ἄργυρος, σίδηρος, κτλ. Ἡ Γαλλικὴ Γουυάνα κυβερνᾶται ὑπὸ διοικητοῦ, διοριζομένου ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας, καὶ ὑπὸ ἐννεαμελοῦς συμβουλίου διοριζομένου ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ, καθὼς καὶ ὑπὸ δεκαμελοῦς συμβουλίου ἐκλεγομένου διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας. Ἡ χώρα διαιρεῖται εἰς 14 κοινότητας καὶ μίαν διοικητικὴν περιφέρειαν ἀποτελουμένην ὑπὸ τῆς περιοχῆς τῶν φυλακῶν τοῦ Μαρονί Ἡ Γαλλικὴ Γουυάνα ἀποστέλλει εἰς τὴν γαλλικὴν Βουλὴν ἕνα βουλευτήν. Εἰς τὴν Γαλλικὴν Γουυάναν ἀνήκουν καὶ αἱ ἑξῆς νῆσοι: αἱ τρεῖς τῆς Σωτηρίας (ἡ Βασιλική, ἡ τοῦ Ἰωσὴφ καὶ τοῦ Διαβόλου), ἡ νῆσος Ἀνφὰν Περτὺ καὶ αἱ πέντε νῆσοι Ρεμίρ. Ἡ Γαλλικὴ Γουυάνα εἶναι γνωστὴ ὡς τόπος ἐξορίας καὶ ἐγκαθείρξεως βαρυποινιτῶν καταδίκων ἀπὸ τοῦ 1852. Αἱ κυριώτεραι φυλακαὶ εὑρίσκονται ἐν Καϋέννῃ, ἐν Κουρού, εἰς τὰς νήσους τῆς Σωτηρίας καὶ ἐν Σαὶν-Λωράν-ντὺ-Μαρονί.

Οἱ πρῶτοι Γάλλοι ἄποικοι ἀπεστάλησαν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ τῷ 1604 ὑπὸ Ἐρρίκου τοῦ Δ'. Τῷ 1626 μετέβη εἰς Γουυάναν μικρὸν σῶμα Γάλλων ἀποίκων ἐκ Ρουένης ἱδρύσαν τὴν Σινισμαρύ. Τῷ 1635 ἑτέρα ὁμὰς ἵδρυσε τὴν Καϋέννην. Αἱ κατόπιν ὅμως ἐπιχειρηθεῖσαι ἐγκαταστάσεις ὑπὸ τῆς «Γαλλικῆς ἑταιρείας τοῦ Ἰσημερινοῦ» καὶ τῆς «Ἑταιρίας τῶν Δώδεκα Μεγιστάνων» ἀπέτυχον, τῷ δὲ 1654 κατέλαβον τὴν χώραν οἱ Ὁλλανδοί. Τῷ 1664 ἱδρύθη ἡ «Γαλλικὴ Ἑταιρεία τῶν Δυτικῶν Ἰνδιῶν», ἡ ὁποία ἀνέλαβε τὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ ἐμπορίου τῆς χώρας μονοπωλιακῶς ἐπὶ 40 ἔτη, κατορθώσασα νὰ ἐπιτύχῃ περισσότερον τῶν προκατόχων της. Τῷ 1674 ἡ ἀποικία περιῆλθεν εἰς τὴν ἀπ' εὐθείας διοίκησιν τοῦ κράτους καὶ προώδευσε μεγάλως διὰ τῆς δεξιᾶς διαχειρίσεως τοῦ Κολμπέρ. Τῷ 1763 ὁ τότε Γάλλος πρωθυπουργὸς Σουαζὲλ ἀπέστειλε παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Κουρού περὶ τὰς 12000 ἀποίκους, ὧν οἱ πλεῖστοι κατήγοντο ἐξ Ἀλσατίας καὶ Λωρραίνης. Ἡ Γουυάνα ὅμως δὲν ἦτο προητοιμασμένη νὰ δεχθῇ διὰ μιᾶς τόσον πληθυσμόν, οὔτε εἶχον γίνει αἱ ἀναγκαῖαι προετοιμασίαι. Ἕνεκα τούτου, ἐντὸς δύο ἐτῶν, δὲν ἀπέμειναν ἐν τῇ ζωῇ παρὰ μόνον 918 ἄνδρες καὶ αὐτοὶ ἐξηντλημένοι ἐκ τῶν κακουχιῶν καὶ τῶν πυρετῶν. Τῷ 1809 ἡ χώρα κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων καὶ τῶν Πορτογάλων, παραμείνασα ὑπὸ τοὺς Ἄγγλους μέχρι τοῦ 1814 καὶ περιελθοῦσα εἰς τοὺς Γάλλους τῷ 1815. Ὁ καθορισμὸς τῶν συνόρων αὐτῆς ἐγένετο ἀφορμὴ μεγάλων διενέξεων μεταξὺ Ὁλλανδίας καὶ Βραζιλίας, ἐπιτευχθεὶς ἐν τέλει διὰ διαιτησιῶν καὶ ἰδιαιτέρων συμφωνιῶν κατὰ τὰ ἔτη 1713, 1895 καὶ 1897. Μ. Δ. Β.

— **Γουυάνα, *Ὁλλανδική*, ἢ *Σουρινὰμ*** (Dutsch Guiana ἢ Surinam). Ὁλλανδικὴ ἀποικία τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς. Ἔχει ἐμβαδὸν 129100 τετρ. χλμ.

Digitized by Google

καὶ 139869 κατοίκους (μὴ συμπεριλαμβανομένων τῶν Νέγρων καὶ τῶν Ἰνδῶν τοῦ ἐσωτερικοῦ). Πρωτεύουσα εἶναι τὸ Παραμαρῖπο. Κυβερνᾶται ὑπὸ διοικητοῦ βοηθουμένου ὑπὸ συμβουλίου ἐκ 4 μελῶν, διοριζομένων ὑπὸ τοῦ βασιλέως, καὶ ὑπὸ ἀποικιακοῦ συμβουλίου ἐκ 13 μελῶν ἐκλεγομένων διὰ 6 ἔτη. Ἡ χώρα διαιρεῖται εἰς 12 ὑποδιοικήσεις. Ἡ Ὁλλανδικὴ Γουυάνα ἔχει ἔδαφος, κλῖμα καὶ προϊόντα σχεδὸν τὰ αὐτὰ πρὸς τὴν Βρεττανικὴν Γουυάναν· τὸ μόνον ἰδιαίτερον αὐτῆς χαρακτηριστικὸν εἶναι τὰ ἀπέραντα καὶ παρθένα δάση, τὰ ἐκτεινόμενα πρὸς νότον καὶ ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐνδιαιτῶνται ἰθαγενεῖς ἐν ἡμιαγρίᾳ καταστάσει. Τὰ ἀνατολικὰ καὶ δυτικὰ αὐτῆς σύνορα διαγράφουν οἱ ποταμοὶ Μαρονὶ καὶ Κουραντύν, ὁ δὲ κυριώτερος αὐτῆς ποταμὸς εἶναι ὁ *Σουρινάμ*, ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ὁποίου οἱ Ὁλλανδοὶ ὀνομάζουν καὶ ὁλόκληρον τὴν χώραν. Τὸ ἐμπόριον αὐτῆς ἀνήρχετο κατὰ τὸ 1925 εἰς 9.474.161 φιορίνια διὰ τὴν εἰσαγωγὴν καὶ 9.932.306 διὰ τὴν ἐξαγωγήν. Τὰ κυριώτερα εἴδη ἐξαγωγῆς κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἦσαν: ζάχαρις, ξυλεία μπαλάτα, καφές, χρυσός, κακάον. Ἡ κίνησις τῶν λιμένων ἐσημείωσε τὴν εἴσοδον 254 πλοίων τόννων 516 344. Τὸ σιδηροδρομικὸν δίκτυον περιλαμβάνει 173 χιλιόμετρα. Οἱ ἰθαγενεῖς κάτοικοι ἀνήκουν εἰς τὰς φυλὰς τῶν Καραΐβων, τῶν Ἀραβὰκ καὶ τῶν Βαρροῦ καὶ εἶναι εἰδωλολάτραι. Ὁ εἰδωλολατρισμὸς ὅμως αὐτῶν παρουσιάζει περίεργα ἴχνη ἐπαφῆς πρὸς τὸν Χριστιανισμὸν πολὺ πρὶν εἰσχωρήσουν παρ' αὐτοῖς οἱ ἱεραπόστολοι πρὸς διάδοσιν αὐτοῦ. Ὁ μεγαλύτερος αὐτῶν Θεὸς εἶναι ὁ Γκρὰν Γκάντο (Grand - God), ἡ σύζυγος αὐτοῦ ὀνομάζεται Μαρία, ὁ δὲ υἱός των Τζέζι Κὶστ (Jesi Kisi). Ἡ ἀποικία αὕτη ἱδρύθη τῷ 1618 ὑπὸ Ὁλλανδῶν ἐμπόρων, οἵτινες τῷ 1621 συνέπηξαν τὴν ἑταιρείαν τῶν Ὁλλανδικῶν Δυτικῶν Ἰνδιῶν. Τῷ 1650 ἐγκατεστάθη εἰς τὸ Παραμαρίμπο ὁ λόρδος Γουΐλουμπ, ὁ ὁποῖος ἵδρυσεν ἐκεῖ ἀγγλικὴν ἀποικίαν. Διὰ τῆς συνθήκης ὅμως τοῦ Μπρέντα (1667) οἱ Ἄγγλοι παρεχώρησαν τὸ Παραμαρίμπο εἰς τοὺς Ὁλλανδούς, λαβόντες ἀπ' αὐτῶν ὡς ἀντάλλαγμα τὴν ἐν τῇ σημερινῇ Βρεττανικῇ Γουυάνᾳ εὑρισκομένην Νέαν Ὑόρκην, τότε καλουμένην Νέον Ἄμστερνταμ. Ὁλόκληρος ἡ σημερινὴ Ὁλλανδικὴ Γουυάνα περιῆλθεν εἰς τὴν Ὁλλανδίαν τῷ 1815, τὸ δὲ διοικητικὸν σύστημα διὰ τοῦ ὁποίου κυβερνᾶται μέχρι σήμερον χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1865. Ἡ ἐν τῇ χώρᾳ δουλεία κατηργήθη ἀπὸ τοῦ 1863. Ἡ κατάργησις ὅμως τῆς δουλείας ἐπέφερε μεγίστας δυσχερείας εἰς τὴν καλλιέργειαν καὶ τὸ ἐμπόριον, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἠνάγκασε τὰς κυβερνήσεις τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ὁλλανδίας νὰ προέλθουν εἰς συμφωνίαν, τῷ 1870, ὅσον ἀφορᾷ τὴν μεταφορὰν ἐργατῶν ἐκ τῶν Ἰνδιῶν. Μ. Δ. Β.

Γουυέννη (Guyenne) *[Γεωγρ.]*. Ἀρχαία ἐπαρχία τῆς Γαλλίας, ἡ ὁποία ὡρίζετο πρὸς Β ὑπὸ τοῦ Σαιντόνζ, τοῦ Ἀγγκουμουὰ καὶ τοῦ Λιμουζέν, πρὸς Α ὑπὸ τῆς Ὠβέρνης καὶ τοῦ Λανγκεντόκ, πρὸς Ν ὑπὸ τοῦ Λανγκεντὸκ καὶ τῆς Γασκωνίας καὶ πρὸς Δ ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Κατ' ἀρχὰς τὰ δύο ὀνόματα *Ἀκυϊτανία* καὶ *Γουυέννη* ἦσαν συνώνυμα. Οἱ ἱστορικοὶ ἐκάλουν συνήθως διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς Ἀκυϊτανίας ἐπὶ τὸ γενικώτερον τὴν Γουυέννην καὶ τὴν Γασκωνίαν ὁμοῦ, ἐνῷ διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς Γουυέννης ὑπεδήλουν ἐπὶ τὸ μερικώτερον μόνον τὴν Γουυέννην, περιλαμβάνουσαν τὰ τμήματα τοῦ Βορδώ, τοῦ Μπαζά, τοῦ Λιμουζέν, τοῦ Περιγκόρ, τοῦ Κερσὺ καὶ τοῦ Ἀζεναί. Αἱ ἐπαρχίαι τῆς Ἀκυϊτανίας συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Γουυέννης, τὰς ὁποίας ἔλαβεν ὡς προῖκα διὰ τοῦ δευτέρου γάμου τῆς Ἐλεονώρας τῆς Ἀκυϊτανίας ὁ Ἐρρῖκος Ἀνζοῦ, ὁ γενόμενος κατόπιν βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας ὡς Ἐρρῖκος Β', ἀπέβησαν διὰ τὴν Γαλλίαν ἀφορμὴ ἀτελειώτων ἀγώνων μετὰ τῆς Ἀγγλίας. Σήμερον περιλαμβάνει ἑπτὰ νομοὺς τῆς Γαλλίας: τῆς Γιρόνδης, τῶν Λάντ, τῆς Ντορντόνι, τοῦ Λό, τοῦ Ἀβεϋρόν, τοῦ Λὸτ - ἑ - Γκαρὸν καὶ τοῦ Ταρν - ἑ - Γκαρόν. —Μ.

γοῦφα (ἡ). Ὀνομασία τοῦ ἀργαλειοῦ εἰς τμήματα τῶν Δωδεκανήσων, ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὸν ἀργαλειὸν «τοῦ λάκκου» τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν μερῶν.

γουῶτερ-πόλο βλ. λ. ὑδατόσφαιρα.

γοφάρι ἢ *γουφάρι* (τὸ) *[Ζωολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τῶν ἰχθύων *λιχίας* καὶ *τεμνόδοντος τοῦ ἅλτου*. Δ. Ν. Π.

Γόφνα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὀχυρὰ πολίχνη τῆς Ἰουδαίας, πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Γοφνητικῆς.

γόφος (ὁ)· καὶ *γοφός*· δημοτ. τύπος τοῦ *γόμφος*· τὸ ἰσχίον, ἡ ὀσφύς: «μὲ πονεῖ ὁ γόφος μου».

—*[Ναυτ.]* Γοφοὶ λέγονται ἐν τῇ κοινῇ ναυτικῇ γλώσσῃ τὰ ἰσχία (βλ. λ.) τοῦ πλοίου.

— **γόφος** (ὁ) *[Ζωολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ἰχθύος θύννος *ὁ κοινὸς* (Thynnus thynnus) (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

Γραιοί (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Ἀρχαῖος λαὸς τῆς Μακεδονίας, κατοικῶν παρὰ τὸν Στρυμόνα ποταμὸν καὶ ἀνήκων εἰς τὸ βασίλειον τῶν Ὀδρυσῶν. Περὶ τοῦ λαοῦ τούτου ἀναφέρει μόνον ὁ Θουκυδίδης (Βιβλ. ΙΙ κεφ. 96, 3), μερικοὶ δ' ἐκδόται ἐδοκίμασαν νὰ ἀμφισβητήσωσι τὴν ὕπαρξίν του, φρονοῦντες ὅτι τὸ ὄνομα εἶναι παρεφθαρμένη γραφὴ τοῦ ἀκολουθοῦντος ἐκεῖ ὀνόματος «Λαιαῖοι», ἢ γενικῶς παραδεχόμενοι ὡς παρεφθαρμένον ὁλόκληρον ἐκεῖνο τὸ χωρίον· ἐν τούτοις παρουσιάζεται ὡς στήριγμα τῆς πραγματικῆς ὑπάρξεως τῶν Γραιαίων ἡ λέξις *Γραῖρο*, ὀνομασία τοποθεσίας τινὸς κειμένης ἐπὶ τῆς ἀπὸ Φιλίππων εἰς Ἡράκλειαν Σιντικὴν ὁδοῦ, συναντωμένη παρά τισι γεωγράφοις και παρηλλαγμένη κάπως εἰς Γραίρων (βλ. λ.). Κατῴκουν δ' οἱ Γραιοὶ οὗτοι οὐχὶ μακρὰν τῆς Γαζώρου. Ι. Δ. Ζ.

γρααφιανὸν φοθυλάκιον *[Ἀνατομ.]*. *Γρααφιανὰ φοθυλάκια* εἶναι τὰ ὥριμα φοθυλάκια, ἤτοι κυστιοειδῆ ἐπιθηλιακὰ σωμάτια, ἅτινα μετὰ τῶν ἀώρων φοθυλακίων ἀποτελοῦσι τὸ κύριον συστατικὸν τῆς ᾠοθήκης. Ἕκαστον γρααφιανὸν (ὥριμον) φοθυλάκιον ἐμφανίζεται τῷ ἀόπλῳ ὀφθαλμῷ δίκην διαφανοῦς κυστιδίου μεγέθους κέγχρου μέχρι πίσου, ἐγκλείει δ' ἐν ἑαυτῷ ἓν ᾠάριον. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

Γράβα *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Βουνοσπηλιά.

γραβάδι ἢ *γριβάδι* (τὸ) *[Ζωολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος τοῦ ἰχθύος *κυπρῖνος ὁ κοινὸς* (Cyprinus carpis). Δ. Ν. Π.

Γραβάνης, Ἀθανάσιος. Ἀγωνιστὴς ἐκ Νεοκάστρου Ναυπακτίας, πολεμήσας ὑπὸ τὸν Κώσταν Χορμόβαν πρὸ τοῦ Ἀντιρρίου, ὅτε ἐφονεύθη καὶ ὁ Διαμαντῆς Χορμόβας, πρὸ τῆς Ναυπάκτου μέχρι τῆς πτώσεως τοῦ φρουρίου καὶ πολλαχοῦ ὑπὸ τὸν Κίτσον Τζαβέλλαν (Ἀρχ. Ἀγων.). Ξ. Γ. Μ.

Γραβανιώτης, Ἰωάννης. Ἀγωνιστὴς Ρουμελιώτης, ὅστις ἔπεσε κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀκροπόλεως. Γ. Δ. Κ.

Γράβαρης, Γεώργιος. Ἀξιωματικὸς τοῦ μηχανικοῦ (1876—1913), προερχ μενος ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου Εὐελπίδων, προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ λοχαγοῦ. Μετέσχε τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου 1897 ὡς ἀνθυπολοχαγός, κατόπιν διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἐφηρμοσμένης μηχανικῆς παρὰ τῷ σχολείῳ Εὐελπίδων καὶ συνέγραψε στρατιωτικὰ συγγράμματα καὶ πολλὰ μηχανικῆς (ἀντιστάσεως ὕλης, ὑδραυλικῆς, θερμομηχανῶν, κτλ), ἐν ἔτει δὲ 1910 μετέφρασεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν τὰ «Θέματα τακτικῆς» τοῦ Immanuel. Ἐφονεύθη εἰς τὴν μάχην τοῦ Πετσόβου τὴν 15ην Ἰουλίου 1913. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

Γράβες *[Παρ. Γεωγρ.]*. Ὅρμος εἰς τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα τῆς βορείας ἀκτῆς τῆς νήσου Σάμου.

Γραβιά. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Δωριέων τῆς ἐπαρχίας Παρνασσίδος, κείμενον κατὰ τοὺς Β. πρόποδας τοῦ ὄρους Γερολέκα, παρὰ τὴν ἁμαξιτὴν ὁδὸν Μπράλλου - Ἀμφίσσης, καὶ πλησίον τῆς ἀρχαίας κωμοπόλεως Καρφίας, τῆς ὁποίας ἐκληρονόμησε παρεφθαρμένον τὸ ὄνομα. Ἀποτελεῖ ἰδίαν κοινότητα, ἔχει 759 κατοίκους (1928) καὶ προκαλεῖ τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὴν περιλάλητον μάχην τῆς 8 Μαΐου 1821, τὴν συνοφθεῖσαν εἰς τὸ ἱστορικὸν της Χάνι, καὶ τὴν ὁποίαν ἐξύμνησεν ὁ Ζαλοκώστας.

— *[Ἱστορ. Ἀγων.]* Ἡ Γραβιά, τοποθεσία ὀχυρὰ αὐτὴ καθ' αὑτήν, ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος ἐχρησίμευσε διὰ τὴν ἄμυναν τῆς Φωκίδος καὶ ἰδιαιτέρως τῶν Δελφῶν ἀπὸ τῶν ἐκ Θεσσαλίας κατερχομένων πολεμίων. Ἐκεῖ οἱ πρόμαχοι τῶν Δελφῶν ἀπέκρουσαν τοὺς Γαλάτας. Ἐκεῖ οἱ Βυζαντινοὶ ἐπεχείρησαν νὰ ἀναχαιτίσουν τοὺς Γότθους τοῦ Ἀλαρίχου. Ἐκεῖ οἱ Τοῦρκοι καὶ οἱ Ἐπαναστάται ἐσκέφθησαν νὰ συγκεντρώσουν τὰς προσπαθείας των. Πρὶν ἀκόμη κατέλθῃ εἰς Λαμίαν, καὶ ὅταν εὑρίσκετο εἰς τὰ Τρίκκαλα ὁ Ὀμὲρ πασᾶς Βρυώνης, διέταξε τοὺς πιστούς του καπετάνους τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος νὰ συγκεντρωθοῦν εἰς τὴν Γραβιάν, ὁπόθεν θὰ τοὺς παρελάμβανε διὰ τὴν ἐκστρατείαν του ἐναντίον τῆς Πελοποννήσου. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Διάκου εἰς τὴν Ἀλαμάναν, ὁ Πανουργιᾶς καὶ ὁ Δυοβουνιώτης ὑποχωρήσαντες ἀπὸ τὸν Γοργοπόταμον καὶ τὴν Χαλκωμάταν, εἰς τὴν Γραβιὰν ἐστάθησαν. Ἐκεῖ, ἀποκαρδιωμένοι, ἐζήτησαν νὰ κανονίσουν τὴν περαιτέρω στάσιν των. Δὲν ἐγνώριζον ποίαν κατεύθυνσιν θὰ ἐλάμβανον οἱ δύο πασάδες καὶ ποῦ ἔπρεπε νὰ συγκεντρώσουν τὰς δυνάμεις των. Καὶ τὸν μὲν μαρτυρήσαντα Ἀθανάσιον Διάκον, αὐθημερὸν ἔσπευσαν ν' ἀντικαταστήσουν οἱ ἐν Δαδίῳ συγκεντρωθέντες πρόκριτοι τῆς Λεβαδείας διὰ τοῦ Βασιλείου Μπούσγου. Ὁ δὲ Ὀμὲρ Βρυώνης, γνωρίζων ὅτι εἰς τὴν Τατάρναν ἀκόμη ἀμφιταλαντεύετο ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀντρούτσος, τοῦ ἀπέστειλεν ἰδιαίτερον ἀγγελιαφόρον διὰ νὰ τοῦ ἀναγγείλῃ τὸ τέλος τοῦ Διάκου καὶ τοῦ δηλώσῃ ὅτι, ἂν προσήρχετο εἰς τὴν Γραβιὰν μετὰ τῶν ἄλλων Καπεταναίων, ὄχι μόνον θὰ τὸν συνεχώρει διὰ τὸν φόνον τοῦ Χασὰν βέη Γκέκα, ἀλλὰ θὰ τοῦ ἔδιδε τὸ ἁρματολίκιον τῆς Λιάκουρας. Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα ὅταν τὴν 3 Μαΐου 1821, πλήρης θάρρους ἔφθασεν εἰς τὴν Γραβιὰν ὁ Ὀδυσσεύς, μὲ τὸν Κοσμᾶν Σουλιώτην, τὸν Κατσικογιάννην καὶ περὶ τὰ ἑκατὸν ἐπίλεκτα παλληκάρια τῆς ἐμπιστοσύνης του. Ἀντιληφθεὶς εὐθὺς ἀμέσως τὰ πράγματα, ὑπέδειξεν εἰς τοὺς ἀποτεθαρρημένους ἐπαναστάτας ὅτι ἔπρεπεν ἐκεῖ ν' ἀνακόψουν τὴν πορείαν τοῦ ἐχθροῦ, ὅστις παρεσκευάζετο νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐναντίον τῆς Ἀμφίσσης, διὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ ἥσυχος τὴν πρὸς τὴν Πελοπόννησον πορείαν. Τὸ πρῶτον του μέλημα ὑπῆρξε νὰ γράψῃ «τοῦ πολλὰ ἠγαπημένου του καπετὰν Βασίλη Μπούσγου» νὰ τὸν εἰδοποιήσῃ περὶ τῆς ἀφίξεως «καὶ αὐτοῦ» εἰς τὸ Χάνι τῆς Γραβιᾶς καὶ νὰ τὸν καλέσῃ νὰ σπεύσῃ ἀμέσως, συναποκομίζων ὅλα τὰ παλληκάρια, «ἕνας νὰ μὴ λείψῃ», διότι προέβλεπε τὴν σοβαρότητα τοῦ ἐγχειρήματος.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἐστάλη ὁ «πιστὸς» Γκούρας, ἀμείλικτος ἐκτελεστής, νὰ «καθαρίσῃ» τὰ Σάλωνα. Πράγματι διὰ νὰ μὴ προδοθοῦν ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν κρατηθέντων αἰχμαλώτων, ἔπρεπε νὰ τοὺς φονεύσουν. Ἡ σφαγὴ δὲ αὕτη εἶχε καὶ ἄλλον λόγον. Νὰ ἐκτεθοῦν καὶ οἱ πονηροὶ χωρικοὶ οἵτινες εἶχον ζητήσει νὰ διαφυλάξουν τοὺς βέηδες, μὲ τὴν ὑστερόβουλον σκέψιν εἴτε νὰ τοὺς ἐκμεταλλευθοῦν διὰ λύτρα, εἴτε νὰ τοὺς χρησιμοποιήσουν ὡς μάρτυρας εἰς ἐνδεχόμενον προσκύνημα. Μίαν ὁλόκληρον ἑβδομάδα ἐχρειάσθη ἡ τρομερὰ αὕτη ἀποστολή, ἥτις ἐξηφάνισε πλὴν ἑνὸς - ὅλους τοὺς Τούρκους τῆς Ἀμφίσσης, τῆς Μενδενίτζης καὶ τοῦ Τουρκοχωρίου, μηδὲ τῶν μπεκτασήδων δερβισῶν τῆς περιφερείας ἐκείνης ἐξαιρεθέντων τοῦ τρομεροῦ σχεδίου. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ ἐπαναστάται ἀπεμάκρυναν πρὸς τὰς δυσπροσίτους κλιτῦς τοῦ Παρνασσοῦ καὶ τῆς Γκιώνας ὅλα τὰ γυναικόπαιδα τῆς περιφερείας. Ἡ ἄμυνα παρεσκευάσθη μόλις ἐγνώσθη ἡ ἐκκίνησις τοῦ Ὀμὲρ Βρυώνη ἐκ Λαμίας. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἤθελε νὰ κλεισθοῦν ὅλοι εἰς τὸ Χάνι, καὶ ἐκεῖ, συγκεντρωμένοι καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ ὑποχωρήσουν, νὰ ἀνακόψουν τὴν πορείαν τῶν Τούρκων. Οὔτε ὅμως ὁ Πανουργιᾶς οὔτε ὁ Δυοβουνιώτης ἔστεργον εἰς τὸ σύστημα τῆς ἀμύνης, ξένον πρὸς τὰς συνηθείας τῶν πολεμιστῶν, οἵτινες ἠδύναντο νὰ ἀγωνισθοῦν μόνον ἀπὸ τὰ μετερίζια. Ἔστερξε λοιπὸν ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ἐχώρισεν εἰς τρία μέρη τοὺς χιλίους περίπου ἐπαναστάτας οἵτινες εἶχον συγκεντρωθῆ εἰς Γραβιάν. Ἓν μέρος, μὲ τὸν Πανουργιᾶν καὶ τὸν Δυοβουνιώτην, θὰ κατελάμβανε τὰ ὑψώματα τοῦ Χλωμοῦ, ἀριστερᾷ τῆς ὁδοῦ. Τὸ ἄλλο ὑπὸ τὸν Κοσμᾶν Σουλιώτην καὶ τὸν Σ. Κατσικογιάννην θὰ κατελάμβανε, δεξιᾷ τῆς ὁδοῦ, τὰ ὑψώματα τῆς Βρύσης «Σοῦ-Ντζίκα». Οἱ δ' ἐπίλεκτοι, καὶ μόνον ὅσοι αὐτοπροαιρέτως ἤθελον νὰ τὸν ἀκολουθήσουν, θὰ ἐκλείοντο μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ Χάνι. Τὴν πρωΐαν τῆς 8 Μαΐου ἐφάνη μακρόθεν ἐρχομένη ἡ στρατιὰ τοῦ Ὀμὲρ Βρυώνη. Ἀπετελεῖτο ἀπὸ ἑπτακισχιλίους πεζοὺς Ἀλβανούς, Βοσνιάκους καὶ Μακεδόνας Σαριγκιουλῆδες, καὶ χιλίους ἱππεῖς, ἐξ ὧν οἱ πεντακόσιοι Γκέγκηδες ὑπὸ τὸν Τελεχᾶ-Φέζον καὶ πεντακόσιοι Τσάμιδες ὑπὸ τὸν Μουσταφᾶ βέην Κιαφεζέζην. Τότε ἐγένετο ἡ δευτέρα σύσκεψις τῶν ἐπαναστατῶν. Καὶ εὑρεθέντες σύμφωνοι ἐκινήθησαν πρὸς τὰς θέσεις των.

Ὁ Ὀδυσσεύς, διὰ νὰ ἐνθαρρύνῃ ἔτι μᾶλλον ἐκείνους οἵτινες θὰ ἐκλείοντο μετ' αὐτοῦ εἰς τὰ πλίνθινα τείχη, ἐφώναξε πρὸς τοὺς ἐπαναστάτας: «Αἴ, ὀρὲ παιδιά, ὅποιος θέλει ν' ἀκλουθήσῃ, ἂς πιαστῇ στὸ χορό». Καὶ ἔσυρε τὸν τσάμικον. Πρῶτος ἥρπασε τὸ μανδύλι ὁ Γκούρας, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Παπανδριᾶς, ὁ Τράκας, ὁ Γοβγίνας, οἱ Καπογιωργαῖοι, ὁ Ἑπτανήσιος Ζαφείρης καὶ ὁ Τουρκαλβανὸς Μουστάφας, ὅστις ἠκολούθει ὡς σκιὰ τὸν Ὀδυσσέα. Ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν εἶχον μετατρέψει τὸ Χάνι εἰς φρούριον. Ἔκλεισαν τὰς θύρας, ἔφραξαν τὰ ἀνοίγματα, ἤνοιξαν τουφεκήθρας. Καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς ἦτο τόσος, ὥστε, ὅταν ἐμετρήθησαν καὶ εὑρέθησαν ἑκατὸν εἴκοσιν, εἰς οὓς περιελαμβάνοντο ὁ Χατζῆς καὶ οἱ δύο υἱοί του, οὐδ' ἐδίσταζον περὶ τῆς τελικῆς των νίκης, παρὰ τὸν πολλαπλάσιον τῶν ἐπερχομένων ἐχθρῶν. Ὅταν οἱ Τοῦρκοι διέβησαν τὴν Χαϊνίτσαν (τὸ ποτάμι τῆς Γραβιᾶς) καὶ ἀντίκρυσαν τοὺς ἐπαναστάτας, ταμπουρωμένους εἰς τὸ Χλωμὸ καὶ τὸ Σοῦ - Ντζίκα, εἰς τὰ γύρω ὑψώματα, ἐστάθησαν καὶ προσηυχήθησαν κατὰ τὸ ἔθος. Κατόπιν ὁ Ὀμὲρ πασᾶς ἀπέσπασε δύο ἰσχυρὰς μοίρας καὶ τὰς διέταξε νὰ τραποῦν εἰς κύκλωσιν τῶν ταμπουρωμένων. Ἡ ἐφόρμησις ἐγίνετο ραγδαία. Πρῶτοι ἐξετοπίσθησαν οἱ περὶ τὸν Πανουργιᾶν, καὶ διότι ὑπέστησαν τὸ μέγα βάρος τῆς ἐφόδου, καὶ διότι ἦσαν ἀποτεθαρρημένοι ἀπὸ τῶν προηγουμένων ἀποτυχιῶν. Δὲν ἐβράδυναν ὅμως νὰ σκορπισθοῦν καὶ οἱ ἄλλοι, τόσον τοῦ Δυοβουνιώτου ὅσον τοῦ Κοσμᾶ καὶ τοῦ Κατσικογιάννη. Τὰ πυροβόλα ὅπλα ἦσαν ὀλίγα μεταξὺ τῶν ἔξω τοῦ Χανίου ἐπαναστατῶν, οἱ πλεῖστοι δὲ τούτων ἔφερον μόνον σφενδόνας καὶ μαχαίρας. Τέλος, ἀναβάντες εἰς τὰ γύρω ὑψώματα οἱ Τουρκαλβανοὶ διέκριναν καλῶς τὰ ἐν τῷ Χανίῳ, ἔσπευσαν δὲ νὰ πληροφορήσουν καὶ τὸν Ὀμὲρ πασᾶν, ὅστις κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν, 10ην περίπου πρωϊ-

Digitized by Google

τήν, ἔφθανεν ἀντικρὺ τοῦ ἐπιμάχου μέρους. Ὁ Τουρκαλβανὸς στρατηλάτης, ὀργισθεὶς διὰ τὴν διαγωγὴν τοῦ Ὀδυσσέως, τὴν ὁποίαν ἐχαρακτήρισεν ὡς προδοτικήν, ἐκάλεσε παρ' αὐτῷ τὸν Χασὸν-δερβίσην ὅστις ἡγεῖτο συνήθως τῶν στρατευμάτων του, εὐχόμενος διὰ τὴν νίκην αὐτῶν καὶ προσπαθῶν μὲ τὰς θρησκευτικάς του ὑποσχέσεις νὰ ἐξάψῃ τὸν φανατισμὸν τῶν πολεμιστῶν, καὶ τὸν διέταξε νὰ προβῇ εἰς τὴν τελευταίαν διαπραγμάτευσιν πρὸς τὸν Ὀδυσσέα. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὁ Ὀδυσσεὺς ἔταξε τοὺς ἄνδρας του οὕτως, ὥστε ἐν δεδομένῃ στιγμῇ νὰ πυροβολήσουν οἱ μέν, καὶ καθ' ὃν χρόνον θὰ ἐγέμιζον ἐκ νέου τὰ ὅπλα των, νὰ εἶναι ἕτοιμοι εἰς νέαν ὁμοβροντίαν ἄλλοι πρόμαχοι, διέταξε δέ, ἄνευ ρητῆς ἐντολῆς του, κανεὶς νὰ μὴ πυροβολήσῃ. Ἀπὸ μίαν τουφεκήθραν ἔβλεπε τὰ διαβούλια καὶ ἀντελαμβάνετο ὅτι θὰ ἐστέλλετο ὁ δερβίσης νὰ διαπραγματευθῇ μετ' αὐτοῦ. Τοῦτο καὶ ἐγένετο. Τὰ «ταγκαλάκια» ἤρχισαν ἐκ νέου νὰ μαίνωνται, καὶ οἱ Τουρκαλβανοὶ πεζοί, ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Χασὰν δερβίσην προεχώρησαν. Ὅταν ἔφθασαν εἰς ἀπόστασιν ἑκατὸν μέτρων, ἐστάθησαν. Μόνος δὲ ὁ Χασὰν προεχώρησεν ἀγέρωχος πρὸς τὸ σιωπηλὸν Χάνι. Φθάσας εἰς μικρὰν ἀπὸ τῆς κυρίας εἰσόδου ἀπόστασιν, ἐφώναξε τὸν Ὀδυσσέα, καθ' ὃ παλαιόν του γνώριμον ἀπὸ τὴν αὐλὴν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Τότε, ἀθέατος, ὁ Ὀδυσσεὺς ἐχαιρέτησε τὸν δερβίσην εἰς τὴν ἀλβανικήν. Κι' ἐκεῖνος τὸν ἀντεχαιρέτησε.

Μετὰ μικρὰν σιωπήν, καθ' ἣν ἐκπεπληγμένα ἠκροῶντο τὰ ἀντίμαχα στρατόπεδα μὲ τὴν χεῖρα εἰς τὴν σκανδάλην, ὁ δερβίσης ἐφώναξε μὲ ὕφος ἐπιτακτικὸν ὅτι θέλει νὰ ὁμιλήσῃ κατὰ μόνας μὲ τὸν Ὀδυσσέα. Οὗτος, εἰς τὸν ἴδιον τόνον, τὸν ἐξύβρισε μὲ τὴν συνήθη ἀλβανικὴν ἀθυροστομίαν. Ἐνῷ δ' ὁ δερβίσης ἐκμανεὶς ἤρχιζε ν' ἀπαντᾷ καὶ ἐκεῖνος ὑβριστικῶς, μία σφαῖρα τοῦ Ὀδυσσέως συνέτριψε τὸ κρανίον του καὶ τὸν ἔρριψεν ἄπνουν. Ἔκφρονες οἱ Τουρκαλβανοὶ ἔσπευσαν, συγκεντρωμένοι εἰς μίαν μᾶζαν, πρὸς τὸν πεσόντα σεβάσμιον γέροντα. Ἀλλ' ὁ Ὀδυσσεὺς αὐτὸ ἐπεδίωκε. Καὶ εἰς τὸ σύνθημά του, μία ὁμοβροντία ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς ἔρριψε πολλοὺς νεκροὺς καὶ τραυματίας, εἰς τὸ πυκνὸν ἐκεῖνο ἀνθρωπομάζωμα. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς μανιώδης ἄρχεται ἡ ἀλληλουχία τῶν ἐπιθέσεων. Οἱ Τουρκαλβανοὶ φθάνουν μέχρι τοῦ τειχίου, ὅπου ἐπανειλημμένως στήνουν τὰ μπαϊράκια των. Ἀλλὰ οἱ μὲν πίπτουν μετὰ τοὺς δέ, καὶ ἡ φθορά των ὁλονὲν αὐξάνει χωρὶς νὰ φαίνεται κάματός τις εἰς τοὺς ἐν τῷ Χανίῳ. Περὶ τὴν μεσημβρίαν ὁ Ὀμὲρ πασᾶς διατάσσει ἀνάπαυσιν. Συγκαλεῖ συμβούλιον. Ὅλοι τὸν προτρέπουν νὰ φέρῃ πυροβολικόν. Ἄνευ αὐτοῦ δὲν θὰ ἐκπορθήσουν τὸ Χάνι. Ὁ Ὀμὲρ πασᾶς αἰσχύνεται. Κα πρὶν ζητήσῃ ἐνίσχυσιν ἀπὸ τὸν Κιοσσε Μεχμέτ, διατάσσει τρεῖς νέας ἐφόδους μέχρι τῆς ἑσπέρας. Καὶ αἱ τρεῖς ἀποτυγχάνουν. Οἱ ἄνδρες τοῦ Ὀδυσσέως φαίνονται ἀκατάβλητοι. Τότε μόνον ἀποφασίζει ὁ Ὀμὲρ πασᾶς νὰ στείλῃ Τάταρον εἰς Λαμίαν καὶ νὰ ζητήσῃ κανόνια. Κυκλώσας δὲ διὰ νυκτοφρουρῶν τὸ Χάνι διατάσσει ἀνάπαυσιν. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ Χάνι, κατάκοποι οἱ πρόμαχοι τῆς ἐλευθερίας, παραδίδονται εἰς τὸν ὕπνον. Τὴν νύκτα γίνεται διαβούλιον μεταξὺ τῶν ὑπαρχηγῶν. Πρέπει νὰ φύγουν. Δὲν ἔχουν πλέον πυρομαχικά. Καὶ ἂν ἔλθουν τὰ κανόνια, μὲ τὰ ὁποῖα τοὺς ἠπείλουν κραυγάζοντες οἱ Τουρκαλβανοί, δὲν θὰ ἀντεῖχον, καὶ ἐπὶ ματαίῳ θ' ἀπέβαινεν ἡ θυσία των. Ἔπρεπε ν' ἀποσυρθοῦν καὶ νὰ ἑνωθοῦν μὲ τοὺς ἄλλους ἐπαναστάτας, διὰ νὰ ἐξακολουθήσουν τὸν Ἀγῶνα, ἀφοῦ προεκάλεσαν ἀληθῶς μεγάλην φθορὰν εἰς τοὺς πολεμίους. Δύο λοιπὸν ὥρας πρὶν ἐξημερώσῃ ὁ Ὀδυσσεὺς ἀφύπνισε τοὺς συντρόφους του, πάντες δέ, σιωπηλοί, ἤρχισαν νὰ ἐλευθερώνουν τὴν πύλην ἀπὸ τῶν σωρευμένων πετρῶν, καὶ κατόπιν ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον ἐξῆλθον εἰς τὸν παρακείμενον ἀγρόν, ὅστις ἦτο ἐσπαρμένος καὶ τοῦ ὁποίου οἱ στάχυες ἔκρυπτον τὴν κίνησιν. Ἡ ἔξοδος ἐγίνετο μὲ πολλὰς προφυλάξεις, προπορευομένου τοῦ ἔχοντος ὀξυτάτην τὴν ὅρασιν Ἰωάννου Γκούρα. Διότι πολλὰ πτώματα κατέκειντο εἰς τὸν ἀγρόν, φόβος δὲ ἦτο μήπως πέσουν ἐπί τινος τραυματίου, ὅστις διὰ τῶν κραυγῶν του θὰ τοὺς ἐπρόδιδε. Τέλος ἔφθασαν εἰς μέρος ὅπου ἐφρούρουν νυκτοσκοποί. Ἀλλ' ὅταν οὗτοι ἀντελήφθησαν τοὺς φεύγοντας ἐπαναστάτας, ἦτο ἀργά. Τοὺς ἐπυροβόλησαν ἀμέσως. Ἀλλά, ἀλβανιστὶ ἤρχισε νὰ κραυγάζῃ καὶ ὁ Ὀδυσσεύς, ὡς ἂν ἦτο Τουρκαλβανὸς καὶ κατεδίωκε τοὺς φεύγοντας. Οὕτω δὲ μετέστρεψε τὴν προσοχήν των εἰς ἄλλην διεύθυνσιν. Καὶ ἐνῷ οἱ ἐχθροὶ ἐφώρμησαν πρὸς τὴν βρύσην Σοῦ Ντζίκα, οἱ ἐπαναστάται τρέχοντες ἔφθασαν εἰς τὸ Χλωμό. Ἐκεῖ, εἰς τὰ γλυκοχαράματα ἐμετρήθησαν. Ἔλειπαν ὀκτώ. Ἓξ εἶχον φονευθῆ. Μεταξὺ τούτων ὁ Ἀθανάσιος Καπλάνης, περιβόητος διὰ τὴν παλληκαριάν του, καὶ ὁ Ἀθανάσιος Σεφέρης. Δύο δὲ εἶχον τραυματισθῆ, ὁ καπετὰν Κώστας ὁ Καπογιωργάκης καὶ εἷς τῶν συντρόφων τοῦ Γκούρα.

Οὕτως ἐσώθησαν οἱ πρόμαχοι τῆς Γραβιᾶς, σπεύσαντες νὰ ἑνωθοῦν μὲ τοὺς ἄλλους ἐπαναστάτας. Ὀλίγην δὲ ὥραν βραδύτερον αὐτοπροσώπως εἰσῆλθεν ὁ Ὀμὲρ Βρυώνης εἰς τὸ Χάνι, καὶ δριμύτατα ἐπετίμησε τοὺς ἄνδρας του, διότι δὲν κατώρθωσαν νὰ ζωγρήσουν τοὺς ὀλίγους ἐκείνους «ζορμπᾶδες». Ἐκεῖ εἰς τὸ Χάνι τῆς Γραβιᾶς παρέμεινεν ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας, καθ' ἃς ἔθαψε τοὺς τριακοσίους περίπου νεκρούς του, μεταξὺ τῶν ὁποίων κατελέγοντο δύο Ἀλβανοὶ βέηδες. Ἀλλά, μετὰ τὴν μάχην τῆς 8ης Μαΐου, δὲν ἐτόλμησε νὰ προχωρήσῃ περαιτέρω. Ἄνθρωπος εὐφυὴς ὁ Ὀμὲρ πασᾶς Βρυώνης, ἂν καὶ ἐνίκησε καὶ εἰς τὴν Ἀλαμάναν καὶ εἰς τὴν Γραβιάν, εἶδεν ὅτι ἡ κατ' ἀρχὰς ὡς ἀναξία λόγου θεωρηθεῖσα «ἀνταρσία» διεπνέετο ὑπὸ ἀνωτέρας ἰδέας, καὶ παρῆγε τὸ μαρτύριον τοῦ Διάκου, τὴν στρατηγικότητα τοῦ Ὀδυσσέως. Βῆμα λοιπὸν πρὸς βῆμα θὰ τοὺς διεξεδικουν τὸν τόπον οἱ ἀντάρται. Καὶ ἔπρεπε νὰ λάβουν δραστικὰ μέτρα διὰ νὰ νικήσουν κατ' οὐσίαν τὸν φεύγοντα μέν, ἀλλὰ μὴ ὑποτασσόμενον ραγιᾶν τῆς χθές. Τοιουτοτρόπως ἀπεσύρθη εἰς Βοιωτίαν ὁ Ὀμὲρ Βριώνης, ἀφοῦ ἐπληροφορήθη καὶ τὴν σφαγὴν τῶν Μουσουλμάνων προκρίτων τῆς περιφερείας, καὶ ἀπέτρεψε τὸν Κιοσσὲ Μεχμὲτ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀπόφασίν του περὶ ἀμέσου καθόδου εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ἡ μάχη τῆς Γραβιᾶς συνεπῶς διηυκόλυνε κατὰ πολὺ τὴν πρώτην σημαντικὴν νίκην τῶν Πελοποννησίων εἰς τὸ Βαλτέτσι. Τόσην δὲ εἰς τοὺς ἐπαναστάτας τῆς Στερεᾶς προεκάλεσεν ἐντύπωσιν, ὥστε ὁ καπετὰν Βασίλειος ὁ Μποῦσγος, μολονότι διωρισμένος καπετᾶνος τῆς Βοιωτίας, παρέδωκε τὴν ἀρχηγίαν εἰς τὸν ἥρωα τῆς Γραβιᾶς καὶ ἔκτοτε διετέλει ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ὀδυσσέως. Γ. Δ. ΚΟΡΟΜΗΛΑΣ

— **Γραβιά** *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία δοθεῖσα ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς εἰς τὸ ἐν Ἀνατολ. Θρᾴκῃ (περιφέρεια Μακρᾶς γεφύρας νομοῦ Ἀδριανουπόλεως) χωρίον Μαλκότς (βλ. λ.).

γραβιέρα (ἡ) *[Χημ. Τροφ.]*. Κοινὸν ὄνομα σκληροῦ ἑλβετικοῦ τυροῦ προσομοιάζοντος πρὸς τὸν τυρὸν *ἔμμενταλ*. Παρασκευάζεται ἐκ γάλακτος ἀγελάδος καὶ ἔλαβε τὸ ὄνομα ἐκ τῆς περιοχῆς Gruyère. Κατ' ἀπομίμησιν τούτου παρασκευάζεται ὁ παρ' ἡμῖν τυρὸς Ἀγράφων (βλ. καὶ λ. τυρός). Σ. Γ.

Γραβίνας (Gravina), *Ἰωάννης*· βλ. λ. Γκραβίνα *Ἰωάννης*.

γράβος (ὁ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *γαῦρος ὁ βετουλοειδὴς* (Carpinus betulus).

— **γράβος ὁ ἥμερος** (ὁ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *γαῦρος ὁ ἀνατολικὸς* Carpinus duinensis).

Γράβος. Ἡγεμὼν τῶν Ἰλλυριῶν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς εἰς τὸν θρόνον τῆς Μακεδονίας ἀνόδου τοῦ βασιλέως Φιλίππου τοῦ Β'. Μετὰ τούτου ἐπὶ ἄρχοντος Ἐλπίνου (356 π. Χ.) οἱ Ἀθηναῖοι συνῆψαν συμμαχίαν κατὰ τοῦ Φιλίππου Β'. Ἀλλ' ὁ Μακεδὼν βασιλεὺς δραμὼν εἰς τὰ μεθόρια τῆς χώρας του ἐνίκησε τὸν Γράβον καὶ τοὺς συμμαχήσαντας μετ' αὐτοῦ Θρᾷκας, τοὺς ὁποίους καὶ ἠνάγκασε νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς αὐτόν. ΚΑΨ

Γραβοῦζα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Χερσόνησος καὶ νῆσος τῆς Κρήτης (βλ. λ. Αἰγαῖον τ. Β' σ. 39?α').

Γραβοῦνα ἢ *Γκραμποῦνα* *[Γεωγρ.]*. Ἑλληνικὴ κωμόπολις τῆς Α. Θρᾴκης, κειμένη 3 ὥρας περίπου Ν Α. τῆς Κεσσάνης. Κατῳκεῖτο, πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν, ὑπὸ 1.000 περίπου κατοίκων, ἐνασχολουμένων εὐδοκίμως εἰς τὴν σηροτροφίαν καὶ ἀλαντοποιίαν, τὰ προϊόντα τῶν ὁποίων ἐξήγοντο κυρίως εἰς Κρήτην καὶ Αἴγυπτον. Διετήρει τὰ ἀκμαιότερα σχολεῖα τῆς περιφερείας, διὰ τὰ ὁποῖα καὶ ἐκαυχᾶτο. Ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς (1920) μετωνομάσθη *Γραβοῦσα*. Α. Θ. ΣΑΜ.

Γραβοῦσα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀνατολικὸν ἀκρωτήριον τῆς νήσου Θάσου (βλ. λ. Αἰγαῖον, τ. Β' σ. 417 γ').

— **Γραβοῦσα** *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Γραβοῦνα.

γραγνοπόδι (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *οἰνάνθη ἡ ἔνυδρος* (Oenanthe acquatica).

γρὰδ ἢ *γράντ*. Σλαυικὴ λέξις (ἄλλως *γάρντ*, *γορόντ*, *γραίτς*, *χράτς*), σημαίνουσα πύργον, φρούριον, πόλιν καὶ ἀπαντῶσα συνήθως ὡς δεύτερον συνθετικὸν μέρος ὀνομάτων πόλεων καὶ ἐν γένει τοπωνυμίων. Π.χ. Belgrad (*Βελιγράδιον*)=λευκὸς πύργος, Petrograd (*Πετρούπολις*), Stargart (*Στάργαρντ*)=πόλις γερόντων, Novgorod (*Νοβγορὸντ*)=νέον φρούριον, Königgrätz (*Καἰνιγκραιτς*)=βασιλικὸν φρούριον, Wyschehrad (*Βύσσεχραντ*)=ὑψηλὸς πύργος. Α. Δ

γραδάρω· βαθμολογῶ, καθορίζω τὴν πυκνότητα ὑγροῦ τινος διὰ τοῦ ἀραιομέτρου: «γραδάρω τὸ οἰνόπνευμα,—τὸ κρασὶ κ. τ.τ.», ἰταλ. graduare.

Γραδεμπόριον *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Θεσσαλονίκης, τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 907.

Γραδένιγος (Gradenigo). Ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων εὐγενῶν οἰκογενειῶν τῆς Ἑνετίας, κατὰ τὸν ΙΓ' καὶ ΙΔ' αἰῶνα, ἐκ τῶν μελῶν τῆς ὁποίας σπουδαιότεροι ἀναφέρονται οἱ ἑξῆς:

—1) ***Βαρθολομαῖος*** διατελέσας δοὺξ τῆς Κρήτης ἀπὸ τοῦ 1232—1233.

—2) *Ἄγγελος*, δοὺξ τῆς Κρήτης (1234—1236).

—3) ***Μᾶρκος***. Ναύαρχος τῆς Ἑνετίας, μετασχὼν εἰς τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Βιλλαρδουΐνου τῆς Πελοποννήσου. Ἐπελθὼν τῷ 1257 μετὰ 7 γαλερῶν κατὰ τῆς Χαλκίδος, ἣν πρὸ ὀλίγου εἶχεν ἐκπορθήσει ὁ Βιλλαρδουΐνος, ἀνακατέλαβεν αὐτήν. Τὸν Ἰούλιον 1261 εὑρισκόμενος ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐστράτευσε μετὰ τῶν ἐκεῖ Φράγκων κατὰ τῆς ἐν τῷ Εὐξείνῳ Δαφνουσίας. Ἐν τῷ μεταξύ, τὴν νύκτα τῆς 25—26 Ἰουλίου, ὁ στρατηγὸς τοῦ βασιλείου τῆς Νικαίας Ἀλέξιος Στρατηγόπουλος, ἄγων χιλίους μόλις ἄνδρας, κατέλαβεν αἰφνιδιαστικῶς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ὁ Γραδένιγος ἐπιστρέφων ἀνύποπτος εἰς αὐτὴν ἐπληροφορήθη ἐν τῷ Βοσπόρῳ τὴν κατάληψιν της ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Ἐπιτεθεὶς κατ' αὐτῶν κατώρθωσε νὰ σώσῃ τὸν αὐτοκράτορα Βαλδουΐνον, τὸν Λατῖνον πατριάρχην Ἰουστινιάνην καί τινας οἰκογενείας, μεθ' ὧν κατέφυγεν εἰς Εὔβοιαν κατόπιν πολλῶν κακουχιῶν καὶ στερήσεων.

—4) ***Πέτρος***, δόγης τῆς Ἑνετίας (1249—1311). Ἐξελέγη δόγης τῷ 1289, καθ' ὃν χρόνον τὴν σπουδαιοτέραν ἑνετικὴν κτῆσιν, τὴν Κρήτην, ἐκλόνιζεν ἡ ἀπὸ τοῦ 1283 ἀρξαμένη μεγάλη ἐπανάστασις ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἀλεξίου Καλλέργη. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Πέτρος Γραδένιγος διεξήγαγε μικροὺς ἀτυχεῖς πολέμους πρὸς τοὺς Γενουάτας (1293—1299). Τῷ 1308 ἀποπειραθεὶς νὰ καταλάβῃ τὴν Φερράραν, ἧς τὴν κατάληψιν ἐμελέτα ὡσαύτως ὁ πάπας Κλήμης Ε', προεκάλεσε τὴν ὀργὴν τούτου, ἐξ ἧς προέκυψαν πλεῖσται συμφοραὶ καὶ ζημίαι εἰς τὴν Ἑνετίαν. Ἀλλ' ἡ διοίκησις τοῦ Γραδενίγου ὑπῆρξε πολυτάραχος ἐξ αἰτίας καὶ τῆς ἐσωτερικῆς αὐτοῦ πολιτικῆς, δι' ἧς καθιέρωσε τὸ ὀλιγαρχικὸν σύστημα τῆς ἀνωτέρας ἀριστοκρατίας. Τῷ 1296 κατήργησε τὸ ἐκλογικὸν σύστημα τοῦ «τεσσαρακονταμελοῦς συμβουλίου», τῷ δὲ 1309 κατήρτισε τὴν περίφημον «Χρυσῆν βίβλον» (libro d'oro), εἰς ἣν περιέλαβε τὰ μέλη τοῦ μεγάλου συμβουλίου καὶ ἄλλας τινὰς οἰκογενείας, ἐν ὅλῳ 297. Ὁ ἴδιος ἐθέσπισε καὶ τὸ «Συμβούλιον τῶν Δέκα», τὸ καταστὰν κατόπιν πανίσχυρον ἐν τῇ βενετικῇ πολιτείᾳ. Ἀλλ' αἱ ριζικαὶ ἐκεῖναι μεταρρυθμίσεις προὐκάλεσαν μεγάλας δυσαρεσκείας καὶ εἰς τὰς τάξεις τῶν παραγκωνισθέντων εὐγενῶν καὶ εἰς τὰς λαϊκάς, ἐκ τούτου δὲ προέκυψαν ἐπανειλημμέναι στάσεις τὰς ὁποίας ὁ γηραιὸς δόγης κατέπνιξε μετὰ σκληρότητος.

Πέτρος Γραδένιγος (δόγης).
[Πίναξ τῆς σχολῆς τοῦ Τιντορέτο εἰς τὸ δουκικὸν ἀνάκτορον τῆς Βενετίας.]

—5) ***Μαρῖνος***, δοὺξ τῆς Κρήτης (1277—1280), ὁ ὑπὸ τῶν Κρητῶν ἐπικληθεὶς «σκύλος» διὰ τὴν σκληρότητά του. Διεδέχθη τὸν δοῦκα Πέτρον Ζένον τῷ 1277, καθ' ὃν χρόνον ἐμαίνετο ἐν Κρήτῃ ἡ ὑπὸ τοὺς ἀδελφοὺς Χορτάτζας ἐπανάστασις. Ἀφικόμενος εἰς Χάνδακα (τὸ νῦν Ἡράκλειον) μετ' ἰσχυροῦ σώματος στρατοῦ ἐπελήφθη δραστηρίως τῆς καταστολῆς τῆς ἐπαναστάσεως. Συγκαλέσας τὸ σῶμα τῶν ἐν Κρήτῃ Ἑνετοκρητῶν ἱπποτῶν, ὑπέμνησεν αὐτοῖς τὰς πρὸς τὴν μητρόπολιν στρατιωτικὰς αὐτῶν ὑποχρεώσεις καὶ συνάμα ἐτοιχοκόλλησε προκηρύξεις πλήρεις ἀπειλῶν καὶ ὑποσχέσεων, ἀπεκήρυξεν ὡς ἔνοχον προδοσίας σύμπασαν τὴν οἰκογένειαν τῶν Χορτατζῶν καὶ ἐπεκήρυξε τὰς κεφαλὰς τῶν ἀρχηγῶν ἀντὶ 500 δουκάτων. Συνάμα, ἵνα ἐπιφέρῃ διχόνοιαν μεταξὺ τῶν ἀρχηγῶν τῶν ἐπαναστατῶν καὶ τῶν κληρικῶν, ὑπέσχετο εἰς μὲν τοὺς πρώτους τιμάρια καὶ πολιτικὰ ἀξιώματα, εἰς δὲ τοὺς δευτέρους ἐπισκοπάς, εἰς πάντας δὲ ἀμνηστείαν καὶ τιμὰς ἐκ μέρους τῆς ἑνετικῆς κυβερνήσεως. Οἱ ἐπαναστάται ταραχθέντες συνῆλθον εἰς τὴν μονὴν Ἀσωμάτων καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιχειρήσωσι τὴν ἐκπόρθησιν τοῦ Χάνδακος. Ὁ Γραδένιγος παρέταξε τὰ στρατεύματά του ἔξωθεν τῆς πόλεως, προκαλῶν εἰς μάχην τοὺς ἐπαναστάτας. Ὁ Γεώργιος Χορτάτζης, διδὼν ὅτι ἦτο ὅλως ἀσύμφορον νὰ διακινδυνεύσῃ τὴν τύχην τοῦ ἀγῶνος διὰ μάχης ἐκ παρατάξεως τῶν ἀσυντάκτων ἐπαναστατῶν πρὸς τὰ πειθαρχοῦντα καὶ ἠσκημένα βενετικὰ στρατεύματα, ἀπεφάσισε νὰ ἀποσυρθῇ, δὲν εἰσηκούσθη ὅμως ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν, τῶν ἐνθουσιώντων καὶ ὁρμητικῶν ἐπαναστατῶν, οἵτινες, παρὰ τὴν γνώμην τοῦ ἀρχηγοῦ, ἐπῆλθον κατὰ τῶν Ἑνετῶν. Μετὰ μακρὰν καὶ λυσσώδη πά-

Digitized by Google

λην οἱ ἐπαναστάται ἐκάμφθησαν καὶ τέλος ὑπεχώρησαν, παρὰ τὰς ἡρωϊκὰς προσπαθείας τῶν ἀδελφῶν Χορτατζῶν, οἵτινες ὥρμησαν κατὰ τῆς πυκνοτέρας ἐχθρικῆς παρατάξεως. Ὁ Γεώργιος Χορτάτζης, τραυματισθεὶς σοβαρῶς εἰς τὸν ὦμον, ἔπεσεν ἐκ τοῦ ἵππου του καὶ μόλις ἐσώθη ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν του. Ἐν τέλει οἱ ἐπαναστάται διεσκορπίσθησαν καταδιωκόμενοι ὑπὸ τοῦ δουκὸς Γραδενίγου. Οἱ Ἑνετοὶ συνέλαβον πλείστους ἐπαναστάτας καὶ πολλοὺς ἐκ τῶν κατοίκων ὡς πρωτουργούς, οὓς ὁδηγήσαντες ἀγεληδὸν εἰς Χάνδακα κατέσφαξαν μετὰ πρόχειρον διαδικασίαν· πλὴν τῶν ἀνδρῶν ἐσφάγησαν γυναῖκες, γέροντες καὶ βρέφη. Οἱ Χορτάτζαι προλαβόντες κατώρθωσαν νὰ ἀποδράσωσι διὰ πλοιαρίου εἰς Χίον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Μετὰ τὴν ὁλοσχερῆ κατάπαυσιν τῆς ἐπαναστάσεως ὁ Γραδένιγος, θέλων νὰ προσεταιρισθῇ τοὺς Κρῆτας, ὑπεσχέθη τὴν εἰσαγωγὴν μεταρρυθμίσεων ἐν τῇ διοικήσει τῆς νήσου. Τῷ 1283 ἀπῆλθεν εἰς Ἑνετίαν ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀγγέλου Γαβριέλλη. Ἀλλ' ἡ ἀθέτησις τῶν ὑποσχεθέντων προεκάλεσε μετ' ὀλίγον νέον ἐν Κρήτῃ ἀναβρασμόν, πρωτοστατοῦντος τοῦ Ἀλεξίου Καλέργη, δι' ὃ ἡ ἑνετικὴ κυβέρνησις ἔκρινε σκόπιμον νὰ ἀποστείλῃ ἐκ νέου τὸν Γραδένιγον εἰς Κρήτην. Ἀποβιβασθεὶς οὗτος εἰς Χάνδακα δὲν ἐπρόλαβε νὰ ἐνεργήσῃ κατὰ τῆς ἐπαναστάσεως, διότι νοσήσας, ἢ κατ' ἄλλους δηλητηριασθείς, ἀπεβίωσε.

—6) ***Μᾶρκος,*** δοὺξ τῆς Κρήτης (1331—1342).

—7) ***Βαρθολομαῖος,*** δόγης τῆς Ἑνετίας διαδεχθεὶς τῷ 1339 τὸν Φραγκῖσκον Δάνδολον. Ἀντικατεστάθη τῷ 1342 ὑπὸ τοῦ Ἀνδρέου Δανδόλου.

—8) ***Πέτρος,*** δοὺξ τῆς Κρήτης (1349—1352).

—9) ***Ἰωάννης,*** ὁ ἐπονομασθεὶς Nazone (1329—1356). Τῷ 1355 ἐξελέγη δόγης τῆς Ἑνετίας εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ Μαρίνου Φαλιέρου. Ὑπέγραψε τὴν μετὰ τῆς Γενούης εἰρήνην καὶ διεξήγαγε πόλεμον κατὰ τοῦ Λουδοβίκου βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας, ἕνεκα τῆς εἰς Δαλματίαν εἰσβολῆς αὐτοῦ.

—10) ***Ἰωάννης,*** δοὺξ τῆς Κρήτης (1368—1370 καὶ 1374—1376).

Κλάδος τῆς οἰκογενείας τῶν Γραδενίγων ἐγκατασταθεὶς ἐν Κρήτῃ ἔδρασε σπουδαίως ἐν τῇ νήσῳ. Κυριώτερα μέλη αὐτοῦ ὑπῆρξαν:

—1) *Θωμᾶς,* γενάρχης τῶν ἐν Κρήτῃ Γραδενίγων, εἷς τῶν ἀρχόντων οἵτινες ἐγκατεστάθησαν ἐν αὐτῇ ὑπὸ τῆς ἑνετικῆς κυβερνήσεως τῷ 1211. Οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ ἐξελληνισθέντες δι' ἐπιγαμιῶν ἠσπάσθησαν τὸ ὀρθόδοξον δόγμα καὶ ἠγάπησαν τὴν Κρήτην ὡς πατρίδα των, πρωτοστατήσαντες εἰς τὰς διαφόρους ἐπαναστάσεις τῶν Κρητῶν κατὰ τῆς ἑνετοκρατίας, εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε οἱ ἐν Ἑνετίᾳ ἐκάλουν αὐτοὺς «φονικὰς μάστιγας τῆς δημοκρατίας».

—2) ***Μαρῖνος,*** ὁ ἐπιλεγόμενος *Φρόνιμος*. Ἑβδομηκοντούτης ὢν ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1363 καὶ ἐξελέγη δοὺξ τῆς Κρήτης, ἤτοι πρόεδρος τῆς ἐπαναστατικῆς κυβερνήσεως, κατηγορηθεὶς ὅμως, ὅλως ἀδίκως, ὑπὸ τῆς ἀντιπολιτευομένης αὐτὸν μερίδος ὡς ἐπιβουλευόμενος τὰ συμφέροντα τῆς ἐπαναστάσεως καὶ προδίδων αὐτὰ εἰς τὴν ἑνετικὴν κυβέρνησιν, ἐφονεύθη δημοσίᾳ δι' ἐγχειριδίου ὑπὸ τοῦ ἐξημμένου Ἑνετοκρητος ἐπαναστάτου Μάρκου Φραδέλλου (14 Ὀκτωβρίου 1363).

—3) ***Μᾶρκος,*** ὁ ἐπιλεγόμενος Spiritolo (πνευματώδης). Ἐπρωτοστάτησε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῶν Κρητῶν τοῦ 1363, ἀρχομανὴς ὅμως καὶ μανιώδης δημαγωγὸς ὢν συνετάχθη μετὰ τῆς μερίδος τῆς ἀντιπολιτευθείσης τὸν γηραιὸν Μαρῖνον Γραδένιγον, μετὰ τὸν φόνον τοῦ ὁποίου ἐξελέγη αὐθημερὸν ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν δοὺξ τῆς Κρήτης. Μετὰ τὴν ἧτταν τῶν ἐπαναστατῶν εἰς τὴν ἐν Γάζῃ μάχην (9 Μαΐου 1364) καὶ τὴν διασπορὰν αὐτῶν, συλληφθεὶς ἀπεκεφαλίσθη ἐν Χάνδακι.

—4) ***Τῖτος.*** Διατελῶν μέλος τοῦ ἀνωτάτου παρὰ τῷ δουκὶ τῆς Κρήτης συμβουλίου ἐστηλίτευσε (1362) μετὰ θάρρους τὰς αὐθαιρεσίας τοῦ δουκὸς Λεονάρδου Δανδόλου (1362—1364) καὶ εἶτα συμμετέσχεν εἰς τὴν ἐπανάστασιν, ἐκλεγεὶς (5 Ἰανουαρίου 1363) μέλος τοῦ ἀνωτάτου ἐπαναστατικοῦ συμβουλίου. Μετὰ τὴν καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως (Μάϊος 1364) συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν κατεδικάσθη εἰς θάνατον, ὁποδρὰς ὅμως τῶν φυλακῶν κατέφυγε μετὰ τῶν ἀδελφῶν του *Φραγκίσκου* καὶ *Ἰωάννου* καὶ ἄλλων ἐπαναστατῶν εἰς Χίον.

—5) ***Λεονάρδος.*** Συμμετέσχεν εἰς τὴν ἀνωτέρω ἐπανάστασιν καὶ συλληφθεὶς ἐκαρατομήθη ἐν Ἡρακλείῳ (Μάϊος 1364).

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἔφυγον ἐκ Κρήτης, ὡς μετασχόντες τῆς ἐπαναστάσεως καὶ οἱ Ἀντώνιος, Νικολέττος καὶ Μαφφίος Γραδένιγοι. Οἱ φυγάδες οὗτοι, περιπλανώμενοι ἀνὰ τὰς διαφόρους χώρας τῆς Ἀνατολῆς, ἠναγκάσθησαν, ἵνα ἐξιλεωθῶσιν ἔναντι τῆς ἑνετικῆς κυβερνήσεως, νὰ καταταχθῶσιν εἰς τοὺς ἐν τῇ Ἀνατολῇ στόλους καὶ στρατοὺς αὐτῆς. Τὴν 18 Μαΐου 1391 ἀπενεμήθη ἀμνηστεία εἰς τοὺς ἀπογόνους αὐτῶν καὶ οὕτω ἐπανῆλθον εἰς Κρήτην τέσσαρες ἐξ αὐτῶν, ὁ Μᾶρκος, Ἀνδρέας, Πέτρος καὶ Μανώλης. Ν. ΚΑΛΟΜΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

— **Γραδένιγος,** *Ἀλοΐσιος.* Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος γεννηθεὶς ἐν Χανίοις τῆς Κρήτης ἐγένετο κληρικός, ὅτε καὶ μετωνομάσθη *Ἀμβρόσιος*. Κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων (1645), ὀρθόδοξος πρωτόπαπας ὢν ἔφυγεν ἐκ Κρήτης εἰς Βενετίαν, ὅπου ἐχρημάτισε διδάσκαλος τοῦ ἐκεῖ ἑλληνικοῦ σχολείου (1664—1666) καὶ διωρίσθη ὑπὸ τῆς βενετικῆς κυβερνήσεως διορθωτὴς καὶ λογοκρίτης τῶν ἐν Βενετίᾳ ἐκδιδομένων ἑλληνικῶν βιβλίων καὶ βιβλιοφύλαξ τῆς Μαρκιανῆς βιβλιοθήκης. Ὁ Γραδένιγος ἐξέδωκε τὴν «Ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν» τοῦ Κονταρῆ (1675), τὴν «Ἐρωφίλην» τοῦ Χορτάτζη (1676) τὴν «Ἱεροκοσμικὴν ἱστορίαν» τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Νεκταρίου (1678) καὶ τὴν «Παρακλητικὴν» (1681), ἀνέκδοτα δὲ εἶναι τὰ «Ὑπομνήματα καὶ ζητήματα εἰς τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς». Ἀνδρέας Ἰουλιανός, ὁ τυπώσας τὴν «Παρακλητικήν», ἐπαινεῖ πολὺ τὴν φιλοπατρίαν τοῦ Γραδενίγου ὡς «μήτε ἀγρυπνιῶν, μήτε μόχθων, μήτε δαπανῶν ἰδίων φειδομένου πρὸς κοινήν ὠφέλειάν τε καὶ ἐπιτηδειότητα τοῦ ἀξιοπολυδοξάστου καὶ προσφιλεστάτου αὐτοῦ Γένους», ὑπὸ Χριστοφόρου δὲ τοῦ Βουλγάρεως καλεῖται ὁ Γραδένιγος «μελίρρυτος ἱεροκῆρυξ καὶ κατ' ἀμφοτέρας τὰς διαλέκτους πολυμαθέστατος». Ε. Γ. Π.

Γρᾶδες *[Γεωγρ.].* Τρία μικρὰ ξηρὰ νησύδρια, στενὰ καὶ ἐπιμήκη ΒΔ τοῦ ἀκρωτηρίου Σαλμώνης Σητείας Κρήτης, ἐντὸς τοῦ ὅρμου Βάϊ ἢ Βαγί. Ὀνομάζονται δὲ καὶ *Γράντες* ἢ *Γκράντες*.

— **Γρᾶδες** *[Γεωγρ.].* Τοποθεσία ἄνωθεν τῆς Μεγάλης Βρύσης Μονοφατσίου (ἐπὶ Ἑνετῶν πιθανῶς ἐκαλεῖτο *Γράβες*), ἔνθα παραφυλάξας ὁ ἁρματολὸς Λόγιος ἐφόνευσε τὸν ἄγριον Γενίτσαρον Μωμολον πρὸ τοῦ 1821 καὶ ἔρριψε τὸ πτῶμα αὐτοῦ εἰς παραρρέοντα ρύακα, ὅστις φέρει ἔκτοτε τὴν ὀνομασίαν «τοῦ Μωμόλου τὸ ρυάκι» (*Ψιλάκι* Ἱστ. Κρητ. Γ' σ. 294). Ε. Γ.

Γράδζανη *[Γεωγρ.]·* βλ. λ. Βροντερόν.

γράδο (τὸ) (ἰταλ. grado)· βαθμὸς πυκνότητος ὑγροῦ: «ὁ μοῦστος εἶναι δώδεκα γράδα» || τὸ ὄργανον διὰ τοῦ ὁποίου καθορίζεται ἡ πυκνότης, τὸ ἀραιόμετρον (βλ. λ.).

Γράδος *[Γεωγρ.].* Ὄνομα θέσεως ἐν τῇ λιμνοθαλάσσῃ Μεσολογγίου, ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ ἰχθυοτροφείου Κλεισόβης, μεταξὺ τῆς νησῖδος Κλεισόβης καὶ τῆς πόλεως Μεσολογγίου. Χ. Γ. Ε.

Γραῆς *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Δῆμος τῆς Παιδιονίτιδος φυλῆς τῆς ἀρχαίας Ἀττικῆς, μόνον ὑπὸ ἐπιγραφῆς τινος τοῦ 2ου ἡμίσεος τοῦ Γ' αἰῶνος π. Χ., περιεχούσης κατάλογον τῶν δήμων τῆς ἀρχαίας Ἀττικῆς, ἀναφερόμενος. Ἐν τοσούτῳ ἡ ὕπαρξις τοῦ δήμου τούτου θεωρεῖται σήμερον παρὰ πάντων ὡς ἀναμφισβήτητος. Πιθανώτατα, κατὰ τὸν Kochler, ἦτο χωρίον τι τῆς ἀρχαίας Ἀττικῆς πλησίον τῶν συνόρων τοῦ Ὠρωποῦ. Ἴσως, κατ' ἄλλους, κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Κλεισθένους τὸ οἰκεῖον τοῦ δήμου τούτου τμῆμα τῆς χώρας νὰ μὴ ἀνῆκεν εἰς τὴν Ἀττικήν, νὰ περιελήφθη δὲ εἰς αὐτὴν καὶ νὰ ἀπέκτησε δικαιώματα δήμου κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα π. Χ., ὅτε ἡ περιοχὴ τοῦ Ὠρωποῦ προσηρτήθη παροδικῶς εἰς τὸ κράτος τῆς Ἀττικῆς. Δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ ἔκειτο μεταξὺ Ὠρωποῦ καὶ Τανάγρας, ὅπου ἀναφέρεται περιοχή τις ὑπὸ τὸ ὄνομα «Γραϊκὴ χώρα». Ι. Δ. Σ.

γραῖα (ἡ), κοιν. *γριά*· θηλ. τοῦ *γέρων*· ἡ γεγηρακυῖα· «γραῖα γυναῖκα, —προβατῖνα, —κατσίκα κ.τ.τ.» παροιμ. «ἐγλυκάθη ἡ γριὰ 'ς τὰ σῦκα, κι' ὅλη μέρα τ' ἀνεζήτα», «ἡ γριὰ τὸ μισοχείμωνο ξηράγγουρο γυρεύει» διασυρμὸς τῶν γραιῶν διὰ τὴν παιδαριώδη λιχνείαν των καὶ τὰς παραλόγους ἀξιώσεις των.

Γραῖα *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* —1) Ἀρχαία πόλις τῆς Βοιωτίας, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ὁ Ὅμηρος (Ἰλ. II 498) ἐκ παραλλήλου πρὸς τὰς Θεσπιὰς καὶ τὴν Μυκαλησσόν. Οὐδεὶς ἐκ τῶν μετὰ τὸν Ὅμηρον ποιητῶν καὶ πεζογράφων ἀναφέρει ταύτην, διὸ καί τινες συνεπέραναν, ὅτι λίαν ἐνωρὶς ἐξηφανίσθη. Οὔτε βεβαίως τοῦ Θουκυδίδου (II, 23, 2) ἡ λέξις «Γραϊκή», οὔτε τοῦ Ξενοφῶντος (Ἑλλην. V. 4, 50) τὸ «Γραὸς στῆθος» ἔχουσι σχέσιν τινὰ μὲ τὴν ὁμηρικὴν *Γραῖαν*. Ἐκ τῶν κάπως μεταγενεστέρων ἄλλοι (Στράβων, Παυσανίας) τὴν ταυτίζουν πρὸς τὴν πόλιν Τανάγραν καὶ ἄλλοι (Ἀριστοτέλης) μὲ τὸν Ὠρωπόν. Πιθανώτατα ὑπάρχει σχέσις τῆς ὁμηρικῆς ταύτης πόλεως πρὸς τὸν δῆμον τῆς Ἀττικῆς Γραῆς (βλ. λ.). —2) Πόλις τις ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Ἐρετρίας, ἀναφερομένη ὑπὸ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ὠνομάζοντο Γραῖοι. —3) Τοποθεσία τις πλησίον τοῦ Ὠρωποῦ (*Στράβ.* C. 404). Ι. Δ. Σ.

— **Γραίας γόνυ** *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Ἀκρωτήριον τῆς ἐπὶ τῆς Μεσογείου ἀκτῆς τῆς Αἰγύπτου, ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Δ, ε, 7). Ταυτίζεται πρὸς τὸν ὅρμον *Ἀμποῦ-Χασσιφὰ* (πλάτ. 31°12' Β., μῆκ. 27°39' Α, χάρτ. ἀγγλ. 374: Mersa Matruh to Alexandria) ὅστις ἔχων βυθὸν ἐπικλινῆ πρὸς Β. εἶναι ἀκατάλληλος διὰ νοτίους ἀνέμους. Σ. Ε. Λ.

Γραῖαι (αἱ) *[Μυθολ.].* Αἱ τερατόμορφοι θυγατέρες τοῦ Φόρκυος καὶ τῆς Κητοῦς καὶ ἀδελφαὶ τῶν Γοργόνων *Πεμφρηδὼ* καὶ *Ἐνυώ*. Κατὰ τοὺς μετὰ τὸν Ἡσίοδον χρόνους ἔγιναν αὗται τρεῖς, προστεθείσης ὡς τρίτης τῆς *Δεινοῦς*. Ὁ μῦθος τῶν Γραιῶν συνεφύρετο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα μετὰ τοῦ μύθου τῶν Γοργόνων καὶ τοῦ μύθου τοῦ Περσέως. Κατὰ τὸν Αἰσχύλον, ὅστις ἐπραγματεύθη τὸν μῦθον εἰς τὸ ἀπολεσθὲν ἔργον του «Φορκίδες», αἱ Γραῖαι εἶχον μορφὴν κύκνου, εἶχον ἕνα μόνον κοινὸν ὀδόντα καὶ ἕνα κοινὸν ὀφθαλμόν, τοὺς ὁποίους ἐλάμβανον διαδοχικῶς ἡ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην, κατῴκουν πλησίον τῶν ἀδελφῶν των Γοργόνων, καὶ δὲν εἶχον ἴδει ποτὲ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ τὸ φῶς τῆς σελήνης. Πρὸς ταύτας, κατὰ συμβουλὴν τοῦ Ἑρμοῦ καὶ τῆς Ἀθηνᾶς, εἶχεν ἔλθει ὁ Περσεύς, διότι ἦσαν προφύλακες τῶν Γοργόνων, καὶ ἐνεδρεύσας, ὅτε ἔδιδεν ἡ μία εἰς τὴν ἄλλην τὸν κοινὸν ὀφθαλμόν, ἀφήρεσεν αὐτὸν καὶ ἔρριψεν εἰς τὴν Τριτωνίδα λίμνην καὶ ἐλθὼν ἔπειτα εἰς τὰς Γοργόνας, αἵτινες ἀνύποπτοι ἐκοιμῶντο, ἔκοψε τὴν κεφαλὴν τῆς Μεδούσης, ἤ, κατ' ἄλλην ἔκδοσιν τοῦ μύθου, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ κοινοῦ ὀφθαλμοῦ των, ἐξηνάγκασεν αὐτάς, μὲ τὴν ὑπόσχεσιν τῆς ἀποδόσεως αὐτοῦ, νὰ τὸν ὁδηγήσωσι πρὸς τὰς Νύμφας, παρὰ τῶν ὁποίων ἔλαβε τὰ πτερωτὰ πέδιλα, τὴν πήραν καὶ τὴν κυνῆν, ἅτινα ἦσαν ἀπαραίτητα ἐφόδια εἰς τὸν ἥρωα διὰ νὰ ἐπιτύχῃ ἀκινδύνως τὴν ἀποκεφάλισιν τῆς Μεδούσης.

Οἱ ἑρμηνευταὶ τοῦ μύθου τῶν Γραιῶν δὲν συμφωνοῦσι μεταξύ των, διότι οἱ μὲν ὑποστηρίζουσιν ὅτι αἱ Γραῖαι, ὡς καὶ αἱ Γοργόνες, εἶναι προσωποίησις τῶν σκοτεινῶν νεφελῶν καὶ τοῦ φυσικοῦ φαινομένου τοῦ κεραυνοῦ, ὅστις εἶναι ὁ δαιειζόμενος καὶ διὰ τοῦτο καὶ στιγμιαίως ἐξαφανιζόμενος καὶ ἀναφαινόμενος εἰς ἄλλον χῶρον τοῦ οὐρανοῦ κοινὸς ὀφθαλμὸς τῶν Γραιῶν, οἱ δὲ ὅτι ἦσαν ἐνάλιοι δαίμονες δημιουργηθέντες ἐκ τῆς προσωποποιήσεως τῶν ρυτίδων, αἱ ὁποῖαι αὐλακώνουν τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ὑδάτων εἰς τὴν πνοὴν ἐλαφρᾶς οὔρας. Αἱ ρυτίδες αὗται ἔγιναν ρυτιδωμέναι γυναῖκες, αἱ Γραῖαι μὲ τὴν λευκὴν κόμην τῆς κεφαλῆς (ἡ ὁποία ἦτο ἡ εἰκὼν τῆς ἀφρώδους κορυφῆς τῶν κυμάτων), αἱ ὁποῖαι ἐφόβιζον τοὺς ναύτας.

Οὕτως ἐνέπνευσε τοὺς ἀρχαίους ποιητὰς (Ἡσίοδον καὶ Αἰσχύλον ἰδίως) ὁ μῦθος τῶν Γραιῶν, οὕτως ἐνέπνευσε καὶ τοὺς ἀρχαίους καλλιτέχνας, καὶ ἰδίως τοὺς ἀγγειογράφους. Εἰς ἐρυθρόμορφον ἀγγεῖον παρίσταται ὁ Περσεὺς κρατῶν τὸν ὀφθαλμὸν τῶν Γραιῶν καὶ ἐκεῖναι εἰς στάσιν ἀπελπισίας διὰ τὴν στέρησίν του. Γ. ΚΑΨΑΛΗΣ

γραιγολεβάντες (ὁ) *[Μετεωρολ.].* Κοινὴ ὀνομασία τοῦ *ὑπερβορειοανατολικοῦ* ἀνέμου (ΑΒΑ ἢ ΕΝΕ), ἄλλως *μεσαπηλιώτου* (βλ. ἀνεμολόγιον καὶ ἄνεμος). Θ. Θ. Φ.

γραῖγος (ὁ) *[Μετεωρολ.].* Κοινὴ ὀνομασία τοῦ *βορειανατολικοῦ* ἀνέμου (ΝΕ) τοῦ ἄλλως λεγομένου *μέση*. Ἡ λέξις ἐκ τοῦ gregal=ἄνεμος ἑλληνικός. Θ. Θ. Φ.

γραιγοτραμουντάνα (ἡ) *[Μετεωρολ.].* Κοινὴ ὀνομασία τοῦ *ὑποβορειοανατολικοῦ* ἀνέμου (ΒΒΑ ἢ ΝΝΕ), ἄλλως *μεσοβορρᾶ* (βλ. ἄνεμος, ἀνεμολόγιον). Θ. Θ. Φ.

γραιγουλίζει *[Ναυτ.].* Ἀπρόσωπος ὅρος τῆς κοινῆς τῶν ναυτικῶν μας διαλέκτου σημαίνων ὅτι ἡ «παρεκτροπὴ» τῆς πυξίδος εἶναι δεξιὰ ἢ *ἀνατολική*. Τὸ ἀντίθετον *μαϊστραλίζει*. Σ. Ε. Λ.

γραΐδιον (τό)· ὑποκορ. τοῦ *γραῖα* πρὸς χλευασμόν.

Γραῖκες (οἱ) *[Γεωγρ.].* Οἱ Αἰολεῖς οἱ ἀποικήσαντες τὴν πόλιν Πάριον. Γενικῶς αἱ αἰολικαὶ ἀποικίαι ἐθεωροῦντο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὡς αἱ παλαιόταται, ἐπιστεύετο δὲ ὅτι ταύτας ἐπεξέτεινεν εὐρύτατα ἀπὸ τῆς Κυζίκου μέχρι τοῦ Γρανικοῦ ποταμοῦ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρχελάου καὶ δισέγγονος τοῦ Ὀρέστου *Γρᾶς*· ἐξ αὐτοῦ, καθὼς φαίνεται, προῆλθον οἱ Γραῖκες, οἱ Γράοι καὶ οἱ Γραικοί, ὅπως ὑπὸ τῶν Λατίνων ὠνομάζοντο οἱ Ἕλληνες. Ι. Δ. Σ.

Γραϊκὴ *Χώρα* *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Ἐκαλεῖτο οὕτω κυρίως ἡ περιοχὴ τοῦ Ὠρωποῦ, ὡς φαίνεται παρὰ Θουκυδίδῃ (II 23). Κατὰ τὸν Παυσανίαν καὶ τὸν Στέφ. Βυζάντιον τὸ ὄνομα ἐχρησιμοποιήθη καὶ διὰ τὴν Τανάγραν. Ι. Δ. Σ.

γραικι (τό). Καλεῖται οὕτως ὑπὸ τῶν ποιμένων τὸ μέρος εἰς τὸ ὁποῖον σταυλίζονται κατὰ τὰς νύκτας αἰγοπρόβατα εἴτε ἐν πορείᾳ εὑρισκόμενα εἴτε καὶ μονίμως που νεμόμενα· || μεταφορικῶς καὶ ἐπὶ καταυλισμοῦ ἀνθρώπων: φρασ. «θὰ σοῦ τὸ γυα-

Digitized by Google

λίσω τὸ γραίκι», σημαίνουσα ἀποστέρησιν τῆς περιουσίας τινὸς λάθρᾳ καὶ βιαίως. Δ. Ν. ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΣ

Γραικικὸν *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Ἀγνάντων τοῦ νομοῦ Ἄρτης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 540. Κεῖται ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ ὑψώματος Τζούμα παραφυάδος τῶν Τζουμέρκων, ἔχει κλίμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ πηγαίων ὑδάτων. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Γρέτσιστα*. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Γουργιανὰ* (κάτ. 187) καὶ *Ρωμανοῦ* (κάτ. 187). Ἡ περιφέρεια τῆς κοινότητος ἔχει δάση ἐκ κέδρων, κουμαριῶν, πρίνων, φιλικίων κλπ. ἀνεκμεταλλεύτων ἐλλείψει συγκοινωνίας. Παράγει δημητριακὰ καὶ ὄσπρια, ἔχει δὲ καὶ κτηνοτροφίαν αἰγοπροβάτων. Τὸ Γραικικὸν μετὰ τῆς Ἄρτης συγκοινωνεῖ διὰ βατῆς ὁδοῦ (ὥρ. 13). Εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς κοινότητος παρὰ τὸ χωρίον Γουριανὰ κεῖται ἡ μονὴ τῆς *Παναγίας Σπηλαιωτίσσης*, ἧς ἡ κτίσις ἀνάγεται εἰς τὸ ἔτος 1204. Δ. Ε. Μ.

—**Γραικικὸν *Κανάλι*** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Καναλίου* Λεμεντίων τῆς ἐπαρχίας Κερκύρας τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἤδη καλούμενον ***Ἁγία Ἐλεοῦσα***. Κάτ. (1928) 123.

Γραικο—· ὡς πρῶτον συνθετικὸν ἀντὶ τοῦ *Ἕλλην*: *Γραικοβάρβαροι*, *Γραικοβυζαντῖνοι*, *Γραικογάλλοι* καὶ *Γραικογαλλικὸν* λεξικόν, *Γραικογερμανικόν*, *Γραικοϊταλικόν*, *Γραικολατῖνοι*, *Γραικορρωμαῖοι* κτλ.

Γραικοὶ (οἱ). Παλαιότατον ὄνομα τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀριστοτέλους (Μετεωρ. Α. 14), χρησιμοποιηθὲν ὑπὸ τῶν Λατίνων (Graeci) καὶ ἐκ τούτων εἰς τὰς νεωτέρας εὐρωπαϊκὰς γλώσσας παραληφθὲν (γαλ. *Grecs*, γερμ. *Griechen*, ἰταλ. *Greci*, ἀγγλ. *Greeks* κ.λ.π.). Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη οἱ Ἕλληνες, καλούμενοι Γραικοὶ κατὰ τὸν ἐπὶ Δευκαλίωνος κατακλυσμόν, κατῴκουν περὶ τὴν Δωδώνην καὶ τὸν Ἀχελῷον. Πρὸ τοῦ Ἀριστοτέλους δὲν μνημονεύεται μὲν τὸ ὄνομα Γραικὸς ὡς ἐθνικὸν ὄνομα τῶν Ἑλλήνων, ἀναφέρεται ὅμως ἐπώνυμος ἥρως ὑπὸ τοῦ Ἡσιόδου *Γραῖκος*, υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Πανδώρας. Μετὰ τὸν Ἡσίοδον καὶ μέχρι τοῦ Ἀριστοτέλους δὲν ἀπαντᾷ τὸ ὄνομα. Κατὰ τοὺς Ἀλεξανδρινοὺς χρόνους διὰ πρώτην φορὰν παρουσιάζεται συχνὴ χρῆσις αὐτοῦ ὡς συνωνύμου τοῦ Ἕλληνες παρὰ τοῖς ποιηταῖς τῆς ἐποχῆς. Ὅταν κατίσχυσεν ὁ Χριστιανισμός, ἐπειδή, ὡς γνωστόν, τὸ ὄνομα Ἕλληνες ἀλλάξαν σημασίαν ἐδήλου τοὺς ἐμμένοντας εἰς τὴν λατρείαν τῶν ἀρχαίων θεῶν, οἱ κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος ὠνομάσθησαν Ῥωμαῖοι, Ἑλλαδικοὶ καὶ Γραικοί, ἀπὸ δὲ τοῦ ΙΒ' αἰῶνος καὶ ἑξῆς, λησμονηθείσης τῆς ὑβριστικῆς σημασίας τοῦ ὀνόματος Ἕλληνες, καὶ ἀχρηστευθέντος τοῦ Ἑλλαδικοί, ἐπανῆλθεν ἡ χρῆσις τοῦ Ἕλληνες παραλλήλως τῶν: Γραικοὶ καὶ Ῥωμαῖοι. Ἐπὶ τουρκοκρατίας ἐπίσης τὸ ὄνομα Γραικοὶ ἐχρησιμοποιεῖτο κοινῶς καὶ παραλλήλως πρὸς τὸ Ῥωμαῖοι (Ρωμιοί) καὶ ὑπό τινων λογίων, τὸ δὲ Ἕλληνες συνήθως ὑπὸ τῶν λογίων θελόντων νὰ ὑπομιμνήσκωσι δι' αὐτοῦ τὴν παλαιὰν δόξαν. Τὸ ὄνομα Ἕλλην κατίσχυσε τῶν ἄλλων ἀπὸ τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἐντεῦθεν. [Πρβλ. καὶ *Ν. Γ. Πολίτου:* «Ἕλληνες ἢ Ρωμιοί;» ἐν «Λαογρ. Συμμείκτοις» τ. Α. σ. 122—133.] —Ω.

Γραικοϊταλοὶ *[Ἀρχ.]*. Λαὸς ἀνήκων εἰς τὴν Ἰνδοευρωπαϊκὴν ἢ Ἰαπετικὴν ὁμοεθνίαν. Οὗτοι, κατὰ τὴν κρατοῦσαν γνώμην, συνετέλεσαν περὶ τὰ μέσα τῆς Δ' χιλιετηρίδος π. Χ. τὴν ἐκ τῆς Ἀσίας πρὸς τὰ δυτικώτερα τῆς ἰδίας ἠπείρου μετακίνησιν των, καὶ διαπεραιωθέντες εἰς Εὐρώπην ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ τὴν Ἰταλικὴν χερσόνησον. Ι. Δ. Σ.

Γραικοκαθολικοί· βλ. Οὐνῖται.

Γραϊκὸν *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία δοθεῖσα ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς εἰς τὸ ἐν Ἀνατολ. *Θρᾴκῃ* (περιφέρεια Μαλγάρων νομοῦ Ραιδεστοῦ) χωρίον Γιουρούκ (βλ. λ.).

Γραικοπελασγοὶ *[Ἀρχ.]*. Οὕτως ὠνομάσθησαν ἐκεῖνοι ἐκ τῶν Γραικοϊταλῶν (βλ. λ.), οἵτινες διαβάντες τὰ Ἀκροκεραύνια καὶ τὰ ἄλλα ὄρη ἐπροχώρησαν πρὸς Ν. καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν χώραν ταύτην, ἐκτοπίζοντες μέχρι τῶν παραλίων τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ἄλλο τμῆμα, ὅπερ ἀπετέλουν οἱ Ἰταλοὶ ἢ Τυρρηνοπελασγοί, ἐγκατασταθὲν ἐν Ἰταλίᾳ. Οἱ Γραικοπελασγοὶ οὗτοι βραδύτερον ἐπεξετάθησαν καὶ εἰς πάσας τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἀπλοποιηθέντες δὲ τῆς ὀνομασίας των εἶναι γνωστοὶ μᾶλλον ὡς Πελασγοί. Ι. Δ. Σ.

Γραῖκος (καί, κατὰ Pauly, *Γραικός*) *[Μυθολ.]*. Μυθικὸς γενάρχης τῶν Γραικῶν κατὰ τὸν Ἡσίοδον υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Πανδώρας, τῆς θυγατρὸς τοῦ Δευκαλίωνος. Κατὰ τὸν Στέφανον ὅμως τὸν Βυζάντιον: «Γραικὸς ὁ Ἕλλην... ὁ Θεσσάλου υἱός». Ι. Δ. Σ.

Γραικὸς (ὁ)· ὁ Ἕλλην (βλ. λ. Γραικοί).

— **Γραικὰ *γερόντια***. Οὕτω περιφρονητικῶς ἐκάλεσεν ὁ συγκλητικὸς Κάτων, ὁμιλῶν τῷ 151 π. Χ. ἐν τῇ συγκλήτῳ, τοὺς ἐπιφανεῖς εἰς Ῥώμην ἀχθέντας ὁμήρους Ἀχαιούς, ἐπὶ 17ετίαν ἀνηλεῶς βασανισθέντας καὶ μαρανθέντας ἐκ τούτου, διότι δῆθεν ἡ Ἀχαϊκὴ συμπολιτεία εἶχεν εὐνοήσει τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας Περσέα εἰς τὸν κατὰ τῶν Ῥωμαίων ἀγῶνά του. Οὗτοι ἀφέθησαν ἐλεύθεροι μεσολαβήσει τοῦ Σκιπίωνος τοῦ Ἀφρικανοῦ. Ι. Δ. Σ.

Γραικοστάδιον καὶ ***Γραικόστασις*** *[Γεωγρ.]*. Θέσις κειμένη ἐν τῇ νοτίᾳ πλευρᾷ τῆς ἐκτάσεως, ἐν ᾗ συνήρχετο ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου ἐν Ῥώμῃ, ἀπέναντι τοῦ Βουλευτηρίου καὶ πλησίον τοῦ ῥητορικοῦ βήματος τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου. Ἐκ διαφόρων περιγραφῶν συνάγεται, ὅτι τὸ Γραικοστάδιον ἔκειτο ἐπὶ ἐδάφους προεξέχοντος ὁπωσοῦν τοῦ ὑπολοίπου τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου. Ἐν αὐτῷ λάμβανον θέσιν αἱ ξέναι, καὶ ἰδίως αἱ ἑλληνικαὶ (ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα), ἀποστολαί, προκειμένου νὰ εἰσαχθῶσι παρὰ τῇ συγκλήτῳ ἢ καὶ νὰ παρακολουθήσωσι τὴν συνεδρίασιν τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου. Εἰς τὴν θέσιν τοῦ Γραικοσταδίου ὁ Γναῖος Φλάβιος ἔκτισε τῷ 305 π. Χ. ναὸν τῆς Ὁμονοίας, ὁ δὲ ἐπὶ Καίσαρος οἰκοδομικὸς ὀργασμὸς μετέβαλε ῥιζικῶς τὴν ὄψιν τῆς περιοχῆς ἐκείνης τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου. Τὸ ὄνομα ἐν τούτοις διετηρήθη ἐπὶ μακρὸν χρόνον μετὰ ταῦτα. Ι. Δ. Σ.

Γραικοτυρρηνοὶ *[Ἀρχ.]*. Οἱ αὐτοὶ μὲ τοὺς Γραικοϊταλοὺς (βλ. λ.). Ι. Δ. Σ.

Γραικοῦ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Σκορτσινοῦ* τῆς ἐπαρχίας Μεγαλοπόλεως τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας. Κάτ. (1928) 221.

Γραικοχώριον *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Θυάμιδος (τέως Φιλιατῶν) τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος ἀριθμούσης (1928) 934 κατοίκους. Ἔχει δημ. σχολεῖον. Χ. Ι. Σ.

Γραικύλος (λατιν. Graeculus). Ὑποκοριστικὸν τοῦ *Γραικός*, λεχθὲν μὲν ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος τὸ πρῶτον, ἀλλ' ἄνευ ὑβριστικῆς τινος σημασίας, προσλαβὸν ὅμως κατὰ μικρὸν σημασίαν ἐξευτελισμοῦ καὶ ταπεινώσεως, ἀφοῦ Γραικύλοι ὠνομάζοντο ὅλοι οἱ μηδαμινοὶ Γραικοὶ τῆς ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, οἱ «παλιογραικοί», ὅπως ἄλλως θὰ ἐλέγομεν. Ι. Δ. Σ.

Γραῒ-λίμνη *[Γεωγρ.]* Λάκκος μήκους περὶ τὰ 100 μ. καὶ πλάτους περὶ τὰ 15 μεταξὺ τῆς μονῆς Ἀσωμάτων καὶ τοῦ χωρίου Κλησίδι ἐπαρχίας Ἀμαρίου Κρήτης συνάγων ὄμβρια ὕδατα καὶ διατηρῶν ταῦτα ἐπὶ ἑξάμηνον. Ε. Γ.

Γραιπόδι *[Παραλ. Γεωγρ.]* Ἀκρωτήριον τῆς ΝΑ ἀκτῆς τῆς Σάμου ἐπὶ τοῦ διαύλου τῆς Μυκάλης (πλάτ. 37° 42' 1/2 Β, μηκ. 27° 01' 1/3 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1530: The Samos Strait or Samos Boghaz) χωρίζον τοὺς ἀμφιδύμους λιμένας Μολὰ Ἰμπραΐμ ἐξ ἀνατολῶν καὶ Κλῖμαξ πρὸς δυσμάς. Ἔχει ἐρείπια ἀρχαιοελληνικῶν τειχῶν καὶ πύργου κυλινδρικοῦ οὗ σῴζεται ἡ βάσις. Σ. Ε. Λ.

Γραίρων *[Ἀρχ. Γεωγρ.]* Ἀρχαία πόλις τῆς Μακεδονίας ἐπὶ τῆς ἐκ Φιλίππων εἰς Ἡράκλειαν Σιντικὴν ὁδοῦ, οὐχὶ μακρὰν τῆς Γαζώρου (βλ. καὶ λ. Γρααῖοι). Ι. Δ. Σ.

Γραίτζας, *Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος*. Ἕλλην στρατιωτικὸς τῶν μέσων τῆς ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος. Κατὰ τὴν τελικὴν ἐν Πελοποννήσῳ ἐπικράτησιν τοῦ Μωάμεθ Β', τὴν ὑποταγὴν τοῦ Δημητρίου καὶ τὴν φυγὴν τοῦ Θωμᾶ Παλαιολόγου (1460), ὁ Γραίτζας ἦτο φρούραρχος τοῦ μεταξὺ Πατρῶν καὶ Αἰγίου Σουλμενίκου. Ἀντέταξεν ἄμυναν ἐπὶ ἕν ὅλον ἔτος καὶ μόλις μετὰ ἑβδομάδα ἀπὸ τῆς ἕνεκα λειψυδρίας καταλήψεως τοῦ ἄστεως τοῦ Σουλμενίκου παρέδωκε τὸ φρούριον καὶ ἀπεχώρησε μετὰ τῆς φρουρᾶς αὐτοῦ (1461) εἰς τὴν βενετικὴν Ναύπακτον. Περὶ αὐτοῦ εἶπεν ὁ Μαχμούτ, μέγας βεζύρης τοῦ σουλτάνου, ὅτι ἦτο ὁ μόνος ἀνὴρ ἐν Πελοποννήσῳ, τοὺς λοιποὺς ὀνομάσας ἀνδράποδα. Ὁ Γραίτζας κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Σουλμενίκου εἶχε ζητήσει δι' ἐπιστολῆς τὴν βοήθειαν παρὰ τῆς Βιαγκας Μαρίας τοῦ Σφόρτσα· ἡ ἐπιστολὴ αὕτη σῴζεται ἐν Μεδιολάνῳ (Archivio di Stato ἐν φακέλῳ Potenze Estere, Turchia), ἐπ' αὐτῆς δὲ διὰ μολυβδίδος ἔχει ἀπὸ ἐτῶν ἐσφαλμένως σημειωθῆ ὁ Giuseppe Cossa, καθηγητὴς τῆς παλαιογραφίας, ὅτι χρονολογεῖται πρὸ τοῦ 1453 καὶ ὅτι ὁ Γραίτζας εἶναι αὐτὸς οὗτος ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ΙΑ' Παλαιολόγος. Περὶ τὸ πρόσωπον τοῦ Γραίτζα πλεῖσται ἠγέρθησαν συζητήσεις· ἄλλοι ἐταύτισαν αὐτὸν μὲ τὸν Γρίτζαν, φρούραρχον Μουχλίου (Hammer, Μουστοξύδης, Μύλλερ), ἄλλοι λέγουν αὐτὸν «γασμοῦλον», δηλαδὴ Φραγκομιγάδα Ἕλληνα (Hopf), ἄλλοι δέχονται ὅτι τὸ Παλαιολόγος δὲν εἶναι τὸ οἰκογενειακὸν αὐτοῦ ὄνομα (Finlay), ὁ δὲ ἱστοριογράφος Φραντζῆς ἀναφέρει αὐτὸν οὐχὶ ὑπὸ τὸ ἐπώνυμον Γραίτζας, ἀλλ' ὡς Κωνσταντῖνον Παλαιολόγον Ἀγλαΐτζαν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Γεωργίου Φραντζῆ*, ἔκδ. Βόννης (σελ. 12-17).—*Λαονίκου Χαλκοκονδύλη*, ἔκδ. Βόννης (σελ. 480,5 ἕως 485,3).—*Νέου Ἑλληνομνήμονος* ΙΑ' 260—288. Π. Ν. Π.

Γρᾶ-Κερὰ (ἡ) *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Δελιανῶν* τῆς ἐπαρχίας Κισάμου τοῦ νομοῦ Χανίων Κρήτης. Κάτ. (1928) 63. Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1868 ἐνίκησαν ἐνταῦθα τοὺς Τούρκους οἱ ἐπαναστάται. Ε. Γ.

γρακιλλαρία (ἡ) (Gracillaria) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ῥοδυμενοειδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει φυτὰ διακρινόμενα ἐκ τοῦ λεπτοτάτου θαλλοῦ καὶ τῶν διχοτομουμένων λεπτῶν κλαδίων του. Ἐκ τῶν ὀλίγων εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερον εἶναι *γρακιλλαρία ἡ λειχηνοειδὴς* (Gracillaria lichenoidea), ἀπαντῶσα εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν. Δ. Ν. Π.

Γρακουρὶς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις κειμένη ἐν τῇ ΒΑ Ἱσπανίᾳ, παρὰ τὸ ἄνω τμῆμα τοῦ ῥοῦ τοῦ ποταμοῦ Ἰβήρου. Κατὰ τοὺς Λατίνους ἱστορικοὺς ἡ πόλις αὕτη ὠνομάζετο ἀρχικῶς Ἰλουρκίς, ἀνεκαινίσθη ὅμως καὶ μετωνομάσθη Γρακουρὶς ὑπὸ τοῦ Ῥωμαίου ἀνθυπάτου Τίτου Σεμπρωνίου Γράκχου μετὰ τὴν καθυπόταξιν τῶν Κελτιβήρων· τὸ ὄνομά της μάλιστα δὲν εἶναι ἄσχετον πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ μετονομάσαντος αὐτήν. Ὁ Πτολεμαῖος (ἐν ΙΙ, 6, 66) τοποθετεῖ ταύτην πολὺ ΒΑ, πλησίον τῶν Βασκόνων· πρὸς τὴν μαρτυρίαν ὅμως ταύτην ἀντιτίθενται ὅλαι αἱ ἄλλαι ὑπάρχουσαι μαρτυρίαι, τοῦ Λιβίου, τοῦ Πλινίου κ. ἄ. Ι. Δ. Σ.

Γρακχανὸς (Gracchanus), ***Μᾶρκος - Ἰούνιος***. Λατῖνος συγγραφεύς, ὀνομασθεὶς οὕτως ἐκ τοῦ Γαΐου Γράκχου, οὗτινος ἦτο θαυμαστὴς καὶ πιστότατος φίλος. Ἔγραψε βιβλίον «De magistratibus» («Περὶ ἀρχῶν»), τὸ ὁποῖον ἀφιέρωσεν εἰς τὸν Πομπώνιον, τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἀττικοῦ (*Cicero* de legibus Γ', 49). Ε. Γ. Π.

Γράκχοι ἢ ***Γράγχοι*** (λατ. Gracchi, ἀπὸ δὲ τῶν πρώτων αὐτοκρατορικῶν χρόνων καὶ Gracci). Ἐπιφανεστάτη ῥωμαϊκὴ οἰκογένεια πληβείων τοῦ γένους τῶν Σεμπρωνίων, ἀναδείξασα πλείστους διακεκριμένους ἄνδρας ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν Καρχηδονικῶν πολέμων μέχρι τοῦ τέλους τῆς ἐλευθέρας Ῥωμαϊκῆς πολιτείας.

Ὁ τόπος τῆς καταγωγῆς τῆς οἰκογενείας δὲν εἶναι γνωστός. Ἐπειδὴ ὅμως ἀναφέρεται ὑπὸ τὸ ὄνομα Γράκχος (Gracchus Cloelius) κατὰ τὰ μέσα τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος ἀρχηγός τις τοῦ Αἰκούων, εἶναι πιθανόν, ὅτι καὶ ἡ ῥωμαϊκὴ οἰκογένεια κατήγετο ἔκ τινος τόπου ὑπὸ Αἰκούων ἢ ἄλλου συγγενοῦς πρὸς αὐτοὺς λαοῦ κατοικουμένου· εἶναι ὅμως ἄγνωστος ὁ χρόνος, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐγκατέστη ἐν Ῥώμῃ.

—1) ***Τιβέριος Γράκχος*** *ὁ πρεσβύτατος*. Ὁ παλαιότατος γνωστὸς ἐκ τῶν Γράκχων ἦτο υἱὸς μὲν ὁμωνύμου Τιβερίου, ἔγγονος δὲ Γαΐου. Ἐχρημάτισεν ἀγορανόμος τῷ 246 π. Χ. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ Α' Καρχηδονικοῦ πολέμου ἐκλεγεὶς ὕπατος (238), ἀφοῦ ἐπεχείρησεν ἐπιτυχῆ ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Λιγυστικῆς, διεπεραιώθη ἐκ ταύτης πιθανῶς εἰς Σαρδηνίαν καὶ τὴν κατέλαβε.

—2) ***Τιβέριος Γράκχος***. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Ἀναφαίνεται τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 216 ὡς κατέχων τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπιδιφρίου ἀγορανόμου (aedilis curulis). Ἀναγορευθεὶς ἀρχηγὸς τοῦ ἱππικοῦ ὑπὸ τοῦ δικτάτορος Μάρκου Ἰουνίου Πέρα, ἐξελέγη ὕπατος διὰ τὸ 215, ἀνατεθείσης εἰς αὐτὸν τῆς ἀρχηγίας τοῦ ἐν Καμπανίᾳ στρατεύματος. Ἐκεῖ συνῆψε πολυαρίθμους μικρὰς ἀλλ' ἐπιτυχεῖς μάχας. Ἡ κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος μεγάλη νίκη του ὡς ἀνθυπάτου κατὰ τοῦ Ἄννωνος παρὰ τὸ Βενεβέντον (ἡ ὁποία εἶναι καὶ ἡ πρώτη σπουδαία ἐπιτυχία τῶν Ῥωμαίων μετὰ τὰς ἀλλεπαλλήλους συμφορὰς) συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐκ νέου ἐκλογήν του ὡς ὑπάτου διὰ τὸ 213. Ἐξακολουθήσας τὰς ἐπιχειρήσεις κατὰ τοῦ Ἄννωνος, ὡς ὕπατος καὶ ἀνθύπατος τὸ δεύτερον, ἐφονεύθη τῷ 212, ἐμπεσὼν εἰς ἐνέδραν τῶν Καρχηδονίων. Ὁ Τιβέριος οὗτος ὑπῆρξεν ὁ σπουδαιότατος τῶν πρὸ τῶν Τιβερίου καὶ Γαΐου Γράκχων. Μνημονεύεται υἱός του ὁμώνυμος καταλαβὼν τὸ ἀξίωμα τοῦ οἰωνοσκόπου τῷ 204 μέχρι του 174, ὁπότε ἀπέθανεν ἐκ λοιμοῦ.

- 3) ***Τιβέριος Σεμπρώνιος Γράκχος***. Ἀνεψιὸς τοῦ προηγουμένου, υἱὸς τοῦ Ποπλίου καὶ πατὴρ τῶν δημάρχων (220—150 περίπου). Κατέλαβε πλεῖστα πολιτικά, στρατιωτικὰ καὶ θρησκευτικὰ ἀξιώματα: δήμαρχος (189), ἐπιδίφριος ἀγορανόμος (182), πραίτωρ (180), ὕπατος, δὶς (177, 163), τιμητὴς (169) καὶ οἰωνοσκόπος. Ἐκτὸς τούτου ἐχρησιμοποιήθη εἰς πλείστας διπλωματικὰς ἀποστολάς. Πολιτικὸς ἀντίπαλος τῶν Σκηπιώνων, εἰς οὐδεμίαν ἐκ τῶν κατ' αὐτῶν διώξεων ἔλαβε μέρος· τοσοῦτον μάλιστα καλῶς συμπεριεφέρθη πρὸς τούτους, ὥστε ἐκρίθη ἄξιος νὰ λάβῃ σύζυγον, πεντηκοντούτης ἤδη ὤν, τὴν θυγατέρα τοῦ Ποπλίου Σκηπίωνος Κορνηλίαν, ἐξ ἧς ἔσχε δώδεκα τέκνα. Ὁ Τιβέριος οὗτος ἐτιμᾶτο τὰ μέγιστα ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων διὰ τὸ σοβαρὸν καὶ ἀξιοπρεπὲς τοῦ χαρακτῆρός του

Digitized by Google

Ἐκ τῶν δώδεκα τέκνων αὐτοῦ καὶ τῆς Κορνηλίας τὰ ἐννέα ἀπέθανον ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ, ἐπέζησαν δὲ τρία, δύο υἱοί, ὁ Τιβέριος καὶ ὁ Γάϊος, καὶ μία θυγάτηρ, ἡ Σεμπρωνία, ἡ κατόπιν σύζυγος τοῦ Ποπλίου Κορνηλίου Σκηπίωνος τοῦ Αἰμιλιανοῦ. Ὁ Τιβέριος ἦτο κατὰ ἐννέα ἔτη πρεσβύτερος τοῦ ἀδελφοῦ του Γαΐου. Ἀμφότεροι ἦσαν ἀνδρεῖοι καὶ σώφρονες, γενναιόδωροι, μεγαλόψυχοι καὶ ἄριστα πεπαιδευμένοι, διέφερον ὅμως πολὺ κατὰ τὰ λοιπά. Ὁ Τιβέριος ἦτο πρᾶος καὶ ἥμερος, ὁ Γάϊος ἔντονος καὶ σφοδρός. Ὁ Τιβέριος λιτοδίαιτος καὶ ἀπροσποίητος. Ὁ Γάϊος μᾶλλον σπάταλος καὶ ἰδιότροπος, ἀγαπῶν τὰ κοσμήματα καὶ ἐξοδεύων εἰς ἔργα τέχνης ὑπέρογκα ποσά.

— 4) *Τιβέριος Γράκχος*, ὁ μεταρρυθμιστής. Οὗτος ἐγεννήθη τῷ 162 π. Χ. Ἐν ἡλικίᾳ δεκαπέντε περίπου ἐτῶν ἠκολούθησε τὸν γαμβρόν του Σκηπίωνα τὸν Αἰμιλιανὸν εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὸν τρίτον Καρχηδονικὸν πόλεμον, κατὰ τὸν ὁποῖον καὶ διέπρεψεν.

Ἐπανελθὼν ἐξ Ἀμερικῆς (τῷ 143 π. Χ.) ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ Ἀππίου Κλαυδίου. Τῷ 137 ἐξελέγη ταμίας καὶ ἀπεστάλη εἰς τὴν Ἱσπανίαν ὑπὸ τὸν ὕπατον Γάϊον Μαγκῖνον κατὰ τῶν Νομαντίνων. Ἡ συμμετοχή του εἰς τὴν ἐκστρατείαν ἐκείνην ἐσημείωσε τὴν ἀπαρχὴν τῆς μελλούσης φήμης του. Ὁ ρωμαϊκὸς στρατός, ἡττηθείς, ἐκινδύνευε νὰ καταστραφῇ καθ' ὁλοκληρίαν ἢ νὰ αἰχμαλωτισθῇ. Ὁ ὕπατος τότε ἔπεμψεν εἰς τοὺς ἐχθροὺς τὸν Τιβέριον, ὅστις κατώρθωσε νὰ τοὺς πείσῃ ὅπως ἀφήσουν ἐλευθέραν τὴν ἀποχώρησιν εἰς τὸν ρωμαϊκὸν στρατόν. Ἡ ἐπιτυχία ἦτο μεγάλη καὶ ὁ Τιβέριος ἐπέσπασε τὴν ἀγάπην ὄχι μόνον τῶν ὑπ' αὐτοῦ σωθέντων στρατιωτῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν Ρώμῃ οἰκείων των καὶ ὁλοκλήρου τοῦ ρωμαϊκοῦ λαοῦ. Ἡ ἀγάπη δὲ τοῦ λαοῦ αὕτη ἐξεδηλώθη καὶ ἐμπράκτως, ὅτε μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν εἰς Ρώμην εἰσήχθησαν εἰς δίκην οἱ ταμίαι, οἱ χιλίαρχοι καὶ ὁ ὕπατος Μαγκῖνος. Ὁ τελευταῖος δὲν διέφυγε τὴν καταδίκην, οἱ λοιποὶ ὅμως ἠθῳώθησαν πάντες ἐξ αἰτίας τοῦ Τιβερίου, δημοφιλοῦς ἤδη καὶ ὑποστηριζομένου ὑπὸ Σκηπίωνος τοῦ Αἰμιλιανοῦ. Ἡ προστασία αὕτη συνετέλεσε πολὺ καὶ βραδύτερον κατὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Τιβερίου ὡς δημάρχου (133 π. Χ.). Ἡ δημαρχία τοῦ Τιβερίου ἀποτελεῖ σταθμὸν ἐν τῇ ρωμαϊκῇ ἱστορίᾳ, διότι κατ' αὐτὴν ἐπροστατεύθησαν θετικῶς οἱ ἄποροι διὰ παροχῆς εἰς αὐτοὺς τῶν μέσων πρὸς ἄνετον πορισμὸν τῶν πρὸς τὸ ζῆν καὶ διανομῆς εἰς τοὺς ἀκτήμονας γαιῶν, τὰς ὁποίας κατεῖχον καθ' ὁλοκληρίαν ὀλίγοι πλούσιοι οἰκογένειαι. Εἰς τὴν πρᾶξιν ταύτην παρεκινήθη πιθανῶς ὑπὸ δύο φίλων του Ἑλλήνων, τοῦ φιλοσόφου Βλοσίου καὶ τοῦ ρήτορος Διοφάνους. Γενικώτερον ὁ Τιβέριος ἠθέλησε νὰ συμβιβάσῃ τὸ συμφέρον τοῦ κράτους μὲ τὰ συμφέροντα τόσον τῶν ἀκτημόνων ὅσον καὶ τῶν εὐγενῶν καὶ πλουσίων, βοηθῶν τοὺς ἀναξιοπαθοῦντας, ἀλλὰ καὶ μὴ βλάπτων σοβαρῶς τοὺς ἄλλους. Πρὸς τοῦτο πρὶν ἢ εἰσαγάγῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου τὸν νόμον πρὸς κύρωσιν, ἀνεκοίνωσεν αὐτὸν εἰς τοὺς πρωτεύοντας τότε κατὰ τὴν ἀρετὴν καὶ ὑπόληψιν ἐν Ρώμῃ, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ ἀρχιερεὺς Κράσσος, ὁ ὕπατος Μούκιος Σκαιόλας, ὁ νομοδείκτης Ἄππιος Κλαύδιος καὶ ἄλλοι. Ὅτε δ' ἔλαβε τὴν συγκατάθεσίν των εἰσήγαγεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου τὸν νόμον, συνταχθέντα ἐπὶ τῇ βάσει παλαιοτέρου. Κατὰ τοῦτον οἱ κατέχοντες περισσότερα τῶν 500 πλέθρων δημοσίας γῆς ὤφειλον νὰ περιορισθῶσιν εἰς 500 μόνον, διὰ δὲ τὰ πέραν τούτων, τὰ ὁποῖα ἔμελλον νὰ διανεμηθῶσιν εἰς τοὺς ἀκτήμονας, θὰ ἐλάμβανον δικαίαν ἀποζημίωσιν. Ἡ ἀναγκαστικὴ αὕτη ἀπαλλοτρίωσις ἐθεωρήθη ὡς δήμευσις ὑπὸ τῶν πλουτοκρατῶν, οἱ ὁποῖοι κατεξανέστησαν. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ λαὸς εἶχεν ἐνθουσιασθῆ, ἐσκέφθησαν νὰ μὴ ἀντικρούσωσι τὸν νόμον ἐκ τοῦ φανεροῦ, ἀλλὰ νὰ μεταχειρισθῶσιν ἄλλο μέσον πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ των. Μεταξὺ τῶν δημάρχων συναδέλφων τοῦ Τιβερίου Γράκχου κατελέγετο καὶ ὁ φίλος αὐτοῦ Μᾶρκος Ὀκτάβιος. Τοῦτον λοιπὸν ἤρχισαν νὰ παρακαλῶσιν οἱ ἀντιδρῶντες, ὅπως ἀντιταχθῇ εἰς τὰς ἐνεργείας τοῦ Τιβερίου, προβάλλων ἔνστασιν (veto). Ὁ Ὀκτάβιος ἐκάμφθη καὶ ὅτε ἔμελλε νὰ διεξαχθῇ ψηφοφορία ἐγερθεὶς προέβαλεν ἔνστασιν. Ὁ Τιβέριος τότε ἀπέσυρε τὸν νόμον καὶ ἀντ' αὐτοῦ ὑπέβαλεν ἄλλον, διὰ τοῦ ὁποίου ὡρίζετο, ὅτι ἡ ἀπαλλοτρίωσις τῶν ὑπὲρ τὰ 500 πλέθρα δημοσίων κτημάτων θὰ ἐγίνετο ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀποζημιώσεως τῶν κατόχων ὡς παρανόμως κατεχόντων αὐτά. Οὕτως ἡ μεταξὺ Τιβερίου καὶ Ὀκταβίου ρῆξις καθίστατο ὀξυτέρα, τὰ δὲ μεταξὺ τῶν ἀπόρων καὶ τῶν πλουσίων πάθη ὠξύνοντο. Ὁ Τιβέριος ἐν τούτοις ἤλπιζεν ὅμως ὅτι θὰ ἔπειθε τὸν Ὀκτάβιον νὰ μεταβάλῃ στάσιν, ἀλλ' εἰς μάτην. Τότε ὁ Τιβέριος ἀπηγόρευσεν εἰς πάσας τὰς ἀρχὰς νὰ ἐκτελῶσι τὰ καθήκοντά των μέχρι τῆς στιγμῆς κατὰ τὴν ὁποίαν ἤθελε κυρωθῆ ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ὁ περὶ γαιῶν νόμος. Συγχρόνως ἔκλεισε καὶ ἐσφράγισε τὸν ναὸν τοῦ Κρόνου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐφυλάσσοντο τὰ δημόσια τῶν Ρωμαίων χρήματα, διὰ νὰ παύσῃ πᾶσα εἰσαγωγὴ καὶ ἐξαγωγὴ χρημάτων ἐκ μέρους τῶν ταμιῶν, ἠπείλησε δὲ καὶ διὰ βαρείας τιμωρίας ἐκείνους, ὅσοι τυχὸν ἤθελον παραβῆ τὴν ἀπαγορευτικὴν διαταγήν του. Οὕτως ὁλόκληρος ἡ διοίκησις τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους παρέλυσεν. Ἡ κατάστασις ὅμως αὕτη δὲν ἠδύνατο νὰ παραταθῇ πολύ. Ἀπεφάσισεν ὅθεν ὁ Γράκχος νὰ προκαλέσῃ ἀπόφασιν τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Ὀκτάβιος νὰ ἐκηρύσσετο ἔκπτωτος. Πράγματι οὗτος ὁ νόμος ἐκυρώθη καὶ ἐξελέγη πρὸς διανομὴν τῶν γαιῶν εἰς τοὺς δικαιούχους τριμελὴς ἐπιτροπὴ ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ Τιβερίου, τοῦ πενθεροῦ του Ἀππίου Κλαυδίου καὶ τοῦ νεωτέρου του ἀδελφοῦ Γαΐου Γράκχου. Ἡ κύρωσις ὅμως τοῦ ἀγροτικοῦ νόμου δὲν ἐσήμαινε καὶ ὁριστικὴν ἐπικράτησιν τῆς μερίδος τοῦ Τιβερίου. Οἱ πλούσιοι, ἐκ τῶν ὁποίων κατὰ μεγίστην πλειοψηφίαν ἀπετελεῖτο ἡ σύγκλητος, παρενέβαλον μυρίας δυσχερείας εἰς πᾶσαν πρᾶξίν του. Εἰς ἀντίπραξιν καὶ ὁ Τιβέριος προσεπάθει νὰ ἀφαιρέσῃ ὅσα ἠδύνατο περισσότερα δικαιώματα ἀπὸ τῆς συγκλήτου καὶ νὰ τὰ δώσῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου, καθιστῶν οὕτω τὸ πολίτευμα ἐντελῶς δημοκρατικόν. Συγχρόνως ἀπεφάσισεν, ἀμυνόμενος ἐκ τῶν προτέρων κατ' ἐνδεχομένης ἐνεργείας τῆς συγκλήτου ἐναντίον του μετὰ τὸ πέρας τῆς δημαρχίας του, νὰ ἐκθέσῃ ὑποψηφιότητα δημάρχου καὶ διὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος (132 π. Χ.), ἵνα κατορθώσῃ νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ ἔργον του. Πρὸς τοῦτο, καὶ ὅπως κολακεύσῃ ἀκόμη περισσότερον τὰ πλήθη, εἰσήγαγεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου νόμον, κατὰ τὸν ὁποῖον διενέμοντο εἰς τοὺς λαμβάνοντας ἀγροτικὸν κλῆρον δι' ἔξοδα ἐγκαταστάσεως τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα εἶχον περιέλθει εἰς τὸν δῆμον τῶν Ρωμαίων δυνάμει τῆς διαθήκης τοῦ βασιλέως τῆς Περγάμου Ἀττάλου Γ', τοῦ Φιλομήτορος. Ἐπίσης εἰσήγαγε νόμον περὶ μειώσεως τῆς στρα-

Τιβέριος καὶ Γάϊος Γράκχος οἱ δήμαρχοι.

τιωτικῆς θητείας, περὶ συγκροτήσεως τῶν δικαστηρίων ἐξ ἴσου ἀριθμοῦ συγκλητικῶν καὶ ἱππέων (ἐνῷ πρότερον ταῦτα ἀπετελοῦντο μόνον ἐκ συγκλητικῶν), τέλος δὲ καὶ νόμον, κατὰ τὸν ὁποῖον αἱ ὑπὸ τῶν δικαστηρίων λαμβανόμεναι ἀποφάσεις ὑπέκειντο εἰς ἔφεσιν ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου. Ἀλλ' ἐνῷ ἡ σύγκλητος τὸν ἐμίσησε δι' ὅλα ταῦτα ἔτι πλέον, ὁ λαὸς ἠδιαφόρει. Οὕτω δέ, ὅταν κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 132 ἐκλήθη ὁ δῆμος πρὸς ἐκλογὴν δημάρχων, ὁ ἀγροτικὸς πληθυσμὸς ἐλάχιστα μετέσχε τῆς ψηφοφορίας, ἐνῷ ἡ ἀντίπαλος μερὶς κατῆλθε συμπαγὴς εἰς τὸν ἐκλογικὸν ἀγῶνα. Τοῦτο ἀντιληφθέντες οἱ περὶ τὸν Τιβέριον, ἔκριναν ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀναβληθῇ ἡ ἐκλογὴ πρὸς συγκέντρωσιν ψηφοφόρων ἐκ τῶν ἀπουσιαζόντων φίλων του. Διὰ παρατεταμένων λοιπὸν ἀγορεύσεων καὶ ἀντεγκλήσεων κατώρθωσαν νὰ καταναλωθῇ ἡ ἡμέρα, χωρὶς νὰ διεξαχθῇ ἡ ψηφοφορία καὶ ἐπελθούσης τῆς ἑσπέρας νὰ ἀναβληθῇ ἡ ἐκλογή. Ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπομένην ἡ ἐπιτυχία δὲν ἐφαίνετο εὔκολος. Ἐπὶ πλέον οἱ ἀντίπαλοι, μόλις ἤρχισεν ἡ ψηφοφορία, ἤρχισαν νὰ θορυβοῦν κατὰ τρόπον καθιστῶντα ἀδύνατον τὴν διεξαγωγήν της. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῆς ὀχλαγωγίας ἐκείνης ὁ Τιβέριος μανθάνει ὅτι οἱ ἐν τῇ συγκλήτῳ ἐχθροί του ἀπεφάσισαν νὰ τὸν φονεύσουν. Τὸ καταγγέλλει λοιπὸν εἰς τοὺς περὶ αὐτόν. Ἀλλ' οἱ μακρότερον εὑρισκόμενοι δὲν ἤκουσαν τοὺς λόγους του, βλέποντες ὅμως κίνησιν περὶ αὐτὸν καὶ ἀγνοοῦντες τί συνέβαινεν, ἠρώτων πάντες συγχρόνως, χωρὶς νὰ δύνανται οὔτε νὰ ἐννοήσωσι τι οὔτε νὰ ἀκουσθῶσιν.

Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θορύβου καὶ τῆς συγχύσεως ἐκείνης, μὴ δυνάμενος νὰ ἀκουσθῇ ὁ Τιβέριος καὶ θέλων νὰ καταστήσῃ εἰς τοὺς ὀπαδούς του φανερόν, ὅτι μέγιστος κίνδυνος ἠπείλει τὴν ζωὴν αὐτοῦ καὶ αὐτῶν, ἔθηκε τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, ἵνα οὕτω δηλώσῃ ὅτι περὶ ταύτης προέκειτο. Ὅσοι ὅμως ἐκ τῶν ἀντιπάλων του ἔτυχε νὰ εὑρίσκωνται ἐκεῖ πλησίον, ἰδόντες τὴν χειρονομίαν ἐκείνην ἐνόμισαν, ὅτι ὁ Τιβέριος ἐζήτει νὰ ἀνακηρυχθῇ βασιλεύς· σπεύσαντες ὅθεν εἰς τὴν σύγκλητον ἀνήγγειλαν τοῦτο εἰς αὐτήν. Οἱ συγκλητικοὶ ἐταράχθησαν. Ἐνῷ δ' ἄλλος ἄλλην ἐξέφερε γνώμην περὶ τοῦ πρακτέου, Σκηπίων ὁ Νασικᾶς προέτεινε νὰ ἐκδοθῇ δόγμα τῆς συγκλήτου, διὰ τοῦ ὁποίου νὰ συνιστᾶται εἰς τὸν ὕπατον ἡ λῆψις ἐκτάκτων μέτρων πρὸς σωτηρίαν τῆς πολιτείας. Ἡ ἀρνητικὴ ὅμως ἀπάντησις, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν ὁ ὕπατος εἰς τὸν Νασικᾶν, ἐπέφερε τὴν ἔκρηξιν τῆς θυέλλης. Ὁ Νασικᾶς ὥρμησε πρὸς τὸ Καπιτώλιον, ὅπου εὑρίσκετο ὁ Τιβέριος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ τὸν ἠκολούθησαν καὶ οἱ πλεῖστοι ἐκ τῶν συγκλητικῶν συνοδευόμενοι ὑπὸ ροπαλοφόρων, φέροντες δὲ καὶ αὐτοὶ ρόπαλα ἢ θραύσματα καθισμάτων ἐπετέθησαν διὰ τούτων κατὰ τοῦ Τιβερίου καὶ τῶν ὀπαδῶν του ἀνερχομένων εἰς τρισχιλίους. Οἱ περισσότεροι τότε ἐξ αὐτῶν ἐτράπησαν εἰς φυγήν, ἐκ τῶν ἀπομεινάντων δὲ ἐφονεύθησαν ὑπερτριακόσιοι καὶ αὐτὸς ὁ Τιβέριος. Ἀλλ' ὁ Νασικᾶς δὲν ἠρκέσθη εἰς τοῦτο. Ἀπηγόρευσεν εἰς τὸν Γάϊον νὰ θάψῃ τὸ πτῶμα τοῦ ἀδελφοῦ του, οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλ' ἔρριψε καὶ ὅλων τῶν φονευθέντων τὰ πτώματα εἰς τὸν Τίβεριν, ἤρχισε δὲ καὶ ἀπηνῆ καταδίωξιν τῶν περισωθέντων ὀπαδῶν τοῦ Τιβερίου. Πολλοὶ τῶν συνεργῶν του ἐφονεύθησαν, πλεῖστοι δὲ ἐξωρίσθησαν, χωρὶς οὔτε οἱ μέν, οὔτε οἱ δὲ νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς δίκην. Μεταξὺ τῶν φονευθέντων συγκατελέγετο καὶ ὁ Διοφάνης, ὁ δὲ Βλόσιος κατώρθωσε νὰ σωθῇ καταφυγὼν εἰς τὴν Ἀνατολήν.

Παρὰ τὴν ἐπικράτησίν των ὅμως οἱ ἀντίπαλοι τοῦ Τιβερίου ἐφοβοῦντο τὸν λαὸν καὶ δὲν ἐτόλμησαν νὰ καταλύσωσι τὸν ἀγροτικὸν νόμον, οὕτω δὲ κατωρθώθη νὰ πιστεύσωσι πολλοὶ ὅτι ὁ Τιβέριος δι' ἄλλον λόγον, ἴσως δὲ καὶ δικαίως, ἐφονεύθη.

—5) *Γάϊος Γράκχος*. Οὗτος, γεννηθεὶς τῷ 151 π.Χ., ἔμεινεν ὀρφανὸς πατρὸς ἐν ἡλικίᾳ 4 ἢ 5 ἐτῶν καὶ ἀνετράφη ὑπὸ τῆς μητρός του. Ἡ Κορνηλία τοῦ ἔδωκεν ἀρίστην ἀνατροφὴν καὶ ἐνεπιστεύθη τὴν ἐκπαίδευσίν του εἰς τὸν ἐκ Μαράθου τῆς Φοινίκης διδάσκαλον τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ρητορικῆς Μενέλαον, ὅστις καὶ μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν τοῦ Γαΐου παρέμεινε φίλος καὶ σύμβουλός του. Ἐν νεαρωτάτῃ ἡλικίᾳ ὁ Γάϊος ἐμνηστεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ Λικιννίου Κράσσου, 16ετὴς δὲ κατετάχθη εἰς τὸν στρατὸν καὶ μετέσχεν ἐκστρατειῶν. Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ἐν ἔτει 134 π.Χ. ἠκολούθησε τὸν γαμβρόν του Σκηπίωνα τὸν Αἰμιλιανὸν εἰς τὴν Ἱσπανίαν καὶ ἐπολέμησεν ὑπ' αὐτὸν κατὰ τῶν Νομαντίνων, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του, ἐκλεγεὶς ταμίας, ἠκολούθησε τὸν ὕπατον Λεύκιον Αὐρήλιον Ὀρέστην εἰς τὴν Σαρδηνίαν τῷ 126 — 124 π. Χ., ὅπου καὶ διεκρίθη. Ἐπιστρέψας κατόπιν ἐν Ρώμῃ ἐξέθηκεν ὑποψηφιότητα δημάρχου καὶ παρὰ τὴν πεισματώδη ἀντίδρασιν τῶν πλουσίων ἠδυνήθη νὰ ἐπιτύχῃ. Μόλις ἐξελέγη προέβη εἰς τὴν ὑποβολὴν δύο νόμων. Ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν ὥριζεν ὅτι, ἐὰν ὁ δῆμος ἤθελεν ἀφαιρέσει ἀπό τινος ἄρχοντος τὸ ἀξίωμά του, θὰ ἔχανεν οὗτος ἐσαεὶ τὸ δικαίωμα νὰ καταλάβῃ οἱονδήποτε ἀξίωμα. Διὰ τοῦ νόμου τούτου ἐσκόπει ὁ Γάϊος νὰ ἐκδικηθῇ τὸν παλαιὸν συνάρχοντα καὶ ἀντίπαλον τοῦ ἀδελφοῦ του Μᾶρκον Ὀκτάβιον. Ὁ ἄλλος νόμος ὥριζεν, ὅτι, ἂν ἄρχων τις ἤθελε καταδικάσει εἰς ἐξορίαν Ρωμαῖον πολίτην ἀναπολόγητον, ὁ ἄρχων οὗτος ὑπέκειτο εἰς ποινήν. Ὁ νόμος οὗτος ἐστρέφετο κατὰ τοῦ ἄλλου ἐχθροῦ τοῦ Γαΐου Γράκχου, τοῦ Ποπιλλίου, ὅστις εἶχε καταδικάσει εἰς ἐξορίαν ἀναπολογήτους τοὺς διαφυγόντας ὀπαδοὺς τοῦ Τιβερίου. Ὁ Ποπίλλιος, γνωρίζων ποία τύχη τὸν ἀνέμενεν, ἐφρόντισε νὰ ἀπομακρυνθῇ ἐγκαίρως ἐξ Ἰταλίας καὶ οὕτω διέφυγε τὴν καταδίκην. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ὀκτάβιος οὐδὲν ἔπαθε, διότι αὐτὸς ὁ Γάϊος ἐζήτησε καὶ ἐπέτυχε τὴν ἀκύρωσιν τοῦ νόμου, παρακλήσει τῆς μητρός του μὴ θελούσης νὰ προσαφθῇ μεγάλη ἀτιμία εἰς τὸν ἄλλοτε ἐχθρόν των. Ἐπίσης ὁ Γάϊος εἰσηγήθη καὶ νόμους στρεφομένους κατὰ τῆς συγκλήτου, ἀφοῦ προηγουμένως ἐφρόντισε νὰ παράσχῃ εὐκολίας εἰς τὸν λαόν, ἵνα ἔχῃ ἀμέριστον τὴν ὑποστήριξίν του. Καὶ πρῶτον εἰσηγήθη νόμον, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁλόκληρος ἡ εἰς τὸ Ρωμαϊκὸν δημόσιον ἀνήκουσα γῆ θὰ διενέμετο εἰς τοὺς ἀκτήμονας, ἄλλον δι' οὗ εἰς τοὺς στρατευομένους ἐχορηγεῖτο ἱματισμὸς ἐκ μέρους τοῦ δημοσίου, χωρὶς νὰ κρατῆται ἡ ἀξία του ἐκ τοῦ μισθοῦ των· τρίτον, κατὰ τὸν ὁποῖον ἀπηγορεύετο ἡ κατάταξις εἰς τὸν στρατὸν νέων ἐχόντων ἡλικίαν μικροτέραν τῶν 17 ἐτῶν· ἄλλον δι' οὗ παρείχοντο εἰς πάντας τοὺς κατοίκους τῆς Ἰταλίας τὰ πολιτικὰ δικαιώματα τῶν κατοίκων τῆς Ρώμης, καὶ τέλος, νόμον καθ' ὃν τὸ δικαστικὸν σῶμα θὰ ἀπετελεῖτο ἐφεξῆς ὄχι ἀποκλειστικῶς ἐκ τῶν μελῶν τῆς συγκλήτου, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἴσου ἀριθμοῦ ἱππέων, τοῦτ' ἔστιν τριακοσίων. Ὁ νόμος οὗτος ὑπῆρξεν ἀναμφιβόλως καιριώτατον πλῆγμα κατὰ τῆς δυνάμεως τῆς συγκλήτου, ἀφ' οὗ μάλιστα ὁ λαός, ἐπικυρώσας αὐτόν, ἐχορήγησεν εἰς τὸν εἰσηγητήν του τὸ δικαίωμα νὰ ὁρίσῃ τίνες ἐκ τῶν ἱππέων ἔπρεπε νὰ καταλεχθῶσιν εἰς τὸ δικαστικὸν σῶμα. Ὁ Γάϊος ἀφ' οὗ ὥρισεν ὡς μέλη ἐκείνους ἐκ τῶν ἱππέων, οὓς ἐθεώρει ἀφωσιωμένους εἰς ἑαυτόν,

Digitized by Google

ἐπεβλήθη ἐπὶ τῆς συγκλήτου μέχρι τοιούτου, ὥστε νὰ ὑπακούσῃ κατ' ἀνάγκην εἰς τὰ κελεύσματά του. Ἐπὶ πλέον οὗτος, ὑποστηρίξας τὸν φίλον του Γάϊον Φάννιον, ἀνέδειξεν αὐτὸν ὕπατον, ἐξελέγη δὲ καὶ ὁ ἴδιος διὰ δευτέραν φορὰν δήμαρχος. Τρόπος καταπολεμήσεώς του δὲν ἐφαίνετο δυνατὸν νὰ εὑρεθῇ. Τέλος οἱ ἐχθροί του ἀπεφάσισαν νὰ μεταβάλωσι στάσιν καὶ ἀντὶ νὰ ἀντιδρῶσιν εἰς τὰς ἐνεργείας του προσεπάθησαν νὰ κολακεύσωσι καὶ αὐτοὶ τὸν λαόν, ἐκπληροῦντες πάσας τὰς ἐπιθυμίας του, ὄχι τόσον διὰ νὰ καταστῶσιν οἱ ἴδιοι δημοφιλεῖς, ὅσον διὰ νὰ ψυχράνωσι τὴν ἀγάπην αὐτοῦ πρὸς τὸν Γάϊον. Ὡς ὄργανον κατάλληλον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐξέλεξαν ἕνα ἐκ τῶν συναδέλφων του, τὸν δήμαρχον Λίβιον Δροῦσον, τὸν ὁποῖον ἔπεισαν νὰ προβαίνῃ εἰς πάσης φύσεως δημαγωγίας, ἔστω καὶ τὰς βλαβερωτάτας, δηλῶν ὅτι εἶχεν ἐν παντὶ τὴν συγκατάθεσιν καὶ τῆς συγκλήτου. Διὰ τῶν τοιούτων ἐνεργειῶν τοῦ Δρούσου προεκλήθη ψυχρότης τις τοῦ λαοῦ πρὸς τὸν Γάϊον. Ταύτην ἐπηύξησε καὶ ὁ ἄνθρωπος, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀναθέσει ὁ Γάϊος νὰ τὸν ἀντιπροσωπεύῃ ἐν Ρώμῃ κατὰ τὰς ἐξ αὐτῆς ἀπουσίας του καὶ τὸν ὁποῖον ἐθεώρει ὡς τὸ κυριώτερον στήριγμά του· ὁ ἄλλοτε ὕπατος Φούλβιος Φλάκκος. Ἡ κυριωτάτη περίστασις, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἐνέργεια τούτου ἐπέδρασεν ὀλεθρίως ἐπὶ τὰς τύχας τοῦ Γαΐου καὶ τῆς πολιτικῆς μερίδος του, ὑπῆρξεν ἡ ἐπὶ ἑβδομήκοντα ἡμέρας ἀπουσία τοῦ Γράκχου εἰς Ἀφρικήν, ὅπου ἀπεστάλη μετ' ἀποίκων, ἵνα ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ του Σκηπίωνος τοῦ νεωτέρου καταστραφείσης Καρχηδόνος ἱδρύσῃ τὴν ρωμαϊκὴν ἀποικίαν Ἰουνωνίαν (Junonia=Ἡραία).

Κατὰ τὴν ἀπουσίαν του ὁ Φούλβιος Φλάκκος διαφοροτρόπως συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ ψυχρανθῇ ἡ ἀγάπη τοῦ λαοῦ πρὸς τὸν Γάϊον, ὁ δὲ τῇ βοηθείᾳ τοῦ Γαΐου ἐκλεγεὶς ὕπατος Γάϊος Φάννιος, πεισθεὶς ὑπὸ τῆς συγκλήτου, ἐξεδίωξεν ἐκ Ρώμης διὰ τῆς βίας τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Γράκχου, οἱ ὁποῖοι ἐξ ὁλοκλήρου τῆς Ἰταλίας εἶχον συρρεύσει, ἵνα μετάσχωσι τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔμελλε νὰ διεξαχθῇ ψηφοφορία περὶ κυρώσεως νόμων τινῶν, τοὺς ὁποίους ὁ Γάϊος ἔμελλε νὰ εἰσαγάγῃ εἰς αὐτήν. Ὁ δὲ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀποτυχὼν κατὰ τὰς ὑπατικὰς ἐκλογὰς Λεύκιος Ὀπίμιος εἶχε κατορθώσει νὰ ἐνισχύσῃ τὸ κόμμα του μέχρι τοῦ σημείου, ὥστε, παρὰ τὴν σφοδρὰν ἀντίδρασιν τοῦ Γράκχου, νὰ ἐκλεγῇ ὕπατος εἰς τὰς νέας ἐκλογάς· τοῦτο δὲ ὑπῆρξεν ὀλέθριον διὰ τὸν Γάϊον, παρὰ τοῦ ὁποίου καὶ ὁ λαὸς πλέον οὐδὲν ἀνέμενεν, ἀφοῦ καὶ οἱ λοιποὶ δήμαρχοι καὶ αὐτὴ ἡ σύγκλητος εἶχον τὴν διάθεσιν νὰ μὴ τῷ ἀρνοῦνται τίποτε. Ὡς ἦτο δὲ ἑπόμενον, πρώτη φροντὶς τῶν ὑπερισχυσάντων ἀντιπάλων τοῦ Γαΐου ὑπῆρξεν ἡ κατάλυσις τῶν ὑπ' αὐτοῦ προταθέντων νόμων. Οὕτω τὴν ἡμέραν τῆς ψηφοφορίας ἔνοπλοι ὀπαδοὶ τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης μερίδος συνεκεντρώθησαν εἰς τὸ Καπιτώλιον καὶ κατέλαβον ἐπίκαιρα σημεῖα. Ὁ ἀναβρασμὸς ἦτο μέγας, ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ φόνου ὑπηρέτου τινὸς τοῦ ὑπάτου Λευκίου Ὀπιμίου, οὐδὲν ἄλλο συνέβη, τῶν συγκεντρωμένων ἀντιπάλων διαλυθέντων συνεπείᾳ ραγδαίας βροχῆς. Τὴν ἐπομένην ὅμως ἀντιγρακχικοὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἐκμεταλλευθῶσι τὸν φόνον τοῦ ὑπηρέτου, ἵνα δώσωσιν εἰς τὴν καταδίωξιν τοῦ Γαΐου τὸν τύπον τῆς νομιμότητος. Προσκαλέσαντες ὅθεν συγκέντρωσιν τοῦ λαοῦ περὶ τὸ πτῶμα, ἐπέτυχον νὰ γίνῃ τοιοῦτος θόρυβος, ὥστε αὐτὴ ἡ σύγκλητος νὰ ἀσχοληθῇ ἐπὶ τοῦ ζητήματος καὶ νὰ ἐκδώσῃ δόγμα, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ ὕπατος Ὀπίμιος διετάσσετο νὰ σώσῃ τὴν πόλιν, ὅπως ἠδύνατο, καὶ νὰ καταλύσῃ τοὺς τυράννους. Τότε ὁ Ὀπίμιος, συγκεντρώσας ἀρκετὸν στρατὸν καὶ ἐπικηρύξας τὴν κεφαλὴν τοῦ Γαΐου καὶ τοῦ Φουλβίου ἀντὶ ἴσου βάρους χρυσοῦ, ἡτοιμάζετο νὰ ἐπιτεθῇ τὴν πρωΐαν κατ' αὐτῶν. Τὰ πράγματα ἔφερον εἰς ἔνοπλον σύγκρουσιν. Παρὰ ταῦτα ὁ Γάϊος ἐξῆλθε τὴν ἐπομένην ἄοπλος ἐκ τῆς οἰκίας του καὶ μετέβη εἰς τὸν Ἀβεντῖνον λόφον, ὅπου συνεκεντροῦντο οἱ ὀπαδοί του, ἐλπίζων ὅτι θὰ τοὺς συνκρατήσει καὶ θὰ ἐπετύγχανεν ἴσως συμβιβασμόν τινα πρὸς τοὺς ἀντιπάλους. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀπεφασίσθη νὰ ἀποσταλῇ ὁ νεώτερος ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Φουλβίου εἰς τὴν ἀγοράν, ὅπου εὑρίσκετο τότε ὁ Ὀπίμιος. Οὗτος, μὴ ἀποκρούσας κατ' ἀρχὴν τὸν συμβιβασμόν, ἐζήτησεν ὡς πρῶτον ὅρον αὐτοῦ νὰ προσέλθωσι καὶ παραδοθῶσιν εἰς τὰς ἀρχὰς ὁ Γάϊος καὶ ὁ Φούλβιος διὰ νὰ δικασθῶσι συμφώνως μὲ τοὺς νόμους, ἄλλως ἠπείλησεν ὅτι διὰ τῶν ὅπλων θὰ διέλυε τοὺς στασιαστάς. Εἰς τὴν πρότασιν ταύτην τοῦ Ὀπιμίου ὁ Γάϊος ἐνόμισεν ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ δοθῇ ἀπάντησις. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ὀπίμιος δὲν ἀνέμεινε νὰ λάβῃ τοιαύτην. Πολυάριθμοι τότε ὁπλῖται καὶ Κρῆτες τοξόται διετάχθησαν νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν ἐν Ἀβεντίνῳ, οἱ ὁποῖοι, μὴ ἀναμένοντες οὕτω ταχεῖαν ἐπίθεσιν, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν καταδιωκόμενοι καὶ φονευόμενοι ὑπὸ τοῦ στρατοῦ τοῦ ὑπάτου. Μεταξὺ τῶν φευγόντων ἦσαν καὶ οἱ δύο ἀρχηγοί των. Ἐκ τούτων ὁ μὲν Φούλβιος κατεσφάγη, ὁ δὲ Γάϊος ἐφονεύθη ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ ἄλσους τῶν Ἐριννύων, εἰς τὸ ὁποῖον ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ δούλου του Φιλοκράτους εἰσῆλθεν, ἵνα εὕρῃ ἄσυλον. Κατά τινας, αὐτὸς ὁ Γάϊος διέταξε τὸν Φιλοκράτη νὰ τὸν φονεύσῃ, οὗτος δέ, ἀφοῦ ἐξετέλεσε τὴν διαταγὴν τοῦ κυρίου του, ηὐτοκτόνησεν ἔπειτα καὶ ὁ ἴδιος. Τὸ πτῶμα τοῦ Γαΐου καὶ τρισχιλίων ἐκ τῶν ὀπαδῶν του ἐρρίφθησαν εἰς τὸν Τίβεριν, ἀφοῦ ἀποκοπεῖσαι ἐκομίσθησαν εἰς τὸν Ὀπίμιον αἱ κεφαλαὶ τῶν ἀρχηγῶν. Δὲν ἠρκέσθησαν ὅμως εἰς τοῦτο ὁ ὕπατος καὶ ἡ σύγκλητος. Ἐδήμευσαν καὶ τὰς περιουσίας τῶν φονευθέντων, ἀπηγόρευσαν δὲ καὶ εἰς τὰς γυναῖκάς των νὰ πενθήσωσι διὰ τὸν θάνατον αὐτῶν. Τῆς Λικιννίας μάλιστα, τῆς συζύγου τοῦ Γαΐου, ἐδημεύθη καὶ ἡ προίξ.

Διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Γαΐου Γράκχου ἀπηλλάγησαν οἱ ἀντίπαλοί του ἀπὸ δεινοῦ ἐφιάλτου. Ὑπῆρχον ὅμως ἀκόμη ἀρκετοὶ ἐν Ρώμῃ βαρέως φέροντες τὸν θάνατον τῶν δύο ἀρχηγῶν καὶ ἀναμένοντες εὐκαιρίαν ἵνα ἐκδικηθῶσι. Τοιαύτη ὅμως δὲν τοῖς ἐδόθη, διότι ἡ σύγκλητος κατώρθωσε νὰ κατευνάσῃ τὰ πάθη. Οὕτως, ὀλίγον χρόνον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γαΐου, ἐπέτρεψε νὰ στήσωσι φανερὰ τοὺς ἀνδριάντας τῶν δύο Γράκχων καὶ νὰ μεταβάλωσιν εἰς τόπους προσκυνήματος τὰ μέρη, ὅπου οἱ δύο ἀρχηγοὶ εἶχον φονευθῆ. Διὰ τῆς ἀνοχῆς ταύτης τῆς συγκλήτου ἱκανοποιήθη ἡ φιλοτιμία τῶν ὀπαδῶν τῶν Γράκχων, οἱ ὁποῖοι, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, προσαρμοσθέντες πρὸς τὴν πραγματικότητα κατέστησαν ἀκίνδυνοι. Καὶ ὅμως τὸ γεγονός, ὅτι πρῶτοι οἱ Γράκχοι ἦλθον εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὴν ἀνέκαθεν σεβαστὴν σύγκλητον καὶ ὅτι τὸ πρῶτον αἷμα ἐν ἐμφυλίῳ πολέμῳ ἔρρευσεν ἐν Ρώμῃ συνεπείᾳ τῆς μεταρρυθμιστικῆς ἀποπείρας των, κατέστησε τὴν μνήμην των μισητὴν εἰς τοὺς Ρωμαίους τῶν μετ' αὐτοὺς γενεῶν. Ὁ Γάϊος ἰδίως ἐθεωρήθη ὡς ὁ καταστρεπτικὸς δαίμων, ἁμιλλῶνται δὲ Ἕλληνες καὶ Λατῖνοι συγγραφεῖς, τίς νὰ χαρακτηρίσῃ αὐτὸν καὶ τὴν πολιτικήν του διὰ φράσεων δριμυτέρων. Ὁ Διόδωρος λ.χ. ὁ Σικελιώτης λέγει, ὅτι ἡ πολιτικὴ τοῦ Γαΐου ἦτο «ὀλέθριος ἀνομία καὶ πόλεως ἀνατροπή», ὁ δ' Ἰούλιος Καῖσαρ δὲν διστάζει νὰ εἴπῃ περὶ τῶν νόμων του, ὅτι ἦσαν «ὀλέθριοι», καὶ περὶ τῆς δημαρχίας του, ὅτι ὑπῆρξε «μέγας διὰ τὴν πολιτείαν ὄλεθρος». Ὁ Σουητώνιος ἀναφέρει τοὺς Γράκχους μεταξὺ τῶν ἐνδόξων ρητόρων τῆς Ρώμης, λέγει ὅμως ὅτι δὲν πρέπει διὰ τὴν ρητορικήν των δεινότητα νὰ ἐπαινῇ αἱ καὶ τὸ ἔργον αὐτῶν. Εἰς ταῦτα ἀπαντᾷ ὁ Πλούταρχος λέγων, ὅτι τὸ ἰδανικὸν τοῦ μὲν Τιβερίου ὑπῆρξε τὸ «ἀνασῶσαι τοὺς δημοσίους ἀγρούς», τοῦ δὲ Γαΐου τὸ «μεῖξαι τὰ δικαστήρια» διὰ παρεμβολῆς εἰς τοὺς συγκλητικοὺς τριακοσίων ἱππέων.

Οἱ ἀπόγονοι τῶν Γράκχων. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἀμφότεροι οἱ ἀδελφοὶ Τιβέριος καὶ Γάϊος Γράκχοι εἶχον τέκνα· ταῦτα ὅμως, ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ ἀποθανόντα, δὲν κατώρθωσαν νὰ καταστῶσιν ὁπωσδήποτε γνωστὰ ὡς πρόσωπα ἱστορικά. Ἐν τούτοις κατὰ τοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους ἀναφαίνεται καὶ πάλιν ἐν Ρώμῃ οἰκογένεια Γράκχων, ὄχι διάφορος τῆς παλαιοτέρας, καὶ τὸ σπουδαιότατον καλεῖται οἰκογένεια ἐπιφανὴς (familia nobilis). Δὲν εἶναι σαφές, ἂν διὰ τοῦ ἐπιθέτου ἐπιφανὴς (nobilis) ὑποδηλοῦται, ὅτι ἡ οἰκογένεια τῶν Γράκχων κατὰ τοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους εἶχε καταλεχθῆ εἰς τοὺς πατρικίους, ἢ ἂν διὰ τὸ ἔνδοξον παρελθὸν της ἡ οἰκογένεια αὕτη ἐθεωρεῖτο ἐπιφανής. Φαίνεται ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Τιβερίου Γράκχου *Τιβέριος* ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του εἶχε νυμφευθῆ ἐν νεαρωτάτῃ ἡλικίᾳ (15 ἢ 16 τὸ πολὺ ἐτῶν), ἢ μᾶλλον ὅτι ἕτερός τις κλάδος τῶν Γράκχων (πιθανῶς οἱ Ἀσελλίωνες-Aselliones) διετήρησε τὸ ὄνομα τῆς οἰκογενείας καὶ ὡς συγγενεῖς τῶν ἐκλιπόντων ἐθεωρήθησαν ἀπόγονοι αὐτῶν. Ὁ ἐπιφανέστατος ἀντιπρόσωπος τῶν Γράκχων κατὰ τοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους *Σεμπρώνιος Γράκχος* (ἄγνωστον ποῖον προωνύμιον φέρει) ἀγχίνους καὶ εὔγλωττος, ἀλλὰ καὶ διεφθαρμένος καὶ ἐκπεφυλισμένος, ὑπῆρξεν ἐπὶ ἔτη ἐραστὴς τῆς θυγατρὸς τοῦ Αὐγούστου Ἰουλίας. Ὁ υἱὸς τοῦ Σεμπρωνίου *Γάϊος Γράκχος* ἔλαβεν ἐν Ρώμῃ τὸ ἀξίωμα τοῦ πραίτωρος, τὰ μέγιστα τιμηθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Τιβερίου. Ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Νέρωνος ἡ οἰκογένεια τῶν Γράκχων περιέπεσεν εἰς πλήρη ἀφάνειαν ἢ καὶ ὅλως ἐξέλιπεν.

[Περὶ τῶν ἀδελφῶν δημάρχων Τιβερίου καὶ Γαΐου Γράκχου πραγματεύεται λεπτομερῶς ὁ *Πλούταρχος* ἐν τοῖς βίοις αὐτῶν καὶ ὁ *Ἀππιανὸς* ἐν τῷ περὶ τῶν ἐμφυλίων πολέμων τῶν Ρωμαίων συγγράμματί του· περὶ τοῦ Τιβερίου, ἀντλῶν ἐκ τῶν ἀνωτέρω παλαιῶν συγγραφέων, γράφει ἀρκετὰ ἐκ τῶν νεωτέρων ὁ *Μᾶρκος Ρενιέρης* ἐν τῷ περ. Βλοσίου καὶ Διοφάνους συγγράμματί του. Περὶ τῶν προγόνων τῶν Γράκχων πλείστας πληροφορίας παρέχει ὁ *Λίβιος*, περὶ τῶν τελευταίων δὲ Γράκχων ὁ *Τάκιτος* ἐν τοῖς χρονικοῖς αὐτοῦ.]

Γ. Ι. ΚΑΡΒΕΛΑΣ

Γράλιστα *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Ἑλληνόπυργος.

γραλλαρία (ἡ) (Grallaria) *[Ζωολ.]*. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὀδοντορραμφῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *μυρμηκοφαγιδῶν*. Τὰ πτηνὰ τοῦ γένους τούτου ἔχουσι σῶμα εὔρωστον, μᾶλλον βραχύ, μὲ ράμφος χονδρὸν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καὶ ἀμβλὺ κατὰ τὸ ἄκρον του, πτέρυγας μᾶλλον βραχείας, οὐρὰν βραχυτάτην, πόδας λεπτούς, ὑψηλοὺς καὶ μεγάλους δακτύλους καὶ χρῶμα πυρρὸν ἢ φαιὸν κατὰ τὴν ράχιν καὶ ὑποκίτρινον κοιλίαν μὲ φαιὰς καὶ λευκὰς κηλῖδας. Αἱ γραλλαρίαι ἀπαντῶσιν εἰς τὴν Βόρειον Ἀμερικήν. Γνωστὰ περὶ τὰ 30 εἴδη ὧν κυριώτερον *γραλλαρία ἡ ποικιλόχρους* (Grallaria variegata), ἰθαγενὴς τῆς Νέας Γρενάδης.

Δ. Ν. Π.

Γραλλαρία ἡ ποικιλόχρους.

Γρα-Λυγιά *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Ἱεραπέτρας* τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ Λασιθίου Κρήτης. Κάτ. (1928) 206.

Γραμβοῦσα *[Γεωγρ.]*. Μέγα ἀκρωτήριον (ἀρχ. *Κώρυκον* καὶ *Κίμαρος*) προεκβαλλόμενον πρὸς Β καὶ ἐπὶ ἐκτάσεως 7 ναυτικῶν μιλλίων ἀπὸ τοῦ Δυτ. ἄκρου τῆς Κρήτης καὶ κλεῖον πρὸς Δ. τὸν κόλπον τῆς Κισάμου. Ἐπ' αὐτοῦ ὑπῆρχε τὸ πάλαι καὶ μικρὰ ὁμώνυμος πόλις.

Εἰς τὸ βόρειον αὐτοῦ ἄκρον κεῖται ἡ μικρὰ βραχώδης νησὶς «Ἄγρια Γραμβοῦσα» ἢ «Παλαιογραμβοῦσα» μήκους 2 χιλιομ. καὶ πλάτους μόλις 400 μέτρων. Νοτιοδυτικῶς τῆς τελευταίας ταύτης κεῖται ἑτέρα βραχώδης νησίς, ἡ κυρίως Γραμβοῦσα, ἥτις μετὰ τῆς ἔτι νοτιώτερον προεκβαλλομένης μικρᾶς βραχώδους χερσονήσου Τηγάνι καὶ τῆς ἀπὸ ταύτης μέχρι τῆς νησῖδος ἐκτεινομένης, δίκην κυματοθραύστου, σειρᾶς βράχων, σχηματίζεται ὁ λιμὴν τῆς Γραμβούσης. Ἡ κυρίως Γραμβοῦσα ἔχει σχῆμα τριγώνου, πλευρᾶς ἑνὸς περίπου χιλιομέτρου, καὶ ὕψος 450 ποδῶν (=140 μ.). Ἐπὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς αὐτῆς ἔκτισαν οἱ Ἐνετοὶ ὀχυρὸν φρούριον πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐπὶ τῆς Κρήτης κυριαρχίας των, τῆς ἀπειληθείσης κυρίως μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ὅτε οἱ Τοῦρκοι ἐγένοντο παντελῶς κύριοι τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου.

Μετὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ Χάνδακος (νῦν Ἡρακλείου) καὶ τὴν ὁλοσχερῆ κατάκτησιν τῆς Κρήτης ὑπὸ τῶν Τούρκων (1669), ἡ Γραμβοῦσα παρέμεινε μετὰ δύο ἑτέρων νησίδων, τῆς Σούδας καὶ τῆς Σπιναλόγκας, εἰς χεῖρας τῶν Ἐνετῶν καὶ ἐχρησίμευσεν ὡς βάσις τῶν πρὸς ἀνάκτησιν τῆς Κρήτης ἀκάρπων προσπαθειῶν των, συνάμα δ' ὡς ὕστατον καταφύγιον καὶ ὡς ὁρμητήριον τῶν «κλεφτῶν», οἵτινες ἀνεφάνησαν ἐπὶ τῶν Κρητικῶν ὀρέων ἀπ' αὐτῆς τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς τουρκικῆς κατακτήσεως. Ταῦτα μέχρι τοῦ 1692, ὅτε, μετὰ τὴν ἀτυχῆ ἀπόπειραν τῶν Ἐνετῶν πρὸς ἐκπόρθησιν τῶν Χανίων καὶ τὴν συγχρόνως ὑπ' αὐτῶν ὑποκινηθεῖσαν κρητικὴν ἐπανάστασιν ὑπὸ τὸν Ἰωάννην Μαχαιριώτην, ἡ Γραμβοῦσα παρεδόθη εἰς τοὺς Τούρκους, κατά τινας μὲν ὑπὸ δύο Ἰταλῶν ἀξιωματικῶν τῆς φρουρᾶς της, ἵνα ἐκδικηθῶσι τὸν φρούραρχον καθ' οὗ εἶχον λόγους δυσαρεσκείας, κατ' ἄλλους δὲ ὑπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ φρουράρχου της ἀντὶ ποσοῦ τινος χρυσῶν νομισμάτων.

Καθ' ἅπαντας τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας τὸ ὀχυρὸν ἐκεῖνο φρούριον ἐφυλάσσετο ὑπὸ μικρᾶς φρουρᾶς Κρητῶν γενιτσάρων. Κατὰ τὴν μεγάλην ἐπανάστασιν τοῦ 1821 οἱ Κρῆτες, μετὰ τὴν εἰς Κρήτην κάθοδον ὑδραϊκῶν τινων πλοίων συνοδευόντων τὸν κατὰ Μάϊον 1823 κατελθόντα εἰς Κρήτην Ἐμμ. Τομπάζην ὡς ἁρμοστὴν αὐτῆς, ἀπεπειράθησαν νὰ γίνωσι κύριοι τοῦ περιμαχήτου φρουρίου, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος. Ἐν τέλει τῷ 1825 ἐννεακόσιοι Κρῆτες ἐκ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ πολεμιστῶν, συγκεντρωθέντες εἰς Μονεμβασίαν, ἔπλευσαν ὑπὸ τὸν Δημ. Καλέργην εἰς Γραμβοῦσαν καὶ ἐνεργήσαντες μετὰ θάρρους καὶ δεξιότητος κατώρθωσαν νὰ γίνωσι κύριοι αὐτῆς, αἰχμαλωτίσαντες καὶ τὴν μικρὰν φρουράν της (2 Αὐγ. 1825). Τοιουτοτρόπως οἱ Ἕλληνες ἐγένοντο κάτοχοι ἑνὸς φρουρίου ἐν Κρήτῃ, τὸ ὁποῖον κατέστη ἔκτοτε τὸ κυριώτερον ἔρεισμα τῶν περαιτέρω ἐν Κρήτῃ πολεμικῶν ἐνεργειῶν καὶ τὸ ἀσφαλέστερον καταφύγιον τῶν διωκομένων γυναικοπαίδων. Πρωτίστη μέριμνα τῶν πορθητῶν ὑπῆρξεν ἡ ἀνέγερσις ἐν τῷ φρουρίῳ ἐκκλησίας (τοῦ Εὐαγγελισμοῦ) μετὰ κενοταφίου τῶν πεσόντων κατὰ τὴν ἔφοδον τοῦ Δεκεμβρίου 1823 ἀδελφῶν των. Ἀλλὰ καθ' ὃν χρόνον τὸ φρούριον ἐκεῖνο ἀπέβη τοσοῦτον χρήσιμον εἰς τὸν ἐν Κρήτῃ ἐθνικὸν ἀγῶνα, ναυτικοί τινες ἐκ Ψαρῶν καὶ ἐκ Κάσου, ἑλκυσθέντες ἐκ τοῦ ὀχυροῦ αὐτοῦ καὶ ἐκ τῆς ἐπικαίρου θέσεώς του, ἐγκατεστάθησαν ἐν αὐτῷ μετὰ τῶν πλοίων των καὶ προσεταιρισθέντες Κρῆτάς τινας, κατέστησαν αὐτὸ πειρατικὸν ὁρμητήριον. Ἡ ἐν Κρήτῃ ἐπαναστατικὴ κυβέρνησις, ἀποπειραθεῖσα νὰ διαλύσῃ αὐτούς, ἀπέτυχεν, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ τὴν συνδρομὴν τῆς ἐν Πελοποννήσῳ κεντρικῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, ἥτις ἀπέστειλεν εἰς Γραμβοῦσαν τὸν ναύαρχον Κόχραν.

Καταπλεύσας οὗτος εἰς Γραμβοῦσαν διὰ τῆς

Digitized by Google

ἀτμηλάτου φρεγάτας «Ἑλλάς», ἀντὶ νὰ κατάσχῃ τὰ ἀνάριθμα καὶ μικρὰ πειρατικὰ σκάφη, ἠρκέσθη νὰ συστήσῃ εἰς τοὺς ἐπιβαίνοντας αὐτῶν νὰ μὴ κακοποιῶσι τοὺς ἀνθρώπους τῶν ὑπ' αὐτῶν συλλαμβανομένων πλοίων. Τοῦτο ἐνεθάρρυνε τοὺς πειρατάς, οἵτινες ἀνενόχλητοι ἐξηκολούθησαν τὸ ἔργον των, λῃστεύοντες τὰ ἐκεῖθεν διερχόμενα πάσης σημαίας ἐμπορικὰ πλοῖα. Τόση δὲ ἦτο ἡ ἰσχύς των, ὥστε ἡ ἀγγλικὴ φρεγάτα «Σίβυλλα», καταπλεύσασα ἐκεῖ, κατόπιν εἰδήσεων τοῦ Γάλλου ναυάρχου Bruix, καθ' ἃς ἐννεακόσιοι πειραταὶ εἶχον συγκεντρωθῆ εἰς τὸ καταφύγιον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον καὶ ὠχύρωσαν διὰ τεσσαράκοντα κανονίων, καὶ ἀνοίξασα πῦρ κατὰ τῶν πειρατῶν, οὐδὲν ἐπέτυχε, σχοῦσα μάλιστα καὶ τεσσαράκοντα ναύτας καὶ δύο ἀξιωματικοὺς φονευθέντας ἢ βαρέως τραυματισθέντας. Ἡ κατάστασις αὕτη εἵλκυσε τότε συντονωτέραν τὴν προσοχὴν τῶν ἀνὰ τὰ ἑλληνικὰ ὕδατα εὐρωπαϊκῶν στόλων καὶ ἀρχομένου τοῦ Ἰανουαρίου 1828 κατέπλευσαν εἰς Γραμβοῦσαν 20 ἀγγλικὰ καὶ γαλλικὰ πολεμικὰ πλοῖα ὑπὸ τοὺς ναυάρχους Σταίνης καὶ Ρεβερσώ. Ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις, ἀνησυχήσασα τότε, ἀπέστειλε συγχρόνως ἐκεῖ τὸν Ἀλέξανδρον Μαυροκορδᾶτον διὰ τῆς ἀγγλικῆς φρεγάτας «Καμβρίας», τῆς κυβερνωμένης ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου Ἄμιλτων. Ὀλίγον πρὸ τοῦ κατάπλου τοῦ ἀγγλο-γαλλικοῦ στόλου εἶχον καταπλεύσει εἰς Γραμβοῦσαν ἑλληνικὰ πλοῖα, φέροντα τὸ σῶμα τοῦ ἡρωϊκοῦ Ἠπειρώτου ἀρχηγοῦ Χατζημιχάλη.

Οἱ ναύαρχοι δι' ἐγγράφου των ἀπῄτησαν ἀπὸ τὴν ἐν Γραμβούσῃ ἐπιτροπὴν νὰ τοῖς παραδώσῃ 8 πειρατικὰ σκάφη, τὴν λείαν ἥτις εἶχε διαρπαγῆ ὑπὸ τῶν πειρατῶν καὶ τέλος τινὰς ἐξ αὐτῶν ὀνομαστὶ ὁρισθέντας. Συγχρόνως ὁ Μαυροκορδᾶτος ἀποβιβασθεὶς εἰς τὴν νησῖδα συνέστησεν εἰς τὴν ἐν τῷ φρουρίῳ ἐπιτροπὴν νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὰ αἰτήματα τῶν ναυάρχων καὶ ἀπῆλθεν. Ἡ ἐπιτροπὴ διεβεβαίωσε τοὺς ναυάρχους ὅτι οἱ πειραταί, προλαβόντες εἶχον ἐξαφανισθῆ ἤδη ἐκεῖθεν, ὅτι τὰ ἐγκαταλειφθέντα ἐκεῖ πειρατικὰ ἦσαν εἰς τὴν διάθεσίν των, παρεκάλει δὲ μόνον νὰ ἐπιτρέψωσι τὴν δι' αὐτῶν μεταφορὰν τοῦ σώματος Χατζημιχάλη εἰς Σφακιὰ καὶ εἶτα κατάσχωσι ταῦτα.

Εἰς τοιοῦτον σημεῖον εὑρίσκοντο τὰ πράγματα ὅτε τυχαῖόν τι συμβεβηκὸς ἐξετράχυνε τὴν κατάστασιν. Τὴν ἐπομένην τοῦ συμμαχικοῦ τελεσιγράφου, τὸ ἐν τῷ λιμένι τῆς Γραμβούσης ἑλληνικὸν πλοῖον «Τερψιχόρη» ἀνετινάχθη ἐκ τυχαίας ἀναφλέξεως τῆς ἐν αὐτῷ πυρίτιδος, καὶ ἐνῷ ἡ ἐπιτροπὴ ἔσπευδε νὰ παράσχῃ πρὸς τοὺς ναυάρχους τὰς δεούσας ἐξηγήσεις, ὁ Ἄγγλος ναύαρχος Σταίνης διέτασσε τὸν βομβαρδισμὸν πάντων τῶν ἐν τῷ λιμένι ἑλληνικῶν πλοίων, ἐκ τῶν ὁποίων ὅμως ἓν μόνον ὑπέστη βλάβην τινὰ ἀσήμαντον.

Τότε ὁ ἄρτι εἰς Ἑλλάδα ἀφιχθεὶς κυβερνήτης Καποδίστριας, πληροφορηθεὶς τὰ ἐν Γραμβούσῃ συμβάντα, ἀπέστειλεν ἐκεῖ ἕνα λόχον ὑπὸ τὸν φιλέλληνα Ἄγγλον Οὔρκουαρδ, ὅστις καὶ κατέλαβε τὸ φρούριον ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀντιρρήσεως τῶν ἐκεῖ ἐπαναστατῶν. Δυστυχῶς μετά τινας ἡμέρας κατερρίφθη ὑπὸ αἰφνιδίως πνεύσαντος σφοδροῦ ἀνέμου ἡ σκιὰς μικροῦ τινος καφενείου, ὑφ' ἣν ἐκάθητο ὁ Οὔρκουαρδ, ἥτις ἐφόνευσεν αὐτόν. Ἐκ τοῦ ὅλως τυχαίου συμβάντος τούτου λαβὼν ἀφορμὴν ὁ Σταίνης κατέλαβε τὸ φρούριον διὰ μικτοῦ ἀγήματος ἐκ 100 Ἄγγλων καὶ 40 Γάλλων ναυτῶν καὶ διώρισεν Ἄγγλον ἀξιωματικὸν ὡς φρούραρχον τῆς νησῖδος, τὸν Στρογκουαίης, ὅστις μετ' ὀλίγον ἐδίωξεν ἐκ τῆς νησῖδος οὐ μόνον ἅπαντας τοὺς Κρῆτας ὁπλοφόρους, ἀλλὰ καὶ τὰ γυναικόπαιδα.

Παρ' ὅλα ταῦτα ἡ ἑλληνικὴ σημαία ἐξηκολούθει νὰ κυματίζῃ ἐπὶ τοῦ περιμαχήτου φρουρίου μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου 1830, ὅτε κατέπλευσεν εἰς Σούδαν ὁ αἰγυπτιακὸς στόλος ὁ φέρων τὸν στρατὸν τοῦ Μεχμὲτ-Ἀλῆ τῆς Αἰγύπτου, εἰς ὃν κατεκυρώθη ἡ Κρήτη, μετὰ δεκαετεῖς ἀγῶνας, ὑπὸ τῶν προστατίδων Δυνάμεων. Τότε κατέπλευσαν εἰς Γραμβοῦσαν τρία τῶν Δυνάμεων τούτων πολεμικὰ σκάφη, ἓν ἀγγλικόν, ἓν γαλλικὸν καὶ ἓν ρωσικόν, ἅτινα κατεβίβασαν τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν καὶ ἀντ' αὐτῆς ὕψωσαν τὰς ἰδικάς των φρουρουμένας ἀπὸ μικροῦ ἐξ ἑκάστου πλοίου ἀγήματος. Μετὰ δύο περίπου μῆνας οἱ Ἄγγλοι καὶ Γάλλοι ἀπεσύρθησαν, παραμεινάντων ἐν Γραμβούσῃ μόνον τῶν Ρώσων (Νοέμβρ. 1830), οἵτινες παρέδωσαν αὐτὴν εἰς τοὺς Αἰγυπτίους τὴν 21 Ἰανουαρίου 1831.

Κατὰ τὰς μεταγενεστέρας κρητικὰς ἐπαναστάσεις τὸ φρούριον τῆς Γραμβούσης οὐδὲν ἐδραμάτισε μέρος. Τὰ ὑπερύψηλα τείχη του διατηροῦνται ἡμιηρειπωμένα καὶ φοβερὰ μὲ τὰς πανταχοῦ ἐγκατεσπαρμένας ἐπάλξεις των διὰ τῶν κρητικῶν θαλασσῶν τὴν κατόπτευσιν. Ὅλη τῆς νήσου ἡ ἀπόκρημνος κλιτὺς βρίθει σφαιρῶν καὶ ὀβολίσκων, ὅλων τῶν διαστάσεων καὶ ὅλων τῶν ἐποχῶν, καθ' ἅς, κατὰ τὰς διαφόρους ὑπαμοιβὰς τῆς τύχης τῆς Κρήτης, ἄλλοτε κατελάμβανον τὴν Γραμβοῦσαν οἱ Ἑνετοὶ καὶ ἄλλοτε οἱ Τοῦρκοι. Ἐντὸς ὅμως τοῦ φρουρίου ἡ εἰκὼν εἶναι διάφορος· τὰ φύλλα τῆς πύλης του ἔκειντο (τῷ 1901) χαμαὶ πεπτωκότα, μὴ διατηρουμένων παρὰ τῶν σιδηρῶν αὐτῶν ἐπενδύσεων καὶ τῶν μοχλῶν των· πάντα τὰ ἐν τῷ φρουρίῳ κτίσματα, ἑνετικοὶ στρατῶνες, ἀποθῆκαι, οἰκίαι, εἶχον καταπέσει καὶ μόνος ὠρθοῦτο εἰσέτι (1901) ὁ καθολικὸς τῶν Ἑνετῶν ναός, μὲ τὴν ρυθμοῦ Ἀναγεννήσεως πρόσοψίν του· σκωριῶντα πέταλα ἡμιόνων σαγαὶ σεσηπυῖαι, πινάκια καὶ φιάλαι τεθραυσμένα, ὀστᾶ ἀποχωσθέντα καὶ τάφοι πυκνοὶ καὶ σφαῖραι καὶ ὀβολίσκοι δεικνύουν, ὅτι ἐπὶ τῆς ἐρήμου ταύτης κορυφῆς, εἰς ἣν τώρα ἀνάσσει ἡ σιγὴ καὶ ἡ ἠρεμία, ἐστροβίλισαν, εἰς ὄχι μακρὸν παρελθόν, τὰ ἀνθρώπινα πάθη. Ἀπὸ τὰ πλεῖστα μέρη τῶν τειχῶν ἔχουν ἀφαιρεθῆ τὰ ἐμβλήματα, οἱ μαρμάρινοι θυρεοὶ μὲ τὸν λέοντα τοῦ Ἁγίου Μάρκου ἐπερείδοντα τοὺς ὄνυχας ἐπὶ τοῦ ἀνοικτοῦ εὐαγγελίου, δεῖγμα καὶ αὐτὸ τῆς κατὰ τῶν Ἑνετῶν λύσσης τῶν Τούρκων· αἱ παμμεγέθεις δεξαμεναὶ τοῦ φρουρίου, ἀφ' ὧν ὑδρεύοντο ἄλλοτε οἱ ὑπερασπισταί του, εἶναι καὶ σήμερον ἔτι μέχρι χειλέων πεπληρωμέναι, διότι οὐδείς, ἀπὸ αἰῶνος, ἐζήτησε τὸ ὕδωρ των· εἰς ὑπόγειον πυριταποθήκην εὑρέθη πυρῖτις τόσον καλῶς διατηρηθεῖσα, ὥστε ἐχρησιμοποιήθη ἐπιτυχῶς παρὰ κυνηγῶν, ἐπισκεπτῶν τῆς νήσου.

Ἐπὶ τῆς παρακειμένης νησῖδος Ἀγρία Γραμβοῦσα λειτουργεῖ φάρος Ἄγκα ἐκπέμπων ἔκλαμψιν λευκήν, 19 μιλλίων, ἀνὰ 10 δ.λ.

Ν. ΚΑΛΟΜΕΝΟΠΟΥΛΟΣ—Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

— **Γραμβοῦσα** καὶ *Γραβοῦζα* ἢ *Γραμπούζα* [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ὀνομασίαι δύο μικρῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου ἐκτὸς τῆς Κρητικῆς, καί: —1) Τῆς ἐγγύτατα καὶ Β. τῆς ἄκρας Καλοτάρι τῆς Ἀμοργοῦ καὶ κατέναντι τῆς νήσου Ἀντίκερος (πλάτ. 36° 48' 30" Β, μῆκ. 25° 45' 30" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1866: Amorgo and Denusa islands). — 2) Τῆς παρὰ τὸ Β. τμῆμα τῆς Ἀν. ἀκτῆς τῆς Θάσου (πλάτ. 40° 42' 10" Β., μῆκ. 24° 46' 50" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1085: Thasso to Dardanelles). Σ. Ε. Λ.

— **Γραμβοῦσα** [*Παραλ. Γεωγρ.*]. —1) Νῆσος τοῦ κόλπου τῆς Ἀτταλείας εἰς 4 μίλλια ΒΑ (πλάτ. 36° 13' 15" Β, μῆκ. 30° 31' 45" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 236: Rhodos to Karaburnù) τοῦ ἀκρωτηρίου Χελιδόνια. εἶναι ἡ *Κράμβουσα* (Λυκίας) τῶν ἀρχαίων (Σταδ. Μεγάλ. θαλασ. 189) ἥτις εἶχεν, ὅπως καὶ ἡ Κρητικὴ Γραμβοῦσα, κατέναντι τῆς μεγάλην ξηρὰν ὀνομαζομένην Κώρυκος (*Στράβ.* Didot 568,48). — 2) Βραχονησὶς πρὸ τοῦ φρουρίου Κοργκὸς (πλάτ. 36° 27' Β., μῆκ. 34° 10' Ἀν., χαρτ. ἀγγλ. 237: Karaburnù to Karadashburnù) τῆς Καραμανίας. Εἶναι ἡ *Κράμβουσα* (Κιλικίας) τῶν ἀρχαίων. Ἡ αὐτὴ ὡς ἄνω μνησθεῖσα σύμπτωσις παρουσιάζεται ἐκ τρίτου «*Κράμβουσα νῆσος καὶ Κώρυκος ἄκρα*» (*Στράβ.* Didot 5/2,33). Σ. Ε. Λ.

Γραμέντζα [*Γεωγρ.*]· βλ. λ. Γραμμένη.

γράμμα (τό)· σύμβολον φθόγγου, φωνῆς: «τὰ εἰκοσιτέσσαρα γράμματα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου», τὰ εἰκοσιτέσσαρα σύμβολα, διὰ τῶν ὁποίων παριστάνονται αἱ στοιχειώδεις φωναὶ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, «γράμματα μικρά», «γράμματα μεγάλα ἢ κεφαλαῖα» || *γράμματα*· ἡ ἑτέρα ὄψις τοῦ νομίσματος ἐπὶ τῆς ὁποίας δηλοῦται ἡ ἀξία, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἑτέραν ὄψιν ἐπὶ τῆς ὁποίας εἶναι τυπωμένον στέμμα ἢ κεφαλή: «κορώνα ἢ γράμματα» ἐπὶ τῶν παιζόντων || *γράμματα*· ὁ ἔγγραφος λόγος, γραφὴ καὶ ἀνάγνωσις: «γράμματα ξέρεις;» || ἡ φιλολογία, τὰ μνημεῖα τοῦ γραπτοῦ λόγου: «καθηγητὴς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων», «καλλιεργοῦνται τὰ γράμματα καὶ αἱ ἐπιστῆμαι» || «οἱ ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων» οἱ ἀσχολούμενοι εἰς τὴν φιλολογίαν καὶ τὰς ἐπιστήμας ἐν γένει || ἐπιστολή, ἔγγραφος παραγγελία: «γράφω—, κάμνω—, στέλλω—, λαμβάνω γράμματα», «ἔστειλε γράμμα καὶ γραφή» || τὸ γράμμα, ὁ τύπος, ἡ ἐπιπολῆς ἔννοια τῶν γραφομένων ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν βαθυτέραν καὶ ἀπωτέραν: «τὸ γράμμα τοῦ νόμου» ἐν ἀντιθέσει πρὸς «τὸ πνεῦμα τοῦ νόμου» ἡ τοιαύτη ἐκδοχὴ χρησιμοποιεῖται πρὸς καταστρατήγησιν διατάξεώς τινος || τὰ *γράμματα*· ἡ περὶ τὰ γράμματα ἐνασχόλησις, ἡ φοίτησις εἰς ἀνώτερον σχολεῖον πρὸς σπουδήν: «τὸν ἕνα τὸν ἔκαμε ἔμπορο, τὸν ἄλλον τὸν ἔβαλε 'ς τὰ γράμματα», «τὸν ἐπῆρε ἀπὸ τὰ γράμματα γιατὶ δὲν εἶχε προκοπή».

—[ΓΛΩΣΣΟΛ.] Καλεῖται *γράμμα* τὸ σημεῖον, διὰ τοῦ ὁποίου παριστάνομεν γραπτῶς σύμπλεγμα φθόγγων ἢ καὶ ἕνα μόνον φθόγγον. Καὶ σύμπλεγμα μὲν φθόγγων—δηλαδὴ συλλαβὰς ἢ καὶ ὁλοκλήρους λέξεις—παριστάνουν τὰ γράμματα τῆς *συλλαβογραφικῆς* γραφῆς, ὁποία εἶναι καὶ ἀκόμη καὶ σήμερον ἡ τῶν σημιτικῶν καὶ ἄλλων λαῶν, ἔτι δὲ τὰ τῆς *συμβολικῆς*, *εἰκονογραφικῆς* καὶ *ἰδεογραφικῆς* λεγομένης γραφῆς, ὁποία λ. χ. ἦτο ἡ τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων ἱερογλυφικὴ γραφὴ κτλ. Ἕνα δὲ μόνον φθόγγον παριστάνουν τὰ γράμματα τῆς *φθογγογραφικῆς* γραφῆς, ὁποία εἶναι ἡ ἑλληνική, ἡ τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν, ἡ τῶν Τούρκων (ἀφ' ὅτου παρέλαβον τὸ λατινικὸν ἀλφάβητον) καὶ ἄλλων. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ φθογγογραφικῇ γραφῇ ἕνεκα τῆς ἀτελείας καὶ τῶν ποικίλων ἐλλείψεων της ὀλίγα εἶναι τὰ γράμματα, τὰ ὁποῖα παριστάνουν ἕνα καὶ μόνον φθόγγον. Οὕτως ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ τὰ *α, ι, υ* παριστάνουν καὶ τὰ μακρὰ καὶ τὰ βραχέα φωνήεντα τὰ δηλούμενα διὰ τῶν γραμμάτων τούτων, τὸ *ο* παρίστανε κατ' ἀρχὰς ὡσαύτως τό τε βραχὺ *ο* καὶ τὸ μακρὸν (δηλαδὴ τὸ *ω*), ἔτι δὲ καὶ τὸ *ου*, διὰ τοῦ *ε* ἐγράφετο ἐπίσης τό τε βραχὺ καὶ τὸ μακρὸν *ε* (δηλαδὴ τὸ *η*)· διὰ τοῦ *κ* ἐγράφετο καὶ γράφεται ἀκόμη καὶ τὸ οὐρανικὸν *κ* (ὅπως προφέρεται πρὸ τῶν λεπτῶν φωνηέντων *ε, ι* κλ.: *κῆπος, κεφαλή, κιμωλία* κ. λ.) καὶ τὸ ὑπερῳϊκὸν (τὸ πρὸ τῶν ἁδροτέρων φωνηέντων *α, ο, υ=ου* κλ.: *καλός, κόπτω* κλ.). Περισσοτέρους τοῦ ἑνὸς φθόγγους παριστάνουν συνήθως τὰ γράμματα τῶν γλωσσῶν, αἱ ὁποῖαι χρησιμοποιοῦν τὴν ἱστορικὴν ὀρθογραφίαν, ὁποία λ. χ. εἶναι ἡ ἑλληνική, ἡ ἀγγλική, ἡ γαλλικὴ κλ. Οὕτω λ. χ. ἐν τῇ νέᾳ ἑλληνικῇ τὸ *αυ*, ἄλλοτε μὲν παριστάνει τὸ *αβ*, ἄλλοτε τὸ *αφ*, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ *ευ* (=*εβ* καὶ *εφ*), τὸ *σ* ἄλλοτε τὸ κυρίως *σ* καὶ ἄλλοτε τὸ *ζ* (*σεισμός, Σμύρνη, συγυρισμένος* κλ.), ἀντιστρόφως δὲ περισσότερα τοῦ ἑνὸς γράμματα παριστάνουν ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν φθόγγον, π. χ. τὰ τῆς νέας ἑλληνικῆς: *ι, η, υ, ῃ, ει, οι, υι* (=*ί*) κλ. κλ. Τὰς ἐλλείψεις καὶ ἀτελείας ταύτας τῆς φθογγογραφικῆς γραφῆς προσπαθεῖ νὰ ἄρῃ ἡ λεγομένη *φωνητικὴ γραφή*, ἧς σκοπὸς εἶναι ἡ παράστασις ἑκάστου φθόγγου διὰ ἰδίου γράμματος καὶ ἑνὸς μόνου. Τοιαύτην λ.χ. γραφὴν προσπαθοῦν νὰ ἐπινοήσουν διάφοροι γλωσσολόγοι—καὶ ἰδίως φωνολόγοι—πρὸς ἀκριβεστέραν διάκρισιν τῶν διαφόρων φθόγγων ἀπ' ἀλλήλων, τὸ ἐν Χάγῃ δὲ συνελθὸν (1928) Α' διεθνὲς γλωσσολογικὸν συνέδριον ἀπησχολήθη καὶ μὲ τὸ ζήτημα τῆς ἐπινοήσεως καὶ καθιερώσεως κοινῆς, διεθνοῦς φωνητικῆς γραφῆς· ἀλλ' ἕνεκα τῶν δυσκολιῶν τοῦ ζητήματος συνεστάθη ἐπιτροπὴ ἐξ εἰδικῶν φωνολόγων πρὸς εὐρυτέραν μελέτην τοῦ ζητήματος καὶ ὑποβολὴν τῶν πορισμάτων της εἰς τὸ προσεχὲς Β' διεθνὲς συνέδριον τῶν γλωσσολόγων. Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

—[ΜΕΤΡΟΛ.] Ἐκλήθη *γράμμα* τὸ φαρμακευτικὸν βάρος τῶν Ρωμαίων scrupulus ἐκ τῶν ἐλαχίστων σταθμῶν τῆς ρωμαϊκῆς ἐποχῆς (*Κέλσος* 5, 17 *Πλίνιος*, 21, 109. *Γαληνὸς* 19, 749 ff), ἅτινα κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα εἰσήχθησαν διὰ τῶν Ἀράβων εἰς τὰ πρῶτα φαρμακεῖα τοῦ Salerno καὶ εἶτα διεδόθησαν ἐν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ. Σπανίως τὸ γράμμα χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ συγχρόνῳ συνταγογραφίᾳ καὶ συμβολίζεται διὰ τοῦ στοιχείου Ə. Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ $^1/_{288}$ τῆς φαρμακευτικῆς λίτρας, τὸ $^1/_{24}$ τῆς φαρμακευτικῆς οὐγγίας, τὸ $^1/_3$ τῆς φαρμακευτικῆς δραχμῆς καὶ ἀντιστοιχεῖ πρὸς 20 κόκκους ἢ 1,296 γραμμάρια. Δυνατὸν νὰ συγχυσθῇ πρὸς τὸ γραμμάριον τὸ καὶ *γράμμον* ὑπό τινων συγχρόνων καλούμενον. Ε. Ι. ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

— *γράμματα δημόσια* [*Ἀρχ.*]. Οὕτως ἀπεκαλεῖτο ἐν τῷ συνόλῳ του τὸ ἀρχεῖον τῆς πολιτείας, ἐν ᾧ περιείχοντο πᾶσαι αἱ γραπταὶ ἐπίσημοι πράξεις τῆς πολιτείας, μὲ τὴν διαφύλαξιν καὶ τακτοποίησιν τῶν ὁποίων ἦτο ἐντεταλμένος ὁ «κατὰ πρυτανεῖαν γραμματεύς». Ι. Λ. Σ.

—*γράμματα Ἐφέσια* [*Ἀρχ.*]. Οὕτως ἐκαλοῦντο αἱ ἐπὶ τοῦ στεφάνου, τῆς ζώνης καὶ τῶν ποδῶν τῆς ἐν Ἐφέσῳ Ἀρτέμιδος κεχαραγμέναι ἀκατανόητοι ἐν πολλοῖς λέξεις, αἵτινες προφερόμεναι εἶχον μαγικὴν δύναμιν. Αἱ λέξεις αὗται ἀναγραφόμεναι ἐπὶ μεμβράνης, μετάλλου, ὀπτῆς γῆς κλπ., ἐφέροντο ὡς εἶδος φυλακτοῦ ὑπὸ τῶν πιστευόντων εἰς τὴν μαγικότητά των. Ἐν Ἐφέσῳ κατεσκευάζοντο καὶ ἐπωλοῦντο τοιοῦτα φυλακτὰ ἢ ἀντιβασκάνια.

Φυλακτὸν ἐξ ὀπτῆς γῆς μετ' Ἐφεσίων γραμμάτων εὑρισκόμενον ἐν τῷ μουσ. τῶν Συρακουσῶν.

— *γράμματα τραπεζικὰ* [*Ἀρχ.*] ἄλλως *ὑπομνήματα*, *ἐφημερίδες*. Οὕτως ἐκαλοῦντο παρ' ἀρχαίοις τὰ βιβλία τῶν τραπεζιτῶν.

— *γράμματα χρύσεια*· βλ. χρυσογραφία.

— *γράμματα καὶ τεχνῶν ἀριστεῖον*· βλ. λ. ἀριστεῖον *γραμμάτων καὶ τεχνῶν*.

γραμμαγγὶς (ἡ) (Grammangis) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀρχεοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας ἐτησίας ἐπιφύτους, πάσας ἰθαγενεῖς τῆς Μαδαγασκάρης καὶ φερούσας βλαστὸν ψευδοβολβοειδῆ, μὲ ἐλάχιστα φύλλα καὶ μακρόταται καὶ ὡραιότατα κιτρινόλευκα ἄνθη κατὰ βότρυς διατεταγμένα. Δ. Ν. Π.

γραμμαδενία (ἡ) (Grammadenia) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *πριμουλοειδῶν*, περιλαμβάνον δενδρύλλια μὲ φύλλα ἀντίθετα καὶ ἄνθη κατὰ βότρυς διατεταγμένα. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἓξ εἴδη πάντα ἰθαγενῆ τῆς Βορείου Ἀμερικῆς καὶ τῶν Ἰνδιῶν. Δ. Ν. Π.

γραμμάνθον (τό) (Grammanthum) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σαρκοφυλλοειδῶν*.

Digitized by Google

Εἶναι πόαι ἢ θάμνοι μὲ φύλλα παχέα, σαρκώδη, ἀντίθετα καὶ ἰθαγενῆ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος.

Δ. Ν. Π.

γραμμάριον (τὸ) (γαλλ. Gramme). Τὸ βάρος ἑνὸς κυβικοῦ ἑκατοστομέτρου ὕδατος ἀπεσταγμένου (θερμοκρασίας 4 βαθμῶν Κελσίου, εἰς γεωγρ. πλάτος 45 μοιρῶν καὶ εἰς τὸ ὕψος τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης). Τὸ γραμμάριον εἶναι τὸ χιλιοστὸν τοῦ χιλιογράμμου, ἰσοδυναμεῖ δὲ πρὸς 0.3125 τοῦ δραμίου (1 δράμ.=3,2 γραμμάρια). Ἐν τῇ ἀρχαιότητι τὸ *γραμμάριον* (ὑποκοριστ. τοῦ *γράμμα*) ἰσοδυνάμει πρὸς 3 ὀβολούς, ἢ πρὸς τὸ $^{1}/_{24}$ τῆς οὐγγίας, ἤτοι πρὸς 1,25 σημερινὰ γραμμάρια.

—[ΦΥΣ.] *Γραμμάριον-μάζης* (Gramme-masse) καλεῖται ἡ μονὰς μάζης ἡ χρησιμοποιουμένη ἐν τῷ ἀπολύτῳ συστήματι τῶν μονάδων C G. S., ὁρίζεται δ' αὕτη ὡς τὸ χιλιοστὸν τῆς μάζης πλακὸς (block) λευκοχρύσου διαφυλασσομένης ἐν τοῖς ἐθνικοῖς ἀρχείοις. Ἡ οὕτως ὁριζομένη μονὰς ἐκλήθη κατ' ἀτυχῆ σύμπτωσιν *γραμμάριον*, δεδομένου ὅτι πρότερον ὁ ὅρος γραμμάριον ἐχρησιμοποιεῖτο πρὸς χαρακτηρισμὸν τῆς μονάδος δυνάμεως ἐν τῷ μετρικῷ συστήματι.

Ἡ μᾶζα τῆς ἀνωτέρω μνημονευθείσης πλακὸς λευκοχρύσου, ἰσουμένη πρὸς χίλια γραμμάρια, ἀποτελεῖ τὸ *πρότυπον χιλιόγραμμον*. Ὅταν ἀρχικῶς κατεσκευάζετο τὸ πρότυπον χιλιόγραμμον, ἐπεσκοπεῖτο ὅπως δοθῇ αὐτῷ μᾶζα ἴση πρὸς τὴν μᾶζαν 1 κυβικοῦ ὑποδεκαμέτρου ὕδατος 4°C (μεγίστης πυκνότητος), εἰς τρόπον ὥστε 1 γραμμάριον ν' ἀντιστοιχῇ πρὸς τὴν μᾶζαν 1 κυβ. ἑκατοστομέτρου ὕδατος 4°C. Ἀτυχῶς ὅμως ἕνεκα ἀναποφεύκτων σφαλμάτων τὸ πρότυπον χιλιόγραμμον δὲν ἔχει ἀκριβῶς τὴν μᾶζαν 1 κυβ. ὑποδεκαμέτρου ὕδατος 4°C, ἀλλὰ ἰσοῦται πρὸς 999.772 γρμ. C. G. S· ἑπομένως 1 ἑκ.³ ὕδατος 4°C ἔχει μᾶζαν 0,999772 Ἐν πάσῃ περιπτώσει εἰς τὰ μετρήσεις εἰς ἃς δὲν ἐπιζητεῖται ἐξαιρετικὴ ἀκρίβεια δεχόμεθα ὅτι ἡ μᾶζα 1 ἑκ.³ ὕδατος 4°C ἰσοῦται πρὸς 1 γραμμάριον-μάζης.

Γραμμάριον-βάρους (Gramme-poids) καλεῖται διεθνῶς ἡ δύναμις μεθ' ἧς ἡ Γῆ ἕλκει μᾶζαν ἑνὸς γραμμαρίου εὑρισκομένην ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς. Ὡς γνωστὸν ἐν τῷ ἀπολύτῳ συστήματι τῶν μονάδων C.G.S. ὡς μονὰς λαμβάνεται ἡ *δύνη* (dyne) ἥτις ἰσοδυναμεῖ περίπου πρὸς 0,001 γραμμαρίου-βάρους, ἢ ἀκριβέστερον (ἐν τόπῳ ἐν ᾧ ἡ ἐπιτάχυνσις τῆς βαρύτητος εἶναι 981 cm/sec) 1 γραμμάριον βάρους ἰσοδυναμεῖ πρὸς 981 δύνας. Πολλάκις χρησιμοποιεῖται ἀντὶ τοῦ γραμμαρίου-βάρους, τὸ πολλαπλάσιον αὐτοῦ, ἤτοι τὸ χιλιόγραμμον-βάρους, ὅπερ ἰσοδυναμεῖ πρὸς 981000 δύνας.

Κ. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

γράμμασιν (baralipton) */Λογικ./*. Μνημοτεχνικὸς τύπος, δι' οὗ κατὰ συνθήκην δηλοῦται ὁ ἔμμεσος τρόπος τοῦ πρώτου συλλογιστικοῦ σχήματος. Παράδειγμα:

Πᾶς Ἕλλην εἶναι ἄνθρωπος
πᾶς ἄνθρωπος εἶναι ἀτελὴς
___
Ἀτελῆ τινα ὄντα εἶναι ἄρα Ἕλληνες.

Γραφικῶς ὁ τρόπος οὗτος παρίσταται ὡς ἀκολούθως:

Μ α Κ
Υ α Μ
___
Κ ι Υ

Π.Ν.Π.

γράμματα (barbara) */Λογικ./*. Μνημοτεχνικὸς τύπος δημιουργηθεὶς ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Ψελλοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου δηλοῦται ὁ πρῶτος τρόπος τοῦ πρώτου συλλογιστικοῦ σχήματος. Ὁ τρόπος αὐτὸς ἔχει ὡς ἑξῆς:

Μ α Κ
Υ α Μ
___
Υ α Κ

Παράδειγμα:

Πᾶσα καῦσις παράγει θερμότητα
Ἡ θρέψις παράγει καῦσιν
___
Ἡ θρέψις ἄρα παράγει θερμότητα.

καὶ θεωρεῖται ὡς ὁ τελειότερος συλλογιστικὸς τρόπος.

Π. Ν. Π.

— **«Γράμματα»** (*Ἀλεξανδρείας*). Λογοτεχνικὸν περιοδικὸν ἱδρυθὲν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῆς Αἰγύπτου τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1911 ὑπὸ ὁμίλου λογίων, ἀποτελουμένου ἐκ τῶν Δ. Ζαχαριάδου, Χ. Ζερβοῦ, Γ. Κασιμάτη, Στ. Πάργα καὶ Β. Κ. Πασχαλίδου. Κατ' ἀρχὰ ἐξεδίδετο ἀτάκτως, κατόπιν ἐγένετο δίμηνον (1913) καὶ τέλος τετράμηνον (1914) μέχρι τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1921, ὅτε διέκοψε τὴν ἔκδοσιν του. Τῷ 1922 ἐξέδωκε ἓν «Supplément Français». Τα «Γράμματα» ὑπῆρξαν ἐκ τῶν καλυτέρων περιοδικῶν τῆς ἐποχῆς των, συγκεντρώσαντα πᾶσαν διανοητικὴν κίνησιν καὶ λαβόντα μέρος εἰς τὰς γλωσσικὰς διαμάχας τῆς ἐποχῆς των. Ἀξιόλογος εἶναι ἡ ἔρευνα αὐτῶν «γιὰ τὶς μελλοντικὲς κατευθύνσεις τῆς φυλῆς», τῆς ὁποίας τὸ πορίσματα ἐξεδόθησαν εἰς ἴδιον τόμον. Ἐπίσης τὰ «Γράμματα» ὠργάνωσαν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ (1917) σημαντικὴν σειρὰν διαλέξεων καὶ ἔλαβον μέρος εἰς τὴν συζήτησιν τοῦ E. G. Cohen (1918) περὶ τῆς ἐν Παλαιστίνῃ Ἰουδαϊκῆς ἑστίας. Τὴν διεύθυνσιν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ 1915 εἶχε μόνον ὁ Στ. Πάργας, τῶν λοιπῶν ἀποχωρησάντων.

Γράμματα */Παραλ. Γεωγρ./*. Ἀκρώρεια τοῦ βουνοῦ Μαῦρο Ὀριὸς τῆς Σύρου ἐπὶ τῆς Δ ἀκτῆς τῆς Β ἐσχατιᾶς τῆς νήσου (πλάτ. 37°29'48" Β, μῆκ. 24°53'30" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1542: Syra Island καὶ ἑλλην. *Ν. Κοτσοβέλλη*: νῆσος Σύρος). Ἐπὶ τῶν ἀπορρώγων τοῦ ἀκρωτηρίου (350 μέτρ.) πολλαὶ ἀρχαῖαι ἐπιγραφαί, λόγῳ τῶν ὁποίων καὶ ἡ ὀνομασία του. Ἀμέσως πρὸς ἀνατολὰς αὐτοῦ ἀσφαλὴς ὅρμος κατὰ Β. ἀνέμων.

Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

γραμματεία (ἡ)· τὸ ἀξίωμα τοῦ γραμματέως, ἰδίᾳ τοῦ ἀνωτάτου γραμματέως, ἡ γενικὴ γραμματεία· || γραμματεῖαι ἐλέγοντο ἐπὶ βασιλέως Ὄθωνος τὰ ὑπουργεῖα: «ἡ γραμματεία τῶν Ἐσωτερικῶν, —τῶν Ἐξωτερικῶν κτλ.» || κατὰ τὸ λατιν. litteratura, γαλ. littérature, ἡ φιλολογία, τὰ φιλολογικὰ συγγράμματα ἑνὸς ἔθνους ἢ μιᾶς ἐποχῆς: «ἡ κλασσικὴ —, ἡ μεσαιωνική—, ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ γραμματεία», «ἱστορία τῆς νεοελληνικῆς γραμματείας».

—[ΦΙΛΟΛΟΓ.] Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες δὲν εἶχον εἰδικὴν ὀνομασίαν δι' ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον οἱ μεταγενέστεροι Ρωμαῖοι ἐκάλουν litteratura (ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν Ἁγίαν Γραφήν, τὴν scriptura) καὶ ὀνομάζουν μὲ τὰ ἐξ αὐτοῦ παράγωγα οἱ σύγχρονοι εὐρωπαϊκοὶ λαοί. Μετεχειρίζοντο ὅρους πολυσήμους, ὅπως *λόγοι* (π. χ. *Βασιλείου τοῦ Μεγάλου* «ὅπως ἂν ἐξ ἑλληνικῶν ὠφελοῖντο λόγων») ἢ *γράμματα* (λατ. litterae, γαλλ. lettres, ἰταλ. lettere), δηλοῦντας τὸ σύνολον τῆς ἑλληνικῆς παιδείας, ὄχι μόνον ὅ,τι ἐκάλουν ἐκεῖνοι *ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς*. Ἐντεῦθεν ἡ δυσκολία τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων νὰ εὕρουν κατάλληλον ὅρον, ὅσοι δὲν ἤθελον ν' ἀρκεσθοῦν εἰς τὸ δύσχρηστον ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς (*Κ. Ἀσώπιος*). Οἱ μὲν ἀπέδιδον τὸ litteratura μὲ τὸν ὅρον *φιλολογία* (*Γ. Γεννάδιος, Α. Κυπριανός*), ἄλλοι μὲ *γραμματολογία* (*Κ. Ἀσώπιος, Μουστοξύδης*), ὁ Ι. Πανταζίδης καὶ ἄλλοι μὲ τὸν νεοφανῆ ὅρον *λογοτεχνία*. Κατὰ πιστὴν μετάφρασιν τοῦ λατινικοῦ ὅρου εἰσήγαγε πρῶτος ὁ Πανταζῆς Ρύσιος (1839) τὸν ὅρον *γραμματεία*, ὅστις κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐσήμαινε τὸ ἔργον τοῦ γραμματέως, ἅπαξ δὲ ἀπαντᾷ εἰς τὴν «Σοφίαν» Σειρὰχ (44,4) μὲ τὴν σημασίαν «παιδεία», ἣν ἔχει καὶ ἐν τῷ «Λογίῳ Ἑρμῇ» τοῦ 1821. Ἀποκλειομένων τῶν ὅρων φιλολογία καὶ γραμματολογία, ὡς δηλούντων ἐπιστήμας συγχρόνως, θὰ γίνεται ἐνταῦθα χρῆσις τοῦ γραμματεία μὲν εἰς δήλωσιν τῆς Litteratura, λογοτεχνία δὲ εἰς δήλωσιν ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ὀνομάζουν οἱ ξένοι Dichtung ἢ schoene Literatur, belles-lettres, lettere, ἡμεῖς δ' ἐνίοτε *ἐλαφρὰν φιλολογίαν*. Ὡς παράγωγα ἐπίθετα διὰ τὸ literarisch, littéraire ἔχομεν ὁτὲ μὲν *γραμματειακός*, ὁτὲ δὲ *λογοτεχνικός*.

Ὁρισμός. Κατὰ ταῦτα «γραμματείαν ὀνομάζομεν τὸ σύνολον τῶν γραπτῶν μνημείων ἑνὸς ἔθνους, ὅσα εἴτε κατὰ τὴν μορφὴν εἴτε κατὰ τὸ περιεχόμενον εἴτε κατὰ τὴν ἔκτασιν ἀντιπροσωπεύουν ἀνωτέρας ἐκδηλώσεις τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ πολιτισμοῦ καὶ δὲν ἀποβλέπουν εἰς ἱκανοποίησιν πρακτικῶν μόνον ἀναγκῶν, περιωρισμένων κατ' ἔκτασιν καὶ χρονικὴν διάρκειαν». Ὁ ὁρισμὸς οὗτος διὰ νὰ γίνῃ τελείως σαφής, πρέπει νὰ ἑρμηνευθῇ κατὰ τὰ συστατικά του στοιχεῖα. Καὶ πρῶτον ἀνήκουν εἰς τὴν γραμματείαν μόνον τὰ *γραπτὰ μνημεῖα* ἑνὸς λαοῦ. Κατὰ τοῦτο διακρίνεται ἡ γραμματεία ὄχι μόνον ἀπὸ τὰ ἄλλα μνημεῖα τοῦ λαοῦ τούτου, π. χ. τὰ καλλιτεχνικά, βιοτεχνικά, βιομηχανικά, κλπ., ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ σύνολον τῶν ἐκδηλώσεων τῆς πνευματικῆς του ζωῆς, ὅσαι δὲν ἔτυχον καταγραφῆς. Ἡ γραφὴ κατὰ ταῦτα ἀποτελεῖ ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν τῆς ὑπάρξεως γραμματείας, λαὸς δέ, τοῦ ὁποίου τὰ πνευματικὰ προϊόντα δὲν συνετηρήθησαν διὰ τῆς γραφῆς, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἔχων γραμματείαν. Τὰ προϊόντα τῆς λαϊκῆς μούσης, τραγούδια, παραμύθια, παραδόσεις, θρησκευτικοὶ ὕμνοι κλπ. δὲν καταλέγονται εἰς τὴν γραμματείαν ἑνὸς ἔθνους, παρὰ ἀπὸ τῆς στιγμῆς καθ' ἣν θὰ καταγραφοῦν εἰς τὴν ἐθνικὴν ἢ ἄλλην τινὰ γλῶσσαν. Ἂν δεχθῶμεν πρὸς στιγμήν, ὅτι τοῦτο οὐδέποτε θὰ συμβῇ, τότε δὲν θὰ δικαιούμεθα νὰ ὁμιλῶμεν περὶ αὐτῶν ἢ ἂν ἄλλοθέν ποθεν γνωρίζωμεν τὴν ὕπαρξίν των. Ἐντεῦθεν καὶ κάθε λαὸς δὲν ἔχει γραμματείαν, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου δὲν ὑπάρχει λαός, εἰς τὸν ὁποῖον νὰ λείπουν τὰ λαϊκὰ ταῦτα δημιουργήματα· ἀλλ' ὅταν λείπῃ ἡ γραφή, ὁ λαὸς αὐτὸς εὑρίσκεται εἰς τὸ προγραμματειακὸν στάδιον, ὅπως ἀκριβῶς ὁμιλοῦμεν περὶ προϊστορίας δι' ἐποχὰς περὶ ὧν ἀρκετὰς λεπτομερείας γνωρίζομεν, γραπτὰς ὅμως ἱστορικὰς πηγὰς δὲν ἔχομεν. Τὸ ἴδιον δύναται νὰ λεχθῇ περὶ ἀτόμων. Τὸ σύνολον π.χ. τῶν ἰατρικῶν γνώσεων, ἃς ἔχει ὡρισμένον ἄτομον, ὁσονδήποτε πλούσιαι καὶ ἂν εἶναι, δὲν ἀνήκει εἰς τὴν γραμματείαν παρὰ μόνον ἀφ' ἧς στιγμῆς γραπτῶς διατυπωθῇ· ἄλλως θ' ἀνήκῃ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἰατρικῆς. Ὁμοίως ὁ Σωκράτης δὲν ἀνήκει εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς γραμματείας, ἐφ' ὅσον οὐδὲν γραπτὸν κατέλιπεν, ἐνῷ διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας ἀποτελεῖ βασικὸν σταθμόν. Τοὐναντίον ὁ Ἐπίκτητος, τῆς διδασκαλίας τοῦ ὁποίου ἔχομεν στενογραφήματα, ἀνήκει. Τὸ ἂν τὸ ἔργον διεσώθη ἢ ὄχι, δὲν εἶναι πάντοτε πρωτεῖον, ἀρκεῖ νὰ διεσώθη ἡ ἀνάμνησίς του ἢ καὶ εἰδήσεις περὶ αὐτοῦ. Τὸ δεύτερον σημεῖον τοῦ ὁρισμοῦ, τὸ ὁποῖον ἐπιβάλλεται νὰ ἑρμηνευθῇ, εἶναι ἡ λέξις «σύνολον». Τί εἶναι ἐκεῖνο ὅπερ συνάπτει τὰ ποικίλου περιεχομένου, μορφῆς, ἐκτάσεως, προθέσεως κλπ. γραπτὰ μνημεῖα ἑνὸς λαοῦ εἰς ἓν σύνολον, ὅπερ ν' ἀντιτίθεται εἰς ἄλλο; Τὰ μνημεῖα ἕκαστα, ἀκόμη καὶ τὰ λαϊκά, ὀφείλονται εἰς ἓν ἢ καὶ περισσότερα ἄτομα, πάντως εἰς ἄτομα· ποῖον εἶναι ἐκεῖνο, ὅπερ μᾶς δίδει τὸ δικαίωμα νὰ ὁμιλῶμεν περὶ τῆς γραμματείας ἑνὸς ἔθνους; Ὄχι βεβαίως τὸ γεγονός, ὅτι ὅλοι οἱ δημιουργοὶ τῶν μνημείων αὐτῶν ἀνήκουν φυλετικῶς εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἔθνος. Τοιοῦτον τεκμήριον, δὲν θὰ ἦτο λογικῶς ἰσχυρόν, διότι δὲν εἶναι κατὰ λογικοὺς κανόνας εἰλημμένον ἀπ' αὐτὴν τὴν ἐξέτασιν τῶν μνημείων, ἀλλὰ ἀπὸ ἀλλογενεῖς εἰδήσεις, αἱ ὁποῖαι οὔτε ἀκριβεῖς πάντοτε εἶναι οὔτε πλήρεις. Διὰ νὰ δυνάμεθα ὅμως νὰ ὁμιλῶμεν περὶ συνόλου, πρέπει νὰ ἔχωμεν διαπιστώσει κοινὰ εἰς ὅλα τὰ μνημεῖα στοιχεῖα, ἐξ αὐτῶν καὶ μόνων δι' ἀφαιρέσεως λογικῆς συναγόμενα. Ἀφ' ἑτέρου καὶ ἱστορικῶς ἡ διάκρισις αὐτὴ δὲν διαπιστοῦται. Οἱ Ἑλβετοὶ π. χ. ἀποτελοῦν ἓν ἔθνος ἑνιαῖον, ἀλλ' ὅμως ἑλβετικὴ γραμματεία δὲν ὑπάρχει, ὁ ὁμιλῶν δὲ περὶ ἑλβετικῆς γραμματεία: ὁμιλεῖ μὲ τὸ ἴδιον δικαίωμα, μὲ τὸ ὁποῖον θὰ ὡμίλει ἄλλος τις περὶ λειψιανῆς, βερολινίου ἢ ἀννοβεριανῆς γραμματείας. Οἱ Ἑλβετοὶ Ρουσσῶ καὶ Βινὲ (Vinet) ἀνήκουν εἰς τὴν γαλλικήν, ὁ Γοδεφρεῖδος Κέλλερ καὶ Πεσταλότση εἰς τὴν γερμανικὴν γραμματείαν. Ὁ Λουκιανὸς ἦτο Σύρος, καὶ ὁ Αἰλιανὸς καὶ ὁ Μᾶρκος Αὐρήλιος Ρωμαῖοι, ἀλλ' ὅμως κατατάσσονται, δικαίως, εἰς τὴν ἑλληνικὴν γραμματείαν. Τοὐναντίον οἱ Ἕλληνες Ἀμμιανὸς Μαρκελλῖνος, Κλαυδιανὸς καὶ Μιχαὴλ Μαρούλλης ἀνήκουν εἰς τὴν λατινικήν, ὁ Μορεὰς εἰς τὴν γαλλικὴν καὶ μόνον ὡς Παπαδιαμαντόπουλος ἀνήκει εἰς τὴν ἑλληνικήν. Ἐκεῖνο λοιπὸν τὸ ὁποῖον προσδίδει ἑνότητα καὶ ἀπαρτίζει εἰς σύνολον τὰ γραμματειακὰ μνημεῖα ἑνὸς λαοῦ εἶναι ἡ γλῶσσα ἡ ἐθνικὴ ἢ ἡ ὑπὸ τοῦ ἔθνους ὡς γραπτὴ γλῶσσα ἀνεγνωρισμένη. Ἑπομένως ὑπάρχουν τόσαι γραμματεῖαι, ὅσαι καὶ γλῶσσαι γραπταί, ἂν δὲ τὸ ἔθνος διαιρῆται εἰς αὐτοτελεῖς ἀλλογλώσσους ὁμάδας, δικαιούμεθα νὰ ὁμιλῶμεν περὶ πολλῶν συγχρόνως γραμματειῶν. Οἱ Προβηγκιανοὶ π. χ. αἰσθάνονται ἑαυτοὺς ἐθνικῶς ὡς Γάλλους, ἐν τούτοις δυνάμεθα νὰ ὁμιλῶμεν περὶ προβηγκιανῆς γραμματείας. Ὡσαύτως περὶ καταλανικῆς παραλλήλως πρὸς τὴν ἱσπανικήν. Φυσικὰ τοῦτο ἰσχύει ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ ἰδιαιτέρων γλωσσῶν, ὄχι δὲ καὶ περὶ διαλέκτων, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι δυνατὸν πάντοτε μετ' ἀκριβείας νὰ καθορισθῇ. Ὁπωσδήποτε ἡ διαλεκτικὴ γραμματεία ἀνήκει εἰς τὴν ἐθνικήν, ὁσηνδήποτε καθ' ἑαυτὴν αὐτοτέλειαν καὶ ἂν ἔχῃ.

Ἐντὸς τοῦ πλαισίου μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς γραμματείας, ὅταν τὴν αὐτὴν γλῶσσαν μεταχειρίζωνται περισσότερα τοῦ ἑνὸς ἔθνη, δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν καὶ φυλετικὰς διαφοράς, ἰδίως ὅταν τὰ ἔθνη ταῦτα χωρίζῃ ἴδιος πνευματικὸς βίος, ἴδιοι πόθοι καὶ αὐτοτελὲς ἐθνικὸν αἴσθημα. Τότε δυνάμεθα καὶ εἰς τὰ γραμματειακὰ ἔργα νὰ διακρίνωμεν τὴν ἰδιαιτέραν ἐθνικὴν ἰδιοφυΐαν, ἥτις ἀπαντᾷ κοινὴ εἰς ὅλους τοὺς καταγομένους ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἔθνους, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἀνήκοντας εἰς ἄλλο. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα αὐτὸ δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τὴν ἀμερικανικὴν π. χ. ἀπὸ τῆς ἀγγλικῆς γραμματείας, ἀλλὰ μὲ τὸ ἴδιον δικαίωμα, τὴν ἀττικὴν ἀπὸ τῆς ἀλεξανδρινῆς, καὶ ὅπου ἀκόμη ἡ διαλεκτικὴ μορφὴ παραμένει ἡ αὐτή, ἢ τὴν αὐστριακὴν ἀπὸ τῆς πρωσσικῆς ἢ παραρρηνίου γραμματείας. Βαθυτέρα πάντως δὲν εἶναι ἡ διάκρισις. Διότι ὁ Ἄγγλος συγγραφεὺς ἀπευθύνεται μὲ τὸ ἔργον του εἰς ὅλους συγχρόνως τοὺς ἀγγλογλώσσους καὶ ἐπηρεάζει κατ' ἀνάγκην ὅλων τῶν ἀγγλογλώσσων τὴν παραγωγήν, καὶ ἂν ἀκόμη εἰς τὸ ἔργον του προδίδεται ἡ ἰδιαιτέρα του καταγωγή. Ἄλλως ἔχει τὸ πρᾶγμα, ὅταν ἓν ἔθνος, παραλλήλως πρὸς τὴν μητρικήν του γλῶσσαν, χρησιμοποιῇ γενικῶς ἢ εἰς ὡρισμένους κλάδους καὶ τὴν ἄλλην, τὴν γλῶσσαν ἑνὸς συγχρόνου ἢ ἑνὸς ἀνυπάρκτου πλέον ἔθνους. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἡ ξένη ἐκείνη γλῶσσα ἀποτελεῖ ἐπίσης ἐθνικὴν γλῶσσαν, ὁ δὲ συγγράφων ἐν αὐτῇ εὑρίσκεται ἐν στενῇ πνευματικῇ ἀλληλουχίᾳ πρὸς τὸ ἴδιον ἔθνος. Τότε ἡ καταγωγὴ ἢ καὶ ὁ τόπος τῆς δράσεως τοῦ δημιουργοῦ ἑνὸς μνημείου προστίθεται ὡς διακριτικὸς παράγων, παρὰ τὴν γλῶσσαν. Οὕτω δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀποχωρίσωμεν ἀπὸ τὴν ἐθνικὴν γραμματείαν τῶν Γερμανῶν τὰ εἰς γαλλικὴν καὶ κυρίως λατινικὴν γλῶσσαν συγγραφέντα ὑπὸ Γερμανῶν ἐπιστημονικὰ ἢ καὶ ἄλλα ἔργα. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ ἐξαίρεσις μᾶς φανερώνει, ὅτι μοναδικὸν συνενωτικὸν στοιχεῖον πολλῶν γραμματειακῶν μνημείων εἶναι ἡ γλῶσσα κυρίως καὶ ὄχι ἡ ἐθνικότης. Εἰς τὸν μεσαίωνα π. χ., ὁπότε ἡ λατινικὴ γλῶσσα ἦτο ἡ γραφομένη γλῶσσα ὅλων τῶν δυτικῶν λαῶν, εἶναι ἀδύνατος ἡ διάκρισις «ἐθνικῶν» γραμματειῶν. Ὁμιλοῦμεν μόνον περὶ μεσολατινικῆς καὶ νεολατινικῆς γραμ-

Digitized by Google

ματείας. Δυσχερεστέρα εἶναι ἡ διάκρισις, ποῖα ἐκ τῶν γραπτῶν μνημείων ἑνὸς ἔθνους δὲν ἀνήκουν εἰς τὴν γραμματείαν. Μὲ καθαρῶς λογικὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι ἡ διάκρισις αὕτη δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ. Δὲν ὑπάρχει τίποτε, ὅπερ νὰ μᾶς δίδῃ τὸ δικαίωμα νὰ διακρίνωμεν τὰ μὴ γραμματειακὰ μνημεῖα ἀπὸ τῶν γραμματειακῶν. Ἀναγκαζόμεθα λοιπὸν νὰ εἰσαγάγωμεν ἑτερόνομα, ἀξιολογικὰ κυρίως κριτήρια, ἂν θέλωμεν νὰ ἱκανοποιήσωμεν τὸ γλωσσικόν μας αἴσθημα, τὸ ὁποῖον μᾶς λέγει, ὅτι τὸ κατάστιχον, ἡ διαφήμισις, ἡ ἀπόδειξις πληρωμῆς, τὸ εἰσιτήριον σιδηροδρόμου κλπ. δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀνήκουν εἰς τὴν γραμματείαν ἑνὸς λαοῦ. Τὰ κριτήρια αὐτὰ εἶναι διάφορα. Οἱ μὲν φέρουν ὡς κριτήριον, ὅτι τὰ γραμματειακὰ μνημεῖα εἶναι παραδεδομένα εἰς βιβλίου μορφήν. ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ἄλλα. Τὸ κριτήριον τοῦτο εἶναι κατὰ τὸ μέγιστον μέρος ἐπιτυχές, ἀλλ' ὄχι καὶ καθ' ἑαυτὸ ἐπαρκές. Διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν ὑπάρχουν μνημεῖα εἰς μορφὴν βιβλίου, τὰ ὁποῖα δὲν δύνανται νὰ καταταχθοῦν εἰς τὴν γραμματείαν (π. χ. τὸ ἐμπορικὸν κατάστιχον, τὸ βιβλίον πρωτοκόλλου ἢ ἐπισκεπτῶν κλπ.), ἀφ' ἑτέρου δ' ἔχομεν ὁλοκλήρους γραμματείας, αἱ ὁποῖαι στεροῦνται τελείως τοῦ βιβλίου, ὅπως ἡ βαβυλωνιακή, χωρὶς νὰ δυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν, ὅτι τὸ ἔπος τοῦ Γιγλαμὲς δὲν ἀνήκει εἰς τὴν γραμματείαν, διότι κατεγράφη καὶ παρεδόθη ἐπὶ πλίνθων. Οὔτε δυνάμεθα ν' ἀποκλείσωμεν τῆς γραμματείας ἐπιγράμματα, χρονικὰ (ὡς τὸ τῆς Λύνδου), ὕμνους θρησκευτικοὺς οἷοι οἱ δελφικοί, νομοθεσίας, ἀκόμη καὶ φιλοσοφικὰς διατριβάς, οἵα ἡ Διογένους τοῦ Οἰνοανδέως, διότι μᾶς παρεδόθησαν ἐπὶ λίθων, ἢ ἄλλα λογοτεχνικὰ ἔργα, ἅτινα κυκλοφοροῦν ἐπὶ φύλλων χάρτου (τὰ ποιήματα τοῦ Ρήγα, τοῦ Καβάφη κλπ.). Γενικῶς ἡ μορφὴ τοῦ βιβλίου ὡς διακριτικὸν γνώρισμα τῶν γραμματειακῶν προϊόντων εἶναι κἄτι τελείως ἐξωτερικὸν καὶ τυχαῖον. Σημαντικωτέρα εἶναι ἡ διάκρισις κατὰ τὴν ἔκτασιν τοῦ μνημείου. Πράγματι τὰ μνημεῖα ἐκεῖνα, ἅτινα δὲν θεωροῦμεν γραμματειακά, ἔχουν περιωρισμένην ἔκτασιν συνήθως, καὶ τοῦτο διὰ λόγους προφανεῖς. Τὰ μνημεῖα ταῦτα ἔχουν τὴν ἀποστολὴν νὰ ἱκανοποιήσουν ἀμέσους πρακτικὰς ἀνάγκας καὶ τίποτε περισσότερον. Ἐντεῦθεν καὶ κατ' ἀνάγκην περιορίζονται εἰς ὅ,τι μόνον εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖον, διὰ νὰ ἱκανοποιηθοῦν δὲ αἱ ἀνάγκαι αὐταί, εἶναι ἀναγκαῖα ὀλίγα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, λόγια, ἐφ' ὅσον τὰ περισσότερα προφορικῶς ἐλέχθησαν, ἢ ὡς ἐκ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων ἀφ' ἑαυτῶν νοοῦνται. Τοὐναντίον ὁ γράφων γραμματειακόν τι μνημεῖον γράφει, ἂν μὴ διὰ τὴν αἰωνιότητα, πάντως διὰ μακρὸν χρονικὸν διάστημα καὶ εἶναι ὑποχρεωμένος τὴν σκέψιν ἢ τὰ αἰσθήματά του νὰ ἐκθέσῃ μὲ διεξοδικότητα καὶ ἀκριβολογίαν, διὰ νὰ εἶναι σαφὴς ἢ νὰ δύναται νὰ πείσῃ ἢ νὰ συγκινήσῃ. Ἐπίσης, ἐπειδὴ ἀπευθύνεται εἰς εὐρύτερον κοινὸν καὶ διαπραγματεύεται συνήθως γενικωτέρας φύσεως ζητήματα, εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ προϋποθέτῃ ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγώτερα εἰς τὸν ἀναγνώστην του. Ὁ συντάσσων π. χ. μίαν διαθήκην ἢ μίαν ἀπόδειξιν παραλαβῆς θὰ προσπαθήσῃ νὰ γράψῃ τόσα μόνον, ὅσα εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὸν στενὸν κύκλον ἀτόμων πρὸς ὃν ἀπευθύνεται, ὥστε νὰ ἐννοήσουν τί θέλει καὶ νὰ μὴ εἶναι δυνατὸν νομικῶς ν' ἀμφισβητηθῇ ἡ ἀξία τοῦ ἐγγράφου. Διάφορος ὅμως εἶναι ἡ θέσις τοῦ συγγραφέως μιᾶς πραγματείας περὶ κληρονομικοῦ δικαίου ἢ ἑνὸς μυθιστορήματος. Ἐν τούτοις καὶ τὸ κριτήριον αὐτὸ εἶναι ἐξωτερικὸν καὶ δὲν ἰσχύει χωρὶς ἐξαιρέσεις· ἓν ἐπίγραμμα π.χ. ἢ ἓν δεκατετράστιχον (σονέττο) εἶναι ἐπίσης περιωρισμένης ἐκτάσεως, ἀποτελοῦν ὅμως ἀναπόσπαστον τμῆμα τῆς γραμματείας. Ὁμοίως ἓν μαθηματικὸν θεώρημα, τὸ ὁποῖον κατέχει μὲ τὴν λύσιν του μίαν καὶ μόνην σελίδα.

Περιωρισμένην ἰσχὺν ἔχει καὶ τὸ κριτήριον τῆς «μορφῆς», διότι ἰσχύει κυρίως εἰς τὴν λογοτεχνίαν, ἐνῷ ἓν γραμματειακὸν ἔργον (π. χ. μαθηματικὸν σύγγραμμα) εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ἐξ ἴσου ἄτεχνον εἰς τὴν μορφήν, ὅπως καὶ ἓν βιβλίον πρωτοκόλλου. Τὸ ἀσφαλέστερον ἄρα τεκμήριον εἶναι τὸ ἀντλούμενον ἐκ τοῦ περιεχομένου καὶ μόνου, χωρὶς ν' ἀποκλείῃ καὶ τἆλλα τὰ προαναφερθέντα. Τὸ γραμματειακὸν ἔργον ὀφείλει ν' ἀντιπροσωπεύῃ κάποιαν ἀνωτέραν πνευματικὴν ἐνέργειαν (διότι κατὰ βάθος κάθε ἀνθρωπίνη πρᾶξις ἀντιπροσωπεύει πνευματικὴν ἐνέργειαν) καὶ νὰ ἔχῃ ἀνωτέρους πνευματικοὺς σκοπούς. Ποῦ κεῖται ὅμως αὐτὴ ἡ «ἀνωτερότης»; Λογικῶς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καθορισθῇ, παρὰ μόνον ἀξιολογικῶς: 1) Εἰς τὴν εὐρύτητα τοῦ κύκλου τῶν ἀναγνωστῶν διὰ τοὺς ὁποίους προορίζεται.

Ὅταν γράφῃ τις μίαν ἐπιστολὴν πρὸς τὴν μητέρα του, σκέπτεται ὡς ἀναγνώστην ἐκείνην μόνην ἢ ὀλίγους ἀκόμη συγγενεῖς του. Διὰ τοὺς ἄλλους δὲν ἔχει ἐνδιαφέρον, οὔτε αὐτὸς ἀποβλέπει νὰ τοὺς συγκινήσῃ. Τοὐναντίον αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Παύλου δὲν ἀπευθύνονται πρὸς ἓν ἄτομον, ἀλλὰ πρὸς μίαν κοινότητα ὁλόκληρον, καὶ ὑπεράνω αὐτῆς πρὸς ἓν εὐρύτατον σύνολον ἀνθρώπων. 2) Εἰς τὴν χρονικὴν διάρκειαν τῆς ἐπιδράσεως, ὅπως τὴν φαντάζεται ἢ θέλει ὁ συγγραφεὺς (ἀνεξαρτήτως ἂν τὸ ἐπιτυγχάνῃ). Ἡ ἐπιστολὴ πρὸς τὴν μητέρα δὲν ἔχει ἀξίαν διὰ τὸ μέλλον, ἠμπορεῖ νὰ ἐξαφανισθῇ, ἂν δὲ διατηρῆται, εἶναι ζήτημα ἀνεξάρτητον τῶν προθέσεων τοῦ γράψαντος καὶ καθαρῶς ἀτομικὸν τῆς μητρός του. Τοὐναντίον αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Παύλου εἶναι γραμμέναι διὰ τὴν αἰωνιότητα ἢ πάντως διὰ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν, προωρισμέναι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ν' ἀναγνωσθοῦν καὶ ἀπὸ τὰς μετέπειτα γενεάς. Ὁμοία ἡ διαφορὰ μεταξὺ μιᾶς ἁπλῆς διαθήκης ἑνὸς ἰδιώτου καὶ τῆς πολιτικῆς διαθήκης ἑνὸς βασιλέως, μεταξὺ ἑνὸς μαθηματικοῦ συγγράμματος καὶ τῶν σχολικῶν τετραδίων ἑνὸς μαθητοῦ. 3) Εἰς τὰ ἐλατήρια καὶ τὰς προθέσεις τοῦ γράφοντος. Ὁ συγγραφεὺς ἑνὸς γραμματειακοῦ μνημείου δὲν ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ ἱκανοποιήσῃ μίαν ὡρισμένην πρακτικὴν ἀνάγκην τῆς στιγμῆς. Ὁσάκις δ' ἀποβλέπει εἰς πρακτικὰς ἀνάγκας (ὅπως π. χ. ὁ συγγραφεὺς ἑνὸς γεωπονικοῦ ἐγχειριδίου ἢ θρησκευτικῶν φυλλαδίων) ἀντικρύζει τὰς ἀνάγκας αὐτὰς ἐν τῇ γενικότητι αὐτῶν, καὶ ὅταν ἀκόμη ὡρισμένον γεγονὸς τοῦ ἔδωκε τὴν ἄμεσον ἀφορμήν. Τὰ ἐλατήρια ὅμως δὲν εἶναι ἁπλῶς ὑλικὰ ἢ ἀτομικῆς φύσεως, ἀλλ' ἀποβλέπει εἰς ὑψηλοὺς σκοπούς, θέτει ὡς ἀφορμὴν ἀνωτέρας ἀξίας, αἰσθητικὰς (π. χ. ὁ ποιητής), ἠθικὰς ἢ διανοητικάς. Ὁ συγγραφεὺς ζητεῖ νὰ τέρψῃ ἢ νὰ συγκινήσῃ, νὰ παιδαγωγήσῃ ἢ νὰ παρασύρῃ εἰς τὸ κακόν, νὰ πείσῃ ἢ νὰ διδάξῃ ὡρισμένας ἀληθείας, νὰ διαφωτίσῃ εἰς ὡρισμένον σημεῖον παρέχων τὰς ἰδικάς του γνώσεις, ἀκόμη καὶ ὅταν πρόκειται διὰ τὴν μαγειρικὴν ἢ τὴν κατασκευὴν γεφυρῶν. Εἰς ὅλα αὐτὰ ζητεῖ ὁ συγγραφεὺς νὰ ἱκανοποιήσῃ μίαν ὑψηλοτέραν ἀνάγκην εἰς τὸ πεδίον, ὅπου ἐκεῖνος νομίζει ὅτι κἄτι ἔχει νὰ προσφέρῃ, ἀδιάφορον ἂν τὰ κεκρυμμένα ἐλατήρια τοῦ συγγραφέως εἶναι ἠθικῶς ἐπιλήψιμα, ὡς φιλοχρηματία ἢ φιλοδοξία. Οὐδεὶς εἰς τὸ ἔργον του θὰ γράψῃ «ἐξέδωκα τοῦτο τὸ βιβλίον διὰ νὰ γίνω ἔνδοξος ἢ διὰ νὰ κερδίσω χρήματα». 4) Εἰς τὸ ποσὸν τῆς καταβληθείσης πνευματικῆς ἐνεργείας, ὅπως μᾶς παρουσιάζεται εἰς τὸ ἔργον. Ἓν δημόσιον ἔγγραφον ἢ ἓν τιμολόγιον δὲν ἀντιπροσωπεύει μεγάλην ἔντασιν πνευματικῆς ἐργασίας καθ' ἑαυτό, ἐνῷ τοὐναντίον εἰς ἓν κήρυγμα, ἓν ἄρθρον ἐφημερίδος ἢ ἓν ποίημα δυνάμεθα ν' ἀναπαραστήσωμεν ἐξ αὐτοῦ τοῦ μνημείου καὶ μόνου τὸν ὄγκον τῆς ἐργασίας ποῦ ἀπῃτήθη. Δὲν ἀποκλείεται βεβαίως διὰ τὴν σύνταξιν ἑνὸς ἐγγράφου ἢ καὶ διὰ μίαν ἁπλῆν ἀριθμητικὴν πρᾶξιν νὰ ἐχρειάσθη μεγάλη πνευματικὴ προσπάθεια ἀναλόγως τῆς ἱκανότητος τοῦ ἀτόμου, ἀλλ' αὐτὸ δὲν ἐνδιαφέρει τὸν ἀναγνώστην, ἀφορᾷ ἁπλῶς τὸ ἄτομον· εἰς τὸν ἀναγνώστην δὲ εἶναι δυνατὸν τοῦτο νὰ γίνῃ γνωστὸν ὄχι ἐκ τοῦ μνημείου αὐτοῦ, ἀλλ' ἐξ ἄλλης πηγῆς. Φυσικὰ ὅλα αὐτὰ τὰ διακριτικὰ γνωρίσματα δὲν εἶναι δυνατὸν πολλάκις οὔτε μόνα ν' ἀρκέσουν οὔτε σαφῆ καὶ ἀνυπέρβλητα ὅρια μεταξὺ γραμματειακῶν μνημείων ἢ μὴ νὰ θέσουν. Ἡ μετάβασις ἀπὸ τούτων εἰς ἐκεῖνα, ὅπως κάθε μετάβασις εἰς τὴν φύσιν καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ζωήν, εἶναι βαθμιαία, θὰ ὑπάρξουν δὲ μεταξὺ μεταβατικαὶ μορφαί, περὶ τῶν ὁποίων δὲν θὰ εἶναι δυνατὸν ἀντικειμενικῶς ν' ἀποφανθῇ τις ὅτι ἀνήκουν ἐδῶ ἢ ἐκεῖ. Τὸ σπουδαῖον εἶναι αἱ μορφαὶ αὐταὶ νὰ εἶναι ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγάριθμοι.

Γραμματεία καὶ λογοτεχνία. Ἀπὸ τὸ σύνολον τῶν γραμματειακῶν μνημείων ἑνὸς ἔθνους διακρίνομεν τμῆμά τι, εἰς τὸ ὁποῖον δίδομεν τὸ ὄνομα *λογοτεχνία* (περὶ τῆς φύσεως καὶ τῶν εἰδῶν τῶν λογοτεχνικῶν τούτων μνημείων βλ. λ. λογοτεχνία). Ἐνταῦθα θὰ γίνῃ λόγος περὶ τοῦ διακριτικοῦ γνωρίσματος, τὸ ὁποῖον θὰ μᾶς ἐπιτρέψῃ νὰ διακρίνωμεν ἓν λογοτεχνικὸν μνημεῖον ἀπὸ τῆς λοιπῆς γραμματείας. Καὶ ἐδῶ ἡ διάκρισις δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ μὲ καθαρῶς λογικὰ μέσα ἐπ' αὐτῶν τῶν μνημείων, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη νὰ καταφύγωμεν εἰς ἑτερόνομα τεκμήρια. Ἓν ἐκ τῶν ἰδιαιτέρων γνωρισμάτων τοῦ λογοτεχνικοῦ μνημείου θὰ ἦτο ὅτι δὲν ἀποβλέπει εἰς πρακτικοὺς σκοποὺς (νὰ διδάξῃ δηλαδὴ γενικῶς, ὅπως π. χ. ἓν γεωπονικὸν ἔργον ἢ μία γραμματική), ἀλλ' εἰς ἀνωτέραν πνευματικὴν ἱκανοποίησιν. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἐν μέρει μόνον ἀληθές. Διότι καὶ ἡ λογοτεχνία ἀποβλέπει πολλάκις εἰς πρακτικοὺς σκοποὺς καὶ βιωτικὰς ἀνάγκας. Ὁλόκληρος ἡ διδακτικὴ ποίησις, ὅπως π. χ. τὰ «Γεωργικὰ» τοῦ Βιργιλίου, ζητεῖ ἐπίσης νὰ διδάξῃ, ὅπως καὶ οἱονδήποτε ἐπιστημονικὸν βιβλίον, τὰ ποιήματα τοῦ Ρήγα δὲν ἐγράφησαν πρὸς ἀνωτέραν πνευματικὴν ἱκανοποίησιν, τὸ ποίημα τοῦ Βαλαωρίτου εἰς τὸν ἀνδριάντα τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ε΄ ἐπήγασεν ἀπὸ ἀνάγκην τῆς στιγμῆς. Ἀφ' ἑτέρου καὶ πολλὰ μὴ λογοτεχνικὰ μνημεῖα ἀποβλέπουν εἰς τὴν πλήρωσιν ἀνωτέρων πνευματικῶν ἀναγκῶν, ὅπως π. χ. ἡ κατήχησις, μία ἱστορία τῆς τέχνης κλπ. Ὡσαύτως καὶ ἡ διάκρισις, ὅτι τὰ λογοτεχνικὰ μνημεῖα ἀπευθύνονται πρὸς τὴν φαντασίαν ἢ τὸ συναίσθημα τοῦ ἀναγνώστου, ἐνῷ τὰ μὴ λογοτεχνικὰ πρὸς τὸ λογικόν, ἔχει μερικὴν μόνον ἰσχύν. Διότι καὶ ἓν θρησκευτικὸν φυλλάδιον ἀπευθύνεται πρὸς τὸ συναίσθημα, χωρὶς δὲ φαντασίαν εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐννοήσῃ κανεὶς ἓν ἐπιστημονικὸν ἔργον ἱστορίας. Ἀφ' ἑτέρου πολλάκις ἀξιοῖ ἡ ποίησις ἀπὸ τὸν ἀναγνώστην μεγάλην λογικὴν καὶ γενικῶς διανοητικὴν προσπάθειαν. Ἄλλη διάκρισις εἶναι, ὅτι τὸ περιεχόμενον τῶν λογοτεχνικῶν ἔργων δὲν εἶναι εἰλημμένον ἐκ τῆς πραγματικότητος, ἀλλ' ἐδημιουργήθη ὑπὸ τῆς φαντασίας. Τοῦτο εἶναι κατὰ μέγα μέρος ἀληθές, διότι καὶ ὅπου πολλάκις ἡ πραγματικότης ἔδωκε τὴν ἀφορμήν, ὅπως π. χ. εἰς τὰ ἱστορικὰ ἢ φυσιοκρατικὰ μυθιστορήματα, πάλιν ἡ διαμόρφωσις εἰς τὰς λεπτομερείας εἶναι ἔργον τοῦ λογοτέχνου. Ἀνάλογος εἶναι ἡ ἀντίληψις τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅστις θεωρεῖ οὐσιῶδες εἰς ἓν ποίημα τὸν μῦθον. Ἀλλὰ καὶ πάλιν παραμένουν ἔξω τῆς λογοτεχνίας μέγα μέρος γραμματειακῶν μνημείων, τὰ ὁποῖα ἀνήκουν ἀσφαλῶς ἐκεῖ. Ἱστοριογραφικὰ ἔργα, οἷα τοῦ Θουκυδίδου, τοῦ Μισελὲ ἢ τοῦ Μόμσεν, δὲν δυνάμεθα ν' ἀποκλείσωμεν τῆς λογοτεχνίας, διότι ζητοῦν ἀντικειμενικὴν ἀπεικόνισιν τῆς πραγματικότητος. Ὁμοίως τὰ ἔργα τῶν κριτικῶν ἢ τῶν φιλοσόφων, ἢ καὶ τὸ μέγα μέρος τῶν μνημείων τῆς διδακτικῆς ποιήσεως. Ἄλλως τε γενικῶς τὰ ἐκ τοῦ περιεχομένου εἰλημμένα κριτήρια δὲν εἶναι δυνατὸν λογικῶς νὰ ἐφαρμοσθοῦν ὡς διακριτικὰ γνωρίσματα ὁμάδος μνημείων, τῶν ὁποίων κοινὸν γνώρισμα εἶναι ὅτι ἀνήκουν εἰς τὴν τέχνην, ἄρα ἔχουν αἰσθητικὰς ἀρετὰς ἢ ζητοῦν νὰ ἔχουν.

Γενικώτερον εἶναι τὸ κριτήριον τῆς μορφῆς. Τὸ λογοτεχνικὸν ἔργον παρουσιάζει, ἀνεξαρτήτως τοῦ περιεχομένου του, ὡρισμένην μορφήν, ἀποτέλεσμα τῆς προσπαθείας τοῦ συγγραφέως νὰ ἐπιτύχῃ ἐπίδρασιν εἰς τὸν ἀναγνώστην διὰ καθαρῶς αἰσθητικῶν συγκινήσεων. Βεβαίως κάθε γραμματειακὸν ἔργον ἔχει μορφὴν καὶ κάθε συγγραφεὺς προσπαθεῖ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον συνειδητῶς νὰ προσδώσῃ εἰς τὸ περιεχόμενον ἐκείνων, ἅτινα θέλει ν' ἀνακοινώσῃ, τὴν κατάλληλον μορφήν. Ἡ διαφορὰ ὅμως κεῖται: 1) Εἰς τὸ εἶδος τῶν ἀρετῶν τῆς μορφῆς ἃς ἐπιδιώκει. Διὰ τὸν συγγραφέα ἑνὸς μὴ λογοτεχνικοῦ ἔργου εἶναι ἡ σαφήνεια, ἡ ἀκριβολογία ἢ τελεία ἀνταπόκρισις πρὸς τὸ περιεχόμενον, ἡ ἀπουσία διφορουμένων ἐννοιῶν ἢ καὶ τ' ἀντίθετα, ὅταν ἡ πρόθεσίς του εἶναι ἀντίθετος. Ὁ συγγραφεὺς ὅμως λογοτεχνικοῦ ἔργου εἶναι καλλιτέχνης. Δι' αὐτὸν τὰ νοησιακὰ προσόντα τῆς μορφῆς εἶναι δευτερεύοντα ἐνώπιον τῶν καθαρῶς αἰσθητικῶν. Αἰσθητικὰς ἀξίας ζητεῖ νὰ ἱκανοποιήσῃ διὰ τῆς μορφῆς ἐκείνων, τὰ ὁποῖα θέλει νὰ εἴπῃ. Δι' αὐτὸ θὰ προτιμήσῃ τὸ μουσικὸν καὶ ρυθμικὸν στοιχεῖον, ποῦ προκαλεῖ εὐάρεστον συγκίνησιν εἰς τὴν ἀκοήν, θὰ μεταχειρισθῇ εἰκόνας καὶ ἄλλα διεγερτικὰ τῆς φαντασίας μέσα καὶ θ' ἀποφύγῃ ἐπιμελῶς ὅ,τι δύναται νὰ ματαιώσῃ τὰς αἰσθητικὰς συγκινήσεις. 2) Εἰς τὴν σπουδαιότητα τῆς μορφῆς ἀπέναντι τοῦ περιεχομένου. Ὁ λογοτέχνης εἶναι, ὅπως καὶ ὁ φιλόσοφος, ἑρμηνευτὴς τῆς ζωῆς, ἀλλὰ τὸ ἰδιάζον του χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι τὴν ζωὴν βλέπει εἰς ὡρισμένας μορφάς, αἰσθητικῆς φύσεως. Αὐτὸ εἶναι τὸ οὐσιῶδες δι' αὐτόν, ἄνευ τοῦ ὁποίου ἀδύνατον εἶναι νὰ νοηθῇ λογοτεχνία. Διὰ τὸν μὴ λογοτέχνην εἶναι τοῦτο ἐπουσιῶδες, ἀκόμη καὶ ὅταν εἷς ἐπιστήμων π. χ. φροντίζῃ ὑπὸ αἰσθητικὰ ἐλατήρια νὰ διορθώσῃ κἄπως τὴν μορφὴν τοῦ ἐπιστημονικοῦ του ἔργου.

Κατὰ ταῦτα λογοτεχνικὸν θὰ ὀνομάσωμεν πᾶν μνημεῖον, τοῦ ὁποίου ὁ συγγραφεὺς ἐπεμελήθη ἰδιαιτέρως τὴν μορφὴν ἀποβλέπων εἰς αἰσθητικὰς ἀξίας. Ἂν αἱ αἰσθητικαὶ αὗται ἀξίαι ἐπραγματοποιήθησαν εἶναι ἄλλο ζήτημα, δευτερεῦον πάντως διὰ τὸν καθορισμὸν τῆς ἐννοίας τοῦ ὅρου λογοτεχνία· εἶναι ζήτημα ἀξιολογικῆς κρίσεως. Ἐπομένως πᾶν ἔργον γραμματειακὸν εἰς ποιητικὴν μορφὴν ἀνήκει εἰς τὴν λογοτεχνίαν, ἀκριβῶς διότι ἡ ποιητικὴ μορφή, ὡς μὴ ἀμέσως ὑπὸ τῆς πραγματικότητος διδομένη, προϋποθέτει συνειδητὴν ἐκ μέρους τοῦ συγγραφέως ἐπεξεργασίαν τῆς μορφῆς, ἀνεξαρτήτως τῆς ἀπολύτου της αἰσθητικῆς ἀξίας. Τὰ ἄθλια στιχουργήματα τοῦ Καισαρίου Δαπόντε, ἡ ἔμμετρος δημοσιογραφία τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου ἀνήκουν ἐπίσης εἰς τὴν νεοελληνικὴν λογοτεχνίαν, ὅπως ἡ «Θυσία τοῦ Ἀβραὰμ» καὶ τὰ ποιήματα τοῦ Μαβίλλη. Δυσκολώτερον εἶναι τὸ πρᾶγμα εἰς τὰ πεζογραφικὰ ἔργα, διότι καὶ αἱ προθέσεις τοῦ συγγραφέως δὲν εἶναι πάντοτε φανεραί, ὅταν μάλιστα δὲν ἔχουν φανερὰν ἐπιτυχίαν. Ἐσφαλμένον εἶναι ὡρισμένα γένη γραμματειακά, ὅπως π. χ. ἡ ῥητορεία, ἡ ἱστοριογραφία κλπ., νὰ κατατάσσωνται εἰς τὴν λογοτεχνίαν, ἄλλα δὲ ν' ἀποκλείωνται αὐτῆς. Ἡ κρίσις πρέπει μᾶλλον νὰ γίνῃ ἐπὶ ἑνὸς ἑκάστου ἔργου· π. χ. ἡ ἐπιστημονικὴ γραμματεία θεωρεῖται ἥκιστα λογοτεχνικὸς κλάδος· καὶ ὅμως—διὰ νὰ περιορισθῶμεν εἰς τὴν φιλολογικὴν ἐπιστήμην—ἔργα οἷα τοῦ Ρῶντε, Ἴρο Μπρούνζ, Βιλαμόβιτς, Διονυσίου Θερειανοῦ, Ζιελίνσκι δὲν δύναται ν' ἀγνοήσῃ ἡ ἐθνικὴ λογοτεχνία. Ὁμοίως εἰς τὴν φιλοσοφίαν ἔχομεν παρὰ

Digitized by Google

τ' ἄτεχνα καὶ κακόμορφα αἰσθητικῶς ἔργα τοῦ Κάντ, τοῦ Χρυσίππου ἢ τοῦ Σπινόζα, λογοτεχνήματα μεγάλης ἀξίας, οἷα οἱ διάλογοι τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Σενέκα, τὰ ἔργα τοῦ Σόπενάουερ, τοῦ Νίτσε καὶ τοῦ Μπέρξον. Καὶ ἐδῶ φυσικὰ ἡ διάκρισις οὔτε γενικὴ δύναται νὰ εἶναι οὔτε μὲ ἀντικειμενικὴν καὶ αὐστηρὰν ἀκρίβειαν, πάντοτε νὰ γίνῃ.

Διαίρεσις τῆς γραμματείας. Ἐφ' ὅσον, ὅπως ἐλέχθη, ἡ μορφὴ διὰ τὴν λογοτεχνίαν καὶ μόνον ἔχει θεμελιώδη σημασίαν, δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀποτελέσῃ ὅπως ἐκεῖ τὴν μοναδικὴν σχεδὸν βάσιν διαιρέσεως. Αἱ διαιρέσεις ἄρα τῆς γραμματείας εἶναι ποικιλώταται, ἀναλόγως τοῦ στοιχείου, τὸ ὁποῖον τίθεται ὡς βάσις. Ἐνταῦθα θὰ ἀπαριθμηθοῦν μερικαί: 1) Γενικωτάτη εἶναι ἡ διαίρεσις κατὰ τὸ περιεχόμενον τῶν γραμματειακῶν μνημείων. Κατὰ τοῦτα ἔχομεν τόσας διαιρέσεις καὶ ὑποδιαιρέσεις, ὅσαι εἶναι καὶ αἱ διαιρέσεις τοῦ ὅλου πνευματικοῦ βίου ἑνὸς λαοῦ, κάθε δὲ κλάδος πνευματικῆς δραστηριότητος ἔχει ἀντίστοιχον εἰς τὴν παραγωγήν του. Οὕτω π. χ. διακρίνομεν ἀρχιτεκτονικήν, γεωπονικήν, ἰατρικήν, θεατρικήν, μουσικήν, φιλολογικήν, χημικήν, φιλοσοφικήν, θεολογικήν, νομοθετικήν, ναυτικήν, ἐμπορικὴν κλπ. γραμματείαν καὶ πάλιν ὑποδιαιροῦμεν τὴν ἰατρικὴν π. χ. εἰς ἀνατομικήν, ὑγιεινολογικήν, παθολογικήν, ἀντικαρκινικὴν καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἀκόμη καὶ ἓν εἰδικὸν πρόβλημα εἶναι δυνατὸν νὰ δώσῃ τ' ὄνομά του εἰς τάξιν γραμματειακῶν μνημείων, π. χ. ὁμηρικὴ γραμματεία, σολωμικὴ καὶ οὕτω καθεξῆς. 2) Κατὰ τὴν γλωσσικὴν μορφὴν δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν εἴτε χρονικῶς, π.χ. ἀρχαία ἑλληνική, νεοελληνικὴ κλπ. γραμματεία, εἴτε καὶ ἄλλως, ὅταν διάφοροι γλωσσικαὶ μορφαὶ συνυπάρχουν, π. χ. ἀττική, αἰολική, καθαρευούσης, δημοτικὴ γραμματεία. Ἐδῶ ἀνήκει καὶ ἡ διαίρεσις κατὰ διαλέκτους, π.χ. δυνάμεθα νὰ ὁμιλοῦμεν περὶ μεσοκυπριακῆς καὶ νεοκυπριακῆς γραμματείας, ἡ ὁποία μέχρι σήμερον καλλιεργεῖται 3) Κατὰ ἐποχὰς ἁπλῶς. Σύμφωνα μὲ τὰς ὑπὸ τῆς ἱστορικῆς ἐπιστήμης καθωρισμένας περιόδους δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν καὶ τὰ γραμματειακὰ μνημεῖα. Οὕτως ἔχομεν ἀρχαϊκήν, ἀττικήν, ἑλληνιστικήν, πρωτοβυζαντιακήν, τῆς τουρκοκρατίας κλπ. Ὡς κριτήριον ὅμως καὶ ὅριον χρονικὸν δύνανται νὰ ληφθοῦν καὶ δευτερεύοντα γεγονότα ἢ καὶ πρόσωπα· δυνάμεθα π. χ. νὰ ὁμιλῶμεν περὶ προσολωμικῆς γραμματείας, μεταπαλαμικῆς ποιήσεως κλπ. 4) Ἀπὸ τὸν τόπον τῆς καταγωγῆς τῶν συγγραφέων καὶ ὅπου δὲν ἔχομεν διαλεκτικὰς διαφοράς· π. χ. ἡ κρητικὴ γραμματεία, ἡ βαυαρικὴ κλπ. 5) Ἀπὸ τὴν ἰδιότητα τῶν συγγραφέων· ἔχομεν π.χ. γυναικείαν γραμματείαν, μοναχικὴν κλπ. 6) Ἀπὸ τὴν πνευματικὴν κατεύθυνσιν εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι γραμμένα τὰ μνημεῖα, π.χ. καθολικὴ, προτεσταντική, ἐθνικιστική, κομμουνιστική, ὑλιστική. 7) Ἀπὸ τὸν κύκλον τῶν ἀναγνωστῶν, εἰς ὃν ἀπευθύνεται· ἔχομεν οὕτω σχολικήν, μαθητικήν, λαϊκήν, ἐργατικὴν κλπ. γραμματείαν. Ἐννοεῖται, ὅτι αἱ βάσεις τῆς διαιρέσεως εἶναι δυνατὸν ὄχι μόνον καθ' ἑαυτὰς νὰ λαμβάνωνται ἀλλὰ καὶ πολλαὶ συγχρόνως. Ἡ μαθητικὴ γραμματεία π. χ. εἶναι δυνατὸν ποικίλα κατὰ τὸ περιεχόμενον, τὸν χρόνον, τὴν ἰδιότητα καὶ καταγωγὴν τῶν συγγραφέων νὰ περιλαμβάνῃ. Ὁμοίως ἡ κρητικὴ γραμματεία ἢ ἡ γραμματεία τῆς τουρκοκρατίας. Ἀναλόγως τῶν ἑκάστοτε συνθηκῶν λαμβάνεται τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ κριτήριον. Ι. ΣΥΚΟΥΤΡΗΣ

— **«γραμματεία, γενικὴ —».** Μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι γνωστὴ ἡ ἱδρυθεῖσα τῷ 1828 ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Καποδίστρια διοικητικὴ ἀρχή, εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ θεσμοῦ τῶν ὑπουργείων, τῶν θεσπισθέντων ὑπὸ τῶν πρώτων μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἐθνοσυνελεύσεων. —Ω.

Γραμματεῖκα *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Λάκκας* τῆς ἐπαρχίας Παξῶν τοῦ νομοῦ Κερκύρας. Κάτ. (1928) 85.

γραμματεῖον (τό)· τὸ πινακίδιον, τὸ βιβλίον εἰς τὸ ὁποῖον γράφει τις διαφόρους σημειώσεις, κοιν. *σημειωματάριον* || διδασκαλεῖον τῶν πρώτων, τῶν στοιχειωδῶν γραμμάτων, σχολεῖον γραφῆς καὶ ἀναγνώσεως, ἄλλως *γραμματοδιδασκαλεῖον*.

— *[Ἀρχ.]* Ἐκαλεῖτο *γραμματεῖον ληξιαρχικὸν* ἐν τῇ Ἀθηναίων πολιτείᾳ ὁ κατάλογος, ἐν ᾧ ἐνεγράφοντο οἱ δημόται ἑκάστου δήμου μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ δεκάτου ὀγδόου ἔτους τῆς ἡλικίας των. Ὠνομάσθη δ' οὕτως ἐκ τοῦ ὅτι οἱ ἐγγραφέντες εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ διοικῶσι τὴν περιουσίαν αὐτῶν *(λῆξιν)*.

Ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐκαλεῖτο *φρατερικὸν γραμματεῖον* ἢ ἄλλως *«κοινὸν γραμματεῖον»* ὁ κατάλογος, ἐν ᾧ ἐνεγράφοντο, κυρίως κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Ἀπατουρίων, οἱ ἐντὸς τοῦ ἔτους γεννηθέντες παῖδες τῶν εἰς ἑκάστην φρατρίαν ἀνηκόντων πολιτῶν. Διὰ τῆς ἐγγραφῆς ταύτης ἀνεγνωρίζετο ἐπισήμως ἡ γνησιότης τῶν παίδων. Τὸ γραμματεῖον τοῦτο ἐφυλάσσετο ὑπὸ τοῦ *φρατριάρχου*, ἄλλως «ἱερέως τῶν φρατρίων θεῶν». —Β

—*[Ἀττ. Δίκ.]* Ἐκαλεῖτο *γραμματεῖον* ἡ ἔγγραφος δικαστικὴ κατάθεσις, εἰς ἣν ὑπεχρεοῦτο ὁ μάρτυς δίκης τινὸς καὶ ἡ ὁποία κατετίθετο ἐν τῷ «ἐχίνῳ», χαλκῷ κιβωτίῳ τῶν δικογράφων. Ὡσαύτως τὰ κληρονομικὰ ἔγγραφα καὶ αἱ διαθῆκαι, ὡς καὶ τὰ παντὸς εἴδους λογιστικὰ βιβλία. Π.Ν.Π.

— **γραμματεῖον ἄγραφον** *[Φιλοσ.]*. Πινακὶς διὰ κηροῦ ἐπηλειμμένη, ἑτοίμη πρὸς γραφήν. Πρὸς τοιαύτην πινακίδα οἱ στωϊκοί, εἰκονικῶς ἐκφράζοντες τὰς περὶ ψυχῆς ἐμπειρικὰς ἀντιλήψεις των, παρωμοίασαν τὸν ἀνθρώπινον νοῦν κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ ἀνθρώπου. Τὴν εἰκονικὴν ἔκφρασιν τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ εὑρίσκομεν παλαιότερον παρὰ Πλάτωνι, ὅστις ὁμιλεῖ περὶ «κηρίνου ἐκμαγείου» (Θεαίτ. 191 c). Ὁ Ἀριστοτέλης ἐξεφράσθη εἰκονικῶς περὶ τῆς ψυχῆς ὡς ἑξῆς: «γραμματεῖον ᾧ μηδὲν ὑπάρχει ἐντελεχείᾳ γεγραμμένον» (Περὶ ψυχῆς III 4, 429). Ἀργότερον ὁ Θωμᾶς ὁ Ἀκουινᾶτος (Quaest. disp de Anima VIII. ad Resp.), μεταγράψας λατινιστὶ τὴν ἔκφρασιν, ἐδημιούργησε τὸν ὅρον «tabula rasa». Ἡ ἔκφρασις αὐτὴ τάχιστα κατέστη διεθνὴς (γαλλ. table rase, ἰταλ. tavola rasa, γερμ. unbeschrieben Tafel), δι' αὐτῆς δὲ οἱ αἰσθησιοκρατικοὶ καὶ ἐμπειρικοὶ ἐξέφρασαν τὰς περὶ τῶν ἐν τῇ ψυχῇ ἐμφύτων ἐννοιῶν θεωρίας των. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐχρησίμευσαν καὶ ἄλλαι ἐκφράσεις, ὑπὸ τῶν στωϊκῶν «χάρτης εὔεργος», ὑπὸ τοῦ Locke «white paper» (λευκὸς χάρτης), ὑπὸ τοῦ Ἐράσμου «anima vacua» (κενὴ ψυχή). Π. Ν. Π.

γραμματεὺς (ὁ)· ὁ ἀσκῶν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ συντάσσειν ἢ ἀναγινώσκειν ἔγγραφα· ὁ ὁπωσδήποτε πρὸς τὴν γραφὴν ἔχων σχέσιν, ὁ γραμματικός· || ἀνώτερος διοικητικὸς ὑπάλληλος· «γραμματεὺς πρώτης» (τάξεως) «γραμματεὺς δευτέρας», «γενικὸς γραμματεύς» (βλ. λ. δημόσιοι ὑπάλληλοι) καὶ ἀναλόγως τοῦ κλάδου «γραμματεὺς βουλῆς, —πανεπιστημίου, —δημαρχίας» κλπ.

— *[Ἀρχαιολ.]* Ἐν τῇ Ἀθηναίων πολιτείᾳ οἱ ἄρχοντες ἐλάμβανον βοηθοὺς γραμματεῖς, ὡς καὶ ὑπογραμματεῖς, κήρυκας καὶ ὑπηρέτας. Ἀναφέρονται γραμματεῖς τῶν ταμιῶν, τῶν ἑλληνοταμιῶν, τῶν ἕνδεκα, τῶν ἐπιστατῶν, τῶν εἰσαγωγέων, τῶν στρατηγῶν, τῶν ἐπιμελητῶν τῶν νεωρίων, τῶν σιτωνῶν, τῶν ταμιῶν τῶν σιτωνικῶν, τῶν ἐπὶ τῇ διοικήσει, τῶν ἐμπορίου ἐπιμελητῶν κτλ. Πάντες οὗτοι ἐλάμβανον μισθόν. Τὸ ὑπούργημα τῶν γραμματέων δὲν ἐθεωρεῖτο τιμητικόν· οὗτοι ὅμως καθιστάμενοι διὰ τοῦ χρόνου ἐμπειρότεροι τῶν ἐνιαυσίων ἀρχόντων περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν οἰκείων ἔργων, ἀπέκτων μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν προϊσταμένων των, καὶ διὰ τοῦτο πιθανῶς ἀπηγορεύετο εἰς αὐτοὺς διὰ νόμου τὸ δὶς γραμματεῦσαι ἐν τῇ αὐτῇ ἀρχῇ. Δὲν εἶναι βέβαιον περὶ πάντων τῶν γραμματέων ἂν διωρίζοντο ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀρχόντων ἢ ἐξελέγοντο ὑπὸ τῆς πόλεως. Κυριώτεροι αὐτῶν εἶναι:

α) *Γραμματεῖς τῆς βουλῆς*. Οὗτοι ἦσαν τρεῖς τὸν ἀριθμόν. Ὁ κυρίως γραμματεὺς τῆς βουλῆς, ὅστις πάντοτε ἀνεφέρετο ἐν τοῖς ψηφίσμασιν: «ἐπὶ τῆς πρυτανείας ἧ [ὁ δεῖνα] ἐγραμμάτευεν». Οὗτος ἐπεμελεῖτο τῆς συντάξεως, ἀναγραφῆς καὶ ἀναθέσεως (δημοσιεύσεως) τῶν ψηφισμάτων, ἐφύλασσε τὰ ἐν τῷ μητρῴῳ δημόσια γράμματα καὶ ἔγραφε τὰ πεπραγμένα τῆς βουλῆς. Ἐχειροτονεῖτο κατὰ πρυτανείαν καὶ ἐπὶ μίαν μόνον πρυτανείαν ἦρχε, διὸ ἐκαλεῖτο «ὁ κατὰ πρυτανείαν γραμματεὺς τῆς βουλῆς» καὶ κατὰ συντομίαν «γραμματεὺς τῆς βουλῆς». Ἀλλ' ὀλίγον πρὸ τῶν μέσων τῆς Δ' ἑκατονταετηρίδος (364/3) ἡ ἀρχὴ τούτου κατέστη ἀπὸ χειροτονητῆς αἱρετὴ καὶ ἐνιαυσία. Συγχρόνως κατεστάθη δεύτερος γραμματεύς, καὶ οὗτος κληρωτὸς καὶ ἐνιαύσιος, ὅστις εἶχεν ἔργα παραπλήσια μὲ τὸν πρῶτον, ἀλλ' οὐδέποτε ἀνεφέρετο εἰς τὰ ψηφίσματα. Καὶ πρὸς διάκρισίν των καθιερώθη ὁ μὲν πρῶτος νὰ ὀνομάζηται: «γραμματεὺς ὁ κατὰ πρυτανείαν», ὁ δὲ δεύτερος «γραμματεὺς τῆς βουλῆς». Τρίτος γραμματεὺς ἦτο ὁ καλούμενος «τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου», ἄλλως «τῆς πόλεως». Τοῦτον ἐχειροτόνει ὁ δῆμος, ἵνα ἀναγινώσκῃ ἐν τῇ βουλῇ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τὰ ἀναγκαῖα ν' ἀναγινώσκωνται γράμματα («οὐδενός ἐστι κύριος, ἀλλ' ἢ τοῦ ἀναγνῶναι», Ἀριστ. Ἀθ. Πολιτ. 54,5). Εἰς τοῦτον ἀνετέθη διὰ νόμου τοῦ ῥήτορος Λυκούργου νὰ παρακολουθῇ, ἔχων τὸ δημόσιον ἀντίγραφον τῶν τραγῳδιῶν τοῦ Αἰσχύλου, Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου, τοὺς ὑποκριτὰς κατὰ τὴν διδασκαλίαν, ὅπως μὴ μεταβάλλουν τὰς ῥήσεις τῶν ποιητῶν.

β) *Ὁ τῶν 9 ἀρχόντων*, ἄλλως *θεσμοθετῶν, γραμματεύς*, συνεκληροῦτο μετὰ τούτων καὶ ἐκαλεῖτο «γραμματεὺς τῶν θεσμοθετῶν». Ἤτοι ἐξ ἑκάστης τῶν δέκα φυλῶν ἐκληροῦτο εἷς ἄρχων καὶ ὁ γραμματεὺς δέκατος. Οὗτος κατεῖχε θέσιν ὑποδεεστέραν καὶ δὲν ἐδοκιμάζετο ὑπὸ τῆς βουλῆς, ὡς οἱ ἄρχοντες.

—*[Καιν. Διαθ.]* Καλοῦνται *γραμματεῖς* (ἑβρ. *σωφερίμ*) οἱ ἤδη ἀπὸ τῆς βαβυλωνίου αἰχμαλωσίας ἐμφανιζόμενοι παρ' Ἰουδαίοις ἑρμηνευταὶ καὶ διδάσκαλοι τοῦ νόμου, οἱ ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ ἄλλως λεγόμενοι καὶ *νομικοὶ* καὶ *νομοδιδάσκαλοι*, ὑπὸ δὲ τοῦ Ἰωσήπου *σοφισταὶ* καὶ *ἱερογραμματεῖς*, οἵτινες σὺν τῷ χρόνῳ ἀπετέλεσαν ἰδίαν τάξιν. Ὡς φρουροὶ δὲ καὶ γνῶσται ἀκριβεῖς καὶ ἑρμηνευταὶ αὐθεντικοὶ τοῦ Μωσ. νόμου, εἰς τὸ γράμμα τοῦ ὁποίου ἐξαιρετικὴ σημειοῦται προσκόλλησις παρὰ τῷ μεταιχμαλωσιακῷ Ἰουδαϊσμῷ, ἀπέλαυον μεγίστου κύρους παρὰ τῷ λαῷ διακρινόμενοι ἀπ' αὐτοῦ δι' ἐπισήμου στολῆς καὶ προσαγορευόμενοι διὰ τοῦ τιμητικοῦ *ῥαββὶ* (=πολύ μου, διδάσκαλε, κύριε, ἐπίστατα). Ὅθεν τὸ *ῥαββὶ* (ῥαμπάν, ῥαββίνος) κατήντησε βραδύτερον τίτλος τῶν γραμματέων. Ἀνάλογος δὲ πρὸς τὸ κῦρος οὗ παρὰ τῷ λαῷ ἀπέλαυον ἦτο καὶ ἡ παρ' αὐτῷ δύναμις τῶν γραμματέων, εἰς τὴν μερίδα τῶν ὁποίων ἀνῆκον οἱ ἐπίσης πανίσχυροι *Φαρισαῖοι*, ὧν ἰδανικὸν ἦτο ἡ τήρησις τοῦ ὑπὸ τῶν γραμματέων ἐπεξειργασμένου νόμου. Ἐντεῦθεν δὲ ἐξηγεῖται ὅτι συχνάκις ἐν τοῖς εὐαγγελίοις μνημονεύονται ὁμοῦ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι. Τὸ ἔργον τῶν γραμματέων, ὅπερ κατὰ τὴν θεωρίαν τοὐλάχιστον ἔπρεπε δωρεὰν νὰ τελῆται, ἦτο κυρίως τριπλοῦν: α') ἡ θεωρητικὴ ἐπεξεργασία τοῦ νόμου, β') ἡ διδασκαλία αὐτοῦ καὶ γ') ἡ ἐφαρμογὴ αὐτοῦ. Καὶ ἡ μὲν ἐπεξεργασία καὶ συμπλήρωσις ἅμα τοῦ νόμου ἐγίνετο ὑπὸ μορφὴν προφορικῶν συζητήσεων τῶν γραμματέων μετ' ἀλλήλων. Ἡ προφορικὴ δὲ κατ' ἀρχὰς καὶ κατὰ παράδοσιν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν μεταδιδομένη, βραδύτερον δὲ καταγραφεῖσα ἐπεξεργασία αὕτη τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου, αἱ λεγόμεναι *παραδόσεις τῶν πρεσβυτέρων*, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὴν πρώτην θέσιν κατέλαβον αἱ ἀπειράριθμοι τελετουργικαὶ διατάξεις, ἀπέκτησαν σὺν τῷ χρόνῳ κῦρος ἴσως μεῖζον ἔτι τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου. Κατὰ τῆς τοιαύτης δὲ ὑπερτιμήσεως τῶν λεγομένων παραδόσεων τῶν πρεσβυτέρων, δι' ὧν πολλάκις διεστρέφετο τὸ πνεῦμα τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου ἐστράφη πανειλημμένως ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἐπιτιμήσας σφοδρῶς τοὺς προκαλοῦντας αὐτὸν γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους (*Ματθ.* κγ' 6, *Μάρκ.* ζ' 1 ἑξ. κλπ.). Ἡ δὲ διδασκαλία τοῦ οὕτωσὶν ἐπεξειργασμένου νόμου παρείχετο εἴτε ἐν τῇ Συναγωγῇ εἴτε ἐν ἰδικοῖς σχολείοις, ἐφαρμοζομένης ὡς μεθόδου διδακτικῆς τῆς δι' ἐρωτήσεων καὶ ἀποκρίσεων ἐπαναλήψεως τῶν διδασκομένων, οὕτως ὥστε τὸ ἐπαναλαμβάνειν νὰ καταντήσῃ συνώνυμον τοῦ διδάσκειν (*Μισνὰ*=ἐπανάληψις, διδασκαλία). Τέλος ἡ πρακτικὴ ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου ὑπὸ τῶν γραμματέων ἐτελεῖτο ἐν τοῖς διαφόροις δικαστηρίοις, ἔνθα αὐτοὶ ἦσαν οἱ κριταὶ (ἂν καὶ οὐχὶ πάντοτε ἀποκλειστικῶς), μάλιστα δ' ἐν τῷ Μεγάλῳ Συνεδρίῳ, ἔνθα ἐξ ὑπαρχῆς κατεῖχον θέσιν. Τὴν μεροληπτικότητα δ' αὐτῶν ὡς δικαστῶν, ὡς καὶ τὴν ὑπόκρισιν καὶ τὴν καθόλου ἀνακολουθίαν αὐτῶν, τοὐλάχιστον κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἤλεγξεν οὗτος δριμύτατα (*Ματθ.* κγ' 1 ἑξ. κλπ.) Εἰς τὰ ἔργα δὲ ταῦτα θὰ ἠδυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν καὶ τὴν σὺν τῷ χρόνῳ αὐξάνουσαν μέριμναν αὐτῶν περὶ τῆς διατηρήσεως τοῦ κειμένου τῶν Γραφῶν (*Μασόρα*). Ὡς κύριον κέντρον τῆς πολυμεροῦς δράσεως αὐτῶν δέον νὰ θεωρηθῇ ἡ Ἱερουσαλήμ, τοὐλάχιστον μέχρι τοῦ 70 μ. Χ., ἂν καὶ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους θὰ ἠδύνατό τις νὰ εὕρῃ γραμματεῖς οὐ μόνον ἐν Γαλιλαίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Διασπορᾷ. Μετὰ δὲ τὴν καταστροφὴν τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ ναοῦ, ἀφ' ὅτου οἱ γραμματεῖς ἀπέβησαν οἱ μοναδικοὶ ποιμένες καὶ πατέρες τοῦ ἰουδαϊκοῦ λαοῦ, καὶ ἀφ' ὅτου ἄρχεται κυρίως ἡ νομοθετικὴ αὐτῶν δρᾶσις, ἀνεφάνησαν νέα κέντρα δράσεως μὲν αὐτῶν ἡ Ἰάμνεια (Γιαμπνὲ) τὸ πρῶτον καὶ ἡ Τιβεριὰς βραδύτερον, διαμονῆς δ' αὐτῶν ἄλλαι τε καὶ ἡ Λύδδα. Ὁ δὲ καρπὸς τῆς ἐργασίας αὐτῶν ἀπόκειται ἐν τῷ Ταλμοὺδ καὶ ἐν τῇ συγγενικῇ πρὸς αὐτὸ ῥαββινικῇ γραμματείᾳ. Οἱ σπουδαιότατοι τῶν γραμματέων, περὶ τῶν ὁποίων μόλις μετὰ τὸ 70 μ. Χ. ἔχομεν ὁπωσδήποτε σαφεστέρας πληροφορίας, ὑπῆρξαν οἱ δύο σχολάρχαι ὁ *Χιλλὰλ* καὶ ὁ *Σαμμαεῖ*, *Γαμαλιὴλ ὁ πρεσβύτερος*, ὁ διδάσκαλος τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ὁ υἱὸς αὐτοῦ *Σίμων* καὶ ὁ ἔγγονος αὐτοῦ *Γαμαλιὴλ ὁ νεώτερος*, ὁ *Ἐλιέζερ*, ὁ *Γιοσουά*, ὁ *Ἀκιμπὰ* καὶ ἄλλοι.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ *Schürer* Geschichte des Jüd. Volkes II, (δ' ἐκδ. 1907).—*Bousset* Die Religion des Judentums (γ' ἐκδ. 1927) καὶ ἄρθρα ἐν τοῖς βιβλικοῖς καὶ ἐγκυκλοπαιδικοῖς θεολογικοῖς λεξικοῖς (*Hauck*, *Vigouroux*, *Hastings* κλπ.).
Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΗΣ

—**γραμματεὺς βασιλικὸς** *[Αἰγυπτ. Ἀρχαιολ.]* βλ. λ. βασιλικὸς *γραμματεὺς* (τ. ΣΤ' σ 794 β').

— **γραμματεὺς δικαστηρίων** *[Δικονομ.]* βλ. λ. δικαστηρίων *ὀργανισμός*.

γραμματεὺς (ὁ) *[Ζωολ.]* Γένος πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γυπογερανιδῶν* (βλ. γυπογέρανος). Δ. Ν. Π.

γραμματεύω· εἶμαι γραμματεύς, ἐκτελῶ καθήκοντα γραμματέως.

γραμματίδιον (τὸ) *[Ἀρχ.]*. Οὕτως ἐκαλεῖτο παρ' ἀρχαίοις ὁ κατάλογος τῶν φαγητῶν, τὸν ὁποῖον ὁ μάγειρος ὑπέβαλλεν εἰς τὸν κύριον αὐτοῦ πρὸ τοῦ γεύματος ἢ συμποσίου. —Β.

γραμματιζούμενος, *—η, —ο*· δημοτ. ὁ γνωρίζων γράμματα || *οἱ γραμματιζούμενοι*· εἰρωνικῶς, οἱ ἀπὸ τῶν γραμμάτων ὁπωσδήποτε ζῶντες, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἀποχειροβιώτους.

Digitized by Google

γραμματίζω· μόνον εἰς τὴν μετοχὴν *γραμματισμένος·* ὁ πεπαιδευμένος, ἐγγράμματος, ἄλλως *σπουδασμένος*.

γραμματικὴ (ἡ)· ἡ τέχνη τῶν γραμμάτων· ἡ περὶ τὴν γλῶσσαν ἀσχολουμένη ἐπιστήμη, τὸ σύνολον τῶν διεπόντων τὴν γλῶσσαν νόμων.

—[ΕΓΚΥΚΛ.] Ἡ *γραμματικὴ* (ἐνν. *τέχνη*) εἶχε κατ' ἀρχὰς εὐρυτέραν τῆς σημερινῆς σημασίαν. Κατὰ τὸν ὁρισμὸν Διονυσίου τοῦ Θρακός, μαθητοῦ τοῦ Ἀριστάρχου, «γραμματική ἐστιν ἐμπειρία τῶν παρὰ ποιηταῖς τε καὶ συγγραφεῦσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ λεγομένων. Μέρη δ' αὐτῆς εἰσιν ἕξ. Πρῶτον ἀνάγνωσις ἐντριβὴς κατὰ προσῳδίαν, δεύτερον ἐξήγησις κατὰ τοὺς ἐνυπάρχοντας ποιητικοὺς τρόπους, τρίτον γλωσσῶν τε καὶ ἱστοριῶν πρόχειρος ἀπόδοσις, τέταρτον ἐτυμολογίας εὕρεσις, πέμπτον ἀναλογίας ἐκλογισμός, ἕκτον κρίσις ποιημάτων, ὃ δὴ κάλλιστόν ἐστι πάντων τῶν ἐν τῇ τέχνῃ». Ἐκ τούτων βλέπομεν ὅτι ἡ ἔννοια τῆς γραμματικῆς συνέπιπτε κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους, ἤτοι τοὺς Ἀλεξανδρινοὺς χρόνους, πρὸς τὴν τῆς φιλολογίας. Εὐρεῖαν ὡσαύτως ἀπαντῶμεν τὴν ἔννοιαν τῆς γραμματικῆς καὶ παρὰ τῷ Κικέρωνι, ὅστις εἰς τὸν λόγον του De oratore (I, 187) λέγει τὰ ἑξῆς: «in grammaticis poetarum pertractatio, historiarum cognitio, verborum interpretatio, pronuntiatio quidem sonus». Τὴν αὐτὴν εὐρύτητα τῆς ἐννοίας τῆς γραμματικῆς εὑρίσκομεν καὶ παρὰ τῷ Κοϊντιλιανῷ «... si de loquendi ratione disserat (ἐνν. ὁ γραμματικός), si quaestiones explicet, historias exponat, poemata enarret κλ.». Ὁ ὅρος literatura, δι' οὗ μετεφράσθη εἰς τὴν λατινικὴν ἡ λέξις γραμματική, ἐξετοπίσθη μετ' οὐ πολὺ ὑπὸ τῆς λέξεως grammatica (ὅπως καὶ ἡ λέξις literatus ἢ literator ὑπὸ τοῦ ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ὡσαύτως ληφθέντος grammaticus). Ἡ λέξις literatura ἐπανῆλθε κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους (πρβλ. καὶ τὸ γαλλ. littérature, γερμ. Literatur κλ.). Ἐκτὸς τῆς εὐρυτέρας ταύτης σημασίας εἶχον αἱ λέξεις *γραμματικὴ* καὶ *γραμματικὸς* καὶ τὴν στενοτέραν των ἔννοιαν, τὴν πλησιεστέραν πρὸς τὴν σημερινήν. Πρῶτος ἐκ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων φαίνεται ὅτι ἠσχολήθη μὲ γραμματικὰ ζητήματα ὁ μέγιστος τῶν σοφιστῶν Πρωταγόρας ὁ ἐξ Ἀβδήρων, ὅστις ἔγραψε, κατὰ τὸν Πλάτωνα, καὶ βιβλίον «Περὶ ὀρθότητος ὀνομάτων» ἢ «Περὶ ὀρθοεπείας». Μετ' αὐτὸν ὁ συμπολίτης του Δημόκριτος, τοῦ ὁποίου ἀναφέρονται τὰ ἔργα: «Περὶ ρυθμῶν καὶ ἁρμονίης», «Περὶ καλλοσύνης ἐπέων», «Περὶ εὐφώνων καὶ δυσφώνων γραμμάτων», «Περὶ ρημάτων» κλπ., ἂν καὶ Διογένης ὁ Λαέρτιος ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ Πλάτων «πρῶτος ἐθεώρησε τῆς γραμματικῆς τὴν δύναμιν». Οὗτος πραγματεύεται περὶ διαφόρων γραμματικῶν καὶ ἐν γένει γλωσσικῶν ζητημάτων ἰδίως εἰς τὸν διάλογον «Κρατύλον», ἔτι δὲ εἰς τὸν «Θεαίτητον», «Εὐθύδημον» καὶ «Σοφιστήν». Εἰς τὸν «Κρατύλον» λ. χ. διακρίνει τὰ ὀνόματα ἀπὸ τῶν ρημάτων «καὶ συλλαβὰς αὖ συντιθέντες, ἐξ ὧν τά τε ὀνόματα καὶ τὰ ρήματα συντίθενται». Σαφεστέραν ὅμως διάκρισιν τῶν γραμματικῶν τούτων ὅρων καὶ τῆς ἐννοίας των κάμνει εἰς τὸν «Θεαίτητον»: «ἔστι γὰρ ἡμῖν που τῶν τῇ φωνῇ περὶ τὴν οὐσίαν δηλωμάτων διττὸν γένος... τὸ μὲν ὀνόματα, τὸ δὲ ρήματα κληθέν. Τὸ μὲν ἐπὶ ταῖς πράξεσιν ὂν δήλωμα ρῆμά που λέγομεν...τὸ δέ γ' ἐπ' αὐτοῖς τοῖς ἐκεῖνα πράττουσι σημεῖον τῆς φωνῆς ἐπιτεθὲν ὄνομα». Καὶ ὀλίγον κατωτέρω σαφηνίζει ἔτι μᾶλλον τὸ πρᾶγμα καὶ μάλιστα διὰ παραδειγμάτων «οἷον βαδίζει, τρέχει, καθεύδει καὶ τἆλλα, ὅσα πράξεις σημαίνει, ρήματα, ..οὐκοῦν καὶ πάλιν ὅταν λέγηται λέων, ἔλαφος, ἵππος, ὅσα τε ὀνόματα τῶν τὰς πράξεις αὖ πραττόντων ὠνομάσθη». Ὁ Ἀριστοτέλης διέκρινεν ἐκτὸς τῶν ὀνομάτων καὶ ρημάτων καὶ τοὺς *συνδέσμους* καὶ τὰ *ἄρθρα*, εἰς τὰ ὁποῖα περιλαμβάνει καὶ τὴν δεικτικὴν ἀντωνυμίαν. Ἀλλ' ὁ Ἀριστοτέλης (καὶ ἡ περιπατητικὴ ἐν γένει σχολή) ἂν καὶ θεωρεῖ «τὴν γραμματικὴν καὶ τὴν γραφικὴν χρησίμους πρὸς τὸν βίον», δὲν προήγαγε πολὺ τὰς γραμματικὰς ἐρεύνας. Σπουδαῖον ἀντιθέτως σταθμὸν εἰς τὴν πρόοδον τῆς γραμματικῆς ἀποτελεῖ ἡ συμβολὴ εἰς ταύτην τῆς στωϊκῆς σχολῆς. Τὰ γραμματικὰ διδάγματα τῆς στοᾶς εὑρίσκομεν παρὰ Διογένει τῷ Λαερτίῳ καὶ μάλιστα εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ βίου τοῦ Ζήνωνος. Τοὺς φθόγγους («στοιχεῖα») διῄρουν οἱ στωϊκοὶ εἰς *φωνήεντα*, εἰς *ἄφωνα* (ἓξ τὸν ἀριθμόν: β, γ, δ, π, κ, τ), ἀναμφιβόλως δὲ καὶ εἰς *ἡμίφωνα*, τὰ ὁποῖα δὲν ἀναφέρει μὲν ὁ ἀπανθήσας τὰ τῆς στοᾶς, ἀλλ' οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι τὰ διέκρινον οἱ στωϊκοί, ἀφοῦ ἦσαν ἤδη γνωστὰ εἰς τὸν Πλάτωνα («φωνήεντα μὲν οὔ, οὐ μέντοι γε ἄφθογγα») καὶ εἰς τὸν Ἀριστοτέλην, ὅστις τὰ καλεῖ *ἡμίφωνα*. Ἐπίσης οἱ στωϊκοὶ διέκριναν τὰς τέσσαρας κυρίας πτώσεις τῶν ὀνομάτων, εἰς δὲ τὰ ἤδη γνωστὰ τέσσαρα μέρη τοῦ λόγου, ὁ στωϊκὸς Ἀντίπατρος ὁ ἐκ Ταρσοῦ προσέθηκε καὶ τὴν *μεσότητα*, ἢ κατ' ἄλλους στωϊκοὺς *πανδέκτην*, δηλαδὴ τὸ κατόπιν κληθὲν *ἐπίρρημα*. Περὶ τὴν σύνταξιν ὀλίγον καὶ ἀκροθιγῶς φαίνεται ὅτι ἠσχολήθησαν οἱ στωϊκοί, περισσότερον ὅμως —ἐννοεῖται ὅλως ἐρασιτεχνικῶς καὶ αὐθαιρέτως— ἠσχολήθησαν περὶ τὴν ἐτυμολογίαν. ὁ δὲ Χρύσιππος ἰδίᾳ ἔγραψεν ὀγκῶδες ἔργον (ἐκ δέκα βιβλίων) «Περὶ ἐτυμολογικῶν».

Εἰς τοὺς στωϊκοὺς ὀφείλομεν ἐκτὸς πολλῶν καὶ σπουδαίων γραμματικῶν γνώσεων καὶ τοὺς κυριωτέρους γραμματικοὺς ὅρους, τοὺς ὁποίους ὀλίγον τι, ὡς φαίνεται, τροποποιήσας παρέλαβε Διονύσιος ὁ Θρᾶξ. Εἰς ἡμᾶς, οἱ ὁποῖοι ἐμάθομεν τὰ ἀνωτέρω ὡς ἕτοιμον ὑλικὸν ἀπ' αὐτῶν τῶν βάθρων τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, εἶναι δύσκολον νὰ ἐκτιμήσωμεν δεόντως τὴν ὀξύτητα καὶ λεπτότητα τῆς παρατηρήσεως, ἡ ὁποία ἐχρειάσθη πρὸς σαφῆ διάκρισιν τῶν διαφόρων στοιχείων καὶ μερῶν τοῦ λόγου, πρὸς καθορισμὸν τῆς ἐννοίας καὶ πρὸς διάγνωσιν τῆς λειτουργίας καὶ τῆς χρήσεώς των κατὰ τὴν ἔκφρασιν τῶν διανοημάτων μας.

Ἡ γραμματικὴ—θεραπαινὶς κατ' ἀρχὰς τῆς φιλοσοφίας καὶ ὀλίγον κατόπιν τῆς φιλολογίας —διαμορφώνεται ὀλίγον κατ' ὀλίγον κατὰ τοὺς ἀλεξανδρινοὺς χρόνους εἰς ἴδιον καὶ αὐτοτελῆ κλάδον τῶν ἐν γένει φιλολογικῶν σπουδῶν. Αἱ μακραὶ καὶ τραχεῖαι πολλάκις ἔριδες καὶ συζητήσεις τῆς σχολῆς τῆς Περγάμου, ὑπὸ Κράτητα τὸν Μαλλώτην, πρὸς τὴν σχολὴν τῆς Ἀλεξανδρείας, περὶ *ἀνωμαλίας* καὶ *ἀναλογίας* ἐν τῇ γλώσσῃ ἔγιναν ἀφορμὴ πολλῶν καὶ ποικίλων, καὶ δὴ σπουδαιοτάτων γλωσσικῶν παρατηρήσεων καὶ ἐρευνῶν, δι' ὧν συνετελέσθη ἡ ἀνάπτυξις καὶ ὁριστικὴ διαμόρφωσις τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γραμματικῆς. Τὸ πρῶτον συστηματικὸν ἐγχειρίδιον γραμματικῆς— ἡ «Τέχνη Γραμματικὴ» Διονυσίου τοῦ Θρακός, ἀκμάσαντος περὶ τὸ 100 π. Χ. —μαρτυρεῖ σαφῶς περὶ τούτου. Μετὰ Διονύσιον τὸν Θρᾶκα προήγαγον ἔτι περαιτέρω τὴν ἑλληνικὴν γραμματικὴν Ἀπολλώνιος ὁ Δύσκολος (Β' αἰὼν μ. Χ.), ὅστις, διδάξας ἐπὶ τῶν χρόνων τῶν Ἀντωνίνων ἐν Ρώμῃ εὐδοκιμώτατα καὶ καρποφορώτατα τὴν γραμματικήν, ἔγινεν ὁ εἰσηγητὴς ταύτης εἰς τοὺς Ρωμαίους. Ὁ Ἀπολλώνιος ὁ Δ.—ὁ grammaticorum princeps καὶ summus auctor artis grammaticae—διὰ τῶν συντακτικῶν ἰδίως ἐρευνῶν του ἔγινεν ὁ ἱδρυτὴς τῆς συντάξεως, τὴν ὁποίαν καὶ αὐτοὶ οἱ θαυμασίως ἐρευνήσαντες τὴν γλῶσσάν των ἀρχαῖοι Ἰνδοὶ γραμματικοί, μηδ' αὐτοῦ τοῦ διαπρεπεστάτου ἐξ αὐτῶν, τοῦ μεγάλου Panini, ἐξαιρουμένου, τελείως σχεδὸν παρημέλησαν. Τοῦ Ἀπολλωνίου τοῦ Δυσκόλου μᾶς ἐσώθησαν κατὰ μέγα μέρος τὸ «Περὶ συντάξεως τῶν τοῦ λόγου μερῶν», ἔτι δὲ τὸ «Περὶ ἀντωνυμίας», τὸ «Περὶ συνδέσμων», καὶ τὸ «Περὶ ἐπιρρημάτων». Ὁ υἱός του Ἡρωδιανὸς (Β' αἰὼν μ. Χ.) μᾶς κατέλιπε τὸ «Περὶ καθολικῆς προσῳδίας» ἔργον του, τὰ ἄλλα ὅμως ἔργα αὐτοῦ ἀτυχῶς ἀπωλέσθησαν.

Ἡ γραμματικὴ Διονυσίου τοῦ Θρακός, συμπληρωθεῖσα μὲ τὰ γραμματικὰ διδάγματα τῶν μετ' αὐτὸν ἀρχαίων Ἑλλήνων γραμματικῶν (καὶ ἰδίως Ἀπολλωνίου του Δυσκόλου) ὑπὸ ἄλλων τε καὶ ἰδίως ὑπὸ τοῦ Χοιροβοσκοῦ, ἀπετέλεσε τὴν πρότυπον σχολικὴν γραμματικὴν καθ' ἅπαντα τὸν μεσαίωνα, τυχοῦσα δὲ περαιτέρω ἐπεξεργασίας ὑπὸ τοῦ Μοσχοπούλου, Μ. Χρυσολωρᾶ, Θ. Γαζῆ καὶ Λασκάρεως, εἰσήχθη ὑπ' αὐτῶν καὶ εἰς τὴν Δύσιν.

Ἡ Γραμματικὴ παρὰ τοῖς Ρωμαίοις. Εἰς οὐδὲν ἄλλο εἶναι τόσον καταφανὴς ἡ ἐπίδρασις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἐπὶ τοὺς Ρωμαίους, ὅσον εἰς τὴν γραμματικήν. Ἐλάχιστα προσέθηκαν οὗτοι εἰς αὐτήν, καὶ δὴ ὡς πρὸς τὰ στοιχεῖα τῆς λατινικῆς γλώσσης, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν ἀντίστοιχα εἰς τὴν ἑλληνικήν, ὅπως λ. χ. εἰς τὸν τονισμόν, τὰς συζυγίας τῶν ρημάτων, τὴν ἀφαιρετικὴν πτῶσιν κλπ. Ὁ πρῶτος ἀξιομνημόνευτος Ρωμαῖος γραμματικὸς εἶναι ὁ L. Aelius Stilo, διδάσκαλος τοῦ Κικέρωνος. Μετ' αὐτὸν ἤκμασεν ὁ Nigidius Figulus, ὅστις ἔγραψεν ὀγκῶδες ἔργον (ἐξ 29 βιβλίων) ὑπὸ τὸν τίτλον «Commentarii Grammatici». Ὁ πολυμαθέστατος καὶ πολυμερέστατος M. Terentius Varro ἠσχολήθη περὶ πολλὰ καὶ διάφορα, πρὸς τούτοις δὲ καὶ περὶ τὴν γραμματικήν. Ἐκ τοῦ ἔργου του «De lingua latina» μᾶς ἐσώθησαν 5 μόνον βιβλία (ἀπὸ τοῦ Ε'—Ι'), ἀπωλέσθησαν δὲ τὰ λοιπὰ 20 βιβλία. Ὁ Οὐάρρων διακρίνει καὶ τὰς ἓξ πτώσεις τῶν λατινικῶν ὀνομάτων (nominativum ἢ casum nominandei—ἐπὶ τὸ ἀρχαϊκώτερον ἀντὶ nominandi,—casum vocandei, casum communem ἢ particum, casum dandei, casum accusandei ἢ accusativum καὶ sextum casum qui est proprius latinus). Οἱ ὅροι genitivus, dativus, ablativus ἀπαντοῦν κατὰ πρῶτον παρὰ τῷ Κοϊντιλιανῷ, ἡ δὲ vocativus παρὰ τῷ Γελλίῳ, ἀλλ' ἴσως οἱ ὅροι οὗτοι νὰ ἐλήφθησαν παρὰ τοῦ Q. Remmii Palaemonis» (διδασκάλου τοῦ Κοϊντιλιανοῦ), τοῦ ὁποίου ἡ «Ars Grammatica» ἐπὶ μακρὸν ἐχρησίμευσε παρὰ τοῖς Ρωμαίοις ὡς ἡ βάσις τῶν γραμματικῶν σπουδῶν. Καὶ ὁ Remmius Palaemo, ὅπως καὶ ὁ Ἀρίσταρχος, διέκρινεν 8 μέρη τοῦ λόγου (partes orationis, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ ἄρθρου, τοῦ ὁποίου στερεῖται ἡ λατινική, κατέλεγεν ὡς ὄγδοον μέρος τοῦ λόγου τὸ ἐπιφώνημα interjectio).

Ἄλλοι Ρωμαῖοι γραμματικοὶ εἶναι ὁ Valerius Probus, Terentius Scaurus, Flavius Caper, Velius Longus, Julius Romanus, Charisius, Diomedes, ὁ Donatus (Δ' αἰὼν μ. Χ.), ὁ Martianus Capella, ὁ Cassiadorus καὶ ἰδίως ὁ Priscianus (ΣΤ' αἰὼν μ. Χ), τοῦ ὁποίου ἡ γραμματικὴ (Institutiones grammaticae), συνταχθεῖσα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν γραμματικῶν Διονυσίου τοῦ Θρακὸς καὶ Ἀπολλωνίου τοῦ Δυσκόλου, ἐχρησίμευσεν ὡς πρότυπον γραμματικῆς καθ' ὅλον τὸν μεσαίωνα.

Εἰς μεγίστην ἀκμὴν ἔφθασαν αἱ γραμματικαὶ μελέται καὶ παρὰ τοῖς *Ἰνδοῖς* καὶ τοῖς *Ἄραψιν*. Οἱ πρῶτοι ἐκ τούτων, πεπροικισμένοι δι' ὀξείας παρατηρητικότητος καὶ θαυμαστῆς ἱκανότητος περὶ τὴν ἀνάλυσιν τῶν γλωσσικῶν στοιχείων καὶ φαινομένων, ἠρεύνησαν μὲ ἐξαιρετικὴν ἐπιτυχίαν τὴν γλῶσσάν των. Ἔξοχοι γραμματικοί, ὁ Kautsa, ὁ Vaska, ὁ Çakatayana καὶ ἰδίως ὁ ἐπιφανὴς Panini προήγαγον εἰς ὕψιστον σημεῖον τὴν ἰνδικὴν γραμματικήν. Περὶ δὲ τῆς ἐπιδόσεως τῶν γραμματικῶν μελετῶν παρὰ τοῖς Ἄραψι τρανὸν τεκμήριον εἶναι ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν Ἀράβων γραμματικῶν: ὁ κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα ἀκμάσας Ἄραψ λόγιος Sujuti ὑπολογίζει τοὺς ὁμογενεῖς του γραμματικοὺς εἰς 2500 !

Ἀλλὰ παρὰ τὰς ρηθείσας προόδους τῆς τε ἰνδικῆς, ἑλληνικῆς, λατινικῆς καὶ ἀραβικῆς γραμματικῆς, αὕτη δὲν προὐχώρησε παρὰ τοῖς ἀρχαίοις πέραν τῆς ἁπλῆς ἐμπειρίας καὶ τῆς ἁπλῆς σχεδὸν περιγραφῆς τῶν γλωσσικῶν στοιχείων καὶ φαινομένων. Μόνον ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ΙΗ' καὶ ἰδίως ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος διὰ τοῦ Bopp—τοῦ πατρὸς τῆς συγκριτικῆς γλωσσολογίας —καὶ τοῦ Grimm—τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς ἱστορικῆς γραμματικῆς—αὕτη προσέλαβεν ἐπιστημονικώτερον χαρακτῆρα καὶ ἤρχισε νὰ εἰσέρχεται εἰς τὴν ἱστορικὴν καὶ συγκριτικὴν ἔρευναν τῶν γλωσσικῶν φαινομένων, νὰ παρακολουθῇ τὴν μακρὰν ἐξέλιξίν των καὶ ἐν αὐτῇ νὰ ζητῇ τὴν αἰτίαν, δηλαδὴ τὴν ἑρμηνείαν των. Οὕτω προῆλθεν ἡ «Ἱστορικὴ γραμματική», ἥτις διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τῆς συγκριτικῆς καὶ τῆς ἱστορικῆς μεθόδου ἐξετάζει τὰ γλωσσικὰ στοιχεῖα ἐν τῇ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μακρᾷ ἐξελίξει των καὶ οὕτως ἐπιτυγχάνει νὰ ἐξακριβώνῃ τοὺς νόμους καὶ τοὺς ὅρους, καθ' οὓς ταῦτα βαθμηδὸν ἐξειλίχθησαν καὶ διεμορφώθησαν. Ἀλλὰ παρὰ ταῦτα οἱ γραμματικοὶ ὅροι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων παραληφθέντες ὑπὸ τῶν Λατίνων μετεβιβάσθησαν καὶ εἰς τοὺς νεωτέρους εὐρωπαϊκοὺς λαοὺς καὶ οὕτως ἡ σύγχρονος γραμματικὴ —ἀνακαινισθεῖσα κατὰ τὰ ἄλλα— παραμένει περιβεβλημένη τρόπον τινὰ μὲ τὸ ἀρχαϊκὸν ἐξωτερικὸν ἔνδυμά της.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *H. Steinthal*, Geschichte der Sprachwissenschaft bei den Griechen und Römern (Berlin 1863. — *Schömann*, Die Lehre von den Redeteilen nach den Alten (Berlin 1862).—*R. Schmidt*, De Stoicorum Grammatica (Halle 1839). — *L. Jeep*, Zur Geschichte der Lehre von den Redeteilen bei den latein. Grammatikern (Leipzig 1893).—*Willmann*, De M. Terent. Varronis libris grammaticis (Berlin 1864). — *Marshall*, De Q. Remmii Palaemonis libris grammaticis (Leipzig 1887).—*Funaioli*, Grammaticorum Romanorum fragmenta. — *B. Schneider - G. Uhlig*, Grammatici Graeci I. 1. Apollonii Dyscoli quae supersunt (Lipsiae 1878).—*A. Lenz*, Herodiani technici reliquiae I—III (Lipsiae 1867—1870). — *A. Hilgard*, Excerpta ex libris Herodiani. Progr. (Heidelberg 1887). — *G. Uhlig*, Dionysii Thracis ars grammatica (Lipsiae 1883). Πρβλ. καὶ *Gudeman* ἐν *Pauly-Wissowa*, Real-Encyclopädie ἐν λ. Grammatik. Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Γραμματικιάνοι /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς κοινότητος Καλημεριάνων τῆς ἐπαρχίας Καρυστίας τοῦ νομοῦ Εὐβοίας. Κάτ. (1928) 164.

Γραμματικογιάννης, *Κωνσταντῖνος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Σακαρετσίου Βάλτου, πολεμήσας ὑπὸ τὸν Ἀνδρέαν Ἴσκον εἰς Λαγκάδαν, Κομπότι, Μακρυνόρος, Πέτα καὶ πολλαχοῦ. Ἐγκλεισθεὶς εἰς Μεσολόγγιον κατὰ τὴν πολιορκίαν ἐπολέμησε μέχρι τῆς ἐξόδου (Ἀρχ. Ἀγων.). Ξ. Γ. Μ.

Γραμματικὸν ἢ *Γραμματικοῦ* /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Μακρυνείας τῆς ἐπαρχίας Μεσολογγίου τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. 1928) 931. Κεῖται εἰς τὰς βορείους ὑπωρείας τοῦ Ἀρακύνθου παρὰ τὴν Τριχωνίδα λίμνην, ἔχει κλῖμα ἀνθυγιεινὸν ὡς ἐκ τῶν πέριξ ἑλῶν καὶ ὑδρεύεται ἐκ φρεάτων. Ἡ περιφέρεια τῆς κοινότητος ἔχει μικρὰς δασικὰς ἐκτάσεις ἐκ θαμνώδους βλαστήσεως καὶ δὴ ἐκ κομαρεῶν. Ἡ πρὸς βορρᾶν ταύτης ἔκτασις εἶναι γονιμωτάτη, καλλιεργουμένου ἰδίως καπνοῦ (παραγωγὴ 80.000 ὀκ. ἐτησίως), δημητριακῶν, ἀμπέλου καὶ ἐλαίας. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι σχετικῶς μικρά. Τὸ Γραμματικὸν συγκοινωνεῖ μετὰ τοῦ Μεσολλογγίου δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ (χμτρ. 40). Τοῦτο συνῳκίσθη μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 ἐξ ἐποικισμοῦ τῶν ὑποκειμένων διώξεις τῶν Τούρκων κατοίκων τῶν πέριξ θέσεων *Σανίι*, *Πλατανιὰ* καὶ *Παλιογραμματικοῦ*, πρωτοστατοῦντος τοῦ ἐνταῦθα κατοικοῦντος Ἀγωνιστοῦ *Δημ. Μακρῆ* Δ. Ε. Μ.

— **Γραμματικὸν** /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Μαραθῶνος τῆς ἐπαρχίας Ἀττικῆς τοῦ νομοῦ Ἀττικοβιωτίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 930. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Ἄνω Σούλι* (κάτ. 121).

— **Γραμματικὸν** /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἑορδαίας (τέως Καϊλαρίων) τοῦ νομοῦ Κοζάνης, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 878. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Γραμματίκοβον*. Δ. Ε. Μ.

Digitized by Google

Γραμματικόπουλος.—1) *Ἰωάννης.* Ἀγωνιστὴς ἐκ Γορτυνίας. Ἦτο δημογέρων εἰς Τζούκαν, ὅταν, ἐκραγέντος τοῦ Ἀγῶνος, μεταξὺ τῶν πρώτων ἔδραξε τὰ ὅπλα καὶ ἐπὶ κεφαλῆς Γορτυνίων ἐπολέμησεν εἰς τὸ Λάλα, τὸ Βαλτέτσι, τὰς Πάτρας, τὴν Τρίπολιν καὶ ἀλλαχοῦ. Διεκρίθη εἰς τὴν ἄμυναν ἐναντίον τοῦ Δράμαλη καὶ ἐναντίον τοῦ Ἰμβραήμ, τιμηθεὶς διὰ τοῦ σιδηροῦ νομισματοσήμου.—2) *Ἰωσήφ.* Κατήγετο ἐκ Σπάρτης καὶ ἀνῆκεν εἰς ἐμπορευομένην ἐν Ἰασίῳ οἰκογένειαν. Καταταχθεὶς εἰς τὸν Ἱερὸν Λόχον ἐπολέμησεν εἰς Δραγατσάνιον καὶ τὸ Ρίμνικον. Κατελθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα προσελήφθη ὡς λοχαγὸς τοῦ Τακτικοῦ. Μετασχὼν τῆς ἐν Πέτᾳ μάχης ἐζωγρήθη ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν, ἀλλὰ κατώρθωσε ν' ἀποδράσῃ. Ἐπανελθὼν εἰς Πελοπόννησον ὑπηρέτησε τὴν κυβέρνησιν τῶν Κουντουριωτῶν, κατετάχθη ὡς ἀξιωματικὸς εἰς τὸν νέον Τακτικὸν τοῦ Φαβιέρου, διεδραμάτισε σπουδαῖον ρόλον εἰς τὴν σύμπηξιν τῆς ἐν Μεθάνοις Τακτικουπόλεως, ἀλλ' ἀφοῦ ἡρωικώτατα μετέσχε τῆς ἐκστρατείας τῶν Ἀθηνῶν, ἔπεσεν ἐν Φαλήρῳ εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ Ἀρχοντοπούλου Νοταρᾶ.—3) *Νικήτας.* Ἕλλην ἀξιωματικὸς τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ, διακριθεὶς κατὰ τὴν ἐν Ἀσίᾳ ἐκστρατείαν τοῦ 1829 ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Πάσκεβιτς.—4) *Χρῆστος Ν.* Ἀγωνιστὴς ἐκ Ζατούνης πολεμήσας ὑπὸ τὸν Πλαπούταν. Γ. Δ. Κ.

γραμματικός, *—ή, —όν·* ὁ περὶ τὰ γράμματα ἀσχολούμενος, ὁ γινώσκων γράμματα: «ἂν εἶσαι σὺ γραμματικὸς πές μας τὴν ἀλφαβήτα» || ὁ περὶ τὴν ἑρμηνείαν τῶν ἀρχαίων βιβλίων ἀσχολούμενος: «παλαιοὶ —, νεώτεροι γραμματικοί», «οἱ Ἀλεξανδρῖνοι γραμματικοί» || ὁ ἰδίᾳ τοὺς τύπους τῶν λέξεων καὶ τὴν σύνταξιν αὐτῶν ἐξετάζων καὶ διευκρινῶν, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸν ἑρμηνευτήν: «ὁ Κόντος ἦτο κατ' ἐξοχὴν γραμματικός» || δημοτ. ὁ γραμματεύς, ὁ διεξάγων τὴν γραφικὴν ὑπηρεσίαν ἀρχῆς τινος: «γραμματικὸς τοῦ εἰρηνοδικείου,—τῆς ἐφορείας,—τῆς κοινότητος κ.τ.τ.» || ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν γραμματικήν, εἰς τὴν τεχνολογίαν: «γραμματικαὶ παρατηρήσεις, —γνώσεις», «γραμματικὰ λάθη» || τὸ θηλ. *γραμματικὴ* ὡς οὐσιαστικὸν κατὰ παράλειψιν τοῦ *ἐπιστήμη* ἢ τέχνη· ἡ ἐξετάζουσα τὴν κλίσιν καὶ παραγωγὴν τῶν λέξεων, ἔτι δὲ τὴν χρῆσιν αὐτῶν ἐν τῷ λόγῳ (βλ. λ. γραμματική).

—*[Ἀρχ.]* Ἡ λέξις *γραμματικὸς* παραγομένη ἐκ τοῦ *γράμματα,* ἐδήλου κατὰ πρῶτον τὸν εἰδότα τὰ γράμματα, τὸν γνωρίζοντα νὰ ἀναγινώσκῃ, ἐν ἀντιδιαστολῇ πρὸς τὸν *ἀγράμματον.* Κατὰ τοὺς ἀλεξανδρινοὺς χρόνους, ὅπως ἡ λέξις *γραμματική,* οὕτω καὶ ἡ λέξις *γραμματικός,* ἐκτὸς τῆς εὐρυτέρας σημασίας του, καθ' ἣν ἐσήμαινεν ὅ,τι παρ' ἡμῖν ἡ λέξις φιλόλογος (πρβλ. καὶ λατ. litterator καὶ grammaticus), ἤτοι τὸν περὶ τὰ *δόκιμα γράμματα* (τὸν Ὅμηρον καὶ τοὺς ἄλλους ἐγκρίτους ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς) ἀσχολούμενον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν *γραμματιστὴν* ἢ *γραμματοδιδάσκαλον,* τὸν τὴν πρώτην ἀνάγνωσιν διδάσκοντα, εἶχε καὶ τὴν στενοτέραν της σημασίαν, τὴν πλησιεστέραν πρὸς τὴν σημερινήν. Οὕτω κατὰ Σέξτον τὸν Ἐμπειρικὸν Κράτης ὁ Μαλλώτης, ὁ περίφημος ἀρχηγὸς τῆς σχολῆς τῆς Περγάμου καὶ τῶν ἀνωμαλικῶν, διαστέλλων τὸν *κριτικὸν* τοῦ *γραμματικοῦ* ἐχαρακτήριζε τὸν δεύτερον «ἁπλῶς γλωσσῶν ἐξηγητικὸν καὶ προσῳδίας ἀποδοτικὸν καὶ τῶν τούτοις παραπλησίων εἰδήμονα». Διὰ τὴν διττὴν ταύτην παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐκδοχὴν τῆς λέξεως, γραμματικοὶ ἐκαλοῦντο παρ' αὐτοῖς οὐχὶ μόνον Διονύσιος ὁ Θρᾷξ, Ἀπολλώνιος ὁ Δύσκολος, Ἡρῳδιανὸς καθὼς καὶ διάφοροι ἀνώνυμοι γραμματικοί, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐπιφανεῖς κριτικοὶ καὶ φιλόλογοι Ἀριστοφάνης ὁ Βυζάντιος, Ἀρίσταρχος, Δίδυμος ὁ Ἀλεξανδρεύς, Ζηνόδοτος, Κράτης ὁ Μαλλώτης κ.λ. Κατά τινας ἀρχαίας μαρτυρίας πρῶτος ἐκάλεσεν ἑαυτὸν γραμματικὸν *Ἀντίδωρος ὁ Κυμαῖος.* Οὕτω κατὰ Κλήμεντα τὸν Ἀλεξανδρέα «Ἀντίδωρος ὁ Κυμαῖος πρῶτος τοῦ γραμματικοῦ ἀντὶ τοῦ κριτικοῦ εἰσηγήσατο τοὔνομα καὶ γραμματικὸς προσηγορεύθη». Κατὰ δὲ τὸν σχολιαστὴν Διονυσίου τοῦ Θρᾳκὸς «Ἀντίδωρος δέ τις Κυμαῖος, συγγραψάμενος λέξιν, ἐπέγραψεν «Ἀντιδώρου γραμματικοῦ λέξις» καὶ ἐκ τούτου ἡ ποτὲ κριτικὴ γραμματικὴ λέλεκται καὶ γραμματικοὶ οἱ ταύτην μετιόντες».

Κριτικὴν ἔκδοσιν τῶν μὲν ἀρχαίων Ἑλλήνων γραμματικῶν ἐφιλοπόνησαν οἱ *G. Uhlig* καὶ *A. Hilgard,* «Grammatici Graeci recogniti et apparatu critico instructi» (Λειψία 1878 κ.ἑξ.), τῶν δὲ Λατίνων γραμματικῶν ὁ *H. Keil,* «Grammatici Latini κ.λ.» (1857 κ. ἑξ.). Γ. Π. Α.

— γραμματικὴ ***ἑρμηνεία Ἁγίας Γραφῆς.*** Οὕτω λέγεται ἡ ἑρμηνεία ἥτις προσπαθεῖ να διακριβώσῃ τὸ νόημα τῆς Ἁγίας Γραφῆς τῇ βοηθείᾳ τῶν κανόνων τῆς γραμματικῆς καὶ τοῦ λεξικοῦ, στηριζομένη εἰς τὸ *γράμμα* αὐτῆς, χωρὶς νὰ ἐνδιαφέρεται περὶ τοῦ τί νόημα κρύπτεται ὑπὸ τὸ γράμμα, περὶ οὗ ἐνδιαφέρεται ἡ ἀλληγορικὴ *ἑρμηνεία* βλ. λ.). Ἡ γραμματικὴ ἑρμηνεία, ἥτις ἐκαλλιεργήθη μάλιστα ἐν τῇ θεολογικῇ σχολῇ τῆς Ἀντιοχείας, εἶναι ἡ ἐπικρατοῦσα κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους (βλ. καὶ λ. ἑρμηνεία *Γραφῆς*). Π. Ι. Μ.

— γραμματικὸς ***διάκοσμος.*** Καλεῖται οὕτω τὸ σύνολον τῶν μορφολογικῶν στοιχείων γλώσσης τινὸς (ἤτοι ὀνοματικῶν καὶ ρηματικῶν καταλήξεων, διαφόρων προθημάτων, ὁποῖα εἶναι ἡ αὔξησις, ὁ ἀναδιπλασιασμὸς κ.λ. κ.λ.), διὰ τῶν ὁποίων σχηματίζονται οἱ τύποι τῶν λέξεων οἱ δηλοῦντες τὴν σχέσιν τῶν ποικίλων ὅρων τῆς προτάσεως καὶ τῶν δι' αὐτῶν ἐκφραζομένων ἐννοιῶν πρὸς ἀλλήλας. Εἰς τὰ ἀνωτέρω μορφολογικὰ στοιχεῖα πρέπει νὰ προσιεθοῦν καὶ αἱ διάφοροι παραγωγικαὶ καταλήξεις, διὰ τῶν ὁποίων σχηματίζονται αἱ λεγόμεναι παράγωγοι λέξεις (*ἀρχή, ἀρχ-ικός, ἀρχ-ικότης, ἀρχ-άριος, ἀρχ-ίδιον* κ.λ. κ.λ.). Τὰ μορφολογικὰ στοιχεῖα καὶ ἑπομένως καὶ ὁ γραμματικὸς διάκοσμος ποικίλλουν κατὰ τὰς διαφόρους γλώσσας. Οὕτως εἰς μὲν τὰς κλιτὰς λεγομένας γλώσσας, ἤτοι εἰς τὰς γλώσσας αἱ ὁποῖαι ἀνέπτυξαν τὴν κλίσιν τῶν ὀνομάτων καὶ ρημάτων, τῶν ἀντωνυμιῶν κ.λ., ἀπαντᾷ πληθὺς καὶ ποικιλία καταλήξεων, ὁποῖαι λ. χ. αἱ τῆς ἑλληνικῆς, τῆς λατινικῆς, τῆς ἰνδικῆς γλώσσης κ. οὕ. κ (*γένος, γένε-ος, γένε-ι, γένε-α, γενέ-ων, γένε-σι κ.λ., ἐλύ-θην, ἐλύ-θης, ἐλύ-θη, -θημεν, -θητε, -θησαν* κ.λ. κ.λ.) Εἰς τὰς ἀκλίτους ὅμως ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει γλώσσας ἐπέχουν θέσιν καταλήξεων ἢ οἱ προτασσόμενοι τῶν ὀνομάτων ἀρθρικοὶ τύποι καὶ προθέσεις (ὡς λ.χ. ἐν τῇ γαλλικῇ: *la* femme, *de la* femme, *à la* femme κ. λ.) ἢ οἱ ἀντωνυμικοὶ τύποι (*je* frappe, *tu* frappe, *il* frappe κ. λ., *il se* rappelle κ.λ. κ.λ) ἢ ἡ ὡρισμένη θέσις τῶν λέξεων ἐν τῇ προτάσει, ὡς λ. χ. ἐν τῇ κινεζικῇ ἢ σινικῇ, ἐν τῇ ὁποίᾳ κυρίως ἡ παγία θέσις τῶν ὅρων τῆς προτάσεως καθιστᾷ δυνατὴν τὴν διάκρισιν τῶν διαφόρων τύπων. Ἐννοεῖται ὅτι οὕτως ἡ σύνταξις καθίσταται τρόπον τινὰ πεπηγυῖα καὶ ἀμετακίνητος, ἐν ἀντιδιαστολῇ πρὸς τὴν ὅλως ἐλευθέραν σύνταξιν καὶ πλοκὴν τῶν λέξεων τῶν κλιτῶν γλωσσῶν (πρβλ. *ἐκάλεσα χθὲς τὸν Γεώργιον —χθὲς ἐκάλεσα τὸν Γεώργιον — τὸν Γεώργιον ἐκάλεσα χθὲς* κ. λ.) Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Γραμματικός, ***Ἀθανάσιος.*** Ἀναφέρεται ὡς Κλέφτης κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ὑπηρέτει ὑπὸ τὸν Κωσταντάραν, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου ἔδρασεν ἐπὶ κεφαλῆς Κλεφτῶν ἐν Παρνασσίδι, ὁπόθεν κατήγετο. Λέγεται ὅτι ὁ υἱὸ αὐτοῦ *Νικόλαος Γραμματικός,* ἀποθανὼν περὶ τὸ 1800, ἦτο πατὴρ τοῦ Ἀθανασίου Διάκου. Γ. Δ. Κ.

— Γραμματικός, ***Ἰωάννης·*** βλ. Ἰωάννης ΣΤ', πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως.

Γραμματικοῦ *[Γεωγρ.].* Συνοικία τοῦ χωρίου *Δαντζόϊ* τῆς ἐπαρχίας Ἠλείας τοῦ νομοῦ Ἀχαϊοήλιδος.

— Γραμματικοῦ *[Γεωγρ.].* Μικρὸς συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Σακαρετσίου* τοῦ Βάλτου, ἔνθα παραθερίζουσι ποιμένες. Λέγεται ὅτι Γιάννης τις ἐκ τοῦ χωρίου καταγόμενος, ἐπιστρέψας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως πλούσιος καὶ ἐγγράμματος, ἀνώρυξε δέκα φρέατα χρησιμοποιούμενα ἀκόμη καὶ ἄλλως εὐηργέτησε τὴν πατρίδα του. Ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ *Γραμματικοῦ Γιάννη* ἐδόθη ἡ ὀνομασία εἰς τὸ χωρίον καὶ ὠνομάσθησαν *Γραμματικογιανναῖοι* ἡ οἰκογένεια. Ξ. Γ. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ

Γραμμάτινα *[Γεωγρ.]·* βλ. λ. Εὐχαρπία.

γραμμάτιον (τό)· μικρὸν γράμμα, γραμματάκι· ἔγγραφος ὁμολογία ὀφειλῆς χρηματικοῦ τινος ποσοῦ, συνάλλαγμα: «γραμμάτιον τραπεζικόν,—ἐμπορικόν».

—[ΑΣΤ.-ΕΜΠΟΡ. ΔΙΚ.] Διὰ τοῦ *γραμματίου* γενικῶς νοοῦμεν πᾶν ἔγγραφον τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου δι' οὗ ἀναλαμβάνει τις νὰ πληρώσῃ εἴς τινα χρηματικὸν ποσόν. Τὸ ἔγκυρον ἢ μὴ τῆς διὰ τοῦ γραμματίου ἀναλαμβανομένης ὑποχρεώσεως, τὸ δυνατὸν τῆς ὑπάρξεως ἀφῃρημένης τοιαύτης ὑποχρεώσεως ἀνεξαρτήτως τοῦ ἐγκύρου ἢ μὴ τῆς αἰτίας ἐξ ἧς αὕτη παρήχθη, ἡ ἀποδεικτικὴ ἰσχὺς τοῦ γραμματίου κλπ. θέλουν κριθῆ κατὰ τοὺς γενικοὺς περὶ συμβάσεων καὶ ἀποδείξεως κανόνας τοῦ Δικαίου. Εἰδικώτερον ρυθμίζονται ὑπὸ τοῦ νόμου τὰ εἰς διαταγὴν καλούμενα γραμμάτια. Δι' αὐτῶν νοοῦνται τὰ χρεωστικὰ ἔγγραφα, δι' ὧν ὁ ὑπογράφων ὀφειλέτης, *ἐκδότης* καλούμενος, ὑπόσχεται νὰ πληρώσῃ ἐν ὡρισμένῳ χρόνῳ εἴς τινα ἢ εἰς διαταγὴν αὐτοῦ χρηματικὸν ποσόν. Η χρησιμότης τοῦ εἰς διαταγὴν γραμματίου εἶναι ἡ αὐτὴ οἵα καὶ τῆς *συναλλαγματικῆς,* ἤτοι εἶναι ἀφ' ἑνὸς μὲν ὄργανον μεταφορᾶς ἀπὸ τόπου εἰς τόπον χρημάτων, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ κυρίως σήμερον ὄργανον πίστεως. Τὰ εἰς διαταγὴν γραμμάτια ἦσαν ἐν χρήσει ἀπὸ τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, πρὶν δηλαδὴ ἀρχίσῃ ἡ χρῆσις τῶν συναλλαγματικῶν. Ἐν Ἰταλίᾳ οἱ τραπεζῖται, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μεταφορᾶς χρημάτων, ἐξέδιδον συμβολαιογραφικῶς ἐπικυρωμένα γραμμάτια, δι' ὧν ἀνελάμβανον τὴν ὑποχρέωσιν, ὅπως οἱ ἴδιοι ἢ οἱ ἐν τῷ ἄλλῳ τόπῳ μετ' αὐτῶν συνεργαζόμενοι πληρώσωσι τὸ ἐν τῷ γραμματίῳ ἀναφερόμενον χρηματικὸν ποσὸν εἴτε εἰς τὸν ὑπὲρ οὗ τὸ γραμμάτιον εἴτε εἰς τὸν ἐντολοδόχον αὐτοῦ. Βραδύτερον ἡ Ἐκκλησία ἐθεώρησε τὰ εἰς διαταγὴν γραμμάτια ὡς προάγοντα τὴν τοκογλυφίαν καὶ διὰ τοῦτο ἀπηγόρευσε τὴν χρῆσιν αὐτῶν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἀντίληψιν ἣν εἶχε περὶ τῶν συναλλαγματικῶν, τῶν ὁποίων ἐπέτρεπε τὴν χρῆσιν.

Τὰ εἰς διαταγὴν γραμμάτια ὁμοιάζουσι μὲ τὰς συναλλαγματικάς, οὐχ ἧττον διαφέρουσιν οὐσιωδῶς αὐτῶν. Καὶ πρῶτον ἡ συναλλαγματικὴ προϋποθέτει ὕπαρξιν τριῶν προσώπων. Ὁ ἐκδότης ἀπευθύνεται πρὸς τὸν ἀποδέκτην, τὸν ὁποῖον ἐπιτάσσει νὰ πληρώσῃ εἰς τὸν λήπτην ἢ εἰς διαταγήν του ὡρισμένον χρηματικὸν ποσὸν ἐν ὡρισμένῳ χρόνῳ. Ἐνῷ τοὐναντίον τὸ εἰς διαταγὴν γραμμάτιον προϋποθέτει μόνον δύο πρόσωπα: ὁ ἐκδότης ὑπόσχεται νὰ πληρώσῃ εἰς τὸν λήπτην ἢ εἰς διαταγήν του ὡρισμένον χρηματικὸν ποσὸν ἐν ὡρισμένῳ χρόνῳ. Ἀποτέλεσμα τούτου εἶναι, ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ γίνῃ λόγος περὶ τῆς εἰς τὰς συναλλαγματικὰς ἀπαντώσης προβλέψεως, τῆς ἀνάγκης ὑπάρξεως αὐτῆς καὶ τῆς ἀποδοχῆς. Δεύτερον, αἱ ἐκ τοῦ εἰς διαταγὴν γραμματίου ὑποχρεώσεις δὲν θεωροῦνται, ὡς καὶ τῆς συναλλαγματικῆς, πάντοτε ἐμπορικαί, ἀλλὰ δύνανται νὰ εἶναι εἴτε ἀστικῆς εἴτε ἐμπορικῆς φύσεως (ἄρθρ. 6, 7, 8, Νομ. περὶ ἁρμοδιότητος ἐμποροδικείων). Ἐμπορικὴ θεωρεῖται ἡ ἐκ τοῦ γραμματίου ἐνοχὴ ὅταν εἶναι διὰ τὸν ὑπογράψαντα ἐμπορικῆς φύσεως, ἤτοι ὅταν ἀναφέρεται εἰς ἐμπορικὴν αὐτοῦ πρᾶξιν. Βεβαίως ἡ ἐκ τοῦ γραμματίου ἐνοχὴ εἶναι μία, δὲν ἔχει ὅμως διὰ πάντας τοὺς ὑπογράψαντας τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα· δυνατὸν οἱ μὲν νὰ ἐνέχωνται ἐμπορικῶς, οἱ δὲ ἀστικῶς. Ἡ διάκρισις αὕτη ἄλλοτε εἶχε μεγάλην πρακτικὴν σημασίαν διὰ τὴν παραγραφήν, διὰ τοὺς τόκους, τὴν ἁρμοδιότητα τῶν δικαστηρίων καὶ τὴν ἐφαρμογὴν ὡρισμένων δικονομικῶν διατάξεων. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν παραγραφὴν ἐξωμοιώθησαν διὰ τοῦ νόμου ΓΧΟ' τοῦ 1910 τὰ εἰς διαταγὴν γραμμάτια μὲ τὰς συναλλαγματικάς, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἐμπορικοῦ ἢ μὴ περιεχομένου αὐτῶν. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς τόκους, ἡ διαφορὰ τοῦ νομίμου καὶ τῆς ὑπερημερίας τόκου ἔπαυσε ὑφισταμένη μεταξὺ ἀστικοῦ καὶ ἐμπορικοῦ χρέους, καθορισθέντος ἑνιαίου τοῦ νομίμου καὶ τῆς ὑπερημερίας τόκου διὰ πάσης φύσεως χρέη (νόμ. 3846 τῆς 4/6 Φεβρουαρ. 1929). Ὅσον ἀφορᾷ τὴν διαφοράν, ἥτις ὑπῆρχε διὰ τὴν ἁρμοδιότητα καὶ τὴν ἐφαρμογὴν ὡρισμένων δικονομικῶν διατάξεων μόνον ἐπὶ τῶν εἰς διαταγὴν ἐμπορικῶν γραμματίων καὶ συναλλαγματικῶν (ἄρθρ. 729 Πολιτ. Δικον.) ἐξέλιπε καὶ αὕτη πλέον, ἐξομοιωθέντων πάντων τῶν εἰς διαταγὴν γραμματίων μὲ τὰς συναλλαγματικάς. Οὕτως ἐφαρμόζονται αἱ εἰδικαὶ περὶ ἀποδείξεως τοῦ ἄρθρου 729 τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας διατάξεις, δι' ἧς τίθεται ἡ ἀρχὴ καθ' ἣν ἐκ τῆς κρίσεως τοῦ δικαστηρίου ἐξαρτᾶται τὸ δυνατὸν τῆς ἀποδείξεως τῶν μὴ δι' ἐγγράφων προαποδεικτικῶς ἀποδεικνυομένων γεγονότων τῶν θεμελιούντων τὴν κατὰ τῆς ἀγωγῆς ὑπεράσπισιν τοῦ ἐναγομένου.

Πλήρης ἐπίσης ἐξομοίωσις ὑφίσταται ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἀκατάσχετον τῶν συναλλαγματικῶν ὡς καὶ ἐκ γραμματίων εἰς διαταγὴν χρεῶν (ἄρθρ. 920 Πολιτ. Δικον.). Ἡ διάκρισις εἰς ἐμπορικὰ καὶ μὴ τοιαῦτα τῶν εἰς διαταγὴν γραμματίων ἔχει σήμερον πρακτικὴν σημασίαν, ἀφ' ἑνὸς μὲν ὅσον ἀφορᾷ τὴν προσωπικὴν κράτησιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὑπὸ τοῦ νόμου καθοριζομένην προθεσμίαν ἐκτελέσεως μετὰ τὴν ἐπίδοσιν τοῦ ἐκτελεστοῦ τίτλου. Ὅπως ἀπαγγελθῇ κατά τινος προσωπικὴ κράτησις, δέον οὗτος νὰ εἶναι ἔμπορος καὶ τὸ χρέος νὰ προέρχηται ἐξ ἐμπορικῆς αἰτίας, ἤτοι δέον πάντως ἡ ἐκ γραμματίου ἐνοχὴ νὰ εἶναι φύσεως ἐμπορικῆς, ἡ δὲ προθεσμία ἐκτελέσεως (ἄρθρ. 866 Πολιτ. Δικον.), ἐὰν μὲν πρόκειται περὶ ἐμπορικῆς ἐκ τοῦ γραμματίου ἐνοχῆς, εἶναι τρεῖς ἡμέραι μετὰ τὴν ἐπίδοσιν τοῦ ἐκτελεστοῦ τίτλου ἢ εἴκοσι τέσσαρες ὧραι ἀναλόγως τοῦ ἂν πρόκειται περὶ κατασχέσεως ἢ προσωπικῆς κρατήσεως, ὀκτὼ δὲ ἡμέραι ἐὰν πρόκειται περὶ ἀστικῆς ἐκ τοῦ γραμματίου ἐνοχῆς. Πρὸς ὕπαρξιν ἐμπορικοῦ ἢ μὴ γραμματίου εἰς διαταγὴν ὁ νόμος ἀπαιτεῖ νὰ περιέχῃ τὸ γραμμάτιον τὴν χρονολογίαν τῆς ἐκδόσεως καὶ τῆς πληρωμῆς, τὴν πληρωτέαν ποσότητα, τὴν ὑπογραφὴν τοῦ ἐκδότου καὶ τὸ ὄνομα εἰς διαταγὴν τοῦ ὁποίου ἐκδίδεται (ἄρθρ. 187 ἐμπορ. νόμ.). Εἶναι γενικῶς παραδεδεγμένον ὅτι τὰ εἰς διαταγὴν γραμμάτια συντάσσονται καὶ συμβολαιογραφικῶς, ἑπομένως καὶ ὁ ἀγράμματος δὲν ἀποκλείεται τῆς ἐκδόσεως γραμματίου. Τὰ εἰς διαταγὴν γραμμάτια εἶναι δυνατὸν νὰ περιέχουν καὶ τὰς ὡς ἐγκύρως ὑπὸ τοῦ νόμου ἀναγνωριζομένας διὰ τὰς συναλλαγματικὰς ρήτρας ὡς π.χ. τῆς ἀνεξόδου ἐπιστροφῆς, ἄνευ εὐθύνης κλπ. Ὁ νόμος ἐφαρμόζει τὰς περὶ συναλλαγματικῶν διατάξεις ὅσον ἀφορᾷ τὰς προθεσμίας, τὴν δι' ὀπισθογραφήσεως μεταβίβασιν, τὸ ἀλληλέγγυον, τὴν πληρωμήν, τὴν κατὰ παρέμβασιν πληρωμήν, τὴν διαμαρτύρησιν, τὰ καθήκοντα καὶ δικαιώματα τοῦ κομιστοῦ καὶ τὰς ἐπισυναλλαγματικὰς (ἄρθρ. 186 ἐμπορ. νόμ.). Δὲν ἐφαρμόζονται ἐπὶ τῶν εἰς διαταγὴν γραμματίων αἱ περὶ ἱκανότητος εἰδικαὶ περὶ συναλλαγματικῶν διατάξεις. Ἡ ἱκανότης ἐπὶ τῶν εἰς

Digitized by Google

διαταγὴν γραμματίων ρυθμίζεται κατὰ τὰς γενικὰς τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου ἀρχάς, ὡς ἐκ τούτου καὶ ἡ γυνὴ εἶναι ἱκανὴ νὰ ὑποχρεωθῇ ἀστικῶς ἐκ γραμματίου, ἰσχυουσῶν ἐπ' αὐτῆς ὅλων τῶν συνεπειῶν τῆς ἐξ ἀστικῆς ἐκ γραμματίου ὑποχρεώσεως ἐνοχῆς. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν χαρτοσήμανσιν ὡς καὶ διὰ τὰς ἐκ τῆς ἀτελοῦς ἢ ἐλλείψεως τοιαύτης συνεπείας, τὰς εἰς διαταγὴν γραμμάτια εἴτε ἐμπορικὰ εἴτε ἀστικὰ εἶναι ἐξομοιοῦνται ὑπὸ τοῦ νόμου μὲ τὰς συναλλαγματικὰς (ἄρθρ. 15 ἐδάφ. Γ', ἄρθρ. 45 νόμ. χαρτοσήμου), ὑπαγόμενα πάντοτε εἰς τὴν ἐμπορικὴν κλίμακα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ μὴ εἰς διαταγὴν γραμμάτια, ἅτινα ὑπάγονται εἰς τὴν ἀστικὴν κλίμακα. Τὰ γραμμάτια τὰ μὴ ἔχοντα ἅπαντα τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ἀπαιτούμενα στοιχεῖα εἶναι ἄκυρα ὡς τοιαῦτα. Τὸ κατὰ πόσον δύνανται νὰ ἰσχύσουν ὡς ἁπλᾶ ὑποσχετικὰ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἐὰν ἡ ἐξ αὐτῶν ἐνοχὴ εἶναι ἔγκυρος ἢ μή. Τὸ γραμμάτιον εἰς διαταγὴν θεωρεῖται ὡς δικαιόγραφον εἰς διαταγὴν συμφώνως τῇ ἐννοίᾳ ἣν ἔδωκε τὸ Ν. Δ. περὶ εἰδικῶν διατάξεων Ἀνωνύμων Ἑταιρειῶν (17/13 Αὐγούστου 1923 ἄρθρ. 76)· ἐφαρμοστέαι ὅθεν αἱ γενικαὶ περὶ αὐτῶν διατάξεις περὶ μεταβιβάσεως, ἐξοφλήσεως καὶ ἀπωλείας. Αἱ περὶ τῶν εἰς διαταγὴν γραμματίων διατάξεις τοῦ ἐμπορικοῦ νόμου δὲν ἐφαρμόζονται ἐπὶ τῶν εἰς τὸν κομιστὴν γραμματίων (ἢ δικαιογράφων εἰς τὸν κομιστήν), ἤτοι περὶ ἐκείνων ἔνθα δικαιοῦχος εἶναι ὁ κατὰ τὴν λῆξιν φέρων ταῦτα κάτοχος. Ἐπὶ τῶν εἰς τὸν κομιστὴν γραμματίων ἐφαρμόζονται αἱ διατάξεις τοῦ κοινοῦ δικαίου καὶ αἱ εἰδικαὶ δι' ἕκαστον ἐξ αὐτῶν εἶδος διατάξεις ὡς καὶ αἱ διατάξεις τοῦ Ν.Δ περὶ Ἀνωνύμων Ἑταιρειῶν.

Ἐμπορικὰ γράμματα (effets de commerce) θεωροῦνται τὰ χρεωστικὰ ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα ἐν ταῖς συναλλαγαῖς χρησιμεύουν ὡς κανονικὸν μέσον πληρωμῆς καὶ ἔχουν ὡς ἀντικείμενον ποσότητα χρημάτων πληρωτέαν καθ' ὡρισμένην προθεσμίαν. Ὡς ἐμπορικὰ γράμματα θεωροῦνται αἱ συναλλαγματικαὶ καὶ τὰ γραμμάτια εἰς διαταγὴν καὶ αἱ ἐπιταγαί. Ὁ ἐμπορικὸς νόμος μόνον ἐν ἄρθρῳ 537 (449) μεταχειρίζεται τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐμπορικοῦ γραμματίου. Γ. Ι. ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΣ

— **γραμμάτια ἰσοδύναμα** *[Μαθημ.]*. Καλοῦνται *γραμμάτια ἰσοδύναμα* πρὸς ἄλλα κατά τινα χρονικὴν στιγμήν, ἐὰν κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην τὸ ἄθροισμα τῶν παρουσῶν ἀξιῶν τῶν μὲν ἰσοῦται πρὸς τὸ ἄθροισμα τῶν παρουσῶν ἀξιῶν τῶν δέ, τοῦ ἐπιτοκίου ὄντος τοῦ αὐτοῦ. Ἡ στιγμὴ ἰσοδυναμίας καλεῖται *ἐποχὴ ἰσοδυναμίας*. Ὁ ὁρισμὸς εἶναι ὁ αὐτὸς καὶ ὅταν πρόκειται περὶ ἰσοδυναμίας ἑνὸς γραμματίου πρὸς πολλὰ ἄλλα.

Ἡ ἰσοδυναμία δύναται ν' ἀναφέρηται ὄχι μόνον εἰς γραμμάτια, ἀλλὰ καὶ εἰς οἱαδήποτε ποσὰ πληρωτέα καθ' ὡρισμένην λῆξιν. Αἱ παροῦσαι ἀξίαι τῶν γραμματίων δύνανται νὰ εὑρεθῶσι διὰ συνθέτου τόκου (ἀνατοκισμοῦ) ἢ δι' ἁπλοῦ. Ἐφόσον ἐφαρμόζεται ὁ ἁπλοῦς τόκος, τότε δυνατὸν νὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ ἐσωτερικὴ ἢ ἡ ἐξωτερικὴ προεξόφλησις.

Ὅταν ἐφαρμόζηται ὁ σύνθετος τόκος, ἡ ἰσοδυναμία εἶναι διαρκής, ἤτοι γραμμάτια ἰσοδύναμα κατὰ χρονικήν τινα στιγμὴν εἶναι ἰσοδύναμα καὶ διὰ πᾶσαν ἄλλην χρονικὴν στιγμήν. Ὅταν ἐφαρμόζηται ὁ ἁπλοῦς τόκος, τότε ἡ ἰσοδυναμία γενικῶς ὑπάρχει διὰ μίαν καὶ μόνον χρονικὴν στιγμὴν καὶ οὐχὶ δι' ἑτέραν. Ἐπειδὴ ἐν τῇ πράξει ἐφαρμόζεται κατὰ τὴν προεξόφλησιν γραμματίων ὁ ἁπλοῦς τόκος, διὰ τοῦτο εἰς τὰ σχετικὰ ζητήματα δέον νὰ ὁρίζηται καὶ ἡ ἐποχὴ ἰσοδυναμίας.

Τὸ γενικὸν πρόβλημα τῶν ἰσοδυνάμων γραμματίων εἶναι:

Γραμμάτια ὀνομαστικῆς ἀξίας K_1, K_2, K_3, ... K_μ λήγοντα ἀντιστοίχως μετὰ ν_1, ν_2, ν_3, ... ν_μ ἡμέρας ἀπὸ σήμερον ν' ἀντικατασταθῶσι δι' ἄλλων ἰσοδυνάμων αὐτοῖς κατὰ δοθεῖσαν χρονικὴν στιγμήν, ὀνομαστικῆς ἀξίας Π_1, Π_2, Π_3, ... Π_μ, ληγόντων ἀντιστοίχως μετὰ P_1, ... P_2, ... P_3, ... P_μ ἡμέρας ἀπὸ σήμερον, τοῦ ἐπιτοκίου ὄντος τοῦ αὐτοῦ.

Ἐν τῇ πράξει οἰκονομικῶς ἡ μορφὴ αὕτη σπανίως παρουσιάζεται. Κατὰ κανόνα οἰκονομικῶς τὸ γενικὸν πρόβλημα εἶναι:

Γραμμάτια ὀνομαστικῆς ἀξίας $K_1, K_2, K_3, \ldots K_\mu$ λήγοντα ἀντιστοίχως μετὰ $\nu_1, \nu_2, \nu_3, \ldots \nu_\mu$ ἡμέρας ἀπὸ σήμερον, ν' ἀντικατασταθῶσι δι' ἄλλου ἰσοδυνάμου αὐτοῖς κατὰ δοθεῖσαν χρονικὴν στιγμὴν ὀνομαστικῆς ἀξίας K, λήγοντος μετὰ ν ἡμ. ἀπὸ σήμερον, τοῦ ἐπιτοκίου ὄντος τοῦ αὐτοῦ. Τοῦτο διότι παρουσιάζεται ἡ οἰκονομικὴ πρᾶξις τῆς ἀντικαταστάσεως ἑνὸς ποσοῦ πληρωτέου κατά τινα στιγμὴν διὰ πολλῶν ἄλλων πληρωτέων εἰς πολλὰς διαφόρους χρονικὰς στιγμὰς καὶ ἀντιστρόφως.

Ἐν προκειμένῳ ἡ λῆξις τοῦ K καλεῖται «κοινὴ λῆξις». Ἡ «ἐποχὴ ἰσοδυναμίας» εἶναι ἡ βάσις τῆς λύσεως τῶν ζητημάτων τούτων. Οἰκονομικῶς δέον νὰ λαμβάνηται ὡς ἐποχὴ ἰσοδυναμίας ἡ ἡμέρα νεολογισμοῦ, διότι κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην δύνανται πράγματι νὰ προεξοφληθῶσι πάντα τὰ γραμμάτια πρὸς τὸ ἰσχῦον ἐπιτόκιον καὶ νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ ἰσότης τῶν παρουσῶν ἀξιῶν. Ἡ λύσις ὅμως τῶν σχετικῶν ζητημάτων ἐπὶ τῇ βάσει ταύτῃ εἶναι πρακτικῶς δύσκολος, ἐνῷ καθίσταται αὕτη εὔκολος, ἐὰν ὡς ἐποχὴ ἰσοδυναμίας ληφθῇ ἡ κοινὴ λῆξις. Ἡ τοιαύτη ὅμως ἐποχὴ ἰσοδυναμίας ἐνέχει τὸ ἄτοπον, ὅτι ὁ ὑπολογισμὸς γίνεται ἐκ τῶν προτέρων πρὸς τὸ ἰσχῦον κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ ὑπολογισμοῦ ἐπιτόκιον, ὅπερ μέχρι τῆς κοινῆς λήξεως δύναται νὰ μεταβληθῇ καὶ ἑπομένως ἡ διὰ προεξοφλήσεως πραγματοποίησις τῆς ἰσότητος τῶν παρουσῶν ἀξιῶν κατὰ τὴν κοινὴν λῆξιν νὰ μὴ εἶναι ἐφικτή.

Ἡ γενικὴ ἐξίσωσις τῶν προβλημάτων τῆς ἀντικαταστάσεως γραμματίων δίδεται δι' ἐξισώσεως κατὰ τὴν ἐποχὴν ἰσοδυναμίας τῆς παρούσης ἀξίας τοῦ K πρὸς τὸ ἄθροισμα τῶν παρουσῶν ἀξιῶν τῶν K_1, K_2,... K_μ.

Ἐκ τῆς τοιαύτης ἐξισώσεως λύνται τὰ ἑξῆς προβλήματα: 1) Νὰ εὑρεθῇ ἡ ὀνομαστικὴ ἀξία K τοῦ ἀντικαθιστῶντος τὰ λοιπά· 2) νὰ εὑρεθῇ ἡ λῆξις ν τοῦ γραμματίου K τοῦ ἀντικαθιστῶντος τὰ λοιπά· 3) νὰ εὑρεθῇ τὸ ἐπιτόκιον πρὸς ὃ ὑπολογίζεται ἡ ἀντικατάστασις· 4) νὰ εὑρεθῇ ἑνὸς ἐκ τῶν ἀντικαθισταμένων γραμματίων ἡ ὀνομαστικὴ ἀξία K_λ ἢ ἡ λῆξις του ν_λ.

Δεδομένου ὅτι ἡ παροῦσα ἀξία ἐξωτερικῶς εἶναι ἡ ὀνομαστικὴ ἠλαττωμένη κατὰ τὸν τόκον της, ὅστις εὑρίσκεται διὰ πολλαπλασιασμοῦ τῆς ὀνομαστικῆς ἀξίας ἐπὶ τὰς ἡμέρας καὶ διαιρέσεως τοῦ γινομένου διὰ τοῦ εἰς τὸ ἐπιτόκιον ἀντιστοιχοῦντος σταθεροῦ διαιρέτου Δ, ἡ γενικὴ ἐξίσωσις ἐξωτερικῶς ἔσται:

O	K_1	K_2	K	K_λ	K_μ
	ν_1	ν_2	ν	ν_λ	ν_μ

$$K = K_1 - K_1 \frac{\nu_1 - \nu}{\Delta} + K_2 - K_2 \frac{\nu_2 - \nu}{\Delta} +$$
$$+ \ldots\ldots\ldots + K_\mu - K_\mu \frac{\nu_\mu - \nu}{\Delta}$$

Ὅταν ἄγνωστος εἶναι ἡ κοινὴ λῆξις, τότε ἡ ἐξίσωσις λυομένη ὡς πρὸς ν δίδει:

$$\nu = \frac{K_1\nu_1 + K_2\nu_2 + \ldots + K_\mu \nu_\mu}{K_1 + K_2 + \ldots + K_\mu} + \Delta \frac{K - (K_1 + K_2 + \ldots + K_\mu)}{K_1 + K_2 + \ldots + K_\mu}$$

Ὁ τύπος οὗτος διερευνούμενος δεικνύει ὅτι ἐὰν πᾶσαι αἱ λήξεις αὐξηθῶσι ἢ ἐλαττωθῶσι κατὰ ἀριθμόν τινα ἡμερῶν, ἤτοι ληφθῇ ἡμέρα ὑπολογισμοῦ κατὰ ρ ἡμέρας προγενεστέρα ἢ μεταγενεστέρα τῆς ληφθείσης, τότε καὶ τὸ ν, ἤτοι ἡ κοινὴ λῆξις, αὐξάνεται ἢ ἐλαττοῦται κατὰ τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν ἡμερῶν ρ, ἤτοι ὅτι ἡ πραγματικὴ ἡμερομηνία τῆς κοινῆς λήξεως (ἐποχῆς ἰσοδυναμίας) μένει ἀμετάβλητος.

Λόγῳ τῆς ἰδιότητος ταύτης ἡ λύσις τῶν προβλημάτων τῶν ἰσοδυνάμων γραμματίων ἁπλουστεύεται, ὅταν ὡς ἀρχὴ ὑπολογισμοῦ τῶν ἡμερῶν λήξεως τῶν διαφόρων γραμματίων λαμβάνηται ἡ κοινὴ λῆξις. Ἐφ' ὅσον ἡ κοινὴ λῆξις εἶναι ἄγνωστος, θὰ χρησιμοποιηθῇ ὁ εὑρεθεὶς τύπος. Ἐφ' ὅσον αὕτη εἶναι γνωστή, ἡ γενικὴ ἐξίσωσις διὰ προεξόφλησιν ἐξωτερικήν, ἐποχὴν ἰσοδυναμίας καὶ ἀρχὴν μετρήσεως τοῦ χρόνου τὴν κοινὴν λῆξιν, ἔσται:

K_1	K_2	K	K_λ	K_μ
ν_1	ν_2		ν_λ	ν_μ

$$K = K_1 - K_1 \frac{\nu_1}{\Delta} + K_2 - K_2 \frac{\nu_2}{\Delta} + \ldots\ldots + K_\mu - K_\mu \frac{\nu_\mu}{\Delta}$$

Ἡ ἐξίσωσις αὕτη λυομένη ὡς πρὸς K, Δ, K_λ ἢ ν_λ λύει πάντα τὰ προβλήματα τῶν ἰσοδυνάμων γραμματίων. Οὕτως ὅταν εἶναι ἄγνωστον τὸ K, ὁ τύπος ἔσται:

$$K = (K_1 + K_2 + \ldots + K_\mu) - \left(K_1 \frac{\nu_1}{\Delta} + K_2 \frac{\nu_2}{\Delta} + \ldots + K_\mu \frac{\nu_\mu}{\Delta}\right)$$

Ὅταν ἄγνωστον εἶναι τὸ Δ:

$$\Delta = \frac{K_1\nu_1 + K_2\nu_2 + \ldots + K_\mu \nu_\mu}{(K_1 + K_2 + \ldots + K_\mu) - K}$$

Τοῦ Δ ὄντος γνωστοῦ εὑρίσκεται τὸ ἐπιτόκιον διὰ διαιρέσεως τοῦ 360 διὰ Δ.

Ὅταν δὲ ἄγνωστον τὸ K_λ ἢ ν_λ, ὁ τύπος ἔσται:

$$K_\lambda - K_\lambda \frac{\nu_\lambda}{\Delta} = K - \left\{ K_1 + K_2 + \ldots + K_{\lambda-1} + K_{\lambda+1} + \ldots + K_\mu - \frac{K_1\nu_1 + K_2\nu_2 + \ldots + K_{\lambda-1}\nu_{\lambda-1} + K_{\lambda+1}\nu_{\lambda+1} + \ldots + K_\mu \nu_\mu}{\Delta} \right\}$$

Ἐν ᾗ περιπτώσει συμβῇ ἡ ὀνομαστικὴ ἀξία τοῦ ἀντικαθιστῶντος γραμματίου νὰ εἶναι ἴση πρὸς τὸ ἄθροισμα τῶν ὀνομαστικῶν ἀξιῶν τῶν ἀντικαθιστωμένων γραμματίων, ἤτοι

$$K = K_1 + K_2 + \ldots + K_\mu,$$

τότε λέγομεν ὅτι πρόκειται περὶ *μέσης λήξεως*. Ὁ τύπος ὁ δίδων τὴν μέσην λῆξιν εὑρίσκεται ἐκ τοῦ δίδοντος τὴν κοινὴν λῆξιν ἐὰν εἰς τοῦτον τεθῇ $K = K_1 + K_2 + \ldots + K_\mu$, εἶναι δέ:

$$\nu = \frac{K_1\nu_1 + K_2\nu_2 + \ldots + K_\mu \nu_\mu}{K_1 + K_2 + \ldots + K_\mu}$$

Ὁ τύπος οὗτος γράφεται ὡς

$$\nu = \frac{K_1\nu_1 + K_2\nu_2 + \ldots + K_\mu \nu_\mu}{K} \quad ἢ$$

$$K\nu = K_1\nu_1 + K_2\nu_2 + \ldots + K_\mu \nu_\mu.$$

Ἡ ἐξίσωσις αὕτη λέγει ὅτι: ὁ τοκάριθμος τοῦ ἀντικαθιστῶντος γραμματίου ἰσοῦται πρὸς τὸ ἄθροισμα τῶν τοκαρίθμων τῶν ἀντικαθιστωμένων γραμματίων, ἀρκεῖ δὲ διὰ τὴν λύσιν παντὸς προβλήματος ἰσοδυνάμων γραμματίων ἐν τῇ περιπτώσει καθ' ἣν $K = K_1 + K_2 + \ldots + K_\mu$.

Εἰς πάντα τ' ἀνωτέρω αἱ λήξεις $\nu_1, \nu_2, \ldots \nu_\mu$ λαμβάνονται ἀλγεβρικῶς, ἤτοι δύνανται νὰ εἶναι θετικαὶ ἢ ἀρνητικαί. Διὰ τὰς ἀρνητικὰς λήξεις ἡ παροῦσα ἀξία ἐξωτερικῶς (γραμματίων δηλαδὴ ληξάντων) θὰ εἶναι ἡ ὀνομαστικὴ ηὐξημένη κατὰ τὸν τόκον της, ἵνα διατηρηθῇ ὁ ὁρισμὸς τῆς παρούσης ἀξίας καὶ διὰ τὸν ἀρνητικὸν χρόνον, ἤτοι ἡ παροῦσα ἀξία A ἔσται:

$$A = K - \left(K \frac{-\nu}{\Delta}\right) = K + K \frac{\nu}{\Delta}$$

Πάντες οἱ ἀνωτέρω δοθέντες τύποι εἶναι διὰ τὴν ἐξωτερικὴν προεξόφλησιν, ἥτις διὰ τὰ ἰσοδύναμα γραμμάτια χρησιμοποιεῖται γενικῶς ἐν τῇ πράξει. Προκειμένης ἐσωτερικῆς προεξοφλήσεως πάντα τὰ ζητήματα λύονται ἀκριβῶς ὡς ἄνω, ἀρκεῖ νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐσωτερικῶς ἡ παροῦσα ἀξία συναρτήσει τῆς ὀνομαστικῆς δίδεται παρὰ τοῦ τύπου $\frac{K\Delta}{\Delta + \nu}$.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Τρ. Κεραμιδᾶ*, Οἰκονομικὰ Μαθηματικὰ— Βραχυπρόθεσμοι οἰκονομικαὶ πράξεις, Ἀθῆναι.—*Κ. Δαμπίρη*, Ἐμπορικὴ Ἀριθμητικὴ τεῦχος Β, Ἀθῆναι.—*Δ. Ρηγοπούλου*, Ἐμπορικὴ Ἀριθμητική, Ἀθῆναι. ΤΡ. ΚΕΡΑΜΙΔΑΣ

— **γραμμάτιον *τραπεζικόν*·** βλ. τραπεζογραμμάτιον.

— **γραμματίου *προεξόφλησις*·** βλ. προεξόφλησις.

γραμματίον *['Αρχαιολ.]*· βλ. γραμματεῖον.

γραμματισμένος, —η, —ο· βλ. γραμματίζω.

γραμματιστὴς (ὁ)· ὁ διδάσκαλος τῶν πρώτων καὶ στοιχειωδῶν γραμμάτων, ὁ κατώτερος βαθμὸς διδασκάλου, ἄλλως *γραμματοδιδάσκαλος*.

γραμματίτης (Grammatit) *['Ορυκτολ.]*. Ὀρυκτόν, τὸ ὁποῖον εἶναι ποικιλία τοῦ *ἀκτινολίθου*, συνώνυμον τοῦ τρεμολίτου (βλ. λ.). Γ. Κ. Γ.

γραμματοδιδασκαλεῖον (τό)· σχολεῖον τῶν πρώτων καὶ στοιχειωδῶν γραμμάτων, ἡ κατωτέρα βαθμὶς ἐκπαιδευτηρίου, ἄλλως *γραμματεῖον*.

γραμματοδιδάσκαλος· ὁ διδάσκαλος τῶν πρώτων καὶ στοιχειωδῶν γραμμάτων, ἄλλως γραμματιστὴς (βλ. λ.).

γραμματοθήκη (ἡ)· ἡ θήκη τῶν γραμμάτων, τῶν ἐπιστολῶν, τὸ κιβώτιον ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀποτίθενται ὑπὸ τοῦ διανομέως τὰ ἀφικνούμενα γράμματα· τοιαῦτα κιβώτιδια εἶναι τοποθετημένα εἴτε εἰς τὸ ταχυδρομεῖον εἴτε εἰς τὴν θύραν τῆς εἰσόδου ἑκάστης οἰκίας.

γραμματοκιβώτιον (τό)· τὸ κιβώτιον τῶν ταχυδρομικῶν γραφείων, τὸ δεχόμενον τὰ πρὸς ἀποστολὴν γράμματα.

γραμματοκομιστὴς (ὁ)· ὁ κομίζων γράμματα (ἐπιστολάς)· ‖ ὁ ταχυδρομικὸς διανομεύς.

γραμματοκόμιστρα (τά)· τὸ παρεχόμενον εἰς τὸν γραμματοκομιστὴν φιλοδώρημα.

γραμματολογία (ἡ)· ἡ ἐπιστήμη ἡ ἀσχολουμένη περὶ τὰ γράμματα· ἡ ἐρευνῶσα καὶ μελετῶσα τὸ σύνολον τῶν προϊόντων τοῦ ἐντέχνου λόγου.

— [ΦΙΛΟΛΟΓ.] Πρὸς ἀπόδοσιν τοῦ Literaturgeschichte ἢ histoire littéraire δὲν μᾶς παρεδόθη ἀρχαῖος ἑλληνικὸς ὅρος. Τὸ πρᾶγμα ἄλλως τε ἠγνόουν οἱ Ἕλληνες, εἰς δὲ τὴν διαίρεσιν τῶν φιλολογικῶν ἐπιστημῶν, τὴν ὁποίαν μᾶς παρέχει Διονύσιος ὁ Θρᾷξ, δὲν ἀπαντᾷ τοιοῦτό τι. Ὁ Κ. Ἀσώπιος ὠνόμαζε τοῦτο «ἱστορίαν καὶ κρίσιν τῶν (Ἑλλήνων) ποιητῶν καὶ συγγραφέων», ὅρον δύσχρηστον. Ὁμοίως δύσχρηστοι εἶναι καὶ οἱ ὅροι «ἱστορία τῆς γραμματείας» *(Στ. Κουμανούδης)* ἢ «ἱστορία τῆς γραμματολογίας» (ὁ αὐτός, ὄχι ὀρθῶς) ἢ «ἱστορία τῆς λογοτεχνίας» *(Ἰ. Πανταζίδης* καὶ πολλοὶ μετ' αὐτόν. Ἄλλοι προέτειναν τοὺς ὅρους «συγγραφολογία» *(Κ. Ἀσώπιος)*, «συγγραμματικὴ» ἢ «συγγραμματολογία» *(Θ. Καΐρης)*, οἱ ὁποῖοι ταχέως ἐλησμονήθησαν. Προτιμότερος ἐξ ὅλων εἶναι ὁ ὅρος *γραμματολογία* (ὄχι «ἱστορία τῆς γραμματολογίας») τὸν ὁποῖον ἔπλασε πρῶτος ὁ Κ. Ἀσώπιος (1844), μεταχειρί-

Digitized by Google

σθησαν δὲ πολὺ ὁ Σ. Κουμανούδης καὶ Σπ. Σακελλαρόπουλος. Ἡ οξία τοῦ ὅρου κεῖται πρῶτον ε'ς τὸ ὅτι εἶναι μονολεκτικὸς καὶ ἐπιτρέπει τὸν σχηματισμὸν παραγώγων *(γραμματολόγος-γραμματολογικὸς-γραμματολογικῶς)*, ἔπειτα ὅτι δύναται νὰ περιλάβῃ συγχρόνως ὅλην τὴν γραμματείαν ἑνὸς ἔθνους, ὄχι μόνον τὴν λογοτεχνίαν (εἶναι π.χ. ἄτοπον νὰ γίνεται λόγος περὶ τοῦ «Λεξικοῦ» τοῦ *Φρυνίχου*, τῶν «Ἀφορισμῶν» τοῦ *Ἱπποκράτους*, τῶν «Βασιλικῶν» κλπ. εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς λογοτεχνίας), καὶ τρίτον διότι ἐπιτρέπει νὰ νοήσωμεν ὑπ' αὐτὴν ὄχι μόνον τὴν ἱστορικὴν ἔκθεσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνάλυσιν καὶ κρίσιν ἑνὸς καὶ μόνου ἔργου, διὰ τὴν ὁποίαν ἐπλάσθη τελευταίως ὁ ὅρος Literaturwissenschaft πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ Literaturgeschichte.

Ὁρισμός. Γραμματολογία εἶναι ἡ φιλολογικὴ ἐπιστήμη, ἡ ὁποία ἐξετάζει ἱστορικῶς ἕκαστα ἢ τὸ σύνολον τῶν λογοτεχνικῶν, ἐν μέρει δὲ καὶ ἄλλων γραμματειακῶν, μνημείων ἑνὸς ἔθνους ἐν τῇ ἀδιαρρήκτῳ ἑνότητι τῆς μορφῆς καὶ τοῦ περιεχομένου αὐτῶν. Ἡ γραμματολογία εἶναι αὐτοτελὴς μὲν ἐπιστήμη, ἀνήκει ὅμως εἰς τὸ γενικὸν συγκρότημα τῶν ἐπιστημῶν, τὰς ὁποίας ὀνομάζομεν μὲ τὸ ὄνομα φιλολογία (βλ. λ.). Ἡ γραμματολογία εἶναι ἱστορικὴ ἐπιστήμη, ὄχι μόνον ἐν τῇ εὐρυτέρᾳ σημασίᾳ τοῦ ὅρου, ὡς ἐπιστήμη τῶν προϊόντων τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ εἰδικωτέρᾳ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἄλλας συστηματικὰς φιλολογικὰς ἐπιστήμας ὅπως ἡ μετρική, φραστική, γραμματική, ποιητική, ῥητορικὴ κλπ. Εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν ἱστορικὴ ἐπιστήμη ἐξ ὅλων τῶν φιλολογικῶν ἐπιστημῶν καὶ ἐξετάζει τὰ μνημεῖα ἐν τῇ ἱστορικῇ αὐτῶν ἀλληλουχίᾳ καὶ τῇ ἐξελίξει τοῦ καθόλου πολιτισμοῦ. Ἀκόμη καὶ ὅταν ἓν μόνον μνημεῖον ἐξετάζῃ, ἀκολουθεῖ τὸν ἱστορικὸν τρόπον ἐρεύνης καὶ ζητεῖ νὰ τὸ τοποθετήσῃ ἐντὸς ὡρισμένης ἱστορικῆς διαδοχῆς. Ἀντικείμενον τῆς γραμματολογίας δὲν εἶναι οὔτε ὅλα τὰ γραπτὰ μνημεῖα, οὔτε ὅλα τὰ γραμματειακά, ἀλλὰ μόνον τὰ λογοτεχνικὰ (περὶ τῆς διακρίσεως ταύτης βλ. γραμματεία), ἐκ δὲ τῶν γραμματειακῶν ἐκεῖνα μόνον, ὅσα ὡς ἐκ τῆς σπουδαιότητός των εἴτε διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς γλώσσης, εἴτε διὰ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ ἑνὸς λαοῦ, εἴτε καὶ ὡς ἐκ τῆς ἀμέσου των ἐπιρροῆς εἰς τὸν λογοτεχνικὸν βίον, ἔχουν σημασίαν διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς λογοτεχνίας ἑνὸς ἔθνους. Ἡ ἱστορία π. χ. τῆς γερμανικῆς λογοτεχνίας δὲν δύναται ν' ἀντιπαρέλθῃ τὴν μετάφρασιν τῶν γραφῶν ὑπὸ τοῦ Λουθήρου, οὔτε ἡ νεοελληνικὴ γραμματολογία τὰ ἐπιστημονικὰ συγγράμματα τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ. Τὸ ποσὸν τῶν μὴ λογοτεχνικῶν μνημείων φυσικὰ εἶναι κατ' ἐποχὰς καὶ ἔθνη διάφορον, διάφορον ἀκόμη καὶ ἀναλόγως τῆς ἰδιαιτέρας μεθόδου τοῦ συγγραφέως, ἂν τὸ νοητικὸν μᾶλλον ἢ μορφικὸν στοιχεῖον προσέχῃ. Ἄλλως τε καὶ τὰ ὅρια μεταξὺ λογοτεχνικῶν καὶ μὴ μνημείων δὲν εἶναι τελείως σαφῆ. Τὰ λογοτεχνικὰ μνημεῖα ἐξετάζει ἡ γραμματολογία ὡς ἑνότητα, ἑνότητα ἐν τῷ γίγνεσθαι ἢ ἐν τῷ εἶναι, ἑνότητα ἀπέναντι τῶν μερῶν, τὰ ὁποῖα καὶ ὅταν διακρίνῃ αἰσθάνεται πάντοτε ὡς τμήματα ἑνὸς ὅλου, ἐπιτευχθέντος ἢ καὶ ἁπλῶς ἐπιδιωχθέντος. Κατὰ τοῦτο διακρίνεται ἀπὸ τῆς ἑρμηνευτικῆς, ἡ ὁποία ἀποσκοπεῖ τὰ ἐπὶ μέρους χωρία νὰ ἑρμηνεύσῃ. Ἀλλὰ τὴν ἑνότητα αὐτὴν δέχεται ἀδιάρρηκτον ἰδίως μεταξὺ περιεχομένου καὶ μορφῆς. Κατὰ τοῦτο διαφέρει ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀπὸ τὴν παλαιογραφίαν, ἱστορίαν τῆς γραφῆς, κριτικὴν τοῦ κειμένου, γλωσσικήν, αἵτινες χρησιμοποιοῦσι τὰ μνημεῖα ὡς πηγὰς πρὸς γνῶσιν τῆς μορφῆς, ἀπὸ τῆς ἐξωτερικωτάτης (χειρόγραφον) μέχρι τῆς ἐσωτέρας (γλῶσσα), ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀπὸ τὴν ἱστορίαν, λαογραφίαν, ἱστορίαν φιλοσοφίας, θρησκείας, ἐπιστημῶν, δημοσίου βίου κλπ., διὰ τὰς ὁποίας τὰ μνημεῖα ἀξίαν ἔχουν διὰ τὸ περιεχόμενόν των. Τοὐναντίον ἡ γραμματολογία καὶ ὁσάκις διὰ μεθοδικὴν ἀνάγκην περιορίζεται εἰς ἐξέτασιν τῆς μορφῆς ἔχει ὑπ' ὄψει της τὴν καλλιτεχνικὴν μορφήν, τὴν μορφὴν δηλαδὴ ὡς ἐκδήλωσιν αἰσθητικῶν ἀξιῶν ἐν τῇ ἀμέσῳ της σχέσει πρὸς τὸ περιεχόμενον. Τὴν λέξιν «πικροθανατοῦσα» π. χ. ἡ γλωσσικὴ ἐπιστήμη θὰ ἐξετάσῃ καθ' ἑαυτὴν φθογγολογικῶς ἢ σημασιολογικῶς καὶ θὰ τὴν ὑπαγάγῃ ὑπὸ γενικωτέρας γλωσσικὰς κατηγορίας· ἡ γραμματολογία θὰ τὴν ἐξετάσῃ πάντοτε ἐν σχέσει πρὸς ἓν ὡρισμένον λογοτέχνημα, θὰ διερευνήσῃ τὴν λειτουργίαν της ἐντὸς τοῦ πλαισίου τοῦ λογοτεχνήματος τούτου καὶ πρὸς τοῦτο θὰ πρέπῃ πάντοτε νὰ μὴ χάσῃ τὴν ἐπαφὴν πρὸς τὴν ὅλην καλλιτεχνικὴν μορφὴν καὶ τὸ περιεχόμενον τοῦ ἔργου. Ἀφ' ἑτέρου καὶ τὸ περιεχόμενον θὰ ἐξετάσῃ ἡ γραμματολογία καθ' ἑαυτό, δηλαδὴ ὑπὸ τὴν μορφὴν ἡ ὁποία παρουσιάζεται εἰς ὡρισμένον λογοτέχνημα, ὄχι ὡς ἐκδήλωσιν μιᾶς ὡρισμένης ἀντικειμενικῆς πραγματικότητος. Διὰ τὸν ἱστορικὸν π. χ. ὁ «Σαμουὴλ» τοῦ Βαλαωρίτου ἔχει ἀξίαν μόνον, καθ' ὅσον ἐξ αὐτοῦ θὰ δυνηθῇ ν' ἀντλήσῃ λεπτομερείας τινὰς ἀξιοπίστους τοῦ τί ἔγινε· διὰ τὸν γραμματολόγον τὸ τί ἔγινεν εἶναι δευτερεῦον ἐνώπιον τοῦ πῶς τὸ παρουσιάζει ὁ ποιητής, καὶ ἂν πολλάκις ἐξετάζῃ τί εἰς τὴν πραγματικότητα ἔγινε, τὸ κάμνει διὰ νὰ ἐννοήσῃ καλύτερον τὰς προθέσεις καὶ τὴν ἱκανότητα τοῦ καλλιτέχνου. Ὡσαύτως τὸν λαογράφον ἐνδιαφέρει ἡ «Φόνισσα», τοῦ Παπαδιαμάντη, διότι μανθάνει τὴν λαϊκὴν πίστιν, ὅτι ἡ γέννησις κόρης εἶναι δυστύχημα, τὸν γραμματολόγον ἐνδιαφέρει αὐτὸ τοῦτο, ὅπερ διηγεῖται ὁ ποιητής, ὄχι τί πραγματικότης κρύπτεται ὀπίσω ἀπ' αὐτό. Ἀνάλογος εἶναι ἡ σχέσις, ὅταν πρόκειται περὶ πολλῶν λογοτεχνικῶν μνημείων. Εἶναι δυνατὸν ὁ ἐρευνητὴς ἕνεκα τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας νὰ ἐξετάσῃ συγχρόνως ὅλα, νὰ εἰδικεύσῃ τὰς μελέτας του εἰς τὴν μορφὴν ἢ τὸ περιεχόμενον ἢ τμῆμα μόνον αὐτῶν. Ἡ γραμματολογία, ὡς ἐπιστήμη, ἀγνοεῖ θεωρητικῶς τὴν διάκρισιν αὐτήν.

Ἔργον καὶ μέθοδος. Ἐντὸς τῆς ἑνότητος τοῦ συνόλου τῶν λογοτεχνικῶν μνημείων ἑνὸς ἔθνους μᾶς παρουσιάζονται ἐκ πρώτης ὄψεως δύο μικρότεραι ἑνότητες: ἡ ἑνότης τὴν ὁποίαν ἀποτελεῖ ὡρισμένον μνημεῖον καὶ ἡ μεγαλυτέρα ἑνότης, τὴν ὁποίαν ἀποτελοῦν τὰ ἔργα ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου. Εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν τὴν ἑνότητα ἀπαρτίζει ἡ λογοτεχνικὴ προσωπικότης· καὶ διὰ τοῦτο αὕτη τοποθετεῖται εἰς τὸ κέντρον τῆς ἐρεύνης, ἂν καὶ ἡ γραμματολογία κατ' οὐσίαν μνημείων καὶ ὄχι προσώπων εἶναι ἐπιστήμη. Καὶ αἱ δύο αὐταὶ ἑνότητες καθ' ἑαυτὰς ἢ εἰς τὰ ἐπὶ μέρους στοιχεῖά των εἶναι δυνατὸν νὰ συνδεθοῦν πρὸς ἄλλας χρονικῶς ἢ τοπικῶς ὁμοίας ἢ διαφόρους, ὥστε ν' ἀποτελέσουν ἱστορικὰς ἑνότητας, δυναμένας νὰ συμπεριληφθοῦν ὑπὸ ὡρισμένην ἀρχήν. Ἡ διαπραγμάτευσις μιᾶς ἢ περισσοτέρων τοιούτων μερικῶν ἑνοτήτων δύναται νὰ ὀνομασθῇ *μονογραφικὴ γραμματολογία*. Τοὐναντίον ἡ συνολικὴ διαπραγμάτευσις τῶν λογοτεχνικῶν μνημείων ἑνὸς ἔθνους ἐν τῇ ὁλοκληρίᾳ τῆς ἱστορικῆς του ἐξελίξεως ἢ ἐντὸς ὡρισμένης χρονικῆς περιόδου, περιλαμβάνουσα εἰς ἑνιαῖον ὅλον καὶ πρόσωπα καὶ ἔργα καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐπὶ μέρους ἱστορικῶν ἑνοτήτων, ὀνομάζεται *καθολικὴ γραμματολογία*. Ἡ πρώτη, ἀναλόγως τῆς ἀφετηρίας, ἐξ ἧς ἀφορμᾶται εἰς τὴν συγκρότησιν καὶ διαπραγμάτευσιν ἑνοτήτων, δύναται νὰ εἶναι *ἐργοκεντρικὴ* (ἂν ἀφορμᾶται ἀπὸ τὰ μνημεῖα) ἢ *ποιητοκεντρικὴ* (ἂν ἀφορμᾶται ἀπὸ τὸν λογοτέχνην). Εἰς τὴν καθολικὴν γραμματολογίαν δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν ἐργοκεντρικὴν ἢ ποιητοκεντρικὴν κατεύθυνσιν ἀναλόγως τῆς σημασίας, ἣν ὁ γραμματολόγος ἀποδίδει ἐντὸς τῆς ἐξελίξεως τοῦ λογοτεχνικοῦ βίου ἑνὸς λαοῦ εἰς τὴν δρᾶσιν τῶν προσώπων ἢ εἰς τὰ ἔργα, ἢ καὶ ἀναλόγως τῆς βάσεως, ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζει τὴν ἀφήγησίν του.

Μονογραφικὴ γραμματολογία: Α') Ἡ ἐργοκεντρικὴ μέθοδος δύναται νὰ ἐξετάσῃ τὸ ἔργον: α') Γενετικῶς, ἤτοι ἐξετάζει τὸ λογοτεχνικὸν μνημεῖον ὡς προϊὸν ἐξελίξεως ἀπὸ τῆς συλλήψεως αὐτοῦ διὰ μέσου τῶν διαφόρων σταδίων τῆς γενέσεώς του μέχρι τῆς ὁριστικῆς του μορφῆς, ἣν ἔδωκεν ὁ συγγραφεὺς εἰς τὴν τελευταίαν ἔκδοσιν τοῦ ἔργου του. Ὡς βοήθημα ἔχει τὰς ῥητὰς μαρτυρίας τοῦ συγγραφέως ἢ τῶν περὶ αὐτόν, περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐργασίας καὶ τῶν προθέσεών του, τὰ σῳζόμενα σχεδιαγραφήματα καὶ σημειώματα τοῦ λογοτέχνου κλπ. Ὅπου αὐτὰ δὲν ὑπάρχουν, βοηθεῖται ἀπὸ ἀνάλυσιν τοῦ ἔργου, ἀπὸ τὰς ὑπαρχούσας ἀνωμαλίας, ἀντιφάσεις, συνδετικὰ μέσα τῶν μερῶν κλπ., τὰ ὁποῖα τοῦ ἐπιτρέπουν νὰ ῥίψῃ βλέμμα εἰς τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας τοῦ συγγραφέως. Σπουδαία εἶναι διὰ τὴν γνῶσιν τῶν προθέσεων τοῦ συγγραφέως καὶ κατανόησιν τοῦ ἔργου ἡ ἐξακρίβωσις τῆς χρονολογίας τοῦ ὅλου ἔργου, καὶ τῆς χρονολογίας τῆς συγγραφῆς τῶν μερῶν ἑκάστων. Πολλάκις ζητεῖ ἡ γραμματολογία νὰ ἐξακριβώσῃ τὰς ἐξ ἐσωτερικῶν λόγων ἢ ἐξωτερικῶν ἐπιδράσεων ἐπελθούσας μεταβολὰς εἰς τὴν κατάστασιν καὶ τὰς προθέσεις τοῦ συγγραφέως καὶ τὴν ἐπίδρασιν αὐτῶν εἰς τὴν σημερινὴν μορφὴν τοῦ κειμένου. Τὸ ἔργον τοῦτο, τὸ ὁποῖον μᾶς βοηθεῖ διὰ τῆς γνώσεως τῶν διαφόρων φάσεων τῆς γενέσεως τοῦ λογοτεχνήματος νὰ ἐξακριβώσωμεν πῶς ὁ συγγραφεὺς ἀντίκρυζε τὸ δημιούργημά του καὶ τί ἤθελε μὲ αὐτό, δὲν εἶναι πάντοτε εὔκολον. Ὅπου δὲν ἔχομεν ἄλλας πηγὰς ἢ τὸ ἔργον μᾶς παρεδόθη τελείως ἐπεξειργασμένον ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ λογοτέχνου εἶναι τοῦτο ἀδύνατον, ὅπως π.χ. εἰς τοὺς διαλόγους τοῦ Πλάτωνος. Τοὐναντίον, ὅπου τὸ ἔργον κατελείφθη ἀτελές, ὅπως ἡ συγγραφὴ τοῦ Θουκυδίδου π. χ., ἢ δὲν εἶχεν ἑνιαῖον συγγραφέα, ὅπως τὰ ὁμηρικὰ ἔπη, ἢ δὲν ἔτυχεν ὁμοιομόρφου ἐπεξεργασίας, ὅπως τὰ συγγράμματα τοῦ Ἀριστοτέλους, εἶναι τὸ πρᾶγμα εὐκολώτερον. Εἰς τὰς νεωτέρας γραμματολογίας, αἵτινες διαθέτουν πλῆθος βιογραφικῶν πηγῶν καὶ αὐτόγραφα τῶν συγγραφέων, εἶναι σχεδὸν πάντοτε δυνατόν. Καὶ αὐτὰ μὲν ἀναφέρονται εἰς τὸ ὅλον ἔργον. Ἀλλὰ τοῦτο δύναται καὶ ὀφείλει ν' ἀναλυθῇ εἰς τὰ ἐπὶ μέρους στοιχεῖά του, στοιχεῖα μορφῆς καὶ περιεχομένου (βλ. κατ.) καὶ νὰ ἐξετασθῇ τούτων ἡ ἀρχή· ἂν π. χ. ὁ ποιητὴς εὗρε πρῶτος τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ στοιχεῖον ἢ τὸ παρέλαβε συνειδητὰ ἢ ἀνεπιγνώστως, ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, ἐξ ἄλλου. Ὡσαύτως νὰ διαπιστωθοῦν αἱ εἰκόνες, μετρικαὶ μορφαί, φραστικὰ μέσα, ὅσα προϋπῆρχον, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὴν κοινὴν λογοτεχνικὴν γλῶσσαν ἢ ἀπαντοῦν εἰς ὡρισμένον πρότυπον, αἱ ἐπιδράσεις εἰς τὸν κόσμον τῶν ἰδεῶν, τῶν μοτίβων καὶ τοῦ μύθου, αἱ πηγαὶ τοῦ ἔργου κτλ. Φυσικὰ εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν πρέπει νὰ καταβάλλετα μεγάλη προσοχή, ἂν πράγματι πρόκειται περὶ μιμήσεως ἢ τυχαίας συμπτώσεως, καὶ ἡ ἐξακρίβωσις πρέπει νὰ γίνεται ὄχι μὲ τὴν πρόθεσιν ν' ἀποδειχθῇ ὁ λογοτέχνης ἁπλοῦς λογοκλόπος, ἀλλὰ πρὸς βαθυτέραν κατανόησιν τῆς αἰσθητικῆς κατευθύνσεως ἑνὸς ἔργου τὴν ὁποίαν μᾶς βοηθεῖ νὰ καθορίσωμεν ἡ γνῶσις τοῦ πρωτοτύπου, ἀλλὰ καὶ δικαιοτέραν ἐκτίμησιν τοῦ δουλικοῦ μιμητοῦ ἀπὸ τὸν πρωτότυπον καὶ ἐλευθέρως δημιουργοῦντα καλλιτέχνην. Ἐπίσης δὲν ἀρκεῖ νὰ καθορισθῇ μία παραλληλία μορφικὴ ἢ νοητική· ἀνάγκη νὰ ἐξηγηθῇ καὶ διατί ὁ ποιητὴς ἐδῶ ἐμιμήθη ἢ ἐνεθυμήθη τοῦτο τὸ στοιχεῖον, μὲ ποίας προθέσεις τὸ ἔκαμε, καὶ νὰ καθορίζεται καὶ ἡ ἀπόκλισις ἀπὸ τοῦ προτύπου καὶ οἱ καλλιτεχνικοὶ λόγοι, οἵτινες τὴν ὑπαγορεύουν. Καὶ πρέπει νὰ καθορίζεται ὄχι μόνον ὅπου μίμησις κεῖται, ἀλλὰ καὶ ὅπου συνειδητὴ πολεμικὴ ὑφίσταται. Διὰ τὴν κατανόησιν π. χ. τῆς «Ἠλέκτρας» τοῦ Εὐριπίδου εἶναι θεμελιώδους σημασίας ἡ γνῶσις ὅτι ὁ ποιητὴς ἔχει ὑπ' ὄψει του τὰς «Χοηφόρους» τοῦ Αἰσχύλου. β') Περιγραφικῶς, ἤτοι δύναται νὰ περιγραφῇ τὸ ὅλον ἔργον κατὰ τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ καὶ τὴν μορφήν, ὡς καὶ ἡ ἐντύπωσις, τὴν ὁποίαν ἀφίνει εἰς τὸν ἀναγνώστην, ἡ αἰσθητική του ἀξία κλπ. Ἀλλὰ κυρίως ἡ περιγραφικὴ μέθοδος προϋποθέτει τὴν ὕπαρξιν κατηγοριῶν (τὰς ὁποίας ἡ γραμματολογία λαμβάνει ἀπὸ τὴν ποιητικήν), καὶ εἰσέρχεται εἰς τὰ ἐπὶ μέρους, καὶ ὅταν ἀκόμη θέλῃ νὰ δώσῃ τοῦ ὅλου περιγραφήν. Οὕτω λοιπὸν ἀναλύει:

1) Τὴν *μορφὴν* τοῦ ἔργου. Τὴν γλῶσσαν ἐξετάζει ὄχι γενικῶς, ἀλλ' εἰς τὰ ἀποκλίνοντα ἀπὸ τῆς κοινῆς χρήσεως γνωρίσματά της, τ' ἀπαντῶντα εἰς τοῦτο τὸ ἔργον, ἢ τὴν ὅλην παραγωγὴν ἑνὸς συγγραφέως, ἢ καὶ εἰς τὸ ὅλον γένος καὶ τὴν αἰσθητικὴν σχολήν, εἰς ἣν τὸ ἔργον ἀνήκει. Ὁ γραμματολόγος ὀφείλει νὰ διαπιστώσῃ τὰς ὑπαρχούσας γλωσσικὰς διαφοράς, καθ' ὅσον αὗται εὑρίσκονται εἰς ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὴν τεχνοτροπίαν καὶ ἔχουν αἰσθητικὴν λειτουργίαν· τἆλλα εἶναι τοῦ γραμματικοῦ ἔργον. Ἔπειτα εἶναι δυνατὸν νὰ μελετήσῃ τὴν ὅλην φράσιν τοῦ ἔργου (Stil) καὶ τὰ φραστικὰ μέσα τοῦ συγγραφέως ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐπίδρασιν, ἣν δι' αὐτῶν οὗτος ἐπιτυγχάνει. Τοιαῦτα εἶναι εἰκόνες, μεταφοραί, ῥητορικὰ σχήματα, κοσμητικὰ ἐπίθετα, περιοδολογία, ἐκλογὴ καὶ σύνθεσις λέξεων κλπ. Εἰς τὴν μορφὴν ἀνήκει καὶ τὸ μέτρον τοῦ λογοτεχνήματος καὶ γενικῶς τὰ ῥυθμικά του στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ἐπίσης πρέπει νὰ μελετηθοῦν. Ἔπειτα τὸ λογοτεχνικὸν γένος εἰς ὃ ἀνήκει, καὶ ἡ ἰδιαιτέρα ἡ ἀτομικὴ μορφή, ὑφ' ἣν παρουσιάζεται τοῦτο, ἐν σχέσει πρὸς τὰς προθέσεις τοῦ συγγραφέως καὶ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἔργου. Κατόπιν γίνεται ἀνάλυσις τῆς συνθέσεως (composition) τοῦ ἔργου, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς αἰσθητικῆς του ἀξίας, ἐξαίρονται αἱ ἀρεταὶ καὶ τὰ ἐλαττώματα ταύτης κλπ. Ἡ διάταξις τῆς ὕλης ἢ τῶν ποιημάτων, τὰ ἐξωτερικὰ μορφικὰ στοιχεῖα (ἀκροστιχὶς κλπ.) ἀναλύονται καὶ κρίνονται αἰσθητικῶς.

2) Ἡ ἀνάλυσις τοῦ *περιεχομένου* δύναται νὰ παράσχῃ περίληψιν αὐτοῦ ἐν τῇ ὁλότητί του ἢ καὶ νὰ προχωρήσῃ εἰς διάκρισιν καὶ περιγραφὴν τῶν ἐπὶ μέρους στοιχείων. Τοιαῦτα εἶναι π. χ. ὁ μῦθος τοῦ λογοτεχνήματος εἰς τὴν κεντρικήν του ἰδέαν καὶ τὰς λεπτομερείας, τὰ ἐπὶ μέρους μοτίβα, γενικώτερα ἢ εἰδικώτερα (π. χ. εἰς τὸν «Ἱππόλυτον» τοῦ *Εὐριπίδου* γενικὸν μοτῖβον εἶναι ἡ ὑπὸ γυναικὸς συκοφάντησις νέου ἀποκρούσαντος τὸν παράνομον ἔρωτά της, εἰδικώτερα δὲ ἡ διὰ τρίτου προσώπου ἀνακοίνωσις τοῦ ἔρωτος, ἡ δι' ἐπιστολῆς συκοφάντησις κλπ.), αἱ ἰδέαι, θρησκευτικαί, φιλοσοφικαὶ κλπ., αἵτινες ἀπαντοῦν εἰς τὸ ἔργον, τὰ αἰσθήματα, αἱ ἀναμνήσεις κλπ. Ὅλα πρέπει ὄχι μόνον καθ' ἑαυτὰ νὰ περιγραφοῦν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ σχέσει των πρὸς τὸ ὅλον καὶ εἰς τὴν θετικὴν ἢ ἀρνητικὴν συμβολήν, τὴν ὁποίαν παρέχουν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ διάκρισις μεταξὺ μορφῆς καὶ περιεχομένου γίνεται κατὰ μεθοδικὴν ἀνάγκην καὶ ἡ ἀλληλουχία των πρέπει νὰ εἶναι πάντοτε συνειδητὴ εἰς τὸν γραμματολόγον, ὅστις ὀφείλει νὰ τείνῃ πρὸς ἑνιαίαν σύλληψιν τοῦ ὅλου ἔργου. γ') Ἱστορικῶς. Τὸ ἔργον εἶναι δυνατὸν ἀνεξαρτήτως τοῦ συγγραφέως του νὰ τοποθετηθῇ ἐντὸς ὡρισμένης ἱστορικῆς ἀλληλουχίας, ὡρισμένης ἱστορικῆς ἑνότητος, καὶ τοῦτο εἴτε ὡς ὅλον εἴτε μὲ ὡρισμένον του στοιχεῖον. Ὡς ὅλον ἀνήκει ἓν λογοτέχνημα εἰς ὡρισμένον γένος (π χ. τραγῳδία, ἐλεγεία, διάλογος κλπ.) ἢ καὶ εἰς ὡρισμένον εἶδος αὐτοῦ τοῦ γένους (π. χ. κοινωνικὴ τραγῳδία, μυθολογική, τραγῳδία ἰδεῶν, πατριωτικὴ τραγῳδία κλπ). Μαζὶ μὲ τἆλλα λογοτεχνήματα τοῦ αὐτοῦ γένους ἀποτελεῖ ὡρισμένην ἑνότητα, καὶ ταύτης

Digitized by Google

ἱστορίαν δυνάμεθα νὰ ἐξετάσωμεν. Θὰ ἔχωμεν τότε *εἰδογραφικὴν γραμματολογίαν*, π. χ. ἱστορίαν τῆς κοινωνικῆς τραγῳδίας, ἱστορίαν τοῦ ἔπους κλπ. ἐντὸς τούτων ἢ ἐκείνων τῶν χρονικῶν ὁρίων. Ἀλλὰ τὸ λογοτέχνημα ἔχει καὶ ὡρισμένην ἐπίδρασιν εἰς τοὺς συγχρόνους καὶ τοὺς μεταγενεστέρους, ἀφ' ἑνὸς λογοτεχνικὴν καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν ζωήν. Αὐτὴν τὴν μεταβίωσιν (Nachleben) τοῦ ἔργου δυνάμεθα ἱστορικῶς νὰ παρακολουθήσωμεν εἰς ὅλας τὰς διακλαδώσεις καὶ ὅλας τὰς ἀποχρώσεις, ἐρευνῶντες καὶ τοὺς ἱστορικοὺς λόγους, οἵτινες συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ ἐπιδράσῃ πολὺ ἢ ὀλίγον, οὕτως ἢ ἄλλως. Ἡ μεταβίωσις αὕτη ἐκτείνεται ἀπὸ τῆς ἁπλῆς μιμήσεως μέχρι τῆς γονιμοποιήσεως εἰς πρωτότυπον δημιουργικὴν παραγωγήν· π. χ. ἡ μεταβίωσις τοῦ «Βερθέρου» τοῦ Γκαῖτε, τῆς «Αἰνειάδος» τοῦ Βιργιλίου, τῆς συλλογῆς τῶν ἀνακρεοντείων κλπ. ἀποτελοῦν ἀναπόσπαστον τμῆμα τῆς ἱστορίας τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Δυνάμεθα ὅμως καὶ ἓν μόνον στοιχεῖον τοῦ λογοτεχνήματος νὰ ἐξετάσωμεν ἱστορικῶς: τὸν μῦθον (π.χ. ἱστορία τοῦ μύθου τοῦ Οἰδίποδος εἰς τὴν λογοτεχνίαν), ἓν μοτίβον (π. χ. τὸ μοτίβον τῆς διὰ δακτυλιδίου ἀναγνωρίσεως), τὰς ἰδέας καὶ τὰ αἰσθήματα (πχ. ἡ θρησκεία εἰς τὴν νεοελληνικὴν λογοτεχνίαν, ἡ ἰδέα τοῦ ἐλευθέρου ἔρωτος εἰς τὴν γαλλικὴν λογοτεχνίαν κλπ), στοιχεῖα μορφικά, ὅπως ἡ μετρικὴ μορφὴ (π. χ. ἱστορία τοῦ δεκατετραστίχου, τοῦ δακτυλικοῦ ἑξαμέτρου κλπ), τὴν μορφὴν τῆς συνθέσεως (π. χ. ἱστορία τοῦ ἐπιστολικοῦ μυθιστορήματος, τοῦ ἐπικοῦ ἢ δραματικοῦ διαλόγου κλπ.), τὰ μέρη τῆς συνθέσεως (π. χ. ἱστορία τοῦ προλόγου, τῆς ἀμέσου προσφωνήσεως τοῦ ἥρωος εἰς τὸ ἔπος), τὰ φραστικὰ μέσα ἐν τῷ συνόλῳ των ἢ ἐπὶ μέρους (π.χ. ἠθοποιία, μεταφοραὶ ἐκ τοῦ γεωργικοῦ βίου κλ. τοῦ λεκτικοῦ ἑνὸς ὡρισμένου λογοτεχνικοῦ γένους), τὴν τεχνικὴν ὡρισμένου λογοτεχνικοῦ γένους (π. χ. τοῦ δράματος ἢ τοῦ διαλόγου κλπ.).

Β') Ἡ ποιητοκεντρικὴ μέθοδος θὰ ἐξετάσῃ ὁμοίως τὸν λογοτέχνην: α') Γενετικῶς, ἤτοι ἐξετάζουσα τὴν βιογραφίαν του ἀπὸ τῆς γεννήσεως μέχρι τοῦ θανάτου, μὲ τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς χρονολογίας, τῶν βιωτικῶν συνθηκῶν, τῶν προσωπικῶν του σχέσεων κ. ἄ. Ἀλλ' ἡ γενετικὴ αὕτη ἔρευνα δύναται νὰ προχωρήσῃ ἀκόμη περαιτέρω καὶ νὰ ἐξετάσῃ τοὺς παράγοντας, οἵτινες ἐπέδρασαν εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς προσωπικότητος τοῦ λογοτέχνου. Οὕτω δυνάμεθα νὰ ἐξετάσωμεν τὴν ἰδιαιτέραν ψυχοσύνθεσιν τοῦ λαοῦ, εἰς ὃν ἀνήκει, ἢ καὶ τοὺς ἰδιαιτέρους του φίλους, τὴν ἱστορίαν τῆς οἰκογενείας του, τοῦ ἀμέσου του οἰκογενειακοῦ περιβάλλοντος, τὴν φύσιν καὶ τὸν τρόπον εἰς ὃν προσηρμόσθη ἢ ἀντέδρασεν ὁ λογοτέχνης. Νὰ προχωρήσωμεν ἔπειτα εἰς τὸ εὐρύτερον περιβάλλον του, τὸ κοινωνικόν, καλλιτεχνικόν, πολιτικόν, θρησκευτικὸν κτλ. Νὰ μελετήσωμεν τὰς ἐπιδράσεις ἃς ὑπέστη ἐκ τῶν σπουδῶν του ὡρισμένων ἀνδρῶν ἢ καὶ ὡρισμένων ἔργων κτλ. Ἀναρίθμητα εἶναι τὰ στοιχεῖα ἅτινα θὰ παραστῇ ἀνάγκη νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν (φυσικὰ ἐξαρτᾶται καὶ ἀπὸ τὰς πηγάς, ἃς διαθέτομεν) διὰ νὰ συλλάβωμεν τὴν γένεσιν τοῦ λογοτέχνου καὶ τὴν περαιτέρω του ἐξέλιξιν. β') Περιγραφικῶς, ἤτοι περιγράφουσα τὴν προσωπικότητα τοῦ λογοτέχνου εἰς τὰ τυπικά της καὶ παραμόνιμα γνωρίσματα, ἐπὶ τῇ βάσει βιογραφικῶν πηγῶν καὶ τοῦ ἔργου του. Ἀναλύονται ψυχολογικῶς αἱ ψυχικαί του ἰδιότητες, αἱ ἀρεταί του ὡς καλλιτέχνου (πχ. βαθύτης σκέψεως, ἡ δύναμις φαντασίας, φαντασία γραφικὴ ἢ παραδοξολόγος καὶ ἀχαλίνωτος κτλ.), ὁ τρόπος τῆς ἐργασίας του, ἡ τεχνοτροπία του ἢ ἀτομική, ὅπως παρουσιάζεται εἰς τὸ συνολικόν του ἔργον, αἱ καλλιτεχνικαί του προτιμήσεις, αἱ ἀντιλήψεις του περὶ τῶν μεγάλων προβλημάτων τοῦ κόσμου καὶ τῆς ζωῆς καὶ ὁ τρόπος τῆς συμμετοχῆς του εἰς αὐτά, τὰ αἰσθητικά του ἰδεώδη κ. τ. λ. γ') Ἱστορικῶς δύναται νὰ ἐξετασθῇ ὁ λογοτέχνης ἢ ἐν τῷ συνόλῳ τῆς παραγωγῆς του, ἀπὸ τῶν πρώτων δημοσιευμάτων του μέχρι τοῦ τελευταίου ἔργου (εἶναι ὁ συνήθης τρόπος γραμματολογικῆς βιογραφίας: Ἐδῶ ἀνήκουν καὶ τὰ προβλήματα γνησιότητος τῶν ἔργων, διακρίσεως τῆς συμμετοχῆς ἑκάστου ὅταν πρόκειται περὶ συνεργασίας πλειόνων κλπ.), ἢ ἐντὸς ἄλλων ἑνοτήτων, π. χ. εἰς σειρὰν συγγραφέων καταγομένων ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἢ ἀνηκόντων εἰς τὴν αὐτὴν ἐποχήν, ἢ τὴν αὐτὴν καλλιτεχνικὴν σχολήν, ἢ πραγματευθέντων τὸ αὐτὸ θέμα, ἢ ἐχόντων παρομοίαν τεχνοτροπίαν ἢ παρόμοια ἰδεώδη (π. χ. ἱστορία τῶν μυστικιστῶν συγγραφέων κλπ.). Ἐδῶ ἀνήκει καὶ ἡ σύγχρονος καὶ μεταθανάτιος ἐπίδρασίς του.

Εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς μονογραφικῆς γραμματολογίας ἀνήκει καὶ ἡ *συγκριτικὴ γραμματολογία* (vergleichende Literaturgeschichte—histoire de la littérature comparée), ἡ ὁποία δὲν εἶναι καθ' ἑαυτὴν ἐπιστήμη, οὔτε δύναται νὰ φθάσῃ εἰς ἀνωτέρας συνθετικὰς ἐργασίας, ἐφ' ὅσον ἡ προϋπόθεσις πρὸς τοῦτο, ἡ ὀργανικὴ ἑνότης ἐξελίξεως ἱστορικῆς, ἐλλείπει. Αἱ ἐπιδράσεις μιᾶς χώρας ἐπὶ τῆς ἄλλης εἶναι πάντοτε ἀποτέλεσμα τυχαίων συμπτώσεων ἢ καὶ ἀτομικῶν ὀρέξεων, ὀργανικὴ δὲ ἑνότης π. χ. τοῦ ὅλου εὐρωπαϊκοῦ λογοτεχνικοῦ βίου δὲν δύναται νὰ διαπιστωθῇ, διότι καὶ ὅπου ἡ ἀνταλλαγὴ ἐπιδράσεων εἶναι ἰσχυρά, ὁ ρυθμός της εἶναι διάφορος. Εἶναι ὅμως χρήσιμος ἡ ἔρευνα αὕτη, διότι διαφωτίζει τὰς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐπιδράσεις εἰς τὴν λογοτεχνικὴν ζωὴν ἑνὸς ἔθνους καὶ βοηθεῖ μὲ τὴν σύγκρισιν τοῦ πῶς λογοτέχναι διαφόρων ἐθνῶν ἐπραγματεύθησαν τὸ ἴδιον θέμα, μοτίβον, γένος, ἰδέαν κλπ νὰ κατανοήσωμεν τὴν ἰδιοφυΐαν τὴν ἐθνικὴν ἑκάστου, καὶ νὰ συναγάγωμεν εὐρυτέρας ἰσχύος αἰσθητικὰς κατηγορίας. Τὴν σημασίαν, ἣν ἔχει διὰ τὴν γλωσσικὴν ἡ συγκριτικὴ μέθοδος, δὲν δύναται ἡ συγκριτικὴ γραμματολογία νὰ διεκδικήσῃ, διότι πρῶτον μὲν αἱ ἐθνικαὶ λογοτεχνίαι τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν δὲν παρήχθησαν ἐκ μιᾶς πρωταρχικῆς λογοτεχνίας, ἔπειτα ἡ ἐξέλιξις τοῦ λογοτεχνικοῦ βίου εἶναι περισσότερον ἐλευθέρα καὶ ὀλιγώτερον ὑπάγεται εἰς νόμους γενικοὺς ἢ ἡ τῆς γλώσσης.

Καθολικὴ γραμματολογία: Ὅλους αὐτοὺς τοὺς τρόπους μονογραφικῆς ἐρεύνης συνενώνει εἰς ἑαυτὴν ἡ καθολικὴ γραμματολογία πρὸς ἀποτέλεσιν ἑνὸς ὡρισμένου ὅλου. Ἀπαραίτητος προϋπόθεσίς της εἶναι τὰ ἐπὶ μέρους προβλήματα, ἅτινα παρουσιάζουν τὰ λογοτεχνικὰ μνημεῖα καὶ οἱ λογοτέχναι, νὰ ἔχουν μελετηθῆ ἐπιμελῶς, ὥστε νὰ δύναται νὰ στηρίζεται εἰς γεγονότα θεωρούμενα, κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης, βέβαια ἢ πιθανά. Ἀλλὰ τὸ ὑλικὸν αὐτὸ τῶν γεγονότων καὶ τῶν αἰσθητικῶν κρίσεων συνενώνει αὕτη εἰς μίαν συνθετικὴν ἔκθεσιν τοῦ λογοτεχνικοῦ βίου ἑνὸς ἔθνους, εἰς τὴν ὅλην του ἱστορικὴν ἐξέλιξιν ἢ εἰς μίαν ἐποχὴν αὐτῆς, ἡ ὁποία θὰ ζητῇ εἰς ἄμεσον ἀλληλουχίαν νὰ συνδέσῃ πρόσωπα καὶ ἔργα (τὰ πρότερον καὶ τὰ κατόπιν), τὸν ἰδιαίτερον λογοτεχνικὸν βίον πρὸς τὸν καθόλου πνευματικὸν πολιτισμὸν καὶ τὰς πολιτικὰς καὶ κοινωνικὰς συνθήκας μιᾶς ἐποχῆς. Πρὸς τοῦτο θὰ κάμῃ κατ' ἀνάγκην χρῆσιν ὡρισμένων κατηγοριῶν ἢ τύπων, ἐντὸς τῶν ὁποίων θὰ θελήσῃ νὰ συλλάβῃ τὸν πλοῦτον τῆς ἀτομικῆς ζωῆς, τὴν ὁποίαν παρουσιάζει ὁ ἱστορικὸς κόσμος. Πῶς εἰς τὰς λεπτομερείας πρέπει νὰ γίνῃ ἡ ἐπεξεργασία αὕτη τοῦ ὑλικοῦ, εἶναι ζήτημα σχετιζόμενον ἀμέσως ἀφ' ἑνὸς μὲν μὲ τὸν ἰδιαίτερον χαρακτῆρα τοῦ ὑλικοῦ τούτου, ἀφ' ἑτέρου δὲ μὲ τὰς βασικὰς ἀρχὰς τῆς ἐπιστήμης μιᾶς ἐποχῆς ἢ ἑνὸς ἀτόμου, αἱ ὁποῖαι εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον φιλοσοφικῆς φύσεως· ἀκόμη περισσότερον ὅμως τοῦτο ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἰδιοφυΐαν τοῦ γραμματολόγου. Καὶ εἰς τὴν γραμματολογίαν, ὅπως καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἐπιστήμας, τὰ δυνατὰ πνεύματα ἀνοίγουν μόνα τοὺς δρόμους των· οἱ ἕτοιμοι, χαραγμένοι δρόμοι οὓς ὀνομάζομεν μεθόδους) εἶναι χρησιμώτατοι διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐργατῶν τῆς ἐπιστήμης, οἵτινες ἔργον ἔχουν νὰ συμπληρώσουν καὶ καλλιεργήσουν ὅ,τι μεγαλοφυεῖς ἄνδρες διὰ τὴν ἐπιστήμην κατέκτησαν. Πολὺ δὲ περισσότερον τοῦτο ἰσχύει διὰ τὴν γραμματολογίαν, ἡ ὁποία ὡς ἱστοριογραφία δὲν δύναται ν' ἀπαρνηθῇ τὸν ἰσχυρὸν καλλιτεχνικὸν χαρακτῆρα, τὸν ὁποῖον ἔχει πᾶσα διήγησις. Πρὸς τὴν καλλιτεχνικὴν ὅμως δημιουργίαν, ὠφελοῦν μὲν πρακτικαὶ ὁδηγίαι, οὐδεμία ὅμως μέθοδος ὁδηγεῖ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Osk. Walsel*, Gehalt und Gestalt im Kunstwerk des Dichters (1923 ἐν Handbuch der Literaturwissenschaft).—*Jos. Nadler*, Die Wissenschaftslehre der Literaturgeschichte (ἐν Euphorion 19 4, σ. 1—63).—*Gust. Lanson*, Méthodes de l'histoire littéraire (19'5).—*G. Mazzoni*, Avviamento allo studio critico della lettere italiane (3 ἐκδ. 1923).—*Jul. Petersen*, Literaturgeschichte als Wissenschaft (1914)

Σχέσις πρὸς ἄλλας ἐπιστήμας. Διὰ νὰ κατανοηθῇ ἀκριβέστερον τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐρεύνης καὶ τὸ ἔργον τῆς γραμματολογίας, καὶ νὰ χαραχθοῦν, οὕτως εἰπεῖν, τὰ ὅρια, ἅτινα χωρίζουν αὐτὴν ἀπὸ γειτονικὰ πεδία ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης, εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἐξετασθοῦν αἱ σχέσεις αὐτῆς καὶ διαφοραὶ ἀπέναντι ἄλλων συγγενῶν ἢ καὶ βοηθητικῶν αὐτῆς ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν. Ἰδιαιτέρως πρέπει νὰ διασαφηνισθοῦν αἱ σχέσεις τῆς γραμματολογίας πρὸς τὴν βιβλιογραφίαν καὶ κριτικὴν ἀφ' ἑνός, ἐξ ὧν καὶ ἀνεπτύχθη ὡς ἐπιστήμη ἡ γραμματολογία, καὶ πρὸς τὰς συστηματικὰς ἐπιστήμας ἀφ' ἑτέρου: αἰσθητικήν, ποιητικήν, ἱστορίαν τῆς τέχνης, ψυχολογίαν καὶ γλωσσικήν.

Βιβλιογραφία: Εἶναι ἡ κυριωτάτη βοηθητικὴ τῆς γραμματολογίας ἐπιστήμη, ὡς καὶ πασῶν τῶν ἱστορικῶν ἐπιστημῶν. Διότι περιλαμβάνει τὸ σύνολον τῶν γραπτῶν μνημείων ἑνὸς ἔθνους, ἐνῷ ἡ γραμματολογία μόνον τὰ λογοτεχνικὰ καὶ ἐν μέρει τὴν λοιπὴν γραμματείαν ἐξετάζει. Ἀφ' ἑτέρου ἡ μὲν γραμματολογία ἐνδιαφέρεται νὰ γνωρίσῃ τὸν τόπον καὶ χρόνον τῆς πρώτης ἢ καὶ τῶν μετὰ ταῦτα σπουδαίων διὰ τοὺς σκοπούς της ἐκδόσεων ἑνὸς ἔργου (π. χ. διὰ τὸν Σολωμόν, τὴν πρώτην ἔκδοσιν καὶ τὴν τοῦ Παλαμᾶ, ἡ δὲ βιβλιογραφία ἀποβλέπει εἰς πλήρη ἀναγραφὴν πασῶν τῶν ἐκδόσεων. Ἔκθεσιν ἡ βιβλιογραφία δὲν παρέχει, ὅπως ἡ γραμματολογία, ἀγνοεῖ δὲ καὶ πᾶν ὅ,τι δὲν σχετίζεται ἀμέσως μὲ τὴν πρακτικὴν ὕπαρξιν τοῦ βιβλίου, τὴν δὲ ὕλην της κατανέμει κατὰ πρακτικὰς ἁπλῶς ἀπόψεις εὐχρηστίας, ὄχι κατὰ τὰς ὑπαρχούσας πνευματικὰς δυνάμεις καὶ κατευθύνσεις, εἰς μορφὴν δὲ ἁπλοῦ καταλόγου. Ἀναλόγως τοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ του ἓν γραμματολογικὸν βιβλίον θὰ περιέχῃ εἰς μεγάλην ἢ μικρὰν ἔκτασιν βιβλιογραφικὸν τμῆμα, πολλάκις δὲ ἐξελίσσεται εἰς ἁπλοῦν βιβλιογραφικὸν ἐγχειρίδιον ὅ,τι φέρει γραμματολογικὸν τίτλον, ὅπως π. χ. ἡ «Νεοελληνικὴ Φιλολογία» τοῦ Κ. Σάθα καὶ σχεδὸν ὅλαι αἱ πρὸ τοῦ 1800 γραμματολογίαι, ὅσαι δὲν εἶχον χαρακτῆρα κριτικῆς. Εἶναι δυνατὸν ὅμως καὶ νὰ λείπῃ τελείως ἡ βιβλιογραφία, ὅταν τὸ ἔργον δὲν ἐπιδιώκῃ διδακτικοὺς σκοπούς.

Κριτική: Δυσκολωτέρα εἶναι ἡ διάκρισις ἀπὸ τὴν λογοτεχνικὴν κριτικήν, ὄχι μόνον διότι ἀρχικῶς, ἰδίως δὲ κατὰ τὰς ἐποχὰς γονίμου λογοτεχνικῆς παραγωγῆς, τὸ ὅλον ἢ τὸ μέγιστον μέρος τῆς γραμματολογικῆς ἐρεύνης συγκεντρώνεται εἰς τὴν κριτικήν, ἀλλὰ καὶ διότι, μετὰ τὴν ἵδρυσιν τῆς γραμματολογίας, ὑπῆρξαν ἐποχαὶ καὶ λαοί, εἰς τοὺς ὁποίους γραμματολογία καὶ κριτικὴ εἶναι ἀλληλένδετα. Ἡ ρωμαντικὴ σχολὴ π.χ. ἐκαλλιέργει τὴν γραμματολογίαν μᾶλλον ὡς κριτικήν, εἰς τὴν Ἀγγλίαν δὲ δὲν κάμνουν τὴν διάκρισιν ταύτην, παρ' ὅλον ὅτι ἄλλοι μὲν ἐκ τῶν γραμματολόγων εἶναι μᾶλλον ἀρχαιοδῖφαι, ἄλλοι δὲ περισσότερον κριτικοί. Ὡσαύτως εἰς τὴν Γαλλίαν οἱ καθηγηταὶ τῶν νεωτέρων γραμματολογιῶν εἶναι κριτικοὶ κυρίως. Τὰ ὀνόματα ἀνδρῶν ὅπως ὁ Σαίντ-Μπέβ, ὁ Ἱππόλυτος Ταίν, ὁ Φερδινάνδος Μπρυνετιέρ, ἀνήκουν μᾶλλον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς κριτικῆς. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει διὰ τὴν Ἰταλίαν μὲ τὸν Γαβριὴλ Ντὲ Σάνκτις. Τοὐναντίον ἐν Γερμανίᾳ, παρ' ὅλην τὴν ἐν παρέργῳ ἐξάσκησιν καὶ τοῦ κριτικοῦ ἔργου ὑπὸ τῶν ἐξεχόντων γραμματολόγων, ἡ γραμματολογία καὶ ἡ κριτικὴ χωρίζονται ὡς δύο διάφορα πράγματα· ἐντεῦθεν δὲ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς γραμματολογίας κατέχει ἡ Γερμανία μεγαλυτέραν θέσιν ἀπὸ τὰς ἄλλας εὐρωπαϊκὰς χώρας. Παρ' ἡμῖν, μὴ ὑπαρχούσης ἀκόμη νεοελληνικῆς γραμματολογικῆς ἐπιστήμης, ἡ ἔρευνα τῆς νεοελληνικῆς γραμματείας εὑρίσκεται εἰς τὸ προστάδιον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐπέρασαν ὅλα τὰ ἔθνη, καὶ κεῖται εἰς τὰς χεῖρας βιβλιογράφων καὶ ἱστοριοδιφῶν (*Σάθας, Παπαδόπουλος, Βρετός*, κλπ.), κυρίως δὲ κριτικῶν (*Πολυλᾶς, Ροΐδης, Παλαμᾶς* κ. ἄ.). Ἡ διαφορὰ μεταξὺ κριτικῆς καὶ γραμματολογίας ἐνυπάρχει εἰς αὐτὴν τὴν οὐσίαν ἀμφοτέρων. Ἡ γραμματολογία εἶναι ἐπιστήμη ἱστορική, ἀποβλέπουσα κυρίως καὶ κατ' ἐξοχὴν εἰς τὴν ἱκανοποίησιν τῆς ἀνάγκης τῆς γνώσεως, ἀνάγκης καθαρῶς θεωρητικῆς. Τοὐναντίον ὁ κριτικὸς γράφει πρὸς ἕνα πρακτικὸν σκοπόν. Ἀποσκοπεῖ νὰ ἐπηρεάσῃ (ὄχι ἁπλῶς νὰ πείσῃ, ὅτι τοῦτο οὕτως ἔχει) τὸ κοινὸν ὑπὲρ ἢ κατὰ συγγραφέως τινός, νὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν κατανόησιν ἢ καὶ τὴν ἀπόρριψιν ἑνὸς λογοτεχνήματος μεσολαβῶν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ κοινοῦ.

Ἀφ' ἑτέρου ὁ κριτικὸς ἀπευθύνεται πολλάκις καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν συγγραφέα, διὰ νὰ τοῦ ὑποδείξῃ τὰ σφάλματά του ἢ νὰ τὸν στρέψῃ πρὸς τὸν δρόμον, ὅστις ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν ἰδιοφυΐαν του καλύτερον. Τοὐναντίον ἡ γραμματολογία οὐδέποτε ἀπευθύνεται πρὸς τὸν συγγραφέα, ὁσάκις δὲ ἀποτείνεται πρὸς τὸ κοινὸν μὲ προθέσεις προσηλυτιστικάς, παύει νὰ θεωρῆται ἐπιστήμη, ὅπως π. χ. αἱ σύγχρονοι κληρικόφρονες ἢ ἀντισημιτικαὶ γραμματολογίαι εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ ἔθνη. Οὕτως, ἐνῷ ἡ γραμματολογία ἀσχολεῖται περὶ τὴν λογοτεχνικὴν ζωὴν ἑνὸς ἔθνους ἢ μιᾶς ἐποχῆς, ἡ κριτικὴ ἀποτελεῖ ἀναπόσπαστον τμῆμα αὐτῆς τῆς λογοτεχνικῆς ζωῆς, ἐπὶ τῆς ὁποίας ζητεῖ νὰ ἐπιδράσῃ. Ἐντεῦθεν θεωρεῖται, ὅτι ὁ μὲν κριτικὸς ἀσχολεῖται μὲ τὸ παρόν, ὁ δὲ γραμματολόγος μὲ τὸ παρελθὸν κυρίως. Αὐτὸ εἶναι ὀρθὸν κατὰ τοῦτο κυρίως, ὅτι ἡ λογοτεχνία τοῦ παρόντος δὲν εἶναι εὔκολον νὰ ἐξετασθῇ ἱστορικῶς καὶ ἐπιστημονικῶς, διότι δὲν ἔχει φθάσει εἰς ὡρισμένον τέρμα, ἀπὸ τοῦ ὁποίου κυρίως ἀποκτᾷ ἱστορικὴν ὡριμότητα. Μόνον ξηρὰ ἀπαρίθμησις γεγονότων καὶ τάσεων εἶναι δυνατὴ διὰ τὴν σύγχρονον λογοτεχνικὴν ζωὴν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ ἐπιστήμονος. Ἀφ' ἑτέρου ἡ φύσις τῆς κριτικῆς, ἥτις δὲν εἶναι ἐπιστήμη καὶ ἀνήκει περισσότερον (ἀκόμη καὶ εἰς τὴν ἐξωτερικὴν μορφὴν) εἰς τοὺς λογοτεχνικοὺς κλάδους, δὲν ἐπιτρέπει εἰς τὸν κριτικὸν νὰ τραπῇ εἰς ὑπομονητικὰς ἱστορικὰς ἐρεύνας αὐτοτελεῖς, ἄνευ τῶν ὁποίων τὸ παρελθὸν εἶναι ἀκατανόητον, ἐνῷ τοὐναντίον τοῦ παρόντος αἱ προϋποθέσεις εἶναι ἀφ' ἑαυτῶν φανεραί. Ἐν τούτοις καὶ ὁ κριτικὸς δύναται (χρησιμοποιῶν συνήθως τὰ πορίσματα τῶν φιλολόγων) νὰ γράψῃ περὶ ἑνὸς συγγραφέως τοῦ παρελθόντος. Ἀλλὰ θὰ τὸ κάμῃ, ἀποβλέπων καὶ πάλιν εἰς τὴν σύγχρονόν του πνευματικὴν ζωήν, εἴτε διὰ νὰ γονιμοποιήσῃ τὸ παρὸν μὲ πνευματικὰς δυνάμεις τοῦ παρελθόντος, εἴτε διὰ νὰ ζωντανεύσῃ τὸ παρελθὸν μὲ τὰς ἀπαιτήσεις καὶ ἀνάγκας τοῦ παρόντος. Ὁ γραμματολόγος π.χ. ἐρωτᾷ τί ἦτο ὁ Ὅμηρος· ὁ κριτικὸς θὰ ἐρωτήσῃ τί εἶναι δι' ἡμᾶς ὁ Ὅμηρος. Καὶ ὁ μὲν γραμματολόγος κρίνει ἓν ἔργον, ὅπως καὶ ὁ κριτικός. Ἀλλ' ὁ μὲν κριτικὸς θὰ τὸ κρίνῃ (εἴτε εἰς τὸ παρελθὸν εἴτε εἰς τὸ παρὸν ἀνήκει, ἀδιάφορον) μὲ τὰ μέτρα καὶ σταθμὰ τῆς συγχρό-

Digitized by Google

νου του ζωῆς καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀξίαν του διὰ τὴν ἐποχήν του. Ὁ γραμματολόγος τοὐναντίον θὰ τὸ κρίνῃ ὑπὸ τρεῖς κυρίως ἀπόψεις: 1) ἂν ἔχῃ ἐπίδρασιν εἰς τὴν ἐποχήν του ἰσχυρὰν (ἀνεξαρτήτως τῆς ἀπολύτου ἀξίας του)—αὐτὴ εἶναι ἡ ἱστορική του σημασία· 2) ἂν τὸ ἔργον εἶναι συμπτωματικόν, χαρακτηριστικὸν διὰ τὰς ἰδέας καὶ τὰ ῥεύματα τῆς ἐποχῆς του (συμβολικὴ σημασία)· 3) ἂν ἓν ἔργον ἔχῃ ἀξίαν ἀπόλυτον, ὄχι μόνον ἱστορικὴν διὰ τὴν ἐποχήν του ἢ τὴν ἐποχήν, τὴν ὁποίαν ζῇ ὁ γραμματολόγος· αὐτὰ εἶναι τὰ κλασσικὰ ἔργα. Εἰς τοῦτο καὶ μόνον ἐξαίρεται ὁ γραμματολόγος εἰς τεκμηρίωσιν ὑπεριστορικὴν μέν, ἀλλ᾽ οὐχὶ καὶ ἐκ πρακτικῶν σκοπῶν, ὅπως ἡ τοῦ κριτικοῦ.

Αἰσθητική: Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον διακρίνει τὰ λογοτεχνικὰ μνημεῖα τῶν ἄλλων, εἶναι ἡ πραγμάτωσις ἐν αὐτοῖς ἢ καὶ ἁπλῆ ἐπιδίωξις αἰσθητικῶν ἀξιῶν. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ σημασία τῆς αἰσθητικῆς διὰ τὸν γραμματολόγον εἶναι μεγάλη. Κεῖται δὲ ὄχι μόνον εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν μνημείων (ἀκόμη καὶ ἐντὸς τοῦ κύκλου τῶν λογοτεχνικῶν ὁ γραμματολόγος θὰ κάμῃ μίαν ἐκλογήν), ἀλλὰ ἰδίως ἐκεῖ ὅπου πρόκειται τὸ λογοτέχνημα ν᾽ ἀναλυθῇ αἰσθητικῶς. Ἐκεῖ θὰ παραστῇ ἀνάγκη νὰ ἐργασθῇ ὁ γραμματολόγος μὲ κατηγορίας καὶ ἐννοίας εἰλημμένας ἀπὸ τὴν αἰσθητικήν. Φυσικὰ διαφέρει τὸ ἔργον τῆς αἰσθητικῆς κατὰ πολὺ ἀπὸ τῆς γραμματολογίας, καθότι οὔτε εἰς ὡρισμένα καλλιτεχνήματα περιορίζεται ὅπως αὐτή, οὔτε εἰς ὡρισμένην τέχνην (τὴν λογοτεχνίαν), ἀλλὰ ζητεῖ τὴν φύσιν τοῦ καλοῦ καὶ τῆς καλαισθητικῆς συγκινήσεως νὰ συλλάβῃ ἐν τῇ γενικότητι καὶ τῇ ὑψίστῃ ἀφαιρέσει αὐτῆς. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ αἰσθητικὴ ἐμμέσως μόνον διὰ τῆς ποιητικῆς ἐπιδρᾷ εἰς τὴν γραμματολογίαν.

Ποιητική: Ἡ ἐπιστήμη περὶ τῆς φύσεως τῆς λογοτεχνίας (ὄχι μόνον τῆς ποιήσεως) καὶ τῶν μορφῶν αὐτῆς καὶ στοιχείων ἐξετάζει ὑπὸ συστηματικὴν ἄποψιν ὅ,τι ἡ γραμματολογία ὑπὸ ἱστορικήν. Ἐντεῦθεν, ἂν καὶ τὰς γνώσεις της ἀντλεῖ ἀπὸ τὰ ἱστορικὰ δεδομένα δι᾽ ἀφαιρέσεως, δὲν περιορίζεται αὕτη εἰς τὴν λογοτεχνίαν ἑνὸς μόνου λαοῦ ἢ μιᾶς ἐποχῆς, ἀλλὰ ζητεῖ νὰ διατυπώσῃ νόμους καὶ ἐννοίας εὐρυτάτης κατὰ τὸ δυνατὸν ἰσχύος. Ἡ σχέσις της πρὸς τὴν γραμματολογίαν εἶναι στενοτάτη. Αὕτη παρέχει τὰς θεμελιώδεις κατηγορίας, μὲ τὰς ὁποίας ἐργάζεται ἡ γραμματολογία, ὅπως π.χ. τὰς ἐννοίας μῦθος, φράσις, μοτίβον, γένος κλπ. μὲ ὅλας τὰς παραλλαγὰς καὶ ἀποχρώσεις των, ὡς καὶ τὰ γενικὰ αἰσθητικὰ κριτήρια, τὰ ὁποῖα, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ ἱστορικά, ἀποτελοῦν τὰς βάσεις πάσης ἐν τῇ γραμματολογίᾳ κρίσεως. Δὲν εἶναι ὑπερβολὴ νὰ λεχθῇ ὅτι πᾶν ἀξιόλογον γραμματολογικὸν ἔργον ἔχει ἐν ἑαυτῷ σιωπηρῶς ὁλόκληρον ποιητικήν. Διότι ἡ μέθοδος τῆς γραμματολογίας, ἀκόμη καὶ εἰς τὰς λεπτομερείας, συνάπτεται στενότατα μὲ τὴν ἀντίληψιν περὶ τῆς φύσεως, τῆς ἀξίας, τῶν παραγόντων, τῶν οὐσιωδῶν στοιχείων κλπ. τῆς λογοτεχνίας, καθ᾽ ὅλου εἰπεῖν. Αἱ διαφοραὶ δὲ καὶ συζητήσεις περὶ τῆς γραμματολογίας ἀνάγονται κατὰ βάθος εἰς διαφορὰς περὶ τὴν ἀντίληψιν τοῦ λογοτεχνήματος καὶ τῆς καθόλου θέσεως αὐτοῦ ἐν τῷ πνευματικῷ βίῳ. Σπανιώτατα π. χ. ἢ οὐδέποτε συμβαίνει νὰ διατυπώσῃ τις μεθοδικὰς γραμματολογικὰς ἀρχάς, αἱ ὁποῖαι ἐκ τῶν προτέρων νὰ παρουσιάζουν τὴν ῥητὴν ἀξίωσιν, ὅτι ἔχουν ἰσχὺν καὶ ἀξίαν μόνον εἰς μίαν ὡρισμένην λογοτεχνίαν καὶ ὄχι πέραν αὐτῆς. Τοὐναντίον ὅλαι εἶναι καθολικῆς ἰσχύος καὶ διὰ τοῦτο χαρακτηρίζονται ὡς ἀνήκουσαι ἢ πηγάζουσαι ἀπὸ ὡρισμένην ποιητικήν.

Ἱστορία τῆς τέχνης: Τὰς αἰσθητικὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου ἱκανοποιοῦν καὶ τὰς αἰσθητικὰς ἀξίας πραγματοποιοῦν ἐξ ἴσου μὲ τὴν λογοτεχνίαν αἱ εἰκαστικαὶ τέχναι. Καὶ εἰς ταύτην καὶ εἰς ἐκείνας πρόκειται περὶ ἐλευθέρας δημιουργίας καλλιτέχνου. Ἐντεῦθεν καὶ αἱ ἀναλογίαι μεταξὺ αὐτῶν εἶναι μεγάλαι, εἶναι δὲ δυνατὸν ἀμοιβαίως νὰ βοηθοῦνται εἰς βαθυτέραν ἀλλήλων κατανόησιν. Εἰς τοῦτο προστίθεται ὅτι εἰς τὰς αὐτὰς ἐποχὰς συναντῶμεν καὶ εἰς τὰς εἰκαστικὰς τέχνας, ὅπως καὶ εἰς τὴν λογοτεχνίαν, τὰς αὐτὰς θεμελιώδεις κατευθύνσεις τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος καὶ τὴν ἀνάλογον φραστικήν, τὸν αὐτὸν ἄρα ῥυθμὸν τῆς ζωῆς παρὰ τὰ διάφορα καλλιτεχνικὰ μέσα, ἅτινα χρησιμοποιοῦν. Ὑπάρχει π.χ. ἀναλογία μεταξὺ τῆς ἑλληνιστικῆς ποιήσεως καὶ τῆς τέχνης τοῦ Περγάμου, μεταξὺ τῆς κλασσικῆς γαλλικῆς λογοτεχνίας καὶ τῆς τέχνης τοῦ Ροκοκό. Ἐντεῦθεν καὶ πολλὰς ἐποχὰς λογοτεχνίας ὀνομάζομεν μὲ ὀνόματα εἰλημμένα ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης, ὅπως π.χ. γοτθική, ἀναγέννησις, Μπαρόκ, ἐξπρεσσιονισμὸς κλπ. Συνηθέστερον εἶναι αἱ εἰκαστικαὶ τέχναι νὰ παρέχουν πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς τὴν ποιητικὴν καὶ τὴν γραμματολογίαν ἢ τἀνάπαλιν, καὶ τοῦτο διότι ἡ μὲν λογοτεχνία ἔχει ὡς μέσον της τὸν λόγον, ὅστις καὶ διὰ πλῆθος ἄλλων μὴ καλλιτεχνικῶν ἐκδηλώσεων τοῦ ἀνθρώπου χρησιμεύει, αἱ δὲ εἰκαστικαὶ τέχναι ὡς ἐκ τοῦ ὑλικοῦ, τὸ ὁποῖον μεταχειρίζονται, παρέχουν εὐκολωτέραν τὴν ἀναγνώρισιν καὶ μελέτην τῆς τεχνικῆς καὶ τῶν καθαρῶς αἰσθητικῶν κατηγοριῶν, ἀποτεινόμεναι δὲ πρὸς τὸν ὀφθαλμὸν ἐπιτρέπουν τὸν σχηματισμὸν σαφεστέρων καὶ διαυγεστέρων παραστάσεων καὶ ἐννοιῶν. Ἐντεῦθεν ἡ ἱστορία τῆς τέχνης ἀφ᾽ ὅτου ἱδρύθη προηγεῖται πάντοτε τῆς γραμματολογίας. Ὅλοι ὁμιλοῦμεν (ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος) περὶ γραφικῆς ποιήσεως, πλαστικῆς εἰκόνος, ἀρχιτεκτονικῆς ἑνὸς ἔργου κλπ. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐπιστήμην ἡ ἐπίδρασις αὐτῆς ἀπὸ τοῦ Λέσιγγ καὶ Βίγκελμανν εἶναι γονιμωτάτη. Ἰδιαιτέρως κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ἀφ᾽ ὅτου ἐπροχώρησεν ἡ ἱστορία τῆς τέχνης εἰς τυπολογικὴν ἐξέτασιν τῶν ῥυθμῶν καὶ ἐδημιούργησεν ὡρισμένας κατηγορίας, ἡ γραμματολογία ἐζήτησε πολλαχῶς νὰ τὴν μιμηθῇ (βλ. κατωτ. τὰ περὶ τῆς μορφογραφικῆς σχολῆς).

Ψυχολογία: Τὰ λογοτεχνήματα εἶναι προϊόντα τοῦ ψυχικοῦ βίου τοῦ ἀνθρώπου, ἀντιπροσωπεύουν ψυχικὰς αὐτοῦ καταστάσεις καὶ τοιαύτας ζητοῦν νὰ προκαλέσουν εἰς τὸν ἀναγνώστην. Ἡ σχέσις ἑπομένως μὲ τὴν ψυχολογίαν εἶναι προφανής, ἰδιαιτέρως δὲ ὅπου πρόκειται νὰ ἐμβαθύνωμεν εἰς τὴν ψυχικὴν τοῦ καλλιτέχνου ἰδιοσυγκρασίαν γενικῶς καὶ τὴν κατάστασιν εἰδικῶς, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξεπήδησε τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ λογοτέχνημα. Δὲν εἶναι ποσῶς ἀδιάφορον νὰ γνωρίζωμεν τὴν ὅλην ψυχικὴν σύστασιν ἀνθρώπου, οἷος ὁ Σολωμός, ἢ ὅτι τὸ ποίημα τοῦ Ζαλοκώστα «Ὁ βοριᾶς ποῦ τὰρνάκια παγώνει» ἐγράφη ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ὀδύνης τοῦ ἀτυχοῦς πατρός. Τοιαῦτα δυνάμεθα ἢ ἐκ βιογραφικῶν πηγῶν νὰ γνωρίζωμεν ἢ καὶ διὰ τῆς ἀναλύσεως τοῦ ἔργου ν᾽ ἀναπαραστήσωμεν. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιστάσεις μᾶς παρέχει ἡ ἐπιστήμη τῆς ψυχῆς πολύτιμον βοήθημα. Φυσικὰ εἰς τοῦτο δὲν βοηθεῖ ἡ μέχρι πρό τινος κρατοῦσα φυσιολογικὴ ψυχολογία, διότι δὲν προχωρεῖ μέχρι τῶν ἀνωτέρων ψυχικῶν συγκροτημάτων ἅτινα ἀκριβῶς ἀντιπροσωπεύονται εἰς τὴν λογοτεχνίαν, ἢ προχωρεῖ ἀναλυτικῶς μόνον καὶ δὲν βοηθεῖ νὰ τὰ συλλάβωμεν ὡς ὁλότητας. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται πῶς ἐπιτυγχάνουν οἱ γράφοντες μεγάλην δύναμιν ψυχολογικῆς διαγραφῆς χαρακτήρων καὶ ἐποχῶν, χωρὶς καμίαν βοήθειαν τῆς ἐπιστημονικῆς ψυχολογίας, ἀλλ᾽ ἁπλῶς μὲ τὴν ψυχολογίαν (Seelenkunde) τοῦ καλλιτέχνου, τοῦ συγγραφέως ἑνὸς μυθιστορήματος κλπ. Τοὐναντίον πολλὰς ὑπηρεσίας πρὸς τὴν γραμματολογίαν εἶναι προωρισμέναι νὰ προσφέρουν αἱ σύγχρονοι κατευθύνσεις τῆς ψυχολογίας, ἰδιαιτέρως δὲ ἡ ψυχολογία τῆς ἀτομικῆς διαρθρώσεως (Struktur), ὅπως τὴν ἐφήρμοσεν ὁ Ντίλταϊ πρὸς καταρτισμὸν τυπολογίας ψυχολογικῆς. Ἡ ψυχολογικὴ ἀνάλυσις εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ ἐπιφανειακῶς, μόνον διὰ τῆς συγκεντρώσεως καὶ κατατάξεως τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ ἀτόμου, ὅσας εὑρίσκομεν εἰς τὸ ἔργον του ἢ εἰς τὰς βιογραφικὰς πηγὰς (ψυχογραφία) ἢ νὰ εἰσδύσῃ ἀκόμη βαθύτερον εἰς τὸν ἐσωτερικὸν ῥυθμὸν τῆς προσωπικότητος, ὅστις διέπει τὸ σύνολον τῶν ἐξωτερικῶν της ἐκδηλώσεων (ψυχομεταφυσική). Εἰς ἰδιαιτέρας περιπτώσεις νοσηρῶν φύσεων παρέχει ἡ «ψυχοπαθολογία» ἐπίσης σπουδαιοτάτας ὑπηρεσίας εἰς τὴν γραμματολογικὴν ἔρευναν, ἢ καὶ ἡ «ψυχανάλυσις», ὅταν φυσικὰ εἶναι ἀπηλλαγμένη τῶν ὑπερβολῶν, εἰς τὰς ὁποίας περιπίπτουν οἱ ἐρασιτέχναι ὀπαδοί των πολλάκις. Ἀφ᾽ ἑτέρου ὅμως ἀστήρικτος εἶναι ἡ ἀξίωσις τοῦ λεγομένου «ψυχολογισμοῦ», ὅστις ζητεῖ νὰ ὑποτάξῃ τὴν γραμματολογίαν, ὅπως καὶ ἄλλας νοολογικὰς ἐπιστήμας εἰς τὴν ψυχολογίαν, μὲ τὴν δικαιολογίαν ὅτι τ᾽ ἀντικείμενα τῆς ἐρεύνης των εἶναι ψυχικὰ φαινόμενα. Ἡ ἀξίωσις αὕτη στηρίζεται ἐπὶ ὡρισμένων πλημμελῶν προϋποθέσεων: 1) Ὅτι τὸ ἀντικείμενον τῆς γραμματολογίας δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ψυχικὸν φαινόμενον· ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἀναληθές, διότι καὶ γλωσσικὰ στοιχεῖα εἶναι ἐκεῖ καὶ αἰσθητικά, καὶ γραφὴ καὶ ἄλλα. 2) Τὴν μέθοδον μιᾶς ἐπιστήμης κανονίζει τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐπιστήμης καὶ μόνον. Ἀλλὰ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον δύναται νὰ ἐξετασθῇ πρὸς πολλοὺς καὶ διαφόρους σκοποὺς γνώσεως, ἀκριβῶς δὲ ὁ σκοπὸς τῆς γνώσεως κανονίζει καὶ τὴν μέθοδον τῆς ἐρεύνης. Ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ὀρυκτὸν π.χ. δύναται ν᾽ ἀποτελέσῃ ἀντικείμενον πολλῶν ἐπιστημῶν: τῆς κρυσταλλογραφίας, πετρολογίας, χημείας, φυσικῆς κλπ. Σκοπὸς δὲ τῆς γραμματολογίας δὲν εἶναι νὰ γνωρίσῃ τὴν ψυχὴν τῶν λογοτεχνῶν (ὅτε θὰ ἦτο ψυχολογία) ἀλλὰ τὰ λογοτεχνήματα κυρίως. Ἡ γνῶσις τῆς ψυχῆς τῶν λογοτεχνῶν εἶναι βεβαίως ἀπαραίτητος προϋπόθεσις, ὅπως καὶ ἡ γνῶσις τῆς γλώσσης τῶν λογοτεχνημάτων, ἀλλ᾽ οὔτε τὸ ἓν οὔτε τὸ ἄλλο εἶναι τὸ ἰδιαίτερον ἔργον τῆς γραμματολογίας. Καὶ ἡ ψυχολογία καὶ ἡ γλωσσικὴ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ γραμματολόγου εἶναι βοηθητικαὶ ἐπιστῆμαι, ὅπως καὶ ἡ πολιτικὴ ἱστορία καὶ ἄλλαι, παρέχουσαι μερικὰ μόνον τῶν μέσων ἐρεύνης.

Γλωσσική: Ἡ γραμματολογία ὡς ἐπιστήμη τῶν λογοτεχνικῶν μνημείων ἔχει ἀναγκαίαν προϋπόθεσιν τὴν γνῶσιν τῆς γλωσσικῆς των μορφῆς, ἄνευ τῆς ὁποίας δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνουν ταῦτα ἀντικείμενον γνώσεως. Ἡ πλήρης κατανόησις τῆς γλώσσης ἐν τῇ καθολικῇ της ἐμφανίσει καὶ εἰς τὰς χρονικάς, τοπικὰς καὶ ἀτομικάς της ἀποχρώσεις εἶναι ἀπαραίτητος βάσις πάσης γραμματολογικῆς ἐρεύνης καὶ αἰσθητικῆς ἀναλύσεως. Ἀλλὰ καὶ ἡ γνῶσις τῆς γλώσσης, καὶ ὅταν ἀκόμη πρόκειται περὶ ζώσης γλώσσης, κυρίως ἐκ τῶν γραπτῶν μνημείων ἑνὸς λαοῦ ἀντλεῖται, ὥστε καὶ γλωσσικὴ καὶ γραμματολογία μὲ τὰ μνημεῖα ἀσχολοῦνται. Ἡ διαφορὰ μόνον εἶναι ὅτι ἡ μὲν γραμματολογία τὰ λογοτεχνικὰ μόνον καὶ τμῆμα μόνον τῶν μὴ λογοτεχνικῶν ἔχει ὑπ᾽ ὄψει της, ἡ δὲ γλωσσικὴ τὸ σύνολον τῶν μνημείων, πολλάκις δὲ κατὰ προτίμησιν τὰ μὴ γραμματειακά. Ἔπειτα διὰ μὲν τὴν γλωσσικὴν τὰ μνημεῖα εἶναι ὄχι ἀντικείμενον, ἀλλὰ πηγαί, ἐξ ὧν ἀντλεῖ τὴν γνῶσιν τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἐρεύνης της, διὰ δὲ τὴν γραμματολογίαν εἶναι αὐτὰ ταῦτα τὸ ἀντικείμενον. Ὁμοίως καὶ ἡ ἱστορία ἔχει ὡς πηγάς της, ὄχι ὡς ἀντικείμενον ἐρεύνης, τὰ γραπτὰ μνημεῖα καὶ δὴ μικρὸν μόνον μέρος αὐτῶν, ὅσα παρέχουν εἰδήσεις ἀνταποκρινομένας πρὸς ὡρισμένα συμβάντα ἐν τῇ πραγματικότητι.

Ἱστορικὴ ἐπισκόπησις. Ἡ ἱστορία τῶν ἐθνικῶν γραμματολογιῶν ἑκάστων ἐκτίθεται εἰς τὰ κατ᾽ ἰδίαν ἄρθρα τὰ ἐξετάζοντα καὶ τὴν ἐθνικὴν λογοτεχνίαν, π.χ. ἀγγλική, ἑλληνικὴ κλπ. Ἐνταῦθα θὰ γίνῃ ἐπισκόπησις τῆς ἐξελίξεως τῆς ὅλης γραμματολογικῆς ἐπιστήμης εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ ἔθνη ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, ὄχι τόσον ὡς πρὸς τὴν πρόσκτησιν τοῦ ὑλικοῦ καὶ τὸ τοπικὸν ἢ ἱστορικὸν ἐνδιαφέρον της, ὅσον ὡς πρὸς τὰς καθολικῆς σπουδαιότητος μεθοδικάς της προόδους, ἐν στενῇ ἐπαφῇ πρὸς τὴν συνολικὴν ἐξέλιξιν τοῦ πολιτισμοῦ. Εἶναι φυσικὸν ἡ ἐπισκόπησις αὕτη νὰ γίνεται διεξοδικωτέρα ἐφ᾽ ὅσον πλησιάζομεν πρὸς τὴν ἐποχὴν τῆς ἱδρύσεως τῆς γραμματολογίας ὡς ἱστορικῆς ἐπιστήμης. Εἰς τὴν νεωτέραν μας ἱστορίαν τοιαῦτα μεθοδολογικὰ προβλήματα οὐδέποτε ἀνεκινήθησαν, οἱ δὲ νεώτεροι Ἕλληνες γραμματολόγοι εὑρίσκονται ἐν στενῇ ἐξαρτήσει ἐκ τῶν Εὐρωπαίων. Διὰ τοῦτο καὶ ἐλάχιστα ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐπισκόπησιν ταύτην.

Ἀρχαία Ἑλλάς: Ἡ γραμματολογία εἶναι ἡ ἱστορικωτέρα ὅλων τῶν φιλολογικῶν ἐπιστημῶν. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται, πῶς οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, οἵτινες ἐδημιούργησαν τὴν φιλολογίαν ὡς ἐπιστήμην, δὲν ἐγνώριζον αὐτήν, ἀκριβῶς διότι ἐστεροῦντο τελείως τοῦ ἱστορικοῦ πνεύματος. Ὅ,τι παρήγαγον εἰς γραμματολογικὰς ἐργασίας ἀποτελεῖ κυρίως προστάδιον τῆς ἐπιστήμης ταύτης καὶ ἀνήκει μᾶλλον εἰς βοηθητικὰς αὐτῆς ἐπιστήμας. Γραμματολογικὰ προβλήματα ἤρχισαν ἐνωρὶς νὰ ἀπασχολοῦν τοὺς Ἕλληνας καὶ ἡ ἐπιθυμία νὰ γνωρίσουν λεπτομερείας τῆς ζωῆς τῶν μεγάλων ποιητῶν (*Ὁμήρου Ἡσιόδου κ.λ.π.*) ὡδήγησεν εἰς σύνθεσιν μυθιστορικῶν διηγήσεων περὶ αὐτῶν, μὲ στοιχεῖα παλαιᾶς παραδόσεως καὶ μεγάλην ποσότητα φαντασίας, αἱ ὁποῖαι κατόπιν ἐκυκλοφόρουν ὡς λαϊκὰ βιβλία. Τοιαύτης φύσεως εἶναι αἱ παραδόσεις περὶ Ὁμήρου, Ἡσιόδου, Στησιχόρου, Σαπφοῦς, Σόλωνος, τῶν ἑπτὰ σοφῶν κλπ. Ἡ ἰωνικὴ ἐπιστήμη τοῦ Ε′ αἰῶνος ἐνησχολήθη καὶ μὲ τοιαῦτα προβλήματα (*Ἡρόδοτος, Στησίμβροτος κλπ.*), κατόπιν δὲ οἱ σοφισταί, οἱ δημιουργοὶ τῆς ἱστορίας τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς φιλολογίας, διεπραγματεύθησαν σποραδικῶς καὶ παρόμοια προβλήματα. Ἰδίως τοὺς ἐνδιέφερε τὸ πρόβλημα τῶν *εὑρημάτων*, δηλαδὴ ποῖος ἦτο ὁ πρῶτος εὑρὼν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ στοιχεῖον τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τί προσέθεσεν ἕκαστος. Τὸ πρόβλημα τοῦτο κεῖται ὡς βάσις τῶν ἐρευνῶν, τὰς ὁποίας ὁ Ἀριστοτέλης προσωπικῶς ἢ διὰ τῶν μαθητῶν του ἀφιέρωσεν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν διαφόρων ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν καὶ αἱ ὁποῖαι εἶχον τὴν μορφὴν εἴτε δοξογραφικῆς ἐκθέσεως (τί ἐφρόνει ἕκαστος περὶ τούτου τοῦ προβλήματος), ὅπως π. χ. ἡ τῆς φιλοσοφίας ἱστορία τοῦ Θεοφράστου, εἴτε βιογραφικῆς μὲ τὰ εὑρήματα ἑκάστου, ὅπως τὸ ἀρχαιότατον παράδειγμα ἡ «Τεχνῶν (ῥητορικῶν) Συναγωγὴ» τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἡ μέθοδος αὕτη διετηρήθη καὶ κατόπιν ἐν ἀκμῇ μεγάλῃ. Σπουδαιοτέρα ἀκόμη συμβολὴ εἰς τὰς γραμματολογικὰς ἐρεύνας ἦσαν αἱ «Διδασκαλίαι» του, εἰς τὰς ὁποίας συνεκέντρωσεν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀθηναϊκῶν ἀρχείων τὰς εἰδήσεις περὶ τῆς παραστάσεως τῶν διαφόρων δραμάτων τοῦ Ε′ καὶ Δ′ αἰῶνος. Διὰ τῶν τοιούτων συλλογῶν ἱστορικοῦ ὑλικοῦ καὶ τῆς σχολῆς του ὑπῆρξεν ὁ Ἀριστοτέλης ὁ θεμελιωτὴς καὶ τῆς φιλολογικῆς ἐπιστήμης, ὅπως καὶ τῶν ἄλλων. Τὸ παράδειγμά του συνεχίζουν καὶ ἀναπτύσσουν οἱ Ἀλεξανδρινοὶ φιλόλογοι. Ὁ ἴδιος ἔθεσε καὶ τὰ ζητήματα τῆς ἀρχῆς καὶ καταγωγῆς ἑκάστου λογοτεχνικοῦ γένους καὶ καθώρισεν ἐν προτυπώσει λογικῇ σαφηνείᾳ τὴν φύσιν αὐτοῦ (βλ. π.χ. τὸν ὁρισμὸν τῆς τραγῳδίας εἰς τὴν «Ποιητικὴν») καὶ τὰ κύρια του συστατικὰ στοιχεῖα. Ἀλλ᾽ εἰς ἱστορικὴν ἀντίληψιν τῆς ἐξελίξεως καὶ ἀλληλουχίας τῶν λογοτεχνημάτων δὲν ἔφθασεν οὔτε αὐτὸς οὔτε οἱ διάδοχοί του. Οἱ λογοτέχναι παρουσιάζονται αὐτοτελεῖς ὁ εἷς πλησίον τοῦ ἄλλου, σύνδεσις μεταξύ των δὲν ὑπάρχει, βιβλίον δὲ τόσον σημαντικόν,

Digitized by Google

οἷον τὸ πολύτομον ἔργον τοῦ Ἐρατοσθένους «περὶ τῆς ἀρχαίας κωμῳδίας» δὲν ἦτο παρὰ σειρὰ αὐτοτελῶν μονογραφιῶν περὶ προσώπων καὶ πραγμάτων. Αἱ μόναι κατηγορίαι ὑπερατομικῆς συνδέσεως ἦσαν: α΄) Ἡ ἀρχὴ τοῦ «τίς τί εὗρεν», ἡ ὁποία ἐζήτει εἰς συγκεκριμένα γεγονότα νὰ εὕρῃ τὴν πρόοδον ἑκάστης τέχνης (π. χ. ὁ Γοργίας εὗρε τὰ ῥητορικὰ σχήματα, ὁ Σοφοκλῆς τὸν τρίτον ὑποκριτὴν κλπ.—πολλάκις ἀνακριβῶς). β΄) Ἡ *διαδοχή*, ποῖος δηλαδὴ ὑπῆρξεν ὁ διδάσκαλος τούτου ἢ τοῦ ἄλλου. Αὐτὸ ἐφηρμόζετο ἰδιαιτέρως εἰς τοὺς μετασωκρατικοὺς φιλοσόφους, ὅτε ὑπῆρχον πράγματι σχολαί, ὄχι ὅμως καὶ εἰς τοὺς προτέρους καὶ εἰς τοὺς ἄλλους λογοτέχνας, πολλάκις δὲ ὡδήγει εἰς φαντασιολογήματα (π. χ. ὅτι ὁ Δημοσθένης ἦτο μαθητὴς τοῦ Πλάτωνος) καὶ ἀνέκδοτα. γ΄) Τὸ *γένος*. Οὕτω π. χ. συνηνοῦντο οἱ ἐπικοί, οἱ ποιηταὶ τῆς ἀρχαίας κωμῳδίας κλπ. Πρακτικοὶ σχολικοὶ λόγοι καὶ αἰσθητικὴ κρίσις ὡδήγησαν εἰς ἐκλογὴν ἐξ ἑκάστου ἀριθμοῦ λογοτεχνῶν, οἵτινες ἀπετέλεσαν τὸν Ἀλεξανδρεωτικὸν *κανόνα*, π. χ. οἱ 10 ἀττικοὶ ῥήτορες, οἱ 5 ἐπικοὶ (Ὅμηρος, Ἡσίοδος, Πείσανδρος, Πανύασσις, Ἀντίμαχος), οἱ 9 λυρικοὶ κλπ. δ΄) Εἰδικῶς διὰ τοὺς πεζογράφους συναντῶμεν εἰς κριτικὰς ἐργασίας τῶν ἀρχαίων καὶ τὴν κατάταξιν κατὰ τὴν «φραστικὴν» (=λέξιν) ἑκάστου (π. χ. ἀντιπρόσωποι τοῦ ὑψηλοῦ Θουκυδίδης, Ἀντιφῶν, τοῦ μέσου Πλάτων, Ἱπποκράτης, Δημοσθένης κλπ.). Ἀλλὰ καὶ αὗται αἱ κατηγορίαι ἐξωτερικὰ μόνον σημεῖα ἐλάμβαναν ὑπ᾽ ὄψιν. Ἀκόμη καὶ εἰς τὴν «Χρηστομάθειαν» τοῦ Πρόκλου, ἥτις παρέχει εἰς εἰδογραφικὴν κατάταξιν (Ἔπος, Ἐλεγεία, Ἴαμβος, Μελικὴ ποίησις), τοὺς εὑρετὰς καὶ τοὺς δοκίμους ἀντιπροσώπους μὲ βιογραφικὰς εἰδήσεις καὶ ἀνάλυσιν τοῦ περιεχομένου τῶν ποιημάτων των, λείπει τὸ ἱστορικὸν πνεῦμα.

Αἱ μορφαί, ὑφ᾽ ἃς μᾶς παρουσιάζονται αἱ γραμματολογικαὶ ἐργασίαι τῶν ἀρχαίων, εἶναι: α΄) Ἡ βιβλιογραφία. Ἤρχισεν ἤδη αὕτη ἀπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους, ἀλλὰ τὴν κλασσικήν της μορφὴν ἔλαβεν εἰς τοὺς ἐξ 120 βιβλίων ἀποτελουμένους «Πίνακας τῶν ἐν πάσῃ παιδείᾳ διαλαμψάντων» τοῦ Καλλιμάχου, ὅστις εἰς εἰδογραφικὴν κατάταξιν καὶ ἐντὸς αὐτῆς ἀλφαβητικῶς ἐκαταλογογράφησε τὸ σύνολον τῶν ἐν τῇ Ἀλεξανδρινῇ βιβλιοθήκῃ διατηρουμένων βιβλίων, μὲ ἀναγραφὴν τοῦ συγγραφέως, τίτλου, χρονολογίας, ἀριθμοῦ βιβλίων καὶ στίχων, τῶν ἀρχικῶν λέξεων, καὶ δήλωσιν περὶ τῆς γνησιότητος. Τὸ βιβλίον τοῦτο, ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων πολλαχῶς συμπληρωθέν, ὑπῆρξεν ἡ πηγὴ ὅλων τῶν κατόπιν ἐργασιῶν. Ἐξ αὐτοῦ προέρχονται καὶ οἱ διασωθέντες κατάλογοι συγγραμμάτων φιλοσόφων, ὡς τοῦ Ἀριστοτέλους, Θεοφράστου κλπ., ἢ λογοτεχνῶν ὡς τοῦ Αἰσχύλου.

β΄) Ἡ βιογραφία. Ἱδρυτής της ὑπῆρξεν ὁ Ἱπποκράτης, εἰς τὴν λογοτεχνίαν ὅμως ἐφηρμόσθη κυρίως ἀπὸ τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Ἀριστοτέλους (Ἀριστόξενος, Δικαίαρχος, Χαμαιλέων, Σάτυρος, Ἡρακλείδης Ποντικὸς κλπ.), οἱ ὁποῖοι συνεκέντρωναν τὸ βιογραφικὸν ὑλικὸν ἀπὸ τὰ ἔργα αὐτὰ ἢ τὰς μαρτυρίας τῶν συγχρόνων ἢ ἄλλα μνημεῖα δυστυχῶς μὲ ἀρκετὴν ἀκρισίαν καὶ μεγάλην φαντασίαν. Αἱ πηγαί των εἶναι πολλάκις θολαὶ καὶ αἱ παρανοήσεις των χονδροειδέσταται. Κατέγραφον ὡς ἱστορικὰ γεγονότα παραμυθοειδεῖς λαϊκὰς διηγήσεις περὶ τῶν ποιητῶν, σκώμματα τῆς κωμῳδίας, κακολόγους ψευδολογίας τῶν συγχρόνων καὶ τὰ πλάσματα τῶν ῥητορικῶν μελετῶν ἢ ἐπιστολῶν. Κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς διαδοχῆς ἀπετέλουν αἱ βιογραφίαι σειρὰς ὅλας, ἰδίως εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας, ὅπου προσετίθεντο ὡς εὑρήματα τὰ βασικὰ αὐτῶν δόγματα. Τοιαῦτα βιβλία ἔχομεν τὸ σύγγραμμα Διογένους τοῦ Λαερτίου καὶ τοὺς κατὰ τοιοῦτον πρότυπον γραφέντας «Βίους σοφιστῶν» τοῦ Φιλοστράτου καὶ τοῦ συνεχιστοῦ του Εὐναπίου. Ἐδῶ ἀνήκουν κατόπιν καὶ αἱ γραμματολογικαὶ συλλογαὶ τοῦ Εὐσεβίου. Ἐκ τῆς ἀλεξανδρινῆς βιογραφίας ἀντλοῦν τὸ ὑλικὸν τῶν εἰδήσεών των καὶ αἱ σύντομοι, ἀνώνυμοι συνήθως, βιογραφίαι, αἵτινες προετάσσοντο τῶν ἐκδόσεων τῶν κειμένων, ὅπως καὶ σήμερον, καὶ διεσώθησαν εἰς πολλαχῶς ἐπιτμηθεῖσαν μορφὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα «γένη». Τοιαῦτα ἔχομεν τοῦ Ἀράτου, τῶν τριῶν τραγικῶν, τοῦ Θουκυδίδου κλπ. Πολλάκις ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὑποθέσεις» προετάσσοντο καὶ σύντομοι εἰσαγωγαὶ εἰς τὰ ἔργα μὲ ἱστορικὰς εἰδήσεις, ὅπως αἱ σῳζόμεναι ὑποθέσεις Ἀριστοφάνους τοῦ Βυζαντίου εἰς τὰς τραγῳδίας, τὸ γένος Δημοσθένους καὶ ὑποθέσεις τοῦ Λιβανίου. Συγγενῆ πρὸς τὰς βιογραφίας εἶναι τὰ «ἐγκώμια», εἰς τὰ ὁποῖα ὁ μαθητὴς ἢ φίλος εἰς ὕφος ῥητορικὸν χαρακτηρίζει τὸ ἔργον τοῦ διδασκάλου. Τοιοῦτον εἶναι τὸ ὡραῖον ἐγκώμιον εἰς τὸν Ὠριγένην ὑπὸ Γρηγορίου τοῦ Θαυματουργοῦ, τὸ ὑπὸ Ἀριστείδου τοῦ Σμυρναίου εἰς τὸν γραμματικὸν Ἀλέξανδρον τὸν Κοτυαιέα κλπ. Πολλάκις ἡ διάκρισις πρὸς τὴν βιογραφίαν δὲν εἶναι πολὺ σαφὴς (πρβλ. τὸν «Βίον Πρόκλου» ὑπὸ *Μαρίνου*). Παλαιότατον εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ Σπευσίππου εἰς τὸν Πλάτωνα. Βιογραφικὰς καὶ βιβλιογραφικὰς εἰδήσεις συνεκέντρωνον καὶ εἰς πρακτικὰ «ἐγχειρίδια», εἰς τὰ ὁποῖα ἔδιδον ποικίλην ἑκάστοτε κατάταξιν: ἀλφαβητικὴν ὡς ὁ Δημήτριος ὁ Μάγνης εἰς τὸ ἔργον του «Περὶ τῶν ὁμωνύμων συγγραφέων», γεωγραφικὴν ὁ Ἑρέννιος Φίλων εἰς τὸ «Περὶ πόλεων, καὶ οὓς ἑκάστη αὐτῶν ἐνδόξους ἤνεγκεν», χρονολογικὴν οἱ χρονογράφοι, εἰδογραφικὴν ὁ Ἰλλούστριος Ἡσύχιος εἰς τὸν σημαντικώτατον δι᾽ ἡμᾶς «Ὀνοματολόγον» του. Τέλος εἰς ἓν εἶδος ἐγκυκλοπαιδικῶν λεξικῶν, οἷον τὸ τοῦ Σουΐδα, συναντῶμεν τὰς τελευταίας φάσεις τῆς διαρκῶς ἑλισσομένης γραμματολογικῆς σοφίας τῶν Ἀλεξανδρινῶν. γ) Εἰς *μονογραφικὰς* ἐργασίας ἐπραγματεύθησαν οἱ ἀρχαῖοι φιλόλογοι ποικίλα γραμματολογικὰ προβλήματα, ζητήματα νοθείας, μιμήσεως, δανεισμοῦ, ἱστορίαν μύθου καὶ μοτίβων, χρονολογικά αἰσθητικά, φραστικὰ κλπ. Αἱ ἐργασίαι αὗται ἢ ἐξεδίδοντο αὐτοτελῶς ἢ περιείχοντο εἰς ὑπομνήματα εἰς τὰ λογοτεχνικὰ κείμενα, ὑπὸ τὴν μορφὴν ἑρμηνείας ὡρισμένου χωρίου, ἤ, τὸ συνηθέστερον, συνηνοῦντο—ἐλλείψει τῶν περιοδικῶν, τὰ ὁποῖα ἔχομεν σήμερον διὰ τοιαύτας λεπτομερειακὰς ἐρεύνας—εἰς τόμους «συμμείκτων», «παντοδαπῆς ἱστορίας» κλπ., μὲ ποικιλωτάτην λογοτεχνικὴν μορφήν. Τοιοῦτον ἔργον εἶναι οἱ διασωθέντες «Δειπνοσοφισταὶ» τοῦ Ἀθηναίου, εἰς τοὺς ὁποίους συζητοῦνται μεταξὺ ἄλλων καὶ γραμματολογικὰ προβλήματα. Ἀναλόγου φύσεως, ἀλλὰ μὲ διάφορον πρόθεσιν γεγραμμένοι, εἶναι οἱ «Στρωματεῖς» τοῦ Ἀλεξανδρέως Κλήμεντος. δ΄) Εἰς *κριτικὰς* ἐργασίας προσετίθετο πολλάκις σύντομος ἐπισκόπησις τῶν δοκίμων συγγραφέων μὲ βιογραφικὰς εἰδήσεις καὶ χαρακτηρισμοὺς τῆς φραστικῆς των ἰδιότητος χάριν τῶν μαθητῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ὡς πρότυπα προεβάλλοντο. Τοιαύτης φύσεως εἶναι αἱ περὶ τῶν ἀρχαίων ῥητόρων μονογραφίαι Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως, τὸ τελευταῖον μέρος τοῦ «Περὶ ἰδεῶν» τοῦ Ἑρμογένους κλπ. Ἐνταῦθα ἀνήκει ὡς πρὸς τὴν μορφὴν καὶ τὰς πρακτικὰς προθέσεις καὶ ὁ λόγος τοῦ Βασιλείου «Πρὸς τοὺς νέους πῶς ἂν ἐκ τῶν ἑλληνικῶν ὠφελοῖντο λόγων», ὅπου δίδεται ἐπισκόπησις τῆς ὅλης γραμματείας τῶν Ἑλλήνων.

Ρωμαῖοι: Ὅ,τι ἐλέχθη διὰ τοὺς Ἕλληνας ἰσχύει καὶ διὰ τοὺς Ρωμαίους, οἱ ὁποῖοι εἰς τὴν φιλολογίαν, ὅπως γενικῶς εἰς τὰς ἐπιστήμας, εὑρίσκονται εἰς τελείαν ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐξάρτησιν. Ὅλαι αἱ μορφαὶ γραμματολογικῶν συγγραφῶν ἐκαλλιεργήθησαν καὶ ἐν Ρώμῃ, ἰδιαιτέρως δὲ ἡ βιογραφία. Ὁ παλαιότερος γραμματικὸς τῆς Ρώμης, ὁ τραγικὸς Ἄκκιος, ἐξήτασεν εἰς τὰ ἔμμετρα «Διδασκαλικὰ» ἢ «Πραγματικὰ» του πλαίσια γραμματολογικὰ καὶ κριτικὰ προβλήματα. Εἰς τὴν ἰσχυρὰν προσωπικότητα τοῦ Τερεντίου Οὐάρρωνος ἀνήκει ἡ τιμή, ὅτι ἐζήτησε νὰ ἐρευνήσῃ ὁλόκληρον τὴν ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ τῶν Ρωμαίων. Εἰς τὴν γραμματολογίαν ἀναφέρονται αἱ ἐργασίαι του: «Σκηνικὰ χρονικά», «Ἑβδομάδες» μὲ εἰκόνας καὶ βιογραφίας 700 ἐνδόξων ἀνδρῶν, καὶ «Περὶ ποιητῶν».

Τὸ ἔργον του συνεχίζει ὁ Κορνήλιος Νέπως, ὅστις εἰς τὸ ἐκτενές του σύγγραμμα «Περὶ τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν», παρέσχε βιογραφίας ὅλων τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ρώμης, κατὰ γένη αὐτοὺς κατατάξας (ἱστορικοί, στρατηγοὶ κλπ.). Ὁ κατ᾽ ἐξοχὴν ὅμως βιογράφος τῆς λατινικῆς γραμματείας εἶναι ὁ Σουητώνιος. Ἀπὸ τὸ ἔργον του «Ἐπιφανεῖς ἄνδρες» διεσώθη τὸ τμῆμα περὶ τῶν γραμματικῶν καὶ ῥητοροδιδασκάλων, ἐχάθησαν δὲ τὰ περὶ ποιητῶν, ῥητόρων, ἱστορικῶν ἢ φιλοσόφων. Ἑκάστου τμήματος προέτασσεν εἰσαγωγὴν περὶ τοῦ γένους. Ἀπὸ τὸν Σουητώνιον ἀντλοῦν οἱ ἐκδόται τὰ παρατιθέμενα πρὸ τῶν κειμένων γένη τῶν ποιητῶν (vitae), ὅπως τοῦ Βιργιλίου, Ὁρατίου κλπ. Κατὰ πρότυπον τοῦ Σουητωνίου ἔγραψε κατόπιν τοὺς βίους τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ ὁ Ἱερώνυμος, οὗτινος τὸ βιβλίον μετεφράσθη καὶ ἑλληνιστί. Εἰς τὸ γένος τῶν συμμείκτων ἀνήκουν αἱ «Ἀττικαὶ Νύκτες» τοῦ Αὔλου Γελλίου, τὰ «Κρόνια» τοῦ Μακροβίου κλπ. Εἰς δὲ τὰς κριτικὰς ἐργασίας, ὁ «Βροῦτος» τοῦ Κικέρωνος (ὅπου παρέχεται ἡ ἐξέλιξις τῆς ρωμαϊκῆς ῥητορικῆς μέχρις αὐτοῦ), ἡ «Ποιητικὴ» τοῦ Ὁρατίου, τὸ ἔργον τοῦ πρεσβυτέρου Σενέκα, ὁ «Διάλογος» τοῦ Τακίτου, καὶ ἰδίως ἡ ἐπισκόπησις τῆς ἑλληνικῆς καὶ ρωμαικῆς λογοτεχνίας, ἣν παρέχει, χάριν τῶν σπουδαζόντων τὴν ῥητορικήν, εἰς τὸ 10ον βιβλίον τοῦ ἔργου του ὁ Κοϊντιλιανός. Ἡ ἐπίδρασίς της μετὰ τὴν Ἀναγέννησιν ὑπῆρξε μεγίστη.

Βυζαντινοί: Οὗτοι διετήρησαν τὰ γραμματολογικὰ εἴδη, ἅτινα παρέλαβον παρὰ τῶν ἀρχαίων, χωρὶς μηδὲ κατ᾽ ἐλάχιστον νὰ προαγάγουν εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τὴν ἔρευναν. Ἄλλως τε τὸ μέγιστον μέρος τῶν γραμματολογικῶν ἐργασιῶν τῆς ἀρχαιότητος διετηρήθη εἰς ἡμᾶς εἰς βυζαντιακὴν διασκευήν, ὅπως π.χ. τὰ γένη τῶν διαφόρων ποιητῶν καὶ συγγραφέων, τὰ σχόλια, ὁ «Ὀνοματολόγος» τοῦ Ἡσυχίου εἰς τὴν ἐπιτομὴν τοῦ λεξικοῦ τοῦ Σουΐδα κ. τ. λ. Κατὰ πρότυπον ἀρχαῖον καὶ ἀρχαίας πηγὰς συνετάχθησαν ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν καὶ νέα ἔργα, ὡς ἡ βιογραφία τοῦ Αἰσώπου καὶ τὸ ἐγκώμιον εἰς τὸν Πτολεμαῖον τοῦ Μαξίμου Πλανούδη, αἱ «Χιλιάδες» τοῦ Ἰωάννου Τζέτζη, αἱ ὁποῖαι συνεχίζουν τὸ γένος τῶν συμμείκτων κλπ. Περὶ τῆς ἰδίας των γραμματείας δὲν μᾶς ἀφῆκαν οἱ Βυζαντινοί, κυρίως εἰπεῖν, γραμματολογικὰς ἐργασίας. Πηγαὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ εἶναι σποραδικαὶ εἰδήσεις εἰς τὰς χρονογραφίας καὶ τὰ ἱστορικὰ συγγράμματα περὶ συγχρόνων λογίων ἢ αὐτοβιογραφικαί, ὡς τοῦ Μ. Ψελλοῦ, οἱ πρόλογοι πολλῶν συγγραμμάτων, ὅπως τοῦ «Χρονικοῦ» τοῦ Σκυλίτση, αἱ σῳζόμεναι ἐπιστολαὶ πολλῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν καὶ τὰ ὑπὸ μαθητῶν αὐτῶν συγγραφέντα ἐγκώμια, περιέχοντα, συνήθως ἐντὸς ὠκεανοῦ κενῶν φράσεων καὶ γενικοτήτων, σταλαγμούς τινας ἱστορικῶν εἰδήσεων, αὐτοβιογραφικαὶ συγγραφαὶ ὑπὸ μορφὴν κτιτορικῶν (ὡς τοῦ Νικηφόρου Βλεμμύδη)-ἐγκωμίων εἰς συγγενεῖς ἢ διδασκάλους ἢ διαθηκῶν ὡς τοῦ Ἰωάννου Βέκκου κλπ. Καὶ εἰς αὐτὰ συνεχίζουν οἱ Βυζαντινοὶ τὰς παραδεδομένας ὑπὸ τῶν ἀρχαίων λογοτεχνικὰς μορφάς. Ἰδιαιτέρας μνείας ἀξία εἶναι, διὰ τὴν μορφὴν καὶ διὰ τὴν ἐπίδρασιν ἣν ἔσχεν εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην, ἡ «Μυριόβιβλος» τοῦ πατριάρχου Φωτίου, ἔργον βιβλιογραφικὸν ἔχον τὸ ἀνάλογον, ἀλλ᾽ ὄχι τελείως παρόμοιον, καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν φιλολογίαν. Ἀφορμὴν εἰς συγγραφήν της ἔδωκεν ὁ ἀδελφὸς τοῦ Φωτίου Ταράσιος μὲ τὴν παράκλησιν νὰ τοῦ ἀποσταλῇ σύντομος περιγραφὴ τῶν βιβλίων, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν ἀπουσίαν του ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀνεγνώσθησαν εἰς τὸν φιλολογικὸν κύκλον τοῦ πατριάρχου. Εἰς 280 κεφάλαια κρίνονται διὰ μακρῶν ἢ δι᾽ ὀλίγων ἰσάριθμα βιβλία τῆς ἐθνικῆς καὶ χριστιανικῆς γραμματείας, παραλειπομένων τῶν ποιητῶν καὶ τῶν γνωστοτέρων ἐκ τῶν συγγραφέων. Ἱστορικὸν πνεῦμα δὲν βασιλεύει φυσικὰ εἰς τὸ βιβλίον, ἡ δὲ διαδοχὴ τῶν ἔργων εἶναι τελείως τυχαία καὶ ἡ προτίμησις τοῦ ρεαλιστοῦ πατριάρχου στρέφεται ὄχι πρὸς τὰ ἔχοντα λογοτεχνικὴν ἀξίαν. Ἀλλ᾽ ἀφ᾽ ἑτέρου ἡ μορφὴ τῶν κεφαλαίων ἑκάστων διατηρεῖ ὅλα τὰ θεμελιώδη στοιχεῖα ἑνὸς συγχρόνου δοκιμίου (Essai): βιογραφικαὶ εἰδήσεις, ἀνάλυσις τῶν ἔργων, κρίσις περ τῆς φράσεως, καὶ αἱ προσωπικαὶ παρατηρήσεις τοῦ ἀνδρὸς εἶναι εὔστοχοι καὶ ὀξεῖαι.

Πενιχρότεραι ἦσαν αἱ γραμματολογικαὶ ἔρευναι ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ κατὰ τὸν μεσαίωνα. Ἐγκυκλοπαιδικαὶ συλλογαὶ παντοίου φιλολογικοῦ ὑλικοῦ, οἷαι αἱ Institutiones τοῦ Κασσιοδώρου καὶ αἱ «Ἐτυμολογίαι» τοῦ Σεβίλλης Ἰσιδώρου, ἐν συνδυασμῷ πρὸς βραχείας εἰσαγωγάς, προτεταγμένας τῶν κλασσικῶν λογοτεχνῶν, παρεῖχον τὰς ἀναγκαιοτάτας διὰ τὸ σχολεῖον γραμματολογικὰς γνώσεις. Εἰδήσεις περὶ τῶν μεσαιωνικῶν συγγραφέων ἀντλοῦμεν κυρίως ἀπὸ τυχαίας πληροφορίας τῶν χρονογράφων ἢ καὶ ἀπὸ βιογραφικοὺς καταλόγους γραφέντας κατὰ τὸ πρότυπον τῶν τοῦ Σουητωνίου, ὅπως π. χ. ὁ «Κατάλογος πολλῶν συγγραφέων» Οὔγωνος τοῦ ἐκ Τριμβέργης (*Hugo von Trimberg*) περὶ τὸ 1300. Εἰς τὰ ἱπποτικὰ ἔπη, τὰ γεγραμμένα εἰς τὰς δημώδεις γλώσσας, συναντῶμεν ἐνίοτε στοιχεῖά τινα κριτικῆς, ἀλλὰ συστηματικὴν ἔρευναν δὲν ἔχομεν παρὰ ἀπὸ τοῦ ΙΓ΄ αἰῶνος μετὰ τὴν παρακμὴν τῆς πρώτης ἀξιολόγου νεωτέρας λογοτεχνίας, τῆς τῶν Προβηγκιανῶν τροβαδούρων, ὅτε ἤρχισεν αὕτη νὰ θεωρῆται κλασσική. Ἐγράφη τότε, κατὰ τὸ πρότυπον τῆς λατινικῆς γραμματικῆς τοῦ Δωνάτου καὶ Πρισκιανοῦ, γραμματικὴ καὶ ποιητικὴ τῆς προβηγκιανῆς γλώσσης μὲ πολλὰς εἰδήσεις γραμματολογικάς.

Μετὰ τὴν Ἀναγέννησιν: Δὲν εἶναι ἔργον φιλολόγων καὶ θὰ ἦτο ἱστορικῶς πλημμελὲς νὰ κρίνωμεν τοὺς ἀνθρωπιστάς, τῆς πρώτης περιόδου ἰδίως, ὡς ἐπιστήμονας. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ φιλολογική των ἐργασία ἀκολουθεῖ τὴν παραδεδομένην γραμμήν, ἀληθινὴ δὲ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα ἀπαντᾷ μόνον εἰς τοὺς Ἰταλοὺς ἑρμηνευτὰς τῆς κλασσικῆς ἰταλικῆς λογοτεχνίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀξίζει ν᾽ ἀναφερθῇ ἡ βιογραφία τοῦ Ντάντε ὑπὸ τοῦ Βοκακκίου (1364). Ἀλλὰ καὶ τούτων ἡ ἔρευνα, ὅπως καὶ τῶν Βυζαντινῶν φυγάδων, οἵτινες ἐγκαινίζουν ἐπιστημονικωτέραν ἐνασχόλησιν μὲ τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, εἶναι σπανιώτατα γραμματολογικῆς φύσεως, στρέφεται δὲ μᾶλλον εἰς κριτικὴν ἔκδοσιν, ἀποκαθαρμὸν καὶ ἑρμηνείαν τῶν κειμένων, τὰ ὁποῖα (καὶ τὰ ἰταλικὰ ἀκόμη) δὲν ἦσαν πλέον τελείως κατανοητά, καὶ εἰς γλωσσικὰς καὶ λεξικογραφικὰς μελέτας. Οἱ Γάλλοι φιλόλογοι τοῦ ΙΣΤ΄ αἰῶνος καὶ οἱ ἐν Ὁλλανδίᾳ συνεχισταὶ τοῦ ἔργου των ἀνήγαγον τὴν φιλολογικὴν αὐτὴν ἐνασχόλησιν, μὲ τὰ κείμενα καὶ τὴν ἑρμηνείαν τῶν συγγραφέων ἐν συνδυασμῷ μὲ ἄλλας ἀρχαιοδιφικὰς ἐρεύνας, εἰς ἐπιστημονικὴν περιωπὴν (*Ἑρρῖκος Στέφανος*, *Ἰωσὴφ Σκάλιγερ*, *Ἰσαὰκ Καζωμπὸν* κλπ). Εἰς τὰς γραμματολογικὰς ὅμως ἐρεύνας ἐπέδρασε τὸ πνεῦμα τῆς Ἀναγεννήσεως εὐεργετικώτατα, διότι ἐξήγειρε τὴν λατρείαν τῆς προσωπικότητος καὶ τὴν ἀγάπην τῶν νέων εὐρωπαϊκῶν λαῶν πρὸς τὸ ἐθνικόν των παρελθόν. Τὸ πρῶτον ὡδήγησεν εἰς τὴν συγγραφὴν «ἐγκωμίων» (elogia), εἰς τὰ ὁποῖα μὲ ὀλίγην δόσιν ἱστορικοῦ πνεύματος, πολλὴν δὲ ῥητορικὴν

Digitized by Google

διακόσμησιν, ἐξυμνεῖτο ὁ βίος καὶ τὸ ἔργον ἐπιφανῶν ἀνδρῶν, ἐν οἷς καὶ πολλοὶ λογοτέχναι καὶ λόγιοι. Τῶν ἐγκωμίων αὐτῶν, τὰ ὁποῖα ἔχουν τὴν πηγήν των εἰς τὴν ἀρχαιότητα, ἡ παράδοσις διετηρήθη ἐπὶ μακρότατον καὶ δὲν ἐξέλιπε τελείως. Οἱ ἐπιμνημόσυνοι λόγοι, οἱ λόγοι τῶν μελῶν τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας πρὸς τιμὴν τῶν προκατόχων των, τὰ δοκίμια τῆς συγχρόνου λογοτεχνικῆς κριτικῆς (Essai) κλπ. εἶναι ἄμεσοι ἐκείνων ἀπόγονοι. Τὸ ἰδιάζον αὐτῶν εἶναι, ὅτι ἐξαίρονται κυρίως αἱ ἀρεταὶ τῶν ἐγκωμιαζομένων, ἐνίοτε μάλιστα κατὰ τρόπον ὑπερβολικόν, καὶ ὅτι παρέχουν κρίσιν περὶ τοῦ ἔργου τοῦ ἐγκωμιαζομένου, στηριζομένην ὄχι εἰς λεπτομερειακὰς ἐπιστημονικὰς μελέτας, ἀλλ' ἀντλουμένας ἀπὸ μίαν ἐνορατικὴν σύλληψιν τῆς οὐσίας τοῦ ἔργου τούτου. Ἐπίσης ἀχώριστα συνδέεται μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐγκωμίου ἡ ἀξίωσις, ἵνα ὁ ἐγκωμιάζων παράσχῃ δεῖγμα τῆς ἰδικῆς του λογοτεχνικῆς ἰδιοφυΐας· ἐντεῦθεν ἰδιαιτέρα καταβάλλεται προσοχὴ εἰς τὴν μορφὴν καὶ τὴν φράσιν τούτου. Ἡ ἔξαρσις τοῦ πατριωτικοῦ συναισθήματος, μεταδοθεῖσα ἐκ τῆς Ἰταλίας εἰς τὰς ἄλλας εὐρωπαϊκὰς χώρας, ὡδήγησεν εἰς ἀρχαιοδιφικὰς (antiquarische) ἐρεύνας τοῦ παρελθόντος, κυρίως μὲν τῶν πολιτικῶν, κοινωνικῶν, ἐκκλησιαστικῶν καὶ γλωσσικῶν συνηθειῶν, ἐν μέρει δὲ καὶ τῆς γραμματείας. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἰδίως ἐν Ἰταλίᾳ, ὅπου ἡ κλασσικὴ λογοτεχνία ἀνῆκεν ἤδη εἰς τὸ παρελθόν, ἐνῷ ἐν Γαλλίᾳ τοὐναντίον τὰ παλαιὰ κείμενα ἐμελετῶντο χάριν ἱστορικῶν σκοπῶν, ἐνῷ τὰ λογοτεχνικὰ μνημεῖα, ὡς διαφθείροντα τὴν καλαισθησίαν, παρημελοῦντο. Τὰ σύγχρονα ἐκρίνοντο, φυσικά, ἄξια ἀναγνώσεως, ἀλλ' ἡ μελέτη των ἦτο ἔργον τῆς κριτικῆς μᾶλλον ἢ τῆς γραμματολογίας. Τῆς ἀρχαιοδιφικῆς ταύτης ἐρεύνης ἔχομεν δείγματα ἐν Γερμανίᾳ τὸν «Κατάλογον τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν» τοῦ Τριθεμίου (1480), ἐνῷ ὁ Ἰωακεὶμ Βαδιανὸς *(Joachim von Watt, Vadianus)* εἶναι ὁ πρῶτος, ὅστις ἔκαμε παραδόσεις περὶ τῆς γερμανικῆς γραμματείας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βιέννης (1518). Τεραστίαν διεθνῆ ἐπίδρασιν ἔσχεν ἡ τετράτομος «Καθολικὴ βιβλιοθήκη ἢ κατάλογος ὅλων τῶν ὑπαρχόντων συγγραφέων τῶν τριῶν γλωσσῶν: ἑβραϊκῆς, ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς» (1545–1555) τοῦ φυσικοῦ *Κορράδου Γκέσνερ*, ὅστις θεωρεῖται ὁ πατὴρ τῆς συγχρόνου γραμματολογίας. Κατὰ τὸ πρότυπον αὐτοῦ ἔγραψεν ὁ Bale («Κατάλογος τῶν ἐπιφανῶν συγγραφέων τῆς Μ. Βρεττανίας», 1548) καὶ ὁ Buchanan («Περὶ τῶν Σκώτων συγγραφέων», 1595) τὴν πρώτην ἀγγλικὴν γραμματολογίαν, ὁ Fiorentino («Βιβλιοθήκη» 1550) καὶ Greg. Giraldi («Διάλογος περὶ τῶν συγχρόνων ποιητῶν» 1551) τὴν ἰταλικήν, ὁ Ἰωάννης Νοστραδάμος («Βίοι τῶν ἐνδοξοτέρων καὶ ἀρχαιοτέρων ποιητῶν τῆς Προβηγκίας»,1575) τὴν προβηγκιανήν, ὁ La Croix de Maine («Γαλλικὴ βιβλιοθήκη», 1584) τὴν γαλλικήν. Ἡ κατάταξις εἰς τὰ ἔργα αὐτὰ εἶχε χαρακτῆρα μᾶλλον βιοβιβλιογραφικόν, τὸ κριτικὸν πνεῦμα δὲν ἀπαντᾷ παρὰ εἰς πολὺ μικρὸν βαθμόν, ἡ συγκέντρωσις τοῦ ὑλικοῦ εἶναι τὸ κύριον ἔργον τοῦ συγγραφέως, ὅστις καὶ εἰς χειρόγραφα ἀνέκδοτα καταφεύγει. Διάκρισις μεταξὺ γραμματειακῶν καὶ λογοτεχνικῶν ἔργων δὲν γίνεται, ἡ ὕλη διαιρεῖται κατὰ τὰ ἀρχαῖα πρότυπα εἰς ἐπὶ μέρους κλάδους τοῦ ἐπιστητοῦ, ἱστορικῆς δὲ συνθέσεως τῶν λεπτομερειῶν οὐδὲ ἴχνος ἀπαντᾷ. Ἐπιστημονικώτερον γίνεται ἡ ἐργασία εἰς τὴν κλασσικὴν φιλολογίαν, ἥτις προηγεῖται τῶν ἄλλων, εἰς τὴν ὁποίαν ὅμως ἀπὸ την ἐποχὴν αὐτὴν δὲν ἔχομεν ν' ἀναφέρωμεν ἄλλην ἀξιόλογον γραμματολογικὴν ἐργασίαν, πλὴν τῆς μελέτης τοῦ Καζωμπὸν (Casaubonus) περὶ τῆς σατυρικῆς ποιήσεως τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς ρωμαϊκῆς σατίρας (1605). Κατὰ τἆλλα αἱ γραμματολογικαὶ ἔρευναι τῶν τότε κλασσικῶν φιλολόγων συναντῶνται κατεσπαρμέναι εἰς τὰ ἑρμηνευτικὰ των ὑπομνήματα εἰς τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς. Παραλλήλως πρὸς τὰ ἐγκώμια καὶ τὰς βιογραφίας κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ Σουητωνίου, ἡ Ἀναγέννησις παρήγαγε καὶ ἄλλην μορφὴν γραμματολογικῆς ἐκθέσεως, τὴν τῆς «ποιητικῆς», κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ τότε ἀνακαλυφθέντος Κοϊντιλιανοῦ. Οὕτω καὶ αἱ μετὰ τὴν Ἀναγέννησιν ποιητικαί, ἐκ τῶν ὁποίων ἀξίζει ἰδιαιτέραν μνείαν διὰ τὴν σημασίαν της εἰς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ νεωτέρου πνεύματος ἡ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος Σκάλιγερ (1561), ἡ γαλλικὴ τοῦ Boileau (1674) καὶ ἡ γερμανικὴ τοῦ Ὄπιτς (1624), κρίνουν εἰς τελευταῖον κεφάλαιον των τοὺς ἀρχαίους καὶ συγχρόνους ποιητάς, κατὰ πόσον ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὰ θεωρητικὰ των δίδαγματα. Ἡ τοιαύτη ὅμως μορφὴ γραμματολογικῆς πραγματείας ἀνήκει μᾶλλον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς κριτικῆς, ἂν καὶ τότε σαφὴς διάκρισις μεταξὺ τούτων δὲν ὑπῆρχε.

Ὁ ΙΖ' αἰὼν εἶναι ἡ κλασσικὴ περίοδος τῆς πολυϊστορίας καὶ πολυμαθείας, ἡ ὁποία εἰς τὴν φιλολογικὴν ἐπιστήμην συνεχίζει τὴν ὑπὸ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ ἐγκαινιασθεῖσαν ἀρχαιοδιφίαν. Εἰς τὸ πατριωτικὸν ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τοῦ ἐθνικοῦ παρελθόντος, τὸ ὁποῖον πολλάκις ὁδηγεῖ εἰς φανερὰν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν κληρονομίαν τῆς ἀρχαιότητος καὶ τὴν αὐθεντίαν της, προστίθεται τώρα ἡ τάσις πρὸς καθολικότητα, πρὸς σύλληψιν τῆς ὁλότητος τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, ἡ ὁποία ὁδηγεῖ πρὸς τὸ θεῖον ὡς πρὸς κέντρον καὶ αὐτοπηγὴν τοῦ παντός. Ἀπὸ τὴν πανθεϊστικὴν πίστιν τοῦ ἀνανεωθέντος Νεοπλατωνισμοῦ καὶ τὴν θρησκευτικὴν ἀνάγκην τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἁρμονίας εἰς ἐποχὴν μεγάλων κινδύνων καὶ μεγάλων ἐμφυλίων ἀγώνων τῆς Χριστιανωσύνης, ὅπως μᾶς παρουσιάζεται εἰς τὸ ἔργον ἀνδρῶν, οἷοι ὁ Λεϊβνίτιος καὶ ὁ Κομμένιος, πηγάζει τελικῶς ἡ ὁρμή, τὴν ὁποίαν συναντῶμεν εἰς τὴν ἐποχὴν αὐτήν, πρὸς τὴν πολυγνωσίαν καὶ πολυϊστορίαν, τῆς ὁποίας τὸ ἰδεῶδες εὑρίσκομεν διὰ τὴν φιλολογίαν εἰς τὸν «Φιλολογικὸν Πολυΐστορα» τοῦ Δανιὴλ Μόρχοφ (1688) καὶ τὴν πραγματείαν «Περὶ πολυμαθείας» (1604) τοῦ Joh. van der Woweren. Μὲ ἀκούραστον ἐπιμέλειαν συγκεντρώνεται τὸ ὑλικὸν ἀπὸ ἐκδεδομένας ἢ ἀνεκδότους πηγὰς καὶ κατατάσσεται κατὰ τὰς παραδεδομένας βιβλιογραφικὰς συνηθείας (ἀλφαβητικῶς, κατὰ γραμματειακὰς ὑποδιαιρέσεις ἢ χρονολογικῶς, βιογραφικῶς κλπ.) εἰς ὀγκώδη βιβλία. Τὸ κριτικὸν πνεῦμα λείπει συνήθως ἀπὸ τὰ τοιαῦτα ἔργα, πολλάκις δὲ καὶ ἡ σαφήνεια τῆς σκέψεως, ἀλλ' ἡ σημασία των διὰ τὴν ἐπιστήμην εἶναι τεραστία. Ἀρκεῖ νὰ λεχθῇ μόνον, ὅτι καὶ σήμερον ἀκόμη πολλὰ ἐξ αὐτῶν τῶν βιβλίων δὲν ἠχρηστεύθησαν ἐν τῷ συνόλῳ των. Καὶ ἐδῶ δὲν συναντῶμεν πάντοτε διάκρισιν σαφῆ μεταξὺ λογοτεχνίας, καὶ γραμματείας, γραμματολογικὰς δὲ ἐρεύνας εὑρίσκομεν, ὅπως καὶ σήμερον, καὶ εἰς καθαρῶς ἱστορικῆς φύσεως συγγράμματα, εἴτε ἐθνικοῦ εἴτε καὶ τοπικοῦ ἐνδιαφέροντος. Ἀπὸ τὰ σημερινὰ βιβλιογραφικὰ ἐγχειρίδια δὲν διακρίνονται συνήθως τὰ ἐγκυκλοπαιδικὰ ταῦτα γραμματολογικὰ βιβλία, ἐνῷ εἰς τὰς ἐσχολιασμένας ἐκδόσεις συγγραφέων, ἢ εἰς ἑρμηνευτικὰ ὑπομνήματα, ἢ καὶ εἰς συμμιγῆ συγγράμματα ἀπαντοῦν ὄχι ἀσήμαντοι λεπτομερειακαὶ γραμματολογικαὶ ἔρευναι. Ἀπὸ τὰ σπουδαιότατα ἔργα τῆς ἐποχῆς αὐτῆς διακρίνεται ἡ «Ἱστορία τῆς δημώδους ποιήσεως» τοῦ Μαρίου Crescimbeni (1698), ὅστις μετὰ συνολικὴν ἐπισκόπησιν τῆς ἀρχῆς καὶ ἀναπτύξεως τῆς ἰταλικῆς ποιήσεως, ἐπιλαμβάνεται κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα, προσθέτει 100 ἐγκώμια τῶν ἀρίστων λογοτεχνῶν τοῦ παρελθόντος καὶ τῶν προόντων καὶ ἔπειτα ἀλφαβητικὸν κατάλογον τῶν ἄλλων καὶ δείγματα ἐκ τῶν διαφόρων ἔργων. Εἰς 6 βιβλία ὑπομνημάτων προσέθεσε τὰ πορίσματα τῶν ἐρευνῶν διὰ 15.000 περίπου συγγραφεῖς. Ἀναλόγου φύσεως εἶναι διὰ τὴν Ἱσπανίαν ἡ «Νέα» (1672) καὶ «Παλαιὰ βιβλιοθήκη» (1696) τοῦ Νικ. Ἀντώνιο, περιλαμβάνουσα τοὺς Ἱσπανοὺς συγγραφεῖς ἀπὸ Χριστοῦ μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ συγγραφέως, διὰ δὲ τὴν Γαλλίαν, ὅπου ἐβασίλευεν ἡ ἰσχυροτέρα ἀντίδρασις κατὰ τῆς μελέτης τῶν παλαιῶν λογοτεχνικῶν μνημείων, ἡ «Ἱστορία τῶν Γάλλων ποιητῶν» τοῦ Γουλιέλμου Colletet (1659 καὶ ἄλλων. Εἰς τὴν κλασσικὴν φιλολογίαν ἀναφέρονται αἱ ἐργασίαι τοῦ Γεράρδου Βοσσίου (1624) περὶ τῶν Ἑλλήνων ἱστορικῶν, καὶ ἡ ἑλληνικὴ (1705–1728) καὶ αἱ λατινικαὶ βιβλιοθῆκαι 1697 καὶ 1734–1744) τοῦ Ἰωάννου Ἀλβέρτου Φαβρικίου, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν ἐξαίρετον βοήθημα καὶ σήμερον ἀκόμη διὰ τοὺς φιλολόγους, ἰδίως δὲ τοὺς βυζαντινιστάς. Εἰς τὴν τάξιν τῶν πολυϊστόρων ἀξίζει ν' ἀναφερθῇ καὶ ὁ ἐπιφανὴς Χῖος Λέων Ἀλλάτιος, τοῦ ὁποίου αἱ γραμματολογικαὶ ἐργασίαι εἶναι κατὰ ὁμωνύμους διατεταγμέναι (π. χ. περὶ τῶν Γεωργίων, τῶν Συμεώνων κλπ.).

Ὁ ΙΗ' αἰὼν συνεχίζει μὲν τὰς ἐρεύνας τοῦ ΙΖ' εἰσάγει ὅμως ἀφ' ἑτέρου καὶ τὸ κριτικὸν πνεῦμα εἰς τὸν ὄγκον τῆς συσσωρευθείσης ὕλης. Εἰς τὴν Γαλλίαν, ἡ ὁποία ἡγεῖται περὶ τὸ 1700 τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, ἡ περὶ τὸ 1680 δοξαμένη «Ἔρις τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν συγχρόνων» (Querelle des anciens et des modernes), ἡ ὁποία πρὸς ὄφελος τῶν συγχρόνων, καταφέρει ἰσχυρότατον, ἔκτοτε μηδέποτε ἐπανορθωθέν, πλῆγμα κατὰ τῆς κλασσικῆς φιλολογίας ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, συμπληρώσασα οὕτω τὸ ἔργον τῶν ἀντιπροτεσταντικῶν διωγμῶν, στρέφει ὅμως τὴν προσοχὴν περισσότερον πρὸς τὴν ἐθνικὴν καὶ τὰς ἄλλας εὐρωπαϊκὰς γραμματείας. Ἡ τῷ 1663 πρὸς ἄλλους σκοποὺς ἱδρυθεῖσα «Ἀκαδημία τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῶν γραμμάτων» γίνεται τὸ κέντρον φιλολογικῶν ἐρευνῶν περὶ τὴν προκλασσικὴν περίοδον τῆς γαλλικῆς γραμματείας. Ἀπὸ τοῦ 1736 ἀρχίζει νὰ ἐκδίδῃ τὰ «ὑπομνήματα» («Memoires»), ἀπὸ δὲ τοῦ 1733 ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Βενεδικτίνου μοναχοῦ Ἀντωνίου Ριβὲ καὶ ἄλλων ἀδελφῶν τοῦ τάγματος τούτου τὴν «Γαλλικὴν Γραμματολογίαν» (Histoire littéraire de la France), ἔργον μνημειῶδες, τοῦ ὁποίου ἡ ἔκδοσις εἰς σειρὰν μακρὰν τόμων συνεχίζεται μέχρι σήμερον. Ἤρχισε δὲ αὐτὴ ἀπὸ τῶν παλαιοτάτων χρόνων τῆς γαλατικῆς ἱστορίας καὶ περιελάμβανε πλὴν τῶν Γάλλων καὶ τοὺς Ἕλληνας Ρωμαίους καὶ Προβηγκιανοὺς συγγραφεῖ, τοὺς ἐπὶ γαλλικοῦ ἐδάφους δράσαντας. Ἐκ τὸ βιβλίον αὐτό, καθὼς καὶ εἰς παρομοίας ἐργασίας τῶν συγχρόνων Γάλλων φιλολόγων, ὅπως π. χ. τοῦ ἀκαμάτου καὶ ὑπερόχου ἐρευνητοῦ Sainte Palaye, ἀπὸ τὰς ἀνεκδότους συλλογὰς τοῦ ὁποίου ἐπὶ αἰῶνα ὅλον ἤντλει ἡ παλαιογαλλικὴ γραμματολογία, εὑρίσκομεν ἐν ἀντιθέσει πρὸς παλαιοτέρας ἐργασίας τὴν γραμματείαν ἐν στενῷ συνδυασμῷ πρὸς τὰς πολιτικὰς καὶ κοινωνικὰς συνθήκας τῆς ἐποχῆς, τὴν κατάστασιν τῆς παιδείας καὶ τῆς ἐπιστήμης ἐξεταζομένην ὡς ἕνα παράγοντα τῆς ὅλης πολιτιστικῆς ἐξελίξεως ἑνὸς λαοῦ. Ἀκόμη καὶ τὴν ἀντιπάθεια, τὴν ὁποίαν οἱ φιλολογικοὶ κύκλοι τῆς Γαλλίας ἔτρεφον πρὸς τὰ ἀφελῆ καὶ κακότεχνα προϊόντα τῆς προκλασσικῆς περιόδου, ἤρχισε νὰ κάμπτεται, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ ὑπερνικηθῇ τελείως. Κριτικαὶ ἐπεξεργασίαι τῆς ἱστορίας ὡρισμένων λογοτεχνικῶν γενῶν, ἰδιαιτέρως δὲ τοῦ θεάτρου, ἐπλούτισαν εἰς ὑλικὸν καὶ μεθοδικὰ πορίσματα τὴν γραμματολογικὴν ἐπιστήμην. Ἐπὶ τὰ ἴχνη τῆς γαλλικῆς ἐπιστήμης ἀκολουθοῦν οἱ Ἰταλοὶ ἐρευνηταὶ τῶν τοπικῶν γραμματειῶν. Εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Μουρατόρη (†1750) ἀποκτᾷ ἡ Ἰταλία τὸν ἐγκαινιαστὴν εὐρυτάτων ἀρχειακῶν ἐρευνῶν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ ἐγκωμίου, ὅπερ ἐκυριάρχει πρότερον. Ἡ γραμματεία, ὡς τμῆμα ἀναπόσπαστον τῆς ὅλης πνευματικῆς ζωῆς ἑνὸς λαοῦ, εὑρίσκει ἐπὶ τέλους τὴν ἱστορίαν της ἐν Ἰταλίᾳ εἰς τὸ κλασσικὸν πολύτομον ἔργον τοῦ Τιραμπόσκι «Ἱστορία τῆς ἰταλικῆς γραμματείας» (1772). Μὲ σπανίαν πολυμάθειαν καὶ βαθὺ κριτικὸν πνεῦμα παρελαύνουν ἐνώπιόν μας Ἰταλοὶ λογοτέχναι καὶ ἐπιστήμονες ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος μέχρι τοῦ 1700, μὲ τὴν ἰδιοφυΐαν των, τὰς ἰδιαιτέρας ἱστορικὰς συνθήκας τῆς ἐμφανίσεώς των, τὰς ὑπηρεσίας των, τὴν διάδοσιν καὶ ἐπίδρασίν των κλπ., εἰς διάταξιν ἀρίστην. Τὸ βιβλίον τοῦτο χρησιμοποιεῖται μέχρι σήμερον ὑπὸ τῶν ἐπιστημόνων. Σύγχρονος περίπου εἶναι καὶ ἡ ἱστορία τῆς ἀγγλικῆς ποιήσεως (1774 τοῦ Θωμᾶ Οὐώρτον *(Th. Warton)*, τὸ πρῶτον ἄξιον λόγου γραμματολογικὸν βιβλίον περὶ τῆς ἀγγλικῆς λογοτεχνίας, τὸ ὁποῖον, παρ' ὅλην τὴν ἔλλειψιν κριτικοῦ πνεύματος, ἀποτελεῖ θεμελιώδη σταθμὸν εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἀγγλικῆς φιλολογίας. Εἶναι ἡ ἐποχή κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Ἀγγλία μὲ τοὺς μεγάλους ἱστορικούς της, ὡς εἶναι ὁ Γίββων, ὁ Ρόμπερτσον, καὶ τοὺς φιλοσόφους της *(Hume* κλπ.) ἀρχίζει νὰ τοποθετῆται εἰς τὴν πρώτην θέσιν τῆς πνευματικῆς κινήσεως τῆς Εὐρώπης καὶ νὰ θεωρῆται ἡ πατρὶς τῶν ὀρθολογιστικῶν ἰδεῶν τοῦ Διαφωτισμοῦ, ἀπὸ τὰς ὁποίας πάντες οὗτοι οἱ ἐρευνηταὶ ἦσαν βαθύτατα διαποτισμένοι. Ἀφ' ἑτέρου διὰ τῶν μεγάλων της φιλολόγων, τοῦ Μπέντλευ, τοῦ Ριχάρδου Πόρσονος καὶ ἄλλων, ἀνοίγει νέαν περίοδον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς κλασσικῆς φιλολογίας, ἡ ὁποία ὅμως ἐν μέρει μόνον ἐστρέφετο περὶ τὰ γραμματολογικὰ ζητήματα, ὅπως π.χ. ἡ διατριβὴ περὶ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Φαλάριδος, ἡ συλλογὴ τῶν ἀποσπασμάτων διαφόρων Ἑλλήνων καὶ Λατίνων ποιητῶν. Τὸ κύριον ὅμως ἔργον τῆς σχολῆς ταύτης ὑπῆρξεν ἡ ἀκριβὴς ἐμπειρικὴ παρατήρησις καὶ κρίσις, αἱ προϋποθέσεις δηλαδὴ πάσης γραμματολογικῆς ἐρεύνης.

Ἄλλη πηγὴ γονίμου γραμματολογικῆς ἐρεύνης ὑπῆρξεν ἡ *λογοτεχνικὴ κριτική*, τὴν ὁποίαν ἰδιαιτέρως ἐκαλλιέργησεν ὁ ΙΗ' αἰών. Ἡ ἐνασχόλησις μὲ τοὺς κλασσικοὺς συγγραφεῖς, ἥτις ἐν Γαλλίᾳ ἐθεωρεῖτο (καὶ θεωρεῖται ἐν μέρει καὶ σήμερον) ἀποκλειστικὸν ἔργον τῆς κριτικῆς, διάφορον τοῦ τῆς φιλολογίας, ἤρχισε νὰ προσεγγίζῃ πρὸς τὴν ἱστορικὴν ἔρευναν, ἕως ὅτου εἶναι ἡ γραμματολογία, ἀφ' ὅτου καὶ ἡ κλασσικὴ γραμματεία ἔγινεν ἱστορική. Ἀφ' ἑτέρου αἱ ζυμώσεις τοῦ λογοτεχνικοῦ βίου ἐν Γερμανίᾳ, αἵτινες ὁδηγοῦν εἰς τὴν κλασσικὴν ποίησιν τῶν Γερμανῶν περὶ τὸ 1800, εἰσάγουν νέαν ζωὴν καὶ νέους τρόπους τοῦ βλέπειν τὰ ἱστορικὰ πράγματα εἰς τοὺς κατὰ προτίμησιν πολυΐστορας γραμματολογικοὺς τοῦ ἔθνους τούτου. Μεγάλαι λογοτεχνικαὶ προσωπικότητες, ὅπως οἱ Ὅμηρος, ὁ Μίλτων, ὁ Σαίξπηρ, εἰσάγονται εἰς τὸν ἀγῶνα συγχρόνων ἰδεῶν καὶ κατευθύνσεων, ὡς πρότυπα ἢ αὐθεντίαι ὑπὲρ αἰσθητικῶν ἢ καὶ κοινωνικῶν πεποιθήσεων. Ἡ γραμματολογία θεωρεῖται ὄχι καθαρὰ ἐπιστήμη, ἀλλ' ὡς κάτι μεσάζον μεταξὺ ἐπιστήμης καὶ ποιητικῆς, τὴν ὁποίαν πάλιν ζητοῦν νὰ στηρίξουν ἐπὶ φιλοσοφικῶν καὶ ψυχολογικῶν βάσεων ὁ Λεϊβνίτιος, ὁ Χριστιανὸς Βόλφ καὶ ἄλλοι. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἰσάγονται βεβαίως ὑποκειμενικὰ ἢ καὶ ὀρθολογιστικὰ στοιχεῖα εἰς τὴν φιλολογίαν, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ἀρχίζει νὰ γίνεται ἡ ἀποκάθαρσις. Ἡ γραμματολογία βαίνει πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν βιβλιογραφίας, κάποια αἰτιώδης ἀλληλουχία τῶν γεγονότων ἐπιζητεῖται, ἔστω καὶ πολλάκις βιαίως ἀποκαθισταμένη, κατηγορίαι ψυχολογικαὶ ἢ λογικαὶ εἰσάγονται πρὸς διάταξιν τοῦ ὄγκου τοῦ ὑλικοῦ, ἀπέναντι τῆς ἀχρώμου καὶ οὐδετέρας ἀπαριθμήσεως γεγονότων καὶ πραγμάτων εἰσάγεται κρίσις, ἡ ὁποία στηριζομένη εἰς τὰς ἰδέας καὶ τὰς τάσεις τῆς ἐποχῆς δὲν εἶναι μὲν ἱστορική, ἀλλ' ὅμως ὁδηγεῖ εἰς σύλληψιν πνευματικῶν ἀξιῶν καὶ πνευματικῶν δυνάμεων, αἵτινες ζοῦν εἰς τὸ παρόν. Ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἀνδρῶν τῆς κριτικῆς της κατευθύνσεως ἀναφέρομεν ὀλίγους μόνον, τοὺς χαρακτηριστικωτέρους της ἀντιπροσώπους. Μεταβατικὴν περίοδον δεικνύει τὸ «Ἱστορικὸν καὶ κριτικὸν λεξικὸν» (1697) τοῦ Πέτρου Βαύλου *(P. Bayle)*

Digitized by Google

συνδυασμὸς ὀγκώδους καὶ ξηρᾶς πολυμαθείας μὲ πρωτοτύπους παρατηρήσεις καὶ σπινθηροβόλον κριτικὸν πνεῦμα. Μὲ προσωπικὰς κρίσεις καὶ ὀξυτάτας παρατηρήσεις συνοδεύει ὁ Βολταῖρος τὴν ἐπισκόπησιν τῶν συγχρόνων τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' λογοτεχνῶν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ βασιλέως τούτου. Εἰς τοὺς κριτικοὺς μᾶλλον ἢ τοὺς δεινοὺς γραμματολόγους πρέπει νὰ καταταχθῇ ὁ θεωρούμενος πατὴρ τῆς γαλλικῆς γραμματολογίας Fr. Laharpe. Εἰς τὸ κλασσικόν του «Λύκειον ἢ γραμματολογίας μάθημα» (1799) παρέχει εἰδογραφικὴν καὶ χρονολογικὴν ἐπισκόπησιν τῶν ἀρίστων Ἑλλήνων, Ρωμαίων καὶ Γάλλων λογοτεχνῶν, τοῦ χαρακτῆρος ἑκάστου καὶ τῶν συμβολῶν του εἰς τὴν παγκόσμιον γραμματείαν, τῶν ἀρετῶν καὶ ἐλαττωμάτων του. Τὸ ἔργον του ὁ συγγραφεὺς δὲν θεωρεῖ ὡς ἁπλῆν ἱστορικὴν ἔρευναν, ἀλλ' ὡς σχολεῖον καλαισθησίας καὶ ὁδηγὸν τῶν νεωτέρων λογοτεχνῶν. Εἰς τὴν Γερμανίαν τὰς αὐστηρὰς κλασσικιστικὰς ἰδέας τῶν Γάλλων ἀντιπροσωπεύει ὁ Γκότσεντ (*Gottsched*), καθηγητὴς ἐν Λειψίᾳ, ὅστις ἠγωνίζετο νὰ δημιουργήσῃ καὶ εἰς τὴν πατρίδα του ἀξιόλογον λογοτεχνίαν, ἀνάλογον πρὸς τὴν γαλλικήν, μὲ τὸ ὀργανωτικόν του δὲ πνεῦμα ἀνύψωσε τὴν γραμματολογίαν εἰς ἐπιστήμην ἀκαδημαϊκὴν καὶ ἐπέτυχε νὰ ἐμβάλῃ ἀγάπην καὶ στοργὴν πρὸς τὰ παλαιογερμανικὰ λογοτεχνικὰ μνημεῖα. Ὁ ἴδιος ἔδωκε τὸ παράδειγμα εἰς γραμματολογικὰς σπουδὰς μὲ τὸ βιβλίον του «Ἀναγκαῖον ὑλικὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς γερμανικῆς δραματικῆς ποιήσεως» (1757) καὶ ἵδρυσε, μαζὶ μὲ ἄλλα κριτικὰ καὶ οἰκογενειακὰ περιοδικά, καὶ τὸ πρῶτον ἐν Γερμανίᾳ γραμματολογικὸν περιοδικὸν «Συμβολαὶ εἰς τὴν κριτικὴν ἱστορίαν τῆς γερμανικῆς γλώσσης, ποιήσεως καὶ πεζογραφίας» (1732 κ. ἑ.). Ὀλιγώτερον ἠσχολήθησαν μὲ γραμματολογικὰς ἐρεύνας, ἀλλὰ πολὺ μεγαλυτέραν ἐπίδρασιν ἔσχον εἰς τὸν πνευματικὸν βίον καὶ τὴν ἐθνικὴν λογοτεχνίαν τῶν Γερμανῶν οἱ λυσσώδεις ἀντίπαλοι τοῦ Γκότσεντ, ἡ ὁμὰς τῶν «Ἐλβετῶν» (Die Schweizer) μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Bodmer, καὶ ὁ Λέσσιγκ, ὁ κατ' ἐξοχὴν κριτικὸς τῆς ἐποχῆς τοῦ Διαφωτισμοῦ. Ἐν τούτοις πρὸς δημιουργίαν ἱστορικῆς ἐπιστήμης ἦτο ἀνίκανος νὰ ὁδηγήσῃ ὁ αἰὼν τοῦ Διαφωτισμοῦ. Ὁ στενὸς ὀρθολογισμός του δὲν τοῦ ἐπέτρεπεν εἰς τὰ ἀπειράριθμα «διατί», ἅ ἵνα εἶχε θέσει, ν' ἀποκριθῇ παρὰ μὲ ἀπαντήσεις εἰλημμένας ἀπὸ τὴν δρᾶσιν τοῦ λογικοῦ καὶ τῆς εὐφυΐας.

Ἀλλ' ἀκριβῶς ἱστορικὰ γεγονότα καὶ ἱστορικαὶ δυνάμεις, ἰδιαιτέρως δὲ τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν πνευματικὸν πολιτισμόν, καὶ δὴ τὴν λογοτεχνίαν, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συλληφθοῦν ἐντὸς λογικῶν σχέσεων μηχανικῆς αἰτιότητος· ἄλλαι δυνάμεις, περισσόρον ἀλογιστικαὶ (irrational), ἔχουν ἐκεῖ τὴν πρωτεύουσαν δρᾶσιν, καὶ τὰς δυνάμεις αὐτὰς (φαντασία, συναίσθημα, πίστις, ἐνθουσιασμὸς κλπ.) ἢ τὰς ἠγνόει ὁ Διαφωτισμὸς ἢ τὰς ἐθεώρει κατωτέρας, ἀναγκαῖον κακόν, προλήψεις. Ἀφ' ἑτέρου ἡ καθαρῶς ὀρθολογιστικὴ ἀντίληψις, ὅτι ἡ ἱστορικὴ ἐξέλιξις εἶναι ἐξέλιξις τοῦ ἀνθρωπίνου λογικοῦ, ἐτοποθέτει τοὺς ἱστορικοὺς εἰς τὴν ὑποκειμενικὴν σκοπιὰν τῆς ἐποχῆς των, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐξετάζοντες τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ἔκρινον ἂν ἡ δεῖνα ἐποχὴ ἢ τὸ δεῖνα ἔθνος ἐσημείωσαν πρόοδον εἰς τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας. Ἀλλ' ἡ ἰδέα τῆς προόδου, ἐφαρμογὴν ἔχουσα μόνον εἰς καθαρῶς νοησιακὰ πεδία (π.χ. εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς μηχανικῆς) δὲν εἶναι εἰς θέσιν οὔτε νὰ ἐννοήσῃ οὔτε νὰ κρίνῃ δικαίως τὴν ἰδιοφυΐαν τῶν ἐθνῶν ἑκάστων καὶ τὸ πνεῦμα τῶν ἐποχῶν. Ἐντεῦθεν καὶ αἱ ἱστορικαὶ ἐπιστῆμαι ἔχουν κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν ἰσχυρῶς κοσμοπολιτικὸν χαρακτῆρα, ὅπως εἰς τὰ ἔργα τοῦ Λαὸρπ καὶ τῶν Γερμανῶν Eichhorn καὶ Bouterweck. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως ἡ οὐσία τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ μένει κλειστὴ εἰς ὅλους, ὅσοι ἄλλα ὄργανα δὲν διαθέτουν ἢ δὲν ἀναγνωρίζουν πλὴν τοῦ λογικοῦ. Πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ γραφῇ π.χ. ἱστορία τῆς θρησκείας ἐπιστημονικὴ εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν θρησκεία δὲν ἦτο τίποτε ἄλλο παρὰ πρόληψις ὀφειλομένη εἰς τὰς πειστικὰς ψευδολογίας εὐφυῶν κληρικῶν; Εἶναι ἡ ἰδία δυσκολία τὴν ὁποίαν συναντᾷ ὁ ἱστορικὸς ὑλισμός, ὁσάκις θέλει νὰ ἐπιληφθῇ τῆς ἐξετάσεως τῆς θρησκείας ἢ τῆς τέχνης ἢ τῆς φιλοσοφίας. Καταλήγει εἰς ρηχὴν καὶ ἀνιστόρητον ρητορείαν. Ἡ ἀπόκλισις ἀπὸ τὸν ἄγονον αὐτὸν ὀρθολογισμὸν ἀρχίζει ἐν Ἀγγλίᾳ, ὅπου ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τοὺς ἐπιστημονικοὺς κύκλους κατακτᾷ ἔδαφος δικαιοτέρα ἐξελικτικὴ καὶ γενετικὴ ἐξέτασις τῶν πραγμάτων, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τοῦ πλατωνισμοῦ τοῦ ὀνομαστοῦ νεοπλατωνικοῦ Σεΐφτσβαρυ (*Shaftesbury*) εἰσάγεται τὸ ἀλογιστικὸν στοιχεῖον εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν πνευματικῶν πραγμάτων καὶ στρέφεται τὸ ἐνδιαφέρον ἀπὸ τῆς κατατέχνου ποιήσεως τῶν Ρωμαίων καὶ Γάλλων πρὸς τὴν πρωταρχικὴν καὶ αὐθιγενῆ ποίησιν τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Σαίξπηρ. Ἡ πρωτότυπος μεγαλοφυΐα τοῦ Ὁμήρου ἀπασχολεῖ ἰδιαιτέρως τοὺς ἐρευνητάς, ἀποσπάσματα δὲ τῆς πηγαίας αὐτῆς ποιήσεως ἀνευρίσκομεν εἰς τὰ λείψανα τῆς παλαιᾶς ποιήσεως καὶ τὴν δημώδη λογοτεχνίαν τῶν λαῶν, διὰ τὰ ὁποῖα ἡ ὀρθολογιστικὴ καλαισθησία τῶν Γάλλων δὲν εἶχε κανένα αἰσθητήριον. Τὸ ἀντιορθολογιστικὸν κήρυγμα τοῦ Ρουσὼ ἐνίσχυσε τὰς τάσεις αὐτὰς καὶ ἡ στροφὴ πρὸς τὸ παρελθὸν καὶ ἡ ἐκτίμησις τῆς ἀξίας του συνεπληρώθη τελείως, ὅταν ἡ ἀγγλικὴ κοινωνία ἐτοποθετήθη ἀντιμέτωπος πρὸς τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν, ἔργον ἀκριβῶς τοῦ ὀρθολογιστικοῦ Διαφωτισμοῦ, τὸν ὁποῖον, ὅπως πᾶσα ἐπανάστασις, παρουσίασεν ὑπὸ τὴν χονδροειδεστέραν του μορφήν. Ἀπὸ τοὺς ἄνδρας τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ἀξίζει ν' ἀναφερθῇ ὁ Μπὰρκ (*Burke*), τοῦ ὁποίου ἡ ἐπίδρασις καθίσταται ὁλονὲν σαφεστέρα, ὅσον μελετᾶται ἡ ἐποχὴ αὕτη. Διὰ τὴν γραμματολογίαν ἡ νέα αὕτη κίνησις παρήγαγε καρποὺς ἰδιαιτέρως εἰς τὴν Γερμανίαν, εὑρισκομένην τότε εἰς ὀργασμὸν πνευματικόν, τὸν ὁποῖον ὑπεβοήθει ἡ ἐπίδρασις τοῦ ἀγγλικοῦ πνεύματος (ἐκ τῶν λογοτεχνῶν τοῦ *Μίλτωνος* καὶ τοῦ *Σαίξπηρ*) ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ Λέσσιγκ μὲ πρωτοφανῆ δριμύτητα διεξαγόμενον ἀγῶνα κατὰ τῆς γαλλικῆς ἐπιρροῆς. Ὡς κύριον ἀντιπρόσωπον τῶν νέων αὐτῶν ἰδεῶν πρέπει νὰ θεωρήσωμεν τὸν Χέρδερ, ὅστις καὶ εἰς τὴν γραμματολογίαν, ὅπως καὶ εἰς τὰ ἄλλα πεδία, παρορμήσεις μᾶλλον γονίμους ἔδωκεν ἢ συντετελεσμένας ἐργασίας. Μὲ τὴν ἱστορικὴν ἐπιστήμην τῆς ἐποχῆς του, ὅπως ἐκαλλιεργεῖτο ἰδίως εἰς τὴν Ἀγγλίαν, συνεδύασε τὴν σύγχρονον λογοτεχνικὴν κριτικὴν καὶ τὴν νέαν ἀντίληψιν τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν, ἅτινα ἐξεθέσαμεν, πρὸς τὰς ἀλογιστικὰς τάσεις, ἃς ἐκληρονόμησεν ἀπὸ τὴν ἰσχυρὰν κατὰ τὴν ἐποχήν του πιετιστικὴν κίνησιν. Ἀπὸ τὴν φυσικὴν ἐπιστήμην, ἡ ὁποία δὲν εἶχεν ἀκόμη λάβει τὴν μαθηματικὴν καὶ ἐμπειρικήν της μορφὴν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, ἀλλὰ διετήρει ἰσχυρὰ νεοπλατωνικὰ καὶ πανθεϊστικὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὸν ΙΖ', παρέλαβεν ὁ Χέρδερ τὴν ἔννοιαν τοῦ «ὀργανισμοῦ», μιᾶς ζωντανῆς δηλαδὴ ἑνιαίας ὁλότητος, αὐτονόμου καθ' ἑαυτὴν καὶ αὐτονόμως κατ' ἰδίας ἀρχὰς ἐξελισσομένης, καὶ μόνον ἀφ' ἑαυτῆς δυναμένης νὰ ἑρμηνευθῇ· ταύτην ἐφήρμοσεν εἰς τὴν λογοτεχνίαν τῶν λαῶν καὶ τῶν ἐποχῶν. Ἔκτοτε ἐφαρμόζεται ὑπὸ πάντων ἀσυναισθήτως πλέον καὶ χωρὶς ἐπίγνωσιν τῶν προϋποθέσεών της (ὅλοι ὁμιλοῦμεν σήμερον περὶ ἀρχῶν, ἀκμῆς, μαρασμοῦ, ἀνθήσεως κλπ.). Εἶναι ἄλλως τε ὁ τρόπος, ὃν ἀντίκρυσε καὶ ὁ Ἀριστοτέλης εἰς τὴν γένεσιν τῆς λογοτεχνίας. Ἀκόμη γονιμωτέρα ὑπῆρξεν ἡ ἀρχὴ τοῦ «ἐθνικοῦ πνεύματος» (Volksgeist) τὴν ὁποίαν εἰσήγαγεν ὁ Χέρδερ. «Ἕκαστος λαὸς ἔχει τὸ κέντρον τῆς εὐδαιμονίας του ἐν ἑαυτῷ, ὅπως πᾶσα σφαῖρα τὸ κέντρον της». Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον συντρίβεται ὁ κοσμοπολιτισμὸς τῆς προτέρας γραμματολογίας, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀδύνατον νὰ ὁδηγήσῃ εἰς ἱστορίαν (ἀφοῦ ἱστορία προϋποθέτει πάντοτε ὅτι τὸ πρότερον συνδέεται πρὸς τὸ ἐπακόλουθον), καὶ μαζὶ καὶ ἡ ἔννοια τῆς προόδου. Εἰσάγεται οὕτω νέον στοιχεῖον, τὸ ἐθνικὸν πνεῦμα, ὡς καθολικὴ πίστις, μὲ σκοπὸν νὰ περιλάβῃ καὶ νὰ ἑρμηνεύσῃ τὰ ἐπὶ μέρους λογοτεχνήματα, τὰ ὁποῖα ἄλλως τείνουν νὰ ἔχουν τὴν μορφὴν τυχαίως καὶ ἀτάκτως δημιουργηθέντων ἔργων. Ἡ συνέχεια τῆς ἐξελίξεως τοῦ ἐθνικοῦ πνεύματος ἀντικατοπτρίζεται εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς γραμματείας, ἡ ὁποία κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀποκτᾷ ἕνα νόημα καὶ μίαν συνοχήν. Ταυτοχρόνως ὅμως ἀποκτᾷ ἕκαστος λαός, ἀκόμη καὶ ὁ μικρότερος καὶ ἀσημότερος, τὴν ἀξίαν του καὶ ἀνυψοῦται, ἔργον δὲ τοῦ ἱστορικοῦ εἶναι νὰ τὸν μελετήσῃ καὶ τὸν ἐννοήσῃ, ὄχι ἐπαινῶν αὐτὸν ἢ κατακρίνων (?) ἀπὸ κριτήρια ἰδικά του, ἀλλὰ κρίνων κατὰ τὰ κριτήρια, ἅτινα παρέχει τὸ ἐθνικὸν αὐτοῦ πνεῦμα εἰς ὡρισμένην ἐποχὴν τῆς ὀργανικῆς του ἐξελίξεως. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως καὶ ἡ καθαρῶς ἀτομιστικὴ ἀντίληψις, καθ' ἣν ἡ ἱστορία τῆς γραμματείας δὲν εἶναι παρὰ σειρὰ βιογραφιῶν τῶν μικρῶν ἢ μεγάλων συγγραφέων, ὑπεχώρησεν εἰς ἀπόψεις μᾶλλον ὀργανικὰς καὶ οὕτως εἰπεῖν ὁμαδιστικάς. Ἀποτέλεσμα ἦτο νὰ προσεχθῇ ἰδιαιτέρως ἡ δημώδης ποίησις τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν, ὅπου τὸ ἐθνικὸν πνεῦμα παρουσιάζεται εἰς τὴν πλήρη του σαφήνειαν καὶ καθαρότητα καὶ ὅπου συλλαμβάνεται εἰς τὴν πηγαίαν της δροσερότητα τὴν καλλιτεχνικὴν ἀρχὴν πάσης λογοτεχνικῆς, ἀκόμη καὶ τῆς ὑψηλοτέρας, παραγωγῆς. Εἰς τὸ ἔργον του «Περὶ τοῦ πνεύματος τῆς ἑβραϊκῆς ποιήσεως» (1782) ἔδειξεν ὁ Χέρδερ ὡς εἰς παράδειγμα τὴν ἐφαρμογὴν τῶν θεωριῶν του.

Ὅ,τι ὁ Χέρδερ φιλοσοφῶν ἐπὶ τῆς ἱστορίας καὶ εἰς γενικὰς ἀρχὰς ἐδίδαξεν, ἐφήρμοσεν ὁ ἱδρυτὴς τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης *Βίγκελμανν* εἰς τὴν μελέτην τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς πλαστικῆς. Μὲ ἀφετηρίαν τὴν ἀρχὴν τοῦ ὀργανισμοῦ, κατέδειξε τὴν βαθμιαίαν ἀνάπτυξιν τῆς καλλιτεχνίας ἀπὸ τῶν πρωτογόνων ἀρχῶν της μέχρι τῆς ὑψίστης τελειότητος καὶ τῆς κατόπιν παρακμῆς, ἀνέπτυξε δὲ καὶ τὰς φραστικὰς κατηγορίας ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων δύνανται τὰ γεγονότα τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης νὰ καταταχθοῦν καὶ μελετηθοῦν. Ἀλλὰ περισσότερον ἀπὸ τὰ ἐπὶ μέρους πορίσματα καὶ τὰς μεθοδικὰς προόδους ἐπέδρασαν εἰς τοὺς συγχρόνους οἱ ἄνδρες οὗτοι μὲ τὸν τελείως καινοφανῆ τρόπον, δι' οὗ ἀντίκρυζαν τὰ προβλήματα τοῦ πνευματικοῦ κόσμου, καὶ ἰδίως τῆς τέχνης, καὶ ἀκόμη περισσότερον μὲ τὴν δύναμιν τοῦ πάθους καὶ τὴν ἁγνότητα τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, μὲ τὸν ὁποῖον ἐγέμιζε τὴν ψυχήν των ἡ ἐνατένισις τοῦ παρελθόντος καὶ ἰδιαιτέρως τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος. Ἦτο ἐποχὴ ὀργασμοῦ, ἓν νέον πάθος Ἀναγεννήσεως, ὅπως τῶν Ἰταλῶν τοῦ ΙΔ' καὶ ΙΕ' αἰῶνος, πάθος θρησκευτικόν.

Ἐν τῷ μεταξὺ καὶ ἡ κλασσικὴ φιλολογία εἶχεν ὑποστῆ ἀνάλογον ἐξέλιξιν. Ἡ ὑπὸ τοῦ Μπέντλεϋ ἐγκαινισθεῖσα κριτικὴ μέθοδος καὶ ἐμπειρικὴ παρατήρησις ἐσυνεχίσθη ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ κατόπιν ἐν Ὁλλανδίᾳ μέχρι τοῦ Κοβήτου, χωρὶς νὰ κατορθώσῃ νὰ ἐξελιχθῇ εἰς συνθετικὴν ἱστορικὴν σύλληψιν τῆς ἀρχαιότητος. Ἐν Γερμανίᾳ ὅμως ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἀναπτυσσομένης γερμανικῆς λογοτεχνίας καὶ ἀκριβῶς εἰς τὸ τότε κέντρον τῆς πρωτοπορείας, τὴν Γοττίγγην, εἰσῆγεν ὁ Χριστιανὸς Χάϊνε, ἰδίως εἰς τὰς προφορικάς του παραδόσεις, τοὺς μαθητάς του εἰς τὴν κατανόησιν τῆς ἀρχαίας λογοτεχνίας, ὡς ποιήσεως, καὶ ἐπραγματεύετο καινοφανῆ προβλήματα, οἷα τὸ «περὶ τοῦ πνεύματος τῆς πτολεμαϊκῆς ἐποχῆς» (1763). Ἀπὸ τὴν σχολήν του προῆλθεν ὁ πατὴρ τοῦ νεοανθρωπισμοῦ καὶ γλωσσολόγος *Γουλιέλμος Οὔμβολδος* (*Wilhelm von Humboldt*), ὅστις ἐδίδαξε νὰ ἐρευνῶμεν ἕνα λαὸν ὡς ἑνότητα εἰς ὅλας του τὰς ἐκδηλώσεις, τὴν γλῶσσαν, τὴν ποίησιν, τὴν πολιτικὴν ὀργάνωσιν, τὴν θρησκείαν κλπ., καὶ γίνεται οὕτως ὁ πνευματικὸς πατὴρ τῶν δύο μεγάλων θεμελιωτῶν τῆς κλασσικῆς γραμματολογίας, τοῦ *Βέλκερ* καὶ τοῦ *Ὀδοφρείδου Μύλλερ*, τοῦ συγγραφέως τῆς ὀνομαστῆς καὶ γλαφυρωτάτης γραμματολογίας τῶν Ἑλλήνων. Μαθητὴς τοῦ Χάϊνε ὑπῆρξεν ἐπίσης ὁ *Φρειδερῖκος Αὔγουστος Βόλφ*, ὅστις μὲ τὸν μαθητήν του Boeckh ὑπῆρξεν ὁ ἱδρυτὴς τῆς συγχρόνου φιλολογικῆς ἐπιστήμης, ὡς ἀρχαιογνωσίας πλέον, περιλαμβανούσης τὸν ἀρχαῖον κόσμον εἰς ὅλας του τὰς ἐκφάνσεις καὶ ἐξεταζούσης αὐτὸν μὲ ἱστορικὸν ρεαλιστικὸν πνεῦμα. Ἐνπεποτισμένοι ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χέρδερ καὶ τοῦ Βίγκελμαν καὶ μὲ τὸν ἱερόν των ἐνθουσιασμὸν διὰ τὸν κόσμον τῆς ποιήσεως οἱ Διόσκοροι τῆς κλασσικῆς γερμανικῆς λογοτεχνίας, δὲν παρέχουν μόνον διὰ τῶν δημιουργικῶν των ἔργων τὴν προϋπόθεσιν πάσης γονίμου γραμματολογικῆς ἐρεύνης, πλουσίαν δηλαδὴ καὶ κλασσικὴν ἐθνικὴν λογοτεχνίαν, ἀλλὰ καὶ ἀμέσως προσάγουν τὴν μέθοδόν της, ὁ μὲν *Σίλλερ* μὲ τὸ ἔργον του «Περὶ ἀφελοῦς καὶ συναισθηματικῆς ποιήσεως» (1794), εἰς τὸ ὁποῖον περὶ τὸ ζεῦγος τῶν φραστικῶν κατηγοριῶν «ἀφελής—συναισθηματική» γίνεται ἡ προσπάθεια νὰ συλληφθῇ ἡ καθόλου εὐρωπαϊκὴ λογοτεχνία, ἀρχαία καὶ νεωτέρα. Αἱ κατηγορίαι αὗται ἀπεδείχθησαν γονιμώταται, ἐπιζοῦν δὲ εἰς τὰς κατηγορίας τοῦ Ἑγέλου «κλασσικὴ—ρωμαντικὴ ποίησις», τοῦ Νίτσε «ἀπολλώνιος—διονυσιακός», μέχρι τοῦ Στρὶχ καὶ τοῦ Βελφφλὶν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας (βλ. κατ.). Ὁ δὲ *Γκαῖτε* ἔδωκεν εἰς τὴν αὐτοβιογραφίαν του «Ἀλήθεια καὶ Ποίησις» (Wahrheit und Dichtung) τὸ παράδειγμα ἐξετάσεως μιᾶς προσωπικότητος ἐν τῇ ὀργανικῇ της ἐξελίξει καθ' ἑαυτὴν καὶ ἐντὸς ὡρισμένου πνευματικοῦ περιβάλλοντος, τὸ παράδειγμα ὀργανικῆς βιογραφίας μὲ κέντρον ἓν ὡρισμένον ἄτομον, ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς τοῦ ὁποίου διερευνᾶται τὸ σύνολον τοῦ προτέρου καὶ συγχρόνου πνευματικοῦ βίου ἑνὸς ἔθνους καὶ μιᾶς ἐποχῆς ὡς ἐν ἑνότητι. Τοιουτοτρόπως ὑπῆρξεν ὁ Γκαῖτε ὁ ἐγκαινιάσας τὰς ἀριστοτεχνικὰς βιογραφίας τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Ὁ κύριος ὅμως κληρονόμος καὶ συνεχιστὴς τῶν διδαγμάτων τοῦ Χέρδερ εἶναι ἡ «Ρωμαντικὴ σχολή». Τῶν ρωμαντικῶν ἡ ἐξέτασις ἀνήκει κυρίως εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς κριτικῆς, οὐχὶ εἰς τὴν τῆς γραμματολογίας. Διότι τὸ ἔργον των δὲν εἶναι κυρίως ἐπιστημονικόν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀποσκοπεῖ εἰς ριζικὴν ἐπίδρασιν εἰς τὴν ὅλην πνευματικὴν ζωὴν μιᾶς ἐποχῆς, εἰς μίαν καλλιτεχνοποίησιν τοῦ συγχρόνου βίου τῇ βοηθείᾳ τῆς λογοτεχνίας καὶ τῆς κριτικῆς, ἡ ὁποία καὶ αὐτὴ πρέπει νὰ ἔχῃ λογοτεχνικὴν μορφὴν καὶ ὕφος ἐπαγωγόν. Ἐντεῦθεν καὶ ὁ ἀγὼν τῶν ρωμαντικῶν ἐστρέφετο ὄχι τόσον ἐναντίον τῆς προτέρας ἐπιστήμης, ὅσον ἐναντίον τῆς κλασσικῆς λογοτεχνίας, καὶ εἶχε χαρακτῆρα αἰσθητικὸν μᾶλλον καὶ φιλοσοφικὸν καὶ πολιτικὸν ἢ στενῶς φιλολογικόν. Τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐθνικοῦ πνεύματος ἐπεκτείνουν καὶ ἐμβαθύνουν ἀκόμη περισσότερον οἱ ρωμαντικοί· προσθέτουν τὴν ἔννοιαν τοῦ πνεύματος τῆς ἐποχῆς (Zeitgeist) καὶ τοῦ πνεύματος τῶν κοινωνικῶν τάξεων (ἱπποτῶν, χωρικῶν, χριστιανικοῦ κλπ.). Ἡ λογοτεχνία δι' αὐτοὺς δὲν εἶναι πλέον μέσον διαφωτισμοῦ, ὅπως εἰς τὸν ΙΗ' αἰῶνα, ἀλλὰ δύναμις πολιτισμοῦ, ὁρμὴ ζωῆς. Ἀπὸ τὸν φιλόλογον ἀξιοῦν κάτι περισσότερον τῆς καθαρῶς νοησιακῆς ἐργασίας· δι' αὐτοὺς ὁ φιλόλογος εἶναι καλλιτέχνης καὶ προφήτης τῶν ἀξιῶν, ἃς ἐδημιούργησαν οἱ λογοτέχναι καὶ ἀνακαλύπτει αὐτὸς διὰ τῆς βαθείας κατανοήσεως (Verstehen). Μὲ ἰσχυρὰν διορατικὴν δύναμιν ἐζήτησαν νὰ συλλάβουν τὴν φυσιογνωμίαν λαῶν, ἐποχῶν, λογοτεχνικῶν γενῶν καὶ ἀτόμων καὶ τὴν ἰδιατέραν των φρασικήν. Οὕτω καταντᾷ δι' αὐτοὺς ἡ ἱστορία τῆς γραμματείας ἱστορία τῶν ἀτομικῶν καὶ

Digitized by Google

ὑπερατομικῶν φραστικῶν τρόπων (Stil). Μὲ ἰδιαιτέραν οὕτως ἀγάπην ἐστράφησαν πρὸς τὴν μελέτην τῆς λαϊκῆς λογοτεχνίας, τῶν παραδόσεων καὶ παραμυθίων τῶν λαϊκῶν τάξεων, ὅπου ἀνεκάλυπτον ἀνόθευτον καὶ διαυγῆ τὴν ἰδιαιτέραν καλλιτεχνικὴν φυσιογνωμίαν ἑνὸς λαοῦ, καὶ ἐκεῖνο ὅπερ ὠνόμαζον «φυσικὴν ποίησιν» (Naturpoesie). Ἀνεύρισκον ἰδιαιτέρως ταύτην εἰς τὴν δημώδη μεσαιωνικὴν παραγωγήν, τὰ ἱπποτικὰ μυθιστορήματα καὶ τὴν ἐρωτικὴν αὐλικὴν ποίησιν, εἰς τὴν θρησκευτικὴν ποίησιν τῶν μεσαιωνικῶν ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων τὴν ἀξίαν τώρα ἀρχίζουν νὰ κατανοοῦν καὶ νὰ ἐξαίρουν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν σκεπτικισμὸν τοῦ Διαφωτισμοῦ καὶ ἐν συνειδητῇ καταφυγῇ πρὸς ἓν περίλαμπρον παρελθόν, ἀπέναντι τοῦ ἀθλίου παρόντος, μὲ τὴν πίεσιν τῆς ναπολεοντείου δυναστείας καὶ τὸν ἐθνικὸν πόνον καὶ τὴν καταισχύνην. Τὸ ἀντιατομιστικὸν πνεῦμα καὶ ἡ ἀφοσίωσις πρὸς τὸ παρελθὸν τοὺς ὁδηγεῖ εἰς ἀναγνώρισιν τῆς ἀξίας τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰς ἀγῶνα σφοδρὸν κατὰ τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος, τῆς Ἀναγενήσεως καὶ τῆς Μεταρρυθμίσεως. Ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀξίζει ν' ἀναφερθοῦν ὁ *Φριδερῖκος Σλέγελ*, ὅστις εἰς τὴν «Ἱστορίαν τῆς ποιήσεως τῶν Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων» (1798) ἐζήτησε νὰ ἐφαρμόσῃ καὶ εἰς τὴν λογοτεχνίαν τὰς κατηγορίας καὶ τὰς μεθόδους τοῦ Βίγκελμανν. Παρ' ὅλην τὴν ἄγνοιαν τῶν λεπτομερειῶν τὸ ἔργον του διακρίνεται διὰ τὴν βαθεῖαν διείσδυσιν εἰς τὸ πνεῦμα τῶν ἐποχῶν καὶ τὰς ὀξυτάτας του παρατηρήσεις. Ὀλιγώτερον βαθὺς ἀλλὰ εὐρυτέρα ἐπιδράσεως εἶναι ὁ ἀδελφός του *Γουλιέλμος Αὔγουστος Σλέγελ*, τοῦ ὁποίου γνωστότατα εἶναι τὰ «Μαθήματα περὶ λογοτεχνίας καὶ τέχνης» (1803—1804). Διὰ σειρᾶς διαλέξεων καὶ ἄλλων δημοσιογραφικῶν μᾶλλον μέσων συνετέλεσεν εἰς διάδοσιν τῶν ἀρχῶν τοῦ ρωμαντισμοῦ ὅσον οὐδείς. Ἀπὸ τοὺς ἐρευνητὰς τῆς μεσαιωνικῆς γραμματείας ἐξέχουν ὁ δημοσιολόγος Ἰωσὴφ Γκοέρρες καὶ οἱ ποιηταὶ Οὐλαντ καὶ Ἄιχεντορφ. Χωρὶς νὰ εἶναι οἱ ἴδιοι ἐπιστήμονες, ἐγένοντο οἱ ρωμαντικοὶ οἱ ἱδρυταὶ τῆς συγχρόνου ἱστορικῆς ἐπιστήμης, δημιουργήσαντες τὰς μεταφυσικὰς βάσεις ἐπὶ τῶν ὁποίων συνειδητῶς ἢ ἀνεπιγνώστως πᾶσα ἐπιστήμη στηρίζεται. Εἶναι φυσικὸν ὅτι εἰς τὰς προσπαθείας των παρεῖδον τὰς λεπτομερείας, παρεβίασαν δὲ πολλάκις τὰ γεγονότα χάριν τῶν γενικῶν των ἀρχῶν, τὰς ὁποίας ὅμως δὲν εἶχον ἐπιδιώξει οὔτε ἐπέτυχον νὰ συναρμολογήσουν εἰς ὡρισμένον σύστημα. Ὁ συστηματικὸς τῆς ἐποχῆς ἦτο ὁ *Ἕγελος*. Τὴν ἀρχήν του, ὅτι ἡ ἐξέλιξις τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῆς ἀνθρωπότητος ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν ἀκολουθίαν τῆς διαλεκτικῆς ἀναπτύξεως τοῦ «νοῦ», ἐν τῇ ὀντολογικῇ του ὑποστάσει δὲν ἐπεδίωξεν ὁ ἴδιος συστηματικῶς νὰ ἀναπτύξῃ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς λογοτεχνίας. Διέκρινεν ὅμως τρία στάδια: τὴν *συμβολικήν*, *κλασσικὴν* καὶ *ρωμαντικὴν* ποίησιν. Ὡς παράδειγμα ἐξέλεξε μᾶλλον τὴν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας, διὰ νὰ δείξῃ τὴν τριαδικὴν ἀρχὴν τῆς θέσεως, ἀντιθέσεως καὶ συνθέσεως, ὅπου ἡ ἐξέλιξις τοῦ νοῦ παρουσιάζεται ἐν ὅλῃ της τῇ καθαρότητι. Οἱ μαθηταί του ὅμως ἐζήτησαν, μὲ μικρὰν ἐπιτυχίαν, τὴν παλλογιστικὴν αὐτὴν ἀρχὴν νὰ ἐφαρμόσουν καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς λογοτεχνίας, τὴν ὁποίαν ἐξετάζουν οὕτως ἐν στενῷ συνδυασμῷ πρὸς τὴν ἐξέλιξιν τῆς ὅλης κοσμοθεωρίας καὶ βιοθεωρίας μιᾶς ἐποχῆς. Ἐξ αὐτῶν δύναται ν' ἀναφερθῇ τὸ ἔργον τοῦ Μαυρικίου Καριὲρ «Ἡ τέχνη ἐν τῇ ἀλληλουχίᾳ τῆς ἐξελίξεως τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν ἰδεωδῶν τῆς ἀνθρωπότητος» 1863—1874), ἥτις διαιρεῖ τὴν λογοτεχνίαν εἰς τὰ τρια στάδια: «Φύσις, συναίσθημα, νοῦς». Ἐν τούτοις ἤδη εἰς τὴν ἐπὶ μέρους ἔκθεσιν ἀκολουθεῖ ὁ Καριὲρ ρεαλιστικὰς τάσεις, ἀκόμη δὲ περισσότερον ὁ τελευταῖος Ἑγελιανὸς Κοῦνο Φίσερ. Μὲ τὴν ἀναγέννησιν τοῦ Ἑγελιανισμοῦ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας ἀρχίζουν αἱ ἰδέαι τοῦ Ἑγέλου νὰ καθίστανται καὶ πάλιν γόνιμοι διὰ τὴν γραμματολογιαν, ἰδίως εἰς τὴν λεγομένην νοογραφικὴν κατεύθυνσιν. Περὶ τὸ 1800, ὅτε ἀκμάζει ὁ ρωμαντισμός, ἡ Γερμανία γίνεται ὁ πνευματικὸς ἡγέτης τῆς Εὐρώπης καὶ ἀρχίζει νὰ ἐπιδρᾷ βαθύτατα εἰς τὰς ἄλλας χώρας. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς γερμανικῆς ἐπιστήμης ἀρχίζει καὶ ἐν Γαλλίᾳ ἡ ἐνασχόλησις μὲ τὴν μεσαιωνικὴν καὶ λαϊκὴν λογοτεχνίαν, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ἐπικράτησιν τῶν συντηρητικῶν ἀρχῶν μετὰ τὸ 1815. Ὁ *Φωριὲλ* ἀνακαλύπτει τὴν δημώδη νεοελληνικὴν ποίησιν (1824), γράφει τὴν ἱστορίαν τῆς προβηγκιανῆς ποιήσεως (1846) μὲ εὐρύτητα πνεύματος καὶ λεπτὸν αἴσθημα, εἰσάγει δὲ τὴν μεσαιωνικὴν γαλλικὴν γραμματείαν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῶν Παρισίων. Τῷ 1830 ἐκδίδει ὁ ἐκεῖ καθηγητὴς *Φραγκῖσκος Βιλλεμαὶν* τὸν «Πίνακα τῆς λογοτεχνίας τοῦ μεσαίωνος», ὅπου ἐξετάζονται συγκριτικῶς ὅλαι αἱ εὐρωπαϊκαὶ λογοτεχνίαι, μὲ εὐρύτητα βλέμματος πρὸς ὅλας τὰς ἐκφάνσεις τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰς πολιτικὰς συνθήκας καὶ τὴν κατάστασιν τῆς παιδείας. Ὡς γνήσιος ἀντιπρόσωπος τῆς γαλλικῆς ἐπιστήμης καὶ μαθητὴς τῶν ρωμαντικῶν, ἀποστέργει τὴν καθαρὰν ἔρευναν ἐπὶ θυσίᾳ τῆς καλαισθησίας, ἐντεῦθεν δὲ τὰ ἔργα του δὲν διακρίνονται διὰ τὴν ἀκρίβειαν εἰς τὰς λεπτομερείας. Τοὐναντίον ὅμως ἐξέχουν, ἰδιαιτέρως δὲ ὁ «Πίναξ τῆς λογοτεχνίας τοῦ ΙΗ' αἰῶνος» (1828), εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ περιβάλλοντος καὶ τῶν πολιτικοκοινωνικῶν συνθηκῶν τῆς ἐμφανίσεως τῶν συγγραφέων, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐξετάζονται μόνον ὡς καλλιτέχναι, ἀλλὰ καὶ ὡς ἱστορικὰ πρόσωπα. Ὁ Βιλλεμαίν, ὁ πατὴρ τῆς γαλλικῆς γραμματολογίας εἰς τὸν ΙΘ' αἰῶνα, ἀκολουθεῖ ἐνταῦθα τὸ παράδειγμα τοῦ ἱστορικοῦ καὶ πολιτικοῦ Γκιζό.

Ὁ ρωμαντισμὸς εἶχε θέσει τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν συγχρόνων ἐπιστημονικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀγώνων. Τὸ στοιχεῖον αὐτὸ διετηρήθη καὶ μετὰ τὴν ἔκλειψιν τοῦ ρωμαντισμοῦ εἰς τὴν γραμματολογικὴν παραγωγὴν τῶν μέσων τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, ἥτις τὴν ἐξιστόρησιν τῆς ἐθνικῆς λογοτεχνίας ἔθετεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν πολιτικῶν, ἐθνικῶν καὶ κοινωνικῶν συζητήσεων τῆς ταραχώδους ἐκείνης περιόδου, ἐπεδίωκε δὲ μᾶλλον παιδαγωγικοὺς σκοποὺς ἢ ἀντικειμενικὴν ἀλήθειαν. Εἰς τὴν Γαλλίαν ἔχομεν ὡς κύριον ἀντιπρόσωπον τῆς τάσεως αὐτῆς τὸν Desiré Nisard, ὅστις ζητεῖ μὲ τὴν πολύτομόν του «Ἱστορίαν τῆς γαλλικῆς λογοτεχνίας» (1844) νὰ μορφώσῃ τοὺς ἀναγνώστας του ἠθικῶς καὶ αἰσθητικῶς. Τὰ ἴχνη του ἀκολουθοῦν ἐν Γαλλίᾳ πολλοί, ὁμοίως ἐν Ἰταλίᾳ, ὅπως ὁ συνεχιστής του Τιραμπόσκ Ἀντώνιος Λομπάρντι (1807) καὶ ὁ Καῖσαρ Καντοὺ (1851). Ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ τῶν ὑψηλῶν ἠθικῶν ἀρχῶν, τὸ ὁποῖον ἀντιπροσωπεύει παρ' ἡμῖν ἡ φιλολογία τοῦ *Ἀδαμαντίου Κοραῆ*, διαπνέεται ὁ πρῶτος συγγράψας ἐπιστημονικὴν ἱστορίαν τῆς ἐθνικῆς λογοτεχνίας τῶν Γερμανῶν (1835), ὁ ἱστορικὸς *Γερβῖνος*, ἐρευνητὴς κλασσικιστὴς ἀρεσκόμενος εἰς ἠθικολογίας, ἀλλὰ καὶ μὲ εὐρύτητα ἱστορικοῦ βλέμματος, ἣν ἤντλησεν ἐκ τῆς ἱστορικῆς σχολῆς. Ἰδιαιτέρως ἐκαλλιέργησαν τὴν γραμματολογίαν ὡς ὄργανον κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν ἰδεῶν οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς λεγομένης «Νέας Γερμανίας» (Junges Deutschland) Λάουμπε (1839), Μοὺντ (1842), Ἰουλιανὸς Σμιτ (1845) καὶ οἱ συντηρητικοὶ Μέντσελ 1858 καὶ Φίλμαρ (1845). Τὰ ἀνωτέρω λεχθέντα περὶ ρωμαντισμοῦ ἀφοροῦν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον εἰς τὰς ἡμιεπιστημονικάς του κατευθύνσεις. Ἡ ἀξία του ὅμως διὰ τὰς ἱστορικὰς ἐπιστήμας κεῖται εἰς τὸ ὅτι ἐγονιμοποίησεν αὐτὰς καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν γένεσιν τῆς «Ἱστορικῆς σχολῆς», ἡ ὁποία ὑπῆρξε διὰ τὴν μεθοδολογίαν τῶν νοολογικῶν ἐπιστημῶν μεγίστης σημασίας. Εἴδομεν πῶς ὁ Βὸλφ καὶ ὁ Boeckh δημιουργοῦν τὴν ἱστορικὴν ἀρχαιογνωστικὴν ἐπιστήμην. Ἀνάλογος ἦτο ἡ ἐργασία τῶν *Νίμπουρ* (*Niebuhr*) καὶ *Ρανκε* (*Ranke*) διὰ τὴν ἱστορίαν, τοῦ *Bopp* καὶ τῶν ἀδελφῶν *Grimm* διὰ τὴν γλωσσικὴν ὡς συγκριτικὴν καὶ ἱστορικὴν ἐπιστήμην, τοῦ *Savigny* διὰ τὴν ἐπιστήμην τοῦ δικαίου κλπ. Κοινὸν χαρακτηριστικὸν ὅλων εἶναι ὁ συνδυασμὸς τοῦ κριτικοῦ πνεύματος τοῦ Διαφωτισμοῦ μὲ τὸν νέον τρόπον τῆς ἐνατενίσεως ἱστορικῶν φαινομένων, ὃν εἰσήγαγον ὁ Χέρδερ καὶ οἱ ρωμαντικοί. Ἐντεῦθεν ἀφ' ἑνὸς μὲν κηρύσσουν τὴν λεπτομερειακὴν διονυχιστικὴν ἔρευναν (τὸ ἰδεῶδες τῆς πολυϊστορίας, τὸ ὁποῖον οὐδέποτε ἐξηφανίσθη ἀπὸ τὴν Γερμανίαν) μὲ τὰς νέας κριτικὰς μεθόδους, καὶ ἀντιτίθενται πρὸς τὰς μεταφυσικὰς συνθέσεις τῶν ρωμαντικῶν καὶ τοῦ Ἑγέλου, αἵτινες παραβιάζουν τὰ γεγονότα, ἀφ' ἑτέρου ὅμως διαπνέονται ἀπὸ στοργὴν καὶ σεβασμὸν πρὸς τὸ παρελθόν, πρὸς τὸ ἀτομικὸν ἐν τῇ ποικιλίᾳ καὶ μοναδικότητι αὐτοῦ, ζητοῦν νὰ κατανοήσουν τὴν πολλότητα καὶ τὴν μεταβολὴν ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ τρέχουν εἰς ἀναζήτησιν τοῦ γνησίου καὶ ἀνοθεύτου καὶ αὐθιγενοῦς. Πᾶσα ἐποχὴ ἀντιπροσωπεύει δι' αὐτοὺς μίαν ἀξίαν ἰδιάζουσαν. («Πᾶσα ἐποχὴ εὑρίσκεται εἰς ἄμεσον πρὸς τὸν Θεὸν σχέσιν, ἡ δὲ ἀξία της δὲν κεῖται εἰς ὅ,τι ἐξ αὐτῆς προέρχεται, ἀλλ' εἰς αὐτήν της τὴν ὕπαρξιν ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῆς φύσει», *Ράνκε* 1850.) Αἱ παλαιότεραι ἐποχαὶ δὲν ἀντιπροσωπεύουν πλέον προλήψεις, ἀντὶ δὲ μηχανικότητος καὶ μηχανικῶν ὀντοτήτων, παρουσιάζουν ὀργανικὰς ἑνιαίας καθ' ἑαυτὰς μορφάς, ἐν παμποικίλῳ ἀπ' ἀλλήλων παραλλαγῇ. Ἡ ἀντίθεσις ὅμως πρὸς τὰς μεταφυσικὰς θεωρίας τῶν Ἑγελιανῶν καὶ τοὺς κομματισμοὺς τῶν Νεογερμανῶν ὤθει τὴν ἱστορικὴν ταύτην σχολὴν ἀκόμη περισσότερον πρὸς τὸν ἀγγλογαλλικὸν «θετικισμὸν» τοῦ Κόντ, ὅστις ἐνισχυόμενος ἀπὸ τὰς προόδους τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἤρχισε νὰ κατακτᾷ ἔδαφος. Τὸ κήρυγμα τῆς ἐξακριβώσεως τῶν λεπτομερειακῶν προβλημάτων, πραγματοποιηθὲν κυρίως εἰς τὴν Γερμανίαν (ἐνῷ αἱ νεολατινικαὶ χῶραι καὶ ἡ Ἀγγλία ἐν μέρει μόνον ἠκολούθουν), ἐπανέφερε βαθμηδὸν εἰς τὴν παλαιὰν πολυϊστορίαν, τὴν ὁποίαν ἀντιπροσωπεύει τὸ βιβλιογραφικὸν μᾶλλον ἢ γραμματολογικὸν ἐγχειρίδιον τοῦ Goedecke (1859). Αἱ ὁμαδιστικαὶ ἀρχαὶ τοῦ ρωμαντισμοῦ καὶ τῶν συνθετικῶν βιαιοτήτων τῶν Ἑγελιανῶν ἤρχισαν νὰ ἀπομονώνουν τὰ ἄτομα, ἡ δὲ γραμματολογία νὰ μεταβάλλεται εἰς σειρὰν βιογραφιῶν ἐπιφανῶν λογοτεχνῶν· εἰς τοῦτο ὡδήγει καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ Sainte-Beuve, τοῦ ἐπιφανεστάτου Γάλλου κριτικοῦ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ὅστις εἰς τὴν τέχνην τῶν γραμματολογικῶν προσωπογραφιῶν (Portraits), αἵτινες συνεχίζουν τὴν συνήθειαν τῶν ἐγκωμίων, ἔδωκεν ἀνέφικτα πρότυπα κριτικῆς τέχνης. Ὁ ἴδιος συνήθιζε νὰ διερευνᾷ τὸν ἰδιωτικὸν βίον τῶν λογοτεχνῶν καὶ νὰ ἐξαίρῃ τὴν γνῶσιν αὐτοῦ πρὸς κατανόησιν τοῦ ἔργου των. Ἐντεῦθεν ἤρχισεν εἰς τὴν γραμματολογίαν ἡ ἔρευνα περὶ τὴν χρονολογίαν καὶ τὰ περιστατικὰ τοῦ βίου τῶν ἀνδρῶν αὐτῶν, νέαι πηγαὶ (ἀλληλογραφία, ἔγγραφα οἰκογενειακὰ κλπ.) ἐξεδίδοντο, μὲ λεπτομερῆ δὲ ἀνάλυσιν ἐζητεῖτο νὰ καθορισθῇ ἡ χρονολογία καὶ ἡ βιωτικὴ ἀφορμὴ ἑνὸς ἑκάστου τῶν ἔργων. Ἀφ' ἑτέρου ἡ μελέτη τῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν συνθηκῶν δὲν παρημελεῖτο. Αὗται τοὐναντίον παρεῖχον τὸ πλαίσιον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἡ λογοτεχνικὴ προσωπικότης ἐτοποθετεῖτο, καὶ τοὺς παράγοντας, οἵτινες ἔδωσαν εἰς τὸ δημιουργικόν της ἔργον ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν κατεύθυνσιν. Ἰδιαιτέρα ἄρα κατεβάλλετο προσπάθεια νὰ ἐξακριβωθοῦν αἱ ἐπιδράσεις, ὑπὸ τὰς ὁποίας διεμορφώθη ἡ προσωπικότης καὶ τὰ πρότυπα τῶν ἔργων της. Εἰς τὴν τροπὴν αὐτὴν πρὸς τὸν θετικισμὸν εἶχε προηγηθῆ ἡ κλασσικὴ *φιλολογία*, ἡ ὁποία διεμόρφωσεν ὡρισμένην μέθοδον πρὸς ἀποκατάστασιν τῶν κειμένων καὶ ἑρμηνείαν αὐτῶν, μέθοδον εἰλημμένην ἐκ τῆς ἐμπειρίας. Ἡ μεγάλη χρονικὴ ἀπόστασις ἀφ' ἡμῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ ἀποσπασματώδης παράδοσις τῆς ἀρχαίας γραμματείας καὶ τὸ πενιχρὸν τῶν περὶ αὐτῆς εἰδήσεων καθίστα τὸν σύνδεσμον τῆς συνθετικῆς γραμματολογικῆς ἐκθέσεως πρὸς τὴν λεπτομερειακὴν ἔρευναν καὶ διαπίστωσιν τῶν ἐπὶ μέρους γεγονότων πολὺ στενότερον. Ἀκόμη καὶ σήμερον, παρὰ τὰς προσπαθείας ὑπὲρ συνθετικωτέρας ἐρεύνης, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ χωρισθῇ ἡ κλασσικὴ γραμματολογία ἀπὸ τὴν λεπτομερειακὴν ἔρευναν. Εἰς τὰς ὑποθέσεις καὶ τὰ φανταστικὰ οἰκοδομήματα, μὲ τὰ ὁποῖα ἐζήτουν πολλάκις ἄλλοτε νὰ συμπληρώσουν τὰ κενὰ τῆς παραδόσεως, ἀντετάχθη ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς κλασσικῆς φιλολογίας ἡ νηφάλιος διαπίστωσις τῶν γεγονότων, ἡ ἀνάλυσις τῶν ὑπαρχόντων μνημείων, ἐκ τῶν ὁποίων κατ' ἀνάγκην οὐδὲν θὰ ἔπρεπε νὰ παραμεληθῇ, ὅσον ἀσήμαντον καὶ ἂν ἦτο. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ προτίμησις πρὸς ὡρισμένους μεγάλους συγγραφεῖς ἢ περιόδους ἀκμῆς, ὅπως τὴν ἐκαλλιέργει ὁ κλασσικισμός, παρεμερίσθη καὶ ἡ προσοχὴ τῶν φιλολόγων ἐστράφη πρὸς τὰς ἀνερευνήτους μετακλασσικὰς περιόδους· Συγχρόνως ὅμως καὶ ἡ ἑνότης, ἡ συνολικὴ ἰδέα, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ὁ νεοανθρωπισμὸς καὶ ρωμαντισμὸς εἶχον συλλάβει τὸν ἀρχαῖον ἑλληνορρωμαϊκὸν κόσμον, συνετρίβη, ἡ δὲ προσπάθεια νὰ κριθῇ πᾶν ἄτομον καὶ πᾶσα ἐποχὴ δικαίως καὶ καθ' ἑαυτά, ἡ συστηματική, κατὰ τὸ πρότυπον τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, προσπάθεια νὰ ἐξορισθῇ ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην πᾶσα ἀξιολογικὴ κρίσις ἢ ὑπερεμπειρικὴ (ἄρα μεταφυσικὴ - φιλοσοφικὴ) σύνθεσις, ἥτις θὰ συνεσκότιζεν ὡρισμένην λεπτομέρειαν ἢ θ' ἀντέφασκε πρὸς ἄλλην, συνετέλεσαν ὥστε ἡ γραμματολογία νὰ μὴ παρέχῃ παρὰ σειρὰν μονογραφιῶν, ὅπως ἡ τοῦ *Μπεργκ*, ἢ σειρὰν αὐτοτελῶν εἰκόνων ὡς ἡ τοῦ Βιλαμόβιτς, ἢ καὶ ἁπλῆν συσσώρευσιν ὑλικοῦ καὶ βιβλιογραφικῶν παραπομπῶν, ὅπως ἡ ἑλληνικὴ τῶν Χρὶστ - Σμίτ, ἡ λατινικὴ τοῦ Schanz καὶ ἡ βυζαντινὴ τοῦ *Κρουμβάχερ*. Ἐξαίρεσιν ἀπετέλεσαν εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τὸ βιβλίον τοῦ Νίτσε «Περὶ τῆς γενέσεως τῆς τραγῳδίας», καὶ ἡ «Ψυχὴ» τοῦ Ρῶντε, ἀλλ' ἐκ τούτων τὸ μὲν πρῶτον ἠγνοήθη (καὶ ὄχι τελείως ἀδίκως) ὑπὸ τῆς φιλολογικῆς ἐπιστήμης, τὸ δὲ δεύτερον δὲν ἔσχε μεθοδικῶς ἐπίδρασιν εἰς αὐτήν. Φυσικά, ὅπως πάντοτε, καὶ ἐδῶ ἡ προσωπικότης ἵσταται ὑπεράνω τῶν μεθόδων. Ἐντεῦθεν καὶ ἄνδρες, οἷοι ὁ Droysen, Mommsen, Usener, Βιλαμόβιτς, Leo, Heinze κλπ. φθάνουν εἰς ἐξαιρέτους συνθετικὰς ἐρεύνας, παρ' ὅλας τὰς δυσκολίας, ἃς ἀντιτάσσει ἡ θετικιστική των ἀντιφιλοσοφικὴ μέθοδος, καὶ ἀκόμη ἡ φύσις τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἐρεύνης των. Ἀλλ' αὗται ὀφείλονται μᾶλλον εἰς τὴν ἀτομικήν των βαθύνοιαν καὶ καλλιτεχνικὴν ἰδιοφυΐαν.

Ἀπὸ τὴν κλασσικὴν φιλολογίαν ἐπεξετάθη ἡ μέθοδος αὕτη καὶ εἰς τὰς νεωτέρας φιλολογίας. Οἱ κλασσικοὶ φιλόλογοι Μαυρίκιος Χάουπτ καὶ Λάχμανν διέπλασαν τὴν μέθοδον, καθ' ἣν ἔπρεπε νὰ γίνωνται αἱ ἐπιστημονικαὶ ἐκδόσεις τῶν κειμένων, μαθητής των δὲ ὑπῆρξεν ὁ πατὴρ τῆς «ἱστορικο - φιλολογικῆς σχολῆς» τῆς γερμανικῆς γραμματολογίας Γουλ. Σέρερ, ὅστις εἰς τὴν «Ἱστορίαν τῆς γερμανικῆς λογοτεχνίας» (1883) ἔδωκε τὸ κλασσικὸν πρότυπον παρομοίου γραμματολογικοῦ ἔργου. Τὴν μέθοδόν του διετύπωσε διὰ τριῶν λέξεων, καθ' ἃς ἔργον τοῦ γραμματολόγου εἶναι νὰ μελετήσῃ εἰς πάντα συγγραφέα «ὅ,τι ἐκληρονόμησεν» (Ererbtes), «ὅ,τι ἔμαθεν» (Erlerntes) καὶ «ὅ,τι ἐβίωσεν» (Erlebtes). Τὸ πρῶτον ἀναφέρεται εἰς τὰς ἐπιδράσεις, τὰς ὁποίας ἔσχεν ὁ καλλιτέχνης ἀπὸ τὴν ὑπάρχουσαν ἤδη λογοτεχνικὴν καὶ γενικῶς πνευματικὴν παράδοσιν εἰς ὅλας της τὰς ἐκφάνσεις, εἰς ἰδέας, λογοτεχνικὰς μορφάς, μέτρον, γλῶσσαν, θέματα καὶ προβλήματα λογοτεχνικά. Τὸ δεύτερον εἰς ὅ,τι ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ συγχρόνου του

Digitized by Google

πνευματικοῦ βίου, ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν ἄλλων ἔργων, ἀπὸ τὰς παρατηρήσεις καὶ τὴν πεῖραν τοῦ ἰδίου ἔργου προσέθεσεν. Τὸ τρίτον εἰς ὅ,τι ἀπὸ τὴν ἀτομικήν τοι ζωὴν ἔσχεν ἐπίδρασιν εἰς τὴν λογοτεχνικήν του παραγωγὴν ἐν τῷ συνόλῳ ἢ ἐπὶ μέρους. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴν αὐτὴν πηγάζουν τρία τινά: 1) Ἡ μέθοδος αὕτη ἔχει χαρακτῆρα βιογραφικὸν μᾶλλον παρὰ ὁμαδικόν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ρωμαντικὴν κατεύθυνσιν καὶ ἐν ἄλλῃ λουχίᾳ πρὸς τὸ ἀτομιστικὸν πνεῦμα τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος. Κέντρον τῆς ἐρεύνης δὲν εἶναι μία ἐποχὴ ἢ ἕνας λαὸς (αὐτὸ εἶναι, οὕτως εἰπεῖν, τὸ εὐρύτερον πλαίσιον, καὶ ἔχει σημασίαν διὰ τὴν ἔκθεσιν μᾶλλον) ἢ ἡ ἐξέλιξις ἑνὸς γένους ἢ μιᾶς φραστικῆς κατευθύνσεως, ἀλλὰ τὸ ἄτομον, τὸ δὲ περιβάλλον ἀποκτᾷ σημασίαν, καθόσον ἑρμηνεύει τοῦτο, καθόσον παρέχει τὰ συστατικὰ στοιχεῖα, ἐξ ὧν ἐν μέρει τοῦτο ἀπαρτίζεται. Ἀφ' ἑτέρου πάλιν εἰς τὸ κέντρον τῆς ἐρεύνη δὲν τοποθετεῖται τὸ καλλιτέχνημα καθ' ἑαυτό, ὡς τὸ κατ' ἐξοχὴν ἀντικείμενον τῆς ἐρεύνης καὶ οὐσιῶδες στοιχεῖον, ἀλλὰ ἡ προσωπικότης ἀποτελεῖ τὴν πηγήν, τὴν ἑνότητα, ἐξ ἧς ὡς δι' ἀπορροῆς ἕκαστα τῶν ἔργων ἑρμηνεύονται. Ὄχι, διὰ τοῦ ἔργου δὲν γνωρίζομεν τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ διὰ τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἔργον. Ἐντεῦθεν κατὰ προτίμησιν ἐτράπησαν οἱ γραμματολόγοι εἰς συγκέντρωσιν καὶ χρησιμοποίησιν τῶν ἔξω τῶν δημιουργικῶν ἔργων πηγῶν τῆς βιογραφίας τῶν ἀτόμων τῇ βοηθείᾳ ἀρχειακῶν ἐρευνῶν. Οὐδὲν ἐξ ὅσων ἀναφέρεται εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀτόμου ἀπὸ τῶν ὑλικωτέρων μέχρι τῶν πνευματικωτέρων του ἐνασχολήσεων δὲν ἐθεωρήθη ἀδιάφορον, ἀλλ' ὅλα εὕρισκον τοὺς φιλοτίμους ἐκδότας καὶ σχολιαστάς των. Τὸ ἰδεῶδες ἦτο ν' ἀναπαρασταθῇ ἡ ζωὴ ἑνὸς ἀτόμου διὰ πᾶσαν ἡμέραν, πᾶσαν ὥραν, πᾶσαν στιγμήν, εἰ δυνατόν, ὥστε νὰ ἔχωμεν τὸ ἡμερολόγιον τῆς ζωῆς τοῦ λογοτέχνου καὶ τῆς ζωῆς τῶν περὶ αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἐρωμένης του μέχρι τοῦ μαγείρου του, νὰ γνωρίζωμεν τοὺς προγόνους του καὶ να ἐξακριβώσωμεν ὅλα τὰ βιβλία ἅτινα ἀνέγνωσε, καὶ ὅλα τὰ φραστικὰ ἢ νοητικὰ στοιχεῖα τῶν ἔργων του, τὰ ὁποῖα δὲν ἐδημιούργησεν αὐτός, ἀλλ' εὗρεν εἰς τὴν περὶ αὐτὸν πνευματικὴν ἀτμοσφαῖραν ἢ ἤντλησεν ἀπὸ τὰς ἀναμνήσεις τῆς ἀναγνώσεως ἑνὸς βιβλίου· αὐτὴ ἡ μεταφορὰ π. χ. ἀπαντᾷ ἐκεῖ καὶ ἐκεῖ πρὸ τοῦ Γκαῖτε, αὐτὴν τὴν ἰδέαν τὴν ἤντλησεν ἀπ' ἐκεῖνο τὸ βιβλίον, αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν ἐπραγματεύθη ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν αὐτοῦ τοῦ λογοτεχνήματος ἢ τοῦ γεγονότος. Ἡ συγκομιδὴ ὑπῆρξε πλουσιωτάτη, γενεαὶ ὅλαι ἐπιστημόνων μεγαλων ἢ μικρῶν κατώρθωσαν νὰ συγκεντρώσουν πλῆθος γεγονότων, νὰ καθορίσουν παραλληλισμοὺς φραστικῶν μέσων καὶ ἰδεῶν, νὰ διαλευκάνουν χρονολογικὰ ζητήματα κλπ. καὶ νὰ δημιουργήσουν οὕτω τὰς βάσεις καὶ προϋποθέσεις, ἄνευ τῶν ὁποίων ἀδύνατος εἶναι οἱαδήποτε γραμματολογικὴ ἔρευνα. Ἀπὸ τὸ πλῆθος αὐτὸ τοῦ συγκεντρωθέντος ὑλικοῦ ἀντλοῦν οἱ σύγχρονοι, εἴτε τὸ ὁμολογοῦν εἴτε ὄχι ἄνευ δὲ αὐτοῦ θὰ ἦτο πᾶσα συνθετικὴ ἐργασια πομφόλυγες, ὄχι ἐπιστήμη Ἀφ' ἑτέρου ὅμως εἰς τοὺς μικροτέρους ἀντιπροσώπους τῆς σχολῆς ταύτης ἐθεωρήθη ἡ ἐργασία αὕτη, ἥτις κυρίως εἶναι προεργασία, τὸ ἅπαντον τῆς γραμματολογικῆς ἐρεύνης καὶ ἐξεφυλίσθη πολλάκις εἰς μικρολογίαν. Τὸ ἐπεισόδιον τοῦ φιλολόγου ἐκείνου, ὅστις ἐδημοσίευσε μὲ κριτικὴν εὐσυνειδησίαν τὰ πρὸς τὴν πλύντριάν του σημειώματα τοῦ Γκαῖτε, ἔμεινε κλασσικόν. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν ἰσχύει διὰ τοὺ κυρίους ἀντιπροσώπους τῆς σχολῆς, ἡ ὁποία ἀκριβῶς εἰς μονογραφίας κατέλιπε κλασσικὰ ἔργα μὲ εὐρεῖαν συνθετικὴν δύναμιν —ἐντὸς τῶν ὁρίων φυσικὰ τῆς βιογραφίας, ὅπως π. χ. ἡ βιογραφία τοῦ Λέσσιγκ ὑπὸ τοῦ ἀρίστου διαδόχου τοῦ Σέρερ τοῦ Eriche Schmidt, ἡ τοῦ Σίλλερ ὑπὸ Ἰακώβου Μίνορ, ἡ τοῦ Βίγκελμανν ὑπὸ Justi, ἡ τοῦ Πλάτωνος ὑπὸ Βιλαμόβιτς. 2) Ἡ μέθοδος αὕτη ἔχει χαρακτῆρα ἀναλυτικὸν μᾶλλον ἢ συνθετικόν. Ὁ γραμματολόγος ὀφείλει τὸ ἔργον ἢ τὴν προσωπικότητα, ἥτις τοῦ παρουσιάζεται ὡς ἑνιαῖον ὅλον, νὰ ἀναλύσῃ εἰς τὰ συστατικὰ στοιχεῖα, μορφὴν καὶ ὕλην κατ' ἀρχὰς καὶ περαιτέρω ἀκόμη ν' ἀναλύσῃ τὸ περιεχόμενον εἰς τὰ συστατικὰ μοτίβα, εἰς τὰς ἐπὶ μέρους ἰδέας κλπ. Ὡσαύτως ἡ μορφή, μετρικὴ ἢ πεζή, πρέπει ν' ἀναλυθῇ εἰς τὰ γλωσσικά της στοιχεῖα καὶ τὰ φραστικὰ μέσα καὶ ἕκαστον ἐξ αὐτῶν νὰ μελετηθῇ γενετικῶς καὶ νὰ ταξινομηθῇ. Καὶ τὸ ὅλον πάλιν ἔργον πρέπει ν' ἀναλυθῇ εἰς τὰ στάδια ἀπὸ τῆς πρώτης συλλήψεως μέχρι τῆς ὁριστικῆς ἐκδόσεως, νὰ παρακολουθηθῇ ἡ γένεσις τοῦ ἔργου, μὲ τὴν βοήθειαν πολλάκις τῶν διασωθέντων σχεδιαγραφημάτων τοῦ ποιητοῦ, ὅπως π. χ. διὰ τὸν Γκαῖτε ἢ τὸν Σολωμόν.

Τὸ ἴδιον γίνεται καὶ διὰ τὴν προσωπικότητα τοῦ ποιητοῦ, ἡ ὁποία ἀναλύεται εἰς ὅ,τι παρέλαβεν, ἔμαθεν, ἔζησεν, ἕκαστον δ' αὐτῶν παρακολουθεῖ ἰδιαιτέρως. Ζωὴ καὶ ἔργον τοῦ ποιητοῦ ἀναλύεται εἰς σειρὰν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐξηκριβωμένων γεγονότων, μιμήσεων, ἰδεῶν κλπ. Ἡ προσπάθεια νὰ τὰ συναρμολογήσῃ κανεὶς εἰς ἓν ὅλον ὀργανικὸν (ὄχι ὡς μωσαϊκὴν εἰκόνα), εἰσάγουσα φιλοσοφικὰς ἀπόψεις καὶ κατηγορίας, ἐθεωρεῖτο τὸ ὀλιγώτερον παραγωγὸς ὑποθέσεων, συνήθως ἀντιεπιστημονική, διότι ἐξήρχετο ἐκείνου, ὅπερ ἠδύνατο ἐμπειρικῶς νὰ ἐξακριβωθῇ καὶ λογικῶς ν' ἀποδειχθῇ. Καὶ ἐδῶ ἔχομεν τὴν ἐπίδρασιν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, αἱ ὁποῖαι εἰς τὴν ἀντίληψιν πολλῶν γραμματολόγων καὶ συνειδητῶς ἐτάχθησαν ὡς πρότυπον. Τούτων τὸ ἔργον στηρίζεται ἀκριβῶς εἰς τὴν ἀναγωγὴν διὰ τῆς ἀναλύσεως τῆς πλουσίας καὶ ποικίλης πραγματικότητος, ὅπως μᾶς τὴν παρουσιάζει ἡ ζωή, εἰς ἁπλᾶ πρωταρχικὰ στοιχεῖα καὶ τοὺς συνδυασμούς των, καὶ τὴν ἀνεύρεσιν ἐμπειρικῶς προφανῶν σχέσεων, ἐπὶ τῆς μηχανικῆς αἰτιότητος βασιζομένων. Τὸ ἀντιμεταφυσικὸν πνεῦμα τοῦ αἰῶνος ηὐνόει τὴν κατεύθυνσιν αὐτήν, ἡ δὲ ἀνάπτυξις τῆς συνειρμικῆς ψυχολογίας τοῦ Βοὺντ ἐπὶ καθαρῶς ἐμπειρικῶν βάσεων ἐνίσχυσε τὴν ἀναλυτικὴν μέθοδον, ὅταν κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος ὁ ψυχολογισμὸς ἔσπευδε νὰ κατακτήσῃ ὅλας τὰς ἱστορικὰς ἐπιστήμας. Εἰς τοὺς δύο τόμους τῶν «Ἀρχῶν τῆς γραμματολογίας» (1897—1911) τοῦ Ἐρνέστου Ἔλστερ ἔχομεν τὸ κτυπητότερον παράδειγμα ἀναλυτικῆς μεθόδου ἐν συνδυασμῷ πρὸς ψυχολογιστικὰς ἀρχάς. Καὶ ἐδῶ ἡ γραμματολογικὴ ἐργασία τῶν παρελθουσῶν γενεῶν ἐδημιούργησε τὴν ἀπαραίτητον ἀφετηρίαν καὶ τὰς βάσεις τῆς ἐρεύνης, ἀλλ' ὄχι καὶ τὸ κύριον αὐτῆς ἔργον, πολλάκις δ' ἐτράπη πρὸς πεπλανημένας ὁδοὺς (παράδειγμα ἡ ἱστορία τῆς ὁμηρικῆς φιλολογίας). 3) Καὶ τὰ τρία ἔργα τοῦ γραμματολόγου εἶναι πράγματα δυνάμενα ἐμπειρικῶς νὰ καθορισθοῦν. Ἐντεῦθεν λαμβάνει ἡ γραμματολογία τῆς σχολῆς ταύτης *νοησιοκρατικὸν* καὶ *θετικιστικὸν* χαρακτῆρα. Ὡς ἔργον τοῦ ἐπιστήμονος θέτει τὴν ἐξακρίβωσιν γεγονότων, ὑποκειμένων εἰς τὴν ἐμπειρίαν καὶ μόνην καὶ δυναμένων νὰ ἀποδειχθοῦν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πηγῶν διὰ τῆς λογικῆς. Πᾶν ἄλλο κριτήριον (ἠθικόν, αἰσθητικὸν κλπ.) ἐθεωρεῖτο ἀντιεπιστημονικὸν καὶ ἢ ἐξεβάλλετο τελείως ἢ παρεισήγετο λαθραίως καὶ ἀνεπιγνώστως ἢ καὶ προσηρτᾶτο ἀνοργάνως εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν. Διότι λογικῶς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διακριθῇ εἰς τὴν γραμματολογίαν τὸ ἐπουσιῶδες ἢ τὸ οὐσιῶδες· ὅτι ὁ Θουκυδίδης εἶναι ἀνώτερος τοῦ Μαλάλα, ὁ Ὅμηρος τοῦ Τριφιοδώρου, ὁ Σολωμὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου, δὲν δύναται ἐπιστημονικῶς ν' ἀποδειχθῇ, παρὰ μόνον μὲ ἠθικὰ ἢ αἰσθητικὰ κριτήρια. Ἂν τώρα εἰς τὰς γραμματολογίας ἀφιερώνετο μεγαλύτερος χῶρος εἰς τὸν Γκαῖτε ἢ εἰς τὸν Βίλαντ, ἐγίνετο τοῦτο ἀνεπιγνώστως καί, οὕτως εἰπεῖν, δι' ἀνοργάνου παρεισδύσεως ἑτερονόμων κριτηρίων· ὡσαύτως ἦτο ἀντιφατικὴ πρὸς τὴν ὅλην μέθοδον ἡ προσθήκη αἰσθητικῶν, κατὰ τὸ πλεῖστον ἀναποδείκτων καὶ ὑποκειμενικῶν κρίσεων, περὶ τοῦ ἔργου τῶν λογοτεχνῶν. Καὶ ἐδῶ ἔχομεν τὴν ἐπίδρασιν τῶν συγχρόνων φυσικῶν ἐπιστημῶν, αἱ ὁποῖαι ὡς ἐκ τῆς φύσεώς των, ἀποκρούουν ἐκ τῶν προτέρων πᾶσαν ἀξιολογικὴν κρίσιν. Εἶναι ἄλλως ἡ ἐποχὴ τοῦ ὑλισμοῦ εἰς τὴν φιλοσοφίαν, τῆς μονοκρατορίας τῶν πειραματικῶν ἐπιστημῶν, ἥτις ὁδηγεῖ εἰς δημιουργίαν πειραματικῆς ψυχολογίας, αἰσθητικῆς κλπ. καὶ ἀκόμη «πειραματικοῦ μυθιστορήματος» Ἡ φυσιοκρατικὴ σχολὴ κυβερνᾷ ἐν Γαλλίᾳ, καὶ ἐξ αὐτῆς εἰς τὰς ἄλλας χώρας, ἐνῷ εἰς τὰς εἰκαστικὰς τέχνας προχωρεῖ ἡ ἐξέλιξίς της εἰς τὰ ἔσχατα, μέχρι τοῦ λεγομένου *ἐμπρεσσιονισμοῦ*. Τὸ ἰδανικὸν πάσης ἐπιστήμης εἶναι νὰ δώσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν πιστὴν ἀπεικόνισιν ἐκείνων, ἅτινα παρέχουν αἱ αἰσθήσεις μας καὶ ν' ἀναγάγῃ τὰς ἀρχάς της εἰς ὡρισμένους μαθηματικοὺς τύπους, νὰ δημιουργήσῃ νόμους ἔχοντας ἀπεριόριστον τοπικῶς καὶ χρονικῶς ἰσχύν. Ἓν ἀκόμη βῆμα ἔμενε πρὸς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, καὶ αὐτὸ συνετελέσθη ὑπὸ τοῦ *Ἱππολύτου Ταίν*. Ἡ γερμανικὴ ἱστορικὴ σχολὴ προσέκρουε πρὸ τῆς προσωπικότητος, τὴν ὁποίαν ἐθεώρει κέντρον καὶ ἀφετηρίαν τῆς ἐρεύνης. Αὐτὴ ὅμως ἦτο ἀκριβῶς τὸ κύριον ἐμπόδιον ἐναντίον μιᾶς καθαρῶς θετικιστικῆς ἀντιλήψεως τῶν ἱστορικῶν πραγμάτων, ἐφόσον ἀπετέλει καταφανῆ ἀντίδρασιν ἐναντίον τῶν «ἀναγκαιοκρατικῶν» (déterministes) βάσεων πάσης φυσικῆς καὶ ἑπομένως θετικιστικῆς ἐπιστήμης, καὶ ἀποκρούει πᾶσαν καθαρῶς νοησιοκρατικὴν σύλληψιν τοῦ ἱστορικοῦ βίου. Τὴν δυσκολίαν ταύτην ἦρεν ἐκ τοῦ μέσου ὁ Ταίν, μὲ τὴν διδασκαλίαν του, ὅτι ὁ καλλιτέχνης εἶναι δημιούργημα τριῶν παραγόντων: τῆς «φυλῆς», τοῦ «περιβάλλοντος» καὶ τῆς «στιγμῆς». Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον παρουσιάζεται ὁ καλλιτέχνης ὡς ἀναγκαῖον δημιούργημα τῆς ἐποχῆς του. Τοὺς παράγοντας αὐτοὺς εἶχον τονίσει ἤδη ἀπὸ τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος ὡς χρησίμους πρὸς κατανόησιν τοῦ καλλιτεχνικοῦ ἔργου· ἡ θεωρία τοῦ Ταὶν προσθέτει ὡς νέον, ὅτι μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ καλλιτεχνήματος ἀποκαθιστᾷ τὴν σχέσιν μηχανικῆς αἰτιότητος καὶ λογικῆς ἀναγκαιότητος. Δι' αὐτοῦ τοῦ μέσου ἐπιτυγχάνει ὁ Ταὶν συνθετικὴν ἀντίληψιν τῶν ἱστορικῶν πραγμάτων, ἂν καὶ εὑρίσκεται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀποκλείσῃ κάθε ἀξιολογικὴν κρίσιν ἢ μᾶλλον νὰ ζητήσῃ εἰς μάτην νὰ ὑπαγάγῃ τὰς ἀξιολογικὰς κρίσεις εἰς νοησιακὰς κατηγορίας. Ὅπως πάντοτε, ἡ στενότης τῆς μεθοδικῆς του ἀρχῆς δὲν ἐμποδίζει τὴν ἰσχυράν του φιλοσοφικὴν διάνοιαν νὰ δημιουργήσῃ εἰς τὸ «Δοκίμιον περὶ τοῦ Τίτου Λιβίου καὶ τοῦ Λαφονταὶν» (1860) καὶ τὴν «Ἱστορίαν τῆς ἀγγλικῆς λογοτεχνίας», πρότυπα γραμματολογικὰ ἔργα.

Ἡ ἱστορικὴ σχολὴ εἶναι δημιούργημα γερμανικόν, ἐν Γερμανίᾳ δὲ ἔφθασεν εἰς τὴν ὑψίστην της ἐξέλιξιν καὶ εἰς ὅλας της ἀκόμη τὰς ὑπερβολάς. Τοὐναντίον εἰς τὴν Γαλλίαν, Ἰταλίαν καὶ Ἀγγλίαν δὲν ἀνεπτύχθη μὲν αὐτοτελῶς ἱστορικὴ καὶ μεθοδικὴ γραμματολογικὴ ἐπιστήμη, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ἡ στενοτέρα σύνδεσις πρὸς τὴν ζωήν, ἡ εὐρυτέρα κοινωνιολογικὴ μόρφωσις, καὶ πρὸ παντὸς τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ μελέτη τῆς κλασσικῆς καὶ μετακλασσικῆς λογοτεχνίας ἀπετέλει ἔργον τῶν κριτικῶν, ἠμπόδισε τὴν τελείαν ἐπικράτησιν τῆς ἀναλυτικῆς μεθόδου. Ἡ καλαισθησία θεωρεῖται ἐκεῖ ἀπαραίτητον προσὸν τοῦ γραμματολόγου, καὶ αὐτὴ στρεβλοῦται μὲ τὰς λεπτομερειακὰς ἀναλυτικὰς ἐρεύνας. Ἐντεῦθεν ὑπάρχει αὐστηρὰ διάκρισις μεταξὺ τῶν λογίων (érudit) καὶ τῶν κριτικῶν. Οἱ πρῶτοι διερευνοῦν συνήθως, κατὰ τὰς μεθόδους τὰς δημιουργηθείσας ἐν Γερμανίᾳ καὶ κατὰ γερμανικὰ πρότυπα, τὴν μεσαιωνικὴν κυρίως λογοτεχνίαν καὶ τὰ ἱστορικὰ προβλήματα, εἰς τοὺς δευτέρους ἐπαφίεται ἡ συνθετικὴ ἐργασία (ἐπὶ τῇ βάσει πολλάκις ἀνακριβῶν πληροφοριῶν καὶ ἀβασανίστων εἰδήσεων, εἰλημμένων ἐκ δευτέρας καὶ τρίτης χειρός), ἡ ὁποία συνίσταται εἰς ψυχολογικὴν καὶ αἰσθητικὴν ἀνάλυσιν τῶν ἔργων καὶ ἔχει μονογραφικὸν συνήθως χαρακτῆρα. Εἰς τὴν Γερμανίαν τὸ ἔργον τοῦτο δὲν θεωρεῖται ἔργον ἐπιστημόνων, ἀλλὰ μᾶλλον κριτικῶν, ἐνῷ εἰς τὰς ἄλλας χώρας ἡ διάκρισις αὐτὴ δὲν γίνεται. Φυσικὰ δὲν λείπουν καὶ οἱ σοβαροὶ γραμματολόγοι ἐρευνηταί, ὅπως ὁ Pierre καὶ Gaston Paris, ὁ Petit de Julenille καὶ κυρίως ὁ Γουσταῦος Λανσόν, ὅστις ζητεῖ νὰ δημιουργήσῃ ἀνάλογον ἐπιστημονικὴν ἔρευναν καὶ ἐν Γαλλίᾳ διὰ τοὺς κλασσικοὺς συγγραφεῖς. Εἰς μεγαλυτέραν ἐξάρτησιν ἀπὸ τὴν γερμανικὴν ἐπιστήμην εὑρίσκεται ἡ ἰταλικὴ φιλολογία κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Ὁπωσδήποτε αἱ χῶραι αὗται κατέχουν πρωτεύουσαν θέσιν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς κριτικῆς μᾶλλον ἢ τῆς γραμματολογίας, εἶναι δὲ τελείως ἀμέτοχοι τῶν μεθοδικῶν ζυμώσεων, αἵτινες ἀπασχολοῦν ἤδη τὴν γερμανικὴν φιλολογικὴν ἐπιστήμην. Ὅθεν ἡ ἔκθεσις τῶν συγχρόνων κατευθύνσεων τῆς γραμματολογικῆς ἐπιστήμης θὰ περιορισθῇ κατ' ἀνάγκην εἰς μόνην τὴν Γερμανίαν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *John E. Sandys,* A history of the classical scholarschip I (2 ἔκδοσις 1906), II (1908), III (1903).— *George Saintsbury,* A History of criticisme (1900) τόμ. 3.—*Ewald Flügel,* The history of English philology ἐν E. Flügel «Memorial Volume», California 1906 σ.8—35.—*Gust. Gröber,* Geschichte der romanischen philologie (ἐν Gumdriss der romanischen philologie I 2 ἔκδ. Strassbürg 1904.—*Sigm. von Lempicki* Geschichte der deutschen Literaturwissenschaft bis zum 18 Jahrhundert (Göttingen 1920).

Αἱ σύγχρονοι κατευθύνσεις. Ἀπὸ εἰκοσαετίας περίπου, ἰδίᾳ δὲ μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, ὅστις καὶ δῶ ἐπετάχυνε μᾶλλον τὸν ρυθμὸν τῆς ἐξελίξεως, εὑρίσκεται ἡ φιλολογία καὶ ἰδιαιτέρως ἡ γραμματολογία εἰς τὸ στάδιον μεθοδολογικῶν ζυμώσεων καὶ συζητήσεων γενικωτέρων προβλημάτων, χωρὶς ὅμως νὰ καταλήξῃ εἰς ὡρισμένην ἀποκρυσταλλωμένην μορφήν. Πανταχόθεν ἀνακινοῦνται προβλήματα καὶ ἐπιχειροῦνται λύσεις αὐτῶν, ὁ ἀγὼν τῶν ἰδεῶν καὶ μεθόδων εὑρίσκεται εἰς μεγάλην ὀξύτητα, νέοι τρόποι διαπραγματεύσεως τῶν γραμματολογικῶν πραγμάτων παρεισάγονται. Σπανίως θὰ συναντήσῃ τις ὁμοφωνίαν μεταξὺ καὶ δύο ἔστω ἐρευνητῶν, αἱ δὲ διάφοροι μέθοδοι, αἵτινες προτείνονται, διατρέχουν την κλίμακα ἀπὸ τῆς καθαρᾶς προσωπολατρείας μέχρι τοῦ ἀκράτου ὁμαδισμοῦ (collectivismus) καὶ ἀπὸ τοῦ ἀχαλινώτου ὑποκειμενισμοῦ μέχρι τῆς ψυχροτέρας ὑλιστικῆς ἀντιλήψεως. Κοινὸς εἰς ὅλας εἶναι ὁ ἀγὼν ἐναντίον τῆς μέχρι πρό τινος ἀποκλειστικῶς κυριαρχούσης ἱστορικῆς-θετικιστικῆς μεθόδου, ἡ δὲ προσπάθειά των δὲν στρέφεται κυρίως εἰς τὸν πλουτισμὸν τοῦ ὑλικοῦ τῶν γνώσεων, διὰ τὸν ὁποῖον ἀναγνωρίζεται ἡ ἱστορικὴ μέθοδος ὡς ἡ μόνη κατάλληλος, ἀλλ' εἰς τὴν συστηματικὴν αὐτοῦ κατάταξιν, τὴν ζωντάνευσιν τῶν συγκεντρωμένων γεγονότων, τὴν ἐμβάθυνσιν εἰς αὐτά, τὴν σύλληψιν τοῦ οὐσιώδους στοιχείου τῆς λογοτεχνικῆς παραγωγῆς. Ἐναντίον τῆς ἱστορικῆς μεθόδου ἐπιρρίπτεται, ὅτι δὲν εἶναι εἰς θέσιν παρὰ τὰ γεγονότα νὰ συλλάβῃ τὸ πνεῦμα, διὰ τὸ ὁποῖον ἔχουν τὴν ἀξίαν των καὶ τὰ γεγονότα, καὶ τὴν ζωὴν εἰς τὴν ποικίλην της ἐμφάνισιν, ἀλλὰ μόνον ὡρισμένους χρονολογικοὺς καὶ βιογραφικοὺς σταθμούς. Ἡ ζωὴ τοῦ Γκαῖτε π.χ. εἶναι κἄτι περισσότερον ἀπὸ τὸ ἄθροισμα χρονολογιῶν καὶ γεγονότων, ἅτινα θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ καταλογογραφηθοῦν εἰς δύο σελίδας. Αὐτὸ τὸ «περισσότερον», αὐτὴν τὴν ὁλότητα τῆς ζωῆς ἐν τῇ γενικότητί της συγχρόνως εἰς τὸν πλοῦτον τῶν ἀτομικῶν της χαρακτηριστικῶν ἀδυνατεῖ νὰ συλλάβῃ ἡ ἱστορικὴ σχολή, διότι ὁ θετικισμὸς καὶ ἡ ἐμπειρική της γνωσιολογία δὲν τῆς παρέχει τ' ἀπαραίτητα ὄργανα. Ἐπί-

Digitized by Google

σης ὁ «Φάουστ» τοῦ Γκαῖτε εἶναι κἄτι περισσότερον ἀπὸ ἁπλοῦν ἄθροισμα ἰδεῶν, ἀτομικῶν ἢ δανεισμένων, φραστικῶν μέσων, μέτρων, εἰκόνων, μοτίβων κλπ., ὅπως ζητεῖ ὁ ἀναλυτικὸς τρόπος ἐρεύνης τῆς ἱστορικῆς μεθόδου νὰ παραστήσῃ. Εἶναι ὀργανικὸν ὅλον, μὲ αἰσθητικὰς ἀξίας, ἠθικὴν δύναμιν καὶ πλοῦτον διανοητικόν, εἶναι καλλιτέχνημα, ἀλλὰ πρὸς κατανόησιν ἑνὸς καλλιτεχνήματος ὁ θετικισμὸς δὲν διαθέτει ὄργανα. Χωρὶς νὰ παραγνωρίζῃ τὰς ὑπηρεσίας τῶν παλαιοτέρων εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, ζητεῖ ἡ σύγχρονος γραμματολογία μεθοδικῶς νὰ ὑποτάξῃ ἐκεῖνο, ὅπερ οἱ παλαιοί, παρὰ τὴν μέθοδόν των, χάρις εἰς τὴν προσωπικήν των ἰδιοφυΐαν ἐπετύγχανον. Καὶ ἀκόμη περισσότερον ζητεῖ τὴν συνθετικὴν αὐτὴν ἔρευναν νὰ ἐφαρμόσῃ εἰς τὴν κατανόησιν περιόδων ὅλων, κατευθύνσεων, σχολῶν, ἐν ὀργανικῇ ἑνότητι καὶ ὄχι ὡς ἄθροισμα ἀτομικοτήτων λαμβανομένων. Ζητεῖ νὰ διεισδύσῃ εἰς τὴν οὐσίαν ἐννοιῶν, ὅπως ρωμαντισμός, κλασσικισμός, Μπαρὸκ κλπ., ἐν εὐρυτάτῳ συνδυασμῷ πρὸς τὴν συνολικὴν κατάστασιν τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ. Ποῖαι εἶναι αἱ κατάλληλοι πρὸς τοῦτο μέθοδοι καὶ ποῖαι αἱ βασικαὶ αἰσθητικαὶ προϋποθέσεις, ἀποτελεῖ ἀκόμη ἀντικείμενον ἐρίδων, αἵτινες ἐξακολουθοῦν σφοδρόταται. Ἐντεῦθεν καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ τῆς συγχρόνου γραμματολογικῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ μόνον περὶ τῶν πολλῶν κατευθύνσεών της. Ἡ τροπὴ αὐτὴ τῆς γραμματολογίας εὑρίσκεται ἐν στενοτάτῃ ἐπαφῇ πρὸς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ὅλου πνευματικοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἐποχῆς μας. Ἡ πρότυπος θέσις τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ὡς τῶν κατ' ἐξοχὴν ἐξηκριβωμένων καὶ ἀπηλλαγμένων προϋποθέσεων ἐπιστημῶν, ἀρχίζει νὰ κλονίζεται πολὺ πρὸ τοῦ 1900, ἀφ' ἧς ἡ κριτικὴ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἐπιστημῶν τούτων, ὅπως π. χ. τοῦ Ἑρρίκου Πουανκαρὲ ἢ καὶ τῶν φιλοσόφων, ὡς τοῦ Μπουτρού, κατέδειξεν, ὅτι ἡ ἀντίληψις αὕτη εἶναι πεπλανημένη. Ἀφ' ἑτέρου αἱ γνωσιολογικαὶ ἔρευναι τοῦ Βίντελμπαντ καὶ τοῦ μαθητοῦ του Ρικερτ κατέδειξαν, ὅτι μεταξὺ τῆς μεθόδου τῶν φυσικῶν καὶ τῶν νοολογικῶν ἐπιστημῶν ὑπάρχει ἀγεφύρωτον χάσμα, καὶ ὅτι ἀμφότεραι ἔχουν τὸ ἴδιον δικαίωμα ὑπάρξεως, διότι ἀντικρύζουν τὴν πραγματικότητα ἀπὸ ἄλλην ἑκάστη πλευράν. Τοιουτοτρόπως τὸ ἰδανικὸν τῆς προσαρμογῆς τῶν μεθόδων τῶν ἱστορικῶν ἐπιστημῶν πρὸς τὰς τῶν φυσικῶν ἐκλονίσθη εἰς τὰς βάσεις του. Ταυτοχρόνως ὅμως ἐξήρθη ἡ αὐτονομία τοῦ κόσμου τοῦ πνεύματος καὶ ἡ ἐπιστροφὴ πρὸς τὴν ἰδεολογικὴν φιλοσοφίαν ἤρχισε μὲ γοργὸν ρυθμὸν νὰ συντελῆται, ἀφ' ὅτου ἀνεγνωρίσθη, ὅτι αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι τμῆμα μόνον τῆς πραγματικότητος ἠμποροῦν νὰ μᾶς δώσουν καὶ ὅτι οὔτε τὰ πορίσματά των, οὔτε ἡ μέθοδός των στηρίζουν ἐπαρκῶς τὸν ὑλισμόν. Ἡ μέχρι τοῦδε περιφρονουμένη μεταφυσικὴ ἤρχισε νὰ ἀποκτᾷ νέαν ἐπίδρασιν, ἡ φιλοσοφία τοῦ Ἑγέλου, τὰ θρησκευτικὰ συγκροτήματα, ὁ μυστικισμός, ἤρχισαν νὰ εὑρίσκουν βαθυτέραν ἀπήχησιν καὶ ν' ἀποκτοῦν ὀπαδούς.

Ὁ κόσμος τῶν ἀξιῶν εἰσάγεται εἰς τὸν κύκλον τῆς φιλοσοφικῆς ἐρεύνης καὶ καθίσταται μετὰ τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ τὸ κέντρον τῶν νέων μεταφυσικῶν συστημάτων (Wertphilosophie—Kultu philosophie). Ἡ διαρκῶς προχωροῦσα εἰδίκευσις, ἡ συναίσθησις ὅτι, χωρὶς αὐτεπίγνωσιν τῆς ἀνωτέρας ἀποστολῆς της, ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα καταντᾷ ἁπλῆ παιδιά, κατέστησεν αἰσθητὴν τὴν ἀνάγκην τῆς συνθέσεως, εἰς ὅλας δὲ τὰς νοολογικὰς ἐπιστήμας καὶ ἰδιαιτέρως τὴν ἱστορίαν, συναντῶμεν προσπαθείας ὅπως τὰ κτηθέντα συλληφθῶσιν εἰς μίαν ἑνότητα. (Κλασσικὸν παράδειγμα εἶναι ἡ τολμηρὰ σύνθεσις τοῦ *Spengler*). Ἡ πειραματικὴ ψυχολογία ἀνεγνωρίσθη, ὅτι δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ ψυχικοῦ βίου πέραν τῶν ἁπλῶν αἰσθημάτων καὶ ἐρεθισμῶν, στερεῖται δὲ ὀργάνου διὰ νὰ συλλάβῃ τὰ ἀνώτερα ψυχικὰ φαινόμενα, τὰ ὁποῖα καὶ περισσότερον ἐνδιαφέρουν. Εἰς συμπλήρωσίν της ἀποσκοπεῖ πλῆθος νέων ψυχολογικῶν μεθόδων, ἡ ψυχολογία τῶν μορφῶν (Gestaltpsychologie), τῆς προσωπικότητος, (τοῦ Οὐΐλλιαμ Στέρν), τῆς διαρθρώσεως (Strukturpsychologie), ἡ νοολογικὴ ψυχολογία (Geisteswissenschaftliche) τοῦ Ed. Spranger κλπ. Ἐναντίον τοῦ «ἱστορισμοῦ», ὅστις φονεύει τὴν δρᾶσιν καὶ ὁδηγεῖ εἰς τὸν σχετικισμόν, ἤγειρεν ἀγῶνα μὲ τὸ φλογερὸν πάθος τοῦ προφήτου καὶ ποιητοῦ ὁ Νίτσε, μὲ ἐπιστημονικὰ δὲ ἐπιχειρήματα καὶ φιλοσοφικὴν δικαιολογίαν ὁ περιφανὴς θεολόγος Ἐρνέστος Troeltsch.

Εἰς τὸν νοησιοκρατισμὸν (Intellektualismus) τῆς θετικῆς σχολῆς ἀντέταξεν ἡ «φιλοσοφία τῆς ζωῆς» τοῦ Bergson καὶ Simmel, ὅτι ἡ διάνοια οὔτε τὸ μόνον οὔτε τὸ ἄριστον μέσον εἶναι νὰ γνωρίσωμεν τὴν ζωήν, ὅτι τοὐναντίον φονεύει τὴν ζωὴν μὲ τὸ νὰ τὴν τοποθετεῖ εἰς ψυχρὰς λογικὰς ἐννοίας και ὅτι τὴν ζωὴν ἐν τῇ ὁλότητί της δυνάμεθα μόνον διὰ τῆς ἐνοράσεως (intuition) να συλλάβωμεν. Μὲ βαθυτέραν γνωσιολογικὴν ἐπιχειρηματολογίαν συνεπλήρωσε τὰς ἀρχὰς αὐτὰς ἡ «φαινομενολογία» τοῦ Χοῦσσερλ καὶ τοῦ Μὰξ Σέλερ. Ἐντεῦθεν ἤρχισε καὶ τὸ ἀλογιστικὸν μέρος (irrational) τοῦ ψυχικοῦ μας βίου νὰ ἐκτιμᾶται, ἀφοῦ δὲν ἐθεωρεῖτο πλέον ἁπλῆ ἀτελὴς βαθμὶς γνώσεως, ἀλλὰ πολύτιμον βοήθημα πρὸς κατανόησιν τῆς ζωῆς καὶ τῆς τέχνης. Βαθμηδὸν κατενοήθη ὅτι εἰς ἓν φιλοσοφικὸν σύστημα ἢ ἓν ἱστορικὸν ἔργον, ἀκόμη καὶ εἰς ἓν συνθετικὸν ἔργον φυσικῆς ἐπιστήμης, ὑπάρχουν περισσότερα στοιχεῖα ἀλογιστικὰ καὶ ὑποκειμενικά, παρ' ὅ,τι ὁ ἀφελὴς ρεαλισμὸς τοῦ ΙΘ' παρεδέχετο. Ἀνάλογος ἦτο η ἐξέλιξις εἰς τὰς τέχνας. Τὸν ρεαλισμὸν και τὴν φυσιοκρατίαν τῆς σχολῆς τοῦ Ζολᾶ καὶ τὴν ἐσχάτην αὐτῶν ἐκδήλωσιν εἰς τὸν ἐμπρεσσιονισμόν, διεδέχθησαν περισσότερον ἐσωτερικαί, τὴν αὐτονομίαν τοῦ πνεύματος ἐξαίρουσαι, καλλιτεχνικαὶ κατευθύνσεις, ἀπὸ τοῦ συμβολισμοῦ καὶ τοῦ νεορρωμαντισμοῦ μέχρι τοῦ ἐξπρεσσιονισμοῦ, ὅστις τοῦ καλλιτέχνου τὴν ἔμπνευσιν τοποθετεῖ ἀπόλυτον κυρίαρχον ὑπεράνω καὶ αὐτῶν τῶν νόμων καὶ τῶν συνηθειῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου. Αἱ ἴδιαι ἀκριβῶς δυνάμεις ὁδηγοῦν εἰς τὴν ἀναγέννησιν τοῦ μυστικιστικοῦ πνεύματος, ὅπως τὴν συναντῶμεν εἰς τὸν Ρῶσον Δοστογέφσκη, τὸν Γερμανὸν Ρίλκε τὸν Γάλλον Ζὰμ κλπ. Ἐντὸς τοῦ πλαισίου τούτου ἐξετάζοντες θὰ δυνηθῶμεν νὰ κατανοήσωμεν καὶ τὰς συγχρόνους κατευθύνσεις τῆς γραμματολογίας. Εἰς τὸ σημεῖον ὅμως αὐτὸ πρέπει προηγουμένως νὰ γίνῃ λόγος περὶ τοῦ *Γουλιέλμου Ντιλταῖ*, ὁ ὁποῖος ἔσχε κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τεραστίαν ἐπίδρασιν εἰς τὸν πνευματικὸν βίον τῆς συγχρόνου Γερμανίας γενικῶς, ἰδιαιτέρως δὲ εἰς τὴν γραμματολογίαν, ἧς ὑπῆρξεν ὁ ἀληθινὸς πρόδρομος εἰς τὴν σημερινήν της ἐξέλιξιν. Αἱ γραμματολογικαί του ἐργασίαι ἐδημοσιεύθησαν κυρίως τὸν ΙΘ' αἰῶνα εἰς τὴν ἀκμὴν τοῦ θετικισμοῦ καὶ διὰ τοῦ ὁ δὲν ἔσχον τότε ἐπίδρασιν. Μόλις περὶ τὰ τέλη τοῦ αἰῶνος αὐτοῦ ἤρχισαν νὰ προσέχουν τὰς ἐργασίας τοῦ βαθυστοχάστου φιλοσόφου, ὅστις ἐζήτησε νὰ δημιουργήσῃ διὰ τὰς νοολογικὰς ἐπιστήμας ὅ,τι ὁ Κὰντ διὰ τὰς μαθηματικὰς καὶ φυσικάς. Τῷ 1906 ἐκυκλοφόρησαν εἰς τόμον αἱ τέσσαρες ρηξικέλευθοι γραμματολογικαί του μελέται ὑπὸ τὸν τίτλον «Βίωμα καὶ ποίησις» (Erlebnis und Dichtung), μὲ τὰς ὁποίας ἤνοιξε τὸν δρόμον εἰς βαθυτέραν κατανόησιν τῆς ποιήσεως καὶ τῆς λειτουργίας της ἐν τῷ πνευματικῷ βίῳ. Ἡ θεμελιώδης ἀρχὴ τοῦ Ντιλταῖ εἶναι, ὅτι καὶ ἡ ποίησις δὲν εἶναι ἁπλῆ παιδιά, οὔτε κἄτι τελείως ἐξωτερικόν, ἀλλὰ «ἑρμηνεία τῆς ζωῆς» (Lebensdeutung), ὅπως ἀκριβῶς ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ θρησκεία, ἀπὸ τὰς ὁποίας ὅμως διαφέρει, ὡς πρὸς τὰ μέσα ἅτινα χρησιμοποιεῖ, καὶ τὸν βαθμὸν τῆς καθολικότητος. Τὴν οὐσίαν τῆς ποιήσεως ζητεῖ νὰ κατανοήσῃ ἀπὸ βαθεῖαν ἀνάλυσιν τοῦ διαφόρου τρόπου, καθ' ὃν ἀντικρύζει ὁ ποιητὴς τὸν κόσμον καὶ τὴν ζωήν, μὲ τὸν ὁποῖον παρουσιάζεται εἰς αὐτόν, καὶ τὴν ζωντανὴν πεῖραν τῆς ζωῆς του (Erlebnis), τὸ νόημα τῆς ζωῆς. Ὁ ποιητὴς ἀπὸ τὴν ζωὴν ἀρπάζει ὡρισμένον μέρος καὶ αὐτὸ ἐξαίρει εἰς σημαντικότητα, εἰς σύμβολον τῆς ὁλότητος τῆς ζωῆς καὶ τῶν προβλημάτων της, ἀφαιρουμένων τῶν τυχαίων περιστατικῶν, ὑπὸ τὰ ὁποῖα τὸ σύμβολον αὐτὸ εἰς τὴν ἀτομικήν του πεῖραν παρουσιάσθη. Τὸ καθολικὸν νόημα τῆς ζωῆς ζητεῖ ὁ ποιητής, εἴτε φυσιοκρατικὸς εἶναι εἴτε ἰδεολόγος, νὰ συλλάβῃ καὶ νὰ παραστήσῃ, ὄχι δὲ τὴν πραγματικότητα. Καὶ τοῦτο κατορθώνει ὄχι μὲ ἐννοίας καὶ μὲ ἀντικειμενικὴν προσήλωσιν εἰς τὴν πραγματικότητα, ὅπως ἡ φιλοσοφία, ἀλλὰ ἐλευθέρως καὶ μὲ τὴν χρῆσιν τῶν πλαστικῶν μέσων τῆς τέχνης. Αὐτὴν τὴν διαφορὰν πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψει, ἂν δὲν θέλωμεν νὰ καταλήξωμεν εἰς νοησιοκρατίαν τῆς ποιήσεως. Μὲ σπανίαν διεισδυτικὴν δύναμιν, προικισμένος μὲ τὸ χάρισμα νὰ αἰσθάνεται καὶ συλλαμβάνῃ εἰς τὴν οὐσιώδη των μορφὴν τὸ ἀτομικὸν καὶ ὑπερατομικόν, τὴν ἐξέλιξιν καὶ τὸν ἐσωτερικὸν ρυθμὸν τοῦ γίγνεσθαι, τὰς διακλαδώσεις καὶ ἀντανακλάσεις μιᾶς ἰδέας διὰ μέσου ποικίλων ἀτόμων καὶ ἐποχῶν τῶν ὁποίων περιέγραφε τὴν ἰδιοφυΐαν, κατέδειξεν εἰς τὰς ἀναλύσεις διαφόρων ποιητικῶν ἔργων τῆς γερμανικῆς καὶ ξένης λογοτεχνίας τὴν γονιμότητα τῶν φιλοσοφικῶν του ἀρχῶν, ὄχι μόνον εἰς τοὺς λεγομένους ποιητὰς ἰδεῶν. Μὲ μεγάλην διαύγειαν πνεύματος κατήρτισεν ὡρισμένην τυπολογίαν «μορφῶν βιώματος» (Erlebnisform) καὶ «ψυχικῶν διαρθρώσεων» (Struktur), ἐντὸς τῶν ὁποίων ἠθέλησε νὰ συλλάβῃ τὴν ὁλότητα τῆς καλλιτεχνικῆς των φύσεως, χωρὶς νὰ καταφύγῃ εἰς τὰς τυπικὰς διακρίσεις τοῦ κλασσικισμοῦ. Οὕτω π.χ. διακρίνει ἀντικειμενικοὺς καὶ ὑποκειμενικοὺς ποιητάς, ὡς ὁ Δίκενς καὶ ὁ Ρουσώ, ποιητὰς τῶν πραγμάτων καὶ ποιητὰς τοῦ ἐγὼ (Sachdichter-Ichdichter) καὶ οὕτω καθεξῆς. Αἱ ἀναλύσεις του αὗται ἐπῆρξαν τὸ πρότυπον ἀναλόγων ἐργασιῶν ἐν Γερμανίᾳ, αἵτινες εἰσδύουν βαθύτατα εἰς τὴν κατανόησιν τῆς οὐσίας τῶν λογοτεχνημάτων, εἰς τὰς μελέτας του δὲ τὰς ἀναφερομένας εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ ἐγονιμοποίησε τὴν φιλοσοφικὴν ἀντίληψιν τῆς ἱστορίας καὶ ἠλευθέρωσε τὴν γραμματολογίαν ἀπὸ τὰ στενὰ γραμματειακὰ ὅρια.

Αἱ κύριαι κατευθύνσεις τῆς συγχρόνου γραμματολογίας εἶναι αἱ ἑξῆς:

α') Βιογραφική: Ἐναντίον τῆς φιλολογικῆς σχολῆς ἐπιρρίπτεται ἡ κατηγορία, ὅτι ἡ ἀναλυτικὴ ἀπομονωτικὴ ἔρευνα εἶναι ἀνίκανος νὰ συλλάβῃ ὑπερατομικὰς ἑνότητας, ἐντὸς τῶν ὁποίων νὰ κατατάξῃ τὸ ἄτομον. Ἡ βιογραφικὴ σχολὴ προσθέτει ἐπὶ πλέον ὅτι καὶ τὸ ἄτομον εἰς τὴν οὐσιώδη του ὑπόστασιν δὲν εἶναι ἱκανὴ νὰ συλλάβῃ, ἕνεκα τῆς θετικιστικῆς της κατευθύνσεως, ἥτις ὁδηγεῖ εἰς μικρολογίαν καὶ ἐξωτερικότητα, ζητοῦσα νὰ συλλάβῃ μὲ νοησιακὰ μέσα κἄτι τὸ ὁποῖον μόνον μὲ καλλιτεχνικὴν ἐνόρασιν εἶναι δυνατὸν ἐν τῇ ὁλότητι καὶ τῇ οὐσίᾳ του νὰ συλληφθῇ, δηλαδὴ τὴν φύσιν τοῦ καλλιτέχνου. Κυρίως ἐνδιαφέρει ἡ οὐσία τοῦ καλλιτέχνου, ὡς ἀξία καὶ δύναμις πνευματική, καὶ ὄχι ἡ γένεσις, οὔτε ἐν σχέσει πρὸς τὰ γεγονότα τοῦ ἐξωτερικοῦ του βίου (ὅπως εἰς τὴν φιλολογικὴν σχολήν), οὔτε ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ἐσωτερικήν του ἐξέλιξιν (*Ἕρμαν Γκρίμμ*).

Ἡ προτέρα βιογραφία εἶναι μᾶλλον περιγραφική, διότι ἀφορμᾶται ἀπὸ τὴν ἀφελῆ πίστιν, ὅτι ἡ ἱστορία εἶναι ἁπλῆ, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πιστὴ ἀναπαράστασις τῶν γεγονότων, τὰ ὁποῖα ζητεῖ νοησιακῶς νὰ συλλέξῃ καὶ συναρμολογήσῃ. Διὰ τὴν βιογραφικὴν σχολὴν ἔργον τοῦ γραμματολόγου εἶναι νὰ συλλάβῃ μὲ μίαν ἰσχυρὰν ἐνορατικὴν δύναμιν, πεπλουτισμένην μὲ θρησκευτικὴν διαίσθησιν, τὸ οὐσιῶδες στοιχεῖον μιᾶς προσωπικότητος, ὅπερ ὑπάρχει εἰς αὐτὴν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους καὶ ἐκδηλώνεται εἰς τὴν ζωήν της, ὅπως καὶ εἰς τὰ ἔργα της, νὰ ἑρμηνεύσῃ τὸ στοιχεῖον αὐτό, καὶ νὰ καταστήσῃ δηλαδὴ εἰς ἡμᾶς προσιτόν, ὄχι πλέον ὡς ἁπλῆν εἰκόνα τοῦ παρελθόντος, ἀλλ' ὡς πνευματικὴν δύναμιν τοῦ παρόντος. Τὸ «εἶναι» ἑνὸς καλλιτέχνου δὲν εἶναι ἀντικείμενον ψυχολογικῆς ἀναλύσεως, ἀλλ' αἰσθητικῆς ἢ ἠθικῆς ἐρεύνης, διότι τὸ εἶναι δὲν εἶναι ἁπλοῦν ἀντικείμενον ἐρεύνης, ἀλλ' ἀξία ζωντανή. Τοῦ εἶναι τούτου αἱ ὑποστάσεις εἶναι διτταί: τὸ ἔργον ἀφ' ἑνός, ἡ ζωὴ ἀφ' ἑτέρου. Αὐτοῦ λοιπὸν τοῦ εἶναι, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸ ἀπόλυτον καὶ ἄχρονον καὶ αἰώνιον εἰς τὸν βίον καὶ τὰ ἔργα τοῦ καλλιτέχνου, ζητεῖ ἡ βιογραφία νὰ μελετήσῃ καὶ νὰ ἑρμηνεύσῃ τὴν ἐξέλιξιν, ὅπως ὁ προφήτης παρακολουθεῖ τὴν φωνὴν τοῦ θείου εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ φυσικοῦ καὶ ἀνθρωπίνου κόσμου. Ἐντεῦθεν προσλαμβάνει ἡ βιογραφικὴ ἀφήγησις κἄτι τὸ μνημειῶδες καὶ τεχνοτροπημένον (stilisiert), τὸ τυπικὸν καὶ σχηματικόν. Δι' αὐτῆς τῆς μνημειώδους ἐνότητος ζητεῖ ἡ βιογραφία νὰ ἐπιβληθῇ ὡς τι σύνολον εἰς τὸν ἀναγνώστην, ἐν συνειδητῇ περιφρονήσει τῶν ἱστορικῶν λεπτομερειῶν καὶ τῶν παραπομπῶν. Ἀντικειμενικότητα δὲν ἐπιζητεῖ νὰ καταστήσῃ πιστευτήν, διότι καὶ δὲν θεωρεῖ ὅτι τὸ ἔργον εἶναι ἐπιστημονικόν, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς σημερινῆς ἐπιστήμης. Οἱ μεγάλοι καὶ θεῖοι δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ ἐνορατικῶς καὶ μὲ θρησκευτικὴν καὶ προφητικὴν διαίσθησιν καὶ μὲ πλατωνικὸν ἔρωτα νὰ μᾶς ἀποκαλυφθοῦν εἰς τὴν ὑπόστασιν των τὴν ἀληθινήν. Ἡ κατάλληλος δι' αὐτοὺς γνωσιολογικὴ μέθοδος εἶναι ἡ ἐπιστήμη, ὅπως τὴν ἐκαλλιέργησεν ὁ Γκαῖτε καὶ πρὸ αὐτοῦ ὁ Πλάτων. Ἐκεῖνο ὅπερ δίδουν, δὲν εἶναι πραγματικότης πλέον, ἀλλὰ σύμβολον ἄχρονον, εἰς μῦθος. Οὕτως ὠνόμασεν ὁ Μπέρτραμ τὸν βιογραφίαν τοῦ Νίτσε «Δοκίμιον μυθολογίας». Οἱ ὀπαδοὶ τῆς κατευθύνσεως αὐτῆς ὑπέστησαν τὴν ἐπίδρασιν τῆς φιλοσοφίας τῆς ζωῆς τοῦ Ζίμμελ καὶ κυρίως τοῦ περὶ τὸν ποιητὴν Γκεώργκε καλλιτεχνικοῦ κύκλου, ὅστις ζητεῖ μίαν ἀνανέωσιν τοῦ ὅλου μας βίου ἐπὶ πνευματικῶν καὶ αἰσθητικῶν βάσεων. Αἰσθάνονται ἑαυτοὺς ὄχι ὡς ἐπιστήμονας ἀλλ' ὡς καλλιτέχνας τῆς ἐπιστήμης, καὶ προφήτας μιᾶς λατρείας ἡρώων ἐν συνειδητῷ ὑποκειμενισμῷ, μὲ τὸ σπινθηροβόλον δὲ καὶ πλούσιον ὕφος των ἐξασκοῦν ἰσχυρὰν ἐπίδρασιν εἰς τὴν νεωτέραν γενεάν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς σχολῆς *Fr. Gundolf* αἱ βιογραφίαι τοῦ Γκαῖτε (1916), Κλάϊστ (1923), Γκεώργκε (1920), Καίσαρος (1924), Παρακέλσου (1927), Σαίξπηρ (1928) καὶ τὸ θεωρητικὸν βιβλίον «Dichter und Helden» (1921).— *E. Bertram*, «Nietzsche-Versuchemer Mythologie» (1918).— *H. Hefele*, Dante (1921).

β') Φυλογραφικὴ (Stammesgeschichtlich): Ἐν τῇ προσπαθείᾳ μας νὰ προχωρήσωμεν καὶ πέραν τοῦ ἀτόμου καὶ νὰ τοποθετήσωμεν τὸν λογοτέχνην ἐντὸς γενικωτέρου πλαισίου σχέσεων καὶ ἐνοτήτων, ὀφείλομεν ν' ἀναζητήσωμεν ἑνότητας κειμένας ἀμέσως ὑπὲρ τὸ ἄτομον καὶ ἐντὸς τῶν εὐρυτέρων ἐθνικῶν ὁρίων, καὶ ἐξηγούσας τὴν ὕπαρξιν καὶ ἰδιοσυγκρασίαν τοῦ λογοτέχνου, τὴν ψυχικὴν φυσικά, καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ τὴν φυσιολογικήν, ἐφ' ὅσον τὸ ψυχικὸν οὐδέποτε μᾶς παρουσιάζεται χωρὶς τὴν ὑλικήν του ἐπένδυσιν. Τὰς ἑνότητας αὐτὰς εἶναι δυνατὸν νὰ συλλάβωμεν συγκεντρώνοντες τὰ κοινά, τὰ ὑπάρχοντα μεταξὺ διαφόρων κατὰ τἆλλα λογοτεχνικῶν προσωπικοτήτων, ἅτινα ἐξηγοῦνται διὰ καταγωγῆς ἐκ κοινῶν προγόνων (οἰκογένεια) ἢ ἐξ ὁμοίων τὴν φύσιν (φυλή). Ἡ γραμματολογία, ὡς ἱστορικὴ ἐπιστήμη, ὀφείλει ὄχι μόνον τὸν χρόνον, νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν ὅπως μέχρι τοῦδε, ὡς ἀνωτέραν ὑπὲρ τὰ ἄτομα ἑνότητα, ἀλλὰ καὶ τὸν χῶρον καὶ τὸ ἔδαφος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον πηγάζουν αἱ φυσικαὶ τῶν ἀτόμων δυνάμεις. Ἡ φυλογραφικὴ μέθοδος

Digitized by Google

μένως στηρίζεται εἰς τὰς ἑξῆς ἀρχάς: Ἡ φυλὴ εἶναι ἑνότης φυσιολογικὴ - πνευματικὴ - ψυχική, μὴ ἐπιδεχομένη περαιτέρω ἀνάλυσιν, τῆς ὁποίας τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα ἐπανέρχονται ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὅρους εἰς ὅλα τὰ δημιουργικὰ ἄτομα, τὰ καταγόμενα ἐξ αὐτῆς. Αἱ μεγάλαι προσωπικότητες δὲν εἶναι παρὰ σύμβολα μόνον καὶ συντελεσταὶ τοῦ ἰδιάζοντος χαρακτῆρος τῆς φυλῆς. Μόνον οὕτως ἐξηγεῖται πῶς ἐπιβάλλονται εἰς τοὺς συγχρόνους καὶ ἐπιδροῦν εἰς τοὺς κατόπιν. Ὁ χαρακτὴρ μιᾶς φυλῆς διαμορφοῦται ἐπὶ τῇ βάσει ἀφ' ἑνὸς μὲν τῆς ἐμφύτου κληρονομικῆς ἰδιοφυΐας της, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς φύσεως τῆς χώρας, ἐν τῇ ὁποίᾳ κατοικεῖ, ἂν εἶναι π. χ. παραθαλασσία ἢ ὀρεινή, πεδινὴ ἢ ἀνάμικτος, παραποταμία ἢ κατὰ κοιλάδας. Ἡ γραμματειακὴ παραγωγὴ τῶν διαφόρων φυλῶν εἶναι διάφορος: ἄλλαι ποιητικώτεραι, ἄλλαι ἔχουν βαθύτερον θρησκευτικὸν αἴσθημα, ἄλλαι ἰσχυροτέραν ἐπιστημονικὴν ἰδιοφυΐαν. Ἡ γραμματολογία ὀφείλει νὰ ζητήσῃ τυπολογικῶς, ὅπως συλλάβῃ τὸ ἰδιάζον ἑκάστης φυλῆς (δημιούργημα τοῦ αἵματος καὶ τοῦ ἐδάφους) καὶ τὰς μεταβολὰς αὐτοῦ ἢ καὶ τὴν γένεσιν νέων φυλῶν, ἕνεκα μεταναστάσεων καὶ φυλετικῶν ἀναμείξεων. Μόνον τότε θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἐργασθῇ ἐπιστημονικῶς καὶ νὰ σχηματίσῃ τύπους καὶ νόμους, οἵους δὲν εἶναι δυνατὸν οὔτε τὸ ἄτομον νὰ παράσχῃ (ὡς παροδικὸν σημεῖον τῆς ἐξελίξεως), οὔτε τὸ ἔθνος ἐν τῇ ὁλότητί του, ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρχουν αἱ δυνατότητες συγκρίσεως. Πρὸς τοῦτο ὅμως ἡ γραμματολογία ὀφείλει νὰ ἐξετάσῃ τὸ σύνολον τῆς γραμματείας τῆς φυλῆς, οὐχὶ δ' ἓν μέρος μόνον. Διότι πᾶσα ἐκλογὴ εἶναι κατ' ἀνάγκην ἀνεπιστημονικὴ καὶ ἑτερονομική, ἐφ' ὅσον γίνεται κατὰ κριτήρια ἀλλότρια, π. χ. αἰσθητικά, ἠθικὰ κλπ. Ἰδιαιτέρως μάλιστα ἡ κατωτέρας αἰσθητικῆς ἀξίας γραμματεία, οἷον δημώδης ποίησις, παροιμίαι, ἐποικοδομητικὴ γραμματεία, ἐπιστημονικὰ ἔργα κλπ., μᾶς ἐπιτρέπει νὰ συλλάβωμεν εὐκολώτερον τὰ κύρια γνωρίσματα τοῦ φυλετικοῦ χαρακτῆρος, ὥστε νὰ δυνάμεθα κατόπιν νὰ τ' ἀνεύρωμεν καὶ εἰς τὰ ἔργα τῶν μεγάλων.

Τὴν θεωρίαν αὐτὴν προϋποθέτει ἤδη ὁ φιλοδωριεὺς γραμματολόγος Ὀδοφρεῖδος Μύλλερ, καὶ κατόπιν μὲ πνεῦμα θετικιστικὸν ὁ Ταίν, τὴν ἀνέπτυξεν ὅμως κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἰς μεθοδικὴν ἀρχήν, κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ διδασκάλου του Ζάουερ, ὁ Ἰωσὴφ Νάντλερ, μὲ μεγάλην εὐφυΐαν καὶ καταπληκτικὰ ἀποτελέσματα, προκαλέσας καὶ ἰσχυροτάτην πολεμικήν. Παρ' ὅλην τὴν βιολογικήν των ἐπίχρωσιν, αἱ ἀρχαὶ αὗται ἔχουν μεταφυσικὰς ῥίζας εἰς τὴν νεορρωμαντικὴν ἀντιατομιστικὴν τάσιν, ἥτις παρουσιάζεται μὲ μεγάλην ἔντασιν εἰς τοὺς καθολικοὺς τῆς Νοτίου Γερμανιας, ἐν ἀντιθέσει μὲ τὸν ἀτομιστικὸν προτεσταντισμὸν τῶν βορείων. Δὲν εἶναι δὲ τυχαῖον, ὅτι καὶ οἱ δύο ἱδρυταὶ τῆς σχολῆς αὐτῆς εἶναι Αὐστριακοί. Παρ' ὅλην τὴν μονομέρειάν της ἡ μέθοδος ἀπεδείχθη γονιμωτάτη, θὰ ἠδύνατο δὲ καὶ ἀλλοῦ νὰ ἐφαρμοσθῇ. Καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν γραμματείαν θὰ ἠδυνάμεθα π.χ. νὰ διακρίνωμεν τὰ ἰδιάζοντα χαρακτηριστικὰ τῆς μουσικῆς καὶ ἁπαλῆς ποιήσεως τῶν Ἑπτανησίων, ἀπὸ τὴν ῥωμαλέαν καὶ ἀγωνιστικὴν ἰδιοσυγκρασίαν τῶν Ρουμελιωτῶν ποιητῶν (*Παλαμᾶς, Δροσίνης, Μαλακάσης, Βαλαωρίτης* κλπ.) καὶ τὴν αἰσθητικὴν μὲν καὶ ἀριστοκρατικὴν ἀλλὰ καὶ δαιμικὴν κάπως λογοτεχνίαν τῶν ποιητῶν τῆς «διασπορᾶς» (*Νιρβάνας, Γρυπάρης, Καβάφης*) κλπ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *August Sauer*, Literaturgeschichte und Volkskunde (Prag 1907) — *Joseph Nadler*, Literaturgeschichte der deutschen Stämme und Landschaften, 2 ἔκδοσις 1923—1927 (4 τόμ.).

γ') Κοινωνιστικὴ (Sozialiterarisch): Ἡ θεωρία τοῦ Ταὶν περὶ τοῦ καλλιτέχνου ὡς προϊόντος κοινωνικοῦ μὲ τοὺς παράγοντας φυλήν, περιβάλλον καὶ στιγμὴν χρονικήν, ἔχει ἐγκαταλειφθῆ μὲν ἐν Γαλλίᾳ ἀπὸ τοὺς κριτικούς, τραπέντας πρὸς τὸν ἐξπρεσσιονισμὸν καὶ τὴν αὐτονομίαν τοῦ καλλιτέχνου, καὶ ἀπὸ τοὺς γραμματολόγους, εὗρεν ὅμως ἐν τῷ ἱστορικῷ ὑλισμῷ τῶν μαρξιστῶν ἰσχυρὸν ἐπίκουρον εἰς τὰς μάζας. Εἰς τοὺς ἐπιστημονικοὺς κύκλους, ἀντιτιθεμένους ἀπολύτως εἰς τὸν ὑλισμὸν τοῦ Marx, εἰσήγαγε τὸν τοιοῦτον τρόπον τῆς ἐρεύνης ἡ κοινωνιολογικὴ σχολὴ τοῦ Dürkheim ἐν Γαλλίᾳ, καὶ οἱ περὶ τὸν θεολόγον Ἐρν. Τροὲλτς καὶ τὸν κοινωνιολόγον Μὰξ Βέμπερ ἐν Γερμανίᾳ, οἵτινες κατέδειξαν τὴν ἐξάρτησιν τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ ἐκ τῶν κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν μεταβολῶν. Τοῦ τελευταίου μάλιστα αἱ ἐ πνεύματι ἀντιυλιστικῷ συγγραφεῖσαι ἔρευναι περὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς μουσικῆς καὶ τῆς θρησκείας ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἑκάστοτε κοινωνικὰς συνθήκας ἔσχον βαθυτάτην ἐπίδρασιν εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν ἐν Γερμανίᾳ. Ἡ κοινωνιστικὴ κατεύθυνσις τῆς γραμματολογίας ζητεῖ νὰ κατανοήσῃ τὴν γραμματείαν ἑνὸς λαοῦ ἀπὸ τὰς κοινωνικὰς συνθήκας. Κατ' αὐτὴν ἡ γραμματεία μιᾶς ἐποχῆς μᾶς παρουσιάζει ἐν μεγίστῃ σαφηνείᾳ τὰς μεταβολὰς τῆς κοινωνικῆς συνειδήσεως καὶ τὰς κοινωνικὰς μετατροπάς, ἄνευ τῆς γνώσεως τῶν ὁποίων δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν τὴν λογοτεχνίαν, ἥτις εἶναι ἀντικατόπτρισμα καὶ πρόδρομος αὐτῶν καὶ ἀποτελεῖ ἄρα κοινωνικὴν λειτουργίαν. Μεταξὺ τοῦ κοινοῦ καὶ τῶν καλλιτεχνικῶν μορφῶν μιᾶς ἐποχῆς ὑπάρχει σταθερὰ σχέσις. Αἱ κοινωνικαὶ τάξεις καὶ ὁμάδες εὑρίσκουν εἰς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν καλλιτεχνικὴν μορφὴν τὴν ἰδεώδη ἔκφρασιν τῶν ἰδίων πόθων καὶ ἀντιλήψεων. Οὕτω δημιουργοῦνται ὡρισμένοι τύποι φραστικοῦ καὶ καλλιτεχνικοῦ αἰσθήματος, οἱ ὁποῖοι ἀντιστοιχοῦν εἰς τὸ βιωτικὸν αἴσθημα (Lebensgefühl) τῆς κοινωνίας ἢ ὡρισμένης τάξεως κοινωνικῆς. Ἡ ἐξωτερικὴ ἐκδήλωσις τούτου εἶναι ἡ καλαισθησία, ἡ δὲ ἐξέλιξις τῆς γραμματείας ἀντιστοιχεῖ ἐπακριβῶς πρὸς τὴν ἐξέλιξιν τῆς καλαισθησίας. Ἡ γραμματολογία ὀφείλει νὰ μελετήσῃ τὰς κοινωνικὰς προϋποθέσεις τῆς παραγωγῆς καὶ ἐπιδράσεως τῆς λογοτεχνίας. Ἕκαστος τῶν συγγραφέων ὁδηγεῖται εἰς τὴν δημιουργίαν του ὄχι μόνον ἀπὸ καθαρῶς καλλιτεχνικὰ ἐλατήρια, ἀλλὰ λαμβάνει ὑπ' ὄψιν καὶ τοὺς κοινωνικοὺς παράγοντας, οἷον τὸ πνευματικὸν ἐπίπεδον τοῦ ἀναγνώστου του, τὰς συνθήκας ἐπιτυχίας καὶ δόξης, τὰς συνθήκας τῆς βιβλιεμπορίας, τὰς ἀξιώσεις τοῦ θεάτρου καὶ τῆς κριτικῆς, τὰς ἐπιδράσεις τοῦ ἐκδότου, τοῦ διευθυντοῦ θεάτρου, τῶν ἠθοποιῶν, τῶν ἐφημερίδων καὶ ἄλλων παραγόντων, οἵτινες παρεντίθενται μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ κοινοῦ. Ἰδιαιτέρως ὁ συρμὸς ἀσκεῖ ἀσυναισθήτως ἰσχυρὰν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ συγγραφέως. Ἰδιαιτέραν τάσιν ἀντιπροσωπεύουν ἐντὸς τῆς σχολῆς αὐτῆς οἱ λεγόμενοι «νεοκλασσικοὶ» κριτικοί, ὡς ὁ Ἔρνστ καὶ ὁ φὸν Σόλτς, οἱ ὁποῖοι ζητοῦν μὲ μεθόδους μᾶλλον καλλιτεχνικὰς νὰ συλλάβουν ἐντὸς ὡρισμένων κατηγοριῶν καὶ τύπων τὸ σύνολον τοῦ πνευματικοῦ βίου μιᾶς ἐποχῆς εἰς τὸν ἰδιάζοντά του ῥυθμόν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Sam. Lublinski*, Literatur und Gesellschaft im 19. Jahrhundert. 4 τόμοι (1899—1900). — *Jul. Hirsch*, Die Genesis des Ruhmes (1914). — *L. Schüking*. Literaturgeschichte als Geschmacksgeschichte (1915) καὶ Soziologie der literarischen Geschmacksbildung (1923). — *H. Schöffler*, Protestantismus und Literatur (192?). — *P. Merker*, Neue Aufgaben der deutschen Literaturgeschichte (1921). — *W. J. Courthope*, Life in Poetry (1901). — *Ferd. Baldensperger*, La littérature (1913). — *Paul Ernst*, Der Weg zur Form (1915, 2 ἐκδ.), Ein Credo (1912). — *Wilh. von Scholz*, Gedanken zum Drama, 2 τόμοι (1905—1913).

δ') Εἰδογραφική: Ἤδη οἱ ἀρχαῖοι εἶχον διακρίνει ἐν τῇ πράξει καὶ κατόπιν κατὰ θεωρίαν τὰ διάφορα λογοτεχνικὰ γένη μὲ τὰ ἰδιάζοντα χαρακτηριστικά των. Ἡ κατὰ γένη διαίρεσις ἀπετέλει τὸν συστηματικὸν σκελετὸν τῶν γραμματολογικῶν καὶ βιβλιογραφικῶν ἔργων τῆς ἀρχαιότητος, παρέμεινε δὲ μέχρι σήμερον ὡς μία ἀπὸ τὰς κυριωτέρας βάσεις ἐκθέσεως γραμματολογικῆς. Ὀργανικὴν ὀντότητα ἔδωκεν εἰς τὸ γένος ἤδη ὁ Ἀριστοτέλης, οἱ δὲ μετ' αὐτὸν ὁμιλοῦν περὶ ἀκμῆς καὶ παρακμῆς τῆς ἐπικῆς ποιήσεως ἢ τοῦ δράματος. Βαθυτέρα ὅμως φιλοσοφικὴ καὶ λογικὴ θεμελίωσις τῶν γενῶν ἐπεχειρήθη κατὰ τοὺς τελευταίους κυρίως χρόνους. Ἡ πρώτη ἐπεχειρήθη ὑπὸ τοῦ *Μπρυνετιὲρ* ἐπὶ τῇ βάσει τῆς δαρβινικῆς θεωρίας τῆς ἐξελίξεως. Ἐν τῇ προσπαθείᾳ του νὰ δημιουργήσῃ ἐπιστημονικὴν μέθοδον τῆς γραμματολογίας, στηριζομένην ὄχι εἰς τὴν μηχανικὴν κατὰ αἰῶνας διαίρεσιν, ἀλλ' εἰς ἐσωτερικὴν αἰτιότητα, διὰ τῆς ἐπιδράσεως κυρίως τῶν λογοτεχνημάτων ἐπ' ἄλληλα θετικῶς (μίμησις) ἢ ἀρνητικῶς (τάσις πρωτοτυπίας), παρεδέχθη ὅτι τὰ λογοτεχνικὰ γένη ἔχουν ὀργανικὴν ὑπόστασιν καὶ ἐπεχείρησε νὰ ἐφαρμόσῃ εἰς αὐτὰ τὰ βιολογικὰ φαινόμενα τῆς ὀντογονίας καὶ φυλογονίας τῶν ζωϊκῶν γενῶν. Ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν μέσων, ἅτινα μεταχειρίζεται πᾶσα τέχνη (μάρμαρον, χρώματα, σκηνή), τῶν ἀντικειμένων αὐτῆς καὶ τῶν ἰδιοφυϊῶν τῶν ἀνθρώπων, συνεπέρανε τὴν ἀναγκαίαν ὕπαρξιν τῶν γενῶν, ὡς ὀργανικῶν ὑποστάσεων, τὰ ὁποῖα διαρκῶς διαφοροῦνται καὶ ἀποκτοῦν ἰδιάζοντα χαρακτηριστικά, διατρέχουν τὸ στάδιον τῆς νεότητος, ἀναπτύξεως, γονιμότητος, τελειώσεως, παρακμῆς καὶ θανάτου, μεταμορφώνονται πολλάκις εἰς ἄλλο γένος (τὸ ἔπος π.χ. εἰ μυθιστόρημα) ἢ καὶ τεμαχίζονται εἰς πλεῖστα γένη, ἀγωνίζονται ἀγῶνα περὶ ὑπάρξεως καὶ ἐνίοτε δημιουργοῦν νόθα καὶ ἑπομένως βραχύβια γένη. Τὰς μεταβολὰς ταύτας ὑφίστανται κατ' ἐπίδρασιν τῆς φυλῆς, τοῦ φυσικοῦ καὶ κοινωνικοῦ καὶ ἱστορικοῦ περιβάλλοντος, καὶ τῆς προσωπικότητος. Τὴν θεωρίαν αὐτήν, ἥτις στηρίζεται εἰς πολλὰς ἐσφαλμένας προϋποθέσεις καὶ τὸ λογικὸν σφάλμα τοῦ νὰ ταυτίζεται τὸ γένος πότε μὲ τὸ ζωϊκὸν εἶδος καὶ πότε μὲ τὸ ἄτομον, δὲν ἐπρόφθασεν ὁ συγγραφεὺς εἰμὴ ἀτελῶς μόνον νὰ σχεδιαγραφήσῃ, χωρὶς νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πρακτικὴν ἱστορικὴν ἐφαρμογήν της. Ἀπηλλαγμένη ἀπὸ τὴν ὀλεθρίαν μίμησιν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν εἶναι ἡ γερμανικὴ εἰδογραφικὴ μέθοδος, ἡ ὁποία στηρίζεται εἰς ψυχολογικὴν διαφώτισιν, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὑπάρχοντος ἤδη ὑλικοῦ καὶ τῆς ἰδιαιτέρας διαρθρώσεως (Struktur) ἑκάστου γένους. Ἕκαστον γένος ἔχει ἰδίαν ἱστορικὴν ζωήν, ἐσωτερικοὺς νόμους ἐξελίξεως, ἰδίας σχέσεις τῆς μορφῆς πρὸς τὸ περιεχόμενον. Τὸ γένος εὑρίσκεται ἅπαξ ἢ ἐπανευρίσκεται, φθάνει εἰς τὴν ἀκμήν του μὲ ἕνα μεγάλον καλλιτέχνην, γίνεται συρμός, καταντᾷ συμβατικὸν καὶ λησμονεῖται τελείως ἢ προσωρινῶς. Ἀφ' ἑτέρου ἔχει ὡρισμένα γνωρίσματα καὶ παρουσιάζει διαφόρους παραλλαγὰς (π.χ. ᾠδὴ ἡρωϊκή, ὁρατιανή, ἠθική, πινδαρική, ἐλεγειακή, ἐνθουσιαστικὴ κτλ.), τὰς ὁποίας πρέπει νὰ συλλάβωμεν λογικῶς καὶ ἱστορικῶς. Τὸ ἀνάλογόν της ἔχει ἡ μέθοδος αὐτὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης (π.χ. ἱστορία τοῦ ἀναγλύφου, τῆς προσωπογραφίας κ.λ.π.).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ferd. Brunetière*, L' évolution des genres dans l' histoire de la littérature I (1890). — *Hartl*, Versuch einer psychologischen Grundlegung der Dichtungs gattungen (1924). — *K. Vietor*, Geschichte der deutschen Literatur nach gattungen I Geschichte der deutschen Ode (1923).

ε') Μορφογραφικὴ (Formgeschichtlich) ἢ φρασεογραφικὴ (Stilgeschichtlich): Ἐκεῖνο, ὅπερ διακρίνει ἓν λογοτέχνημα ἀπὸ ἄλλα γραμματειακὰ προϊόντα εἶναι κυρίως ἡ ἐξωτερική του μορφὴ (Gestalt), ἥτις καὶ ἐπιδρᾷ ἀμέσως εἰς τὰς εἰσδεκτικὰς τοιούτων αἰσθητικῶν ἐρεθισμῶν αἰσθήσεις. Ἡ γραμματολογία ὡς ἱστορία τῶν λογοτεχνικῶν κυρίως μνημείων ὀφείλει αὐτὸ μάλιστα τὸ σημεῖον νὰ διερευνήσῃ, καὶ δὴ ὄχι κατὰ τὸν ἀναλυτικὸν τρόπον τῶν παλαιοτέρων, οἱ ὁποῖοι ἠρκοῦντο νὰ διακρίνουν τὰ διάφορα γλωσσικὰ καὶ φραστικὰ (stilistisch) στοιχεῖα ἑνὸς ἔργου καὶ νὰ τὰ ὀνομάζουν κατατάσσοντες αὐτὰ στατιστικῶς (π. χ. μεταφορά, ὑπαλλαγή, ἀντίφρασις, λιτότης κλπ.)· οὔτε πάλιν μὲ ἁπλᾶς συμβατικὰς αἰσθητικὰς κρίσεις, ἀλλὰ πρέπει ἐπιστημονικῶς νὰ ἐρευνηθοῦν τὰ φραστικὰ καὶ γραμματικὰ στοιχεῖα ἐν τῇ λειτουργίᾳ των πρὸς ἀπαρτισμὸν τοῦ ὅλου λογοτεχνήματος, πάντοτε δηλαδὴ ὑπὸ συνθετικὴν ἄποψιν. Καὶ ἐδῶ ἡ αἰσθητικὴ ἔρευνα πρέπει νὰ προχωρήσῃ τυπολογικῶς, κυρίως δὲ καὶ κατ' ἐξοχὴν ὡς *μορφικὴ αἰσθητική*, ὅπως τὴν ἀντελήφθη ὁ Ἕρβαρτος. Τῆς τάσεως αὐτῆς ἡγεῖται ὁ Βάλτσελ, ἐν συνειδητῇ ἀντιθέσει πρὸς τὴν νοογραφικὴν σχολήν, τῆς ὁποίας προηγουμένως εἶχεν ὑπερμαχήσει καὶ τὴν ὁποίαν θεωρεῖ, ὅτι κινδυνεύει νὰ λησμονήσῃ τὸ καλλιτέχνημα. Διὰ νὰ μελετηθῇ ὅμως ἐπιστημονικῶς ἡ φράσις ἑνὸς συγγραφέως, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔχωμεν ὡρισμένας φραστικὰς «κατηγορίας», αἱ ὁποῖαι θὰ μᾶς ἐπιτρέψουν νὰ ἐξέλθωμεν τῶν στενῶν ἀτομικῶν ὁρίων, διὰ νὰ συλλάβωμεν ὑπερατομικὰς ἑνότητας καὶ ἐξέλιξιν αὐτῶν ἐν χρόνῳ. Διότι ἡ φραστικὴ μιᾶς ἐποχῆς δὲν εἶναι ἁπλοῦν ἐξωτερικὸν φαινόμενον, ἀλλ' ἐκδήλωσις τῆς ἐσωτερικῆς μορφῆς τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ὅπως παρουσιάζεται εἰς τὴν ἐποχὴν αὐτήν, εἶναι ἡ ἐν χρόνῳ ἐμφάνισις τοῦ ἀχρόνου ἀνθρωπίνου νοῦ, ὁ δὲ ῥυθμὸς τῆς τέχνης ἀνταποκρίνεται πρὸς ἀνάλογον ῥυθμὸν τῆς ζωῆς (Lebenstil) μιᾶς ἐποχῆς. Ὀφείλομεν ἄρα νὰ εὕρωμεν τοιαύτας γενικὰς κατηγορίας, ἐντὸς τῶν ὁποίων θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ περιλάβωμεν τὸ πλῆθος τῶν ἀτομικῶν φραστικῶν φαινομένων.

Ὡς πρότυπον καὶ ἀφετηρία εἰς τὴν προσπάθειαν αὐτὴν ἐχρησίμευσε τὸ κλασσικὸν βιβλίον τοῦ ἱστορικοῦ τῆς τέχνης Ἐρρ. Βοελφλὶν «Θεμελιώδεις ἔννοιαι τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης» (1915), εἰς τὸ ὁποῖον διὰ πρώτην φορὰν εἰσήχθησαν τοιαῦται κατηγορίαι γονιμώταται διὰ τὴν μελέτην τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν. Ἀνάλογον ἐζητήθη, ἐφ' ὅσον καὶ τὸ λογοτεχνικὸν ἔργον εἶναι καλλιτέχνημα, νὰ γίνῃ καὶ εἰς τὴν γραμματολογίαν ὑπὸ τοῦ Βάλτσελ καὶ ἰδίως τοῦ Στρίχ. Ὁ τελευταῖος δέχεται εἰς τὴν γραμματολογίαν δύο τοιαύτας κατηγορίας, τὴν τῆς τελειώσεως καὶ τοῦ ἀπείρου. Καὶ εἰς τὰς δύο πραγματοποιεῖται ἡ ὁρμὴ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος πρὸς τὴν αἰωνιότητα, ἐφ' ὅσον τὸ μὲν ἀποτετελεσμένον δὲν ἐπιδέχεται πλέον μεταβολάς, ἄρα εἶναι αἰώνιον, τὸ δ' ἄπειρον εὑρίσκεται ἐν αἰωνίᾳ μεταβολῇ, ὅπως τοῦ ποταμοῦ τὸ ῥεῦμα. Τὸ πρῶτον στοιχεῖον ἔχομεν εἰς τὴν κατηγορίαν τοῦ *κλασσικοῦ*, τὸ δεύτερον εἰς τὴν τοῦ *ρωμαντικοῦ*. Ὑπέροχοι καὶ λεπταίσθητοι ἀναλύσεις ποιητικῶν ἔργων τῶν δύο τάσεων διαφωτίζουν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τὴν γονιμότητα τῆς φιλοσοφικῆς αὐτῆς ἀναλύσεως.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *H. Wölfflin*, Kunstgeschictliche Grundbegriffe (5 ἐκδ. 1921). — *Oskar Walzel*, Gehalt und Gestalt im Kunstwerk des Dichters (Handbuch der Literaturwissenschaft τόμ. 2. 1923 καὶ Das Wortkunstwerk (1926). — *Fritz Strich*, Deutsche Klassik und Romantik, oder Vollendung und Unendlichkeit. Ein Vergleich (1922).

στ') Νοογραφικὴ (Geistesgeschichtlich). Ἡ μέθοδος αὕτη εἶναι ἡ χαρακτηριστικωτέρα τοῦ γερμανικοῦ πνεύματος κατεύθυνσις, ζητοῦσα νὰ ἑρμηνεύσῃ τὸ ποιητικὸν ἔργον πρωτίστως ὡς ἐκδήλωσιν τοῦ πνευματικοῦ βίου τῆς ἐποχῆς ἢ τοῦ δημιουργοῦ του, ἐν σχέσει πρὸς τὸν βαθμὸν συνειδήσεως τοῦ ὅλου πνεύματος καὶ τοῦ ἀντικατοπτρισμοῦ του εἰς τὴν θρησκείαν καὶ φιλοσοφίαν κυρίως. Τὰ ἐπὶ μέρους πεδία πνευματικῆς δράσεως, καὶ ἑπομένως τὴν λογοτεχνίαν, θεωρεῖ ὡς ἐπέκτασιν τοῦ καθολικοῦ πνεύματος ἑνὸς πολιτισμοῦ. Ἐντεῦθεν στρέφεται πρὸς τὸ περιεχόμενον μᾶλλον ἢ τὴν μορφὴν τῆς λογοτεχνίας καὶ προτιμᾷ ἐκείνην, ἥτις ἀναφέρεται εἰς τὰ γενικώτερα τῆς ζωῆς προβλήματα. Ἡ κατεύθυνσις αὕτη, ἥτις ἀπαντᾷ ἤδη εἰς τοὺς ρωμαντικοὺς καὶ κυριαρχεῖ κατὰ τρόπον ὑπερβολικὸν εἰς τὴν σχολὴν τῶν Ἑγελιανῶν γραμματολόγων, στηρίζεται κυρίως εἰς τὰς ἐργασίας τοῦ Ντίλταϊ, μὲ τὴν κεν-

Digitized by Google

τρικὴν ἀρχήν, ὅτι ὁ ποιητὴς εἶναι ἑρμηνευτὴς τῆς ζωῆς, εἰσήχθη δὲ εἰς τοὺς φιλολογικοὺς κύκλους διὰ τῆς περιφήμου διαλέξεως τοῦ Βάλτσελ εἰς τὸ συνέδριον τῶν φιλολόγων ἐν Γκράτς (1907) περὶ ἀναλυτικῆς καὶ συνθετικῆς ἐρεύνης τῆς λογοτεχνίας. Τὸ λογοτέχνημα εἶναι δυνατὸν νὰ ἐννοήσωμεν ὡς τὴν ἔκφρασιν μιᾶς ὡρισμένης κοσμοθεωρίας ἢ βιοθεωρίας τοῦ ποιητοῦ. Ἀπὸ τὴν ζωντανὴν πεῖραν τῆς ἀτομικῆς του ζωῆς, ὁ λογοτέχνης ἀποσπᾷ ὡρισμένας ἀλληλουχίας, ἀφαιρεῖ ἐξ αὐτῶν τὰ συμπτωματικὰ καὶ λεπτομερειακὰ στοιχεῖα καὶ μᾶς παρουσιάζει ἓν ὅλον, ἑνιαῖον καὶ ἄχρονον, ὅπερ μᾶς δίδει τὸ νόημα τῆς ζωῆς ἢ ὡρισμένου προβλήματός της. Οὕτω μᾶς ἀποκαλύπτει ὁ ποιητὴς νέαν πλευρὰν τῆς ζωῆς καὶ νέον νόημα τοῦ κόσμου καὶ τῆς κοινωνίας. Τὸ προβλήματα, ἅτινα μᾶς παρουσιάζει ἡ λογοτεχνία. εἶναι εἰς τὴν οὐσίαν των τὰ ἴδια μὲ τὰ προβλήματα τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς θρησκείας καὶ τὰς ἰδέας, τὰς ὁποίας εὑρίσκουν ἀμφότεραι πρὸς λύσιν των. Ἡ διαφορὰ κεῖται εἰς τὸ ὅτι ἐμφανίζονται διαφορετικά. Ὁ λογοτέχνης παρουσιάζει τὸ πρόβλημα εἰς ἓν ἄμεσον, συγκεκριμένον βίωμα καὶ μὲ ὅλον τὸν πλοῦτον τῆς ζωῆς· ἡ ἰδέα παρουσιάζεται ἐνσαρκωμένη, οὕτως εἰπεῖν, εἰς συγκεκριμένα πρόσωπα καὶ περιστάσεις, τοὐναντίον ἡ φιλοσοφία τὰ ἀναλύει εἰς ἐννοίας, ἀφαιρεῖ τὸ χρῶμα καὶ τὸν συναισθηματικόν των κόσμον, πιστὴ δὲ εἰς τὰ δεδομένα τῆς πραγματικότητος προχωρεῖ ἀντικειμενικὰ εἰς ἀνάλυσιν, μὴ δημιουργοῦσα συνθετικῶς ὅπως ἡ τέχνη. Ἓν βῆμα περαιτέρω μᾶς φέρει ὁ σοβαρώτερος ἀντιπρόσωπος τῆς κατευθύνσεως ταύτης *Οὔνγκερ* μὲ τὴν *προβληματογραφικὴν μέθοδον* (problemgeschichtlich), ἡ ὁποία κατὰ μίμησιν τῆς προβληματογραφικῆς μεθόδου εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας, τὴν εἰσαχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Βιντελμπαντ, διακρίνει ὡρισμένα θεμελιώδη προβλήματα (τὰ «μοτίβα» τοῦ *Ντίλταϊ*) καὶ ζητεῖ ν' ἀναλύσῃ, πῶς οἱ λογοτέχναι μιᾶς ἐποχῆς ἀντίκρυσαν ἕκαστον ἐξ αὐτῶν, ἐν στενῇ ἐπαφῇ πρὸς τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν θρησκείαν. Τοιουτοτρόπως διακρίνει: Α') Τὰ μεγάλα προβλήματα τῆς «ὑπάρξεως», ἤτοι: 1) *μοῖρα* (δηλαδὴ σχέσις ἐλευθέρας ἀτομικῆς καὶ κοσμικῆς ἀναγκαιότητος, πνεύματος καὶ φύσεως, τοῦ ἐγὼ πρὸς τὸ οὐκ ἐγώ)· 2) *θρησκεία* (δηλαδὴ σχέσις πρὸς τὰς ὑπερφυσικὰς δυνάμεις)· 3) *φύσις* (δηλαδὴ αἴσθημα φύσεως, καθυπόταξις τῆς φύσεως, σχέσις μὲ τὸν λοιπὸν ὀργανικὸν κόσμον)· 4) *ἄνθρωπος* (δηλαδὴ αἱ διάφοροι ἀντιλήψεις τοῦ ἀνθρώπου κατὰ ἐποχάς)· 5) *θάνατος* καὶ *ἔρως*. Β') Προβλήματα τοῦ *πολιτισμοῦ* δηλαδὴ προβλήματα τῆς οἰκογενείας, γάμου, κράτους, πατρίδος, κοινωνίας, ἀγωγῆς, ἐπαγγέλματος κλπ. Δι' ὅλα αὐτὰ πρέπει να καθορισθοῦν ὡρισμένοι θεμελιώδεις τύποι καὶ νὰ συγκεντρωθοῦν οἱ κοινοὶ τόποι οἵτινες ἐπανέρχονται εἰς ἀναριθμήτους ἀποχρώσεις εἰς τὴν λογοτεχνίαν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Ἐκτὸς τῶν ἔργων τοῦ *Dilthey*, *Simmel* καὶ *Walzel*, κυρίως: *Rud. Unger*, Hamann und die Aufklärung Studien zur Vorgeschichte des romantischen Geistes im 18. Jahrhundert (2 τόμ. 1911), Weltanschauung und Dichtung (1917).—*E. Cassirer*, Freiheit und Form (1916), Idee und Gestalt (1921).—*H. A. Korff*, Geeit der Goethezeit (1923). Ὡς κλασσικὰ παραδείγματα προβληματογραφικῆς ἐρεύνης: *R. Unger* «Herder, Novalis und Kleist» (1922 πρόβλημα τοῦ θανάτου). — *Paul Kluckhohn*, Die Auffassung der Liebe in der Literature des 18 Jahrhunderts und in der deutschen Romantik (1922).- *R. Unger* Literaturgeschichte als Problemgeschichte (1924). Ἀπὸ τοὺς κλασσικοὺς φιλολόγους ἀνήκει ἐδῶ ὁ *Γαῖγκερ*.

ζ') Ψυχαναλυτική: Τελευταίως ἀνεπτύχθη, χωρὶς καὶ νὰ εἰσαχθῇ εἰς τοὺς φιλολογικοὺς κύκλους, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν παθογραφικὴν μέθοδον ἡ ἀνάλυσις τοῦ ἀσυνειδήτου ψυχικοῦ στοιχείου τοῦ συγγραφέως καὶ ἡ προσπάθεια νὰ ἑρμηνευθῇ ἡ καλλιτεχνικὴ παραγωγὴ ὡς ἐκδήλωσις ἐρωτισμοῦ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *W. Mahrholz*, Literargeschichte und Literarwissenschaft (1923).—*S. von Lempicki* εἰς ἄρθρον Literaturwissenschaft τοῦ Reallexikon der deutschen Literaturgeschichte.—*H. Mayne*, Die Entwicklung der deutschen Literaturwissenschaft (1927).

Ι. ΣΥΚΟΥΤΡΗΣ

γραμματολογικός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν γραμματολογίαν, ἄλλως *γραμματειακός* — Ἐπίρρ. *γραμματολογικῶς*.

γραμματολόγος (ὁ)· ὁ περὶ τὴν ἱστορίαν τῶν γραμμάτων, τῆς φιλολογίας ἀσχολούμενος.

γραμματοπήρα (ἡ)· πήρα, σάκκος τοῦ ταχυδρομικοῦ ἢ τηλεγραφικοῦ διανομέως, δεχόμενος τὰ πρὸς διανομὴν γράμματα ἢ τηλεγραφήματα.

γραμματοσημαίνω· ἐπικολλῶ τὸ ἀναγκαῖον γραμματόσημον ἐπὶ ἐπιστολῆς ἢ ἄλλου εἴδους ἀποστελλομένου διὰ τοῦ ταχυδρομείου.

γραμματοσήμανσις (ἡ)· ἐπικόλλησις τοῦ ἀναγκαίου γραμματοσήμου ἐπὶ τῶν ἀποστελλομένων διὰ τοῦ ταχυδρομείου.

γραμματοσημεμπορία (ἡ). Ἐμπορία τῶν γραμματοσήμων ὡς καὶ διαφόρων ἄλλων εἰδῶν σχετικῶν μὲ τὸ γραμματόσημον καὶ τὴν συλλογὴν αὐτοῦ, ὅπως καταλόγων, λευκωμάτων, συλλογῶν, εἰδικῶν φακέλων, λαβίδων, φακῶν κλπ.

—*[Ἐγκυκλ.]* Ἀμέσως σχεδὸν μὲ τὴν γενίκευσιν (1862) τῆς χρήσεως τοῦ γραμματοσήμου (βλ. λ.) ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ, ἀνεφάνη ἡ περὶ τὴν συλλογὴν τῶν γραμματοσήμων ἐνασχόλησις ὡς καὶ τὸ ἐμπόριον τῶν γραμματοσήμων διὰ συλλογάς. Τὸν Αὔγουστον 1864 ἐξεδόθη ἐν Παρισίοις ἀγγλιστὶ ἡ πρώτη συλλογὴ γραμματοσήμων ὑπὸ τοῦ Justin Lallier, μετὰ περιληπτικῆς ἱστορίας τοῦ εἴδους τοῦ πολιτεύματος, τοῦ νομίσματος τῆς χώρας, καὶ τῶν ἐκδόσεων τῶν γραμματοσήμων, δελταρίων καὶ φακέλων. Ἡ συλλογὴ αὕτη ἀποτελεῖ τὸν ὑποδειγματικὸν τύπον τῆς συλλογῆς γραμματοσήμων, τὸ σύστημα δὲ τῆς κατατάξεως ταύτης ἠκολούθησαν αἱ κατόπιν ἐκδόσεις. Ἔκτοτε τὸ ἐμπόριον τῶν γραμματοσήμων διὰ συλλογὰς διεδόθη καταπληκτικῶς, ἴδια δὲ μετὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον, ὁπότε εἰσεχώρησε διὰ τῶν ἐκ Γαλλίας ἐπιστρεψάντων ἀμερικανικῶν στρατευμάτων καὶ εἰς τὴν Ἀμερικήν, ὅπου ἔλαβε καταπληκτικὰς διαστάσεις.

Συνέπεια τούτου ὑπῆρξεν ἡ ἵδρυσις μεγάλων ἐμπορικῶν ὀργανισμῶν ἐν Ἀμερικῇ μὲ σκοπὸν τὴν εἰσαγωγὴν γραμματοσήμων ἐκ τῶν διαφόρων κρατῶν. Εἰς τὴν Εὐρώπην τὸ ἐμπόριον τῶν γραμματοσήμων εἶχε λάβει ἔκτασιν πολὺ πρὸ τοῦ πολέμου, συσταθεισῶν πρὸς τοῦτο μεγάλων ἀνωνύμων ἐμπορικῶν Ἑταιρειῶν μὲ κολοσσιαῖα κεφάλαια. Οἱ οἶκοι οὗτοι, ἔχοντες δίκτυον ἀνταποκριτῶν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἐκδίδουσι καὶ τιμοκαταλόγους κατ' ἔτος, εἰς τοὺς ὁποίους περιλαμβάνονται ὅλα τὰ ἐκδοθέντα εἰς τὸν κόσμον γραμματόσημα καὶ αἱ ἐμπορικαὶ αὐτῶν τιμαί, καὶ οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦσι τὴν βάσιν τῶν διεθνῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν μεταξὺ συλλεκτῶν καὶ ἐμπόρων. Τοιοῦτοι κατάλογοι εἶναι τοῦ Scott ἐν Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς, τῶν Yvert-Tellier-Champion ἐν Γαλλίᾳ, τῶν Senf, τοῦ Michel ἐν Γερμανίᾳ, τοῦ Zumstein ἐν Ἑλβετίᾳ, τοῦ Stanley Gibbons ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἄλλοι μικρότεροι σημασίας.

Παραλλήλως διενεργοῦνται τακτικῶς πλειστηριασμοὶ γραμματοσήμων κατὰ ποσότητας ἢ κατὰ συλλογὰς εἰς τὰς μεγαλυτέρας πόλεις τῆς Εὐρώπης ἰδίως δὲ ἐν Λονδίνῳ, Βρυξέλλαις, Βερολίνῳ, Ζυρίχῃ, Λουκέρνῃ καὶ Παρισίοις καὶ παντοῦ ὅπου λαμβάνουσι χώραν φιλοτελικαὶ ἐκθέσεις. Εἰς πλειοδοσίαν μάλιστα διεξαχθεῖσαν ἐν Ζυρίχῃ κατὰ Μάρτιον τοῦ 1929 ἐπωλήθη ἑλληνικὴ συλλογὴ μὲ γραμματόσημα μόνον τοῦ πρώτου τύπου, ἀντὶ δύο περίπου ἑκατομμυρίων δραχμῶν.

Παραλλήλως λειτουργοῦσι καὶ εἰδικὰ χρηματιστήρια γραμματοσήμων.

Λόγῳ τῆς αὐξήσεως ὁσημέραι τοῦ ἀριθμοῦ τῶν συλλεκτῶν εἰς ὅλον τὸν κόσμον, τὰ γραμματόσημα τῶν πρώτων ἐκδόσεων ὅλων σχεδὸν τῶν χωρῶν κατήντησαν δυσεύρετα καὶ ἡ ἀξία των κατ' ἔτος αὐξάνει σταθερῶς, πολλοὶ δὲ κεφαλαιοῦχοι ἤρχισαν νὰ ἐπενδύωσι τὰ χρήματά των εἰς γραμματόσημα τῶν ἐκδόσεων αὐτῶν κατὰ προτίμησιν, καὶ ὡς ἐκ τούτου καὶ ἐκ τῆς ζητήσεως αὐτῶν ἡ ἀξία ὡρισμένων εἰδῶν αὐξάνει καταπληκτικῶς (βλ. λ. **γραμματόσημον**).

Εἰς τὸ ἐμπόριον τῶν γραμματοσήμων παρετηρήθη τελευταίως καὶ ἀνάμιξις μερικῶν κρατῶν, (Ἰταλία, Σοβιετικὴ Ρωσία), ἅτινα ἤρχισαν νὰ πωλῶσι τὰ ὑπάρχοντα εἰς τὰ ταμεῖα των ἀπόθετα εἰς τιμὰς ἐμπορικάς. Ἐδημιουργήθησαν μάλιστα ἐντὸς τῶν ἁρμοδίων ὑπουργείων καὶ εἰδικὰ διαφημιστικὰ γραφεῖα. Ἡ Ἑλβετία, Δανία, Γαλλία, Ὁλλανδία, Ἰσπανία, Γερμανία καὶ Οὐγγαρία πωλοῦσι τὰ παλαιὰ των γραμματόσημα καὶ τὰς νέας ἐκδόσεις εἰς τὴν ἀρχικήν των τιμήν. Οἱ εἰς τὸ ἐμπόριον τῶν γραμματοσήμων ἀσχολούμενοι ἔχουσι συστήσει καὶ εἰδικὰ σωματεῖα πρὸς προστασίαν τῶν συμφερόντων αὐτῶν, τοιοῦτο δὲ ὑφίσταται καὶ ἐν Ἑλλάδι. Ε. Φ. Ε.

γραμματοσημέμπορος (ὁ). Ὁ ἔμπορος γραμματοσήμων διὰ συλλογάς, βοηθητικῶν διὰ τοὺς συλλέκτας εἰδῶν ὡς καὶ τῶν διαφόρων λευκωμάτων, καταλόγων, ὀδοντομέτρων, λαβίδων, ὑδατοσημοσκοπίων κλπ. Ε. Φ. Ε.

γραμματοσημολογία (ἡ). Ἡ μελέτη τῶν γραμματοσήμων καὶ παντὸς ἀφορῶντος τὸ γραμματόσημον, ὡς ταχυδρομικῶν σφραγίδων, ἐπισημασμῶν κτλ. Ἡ πρόοδος τοῦ φιλοτελισμοῦ διεθνῶς καὶ ἡ καταπληκτικὴ αὔξησις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν συλλεκτῶν εἰς ὅλας τὰς χώρας δὲν συνετέλεσαν μόνον εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γραμματοσημεμπορίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἔκδοσιν διαφόρων μελετῶν, ἐπὶ οἱουδήποτε τύπου ἢ ἐκδόσεως γραμματοσήμου ἢ καὶ ἐπὶ πάντων ἑνὸς κράτους. Τοιαῦται μονογραφίαι, ἀποτελοῦσαι πολυτιμότατα ἐφόδια διὰ τοὺς φιλοτελιστάς, κυρίως διὰ νὰ ἐξελέγχωσι τὰ γνήσια τῶν πλαστῶν γραμματοσήμων, ἔχουσιν ἐκδοθῆ διὰ τὰ πλεῖστα τῶν γραμματοσήμων ἀπὸ τοὺς παλαιοτέρους καὶ πλέον γνωστοὺς φιλοτελιστὰς τοῦ κόσμου. Διὰ τὰ ἑλληνικὰ γραμματόσημα ἔχουσιν ἐκδοθῆ διάφοροι τοιαῦται μελέται Ἑλλήνων καὶ ξένων συλλεκτῶν (βλ. λ. Ἑλλὰς-*[Φιλοτελ.]*). Ε. Φ. Ε.

γραμματοσημολογικός, —*ή*, —*όν*· ὁ ἔχων σχέσιν μὲ τὴν ἐπιστήμην τῆς γραμματοσημολογίας. Ε. Φ. Ε.

γραμματοσημολόγος (ὁ). Ὁ ἐγκύψας εἰδικῶς εἰς τὴν μελέτην τῶν ἀφορώντων τὸ γραμματόσημον καὶ τὰ συναφῆ μὲ αὐτὸ ζητήματα. Ε. Φ. Ε.

γραμματοσημομανής (ὁ, ἡ)· ὁ μετὰ πάθους ἀσχολούμενος εἰς τὴν συλλογὴν γραμματοσήμων. Ε. Φ. Ε.

γραμματοσημομανία (ἡ)· ὅρος πλασθεὶς κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἀναπτύξεως τοῦ *φιλοτελισμοῦ*, διὰ νὰ σημάνῃ τοὺς μετὰ πάθους καταγινομένους εἰς τὴν συλλογὴν γραμματοσήμων. Ε. Φ. Ε.

γραμματόσημον (τό). Μικρὸν κινητὸν ἔνσημον, συνήθως ὀρθογωνίου σχήματος, ἐπιτιθέμενον ἐπὶ τῶν διὰ τοῦ ταχυδρομείου διαβιβαζομένων ἀντικειμένων (ἐπιστολῶν, δεμάτων, ἐντύπων κλπ.) καὶ δεικνῦον ὅτι κατεβλήθη τὸ διὰ τὴν μεταβίβασιν τούτων ἀπαιτούμενον τέλος.

— [ΕΓΚΥΚΛ.] Τὰ γραμματόσημα, ἀληθῆ καλλιτεχνήματα κατὰ τὸ πλεῖστον, χρησιμοποιοῦνται σήμερον ὑφ' ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν κρατῶν, παριστῶσι δὲ συνήθως ἀξιοσημείωτα ἱστορικὰ γεγονότα τῆς χώρας ἢ τοπία αὐτῆς ἢ εἰκόνας ζῴων ἢ φυτῶν ἰδιαιτέραν τοπικὴν σημασίαν ἐχόντων, ἢ ἀλληγορικὰς παραστάσεις, ἢ εἰκόνας τῶν ἀρχηγῶν τῶν ἐθνῶν ἢ ἄλλων ἐπισήμων προσώπων, ἰδιαιτέρας ὑπηρεσίας εἰς τὴν χώραν των παρασχόντων, ἐπὶ δὲ τῆς ὀπισθίας πλευρᾶς εἶναι ἐπικεχρισμένα μὲ εὐδιάλυτον γόμμαν. Τὰ γραμματόσημα συνήθως εἶναι ἐκτετυπωμένα ἐπὶ ἰδιαιτέρου χάρτου φέροντος εἰς πολλὰ κράτη διάφορα ὑδατόσημα (βλ. λ.).

Ἱστορία τῆς γενέσεως τοῦ γραμματοσήμου. Εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ γραμματοσήμου δέον νὰ διακρίνωμεν δύο περιόδους: τὴν προκαταρκτικήν, καθ' ἣν ἐγένοντο διάφοροι ἀπόπειραι πρὸς ἐφαρμογὴν αὐτοῦ, καὶ τὴν ὁριστικὴν εἰσαγωγὴν αὐτοῦ. Λέγεται ὅτι ἐν Αἰγύπτῳ, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Πτολεμαίων, ἦτο γνωστὸν τὸ σύστημα τῆς διαβιβάσεως τῆς ἀλληλογραφίας ἔναντι τιμήματος καταβαλλομένου παρὰ τοῦ ἀποστολέως. Πάντως πρῶτος ἐπινοητὴς τοῦ συστήματος τῆς διὰ προπληρωμῆς τοῦ τέλους διανομῆς τῆς ἰδιωτικῆς ἀλληλογραφίας εἶναι ὁ Renouard de Villayer (ἢ Valayer) ὅστις κατὰ τὸ 1653 ἐπιτυχὼν ἐν Γαλλίᾳ εἰδικὴν ἄδειαν τοῦ βασιλέως, ἵδρυσεν ἐν Παρισίοις ἰδιωτικὸν ταχυδρομικὸν γραφεῖον. Τὸ ταχυδρομεῖον τοῦτο μνημονεύεται παρὰ τοῦ Βολταίρου ὡς «ταχυδρομεῖον τῶν δύο πενταρῶν» (Poste à deux sous). Πρὸς τοῦτο ὁ Villayer κατεσκεύασεν εἰδικὰς ἐντύπους ταινίας χάρτου, δι' ὧν περιεβάλλετο τὸ πρὸς διαβίβασιν ἀντικείμενον. Ἐπὶ τῶν ταινιῶν τούτων ὁ ἀποστολεὺς συνεπλήρωνεν εἰς ὑπάρχοντα εἰδικὸν χῶρον τὴν διεύθυνσιν τοῦ παραλήπτου καὶ τὴν ἡμερομηνίαν τῆς ἀποστολῆς. Οὐδεμία τοιαύτη ταινία διεσώθη μέχρις ἡμῶν, καθότι κατεστρέφοντο παρὰ τοῦ ἐπιφορτισμένου τὴν διανομὴν τῶν διὰ τοῦ ἰδιωτικοῦ τούτου ταχυδρομείου διαβιβαζομένων ἀντικειμένων. Ἡ χρῆσις τῶν ταινιῶν τούτων διήρκεσε μέχρι τοῦ 1656. Ὁμοίας ταινίας φερούσας ἐντύπους σφραγῖδας καταβολῆς δικαιώματος συστάσεως μιᾶς πέννας ἐχρησιμοποίει κατὰ τὸ ἔτος 1640 ὁ ἱδρυτὴς τῶν ἀγγλικῶν ταχυδρομείων William Dockwra. Δευτέρα ἀπόπειρα παρουσιάζεται κατὰ τὸ 1776 ἐν Βρυξέλλαις, ὅπου ἐζητήθη παρὰ τοῦ κυβερνήτου τῆς πόλεως ἡ ἄδεια τῆς ἱδρύσεως ἰδιωτικοῦ ταχυδρομείου. Ἡ αἴτησις ὅμως αὕτη ἀπερρίφθη παρὰ τοῦ κυβερνήτου, καθότι, ὡς ἀνέφερεν οὗτος εἰς τὴν ἀπάντησίν του, «οἱ μὲν ἀριστοκράται ἠδύναντο νὰ στέλλουν τὰς ἐπιστολάς των διὰ τῶν ὑπηρετῶν των, ὁποτεδήποτε ἐπεθύμουν. Ὡς

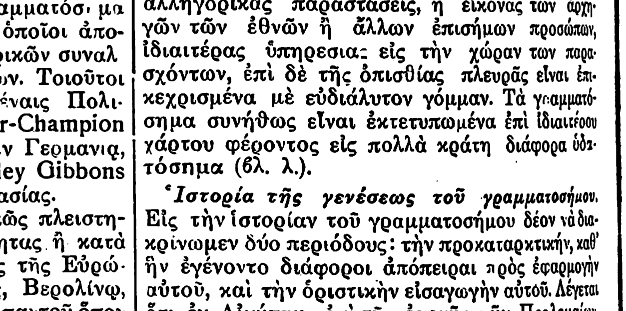

Οἱ παλαιότεροι πρόδρομοι τοῦ γραμματοσήμου.
[Ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιά: α) καὶ β) σφραγῖδες τῶν ἐνσήμων ἀποδείξεων καταβολῆς τοῦ ταχυδρομικοῦ τέλους τοῦ ταχυδρομείου τοῦ Λονδίνου (1640)· γ) ἡ σφραγὶς τοῦ ἐνσήμου ἐπιστολικοῦ χάρτου τοῦ ταχυδρομείου τῆς Σαρδηνίας (1818).]

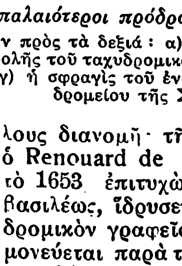

Τὸ πρῶτον ἐκδοθὲν ἑλληνικὸν γραμματόσημον.
[Ἑνὸς λεπτοῦ, τῆς ἐν Παρισίοις ἐκτυπωθείσης σειρᾶς κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1861, ἀριστουργημα ἐκτελέσεως, περιζήτητον, τιμώμενον ἀντὶ 3.000 περίπου δραχμῶν.]

Digitized by Google

πρὸς δὲ τὸν λαόν, δὲν ὑπῆρχε λόγος νὰ ληφθῇ εἰδικὴ πρόνοια, πᾶς δ' ἀλληλογραφῶν ἠδύνατο νὰ φροντίζῃ μόνος του διὰ τὴν διαβίβασιν τῆς ἀλληλογραφίας του

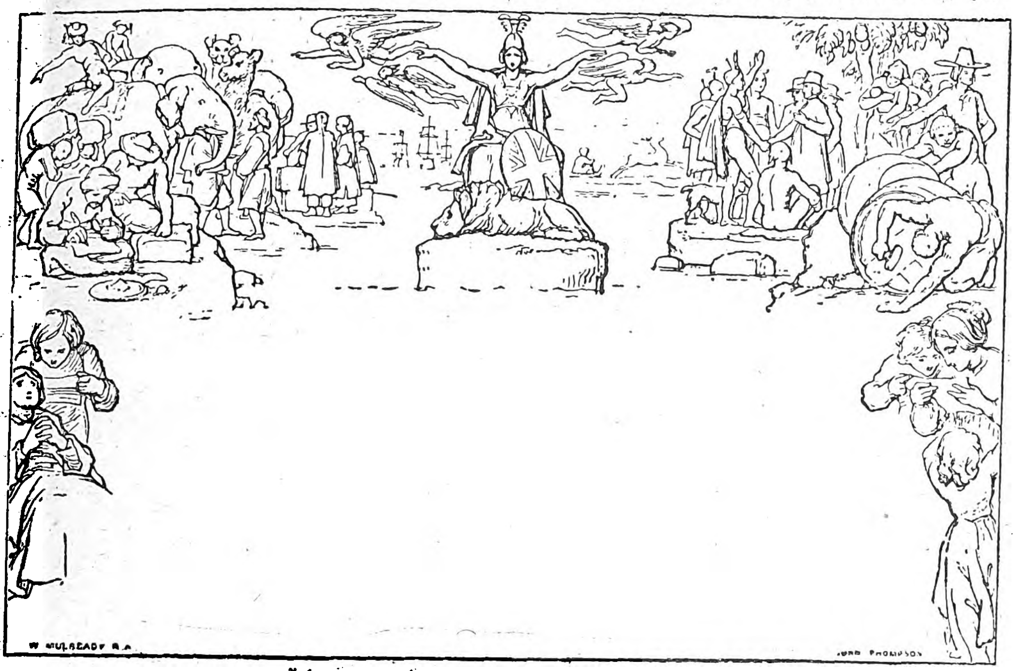

Ἄμεσος πρόγονος τοῦ γραμματοσήμου.
[Ὁ φάκελος τοῦ Mulready ἐκδοθεὶς ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ τὸ 1840.]

δι' οἱουδήποτε προσφόρου μέσου». Κατὰ τὸ 1812, ἐν Σκωτίᾳ ἀτμοπλοϊκή τις ἑταιρεία εἰσήγαγεν εἶδός τι γραμματοσήμου ἐπὶ τῶν ἐπιστολῶν καὶ τῶν δεμάτων τῶν διαβιβαζομένων δι' αὐτῆς. Ταύτην ἠκολούθησεν ἄλλη ἐν Σαρδηνίᾳ, κατὰ τὸ 1818, ὅτου εἰσήχθησαν φύλλα χάρτου φέροντα τετυπωμένον ἔγχρωμον γραμματόσημον καὶ ὀνομαζόμενον carta postale bollata. Ἡ χρῆσις τούτου παρουσίαζε τὸ ἐξῆς ἐξαιρετικόν: τὸ ἀντίτιμον αὐτοῦ δὲν ἦτο τὸ τίμημα τῆς διαβιβάσεως τῆς ἐπιστολῆς, ἀλλ' εἶδος φόρου, ὁ ὁποῖος κατεβάλλετο ἔσω καὶ ἂν αἱ ἐπιστολαὶ δὲν ἐστέλλοντο διὰ τοῦ ταχυδρομείου.

Τελευταία ἀπόπειρα εἰσαγωγῆς γραμματοσήμου ἐγένετο ἐν Σουηδίᾳ, κατὰ τὸ 1823, ἀλλ' ὑπῆρξε θνησιγενής. Σημειωτέον ὅτι ἐσφραγισμένα φύλλα χάρτου δι' ἐπιστολὰς ἐχρησιμοποιοῦντο ἤδη κατὰ τὸ 1743 ἐν Βιέννῃ, κατὰ τὸ 1823 ἐν Κίνᾳ, λέγεται δὲ ὅτι ἡ χρῆσις τοιούτων φύλλων χάρτου ἦτο γνωστὴ ἐν Ὁλλανδίᾳ ἀπὸ τοῦ 1624. Οἱ ἄμεσοι ὅμως, οὕτως εἰπεῖν, πρόγονοι τοῦ σημερινοῦ γραμματοσήμου ὑπῆρξαν οἱ ἐκδοθέντες ἐν Ἀγγλίᾳ περίφημοι φάκελοι τοῦ Mulready. Κατὰ τὸ 1840 ἡ διεύθυνσις τῶν ἀγγλικῶν ταχυδρομείων ἐξέδωκεν εἰδικοὺς φακέλους, τῶν ὁποίων ἡ ἐξωτερικὴ πλευρὰ ὁλόκληρος ἔφερεν εἰκόνα συμβολικὴν σχεδιασθεῖσαν παρὰ τοῦ διακεκριμένου τότε ζωγράφου Mulready καὶ παριστῶσαν τὴν Βρεττανίαν ἐξαπολύουσαν πτερωτοὺς ταχυδρόμους πρὸς ἅπαντα τὰ μέρη τοῦ κόσμου. Οἱ φάκελοι οὗτοι ἔδωσαν ἀφορμὴν πρὸς συζήτησιν, καὶ σατιρικαὶ ἐφημερίδες τῆς Ἀγγλίας ἐπὶ ἑβδομάδας κατεγίνοντο μὲ τὸ νὰ σατιρίζουν τὰς διαφόρους συμβολικὰς παραστάσεις τοῦ φακέλου τούτου. Τότε ἀκριβῶς ἐρρίφθη διὰ πρώτην φορὰν ἡ ἰδέα ὅτι προτιμοτέρα θὰ ἦτο ἡ δημιουργία κινητοῦ μικροῦ ἐνσήμου ἐπικολλωμένου κατ' ἀρέσκειαν ἐπὶ φακέλου ἢ ἄλλων ἀντικειμένων προωρισμένων ν' ἀποσταλῶσι ταχυδρομικῶς, ἀντὶ τῆς ὑποχρεωτικῆς χρήσεως φακέλων φερουσῶν παραστάσεις, ὡς ἡ τοῦ Mulready. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἄρχεται ἡ δευτέρα περίοδος τῆς ἱστορίας τοῦ γραμματοσήμου. Τὴν ἰδέαν τῆς κατασκευῆς κινητοῦ γραμματοσήμου, εἰς τὴν σημερινὴν αὐτοῦ μορφὴν ἐπενόησεν ὁ James Chalmers, γεννηθεὶς ἐν Arbroath τῆς Σκωτίας κατὰ τὸ 1792. Οὗτος, βιβλιοπώλης-ἐκδότης τὸ ἐπάγγελμα, κατεσκεύασε κατ' Αὔγουστον τοῦ 1834 εἰς τὸ τυπογραφεῖόν του τὰ πρῶτα γραμματόσημα, ὑπέβαλε δὲ κατὰ τὸν Νοέμβριον 1837 λεπτομερὲς ὑπόμνημα πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς ἐπιτροπῆς πρὸς βελτίωσιν τῆς ταχυδρομικῆς ὑπηρεσίας, ἐν ᾧ προέτεινε πλῆρες σύστημα ἀναδιοργανώσεως τῆς ὑπηρεσίας διὰ τῆς χρήσεως μικρῶν κινητῶν ἐνσήμων ἐπικολλωμένων κατ' ἀρέσκειαν ἐπὶ τῶν ἐπιστολῶν. Τὴν ἰδέαν ταύτην ἐνεκολπώθη ὁ Rowland Hill, διευθυντὴς τῶν ἀγγλικῶν ταχυδρομείων, ὅστις καταικήσας τὰς παρουσιασθείσας πολυειδεῖς ἀντιδράσεις, εἰσήγαγε τοῦτο κατὰ τὸ 1840 εἰς τὴν ἀγγλικὴν ταχυδρομικὴν ὑπηρεσίαν. Ὅθεν δικαίως ὁ R. Hill θεωρεῖται ὡς ὁ θεμελιωτὴς

Διάφορα εἴδη γραμματοσήμων.
[Ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιά. Πρώτη σειρά: Ψιττακὸς (Κετσάλ), τὸ ἐθνικὸν πτηνὸν τῆς Γουατεμάλας (ἐκ τῆς σειρᾶς τῆς Γουατεμάλας ἔκδ. 1879). — Καμηλοπάρδαλις τῆς Νυάσσας (ἐκ τῆς σειρᾶς τῆς πορτογαλικῆς ἀποικίας τῆς Νυάσσας, ἔκδ. 1901). Δευτέρα σειρά: Ἡ περιστερά, σύμβολον τῆς εἰρήνης (ἐκ τῆς σειρᾶς τῆς Ἰαπωνίας ἔκδ. 1919 ἐπὶ τῇ συνομολογήσει τῆς ἀνακωχῆς τοῦ Παγκοσμίου πολέμου).—Ἡ λύρα, πτηνὸν τῆς Ὠκεανίας (ἐκ τῆς σειρᾶς τῆς Ἀγγλικῆς ἀποικίας νέας Νοτίου Οὐαλλίας ἐν Ὠκεανίᾳ ἔκδ. 1888). Τρίτη σειρά: Κροκόδειλος καὶ Ἔλαφος (ἐκ τῆς σειρᾶς τῆς Βορείου Βόρνεο ἔκδ. 1894).]

τοῦ γραμματοσήμου ὑπὸ τὴν σημερινὴν αὐτοῦ μορφήν. Ἡ ἐφεύρεσις αὕτη ἐγένετο ἀμέσως ἀσπαστὴ παρὰ πάντων τῶν ἐθνῶν, ἅτινα διαδοχικῶς, (ἡ Γαλλία καὶ Βραζιλία κατὰ τὸ 1843, ἡ Φινλανδία κατὰ τὸ 1845, ἡ Βόρειος Ἀμερικὴ κατὰ τὸ 1846, ἡ Ρωσία κατὰ τὸ 1848, ἡ Βαυαρία κατὰ τὸ 1849, ἡ Πρωσσία κατὰ τὸ 1850, ἡ Ἑλλὰς κατὰ τὸ 1861 κ. ο. κ.) (βλ. ἄρθρον Ἑλλὰς) κατεσκεύασαν καὶ εἰσήγαγον τὸ γραμματόσημον εἰς τὴν ταχυδρομικήν των ὑπηρεσίαν. Πολλὰ κράτη, πλὴν τῶν κινητῶν γραμματοσήμων, πρὸς εὐκολίαν τοῦ κοινοῦ κατεσκεύασαν κατὰ καιροὺς καὶ φακέλους φέροντας ἐκτετυπωμένα ἐπ' αὐτῶν ἔγχροα, ἢ ἔντυπα γραμματόσημα, ἐπιστολικὰ δελτάρια, βραχείας ἐπιστολάς, καὶ ταινίας ἐντύπων, πάντα σεσημασμένα διὰ τοῦ οἰκείου γραμματοσήμου. Κατά τινα στατιστικήν, τὰ μέχρι τέλους τοῦ 1928 ἐκδοθέντα γραμματόσημα εἰς ἅπαντα τὰ κράτη τοῦ κόσμου (μὴ συμπεριλαμβανομένων τῶν ὑπὸ τῶν συλλεκτῶν ἀνεγνωρισμένων ποικιλιῶν αὐτῶν), ἀνήρχοντο εἰς 56.874, καταμεριζόμενα ὡς ἑξῆς:

Εὐρώπη	17.089
Ἀμερικὴ	13.519
Ἀφρικὴ	12.147
Ἀσία	10.488
Ὠκεάνια	3.631
Σύνολον	56.874

Μετὰ τὸν Μέγαν πόλεμον ἤρχισε νὰ παρατηρῆται, ἰδίᾳ ἐν Γερμανίᾳ, Ἀγγλίᾳ καὶ Ἡνωμέναις Πολιτείαις, τάσις ἀντικαταστάσεως τῶν κινητῶν γραμματοσήμων διὰ μηχανικῶν σφραγίδων ἐπιτιθεμέ-

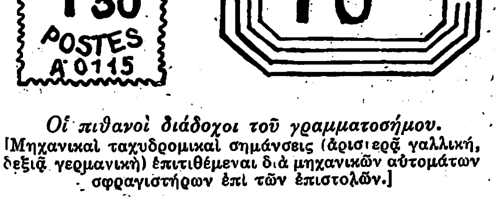

Οἱ πιθανοὶ διάδοχοι τοῦ γραμματοσήμου.
[Μηχανικαὶ ταχυδρομικαὶ σημάνσεις (ἀριστερᾷ γαλλική, δεξιᾷ γερμανική) ἐπιτιθέμεναι διὰ μηχανικῶν αὐτομάτων σφραγιστήρων ἐπὶ τῶν ἐπιστολῶν.]

Διάφορα εἴδη γραμματοσήμων.
[Ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιά· πρώτη σειρά: — Ὁ «λευκὸς ἵππος», ἔμβλημα τῆς Βρουνσβίκης (ἔκδοσις 1866).—Ἡ «κλεὶς» ἔμβλημα τῆς Βρέμης (ἔκδ. 1855).— Ὁ μουσικοσυνθέτης Mozart (ἀπὸ τὴν «σειρὰν τῶν Μουσικῶν» τῆς Αὐστρίας ἔκδ. 1922). —Δευτέρα σειρά: Τὸ ταχυδρομικὸν κέρας τοῦ Ἀννοβέρου (ἔκδ. 1859).—Ἄγριος ἀρχηγὸς φυλῆς (ἐκ τῆς σειρᾶς τῆς Γαλλικῆς ἀφρικανικῆς ἀποικίας Γκαμπόν, ἔκδ. 1910).—Κεφαλὴ βοὸς μετ' ἀστέρος, ἔμβλημα τῆς Μολδαβίας (ἔκδ. 1858). — Τρίτη σειρά: Ἀφρικανοὶ πολεμισταὶ (ἐκ τῆς σειρᾶς τῆς Γαλλικῆς Σομαλίας, ἔκδ. 1906). —Ἡ κατάκτησις τοῦ ἀέρος (ἐκ τῆς σειρᾶς νεωτέρας τεχνοτροπίας τῶν Ἀεροπορικῶν γραμματοσήμων τῆς Αὐστρίας, ἔκδ. 1925).— Ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ἀποβιβαζόμενος εἰς τὴν Ἀμερικὴν (ἐκ τῆς ἀναμνηστικῆς σειρᾶς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, ἔκδ. 1893, ἐπὶ τῇ 400ετηρίδι τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς.—Τετάρτη σειρά: Ἀεροπλάνον ἱπτάμενον ὑπὲρ τὰς ἀλβανικὰς Ἄλπεις (ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν ἀεροπορικῶν γραμματοσήμων τῆς Ἀλβανίας, ἔκδ. 1925).—Τὸ φωτοβόλον ξίφος, ἔμβλημα τῆς Ἀνεξαρτήτου Ἰρλανδίας (ἐκ τῆς σειρᾶς τοῦ Ἐλευθέρου Κράτους τῆς Ἰρλανδίας ἔκδ. 1923).—Ἀεροπλάνον ἱπτάμενον ὑπεράνω τῶν ἀγρῶν (ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν ἀεροπορικῶν γραμματοσήμων τῆς Δανίας, ἔκδ. 1925).]

Digitized by Google

των δι' εἰδικῶν αὐτομάτων σφραγιστικῶν μηχανημάτων ἐπὶ τῶν φακέλων τῶν διαβιβαζομένων διὰ τοῦ ταχυδρομείου. Ἐὰν ἡ τοιαύτη συνήθεια γενικευθῇ, τότε ἀσφαλῶς δύναται νὰ προείπῃ τις ὅτι τὸ τέλος τοῦ γραμματοσήμου εἶναι πολὺ σύντομον.

Τὰ γραμματόσημα διαιροῦνται: α) Ἀναλόγως τῆς χρήσεως αὐτῶν διὰ τὰς ταχυδρομικὰς ἀνάγκας, εἰς κυρίως γραμματόσημα, εἰς ἐνάριθμα γραμματόσημα, εἰς γραμματόσημα δι' ἔντυπα, εἰς ὑπηρεσιακὰ γραμματόσημα, εἰς τηλεγραφόσημα, εἰς γραμματόσημα διὰ ταχυδρομικὰ δέματα, γραμματόσημα διὰ τηλεφωνήματα (μόνον ἐν Βελγίῳ), γραμματόσημα διὰ κατεπειγούσας ἐπιστολὰς (exprès), γραμματόσημα ἐναερίου ταχυδρομείου κλπ. Πλεῖστα κράτη ἔχουσιν ἐκδώσει εἰδικὰς σειρὰς δι' ἑκάστην τοιαύτην κατηγορίαν γραμματοσήμων. β) Ἀναλόγως τῶν αἰτίων ἅτινα προκαλοῦσι τὴν ἔκδοσίν των, εἰς γραμματόσημα τρεχούσης χρήσεως, ἀναμνηστικὰ γραμματόσημα, φιλανθρωπικὰ γραμματόσημα, πολεμικὸ γραμματόσημα, γραμματόσημα ἀποσβέσεως δημοσίου χρέους (τεθέντα τελευταίως ἐν χρήσει ἐν Γαλλίᾳ) κλπ. Εἰς τὰς κατηγορίας ταύτας θὰ ἠδύνατο νὰ προσθέσῃ τις καὶ τὰς κερδοσκοπικὰς ἐκδόσεις, ἐκεῖνα δηλαδὴ τὰ γραμματόσημα, ἅτινα ἐκδίδονται παρά τινων κρατῶν (ὡς αἱ περίφημοι ἐκδόσεις Seebeck τῶν νοτιοαμερικανικῶν δημοκρατιῶν), ἐπὶ μόνῳ τῷ σκοπῷ τῆς διαθέσεώς των εἰς τοὺς συλλέκτας γραμματοσήμων. Τέλος ἀπὸ ἀπόψεως τῆς τεχνικῆς ἐμφανίσεώς των, τὰ γραμματόσημα διακρίνονται εἰς λιθογραφημένα, χαλκογραφημένα, τυπογραφικῶς συντεθειμένα, ἐπισημασμένα ἢ ἀνεπισήμαντα, δαντελλωτὰ ἢ ἀδαντέλλωτα, ὑδατοσημασμένα ἢ μὴ κλπ

Γραμματοσήμων συλλογή. Μόλις ἤρχισαν διαδιδόμενα εἰς τὸν κόσμον τὰ γραμματόσημα, ἀμέσως ἐξεδηλώθη, μεταξὺ τοῦ ἐμπορικοῦ κατ' ἀρχὰς κόσμου, μία τάσις πρὸς συλλογὴν αὐτῶν. Οἱ πρῶτοι συλλέκται δὲν εὕρισκον εἰς τοῦτο ἄλλο τι ἀπὸ ἁπλοῦν θέλγητρον, ὅπως καὶ οἱ λοιποὶ συλλέκται τῶν διαφόρων καλλιτεχνικῶν συλλογῶν. Ὅταν ὅμως σὺν τῷ χρόνῳ ὁ ἀριθμὸς τῶν συλλεκτῶν ηὔξανε παραλλήλως μὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐκδιδομένων γραμματοσήμων καὶ τὸ ἐνδιαφέρον πρὸς τὴν συλλογὴν αὐτῶν μετεδίδετο εἰς ὅλα τὰ κράτη, ἤρχισε ν' ἀναφαίνεται ἀμέσως καὶ ἡ ἐμπορικὴ σημασία τοῦ γραμματοσήμου, καὶ κατὰ συνέπειαν τὸ περιεχόμενον μιᾶς οἱασδήποτε τοιαύτης συλλογῆ ἐλάμβανε χρηματικὴν πλέον βαρύτητα. Ταυ-

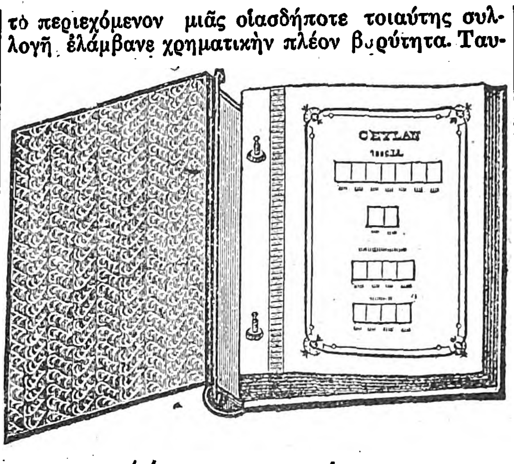

Λεύκωμα γραμματοσήμων.

τοχρόνως ἀνεπτύχθη τότε τὸ ἐμπόριον τῶν γραμματοσήμων, ἐδημιουργήθησαν κατάλογοι, καὶ ἔντυπα βιβλία συλλογῶν καὶ οὕτως ἐδόθη ζωηροτάτη ὤθησις εἰς τὴν συλλογὴν τῶν γραμματοσήμων, εἰς τὴν ὁποίαν σήμερον ἀπασχολοῦνται (ὡς ὑπολογίζεται παρὰ τῶν διαφόρων εὐρωπαϊκῶν περιοδικῶν), περὶ τὰ τρία ὁλόκληρα ἑκατομμύρια συλλεκτῶν, ἀνηκόντων εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῶν ἐπιστημῶν καὶ εἰς ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα.

Διάφορα εἴδη γραμματοσήμων.

[Ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιά. Πρώτη σειρά: Ἡ πολίχνη Dobој τῆς Βοσνίας μετ' ἐρειπίων παλαιοῦ φρουρίου (ἐκ τῆς περιφήμου σειρᾶς τῶν τοπίων τῆς Βοσνίας καὶ Ἐρζεγοβίνης ἔκδ. 1906 .—Πύλη ἀρχαίου ναοῦ ἐν Λουξὸρ (ἐκ τῆς σειρᾶς τῆς Αἰγύπτου τοῦ 1914). Δευτέρα σειρά: Τὸ μνημεῖον τοῦ αὐτοκράτορος Meji εν Ἰαπωνίᾳ (ἔκδ. 1920).—Οἱ καταρράκται τῆς Βικτωρίας ἐν Ροδεσίᾳ ἐκ τῆς ἀναμνηστικῆς σειρᾶς τῆς Νοτίου Βρεττανικῆς Ἀφρικῆς ἔκδ. 1905). Τρίτη σειρά: Ἐρείπια τῆς Παλμύρας ἐν Συρίᾳ (ἐκ τῆς σειρᾶς τῆς Συρίας ἔκδ. 1925). —Ἐρείπια τῆς Περσεπόλεως (ἐκ τῆς σειρᾶς τῆς Περσίας ἔκδ. 1915).]

Ἡ συλλογὴ τῶν γραμματοσήμων διαιρεῖται εἰς *γενικὴν* καὶ *εἰδικήν*. Ἡ, δηλαδή, ὁ συλλέκτης θὰ συλλέγῃ ὅλα τὰ γραμματόσημα ὅλων τῶν χωρῶν, ἢ μιᾶς ἠπείρου, ἢ καὶ ἑνὸς κράτους μόνον. Λόγῳ τοῦ ὅτι εὑρέθησαν κατὰ τὴν τελευταίαν ἰδίως δεκαετίαν κράτη ἐμπορευόμενα τὸ γραμματόσημον, κυρίως δι' ἐκδόσεων ἀλλεπαλλήλων σειρῶν, μεγάλων μάλιστα ἀξιῶν, ἄνευ ἀνάγκης τινὸς τῆς ταχυδρομικῆς ὑπηρεσίας, οἱ συλλέκται περιωρίσθησαν εἰς μίαν μόνην ἤπειρον ἢ καὶ εἰς μίαν χώραν, κατὰ προτίμησιν βεβαίως εἰς τὴν ἰδικήν των. Ἄλλοι πάλιν περιώρισαν χρονικῶς τὰς συλλογάς των μέχρι μιᾶς ὡρισμένης ἐποχῆς, ὅπως καὶ τοὐναντίον ἄλλοι ἤρχισαν ἀπὸ μιᾶς νεωτέρας ἐποχῆς καὶ ἐξακολουθοῦν. Οἱ πρῶτοι περιορίζουν τὰς συλλογάς των κυρίως εἰς τὴν πρὸ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου ἐποχήν, διότι ἔκτοτε ὄχι μόνον ἐδημιουργήθησαν κατὰ χιλιάδας γραμματόσημα (πολεμικά, ἐρυθροῦ σταυροῦ, κατακτηθεισῶν ἐπαρχιῶν) καὶ τὰ μεταπολεμικὰ κράτη, ἐκδώσαντα κατὰ ἑκατοντάδας γραμματόσημα (ὡς ἡ Πολωνία, Οὐκρανία, Τσεχοσλοβακία, Δάντσιγ κ. λ. π.), ἀλλὰ καὶ διότι μετὰ τὸν πόλεμον αἱ κυβερνήσεις μερικῶν κρατῶν ἐσκέφθησαν νὰ καλύψωσι τὰ

Λεύκωμα γραμματοσήμων μὲ αὐτόματον κάλυμμα.

κενὰ τοῦ προϋπολογισμοῦ των ἀπὸ τὰ θυλάκια τῶν συλλεκτῶν ὑπὸ μορφὴν πολλαπλῶν ἐκδόσεων νέων σειρῶν κατὰ πᾶν ἑξάμηνον. Οἱ συλλέκται, ἐπειδὴ αἱ πρῶται ἐκδόσεις τῶν κρατῶν εἶναι σπάνιαι καὶ ἀκριβαί, ἀποφεύγουσι τὸν σκόπελον τοῦτον, ἀρχίζοντες ἀπὸ μεταγενεστέραν ἐποχὴν τὴν συλλογήν των, ὡς ἀπὸ τοῦ 1890 ἢ τοῦ 1900. Διὰ πᾶσαν συλλογὴν χρειάζεται πρό-

Διάφορα εἴδη γραμματοσήμων.

[Ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιά. Πρώτη σειρά: Τὰ ἐθνικὰ ἐμβλήματα τῆς Δημοκρατίας τῆς Ἀϊτῆς (ἐκ τῆς σειρᾶς τῆς Ἀϊτῆς ἔκδ. 1915).—Δένδρον τοῦ γένους «Pandanus» ἐκ τῶν ἀφθονούντων ἐν Ὠκεανίᾳ (ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν ὑπὸ ἀγγλικὴν κατοχὴν Νήσων Gilbert & Ellica ἔκδ. 1911). Δευτέρα σειρά: Χάρτης τῆς νήσου Κούβας (ἐκ τῆς σειρᾶς τῆς Κούβας ἔκδ. 1914).—Φυτεία Σιζαλ, φυτοῦ μὲ βιομηχανοποιησίμους ἶνας ἐν Μοζαμβίκῃ. Τρίτη σειρά: Χωρίον νέγρων ἐν Μοζαμβίκῃ (ἐκ τῆς σειρᾶς τῆς ἐν Ἀφρικῇ Πορτογαλλικῆς ἀποικίας τῆς Μοζαμβίκης ἔκδ 1918).—Δισκοβόλος (ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων τῆς Ἑλλάδος ἔκδ. 1906).]

παντὸς τὸ «λεύκωμα», τὸ ὁποῖον ἐκδίδουσι διάφοροι εὐρωπαϊκοὶ οἶκοι εἰς διαφόρους τύπους καὶ μορφάς. Τὸ λεύκωμα εἶναι βιβλίον διῃρημένον κατὰ κράτη, εἰς τὰς σελίδας τοῦ ὁποίου ὑπάρχουν κεναὶ θέσεις ἀντιστοιχοῦσαι εἰς τὰ ἐκδοθέντα μέχρι σήμερον γραμματόσημα. Ἄνωθεν αὐτῶν ἀνα-

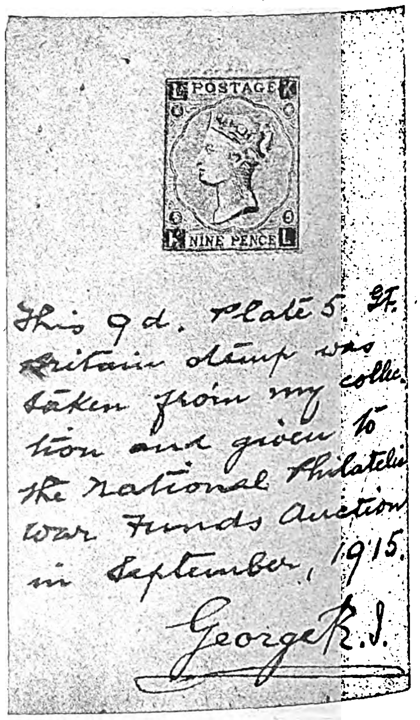

Ἓν γραμματόσημον τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας.

[Προέρχεται ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ νῦν βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Γεωργίου τοῦ Ε', ἐδωρήθη δὲ παρ' αὐτοῦ κατὰ Σεπτέμβριον 1915 εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ διεξαχθέντος τότε φιλοτελικοῦ ἐράνου καὶ ἐπωλήθη ἐν δημοπρασίᾳ. Φέρει τὴν ἰδιόγραφον ὑπογραφὴν τοῦ βασιλέως καὶ τὴν ἑπομένην ἰδιόχειρον ἐπιγραφήν: «Τὸ γραμματόσημον τοῦτο τῶν 9 πεννῶν, πλακὸς 5 τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, ἐλήφθη ἀπὸ τὴν συλλογήν μου καὶ ἐδόθη εἰς τὸν ἐθνικὸν φιλοτελικὸν πολεμικὸν ἔρανον κατὰ Σεπτέμβριον 1915». Γεώργιος Β. Α.]

Digitized by Google

γράφεται ὁ χρόνος τῆς ἐκδόσεώς των καὶ κάτωθι ἡ ἀξία ἑνὸς ἑκάστου. Τὰ λευκώματα εἶναι ἀνάλογα τῶν συλλεκτῶν. Διὰ τοὺς ἀρχαρίους ὑπάρχουσι μικρότερα, μὴ ἔχοντα οὔτε ὅλα τὰ εἴδη τῶν ἐκδοθέντων γραμματοσήμων, οὔτε θέσεις δι' αὐτά, ἀλλὰ μόνον τὰ πλέον συνήθη, καὶ μὲ ὀλίγας θέσεις διὰ τὴν ἐπικόλλησιν αὐτῶν. Οἱ εἰδικοὶ συλλέκται τῶν γραμματοσήμων μιᾶς χώρας δὲν μεταχειρίζονται τοιαῦτα λευκώματα. Οὗτοι ἁπλῶς λαμβάνουσιν εἰδικὰ φύλλα χάρτου, διῃρημένου εἰς μικρὰ τετραγωνίδια ἐλαφρῶς ἐκτετυπωμένα (feuilles quadrillées), ἐπὶ τῶν ὁποιων ἐπικολλῶσι τὰ γραμματόσημα κατ' ἀρέσκειαν. Διότι εἰς τὰς εἰδικὰς αὐτὰς συλλογὰς δὲν ἐπικολλᾶται μόνον ἓν γραμματόσημον ἐξ ἑκάστου εἴδους, ὅπως ἀπαιτεῖται γενικῶς διὰ τὴν συλλογὴν τῶν γραμματοσήμων, ἀλλὰ διάφορα ἀντίτυπα τοῦ αὐτοῦ τύπου, διαφέροντα ἀλλήλων, ἔστω καὶ ἐλαφρῶς, εἴτε κατὰ χρωματισμόν, εἴτε κατὰ τὴν ὀδόντωσιν, εἴτε καὶ κατὰ τὴν σφράγισιν. Ἔπειτα εἰς τὰ εἴδη τῶν συλλογῶν αὐτῶν τὰ γραμματόσημα ἐπικολλῶνται κατὰ ζεύγη, καὶ κατὰ τετράδας, καὶ κατὰ μεγαλυτέρας ἀκόμη ὁμάδας, ἐσφραγισμένα καὶ μή. Τὰ λευκώματα, διὰ νὰ διατηρῶνται πάντοτε ἐνήμερα ὅλων τῶν κατ' ἔτος ἐκδόσεων, κατασκευάζονται ἀπὸ φύλλα, τὰ ὁποῖα τοποθετοῦνται ἐπὶ στελεχῶν στερεῶς προσηρμοσμένων ἐπὶ τοῦ δερματίνου περικαλύμματος αὐτῶν, εἰς τρόπον, ὥστε ἡ παρεμβολὴ τῶν νέων φύλλων καὶ ἡ ἀπόσπασις αὐτῶν εἶναι εὐχερε-

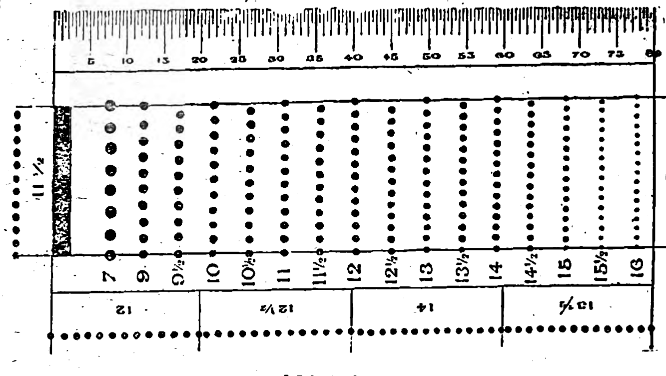

Ὀδοντόμετρον.

στάτη, ἐνῷ ταυτοχρόνως κάθε κράτος εὑρίσκεται ἔχον ὅλα τὰ μέχρι τοῦ τελευταίου ἔτους ἐξ ἀρχῆς ἐκδοθέντα γραμματόσημα. Διὰ νὰ τηρῶνται δὲ τὰ γραμματόσημα καθαρά, καὶ διὰ νὰ μὴ ὑφίστανται ζημίαν οἱ συνήθως εὐπαθεῖς χρωματισμοὶ αὐτῶν, παρεμβάλλεται μεταξὺ τῶν φύλλων τῆς συλλογῆς καὶ εἰδικὸς διαφανὴς χάρτης. Τὸ γραμματόσημον, πρὶν ἢ ἐπικολληθῇ εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν τῆς συλλογῆς καθαρίζεται ἐντὸς χλιαροῦ ὕδατος ἀπὸ τὰς ξένας ὕλας, σιδηρώνεται ἐντὸς λευκῶν φύλλων ἐξ ἀπορροφητικοῦ χάρτου καὶ ἐκλέγεται, ὥστε νὰ εἶναι ὅσον τὸ δυνατὸν μὲ ἐλαφροτέραν

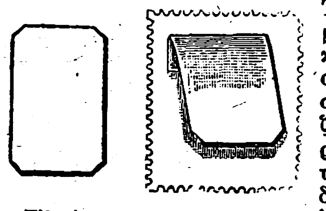

Εἰδικὸς γομμαρισμένος χάρτης (charnière) καὶ τρόπος ἐπικολλήσεώς του ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως τοῦ γραμματοσήμου.

σφραγῖδα καὶ ἄρτιον, χωρὶς οὐδεμίαν σχισμήν, καὶ μὲ ὅλην τὴν ὀδόντωσίν του, ἂν πρόκειται περὶ γραμματοσήμου δαντελλωτοῦ, ἢ μὲ τὰ τέσσαρα περιθώριά του, ἂν πρόκηται περὶ τῶν παλαιῶν ἀδιατρήτων γραμματοσήμων. Ὑπάρχουν γραμματόσημα, ὡς τὰ πρῶτα ρωσικά, τῶν ὁποίων τὸ χρῶμα διαλύεται ἐντὸς τοῦ ὕδατος. Δι' αὐτὰ χρειάζεται μεγάλη προσοχὴ εἰς τὸν καθαρισμόν.

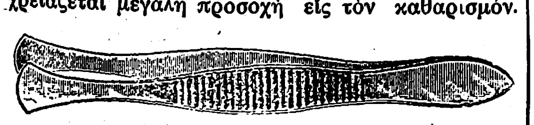

Λαβὶς γραμματοσήμου.

Ἔπειτα ἐξετάζεται καὶ τὸ *ὑδατόσημον* μὲ εἰδικὸν *ὑδατοσηματοσκόπιον*, ἐντὸς τοῦ ὁποίου τῇ βοηθείᾳ βενζίνης διαφαίνεται τοῦτο. Διότι ὑπάρχουσι τὰ αὐτὰ γραμματόσημα (καὶ κατ' ἀξίαν καὶ κατὰ χρωματισμόν) ἀλλὰ μὲ διάφορον ὑδατόσημον (ἰδίως τῆς Ἀγγλίας καὶ τῶν ἀποικιῶν της), ὁπότε καὶ ἡ ἀξία των εἶναι διάφορος. Ἐξελέγχεται κατόπιν ὁ ἀριθμὸς τῶν ὀδόντων μὲ τὸ *ὀδοντόμετρον*. Τέλος ἐπικολλᾶται τοῦτο εἰς τὴν θέσιν του ἐλαφρῶς τῇ βοηθείᾳ μικροῦ διαφανοῦς χάρτου γομμαρισμένου, κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ δύναται ν' ἀποσπασθῇ ἀμέσως, χωρὶς οὔτε ἐπὶ τῆς σελίδος τοῦ λευκώματος, ἀλλ' οὔτε καὶ ἐπὶ τοῦ γραμματοσήμου ν' ἀφίνωνται ἴχνη τοῦ γομμαρισμένου χάρτου. Ὅλη ἡ ἐργασία αὕτη γίνεται διὰ μιᾶς εἰδικῆς λαβίδος μεταλλίνης, ὥστε τὸ γραμματόσημον νὰ μὴ ἔρχεται εἰς ἐπαφὴν μὲ τὰς χεῖρας καὶ κηλιδώνεται.

Ἐὰν τὸ γραμματόσημα ἔχουν μεγάλην ἀξίαν,

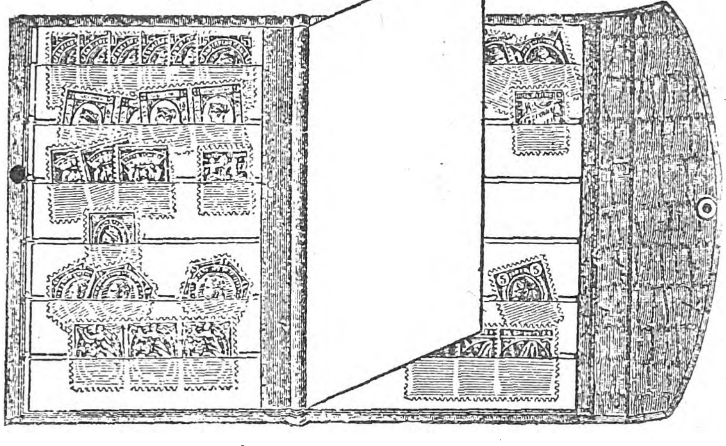

Εἰδικὸς φάκελος διὰ τὴν φύλαξιν τῶν διπλῶν γραμματοσήμων.

ὑπάρχουσιν εἰδικοὶ διαφανεῖς μικροὶ φάκελοι ἀναλόγου σχήματος καὶ μεγέθους πρὸς τὰ γραμματόσημα, ἐντὸς τῶν ὁποίων ταῦτα τοποθετοῦνται καὶ κατόπιν ἐπικολλῶνται εἰς τὴν συλλογήν. Ἐνίοτε, διὰ νὰ προβάλλουν τὰ γραμματόσημα καλύτερον ἐντὸς τῆς συλλογῆς, ἐπικολλῶνται πρότερον ἐπὶ μελανοῦ χάρτου καὶ κατόπιν τοποθετοῦνται εἰς τὸ λεύκωμα. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων φιλοτελικῶν ἐξαρτημάτων, ὑπάρχουσιν εἰσέτι πρὸς χρῆσιν τῶν συλλεκτῶν καὶ τὰ ἑξῆς: *μεγεθυντικοὶ φακοί*, *τευχίδια* διὰ τὴν τοποθέτησιν κυρίως τῶν διπλῶν γραμματοσήμων, ἅτινα κατόπιν οἱ συλλέκται ἀνταλλάσσουσι μεταξύ των, μικρὸν εἰδικὸν *ἐργαλεῖον ἀκριβείας* (compas) διὰ τὴν καταμέτρησιν τῶν ἐπισημασμάτων, εἰδικὰ βιβλία (classeurs) ὅπου τοποθετοῦνται συγκεντρούμενα τὰ γραμματόσημα πρὸ τῆς ἐπικολλήσεώς των εἰς τὰς συλλογάς, *φάκελοι διαφανεῖς*, ἐντὸς τῶν ὁποίων

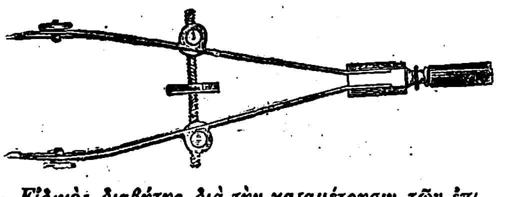

Εἰδικὸς διαβήτης διὰ τὴν καταμέτρησιν τῶν ἐπισημάνσεων.

ἐγκλείονται ταῦτα, καὶ εἰδικὰ φύλλα λεπτοῦ χάρτου διῃρημένα κατὰ θέσεις, τῶν ὁποίων γίνεται χρῆσις διὰ τὰς δι' ἀλληλογραφίας ἀνταλλαγὰς μεταξὺ τῶν συλλεκτῶν.

Πλαστὰ γραμματόσημα. Λόγῳ τῆς μεγάλης διαδόσεως τῆς συλλογῆς τῶν γραμματοσήμων, ἐδημιουργήθησαν καὶ πλαστὰ γραμματόσημα πανομοιότυπα κυρίως τῶν σπανίων. Καὶ τὰ πλαστὰ ταῦτα εἶναι ὄχι μόνον ἀπομιμήσεις ὁλοκλήρων γραμματοσήμων, ἀλλὰ καὶ ἐπισημάσματα παραποιημένα ἐπὶ γνησίων, ἢ καὶ γνήσια γραμματόσημα μὲ πλαστὴν σφράγισιν, ὅταν τὸ ἐσφραγισμένον στοιχίζῃ περισσότερον τοῦ ἀσφραγίστου. Τὸ τελευταῖον συμβαίνει συχνά, ὅταν τὰ διάφορα κράτη πωλῶσι κατὰ μεγάλας ποσότητας εἰς τοὺς ἐμπόρους τὰ ἀπόθετα γραμματόσημα τῶν παλαιῶν χρήσεων. Ἡ ἐξέλεγξις τῶν πλαστῶν ἐδημιούργησε καὶ εἰδικὴν τάξιν ἐμπειρογνωμόνων, οἱ ὁποῖοι ἐπ' ἀμοιβῇ ἐξετάζουσι καὶ ἀποφαίνονται περὶ τῆς γνησιότητος ἢ μὴ τῶν γραμματοσήμων. Μέγας ἐξαγωγικὸς οἶκος πλαστῶν γραμματοσήμων, τὰ ὁποῖα ἐπώλει μὲν οὗτος ὡς πλαστά, ἀλλ' οἱ ἀγορασταί του μετεπώλουν ἢ ἀντήλλασσον ὡς γνήσια, ὑπῆρξε πρὸ ἐτῶν ἐν Γενεύῃ ὁ οἶκος Fournier. Τούτου ὁλόκληρον τὸ ἀπόθεμα εἰς γραμματόσημα καὶ ὑλικὰ ἠγόρασεν ἡ ἐν Γενεύῃ Φιλοτελικὴ Ἕνωσις καὶ τὰ ἔκαυσεν, ἀφοῦ ἐκράτησεν ἀπὸ ἓν ἐξ ἑκάστου εἴδους καὶ κατήρτισεν ἐξ αὐτῶν συλλογάς, ἃς διένειμεν εἰς τὰς λοιπὰς φιλοτελικὰς ἑταιρίας τοῦ κόσμου, διὰ νὰ γίνεται εὐχερῶς ὁ ἔλεγχος τῶν πλαστῶν ἀπὸ τῶν γνησίων. Ἓν ἀντίτυπον τοῦ σπανιωτάτου τούτου λευκώματος πλαστῶν γραμματοσήμων κατέχει καὶ ἡ βιβλιοθήκη τῆς ἐν Ἀθήναις Ἑλληνικῆς Φιλοτελικῆς Ἑταιρίας.

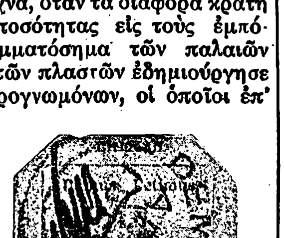

Τὸ σπανιώτερον γραμματόσημον τοῦ κόσμου.
[Ἑνὸς σέντ, ἐρυθροῦν, τῆς ἀγγλικῆς Γουϊάνης τοῦ 1856.]

Τὸ σπανιώτερον γραμματόσημον τοῦ κόσμου εἶναι τοῦ 1 σὲντ (ἐρυθροῦν) τῆς ἀγγλικῆς Γουϊάνης τοῦ 1856. Τοῦτο ἐπωλήθη κατὰ τὸν πλειστηριασμὸν τοῦ Ἀπριλίου 1922 ἀντὶ 352.750 γαλλικῶν φράγκων εἰς τὸν Ἀμερικανὸν συλλέκτην Ἀρθοῦρον Hind, τιμολογεῖται δὲ σήμερον ἀντὶ 750.000 φράγκων. Τοῦ γραμματοσήμου τούτου δὲν ὑπάρχει ἄλλο ἀντίτυπον. Τὸ ὑπάρχον εἶναι σφραγισμένον εἰς κακὴν κατάστασιν, καὶ μὲ τὰς τέσσαρας αὐτοῦ γωνίας κεκομμένας. Μετ' αὐτὸ ἔρχονται τὰ δύο γραμματόσημα τῆς νήσου Ἁγίου Μαυρικίου μὲ τὴν ἐπιγραφὴν Post office (ταχυδρομεῖον) τοῦ ἔτους 1847, τῆς μιᾶς καὶ τῶν δύο πεννῶν, τὰ ὁποῖα τιμολογοῦνται ἀντὶ 650 χιλιάδων φράγκων ἀσφράγιστα ἕκαστον καὶ 500.000 φράγκων τὰ ἐσφραγισμένα. Ἐκ τῶν γραμματοσήμων τούτων εἶναι

Διάφοροι τύποι πλοίων ἐπὶ γραμματοσήμων

[Ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιά. Πρώτη σειρά: Γραμματόσημον Βρεττανικῆς Γουϊάνης (ἔκδ. 1860).—Γραμματόσημον Βρεττανικῆς Νέας Γουϊνέας (ἔκδ. 1901 διαμερίσματος Παπούας). Δευτέρα σειρά: Γραμματόσημον Ζανζιβάρης (ἔκδ. 1913).—Γραμματόσημον Κινεζικῆς Δημοκρατίας (ἔκδ. 1913). Τρίτη σειρά: Γραμματόσημον Γρενάδας (ἔκδ. 1905). Γραμματόσημον Μαριάνων Νήσων (τόπου Γερμανικῶν Ἀποικιῶν ἔκδ. 1900).]

γνωστὰ μόνον δώδεκα ἑκάστου εἴδους, ὧν τὰ δύο ἀσφράγιστα. Τὸ γραμματόσημον τῶν 2 σέντ (κυανοῦν) τῆς νήσου Χαβάϊ (Ὠκεανίας) τοῦ ἔτους 1851 ἔχει ἀξίαν 600 χιλ. φράγκων ἀσφράγιστον καὶ 500 χιλιάδων σφραγισμένον. Μετ' αὐτὸ ἔρχονται πολλὰ ἄλλα ἀξίας ἀπὸ ἑκατὸν χιλιάδων φράγκων καὶ ἄνω.

Λάθη. Κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν τῶν γραμματοσήμων συμβαίνουν πολλάκις διάφορα λάθη. Οὕτω συμβαίνει εἰς τὴν πλάκα μιᾶς ἀξίας νὰ χαραχθῇ ἄλλη ἀξία ἢ νὰ γίνῃ λάθος εἰς τὴν ἐπιγραφήν, ὁπότε δημιουργοῦνται αἱ ποικιλίαι τοῦ αὐτοῦ τύπου τῶν γραμματοσήμων. Αἱ ποικιλίαι αὗται λόγῳ τῆς σπανιότητός των ἔχουσι μεγάλην ἀξίαν καὶ κυρίως ζητοῦνται ἀπὸ τοὺς εἰδικευομένους συλλέκτας. Τὰ περισσότερα τοιαῦτα λάθη, ὡς εἶναι φυσικόν, συμβαίνουν εἰς τὰ ἐπισημασμένα γραμματόσημα, ὅταν ἐκδίδωνται ἐν βίᾳ καὶ δὲν ἐφιστᾶται ἡ δέουσα προσοχὴ κατὰ τὰς διορθώσεις τῶν δοκιμίων τῶν ἐπισημασμάτων. Ἰδιαιτέρα ποικιλία λάθους ἐπὶ τῶν γραμματοσήμων εἶναι τὰ *ἀντίποδα ζεύγη* περὶ ὧν βλ. λ. ἀντίπουν *ζεῦγος*. Ε. Φ. Ε.

— **γραμματόσημα *ἐνάριθμα*** βλ. ἐνάριθμα *γραμματόσημα*.

— **γραμματόσημα *ἀναμνηστικά*** βλ. ἀναμνηστικὰ *γραμματόσημα*.

Digitized by Google

γραμματοσημοφιλία (ἡ)· ἡ πρὸς συλλογὴν γραμματοσήμων ἰδιάζουσα ἀγάπη καὶ ἡ συναφὴς ἐνασχόλησις. Ε. Φ. Ε.

γραμματοσημοφιλικός, *—ή, —όν*· ὁ ἰδιάζων ἢ ἔχων σχεσιν πρὸς τὴν γραμματοσημοφιλίαν. Ε. Φ. Ε.

γραμματοσυλλέκτης (ὁ) ἢ *γραμματοσημοσυλλέκτης*· ὁ ἀσχολούμενος μὲ τὴν συλλογὴν γραμματοσήμων. Ε. Φ. Ε.

γραμματοσύμπλεγμα (τό)· σύμπλεγμα γραμμάτων καλλιτεχνικόν, μονογράφημα τῶν ἀρκτικῶν γραμμάτων τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ ἐπωνύμου, καταστήματός τινος ἢ ἑταιρίας κτλ.

γραμματοφόρος (ὁ) *[Ἀρχ.]*. Ὁ φέρων γράμματα (ἐπιστολάς), ὁ σήμερον λεγόμενος ταχυδρόμος. Ἐν Ρώμῃ ὑπῆρχεν ὠργανωμένη δημοσία ὑπηρεσία γραμματοφόρων (λατ. tabellarius) πρὸς μεταφορὰν τῆς ἐπισήμου ἀλληλογραφίας. Ἦσαν συνήθως δοῦλοι ἢ ἀπελεύθεροι, ἐξησκημένοι εἰς τὴν σκληραγωγίαν καὶ ὡπλισμένοι ἐναντίον πάσης ἐκ μέρους ληστῶν ἐπιθέσεως· ἀλλὰ καὶ πλούσιοι ἰδιῶται εἶχον ἰδίους γραμματοφόρους. Μετέφερον τὰς ἐπιστολὰς ἢ ἔφιπποι ἢ ἐφ' ἁμάξης, συνήθως ὅμως πεζοὶ καὶ ἀνυπόδητοι. —Β.

γραμματοφόρος (ὁ) (Grammatophorus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἑρπετῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαύρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *σαυροειδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει σαύρας μικροῦ μεγέθους διακρινομένας ἐκ τοῦ ἐπιμήκους, πεπλατυσμένου, βαθέος πρασίνου κατὰ τὴν ράχιν καὶ ἐλαιολεύκου κατὰ τὴν κοιλίαν σώματός των. Γνωστὰ τέσσαρα εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Αὐστραλίας, ὧν γνωστότερον *γραμματοφόρος ὁ στικτὸς* (Grammatophorus maculatus), ὅστις διακρίνεται ἐκ τῶν πυκνῶν, αἰχμηρῶν ἀκανθῶν, αἵτινες διήκουσιν ἀπὸ τοῦ ἀνωτέρου μέρους τῆς ράχεως μέχρι τοῦ ἀκροτάτου σημείου τῆς οὐρᾶς. Τὸ μῆκός του δὲν ὑπερβαίνει τὰ 20 ἑκατοστόμετρα. Δ. Ν. Π.

Γραμματοφόρος ὁ στικτός.

γραμματοφυλάκιον (τὸ) *[Ἀρχαιολ.]*. Τόπος ἔνθα ἐφυλάσσοντο δημόσια ἔγγραφα τῆς πόλεως, τὸ ἄλλως λεγόμενον *ἀρχεῖον*. —Β.

γραμματοφύλαξ (ὁ) *[Ἀρχ.]*. Ἐκαλεῖτο οὕτως εἰς πολλὰς ἀρχαίας ἑλληνικὰς πόλεις ὁ ἐντεταλμένος τὴν φύλαξιν τῶν δημοσίων γραμμάτων. Οἱ ὑπάλληλοι οὗτοι ἐκαλοῦντο καὶ *γραμματεῖς* ἢ *μνήμονες*, εἰδικώτερον δὲ *δημοσιοφύλακες, τεθμοφύλακες, ρητροφύλακες*. Ἐν Σπάρτῃ παρὰ τοὺς πέντε νομοφύλακας ὑπῆρχε καὶ εἷς γραμματοφύλαξ, οὗ τὰ ἔργα ἦσαν παραπλήσια πρὸς τὰ τῶν νομοφυλάκων. Ἐνίοτε ὅμως εἷς τῶν νομοφυλάκων ἐτέλει τὰ καθήκοντα τοῦ γραμματοφύλακος φέρων καὶ τὸν τίτλον τοῦτον. —Β.

γραμματόφυλλον (τὸ) (Grammatophillum) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀρχεοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας ἐπιφύτους μὲ ψευδοβολβοειδῆ βλαστόν, φύλλα μακρὰ καὶ ὡραῖα, ἄνθη κατὰ βότρυς διατεταγμένα. Γνωστὰ ἐλάχιστα εἴδη ἰθαγενῆ τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Μαλαισίας. Δ. Ν. Π.

Γραμμένη *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Μικροπόλεως* (τέως *Καρλικόβης*) τῆς ἐπαρχίας Δράμας τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. (1928) 391. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Γραμέντζα*. Δ. Ε. Μ.

— **Γραμμένη** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου *Μακρακώμης* τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος τοῦ νομοῦ Φθιωτιδοφωκίδος, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 560. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Ράχη*. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Καστρὶ* (κάτ. 241) καὶ *Παλιούρι* (κάτ. 53). Δ. Ε. Μ.

γραμμενίτσα (ἡ) ἢ *γρεμμενίτσα* ἢ *γρεμμενιὰ* *[Βοτ.]*. Ἑλληνικὴ ποικιλία σκληροῦ σίτου καλλιεργουμένη ἐν τῇ Ἀττικοβοιωτίᾳ, Εὐβοίᾳ καὶ Κορινθίᾳ.

Γραμμενίτσα ἢ ***Γρεμμενίτσα*** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον ἐν τῷ νομῷ Ἄρτης, δίωρον ἀπέχον τῆς πόλεως Ἄρτης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος ἀριθμούσης μετὰ τοῦ συνοικισμοῦ *Χανόπουλον* 729 (1928) κατοίκους ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν καπνοφυτείαν. Κεῖται ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἀράχθου εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Γκελμπερίνας. Χ. Ι. Σ.

Γραμμένον ἢ ***Γραμμένη*** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Δωδώνης τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 749. Ὀνομάσθη οὕτω, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἐκ τοῦ κατὰ τὴν ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδα ζήσαντος προύχοντος Ἰωαννίτου *Γραμμένου*, οὗτινος θὰ ἦτο τιμάριον. Τὸ Γραμμένον ἐπὶ τουρκοκρατίας συνετήρει σχολεῖα χάρις εἰς τοὺς μεγάλους ἐθνικοὺς εὐεργέτας Ζωσιμάδας καὶ Καπλάνην. Ἐξ αὐτοῦ κατήγοντο ὁ Ἀσώπιος, ὁ Γούβας καὶ ἄλλοι εὐπαίδευτοι ἄνδρες. Χ. Ι. ΣΟΥΛΗΣ

γραμμένος, *—η, —ο*· παθ. μετχ. τοῦ *γράφω* ὡς ἐπίθετον· ζωγραφιστός, ὡραῖος: «ἐκεῖνα τὰ μάτια της θαρρεῖς πῶς εἶναι γραμμένα», «σὰν ἄγγελος γραμμένος μοῦ φαίνεται» || πληθ. *γραμμένα* (τά)· τὸ πεπρωμένον, τὸ ὡρισμένον ὑπὸ τῆς τύχη, τὸ μοιραῖον κακόν· παροιμ. «τῆς τύχης τὰ γραμμένα δὲν παράρχεται κανένας.

Γραμμένος, ***Γεώργιος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Ρήγανης Ξηρομέρου λαβὼν μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους αὐτῆς. Ἐπολέμησεν εἰς πλείστας μάχας καὶ εἰς τὰς τρεῖς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου. Ἐτιμήθη διὰ τοῦ χαλκοῦ ἀριστείου. Σ. Γ. Μ.

— **Γραμμένος**, ***Σταῦρος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Βονίτσης πεσὼν κατὰ τὴν μάχην τῆς Καλιακούδας. Γ. Δ. Κ.

Γραμμενοχώρια *[Γεωγρ.]*. Οὕτω καλοῦνται ἐν Ἠπείρῳ τὰ χωρία *Γραμμένον, Βανενήτι, Βράβορι* (νῦν *Ἀνάργυροι*), *Δόβρου, Τσέργιανη, Λιόκου, Πεάτη, Κοβίλιανη, Κόνισκα*, κείμενα δυτικῶς τῶν Ἰωαννίνων εἰς τρίωρον αὐτῶν ἀπόστασιν πέριξ τοῦ χωρίου *Γραμμένου*. Οἱ κάτοικοί των, φιλόπονοι γεωργοὶ καὶ ἀμπελουργοί, ἐφόρουν εἰς παλαιοτέραν ἐποχὴν ἰδιόρρυθμον μαύρην στολὴν μὲ βράκαν, κάλτσας μελανὰς καὶ ἐπενδύτην μακρόν· ὡς ἐκ τούτου δὲ καλοῦνται σκωπτικῶς ὑπὸ τῶν περιοίκων «μακρογόνατοι» ἢ «σκουρογόνατοι». Ἂν καὶ τὸ ἔδαφος τῶν Γραμμενοχωρίων εἶναι πετρῶδες καὶ ἐντελῶς ἄνυδρον, ἐν τούτοις παράγει σιτηρὰ ἀρκετὰ καὶ ἰδίως οἶνον. «Τοῦτα τὰ Γραμμενοχώρια, γράφει ὁ Ψαλλίδας εἰς τὴν ἀνέκδοτόν του εἰσέτι Γεωγραφίαν τῆς Ἠπείρου, εἶναι μύρμηκες τῆς γῆς ἔμποροι, καὶ ἀπ' ἐδῶ εὐγῆκαν οἱ θαυμάσιοι ἔμποροι Ζωσιμάδες καὶ Καπλάνης. Εἰς τὸ δυτικὸν μέρος τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἰς τὸ τέλος κοντὰ εἰς τὸ χωρίον Ζάλογκον εἶναι ἐρείπια ἑνὸς παλαιοῦ ἑλληνικοῦ φρουρίου, ὅπου εὑρέθησαν πρὸ 20 ἐτῶν καὶ εἴδωλα πολλὰ ἀξιόλογα». Ἐκ τῶν σῳζομένων εἰς Κοβίλιανην, Βαγενήτι καὶ Κόνισκαν βυζαντινῶν ναῶν φαίνεται, ὅτι ἡ περιφέρεια αὕτη εἰς παλαιὰν ἐποχὴν ἤκμαζε. Χ. Ι. ΣΟΥΛΗΣ

γραμμεσία (ἡ) (Grammesia) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *νυκτίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *λευκανιιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἓν μόνον εἶδος ἀπαντῶν ἐν Εὐρώπῃ, τὴν *γραμμεσίαν τὴν τριγραμμικὴν* (Grammesia trigrammica, ἥτις διακρίνεται κυρίως ἐκ τῶν τριῶν μελανῶν γραμμῶν, αἵτινες κοσμοῦσι τὰς ἀνωτέρας πτέρυγας. Δ. Ν. Π.

γραμμὴ (ἡ)· τὸ διὰ κονδυλίου, γραφίδος, χρωστῆρος, ἢ αἰχμηροῦ τινος ἀντικειμένου συρόμενον συνεχὲς ἴχνος· «γραμμὴ εὐθεῖα,—κυρτή,—μακρά,—λεπτή,—παχεῖα»· (περὶ τῆς γεωμετρικῆς ἐννοίας τῆς λέξεως βλ. κατωτ. *[Μαθηματ.]*· || τὸ ἔσχατον πραγματικὸν ἢ ἰδεατὸν περίγραμμα παντὸς πράγματος: «μεθόριος γραμμὴ» «ἡ γραμμὴ τοῦ ὁρίζοντος»· || παράταξις ὁμοίων πραγμάτων, στοῖχος, σειρά: «γραμμὴ ἁμαξῶν, δένδρων κλπ.», «αἱ γραμμαὶ τοῦ χειρογράφου, τοῦ βιβλίου», «αἱ γραμμαὶ τοῦ προσώπου,—τοῦ βουνοῦ,—τοῦ λόφου,—τοπίου τινός», αἱ χαρακτηριστικαί, αἱ θεμελιώδεις καλλιτεχνικαὶ γραμμαί· «αἱ μεγάλαι γραμμαὶ τοῦ πολιτικοῦ του ἔργου», τὰ κύρια αὐτοῦ σημεῖα· «ἐν γενικαῖς γραμμαῖς», περιληπτικῶς· || «ἡ γραμμὴ τοῦ πυρὸς» ἡ ἐπιμήκης ἔκτασις καὶ καθόλου ὁ τόπος ὅπου διεξάγεται ἡ μάχη· || ἀπὸ τοῦ ναυτικοῦ βίου: «γραμμὴ κατευθύνσεως», ἢ ἁπλῶς «γραμμή», ἡ κατεύθυνσις, τὸ γενικὸν πρόγραμμα πρὸς ἐπίτευξιν σκοποῦ τινος· || ἀξία, ποιότης, ἰδίως εἰς τὴν ἔκφρασιν «πρώτης γραμμῆς» = ἀρίστης ποιότητος, ἐξαιρετικῆς ἀξίας: «πρώτης γραμμῆς ἐπιστήμων», «πρώτης γραμμῆς φαγητόν,—ξενοδοχεῖον» κτλ.

— [ΜΑΘΗΜΑΤ.] Γραμμὴ εἶναι τὸ σύνολον τῶν θέσεων, τὰς ὁποίας καταλαμβάνει σημεῖον κινούμενον («ρύσις σημείου» κατὰ τοὺς ἀρχαίους)· εἶναι σχῆμα ἔχον μόνον μίαν διάστασιν, τὸ μῆκος («σχῆμα ἀπλατὲς» κατὰ τὸν Εὐκλείδην)· δύναται δὲ νὰ ὁρισθῇ καὶ ὡς τὸ σύνολον τῶν ἄκρων ἐπιφανείας ἢ καὶ ὡς τομὴ δύο ἐπιφανειῶν.

Γραμμῶν ὑπάρχουσι τέσσαρα εἴδη: 1) Ἡ *εὐθεῖα γραμμή*, τῆς ὁποίας ἡ ἔννοια εἶναι τόσον ἁπλῆ, ὥστε ὁρισμὸς αὐτῆς δὲν δύναται νὰ δοθῇ, ἔχει δὲ τὴν θεμελιώδη ἰδιότητα νὰ εἶναι ὁ συντομώτερος δρόμος ἀπὸ σημείου εἰς σημεῖον. 2) Ἡ *τεθλασμένη γραμμή*, συγκειμένη ἐξ εὐθειῶν, χωρὶς ὁλόκληρος ν' ἀποτελῇ εὐθεῖαν γραμμήν. 3) Ἡ *καμπύλη γραμμή*, τῆς ὁποίας οὐδὲν μέρος, ὅσον μικρὸν καὶ ἂν ληφθῇ, εἶναι εὐθεῖα γραμμή, καὶ 4) Ἡ *μεικτὴ γραμμή*, ἀποτελουμένη ἀπὸ εὐθείας καὶ καμπύλας. (Πολλάκις, ἀλλ' ὄχι ὀρθῶς, λέγοντες *γραμμὴν* ἐννοοῦμεν τὴν εὐθεῖαν μόνον· οὕτω *γραμμικὴ* ἐξίσωσις λέγεται ἡ ἐξίσωσις τοῦ πρώτου βαθμοῦ πρὸς x, y, διότι παριστάνει εὐθεῖαν.) Αἱ τεθλασμέναι, αἱ καμπύλαι καὶ αἱ μικταὶ γραμμαὶ λέγονται *ἐπίπεδοι*, ὅταν ὅλα τὰ μέρη, τὰ ὁποῖα τὰς ἀποτελοῦν, κεῖνται ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἐπιπέδου, ἄλλως λέγονται *στρεβλαί*.

Ἀξιώματα τῆς εὐθείας: 1) Πᾶν μέρος εὐθείας γραμμῆς εἶναι καὶ αὐτὸ εὐθεῖα γραμμή. 2) Ἐκ παντὸς σημείου εἰς πᾶν ἄλλο σημεῖον ἄγεται μία εὐθεῖα γραμμὴ καὶ μόνον μία. 3) Πᾶσα εὐθεῖα δύναται νὰ αὐξηθῇ ἑκατέρωθεν ἑαυτῆς καὶ προχωρεῖ ἐφ' ὅσον θέλομεν χωρὶς νὰ διχασθῇ. 4) Πᾶσα εὐθεῖα δύναται νὰ τεθῇ ἐπὶ πάσης ἄλλης, οὕτως ὥστε νὰ συμπέσωσι δύο οἱαδήποτε πέρατα αὐτῶν. 5) Ἡ εὐθεῖα γραμμὴ εἶναι μικροτέρα πάσης τεθλασμένης ἐχούσης τὰ αὐτὰ πέρατα. 6) Ἐκ δύο εὐθειῶν δύναται πάντοτε ἡ μικροτέρα πολλαπλασιαζομένη νὰ ὑπερβῇ τὴν μεγαλυτέραν.

Ἄλλαι ἰδιότητες τῆς εὐθείας εἶναι ὅτι: 1) Ἐὰν μία εὐθεῖα τιθεμένη ἐπὶ ἄλλης ἐφαρμόζῃ, θὰ ἐφαρμόζῃ, καὶ ὅταν τεθῇ ἀντιστρόφως. 2) Αἱ κατὰ μέρη ἴσαι εὐθεῖαι εἶναι καὶ ἀκέραιαι ἴσαι. 3) Δύο τυχοῦσαι εὐθεῖαι ἢ ἐφαρμόζουσιν ἐπ' ἀλλήλων ἢ ἡ μία ἐξ αὐτῶν ἐφαρμόζει ἐπί τινος μέρους τῆς ἄλλης.

Θέσεις δύο εὐθειῶν πρὸς ἀλλήλας ἐν τῷ ἐπιπέδῳ: Δύο εὐθεῖαι κείμεναι ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἐπιπέδου ἢ τέμνονται ἢ εἶναι *παράλληλοι*, δηλαδὴ δὲν συναντῶνται, ὅσον καὶ ἂν αὐξηθῶσιν. Ἀπὸ σημεῖον ἐκτὸς εὐθείας ἄγεται κατὰ μὲν τὴν κοινῶς παραδεδεγμένην Εὐκλείδειον γεωμετρίαν μία μόνον παράλληλος πρὸς αὐτήν, κατὰ δὲ τὴν Μὴ Εὐκλείδειον, ἄπειροι (βλ. λ. **Γεωμετρία**). Ἐὰν δύο εὐθεῖαι τέμνωνται καὶ σχηματίζουν 4 γωνίας ἴσας, αἱ εὐθεῖαι λέγονται *κάθεται ἐπ' ἀλλήλας*. Ἀπὸ σημεῖον ἐκτὸς εὐθείας ἢ ἐπὶ τῆς εὐθείας ἄγεται κάθετος καὶ μία μόνον ἐπὶ τὴν εὐθεῖαν ταύτην.

Θέσεις δύο εὐθειῶν πρὸς ἀλλήλας ἐν τῷ χώρῳ: Δύο εὐθεῖαι ἐντὸς τοῦ χώρου δὲν κεῖνται ἐν γένει ἐπὶ ἑνὸς ἐπιπέδου, ὑπάρχει δὲ μία *ἐλαχίστη ἀπόστασις* αὐτῶν, ἥτις εἶναι *κοινὴ κάθετος* καὶ τῶν δύο. Ἀπὸ σημείου ἐκτὸς εὐθείας ἄγεται μόνον μία κάθετος ἐπ' αὐτήν, ἀλλ' ἀπὸ σημεῖον ἐπὶ τῆς εὐθείας, ἄγονται ἄπειροι κάθετοι, ἀποτελοῦσαι τὸ ἐπ' αὐτὴν *κάθετον ἐπίπεδον*. *Γωνία* δύο εὐθειῶν τοῦ χώρου λέγεται ἡ γωνία ἡ προκύπτουσα, ἂν ἀπὸ τὸ τυχὸν σημεῖον τῆς μιᾶς ἀχθῇ παράλληλος πρὸς τὴν ἄλλην.

[Τὴν δι' ἐξισώσεων ἀναλυτικὴν παράστασιν τῶν γραμμῶν βλέπε ἐν λ. **Γεωμετρία**, ὅπου δίδονται καὶ οἱ ὁρισμοὶ τῆς *ἀσυμπτωτικῆς* γραμμῆς, τῆς *γεωδαισιακῆς* καὶ τῆς *γραμμῆς καμπυλότητος*]. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ

— [ΑΡΧΑΙΟΛ.] Γραμμὴ παρ' ἀρχαίοις ἐκαλεῖτο: —1) Σειρὰ λευκῶν πλακῶν, τοποθετημένων ἐγκαρσίως εἰς τὰ δύο πέρατα τῶν ἀρχαίων σταδίων, ἥτις ἐδήλου τὰ σημεῖα τῆς ἐκκινήσεως καὶ ἀφίξεως τῶν εἰς τὸν δρόμον ἀγωνιζομένων, τὰ ὁποῖα ἐλέγοντο καὶ «ἄφεσις», «ὕσπληγξ», «βαλβίς», «τέρμα», (βλ. **στάδιον**). (Ἐκ τῆς ἐννοίας τοῦ τέρματος ἡ λέξις γραμμὴ ἐσήμαινε μεταφορικῶς τὸ τέλος τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ὡς παρὰ Πινδάρῳ «πρὶν ἂν πέλας γραμμῆς ἵκηται καὶ τέρμα κάμψῃ βίου» καὶ τὸ παρ' Ὁρατίῳ ἀνάλογον: «ultima linea rerum»). —2) «Γραμμὴ» καὶ εἰδικώτερον «ἱερὰ γραμμὴ» ἐλέγετο ἡ μεσαία τοῦ ἀβακίου, ἐφ' οὗ ἐπαίζετο διὰ πεσσῶν παιγνίδιον παρεμφερὲς πρὸς τὸ καθ' ἡμᾶς ζατρίκιον. Ἐπειδὴ ἡ κίνησις τοῦ ἐπὶ τῆς γραμμῆς ταύτης πεσσοῦ ἐγίνετο ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ, προῆλθεν ἐντεῦθεν ἡ φράσις: «τὸν ἀπὸ γραμμῆς» ἢ «ἀφ' ἱερᾶς κινεῖν λίθον», ἐπὶ τῶν ἀποτολμώντων τὴν ὑστάτην ἀπόπειραν. «Γραμμαὶ» ἐκαλεῖτο καὶ τὸ ἐφ' οὗ ἔπαιζον ἀβάκιον.— 3) Ἐπίσης «γραμμαὶ» ἀντὶ τῶν κυριολεκτικωτέρων «σημείων» ἢ «τύπων» ἐλέγοντο αἱ ἐπὶ τῶν κύβων κοιλότητες, συνήθως περιοριζόμεναι ὑπὸ δύο συγκεντρικῶν κύκλων, αἵτινες ἐδήλουν τὰς ἀπὸ τοῦ 1 μέχρι τοῦ 6 ἀξίας τῶν ἓξ πλευρῶν. — 4) «Γραμμὴ διπλῆ». Ἓν τῶν πολλῶν (εἴκοσι καὶ ἑνὸς κατὰ Σουητώνιον) συμβατικῶν σημείων, τὰ ὁποῖα εἰσήγαγεν εἰς τὴν γραφὴν ὁ Ἀρίσταρχος πρὸς διευκόλυνσιν καὶ ὁδηγίαν τῶν ἀναγνωστῶν. Ἡ «διπλῆ γραμμὴ» ἦτο τεθλασμένη εἰς ὀξεῖαν γωνίαν (>) καὶ δι' αὐτῆς ἐγίνετο παραπομπὴ εἰς σχόλιον. — 5) «Διὰ γραμμῆς παίζειν» ἐκαλεῖτο ἡ παιδιὰ τῆς διελκυστίνδας (βλ. λ.), καθ' ἣν ἑκατέρα ὁμὰς τῶν τεινόντων ἀντιθέτως τὸ σχοινίον προσεπάθει νὰ σύρῃ τοὺς ἀντιπάλους ἐντεῦθεν τῆς διαχωριζούσης αὐτοὺς γραμμῆς. — 6) «Γραμμὴ μακρὰ» ἐκαλεῖτο ἡ εἰς θάνατον καταδίκη ἐκ τῆς γραμμῆς, ἣν ἔσυρον ἐπὶ τοῦ πινακιδίου οἱ δικασταί. Κ. Ι. Β.

— [ΑΝΑΤΟΜ.] Ἐν τῇ Ἀνατομικῇ ἀποδέχονται κατὰ συνθήκην γραμμὰς ὁριζοντίους ἢ καθέτους, δι' ὧν διαιρεῖται ἡ ἐπιφάνεια τοῦ κορμοῦ εἰς διαφόρους χώρας· δι' αὐτῶν δὲ καθορίζεται ὅσον ἔνεστιν ἀκριβῶς καὶ ἡ θέσις ἰδίᾳ τῶν ἐν τῷ κύτει τοῦ θώρακος καὶ τῆς κοιλίας κειμένων ὀργάνων.

Γραμμὴ λευκὴ λέγεται ἡ ἰνώδης ραφὴ ἡ ἐκτεινομένη ἀπὸ τῆς ξιφοειδοῦς ἀποφύσεως τοῦ στέρνου μέχρι τῆς ἡβικῆς συμφύσεως, παρεμβαλλομένη μεταξὺ τῶν ἔσω χειλέων τῶν δύο ὀρθῶν κοιλιακῶν μυῶν καὶ ἀποτελουμένη ἐκ τῆς κατὰ τὴν μέσην γραμμὴν διαπλοκῆς τῶν χιαζομένων ἀπονευρώσεων τῶν κοιλιακῶν μυῶν. Ἔχουσα μῆκος 20–30 ἑκ. κοινωνεῖ πρόσθεν μὲν πρὸς τὴν ἐπιπολῆς κοι-

Digitized by Google

λιακὴν περιτονίαν, ὄπισθεν δὲ πρὸς τὸ περιτόναιον, ἀφ' οὗ χωρίζεται διὰ τοῦ ὑ οπεριτοναϊκοῦ λιπώδους ἱστοῦ. Διατιτραίνεται δὲ ὑπὸ πολλῶν ἀγγειοφόρων ὀπῶν καὶ ὑπὸ μιᾶς μεγάλης, τοῦ ὀμφαλικοῦ δακτυλίου ἢ τοῦ ὀμφαλοῦ.

Γραμμὴ τραχεῖα λέγεται τὸ λίαν προέχον ὀπίσθιον χεῖλος τοῦ μηριαίου ὀστοῦ. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

— [ΚΑΛΛΙΤΕΧΝ.]. Γραμμὴ λέγεται τὸ συνεχὲς εἰς μῆκος ἴχνος, τὸ ὁποῖον χαράσσουν τὰ ἐργαλεῖα τοῦ καλλιτέχνου, τὰ ἐκ γραφίτου ἢ ἄνθραχος, χάλυβος καὶ ἐν γένει μετάλλου καὶ ἐκ τριχῶν, δηλαδὴ ἡ μολυβδίς, τὰ κονδύλια, οἱ χρωστῆρες καὶ τὰ χαρακτικὰ ἐργαλεῖα τῆς χαλκογραφίας. Τὸ σχέδιον ἀποτελεῖται ἀπὸ γραμμὰς εὐθείας, τεθλασμένας, καμπύλας, ἢ παραβολικάς. Τὸ ὅλον τῶν γραμμῶν δύναται νὰ ἀποτελέσῃ τὸν χαρακτῆρα τοῦ καλλιτεχνικοῦ ἔργου, ὁπότε κατὰ συνεκδοχὴν δυνάμεθα νὰ χαρακτηρίσωμεν ὡς καλήν, ἐλευθέραν, ἄψογον ἢ ἀτελῆ γραμμὴν αὐτὸ τοῦτο τὸ ἔργον. *Γραμμαὶ τοῦ προσώπου* εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ κατὰ νοερὰν συνεκδοχὴν παραβολῆς τοῦ προσώπου πρὸς καλλιτέχνημα κατὰ τὴν ὡραιότητα. Ἡ γραμμὴ ἀποτελεῖ ἓν τῶν τριῶν στοιχείων τοῦ ζωγραφικοῦ ἔργου· τὰ δύο ἄλλα εἶναι τὸ χρῶμα καὶ ἡ σκιά. *Γραμμὴ σκιᾶς* εἶναι ἡ χωρίζουσα τὸ φωτεινὸν μέρος ἀπὸ τὴν προβαλλομένην σκιὰν τῶν ἀντικειμένων τοῦ ζωγραφικοῦ πίνακος. *Γραμμὴ κάλλους* (ligne de beauté) εἶναι μιὰ γραμμὴ καμπύλη καὶ παραβολική, εἰς τὴν ὁποίαν τινὲς καλλιτέχναι ἐνόμισαν ὅτι εὗρον τὸ ἀπόλυτον κάλλος τῆς καλλιτεχνικῆς ἐκφράσεως.

Εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν ἀνατομίαν *γραμμὴ Ἀφροδίτης* λέγεται ἡ γραμμή, τὴν ὁποίαν ἀποτελοῦν οἱ λακκίσκοι οἱ κάτω τῆς ὀσφύος καὶ ἄνωθεν τῶν γλουτῶν παρατηρούμενοι ἰδίως εἰς τὰ γυναικεῖα καὶ κάπως εὔτραφῆ σώματα. ΣΤ. Ξ.

— [ΜΕΤΡΟΛ.] Ἐν τῷ δεκαδικῷ μετρικῷ συστήματι καλεῖται *γραμμὴ* τὸ δέκατον τοῦ ἑκατοστομέτρου, ἤτοι τὸ χιλιοστὸν τοῦ μέτρου. Ἐν τῷ ἀγγλικῷ τὸ δωδέκατον τοῦ δακτύλου ἤτοι τὰ 2,12 περίπου χιλιοστὰ τοῦ μέτρου.

— [ΤΟΠΟΓΡΑΦ.] Τὰ τοπογραφικὰ σχέδια, δι' ὧν ἀποτυποῦται τὸ ἔδαφος ἐπὶ τοῦ χάρτου, ἀποτελοῦνται ἐξ ὁμάδων γραμμῶν καμπύλων ἢ εὐθειῶν. Ἑκάστη ὁμὰς φέρει ἰδιαιτέραν ὀνομασίαν ἀντιστοίχως πρὸς τὸν σκοπὸν ὃν ἐπιδιώκει· οὕτως ἔχομεν γραμμὰς μεγίστης κλίσεως, γραμμὰς σκελετοῦ, γραμμὰς ἢ καμπύλας ἰσοϋψεῖς κτλ. (βλ. ὑποτύπωσις).

— [ΓΕΩΔΑΙΣ.] βλ. γεωδαιτικὴ *γραμμή*.

— [ΑΣΤΡΟΝΟΜ.] *Γραμμὴ μεσημβρινὴ* λέγεται ἡ εὐθεῖα, καθ' ἣν τὸ ἐπίπεδον τοῦ ὁρίζοντος τέμνεται ὑπὸ τοῦ ἐπιπέδου τοῦ μεσημβρινοῦ (βλ. λ.).

Γραμμὴ τῶν ἀψίδων καλεῖται ἡ εὐθεῖα, ἥτις διέρχεται διὰ τῶν σημείων τῶν ἀψίδων καὶ ἡ ὁποία συμπίπτει πρὸς τὸν μέγαν ἄξονα τῶν τροχιῶν τῶν οὐρανίων σωμάτων, ἐπεκτεινόμενον ἑκατέρωθεν. Ἡ γραμμὴ αὕτη ἐν τῇ γηΐνῃ τροχιᾷ συνδέει τὸ περιήλιον μετὰ τοῦ ἀφηλίου καὶ ἐν τῇ σεληνιακῇ τὸ περίγειον μετὰ τοῦ ἀπογείου, ὑπόκειται δὲ εἰς βαθμιαίαν μετάθεσιν, ἀποτελοῦσαν μίαν ἐκ τῶν ἀνωμαλιῶν τῶν πλανητικῶν τροχιῶν (βλ. λ. ἀνωμαλίαι).

Γραμμαὶ ἐκπομπῆς καὶ *—ἀπορροφήσεως*· βλ. φασματοσκοπία.

Γραμμὴ ἀλλαγῆς ἡμερομηνίας· βλ. ἡμερομηνία

Γραμμὴ τοῦ Ἔνκε. Λεπτὴ μέλαινα γραμμὴ παρατηρουμένη ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ δακτυλίου τοῦ Κρόνου, τὸ πρῶτον σημειωθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἀστρονόμου Encke (βλ. Κρόνος).

Γραμμὴ τοῦ Κασσινη. Μέλαινα γραμμή, χωρίζουσα τὸν ἐξωτερικὸν ἀπὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ δακτυλίου τοῦ Κρόνου, τὸ πρῶτον παρατηρηθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἀστρονόμου Cassini.

— [ΣΤΡΑΤΗΓ.] Ἐν τῇ στρατηγικῇ ὑπάρχουσι τριῶν εἰδῶν γραμμαί· αἱ τῶν *ἐπιχειρήσεων*, αἱ τῶν *συγκοινωνιῶν*, καὶ ἡ τοῦ *μετώπου*.

Α') *Γραμμαὶ ἐπιχειρήσεων* καλοῦνται αἱ πᾶσης φύσεως ὁδεύσεις (ὁδικαί, σιδηροδρομικαί, θαλάσσιοι, ἐναέριοι), αἱ ἄγουσαι, ἢ ἐκ τοῦ στρατηγικοῦ μετώπου πρὸς τὸν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν (προέλασις), ἢ ἐκ τοῦ μετώπου τούτου πρὸς σημεῖόν τι πρὸς τὰ ὀπίσω (ὑποχώρησις), αἵτινες καλοῦνται ἐπίσης *γραμμαὶ ἑλιγμῶν*, ὡς τὰς ἀπεκάλεσε τὸ πρῶτον τῷ 1805 ὁ στρατηγὸς Jomini ἐν τῷ συγγράμματί του «Précis de l'Art de la guerre». Δεδομένου ὅτι ἡ καθ' οἱανδήποτε ἔννοιαν κίνησις στρατοῦ τινος ἐκτελεῖται σπανιώτατα διὰ μιᾶς μόνης ὁδεύσεως, συνήθως δὲ διὰ πολλῶν, δι' αὐτὸ αἱ γραμμαὶ ἐπιχειρήσεων καλοῦνται *ἁπλαῖ* κατὰ τὴν πρώτην περίπτωσιν, *πολλαπλαῖ* κατὰ τὴν δευτέραν· διὰ νὰ λογίζωνται ὅμως ὡς πολλαπλαῖ, πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ παρεμβάλλωνται μεταξὺ τῶν διαφόρων ὁδεύσεων μεγάλα φυσικὰ κωλύματα (ὀροσειραί, ποταμοὶ κτλ). Π. χ. ἁπλῆν γραμμὴν ἐπιχειρήσεων εἶχεν ἡ πρωσσικὴ στρατιὰ τοῦ Ἔλβα κατὰ τὴν εἰς Σαξωνίαν εἰσβολὴν της περὶ τὰ μέσα Ἰουνίου 1866, πολλαπλᾶς δ' ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς κατὰ τὴν πρὸς Μακεδονίαν προέλασίν του τὰς ἀρχὰς Ὀκτωβρίου 1912, ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς κατὰ τὴν πρὸς Θράκην προέλασίν του τὰς ἀρχὰς Ὀκτωβρίου 1912, ὁ γερμανικὸς στρατὸς κατὰ τὴν ἐκ Βελγίου καὶ ἐκ Λουξεμβούργου εἰς Γαλλίαν προέλασίν του τὸν Αὔγουστον 1914 κτλ.

Ἀπὸ ἀπόψεως κατευθύνσεως, αἱ πολλαπλαῖ γραμμαὶ ἐπιχειρήσεων εἶναι:

1) *Παράλληλοι*, ὁπότε τὸ στρατηγικὸν μέτωπον παραμένει τῆς αὐτῆς περίπου ἐκτάσεως καθ' ὅ ἣν τὴν προχώρησιν ἢ ὑποχώρησιν· αὗται χρησιμοποιοῦνται κατὰ τὰς πρὸ τῆς μάχης πορείας, ὡς π. χ. αἱ τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ τὸν Αὔγουστον 1870 κατὰ τὴν μεταξὺ τῶν ποταμῶν Σὰρ καὶ Νιέδ προέλασιν κτλ., οὐχὶ δ' ἐπιτυχῶς ἐπικειμένης μάχης, ὡς σφαλερῶς προήλασαν οἱ Βούλγαροι τῷ 1912 ἐκ Λουλεμπουργκας καὶ Μπουνὰρ Χισὰρ πρὸς Τσατάλτζαν.

2) *Συγκλίνουσαι*, ἢ πρὸς τὸν ἀντικειμενικὸν σκοπόν, ἢ πρὸς σημεῖόν τι συγκεντρώσεως πρὸς τὰ ὀπίσω (ὑποχώρησις), ὁπότε, κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιστάσεις, ἡ ἔκτασις τοῦ στρατηγικοῦ μετώπου ὁλονὲν μειοῦται· αἱ τοιαῦται γραμμαὶ εἶναι ἐνδεδειγμέναι εἰς περίπτωσιν ἐπικειμένης μάχης. Κατὰ τὴν περίπτωσιν τῆς συγκεντρώσεως πρὸς τὸν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν (ἐπίθεσις), τὸ σημεῖον συγκλίσεως δύναται νὰ εἶναι: ἢ ἐντεῦθεν τοῦ ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ, δηλαδὴ ἐντεῦθεν τοῦ πεδίου τῆς μάχης (ναπολεόντειος ἀρχή), ὡς ἔπραξαν οἱ Γάλλοι τῷ 1805 πρὸ τῆς διαβάσεως τοῦ Δουνάβεως καὶ τῆς ἐπιθέσεως εἰς Οὔλμ κτλ., ἢ ἐντὸς τοῦ χώρου ἔνθα ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπός, δηλαδὴ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης (μόλτκειος ἀρχή), ὡς ἔπραξαν οἱ Τοῦρκοι τῷ 1897 εἰς μάχην Δομοκοῦ, οἱ Ἕλληνες τῷ 1912 εἰς μάχην Σαρανταπόρου, καὶ τῷ 1913 εἰς μάχας Κιλκὶς καὶ Τζουμαγιᾶς, οἱ Βούλγαροι τῷ 1912 εἰς μάχην Κιρκιλισσέ, οἱ Γερμανοὶ τὸν Αὔγουστον 1914 κατὰ τὴν πρὸς Παρισίους προέλασίν των.

3) *Ἀποκλίνουσαι*, δηλαδὴ ἔχουσαι σχῆμα ῥιπιδοειδές, ὁπότε τὸ στρατηγικὸν μέτωπον ὁλονὲν εὐρύνεται, ἀκαταλληλόταται διὰ προέλασιν ἐγγὺς τοῦ ἐχθροῦ, ἐνδεδειγμέναι δὲ μόνον κατὰ τὰς περιπτώσεις ἢ καταδιώξεως ἐναντίον ἐχθροῦ καταβληθέντος ἐπαρκῶς, ἢ ὑποχωρήσεως ἡττηθέντος στρατοῦ μὴ ἀποβλέποντος εἰμὴ μόνον εἰς τὴν διεκφυγήν του.

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως κατευθύνσεως τῶν γραμμῶν ἐπιχειρήσεων ἐν σχέσει πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῶν τοῦ ἐχθροῦ, αἱ γραμμαὶ λέγονται:

1) *Ἐσωτερικαί*, ὅταν δηλαδὴ ἡ ὑπ' αὐτῶν κατεχομένη ἐδαφικὴ ζώνη περιβάλλεται ὑπὸ τῆς τοῦ ἐχθροῦ· αὗται εἶναι ἐνδεδειγμέναι διὰ τὴν περίπτωσιν στρατοῦ ἀριθμητικῶς μικροτέρου, δυναμένου τότε νὰ προσβάλῃ ἀλληλοδιαδόχως μίαν ἑκάστην ἐχθρικὴν φάλαγγα κεχωρισμένως, ὡς π. χ. ἔπραξαν οἱ Γάλλοι εἰς Ἰταλίαν τῷ 1796 καὶ οἱ Γερμανοὶ εἰς Tannenberg τὸν Αὔγουστον 1914.

2) *Ἐξωτερικαί*, ὅταν ἡ ὑπ' αὐτῶν κατεχομένη ζώνη περιβάλλει τὴν τοῦ ἐχθροῦ· αἱ τοιαῦται γραμμαὶ εἶναι κατάλληλοι μόνον εἰς περίπτωσιν ἢ μεγάλης ἀριθμητικῆς ἢ μεγάλης ἠθικῆς ὑπεροχῆς. Ἀπὸ πολὺ γενικῆς ἀπόψεως, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι, κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον 1914—1918, οἱ μὲν Γερμανοὶ ἐνήργησαν κατ' ἐσωτερικὰς γραμμάς, ἅτε ἐπωφελούμενοι τῆς κεντρικῆς αὐτῶν θέσεως, οἱ δ' ἀνταντικοὶ κατ' ἐξωτερικάς. Δέον ὅμως νὰ τονισθῇ ὅτι σήμερον οὔτε αἱ ἐσωτερικαὶ γραμμαὶ παρουσιάζουσι τὰ μεγάλα πλεονεκτήματα τῶν παλαιοτέρων ἐποχῶν, οὔτε αἱ ἐξωτερικαὶ τὰ μειονεκτήματα, διότι τὰ μέσα τῆς μεταφορᾶς εἶναι ἡμέρον καὶ προχειρότατα καὶ ταχύτατα (αὐτοκίνησις, ἀεροπλοΐα) [βλ. λ. Ἐπιχειρήσεις].

Β') *Γραμμαὶ συγκοινωνιῶν* καλοῦνται αἱ πάσης φύσεως ὁδεύσεις (ὁδικαί, σιδηροδρομικαί, θαλάσσιοι, ἐναέριοι), αἱ ἄγουσαι ἐκ τῆς *βάσεως* πρὸς τὸ στρατηγικὸν μέτωπον, ὡς βάσεως θεωρουμένης σήμερον ἁπάσης τῆς φιλίας χώρας. Ὁ πρῶτος γράψας περὶ τοῦ ζητήματος τούτου στρατηγὸς Jomini ἐκάλεσε γραμμὰς συγκοινωνιῶν τὰς ἐγκαρσίους ὁδεύσεις, τὰς διηκούσας μεταξὺ τῶν γραμμῶν ἐπιχειρήσεων, δηλαδὴ τὰς καθέτους περίπου πρὸς ταύτας καὶ παραλλήλους τῷ στρατηγικῷ μετώπῳ, ὁ δ' ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην ὁρισμὸς ἐξηκολούθησε χρησιμοποιούμενος ὑπὸ τῶν διαφόρων συγγραφέων ἐπὶ πολλὰ κατόπιν ἔτη, π. χ. ὑπὸ τοῦ Vial τῷ 1863· νεώτεροι ὅμως συγγραφεῖς, ὡς ὁ Derrécagaix, ὁ Γκόλτς κτλ., ἔπαυσαν διδόντες εἰς τὸν ὅρον τοιαύτην ἔννοιαν. Αἱ γραμμαὶ συγκοινωνιῶν δὲν εἶναι ἀπαραιτήτως ἀκολουθῶσι τὰς ἰδίας ὁδεύσεις τῶν γραμμῶν ἐπιχειρήσεων, καθ' ὅσον ταύτας κανονίζουσιν αἱ ἐκτελεστέαι ἐπιχειρήσεις, ἐνῷ ὡς γραμμαὶ συγκοινωνιῶν ἐκλέγονται αἱ συντομώτεραι καὶ αἱ ἀσφαλέστεραι ὁδεύσεις. Ἡ ἀσφάλεια τῶν γραμμῶν συγκοινωνιῶν ἀπετέλει ἀνέκαθεν, ἐξακολουθεῖ δὲ καὶ σήμερον ἀποτελοῦσα σοβαρὸν ζήτημα. Ἐνῷ εἰς ὀλίγον παλαιοτέρας ἐποχὰς (τὰς μέχρι τοῦ 1914) ἡ ἀπειλὴ τῶν γραμμῶν δὲν ἐξικνεῖτο εἰς μεγάλας ἀποστάσεις ὄπισθεν τοῦ στρατηγικοῦ μετώπου, ἅτε ἐκτελουμένη συνήθως δι' ἱππικοῦ, σήμερον ἡ ἀπειλὴ αὕτη ἐξικνεῖται εἰς μεγίστας ἀποστάσεις, φθάνουσα μέχρι τῆς καρδίας τῆς χώρας, ἅτε ἐκτελουμένη διὰ τῆς ἀεροπλοΐας (βλ. λ. μετόπισθεν).

Ὡς γραμμαὶ ἐπιχειρήσεων καὶ συγκοινωνιῶν χρησιμοποιοῦνται ὁδεύσεις:

1) *Ὁδικαί*, αἵτινες εἰς παλαιὰς ἐποχὰς ἀπετέλουν τὰς μοναδικὰς γραμμάς, σήμερον ὅμως εἰς τὰ θέατρα τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης δὲν διαβλέπονται εἰμὴ μόνον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς αὐτοκινήσεως· ὅσον ἀφορᾷ ἐν τούτοις τὰ θέατρα Βαλκανικῆς καὶ Μικρᾶς Ἀσίας ἐξακολουθοῦσι καὶ σήμερον νὰ θεωρῶνται ὡς κατάλληλοι γραμμαὶ δι' ὁδοιπορικὴν κίνησιν (ἱπποκίνητον ἢ βοήλατον ἕλξιν).

2) *Σιδηροδρομικαί*, αἵτινες εἶναι αἱ καλύτεραι γραμμαί, καθ' ὅ ἔχουσαι ἀπόδοσιν μεταφορᾶς πολὺ μεγάλην.

3) *Πλωταί*, θαλάσσιαι ἢ ποτάμιαι, λαμπραὶ ἐπίσης γραμμαί, ὡς παρέχουσαι πολλὰς εὐκολίας εἰς τὴν ἀπόδοσιν μεγάλων μεταφορῶν, ἔχουσαι ὅμως τὸ μειονέκτημα, ὅτι αἱ μὲν θαλάσσιαι εἶναι χρησιμοποιήσιμοι μόνον ὑπὸ τοῦ ἔχοντος τὴν κυριαρχίαν τῆς θαλάσσης, αἱ δὲ ποτάμιαι ὅτι πήγνυνται ἐν καιρῷ χειμῶνος.

4) *Ἐναέριοι*, αἵτινες, μολονότι μέχρι σήμερον ἔχουσι μικρὰν ἀπόδοσιν μεταφορᾶς, θεωροῦνται ὅμως παρὰ πολλῶν ὡς αἱ κύριαι γραμμαὶ τοῦ μέλλοντος.

Γ') *Γραμμὴ μετώπου* καλεῖται ἡ ὑπὸ στρατοῦ τινος καταλαμβανομένη μετωπικὴ ἐδαφικὴ ἔκτασις (βλ. λ. μέτωπον). Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

— [ΠΥΡΟΒΟΛ.] *Γραμμὴ βολῆς* λέγεται ἡ προέκτασις τοῦ ἄξονος τοῦ κοίλου, διὰ πυροβόλου ὅπλου ἐσκοπευμένου ἐπὶ τοῦ στόχου μετὰ τῆς ἁρμοζούσης ὑψώσεως καὶ παρεκτροπῆς, ὑπὸ καθαρῶς βλητικὴν ἔποψιν. Ἐν τῇ πράξει ὅμως, καλεῖται διὰ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ἡ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους νοητὴ γραμμή, ἡ ἑνοῦσα τὴν θέσιν τοῦ πυροβόλου μετὰ τοῦ στόχου.

Γραμμὴ θέσεως. Ἡ νοητὴ γραμμὴ ἡ ἑνοῦσα τὸ στόμα τοῦ πυροβόλου ὅπλου μετὰ τοῦ ἑκάστοτε σκοπευομένου σημείου ἐπὶ τοῦ στόχου. Ἐντὸς τῶν ὁρίων γωνιῶν βολῆς, καθ' ἃ ἰσχύει ἡ ἀρχὴ τοῦ ἀμεταβλήτου τῆς τροχιᾶς, ἡ *γραμμὴ θέσεως* ἀποτελεῖ τὴν σταθερὸν βάσιν τῆς τροχιᾶς, ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὁποίαν πάντα τὰ στοιχεῖα ταύτης δι' ὡρισμένην γωνίαν ὑψώσεως, ὡς βεληνεκές, γωνία πτώσεως, συντεταγμέναι, ὕψος διαρρήξεως κατὰ τὴν ἐγκαιροφλεγῆ βολήν, διάρκεια κτλ., παραμένουσι σταθεραὶ ποσότητες, οἱαδήποτε καὶ ἂν ᾖ ἡ θέσις τοῦ στόχου καθ' ὕψος (βλ. γωνία *θέσεως*).

Γραμμὴ προβολῆς. Ἡ πραγματικὴ διεύθυνσις τοῦ ἄξονος τοῦ βλήματος, κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐξόδου του ἐκ τοῦ στόματος τοῦ κοίλου.

Φυσικὴ σκοπευτικὴ γραμμή. Καλεῖται οὕτω, εἰς τὰ πυροβόλα ὅπλα μετὰ κλισιοσκοπίου καὶ στοχάστρου, ἡ παραλλήλως τοῦ ἄξονος τοῦ κοίλου ἀγομένη γραμμὴ ἐκ τῆς κορυφῆς τῆς ἀκῆς τοῦ δευτέρου μέχρι τῆς ἐγκοπῆς τοῦ πρώτου, εὑρισκομένης εἰς τὴν κατωτάτην αὐτῆς θέσιν. Αὕτη, ἐὰν μὴ ὑφίστατο τὸ φαινόμενον τῆς κατὰ τὴν βολὴν ἐπερχομένης ἀνυψώσεως ἢ χαμηλώσεως (βλ. ἀνύψωσις καὶ γωνία *ἀνυψώσεως*), θὰ συνέπιπτε, κατὰ διεύθυνσιν, πρὸς τὴν σκοπευτικὴν γραμμήν, διὰ 0 (μηδὲν) ἀπόστασιν τοῦ στόχου.

Τὸ χιλιοστὸν τοῦ μήκους τῆς φυσικῆς ταύτης σκοπευτικῆς γραμμῆς ἀποτελεῖ τὸ *χιλιοστόν*, τὸ ἐν χρήσει κυρίως εἰς τὸ πυροβολικόν, διὰ τὴν ἔκφρασιν τῆς ὑψώσεως, καθ' ὅσον εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν τριγωνομετρικὴν ἐφαπτομένην τὴν γωνίας ὑψώσεως καὶ δίδει συγχρόνως τὸ πραγματικὸν μέτρον τῆς μετακινήσεως τοῦ σημείου προσκρούσεως ἐπὶ κατακορύφου στόχου· ἡ μετακίνησις αὕτη, πράγματι διὰ μεταβολὴν τῆς ὑψώσεως κατὰ ἓν *χιλιοστόν*, ἰσοῦται πρὸς τὸ χιλιοστὸν τῆς ἀποστάσεως (βλ. κλισιοσκόπιον). Τὸ χιλιοστὸν τῆς φυσικῆς σκοπευτικῆς γραμμῆς ἀποτελεῖ πρὸς τούτοις, διὰ τὸ κλισιοσκόπιον, τὴν μονάδα βαθμονομήσεως τοῦ κανόνος τῶν παρεκτροπῶν, διὰ τὸν αὐτὸν πρακτικὸν σκοπὸν τῆς ἐκτιμήσεως τῆς πραγματικῆς εἰς μέτρα πλανίας μετακινήσεως τοῦ σημείου πτώσεως ἐπὶ ὁριζοντίου ἢ κατακορύφου στόχου.

Τὰ *χιλιοστὰ* τῆς φυσικῆς σκοπευτικῆς γραμμῆς εἶναι τὰ αὐτὰ πρὸς τὰ *χιλιοστὰ τῆς ἀποστάσεως*, μεταβληθείσης μόνον τῆς ἐκφράσεως, καθ' ὅσον μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῶν τηλεσκοπικῶν ὀργάνων σκοπεύσεως, ὑφίσταται ἡ μὲν φυσικὴ σκοπευτικὴ γραμμὴ ὡς διεύθυνσις, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὡς γραμμὴ ἔχουσα καθωρισμένα τὰ πέρατα αὐτῆς (βλ. χιλιοστὰ *πυροβολικοῦ*). Κ. ΔΙΓΕΝΗΣ

— [ΟΧΥΡΩΤ.] *Γραμμὴ ἀντιστάσεως* (βλ. λ. ὀργάνωσις *ἀμυντική*). — *Γραμμὴ πυρὸς* (βλ. λ. ὀχύρωμα, χαράκωμα).

— [ΝΑΥΤ.] Ὁ ὅρος γραμμὴ χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τρεῖς διαφερούσας πως ἐννοίας: —1) Τὴν τῆς συχνάζομένης θαλασσίας ὁδοῦ, π. χ. «τὸ κανάλι τοῦ Κάβο Ντόρου εἶναι γραμμὴ βαποριῶν». —2) Τὴν τῆς θαλασσίας ὁδοῦ ἐφ' ἧς συμπίπτουν σχεδὸν αἱ πλεύσεις τῶν ἀκολουθούντων κλασσικήν τινα πορείαν πλοίων, π. χ. «Ἡ νῆσος Φαλκονέρα παρεμ-

Digitized by Google

βάλλεται ἐπὶ τῆς διεθνοῦς γραμμῆς Μολέας-Σμύρνης». —3) Τὴν τῶν δρομολογίων ἅτινα ἐκτελοῦνται κανονικῶς παρ' ἀτμοπλοϊκῶν ἑταιρειῶν, ὁπότε αἱ *γραμμαὶ* ὀνομάζονται πάντως μὲν διὰ τῶν ὀνομάτων τῶν ἀκραίων λιμένων, ἐνίοτε δὲ καὶ διὰ τῆς παρεμβολῆς τοπωνυμιῶν ἑνὸς ἢ πλειοτέρων λιμένων ἐνδιαμέσων προσεγγίσεων: π. χ. «γραμμὴ Πειραιῶς—Κερκύρας—Βρινδησίου», ἐνίοτε δὲ δι' ἑνὸς περιληπτικοῦ τοπωνυμικοῦ: «Γραμμὴ Κυκλάδων». Γενικῶς αἱ *γραμμαὶ* χαρακτηρίζονται: ὡς *ἀτμοπλοϊκαί*, ὡς *μεγάλης πελαγοδρομίας*, ὡς *διεθνεῖς* (ὅταν ἐνδιαφέρουσιν, ἐξ ἴσου πολύ, καὶ τὴν ξένην ναυτιλίαν), καὶ ὡς *ἄγονοι* ὅταν αὗται, ἐπιφέρουσαι ἀρνητικὸν κέρδος, συντηροῦνται δι' ἐπιχορηγήσεως ἥτις παρέχεται ὑπὸ τοῦ κράτους χάριν τῆς διατηρήσεως τῆς ταχυδρομικῆς καὶ ἐπιβατικῆς συγκοινωνίας πρὸς τοὺς κατοίκους ἀποκέντρων μερῶν.

Γραμμὴ ἀκτῆς ἢ κάλλιον *ἀκτογραμμὴ* (γαλλ. ligne de la côte, ἀγγλ. coastline): τὸ σχῆμα τοῦ ἴχνους τῆς ἀκτῆς.

Γραμμὴ ἀσφαλείας βλ. κατωτ. *γραμμὴ ἴσαλος*.

Γραμμὴ ἀφετηρία (γαλλ. καὶ ἀγγλ. zero). Ἡ νοητὴ εὐθεῖα ἡ ἑνοῦσα τὸν ἄξονα στροφῆς τοῦ μεγάλου κανόνος καὶ τὸ «μηδὲν» τοῦ μοιρογνωμονίου του πρὸς τὸ «μηδὲν» τῆς ἴτυος.

Γραμμὴ δεικνύουσα (παλαιότερον *γραμμὴ τῆς πίστεως*, κοιν. *γραμμή*, γαλλ. la ligne de foi, ἀγγλ. lubber's point). Γραμμὴ μέλαινα, κεχαραγμένη κατακορύφως εἰς τὴν πρόραθεν τοῦ ἀνεμολογίου ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τῆς θήκης τῆς πυξίδος, ἀφορίζουσα δὲ οὕτω μετὰ τοῦ κέντρου τοῦ ἀνεμολογίου ἐπίπεδον συμπῖπτον πρὸς τὸ διάμηκες ἐπίπεδον τοῦ σκάφους, ὅταν τὸ πλοῖον εἶναι ἰσόζυγον καὶ δὲν κλίνῃ πρὸς τὴν πλευράν. Τῆς δεικνυούσης γραμμῆς οὔσης ἀμέσως συνδεδεμένης μετὰ τοῦ πλοίου καὶ συμπαρασυρομένης κατὰ τὰς στροφὰς αὐτοῦ, τοῦ δὲ ἀνεμολογίου τηρουμένου σταθερῶς εἰς τὴν διεύθυνσιν προσανατολισμοῦ, ἅτε ὄντος συνδεδεμένου πρὸς τὴν σταθερῶς ἀτενίζουσαν τὸν βορρᾶν μαγνητικὴν βελόνην, φανερὸν προκύπτει ὅτι ἡ ἀκτὶς τοῦ κύκλου τοῦ ἀνεμολογίου, ἡ ἀτενίζουσα ἑκάστοτε τὴν δεικνύουσαν γραμμήν, παρέχει τὴν ἑκάστοτε πλεῦσιν τοῦ πλοίου. Ἐκ τούτου καὶ τὸ κέλευμα «*γραμμή!*» τῆς κοινῆς τῶν ναυτικῶν γλώσσης, ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸ ἐπίσημον αὐτοῦ (βλ. λ.).

Γραμμὴ θέσεως. Ὁ γεωμετρικὸς τόπος, ὁ ἐπὶ χάρτου χαρασσόμενος, σημείων ἐχόντων κοινήν τινα ἰδιότητα καὶ ἐν τῶν ὁποίων ἀναγκαστικῶς θὰ ἀποτελῇ τὸ στίγμα τοῦ πλοίου, εὑρισκόμενος ἐν τῇ κοινῇ τομῇ δύο ἢ πλειόνων συγχρόνων τοιούτων γραμμῶν. Προσδιορίζονται δὲ αἱ γραμμαὶ θέσεως, κατόπιν παρατηρήσεων, ἐπὶ γνωρισμάτων (βλ. λ.), ἐὰν εἴμεθα ἐν ὄψει ἀκτῆς, εἴτε ἀστρονομικῶν καὶ ἐπακολουθοῦντος ὑπολογισμοῦ ἐὰν ἡ ἀκτὴ εἶναι ἀφανής. Ἡ πρώτη κατηγορία, ἐνδιαφέρουσα τὴν ἐξ ἀναμετρήσεως ναυτιλίαν καὶ δὴ τὴν ἀκτοπλοΐαν, περιλαμβάνει: τὴν γραμμὴν θέσεως διὰ διοπτεύσεως, οὖσαν εὐθεῖαν, ἧς πάντα τὰ σημεῖα εὑρίσκονται ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀντιστοιχίας πρὸς γήϊνόν τι γνώρισμα· τὴν δι' εὐθυγραμμίσεως, οὖσαν προέκτασιν τῆς εὐθείας τῆς ἑνούσης δύο γνωρίσματα· τὴν διὰ προσδιορισθείσης ἀποστάσεως, οὖσαν περιφέρειαν μὲ ἀκτῖνα ἴσην πρὸς τὴν ὑπολογισθεῖσαν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ γνωστοῦ εἰς ὕψος καὶ θέσιν ἐπὶ τοῦ χάρτου γηΐνου ἀντικειμένου· τὴν διὰ μετρηθείσης ὁριζοντίου γωνίας, οὖσαν ἐπίσης περιφέρειαν, ἧς τὰ σημεῖα βλέπουσιν ὑπὸ τὴν μετρηθεῖσαν γωνίαν τὰ δύο σημεῖα ὧν ἐμετρήσαμεν τὴν γωνίαν· καὶ τὴν διὰ βολίσεως, ἥτις εἶναι ἡ ἰσοβαθὴς τοῦ χάρτου καμπύλη, ἡ ἀνταποκρινομένη εἰς τὸ εὑρεθὲν βόλισμα μετὰ τὴν ἀναγωγήν του εἰς τὸ μηδὲν τῶν χαρτῶν. Ἡ δευτέρα κατηγορία, ἐνδιαφέρουσα τὴν ἀστρονομικὴν ναυτιλίαν, περιλαμβάνει τὰς εὐθείας ὕψους (βλ. λ.) χαραχθείσας ἐπὶ τοῦ χάρτου εἴτε κατόπιν ὑπολογισμοῦ πλάτους διὰ μεσημβρινῆς ἢ παραμεσημβρινῶν παρατηρήσεων, ἢ τοῦ πολικοῦ ἀστέρος, εἴτε κατόπιν ὑπολογισμοῦ προσδιοριστικοῦ σημείου κατὰ Μὰρκ ἢ Παζὲλ κ.λ.π. Προφανῶς ἡ τομὴ δύο τοὐλάχιστον συγχρόνων *γραμμῶν θέσεως*, εἴτε ἀμφοτέρων τῶν κατηγοριῶν, εἴτε ἐξ ἀμφοτέρων τῶν κατηγοριῶν, παρέχει τὸ στίγμα τοῦ πλοίου.

Γραμμὴ ἴσαλος, ἢ καὶ ἁπλῶς *ἴσαλος*, ἀλλὰ καὶ *γραμμὴ ἰσάλου* (κοιν. ἡ *στάθμη τοῦ καραβιοῦ*, γαλλ. la ligne de flotaison ἢ la ligne d'eau, ἀγγλ. flotson ἢ ship's gage). Ἡ γραμμὴ καθ' ἣν τέμνεται ἡ ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια τῆς κανονικῆς γάστρας ὑπὸ τοῦ ἰσάλου ἐπιπέδου. Ἡ καὶ ἡ νοητὴ γραμμὴ ἣν ἀποτέμνει ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ τοῦ σκάφους, ἐὰν ὑποθέσωμεν τοῦτο μὲν ἰσόζυγον (μὴ ἐγκεκλιμένον δηλαδὴ πρός τινα τῶν πλευρῶν του), τὸ δὲ βύθισμά του τὸ ὡς κανονικὸν καθορισθὲν ὑπὸ τῶν ναυπηγῶν, καὶ τὴν θάλασσαν ἀπολύτως ἠρεμοῦσαν. Ἐάν, προστιθεμένου ἢ ἀφαιρουμένου φόρτου, τὸ πλοῖον βυθίζεται ἢ ἀνυψοῦται, σχηματίζονται νέαι ἴσαλοι, οὖσαι πρότερον οὐσιαστικῶς *παρίσαλοι* γραμμαί. Πάντως, ἡ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἴσαλος γραμμὴ χωρίζει τὰ ὕφαλα τοῦ πλοίου ἀπὸ τὰ ἔξαλα. Ἀπὸ παλαιᾶς συνηθείας, χρωματίζουσιν ὑπὸ τὴν κανονικὴν ἴσαλον γραμμὴν τῶν πλοίων ζώνην ἐρυθρὰν ἢ πρασίνην.

Αἱ γραμμαὶ ἰσάλου, τὰς ὁποίας πᾶν πλοῖον δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ παραλαμβάνον μεῖζον τοῦ πρέποντος φορτίον, καλοῦνται *γραμμαὶ ἀσφαλείας* (γαλλ. franc-bord, ἀγγλ. free bord). Αἱ τοιαῦται γραμμαὶ καθοριζόμεναι δι' ἕκαστον πλοῖον ἐπὶ τῇ ἀπαρεγκλίτῳ συμμορφώσει πρὸς τὰς οἰκείας διατάξεις τοῦ Merchant shipping acts τοῦ 1894 ὑπὸ διεθνοῦς κύρους ναυτασφαλιστικῶν ὀργανισμῶν, ὡς οἱ Lloyd Register, Bureau Veritas, Norge Lloyd, Norddeutsche Lloyd κ. ἄ., ἐξουσιοδοτημένων πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ Ἀγγλικοῦ Ἐπιμελητηρίου «Board of Trade», ζωγραφοῦνται ἐπὶ τοῦ μέσου ἑκατέρας τῶν πλευρῶν τοῦ πλοίου (διὰ χρώματος λευκοῦ μὲν ἢ κιτρίνου ἂν τὸ σκάφος εἶναι βαθύχρουν ἢ διὰ μέλανος ἐὰν εἶναι ἀνοικτόχρουν) διὰ συμβόλων καὶ γραμμάτων ἀλλὰ καὶ εἰς κανονικὰς διαστάσεις, ὡς εἰς τὸ κάτωθι σχῆμα. Οὕτως: ἡ γραμμὴ ἀσφαλείας ἔχουσα σύμβολον LR (= Lloyd

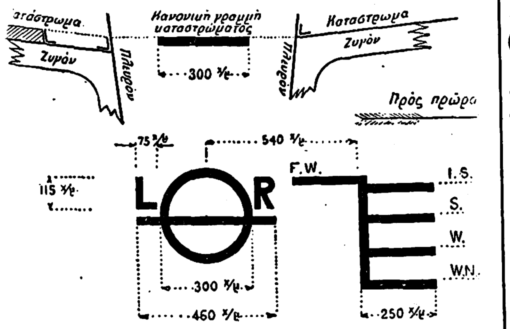

Γραμμαὶ ἀσφαλείας δι' ἀτμόπλοια μετὰ τῶν συμβόλων των κατὰ τὸ Lloyd Register.

[Εἰς τὰ ἱστιοφόρα αἱ γραμμαὶ S καὶ W παραλείπονται, παραμενουσῶν ὅμως πασῶν τῶν ἄλλων.]

Register, εἰς δὲ τὰ γαλλικὰ πλοῖα BV = Bureau Veritas), φέρουσα δὲ κύκλον περὶ τὸ μέσον της καὶ ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὴν γραμμὴν S τῆς παραπλεύρου κλίμακος (Summer=θέρος, εἰς δὲ τὰ γαλλικὰ πλοῖα E=été) ὁρίζει ποῦ ἐπιτρέπουσιν αἱ ἀσφάλειαι νὰ φθάσῃ ἡ ἴσαλος γραμμὴ τοῦ πλοίου κοιν. «νὰ πατηθῇ τὸ καράβι»), ὅταν πρόκειται νὰ μεταφέρῃ φορτίον ἐν καιρῷ θέρους. Ἡ γραμμὴ ἀσφαλείας μετὰ συμβόλου FW (Fresh water = γλυκὺ ὕδωρ, εἰς δὲ τὰ γαλλ. πλοῖα ED=Eau douce) καθορίζει τὴν ὑψηλοτέραν ἐπιτρεπομένην ἴσαλον διὰ πλοῦν ἐν ποταμῷ. Ἡ IS (Indian Summer=θέρος ἐν τῷ Ἰνδικῷ Ὠκεανῷ, καὶ εἰς τὰ γαλλ. πλοῖα EI=Eté Indes) διὰ τὰ διαπλεύσοντα τὸν Ἰνδικὸν ἐν θέρει. Ἡ W Winter=χειμών, καὶ εἰς τὰ γαλλ. πλοῖα H=hiver) διὰ πάντα χειμερινὸν πλοῦν πλὴν ἐν τῷ Β Ἀτλαντικῷ καὶ ἡ WNA =Winter North Atlantic, γαλ. HAN=hiver Atlantique Nord) διὰ τὰ ὑπὸ χειμῶνα διαπλεύσοντα τὸν Β. Ἀτλαντικόν. Τὸ κέντρον τοῦ κύκλου καὶ αἱ διαιρέσεις τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ κλίμακος χαράσσονται μονίμως ἐν τῷ ἐλάσματι διὰ κοπίδος. Εἰς τὰ ἱστιοφόρα αἱ γραμμαὶ ἀσφαλείας S (ἢ E) καὶ W (ἢ H) παραλείπονται, χαρασσομένων πασῶν τῶν ἄλλων μετὰ τῶν συμβόλων των καὶ δὴ εἰς βάθος 6 χιλιοστῶν ἐὰν πρόκειται περὶ σκάφους ξυλίνου· εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις ὅμως σημειοῦται ἐπὶ τῆς πλευρᾶς διὰ παχείας τοιαύτης γραμμῆς καὶ ἡ κανονικὴ γραμμὴ *τοῦ καταστρώματος* τοῦ πλοίου.

Γραμμὴ ραδιογωνική. Νεόπλαστος ἀνεπίσημος ὅρος, σημαίνων τὸ νοητὸν τόξον μεγίστου κύκλου τὸ μεταξὺ τοῦ πλοίου καὶ τοῦ ἐκπέμποντος ραδιογωνικοῦ σταθμοῦ ἀγόμενον. Κατὰ ταῦτα, ἡ γραμμὴ αὕτη εἶναι ἀπολύτως *γραμμὴ θέσεως* (βλ. ἀνωτ.)

Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

— [ΝΑΥΤ. ΤΑΚΤ.] Ὁ ὅρος γραμμὴ ἐν τῇ Ναυτικῇ Τακτικῇ σημαίνει τοὺς ἐπὶ εὐθείας σχηματισμοὺς τῶν πλοίων τῆς ναυτικῆς δυνάμεως, εἴτε πρὸς στολοδρομίαν (ordre de marche, order of sailing) εἴτε πρὸς τάξιν ἐπὶ μάχην. Τρεῖς δὲ εἶναι αἱ τοιαῦται γραμμαί:

1) Ἡ *γραμμὴ παραγωγῆς*, καθ' ἣν τὰ πλοῖα εὑρίσκονται ἐπ' εὐθεία μὲ τὸν πρωτόπλουν (le chef de file, leading ship) ἐπὶ κεφαλῆς, τὸν οὐραγὸν (serre file, rear ship) ἐπ' οὐρᾶς, ἕκαστον δὲ τῶν λοιπῶν ἐπιπλέον 'matelot d' arrière, second a stern) εἰς τὴν αὔλακα τοῦ προπλέοντος του (matelot d' avant, second-a-head). Ἡ γραμμὴ παραγωγῆς ἀπετέλει κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἱστίου τοῦ ναυτικοῦ τὴν ἀρίστην τῶν ἐπὶ μάχην τάξεων, ἅτε ἐπιτρέπουσα ὁλοτοίχου βολὴν τῶν, τότε ἀπὸ πλευρᾶς παρουσιαζόντων ὅλην των τὴν ἰσχύν, πλοίων τῆς γραμμῆς· ἀλλὰ καὶ τὴν σήμερον ἀποτελεῖ μίαν τῶν ἀρίστων τοιούτων, δεδομένου ὅτι καὶ τὰ σύγχρονα δρέδνωτς βάλλουσι τὸ μέγιστον ἀπὸ πλευρᾶς. Λέγεται δὲ ἡ γραμμὴ παραγωγῆς: κατὰ φυσικὴν τάξιν, ἐὰν τὸ τὸν μικρότερον στολοδρομικὸν ἀριθμὸν ἔχον πλοῖον εἶναι πρωτόπλους καὶ τὸ τὸν μεγαλύτερον οὐραγό, κατ' ἀντίστροφον δὲ τάξιν ἐὰν ἀντιστρόφως. Εἰδικὴ περίπτωσις τῆς γραμμῆς παραγωγῆς τῶν ἱστιοφόρων, ἥτις ἀπετέλει τὴν ἀρίστην τῶν τάξεων ἐπὶ μάχην, ἦτο ἡ πρὸς τὴν κοίτην τοῦ ἀνέμου ἐγγυτάτη δεξιήνεμος ἢ ἀριστερήνεμος τοιαύτη (la ligne du plus près, line a head close-hauled).

2) Ἡ *γραμμὴ μετώπου* (ligne de front), καθ' ἣν πάντα τὰ πλοῖα ἐπέχοντα πρὸς τὸν αὐτὸν ἀνεμόρρομβον διοπτεύουσι συγχρόνως ἄλληλα κατὰ 90° ἀπὸ πρώρας, ρυθμίζοντα τὴν τήρησιν τῆς τάξεως ἀπὸ τοῦ πλοίου, ὅπερ διὰ σήματος τοῦ ναυάρχου ὡρίσθη ὡς ρυθμιστὴς (βλ. λ.).

3) Ἡ *γραμμὴ διοπτεύσεως* ἢ *κατ' ἐπαγωγὴν* (la ligne de relèvement, lime of bearing), καθ' ἣν τὰ πλοῖα, ἐπέχοντα πρὸς τὸν αὐτὸν ἀνεμόρρομβον, διοπτεύουσι συγχρόνως ἄλληλα κατὰ σταθερὰν γωνίαν, μικροτέραν πάντως τῆς ὀρθῆς γωνίας καὶ ὁριζομένην ἑκάστοτε ὑπὸ τοῦ ναυάρχου, ὁρίζοντος συνάμα καὶ τὸ πλοῖον ὅπερ θὰ χρησιμεύσῃ ὡς ρυθμιστής, διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως (le rétablissement d'ordre, restauration of order).

Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

— [ΟΙΚΟΔΟΜ.] *Γραμμὴ στάθμης* καλεῖται ἡ κατακόρυφος ἣν ἀκολουθεῖ τὸ νῆμα τῆς στάθμης (ἀλφάδιον).

Γραμμὴ οἰκοδομικὴ λέγεται ἡ γραμμὴ εἰς ἣν ὀφείλουν νὰ εὑρίσκωνται αἱ προσόψεις τῶν πρὸς οἰκοδόμησιν οἰκιῶν ἔν τινι ὁδῷ. Ἡ γραμμὴ αὕτη ὁρίζεται ὑπὸ τῶν διεπόντων τὰς οἰκοδομὰς διαταγμάτων.

Γραμμὴ πατώματος καλεῖται ἡ τομὴ κλίμακος ὑπὸ κυλινδρικῆς ἐπιφανείας μὲ κατακορύφους γενετείρας καὶ ὁδηγὸν τὸν ἄξονα τῆς κλίμακος.

Α. Μ.

— [ΣΙΔΗΡΟΔΡ.] Καλεῖται *γραμμὴ σιδηροδρομικὴ* πᾶσα τροχιὰ ἐκ σιδηρῶν ράβδων, ἐφ' ὧν κυλίονται ὀχήματα χρησιμεύοντα διὰ τὴν μεταφορὰν προσώπων ἢ πραγμάτων καὶ κινούμενα δι' ἀτμοῦ, ἐλαίου, ἠλεκτρισμοῦ ἢ μέσῳ ζωϊκοῦ κινητῆρος.

— [ΗΛΕΚΤΡΟΤΕΧΝ.] Ἐν τῇ τεχνολογίᾳ τῶν ἀσθενῶν ρευμάτων καλεῖται *γραμμὴ* ἡ ἀγώγιμος σύνδεσις μεταξὺ δύο ἀνταποκρινομένων σταθμῶν, ἢ ἑνὸς σταθμοῦ καὶ ἑνὸς κέντρου. Ἡ γραμμὴ λοιπὸν εἶναι τὸ μέσον δι' οὗ ἐξασφαλίζεται ἡ κυκλοφορία τῶν ἠλεκτρικῶν ρευμάτων, ἅτινα εἶναι φορεῖς συμβολικῶν σημάτων (βραχέος—μακροῦ) ἢ τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς. Ἵνα λοιπὸν εἶναι δυνατὴ ἡ κυκλοφορία ρευμάτων, παρίσταται ἀνάγκη ἡ γραμμὴ νὰ ἀποτελῆται ἐκ δύο ἀπ' ἀλλήλων μεμονωμένων ἀγωγῶν. Εἰς τὰς τηλεγραφικὰς γραμμὰς τὸν ἕνα τῶν ἀγωγῶν γραμμῆς ἀντικαθιστᾷ συνήθως ἡ γῆ, δηλαδὴ ἔχομεν ἐπιστροφὴν ρεύματος διὰ γῆς. Εἰς τὰς τηλεφωνικὰς γραμμὰς τὸ τοιοῦτον ἐγένετο κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐφευρέσεως τοῦ τηλεφώνου, σήμερον δὲ μόνον εἰς ἐντελῶς δευτερευούσης σημασίας ἐγκαταστάσεις, διότι ἡ χρησιμοποίησις ἁπλοῦ ἀγωγοῦ εἰς τηλεφωνικὰς ἐγκαταστάσεις γίνεται πρόξενος ἰσχυρῶν παρασίτων ἤχων, προερχομένων ἐκ τῆς διελεύσεως διὰ τῆς γῆς ἄλλων βιομηχανικῶν ρευμάτων ἢ καὶ ἀσθενῶν τοιούτων, ἐκ τῆς μεγάλης σχετικῶς μὲ τὴν διπλῆν γραμμὴν ἠλεκτρομαγνητικῆς ἐπαγωγῆς ἄλλων γραμμῶν κλπ. Ἡ προσγείωσις ἄλλως τε ἑνὸς ἀγωγοῦ γραμμῆς εἶναι ἀσυμβίβαστος μὲ τὰ νεώτερα τηλεφωνικὰ συστήματα κεντρικῆς συστοιχίας καὶ αὐτόματα.

Αἱ γραμμαὶ δύνανται νὰ εἶναι ἐναέριοι ἢ ὑπόγειοι. Αἱ ἐναέριοι τηλεγραφικαὶ γραμμαὶ εἶναι γυμναὶ ἐκ σιδήρου γαλβανισμένου, διαμέτρου 1—5 χλστ. Καθ' ὅμοιον τρόπον κατεσκευάζοντο καὶ αἱ πρῶται τηλεφωνικαὶ γραμμαί. Ἀργότερον ὅμως, λόγῳ τῆς ἐν τῷ μεγάλης σχετικῶς συχνότητος ρεύματι ηὐξημένης ἀντιστάσεως τοῦ σιδήρου, ἀπεδείχθησαν οἰκονομικώτεραι αἱ χάλκιναι γραμμαί, αἵτινες καὶ γενικῶς χρησιμοποιοῦνται σήμερον. Αἱ νεώτεραι τάσεις κατασκευῆς γραμμῶν στρέφονται πρὸς συγκέντρωσιν μεγάλου ἀριθμοῦ ἀστικῶν γραμμῶν τηλεφώνων ἐν τῷ αὐτῷ ὑπογείῳ καλωδίῳ. Αἱ γραμμαὶ εἶναι συνήθως μεμονωμέναι μεταξύ των, διὰ λόγους χωρητικότητος, διὰ χάρτου ἢ βάμβακος, περικλείονται δὲ ὑπὸ ἰσχυροῦ μολυβδίνου μανδύου ὡπλισμένου ἐξωτερικῶς πρὸς αὔξησιν τῆς μηχανικῆς ἀντοχῆς διὰ γαλυβδίνου ἐλάσματος. Τὸ ὅλον καλώδιον τοποθετεῖται ἐντὸς εἰδικῆς αὔλακος. Ὁμοίως καὶ αἱ ἐναέριοι ἀστικαὶ τηλεφωνικαὶ γραμμαὶ συγκεντροῦνται σήμερον εἰς ὁμάδας σημαντικοῦ ἀριθμοῦ γραμμῶν, εἰς καλώδια μολυβδίνου μανδύου. Ἡ διάταξις αὕτη, ἐκτὸς τοῦ ὅτι καθιστᾷ τὰς γραμμὰς ἀνεπηρεάστους ἀπὸ τὰς ἀτμοσφαιρικὰς μεταβολάς, ἐξασφαλίζει καλυτέραν ἀντοχὴν καὶ ἀπαλλάσσει ταύτας ἀπὸ πάσης ἠλεκτροστατικῆς ἢ ἠλεκτρομαγνητικῆς ἐπιδράσεως γειτονικῶν γραμμῶν βιομηχανικῶν ρευμάτων, σταθεροποιοῦσα συγχρόνως τοὺς χαρακτηριστικοὺς συντελεστὰς αὐτῶν. Διὰ τὰς ὑπεραστικὰς γραμμάς, καίτοι ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν εἶναι περιωρισμένος, ἐφαρμόζεται ἐν τούτοις ἡ ὑπόγειος τοποθέτησις λόγῳ τῶν πλεονεκτημάτων αὐτῆς. Μεγάλης σημασίας, διὰ τὰς τηλεφωνικὰς ἰδίως γραμμάς, εἶναι ἡ ἠλεκτροστατική

Digitized by Google

χωρητικότης μεταξὺ τῶν δύο ἀγωγῶν τῆς γραμμῆς ἀνὰ χιλιόμετρον μήκους αὐτῆς. Ἡ χωρητικότης αὕτη εἶναι μετὰ τῶν σφαλμάτων μονώσεως τῆς γραμμῆς ἡ αἰτία τῆς ἐξασθενήσεως τῶν τηλεφωνικῶν ρευμάτων. Εἰς κάθε δηλαδὴ στοιχεῖον γραμμῆς ἡ ἔντασις ἐλαττοῦται κατὰ τὴν ἔντασιν τοῦ ρεύματος ἀπωλείας λόγῳ κακῆς μονώσεως τοῦ στοιχείου τούτου, καὶ κατὰ τὴν ἔντασιν τοῦ ρεύματος φορτίσεως τοῦ ἀντιστοιχοῦντος εἰς τὴν χωρητικότητα τοῦ στοιχείου. Συνεπείᾳ τῶν ἀνωτέρω ἡ τελικὴ ἔντασις εἶναι κατὰ πολὺ μικροτέρα τῆς ἀρχικῆς, παρουσιάζουσα τόσον μεγαλυτέραν διαφορὰν ὅσον ἡ χωρητικότης γραμμῆς εἶναι μεγαλυτέρα καὶ ἡ ἀντίστασις μονώσεως αὐτῆς μικροτέρα. Πρὸς διόρθωσιν τῆς ἐξασθενήσεως ταύτης, ἥτις εἰς μεγάλας ἀποστάσεις δύναται νὰ ἔχῃ ὡς συνέπειαν τὴν ἀδυναμίαν συνεννοήσεως, ἀνάγκη νὰ κρατηθῇ μικρὰ ἡ χωρητικότης τῆς γραμμῆς διὰ χρησιμοποιήσεως μονωτικοῦ ὑλικοῦ μικρᾶς διηλεκτρικῆς σταθερᾶς, καὶ καλὴ μόνωσις αὐτῆς. Ριζικώτερα μέτρα εἶναι ἡ προσθήκη αὐτεπαγωγῶν κατὰ τὴν μέθοδον Pupin, πρὸ παντὸς ὅμως ἡ ἐνίσχυσις τοῦ ἐξησθενημένου ρεύματος διὰ δευτερογενοῦς ἐνεργείας παρεχομένης εἰς τὸν τόπον ἀφίξεως, ὡς ἐν τοῖς δέκταις τοῦ ἀσυρμάτου τηλεφώνου κατὰ κανόνα γίνεται. Ἡ τελευταία αὕτη λύσις ἐπέτρεψε τὴν ἐνσύρματον τηλεφωνικὴν ἀνταπόκρισιν ἀπὸ οἱασδήποτε ἀποστάσεως.

Ἡ ἀνάγκη ἐντατικωτέρας ἐκμεταλλεύσεως τῶν τηλεφωνικῶν καὶ τηλεγραφικῶν γραμμῶν ἤγαγεν εἰς κατασκευὰς γραμμῶν πολλαπλῆς χρησιμοποιήσεως, δηλαδὴ γραμμῶν χρησιμευουσῶν διὰ τὴν ταυτόχρονον τηλεφωνικὴν καὶ τηλεγραφικὴν ἀνταπόκρισιν, ἢ διὰ τὴν ταυτόχρονον διὰ μιᾶς γραμμῆς διεξαγωγὴν πολλῶν τηλεφωνικῶν συγκοινωνιῶν. Ἡ παλαιοτέρα τῶν μεθόδων πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν ἄνω σκοπῶν ἐχρησίμευε διὰ τὴν ταυτόχρονον διαβίβασιν μιᾶς τηλεφωνικῆς καὶ μιᾶς τηλεγραφικῆς ἀνταποκρίσεως, χωριζομένων εὐκόλως τῶν δύο ρευμάτων, τηλεφωνικοῦ καὶ τηλεγραφικοῦ, εἰς τὸν τόπον ἀφίξεως, διὰ πυκνωτῶν καὶ αὐτεπαγωγῶν, λόγῳ τῆς ἐντελῶς διαφορετικῆς φύσεως αὐτῶν. Ἀργότερον διὰ τῶν *δακτυλιοειδῶν* πηνίων (bobines toroïdales) ἡ Western Electric ἐπραγματοποίησε κατὰ πολὺ καλύτερον τρόπον τὴν μικτὴν τηλεφωνίαν καὶ τηλεγραφίαν διὰ τῶν φασματικῶν γραμμῶν, δηλαδὴ διὰ διατάξεως κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς τηλεφωνικῆς γραμμῆς δύναται νὰ ὑπάρχῃ καὶ μία τηλεγραφικὴ ἀνταπόκρισις, ἢ ἐπὶ δύο τηλεγραφικῶν γραμμῶν μία τηλεφωνικὴ ἀνταπόκρισις, ἢ τέλος ἐπὶ δύο τηλεφωνικῶν γραμμῶν μία τρίτη τηλεφωνική. Εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις κάθε ἐπικοινωνία διεξάγεται τελείως ἀνεξαρτήτως τῶν ἄλλων.

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἡ πολλαπλῆ ἐκμετάλλευσις τῶν γραμμῶν ἀσθενῶν ρευμάτων ἀνεπτύχθη ἐξαιρετικῶς διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως τῆς ἀρχῆς τῶν φερόντων ρευμάτων (carrier system).

Κατ' αὐτὴν ἑκάστη τῶν τηλεφωνικῶν ἢ τηλεγραφικῶν ἀνταποκρίσεων, αἵτινες πρόκειται νὰ διαβιβασθῶσι διὰ τῆς ἰδίας γραμμῆς, δὲν ἀποστέλλεται αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, ἀλλὰ διαβιβάζεται ἀντ' αὐτῆς ρεῦμα ὑψηλῆς συχνότητος (ἀπολύτως ὡρισμένης εἰς ἑκάστην ἀνταπόκρισιν καὶ τελείως διαφόρου συχνότητος τῆς συχνότητος ἄλλης ἀνταποκρίσεως, ἥτις πρόκειται νὰ διαβιβασθῇ διὰ τῆς αὐτῆς γραμμῆς) ἐπηρεασμένον (modulé) ἀπὸ τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἀνταπόκρισιν. Εἰς τὴν ἄφιξιν καθίσταται δυνατὸς ὁ διαχωρισμὸς ἑκάστης ἀνταποκρίσεως διὰ συντονισμένων κυκλωμάτων, ἀπαράλλακτα ὅπως ἐν τῇ ραδιοφωνίᾳ γίνεται. (Βλ. καὶ λ. δίκτυον *[Ἠλεκτρ.]*.)

Λ. Ν. ΚΛΑΔΑΣ

—[ΣΤΡΑΤ. ΤΗΛΕΓΡ.] *Γραμμὴ* καλεῖται εἰς τὴν στρατιωτικὴν τηλεγραφίαν ὁ ἀγωγὸς ἢ οἱ ἀγωγοὶ δι' ὧν συνδέονται τηλεφωνικῶς ἢ τηλεγραφικῶς δύο σταθμοί. Αἱ τηλεφωνικαὶ ἢ τηλεγραφικαὶ γραμμαὶ ἀποτελοῦνται συνήθως ἀπὸ ἕνα μόνον ἀγωγὸν διὰ τὴν μετάβασιν τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος εἰς τὸν ἀνταποκριτὴν σταθμόν, χρησιμοποιουμένης τῆς γῆς ὡς δευτέρου ἀγωγοῦ διὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ ρεύματος (βλ. ἀνωτ. *[Ἠλεκτροτεχν.]*).

Εἰς πᾶσαν τηλεφωνικὴν ἢ τηλεγραφικὴν γραμμὴν διακρίνομεν τὰ ἑξῆς στοιχεῖα: α') Τὸν ἀγωγόν, β') τὰ ὑποστηρίγματα καὶ γ') τοὺς μονωτῆρας. Ὡς ἀγωγοὶ παρὰ τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας χρησιμοποιοῦνται εἴτε μεταλλικὰ σύρματα γυμνά, ὁσάκις πρόκειται περὶ μονίμων γραμμῶν, εἴτε σύρματα περιβεβλημμένα διὰ μονωτικῆς οὐσίας, ὁσάκις πρόκειται περὶ γραμμῶν ἐκστρατείας καὶ ἅτινα καλοῦνται *καλώδια*.

Ἀναλόγως τοῦ διατιθεμένου χρόνου καὶ τῶν διατιθεμένων μέσων αἱ ἐν ἐκστρατείᾳ κατασκευαζόμεναι γραμμαὶ εἶναι τῶν ἑξῆς κατηγοριῶν:

1) *Γραμμαὶ ἕρπουσαι* ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Αὗται κατασκευάζονται κατὰ τὸν ἀγῶνα ὑπὸ τῶν μετακινουμένων τμημάτων, ὁπότε ὁ χρόνος δὲν ἐπιτρέπει τὴν ὑποστήριξιν τῶν ἀγωγῶν, ἀποτελοῦνται δὲ ἐκ καλωδίου ἐλαφροῦ, ἢ καλωδίου ἐκστρατείας ἐκτυλισσομένου ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ταχύτης κατασκευῆς 2 χιλιόμετρα καθ' ὥραν διὰ συνεργείου ἐξ ἑνὸς βαθμοφόρου καὶ τεσσάρων ὁπλιτῶν. Ἔχουσι τὸ μειονέκτημα, ὅτι λόγῳ τῆς ἐπαφῆς τῶν ἀγωγῶν μετὰ τοῦ ἐδάφους, παρὰ τὴν μόνωσιν, ὑφίσταται διαρροὴ τοῦ ρεύματος καὶ μειοῦται ἡ ἀπόστασις, μέχρι τῆς ὁποίας εἶναι δυνατὸν νὰ συνεννοηθῶμεν, περίπου κατὰ τὸ τρίτον. Ἐπίσης καταστρέφονται ἐκ τῆς κυκλοφορίας.

2) *Γραμμαὶ ἐπὶ φυσικῶν ὑποστηριγμάτων* (δένδρων, οἰκιῶν, κτλ.). Αἱ γραμμαὶ αὗται κατασκευάζονται ὁμοίως κατὰ τὸν ἀγῶνα κινήσεων, ὁσάκις διαθέτομεν χρόνον καὶ ὑπάρχουσιν ἕτοιμα ὑποστηρίγματα· ἔχομεν οὕτω τὸ κέρδος ὅτι ἐξασφαλίζομεν τὴν συντήρησιν τῆς γραμμῆς καὶ αὐξάνομεν τὴν ἀκτῖνα ἐνεργείας της. Ἡ ὑποστήριξις γίνεται διὰ δικρανωτῶν ἀκοντίων, ἅτινα φέρουσι δύο ὁπλῖται τοῦ συνεργείου καλούμενοι συνδέται. Μὲ συνεργεῖον ἑνὸς βαθμοφόρου καὶ 4 στρατιωτῶν κατασκευάζομεν 2 χιλιόμετρα τὴν ὥραν.

3) *Γραμμαὶ ἐπὶ στυλίσκων μετὰ κεραιῶν*. Εἰς τὰς γραμμὰς ταύτας χρησιμοποιοῦμεν ὡς ὑποστηρίγματα στύλους ἐξ ἐλάτης μήκους 6—$6^1/_2$ μέτρων. Ἐπὶ τῶν στύλων τοποθετοῦνται μία ἢ δύο κεραῖαι, ἑκάστη τῶν ὁποίων ὁπλίζεται μὲ 12 ξυλίνους μονωτῆρας (σχ. 1). Αἱ γραμμαὶ αὗται κατασκευάζονται ἀπαραιτήτως ὑπὸ τῶν ἀποσπασμάτων τηλεγραφητῶν μεραρχιῶν καὶ σωμάτων στρατοῦ, οὐδέποτε δὲ ὑπὸ τῶν τηλεφωνητῶν τῶν συνταγμάτων πεζικοῦ καὶ πυροβολικοῦ. Ἓν συνεργεῖον ἐξ ἑνὸς βαθμοφόρου καὶ 30 ἀνδρῶν δύναται νὰ κατασκευάσῃ δύο χιλιόμετρα τὴν ἡμέραν. Αἱ γραμμαὶ αὗται πλεονεκτοῦσιν εἰς τὸ ὅτι κατανέμονται αἱ γραμμαὶ μιᾶς ἀρτηρίας καλῶς, εἶναι εὔκολος ἡ ἐπισκευή των καὶ ἀντέχουσιν εἰς τοὺς ἀνέμους. Ἀπαιτοῦσιν ὅμως δαπάνην χρόνου καὶ ὑλικῶν. Ἡ κατασκευή των ἐνδείκνυται εἰς σταθεροποιημένον μέτωπον.

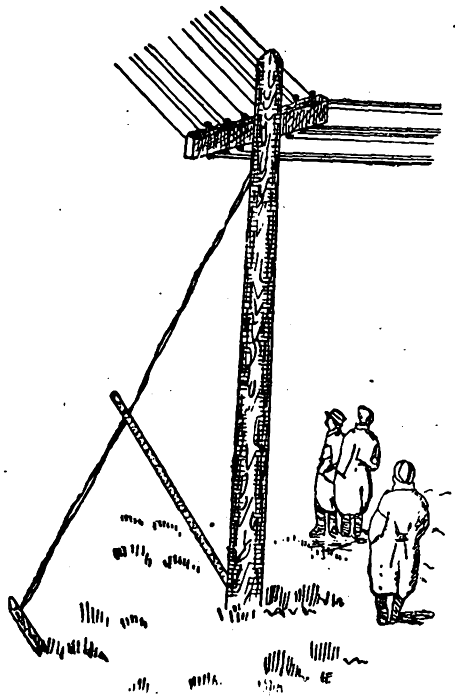

Σχ. 1. *Γραμμὴ ἐπὶ δοκίδων μετὰ κεραιῶν.*

4) *Γραμμαὶ ἐπὶ στυλίσκων ἄνευ κεραιῶν*. Εἰς ταύτας (σχ. 2) οἱ μονωτῆρες τοποθετοῦνται ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τῶν ὑποστηριγμάτων. Οἱ ἀγωγοὶ ἑκάστου κυκλώματος διατίθενται ὁριζοντίως, τῶν μονωτήρων ὄντων ἔναντι ἀλλήλων. Αἱ γραμμαὶ αὗται πλεονεκτοῦσι τῶν μετὰ κεραιῶν κατὰ τὸ ὅτι ἀπαιτοῦσιν ὀλιγώτερα ὑλικὰ καὶ ἡ κατασκευή των εἶναι ταχυτέρα. Ἀντιθέτως ἔχουσι τὸ μειονέκτημα, ὅτι ἐπέρχεται εὐκόλως ἀνάμιξις τῶν κυκλωμάτων, αἱ ἐπισκευαί των εἶναι δυσχερεῖς, καὶ ὁσάκις θέλομεν νὰ τοποθετήσωμεν κυκλώματα πλείονα τῶν 12, δέον νὰ διαθέτωμεν ὑποστηρίγματα ἄνω τῶν 6 μέτρων.

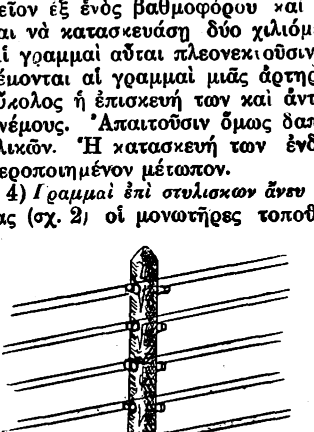

Σχ. 2. *Γραμμὴ ἐπὶ δοκίδων ἄνευ κεραιῶν.*

5) *Γραμμαὶ εἰς πλευρὰς χαραδρῶν καὶ ὀρυγμάτων*. Ἡ κατηγορία τῶν γραμμῶν αὐτῶν ἐνδείκνυται εἰς σταθεροποιημένην ἐγκατάστασιν, ὁπότε ἀφ' ἑνὸς μὲν διαθέτομεν χρόνον καὶ μέσα ἐπαρκῆ διὰ τὴν κατασκευήν των, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ κίνδυνος καταστροφῆς των ἐκ τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ ἐπιβάλλει τὴν λῆψιν εἰδικῶν μέτρων προστασίας. Τὰ χρησιμοποιούμενα ὑποστηρίγματα εἶναι εἴτε εἰδικοὶ πάσσαλοι τοποθετούμενοι εἰς τοὺς πυθμένας τῶν χαρακωμάτων ἢ χαραδρῶν (σχ. 3) εἴτε αὐτοὶ οἱ πάσσαλοι τῶν ταρσωμάτων ἐπενδύσεως τῶν χαρακωμάτων, εἴτε τέλος εἰδικαὶ πινακίδες ὡπλισμέναι μὲ ξυλίνους μονωτῆρας καὶ στηριζόμεναι εἰς τὰς παρειὰς τῶν χαρακωμάτων (σχ. 4). Ἡ ἀπόστασις ἡ ὁποία χωρίζει δύο διαδοχικοὺς πασσάλους ἢ δύο διαδοχικὰς πινακίδας οὐδέποτε πρέπει νὰ ὑπερβαίνῃ τὰ 4 μέτρα, διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει διατρέχομεν τὸν κίνδυνον οἱ ἀγωγοὶ νὰ ἐφάπτωνται τοῦ πυθμένος τῶν ὀρυγμάτων, ὁπότε γίνεται διαρροὴ τοῦ ρεύματος εἰς τὴν γῆν· τὸ τοιοῦτον εἶναι λίαν ἐπικίνδυνον εἰς τὰ χαρακώματα, λόγῳ τῆς ὑγρασίας ἣν παρουσιάζει τὸ ἔδαφος αὐτῶν. Διὰ τὴν κατασκευήν των εἶναι ἀπαραίτητα τοὐλάχιστον δύο συνεργεῖα, ἓν διὰ τὴν τοποθέτησιν καὶ στερέωσιν τῶν ὑποστηριγμάτων καὶ ἕτερον διὰ τὴν στερέωσιν τῶν ἀγωγῶν. Εἰς τὰ σημεῖα διασταυρώσεως τῶν ὀρυγμάτων τοποθετοῦνται ἀπαραιτήτως πάσσαλοι εἰς ἀμφοτέρας τὰς γωνίας τῆς διασταυρώσεως. Εἰς τὰ ὀρύγματα τὰ κατασκευαζόμενα ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν τοποθέτησιν τηλεφωνικῶν γραμμῶν, λόγῳ τοῦ μικροῦ αὐτῶν βάθους, χρησιμοποιοῦμεν διὰ τὴν στερέωσιν τῶν ἀγωγῶν μικροὺς πασσάλους τοποθετουμένους ἀνὰ δύο μέτρα.

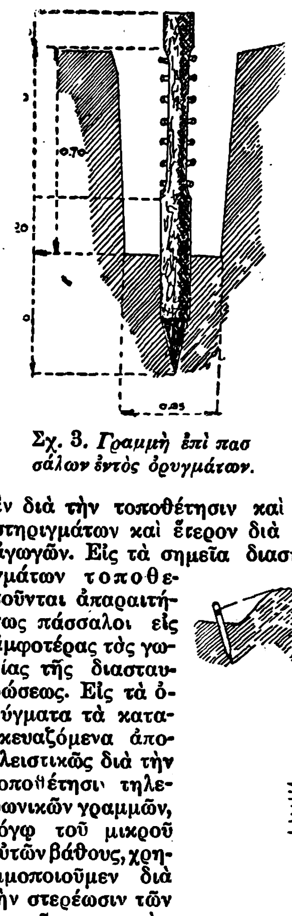

Σχ. 3. *Γραμμὴ ἐπὶ πασσάλων ἐντὸς ὀρυγμάτων.*

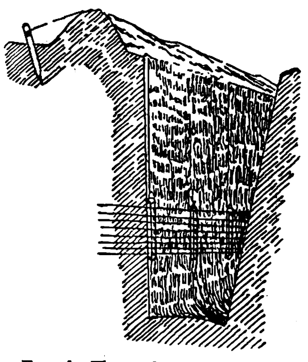

Σχ. 4. *Γραμμὴ ἐπὶ σανίδων εἰς παρειὰς χαρακωμάτων.*

Ὁσάκις λόγῳ κινδύνων καταστροφῆς ἐκ τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ κατασκευάζομεν γραμμὰς κεκαλυμμένας, ἐνδείκνυται ἡ χρησιμοποίησις ἀγωγῶν μετὰ προστατευτικοῦ περιβλήματος ἐκ μολύβδου. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην, διὰ νὰ εἶναι εὔκολος ἡ ἀναζήτησις καὶ ὁ ἐντοπισμὸς τῶν βλαβῶν καὶ μὴ ἀνασκάπτωμεν ὅλον τὸ ἔδαφος, ἀφίνομεν ἀνὰ 500 μέτρα φρέατα, μέσῳ τῶν ὁποίων δυνάμεθα εὐκόλως νὰ ἐντοπίσωμεν τὰς βλάβας.

Π. ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

— γραμμὴ ***Ἀλεξανδρινὴ*** (linea alejandrina). Οὕτω καλεῖται ἡ διὰ τῆς βούλλας τοῦ πάπα Ἀλεξάνδρου τοῦ ΣΤ' ἐν ἔτει 1493 καὶ 1494 χαραχθεῖσα γραμμὴ πρὸς διαχωρισμὸν τῶν ἱσπανικῶν ἀπὸ τῶν πορτογαλικῶν ὑπερωκεανίων κτήσεων. Ὁ πάπας ἐχάραξε πρὸς δυσμὰς τῶν Ἀζορῶν ἰδεατὴν ὁροθετικὴν γραμμήν, δι' ἧς εἰς μὲν τοὺς Ἱσπανοὺς περιῆλθον αἱ πρὸς δυσμὰς αὐτῆς χῶραι, εἰς δὲ τοὺς Πορτογάλους αἱ ἀκταὶ τῆς Ἀφρικῆς καὶ αἱ ἀνατολικαὶ Ἰνδίαι. Τῶν Πορτογάλων ὑπολαβόντων τὴν διανομὴν ταύτην ἄδικον, ἡ ἐν λόγῳ γραμμὴ μετετοπίσθη διὰ νέας ἐπεμβάσεως τοῦ πάπα Ἀλεξάνδρου ΣΤ' καὶ διὰ κοινῆς συναινέσεως τῶν δύο κρατῶν εἰς ἀπόστασιν 370 λευγῶν πρὸς δυσμὰς τῶν νήσων τοῦ Πρασίνου Ἀκρωτηρίου. Διὰ τῆς νέας ὁροθετικῆς γραμμῆς, ἥτις ἔτεμνε τὴν νότιον Ἀμερικὴν παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀμαζονίου ποταμοῦ, παρεχωρήθη εἰς τοὺς Πορτογάλους τὸ πρὸς ἀνατολὰς τμῆμα τῆς Βραζιλίας ἀπὸ τοῦ Ἰσημερινοῦ μέχρι τοῦ Σὰν Πάολο. Διὰ τῆς διευθετήσεως ταύτης ἀπεσοβήθη ὁ πόλεμος μεταξὺ Πορτογάλων καὶ Ἱσπανῶν.

Α. Δ.

— γραμμὴ ***ἀνεξάρτητος σκοπευτικὴ*** *[Πυροβολ.]*. Καλεῖται οὕτω τὸ σύνολον τῶν διατάξεων τῶν μηχανημάτων σκοπεύσεως ταχυβόλων τινῶν πυροβόλων ἐπιτρεπόντων σύγχρονον, ἀλλὰ καὶ ἀνεξάρτητον ἐργασίαν.

Κατὰ τὴν ἄμεσον βολήν, καθ' ἣν ἡ σκόπευσις ἐκτελεῖται διὰ διοπτεύσεως τῇ βοηθείᾳ τῶν σκοπευτικῶν ὀργάνων τοῦ πυροβόλου ὅπλου, ἡ ἀνταποκρινομένη εἰς τὴν ἀπόστασιν γωνία ὑψώσεως δίδεται ἀπ' εὐθείας, ἀνεξαρτήτως τῆς γωνίας θέσεως. Κατὰ τὴν ἔμμεσον ὅμως βολήν, διὰ τὸ πυροβολικὸν τῆς ξηρᾶς, ἐκτὸς εἰδικῶν τινων περιπτώσεων, καθίσταται ἀπαραίτητος ἡ χρῆσις τοῦ χωροβάτου ἢ ἄλλου τινὸς ὁμοίου κλισιμετρικοῦ ὀργάνου, ἵνα δοθῇ ἡ εἰς τὸν σωλῆνα ἁρμόζουσα γωνία βολῆς, ἥτις προκύπτει ἐκ τῆς γωνίας ὑψώσεως, αὐξανομένης ἢ ἐλαττουμένης κατὰ τὴν γωνίαν θέσεως. Εἰς τὴν γενικὴν ταύτην περίπτωσιν, ὡς εἶναι εὐνόητον, ἐφ' ὅσον ἡ γωνία θέσεως παραμένει ἀμετάβλητος, ἡ γωνία ὑψώσεως καὶ μετ' αὐτῆς ἡ γωνία βολῆς, δύναται νὰ με-

Digitized by Google

ταβάλληιαι, ἕνεκα διαφόρων αἰτίων κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς βολῆς.

Ὁ ὀργανισμὸς τῆς *ἀνεξαρτήτου σκοπευτικῆς γραμμῆς* σκοπὸν ἔχει ὅθεν τὸν ἀποχωρισμόν, κατὰ τὴν σκόπευσιν, τῆς *γωνίας θέσεως* καὶ τῆς *γωνίας ὑψώσεως*, διδομένης ἑκατέρας κεχωρισμένως, δι' ἰδίων ὀργάνων, καθισταμένης οὕτω τῆς καθ' ὕψος σκοπεύσεως ἐντελῶς ἀνεξαρτήτου τῆς λοιπῆς σκοπεύσεως, ἥτις περιλαμβάνει τότε μόνον τὴν κατὰ διεύθυνσιν σκόπευσιν, ἐργασίαν λεπτὴν καὶ ἀρκούντως περίπλοκον, πρὸς δὲ καὶ τὴν δημιουργίαν μιᾶς σταθερᾶς βάσεως, ἀφ' ἧς δύναται, κατ' ἁπλοῦν τινα τρόπον, νὰ δοθῇ εἰς τὸν σωλῆνα οἱαδήποτε κλίσις ἀνεξαρτήτως τῆς γωνίας θέσεως. Εὐνόητον εἶναι, ὅτι ὁ τρόπος οὗτος δίδει θεωρητικῶς ἀκριβῆ ἀποτελέσματα μόνον ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν γωνιῶν βολῆς, καθ' ἃ ἰσχύει ἡ ἀρχὴ τοῦ ἀμεταβλήτου τῆς τροχιᾶς.

Ὁ χωρισμὸς οὗτος τῶν ὀργάνων τῆς σκοπεύσεως συνεπιφέρει καὶ τὸν λίαν πλεονεκτικὸν καταμερισμὸν τῶν σχετικῶν ἐργασιῶν, ἀνατιθεμένης εἰς μὲν τὸν κυρίως σκοπευτὴν τῆς κατὰ διεύθυνσιν σκοπεύσεως καὶ τῶν ἀφορώντων τὰ τῆς γωνίας θέσεως, εἰς δὲ τὸν χειριστὴν τοῦ κλείστρου τὰ τῆς γωνίας ὑψώσεως, ἀποκλειστικῶς. Τοιουτοτρόπως ὄχι μόνον ἡ ὑπηρέτησις τοῦ πυροβόλου διὰ τὴν σκόπευσιν καθίσταται ἁπλουστέρα καὶ ἀπηλλαγμένη σφαλμάτων, ἀλλὰ καὶ ἡ βολὴ οὐσιωδῶς ταχυτέρα.

Ὁ καταρτισμὸς τῆς ἀνεξαρτήτου σκοπευτικῆς γραμμῆς πραγματοποιεῖται καθ' ἁπλούστερον τρόπον εἰς τὰ πυροβόλα μετὰ κιλλίβαντος (βλ. λ. κιλλίβας). Κ. ΔΓΕΝΗΣ

—γραμμὴ *δυναμικὴ* *[Μηχαν.]*. Ἐν τῇ θεωρίᾳ τῶν δυναμικῶν πεδίων καλοῦμεν δυναμικὴν γραμμὴν πᾶσαν γραμμὴν ἧς ἡ ἐφαπτομένη ἐν ἑκάστῳ σημείῳ αὐτῆς δεικνύει τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐντάσεως τοῦ πεδίου κατὰ τὸ σημεῖον τοῦτο (βλ. δυναμικὸν *πεδίον*). Κ. Π.

—γραμμὴ *ἐδάφους* *[Παραστ. Γεωμ.]*. Ἡ τομὴ τοῦ ὁριζοντίου καὶ κορυφαίου προβολικοῦ, περὶ ἣν νοεῖται περιστρεφόμενον τὸ δεύτερον ἵνα κατακλιθῇ ἐπὶ τοῦ πρώτου (βλ. λ. Γεωμετρία σχ. 8—11). Εἶναι ὅθεν ὁ τόπος τῶν κορυφαίων προβολῶν παντὸς σημείου κειμένου ἐπὶ τοῦ ὁριζοντίου προβολικοῦ καὶ ὁ τόπος τῶν ὁριζοντίων προβολῶν παντὸς σημείου κειμένου ἐπὶ τοῦ κορυφαίου προβολικοῦ. Ἐπὶ τῆς γραμμῆς συνεπῶς τοῦ ἐδάφους εὑρίσκεται τὸ κοινὸν σημεῖον τοῦ ὁριζοντίου καὶ τοῦ κορυφαίου ἴχνους παντὸς ἐπιπέδου. Παρίσταται δὲ αὕτη διεθνῶς διὰ τοῦ συμβόλου ΧΨ, τοῦ ἑλληνικοῦ τοιούτου ΓΕ μὴ ἐπικρατήσαντος. Ἐν τῇ *Σκηνογραφίᾳ* γραμμὴ ἐδάφους εἶναι ἡ εὐθεῖα καθ' ἣν νοερῶς προσαρμόζομεν τὸ γεωμετρικὸν καθέτως πρὸς τὸν πίνακα τῇ βοηθείᾳ τοῦ σημείου προσαρμόσεως. Σ. Ε. Λ.

— γραμμὴ *ὁρίζοντος*. Ὅρος σημαίνων: —1) Ἐν τῇ *ναυτικῇ ἀστρονομίᾳ* τὸν ἐλάσσονα γήϊνον κύκλον, πραγματι ἔλλειψιν, ὃν ἀφορίζουσι τὰ σημεῖα τῆς ἐπαφῆς τῶν ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ παρατηρητοῦ φερομένων, ἐφαπτομένως πρὸς τὸ γήϊνον ἐλλειψοειδές, ὀπτικῶν ἀκτίνων. Εἶναι δηλαδὴ ἡ περιφέρεια, καθ' ἣν ἑνοῦται τὸ ἀπώτατα ὁρατὸν τῆς θαλάσσης πρὸς τὸ κατώτατον τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἧς τὸ κέντρον κατέχει ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ παρατηρητοῦ, προβαλλόμενος ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ γηΐνου ἐλλειψοειδοῦς.—2) Ἐν τῇ *Σκηνογραφίᾳ*: Ἡ εὐθεῖα ἡ ἀγομένη ἐπὶ τοῦ πίνακος διὰ τοῦ πρωτίστου σημείου, παραλλήλως πρὸς τὴν γραμμὴν ἐδάφους, οὖσα τομὴ τοῦ ὀπτικοῦ ὁριζοντίου ἐπιπέδου καὶ τοῦ πίνακος. Εἶναι ὁ γεωμετρικὸς τόπος τῶν σημείων φυγῆς πασῶν τῶν ὁριζοντίων ἀλλὰ καὶ παραλλήλων πρὸς ἀλλήλας εὐθειῶν. Τὰ ἐπὶ τῇ γραμμῆς τοῦ ὁρίζοντος, ἑκατέρωθεν τοῦ πρωτίστου σημείου καὶ εἰς ἀπόστασιν ἀπ' αὐτοῦ ἴσην πρὸς τὴν πρωτίστην ἀπόστασιν, ὀνομάζονται σημεῖα ἀποστάσεως· εἶναι δὲ σημεῖα φυγῆς τῶν ὁριζοντίων τῶν σχηματιζουσῶν 45° μετὰ τοῦ πινακος. Σ. Ε. Λ.

— γραμμῆς *πλοῖον* *[Ναυτ.]* (κοιν. *βατσέλο* ἢ *δελίνι*, γαλλ. vaisseaux de ligne, ἀγγλ. liners ἢ man-of-war). Τὰ κατάφρακτα πλοῖα τοῦ ἄλλοτε ναυτικοῦ, τὰ ἀποτελοῦντα τὴν μεσοπορείαν, τὰ περισσότερον τῶν ἄλλων πιέζοντα ἀλλὰ καὶ ὑφιστάμενα τὴν πίεσιν τοῦ ἀγῶνος. Τοιαῦτα δηλαδὴ ἦσαν τὰ δίκροτα καὶ τὰ τρίκροτα καὶ τὰ εἰς τὰ ἔγγραφα τοῦ Ἀγῶνος λεγόμενα «ραζάδα». Σ. Ε. Λ.

γραμμίζω· μόνον σύνθετον ἐν χρήσει: ὑπογραμμίζω, διαγραμμίζω (βλ. λ.).

γραμμικός, *—ή, —όν* *[Μαθημ.]*. Ὁ ἀναφερόμενος εἰς γραμμὰς ἢ ὁ δυνάμενος νὰ παρασταθῇ διὰ γραμμῶν.

Γραμμικαὶ ἀσυνεχεῖς συναρτήσεις. Ὀνομάζεται *γραμμικῶς ἀσυνεχὴς* μία συνάρτησις, ἐὰν τὰ σημεῖα ἀσυνεχείας αὐτῆς δὲν δύνανται νὰ περικλεισθῶσιν ἐντὸς διαστημάτων, τῶν ὁποίων τὸ ἄθροισμα νὰ δύναται νὰ γίνῃ μικρότερον ὁσονδήποτε μικροῦ ἀριθμοῦ θετικοῦ. Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ἡ συνάρτησις καλεῖται σημειακῶς ἀσυνεχής. Παράδειγμα συναρτήσεως ἀνηκούσης εἰς τὴν πρώτην τάξιν ἔχομεν θεωροῦντες μίαν συνάρτησιν ἀσυνεχῆ εἰς ὅλα τὰ σημεῖα ἑνὸς πεπερασμένου διαστήματος.

[Βλ. *Dini*, Grundlagen κτλ. Leipzig 1892, *Stolz*, Arithmetik Bd. 1 Leipzig 1885, *Tannery*, Introduction à la théorie des fonctions, Paris 1886.]

Γραμμικαὶ ἀντικαταστάσεις. Αἱ ἀντικαταστάσεις ν στοιχείων δύνανται ἀναλυτικῶς νὰ παρασταθῶσιν ὡς ἑξῆς:

$$\text{Ἔστω ἡ ἀντικατάστασις} \begin{pmatrix} x_1, & x_2, \ldots x_\nu \\ x_{i_1}, & x_{i_2}, \ldots x_{i_\nu} \end{pmatrix}.$$

Λαμβάνομεν μίαν συνάρτησιν φ τῆς μεταβλητῆς z, τοιαύτην, ὥστε διὰ τὰς τιμὰς 1, 2 ...ν τῆς z νὰ λαμβάνῃ, κατὰ μέτρον ν, ἀντιστοίχως τὰς τιμὰς $i_1, i_2, \ldots i_\nu$. Τότε τὴν δοθεῖσαν ἀντικατάστασιν παριστῶμεν διὰ τοῦ συμβόλου $| z, \varphi(z) |$, δηλαδὴ θεωροῦμεν, ὅτι αὕτη τοὺς δείκτας z τῶν x μεταβάλλει εἰς τοὺς δείκτας φ(z). Ἔστω $\nu=\mu^k$· τότε κάθε στοιχεῖον παρίσταται μὲ k δείκτας, καθεὶς τῶν ὁποίων λαμβάνει τιμὰς ἀπὸ 1 ἕως μ, μία δὲ ἀντικατάστασις τῶν στοιχείων τούτων σημειοῦται, κατὰ τὰ ἀνωτέρω, οὕτω:

$$| z_1, z_2, \ldots z_k ; \varphi_1(z_1, \ldots z_k), \ldots \varphi_k(z_1, \ldots z_k) | \text{ (μετρ. μ.)}$$

Ὅλαι αἱ ἀντικαταστάσεις τῆς μορφῆς

$$| z_1, \ldots z_k ; z_1 + a_1, \ldots z_k + a_k |$$

(μετρ. μ.), σχηματίζουν μίαν *ὁμάδα*, καλουμένην *ἀριθμητικὴν ὁμάδα*.

Ἵνα τὸ σύμβολον

$$| z_1, \ldots z_k ; a_1 z_1 + \ldots + c_1 z_k, \; a_2 z_1 + \ldots + c_2 z_k, \ldots |$$

(μετρ. μ.), παριστᾷ ἀντικατάστασιν, πρέπει καὶ ἀρκεῖ ἡ ὁρίζουσα:

$$\begin{vmatrix} a_1, & b_1, & \ldots c_1 \\ a_2, & b_2, & \ldots c_2 \\ \cdot & \cdot & \cdot \\ a_k, & b_k, & \ldots c_k \end{vmatrix}$$

νὰ εἶναι πρώτη πρὸς τὸ μέτρον μ. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην, αἱ ἀντικαταστάσεις τῆς προηγουμένης μορφῆς καλοῦνται *γραμμικαὶ* ἢ *γεωμετρικαὶ* ἀντικαταστάσεις. Αὗται ἀποτελοῦν τὴν καλουμένην *γραμμικὴν ὁμάδα*.

Γραμμικαὶ ἐξισώσεις [Μαθημ.]. Καλεῖται *γραμμικὴ* μία ἐξίσωσις ν ἀγνώστων, ὅταν εἶναι τοῦ πρώτου βαθμοῦ ὡς πρὸς τοὺς ἀγνώστους τούτους. Ὁμοίως ἔχομεν *σύστημα γραμμικῶν ἐξισώσεων κλπ.*

Γραμμικαὶ διαφορικαὶ μορφαί. Μία ὁμογενὴς ἀκεραία παράστασις τῶν διαφορικῶν ν μεταβλητῶν, μὲ συντελεστὰς συναρτήσεις τῶν μεταβλητῶν τούτων, καλεῖται *διαφορικὴ μορφὴ πρώτης τάξεως*. Ἐὰν τὰ διαφορικὰ τῶν ν μεταβλητῶν εὑρίσκωνται γραμμικῶς (βλ. ἀνωτέρω *γραμμικὴ ἐξίσωσις*), τότε ἡ μορφὴ καλεῖται γραμμικὴ καὶ εἶναι τοῦ τύπου $X_1 dx_1 + X dx_2 + \ldots + X_\nu dx_\nu$, ὅπου τὰ X παριστάνουν συναρτήσεις τῶν x.

Γραμμικαὶ συνήθεις διαφορικαὶ ἐξισώσεις. Ἡ διαφορικὴ ἐξίσωσις τῆς μορφῆς

$$X_0 y^{(\nu)} + X_1 y^{(\nu-1)} + \ldots + X_\nu y = X_{\nu+1},$$

ὅπου αἱ συναρτήσεις X περιέχουν μόνον τὰς μεταβλητὰς x, καλεῖται *γραμμικὴ συνήθης διαφορικὴ ἐξίσωσις*, ἐὰν $X_{\nu+1}=0$, τότε καλεῖται αὕτη *ὁμογενής*, ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει *μὴ ὁμογενής*.

Γραμμικαὶ ὁμάδες μετασχηματισμοῦ. Ἀξιοσημείωτοι ὁμάδες σημειακῶν μετασχηματισμῶν εἶναι αἱ λεγόμεναι προβολικαὶ ὁμάδες. Μία τοιαύτη ὁμὰς μετασχηματίζει εὐθεῖαν εἰς εὐθεῖαν, καὶ παρίσταται ὑπὸ τὸν τύπον:

$$x'_i = \frac{a_{1i} x_1 + \ldots + a_{\nu i} x_i + a_{\nu+1, i}}{a_{1,\nu+1} x_1 + \ldots + a_{\nu,\nu+1} x_\nu + a_{\nu+1,\nu+1}}:$$

Ἡ κατωτέρα αὐτῆς ὁμάς, διὰ τὴν ὁποίαν $a_{1,\nu+1} = \ldots = a_{\nu,\nu+1} = 0$ καλεῖται *γενικὴ γραμμικὴ ὁμάς*. Φ. Β.

Γράμμιον *[Ἀρχαιολ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Κρήτης γνωστὴ ἐκ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου «Γράμμιον πόλις ἐν Κρήτῃ. Οἱ πολῖται *Γραμμῖται* καὶ *Γραμμίσιοι*». Ἄλλοι ἐτοποθέτησαν ταύτην παρὰ τὸν Καβο-Σίδερο καὶ ἄλλοι παρὰ τὴν Ἴτανον, ἀλλ' ὅλα εἶναι εἰκασίαι ἄνευ ἀξίας. Σ. Ν. Μ.

γραμμισμὸς (ὁ). Εἶδος παιγνιδίου πεσσῶν παρ' ἀρχαίοις, συνηθέστερον λεγόμενον διαγραμμισμὸς (βλ. λ.). —Β.

γραμμιστὴς (ὁ) (Grammistes) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἰχθύων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀκανθοπτερυγίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *περκιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἰχθῦς μὲ σῶμα πλατὺ καὶ μᾶλλον βραχύ, μέγα στοματικὸν ἄνοιγμα, πρῶτον ραχιαῖον πτερύγιον μὲ ἰσχυρὰς ἀκάνθας, στηθιαῖα ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένα, ἑδραῖον μᾶλλον μικρὸν καὶ οὐρὰν ἀπεστρογγυλωμένην. Κατὰ μῆκος τοῦ σώματος καὶ ἐξ ἑκατέρας τῶν πλευρῶν φέρουσι τρεῖς εὐρείας λευκὰς λωρίδας. Γνωστὰ ὀλίγα εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς θερμὰς θαλάσσας. Γνωστότερον εἶδος *γραμμιστὴς ὁ ἀνατολικὸς* (Grammistes orientalis), ὅστις ἔχει μῆκος 10—20 ἑκατοστομέτρων, φέρει πάντας τοὺς χαρακτῆρας τοῦ γένους καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὰς Ἰνδομαλαισιακὰς θαλάσσας. Δ. Ν. Π.

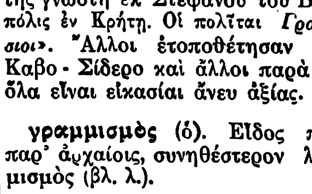

Γραμμιστὴς ὁ ἀνατολικός.

γραμμίτης (ὁ) (Grammites) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *πολυποδιδῶν*. Τὰ φυτὰ τοῦ γένους τούτου χαρακτηρίζονται κυρίως ἐκ τῶν ἀσκιδίων των, ἅτινα περιβάλλονται ὑπὸ ἐλαστικοῦ καὶ στενοῦ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον δακτυλίου. Οἱ δακτύλιοι εἶναι διατεταγμένοι καθ' ἁπλᾶς γραμμὰς ἐπὶ τῶν νευρώσεων τῶν φύλλων καὶ τοῦ θαλλοῦ. Γνωστὰ ἐλάχιστα εἴδη φυόμενα ἰδίως εἰς τὰς τροπικὰς χώρας. Κοινότερον εἶδος *γραμμίτης ὁ στενόφυλλος* (Grammites angustifolius), ὅστις ἀπαντᾷ ἐνίοτε καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην. Δ. Ν. Π.

Γραμμίτης ὁ στενόφυλλος.

γραμμοάτομον (τὸ) (Gramme atome). Καλοῦμεν γραμμοάτομον χημικοῦ στοιχείου μᾶζαν αὐτοῦ ἐκπεφρασμένην εἰς γραμμάρια ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀριθμοῦ δι' οὗ ἐκφράζεται καὶ τὸ ἀτομικὸν βάρος αὐτοῦ. Κ. Π.

γραμμογραφικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν γραμμογραφίαν.

γραμμογράφος (ὁ)· ὁ γράφων ἢ χαράσσων γραμμάς· || πᾶν μηχάνημα ἢ ὄργανον ἐκτελοῦν τὴν ἐργασίαν ταύτην, ὡς τὰ χρησιμοποιούμενα διὰ τὴν γραμμογράφησιν τῶν τετραδίων, λογιστικῶν βιβλίων κλπ || μικρὸν ἐργαλεῖον διὰ τοῦ ὁποίου οἱ σχεδιασταὶ σύρουσι γραμμὰς διαφόρου πάχους ἐπὶ τοῦ χάρτου διὰ μελάνης.

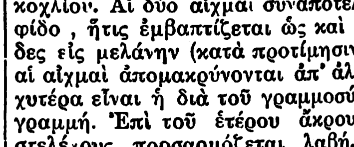

Γραμμογράφος.
[Ἄνω: συνήθης γραμμοσύρτης].
Κάτω: κυκλικὸς γραμμογράφος.
—*[Ἐγκυκλοπ.]*

Ὁ γραμμογράφος τῶν σχεδιάσεων, ἄλλως λεγόμενος καὶ *γραμμοσύρτης*, ἀποτελεῖται ἐκ μεταλλίνου στελέχους, εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ὁποίου εἶναι παραλλήλως προσηρμοσμένα δύο αἰχμηρὰ ἐλάσματα, συμπλησιάζοντα ἢ ἀπομακρυνόμενα ἀπ' ἀλλήλων διὰ τῆς περιστροφῆς μικροῦ, διαπερῶντος αὐτά, κοχλίου. Αἱ δύο αἰχμαὶ συναποτελοῦσιν εἶδος γραφίδος, ἥτις ἐμβαπτίζεται ὡς καὶ αἱ κοιναὶ γραφίδες εἰς μελάνην (κατὰ προτίμησιν σινικήν). Ὅσον αἱ αἰχμαὶ ἀπομακρύνονται ἀπ' ἀλλήλων, τόσον παχυτέρα εἶναι ἡ διὰ τοῦ γραμμοσύρτου γραφομένη γραμμή. Ἐπὶ τοῦ ἑτέρου ἄκρου τοῦ μεταλλίνου στελέχους προσαρμόζεται λαβή, διὰ τῆς ὁποίας ὁ σχεδιαστὴς κρατεῖ τὸν γραμμοσύρτην.

Ὅμοιον ἐργαλεῖον, ἄνευ λαβῆς, προσαρμόζεται εἰς τὸ ἓν τῶν σκελῶν διαβήτου ὁπότε δι' αὐτοῦ γράφονται κύκλοι καὶ τόξα. Οἱ τοιοῦτοι διαβῆται λέγονται *κυκλικοὶ γραμμογράφοι*. —Ρ.

γραμμογραφῶ *(—έω)*· φέρω, γράφω γραμμὰς διὰ τοῦ γραμμογράφου· καθόλου χαράσσω γραμμὰς διὰ κονδυλίου.

γραμμοδεσία (ἡ) *[Ἀστρονομ.]*. Ἡ διὰ πραγματικῶν ἢ νοητῶν γραμμῶν σύνδεσις διαφόρων σημείων. Ἐφαρμόζεται ἐν εὐρείᾳ κλίμακι ἐν τῇ Ἀστρονομίᾳ, ὅπου διὰ τῆς ἑνώσεως τῶν ἀστέρων ἑνὸς ἀστερισμοῦ διὰ γραμμῶν ἐπιτυγχάνεται ἡ εὐκολωτέρα καὶ κατὰ μᾶλλον παραστατικὸν τρόπον κατανόησις τοῦ σχήματος αὐτοῦ.

γραμμόδεσμον (τό). Ὅρος παλαιογραφικὸς σημαίνων τὴν συντετμημένην γραφὴν δύο ἢ πλειόνων συγχρόνως γραμμάτων.

γραμμοειδὴς (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ὁ δίκην γραμμῆς ὑφιστάμενος, ὁ ἐμφανιζόμενος εἰς σχῆμα γραμμῆς.—Ἐπίρρ. *γραμμοειδῶς*.

γραμμοϊσοδύναμον (τὸ) (Gramm-equivalent) *[Φυσ.]*. Καλοῦμεν οὕτω μᾶζαν οὐσίας τινὸς ἐκπεφρασμένην εἰς γραμμάρια ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀριθμοῦ δι' οὗ ἐκφράζεται καὶ τὸ χημικὸν ἰσοδύναμον αὐτῆς. Κ. Π.

γραμμομόριον (τὸ) (Molecule-gramme ἢ συγκεκομμένως Mol) *[Φυσ.]*. Οὕτω καλεῖται μᾶζα οὐσίας ἐκπεφρασμένη εἰς γραμμάρια ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀριθμοῦ δι' οὗ ἐκφράζεται καὶ τὸ μοριακὸν βάρος αὐτῆς. Τὸ γραμμομόριον ἔχει μεγίστην σπουδαιότητα εἰς τοὺς χημικοὺς ὑπολογισμούς, ἐν τῇ θερμοχημείᾳ, ἠλεκτρολύσει κ. τ. λ. Κ. Π.

Digitized by Google

γράμμον (τὸ) *[Φυσ.]*. Ἑτέρα ὀλιγώτερον ἐπικρατήσασα ὀνομασία τοῦ γραμμαρίου (βλ. λ.), εὔχρηστος ἰδίως ἐν συνθέσει εἰς τὰς ὀνομασίας τῶν πολλαπλασίων καὶ ὑποπολλαπλασίων αὐτοῦ, ὡς *δεκάγραμμον, ἑκατόγραμμον, χιλιόγραμμον, ἑκατοστόγραμμον, χιλιοστόγραμμον* κ. τ. λ.

γραμμοπέταλα (τὰ) *[Βοτ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ φυτα τῶν ὁποιων τὰ πέταλα εἶναι διατεταγμένα κατ' εὐθεῖαν γραμμήν. Δ. Ν. Π.

γραμμοποίκιλτος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ διὰ γραμμῶν πεποικιλμένος.

γραμμόπτερος (ὁ) (Grammopterus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μακρυκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*. Τὰ ἔντομα τοῦ γένους τούτου ἔχουσι σῶμα μᾶλλον εὔρωστον, ἐπίμηκες, τετραγωνικόν, ἀπεστρογγυλωμένον κατὰ τὸ ὀπίσθιον ἄκρον των καὶ διχαζόμενον διὰ βαθείας ἐντομῆς. Ἡ κεφαλὴ εἶναι στρογγύλη, τὸ ῥύγχος ἀμβλύ. Ὁ προθώραξ τελείως διακρίνεται τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ κυρίως σώματος. Αἱ κεραῖαι μακραί, λεπτόταται καὶ πολυαρθρωταί. Οἱ πόδες τριαρθρωτοί, τὸ πρῶτον ζεῦγος μᾶλλον βραχύ, τὸ δεύτερον κατά τι ἐπιμηκέστερον καὶ τὸ τρίτον ἔτι πλέον. Πάντες ἀπὸ τῆς τελευταίας ἀρθρώσεως μέχρι τοῦ ἄκρου φέρουσιν ἀκανθώδεις ἀποφύσεις καὶ καταλήγουσιν εἰς ἄγκιστρα. Κυριαρχῶν χρωματισμὸς ὁ μελανοκυανοῦς. Γνωστὰ περὶ τὰ 10 εἴδη, ὧν τρία ἀπαντῶσιν εἰς τὴν Εὐρώπην, ἐκ τῶν ὁποίων κοινότερον εἶναι *γραμμόπτερος ὁ πυρρόκερως* (Grammopterus ruficornis), ὅστις ζῇ ἐπι διαφόρων ἀνθέων, ἀπαντᾷ κυρίως εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ ἔχει χρῶμα ὑπομελανὸν μὲ πυρρὰς κεραίας. Αἱ κάμπαι των ἀναπτύσσονται ἐπὶ τῶν ξηρῶν βλαστῶν διαφόρων ἀγρωστοειδῶν ἰδίως φυτῶν. Δ. Ν. Π.

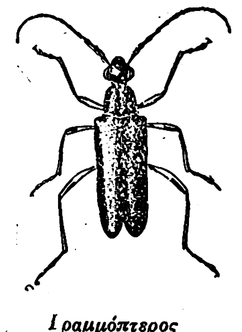

Γραμμόπτερος ὁ πυρρόκερως.

Γράμμος *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καστορίας τοῦ νομοῦ Φλωρίνης, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 13. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Γράμμοστα.*

γραμμοσκιὰ (ἡ) *[Καλλιτεχν.]*. Ἡ σκιὰ ἡ εἰκονιζομένη ἐκ γραμμῶν διαφόρου πάχους, παραλλήλων ἢ τεθλασμένων. Τῆς γραμμοσκιᾶς γίνεται χρῆσις εἰς τὰ γραμμικὰ διὰ μολυβδίδος ἢ γραφίδος σχέδια καὶ ἰδίως εἰς τὰ ἐγχάρακτα, ξυλογραφίας ἢ χαλκογραφίας. Ἡ πυκνότης τῶν γραμμῶν τούτων καὶ ἰδίως τὸ πάχος αὐτῶν καὶ ἡ διασταύρωσις κατὰ ὀρθὴν γωνίαν ἢ διαγωνίως ἀποτελεῖ τὴν δύναμιν τῆς σκιᾶς. Ἡ γραμμοσκιὰ ἐκτελεῖται διὰ τῶν ζωγροφικῶν καὶ χαρακτικῶν ἐργαλείων, ὡς καὶ διὰ τοῦ γραμμοσύρτου εἰς τὰ ἀρχιτεκτονικὰ ἰδίως σχέδια. Εἰς τὰ χαρακτικὰ ἐν γένει ἔργα πρὸς χάραξιν παραλλήλων γραμμῶν γραμμοσκιᾶς γίνεται χρῆσις τοῦ *πολυγράμμου*, ἐργαλείου ἐκ χάλυβος φέροντος ὀδόντας πλάτους ἀναλόγου πρὸς τὴν γραμμοσκιάν. ΣΤ. Ξ.

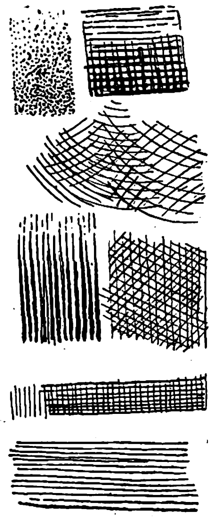

Γραμμοσκιές διαφόρων εἰδῶν.

Πολύγραμμον.

Γράμμοστα *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Γράμμος.

γραμμοσύρτης (ὁ)· βλ. γραμμογράφος.

γραμμοσχεδίασμα (τό)· σχεδίασμα, ζωγράφημα διὰ τῶν θεμελιωδῶν μόνον γραμμῶν, κοιν. *σκίτσο.*

Γράμμουσα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Ἕλους τῆς ἐπαρχίας Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς τοῦ νομοῦ Λακωνίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτοικοι (1928) 385.

Κεῖται ἐπὶ τῆς κλιτύος καὶ τῶν προπόδων ἑνὸς λόφου (τοῦ Προφήτου Ἠλία), ὄπισθεν τοῦ ὁποίου ῥέει εἰς ἀπόστασιν 15′ τῆς ὥρας ὁ ποταμὸς Εὐρώτας. Συνδέεται διὰ βατῶν ὁδῶν καὶ μὲ τὰ ἄλλα χωρία τοῦ Ἕλους καὶ μὲ τὴν Σκάλαν, ἀπέχουσαν 8 χιλιόμετρα, ἥτις εἶναι καὶ τὸ ἐμπορικὸν κέντρον διὰ τὴν Γράμμουσαν. Ἔχει κλῖμα ὑγιεινότατον. Τὸ χωρίον εἶναι νέον, κτισθὲν μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων καταστροφὴν τοῦ παλαιοτέρου, ὅπερ ἔκειτο εἰς μικρὰν ἀπὸ τοῦ σημερινοῦ ἀπόστασιν.

Εἰς ἀπόστασιν 45′ τῆς ὥρας εἶναι ὁ καταρράκτης τοῦ Εὐρώτα *(Καταφύγι* καὶ *Γκρέμισμα νεροῦ* κοινῶς λεγόμενος), εἰς τὸν ὁποῖον καταλήγει, κατὰ τὴν παρὰ Παυσανίᾳ (III 1. 1) παράδοσιν, ἡ ὑπὸ τοῦ μυθικοῦ βασιλέως Εὐρώτα κατασκευασθεῖσα διῶρυξ, διὰ τῆς ὁποίας κατήγαγεν οὗτος εἰς τὴν θάλασσαν τὸ λιμνάζον εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Λακεδαίμονος ὕδωρ, καὶ παρ' αὐτὸν τὸ σπήλαιον «Καταφύγι», εἰς τὸ ὁποῖον κατέφευγον οἱ κάτοικοι τοῦ παλαιοτέρου χωρίου ἐπὶ τῶν τουρκικῶν διωγμῶν, καὶ τὸ σπήλαιον «Ἅγιοι Τεσσαράκοντα», εἰς τὸ ὁποῖον διασῴζονται τοιχογραφίαι τινὲς τοῦ ΙΔ′ αἰῶνος. ΚΑΦ.

γραμμόφωνον (τό)· Εἶδος φωνογράφου, ἐν τῷ ὁποίῳ, διὰ τὴν ἀποτύπωσιν τῶν ἤχων καὶ τὴν ἀναπαραγωγὴν αὐτῶν, χρησιμοποιοῦνται, ἀντὶ κυλίνδρων, ἐπίπεδοι δίσκοι ἐκ πλαστικῆς ὕλης.

— *[Ἐγκυκλοπ.]* Βλ. φωνογράφοι.

γραμμωτὸς (ὁ)· ἐμφανίζων γραμμάς, σχήματα γραμμῶν παραλλήλων, κοιν. *ριγέ* || ὁ ἐκ γραμμῶν συναπαρτιζόμενος.

— *[Γραφ. Τέχν.]* Εἰς τὰς γραφικὰς τέχνας γίνεται χρῆσις τοῦ ὅρου *γραμμωτὸς* πρὸς διαστολὴν τῶν τσιγκογραφημάτων, τῶν ἀποτελουμένων ἐκ γραμμῶν, ἀπὸ τὰ διὰ δικτυωτοῦ διαφράγματος (raste) φωτοσκιασμένα φωτοτσιγκογραφήματα. Τὸ γραμμωτὸν τσιγκογράφημα δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ ἢ διὰ φωτοτσιγκογραφίας, φωτογραφουμένου τοῦ πρωτοτύπου γραμμωτοῦ σχεδίου, ἢ διὰ μεταφορᾶς ἐπὶ τσίγκου γραμμωτοῦ σχεδίου ἐκτελεσθέντος διὰ λιθογραφικῆς μελάνης μεταφορᾶς ἐπὶ ειδικοῦ χάρτου. ΣΤ. Ξ.

— **γραμμωτὸς** *μῦς [Ἀνατομ.]*. Γραμμωτοὶ μύες λέγονται οἱ ἐξ ἐγκαρσίων γραμμωτῶν ἰνῶν συνιστάμενοι καὶ ἐπιτελοῦντες τὰς προαιρετικὰς ἢ ἑκουσίας κινήσεις, κατ' ἀντιδιαστολὴν ἀπὸ ἐκ τῶν λείων μυϊκῶν ἰνῶν ἀποτελουμένων, οἵτινες συστέλλονται ἀπροαιρέτως. Οἱ γραμμωτοὶ μύες, θεωρούμενοι ὡς οἱ κυρίως μύες, ἀποτελοῦσι τοὺς μῦς τοῦ σκελετοῦ, τουτέστι τοὺς προσφυομένους εἰς τὰ ὀστᾶ καὶ κινοῦντας αὐτά· εἶναι δὲ πολυπληθέστεροι καὶ αὐτοτελέστεροι τῶν λείων μυῶν και οὗτοι εἶναι, οἵτινες και ἀποτελοῦσι τὴν μυωτὴν σάρκα ἢ τὸ κοινῶς λεγόμενον κρέας καὶ οἵτινες μετὰ τῶν ὀστῶν ἀπεργάζονται τὴν ὅλην ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος καὶ τὰς ἀναγλυφὰς αὐτοῦ. Οὗτοι ὡς πρὸς τὸ σχῆμα διακρίνονται εἰς τοὺς μακροὺς μῦς, εἰς τοὺς πλατεῖς, τοὺς βραχεῖς, καὶ τοὺς σφιγκτῆρας μῦς (βλ. μυϊκὸν *σύστημα*). Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

Γραμπιὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Καρυστέων τῆς ἐπαρχίας Καρυστίας τοῦ νομοῦ Εὐβοίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτοικοι (1928) 140, ἀσχολούμενοι ἰδίως εἰς τὴν κτηνοτροφιαν. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Κοκκάλαις* (κάτ. 177), *Μεκουνιδα* (κάτ. 192) καὶ *Ρούκλια* (κάτ. 115). Δ. Ε. Μ.

γράμπος (ὁ) (Grampus) *[Ζῳολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κητωδῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *δελφινιδῶν*. Οἱ γράμποι ἔχουσι σῶμα ὀγκῶδες, ἐπίμηκες, πλατὺ κατὰ τὸ ἀνώτερον αὐτοῦ τμῆμα καὶ λεπτυνόμενον κατὰ τὴν οὐράν. Κεφαλὴν ἀποτόμως κυρτουμένην, στόμα σχετικῶς μικρόν, ὀφθαλμοὺς μικροτάτους, ῥαχιαῖον πτερύγιον ἀρκετὰ ἀναπτυγμένον, τριγωνικὸν καὶ περὶ τὸ μέσον περίπου τῆς ῥάχεως κείμενον, κοιλιακὸν πτερύγιον λίαν πρὸς τὰ πρόσω κείμενον, σχεδὸν κατὰ τὴν σφαγὴν τοῦ λαιμοῦ, μᾶλλον λεπτὸν καὶ ἐπίμηκες, οὐραῖον πτερύγιον στενόν, ἀσθενῶς διχαλωτὸν και ἠνεωγμένον ἐν εἴδει ἕλικος. Χρῶμα φαιομέλανον κατὰ τὴν ῥάχιν, ὑπόλευκον κατὰ τὰς πλευρὰς καὶ κιτρινόλευκον κατὰ τὴν κοιλίαν. Πέριξ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τοῦ ῥύγχους φέρει ὑπόλευκα στρογγύλα στίγματα. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γράμπος ὁ φαιὸς* (Grampus griseus), ἀπαντῶν εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν καὶ τὴν Μεσόγειον. Δ. Ν. Π.

Γράμπος ὁ φαιός.

Γραμπούνι *[Γεωγρ.]*. Τοπωνύμιον ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς κοινότητος *Μελάνων* τῆς νήσου Νάξου, ἔνθα μικροσυνοικισμὸς (κάτ. 15).

γράνα (ἡ)· λ. σλαυική· αὖλαξ, τάφρος.

Γράνας *μάχη*. Περιώνυμος μάχη συναφθεῖσα τὰ ἐξημερώματα τῆς 10 Αὐγούστου 1821 ἔξωθι τῆς Τριπόλεως ἐκ τῆς ἑξῆς ἀφορμῆς. Οἱ καρποὶ εἰς τοὺς γύρω τῆς πόλεως ἀγροὺς ἔμεναν ἀκόμη ἀθέριστοι, καὶ πολλάκις οἱ πολιορκημένοι, σχηματίζοντες «μπουλούκια», ἐξήρχοντο πρὸς τροφολογίαν. Προηγοῦντο συνήθως οἱ μάχιμοι, μὲ φωνὰς καὶ πυροβολισμοὺς ἀπομακρύνοντες τοὺς τυχὸν εὑρισκομένους πλησίον τῶν ἀγρῶν ἐπαναστάτας, ὄπισθεν δ' αὐτῶν γυναῖκες, παιδία καὶ γέροντες ἐθέριζον τοὺς καρπούς, τοὺς ἐφόρτωνον εἰς τὰ ζῷα καὶ οὕτως ἐφωδιασμένοι ἐπέστρεφον εἰς Τρίπολιν. Μετὰ τὴν τελευταίαν ἔξοδον πρὸς τροφολογίαν, ἥτις, εὑροῦσα τοὺς Τσάκωνας τοῦ παρὰ τὴν Τρίπολιν Ἁγίου Σώστου ἀπαρασκεύους, κατετρόπωσεν αὐτούς, ἐκλήθη ὁ Κολοκοτρώνης ἀπὸ τὰ Τρίκορφα, ὅπου διέμενε, διὰ νὰ ἐμψυχώσῃ τοὺς πολεμιστὰς καὶ νὰ ὑποδείξῃ τί ἔπρεπε νὰ γίνῃ διὸ νὰ μὴ ἐπαναληφθῇ τὸ κακόν. Ἔσπευσε πράγματι ὁ γέρων στρατηγός, καθὼς δὲ διήρχετο ἀπὸ τὸν Μύτικα, εἰς ἀπόστασιν μιᾶς περίπου ὥρας ἀπὸ τῶν τειχῶν τῆς Τριπόλεως, παρετήρησεν ὅτι ἂν ἠνοίγετο μία μακρὰ τάφρος μέχρι τῶν ἀντικρυνῶν ἀμπελώνων θὰ παρεκώλυε τὴν διάβασιν τῶν ἐχθρῶν διὰ τῆς ὁδοῦ ἥτις ὡδήγει εἰς τὸ Κάψα καὶ τὸ Λεβίδι. Ἀπέναντι, ἐπὶ τοῦ ὄρους Λουκᾶ ἐφρούρει τὸ ἀπόσπασμα τοῦ Ἰωάννου Δαγρέ, καὶ συνεπῶς θὰ ἠδύνατο κάλλιστα ν' ἀποκλεισθῇ ἡ ὁδὸς αὐτη. Ἤθελε δὲ τὴν τάφρον ταύτην ὁ Κολοκοτρώνης καὶ δι' ἄλλον λόγον, ἐπειδὴ τὸν ἐπληροφόρησαν, ὅτι διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης ἐπρόκειτο νὰ δραπετεύσῃ ὁ πολιορκούμενος ἐν Τριπόλει βαθύπλουτος ἄρχων τῆς Κορινθίας Κιαμὴλβέης, τὸν ὁποῖον ἐζήτει διὰ παντὸς τρόπου νὰ αἰχμαλωτίσῃ, ὡς λείαν χρησιμωτάτην διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ Ἀγῶνος. Ἀνέθεσε λοιπὸν τὴν διεύθυνσιν τῆς διανοίξεως τῆς τάφρου εἰς τὸν Δαγρέν, τὸ δὲ ἔργον συνετελέσθη ἀπὸ τῆς 6 μέχρι τῆς 9 Αὐγούστου ὑπὸ περιοίκων χωρικῶν ἀγγαρευθέντων πρὸς τοῦτο. Εἶχε δὲ μῆκος μὲν περὶ τὰ ἑπτακόσια μέτρα, πλάτος περὶ τὰ δύο, βάθος δὲ ἑνὸς μέτρου ἐκσκαφῆς, ὅπερ διὰ τοῦ χώματος τοῦ ῥιπτομένου πρὸς τὴν πεδιάδα τῆς Τριπόλεως ηὐξάνετο εἰς πλειότερον τοῦ ἑνὸς καὶ ἡμίσεος. Ἡ Γράνα δὲν εἶχεν εἰσέτι τελείως ἀποπερατωθῇ, ὅτε περὶ τὴν 3 πρωϊνὴν ὥραν καὶ ὑπὸ τὸ φῶς τῆς πανσελήνου ἐξῆλθον τῆς Τριπόλεως περὶ τὰς τρεῖς χιλιαδας ἀνδρῶν γυναικῶν καὶ παίδων, τῶν πλείστων μὲν πεζῶν, πολλῶν ἐφίππων καὶ ἄλλων συρόντων περὶ τὰ πεντακόσια ὑποζύγια, ἕτοιμα πρὸς φόρτωσιν τῶν συλλεχθησομένων καρπῶν. Τὴν ἔξοδον ταύτην, ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην σημαντικήν, διηύθυνεν αὐτοπροσώπως ὁ κεχαγιᾶ-βέης Μουσταφᾶς, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ διαφόρους Τουρκαλβανούς, βέηδες, δερβισάδες, καὶ ἄλλους προκρίτους τῆς Τριπόλεως Μουσουλμάνους. Ὁ κεχαγιᾶ-βέης, εἰδοποιημένος ὅτι παρὰ τὸ ὄρος Λουκᾶ ἐφύλαττε δύναμις ὑπὸ τὸν Ἰωάννην Δαγρέν, ἔσπευσε πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος. Καὶ τοὺς μὲν πεζοὺς δι' ἀτραπῶν ἔστειλε νὰ κυκλώσουν διὰ τοῦ βουνοῦ τὸ επαναστατικὸν σῶμα, μὲ τοὺ ἱππεῖς δὲ και τὰ ὑποζύγια, ἐν ἀπολύτῳ ἡσυχίᾳ, προεχώρει εἰς τὰς ὑπωρείας, περιμένων τὸ σύνθημα διὰ ν' ἀρχίσῃ τὴν ἐπίθεσιν. Ἔφθασε λοιπὸν εἰς τὸ ἄκρον τῆς τάφρου, ἥτις, κατὰ τὴν λαϊκὴν φρασεολογίαν, *Γράνα (Δράνα)* ὠνομάζετο, καὶ ἰδὼν τὸ τέλος μόνον αὐτῆς, τὸ ἄλλωστε σφεθὲν κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος ἡμιτελές, δὲν ἐπρόσεξε τὴν ἔκτασίν του. Ἐκ τούτου οὐδὲ τὴν σημασίαν τῆς διανοίξεώς της ἀντελήφθη. Τοὐναντίον πολλοὶ ἐξέλαβον τὸ ἔργον ὡς ὅριον ἰδιωτικῶν ἀγρῶν καὶ ἐμπαίζοντες εἶπον: «Ἀκόμη δὲν ἔκανα ζάπτι τὸν τόπον οἱ παλιοραγιάδες, κι' ἀπὸ τώρα τὸν μοιράζονται». Μόλις ἐδόθη τὸ σύνθημα ἀπὸ τοὺς εἰς τὸ βουνὸν ἀνελθόντας, αἰφνιδίως καὶ διὰ μεγάλης βοῆς ἐπέπεσαν οἱ ἱππεῖς τοῦ κεχαγιᾶ-βέη ἐναντίον τῶν ἀνδρῶν τοῦ Δαγρέ, ἀνερχομένων εἰς διακοσίους. Ὑποστάντες οὕτω αἰφνιδιασμὸν καὶ ἰδόντες ὅτι ἐκυκλώθησαν, ἠναγκάσθησαν νὰ διασκορπισθῶσιν εἰς τὰ διάφορα σημεῖα τοῦ βουνοῦ, ἀφήσαντες ἐπὶ τόπου περ τοὺς δέκα τρεῖς νεκρούς, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Δαγρὲ Ἀθανάσιος, ἀγωνισθεὶς μέχρις ἐσχάτων. Μόλις δὲ καὶ μετὰ βίας ὁ Ἰωάννης Δαγρές, μετά τινων συντρόφων κρυβεὶς εἰς παρακείμενον σπήλαιον, κατώρθωσε νὰ σωθῇ. Τοιουτοτρόπως, νικηταὶ οἱ Τοῦρκοι προεχώρησαν διὰ τῆς ὁδοῦ, καὶ ἀνελθόντες εἰς τὰ γειτονικὰ χωρία Λουκᾶ καὶ Νέστανα, εὗρῆκαν τ' ἁλώνια πλήρη καρπῶν, τῶν χωρικῶν ἀπομακρυνθέντων εἰς τὸ ἄκουσμα τῶν πυροβολισμῶν. Ἐφόρτωσαν λοιπὸν τετρακόσια περίπου ζῷα, ἀνακαλύψαντες δὲ εἰς τὸ χωρίον Λουκᾶ ἕνα γέροντα ἱερέα καὶ ἄλλους τινὰς πρεσβύτας, ὡς καὶ δύο τραυματίας τῆς προηγηθείσης συμπλοκῆς, κατέσφαξαν αὐτοὺς ἀνοικτιρμόνως. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Κολοκοτρώνης ἀπὸ τὰ Τρίκορφα ἤκουσε τοὺς πυροβολισμοὺς καὶ ἀντελήφθη τὰ συμβάντα. Ἀμέσως ἐκίνησε καὶ ταυτοχρόνως ἀπέστειλεν ἀγγελιαφόρους διὰ νὰ συγκεντρώσῃ ἐκ διαφόρων σημείων πολεμιστὰς ἐπὶ τὸ αὐτό. Μὲ καταπληκτικὴν ταχύτητα συνεκέντρωσε τοὺς Τριπολιτσιώτας, πρώτους προσελθόντας, καὶ τοὺς ἔθεσεν ἐντὸς τῆς Γράνας, καὶ καθ' ὅλον αὐτῆς τὸ μῆκος. Φωνάζων δὲ πρὸς πάντας τὸ σύνηθες αὐτῷ: «Χαϊντεστε, βρὲ Ἕλληνες», τοὺς ἐνεθάρρυνε καὶ μετ' ὀλίγον κατελάμβανεν ἐπικαίρους θέσεις μὲ τοὺς ἀκολουθήσαντας αὐτὸν Ἰονίους καὶ τοὺς Γορτυνίους. Τοὺς πυροβολισμοὺς ὅμως εἶχον ἀκούσει καὶ οἱ ἐν Τριπόλει ἀπομένοντες Τοῦρκοι, πολλοὶ τῶν

Digitized by Google

ὁποίων ἐξῆλθον εἰς βοήθειαν, ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Ἀλῆ βέην, νεώτερον ἀδελφὸν τοῦ κεχαγιᾶ βέη Μουσταφᾶ. Τρέχοντες ἔφθασαν εἰς τὴν Γράναν, τῆς ὁποίας τὴν ὕπαρξιν παντελῶς ἠγνόουν. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἐπιδραμόντες εἰς τὸν Λουκᾶν καὶ τὰ Νέστανα βιαστικοὶ ἤρχισαν νὰ ἐπιστρέφουν. Τότε ὁ Κολοκοτρώνης, ἰδὼν ὅτι οἱ ἐν τῇ Γράνᾳ θὰ ἐτίθεντο μεταξὺ δύο πυρῶν, διέταξεν ὅπως ἄλλοι μὲν στραφοῦν πρὸς τοὺς ἐκ Τριπόλεως ἐρχομένους, ἄλλοι δὲ ἀντιθέτως πρὸς τοὺς ἐκ Λουκᾶ καὶ Νεστάνων. Σφοδρὸς ἐπηκολούθησεν ὁ τυφεκιοβολισμὸς ἀμφοτέρωθεν καὶ πολλὰ ἤρχισαν νὰ πίπτουν θύματα. Εἰς τὸν πυκνότατον καπνὸν τῆς πυρίτιδος καὶ τὸν ὑψωθέντα ἀπὸ τὴν κίνησιν τῶν ὑποζυγίων κονιορτόν, μεγίστη ὑπῆρξεν ἡ ἐπελθοῦσα σύγχυσις καὶ ἀνωμαλία μεταξὺ τῶν Τούρκων. Ὅσοι ἀπέμενον σῷοι, ἐγκατέλειπον τοὺς τραυματίας καὶ τὰ ὑποζύγια καὶ ἐτρέποντο εἰς φυγὴν πρὸς τὴν Τρίπολιν. Οἱ νεκροὶ καὶ τραυματίαι ὑπελογίσθησαν εἰς τετρακοσίους, μεταξὺ τῶν ὁποίων πολλοὶ σημαίνοντες. Ἐτραυματίσθη δὲ καὶ ὁ Ἀλῆ βέης, ἀποθανὼν μετὰ τρεῖς ἡμέρας. Πλὴν τῶν ἀπωλειῶν των οἱ Τοῦρκοι ἀπώλεσαν καὶ πᾶσαν ἐλπίδα τροφοδοσίας τῆς πολιορκουμένης πόλεως.

Οἱ Ἕλληνες, οἵτινες τὰ μέγιστα ἐπανηγύρισαν τὴν νίκην, ἀπώλεσαν τριάκοντα νεκρούς. Διὰ τὴν νίκην ταύτην ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης ἐξέδωκεν ἡμερησίαν διαταγὴν τὴν 13 Αὐγούστου 1821, δι' ἧς ἐπῄνεσε τὸν Θεόδωρον Κολοκοτρώνην καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἀγωνισθέντας. Τὸ σπουδαιότερον κέρδος ἦτο, ὅτι ἠνοίχθη καὶ ἄλλη προστατευτικὴ Γράνα, προχωρήσασα μέχρι τοῦ παρὰ τὴν Τρίπολιν Ἁγίου Σώστου, ἥτις κατέστησεν ἀδύνατον πλέον τὴν φυγὴν τῶν πολιορκουμένων Τούρκων καὶ τὴν ἔξοδόν των πρὸς τροφολογίαν. Πράγματι δέ, ὅταν, ἀπὸ ἀπελπισίαν τὴν 24 Αὐγούστου, ὁμὰς πολεμιστῶν ἐπεχείρησε νὰ ἐκδράμῃ διὰ νὰ συλλέξῃ ὀλίγους ἀπομένοντας καρπούς, οἱ Ἕλληνες, πλήρεις θάρρους, τὴν κατεδίωξαν σχεδὸν μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν τειχῶν τῆς Τριπόλεως, ὅπου ἐπὶ δύο περίπου ὥρας ἐξηκολούθησεν ἡ συμπλοκή. Ἴσως δὲ τὴν ἡμέραν ἐκείνην κατελαμβάνετο ἐξ ἐφόδου ἡ Τρίπολις, ἐὰν δὲν ἐξήρχετο ἐξ ἄλλης πύλης ἀλβανικὸν ἱππικόν, τὸ ὁποῖον ἠνάγκασε τοὺς ἐπαναστάτας νὰ φύγωσι μέχρι τῆς Γράνας, ἀφοῦ ὅμως ἀπώλεσαν ἀρκετοὺς νεκρούς. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, διὰ τὴν Τρίπολιν, ἡ μάχη τῆς Γράνας ἐστάθη σημαντική, διότι κατὰ πολὺ ἐσυντόμευσε τὴν συνθηκολόγησιν (βλ. καὶ λ. Ἅγιος Σώστης τ. Α', 376 α). Γ. Δ. Κ.

γρανατανίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου $C_8H_{15}N$, περιέχουσα ἐν τῷ μορίῳ αὐτῆς ὀκταμελῆ καρβοκυκλικὸν δακτύλιον μετὰ συμπεπυκνωμένου συστήματος ἐκ δύο πιπεριδινικῶν δακτυλίων. Λαμβάνεται ἐκ τῆς ψευδοπελλετιερίνης καὶ ἀποτελεῖ λευκὰς βελόνας ἀπορροφούσας ἰσχυρῶς ἀνθρακικὸν ὀξὺ ἐκ τοῦ ἀέρος. Σ. Γ.

γρανάτης (ὁ) (Granat) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὄνομα περιληπτικὸν ὁμάδος ἰσομόρφων ὀρυκτῶν, τὰ ὁποῖα εἶναι ἅλατα ὀρθοπυριτικὰ μὲ γενικὸν χημικὸν τύπον $R_3^{II}\ R_2^{III}\ Si_3\ O_{12}$, ἔνθα τὸ μὲν R^{II} δύναται νὰ εἶναι ἀσβέστιον, μαγνήσιον, ὑποσίδηρος καὶ μαγγάνιον, τὸ δὲ R^{III} ἀργίλλιον, σίδηρος καὶ χρώμιον.

Οἱ *γρανάται* ὀνομάζονται καὶ *ἀνθράκια*. Παρουσιάζονται εἰς κρυστάλλους τοῦ κυβικοῦ κρυσταλλικοῦ συστήματος καὶ κατὰ προτίμησιν εἰς ρομβικὰ δωδεκάεδρα (ἐκ τοῦ ὁποίου ἐκλήθησαν καὶ *γρανατόεδρα*) ἢ εἰκοσιτετράεδρα. Οἱ κρύσταλλοι συχνότερον εἶναι ἐμπεφυκότες ἢ ἐπιπεφυκότες, ἐνίοτε φλοιοειδοῦς κατασκευῆς καὶ ἐν μέρει πολὺ μεγάλοι (ὡς π. χ. οἱ ἐκ τῆς βορείου Καρολίνας κρύσταλλοι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν βάρος μέχρι 10 χιλιογράμμων). Εὑρίσκονται ἐπίσης καὶ εἰς μάζας χειροπληθεῖς κοκκώδεις μέχρι στιφρὰς ἢ ἀπολελυμένοι εἰς κροκάλας καὶ ὡς κοκκία ἄμμων. Οἱ γρανάται ἔχουν σχισμὸν σχεδὸν πάντοτε πολὺ ἀτελῆ, θραῦσιν ὀστρεώδη μέχρι σκληθρώδη, σκληρότητα 6 ½—7 ½ βαθμοῦ, εἰδικὸν βάρος 3,4—4,6, λάμψιν ὑελώδη μέχρι στεατοειδοῦς καὶ πισσώδους. Εἶναι διαφανεῖς μέχρι διαφώτιστοι καὶ ἄχροες ἢ καὶ ἔγχρωμοι μὲ ὅλα τὰ χρώματα, ἀναλόγως τῆς χημικῆς των συστάσεως, κυρίως ὅμως καστανέρυθροι, ἀλλ' οὐδέποτε κυανοῖ.

Ἡ χημική των σύστασις κυμαίνεται πολὺ ἐντὸς τοῦ ἀνωτέρω γενικοῦ χημικοῦ τύπου. Τὰ καθαρὰ ἁπλᾶ μέλη τῆς ὁμάδος εἶναι σπανιώτερα τῶν ἰσομόρφων παραμιγμάτων. Οἱ γρανάται εἶναι ὀρυκτά, συχνὰ ἐμφανιζόμενα: 1) Ἐντὸς κρυσταλλοπαγῶν σχιστολίθων καὶ κυρίως εἰς τὴν μεσαίαν βαθυζώνην τούτων, καὶ ἐντὸς τῶν μεταλλευματολογικῶν κοιτασμάτων, τῶν ἐγκλειομένων ἐντὸς τῶν σχιστολίθων τούτων. 2) Ὡς ὀρυκτὰ προϊόντα μεταμορφώσεων ἐπαφῆς ἐντὸς ἀσβεστολιθικῶν καὶ δολομιτικῶν πετρωμάτων μαζὶ μὲ κοκκώδη ἀσβεστίτην, βολλαστονίτην, κοκκόλιθον, ἐπίδοτον, βεζουβιανόν, μαγνητίτην, κ.λ.π. 3) Σπανιώτερον ὡς συστατικὰ ἐκρηξιγενῶν πετρωμάτων. 4) Ἐντὸς ρωγμῶν καὶ σπανίως εἰς φλέβας μεταλλοφόρους. 5) Συχνὰ εἰς ἀπεστρογγυλωμένας κροκάλας, λιθάρια, ψηφῖδας, κόκκους ἄμμου ἐντὸς προσχωμάτων καὶ ἄμμων. Οἱ γρανάται ἀποσαθροῦνται δυσκόλως, διὰ μεταμορφώσεως ὅμως διασπῶνται εἰς μίγματα κεροστίλβης καὶ ἀστρίου ἢ βιοτίτου καὶ ἀστρίου, καὶ οὐχὶ σπανίως ἐντελῶς εἰς χλωριτικήν τινα οὐσίαν.

Ὡς ἰδιαίτερα μέλη τῆς σειρᾶς τῶν γρανατῶν, τὰ ὁποῖα ἐν τούτοις συνδέονται πρὸς ἄλληλα διὰ μεταβατικῶν μορφῶν, διακρίνονται:

1) Οἱ ἀσβεστο-αργιλλοῦχοι γρανάται (Kalktongranate) τοῦ χημικοῦ τύπου $Ca_3Al_2Si_3O_{12}$. Περιέχουν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὀλίγον ὀξείδιον σιδήρου (Fe_2O_3) καὶ ὀξείδιον χρωμίου (Cr_2O_3). Ἔχουν εἰδικὸν βάρος 3, 3—4, 6. Εἶναι ἄχροες, λευκοί, ἀνοικτοπράσινοι *(γροσσουλάρης)*, ὑακινθέρυθροι *(κιννεέλιθος, ἑσσονίτης)*, ἠλεκτρόχροες. Παρουσιάζονται ὡς ὀρυκτὰ προϊόντα μεταμορφώσεων ἐπαφῆς ἐντὸς ἀσβεστοπυριτικῶν κερατιτῶν εἰς τὸ Auerbach, Jordansmühl, Alatal τοῦ Πεδεμοντίου, Monzoni, νῆσον Ἔλβαν, Βεζούβιον, Βανᾶτον, Ἀνατολ. Σιβηρίαν, νῆσον Κεϋλάνην. Ὡς κροκάλαι εἰς τὸ Dominsel τοῦ Breslau.

2) Ἀσβεστο-σιδηροῦχοι γρανάται *(ἀνδραδίτης, ἅπλωμον)* τοῦ χημικοῦ τύπου $Ca_3Fe_2Si_3O_{12}$ (Kalkeisen granaten). Περιέχουν συνήθως ὀλίγην μαγνησίαν καὶ ἄργιλλον (Al_2O_3). Ἔχουν εἰδικὸν βάρος 3, 4—4, 1. Εἶναι συνήθως καστανόφαιοι ἢ καστανοπράσινοι, συχνὰ δὲ καὶ τελείως μέλανες. Σπανίως μόνον ἀνοικτοπράσινοι καὶ διαφανεῖς. Παρουσιάζονται πολλαχοῦ τῆς γῆς ὡς τυπικὰ ὀρυκτὰ προϊόντα μεταμορφώσεων, ἢ καὶ ἐνεσπαρμένοι καὶ ἐντὸς ρωγμῶν εἰς κρυσταλλοπαγεῖς σχιστολίθους.

Εἰς τοὺς ἀσβεστο-σιδηρούχους γρανάτας ἀνήκουν ὁ *τοπαζόλιθος* (πρασινωπός, κίτρινος διαφανὴς ἐκ τοῦ Mussaalp τῆς Alatal), ὁ *ἀδαμαντοειδὴς* (Demantoid) (ὡραῖα πράσινα ἔκλυτα κοκκία ἐκ τῶν χρυσοφόρων προσχώσεων τῆς Bobrowska τῶν Οὐραλίων), ὁ *κολοφωνίτης* (χειροπληθῆ, κοκκώδη συσσωματώματα, χρώματος κολοφωνιοκαστανοφαίου ἢ μέλανος καὶ μὲ λάμψιν ρητινώδη ἐκ τοῦ Arendal), ὁ *ἀλλοχροΐτης* (στιφρός, πρασινωπὸς ἢ ὑποκίτρινος μαγγανιοῦχος γρανάτης ἐκ τοῦ Drammen καὶ Feiringen τῆς Νορβηγίας), ὁ *ροτχοφφίτης* (κιτρινοκαστανόφαιος μαγγανιοῦχος γρανάτης ἐκ τοῦ Langbanshyttan) καὶ ὁ *πολυαδελφίτης* (χειροπληθής, καστανοκίτρινος ἀπὸ τὸ Franklin τῆς Νέας Ἰερσέης). Ὁ *μελανίτης* (μέλας γρανάτης) παρουσιάζεται καὶ διὰ τὴν χημικήν του σύστασιν καὶ διὰ τὸν τρόπον ἐμφανίσεώς του ὡς αὐτοτελὲς μέλος τῆς ὁμάδος (βλ. καὶ λ. μελανίτης).

3) Οἱ μαγνησιο-αργιλλοῦχοι γρανάται (πυρωπὸν) τοῦ χημικοῦ τύπου $Mg_3Al_2Si_3O_{12}$ (Magnesiatongranaten) καὶ τὰ παραπλήσια προσμίγματα ἔχουν εἰδικὸν βάρος 3,7—3,8. Περιέχουν ἐπίσης, καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, ἀσβέστιον καὶ σίδηρον, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ χρώμιον. Ἔχουν ὅλοι αἱματέρυθρον χρῶμα ἐκτὸς τῶν μαύρων τοῦ Arendal. Κατάγονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐξ ὀφειτῶν ἢ ἀντιστοίχως καὶ ἐκ τῶν πρωταρχικῶν πετρωμάτων των. Ἰδιαιτέρως ἄξιοι μνείας εἶναι οἱ *βοημικοὶ* γρανάται, οἱ ὁποῖοι εὑρίσκονται ἐντὸς νέου κροκαλοπαγοῦς ὀφειτικοῦ εἰς τὸ Meronitz παρὰ τὸ Bilin καὶ ἐντὸς διλουβιακῶν ἄμμων καὶ κροκαλῶν παρὰ τὸ Triblitz καὶ Podsedlitz. Εὑρίσκονται ἐπίσης ἐντὸς ἀδαμαντοφόρων ἄμμων τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς, ὁπόθεν φέρονται εἰς τὸ ἐμπόριον μὲ τὸ ὄνομα «ρουβίνια τοῦ Ἀκρωτηρίου» (Kaprubine), καὶ τῆς Βραζιλίας, ὡς καὶ ἐκ προσχώσεων τῆς Ἀριζώνας («ρουβίνια τῆς Ἀριζώνας»). Τὰ πυρωπὰ ἐκ τῶν ὀφειτῶν τοῦ Krems περικαλύπτονται ἐξωτερικῶς ὑπὸ ὀρυκτοῦ τινος ἰνώδους, ἀσθενῶς διπλοθλαστικοῦ, φαιοκαστανίνου (πάχους 1 χιλιοστομέτρου), ἀλλὰ χημικῶς διαφόρου, τὸ ὁποῖον καλεῖται *κελυφίτης* καὶ εἶναι πιθανῶς γρανάτης ἐξηλλοιωμένος τῇ ἐπιδράσει τῆς ὀφειτικῆς οὐσίας. Τὰ πυρωπὰ χρησιμοποιοῦνται ὡς ἡμιπολύτιμοι λίθοι κοσμημάτων.

4) Σιδηρο-αργιλλοῦχοι γρανάται (Eisentongranaten) τοῦ τύπου $Fe_3Al_2Si_3O_{12}$. Ἔχουν εἰδικὸν βάρος 4,1—4,3 καὶ χρῶμα ἐρυθρόν, καστανόφαιον σπανιώτερον μέλαν. Οἱ αἱματέρυθροι (ἐλαφρῶς κυανίζοντες) καλοῦνται *ἀλμανδῖναι*. Ἀπαντῶσι πολλαχοῦ τῆς γῆς ἐντὸς γρανιτῶν, γνευσίων καὶ μαρμαρυγιακῶν σχιστολίθων, ὡς καὶ ἐντὸς διλουβιακῶν κροκαλῶν.

5) Μαγγανιο-αργιλλοῦχοι γρανάται (*σπεσσάρτινος*) (Mangantongranaten) τοῦ χημικοῦ τύπου: $Mn_3Al_2Si_3O_{12}$ μὲ πρόσμιξιν σιδήρου. Ἔχουν εἰδικὸν βάρος 3,7—4,3 καὶ χρῶμα κίτρινον ἢ ἐρυθροκαστάνινον. Εὑρίσκονται κυρίως ἐντὸς γρανιτῶν, ἀλλὰ καὶ ἐντὸς ἄλλων ἐκρηξιγενῶν πετρωμάτων. Τὸ ὄνομα *σπεσσάρτινος* ἐδόθη ἐκ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Aschaffenburg εἰς τὸ Spessart.

6) Ἀσβεστο-χρωμιοῦχοι γρανάται (*χρωμιοῦχοι γρανάται, οὐβαροβίτης*) (Kalkchromgranaten) τοῦ χημικοῦ τύπου $Ca_3Cr_2Si_3O_{12}$. Παρουσιάζονται εἰς κρυστάλλους χρώματος σκοτεινοῦ σμαραγδοπρασίνου καὶ ὑελοειδῶς λάμποντας, οἱ ὁποῖοι κατόπιν ἀποσαθρώσεως γίνονται ἀλαμπεῖς καὶ ἀποκτῶσι χρῶμα ἀκάθαρτον πράσινον. Ἔχουν εἰδικὸν βάρος 3,42. Παρουσιάζονται ἐντὸς ρωγμῶν χειροπληθῶν χρωμιούχων σιδηρολίθων ἢ καὶ ἐντὸς ὀφειτῶν πολλαχοῦ.

Ἐμφανίσεις ἐν Ἑλλάδι. Οἱ γρανάται παρουσιάζονται πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος: α') Ὡς σύνηθες συστατικὸν τῶν κρυσταλλοπαγῶν σχιστολίθων, κυρίως τοῦ μοσχοβιτικοῦ σχιστολίθου, ἐκλογίτου, ἀμφιβολίτου καὶ ὡρισμένων γλαυκοφανιτῶν, ἰδίως εἰς τὴν κρυσταλλοσχιστώδη περιοχὴν τῶν Κυκλάδων. β') Ὡς ὀρυκτόν, προϊὸν μεταμορφώσεως ἐξ ἐπαφῆς γρανίτου, ὡς κύριον μὲν συστατικὸν τοῦ γρανατίτου, ὡς ἐπουσιῶδες δὲ τῶν λοιπῶν ἀσβεστούχων κερατιτῶν μαζὶ (παραγενετικῶς) μὲ ἐπίδοτον καὶ ἀσβεστίτην, σπανιώτερον δὲ μαγνητίτην καὶ αἱματίτην εἰς τὴν Σέριφον, Δῆλον, Ἴον. γ') Ὁ οὐβαροβίτης παρουσιάζεται εἰς μικρὰ πράσινα ρομβικὰ δωδεκάεδρα ἐντὸς φλεβιδίων τοῦ χρωμίτου παρὰ τὸν Ἅγιον Γεώργιον τῆς Σκύρου καὶ ἐντὸς ρωγμῶν χρωμιτῶν εἰς τὸ Τσαγκλὶ Φαρσάλων.

Χρήσεις τῶν γρανατῶν. Γενικῶς οἱ γρανάται, ἀλαβανδίνης, ἑσσονίτης καὶ πυρωπόν, οἱ ὁποῖοι παρουσιάζουν ὡραῖα χρώματα, τελείαν διαύγειαν καὶ ζωηρὰν λάμψιν, χρησιμοποιοῦνται ὡς λίθοι ἡμιπολύτιμοι διὰ τὴν κατασκευὴν κοσμημάτων. Τὸ γαλλικὸν θησαυροφυλάκιον ἔχει γρανάτην βάρος 5 καρατίων, τὸ ὁποῖον προπολεμικῶς ἐξετιμήθη ἀντὶ 1200 φράγκων· προσέτι καὶ ᾠοειδὲς ἀγγεῖον ἐξ ὡραίου γρανάτου μήκους 85 χιλιομέτρων, πλάτους 62 χιλιοστομ. καὶ ὕψους 86, τὸ ὁποῖον ἐπίσης προπολεμικῶς ἐξετιμήθη ἀντὶ 12000 φράγκων. Ἐξ ὅλων τῶν παραλλαγῶν τὸ πυρωπὸν ἔχει ἐν τῷ ἐμπορίῳ μεγαλυτέραν ἀξίαν. Οἱ λοιποὶ γρανάται χρησιμοποιοῦνται καὶ ὡς ὑλικὸν λεάνσεως. Γ. Κ. Γ.

γρανατικὸν *ὀξὺ* *[Ὀργ. Χημ.]*. Ὀργανικὸν ὀξὺ τοῦ τύπου $C_8H_{13}O_4N$, λαμβανόμενον ἐκ τῆς ψευδοπελλετιερίνης. Σ. Γ.

γρανατίτης (ὁ) (Granatfels) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα μεταμορφωσιγενές, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἰστοῦ κοκκώδους καὶ συχνὰ πορώδους (σπανίως σχιστοφυές), συνιστάμενον ἐκ συσσωματώματος κοκκίων γρανάτου, τὰ ὁποῖα δεικνύουν κρυσταλλικὴν μορφήν, ἐφόσον ὑπάρχει ὀλίγος ἀσβεστίτης. Οἱ γρανατῖται παρουσιάζονται ἐντὸς περιοχῶν μεταμορφωσιγενῶν κρυσταλλοσχιστωδῶν πετρωμάτων, ὡς π. χ. ἐντὸς γνευσίων καὶ μαρμαρυγιακῶν σχιστολίθων τῶν Μεταλλευτικῶν Ὀρέων, καὶ εἰς τὰ Collobrières τοῦ νομοῦ Var τῆς Γαλλίας ὡς καὶ ἐντὸς γνευσίων τῆς Πορτογαλλίας. Ὀνομάζεται καὶ *ἀνθρακιονίτης*. Γ. Κ. Γ.

γρανατώδη (τὰ) *[Βοτ.]* βλ. γρανατοειδῆ.

Γράνδη (ἡ) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βυζαντινῆς Ἠπείρου, τῆς ὁποίας ἡ γεωγραφικὴ θέσις ἀγνοεῖται. Ἀναφέρεται μόνον εἰς τὴν μετὰ τῶν Βενετῶν σύμβασιν τοῦ δεσπότου Ἠπείρου Μιχαὴλ Α' Ἀγγέλου Κομνηνοῦ (20 Ἰουλίου 1210), δι' ἧς ἀναγνωρίζεται ἡ ἐπὶ τῆς Γράνδης κυριαρχία τοῦ Μιχαήλ. Πολλοὶ θεωροῦν τὸ ὄνομα Γράνδη ὡς ἐσφαλμένην γραφὴν ἄλλης ἀγνώστου.

Γράνδης (Grandi), ***Ἀχιλλεύς***. Ἰταλὸς φιλέλλην (βλ. Γκράντι).

Γρανιακὸν *ἄκρον* *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς Κορσικῆς, ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γ, β, δ), πιθανῶς τὸ σύγχρονον *Ἀκουΐλα* (Aquila: πλάτ. 41°33' Β, μῆκ. 8° 47' Ἀν, χάρτ. ἀγγλ. 1131: Corsica). Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γράνιαλης, ***Καραγιώργης***. Σέρβος πολεμιστής, ἀκολουθῶν τὸν Χατζηχρῆστον, μετὰ τοῦ ὁποίου ᾐχμαλωτίσθη ἐν Τριπόλει τῷ 1821, ἔκτοτε δὲ παρέμεινε μετ' αὐτοῦ ὡς Ἀγωνιστής. Διεκρίθη εἰς διάφορα περιστατικά, ἐπὶ Ἰμπραὴμ ἰδίως καὶ τῷ 1827 ἐναντίον τοῦ λεγομένου Νιζὰμ-πασᾶ, εἰς Θήβας. Γ. Δ. Κ.

Γράνιας, ***Ἐμμανουήλ***. Μακεδὼν γούναρης ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκ τῶν πλέον εὐκαταστάτων κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Καταλέγεται ὡς καὶ ὁλόκληρος ἡ οἰκογένειά του μεταξὺ τῶν θυμάτων τοῦ Γιαλὺ-Κιοσκίου, μετὰ τὸν ἀπαγχονισμὸν τοῦ Πατριάρχου. Γ. Δ. Κ.

Γρανικὸς *[Μυθολ.]*. Πελασγός, ὁ ὁποῖος κατὰ τοὺς πρόποδας τῆς Τρωικῆς Ἴδης ἐθεμελίωσε τὴν πόλιν Ἀδραμύττιον. ΙΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ

Γρανικὸς *[Γεωγρ.]*. Μικρὸς ποταμὸς τῆς Μ. Ἀσίας, ὅστις πηγάζων ἐκ τῶν βορείων ὑπωρειῶν τῆς Ἴδης διαρρέει τὸ ἀρχαῖον πεδίον τῆς Ἀδραστείας καὶ χύνεται εἰς τὴν Προποντίδα. Σήμερον ὁ Γρανικὸς φέρει τὸ τουρκικὸν ὄνομα *Κοτζὰ τσάι*.

Ἡ ἐν Γρανικῷ μάχη τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Μετὰ τὴν διάβασιν τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τὴν ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἰλιάδος Ἀθηνᾶς τέλεσιν θυσιῶν ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου (334 π. Χ.) (βλ. λ. τ. Γ. σ. 646 β'), ὁ στρατὸς αὐτοῦ προχωρῶν πρὸς Α. κατέλαβε τὴν Λάμψακον καὶ μετ' αὐτὴν τὴν πόλιν Πρίαπον, κειμένην παρὰ τὴν Προποντίδα καὶ οὐχὶ

Digitized by Google

μακρὰν τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Γρανικοῦ, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ὁποίου ἀνέμενεν ἀγέρωχος ὁ περσικὸς στρατὸς τὴν προέλασιν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Οἱ μὲν ἱππεῖς περὶ τὰς 20 χιλ. παρετάχθησαν πρὸς μάχην κατὰ μῆκος τῆς κρημνώδους καὶ βορβορώδους ὄχθης τοῦ ποταμοῦ, οἱ δὲ πεζοὶ μισθοφόροι, ἀνερχόμενοι καὶ οὗτοι εἰς εἰκοσακισχιλίους, ὀλίγον τι ὄπισθεν αὐτῶν. Ὁ Ἀλέξανδρος προσεγγίσας εἰς τὸν ποταμὸν καὶ διιδὼν τὰ σφάλματα τῆς παρατάξεως τῶν πολεμίων, ἔσπευσε νὰ ἐπωφεληθῇ ἐκ τούτων διὰ τολμηρᾶς ἐπιθέσεως, παρὰ τὰς συμβουλὰς τοῦ Παρμενίωνος ν' ἀναβληθῇ ἡ διάβασις τοῦ ποταμοῦ διὰ τὴν ἐπιοῦσαν. Ὁ συναφθεὶς ἀγὼν ὑπῆρξε πεισματωδέστατος, διότι οἱ συγκρουσθέντες ἐπολέμησαν κατ' ἀλλήλων μετ' ἴσης ἀνδρείας. Κατίσχυσεν ὅμως ὁ Ἀλέξανδρος καὶ διὰ δεξιοῦ χειρισμοῦ ἁπασῶν τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεών του καὶ διὰ τῆς προσωπικῆς του ἀνδρείας, ἥτις προεκάλει τὸν θαυμασμὸν τοῦ στρατοῦ του, ἐπηύξανε τὴν ὁρμητικότητα καὶ τὸ θάρρος αὐτοῦ. Ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς μάχης συνετρίβη τὸ δόρυ του, ἀλλ' ὁ Κορίνθιος Δημάρατος ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὸ ἰδικόν του· ἐτραυματίσθη ἐλαφρῶς εἰς τὸν ὦμον ὑπὸ τοῦ Πέρσου Μιθριδάτου, ἀλλ' εὐθὺς ἀμέσως ἔρριψεν αὐτὸν νεκρὸν διὰ τοῦ δόρατός του· ἐθραύσθη τὸ κράνος του διὰ τοῦ ξίφους τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Μιθριδάτου Ροισάκου, ἀλλὰ καὶ τοῦτον ἐτιμώρησεν ἐμπήξας τὸ δόρυ του εἰς τὸ στῆθος αὐτοῦ. Μόνον τὸ θανάσιμον πλῆγμα τῆς μαχαίρας τοῦ σατράπου Σπιθριδάτου διέφυγε διὰ τοῦ Κλείτου, ὅστις ἀπέκοψε τὸν βραχίονα αὐτοῦ προτοῦ νὰ καταφέρῃ τὸ πλῆγμα.

Ἐνῷ δὲ οὕτως ἄγριος ἐξηκολούθει ὁ ἀγών, οἱ μὲν μαχόμενοι Μακεδόνες ἱππεῖς ἐνισχύοντο διὰ τῶν ἐξακολουθητικῶς διαβαινόντων τὸν ποταμὸν πεζῶν, οἱ δὲ Πέρσαι οὐδεμίαν ἐλάμβανον ἐπι-

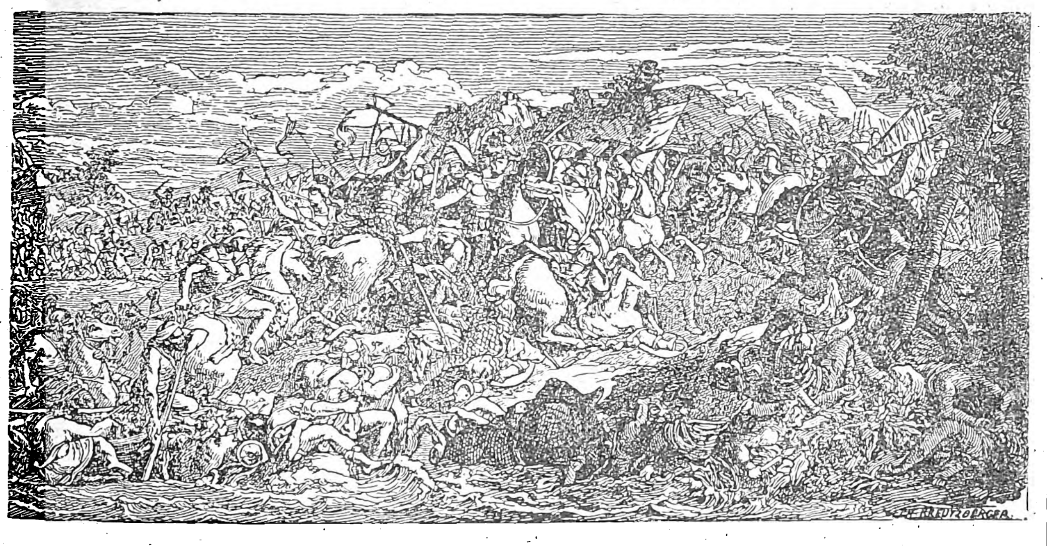

Ἡ διάβασις τοῦ Γρανικοῦ. (Κατὰ τὸν Lebrun.)

κουρίαν ἀπὸ τοὺς μισθοφόρους Ἕλληνας, διότι οἱ Πέρσαι ἀρχηγοί, βέβαιοι περὶ τῆς νίκης των, οὐδεμίαν εἶχον δώσει πρὸς αὐτοὺς διαταγήν. Τέλος, ἀφοῦ ἔπεσαν περὶ τοὺς χιλίους, κατ' ἄλλους δὲ δισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι ἱππεῖς Πέρσαι, οἱ λοιποὶ διεσκορπίσθησαν. Τὴν διάλυσιν τοῦ περσικοῦ ἱππικοῦ ἐπηκολούθησεν ὁ ὄλεθρος τῶν Ἑλλήνων μισθοφόρων, οἵτινες ὑπέστησαν τὴν ἐπίθεσιν τοῦ τε ἱππικοῦ καὶ τοῦ πεζικοῦ στρατοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐκ τῶν 20.000 διεσώθησαν μόνον οἱ δισχίλιοι αἰχμαλωτισθέντες. Ἀποτέλεσμα τῆς νίκης τοῦ Γρανικοῦ ὑπῆρξεν ἡ ἐκμηδένισις τῆς ἐντεῦθεν τοῦ Ταύρου ἐξουσίας τῶν Περσῶν, διότι πᾶσαι αἱ περσικαὶ φρουραὶ τῶν μεγάλων πόλεων τῆς Μ. Ἀσίας ἦσαν ἀνίκανοι νὰ ἐμποδίσωσι τὴν νικηφόρον προέλασιν τοῦ στρατοῦ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ νὰ ἀμυνθῶσιν ἀκόμη εἰς τὰς πόλεις τὰς ὁποίας ἐφρούρουν.

Ἡ ἐν Γρανικῷ μάχη τοῦ Δουκούλλου (73 π.Χ.). Παρὰ τὸν αὐτὸν ποταμόν, κατὰ τὸ 73 π. Χ., συνεκροτήθη μεγάλη μάχη μεταξὺ τοῦ ρωμαϊκοῦ στρατοῦ, τοῦ ὁποίου ἀρχηγὸς ἦτο ὁ Λούκουλλος, καὶ τοῦ στρατοῦ τοῦ Μιθριδάτου, βασιλέως τοῦ Πόντου. Κατὰ ταύτην ἡττήθη ὁ Μιθριδάτης, ἐκ τοῦ στρατοῦ τοῦ ὁποίου εἰκοσακισχίλιοι ἐφονεύθησαν καὶ πολλοὶ ᾐχμαλωτίσθησαν. Ἡ ἧττα αὕτη τοῦ Μιθριδάτου καὶ ἡ ἐπακολουθήσασα ταύτην καταστροφὴ τοῦ στόλου του ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Λουκούλλου, πληροφορηθέντος ὅτι διέπλεε τὸν πορθμὸν ὁ ἐχθρικὸς στόλος ὑπὸ τῆς Ἀφροδίτης, ὡς λέγεται (*Πλούτ.* Λούκουλλος ΙΙ), ἥτις ἐμφανισθεῖσα εἰς αὐτὸν καθ' ὕπνον εἶπε «τί κνώσσεις (κοιμᾶσαι), μεγάθυμε λέον; νεβροί δέ τοι ἐγγύς», ἐξησθένησαν τοσοῦτον τὰς πολεμικὰς δυνάμεις τοῦ Μιθριδάτου, ὥστε κατέστη εὐχερὴς ἡ κατὰ τὸ 66 π.Χ. κατάλυσις τοῦ βασιλείου του ὑπὸ τοῦ Πομπηΐου.

Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

—**Γρανικοῦ** ***ἐκβολαὶ*** *[Παραλ. Γεωγρ.].* Ἀγκυροβόλιον ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Ἀρτάκης ἐν Προποντίδι εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ φερωνύμου ποταμοῦ, τουρκιστὶ *Μπεκῆ Σεχὴρ* (πλάτ. 40° 22′ Β., μῆκ. 27° 20′½ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 906: Gulf of Artaki) εἰς 2¾ μίλ. νοτίως τοῦ ἀκρωτηρίου Καλὲ-μπουρνοῦ. Ἐν περιπτώσει κακοκαιριῶν τὰ μικρὰ ἱστιοφόρα, ὑπερπλέοντα τὴν πρὸ τοῦ στομίου τοῦ ποταμοῦ καὶ ἐκ τῶν ἰλύων αὐτοῦ σχηματιζομένην ὑφαλοταινίαν, ἀναπλέουσι τὸν ποταμόν, πλωτὸν ἐπὶ 3 μιλ.

Σ. Ε. Λ.

Γράνιος (Granius), *Κόϊντος.* Περιώνυμος Ρωμαῖος εὐφυολόγος καὶ σκώπτης, ἀκμάσας κατὰ τὸν Β' π.Χ. αἰῶνα. Ἡ φήμη του ὑπῆρξε τοιαύτη, ὥστε τὸ ὄνομά του κατέστη παροιμιῶδες, δηλοῦν τὸν ἐξαιρέτως πνευματώδη ἄνθρωπον.

—Β.

γρανίτα (ἡ)· εἶδος παγωτοῦ κατασκευαζομένου ἀπὸ ἁπλοῦν σιρόπι σακχάρεως μετὰ χυμοῦ διαφόρων καρπῶν (ἰδίως λεμονίου, βυσσίνου, φραγκοσταφύλου κλπ.). Εἶναι ὀλιγώτερον συμπαγὲς ἀπὸ τὰ ἄλλα εἴδη παγωτῶν καὶ σερβίρεται ἐντὸς ποτηρίου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ροφεῖται διὰ στελέχους ἀχύρου ἢ λεπτοῦ καλαμίσκου.

γρανίτης (ὁ) (Granit) *[Πετρογρ.].* Πέτρωμα ἐκρηξιγενὲς πλουτώνειον, συνιστάμενον ἐξ ἀλκαλιούχων ἀστρίων καὶ χαλαζίου καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ μαρμαρυγίου, ἔχον ἱστὸν ὑπιδιόμορφον κοκκώδη, οὐχὶ σπανίως μεταπίπτοντα εἰς πορφυριτικόν.

Οἱ γρανῖται ἀποτελοῦσι μίαν οἰκογένειαν πετρωμάτων, καθόσον, ἀναλόγως τῆς ὀρυκτολογικῆς των συστάσεως, ὑποδιαιροῦνται εἰς δύο κυρίας ὁμάδας: τὴν τῶν ἀλκαλι-γρανιτῶν καὶ τὴν τῶν ἀλκαλι-ασβεστο-γρανιτῶν. Αἱ δύο αὗται ὁμάδες συνδέονται δι' ἐνδιαμέσων μελῶν, δύνανται δὲ νὰ ἐμφανίζωνται ἀμφότεραι εἰς γεωλογικῶς κεχωρισμένας περιοχὰς καὶ νὰ συνοδεύωνται καὶ ὑπὸ φλεβῶν, ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὑλικοῦ συντεθειμένων. Ἐκ τῶν συστατικῶν τῶν γρανιτῶν, ὡς ἀλκαλιοῦχοι ἄστριοι παρουσιάζονται τὸ *ὀρθόκλαστον,* ὁ *μικροκλινής,* ὁ *ἀλβίτης,* ὁ *μικροπερθίτης,* ὁ *μικροκλινοπερθίτης* καὶ ἐνίοτε τὸ *ἀνορθόκλαστον.* Εἰς τοὺς ἀλκαλι-ασβεστογρανίτας εὑρίσκονται πάντοτε ἐκτὸς τῶν ἀλκαλιούχων ἀστρίων καὶ *ἀσβεστονατριοῦχοι ἄστριοι* (τὸ *ὀλιγόκλαστον,* ὁ *ἀνδεσίνης,* σπανίως *ὀξίνον λαβραδόριον*)· τοὐναντίον εἰς τοὺς πολὺ ἀλκαλιούχους γρανίτας οἱ ἀσβεστονατριοῦχοι ἄστριοι ἐλλείπουν τελείως.

Ἐκτὸς τῶν δύο κυρίων συστατικῶν, τῶν ἀλκαλιούχων δηλαδὴ ἀστρίων καὶ τοῦ χαλαζίου, παρουσιάζονται καὶ εἰς τὰς δύο ὑπο-ομάδας τῶν γρανιτῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δ' εἰς τὴν δευτέραν, ἀφθονώτερον ἢ εἰς τὴν πρώτην, ὀρυκτὰ ἐκ τῆς ὁμάδος τῶν *μαρμαρυγιῶν,* τοῦ *ἀμφιβόλου* καὶ τοῦ *πυροξένου.* Ὡς πρόσθετα συστατικὰ παρουσιάζονται μικρὰ ποσὰ σιδηρομεταλλευμάτων (μαγνητίτης, αἱματίτης, ἰλμενίτης), ἀπατίτης καὶ ζιρκόνιον. Τυχαῖα συστατικὰ ἐμφανίζονται ὁ τιτανίτης, ὁ κορδιερίτης, ὁ ὀρθίτης, τὸ τοπάζιον, ὁ γρανάτης. Ὁ τουρμαλίνης ἐπίσης εἶναι ἐκ τῶν συνηθεστέρων τυχαίων συστατικῶν. Ἀναλόγως τῆς παρουσίας τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου προσθέτου ἢ τυχαίου συστατικοῦ διακρίνουν τὰ ἀκόλουθα εἴδη

1) Ἐκ τῶν ἀλκαλι-γρανιτῶν: α) Τὸν *ἀλκαλι-γρανίτην,* περιέχοντα ἐκτὸς τῶν ἀλκαλιούχων ἀστρίων-χαλαζίου καὶ ἓν εἶδος μαρμαρυγίου πλουσίου εἰς λίθιον ἐκ τῆς οἰκογενείας τοῦ βιοτίτου. β) Τὸν *ριβεκιτικὸν* ἢ *ἀρφεδσονιτικὸν* γρανίτην, περιέχοντα ριβεκίτην ἢ ἀρφεδσονίτην, καὶ τὸν *αἰγειρινιτικὸν* γρανίτην, περιέχοντα ὡς οὐσιῶδες συστατικὸν τὸν αἰγειρίνην.

2) Εἰς τοὺς ἀλκαλι-ἀσβεστογρανίτας παρουσιάζονται ἐκτὸς τῶν ἀλκαλιούχων ἀστρίων-χαλαζίου πάντοτε καὶ συχνὰ ἀφθόνως ἓν ὄξινον πλαγιόκλαστον καὶ ἕτερόν τι συστατικόν, τούτου δ' ἕνεκα οἱ γρανῖται οὗτοι διακρίνονται: α') Εἰς *καθ' αὐτὸ γρανίτας, γρανίτας μετὰ δύο μαρμαρυγιῶν,* περιέχοντας ἀλκαλιούχους ἀστρίους-χαλαζία-ὀλιγόκλαστον, βιοτίνην (λεπιδομέλαν) καὶ μοσχοβίτην. β') Τὸν *γρανιτίτην, βιοτιτικὸν* γρανίτην, περιέχοντα ἐκτὸς τῶν χαλαζίου-ἀλκαλιούχων ἀστρίων-ὀλιγοκλάστου τὸν σκοτεινόχρωμον βιοτίτην γ') Τὸν *ἀμφιβολιτικὸν* γρανίτην περιέχοντα κεροστίλβην, ὡς τὸ μόνον ἢ ἰσχυρῶς ἐπικρατοῦν σκοτεινόχρωμον συστατικόν. Ὁ μοσχοβίτης ἐλλείπει εἰς αὐτὸν τελείως. Καὶ δ') τὸν *πυροξενικὸν* γρανίτην περιέχοντα διοψίδιον ὡς τὸ μόνον ἢ ἐπικρατοῦν σκοτεινόχρωμον συστατικὸν καὶ εἰς τὸν ὁποῖον ὁ μοσχοβίτης ἐπίσης ἐλλείπει τελείως.

Τὰ διάφορα ταῦτα εἴδη συνδέονται πρὸς ἄλληλα δι' ἐνδιαμέσων μεταβατικῶν μορφῶν ποικίλων. Οὕτως ἔχομεν *ἀμφιβολιτικοὺς γρανιτίτας* (περιέχοντας κεροστίλβην) καὶ *πυροξενικοὺς γρανιτίτας* (περιέχοντας διοψίδιον).

Ἰδιαιτέραν—καὶ γεωλογικῶς ἀκόμη—κεχωρισμένην θέσιν κατέχουν οἱ *ὑπερσθενικοὶ* γρανῖται, εἰς τοὺς ὁποίους, ἐκτὸς τῶν ἀλκαλιούχων ἀστρίων-χαλαζίου, παρουσιάζεται εἰς πολὺ μικρὰ ποσὰ ὡς μοναδικὸν σκοτεινόχρωμον συστατικὸν ὁ ὑπερσθενὴς ἢ ὁ βρονζίτης.

Οἱ ἄστριοι καὶ ὁ χαλαζίας ἀποτελοῦν εἰς ὅλα τὰ εἴδη τῶν γρανιτῶν τὴν κυρίαν μᾶζαν τοῦ πετρώματος. Ἡ μέση περιεκτικότης εἰς χαλαζίαν φθάνει κατὰ τὸν Tschirwinsky εἰς 31 %. Εἰς τοὺς ἀλκαλιγρανίτας τὰ ἔγχρωμα συστατικὰ ὑποχωροῦν πολύ. Εἰς τοὺς ἀλκαλιασβεστογρανίτας φαίνεται, ὅτι μὲ τὴν παρουσίαν τῆς κεροστίλβης καὶ τοῦ διοψιδίου τὸ μὲν ποσὸν τοῦ πλαγιοκλάστου αὐξάνει, τὸ δὲ τοῦ χαλαζίου ἐλαττοῦται. Ὡς ἐκ τούτου παρουσιάζονται μεταβατικαὶ μορφαὶ πρὸς τὰ πετρώματα συηνίτας καὶ διορίτας.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω εἰδῶν παρουσιάζεται καὶ ὁ *τουρμαλινικὸς* γρανίτης, περιέχων τουρμαλίνην εἰς βελόνας καὶ ραβδία, ἐνίοτε ἀστεροειδῶς διατεταγμένα. Γνωστὸς εἶναι ὁ κρεατέρυθρος τουρμαλινικὸς γρανίτης ἐκ τοῦ Predazzo τοῦ νοτίου Τυρόλου, χρησιμοποιούμενος ὡς λαμπρὸς διακοσμητικὸς λίθος.

Πολλάκις τέλος ἐντὸς γρανιτῶν ἐμφανίζονται καὶ ὀρυκτὰ καθαρῶς τοπικῆς σημασίας, ὡς π. χ. ἀνδαλουσίτης, κορδιερίτης, πενίτης, χρυσός, γραφίτης, γρανάζης κ.λ.π.

Χημικῶς οἱ γρανῖται χαρακτηρίζονται διὰ τῆς μεγάλης περιεκτικότητός των εἰς διοξείδιον πυριτίου (64—80 %). Ἡ εἰς ἄργιλλον περιεκτικότης των ποικίλλει ἀπὸ 14—18 %, ἡ εἰς ἀλκαλικὰς γαίας ἀπὸ 1—5 %, ἡ εἰς ἀλκόλια ἀπὸ 7—10 % (ὑπερτεροῦντος συνήθως τοῦ καλίου ἔναντι τοῦ νατρίου). Τὸ εἰδικὸν βάρος των εἶναι 2,59—2,73.

Οἱ γρανῖται ἀποσαθροῦνται διὰ τῆς χημικῆς καὶ μηχανικῆς (διαστολὴ διὰ τῆς θερμάνσεως καὶ συστολὴ διὰ τῆς ψύξεως, ἐκπάγωσις κλπ.) ἐπιδράσεως τῶν ἀτμοσφαιρικῶν παραγόντων. Ἡ μᾶζα τοῦ πετρώματος καταθρύπτεται βαθμηδὸν μέχρι βάθους πολλῶν μέτρων εἰς συνάγματα γωνιωδῶν χαλίκων, οἱ ὁποῖοι περιβάλλονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ λεπτῶν, καστανοφαίων ἐπιδερμίδων ἐκ λειμονίτου. Ἐκτὸς τοῦ λειμονίτου τὰ διάφορα ἄλλα συστατικὰ ἀλλοιοῦνται, καὶ παράγονται ἐκ μὲν τῶν ἀστρίων ἄργιλλος καὶ μοσχοβίτης, ἐκ δὲ τοῦ βιοτίτου τῆς κεροστίλβης καὶ τοῦ πυροξένου χλωρίτης, ἐπίδοτον κλπ.

Τὸ πυριτικὸν ὀξὺ παραμένει κατὰ τὴν ἀποσάθρωσιν τῶν γρανιτῶν ἐπὶ τόπου, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὡς καὶ τὸ μέγιστον μέρος τοῦ καλίου, κρατούμενον δι' ἀπορροφήσεως ὑπὸ τῶν παραγομένων ἀργιλλωδῶν οὐσιῶν. Τοὐναντίον ἡ ἄσβεστος ἀποπλύνεται καὶ ἀπομακρύνεται κατὰ μεγάλα ποσά, ἐνῷ τὸ νάτριον κατ' ἀσημάντους ποσότητας. Τὸ τελικὸν ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιφανειακῆς ἀποσαθρώσεως τῶν γρανιτῶν εἶναι κατὰ κανόνα ψαθυρὸς κιτρινοκαστάνινος ἢ κηλιδώδης ἀμμώδης σιδηρομιγὴς πηλός.

Ἡ ἀποσάθρωσις, ἀκολουθοῦσα τὰς ρωγμὰς τοῦ κατὰ ἑξάπλευρα ἀποχωρισμοῦ τῶν γρανιτικῶν μαζῶν, ἀποχωρισμοῦ ὅστις τόσῳ συχνὰ παρατηρεῖται εἰς τοὺς γρανίτας, ἀποστρογγυλώνει κατ' ἀρχὰς τὰς γωνίας τῶν ἑξαπλευρικῶν τεμαχίων, καὶ παρουσιάζονται τότε ταῦτα ἔχοντα μορφὴν σάκκων πλήρων ἢ μεγάλων σφαιρῶν. Ἐφόσον δ' ἡ ἀποσάθρωσις προχωρεῖ εἰς τὰ βαθύτερα, οἱ ἀποχωριζόμενοι ὄγκοι χάνουν τὴν μεταξύ των ἐπαφήν, ὀλισθαίνουν καὶ κατακρημνίζονται, σχηματίζονται δ' οὕτω πως αἱ *θάλασσαι* βράχων (ὡς π. χ. εἰς τὸν βαυαρικὸν καὶ βοημικὸν Δρυμὸν) ἐντὸς γρανιτικῶν περιοχῶν.

Οἱ γρανῖται δὲν παρουσιάζουν στρῶσιν, ὁ δὲ ἱστός των εἶναι κοκκώδης. Ὅπως δ' ἡ ὀρυκτολογική των σύστασις, οὕτω καὶ τὸ μέγεθος τῶν κοκκίων των παραμένει ἐντὸς ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ γρανιτικοῦ σώματος ἀμετάβλητον εἰς μεγάλην ἔκτασιν. Ἐκτὸς ὅμως τῶν πραγματικῶν, ὁμοιομόρφως κοκκωδῶν, γρανιτῶν ὑπάρχουν καὶ παραλλαγαί τινες, εἰς τὰς ὁποίας παρατηροῦνται καὶ ἄλλοι τρόποι ἱστοῦ καὶ τρόποι συνδέσεως τῶν ὀρυκτολογικῶν συστατικῶν. Οὕτω διακρίνομεν τοὺς *πορ-*

Digitized by Google

φυριτοειδεῖς γρανίτας, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ κυρία μᾶζα εἶναι καθαρῶς μικροκοκκώδης, ἐντὸς δ' αὐτῆς ὑπάρχουν μεγαλύτεροι κρύσταλλοι ἀστρίων. χαλαζίου καὶ βιοτίτου. Οἱ πορφυριτοειδεῖς γρανῖται διακρίνονται τῶν *γρανιτικῶν πορφυριτῶν*, εἰς τοὺς ὁποίους διακρίνομεν μίαν πολὺ λεπτοκκοκώδη θεμελιώδη μᾶζαν, συνήθως μὴ διακρινομένην καθαρῶς διὰ τοῦ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ. Εἰς πολλοὺς ἄλλους γρανίτας παρατηρεῖται διάταξις τοῦ μαρμαρυγίου κατὰ στρώματα, ἡ ὁποία προσδίδει εἰς αὐτοὺς ὄψιν γνευσίων (*γνευσιογρανῖται*). Ἐπίσης πολλάκις τὰ διάφορα συστατικὰ διατάσσονται σφαιροειδῶς καὶ τότε διακρίνονται οἱ *σφαιρογρανῖται* (Kugelgranite). Ὁ *γραμματοποικίλτος* γρανίτης εἶναι ἰδιάζουσα χονδρόκοκκος διαμόρφωσις τοῦ γρανίτου, περιέχουσα χαλαζίαν καὶ ἄστριον συμπεφυκότας πρὸς ἀλλήλους. Ὡς ἐκ τῆς τοιαύτης συμφύσεως τῶν δύο τούτων ὀρυκτολογικῶν συστατικῶν παρουσιάζονται ἐπὶ τῶν ἐπιφανειῶν σχισμοῦ τῶν ἀστρίων σχήματα ὁμοιάζοντα πρὸς ἑβραϊκὴν γραφήν, ἕνεκα τοῦ ὁποίου καὶ ὁ τοιοῦτος γρανίτης ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα γραμματοποικίλτος.

Οἱ γρανῖται παρουσιάζονται ἐν τῇ φύσει ὑπὸ μορφὴν ὑπενσωρευμάτων, ὄγκων, πυρήνων, λοκκολίθων καὶ φλεβῶν. Εἰς τὰ περιβάλλοντα τὰς γρανιτικὰς μάζας πετρώματα ἔχει προξενηθῆ (κατὰ τὴν περιοχὴν τῆς ἐπαφῆς) μεταμόρφωσις ἐξ ἐπαφῆς καὶ ὡς ἐκ τούτου παρουσιάζονται ταῦτα ἡλλοιωμένα. Ἐπίσης καὶ οἱ γρανῖται ὑφίστανται κατὰ τὰ ἐξώτατα μέρη των, τὰ γειτνιάζοντα δηλαδὴ πρὸς τὰ περιβάλλοντα πετρώματα, πολλὰς ἀλλοιώσεις. Ἰδιαιτέρας ἀλλοιώσεις ὑφίστανται αἱ γρανιτικαὶ μᾶζαι ὅπου φέρουσι μεταλλεύματα κασσιτέρου, διότι εἰς τὰς μάζας αὐτὰς παρατηρεῖται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἰσχυρὰ ἀποχαλαζίωσις τῆς γρανιτικῆς μάζης.

Ὁ γρανίτης εἶναι τὸ μᾶλλον ἐξηπλωμένον καὶ διαδεδομένον πλουτώνειον ἐκρηξιγενὲς πέτρωμα. Παρουσιάζεται ἐντὸς τῶν παναρχαίων, ἐκ κρυσταλλοσχιστωδῶν πετρωμάτων ἀποτελουμένων ὀροσειρῶν, ὡς καὶ ἐντὸς νεωτέρων γεωλογικῶν διαπλάσεων (μέχρι καὶ τῆς τριτογενοῦς), εἰς τὸν ἀρχαῖον ὅσον καὶ εἰς τὸν νέον κόσμον. Πολλοὶ ἰδίᾳ ἀλκαλιγρανῖται καθωρίσθησαν τελευταῖον ὡς νέας ἡλικίας. Οἱ γρανῖται, ἐπειδὴ πολλάκις εἶναι κατεργάσιμοι καὶ εἴδη τινὰ αὐτῶν παρουσιάζουν ἀντοχὴν εἰς τὰς ἀτμοσφαιρικὰς ἀντιδράσεις (ἡ ἀντοχή των εἰς τὴν θλῖψιν κυμαίνεται κατὰ μέσον ὅρον μεταξὺ 1200 καὶ 1600 χιλιογράμμων κατὰ τετραγωνικὸν ἑκατοστόν, ἐνίοτε δὲ 2000 χιλιογρ. καὶ ἐξαιρετικῶς 2400—2600), χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν τεχνικήν, κυρίως ὡς ὑλικὸν δομῆς. Οὕτω γίνεται χρῆσις γρανιτῶν—ἰδίᾳ σκανδιναυϊκῶν τινων—ὡς ὑποβάθρων μνημείων, ὡς διακοσμητικῶν λίθων, διὰ πεζοδρόμια, πρὸς στρῶσιν ὁδῶν (κυβόλιθοι), πρὸς κατασκευὴν μυλολίθων, βαθμίδων κλιμάκων κλπ. Οἱ καλύτεροι τεχνικῶς γρανῖται εἶναι οἱ λεπτόκοκκοι, οἱ πλουσιώτεροι εἰς χαλαζίαν, οἱ πτωχότεροι εἰς μαργαρυγίαν καὶ οἱ παρουσιάζοντες ὀλιγωτέρους κενοὺς χώρους μεταξὺ τῶν κρυστάλλων των. Ἐπίσης ἡ ἀντοχή των εἰς τὴν θλῖψιν αὐξάνει ἐφόσον τὰ διάφορα συστατικὰ ὀρυκτά, ἐκ τῶν ὁποίων ἀποτελοῦνται, δὲν παρουσιάζουν ἀποσάθρωσιν.

Ἐν Ἑλλάδι γρανῖται εὑρίσκονται πολλαχοῦ ἐντὸς τῶν κρυσταλλοσχιστωδῶν αὐτῆς περιοχῶν, σχηματίζοντες πολλαχοῦ γρανιτικοὺς πυρῆνας. Οὕτω γρανῖται παρουσιάζονται εἰς τὴν Σέριφον, Νάξον, Μύκονον, Ἰκαρίαν, Ροδόπην, παρὰ τὴν Καβάλλαν, ἐν Λαυρείῳ καὶ ἀλλαχοῦ. Γ. Κ. Γ.

Γρανίτης *Γεωγρ.*). Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κάτω Νευροκοπίου (τέως Ζυρνόβου) τοῦ νομοῦ Δράμας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτοικοι (1928) 513. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Γκιουρβετζίκ*. Κεῖται ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ Δράμας—Κάτω Νευροκοπίου εἰς κλιτὺν βουνῶν ἐν ὕψει 850 μ., ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ πηγαίων ὑδάτων. Εἶναι θέρετρον τῶν κατοίκων τῆς Δράμας. Ἔχει δάση ἐξ ὀξυᾶς καὶ πεύκης καὶ ἐλαχίστας καλλιεργησίμους ἐκτάσεις. Ἡ ταπητουργία εἶναι μία τῶν ἀσχολιῶν μέρους τῶν κατοίκων. Ἡ περιφέρεια τῆς κοινότητος ἔχει μεταλλοφόρα κοιτάσματα καὶ λατομεῖα γρανίτου λίθου. Ἀπὸ τῆς Δράμας ἀπέχει 33 χμτρ. Δ. Ε. Μ.

— **Γρανίτης** (*Παραλ. Γεωγρ.*). Νησίζον ἀκρωτήριον, ἀποτελοῦν τὴν νότιον τῆς (Μικρᾶς) Δήλου ἐσχατιάν (πλάτ. 37° 24' 25" Β, μήκ. 25° 17' 10" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1815: Tinos, Mykoni, Rhenea and Delos islands). Σ. Ε. Λ.

γρανιτιά (ἡ) (*Βοτ.*). Κοινὴ ὀνομασία τοῦ δένδρου *δρῦς ἡ κηρρίς*.

γρανιτικός,—ή,—όν· ὁ ἐκ γρανίτου ἐσχηματισμένος.

— **γρανιτικὴ** *ἄμμος* (*Πετρογρ.*). Ἄμμος προερχομένη ἐκ διαβρώσεως καὶ ἀποσαθρώσεως γρανιτῶν. Γ. Κ. Γ.

— **γρανιτικὸν** *πέτρωμα* (*Πετρογρ.*). Πᾶν πέτρωμα ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν γρανιτῶν. Γ. Κ. Γ.

— **γρανιτικὸς** *πορφυρίτης* (Granit porphyr) (*Πετρογρ.*). Πέτρωμα φλεβικὸν ὁλοκρυσταλλικὸν πορφυριτικόν, τὸ ὁποῖον συνίσταται ἐκ κοκκώδους (σπανίως συμπαγοῦς) ἀνοικτοφαίου μέχρι σκοτεινοφαίου (ἢ κιτρινωποῦ ἢ ἐρυθρωποῦ, σπανίως κυανωποῦ) θεμελιώδους μάζης (ἀποτελουμένης ἐξ ἀλκαλιούχων ἀστρίων καὶ χαλαζίου), ἐντὸς τῆς ὁποίας ὑπάρχουν πορφυριτικοὶ κρύσταλλοι ἀλκαλιούχων ἀστρίων καὶ χαλαζίου, ὡς καὶ σποραδικοὶ τοιοῦτοι μαρμαρυγιῶν, ἀμφιβόλων καὶ πυροξένων. Οἱ γρανιτικοὶ πορφυρῖται ἀπαντῶνται εἰς τὰς πλείστας γρανιτικὰς περιοχάς. Γ. Κ. Γ.

γρανιτίτης (ὁ) (Granitit) (*Πετρογρ.*). Πέτρωμα πυριγενὲς πλουτώνειον, εἶδος γρανίτου συνιστάμενον ἐξ ἀλκαλιούχων ἀστρίων, χαλαζίου, ὀλιγοκλάστου καὶ βιοτίτου (λεπιδομέλανος). Εἶναι ἡ μᾶλλον ἐξηπλωμένη ποικιλία γρανίτου (βλ. λ.). Γ.Κ.Γ.

γρανιτοειδής (ὁ, ἡ),—**ές** (τό)· ὁ ὅμοιος πρὸς γρανίτην, ὁ ἔχων ὄψιν γρανίτου.

— **γρανιτοειδὲς** *μάρμαρον* (*Πετρογρ.*). Μάρμαρον φέρον κηλῖδας, προερχομένας ἐξ ἐμπεριεκλειομένων ἀπολιθωμένων κοραλλίων καὶ κοκκίων ὀξυπυριτίου καὶ παρουσιάζον ὡς ἐκ τούτου ὄψιν γρανίτου. Χρησιμοποιεῖται ὡς διακοσμητικὸς λίθος εἰς τὴν οἰκοδομικήν. Γ. Κ. Γ.

— **γρανιτοειδὴς** *ἱστὸς πετρωμάτων* (*Πετρογρ.*). Ὁ ἱστὸς τῶν πετρωμάτων, ὁ ὁμοιάζων πρὸς ἱστὸν γρανίτου. Τὰ ὀρυκτολογικὰ συστατικὰ εἰς τὸ τοιοῦτον εἶδος ἱστοῦ εἶναι κρυσταλλικὰ κοκκώδη, ὁμοιομόρφου μεγέθους, χονδρόκοκκα ἢ λεπτόκοκκα. Γ. Κ. Γ.

γρανιτόστρωσις (ἡ)· ἡ διὰ γρανίτου λίθου στρῶσις ὁδῶν, πλατειῶν κ. τ. τ.

γρανιτόστρωτος (ὁ, ἡ),—**ον** (τό)· ὁ διὰ γρανίτου λίθου ἐστρωμένος.

γρανίτσα (ἡ) (*Βοτ.*). Κοινὴ ὀνομασία πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος τοῦ δένδρου *δρῦς ἡ μαλλωτὴ* (Quercus lanuginosa).

Γρανίτσα (*Γεωγρ.*). Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Ἀπεραντίων τῆς ἐπαρχίας Εὐρυτανίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας. Κάτοικοι (1928) 840, ἀσχολούμενοι εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν, καὶ διακρινόμενοι διὰ τὸ σατιρικόν των πνεῦμα. Πατρὶς τοῦ Στεφάνου Γρανίτσα. Δ. Λ.—Δ. Ε. Μ.

— **Γρανίτσα** (*Γεωγρ.*). Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Ἀποδοτίας τῆς ἐπαρχίας Ναυπακτίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανία, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτοικοι (1928) 479. Κεῖται ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν κλιτύων τῆς Βλασινιᾶς, παραφυάδος τῆς ὀροσειρᾶς τῆς Παπαδιᾶς, ἐν μέσῳ δύο ρυακίων, ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ πηγαίων ὑδάτων. Ἔχει δάση ἐκ καστανεῶν καὶ ὀπωροφόρων δένδρων καὶ μικρὰν κτηνοτροφίαν. Μετὰ τῆς Ναυπάκτου συγκοινωνεῖ διὰ βατῆς ὁδοῦ. Δ. Λ.—Δ. Ε. Μ.

— **Γρανίτσα** (*Γεωγρ.*). Χωρίον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Παραμυθίας τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος ἀριθμούσης (1928) 231 κατοίκους, ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν. Χ. Ι. Σ.

— **Γρανίτσα** (*Γεωγρ.*). Παλαιὰ ὀνομασία τοῦ χωρίου Διακόπι (βλ. λ.) τῆς ἐπαρχίας Δωρίδος.

— **Γρανίτσα** (*Γεωγρ.*). Παλαιὰ ὀνομασία τοῦ χωρίου Νυμφασία (βλ. λ.) τῆς ἐπαρχίας Γορτυνίας.

— **Γρανίτσα** (*Γεωγρ.*). Παλαιὰ ὀνομασία τοῦ χωρίου Λοφίσκιον (βλ. λ.) τῆς ἐπαρχίας Λεβαδείας.

Γρανίτσας. Ὄνομα ἁρματολικῆς πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως οἰκογενείας ἐκ Γρανίτσας τῆς Εὐρυτανίας καταγομένης, τῆς ὁποίας πολλὰ μέλη ἔδρασαν εὐδοκίμως κατὰ τὸν Ἀγῶνα: —1) ***Βασίλειος Γρανίτσας.*** Ἀγωνιστής, πολεμήσας ὑπὸ τὸν Καραϊσκάκην εἰς Πετροχώριον καὶ ἀλλαχοῦ.—2) ***Νικόλαος Γρανίτσας.*** Ἀγωνιστὴς ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἀγῶνος, πολεμήσας ὑπὸ τοὺς Καραϊσκάκην, Γρίβαν κλπ. εἰς τὰς μάχας τοῦ Μακρυνόρους, Πέτα, Κομποτίου καὶ ἀλλαχοῦ. Τὸ 1825 προήχθη εἰς χιλίαρχον.

— **Γρανίτσας,** *Στέφανος.* Ἕλλην λογογράφος γεννηθεὶς ἐν Γρανίτσῃ τῷ 1880 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις τῷ 1915. Νεώτατος εἰσῆλθεν εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, διακριθεὶς ὡς χρονογράφος. Τῷ 1911 ἐξελέγη ἀντιπρόσωπος τῆς ἐπαρχίας του ἐν τῇ Β' Ἐθνικῇ Συνελεύσει, ὅπου ἐξέθεσε μετὰ ζέσεως καὶ πειθοῦς τὰς ἐπὶ τῶν πλουτοπαραγωγικῶν ζητημάτων τῆς χώρας γνώμας του. Κατὰ τοὺς πολέμους τοῦ 1912 καὶ 1913 ὑπηρέτησεν ὡς ἔφεδρος ἀνθυπολοχαγός. Συνέγραψε: «Τὰ ἄγρια

Στέφανος Γρανίτσας.

καὶ τὰ ἥμερα τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου», τὰ ὁποῖα, δημοσιευθέντα κατὰ καιροὺς ἐν τῇ ἐφημερίδι «Ἑστία», ἐξεδόθησαν μετὰ τὸν θάνατόν του τῷ 1921. Τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι πολλῆς σπουδαιότητος διὰ τὴν λαογραφικὴν παρ' ἡμῖν ζῳολογίαν. Ἐν αὐτῷ ἐκθέτει μὲ τρόπον φυσικὸν καὶ ἀπέριττον τὰς παρατηρήσεις του ἐπὶ τῶν ἠθῶν καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν ἀγρίων καὶ ἡμέρων ζῴων τῆς Ἑλλάδος, ἰδίως τῆς ἐπαρχίας του. Ἐκ φύσεως πεσσιμιστής, κατέχεται ὑπὸ μεγάλης συμπαθείας πρὸς τὰ ζῷα. Ἐκτὸς τῶν προσωπικῶν παρατηρήσεών του ὁ Γρανίτσας ἐξεμεταλλεύθη καὶ τοὺς θησαυροὺς τῶν λαϊκῶν παραδόσεων εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν πεζογραφημάτων τούτων. Ἐν αὐτοῖς παρομοιάζει συνήθως ἕκαστον ζῷον πρὸς εἶδός τι ἀνθρώπων, π.χ. τὴν ἀρκουδα μὲ τὴν πενθεράν, τὸ τσακάλι μὲ τοὺς «πατέρας τοῦ Ἔθνους» κλπ. Ἐκτὸς τοῦ ἔργου τούτου ἀνεβίβασεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου τῆς Ὁμονοίας τὸν «Μητσέλον», ἠθογραφίαν, ἔγραψε δὲ καὶ ποιήματα, ἐν οἷς κυριαρχεῖ ὁ τόνος τοῦ δημοτικοῦ ᾄσματος, ἐκ τῶν ἀρίστων τοῦ εἴδους. Δ. Ν. Π.

Γρανιτσέϊκα (*Γεωγρ.*). Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Λετρίνων τῆς ἐπαρχίας Ἠλείας τοῦ νομοῦ Ἀχαϊοηλίδος, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτοικοι (1928) 455. Δ. Ε. Μ.

Γρανιτσοπούλα (*Γεωγρ.*). Χωρίον τῆς ἐν Ἠπείρῳ ἐπαρχίας Δωδώνης τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτοικοι (1928) 291, ἀσχολούμενοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν. Χ. Ι. Σ.

γρανιτώδης (ὁ, ἡ),—**ες** (τό)· ὁ ἐκ γρανίτου συνιστάμενος· ‖ ὁ πρὸς γρανίτην ὁμοιάζων ‖ μετ. σταθερός, ἀκατάλυτος: «γρανιτώδη ἐπιχειρήματα».

Γρανιώτης *Ἰωάννης.* Ἀγωνιστὴς γεννηθεὶς ἐν Κυδωνίᾳ τῆς Κρήτης. Ἐπολέμησε καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ ἐτιμήθη μὲ τὸ χαλκοῦν ἀριστεῖον, ἀναγνωρισθεὶς ὑπολοχαγὸς τῆς Φάλαγγος. Γ. Δ. Κ.

Γράννος (Grannus). Κελτικὴ θεότης ταυτιζομένη πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα. Τὸ ὄνομά του ἀπαντᾷ ἐν ἐπιγραφαῖς ἀνευρεθείσαις παρὰ τὸν Δούναβιν ἐν Lauingen καὶ τοῖς περιχώροις αὐτοῦ. Ὁ Γράννος φαίνεται ὅτι ἦτο θεότης τοῦ ἡλίου καὶ ὅτι μετεῖχε καὶ θεραπευτικῶν ἰδιοτήτων (*Δίων Κάσ.* 77, 15). ΙΑΚ. Χ. Δ.

Γρᾶνος (*Ἀρχ. Γεωγρ.*). «Ἀκρωτήριον Κρήτης πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα». Ἐκ τῆς περιγραφῆς ταύτης Σκύλακος τοῦ Καρυανδέως (Περίπλους § 47) προκύπτει ὅτι αὐτὴ ὑπῆρξεν ἡ ἀρχαιοτάτη ὀνομασία τοῦ ἀκρωτηρίου ὅπερ τανῦν *Σαλμώνε* (πλάτ. 35° 11' 55" Β, μήκ. 20° 26' 10" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2536 b: Candia Eastern part καὶ 2774: Grandes bay) ὀνομάζεται καὶ ἀφορίζει ἐκ νότου τὸν κολπίσκον ὅρμον *Γκράντες*, εἰς ὃν πιθανώτατα ἀφῆκε μετὰ παραφθορᾶς καὶ τὸ ὄνομά του. Σ. Ε. Λ.

γρανουγενόλη (ἡ) (Granugenol) (*Φαρμ.*). Κεκαθαρμένον ὀρυκτὸν ἔλαιον συγκείμενον ἐξ ὡρισμένων ὑδρογονανθράκων. Χρησιμεύει πρὸς θεραπείαν πληγῶν κλπ. Κ. Γ. Μ.

γρανουλίτης (ὁ) (Granulit) (*Πετρογρ.*). Πέτρωμα κρυσταλλοσχιστῶδες γνευσιακόν, σαφῶς σχιστοφυές, περιέχον γρανάτην, πολὺ λεπτοκοκκῶδες ἢ σαὶ στιφρόν, ἔχον λευκὸν ἢ ἀνοικτὸν ἐρυθρὸν ἢ κιτρινωπὸν χρῶμα. Ἡ θεμελιώδης μᾶζα τῶν γρανουλιτῶν συνίσταται ἐκ μίγματος ἀλλοτριομόρφων ἀστρίου καὶ χαλαζίου μετ' ἐγκατεσπαρμένων ἀνοικτοερύθρων κοκκίων ἢ κρυστάλλων γρανατῶν. Παρουσιάζονται ἐπίσης ἀπατίτης, ζιρκόνιον καὶ σιδηρομεταλλεύματα ὡς σποραδικὰ συστατικὰ καὶ βιοτίτης, τουρμαλίνης, ρουτίλιον, σιλλιμανίτης, κυανίτης καὶ πράσινοι σπινέλλιοι (ἑρκυνίτης) ὡς πολὺ διαδεδομένα πρόσθετα συστατικά. Γρανουλῖται παρουσιάζονται πολλαχοῦ, ὡς π. χ. εἰς τὴν Σαξωνίαν, εἰς τὸν Μέλανα καὶ Βοημικὸν Δρυμόν, τὰ Βόσγια κλπ. Χρῆσις τῶν γρανουλιτῶν γίνεται πρὸς σκυρόστρωσιν ὁδῶν. Γ. Κ. Γ.

Γραντάκης ἢ *Γράντος.* Ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας Γραντάκιδων, ἡ ὁποία μετὰ πολλῶν ἄλλων βενετικῶν οἰκογενειῶν ἠσπάσθη τὸν Ἰσλαμισμὸν κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κρήτης ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ε. Γ.

γράντζα (ἡ) (*Βοτ.*). Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *θριδὰξ ὁ ἥμερος* (Lactuca sativa). Δ. Ν. Π.

Γραντζιατάτα (*Γεωγρ.*). Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Φισκάρδου τῆς ἐπαρχίας Σάμης τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας. Κάτοικοι (1928) 12.

γραντί (τό) (*Ναυτ.*). Ὅρος τῆς κοινῆς τῶν ναυτικῶν μας γλώσσης σημαίνων τὸ πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἱστίου ραπτόμενον εἰς τὸ περιθώριον αὐτοῦ λῶμα (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

γραντία (ἡ) (Grantia) (*Βοτ.*). Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἰνουλιδῶν*, περιλαμβάνον πόας πο-

Digitized by Google

λυετεῖς, μὲ λεῖον βλαστόν, φύλλα ἐναλλασσόμενα, ἀκέραια, κα ἄνθη κατὰ κεφαλίδας διατεταγμένα. Γνωστὰ ἐλάχιστα εἴδη φυόμενα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀσίας και τῆς Ἀφρικῆς. Δ. Ν. Π.

—*γραντ'α* (ἡ) *[Ζῳολ.]* Γένος σπόγγων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀσβεστοσπόγγων* τῆς οικονενε ας τῶν *ἀσκονιιδῶν*, περιλαμβάνον σπόγγους, ὧν τὰ τοιχώματα διατρυπῶνται ὑπὸ ἁπλῶν σωληνίσκων. Δ. Ν. Π.

γραντολογῶ *[Ναυτ.]*. Ὅρος τῆς κοινῆς τῶν ναυτικῶν μας γλώσσης σημαίνων τὸ ράπτειν λῶμα (βλ. λ. λωματίζω) ἐπὶ τοῦ ἱστίου. Ἡ πρᾶξις *γραντολόγημα*. Σ. Ε. Λ.

Γράξα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία ἑλληνικὴ ἀποικία ἐν Ἀπουλίᾳ γνωστὴ μόνον ἐκ τῶν νομισμάτων της. Ὑποτίθεται, ὅτι ἔκειτο παρὰ τὴν σημερινὴν πόλιν Φαζάνο, ΝΑ τοῦ Βάρι, διότι ἐκεῖ εὑρέθησαν τὰ περισσότερα νομισματα αὐτῆς. —Β.

γραολογία (ἡ)· ὁμιλία γραῶν, γεροντίστικη κουβέντα, φλυαρία, μικρολογία.

Γραὸς *Στῆθος* *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Λόφος τις μεταξὺ Θηβῶν καὶ Τανάγρας, ἀνήκων πιθανῶς εἰς τὴν λοφοσειρὰν τὴν σήμερον καλουμένην *Ψηλόρραχην*. Ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος (Ἑλλ. ε' 4,50), ἔνθα τινὲς ἀναγι ώσκουσι «Γραὸς ἕδος». Ἐπὶ τοῦ λόφου τούτου ἀντετάχθησαν οἱ Θηβαῖοι κατὰ τῆς εἰσβολῆς τοῦ Ἀγησιλάου τῷ 377 π. Χ. —Β.

γραουβάκης (ὁ) (Grauwacke) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα ἰζηματογενές, ἀνῆκον εἰς τὴν ὁμάδα τῶν ψαμμιτῶν, χρώματος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον φαιοῦ, συνιστάμενον ἐκ θραυσμάτων χαλαζίου, ἀστρίων, μαρμαρυγιῶν, πυριτικῶν σχιστολίθων, ἀργιλλικῶν σχιστολίθων, γνευσίων κ. λ. π. Τὰ θραύσματα ταῦτα εἶναι συνδεδεμένα δι' ὀρυκτοῦ συνδετικοῦ ὑλικοῦ, πυριτικοῦ ἢ ἀργιλλοπυριτικοῦ, ἐνίοτε ἀποτελουμένου καὶ ἐξ ἀνθρακικῶν ὀρυκτῶν οὐσιῶν (π. χ. ἀσβεστολιθικῶν). Οἱ γραουβάκαι παρουσιάζουν ἀντοχὴν εἰς θλῖψιν, κυμαινομένην μεταξὺ 1900 καὶ 2600 χιλιογράμμων κατὰ τετραγωνικὸν ἑκατοστόμετρον. Ἀποσαθρούμενοι δίδουν ἀμμοαργιλλῶδες ἢ πηλῶδες ἔδαφος, τὸ ὁποῖον περιέχει ἄφθονα λιθάρια καὶ γωνιώδη λείψανα τοῦ μητρικοῦ πετρώματος. Γραουβάκαι παρουσιάζονται πολλαχοῦ τῆς γῆς, ὡς καὶ ἐν Ἑλλάδι (ὡς π. χ. εἰς τὴν Στενὴν τῆς Εὐβοίας τοῦ παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος, εἰς τὴν Χίον ἀπὸ τὴν κοιλάδα τοῦ Κεράμου ἕως τὸ ἀκρωτήριον Μελανιὸς καὶ ἀλλαχοῦ). Γ. Κ. Γ.

Γραουΐσκοι *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἐτρουρίας, ἐπὶ τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους, μεταξὺ Κωσῶν καὶ Ὠστίας, ἀποτελέσασα μετ' ἄλλων πολιχνίων παρ' αὐτήν, «ὡς ἱστόρηται, βασίλειον Μάλεω τοῦ Πελασγοῦ, ὃν φασι δυναστεύσαντα ἐν τοῖς τόποις μετὰ τῶν συνοίκων Πελασγῶν ἀπελθεῖν ἐνθένδε εἰς Ἀθήνας» (*Στρ.* Didot 188, 7). Εἶχεν «Εἰλειθυίας ἱερόν, Πελασγῶν ἵδρυμα, πλούσιόν ποτε γενόμενον· ἐσύλησε δὲ αὐτὸ Διονύσιος ὁ τῶν Σικελιωτῶν τύραννος, κατὰ τὸν πλοῦν τὸν ἐπὶ Κύρνον». Προφανῶς ἡ ὀνομασία αὕτη ὑπὸ τοῦ Στράβωνος εἶναι ἐξελληνισμὸς τῆς λατινικῆ Graviscæ (Γραουΐσκαι κατὰ Πτολεμαῖον Γ,α,4) ὑφ' ἥν, ὡς λιμὴν τῆς Tarquinii, πρὸς ἣν συνεδέετο διὰ τῆς via Aurelia, ἀπῳκίσθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων τῷ 181 π. Χ., διὰ νὰ ἐγκαταλειφθῇ βραδύτερον ἐξ αἰτίας τοῦ νοσηροτάτου κλίματός της. Εἶναι ὁ σύγχρονος ὅρμος *Πόρτο Κλεμεντίνο* (Port Clementino), ὁ εἰς 7 1/2 μ. ΝΑ τοῦ ἀκρωτηρίου Punta Morelle (πλάτ. 42°18' Β, μῆκ. 11°36' Ἀν., χαρτ. ἀγγλ. 158: Cape Cavallo to Civita Vecchia), ἔχων ὀλίγας οἰκίας ἐν τῷ μυχῷ του καὶ πελώριον κτίριον φυλακῶν, εὐαναγνώριστον μακρόθεν εἰς τοὺς παραπλέοντας. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

γράπτερος (ὁ) (Grapterus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων τῆς οἰκογενείας τῶν *γρυλλιδῶν*, διακρινομένων ἐκ τοῦ κυλινδρικοῦ σώματος, τῆς σφαιρικῆς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον κεφαλῆς, τῶν μακροτάτων κεραιῶν καὶ τῶν μικρῶν ἐλύτρων των. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη, ὧν 3—4 ἀπαντῶσιν ἐν Εὐρώπῃ. Δ. Ν. Π.

γραπτόδερος (ὁ) (Graptoderus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροισματος τῶν *φυτοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *χρυσομελιδῶν*. Μεταξὺ τῶν πολυπληθῶν εἰδῶν ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος γνωστότερον εἶναι ὁ *γραπτόδερος ὁ ἐλαιόχρους* (Graptoderus oleraceus), ἔχων κεφαλοθώρακα διακρινομενον τελείως τοῦ σώματος, ὅπερ εἶναι τετράγωνον κατὰ τὸ ἀνώτερον αὐτοῦ τμῆμα καὶ ἀπεστρογγυλωμένον κατὰ τὸ κατώτατον. Κεραῖαι μακραί, λεπταὶ καὶ ἀπολήγουσαι εἰς ροπαλοειδῆ ἀπόφυσιν. Πρῶτον ζεῦγος ποδῶν βραχύτατον καὶ χρῶμα μελανοχαλκο ν. Ἀπαντᾷ εἰς ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν Εὐρώπην καὶ ἐνδιαιτᾶται ἐπὶ διαφόρων φυτῶν, εἰς τὰ ὁποῖα καὶ ἐπιφέρει μεγάλας καταστροφάς κατατρώγων τοὺς νεαροὺς αὐτῶν βλαστοὺς καὶ τὰ φύλλα. Δ. Ν. Π.

γραπτόλιθοι (οἱ) (Graptolithen) *[Παλαιοζ.]*. Ὁμοταξία ἐκλειψάντων ἀπολιθωμένων ζῴων, ἀνήκουσα εἰς τὴν συνομοταξίαν τῶν *κοιλεντερωτῶν*. Οἱ γραπτόλιθοι παρουσιάζονται ἐντὸς στρωμάτων ἀπὸ τῆς ἀνωτέρας καμβρίου μέχρι τῆς κατωτέρας λιθανθρακοφόρου ὑποπεριόδου τοῦ παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος. Ἀρχικῶς ἐξελήφθησαν ὡς ἀπολιθωμένα φυτά, μετὰ ταῦτα δ' ὡς κοράλλια, πρωτόζῳα, κεφαλόποδα ἢ βρυόζῳα, ἕως ὅτου πρῶτος ὁ Portlock τῷ 1843 κατέδειξε τὴν ὁμοιότητα αὐτῶν πρὸς τὰ κοιλεντερωτὰ καμπανουλάρια (λεπτομεδοῦσαι). Τὴν ἄποψιν ταύτην ὑπεστήριξαν κατόπιν διὰ λεπτομερεστέρων ἐρευνῶν καὶ πολλοὶ ἄλλοι (Hall, Nicholson, Allman, Hopkinson, Lapworth, κλπ.), ἐνῷ τελευταίως πάλιν ὁ Schepotieff ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῶν σχέσεων μεταξὺ γραπτολίθων τινῶν (μονογραπτιδῶν) πρὸς τὰ πτεροβράγχια ραβδόπλευρα, μιᾶς τάξεως δηλαδὴ ζώσης καὶ σήμερον τῶν *βρυοζῴων*. Οἱ γραπτόλιθοι ἔζων κατ' ἀποικίας. Ἑκάστη τούτων, καλουμένη *ραβδόσωμα* (ἢ ὑδρόσωμα ἢ ὑδρόραβδος), ἀποτελεῖται ἀπὸ κύτταρα, ἔχοντα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γραμμοειδῆ, σπανιώτερον φυλλώδη μορφήν. Τὰ κύτταρα ταῦτα εἶναι ἢ ἁπλᾶ ἢ διακεκλαδισμένα, εὐθέα ἢ κεκαμμένα, ἐν εἴδει δικτυώματος διακεκλαδισμένα ἢ σπειροειδῶς περιειλιγμένα. Τὰ κύτταρα ἐπίσης ἢ εἶναι τεταγμένα περὶ τὸν κορμίσκον ὁμοειδῶς καὶ ἐν στενῇ πρὸς ἄλληλα ἐπαφῇ εἰς μίαν ἢ πλείονας σειράς, ὀδοντοειδῶς προεξέχοντα (γραπτολοειδῆ) ἢ εἶναι διαφοροτρόπως τεταγμένα (τριμόρφως) καὶ παρουσιάζονται ὑπὸ μορφὴν δεσμῶν (δενδροειδῆ). Τὸ ραβδόσωμα ἄρχεται μὲ ἓν κωνοειδὲς ἐμβρυακὸν κύτταρον, τὴν *κυψέλην* (sicula), ἐκ τῆς ὁποίας προέρχεται ὅλη ἡ ἀποικία τῶν πολυπόδων. Ἡ κυψέλη κατὰ κανόνα ἐπιμηκύνεται μὲ τὸ τοίχωμά της πρὸς ἕνα μακρόν, νηματοειδῆ, ὑψηλὸν σωλῆνα (τὸ *νῆμα* ἢ *ὑδροκαυλόν*), τῇ βοηθείᾳ τοῦ ὁποίου αὕτη ἠδύνατο νὰ στερεώνεται ἐπὶ ἑνὸς δίσκου προσκολλητικοῦ. Ἐκτὸς τούτου εἰς πολλοὺς γραπτολίθους (*ἀξονοφόρους* καλουμένους) ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξέρχεται ἐκ τῆς κυψέλης στερεός τις ραβδοειδὴς ἄξων, ἡ *ράβδος*, ἡ ὁποία τότε φαίνεται ὅτι εὑρίσκετο ἐντὸς τοῦ κοίλου νήματος. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἀξονοφόρους γραπτολίθους ὑπῆρχον καὶ οἱ στερούμενοι ράβδου, καλούμενοι *ἀξονολιπεῖς* (Axonolipa). Ἐπὶ τοῦ ἐμβρυακοῦ κυττάρου, τῆς κυψέλης, ἐπέκειντο κατόπιν τὰ ἄλλα *κύτταρα*, ἢ *θῆκαι* (ἢ ὑδροθῆκαι). Εἰς τὰ *δενδροειδῆ* ἐπὶ τῆς πρώτης θήκης, τῆς ἐπὶ τῆς κυψέλης εὑρισκομένης, ἀκολουθοῦν τρία περαιτέρω, ἰσχυρῶς ἀπ' ἀλλήλων ἀποκλίνοντα κύτταρα, τὰ ὁποῖα διὰ σχηματισμοῦ βραχέων κλαδίσκων παράγουν νέα κύτταρα, βαθμηδὸν πολλαπλῶς διακλαδιζόμενα δι' ἀποβλαστήσεως. Τὰ διάφορα κύτταρα ἵσταντο κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον λοξῶς πρὸς τὸν ἐπιμήκη ἄξονα καὶ εἶχον γενικῶς τὴν μορφὴν ἐπιμήκως κυλινδρικοῦ, τετραπλεύρου ἢ κωνικοῦ σάκκου. Συχνὰ ἐφάπτονται ἀλλήλων μὲ τὰς ἀνωτέρας καὶ κατωτέρας ἐπιφανείας των, ἐνίοτε ὅμως ἐκπροβάλλουν καὶ μεμονωμένως. Ἕκαστον κύτταρον εἶχεν ἓν ἄνοιγμα, τὸ *στόμα*, τοῦ ὁποίου ἡ μορφὴ καὶ τὸ μέγεθος ποικίλλουν εἰς τὰ διάφορα γένη καὶ εἴδη. Τὸ στόμα εἶναι στρογγύλον ἢ τετράπλευρον. Οὐχὶ σπανίως προέβαλλον εἰς τὸ κατώτερον χεῖλος τῶν στομάτων τῶν κυττάρων μία ἢ δύο ἄκανθαι.

Τὰ τοιχώματα τῶν ραβδοσωμάτων ἦσαν κατεσκευασμένα ἐξ ἑνὸς ἱστοῦ ἀρχικῶς χιτινώδους, λείου ἢ λεπτῶς ταινιώδους και εὐκάμπτου, ὀνομαζομένου *περίδερμα* ἢ *περισάρκιον*. Τοῦτο ἦτο κατεσκευασμένον ἐκ διαφόρων στρωμάτων, ἐνῷ εἰς τοὺς *ρετιολιτίδας* γραπτολίθους εἶχεν ἀντικατασταθῇ διὰ πλέγματος χιτινωδῶν νημάτων. Ἡ χιτίνη ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διετηρήθη ὡς λεπτὸν πισσασφαλτοῦχον ἀνθρακοῦχον ὑμένιον, συχνὰ ἐμπεποτισμένον μὲ σιδηροπυρίτην. Οὐχὶ σπανίως ἐπίσης ἔχει μεταβληθῆ εἰς πρασινωπόλευκον, μεταξοειδῶς λάμπουσαν πυριτικὴν οὐσίαν, τὸν *γυμβελίτην*. Οἱ γραπτόλιθοι εὑρίσκονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ μεγάλα πλήθη, τελείως πεπιεσμένοι πλακοειδῶς καὶ κακῶς διατετηρημένοι ἐπὶ τῶν στρωσιγενῶν ἐπιφανειῶν σκοτεινοχρώμων ἀργιλλικῶν σχιστολίθων. Σπανιώτερον εὑρίσκονται ἐντὸς ἀσβεστολίθων, οἱ ὁποῖοι ἐπλήρωσαν τὰς ἐσωτερικὰς κοιλότητας καὶ οὕτω πως τότε παρέμεινεν ἀναλλοίωτος ἡ ἀρχικὴ μορφὴ τοῦ ραβδοσώματος. Εἰς τινας γραπτολίθους (διπλογραπτίδας, κλιμακογραπτίδας), κατὰ τὸν Rüdemann, παρουσιάζεται καὶ σχηματισμὸς μεγάλων ἀποικιῶν, τὰς ὁποίας ἐκάλεσαν *συνραβδοσώματα*. Εἰς αὐτὰς τὰ νήματα πολλῶν ραβδοσωμάτων ἡνώθησαν εἰς ἓν σχοινίον καὶ δι' αὐτοῦ εἰς ἕνα κεντρικὸν δίσκον. Οὗτος πάλιν περιβάλλεται ὑπὸ στεφάνου καψοειδῶν φυσαλιδίων (*γωναγγείων*), τὰ ὁποῖα παράγουν μικρὰς ἐγχειριοειδεῖς κυψέλας. Ὑπεράνω τῶν ζωναγγείων καὶ τοῦ κεντρικοῦ δίσκου εὑρίσκετο μεγάλη *νηκτικὴ κύστις*, ἡ ὁποία ἔφερε τὴν οὕτω διαμεμορφωμένην ἀστεροειδῆ μεγάλην ἀποικίαν, τὴν ὁποίαν ὁ Rüdemann παραβάλλει πρὸς τὰ σιφωνοφόρα κοιλεντερωτὰ ζῷα. Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν εὑρημάτων τούτων συνάγεται, ὅτι γραπτολιθοί τινες (π. χ. ὁ *διπλόγραπτος* καὶ ἴσως *μονόγραπτοί* τινες), ἐκτὸς τοῦ δι' ἀποβλαστήσεως τρόπου πολλαπλασιασμοῦ των, κατεῖχον καὶ τὸν διὰ γενῶν πολλαπλασιασμόν. Εἴς τινα ἐπίσης μεμονωμένα ραβδοσώματα εὑρέθησαν καὶ πτερυγιοειδῆ ἐξαρτήματα, τὰ ὁποῖα φαίνονται ὅτι ἦσαν νηκτικαὶ κύστεις.

Οἱ γραπτόλιθοι ἔζησαν ἐν ἀφθονίᾳ ἀσυνήθει ἀπὸ τῆς ἀνωτέρας καμβρίου μέχρι τῆς μέσης δεβονίου ὑποπεριόδου τοῦ παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος. Ἀποτελοῦν χαρακτηριστικώτατα ἀπολιθώματα ἐντὸς τῶν καλουμένων *γραπτολιθικῶν σχιστολίθων*. Κατέστησαν ἀραιότεροι κατὰ τὴν ἀνωτέραν δεβόνιον καὶ τὴν κατωτέραν λιθανθρακοφόρον ὑποπερίοδον τοῦ αὐτοῦ αἰῶνος, μεθ' ὃ ἐξέλιπον τελείως. Ἦσαν ζῷα θαλάσσια καὶ ἔζων κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐν μέρει πλαγκτονικῶς, ἐν μέρει ὅμως ἦτο εἰς αὐτὰ δυνατὴ ἡ διὰ τοῦ δίσκου προσκολλήσεως στερέωσίς των ἐπί τινος ὑποθέματος ἢ ἡ διὰ τοῦ *νήματός* των ἐξάρτησίς των ἐκ φυκῶν. Εὑρίσκονται κατὰ μάζας ἀπολιθωμένοι ἐντὸς τῶν ἀνωσιλουρίων πυριτικῶν καὶ στυπτηριακῶν σχιστολίθων (γραπτολιθικῶν σχιστολίθων) τῶν ὀρέων τοῦ Φίχτελ, τῆς Θουριγγίας, Σαξωνίας καὶ Βοημίας. Περαιτέρω εὑρέθησαν εἰς τὸ Χάρτζ, Πολωνίαν, Σιλεσίαν, Βαλτικὰς περιοχάς, Οὐράλια, Σουηδίαν καὶ Νορβηγίαν, Ἀγγλίαν, Ἰρλανδίαν, Γαλλίαν (Νορμανδίαν καὶ Βρεττάνην), Ἱσπανίαν κλπ. Ἐν ἐξαιρετικῇ καταστάσει διατηρήσεως εὑρέθησαν ἐν Καναδᾷ, Ἡνωμέναις Πολιτείαις, Νοτίῳ Ἀμερικῇ (Βολιβίᾳ) καὶ νοτιοανατολικῇ Αὐστραλίᾳ. Ἐπίσης καὶ δευτερογενῆ κοιτάσματα εὑρέθησαν εἰς τὰ προσχώματα τοῦ βορειογερμανικοῦ βαθυπέδου. Οἱ γραπτόλιθοι ὑποδιαιροῦνται εἰς δύο ὁμάδας: τὰ *δενδροειδῆ* dendroidea Nicholson) ἢ *κλαδοφόρα* (cladophora Hopk.) καὶ τὰ *γραπτολοειδῆ* (graptoloidea Lapworth) ἢ *ραβδοφόρα* (rhabdophora Allmann). Ἡ δευτέρα ὁμὰς ὑποδιαιρεῖται εἰς δύο ὑποτάξεις: τοὺς *ἀξονολιπεῖς* (axonolipa Frech-Rüdemann) καὶ τοὺς *ἀξονοφόρους* (axonophora Frech). Γ. Κ. Γ.

γραπτόλιθος (ὁ) (Graptolithus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *στρεπτικιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει πλεῖστα εἴδη διακρινόμενα ἐκ τῆς χαρακτηριστικῆς κηλῖδος, ἣν φέρουσιν ἐπὶ τῆς ὑπὸ τῶν προσθίων πτερύγων σχηματιζομένης γωνίας. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ὁ *γραπτόλιθος ὁ τοῦ πίσου* (Graptolithus pisus), ὅστις ἐνδιαιτᾶται ἐπὶ τῶν καρπῶν τοῦ φυτοῦ τούτου. Δ. Ν. Π.

γραπτός, *—ή*, *—όν*· ὁ γεγραμμένος, ὁ διὰ τῆς γραφῆς δηλούμενος, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν προφορικὸν ἢ τὸν ἐκ παραδόσεως, ὁ ἔγγραφος: «γραπτὸς λόγος, —διαγωνισμός», «γραπτοὶ νόμοι», οἱ κείμενοι, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἀγράφους, τοὺς ἠθικοὺς νόμους· ‖ ὁ ἐγγεγραμμένος, ὁ ἐγκεχαραγμένος: «γραπτὴ ὑάκινθος»· ‖ ζωγραφιστός: «γραπτὴ εἰκών»· ‖ τὸ οὐδ. *γραφτὸ* ὡς οὐσιαστ. τὸ πεπρωμένον, τὸ μοιραῖον: «ἔτσι μοῦ ἤτανε γραφτό» ἀναπόφευκτον, ἐπὶ δυστυχημάτων τῶν ὁποίων λογικὴ ἐξήγησις δὲν ὑπάρχει· «ἤτανε γραφτό του νὰ σκοτωθῇ 'ς τὸν πόλεμο».

γραπώνω· ἁρπάζω, συλλαμβάνω, λέγεται ἐπὶ τὸ χυδαιότερον καὶ παραστατικώτερον· (ἀπὸ τῆς ἰταλ. λ. grappo=ἁρπάγη).

Γραρένζα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Παραλλαγὴ ἐν τῷ «Χρονικῷ τοῦ Μορέως» (στ. 5843) τοῦ ὀνόματος τῆς ἀχαϊκῆς πόλεως **Γλαρέντζα** (βλ. λ.). Π. Ν. Π.

Γρᾶς *[Μυθολ.]*. Αἰολεὺς ἥρως. Ἐλέγετο υἱὸς τοῦ Ἐχέλα τοῦ υἱοῦ τοῦ Πενθίλου καὶ ἐγγόνου τοῦ Ὀρέστου, ἢ υἱὸς τοῦ Πενθίλου καὶ ἔγγονος τοῦ Ὀρέστου. Κατὰ τὸν Στράβωνα (C. 582) ἦτο ὁ νεώτατος υἱὸς τοῦ Ἀρχελάου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Πενθίλου. Περὶ τοῦ Γρᾶ ἐλέγετο ὑπὸ τῶν ἐγκατασταθέντων εἰς τὴν βορειοδυτικὴν χερσόνησον τῆς Μ. Ἀσίας Αἰολέων ὅτι ἐπεξέτεινε τὰ ὅρια τῆς περὶ τὸ Δασκύλιον (βραδύτερον γνωστῆς ὡς χώρας Κυζικηνῆς) κατακτηθείσης ὑπὸ τοῦ πατρός του (Ἀρχελάου), ὅστις καὶ πρῶτος διεπέρασε μετὰ Αἰολέων ἐκ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Ἀσίαν, χώρας μέχρι τοῦ Γρανικοῦ ποταμοῦ. ΚΑΨ.

Γράσδανη καὶ ***Γράσδιανη*** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Παραμυθίας τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος ἀριθμούσης (1928) 162 κατοίκους, ἀποζῶντας ἐκ τῆς γεωργίας καὶ κτηνοτροφίας. Κεῖται ἐπὶ τῶν ὀρέων τοῦ Σουλίου καὶ εἶναι ἀγονώτατον. Χ. Ι. Σ.

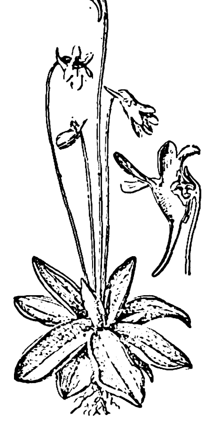

Γρασέττη ἡ ἄλπειος.

γρασέττη (ἡ) (Grasetta) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *κνιδοσιδῶν*. Αἱ γρασέτται εἶναι πόαι πολυετεῖς, μὲ φύλλα ῥιζικά, σαρκώδη κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, κλάδους λεπτοὺς καὶ ὑψηλοὺς καὶ ἄνθη κωδωνοειδῆ, με-

Digitized by Google

μονωμένα καὶ κατὰ τὸ ἀνώτατον μέρος τῶν κλαδίσκων ἀναφαινόμενα. Τὸ γένος περιλαμβάνει περὶ τὰ 12 εἴδη, ἅτινα φύονται εἰς κροκαλογενῆ ἐδάφη τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Βορείου Ἀμερικῆς. Γνωστότερα εἴδη εἶναι· γρασσέττα ἡ ἄλπειος (Grasetta alpina) καὶ γρασσέττα ἡ δασυανθὴς (Grasetta hirtiflora). Ἀμφότερα ἰθαγενῆ τῆς Εὐρώπης. Δ. Ν. Π.

γρασίδι (τὸ) *[Βοτ.]*· βλ. γράστις.

γρασιλαρία (ἡ) (Gracilaria) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *γρασιλαριιδῶν*. Τὸ γένος τοῦτο περιλαμβάνει ἔντομα μὲ σῶμα λεπτὸν καὶ ἐπίμηκες, πολυαρθρωτόν, κεραίας λεπτοτάτας καὶ λίαν ἐπιμήκεις καὶ πτέρυγας μακρὰς καὶ ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένας. Ὁ χρωματισμός των εἶναι ποικίλος ἀπὸ τοῦ πορφυροῦ μέχρι τοῦ φαιώδους. Τὸ γένος περιλαμβάνει τεσσαράκοντα περίπου εἴδη, ὧν τὰ πλεῖστα ἀπαντῶσιν ἐν Εὐρώπῃ. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γρασιλαρία ἡ εὐειδὴς* (Gracilaria speciosa), τῆς ὁποίας αἱ κάμπαι κατατρώγουσι τὰ φύλλα τῶν δένδρων καὶ τῶν θάμνων. Δ. Ν. Π.

Γρασιλαρία ἡ εὐειδής.

γρασιλαριίδαι (οἱ) (Gracilariidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια ἐντόμων λεπιδοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μικρολεπιδοπτέρων*, περιλαμβάνουσα πλεῖστα γένη, ὧν κυριώτερα: *γρασιλαρία, κορίσκιον* καὶ *ὄρνιξ*. Δ. Ν. Π.

γρασιλία (ἡ) Gracilia) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μακροκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κεραμβυκιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἔντομα εὐμεγέθη μὲ σῶμα εὔρωστον κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, ἐπίμηκες, πεπιεσμένον ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω, μὲ μακροτάτας πολυαρθρωτὰς κεραίας πρὸς τὰ πλάγια τοῦ σώματος διευθυνομένας, βραχὺ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πρῶτον ζεῦγος ποδῶν καὶ ἐπιμήκη τὰ ὑπόλοιπα δύο ζεύγη. Γνωστὸν ἓν μόνον εἶδος, *γρασιλία ἡ πυγμαία* (Gracilia pygmaea), ἥτις ἀπαντᾷ ἐν Εὐρώπῃ καὶ διακρίνεται ἐκ τοῦ πυκνῶς ὑπὸ μικρῶν τεφροχρόων τριχῶν κεκαλυμμένου σώματός της. Συνήθως ἀπαντᾷ καὶ ἐντὸς τῶν οἰκιῶν. Δ. Ν. Π.

Γρασιλία ἡ πυγμαία.

γράσος (τό)· ἡ δυσοσμία τοῦ τράγου, κοιν. *τραγύλα*.

Γράσση *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Κώμη νοτίως τῆς Καρχηδόνος, ἀπέχουσα ταύτης 350 σταδίους (περὶ τὰ 65 χιλιόμετρα). Ἐν αὐτῇ ὑπῆρχον τὰ παλάτια τῶν ἡγεμόνων τῶν Βανδάλων, κείμενα ἐν μέσῳ ἀπεράντων κήπων ὀπωροφόρων δένδρων, διαρρεομένων ὑπὸ ἀφθόνων ὑδάτων. Ὁ Βελισσάριος μετὰ τὴν εἰς Καπούτβαντα ἀπόβασιν αὐτοῦ (534) βαδίζων κατὰ τῆς Καρχηδόνος ἐστάθμευσε μετὰ τοῦ στρατοῦ του ἐν Γράσσῃ, πρὸ τῆς ὁποίας ἐγένοντο αἱ πρῶται συγκρούσεις μετὰ τῶν ἀποσπασμάτων ἀναγνωρίσεως τοῦ Γελιμέρου (βλ. λ. Βελισσάριος καὶ Γελίμερος). Ν. ΚΑΛΟΜΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Γράσσος, *Ἰωάννης*. Βυζαντινὸς ποιητὴς καὶ αὐτοκρατορικὸς νοτάριος, θεωρούμενος (Κρουμβάχερ) ὡς μαθητὴς τοῦ ἡγουμένου Νεκταρίου καὶ μετ' αὐτοῦ κατατασσόμενος εἰς τὴν χορείαν τῶν Ἰταλιωτῶν Ἑλλήνων ποιητῶν τοῦ μεσαίωνος. Ἐν τῷ Λαυρεντιανῷ κώδικι (5,10) σῴζονται τοῦ Γράσσου ἐπιγράμματα εἰς ἅγιον Εὐστάθιον καὶ ἅγιον Ἀντώνιον, «στίχοι πεπλασμένοι» καὶ ἀξιοπερίεργος ἠθοποιία εἰς ἰάμβους, ἐν ᾗ πραγματεύεται οὗτος τὸ θέμα: ποία θὰ ἦτο ἡ ἐντύπωσις τῆς Ἑκάβης ἐὰν πρὸ αὐτῆς ἔβλεπε καταστρεφομένην τὴν Τροίαν.

γρασσουλίδαι (οἱ) (Grassulidae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαξιφραγιδῶν*. Τὰ φυτὰ τῆς οἰκογενείας ταύτης εἶναι πόαι ἢ θάμνοι μὲ φύλλα παχέα, ἄσχιστα, σπειροειδῶς διατεταγμένα, ἄνθη ἀρρενοθήλεα, ὑπόγυνα ἢ περίγυνα, μὲ διπλῆν σειρὰν στημόνων καὶ καρπὸν κάψαν περικλείουσαν πολυάριθμα σπέρματα. Ἀπαντῶσι πανταχοῦ τῆς γῆς καὶ φύονται ἐπὶ βράχων, στεγῶν κτλ. Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει πλεῖστα εἴδη, ὧν γνωστότερα: *βρυόφυλλον* (Bryophyllum), *ἐσχεβερία* (Escheveria), *κρασσούλη* (Crassula) καὶ *κοτυληδὼν* (Cotyledon). Δ. Ν. Π.

Γρᾶς-Σωρὸς *(Τσῆ Γραῖς ὁ Σωρὸς)* *[Γεωγρ.]*. Μία ἐκ τῶν ὑψηλοτέρων κορυφῶν τῶν Λευκῶν Ὀρέων Σφακίων Κρήτης (ὑψ. 2375 μ.) πρὸς τὴν ἐπαρχίαν Ἀποκορώνου. Ἄγνωστον πῶς ἐδόθη τὸ ὄνομα. Ἀλλ' ἐν Κρήτῃ ὑπάρχουσιν ὅμοιαι τοπωνυμίαι τσῆ Γραῖς ὁ Δέτης, τσῆ Γραῖς ὁ Πόρος, Γρᾶ Κερά, Γρᾶ Συκέα, κα. ἄλλαι. Ἀκριβῶς δ' ἡ αὐτὴ ὀνομασία ἐν Μονεμβασίᾳ. Τὸ δὲ *Σωρὸς* συνήθης ἐπίσης τοπωνυμία. Ἡ κορυφὴ αὕτη εἶναι πάντοτε σχεδὸν χιονοσκέπαστος (*Πιθαρᾶ*, Τῆς Γραῖς ὁ Σωρὸς 1908 ἐν Χανίοις. Κρητ. Ἀστὴρ Λελεδάκη, β' 334). Ε. Γ.

Γράστιλλος ὁ) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μακεδονίας παρὰ Στεφ. Βυζαντίῳ. —Β.

γράστις (ἡ) (κοιν. *γρασίδι*) *[Βοτ.]*. Καλεῖται οὕτω (γαλ. gazon, pelouse) τὸ πρὸ τῆς ὡριμάνσεως τοῦ στάχυος χλωρὸν χόρτον πολλῶν ἀγρωστιδῶν, χρησιμοποιούμενον ὡς βοσκὴ τῶν ζῴων. Συνήθως σπείρεται (Σεπτέμβριον-Ὀκτώβριον) ἡ κριθή, ἥτις οὕτω πρωΐμως ἀναπτυσσομένη χρησιμοποιεῖται κατὰ τὴν ἄνοιξιν (Φεβρουάριον-Ἀπρίλιον) ὡς βοσκή. Ἡ γράστις χρησιμοποιεῖται καὶ ὡς πράσινος καλλωπιστικὸς τάπης εἰς τοὺς ἀνθοκήπους. Σ. Λ. Π.

Γραστωνία καὶ *Γραιστωνία* ἢ *Γρηστωνία* *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία χώρα τῆς Βορείου Μακεδονίας. Ἐνταῦθα κατά τινα παράδοσιν αἱ συκαῖ, αἱ ἄμπελοι καὶ αἱ σταφυλαὶ ἐκαρποφόρησαν κατὰ τὰ μέσα τῆς ἀνοίξεως ἐπὶ Φιλίππου, πατρὸς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, καὶ τὸ γεγονὸς ἐθεωρήθη ὡς ἀγαθὸς οἰωνὸς διὰ τὸν βασιλέα. —Β.

γρατελουπία (ἡ) (Grateloupia) *[Βοτ.]*. Γένος φυκῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γρατελουπιδῶν*. Τὰ φύκη τοῦ γένους τούτου ἔχουσι ζωηρῶς ἐρυθρὸν χρωματισμόν, θαλλὸν μᾶλλον πεπλατυσμένον καὶ πολυκλαδωτόν. Γνωστὰ περὶ τὰ 20 εἴδη, ἰθαγενῆ τῶν θερμῶν θαλασσῶν. Δ. Ν. Π.

γρατελουπίδαι (οἱ) (Grateloupidae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυκῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἐρυθροφυκῶν*, περιλαμβάνουσα ἀρκετὰ γένη ἀπαντῶντα εἰς τὰς θαλάσσας τῶν θερμῶν χωρῶν. Γνωστότερον εἶδος εἶναι γρατελουπία (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

Γρατζιανὰ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Παλαιὰ κωμόπολις τῆς Θρᾴκης ἐπὶ τῆς Ἐγνατίας ὁδοῦ παρὰ τὴν Μοσυνόπολιν. Πολλοί, βασιζόμενοι ἐπὶ σῳζομένων παρὰ τὸ σημερινὸν Γριτζὸν-Ἀσλὰν ἐρειπίων καὶ ἐπὶ τῆς συγγενείας τῶν ὀνομάτων Γρατζιανὰ καὶ Γριτζὰν-Ἀσλάν, ταυτίζουν τὰς δύο αὐτὰς κωμοπόλεις.

Γρατζιατᾶτα *[Γεωγρ.]*. Μικροσυνοικισμὸς τῆς κοινότητος Φισκάρδου τῆς ἐπαρχίας Σάμης τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας. Κάτοικοι (1928) 12.

Γρατηνὴ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Γρατινή.

Γρατιανόπολις *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαῖον ὄνομα τῆς πόλεως Γρενόβλης (βλ. λ.).

Γρατιανός, *Φλάβιος*. Αὐτοκράτωρ τοῦ Δυτικοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους, υἱὸς Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ Α', γεννηθεὶς ἐν Σιρμίῳ τῆς Παννονίας τῷ 359 μ.Χ. καὶ ἀποθανὼν τῷ 383. Ὀκταετὴς ἀνηγορεύθη αὔγουστος, διεμοιράσθη δὲ τῷ 375 τὸ δυτικὸν κράτος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ Β'. Μετὰ διαφόρους ἐπιτυχίας παρὰ τὸν Δούναβιν οἱ στρατηγοὶ αὐτοῦ Μελλοβάνδης καὶ Ναννιανὸς ἤραντο μεγάλην νίκην κατὰ τῶν Ἀλαμανῶν παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Νείλου. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ θείου αὐτοῦ Οὐάλεντος ἐγένετο αὐτοκράτωρ τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἀνηγόρευσεν αὔγουστον τὸν Θεοδόσιον, ἐμπιστευθεὶς εἰς αὐτὸν τὰς ἐπαρχίας αὐτοῦ, πάντοτε ἀπειλουμένας ὑπὸ τῶν βαρβάρων. Ὁ Γρατιανὸς ἦτο πεπαιδευμένος, εὐσεβής, σεμνὸς καὶ ἐγκρατής, ἀλλά, παρασυρθεὶς ὑπὸ ἀδυναμίας, διέταξε τὴν θανάτωσιν τῶν κυριωτέρων ἀξιωματικῶν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Ἔπειτα ἀφῄρεσεν ἀπὸ τοῦ Καπιτωλίου τὸ ἄγαλμα τῆς Νίκης, τῆς μόνης ἐν αὐτῷ ἀπὸ παλαιοτέρων χρόνων σῳζομένης θεότητος, ἐπειδὴ εἶχεν ἀποβῆ τὸ ἔμβλημα τῆς εἰδωλολατρείας. Πλὴν τούτου ἐδήμευσε τὰς περιουσίας τῶν ναῶν τῶν ἐθνικῶν, ἅμα δὲ διέταξε τὴν ἐξορίαν πάντων τῶν αἱρετικῶν. Ἡ ὑπερβολικὴ αὐτοῦ ἀγάπη πρὸς τὴν θήραν καὶ ἡ ἀποκλειστικὴ προτίμησις πρὸς τοὺς Ἀλανοὺς βαρβάρους τῆς φρουρᾶς αὐτοῦ συνεβάλοντο εἰς τὸ νὰ καταστήσωσιν αὐτὸν ἀντιδημοτικόν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐξελέγη ὁ Μάξιμος αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῶν λεγεώνων τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, ὁ ὁποῖος ἐκινήσας ἐπετέθη κατ' αὐτοῦ. Ἕνεκα τούτου κατέφυγε διωκόμενος εἰς Λυών. Προδοθεὶς ὅμως ὑπὸ τοῦ ἐκεῖ διοικητοῦ κατεσφάγη τῷ 383. ΙΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ

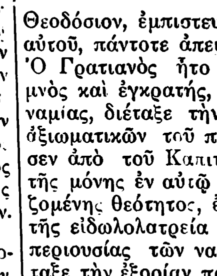

Φλάβιος Γρατιανός.

— **Γρατιανὸς** Gratianus). Σφετεριστὴς τῆς αὐτοκρατορικῆς ἐξουσίας ἐν Ρώμῃ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ε' μ. Χ. αἰῶνος. Ἀνήκων εἰς τὰς τελευταίας στρατιωτικὰς τάξεις κατώρθωσε ν' ἀναγορευθῇ αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῶν λεγεώνων τῆς Μεγάλης Βρεττανίας τῷ 407, ἀλλὰ μετὰ τετράμηνον ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν ἰδίων του στρατιωτῶν. Διάδοχος αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὁ Κωνσταντῖνος. —Β.

— **Γρατιανός**, *Φουνάριος*. Ρωμαῖος στρατηγὸς ἐκ Παννονίας, ἀκμάσας κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ Δ' μ. Χ. αἰῶνος. Μεγάλης ῥώμης, θάρρους καὶ στρατηγικῆς ἱκανότητος, ἔσχε πολλὴν ἐπιβολὴν ἐπὶ τῶν ἀνδρῶν του, ἐχρημάτισε διοικητὴς τῆς Ἀφρικῆς καὶ κατόπιν ἀρχηγὸς τῶν στρατευμάτων τῆς Βρετανίας. Ἀπέθανεν ἐν τῇ γενέτειρᾳ του Κιβάλει καταλιπὼν δύο υἱούς, γενομένους αὐτοκράτορας, τὸν *Οὐαλεντινιανὸν Α'* καὶ *Οὐάλεντα*.

— **Γρατιανὸς** (Gratianus ἢ Graziano), *Φραγκίσκος*. Ἰταλὸς νομομαθὴς ἀκμάσας τὸν ΙΒ' αἰῶνα. Οὗτος ἰδίᾳ εἶναι γνωστὸς ὡς συντάξας καὶ ἀνυψώσας εἰς ἰδιαιτέραν ἐπιστήμην τὸ Κανονικὸν Δίκαιον, κλάδον τῆς Θεολογίας μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Συνέγραψε κατὰ τὸ 1145 σύγγραμμα ἐπονομασθὲν «Γρατιανοὶ νόμοι», ἐν οἷς κυρίως ὑπάρχουν κανόνες καὶ διατάξεις τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου συμπληρωθεῖσαι παρὰ τοῦ ἰδίου. Τοῦ ἔργου τούτου ἐγένετο χρησιμοποίησις ἐν ταῖς μεταξὺ κλήρου καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν σχέσεσι, καίτοι ὁ πάπας δὲν τὸ εἶχεν ἐπικυρώσει.

Γρατινὴ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐν Θρᾴκῃ ἐπαρχίας Κομοτηνῆς τοῦ νομοῦ Ροδόπης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτοικοι (1928) 583. Ἐπὶ τουρκοκρατίας ἐκαλεῖτο *Ἰρτζιὰν Χισσὲρ*. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Ἄνω Δροσινὴ* (κάτ. 251), *Ἀρδεία* (κάτ. 103), *Γιάμπολη* (κάτ. 120), *Δρύμη* (κάτ. 232), *Καλλυντήριον* (κάτ. 101), *Κάτω Δροσινὴ* (κάτ. 114), *Λαμπρὸν* (κάτ. 193), *Ὁμηρικὸν* (κάτ. 148), *Πάτερμα* (κάτ. 105), *Σιδηράδες* (κάτ. 69) καὶ *Στυλάριον* (κάτ. 168). Δ. Ε. Μ.

γρατιόλη (ἡ) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γρομφαδιοειδῶν*.

—**γρατιόλης πόα** *(φαρμακευτικῆς)* *[Φαρμακ.]*. Φυτὸν ποῶδες, κοινὸν εἰς τὴν κεντρικὴν Εὐρώπην, τὴν Σιβηρίαν καὶ Καναδᾶν. Τούτου φέρονται ὡς δρόγη τὰ ἐναέρια ἀνθισμένα μέρη, ἅτινα ἀποξηραινόμενα ἐγκλείουν ρητινικὰς καὶ πεκτινικὰς οὐσίας, γρατιολόνην καὶ γρατιολίνην. Ἡ δρόγη ἀναγράφεται εἰς δόσεις 5—10 μ. πρὸς 200 γρ. ὕδατος, ὑπὸ τὴν μορφὴν ἐγχυμάτων καὶ ἀφεψημάτων, ὡς καθαρτικὸν τοῦ αἵματος, ἐμετικόν, καρδιοτονωτικόν. Κ. Γ. Μ.

γρατιολίνη (ἡ) (Gratiolin) *[Φαρμακογ.]*. Γλυκοζίτης εὑρισκόμενος εἰς τὸ φυτὸν γρατιόλη ἡ φαρμακευτικὴ Gratiolis officinalis). Ταύτης ὁ τύπος ἀρχικῶς εὑρέθη ὡς ἀνταποκρινόμενος πρὸς $C_{20}H_{34}O_7$, κατὰ νεωτέρας ὅμως ἐρεύνας ὁ τύπος της εἶναι $C_{48}H_{70}O_{15}$. Ἡ γρατιολίνη ἀποτελεῖ κόνιν λευκὴν κρυσταλλικήν, ἄοσμον, πικρᾶς γεύσεως, τηκομένη εἰς 236°, ὀλίγον διαλυτὴ εἰς ψυχρὸν ὕδωρ, λίαν δὲ ἐν θερμῷ. Ἡ γρατιολίνη ὑδρολυομένη δίδει γλυκόζην καὶ γρατιογονίνην. Κ.Γ.Μ.

γρατιολόνη (Gratiolone) *[Φαρμακ.]*. Σῶμα τοῦ τύπου ($C_{10}H_{16}$), εὑρισκόμενον εἰς γρατιόλην τὴν φαρμακευτικήν, ἐξ ἧς λαμβάνεται δι' ἐκχυλίσεως δι' αἰθέρος καὶ κατεργασίας δι' ἀλκοόλης τοῦ αἰθερικοῦ ἐκχυλίσματος. Λευκὴ κρυσταλλικὴ κόνις, ἄοσμος καὶ ἄγευστος, ἀδιάλυτος εἰς τὸ ὕδωρ καὶ τὰ ἀλκάλια. Ἡ γρατιολόνη ἀνήκει εἰς τὴν ὁμάδα τῶν μὴ καλῶς καθορισθεισῶν τερπινικῶν ἀλκοολῶν. Κ. Γ. Μ.

Γρατίων *[Μυθολ.]*. Ὄνομα ἑνὸς τῶν Γιγάντων, φονευθέντος ἐν τῇ Γιγαντομαχίᾳ ὑπὸ τῆς Ἀρτέμιδος (*Ἀπολλόδ.* 1, 6, 2). ΙΑΚ. Χ. Δ.

Γρᾶτος Gratus). —1) Εἷς τῶν στρατηγῶν τοῦ Ἡρῴδου, συντελέσας πολὺ εἰς τὴν καταστολὴν τῆς κατὰ τοῦ Ρωμαίου ἐπάρχου Σαβίνου ἐπαναστάσεως ἐν Ἰουδαίᾳ. —2) Ὁ ἀναβιβάσας τὸν Κλαύδιον εἰς τὸν θρόνον τῆς Ρώμης πραιτωριανός.

Γρατσανὰ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Ἀσπροχώριον.

Γράτσιανη *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Φυλλίδος (τέως Ζίχνης) τοῦ νομοῦ Σερρῶν, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτοικοι (1928) 478. Ἤδη καλεῖται *Ἁγιοχώριον*. Δ. Ε. Μ.

Γρατσιᾶτος, *Γεώργιος*. Τακτικὸς καθηγητὴς τῆς κλασσικῆς φιλολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Θεσσαλονίκης. Γεννηθεὶς ἐν Ἀργοστολίῳ τῆς Κεφαλληνίας τῷ 1868, μετὰ τὰς σπουδάς του ἐγένετο διαδοχικῶς γυμνασιάρχης, ἐπιθεωρητὴς τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως καὶ ἐκπαιδευτικὸς σύμβουλος. Συνέγραψε πρωτοτύπους φιλολογικὰς μελέτας, ἐξέδωκε κλασσικοὺς συγγραφεῖς μετὰ σχολίων καὶ μετέφρασε ξένα ἔργα, ἐν οἷς καὶ τὴν «Εἰσαγωγὴν εἰς τὴν σύγχρονον ψυχολογίαν» τοῦ Guido Villa.

γρατσουνίζω καὶ *γκρατσουνίζω*· ἀμύσσω διὰ τῶν ὀνύχων, ἐκδέρω, τραυματίζω ἐπιπολαίως: «μὲ γρατσούνισε ἡ γάτα, — ὁ βάτος», «γρατσουνίστηκα 'ς τὴν τριανταφυλλιά» || ἐκδέρω, ἀποξέω διὰ τῶν ὀνύχων ἢ δι' αἰχμηροῦ ὀργάνου κ.τ.τ.: «γρατσουνίστηκε τὸ τραπέζι, — τὸ παπούτσι κ.τ.τ.».

γρατσούνισμα (τό)· τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *γρατσουνίζω*, ἀμυχή, ξέσχισμα τοῦ δέρματος, τῆς ἐπιφανείας.

Digitized by Google

Γράττιος (Grattius), *Φαλίσκος*. Ρωμαῖος ποιητής, ἀκμάσας κατὰ τὸν Α' μ. Χ αἰῶνα. Ἔγραψε «Κυνηγετικὰ» (Cynegetica). Ἀπόσπασμα τούτων ἐκ 541 ἑξαμέτρων ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Φόλλμερ ἐν «Poetae latini minores» (II τόμ. 1, 1911).

Γραυκένιοι (οἱ) *['Αρχ.]*. Λαὸς παρὰ τὸν Ἴστρον, μνημονευόμενος ὑπὸ Ἀπολλωνίου τοῦ Ροδίου(4,321).

γραῖς (ἡ), γεν. *γραός*· θηλ. τοῦ *γέρων*, ἡλικιωμένη γυναῖκα, γραῖα· || ὁ ἐπίπαγος τοῦ βεβρασμένου γάλακτος, τὸ ἀνθόγαλα, κοιν. *τσίπα, καϊμάκι*.

γραφειακός, —ή, —όν ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸ γραφεῖον: «γραφειακὴ τάξις», «γραφειακὰ ἔξοδα». —Ἐπίρρ. *γραφειακῶς*.

γραφειοειδὴς *ἀπόφυσις ['Ανατομ.]*. Οὕτω καλεῖ ὁ Γαληνὸς (2, 252) τὴν ἐπὶ τοῦ κάτω ἄκρου τῆς ὠλένης προέχουσαν *στυλοειδῆ ἀπόφυσιν*.

Ι. ΠΑΠ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

γραφειοκράτης (ὁ)· ὁ ὀπαδὸς τῆς γραφειοκρατίας, ὁ ἀσπαζόμενος τὴν διὰ πολυτελῶν γραφειακῶν τύπων διεξαγωγὴν τῶν ὑποθέσεων τῶν πολιτῶν· ὁ ἀποτελῶν διὰ τῆς θέσεώς του στήριγμα τῆς γραφειοκρατίας.

γραφειοκρατία (ἡ)· τὸ σύστημα τῆς διεξαγωγῆς τῶν ὑποθέσεων τῶν πολιτῶν διὰ πολυτελῶν γραφειακῶν τύπων διὰ τὴν περιφρούρησιν δῆθεν τῶν συμφερόντων αὐτῶν.

—*[Διοικ. Δίκ.]*· βλ. λ. διοικητικὰ *συστήματα*.

γραφειοκρατικός, —ή, —όν· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν γραφειοκρατίαν: «γραφειογραφικὴ βραδύτης, —νωχέλεια». — Ἐπίρρ. *γραφειοκρατικῶς*.

γραφεῖον (τό)· ὁ τόπος τοῦ γραφέως, τὸ οἴκημα εἰς τὸ ὁποῖον διεξάγεται ἡ γραφικὴ ὑπηρεσία: «τὸ γραφεῖον τοῦ ὑπουργοῦ,—τοῦ προέδρου», «τὰ γραφεῖα τῆς Βουλῆς» κτλ.· || τὸ ἰδιαίτερον οἴκημα ἢ δωμάτιον ἐκείνου, τοῦ ὁποίου ἡ ἐργασία διεξάγεται κατ' ἐξοχὴν γραπτῶς: «δικηγορικὸν γραφεῖον», «μεσιτικὸν—, παραγγελιοδοχικὸν γραφεῖον», «γραφεῖον συμβολαιογράφου —ὑποθηκοφύλακος» «γραφεῖον στρατολογικόν,—ἐπιτελικὸν» κτλ.· || ἡ εἰδικὴ τράπεζα ἐπὶ τῆς ὁποίας γράφομεν «γραφεῖον δρύϊνον,—κοινόν,—πολυτελές».

—*['Αρχ.]* Ἡ λέξις γραφεῖον παρ' ἀρχαίοις εἶχε πολλὰς ἐννοίας, σημαίνουσα: τὸ ὄργανον, δι' οὗ ἔγραφον, ἤτοι τὴν γραφίδα ἢ κάλαμον (ἐξ ὀστοῦ, ἐλέφαντος, μετάλλου ἢ ἁπλοῦ καλάμου), τὴν γλυφίδα ἢ σμίλην τῶν ἀνδριαντοποιῶν ἢ λιθοξόων, τὸν χρωστῆρα τῶν ζωγράφων καὶ τὸν τόπον ἔνθα ἐγίνοντο καταγραφαὶ συμβολαίων. —Β.

—**Γραφεῖον** *τῆς ὥρας, Διεθνὲς*—(Bureau International de l' Heure) *['Αστρον.]*· βλ. *ὥρα*.

γραφεὺς (ὁ)· ὁ γράφων, ὁ ἐπιτετραμμένος τὴν ὑπηρεσίαν τῆς γραφῆς, ἀντιγραφῆ κ. τ. λ. ἀρχῆς τινος. «γραφεὺς συμβολαιογράφου,—δικηγόρου κττ.» || ἡ κατωτάτη βαθμὶς τῆς ὑπαλληλικῆς ἱεραρχίας: «διωρίσθη γραφεὺς» || δημοτ. *γραφιᾶς*· πᾶς δημόσιος ὑπάλληλος ἢ καὶ ἰδιωτικος, καταφρονητικῶς.

γραφὴ (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ γράφειν, ἡ διὰ γραφικῶν συμβόλων παράστασις τῶν διανοημάτων μας: «γραφὴ ἱερογλυφική», «σφηνοειδὴς γραφή» || τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ γράφειν, τὸ γεγραμμένον: «γραφὴ εὐανάγνωστος,—δυσανάγνωστος», «γραφὴ ἀνεξίτηλος,—ἐξίτηλος» || τὸ γράψιμο, ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἐνεργείας τοῦ γράφειν: «δεῖγμα γραφῆς», «γινώσκει γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν» || ἐν τῇ παραδόσει τῶν ἀρχαίων κειμένων *γραφὴ* λέγεται ἡ παραδοθεῖσα λέξις ὡς ἀναγινώσκεται· π. χ. «ἐν χειρογράφῳ Ξενοφωντείῳ παραδίδεται ἡ γραφὴ ΕΜΗΝΕ (τὸν Ἀγησίλαον), ἥτις θεωρεῖται ἐσφαλμένη· ἀντὶ ταύτης προετάθη ἡ γραφὴ ΕΔΑΚΝΕ» || ἡ κατ' ἐξοχὴν γραφή, ἡ *Ἁγία Γραφὴ* ἢ *αἱ Γραφαί*· τὸ σύνολον τῶν ἱερῶν βιβλίων, τὰ ὁποῖα περιέχουν τὰς πηγὰς τῆς χριστιανικῆς θρησκείας· || ἰδιωματ. γράμμα, ἐπιστολή: «θὰ γράψω—, θὰ στείλω μιὰ γραφή», «θὰ στείλω γράμμα καὶ γραφή».

—[ΕΓΚΥΚΛ.] *Γραφὴν* λέγοντες, νοοῦμεν σήμερον τὸν τρόπον μεταδόσεως τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως δι' ὡρισμένων σημείων, τῶν *γραμμάτων*, ἅτινα παριστῶσι τοὺς φθόγγους τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς. Γενικώτερον ὅμως ἐξετάζεται ἐνταῦθα ὡς γραφὴ πᾶσα προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως διατηρήσῃ γεγονότα τοῦ παρελθόντος ἢ μεταδώσῃ τὰς σκέψεις του εἰς ἄλλους. Εἰς τὴν κατανόησιν τῆς γενέσεως τῶν διαφόρων συστημάτων γραφῆς παρ' ἀνθρώποις ἔχομεν δύο μέσα: Τὴν μελέτην τῶν μνημείων παρῳχημένων ἐποχῶν καὶ τὴν σπουδὴν τῶν σημερινῶν κατὰ φύσιν λαῶν, οἵτινες προσπαθοῦσι διὰ διαφόρων μέσων νὰ μεταδώσωσι τὰς σκέψεις των. Ἡ γραφὴ ἐγεννήθη αὐθορμήτως εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Γῆς, ποῦ μὲν ἐνωρίτερον, ποῦ δὲ βραδύτερον. Σχεδὸν ταυτοχρόνως ἀνεπτύχθησαν κατὰ τὴν Δ' π. Χ. χιλιετηρίδα τὰ δύο σπουδαιότατα συστήματα γραφῆς τῶν ἀρχαίων λαῶν, τὸ *ἱερογλυφικὸν* ἐν Αἰγύπτῳ καὶ τὸ *σφηνοειδὲς* ἐν Μεσοποταμίᾳ. Ἐπηκολούθησαν ἄλλα συστήματα, τὸ κρητικόν, τὸ χεττιτικόν, βραδύτερον τὸ κυπριακόν, ἐνῷ εἰς τὴν ἀπωτάτην Ἀνατολὴν ἀνεξαρτήτως ἐγεννᾶτο ἡ κινεζικὴ γραφὴ καὶ ἐξ αὐτῆς ἡ ἰαπωνική. Ἐν Ἀμερικῇ καθ' ὅμοιον τρόπον ἀνεπτύχθη πρὸ τῆς εὐρωπαϊκῆς κατακτήσεως ἡ γραφὴ τῶν Ἀζτέκων τοῦ Μεξικοῦ καὶ ἡ τῶν Μάζια. Πάντα ταῦτα τὰ συστήματα θὰ ἐξετασθῶσιν ἐνταῦθα διὰ βραχέων, παραλειπομένων τῶν γραφῶν τῶν κατὰ φύσιν λαῶν, οἵτινες καὶ ἐν Ἀμερικῇ, καὶ ἐν Ἀσίᾳ, καὶ ἐν Ἀφρικῇ μετεχειρίσθησαν ἢ μεταχειρίζονται ἔτι συστήματα κατὰ βάσιν ὅμοια πρὸς τὰ ἐνταῦθα ἐξεταζόμενα. Τούτων ἡ ἔρευνα εἶναι μᾶλλον πρόβλημα τῆς συγχρόνου ἐθνολογίας.

Προβαθμίδες τῆς γραφῆς. Ὡς πρῶτον στοιχειῶδες βῆμα πρὸς τὴν γραφὴν δύνανται νὰ θεωρηθοῦν τὰ ἁπλᾶ ἐπινοήματα ἑκάστου ἀνθρώπου, τὰ χρησιμεύοντα πρὸς βοήθειαν τῆς μνήμης του ἢ πρὸς εἶδος σφραγίσεως τῶν πραγμάτων του. Εὐθὺς ὡς ταῦτα γίνουν δεκτὰ ὑπὸ πλειόνων ἀνθρώπων, ἀποβαίνουσιν εἶδος γραφῆς καὶ δύνανται δι' αὐτῶν νὰ διαιωνισθῶσι γεγονότα. Τοιαύτην ἔχουσι τὴν ἀρχὴν αἱ πανταχοῦ τῆς Γῆς διαδεδομέναι *ἐγχάρακτοι ῥάβδοι* (Kerbhölzer, Kerbstöcke, Stick messages) καὶ οἱ *κόμβοι* ἐπὶ σχοινίων. Περὶ τῶν ῥάβδων μᾶς παρέδωκαν ἤδη οἱ ἀρχαῖοι, ὅτι οἱ Σκύθαι καὶ Γερμανοὶ μετεχειρίζοντο πρὸς μεταβίβασιν τῶν ἰδεῶν των μικρὰς ῥάβδους, ἐφ' ὧν ἐποίουν χαράγματα. Αὐτὴ ἡ γερμανικὴ λέξις ἡ δηλοῦσα τὰ γράμματα (Buch-staben) φαίνεται ἀνάμνησις ταύτης τῆς συνηθείας. Σήμερον ἔτι ὑπάρχουσι κατὰ φύσιν λαοί, ὡς οἱ Αὐστραλοί, οἵτινες ἀλληλογραφοῦσι διὰ τῶν ἐγχαράκτων ῥάβδων, ἐν δὲ τῇ Γερμανίᾳ μέχρι τοῦ ΙΘ' αἰῶνος αὗται ἐχρησιμοποιοῦντο μεταξὺ ἐμπόρων καὶ πελατῶν. Ὁ ἔμπορος εἶχε τὴν ῥάβδον ἑκάστου πελάτου του ἀντὶ τῆς σχετικῆς μερίδος εἰς τὸ ημερινὸν κατάστιχον. Ἑκάστη ὀφειλὴ ἐσημειοῦτο δι' ἑνὸς ἐγχαράγματος. Ὁ δανειζόμενος ἢ ἐκράτει ἰδιαίτερον ἀντίτυπον, ἢ ἐσχίζετο ἡ ῥάβδος εἰς δύο καὶ ἕκαστος ἐλάμβανε τὸ ἥμισυ. Κατὰ τὸν τελικὸν λογαριασμὸν προσηρμόζοντο τὰ δύο τεμάχια τῆς ῥάβδου καὶ αἱ ἐγχαράξεις ἔπρεπε νὰ ἀντιστοιχῶσιν ἀκριβῶς. Οὕτως ἀπεκλείετο πᾶσα πλαστογραφία. Ὅμοιον εἶναι τὸ σύστημα τῶν κόμβων ἐπὶ ταινιῶν ἢ σχοινίων, ἀνῆκον εἰς τὰ παλαιότατα καὶ μᾶλλον διαδεδομένα μέσα. Εἰς πολλὰ μέρη οἱ ποιμένες κρατοῦσι δι' αὐτοῦ λογαριασμὸν τῶν ποιμνίων των. Τὰ μικρὰ σχοινία ἔχουσι διάφορα χρώματα, διὰ συνδυασμοῦ δὲ τῶν κόμβων μεταξύ των ἐπιτυγχάνεται ἡ ἀποτύπωσις ποικίλων ἰδεῶν. Εἰς ἀφάνταστον βαθμὸν τελειοποιήσεως ἀνήγαγον τὸ σύστημα τοῦτο οἱ Περουβιανοὶ διὰ τῶν περιφή-

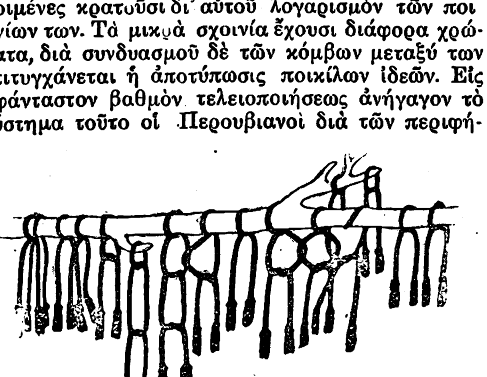

Ὄργανον τῶν Περουβιανῶν ἐκ ποικιλοχρώμων ταινιῶν (Quippus).

μων Quippus. Τὰ ὄργανα ταῦτα ἀποτελοῦνται ἐκ ποικιλοχρώμων ταινιῶν, ἐφ' ὧν εἰς διάφορα ὕψη σχηματίζονται κόμβοι καὶ συνδέονται διαφοροτρόπως μεταξύ των. Διὰ τοῦ μέσου τούτου ἐθεραπεύοντο οὐχὶ βεβαίως ἱστορικαί, ἀλλὰ τοὐλάχιστον στρατιωτικαὶ καὶ οἰκονομικαὶ ἀνάγκαι. Οἱ προϊστάμενοι ἐπαρχιῶν ἔστελλον κατὰ τοιοῦτον τρόπον τὰς στατιστικάς των εἰς τὸ κέντρον. Ὁ συνδυασμὸς τῶν ταινιῶν καὶ τῶν χρωμάτων εἶχεν ὡρισμένην σημασίαν. Λευκαὶ ταινίαι ἐδήλουν ἄργυρον ἢ εἰρήνην, ἐρυθραὶ στρατιώτας ἢ πόλεμον, κίτριναι χρυσὸν κλπ. Οἱ ἰθαγενεῖς λαοὶ τῆς Ἀμερικῆς μετεχειρίζοντο καὶ ἄλλα ἀνάλογα μέσα, π. χ. κόκκους ἀραβοσίτου ἢ ποικιλοχρώμους χάλικας πρὸς δήλωσιν ἢ συγκράτησιν τῶν ἰδεῶν των. Παλαιότεροι συγγραφεῖς διηγοῦνται περὶ τοῦ περιέργου θεάματος γερόντων, μανθανόντων διὰ κόμβων ἢ διὰ συνδυασμοῦ χαλίκων τὸ «πάτερ ἡμῶν» καὶ τὸ «πιστεύω». Ἓν βῆμα περαιτέρω πρὸς τὴν γραφὴν κατὰ τὴν σημερινήν της ἔννοιαν ἀποτελοῦσι τὰ διάφορα σύμβολα, τὰ ὁποῖα δίκην σφραγίδων εἷς ἄνθρωπος ἢ καὶ μία φυλὴ δύναται νὰ μεταχειρίζεται. Τοιαῦτα σημεῖα εἶναι διαδεδομένα πανταχοῦ τῆς Γῆς. Παρὰ τοῖς Ἄραψι λ. χ. οὐ μόνον ζῷα, ἀλλὰ καὶ τοῖχοι, κίονες, πύλαι, πηγαὶ ἀκόμη φέρουσιν ἀτομικὰ σύμβολα, τὰ ὁποῖα σημαίνουν π. χ. ὅτι εἰς τὴν δεῖνα πηγὴν μόνον τὰ ὁμόσημα ζῷα δύνανται νὰ πίνωσι καὶ νὰ βόσκωσι πέριξ αὐτῆς.

Ἡ ἀρχέγονος ἰδεογραφία. Ἀλλὰ πάντα ταῦτα τὰ μέσα ἀποτελοῦσι μόνον τρόπους συγκρατήσεως ἢ διαδόσεως ἰδεῶν, αἱ ὁποῖαι δὲν ἔχουσιν ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὴν γραφήν. Ὡς πρώτη πραγματικὴ ἀπόπειρα ἀποτυπώσεως τῶν ἀνθρωπίνων ἰδεῶν διὰ τῆς γραφῆς δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ πρωτόγονος ἰχνογραφία. Μία εἰκὼν κυρίως δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἢ ἡ διήγησις μιᾶς πράξεως, ἤδη δ' αἱ ἰχνογραφικαὶ διακοσμήσεις τῶν σπηλαίων ἐν τῇ παλαιοτέρᾳ παλαιολιθικῇ ἐποχῇ τῆς Εὐρώπης δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς αἱ πρώτισται ἀπόπειραι γραφῆς. Ἰδίως τὰ περιβόητα σπήλαια Altamira τῶν Πυρηναίων παρέχουσιν ἰχνογραφήματα τοῦ παλαιολιθικοῦ ἀνθρώπου, ἅτινα φαίνονται ἔχοντα ὡρισμένην σημασίαν. ἑπομένως εἶναι αἱ πρῶται ἀρχαὶ τῆς γραφῆς. Ἡ *διηγητικὴ* αὕτη εἰκονογραφία ἦτο καταλληλοτέρα παντὸς ἄλλου μέσου, ὅπως ἐκφράσῃ τὰς ἁπλᾶς ἰδέας τοῦ ἀνθρώπου, διὰ τοῦτο ἐκαλλιεργήθη συστηματικῶς μέχρις ὅτου, ὡς θὰ ἴδωμεν, ἔφθασεν εἰς τὴν σημερινὴν ἐξέλιξιν τῆς γραφῆς. Ἑκάστη ἁπλῆ ἱστορία ἠδύνατο νὰ ἀποτυπωθῇ. Ὁ φόνος ἑνὸς θηρίου ἠδύ-

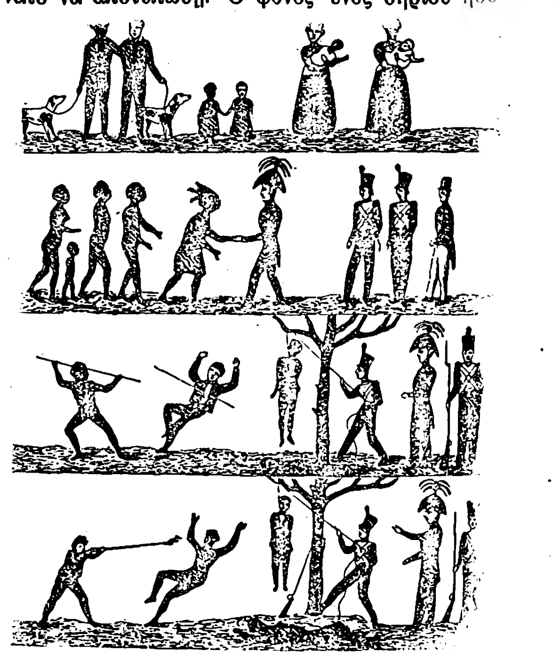

Παράδειγμα ἰδεογραφίας δι' εἰκόνων.

νατο νὰ καταγραφῇ ἁπλούστατα διὰ τῆς παραστάσεως ἑνὸς ἢ πολλῶν ἀνθρώπων φονευόντων τὸ θηρίον. Ἡ ἐκστρατεία εἴς τι μέρος ἐφ' ὡρισμένου ἀριθμοῦ λέμβων μεθ' ὡρισμένου πληρώματος ἐπὶ ἑκάστης τούτων ἠδύνατο διὰ τῶν ἰδίων ἁπλῶν μέσων νὰ καταγραφῇ. Πλῆθος τοιούτων εἰδῶν γραφῆς παρέχουσι τὰ βιβλία περὶ τῶν κατὰ φύσιν λαῶν. Ἡ παρατιθεμένη εἰκὼν ἔχει τοῦτο τὸ ἰδιαίτερον, ὅτι ἀποτελεῖ εἶδος γραφῆς ἐπινοηθείσης ὑπὸ τῶν Λευκῶν χάριν τῶν Μαύρων. Πρόκειται περὶ εἴδους συνθήκης τοῦ διοικητοῦ τοῦ Βὰν-Διέμεν (ἐν τῇ βορείῳ Αὐστραλίᾳ) πρὸς τοὺς ἰθαγενεῖς, ἥτις εἰς τὰς τέσσαρας αὐτῆς γραμμὰς (ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω) ἀναγινώσκεται ὡς ἑξῆς: 1) Ἔγινεν εἰρήνη. 2) Ὅσοι ἀποδέχονται ταύτην θὰ τύχωσι περιποιήσεων παρὰ τοῦ διοικητοῦ. 3) Πᾶς μαῦρος φονεύων λευκὸν θὰ ἀπαγχονίζεται. 4) Πᾶς λευκὸς φονεύων μαῦρον θὰ ἀπαγχονίζεται ἐπίσης. Εἰς τὴν ἰδεογραφικὴν ταύτην γραφὴν δύνανται νὰ ὑπάρξουν καὶ περαιτέρω στάδια ἐξελίξεως. Εἴτε διὰ τῆς πολλῆς ἐπαναλήψεως, εἴτε διὰ κοινῆς συμφωνίας μεταξὺ τῶν χρησιμοποιούντων ταύτην, δύνανται μερικὰ σημεῖα ἐντελῶς συμβολικὰ νὰ ἀποκτήσουν ὡρισμένην σημασίαν, τὴν ὁποίαν ὁ

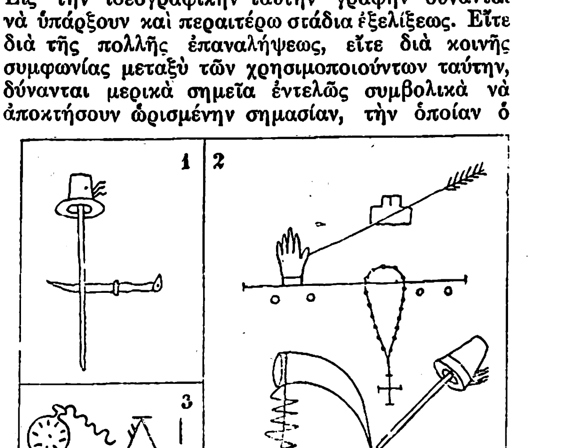

Δείγματα γραφῆς τῶν ἀλητῶν.

ἀμύητος δὲν ἐννοεῖ. Δὲν ἔχομεν λοιπὸν ἀποτύπωσιν ἰδεῶν διὰ τῶν εἰκόνων, ἀλλὰ διὰ τῶν συμβόλων. Τὰ ἀναγραφόμενα δὲν εἶναι πλέον αὐτονόητα, ἀλλ' ἔχουν ἀνάγκην ἐκμαθήσεως. Τοῦτο ἀποτελεῖ ἓν βῆμα ἀπὸ τῆς εἰκονογραφίας πρὸς τὴν γραφήν. Ἐν τούτοις τὸ βῆμα εἶναι μικρόν, δι' ὃ καὶ ἡ ἐκμάθησις τῆς γραφῆς ταύτης ὀλίγον μόνον ἀπαιτεῖ κόπον, διότι κατὰ τὰ πολλὰ εἶναι αὐτονόητος. Παράδειγμα τοιοῦτο παρέχει ἡ μυστικὴ γραφὴ τῶν ἀλητῶν (Gaunerschrift), ἥτις εἶναι πολὺ παλαιὰ (ἤδη συναντᾶται ἀπὸ τοῦ 1540). Κατὰ ταύτην μία ῥάβδος λ. χ. σημαίνει γενικῶς βίαν ἢ ἁρπαγήν. Ράβδος μετὰ πίλου σημαίνει τὸ

Digitized by Google

προσωπικὸν τοῦ δικαστηρίου. Γυμνὸν μαχαίριον σημαίνει φόνον ἢ ἀπειλὴν βιαιοπραγίας (ε.κ. 3, 1). Τὸ σημεῖον Λ δηλοῖ σύλληψιν, ὅταν δὲ φέρῃ καὶ ὁριζοντίαν κεραίαν ἄνω Λ̄ δηλοῖ σύλληψιν ἕνεκα κλοπῆς, ἐνῷ μικραὶ πλάγιαι γραμμαὶ ἐπὶ τοῦ ἑνὸς σκέλους σημαίνουν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀνακρίσεων, ἡ δὲ κάθετος γραμμὴ σημαίνει ἄρνησιν. Οὕτως ἡ περικοπὴ 3 τῆς παρατιθεμένης εἰκόνος 3 σημαίνει: συνελήφθην ἐπὶ κλοπῇ ἑνὸς ὡρολογίου, ὑπεβλήθην δὶς εἰς ἀνάκρισιν, ἀλλὰ δὲν ὡμολόγησα ποτε. Εἰς τὴν περικοπὴν 2 ὁ κακοῦργος ἀναγγέλλει εἰς τοὺς συντρόφους του ὅτι ἀσχολεῖται νὰ κλέπτῃ νομίσματα ἀπὸ τὰ προσκυνητάρια τῶν ἐκκλησιῶν τῇ βοηθείᾳ μακροῦ πτεροῦ ἠλειμμένου μὲ κόλλαν. Εἰς τὴν δεῖνα ὅμως ἐκκλησίαν, δηλουμένην διὰ σταυροῦ καί τινος ἄλλου σημείου (κομβολογίου, ἴσως διότι ἡ ἐκκλησία αὕτη καλεῖται Rosenkranz) δὲν γίνεται τίποτε (διὰ τοῦτο τὰ νομίσματα εἰκονίζονται ὑπὸ τὴν γραμμήν), ἐπειδὴ αἱ ἀρχαὶ (ῥάβδος μετὰ πίλου) ἔχουν τὸν νοῦν των. Ὁ κλέπτης ὑπογράφεται τέλος μὲ τὸ σύμβολόν του, ἀντάξιον τοῦ ποιοῦ του (κέρατον μετὰ τεθλασμένης γραμμῆς).

Ἰδεογραφία, φθογγογραφία, συλλαβογραφία. Τὸ ἁπλούστατον εἶδος τῆς γραφῆς, τὸ ὁποῖον ὠνομάσαμεν ἀρχέγονον ἰδεογραφίαν, εἶναι ἀποτύπωσις ἰδεῶν, οὐχὶ λέξεων. Δύναται ἐπίσης νὰ ὀνομασθῇ διηγητικὴ γραφή. Ἀναγινώσκεται εἰς οἱανδήποτε γλῶσσαν, διότι τὸ περιεχόμενον δὲν ἀντιστοιχεῖ πρὸς ὡρισμένας λέξεις. Ἓν βῆμα περαιτέρω ἀποτελεῖ ἡ σταθεροποίησις, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ εἰκὼν ἑκάστου πράγματος λαμβάνεται ὅπως δηλώσῃ μόνον τὸ πρᾶγμα τοῦτο μὲ τὸ ὄνομά του. Ἡ εἰκὼν «βασιλεὺς» λ. χ. δηλοῖ τὸν βασιλέα. Τοιαῦτα κυρίως ἰδεογραφικὰ σύμβολα παρέμειναν καὶ εἰς τὴν Αἰγυπτιακὴν καὶ εἰς τὴν σφηνοειδῆ καὶ εἰς ἄλλας γραφάς, ὅπου μεταξὺ τῶν γραμμάτων τοποθετεῖται πολλάκις ἓν σύμβολον, τὸ ὁποῖον δηλοῖ ὁλόκληρον λέξιν. Εἰς τὸ στάδιον τοῦτο τῆς ἐξελίξεως παρέμεινε διὰ παντὸς ἡ κινεζικὴ γραφή, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἕκαστον σημεῖον τῆς γραφῆς δηλοῖ καὶ μίαν λέξιν. Νῦν ὅμως παρουσιάζεται ἡ δυσκολία, ὅτι ὑπάρχουσι καὶ ἀφῃρημέναι ἔννοιαι. Πῶς θὰ δηλωθῶσιν αὗται ἐν τῇ γραφῇ; Τοῦτο ἐπιτυγχάνεται εἴτε διὰ προϋπαρχόντων συμβόλων, εἴτε δι' ἄλλων, τὰ ὁποῖα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐπλάσθησαν διὰ νὰ δηλώσουν ἀφῃρημένας ἐννοίας, μᾶλλον ἢ ἧττον συμβατικῶς. Οὕτως εἰς τὴν σφηνοειδῆ γραφὴν τὸ ἀνδρικὸν καὶ τὸ γυναικεῖον μόριον ἐδήλουν οὐ μόνον τὰ ὄργανα ταῦτα, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐννοίας «ἄρρεν» καὶ «θῆλυ». Εἰς τὴν ἱερογλυφικὴν τῆς Αἰγύπτου ὁμοίως ἡ ἔννοια «κυριαρχεῖν» ἐδηλοῦτο δι' ἑνὸς σκήπτρου, «γῆρας» διὰ προνεύοντος ἀνθρώπου μετὰ ῥάβδου. «βλέπειν» δι' ἑνὸς ὀφθαλμοῦ κτλ. Παρὰ τοῖς Ἰνδιάνοις τῆς Β. Ἀμερικῆς ἡ ἔκφρασις «ἀλήθεια» δηλοῦται δι' εὐθείας γραμμῆς ἐξερχομένης ἐκ τοῦ στόματος (πρβλ. τὸ λαϊκὸν «μιλῶ ἴσια»), ἐνῷ «ψεῦδος» σημαίνει ὅταν ἡ γραμμὴ εἶναι λοξή. Ἀλλὰ παρὰ πάντα ταῦτα ἡ γραφὴ ἦτο ἀκόμη ἀτελεστάτη. Τὸ ἀποφασιστικὸν βῆμα πρὸς τὴν ἀληθῆ ταύτης ἐφεύρεσιν ἐγένετο, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἐσκέφθη νὰ λησμονήσῃ τὴν σημασίαν τοῦ εἰκονιζομένου συμβόλου καὶ νὰ παραλαμβάνῃ τοῦ λοιποῦ τοῦτο μόνον διὰ τὸν φθόγγον του διότι οὕτω πως κατέστη δυνατὸν διὰ τοῦ συμβόλου τούτου νὰ παρασταθοῦν καὶ ἄλλαι λέξεις, ὧν ἡ παράστασις πρότερον ἦτο ἀδύνατος. Οὕτω λ.χ. εἰς τὴν αἰγυπτιακὴν γραφὴν ἡ οἰκία ἐλέγετο πέρ. Ἀφ' ὅτου ὁ γραφεὺς ἐσκέφθη νὰ παραλάβῃ τὸ σύμβολον «οἰκία» διὰ νὰ δηλώσῃ ὄχι πλέον τὴν οἰκίαν, ἀλλὰ τὸν φθόγγον *περ* κατέστη δυνατὸν διὰ τοῦ αὐτοῦ συμβόλου νὰ γραφῇ καὶ τὸ ῥῆμα *πέρι* (=ἐξέρχεσθαι). Τὸ σημεῖον τοῦ ὀφθαλμοῦ *(γιὰρτ)* χρησιμεύει τοῦ λοιποῦ καὶ διὰ τοὺς σχηματισμοὺς τοῦ ῥήματος *γὶρτ* (ποιεῖν) κ.ο.κ. Τοῦτο ὑπῆρξε τὸ κρίσιμον καὶ ἀποφασιστικὸν σημεῖον διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς γραφῆς. Τοῦ λοιποῦ τὰ σημεῖα δὲν εἶναι ἰδεογράμματα, ἀλλὰ *φθογγογράμματα*, παριστῶντα δηλαδὴ ἕκαστον πλείονας φθόγγους μιᾶς λέξεως. Ἡ μέθοδος γραφῆς ἦτο ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον σήμερον καλεῖται *ὀνοματοπαίγνιον* (Rebus). Ἵνα ἐπὶ τῇ ὑποθέσει γραφῇ τὸ ὄνομα Κεφαλληνία, θὰ ἔπρεπεν ἁπλῶς νὰ χαραχθοῦν τὰ σημεῖα «κεφαλὴ» και «ἡνία». Διὰ τὸ ὄνομα τοῦ χωρίου Ἀνδραβίδα θὰ ἐχρειάζετο νὰ εἰκονισθῇ τὸ σημεῖον ἑνὸς ἀνδρὸς και μιᾶς βίδας. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου ἓν μόνον βῆμα ἀκόμη ἀπεῖχεν ἡ τελειωτικὴ ἐφεύρεσις τῆς γραφῆς, νὰ σκεφθῇ δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος νὰ περιορίσῃ ἕκαστον σημεῖον εἰς μίαν καὶ μόνην συλλαβήν. Οὕτως ἐδημιουργήθησαν τὰ *συλλαβογράμματα*, εἰς τὰ ὁποῖα παρέμειναν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πᾶσαι αἱ ἀρχαῖαι γραφαί, εἰς τὴν αἰγυπτιακὴν τὰ φωνήεντα

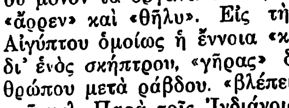

1 2 3

Τὰ κύρια ὀνόματα Ἰτζκοὰτλ (1—2) καὶ Μιλκοὰτλ εἰς τὴν γραφὴν τῶν Ἀζτέκων.

[Τὸ ἀρτηριοειδὲς σημεῖον εἰς τὰ συμπλέγματα 2 καὶ 3 σημαίνει «ὕδωρ» αἱ πολυποειδεῖς γραμμαὶ τοῦ 3 σημαίνουν «καταιγίς».]

οὐδέποτε ἐγράφοντο, ἀλλ' ὑπενοοῦντο παρὰ τὰ σύμφωνα. Εἰς τὰς σφηνοειδεῖς γραφάς, πλὴν τῆς περσικῆς ἐν μέρει, ἕκαστον σημεῖον παριστᾷ μίαν συλλαβήν. Τὸ αὐτὸ προφανῶς συμβαίνει και εἰς τὴν κρητικὴν γραφήν. Οἱ Ἕλληνες πρῶτοι περιώρισαν ἕκαστον γράμμα εἰς ἕνα καὶ μόνον φθόγγον (βλ. ἀλφάβητον). Διὰ μέσου λοιπὸν τῆς κοπιώδους ταύτης πορείας ἐφεῦρε τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα τὴν γραφήν. Δύο παραδείγματα ἐκ τῆς γραφῆς τῶν παλαιῶν Μεξικανῶν θὰ ἑρμηνεύσωσι παραστατικῶς τὸ πρᾶγμα. Τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως *Ἰτζκοὰτλ* (= δράκων ἐξ ὀψιανοῦ) γράφεται εἰς μὲν τὰς λαϊκὰς ἐξιστορήσεις δι' ἑνὸς ἑρπετοῦ (κοὰτλ) ἐφωδιασμένου δι' αἰχμῶν βέλους, αἱ ὁποῖαι φυσικὰ κατεσκευάζοντο ἐκ λίθου ὀψιανοῦ ἴτζτλι). Ἔχομεν λοιπὸν ἓν σωστὸν ὀνοματοπαίγνιον. Τοὐναντίον εἰς τὰ χειρόγραφα τῶν λογιωτέρων, ὅπου ἡ συλλαβοποίησις τῶν γραμμάτων ἔχει προχωρήσει περισσότερον, τὸ αὐτὸ ὄνομα γράφεται διὰ τοῦ βέλους (ἐξ οὗ μόνον ἡ συλλαβὴ ἴτζ-λαμβάνεται), δι' ἑνὸς ἀγγείου (κομίτλ, ἐξ οὗ μόνον ἡ συλλαβὴ κο-χρησιμοποιεῖται) καὶ διὰ τῆς παραστάσεως τοῦ ὕδατος (ἄτλ). Ὁμοίως τὸ ὄνομα *Μιξκοὰτλ* (νεφελώδης ἔχιδνα) ἀποδίδεται διὰ τοῦ σημείου τῆς καταιγίδος (μὶν) καὶ τῶν δύο ἤδη μνημονευθέντων συμβόλων.

Αἱ σπουδαιότεραι γραφαὶ τῆς ἀνθρωπότητος. Παραλειπομένων συστημάτων τινῶν ἰδεογραφίας, τὰ ὁποῖα ἔχουσιν οἱ ἡμιβάρβαροι λαοί, αἱ σπουδαιότεραι γραφαί, εἰς τὰς πλείστας τῶν ὁποίων κατελείφθησαν καὶ φιλολογικὰ μνημεῖα, ἀνεπτύχθησαν πέριξ τῆς ἀνατολικῆς λεκάνης τῆς Μεσογείου. Τοιαῦται εἶναι ἡ ἑλληνική, ἡ λατινικὴ καὶ ἡ φοινικικὴ (βλ. λ. ἀλφάβητον), ἡ αἰγυπτιακή, ἡ σφηνοειδής, ἡ πρωτοελαμιτική, ἡ χεττιτικὴ αἱ σημιτικαί, ἡ κρητική, ἡ γραφὴ τοῦ Δίσκου τῆς Φαιστοῦ, ἡ κυπριακή, αἱ ἰνδικαί, ἡ κινεζική, ἡ ἰαπωνικὴ καὶ τέλος ἡ τῶν Ἀζτέκων τοῦ Μεξικοῦ μετὰ τῆς τῶν Μάζια.

Ἡ Ἱερογλυφικὴ τῶν Αἰγυπτίων: Ἡ γραφὴ αὕτη ἐφευρέθη ἤδη εἰς προϊστορικὴν ἐποχήν. Πρὸ τῶν πρώτων δυναστειῶν ὑπῆρχον ἐν χρήσει εἰκόνες καὶ ἱερογλυφικὰ σημεῖα πρὸς δήλωσιν ὀνομάτων ἢ συντόμων γεγονότων. Ἓν ἐκ τῶν γνωστοτέρων παραδειγμάτων παρέχει ὁ χρωματοτρίπτης τοῦ Νάρμερ, ὅστις πρὸς πληρεστέραν ἑρμηνείαν τοῦ ὑπάρχοντος ἀναγλύφου φέρει εἰς τὴν ἄνω δεξιὰν γωνίαν καὶ ἰδεογραφικὴν ἐπεξήγησιν τοῦ πράγματος: Ὁ βασιλεὺς τῆς ἄνω Αἰγύπτου (ἱέραξ) κατέβαλε τοὺς κατοίκους (γενειοφόρος κεφαλὴ) τοῦ Δέλτα (δέσμη παπύρων, δι' ἧς ἐδηλοῦτο ἡ κάτω Αἴγυπτος). Τὰ δύο σημεῖα (ἀγκιστρωτοῦ κάμακος καὶ τετραγώνου περιέχοντος τὴν ἱερογλυφικὴν παράστασιν τοῦ ὕδατος) εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ καταβληθέντος νομοῦ. Οὕτως ἀνεπτύχθη βαθμηδὸν ἡ αἰγυπτιακὴ γραφὴ ἐκ τῶν εἰκόνων. Ἀφ' ὅτου αὗται κατήντησε νὰ δηλοῦσιν ἁπλοῦς φθόγγους, κατέστη δυνατὸν νὰ γράφωνται καὶ ἀφῃρημένης ἐννοίας λέξεις, ἔτι δὲ νὰ δηλῶνται καὶ αἱ γραμματικαὶ καταλήξεις. Πρὸς καλυτέραν παράστασιν τῶν φωνητικῶς πλέον γραφομένων λέξεων προσετίθετο συνήθως ἐν τέλει τούτων καὶ μία ἰδεογραφικὴ δήλωσις τοῦ πράγματος, τὸ λεγόμενον «προσδιοριστικόν». Παρὰ τὸ ὄνομα λ. χ. ἑκάστου θεοῦ προσετίθετο μορφὴ μετὰ μακρᾶς κόμης καὶ γενειάδος, ἵνα δηλωθῇ καλύτερον ὅτι πρόκειται περὶ θεοῦ. Παρὰ τὸ ὄνομα τῶν φαραὼ προσετίθετο μορφὴ μετὰ διαδήματος καὶ σκήπτρου. Παραπλεύρως ὅλων τῶν κινήσεως σημαντικῶν λέξεων (τρέχειν, ἀναβαίνειν, καταβαίνειν, πορεύεσθαι κλπ.) ἰχνογραφοῦντο δύο ἀνθρώπινοι πόδες κ.ο.κ. Ἡ προφορὰ τῆς αἰγυπτιακῆς γλώσσης μᾶς εἶναι ἄγνωστος, διότι ἐγράφοντο μόνον τὰ σύμφωνα. Οἱ σημερινοὶ αἰγυπτιολόγοι, ἵνα καταστήσωσι τὰς λέξεις προφερτάς, παρεμβάλλουσι μεταξὺ τῶν συμφώνων συμβατικῶς ἓν βραχὺ ε. Μόνον ἐλαχίστων λέξεων ἡ προφορὰ εἶναι τυχαίως γνωστὴ (διὰ τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων κλπ.). Τὰ ἱερογλυφικὰ γράφονται κατὰ καθέτους ἢ ὁριζοντίους γραμμάς, συνδυάζονται δὲ καταλλήλως ἵνα καὶ ἡ ἐμφάνισίς των εἶναι ἁρμονική. Λέξεις, φράσεις ἢ παράγραφοι οὐδέποτε χωρίζονται, ἡ δὲ στίξις εἶναι ἄγνωστος.

Χρωματοτρίπτης τοῦ Νάρμερ μετ' ἰδεογραφικῆς γραφῆς.

Ἤδη ἀρχαιότατα (ἀπὸ τῆς πρώτης δυναστείας) παρὰ τὴν μνημειώδη γραφήν, ἥτις ἐχαράσσετο ἐπὶ οἰκοδομῶν, τάφων κλπ., ἀνεπτύχθη καὶ μία ἄλλη μᾶλλον συντετμημένη, ἥτις κατὰ Κλήμεντα τὸν Ἀλεξανδρέα καλεῖται γενικῶς σήμερον *ἱερατική*. Αὕτη ἐχρησιμοποιεῖτο διὰ τὸ ἐμπόριον καὶ λοιπὰς καθημερινὰς ἀνάγκας. Ἀπὸ τοῦ Ζ' τέλος π. Χ. αἰῶνος διὰ πολὺ ἰσχυροτέρας συντμήσεως μορφοῦται νέον εἶδος γραφῆς, ἡ καθ' Ἡρόδοτον *δημοτικὴ* καλουμένη. Αὕτη ὑπῆρξεν ἐν ζωηρᾷ χρήσει μέχρι τῶν τελευταίων πνοῶν τῆς αἰγυπτιακῆς γλώσσης· κατὰ τὸν Spiegelberg τὸ τελευταῖον μνημεῖον δημοτικῆς γραφῆς ἀνήκει εἰς τὸ ἔτος 476 μ. Χ. Μερικὰ σημεῖα ἐξ αὐτῆς (ὅσα δὲν περιεῖχε τὸ ἑλληνικὸν ἀλφάβητον) παρελήφθησαν ὑπὸ τῶν Κοπτῶν, οἵτινες τελικῶς παρέλαβον τὸ ἑλληνικὸν ἀλφάβητον ἐγκαταλείψαντας τὸ αἰγυπτιακόν, διότι τοῦτο, ὡς ἐλέχθη, δὲν ἐδήλου τὰ φωνήεντα. Ἤδη ἀπὸ τοῦ Β' π. Χ. αἰῶνος ἐγράφετο ἡ αἰγυπτιακὴ δι' ἑλληνικῶν χαρακτήρων, ἐπεκράτησαν δ' οὗτοι τελικῶς διὰ τῆς διαδόσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τοὺς Κόπτας, τοὺς ἀπ' εὐθείας διαδόχους τῶν Αἰγυπτίων (κατὰ τὸν Γ' μ. Χ. αἰῶνα). Τὸ γραφικὸν ὑλικὸν τῶν Αἰγυπτίων ἦσαν ὄστρακα, ξύλον καὶ ὁ πασίγνωστος πάπυρος. Ἡ μελάνη κατεσκευάζετο ἐξ αἰθάλης διαλυομένης εἰς κολλῶδες ὕδωρ. Ἡ σημασία τῶν ἱερογλυφικῶν εἶχε λησμονηθῆ ἤδη ἐν τῇ ἀρχαιότητι, ἓν δὲ περὶ αὐτῆς βιβλίον τοῦ Ὡραπόλλωνος (τέλος τοῦ Δ' μ. Χ αἰῶνος) εἶναι καθαρὰ φαντασία. Μετὰ πολλὰς ἀτυχεῖς ἀποπείρας τῶν νεωτέρων χρόνων, ὁ πρῶτος εὑρὼν τὸν ὀρθὸν δρόμον πρὸς ἀνάγνωσιν τῶν ἱερογλυφικῶν ὑπῆρξεν ὁ Ἄγγλος ἰατρὸς Young. οὗτινος ὅμως τὸ σχετικὸν ἄρθρον εἰς τὴν Encyclopaedia Britannica παρῆλθεν ἀπαρατήρητον. Ὁ ἀληθὴς λύτης τοῦ μυστικοῦ ὑπῆρξεν ὁ Γάλλος *Ἰωάννης Φραγκῖσκος Champollion* (1790—1832). Οὗτος παιδιόθεν ἀσχολούμενος μὲ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἱερογλυφικῶν και ἐκμαθὼν πρὸς τοῦτο τὴν κοπτικήν, ἐξεπλήρωσε τέλος τὸν πόθον του τῇ βοηθείᾳ τοῦ ἐν τῷ μεταξὺ εὑρεθέντος λιθου τῆς Ρωσέττης, ἤτοι μιᾶς τριγλώσσου ἐπιγραφῆς περιεχούσης ψήφισμα τῶν ἱερέων τῆς Μέμφιδος πρὸς τιμὴν Πτολεμαίου τοῦ Ἐπιφανοῦς (204—181 π. Χ.). Τὸ ψήφισμα ἦτο γεγραμμένον εἰς ἱερογλυφικήν, δημοτικὴν καὶ ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἡ δ' ἀνάγνωσις ἀφωρμήθη ἀπὸ τῶν κυρίων ὀνομάτων. Ἐξ Αἰγύπτου μετεδόθη ἡ γραφὴ εἰς τὸ κράτος τῆς Μερόης ἐν Σουδὰν καὶ εἰς την Χερσόνησον τοῦ Σινᾶ. Ἐνταῦθα τὰ γράμματα ἔλαβον τοιοῦτον σχῆμα, ὥστε νὰ νομίζεται παρά τινων, ὅτι ἐξ αὐτῶν κατάγονται τὰ σημιτικὰ (καὶ ἐπομένως τὸ φοινικικόν, τὸ ἑλληνικὸν καὶ τὰ σημερινα). Ἐκ τοῦ ἐλαχίστου ὑλικοῦ τὸ ὁποῖον μέχρι τοῦδε εἶναι γνωστόν, ὁ Grimme νομίζει ὅτι κατώρθωσε νὰ ἀναγνώσῃ ὁλοκλήρους ἐπιγραφάς, ἃς χρονολογεῖ ἐκ τῆς ἐποχῆς τῆς Χατσεψουὲτ (18η δυναστεία, περὶ τὸ 1500) καὶ ὅπου φρονεῖ ὅτι ἀνευρίσκει τὸ ὄνομα τοῦ βιβλικοῦ Μωϋσέως.

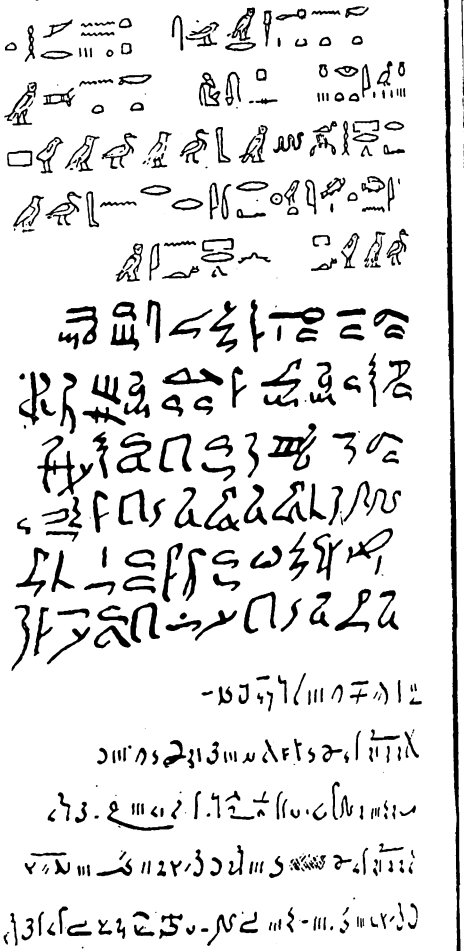

Δείγματα τῶν τριῶν γραφῶν τῆς Αἰγύπτου, ἱερογλυφικῆς, ἱερατικῆς καὶ δημοτικῆς (ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω).

[Αἱ δύο πρῶται περικοπαὶ περιλαμβάνουσι τὸ αὐτὸ κείμενον (ἀνάγνωσις ἐκ δεξιῶν πρὸς ἀριστερὰ) καὶ δύναταί τις οὕτω νὰ παρακολουθήσῃ τὴν ἐξέλιξιν τῶν ἱερογλυφικῶν σημείων εἰς γράμματα.]

Digitized by Google

Ἡ σφηνοειδὴς τῆς Μεσοποταμίας: Ἡ γραφὴ αὕτη ἀνεπτύχθη ὡς καὶ ἡ αἰγυπτιακὴ κατὰ τὴν Δ' χιλιετηρίδα, ἀλλ' ἑκατέρα ὑπῆρξεν ἐντελῶς ἀνεξάρτητος. Τὴν σφηνοειδῆ γραφὴν ἐφεῦρον οἱ Σουμέριοι τῆς Μεσοποταμίας, ἐκ τούτων δὲ παρέλαβον αὐτὴν περὶ τὸ 2800 καὶ οἱ Σημῖται τῆς Ἀκκάδ, ἂν καὶ ἡ γλῶσσά των ἦτο ἐντελῶς διάφορος τῆς

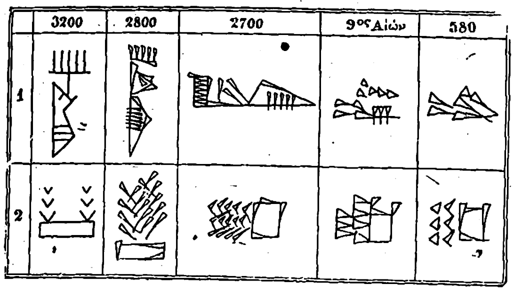

Ἐξέλιξις καὶ διεύθυνσις τῶν σημείων «βασιλεὺς» (1) καὶ «φυτεία» (2) ἐν τῇ σφηνοειδεῖ γραφῇ. Περὶ τὸ 2700 π. Χ. τὰ σημεῖα ἀπὸ καθέτων γίνονται ὁριζόντια.

τῶν Σουμερίων. Θᾶττον ἢ βράδιον παρέλαβον εἶτα τὴν γραφὴν ταύτην ὅλοι οἱ πέριξ λαοί, Ἐλαμῖται, Ἀρμένιοι, Ἀσσύριοι, οἱ λαοὶ τῆς Μικρασιατικῆς χερσονήσου, ἔτι δ' οἱ Ἀχαιμενίδαι Πέρσαι καὶ οἱ ἰνδογερμανικοὶ Χεττῖται. Ἀρχικῶς ἦτο καὶ ἡ σουμερικὴ γραφὴ εἰκονογραφική, εἰς δὲ τὰ παλαιότερα ταύτης μνημεῖα ἀναγνωρίζεται ὑφ' ἕκαστον σημεῖον ἡ ἀρχικὴ εἰκών. Τὸ σημεῖον λ. χ. «βασιλεὺς» προδίδει τὴν ὑποτυπώδη εἰκόνα ἑνὸς ἀνθρώπου μετὰ διαδήματος. Ἐπειδὴ ὅμως αἱ γραμμαί, μάλιστα αἱ καμπύλαι, δὲν χαράσσονται εὐκόλως ἐπὶ τοῦ μαλακοῦ κολλώδους πηλοῦ, ὅστις ἦτο τὸ κυρίως γραφικὸν ὑλικόν, ἠναγκάσθησαν οἱ Σουμέριοι νὰ μεταβάλωσι καταλλήλως τὸ σχῆμα τῶν σημείων. Ἐπενόησαν λοιπὸν τὸ σύστημα τῶν σφηνῶν, οἱ ὁποῖοι διὰ καταλλήλου καὶ ἁπλοῦ ἐργαλείου, ἑνὸς στυλίσκου ἐκ καλάμου μετὰ τριγωνικῆς τομῆς, ἐτυποῦντο εὐκόλως ἐπὶ τοῦ πηλοῦ. Τὸ ἀποτύπωμα τοῦ στυλίσκου ἦτο κατ' ἀρχὰς λεπτότατον, ὡς νύξις μαχαιρίου, μόλις ἐνθυμίζον τοὺς σφῆνας. Ὕστερον τοῦτο ἔλαβε ποικίλα σχήματα, κυμαινόμενον μεταξὺ 90 καὶ 80 μοιρῶν. Οὕτως ἔλαβεν ἡ σφηνοειδὴς γραφὴ τὸ ἰδιόρρυθμον αὐτῆς σχῆμα. Ἡ διεύθυνσις τῆς γραφῆς ταύτης ἦτο ἀρχικῶς ἐκ δεξιῶν πρὸς τ' ἀριστερά, ἑκάστη δὲ σειρὰ τῆς γραφῆς διηρεῖτο διὰ μικρῶν καθέτων γραμμῶν εἰς διαμερίσματα. Τούτων τῶν διαμερισμάτων ἕκαστον περιελάμβανε μίαν λέξιν, ἧς τὰ ψηφία ἐτοποθετοῦντο καθέτως τὸ ἓν ὑπὸ τὸ ἄλλο. Οὕτως ἔγραφον ἀκόμη ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Χαμμουραμπί. Βραδύτερον ὅμως τὰ ψηφία τῆς γραφῆς, λαβόντα κλίσιν 90° πρὸς ἀριστερά, ἐγράφοντο ὁριζοντίως, ταυτοχρόνως δ' ἡ διεύθυνσις τῆς γραφῆς μετεβλήθη, οὖσα νῦν ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιά, ἤτοι ὡς καὶ ἡμεῖς γράφομεν. Κυριώτατος πρὸς τοῦτο λόγος θὰ ὑπῆρξεν ἡ εὐκολία, ὅτι οὕτω δὲν διέτρεχεν ὁ γραφεὺς τὸν κίνδυνον νὰ ἐξαλείψῃ διὰ τῆς χειρός του τὰ ἤδη ἐπὶ τοῦ μαλακοῦ πηλοῦ γεγραμμένα.

Ἀρχικῶς ἦτο καὶ ἡ σφηνοειδὴς γραφὴ καθαρὰ ἰδεογραφία. Ἕκαστον σημεῖον παρίστανε τὸ σχετικὸν ἀντικείμενον, οὗ ἦτο σύντομος εἰκών. Εἰς τὴν γραφὴν ταύτην ἐγίνετο καὶ χρῆσις μικρῶν πυκνῶν γραμμῶν, αἵτινες τιθέμεναι ἐπὶ τοῦ σημείου ἐπέτεινον τὴν ἔννοιάν του, διὰ τοῦτο τὸ σημεῖον μετὰ τῶν γραμμῶν τούτων ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων *γουνοῦ* (=ἐπιβεβαρημένον). Οὕτω πούς μετὰ τῶν γραμμιδίων ἐσήμαινε θεμέλιον. Πτηνὸν μετ' αὐτῶν ἐδήλου ποικιλόχρωμον πτηνόν. Ἐγχειρίδιον μετὰ γραμμῶν ἐσήμαινε ξίφος κλπ. Τέλος διὰ συνδυασμοῦ γνωστῶν σημείων παρήγοντο νέα ἐν τῇ σφηνοειδεῖ γραφῇ, δηλωτικὰ νέων ἐννοιῶν. Οὕτω τὰ σημεῖα «στόμα» καὶ «ἄρτος» δηλοῦσι τρώγειν. «Στόμα» καὶ «ὕδωρ» δηλοῦσι πίνειν. «Ὀφθαλμὸς» καὶ «ὕδωρ» δηλοῦσι κλαίειν. «Ταῦρος» μετὰ τοῦ σημείου τοῦ παριστάνοντος «ὄρη» σημαίνουν ἄγριος ταῦρος κλπ. Δύο ὅμοια σημεῖα ἐδήλουν τὸν πληθυντικόν, τρία ἀπήρτιζον νέαν ἔννοιαν, λ. χ. εἷς ἀστὴρ=«θεός», δύο ἀστέρες=«θεοί». Τρεῖς ἀστέρες=«ἀστερισμός». Ἀλλὰ παρ' ὅλα ταῦτα δὲν ἦτο ἀκόμη δυνατὸν νὰ γραφῇ μία φράσις μετὰ τῶν σχετικῶν ὀνοματικῶν καὶ ῥηματικῶν ἐννοιῶν. Τοῦτο κατωρθώθη τότε πρῶτον, ὅτε ἐλησμονήθη ἡ πραγματικὴ ἔννοια ἑκάστου σημείου καὶ ἐλαμβάνετο ὑπ' ὄψιν μόνος ὁ φθόγγος του. Τότε εἶχεν ἐφευρεθῆ τελειωτικῶς ἡ γραφή. Τὸ σημεῖον «ὕδωρ» (σουμεριστὶ *ἄ*) ἐσήμαινε νῦν τὸν φθόγγον ἄ. Τὸ σημεῖον τῆς ὁδοῦ (σουμερ. *σιλ*) ἐσήμαινε τὸν φθόγγον σιλ κ.οὕ.κ. Νῦν ἠδύναντο τὰ σημεῖα τῆς σουμερικῆς γραφῆς νὰ παραληφθῶσι καὶ πρὸς χρῆσιν ξένων γλωσσῶν, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Ἐν τούτοις ὑπῆρχε μία σοβαρὰ δυσκολία. Ἐπειδὴ ἕκαστον σημεῖον δὲν εἶχεν ἀποβάλει καὶ τὴν παλαιάν του ἰδεογραφικὴν σημασίαν, ἐγεννᾶτο πολλάκις ἀμφιβολία πῶς πρέπει νὰ νοηθῇ, ὡς ἰδεόγραμμα ἢ ὡς φθογγικὸν σημεῖον, ἢ ὡς συλλαβόγραμμα.

Ταύτην τὴν δυσκολίαν οὐδέποτε δυστυχῶς ἠδυνήθη ἡ σφηνοειδὴς γραφὴ νὰ παρακάμψῃ. Ἡ δυσκολία ἐγένετο ἔτι μεγαλυτέρα, προκειμένου περὶ τῶν Σημιτῶν τῆς Ἀκκάδ, διότι παρ' αὐτοῖς τὰ παραληφθέντα σουμερικὰ σημεῖα ἐχρησιμοποιοῦντο πολλάκις καὶ πρὸς δήλωσιν ὁμοίως περίπου ἠχουσῶν σημιτικῶν λέξεων, οὕτως ὥστε κατήντησεν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ σημεῖον νὰ ἔχῃ ἄνω τῶν 20 σημασιῶν. Διὰ τοῦτο ἤδη οἱ παλαιοὶ Βαβυλώνιοι εἶχον καταρτίσει λεξικογραφικοὺς καταλόγους, ὅπου ἡ προφορὰ καὶ ἡ σημασία τῶν σημείων τούτων καθωρίζοντο ἀκριβῶς. Ἐπίσης ἐξελέγοντο παλαιὰ τεμάχια σουμερικῆς γραφῆς, τὰ ὁποῖα μετεφράζοντο. Τὰ βοηθητικὰ ταῦτα μέσα ἔχουσι καὶ δι' ἡμᾶς σήμερον μεγίστην σημασίαν. Καὶ τῆς σφηνοειδοῦς γραφῆς ἡ ἀνάγνωσις ἐπετεύχθη τῇ βοηθείᾳ πολυγλώσσων ἐπιγραφῶν, ἀφετηρία δ' ὑπῆρξεν ἡ νεωτάτη ἐκ τῶν σφηνοειδῶν γραφῶν, ἡ τῶν Ἀχαιμενιδῶν τῆς Περσίας, οἵτινες ἔγραφον τὰς ἐπιγραφάς των εἰς περσικήν, βαβυλωνιακὴν καὶ ἐλαμιτικὴν γλῶσσαν. Τὸ πρῶ-

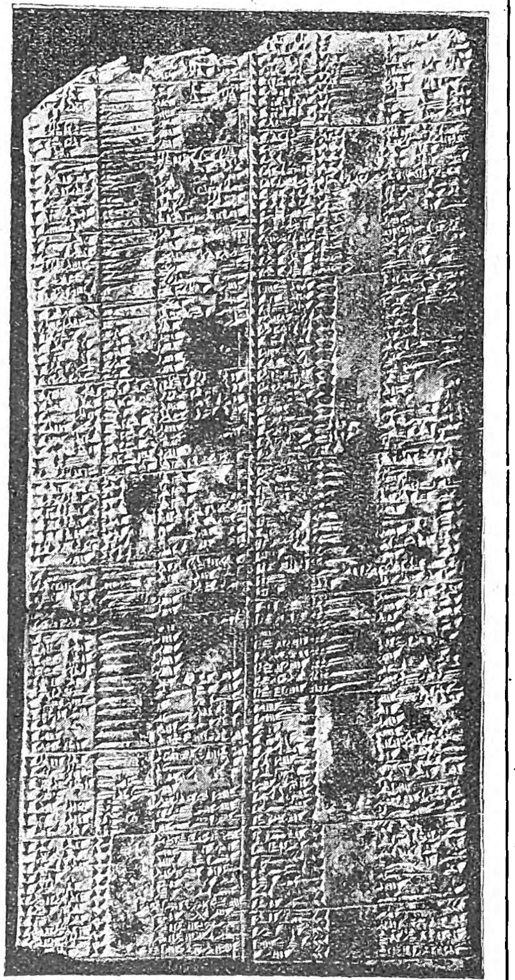

Δεῖγμα σφηνοειδοῦς γραφῆς.
[Πινακὶς τοῦ Η' περίπου π. Χ. αἰῶνος περιλαμβάνουσα λεξιλόγιον.]

τον σπουδαῖον βῆμα πρὸς ἀνάγνωσιν τῆς σφηνοειδοῦς γραφῆς ἐπετέλεσεν ὁ Grotefend (1802), ὅστις ἦτο ἁπλοῦς διδάσκαλος ἐν Γοττίγγῃ. Ἡ σφηνοειδὴς γραφὴ διετηρήθη μέχρι τοῦ Α' π. Χ. αἰῶνος ἐν χρήσει (βλ. καὶ λ. Βαβυλωνία).

Ἡ πρωτοελαμιτικὴ γραφή: Εἰς τὸ Ἐλάμ, ἤτοι τὴν πρὸς Α. τῆς νοτίου Βαβυλωνίας πεδινὴν χώραν, τὴν περιλαμβανομένην μεταξὺ τοῦ κατωτέρου ῥοῦ τοῦ Τίγρητος καὶ τοῦ Περσικοῦ κόλπου, ἀνεπτύχθη ἐνωρὶς μία καθαρῶς εἰκονογραφικὴ γραφή, ἥτις ὅμως παρηγκωνίσθη ὑπὸ τῆς σφηνοειδοῦς πρὸτοῦ νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν ἐξέλιξίν της.

Πρωτοελαμιτικὴ γραφή.

Ἂν καὶ ἡ γραφὴ αὕτη παρήχθη καταφανῶς ἐκ τῆς εἰκονογραφίας, δὲν εἶναι ἐν τούτοις δυνατὸν νὰ ἀναγνωρισθῶσι τὰ πρωτότυπα ὅλων τῶν σημείων. Ἡ ἀνάγνωσις ταύτης ἐπιτυγχάνεται βαθμηδὸν ἐκ διγλώσσων ἐπιγραφῶν, ἀλλ' εὑρίσκεται ἀκόμη εἰς τὴν ἀρχήν της. Μόνον μερικὰ κύρια ὀνόματα ἀναγινώσκονται καὶ ἐξ αὐτῶν κερδίζονται βαθμηδὸν καὶ ἄλλαι λέξεις.

Ἡ Χεττιτικὴ γραφή: Οἱ Χεττῖται μετεχειρίζοντο, ὡς ἤδη ἐλέχθη, τὴν σφηνοειδῆ γραφήν, ἐν δὲ τῇ πρωτευούσῃ τοῦ κράτους των, τῇ πόλει Χάττι (νῦν Βογάζ-κιοΐ), ἀνεκαλύφθη μέγα ἀρχεῖον γεγραμμένον εἰς τὴν γραφὴν ταύτην. Ἐν τούτοις εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Χετταίων ἐμφανίζεται καὶ μία ἄλλη ἱερογλυφικὴ γραφή, τῆς ὁποίας ἡ προέλευσις μέχρι σήμερον παραμένει μυστηριώδης, ἡ δὲ ἀνάγνωσις δὲν ἐπετεύχθη. Τὰ σημεῖα τῆς γραφῆς ταύτης φέρουσιν ἰσχυρῶς ἱερογλυφικὸν χαρακτῆρα, ὡς τὰ αἰγυπτιακὰ καὶ κρητικά. Μερικαὶ εἰκόνες ἀναγνωρίζονται ἀμέσως (ἀνθρώπιναι καὶ ζωϊκαὶ μορφαί, ἀντικείμενα διάφορα, ὡς θρόνος, ἅρμα

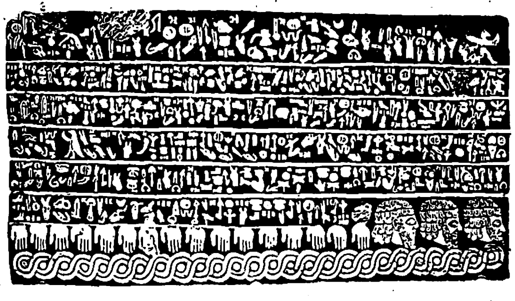

Δεῖγμα χεττιτικῆς γραφῆς ἐκ Κάρχεμις (περὶ τὸν Η' π. Χ. αἰῶνα).
[Ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι γεγραμμένη βουστροφηδόν, ἡ ἀρχὴ εἶναι ἄνω δεξιά. Ὁ τελευταῖος στίχος προφανῶς πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ ἰδεογραφικῶς, σημαίνων ὅτι τρεῖς ἐχθροὶ ἐτιμωρήθησαν δι' ἀποκεφαλισμοῦ, δέκα ἓξ δ' ἄλλων ἀπεκόπησαν αἱ δεξιαὶ χεῖρες.]

κλπ.), ἄλλα ὅμως σημεῖα εἶναι ἤδη ἰσχυρῶς συντετμημένα. Ἐφ' ὅσον οἱ εἰδικοὶ δύνανται νὰ κρίνωσιν, ἡ γραφὴ αὕτη φαίνεται συλλαβική, διότι ἔχει σημαντικὸν ἀριθμὸν σημείων (περὶ τὰ 180)· ἐντὸς αὐτῆς ὅμως ἀναμιγνύονται καὶ ὡρισμένα ἰδεογράμματα πρὸς δήλωσιν μιᾶς χώρας, ἑνὸς θεοῦ κλπ. Ἡ διεύθυνσις τῆς γραφῆς βαίνει συνήθως βουστροφηδόν, ἰδιορρυθμία της δ' εἶναι ὅτι τὰ γράμματα συνήθως εἶναι ἐπὶ τῶν λίθων ἀνάγλυφα, οὐχὶ κεχαραγμένα. Τὰ παλαιότατα δείγματα τῆς γραφῆς ταύτης δὲν ἀνέρχονται πέραν τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, ἴσως ὅμως αὕτη εἶναι κατά τι παλαιοτέρα. Ὁ βίος της ὑπῆρξεν ἀρνούντως μακρός, ἡ δὲ τελευταία της φάσις (Η'—Ζ' αἰὼν) ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ τῶν μνημείων τῶν εὑρεθέντων ἐν Κάρχεμις, Μαράς, Βούλγαρ-Μάδεν κλπ.

Αἱ σημιτικαὶ γραφαί: Ἐκ τῆς μεγάλης γενεᾶς τῶν Σημιτῶν οἱ μὲν ἀνατολικοὶ κλάδοι (Βαβυλώνιοι, Ἀσσύριοι) ἔγραφον τὴν σφηνοειδῆ, οἱ δὲ λοιποὶ μετεχειρίζοντο ἓν εἶδος ἀλφαβήτου, ὅπου μόνον τὰ σύμφωνα ἐδηλοῦντο. Ἡ *βορειοσημιτικὴ* γραφὴ (Φοινίκων, Ἑβραίων, Μωαβιτῶν, Ἀραμαίων) ἀποτελεῖται ἐξ 22 γραμμάτων, σήμερον δ' ὡς παλαιότατον μνημεῖον τῆς περιοχῆς ταύτης θεωρεῖται ἡ νεωστὶ ἀνακαλυφθεῖσα ἐν Βύβλῳ ἐπιτύμβιος ἐπιγραφὴ τοῦ βασιλέως Ἀχιρὰμ (ΙΓ' αἰὼν π.Χ.). Σημειωτέον ὅμως ὅτι τελευταίως ὁ Spiegelberg ἠμφισβήτησε τὴν παλαιότητα τῆς ἐπιγραφῆς, ὑποστηρίζων ὅτι πρόκειται περὶ νεωτέρας χρησιμοποιήσεως παλαιοτέρου τάφου, οὕτως ὥστε ἐκ νέου ὡς παλαιότατα μνημεῖα ἀπομένουσιν ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ Μέσα, βασιλέως τοῦ Μωάβ, καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ χαλκοῦ σκεύους τῆς Κύπρου. Ἡ ἀραμαϊκὴ γραφὴ εἰς τὴν παλαιοτάτην της μορφὴν εἶναι γνωστὴ ἐκ τριῶν μεγάλων ἐπιγραφῶν τοῦ Η' π. Χ. αἰῶνος. Αἱ ἐπιγραφαὶ τοῦ Ε' - Γ' αἰῶνος χαρακτηρίζονται ὡς μεσαία ἀραμαϊκή, περὶ δὲ τὴν ἀρχὴν τοῦ Β' π. Χ. αἰῶνος ἡ ἀραμαϊκὴ γραφὴ εἶχεν ἤδη ἐξαπλωθῆ εἰς τὸ

Δεῖγμα παλαιᾶς ἀραμαϊκῆς γραφῆς.
[Οἰκοδομικὴ ἐπιγραφὴ τοῦ β ἡμίσ. τοῦ Η' π.Χ. αἰῶνος.]

μέγιστον μέρος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἕνεκα διαφόρων πολιτικῶν καὶ φυλετικῶν συνθηκῶν ἀνεπτύχθησαν ἐκ τῆς μεταγενεστέρας ταύτης ἀραμαϊκῆς τρεῖς ἄλλαι γραφαί, ἡ τετράγωνος ἑβραϊκή, ἥτις μέχρι σήμερον εἶναι ἐν χρήσει διὰ τὰ θρησκευτικὰ καὶ κοινὰ κείμενα, ἡ τῆς Παλμύρας καὶ ἡ ναβαταϊκὴ (ἀνατολικὴ Ἰορδανία καὶ βόρειος

Digitized by Google

Ἀραβία). Ἐκ τῆς ναβαταϊκῆς ἀνεπτύχθη ἡ ἀραβικὴ γραφή, ἧς δείγματα κατέχομεν μόνον ἐκ μεταγενεστέρας ἐποχῆς, ὡς προβαθμὶς ὅμως ταύτης δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ καλουμένη κουφικὴ γραφή. Αὕτη ὠνομάσθη οὕτως ἐκ τῆς μεσοποταμιακῆς πόλεως Κούφας, ὅπου ἐκαλλιεργεῖτο ὑπὸ Ἀράβων γραφέων ἡ ἐν λόγῳ γραφή, ἥτις ὅμως προϋπῆρχε τῆς κτίσεως τῆς Κούφας. Ἐκ τοῦ ἔτους 568 μ. Χ. κατέχομεν ἤδη ἐν παραδείγματα πρωίμου κουφικῆς γραφῆς. Ἡ ἀραβικὴ γραφή, ἕνεκα περισσοτέρας σαφηνείας, ἐδημιούργησε κατὰ τὸ πρότυπον τῆς συριακῆς καὶ μερικὰ σημεῖα διὰ τὰ φωνήεντα, ἅτινα ὅμως μόνον ἐν τῷ Κορανίῳ χρησιμοποιοῦνται, ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις περιστάσεσι μόνον ὅταν πρόκειται περὶ ἀμφιβόλου ἀναγνώσεως κυρίων ὀνομάτων ἢ τῶν τοιούτων. Οἱ Ἄραβες χρησιμοποιοῦν μόνο τρία σημεῖα φωνηέντων. Ἕνεκα τῆς ἐξαπλώσεως τοῦ Ἰσλὰμ ἡ ἀραβικὴ γλῶσσα ἔτυχε τῆς μεγίστης διαδόσεως ἐξ ὅλων τῶν σημιτικῶν γραφῶν. Παραγκωνίσασα πολλὰς ἄλλας, ὡς τὴν περσικήν, ἔγινεν ἡ κυρία γραφὴ πολλῶν ἀφρικανικῶν λαῶν, ἔτι δὲ τῶν Τούρκων, Ἀφγανῶν, Μαλαίων, τῶν κατοίκων τοῦ Ἰνδοστὰν κλπ. Ἐννοεῖται ὅτι ἀναλόγως τῆς γλώσσης ἑκάστου τῶν λαῶν τούτων ὑπέστη ἡ ἀραβικὴ γραφὴ καὶ τὰς ἀναλόγους μεταβολάς. Οἱ Τοῦρκοι γράφουν νῦν τὴν γλῶσσάν των διὰ λατινικῶν στοιχείων. Ἡ *νοτιοσημιτικὴ* γραφὴ ἔχει διαφόρους ὑποδιαιρέσεις (μιναϊκή, σαβαϊκή, ἀδραμαουτική, καταβανικὴ καὶ ἰμιαριτική), ὁμοιάζει δὲ γενικῶς πρὸς τὴν βορειοσημιτικήν, ἀλλ' ἔχει καὶ ἐξ ἰδιαίτερα σημεῖα διὰ τὰ σύμφωνά της. Ἐκ τῆς νοτιοαραβικῆς γραφῆς παρήχθη ἡ αἰθιοπική, ἥτις εἶναι ὁ μόνος κλάδος τῶν σημιτικῶν ἀλφαβήτων ὁ δηλῶν καὶ τὰ φωνήεντα εἴτε τὴν ἔλλειψιν τούτων, διὰ σχετικῆς μεταβολῆς τοῦ ἀναλόγου συμφώνου. Ὄνομα καὶ σειρὰ εἰς τὰ σημιτικὰ γράμματα δὲν παρεδόθη, ἀλλὰ τῶν μὲν φοινικικῶν γραμμάτων ἡ σειρὰ εἶναι γνωστὴ ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου, τῶν δὲ ἑβραϊκῶν ἐκ μόνων τῶν ἀκροστιχίδων τῶν Ψαλμῶν.

Ἡ Κρητικὴ γραφή: Οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ ἴσως εὑρίσκομεν τόσον διδακτικὴν τὴν ἱστορίαν τῆς ἐξελίξεως τῆς γραφῆς ὡς ἐν Κρήτῃ. Ἕνεκα τοῦ μακραίωνος τῆς νήσου πολιτισμοῦ, ὅστις ἄνευ διακοπῆς ἐπὶ χιλιετηρίδας ὅλας ἤκμασεν, ἀνευρέθησαν κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς ὅλαι αἱ βαθμίδες τῆς γραφῆς, ἀπὸ τῆς ἁπλουστάτης ἰδεογραφίας δι' εἰκόνων μέχρι τῆς ἐξελίξεως τῶν σημείων εἰς πραγματικὰ γράμματα. Ἐπὶ τῶν παλαιοτάτων σφραγίδων ἀνευρίσκομεν καθαρῶς εἰκονογραφικὰ σημεῖα, λ. χ. ἀνθρώπους καὶ μέλη τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, ἀγγεῖα, πτηνά, πλοῖα, ὅπλα καὶ ἐργαλεῖα. Ἴσως μερικὰ ἐκ τῶν σημείων τούτων ἔχουσιν ἤδη φωνητικὴν σημασίαν, πολλὰ ὅμως εἶναι καθαρῶς ἰδεογραφικὰ σύμβολα. Τὸ πλοῖον σημαίνει «πλοῖον» ἢ «ταξίδιον». Εἷς ἀνθρώπινος ὀφθαλμὸς δηλοῖ προφανῶς τὴν ἔννοιαν «ἐπόπτης». Μία πύλη σημαίνει «φύλαξ» κλπ. Ὡς παράδειγμα τῆς γραφῆς ταύτης παρατίθεται ἐνταῦθα μία ὡραία πρισματικὴ σφραγὶς ἐκ σαρδίου λίθου, εἰς τὸ τρεῖς τῆς ὁποίας πλευρὰς ἀναγράφεται κατὰ τὸν Evans τὸ ὄνομα καὶ οἱ τίτλοι ἑνὸς πρίγκιπος τῆς Κνωσοῦ. Εἰς τὴν πρώτην πλευρὰν ἀπεικονίζεται αἰλουροειδὲς ζῷον, ἑκατέρωθεν τούτου ἓν ἀνθρώπινον σκέλος καὶ εἷς ὄφις, κάτωθεν τὸ σύμβολον «θύρα» καὶ ἄνωθεν ἓν λίαν κοινὸν σημεῖον ἐν σχήματι Ψ. Προφανῶς τὰ σημεῖα ταῦτα δηλοῦσι τὸ ὄνομα τοῦ πρίγκιπος. Αἱ δύο ἄλλαι πλευραὶ εἰκονίζουσιν εἰς μὲν τὰς γωνίας κοσμήματα, εἰς δὲ τὸ μέσον ἐργαλεῖα (σκέπαρνον, μυστρίον κλπ.), τὰ ὁποῖα δηλοῦσι τοὺς τίτλους ἢ τὰς ὑπηρεσίας τοῦ πρίγκιπος (περίπου λ. χ. ἀρχιοικοδόμος ἢ δια-

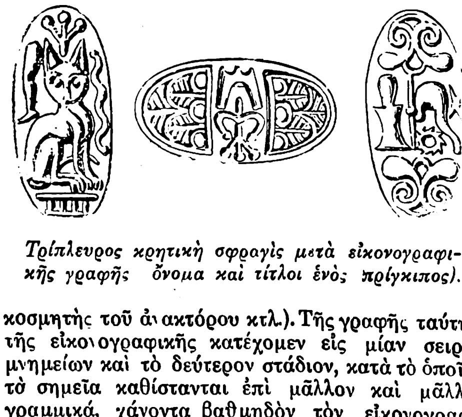

Τρίπλευρος κρητικὴ σφραγὶς μετὰ εἰκονογραφικῆς γραφῆς· ὄνομα καὶ τίτλοι ἑνὸς πρίγκιπος).

κοσμητὴς τοῦ ἀνακτόρου κτλ.). Τῆς γραφῆς ταύτης τῆς εἰκονογραφικῆς κατέχομεν εἰς μίαν σειρὰν μνημείων καὶ τὸ δεύτερον στάδιον, κατὰ τὸ ὁποῖον τὰ σημεῖα καθίστανται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον γραμμικά, χάνοντα βαθμηδὸν τὸν εἰκονογραφικόν των χαρακτῆρα. Ἔπειτα ἔρχεται ἡ καθαρῶς *γραμμικὴ γραφή*, τῆς ὁποίας κατέχομεν ἐπίσης δύο στάδια, *Α* καὶ *Β* ὀνομασθέντα. Ἡ γραφὴ Α εἶναι κοινὴ καὶ εὑρέθη εἰς ὅλας τὰς κρητικὰς ἀνασκαφάς, ἔτι δὲ καὶ ἐν Μήλῳ, ἐνῷ ἡ γραφὴ Β μέχρι τοῦδε μόνον εἰς τὴν Κνωσὸν εὑρέθη καὶ φαίνεται ὅτι ἐνταῦθα μόνον ἀνεπτύχθη. Ἡ γραφὴ Α ἐμφανίζεται περὶ τὸ τέλος τῆς Μεσομινωικῆς ἐποχῆς (περίπου περὶ τὸ 1600), ἐνῷ ἡ Β παραγκωνίζει τὴν Α ἐν Κνωσῷ καὶ χρησιμοποιεῖται κατὰ τὴν πρώτην καὶ δευτέραν ὑστερομινωικὴν ἐποχὴν (μέχρι τοῦ 1400 περίπου). Ἡ γραφὴ αὕτη παρουσιάζει μικρότερον ἀριθμὸν σημείων ἢ ἡ Α, εἶναι ἁπλουστέρα καὶ ἔχει ἄλλας τινὰς διαφοράς, ὥστε ἡ παραγωγή της νὰ μὴ ἐξηγῆται ὡς περαιτέρω ἁπλοποίησις τῆς Α. Κατὰ τὸν Evans ἀνεπτύχθησαν ἀμφότεραι ἀνεξαρτήτως ἐκ τῆς εἰκονογραφίας, ἡ δ' εἰσαγωγὴ τῆς Β ἐν Κνωσῷ συνδέεται ἴσως πρὸς δυναστειακὴν μεταβολήν. Ὁ ἀρκούντως μέγας ἀριθμὸς τῶν σημείων

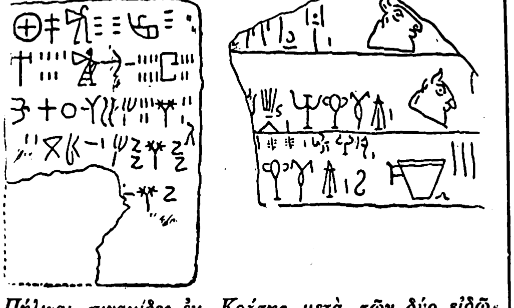

Πήλιναι πινακίδες ἐκ Κρήτης μετὰ τῶν δύο εἰδῶν τῆς γραμμικῆς γραφῆς, Α (ἀριστ.) καὶ Β δεξιά).

[Εἰς τὴν πρώτην (ἐξ Ἁγίας Τριάδος) πρόκειται περὶ ναυτικῆς ὑποθέσεως (ἰδεόγραμμα ἑνὸς πλοίου). Ἡ δευτέρα (ἐκ Κνωσοῦ) ἀπαριθμεῖ πολύτιμα σκεύη, ἤτοι ρυτὰ ἐν σχήματι βοοκεφαλῆς καὶ κύπελλα τοῦ τύπου τῶν δύο χρυσῶν ποτηρίων του Βαφειοῦ].

τῆς κρητικῆς γραφῆς μᾶς πείθει ὅτι ἔχομεν νὰ κάμωμεν μὲ συλλαβικὰ γράμματα, ἀλλ' ὑπάρχουσιν ἐνδείξεις ὅτι τινὰ τούτων ἔχουσιν ἤδη μεταβληθῆ εἰς πραγματικὰ ἀλφαβητικὰ στοιχεῖα, παριστάνοντα ἕνα καὶ μόνον φθόγγον. Ἐν τούτοις ἀναμιγνύονται καὶ εἰς τὴν κρητικὴν γραφὴν ἰδεογράμματα, ἴσως δὲ γίνεται καὶ προσδιοριστικῶν χρῆσις, ὡς ἐν τῇ αἰγυπτιακῇ γραφῇ Ω, πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν τῆς κρητικῆς γραφῆς πᾶσαι αἱ γενόμεναι ἀπόπειραι ἀπέτυχον. Οὐδεμία δίγλωσσος ἐπιγραφὴ εὑρέθη μέχρι τοῦδε, ἵνα βοηθήσῃ τὰς γινομένας προσπαθείας. Ἡ κρητικὴ γραφὴ ἐξηφανίσθη ὁμοῦ μετὰ τοῦ μινωικοῦ πολιτισμοῦ, ὥστε σήμερον νὰ μὴ γνωρίζωμεν οὔτε εἰς ποίαν οἰκογένειαν ἀνῆκεν ἡ γλῶσσα, ἥτις διὰ τῆς γραφῆς ταύτης ἐγράφετο· τοῦτο μόνον γνωρίζομεν, ὅτι ἡ γλῶσσα τῶν μινωικῶν Κρητῶν φαίνεται διάφορος τῶν μικρασιατικῶν, καὶ τὸ ὀλίγον τοῦτο

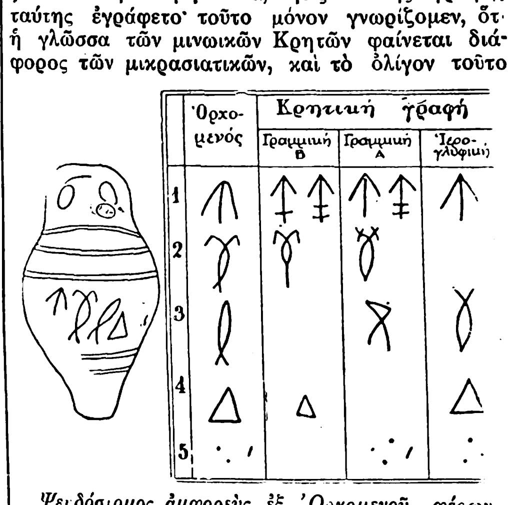

Ψευδόστομος ἀμφορεὺς ἐξ Ὀρχομενοῦ, φέρων πέντε σημεῖα γραφῆς. Δεξιὰ παραβολὴ τῶν σημείων τούτων πρὸς ὅμοια τῆς κρητικῆς γραφῆς.

συμπεραίνεται ἐκ τριῶν τεμαχίων ἐπιγραφῶν εὑρεθεισῶν ἐν Πραισῷ, τοῦ Ε' ἢ Δ' αἰῶνος π. Χ., αἵτινες εἶναι εἰς ἑλληνικὸν ἀλφάβητον γεγραμμέναι, ἀλλ' εἰς ἄγνωστον γλῶσσαν. Ἐπειδὴ ἡ Πραισὸς ἐθεωρεῖτο τὸ κέντρον τῶν παλαιῶν Κρητῶν, τῶν Ἐτεοκρήτων, συνάγεται τὸ συμπέρασμα ὅτι εἰς αὐτοὺς ἀνῆκει καὶ ἡ ἐν λόγῳ γλῶσσα (ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ *R. Conway* ἐν British School Annual τόμ. 8 καὶ 10). Ταῦτα εἶνε πολὺ μικρὰ βοηθήματα πρὸς ἀνάγνωσιν τῆς κρητικῆς γραφῆς. Ἐλπίδας παρέχει ἔτι καὶ ἡ συλλαβικὴ γραφὴ τῆς Κύπρου, ἥτις φαίνεται νὰ ἔχῃ μινωικὴν καταγωγήν. Ἄλλαι ὁδοὶ δὲν φαίνονται πρὸς τὸ παρὸν νὰ εἶναι ἀνοικταί. Τὸ ἐσχάτως ἐμφανισθὲν ὀγκῶδες βιβλίον τοῦ Blaufuss, ζητοῦντος τῇ βοηθείᾳ τῶν σημιτικῶν γλωσσῶν νὰ ἀναγνώσῃ τὴν μινωικὴν γραφήν, εἶναι καθαρὰ φαντασία. Τὴν αὐτὴν ἀξίαν ἔχουσι καὶ αἱ ἀπόπειραι τοῦ H. Schneider (Die Kulturleistungen der Menschheit, 1926, σ. 152—166), ὅστις ἐκλέγων μεταξὺ τῶν ἱερογλυφικῶν τῆς Κρήτης μίαν σειρὰν ἐξ 22 καὶ ἀπονέμων εἰς ταῦτα ἰδεογραφικὴν σημασίαν τῆς ἐμπνεύσεώς του ζητεῖ ἐπὶ τῇ βάσει φιλοσοφικῶν ἀρχῶν νὰ καταρτίσῃ ὕμνον πρὸς τὸν ὕψιστον ἡλιακὸν θεὸν Μὶν ἢ Μίνωα, ὃν φαντάζεται κυρίαρχον θεότητα τῆς μινωικῆς θρησκείας. Σοβαρὰς ἐργασίας ἐπὶ τῶν κρητικῶν ἱερογλυφικῶν ἐδημοσίευσεν ὁ Ἰωάννης Sundwall, ἀλλὰ καὶ οὗτος φαίνεται ὑπερτιμῶν τὰς πολλάκις τυχαίας ὁμοιότητας μεταξὺ κρητικῶν καὶ αἰγυπτιακῶν ἱερογλυφικῶν. Ὡς πρὸς τὸ ὑλικὸν ἐφ' οὗ ἔγραφον οἱ Κρῆτες, τοῦτο εἶναι πρὸ παντὸς πήλιναι πινακίδες. Ἐν τούτοις ὑπ' οὐδενὸς ἐτονίσθη ἀκόμη τὸ γεγονός, ὅτι ἡ κρητικὴ γραφὴ εἶναι ἥκιστα κατάλληλος ὅπως γράφεται ἐπὶ πηλοῦ. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν θὰ ἐλάμβανε τὴν ἐξέλιξιν τὴν ὁποίαν ἔλαβε. Τὸ γεγονὸς προσέτι ὅτι αἱ πινακίδες ἔμενον ὠμαὶ καὶ ὅτι ἐπ' αὐτῶν κυριαρχεῖ μονοτόνως περιεχόμενον ἀπαριθμήσεων καὶ καταλόγων, πείθουσιν ὅτι τὸ κυρίως γραφικὸν ὑλικὸν τῶν Κρητῶν θὰ ἦτο ἄλλο, πιθανώτατα πάπυρος ἐξ Αἰγύπτου. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις διεσώθη ἡ παράδοσις, ὅτι οἱ Κρῆτες ἔγραφον ἐπὶ φύλλων φοινίκων. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον οὐδὲν μᾶς περιεσώθη ἐκ τῆς λογοτεχνίας τῶν Κρητῶν. Οὐδεμία ἐκ τῶν κατὰ χιλιάδας εὑρεθεισῶν πινακίδων φαίνεται νὰ περιέχῃ τι ἄλλο πλὴν καταλόγων διαφόρων πραγμάτων. Ἴσως μία ἢ δύο ἐξαιρέσεις μόνον ὑπάρχουν. Ἐπὶ τῶν πινακίδων χρησιμοποιεῖται ἀριθμητικὸν σύστημα, τὸ ὁποῖον εἶναι δεκαδικὸν καὶ ἀνεγνώσθη ὑπὸ τοῦ Evans. Ἡ διεύθυνσις τῆς κρητικῆς γραφῆς εἶναι κυρίως δεξιόστροφος, ὡς ἡ ἰδική μας, ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ παραδείγματα γραφῆς βουστροφηδὸν καὶ κατ' ἄλλας διευθύνσεις. Ὡς μία παραλλαγή, ἀλλὰ μόνον παραλλαγή, τῆς κρητικῆς γραφῆς δύναται νὰ θεωρηθῇ *ἡ γραφὴ τῆς κυρίως Ἑλλάδος* κατὰ τὴν μυκηναϊκὴν ἐποχήν. Ἀρχικῶς δὲν ἦσαν γνωστά, παρὰ ἐλάχιστα δείγματα ταύτης καὶ ἐκαλεῖτο μινυακὴ γραφὴ (ἐκ τῶν μυθολογικῶν Μινυῶν τοῦ Ὀρχομενοῦ), διότι τὸ σπουδαιότατον αὐτῆς μνημεῖον ἦτο εἷς ψευδόστομος ἀμφορεὺς ἐξ Ὀρχομενοῦ, ἐφ' οὗ εἶναι ἐγκεχαραγμένα πέντε ψηφία. Ἁπλῆ παραβολὴ ἐν τῇ παρατιθεμένῃ εἰκόνι διδάσκει, ὅτι ὅλα τὰ ψηφία ταῦτα ὑπάρχουσιν εἰς τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην περίοδον τῆς κρητικῆς γραφῆς. Ἐν τούτοις ἄλλα τινὰ λείψανα γραφῆς ἐν Μυκηνῶν δὲν ἔχουσι τὰ παράλληλά των ἐν Κρήτῃ. Τελευταίως δ' ἀνεκαλύφθησαν ἀφθονώτερα μνημεῖα ἐν Τίρυνθι καὶ ἐν Θήβαις, ἐκ τῶν ὁποίων ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ γραφὴ ἐν Ἑλλάδι ἀνεπτύχθη ἀνεξαρτήτως. Ὅλα τὰ λείψανα ταῦτα τῆς γραφῆς ἐπεξειργάσθη διὰ βραχέων ὁ Sundwall εἰς τὸ τελευταῖον τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ «Klio» (1928). Ἰδιαιτέρως ἑλκυστικὴ εἶναι ἡ πιθανότης ὅτι ὑπὸ τὰ σημεῖα ταῦτα κρύπτεται ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, διότι οἱ μυκηναϊκοὶ λαοὶ πιστεύονται σήμερον γενικῶς ὡς Ἕλληνες. Ὁπωσδήποτε, ἐν Ἑλλάδι εἶναι φανερὸν ὅτι ἡ γραφὴ δὲν ἦτο εἰς τόσον μεγάλην χρῆσιν ὡς ἐν Κρήτῃ. Οὐδεμία μακροτέρα ἐπιγραφὴ ἔχει μέχρι σήμερον ἀνακαλυφθῆ.

Ἡ γραφὴ τοῦ δίσκου τῆς Φαιστοῦ: Κατὰ τὰς ἰταλικὰς ἀνασκαφὰς τοῦ ἀνακτόρου τῆς Φαιστοῦ ἀνεκαλύφθη τὸν Ἰούλιον τοῦ 1908 στρογγύλος πήλινος δίσκος διαμέτρου 17 ἑκατοστομέτρων, ὅστις ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄψεων εἶναι κεκαλυμμένος δι' ἱερογλυφικῆς τινος μορφῆς, μοναδικῆς μέχρι τοῦδε ἐν τῷ κόσμῳ, διότι οὔτε ἐν αὐτῇ τῇ Κρήτῃ, οὔτε οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ εὑρέθη παρομοία γραφή. Ἡ γραφὴ εἶναι σπειροειδῶς γεγραμμένη ἀπὸ τῆς περιφερείας πρὸς τὸ κέντρον, αἱ δὲ φράσεις ἢ παράγραφοι χωρίζονται διὰ γραμμῶν. Τὰ στοιχεῖα ἔχουσι τυπωθῆ ἕκαστον χωριστὰ ἐπὶ τοῦ πηλοῦ, διὸ ὁ δίσκος παριστᾷ ἕνα παλαιότατον πρόδρομον τῆς τυπογραφίας. Τὰ στοιχεῖα ταῦτα εἶναι ὅλα εἰκονογραφικὰ διαφόρων ἐργαλείων, ἀνθρωπίνων καὶ ζῳικῶν μορφῶν, προφανῶς δὲ πρέπει νὰ ἀναγνωσθῶσι συλλαβικῶς. Ἐπειδὴ ὡρισμένα συμπλέγματα ἐπανέρχονται περιοδικῶς, ἐξήχθη τὸ συμπέρασμα ὅτι ἴσως πρόκειται περὶ ἱεροῦ τινος ὕμνου καταλήγοντος εἰς τὴν αὐτὴν ἐπῳδόν. Οἱαδήποτε ἀπόπειρα ἀναγνώσεως μὲ τὸν βαθμὸν τῶν σημερινῶν ἡμῶν γνώσεων εἶναι ζή-

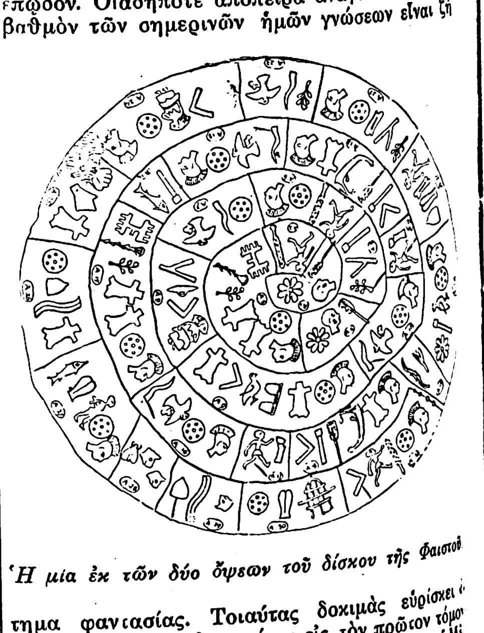

Ἡ μία ἐκ τῶν δύο ὄψεων τοῦ δίσκου τῆς Φαιστοῦ.

τημα φαντασίας. Τοιαύτας δοκιμὰς εὑρίσκει ὁ βουλόμενος ἀπαριθμουμένας εἰς τὸν πρῶτον τόμον τοῦ συγγράμματος τοῦ Evans «The Palace of Minos». Ὑπάρχει καὶ ἐξ Αὐστραλίας ἔτι μία ἀπόπειρα ἀναγνώσεως, ἥτις εἶναι ἁμιλλος τῶν προηγουμένων (*A. Rowe*, The Phaestos Disc, its Cypriote origin. Transact. of the Royal Soc. of

Digitized by Google

South Australia, 43, 1919). Ἐκ διαφόρων σημειων τοῦ δίσκου, ἰδίως τῆς ἀνθρωπίνης κεφαλῆς μετὰ πτερῶν (ἀρ. 2), ἥτις παρεβλήθη πρὸς τοὺς Φιλισταίους, καὶ τοῦ σημείου τῆς οἰκίας (ἀρ. 24), ἥτις ὁμοιάζει πρὸς μεταγενεστέρους τάφους τῆς Λυκίας, συνήχθη τὸ συμπέρασμα ὅτι πατρὶς τοῦ δίσκου εἶναι πιθανῶς ἡ νοτιοδυτικὴ Μικρὰ Ἀσία. Τοῦτο εἶναι πιθανόν. Μία ἀπόδειξις. ἴσως ἡ σπουδαιοτάτη, ἥτις μέχρι τοῦδε δὲν παρετηρήθη, εἶναι ἡ ἀκόλουθος. Ἓν ἐκ τῶν σημείων τοῦ δίσκου (ἀρ. 30) παριστᾷ κεφαλὴν κερασφόρου προβάτου. Τοῦτο ὅμως εἶναι τὸ τυπικὸν κερασφόρον μικρασιατικὸν πρόβατον, τὸ ὁποῖον ἀπαντᾷ ἐπὶ πλήθους ἀνατολικῶν μνημείων, ἐνῷ ἐν Κρήτῃ εἶναι ἐντελῶς ἄγνωστον. Τὰ πρόβατα τῆς Κρήτης εἰκονίζονται πάντοτε ἐπὶ τῶν μινωικῶν μνημείων μετὰ διαφορετικῶν κεράτων, ἅτινα προσιδιάζουσιν εἰς μίαν ἄλλην γενεάν, τὴν τοῦ βορειοαφρικανικοῦ προβάτου.

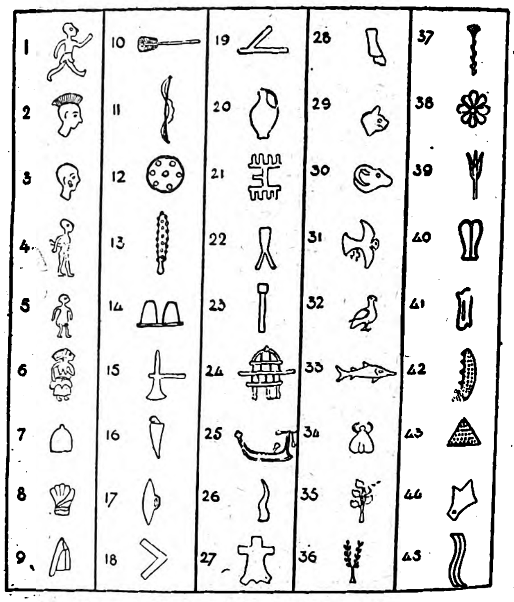

Κατάλογος ὅλων τῶν σημείων τοῦ δίσκου τῆς Φαιστοῦ.

Ἡ κυπριακὴ γραφή: Ἀπὸ τοῦ 1850 ἐγένοντο γνωσταὶ ἐπιγραφαὶ ἐκ τῆς νήσου Κύπρου, αἱ ὁποῖαι ἦσαν γεγραμμέναι εἰς ἄγνωστον γραφὴν καὶ γλῶσσαν. Οἱ λόγιοι προέβησαν εἰς διαφόρους ἀποπείρας ἀναγνώσεως, μέχρις ὅτου ὁ H. Lang καὶ ὁ G. Smith ἐτέθησαν ἐπὶ τὰ ἴχνη ταύτης τῇ βοηθείᾳ μιᾶς διγλώσσου ἐπιγραφῆς, γεγραμμένης εἰς φοινικικὸν καὶ κυπριακὸν ἰδίωμα. Ἀνεγνώσθησαν κύρια ὀνόματα, ὡς Ἰδάλιον, Κίτιον κλπ., ὁ δὲ Smith ἀνεγνώρισεν ἤδη ὅτι ἡ κυπριακὴ γραφὴ ἦτο συλλαβική· ἐκ τῶν 54 σημείων καθώρισεν ὀρθῶς τὸν φθόγγον τῶν 18 καὶ συνεπέρανεν ὅτι τὸ κυπριακὸν ὄνομα διὰ τὸν βασιλέα δὲν ἠδύνατο νὰ εἶναι σέβε, ὡς ὁ Lang ἐνόμιζεν, ἀλλὰ κάτι ὅμοιον πρὸς τὴν ἑλληνικὴν λέξιν «βασιλεύς».

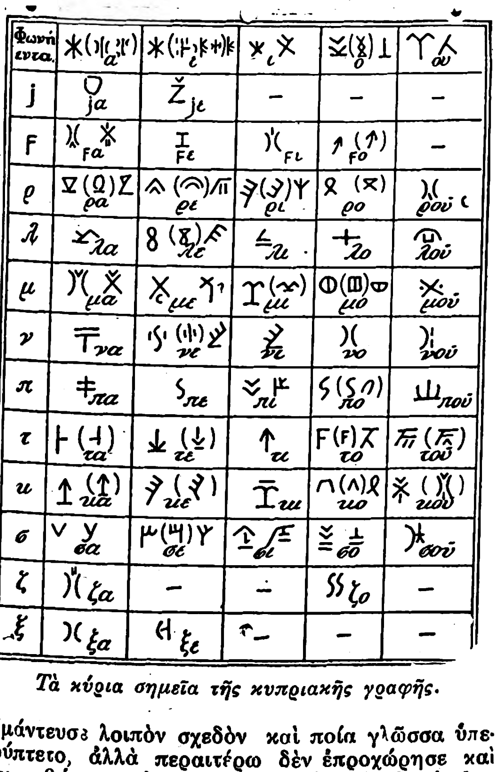

Τὰ κύρια σημεῖα τῆς κυπριακῆς γραφῆς.

Ἐμάντευσε λοιπὸν σχεδὸν καὶ ποία γλῶσσα ὑπεκρύπτετο, ἀλλὰ περαιτέρω δὲν ἐπροχώρησε καὶ δὲν καθώρισε τὴν γλῶσσαν, διότι δὲν ἐγνώριζεν ἑλληνικά. Ὅτι ἡ γλῶσσα τῶν κυπριακῶν ἐπιγραφῶν ἦτο ἑλληνική, ἐβεβαίωσαν κατόπιν ὁ Birch καὶ ὁ Brandis, τέλος δ' ἡ τελικὴ ἀνάγνωσις ἐπετεύχθη διὰ τῶν Deecke καὶ Sigismund.

Τὰ κυπριακὰ σημεῖα παριστῶσιν ἕκαστον ἓν φωνῆεν ἢ μίαν ὁλόκληρον συλλαβήν. Οἱ Κύπριοι μετεχειρίσθησαν ταῦτα πρὸς γραφὴν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ δὴ τῆς κυπριακῆς διαλέκτου (αἰολικῆς οὔσης), ἂν καὶ ἦσαν λίαν ἀκατάλληλα πρὸς τοῦτο. Ψιλά, μέσα καὶ δασέα δὲν διακρίνονται, δι' ὃ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ σημεῖον παριστᾷ λ. χ. τοὺς φθόγγους τα, δα, θα ἢ πα, βα, φα. Μακρὰ καὶ βραχέα φωνήεντα ἐπίσης δὲν διακρίνονται. Ἔρρινα πρὸ ἄλλων συμφώνων δὲν δηλοῦνται (λ. χ. γράφεται *πά-τα* ἀντὶ πάντα), πλείονα δὲ σύμφωνα μιᾶς συλλαβῆς διαλύονται εἰς πολυσυλλαβίαν (λ. χ. τὸ ὄνομα *Στασικράτης* γράφεται *Σα-τα-σι-κα-ρα-τε-σε*). Εἶναι προφανὲς ὅτι διὰ τοιαύτης γραφῆς πολλάκις περιέρχεταί τις εἰς ἀδιέξοδον, διότι ἡ λέξις *α-το-ρο-πο-σε* δύναται νὰ ἀναγνωσθῇ ἄνθρωπος, ἄτροπος, ἢ ἄδορπος. Αἱ τοιαῦται ἀτέλειαι ἀποτελοῦσι τὴν καλυτέραν ἀπόδειξιν, ὅτι ἡ κυπριακὴ γραφὴ δὲν ἐφευρέθη ἐξ ἀρχῆς διὰ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ἐγεννήθη λοιπὸν τὸ ζήτημα τῆς καταγωγῆς της. Τινὲς ὑπεστήριξαν ὅτι προῆλθεν ἐκ τῆς σφηνοειδοῦς, ἀλλὰ τοῦτο οὐδεὶς πιστεύει σήμερον. Ἄλλοι ἐνόμισαν ὅτι τὸ πρωτότυπον ταύτης ἀνευρίσκεται εἰς τὰ χεττιτικὰ ἱερογλυφικά, ἀλλ' ἡ πιθανωτάτη πασῶν τῶν ὑποθέσεων εἶναι ἡ τοῦ Evans, ὅτι ἡ κυπριακὴ γραφὴ εἶναι ἐλαφρὰ παραλλαγὴ τῆς κρητικῆς, μεταφυτευθείσης εἰς τὴν Κύπρον διά τινος

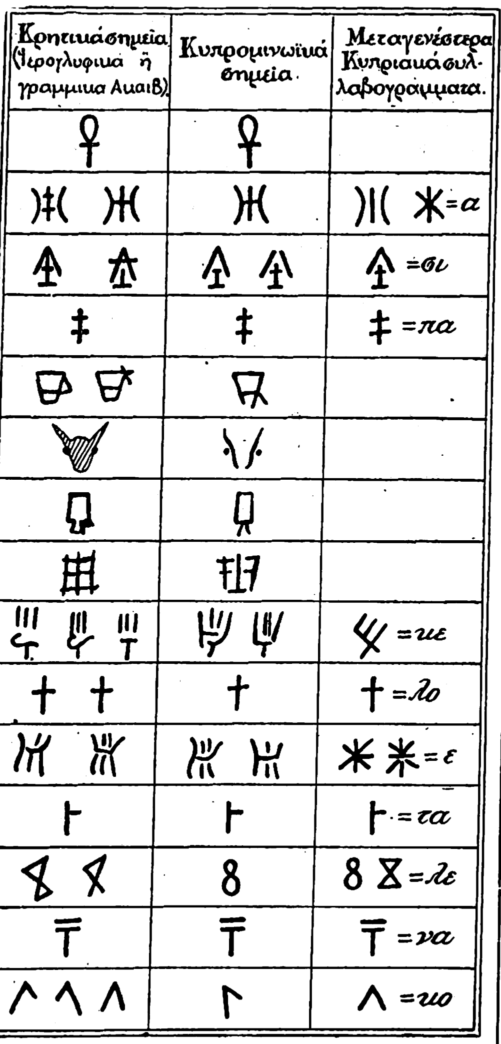

Σύγκρισις τῶν κυπριακῶν σημείων γραφῆς πρὸς τὰ κρητικά.

ἀποικίσεως κατὰ τὸ τέλος τοῦ μινωικοῦ πολιτισμοῦ. Ἐπὶ πλέον εἶναι γνωστόν, ὅτι ἐν Κύπρῳ ἔχομεν κατὰ τὸ τέλος τῆς χαλκῆς ἐποχῆς πολιτισμόν, ὅστις εἶναι περαιτέρω ἐπιβίωσις τοῦ μυκηναϊκοῦ (εὑρήματα τάφων Ἔγκωμης κλπ.), ἀκριβῶς δ' ἐκ τῆς ἐποχῆς ταύτης προέρχονται καὶ ὀλίγα σημεῖα γραφῆς, τὰ ὁποῖα εἶναι γεγραμμένα εἰς ἄγνωστον γλῶσσαν, ἀλλ' ὀρθῶς ὠνομάσθησαν καὶ εἶναι κυπρομινωικά. Ταῦτα εἶναι γεγραμμένα ἐπὶ τριῶν μικρῶν πηλίνων σφαιρῶν ἐκ τῶν μυκηναϊκῶν τάφων Ἔγκωμης καὶ ἐπὶ ἑνὸς δακτυλίου τῆς αὐτῆς ἐποχῆς ἐκ Λάρνακος. Ἔχομεν λοιπὸν ὅλην τὴν συνέχειαν. Ἐπὶ πλέον ὑπεδείχθη ὅτι καὶ ἡ μινωικὴ θρησκεία ἔζη κατὰ τὴν ἑλληνικὴν ἐποχὴν ἀκόμη ἐν Κύπρῳ. Οὐδὲν λοιπὸν τὸ παράδοξον, ὅτι καὶ ἡ μινωικὴ γραφὴ ἐξαφανισθεῖσα ἐν τῇ γενετείρᾳ της ἐπέζησεν ἐν Κύπρῳ. Ἐντεῦθεν δυνάμεθα βασίμως νὰ περιμένωμεν μίαν ἡμέραν τὴν ἀνάγνωσιν τῶν κρητικῶν ἱερογλυφικῶν καὶ ἤδη ἐργάζεται πρὸς τὴν διεύθυνσιν ταύτην ὁ Bossert.

Αἱ ἰνδικαὶ γραφαί: Πότε καὶ πῶς διεδόθη ἡ γραφὴ εἰς τὰς Ἰνδίας εἶναι ἀκόμη πρόβλημα. Αὐτοὶ οἱ Ἰνδοὶ ἀνάγουν τὴν γραφὴν εἰς τὸν Δημιουργὸν Βράμα, ἐν τούτοις πρὸ τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος δὲν φαίνεται νὰ ὑπῆρχεν αὕτη εἰς κοινὴν χρῆσιν, τὰ δὲ πρῶτα ἐπιγραφικὰ μνημεῖα ἀνήκουσιν εἰς τὸν Γ' αἰῶνα. Πρόκειται περὶ τῶν περιφήμων διαταγμάτων τοῦ βασιλέως Ἀσόκα, ἤ, ὡς αὐτὸς ἑαυτὸν ἀπεκάλει, Πιγιαδάσι, τὰ ὁποῖα σχεδὸν αὐτολεξεὶ συναντῶνται ἐπὶ λίθων γεγραμμένα πανταχοῦ τοῦ Ἰνδοστάν. Περιέχουσι βουδδιστικὰς παραινέσεις καὶ ἕνεκα τῶν ἐν αὐτοῖς ὀνομάτων τῶν διαδόχων (Ἀντιγόνου, Πτολεμαίου τοῦ Β' κλπ.) χρονολογοῦνται ἀσφαλῶς ἐκ τῶν ἐτῶν 253—250. Εὐθὺς ὡς αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται κατωρθώθη νὰ ἀναγνωσθοῦν, ἰδίως διὰ τῶν ἐργασιῶν τῶν Prinsep καὶ Senart, ἀνέκυψε καὶ τὸ ζήτημα τῆς καταγωγῆς τῆς ἰνδικῆς γραφῆς. Τέσσαρες θεωρίαι διετυπώθησαν: 1) Αὐτόματος γένεσις ἔκ τινος ἀρχικῆς ἱερογλυφικῆς γραφῆς. 2) Παράληψις ἐκ νοτιοσημιτικῆς τινος πηγῆς. 3) Ἀνάμιξις ἐξ ἀραμαϊκῶν, ἑλληνικῶν καὶ «καροστὶ» γραμμάτων. 4) Παραγωγὴ ἔκ τινος βορειοσημιτικοῦ, ἴσως τοῦ φοινικικοῦ, ἀλφαβήτου. Ἡ τρίτη καὶ ἰδίως ἡ τετάρτη ὑπόθεσις εἶναι αἱ πιθανώτεραι, ἀλλὰ τὸ ζήτημα εἶναι ἀκόμη ἄλυτον. Κατά τινας διεδόθη ἡ βορειοσημιτικὴ αὕτη γραφὴ περὶ τὸν Η' π. Χ. αἰῶνα διὰ τῶν ἐμπόρων, μέσῳ Μεσοποταμίας. Ἡ ποικιλία τῶν ἰνδικῶν ἀλφαβήτων εἶναι μεγάλη, δι' ὃ ἐνταῦθα δίδονται μόνον οἱ γενικοὶ χαρακτῆρες τῆς ἰνδικῆς γραφῆς, ἰδίως τῆς λεγομένης *ναγαρί*, ἥτις εἶναι σήμερον ἡ εὐχρηστοτάτη πασῶν καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἔχουσι γραφῆ ὁ ὄγκος τῶν κειμένων τῆς σανσκριτικῆς φιλολογίας. Τὰ φωνήεντα ὅταν ἀποτελῶσι συλλαβὴν γράφονται δι' ἰδιαιτέρου σημείου. Παρὰ τὰ σύμφωνα ἐξυπακούεται ἓν ἄ, τὸ ὁποῖον δὲν γράφεται. Ἂν ὅμως μετὰ τὸ σύμφωνον ἀκολουθῇ ἄλλου εἴδους φωνῆεν, τοῦτο δηλοῦται δι' ἰδιαιτέρου βοηθητικοῦ σημείου. Ὅταν τὰ σύμφωνα δὲν ἀκολουθῶνται ὑπὸ φωνήεντος, τότε ὑπάρχει ἡ τάσις νὰ συγχωνεύωνται μεταξὺ των διὰ βραχυγραφιῶν. Ἐκ μιᾶς τῶν ἀρχαϊκῶν μορφῶν τῆς γραφῆς ναγαρὶ κατάγεται τὸ *θιβετικὸν* ἀλφάβητον, παραληφθὲν πιθανῶς κατὰ τὸν Ζ' μ. Χ. αἰῶνα. Εἰς τὰς Φιλιππίνας νήσους διεδόθη ἡ γραφὴ *ταγάλα*, ἥτις κατὰ τὸν Η' αἰῶνα μ. Χ. μετεφέρθη ὑπὸ ναυτικῶν ἐκ τῶν ἀκτῶν τῆς Βεγγάλης. Ἐκ τῆς γραφῆς ταύτης ἐμορφώθησαν δύο ἄλλαι, ἡ *μακασσαρικὴ* καὶ ἡ *βουγινεζικὴ* ἐπὶ τῆς νήσου Κελέβης. Εἰς τὰς Μαλεδίβας νήσους πρὸς νότον μὲν χρησιμοποιεῖται ἡ γραφὴ *δελεχὶ χακουρά*, ἥτις κατάγεται ἐκ τῆς νοτίας Ἰνδικῆς τοιαύτης, ἐνῷ πρὸς βορρᾶν ὑπάρχει μία ἄλλη ἐντελῶς διάφορος, σημιτικῆς καταγωγῆς γραφὴ (*γοβαλὲ τανά*), ἥτις προφανῶς διεδόθη μετὰ τῆς μωαμεθανικῆς κατακτήσεως τῶν νήσων.

Ἡ κινεζικὴ γραφή: Αὕτη, ἂν καὶ ἐπὶ μακρότατον διάστημα (ἤδη ἀπὸ τῆς Γ' χιλιετηρίδος) γραφομένη, παρέμεινεν ἀνανάπτυκτος εἰς τὸ στάδιον τῆς λεξιγραφίας. Ἕκαστον σημεῖον τῆς γραφῆς εἰς τὴν γλῶσσαν ταύτην παριστᾷ καὶ μίαν λέξιν, διὰ τοῦτο καὶ ἄπειρα εἶναι τὰ σημεῖα καὶ ἡ ἐκμάθησις τούτων δυσκολωτάτη. Δι' ἑκάστην νέαν λέξιν ὀφείλει ὁ Κινέζος νὰ πλάσῃ καὶ νέον σημεῖον. Αἱ πρῶται ἀπόπειραι ταξινομήσεως εἰς τὸ χάος τῶν σημείων τούτων προέρχονται ἐκ τῆς δυναστείας τῶν Χὰν (200 π.Χ.—200 μ.Χ.). Τὰ σημεῖα διῃρέθησαν εἰς 6 κατηγορίας, ὧν σπουδαιόταται εἶναι ἡ πρώτη καὶ ἡ πέμπτη. Ἡ πρώτη περιλαμβάνει αὐτὰ ταῦτα τὰ σημεῖα δι' ἑκάστην λέξιν, τὰ ὁποῖα ἀρχικῶς ἦσαν περὶ τὰ 600 καὶ εἶναι μέχρι σήμερον τὰ κύρια τῆς κινεζικῆς γλώσσης. Αἱ λοιπαὶ κατηγορίαι περιλαμβάνουσιν ἐλαφρῶς τροποποιημένα σημεῖα πρὸς δήλωσιν διαφόρων ἐννοιῶν, ἡ δὲ πέμπτη τέλος, ἡ σπουδαιοτάτη πασῶν, περιλαμβάνει τὰ σημεῖα τὰ καλούμενα ὑπ' ἄλλων *κλεῖδες*, ὑπ' ἄλλων *προσδιοριστικὰ* καὶ ὑπ' ἄλλων ἄλλως. Ταῦτα εἶναι τὰ χαρακτηριστικώτατα τῆς κινεζικῆς γλώσσης καὶ εἰσάγουσι τὸ φωνητικὸν στοιχεῖον εἰς αὐτήν, καὶ δὴ ὡς ἑξῆς: Τὰ σημεῖα τῶν ἄλλων κατηγοριῶν εἶναι ἰδεογρα-

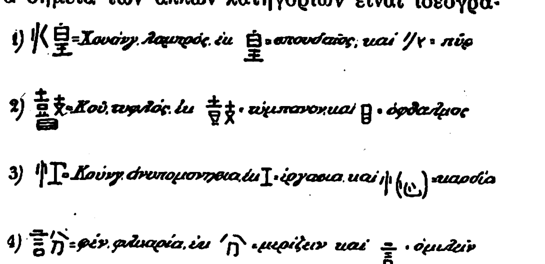

Καθορισμὸς τῆς ἐννοίας τῶν κινεζικῶν σημείων διὰ τῶν προσδιοριστικῶν.

φικά, παριστοῦν δηλαδὴ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ μὲ τὸ ὄνομά του. Ἡ κινεζικὴ ὅμως γλῶσσα, ἥτις συνίσταται μόνον ἐκ μονοσυλλάβων λέξεων, ἔχει ἀπίστευτον ἀριθμὸν ὁμωνύμων, ὥστε ἕκαστον σημεῖον ἠδύνατο νὰ ἔχῃ 30 ἢ 40 σημασίας. Οὕτω τὴν ἔννοιαν «ὀξύνους» ἠδύναντο νὰ γράψουν διὰ τοῦ σημείου «κρόμμυον», διότι ἀμφότερα λέγονται τσούνγκ. Ἐπίσης ἀντὶ «ἀρκετὸς» χρησιμεύει τὸ

Digitized by Google

σημεῖον «πούς», διότι ἀμφότερα λέγονται τσούχ. Εἶναι ἄρα προφανές, ὅτι θᾶττον ἢ βράδιον ἔμελλε νὰ ἐπέλθῃ σύγχυσις. Ἐδῶ λοιπὸν ἔρχονται εἰς βοήθειαν τὰ προσδιοριστικὰ σημεῖα τῆς 5 κατηγορίας. Οὕτω διὰ νὰ γραφῇ ἡ ἔννοια «λάμπων» (χουάνγ) γίνεται χρῆσις τοῦ σχετικοῦ σημείου, τὸ ὁποῖον ἔχει μὲν πλείονας σημασίας, ἀλλὰ τίθεται παρ' αὐτὸ τὸ προσδιοριστικὸν «πῦρ», τὸ ὁποῖον ἐμποδίζει νὰ νοηθῇ ἄλλως. Τὰ ἐν τῇ ἀνωτέρω εἰκόνι παραδείγματα προσδιοριστικῶν δύνανται νὰ τεθοῦν ἐπὶ τοῦ σημείου ἢ ὑπὸ τοῦτο, ἢ παραπλεύρως ἢ τέλος ἐντὸς αὐτοῦ καὶ μάλιστα νὰ συγχωνευθῶσιν ἐν μέρει μετὰ τούτου, ἀναλόγως τῆς καλαισθησίας ἢ τῆς παραδόσεως.

Ὡς πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν μορφὴν τῆς κινεζικῆς γραφῆς, αὕτη ἐξηρτήθη ἐκ τοῦ ἑκάστοτε γραφικοῦ ὑλικοῦ. Παλαιότατα, ὅτε ἐγράφετο ἐπὶ λίθου, μετάλλου, ξύλου, βαμβοῦ ἢ μετάξης, τὰ γράμματα ἦσαν ἀρκούντως διαφορετικὰ ἢ σήμερον. Τὸ παλαιότατον σύστημα γραφῆς *κοῦ-βὲν* ἀφήνει συνήθως νὰ μαντευθῇ ἡ πρωτότυπος ἱερογλυφικὴ εἰκών, ἐξ ἧς προῆλθεν ἕκαστον σημεῖον. Σταθμὸν εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῶν γραμμάτων ἀπετέλεσεν εἶτα ἡ περίπου σύγχρονος ἐφεύρεσις τοῦ χάρτου (χὶχ) καὶ τοῦ χρωστῆρος (πῖ) ἐπὶ τῆς μνημονευθείσης δυναστείας τῶν Χάν. Περὶ τὸν Δ' μ.Χ. αἰῶνα ἔλαβεν ἡ γραφὴ (κατὰ τὴν παράδοσιν διὰ τοῦ καλλιγράφου Βὰνγκ-χὶ-χὶχ) τὴν σημερινήν της περίπου μορφήν, μικρὰς μόνον κατόπιν ὑποστᾶσα μεταβολὰς διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς τυπογραφίας. Σημειωτέον δ' ὅτι ἤδη ἀπὸ τοῦ 1050 μ. Χ. οἱ Κινέζοι κατεσκεύαζον κινητὰ στοιχεῖα πρὸς τύπωσιν. Σκοπὸς πρὸς ὃν ἀποβλέπει ὁ Κινέζος καλλιγράφος εἶναι ἡ τετράγωνος ἐμφάνισις τῶν στοιχείων, διὰ τοῦτο περικόπτονται τὰ μεγάλα καὶ ἐπιμηκύνονται τὰ μικρὰ καθ' ὡρισμένους κανόνας.

俄之強也。自彼得大帝。嘗遊學歐西。至執役於荷蘭船廠。以盡其術。歸而整軍備。興實業。遷都聖彼得堡。迄今二百年。歷代君主。皆襲帝遺謀。日以侵略他國土地為事。近年經營西比利亞鐵道。以達我國奉天。其志可知矣。

Δεῖγμα συνεχοῦς κινεζικῆς γραφῆς.

Ἡ γραφὴ ἔχει διεύθυνσιν κάθετον καὶ ἀναγινώσκεται ἐκ τῶν ἄνωθεν πρὸς τὰ κάτω. Ἀρχὴ γίνεται ἐκ δεξιῶν, ὥστε εἰς ἑκάστην σελίδα κινεζικοῦ βιβλίου τὸ πρῶτον γράμμα εἶναι ἄνω δεξιά, τὸ τελευταῖον κάτω ἀριστερά. Ὅταν ὁ χῶρος τὸ ἐπιβάλλῃ, γράφουσι καὶ ὁριζοντίως ἐκ δεξιῶν πρὸς τ' ἀριστερά. Πλὴν τῆς κανονικῆς ταύτης γραφῆς ὑπάρχουσι καὶ εἴδη δυσκολωτέρας συντετμημένης, μαγικῆς ἢ διακοσμητικῆς. Τῆς τελευταίας τὰ εἴδη ὑπερβαίνουσι τὰ 100 καὶ φέρουσι περιεργότατα ὀνόματα: ἡ θαυμαστὴ γραφή, γραφὴ τῶν πολυτίμων λίθων, τῶν ἀστέρων, τῶν νεφῶν, τοῦ δράκοντος, κλπ. Τὰ κινεζικὰ λεξικὰ συντάσσονται εἴτε κατὰ πράγματα, εἴτε κατὰ τὴν προφορὰν καὶ τὸν τονισμόν, εἴτε κυριώτατα κατὰ τὸ σχῆμα τῶν σημείων. Τὸ κατὰ τὴν τελευταίαν μέθοδον λεξικὸν τοῦ Κάννκ-χῖ (περὶ τὸ 1700 μ. Χ.) περιέχει 44.449 σημεῖα. Ἐννοεῖται ὅτι καὶ οἱ μᾶλλον μορφωμένοι λόγιοι μόνον πολλοστημόριον τούτων δύνανται νὰ γνωρίζουν καὶ χρησιμοποιοῦν. Πρὸς κατάταξιν τοῦ πλήθους τῶν σημείων τούτων χρησιμοποιοῦν τὰ ῥηθέντα προσδιοριστικά. Ταῦτα λαμβάνονται ὡς *ῥιζικά*, ἤτοι τρόπον τινὰ ἐπίτιτλα καὶ ὑπ' αὐτὰ κατατάσσονται τὰ ὑπόλοιπα. Ὁ ἀριθμὸς τούτων καθωρίσθη εἰς 214 (πρότερον ἦσαν περισσότερα). Ἵνα λοιπὸν εὕρῃ τις μίαν λέξιν πρέπει νὰ γνωρίζῃ τὸ ῥιζικόν, πρᾶγμα οὐχὶ πάντοτε εὔκολον, ἀφοῦ τοῦτο λαμβάνει ποικίλας θέσεις καὶ ἐνίοτε συγχωνεύεται μετὰ τοῦ κυρίως σημείου. Πολλάκις κυμαίνεται καὶ ἡ θέσις, δι' ὃ τὰ μεγάλα λεξικὰ φέρουσιν ἰδιαίτερον παράρτημα τῶν «δυσκόλων καὶ ἀμφιβόλων» σημείων. Θὰ ἐρωτήσῃ τις διατί οἱ Κινέζοι δὲν ἀπορρίπτουν τέλος τὸ δυσκολώτατον αὐτὸ σύστημα, ἵνα εἰσαγάγωσιν ἄλλο ἀλφάβητον. Ἡ πατροπαράδοτος συντηρητικότης καὶ ὁ θρησκευτικὸς σεβασμὸς τοῦ κινεζικοῦ ἔθνους πρὸς τὸ παρελθόν του δὲν εἶναι ὁ μόνος λόγος πρὸς τοῦτο, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ αὕτη ἡ φύσις τῆς γλώσσης του. Ἀπὸ μονοσύλλαβα ἀποτελουμένη, μὴ ἔχουσα κλιτικὰς καταλήξεις καὶ διαθέτουσα τρομακτικὸν ἀριθμὸν ὁμωνύμων, θὰ καθίστατο ἄχρηστος διὰ πάσης φθογγικῆς γραφῆς ἀντὶ τῆς νῦν ἰδεογραφικῆς· διότι καὶ αὐτὸ τὸ βοήθημα διαβαθμίσεως τῶν ὁμωνύμων διὰ τοῦ μουσικοῦ τόνου θὰ ἦτο ὅλως ἀνεπαρκές. Ἡ λέξις λ.χ. λῖ, καὶ ἂν ὑπετίθετο ἔτι ὅτι ἐδηλοῦτο διὰ τῆς γραφῆς ἡ τετάρτη της διαβάθμισις, πάλιν δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ γραφῇ διὰ τοῦ λατινικοῦ φέρ' εἰπεῖν ἀλφαβήτου. Διότι λῖ[4] ἔχει τὰς ἐννοίας «δύναμις», «λόφος», «κόκκος», «ἵστασθαι», «κυριαρχεῖν». Εἰς τὴν νῦν ὅμως γραφὴν τῶν Κινέζων ἑκάστη τῶν ἀνωτέρω λέξεων ἔχει τὸ ἰδιαίτερόν της σημεῖον. Οὗτος εἶναι πρὸ παντὸς ὁ λόγος, δι' ὃν δὲν ἐγένετο μέχρι σήμερον σοβαρὰ σκέψις νὰ ἐγκαταλειφθῇ ἡ δυσκολωτάτη αὕτη γραφή, ἥτις ὀρθῶς ἐχαρακτηρίσθη ὡς ἓν «casse-tête» μονοσυλλάβων.

Ἡ ἰαπωνικὴ γραφή: Ἤδη ἀπὸ τῆς Β' π. Χ. χιλιετηρίδος οἱ Ἰάπωνες ἤρχισαν νὰ ἔρχωνται εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὸν κινεζικὸν πολιτισμόν, ὁπόθεν παρέλαβον καὶ τὴν γραφήν των, ἥτις εἶναι συλλαβική. Ἐν τούτοις ἕνεκα τῆς βασικῆς διαφορᾶς τῶν δύο γλωσσῶν (διότι ἡ ἰαπωνικὴ εἶναι πολυσύλλαβος καὶ ἔχει κλίσεις), ἡ κινεζικὴ γραφὴ ἦτο ἥκιστα κατάλληλος πρὸς ἀπόδοσιν τῆς ἰαπωνικῆς γλώσσης. Κατ' ἀρχὰς οἱ λόγιοι Ἰάπωνες παρέλαβον αὐτουσίαν τὴν κινεζικὴν γλῶσσαν (περὶ τοὺς πρώτους μ. Χ. αἰῶνας). Ὕστερον ἤρχισαν νὰ γράφουν τὴν ἰδικήν των διὰ τῶν κινεζικῶν σημείων, ἀλλὰ διετήρησαν τὴν κινεζικὴν θέσιν τῶν λέξεων, ἥτις εἶναι ἐντελῶς διαφορετικὴ εἰς τὰς δύο γλώσσας. Οὕτω τὰ παλαιότατα ἰαπωνικὰ βιβλία εἶναι εἰς κινεζικὴν σύνταξιν καὶ σειρὰν λέξεων γεγραμμένα, ὥστε διὰ νὰ γίνουν καταληπτὰ πρέπει νὰ ἀναγνωσθοῦν αἱ λέξεις κατ' ἄλλην θέσιν ἢ ὡς εἶναι γεγραμμέναι.

Ἡ ἰαπωνικὴ γλῶσσα ἔχει πλῆθος καταλήξεων, πρὸς δήλωσιν τῶν ὁποίων ἐλήφθησαν ὁμοίως περίπου ἠχοῦντα κινεζικὰ σημεῖα. Τοῦτο ὑπῆρξε τὸ πρῶτον καὶ μέγα βῆμα πρὸς τὴν φωνητικὴν γραφὴν καὶ οὕτως ἐμορφώθη ἡ γραφὴ *κατακάνα*, ἥτις ποιεῖται χρῆσιν κινεζικῶν σημείων μετὰ φωνητικῆς ἀξίας. Πλὴν τῆς γραφῆς ταύτης ἐμορφώθη καὶ ἡ λεγομένη *χιραγάνα* (ἀμφότεραι περὶ τὸν Η'—Θ' αἰῶνα μ. Χ.), ἥτις εἶναι εὐχρηστοτέρα τῆς προηγουμένης, ἂν καὶ μᾶλλον πολύπλοκος. Τὰ σημεῖα ταύτης κατάγονται ἐκ τῶν συντετμημένων κινεζικῶν, δι' ὃ εἶναι λίαν δυσανάγνωστα· ἐπειδὴ δ' ἑκάστου σημείου ὑπάρχουσι πολλαὶ παραλλαγαί, ὁ συνολικὸς ἀριθμός των ἀνέρχεται εἰς πολλὰς ἑκατοντάδας. Εἰς τὰ νεώτερα ἐν τούτοις κείμενα μόνον περὶ τὰ 100 σημεῖα χρησιμοποιοῦνται. Ἡ διεύθυνσις τῆς γραφῆς εἶναι ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω ὡς καὶ ἡ τῆς κινεζικῆς. Ἀλφαβητικῶς τοποθετοῦσι τὰ σημεῖά των οἱ Ἰάπωνες ἢ κατὰ μίαν ὡρισμένην τάξιν, ληφθεῖσαν ἐκ τῆς σανσκριτικῆς γραφῆς, ἢ κατὰ τὴν λεγομένην *ἰρόχα* (ἐκ τῶν τριῶν πρώτων συλλαβῶν), καθ' ἣν τὰ σημεῖα ἔχουσι τοιαύτην θέσιν, ὥστε ἀναγινωσκόμενα νὰ ἀποτελῶσιν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἓν ποίημα, ἔργον, ὡς λέγουν, τοῦ ἱερέως Κόβο-δαΐσι. Παρ' ὅλην τὴν πολυτέλειαν τῶν δύο συλλαβικῶν γραφῶν των δὲν κατώρθωσαν οἱ Ἰάπωνες νὰ ἀπαλλαγῶσι τῶν κινεζικῶν σημείων, τὰ ὁποῖα γράφουν ἀναμείξ. Δύο ἀπόπειραι προπαγάνδας, ἡ μία ἵνα γράφωσι μόνον δι' ἰαπωνικῶν σημείων, ἡ ἄλλη διὰ λατινικῶν, ἀπέτυχον. Ὁ Ἰάπων Ρεννοσοῦκε Φουσιγιάβα πολὺ ὀρθῶς ὑπέδειξεν, ὅτι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὰ παλαιὰ ἔργα τῆς ἰαπωνικῆς φιλολογίας θὰ ἐχάνοντο διὰ τὰς κατόπιν γενεάς. Ἐφ' ὅσον δ' οἱ Ἰάπωνες ἀνήκουσιν εἰς τοὺς ζωτικοὺς λαοὺς οἱ ὁποῖοι θέλουσι νὰ βαδίσωσι πρὸς τὰ ἐμπρός, ἔχει δίκαιον ὁ Hoffmann τονίζων ὅτι ἡ ὑγιὴς μερὶς τῶν Ἰαπώνων αἰσθάνονται τὴν γραφήν των, οἱαδήποτε καὶ ἂν εἶναι, ὡς «τὸ Παλλάδιον τῆς Ἰαπωνικῆς ἐθνικότητος», περὶ τὸ ὁποῖον κάποτε μέλλει νὰ συγκεντρωθῇ ἡ Ἀνατολὴ κατὰ τῆς Δύσεως.

Ἡ γραφὴ τῶν Ἀζτέκων: Ἐκ τῶν γραφῶν τοῦ Νέου κόσμου ἡ σπουδαιοτάτη εἶναι ἡ τῶν Ἀζτέκων, οἵτινες κατὰ τὴν ἰδίαν των παράδοσιν μετηνάστευσαν εἰς τὸ ὀροπέδιον τοῦ Μεξικοῦ ἐκ τῆς χώρας Ἀζτλάν. Οἱ Ἀζτέκοι εἶχον φθάσει εἰς λίαν ὑψηλὴν βαθμῖδα πολιτισμοῦ, ὅτε αἱ ὑπὸ τὸν Φερνάνδον Κόρτες Ἱσπανοὶ κατέλαβον, τῷ 1520, τὴν χώραν. Ἡ εἰκονογραφικὴ γραφή, τὴν ὁποίαν εἶχον ἀναπτύξει, ἦτο ἐν μέρει ἰδεογραφία, ἐν μέρει εἶχε προχωρήσει εἰς τὸ στάδιον τῆς λεξιγραφίας διὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ Rebus. Κάτοχοι καὶ φύλακες τῆς γραφῆς ταύτης ἦσαν οἱ ἱερεῖς· ἐγράφετο δ' ἐπὶ λιθίνων μνημείων, δερμάτων καὶ εἴδους χάρτου κατασκευαζομένου ἐκ φυτῶν. Δυστυχῶς οἱ ἐπιδρομεῖς κατέστρεψαν μετὰ τόσης λύσσης τὰ μνημεῖα τῶν Ἀζτέκων, ὥστε σήμερον πολὺ ὀλίγα λείψανα γραφῆς διασῴζονται. Τὰ τελευταῖα τούτων συνετάχθησαν περὶ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα, ὕστερον ἐπεκράτησεν ἡ ἁπλουστέρα λατινικὴ γραφή. Μετὰ τῆς γραφῆς τῶν Ἀζτέκων φαίνεται ὅτι συνάπτεται καὶ ἡ τῶν *Μάγια*, τῶν κατοίκων τῆς χερσονήσου Γιουκατάν, οἵτινες καὶ αὐτοὶ ἀνέπτυξαν ἰσχυρὸν πολιτισμόν, μάλιστα δὲ θαυμαστὸν σύστημα ἀριθμήσεως καὶ ἡμερολογίου, πολὺ ὑπέρτερον τοῦ τῶν Ἀζτέκων. Κυρία διαφορὰ τῆς γραφῆς των, ἐξ ἧς διακρίνεται ἀμέσως τῆς τῶν Ἀζτέκων, εἶναι ὅτι τὰ σημεῖα, ἅτινα ἐν μέρει ἔχουν πολὺ προχωρήσει πρὸς τὴν ἁπλοποίησιν, περικλείονται ἐντὸς ᾠοειδοῦς ἢ τετραγώνου πλαισίου. Οἱ Μάγια ἔγραφον ἐπὶ λιθίνων μνημείων καὶ χειρογράφων, ἡ δὲ γραφή των δὲν ἀνεγνώσθη ἀκόμη, πλὴν ἐλαχίστων σημείων τοῦ ἡμερολογίου καὶ τῶν μηνῶν.

Δεῖγμα ἰδεογραφίας τῶν Ἀζτέκων τοῦ Μεξικοῦ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *H. Jensen*, Geschichte der Schrift, 1925 (τὸ νεώτερον καὶ σχετικῶς διεξοδικώτερον).—Λαϊκώτερον καὶ συντομώτερον ὑπάρχει τὸ τοῦ *K. Weule*, Vom Kerbstock zum alphabet, 1915 (εἰς τὴν σειρὰν Kosmos ἀρ. 3).—Τὸ βιβλίον τοῦ *R. Stübe*, Beiträge zur Entwicklungsgeschichte der Schrift, δύο τεύχη, 1912 καὶ 1913 (Monographien der Buchgewerbes VI) πραγματεύεται τὰ: πρωτογενεῖς γραφὰς τῶν κατὰ φύσιν λαῶν, αἵτινες ἀπεκλείσθησαν τοῦ παρόντος ἄρθρου. Χρησιμοποιήσιμα εἶναι ἀκόμη τὰ δύο παλαιὰ καλὰ βιβλία: *Ph. Berger*, Histoire de l'écriture dans l'antiquité, 1891, καὶ *J. Taylor*, The history of the alphabet, 1899.—Εἰδικώτερα βιβλία διὰ τὰς σπουδαιοτάτας τῶν γραφῶν εἶναι: *A. Erman* Die Hieroglyphen (Συλλογὴ *Göschen* ἀρ. 608).—*B. Meissner*, Die Keilschrift (Συλλ. Göschen ἀρ. 708).—*E. Unger*, Babylonisches Schrifttum, 1921.—*Τοῦ αὐτοῦ*, Die Entstehung der Keilschrift, 1922.—Διὰ τὴν κρητικὴν γραφήν: *A. Evans*, Scripta Minoa 1909 καὶ Palace of Minos I, 1921. Αἱ ἐργασίαι τοῦ *Sundwall*, μὴ προσθέτουσαι ἄλλωστε τι σπουδαῖον, εἶναι διεσπαρμέναι ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Ἑλληνιστὶ ὑπάρχουσι πολὺ ὀλίγα πράγματα περὶ γραφῆς: *Π. Καββαδία*, Προϊστορικὴ ἀρχαιολογία καὶ *Σπ. Μαρινάτου*, Ὁ ἀρχαῖος Κρητικὸς πολιτισμός, 1927.

Σ. Ν. ΜΑΡΙΝΑΤΟΣ

—[ΠΑΙΔΑΓΩΓ.] Ἐκ τῶν πρώτων καθηκόντων τοῦ σχολείου εἶναι καὶ ἡ διδασκαλία τῆς γραφῆς. Ὡς κύριαι ἀπαιτήσεις διὰ τὴν γραφὴν εἶναι ἡ εὐχέρεια, ἡ ταχύτης, τὸ συμμετρικὸν καὶ τὸ εὐανάγνωστον. (Περὶ τῆς καλλιγραφίας καὶ ὀρθογραφίας βλ. λ.)

Διδασκαλία τῆς γραφῆς. Μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, παρ' ἡμῖν δὲ καὶ σήμερον εἰς μερικὰ τμήματα τῆς χώρας, ἡ γνῶσις τῆς γραφῆς δὲν ἦτο κἄτι τὸ γενικῶς καὶ τὸ ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖον δι' ὅλους, ἰδίως δὲ διὰ τὰς γυναῖκας. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον διὰ τῆς αὐξήσεως τῆς ἐπικοινωνίας καὶ τῶν ἀναγκῶν τῆς ζωῆς κατέστη ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη καὶ σχολεῖα ἱδρύθησαν μὲ μόνον σχεδὸν σκοπὸν τὴν γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν (Schreibschulen, παρ' ἡμῖν *γραμματοδιδασκαλεῖα*). Σήμερον πανταχοῦ καταβάλλεται προσπάθεια πρὸς καταπολέμησιν τῆς ἀγραμματωσύνης διὰ τῆς μεταδόσεως καὶ τῶν ἁπλουστάτων στοιχείων τῆς γραφῆς, θεωρεῖται δὲ ὑπολειπόμενον ἐν τῷ πολιτισμῷ τὸ ἔθνος ὅπερ ἔχει πολλοὺς ἀγραμμάτους ὑπηκόους.

Μέθοδος διδασκαλίας τῆς γραφῆς ἦτο ἡ γνωστὴ εἰς πολλοὺς ἀκόμη ἐκ τῶν πρεσβυτέρων συγχρόνων: ὁ διδάσκαλος ἔγραφε καλλιγραφικῶς τὸ ἀλφάβητον κατὰ σειρὰν ἐπὶ τοῦ πίνακος ἢ ἐπὶ τοῦ τετραδίου καλλιγραφίας τοῦ μαθητοῦ, οἱ δὲ διδασκόμενοι ἦσαν ὑποχρεωμένοι, ὅλως μηχανικῶς νὰ ἀπομιμηθοῦν τὰς μορφὰς τῶν γραμμάτων. Περὶ κανονικῆς στάσεως τοῦ σώματος καὶ πρεπούσης θέσεως τοῦ κονδυλοφόρου κ.τ.τ. οὐδεμία φροντὶς ἐλαμβάνετο. Τὸ πρῶτον ὁ δοὺξ Ἐρνέστος von Gotha ἐν τῷ βιβλίῳ του «Schulmethodismus» ὑπέδειξε τὴν ἀνάγκην τῆς κατατάξεως τῶν γραμμάτων κατὰ τὴν δυσκολίαν τῆς γραφῆς. Ἡ ὑπόδειξις ὅμως αὕτη μόλις κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα ἐτέθη εἰς ἐφαρμογήν.

Ὡς *βοηθητικὸν μέσον* γραφῆς, ἰδίως κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐκμαθήσεως, κατὰ παλαιὰν συνήθειαν ἐλαμβάνετο μία βασικὴ γραμμή. Μετὰ ταῦτα ἐχρησιμοποιήθη τὸ δίγραμμον καὶ τέλος τὸ τετράγραμμον, ὡς σήμερον. Πλὴν τῶν κατ' εὐθεῖαν γραμμῶν προὐτάθησαν κατὰ καιροὺς καὶ βοηθητικαὶ κάθετοι ἢ πλάνιαι γραμμαί, τὸ λεγόμενον *δικτυωτόν*, ἵνα οἱ μαθηταὶ δύνανται μετὰ μαθηματικῆς ἀκριβείας νὰ γράφωσι τὰ γράμματα.

Ἄλλη προταθεῖσα μέθοδος ὑπῆρξεν ἡ *στιγμογραφική*· τὰ ἴχνη τῶν διαφόρων γραμμάτων ἦσαν σχεδιασμένα διὰ στιγμῶν πολλάκις, διὰ δὲ τῆς πολλαπλῆς ἐπαναλήψεως ἐπεδιώκετο ἡ ἐξάσκησις τῆς χειρὸς εἰς τὴν ἀκριβῆ γραφήν. Ὁμοίας περίπου φύσεως ἦτο καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Ἑρβάρτου συσταθεῖσα χρῆσις τῶν ἐπὶ *κοκκαλίνης πλακὸς* γραμμάτων: Ὁ μαθητὴς πρὸς ἄσκησιν ἔσυρε πολλάκις τὸ μολυβδοκόνδυλον ἐπὶ αὐτῆς. Ἄλλη βοηθητικὴ μέθοδος εἶναι ἡ λεγομένη *Ἀγγλικὴ* ἢ *Ἀμερικανική*. Ἡ δεξιὰ χεὶρ τοποθετεῖται ἐπὶ τοῦ ἀπὸ τῆς ὀροφῆς κρεμαμένου ταλαντογράφου (ἀγκύλης)· τὰ δὲ δάκτυλα δένει ὁ δεσμός, ὥστε νὰ μὴ μεταβάλλουν τὴν κανονικήν των θέσιν. Αὕτη σκοπεῖ τὴν συγκράτησιν καὶ ἕξιν τῆς ὅλης χειρὸς εἰς τὴν κανονικὴν θέσιν.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω βοηθητικῶν μέσων πολλὰ εἶναι δύσχρηστα. Ὡς γενικὸν ὅμως ἀξίωμα ἀναγνωρίζεται «ἀπὸ τῶν εὐκολωτέρων εἰς τὰ δυσκολώτερα καὶ ἀπὸ τῶν ἁπλουστέρων εἰς τὰ συνθετώτερα». Ἐπίσης ἀναγκαία θεωρεῖται ἡ *προπαρασκευὴ* εἰς τὸ γράφειν μὲ γραμμὰς καὶ σχήματα. Τοῦτο πολλάκις ἔχει γίνει ἤδη ὑπὸ τοῦ παιδὸς ἐλευθέρως κατὰ τὸν προσχολικὸν χρόνον ἢ ἐν τῷ νηπιαγωγείῳ (ὅπου ὑπάρχουν τοιαῦτα)· ἀλλὰ καὶ τὸ σχολεῖον ὀφείλει μίαν, ἔστω καὶ μικράν, προάσκησιν νὰ κάμῃ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς γραφῆς καὶ ἀναγνώσεως.

Ὅπως ἐν τῇ ἀναγνώσει ἡ ἀρχὴ γίνεται διὰ τῶν

Digitized by Google

ἀντιπροσωπευτικῶν λέξεων καὶ προχωρεῖ εἰς τὰς πλήρους νοήματος φράσεις, οὕτω καὶ ἐν τῇ γραφῇ δὲν ἐπιτρέπεται, ἐν τῇ ἀρχῇ τοὐλάχιστον, ἡ μεμονωμένη, ἄνευ διανοητικοῦ περιεχομένου διδασκαλία τῆς γραφῆς τῶν γραμμάτων. Πρὸς τοῦτο δέον αὕτη νὰ ἀρχίζῃ συγχρόνως μετὰ τῆς ἀναγνώσεως. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ ἡ ἀνάγνωσις ὑποβοηθεῖται καὶ τὰ γράμματα λαμβάνουν ζωντανὸν περιεχόμενον, αὐξάνεται δὲ ἡ χαρὰ καὶ αὐτενέργεια τοῦ μαθητοῦ, μανθάνοντος ὄχι μόνον νὰ διαβάζῃ ἀλλὰ καὶ νὰ γράφῃ.

Ἡ διδασκαλία τῆς γραφῆς ἑνὸς ἑκάστου γράμματος γίνεται ὡς ἑξῆς: Ὁ διδάσκαλος γράφει ἐπὶ τοῦ πίνακος τὸ ἐν τῇ νέᾳ λέξει συναντηθὲν γράμμα, ὡς ἀντιπροσωπευτικὸν σημεῖον τοῦ νέου φθόγγου. Καταβάλλεται προσπάθεια ὅπως οἱ μαθηταὶ λάβουν ἀκριβῆ ἀντίληψιν τῆς εἰκόνος καὶ τῆς διαδρομῆς τῶν κινήσεων. Κατόπιν οἱ μαθηταὶ μιμοῦνται ἀρκετὰς φορὰς ἐν τῷ ἀέρι τὰς κινήσεις, παρακολουθοῦντες τὸν διδάσκαλον, ὅστις συγχρόνως κάμνει αὐτὰς ἢ ἐπὶ τοῦ γραφέντος γράμματος ἢ ἐν τῷ ἀέρι (ἐν ἀντιθέτῳ πρὸς τοὺς μαθητὰς κατευθύνσει). Μετὰ ταῦτα οἱ μαθηταὶ ὅλοι συγχρόνως γράφουν τὸ νέον γράμμα εἰς τὸ ἀβάκιον ἢ εἰς τὸ τετράδιον. Ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ῥυθμοῦ 1—2 ἢ τῶν κατευθυντηρίων ἄνω—κάτω δὲν συνιστᾶται πολύ. Τὸ γράμμα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς δέον νὰ γράφηται ἐν τῇ ἀκριβεῖ ἐν τῷ τετραγράμμῳ θέσει, ὡς μέλος τοῦ ὅλου ἀλφαβήτου. Ἡ διόρθωσις δέον νὰ γίνηται γενική, ὁ δὲ ἀτομικὸς γραφικὸς χαρακτὴρ νὰ ἀφήνηται ἐλεύθερος. Αἱ γενικαὶ ἀπαιτήσεις περὶ εὐαναγνώστου, καθαρᾶς, συμμετρικῆς, ἁπλῆς καὶ φυσικῆς γραφῆς δέον εἰς πάντα τὰ μαθήματα νὰ ἐκπληρώνωνται. Ὅ,τι ὅμως κατὰ τὴν γραφὴν ἔχει μεγίστην σημασίαν, εἶναι ἡ στάσις τοῦ σώματος (βλ. κατωτέρω [*Υγιεινή*]).

Ὁ *φωτισμὸς* ἐπίσης ἐξασκεῖ μεγάλην ἐπίδρασιν ἰδίως ἐπὶ τῆς ὑγείας τῶν ὀφθαλμῶν. Οὗτος δέον νὰ εἶναι κανονικὸς μὲ κατεύθυνσιν κατὰ σειρὰν προτιμήσεως ἢ ἐξ ἀριστερῶν ἢ ἐκ τῶν ἔμπροσθεν ἢ ἐκ τῶν ἄνω. Κατὰ τὸν ἐκ δεξιῶν ἢ ἐκ τῶν ὄπισθεν φωτισμὸν ῥίπτεται ἡ σκιὰ τοῦ κονδυλοφόρου καὶ τῆς χειρὸς ἐπὶ τῶν γραφομένων, οὕτω δὲ οἱ ὀφθαλμοὶ ἀναγκάζονται νὰ ἀλλάσσουν προσαρμογάς, ὅπερ εἶναι καταστρεπτικώτατον. Πρὸς τὴν γραφὴν καθόλου σχετίζεται καὶ τὸ ζήτημα τῶν *μέσων γραφῆς*, ἰδίως κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς διδασκαλίας. Ὑπὸ πάντων σχεδὸν θεωρεῖται ἀποβλητέον τὸ ἐκ σχιστολίθου ἀβάκιον (πλάκα), διότι ἕνεκα τῆς σκληρότητος ἀναγκάζει τοὺς μαθητὰς εἰς σπασμωδικὰς κινήσεις καὶ στάσεις. Ἐπειδὴ ὅμως δυστυχῶς δὲν εἶναι εὔκολος ἡ ἀντικατάστασίς του, συνιστᾶται ὁ εἰς τὸ ἐλάχιστον περιορισμός του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *J. Götting*, Der Schreibunterricht in der Volksschule 1909.—*G. Lang*, Technik der Feder 1905.—*Heinrich Grothmann*, Normalduktus. Natürliche Handschrift —Dekorative Schrift, 1, Teil Auregungen für der Schriftunterricht, Berlin (Heintze u. Blankertz).—*Allois Legrün*, α) Natürgemässer Schreibunterricht, Grundlagen u. Wege, Wien u. Leipzig, 1922. β) Schriftpflegee. Wien u. Leipzig. 1923 (ἀμφότερα ἐν τῇ «Lehrerbücherei» herausg. von der Schulreformabteilung des öster. Unterrichtsamtes, ἀριθ. 12, 27).—*E. Meumann*, «Vorlesungen» II Aufl. III Band, 1914. —*E. Sack*, Der Schreibunterricht nach den Forderungen der Gegenwart, II Aufl. 1910.—*P. Schubert*, α) Ueber Heftlage u. Schriftricht, 1890. β) Ueber die hygienische Bedentung der senkrechten Schulschrift, 1893.—*Ludwig Sütterlin*, Neuer Leitfaden für den Schreibunterricht. Berlin 1926.—*Georg Wagener*, Grundlagen der Schrift für Schule und Leben, Berlin (Heintze u. Blankertz) κ. ἑξ.

Β. Κ. ΕΞΑΡΧΟΣ

—[ΥΓΙΕΙΝ.] Ἡ ἐλαττωματικὴ στάσις τοῦ γράφοντος κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν γραφικῆς ἐργασίας προκαλεῖ πολλάκις τὴν γένεσιν διαφόρων βλαβῶν τοῦ σώματος καὶ ἰδίως τῆς σκολιώσεως καὶ μυωπίας. Πολλοὶ ἀποδίδουν τὰς ἐλαττωματικὰς ταύτας στάσεις τοῦ σώματος εἰς τὴν *πλαγίαν γραφὴν* (σχῆμα 1). Κατὰ τὴν θέσιν ταύτην προκαλοῦνται ἀδιάλειπτοι προσαρμοστικαὶ προσπάθειαι, λίαν κουραστικαὶ διὰ τὴν ὅρασιν (μυωπία), καὶ ἐλαττωματικαὶ στάσεις τοῦ κορμοῦ (γένεσις τῶν σπονδυλικῶν παρεκκλίσεων). Διὰ τοῦτο ὑπάρχει γενικὴ τάσις πρὸς ἀντικατάστασιν τῆς πλαγίας γραφῆς διὰ τῆς *ὀρθίας*, τῆς ὁποίας ὁ μηχανισμὸς διατυποῦται εἰς τὰς τρεῖς φράσεις: «ὄρθιον σῶμα, ὄρθιον τετράδιον, ὀρθία γραφή». Κατὰ τὴν μέθοδον αὐτὴν πραγματικῶς ἐπιτυγχάνεται κανονικὴ στάσις τοῦ σώματος. Ὁ γράφων κάθηται εὐθυτενῶς, τὰ δύο ἀντιβράχια ἀναπαύονται ἐπὶ τοῦ γραφείου, καὶ ἡ κεφαλή, ἐλάχιστα κλίνουσα πρὸς τὰ ἔμπροσθεν, οὐδένα λόγον ἔχει νὰ κλίνῃ πρὸς τ' ἀριστερά, διότι ἡ ὀρθία τοποθέτησις τοῦ τετραδίου διευκολύνει τὸν ὑπὸ τῆς ὁράσεως ἀπαιτούμενον παραλληλισμὸν μεταξὺ τῆς ὀφθαλμοοφθαλμικῆς γραμμῆς καὶ τῶν γραμμῶν τοῦ κειμένου (σχῆμα 2). Καὶ ἡ ὀρθία γραφὴ ἔχει τὰ μειονεκτήματά της (εἶναι ὀλιγώτερον ταχεῖα, κουράζει περισσότερον κτλ.), ἀλλὰ πάντως ταῦτα εἶναι ὀλιγώτερα τῆς πλαγίας, διὰ τοῦτο προτιμᾶται ἀπὸ ὅλους τοὺς παιδαγωγοὺς καὶ θεωρεῖται ὡς ἡ περισσότερον ὑγιεινή.

Κανόνες καλῆς στάσεως κατὰ τὴν γραφήν. Καὶ ἡ πλέον ὑγιεινὴ γραφὴ ἀπαιτεῖ κατὰ τὴν ἐκτέλεσίν της ἄγρυπνον καὶ μεθοδικὴν ἐπίβλεψιν ἀπὸ μέρους τοῦ διδασκάλου (προκειμένου περὶ παιδίων), κατάλληλον φωτισμὸν καὶ καλὸν γραφεῖον. Κατὰ τὴν ἀρτίαν στάσιν γραφῆς: —1) Ὁ θώραξ τηρεῖται εὐθυτενὴς καὶ ὄρθιος, στηριζόμενος ἐπὶ κατακορύφου σπονδυλικῆς στήλης. Ὅταν ἐπέλθῃ κόπωσις ἐπακουμβᾷ ἐπὶ τοῦ ἐρεισινώτου τοῦ καθίσματος. —2) Ὁ κορμὸς δὲν ἐγγίζει τὸ γραφεῖον, ἀλλὰ ἀπέχει τούτου ὀλίγα ἑκατοστόμετρα. —3) Ἡ κεφαλὴ δὲν κλίνει ἐπὶ τοῦ γραφείου παρὰ ἐλάχιστα. Ἡ τήρησις τοῦ κανόνος τούτου εἶναι δύσκολος εἰς τὴν πρᾶξιν. Ἀπαιτεῖται μεγάλη ἐπιμονὴ καὶ θέλησις παρὰ τοῦ γράφοντος ἢ τοῦ ἐπιβλέποντος διδασκάλου (προκειμένου περὶ παιδίων) καὶ καλῶς κατεσκευασμένον γραφεῖον. —4) Ἡ ὀφθαλμοοφθαλμικὴ (ἡ ἑνοῦσα τοὺς ὀφθαλμοὺς νοητὴ) γραμμή, ὡς καὶ ἡ ἀκρωμιακρωμιακή, εἶναι πάντοτε παράλληλοι πρὸς τὸ ἐπίπεδον τοῦ γραφείου. —5) Ἡ χεὶρ τοποθετεῖται κατὰ τὴν γραφὴν τοιουτοτρόπως, ὥστε ἡ παλάμη στρέφεται ὀλίγον πρὸς τ' ἀριστερά. Τὸ ὀπισθέναρ (ἐξωτερ. χεῖλος τῆς παλάμης) δὲν ἀκουμβᾷ ἐπὶ τοῦ γραφείου, ἡ ἄρθρωσις τοῦ καρποῦ μένει ἀκίνητος, ἡ δὲ χεὶρ στηρίζεται ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ χείλους τοῦ μικροῦ δακτύλου. —6) Οἱ ἀγκῶνες τοποθετοῦνται χαμηλότερον τοῦ χείλους τοῦ γραφείου, ἀπέχοντες ἐξ ἴσου τοῦ θώρακος, περίπου ὅσον τὸ πλάτος τῆς χειρός. Μόνον τ' ἀντιβράχια τίθενται ἐπὶ τοῦ γραφείου συμμετρικῶς, σχηματίζοντα μετὰ τῶν βραχιόνων γωνίαν 120°. —7) Οἱ πόδες στηρίζονται δι' ὅλου τοῦ πέλματος ἐπὶ τοῦ δαπέδου, τοῦ μὲν μηροῦ κειμένου ὁριζοντίως, τῆς δὲ κνήμης κατακορύφως, ἤτοι ἡ γωνία ἡ σχηματιζομένη τόσον ὑπὸ τῆς κνήμης καὶ τοῦ μηροῦ, ὅσον καὶ ὑπὸ τοῦ ἄκρου ποδὸς καὶ τῆς κνήμης πρέπει πάντοτε νὰ εἶναι ὀρθή. Αἱ ἀναγκαῖαι κινήσεις πρὸς γραφὴν γίνονται πάντοτε εἰς τὰς ἀρθρώσεις τοῦ καρποῦ καὶ τῶν δακτύλων.—9) Κατὰ τὴν ὀρθίαν γραφήν, τοῦ τετραδίου καθέτου ὄντος, ἡ πρὸς τὰ πρόσω ἀναγκαία κίνησις τῆς χειρὸς πρὸς συνέχισιν τῆς γραφῆς γίνεται διὰ τῆς μεταθέσεως ὁλοκλήρου τοῦ βραχίονος. Ἡ διεύθυνσις τῆς γραμμῆς βαίνει πάντοτε παράλληλος πρὸς τὸ χεῖλος τοῦ γραφείου καὶ οὐδόλως μεταβάλλεται ἡ παράλληλος θέσις τῆς ὀφθαλμοοφθαλμικῆς γραμμῆς καὶ ἀκρωμιακρωμιακῆς. Ἡ ὅλη κίνησις ἐνεργεῖται εἰς τὴν ἄρθρωσιν τοῦ ὤμου.—10) Ὁ κονδυλοφόρος κρατεῖται ὑπὸ τοῦ ἀντίχειρος, τοῦ δείκτου καὶ τοῦ μέσου, μακρὰν τῆς γραφίδος.—11) Ἡ ἀπόστασις ἀπὸ τοῦ τετραδίου τῶν ὀφθαλμῶν ὁρίζεται διὰ κανονικὴν ὅρασιν εἰς 35 ἑκ.—12) Κατὰ τὸ πρῶτον σχολικὸν ἔτος (μέχρι δηλ. τοῦ 7ου περίπου ἔτους) ἀπαγορεύεται ἡ γραφικὴ ἐργασία, συμβουλεύεται δὲ ἡ ἀνάγνωσις ἐπὶ πινάκων κτλ. Τὸ μέγεθος τῶν γραμμάτων διὰ τοὺς ἀρχαρίους εἰς τὴν γραφὴν δὲν πρέπει νὰ εἶναι μικρότερον τῶν 3 χιλιοστῶν, ὄχι ὅμως καὶ μεγαλύτερον τῶν 5 χιλιοστῶν. —13) Τὸ τετράδιον τέλος, ἢ τὸ φύλλον τοῦ χάρτου ποῦ γράφομεν, ὁρίζεται ὄχι μεγαλύτερον τῶν 20 ἑκατ. οὔτε πλατύτερον τῶν 15 ἑκατ. Διὰ τοὺς ἀρχαρίους εἶναι κατάλληλα τὰ μετὰ γραμμῶν ἐν ἀρχῇ διπλῶν, κατόπιν δὲ ἁπλῶν, τετράδια. Ἡ μαύρη μελάνη εἶναι προτιμητέα ὑγιεινολογικῶς τῆς κυανῆς καὶ τῶν ἄλλων.—14) Τὰ μετὰ στιγμῶν τετράδια, εἰς τὰ ὁποῖα διαγράφονται τὰ ἴχνη διαφόρων γραμμάτων, καταπονοῦν τὸν ὀφθαλμὸν καὶ δὲν συνιστῶνται ὑπὸ τῆς ὑγιεινῆς τῆς ὁράσεως.

ΕΜΜ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

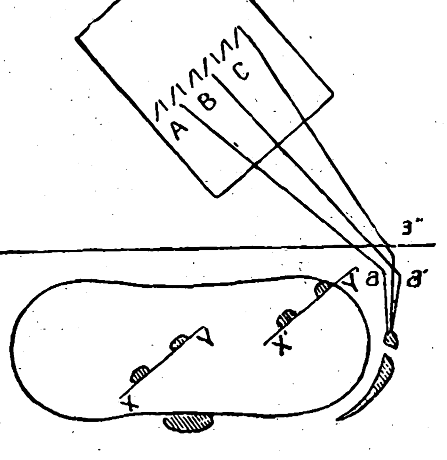

Σχ. 1. *Αἱ θέσεις τοῦ κορμοῦ, βραχίονος καὶ κεφαλῆς κατὰ τὴν πλαγίαν γραφὴν* (Dally).
[A, B, C, αἱ 3 διαδοχικαὶ θέσεις τοῦ ἀντιβραχίου, a, a', a'', διαδοχ. θέσεις τοῦ ἀγκῶνος. XY, γραμμὴ ἑνοῦσα τοὺς 2 ὀφθαλμούς. X' Y', μεταγενεστέρα θέσις τῆς αὐτῆς γραμμῆς ὀφθαλμοοφθαλμικῆς XY, ἵνα παραλληλισθῇ πρὸς τὴν γραμμὴν τῆς γραφῆς.]

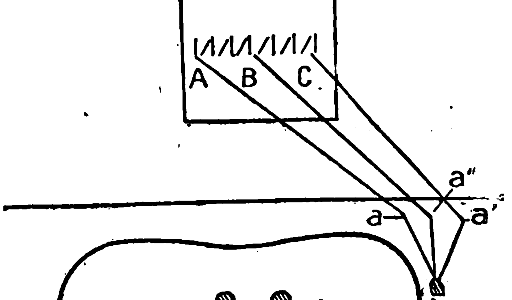

Σχ. 2. *Αἱ θέσεις τοῦ κορμοῦ, βραχιόνων καὶ κεφαλῆς κατὰ τὴν ὀρθίαν γραφὴν* (Dally).
[A, B, C, αἱ 3 διαδοχικαὶ θέσεις τῆς χειρός. a, a' a'', διαδοχικαὶ θέσεις τοῦ ἀγκῶνος, XY, ἡ ἑνοῦσα τοὺς δύο ὀφθαλμοὺς γραμμὴ (ὀφθαλμοοφθαλμική).]

—[ΠΑΘΟΛ.] Ἡ γραφή, πολύπλοκος, ἐπίκτητος, ψυχοκινητικὴ λειτουργία, συνισταμένη εἰς τὴν ἱκανότητα τοῦ ἐκφράζειν τὰς σκέψεις δι' ὀπτικῶν συμβόλων τῇ βοηθείᾳ τῆς χειρὸς κατόπιν ἐξασκήσεως καὶ ἔχουσα ὡς ἱστολογικὸν ὑπόστρωμα συνδετικὰς ζῶνας ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ καὶ ὄχι εἰδικὸν κέντρον, προαπαιτεῖ, ὅπως λειτουργῇ φυσιολογικῶς, ἀκεραιότητα μνήμης, ἀντιλήψεως, κρίσεως, συνειρμοῦ ἰδεῶν, καὶ ἐν γένει τῶν ἀνωτέρων ψυχικῶν λειτουργιῶν, ὕπαρξιν ἰδιαιτέρως τῶν γραφικῶν εἰκόνων τῶν λέξεων καὶ τέλος κανονικὴν λειτουργίαν τοῦ ἐκτελεστικοῦ ὀργάνου, τῆς χειρός. Πᾶσα τούτων ἀλλοίωσις συνεπάγεται ἀντίστοιχον παραλλαγὴν τῆς καλλιγραφίας καὶ τοῦ ὕφους, διαπιστουμένων κατὰ τέσσαρας τρόπους: 1) Εἰς τὴν ἐφηρμοσμένην γραφήν, καθ' ἣν ὁ πάσχων καταβάλλει πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως γράψῃ ὅσον τὸ δυνατὸν καλύτερον φανερώνονται αἱ κινητικαὶ διαταραχαὶ τῆς χειρὸς (τρόμος, ἀταξία) ὡς παραμόρφωσις τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων, τῶν ὁποίων αἱ γραμμαὶ εἶναι διακεκομμέναι, ὀδοντωταί, ἀκανόνιστοι. Κατὰ τὸν γραφικὸν καλούμενον σπασμὸν οἱ δάκτυλοι συσπειροῦνται ἐπὶ τοῦ κονδυλοφόρου καὶ ὁ πάσχων καταντᾷ, λόγῳ τῆς προϊούσης ἀκινητοποιήσεως αὐτῶν, ἐκ τοῦ σπασμοῦ νὰ χαράσσῃ ἀμόρφους τινὰς χαρακτῆρας. Τὸ δὲ περιεχόμενον τῆς γραφῆς ἐρευνᾶται διὰ τῶν ὑπολοίπων τριῶν μεθόδων. 2) Ἡ καθ' ὑπαγόρευσιν γραφὴ δεικνύει τὰς ἀνορθογραφίας ἐν περιπτώσει ἐξασθενήσεως τῆς μνήμης. 3) Διὰ τῆς ἀντιγραφῆς διερευνᾶται ἡ προσοχή, ἥτις, πλημμελὴς οὖσα, δίδει γένεσιν εἰς παραλείψεις λέξεων ἢ γραμμάτων. Αἱ δύο τελευταῖαι μέθοδοι χρησιμοποιοῦνται πρὸς σπουδὴν τῆς ἀγραφίας (βλ. λ.). 4) Ἡ αὐθόρμητος γραφή, ἀπότοκος ψυχικοῦ αὐτοματισμοῦ ἐπὶ φρενοβλαβῶν, ἀποτελεῖ σπουδαῖον στοιχεῖον διαγνώσεως: ἀσυναρτησίας ἐπὶ ἀνοίας, παραλυτικῆς (μετὰ τρομώδους γραφῆς) ἢ πρωτογόνου (μετὰ νεολογισμῶν καὶ στερεοτυπιῶν), ταχυγραφίας, ἀσυναρτησίας καὶ ὑποτυπώδους ὁμοιοκαταληξίας ἐπὶ μανίας. Οἱ ἐκ χρονίου παραληρήματος πάσχοντες περιγράφουσιν εἰς μακροσκελεῖς ἐπιστολὰς ἀπευθυνομένας εἰς σημαίνοντα πρόσωπα τὴν ὀδύσσειαν τῶν καταδιώξεων τὰς ὁποίας ὑφίστανται, καταλήγοντες ἐνίοτε μέχρι γραφομανίας· ὑπὸ τὸ κράτος γραφικῆς κινητικῆς ψευδαισθήσεως τὰ μέντιουμ αἰσθάνονται παρόρμησιν πρὸς αὐτόματον γραφήν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Seglas*, Les troubles du langage chez les aliénés, 1892.—*J. Rogues de Fursac*, Les écrits et les dessins dans les maladies nerveuses et mentales 1905.—*Dejerine*, Sémiologie nerveuse 1914.

Δ. ΚΟΥΡΕΤΑΣ

—[ΑΡΧ. ΔΙΚ.] Ἐκαλεῖτο *γραφὴ* κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐν Ἀθήναις γενικῶς πᾶσα δίκη ἀφορῶσα πράξεις δημοσίου συμφέροντος, εἰδικώτερον δὲ ἡ ἀνώνυμος καὶ ἡ μὴ δι' ἰδιαζούσης διαδικασίας διεξαγομένη δίκη· τοιαῦται ἦσαν αἱ *εὔθυναι*, αἱ *ἐνδείξεις*, αἱ *εἰσαγγελίαι* κ. λ. π., διότι ἡ καταμήνυσις, ἡ προκαλοῦσα τὴν δίκην, ἔπρεπε νὰ ὑποβάλληται ἐγγράφως. Ὁ ἐν ταῖς κρίσεσι τῶν δημοσίων ἀδικημάτων κατήγορος ἔπρεπε νὰ εἶναι τέλειος Ἀθηναῖος πολίτης, ἀλλ' ἔν τισιν εἰδικαῖς περιστάσεσιν προσεκαλοῦντο καὶ δοῦλοι καὶ μέτοικοι, ἵνα πληροφορήσωσι τὸ δικαστήριον, ὁπότε ἡ ἐπιμέλεια καὶ διεξαγωγὴ τῆς ὑποθέσεως ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἐνηργεῖτο ὑπὸ ἐπὶ τούτῳ ἑκάστοτε διοριζομένων παρὰ τῆς πόλεως συνηγόρων. Ἂν ἐξαιρέσωμεν ὅμως τοὺς προσωρινοὺς τούτους διορισμοὺς συνηγόρων, ἡ ὑπεράσπισις τῶν καθαρῶς δημοσίων συμφερόντων ἦτο ἔργον αὐθορμήτων κατηγόρων. Ἐν ταῖς δίκαις ἡ δίωξις διεξήγετο ὑπὸ τοῦ κυρίου ὑπὲρ τῆς ἠδικημένης γυναικός, τοῦ ἀνηλίκου ἢ τοῦ δούλου. Τὸν ἀδικούμενον μέτοικον ἐβοήθει ὁ προστάτης αὐτοῦ ἐν ἀρχῇ τῆς διαδικασίας, ἂν καὶ ἡ κατηγορία ἐγίνετο ἐν ὀνόματι τοῦ ἠδικημένου, ὅστις καὶ ἠδύνατο νὰ παραστῇ εἰς τὸ δικαστήριον καὶ ἄνευ τῆς μεσολαβήσεως τοῦ προστάτου. Ὁ ξένος ἠδύνατο νὰ ἀπαιτήσῃ παρομοίαν προστασίαν παρὰ τοῦ προξένου τῆς πατρίδος του. Ἡ κατὰ πολίτου τινὸς κατηγορία ἤρχετο ὡς αἱ συνήθεις δίκαι, ἀπὸ τῆς

Digitized by Google

προσκλήσεως τοῦ κατηγορουμένου νὰ παρασταθῇ ἐν ὡρισμένῃ ἡμέρᾳ ἐνώπιον τοῦ ἁρμοδίου ἄρχοντος. Τὴν πρόσκλησιν ἠκολούθει ἡ ἀνάκρισις. Τὸ κατηγορητήριον ἐλέγετο *γραφὴ* ἢ *φάσις*, κατὰ τὰς περιστάσεις, οὐχὶ δὲ *ἔγκλημα* ἢ *λῆξις*, ὡς ἐν ταῖς ἰδιωτικαῖς δίκαις. Ὁ κατήγορος ἂν δὲν ἐλάμβανε τὸ πέμπτον τῶν ψήφων τῶν δικαστῶν ὑπεβάλλετο εἰς ζημίαν χιλίων δραχμῶν καὶ εἰς εἰδικήν τινα ἀτιμίαν, π.χ. εἰς στέρησιν τοῦ δικαιώματος τοῦ εἰσάγειν τοῦ λοιποῦ παρομοίαν κατηγορίαν. Ἂν ὁ κατηγορούμενος ἡττᾶτο καὶ ἡ ποινή του ἦτο θάνατος, παρεδίδετο ὑπὸ τοῦ προεδρεύοντος τοῦ δικαστηρίου ἄρχοντος πρὸς ἐκτέλεσιν εἰς τοὺς «Ἕνδεκα». Ἂν ἡ ποινὴ ἦτο δήμευσις τῆς περιουσίας, οἱ δήμαρχοι ἀπέγραφον τὰ κτήματα τοῦ καταδίκου, ἀνεγίγνωσκον τὴν ἀπογραφὴν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου καὶ παρέδιδον τὰ κτήματα εἰς τοὺς πωλητὰς πρὸς ἐκποίησιν καὶ καταβολὴν τοῦ προϊόντος τῆς πωλήσεως εἰς τὸν δημόσιον θησαυρόν.

Εἴδη γραφῆς εἶναι πολλά, ὧν σπουδαιότερα τὰ ἑξῆς: ἀγαμίου, ἀγραφίου, ἀμβλώσεως, ἀναυμαχίου, ἀσεβείας, ἀστρατείας, αὐτομολίας, βουλεύσεως, δειλίας, δεκασμοῦ, δωροδοκίας, εἱργμοῦ, ἑταιρήσεως, ἱεροσυλίας, κακογαμίου, κλοπῆς, μοιχείας, νομίσματος διαφθορᾶς, ξενίας, ὀψιγαμίου, παρανόμων, παραπρεσβείας, παρεισγραφῆς, συκοφαντίας, τραύματος, ὕβρεως, φαρμακείας, ψευδοκλητείας κλπ. —ε.

— **Γραφή, *Ἁγία*—** βλ. Ἁγία *Γραφή*.

γραφιᾶς (ὁ)· δημοτ. τύπος τοῦ *γραφεύς*· || *γραφιᾶδες*· χλευαστικῶς, οἱ ἐγγράμματοι.

γραφίδι (darii) /*Λογικ.*/. Μνημοτεχνικὸς ὅρος δημιουργηθεὶς ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Ψελλοῦ, δι' οὗ κατὰ συνθήκην δηλοῦται ὁ τρίτος τρόπος τοῦ πρώτου συλλογιστικοῦ σχήματος. Ὁ τρόπος οὗτος σχηματίζεται διὰ τῆς μετατροπῆς τῆς ἐλάσσονος προτάσεως τοῦ πρώτου τρόπου (γράμματα) ἀπὸ καθόλου καταφατικῆς (α) εἰς ἐπὶ μέρους καταφατικὴν (ι), τοῦθ' ὅπερ ἐπιφέρει ἐξαγωγὴν ἐπὶ μέρους καταφατικοῦ συμπεράσματος (ι) ἀντὶ τοῦ καθόλου καταφατικοῦ (α), τὸ ὁποῖον ἐξάγεται εἰς τὸν πρῶτον τρόπον.

Παράδειγμα:

Πᾶσαι αἱ νοητικαὶ λειτουργίαι τῶν ζῴων τελοῦνται διὰ τοῦ νευρικοῦ συστήματος.
Τινὲς τῶν λειτουργιῶν τῶν ζῴων εἶναι νοητικαί.

Τινὲς ἄρα τῶν λειτουργιῶν τῶν ζῴων τελοῦνται διὰ τοῦ νευρικοῦ συστήματος.

Γραφικῶς ὁ τρόπος παρίσταται ὡς ἀκολούθως:

$$\frac{\begin{array}{c}M\,a\,K\\ \underline{Y\,\iota\,M}\end{array}}{Y\,\iota\,K}$$

π. Ν. Π.

γραφιδοθήκη (ἡ)· θήκη πρὸς ἐναπόθεσιν τῶν γραφίδων.

γραφιδοπόλεμος (ὁ)· πόλεμος διὰ τῶν γραφίδων, ὁ διὰ δημοσιευμάτων πόλεμος, ἀγών· (λέξις πρὸς παιδιὰν πλασθεῖσα).

γραφιίδαι (οἱ) (Graphiid e) /*Βοτ.*/. Οἰκογένεια λειχήνων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *γυμνοκαρπιδῶν*, περιλαμβάνουσα γένη τινά, ὧν γνωστότερον ἡ γραφὶς (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

γραφικός, —*ή*, —*όν*· ὁ εἰς τὴν *γραφὴν* ἢ τὸ *γράφειν* ἀναφερόμενος: «γραφικὴ ὕλη» πᾶν ὅ,τι μεταχειριζόμεθα εἰς τὴν γραφήν, χάρτης, γραφίδες, μελάνη κ.τ.τ., «γραφικὰ ἔξοδα» || «γραφικὰ λάθη» τὰ κατὰ τὴν γραφὴν συμβαίνοντα παραδρομικὰ λάθη, λατ. lapsus calami· || «γραφικὸς χαρακτὴρ» ἡ ἰδιαιτέρα εἰκὼν τὴν ὁποίαν ἐμφανίζει ἡ γραφὴ ἑνὸς ἑκάστου: «γραφικὸς χαρακτὴρ μαθητοῦ, —γυναικός, —ἀνδρός»· || ἐπὶ διηγήσεως, εἰκόνος, τοπίου κ.τ.τ. περιγραφικός, ὁ ἐμφανίζων ζωὴν καὶ κίνησιν, γαλλ. pittoresque: «γραφικὸν χωρίον», «—ἡ τοποθεσία».—Ἐπίρρ. *γραφικῶς*.

— **γραφικαὶ** *τέχναι*. Ὡς τοιαῦται χαρακτηρίζονται γενικῶς ὅλαι αἱ μέθοδοι ἐκεῖναι, δι' ὧν ἐπιτυγχάνομεν διὰ τῆς χειρὸς ἢ μηχανικῶς τὴν παραγωγὴν ἐπὶ χάρτου, ἢ ἄλλου τινὸς ὑποστρώματος, γραφικῶν χαρακτήρων, σχεδιασμάτων, εἰκόνων κλπ. Κατὰ τὸν γενικὸν αὐτὸν ὅθεν ὁρισμὸν περιλαμβάνονται εἰς τὰς γραφικὰς τέχνας ἡ *ζωγραφική*, ἡ *τυπογραφία*, ἡ *λιθογραφία* καὶ αὐτὴ ἡ *ἁπλῆ γραφή*, ἐν γένει δὲ καὶ ὅλαι αἱ μέθοδοι εἰκονογραφήσεως. Παρὰ τὸν ἀνωτέρω ὁρισμὸν ὡς γραφικαὶ τέχναι ἐπεκράτησε νὰ θεωρῶνται σήμερον αἱ μέθοδοι ἐκεῖναι, διὰ τῶν ὁποίων ἐπιτυγχάνεται μηχανικῶς ἡ εἰς πολλαπλᾶ ἀντίτυπα ἀναπαραγωγὴ γραμμάτων, σχεδιασμάτων, εἰκόνων κλπ. Αἱ διάφοροι ἐπινοηθεῖσαι μέθοδοι ἐν ταῖς γραφικαῖς τέχναις κατατάσσονται εἰς τρεῖς κατηγορίας: 1) Εἰς τὰς *ἐκτύπους* μεθόδους. Κατ' αὐτὰς ὁ πρὸς τύπωσιν τύπος φέρει τὰ γράμματα ἢ τὰ στοιχεῖα τῆς εἰκόνος ὑπὸ μορφὴν ἐξοχῶν, τουτέστιν ἀναγλύφως. Εἰς τὰς μεθόδους τοῦ εἴδους αὐτοῦ καταλέγονται ἡ τυπογραφία, ἡ τύπωσις τῶν διὰ τῆς αὐτοτυπίας, ξυλογραφίας κλπ. παρασκευαζομένων ἐκτύπων τύπων (κλισὲ τσιγκογραφίας, ξυλογραφίας κλπ). 2) Εἰς τὰς *βαθυτύπους* μεθόδους. Κατ' αὐτὰς ὁ πρὸς τύπωσιν τύπος φέρει τὴν εἰκόνα ἢ τὸ σχεδίασμα κατὰ βάθος κεχαραγμένον ἐπὶ τῆς μεταλλίνης πλακός, ἤτοι τὰ στοιχεῖα αὐτῶν εὑρίσκονται ὑπὸ τὴν μορφὴν ἐσοχῶν. Κατὰ τὴν τύπωσιν μελανοῦνται αἱ ἐσοχαί, ἡ δὲ λοιπὴ ἐπιφάνεια τῆς πλακὸς καθαίρεται καλῶς. 3) Εἰς τὰς *ἐπιπεδοτύπους* μεθόδους. Κατ' αὐτὰς τὰ γράμματα, τὸ σχεδίασμα ἢ ἡ εἰκὼν οὔτε ἐξέχουσιν, οὔτε κατὰ βάθος εἶναι κεχαραγμέναι, ἀλλ' ἡ πρὸς τύπωσιν πλὰξ παρουσιάζει ἐπίπεδον ἐπιφάνειαν (λιθογραφικαὶ πλάκες κτλ.). Κ. Γ. Μ.

— **γραφικὴ** *μέθοδος*. Αἱ λειτουργίαι ὀργάνων τινῶν καθίστανται φανεραὶ διὰ κινήσεων· ἐπειδὴ ὅμως αὗται γίνονται τοσοῦτον ταχέως, ὥστε δὲν δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν αὐτὰς διὰ τῶν αἰσθητηρίων ἡμῶν ὀργάνων καὶ νὰ ἀντιληφθῶμεν τῶν ἐν τῷ χρόνῳ ἐπερχομένων μεταβολῶν, μεταχειριζόμεθα τὴν *αὐτογραφικὴν* μέθοδον, ἤτοι μέθοδον διὰ τῆς ὁποίας εἶναι δυνατὸν αὗται αἱ κινήσεις νὰ γράφωσιν ἑαυτὰς ἐπὶ κινουμένης ἐπιφανείας, καὶ τοιουτοτρόπως ἀκριβέστερον καὶ ἐπιστημονικώτερον νὰ δυνάμεθα νὰ σπουδάσωμεν τὰ καθ' ἕκαστα τῶν κινήσεων τούτων. Ἡ γραφικὴ δὲ αὕτη μέθοδος εἰσήχθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ludwig εἰς τὴν φυσιολογίαν, καὶ δι' αὐτῆς ἐγένοντο πολλαὶ καὶ σπουδαῖαι ἀνακαλύψεις. Διὰ νὰ γραφῇ δὲ διὰ τῆς μεθόδου ταύτης κίνησίς τις, ἀπαιτοῦνται τὰ ἑξῆς: 1) ἡ *κινησιογραφικὴ συσκευή*, ἤτοι ὄργανον, συνήθως κύλινδρος, ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὁποίου κινουμένου γράφεται ἡ κίνησις· 2) ὁ *κινησιογράφος*, διὰ τοῦ ὁποίου γράφεται ἡ κίνησις ἐπὶ τοῦ γραφικοῦ κυλίνδρου καὶ κινησιογραφικῆς συσκευῆς, καὶ 3) ὁ *χρονογράφος*, διὰ τοῦ ὁποίου γράφεται ὁ χρόνος καθ' ὃν τελεῖται ἡ κίνησις. Ἡ μᾶλλον ἐν χρήσει εἰς τὴν φυσιολογίαν κινησιογραφικὴ συσκευὴ εἶναι ἡ τοῦ Ludwig, ἥτις ἐκλήθη ὑπ' αὐτοῦ «Kymographion», διότι κατ' ἀρχὰς μετεχειρίσθη ταύτην διὰ νὰ γράψῃ τὰς διακυμάνσεις τῆς πιέσεως τοῦ αἵματος. Ἀποτελεῖται δ' αὕτη ἐκ κυλίνδρου, ὅστις περιστρέφεται διὰ μηχανήματος ὡρολογίου, ἐξαρτᾶται δὲ ἡ ταχύτης τῆς κινήσεως τοῦ κυλίνδρου ἐκ τῆς ταχύτητος τῆς κινήσεως τοῦ ὀργάνου, ἥτις πρόκειται νὰ γραφῇ ἐπὶ τοῦ κυλίνδρου. Καλύπτομεν δὲ τὸν κύλινδρον διὰ στιλπνοῦ χάρτου καὶ αἰθαλώνομεν αὐτὸν ἐπὶ φλογὸς τερεβινθελαίου ἢ πετρελαίου. Μετὰ δὲ τὴν γραφικὴν παράστασιν τῆς κινήσεως ἐπὶ τοῦ κυλίνδρου, ἀποκόπτομεν τὸν χάρτην καὶ ἐμβαπτίζομεν αὐτὸν ἐντὸς οἰνοπνευματώδους διαλύσεως ρητίνης πρὸς μονιμοποίησιν τῆς ἐγχαραχθείσης εἰκόνος ἐπὶ τοῦ χάρτου τοῦ κυλίνδρου. Ὁ κινησιογράφος ἀποτελεῖται ἐκ μοχλοῦ, ὅστις ἀπολήγει εἰς γραφίδα διὰ τῆς ὁποίας γίνεται ἡ κίνησις ἐπὶ τοῦ κυλίνδρου. Πρέπει δὲ ὁ μοχλὸς νὰ παρακολουθῇ πιστῶς τὰς κινήσεις τοῦ ὀργάνου καὶ νὰ ἀπεικονίζῃ αὐτὰς ἐπὶ τοῦ κυλίνδρου τῆς κινησιογραφικῆς συσκευῆς. Οἱ κινησιογράφοι λαμβάνουσι τὸ ὄνομα ἀναλόγως τῶν ὀργάνων ὧν σπουδάζομεν τὴν κίνησιν. Οὕτως ἡ συσκευὴ δι' ἧς γράφεται ὁ παλμὸς τῆς καρδίας καλεῖται *παλμογράφος*, ἡ συσκευὴ διὰ τῆς ὁποίας γράφεται ὁ σφυγμὸς τῶν ἀρτηριῶν καλεῖται *σφυγμογράφος*, ἡ δὲ συσκευὴ δι' ἧς γράφεται ἡ συστολὴ τῶν μυῶν *μυογράφος*· ὁ δὲ χρονογράφος χρησιμεύει διὰ νὰ γράφῃ τὸν χρόνον καθ' ὃν τελεῖται ἡ κίνησις ὀργάνου τινός. Ι. ΜΕΝΕΓΑΚΗΣ

— **γραφικὸς** *κάλαμος (τοῦ Ἡροφίλου)* /*Ἰατρ.*/. Ἡ κάτω ἢ ὀπισθία γωνία τοῦ ρομβοειδοῦς βόθρου ἢ τῆς τετάρτης κοιλίας τοῦ ρουβεγκεφάλου, ἡ πρὸς ἀναγλυφὴν γραφικοῦ καλάμου προσομοιάζουσα. Ι. Π.

— **γραφικὸς** *λογισμὸς* /*Μαθημ.*/. Καλεῖται οὕτως ὁ κλάδος τῶν ἐφηρμοσμένων μαθηματικῶν ὁ ἀσχολούμενος μὲ τὰς μεθόδους, τῇ βοηθείᾳ τῶν ὁποίων δυνάμεθα νὰ λύσωμεν διὰ χαράξεως γραμμῶν διάφορα προβλήματα τῆς μαθηματικῆς ἀναλύσεως. Αἱ πράξεις τῆς ἀριθμητικῆς, ἡ εὕρεσις τῶν ριζῶν τῶν ἀλγεβρικῶν ἐξισώσεων μὲ δοθέντας συντελεστάς, ἡ διαφόρισις καὶ ὁλοκλήρωσις συναρτήσεων ἐκτελοῦνται διὰ τῶν μεθόδων τοῦ γραφικοῦ λογισμοῦ μὲ πολὺ ὀλιγώτερον κόπον καὶ δίδουν σαφεστέραν ἰδέαν τῆς οὐσίας τῶν πράξεων τούτων ἢ διὰ τῶν μεθόδων τοῦ συνήθους λογισμοῦ. Διὰ τοῦτο γίνεται μεγάλη χρῆσις αὐτοῦ ἀπὸ μηχανικοὺς διὰ τὴν λύσιν διαφόρων τεχνικῶν προβλημάτων, ἰδίως ἀπὸ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος καὶ ἐντεῦθεν, ὁπότε αἱ ἐπιτευχθεῖσαι πρόοδοι τῶν τεχνικῶν ἐπιστημῶν ἀπῄτησαν ἄμεσον καὶ τελείαν ἐφαρμογὴν τῶν μεθόδων τοῦ γραφικοῦ λογισμοῦ. Ἐν τούτοις αἱ ἀρχαὶ αὐτοῦ ἀνάγονται εἰς τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους. Εἰς τὸν γραφικὸν λογισμὸν ἐργαζόμεθα μὲ ἀριθμοὺς πραγματικούς, τοὺς ὁποίους μᾶς χρειάζεται νὰ παριστάνωμεν ἐπὶ εὐθείας ἢ καμπύλης γραμμῆς δίδοντες μίαν ἀντιστοιχίαν μεταξὺ τῶν σημείων αὐτῶν καὶ τῶν πραγματικῶν ἀριθμῶν κατὰ ἕνα ὡρισμένον νόμον. Ἡ ἀντιστοιχία π.χ. μεταξὺ τῶν πραγματικῶν ἀριθμῶν καὶ τῶν σημείων μιᾶς εὐθείας, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔχει καθορισθῇ ἡ ἀρχὴ μετρήσεως Ο καὶ ἡ θετικὴ φορά, δύναται νὰ γίνῃ διὰ μιᾶς σχέσεως $x_A = \mu f(\alpha)$ μεταξὺ τῆς τετμημένης x_A ἑνὸς σημείου Α τῆς εὐθείας καὶ τοῦ πραγματικοῦ ἀριθμοῦ α (cote), τὸν ὁποῖον θέλομεν ν' ἀντιστοιχίσωμεν εἰς τὸ σημεῖον Α τῆς εὐθείας· μ εἶναι τὸ μέτρον μετρήσεως καὶ μεταβάλλεται μετὰ τῆς f, ἰσοῦται δὲ ἑκάστη φορὰ μὲ τὴν διαφορὰν τῶν τετμημένων δύο σημείων τῆς εὐθείας, τῶν ὁποίων οἱ ἀντίστοιχοι πραγματικοὶ ἀριθμοὶ α (cote) οἱ ὁριζόμενοι ἀπὸ τὴν σχέσιν $x = \mu f(\alpha)$ διαφέρουν κατὰ μονάδα. Οἱ ἀριθμοὶ α (cotes) οἱ ἀντιστοιχοῦντες εἰς τὰ διάφορα σημεῖα Α τῆς εὐθείας ἀπὸ τῆς ἀρχῆς διὰ τῆς σχέσεως $x = \mu f(\alpha)$ ἀποτελοῦν μίαν κλίμακα τῆς συναρτήσεως f (échelle de la fonction f). Ἡ κατάλληλος ἐκλογὴ αὐτῆς τῆς σχέσεως f (α) ἡ ὁποία καθορίζει τὸν νόμον τῆς ἀντιστοιχίας μεταξὺ τῶν σημείων Α μιᾶς εὐθείας τῶν ἐχόντων τετμημένας x καὶ τῶν ἀριθμῶν α, τοὺς ὁποίους ἀντιστοιχοῦμεν πρὸς αὐτά, παίζει σπουδαιότατον ρόλον διὰ τὴν λύσιν τῶν ἑκάστοτε παρουσιαζομένων προβλημάτων. Ἐκ τῆς μορφῆς τῆς συναρτήσεως f (x) ἐξαρτᾶται ἡ κλῖμαξ τῆς f, τὴν ὁποίαν μεταχειριζόμεθα καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἀποδίδομεν ἑκάστοτε ὄνομα χαρακτηρίζον τὴν μορφὴν τῆς f (x)· π.χ. ὅταν $f(x) = x$ ἔχομεν τὴν κανονικὴν κλίμακα, ἂν $f(x) = \log x$ τὴν λογαριθμικὴν κλίμακα, ἂν $f(x) = \dfrac{ax+\beta}{\gamma x+\delta}$ τὴν ὁμογραφικὴν κλίμακα κτλ.

Διὰ τὴν γραφικὴν παράστασιν τῶν πράξεων τῆς ἀριθμητικῆς γίνεται συνήθως χρῆσις τῆς κανονικῆς κλίμακος· π. χ. διὰ τὴν πρᾶξιν:

$$x = a - b + c$$

ἔχομεν τὴν ἑξῆς λύσιν:

1	2	3	4	5	6
O	B	B′	C	A	

Ἔστωσαν Α, Β, C τὰ σημεῖα μὲ ἀντιστοίχους ἀριθμοὺς τοὺς a b c. Ὀλισθαίνομεν κατὰ μῆκος τῆς εὐθείας, ἐφ' ἧς κεῖται τὸ ἄνυσμα (ΒΟ)=−(ΟΒ), οὕτως ὥστε τὸ Β νὰ πέσῃ ἐπὶ τοῦ Α· τότε τὸ Ο θὰ πέσῃ ἐπὶ τοῦ Β′. Ὁ ἀντίστοιχος ἀριθμὸς τοῦ Β′ παριστᾷ τὸ a—b. Ὀλισθαίνομεν κατόπιν τὸ ἄνυσμα ΟC, οὕτως ὥστε τὸ Ο νὰ πέσῃ ἐπὶ τοῦ Β′. Ὁ ἀντίστοιχος ἀριθμὸς τοῦ ἄκρου εἶναι ὁ x.

Διὰ τὴν εὕρεσιν τοῦ μεγέθους $x = \frac{a}{b}c$ εὑρίσκομεν τὴν τετάρτην ἀνάλογον τῶν τριῶν δοθέντων τμημάτων a b c. Μία ἀπὸ τὰς θεμελιωδεστέρας κατασκευάς, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνάγονται ὅλαι αἱ πράξεις τοῦ γραφικοῦ λογισμοῦ, μηδὲ τῆς γραφικῆς ὁλοκληρώσεως ἐξαιρουμένης, ὡς ἔδειξεν ὁ J. Massau, εἶναι καὶ ἡ ἑξῆς, τὴν ὁποίαν παραθέτομεν ἐνταῦθα διὰ τὴν εὕρεσιν τῆς ἐκφράσεως:

$$\frac{a_1}{b_1}c_1 + \frac{a_2}{b_2}c_2 + \ldots + \frac{a_n}{b_n}c_n$$

Ἐπὶ τοῦ ἄξονος ΟΥ συστήματος ὀρθογωνίων ἀξόνων ἀπὸ τῆς ἀρχῆς Ο, μὲ μονάδα μετρήσεως α, φέρομεν τμήματα μετρούμενα ἀπὸ τοὺς ἀριθμοὺς $\alpha_1, \alpha_2, \alpha_3, \ldots$ καὶ λαμβανόμενα μετὰ τοῦ σημείου των· ἐπίσης ἐπὶ τοῦ ΟΧ, ἀπὸ τοῦ σημείου Ο, μὲ μονάδα μετρήσεως γ, τμήματα μετρούμενα ὑπὸ τῶν ἀριθμῶν $b_1, b_2, b_3 \ldots$ μὲ ἀντίθετον σημεῖον. Τέλος ἐπὶ τοῦ ΟΧ, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς Ο, μὲ μονάδα μετρήσεως γ, τμήματα μετρούμενα ὑπὸ τῶν ἀριθμῶν $c_1 c_2 c_3 \ldots$ διατηρουμένου τοῦ σημείου των.

Ἐὰν φέρωμεν τὴν πολυγωνικὴν γραμμὴν $op_1p_2p_3\ldots$ τῆς ὁποίας αἱ πλευραὶ $op_1, p_1p_2, p_2p_3, \ldots$ εἶναι ἀντιστοίχως παράλληλοι πρὸς τὰς εὐθείας $a_1b_1, a_2b_2, a_3b_3, \ldots$ καὶ τῆς ὁποίας αἱ κορυφαὶ κεῖνται ἐπὶ τῶν παραλλήλων πρὸς τὸν ἄξονα ογ τῶν ἀγομένων ἀπὸ τὰ σημεῖα $c_1, c_2, c_3, \ldots$, τότε ἡ τεταγμένη τοῦ σημείου P_n, μετρουμένη μὲ μονάδα μετρήσεως δ, τοιαύτην ὥστε αγ=βδ, εἶναι ἴση πρὸς τὸ ἄθροισμα

$$\frac{a_1}{b_1}c_1 + \frac{a_2}{b_2}c_2 + \ldots + \frac{a_n}{b_n}c_n$$

Διὰ τῆς ἐπαναλήψεως τῶν προηγουμένων πράξεων εὑρίσκεται τὸ γινόμενον πολλῶν ἀριθμῶν, δυνάμεις, ρίζαι κ.τ.λ.

Ἀντὶ τῶν διαφόρων γραφικῶν κατασκευῶν, τῶν ἀπαιτουμένων διὰ τὴν λύσιν ἑνὸς προβλήματος, συχνὰ εἶναι προτιμότερον νὰ χρησιμοποιῶμεν τὰς ἰδιότητας μιᾶς ἢ περισσοτέρων καμπύλων, ἀναλόγως τῆς φύσεως τοῦ προβλήματος, καὶ τὰς ὁποίας ἅπαξ χαραχθείσας χρησιμοποιοῦμεν ἔκτοτε διὰ τὴν λύσιν ὅλων τῶν σχετικῶν προβλημάτων. Οὕτω δυνάμεθα νὰ χαράξωμεν μίαν λογαριθμικὴν ἕλικα καὶ μίαν ἕλικα τοῦ Ἀρχιμήδους, οὕτως ὥστε ὁ πολλαπλασιασμὸς τμημάτων ν' ἀνάγεται εἰς πρόσθεσιν, ἡ διαίρεσις τμημάτων εἰς ἀφαίρεσιν, ἡ ὕψωσις εἰς δύναμιν εἰς πολλαπλασιασμὸν καὶ ἡ ἐξαγωγὴ ρίζης εἰς ἁπλῆν διαίρεσιν τμημάτων.

Αἱ δύο αὗται καμπύλαι ἐν τῷ γραφικῷ λογισμῷ ἀντιστοιχοῦν τοιουτοτρόπως πρὸς τὴν χρῆσιν τῶν λογαρίθμων εἰς τὸν ἀριθμητικὸν λογισμόν. Διὰ τὴν εὕρεσιν τῶν τιμῶν ἑνὸς πολυωνύμου:

$$f(x) = a_0x^n + a_1x^{n-1} + \ldots + a_{n-1}x + a_n$$

τὰς ὁποίας λαμβάνει διὰ μίαν ὡρισμένην τιμὴν

Digitized by Google

τοῦ $x = x_1$, θὰ παραθέσωμεν τὴν μέθοδον τοῦ E. Lill ὡς τὴν ἁπλουστέραν καὶ κομψοτέραν ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας. Χαράσσομεν μίαν πολυγωνικὴν γραμμήν, $OO_1O_2, \ldots On+_1$, τῆς ὁποίας αἱ γωνίαι εἶναι ὅλαι ὀρθαί, αἱ δὲ πλευραὶ παριστάνουν κατὰ μίαν οἱονδήποτε κλίμακα (νόμον ἀντιστοιχίας) τοὺς συντελεστὰς $a_0, a_1, \ldots a_n$. Ἡ διεύθυνσις μιᾶς οἱασδήποτε πλευρᾶς προκύπτει ἀπὸ τὴν τῆς προηγουμένης διὰ στροφῆς κατὰ μίαν ὀρθὴν γωνίαν καὶ κατὰ τὴν θετικὴν ἢ τὴν ἀρνητικὴν φοράν, καθόσον οἱ ἀντίστοιχοι συντελεσταὶ εἶναι ὁμόσημοι ἢ ἑτερόσημοι.

Χαράσσομεν καὶ δεύτερον πολύγωνον ἀρχίζοντες ἀπὸ τὸ O, τοῦ ὁποίου αἱ διαδοχικαὶ πλευραὶ OP_1, $P_1P_2, \ldots Pn-_1 Pn$ σχηματίζουν μὲ τὰς διαδοχικὰς πλευρὰς OO_1, $O_1O_2, \ldots On-_1On$ γωνίας φ_1 ἴσας πρὸς τόξ εφx_1 καὶ τῆς ὁποίας αἱ διαδοχικαὶ κορυφαὶ $P_1P_2P_3 \ldots Pn$ κεῖνται ἀντιστοίχως ἐπὶ τῶν πλευρῶν O_1O_2, $O_2O_3 \ldots On\,On+_1$ τοῦ ὀρθογωνίου. Τὸ τμῆμα $PnOn+_1$ δίδει μὲ τὴν ἰδίαν κλίμακα τὴν ζητουμένην τιμὴν τῆς συναρτήσεως $f(x_1)$. Ἐὰν τὸ Pn συμπέσῃ μὲ τὸ $On+_1$ ἡ ἀντίστοιχος τιμὴ x_1=εφ φ_1 δίδει μίαν ῥίζαν τῆς ἐξισώσεως $f(x)=0$. Ἡ μέθοδος αὕτη τοῦ Lill ἐφαρμόζεται κυρίως διὰ τὴν γραφικὴν λύσιν ἀλγεβρικῶν ἐξισώσεων δευτέρου βαθμοῦ. Διὰ τὰς ἐξισώσεις τρίτου καὶ τετάρτου βαθμοῦ ὑπάρχει καὶ μια ἄλλη ἁπλουστάτη μέθοδος, ἥτις στηρίζεται ἐπὶ τῆς χαράξεως μιᾶς παραβολῆς σταθερᾶς καὶ ἑνὸς κύκλου ἢ δύο κωνικῶν τομῶν. Ὁ R. Descartes δίδει τὴν γραφικὴν λύσιν ἐξισώσεων πέμπτου καὶ ἕκτου βαθμοῦ διὰ μιᾶς παραβολικῆς κογχοειδοῦς σταθερᾶς (καμπύλης τρίτου βαθμοῦ) καὶ ἑνὸς κύκλου.

Εἰς τὰ πρακτικὰ προβλήματα, τὰ ἐνδιαφέροντα τοὺς μηχανικοὺς κυρίως, παρουσιάζονται συνήθως συστήματα γραμμῶν ἐξισώσεων, διὰ τὰ ὁποῖα ἐδόθησαν ἐσχάτως πολλαὶ μέθοδοι διὰ τὴν γραφικὴν λύσιν των ὑπὸ τῶν F. J. van den Berg, J. Massau, Maurice d' Ocagne κλπ. Ἡ χρῆσις μιᾶς λογαριθμικῆς κλίμακος εἰς τὸν γραφικὸν λογισμὸν φέρει τὰς ἰδίας ἁπλοποιήσεις, ἃς καὶ οἱ λογάριθμοι εἰς τὸν ἀριθμητικὸν λογισμόν. Οὕτω προσθέτοντες μὲ τὴν λογαριθμικὴν κλίμακα τὰ τμήματα μήκους 0, 30103 καὶ 1, τὰ ὁποῖα ἀντιστοιχοῦν εἰς τοὺς ἀριθμοὺς 2 καὶ 10 ἔχομεν ἓν τμῆμα μήκους 1,30103, τὸ ἄκρον τοῦ ὁποίου ἔχει ἀντίστοιχον ἀριθμὸν 20 (γινόμενον τοῦ 2 καὶ 10). Διὰ τὰς τοιαύτας πράξεις ὑπάρχει καὶ ὁ λογαριθμικὸς διαβήτης τοῦ Brauer. Ἐπίσης τῆς λογαριθμικῆς κλίμακος γίνεται χρῆσις διὰ τὴν λύσιν ἐξισώσεων $f(x)=0$ μὲ δοθέντας ἀριθμητικοὺς συντελεστάς. Ἡ σπουδαιοτέρα ἐφαρμογὴ τοῦ γραφικοῦ λογισμοῦ εἶναι ἡ *νομογραφία*.

ΣΟΦΙΑ ΜΥΛΛΕΡ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

— **γραφικὸς** ***σπασμός***. Ἡ ἀνικανότης τοῦ γράφειν συνεπείᾳ συσπάσεως, παραλύσεως ἢ καὶ τρόμου τῶν μυῶν τῆς ἄκρας χειρὸς καὶ τοῦ βραχίονος, τῶν προωρισμένων διὰ τὴν εἰδικὴν ἐργασίαν τῆς συγκρατήσεως τῆς γραφίδος καὶ ἐκτελέσεως τῆς γραφῆς. Ὁ γραφικὸς σπασμὸς ἀνήκει εἰς τὰς *ἐπαγγελματικὰς νευρώσεις* καὶ εἶναι συνήθως ψυχικῆς (νευρασθενικῆς ἢ ὑστερικῆς) προελεύσεως, ἐπικουρούσης τυχὸν πρὸς παραγωγὴν τούτου καὶ τῆς ὑπερκοπώσεως τῶν τελούντων τὴν τοιαύτην ἐργασίαν μυῶν. Ἕνεκα τῆς ποικιλίας τοῦ μηχανισμοῦ τῆς παραγωγῆς τοῦ γραφικοῦ σπασμοῦ εἴθισται νὰ γίνηται διάκρισις τῶν διαφόρων μορφῶν αὐτοῦ εἰς *σπαστικήν*, *παραλυτικὴν* καὶ *τρομώδη*· τόσον ἡ διάκρισις αὕτη εἰς τὰς τρεῖς ταύτας μορφάς, ὅσον καὶ ἡ ὑπὸ πολλῶν ἀναφερομένη τετάρτη μορφή, ἡ *νευριτιδικὴ* μορφή, δὲν ἀποδίδουσι τὴν ἐπιστημονικὴν ἀντίληψιν τῆς νόσου, καθόσον δὲν πρόκειται περὶ καταστάσεων περιφερικῆς αἰτίας, οὐδὲ κεντρικῆς ὀργανικῆς, ἀλλὰ περὶ τοιούτων λειτουργικῆς — ψυχικῆς — προελεύσεως ἐκ νευρώσεων, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου εἶναι δυνατὸν εἰς τὸ αὐτὸ ἄτομον νὰ ἐμφανίζηται ἄλλοτε ἄλλη μορφὴ κατὰ μηχανισμὸν διάφορον καὶ ποικίλον. Ἀνάλογόν τι γίνεται καὶ δι' ἑτέρας ἐπαγγελματικὰς νευρώσεις· οὕτως ὑπάρχει ὁ σπασμὸς τῶν τηλεγραφητῶν, τῶν βιολιστῶν, κλειδοκυμβαλιστῶν, κιθαριστῶν, κουρέων, σιγαροποιῶν κτλ. Γ. Κ. Π.

— **γραφικὸς** ***σχιστόλιθος*** *[Πετρογρ.]*· βλ. ἀργιλλικὸς *σχιστόλιθος*.

γραφικότης, *—ητος* (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τι γραφικόν, ἡ ἐν εἰκόνι ἢ ἐν διηγήσει παράστασις ζωῆς καὶ κινήσεως: «ἡ γραφικότης τῆς πλημμύρας, — τῆς καταιγίδος, — τῆς πανηγύρεως» κ.τ.τ.

γραφίουρος (ὁ) (Graphiurus) *[Ζωολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τρωκτικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *μυοξιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ζῷα μικρὰ μὲ σῶμα εὔρωστον, κεφαλὴν μικρὰν καταλήγουσαν εἰς ἀμβλὺ ῥύγχος, ὀφθαλμοὺς μᾶλλον μεγάλους καὶ στρογγύλους, πτερύγια ὤτων βραχέα καὶ ἀνωρθωμένα, οὐρὰν παχεῖαν καὶ μακροτάτην, πόδας βραχεῖς ἀλλ' ἰσχυρούς, δακτύλους μικροὺς καὶ ὄνυχας ἰσχυρούς. Ἴδιον χαρακτηριστικὸν γνώρισμα ἔχουσιν, ὅτι οἱ γόμφιοι ὀδόντες των δὲν φέρουσι πλαγίας διακλαδώσεις, ὅπως οἱ ὀδόντες τῶν περισσοτέρων τρωκτικῶν. Ἐκ τῶν τριῶν εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερον εἶναι *γραφίουρος ὁ τοῦ Ἀκρωτηρίου* (Graphiurus capensis), ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τὰς περὶ τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος χώρας, ἔχει μῆκος 15 περίπου ἑκατοστομέτρων καὶ χρῶμα φαιοκαστανὸν κατὰ τὰ ἄνω μέρη τοῦ σώματος καὶ ἐρυθρόλευκον κατὰ τὰ ὑποκάτω μέρη.

Γραφίουρος ὁ τοῦ Ἀκρωτηρίου.

Δ. Ν. Π.

γραφίς, *—ίδος* (ἡ), κοιν. *πέννα*· τὸ ὄργανον δι' οὗ γράφομεν· ‖ εἰδικώτερον τὸ χρησιμοποιούμενον κατόπιν ἐμβαπτίσεως αὐτοῦ εἰς μελάνην ἢ ἄλλο ὑγρόν, ἀντιδιαστελλόμενον ἀπὸ τὴν *μολυβδίδα* (διὰ τῆς ὁποίας γράφομεν ἄνευ μελάνης).

— *[Ἐγκυκλοπ.]* Ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἐλέγετο *γραφίς*, ἢ *γραφεῖον*, ἢ *στῦλος* (λατ. graphium, stilus) στέλεχος εὐθύ, ἄκαμπτον, ἀπολῆγον εἰς αἰχμήν, δι' οὗ ἔγραφον ἐπὶ «δέλτων», ἤτοι πινακιδίων κεκαλυμμένων ὑπὸ στρώματος κηροῦ (ἄλλως «πινάκων», «διπτύχων», «τριπτύχων», λατ. tabulae). Τὸ ἄνω ἄκρον τῆς γραφίδος, συνήθως εὐθύ, ἐνίοτε καμπύλον, σχήματος δὲ κωνικοῦ ἢ στρογγύλου, ἦτο πεπλατυσμένον καὶ δι' αὐτοῦ ἀπήλειφον ἢ διώρθωνον τὰ γεγραμμένα, ὅθεν ἡ λατινικὴ φράσις «vertere stilum» («ἀναστρέφειν τὸν στῦλον») ἐσήμαινε διορθώνειν.

Ἀπόσπασμα ἀγγείου τοῦ Δούριδος παριστῶν νεαρὸν διδάσκαλον κρατοῦντα γραφίδα καὶ δέλτους.

Αἱ γραφίδες, τινὲς τῶν ὁποίων ἦσαν πολυτελῶς διακεκοσμημέναι καὶ μετ' ἐπιγραφῶν, ἐφέροντο συνήθως ἐντὸς εἰδικῆς θήκης. Τὴν γραφίδα ταύτην μετεχειρίζοντο καὶ οἱ ἐπὶ μολύβδου γράφοντες ὡς καὶ οἱ ζωγράφοι, ὅτε ἐξέτεινον ἐπὶ τῶν ἀγγείων ἢ τῶν πινάκων αὐτῶν τὰ κηρῷ μεμιγμένα χρώματα. Μεγάλη χρῆσις αὐτῆς ἐγίνετο ἐν τοῖς σχολείοις. Ὁσάκις ὅμως ἐπρόκειτο νὰ γράψωσι διὰ μελάνης ἐπὶ μεμβρανῶν ἢ παπύρων, μετεχειρίζοντο τὸν *κάλαμον*, τοῦ ὁποίου τὸ ἕτερον ἄκρον δὲν ἦτο πεπλατυσμένον. Ὁ κάλαμος οὗτος, ἐπονομαζόμενος «γραφικὸς» (λατ. calamus, calamus scriptorius ἢ chartarius καὶ fistula, arundo, canna), κατεσκευάζετο κυρίως ἐκ καλάμων τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Κνίδου. Διὰ λεπτοῦ μαχαιριδίου ὤξυνον τὸ ἕτερον ἄκρον αὐτοῦ («κάλαμον γλύφειν», «temperare, acuere calamum») καὶ ἐμβαπτίζοντες τοῦτο ἐντὸς μελάνης ἔγραφον. Ἔφερον δὲ συνήθως αὐτοὺς κατὰ δέσμας ἐντὸς εἰδικῶν θηκῶν (λατ. theca calamaria ἢ graphiaria ἢ theca cannarum). Εὑρέθησαν ἐξ ἄλλου «κάλαμοι» καὶ ἐκ μετάλλου (ὀρειχάλκου).

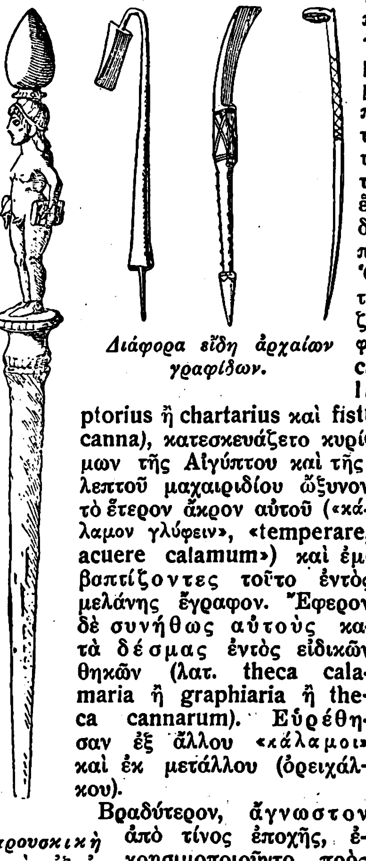

Διάφορα εἴδη ἀρχαίων γραφίδων.

Ἐτρουσκικὴ γραφὶς ἐξ ἐπιχρύσου ὀρειχάλκου εὑρεθεῖσα ἐν Ὀρβιέτο.

Βραδύτερον, ἄγνωστον ἀπὸ τίνος ἐποχῆς, ἐχρησιμοποιοῦντο πρὸς γραφὴν τὰ πτερὰ τῶν πτηνῶν. Πρῶτος ὁμιλεῖ περὶ αὐτῶν ὁ Ἰσίδωρος (Ζ' μ. Χ. αἰών). Μετεχειρίζοντο πρὸ πάντων τὰ πτερὰ τῆς οὐρᾶς ἢ τῶν πτερύγων τῶν χηνῶν, ἰδίως δὲ τὰ πέντε ἀκρότατα πτερὰ ἑκατέρας τῶν πτερύγων, ἐξ ὧν τὸ δεύτερον καὶ τὸ τρίτον ἦσαν τὰ πολυτιμότερα. Τὰ πτερὰ ταῦτα ἐνεβαπτίζοντο πρῶτον ἐντὸς θερμοῦ διαλύματος στυπτηρίας, τὸ ὁποῖον τοῖς προσέδιδε στιλπνότητα καὶ ὑαλώδη ὑφήν, μεθ' ὃ ἀπεκόπτοντο λοξῶς αἱ ῥίζαι των, ἡ δὲ σχηματιζομένη αἰχμὴ διεσχίζετο εἰς δύο.

Τῶν μεταλλικῶν γραφίδων ἡ κοινὴ χρῆσις χρονολογεῖται μόλις ἀπὸ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Φαίνεται ἐν τούτοις ὅτι προϋπῆρξαν αὗται καὶ εἰς πολὺ παλαιοτέρας ἐποχάς, δεδομένου ὅτι εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς Νεαπόλεως σῴζεται γραφὶς ἐξ ὀρειχάλκου εὑρεθεῖσα ἐν Πομπηΐᾳ, ἀρκούντως προσομοιάζουσα πρὸς τὰς συγχρόνους χαλυβδίνας. Κατὰ τὸν μεσαίωνα κατεσκευάζοντο ἐπίσης γραφίδες ὀρειχάλκιναι, ἀργυραῖ καὶ χρυσαῖ, ἀλλ' ὡς ἀντικείμενα πολυτελείας μᾶλλον καὶ στολισμοῦ.

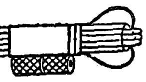

Δέσμη καλάμων ἐντὸς θήκης μετὰ μελανοδοχείου.

[Ἐπὶ μαρμάρου εὑρεθέντος εἰς τὰς κατακόμβας.]

Αἱ πρῶται ἀπόπειραι πρὸς βιομηχανικὴν κατασκευὴν γραφίδων ἐκ χάλυβος ἐγένοντο κατὰ τὸ τέρμα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἡ πρωτοβουλία ἀνήκει εἰς τὸν ἐκ Πράγας Λουδοβῖκον Σενεφέλντερ, ἐφευρέτην τῆς λιθογραφίας (1771—1830), ὅστις μὲ τὸν σκοπὸν νὰ γράφῃ ἐπὶ τῶν λιθογραφικῶν πλακῶν κατεσκεύασε γραφίδα ἐκ τμήματος χαλυβδίνου ὡρολογιακοῦ ἐλατηρίου. Βραδύτερον Ἄγγλοι κατασκευασταί, λαμβάνοντες ὡς ὑπόδειγμα τὴν γραφίδα τοῦ Σενεφέλντερ, κατεσκεύασαν τὰς πρώτας κοινῆς χρήσεως μεταλλικὰς γραφίδας. Ἀλλ' ἐστοίχιζον αὗται ἀκριβά, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἦσαν, λόγῳ τῆς σκληρότητος καὶ ἀκαμψίας των, δύσχρηστοι. Τῷ 1820 ὁ Ἄγγλος Ἰωσὴφ Τζίλλοτ ἤρξατο κατασκευάζων συστηματικῶς γραφίδας ἐκ χάλυβος, βελτιώσας τὸ σχῆμα αὐτῶν αἰσθητῶς καὶ κατορθώσας διὰ χρησιμοποιήσεως εἰδικῶν μηχανῶν νὰ ἐλαττώσῃ τὴν τιμήν των.

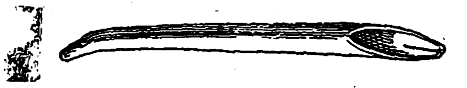

Κάλαμος ἐξ ὀρειχάλκου.

[Ἐκ τῆς συλλογῆς «Augusta Praetoria» τῆς Ἀόστης.]

Γραφίδες μὲ γωνιώδες ῥάμφος.

[a. Γραφὶς ἐκ καλάμου τοῦ ΙΕ' αἰῶνος.—b. Γραφὶς ἐκ πτεροῦ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος.—c. Γραφὶς χαλυβδίνη συγχρόνου ἐποχῆς.]

Σήμερον ἡ κατασκευὴ τῶν χαλυβδίνων γραφίδων ἀκολουθεῖ τὰ ἑξῆς στάδια κατεργασίας: Λεπτὰ ἐλάσματα ἐκ χάλυβος κόπτονται εἰς ταινίας, αἵτινες ἐρυθροπυρούμεναι ὑποβάλλονται εἰς ἔλασιν μέχρις ὅτου ἀποκτήσουν τὸ ἀπαιτούμενον πάχος. Ἑκάστη ταινία τίθεται κατόπιν εἰς πιεστήριον, τὸ ὁποῖον διὰ χαλυβδίνης μήτρας ἀποκόπτει ἐπ' αὐτῆς τὸ ἐπίπεδον περίγραμμα τῶν γραφίδων. Ἄλλο πιεστήριον ἐπιθέτει τὰ σήματα καὶ τὸ ὄνομα τοῦ κατασκευαστοῦ, μεθ' ὃ δι' ἐργαλείων μεγάλης ἀκριβείας γίνεται ἡ διάσχισις τοῦ ῥάμφους τῶν γραφίδων, αἵτινες κατόπιν, ἐρυθροπυρούμεναι, διαβιβάζονται εἰς ἄλλο μηχάνημα δίδον εἰς αὐτὰς καμπυλότητα. Μετὰ τοῦτο ἐρυθροπυροῦνται καὶ πάλιν καὶ ἐμβαπτίζονται ἐντὸς ἐλαίου (βαφή), στιλπνοῦνται δι' ἄλλου μηχανήματος καὶ διέρχονται τέλος διὰ τροχιστικῶν τροχῶν, οἵτινες λεπτύνουν τὰ ῥάμφη των. Ἄλλαι συμπληρωματικαὶ κατεργασίαι εἶναι ἡ τοῦ μεταλλικοῦ χρωματισμοῦ (ἐπορειχάλκωσις, ἐπαργύρωσις ἢ ἐπιχρύσωσις κλπ.), ἡ μηχανικὴ καταμέτρησις καὶ συσκευὴ εἰς κυτία κλπ.

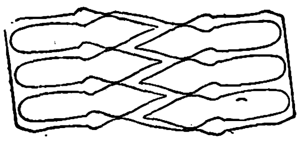

Τρόπος ἀποκοπῆς τῶν γραφίδων ἀπὸ τοῦ χαλυβδίνου ἐλάσματος.

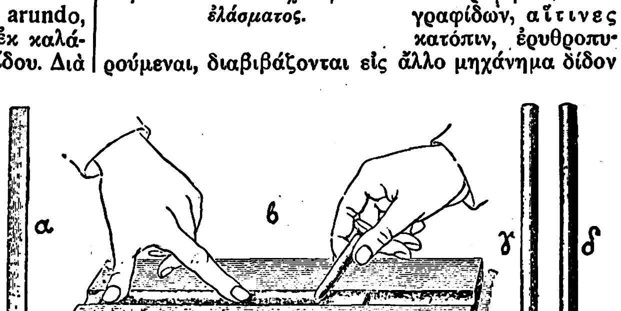

Τρόπος κατασκευῆς τῆς χαλυβδίνης γραφίδος τοῦ Σενεφέλντερ.

[Τεμάχιον ὡρολογιακοῦ ἐλατηρίου (α) πιεζόμενον ἐντὸς αὔλακος (β) ἐλάμβανε σχῆμα ἡμικυλινδρικὸν (γ). Εἶτα εἰς τὸ ἓν ἄκρον του, διὰ τροχιστικοῦ τροχοῦ, προσεδίδετο σχῆμα αἰχμῆς (δ) ἥτις ἐδιχοτομεῖτο κατόπιν.]

Digitized by Google

Παρὰ τὸ πλῆθος καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν κατεργασιῶν τούτων, ἡ τελειότης τῶν χρησιμοποιουμένων μηχανημάτων ἀναβιβάζει τὴν ἡμερησίαν παραγωγὴν ἑνὸς ἐργοστασίου χαλυβδίνων γραφίδων εἰς πολλὰς δεκάδας χιλιάδων. — Ρ.

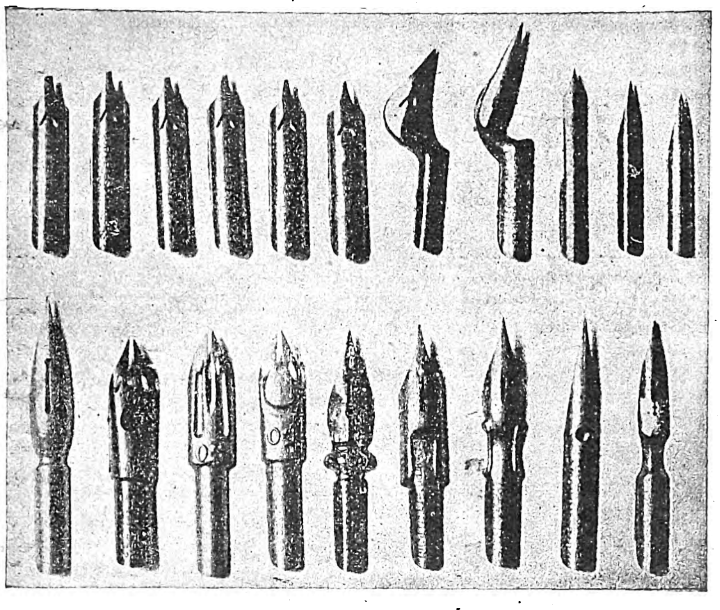

Διάφορα εἴδη χαλυβδίνων γραφίδων τῆς συγχρόνου ἐποχῆς.

γραφὶς (ἡ) (Graphis) *[Βοτ.]*. Γένος λειχήνων τῆς οἰκογενείας τῶν *γραφιδῶν*. Αἱ λειχῆνες τοῦ γένους τούτου ἀναφαίνονται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν βράχων, τῶν φλοιῶν τῶν δένδρων κ.τ.λ. καὶ σχηματίζουσι μικρὰς κηλῖδας, ὧν τὸ σύνολον ὁμοιάζει ἀμυδρῶς μὲ τοὺς γραφικοὺς χαρακτῆρας. Δ. Ν. Π.

γραφιστική· βλ. γραφολογία,

γραφίτης (ὁ) (Graphit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ κατὰ τὸ ἑξαγωνικὸν κρυσταλλικὸν σύστημα παρουσιαζομένη ὀρυκτὴ μορφὴ τοῦ ἀνθρακικοῦ στοιχείου. Οἱ κρύσταλλοι (ἐκ κοκκωδῶν ἀσβεστολίθων τοῦ Pargas ἐν Φινλανδίᾳ καὶ τῆς Ticonderoga τῆς πολιτείας Νέας Ὑόρκης) εἶναι σπάνιοι, ἔχουν δὲ μορφὴν ἑξαπλευρικῶν πινακιδίων μὲ βάσεις τριγωνικῶς ῥαβδωτάς. Ὁ γραφίτης ὅμως παρουσιάζεται καὶ χειροπληθὴς καὶ παρενεσπαρμένος εἰς φυλλώδεις, κοκκώδεις, ἀκτινώδεις, λεπιοειδεῖς, ἢ φαινομενικῶς ἀμόρφους στιφρὰς καὶ γεώδεις μάζας ἢ καὶ εἰς πρισματικὰ χονδροφυλλώδη σχισμογενῆ τεμάχια, ἐνίοτε καὶ εἰς νεφροειδεῖς μάζας μὲ ἀκτινωτὸν ἱστόν. Εὑρίσκεται ἐπίσης καὶ εἰς ῥαβδώδη καὶ ἰνώδη τεμάχια. Ὁ γραφίτης ἔχει σχισμὸν πολὺ τέλειον, εἶναι λίαν εὔξεστος καὶ τὰ λεπτὰ πέταλα αὐτοῦ εἶναι εὔκαμπτα. Ἔχει σκληρότητα 1ου βαθμοῦ (ὅταν εἶναι ἀκάθαρτος εἶναι σκληρότερος), εἰδικὸν βάρος 2,1—2,3 (ἐν καθαρᾷ καταστάσει 2,255), ἁφὴν παχεῖαν, χρῶμα σκοτεινὸν ἢ ἀνοικτὸν χαλυβδομέλαν, λάμψιν μεταλλικὴν (ἢ εἶναι καὶ ἀλαμπής). Ἀποχρωννύει τὴν χεῖρα καὶ συρόμενος ἐπὶ πλακὸς ἀλαμποῦς ἐκ πορσελλάνης δίδει γραμμὴν καθαρὰν φαιόχρουν, σελαγίζουσαν, ἡ ὁποία ἂν τριβῇ λάμπει μεταλλικῶς. Εἶναι ἀδιαφανὴς καὶ καλὸς ἀγωγὸς τῆς θερμότητος καὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Ὁ γραφίτης χημικῶς ἐξεταζόμενος εἶναι ἄνθραξ περιέχων ἐνίοτε 20% καὶ πλέον τέφραν. Θερμαινόμενος διὰ τῆς φλογὸς τοῦ καμινευτῆρος αὐλοῦ δὲν τήκεται. Εἶναι πυρίμαχον σῶμα, ὅταν θερμαίνηται ἐν χώρῳ μὴ περιέχοντι ἀέρα, καὶ δὲν προσβάλλεται ὑπὸ τῶν ὀξέων. Πολλοὶ γραφῖται θερμαινόμενοι ἐπὶ πλατινίνου ἐλάσματος, μετὰ καπνίζοντος νιτρικοῦ ὀξέος, μέχρις ἐρυθροπυρώσεως, ὀγκοῦνται ἐν μέρει ὀφιοειδῶς (*γραφιτῖται* εἰδικώτερον) ἐνῷ ἄλλαι ἐμφανίσεις (*γραφῖται* εἰδικώτερον) μένουν ἀμετάβλητοι. Ὁ γραφίτης κατεργαζόμενος μετὰ διχρωμικοῦ καλίου καὶ καπνίζοντος νιτρικοῦ ὀξέος μεταβάλλεται εἰς πρασινωποκίτρινον *γραφιτικὸν ὀξὺ* (τοῦ χημικοῦ τύπου $C_{11}H_4O_5$), τὸ ὁποῖον ξηραινόμενον καθίσταται καστανόχρουν. Εἶναι διαλυτὸς μόνον ἐντὸς τετηγμένου σιδήρου. Ὁ γραφίτης παρουσιάζεται: 1) Διαδεδομένος ἐντὸς περιοχῶν ἀποτελουμένων ἐκ μεταμορφωσιγενῶν πετρωμάτων, εἴτε ὡς συστατικὸν τούτων ἢ εἰς καθαρὰς κοίτας, φωλεὰς καὶ φακοὺς ἐντὸς αὐτῶν. Ἐπίσης παρουσιάζεται ὑπὸ μορφὴν κοιτασμάτων ἐντὸς κρυσταλλοπαγῶν σχιστολίθων (π. χ. μαρμαρυγιακῶν, χαλαζιτικῶν, γραφιτικῶν, φυλλιτῶν) καὶ ἐντὸς τῶν ἐν αὐτοῖς ἐνστρωμένων κοκκωδῶν ἀσβεστολίθων. Εὑρίσκεται πρὸς τούτοις καὶ ἐντὸς μεταμορφωμένων δι' ἐπαφῆς (μετὰ πυριγενῶν πετρωμάτων) ἀσβεστολίθων, ψαμμιτῶν, σχιστολίθων τοῦ παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος ἢ καὶ γεωλογικῶς νεωτέρων, ὁπότε, καὶ οὐχὶ σπανίως, παρουσιάζεται συχνὰ συνδεδεμένος διὰ μεταβάσεων μὲ ἀνθρακίτας καὶ ἄλλα εἴδη ὀρυκτῶν ἀνθράκων. Ὑπὸ τοιαύτας μορφὰς εὑρίσκεται εἰς τὰ πανάρχαια ὄρη τῆς Βοημίας καὶ δὴ ἐντὸς τῶν καολινικῶς ἀποσυντεθειμένων γνευσίων τῶν ὀρέων τούτων (Pfaffenreuth, Kropfmühle, Passau, Schwarzbach-Krumau κτλ.), εἰς τὴν Σκανδιναυΐαν, Ἀλλεγάνεια ὄρη μέχρι τοῦ Καναδᾶ, Ἀνατολικὰς Ἄλπεις, Ἀπέννινα, Σιβηρίαν, Pargas τῆς Φινλανδίας καὶ ἀλλαχοῦ. 2) Ὑπὸ μορφὴν αὐτοτελῶν πληρωμάτων ῥωγμῶν ἐν εἴδει φλεβῶν ἐντὸς γρανίτου καὶ ἀκόμη περισσότερον ἐντὸς γνευσίου, ἔχει δὲ τότε χονδροκρυσταλλικήν, φυλλώδη ἢ καὶ ῥαβδώδη ὑφήν. Τοιαύτη εἶναι ἡ σήμερον σπουδαιοτάτη ἐμφάνισις γραφίτου ἐν Κεϋλάνῃ ἐντὸς γρανουλίτου, ἡ ὁποία συνεχίζεται εἰς τὰς Ἰνδίας πρὸς τὸ Travancore. Ἐπίσης ἡ ἄλλοτε σημαντικὴ ἐμφάνισις γραφίτου τοῦ ὀρυχείου Alibert εἰς τὸ ὄρος Batugol (400 βέρστια ἀπὸ τῆς Ἰρκούτσκης παρὰ τὰ κινεζικὰ σύνορα), τὸν ὁποῖον κατειργάζοντο ἐν Νυρεμβέργῃ τὰ ἐργοστάσια μολυβδοκονδύλων A. W. Faber. Εἰς ταῦτα δέον νὰ προστεθοῦν καὶ αἱ ἐμφανίσεις τοῦ Borrowdale ἐν Κουμπερλάνδῃ (εὑρισκόμεναι σήμερον ὑπὸ ἐκμετάλλευσιν) καὶ τῆς Ticonderoga τῆς πολιτείας Νέας Ὑόρκης. 3) Ὡς δευτερεῦον συστατικὸν ἐκρηξιγενῶν πετρωμάτων, π.χ. ἐντὸς γρανιτῶν, πηγματιτῶν, πορφυριτῶν (Κορνουάλλῃ, Elbingerode), γάββρων (Harzburg) καὶ βασαλτῶν. 4) Ὁ γραφίτη παρουσιάζεται τέλος καὶ ἐντὸς ἐκρηξιγενῶν πετρωμάτων ὑπὸ μορφὴν ἐγκλεισμάτων πλουσίων εἰς γραφίτην τῶν παρακειμένων πετρωμάτων καὶ ὑπὸ μορφὴν κονδύλων ἐντὸς πολλῶν σιδηρομετεωριτῶν (π χ. εἰς τὸ Toluca τοῦ Μεξικοῦ) ἢ καὶ εἰς μικρὰ ποσὰ ἐπίσης ἐντὸς μετεωρολίθων. Ὁ γραφίτης εἶναι ἡ μονιμωτάτη, καὶ εἰς τὰς ὑψηλοτάτας ἔτι θερμοκρασίας ἀντέχουσα, μορφὴ τοῦ ἀνθρακικοῦ στοιχείου. Εἰς τὰς φυσικάς του ἐμφανίσεις παρήχθη κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ μεταμορφώσεως ἀνθράκων καὶ ἄλλων ὀργανικῶν οὐσιῶν. Ὅπου ὅμως παρουσιάζεται εἰς αὐτοτελεῖς φλέβας καὶ ὡς συστατικὸν ἐκρηξιγενῶν πετρωμάτων, ἐκεῖ ἔχει καταγωγὴν ἀνόργανον, θεωρούμενον ὡς πραγματικὸν ἔκκριμα ἢ ὡς προϊὸν ἀποσυνθέσεως ὑδρογονανθρακούχων ὑλῶν, αἱ ὁποῖαι κατάγονται ἀπὸ τὰ ἔγκατα τῆς γῆς ἢ ἀπὸ ἐκρηξιγενῆ μάγματα.

Ὁ γραφίτης εἶναι ὀρυκτὸν χρησιμοποιούμενον εὐρύτατα εἰς τὴν τεχνικήν. Τεχνικῶς διακρίνουν τὸν *κρυσταλλικὸν* καὶ τὸν *ἄμορφον* γραφίτην, δηλαδὴ στιφρὸν καὶ λεπτογεώδη κρυπτοκρυσταλλικὸν γραφιτην. Χρησιμοποιεῖται κυρίως εἰς τὴν κατασκευὴν χωνευτηρίων διὰ τήξεις μολυβδοκονδύλων (ἐξ οὗ καὶ *γραφίτης* ἐκ τοῦ *γράφω*), ὡς μέσον στιλβωτικόν, εἰς τὴν γαλβανοπλαστικὴν (ἐπαλείφουν σώματα δυσηλεκτραγωγά, ἵνα καταστῶσι καλοὶ ἀγωγοὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ) κλπ. Πρὸς ἐκμετάλλευσίν του ἀπαιτεῖται ὑλικόν, περιέχον 40—50% γραφίτου. Ἐν Ἑλλάδι γραφίτης εὑρέθη εἰς φυλλάρια ὡς οὐσιῶδες συστατικὸν τοῦ γραφικοῦ σχιστολίθου καὶ ὡς ἐπουσιῶδες τοῦ μοσχοβιτικοῦ ἢ χαλαζιτικοῦ σχιστολίθου εἰς πολλὰς θέσεις τῶν κρυσταλλοσχιστωδῶν διαπλάσεων τῆς Πελοποννήσου. Μέρος τοῦ γραφίτου τούτου εἶναι *γραφίτης* καὶ μέρος ἄλλο *γραφιτοειδής*. Γ. Κ. Γ.

γραφιτίτης (ὁ) (Graphitit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτόν, τὸ ὁποῖον εἶναι στιφρὰ παραλλαγὴ τοῦ γραφίτου (βλ. λ.), ἐξογκουμένη ὀφιοειδῶς διὰ θερμάνσεως μέχρις ἐρυθροπυρώσεως ἐπὶ πλατινίνου ἐλάσματος μετὰ καπνίζοντος νιτρικοῦ ὀξέος. Ὁ γραφιτίτης ὀξειδούμενος δίδει ὀξέα διαφέροντα τῶν συνήθων ὀξέων τοῦ γραφίτου. Εὑρέθη καὶ ἐν Ἑλλάδι εἰς τὴν Πελοπόννησον. Γ. Κ. Γ.

γραφιτοειδὴς (ὁ) (Graphitoid) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτόν, τὸ ὁποῖον εἶναι στιφρός, ἐξόχως λεπτοκοκκώδης, γραφίτης (βλ. λ.). Εὑρέθη καὶ ἐν Ἑλλάδι εἰς τὴν Πελοπόννησον. Γ. Κ. Γ.

γραφιτόχρους (ὁ, ἡ), *—ουν* (τό)· ὁ ἔχων χρῶμα γραφίτου (βλ. λ.), ὁ φαιός.

γραφοαναγνωστικὴ ***μέθοδος*** *[Παιδαγ.]*. Μέθοδος τῆς συγχρόνου διδασκαλίας γραφῆς καὶ ἀναγνώσεως, εἰσαχθεῖσα ἐν Γερμανίᾳ ὑπὸ τοῦ Στέφανι, σὺν τῇ νέᾳ ἀναλυτικο-συνθετικῇ μεθόδῳ τῆς ἀναγνώσεως. Ἡ γραφοαναγνωστικὴ μέθοδος στηρίζεται ψυχολογικῶς ἐπὶ τοῦ ὅτι, ὅσον περισσότερα αἰσθητήρια παράσχωσιν εἰς ἡμᾶς παραστάσεις ἑνὸς ἀντικειμένου, τόσον ταχύτερον καὶ ἀσφαλέστερον ἀποβαίνει τοῦτο πνευματικὸν ἡμῶν κτῆμα. Ἅμα τῇ διδασκαλίᾳ ἑνὸς στοιχείου τοῦ ἀλφαβήτου, διδάσκεται καὶ ὁ τρόπος γραφῆς αὐτοῦ. Οὕτω προστίθενται εἰς τὰς ἀκουστικάς, ὀπτικὰς καὶ γλωσσοκινητικὰς παραστάσεις τοῦ ἀλφαβητικοῦ στοιχείου καὶ αἱ παραστάσεις τῆς κινήσεως τῆς χειρός, τὸ δὲ παιδίον ἱκανοποιεῖται βλέπον ὡς συγκεκριμένον ἀποτέλεσμα τῆς ἐργασίας του ὅτι δύναται νὰ γράφῃ. Συνεχεῖς μελέται καὶ πειράματα ὅμως ἀπέδειξαν ὅτι ἡ γραφή, πολὺ ἐπιπλοκωτέρα ψυχικὴ λειτουργία ἢ ἡ ἀνάγνωσις, πρέπει νὰ ἀναβάλληται μέχρι τοῦ δευτέρου ἑξαμήνου τοὐλάχιστον ἢ καὶ μέχρι τοῦ δευτέρου ἔτους. Ἡ καθυστέρησις αὕτη οὐ μόνον ἀβλαβὴς εἶναι, ἀλλὰ καὶ λίαν ἀποτελεσματική, ὡς ἀπέδειξαν πολλὰ πειράματα ἰδιωτικῶν ἐκπαιδευτηρίων. Ἐν Ἑλλάδι συνιστᾶται ἡ ἀναβολὴ τῆς γραφῆς ἐπὶ δύο μῆνας, ἀκολουθεῖ δ' εὐθὺς χρῆσις μελάνης καὶ χάρτου.

γραφοκάλαμος (ὁ). Εἶδος λεπτοῦ καὶ σκληροῦ καλάμου φυομένου ἐπὶ τῶν ὀρέων τῆς Κρήτης, ἐξ οὗ κατεσκευάζοντο βέλη—δι' ὃ καὶ *πτοοκάλαμος* λόγῳ τῆς σκληρότητος ἐκλήθη—ἔγραφον δὲ δι' αὐτοῦ οἱ Τοῦρκοι (καλέμι) καὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ μουσικοὶ (*Δάπερ-Βερνάρδου* Ἀκριβ. Περιγρ. Κρήτης σ. 305). Ε. Γ.

γραφόλιθος (ὁ) (Grapholithus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μικρολεπιδοπτέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *τορτρικιδῶν*. Τὰ ἔντομα τοῦ γένους τούτου εἶναι μικραὶ ψυχαί, μὲ σῶμα λεπτόν, ἐπίμηκες, πολυαρθρωτόν, κεφαλὴν ἀπεστρογγυλωμένην, κεραίας λεπτὰς καὶ ἐπιμήκεις, χειλικὰς προσακτρίδας βραχυτάτας καὶ εὐρείας πτέρυγας ποικίλως διακεκοσμημένας. Γνωστὰ πλέον τῶν 250 εἰδῶν, ὧν τὰ 100 ἀπαντῶσιν ἐν Εὐρώπῃ. Κοινότερον εἶδος εἶναι ὁ *γραφόλιθος ὁ βεμπεριάνειος* (Grapholithus Weberianii), ὅστις φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ γένους καὶ διακρίνεται ἐκ τῶν μελανοφαίων πτερύγων του μὲ ἀνοικτοτέρου χρώματος παρυφήν, μελανὰς νευρώσεις καὶ λευκαργυρώδεις ἀκανονίστους κηλῖδας κατὰ τὸ ἀνώτερον τμῆμα τῶν πτερύγων του. Αἱ κάμπαι του προσβάλλουσι τοὺς σπόρους διαφόρων φυτῶν ὡς καὶ τὰ φύλλα διαφόρων δένδρων. Δ. Ν. Π.

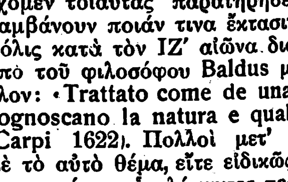

Γραφόλιθος ὁ βεμπεριάνειος.

γραφολογία *[Ἐγκυκλ.]*. Ὁ ὅρος εἰς τὴν εὐρεῖάν του σημασίαν περιλαμβάνει τὸ σύνολον τῶν γνώσεων τῶν σχετιζομένων πρὸς τὸν γραφικὸν χαρακτῆρα, εἰς τὴν στενὴν δὲ σημασίαν (κυρίως γραφολογία) δηλώνει τὴν ἐπιστήμην, ἡ ὁποία μελετᾷ τὴν σχέσιν τῶν ἰδιορρυθμιῶν τοῦ γραφικοῦ χαρακτῆρος πρὸς τὰς ἰδιορρυθμίας τοῦ ψυχολογικοῦ χαρακτῆρος τοῦ γράφοντος. Ἡ ἐξακρίβωσις τῆς ὑπάρξεως τοιαύτης σχέσεως δὲν εἶναι νέα. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σουετωνίου (Oct. Aug. 97) ἔχομεν τοιαύτας παρατηρήσεις, αἱ ὁποῖαι ὅμως λαμβάνουν ποιάν τινα ἔκτασιν καὶ σπουδαιότητα μόλις κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα διὰ τῆς δημοσιεύσεως ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου Baldus μελέτης ὑπὸ τὸν τίτλον: «Trattato come de una lettera missiva si cognoscano la natura e qualità del o scrittore» (Carpi 1622). Πολλοὶ μετ' αὐτὸν ἠσχολήθησαν μὲ τὸ αὐτὸ θέμα, εἴτε εἰδικῶς γράψαντες, εἴτε παρεμπιπτόντως ὁμιλήσαντες περὶ αὐτοῦ. Οὕτω λ. χ. ὁ Μάρκος Αὐρήλιος Σεβερῖνος, ὁ Λεϊβνίτιος, ὁ Γκρόμαν, αὐτὸς ὁ Γκαῖτε, ὁ Λαβάτερ, ὁ Μορώ, ὁ Χοκάρ, ὁ Κόλλετ, ὁ Γαβριὴλ Πενιώ, ὁ Χέντσε, ὁ ζωγράφος Ντελέτρ, ὁ Ντεμπαρόλ, ἰδίως ὅμως ὁ ἀββᾶς Michon, ὁ ἱδρυτὴς τῆς νεωτέρας γραφολογίας (Les mystères de l'écriture, Paris 1872, καὶ πολλὰ ἄλλα). Κατόπιν ἡ γραφολογία, μετὰ τὴν συστηματοποίησιν τῶν γνώσεων αὐτῆς παρὰ τῶν Γάλλων Crepieux-Jamin καὶ Solange-Pellat καὶ τῶν Γερμανῶν Preyer, Busse καὶ Klages, ἐξελίσσεται ἐπὶ τὸ ἐπιστημονικώτερον καὶ ἀριθμεῖ πλῆθος μελετητῶν καὶ μελετῶν. Ἀπὸ τοῦ 1871 μέχρις ἐσχάτων ὑφίστατο εἰδικὸν περιοδικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «La graphologie», ὄργανον τῆς «Γραφολογικῆς Ἑταιρείας» ἐν Γαλλίᾳ. ἐν Γερμανίᾳ δὲ ἱδρυθεῖσα ἀπὸ τοῦ 1896 ἡ «Γερμανικὴ Γραφολογικὴ ἑταιρεία» ἐξέδιδεν ἐπὶ δωδεκαετίαν περιοδικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Graphologische Monatshefte». Ἡ ζωηρὰ αὕτη κίνησις ἀνασταλεῖσα πρὸς στιγμὴν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μεγάλου πολέμου ἐπαναλαμβάνεται βαθμηδὸν σήμερον, ὁπότε, ἐκτὸς τῆς ἀδιαρκοῦς ἐκδόσεως σχετικῶν μελετῶν καὶ τῆς ἀνασυστάσεως τῶν παλαιῶν γραφολογικῶν ἑταιρειῶν, ἔχομεν καὶ τὴν «Ἑταιρείαν μελετῶν τοῦ ἀνθρωπίνου χαρακτῆρος» ἐν Lyon τῆς Γαλλίας, ἔχουσαν εἰδικὸν γραφολογικὸν τμῆμα.

Αἱ γραφολογικαὶ γνώσεις διαιροῦνται εἰς δύο μεγάλας κατηγορίας: τὴν *κυρίως γραφολογίαν* καὶ τὴν *γραφιστικήν*. Ἡ πρώτη, καταγινομένη εἰς τὴν

Digitized by Google

μελέτην τῆς σχέσεως τῶν ἰδιορρυθμιῶν τοῦ γραφικοῦ πρὸς τὰς ἰδιορρυθμίας τοῦ ψυχολογικοῦ χαρακτῆρος τοῦ γράφοντος, ἀνήκει εἰς τὰς ψυχολογικὰς ἐπιστήμας, ἀποτελοῦσα μέρος τῆς ψυχολογίας τῶν κινήσεων ἐν γένει. Ἡ δευτέρα, ἀσχολουμένη μὲ τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς γνησιότητος ἢ

κοῦ καὶ ψυχολογικοῦ χαρακτῆρος καὶ διατυπώνει γενικοὺς νόμους περὶ αὐτῶν, ἰσχύοντας δι' ὅλους τοὺς γραφικοὺς χαρακτῆρας (ὡς καὶ τὰ ἀλφάβητα) καὶ ὀνομάζεται τότε *γραφονομία*, εἴτε, χρησιμοποιοῦσα τοὺς νόμους αὐτοὺς εἰς ἑκάστην συγκεκριμένην περίπτωσιν κατὰ τὴν μελέτην ὡρισμένου

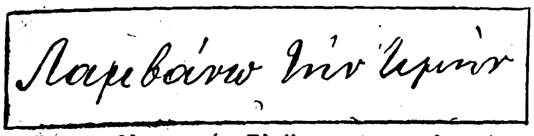

Γραφὴ καλλιγραφική: *Εὐτέλεια, φύσις παθητική, ἀγάπη τοῦ συνήθους.*

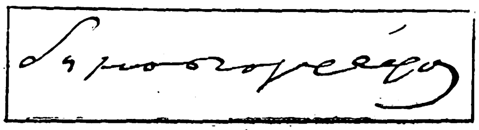

Γραφὴ ἐκτεταμένη: *Σπατάλη, γενναιοδωρία, νοῦς διαυγής.*

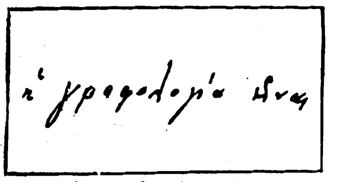

Γραφὴ μικρά: *Λεπτολογία, φειδωλία, ὀξύτης, φιλαργυρία, μυωπία.*

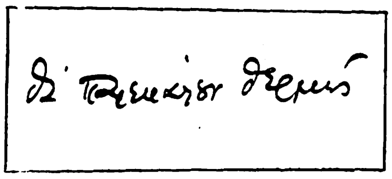

Γραφὴ ταχεῖα: *Δραστηριότης, ἐνεργητικότης, ἀντίληψις, εὐφυΐα, διανοητικὴ καλλιέργεια.*

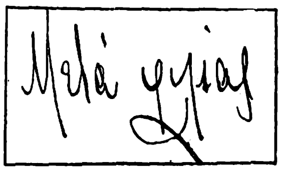

Γραφὴ ἀνεστραμμένη: *Συγκεκρατημένη αἰσθηματικότης, ἐπιφυλακτικότης, προσποίησις.*

Γραφὴ παράδοξος: *Ἐξωφρενικότης, ἐκζήτησις, παραφροσύνη, ὑπερηφάνεια, ψεῦδος.*

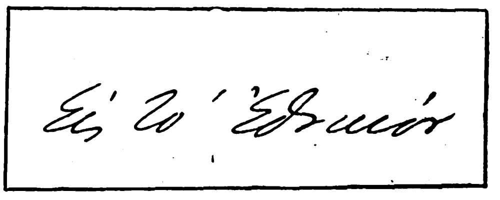

Γραφὴ ἐπικλινής: *Τρυφερότης, εὐαισθησία, ἔφεσις τῆς ἀναγνωρίσεως, ἀδυναμία, πάθος.*

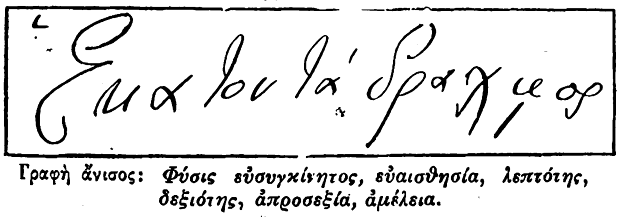

Γραφὴ ἄνισος: *Φύσις εὐσυγκίνητος, εὐαισθησία, λεπτότης, δεξιότης, ἀπροσεξία, ἀμέλεια.*

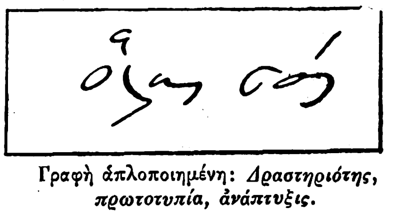

Γραφὴ ἁπλοποιημένη: *Δραστηριότης, πρωτοτυπία, ἀνάπτυξις.*

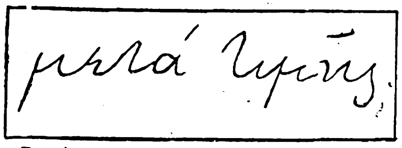

Γραφὴ στρογγύλη: *Καλωσύνη, γλυκύτης, μαλθακότης, δειλία.*

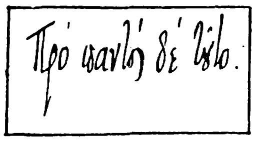

Γραφὴ συνεσφιγμένη: *Ἐγωϊσμός, φιλαργυρία.*

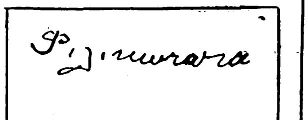

Γραφὴ ὀφιοειδής: *Εὐαισθησία, εὐσυγκινησία, ψεῦδος*

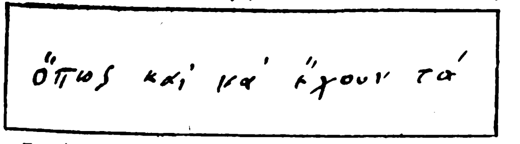

Γραφὴ ἀσύνδετος: *Εὐαισθησία, ἔμπνευσις, φαντασία, διαίσθησις, ποιητικὴ διάθεσις.*

Γραφὴ ἰσοϋψής: *Σταθερότης, δυσμετάβλητον, πνεῦμα τῆς ρουτίνας, ἰσχυρογνωμοσύνη.*

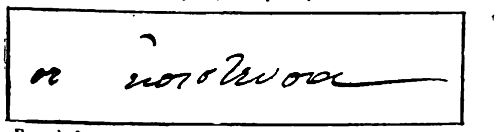

Γραφὴ δυναμογενής: *Δραστηριότης, φαντασία, ἐνθουσιασμός, φύσις θερμὴ καὶ εὐαίσθητος.*

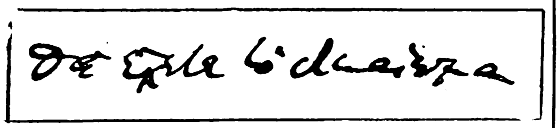

Γραφὴ δεξιόγυρος: *Δραστηριότης, διανοητικὴ καλλιέργεια, εὐκολία ἀφομοιώσεως, καλωσύνη.*

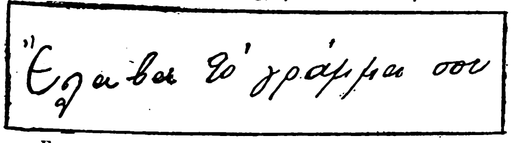

Γραφὴ διωρθωμένη: *Σαφήνεια, ἐπιδίωξις τοῦ καλυτέρου, ἐπιτήδευσις.*

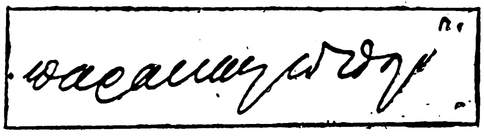

Γραφὴ συνδεδεμένη: *Λογική, εἱρμὸς τῶν ἰδεῶν, δραστηριότης, βία.*

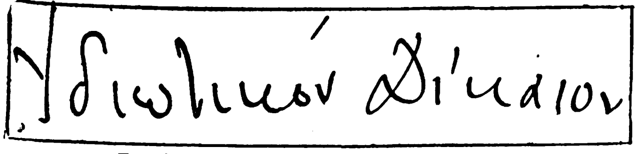

Γραφὴ μεγάλη: *Ὑπερηφάνεια, ἐπιδεικτικότης, γενναιοδωρία, φαντασία, ὑψηλοφροσύνη.*

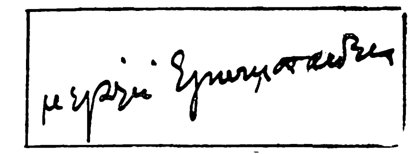

Γραφὴ ἀνερχομένη: *Διέγερσις, δραστηριότης, φιλοδοξία, ὑπερβολικὴ εὐαισθησία.*

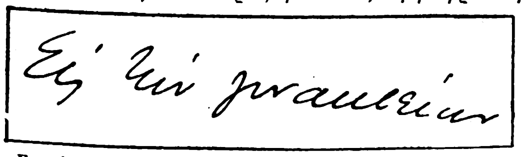

Γραφὴ κατερχομένη: *Κατάπτωσις, μεγάλη εὐαισθησία, ἀπαισιοδοξία, κάματος.*

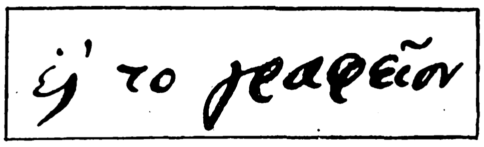

Γραφὴ βαρεῖα: *Ἰσχυρὰ ἰδιοσυγκρασία, ἀπότομον, ἀκρότης, ἡδυπάθεια, λαιμαργία.*

πλαστότητος τῶν παντὸς εἴδους ἐγγράφων δι' ἀντιπαραβολῆς καὶ ἄλλων μεθόδων, κατατάσσεται συνήθως εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἀστυνομικὴν ἢ ἀνακριτικήν.

Α) Ἡ *κυρίως γραφολογία* εἴτε μελετᾷ τοὺς ὅρους ὑπὸ τοὺς ὁποίους ἐμφανίζονται αἱ σχέσεις γραφι-

δοθέντος γραφικοῦ χαρακτῆρος, συνθέτει κρίσεις περὶ τοῦ ψυχολογικοῦ χαρακτῆρος τοῦ γράψαντος καὶ λέγεται τότε *γραφοτεχνία*.

Ι. Ἡ *γραφονομία* εἶναι ψυχολογικὴ ἐπιστήμη, χρησιμοποιοῦσα, ὡς ἡ ψυχολογία, τὴν παρατήρησιν καὶ τὸ πείραμα καὶ ζητοῦσα νὰ φθάσῃ εἰς

διατύπωσιν γραφολογικῶν νόμων. Τοιούτους νόμους συναντῶμεν σήμερον εἰς σχετικὰς ἐπιστημονικὰς μελέτας, ὡς λ. χ. τὸν νόμον ὅτι «πᾶσα πραγματοποιουμένη ὑπό τινος κίνησις λαμβάνει χώραν κατὰ τὸν ἰδιάζοντα εἰς αὐτὸν τρόπον», ἢ τὸν νόμον ὅτι «ἡ γραφικὴ κίνησις εὑρίσκεται ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίδρασιν τοῦ ἐγκεφάλου. Ὁ τύπος της δὲν μεταβάλλεται ἀπὸ τὸ ὄργανον, μὲ τὸ ὁποῖον γράφομεν (χείρ, πούς, στόμα κλπ.), ἐφ' ὅσον τοῦτο λειτουργεῖ κανονικῶς καὶ εἶναι ἐπαρκῶς ἐξησκημένον εἰς τὴν λειτουργίαν του», ἢ ἐπίσης τὸν βασικὸν νόμον ὅτι «ὁ φυσικὸς μηχανισμὸς ὁ γεννῶν τὰς γραφικὰς κινήσεις εὑρίσκεται εἰς ἄμεσον ἐξάρτησιν πρὸς τὴν ὀργανικὴν κατάστασιν τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος καὶ ὑφίσταται μεταλλαγὰς ἀναλόγους πρὸς τὴν κατάστασιν αὐτήν· ὁ γραφικὸς χαρακτὴρ εὑρίσκεται ἑπομένως εἰς ἄμεσον σχέσιν ἀφ' ἑνὸς πρὸς τὰς ποικιλίας τῆς συστάσεως τῶν διαφόρων νευρικῶν συστημάτων καὶ ἀφ' ἑτέρου πρὸς τὰς προσκαίρους μεταβολὰς ἑκάστου νευρικοῦ συστήματος καὶ ἑπομένως καὶ πρὸς τὰς ψυχικὰς καταστάσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἀνταποκρίνονται αἱ μὲν καὶ αἱ δέ». Ἐκτὸς τῶν γενικωτέρων αὐτῶν νόμων, ὧν ἡ διατύπωσις εἶναι νωπὸν σχετικῶς ἐπιστημονικὸν ἀπόκτημα, ἡ γραφονομία, ἀρχικῶς μὲν ἀσχέτως πρὸς τοὺς νόμους αὐτούς, ἀλλ' ἐπὶ τῇ βάσει ἁπλῶν ἐμπειρικῶν παρατηρήσεων, σήμερον δὲ πλέον ἐν πολλοῖς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν νόμων αὐτῶν, ἔχει διατυπώσει πλείστους ὅσους κανόνας περὶ τῆς σημασίας τῶν διαφόρων ἰδιορρυθμιῶν τοῦ γραφικοῦ χαρακτῆρος. Οὕτως ἀναγράφονται εἰς τὰ εἰδικὰ ἐγχειρίδια: 1) *Ὡς πρὸς τὴν ἔντασιν τῆς γραφικῆς κινήσεως*, ὅτι γραφὴ γωνιώδης σημαίνει ἐνεργητικότητα, σταθερότητα, ἐπιμονήν· γραφὴ στρογγύλη, γλυκύτητα, χάριν, ὀκνηρίαν, φαντασίαν· γραφὴ δυναμογενής, ἐνθουσιασμόν, δραστηριότητα, ἐρεθισμόν· γραφὴ ἐλαφρά, εὐγένειαν· γραφὴ παχεῖα, ἐνεργητικότητα, ἡδυπάθειαν, λαιμαργίαν κλπ. 2) *Ὡς πρὸς τὸν τύπον τῆς γραφικῆς κινήσεως*, ὅτι γραφὴ τεχνητὴ σημαίνει προσποίησιν· γραφὴ καλλιγραφική, εὐτέλειαν, ἐπιφυλακτικότητα, προσποίησιν, ἀδράνειαν· γραφὴ περίπλοκος, ἔλλειψιν ἀκριβείας, κακοπιστίαν· γραφὴ ἁρμονική, ἰσορροπίαν, λογικότητα, αἰσθητικήν, ἠρεμίαν· γραφὴ ἁπλῆ, ἁπλότητα, εἰλικρίνειαν· γραφὴ ἁπλοποιημένη, διανοητικὴν καλλιέργειαν, ἐνεργητικότητα· γραφὴ τυπογραφική, χάριν, διανοητικὴν καλλιέργειαν· γραφὴ ἐπηρμένη, ὑπερηφάνειαν κλπ. 3) *Ὡς πρὸς τὰς διαστάσεις τῆς γραφικῆς κινήσεως*, ὅτι γραφὴ ἐκτεταμένη σημαίνει καθαρότητα, γενναιοδωρίαν, εὐτέλειαν· γραφὴ μεγάλη, φαντασίαν, ἔμπνευσιν, γενναιοδωρίαν· γραφὴ μικρά, λεπτολογίαν, λεπτότητα, φιλαργυρίαν· γραφὴ συνεσφιγμένη, φειδωλίαν, ἐγωισμὸν κλπ. 4) *Ὡς πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς γραφικῆς κινήσεως*, ὅτι γραφὴ κατερχομένη σημαίνει κατάπτωσιν, φόβον, ἔλλειψιν αὐτοπεποιθήσεως, κόπωσιν φυσικήν· γραφὴ δεξιόγυρος, ἐνεργητικότητα, ἀλτρουϊσμόν, διανοητικὴν καλλιέργειαν, εὐφυΐαν· γραφὴ ἐπικλινής, τρυφερότητα· γραφὴ ἀνερχομένη, δύναμιν, φιλοδοξίαν, ἐνεργητικότητα, ρωμαλεότητα· γραφὴ ὀφιοειδής, εὐλυγισίαν πνεύματος, ψευδολογίαν· γραφὴ ἀριστερόγυρος, ἔλλειψιν εὐφυΐας, ἀδράνειαν, ἐγωϊσμόν· γραφὴ ὀρθία, ἐνεργητικότητα, ἐπιφυλακτικότητα, θέλησιν, ψυχρότητα κλπ. 5) *Ὡς πρὸς τὴν συνέχειαν τῆς γραφικῆς κινήσεως*, ὅτι γραφὴ ἰσοϋψὴς σημαίνει ἐμμονήν, τάξιν· γραφὴ διακεκομμένη, εὐαισθησίαν, ἔμπνευσιν· γραφὴ ἀνισοϋψής, εὐαισθησίαν, εὐμετάβολον, ἀναποφάσιστον· γραφὴ συνδεδεμένη, φυσικὴν ἐνεργητικότητα, διανοητικὴν καλλιέργειαν, λογικότητα, κλπ. 6) *Ὡς πρὸς τὴν διάταξιν τῆς γραφικῆς κινήσεως*, ὅτι γραφὴ εὐανάγνωστος σημαίνει διανοητικὴν καθαρότητα, τάξιν· γραφὴ δυσανάγνωστος, σύγχυσιν ἰδεῶν, ἀχαλίνωτον φαντασίαν· γραφὴ κεκοσμημένη, ἐκζήτησιν, οἴησιν, ματαιοδοξίαν κλπ. Ὑπάρχουσι δ' εἶσται ἄλλαι πάλιν ἰδιορρυθμίαι τοῦ γραφικοῦ χαρακτῆρος σημαίνουν παθολογικὴν κατάστασιν τοῦ γράφοντος καὶ εἶναι ἀντικείμενον τῆς *γραφοπαθολογίας*.

ΙΙ. Ἡ *γραφοτεχνία* εἶναι τέχνη συνισταμένη εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τῶν δεδομένων τῆς γραφονομίας εἰς τὰς συγκεκριμένας περιπτώσεις καὶ τὴν σύνθεσιν τῶν γραφολογικῶν λεγομένων πορτραίτων, τῶν ἐπὶ τῇ βάσει δηλαδὴ τῶν ἰδιορρυθμιῶν τοῦ γραφικοῦ χαρακτῆρος ἑνὸς συγκεκριμένου ἀνθρώπου κρίσεων περὶ τοῦ ψυχολογικοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος. Ἡ παραγνώρισις τῆς φύσεως αὐτῆς τῆς γραφοτεχνίας ὡς τέχνης ἔκαμεν, ὥστε, ἐκ τῆς ἀποτυχίας πολλῶν γραφολόγων εἰς τὰς τοιούτου εἴδους κρίσεις των, νὰ συναχθῇ τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ γραφολογία δὲν εἶναι ἐπιστήμη, ἀλλ' εἶδος τσαρλατανισμοῦ ἀνάλογου πρὸς τὴν χειρομαντείαν, τὴν χαρτομαντείαν καὶ τὰ ὅμοια. Πλὴν ὅσημέραι ἀναγνωρίζεται ὅτι ἡ ἀντίληψις αὐτὴ βασίζεται ἐπὶ συγχύσεως τῆς ἐπιστήμης πρὸς τοὺς ἐπιστήμονας καὶ τὴν τυχὸν ἀνικανότητά των. Θὰ ἦτο δηλαδὴ ὡς νὰ ἠρνούμεθα τὴν ὕπαρξιν καὶ τὴν σοβαρότητα τῆς ἰατρικῆς ἢ τῆς ψυχολογικῆς ἐπιστήμης, διότι ὑπάρχουν ἰατροὶ ἢ ψυχολόγοι, οἱ ὁποῖοι ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τῶν δεδομένων τῆς ἐπιστήμης των ἀποτυγχάνουν.

Β) Τῆς *γραφιστικῆς* γίνεται χρῆσις ἰδίως παρὰ τῶν

Digitized by Google

δικαστικῶν καὶ ἄλλων ἀρχῶν κατὰ τὴν διεξαγωγὴν πραγματογνωμοσυνῶν πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς γνησιότητος ἢ τῆς πλαστότητος παντὸς εἴδους ἐγγράφων. Αἱ σχετικαὶ γνώσεις ἀναφέρονται εἰς τὸν ἔλεγχον τοῦ φυσικοῦ χαρακτῆρος, τὸν ἔλεγχον τοῦ ἠλλοιωμένου γραφικοῦ χαρακτῆρος (γραφὴ διὰ κεφαλαίων, διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρός, διὰ τῶν ποδῶν, διὰ τοῦ στόματος, διὰ τοῦ καθρέπτου κλπ.), τὸν ἔλεγχον τῶν ὑπογραφῶν, τῶν ἀνωνύμων ἐπιστολῶν, τῶν διαθηκῶν, τὸν ἔλεγχον τῶν ἀποξέσεων, ἀποπλύσεων, ἐπιχαράξεων, ἐπιχνογραφήσεων, ἐπιτυπώσεων, ἐπιπροσθηκῶν καὶ παντὸς εἴδους ἀλλοιώσεων, τὸν ἔλεγχον τῶν ἀντιγραφῶν διὰ διαφανοῦς, τῶν βραδειῶν ἢ ταχειῶν ἀπομιμήσεων, τὸν ἔλεγχον τῶν παθολογικῶν ἀλλοιώσεων (ἀλλαγαὶ γραφῆς λ.χ. λόγῳ γενικῆς παραλύσεως, ἄσθματος ἢ παντὸς ἄλλου παθολογικοῦ λόγου), τὸν ἔλεγχον τῶν μελανῶν, τῶν γραφίδων, τοῦ χάρτου κλπ. Ἡ σχετικὴ ἐργασία γίνεται κατὰ διαφόρους μεθόδους, οἷον διὰ τῆς μεθόδου τῆς ἁπλῆς ἀντιπαραβολῆς, τῆς ἀντιπαραβολῆς διὰ μεγεθύνσεων, τῆς γραφομετρήσεως, τῆς παρακολουθήσεως τῆς χαρακτικῆς κινήσεως, τῶν χημικῶν ἀντιδράσεων κλπ. Μὲ τὸν κύκλον αὐτὸν τῶν γνώσεων ἀσχολοῦνται σήμερον καὶ διδάσκουν περὶ αὐτῶν ἡ ἐν Παρισίοις «Τεχνικὴ Ἑταιρεία γραφολόγων πραγματογνωμόνων» καὶ τὰ ἐν Βιέννῃ καὶ Βερολίνῳ λειτουργοῦντα ἐγκληματολογικὰ ἰνστιτοῦτα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Γραφολογία. Ed. Lumley*, The art of judging the caracter of individuals from their handwriting and style (London 1875).—*Louis Deschamps*, La philosophie de l'écriture. Exposé de l'état actuel de la graphologie avec une bibliographie générale (Paris, 1892).—*Prof. Raymond*. L'homme est dans son écriture.—*W. Preyer*, Zur physiologie des Schreibens (β' ἔκδ. 1912).—*Meyer*, Die wissenschaftlichen Grundlagen der Graphologie (1901).—*Solange Pellat*, —L'écriture caressante (Paris 1903). *Ἰδίου*, L'éducation aidée par la Graph. (Paris 1906). *Ἰδίου*, La graphologie et ses methodes de verification experimentale (Paris 1927). *Ἰδίου* Les lois de l'écriture. (Paris 1927).—*R. de Saiberg*, Manuel de Graph. usuelle.—*A. Binet*, Les révélations de l'écriture (Paris 1908).—*Klages*, Handschrift und Charakter (10η ἔκδ. 1925). *Ἰδίου* Einführung in die Psychologie der Handschrift, (1924).—*Marer*, Graphologien, Copenhague (1919).—*H. Schooling*, Handwriting and expression (London, 1919).—*A. Varinard*, Micon sa vie et ses œuvres.—*Crepieux-Jamin*, L'écriture et le caractère (Paris, 1921).—*L. Vausanges*, Les signes graphiques de l'intelligence créatrice. *Γραφοπαθολογία, Lombroso*, Graphologia (Milano 1905).—*Rogues de Fursac*, Les écrits et les dessins dans les maladies nerveuses et mentales (Paris, 1915).—*Mesley*, Etude graphologique sur les variations de l'écriture des aliénées (Paris, 1919).—*Koster*, Die Handschrift bei Geisteskranken (Berlin, 1923).—*Gross*, Untersuchungen über die Schrift gesunder und geisteskranken (1925). *Γραφιστική. P. Humbert*, Les expertises en écritures.—*S. Pellat*, Les methodes modernes de l'expertise en écritures, Compte-Rendue de l'Académie des Sciences morales et Politiques (Juillet-Août 1924). *Ἰδίου*, L'expertise des Signatures. *Ἰδίου*, L'expertise des Testaments (Paris, 1924).—*J.A. Brutails*, L'expertise judiciaire en écritures (Paris, 1925).—*Karl Wenzel*, Der Schriftindizienbeweis (Berlin, 1927).—*Edmond Locard*, L'enquête criminelle et les methodes scientifiques (καὶ Ἑλληνικὴ μετάφρασις τούτου ὑπὸ *Χρ. Γιώτη*).

Β. Ι. ΒΛΑΒΙΑΝΟΣ

γραφολογικός, —*ή*, —*όν* ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν γραφολογίαν, εἰς τὴν ἐκ τῆς γραφῆς ζήτησιν τοῦ χαρακτῆρος ἑκάστου ἢ τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς πλαστότητος ἢ γνησιότητος ἐγγράφου τινός: «γραφολογικὴ παρατήρησις», «—ὸν συμπέρασμα».—Ἐπίρρ. *γραφολογικῶς*.

γραφολόγος (ὁ)· ὁ ἀσχολούμενος μὲ τὴν γραφολογίαν γενικῶς.

γραφομανής (ὁ, ἡ), —ές (τό)· ὁ εὑρίσκων ἰδιαιτέραν εὐχαρίστησιν εἰς τὸ νὰ γράφῃ.

γραφομανία (ἡ) Ἡ μέχρι μανίας ἐξικνουμένη τάσις πρὸ. γραφὴν καὶ συγγραφήν· αὕτη δυνατὸν νὰ εἶναι μονοσυμπτωματικὴ ἐκδήλωσις ψυχοπαθείας ἢ κα σύμπτωμα φρενοπαθείας (πρωτογόνου ἀνοίας, σχιζοφρενίας, προϊούσης γενικῆς παραλύσεως, παρανοίας κτλ.), ὁπότε δυνατὸν ὁ πάσχων νὰ μὴ περιορίζεται μόνον εἰς τὸ γράφειν, ἀλλὰ νὰ παρεμβάλλῃ καὶ διάφορα σχήματα, σύμβολα, συμβολικὰς εἰκόνας κ.τ.λ. Γ. Κ. Π

γραφομαντεία (ἡ). Ἡ ἀσχολία πρὸς διάγνωσιν τῶν ψυχικῶν ἰδιοτήτων τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς τύχης του ἐκ τοῦ γραφικοῦ του χαρακτῆρος. Διαφέρει τῆς γραφολογίας (βλ. λ.), διότι δὲν βασίζεται ἐπὶ δεδομένων ἐπιστημονικῶν ὡς ἐκείνη.

γραφομετρία (ἡ). Μέθοδος μετρήσεως τῶν διαστάσεων τῆς γραφῆς εἰς ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρας λεπτομερείας πρὸς πιστοποίησιν τῆς ταυτότητος δύο ἢ περισσοτέρων γραφικῶν χαρακτήρων. Ἡ μέθοδος αὕτη χρησιμοποιεῖται καὶ εἰς τὴν γραφιστικὴν (Locard), πρὸς τούτοις δέ, ἐν Βερολίνῳ ἰδίως, καὶ πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς ταυτότητος τῶν ἐγκληματιῶν ἐκ τοῦ γραφικοῦ αὐτῶν χαρακτῆρος. [Πρβλ. *Hans Schneikert*, Die neue Handschriften-Sammlung der Berliner Kriminalpolizei.] Β. Ι. ΒΛΑΒΙΑΝΟΣ

γραφομετρικός, —*ή*, —*όν* ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν γραφομετρίαν ἢ τὸ γραφόμετρον: «μέτρησις γραφομετρική».

γραφομηχανή (ἡ). Συσκευὴ περιλαμβάνουσα μεταλλικοὺς τύπους (τῶν γραμμάτων τοῦ ἀλφαβήτου, τῶν ἀριθμῶν καὶ τῶν σημείων στίξεως, συνδεομένους πρὸς ἀντίστοιχα πλῆκτρα, ἅτινα πιεζόμενα διαδοχικῶς διὰ τῶν δακτύλων ἐπιφέρουσιν ἐκτύπωσιν τῶν χαρακτήρων ἐπὶ τοῦ χάρτου.

—[*Ἐγκυκλοπ.*] Βλ. λ. δακτυλογραφία.

γραφονομία (ἡ) καὶ *γραφοπαθολογία*· βλ. γραφολογία.

γραφοπτερίδαι (οἱ) (Graphopteridae) [*Ζῳολ.*]. Οἰκογένεια ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαρκοφάγων*, περιλαμβάνουσα ἐλάχιστα γένη, ὧν γνωστότερον ὁ γραφόπτερος (βλ. λ.). Δ.Ν.Π.

γραφόπτερος (ὁ) (Graphopterus) [*Ζῳολ.*]. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *γραφοπτεριδῶν*. Οἱ γραφόπτεροι ἔχουσι σῶμα ἰδιορρυθμότατον καὶ πεπιεσμένον ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω. Ἡ κεφαλή των εἶναι ἀπεστρογγυλωμένη, ὁ προθώραξ μακρὸς καὶ τριγωνικὸς καὶ τὸ κύριον σῶμα φοειδές, στενότερον κατὰ τὸ ἀνώτερον αὐτοῦ μέρος καὶ πλατύτερον κατὰ τὸ κατώτερον. Αἱ κεραῖαι εἶναι λεπταί, ἐπιμήκεις καὶ ἀκανθωταί. Τὸ ὀπίσθιον ζεῦγος τῶν ποδῶν ἐπιμηκέστερον τῶν δύο προηγουμένων. Πάντες οἱ πόδες κατὰ τὴν τρίτην ἄρθρωσίν των φέρουσιν αἰχμηρὰν διχαλωτὴν ἄκανθαν καὶ ἀγκιστροειδεῖς ἀποφύσεις κατὰ τὸ ἄκρον των. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἀρκετὰ εἴδη ὧν γνωστότερον εἶναι ὁ *γραφόπτερος ὁ στικτὸς* (Graphopterus maculatus), ἰθαγενὲς ἔντομον τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς ἐρήμου Σαχάρας, ὅστις φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ γένους, ἔλυτρα εὐρέα, συνήθως στιλπνοῦ μελανοῦ χρώματος μὲ πυκνὰς ἀκανονίστους κηλῖδας λευκοῦ, φαιοῦ ἢ ὑπερύθρου χρώματος. Εἶναι τὸ μεγαλύτερον εἶδος τοῦ γένους. Δ. Ν. Π.

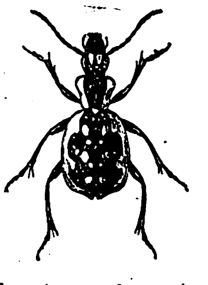

Γραφόπτερος ὁ στικτός.

γραφοσκόπιον (τό) [*Φωτογρ.*]. Φακὸς ἀμφίκυρτος μεγάλης διαμέτρου, χρησιμεύων εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν λεπτομερειῶν τῶν φωτοτύπων, ὡς καὶ εἰς τὴν προσαρμογὴν ἥτις γίνεται πρὸ τῆς φωτογραφήσεως πρὸς ἐξέτασιν τῶν ἐπὶ τῆς θυμβῆς ὑάλου τῆς φωτογραφικῆς συσκευῆς σχηματιζομένων εἰκόνων. Κ. Γ. Μ.

—[*Γραφολ.*] Εἶδος μικροσκοπίου ἐφευρεθέντος παρὰ τοῦ γραφολόγου Humbert καὶ χρησιμοποιουμένου διὰ παρατήρησιν ἐν μεγεθύνσει τῆς γραφῆς. Β. Ι. Β.

γραφοστατική (ἡ) (grafische Statik). Καλεῖται οὕτω ἡ ἐπιστήμη (θεμελιωθεῖσα ὑπὸ τοῦ C. Culman θανόντος τῷ 1881), καθ' ἣν τὰ προβλήματα τῆς στατικῆς καὶ ἰδίως τῆς στατικῆς τῶν κατασκευῶν λύονται γραφικῶς, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν *ἀναλυτικὴν* στατικήν, ἐν ᾗ ἡ λύσις τῶν σχετικῶν προβλημάτων ἐπιδιώκεται τῇ βοηθείᾳ ἀλγεβρικῶν τύπων τῆς ἀναλυτικῆς γεωμετρίας καὶ τοῦ διαφορικοῦ λογισμοῦ. Ἐν τῇ γραφοστατικῇ ἡ γραφικὴ στατικῇ ἡ δύναμι παρίσταται δι' ἑνὸς τμήματος εὐθείας ὡρισμένης θέσεως, ὡρισμένης διευθύνσεως καὶ ὡρισμένου μήκους. Ἡ σύνθεσις τῶν δυνάμεων γίνεται μέσῳ τοῦ *δυναμοπολυγώνου* καὶ τοῦ *σχοινοπολυγώνου*. Τοιουτοτρόπως εὑρίσκονται κατὰ τὸν ἁπλούστερον τρόπον αἱ ῥοπαὶ κάμψεως καὶ αἱ διατμητικαὶ δυνάμεις αἱ ἐπιβαρύνουσαι ἑκάστην τῶν διατομῶν δοκοῦ φερούσης φορτία οιαδήποτε. Ἡ ἐπέκτασις τῆς μεθόδου ἄγει εἰς τὴν εὕρεσιν τοῦ κέντρου τοῦ βάρους, τῆς ῥοπῆς ἀδρανείας καὶ τῶν κεντροφύγων ῥοπῶν ἐπιπέδων σχημάτων. Ἐπίσης ἁπλῆ εἶναι ἡ γραφικὴ ἀνάλυσις τῶν δυνάμεων εἰς συνιστώσας. Κορποφόρος ἐφαρμογὴ τῆς μεθόδου ταύτης τῆς ἀναλύσεω. γίνεται πρὸς εὕρεσιν τῶν δυνάμεων, αἵτινες ἐπιβαρύνουν τὰς ῥάβδους τῶν ἐπιπέδων δικτυωμάτων στατικῶς ὡρισμένων. Πολυπλοκώτεραι εἶναι αἱ μέθοδοι γραφικοῦ ὑπολογισμοῦ τῶν συνεχῶν δοκῶν. Μεγάλα προτερήματα παρέχει ἡ γραφικὴ εὕρεσις τῆς πιέσεως τῶν γαιῶν ἐπὶ τῶν τοίχων ὑποστηρίξεως αὐτῶν. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἡ γραφοστατικὴ ἔλαβε πολύτιμον προώθησιν διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν καλουμένων γραμμῶν ἐπιρροῆς. Ἡ χρησιμοποίησις τῶν μεθόδων τῆς γραφοστατικῆς διὰ τὴν λύσιν τῶν στατικῶν προβλημάτων ἔχει τὰ πλεονεκτήματα τῆς μεγαλυτέρας ἐποπτείας καὶ τῆς γενικότητος, καὶ τοῦτο χωρὶς βλάβην τῆς ἀκριβείας τῶν ὑπολογισμῶν, ἥτις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶναι ἐπαρκὴς διὰ τοὺς τεχνικοὺς σκοπούς. Ἀφ' ἑτέρου ὑπάρχουν πολλὰ προβλήματα τῆς στατικῆς, τὰ ὁποῖα δὲν λύονται γραφικῶς. τὰ πλεῖστα δὲ τῶν συνηθεστέρων προβλημάτων λύονται ταχύτερον διὰ ἁπλῶν τύπων καὶ ἀριθμητικῶν πινάκων. Διὰ τοῦτο ἡ ἀρίστη μέθοδος ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶναι ὁ σκόπιμος συνδυασμὸς τῆς γραφικῆς καὶ ἀναλυτικῆς μεθόδου.

γραφοσωμίδαι (οἱ) (Graphosomidae) [*Ζῳολ.*]. Οἰκογένεια ἐντόμων ἡμιπτέρων, τοῦ ἀθροίσματος τῶν *νυκτερίων*, περιλαμβάνουσα ἐλάχιστα γένη, ὧν κυριώτερον τὸ γραφόσωμον (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

γραφόσωμον (τὸ) (Graphosomum) [*Ζῳολ.*]. Γένος ἐντόμων ἡμιπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *γραφοσωμιδῶν*, περιλαμβάνον ἔντομα μικροῦ μᾶλλον μεγέθους, μὲ σῶμα εὐρὺ καὶ πεπιεσμένον ἐκ τῆς ῥάχεως πρὸς τὴν κοιλίαν. Γνωστὰ τέσσαρα εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς εὐκράτους χώρας τοῦ παλαιοῦ κόσμου. Δ. Ν. Π.

γραφοτεχνία (ἡ)· βλ. γραφολογία.

γραφοτυπία (ἡ) [*Ἐγκυκλ.*]. Ἡ διὰ διαφόρων τεχνικῶν μέσων ἀποτύπωσις λιθογραφίας, ξυλογραφίας ἢ χαλκογραφίας ἐπὶ χάρτου, δέρματος, περγαμηνῆς ἢ ὑφάσματος. Κατὰ τὴν συνηθεστέραν χρησιμοποιουμένην μέθοδον μίγνυνται ἐκπλυτος κρητὶς μετὰ ζελατίνης καὶ διὰ τοῦ μίγματος τούτου ἐπικαλύπτεται ἡ ἐπιφάνεια μεταλλίνης πλακός. Μετὰ τὴν ξήρανσιν τοῦ στρώματος σχεδιάζεται ἐπ' αὐτοῦ ἡ εἰκὼν διὰ μελάνης, συγκειμένης ἐξ αἰθάλης καὶ ζελατίνης, καθὼς αἱ ταὶ δὲ μόνιμοι αἱ θέσεις ἐφ' ὧν ἐσχεδιάσθη ἡ εἰκών, ἐνῷ ἐκ τῶν λοιπῶν θέσεων, μετὰ τὴν ξήρανσιν, δύναται ν' ἀπομακρυνθῇ ἡ κρητὶς διὰ ψήκτρας. Τὸ οὕτω παρασκευασθὲν σχέδιον χρησιμεύει εἶτα πρὸς τύπωσιν ἐπὶ ὑφάσματος κλπ. Ἐπίσης δύνανται νὰ ληφθῶσιν ἐξ αὐτοῦ καὶ γαλβανικοὶ τύποι μετὰ τὴν ἐπικάλυψιν τοῦ σχεδίου δι' ὑδρυάλου. Ἡ ἐξέλιξις καὶ ἡ πρόοδος τῆς γραφοτυπίας εἶναι συναφεῖς μὲ τὴν ἐξέλιξιν τῆς χαρακτικῆς καὶ μὲ τὰς ἑκάστοτε ἀναφυείσας αἰσθητικὰς σχολὰς καὶ κατευθύνσεις. Ἡ εἰκονοφιλία ἢ ἡ συλλογὴ γραφοτυπιῶν συνετέλεσεν ὥστε πολλαὶ ἀρχικαὶ γραφοτυπίαι (ὄχι ἀντίγραφα) ἰδίως τοῦ ΙΗ' αἰῶνος νὰ φθάσωσιν εἰς δυσθεωρήτους καὶ ἀφαντάστους τιμάς, ἰδίως ὅταν πρόκειται περὶ περιωρισμένου ἀριθμοῦ ἐκτυπώσεως πρωτοτύπων. Συνέπεια ἄμεσος ὑπῆρξε τὸ ἄνθηρον ἐμπόριον τῆς γραφοτυπίας καθὼς καὶ ἡ ἐκτύπωσις πλείστων ἀναλυτικῶν καταλόγων πρὸς ὁδηγίαν τῶν ἐμπορευτικῶν, τῶν συλλογέων καὶ τῶν ἐμπορευομένων, ἀπαρτιζόντων ὅμως καὶ σπουδαίαν συμβολὴν διὰ τὴν μελέτην τῶν γραφικῶν τεχνῶν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *E. Dutuit* καὶ *G. Pawlowski*, Manuel de l'Amateur d'Estampes (Παρίσιοι, 1884—1890).—*W. H. Willshire*, Descriptive catalogue of early prints in the British Museum (Λονδῖνον, 1879—1883). Κ. Γ. Μ.—Μ. Β.

Γραπτὸν [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ἀκρωτήριον ἀποτελοῦν τὴν ΒΑ ἐσχατιὰν (πλάτ. 40°13'00" Β, μήκ. 25°58'30" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1087: Thasso to Dardanel'es) τῆς Ἴμβρου, σχηματίζον δὲ μετὰ τοῦ ἀκρωτηρίου Γουέλκαμ (Welcome) τὸν ὅρμον Κουζοῦ-λιμάν. Σ. Ε. Λ.

γραφτός· ὁ γεγραμμένος, γραπτὸς (βλ. λ.)· οὐδ. *γραφτό*· τὸ πεπρωμένον, τὸ μοιραῖον.

γράφω· παριστάνω διὰ γραφικῶν συμβόλων τὰ διανοήματά μου: «γράφω τὰς ἐντυπώσεις μου, τὰς παρατηρήσεις μου», «ἔγραψα ὅσα μοῦ εἶπαν»· ‖ κάμνω γράμμα, παραγγέλλω δι' ἐπιστολῆς: «ἔγραψα εἰς τὸν βιβλιοπώλην μου νὰ μοῦ στείλῃ τὸ βιβλίον», «δὲν εἶναι καιρὸς θὰ σοῦ γράψω», «νὰ μᾶς γράφῃς τακτικά»· ‖ γράφω, δημοσιεύω τι εἰς περιοδικὸν, εἰς ἐφημερίδα: «πλεῖστα ἔχουν γραφῆ περὶ τοῦ Παρθενῶνος», «ἔγραφη εἰς τὰς ἐφημερίδας ὅτι θὰ γίνουν ἀνασκαφαί»· ‖ πραγματεύομαι περί τινος, διαλαμβάνω: «ὁ Ἀριστοτέλης ἔγραψε περὶ τῆς Ἀθηναίων πολιτείας»· ‖ ἐπὶ γραφίδος, ἢ κονδυλίου: «δὲν γράφει ἡ πέννα μου», «γράφει ὡραῖα»· ‖ ἀσχολοῦμαι εἰς τὴν γραφὴν τῶν παρατηρήσεών μου, τῶν ἐρευνῶν μου, συγγράφω, δημοσιεύω πραγματείας, βιβλία κττ.: «εἶναι καλὸς ἐπιστήμων, ἀλλὰ δὲν γράφει»· ‖ ἐπὶ τῶν ἐμπόρων, παντοπωλῶν κττ. γράφω εἰς τὸ σημειωματάριον, εἰς τὸ κατάστιχον, χρεώνω: «δῶσ' μου μιὰ ὀκᾶ ζάχαρη καὶ γράψε την», «γράψε το 's τὸ λογαριασμό μου»· ‖ ἐγγράφω εἰς τὸ σχολεῖον, εἰς τὸν στρατόν, εἰς ὅμιλον ἢ ἑταιρείαν, κατατάσσω, καταλέγω: «ἔγραψα τὸ παιδί μου εἰς ἰδιωτικὸν σχολεῖον», «γράφτηκα κι' ἐγὼ ἐθελοντής»· ‖ παροιμ. «τὰ γράφω 's τὰ παλιά μου τὰ παπούτσια»· ‖ μεταβιβάζω πρᾶγμα συμβολαιογραφικῶς εἰς ἄλλον· ‖ θέλω ἐπισήμως περὶ ξεκομμένον κτῆμά τι ἡ κεφάλαιόν τι εἴς τινα: «τὸ σπίτι τὸ 'γραψε τῆς γυναίκας του», «δὲν τοῦ 'γραψε τίποτε, τὰ κρατάει ὅλα δικά του».

γραψίδαι (οἱ) (Grapsidae) [*Ζῳολ.*]. Οἰκογένεια μαλακοστράκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δεκαπόδων βραχυούρων*, περιλαμβάνουσα περὶ τὰ 25 γένη, ὧν γνωστότερον ὁ γραψὸς (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

γράψιμι (τό)· βόσκημα, σφάγιον ἀφιερούμενον εἰς μοναστήριον ἢ ναὸν κατὰ τὰς πανηγύρεις· ‖ μετφρ. χαρακτηριστικὸν ζῷον ἰσχνοῦ, καχεκτικοῦ (διότι τὰ ἀφιερώματα συνήθως τοιαῦτα ἦσαν).

γράψιμον (τό)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ γράφειν, γραφή: «ἀπάνω 's τὸ γράψιμο ἦρθαν καὶ μὲ φώναξαν», «τὸ γράψιμο εἶναι αὐτό

χαμες», «τὸ γράψιμό του δὲ διαβάζεται» (ἡ λ. γραμματικῶς ἀνήκει εἰς τὴν τάξιν τῶν εἰς —ιμο, γεν.—ματος παραγώγων ἀφῃρημένων τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς).

γράψος (ὁ) (Grapsus) *[Ζῳολ.]*. Γένος μαλακοστράκων τῆς οἰκογενείας τῶν *γραψιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει θαλασσίους καρκίνους μετρίου μεγέθους μὲ σωματικὸν περίβλημα ἢ ὄστρακον πεπιεσμένον καὶ ἐλαφρῶς κυρτόν. Γνωστὰ περὶ τὰ 15 εἴδη διεσπαρμένα εἰς τὰς θερμὰς θαλάσσας τῆς γῆς. Δ. Ν. Π

γραώδης (ὁ, ἡ),—ες (τό)· ὁ ἄξιος γραός, λόγος ἢ πρᾶξις ἀξία τῆς εὐτελείας καὶ φλυαρίας γραίας γυναικός: «γραώδεις λόγοι,—ἐνέργεια».

Γρεβενὰ *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μακεδονίας, πρωτεύουσα ὁμωνύμου ἐπαρχίας ὑπαγομένης εἰς τὸν νομὸν Κοζάνης. Κάτ. (1928) 3747. Εἶναι ἕδρα ἰδίας κοινότητος εἰς ἣν ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Δοξαρᾶς* (κάτ. 154), *Καλαμήτσι* (κάτ. 146) καὶ *Μερσίνα* (κάτ. 360). Οἱ κάτοικοι τῶν Γρεβενῶν, πλὴν ἐλαχίστων θεωρουμένων παλαιῶν οἰκογενειῶν, εἶναι κάτοικοι καταγόμενοι ἐκ τῶν ἑλληνοφώνων καὶ βλαχοφώνων χωρίων τῆς Πίνδου, ὧν οἱ πλεῖστοι ἀνέρχονται τὸ θέρος εἰς τὰ χωρία των. Εἰς

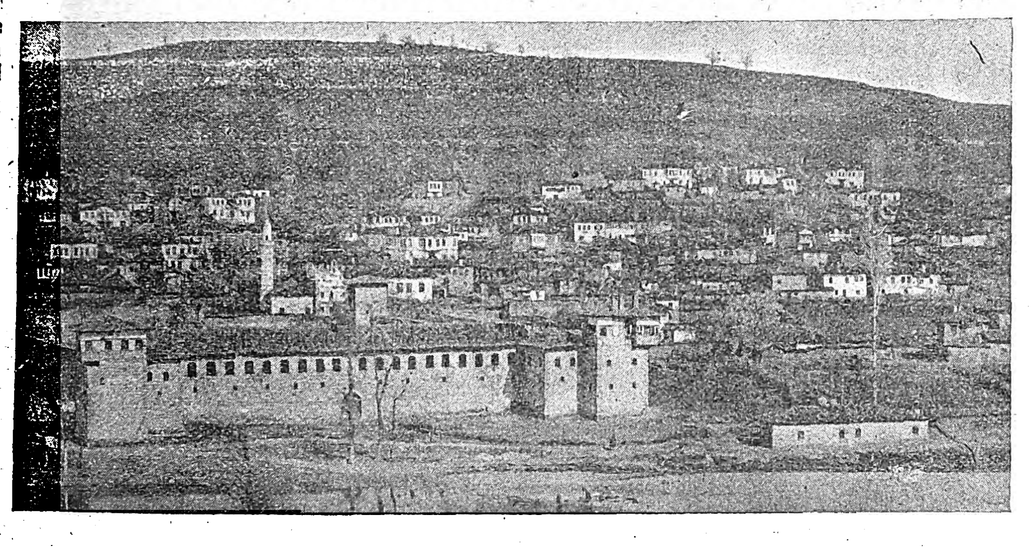

Γενικὴ ἄποψις τῶν Γρεβενῶν.

τὰ Γρεβενὰ λειτουργεῖ πλὴν τοῦ ἑλληνικοῦ γυμνασίου καὶ ρουμουνικὸν μετ' οἰκοτροφείου, εἰς τὸ ὁποῖον ἀποστέλλουν τὰ τέκνα των οἱ ρουμουνίζοντες ἐκ τῶν κατοίκων τῆς ἐπαρχίας. Ἐκ τῶν οἰκοδομημάτων ἄξιον σημειώσεως εἶναι τὸ ἀνεγειρόμενον κτίριον τοῦ ἑλληνικοῦ γυμνασίου, καὶ παλαιόν τι φρούριον μετὰ στρατώνων κείμενον εἰς τὸ ἄκρον τῆς πόλεως. Τὰ Γρεβενὰ ἔχουν καθημερινὴν δι' αὐτοκινήτων συγκοινωνίαν μετὰ τῆς Κοζάνης. Κ. Φ.

—Γρεβενῶν ἐπαρχία *[Γεωγρ.]*. Μία τῶν ἀποτελουσῶν τὸν ἐν Μακεδονίᾳ νομὸν Κοζάνης 4 ἐπαρχιῶν. Εἶναι ἡ νοτιωτέρα μακεδονικὴ ἐπαρχία, διαχωριζομένη ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας διὰ τῶν Χασίων ὀρέων καὶ ἀπὸ τῆς Ἠπείρου διὰ τοῦ ὄρους Λίγγου. Τὴν ἐπαρχίαν διασχίζει ὁ ποταμὸς Ἁλιάκμων διακλαδιζόμενος ἐν αὐτῇ εἰς πολλοὺς παραποτάμους. Διαιρεῖται εἰς 68 κοινότητας ἀριθμούσας ἐν συνόλῳ πληθυσμὸν (1928) 42,397 κατοίκων (ἄρρενες 20,983, θήλεις 21,414). Ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς ἐξηκολούθησε τὸ τουρκικὸν διοικητικὸν καθεστὼς τῆς δι' ὑποδιοικητοῦ ὑπαγομένου εἰς τὸν νομάρχην Κοζάνης διοικήσεώς της. Ἤδη ἀποτελεῖ ὡς ἐπαρχία ἰδίαν διοικητικὴν περιφέρειαν ὑπὸ ἔπαρχον. Αἱ ἀποτελοῦσαι τὴν ἐπαρχίαν Γρεβενῶν κοινότητες εἶναι αἱ ἑξῆς μετὰ τῶν συγκροτούντων ἑκάστην χωρίων καὶ συνοικισμῶν: 1) *Ἀβδέλλας*, 2) *Ἁγίου Γεωργίου* (*Ἅγιος Γεώργιος τέως Τσούρχλιον, Ἐλεύθερον τέως Κουτσικιότι*), 3) *Ἁγίου Κοσμᾶ* (*Ἅγιος Κοσμᾶς τέως Τσιράκι, Ἐκκλησιὰ τέως Βιβίστη*), 4) *Ἀηδονιῶν* (*Ἀηδόνια τέως Στηζάχιον, Κριθαράκια, Παλαιοκόπρια*), 5) *Αἰμιλιανοῦ* (*Αἰμιλιανὸς τέως Γκριντάδες, Ἀνθρακιὰ τέως Μάνες, Μελίσσι τέως Πλέσια*), 6) *Ἁλατόπετρας* (*Ἁλατόπετρα τέως Τούζι*), 7) *Ἀμυγδαλιῶν* (*Ἀμυγδαλιὲς τέως Πικριβενίτσα, Λόχμη τέως Βίτσι*), 8) *Ἀναβρύτων* (*Ἀνάβρυτα τέως Βράτσινον*), 9) *Βατολάκκου* (*Βατόλακκος τέως Ντοβράτοβον*), 10) *Γρεβενῶν* (*Γρεβενά, Δοξαρᾶς, Καλαμήτσι, Μερσίνα*), 11) *Δασοχωρίου* (*Δασοχώρι τέως Πιτσούγγια*), 12) *Δασυλλίου* (*Δασύλλιον τέως Μάγερ*), 13) *Δεσκάτης* (*Δεσκάτη, Ἤλοφος τέως Τσοῦκα, Διασελάκι τέως Σέλισμα, Μεσαῖος, Σάδοβον*), 14) *Δεσπότου* (*Δεσπότης τέως Σνίχοβον*), 15) *Διάκου* (*Διάκος τέως Λιμπίνοβον*), 16) *Ἐλάτου* (*Ἔλατος τέως Δόβρανη, Κάστρον*), 17) *Ἐξάρχου* (*Ἔξαρχος, Βᾶρις τέως Βάρτσα*), 18) *Ζιάκας* (*Ζιάκα τέως Τίστα, Περιβολάκι τέως Λεπινίτσα*), 19) *Καλῆς Ράχης* (*Καλὴ Ράχη τέως Βραβονίστα*), 20) *Καλλονῆς* (*Καλλονὴ τέως Λοῦνισι, Τρίκορφον τέως Τσιτσικό*), 21) *Καλοχίου* (*Καλόχι, Μεσόλακκος τέως Ζυγόστι*), 22) *Καρπεροῦ* (*Καρπερὸν τέως Δημηνίτσα, Ἀράπη, Ἐλάφι τέως Πιτιάρη, Μικρὸν τέως Γκομπλαράκι, Παλιουριὰ τέως Ζημνιάτσι*), 23) *Κατάκαλης*, 24) *Καταφυγίου* (*Καταφύγι τέως Μπάλτινον, Πριόνια τέως Μπόζοβον*), 25) *Κέντρου* (*Κέντρον τέως Βέντσια, Ἁλαί, Νησὶ τέως Νασινῖκος*), 26) *Κηπουργιοῦ* (*Κηπουργιό, Λαγκαδιὰ τέως Ζαπανταῖοι*), 27) *Κιβωτοῦ* (*Κιβωτὸς τέως Κρίφτσι*), 28) *Κληματακίου* (*Κληματάκι τέως Δοβρούνιστα*), 29) *Κνίδης* (*Κνίδη τέως Κόπριβα, Ἀγάπη τέως Ράτσι, Ἰτιὲς τέως Βούρμποβον, Κολοκυθάκι, Λαγκαδάκια τέως Λούτσιανο, Μικροκλεισοῦρα τέως Σαδοβίτσα, Παλαιοκνίδη τέως Παλαιοκόπριβα, Πιστικὸν τέως Πισκό, Πόρος τέως Γκουστάμ, Πυλωρή*), 30) *Κοκκινιᾶς* (*Κοκκινιὰ τέως Σούμπινο*), 31) *Κοσματίου* (*Κοσμάτι*), 32) *Κρανιᾶς* (*Κρανιά, Βελώνη*), 33) *Κρανιᾶς Δεσκάτης*, 34) *Κυδωνιῶν* (*Κυδωνιὲς τέως Βαντσικόν, Λεῖψι*), 35) *Κυπαρισσίου* (*Κυπαρίσσι τέως Μπίσοβον*), 36) *Κυρὰ Καλῆς*, 37) *Λάβδας* (*Λάβδα, Πανόραμα τέως Σαργκαναῖος*), 38) *Λουτροῦ* (*Λουτρός, Ἄκρη τέως Μπεσιριτσιά*), 39) *Μαυραναίων* (*Μαυραναῖοι, Μαυρονόρος, Παλιοχώρι*), 40) *Μεγάλου Σειρηνίου* (*Μεγάλο Σειρήνι, Μικρὸ Σειρήνι*), 41) *Μεγάρου* (*Μέγαρον τέως Ραδοσίνιστα*), 42) *Μεσολουρίου*, 43) *Μηλιᾶς*, 44) *Μοναχητίου* (*Μοναχήτι, Μικρολίβαδον τέως Λαβανίτσα*), 45) *Ὀροπεδίου* (*Ὀροπέδιον τέως Βηλιά*), 46) *Παλαιοκάστρου* (*Παλαιόκαστρον, Δαφνερὸν τέως Βάϊπες*), 47) *Παλαιοχωρίου*, 48) *Παρασκευῆς*, 49) *Περιβολίου*, 50) *Πηγαδίτσης*, 51) *Πολυδένδρου* (*Πολύδενδρον τέως Σπάτα*), 52) *Πολυνερίου* (*Πολυνέριον τέως Βοδεντσικόν*), 53) *Ποντηνῆς* (*Ποντηνὴ τέως Ζόριστα*), 54) *Προσβόρου* (*Πρόσβορον τέως Δέλνον*), 55) *Ροδιᾶς* (*Ροδιὰ τέως Ραδοβίστι*), 56) *Σαμαρίνης*, 57) *Σαρακίνης* (*Σαρακίνα, Γουρουνάκι, Δίπορον τέως Χωλένιστα*), 58) *Σιταρᾶ* (*Σιταρᾶς τέως Σίτοβον, Γεωργίτσα*), 59) *Σμίξι*, 60) *Σπηλαίου*, 61) *Συδένδρου* (*Σύδενδρον τέως Τριβένι*), 62) *Ταξιάρχου* (*Ταξιάρχης τέως Κοσκοῦ, Ἀσπρόκαμπος*), 63) *Τουρνικίου*, 64) *Τρικοκκιᾶς* (*Τρικοκκιὰ τέως Τσαπουρνιά, Βαλάνια τέως Λούμπινστα, Γριὰ τέως Γκρέσσοι, Τριφύλλι τέως Σύνιτσα*), 65) *Τρικώμου* (*Τρίκωμον τέως Ζάλοβον, Παρόρειον τέως Ριάχοβον*), 66) *Φιλὶ* (*Φιλί, Ἐλευθεροχώρι*), 67) *Φιλιππαίων*, (*Φιλιππαῖοι, Ἀστιὰ τέως Τσιούργιακας*) καὶ 68) *Χρωμίου* (*Χρώμιον τέως Σφίλτσι*).

Ἡ ἐπαρχία Γρεβενῶν κατοικεῖται ἀπὸ ἑλληνογλώσσου καὶ βλαχοφώνους πληθυσμούς, ὁμιλοῦντας σὺν τῇ βλαχικῇ καὶ τὴν ἑλληνικήν. Οἱ βλαχόφωνοι κατοικοῦν εἰς τὰς ὑψηλὰς κώμας τῆς Πίνδου: Σαμαρῖναν, Ἀβδέλλαν, Σμίξι, Περιβόλι, καὶ Φοῦρκαν· ἐκ τῶν κωμῶν δὲ τούτων κατάγονται καὶ οἱ ἀποτελοῦντες τὸ ἡμιμόνιμον βλαχόφωνον στοιχεῖον τῆς πόλεως Γρεβενῶν κάτοικοι. Οἱ ἑλληνικὴν γλῶσσαν λαλοῦντες κάτοικοι ἀποτελοῦν τὴν μεγίστην πλειοψηφίαν καὶ χωρίζονται εἰς τοὺς λεγομένους *Κοπατσαραίους*, τοὺς *Χασιώτας* καὶ εἰς τοὺς ἀπὸ τοῦ 1922 καὶ ἐντεῦθεν ἐγκατασταθέντας πρόσφυγας. Ἐκ τῶν τελευταίων τούτων οἱ πλεῖστοι εἶναι Προυσαεῖς καὶ Καυκάσιοι. Ἀξιοσημείωτα εἶναι τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῶν Κοπατσαραίων, οἱ ὁποῖοι κατοικοῦν τὰς πρὸς τὴν πόλιν τῶν Γρεβενῶν πλευρὰς τῆς Πίνδου, ἔχοντες τὰ χωρία των εἰς τὴν ζώνην τῆς δρυός. Ἀκριβῶς δὲ ἕνεκα τοῦ λόγου τούτου ὠνομάσθησαν Κοπατσαραῖοι, τῆς λέξεως *κοπάτσι* σημαινούσης τὴν δρῦν. Οὗτοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἡμινομαδικὴν κτηνοτροφίαν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς τέχνας. Οἱ Χασιῶται κατοικοῦσι τὸ πρὸς τὰ Γρεβενὰ τμῆμα τῶν Χασίων ὀρέων, ἀσχολούμενοι κυρίως μὲ τὴν γεωργοκτηνοτροφίαν. Πρὸς τοὺς Κοπατσαραίους δὲν ἔρχονται εἰς ἐπιμιξίαν, χωρίζονται δὲ ἀπ' αὐτῶν διὰ τοῦ Βενέτικου ποταμοῦ.

Οἱ Βλαχόφωνοι κάτοικοι διαβιοῦν εἰς τὰ ὑψηλότερον κατοικούμενα σημεῖα τῆς Πίνδου (ὕψους 1200—1500 περίπου μέτρων), γνωρίζουν δὲ ὅλοι καὶ τὴν ἑλληνικήν. Τὸ μέγιστον μέρος αὐτῶν ἔχει ἀπολύτως ἑλληνικὴν συνείδησιν. Οἱ ρουμουνίζοντες ἐκ τῶν βλαχοφώνων κατοίκων ἀποτελοῦν τὴν μειοψηφίαν, συγκρατοῦνται δὲ εἰς τὴν ρουμουνικὴν ἰδέαν περισσότερον λόγῳ συμφέροντος παρὰ λόγῳ φυλετικῶν καὶ ἐθνικῶν πεποιθήσεων. Πλὴν τῆς κτηνοτροφίας ἐπιδίδονται οὗτοι εἰς τὴν ὑφαντουργικήν, ὑλοτομίαν, ὀρειχαλκουργικήν, ραπτικήν, τσαρουχοποιίαν, εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ εἰς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ *«κυρατζῆ»* ἢ ἀγωγέως. Οἱ πρόσφυγες κατέχουν τὰ χαμηλότερα τμήματα τῆς ἐπαρχίας, τὰ κατοικούμενα μέχρι τοῦ 1922 ὑπὸ τῶν ἑλληνοφώνων Τούρκων, τῶν λεγομένων *Βαλαάδων*, ἀσχολοῦνται δὲ εἰς τὴν καλλιέργειαν καπνῶν καὶ σιτηρῶν. Οἱ παλαιοὶ κάτοικοι διάγουν κατὰ τὸ πλεῖστον πατριαρχικὸν οἰκογενειακὸν βίον. Δ. Ε. Μ.

—Γρεβενὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου *Τριταίας* τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν τοῦ νομοῦ Ἀχαΐοήλιδος, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 213. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Κυπαρίσσι* (κάτ. 139). Δ. Ε. Μ.

—Γρεβενῶν, *κάστρον τῶν*—. Ὀχυρώτατον μεσαιωνικὸν φρούριον εἰς τὸ πριγκιπᾶτον τῆς Ἀχαΐας, παρὰ τὰς Πάτρας, πλησίον τῆς ὁμωνύμου κώμης. Κατὰ τὴν ἐν Πελοποννήσῳ ἄνθησιν τοῦ ἐκ τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος ὁρμηθέντος ἀλβανικοῦ οἴκου τῶν Μπούα, τὸ κάστρον εὑρίσκετο ὑπὸ τὴν κατοχὴν αὐτῶν μέχρι τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, ὅτε ὁ Μωάμεθ Β' εἰσέβαλεν εἰς Πελοπόννησον, τὸ κάστρον ἐκυριεύθη ὑπὸ τοῦ ἐξωμότου στρατηγοῦ Ζαγανὸς-πασᾶ (1458).

Γρεβενήτι(ον) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐν Ἠπείρῳ ἐπαρχίας Δωδώνης τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτοικοι (1928) 676. Κεῖται ἐπὶ δασώδους καὶ καταρρύτου κλιτύος. Οἱ κάτοικοί του ὁμιλοῦν τὴν κουτσοβλαχικήν, ἥτις ὁσημέραι ἐξαφανίζεται. Πρὸς Β κεῖται ἡ ἀρχαιοτάτη βυζαντινὴ μονὴ τῆς Βοτσᾶς (βλ. λ.). Χ. Ι. Σ.

Γρεβενιώτικος *[Γεωγρ.]*. Παραπόταμος τοῦ ποταμοῦ Ἁλιάκμονος (βλ. λ.).

Γρεβενοσέλι *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Νεραΐδα.

Γρέβη (Greve) *[Γεωγρ.]*· βλ. Γκρέβ.

γρέβη (ἡ) (Grebe) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *στεγανοπόδων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κολυμβιδῶν*. Τὸ σῶμα τῶν πτηνῶν τοῦ γένους τούτου εἶναι ἐπίμηκες καὶ μᾶλλον εὔρωστον, ἡ κεφαλὴ μικρά, φέρουσα θύσανον ἐξ ἀνωρθωμένων λεπτῶν πτερῶν, τὸ ράμφος ἐπίμηκες καὶ αἰχμηρὸν κατὰ τὸ ἄκρον του, ὁ λαιμὸς μακρότατος καὶ λεπτός, ἡ οὐρὰ βραχεῖα, οἱ πόδες βραχεῖς καὶ λίαν πρὸς τὰ ὄπισθεν τοῦ σώματος τοποθετημένοι, πτέρυγες ἀρκούντως ἀνεπτυγμέναι καὶ ζωηρῶς ἐχρωματισμέναι. Τὰ πτηνὰ ταῦτα ἐνδιαιτῶνται παρὰ τὰ γλυκέα ὕδατα τῶν εὐκράτων χωρῶν καὶ μόνον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀποδημίας των φθάνουσι μέχρι τῶν τροπικῶν χωρῶν ἀμφοτέρων τῶν ἡμισφαιρίων. Τρέφονται συνήθως ἐξ ᾠῶν ἰχθύων, ἅτινα συλλαμβάνουσιν ἐμβυθιζόμενα ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ἐκ διαφόρων ἐντόμων, ὑδροβίων φυτῶν κτλ. Τὴν φωλεάν των κατασκευάζουσιν ἀτέχνως ἐκ χόρτων, λεπτῶν καλαμίων καὶ βρύων καὶ ἡ θήλεια γεννᾷ 3—4 ᾠοειδῆ, ὑπόλευκα ᾠά. Γνωστὰ περὶ τὰ 30 εἴδη, ὧν ἀξιολογώτερα τὰ ἑξῆς: *Γρέβη ἡ λοφιοφόρος* (Grebe cristatus), ἥτις διακρίνεται ἐκ τοῦ ἀνεπτυγμένου σώματος, ὅπερ ἔχει φαιομελανὸν χρῶμα κατὰ τὴν ράχιν μὲ λευκὰς ἀκανονίστους γραμμὰς καὶ κηλῖδας, λευκοϋπόφαιον κατὰ τὰς παρειάς, τὸ στῆθος καὶ τὴν κοιλίαν, καὶ ἐκ τοῦ διπλοῦ θυσάνου τῆς κεφαλῆς, ὃν φέρει τὸ ἄρρεν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ἐρώτων του. *Γρέβη ἡ χρυσόχρους* (Grebe aurita), ἥτις ἔχει μικρότερον μέγεθος τῆς προηγουμένης καὶ χρῶμα χρυσοκίτρινον. Δ. Ν. Π.

Γρέβη ἡ λοφιοφόρος.

γρεβία (ἡ) (Grevia), *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *τιλιοειδῶν*. Εἶναι δένδρα ἀνεπτυγμένα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καὶ ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀσίας, τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Αὐστραλίας. Ἐκ τῶν 100 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος γνωστότερα εἶναι: *γρεβία ἡ*

Digitized by Google

φιλυρόφυλλος (Grevia tiliaefolia), *γρεβία ἡ ἐλαστικὴ* (Grevia elastica) καὶ *γρεβία ἡ βετουλόφυλλος* (Grevia betulæfolia). Τὸ πρῶτον εἶδος ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας καὶ καλλιεργεῖται διὰ τὸ ξύλον τοῦ κορμοῦ της, ὅπερ εἶναι σκληρόν, ἐλαστικόν, ὀρφνέρυθρον καὶ χρησιμοποιεῖται ἰδίως εἰς τὴν ἁμαξοποιίαν, τὴν κατασκευὴν ἀγροτικῶν ἐργαλείων κτλ.

Γρεβία ἡ φιλυρόφυλλος.

Τὸ δεύτερον εἶδος ἀπαντᾷ εἰς τὸ Ἰνδοστάν, τὸ δὲ τρίτον εἶναι ἰθαγενὲς τῆς Σενεγάλης. Δ. Ν. Π.

γρεβιλλέα (ἡ) (Grevillea) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *πρωτεοειδῶν*. Εἶναι θάμνοι ἢ δένδρα, ὧν γνωστὰ περὶ τὰ 150 εἴδη, πάντα ἰθαγενῆ τῆς Αὐστραλίας. Γνωστότερον εἶναι *γρεβιλλέα ἡ ῥωμαλέα* (Grevillea robusta), θαυμάσιον δένδρον ὕψους 45 περίπου μέτρων, μὲ φύλλωμα ὡραιότατον καὶ ἄφθονον, σχηματίζον παμμέγιστον κώδωνα, καὶ ἄνθη πλήρη νέκταρος καὶ πορτοκαλλιόχροα. Τὸ ξύλον του εἶναι ἐλαστικόν, μεγάλης ἀντοχῆς καὶ χρησιμοποιεῖται εἰς διαφόρους ξυλουργικὰς ἐργασίας. Καλλιεργεῖται εἰς πλείστας χώρας τῆς Εὐρώπης, ἀλλ' ἵνα ἀναπτυχθῇ δέον τὸ κλῖμα νὰ εἶναι ὑγρόν. Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοφ.]* Λείψανα ἀπολιθωμένα τοῦ γένους τούτου εὑρέθησαν ἐντὸς τῶν στρωμάτων τῆς τριτογενοῦς λεκάνης τῆς Κύμης ἐν Εὐβοίᾳ (τὰ εἴδη *γρεβιλλέα* Kymeana Ung. καὶ *γρεβιλλέα* Pandorae Ung.). Γ. Κ. Γ.

Γρεγάλε *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον, ἀποτελοῦν τὴν ΒΑ ἄκραν τῆς νήσου Λιοδρόμια (ἀρχ. *Ἶκος*) τῶν θεσσαλικῶν Σποράδων (πλάτ. 39°15' Β, μῆκ. 23°59' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2072: Scopelos group). Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐργασιῶν τῆς χαρτογραφήσεως τῆς νήσου (1847) τὸ πλήρωμα τοῦ ἀγγλικοῦ ὑδρογραφικοῦ πλοίου «Bonetta» εὗρεν ἐγγύτατα τοῦ ἀκρωτηρίου ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ νομίσματα τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Φιλίππου. Σ. Ε. Λ.

Γρεγέντιος. Ἐπίσκοπος Τάφρων· βλ. Γρηγέντιος.

γρέγος· βλ. γραῖγος.

Γρέδια *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἡ ΝΑ τῆς νήσου Χίου ἀκρωτηριάζουσα ἐσχατιὰ (πλάτ. 38°13' Β, μῆκ. 26°07' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1645: Gulf of Smyrna and island of Khios). Σ. Ε. Λ.

γρέκι (τό)· βλ. λ. γκρέκι.

γρεκιάζω· ἰδιωματ., μένω εἰς τὸ γρέκι, εἰς τὴν ποιμενικὴν καλύβην, εἰς τὴν στάνην· || βάλλω τὸ ποίμνιον νὰ διανυκτερεύσῃ εἰς ἀγρόν τινα, ἵνα οὕτω ἐκ τῶν ἀποχωρημάτων τοῦ ποιμνίου λιπανθῇ ὁ ἀγρός· || καθόλου, διανυκτερεύω: «ποῦ θὰ γρεκιάσωμε ἀπόψε».

Γρέκος, *Διονύσιος*. Κληρικὸς τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, Ἕλλην τὴν καταγωγήν, ὡς ἐκ τοῦ ἐπωνύμου φαίνεται· ἀνῆκεν εἰς τὸ τάγμα τῶν φραγκισκανῶν μοναχῶν καὶ ἀνεδείχθη τῆς ἐν Κρήτῃ Χερρονήσου ἐπίσκοπος, διέτριβε δ' ἐν Βενετίᾳ τῷ 1549, ὅπου συνηντήθησαν αὐτός τε καὶ ὁ πατριαρχικὸς ἔξαρχος μητροπολίτης Καισαρείας Μητροφάνης, ποθοῦντες ἀμφότεροι τὴν ἕνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν, κατά τινα πρὸς τὸν καρδινάλιον Μάρκελλον Κερβίνην ἐπιστολὴν (*Στεφάνου Βαλουΐζου* Miscellanea τ. Δ' σ. 142). Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

Γρεμμεννὰ *[Γεωπ.]*· βλ. Γραμμενίτσα.

γρεμπελίνα (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *δαῦκος τὸ καρωτὸν* (Daucus carota). Δ. Ν. Π.

Γρενάδα (Granada) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἱσπανίας, ἄλλοτε πρωτεύουσα τοῦ φερωνύμου ἀραβικοῦ βασιλείου καὶ νῦν τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Σιέρρα Νεβάδα, ἐπὶ τῆς συμβολῆς τῶν ποταμῶν Ντάρρο καὶ Χενὶλ καὶ ἐπὶ σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Μαδρίτης-Γρενάδης-Ἀλγεθίρας. Κάτ. 114.000. Ἡ Γρενάδα εἶναι μία τῶν ὡραιοτέρων καὶ μᾶλλον ἐνδιαφερουσῶν πόλεων τῆς Ἱσπανίας, ἐκτισμένη ἐπὶ τριῶν λόφων, εἰς τοὺς πρόποδας τῶν ὁποίων ἐκτείνεται ἡ θαυμασία πεδιὰς Λὰ Βάγκα.

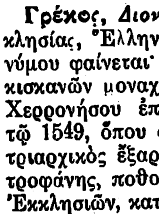
Θυρεὸς τῆς Γρενάδης.

Ὑπῆρξεν ἡ τελευταία ἕδρα τῶν Μωαμεθανῶν ἐν Ἱσπανίᾳ. Ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν Ἰβήρων καὶ ἐκαλεῖτο κατ' ἀρχὰς *Ἰλίβιρρις* ἢ *Ἰλίβιρροι* (Iliberris ἢ Iliberri), κατόπιν κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, κατὰ δὲ τὸν Η' αἰῶνα περιῆλθεν ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῶν Ἀράβων, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν ὁποίων ἀνεπτύχθη μεγάλως καὶ ταχέως καὶ ἀπέβη μία τῶν σπουδαιοτέρων πόλεων τῆς Εὐρώπης, ἔχουσα 200.000 ἢ κατ' ἄλλους 400.000 κατοίκων. Ὑπὸ τοὺς καλίφας τῆς Κορδούης, τοὺς Ἀλμοραβίδας καὶ τοὺς Ἀλμοχάδας, ἡ Γρενάδα ἐγένετο τὸ σημαντικώτατον ἐμπορικόν, βιομηχανικὸν καὶ πνευματικὸν κέντρον τῶν Ἀράβων. Εἰς τὰ σχολεῖα καὶ τὰ διάφορα καθιδρύματα αὐτῆς ἐδίδασκον οἱ μεγαλύτεροι Ἄραβες ποιηταί, συγγραφεῖς καὶ σοφοί, οἱ γεωγράφοι Ἴμπν-Μπατόντα καὶ Ἀμπουλφέντα κ. ἄ. Οἱ Ἄραβες ἐπλούτισαν τὴν πόλιν διὰ πολλῶν καὶ ὡραίων κτιρίων, τὰ ὁποῖα παραμένουν ὡς θαυμάσια ὑποδείγματα ἀραβικῆς τέχνης. Μετὰ τὴν κατάληψιν ὅμως ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν ἀπώλεσε τὸ πρῴην αὐτῆς μεγαλεῖον, μολονότι καὶ ὑπὸ τούτων ἐπροικίσθη διὰ πολλῶν ἐκκλησιῶν καὶ μνημείων καὶ ὡραίων κτιρίων.

Ἡ Γρενάδα διαιρεῖται εἰς τρία μέρη: τὴν *Ἀντεκερουέλα*, τὴν *Ἀλμπαῦθιν* καὶ τὴν κυρίως *Γρενάδαν*. Ἡ Ἀντεκερουέλα ἱδρύθη ὑπὸ τῶν προσφύγων τῆς Ἀντικέρα τῷ 1410 καὶ εὑρίσκεται πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ ποταμοῦ Ντάρρο. Πρὸς ἀνατολὰς αὐτοῦ εὑρίσκονται οἱ περίφημοι κῆποι, ὁ λόφος καὶ τὸ ἀνάκτορον τῆς *Ἀλάμπρας*. Ἡ Ἀλμπαῦθιν (ἀραβ. *Ραμπὰντ-ἀλ-Μπαϋαζίν*, ἤτοι συνοικία τῶν ἱερακαρῶν) κεῖται πρὸς τὰ ΒΔ τῆς Ἀντεκερουέλα. Ἐπὶ μακρὸν ὑπῆρξεν ἡ εὐνοουμένη διαμονὴ τῶν εὐγενῶν Ἀράβων, σήμερον ὅμως κατοικεῖται ὑπὸ Ἀθιγγάνων καὶ χαλκουργῶν. Ἡ κυρίως Γρενάδα εὑρίσκεται πρὸς Β τῆς Ἀντεκερουέλα καὶ πρὸς Δ τῆς Ἀλμπαῦθιν. Δὲν εἶναι ἀπακριβῶς καθωρισμένη ἡ προέλευσις καὶ παραγωγὴ τοῦ ὀνόματος Γρενάδα. Ὑπὸ πολλῶν λέγεται ὅτι ὠνομάσθη οὕτως ἐκ τῶν πολλῶν ῥοιῶν αἵτινες ὑπῆρχον εἰς τὰ πέριξ Granada ἱσπανιστὶ σημαίνει ῥοιά). Πράγματι δὲ ὁ θυρεὸς τῆς Γρενάδας ἀποτελεῖται ἀπὸ κλάδον μετὰ καρποῦ ῥοιᾶς. Οἱ Ἄραβες ὅμως ὠνόμαζον αὐτὴν *Καρνάτταχ* ἢ *Καρνάτταχ-ἀλ-Ὑαχούντ*, ὑπό τινων

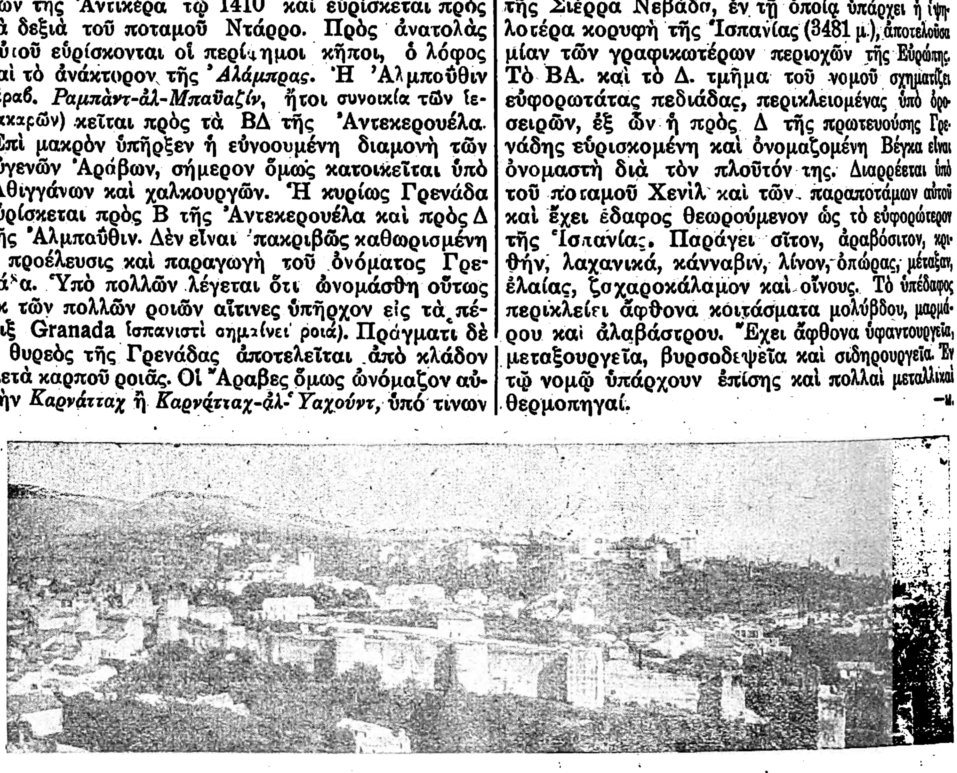
Γενικὴ ἄποψις τῆς Γρενάδης.

δὲ ἡ ὀνομασία αὕτη θεωρεῖται ὡς προερχομένη ἐκ τῆς ἀραβικῆς λέξεως *Κοὺρν*, ἥτις σημαίνει λόφον καὶ *νάτταχ*, ἥτις σημαίνει ξένον, ἤτοι «λόφος τῶν ξένων». Ἄλλοι τέλος ἀποδίδουν τὴν ὀνομασίαν εἰς τοὺς τρεῖς λόφους, ἐπὶ τῶν ὁποίων εἶναι ἐκτισμένη ἡ πόλις καὶ οἵτινες προσομοιάζονται πρὸς καρποὺς ῥοιᾶς, ἢ πρὸς καρπὸν ῥοιᾶς ἠνεωγμένον καὶ διαχωρισμένον εἰς τρία μέρη.

Ἡ πόλις διατηρεῖ μέχρι σήμερον τὸν ἀραβικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα ἐν τῇ ἀρχιτεκτονικῇ, καίτοι εἰς πλεῖστα σημεῖα ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἱσπανικοῦ καὶ τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ. Αἱ ὁδοὶ αὐτῆς εἶναι στεναί, ἀκανόνιστοι, σκολιαὶ καὶ κακῶς ἐστρωμέναι, περιλαμβάνει ὅμως πολλοὺς ὡραίους κήπους καὶ τινας λεωφόρους δενδροφύτους. Ἡ Γρενάδα εἶναι ὀνομαστὴ διὰ τὰ πολλὰ καὶ σημαντικὰ ἀραβικὰ καὶ ἱσπανικὰ μνημεῖα, τὰ κτίρια καὶ τὰς ἐκκλησίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὰ κυριώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς: Ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς (βλ. κατ.). Ἐντὸς ἑνὸς τῶν πολυαρίθμων παρεκκλησίων αὐτοῦ, ὅπερ εἶναι γνωστὸν ὡς *Βασιλικὸν παρεκκλήσιον* (Capilla Real), εὑρίσκεται τὸ μνημεῖον τοῦ βασιλέως Φιλίππου τοῦ Α' τῆς Καστίλης καὶ τῆς βασιλίσσης Ἰωάννας, μετὰ τοῦ τάφου τοῦ Φερδινάνδου καὶ τῆς Ἰσαβέλλας, τῶν πρώτων βασιλέων τῆς ἡνωμένης Ἱσπανίας. Ἡ ἐκκλησία τῆς Παναγίας παρὰ τὴν μητρόπολιν, ἐκτίσθη τῷ 1705 ἐπὶ τῆς θέσεως ἀραβικοῦ τζαμίου, ὅπερ ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς ναὸς ἀπὸ τοῦ 1661. Ἡ ἐκκλησία τῆς Τεθλιμμένης Παναγίας εἶναι γνωστὴ διὰ τὰ ὡραῖα αὐτῆς κωδωνοστάσια καὶ τὴν πλουσίαν διακόσμησιν τῆς ἁγίας Τραπέζης. Τὸ μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Ἱερωνύμου ἐκτίσθη τῷ 1492 ὑπὸ τοῦ Φερδινάνδου καὶ τῆς Ἰσαβέλλας καὶ περιέχει τὸν τάφον τοῦ περιφήμου στρατηγοῦ Γονζάλβο τῆς Κορδούης. Τὸ μοναστήριον Καρτούχα ἐκτίσθη τῷ 1516 πρὸς Β τῆς πόλεως καὶ περιέχει πολλοὺς ἐνδιαφέροντας πίνακας ζωγράφων καὶ ἐκκλησίαν τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Ἐκ τῶν ἀραβικῶν μνημείων τὰ κυριώτερα εἶναι ἡ Ἀλάμπρα (βλ. λ.), τὸ ἀνάκτορον Χενεραλίφε, οἱ πύργοι Τόρρες Μπερμέχας, τὸ ἀνάκτορον Κουάρτο Ρεὰλ ντὲ Σὰν Ντομίνγκο, περιστοιχιζόμενον ὑπὸ ὡραίων κήπων, τὸ Ἀλκαζὰρ ντὲ Χενίλ, ἀνεγερθὲν περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΔ' αἰῶνος καὶ προορισθὲν ὡς ἀνάκτορον τῶν Ἀράβων βασιλισσῶν, τὸ ἀραβικὸν πανεπιστήμιον Κάζα ντὲλ Καμπίλντα, τὸ ὑδραγωγεῖον κτλ. Ὀνομαστὰ ἐπίσης εἶναι καὶ τὰ ἐκπαιδευτικὰ καὶ φιλανθρωπικὰ καθιδρύματα τῆς Γρενάδης, τὰ σημαντικώτερα τῶν ὁποίων εἶναι τὸ πανεπιστήμιον, ἱδρυθὲν ὑπὸ Καρόλου τοῦ Ε' τῷ 1531 καὶ μεταφερθὲν εἰς τὰ σημερινὰ αὐτοῦ κτίρια τῷ 1769, τὸ ὀρφανοτροφεῖον ἀμφοτέρων τῶν φύλων, τὰ δύο νοσοκομεῖα, τὸ ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον, τὸ διδασκαλεῖον, ἡ σχολὴ Καλῶν Τεχνῶν, τὸ νοσοκομεῖον τῶν λεπρῶν ἐντὸς μοναστηρίου. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἡ Γρενάδα ἀπέκτησε μεγάλην ἐμπορικὴν καὶ βιομηχανικὴν κίνησιν, καταστᾶσα τὸ κέντρον τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῆς εὐφόρου πεδιάδος τῆς Βέγκα· ἔχει καὶ ἐργοστάσια οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν, σάπωνος, χάρτου, ἀκατεργάστου μαλλίου καὶ λίνου καὶ ἰδίως μετάξης.

Ὁ ***νομὸς τῆς Γρενάδης***, ἀνήκων εἰς τὴν Ἀνδαλουσίαν, ἔχει ἐμβαδὸν 12.529 τετρ. χλμ. καὶ 593.000 κατοίκους. Εἶναι χώρα κατὰ τὸ πλεῖστον ὀρεινή, περιλαμβάνουσα, πρὸς τὰ ΝΑ, τὴν ὀροσειρὰν τῆς Σιέρρα Νεβάδα, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὑπάρχει ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ τῆς Ἱσπανίας (3481 μ.), ἀποτελοῦσα μίαν τῶν γραφικωτέρων περιοχῶν τῆς Εὐρώπης. Τὸ ΒΑ. καὶ τὸ Δ. τμῆμα τοῦ νομοῦ σχηματίζει εὐφορωτάτας πεδιάδας, περικλειομένας ὑπὸ ὀροσειρῶν, ἐξ ὧν ἡ πρὸς Δ τῆς πρωτευούσης Γρενάδης εὑρισκομένη καὶ ὀνομαζομένη Βέγκα εἶναι ὀνομαστὴ διὰ τὸν πλοῦτόν της. Διαρρέεται ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Χενὶλ καὶ τῶν παραποτάμων αὐτοῦ καὶ ἔχει ἔδαφος θεωρούμενον ὡς τὸ εὐφορώτερον τῆς Ἱσπανίας. Παράγει σῖτον, ἀραβόσιτον, κριθήν, λαχανικά, κάνναβιν, λίνον, ὀπώρας, μέταξαν, ἐλαίας, ζαχαροκάλαμον καὶ οἴνους. Τὸ ὑπέδαφος περικλείει ἄφθονα κοιτάσματα μολύβδου, μαρμάρου καὶ ἀλαβάστρου. Ἔχει ἄφθονα ὑφαντουργεῖα, μεταξουργεῖα, βυρσοδεψεῖα καὶ σιδηρουργεῖα. Ἐν τῷ νομῷ ὑπάρχουν ἐπίσης καὶ πολλαὶ μεταλλικαὶ θερμοπηγαί. —Ν.

—*[Τεχν.]* Μέγα εἶναι τὸ ἐνδιαφέρον, ὅπερ παρέχει, ἀπὸ καλλιτεχνικῆς ἀπόψεως, ἡ Γρενάδα ἐξ ἀφορμῆς τῶν πολυπληθῶν μνημείων, ἅτινα κατέλιπεν ἐν αὐτῇ ἡ παλαιὰ ἱσπανικὴ ἀκμὴ ἀφ' ἑνὸς καὶ ἡ ἀραβικὴ κατάκτησις ἀφ' ἑτέρου. Πλὴν τῆς Ἀλάμπρας (βλ. λ.), ἀξία ἰδιαζούσης μνείας εἶναι ἡ μητρόπολις, ἱδρυθεῖσα ἀπὸ τοῦ 1529 μέχρι τοῦ 1560, φέρουσα θαυμασίαν πρόσοψιν, 116 μέτρων μήκους καὶ 70 μέτρων πλάτους, καὶ διαιρουμένη ἐσωτερικῶς διὰ τεραστίων στύλων εἰς πέντε μεγαλοπρεπῆ κλίτη. Τόσον ὁ κυρίως ναὸς ὅσον καὶ τὰ πολυπληθῆ παρεκκλήσια τοῦ ἐξαιρέτου τούτου μνημείου περικλείουν ἀπειράριθμα γλυπτικὰ καὶ ζωγραφικὰ ἔργα, ὀφειλόμενα εἰς τοὺς διασημοτέρους τῶν Ἱσπανῶν καλλιτεχνῶν ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ ἐφεξῆς. Μεταξὺ τῶν ἔργων τούτων μνημονεύομεν ἰδίᾳ ἐνταῦθα τὸ ἐπιτάφιον μνημεῖον Φιλίππου τοῦ Ὡραίου καὶ Ἰωάννας τῆς Παράφρονος, ἔργον τοῦ διασήμου Ὀρντονέθ, τὸ ἐπιτάφιον μνημεῖον τῶν βασιλέων Φερδινάνδου τοῦ Καθολικοῦ καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ Ἰσαβέλλας, ἔργον τοῦ Μίκερ Ἀλεξάντρο, συμπληρωθὲν ὑπὸ τῶν Δομινίκου Γκάβε καὶ Κριστόφορο, τὴν διακόσμησιν τῆς Πύλης τῆς Συγγνώμης, τὸ «Ἴδε ὁ ἄνθρωπος», καὶ τὸν «Ἅγιον Ὀνούφριον», γλυπτικὰ ἔργα τοῦ Diego de Siloe καὶ τοῦ Juan de Maeda, τὰ ἀγάλματα τῆς «Θεοτόκου μὲ τὸ ροζάριον», τῆς «Ἀμώμου συλλήψεως», τοῦ «Ἁγίου Μπρούνου», καὶ τὴν προτομὴν τοῦ ἁγίου Παύλου, ἅπαντα ἔργα τοῦ Ἀλόνσο Κάνο, τὸ ἔφιππον ἄγαλμα τοῦ Σαντιάγο, ὀφειλόμενον εἰς τὸν Pedro de Mena, τὸ «Ἴδε ὁ ἄνθρωπος», καὶ τὴν «Ἁγίαν Καικιλίαν» τοῦ Jose Mora καὶ τὸ ἀπεικονίζον τὴν «Ἐνσάρκωσιν», μετάλλιον τοῦ Jose Risueno. Ἐπὶ πλέον ἄξια ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι ἔργα τινὰ ζωγραφικῆς, ὡς τὰ τοῦ Μποκανέγκρα («Ἡ ἁγία οἰκογένεια», «Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης προσκυνῶν τὴν Παρθένον», καὶ «Ἡ ὀπτασία τοῦ Ἁγίου Πέτρου τῆς Νόλας»), τοῦ Juan de Sevilla («Φύλαξ ἄγγελος»), τοῦ Antonio Rincon (2 αὐθεντικαὶ προσωπογραφίαι τοῦ Φερδινάνδου καὶ τῆς Ἰσαβέλλας) καὶ εἷς ἀρχαιότατος πίναξ ἀπεικονίζων τὴν «Παναγίαν τοῦ λαοῦ» καὶ ἀποκείμενος εἰς τὸ παρεκκλήσιον Σαντιάγο τῆς μητροπόλεως. Ἐν τῷ ναῷ τῶν Βερναρδίνων μοναχῶν ἄξια μνείας εἶναι τὰ ἀγάλματα τῆς Θεοτόκου, τοῦ ἁγίου

Digitized by Google

Βενεδίκτου καὶ τοῦ ἁγίου Βερνάρδου, ἅτινα ἐξεπόνησεν ὁ Pedro de Mena. Ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Ζὶλ μία «Παρθένος» καὶ εἷς «Ἅγιος Ἱερώνυμος» τοῦ Jose Risueno. Ἐν τῷ Ἁγίῳ Ἱερωνύμῳ «Ὁ ἐνταφιασμὸς τοῦ Χριστοῦ» καὶ «Ὁ παῖς Ἰησοῦς» τοῦ Gaspar Recerra καὶ πολυπληθεῖ γλυπτικαὶ διακοσμήσεις τῶν Belasco, Pedro de Uceda καὶ Diego de Navas. Ἀξιομνημόνευτος εἶναι καὶ ὁ ναὸς de las Angustias διὰ τοὺς δύο κομψοτάτους του πύργους. Ἐκ τῶν λοιπῶν ἀξιοθεάτων τῆς Γρενάδης σημειοῦμεν ἐνταῦθα τὴν Plaza del Triunfo καὶ τὴν Plaza de Toros, τὴν πύλην Elvira, ἀναγομένην εἰς τοὺς χρόνους τῆς ἀραβικῆς κατακτήσεως, τὴν παλαιὰν πλατεῖαν Bibrambla (νῦν «Πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος»), τὸ μέγαρον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, τὸ θαυμάσιον οἰκοδόμημα τῆς Audiencia, ἱδρυθὲν ὑπὸ Φιλίππου τοῦ Β', ἀναμνηστικὸν μνημεῖον τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς, ἔργον τοῦ διασήμου Mariano Benlluire κ.τ.λ.

I. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

— **Γρενάδης, *βασίλειον τῆς*—** (Reino de Granada) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαῖον ἀραβικὸν βασίλειον τῆς Ἱσπανίας, ἐν Ἀνδαλουσίᾳ, ὅπερ ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν τριῶν σημερινῶν νομῶν τῆς *Γρενάδης* ἐν τῷ κέντρῳ, τῆς *Ἀλμερία* πρὸς Α καὶ τῆς *Μάλαγκα* πρὸς Δ. Τὸ βασίλειον τοῦτο ἱδρύθη κατὰ τέλη τοῦ Θ' αἰῶνος καὶ εἶχεν ἔκτασιν περὶ τὰ 28.591 τετρ. χλμ. μετὰ 1.350.000 κατοίκων. Κατ' ἀρχὰς ἡ πόλις τῆς Γρενάδης καὶ ἡ πέριξ αὐτῆς χώρα εἶχε καταληφθῆ ὑπὸ τῶν Ἀράβων καὶ ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ τῶν καλιφῶν τῆς Κορδούης. Κατόπιν ἡ Γρενάδα ἀπέβη ἀνεξάρτητος ἡγεμονία καὶ τῷ 1238 ἀνεκηρύχθη εἰς βασίλειον ὑπὸ Μωάμεθ τὸν Α'. Τὸ βασίλειον τῆς Γρενάδης ὑπῆρξε τὸ τελευταῖον προπύργιον τῶν Ἀράβων ἐν Ἱσπανίᾳ, ἡ κατάκτησις δὲ τούτου ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν συνεπλήρωσε τὴν ἱσπανικὴν ἑνότητα. Εἶχε περιέλθει ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ τὸν βασιλέα τῆς Βαλεντίας, ὑπὸ τοὺς Ἀλμοχάδας, ὑπὸ τὸν Μωχάμεντ-μπὲν-Χὰντ καὶ τοὺς διαδόχους του, μέχρις ὅτου, τῷ 1492, περιῆλθεν ὑπὸ τὴν κατοχὴν τοῦ Φερδινάνδου καὶ τῆς Ἰσαβέλλας, οἵτινες ἐξεδίωξαν τὸν τελευταῖον αὐτοῦ Ἄραβα βασιλέα Μποαμπντίλ. Ἔκτοτε ἡ Γρενάδα ἀποτελεῖ μέρος τοῦ ἱσπανικοῦ βασιλείου. —Μ.

Γρενάδα (Granada) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς δημοκρατίας Νικαράγουα παρὰ τὴν βορειοδυτικὴν πλευρὰν τῆς λίμνης Νικαράγουα, πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. 29.925. Εἶναι σημαντικὸς λιμὴν καὶ κέντρον σιδηροδρομικῶν γραμμῶν. Διακρίνεται διὰ τὸν ὡραῖον μητροπολιτικὸν ναόν της, ἔχει ἀκμαίαν βιομηχανίαν σακχάρεως, εἰς δὲ τὰ πέριχωρα αὐτῆς ὑπάρχουσι μεγάλαι φυτεῖαι κακάου. Ἡ Γρενάδα ἐκτίσθη ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ἀρχαίας πόλεως αὐτοχθόνων Ἀμερικανῶν. — Μ.

— **Γρενάδα** (Granada) *[Γεωγρ.]*. Ἀγγλικὴ νῆσος τῶν Μικρῶν Ἀντιλλῶν, ἀνήκουσα εἰς τὸ κυβερνεῖον τῶν νήσων τοῦ Μπαρλοβέντο (Windward). Κάτ. 66,302, ἐξ ὧν 800 μόνον λευκοί. Εἶναι ἡφαιστειογενής, ἔχει πολλὰς λίμνας, θερμὰς πηγὰς καὶ μεγάλα δάση χρήσιμα διὰ τὸ ξύλον των, ὅπερ χρησιμοποιεῖται εἰς διαφόρους βιομηχανικοὺς σκοπούς. Ἡ νῆσος διακρίνεται πρὸ παντὸς διὰ τὴν καλλιέργειαν κακάου, σακχαροκαλάμου, βάμβακος, γεωμήλων καὶ ἀρτοδένδρων, ἔχει δὲ ἀκμαῖον εἰσαγωγικὸν καὶ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον. Ἡ εἰσαγωγὴ ἀνέρχεται εἰς 250,413, ἡ δ' ἐξαγωγὴ εἰς 271,392 λίρας στερλίνας. Ἐν Γρενάδῃ ὑπάρχουσι πολυάριθμα κυβερνητικὰ καὶ ἰδιωτικὰ ἀνώτερα καὶ κατώτερα σχολικὰ ἱδρύματα. —Μ.

— **Γρενάδα, *Νέα*—** (Nueva Granada) *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία, ἣν ἔδωκεν εἰς τὴν σημερινὴν δημοκρατίαν τῆς Κολομβίας ὁ πρῶτος αὐτῆς κατακτητὴς Γκονθάλο Χιμένες ντὲ Κεσάντα κατὰ τὸ 1540 καὶ ἥτις διετηρήθη καθ' ὅλην τὴν περίοδον τῆς κυριαρχίας τῶν Ἱσπανῶν. —Μ.

γρεναδιέροι (Grenadiers). Κατ' ἀρχὰς ὠνομάζοντο οὕτως ἐν Γαλλίᾳ, κατὰ τὰς πολιορκίας ὠχυρωμένων θέσεων, ἄνδρες ἐκλεκτοὶ καὶ γενναῖοι προηγούμενοι τῶν λοιπῶν τμημάτων εἰς τὰς ἐφόδους, προκινδυνεύοντες καὶ βάλλοντες διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἐξ ἐγγυτάτης ἀποστάσεως βλῆμα κοῖλον πεπληρωμένον δι' ἐκρηκτικῆς ὕλης καὶ ὡπλισμένον δι' ἐναύσματος ἐγκαιροφλεγοῦς, ἢ καὶ κρουσιφλόγου. Ἀπὸ τοῦ 1667 ἡ ὀνομασία αὕτη ἐδόθη ἐπισήμως εἰς ὡρισμένους ἐκ τῶν προτέρων ἄνδρας, τέσσαρας ἕως ἓξ κατὰ λόχον πεζικοῦ, φέροντας στολὴν ἰδιαιτέραν καὶ διακριτικὰ σήματα καὶ προωρισμένους διὰ τὴν χρησιμοποίησιν τῶν *γρεναδῶν*. Οἱ ἄνδρες οὗτοι συνεκεντρώθησαν μετὰ ταῦτα κατὰ λόχους, ἕκαστος δὲ λόχος προσεκολλήθη εἰς τάγμα πεζικοῦ, οὕτως ὥστε πάντα τὰ τάγματα πεζικοῦ τῆς γραμμῆς εἶχον καὶ ἀνὰ ἕνα λόχον γρεναδιέρων. Ἔκτοτε οἱ γρεναδιέροι δὲν ἐχρησιμοποιοῦντο πλέον διὰ τὸν ἀρχικὸν σκοπόν, ἀλλ' ἁπλῶς ἦσαν οἱ ἐκλεκτοὶ ἑκάστου τάγματος ἄνδρες, μαχόμενοι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καθ' ὃν καὶ οἱ λοιποὶ ἄνδρες τοῦ πεζικοῦ, τηροῦντες δὲ μόνον τὴν ἰδιαιτέραν ὀνομασίαν. Τῷ 1745 πάντες οἱ λόχοι συνηνώθησαν εἰς ἑπτὰ συντάγματα, ἅτινα κατηργήθησαν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1789, διὰ νὰ ἀνασυσταθῶσι καὶ πάλιν κατὰ τὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ στρατοῦ ἐπὶ ὑπατίας καὶ αὐτοκρατορίας, ὅτε ἀπετέλουν τὰ ἐκλεκτότερα σώματα τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς. Εἰς τὸ ἱππικὸν ὡσαύτως ὑπῆρχον γρεναδιέροι, διατηρηθέντες καὶ ἐπὶ παλινορθώσεως ἐν Γαλλίᾳ. Οὗτοι ὠνομάσθησαν τὸ πρῶτον ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΔ' (1676) ἀποτελοῦντες τὴν βασιλικὴν ἔφιππον,

Γάλλοι γρεναδιέροι.

[1 καὶ 2. Κατὰ τὴν πρώτην Αὐτοκρατορίαν. 3. Κατὰ τὴν παλινόρθωσιν τῶν Βουρβώνων. 4—6. Κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοκρατορίαν.]

φρουράν, καὶ διετηρήθησαν μέχρι τῆς τρίτης δημοκρατίας ἐν Γαλλίᾳ. Ὡσαύτως εἰς πλεῖστα τῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης, ὑπὸ τὸν αὐτὸν ἀρχικὸν σκοπὸν δημιουργηθέντες καὶ ἐξελιχθέντες εἰς στρατιώτας ἐκλεκτοὺς τοῦ πεζικοῦ μετὰ ταῦτα, ὑπῆρξαν γρεναδιέροι καὶ διετηροῦντο κατ' ὄνομα μέχρι τοῦ Παγκοσμίου πολέμου.

Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον, αἱ ἀπὸ χαρακωμάτων μάχαι, αἱ ἀπὸ ὠχυρωμένων ἐγκαταστάσεων ἐπιθέσεις καὶ ἀποκρούσεις, ἡ ἐξέλιξις τοῦ ὁπλισμοῦ καὶ ἡ ποικίλη χρησιμοποίησις τῶν ἀνδρῶν τοῦ πεζικοῦ ἔφερον τὴν ἀναβίωσιν, τρόπον τινά, τῶν γρεναδιέρων ὑπὸ τὴν ἀρχικήν των μορφήν. Ἡ νέα χειροβομβίς, ἡ δι' ὅπλου ἐκσφενδονιζομένη, ὁπλοβομβὶς κτλ. ἀναγκαστικῶς ἐδημιούργησαν πάλιν τὴν ἐμφάνισιν τοῦ μαχητοῦ γρεναδιέρου ὑπὸ νέαν μορφήν. Τὴν γρενάδαν ἀντικατέστησεν ἡ χειροβομβίς. Καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ στρατεύματι καὶ ἀλλαχοῦ, παρ' ἑκάστῳ λόχῳ ἢ τάγματι, ὑπάρχει ἀριθμός τις εἰδικῶς ἠσκημένων ἀνδρῶν. Τελευταίως ὅμως κατηργήθη καὶ ἡ ἐξαιρετικὴ αὕτη ἐκπαίδευσις, πάντες δὲ οἱ ἄνδρες τοῦ πεζικοῦ ἀσκοῦνται εἰς τὴν ἐκσφενδόνισιν χειροβομβίδων.

Πλὴν τῆς Γαλλίας καὶ ἐν Πρωσσίᾳ ἐπὶ Φρειδερίκου τοῦ Μεγάλου οἱ γρεναδιέροι ὑπῆρξαν συντεταγμένοι εἰς τάγματα. Ἐν Ἀγγλίᾳ ὠνομάσθησαν τῷ 1660, ἡ δὲ ὀνομασία αὐτῶν διετηρήθη ἔκτοτε· ἀναλαμβάνουσι τιμητικῶς τὴν φρούρησιν τῶν ἀνακτόρων, τῆς Βουλῆς κτλ. Ν. Π. — Λ.

γρενετίνη *[Χημ.]*. Ἐμπορικὸν ὄνομα τῆς καθαρᾶς ζελατίνης, προερχόμενον ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ πρώτου ἐργοστασίου, ὅπερ παρεσκεύασε τοιαύτην. Σ. Γ.

Γρενόβλη (Grenoble) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γαλλίας, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Ἰζέρ, ἐπὶ τῆς συμβολῆς τῶν ποταμῶν Ἰζὲρ καὶ Ντράκ, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Ρασαί. Κάτ. 77409. Εἶναι πόλις ὀχυρὰ καὶ εὑρίσκεται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Παρισίων—Λυῶνος—Μασσαλίας. Εἶναι ἕδρα ἐπισκόπου καὶ ἔχει ἀκαδημίαν, πανεπιστήμιον, ὀνομαστὴν πολυτεχνικὴν σχολήν, βιβλιοθήκην 170.000 τόμων καὶ πολυτίμων χειρογράφων μετὰ συλλογῆς νομισμάτων, βοτανικὸν κῆπον καὶ πολλὰ ὡραῖα κτίρια, ἐν οἷς ἐξέχουν ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου τοῦ ΙΒ' αἰῶνος, ἡ μητρόπολις τῆς Παναγίας τοῦ Ι' αἰῶνος, τὸ δικαστικὸν μέγαρον, τὸ δημαρχεῖον κ.τ.λ. Παρὰ τὴν Γρενόβλην ὑπάρχει τὸ περίφημον καὶ τεράστιον μοναστήριον τῶν μοναχῶν τοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Μπρούνο, ἡ Μεγάλη Σαρτρέζ, ὅπερ σήμερον εἶναι κενόν, ἐκδιωχθέντων τῶν μοναχῶν ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ κράτους. Ἡ Γρενόβλη ἔχει ἀκμαίαν βιομηχανίαν καὶ ἐργοστάσια χειροκτίων, ψιαθίνων πίλων, ἡδυπότων, μεταξωτῶν, τεχνητῶν ἀνθέων, ὑαλοπινάκων, ζαχαρωτῶν κτλ. Ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Ἰζὲρ διαιρεῖται εἰς δύο ἄνισα μέρη, συγκοινωνοῦντα διὰ γεφυρῶν. Τὸ πρὸς Β. τμῆμα περισφίγγεται ὑπὸ τοῦ ὄρους Ρασαί, τὸ δὲ νότιον τμῆμα ἀποτελεῖ τὴν κυρίως πόλιν καὶ περικλείεται ὑπὸ τειχῶν τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος.

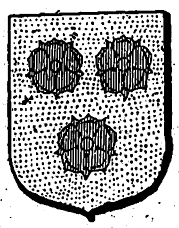

Θυρεὸς τῆς Γρενόβλης.

Ἡ Γρενόβλη εἶναι ἀρχαία πόλις τῶν Ἀλλοβρόγων, ἐπεκταθεῖσα δὲ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Γρατιανοῦ ὠνομάσθη *Γρατιανούπολις*· τῆς ὀνομασίας δὲ ταύτης παραφθορὰν ἀποτελεῖ τὸ σημερινὸν ὄνομα. Κατὰ τὸν μεσαίωνα ἡ Γρενόβλη ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων της. Κατόπιν ἐγένετο ἡ πρωτεύουσα τοῦ Δελφινάτου καὶ παρεχωρήθη εἰς τὴν Γαλλίαν τῷ 1349. Πρὸ τῆς ἀναρρήσεώς του εἰς τὸν θρόνον παρέμεινεν ἐν αὐτῇ ὁ Λουδοβῖκος ΙΑ', συγκαλέσας τῷ 1451 καὶ ἰδιαιτέραν Βουλήν. Κατὰ τοὺς θρησκευτικοὺς πολέμους εἶχε καταληφθῆ ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν διαμαρτυρομένων Λεντιγκιέρ, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Ἐρρῖκος Δ' ἀνέθεσε τὴν διοίκησιν τοῦ Δελφινάτου. Ἡ Γρενόβλη ἀνεμίχθη ἐνεργῶς εἰς τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν καὶ εἶναι ἡ πρώτη πόλις τῆς Γαλλίας, ἡ ὁποία παρεδόθη οἰκειοθελῶς εἰς τὸν Ναπολέοντα μετὰ τὴν ἀπόδρασίν του ἐκ τῆς νήσου Ἔλβας (1815). Μ. Δ. Β.

— *Τέχν.]* Ἐκ τῶν θρησκευτικῶν μνημείων τῆς Γρενόβλης ἄξια ἰδιαιτέρας ἀναγραφῆς εἶναι: Ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου, οἰκοδόμημα τοῦ ΙΑ' μ. Χ. αἰῶνος ἱδρυθὲν ἐπὶ χριστιανικῆς κρύπτης τοῦ Ε' ἢ ΣΤ' αἰῶνος· ὁ ναὸς τῆς Παναγίας, οἰκοδόμημα τοῦ Ι' αἰῶνος, ἐν ᾧ ἀπόκειται τὸ ἐπιτάφιον μνημεῖον τοῦ ἐπισκόπου Aimon Chissay καὶ ἓξ ἀνάγλυφα τῶν χρόνων τῆς Ἀναγεννήσεως ἀπεικονίζοντα διάφορα ἐπεισόδια τοῦ «Βίου τῆς Θεοτόκου»· ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου,

Γρενόβλη: *Τὸ Μοναστήριον τῆς Μεγάλης Σαρτρέζ.*

Digitized by Google

τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, φέρων πύργον τετραγωνικὸν 30,32 μ. ὕψους, ἀπολήγοντα εἰς ὀκταγωνικὸν βέλος 26 μ. ὕψους. Ἐκ τῶν λοιπῶν μνημείων τῆς πόλεως ἀξιοσημείωτα εἶναι: Τὸ μέγαρον τῶν δικαστηρίων, ἀρχαῖον κτίσμα ἀνακαινισθὲν ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ ΙΑ', Λουδοβίκου τοῦ ΙΒ' καὶ Καρόλου τοῦ ΙΒ', ἡ βιβλιοθήκη, ἧς ἡ κυρία αἴθουσα κοσμεῖται διὰ τῶν προτομῶν τῶν διασήμων ἀνδρῶν τῆς Γρενόβλης, τὸ μουσεῖον, περιλαμβάνον ἀπειροπληθεῖς πίνακας τῆς ἰταλικῆς, γερμανικῆς, ὀλλανδικῆς, φλαμανδικῆς καὶ γαλλικῆς σχολῆς τῆς ζωγραφικῆς. Μεταξὺ τῶν πινάκων τούτων τούτων ἰδιαιτέρως ἄξιοι μνείας εἶναι οἱ ἀκόλουθοι: «Ἡ ἁγία Αἰκατερίνη» καὶ «Ἡ ἁγία Οἰκογένεια» τοῦ Μπονιφάτσιο, «Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς θεραπεύων τὴν αἱμορροοῦσαν γυναῖκα» τοῦ Βερονέζε, «Ἡ Παρθένος, ὁ παῖς Ἰησοῦς καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής» τοῦ Πορντενόνε «Ἡ ἁγία Οἰκογένεια» καὶ «Ἡ προσωπογραφία τοῦ δόγη Γκρίττι» τοῦ Τιντορέτου, «Ὁ ἅγιος Σεβαστιανός» τοῦ Περουτζῖνο, ἓν «Τοπίον» τοῦ Μπλαῖμεν, πλεῖστα ἔργα τοῦ Philippe de Champagne, ἓν «Τοπίον» τοῦ Χομπέμμα, «Ἡ προσκύνησις τῶν ποιμένων», τοῦ Γιορντάενς, ἓν «Τοπίον» τοῦ Κλὼντ Λορραίν, «Ὁ πειρασμὸς τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου» τοῦ Σίμωνος Βονὲ καὶ «Ὁ ἅγιος Γεώργιος» τοῦ Ντελακρουᾶ. Ἐπὶ πλέον ἀξιοθέατα ἐν Γρενόβλῃ εἶναι τὸ παλαιὸν θέατρον τῆς πόλεως, ἡ τράπεζα τῆς Γαλλίας, ἡ σχολὴ πυροβολικοῦ, ἡ πλατεῖα Granette, ἐν ᾗ τὸ ἄγαλμα τοῦ Μπαγιὰρ θνήσκοντος, καὶ ἡ Κρήνη τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου.

Ι. Μ. Π.

γρέντζος (ὁ) *[Ζωολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Ἑλλάδος τοῦ ἰχθύος *κέφαλος ὁ χείλων* (Cephalus chelo). Δ. Ν. Π.

γρετίδικο (τὸ) *[Ναυτ.]*. Ὅρος τοῦ κοινοῦ τῶν ναυτικῶν μας ἰδιώματος, σημαίνων πᾶν τὸ μὴ μονίμως τοποθετημένον ἐν τῷ πλοίῳ καὶ δυνάμενον νὰ ἀφαιρῆται κατὰ τὸ δοκοῦν· π. χ. *γρετίδικος τρίγκος* (=ἀφαιρετὸν ἀκάτιον), *γρετίδικο πανιόλο* (=ἀφαιρετὸς ἐπιφράκτης). Παρά τινων προφέρεται *ἐγρετίδικος*. Τὸ ἀντίθετον *γερνὲ* ἐπιρρηματικῶς καὶ *γερνελῆς* ἐπιθετικῶς. Ἀντίστοιχοι ὅροι, οἱ ξενικοὶ volant (γαλλ.) καὶ flying (ἀγγλ.) καὶ ἔν τινι μέτρῳ ὁ ἐπίσημος *ἀφαιρετός*. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γρέτος, ***Ἀναστάσιος***. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἠλείας. Ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Θεόδωρον Κολοκοτρώνην, κατόπιν ἡνώθη μὲ τοὺς Καμπεσαίους καὶ ἐπεδόθη εἰς διαφόρους λαφυραγωγίας, ἀλλὰ μετά τινα χρόνον κληθεὶς ὑπὸ τοῦ Γενναίου Κολοκοτρώνη ὑπηρέτησεν ὑπὸ τὰς σημαίας του. Μεγάλην αὐταπάρνησιν ἔδειξε κατὰ τὴν περίοδον τοῦ Ἰμβραὴμ ὁπότε, πολεμῶν ὑπὸ τὸν Χρύσανθον Σισίνην, ἔδειξεν ἀρίστην διαγωγήν, διακριθεὶς μάλιστα εἰς τὴν περιπέτειαν τοῦ Χλουμουτσίου. Σύνδεσμος μεταξὺ Σισίνη καὶ κόμιτος Ρώμα, ἐπανειλημμένως ἐταξίδευεν εἰς Ζάκυνθον, ἀλλὰ συλληφθεὶς ὑπ' τῶν ἀγγλικῶν ἀρχῶν ἐνῷ μετέφερε πολεμεφόδια, μόλις κατώρθωσε νὰ σωθῇ ἀπὸ τῆς ἀγχόνης τῇ μεσολαβήσει τοῦ Σπυρίδωνος Λούντζη. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἐκρίθη ἀξιωματικὸς τῆς Φάλαγγος, μετασχὼν δὲ καὶ τῆς κινήσεως τοῦ 1843 ἔλαβε τὸ σιδηροῦν νομισματόσημον. Γ. Δ. Κ.

Γρέτσιστα *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Γραικικόν.

Γρέϋ (Grey)· βλ. Γκρέϋ.

Γρευθύγγιοι (οἱ) (Greutungi, Greutungen) *[Ἐθνογρ.]*. Οὕτως ἐκαλοῦντο ἀρχικῶς οἱ *Ὀστρογότθοι*, οἵτινες ὑπὸ τὸν βασιλέα Ἑρμανρίχον, μέλος τοῦ ἡγεμονικοῦ οἴκου τῶν Ἀμαλῶν, κατῴκουν ἐν τῇ νοτίῳ Ρωσίᾳ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς Βισιγότθους, οἵτινες κατ' ἀρχὰς ἔφερον τὸ ὄνομα Τέρβιγκεν.

Γρηγέντιος *(ἅγιος)*. Ἐπίσκοπος Αἰθιοπίας, γεννηθεὶς ἐν Μεδιολάνοις κατὰ τὸ τέλος τοῦ Ε' αἰῶνος. Εἰς Ἀλεξάνδρειαν διατρίβων καὶ εἰς μελέτας ἀσχολούμενος ἐγνωρίσθη μὲ τὸν πατριάρχην Προτέριον, ὅστις προσηκόντως ἐκτιμήσας τὴν παιδείαν τοῦ Γρηγεντίου καὶ τὸν εἰς τὰ θεῖα ζῆλον αὐτοῦ ἐχειροτόνησεν αὐτὸν διάκονον. Ὅτε δὲ ὁ βασιλεὺς τῆς Αἰθιοπίας (Αὐξούμης) Ἐλεσβάας ἐζήτησε παρὰ τοῦ πατριάρχου τὴν ἀποστολὴν εἰς Αἰθιοπίαν ἐπισκόπου, ὁ Προτέριος ἀπέστειλε τὸν Γρηγέντιον. Ὁ Γρηγέντιος χειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος ὑπὸ τοῦ Προτερίου καὶ παραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ ἐξ Ἀλεξανδρείας ἱκανοὺς πρεσβυτέρους καὶ διακόνους ἀπέρχεται εἰς Αἰθιοπίαν. Γενόμενος δὲ δεκτὸς μετὰ πολλῶν τιμῶν ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Αἰθιόπων καὶ ἑλκύσας ἀμέριστον τὴν εὔνοιαν καὶ ὑποστήριξιν αὐτοῦ ἐπεδόθη μετ' ἐνθουσιασμοῦ εἰς τὸ θεῖον ἔργον του. Ἔκτισε πολλοὺς ναοὺς εἰς διάφορα μέρη τῆς Αἰθιοπίας, ἐχειροτόνησε πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, περιήρχετο τὴν χώραν κηρύττων τὸν θεῖον λόγον καὶ ἐν γένει εἰργάσθη ἀκαταπονήτως ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν τῇ χώρᾳ. Ἐπειδὴ εὗρεν ἀντίπραξιν ὑπὸ τῶν ἐκεῖ Ἰουδαίων, ἔστρεψε καὶ πρὸς ἐκείνους τὴν προσοχὴν καὶ «τοὺς πρώτους καὶ διδασκάλους αὐτῶν ἀπό τε συλλογισμῶν καὶ Γραφῶν ἀποδείξεσι πείσας πολλοὺς τῶν Ἰουδαίων ἐβάπτισεν», ἐν οἷς καὶ τὸν ραββῖνον Ἑρβάν, ὃν μετωνόμασε Λέοντα. Σῴζονται δὲ καὶ δύο πραγματεῖαι αὐτοῦ «Νόμοι τῶν Ὁμηριτῶν» καὶ «Διάλεξις μετὰ Ἰουδαίου Ἑρβὰν τοὔνομα» ἐκδεδομένα παρὰ Migne (τόμ. 86, 1, 566—784). Οὕτω δ' ἐκπληρώσας ὁ Γρηγέντιος θεοφιλῶς τὴν ἱερὰν ἀποστολήν του ἀπέθανε πλήρης ἡμερῶν. Ἡ μνήμη αὐτοῦ ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 19 Δεκεμβρίου μετὰ βιογραφίας ἄνευ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας. Ε. Γ. Π.

γρήγορα· ἐπίρρ., ἰδιωματ. *γλήγορα* καὶ *ὀγλήγορα*. ταχέως, ἐσπευσμένως, γοργά, ἀντίθ. *ἀργά*: «πῆγε κι' ἦρθε γρήγορα», «ὁ παππᾶς μας τὰ λέει γρήγορα», «ὁμιλεῖ —, τρώγει γρήγορα», «κάμε γρήγορα» ἄλλως «βιάσου»· ‖ ἀμέσως, παραχρῆμα, πάραυτα: «μίλα —, φύγε γρήγορα», «ἔφυγε γρήγορα, μόλις ἦρθε» (ἐκ τοῦ ἀρχ. παρακειμένου *ἐγρήγορα* = εἶμαι ξυπνός, ἔχω τὸν νοῦ μου, δὲν παραμελῶ, ὅθεν ἐνεργῶ ταχέως).

γρηγοράδα (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τις γρήγορος, ταχύτης, σπουδή, γοργότης.

Γρηγόραινας, ***Εὐστάθιος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Παλαιοκατούνης Ξηρομέρου, πολεμήσας ὡς ἀρχηγὸς σώματος ὑπὸ τὸν Μακρῆν εἰς τὰς πρὸ τοῦ Βραχωρίου καὶ Ζαπαντίου μάχας, εἰς Πέτα, Μακρυνόρος, Γαβαλοῦν καὶ πολλαχοῦ, μετασχὼν καὶ τῶν πολιορκιῶν τοῦ Μεσολογγίου (Ἀρχ. Ἀγων.) Ξ. Γ. Μ.

Γρηγοράκης. Ἐπώνυμον πολυμελοῦς οἰκογενείας τῆς Μάνης, διακριθείσης ἰδίως κατὰ τὴν τελευταίαν πεντηκονταετίαν τῆς ἐν Ἑλλάδι τουρκοκρατίας. Ἡ καταγωγή της δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένη, διότι ἄλλοι μὲν ὑποστηρίζουσιν ὅτι εἶναι ἐγχώριος, ἀρχαιοτάτη, ἄλλοι δὲ ὅτι εἶναι ἔποικος μετοικήσασα εἰς Μάνην μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τὸν ἑαυτῆς γενάρχην Γρηγοράκην Κομνηνόν. Οἱ Γρηγοράκηδες ἀνεφάνησαν τὸ πρῶτον εἰς Ἄλικα τῆς δυτικῆς Μάνης, ἐκ τοῦ ὁποίου μετῴκησαν βραδύτερον εἰς τὰ χωρία τῆς ἀνατολικῆς Μάνης Ρηγανόχωραν, Σκουτάρι καὶ Ἀγερανόν. Ἐκ τῶν πολλῶν διακριθέντων, εἴς τε τοὺς ἀγῶνας τῶν Μανιατῶν κατὰ τῶν Τούρκων καὶ τὰς πρὸς τὴν πατρίδα ὑπηρεσίας, κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 καὶ μετ' αὐτήν, μελῶν τῆς οἰκογενείας ταύτης ἄξια μνείας ἰδίως εἶναι τὰ ἑξῆς:

—1) ***Ἔξαρχος Γρηγοράκης***. Ἀπηγχονίσθη κατὰ τὸ 1780 ἐν Τριπόλει, ὅπου εἶχε κληθῆ ὑπὸ τοῦ Χασὰν πασᾶ ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι ἤθελεν οὗτος νὰ συζητήσῃ μετ' αὐτοῦ διάφορα τοπικὰ ζητήματα. Ὁ θάνατός του, ἀντὶ νὰ διευκολύνῃ τὴν ὑποταγὴν τῆς Μάνης, ἔγινε τοὐναντίον αἰτία νὰ ἐπεκταθῶσι τὰ ὅρια τῆς ἀνατολικῆς Μάνης, διότι οἱ κάτοικοι ἐκδικούμενοι ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ φρουρίου τοῦ Πασσαβᾶ, κατέλαβον αὐτό, ἔσφαξαν τοὺς ἐν αὐτῷ Τούρκους καὶ κατέλαβον πᾶσαν τὴν ἀπὸ τοῦ Πασσαβᾶ μέχρι τῆς θέσεως Κακοσκάλι ἔκτασιν.

—2) ***Τζανέτος Καπετανάκης Γρηγοράκης***. Ἀνεψιὸς τοῦ *Ἐξάρχου*. Οὗτος ὑπῆρξεν ὁ κύριος ἀρχηγὸς τῶν κατὰ τοῦ φρουρίου τοῦ Πασσαβᾶ ἐπιτεθέντων Μανιατῶν. Γενόμενος κύριος τῶν γονίμων κοιλάδων τοῦ Πασσαβᾶ, τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τῆς Σελινίτσης, ἐγκατέστησεν εἰς αὐτὰ τοὺς στενοτέρους τῶν συγγενῶν καὶ φίλων του, ἵδρυσε τοὺς συνοικισμοὺς Μελισσίου (Μαυροβουνίου) καὶ Μαραθονησίου (Γυθείου), εἰς τοὺς ὁποίους ἔκτισεν ὀχυρωτάτους πύργους, καὶ ἀπέβη πλουσιώτατος ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῶν καταληφθεισῶν γαιῶν καὶ τῶν εἰσπραττομένων ἐκ τοῦ ὅρμου Μαραθονησίου λιμενικῶν δικαιωμάτων. Τὸν Τζανέτον ἐπεδίωξεν ἡ Τουρκία νὰ περιβάλῃ μὲ τὸ ἀξίωμα τοῦ μπέη (ἡγεμόνος) τῆς Μάνης, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι οὕτως ἀδιαμαρτυρήτως οἱ Μανιᾶται θ' ἀνεγνώριζον τὴν ἐπικυριαρχίαν της. Ἀλλ' ὁ Τζανέτος ἀπέρριπτε πάντοτε τὴν πρότασιν, θεωρῶν τὴν ἀποδοχὴν τοῦ ἀξιώματος ὡς ἐθνικὴν προδοσίαν. Κατὰ τὸ 1784 ὅμως ἠναγκάσθη ἄκων ν' ἀποδεχθῇ τὸ μπεηλήκι, διότι ὁ διερμηνεὺς τοῦ στόλου Νικ. Μαυρογένης, ἀνταποδίδων ἐπὶ τουρκικοῦ πλοίου τὴν παρασχεθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Τζανέτου πρὸς αὐτὸν φιλοξενίαν, ἀπήγαγε τοῦτον, ἀνύποπτον, εἰς Στέτσας καὶ ὑπεχρέωσε νὰ δεχθῇ τὸ μπεηλήκι καὶ νὰ δώσῃ ὡς ὁμήρους δύο υἱούς του, τὸν Πιέρρον καὶ Γεωργάκην, οἵτινες ἐσπούδαζον τότε εἰς τὰ Κύθηρα. (Κατ' ἄλλας πληροφορίας οὗτοι εἶχον δοθῆ ὅμηροι κατὰ τὸ 1777, ὅτε ἑκόντες ἄκοντες οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Μάνης, αἰχμάλωτοι εὑρεθέντες ἐπὶ τῆς τουρκικῆς ναυαρχίδος εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον κληθῆ εἰς γεῦμα, ἀπεδέχθησαν τὸν διορισμὸν ὑπὸ τῆς Πύλης μπέη τῆς Μάνης). Γενόμενος μπέης τῆς Μάνης ὁ Τζανέτος (Τζανέτμπεης ἢ Τζανήμπεης ἀπὸ τότε καλούμενος), ὄχι μόνον διέφυγε τὴν οἰκτρὰν τύχην τῶν δύο προγενεστέρων του μπέηδων, τοῦ Τζανέτου Κουτήφαρη καὶ τοῦ Μιχ. Τρουπάκη, οἵτινες εἶχον ἀπαγχονισθῆ, ἀλλὰ καὶ ἐκυβέρνησεν ἐπὶ μίαν δεκαπενταετίαν τὴν Μάνην, ἀναδειχθεὶς καὶ ὡς κυβερνήτης τῆς χώρας καὶ ὡς ἐθνικὸς παράγων ἐπὶ τουρκοκρατίας. Τῆς στοργικῆς πατρικῆς διοικήσεώς του τὴν εἰκόνα ἐχάραξαν ὁ Νικήτας Νυφάκος εἰς τὸ κατὰ τὸ 1798 δημοσιευθὲν ποίημά του, τὸ ὁποῖον εἶναι μία πλήρης χωρογραφία τῆς Μάνης κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, καὶ οἱ ἀδελφοὶ Δημήτριος καὶ Νικολὸς Στεφανόπουλοι εἰς τὸ σύγγραμμά των «Voyage en Grèce t. 2, Paris 1800». Τῆς ἐσωτερικῆς ἀγαθῆς διοικήσεώς του ἀνωτέρα ὑπῆρξεν ἡ ἐθνικὴ δρᾶσίς του. Ἦτο ὁ μυστικὸς προστάτης τοῦ κλέφτη Ζαχαριᾶ, ὅστις, ἔχων ὁρμητήριον ἀσφαλὲς τοὺς παρὰ τὰ ὅρια τῆς ἐλευθέρας Μάνης πύργους του εἰς τὸ Σκουφομύτη, καθίστα ἀνεκτότερον τὸν τουρκικὸν ζυγὸν τῶν ραγιάδων τῆς Λακεδαίμονος, διότι οἱ ἐν αὐτῇ Τοῦρκοι φοβούμενοι τὴν ἐκδίκησίν του δὲν ἐτόλμων νὰ βασανίζωσι τὸν ἑλληνικὸν πληθυσμὸν τῆς χώρας. Ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Τζανῆ-μπεη ὁ Λάμπρος Κατσώνης εἶχε καταστήσει ὁρμητήριον τῶν κατὰ τοῦ τουρκικοῦ στόλου ἐπιθέσεών του τὸ παρὰ τὸ Ταίναρον ὀχυρὸν Πόρτο-Κάγιο (Ἀχίλλειον). Ὅτε δὲ ὁ Τοῦρκος στόλαρχος μετέβη εἰς τὸν ἐν Μαυροβουνίῳ πύργον τοῦ Τζανῆ-μπεη καὶ ἠξίωσε παρ' αὐτοῦ τὴν καταδίωξιν τοῦ Κατσώνη, μετὰ τοῦ ὁποίου συνέπραττε καὶ ὁ ἁρματολὸς Ἀνδροῦτσος, ὁ Τζανῆ-μπεης διὰ τῆς διπλωματικῆς περινοίας του ἐπέτυχε καὶ μὲ τὴν ἐπικυρίαρχον Τουρκίαν νὰ εἶναι ἐν τάξει καὶ τοὺς ἐθνικοὺς ἐκείνους ἥρωας εἰς τὴν Μάνην νὰ προστατεύσῃ, διότι ἑτοιμάσας στρατὸν ἀπὸ 4.000 Λάκωνας, πρὸς δίωξιν δῆθεν τοῦ Κατσώνη καὶ τοῦ Ἀνδρούτσου, τοὺς ὁποίους ἐπληροφόρησε περὶ τῶν τεκταινομένων, ἠδυνήθη δι' αὐτοῦ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἀπόρριψιν τῆς ἀξιώσεως τῶν Τούρκων νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν Μάνην πρὸς καταπολέμησιν τοῦ Κατσώνη καὶ Ἀνδρούτσου, καὶ νὰ προστατεύσῃ τὸν Ἀνδροῦτσον καὶ τὰ παλληκάρια του, ὑποβοηθήσας τὴν συνάντησίν των μετὰ τοῦ κλέφτου Ζαχαριᾶ, ὅστις συνώδευσε τὸν Ἀνδροῦτσον κατὰ τὴν θρυλικὴν ἐκείνην διὰ τῆς Πελοποννήσου προέλασιν, τὴν ὁποίαν οἱ Εὐρωπαῖοι πρόξενοι ἐπωνόμασαν «Ξενοφώντειον», μέχρι τῆς Βοστίτσης (Αἰγίου). Ὁμοίως ἐπροστάτευσε καὶ τοὺς ναύτας τοῦ Κατσώνη, μετὰ τὴν ἐν καιρῷ νυκτὸς διὰ μέσου τοῦ γαλλοτουρκικοῦ στόλου φυγὴν αὐτοῦ, φροντίσας νὰ κρυβῶσιν εἰς φιλικάς του οἰκίας καὶ διὰ πλοίων ἔπειτα μυστικῶς νὰ διαφύγουν εἰς τὰς Ἰονίους νήσους.

Μετὰ τὴν ὑπὸ τῆς Ρωσίας ἐγκατάλειψιν τοῦ ἀγῶνος τῶν Ἑλλήνων καὶ κατὰ τὸ 1769 καὶ κατὰ τὸ 1792, ὁ Τζανῆ-μπεης ἔγραψε πρὸς τὸν Ναπολέοντα, στρατηγὸν τότε τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας, ζητῶν τὴν μετὰ τῶν Μανιατῶν συνεργασίαν τῶν Γάλλων, προσφέρων τοὺς λιμένας τῆς Μάνης εἰς τὴν διάθεσιν τῶν γαλλικῶν πλοίων καὶ παρακαλῶν νὰ γίνῃ δεκτὸς ὁ υἱός του καὶ ἄλλοι Μανιᾶται εἰς τὸν γαλλικὸν στρατὸν πρὸς ἐκπαίδευσιν. Ὁ Ναπολέων ἀπεδέχθη πάσας τὰς προτάσεις καὶ ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν πρὸς πληρεστέραν συνεννόησιν τοὺς Μανιάτας τὴν καταγωγὴν Δ. καὶ Ν. Στεφανοπούλους, οἵτινες κομίζοντες τὴν πρὸς τὸν Τζανῆ-μπέην ἐπιστολήν του ἔφθασαν εἰς τὸ Μαραθονῆσι κατὰ τὰ μέσα τοῦ 1798. Εἰς τὸ παλάτι τοῦ Τζανῆ-μπεη ἔγινεν ἡ συνεννόησις μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων καὶ ἄλλων ἑλληνικῶν χωρῶν τῶν ἀδελφῶν Στεφανοπούλων πρὸς κοινὴν ἐξέγερσιν τῶν Ἑλλήνων καὶ τὸ πολεμικὸν συμβούλιον τῶν καπεταναίων ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Τζανῆ-μπεη περὶ αἰφνιδιαστικῆς ἐπιθέσεως κατὰ τῶν Τούρκων, οἵτινες πληροφορηθέντες τὰ τῆς συνεννοήσεως Ἑλλήνων καὶ Γάλλων προσέβαλον τὸ Μαραθονῆσι ἀπὸ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης. Μετὰ τὰ γεγονότα ταῦτα καθῃρέθη ὁ Τζανῆ-μπεης καὶ διωρίσθη μπέης τῆς Μάνης ὁ Κουμουνδουράκης, ἡ μετὰ τῶν Γάλλων ὅμως συνεννόησις τοῦ ἐκπτώτου Τζανῆ-μπεη δὲν ἔπαυσεν (ἐν γνώσει καὶ τοῦ Κουμουνδουράκη) καὶ τὸ 1801 ἐστάλησαν πρὸς αὐτὸν πολεμεφόδια διὰ γαλλικοῦ πλοίου, τὰ ὁποῖα ὁ Τζανῆ-μπεης διεμοίρασεν εἰς τοὺς καπεταναίους καὶ κλέφτας. Οἱ Τοῦρκοι μαθόντες ταῦτα ἐξεμάνησαν καὶ κατὰ τὸν Αὔγουστον τοῦ 1803 διετάχθη νὰ προσβάλῃ τὸ Μαραθονῆσι ἀπὸ ξηρᾶς μὲν ὁ Μόρα-βαλεσῆς (ὁ πασᾶς Τριπόλεως), ἀπὸ θαλάσσης δὲ ἰσχυρὰ μοῖρα τοῦ τουρκικοῦ στόλου, ἀλλ' ἡ προσβολὴ ἔμεινεν ἄκαρπος· οἱ καλῶς ἐφωδιασμένοι πύργοι τῆς Κρανάης καὶ τοῦ Μαγγιόρου (τοῦ πρεσβυτέρου υἱοῦ τοῦ Τζανῆ-μπεη Πιέρρου) εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Μαραθονησίου κατίσχυσαν τοῦ ἐχθρικοῦ πυρός. Οἱ Τοῦρκοι κατέφυγον τότε εἰς τὸν δόλον. Ἐπέτυχον διὰ τοῦ μπέη τῆς Ὕδρας Γεωργίου Βούλγαρη, ὅστις εὑρίσκετο ἐπὶ τοῦ τουρκικοῦ στόλου, νὰ δελεάσωσι τὸν Ἀντώνιον Γρηγοράκην νὰ δεχθῇ τὸ μπεηλήκι τῆς Μάνης καὶ νὰ διαιρέσωσιν οὕτως τὴν οἰκογένειαν. Ὁ Τζανῆ-μπεης ἀπεσύρθη τότε μετὰ τῶν ἀφωσιωμένων εἰς αὐτὸν συγγενῶν του εἰς τὰ βουνὰ τῆς Μάνης, ὁπόθεν οὔτε τὰς μετὰ τῶν Γάλλων ἐν ἀρχῇ καὶ Ρώσων βραδύτερον συνεννοήσεις ἔπαυσεν, οὔτε τὰς κατὰ τῶν Τούρκων ἐπιδρομάς του· διὰ τοῦτο διετάχθη ρητῶς ὁ Ἀντωνό-μπεης, κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1805 νὰ συλλάβῃ τὸν Τζανῆ-μπεην. Ἐπειδὴ ὅμως οὐδὲν ἀποτέλεσμα καὶ διὰ ταύτης τῆς διαταγῆς ἐπετεύχθη, κατὰ τὸ 1807 ἀπειράριθμος στρατὸς ἐπῆλθε κατὰ τοῦ Μαραθονησίου καὶ κατέστρεψε τοὺς πύργους καὶ τὰς οἰκίας τοῦ Τζανῆ-μπεη καὶ

Digitized by Google

τῶν συγγενῶν του. Κατὰ τὸ 1808 ὅμως, λήξαντος τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου, ἐδόθη ἀμνηστεία εἰς αὐτὸν καὶ ἐπανελθὼν εἰς τὸ Μαυροβούνιον ἔζησεν ἐν ἡσυχίᾳ, ἀλλὰ πάμπτωχος μέχρι τοῦ θανάτου του. —3) *Ἀντώνιος Γρηγοράκης*, ὁ ἐπικληθεὶς *Ἀντώμπεης* ἢ *Ἀντωνόμπεης* ἀπὸ τοῦ 1803, ὅτε διωρίσθη μπέης τῆς Μάνης. Ἦτο ἔγγονος τοῦ Γρηγορίου Κουτσογρηγόρη, διεκρίνετο δὲ διὰ τὴν ἀνδρείαν του καὶ τὴν εὐσέβειάν του. Ὡς ἡγεμὼν τῆς Μάνης ἀπὸ τοῦ 1803 μέχρι τοῦ 1810, περιβαλλόμενος ἀπὸ τοὺς ἀνεψιούς του, τὸν *Λάμπρον*, τὸν *Δημήτριον* τὸν ἐπικαλούμενον *Καβαλιέρον*, τὸν *Γρηγόριον* τὸν ἐπιλεγόμενον *Τσιγκουρίον*, τὸν *Ἰωάννην* τὸν ἐπιλεγόμενον *Κατσάνον*, καὶ τὸν *Τζώρτζην* τὸν ἐπικληθέντα *Ξηντάραν*, καὶ συνδεδεμένος διὰ συγγενείας μὲ τὰς ἄλλας ἰσχυρὰς οἰκογενείας τῆς Μάνης, τοὺς Μαυρομιχάλας (ὁ πατὴρ τοῦ Πετρόμπεη εἶχε συζευχθῆ ἀνεψιάν του), τοὺς Ζερβαίους καὶ τοὺς Πικουλάκηδες, ἠδυνήθη νὰ ἐπιβάλῃ τὴν ἡσυχίαν καὶ τάξιν εἰς τὴν Μάνην. Ὑπῆρξεν ὁ εἰσηγητὴς τῆς ἐλαιοφυτείας εἰς τὴν ἀνατολικὴν Μάνην καὶ συνέδεσε τὰ χωρία αὐτῆς διὰ βατῶν ὁδῶν. Ἂν καὶ ἀντίπαλος τοῦ συγγενοῦς του Τζανῆ-μπεη, δὲν κατεδίωξεν αὐτόν, παρὰ τὰς ῥητὰς πρὸς αὐτὸν διαταγὰς καὶ τοῦ Καπετὰν πασᾶ κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1805 καὶ τοῦ Μόρα-βαλεσῆ κατὰ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1806, διότι ἡ δρᾶσις τοῦ Τζανῆ μπεη ἦτο δρᾶσις ἐθνική, ἐνῷ δὲν ἐδυσκολεύθη νὰ καταδιώξῃ τὸν γαμβρόν του Κωνσταντῖνον Ζερβᾶκον, ὅστις εἶχε διαδεχθῆ αὐτὸν ὡς μπέης (ὅτε παρητήθη τῆς ἡγεμονίας διαβληθεὶς πρὸς τὸν πασᾶν τῆς Τριπόλεως Βελῆν, υἱὸν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων) ἐξ ὑπονοίας ὅτι διέκειτο φιλικῶς πρὸς τοὺς Τούρκους. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρώτων μελῶν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας ἐν Μάνῃ καὶ ἐμύησεν εἰς αὐτὴν καὶ τοὺς ἀνεψιούς του Τσιγκουρίον καὶ Ξηντάραν καὶ τὸν πνευματικὸν συγγενῆ του Κροντηρᾶν. Ὁ Ἀντώμπεης, μετὰ τοῦ ἀνεψιοῦ του Τσιγκουρίου καὶ τοῦ συγγενοῦς του Καβαλιέρου Δημητρίου Γρηγοράκη, ὑπέγραψαν, τῇ ἐπεμβάσει τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε' καὶ τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Χρ. Περραιβοῦ, ὡς ἀντιπρόσωποι τῆς οἰκογενείας, τὴν συνθήκην τῶν τριῶν δυνατωτέρων οἰκογενειῶν τῆς Μάνης (Μαυρομιχάλη, Γρηγοράκη καὶ Τρουπάκη) «μὲ σκοπὸν τὴν κοινὴν τῆς πατρίδος ὠφέλειαν» κατὰ τὸ 1819 καὶ οὕτως ἡ Μάνη εὑρέθη συνησπισμένη καὶ ἰσχυρὰ κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ ἱεροῦ Ἀγῶνος. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ἡγούμενος σώματος Μανιατῶν κατέλαβε καὶ ἐκρήμνισε τοὺς ἀπὸ Τρινάσου, ὅπου εἶχον ἀντιστῆ, ὁ Χονδροιᾶς καὶ ὁ Ζιλούμης, μέχρι Μπαρδούνιας τουρκικοὺς πύργους καὶ συνεκρότησε μετὰ τοῦ Π. Κρεββατᾶ τὴν ἐφορείαν Σπάρτης. Ἀπέθανεν ἐν Ἀγεοανῷ, ὅπου εἶχε μεταβῆ ἐκ Μυστρᾶ κατὰ τὸ 1822.

—4) *Θεόδωρος Γρηγοράκης*, ἀνεψιὸς τοῦ Τζανῆ μπεη, τρίτος μπέης τῆς Μάνης ἐκ τῆς οἰκογενείας Γρηγοράκη. Διεδέχθη τὸν Κ. Ζερβόμπεην κατὰ τὸ 1812, ἐκλεχθεὶς ὑπὸ τῶν προεστώτων καὶ ἐπισκόπων τῆς Μάνης καὶ ἡγεμονεύσας μέχρι τοῦ 1815, ὅτε διεδέχθη αὐτὸν ὁ Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης, τελευταῖος τῆς Μάνης ἡγεμών.

—5) *Πιέρρος Γρηγοράκης*, ὁ ἐπικληθεὶς *Μαγγιόρος*, ἀπὸ τοῦ ἀνωτέρου στρατιωτικοῦ ἀξιώματος (ταγματάρχου), τὸ ὁποῖον εἶχε καταλάβει ἐν τῷ ρωσικῷ στρατῷ. Ἦτο υἱὸς τοῦ Τζανῆ-μπεη (μπεηζάδες, ἡγεμονόπαις δηλαδή) καὶ διεκρίνετο διὰ τὰς μεγάλας στρατιωτικὰς ἀρετάς του. Σταλεὶς ὑπὸ του πατρός του πρὸς τὸν Μ. Ναπολέοντα διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς σύνδεσμος συνεννοήσεως, ἐπολέμησεν ὑπὸ τὴν σημαίαν αὐτοῦ καὶ τραυματισθείς, κατὰ τὴν μάχην τοῦ Μαρέγγου πιθανώτατα, ἐθεραπεύθη ἐν Παρισίοις. Ὅτε ἀπηλπίσθη περὶ παροχῆς βοηθείας τοῦ Ναπολέοντος πρὸς τοὺς Ἕλληνας πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, κατετάχθη εἰς τὸν ρωσικὸν στρατόν, ἐλπίζων παρὰ τῆς Ρωσίας παροχὴν βοηθείας πρὸς τὴν πατρίδα του πρὸς απελευθέρωσίν της. Τότε (1806) ἐστρατολόγησε, διὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Γεωργάκη καὶ τοῦ υἱοῦ του Τζανέτου, καὶ σῶμα Μανιατῶν καὶ ἐπολέμησε μετ' αὐτῶν κατὰ τῶν Τούρκων καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου. Ἐμυήθη εἰς τὴν Φιλικὴν Ἑταιρείαν καὶ κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἦτο εἷς τῶν Μανιατῶν ἀρχηγῶν οἵτινες ἐπολιόρκησαν τὴν Μονεμβασίαν. Ἐχρημάτισε διοικητὴς τῆς Μονεμβασίας καὶ βουλευτὴς καὶ ἀπέθανε τῷ 1836.

Πιέρρος Γρηγοράκης (*Μαγγιόρος*).

—6) *Δημήτριος Γρηγοράκης Καβαλιέρος*, ἀνεψιὸς τοῦ Ἀντωνόμπεη. Οὗτος καταταχθεὶς εἰς τὸν ρωσικὸν στρατόν, διὰ νὰ προπαιδευθῇ ἐν αὐτῷ καὶ χρησιμεύσῃ ἐν καιρῷ εἰς τὴν πατρίδα του, διεκρίθη διὰ τὴν ἀνδρείαν του προαχθεὶς διὰ τυμπανοκρουσίας κατά τινα μάχην εἰς ταγματάρχην καὶ φθάσας βραδύτερον καὶ εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου. Διεκρίθη ὡσαύτως καὶ ὡς διπλωμάτης καὶ ἐκ τοῦ σταδίου του αὐτοῦ προσέλαβε καὶ τὸ παρώνυμον *Καβαλιέρος*. Ἦτο ὁ συνυπογράψας τὴν συνθήκην τῶν τριῶν οἰκογενειῶν. Ἀπέθανε κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς Ἐπαναστάσεως (1820) ἐν Πύλῳ.

—7) *Γρηγόριος Γρηγοράκης* ὁ ἐπιλεγόμενος *Τσιγκουρίος*. Ἦτο ἀνεψιὸς τοῦ Ἀντωνόμπεη καὶ θεῖος (ἀδελφὸς τῆς μητρός του) τοῦ Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη. Ἦτο μπὰς καπετάνιος τῆς Μάνης, ὅτε μπέη αὐτῆς ἦτο ὁ Πετρόμπεης, καὶ ἐφημίζετο ὡς ὁ ἀνδρειότερος Μανιάτης. Τσιγκουρίος εἶχεν ἀποκληθῆ, ὡς λέγεται, διότι κατὰ τὰς μάχας ἐπετίθετο διὰ πελέκεως (τσικουριοῦ). Ἐδολοφονήθη κατὰ τὸ 1820 ἐν τῷ χωρίῳ Καρβελᾶ τῆς Μάνης.

—8) *Δημήτριος Τσιγκουρᾶκος Γρηγοράκης*, υἱὸς τοῦ Τσιγκουρίου, εἷς τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἀπὸ ξηρᾶς πολιορκίας τῆς Μονεμβασίας. Ἡ ἀφοβία του εἶχε προκαλέσει τὴν φήμην ὅτι εἶχε τὸ τίμιον ξύλον. Μετὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου διετέλεσε πληρεξούσιος καὶ βουλευτὴς τῆς τέως ἐπαρχίας Γυθείου, ἀπέθανε δὲ κατὰ τὸ 1847.

Δημήτριος Τσιγκουρᾶκος Γρηγοράκης.

— 9) *Τζανετάκης Γρηγοράκης*. Ἔγγονος τοῦ Τζανῆ-μπεη (υἱὸς τοῦ μπεηζαδὲ Γεωργάκη) καὶ κυριώτερος ἀρχηγὸς τοῦ κατὰ ξηρὰν πολιορκήσαντος τὸ φρούριον τῆς Μονεμβασίας στρατοῦ. Μετὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ φρουρίου ἔγινε φρούραρχος αὐτοῦ, ἀλλὰ διαβληθεὶς ὅτι εὑρίσκετο εἰς συνεννόησιν μὲ τοὺς Τούρκους ἐπαύθη τῆς θέσεως ταύτης καὶ ἀγανακτήσας διὰ τοῦτο ἀπέσχε τῶν ἐκτὸς τῆς Μάνης στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων ἂν καὶ πολὺ ἐνωρὶς ἀπεδείχθη ἡ ἀθῳότης του. Ἔμεινεν ἐν Μάνῃ καὶ ἀπετέλει μετὰ τοῦ Ἰωάννου Κατσῆ (Μαυρομιχάλη) καὶ Διονυσίου Μουρτζίνου (Τρουπάκη) τὴν ἐφορείαν τῆς Μάνης, ἥτις εἰς τὸν ζητήσαντα τὴν παράδοσιν τῆς χώρας Ἰμβραὴμ ἔδωκε τὴν ὑπερήφανον ἀπάντησιν: «Ἐδῶ εἴμεθα καὶ σὲ περιμένομεν νὰ πολεμήσωμεν». Ἐπιτεθέντα τὸν Ἰμβραὴμ ἀπέκρουσεν ἔξω τοῦ Γυθείου καὶ ἠνάγκασεν εἰς ὑποχώρησιν. Μετὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου ἐξελέγετο πάντοτε πληρεξούσιος καὶ βουλευτής. Κατὰ τὸ 1847 προήχθη εἰς ὑποστράτηγον καὶ ἔγινε καὶ γερουσιαστής. Ἀπέθανεν ἐν Γυθείῳ κατὰ τὸ 1868. Υἱοὶ τούτου ἦσαν ὁ *Πιερράκης* καὶ ὁ *Θεόδωρος*, ὅστις ἠγωνίσθη ἐν Κρήτῃ κατὰ τὸ 1867.

— 10) *Τζώρτζης Γρηγοράκης Δραγῶνος*, ἀνεψιὸς τοῦ Γρηγορίου Τζωρτζάκη Γρηγοράκη. Καταταχθεὶς εἰς τὸν γαλλικὸν στρατὸν προήχθη εἰς ἀνωτέρους στρατιωτικοὺς βαθμοὺς καὶ ἔγινε καὶ διοικητὴς δραγώνων· διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐδόθη εἰς αὐτὸν τὸ παρώνυμον Δραγῶνος καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους του τὸ ἐπώνυμον Δραγωνᾶκος ἀντὶ τοῦ Γρηγοράκης.

— 11) *Ἀντώνιος Ξηντάρας Γρηγοράκης*. Ἦτο ὁ πλουσιώτερος τῆς οἰκογενείας καὶ ἐδαπάνησε τὴν περιουσίαν του ὑπὲρ τοῦ ἔθνους. Αἰχμαλωτισθεὶς καὶ κλεισθεὶς μετ' ἄλλων Μανιατῶν εἰς Κεραττόπυργον τῆς Ἀττικῆς, ἀπέδρασεν ἐξ αὐτοῦ καὶ διεκρίθη εἰς πολλὰς μάχας ἀποθανὼν ἀντιστράτηγος.

— 12) *Μιχαήλ*, υἱὸς τοῦ Τζώρτζη Γρηγοράκη Δραγώνου. Ἦτο ἐνάρξῃ τοῦ Ἀγῶνος πυρπολητής. Παρὰ τὴν πανθομολογουμένην ὅμως ἀνδρείαν του δὲν κατώρθωσε νὰ πυρπολήσῃ μὲ τὴν «Φλόγα» του οὐδὲν τουρκικὸν πλοῖον· διὰ τοῦτο ἔγινε πολέμαρχος τῆς ξηρᾶς. Ἐφονεύθη ὡς στρατηγὸς κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Ναυπλίου.

Ἐκτὸς τῶν εἰρημένων καὶ πλεῖστα ἄλλα μέλη τῆς πολυμελοῦς ταύτης οἰκογενείας προσέφερον τὰς ὑπηρεσίας των εἰς τὴν πατρίδα κατά τε τὸν ἱερὸν Ἀγῶνα τοῦ 1821 καὶ μετὰ ταῦτα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Γούδα*, Παράλληλοι βίοι τ. Η'. — *Ἀνωνύμου*, Ἱστορικαὶ ἀλήθειαι συμβάντων τινῶν τῆς Μάνης. — *Ἰ. Φιλήμονος*, Δοκίμιον περὶ τῆς Ἑλλ. ἐπαναστάσεως τ. 4. — *D. et N. Stephanopoli* Voyage en Grèce τ. 2 — *Ἀπ. Δασκαλάκης*, Ἡ Μάνη κλπ.

Γ. Δ ΚΑΨΑΛΗ

— **Γρηγοράκης**. Ὄνομα οἰκογενείας ἐκ Πλατάνου τῆς Ναυπακτίας, ἀναδειξάσης πολλοὺς Ἀγωνιστὰς ἀπ' ἀρχῆς τοῦ Ἀγῶνος. Οἱ ἐξ αὐτῆς καταγόμενοι *Ἀθανάσιος, Ἀνδρέας, Κίτσος* καὶ *Κώστας Γρηγοράκης* ἐπολέμησαν ὑπὸ τὸν Ἰ. Φαρμάκην, Τζαβέλλαν, Κοντογιάννην καὶ Μακρῆν κατὰ τοῦ Μουσταφᾶ Σκόδρα πασᾶ κατὰ τὴν κάθοδον αὐτοῦ δι' Ἀγράφων εἰς Ἀμπλιανην, Νεόκαστρον, Κρεμμύδι, καὶ πολλαχοῦ. Μετέσχον καὶ τῶν τριῶν πολιορκιῶν τοῦ Μεσολογγίου.

Ξ. Γ. Μ.

Γρηγορᾶς. Βυζαντινὸς στρατηγός, ἀδελφὸς τοῦ στρατηγοῦ Ἡρακλείου τοῦ πρεσβυτέρου (πατρὸς τοῦ βασιλέως Ἡρακλείου). Διατελῶν τῷ 610 ὑπαρχηγὸς τοῦ ἀδελφοῦ του, ὄντος ἐξάρχου τῆς Ἀφρικῆς, συνεννοήθη μετ' αὐτοῦ καὶ ἀπέστειλαν στρατὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν, διὰ θαλάσσης μὲν ὑπὸ τὸν υἱὸν τοῦ Ἡρακλείου Ἡράκλειον, διὰ ξηρᾶς δὲ ὑπὸ τὸν υἱὸν τοῦ Γρηγορᾶ Νικήταν, ἵνα ἐκθρονίσωσι τὸν βασιλέα Φωκᾶν.

Ν. ΚΛΣ

— **Γρηγορᾶς, *Γερμανός***. Ἀρχιμανδρίτης, γεννηθεὶς κατὰ Μάρτιον τοῦ 1832 ἐν Ναζιανζῷ. Ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα γράμματα ἐν τῇ μοναστηριακῇ σχολῇ τῆς Καισαρείας καὶ τὰ θεολογικὰ ἐν τῇ σχολῇ τῆς Χάλκης, συμπληρώσας τὰς ἐν αὐτῇ σπουδὰς τῷ 1855. Ἐδίδαξεν εἰς ἐνοριακήν τινα σχολὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἶτα εἰς τὴν θεολογικὴν τῆς Χάλκης, μετὰ ταῦτα εἰς τὴν θεολογικὴν ἐν Ἱεροσολύμοις σχολὴν τοῦ Σταυροῦ, ἣν καὶ διηύθυνε (1858—1862). Ἐχρημάτισεν ἱεροκῆρυξ καὶ διδάσκαλος ἐν τῇ ἐνορίᾳ τοῦ Σταυροδρομίου (Κωνσταντινουπόλεως), μεθ' ὃ καὶ πάλιν εἰς τὴν θεολογικὴν τῆς Χάλκης. Ἀπεστάλη τῷ 1870 εἰς Ἀθήνας καὶ Γενεύην ἐπὶ τελειοτέρα σπουδῇ. Διωρίσθη διευθυντὴς τῆς αὐτῆς σχολῆς τῷ 1877, μείνας εἰς τὴν θέσιν ταύτην μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 1898, ὅτε τὸ πατριαρχεῖον ἔπαυσεν αὐτόν. Ἀπέθανεν ἐν Κωνσταντινουπόλει κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1904, γράψας ἐν τῇ «Πανδώρᾳ» μικρὸν διατριβὴν (ἐν Θ' τόμῳ) περὶ Μελετίου τοῦ Πηγᾶ, ἣν οἱ σύγχρονοι ἀπέδιδον εἰς τὴν γραφίδα τοῦ Ἠλία Τανταλίδου.

Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

— **Γρηγορᾶς, *Μητροφάνης***. Ἔξαρχος ἐν Μακεδονίᾳ γεννηθεὶς πιθανῶς τῷ 1625 ἔν τινι χωρίῳ τῆς Ἠπείρου παρὰ τὴν ἀρχαίαν Δωδώνην, ὅθεν καὶ *Δωδωναῖος* ἐπωνομάζετο. Ἄγνωστον ὑπὸ τίνος τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ τὴν θεολογίαν διδαχθείς, εὑρίσκετο τῷ 1687 ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἴσως ὡς ἱεροκῆρυξ, ὅτε ὁ πατριάρχης Ἰάκωβος ὁ Χῖος ἔπεμψεν αὐτὸν ὡς ἔξαρχον εἰς Μακεδονίαν. Κατὰ τὴν ἀποστολὴν δὲ ταύτην ὁ Γρηγορᾶς συλληφθεὶς ἐν Ζίχνῃ ὑπὸ Τούρκων καὶ ῥιφθεὶς εἰς τὰς φυλακὰς ἐσώθη τῇ 25 Ὀκτωβρίου διὰ θαύματος τοῦ μεγαλομάρτυρος Δημητρίου, διὸ καὶ ἐποίησεν ἔπειτα κανόνα παρακλητικόν. Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος προσελήφθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ ἑλληνικοῦ τυπογραφείου, ὅπου ἐπεμελήθη τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἁγίου Βησσαρίωνος (1705), τοῦ Προσκυνηταρίου τοῦ ὄρους Σινᾶ καὶ τῆς Δογματικῆς Πανοπλίας τοῦ Ζυγαβηνοῦ (1710), τῆς Ἱστορίας τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων τοῦ Δοσιθέου καὶ τοῦ περὶ ὀφφικίων τοῦ Χρυσάνθου (1715). Ὑπὸ τοῦ Προκοπίου ἐπαινούμενος ὡς «εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς, πεπειραμένος τήν τε θύραθεν καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς ἱερὰν παιδείαν, ποιητής, ἱεροκήρυξ», ἔγραψε πολλὰ καὶ ποικίλα, ἀλλὰ πάντα μετριωτάτης ἀξίας. Ἐκτὸς τοῦ εἰρημένου κανόνος ἐποίησε καὶ ἀκολουθίαν εἰς τὸν ὅσιον Ἰάκωβον καὶ συμπληρώσεις πολλῶν ἀκολουθιῶν, ἐν αἷς Συμεῶνος τοῦ διὰ Χριστὸν σαλοῦ, τοῦ ἱερομάρτυρος Ἀνθίμου, τοῦ ὁσίου Ἀνδρέου, τοῦ ἱερομάρτυρος Ἱεροθέου ἐπισκόπου Ἀθηνῶν, τοῦ ἱερομάρτυρος Κλήμεντος Ἀγκύρας, τοῦ Ἀθηνογένους, τοῦ Ἐλευθερίου κλπ., ὡς καὶ θεοτοκάριον «συναθροίσας πάντα τὰ θεοτοκία τροπάρια, ὅπου εἶναι εἰς τὰ δώδεκα Μηναῖα, Παρακλητικήν, Τριῴδιον, Πεντηκοστάριον καὶ ὅσα δὲν ἔφθασαν, τὰ ἐσύνθεσεν αὐτὸς καὶ τὸ ἀπογέμισεν», ὡς γράφει ὁ φίλος καὶ θαυμαστής του Καισάριος Δαπόντες. Ἀλλ' ἰδίως ὁ Γρηγορᾶς ἐφημίζετο διὰ τὰ ποιήματά του, ἐξ ὧν διεσώθησαν μερικὰ ἐπιγράμματα, ὡς λ. χ. «εἰς ταλανισμὸν τοῦ παρόντος βίου ἀπὸ τῶν οὐδὲν εἶναι λογιζομένων», ἐν τῷ ὁποίῳ ταλανίζει τὴν «βροτείαν φύσιν», ἣν ἐν ὥρᾳ θέρους «πτήσσει πληθὺς τε μυιῶν ψυλλιών τ' ἀδδηφάγων», «εἰς πραότητα», «εἰς φρόνησιν καὶ εἰρήνην», «εἰς νέους», «εἰς ἀηδόνα», τῆς ὁποίας τὸ μέλισμα ἄξει τὰς φρένας του «ἦρος φανέντος καὶ ῥόδων μυρίπνόων». Σφοδρὸς δὲ τῶν παπιστῶν πολέμιος, οὓς ἀποκαλεῖ ἱεροσύλους, λαοπλάνους καὶ λῃστάς, δὲν λησμονεῖ αὐτοὺς καὶ στιχουργῶν, ἔν τινι δὲ ἐπιγράμματι «εἰς κοχλίαν», λέγει ὅτι ἐκ τῆς δρόσου καὶ τοῦ ἡλίου γεννώμενος ὁ κοχλίας «πτύει ἅπαντας αἱρετιστὰς σίαλον», ἐνῷ μὲ τὰ δύο κέρατά του παριστᾷ τὰς δύο ἐν Χριστῷ φύσεις. Δὲν λησμονεῖ δὲ καὶ τὸν ἔρωτα ὁ εὐσεβὴς μοναχός, χαρακτηρίζων αὐτὸν ὡς «δυσκάθεκτον» καὶ κατηγορῶν ὅτι «ἀμβλυωπεῖ, δι' ἔρῳ δυσειδέων». Ἀλλὰ καὶ τοῦ καπνοῦ δὲν απηξίωσε νὰ γίνῃ ἐπαινέτης ὁ Γρηγορᾶς, ποιήσας «ἔπαινον νικοτιανῆς» εἰς ἀπάντησιν τοῦ «ψόγου νικοτιανῆς» τοῦ Ν. Μαυροκορδάτου. Ὁ Γρηγορᾶς πρὸ τὰ τέλη τοῦ μακροτάτου βίου του ἐν ἡλικίᾳ 105 ἐτῶν εἶχεν (ὡς φαίνεται ἔκ τινος πρὸς Ν. Μαυροκορδάτον ἐπιστολῆς του) περιέλθει εἰς ἐσχάτην ἔνδειαν.

Digitized by Google

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Καισαρίου Δαπόντε*, «Ἱστορικὸς κατάλογος» ἐν Σάθᾳ «Μεσαιωνικῇ βιβλιοθήκῃ» Γ', 113 καὶ ἑξῆς.— *Α. Παπαδοπούλου, Βρετοῦ* «Νεοελληνικὴ φιλολογία» ἐν Ἀθήναις 1854, Α', 190 κ. ἑξ.—*Κ. Σάθα*, «Νεοελληνικὴ φιλολογία» ἐν Ἀθήναις 1868, σ. 445.—*Σοφοκλέους Οἰκονόμου*, «Νικολάου Μαυροκορδάτου ψόγος νικοτιανῆς καὶ ἐπιστολὴ πρὸς Μητροφάνην τὸν διάκονον», ἐν Βενετίᾳ 1886.—*Ἠλία Βουτιερίδη*, «Ἱστορία τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας» ἐν Ἀθήναις 1921, Α' 387 κ. ἑξ. Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

— **Γρηγορᾶς** *Νικηφόρος*. Ἕλλην σοφὸς γεννηθεὶς τῷ 1295 ἐν Ἡρακλείᾳ τοῦ Πόντου καὶ ἀποθανὼν τῷ 1360. Ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἐσχετίσθη στενῶς πρὸς τοὺς διαπρεπεστέρους τῶν θεολόγων. Ἐδιδάχθη τὴν ρητορικὴν παρὰ τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου τοῦ Γλυκύ, ὅστις τοσοῦτον τὸν ἠγάπησε διὰ τὴν εὐφυΐαν του, ὥστε τῷ ἀνέθηκε τῷ 1320 τὴν σύνταξιν τῆς διαθήκης του. Μεγαλυτέραν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς μορφώσεως τοῦ Γρηγορᾶ ἤσκησεν ὁ πολυΐστωρ μέγας λογοθέτης Θεόδωρος Μετοχίτης, ὅστις εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς τὴν μελέτην τῶν μαθηματικῶν καὶ τῆς ἀστρονομίας. Ἐνωρίτατα ὁ Γρηγορᾶς εἰσῆλθεν εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν αὐλὴν καὶ εἵλκυσε τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου. Παρατηρήσας ὁ Γρηγορᾶς τὴν διαφορὰν μεταξὺ τοῦ ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου καὶ τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας καὶ τὸ ἐντεῦθεν προκῦπτον σφάλμα ἐν τῷ καθαρισμῷ τοῦ Πάσχα, οὐ μόνον ὑπέδειξε τοῦτο, ἀλλὰ καὶ προέτεινε τῷ 1325 ἐπιμεμελημένον σχέδιον πρὸς διόρθωσιν αὐτοῦ, εἰς τὸν Ἀνδρόνικον. Ὁ φόβος ὅμως τῆς διεγέρσεως τοῦ ἀμαθοῦς ὄχλου ἐματαίωσε τὴν πραγματοποίησιν τῆς ὑπὸ τοῦ Γρηγορᾶ προταθείσης μεταρρυθμίσεως τοῦ ἡμερολογίου, ἥτις ἐδέησε νὰ παρέλθουν δύο καὶ ἥμισυς περίπου αἰῶνες διὰ νὰ πραγματοποιηθῇ ὑπὸ τοῦ πάπα Γρηγορίου τοῦ ΙΓ'. Ὅταν τῷ 1328 καθῃρέθη ὁ Ἀνδρόνικος, ὁ Γρηγορᾶς ὡς πολιτικὸς αὐτοῦ φίλος ἀπώλεσε τὰ ὑπάρχοντά του σωθεὶς μόνον ἀπὸ τὴν ἐξορίαν. Μετὰ τὸ πάθημα τοῦτο ἐγκατέλειψε τὴν θέσιν του ὡς δημοσίου διδασκάλου καὶ διάγων μονήρη βίον ἐπεδόθη εἰς ἀστρονομικὰς καὶ φιλοσοφικὰς μελέτας. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἀνεκλήθη εἰς τὸν δημόσιον βίον, ἀνέλαβε διαλεκτικὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ Βαρλαὰμ καὶ ἀνταμειφθεὶς διὰ τὸν ζῆλόν του ἀποκατεστάθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος εἰς τὰ πρῴην ἀξιώματα καὶ τὰς τιμὰς καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν θέσιν τοῦ δημοσίου διδασκάλου.

Ἐν τῇ διδασκαλίᾳ του ὁ Γρηγορᾶς ἐφίστα τὴν προσοχήν του πρὸ πάντων εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας καὶ μάλιστα τὴν ἀστρονομίαν. Διὰ τοῦτο καὶ διεβλήθη ὑπό τινος τῶν ἀντιπάλων του, «ὡς ἐν γλώσσῃ μὲν οὐδὲν φέρει ἐπιστήμης· σφαιρῶν δὲ ἐμπίπλησι τὴν οἰκίαν· καὶ πάντα βιβλίων γέμει καὶ διαγραμμάτων· καὶ σκίμποδας καὶ ὀρόφους μεστοὺς ἐπιδείκνυσι σοφίας κλπ.». Ἀλλ' ἡ πρὸς τὸν Βαρλαὰμ ἔρις ἔκρυπτεν ἐν ἑαυτῇ τὰ σπέρματα νέων περιπλοκῶν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πρεσβυτέρου Ἀνδρονίκου (1332), ἐπανελήφθη ἡ ἀπόπειρα πρὸς ἕνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ἦλθον δύο ἀντιπρόσωποι τοῦ πάπα εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς διαπραγμάτευσιν αὐτῆς. Ὁ πατριάρχης ἀνέθεσε τὴν ἀντιπροσωπείαν τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸν Γρηγορᾶν, ὀνομαστὸν διὰ τὴν διαλεκτικὴν δεινότητα καὶ θεολογικὴν παιδείαν. Εἰς τὴν ὑπόθεσιν ἀνεμίχθη καὶ ὁ Βαρλαάμ, ταχθεὶς κατὰ τῶν ἀπόψεων τοῦ πάπα καὶ κατὰ τῶν προσπαθειῶν τοῦ Γρηγορᾶ. Ὁ ἀγὼν μεταξὺ Βαρλαὰμ καὶ Γρηγορᾶ ἦτο ἐπί τινα χρόνον ἀμφίρροπος, ἀλλὰ τέλος ἐν τῇ συνόδῳ τοῦ 1351 ἀπερρίφθησαν αἱ γνῶμαι τοῦ Γρηγορᾶ, καθ' οὗ ἐκηρύχθησαν ὁ πατριάρχης καὶ πολλοὶ τοῦ ἀνωτέρου κλήρου. Μετ' ὀλίγον, λόγῳ τῆς ἐπιμονῆς του, περιέπεσε καὶ εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ αὐτοκράτορος καὶ περιορισθεὶς ὡς ἐν εἱρκτῇ εἰς μοναστήριον ἐκρατήθη ἐπὶ διετίαν.

Ὁ Γρηγορᾶς κατέλιπε μέγαν ἀριθμὸν συγγραμμάτων, ἀναφερομένων εἰς ἅπαντας σχεδὸν τοὺς κλάδους τῶν γνώσεων τῶν Βυζαντινῶν, μάλιστα δὲ εἰς τὴν θεολογίαν, φιλοσοφίαν, ἀστρονομίαν, ἱστορίαν καὶ γραμματικήν. Τὸ σπουδαιότερον ἐξ αὐτῶν εἶναι: ἡ «Ρωμαϊκὴ ἱστορία» ἐκ 37 βιβλίων. Ἐν αὐτῇ ἐξιστοροῦνται τὰ γεγονότα τῶν ἀπὸ τοῦ 1204 μέχρι τοῦ 1359 χρόνων, κατὰ τρόπον ἀσύμμετρον. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ὁμοιάζει πρὸς εἶδος ἀπομνημονευμάτων ὑπηγορευμένων ὑπὸ φατριαστικοῦ συμφέροντος.

Ὅπως ἡ οἰκονομία του, οὕτω καὶ τὸ λεκτικὸν εἶναι ἀσύμμετρον, καὶ τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι μέγα μέρος του ἐγράφη ὑπὸ δυσμενεστάτας συνθήκας. Τὰ λοιπὰ συγγράμματα τοῦ Γρηγορᾶ συνίστανται ἐκ διαλόγων, εὐχῶν, ἐγκωμίων, ρητορικῶν γυμνασμάτων, λόγων, διαθηκῶν, νεκρολογιῶν, παραμυθητικῶν, μονῳδιῶν, βιογραφιῶν, γραμματικῶν πραγματειῶν, σχολίων, ποιημάτων, ἐπιστολῶν καὶ ἀστρονομικῶν πραγματειῶν, ὡς ἡ «Περὶ τῶν ὑβριζόντων τὴν ἀστρονομίαν» καὶ ἡ «Παρακλητικὴ περὶ ἀστρονομίας, πῶς δεῖ κατασκευάζειν ἀστρόλαβον».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Καθολικὴ ἔκδοσις τῶν κυρίων ἔργων τοῦ Γρηγορᾶ ἐν Migne Patr. Gr. τ. 148 καὶ 149 (1—671).—Βόννης ἔκδοσις ἐν τ. πρόλογος Boivin σ. 19—96.—*Parisot*: Cantacuzène, Homme d' état et historien (Paris 1845). Σ. Π.—Θ. Π.

Γρηγορᾶσκος. Διδάσκαλος ἐπὶ τουρκοκρατίας τῆς ἐν Ἰωαννίνοις Ζωσιμαίας Σχολῆς, ὑπὸ Γεώργιον Κρανᾶν τὸν Γραμμενιάτην. Ὑπῆρξε μαθητὴς τῶν Μπαλάνων. (Πρβλ *Π. Ἀραβαντινοῦ*, Χρονογραφία τῆς Ἠπείρου, Β' 283.)

Γρηγορέσκου· βλ. Γκρηγκορέσκου.

γρηγορεύω· ἐπιταχύνω, κάμνω τι νὰ γίνῃ γρήγορα, ἄλλως *βγοδώνω* (πρβλ. *χαζιρεύω*).

Γρηγόρης, ***Μῆτσος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Πλατάνου τῆς Ναυπακτίας, λαβὼν μέρος εἰς τὴν Ἐπανάστασιν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους αὐτῆς, πολεμήσας εἰς διαφόρους μάχας ὑπὸ τοὺς συμπολίτας του Εὐθ. Ξύδην καὶ Ι. Φαρμάκην. Μετέσχε καὶ τῶν πολιορκιῶν τοῦ Μεσολογγίου (ἐκ τοῦ Ἀρχ. τῶν Ἀγων.). Ξ. Γ. Μ.

γρηγόρησις (ἡ)· τὸ νὰ γρηγορῇ τις, ἐπαγρύπνισις, ἐπιτήρησις, προσοχή.

Γρηγόρι /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Ὀφιονείας τῆς ἐπαρχίας Ναυπακτίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 330. Κεῖται παρὰ τὸ ὄρος Βλαχοβούνι, εἰς τὰ ὅρια τῆς ἐπαρχίας Δωρίδος.

— **Γρηγόρι** /*Γεωγρ.*/. Ἑτέρα ὀνομασία τοῦ χωρίου Γληγούρι (βλ. λ.).

Γρηγοριὰ /*Γεωγρ.*/. Χωρίον τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαρχίας Πυργιωτίσσης τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 303. Κεῖται ἐπὶ ὡραίας τοποθεσίας, καταφύτου ἐξ ἐλαιῶν πρὸ πάντων, εἰς τὰς νοτίους ὑπωρείας τῆς Ἴδης. Εἶναι πατρὶς τοῦ Ἀγωνιστοῦ τοῦ 1821 Ἰω. Χελιδόνη. Τῷ 1822 ἐχρησίμευσεν ὡς ἐπαναστατικὴ ἕδρα. Τῷ δὲ 1826 ἐνίκησεν ἐνταῦθα τοὺς Τούρκους ὁ Κόρακας μετὰ τοῦ Ἰωάσαφ Ξεπατέρα. Δικαστικῶς ὑπάγεται εἰς τὸ εἰρηνοδικεῖον τῶν Μοιρῶν. Ε. Γ.

Γρηγοριάδης. Ὄνομα ἀγωνιστῶν: —1) ***Ἀθανάσιος*** ἢ ***Παπαφωτόπουλος***. Προεστὼς τῆς Ἀρκαδιᾶς (Κυπαρισσίας) κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, κηρυχθεὶς ἀρχηγὸς τῶν ὅπλων τῆς περιφερείας ταύτης. Ἦτο υἱὸς τοῦ πλουσιωτάτου Γρηγορίου Παπαφωτοπούλου, ὅστις κατὰ τὸ 1819, προκαλέσας τὴν μῆνιν τοῦ Μοραβαλεσῆ Ἰμπραὴμ πασᾶ, ἐκλήθη εἰς Τριπολιτζᾶν καὶ ἀπεκεφαλίσθη. Μυηθεὶς εἰς τὴν Φιλικὴν Ἑταιρείαν καὶ κοινωνῶν μετὰ τοῦ Ἁγίου Χριστιανουπόλεως καὶ τοῦ πρωτοσυγκέλλου του Ἀμβροσίου Φραντζῆ, διηύθυνεν ἄριστα τὰ τῆς προεργασίας ἐν Τριφυλίᾳ καὶ ἠδυνήθη νὰ σχηματίσῃ διάφορα σώματα, ἅτινα ἐφάνησαν χρησιμώτατα κατὰ τὴν ἀνέλιξιν τοῦ ὅλου Ἀγῶνος. Ἂν καὶ δὲν ἦτο πολὺ μορφωμένος, ἐν τούτοις διεκρίθη εἰς τὰς διαφόρους Ἐθνοσυνελεύσεις, εἰς ἃς εἶχε σταλῆ πληρεξούσιος. Θερμὸς φίλος καὶ ὑποστηρικτὴς τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη, τὸν ἀντεπροσώπευσεν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Καρυῶν τῷ 1825. Ὑποστὰς ἀγογγύστως μεγάλας χρηματικὰς θυσίας, πάντοτε ἔδειξε τὸ καλὸν παράδειγμα καὶ ἐφάνη λίαν προνοητικὸς εἰς πλείστας περιστάσεις. Ἐπίσης μεγάλως ἐξυπηρέτησε τὴν τάξιν, κατὰ τὰς περιόδους τῆς πολυαρχίας καὶ τῶν ἐμφυλίων ἐρίδων, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς τὰ μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν κινήματα. Ἀναγνωρισθεὶς ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ὡς συνταγματάρχης τῆς Φάλαγγος καὶ τιμηθεὶς διὰ τοῦ ἀργυροῦ ἀριστείου, ἐξελέγη ἐπανειλημμένως γερουσιαστὴς καὶ ἀντιπρόεδρος τῆς Γερουσίας, ὑπῆρξε μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐκδουλεύσεων καὶ τέλος πληρεξούσιος κατὰ τὴν Συνέλευσιν τοῦ 1863. Ἐπὶ τῆς βασιλείας Γεωργίου τοῦ Α', βαθύγηρως, εἶχεν ἀποσυρθῆ τοῦ δημοσίου βίου, ἀλλ' ἐκράτει τὰ πολιτικὰ σκῆπτρα τῆς Τριφυλίας, ἀγαπώμενος παρὰ πάντων τῶν συμπολιτῶν του.

—2) ***Βασίλειος***, ἀδελφὸς αὐτοῦ νεώτερος. Ἐπολέμησεν ἡρωϊκῶς εἰς Μεθώνην, εἰς Τρίπολιν, εἰς τὰ Δερβενάκια, ὅπου ἐτραυματίσθη, καὶ εἰς Ἀθήνας τῷ 1827 ὁπότε καὶ ἐφονεύθη ἐν Φαλήρῳ.

—3) ***Γεώργιος***, ἀδελφὸς τῶν ἀνωτέρω. Ὁπλαρχηγὸς τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς πολλῶν Τριφυλίων. Καθ' ὅλην τὴν Ἐπανάστασιν διεκρίθη διὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ ὁρμητικότητά του. Ἐπανειλημμένως τραυματισθεὶς ἐπὶ τῶν διωγμῶν τοῦ Ἰμβραήμ, μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἠμείφθη ἀναγνωρισθεὶς ταγματάρχης τῆς ἐνεργοῦ Φάλαγγος, καὶ μὲ τὸ χαλκοῦν μετάλλιον. Ἐθεωρεῖτο ἐκ τῶν ἀρίστων σκοπευτῶν καὶ ἄνθρωπος ὀξυδερκέστατος καὶ ἐξαιρετικῶς ταχύπους. Ἐξελέγη βουλευτὴς κατὰ τὰς δευτέρας ἐκλογάς. Ἀπέθανε τῷ 1858.

—4) ***Γρηγόριος***. Καθηγητής, φιλόλογος, υἱὸς τοῦ Ἀθανασίου, γεννηθεὶς τῷ 1810. Συνέγραψε σπουδαίαν ἱστορίαν τῆς Πελοποννήσου ἐπὶ τουρκοκρατίας καὶ κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν.

—5) ***Ἰωάννης***, Ἀγωνιστὴς ἐκ Κάσου. Ὑπηρετῶν εἰς πλοῖα τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ του Νικολάου, διέσωσε κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς Ἐπαναστάσεως τὸ πλοῖον «Καρτερία» τοῦ Δ. Ἠλιάδου μεταφέρον τετρακόσια γυναικόπαιδα φεύγοντα τὴν σφαγήν, ἥτις εἶχεν ἀρχίσει εἰς τὴν ἐπαναστατήσασαν ἀνατολικὴν Κρήτην. Περιπλέων τὴν μεγαλόνησο ἐπὶ πολλὰ ἔτη, παρέσχεν εἰς τοὺς Κρῆτας ἐπαναστάτας ἀνυπολογίστους ὑπηρεσίας. Ἐπίσης κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Χουσεῒν βέη καὶ τοῦ Γιβραλτὰρ εἰς τὴν πολυπαθῆ νῆσόν του, καταλιπὼν τὸ πλοῖόν του, ὅπερ καὶ μετ' ὀλίγον ἐβυθίσθη ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, μετέφερε τὰ κανόνια, ἅτινα εἶχεν, εἰς τὴν πόλιν καὶ δι' αὐτῶν ἐπ' ἀρκετὸν παρέτεινε τὴν ἄμυναν τῆς γενετείρας. Καὶ οὗτος μὲν ἐσώθη τότε, ἀλλ' οἱ Αἰγύπτιοι ᾐχμαλώτισαν τὴν σύζυγόν του Βιργινίαν καὶ τὸν υἱὸν Γρηγόριον, οἵτινες κατόπιν ἀπηλευθερώθησαν τῇ μεσολαβήσει τοῦ Κοδριγκτῶνος. Τῷ 1826, περιπολῶν πάλιν εἰς τὰ Δωδεκάνησα μὲ τὸ πλοῖον τοῦ Χίου Ἐμμανουὴλ Μαρινάκη διεκρίθη διὰ τὴν σύλληψιν αἰγυπτιακοῦ πλοίου, τὸ ὁποῖον ὅμως, ρουμουλκούμενον εἰς Σπέτσας, ἀπηλευθέρωσεν ὁ αὐστριακὸς στόλος παρὰ τὴν Μύκονον.

—6) ***Νικόλαος***. Πλούσιος ἔμπορος, πλοιοκτήτης καὶ προεστὼς τῆς Κάσου. Προσέφερε μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τὸν ἑλληνικὸν Ἀγῶνα, καὶ προσωπικῶς ἀγωνισθεὶς εἰς Κάσον, Κρήτην καὶ Πελοπόννησον, καὶ διὰ τῆς περιουσίας του τὴν ὁποίαν ἐξ ὁλοκλήρου ἐθυσίασε. Τῷ 1822 προσέφερε τὸ πλοῖόν του «Ἀριστείδης» διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πυρπολικόν, μετ' ὀλίγον δὲ ἐξοπλίσας τὸ πλοῖον τοῦ Μ. Ζαχαροπούλου, κατώρθωσε καὶ συνέλαβε δύο αὐστριακὰ πλοῖα μεταφέροντα τρόφιμα εἰς τὸ Κάστρον (Ἡράκλειον) τῆς Κρήτης. Τῷ 1823 ἐξώπλισεν ἄλλο πλοῖον, «Θαλάσσιον Ἵππον» ὀνόματι, καὶ δι' αὐτοῦ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ναυμαχίαν τοῦ Γέροντα, εἰς Λέσβον, Ψαρὰ καὶ Σκόπελον.

Ἀντεπροσώπευσε τὴν Κάσον εἰς διαφόρους συνελεύσεις, καὶ μάλιστα τὴν ἐν Ἄργει Δ', κατόπιν δὲ ἀποσυρθεὶς εἰς τὴν γενέτειραν προσέφερε νέας ὑπηρεσίας εἰς αὐτὴν μὲ τὸ ὀργανωτικόν του πνεῦμα.

—7) ***Χαράλαμπος***. Ἀγωνιστὴς ἐξ Τριφυλίας, φίλος τοῦ Γκρίτζαλη, καὶ τοῦ Μῆτρο-Πέτροβα, μεθ' ὧν συνηγωνίσθη, διακριθεὶς κατὰ τὴν περίοδον τοῦ Ἰμβραήμ. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ὑπηρέτησε τὴν πολιτείαν εἰς διαφόρους θέσεις.

—8) ***Χρῆστος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Σμύρνης. Ἐφονεύθη εἰς τὰς Κυδωνίας, ὅπου εἶχε σχηματίσει σῶμα ἀμύνης κατὰ τῶν ἐπελθόντων γενιτσάρων καὶ γιουρούκων. Γ. Δ. Κ.

— **Γρηγοριάδης**, ***Δημήτριος***. Διδάσκαλος ἐν Κωνσταντινουπόλει, ζήσας πρὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Τῷ 1840, κατ' ἐντολὴν πατριαρχικήν, ἔγραψεν «Ἱερὸν θρίαμβον κατὰ τοῦ μισοθέου θεοσεβισμοῦ», δηλαδὴ κατὰ Θεοφίλου Καΐρη, μεθ' ὃν καὶ δίτομον ἱερὰν ἱστορίαν. Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

— **Γρηγοριάδης**, ***Δημήτριος Π.*** Ἕλλην γεωπόνος, γεννηθεὶς ἐν Σμύρνῃ τῷ 1870 καὶ ἀποθανὼν εἰς Βόλον τῷ 1907. Ἐφοίτησεν εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Μομπελλιέ, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξῆλθε διπλωματοῦχος τῷ 1892. Προσληφθεὶς εἰς τὰ ἐν Ρουμανίᾳ κτήματα τοῦ πρίγκιπος Σούτσου, ὑπηρέτησεν ἐπὶ ἑξαετίαν. Τῷ 1898 διωρίσθη ὑποδιευθυντὴς τῆς ἐν Ἀϊδινίῳ Μέσης Γεωργικῆς Σχολῆς, ἧς διετέλεσε βραδύτερον καὶ διευθυντής. Ἀποχωρήσας τῷ 1902, προσελήφθη διευθυντὴς τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ μεγάλων κτημάτων Τοπάλη, ὅπου νῦν ἡ Ν. Ἀγχίαλος. Ἐκεῖθεν ἀποσυρθεὶς ἐπεδόθη εἰς ἰδιωτικὰς ἐπιχειρήσεις εἰς Βόλον, ὅπου καὶ ἐγκατεστάθη. Ἐδημοσίευσε τὸ «Δένδρον» καὶ σειρὰν ἄλλων γεωργικῶν ἄρθρων καὶ μελετῶν εἰς τὸν ἡμερήσιον καὶ περιοδικὸν ἑλληνικὸν τύπον. Ἀποδίδων ἐξαιρετικὴν σημασίαν εἰς τὴν συνεταιριστικὴν ἰδέαν, εἰργάσθη εἰς Ἁλμυρόν, μετὰ τοῦ τότε δημοδιδασκάλου καὶ νῦν γενικοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν Συνεταιρισμῶν τοῦ κράτους Μιχοπούλου, διὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ πρώτου ἐν Ἑλλάδι γεωργικοῦ συνεταιρισμοῦ. Δ. Λ. Ζ.

— **Γρηγοριάδης**, ***Μιχαήλ***. Ἡγεμὼν τῆς Σάμου ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου 1900 μέχρι τοῦ Μαρτίου 1902. Διετέλει εἰσαγγελεὺς τοῦ Ἀκυρωτικοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅταν ὠνομάσθη ἡγεμὼν τῆς νήσου εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ Κ. Βαγιάσση. Ὡς τοιοῦτος οὐδὲν ἄξιον λόγου ἔπραξε, τοὐναντίον δὲ συνετέλεσεν εἰς τὴν ὄξυνσιν τῶν κομματικῶν παθῶν, ἕως ὅτου, ἀπογυμνωθεὶς πάσης ἐπιτοπίου ὑποστηρίξεως, ἀνεκλήθη ὑπὸ τῆς Πύλης, συνεπείᾳ ἐπανειλημμένων παραπόνων τῶν Σαμίων, ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ τοῦ Α. Μαυρογένους. Ἀκολούθως ἐγένετο μέλος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας. Ἀπεβίωσεν ἐν Κωνσταντινουπόλει.

— **Γρηγοριάδης**, ***Περικλῆς***. Ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν (1818—1882). Ἐσπούδασεν εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Ἱεροῦ κοινοῦ τοῦ Παναγίου Τάφου, ὅπου καὶ ἐδίδαξε κατόπιν ἐπὶ τριετίαν, καὶ βραδύτερον ἐν Γερμανίᾳ. Τῷ 1880 διωρίσθη ὑφηγητής, τῷ δὲ 1881 ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας, ἀλλὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἀπέθανεν ἐν Χάλκῃ, ὅπου μετέβη κατὰ τὰς θερινὰς διακοπάς. Ἔγραψε: «Περὶ μύθων παρὰ Πλάτωνι» (1879), «Περὶ γενέσεως τῶν φιλοσοφικῶν συστημάτων»

Digitized by Google

(1880), «Περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς κατὰ Πλάτωνα» (1880), «Ἡ ἱερὰ μονὴ τοῦ Σινᾶ κατὰ τοπογραφικὴν ἔποψιν» (Ἱερουσαλὴμ 1875), «Οἱ Ἕλληνες ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ» (Ἀθῆναι, 1881). —Ω.

— **Γρηγοριάδης**, ***Σταῦρος***. Πρωτοψάλτης καὶ διδάσκαλος τῆς μουσικῆς, γεννηθεὶς ἐν Αἴνῳ τῷ 1816. Μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου συνεπλήρωσε τὰς μουσικὰς αὐτοῦ σπουδάς, διδαχθεὶς ἅμα καὶ τὴν εὐρωπαϊκὴν μουσικήν. Διεδέχθη ὡς πρωτοψάλτης τῆς Μ. Ἐκκλησίας τὸν Ἰωάννην τὸν πρωτοψάλτην τῷ 1866, καὶ ἐχρημάτισε διδάσκαλος τῆς μουσικῆς ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ ΣΤ′ ἱδρυθείσῃ τῷ 1868 Ε′ πατριαρχικῇ μουσικῇ σχολῇ. Συνεργασθεὶς μετὰ Ἰωάσαφ τοῦ Ρώσου καὶ Δημητρίου τοῦ Βυζαντίου ἐξέδωκε μέρος τοῦ ἀργοῦ Ἀναστασιματαρίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ καὶ τὸ σύντομον Πέτρου τοῦ Πελοποννησίου. Ἀπέθανε τῷ 1871. Ε. Γ. Π.

Γρηγοριχνὰ *[Γεωγρ.]*.— 1) Συνοικισμὸς τῆς ἐν Κρήτῃ κοινότητος Ἐπάνω Παλαιοκάστρου τῆς ἐπαρχίας Κισάμου τοῦ νομοῦ Χανίων. Κάτοικοι (1928 42.—2) Χωρίον τῆς ἐν Κρήτῃ κοινότητος Σιρακίνας τῆς ἐπαρχίας Σελίνου τοῦ νομοῦ Χανίων. Κάτοικοι (1928) 68.—3) Συνοικισμὸς τῆς ἐν Κρήτῃ κοινότητος Πλεμενιανῶν τῆς ἐπαρχίας Σελίνου τοῦ νομοῦ Χανίων. Κάτοικοι (1928) 60. Ε. Γ.

Γρηγοριανοί. Οὕτω καλοῦνται οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν ἀρμενικὴν Ἐκκλησίαν κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς Ἀρμενίους Καθολικοὺς (βλ. λ. Ἀρμενία *[Ἐκκλησία]* τ. Ε′. σ. 591 γ′. κ ἑ.).

γρηγοριανός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν Γρηγόριον, ὁ ὑπὸ τοῦ Γρηγορίου θεσπισθείς: «γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον».

—**γρηγοριανὴ** ***μεταρρύθμισις*** *[Ἀστρονομ.]*· βλ. ἡμερολόγιον.

—**γρηγοριανὸν** ***ἀντιφωνάριον*** *[Λειτουργ.]*· βλ. ἀντιφωνάριον.

—**γρηγοριανὸν** ***ᾆσμα*** *[Ἐκκλησ. Μουσ.]*· βλ. ἐκκλησιαστικὴ *μουσική*.

—**γρηγοριανὸν** ***ἡμερολόγιον*** *[Ἀστρον.]*· βλ. ἡμερολόγιον.

—**γρηγοριανὸν** ***τηλεσκόπιον*** *[Ἀστρον.]*· βλ. τηλεσκόπια.

—**Γρηγοριανὸς** ***κῶδιξ*** (Codex Gregorianus ἢ Corpus Gregoriani). Συλλογὴ αὐτοκρατορικῶν διατάξεων γενομένη ὑπὸ Γρηγοριανοῦ ἢ Γρηγορίου νομομαθοῦς περὶ τὰ τέλη τοῦ Γ′ μ. Χ. αἰῶνος καὶ περιλαμβάνουσα διατάξεις ἑνὸς περίπου αἰῶνος ἀπὸ τοῦ 196—295, ἤτοι ἀπὸ τοῦ Σεπτιμίου Σεβήρου μέχρι τοῦ Διοκλητιανοῦ. Συνέχεια τοῦ Γρηγοριανοῦ κώδικος ἦτο ὁ «Ἑρμογενιανός», οὐδενὸς ὅμως αὐτῶν τὰ χειρόγραφα διεσώθησαν. Θὰ περιελάμβανον προφανῶς χιλιάδας διατάξεων, ἐκ τῶν ὁποίων μόνον 70 τοῦ Γρηγοριανοῦ καὶ 38 τοῦ Ἑρμογενιανοῦ εἶναι γνωσταί, ἅτε περιληφθεῖσαι εἰς τὴν «Lex romana Wisigothorum» (Βρεβιάριον τοῦ Ἀλαρίχου) εἰς τὴν «Collatio legum mosaicarum et romanarum» καὶ εἰς τὰ «Fragmenta vaticana». Ὁ Γρηγοριανὸς θὰ ἔζη πιθανῶς ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου (περὶ τὸ 330). Ἑρμογενιανὸς δέ τις περὶ τῷ 339 συνέταξε «Juris epitome», τῆς ὁποίας 107 ἀποσπάσματα περιελήφθησαν εἰς τοὺς «Πανδέκτας», ἄγνωστον ὅμως ἂν ὁ συντάκτης τῆς «Ἐπιτομῆς» ταύτης εἶναι ὁ αὐτὸς μὲ τὸν τοῦ «Ἑρμογενιανοῦ κώδικος». Τοῦ τε Γρηγοριανοῦ καὶ Ἑρμογενιανοῦ τὰς συλλογὰς ἀποκαταστήσαντες καὶ συμπληρώσαντες κατὰ τὸ δυνατὸν ἐξέδωκαν ὁ Μπὲκ ἐν «Ius civile antejustinianeum» (Βερολῖνον 1815) καὶ ὁ Χαῖνελ ἐν «Corpus juris antejustinianei» (Βόννη 1837). —Β.

Γρηγορίνης, ***Γεράσιμος***. Ἕλλην λόγιος καὶ ἰατρὸς γεννηθεὶς ἐν Ληξουρίῳ τῆς Κεφαλληνίας τῷ 1766 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1824. Ἀφοῦ ἐσπούδασεν ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ του πατρίδι καὶ ἐν Σμύρνῃ καὶ Πάτμῳ, μετέβη εἰς Βουκουρέστιον ὡς διδάσκαλος τῆς οἰκογενείας τοῦ τότε ἡγεμονεύοντος Μουρούζη, διορισθεὶς συγχρόνως καὶ καθηγητὴς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων εἰς τὴν ἐκεῖ σχολήν. Ὀλίγον χρόνον κατόπιν, ἀποθανόντος τοῦ Δημητρίου Μουρούζη, ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ εἰς τὴν Βιέννην, ὅπου καὶ ἀφιερώθη εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἰατρικῆς. Ἐνταῦθα ἐγνωρίσθη μετὰ τοῦ συμπατριώτου του κόμιτος Σπυρίδωνος Λούζη (αὐλικοῦ τότε τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας) ὅστις, ἐκτιμήσας τὴν ἱκανότητά του, δι' ἰδίων αὐτοῦ ἐξόδων τὸν εἰσήγαγεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Βερολίνου. Παραμείνας ἔτη τινὰ εἰς Βερολῖνον, μετέβη κατόπιν εἰς Δρέσδην, ἔνθα μετήρχετο τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἰατροῦ, καταγινόμενος συγχρόνως εἰς τὴν συγγραφὴν ἐπιστημονικῶν πραγματειῶν καὶ εἰς διαφόρους περιηγήσεις. Μεταξὺ τῶν πολλῶν συγγραμμάτων του ἀναφέρομεν τά: «Observations sur la dissertation du D. N. an monstrua sint baptigenta» (Berlin 1798), «De hydrometre, et hydabus in utero visis, aut ab eo exclusis» (Halle 1795) «Reflexions sur la végétation» (Halles 1794). Ὁ Γρηγορίνης μετέφρασεν ἐκ τῆς τοσκανικῆς εἰς τὴν γερμανικὴν τὴν δίτομον ἱστορικο - φυσικογραφικὴν περιήγησιν τοῦ ἐν Πίζῃ καθηγητοῦ Σάντα, προσθέσας πολλὰς σημειώσεις, ἐκ δὲ τῆς ἀγγλικῆς εἰς τὴν ἰταλικὴν τὴν περιήγησιν τοῦ Yorick «Vigagio sentimentale per la Francia e l'Italia». Εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὁ Γρηγορίνης ἔγραψε «Σχόλια εἰς Ὀλυμπιονίκας τοῦ Πινδάρου», «Λύσεις φυσικῆς καὶ φιλοσοφίας μαθημάτων» ἐν εἴδει ἐπιστολῶν πρός τινα κόμισσαν Γερμανίδα. Κ. Μ. Κ.

Γρηγόριος. Ὄνομα κύριον. Πρῶτος φέρων τὸ ὄνομα τοῦτο ἀναφέρεται *Γρηγόριός* τις, υἱὸς τοῦ Ἑρμείου τοῦ φιλοσόφου (*Σουΐδ.* Ἰσιδ. β.). Μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας τὸ ὄνομα τοῦτο, χάρις εἰς τὸν Γρηγόριον τὸν Ναζιανζηνὸν κυρίως, ἐγένετο κοινότατον ὡς χριστιανικὸν ὄνομα.

ΑΓΙΟΙ

— **Γρηγόριος** (*ἱερομάρτυς*), ὁ καὶ ***Φωτιστὴς*** (ἀρμεν. *Λουσάβοριτς*) ἐπικαλούμενος, ἐπίσκοπος (πατριάρχης) τῆς Μεγάλης Ἀρμενίας. Ἐγεννήθη τῷ 257, ἦτο δὲ υἱὸς τοῦ μεγιστᾶνος τῆς Μεγάλης Ἀρμενίας Ἀνάκ, δολοφονήσαντος τῇ ὑποκινήσει τῆς περσικῆς αὐλῆς τὸν βασιλέα τῆς Ἀρμενίας Κουσρώ. Ὅτε ἐγένετο ἡ δολοφονία αὕτη, ὁ Γρηγόριος ἐσπούδαζεν ἐν Καισαρείᾳ τῆς Καππαδοκίας, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Διοκλητιανοῦ, οὕτω δ' ἐσώθη ἐκ τοῦ θανάτου, διότι οἱ σατράπαι τῆς Ἀρμενίας πρὸς ἐκδίκησιν τοῦ φόνου τοῦ βασιλέως των ἐξωλόθρευσαν ὅλην τὴν οἰκογένειαν τοῦ Ἀνάκ. Ἐν Καισαρείᾳ δὲ γενόμενος Χριστιανὸς ὁ Γρηγόριος καὶ πρεσβύτερος, ἐγνώρισε τὸν Τηριδάτην, υἱὸν τοῦ δολοφονηθέντος ὑπὸ τοῦ πατρός του βασιλέως τῆς Ἀρμενίας, ὅστις καταδιωκόμενος ὑπὸ τῶν Περσῶν εὗρε προστασίαν παρὰ τοῖς Ρωμαίοις τῆς Καισαρείας. Ἐκεῖ Γρηγόριος καὶ Τηριδάτης διῆγον ἐν οἰκειότητι, λησμονήσαντες τὰς οἰκογενειακὰς συμφοράς. Ἀποκατασταθεὶς δ' ὁ Τηριδάτης εἰς τὸν πατρικὸν θρόνον τῇ βοηθείᾳ τῶν Ρωμαίων, ἐπανῆλθεν εἰς Ἀρμενίαν καὶ κατόπιν καὶ ὁ Γρηγόριος πρὸς διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ παρὰ τοῖς ὁμοφύλοις του. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ὁ Τηριδάτης ἐπέτρεπεν εἰς τὸν Γρηγόριον νὰ κηρύττῃ ἀκωλύτως τὸ εὐαγγέλιον εἰς τοὺς Ἀρμενίους, κατόπιν ὅμως βλέπων τὴν μεγάλην ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου τοῦ Γρηγορίου ὄχι μόνον ἀπηγόρευσεν εἰς αὐτὸν νὰ κηρύττῃ τὸν Χριστόν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐπίεζε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων του. Ἀρνηθέντα τὸν Γρηγόριον νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὸ βασιλικὸν πρόσταγμα σκληρῶς καὶ πολυειδῶς διὰ ραβδισμῶν, μαστιγώσεων, ἐγκλεισμοῦ πολυχρονίου εἰς λάκκον καὶ ἄλλων τοιούτων ἐβασάνισεν ὁ Τηριδάτης. Ἀλλ' ὁ Γρηγόριος οὐ μόνον ἔμεινεν ἀκλόνητος εἰς τὴν πρὸς τὸν Χριστὸν πίστιν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τοῦτον τὸν Τηριδάτην ἀπαλλάξας ἀπὸ φοβερᾶς ἀσθενείας καὶ βαπτίσας αὐτὸν ἔπειτα «προσήγαγε τῷ Κυρίῳ ὥσπερ ἄρνα τὸν πρὶν λύκον ἄγριον». Κατόπιν χειροτονηθεὶς καὶ ἐπίσκοπος Ἀρμενίας (Καθολικὸς) ὁ Γρηγόριος ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Καισαρείας Λεοντίου καὶ συνεχίζων τὸ θεῖον ἔργον του πολλοὺς τῶν Ἀρμενίων ἐβάπτισε καὶ οὕτως ἡ Ἀρμενία ἀπέβη κέντρον χριστιανικοῦ φωτὸς μεταδοθέντος καὶ εἰς Πέρσας καὶ Ἴβηρας καὶ Μήδους καὶ Ἀσσυρίους. Τῷ 318 καταστήσας διάδοχον τὸν υἱόν του Ἀριστακὲς ἀπεσύρθη αὐτὸς εἰς μοναστήριον καὶ ἀπέθανε τῷ 332. Ἡ μνήμη του ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 30 Σεπτεμβρίου μετὰ βιογραφίας καὶ ἰδίας ἀκολουθίας, ἧς τοῦ κανόνος ποιητὴς Ἰωσὴφ ὁ ὑμνογράφος. Καὶ ὁ πάπας δὲ τῆς Ρώμης Γρηγόριος ὁ ΙΣΤ′ ἔγραψε τὸ ὄνομα αὐτοῦ τῷ 1837 εἰς τὸ ρωμαϊκὸν μαρτυρολόγιον καὶ ὥρισε τὴν ἑορτήν του εἰς τὴν 1 Ὀκτωβρίου.

—**Γρηγόριος**, *ὁ ἐπίσκοπος* ***Ναζιανζοῦ***. Κατὰ τὸ β′ ἥμισυ τοῦ Γ′ αἰῶνος γεννηθεὶς ἐν Ἀριανζῷ τῆς Καππαδοκίας, κατ' ἀρχὰς μὲν ἦτο ὀπαδὸς τῆς αἱρέσεως τῶν «Ὑψισταρίων» ἀλλὰ ταχέως, μάλιστα διὰ τῆς εὐσεβεστάτης γυναικὸς αὐτοῦ Νόννης, ἀποπτύσας τὴν αἵρεσιν ταύτην προσῆλθεν εἰς τὸ βάπτισμα περὶ τὸ 325 καὶ «πρόβατον μὲν ἐν πρώτοις, μετ' ὀλίγον δ' ὕστερον καὶ ποιμὴν καταστὰς τῆς ἐν Ναζιανζῷ ἐκκλησίας» ἐποίμανεν αὐτὴν ὁσίως καὶ θεαρέστως περὶ τὰ τεσσαράκοντα καὶ πέντε ἔτη. Ἀπέθανεν ἐν βαθυτάτῳ γήρατι (374), ἡ δὲ μνήμη αὐτοῦ ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 1 Ἰανουαρίου ἄνευ βιογραφίας καὶ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας.

— **Γρηγόριος** ὁ ***Θεολόγος***, οὗτινος ἡ μνήμη ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 25 Ἰανουαρίου μετὰ βιογραφίας καὶ ἰδίας ἀκολουθία, τοῦ Κανόνος τῆς ὁποίας ποιητὴς ὁ Θεοφάνης (βλ. κατ. Γρηγόριος Α′, *πατριάρχης* ***Κωνσταντινουπόλεως***). Ε. Γ. Π.

— **Γρηγόριος**, *ὁ ἐπίσκοπος* ***Νύσσης***. Ἡ μνήμη του ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 10 Ἰανουαρίου μετὰ βραχείας βιογραφίας καὶ ἰδίας ἀκολουθίας, ἧς τὸν Κανόνα ἐποίησεν Ἰωάννης ὁ μοναχὸς (βλ. κατ. Γρηγόριος *Νύσσης*). Ε. Γ. Π.

— **Γρηγόριος**, *ἐπίσκοπος* ***Νεοκαισαρείας***, *ὁ* ***θαυματουργός***. Γεννηθεὶς ἐν Νεοκαισαρείᾳ τοῦ Πόντου ὑπὸ γονέων ἐπιφανῶν, ἀλλ' ἐθνικῶν, ἐκαλεῖτο πρότερον *Θεόδωρος*, ἐπωνομάσθη δὲ *θαυματουργὸς* διὰ τὸ πλῆθος τῶν ὑπ' αὐτοῦ τελεσθέντων θαυμάτων. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, τὸ 14ον ἔτος τῆς ἡλικίας ἄγων, ἐπεδόθη μετὰ τοῦ νεωτέρου ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀθηνοδώρου, κατὰ τὴν θέλησιν τῆς ἑαυτῶν μητρός, εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ρητορικῆς, ἵνα διανύσῃ τὸ τοῦ δικηγόρου στάδιον· διὸ ἐδιδάχθησαν τήν τε λατινικὴν γλῶσσαν καὶ τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον. Ἐνῷ δ' ἐσκόπει ν' ἀπέλθῃ εἰς Ρώμην δι' εὐρυτέρα τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου σπουδάς, ἦλθε, τῇ προτροπῇ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ, εἰς Καισάρειαν, ὅπου ἐγνωρίσθη αὐτός τε καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ μετὰ τοῦ πολλοῦ Ὠριγένους, διδάσκοντος τότε ἐκεῖ. Λησμονήσαντες τότε τὴν νομικὴν ἐπιστήμην, ἀφιερώθησαν ὁλοψύχως εἰς τὴν διδασκαλίαν καὶ ὁδηγίαν τοῦ Ὠριγένους (*Εὐσεβίου* Ἐκκλ. Ἱστορ. VI, 30. *Hieronymi*, De Script. Eccl. cap. 65), ὅστις ἐδίδαξεν αὐτοὺς πάντας τοὺς τῆς φιλοσοφίας κλάδους καὶ τὴν θεολογίαν.

Πρὶν ἀποχωρισθῇ τοῦ διδασκάλου του, ὁ Γρηγόριος ἐξέφρασεν εἰς πανηγυρικόν τινα λόγον τὰ τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ τοῦ σεβασμοῦ αἰσθήματα αὐτοῦ. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα ὁ Γρηγόριος προὐτίμησε τὸν ἐρημικὸν καὶ μονήρη βίον καὶ ἔζη μακρὰν τῆς πόλεως, παραδεδομένος πάντοτε εἰς τὴν μελέτην. Ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ἀμασείας, μητροπόλεως τοῦ Πόντου, Φαίδιμος, μαθὼν ἐκ φήμης τὴν σοφίαν καὶ εὐσέβειαν τοῦ Γρηγορίου, ἀπεφάσισε νὰ χειροτονήσῃ αὐτὸν ἐπίσκοπον τῆς κατὰ Πόντον Νεοκαισαρείας, ἀλλ' ὁ Γρηγόριος, πληροφορηθεὶς τοῦτο, ἀπεποιήθη τὴν χειροτονίαν διὰ τῆς φυγῆς, ἠναγκάσθη δ' ὅμως ὕστερον, μετὰ πολυχρόνιον ματαίαν ἄρνησιν, νὰ ὑποκύψῃ εἰς τοῦ Φαιδίμου τὴν ἀξίωσιν. Ὁ Γρηγόριος, πρὶν ἀναδεχθῇ τὰ τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος καθήκοντα, ἀπεχώρησε καὶ πάλιν εἰς τὴν ἐρημίαν, ἵνα ἐγκύψῃ εἰς βαθυτέρας περὶ τῶν μυστηρίων τῆς πίστεως σκέψεις, ἐνταῦθα δὲ διὰ θείας τινὸς ὀπτασίας παρέλαβε νυκτὸς παρὰ σεβασμίου τινὸς γέροντος τὸ σύμβολον τῆς αὐτοῦ πίστεως, ὅπερ καὶ κατέγραψεν ἔπειτα ἐπὶ χάρτου. Κατὰ τὸν ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Δεκίου διωγμόν, καταλιπὼν ὁ Γρηγόριος (τῷ 250) μετὰ πολλῶν πιστῶν τὴν πόλιν, ἐσώθη. Συνήδρευσεν ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν συγκροτηθείσῃ συνόδῳ κατὰ τοῦ αἱρετικοῦ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως, τῷ 265. Ἂν παρευρέθη καὶ ἐν τῇ Β′ αὐτόθι γενομένῃ συνόδῳ, τῷ 270, εἶναι πολὺ ἀμφίβολον. Ἀπέθανε περὶ τὸ ἔτος 270. Ἑορτάζεται ὑπὸ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας τῇ 17ῃ Νοεμβρίου. Τὸν βίον αὐτοῦ ἔγραψε Γρηγόριος ὁ Νύσσης κατὰ τὰς ἀφηγήσεις τῆς προμήτορος αὐτοῦ. Ὁ Γρηγόριος ἔγραψεν: «Εἰς Ὠριγένην προσφωνητικὸν καὶ πανηγυρικὸν λόγον», «Σύμβολον ἢ ἔκθεσιν τῆς πίστεως», «Μετάφρασιν εἰς τὸν Ἐκκλησιαστὴν» καὶ «Ἐπιστολὴν κανονικήν». Ὑποβολιμαῖα συγγράμματα αὐτοῦ εἶναι: «Ἡ κατὰ μέρος πίστις», «Δώδεκα ἀναθεματισμοὶ ἢ κεφάλαια περὶ πίστεως», «Ἔκθεσις τῆς πίστεως πρὸς Αἰλιανόν», «Λόγος κεφαλαιώδης περὶ ψυχῆς» καὶ «Τρεῖς ὁμιλίαι εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν τῆς Παρθένου Μαρίας καὶ μία εἰς τὰ Θεοφάνια».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Pallavicini*. Gregorius Thaum. (Rome, 1644).—*J. L. Boye*, Dissert. de Gregorio Thaum. (Iena, 1703).—*V. Ryssel*, Gregorius Thaum., sein Leben und seine Schriften (Leipzig, 1880).—*J. Draesecke*, ἐν Zeitschrift für protest. Theologie (1883), σελ, 634 καὶ ἑξῆς.
Ν. Κ. ΚΑΨΗΣ

—**Γρηγόριος** ὁ ἐν ***Χρυσῇ Πέτρᾳ*** (*ὅσιος*). Ἐξ Ἀσίας ὁρμώμενος ἦλθεν εἰς Χρυσῆν Πέτραν (Ἀλτὶν Τὰς τῆς Προύσης ἢ τῆς ἀνατολικῆς Θρᾴκης) καὶ ἐκεῖ ἐφ' ἱκανὸν χρόνον ζήσας ὡς ἀσκητὴς ἀνεπαύθη ἐν εἰρήνῃ. Ἡ μνήμη του ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 24 Νοεμβρίου ἄνευ βιογραφίας καὶ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας.

— **Γρηγόριος** ὁ ***Κύπρου*** (*ἅγιος*). Ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 4 Μαρτίου ἄνευ βιογραφίας καὶ ἰδίας ἀκολουθίας.

—**Γρηγόριος** ὁ ***Ἀκραγαντίνων*** *ἐπίσκοπος*. Ἐν Πραιτωρίῳ παρὰ τὸν Ἀκράγαντα περὶ τὰ μέσα τοῦ ΣΓ′ αἰῶνος γεννηθείς, δεκαεπταετὴς ἀπεδήμησε διὰ Καρχηδόνος καὶ Τριπόλεως εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅπου διέτριψεν ἐπί τινα ἔτη ἀσχολούμενος εἰς θεολογικὰς μελέτας καὶ ἔνθα ἐχειροτονήθη διάκονος. Ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Ἀντιόχειαν τῆς Συρίας, ὅπου ἠσχολήθη εἰς τὴν δογματικήν. Ἐξ Ἀντιοχείας δὲ μεταβὰς εἰς Κωνσταντινούπολιν μετέσχε τῶν ἐξ ἀφορμῆς τῆς αἱρέσεως τῶν μονοθελητῶν σφοδρῶν ἀγώνων καὶ ἐν αὐτοῖς ἐθαυμάσθη ἡ πολυμάθεια καὶ ἡ θερμὴ πίστις του. Κατόπιν μεταβὰς εἰς Ρώμην ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ πάπα Γρηγορίου τοῦ Α′ (590—604) εἰς τὸν Ἀκράγαντα ὡς ἐπίσκοπος, ὅπου συκοφαντηθεὶς προσεκλήθη πρὸς ἀπολογίαν εἰς Ρώμην καὶ ἐκεῖ ἀναγνωρισθείσης τῆς ἀθῳότητός του ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἐπισκοπικὴν ἕδραν του. Ἐν Ἀκράγαντι δὲ «πλεῖστα ἐπιβιώσας θεοπρεπῶς ἔτη ἐν βαθυτάτῳ γήρᾳ τὸν βίον ἀπέλιπε». Λεόντιος ὁ μοναχὸς τῆς ἐν Ρώμῃ μονῆς τοῦ ἁγ. Σάββα ἀναφέρει διάφορα συγγράμματα τοῦ Γρηγορίου, δογματικοὺς καὶ πανηγυρικοὺς λόγους ἐκφωνηθέντας ἐν Ἀντιοχείᾳ καὶ Κωνσταντινουπόλει, πραγματείαν περὶ νηστείας, ἐγκώμιον εἰς τὸν ἀπόστολον Πέτρον καὶ «ἄλλα πολλά», ἐξ ὧν διεσώθη

Digitized by Google

τὸ ὑπόμνημα εἰς τὸν Ἐκκλησιαστήν, εἰς δέκα βιβλία διαιρούμενον. Τὸν βίον τοῦ Γρηγορίου ἔγραψαν ὁ μνημονευθεὶς Λεόντιος τῷ 668, ὁ Μᾶρκος, ἡγούμενος τῆς αὐτῆς μονῆς τοῦ ἁγ. Σάββα, καὶ ὁ Συμεὼν ὁ μεταφραστὴς (Migne 98, 549—716 καὶ τὸ ὑπόμνημα τοῦ Γρηγορίου εἰς τὸν Ἐκκλησιαστήν, αὐτόθι 741—1181, καὶ ὁ βίος τοῦ Συμεὼν ἐν τόμ. 116, 189—260, ὁ δὲ τοῦ Μάρκου ἀνέκδοτος· ἰέταρτον δὲ βίον ἀναφέρει ὁ Φαβρίκιος ἐν τῇ Bibliotheca Graeca 10, 232). Ἡ μνήμη τοῦ Γρηγορίου ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 23 Νοεμβρίου μετὰ βιογραφίας καὶ ἰδίας ἀκολουθίας, ἧς τὸν κανόνα ἐποίησεν Ἰωσὴφ ὁ ὑμνογράφος.

—**Γρηγόριος**, ***Πάπας Ρώμης***, οὗτινος ἡ μνήμη ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 12 Μαρτίου μετὰ βιογραφίας ἄνευ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας (βλ. κατ. Γρηγόριος Α' *ὁ* ***Διάλογος***, ***Πάπας Ρώμης***).

—**Γρηγόριος** *ὁ* ***Δεκαπολίτης*** (*ὅσιος*). Ἐν Εἰρηνουπόλει τῆς ἐν Ἰσαυρίᾳ Δεκαπόλεως γεννηθεὶς κατὰ τὸ β' ἥμισυ τοῦ Η' αἰῶνος, ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ ἐνεδύθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα καὶ διαμείνας ἐπὶ δεκατέσσαρα ἔτη ἔν τινι μονῇ μετέβη εἶτα εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἀπελθὼν ἐκεῖθεν εἰς Αἶνον, ἀφίκετο κατόπιν εἰς Χριστόπολιν καὶ ἐκεῖθεν πλησιάσας εἴς τινα ποταμὸν «περιέπεσε λησταῖς Σκλαβηνοῖς τὰ προσπίπτοντα τῶν πλοίων ληϊζομένοις», οἵτινες διεπέρασαν τὸν Γρηγόριον εἰς τὴν ἀντιπέραν ὄχθην οὐδὲν βλάψαντες. Ὁδοιπορήσας δ' ἦλθεν ἔπειτα ὁ Γρηγόριος εἰς Θεσσαλονίκην καὶ μείνας χρόνον τινὰ ἔν τινι μονῇ ἀπῆλθε κατόπιν εἰς Κόρινθον, ἀκολούθως δὲ εἰς Ρήγιον, Ρώμην, Συρακούσας, Ὑδροῦντα, πάλιν εἰς Θεσσαλονίκην καὶ ἐκ ταύτης εἰς Κωνσταντινούπολιν ἔνθα ἀπεβίωσε μεταξὺ τοῦ 830—842. Ἡ μνήμη του ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 20 Νοεμβρίου μετὰ βιογραφίας καὶ ἰδίας ἀκολουθίας, ἧς τοῦ κανόνος ποιητὴς Ἰωσὴφ ὁ ὑμνογράφος. [Πρβλ. *Μ. Γεδεὼν* «Βυζαντινὸν Ἑορτολόγιον» (Κωνσταντινούπολις 1899) σελ. 193).]

—**Γρηγόριος** *ὁ ἐν* ***Ἀκρίτᾳ*** (*ὅσιος*). Ἐν Κρήτῃ γεννηθεὶς τῷ 755, ἀπῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα περὶ τὸ 781, ὅπου καὶ διέμεινε περὶ τὰ 30 ἔτη. Περὶ τὸ 812 δὲ ἢ 813 ἀνεχώρησεν εἰς Ρώμην, ὅπου ἐλθὼν ὁ μητροπολίτης Συνάδων Μιχαὴλ ὁ ὁμολογητὴς καὶ εὑρὼν αὐτὸν παρέλαβεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ «τῇ εὐαγεστάτῃ μονῇ τῇ ἐν τῷ Ἀκρίτᾳ φέρων δίδωσι τοῖς ἐκεῖσε συναριθμήσας». Ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ ἔζη ἐν ἄκρᾳ λιτότητι. Ἡ μνήμη αὐτοῦ ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 5 Ἰανουαρίου μετὰ βιογραφίας ἄνευ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας (*Μ. Γεδεὼν* «Βυζαντινὸν Ἑορτολόγιον» σελ. 49).

—**Γρηγόριος** *ὁ ἐπίσκοπος* ***Ἄσσου***. Ἐν Μυτιλήνῃ γεννηθεὶς ἐπὶ Μανουὴλ Α' τοῦ Κομνηνοῦ (1143—1180), μετέβη χάριν σπουδῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν δεκατετραετής, ὀνομαζόμενος *Γεώργιος*. Ἐκεῖ δὲ γενόμενος μαθητὴς σοφοῦ καὶ ἁγίου ἀνδρός, Ἀγάθωνος καλουμένου, ἠκολούθησεν ἔπειτα αὐτὸν εἴς τι μοναστήριον τῆς Ἀνατολῆς, ὅπου μετωνομάσθη εἰς Γρηγόριον. Χηρευσάσης τῆς ἐπισκοπῆς τῆς ἐν Τρωάδι Ἄσσου, ὁ Ἀγάθων συνέστησε θερμῶς εἰς τὰ Πατριαρχεῖα τὸν Γρηγόριον, ὅστις, χειροτονηθεὶς ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Ἐφέσου, μετέβη εἰς τὴν ἐπισκοπὴν ταύτην. Ὡς ἐπίσκοπος ὁ Γρηγόριος ἐκτελῶν τὰ καθήκοντά του μετὰ πάσης δικαιοσύνης, ἐκίνησε τὸν χόλον ὀκνηρῶν τινων κληρικῶν, ἐκ τούτου δὲ κρίνας ὅτι ἡ περαιτέρω διαμονή του ἐν Ἄσσῳ σκανδάλων μόνον θὰ ἐγίνετο πρόξενος, ἀπῆλθεν εἰς Τένεδον καὶ διαμείνας ἐκεῖ ἔν τινι μοναστηρίῳ ἐπί τινα χρόνον ἐπανῆλθεν ἔπειτα εἰς τὴν πατρίδα του Μυτιλήνην, ἐκεῖ δὲ κτίσας μονὴν ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου καὶ διδάσκων τοὺς μοναχοὺς τὴν κατὰ Θεὸν πολιτείαν, ἀπέθανεν ἐν βαθεῖ γήρατι. Ἐκτενῆ βιογραφίαν του ἔχει τὸ «Νέον Ἐκλόγιον» καὶ ὁ Συναξαριστὴς ἀναγράφει τὴν μνήμην του εἰς τὴν 4 Μαρτίου, ἀλλὰ τὸ Μηναῖον τῆς ἡμέρας ταύτης δὲν ἀναφέρει τὸ ὄνομά του.

—**Γρηγόριος** *ὁ ἐν τῷ κόλπῳ τῆς* ***Νικομηδείας*** (*ὅσιος*). Περὶ τὸ 1190 ἔν τινι χωρίῳ τῆς Βιθυνίας γεννηθεὶς ἐξ ἐπιφανῶν γονέων, ἔδειξεν ἔκτακτον φιλομάθειαν ἐκ παιδικῆς ἡλικίας καὶ κλίσιν πρὸς τὸν μοναχικὸν βίον. Ὅθεν παιδευθεὶς ἱκανῶς τὴν ἑλληνικὴν καὶ θρησκευτικὴν παιδείαν, ἀπεσύρθη εἴς τι μοναστήριον τῆς Βιθυνίας, καὶ κατόπιν ἀνῆλθεν εἴς τι ὄρος, τοῦ προφήτου Ἠλία ἐπονομαζόμενον, ὅπου πήξας μικρὰν καλύβην κατεγίνετο εἰς μελέτην καὶ προσευχήν, καὶ ἐδίδασκε τοὺς ἀθρόως προσερχομένους εἰς τὸ ἡσυχαστήριόν του Χριστιανοὺς ἐκ τῶν πέριξ χωρίων. Ἀπέθανε τῷ 1240. Τὸν βίον αὐτοῦ ἔγραψε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΔ' αἰῶνος Ἰωσὴφ ὁ Καλόθετος, μετέφρασε δ' αὐτὸν ἐν τῷ «Νέῳ Ἐκλογίῳ» εἰς ἁπλῆν γλῶσσαν Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης, ὅστις καὶ τὴν μνήμην τοῦ ὁσίου τούτου Γρηγορίου ἀναγράφει εἰς τὴν 2 Ἀπριλίου, χωρὶς ν' ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ ταύτης τῆς ἡμέρας.

—**Γρηγόριος** *ὁ* ***Παλαμᾶς***, *ἀρχιεπίσκοπος* ***Θεσσαλονίκης***, οὗ ἡ μνήμη ἀναγράφεται ἐν τῷ Τριῳδίῳ τῆς β' Κυριακῆς τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς μετὰ βιογραφίας καὶ ἰδίας ἀκολουθίας (βλ. κατ. Γρηγόριος *Παλαμᾶς ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης*). Ε.Γ.Π.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΑΙ ΚΑΙ ΠΑΠΑΙ

—**Γρηγόριος**, *ἀρχιεπίσκοπος* ***Ἀλεξανδρείας***, *ὁ* ***ὁμολογητής***. Οὗτος ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ἀφοσιωθεὶς εἰς τὰ θεῖα καὶ τὸ μοναχικὸν ἔνδυμα περιβληθείς, χηρεύσαντος τοῦ θρόνου τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ε' (813—820), κοινῇ ψήφῳ κλήρου καὶ λαοῦ ἐξελέγη πάπας Ἀλεξανδρείας καὶ «γέγονε διδάσκαλος τῆς ὀρθοδοξίας ἀκριβής, πρᾶος, ταπεινός, ὀρφανῶν πατήρ, χηρῶν ὑπερασπιστής, τῶν θλιβομένων παράκλησις». Μαθὼν δ' ὁ εἰκονομάχος Λέων ὅτι ὁ Γρηγόριος σφοδρῶς κατεφέρετο κατ' αὐτοῦ προσεκάλεσεν αὐτὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου μεταβὰς οὐ μόνον κατ' ἰδίαν, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον τῆς συγκλήτου ἀπεδοκίμασε τὴν διαγωγὴν τοῦ βασιλέως. Ὀργισθεὶς λοιπὸν ὁ Λέων ἐξώρισε τὸν Γρηγόριον, ὅστις καὶ μετὰ τρία ἔτη ἀπέθανεν ἐν τῇ ἐξορίᾳ. Ἡ μνήμη του ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 5 Νοεμβρίου μετὰ βιογραφίας ἄνευ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας.

—**Γρηγόριος**, *Πατριάρχης* ***Ἀντιοχείας*** (570—593). Κατὰ τὸ α' ἥμισυ τοῦ ΣΤ' αἰῶνος ἐν Συρίᾳ γεννηθείς, ἐχρημάτισεν ἡγούμενος τῆς ἐν Συρίᾳ μονῆς τῶν Βυζαντίων, ἔπειτα δὲ τῆς λαύρας Φαρὰν καὶ τῆς μονῆς Σινᾶ καὶ τελευταῖον κατεστάθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστίνου τοῦ Β' τῷ 570 Πατριάρχης Ἀντιοχείας, ἀντὶ τοῦ ἐξωσθέντος Ἀναστασίου. Περιελθὼν εἰς ρῆξιν πρὸς τὸν διοικητὴν Ἀντιοχείας Ἰωάννην κατηγγέλθη ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ ἀνηθικότητι πρὸ τὸν Ἰουστῖνον, ὅστις ἐκάλεσεν ἀμφοτέρους εἰς Κωνσταντινούπολιν τῷ 577. Ἐκεῖ δὲ ἐνώπιον τοῦ αὐτοκράτορος, τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὁ συνοδεύσας τὸν Γρηγόριον φίλος του διαπρεπὴς δικηγόρος Εὐάγριος μετὰ τοσαύτης τέχνης ὑπερήσπισε τὸν συκοφαντηθέντα Πατριάρχην, ὥστε «τὸν κατήγορον νεύροις αἰκισθέντα καὶ τὴν πόλιν περιαχθέντα ἐξοστρακισμοῦ προστιμηθῆναι». Ἐπανελθὼν εἰς Ἀντιοχείαν ὁ Γρηγόριος ἐτιμᾶτο ὑπὸ πάντων διὰ τὴν παιδείαν καὶ τὰς πολλὰς ἀρετάς του. Εἴς τινα στρατιωτικὴν στάσιν ἐν Ἀντιοχείᾳ, καθ' ἣν ἐξεδιώχθησαν οἱ ἀξιωματικοὶ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν καὶ ἐπέκειτο διάλυσις τοῦ στρατοῦ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν πρὸς τοὺς Πέρσας πολέμων, ὁ Γρηγόριος σωφρόνως ἐπεμβὰς καθησύχασε τοὺς στρατιώτας καὶ ἐπανήγαγεν εἰς τοὺς στρατῶνας τοὺς ἀξιωματικούς. Μετὰ τοῦ Δομητιανοῦ ἐπισκόπου Μελιτηνῆς ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος πρεσβευτὴς εἰς Περσίαν, ὅπου ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν ἐθαύμασε τὴν ἐν λόγοις δεινότητα αὐτοῦ.

Ἐκ τῶν πολλῶν ὁμιλιῶν του ἐσώθησαν μόνον τέσσαρες (περὶ τοῦ βαπτίσματος, τῆς ταφῆς καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος καὶ περὶ τῶν μυροφόρων), ὧν μία ἐν λατινικῇ μεταφράσει. Εἶχε δὲ ὁ Γρηγόριος ἀλληλογραφίαν καὶ μὲ τὸν πάπαν Γρηγόριον τὸν μέγαν, οὗτινος σῴζονται δύο ἐπιστολαὶ πρὸς αὐτόν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Ἐν τῇ Πατρολογίᾳ *Migne* 88, 1845 κ.ἑ. αἱ ὁμιλίαι καὶ ὁ πρὸς τὸν στασιάσαντα στρατὸν λόγος.—*Εὐαγρίου*, «Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία» βιβλ. ε' καὶ στ'.— *Ἰωάννου Μόσχου* «Λειμωνάριον» κεφ. 139—140.—*Κρουμβάχερ* «Ἱστορία Βυζαντινῆς λογοτεχνίας» Α' 32, ἑλλην. μετάφρασις.

Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

—**Γρηγόριος Α'**, *ἐπίσκοπος (πατριάρχης)* ***Ἀρμενίας*** βλ. Γρηγόριος *ὁ Φωτιστὴς* (*ἱερομάρτυς*).

—**Γρηγόριος Β'**, **—Γ'**, **—Δ'**, καὶ **—Ε'**, *πατριάρχαι* ***Ἀρμενίας*** βλ. λ. Ἀρμενία (*Ἐκκλησία*).

—**Γρηγόριος** *ὁ* **Α'**, *πατριάρχης* ***Ἱεροσολύμων*** (1281—1288;). Ὅτε Μιχαὴλ Ζ' ὁ Παλαιολόγος (1259—1282) εἰργάζετο δραστηριώτατα ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, ἀντιπράττουσα ἡ σύζυγός του Μαρία εἰς τὰ σχέδια αὐτοῦ, τῇ ὑποκινήσει τῆς ἀδελφῆς της μοναχῆς Εὐλογίας, ἐζήτησε τὴν σύμπραξιν καὶ τοῦ Πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων Γρηγορίου τοῦ Α'. Ἀλλ' ὁ Γρηγόριος μὴ δυνηθεὶς μὲν νὰ μεταβῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐλπίζων δὲ ὅτι οἱ μεταβάντες Ἀντιοχείας Εὐθύμιος (1254—1283) καὶ Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιος ὁ Ι' (1276—1308) ἤθελον ἐνεργήσει ἀποτελεσματικῶς κατὰ τῶν σχεδίων τοῦ αὐτοκράτορος, ἔμενεν ἥσυχος. Ὅτε δ' ὅμως ἐπληροφορήθη ὅτι οἱ μὲν εἰρημένοι πατριάρχαι οὐδὲν κατώρθωσαν, ὁ δὲ Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννης Βέκκος καὶ ἐκήρυττε καὶ ἔγραφεν ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως, ἀνέθηκεν ὁ Γρηγόριος οὗτος εἰς τὸν χαρτοφύλακα τῆς Μ. Ἐκκλησίας Γεώργιον Μοσχάμπαρα, γνωστὸν ἐκ πολλῶν συγγραμμάτων του κατὰ τῶν καινοτομιῶν τῶν Λατίνων, τὴν σύνταξιν ἰδίου πονήματος κατὰ τοῦ Βέκκου καὶ τῶν κηρυγμάτων αὐτοῦ. Τὴν παράκλησιν δὲ τοῦ πατριάρχου ἀποδεχθεὶς ὁ Γεώργιος συνέταξε τῷ 1281 «Κεφάλαια ἀντιρρητικὰ κατὰ τῶν τοῦ Βέκκου δογμάτων τε καὶ γραμμάτων, σταλέντα πρὸς πάσας τὰς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων Κυρίου Γρηγορίου, γραφέντα δὲ προστάξει τοῦδε ἀπὸ φωνῆς τοῦ διδασκάλου τοῦ Εὐαγγελίου Κυρίου Γεωργίου τοῦ Μοσχάμπαρο».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ἀνδρ. Δημητρακοπούλου* «Ὀρθόδοξος Ἑλλάς», Λειψίᾳ 1872.—*Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου* «Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων», Ἀλεξάνδρειᾳ 1900.

Ε.Γ.Π.

—**Γρηγόριος Α'**, *ὁ* ***Θεολόγος***, *πατριάρχης* ***Κωνσταντινουπόλεως*** (380—381). Ἐγεννήθη περὶ τὸ 329 ἐν Ἀριανζῷ, παρὰ τὴν Ναζιανζὸν ἢ Διοκαισάρειαν τῆς νοτιοδυτικῆς Καππαδοκίας. Πατέρα ἔσχε τὸν ἐπίσκοπον Ναζιανζοῦ Γρηγόριον καὶ μητέρα τὴν Νόνναν, ἥτις, λίαν βραδέως ἀποκτήσασα αὐτόν, ἀφιέρωσεν εἰς τὸν Θεόν. Παρωμοίαζεν αὐτοὺς ὁ Γρηγόριος πρὸς τὸν Ἀβραὰμ καὶ τὴν Σάρραν. Εἶχε δὲ ἀδελφὴν νεωτέραν, τὴν Γοργονίαν, καὶ ἀδελφὸν τὸν Καισάριον. Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ζωῆς του ὁ Γρηγόριος διετέλεσεν ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίδρασιν τῆς εὐσεβοῦς μητρός του, ἥτις διὰ συστηματικῆς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς προσεπάθησε νὰ καταστήσῃ αὐτὸν ἄξιον τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ὑποσχέσεώς της. Ὁ δὲ Γρηγόριος ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ᾐσθάνθη ἰδιαιτέραν κλίσιν καὶ ἀγάπην πρὸς τὴν μοναχικὴν ζωήν, πρὸς τὴν ἔρημον καὶ τὴν ἀπομόνωσιν. Ταυτοχρόνως ὅμως ὁ Γρηγόριος ᾐσθάνετο ἔρωτα πρὸς τὴν γνῶσιν καὶ τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν. Πεπροικισμένος ἐκ φύσεως δι' ἐκτάκτων πνευματικῶν χαρισμάτων, εὐφυΐας καὶ ζωηροτάτης φαντασίας, ἐπεθύμησε νὰ φανῇ χρήσιμος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἣν συνετάρασσον τότε αἱ αἱρέσεις.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, μετὰ τὴν πρώτην στοιχειώδη παίδευσιν, μετέβη εἰς Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας, τὴν «μητρόπολιν τῶν ἐπιστημῶν», ἔνθα συνεδέθη φιλικῶς μετὰ τοῦ Βασιλείου, τοῦ μετὰ ταῦτα μεγάλου πατρὸς τῆς Ἐκκλησίας. Μὴ ἱκανοποιηθεὶς ἐκ τῆς ἐν Καισαρείᾳ παιδεύσεως, μετέβη εἰς Καισάρειαν τῆς Παλαιστίνης, ὅπου ἐδίδασκεν ὁ ρήτωρ Θεσπέσιος, ἐκεῖθεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἵνα ἀκροασθῇ τῆς διδασκαλίας Διδύμου τοῦ «βλέποντος τυφλοῦ». Ἀλλ' ἀκόρεστον ἔχων τὴν δίψαν τῆς μαθήσεως, ἐξ Ἀλεξανδρείας ἀπεφάσισε νὰ ἔλθῃ εἰς Ἀθήνας. Κατὰ τὸν πλοῦν κινδυνεύσας ἐκ μεγάλης τρικυμίας, ἀνενέωσε τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ὑπόσχεσιν τῆς μητρός του, ὅπως ἀφιερωθῇ εἰς αὐτόν. Ἦτο δὲ εἰσέτι ἀβάπτιστος, κατὰ τὴν τότε κρατοῦσαν συνήθειαν τῆς ἀναβολῆς τοῦ βαπτίσματος. Εἰς Ἀθήνας ἀφίκετο μετὰ μικρὸν καὶ ὁ Βασίλειος, μεθ' οὗ στενότερον συνεδέθη. Ἐγνώρισεν ὡσαύτως ὁ Γρηγόριος καὶ τὸν τότε φοιτῶντα εἰς τὸ πανεπιστήμιον Ἰουλιανόν, τὸν Παραβάτην γενόμενον.

Περὶ τὸ 357, βραδύτερον τοῦ Μ. Βασιλείου, ἀπῆλθεν ἐξ Ἀθηνῶν ὁ Γρηγόριος ἄριστα συγκεκροτημένος, διὰ δὲ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του, ἄγων τότε τὸ 30όν ἔτος τῆς ἡλικίας του. Ἀμέσως δὲ φαίνεται ὅτι ἐβαπτίσθη. Ἀπομακρυνθεὶς, πρὸς καιρόν, εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Βασιλείου ἱδρυθεῖσαν παρὰ τὸν Ἶριν ποταμὸν μονὴν (358—359), ἐπανέκαμψεν εἰς Ναζιανζόν, διότι ὁ πατήρ του, παραπεισθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν, ὑπέγραψεν ἀρειανίζοντα δογματικὸν ὅρον, προκαλέσας οὕτω τὴν ἐξέγερσιν τῶν ὀρθοδόξων. Ὁ λαὸς τῆς Ναζιανζοῦ ἀπῄτει τὴν χειροτονίαν τοῦ Γρηγορίου εἰς πρεσβύτερον. Ὁ Γρηγόριος ἀπέστεργεν, ἀλλ' ὁ πατήρ του ἄκοντα ἐχειροτόνησεν αὐτὸν κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Χριστουγέννων τοῦ 362. Ὁ Γρηγόριος, στενοχωρηθεὶς ἐκ τῆς ἀσκηθείσης ἐπ' αὐτοῦ βίας ἐκείνης, ἀπεμακρύνθη πάλιν τῆς Ναζιανζοῦ, μετέβη δὲ πρὸς τὸν Βασίλειον, ὅπως εὕρῃ παραμυθίαν. Ἐν Ναζιανζῷ ὅμως παρεξηγήθη ἡ φυγή του, ὁ δὲ πατὴρ τοῦ Γρηγορίου παρεκάλει αὐτὸν ὅπως ἐπιστρέψῃ. Καμφθεὶς ὁ Γρηγόριος κατέλιπε τὴν ἔρημον καὶ ἀνέλαβεν ἐν Ναζιανζῷ τὰ ὑψηλὰ καθήκοντα τοῦ πρεσβυτέρου, ὡς βοηθὸς τοῦ ἐπισκόπου πατρός του, ἀπελογήθη δὲ πρὸς τὸν λαὸν διὰ τὴν φυγήν του, παραστήσας τὸ μέγεθος τῆς ἱερωσύνης. Παρὰ τὴν μεγάλην καὶ εὐρυτάτην δρᾶσιν, ἣν ἀνέπτυξεν ὁ Γρηγόριος, δὲν ἔμεινεν εὐχαριστημένος, ποθῶν τὴν ἔρημον. Τῷ 369 ἐστερήθη τοῦ μοναδικοῦ ἀδελφοῦ του Καισαρίου, θανόντος, μετὰ μικρὸν δὲ καὶ τῆς Γοργονίας. Τὴν βαθυτάτην θλῖψίν του ἀπετύπωσεν εἰς τοὺς λαμπροὺς λόγους, οὓς ἐξεφώνησε καὶ εἰς τὰ ποιήματα, ἅτινα κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην τοῦ βίου ἐνεπνεύσθη.

Τῷ 370 ἐξελέγη ὁ Βασίλειος Ἀρχιεπίσκοπος Καισαρείας, τῇ συνεργείᾳ τοῦ πατρὸς Γρηγορίου. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δ' ἐκείνης αἱ σχέσεις μεταξὺ τῶν φίλων ὑφίστανται μεταβολήν τινα. Ὁ Ναζιανζηνὸς πρεσβύτερος παρίσταται ἐξαρτώμενος ἐκ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας. Ἀλλὰ καλούμενος ὑπὸ τούτου ἵνα μεταβῇ εἰς Καισάρειαν, ἀρνεῖται, φοβούμενος μήπως κρατηθῇ ἐκεῖ. Ὅτε δὲ τέλος μετέβη, προέτεινε πράγματι εἰς αὐτὸν ὁ Βασίλειος θέσιν ἐπιφανῆ. Ὁ Γρηγόριος ἀρνηθεὶς ἐπανέκαμψεν εἰς Ναζιανζόν. Ἐσκέπτετο διαρκῶς τὴν ἔρημον καὶ τὴν μοναχικὴν ζωήν. Αἴφνης ὁ Βασίλειος ἐξέλεξεν αὐτὸν ἐπίσκοπον Σασίμων, μικροῦ τινος καὶ ἀθλίου ἐκ πάσης ἐπόψεως χωρίου. Ὁ Γρηγόριος ἠρνήθη, ἀλλά, παρακληθεὶς ἐπιμόνως ὑπὸ τοῦ πατρός του, ἄκων ὑπέκυψε καὶ ἐδέχθη τὴν χειροτονίαν. Καὶ μετέβη μὲν εἰς τὸ πτωχὸν χωρίον, καταπλαγεὶς ἐκ τῆς ἀθλιότητος αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ Τυάνων Ἄνθιμος, ἀμφισβητῶν τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ χωρίου, ἐκήρυξεν ἄκυρον τὴν χειροτονίαν τοῦ Γρηγορίου, ὅστις μὴ ὢν ἱκανὸς νὰ ἐμπλακῇ εἰς τοιαύτας ἔριδας, κατώδυνος τὴν ψυχὴν ἀπεχώρησεν εἰς παρακείμενον ὄρος. Καὶ συνεβ-

Digitized by Google

βάσθη μὲν τέλος ὁ Ἄνθιμος πρὸς τὸν Βασίλειον, παραχωρήσας τὰ Σάσιμα, τῇ ἐπεμβάσει τοῦ Γρηγορίου, ἀλλ' οὗτος, καίτοι ἐπιμόνως πάλιν παρακληθεὶς ὑπὸ τοῦ Βασιλείου καὶ τοῦ πατρός του Γρηγορίου, δὲν ἐδέχθη νὰ παραμείνῃ εἰς Σάσιμα μηδ' ἅπαξ ἐκεῖ λειτουργήσας καὶ μηδένα χειροτονήσας. Ἠθέλησε καὶ πάλιν ν' ἀπομακρυνθῇ εἰς τὴν ἔρημον, ἀλλὰ παρακληθεὶς ὑπὸ τοῦ γέροντος πατρός του ἔμεινεν εἰς Ναζιανζὸν ἐπὶ διετίαν ὡς βοηθός του. Κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 374 ἀπέθανεν ἑκατοντούτης ὁ ἐπίσκοπος πατήρ του, μετὰ μικρὸν δὲ καὶ ἡ μήτηρ Νόννα. Ἐτίμησε τὸν πατέρα του δι' ἐπιταφίου λόγου, τὴν δὲ μητέρα του διὰ σειρᾶς ποιημάτων.

Ἤλπισε καὶ πάλιν ὁ Γρηγόριος ν' ἀπομακρυνθῇ εἰς τὴν ἔρημον, ἀλλ' ὑπῆρξαν θερμαὶ καὶ ἀνένδοτοι αἱ παρακλήσεις τοῦ μικροῦ ποιμνίου τῆς Ναζιανζοῦ, ὅπως παραμείνῃ ἐν μέσῳ αὐτοῦ τοὐλάχιστον μέχρι τῆς ἐκλογῆς νέου ἐπισκόπου. Καὶ παρέμεινε μέν, ἀλλ' ἀσθενήσας ἀπεχώρησεν εἰς τὴν ἐν Σελευκείᾳ μονὴν τῆς Ἁγίας Θέκλης, ἐλπίσας ὅτι θὰ εὕρισκεν ἐκεῖ τελείαν καὶ ἀδιατάρακτον ἡσυχίαν. Ἐκεῖ ἔμαθε τὸν θάνατον τοῦ φιλτάτου αὐτῷ Μ. Βασιλείου (1 Ἰανουαρίου 379), μετὰ μικρὸν δὲ ἔλαβεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως θερμοτάτην ἔκκλησιν παρὰ τῶν ὀρθοδόξων, παρακαλούντων ὅπως μεταβῇ ἐκεῖ καὶ ἀποκρούσῃ τοὺς ἐπικρατήσαντας Ἀρειανούς. Ἀπὸ τεσσαρακονταετίας οἱ ἐπίσκοποι Κωνσταντινουπόλεως ἦσαν Ἀρειανοί, πάντες οἱ ναοὶ εἶχον περιέλθει εἰς τὴν κατοχήν των, ἡ πόλις διετέλει ἐν διηνεκεῖ ταραχῇ ὑπὸ τῶν φανατικῶν «αὐτοσχεδίων δογματιστῶν». Ὁ Γρηγόριος βαθύτατα συνεκινήθη ἐκ τῆς προσκλήσεως, ὅθεν, παρὰ τὴν ἀγάπην του πρὸς τὴν μόνωσιν καὶ τὴν ἀπέχθειαν πρὸς τὸν κόσμον, ἐδέχθη αὐτὴν καὶ μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν κατὰ τὸ αὐτὸ 379 ἔτος.

Κατ' ἀρχὰς κατῴκησεν εἰς οἰκίαν συγγενοῦς του Νικοβούλου καλουμένου, ὅπου καὶ ἤρξατο διδάσκων τοὺς ὀλίγους ὀρθοδόξους. Ἡ ἐξωτερικὴ ἐμφάνισις τοῦ Γρηγορίου ἦτο ἀποτρεπτική. Σῶμα ὀλίγον τι κεκυφός, κεφαλὴ φαλακρά, πρόσωπον πελιδνὸν ἐκ τῆς νηστείας καὶ τῶν μοναχικῶν ἀσκήσεων, προφορὰ καππαδοκική, περιβολὴ πτωχοτάτη, ἐν μέσῳ τοῦ πλουσίου περιβάλλοντος τῆς πρωτευούσης. Οὐχ ἧττον μόλις ἤρχισε κηρύττων ὁ ἀφανὴς ἐκεῖνος ἄνθρωπος, ἀνέκφραστον προυξένησε διὰ τῆς εὐγλωττίας καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ λόγου τὴν γοητείαν καὶ κατάπληξιν. Οἱ πρῶτοι ἀκροαταὶ εἵλκυσαν ἄλλους καὶ οὗτοι πάλιν ἄλλους, ἡ οἰκία δὲ τοῦ Νικοβούλου μετεβλήθη εἰς ναὸν τῆς Ἀναστασίας (ἀναστάσεως τῆς πίστεως).

«Ἀναστασία, ναῶν ὁ τιμιώτατος,
ἡ πίστιν ἐξήγειρεν ἐν γῇ κειμένην».

Ἀναλαβὼν τὸ ἔργον τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ὁ Γρηγόριος ἀνέπτυξεν ἔκτακτον δραστηριότητα, ἀλλὰ καὶ φρόνησιν μεγάλην, διότι οἱ κυκλοῦντες αὐτὸν αἱρετικοὶ συνεταράχθησαν ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει τοιούτου ἀντιπάλου. Πολλοὶ δὲ καὶ τῶν αἱρετικῶν ἔσπευδον εἰς ἀκρόασιν τοῦ Γρηγορίου, ἀποκαλύπτοντος τὴν ὀρθόδοξον διδασκαλίαν περὶ Θεοῦ καὶ περὶ Τριάδος καὶ περὶ ἑνὸς ἑκάστου τῶν προσώπων αὐτῆς. Οἱ πέντε λόγοι, οὕς, ἐκτὸς ἄλλων, τότε ἀπήγγειλε, κατ' ἐξοχὴν «θεολογικοὶ» ἀποκληθέντες, προσέδωκαν εἰς αὐτὸν τὸ ἐπώνυμον τοῦ «Θεολόγου». Τὸ ἀκροατήριον, πυκνούμενον καθ' ἑκάστην, ἐπὶ τοσοῦτον ἐνεθουσιάζετο, ὥστε διέκοπτε τὸν ῥήτορα διὰ χειροκροτημάτων. Τινὲς δὲ καὶ ἐσημείουν τὰ λεγόμενα («φανεραὶ καὶ λανθάνουσαι γραφίδες»). Εἵλκυε δὲ ὁ Γρηγόριος τὸν λαὸν πρὸς ἑαυτὸν οὐχὶ μόνον διὰ τοῦ λόγου, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἁγίας αὐτοῦ ζωῆς, οὕτως ὥστε ἐντὸς ἐλαχίστων μηνῶν ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς του ἡ θρησκευτικὴ ζωὴ τῆς πρωτευούσης ἤλλαξεν ἐντελῶς ὄψιν. Ἡ πλειονότης τοῦ λαοῦ ἐστρέφετο ἤδη ἀνεπιστρέπτως πρὸς τὸν ὀρθόδοξον διδάσκαλον. Οἱ αἱρετικοὶ θορυβηθέντες ἐκ τῆς μεταστροφῆς ταύτης, κατ' ἀρχὰς μὲν ἔσκωπτον τὴν ἐξωτερικήν του ἐμφάνισιν καὶ τὴν καππαδοκικήν του προφοράν, ὕστερον διέσπειρον συκοφαντίας εἰς τὸν λαὸν ὅτι διδάσκει πολυθεΐαν, τέλος δ' ἐνήγαγον εἰς τὰ δικαστήρια ἐπὶ τῷ ὅτι ἐξεγείρει τὸν λαόν. Μὴ ἀρκεσθέντες εἰς ταῦτα συνώμοσαν οἱ αἱρετικοὶ κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ Γρηγορίου. Τὴν νύκτα τοῦ Πάσχα (21 Ἀπριλίου 379), ἐνῷ ἡτοιμάζετο οὗτος νὰ βαπτίσῃ τοὺς κατηχουμένους, ἐκρύβησαν ἐν τῷ ναῷ, ἐπετέθησαν δὲ κατ' αὐτοῦ διὰ λίθων. Ὁ Γρηγόριος ἐδέχθη ἀπαθῶς τὴν ἐπίθεσιν, τὴν προσευχὴν ἀντιπαρατάξας κατὰ τῶν κακούργων, ἔγραφε δὲ βραδύτερον:

«Λίθους παρήσω, τὴν ἐμὴν πανδαισίαν,
ὧν ἕν τι μέμφοιμ' οὐ γὰρ ἦσαν εὔστοχοι».

Εἰς τὴν ἀναρχικὴν ἐκείνην κατάστασιν ἔθεσε τέρμα ὁ προστάτης τῆς Ὀρθοδοξίας αὐτοκράτωρ Θεοδόσιος, ἐκτοπίσας τοὺς Ἀρειανοὺς ἐκ τῶν κεντρικωτέρων ναῶν τῆς πόλεως. Συνεπείᾳ τοῦ σχετικοῦ διατάγματος αὐτοῦ (28 Φεβρουαρίου 380) πολλοὶ τῶν τέως ἀρειανιζόντων ἐπισκόπων προσήρχοντο εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν, ἀλλ' ὁ Γρηγόριος δυσαρέστως ἔβλεπε τοῦτο, διότι καὶ ἀνάξιοι ἦσαν οἱ ἐπίσκοποι ἐκεῖνοι καὶ ἐκ φόβου μᾶλλον μετήλλαξαν φρόνημα. Ὁ εὐσεβὴς αὐτοκράτωρ ἠθέλησε νὰ ἴδῃ τὸν Γρηγόριον ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλ' ὁ ἐξ Αἰγύπτου Μάξιμος ὁ φιλόσοφος, καίτοι φίλος τοῦ Γρηγορίου, ἐζήτησε νὰ χειροτονηθῇ παρανόμως ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ χειροτονία διακοπεῖσα ἐσυνεχίσθη εἰς σταῦλον, ἐτάχθησαν δὲ ὑπὲρ τοῦ παρανόμου Μαξίμου ἱκανοὶ τῶν ἐπισκόπων, ἰδίως τῆς Αἰγύπτου. Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο καὶ αἱ ἄλλαι ἐκ τῶν τέως αἱρετικῶν ἐπισκόπων δυσχέρειαι κατέθλιψαν τὸν Γρηγόριον, ὅστις ἀπεφάσισε ν' ἀπέλθῃ κρύφα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Ἀλλὰ σχετικὴ ὁμιλία πρὸς τὸν λαὸν προὔδωκε τὸ μυστικόν. Ὁ λαὸς ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἠθέλησε νὰ χωρισθῇ τοῦ ἱεράρχου, ὅστις βαθύτατα συγκινηθεὶς ἀπεφάσισε νὰ συνεχίσῃ τὸν ὑπὲρ τῆς Ὀρθοδοξίας ἀγῶνα, πολλῷ μᾶλλον ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Θεοδόσιος, ἐπισήμως ἐγκαθιδρύσας αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ὡς ἀρχιεπίσκοπον, εἶχε συγκαλέσει εἰς Κωνσταντινούπολιν τὴν Β' Οἰκουμενικὴν σύνοδον, πρὸς πλήρη ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Αἱ ἐργασίαι τῆς συνόδου ἤρξαντο κατὰ Μάϊον τοῦ 381 ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Μελετίου Ἀντιοχείας, ἐκ τῶν πρώτων δὲ ζητημάτων, ἅτινα ἔλυσεν ἡ σύνοδος, ὑπῆρξεν ἡ ἀναγνώρισις τοῦ Γρηγορίου ὡς κανονικοῦ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως. Θανόντος δὲ τοῦ Μελετίου προήδρευσε τῆς Οἰκουμενικῆς συνόδου ὡς ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ὁ Γρηγόριος. Ἀλλὰ περιῆλθεν εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν σύνοδον, κατατρυχόμενος τότε καὶ ὑπὸ ἀσθενείας. Οἱ ὀρθόδοξοι τῆς Ἀντιοχείας ἦσαν πρὸ πολλοῦ διῃρημένοι, μερὶς δὲ αὐτῶν, τεταγμένη ὑπὸ τὸν Ἐπίσκοπον Παυλῖνον, δὲν ἀνεγνώριζε τὸν Μελέτιον. Θανόντος τοῦ Μελετίου ὁ Γρηγόριος, καὶ πρότερον μεσιτεύσας ὑπὲρ τῆς εἰρηνεύσεως, προέτεινεν ἐν τῇ Οἰκουμενικῇ συνόδῳ ὅπως ὁ Παυλῖνος ἀνακηρυχθῇ διάδοχος τοῦ Μελετίου. Ἀλλ' ἡ σύνοδος, ἕνεκα σοβαρῶν λόγων, ἀποκρούσασα τὸν Παυλῖνον, προέκρινε τὸν Φλαβιανὸν ὡς διάδοχον τοῦ Μελετίου. Δὲν διεφώνησε δ' ὁ Γρηγόριος μόνον ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ πρὸς τὴν σύνοδον. Καίτοι ἦτο λίαν ἐπιεικής, κατηγορούμενος μάλιστα διὰ τὴν ἐπιείκειαν («κέκμηκα τὴν ἐπιείκειαν ἐγκαλούμενος· κέκμηκα καὶ φθόνῳ μαχόμενος καὶ πολεμίοις καὶ ἡμετέροις») δὲν συνεφώνει πρὸς τὴν σύνοδον, ἀποδεχομένην προθύμως πάντας τοὺς ἐκ τῶν αἱρέσεων ἐπιστρέφοντας, δὲν συνεφώνει ἐπίσης πρὸς αὐτὴν ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως. Ὁ Γρηγόριος ὑπεστήριζε τὴν γνώμην, καθ' ἣν ἔδει νὰ παραμείνῃ ἀμετάβλητον τὸ Σύμβολον, ταυτοχρόνως δ' ἐζήτει ὅπως σαφῶς ὀνομάζηται τὸ Ἅγιον Πνεῦμα Θεός. Ἡ σύνοδος ἀπεφάσισε, λίαν ὀρθῶς, ὡς καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων ἀπεδείχθη, νὰ συμπληρώσῃ τὸ Σύμβολον, προκειμένου δὲ περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ν' ἀρκεσθῇ εἰς περιφραστικὴν ἔκφρασιν τῆς Θεότητος αὐτοῦ. Διαφωνήσας πρὸς τὴν σύνοδον ὁ Γρηγόριος δὲν συμμετεῖχε τῶν συνεδριῶν αὐτῆς. Οἱ Πατέρες τῆς συνόδου ἐθλίβησαν, ἱκέτευον αὐτόν, ἀλλ' ἐκεῖνος ἀπεφάσισεν ἤδη ὅπως ὁριστικῶς ἀποχωρήσῃ εἰς τὴν φίλην αὐτῷ ἔρημον. Ἐμφανισθεὶς ἐνώπιον τῆς Συνόδου εἶπε πρὸς τοὺς συγκροτοῦντας αὐτήν, πρὸς τοῖς ἄλλοις: «ἱκετεύω ὑμᾶς, πρὸς τῆς Τριάδος αὐτῆς, καλῶς τε καὶ εἰρηνικῶς διαθέσθαι τὰ πρὸς ἀλλήλους· εἴ δέ τι ὑμῖν ἐγὼ τῆς διαστάσεως αἴτιος, οὐκ εἰμὶ σεμνότερος Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου· βάλετέ με εἰς τὴν θάλασσαν καὶ παύσεται ἀφ' ὑμῶν ὁ κλύδων τῶν ταραχῶν· αἱροῦμαι παθεῖν ὅ,τι ἂν βούλησθε, καίπερ ἀθῷος ὤν, τῆς ὑμῶν ὁμονοίας ἕνεκεν· θρόνου ἐξώσατε, πόλεως ἀπελάσατε· μόνον τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν εἰρήνην ἀγαπήσατε». Οὕτως ἀπεφάσισεν ὁ Γρηγόριος νὰ θυσιάσῃ ἑαυτὸν χάριν τῆς εἰρήνης. Ἡ παραίτησις αὐτοῦ ἐγένετο δεκτὴ καὶ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος. Ὁ Γρηγόριος ἐφεξῆς ἀπήγγειλε τὸν «Συντακτήριον λόγον» αὐτοῦ, τὸν ἀποτελοῦντα ὑπερθαύμαστον μνημεῖον τῆς χριστιανικῆς ῥητορικῆς τέχνης, ἀποχαιρετίσας τὸ ποίμνιον αὐτοῦ· καὶ μικρὸν παραμείνας ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπεχώρησεν εἰς τὸν ἐν Ἀριανζῷ πατρικὸν οἶκον, ἀφοῦ πρότερον (31 Μαΐου 381) ὑπέγραψε τὴν ἔτι σῳζομένην διαθήκην του.

Καὶ παρεδόθη μὲν εἰς τὴν μόνωσιν καὶ τὴν ἡσυχίαν, ἀλλ' αἱ ἀναμνήσεις τοῦ παρελθόντος ἐπλήρουν πάντοτε τὴν διάνοιάν του, ὡς μαρτυροῦσιν αἱ ἐπιστολαί, ἃς ἐκ τοῦ ἐρημητηρίου του ἔγραψε, καὶ τὰ ποιήματα, ἅτινα «κύκνος ὡς γέρων» συνέθετο καὶ ἐν οἷς περιέγραψε τὸ παρελθόν. Ταυτοχρόνως δὲ δὲν ἔμεινεν ἀδιάφορος, ἀλλὰ μετὰ ζωηρότητος παρηκολούθει τὰ τῆς Ἐκλησίας ζητήματα μέχρι τῆς μακαρίας τελευτῆς αὐτοῦ, ἐπισυμβάσης περὶ τὸ 390.

Συγγράμματα. Τὰ συγγράμματα τοῦ Γρηγορίου Θεολόγου εἶναι: *Λόγοι*, *Ποιήματα* καὶ *Ἐπιστολαί*. Σῴζονται 45 λόγοι, ἀπαγγελθέντες πρὸ τῆς ἐκλογῆς του ὡς ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, μεταξὺ τῶν ἐτῶν 362 καὶ 379, ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὴν ἐν αὐτῇ παρουσίαν του καὶ τὴν περιάκουστον δρᾶσιν ὡς ἀρχιεπισκόπου 379—381, καὶ τέλος κατὰ τὴν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀπομάκρυνσιν μέχρι τοῦ 385. Εἶναι δὲ λόγοι πανηγυρικοί, δογματικοί, ἠθικοί, πολεμικοὶ καὶ στηλιτευτικοὶ καὶ ἄλλοι. Τινὲς μὲν εἶναι σύντομοι, ἄλλοι δ' ἐκτενεῖς. Τινὲς μὲν ἀπηγγέλθησαν ἐξ ὑπογυίου, ἄλλοι δὲ εἶναι ἐπεξειργασμένοι μετὰ πολλῆς προσοχῆς. Ἐξαιρέσει μιᾶς καὶ μόνης ὁμιλίας ἐπὶ ῥητοῦ τῆς Γραφῆς, πάντες οἱ λοιποί, κατὰ τὸ ῥητορικὸν αὐτῶν εἶδος, εἶναι λόγοι καὶ δὴ λόγοι θεματικοί, συγκεντρούμενοι περὶ τὸ κύριον θέμα, ὅπερ συνήθως προκαθορίζεται. Τὸ πλεῖστον τῶν λόγων ἔχει ἐπιμελῶς συντεταγμένον προοίμιον, ἐνίοτε λίαν μακρόν, πολλάκις δὲ ὑπάρχει ἐν αὐτῷ περίληψις τῶν ἐν προηγουμένῳ λόγῳ λεχθέντων. Ὡσαύτως ἐν τῷ ἐπιλόγῳ γίνεται ἡ ἀνακεφαλαίωσις τῶν εἰρημένων ἢ εὐχὴ πρὸς τὴν Ἁγίαν Τριάδα. Ἄριστος εἶναι ὁ ἐπίλογος τοῦ Συντακτηρίου λόγου. Ἰδιάζον γνώρισμα τοῦ ἁγίου Γρηγορίου, ὡς ῥήτορος, εἶναι καὶ τοῦτο, ὅτι ἐνίοτε ἐπαναλαμβάνει κατὰ λέξιν τὰ ἐν προηγουμένοις λόγοις εἰρημένα. Καθόλου δ' εἰπεῖν ὁ Γρηγόριος ἐν τοῖς λόγοις του παρίσταται μᾶλλον ὡς διδάσκαλος ἢ ὡς ῥήτωρ. Ἀλλ' εἶναι μέγας καλλιτέχνης τοῦ λόγου. Ἔμφυτον ἔχων τὸ χάρισμα τῆς εὐγλωττίας, ἀνέπτυξεν αὐτὸ εἰς μέγαν βαθμὸν διὰ τῆς ἐπιμεμελημένης παιδεύσεως. Τινὲς τῶν λόγων του ἁμιλλῶνται πρὸς τοὺς τοῦ Λυσίου καὶ ἄλλων ἀρχαίων ῥητόρων λόγους. Τὸ φιλέρημον καὶ ἡ μόνωσις, ἣν ὑπερβαλλόντως ἠγάπα, κατέστησαν θεωρητικωτέραν τὴν ῥητορείαν του. Ἠγνόει ὁ Γρηγόριος τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν, γνωρίσας δὲ αὐτὴν ἀπεκόμισε πικρίας καὶ ἀπογοητεύσεις, δι' ὧν ἐψυχράνθη ἡ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἀρχικὴ ἰδεώδης διάθεσις. Προκύπτει δὲ σαφῶς ἡ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους δυσαρέσκειά του ἐν τοῖς λόγοις του. Δὲν ἦτο ὅμως μόνον ῥήτωρ ἀλλὰ καὶ ποιητής, ἐντεῦθεν ὁ κατέχων αὐτὸν διαρκῶς μέγας ἐνθουσιασμὸς καὶ ἡ ἰσχυρὰ αἰσθηματικότης. Ἀναμφιβόλως δὲ ὁ Γρηγόριος ὑπῆρξεν ὡς ῥήτωρ ἀνώτερος τοῦ Μ. Βασιλείου καὶ τοῦ Γρηγορίου Νύσσης.

Οἱ λόγοι του ἐν πολλοῖς εἶναι πεζὰ ποιήματα, ἀλλὰ δὲν παύει ὁ Γρηγόριος νὰ εἶναι ῥήτωρ καὶ ἐν τοῖς ποιήμασιν. Ἔγραψε ταῦτα κατὰ τὸ τελευταῖον στάδιον τῆς ζωῆς του (383—389) μακρὰν τοῦ κόσμου. Διαιροῦνται δὲ εἰς ποιήματα θεολογικὰ (δογματικὰ καὶ ἠθικὰ) καὶ ποιήματα ἱστορικὰ (εἰς ἑαυτὸν καὶ εἰς ἄλλους ἀναφερόμενα). Ἐν τοῖς ποιήμασιν εἰς ἑαυτὸν ἐμφανίζεται ὁ Γρηγόριος μετὰ μεγάλης ποιητικῆς ἐξάρσεως, τινὰ δὲ τούτων περιέχουσι πολυτίμους αὐτοβιογραφικὰς πληροφορίας. Πανταχοῦ ἐν τοῖς ποιήμασί του κυριαρχεῖ τὸ διδακτικὸν στοιχεῖον. Ἡ τραγῳδία «Χριστὸς πάσχων» δὲν ἀνήκει εἰς τὸν Γρηγόριον τὸν Θεολόγον, ἀλλ' εἶναι ἔργον τοῦ ΙΑ' ἢ ΙΒ' αἰῶνος.

Ἐπιστολαὶ τοῦ Γρηγορίου σῴζονται 244, ἀποτελοῦσαι θαυμασίαν ἀλληλογραφίαν, ἐν ᾗ ἐκφαίνεται τὸ ἠθικὸν μεγαλεῖον τῆς ψυχῆς του. Πᾶσαι αἱ ἐπιστολαὶ εἶναι γεγραμμέναι μετὰ μεγάλης προσοχῆς καὶ ἐπιμελείας, κατὰ κανόνας, οὓς ὁ Γρηγόριος καθώρισεν ἔν τινι αὐτῶν. Ἡ «συντομία», ἡ «σαφήνεια», ἡ «χάρις», τὸ «ἀκαλλώπιστον καὶ ὅ,τι ἐγγυτάτω τοῦ κατὰ φύσιν» χαρακτηρίζουσι τὰς ἐπιστολάς του. Ἐπιστολαί τινες εἶναι λακωνικαί, ἀλλὰ παραστατικώταται καὶ ζωηρόταται.

Ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατὸν βεβαίως εἰς τὰ στενὰ ὅρια τοῦ παρόντος ἄρθρου νὰ παρασταθῇ ἡ ὅλως ἔκτακτος σημασία τοῦ ἁγίου Γρηγορίου ὡς ῥήτορος, ὡς συγγραφέως καὶ Χριστιανοῦ διδασκάλου. Ζῶν ἀκόμη ὁ Γρηγόριος προὐκάλει τὸν θαυμασμὸν ὁλοκλήρου τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου. Πολλοὶ προσήρχοντο καὶ ἐκ τῆς Δύσεως εἰς Κωνσταντινούπολιν ἵν' ἀκροασθῶσιν αὐτοῦ. Πάντες ἐνεκωμίαζον τὸν «πολύφημον καὶ θεοφόρον διδάσκαλον, τὸν μέγαν τῆς Ἐκκλησίας κήρυκα, τὸ θεῖον τοῦ Χριστοῦ στόμα, τὸν μέγαν ἐν θεολογίᾳ». Οἱ λόγοι του ἐχρησίμευσαν ὡς πλουσία καὶ ἀνεξάντλητος πηγὴ τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησιαστικῆς ὑμνογραφίας. Ζῶντος δ' ἔτι τοῦ Γρηγορίου οἱ λόγοι του ἤρξαντο μεταφραζόμενοι εἰς ξένας γλώσσας, εἰς τὴν λατινικήν, τὴν ἀρμενικήν, τὴν συριακήν, ἀπὸ δὲ τοῦ Ε' αἰῶνος ἤρξαντο σχολιαζόμενοι. Ἀλλ' ἀρκεῖ νὰ παραστήσῃ τὴν σημασίαν τοῦ Γρηγορίου τὸ γεγονός, ὅτι μόνος αὐτὸς ἐκ πάντων τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, μετὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην, ὑπῆρξε κατὰ τὴν ἔκφρασιν τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς συνόδου «τῆς θεολογίας ἐπώνυμος», μόνος ἐπωνομάσθη *θεολόγος*.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Τὰ συγγράμματα τοῦ ἁγ. Γρηγορίου ἐκ προηγουμένων ἐκδόσεων εὕρηνται ἐν Πατρ. Migne ἑλλ. τόμ. 35—38. Ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ καὶ ἰδίᾳ ἐν τῷ μακρῷ ποιήματι «εἰς τὸν ἑαυτοῦ βίον» (Πατρ. Migne 37, 1029—1116) παρέχει ὁ ἴδιος αὐτοβιογραφικὰς πληροφορίας. Κατὰ τὸν Ζ' αἰῶνα συνετάχθη ὁ βίος τοῦ ἁγίου Γρηγορίου ὑπὸ τοῦ πρεσβυτέρου Γρηγορίου (Πατρ. Migne 35, 243—304) κατὰ δὲ τὸν Ι αἰῶνα συνέταξεν ὁ Ἰωάννης Κυριώτης, ἐπιλεγόμενος Γεωμέτρης, ἐγκώμιον εἰς τὸν ἁγ. Γρηγόριον Θεολόγον, ἐκδοθὲν ἐν Ρώμῃ τῷ 1893 ὑπὸ Tacchi—Venturi (Studi e documenti di Storiæ e Diritto XIV. 133—162). Γενικῶς περὶ τῆς βιογραφίας τοῦ ἁγ. Γρηγορίου βλ. τὴν σχετικὴν βιβλιογραφίαν παρὰ *Chevalier*, Bio - Bibliographie (Repertoire des sources historiques) σ. 1865—1867 καὶ *O. Bardenhewer* Geschichte der altkirchlichen Literatur, II[1], Freiburg im B. 1923, σ. 162. Ὡσαύτως *Βασιλείου Μητροπολίτου Ἀγχιάλου* (νῦν *Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου*) Μελέτη περὶ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου (Βιβλιοθήκη Μαρασλῆ), Ἀθῆναι 1903· Περὶ τῆς δογματικῆς διδασκαλίας τοῦ Γρηγορίου: *N. Wino*

Digitized by Google

gradoff, Ἡ δογματικὴ διδασκαλία τοῦ ἁγ. Γρηγορίου Θεολόγου (ρωσιστί), Καζὰν 1887. Περὶ τῶν λόγων τοῦ ἁγ. Γρηγορίου, *A. Dorners*, Der heil. Kirchenlehrer Gregor von Nazianz als Homilet, Münster i. W. 1909.—*M. Guignet*, St Grégoire de Nazianz et la rhétorique, Paris 1911.—*Ἰγνατίου Μοσχάκη*, Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς ὡς ῥήτωρ ἐκκλησιαστικός, Ἀθῆναι 1883 —Περὶ τῶν ποιημάτων του: *E. Dubedout*, De D. Gregorii Nazianzeni carminibus, Paris 1901.—*W. Ackerman*, Di didaktiscne poesi des Gregorius von Nazianz, Leipzig 1903.—*A. Goworoff*, ὁ ἅγ. Γρηγόριος Θεολόγος ὡς ποιητὴς (ρωσιστί); Καζὰν 1886.- Περὶ τῶν ἐπιστολῶν του: *M. Guignet*, Les procédés épistolaires de St. Grégoire de Nazianz comparés à ceux de ses contemporains, Paris 1911.

† Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

— **Γρηγόριος Β'**, *ὁ Κύπριος, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως* (1283—1289). Ἐν Κύπρῳ γεννηθεὶς τῷ 1241, ἐφοίτησεν εἰς τὸ ἐν Λευκωσίᾳ λατινικὸν σχολεῖον καὶ κατόπιν μετέβη εἰς τὴν Νίκαιαν, ὅπου ἤκουσε μαθήματα γραμματικῆς καὶ ῥητορικῆς. Ἐκ Νικαίας μεταβὰς εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἠκροάσθη ἐπὶ ἑπταετίαν τοῦ σοφοῦ πολιτικοῦ καὶ ἱστορικοῦ Γεωργίου Ἀκροπολίτου, διδάσκοντος φιλοσοφίαν καὶ μαθηματικά. Ἐν Κωνσταντινουπόλει δὲ διδασκόμενον ἐτίμησεν αὐτὸν ὁ πατριάρχης Ἰωσὴφ μὲ τὸ ἐκκλησιαστικὸν ὀφφίκιον τοῦ πρωταποστολαρίου καὶ οὕτως εἰσήγαγεν εἰς τὸν κλῆρον τοῦ παλατίου. Τιμώμενος παρὰ πάντων καὶ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου Β' τοῦ Παλαιολόγου (1282—1328), ὅτι «τὸν ἐν ταῖς γραφαῖς εὐγενῆ τῆς Ἑλλάδος ῥυθμὸν καὶ τὴν ἀττικίζουσαν γλῶσσαν ἐκείνην... φύσεως δεξιότητι καὶ φιλοπονίᾳ τελεωτέρᾳ πρὸς φῶς ἤγαγε» κατὰ τὸν Γρηγορᾶν, ἐξελέγη πατριάρχης τῷ 1283 διαδεχθεὶς τὸν Ἰωσὴφ καὶ μετωνομάσθη Γρηγόριος, πρότερον Γεώργιος καλούμενος. Γενόμενος πατριάρχης ὁ Γρηγόριος ἠγωνίσθη μετὰ πολλοῦ ζήλου κατὰ τοῦ πρῴην πατριάρχου Ἰωάννου Βέκκου καὶ τῶν ἑνωτικῶν καὶ διὰ τοῦ προφορικοῦ καὶ διὰ τοῦ γραπτοῦ λόγου. Ἀλλ' ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ παλαίων καὶ πρὸς πολλοὺς ἄλλους καὶ ἰδίᾳ πρὸς τὸν μητροπολίτην Ἐφέσου Ἰωάννην Χειλᾶν, τὸν Κυζίκου Δανιήλ, τὸν Φιλαδελφείας Θεόληπτον καὶ τὸν μέγαν λογοθέτην Μουζάλωνα καὶ μὴ ἀναγνωριζόμενος καὶ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Ἀθανασίου παρῃτήθη κατὰ τὸ 1289 καὶ ἀποσυρθεὶς εἰς τὴν μονὴν τῆς Ἀριστηνῆς ἀπέθανε μετὰ ἓν ἔτος.

Ὁ Γρηγόριος, ἂν δὲν ἐδοξάσθη ὡς πατριάρχης, οὐδὲν καταλιπὼν ἔργον ἄξιον λόγου τῆς πατριαρχείας του, ἐφημίσθη ὅμως ὡς συγγραφεὺς πολυγραφώτατος καὶ ἐν πολλοῖς δοκιμώτατος, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον θεολογικὰ ἔργα συγγράψας, ἐξ ὧν: «Λόγος ἀντιρρητικὸς τῶν κατὰ τοῦ Βέκκου βλασφήμων δογμάτων», «Τόμος συνοδικὸς κλπ.», «Ἀπολογία πρὸς τὴν κατὰ τοῦ Τόμου μέμψιν», κλπ Ἐπίσης «Διηγήσεως μερικῆς λόγος τὰ καθ' ἑαυτὸν περιέχων» ἤτοι αὐτοβιογραφία αὐτοῦ, «Προσφωνήσεις, χρεῖαι καὶ ἐγκώμια», «Συλλογὴ παροιμιῶν», «Σχολικὸν βιβλίον» καὶ ἄλλα, ὡς καὶ ὑπὲρ τὰς 200 ἐπιστολὰς πρὸς αὐτοκράτορας καὶ ἄλλους ἀνωτέρους κρατικοὺς καὶ ἐκκλησιαστικοὺς λειτουργούς. Γεννάδιος ὁ Σχολάριος ἐγκωμιάζει τὸν Γρηγόριον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Τὰ συγγράμματα τοῦ Γρηγορίου ἐν τῇ πατρολογίᾳ Migne 142, 1—470 καὶ ἐν «Ἀναγνώσμασι τῆς ἑταιρείας τῶν φίλων θρησκευτικῆς παιδείας» ὑπὸ Ἀρσενίου ἐν Μόσχᾳ 18·9 καὶ ἐν «Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς ἑταιρείας» (Δ' 387 κ.ἑξ.) ὑπὸ Β. Ἀντωνιάδου, ἀνέκδοτα δ' ἐν χειρογράφοις κεῖνται πολλὰ ἐν διαφόροις βιβλιοθήκαις. —*Ἀνδρ. Δημητρακοπούλου*, «Ὀρθόδοξος Ἑλλὰς» ἐν Λειψίᾳ 1872 σ. 64. — *Μ. Γεδεών*, «Πατριαρχικοὶ Πίνακες» ἐν Κωνσταντινουπόλει 1890 σ. 398 κ.ἑξ.— *Κρουμβάχερ*, «Ἱστορία Βυζαντινῆς Λογοτεχνίας» Α', 190 κ.ἑξ. καὶ Β', 138 κ.ἑξ.

Ε. Γ. Π.

— **Γρηγόριος Γ'** ὁ *Μελισσηνὸς* (ὁ καὶ *Στρατηγόπουλος* ἐπικαλούμενος καὶ τῆς *Μαμμῆς*), *πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως* (1443—1450). Ἐκ Κρήτης καταγόμενος διετέλει πνευματικὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου τῷ 1443, ὅτε, ἀποθανόντος τοῦ Μητροφάνου τοῦ Β', ἐξελέγη οὗτος πατριάρχης εἰς διαδοχὴν αὐτοῦ. Φίλος ὢν τῆς ἑνώσεως τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, ὡς ὁ προκάτοχος αὐτοῦ, ἐπολεμεῖτο σφοδρῶς ὑπὸ τῶν ἄλλων πατριαρχῶν καὶ πάντων σχεδὸν τῶν ἀρχιερέων τῆς Ἀνατολῆς, κεκηρυγμένων κατὰ τῆς ἑνώσεως. Διὰ τοῦτο τῷ 1450 πιθανῶς συγκροτηθεῖσα ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας σύνοδος τῶν πατριαρχῶν Φιλοθέου Ἀλεξανδρείας, Ἀνανίου Ἀντιοχείας, Θεοφάνους Ἱεροσολύμων καὶ πολλῶν ἄλλων ἀρχιερέων καὶ κατωτέρων κληρικῶν, προεξάρχοντος τοῦ ἡγέτου τῶν ἀνθενωτικῶν Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ, ἀπεκήρυξε τὰ γενόμενα ἐν τῇ τῆς Φλωρεντίας συνόδῳ, καθῄρεσε τὸν Γρηγόριον καὶ ἀνεβίβασεν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον Ἀθανάσιον τὸν Β'. Ὁ δὲ Γρηγόριος ἀπελθὼν εἰς Ῥώμην (1452) ἀπέθανε τῷ 1459.

Ε. Γ. Π.

— **Γρηγόριος Δ'**, *πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως* (1623), ὁ καὶ *Στραβοαμασείας* ἀποκαλούμενος, ὡς ἑτερόφθαλμος). Κύριλλον τὸν Λούκαριν ἀναγκασθέντα νὰ ὑποβάλῃ τὸ δεύτερον παραίτησιν τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου τῷ 1623 διεδέχθη ὁ μητροπολίτης Ἀμασείας Γρηγόριος ὑποστηριζόμενος ἰσχυρῶς ὑπὸ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας ἕνεκα τῶν φιλικῶν αἰσθημάτων του πρὸς τὴν ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν. Ἀλλὰ μισούμενος καὶ περιφρονούμενος ὑπό τε τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ καὶ μὴ δυνηθεὶς νὰ καταβάλῃ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων ζητηθεῖσαν μεγάλην χρηματικὴν ποσότητα, καθῃρέθη μετὰ τρίμηνον καὶ σιδηροδέσμιος ἐξωρίσθη εἰς Ῥόδον. Ἐπὶ τοῦ διαδόχου τούτου, μητροπολίτου Ἀδριανουπόλεως, συνελθόντες οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει παρευρεθέντες ἀρχιερεῖς ὑπέβαλον εἰς ἀφορισμὸν καὶ ἀνάθεμα τὸν ἐξωσθέντα Γρηγόριον.

—[*Ἀθανασίου Ὑψηλάντου* «Τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν» ἐν Κωνσταντινουπόλει 1870. σ. 131 κ. ἑξ.— *Μ. Γεδεὼν* «Πατριαρχικοὶ πίνακες» ἐν Κωνσταντινουπόλει 1890 σ. 552.]

Ε. Γ. Π.

— **Γρηγόριος Ε'**, *πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως* (1797—1798, 1806—1808, καὶ 1818—1821). Ὁ *Γεώργιος Ἀγγελόπουλος*, ὡς ἐκαλεῖτο πρότερον ὁ Γρηγόριος, ἐγεννήθη ἐν Δημητσάνῃ ἐκ πτωχῶν γονέων, τοῦ Ἰωάννου καὶ τῆς Ἀσημίνας Ἀγγελοπούλου, περὶ τὸ 1745. Ὁ πτωχὸς / βοσκὸς πατήρ του, στερούμενος τῶν μέσων τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ τέκνου του, προσέλαβεν αὐτό, μόλις κατέστη δυνατόν, ὡς βοηθὸν ἐν τῷ ἔργῳ του. Πῶς κατόπιν ἀπεφάσισε ν' ἀποστείλῃ αὐτὸ εἰς τὴν σχολήν, ἀσφαλῶς δὲν εἶναι γνωστόν. Εἰς τὴν σχολὴν τῆς Δημητσάνης ἔμεινεν ὁ Γεώργιος μέχρι τοῦ 1765, ὅτε μετὰ τοῦ διδασκάλου του Ἀθανασίου Μπουσιοπούλου ἦλθεν εἰς Ἀθήνας, πρὸς πληρεστέραν ἐκπαίδευσιν. Ἐφοίτησεν εἰς τὴν σχολὴν τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ διετίαν, μεγάλην δ' ἐπ' αὐτοῦ ἤσκησεν ἐπίδρασιν ὁ ἐξ Ἰωαννίνων καταγόμενος ἱεροκήρυξ

Γρηγόριος ὁ Ε', πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως.

Δημήτριος Βόδας, γνώστης τῆς λατινικῆς γλώσσης καὶ συγγραφεὺς δόκιμος. Τῷ 1767 μετέβη εἰς Σμύρνην, ὅπου ὑπηρέτει ὡς νεωκόρος τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ὁ ἐκ Δημητσάνης θεῖός του Γεωργίου Μελέτιος. Συνοικῶν δὲ μετ' αὐτοῦ καὶ βοηθῶν αὐτὸν ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ νεωκόρου, ἐφοίτα καὶ εἰς τὸ γυμνάσιον τῆς πόλεως ἐπὶ πενταετίαν. Ἡ πρὸς τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον κλίσις του ἐνισχύθη ἐν Σμύρνῃ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν γυμνασιακῶν του σπουδῶν, ἐν αἷς συμπεριελαμβάνοντο τότε καὶ τὰ θεολογικὰ μαθήματα, μετέβη εἰς τὰς Στροφάδας νήσους, ἔν τινι μονῇ τῶν ὁποίων, πιθανῶς τῇ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, ἐκάρη μοναχὸς μετονομασθεὶς Γρηγόριος. Οὐδεὶς τότε ἠδύνατο νὰ μαντεύσῃ πόσον ἔμελλε νὰ δοξάσῃ τὸ μέγα τοῦτο ὄνομα ὁ νεαρὸς Δημητσανίτης μοναχός. Ἀλλ' ὁ Γρηγόριος δὲν ἐγένετο μοναχὸς ἵνα κλεισθῇ ἐν μοναστηρίῳ. Πρὸς συμπλήρωσιν τῆς θεολογικῆς του μορφώσεως ὁ Γρηγόριος, ἐπὶ μικρὸν μόνον παραμείνας ἐκεῖ, μετέβη εἰς Πάτμον, ἔνθα ἤκμαζεν ἡ ἀκαδημία ὑπὸ τὸν Δανιὴλ Κεραμέα, διευθυντὴν καὶ καθηγητὴν αὐτῆς, καὶ τὸν Βασίλειον Κουταληνόν, διδάσκοντα φιλοσοφικὰ μαθήματα. Ἱκανῶς δὲ καταρτισθεὶς ὁ Γρηγόριος περὶ τὴν θεολογίαν καὶ τὴν φιλοσοφίαν, ἐπανέκαμψεν εἰς Σμύρνην, ἄγνωστον πότε. Εἶναι μόνον γνωστόν, ὅτι ἐκάλεσεν αὐτὸν ἐκ Πάτμου ὁ μητροπολίτης Σμύρνης Προκόπιος, ὃν ἐγνώρισεν ὁ Γρηγόριος κατὰ τὴν πρώτην ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ διαμονήν του. Ὁ Προκόπιος ἐχειροτόνησεν αὐτὸν διάκονον καὶ προήγαγεν εἰς ἀρχιδιάκονον, μετὰ ζήλου ἐργασθέντα ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας. Ἀξιοσημείωτον δὲ ὅτι καὶ περὶ τὰ γράμματα ἀσχολούμενος ὁ Γρηγόριος παρέφρασε τότε εἰς κοινὴν γλῶσσαν τοὺς περὶ Ἱερωσύνης λόγους τοῦ ἁγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου, χάριν τοῦ κλήρου, βραδύτερον δὲ παρέφρασε τὰ «Ἠθικὰ» τοῦ Μ. Βασιλείου, τὰς «Ὁμιλίας» αὐτοῦ εἰς τὴν Ἑξαήμερον καὶ συνέταξεν ἐξήγησιν τῶν κατὰ τὰς Κυριακὰς ἀναγινωσκομένων περικοπῶν τῶν «Ἐπιστολῶν» τοῦ ἀποστόλου Παύλου καὶ τῶν «Πράξεων». Ταῦτα δὲ πάντα καὶ ἐδημοσίευσε χάριν τοῦ λαοῦ. Ὁμοίως ἐδημοσίευσεν «Ἀκολουθίαν τῆς ἁγίας Φωτεινῆς τῆς Σαμαρείτιδος», εἰς μνήμην τῆς ὁποίας ἦτο ἀφιερωμένος ὁ καθεδρικὸς ναὸς τῆς Σμύρνης. Εὐδοκιμήσας ὡς ἀρχιδιάκονος ἐχειροτονήθη εἰς πρεσβύτερον καὶ διωρίσθη πρωτοσύγκελλος τῆς μητροπόλεως Σμύρνης, χρηματίσας τοιοῦτος μέχρι τοῦ 1785. Πολλάκις δὲ ὡς ἐπίτροπος ἀντεπροσώπευσε τὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπουσιάσαντα μητροπολίτην Προκόπιον. Ἐκ τῆς ἐποχῆς τῆς ἐν Σμύρνῃ ὑπηρεσίας του ἐγνώσθη πολύτιμόν τι ἔγγραφον, ὅπερ εἶναι ἐπιστολὴ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐκ Δημητσάνης ἐπίσκοπον Μεθώνης Ἄνθιμον Κυράκολον, ἀπὸ 4 Αὐγούστου 1776. Ὁ Ἄνθιμος ὑπῆρξεν εἷς τῶν πρωτεργατῶν τῆς ὑπὸ τῶν Ῥώσων διὰ τοῦ Ὀρλὼφ ὑποκινηθείσης ἀτυχοῦς τῶν Ἑλλήνων ἐπαναστάσεως. Ὁ Γρηγόριος τεθλιμμένος ἐκ τῆς ἀποτυχίας τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἐκ τῆς ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν ἐπελθούσης καταστροφῆς τῆς Πελοποννήσου, περιέγραφε τὴν κατάστασιν τῶν ἐκεῖθεν προσφύγων Ἑλλήνων, ὧν περὶ τὰς 60.000 μεταβάντες εἰς Σμύρνην ἐγένοντο προθύμως δεκτοὶ παρὰ τῶν Τούρκων ἀγάδων, ὡς ἐργάται. Ἐγκατεστάθησαν δὲ εἰς ἰδιαιτέρους συνοικισμοὺς καὶ χωρία, ἱδρυθέντα χάριν αὐτῶν ὑπὸ τῶν ἀγάδων, οἵτινες καὶ πρὸς κατασκευὴν οἰκιῶν καὶ ναῶν τῶν προσφύγων Ἑλλήνων ἐδαπάνησαν καὶ ἀπὸ τῆς πληρωμῆς φόρων ἐπὶ μίαν δεκαετίαν ἀπήλλαξαν αὐτούς. Ἱκανοὶ δὲ τῶν προσφύγων ἐπεδόθησαν καὶ εἰς τὸ ἐμπόριον ἐν Σμύρνῃ καὶ ἀλλαχοῦ. Ὁ Γρηγόριος ἐσκέπτετο νὰ μεταφέρῃ τοὺς συγγενεῖς του ἐκ Δημητσάνης, ὡς ἔγραφεν εἰς τὸν Ἄνθιμον, ὅπερ καὶ ἔπραξεν. Ἐπισκεφθεὶς δὲ τὴν Δημητσάναν κατὰ τὸ 1781 ἐδώρησεν εἰς τὴν σχολὴν αὐτῆς, διὰ τοῦ διδασκάλου Ἀγαπίου Λεονάρδου, 1500 γρόσια ὅπως κτισθῶσι παρ' αὐτὴν δωμάτια διὰ τοὺς ἀπόρους σπουδαστάς. Τοῦ μητροπολίτου Σμύρνης Προκοπίου ἀναδειχθέντος Οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, ἐξελέγη διάδοχος αὐτοῦ μητροπολίτης Σμύρνης ὁ Γρηγόριος ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς πάντων χαρᾶς. Μεταβὰς δὲ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐχειροτονήθη καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν ἕδραν του τῇ 14 Ὀκτωβρίου 1785 Συγχαίρων αὐτὸν ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς, δι' ἐπιστολῆς ἀπὸ 20 Νοεμβρίου 1785, προέβλεπε τὸ λαμπρὸν στάδιον, ὅπερ ἔμελλε νὰ διανύσῃ ὁ νέος ἱεράρχης. Ὄντως δὲ ἡ δρᾶσις αὐτοῦ ὡς μητροπολίτου Σμύρνης ὑπῆρξε σπουδαιοτάτη ἐκ πάσης ἐπόψεως. Ἐμερίμνησε πρὸ παντὸς ὁ Γρηγόριος περὶ ἱδρύσεως ναῶν, ἀνοικοδομήσας τότε τὸν περίλαμπρον μητροπολιτικὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς, περὶ ἀνυψώσεως ἐφημεριακοῦ κλήρου καὶ ἐνισχύσεως τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς διὰ τοῦ κηρύγματος τοῦ θείου λόγου, περὶ τῆς ἱδρύσεως νέων σχολῶν καὶ ὑποστηρίξεως τῶν ὑπαρχουσῶν, περὶ τῆς βοηθείας πρὸς ἀπόρους μαθητάς, πρὸς τοὺς πτωχοὺς ἐν γένει καὶ πρὸς πάντας τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην. Ἕνεκα δὲ τῆς τοιαύτης μεγάλης δράσεως προὐκάλει ὁ Γρηγόριος τὰς συμπαθείας καὶ τὴν ἀφοσίωσιν τοῦ λαοῦ. Ἀλλ' ἐνίοτε ἕνεκα τοῦ ἀρχικοῦ χαρακτῆρός του καὶ τῆς ἐπιμονῆς πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν ἀποφάσεών του, παρήγοντο μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ λαοῦ σοβαραὶ προστριβαί. Παρ' ὀλίγον νὰ ἐξεγερθῇ ποτε ὁ λαὸς ἐναντίον τοῦ αὐστηροῦ μητροπολίτου, ὅστις ὅμως, μαθὼν τοῦτο, προσῆλθεν εἰς τὸν ναόν, ὡμίλησε περὶ εἰρήνης καὶ πρῶτος ἐζήτησε συγγνώμην, προλαβὼν οὕτω τὴν ἐξέγερσιν. Ὡς μητροπολίτης Σμύρνης δὶς ὁ Γρηγόριος ἐχρημάτισε μέλος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἱερᾶς Συνόδου, κατὰ τὰ ἔτη 1793 καὶ 1797. Τῇ δὲ 1 Μαΐου 1797, παραιτηθέντος τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Γερασίμου Γ' (1794—1797), ἕνεκα γήρατος, ὁμοφώνως ἐξελέγη ὁ Σμύρνης Γρηγόριος διάδοχος αὐτοῦ.

Ἡ πρώτη πατριαρχεία τοῦ Γρηγορίου. Τὴν 9ην Μαΐου 1797 ἀνέλαβεν ὁ νέος Οἰκουμενικὸς πατριάρχης Γρηγόριος Ε' τὰ μεγάλα καὶ ὑψηλὰ καθήκοντά του μετὰ λαμπρὰν δωδεκαετῆ ἐν Σμύρνῃ δρᾶσιν. Ἀλλ' εὑρέθη ἐν μέσῳ δυσχερεστάτων περιστάσεων τῆς ἀρξαμένης τότε ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἔθνει ἀπελευθερωτικῆς κινήσεως, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἰδεῶν τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῶν κηρυγμάτων τοῦ Ῥήγα Φεραίου. Μετὰ μεγάλης φρονήσεως ἀντιμετωπίσας τὴν ἐκ τούτου παραχθεῖσαν κατάστασιν, ἐπεδόθη συντόνως εἰς ἀνορθωτικὴν καὶ δημιουργικὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ κοινωνίᾳ δρᾶσιν. Πρὸ παντὸς δὲ αὐστηρὸς ὢν ὁ Γρηγόριος ἐν τῇ ἐπιτελέσει τῶν καθηκόντων του, ἐπέβαλε μετὰ πολλῆς τῆς αὐστηρότητος τὴν τάξιν καὶ τὴν πειθαρχίαν εἰς τὸν κλῆρον. Μεριμνήσας σπουδαίως περὶ τῶν οἰκονομικῶν τοῦ πατριαρχείου, εἰδικὰς κατέβαλε προσπαθείας πρὸς διοργάνωσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς κοινωνικῆς φιλανθρωπίας. Ὡς πεφωτισμένος ῥυθμιστὴς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ βίου, ἐπελήφθη καὶ τῆς ἀναδιοργανώσεως τοῦ μοναχικοῦ βίου, ἐπ' ἀγαθῷ αὐτοῦ, τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς κοινωνίας. Μὴ ἀρκεσθεὶς δὲ εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ θείου λόγου, εἰς ὃ καὶ αὐτὸς ἐπεδίδετο καὶ ἄλλους προσεκάλει, ἐμερίμνησε περὶ τῆς παιδείας, τῆς ἱδρύσεως σχολῶν καὶ τυπογραφείου, ἐν ᾧ ἐξέδωκε πλεῖστα ὠφέλιμα βιβλία. Τέλος τὴν σφραγῖδα τοῦ μεταρρυθμιστικοῦ του πνεύματος ἐπέθηκεν ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς καθόλου ζωῆς. Ἀλλ' ὅλως ἐξαιρετικὴ ὑπῆρξεν ἡ δρᾶσις αὐτοῦ ὡς ἐθνάρχου. Κατὰ τὸ ἔτος τῆς ἐκλογῆς

Digitized by Google

του ὁ Μ. Ναπολέων εἶχε καταλάβει τὰς Ἰονίους νήσους, ἐναντίον δὲ αὐτοῦ οἱ Ρῶσοι συνεμάχησαν μετὰ τῶν Τούρκων καὶ συνειργάσθησαν ἐπὶ διετίαν (1798—1799). Καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες τῶν καταληφθεισῶν νήσων ὑπὸ ἀκράτου κατελήφθησαν ἐνθουσιασμοῦ ἐκ τῶν προκηρύξεων τοῦ Μ. Ναπολέοντος, ὁ δὲ σουλτᾶνος ἠπείλει νὰ διατάξῃ γενικὴν σφαγὴν τῶν Ἑλλήνων. Ὁ πατριάρχης Γρηγόριος ἠναγκάσθη διὰ διαφόρων ἀπεσταλμένων καὶ δι᾽ ἐγκυκλίων γραμμάτων νὰ περιστείλῃ τὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν Ἑλλήνων καὶ διαθέσῃ αὐτοὺς ἐναντίον τῶν Γάλλων. Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι δὲν ἐπολιτεύθησαν οὗτοι καλῶς ἐν ταῖς καταληφθείσαις νήσοις, προσβαλόντες καὶ αὐτὴν τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν. Τὰς πρὸς καταστολὴν τοῦ ἐπαναστατικοῦ ὀργασμοῦ τῶν Ἑλλήνων ἐνεργείας τοῦ πατριάρχου ἐνίσχυσεν ἡ σύλληψις καὶ θανάτωσις τοῦ Ρήγα Φεραίου. Ἐφρόνει δὲ ὁ πατριάρχης, ὅτι ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν Χριστιανῶν ἐν γένει τῆς Ἀνατολῆς ἔδει νὰ ἐπιδιωχθῇ διὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν δυνάμεων, μετὰ συστηματικὴν προπαρασκευὴν καὶ δὴ μετὰ τὴν πνευματικὴν καὶ οἰκονομικὴν αὐτῶν ἀνάπτυξιν.

Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ Βοναπάρτου καὶ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ ἐξ αὐτοῦ κινδύνου, ἡ ἀνήθικος ρωσοτουρκικὴ συμμαχία διελύθη, ἀνέλαβε δὲ ἡ Ρωσία ἐχθρικὴν στάσιν ἔναντι τῆς Τουρκίας. Ἐντεῦθεν ἤρξαντο καὶ πάλιν οἱ Ἕλληνες συγκινούμενοι καὶ ἐλπίζοντες ὅτι ἔμελλον ν᾽ ἀπελευθερωθῶσι διὰ τῆς βοηθείας τοῦ «ξανθοῦ γένους τῶν Ρώσων», κατὰ τὰς διαδιδομένας πάλιν προφητείας τοῦ Ἀγαθαγγέλου. Ὁ Γρηγόριος, παρὰ τὰς προτέρας του ἐνεργείας, κατέστη ὕποπτος εἰς τοὺς Τούρκους, ἐκ τῶν ὑποψιῶν δ᾽ ἐκείνων ὠφελούμενοι οἱ βαρέως φέροντες τὴν ὑπερβολικὴν πολλάκις αὐστηρότητα τοῦ Γρηγορίου ἀρχιερεῖς προὐκάλεσαν τὴν πτῶσίν του. Ὁ σουλτᾶνος διέταξε τὴν ἐξορίαν αὐτοῦ εἰς Χαλκηδόνα, μετὰ πέντε μόλις ἐτῶν πατριαρχείαν.

Ὁ Γρηγόριος εἰς Ἅγιον Ὄρος. Ὁ Γρηγόριος ὑπέβαλε κατὰ τύπους παραίτησιν, μὴ διαμείνας δ᾽ ἐπὶ πολὺ εἰς Χαλκηδόνα, διετάχθη νὰ μεταβῇ εἰς Δράμαν τῆς Μακεδονίας καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν μονὴν Μεγάλου Σπηλαίου τῶν Καλαβρύτων, ἀλλ᾽ ἀντὶ τούτου ὡς τόπος ἐξορίας του ὡρίσθη τὸ Ἅγιον Ὄρος, ὅπου καὶ μετέβη ὁ πατριάρχης, προτιμήσας τὴν μονὴν Ἰβήρων. Ἐκεῖ διέμεινεν ὁ ἐξόριστος πατριάρχης ἐπὶ ἑπταετίαν, ἐπιδιδόμενος εἰς μελέτας καὶ αὐστηρὰς ἀσκήσεις, ἐπισκεπτόμενος τὰς διαφόρους μονάς, διδάσκων τοὺς μοναχοὺς καὶ ἀσχολούμενος περὶ τὰ γράμματα, οὕτως ὥστε ἔμεινε τελείως εὐχαριστημένος ἐκ τῆς νέας ζωῆς, λησμονήσας τὸ πατριαρχικὸν ἀξίωμα. Οὐχ ἧττον παρηκολούθει τὴν ἐξέλιξιν τῶν γεγονότων ἐν Τουρκίᾳ καὶ ἐκτὸς αὐτῆς, ἅτινα συνεκεντροῦντο περὶ τὴν ἀντίθεσιν καὶ τὸν πολιτικὸν ἀνταγωνισμὸν Ρώσων καὶ Γάλλων. Κατ᾽ Ἀπρίλιον τοῦ 1805 συνησπίσθησαν τὸ πρῶτον αἱ εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις ἐναντίον τοῦ Ναπολέοντος Βοναπάρτου, ἐμορφώθησαν δ᾽ ἐν Κωνσταντινουπόλει δύο μερίδες, ἡ φιλορρωσικὴ καὶ ἡ φιλογαλλική, ἡ μὲν πρὸς τοὺς Ρώσους, ἡ δὲ πρὸς τοὺς Γάλλους ὠθοῦσα τὴν Τουρκίαν. Ὑπὸ τὴν καταπληκτικὴν ἐντύπωσιν τῆς μάχης τοῦ Ἄουστερλιτς ἐπεκράτησεν ἡ φιλογαλλικὴ μερίς, ἐνισχυθεῖσα καὶ ὑπὸ τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας στρατηγοῦ Ὁρατίου Σεβαστιάνη, τοῦ προκαλέσαντος τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ σουλτάνου. Τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Γάλλου πρεσβευτοῦ ἐπαύθησαν (1806) τῶν θέσεών των ὡς ρωσόφιλοι οἱ Ἕλληνες ἡγεμόνες Μολδαυΐας καὶ Βλαχίας Ἀλέξανδρος Μουρούζης καὶ Κωνσταντῖνος Ὑψηλάντης, ἀντικατασταθέντες ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου καὶ τοῦ Σκαρλάτου Καλλιμάχου. Οὗτοι δὲ προέτρεψαν τὸν γέροντα καὶ ἀσθενῆ τὸν χαρακτῆρα πατριάρχην Καλλίνικον Ε΄ εἰς παραίτησιν, ὑποβληθεῖσαν ὑπ᾽ αὐτοῦ τῇ 22 Σεπτεμβρίου 1806, ὅπως ἀντικατασταθῇ ὑπὸ τοῦ Γρηγορίου Ε΄. Πράγματι δὲ τῇ 24 Σεπτεμβρίου ἐν γενικῇ συνελεύσει τῶν ἀρχιερέων καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Μ. διερμηνέως Ἀλεξάνδρου Χαντζερῆ καὶ τοῦ Μ. λογοθέτου Ἀλεξάνδρου Μάνου καὶ ἀντιπροσώπων τῶν λαϊκῶν ὀργανώσεων ὁμοφώνως ἐξελέγη ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τὸ δεύτερον Οἰκουμενικὸς πατριάρχης ὁ Γρηγόριος Ε΄, ὅστις μᾶλλον μετὰ λύπης ἐδέχθη τὴν ἐκλογήν, καίτοι ἐνθουσιωδῶς ἐγένετο δεκτὸς κατὰ τὴν ἐπάνοδόν του εἰς Κωνσταντινούπολιν, τῇ 18 Ὀκτωβρίου 1806.

Δευτέρα πατριαρχεία τοῦ Γρηγορίου. Ἡ θέσις τοῦ πατριάρχου ὑπῆρξε δυσχερεστάτη, διότι δύο ἡμέρας πρὸ τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ ρωσικὸς στρατὸς εἶχεν εἰσβάλει εἰς Μολδαυΐαν, κατὰ Δεκέμβριον δὲ τοῦ 1806 ἐκηρύχθη ἐπισήμως κατὰ τῆς Τουρκίας ὁ πόλεμος παρὰ τῆς Ρωσίας, ἥτις τῇ 24 Δεκεμβρίου εἶχε καταλάβει τὸ Βουκουρέστιον. Ἐκήρυξε δὲ καὶ ὁ σουλτᾶνος τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ρωσίας τῇ 5 Ἰανουαρίου 1807 καὶ ἠνάγκασε τὸν πατριάρχην νὰ ἐκδώσῃ πρὸς τοὺς Ἕλληνας «ἐκκλησιαστικὸν καὶ συμβουλευτικὸν γράμμα», ἐν δημώδει γλώσσῃ, κατὰ τῶν Ρώσων. Ἀσχέτως πρὸς τὴν ἀξίωσιν τοῦ σουλτάνου, ὁ πατριάρχης, ζῶς βραδύτερον ἐδήλωσεν, ἐφρόνει ὅτι πρὸς ἀποφυγὴν γενικῆς σφαγῆς τῶν Ἑλλήνων ἔδει οἱ ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἀλλαχοῦ Ἕλληνες ν᾽ ἀποφύγωσι τὴν μετὰ τῶν Ρώσων σύμπραξιν, ὅπως ἐν περιπτώσει ἀποτυχίας μὴ ἐπαναληφθῶσι τὰ τραγικὰ ἐπακόλουθα τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ὀρλώφ. Ὅτε δὲ μετὰ μικρὸν (20 Φεβρουαρίου 1807) ἀγγλικὸς στόλος ἐπεφάνη ἀπειλῶν τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ζητῶν τὴν διακοπὴν πάσης σχέσεως τῶν Τούρκων πρὸς τοὺς Γάλλους, ἡ δὲ τουρκικὴ κυβέρνησις διέταξε τὴν κατασκευὴν παραλιακῶν προχωμάτων, ὁ πατριάρχης Γρηγόριος δὲν ἐδίστασεν οὐ μόνον τοὺς Ἕλληνας νὰ προτρέψῃ εἰς συμμετοχὴν πρὸς ταχεῖαν κατασκευὴν τῶν ἀμυντικῶν ἔργων, ἀλλὰ καὶ ἰδίαις χερσὶ συνειργάσθη πρὸς παραδειγματισμόν. Ὁ σουλτᾶνος καὶ τὴν μεγάλην αὐτοῦ εὐαρέσκειαν ἐπὶ τούτῳ ἐξεδήλωσε καὶ διὰ δώρων ἐτίμησε τὸν πατριάρχην. Καὶ ὁ μὲν ἀγγλικὸς στόλος ἀπέπλευσεν, ἀλλ᾽ αἱ προκηρύξεις τοῦ Ρώσου ναυάρχου Σενιάβην κατὰ Μάρτιον τοῦ 1807 «πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς κατοίκους τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους» καὶ αἱ συνεννοήσεις αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἁρματολοῦ τῆς Θεσσαλίας Νίκου Τσάρα προὐκάλεσαν ἐπανάστασιν κατὰ τῶν Τούρκων. Συνέβη λοιπὸν ὅ,τι ἐφοβεῖτο ὁ πατριάρχης, μετὰ φρίκης πιθανῶς ἀναπολήσας τὰς μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ὀρλὼφ συμφοράς. Οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ ἐγγυηθῇ ὅτι ὁ Σενιάβην δὲν θὰ ἐγκατέλειπε τοὺς Ἕλληνας, ὡς εἶχεν ἐγκαταλείψει αὐτοὺς ὁ Ὀρλώφ, πρό τινων δεκαετηρίδων. Τοὺς φόβους τοῦ πατριάρχου ἐπηύξησε τὸ γεγονός, ὅτι ἡ καταστολὴ τῆς νέας ἐπαναστάσεως ἀνετέθη ὑπὸ τοῦ σουλτάνου εἰς τὸν αἱμοβόρον σατράπην τῶν Ἰωαννίνων Ἀλῆ πασᾶν, ἐξαπολύσαντα εἰς Θεσσαλίαν βαρβάρων Ἀλβανῶν ὀρδάς. Οἱ Ἕλληνες ἐπαναστάται, μὴ δυνηθέντες ν᾽ ἀντιστῶσι, κατέφυγον εἰς Σκίαθον, ἐκεῖθεν δέ, συγκροτήσαντες στόλον ἐξ 70 πλοίων καὶ συνενωθέντες μετ᾽ ἄλλων ἁρματολῶν, ἀνέλαβον διαφόρους ἐπιθέσεις κατὰ τῶν παραλίων τῆς Θεσσαλίας, Μακεδονίας καὶ αὐτῆς τῆς Μικρασίας ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου. Ὁ σουλτᾶνος ἐζήτησε παρὰ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ὅπως προτρέψῃ τοὺς ἐπαναστάτας ἵνα διαλυθῶσι, πράγματι δὲ οὗτοι ὑπήκουσαν εἰς τὰς προτροπὰς τοῦ πατριάρχου διαλυθέντες, πλὴν τοῦ Νίκου Τσάρα, παραμείναντος ἐν Σκοπέλῳ. Ἀλλ᾽ ἀπεσταλμένοι τῶν Ρώσων ἐκ Σερβίας μεταβάντες εἰς τὸν Ὄλυμπον προὐκάλεσαν νέαν ἐπανάστασιν, ἧς ἡγήθη ὁ ἡρωικὸς παπᾶ Εὐθύμιος Βλαχάβας, κατορθώσας νὰ συνασπισθῇ μετὰ τῶν Τούρκων τῆς Λαρίσης καὶ τῶν Τρικκάλων κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων. Ἀξιώσει τοῦ σουλτάνου ἔγραψεν ὁ πατριάρχης καὶ πρὸς τὸν παπᾶ Εὐθύμιον Βλαχάβαν, ὅστις πεισθεὶς κατέπαυσε τὴν ἐπανάστασιν, ἀλλὰ διὰ προδοσίας συλληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ὑπέστη φρικώδη θάνατον ἐν Ἰωαννίνοις. Ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ ὁ πατριάρχης Γρηγόριος προὐκάλει τὸν γενικὸν θαυμασμὸν διὰ τῆς ὅλως ἐκτάκτου δράσεώς του. Ἐντὸς διετίας, καθ᾽ ἣν διήρκεσεν ἡ δευτέρα πατριαρχεία του, κατώρθωσε νὰ ἐπιτελέσῃ ἔργα ἄξια τῆς ἀποστολῆς του. Μεγάλαι καὶ λίαν καρποφόροι ὑπῆρξαν αἱ νέαι μέριμναι τοῦ πατριάρχου πρὸς διακανονισμὸν τῶν οἰκονομικῶν τοῦ βεβαρημένου, ἕνεκα τῆς τουρκικῆς τυραννίας, ὑπὸ χρεῶν πατριαρχείου καὶ πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς κοινωνικῆς φιλανθρωπίας, πρὸς κανονικὴν ρύθμισιν τῆς ζωῆς τῶν ἀρχιερέων καὶ τοῦ λοιποῦ κλήρου καὶ τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας, πρὸς διοργάνωσιν τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς τῶν μοναστηρίων, καὶ πρὸς ἀναζωογόνησιν τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος τοῦ λαοῦ. Ἀλλ᾽ ἰδίως ἡ β΄ πατριαρχεία τοῦ Γρηγορίου ὑπῆρξε σημαντικωτάτη διὰ τὰς ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ τῶν γραμμάτων ἐνεργείας αὐτοῦ, προκαλέσαντος τὸν δίκαιον ἔπαινον τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ, ἐνθουσιωδῶς χαιρετίσαντος τὴν διὰ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἐπερχομένην ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος.

Νέα ἐξορία εἰς Ἅγιον Ὄρος. Ἀλλὰ τὴν λαμπρὰν δρᾶσιν τοῦ ἐθνάρχου διέκοψαν πολιτικαὶ ἀνωμαλίαι, προκληθεῖσαι ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 8 Ἰουλίου 1808 ὑπὸ τοῦ στασιάσαντος κατὰ τοῦ σουλτάνου ἐπὶ κεφαλῆς τῶν γενιτσάρων Μουσταφᾶ Μπαϊρακτάρ, ὅστις ἠξίωσε καὶ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου Ε΄. Οὗτος ἠναγκάσθη νὰ ὑπογράψῃ, τῇ 10 Σεπτεμβρίου 1808, τὴν παραίτησίν του καὶ ν᾽ ἀπομακρυνθῇ εἰς τὴν μονὴν Μεταμορφώσεως ἐν Πριγκήπῳ, ἥτις ὡρίσθη ὡς τόπος τῆς ἐξορίας του. Ἐκεῖ διέτριψεν ὁ πατριάρχης ἐπὶ ἓν ἔτος, μεθ᾽ ὃ ἀπεμακρύνθη πάλιν εἰς Ἅγιον Ὄρος, ἐπιδοθεὶς εἰς τὰς προσφιλεῖς αὐτῷ ἀσκήσεις καὶ μελέτας, ἐπὶ ἐννέα ἔτη. Ἐκ τοῦ ἐρημητηρίου του παρηκολούθει τὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους πράγματα. Περὶ τὰ μέσα τοῦ 1818 ἐπεσκέφθη αὐτὸν εἰς Ἅγιον Ὄρος ὁ Ἰωάννης Φαρμάκης, ἀνακοινώσας εἰς αὐτὸν τὰ κατὰ τὴν «Φιλικὴν Ἑταιρείαν». Κατὰ τὴν ἀφήγησιν τοῦ Φαρμάκη ὁ πατριάρχης «ἔδειξεν εὐθὺς ζωηρότατον ἐνθουσιασμὸν» καὶ «ηὐχήθη ἀπὸ καρδίας» ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ σκοποῦ τῆς Ἑταιρείας, ἠρνήθη ὅμως νὰ δώσῃ τὸν ὅρκον τοῦ φιλικοῦ εἰπὼν «ἐμένα μ᾽ ἔχετε ποῦ μ᾽ ἔχετε», διότι ὡς κληρικὸς δὲν ἠδύνατο νὰ ὁρκισθῇ. Προσέθηκε δὲ ὅτι ὁ ὅρκος ἠδύνατο νὰ βλάψῃ, διότι «ἂν ἀποκαλυφθῇ εἰς τὰ βιβλία τῆς Ἑταιρείας τὸ ὄνομά του, θέλει διακινδυνεύσει ἀπὸ τὴν τύραννον ἐξουσίαν ὁλόκληρον τὸ ἔθνος, τοῦ ὁποίου, καίτοι ἐξόριστος, προεῖχε πάντοτε». Ἡ ἐπιφύλαξις αὕτη τοῦ πατριάρχου μαρτυρεῖ τὴν χαρακτηρίσασαν πάσας τὰς ἐνεργείας του φρόνησιν, ἣν καὶ σαφέστερον διεξεδήλωσεν ὁ πατριάρχης εἰπὼν πρὸς τὸν Φαρμάκην «νὰ προσέξωσι πολὺ οἱ ἑταῖροι, μήπως βλάψωσιν ἀντὶ νὰ ὠφελήσωσι τὴν Ἑλλάδα». Ὁ πατριάρχης Γρηγόριος, ὡς ὁ Κοραῆς, ὁ Καποδίστριας καὶ ἄλλοι, ἐθεώρει ὡς παρακεκινδυνευμένην καὶ πρόωρον τὴν ἄνευ προπαρασκευῆς ἐπανάστασιν, ἀλλ᾽ ἡ «Φιλικὴ Ἑταιρεία» εἶχεν ἤδη πολὺ προχωρήσει, ἐπισπεύδουσα τὴν ἐξέγερσιν τοῦ ἔθνους κατὰ τοῦ τυράννου. Ἐν μέσῳ δὲ τοῦ καταλαβόντος αὐτὸ ἐπαναστατικοῦ ὀργασμοῦ τῇ 14 Δεκεμβρίου 1818 μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ Καλλινίκου ΣΤ΄ ἐκλήθη τὸ τρίτον ὁ πατριάρχης Γρηγόριος Ε΄ εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον.

Τρίτη πατριαρχεία. Ἀναλαβὼν τὰ καθήκοντά του τῇ 14 Ἰανουαρίου 1819, ἐπεδόθη μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ δραστηριότητος εἰς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν. Πρὸ παντὸς ἐμερίμνησε περὶ τῆς φιλανθρωπίας, ἱδρύσας τότε τὸ «Κιβώτιον τοῦ ἐλέους», ἵδρυμα φιλανθρωπικόν, διευθυνόμενον ὑπὸ εἰδικοῦ συμβουλίου δεκατριμελοῦς, ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ πατριάρχου καὶ τοῦ Μ. διερμηνέως Ἰωάννου Καλλιμάχου, πρὸς βοήθειαν τῶν πτωχῶν τετράκις τοῦ ἔτους (Πάσχα, Χριστούγεννα, ἑορταὶ Ἁγίων Ἀποστόλων, Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου) καὶ πρὸς ἀποφυλάκισιν τῶν διὰ χρέη κρατουμένων. Ἐμερίμνησεν ὡσαύτως περὶ τῶν νοσοκομείων, ἐνισχύσας αὐτὰ δι᾽ εἰσφορῶν ἐκ τῶν ναῶν καὶ εἰδικώτερον περὶ τῶν οἰκονομικῶν τοῦ πατριαρχείου. Διεκανόνισε τὰ τῶν καθηκόντων τῶν ἀρχιερέων καὶ ἐπελήφθη πάλιν τῆς κανονικῆς διαρρυθμίσεως τοῦ μοναχικοῦ βίου. Μεριμνῶν περὶ τοῦ κηρύγματος τοῦ θείου λόγου, ἐκάλεσεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐκ Σμύρνης τὸν διαπρεπέστατον ἐκκλησιαστικὸν ρήτορα Κωνσταντῖνον Οἰκονόμου, μεγάλας δὲ καὶ πάλιν καὶ τελεσφόρους προσπαθείας κατέβαλε πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἑλληνικῆς παιδείας. Ὁ Κωνσταντῖνος Κούμας δι᾽ ὑπομνήματος αὐτοῦ πρὸς τὸν πατριάρχην, εἶχεν ὑποδείξει τὴν ἀνάγκην τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ προγράμματος τῶν διδασκομένων ἐν ταῖς σχολαῖς μαθημάτων, ὁ δὲ πατριάρχης ἐξέδωκε κατὰ Μάρτιον τοῦ 1819 τὸν περίφημον συνοδικὸν τόμον «περὶ τῶν ἑλληνομουσείων», δι᾽ οὗ προέτρεπε τοὺς Ἕλληνας ν᾽ ἀποφεύγωσι μὲν τὰς πλάνας, νὰ ἐπιδίδωνται δὲ συντόνως εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, μητρὸς καὶ τροφοῦ τῆς φιλοσοφίας καὶ τῶν ἐπιστημῶν, νὰ μὴ παραμελῶσι τὰ γραμματικά, τὴν λογικὴν καὶ τὴν ρητορικὴν καὶ νὰ μὴ προτιμῶσι μαθήματα, δι᾽ ὧν ἐγεννᾶτο ἀδιαφορία καὶ ψυχρότης πρὸς τὰς ἐκκλησιαστικὰς διατάξεις καὶ πρὸς τὴν ἀμώμητον ἡμῶν πίστιν. Ὁ πατριάρχης κατὰ τὸ 1820 ἀναδιωργάνωσε καὶ τὸ ὑπ᾽ αὐτοῦ ἱδρυθὲν «πατριαρχικὸν τυπογραφεῖον», ἐξ οὗ πολλὰ εἶχον ἐκδοθῇ καὶ ὠφέλιμα συγγράμματα. Ἀλλὰ διακόπτων τὴν ἔξοχον δρᾶσίν του ἐκαλεῖτο νὰ ὑποστῇ τὴν ἐσχάτην θυσίαν πρὸς σωτηρίαν τοῦ καταδυναστευομένου ὑπὸ τῶν Τούρκων ἔθνους.

Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις. Οἱ Φιλικοὶ ἐν ταῖς ἐνεργείαις αὐτῶν ἐχρησιμοποίησαν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πατριάρχου, ὡς ἐχρησιμοποίουν καὶ τὸ ὄνομα τῆς Ρωσίας, καὶ ἐζήτουν πάντοτε τὴν ἠθικὴν συνδρομὴν αὐτοῦ εἰς τὸν ἐπισπευδόμενον Ἀγῶνα. Πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ὑποψιῶν τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως διεκήρυξαν, ὅτι οἱ ἐν Ἰασίῳ εὑρισκόμενοι Πελοποννήσιοι ἀπεφάσισαν νὰ ἱδρύσωσιν ἐν Πελοποννήσῳ μεγάλην σχολήν, ὁ δὲ πατριάρχης Γρηγόριος ἀπέστειλε πλείστας ἐπιστολὰς πρὸς πάντα δυνάμενον νὰ συνεισφέρῃ ὑπὲρ τῆς σχολῆς. Ὑπὸ τὴν σχολὴν ὅμως οἱ Φιλικοὶ ἠννόουν τὴν Ἐπανάστασιν. Τῇ 30 Ἰουλίου 1819 ὁ πατριάρχης ἔγραψε πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῆς Μάνης Πετρόμπεην Μαυρομιχάλην περὶ τῆς σχολῆς, ὑφ᾽ ἣν κατὰ τὴν δοθεῖσαν εἰς αὐτὸν ὑπὸ Φιλικῶν ἑρμηνείαν ἔδει νὰ ἐννοηθῇ ἡ Ἐπανάστασις. Ἔκτοτε δὲ ὁ Μαυρομιχάλης ἀπεφάσισε νὰ μετάσχῃ αὐτῆς μετὰ πάντων τῶν ὁπλαρχηγῶν τῆς Λακωνίας. Αἱ περὶ σχολῆς ἐπιστολαὶ τοῦ πατριάρχου ἐνίσχυσαν τὴν Ἑταιρείαν καὶ οἰκονομικῶς καὶ ἀριθμητικῶς, διότι πλεῖστα νέα μέλη ἐνεγράφησαν. Ὡσαύτως ἐγκύκλιοι τοῦ πατριάρχου περὶ ἐνισχύσεως τοῦ «Κιβωτίου τοῦ ἐλέους», ἐχρησιμοποιήθησαν καταλλήλως ὑπὸ τῶν Φιλικῶν. Ὁ πατριάρχης συνίστα πάντως τὸν ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως Ἀγῶνα, ἀλλ᾽ ὑπεύθυνος ὢν ἀπέναντι τοῦ σουλτάνου μετὰ μεγάλης περισκέψεως ἐνήργει. Διὰ τοῦτο δὲν ἠδύνατο ἀναφανδὸν νὰ μετέχῃ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας. «Γνωρίζων, ἔλεγε, δὲν ἤθελον γίνει προδότης τοῦ ἔθνους μου. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο δὲν θέλω νὰ γνωρίζω τίποτε ἐκ τῶν πολιτικῶν, διὰ νὰ μὴ γίνω ἐπίορκος ἢ ψεύστης, ἐὰν ἐξεταζόμενος ἠρνούμην». Ἀλλ᾽ ἡ Φιλικὴ

Digitized by Google

Εταιρεία κατώρθωσε νὰ χρησιμοποιήση καταλλήλως τὸ κῦρος τοῦ πατριάρχου. Κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1820 ἐπεσκέφθη αὐτὸν διερχόμενος τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ μεταβαίνων εἰς Πετρούπολιν ὁ Ἰωάννης Παπαρρηγόπουλος, ὅστις ἐπέδωκεν εἰς αὐτὸν ἐπιστολὴν τοῦ μητροπολίτου Π. Πατρῶν Γερμανοῦ ἐρωτῶντος «Τὶ πρέπει νὰ κάμουν καὶ πῶς πρέπει νὰ φερθοῦν». Ὁ πατριάρχης εἶπε πρὸς τὸν Παπαρρηγόπουλον: «Περιττὸν νὰ μᾶς ζητοῦν συμβουλὴν διὰ πράγματα τὰ ὁποῖα γνωρίζουν. Χρεωστοῦμεν νὰ ποιμαίνωμεν καλῶς τὰ ποίμνιά μας καὶ χρείας τυχούσης νὰ κάμωμεν ὅπως ἔκαμεν ὁ Ἰησοῦς δι' ἡμᾶς διὰ νὰ μᾶς σώση». Ἔδωκε δὲ ὁ πατριάρχης πρὸς τὸν Παπαρρηγόπουλον ἐπιστολὰς διὰ τὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, ἐν ᾗ ἔγραφε κατ' ἐπανάληψιν τὴν λέξιν «φρόνησις, φρόνησις, φρόνησις» καὶ διὰ τὸν Ἰωάννην Ζωσιμᾶν ἐν ᾗ ἔγραφε «βοήθεια, βοήθεια, βοήθεια». Ἀμφότεροι παρεξήγησαν τὰς λέξεις· καὶ ὁ μὲν Ὑψηλάντης διεμήνυσε πρὸς τὸν πατριάρχην διὰ τοῦ ἐπανακάμψαντος Παπαρρηγοπούλου, ὅτι εὑρίσκεται πλοῖον καλῶς ἐφωδιασμένον ἵνα μεταφέρη αὐτὸν εἰς Ὀδησσὸν ἢ εἰς Πελοπόννησον, ὁ δὲ Ζωσιμᾶς ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν χρήματα πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν τῆς φυγῆς. Ὁ πατριάρχης ἐξήγησεν ὅτι διὰ τῶν συνθηματικῶν ἐκείνων λέξεων ἤθελε νὰ ἐπιστήση σύντονον τὴν προσοχὴν τῶν ἐν Πετρουπόλει ὁμογενῶν ἐπὶ τῆς ἄνευ οἰκονομικῶν μέσων καὶ ἄνευ τῆς προσηκούσης προπαρασκευῆς ἐπισπευδομένης ἐνάρξεως τοῦ Ἀγῶνος. Προσέθηκε δὲ ὅτι τὰ μὲν χρήματα τοῦ Ζωσιμᾶ ἔδει νὰ διατεθῶσιν ὑπὲρ τοῦ Ἀγῶνος, τὸ δὲ πλοῖον μόνον νεκρὸν ἠδύνατο νὰ μεταφέρη αὐτὸν ἀλλαχοῦ. Ἠδύνατο πράγματι νὰ φύγη, θερμῶς δὲ παρεκάλει αὐτὸν καὶ ὁ Παπαρρηγόπουλος, ἀλλὰ σταθερὰν εἶχεν ἀπόφασιν νὰ θυσιασθῇ χάριν τοῦ λαοῦ. Ἀκούσας παρὰ τοῦ Παπαρρηγοπούλου τὰς λεπτομερείας τῆς ἐπικειμένης ἐνάρξεως τῆς Ἐπαναστάσεως, «ἔπρεπεν, εἶπε, μὲ περισσοτέραν φρόνησιν καὶ ὑπομονὴν ν' ἀρχίσωσι καὶ ἐξακολουθήσωσι τὸ ἔργον· ὁ καταλληλότερος καιρὸς ἦτο νὰ περιμείνωσι Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον, νὰ μὴ ἐμπιστευθῶσιν εἰς τὸν τυχόντα καὶ νὰ ἑτοιμάσωσι τὰ μέσα». «Λυποῦμαι, προσέθηκε, μήπως ἡ πατρὶς πάθη ὅσα ἔπαθε καὶ ἄλλοτε». Ὁ ἀγών, κατὰ τὸν πατριάρχην, ἔπρεπε ν' ἀρχίση μακρόθεν καὶ νὰ βραδύνη ἡ ἔναρξις μέχρι τῆς καταστροφῆς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων. Ἐχάρη, οὐχ ἧττον, μαθὼν ὅτι ὁ Ὑψηλάντης ἐσκόπει ν' ἀρχίση τὴν Ἐπανάστασιν ἐν Μολδοβλαχίᾳ καὶ οὐχὶ ἐν Πελοποννήσῳ.

Εἰς νέαν δὲ προτροπὴν ὅπως φύγη, ὁ πατριάρχης εἶπεν ὅτι ἡ φυγή του ἔμελλε ν' ἀποβῇ διὰ τὸν σουλτᾶνον σύνθημα γενικῆς τῶν Ἑλλήνων σφαγῆς, ὅτι εἶναι ἀποφασισμένος νὰ θυσιασθῇ χάριν τοῦ ἔθνους, ὅτι θὰ μείνη ὅπως ἐπιβραδύνη, ὅσον τὸ δυνατόν, τοὺς κακοὺς σκοποὺς τοῦ τυράννου καὶ δώση καιρὸν εἰς τὸ ἔθνος νὰ ἑτοιμασθῇ, ὅτι θὰ προσπαθήση νὰ διατηρῇ τοὺς Τούρκους «εἰς εἰρηνικὰς ἐλπίδας διὰ νὰ ἐμποδισθῇ ὅσον τὸ δυνατὸν ἡ τρομερὰ σφαγὴ καὶ νὰ ἑτοιμασθοῦν ὅσον τὸ δυνατὸν οἱ ἡμέτεροι εἰς τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀπόφασιν». Ταῦτ' ἀποφασίσας ὁ πατριάρχης ἔδωκεν εἰς τὸν Παπαρρηγόπουλον διαφόρους ὁδηγίας διὰ τοὺς ὀργανωτὰς τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Π. Πατρῶν Γερμανόν, περιέχουσαν τὰ ἑξῆς: «Συλλειτουργὲ ἐν Χριστῷ καὶ λίαν ἀγαπητὲ ἀδελφέ. Ἔλαβον τὴν ἀπὸ 20 Ἀπριλίου ἐπιστολήν σου. Ἡ ἀπόφασίς μου περὶ τῆς μελετωμένης ἀνορθώσεως τῆς σχολῆς τῆς φιλτάτης πατρίδος εἶναι τοιαύτη ὡς ἡ ἰδική σας, ὅπως θέλεις μάθει καὶ παρὰ τοῦ ἰδίου. Τὸ «Κιβώτιον τοῦ ἐλέους» πρέπει νὰ ἐμψυχωθῇ. Καὶ τὴν βουλὴν τοῦ Κυρίου ἀνθρώπιναι δυνάμεις δὲν δύνανται νὰ τὴν μεταβάλουν. Γεννηθήτω τὸ θέλημά του». Τὸ ὅλον ὕφος τῆς ἐπιστολῆς ταύτης προσέδιδεν ἀληθῶς μυστικὴν καὶ συνθηματικὴν ἔννοιαν εἰς τὰς λέξεις «σχολὴ» καὶ «Κιβώτιον τοῦ ἐλέους», ἴσως δ' ὁ πατριάρχης εἶχε πληροφορηθῇ ὅτι τοιαύτη ἔννοια ἀπεδίδετο εἰς αὐτὰς ὑπὸ τῶν Φιλικῶν, ἀλλὰ δὲν εἶναι βέβαιον ἐὰν ἐν τοιαύτῃ ἐννοίᾳ μετεχειρίσθη αὐτάς. Πάντως ὅμως ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἤσκησε μεγίστην καὶ ἀποφασιστικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ Γερμανοῦ καὶ ἄλλων. Ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ ὁ Ἀλῆ πασᾶς ἐζήτησε συνεργασίαν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων, ἀλλ' ὁ πατριάρχης Γρηγόριος, κατ' ἐπιθυμίαν τοῦ σουλτάνου, καὶ δι' ἐγκυκλίων γραμμάτων καὶ δι' ἀπεσταλμένων ἀπέτρεψεν αὐτούς, ὁ δὲ σουλτᾶνος ἐξέφρασε πρὸς τὸν πατριάρχην τὴν εὐαρέσκειάν του. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀλῆ πασᾶς ἐζήτησε τὴν σύμπραξιν τῶν Σουλιωτῶν, ὁ πατριάρχης, κατ' ἀξίωσιν τοῦ σουλτάνου, ἐξέδωκε σφοδροὺς ἀφορισμούς. Τὴν ἔννοιαν ὅμως αὐτῶν οἰονεὶ ἐξηγῶν, ἔγραφεν ὁ Ὑψηλάντης πρὸς τοὺς Σουλιώτας: «Ὁ πατριάρχης βιαζόμενος ὑπὸ τῆς Πόρτας σᾶς στέλλει ἀφοριστικὰ καὶ ἐξάρχους, παρακινῶντάς σας νὰ ἑνωθῆτε μὲ τὴν Πόρταν. Ἐσεῖς ὅμως νὰ τὰ θεωρῆτε αὐτὰ ὡς ἄκυρα, καθότι γίνονται μὲ βίαν καὶ δυναστείαν καὶ ἄνευ θελήσεως τοῦ πατριάρχου». Παρὰ τὴν προθυμίαν ὅμως, ἣν οὗτος ἐδείκνυε πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ σουλτάνου, καθίστατο, ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ, ὕποπτος εἰς αὐτόν, ὡς ἐμάνθανε παρά τινος ἐμπίστου Τούρκου καὶ παρὰ τῆς ρωσικῆς πρεσβείας, ἥτις, κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1820, εἰδοποίησεν αὐτόν, ὅτι κινδυνεύει ἡ ζωή του καὶ ὅτι ἔδει ν' ἀπομακρυνθῇ τὸ ταχύτερον ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ πατριάρχης, ἐμμένων σταθερῶς εἰς τὴν ἀπόφασίν του, ὅπως θυσιασθῇ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, συνίστα ἐχεμύθειαν καὶ φρόνησιν εἰς πάντας τοὺς πρωτοστατοῦντας τοῦ παρασκευαζομένου Ἀγῶνος. Ἀπὸ τῆς ἐπόψεως δὲ ταύτης λίαν χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ ἀπὸ 20 Δεκεμβρίου 1820 ἐπιστολὴ πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Σαλώνων Ἠσαΐαν. Ἔν τινι συνεδρίᾳ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὁ μητροπολίτης Δέρκων Γρηγόριος ὑπέδειξεν εἰς τὸν πατριάρχην Γρηγόριον, ὅπως μεταβῶσιν εἰς Πελοπόννησον καὶ τεθῶσιν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Ἐπαναστάσεως, ἀφοῦ ζητηθῇ ἡ ἄδεια τῆς Ὑ. Πύλης, ὑπὸ τὴν πρόφασιν, ὅτι ὁ πατριάρχης θὰ μετέβαινεν ἐκεῖ, ἵνα καταστείλη τὸ παρασκευαζόμενον κίνημα. Ἀλλ' ὁ πατριάρχης ἀπέκρουσε τὴν πρότασιν τοῦ Δέρκων εἰπών: «καὶ ἐγὼ ὡς κεφαλὴ τοῦ ἔθνους καὶ ὑμεῖς ἡ Σύνοδος ὀφείλομεν νὰ ἀποθάνωμεν διὰ τὴν κοινὴν σωτηρίαν· ὁ θάνατος ἡμῶν θὰ δώση δικαίωμα εἰς τὴν Χριστιανωσύνην νὰ ὑπερασπίση τὸ ἔθνος ἐναντίον τοῦ τυράννου, ἀλλ' ἂν ὑπάγωμεν ἡμεῖς νὰ ἐνθαρρύνωμεν τὴν ἐπανάστασιν, τότε θὰ δικαιώσωμεν τὸν σουλτᾶνον, ἀποφασίσαντα νὰ ἐξολοθρεύση ὅλον τὸ ἔθνος». Ὁ μέγας ἐθνάρχης εἰς τὴν μέλλουσαν θυσίαν ἑαυτοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχιερέων, ἐκτὸς τῆς ἠθικῆς σημασίας, ἣν ἠδύνατο νὰ ἔχη, προσέδιδε καὶ νέαν ἔννοιαν. Ὄχι μόνον θὰ προελάμβανεν αὕτη τὴν γενικὴν σφαγὴν τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' οἱ χριστιανικοὶ λαοὶ θὰ ἐξηγείροντο νὰ βοηθήσωσι τὸ ἀγωνιζόμενον ἔθνος κατὰ τοῦ τυράννου.

Ὑπὸ τοιούτων γενναίων σκέψεων καὶ ἀποφάσεων κατείχετο ὁ πατριάρχης Γρηγόριος, ὅτε ἐγνώσθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης διέβη τὸν Προῦθον (24 Φεβρουαρίου 1821), καὶ ὅτι ἐν τῷ ἐν Ἰασίῳ ναῷ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ὡς ἀρχηγὸς τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἐζώσθη τὸ ξίφος ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Μολδαυΐας Βενιαμὶν Κωστάκη εὐλογήσαντος καὶ τὴν σημαίαν τῆς Ἐπαναστάσεως. Καὶ ὁ μὲν Ὑψηλάντης ἀπέτυχεν, ἄνευ τῆς δεούσης προπαρασκευῆς ριφθεὶς εἰς τὸν Ἀγῶνα, ταυτοχρόνως ὅμως ὁ ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος Δικαῖος ἢ Παπαφλέσσας ἔδωκε τὸ σύνθημα τῆς ἐξεγέρσεως ἐν Πελοποννήσῳ κατὰ τῶν Τούρκων, ὁ δὲ μητροπολίτης Π. Πατρῶν Γερμανὸς τῇ 25 Μαρτίου 1821 ηὐλόγησε τὴν σημαίαν τῆς Ἐπαναστάσεως. Ὁ σουλτᾶνος Μαχμοὺτ β', ἐξαγριωθεὶς ἐκ τῶν πρώτων εἰδήσεων περὶ τῆς ἐπαναστάσεως, προεκήρυξεν ἱερὸν πόλεμον κατὰ τῶν «ἀπίστων» καὶ ἐξήγειρε κατ' αὐτῶν τὸν ἐκφανατισθέντα τουρκικὸν ὄχλον. Ἐπὶ πλέον ἀπήτησεν ὁ αἱμοβόρος σουλτᾶνος παρὰ τοῦ σεϊχ-οὺλ-ἰσλὰμ Χατζῆ Χαλὴλ τὴν ἔκδοσιν «φετφᾶ» περὶ ἐξοντώσεως τῶν Ἑλλήνων διὰ γενικῆς σφαγῆς. Ὁ πατριάρχης διὰ καταλλήλου ἐνεργείας παρὰ τῷ Χατζῆ Χαλὴλ προέλαβε τὴν ἔκδοσιν τοῦ φετφᾶ ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς ἀποδείξεως ὅτι τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος δὲν μετέχει τοῦ κινήματος τῶν ἐπαναστατῶν. Ὁ Χατζῆ Χαλὴλ ἀρνηθεὶς νὰ ἐκδώση τὸν φετφᾶν ἐπαύθη καὶ ἐξορισθεὶς ἐθανατώθη. Καὶ διωρίσθη μὲν ἕτερος σεϊχ-οὺλ-ἰσλάμ, ἀντικατεστήθη δὲ καὶ ὁ Μ. βεζύρης, ἀλλ' αἱ πρῶται σκέψεις τοῦ σουλτάνου περὶ γενικῆς σφαγῆς τῶν Ἑλλήνων μετεβλήθησαν. Ὁ σουλτᾶνος διέταξε τὸν γενικὸν ἀφοπλισμὸν αὐτῶν καὶ ἠξίωσε παρὰ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ν' ἀφορίση τὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, τὸν ἡγεμόνα τῆς Μολδαυΐας Μιχαὴλ Σοῦτσον καὶ τοὺς συνεργάτας των, νὰ συστήση εἰς τοὺς Ἕλληνας ἀποχὴν ἀπὸ τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ νὰ καταστήση ὑπευθύνους τοὺς κατὰ τόπους ἀρχιερεῖς. Αἱ ἀξιώσεις τοῦ σουλτάνου διετυπώθησαν ἐν εἰδικῷ διατάγματι (φιρμανίῳ) ἀναγνωσθέντι ὑπὸ τοῦ Μ. διερμηνέως τῆς Ὑ. Πύλης Κωνσταντίνου Μουρούζη τῇ 3 Μαρτίου 1821 ἐνώπιον τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν συνειλεγμένων κληρικῶν καὶ λαϊκῶν. Ἀλίμονον! Ὁ πατριάρχης δὲν ἠδύνατο νὰ μὴ ἐκτελέση τὰς ἀξιώσεις τοῦ τυράννου, ἐξέδωκε δὲ τῇ 23 Μαρτίου 1821 τὸ ἀφοριστικὸν γράμμα. Ἀλλ' ὁ Ὑψηλάντης καλῶς ἐγίνωσκεν ὅτι ὁ ἀφορισμὸς ἐκεῖνος, ὑπαγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ Τούρκου τυράννου, δὲν εἶχε σημασίαν. Πρὸς τὸν ἀντιπρόσωπον τῆς Ρωσίας Στρόγανωφ βραδύτερον (Ἰούνιος 1821) ἐδήλου ἡ Ὑ. Πύλη ὅτι «αὕτη εἶχε τὸ δικαίωμα καὶ τὴν δύναμιν νὰ ἐξολοθρεύση πᾶν τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, ἀλλ' ἀντὶ τούτου μακροθύμως φερομένη διέταξε τὸν πατριάρχην νὰ καταπνίξη τὴν ἐπανάστασιν διὰ τοῦ ἀφορισμοῦ». Οὐχ ἧττον ὁ σουλτᾶνος καὶ μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ ἐκβιαστικοῦ ἐκείνου ἐγγράφου καὶ παρὰ τὴν ὑπόσχεσίν του ὅτι ἔμελλε νὰ παράσχη ἀμνηστείαν εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἐστράφη ἀγρίως κατὰ τῶν κορυφῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους. Ὁ ἐκφανατισθεὶς τουρκικὸς ὄχλος, καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, παρεδόθη εἰς σφαγάς. Πλεῖστοι καὶ ἀρχιερεῖς καὶ προύχοντες τοῦ ἔθνους ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φυλακάς, ἄλλοι δὲ τούτων ἐσφάγησαν κατὰ διαταγὴν τοῦ σουλτάνου, ὅστις ἐζήτησε παρὰ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου κατάλογον τῶν Ἑλλήνων κατοίκων τῆς συνοικίας τοῦ Φαναρίου, καὶ ἐπειδὴ ἠρνήθη ἀπεστάλησαν τρεῖς γενίτσαροι πρὸς καταγραφήν. Ταῦτα πάντα προεμήνυον, ὅτι ἐπέκειτο ἡ καταστροφή. Πολλοὶ προέτρεπον καὶ πάλιν τὸν πατριάρχην νὰ φύγη ἐκ Κωνσταντινουπόλεως μετημφιεσμένος, ἀλλ' ἐκεῖνος διαρρήδην ἠρνεῖτο. Αἱ σφαγαί, αἱ λεηλασίαι, οἱ ἀπαγχονισμοὶ ἐπετάθησαν κατὰ τὴν Μ. Ἑβδομάδα τοῦ ἐγγίζοντος χριστιανικοῦ Πάσχα τοῦ 1821, εἶχον δὲ ἤδη οἱ Τοῦρκοι ἀποφασίσει καὶ τὸν φόνον τοῦ πατριάρχου.

Ἀπαγχονισμὸς τοῦ πατριάρχου. Τὴν νύκτα τοῦ Πάσχα (10 Ἀπριλίου) ἐτέλεσεν οὗτος τὴν θείαν Λειτουργίαν μετὰ 8 ἀρχιερέων μετ' ἰδιαζούσης κατανύξεως, ἀποσυρθεὶς μετ' αὐτὴν εἰς τὸν κοιτῶνά του ὅπως ἡσυχάση. Ἐκεῖ προσελθὼν εἷς τῶν οἰκείων του εἶπεν ὅτι ἐπιβάται Ἑπτανησιακοῦ πλοίου, ἀφικομένου ἐκ Πελοποννήσου, ἐπεβεβαίωσαν τὴν γενικὴν ἐξέγερσιν τῶν Ἑλλήνων «καὶ τώρα τί ἔχει νὰ γίνη»; προσέθηκεν. Ὁ Πατριάρχης ἀπήντησε: «Καὶ τώρα καὶ πάντοτε γινέσθω τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου». Ἐκοιμήθη δὲ ἡσύχως ἐπί τινας ὥρας. Καθ' ἃς δὲ στιγμὰς ἐξεγερθεὶς ἐζήτει ὀλίγον νὰ φάγη, εἰδοποιήθη ὅτι ἦλθεν ὁ Μ. διερμηνεὺς τῆς Ὑ. Πύλης Σταυράκης Ἀριστάρχης μετὰ τοῦ Τούρκου γενικοῦ γραμματέως τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ ὑπολαβὼν ὅτι προὔκειτο περὶ ἐπισκέψεως ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ Πάσχα προσεκάλεσεν αὐτὸν εἰς τὸν κοιτῶνα. Ἀλλ' ἐκεῖνος μεταβὰς εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν συνεδριῶν τῆς Ἱ. Συνόδου, προσκαλέσας ἐν τάχει τοὺς ἀρχιερεῖς, ἀνέγνω, ὅταν προσῆλθε καὶ ὁ πατριάρχης, σουλτανικὸν διάταγμα (φιρμάνιον), δι' οὗ οὗτος ἐπαύετο τοῦ ἀξιώματός του «ὡς ἀνάξιος τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου, ἀγνώμων πρὸς τὴν Ὑ. Πύλην καὶ ἄπιστος». Ἀμέσως ὁ πατριάρχης, ἦτο δὲ ὥρα 10 περίπου π. μ., ἀπήχθη ὑπὸ τῶν παρισταμένων Τούρκων εἰς τὰς φυλακὰς Μποσταντζήμπαση, καίτοι τὸ διάταγμα ὥριζε τόπον ἐξορίας του τὴν Χαλκηδόνα. Κατά τινας δὲ εἰδήσεις ὑπεβλήθη ἐν ταῖς φυλακαῖς εἰς φρικτὰς βασάνους, μὴ θελήσας νὰ παράσχη πληροφορίας περὶ τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἐν τῷ μεταξὺ διετάχθη ἡ ἄμεσος ἐκλογὴ νέου πατριάρχου, τοιοῦτος δ' ἐξελέγη ὁ Εὐγένιος, ἐξαχθεὶς δ' ἐκ τῶν φυλακῶν ὁ Γρηγόριος μετὰ στρατιωτικῆς συνοδείας ἐπεβιβάσθη ἀκατίου, ὅπερ περὶ τὴν 2 μ. μ. ὥραν προσήγγισεν εἰς τὴν ἀποβάθραν τοῦ Φαναρίου. Ἀποβιβασθεὶς ἐγονυπέτησε καὶ προσηυχήθη, ἔτεινε δὲ τὸν τράχηλον εἰς τὸν παριστάμενον δήμιον, διότι ἐνόμισεν ὅτι ἐκεῖ ἔμελλε ν' ἀποκεφαλισθῇ. Ἀλλὰ διὰ λακτισμάτων καὶ ὕβρεων διετάχθη νὰ ἐγερθῇ. Ὡδηγήθη εἰς παρακείμενον καφενεῖον, ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ ἡμίσειαν περίπου ὥραν, διότι ὁ δήμιος μετέβη εἰς ἀναζήτησιν σχοινίου. Μετὰ τοῦτο ὑποβασταζόμενος ὑπὸ Τούρκων στρατιωτῶν ὁ γέρων πατριάρχης, ἐν μέσῳ τῶν σκωμμάτων τοῦ τουρκικοῦ καὶ ἰουδαϊκοῦ ὄχλου ὡδηγήθη πρὸς τὴν μεσημβρινὴν πύλην τοῦ πατριαρχείου. Ἐκεῖ παρεσκευάσθη ἀγχόνη, ἀτάραχος δὲ ὁ πατριάρχης, σιωπηλῶς προσευχόμενος καὶ ἔχων τὴν κεφαλὴν κεκλιμένην ἐπὶ τοῦ ὤμου, ἀνέμενεν ἐπὶ πολὺ τὴν παρασκευὴν τῆς ἀγχόνης, ὅτε τέλος σύρας πρὸς αὐτὴν ὁ δήμιος τὸν μάρτυρα ἀφήρεσεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ ἐγκόλπιον, τὸ ἐξωτερικὸν ράσον, τὸ κομβολόγιον καὶ ὅ,τι εὗρεν ἐπ' αὐτοῦ, ρωμαλέος δέ τις ἀχθοφόρος ὕψωσεν αὐτὸν ἐπὶ τῶν ὤμων πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς στηθείσης κλίμακος ἀναβάντα δήμιον. Οὗτος περιβαλὼν τὸν τράχηλον τοῦ πατριάρχου διὰ τοῦ βρόχου, ἀφῆκεν αὐτὸν μετέωρον. Μετά τινας στιγμάς, περὶ ὥραν 3 μ. μ., ἐξέπνευσεν ὁ μάρτυς, ἄγων τότε τὸ 76ον ἔτος περίπου τῆς ἡλικίας του. Οἱ παριστάμενοι ὄχλοι ἐλιθοβόλουν, ὑβρίζοντες, τὸ αἰωρούμενον λείψανον, διῆλθε δὲ ὁ Μ. Βεζύρης καὶ εἶδεν αὐτὸ ὡς καὶ αὐτὸς ὁ αἱμοχαρὴς σουλτᾶνος Μαχμοὺτ β', κατὰ διαταγὴν τοῦ ὁποίου τὸ λείψανον ἔμεινεν ἐκεῖ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, φέρον ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ τὸ διάταγμα τῆς εἰς θάνατον καταδίκης. Κατ' αὐτὸ ὁ πατριάρχης Γρηγόριος ἐθεωρήθη «καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα» συμμέτοχος τῆς Ἐπαναστάσεως, διότι κατήγετο ἐκ Πελοποννήσου, ἔνθα αὕτη ἐξερράγη. Ἡ γελοία αὕτη δικαιολογία ἐξέθετεν ἔτι μᾶλλον τὸν σουλτᾶνον, ὅστις ἐξέλεξε τὸν πατριάρχην ὡς θῦμα τοῦ καταχθονίου σχεδίου του, ἐλπίσας ὅτι ἔμελλε νὰ καταπλήξῃ καὶ ἐκφοβίση τοὺς Ἕλληνας. Ταυτοχρόνως δὲ διέταξε τὸν φόνον καὶ τὸν ἀπαγχονισμὸν καὶ ἄλλων ἀρχιερέων. Ὁ πατριάρχης Εὐγένιος μάτην προσεπάθησε νὰ ἐξαγοράση καὶ θάψη τὸ λείψανον. Τῇ 13 Ἀπριλίου οἱ Ἑβραῖοι, ἀντὶ 800 γροσίων ἀγοράσαντες αὐτό, ἔσυρον ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τῆς παραλίας τοῦ Κερατίου κόλπου. Ἀφοῦ δὲ τὸ ἔρριψαν εἰς τὴν θάλασσαν, ὁ δήμιος ἐπιβὰς ἀκατίου ἔσυρεν αὐτὸ εἰς τὸ μέσον καὶ προσδέσας λίθους τὸ ἐβύθισε. Παρὰ τὴν πρόθεσιν ὅμως ταύτην τῶν ὑβριστῶν τοῦ ἱεροῦ λειψάνου, τοῦτο, ἀποκοπέντος τοῦ κρατοῦντος ἀπὸ τοῦ τραχήλου τὸν λίθον σχοινίου, ἐπέπλευσε καὶ φερόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων ἐγένετο ἀντιληπτὸν ὑπὸ τοῦ Ἕλληνος Μαρίνου Σκλάβου, πλοιάρχου τοῦ ὑπὸ ρωσικὴν σημαίαν πλοίου «Ἅγιος Νικόλαος». Ὁ πλοίαρχος ἀνέσυρεν αὐτὸ τῇ 16 Ἀπριλίου, ἀναγνωρισθὲν ὡς τὸ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου καὶ ὑπὸ ἄλλων μὲν ἐπιβατῶν, ἰδίᾳ δὲ ὑπὸ

Digitized by Google

τοῦ πρωτοσυγκέλλου τοῦ Πατριάρχου Σωφρονίου. Τὴν ἐπαύριον ἀπέπλευσεν εἰς Ὀδησσὸν τὸ πλοῖον, ἀλλὰ μόλις τῇ 5 Μαΐου εἰσῆλθεν εἰς τὸν λιμένα αὐτῆς. Κατ' ἀρχὰς τὸ λείψανον, ἀναγνωρισθὲν καὶ ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου, ὅστις ἀπήγγειλε θαυμάσιον ἐπικήδειον λόγον, ἀπετέθη εἰς τὸν ἐν Ὀδησσῷ ἑλληνικὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Τριάδος, εἶτα δέ, τῇ 16 Ἰουνίου, ἐτάφη ἐν αὐτῷ. Οἱ κακοῦργοι φονεῖς τοῦ πατριάρχου δὲν ἠδύναντο νὰ προΐδωσιν ὅτι τ' ἀποτελέσματα τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου αὐτοῦ ἔμελλον νὰ ὦσιν ἀντίθετα τῶν προσδοκηθέντων. Προσωπικῶς εἰς τὸν πατριάρχην Γρηγόριον ὁ μαρτυρικὸς θάνατος προσεπόρισεν αἰωνίαν δόξαν, ἧς ἦτο ἄξιος, ἕνεκα τῶν ἀρετῶν, τῆς ἁγιότητος αὐτοῦ, καὶ τῶν μεγάλων ὑπηρεσιῶν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ ἔθνος. Ἡ παγκόσμιος ἱστορία ἔχει σπάνια τοιαύτης θυσίας παραδείγματα. Ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν ὁ μαρτυρικὸς θάνατος τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ὑπῆρξεν ὑψίστης σπουδαιότητος παράγων. Οὐ μόνον τὴν συμπάθειαν τῶν ξένων πρὸς τὸ ἀγωνιζόμενον ἔθνος προὐκάλεσεν, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς ἥρωας Ἀγωνιστὰς ὑπῆρξεν ἀνεκτίμητος ἠθικὴ δύναμις, τὸν δὲ πολυύμνητον καὶ μοναδικὸν Ἀγῶνα αὐτῶν καθηγίασε.

Ἀνακομιδὴ τοῦ λειψάνου εἰς Ἀθήνας. Μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ Ἀγῶνος καὶ τὴν ἵδρυσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου ἐφαίνετο ὅτι ἐλησμονήθη ἐν Ἑλλάδι ὁ Γρηγόριος. Μόλις δὲ τῇ 6 Ἰουνίου 1844 ἐγένετο ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Ἑλλήνων τὸ πρῶτον πρότασις περὶ ἱδρύσεως μνημείου, ἥτις παρεπέμφθη εἰς ἐπιτροπήν, χωρὶς νὰ πραγματοποιηθῇ. Μετὰ τρία ἔτη ἰδιωτική τις ἐπιτροπὴ ἀνέλαβε νὰ διοργανώσῃ μνημόσυνον εἰς τὸν πατριάρχην ἐν τῷ τότε μητροπολιτικῷ ναῷ τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Ἁγίας Εἰρήνης, ἀλλὰ καὶ τὸ μνημόσυνον δὲν ἐτελέσθη. Ἀντιθέτως ἐν Ρωσίᾳ ἀπὸ τοῦ 1848 ἐτελεῖτο ἐτήσιον μνημόσυνον, καίτοι μᾶλλον ὡς ἅγιος ἐτιμᾶτο ἐκεῖ ὁ Γρηγόριος. Τῷ 1859, ἰδιωτικῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν Ἑλλήνων τῆς Ὀδησσοῦ, κατεσκευάσθη πολυτελὴς τάφος, εἰς τὸν ὁποῖον ἐναπετέθη τὸ λείψανόν του καὶ παρὰ τὸν ὁποῖον ἐστήθη ἡ εἰκὼν τοῦ πατριάρχου μετὰ κανδήλας καὶ κηροπηγίου, ὁ δὲ ρωσικὸς λαὸς προσήρχετο καὶ ἥναπτε κηρία καὶ ἠσπάζετο τὴν εἰκόνα. Τέλος τῷ 1862, αἰτήσει τοῦ ἰλάρχου Γεωργίου Ἀγγελοπούλου, συγγενοῦς τοῦ πατριάρχου, τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἵδρυσεν ἐν Ἀθήναις ἐπιτροπὴν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ μητροπολίτου Ἀθηνῶν Μισαὴλ Ἀποστολίδου πρὸς συλλογὴν ἐράνων ὑπὲρ τῆς ἱδρύσεως μνημείου τοῦ πατριάρχου.

Τὸ προεδρεῖον τῆς Βουλῆς ὥρισε καὶ δευτέραν ἐπιτροπήν, ἀλλὰ καὶ ὁ ἔρανος δὲν ἀπέδωκε σπουδαῖα ἀποτελέσματα, τὰ δὲ ἐπακολουθήσαντα γεγονότα τῆς ἐκθρονίσεως τοῦ Ὄθωνος ἀνέστειλαν πᾶσαν σχετικὴν ἐνέργειαν. Σκέψις δὲ τότε ἐπεκράτει νὰ ἱδρυθῇ ἐπὶ τοῦ Λυκαβηττοῦ ναός, εἰς ὃν νὰ τοποθετηθῇ τὸ λείψανον τοῦ πατριάρχου. Μετὰ πάροδον ἐτῶν ὁ ἐθνικὸς εὐεργέτης Γεώργιος Ἀβέρωφ ἀπεφάσισεν ὅπως, δαπάνῃ αὐτοῦ, κατασκευασθῇ ὁ ἀνδριὰς τοῦ πατριάρχου καὶ στηθῇ πρὸ τοῦ πανεπιστημίου. Τῇ 10 Φεβρουαρίου 1871 ὁ μητροπολίτης Ἀθηνῶν Θεόφιλος καὶ ὁ Γ. Ἀγγελόπουλος δι' ἀναφορᾶς των πρὸς τὴν Βουλὴν ἐζήτησαν, ὅπως μετακομισθῇ τὸ λείψανον τοῦ πατριάρχου καὶ ταφῇ ἐν Δημητσάνῃ τῇ ἰδιαιτέρᾳ πατρίδι του. Ἡ πρότασις ἐγένετο ὁμοφώνως δεκτή, ὁ βασιλεὺς Γεώργιος Α΄ διὰ τηλεγραφήματος πρὸς τὸν Τσάρον Ἀλέξανδρον ἐζήτησε τὴν ἀπόδοσιν τοῦ ἱεροῦ λειψάνου, μετὰ δὲ τὴν συγκατάθεσιν τούτου ὡρίσθη πενταμελὴς ἐπιτροπή, ἐκ τῶν ἐπισκόπων Φθιώτιδος Καλλινίκου Καστόρχη καὶ Ζακύνθου Νικολάου Κατραμῆ, τοῦ γραμματέως τῆς Συνόδου Ἀβερκίου Λαμπίρη, τοῦ ἱεροκήρυκος Ἀττικῆς Ἀγαθαγγέλου Λεκοπούλου καὶ τοῦ Γ. Ἀγγελοπούλου, ἥτις ἀνεχώρησεν ἐκ Πειραιῶς τὴν 26 Μαρτίου 1871 (Μ. Παρασκευήν), ὅπως ἐγκαίρως κομίσῃ αὐτὸ εἰς Ἀθήνας, διότι ἀπεφασίσθη ὅπως τὴν 10 Ἀπριλίου, ἡμέραν τοῦ ἀπαγχονισμοῦ τοῦ πατριάρχου, ἑορτασθῇ καὶ ἡ 50ετηρὶς τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Παραδόξως ὅμως ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις ἠξίωσεν ὅπως τὸ λείψανον ταφῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ τιμῶν, διότι ὁ Γρηγόριος ὑπῆρξεν Ὀθωμανὸς ὑπήκοος καὶ διότι ὁ σουλτᾶνος Ἀβδοὺλ Ἀζὶζ ἤθελε νὰ διορθώσῃ τὴν διαπροχθεῖσαν ἀδικίαν ὑπὸ τοῦ προκατόχου του Μαχμοὺτ Β΄, πράγματι ὅμως, διότι ἐφοβεῖτο μήπως τὸ λείψανον τοῦ πατριάρχου γίνῃ πηγὴ ἐνθουσιασμοῦ τῶν Ἑλλήνων· ἀλλ' ὁ τσάρος Ἀλέξανδρος ἐδήλωσεν ὅτι ὑπεσχέθη νὰ παραχωρήσῃ τὸ λείψανον εἰς τὸν βασιλέα Γεώργιον καὶ οὕτως ἐλύθη τὸ ζήτημα. Ἡ ἐπιτροπὴ ἔφθασεν εἰς Ὀδησσὸν τὴν 1 Ἀπριλίου, ἀλλὰ μόλις τὴν 10 Ἀπριλίου ἠδυνήθη νὰ παραλάβῃ τὸ λείψανον, μετὰ πολλὰς τελετὰς καὶ διατυπώσεις, καὶ ἀποπλεύσῃ ἐξ Ὀδησσοῦ, ἔφθασε δὲ εἰς Πειραιᾶ τὴν 14 Ἀπριλίου. Ἐκ τοῦ κομίσαντος αὐτὸ πλοίου «Βυζάντιον», τὸ λείψανον μετηνέχθη εἰς τὸ ἑλληνικὸν πολεμικὸν «Βασιλεὺς Γεώργιος» καὶ παρέμεινεν ἐν αὐτῷ μέχρι τῆς 25 Ἀπριλίου, τῆς ὁρισθείσης ἡμέρας ἑορτῆς τῆς 50ετηρίδος τῆς Ἐπαναστάσεως, ἐν πάσῃ δὲ τιμῇ ἀνεκομίσθη τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἰς τὸν ἐν Ἀθήναις μητροπολιτικὸν ναὸν τοῦ «Εὐαγγελισμοῦ». Μετὰ τὰς γενομένας μεγάλας ἑορτάς, τῇ 29 Ἀπριλίου ἐνώπιον τῶν βασιλέων, τῆς Ι. Συνόδου, τῶν ὑπουργῶν, ἠνοίχθη ἡ λάρναξ, εὑρέθη δὲ τὸ λείψανον κατὰ μέγα μέρος συγκρατούμενον. Ἀποτεθὲν δὲ κατ' ἀρχὰς εἰς τὸν μικρὸν ναὸν τῆς Παναγίας Γοργοεπηκόου (νῦν Ἁγίου Ἐλευθερίου), ἐπειδὴ ἐγκατελείφθη ἡ ἰδέα ὅπως ταφῇ ἐν Δημητσάνῃ, ἐνεκλείσθη ὁριστικῶς ἐν τῷ ἐν τῷ ναῷ τῆς Μητροπόλεως κατασκευασθέντι λαμπρῷ τάφῳ.

Μετὰ ἓν ἔτος ἐγένοντο τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ πρὸ τοῦ Πανεπιστημίου στηθέντος ἀνδριάντος τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου, ἔκτοτε δ' ἐγίνοντο ἐνίοτε μνημόσυνα αὐτοῦ. Ἀλλὰ τῇ 8 Ἀπριλίου 1921, παρόντος ἐν Ἀθήναις καὶ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Φωτίου (†1926) ὑπὸ τῶν ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐγένετο ὁ καθαγιασμὸς τῆς μνήμης αὐτοῦ ὡς ἱερομάρτυρος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Τὸ κατὰ τὸν ἀοίδιμον πρωταθλητὴν τοῦ ἱεροῦ τῶν Ἑλλήνων Ἀγῶνος, τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριον τὸν Ε΄, καταταχθέντα μὲν καὶ διορθωθέντα καὶ ὑπομνηματισθέντα ὑπὸ *Γ. Γ. Παπαδοπούλου*, συλλεγέντα δὲ καὶ ἐκδοθέντα ὑπὸ *Γ. Π. Ἀγγελοπούλου*, ἰλάρχου, τόμ. Α΄ Β΄ Ἀθῆναι 1856—1866.—*Α. Γούδα*, Βίοι παράλληλοι, τόμ. Α΄ Ἀθῆναι 1869, σ. 39—90.—*Α. Preobragensky*, Γρηγόριος ὁ Ε΄ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ἐπισκόπησις τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεως αὐτοῦ (ρωσιστί) Καζὰν 1906.—*Τάκη Κανδηλώρου*, Ἱστορία τοῦ ἐθνομάρτυρος Γρηγορίου Ε΄ Ἀθῆναι 1905.—Αἱ ἱστορίαι τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ γενικῶς τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους *Σεργίου Μακραίου, Κούμα, Φιλήμονος, Τρικούπη, Παπαρρηγοπούλου, Καρολίδου* καὶ ἄλλων.

† ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Γρηγόριος ΣΤ΄ *ὁ Φορτουνιάδης*, *πατριάρχης* ***Κωνσταντινουπόλεως*** (1835—1840 καὶ 1867—1871) Εἷς τῶν ἐπιφανῶν κληρικῶν τῆς ΙΘ΄ ἑκατονταετηρίδος. Ἔν τινι χωρίῳ τῆς ἐπαρχίας Δέρκων τῇ 1 Μαρτίου 1798 γεννηθεὶς καὶ διδαχθεὶς ἐν τῇ σχολῇ Θεραπείων καὶ ἐν τῇ Μ. τοῦ Γένους σχολῇ, δεκαεπταετὴς ἐχειροτονήθη διάκονος, τῷ 1824 διωρίσθη μέγας ἀρχιδιάκονος, μετὰ ἓν ἔτος Μ. πρωτοσύγκελλος καὶ σχεδὸν ἀμέσως ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Πελαγονίας (Βιτόλια τῆς Σερβίας), διατελέσας τοιοῦτος ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου 1825 μέχρις Αὐγούστου τοῦ 1833, ὅτε προεβιβάσθη εἰς τὴν μητρόπολιν Σερρῶν. Πατριάρχης ἐξελέγη τῇ 26 Σεπτεμβρίου 1835, διατελέσας εἰς τὴν ἱερὰν ταύτην ἀρχὴν μέχρι τῆς 20 Φεβρουαρίου 1840, ὅτε ἀπεσύρθη, ραδιουργούμενος παρὰ τῇ τουρκικῇ κυβερνήσει ὑπὸ τῶν ἀγγλικανῶν. Τὴν πατριαρχίαν ταύτην τοῦ Γρηγορίου διακρίνει ζῆλος ὑπὲρ τῆς εὐσεβοῦς τοῦ ἔθνους παιδεύσεως καὶ ὑπὲρ τῶν ἱερῶν καθεστώτων· διότι κατεδίωξε τὴν εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ παράφρασιν τῶν ἁγίων Γραφῶν ὑπὸ τῶν ἀγγλικανῶν, διέταξε δὲ νὰ παραδίδωσιν εἰς τὸ πῦρ τὰ ἀντίτυπα αὐτῶν καὶ τῶν ἐκδιδομένων ἑλληνιστὶ ἐν Μελίτῃ καὶ ἐν Σμύρνῃ (τύποις Γκρίφιτ) θρησκευτικῶν βιβλίων, καὶ ἀπῄτησεν ἀπὸ τῶν ὑπὸ τὸ πατριαρχεῖον ὀρθοδόξων κοινοτήτων τὴν ἀποβολὴν τῶν διδασκάλων, ὅσοι ἀπεδεικνύοντο ὄντες ὄργανα προπαγανδῶν θρησκευτικῶν, πολεμίων τοῦ ὀρθοδόξου δόγματος. Ἀπὸ τοῦ 1836 ὁ Γρηγόριος ἤρξατο καὶ τοῦ ἐν τύποις πολέμου κατὰ τῶν προπαγανδῶν τούτων, αὐτὸς συντάσσων τὰς ἐπὶ τούτῳ γραφάς, συμβουλευόμενος δὲ καὶ τοὺς διδασκάλους καὶ ἱεροκήρυκας Εὐσέβιον Πανᾶν, τὸν ἐκ Κεφαλληνίας, καὶ Σαμουὴλ Κύπριον, τὸν μητροπολίτην πρῴην Μεσημβρίας. Ἐξέδωκε δύο ἐγκυκλίους πολυσελίδους ἐναντίον τῶν προπαγανδῶν καὶ κατὰ καθολικῶν, ἐκδοὺς πάλιν καὶ τὴν κατὰ Λατίνων ἐπιστολὴν Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως. Ἐνωρὶς ἐπίσης ἤρξατο τοῦ πολέμου καὶ κατὰ τῆς δυσσεβείας τοῦ παπᾶ Θεοφίλου Καΐρη, οὗ τοὺς μαθητάς, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νέους ἀνεπτυγμένους, ἠνάγκαζε ν' ἀναβαίνωσιν εἰς τὸν ἄμβωνα τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ καὶ ν' ἀναθεματίζωσι τὸν οὕτω πως ὀνομασθέντα θεοσεβισμόν, διατάξας ἅμα ν' ἀποβάλλωσιν ἀπὸ τῶν σχολείων τοὺς ἐκ τοῦ «Ὀρφανοτροφείου» τῆς Ἄνδρου προερχομένους· ἐντεῦθεν ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις, ἀφορμὴν λαβοῦσα ἠμπόδιζε καὶ αὐτὴ τὴν εἰς τὰ ἑλληνικὰ ἐν τῷ ὀθωμανικῷ κράτει σχολεῖα πρόσληψιν διδασκάλων προερχομένων ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ καὶ τῆς θρησκευτικῆς διαπαιδαγωγήσεως τῶν ὁμοθρήσκων διδασκάλων μεριμνῶν ὁ Γρηγόριος, συνέστησεν ἐν Φαναρίῳ, παρὰ τῷ πατριαρχείῳ, σχολήν τινα κατηχητικήν, πρὸς τὴν ἐν τοῖς ὀρθοδόξοις δόγμασιν ἐνίσχυσιν τῶν ἐρχομένων ἀπὸ τῆς Ἄνδρου, καὶ τῶν ἄλλων, ὅσους ἐξετάραισσον τὰ «ξενίζοντα δόγματα» τοῦ Καΐρη, καλέσας σχολάρχην τὸν πεπαιδευμένον ἱεροδιδάσκαλον Βαρθολομαῖον Κουτλουμουσιανὸν τὸν ἐξ Ἴμβρου. Τὰ κατὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ἑλληνοπαίδων ἐμπεδῶν ὁ Γρηγόριος, συνέστησε τὴν μέχρι τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης ζήσασαν Κεντρικὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἐπιτροπήν, διευθύνουσαν καὶ ἐποπτεύουσαν ναοὺς καὶ κληρικοὺς καὶ ψάλτας, κήρυγμα καὶ κήρυκας τοῦ θείου λόγου, σχολεῖα καὶ διδασκάλους, διδακτικά τε καὶ ἱερὰ βιβλία, κατορθώσας ὥστε νὰ ἐπιβάλλωνται καὶ διὰ τῆς κυβερνήσεως αἱ ἀποφάσεις τῆς ἐπιτροπείας ταύτης. Τῷ 1839 ἀντέστη εἰς τὴν τροποποίησιν τῶν περὶ γάμου ἐκκλησιαστικῶν καθεστώτων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν Ἰονίων νήσων, ὑποκειμένων προσωρινῶς εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἣν καθ' ἑαυτοῦ διέθεσε δυσμενῶς ὁ Γρηγόριος. Εὐθαρσῶς ἐπίσης ἀντετάχθη τῷ 1837 κατὰ τῶν ἀδικωτάτων ἀπαιτήσεων τῶν ἀνατολικῶν Ἀρμενίων, λαβόντων δι' ἀπάτης καὶ δωροδοκίας ἀπὸ τῆς Ὑ. Πύλης τὴν αὐτοκρατορικὴν ἄδειαν νὰ ἐπισκευάσωσιν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Παναγίου Τάφου τὸ μέρος ἐκεῖνο, ὅπου «κατὰ συγκατάβασιν ἔκπαλαι παρεχωρήθη εἰς αὐτοὺς νὰ ἐκτελῶσι τὴν λειτουργίαν». Τῷ 1837 ὁ Γρηγόριος ἐμεγάλυνε τὸν πατριαρχικὸν ναόν, προσθεὶς καὶ δεύτερον γυναικωνίτην ἐπὶ τοῦ πρώτου.

Μετὰ εἴκοσιν ἑπτὰ ἐτῶν ἡσύχιον βίον, ὃν διήνυεν ἐν τῇ κατὰ τὸ Μιχαήλιον (Μέγα Ρεῦμα) τοῦ Βοσπόρου οἰκίᾳ αὐτοῦ, ὁ Γρηγόριος ἐκλήθη τὸ δεύτερον εἰς τὴν κυβέρνησιν τῶν τῆς Ἐκκλησίας τῇ 10 Φεβρουαρίου 1867, διευθύνας αὐτὴν ἕως τῆς 10 Ἰουνίου 1871, ὅτε παρῃτήσατο τὴν ἀρχὴν ἀπατηθεὶς ὑπό τινων κληρικῶν, ὅτι ὁ παρὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν καθεστὼς ἐκλεγεὶς ἔξαρχος τῶν Βουλγάρων ἤθελεν ἐπισκεφθῇ αὐτόν. Τὴν πατριαρχείαν τοῦ Γρηγορίου ἐτάραξαν ζητήματά τινα ἀλλότρια τῆς δικαιοδοσίας αὐτοῦ, εἰς ἃ ἀνέμιξεν αὐτὸν ἡ φιλοχρηματία τῶν κληρικῶν αὐτοῦ συμβούλων· ἀλλὰ τὸ μεγαλύτερον καὶ φοβερώτερον ἦτο τὸ βουλγαρικόν, εἰς ὅ, δυστυχῶς, μὴ τηρήσας τὴν αὐτὴν πορείαν, ὑπὸ κακῶν δὲ συμβούλων ὠθούμενος, ἀκουσίως ἐπήνεγκε τὴν λύσιν τοῦ 1870, διότι ἐπιμείνας ἐπὶ ἓν ἔτος παρὰ τῇ Ὑψ. Πύλῃ εἰς τὴν πρότασιν τῆς συγκλήσεως Οἰκουμενικῆς συνόδου διὰ τὴν λύσιν τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, ἀπὸ τοῦ 1869 ἐδήλωσεν ὅτι ἀποσύρει τὴν περὶ Οἰκουμενικῆς συνόδου πρότασιν «εἴπερ εἰς τὸ καθ' ἡμᾶς ἀναδράμειεν σχέδιον, ἔστιν ὅπου μεταπεποιημένον». Μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ φιρμανίου περὶ βουλγαρικῆς ἐξαρχίας, ἀπέκρουσεν ὁ Γρηγόριος πρότασιν τοῦ Μ. βεζύρου Ἀαλῆ περὶ ἀφαιρέσεως τοῦ δεκάτου ἄρθρου τοῦ φιρμανίου, ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἤθελεν ἔλθει εἰς συνεννοήσεις περὶ ἐξαρχίας ἐντὸς ὁρίων γεωγραφικῶν καὶ ὄχι ἐθνολογικῶν. Ὁ πατριάρχης Γρηγόριος διεκρίνετο διὰ τὴν γνῶσιν τῆς ἑλληνικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς ὀρθοδόξου θεολογίας, διὰ τὴν εὐσέβειαν αὐτοῦ καὶ τὴν φιλομουσίαν. Ἀπέθανε τῇ 8 Ἰουνίου 1881 ἐν Μεγάλῳ Ρεύματι, κηδευθεὶς μεγαλοπρεπῶς, καὶ ἐν εἰλικρινεῖ συγκινήσει πολλοῦ πλήθους, ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἰωακεὶμ Γ΄ προσφωνήσαντος τὸν νεκρόν. Κλῆρος καὶ λαὸς ἐθεώρουν τὸν Γρηγόριον ΣΤ΄ ἄνθρωπον ἅγιον.

Ἡ μέριμνα τῶν Ἐκκλησιῶν ἐγένετο σπουδαῖον ἔργον τῆς ἱερατείας τοῦ Γρηγορίου· καὶ τὴν μὲν Ἐκκλησίαν Ἀλεξανδρείας εἰρήνευσε, τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας ὑπεστήριξε, κατορθώσας ν' ἀποδοθῇ τοῖς ἐν Διαρβεκὺρ ὀρθοδόξοις ὁ ἀπ' αὐτῶν ὑπὸ τῶν οὐνιτῶν ἁρπαγεὶς ναός, ἐπιτυχὼν καὶ τῆς μεταβολῆς τοῦ καλύμματος τῶν Ἀρμενίων καὶ Συριανῶν ἱερέων. Πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος εἰς οὐδεμίαν ἦλθε κοινωνίαν, οὐδέποτε δ' ἀνεγνώρισε καὶ τὸν πατριαρχικὸν τίτλον τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κάρλοβιτς. Πρὸς τὴν ρωσικὴν Ἐκκλησίαν διετήρησε σχέσεις ἀγαθωτάτας, πολὺ δ' ἐβοήθησεν αὐτῷ κατὰ τὴν πρώτην ἱερατείαν ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ρωσίας Βουτένιεφ· κατὰ τὴν δευτέραν πολλὴν κολακείαν ἐπεδείξατο πρὸς αὐτὸν ὁ στρατηγὸς-πρεσβευτὴς Ἰγνάτιεφ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Μαθᾶ* (δηλαδὴ *Οἰκονόμου ἐξ Οἰκονόμων*). Κατάλογος πατριαρχῶν, α΄ ἐκδόσεως σ. 296—299.—*Μ. Γεδεών*, Πατριαρχικοὶ πίνακες σ. 692, 703, καὶ Πατριαρχ. Ἱστορίας Μνημεῖα, καὶ ἔγγραφα πατριαρχικὰ καὶ συνοδικὰ περὶ τοῦ βουλ. ζητ. ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1908.—*Ἐμμ. Φωτιάδου*, Ἐπιστολὴ πρὸς Φιλοπατρίδην περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου Σερρῶν, ἐν Μονάχῳ 1836. Πρακτικὰ τῆς Μ. Ἐκκλησίας περὶ βαθμολογίας συνοικεσίων, ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1839. Ἀντίρρησις εἰς τὸ Ἐπιστολιμαῖον Ὑπόμνημα τοῦ Πατριαρχείου, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1871 (ἔργον ἀξιανάγνωστον γραφὲν ὑπὸ Βουλγάρων).—*Παύλου Νεοκλέους*, Τὸ κανονικὸν δίκαιον τῶν Ἱεροσολύμων ἐπὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Σινᾶ, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1868. Ἐκκλησιαστικὸν Δελτίον, ὑπὸ *Β. Δ. Καλλίφρονος*, 1869. ἐν Κωνσταντινουπόλει.—*Θεοκλήτου Φαρμακίδου*, Ἀπολογία, ἐν Ἀθήναις 18.1.

Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

— **Γρηγόριος ὁ Ζ΄**, *πατριάρχης* ***Κωνσταντινουπόλεως*** (1923—1924). Ἐν Σίφνῳ τῷ 1855 ἐκ πατρὸς Ζερβουδάκη Κρητὸς γεννηθείς, ἐσπούδασεν ἐν τῇ τῆς Χάλκης θεολογικῇ σχολῇ, ἐξ ἧς ἀπεφοίτησε κατὰ τὸ 1882. Ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου τότε μὲν Ρόδου, ἔπειτα δὲ Ἡρακλείας Γερμανοῦ χειροτονηθεὶς βοηθὸς ἐπίσκοπος Μυρέων, ἐστάλη τῷ 1887 εἰς Ρόδον. Κενωθείσης τῷ 1892 τῆς μητροπόλεως Σερρῶν προήχθη ὁ Γρηγόριος εἰς τὴν θέσιν ταύτην καὶ ἰδίαις δαπάναις γυμνάσιον ἐν Σέρραις ἵδρυσεν. Ἐκ τῶν Σερρῶν μετατεθεὶς εἰς τὴν μητρόπολιν Κυζίκου τῷ 1909 καὶ ἐκ ταύτης εἰς τὴν τῆς Χαλκηδόνος τῷ 1913 ἐξελέγη Οἰκουμενικὸς πατριάρχης κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1923, ὅτε Μελέτιος Δ΄ ὁ Μεταξάκης, ὁ νῦν πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, ἠναγκάσθη, σφοδρῶς ὑπὸ τῶν Τούρκων μισούμενος, ν' ἀποχωρήσῃ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ Γρηγόριος πρὸς ἀποκατάστασιν τῶν μητροπολιτῶν, ὅσοι μετὰ τὴν μικρασιατικὴν συμφορὰν τοῦ 1922 σωθέντες κατέφυγον ἐξ ἀνατολικῆς Θράκης καὶ Μ. Ἀσίας εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἵδρυσε νέας μητροπόλεις ἐν τῇ Ἑλλάδι, ἤτοι τοῦ Σουφλίου ἐν Θράκῃ, τῆς Καβάλλας, Ζιχνῶν, Νιγρίτης, Γε-

Digitized by Google

νιτσῶν ἐν Μακεδονίᾳ, τῶν Φιλιατῶν καὶ Μετσόβου ἐν Ἠπείρῳ καὶ τῆς Θάσου, Πλωμαρίου (Λέσβου), Ἰκαρίας καὶ Καρδαμύλων (Χίου) ἐν ταῖς νήσοις. Καθιέρωσε πρὸς τούτοις ὁ Γρηγόριος ἐν τῷ κλίματι τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου τὸ νέον (Γρηγοριανὸν) ἡμερολόγιον καὶ ἀπέθανε κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1924 μετὰ μῆνας ἕνδεκα ἀπὸ τῆς εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ἀνόδου του. Ε. Γ. Π.

— **Γρηγόριος ὁ Α΄**, *πάπας Ρώμης* (590—604), ὁ ἐπιλεγόμενος *Μεγας* ἢ *Διάλογος*. Ἐξ ἀρχαίας ἐπιφανοῦς οἰκογενείας (Anicia) καταγόμενος, ἐγεννήθη ἐν Ρώμῃ τῷ 540 ἐκ πατρὸς Γορδιηνοῦ καὶ μητρὸς Συλβίας. Ὑπηρετήσας κατ' ἀρχὰς ὡς ἀστυδίκης (praetor urbanus), τῷ 573, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς ἐπώλησε τὴν περιουσίαν του καὶ μοναχὸς γενόμενος ἵδρυσεν ἓξ μὲν μοναστήρια ἐν Σικελίᾳ, ἓν δ' ἐν Ρώμῃ ἐπὶ τοῦ Καιλιου λόφου ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου, ἐν τῷ ὁποίῳ καὶ αὐτὸς διέμενε ζῶν βίον ἀσκητικόν. Τῷ 577 ἐχειροτονήθη διάκονος ὑπὸ τοῦ πάπα Βενεδίκτου τοῦ Α΄, τῷ δὲ 579 ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ πάπα Πελαγίου τοῦ Β΄ εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς ἀποκρισάριος (πρεσβευτής, νούντσιος), ὅπου διέμεινεν ἓξ ἔτη. Τῷ 585, ἐπανελθὼν εἰς Ρώμην, προσελήφθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Πελαγίου, οὗτινος ὑπῆρξεν ὁ δεξιὸς βραχίων ἐν τῇ διοικήσει τῆς Ἐκκλησίας, ἀποθανόντα δὲ τοῦτον διεδέχθη ἐν τῷ παπικῷ θρόνῳ κατὰ τὸ 590, καίτοι κατ' ἀρχὰς λίαν ἐδίσταζε καὶ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Μαυρίκιον ἔγραψεν ἱκετεύων αὐτὸν νὰ μὴ ἐπικυρώσῃ τὴν ὑπὸ σύμπαντος τοῦ Κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ γενομένην ἐκλογήν του.

Γρηγόριος Α΄, πάπας Ρώμης.

Ὡς πάπας ὁ Γρηγόριος εἰργάσθη δραστηρίως καὶ συστηματικῶς πρὸς διάδοσιν τῶν δογμάτων τῆς πίστεως εἰς τοὺς Λομβαρδούς, οἵτινες ἐγκατασταθέντες τῷ 568 εἰς Ιταλιαν, ἄλλοι μὲν ἦσαν εἰδωλολάτραι, ἄλλοι δὲ ὀπαδοὶ τῆς αἱρέσεως τοῦ Ἀρείου, ὡς καὶ εἰς τοὺς Ἀγγλοσάξωνας, πρὸς οὓς ἔστειλε τῷ 597 ὡς ἱεραποστόλους τεσσαράκοντα ἐκ τῶν μοναχῶν τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου ὑπὸ τὸν ἡγούμενον αὐτῆς Αὐγουστῖνον, ὅστις καὶ ἀπέθανε τῷ 604 ἐν Ἀγγλίᾳ ὡς ἀρχιεπίσκοπος Canterbury. Δι' ἄλλων δ' ἱεραποστόλων ἀποσταλέντων εἰς Σικελίαν, Κορσικὴν καὶ Σαρδηνίαν, ὅπου ὑπῆρχον εἰσέτι οὐκ ὀλίγοι εἰδωλολάτραι, κατώρθωσεν ὁ Γρηγόριος νὰ προσελκύσῃ καὶ τούτους εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας. Ἔπειτα δὲ βλέπων, ὅτι τὴν ἡσυχίαν τῶν πιστῶν ἐτάρασσον συχνὰ οἱ αἱρετικοὶ καὶ δὴ οἱ δονατισταὶ ἐν Ἀφρικῇ καὶ οἱ μανιχαῖοι ἐν Σικελίᾳ, ἔστρεψε καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀκούραστον τὴν προσοχήν του καὶ κατώρθωσε νὰ περιστείλῃ πολὺ τὰς ἀντιθρησκευτικὰς καὶ ἀντικοινωνικὰς αὐτῶν πράξεις. Εἰς πάσας δὲ ταύτας τὰς πρὸς τοὺς ἐθνικοὺς καὶ αἱρετικοὺς ἐνεργείας αὐτοῦ ὁ Γρηγόριος ἦτο ἤπιος μὲν εἰς τὴν χρῆσιν τῶν μέσων, αὐστηρὸς δὲ εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ. Καὶ πρὸς τοὺς Ἑβραίους δέ, οἵτινες κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἔζων ἐν Ἰταλίᾳ πολυάριθμοι, τὴν αὐτὴν συμπεριφορὰν ἐτήρησεν ὁ Γρηγόριος. Δὲν ἐπέτρεπε μὲν εἰς αὐτοὺς ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ προσηλυτίζουν Χριστιανούς, νὰ ἱδρύωσι νέας συναγωγὰς καὶ νὰ προσλαμβάνωσιν ὡς δούλους Χριστιανούς, ἐπέτρεπεν ὅμως αὐτοῖς νὰ ἀσκῶσιν ἐλευθέρως τὰ θρησκευτικά των καθήκοντα, τηροῦντες τοὺς νόμους τῆς πολιτείας, καὶ αὐστηρῶς ἐτιμώρει πάντα Χριστιανὸν ἀναιτίως καταδιώκοντα Ἑβραῖον. Ὅταν ὁ Μαυρίκιος, τῷ 592, διὰ διατάγματος ἀπηγόρευσεν εἰς τοὺς στρατιώτας νὰ κατατάσσωνται εἰς τὸν κλῆρον, ὁ Γρηγόριος διεμαρτυρήθη ἐντονώτατα, ὅτε δ' ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει σύνοδος τοῦ 587 ἀπένειμεν ἐπισήμως εἰς τὸν πατριάρχην Ἰωάννην Δ΄ τὸν Νηστευτὴν (582—595) τὸν τίτλον τοῦ «Οἰκουμενικοῦ», ὁ Γρηγόριος ἐδυσφόρησεν ἐπὶ τούτῳ καὶ κατ' ἀντίθεσιν ὑπεγράφετο «δοῦλος τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ» (servus servorum Dei), καίτοι ἰσχυρότατα ἀντείχετο τοῦ πρωτείου τῆς ὅλης Ἐκκλησίας καὶ τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας. Συγκαλῶν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τοὺς ἐπισκόπους τῆς Ἰταλίας εἰς Ρώμην, ἐμάνθανε παρ' αὐτῶν τὴν ἐν ταῖς παροικίαις των κατάστασιν, συνεζήτει μετ' αὐτῶν περὶ τοπικῶν καὶ γενικῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων καὶ ἐλάμβανεν εἶτα ἀποφάσεις βελτιούσας τὰ ἑκασταχοῦ κακῶς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κείμενα. Οὐδεὶς τῶν πρὸ τοῦ Γρηγορίου παπῶν ἔδρασε φρονιμώτερον, συστηματικώτερον καὶ τελεσφορώτερον ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας, οὐδένα ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία δύναται νὰ ἐπιδείξῃ ὅμοιον πρὸς αὐτόν, διὸ καὶ δικαίως ἡ μὲν ἱστορία ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὸν τίτλον τοῦ Μεγάλου, ἡ Ἐκκλησία κατέταξεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἁγίους, ἑορτάζουσα τὴν μνήμην αὐτοῦ κατὰ τὴν 12 Μαρτίου, καὶ τὸν συγκατέλεξεν εἰς τὴν τριάδα Ἱερωνύμου, Ἀμβροσίου καὶ Αὐγουστίνου, τῶν διδασκάλων τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας (doctores Ecclesiae).

Ὡς συγγραφεὺς ὁ Γρηγόριος, ἀσχοληθεὶς μᾶλλον εἰς τὰ πρακτικὰ ἢ τὰ θεωρητικὰ τῆς θεολογίας θέματα, συνέγραψε τὰ ἑξῆς: «Liber regulae pastoralis», ἤτοι βιβλίον περὶ τῶν καθηκόντων τοῦ πνευματικοῦ ποιμένος, εἰς τέσσαρα μέρη διαιρούμενον· τὸ σύγγραμμα τοῦτο κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα ἐν τῇ Δύσει ἐτάσσετο εὐθὺς μετὰ τὴν Ἁγίαν Γραφήν, οἱ δ' ἐπίσκοποι τῆς Γαλλίας καὶ ἔκριναν ἄξιον νὰ ὀμνύωσιν ἐπ' αὐτοὺς οἱ Χριστιανοί, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ Εὐαγγελίου, μετέφρασε δ' αὐτὸ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας Ἀναστάσιος ὁ Β΄ (599—609), ἀλλ' ἡ μετάφρασις αὕτη δὲν σῴζεται. «Expositio in beatum Job, seu Moralium libri XXV», ἤτοι ἑρμηνεία εἰς τὸν μακάριον Ἰὼβ ἢ Ἠθικῶν βιβλία 25· τὸ σύγγραμμα τοῦτο, ὅπερ ἔγραψεν ὁ Γρηγόριος καθ' ὃν χρόνον ἔμενεν ὡς ἀποκρισάριος ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀφιέρωσε δὲ εἰς τὸν ἅγιον Λέανδρον ἀρχιεπίσκοπον Σεβίλλης, «ὃν ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἠγάπησε», δὲν εἶναι ἑρμηνεία τοῦ βιβλίου τῆς Π. Διαθήκης Ἰώβ, ἀλλ' ἔκθεσις τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς. «Dialogi de vita et miraculis patrum Italicorum», ἤτοι διάλογοι περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν θαυμάτων Ἰταλῶν ἁγίων (ἐκ τούτου δὲ καὶ ὁ Γρηγόριος ἐπωνομάσθη *Διάλογος*)· τὸ σύγγραμμα τοῦτο, ὅπερ πολὺ συνετέλεσεν εἰς τὴν προσέλευσιν τῶν Λομβαρδῶν εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν, μετεφράσθη εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπὸ τοῦ πάπα Ζαχαρίου (741—752), εἰς τὴν ἀγγλοσαξωνικὴν ὑπὸ Ἀλφρέδου τοῦ μεγάλου καὶ εἰς τὴν ἀραβικήν· ἐκ τῆς ἀρχαίας δ' ἑλληνικῆς μετέφρασεν αὐτὸ εἰς τὴν νέαν κατὰ τὸ 1777 καὶ ἐξέδωκεν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1780 ὁ Καισάριος Δαπόντες, ἐπιγράψας αὐτὸ «Πατερικὸν τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου τοῦ Διαλόγου πάπα Ρώμης, ἐν ᾧ περιέχουσι βίοι τῶν ἐν Ἰταλίᾳ ὁσίων πατέρων, ὑπ' αὐτοῦ μὲν λατινιστὶ συγγραφέντες, παρὰ δὲ τοῦ μακαρίου Ζαχαρίου πάπα Ρώμης εἰς τὸ ἑλληνικὸν μεταφρασθέντες, νῦν δὲ εἰς τὸ κοινὸν πρὸς χρῆσιν κοινὴν καὶ ὠφέλειαν τῶν ἀναγινωσκόντων». Ὕμνοι 9 καὶ ἐπιστολαὶ 884 πρὸς διαφόρους, ποικίλου περιεχομένου, ὧν μεγάλη ἡ συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας τῶν χρόνων ἐκείνων. Καὶ ὑστερεῖ μὲν ὡς πρὸς τὸ ὕφος καὶ τὴν ὀρθοέπειαν ἐν τοῖς συγγράμμασι καὶ ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτοῦ ὁ Γρηγόριος, διότι «ἀναξιώτατον ἔκρινε τοὺς λόγους τῆς θείας ἀποκαλύψεως νὰ ὑποτάξῃ εἰς τοὺς κανόνας τοῦ γραμματικοῦ Δονάτου», ἀλλ' ἡ ἀνάγνωσις αὐτῶν κατὰ τὸν ἄριστον τῶν τοιούτων κριτὴν Harnak «προκαλεῖ βαθυτάτην ἐκτίμησιν τῆς σοφίας, τῆς δικαιοσύνης, τῆς πρᾳότητος, τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς ἐπινοητικότητος τοῦ ἀνδρός».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Τὰ ἔργα τοῦ Γρηγορίου εὕρηνται ἐν τῇ Λατινικῇ Πατρολογίᾳ τοῦ Migne (τόμ 75—79), ἡ δὲ σχετικὴ πρὸς αὐτὸν πολυσέλιδος βιβλιογραφία ἐν τῷ «Dictionnaire de théologie catholique» (τόμ. 6, 1776 καὶ ἑξῆς). Δύο παλαιαὶ βιογραφίαι τοῦ Γρηγορίου ὑπὸ Παύλου διακόνου τοῦ Η΄ αἰῶνος καὶ Ἰωάννου διακόνου τοῦ Θ΄ αἰῶνος εὕρηνται παρὰ Migne (75, 41 καὶ ἑξῆς καὶ 59 κ. ἑξ.).

Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

— **Γρηγόριος ὁ Β΄**, *πάπας Ρώμης* (717—731). Μετὰ τὸν Κωνσταντῖνον τὸν Α΄ (708—715) ἀνῆλθεν εἰς τὸν παπικὸν θρόνον Γρηγόριος ὁ Β΄. Ὅτε Λέων Γ΄ ὁ Ἴσαυρος (717—741) ἠθέλησε καὶ ἐν Ἰταλίᾳ νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ κατὰ τῶν εἰκόνων διάταγμα, ὁ Γρηγοριος ἀντετάχθη σφοδρότατα κατ' αὐτοῦ. Ὄχι μόνον ἔγραψε πρὸς αὐτὸν μετ' ἀσυνήθους δριμύτητος ἐπιστολάς, ἐν αἷς ἰσχυριζόμενος ὅτι τὰ δόγματα δὲν εἶναι ὑποθέσεις τῶν αὐτοκρατόρων, ἀλλὰ τῶν ἱεραρχῶν (non sunt imperatorum dogmata sed pontificum), ἀπεκάλει αὐτὸν «ἀπαίδευτον καὶ παχύν», ἀλλὰ καὶ τὸν ἐν Ἰταλίᾳ αὐτοκρατορικὸν ἔξαρχον καὶ τὸν εἰκονομάχον πατριάρχην Ἀναστάσιον ἀφώρισεν. Ἐπωφεληθεὶς δὲ καὶ τῆς κατὰ τοῦ Βυζαντίου δυσαρεσκείας τῶν Ἰταλῶν ἐκ τῆς αὐστηρᾶς εἰσπράξεως τῶν φόρων καὶ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Λομβαρδῶν, καθ' ἃς δὲν ἐπροστάτευεν αὐτοὺς ἀποτελεσματικῶς τὸ Βυζάντιον, ὑπέθαλψε στασιαστικὰς κινήσεις ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ τοῦ βασιλέως καὶ οὕτως ἡ μέση Ἰταλία ἀπεχωρίσθη ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι ὑπεκίνησε στάσεις κατὰ τοῦ εἰκονομάχου βασιλέως ὁ Γρηγόριος, καὶ τότε ὁ Λέων ἐδήμευσε τὰ ἐν τῇ Κάτω Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ κτήματα τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. Τῷ 726 ὁ Γρηγόριος ἔσωσε τὴν Ρώμην πολιορκηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Λομβαρδῶν Λουϊτπράνδου (712—744), ἀφοῦ μάτην ἐζήτησε τὴν βοήθειαν τῶν Φράγκων. Ἐξελθὼν αὐτὸς ἐν στολῇ μεθ' ὅλου τοῦ κλήρου τῆς Ρώμης εἰς προϋπάντησιν τοῦ Λουϊτπράνδου, τοσοῦτον κατέπληξε καὶ συνεκίνησε τὸν Λομβαρδὸν βασιλέα, ὥστε καταθέσας οὗτος τὰ ὅπλα προσῆλθε τεταπεινωμένος πρὸ τοῦ τολμηροῦ Γρηγορίου. Παραλαβὼν δὲ ὡδήγησεν αὐτὸν ὁ πάπας εἰς τὸν ναόν, ὅπου γονυπετὴς προσευχηθεὶς ὁ Λουϊτπράνδος καὶ ἀποθέσας ἐν τῷ ναῷ τὸ ξίφος καὶ τὸ στέμμα ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἴδια. Ὁ Γρηγόριος προσήρτησε τὴν γερμανικὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὴν Ρώμην καὶ προστατεύσας τοὺς Φράγκους προπαρεσκεύασε τὴν ἕνωσιν τοῦ βασιλείου αὐτῶν μετὰ τῆς Ρώμης. Δεκαπέντε ἐπιστολαὶ Γρηγορίου τοῦ Β΄ εἶναι ἐκδεδομέναι ἐν τῇ Λατινικῇ Πατρολογίᾳ τοῦ Migne (τόμ. 89, σελ. 495—534). Ἡ μνήμη του καταταχθέντος ἐν τοῖς ἁγίοις τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας ἑορτάζεται τὴν 13 Φεβρουαρίου. Ε. Γ. Π.

— **Γρηγόριος ὁ Γ΄**, *πάπας Ρώμης* (731—741). Διάδοχος Γρηγορίου τοῦ Β΄, Σῦρος τὴν καταγωγήν, ἐξηκολούθησε τὸν κατὰ τοῦ Λέοντος ἀγῶνα τοῦ προκατόχου του. Συγκαλέσας ἐν Ρώμῃ τῷ 732 σύνοδον ἐξ 95 ἀρχιερέων ὑπὲρ τῶν εἰκόνων, ἔγραψε καὶ οὗτος πρὸς τὸν Λέοντα ἐπιστολὰς τοσοῦτον δριμείας καὶ ὑβριστικάς, ὥστε οὐδὲ νὰ δεχθῇ μὲν αὐτὰς ἔκρινεν ἄξιον ὁ βασιλεύς, ὀργισθεὶς δὲ ἀπέσπασεν ἀπὸ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Γρηγορίου πάσας τὰς ἐν τῷ Αἵμῳ ἐπαρχίας αὐτοῦ (τὸ Ἰλλυρικὸν) καὶ ὑπήγαγεν αὐτὰς εἰς τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον. Καὶ ἐπὶ τοῦ πάπα τούτου ἡ Ρώμη πολιορκηθεῖσα ὑπὸ τῶν Λομβαρδῶν, διότι εἶχε παράσχει ἄσυλον εἰς τοὺς καταδιωκομένους ὑπ' αὐτῶν δοῦκας τοῦ Σπολέτου καὶ τοῦ Βενεβέντου, ἐσώθη ὑπὸ τοῦ Καρόλου Μαρτέλου, οὗ τὴν βοήθειαν ἐπέτυχεν ὁ Γρηγόριος, ἀπονείμας εἰς αὐτὸν τὸν τίτλον «ἀντιβασιλέως καὶ υἱοῦ χριστιανικωτάτου». Καὶ δυσηρεστήθη μὲν ἐκ τῆς ἐπεμβάσεως ταύτης τοῦ Καρόλου ὁ δοὺξ τῆς Αὐστρασίας, ὃν οἱ Λομβαρδοὶ ἀποτελεσματικῶς εἶχον βοηθήσει κατὰ τῶν Σαρακηνῶν, δὲν ἔλαβεν ὅμως τὰ ὅπλα κατὰ τῆς Ρώμης, ἀλλ' ὡς διαιτητὴς μεταξὺ Λουϊτπράνδου καὶ Γρηγορίου ἐπεμβὰς κατώρθωσε νὰ ὑπογραφῇ τῷ 741 εἰρήνη μεταξὺ Λομβαρδῶν καὶ Ἁγίας Ἕδρας. Γρηγόριος ὁ Γ΄ ἦτο βαθὺς γνώστης τῆς ἑλληνικῆς καὶ τῆς λατινικῆς γλώσσης, ῥήτωρ εὔγλωττος καὶ μνημονικώτατος. Ἐπιστολαὶ αὐτοῦ πρὸς Λέοντα, Κάρολον Μαρτέλον, ἅγιον Βονιφάτιον καὶ ἄλλους σῴζονται ἐκδεδομέναι ἐν τῇ Λατινικῇ Πατρολογίᾳ τοῦ Migne (τόμ. 89, σελ. 575—578). Ε. Γ. Π.

— **Γρηγόριος ὁ Δ΄**, *πάπας Ρώμης* (827—844). Οὗτος ἀναμιχθεὶς εἰς τὰς ἔριδας Λουδοβίκου τοῦ εὐσεβοῦς πρὸς τοὺς υἱούς του Λοθαῖρον, Πιπῖνον καὶ Λουδοβῖκον, μετέβη τῷ 833 εἰς τὸ παρὰ τὴν Κολμάρην στρατόπεδον αὐτῶν προσπαθῶν νὰ συνδιαλλάξῃ αὐτούς. Ἀλλ' ἡ πρᾶξις αὕτη τοῦ Γρηγορίου ἐξήγειρε πολλοὺς ἐπισκόπους ἐναντίον του, οἵτινες, νομίσαντες ὅτι ἐσκόπευε ν' ἀφορίσῃ τὸν πατέρα χάριν τῶν υἱῶν, ἔγραψαν αὐτῷ ἀσεβεστάτην ἐπιστολὴν ἀπειλοῦντες ἀφορισμόν. Καὶ ἀπήντησε μὲν ἀξιοπρεπῶς πρὸς τοὺς ἐπισκόπους ὁ πάπας, ἀποδείξας ὅτι ὁ σκοπός του ἦτο συνδιαλλακτικός, ἀλλὰ μὴ δυνηθεὶς νὰ συνδιαλλάξῃ τοὺς διαμαχομένους ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ρώμην ἄπρακτος. Ε. Γ. Π.

— **Γρηγόριος ὁ Ε΄**, *πάπας Ρώμης* (996—999). Οὔνος, Γερμανος τὴν καταγωγὴν ἐκ Σαξωνίας, ἦτο δισέγγονος μὲν Ὄθωνος τοῦ μεγάλου, ἐξάδελφος δὲ τοῦ τότε αὐτοκράτορος Ὄθωνος τοῦ Γ΄, ὅστις εἰκοσιτετραετῆ ἀνεβίβασεν αὐτὸν εἰς τὸν παπικὸν θρόνον, εἰς ἀντικατάστασιν Ἰωάννου τοῦ ΙΕ΄. Ἀλλ' ὁ ρωμαϊκὸς λαὸς μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ὄθωνος ἐξεγερθείς, τῇ ὑποκινήσει τοῦ πατρικίου Ἰωάννου Κρησκεντίου, ἐξεδίωξεν ἐκ τῆς Ρώμης τὸν Γρηγόριον, ἀνεβίβασε δ' εἰς τὸν παπικὸν θρόνον τῷ 997 Ἰωάννην τὸν ΙΣΤ΄. Καὶ ἀποκατέστησε μὲν ὁ Ὄθων τὸν Γρηγόριον εἰς τὴν παπικὴν ἐξουσίαν εἰσβαλὼν τὸ δεύτερον εἰς Ἰταλίαν κατὰ τὸ 998 καὶ ἀποκεφαλίσας τὸν Κρησκέντιον, ἀλλ' ὁ Γρηγόριος μετὰ τινα χρόνον ἀπέθανε, πιθανῶς ὑπὸ Ρωμαίου τινὸς δηλητηριασθείς, τῇ 18 Φεβρουαρίου τοῦ 999 καὶ ἐτάφη ἐν τῷ Βατικανῷ. Ε. Γ. Π.

— **Γρηγόριος ὁ ΣΤ΄**, *πάπας Ρώμης* (1045—1046). Ἱερεὺς ὢν (*Ἰωάννης Γρατιανὸς*) διεδέχθη Σίλβεστρον τὸν Γ΄ εἰς τὸν παπικὸν θρόνον, ὅτε καὶ μετωνομάσθη *Γρηγόριος*. Καὶ ἐτιμᾶτο μὲν διὰ τὴν μεγάλην παιδείαν καὶ τὴν αὐστηρότητα τοῦ βίου του, ἀλλὰ κατηγορηθεὶς ὅτι διὰ χρημάτων ἔπεισε τὸν Σίλβεστρον νὰ παραιτηθῇ, ἵνα αὐτὸς καταλάβῃ τὸν θρόνον, κατεδικάσθη ὡς σιμωνιακὸς ὑπὸ συνόδου τῷ 1046 καὶ καταφυγὼν εἰς τὴν Γερμανίαν ἀπέθανε κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος. Ε. Γ. Π.

— **Γρηγόριος ὁ Ζ΄**, *πάπας Ρώμης* (1073—1085). Ἐγεννήθη ἐκ ταπεινῆς οἰκογενείας ξυλουργοῦ ἐν τῷ χωρίῳ Sovana τῆς Τοσκάνης τῷ 1020 καὶ ἐκαλεῖτο *Χιλδεβράνδος*. Ἐκ μικρᾶς ἡλικίας προσελήφθη εἰς τὸ μοναστήριον Santa Maria τῆς Ρώμης ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου αὐτοῦ, ὅστις ἦτο θεῖός του, ὑπὸ τούτου δὲ παραδοθεὶς εἰς τὸν Ἰωάννην Γρατιανόν, τὸν κατόπιν πάπαν Γρηγόριον ΣΤ΄, ἐξεπαιδεύθη λαμπρῶς. Ἐκ Γερμανίας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γρηγορίου μεταβὰς εἰς Γαλλίαν ὁ Χιλδεβράνδος τῷ 1046, ἐγένετο μοναχὸς ἐν τῇ μονῇ τῶν Βενεδικτίνων τοῦ Cluny καὶ τῷ 1049 ἐπανῆλθεν εἰς Ρώμην συνοδεύων τὸν ἐπίσκοπον Toul, ὃν Ἐρρῖκος ὁ Γ΄ εἶχεν ἀναβιβάσει εἰς τὸν παπικὸν θρόνον ὡς Λέοντα τὸν Θ΄ (1048—1054). Ὢν δὲ μυστικοσύμβουλος τοῦ πάπα τούτου καὶ χειροτονηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ καρδινάλιος ἡγούμενος τῆς ἐν Ρώμῃ μονῆς τοῦ Ἁγίου Παύλου, διηύθυνε κυρίως αὐτὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν κατόπιν παπῶν, ἤτοι Βίκτωρος τοῦ Β΄ (1054—1057), Νικολάου τοῦ Β΄ (1058—1061) καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Β΄

Digitized by Google

(1061—1073), δν καὶ ἀποθανόντα διεδέχθη εἰς τὸν παπικὸν θρόνον τῷ 1073 καὶ μετωνομάσθη *Γρηγόριος* πρὸς τιμὴν τοῦ διδασκάλου του. Γενόμενος πάπας ὁ Γρηγόριος, βαρέως ἔφερε τὴν ἐπέμβασιν τῶν κοσμικῶν ἀρχόντων εἰς τὰ τῆς Ἐκκλησίας, ὅθεν διενοήθη μὲν ν' ἀπαλλάξῃ τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τῆς κηδεμονίας τῆς πολιτείας, ἀλλὰ μὴ ἀρκεσθεὶς εἰς τοῦτο ἐβουλεύθη νὰ ὑποτάξῃ τὴν πολιτείαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ πρὸς τοῦτο ἔλαβε τὰ ἑξῆς μέτρα: Πρῶτον μὲν πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ γοήτρου τῆς Ἐκκλησίας ἐπάταξεν αὐστηρῶς τὴν σιμωνίαν, καταδιώξας ἀπηνῶς πάντας τοὺς ἐπισκόπους οἵτινες διὰ χρημάτων παρὰ τῶν κοσμικῶν ἀρχόντων ἔλαβον τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα. Κατόπιν, τῷ 1074, ἐθέσπισε τὴν ἀγαμίαν πάντων τῶν κληρικῶν. Μετὰ ταῦτα, τῷ 1078, ἐδημοσίευσε διάταγμα ἀπαγορεῦον εἰς πάντας ἀνεξαιρέτως τοὺς ἡγεμόνας νὰ διορίζωσιν ἐπισκόπους καὶ ἡγουμένους μονῶν, ἀξιῶν ὅτι ὁ διορισμὸς τούτων ἦτο ἀποκλειστικὸν δικαίωμα μόνου τοῦ πάπα. Εἰς τὰς ἀποφάσεις ὅμως ταύτας τοῦ Γρηγορίου ἀντέστησαν σχεδὸν πάντες οἱ ἡγεμόνες τῆς Δύσεως, ὑποκινούμενοι εἰς τοῦτο καὶ ὑπὸ πολλῶν ἐπισκόπων καὶ ἡγουμένων. Ἀλλ' ὁ Γρηγόριος δὲν ἐδίστασε ν' ἀναλάβῃ τὸν μέγαν ἀγῶνα καὶ ν' ἀντιπαραταχθῇ πρὸς πάντας τούτους τοὺς ἡγεμόνας. Καὶ δὴ πρὸς μὲν τὸν Φίλιππον Α' τῆς Γαλλίας, ὅστις ἐλέγετο ὅτι ἀντὶ ἁδρᾶς ἀμοιβῆς ἐπώλει τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα, ἔγραψεν ὅτι θὰ τὸν ἀφορίσῃ καὶ θὰ καθαιρέσῃ πάντας τοὺς ἐν Γαλλίᾳ ἐπισκόπους, ὅσοι θὰ ἀντετάσσοντο εἰς τὰς ἀποφάσεις του (οὕτω δ' ἠναγκάσθη ὁ Φίλιππος ν' ἀποδεχθῇ τὰς παπικὰς ἀποφάσεις), πρὸς δὲ τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας Γουλιέλμον τὸν Κατακτητὴν διέρρηξε πᾶσαν σχέσιν, ὅτε ἐπληροφορήθη ὅτι ὁ βασιλεὺς οὗτος ἀπηγόρευσεν εἰς Ἄγγλους ἐπισκόπους νὰ μεταβῶσιν εἰς Ῥώμην πρὸς σύνοδον καὶ δὲν ἐπέτρεπεν εἰς οὐδένα τῶν ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ του ἐπισκόπων νὰ ἀνακοινοῖ εἰς τὸν λαὸν τῆς παροικίας του παπικὰς ἀποφάσεις μὴ ἐγκεκριμένας ὑπὸ τοῦ βασιλέως προτερον. Πρὸς τὴν Γερμανίαν δ' ὁ ἀγὼν τοῦ Γρηγορίου ἦτο σκληρότατος. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἐρρῖκος, ἔκφρων γενόμενος ἐκ τῶν παπικῶν ἀποφάσεων, ἐδήμευσε πάντα τὰ ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ του ἐκκλησιαστικὰ κτήματα, κατεδίωξεν ἀπηνῶς πάντας τοὺς ἐπισκόπους καὶ κοσμικούς, οἵτινες ὑπέκυψαν εἰς τὰς ἀποφάσεις τοῦ πάπα, πολλοὺς δ' ἐκ τῶν ἐπισκόπων τούτων καὶ ἐφυλάκισεν. Ἀλλ' ὁ Γρηγόριος λαβὼν ἀφορμὴν ἐκ γράμματος τῶν Σαξώνων, οἵτινες παρεκάλεσαν αὐτὸν νὰ σώσῃ αὐτοὺς ἐκ τῶν ὀνύχων τοῦ Ἐρρίκου, ἔγραψε πρὸς αὐτὸν ἀξιῶν ν' ἀπελευθερώσῃ τοὺς ἐν φυλακαῖς ἐπισκόπους καὶ ν' ἀποδώσῃ τὰ ἐκκλησιαστικὰ κτήματα εἰς τοὺς νομίμους κυρίους αὐτῶν, καὶ ἀπειλῶν ὅτι θὰ ἀφώριζεν αὐτόν, ἐὰν δὲν ἔσπευδεν εἰς τὴν Ῥώμην ν' ἀπολογηθῇ πρὸ τῆς Ἁγίας Ἕδρας διὰ τὰς ἀντιχριστιανικὰς πράξεις του. Λαβὼν τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ὁ Ἐρρῖκος συνεκάλεσεν ἐν Βορματίᾳ σύνοδον ἐπισκόπων, ἥτις καθῄρεσε «Χιλδεβράνδον τὸν ψευδοκαλόγηρον», ὡς ἔγραψε πρὸς τὸν Γρηγόριον μετὰ τὴν λῆξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς συνόδου. Ταύτην τὴν ἐπιστολὴν ἀναγνώσας ὁ Γρηγόριος, συνεκάλεσεν ἐν Ῥώμῃ σύνοδον ἐξ 110 ἐπισκόπων, ἥτις ἀφορίσασα τὸν Ἐρρῖκον καὶ ἐχθρὸν τῆς Ἐκκλησίας κηρύξασα, ἀπηγόρευσεν εἰς πάντας τοὺς Χριστιανοὺς ὑπηκόους του νὰ ὑπακούωσιν εἰς αὐτόν, ἐφόσον δὲν ἱκανοποιήσῃ τὴν Ἁγίαν Ἕδραν. Οὕτως ὁ Ἐρρῖκος ἠναγκάσθη ν' ἀναχωρήσῃ ἐκ Γερμανίας συνοδευόμενος ὑπὸ τῆς συζύγου καὶ τοῦ υἱοῦ του τῷ 1077 καὶ ἐν Κανόσσῃ τῆς Τοσκάνης, ὅπου εὑρίσκετο ὁ Γρηγόριος, νὰ ζητήσῃ συγγνώμην γυμνόπους καὶ μὲ ἔνδυμα μετανοίας καὶ νῆστις ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν. Καὶ ἔτυχε μὲν τῆς παπικῆς συγγνώμης ὁ Ἐρρῖκος καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Γερμανίαν ἥσυχος. Ἀπειληθεὶς ὅμως ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν του, μετὰ τοιοῦτον ἐξευτελισμὸν ὑπὸ τοῦ πάπα, ὅτι θὰ ἐγκατελείπετο ὑπ' αὐτῶν, ἂν δὲν ἔσπευδε νὰ ἀποπλύνῃ τὸ αἶσχος, ἀπεφάσισε νὰ συλλάβῃ τὸν Γρηγόριον. Ἀλλ' οὐ μόνον τοῦτο δὲν ἐπετεύχθη, ἀλλὰ καὶ δίαιτα συνελθοῦσα ἐν Forcheim, εἰς ἣν παρέστησαν καὶ δύο ἀντιπρόσωποι τοῦ πάπα, καθαιρέσασα τὸν Ἐρρῖκον ἀνεβίβασεν εἰς τὸν θρόνον Ρουδόλφον τὸν Σουηβόν, ἐνῷ ὁ Γρηγόριος ἀφώρισεν αὐτὸν διὰ δευτέραν φοράν. Ἀποθανόντος ὅμως τῷ 1080 τοῦ Ρουδόλφου ἐν μάχῃ, ὁ Ἐρρῖκος ἀναλαβὼν πάλιν τὸν θρόνον ἐστράτευσε κατὰ τῆς Ῥώμης καί, ὅτε ἡ πόλις ἤνοιξεν αὐτῷ τὰς πύλας τῷ 1084, ὁ Γρηγοριος ἐκλείσθη ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ Ἀρχαγγέλου. Καὶ ἔσπευσε μὲν ὁ ἡγεμὼν τῶν Νορμανδῶν Ροβέρτος Γυϊσκάρδος ἐπὶ κεφαλῆς 36 χιλιάδων στρατιωτῶν, ὧν πολλοὶ Σαρακηνοί, καὶ ἐκδιώξας τὸν Ἐρρῖκον ἐκ Ῥώμης ἠλευθέρωσε τὸν πάπαν, ἀλλ' οἱ Ῥωμαῖοι, μάρτυρες καὶ θύματα παντοίων κακώσεων ἀπὸ τῶν βαρβάρων στρατιωτῶν τοῦ Ροβέρτου, διετέθησαν λίαν δυσμενῶς πρὸς τὸν τυχόντα τῆς βοηθείας αὐτῶν πάπαν, καὶ οὕτως ὁ Γρηγόριος ἠναγκάσθη καταλιπὼν τὴν Ῥώμην ν' ἀποσυρθῇ πρῶτον μὲν εἰς τὸ Monte Cassino, ἔπειτα δὲ εἰς τὸ Σαλέρνον, ὅπου καὶ ἀπέθανε κατὰ τὸ 1085.

Γρηγόριος Ζ', πάπας Ῥώμης.

Ἔχων ὁ Γρηγόριος ἀκριβῆ συναίσθησιν τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ κατέστησεν αἰσθητὴν τὴν εὐεργετικὴν δρᾶσίν του. Ἐν μὲν Ἱσπανίᾳ εἰσαγαγὼν τὴν ῥωμαϊκὴν λειτουργίαν προσεπάθησε νὰ καταστήσῃ εἰς τοὺς ἡγεμόνας αὐτῆς σεβαστὴν τοῦ γάμου τὴν ἱερότητα καὶ ἀσπαστὴν τὴν πρὸς ἀλλήλους ὁμόνοιαν. Ἐν Πολωνίᾳ Βολεσλάβον Β' τὸν Σκληρόν, ἰδίᾳ χειρὶ φονεύσαντα τὸν τῆς Κρακοβίας ἐπίσκοπον Στανισλαον, ἐστέρησε τοῦ τίτλου τοῦ βασιλέως καὶ τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ ἔλυσεν ἀπὸ τοῦ πρὸς αὐτὸν ὅρκου πίστεως. Ἐν Δανίᾳ, Σουηδίᾳ καὶ Νορβηγίᾳ ὑπεχρέωσε τοὺς ἡγεμόνας νὰ στέλλωσι νέους εἰς Ῥώμην πρὸς ἐκπαίδευσιν. Ἐν Σκωτίᾳ ἐπενέβη κατὰ τοῦ ἐθίμου τῆς πωλήσεως τῶν γυναικῶν καὶ ἐν Δαλματίᾳ κατὰ τῆς ἀγρίας συμπεριφορᾶς τῶν Χριστιανῶν πρὸς τοὺς δούλους. Καὶ πρὸς αὐτὸν δ' ἔτι τὸν Μωαμεθανὸν ἡγεμόνα τῆς ἐν Ἀφρικῇ Μαυριτανίας ἔγραψεν εὐχαριστήριον καὶ συγχαρητήριον γράμμα, ὅτε ἔμαθεν ὅτι ὁ ἡγεμὼν οὗτος συμπεριεφέρετο καλῶς πρὸς τὸν ἱεράρχην τῶν ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ του Χριστιανῶν καὶ δὲν ἐμιμεῖτο τὸν ἐν Καρχηδόνι ὁμόπιστον συνάδελφόν του, ὅστις κατεπίεζε τὸν ἀρχιεπίσκοπον Καρχηδόνος, ἀρνούμενον νὰ χειροτονῇ ἱερεῖς ἀναξίους. Συνέστησεν αὐστηρῶς εἰς τοὺς ἐπισκόπους νὰ καταφεύγωσιν εἰς τὸν ἀφορισμὸν σπανιώτατα καὶ μόνον μετὰ τὴν ἐξάντλησιν παντὸς μέσου πειθοῦς, ἐπέβαλε δ' εἰς πάντας τούτους ἐκ τῶν πρώτων καθηκόντων των νὰ θεωρῶσι τὴν καλλιέργειαν τῶν γραμμάτων ἐν ταῖς παροικίαις αὐτῶν. Μεταρρυθμιστικος καὶ προοδευτικὸς νοῦς, εὐστάθεια χαρακτῆρος, φρόνημα μεγαλεπήβολον, ἀκραιφνὴς καὶ ἀνυπόκριτος εὐσέβεια, ἀκατάβλητος δραστηριοτης καὶ καθ' ὑπερβολὴν λιτὴ δίαιτα ἐχαρακτήριζον τὸν ὑπό τινας ἀπόψεις μέγιστον τῶν παπῶν Γρηγόριον τὸν Ζ'. Ὁ Γρηγορόβιος θαυμάζων τὸν «σχεδὸν ὑπεράνθρωπον χαρακτῆρα» τοῦ ἀνδρὸς τούτου λέγει: «Ἡ νίκη τοῦ ἀόπλου τούτου μοναχοῦ ἀξίζει νὰ τυγχάνῃ τοῦ παγκοσμίου θαυμασμοῦ μᾶλλον ἢ αἱ κατακτήσεις τοῦ Ἀλεξάνδρου, τοῦ Καίσαρος ἢ τοῦ Ναπολέοντος. Οἱ πάπαι τοῦ μέσου αἰῶνος δὲν ἠγωνίζοντο μὲ σίδηρον καὶ μόλυβδον, ἀλλὰ μὲ τὴν δύναμιν τὴν ἠθικὴν καὶ διὰ ταύτης ἠδυνήθη ἐνίοτε ὁ μέσος αἰὼν νὰ δειχθῇ ὑπέρτερος τῶν νεωτέρων χρόνων. Ὁ Ναπολέων πρὸς Γρηγόριον τὸν Ζ' παραβαλλόμενος οὐδὲν ἄλλο φαίνεται εἰς ἡμᾶς ἢ αἱμοχαρὴς βάρβαρος». Καὶ ὄντως αὐτὸς ὁ Ναπολέων εἶπέ ποτε ὅτι ἂν δὲν ἦτο Ναπολέων, θὰ ἐπεθύμει νὰ εἶναι Γρηγόριος ὁ Ζ'.

Ἐκτὸς τῶν πολυαρίθμων αὐτοῦ καὶ ποικίλων διαταγμάτων, ὁ Γρηγόριος συνέγραψε καὶ κανονισμὸν τῶν μοναχικῶν ταγμάτων (Religio quadrata). Γρηγόριος ὁ ΙΓ' τῷ 152) κατέγραψε τὸ ὄνομα τοῦ Γρηγορίου Ζ' εἰς τὸ ῥωμαϊκὸν Μαρτυρολόγιον, ὁ δὲ Βενέδικτος ὁ ΙΓ' κατατάξας αὐτὸν εἰς τοὺς ἁγίους εἰσήγαγε τὸ ὄνομά του εἰς τὸ ῥωμαϊκὸν Ὡρολόγιον καὶ ἐπέβαλεν εἰς ἅπασαν τὴν ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν τὴν ἑορτὴν τῆς μνήμης αὐτοῦ κατὰ τὴν 25 Μαΐου.

Τὰ ἔργα του εὕρηνται ἐν τῇ Λατινικῇ Πατρολογίᾳ τοῦ Migne (τόμ. 148). Ε. Γ. Π.

— **Γρηγόριος** ὁ ***Ἀντίπαπας***, ἢ ***Γρηγόριος*** ὁ ***Η'***. Ὅτε ὁ πάπας Γελάσιος ὁ Β (1118—1119) ἠρνήθη νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὰς ἀξιώσεις τοῦ αὐτοκράτορος Ἐρρίκου τοῦ Ε', ἃς οὗτος εἶχε πείσει τὸν προκάτοχον τοῦ Γελασίου Πελάγιον τὸν Β' (1099-1118) νὰ δεχθῇ, ὁ Ἐρρῖκος ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς Ῥώμης, ἐξ ἧς προλαβὼν εἶχε φύγει ὁ Γελάσιος εἰς τὴν πατρίδα του Γαέταν. Εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν Ῥώμην ὁ Ἐρρῖκος καὶ εὑρὼν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ πάπα τὸν ἀντιπρόσωπον αὐτοῦ ἀρχιεπίσκοπον Limousin Bourdin, κατέστησεν αὐτὸν πάπαν ὡς *Γρηγόριον* τὸν *Η'* καὶ ὑπὸ τούτου ἐστέφθη αὐτοκράτωρ. Ἀλλ' ἀπελθόντος ἐκ Ῥώμης τοῦ Ἐρρίκου, οἱ καρδινάλιοι συνελθόντες ἐξέλεξαν πάπαν εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ ἐν τῷ μεταξὺ ἐν Cluny τῆς Βουργουνδίας ἀποθανόντος Γελασίου τὸν ἀρχιεπίσκοπον τῆς Βιέννης ὡς Κάλλιξτον τὸν Β'. Οὗτος καταλαβὼν τὸν παπικὸν θρόνον ἀφώρισε τὸν Γρηγόριον καὶ ἐξώρισεν αὐτόν, ἐγκλείσας εἴς τι μοναστήριον, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 1122. Ε. Γ. Π.

— **Γρηγόριος ὁ Η'**, *πάπας Ῥώμης* (1187). Ἐν Βενεβέντῳ τῆς Ἰταλίας γεννηθεὶς *(Ἀλβέρτος δὲ Μόρα)* καὶ καρδινάλιος ὢν ἀπὸ τοῦ 1157 διεδέχθη τὸν πάπαν Οὐρβανὸν τὸν Γ' (1185—1187) τῇ 25 Ὀκτωβρίου 1187 καὶ μετὰ δύο μῆνας ἀπέθανεν ἐν Πίσῃ τῇ 17 Δεκεμβρίου, μὴ προφθάσας νὰ ἐνεργήσῃ σταυροφορίαν πρὸς ἀνάκτησιν τῶν Ἁγίων Τόπων, ὡς ἐσχεδίαζεν ὅταν ἀνήρχετο εἰς τὸν παπικὸν θρόνον. Ε. Γ. Π.

— **Γρηγόριος ὁ Θ'**, *πάπας Ῥώμης* (1227—1241). Γεννηθεὶς ἐν Anagni τῆς Ἰταλίας τῷ 1147 καὶ γενόμενος καρδινάλιος τῷ 1198, ἦτο ἀνεψιὸς Ἰννοκεντίου τοῦ Γ' καὶ διεδέχθη Ὁνώριον τὸν Γ'. Ἀνελθὼν εἰς τὸν παπικὸν θρόνον ἐκάλεσε Φρειδερῖκον τὸν Β' τῆς Γερμανίας νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ὑπόσχεσιν, ἣν διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ τῷ 1225 εἶχε δώσει, ὅτι θὰ ἡγηθῇ σταυροφορίας πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἁγίων Τόπων. Ἐπειδὴ δ' ὁ Φρειδερῖκος ἀνέβαλλε τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ὑποσχέσεως ταύτης, ἀφώρισεν αὐτὸν τῷ 1227. Ὅτε, μετὰ τὸν ἀφορισμὸν ἐκστρατεύσας εἰς Παλαιστίνην ὁ Φρειδερῖκος, οὐδὲν ἄξιον λόγου ἐν αὐτῇ ἔπραξεν, ὁ πάπας ἀφώρισεν αὐτὸν τὸ δεύτερον. Καὶ ἐφάνη μὲν κατόπιν ὑποτασσόμενος εἰς τὴν Ἁγίαν Ἕδραν καὶ ἐλύθη τοῦ ἀφορισμοῦ διὰ τοῦτο. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ πάλιν ἐξηκολούθει τὴν ἀλλοπρόσαλλον πρὸς τὴν Ῥώμην πολιτικήν του, οὐ μόνον ἀφώρισεν αὐτὸν ἐπισήμως τῷ 1239 ὁ Γρηγόριος, ἀλλὰ καὶ ἀπηγόρευσεν εἰς τοὺς ὑπηκόους του νὰ ὑπακούωσιν εἰς αὐτόν. Τότε καὶ ὁ Φρειδερῖκος ἀνέλαβε πόλεμον ἐξοντώσεως κατὰ τοῦ πάπα, καὶ ἡγούμενος πολυαρίθμου στρατοῦ ἐβάδιζε κατὰ τῆς Ῥώμης, ὅτε ὁ Γρηγόριος ἀπέθανε τῇ 21 Αὐγούστου 1241. Ὁ πάπας οὗτος διωργάνωσε τὴν Ἱερὰν Ἐξέτασιν, ἐμπιστευθεὶς αὐτὴν τὸ πρῶτον εἰς δομινικανούς, ἔπειτα δὲ εἰς δομινικανοὺς ὁμοῦ καὶ φραγκισκανούς. Καὶ εἰς ἀλληλογραφίαν δὲ ἦλθε μὲ τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Γερμανὸν τὸν Β' (1222—1240), περὶ ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ἔστειλε πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἰς Νίκαιαν 2 δομινικανοὺς καὶ 2 φραγκισκανούς, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος. Ε. Γ. Π.

— **Γρηγόριος ὁ Ι'**, *πάπας Ῥώμης* (1271—1276). Ἐν Πλακεντίᾳ γεννηθεὶς τῷ 1210 εἰσῆλθεν ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ εἰς τὸ κληρικὸν στάδιον. Διάκονος δ' ἐν Μέγῃ ὢν *(Θεοβάλδος Βισκόντι)* καὶ ἐν Παλαιστίνῃ εὑρισκόμενος μετὰ τοῦ Ἐδουάρδου τῆς Ἀγγλίας κατὰ τὴν Ζ' σταυροφορίαν, τῷ 1271, ἔλαβε τὴν εἴδησιν ὅτι ἐξελέγη πάπας. Ἀναβὰς εἰς τὸν θρόνον συνεκάλεσεν ἐν Λυὼν τῷ 1274 σύνοδον πρὸς διόρθωσιν τῶν κακῶς κειμένων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, πρὸς ἕνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ὀργάνωσιν σταυροφορίας. Καὶ παρέστησαν μὲν εἰς τὴν σύνοδον ταύτην 500 ἀρχιερεῖς, 1070 κατώτεροι κληρικοί, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀραγωνίας Ἰάκωβος ὁ Α' καὶ ἀντιπρόσωποι τῶν βασιλέως Κωνσταντινουπόλεως, Γαλλίας, Ἀγγλίας, Γερμανίας καὶ Σικελίας, καὶ τοῦ σάχου τῶν Ταρτάρων ζητοῦντος τὴν βοήθειαν τῶν Χριστιανῶν τῆς Εὐρώπης κατὰ τῶν ληϊζομένων τὴν χώραν αὐτοῦ Μουσουλμάνων, καὶ ἀπεδέχθησαν οἱ Ἕλληνες ἀντιπρόσωποι, ὧν ἡγεῖτο Γεώργιος ὁ Ἀκροπολίτης, τὰς ἐν τῇ συνόδῳ προτάσεις τοῦ Γρηγορίου, ἀλλ' αἱ περὶ ἑνώσεως διαπραγματεύσεις ἀπέτυχον. Ὁ Γρηγόριος ἀπέθανεν ἐν Περουσίᾳ τῇ 10 Ἰανουαρίου 1276 καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του ἐνεγράφη ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν μακαρίων τῆς ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. Ε. Γ. Π.

— **Γρηγόριος ὁ ΙΑ'**, *πάπας Ῥώμης* (1370—1378). Ἐξ εὐγενοῦς γαλλικῆς οἰκογενείας καταγόμενος *(Πέτρος Ρογῆρος δὲ Βωφόρ)* καὶ ἀνεψιὸς ὢν τοῦ πάπα Κλήμεντος τοῦ ΣΤ' (1342—1358), ἐγεννήθη ἐν Maumont τῷ 1329, ἐγένετο καρδινάλιος τῷ 1348 καὶ ἐξελέγη τῷ 1370 πάπας, ἐγκατεστάθη δ' ἐν Avignon τῆς Γαλλίας. Καὶ πρῶτον μὲν ἐπεμβὰς εἰς τὰς μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας ἔριδας ἐπέτυχε τετραετῆ ἀνακωχὴν τῶν ἐχθροπραξιῶν. Ἔπειτα δὲ τῇ ὑποδείξει τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης τῆς Σιέννης, φοβηθεὶς μὴ κατὰ τὴν ἀπουσιαν του ἐκ Ῥώμης οἱ Ῥωμαῖοι ἐκλέξωσιν ἄλλον πάπαν, μετέβη εἰς Ῥώμην τῷ 1377. Ἀλλ' ἡ τότε ἀνώμαλος πολιτικὴ κατάστασις καὶ ἡ πρὸς τὴν παπικὴν αὐλήν, ἐκ Γάλλων κατὰ τὸ πλεῖστον συγκειμένην, δυσπιστία τῶν Ῥωμαίων ἐβύθισαν εἰς βαθεῖαν μελαγχολίαν τὸν Γρηγόριον, ὅστις διανοούμενος νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Avignon καὶ ἀσθενήσας ἐν τῷ μεταξὺ ἀπέθανε τῷ 1378. Θερμὸς προστάτης τῶν γραμμάτων καὶ τῶν καλῶν τεχνῶν ὁ Γρηγόριος ἀφώρισε καὶ κατεδίωξεν ὡς αἱρετικὸν τὸν Οὐΐκλεφ. Ε. Γ. Π.

— **Γρηγόριος ὁ ΙΒ'**, *πάπας Ῥώμης* (1406—1045). Ἐν Βενετίᾳ τῷ 1325 γεννηθεὶς καὶ καρδινάλιος ὢν *(Ἄγγελος Κορράρο ἢ Κορρέρ)*, ἐξελέγη πάπας κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ ἐν τῇ ῥωμαϊκῇ Ἐκκλησίᾳ σχίσματος τὴν 30 Νοεμβρίου 1406, ὑπὸ 15 καρδιναλίων τοῦ ἰταλικοῦ κόμματος, οἵτινες, ἐπιθυμοῦντες τὴν ἄρσιν τοῦ σχίσματος τούτου, ὑπέγραψαν πρακτικὸν πρὸ τῆς ἐκλογῆς πάπα, κατὰ τὸ ὁποῖον, ὅστις θὰ ἐξελέγετο πάπας ἐν Ῥώμῃ, ὑπεχρεοῦτο νὰ παραιτηθῇ, ἂν παρῃτεῖτο ὡσαύτως καὶ ὁ ἐν Avignon Βενέδικτος ὁ ΙΓ'. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὔτε ὁ Γρηγόριος οὔτε ὁ Βενέδικτος παρῃτοῦντο, οἱ φίλοι ἀμφοτέρων (καρδινάλιοι καὶ ἀρχιεπίσκοποι καὶ ἐπίσκοποι καὶ ἡγούμενοι καὶ ἀντιπρόσωποι 15 πανεπιστημίων καὶ 300 θεολόγοι καὶ ἀντιπρόσωποι πάντων σχεδὸν τῶν ἡγεμόνων τῆς Δύσεως), συνελθόντες ἐν Πίζῃ τῷ 1409, καθῄρεσαν καὶ τοὺς δύο ὡς «σχισματικούς, αἱρετικοὺς καὶ σκανδαλοποιοὺς τῆς Ἐκκλησίας» καὶ ἐξέλεξαν πάπαν κατ' ἀρχὰς

Digitized by Google

μὲν τὸν ἀρχιεπίσκοπον Μιλάνου ὡς Ἀλέξανδρον Ε' (23 Ἰουνίου 1409), κατόπιν δὲ τὸν καρδινάλιον Βαλτάσαρ Κόσσα ὡς Ἰωάννην ΚΓ', εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ ἀποθανόντος Ἀλεξάνδρου τῇ 3 Μαΐου 1410. Ὁ Γρηγόριος καταφυγὼν πρὸς τὸν αὐθέντην τοῦ Ριμινι Κάρολον Μαλατέσταν, ὑπέβαλε τῷ 1415 τὴν παραίτησίν του δι' αὐτοῦ εἰς τὴν σύνοδον τῆς Κωνσταντίας καὶ λαβὼν τὸ ἀξίωμα καρδιναλίου ἐπισκόπου Ὀπόρτο καὶ ἐξάρχου Ἀγκῶνος ἀπέθανε μετὰ διετίαν, τῇ 18 Ὀκτωβρίου 1417. Ε. Γ. Π.

— **Γρηγόριος ΙΓ'**, *πάπας Ρώμης* (1572—1575). Ἐγεννήθη τῷ 1502 ἐν Βολωνίᾳ (*Οὔγος Βουογκομπάνο*) καὶ σπουδάσας τὰ νομικὰ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ αὐτῆς ἐχρημάτισεν ἔπειτα καθηγητὴς τοῦ δικαίου ἐν τῷ αὐτῷ πανεπιστημίῳ. Γενόμενος δὲ κληρικὸς ἐχειροτονήθη καρδινάλιος ὑπὸ τοῦ Πίου τοῦ Δ' (1559—1565) καὶ διεδέχθη Πῖον τὸν Ε' (1566—1572). Ἀκολουθήσας τὸ παράδειγμα τοῦ προκατόχου του κατεδίωξε μὲν καὶ αὐτὸς τοὺς αἱρετικούς, ἀλλὰ πολὺ μετριοπαθέστερον ἐκείνου. Ἰδίως δ' ὁ Γρηγόριος ὁ ΙΓ' ἐπροστάτευσε τὴν παιδείαν ἱδρύσας πάμπολλα σχολεῖα καὶ δαπανήσας γενναῖα ποσὰ πρὸς μόρφωσιν πτωχῶν νέων. Τὰ ἐν Ρώμῃ ὑπὸ τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου ἱδρυθέντα Γερμανικὸν καὶ Ρωμαϊκὸν κολλέγιον, ὁ Γρηγόριος ἐνίσχυσε καὶ ἀναδιωργάνωσε καὶ γενναιότατα ποσὰ εἰς αὐτὰ ἐχορήγησε. Τῷ 1584 μόνον τὸ Ρωμαϊκὸν κολλέγιον εἶχε 2700 μαθητάς. Ὁ ἡμέτερος Ἀθαν. Ὑψηλάντης γράφει περὶ τοῦ πάπα τούτου ὅτι «ἐπαινεῖται διὰ τὸ φιλομαθὲς αὐτοῦ καὶ διὰ τὸ ἀνοικοδομῆσαι ἐν τῇ Ρώμῃ πλεῖστα φροντιστήρια πολλοῖς τοῖς ἀναλώμασιν, ἐν οἷς διετάξατο τοὺς ἐνδεεῖς παῖδας τῶν Γραικῶν, Ἀρμενίων, Ἄφρων, Γερμανῶν, Ἄγγλων καὶ Σκώτων παιδεύεσθαι ἀμισθὶ τὰς ἐπιστήμας καὶ διαλέκτους, ὁμοίως καὶ τοὺς ἐκπεπτωκότας τῆς ἑαυτῶν πατρίδος καὶ ἐπιδημοῦντας ἐν Ρώμῃ». Ἐξαντλήσας ὅμως τὸ ταμεῖον τῆς Ἁγίας Ἕδρας εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ παντοίας ἀγαθοεργίας, ἠναγκάσθη νὰ ἐπιβάλῃ νέους φόρους καὶ ν' ἀφαιρέσῃ πολλὰ προνόμια τῶν εὐγενῶν, οἵτινες ὑπεκίνησαν ἕνεκα τούτου ταραχὰς εἰς πολλὰς χώρας. Ὁ Γρηγόριος διὰ τὸ προβεβηκὸς τῆς ἡλικίας του (ἦτο 83 ἐτῶν), μὴ δυνάμενος νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν τάξιν εἰς τὰς χώρας ταύτας, ἀπέθανεν ἐκ λύπης τῷ 1585. Ὁ Γρηγόριος οὗτος εἶναι καὶ ὁ μεταρρυθμίσας τῇ ὑποδείξει τοῦ Καλαβροῦ ἀστρονόμου καὶ ἰατροῦ Λουδοβίκου Λιλίου τὸ Ἰουλιανὸν ἡμερολόγιον, ὅπερ ἔκτοτε φέρει τὸ ὄνομά του. Ε. Γ. Π.

— **Γρηγόριος ὁ ΙΔ'**, *πάπας Ρώμης* (1590—1591). Ἐκ Μεδιολάνων καταγόμενος *(Νικόλαος Σφονδρᾶτος)* καὶ ἐπίσκοπος ὢν Κρεμόνης διεδέχθη τὸν πάπαν Οὐρβανὸν τὸν Ζ', ὅστις 12 μόνον ἡμέρας κατεῖχε τὸν παπικὸν θρόνον καὶ ἔπειτα ἀπέθανε. Γρηγόριος ὁ ΙΔ' ἐθαυμάζετο ὑπὸ πάντων διὰ τὴν μεγάλην παιδείαν καὶ ἀνυπόκριτον εὐσέβειάν του. Ἀλλ' ἀδαὴς ὅλως τῆς πολιτικῆς ὑπέκυψεν ἐν τῇ ἀφφοιτητί του εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας Φιλίππου τοῦ Β' καὶ ἀφορίσας Ἐρρῖκον τὸν Δ' ἀνεγνώρισε νόμιμον διάδοχον τοῦ γαλλικοῦ θρόνου τὸν Φίλιππον. Ἀπέθανε μετὰ 6 μῆνας καὶ 10 ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἀνόδου του εἰς τὸν παπικὸν θρόνον. Ε. Γ. Π.

— **Γρηγόριος ΙΕ'**, *πάπας Ρώμης* (1621—1623). Μετὰ Παῦλον τὸν Ε' (1605—1621) ἀνῆλθεν εἰς τὸν παπικὸν θρόνον ὁ ἐκ Βολωνίας καταγόμενος καρδινάλιος *Ἀλέξανδρος Λουδοβίζιος* ὡς Γρηγόριος ΙΕ'. Οὗτος, ἂν καὶ ἦτο γέρων καὶ ἀσθενικός, διηύθυνε τὴν Ἐκκλησίαν καλῶς, διότι εἶχεν ἰσχυρὸν βοηθὸν τὸν εἰκοσιπενταετῆ ἀνεψιόν του καρδινάλιον. Προήγαγεν εἰς μητρόπολιν τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Παρισίων, ἥτις πρότερον ὑπήγετο εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Sens, ὑπεστήριξε γενναίως τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Τριακονταετοῦς πολέμου (1618—1648) καὶ τὸν βασιλέα τῆς Πολωνίας εὑρισκόμενον εἰς πόλεμον πρὸς τοὺς Τούρκους, ἵδρυσε τῇ συμβουλῇ τοῦ καπουκίνου Girolamo da Narni τὸ κολλέγιον τῆς Ρωμαϊκῆς προπαγάνδας, ἐκανόνισε τὸν καὶ νῦν ἔτι ἰσχύοντα τρόπον ἐκλογῆς πάπα καὶ μετέφερεν ἐκ Γερμανίας εἰς Ρώμην τὴν πλουσίαν βιβλιοθήκην τῆς Ἀϊδελβέργης. Ἀπέθανε τῇ 8 Ἰουλίου 1623. Ε. Γ. Π.

— **Γρηγόριος ΙΣΤ'**, *πάπας Ρώμης* (1831—1846). Οὗτος γεννηθεὶς τῷ 1765 (Alberto Capellari) ἐγένετο ἱερεὺς καὶ ἔπειτα καρδινάλιος καὶ κατόπιν διεδέχθη Πῖον τὸν Η' (1829—1830) ἐν τῷ παπικῷ θρόνῳ, ὀνομασθεὶς Γρηγόριος ὁ ΙΣΤ'. Αὐστηρὸς πρὸς ἑαυτὸν καὶ ἐπιεικὴς πρὸς τοὺς ἄλλους, ἁπλοῦς τὴν δίαιταν, λίαν φιλόπονος καὶ εὐσεβής, περιεστοιχίζετο ὑπὸ διακεκριμένων ἀνδρῶν, ὡς τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων τῆς Ἁγίας Ἕδρας καρδιναλίου Λαμβρουσκίνη, τοῦ πολυγλώσσου Μεζοφάντη, τοῦ ἱστορικοῦ καὶ ἀρχαιολόγου Ἀγγέλου Μάη (οὓς καὶ καρδιναλίους ὠνόμασε) καὶ πολλῶν ἄλλων. Ἀλλ' ἐπειδὴ συνέπεσεν ἡ ἀρχὴ τῆς παπωσύνης του μὲ τὴν ἐπανάστασιν τῶν Καρβοναρίων, καθ' ἣν σμήνη ἐπαναστατῶν ἀνεστάτωσαν τὸ παπικὸν κράτος καὶ ἔφθασαν μέχρι τῆς Ρώμης, ὁ Γρηγόριος, μετὰ τὴν καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν πρῶτον, ὑπὸ τῶν Γάλλων δ' ἔπειτα, ἐξέδωκε τῇ 15 Αὐγούστου 1832 τὴν πολυθρύλητον ἐκείνην ἐγκύκλιον, ἐν ᾗ κατεπολέμει μὲν τὸ πνεῦμα τῆς ψευδοῦς ἀναγεννήσεως καὶ τῶν νεωτερισμῶν, τὴν περὶ τὰ θεῖα ἀδιαφορίαν καὶ τὴν ἀχαλίνωτον ἐλευθερίαν καὶ συνίστα τὴν ἐμμονὴν εἰς τὰ πάτρια, ἐκήρυττεν ὅμως καὶ ἀδυσώπητον πόλεμον καὶ κατὰ τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς δημοσιογραφίας καὶ αὐτοὺς δὲ τοὺς τότε ἀναφανέντας σιδηροδρόμους δὲν εἰσήγαγεν εἰς τὸ παπικὸν κράτος ὡς «τροχιὰς τοῦ διαβόλου». Ἐπειδὴ δὲ ἐπίσης ἕνεκα τῆς ἐπαναστάσεως ἐταράχθησαν πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης αἱ σχέσεις πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας, ἠναγκάσθη ὁ Γρηγόριος νὰ ἐπιχειρήσῃ διαπραγματεύσεις πρὸς πολλὰ κράτη πρὸς κανονισμὸν τῶν σχέσεων τούτων. Ὅτε ὁ Ὄθων κατερχόμενος εἰς τὴν Ἑλλάδα διῆλθεν ἐκ Ρώμης, ὁ Γρηγόριος παρέσχεν εἰς αὐτὸν θερμὴν φιλοξενίαν. Ε. Γ. Π.

Γρηγόριος ΙΣΤ', πάπας Ρώμης.

ΑΛΛΟΙ ΙΕΡΑΡΧΑΙ

— **Γρηγόριος**, *Ἀδριανοπόλεως μητροπολίτης*. Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπου καὶ ἐδιδάχθη· χειροτονηθεὶς μητροπολίτης Τιβεριουπόλεως καὶ Στρωμνίτσης, μετετέθη τῷ 1821 εἰς Ἀδριανόπολιν, ὁπόθεν ἀπεχώρησε τῷ 1829, κατὰ τὴν εἰς Θρᾴκην προέλασιν τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ, καὶ μετέβη εἰς τὴν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονὴν τοῦ Βατοπεδίου, ὅπου διέμενε μέχρι τοῦ 1860, ὅτε ἀπέθανεν. Ἐξέδωκεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1830 τὴν ἀκολουθίαν τῶν ἐν Τιβεριοπόλει δεκαπέντε ἱερομαρτύρων. Μ. Ι. Γ.

— **Γρηγόριος Α'**, *Ἀθηνῶν ἐπίσκοπος*. Ἀναφέρεται ὡς ἐπίσκοπος κατὰ τὸν Ζ' αἰῶνα (βλ. καὶ λ. Ἀθῆναι Β' 179 β). Π. Π. Π.

— **Γρηγόριος Β'**, *Ἀθηνῶν ἀρχιεπίσκοπος* (857—867). Ἀναφέρεται ὡς καθαιρεθεὶς ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἰγνατίου ἅμα τῇ ἐπανόδῳ του εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον. Διάδοχος αὐτοῦ προεχειρίσθη ὁ Κοσμᾶς, καθαιρεθεὶς καὶ οὗτος μετὰ μικρὸν (βλ. λ. Ἀθῆναι Β' 180 α). Π.Π.Π.

— **Γρηγόριος Γ'**, *Ἀθηνῶν μητροπολίτης*. Διεδέχθη τὸν πολυτάραχον Ἀθανάσιον, ἦτο δὲ ἀνὴρ βίαιος καὶ ἀπαίδευτος. Ἐπὶ τοῦ θρόνου παρέμεινε μέχρι τοῦ 1820, ὅτε μετετέθη εἰς τὴν μητρόπολιν Χαλκηδόνος, σχὼν ὡς διάδοχον εἰς τὴν μητρόπολιν Ἀθηνῶν τὸν Διονύσιον τὸν Δ', ἀνεψιὸν τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε' (βλ. καὶ λ. Ἀθῆναι Β' 187 γ). Π. Π. Π.

— **Γρηγόριος Δ'**, *Ἀθηνῶν*. Διεδέχθη ὡς πατριαρχικὸς ἔξαρχος τοῦ μητροπολιτικοῦ θρόνου Ἀθηνῶν τὸν τοποτηρητὴν τούτου Νεόφυτον τοῦ Ταλαντίου (1828), διατελῶν πρότερον ἐπίσκοπος Εὐρίπου. Ἀπέθανε μετὰ μικρὸν ἐν Χαλκίδι καὶ ἔσχεν ὡς διάδοχον εἰς τὸν θρόνον Ἀθηνῶν τὸν Ἄνθιμον ΣΤ'. Π. Π. Π.

— **Γρηγόριος**, *Βουλγαρίας ἀρχιεπίσκοπος*. Οὗτος κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΓ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΔ' αἰῶνος ἀκμάσας, εἶναι γνωστὸς ἔκ τινος πρὸς αὐτὸν ποιήματος Θεοδώρου τοῦ Μετοχίτου καὶ τοῦ ἐπαίνου, ὃν κάμνει περὶ αὐτοῦ Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνὸς γράφων ὅτι ἦτο ἀνὴρ «σοφός τε εἰς λόγους καὶ θαυμάσιος συνέσει καὶ τῆς ὄντως σοφίας ἄκρως ἐπειλημμένος». Ε. Γ. Π.

— **Γρηγόριος**, *Εἰρηνουπόλεως καὶ Βατοπεδίου μητροπολίτης*. Ἐγεννήθη ἐν Ἐφέσῳ τῷ 1761, γενόμενος ἐν Σάμῳ μοναχὸς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς καὶ μαθητὴς τῶν τότε περιωνύμων ἐν Πάτμῳ καὶ Χίῳ σχολείων· ἐχρημάτισεν ἐν Κωνσταντινουπόλει διδάσκαλος παρὰ τῇ οἰκογενείᾳ τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Χαντζερῆ ἐπὶ πενταετίαν μέχρι τοῦ 1801, κατατεταγμένος ἤδη ἐν τῇ βατοπεδηνῇ ἀδελφότητι, ἥτις ἐζήτησεν ἀπὸ τῆς Μ. Ἐκκλησίας τὴν ὡς ἐπισκόπου χειροτονίαν. Ἐγένετο δ' αὕτη τῷ 1802 ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ὑπὸ τοῦ σχολάζοντος πατριάρχου Γρηγορίου Ε', ἐπὶ τίτλῳ Εἰρηνουπόλεως καὶ Βατοπεδίου· μετ' αὐτὴν ὁ Γρηγόριος ἀπεστάλη εἰς Μολδαυΐαν ἡγούμενος τῶν ἐκεῖσε πλουσιωτάτων βατοπεδηνῶν μετοχίων, διατηρήσας σχεδὸν μέχρι θανάτου (Ἰανουάριος 1846) τὴν ἐπ' αὐτῶν ἐποπτείαν, ἐξ ὧν φαίνεται γενόμενος ὑπέρπλουτος. Ἀλλ' ἐδαπάνησε πολλὰ καὶ πρὸς περίθαλψιν οἰκογενειῶν πολλῶν παθουσῶν κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν, καὶ πρὸς συντήρησιν καὶ ἀνοικοδομὴν ναῶν, καὶ πρὸς ὑποστήριξιν λογίων Ἑλλήνων καὶ σχολείων, ἀποστείλας καὶ πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγωνιζομένων Ἑλλήνων περὶ τὰς 500.000 γροσίων, ἰσαρίθμων δηλαδὴ χρυσῶν φράγκων, καθὰ μαρτυρεῖ Σοφοκλῆς Κ. ὁ ἐξ Οἰκονόμων, ὁ γράψας «Βίον Γρηγορίου Εἰρηνουπόλεως καὶ Βατοπεδίου» (Ἀθῆναι, 1860). Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

— **Γρηγόριος**, *Ἐλβίρας ἐπίσκοπος*. Κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα ἀκμάσας, ἐγένετο ἐπίσκοπος τῆς παρὰ τὴν Γρενάδαν Ἐλβίρας ἐν Ἰσπανίᾳ καὶ ὡς τοιοῦτος διεκρίθη ἰδίως ἐκ τῶν κατὰ τῶν ἀρειανῶν σφοδρῶν ἀγώνων του. Ἀσχολούμενος δὲ καὶ εἰς τὰ γράμματα ἔγραψε πέντε ὁμιλίας περὶ τοῦ «Ἄσματος ἀσμάτων» τῆς Π. Διαθήκης, καὶ πραγματείαν περὶ Ὠριγένους «Tractatus Origenis de libris sacrarum Scripturarum» (δηλαδὴ εἴκοσιν ὁμιλίας ἐπὶ τῆς Π. Διαθήκης καὶ μίαν περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος), «Περὶ τῆς κιβωτοῦ τοῦ Νῶε» καὶ βιβλίον «Περὶ πίστεως» («Liber de fide»), ὅπερ ὁ Ἱερώνυμος ἔκρινεν ἔξοχον («elegantem librum»).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Τὰ ἔργα τοῦ Γρηγορίου Ἐλβίρας εὑρηνται ἐν τῇ Λατινικῇ Πατρολογίᾳ *Migne* τόμ. 20, σελ. 31—65, ἡ δὲ σχετικὴ πρὸς αὐτὸν βιβλιογραφία ἐν τῷ Dictionnaire de théologie catholique τόμ. 6. σελ. 1838. Ε. Γ. Π.

— **Γρηγόριος** (*Παυλίδης*), *Ἡρακλείας μητροπολίτης*. Ἐγεννήθη τῷ 1825 ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐσπούδασεν ἐν τῇ κατὰ Ξηροκρήνην Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ, συμπληρώσας εἰκοσαετὴς τὰς σπουδάς αὐτοῦ. Καταταχθεὶς ἐν τῷ ἱερῷ κλήρῳ, ὑπηρέτησεν ὑπὸ τὸν πρὸς μητρὸς θεῖον αὐτοῦ πατριάρχην Γρηγόριον ΣΤ', εἰσήχθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ πατριαρχείου, προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ Μ. ἀρχιδιακόνου· παυθείς, ἀπαιτήσει τῆς Ὑ. Πύλης, ἰδιώτευε παρὰ τῷ θείῳ αὐτοῦ, ἕως οὗ τῷ 1858 διωρίσθη δευτερεύων διάκονος, καὶ κατὰ Ἰούλιον τοῦ κατόπιν ἔτους προσωρινὸς πρωτοσύγκελλος καὶ μετὰ ἕνα μῆνα ἀρχιγραμματεὺς τῆς πρὸς σύνταξιν «Γενικῶν Κανονισμῶν» ἐργαζομένης ἐθνοσυνελεύσεως. Τῇ 25 Δεκεμβρίου 1860 ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Χίου, κατ' Αὔγουστον τοῦ 1877 μετετέθη εἰς Σέρρας, καὶ τῇ 27 Ἰανουαρίου τοῦ 1879 εἰς τὴν μητρόπολιν Ἡρακλείας καὶ Ραιδεστοῦ, ὅπου ἀπέθανε, κατὰ Φεβρουάριον 1888. Συνέγραψεν: «Ἀνασκευὴν τῆς διαμαρτυρήσεως τῶν πέντε συνοδικῶν» (1859), γεγραμμένην ὄχι μετὰ πολλῆς μελέτης, «Πραγματείαν περὶ τῆς κανονικῆς δικαιοδοσίας τοῦ πατριαρχικοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου ἐπὶ τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ ἐκκλησιῶν», «Φωνὴν τῆς Ὀρθοδοξίας» (1862) ἧς ἐξεδόθη τὸ πρῶτον μέρος ἐν Χίῳ, «Ὑπόμνημα περὶ μισθοδοσίας τοῦ κλήρου» (ἐν Χίῳ), «Διευκρίνισιν τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, ὑπὸ Μ.Χ.Γ.» (ἐν Κωνσταντινουπόλει 1871) καὶ συγχρόνως αὐτόθι, τὴν «Πραγματείαν περὶ ἑνώσεως τῶν Ἀρμενίων μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας», καὶ μετ' ὀλίγον «Ἑρμηνείαν τῆς Κυριακῆς προσευχῆς», ἐν δὲ τῇ ἐφημερίδι «Σμύρνῃ» τὴν ἀτελῆ μείνασαν «Ἑρμηνείαν ἱστορικὴν καὶ κριτικὴν τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως». Τὸ πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν ἀπένειμεν εἰς τὸν Γρηγόριον (Παυλίδην) τῷ 1878 τὸν βαθμὸν ἐπιτίμου διδάκτορος τῆς θεολογίας. Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

— **Γρηγόριος ὁ** *Παλαμᾶς, Θεσσαλονίκης ἀρχιεπίσκοπος*. Θεολόγος βυζαντινὸς τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Ἔζησε κατ' ἀρχὰς μὲν ἐν Κωνσταντινουπόλει, εἶτα δ' ἐν τῷ ὄρει Ἄθῳ, ὅπου καὶ ἐγένετο ἀρχηγὸς ἅμα καὶ ὑπερασπιστὴς τῶν ἐκεῖ μοναχῶν, ἀξιούντων, ὅτι, διὰ τῆς εἰς ἑαυτοὺς συγκεντρώσεως, περιήρχοντο εἰς κατάστασίν τινα τελείας ἡσυχίας (ὅθεν καὶ *ἡσυχασταὶ* ἐκλήθησαν) καὶ ὅτι περιελάμποντο τότε ὑπὸ αἰωνίου τινὸς καὶ ἀκτίστου, ἅμα δὲ καὶ μεριστοῦ, φωτός, ὅπερ ἦτο ὅμοιον πρὸς τὸ ἐπὶ τοῦ ὄρους Θαβὼρ περιλάμψαν τὸν Κύριον κατὰ τὴν Μεταμόρφωσιν. Γενόμενος τῷ 1349 ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης, δὲν ἠδυνήθη νὰ καταλάβῃ τὴν ἕδραν αὐτοῦ. ἐν τῇ τοῦ 1351 δ' ὅμως συνόδῳ, διὰ τῆς ὑποστηρίξεως τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ, ἐθριάμβευσε κατὰ τῶν ἀντιπάλων αὐτοῦ Βαρλααμιτῶν, οὕτω καλουμένων ἀπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν Βαρλαάμ, λογίου ἐκ Καλαβρίας μοναχοῦ, ὅστις ἀπεκάλει εἰρωνικῶς τοὺς ἡσυχαστὰς «ὀμφαλοψύχους» ἢ «ὀμφαλοσκόπους» καὶ ὑπεστήριζεν ὅτι καὶ τὸ ἐν Θαβὼρ κατὰ τὴν Μεταμόρφωσιν τοῦ Κυρίου φῶς ἦτο κτιστόν. Κατὰ τὰς συζητήσεις ταύτας ἐπανελήφθη ἡ μεταξὺ «θείας οὐσίας» καὶ «ἐνεργείας τῆς θείας οὐσίας» διάκρισις, ἥτις τὸ πάλαι εἶχε γίνει κατὰ τὰς τριαδικὰς συζητήσεις. Κατὰ τοὺς Λατίνους ἡ διάκρισις αὕτη ἦτο «λογική», κατὰ δὲ τοὺς Ἕλληνας «πραγματική»· τὸ σημεῖον δὲ τοῦτο πάντοτε ἦτο ὑποκείμενον συζητήσεως (ἀλλὰ καὶ ἀσυμφωνίας συχνάκις) ἐν ταῖς πρὸς ἕνωσιν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν γενομέναις ἀποπείραις. Ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς πρὸ τοῦ 1351 (ἤδη ἀπὸ τοῦ 1341) γενομέναις ἄλλαις τρισὶ συνόδοις ἐδικαιώθησαν μὲν οἱ ἡσυχασταί, ἀνεθεματίσθησαν δὲ οἱ ἀντίπαλοι αὐτῶν. Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς ἀπέθανε τῷ 1360 καὶ ἐτιμήθη ἀμέσως ὡς ἅγιος. Ἱδρυτὴς τῆς ἡσυχαστικῆς θεολογίας γενόμενος, διῆλθε τὸν βίον αὐτοῦ ἀγωνιζόμενος κατὰ τῶν ἀντιλεγόντων αὐτῷ, μάλιστα δὲ κατὰ τοῦ Βαρλαὰμ καὶ τοῦ Νικηφόρου Γρηγορᾶ. Ἐχθρικῶς δὲ διακείμενος πρὸς τοὺς Λατίνους, ἐξεφράσθη κατὰ τῶν ὀπαδῶν τῆς ἑνώσεως. Ἐκ τῶν πολυαρίθμων αὐτοῦ ἔργων πολλὰ παραμένουν ἔτι ἀνέκδοτα. Ὁ βίος αὐτοῦ γραφεὶς ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Φιλοθέου, συγχρόνου αὐτῷ, εὕρηται μετ' ἄλλων ἐπισήμων ἐγγράφων ἐν τῷ 151ῳ τόμῳ τῆς ὑπὸ τοῦ Migne ἐκδοθείσης «Ἑλληνικῆς πατρολογίας».

Digitized by Google

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ *Engelhardt*, Di Arsenianer und Hesychasten, ἐν Ilgens Zeitschrift für historische Theologie, τόμῳ 8ῳ, σελ. 48 καὶ ἑξῆς.—*Γ. Χ. Παπαμιχαήλ*, Ὁ ἅγιος Γρηγόριος Παλαμᾶς (Πετρούπολις - Ἀλεξάνδρεια 1911). Ν. Κ. ΚΑΨΗΣ

—Γρηγόριος, ***Καισαρείας μητροπολίτης.*** Ἀθηναῖος τὴν πατρίδα, ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Σβορνικίου καὶ μετετέθη εἰς Καισάρειαν κατὰ Μάρτιον τοῦ 1773, ὅπου ἔμεινε σχεδὸν ἑνδεκαετίαν, ἐτακτοποίησε τὰ κατὰ τὴν διαχείρισιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν εἰσοδημάτων καὶ ἀνεσύστησε τὴν σχολὴν τὴν Καισαρείας. Ἀπελθὼν κατόπιν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀφῆκεν εἰς Καισάρειαν ἀντιπρόσωπον αὐτοῦ τὸν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εὐπαίδευτον κληρικὸν Ἰγνάτιον, τὸν ὁποῖον ἐχειροτόνησεν ἐπίσκοπον Ναζιανζοῦ. Ἀπεβίωσεν ὁ Γρηγόριος ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1797.

Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

—Γρηγόριος *Τσάμβλακ*, *μητροπολίτης Κιέβου* καὶ μετέπειτα ***Μολδοβλαχίας,*** γεννηθεὶς τῷ 1364. Ἐσπούδασεν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ διετέλεσε «πρεσβύτερος τῆς μεγάλης μολδαβικῆς Ἐκκλησίας». Ψηφισθεὶς ἐπίσκοπος δὶς ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων τῆς Δυτικῆς Ρωσίας, μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπως χειροτονηθῇ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου, δὲν ἠδυνήθη νὰ συμμορφωθῇ πρὸς ἀπόφασιν ξένων ἀρχιερέων. Τότε οἱ ἐκλέξαντες τὸν Γρηγόριον Ρῶσοι ἐπίσκοποι προεχειρίσαν αὐτὸν εἰς τὸ ἀνώτατον ἐκκλησιαστικὸν ἀξίωμα καὶ ἐνεπιστεύθησαν εἰς αὐτὸν τὴν μεγάλην ἐπαρχίαν Κιέβου καὶ Λιτόβσκ. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Μόσχας ἐθεώρησε τὴν τοιαύτην αὐθαιρεσίαν τῶν ἐπισκόπων τῆς Δυτ. Ρωσίας, ἀντιστρατευθέντων εἰς γνώμην τοῦ πατριάρχου, ὡς ἀντικανονικήν, καὶ ἀναθεμάτισε τὸν Γρηγόριον, ὀπαδὸν τοῦ καθολικισμοῦ. Ἡ μεταγενεστέρα ὅμως δρᾶσις τοῦ Γρηγορίου ἀπέδειξεν ὅτι δὲν ἦτο ὀπαδὸς τοῦ καθολικισμοῦ. Ἐν Κωνστάντσῃ τῷ 1417 ἐδήλωσε κατὰ τὴν ἐκεῖ σύνοδον τῶν ἀρχιερέων, ὅτι ἦλθε μὲν ἐντολῇ τοῦ πέμψαντος αὐτὸν ἡγεμόνος, ἀλλὰ δὲν θὰ ὑποταχθῇ εἰς τὸν πάπαν. Ἐπανελθὼν εἰς Λίτβαν ἵδρυσεν ἕδραν ἐν Βίλνᾳ. Ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Σερβίαν καὶ ἐκ Σερβίας τῷ 1432 εἰς Μολδαβίαν, ἔνθα ἐτακτοποίησε καὶ κατεκύρωσε τὸ ρουμανικὸν ἀλφάβητον καὶ εἰσήγαγεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὴν χρῆσιν σλαυικῶν βιβλίων. Ἀπέθανε τῷ 1450. Διεκρίθη ὡς ἐκκλησιαστικὸς ῥήτωρ, μιμητὴς τῶν πατέρων τῆς βυζαντινῆς Ἐκκλησίας. Ὁ μητροπολίτης Μόσχας Μακάριος ἐξέδωκε συλλογὴν τῶν λόγων καὶ ἄρθρων αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Βιβλίον Γρηγορίου Τσάμβλακ».

Π. ΛΕΦΑΣ

—Γρηγόριος, *Κορίνθου μητροπολίτης.* Περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΒ' αἰῶνος ἀκμάσας εἶναι ἐκ τῶν τεσσάρων Ἑλλήνων μητροπολιτῶν (Εὐστράτιος ὁ Νικαίας, Μιχαὴλ Ἀκομινᾶτος καὶ Εὐστάθιος ὁ Θεσσαλονίκης οἱ τρεῖς ἄλλοι), οἵτινες κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον, ἐκτὸς τῆς ἐκκλησιαστικῆς, ἠσχολήθησαν καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν λογοτεχνίαν. Ὁ Γρηγόριος ἔγραψεν: «Ἑρμηνείαν εἰς τοὺς Κανόνας τῶν δεσποτικῶν ἑορτῶν τοῦ ὅλου χρόνου, τῶν Τριῳδίων καὶ κανόνων τῆς μεγάλης Ἑβδομάδος καὶ τῆς ἑορτῆς τῆς Θεοτόκου» ἀνέκδοτον, ῥητορικὴν πραγματείαν περὶ «Τρόπων» καὶ Περὶ «διαλέκτων ἀττικῆς, δωρικῆς, ἰωνικῆς καὶ αἰολικῆς».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Fabricius'* «Bibliotheca graeca» ΙΒ', 122-127.—*Spengel* «Rhetores graeci» (Lipsiae 1854) Β 215-226.—*Κρουμβάχερ* «Ἱστορία Βυζαντινῆς λογοτεχνίας» Β', 568 καὶ ἀλλαχοῦ. Ε. Γ. Π.

—Γρηγόριος, *Μονεμβασίας μητροπολίτης (ὁ Σωτήρης).* Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις, ἐσπούδασεν ἐν Ἰταλίᾳ, διέμεινε δ' ἐν Βενετίᾳ ἀπὸ τοῦ 1704–1713, διδάσκων καὶ κηρύττων ὑπὲρ τῶν ὀρθοδόξων δογμάτων. Τῷ 1715 συστήσας ἐν Ἀθήναις σχολήν, ἐδίδαξεν ἐπ' ὀλίγον· πρὸ τοῦ 1722 ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Γάνου καὶ Χώρας, καὶ κατὰ τὸ 1728 προεβιβάσθη εἰς τὴν μητρόπολιν Μονεμβασίας. Ἐγίνωσκε τὴν ἑλληνικήν, τὴν λατινικὴν καὶ τὴν ἰταλικήν.

[Πρβλ. *Βεντότη*, Συμπλήρωμα τῆς Ἐκκλησ. Ἱστορίας τοῦ Μελετίου σ. 138.—*Μ. Γεδεών*, «Μνήμων Γανοχώρων» (Κωνσταντινούπολις 1913).—*Τοῦ αὐτοῦ*, «Ἡμίγνωστοι σελίδες τῆς ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων» (περιοδικοῦ «Θεολογίας» τ. Ε').—*Μ. Λαρανίκα*, «Σχεδίασμα περὶ σχολείων» σ. 99.—*Δ. Προκοπίου* «Λογίων Γραικῶν (1721) ἀπαρίθμησις ἐν τόμῳ Γ' τῆς τοῦ *Κ. Ν. Σάθα*» Μεσαιωνικῆς Βιβλιοθήκης.

Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

—Γρηγόριος *(Φωτεινός), Μυριοφύτου ἐπίσκοπος.* Λόγιος κληρικός, γεννηθεὶς ἐν Χίῳ. Μοναχὸς ὢν τῆς ἐν Χίῳ Νέας Μονῆς, ἐχρημάτισεν ἐφημέριος τῶν ἐν Μασσαλίᾳ Ἑλλήνων, ὕστερον ἡγούμενος τῆς αὐτῆς μονῆς, διδάσκαλος τῶν ἱερῶν ἐν τῷ γυμνασίῳ Χίου καὶ ἐπὶ βραχὺν χρόνον (1872–1873) διευθυντὴς τῆς ἐν Χάλκῃ θεολογικῆς σχολῆς, ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου πρότερον εἰς μοναστηριακὰς ἐρεύνας ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Κρήτῃ. Τῷ 1881 ἐχειροτονήθη τιτουλάριος ἐπίσκοπος Σιῶν (διὰ τὴν Χίον, βοηθὸς τοῦ μητροπολίτου) καὶ τῇ 17 Ἰανουαρίου 1882 διωρίσθη Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως ἐπίσκοπος, παραιτηθεὶς ἐν τέλει τῷ 1890. Μεταβὰς εἰς τὴν Χίον ἔζη ἰδιωτεύων, καὶ ἀπέθανε κατὰ Μάρτιον τοῦ 1900, σχεδὸν ὀγδοηκοντούτης. Ἔγραψε καὶ ἐξέδωκεν (ἐν Χίῳ, 1865) εἰς 340 σελίδας «Τὰ Νεαμονήσια» ἱστορίαν καὶ ἐπίσημα γράμματα τῆς Νέας Μονῆς, πανταχοῦ δὲ συνεβούλευεν εὐλάβειαν καὶ σεβασμὸν πρὸς τὰς ἀρχαιότητας, εἰδωλολατρικὰς καὶ χριστιανικάς.

Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

—Γρηγόριος, *Νύσσης ἐπίσκοπος.* Υἱὸς τοῦ ἁγίου Βασιλείου καὶ τῆς ἁγίας Ἐμμελείας καὶ νεώτερος ἀδελφὸς Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, οὗ οὐδόλως ὑπελείφθη κατὰ τὴν εὐφυΐαν καὶ τὴν μόρφωσιν, ἴσως δὲ καὶ ὑπερέβαλεν αὐτόν, γενόμενος θεωρητικώτερος καὶ φιλοσοφικώτερος αὐτοῦ. Ἐγεννήθη ἐν Καππαδοκίᾳ τῷ 331. Ἀπὸ τῆς ῥητορικῆς, ἣν ἐθεράπευεν ὁ Γρηγόριος ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ δικανικὸν στάδιον, ἐπεδόθη ἐνδοὺς τῇ τοῦ Ναζιανζηνοῦ προτροπῇ εἰς τὴν μελέτην τῶν ἁγίων Γραφῶν καὶ ἠσπάσθη τὸν μοναχικὸν βίον, τῷ δὲ 372 ἐξεβιάσθη, μάλιστα ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, νὰ προχειρισθῇ τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ Νύσσης ἐπίσκοπος. Ἀλλ' οἱ μισοῦντες αὐτόν, ὡς ὑπεραμυνόμενον τῆς πίστεως τῆς Νικαίας, Ἀρειανοὶ ἐπέτυχον τὴν ὑπὸ τοῦ Οὐάλεντος ἐξορίαν αὐτοῦ. Τῷ 378 ἐπανῆλθεν εἰς Νύσσαν, τῷ δὲ 379 παρευρέθη ἐν τῇ μεγάλῃ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν συγκροτηθείσῃ συνόδῳ, ἀναθεσάσῃ αὐτῷ καί τισιν ἄλλοις ἐπισκόποις, ὅπως περιελθόντες τὰς τῆς Ἀραβίας καὶ Παλαιστίνης ἐκκλησίας καταστείλωσι τὴν τοῦ Ἀρείου κακοδοξίαν. Δυσηρεστήθη δ' ὅμως καὶ μεγάλως ἐλυπήθη ἰδὼν τὴν ἔκλυσιν τῶν ἠθῶν τῶν κατοίκων τῶν Ἁγίων Τόπων. Τῷ 381 παρευρέθη ἐν τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει Β' Οἰκουμενικῇ συνόδῳ, ὅπου καὶ ἐξεφώνησε τὸν ἐπικήδειον τοῦ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς συνόδου τελευτήσαντος προέδρου αὐτῆς ἐπισκόπου Ἀντιοχείας Μελετίου, ἀνέλαβε δὲ καὶ τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἐν Συμβόλῳ τῆς Νικαίας περὶ τοῦ Παναγίου Πνεύματος ἐλλειπόντων καὶ τὴν τῆς ὀρθοδόξου ὁμολογίας τελείωσιν (*Σωκράτους* Ἐκκλησ. Ἱστορ. V, 8.—*Θεοδωρήτου* Ἐκκλ. Ἱστορ. V, 8.—*Νικηφ. Καλλίστου*, Ἐκκλ. Ἱστορ. XII, 13). Παρευρέθη καὶ ἐν τῇ κατὰ τὸ 394 ἐν Κωνσταντινουπόλει πάλιν γενομένῃ συνόδῳ. Ἑορτάζεται ὑπὸ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας τῇ 10ῃ Ἰανουαρίου. Ἐκλήθη «Πατὴρ πατέρων καὶ Νυσσαέων φωστήρ». Καθ' ἱκανὸς μαρτυρίας, εἶχε γυναῖκα Θεοσέβειαν καλουμένην. Κατὰ τὴν ἀλληγορικὴν ἑρμηνείαν ἐμιμήθη τὸν πολὺν Ὠριγένην, κατηγορήθη δὲ ὅτι παρεδέχθη αὐτοῦ καί τινας κακοδόξους πλάνας, οἷον τὴν περὶ τοῦ τέλους τῆς τῶν κατακεκριμένων κολάσεως καί τινας ἄλλας. Ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα φαίνονται παρεμβληθέντα ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῦ ἁγίου Πατρὸς ὑπὸ τῶν αἱρετικῶν. Ἔγραψε πλεῖστα ἔργα, ὧν πέντε μὲν ἀπώλοντο, τῶν δὲ διασωθέντων ἑξήκοντα ἐννέα μὲν θεωροῦνται γνήσια, τρία δ' ὑποβολιμαῖα. Γρηγόριος ὁ Νύσσης ἀπέθανε περὶ τὸ τέλος τοῦ Δ' αἰῶνος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Rupp*, Gregors d. Bisch. v. Nyssa Leben und Meinungen. Leipzig 1834.—*Heyns*, Disput. hist. theol. de Greg. Nyss., Leyde, 1835.—*W. Möller*, Gregorii Nyss. Doctrina de hominis natura; Halle 1854.—*Stigler*, Die Psychologie des h. Gregor v. Nyssa. Ratisbonne 1857.—*L. Kleinheidt*, Gregorii Nyss. Doctr. de angelis. Fribourg 1860.—*Al. Vincenzi*, In S. Gregorii Nyss. et Origenis scripta et doctrinam... recensio. Rome 1864–1865.—*O. Herrmann*, Gregorii Nyss. Sententiae de salute adipiscenda. Halle 1875.—*J. Bergades*, De universo... doctrina Gregorii Nyss. Thessalonique, 1876.—*J. Draeseke*, Gesammelte patristische Untersuchungen. Altona 1889.—*A. Krampf*, Der Urzustand des Menschen nach der Lehre des h. Greg. v. Nyssa. Würzburg 1889. Ν. Κ. ΚΑΨΗΣ

—Γρηγόριος. *Μητροπολίτης Ρουστουκίου (Βουλγαρίας).* Ἐγεννήθη τῷ 1830. Ἐσπούδασεν ἐν τῇ ἐν Χάλκῃ ἱερατικῇ σχολῇ. Ἔδρασεν ἐν τῷ Ἑλληνοβουλγαρικῷ ἐκκλησιαστικῷ ἀγῶνι ὡς δημοσιογράφος τοῦ βουλγαρικοῦ τύπου ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Νιεμτσώφ*.

—Γρηγόριος, *Συρακουσῶν ἀρχιεπίσκοπος.* Κατὰ κόσμον *Ἀσβεστᾶς* καλούμενος, ὑπῆρξεν εἷς τῶν ἐναντίων τοῦ πατριάρχου Ἰγνατίου. Τοῦτον κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς χειροθεσίας αὐτοῦ ὁ παρὰ τὸ δέον αὐστηρὸς καὶ ὑπεροπτικὸς Ἰγνάτιος ἐξέβαλε τῆς ἱερουργίας, περιβεβλημένον τὴν λειτουργικὴν αὐτοῦ στολήν, ἀφαιρέσας ἀπ' αὐτοῦ τὸ ἐνεργὸν τῆς ἱερωσύνης. Ἕνεκα δὲ τῶν κατὰ τοῦ Ἰγνατίου δικαίων μεμψιμοιριῶν καὶ τῆς δυσαρεσκείας τῶν τότ' ἐπιφανῶν, ἀπομακρυνθέντος τοῦ Ἰγνατίου ἀπὸ τῆς κυβερνήσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἐκλεγέντος δὲ τοῦ Φωτίου, οἱ τὴν Ἐκκλησίαν διοικοῦντες καὶ προστατεύοντες κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ ἀνέθεσαν τὴν τῆς χειροτονίας τοῦ πατριάρχου (Φωτίου) τελεσιουργίαν εἰς τὸν Γρηγόριον Ἀσβεστᾶν (25 Δεκεμβρίου 857), ἀποκατασταθέντα εἰς τὸ ἐνεργὸν τῆς ἱερωσύνης· διότι ὁ Ἀσβεστᾶς διέμενεν ἐν Κωνσταντινουπόλει παρὰ τῷ χειροτονήσαντι αὐτὸν πατριάρχῃ Μεθοδίῳ (842–846). Ἔζη καὶ μετὰ τὴν παῦσιν τοῦ Φωτίου (867) ὁ Ἀσβεστᾶς. [Βλ. τὴν ἐπιστολὴν 97 ἐν τῇ ὑπὸ *Ἰω. Ν. Βαλέττα* ἐκδόσει τῶν Ἐπιστολῶν Φωτίου (Λονδῖνον, 1864), ὡς καὶ τὰ προλεγόμενα αὐτοῦ καὶ τὴν εἰς τὰ Ἀμφιλόχια τοῦ πατριάρχου προεισαγωγὴν τοῦ *Σοφοκλέους Κ. τοῦ ἐξ Οἰκονόμων* (Ἀθῆναι, 1858).]

Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

—Γρηγόριος *ὁ Τουρώνης ἐπίσκοπος* (Grégoire de Tours). Ἐξ ἀριστοκρατικῆς οἰκογενείας τῆς Γαλλίας καταγόμενος, ἐγεννήθη τῷ 538 ἐν Clermont-Ferrand καὶ ἐκαλεῖτο *Γεώργιος*, βραδύτερον δὲ πρὸς τιμὴν τοῦ ἐκ μητρὸς προπάππου του, ἁγίου Γρηγορίου ἐπισκόπου Langres, μετωνομάσθη *Γρηγόριος*. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του Φλωρεντίου προληφθεὶς ὑπὸ τοῦ θείου του Γάλλου, ἐπισκόπου τοῦ Clermont, ἀνετράφη λίαν ἐπιμελῶς καὶ διδαχθεὶς τὴν θεολογίαν ὑπὸ τοῦ σοφοῦ ἱερέως Ἀβίτου εἰσήχθη εἰς τὸν κλῆρον. Τῷ 573, κενωθείσης τῆς ἐπισκοπικῆς ἕδρας τοῦ Tours, λαὸς καὶ κλῆρος ὁμοφώνως ἐξέλεξαν ἐπίσκοπον τὸν Γρηγόριον, ὅστις ἀνεδείχθη ὑπέρτερος κατὰ πολὺ τῶν προσδοκιῶν τῶν ἐκλεξάντων. Διότι κατὰ τοὺς ταραχώδεις ἐκείνους χρόνους τῶν βαρβαρικῶν ἐπιδρομῶν καὶ τῶν διηνεκῶν πολέμων καὶ στάσεων ἔδειξε τοσαύτην σύνεσιν καὶ τοσοῦτον θάρρος ἐν τῇ ὑπερασπίσει τῶν δικαίων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῇ προστασίᾳ τῶν πνευματικῶν καὶ ὑλικῶν συμφερόντων τοῦ ποιμνίου του, ὥστε βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνες μετὰ προθυμίας ἤκουον καὶ μετὰ ταχύτητος ἐξετέλουν τὰς διαφόρους αἰτήσεις του. Φίλος τῶν πτωχῶν καὶ τῶν ἀσθενῶν, προστάτης τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν, ἀπέλαυε γενικῆς ἐκτιμήσεως καὶ σεβασμοῦ ἐν ὅλῃ τῇ Γαλλίᾳ. Ἀπέθανε τῇ 17ῃ Νοεμβρίου τοῦ 593 ἢ 594, καθ' ἣν ἡμέραν νῦν ἑορτάζεται ὡς ἁγίου ἡ μνήμη του.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος Τουρώνης.

Θεολογικὰ ἔργα αὐτοῦ εἶναι: «De cursibus ecclesiasticis», ὅπερ γραφὲν μεταξὺ τοῦ 575–582 ἦτο γνωστὸν μόνον ἐξ ὀλίγων ἀποσπασμάτων, τῷ 1853 δὲ ἀνεκαλύφθη ὁλόκληρον φέρον τὸν τίτλον «De cursu stellarum ratio qualiter ad officium implendum debeat observari» «λειτουργικὸν ἐγχειρίδιον καθοδηγοῦν εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀκολουθιῶν κατὰ τὴν θέσιν καὶ τὴν ἐπιτολὴν τῶν σπουδαιοτέρων ἀστερισμῶν»· «Liber vitae patrum», συγγραφὲν πρὸ τοῦ 590· «Libri septem miraculorum»· «Historia Francorum»· τὸ ἔργον τοῦτο ἐκ 10 βιβλίων συγκείμενον εἶναι τὸ ἄριστον τῶν συγγραμμάτων τοῦ Γρηγορίου, ἐξ οὗ καὶ «Ἡρόδοτος τῶν Γάλλων» ἐπωνομάσθη, περιλαμβάνει δὲ τὴν ἱστορίαν τῆς Γαλλίας ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ 594 μ. Χ. Τὰ συγγράμματα τοῦ Γρηγορίου βρίθουσι μὲν γραμματικῶν καὶ συντακτικῶν ἁμαρτημάτων, περιέχουσι πλείστας ἑλληνικὰς καὶ ἐνίοτε καὶ βαρβαρικὰς λέξεις, ἀλλὰ τοσαύτη εἶναι ἡ εἰλικρίνεια καὶ ἡ ἁπλότης τῆς σκέψεως, ἡ χάρις τῆς διηγήσεως καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐγκατεσπαρμένων ἐν αὐτοῖς λαογραφικῶν παρατηρήσεων, ὥστε ὁ ἀναγνώστης δὲν εὑρίσκει καιρὸν νὰ δώσῃ προσοχὴν εἰς τὸ λεκτικὸν αὐτῶν μέρος. Ὁ Γρηγόριος ἔγραψε καὶ ὑπομνήματα εἰς τοὺς Ψαλμούς, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν ἐλάχιστα καὶ ἀνάξια λόγου ἀποσπάσματα διεσώθησαν, ἀπωλέσθη δὲ τὸ περὶ τῶν λειτουργιῶν τοῦ Ἀπολλιναρίου Σιδωνίου ἔργον του, ὡς τὸ «Passio septem dormientiem», ὅπερ τῇ βοηθείᾳ Σύρου τινὸς εἶχε μεταφράσει εἰς τὴν λατινικὴν ἐκ συριακοῦ κειμένου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Τὰ ἅπαντα τοῦ Γρηγορίου ἐν τῷ 71 τόμῳ τῆς Λατινικῆς Πατρολογίας τοῦ Migne καὶ πληρέστερον καὶ ἀκριβέστερον ἐν τόμῳ Α' τῶν Monumenta germaniae historica (scriptores Merovingiorum) ἐν Ἀννοβέρῳ 1884—1885 ὑπὸ *Arndt* et *Krusch* (πρβλ. καὶ τόμ. Ζ' τοῦ 1920, ὅπου νέαι ἐκδόσεις τινῶν ἁγιογραφιῶν καὶ νέαι κριτικαὶ παρατηρήσεις).—*Max. Bonnet*, «Le latin de Grégoire de Tours», Paris 1890.—*Pierre de Labriolle*, «Histoire de la Littérature latine chrétienne», Paris 1924.—*Rauschen*, «Grundriss der Patrologie» Freiburg in Breisgau 1926. Ε. Γ. Π.

ΛΟΓΙΟΙ, ΜΟΥΣΙΚΟΙ ΚΑΙ ΥΜΝΟΓΡΑΦΟΙ

—Γρηγόριος. Ἀρμένιος ἱερεὺς λόγιος, γράψας συνέχειαν τῆς ἀρμενικῆς χρονογραφίας τοῦ Ματθαίου τοῦ Ἐδέσσης ἀπὸ τοῦ 1129, ὅπου τελειοῖ αὐτὴν ὁ Ματθαῖος, μέχρι τοῦ 1162 (βλ. *Κρουμβάχερ* Ἱστορ. Βυζ. λογ. Γ', 826 ἑλλην. μετάφρ.). Ε. Γ. Π.

—Γρηγόριος. Ἀρχιμανδρίτης, μοναχὸς τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῆς τοῦ Ἁγίου Παύλου, γνωστὸς ἐγένετο ὡς ἐκδοὺς τῷ 1770, ἐν Βενετίᾳ, τὸ «Ὑμνολόγιον», περιέχον εὐχάς τινας, καὶ εἰκοσιτέσσαρας οἴκους καὶ παρακλητικὸν κανόνα εἰς τὸν Τίμιον Σταυρόν. Μ. Ι. Γ.

—Γρηγόριος. Λόγιος κληρικὸς κατὰ τὰ τέλη τῆς ΙΗ' καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΘ' ἑκατονταετηρίδος ἀκμάσας, ἄγνωστον δὲ πόθεν καταγόμενος. Οὗτος ἔζη ἐν Βουκουρεστίῳ ὡς ἀρχιμανδρίτης καὶ ἔπειτα ὡς ἡγούμενος τῆς μονῆς Βιέροσι, φαίνεται δ' ὅτι, μεταχειριζόμενος εἰς τοὺς λόγους του «φράσιν ἁπλῆν», ὡς ὁ ἴδιος γράφει, ἀπέκτησε τὴν εὔνοιαν καὶ τὴν ἐκτίμησιν τῶν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους Ἑλλήνων ἡγεμόνων τῆς Μολδοβλαχίας. Ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Ρουμανίας σῴζεται κῶδιξ περιέχων λόγους καὶ ἐγκώμια τοῦ Γρηγορίου τούτου πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον Κωνσταντίνου Μουρούζην, τὸν Κωνσταντῖνον Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντην καὶ ἄλλους ἡγεμόνας, παρὰ τῶν ὁποίων οὐ μόνον τὴν εὔνοιαν καὶ ὑποστήριξιν ἀλλὰ καὶ ἡγεμονικὰς δωρεὰς εἶχεν ἐπιτύχει, γράφων κατὰ παραγγελίαν αὐτῶν.

Digitized by Google

— **Γρηγόριος** ***Ἀγαθόβουλος.*** Ἀρχιμανδρίτης πεπαιδευμένος ἐκ Σερεντζίου (Στράντζας) τῆς ἀνατολικῆς Θράκης ἐδιδάχθη ἐν τῇ κατὰ Κουρούτσεσμε Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐχρημάτισε διδάσκαλος ἐν ἐπαρχιακαῖς σχολαῖς καὶ σχολάρχης (1856—1859) τῆς ἄλλοτε περιλαλήτου ἐν Πάτμῳ σχολῆς, ἀντιπρόσωπος ἀρχιερέων κηρύττων καὶ τὸν θεῖον λόγον. Ἀπεβίωσεν ὑπερεξηκοντούτης τῷ 1884, καταλιπὼν δωδεκακισχίλια χρυσᾶ φράγκα ὑπὲρ συντηρήσεως τῆς ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ ἑλληνικῆς σχολῆς. Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

— **Γρηγόριος** ὁ ***Ἀκίνδυνος.*** Βυζαντινὸς θεολόγος· βλ. Ἀκίνδυνος *Γρηγόριος.*

— **Γρηγόριος** ὁ ἐκ ***Δυρραχίου.*** Κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος ἀκμάσας ἐποίησεν ἀκολουθίαν ᾀσματικὴν εἰς τοὺς ἁγίους Κύριλλον, Κλήμεντα, Μεθόδιον καὶ Ναούμ, ἐκδοθεῖσαν ἐν Μοσχοπόλει, συνέγραψε περὶ μηνῶν καὶ χρόνων καὶ μετέφρασεν εἰς τὴν ἀλβανικὴν γλῶσσαν τὴν Παλαιὰν καὶ τὴν Καινὴν Διαθήκην. Ε. Γ. Π.

— **Γρηγόριος** ***πρωτοσύγκελλος.*** Μοναχὸς τῆς ἐν Χίῳ, ὅπου καὶ ἐγεννήθη, Νέας μονῆς. Ἐδιδάχθη παρὰ τῷ πολυμαθεῖ Γεωργίῳ Κορεσίῳ καὶ ἔγραψε «Σύνοψιν τῶν θείων καὶ ἱερῶν τῆς Ἐκκλησίας δογμάτων, εἰς ὠφέλειαν τῶν Χριστιανῶν, ἁπλῇ φράσει», ἐκδοθεῖσαν ἐν Βενετίᾳ τὸ πρῶτον τῷ 1635. Μ. Ι. Γ.

— **Γρηγόριος** ***(μουσικός).*** Ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς εἶναι γνωστοὶ οἱ ἑξῆς φέροντες τὸ ὄνομα τοῦτο:

— ***Γρηγόριος*** ὁ ***Μπούνης,*** ὁ καὶ ***Ἀλιάνης*** ἐπονομαζόμενος. Ἦτο πρωτοψάλτης τῆς Ἁγίας Σοφίας κατὰ τὴν ἅλωσιν, ὑπῆρξε δὲ καὶ δοκιμώτατος μουσικός. Τὰ πλεῖστα τῶν μουσικῶν ἔργων αὐτοῦ ἀπωλέσθησαν, τὰ δὲ σωθέντα ἀνήκουσιν εἰς τὸ Στιχηράριον καὶ Μαθηματάριον. Ἔγραψε δὲ καὶ προπαιδείαν εἰς ἦχον πλάγιον β΄ πρὸς ἄσκησιν τῶν ἀρχαρίων μαθητῶν εἰς τὸ χρωματικὸν γένος.

— ***Γρηγόριος ὁ Σαββαΐτης.*** Οὗτος ἀκμάσας περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΣΤ΄ ἑκατονταετηρίδος, ἐμελοποίησε διάφορα ᾄσματα, ἐξ ὧν ἀποσπάσματα μόνον διεσώθησαν, ἐν οἷς καὶ πασαπνοάριον ἀργὸν εἰς δ΄ ἦχον, καλλωπισθὲν ἔπειτα ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ Νέων Πατρῶν.

— ***Γρηγόριος ὁ Λευΐτης.*** Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1777 καὶ ἔσχε διδασκάλους ἐν τῇ μουσικῇ Ἰάκωβον τὸν πρωτοψάλτην, Πέτρον τὸν Βυζάντιον καὶ Γεώργιον τὸν Κρῆτα. Κατὰ τὴν τότε συνεπτυγμένην μουσικὴν γραφὴν ἔγραψε (1805) ὁ Γρηγόριος τὴν παπαδικὴν αὐτοῦ (ἐκ 1282 σελίδων 8ου σχήματος) περιλαβὼν ἐν αὐτῇ πάντα τὰ εἴδη τῆς ἐγκυκλίου σειρᾶς τῆς μουσικῆς. Ὁ Γρηγόριος εἶναι εἷς τῶν τριῶν ἐφευρετῶν τῆς νέας μουσικῆς μεθόδου, συστηματοποιήσας μετὰ τῶν συνεργατῶν αὐτοῦ τὸν προσδιορισμὸν τῶν κλιμάκων, ὧν συνέγραψε τὰς ἑρμηνείας. Μετήνεγκεν ἐκ τῆς ἀρχαίας μεθόδου εἰς τὴν νέαν τὰ στιχηράρια Σωφρονίου τοῦ Ἱεροσολύμων, Γερμανοῦ Νέων Πατρῶν, Μανουὴλ τοῦ νέου Χρυσάφη καὶ Ἰακώβου τοῦ πρωτοψάλτου, τὰ ἅπαντα Πέτρου τοῦ Γλυκέος καὶ Πέτρου τοῦ Πελοποννησίου, τὴν παπαδικὴν Πέτρου τοῦ Βυζαντίου καὶ ἄλλα παλαιῶν καὶ νέων μουσικῶν ἀπὸ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ μέχρι Γεωργίου τοῦ Κρητός. Ἐμελοποίησε τρεῖς σειρὰς χερουβικῶν, μίαν σειρὰν κοινωνικῶν τῶν Κυριακῶν καὶ ἄλλων ἑορτῶν, πολυελέους, δοξολογίας, ὕμνους, ἐγκώμια καὶ μεγαλυνάρια. Συνέγραψε πεντάτομον στιχηράριον, περιέχον διάφορα δοξαστικὰ καὶ στιχηρὰ ἰδιόμελα πάντων τῶν ἑορταζομένων ἁγίων. Ὁ Γρηγόριος ἐδίδαξεν ἐπὶ ἑξαετίαν (ἐν τῇ Γ΄ πατριαρχικῇ μουσικῇ σχολῇ 1815—1821) μετὰ τῶν συνεργατῶν του Χουρμουζίου καὶ Χρυσάνθου, διωρίσθη δὲ πρωτοψάλτης τῆς Μ. Ἐκκλησίας τῷ 1819 καὶ ἀπέθανε τῷ 1821. Ὁ Γρηγόριος καὶ διὰ τὴν γενναίαν συμβολὴν αὐτοῦ εἰς τὴν νέαν μέθοδον τῆς μουσικῆς καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐκ τῆς ἀρχαίας εἰς τὴν νέαν μέθοδον μετενεχθέντων ὑπ᾿ αὐτοῦ μουσουργημάτων καὶ διὰ τὰ πολλὰ καὶ πλείστου λόγου ἄξια μελοποιήματα καὶ συγγράμματα αὐτοῦ καὶ διὰ τοὺς πολλοὺς καὶ ἐξόχους μαθητάς του, δικαίως κατατάσσεται εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῶν νεωτέρων μουσικοδιδασκάλων.

— ***Γρηγόριος ὁ Χῖος.*** Ἐν Χίῳ τῷ 1780 γεννηθεὶς καὶ χειροτονηθεὶς ἱεροδιάκονος μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἐδιδάχθη τὴν μουσικὴν ὑπὸ τῶν διδασκάλων τῆς νέας μεθόδου. Τῷ 1816 κληθεὶς εἰς Ἰάσιον διωρίσθη πρωτοψάλτης ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ καὶ διδάσκαλος τῆς ἐκεῖ μουσικῆς σχολῆς. Τῷ 1818 ὁ μέγας βόρνικος Γρηγόριος ὁ Μπαλλιάνος, ἱδρύσας ἐν Βουκουρεστίῳ μουσικὴν σχολήν, ἐκάλεσεν ἐξ Ἰασίου τὸν Γρηγόριον, ὅστις μεταβὰς εἰς Βουκουρέστιον τῷ 1819 ἐδίδασκεν ἐν τῇ σχολῇ ταύτῃ μετὰ Πέτρου τοῦ Ἐφεσίου.

— ***Γρηγόριος Καντζαγουτζῆς.*** Ἀρμένιος ἰατρὸς κατὰ τὸν ΙΓ΄ αἰῶνα ἀκμάσας, ἔγραψεν ἱστορίαν τῆς Ἀρμενίας ἀπὸ τοῦ 300 μέχρι τοῦ 1260 μ. Χ., πολὺ ἐπαινουμένην διὰ τὰς ἀκριβεῖς εἰδήσεις της περὶ Ἀρμενίων, Ἀράβων, Τούρκων καὶ Σταυροφοριῶν.

— ***Γρηγόριος Ναρεγκατζῆς.*** Ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων ἐκκλησιαστικῶν ποιητῶν τῆς Ἀρμενίας, ἤκμασε κατὰ τὸ β΄ ἥμισυ τοῦ Ι΄ αἰῶνος. Οἱ ὕμνοι του ψάλλονται εἰσέτι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν Ἀρμενίων, οἵτινες παραβάλλουσιν αὐτὸν πρὸς τὸν Ρωμανὸν τὸν μελῳδόν, ἐπονομάζοντες Πίνδαρον τῆς ἀρμενικῆς λογοτεχνίας. Ἐκτὸς τῶν ποιημάτων δὲ ἔγραψεν ὁ Γρηγόριος καὶ σχόλια εἰς τὸ «Ἆσμα ᾀσμάτων» τῆς Π. Διαθήκης καὶ πολλὰς προσευχὰς καὶ θρησκευτικὰς ὁμιλίας.

— ***Γρηγόριος ὁ Νισίβεως.*** Περὶ τὰ μέσα τοῦ ΣΤ΄ αἰῶνος ἐν Kaschkar τῆς Μεσοποταμίας γεννηθείς, διετέλεσε διδάσκαλος πρῶτον μὲ ἐν Ἀρβήλοις, ἔπειτα δὲ ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ πατρίδι, ὅπου ἵδρυσε σχολεῖον. Γενόμενος μητροπολίτης Νισίβεως, ὀλίγον χρόνον παρέμενεν ἐν τῇ μητροπόλει, διότι ἀναμιχθεὶς εἰς τὰς θεολογικὰς ἔριδας τῶν Νεστοριανῶν, τὰς ὑπὸ τοῦ θεολόγου Hennana προκληθείσας, ἀφώρισε τοῦτον καὶ καταλιπὼν τὴν Νίσιβιν ἀπεσύρθη εἰς Kaschkar, ὅπου καὶ ἀπέθανεν. Ὁ Γρηγόριος ἔγραψεν ἀσκητικά τινα ἔργα καὶ ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν.

— ***Γρηγόριος ὁ Σιναΐτης.*** Μοναχὸς ἐκ Κουκουλοῦ, παρὰ τὰς Κλαζομενάς, γεννηθεὶς κατὰ τὸν ΙΓ΄ αἰῶνα. Πεσὼν αἰχμάλωτος εἰς χεῖρας Τούρκων καὶ ἐλευθερωθεὶς ὑπό τινων Χριστιανῶν κατέφυγεν εἰς Κύπρον καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὸ Σινᾶ, ὅπου ἐγένετο μοναχός. Ἐκ τοῦ Σινᾶ μεταβὰς ἐπὶ Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου (1282—1328) εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἐγένετο ἀρχηγὸς τοῦ *ἡσυχασμοῦ.* Τὸν βίον αὐτοῦ ἔγραψεν ὁ μαθητής του Κάλλιστος, ὁ μετὰ ταῦτα Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως (1350—1354 καὶ 1355—1363). Ὁ Γρηγόριος ἔγραψε πολλὰ ἀσκητικὰ ἔργα μετρίας ἀξίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Τέσσαρα τῶν συγγραμμάτων τοῦ Γρηγορίου ἐξεδόθησαν τὸ πρῶτον τῷ 1782 ἐν Βενετίᾳ ἐν τῇ «Φιλοκαλίᾳ τῶν ἱερῶν νηπτικῶν», ἐξ ἧς ἀνετυπώθησαν ἐν τῇ Πατρολογίᾳ *Migne* 150, 1240 κ. ἑξ., ἄλλα δὲ εἶναι ἀνέκδοτα ἐν βιβλιοθήκαις τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως.—Τὸν βίον τοῦ Γρηγορίου τὸν γραφέντα ὑπὸ τοῦ *Καλλίστου* ἐξέδωκεν ἐν Πετρουπόλει τῷ 1894 ὁ *Πομιαλόφσκη* (βλ. *Κρουμβάχερ.* Ἱστ. Βυζ. λογ. Α΄ 312 κ. ἑξ.).

— **Γρηγόριος** ὁ ***Σίφνιος.*** Ἐν Σίφνῳ κατὰ τὸ β΄ ἥμισυ τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος γεννηθεὶς καὶ τὰ πρῶτα γράμματα ἐν τῇ ἀκμαζούσῃ τότε σχολῇ αὐτῆς διδαχθείς, μετέβη ἔπειτα εἰς Μαγνησίαν παρὰ τῷ διδασκάλῳ Θεοδοσίῳ Κοκκινάκῃ καὶ τῷ 1831 ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν του. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸ 1811 οἱ ἐν Δάκκᾳ τῶν Ἰνδιῶν ἄποικοι Ἕλληνες ἐζήτησαν παρὰ τῆς Μ. Ἐκκλησίας ἱερέα καὶ διδάσκαλον, προκριθεὶς διὰ τὴν παιδείαν καὶ τὴν ἀρετήν του ὁ Γρηγόριος ἐστάλη εἰς Δάκκαν. Πενταετίαν δὲ διατρίψας ἐν Ἰνδικῇ, καθ᾿ ἃ γράφει ὁ τὰ κατ᾿ αὐτὸν ἱστορήσας Ἠλίας Τανταλίδης, καὶ κτίσας ναὸν ἐν Δάκκᾳ, συνήθροιζεν εἰς αὐτὸν τοὺς ὁμογενεῖς «ἱερουργὸς ὢν ὁ αὐτὸς καὶ ἱεροκήρυξ καὶ κατηχητὴς καὶ διδάσκαλος, διδάσκων, παρακαλῶν, νουθετῶν, ἐλέγχων, ἐπιτιμῶν», ἵνα στηρίξῃ πάντας ἐπὶ τῆς πέτρας τῆς εὐσεβείας «καὶ τὸ πάτριον ἐπικυρώσῃ φρόνημα καὶ αὐτὴν δὲ τὴν γλῶσσαν ἀσινῆ τε καὶ ἀκμαίαν διατηρήσῃ». Ταῦτα δὲ ποιήσας καὶ τὴν ἐν Ἰνδικῇ ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν παγιώσας «καὶ τὸ Γένος τιμήσας καὶ τὸν ἱερὸν ἡμῶν Κλῆρον αἰδέσιμον καταστήσας τοῖς ἔθνεσιν, ἀπῆρεν ἐκεῖθεν, ἀγαπητὸς μὲν τοῖς πᾶσι γενόμενος, περισπούδαστος δὲ τοῖς ἐλλογιμωτάτοις καὶ μάλιστα τῷ σοφῷ Γαλανῷ, τίμιος δὲ τοῖς κρατοῦσι, σεβάσμιος δὲ καὶ αὐτῷ τῷ τῶν Ἄγγλων ἐπισκόπῳ, παρ᾿ οὗ καὶ βακτηρίαν, φιλίας ὑπόμνημα, ἔλαβεν». Ἐπανελθὼν δὲ τῷ 1818 εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἱδρύσας ἰδιωτικὸν σχολεῖον, ἀνέδειξε πολλοὺς καὶ καλοὺς μαθητὰς καὶ ἀπέθανε τῷ 1825. Ὁ Ἠλίας Τανταλίδης δημοσιεύσας ἐν τῇ «Ἰνδικῇ Ἀλληλογραφίᾳ» τῷ 1852 δέκα λόγους του καί τινας ἐπιστολὰς πρὸς διαφόρους ἐν Ἰνδίαις ὁμογενεῖς καὶ ξένους, ἐποίησε καὶ δύο ἐπιγράμματα εἰς αὐτόν, ὧν τὸ πρῶτον ἄρχεται οὕτω:

Ἰνδῶν μὲν Γαλανὸς μετενείκατο Ἑλλάδι γνῶσιν,
Ἰνδοῖς δ᾿ Ἑλλήνων Γρηγόριος σοφίην.

[*Κ. Σάθα,* «Νεοελληνικὴ Φιλολογία» ἐν Ἀθήναις 1868, σελ. 651 ἑ.] Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

— **Γρηγόριος** ***Χαρτουλάριος.*** Διάκονος τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως καὶ γραμματεύς, ἐκ τῶν βοηθούντων τῷ μεγάλῳ χαρτοφύλακι, ἐξ Ἀμασείας τοῦ Πόντου, ἤκμασεν ἐπὶ πατριάρχου Φωτίου. Σῴζονται τέσσαρες πρὸς αὐτὸν ἐπιστολαὶ τοῦ πατριάρχου τούτου, ὧν ἡ πρώτη γράφεται μετὰ τὸν μέγαν καὶ καταστρεπτικὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει σεισμὸν τῆς 9 Ἰανουαρίου 870, ὃν οἱ Φωτίῳ προσκείμενοι ἀπέδιδον εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, ἕνεκα τῶν κατὰ τοῦ Φωτίου τολμηθέντων ἀδικημάτων. Μ. Ι. Γ.

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΑΓΩΝΟΣ (1821)

— **Γρηγόριος** ***Ἀθωνίτης.*** Μοναχὸς τῆς Μεγάλης Λαύρας τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου, Ἀγωνιστὴς καὶ ἐθνομάρτυς. Σπουδαίως ἐβοήθησε τὸν Ἐμμανουὴλ Παππᾶν εἰς τὴν διεξαγωγὴν τοῦ μακεδονικοῦ Ἀγῶνος. Περιέσωσε πλεῖστα κειμήλια τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ ἐπροστάτευσε τὸ κοινὸν μὲ εὐφυέστατα τεχνάσματα καὶ ἐπίκαιρα δῶρα πρὸς τοὺς γενιτσαρογάδες τῆς Χαλκιδικῆς. Μετὰ τὸ τέλος τῆς Ἐπαναστάσεως προσεκολλήθη εἰς τὸν Κιουταχῆν Μεχμὲτ Ρεσσήτ, διορισθέντα Ρούμελημβαλεσσῆ καὶ παρέμεινε μετ᾿ αὐτοῦ εἰς Μοναστήριον ἐπὶ μακρόν. Λέγεται, ὅτι ὁ διωγμὸς τῶν Ἀλβανῶν βέηδων ὁ γενόμενος τῷ 1832, ἀφορμὴν εἶχε τὴν ἐκδίκησιν τοῦ Γρηγορίου ἐναντίον ἐκείνων τῶν βέηδων, οἵτινες, ἐνῷ ἔπρεπε νὰ βοηθήσουν τοὺς ἐπαναστατήσαντας Ἕλληνας, θεωρουμένους ὡς συμμάχους τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, κατεπολέμησαν αὐτούς. Τῷ 1836 συλληφθεὶς δι᾿ ἄγνωστον αἰτίαν καὶ ἐγκαθειρχθεὶς ἐν Κοζάνῃ, ἀπεκεφαλίσθη τῷ 1839, τῇ διαταγῇ τοῦ τότε μεγάλου βεζύρου Μεχμὲτ Ρεσσήτ, βεβαιωθέντος ὅτι εἰς τὸ ζήτημα τοῦ διωγμοῦ τῶν Ἀλβανῶν βέηδων ἐνέπεσεν εἰς πλεκτάνην τοῦ Γρηγορίου.

— **Γρηγόριος,** *ἐπίσκοπος* ***Ἄργους.*** Κληρικὸς ἐκ Σιτσόβης τῆς Λακεδαίμονος καὶ Ἀγωνιστής. Ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς Ἐπαναστάσεως κατῆλθεν εἰς τὸν Ἀγῶνα καὶ ὑπηρέτησε μετὰ πολλοῦ ζήλου ὑπὸ διαφόρους ἀρχηγούς. Ἀπέθανε τῷ 1827.

— **Γρηγόριος,** *μητροπολίτης* ***Δέρκων.*** Ἐθνομάρτυς κατὰ τὸν Ἀγῶνα, γεννηθεὶς περὶ τὸ 1760 εἰς Ζουμπάταν τῆς Ἀχαΐας, ἐκαλογήρευσε κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀλβανικῆς ἐπιδρομῆς (1770—1780), ἐμορφώθη ἐν Δημητσάνῃ καὶ Ναυπλίῳ, καὶ σταλεὶς εἰς Σμύρνην παρὰ τῷ μητροπολίτῃ Γρηγορίῳ (τῷ μετέπειτα ἐθνομάρτυρι Γρηγορίῳ τῷ Ε΄) ἀπέκτησε τὴν ἐμπιστοσύνην του καὶ χάριν εἰς αὐτὸν ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος Λακεδαίμονος. Ἐλθὼν ὅμως εἰς ῥῆξιν πρὸς τὸν Μωραβαλεσσῆν, διότι ἀνθίστατο εἰς τὰς καταπιέσεις αὐτοῦ καὶ διεμαρτύρετο ἐπ᾿ ἐκκλησίᾳ, ὀλίγον ἔλειψε νὰ συλληφθῇ καὶ νὰ ὑποστῇ τὴν μαρτυρικὴν τύχην τοῦ προκατόχου του Ἀνανίου. Εἰδοποιηθεὶς ἐγκαίρως κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ μέσῳ Μονεμβασίας καὶ ἀφιχθεὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπηλλάγη τῆς κατηγορίας. Ἀλλά, διὰ νὰ μὴ ἐπανέλθῃ εἰς Πελοπόννησον, ἐτοποθετήθη εἰς τὴν κενὴν θέσιν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Βιδδινίου. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ δὲν παρέμεινεν ἐπὶ πολὺν χρόνον, καθ᾿ ὅσον ἐξερράγη ἡ ἐπανάστασις τοῦ Πασβάνογλου, καὶ ὁ Γρηγόριος ἐφοβήθη μήπως ἐνοχοποιηθῇ, διότι ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε συνδεθῇ μετὰ τοῦ ἀποστατήσαντος διοικητοῦ τῆς Βουλγαρίας. Ἐπανελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν παρέμεινεν ἐπ᾿ ἀρκετὸν χρόνον ἀχρησιμοποίητος, μέχρις ὅτου, κατὰ τὴν δευτέραν πατριαρχείαν Γρηγορίου τοῦ Ε΄, προεχειρίσθη εἰς μητροπολίτην Δέρκων. Ἐν τῇ νέᾳ του ἐκκλησιαστικῇ θέσει ὁ Γρηγόριος, μὲ τὴν ἐξαιρετικήν του εὐφυΐαν, μεγίστας παρέσχεν ὑπηρεσίας εἴς τε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν ἑλληνικὴν κοινωνίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πολλάκις μεσολαβήσας διὰ νὰ φέρῃ εἰς πέρας δύσλυτα προβλήματα τῶν πατριαρχείων καὶ τῶν συντεχνιῶν. Μετὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Α. Ὑψηλάντου εἰς Μολδαυΐαν, γενόμενος ὕποπτος διὰ τὰς συναθροίσεις τῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ ἐν Θεραπείοις οἰκίᾳ του, συνελήφθη τὴν 9 Μαρτίου, ἐπ᾿ εὐκαιρίᾳ τῆς ἀποδράσεως διαφόρων σημαινόντων προσώπων τοῦ Φαναρίου, ἅτινα εὑρίσκοντο ὑπὸ ἐπιτήρησιν. Ἐκ τούτου δῆλον γίνεται ὅτι δὲν ἀληθεύει ὁ θρῦλος ὅτι, ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς ἐν Πελοποννήσῳ Ἐπαναστάσεως, συνεβούλευσε τὸν πατριάρχην Γρηγόριον ν᾿ ἀναχωρήσουν καὶ οἱ δύο ὡς Πελοποννήσιοι διὰ νὰ ἐπαναφέρουν τοὺς ἐπαναστάτας εἰς ὑποταγήν, πράγματι δὲ διὰ νὰ μακρυνθοῦν τῆς πρωτευούσης, ὅπου ἐκινδύνευον ἀμφότεροι. Ὁ Γρηγόριος ἐφυλάσσετο εἰς τ᾿ ἀνάκτορα μέχρι τῶν μέσων Μαΐου 1821, ὁπότε, μετὰ τὴν πυρπόλησιν ἑνὸς τουρκικοῦ βρικίου καὶ τὴν σφαγὴν τοῦ μολλᾶ τῆς Μέκκας καὶ τῆς οἰκογενείας του παρὰ τὰς Οἰνούσας νήσους, διετάχθη ἡ θανάτωσις πάντων τῶν ἐν ταῖς φυλακαῖς κρατουμένων ἀρχιερέων. Οὕτως ὁ Γρηγόριος, τὴν 5 Ἰουνίου 1821, ἀπηγχονίσθη εἰς τὰ Θεραπεῖα, ἔξωθι τῆς οἰκίας του.

— **Γρηγόριος,** *ἐπίσκοπος* ***Εὐδοκιάδος.*** Κληρικὸς ἐξ Ἰθάκης, ὅστις ἐχειροτονήθη τιμητικῶς ἐπίσκοπος Εὐδοκιάδος. Κατελθὼν εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα τῷ 1822 προσέφερε πολλὰς ὑπηρεσίας ὡς γραμματεὺς διαφόρων ὁπλαρχηγῶν. Συνειργάσθη μετὰ τοῦ Νεγρῆ, Μαυροκορδάτου καὶ τέλος τοῦ Κουντουριώτου. Σταλεὶς τῷ 1825 εἰς Συρίαν διὰ νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ ζητοῦντος συμμαχίαν ἐμίρου τῶν Δρούσων τοῦ Λιβάνου, παρεσκεύασε τὴν ἀποτυχοῦσαν ἐκστρατείαν τοῦ Κριεζώτου, Καρατάσσου καὶ Μαυροβουνιώτου κατὰ τὸ 1826. Συλληφθεὶς ἐν Χαλεπίῳ ἐπωλήθη πρὸς Αἰγυπτίους καὶ σταλεὶς εἰς Αἴγυπτον παρέμεινεν ἐργαζόμενος εἰς κτήματα τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ μέχρι τοῦ 1828, ὁπότε ἀπηλευθερώθη μεταξὺ τῶν πρώτων ὑπὸ τοῦ Κοδριγκτῶνος. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν διωρίσθη ἐπίσκοπος Αἰγιαλείας, ἀπέθανε δὲ τῷ 1850.

— **Γρηγόριος,** *ἐπίσκοπος* ***Κορώνης.*** Κληρικὸς πρᾶος, πολλῆς μορφώσεως, γεννηθεὶς ἐν Πελοποννήσῳ περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος. Διατελέσας ἐπίσκοπος Γρεβενῶν, Ἀμισοῦ, Καλλιπόλεως, καὶ τέλος περὶ τὸ 1810 ἐπίσκοπος Κορώνης, ἠγα-

Digitized by Google

πάτο ἀπὸ Χριστιανοὺς καὶ Τούρκους, διότι ἦτο φιλοδίκαιος καὶ ἐλεήμων. Ὁ Γρηγόριος Δικαῖος ἠθέλησε νὰ τὸν κατηχήσῃ εἰς τὴν Φιλικὴν Ἑταιρείαν. Ἀλλ' ὁ Γρηγόριος ἠρνήθη, ὑποστηρίζων ὅτι τὸ Γένος δὲν εἶναι εἰσέτι ὥριμον. Τὰ αὐτὰ ἀπήντησεν εἰς τὸν Ἀναγνωσταρᾶν, ὅστις συνδεόμενος ἀπὸ μακροῦ μετ' αὐτοῦ ἐζήτησε νὰ τὸν παρασύρῃ εἰς τὴν προεπαναστατικὴν ἐργασίαν. Ὁ Γρηγόριος μάλιστα ἠπείλησεν, ὅτι θὰ κατέδιδε τὰς ἐνεργείας ταύτας εἰς τὸν Ἰμβραὴμ πασᾶν, βαλὴν τοῦ Μορέως. Κατὰ σύμπτωσιν, ὅταν ἐξερράγη ἡ Ἐπανάστασις, εὑρίσκετο εἰς τὰ κτήματα τῆς ἐπισκοπῆς, ἔξω τῆς Κορώνης, ἥτις ἀμέσως ἐκλείσθη ὑπὸ τοῦ μουχαφούζη αὐτῆς Χασὰν-ἀγᾶ. Καὶ ὁ Γρηγόριος, ἀντὶ νὰ ἀπομακρυνθῇ, ἔφθασεν εἰς τὴν πύλην τοῦ Μεσσηνιακοῦ φρουρίου καὶ ἱκέτευσε τὸν μουχαφούζην νὰ τοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ κλεισθῇ καὶ αὐτὸς μετὰ τοῦ ποιμνίου του, διότι πολλοὶ ραγιάδες συνεκλείσθησαν εἰς τὴν ὀχυρὰν πόλιν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πολιορκίας, πολλάκις ἐζήτησε νὰ μεσολαβήσῃ μεταξὺ Τούρκων καὶ ἐπαναστατῶν. Ἀλλὰ δὲν εἰσηκούετο πλέον. Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Μονεμβασίας καὶ τὰ θλιβερὰ γεγονότα τῆς Μεθώνης καὶ τοῦ Νεοκάστρου, ὁ Χασὰν ἀγᾶς τόσον ἠγανάκτησεν, ὥστε ἐξεθύμανεν ἐναντίον τοῦ ἀκάκου ἀρχιερέως. Καὶ μετὰ μίαν ἀγρίαν ἐπίθεσιν ἐναντίον τῆς Κορώνης ἔσφαξε τὸν ἐπίσκοπον Γρηγόριον καί τινας ἄλλους ραγιάδες, ἐπέταξε δὲ κατεσπαραγμένα τὰ σκηνώματά των ἀπὸ τὰς ἐπάλξεις, μὲ τὴν δήλωσιν «νὰ πάρουν κρέας ἀπὸ τὸν δεσπότην». Οἱ πολιορκηταὶ παραλαβόντες τὰ πτώματα ἔθαψαν αὐτὰ μετὰ τῆς προσηκούσης εὐλαβείας.

—Γρηγόριος, *ἐπίσκοπος* ***Μεθώνης***. Κληρικός, ὄχι μεγάλης παιδείας, Ἀγωνιστὴς καὶ ἐθνομάρτυς. Κατήγετο ἐκ Κυπαρισσίας καὶ ἦτο συγγενὴς τοῦ ἁγίου Χριστιανουπόλεως καὶ φίλος τοῦ Ἀμβροσίου Φραντζῆ. Μυηθεὶς εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς ἦτο γνώστης ὅλης τῆς γενομένης προεργασίας. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Ἀγῶνος ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐπαναστατῶν κατὰ τὰς πολιορκίας Μεθώνης καὶ Νεοκάστρου. Μὴ δυνηθεὶς νὰ ἐμποδίσῃ τὴν σφαγήν, ἥτις ἐπηκολούθησε τὴν πτῶσιν τῶν δύο φρουρίων, ἐπ' ἀρκετὸν χρόνον ἀπεσύρθη τῆς ἐπαναστατικῆς ζωῆς. Ἀλλὰ κεντρισθεὶς κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Ἰμβραὴμ ἐζήτησε νὰ ὑπερασπίσῃ τὸ Νεόκαστρον. Αἰχμαλωτισθεὶς κατὰ τὴν πτῶσιν τοῦ φρουρίου τούτου, ἔμεινεν ἐγκάθειρκτος ἐπί τινα χρόνον, ἀπέθανε δ' ἐν τῇ φυλακῇ προσβληθεὶς ἐκ πανώλους.

—Γρηγόριος, *ἐπίσκοπος* ***Ναξίας***. Ἦτο συνοδικὸς εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅτε ἐξερράγη ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις. Δὶς μετέβη εἰς τὴν θέσιν του. Τῷ 1825 συνειργάσθη μετὰ τῶν Αὐστριακῶν πρὸς καταπολέμησιν τῆς πειρατείας, ἥτις ἐμάστιζε τὰς Κυκλάδας. Ἀπεβίωσε τῷ 1827.

— Γρηγόριος, *μητροπολίτης* ***Ναυπλίου***. Πελοποννήσιος κληρικὸς ἐκ Σιτσόβης τῆς Λακεδαίμονος καὶ Ἐθνομάρτυς, γεννηθεὶς περὶ τὸ 1770. Ἐγένετο ἐγκρατὴς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, κατὰ τὴν γενναιότητα δὲ δὲν εἶχεν ὅμοιόν του, ὡς βεβαιοῖ ὁ Φραντζῆς. Ἐμυήθη εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας τῷ 1819 ὑπὸ τοῦ Νικηφόρου Παμπούκη, ἀκριβὴς δὲ φύλαξ τῶν καθηκόντων του καὶ ζηλωτὴς ἔνθερμος διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Γένους, ὑπῆρξε μεταξὺ τῶν πρώτων ἀρχιερέων, οἵτινες, διὰ νὰ καθησυχάσουν τὰς τουρκικὰς ἀρχὰς κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς Ἐπαναστάσεως, προσῆλθον εἰς Τρίπολιν, ὅπου ἐφυλακίσθησαν ὑπὸ τοῦ καϊμακάμη Μεχμὲτ-Σαλήχ. Ὑποστὰς τὰ πάνδεινα μετὰ τῶν ἄλλων ἀρχιερέων καὶ προεστῶν, ἠπλευθερώθη μὲν τὰς παραμονὰς τῆς πτώσεως τῆς Τριπόλεως, ἀλλὰ δὲν ἐβράδυνε ν' ἀποβιώσῃ ἐκ τῆς κακουχίας.

—Γρηγόριος ***Τσιπιανίτης***. Ἡγούμενος μονῆς παρὰ τὰ Τσιπιανὰ τῆς Μαντινείας. Ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς Ἐπαναστάσεως ἔδραξε τὰ ὅπλα μετὰ τῶν ἄλλων καλογήρων καὶ ἠγωνίσθη μὲ τὸν Ἀρβάλην, τὸν Σέκκερην, τὸν Δαγρὲν καὶ τὸν Ἱερόθεον Ἀθανασόπουλον. Ἐφονεύθη κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν αἰγυπτιακῶν στρατευμάτων εἰς Κυνουρίαν.

— Γρηγόριος, *ἡγούμενος* ***Φανερωμένης*** (ἐν Σαλαμῖνι). Προσέφερε μεγάλας ὑπηρεσίας καθ' ὅλον τὸν Ἀγῶνα. Ἐφρόντιζε τὰ εἰς Σαλαμῖνα καὶ ἰδίως εἰς τὴν μονήν του καταφεύγοντα ἐξ Ἀθηνῶν γυναικόπαιδα, συνεκέντρου δὲ πολεμεφόδια διὰ τὰς διαφόρους ἐκστρατείας τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος. Χάρις εἰς τὰς ἐνεργείας του ἡ Σαλαμὶς μετεβλήθη εἰς κέντρον τῆς διοικήσεως καὶ εἰς στρατόπεδον κατὰ τὸ 1826. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ὁ Ἀττικῆς Νεόφυτος ἠθέλησε νὰ τὸν ἀνταμείψῃ τοποθετῶν αὐτὸν εἰς ἐπισκοπήν. Ἀλλ' ὁ Γρηγόριος παρέμεινεν εἰς Φανερωμένην, τὴν ὁποίαν ἀνεκαίνισεν. Ἀπεβίωσε τῷ 1840.

— Γρηγόριος, *μητροπολίτης* ***Χαλκηδόνος***. Κληρικὸς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, πολλῆς μορφώσεως. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Ἀγῶνος ἦτο συνοδικός, συνυπέγραψε δὲ τ' ἀφοριστικὰ ἔγγραφα μετὰ τοῦ πατριάρχου καὶ ἄλλων ἀρχιερέων. Ἔχων ἰσχυροὺς προστάτας εἰς τὸ σαράγιον δὲν συνελήφθη, ἀλλὰ παρέμεινε συνοδικὸς καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ Ἀγῶνος. Τῷ 1828 σταλεὶς κατ' ἐντολὴν τῆς Πύλης ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μετὰ τῶν ἀρχιερέων Λαρίσης, Νικαίας καὶ Ἰωαννίνων, ὅπως πείσῃ τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Στερεᾶς, τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν Νήσων νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὸν τουρκικὸν ζυγόν, ἐγένετο δεκτὸς παρὰ τῷ Κυβερνήτῃ, εἰς ὃν ἐξέθηκε τὰ τῆς ἀποστολῆς του. Καίτοι ἐπανῆλθεν ἄπρακτος εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐν τούτοις παρέμεινεν εἰς τὴν θέσιν του ἀνενόχλητος μέχρι τοῦ θανάτου του (1837). Γ. Δ. ΚΟΡΟΜΗΛΑΣ

ΑΛΛΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

—**Γρηγόριος**, *ὁ ἔξαρχος* ***Ἀφρικῆς***. Ἔξαρχος (διοικητής) ὢν τῆς Ἀφρικῆς ὁ πατρίκιος οὗτος ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου (610—641) ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰς ἐκ τῶν μονοφυσιτῶν αἱρετικῶν προελθούσας σφοδρὰς ἔριδας, οἵτινες συνετάραττον τότε τὸ βυζαντιακὸν κράτος. Ταχθεὶς ὑπὲρ τῶν ὀρθοδόξων καὶ σφοδρῶς καταδιώξας τοὺς αἱρετικούς, κατέστησε τὴν Ἀφρικὴν καταφύγιον τῶν καταδιωκομένων ὀρθοδόξων. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἡρακλείου ἀνεκήρυξεν ἑαυτὸν ἀνεξάρτητον καὶ τότε κατέφυγε πρὸς αὐτὸν καὶ ὁ σφοδρότατος ἀντίπαλος τῶν μονοφυσιτῶν (μονοθελητῶν) καὶ ἡγέτης τῶν ὀρθοδόξων μοναχὸς Μάξιμος, ὅστις κατώρθωσεν, ἰσχυρῶς ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τοῦ Γρηγορίου, ὄχι μόνον τὸν μονοθελήτην πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Πύρρον τὸν Α' νὰ ἑλκύσῃ εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν, ἀλλὰ καὶ νὰ συγκαλέσῃ ἐν Ἀφρικῇ σύνοδον, ἥτις κατεδίκασε τὴν αἵρεσιν τῶν μονοθελητῶν. Ἐπροστάτευσεν ὡσαύτως ὁ Γρηγόριος καὶ ὅλους ἐκείνους τοὺς Χριστιανούς, οἵτινες προσέφευγον πρὸς αὐτὸν ἐκ τῶν μερῶν ἐκείνων τῆς Ἀφρικῆς, ἅτινα κατελάμβανον οἱ Ἄραβες. Τέλος δὲ καὶ αὐτὸς ἀντιτάξας γενναίαν ἄμυναν κατὰ τῶν ἐπελθόντων εἰς τὸ κράτος του Ἀράβων, ἔπεσε μαχόμενος ἡρωϊκῶς κατὰ τὸ 647.

— **Γρηγόριος**. Τριτότοκος υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Λέοντος Ε' (813—820). Μετὰ τὴν ἐκθρόνισιν καὶ τὴν θανάτωσιν τούτου ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Β' τοῦ Τραυλοῦ, οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ συλλαβόντες τὸν Γρηγόριον καὶ τοὺς τρεῖς ἀδελφούς του ηὐνούχισαν αὐτοὺς ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαήλ, ὅστις τοὺς περιέθαλψε κατόπιν, ὁρίσας ὡς κατοικίαν των τὴν νῆσον Πρώτην καὶ παρασχὼν αὐτοῖς ὑπηρέτας καὶ πάντα τὰ μέσα πρὸς ἄνετον διαβίωσιν. Ν. ΚΛΣ

— **Γρηγόριος** *ὁ* ***Πτερωτός***. Ἀνεψιὸς τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Λέοντος Ε' (813—820), διετέλεσεν ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἀνώτερος τοῦ κράτους ὑπάλληλος, διετήρησε δὲ τὴν θέσιν του καὶ μετὰ τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ θείου του (820) ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Β'. Ἐλθὼν εἰς ῥῆξιν πρὸς τὸν νέον αὐτοκράτορα ἐξωρίσθη εἰς Σκῦρον. Ἀποδρὰς μετ' ὀλίγον ἐκεῖθεν προσῆλθεν εἰς τὰς τάξεις τοῦ Θωμᾶ, ὅστις στασιάσας κατὰ τοῦ Μιχαὴλ καὶ συγκροτήσας ἰσχυρὸν στρατὸν καὶ στόλον ἐγένετο κύριος μεγάλου μέρους τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου. Ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ Θωμᾶ μετὰ 10 χιλ. ἀνδρῶν εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς ἐπαρχίας, συμμετέσχεν εἰς τὴν κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπίθεσιν (822—823), ἀλλ' ἐν τέλει δυσαρεστηθεὶς κατ' αὐτοῦ ἀπεσπάσθη τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοπέδου καὶ καταλαβὼν ὀχυράν τινα θέσιν ὑπεπειράθη νὰ ἔλθῃ εἰς συνεννόησιν μετὰ τοῦ Μιχαήλ. Προλαβὼν ὁ Θωμᾶς ἐπετέθη κατ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἐφόνευσεν. Ν. ΚΛΣ

— **Γρηγόριος Α'** ἢ ***Γρηγόρ-βόδας*** βλ. λ. Γκίκας Γρηγόριος.

— **Γρηγόριος Β'**, *ὁσποδάριος* ***Μολδαυΐας*** βλ. λ. Γκίκας Γρηγόριος.

— **Γρηγόριος Γ'**, *ἡγεμὼν τῆς* ***Μολδαυΐας*** βλ. λ. Γκίκας Γρηγόριος.

— **Γρηγόριος Δ'**, *ἡγεμὼν τῆς* ***Βλαχίας*** βλ. λ. Γκίκας Γρηγόριος.

— **Γρηγόριος Ε'**, *ἡγεμὼν τῆς* ***Μολδαυΐας*** βλ. λ. Γκίκας Γρηγόριος.

— **Γρηγόριος** *ντὲ* ***Σαὶν Βενσάν*** βλ. Σαὶν-Βενσάν.

Γρηγόριος ***(Κίρκορος)*** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας Εὐδοξιάδος Τοκὰτ) τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Κεῖται ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὑψηλοῦ ὄρους, καλεῖται δὲ οὕτω διότι παρέμεινεν ἐν αὐτῷ, κατὰ τὴν παράδοσιν, ὁ ἅγιος Γρηγόριος.

— **Γρηγορίου** *μονὴ (ἐν Ἄθωνι)*. Κοινόβιον κείμενον ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς χερσονήσου τοῦ Ἄθωνος καὶ εἰς 2 μιλλίων ἀπόστασιν Β. ΒΔ. τοῦ ἀκρωτηρίου Ζαρκάδι. Ἱδρύθη περὶ τὸ μέσα τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, τιμᾶται ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγ. Νικολάου καὶ μονάζουσιν ἐν αὐτῷ περὶ τοὺς 120 καλόγηροι. Εἰς τὴν μονὴν ἀνάκειται ἡ θαυματουργὸς εἰκὼν τῆς Θεοτόκου τῆς Ὁδηγητρίας καὶ ἡ εἰκὼν τῆς Παναγίας Γαλακτοτροφούσης, περὶ ὧν βλ. ἐν λ. Ἄθως τ. Β' σ. 357γ'.

Γρηγοριούπολις (Gregoriopol) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρωσίας ἐν τῷ κυβερνείῳ τῆς Σταυρουπόλεως παρὰ τὸν ποταμὸν Κουμπάν. Κάτ. 4,000. Ἐκτίσθη τῷ 1794 ὑπὸ Κοζάκων τοῦ Δόν. —Μ.

Γρηγορόβιος (Gregorovius), ***Φερδινάνδος***. Γερμανὸς ἱστορικὸς γεννηθεὶς τῷ 1821 ἐν Νεϊδεμβούργῳ τῆς ἀνατολικῆς Πρωσσίας καὶ ἀποθανὼν ἐν Μονάχῳ τῷ 1891. Διακούσας θεολογικὰ καὶ φιλοσοφικὰ μαθήματα ἐν τοῖς πανεπιστημίοις τῆς Καινιξβέργης καὶ τῆς Ἀϊδελβέργης, ἐπεδόθη μετὰ τὸ πέρας τῶν πανεπιστημιακῶν αὐτοῦ σπουδῶν εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ τὰς ἱστορικὰς μελέτας καὶ ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πολυγραφωτέρων συγγραφέων. Ἀπὸ τοῦ 1841 ἤρξατο δημοσιεύων διαφόρους φιλολογικὰς καὶ ἄλλας μελέτας, οἷαι αἱ ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Βερδομὴρ καὶ Βλαδίσλαυος», «Αἱ σοσιαλιστικαὶ θεωρίαι τοῦ Γκαῖτε ἐν τῷ Βίλχελμ Μάϊστερ» (Καινιξβέργη, 1849), «Ἄσματα Πολωνίας καὶ Οὐγγαρίας» (1849), «Ὁ θάνατος τοῦ Τιβερίου» (δρᾶμα, Ἀμβοῦργον 1851), «Ἱστορία τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρώμης Ἀδριανοῦ καὶ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ» (β' ἔκδ. ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ αὐτοκράτωρ Ἀδριανός· εἰκὼν τοῦ ρωμαιοελληνικοῦ κόσμου κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτοῦ» 1884).

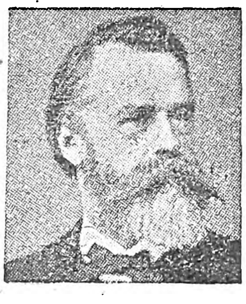

Φερδινάνδος Γρηγορόβιος.

Κατὰ τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1852 μεταβὰς εἰς Ἰταλίαν, παρέμεινεν ἐκεῖ ἀδιακόπως ἐπὶ 22 ἔτη καὶ ἔγραψε τὰ ἑξῆς: «Κορσική» (Στουττγάρδη 1854 καὶ γ' ἔκδ. 1878)· «Περιοδεῖαι ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν» (τ. 5, 1866—1877 καὶ νέα ἔκδ. 1925)· «Ἡ νῆσος Κάπρι» (1868, γ' ἔκδ. 1897)· «Εὐφορίων» (εἰδυλλιακὸν ἔπος, θέμα ἔχον τὴν Πομπηΐαν, Λειψία, 1858, α' ἔκδ., καὶ 1891 στ' ἔκδ.)· μετάφρασις τῶν «Ἀσμάτων» τοῦ Ἰταλοῦ ποιητοῦ *Ἰωάννου Μέλι* (1856 καὶ β' ἔκδ. 1886,· «Τὰ ἐπιτάφια μνημεῖα τῶν παπῶν» (Λειψία, α' ἔκδ. 1857, β' ἔκδ. 1881). Ἡ τελευταία αὕτη πραγματεία του ἐχρησίμευσεν ὡς εἰσαγωγὴ εἰς τὸ ἔργον του, τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἱστορία τῆς πόλεως Ρώμης κατὰ τὸν Μεσαίωνα» (τ. 8 (Στουτγάρδη, α' ἔκδ. 1859—1872 καὶ β' 1886. Μετὰ τὸ ἔργον τοῦτο ἐξέδωκε τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Λουκρητία Βοργία, κατ' ἔγγραφα καὶ ἀλληλογραφίας τῆς ἐποχῆς αὐτῆς» (Στουτγάρδη 1874—1875) καὶ «Οὐρβανὸς Η'» (1879). Ἡ «Ἱστορία τῆς πόλεως Ρώμης κατὰ τὸν Μεσαίωνα» ἀφωρίσθη ὑπὸ τοῦ πάπα Πίου τοῦ Θ', διότι δὲν ἐφείδετο τῶν τρωτῶν τῆς μεσαιωνικῆς πολιτείας τῶν παπῶν. Μετὰ τὴν ἐπίτευξιν ὅμως τῆς ἑνώσεως τῆς Ἰταλίας ἐξεδόθη δαπάναις τῆς δημοτικῆς ἀρχῆς τῆς Ρώμης, ὁ δὲ Γρηγορόβιος ἀνεκηρύχθη ἐπισήμως ἐπίτιμος πολίτης τῆς Ρώμης πολίτης. Ὁ Γρηγορόβιος τῷ 1872 ἐπεσκέφθη εἰς Αἴγυπτον, Συρίαν καὶ Τουρκίαν καὶ τέλος τῷ 1880 εἰς Ἑλλάδα. Ἐπακολούθημα τῆς ἐν Ἑλλάδι διαμονῆς αὐτοῦ ὑπῆρξε σειρὰ ἔργων του ἀναφερομένων εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν, ὡς ἡ «Ἀθηναΐς, ἱστορία μιᾶς αὐτοκρατείρας ἐκ Βυζαντίου» (1882), «Κέρκυρα» (εἰδύλλιον) (1882), «Μικραὶ πραγματεῖαι περὶ τῆς ἱστορίας τοῦ πολιτισμοῦ» (1887—1892) καὶ τέλος «Ἱστορία τῆς πόλεως Ἀθηνῶν κατὰ τὸν μεσαίωνα» (Στουτγάρδη 1889), τὴν ὁποίαν ὁ Κρουμβάχερ ἐχαρακτήρισεν ὡς ἔργον κλασσικὸν ὡς πρός τε τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν μορφήν, ἄξιον νὰ καταλάβῃ θέσιν παράλληλον πρὸς τὰς συγγραφὰς τοῦ Γίββωνος καὶ τοῦ Finlay. Μετὰ τὸν θάνατόν του ἐξεδόθησαν ποιήματα, ρωμαϊκὰ ἡμερολόγια, ἀλληλογραφία μετὰ τῆς κομήσσης Λυβιτέλλι καὶ ἄλλα. Τῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀναφερομένων ἔργων του ἐδημοσιεύθη τῷ 1927 νέα εἰκονογραφημένη ἔκδοσις μετὰ σημειώσεων ὑπὸ Schilmann. Ἐν τῇ ἑλληνικῇ δὲ μετεφράσθησαν ἐκ τῶν προμνημονευθέντων ἔργων τοῦ Γρηγοροβίου ἡ «Κέρκυρα» ὑπὸ τοῦ Σπ. Παπαγεωργίου, ὑπὸ δὲ τοῦ Σπ. Λάμπρου ἡ «Ἀθηναΐς» (1882) καὶ ἡ «Ἱστορία τῆς πόλεως Ἀθηνῶν» (τ. 3, Ἀθῆναι 1904—1906). [Πρβλ. *J Hönig*: Ferdinand. Gregorovius 1921.] Κ. Μ. ΜΕΚΙΟΣ

Γρήγορον *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐν Θράκῃ κοινότητος *Σελέρου* τῆς ἐπαρχίας Ξάνθης τοῦ νομοῦ Ροδόπης. Κατ. (1928) 235. Ἐπὶ τουρκοκρατίας ἐκαλεῖτο *Ἐρκεντζηλέρ*.

Γρηγορόπουλος, ***Ἀθανάσιος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Τριπόλεως. Ὑπηρέτησεν ὑπὸ τὸν Ἀρβάλην καὶ ἐπολέμησεν ἡρωϊκῶς εἰς τὸ Βαλτέτσι, τὴν Γρόναν καὶ τὰ Δερβένάκια. Ἐτραυματίσθη κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τριπόλεως, εἰς τὴν Ἀγουλινίτσαν τῷ 1825 καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας τῷ 1827. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἔλαβε τὸ χαλκοῦν ἀριστεῖον, κατετάχθη ὡς ὑπολοχαγὸς τῆς Φάλαγγος καὶ ὑπηρέτησεν ὡς δημόσιος ὑπάλληλος κατ' ἐπανάληψιν. Ἀπεβίωσε τῷ 1862. Γ. Δ. Κ.

Digitized by Google

— **Γρηγορόπουλος**, *Δημήτριος*. Λόγιος τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος, ἀδελφός, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, τοῦ Ἰωάννου Γρηγοροπούλου. Διετέλεσε διορθωτὴς τῶν ἐκδόσεων τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων ὑπὸ τοῦ Ἄλδου. Κ. Μ. Κ.

— **Γρηγορόπουλος**, *Δημήτριος*. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἀρτοτίνας, πρωτεξάδελφος τοῦ Ἀθανασίου Διάκου, ὑπὸ τὸν ὁποῖον ὑπηρέτει πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὸ ἁρματολίκιον τῆς Λιάκουρας. Διέπρεψεν εἰς τὰ Βασιλικά, ὅπου ἐφόνευσε περὶ τοὺς δέκα πέντε Τούρκους καὶ ἀπέκοψε πλείονας τῶν ἑκατὸν ρινῶν καὶ ὤτων, τὰ ὁποῖα ἀπέστειλεν εἰς τὸν Δημήτριον Ὑψηλάντην. Ὀργισθεὶς διότι τὸ δῶρον τοῦτο δὲν ἐγένετο δεκτὸν καὶ προὐκάλεσεν ἡμερησίαν διαταγὴν τοῦ ἀρχιστρατήγου, ὁ Γρηγορόπουλος ηὐτομόλησε πρὸς τοὺς ἐν Λαμίᾳ Τούρκους. Κατελθὼν κατόπιν μετὰ τοῦ Γιουσοὺφ Μπερκόφτσαλη, εὗρεν εὔθετον τὴν στιγμὴν καθ' ἣν στιγμὴν τὸ τουρκικὸν στράτευμα εἶχε πάθει λοιμώδη νόσον καὶ ἐδραπέτευσεν εἰς Ἀθήνας, ὅπου παρέμεινεν ὑπὸ τὸν Ἰωάννην Γκούραν. Καταταχθεὶς μετέπειτα εἰς τὸ σῶμα τοῦ Νότη Τζαβέλλα, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἀνάκτησιν τῶν φρουρίων τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐλογίσθη ὑπολοχαγὸς τῆς Φάλαγγος κατὰ τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἐκδουλεύσεων. Ἀπεβίωσε τῷ 1832. Γ. Δ. Κ.

—**Γρηγορόπουλος**, *Ἰωάννης*. Ἕλλην τυπογράφος γεννηθεὶς περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης. Ἐμαθήτευσε παρ' Ἀριστοβούλῳ Ἀποστολίῳ, καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἤσκησε τὸ ἔργον ἀντιγραφέως παλαιῶν χειρογράφων, εἶτα δὲ μεταβὰς εἰς Βενετίαν ἐγένετο τυπογράφος εἰς τὸν μέγαν Κρητικὸν ἐκδοτικὸν οἶκον Ν. Βλαστοῦ καὶ Ζαχαρίου Καλλέργη. Ὅτε διελύθη ὁ οἶκος οὗτος, προσελήφθη ὑπὸ τοῦ Ἄλδου Μανουτίου, μεθ' οὗ καὶ τοῦ Σκιπίωνος Καρτερομάχου ἵδρυσαν τὴν Ἄλδειον ἢ Νέαν Ἀκαδημίαν. Εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ Μεγάλου Ἐτυμολογικοῦ Ζ. Καλλέργη τῷ 1499 προέταξεν ἐπίγραμμα. Μνημονεύεται καὶ ὡς φίλος τοῦ Μουσούρου, οὗτινος ἐπιστολὴ πρὸς τοῦτον σῴζεται. [Πρβλ. *Κ. Σάθα* Νεοελλ. Φιλολ. σ. 108.] Ε. Γ.

γρήγορος, *—η, —ο·* δημοτ., ταχύς, γοργός, δραστήριος, ἀντίθ. βραδύς, ὀκνός, ἀργός: «εἶναι γρήγορος 'ς τὴ δουλειά του», «γρήγορο ἄλογο,—μουλάρι».

γρηγοροϋπάκουος ἢ *γληγοροϋπάκουος* (ἡ). Ἑτέρα παραλλαγὴ τοῦ ταυτοσήμου καὶ κοινοτέρου ἐπιθέτου τῆς Θεοτόκου γοργοεπήκοος (βλ.λ.). Ἀπὸ τὸ ἐπίθετον τοῦτο φέρεται εἰκὼν τῆς Παναγίας ἀσπαζομένης τὸν Χριστὸν ἀπὸ τοῦ 1640 ἐν τῷ ναῷ τῆς «Παναγίας τοῦ Κούκκια» τῆς Σίφνου. ΙΑΚ. Χ. Δ.

γρηγορῶ *(—έω)·* ἐγρήγορα, εἶμαι ξυπνός, προσέχω: «φύλακες, γρηγορεῖτε!».

γρηγορωσύνη (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τις γρήγορος· ταχύτης, σπουδή, δραστηριότης: ᾆσμ. «ἡ ἀγάπη θέλει φρόνηση, θέλει ταπεινωσύνη, θέλει λαγοῦ περπατησιὰ κι' ἀιτοῦ γρηγορωσύνη».

γρήλαρη (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ὀρύζοψις ἡ κεγχροειδὴς* (Oryzopsis miliacea).

Γρηνίκη *[Γεωγρ.]*. Ἐξελληνισμένον ὄνομα τοῦ Γκρήνουϊτς (βλ. λ).

Γρήνιος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ κατὰ Πτολεμαῖον (Ε΄, 6, 2), ὀνομάζοντος αὐτὸν καὶ *Γρήνικον*, ὀνομασία τοῦ Γρανικοῦ ποταμοῦ. Σ. Ε. Λ.

γρηνοκίτης (ὁ) (Greenockit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτόν, τὸ ὁποῖον εἶναι θειοῦχον κάδμιον, κρυσταλλούμενον εἰς κρυστάλλους τοῦ ἑξαγωνικοῦ κρυσταλλικοῦ συστήματος. Οἱ φυσικοὶ κρύσταλλοι εἶναι σπάνιοι καὶ πολὺ μικροί, ἔχουν δὲ πυραμιδικὴν ἢ τραπεζοειδῆ ὄψιν. Συνήθως ὁ γρηνοκίτης παρουσιάζεται ὡς κίτρινον γεῶδες ἐπάνθημα. Ἔχει σκληρότητα 3—3½ βαθμοῦ, εἰδικὸν βάρος 4,9—5,0, χρῶμα μελιτοκίτρινον μέχρι πορτοκαλλιοκιτρίνου ἢ καὶ καστάνινον, ἰσχυρὰν παχεῖαν ἀδαμαντοειδῆ λάμψιν. Εἶναι διαφώτιστος, συρόμενος δ' ἐπ' ἀλαμποῦς πλακὸς ἐκ πορσελλάνης δίδει γραμμὴν κιτρίνην. Ὁ γρηνοκίτης περιέχει 77,7% καδμίου. Παρουσιάζεται ὡς σπάνιον ὀρυκτὸν μετὰ σφαλερίτου καὶ σμιθσονίτου. Εὑρέθη πολλαχοῦ, ὡς ἐν Σκωτίᾳ (Bishopton), Pribram, Bensberg, Aachen, Καρινθίᾳ (Bleiberg), Τυρόλῳ, Βουκοβίνᾳ, Missouri καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐν Ἑλλάδι εὑρέθη εἰς τὸ Λαύρειον εἰς τὰ κοιτάσματα τῆς Καμαρίζης ὑπὸ μορφὴν κιτρίνων κοκκίων, συσσωματωμάτων μαζὶ μὲ σμιθσονίτην. Γ. Κ. Γ.

Γρήνουϊτς *[Γεωγρ.]·* βλ. Γκρήνουϊτς.

Γρήντζαλης, *Γεώργιος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Κορώνης. Ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς ἐπαναστάσεως ὑπηρέτησεν ὡς μπουλουκτζῆς ὑπὸ τὸν Ἅγιον Μεθώνης. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἀγριωτάτων πολεμιστῶν καί, ἐκδικούμενος τὸν φόνον τῶν ἐν Κορώνῃ ἀπομεινάντων οἰκείων του, διέπραξε πολλὰς θηριωδίας κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς Μεθώνης καὶ τὴν παρασπονδίαν τῆς συνθηκολογίας τοῦ Νεοκάστρου. Τῷ 1824, ἐπὶ κεφαλῆς μικροῦ σώματος Μανιατῶν, ἐκ τῶν λεγομένων «Κακαβουλίων», προέβη εἰς τὴν ἀξιομνημόνευτον ἐπίθεσιν ἐναντίον τῆς Κορώνης, εἰς τὰ τείχη τῆς ὁποίας ἀνελθὼν ἐνέπηξε τὴν σημαίαν τοῦ σταυροῦ. Ἀποτυχὼν κατὰ τὴν ἔφοδον ταύτην μετέβη εἰς Ὕδραν καὶ μετέσχε διαφόρων πειρατικῶν ἐκστρατειῶν. Συλληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἅμιλτων, κατώρθωσε νὰ δραπετεύσῃ καὶ τῷ 1826 ἐπανήρχισε ζωηρότερον τὸν ἀγῶνά του ἐναντίον τοῦ Ἰμβραήμ. Ἀκολουθῶν τὸν παράδειγμα τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, ἐσχημάτιζε «παγάνες» καὶ ἐζώγριζεν ἀπομεμονωμένα σώματα τοῦ τακτικοῦ αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ, τὰ ὁποῖα ἀντήλλασσε μὲ αἰχμαλώτους ἢ καὶ πλούσια λύτρα. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἐπεδόθη εἰς τὸν ληστρικὸν βίον, ἐφονεύθη δὲ τῷ 1841.

— **Γρήντζαλης**, *Γεώργιος*. Ἐξάδελφος τοῦ προηγουμένου, Ἀγωνιστής. Ἐφονεύθη τῷ 1825 ὑπερασπίζων τὸ Νεόκαστρον κατὰ τῶν αἰγυπτιακῶν στρατευμάτων τοῦ Ἰμβραήμ. Γ. Δ. Κ.

γρηπίδα (ἡ)· τὸ χεῖλος τοῦ τοίχου, ἡ ἐξέχουσα κορυφὴ τοῦ τοίχου πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ προβάλλοντος μέρους τῆς στέγης (ἀρχ. *κρηπίς, — ῖδος*).

Γρησίνη *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Θρᾳκικῆς χερσονήσου ἀναφερομένη ὑπὸ Ζωναρᾶ (454) καὶ Στεφάνου Βυζαντίου ὡς *Γρησῖνος*. Ν. Ε. Π.

γριὰ (ἡ)· γραῖα (βλ. λ.).

Γριὰ ἢ *Γρηὰ [Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Τρικοκκιᾶς* (τέως Τσαπουρνιᾶς) τῆς ἐπαρχίας Γρεβενῶν τοῦ νομοῦ Κοζάνης. Κάτ. (1928) 145. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Γκρέους*. Δ. Ε. Μ.

— **Γριὰ** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Τὸ μᾶλλον προέχον ἀκρωτήριον τῆς Ἀν. ἀκτῆς τῆς Ἄνδρου, κατὰ τὸ μέσον αὐτῆς (πλάτ. 37° 53′ 45″ Β., μῆκ. 24° 57′ 50″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1820: Andros island and Doro channel). Ὑπ' αὐτὸ ὕφορμος, ἐπίνειον τῆς Βουρκωτῆς. Μέγας φάρος (ἀπὸ τοῦ 1914) ἐρυθροῦ σταθεροῦ μετ' ἐρυθρῶν ἀναλαμπῶν. Σ. Ε. Λ.

— **Γριὰ** *—Σπηλιὰ [Παραλ. Γεωγρ.]*. —1) Ὅρμος τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς νήσου Σύρου. — 2) Ἀκρωτήριον τῆς νήσου Σίφνου εἰς τὴν ΒΑ αὐτῆς ἀκτήν.

— **Γριᾶς** *Κάβος [Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Β ἀκτῆς τοῦ Βαργυλιακοῦ κόλπου (πλάτ. 37° 19′ 25″ Β, μῆκ. 27° 25′ 10″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1546: Samos Strait to the Mandelyah gulf). ΝΑ κέρας τοῦ ἐλάσσονος Βασιλικοῦ κόλπου. Σ. Ε. Λ.

— **Γριᾶς** *Πήδημα [Γεωγρ.]*. Γραφικωτάτη τοποθεσία τῆς Αἰγίνης εἰς τὴν θέσιν Ἅγιοι Πάντες τοῦ Κοντοῦ καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Αἰγίνης - Μπαροῦ - Μεσσαγροῦ - ναοῦ Ἀφαίας. Σ. Ε. Λ.

— **Γριᾶς** *Πόδια [Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς νήσου Σάμου (βλ. λ. Αἰγαῖον τ. Β΄ σ. 414 γ΄).

— **Γριᾶς** *Πούντα [Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς Β ἐσχατιᾶς τῆς Σύρου, ΝΑ κέρας (πλάτ. 37° 29′ 37″ Β, μῆκ. 24° 54′ 00″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1542: Syra island, ἑλληνικὸς Ν. Κοτσοβίλλη: νῆσος Σῦρος) τοῦ ὅρμου Γράμματα. Σ. Ε. Λ.

Γριάλιστα *[Γεωγρ.]·* βλ. λ. Ἑλληνόπυργος.

γρίας (ὁ) (Grias) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μυρτοειδῶν*. Τὰ φυτὰ τοῦ γένους τούτου εἶναι δένδρα μεγάλου ἀναστήματος, μὲ φύλλα ἐναλλασσόμενα, κατὰ τὸ ἀνώτερον τμῆμα τῶν κλάδων φυόμενα, ἄνθη κατὰ κῦμα διατετογμένα καὶ καρπὸν σαρκώδη, περικλείοντα μέγαν πυρῆνα. Γνωστὰ δύο εἴδη ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς, ὧν ἀξιολογώτερον *γρίας ὁ καυλιανθὴς* (Grias cauliflora), ἰθαγενὲς δένδρον τῆς Ζαμάϊκας, καλλιεργούμενον κυρίως διὰ τοὺς ἐδωδίμους καρπούς του. Δ. Ν. Π.

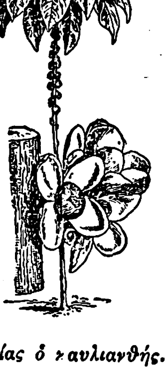

Γρίας ὁ καυλιανθής.

Γρίβα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Παιονίας (τέως Γουμενίτσης) τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 877. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Κρίβα*. Κεῖται εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Παΐκου, ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ πηγαίων ὑδάτων. Ἡ περιφέρεια τῆς κοινότητος ἔχει δάση ἐκ καστανεῶν, γαύρων καὶ ὀξυᾶς ὡς καὶ ἐκτάσεις μὲ ὀπωροφόρα δένδρα. Εἰς αὐτὴν εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη ἡ κτηνοτροφία. Μετὰ τῆς Γουμενίτσης συνδέεται δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ (χμτρ. 5). Τὸ χωρίον τοῦτο τῷ 1912 ἐπυρπολήθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἀνεκτίσθη δὲ τῷ 1915. Δ. Ε. Μ.

— **Γρίβα** (ἡ) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Θετταλομαγνησίας ἐπὶ τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς χερσονήσου τοῦ Τρίκκερι (πλατ. 39° 05′ 50″ Β, μῆκ. 23° 13′ 25″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1556: Gulf of Volo with the Oreos and Talanta channels), 1½ μίλ. ΝΔ τοῦ ὅρμου Ἀνδριακή, τοῦ τῶν «Ἀφετῶν» λιμένος τῶν ἀρχαίων. Σ. Ε. Λ.

Γριβαίων *κόκκαλα·* βλ. Γρίβας *(οἰκογένεια)* καὶ λ. Αἰτωλικὸν (τ. Β, σ. 194 α΄).

Γρίβας. Ἡ ἱστορία τῆς οἰκογενείας Γρίβα συνδέεται πρὸς τοὺς πρώτους κατελθόντας, κατὰ τὸν ΙΔ΄ αἰῶνα, εἰς Ἑλλάδα φυλάρχους Ἀλβανούς, ὧν εἷς, ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων, ὁ *Γκῖνος* (Ἰωάννης) *Μπούας Γρίβας*, ὁ ἐπιλεγόμενος καὶ *Σπάθας*, φέρεται ὡς ὁ γενάρχης τῆς οἰκογενείας ταύτης. Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους οὐδεμία ὑπῆρχε διάκρισις μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Χριστιανῶν Ἀλβανῶν. Ὁ ἡγεμονεύων κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος ἐν Αἰτωλίᾳ, Ἀκαρνανίᾳ καὶ Ἠπείρῳ Κάρολος Τόκος, Νεαπολίτης, ἔχων καὶ τὴν βοήθειαν τοῦ ἰσχυροῦ συγγενοῦς του δουκὸς Ἀθηνῶν Νερίου Ἀτζαγιώλη, ἐξεδίωξε τοὺς Ἀλβανοὺς ἐκ τῶν ἀνωτέρω χωρῶν τοῦ τέως Δεσποτάτου τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, ἐν οἷς καὶ τὸν Γκῖνον Μπούαν Γρίβαν. Ἀπόγονος τούτου, κατὰ τὸ 1500, ὁ Θεόδωρος Μπούας Γρίβας κατῆλθε μετὰ τοῦ Κλαδᾶ εἰς Πελοπόννησον καὶ ἐπολέμησε κατὰ τῶν κατεχόντων τότε τὴν χερσόννησον Τούρκων. Ἠναγκάσθη ὅμως, ἡττηθείς, νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ἀλβανίαν, τὴν ἀρχικὴν ἀφετηρίαν τῆς οἰκογενείας του. Ἀργότερον μέλη τῆς οἰκογενείας ταύτης, ἐκ τῶν μὴ ἐξισλαμισθέντων, κατῆλθον πάλιν μέχρι τῆς Ἀκαρνανίας ὑπὸ τὸν Γκῖνον Μπούαν Γρίβαν (νεώτερον).

Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1585 ἀναφαίνεται ὁ Γκῖνος οὗτος Γρίβας μετὰ τοῦ Μαλάμου καὶ τοῦ Πούλιου Δράκου ἐπαναστάτης ἐν Λούρῳ τῆς Ἠπείρου κατὰ τῆς Τουρκίας. Ἡ ἀνταρσία τῶν τριῶν ἁρματολῶν, ὑποκινηθέντων ὑπὸ τῆς εὑρισκομένης τότε εἰς πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας Ἑνετικῆς δημοκρατίας, εὐωδοῦτο ἐν ἀρχῇ (κατέλαβον δ' οὗτοι καὶ τὴν Ἄρταν), κατεστάλη ὅμως ὕστερον, ἡττηθέντων ὑπὸ τῶν Τούρκων τῶν ἐπαναστατῶν καὶ διαλυθέντων. Καὶ οἱ μὲν Μαλάμος καὶ Πούλιος Δράκος κατέφυγον εἰς τὰ ὄρη τοῦ Σουλίου, ὁ δὲ Γρίβας κατέφυγεν εἰς Ἀκαρνανίαν. Ἐκεῖ δέ, καταδιωκόμενος, ἐφονεύθη ἐν μάχῃ ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀντικρὺ τῆς Λευκάδος, εἰς θέσιν, ἥτις καὶ σήμερον καλεῖται «Τοῦ Μπούα τ' αὐλάκι». Ἔκτοτε ἡ οἰκογένεια Γρίβα φαίνεται ἐγκατεστημένη ἐν τῷ χωρίῳ Περατιᾷ τῆς Ἀκαρνανίας, ἀντικρὺ τῆς Λευκάδος, ἐξακαρνανισθεῖσα.

Ἀντὶ τῶν ἡττηθέντων τριῶν ἐπαναστατῶν διωρίσθη ἁρματολὸς Λούρου καὶ Ἀκαρνανίας ὁ ἐκ Συντέκνου τοῦ Βάλτου Τρουμπούκης. Μεταξὺ ὅμως τοῦ ἁρματολοῦ Τρουμπούκη καὶ τῶν ἀπογόνων τοῦ Θεοδώρου Μπούα Γρίβα, ἀδελφοῦ τοῦ Γκίνου, ἤρχισε πολυχρόνιος περὶ τὸ καπετανᾶτον διαμάχη. Τὸν Τρουμπούκην ἐβοήθουν οἱ συγγενεῖ αὐτοῦ Κατσικογιάννης, Κατσούλης καὶ Τσεκούρας, τοὺς δὲ Γριβαίους οἱ ἀπόγονοι τοῦ Δράκου καὶ Μαλάμου ἐκ Σουλίου, καὶ οἱ ἁρματολοὶ Σταθογιάννης ἐξ Ἀγγελοκάστρου καὶ Μεϊντάνης ἐκ Κατούνης. Ἐν τέλει ἐπεκράτησαν οἱ Γριβαῖοι. Πρὸς κατάπαυσιν δὲ τῶν ἐρίδων ἔλαβεν ὁ Χρῆστος Γρίβας, υἱὸς τοῦ Ἀποστόλη Γρίβα, ὡς σύζυγον τὴν θυγατέρα τοῦ Κατσικογιάννη. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀποστόλη Γρίβα ἔμειναν οἱ υἱοί του (1760), Χρῆστος, Τσέγιος καὶ Κώστας, διάδοχοι τοῦ ἁρματολικίου Ἀκαρνανίας.

Ὅτε ἡ αὐτοκράτειρα τῆς Ρωσίας Αἰκατερίνη ἀπέστειλεν εἰς Ἑλλάδα πρὸς ἐξέγερσιν τοὺς Ὀρλὼφ (1769), εἰς τὴν ἐπακολουθήσασαν ἐπανάστασιν ἔλαβον ἐνεργότατον μέρος καὶ οἱ ἀδελφοὶ Γρίβα. Ἐν συνεννοήσει δὲ μετὰ τοῦ ἐξ Ἀγγελοκάστρου ἁρματολοῦ Γ. Γουλιμῆ ἢ Λαχούρη, ἐπολιόρκησαν τὸ Βραχώρι, πρωτεύουσαν τοῦ Κάρελι, μετὰ 300 ἀνδρῶν. Οἱ ἐν Βραχωρίῳ πολυάριθμοι Τοῦρκοι, κλεισθέντες εἰς τοὺς πύργους καὶ χαρακωθέντες εἰς ὀχυρὰ μέρη, ἀντέστησαν ἐπὶ δύο ἡμέρας, κα[illegible] τὴν 23ην Μαρτίου ἠναγκάσθη ὁ Χρῆστος Γρίβα[illegible] νὰ δράμῃ εἰς Μακρυνόρο, ὅπως ἐμποδίσῃ τοὺς κατερχομένους 6000 Τούρκους ὑπὸ τὸν Ἀχμέτ βαλῆν τοῦ Κάρελι, καὶ τὸν Ἀλβανὸν Σουλεϊμὰν βέην. Μὴ δυνηθεὶς ὅμως νὰ ἀνακόψῃ τὸν δρό[illegible] τῶν Τούρκων, ὑπεχώρησε καὶ διελθὼν τὸν [illegible]λος λόφον ἐστρατοπέδευσε παρὰ τὸν Ἅγιον Ἠλία[illegible]ρίαν Ἀγγελοκάστρου. Ὁ δὲ ἀδελφός του Τσέγιος [illegible]χίαν 50 ὀπαδῶν κατέλαβε τὴν θέσιν Ραγκαβέϊκα [illegible]εύασε ὁ Γουλιμῆς τὴν γέφυραν Ἀγγελοκάστρου κ[illegible] τὸ πρὸ αὐτῆς δάσος. Οἱ Τοῦρκοι διῃρέθησαν εἰς δύο σώματα, ἐξ ὧν τὸ ἓν ὑπὸ τὸν Σουλεϊμὰν ἐπορεύθη κατὰ τοῦ Γουλιμῆ καὶ τοῦ Τσέγιου, τὸ δὲ ὑπὸ τὸν Ἀχμὲτ διηυθύνθη πρὸς τὸν Ἅγιον Ἠλίαν κατὰ τοῦ Χρήστου Γρίβα. Καὶ ὁ μὲν Τσέγιος ἔπεσεν ἡρωϊκῶς, ὁ δὲ Γουλιμῆς ἔκοψε τὴν γέφυραν τοῦ Ἀγγελοκάστρου καὶ ἔδραμεν ὅπως ἑνωθῇ μετὰ τοῦ Χρήστου Γρίβα, ὅστις, ὡς ἐκ τοῦ ὀχυροῦ τῆς θέσεως, ἀπέκρουε τελεσφόρως τὰς ἐφόδους τοῦ ὑπὸ τὸν Ἀχμὲτ στρατοῦ. Καταφθάσας ὅμως ὁ Σουλεϊμὰν κατέλαβε τὰ νῶτα αὐτοῦ. Οἱ ἐπαναστάται, μετὰ ἑξάωρον μάχην, ἐπεχείρησαν ἔξοδον, διασχίζοντες ξιφήρεις τὰς φάλαγγας τῶν

Digitized by Google

Τούρκων, ἀλλὰ περικυκλωθέντες ἐν τέλει ἐσφάγησαν πάντες, πλὴν ὀλίγων Ἀκαρνάνων ὑπὸ τὸν Μαυροδῆμον, οἵτινες διεσώθησαν μέχρις Αἰτωλικοῦ μόνον. Ἡ θέσις αὕτη καὶ σήμερον καλεῖται «τῶν Γριβαίων τὰ κόκκαλα».

Μετὰ τὴν καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως Ὀρλώφ, ἁρματολὸς Ξηρομέρου διωρίσθη ὁ Κατσικογιάννης. Ἐνηλικιωθέντων ὅμως τῶν υἱῶν τοῦ Χρήστου Γρίβα, νέοι δωδεκαετεῖς ἀγῶνες ἤρχισαν μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ Κατσικογιάννη. Τέλος, τῷ 1790, ἐπεκράτησαν οἱ Γριβαῖοι καὶ ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ προεστῶτος Ξηρομέρου Μήτσου Μαυρομμάιη ὁ Δράκος (Δημήτριος) Γρίβας ἁρματολὸς Βονίτσης καὶ Ξηρομέρου. Ἠναγκάσθη ὅμως οὗτος, ἐκ τῶν π έσεων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων, νὰ καταφύγῃ εἰς Ἑπτάνησον παρὰ τοῖς Γάλλοις, οἵτινες εἶχον καταλάβει αὐτήν, καὶ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ὁποίων καί, κατόπιν τῶν Ρώσων, ὑπηρέτησε. Βραδύτερον ἀπατηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ, ὅτι θ' ἀνελάμβανε πάλιν τὸ πατρικὸν αὐτοῦ ἁρματολίκι, ἐπανῆλθεν ἐπὶ τοῦ τουρκικοῦ ἐδάφους, ἀλλ' ἐδηλητηριάσθη ὑπ' αὐτοῦ ἐν Ἰωαννίνοις.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δράκου Γρίβα ἔμειναν ὁ ἀδελφός του Γεώργιος, ἐπιλεγόμενος καὶ Σβίγκος, ὅστις ἐφονεύθη, ὕστερον, κατὰ τὴν τελευταίαν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου τῷ 1826, καὶ οἱ υἱοί του Χρῆστος, Σταῦρος, Θεοδωράκης, Φλῶρος καὶ Ἀλέξης ἢ Γαρδικιώτης. Ἐκ τούτων διεκρίθησαν, ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἀδελφούς, ὁ Θεοδωράκης Γρίβας, ὁ ζωηρότερος ὅλων, γεννηθεὶς τῷ 1797, καὶ ὁ Ἀλέξης ἢ Γαρδικιώτης Γρίβας, ὁ μικρότερος ὅλων τῶν ἀδελφῶν, ἡμέρου χαρακτῆρος καὶ ὅλως ἀντίθετος πρὸς τὸν ἀδελφόν του Θεοδωράκην.

Ξ. Γ. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ

—**Γρίβας**, ***Ἀλέξης ἢ Γαρδικιώτης***. Δεκαοκταετὴς ὢν κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς Ἐπαναστάσεως, ἔλαβε μέρος εἰς αὐτήν, διακριθείς, ἰδίως, ὡς στρατηγὸς εἰς τὴν μάχην τῆς Ἀραχώβης ὑπὸ τὸν Καραϊσκάκην, καὶ εἰς τὰς μάχας τοῦ Κερατσινίου, τοῦ Μετοχίου καὶ τοῦ Πειραιῶς, ἔνθα, ὡς ἀρχηγὸς σώματος, ἠρίστευσε. Δὲν ἔλαβε μέρος εἰς τὰς στάσεις τοῦ ἀδελφοῦ του Θεοδωράκη· τοὐναντίον μάλιστα ὑπῆρξε πάντοτε ἀντίθετος εἰς τὰς τοιαύτας περιστάσεις πρὸς αὐτόν. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους, παραμείνας εἰς τὸν τακτικὸν στρατόν, προσελήφθη ὡς ὑπασπιστὴς τοῦ βασιλέως Ὄθωνος μέχρι τοῦ θανάτου του, τῷ 1855.

Ἀλ. Γαρδικιώτης Γρίβας.

Ξ. Γ. Μ.

—**Γρίβας**, ***Ἀλέξιος Χρ.*** Ἀξιωματικὸς τοῦ ἱππικοῦ γεννηθεὶς τῷ 1874. Προερχόμενος ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου Εὐελπίδων, προήχθη μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀντισυνταγματάρχου. Μετέσχε τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου 1897 ὡς ἀνθυπίλαρχος, κατόπιν ἐφοίτησε παρὰ τῇ γερμανικῇ Ἀκαδημίᾳ πολέμου, ἀπεστρατεύθη δὲ τῷ 1911 ἵνα πολιτευθῇ. Κατὰ τὴν χρονικὴν περίοδον 1918—1920 διετέλεσεν ὑφυπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν.

Ν. Θ. Κ.

—**Γρίβας**, ***Γεώργιος***. Ρουμελιώτης Ἀγωνιστής, πολεμήσας ἐν Ἀθήναις, ὅπου ἦλθεν ἀκολουθῶν τὸν Κατσικογιάννην. Ἠνδραγάθησεν εἰς Ὠρωπόν, εἰς Μαραθῶνα καὶ κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀκροπόλεως καθ' ἣν ὑπηρέτει ὡς ἀκόλουθος τοῦ Μακρυγιάννη.

Γ. Δ. Κ.

—**Γρίβας**, ***Δημήτριος***. Ἀγωνιστής. Ἦτο ἱερεὺς καὶ ἔμπιστος τοῦ ἀρχιεπισκόπου Μεθώνης, μετὰ τοῦ ὁποίου ἐκατηγήθη ὡς φιλικός. Τὸν ἠκολούθησε πανταχοῦ καὶ ᾐχμαλωτίσθη μετ' αὐτοῦ κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων ἅλωσιν τοῦ Νεοκάστρου. Ὑπέστη τὰ πάνδεινα ἐν τῇ φυλακῇ, ἀλλὰ κατώρθωσε νὰ σωθῇ τῇ μεσολαβήσει Γάλλου ἀξιωματικοῦ τοῦ αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ. Ἐξακολουθήσας τὸν πόλεμον ἀνέλαβε τὸ ἱερατικὸν σχῆμα μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν. Ἔλαβε μέρος τῆς ἀποζημιώσεως, ἥτις ὡρίσθη διὰ τὰς χρηματικὰς θυσίας του κατὰ τὸν Ἀγῶνα, ἀλλ' ἀπέθανε πένης καὶ ἐκτὸς ἐφησυχίας τῷ 1862.

Γ. Δ. Κ.

—**Γρίβας**, ***Δημήτριος***. Υἱὸς τοῦ στρατάρχου Θεοδώρου Γρίβα καὶ τῆς Ἑλένης Μπούμπουλη, θυγατρὸς τῆς Λασκαρίνας Μπουμπουλίνας, γεννηθεὶς ἐν Ναυπλίῳ τὴν 15 Αὐγούστου 1829 καὶ ἀποθανὼν ἐν Μασσαλίᾳ τὴν 24 Ἀπριλίου 1889. Εἰσήχθη εἰς τὸ σχολεῖον τῶν Εὐελπίδων, ἀλλ' ἀπελύθη αὐτοῦ τῷ 1845 μεθ' ὅλων τῶν ἄλλων μαθητῶν, διαλυθείσης τῆς στρατιωτικῆς σχολῆς ἕνεκα στάσεως. Τῷ 1847, ἐπαναστατήσαντος τοῦ πατρός του κατὰ τοῦ βασιλέως Ὄθωνος, μετέσχε καὶ οὗτος τοῦ ἐν Παλιοχαλιᾷ τῆς Ἀκαρνανίας κινήματος, ἠκολούθησε δὲ τὸν πατέρα του εἰς τὴν εἰς Ἰωάννινα ἐξορίαν του. Μετ' ὀλίγον ὅμως χρόνον ἔτυχον πατὴρ καὶ υἱὸς ἀμνηστείας, τῷ δὲ 1849 ἔλαβεν ὁ Δημήτριος Γρίβας τὸν βαθμὸν τοῦ ἀνθυπασπιστοῦ τῆς ὀροφυλακῆς, εἰς τὰ τάγματα τῆς ὁποίας ὑπηρέτησε, προαχθεὶς μετὰ ἓν ἔτος εἰς ἀνθυπολοχαγόν. Τῷ 1854 ἠκολούθησε τὸν πατέρα του εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῆς Ἠπείρου, διακριθεὶς διὰ τὴν ἀνδρείαν του κατὰ τὴν ἔξωθεν τῶν Ἰωαννίνων μάχην τοῦ Κουτσολιοῦ. Ἐπανελθὼν εἰς Ναύπλιον ἔπαθε κάταγμα τοῦ δεξιοῦ του βραχίονος, ὅπερ, κακῶς θεραπευθὲν ἐν Ἀθήναις καὶ Παρισίοις, ἐπέβαλε τὴν ἀνάγκην τοῦ ἀκρωτηριασμοῦ. Θεραπευόμενος ἐν τῷ νοσοκομείῳ τῷ 1860 συνελήφθη, ἕνεκα ὑπονοιῶν, ὅτι διωργάνου στάσιν, καὶ ἐπέμφθη ἐξόριστος εἰς Κύθνον.

Δημήτριος Γρίβας.

Κατὰ τὸν διάπλουν ὅμως ἐγεννήθη φλεγμονὴ εἰς τὸν πάσχοντα βραχίονά του, καίτοι δὲ ἡ κατάστασίς του ἦτο λίαν ἐπικίνδυνος, διετάχθη ν' ἀπομακρυνθῇ τῆς Σύρου καὶ ἐπιβιβασθεὶς ἐπὶ ἱστιοφόρου πλοιαρίου μετηνέχθη εἰς Κύθνον. Πληροφορηθεὶς ὁ Ὄθων παρὰ τοῦ πατρὸς τοῦ Γρίβα τὸν ἀπάνθρωπον τοῦτον καταδιωγμόν, διέταξε τὴν ἐπαναφοράν του εἰς Ἀθήνας, ὁπόθεν μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀπῆλθεν εἰς Παρισίους πρὸς θεραπείαν.

Ἐπειδὴ ἐθεωρεῖτο γενικῶς ὡς συνωμοτῶν κατὰ τῆς δυναστείας καὶ λίαν ἐπικίνδυνος, εὐθὺς ὡς ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας ἤρξαντο ἀδιάκοποι προσπάθειαι πρὸς ἀπομάκρυνσιν αὐτοῦ ἐκ τοῦ στρατοῦ λόγῳ τῆς παθήσεώς του. Τοῦτο ἐξῆψεν ἔτι μᾶλλον τὸ μῖσος αὐτοῦ κατὰ τοῦ βασιλέως, κληθεὶς δὲ πρὸς ἐξέτασιν τῆς σωματικῆς αὐτοῦ ἱκανότητος, ὅπως τεθῇ εἰς ἀποστρατείαν, ἠρνήθη νὰ ὑπακούσῃ καὶ τιμωρηθεὶς διὰ διμήνου φυλακίσεως ἀπεστάλη ν' ἀποτίσῃ ταύτην εἰς Παλαμήδιον τοῦ Ναυπλίου. Ἐνῷ δὲ διέμενεν εἰς τὰς φυλακὰς διωργανώθη ἡ ναυπλιακὴ ἐπανάστασις καὶ τὴν 1 Φεβρουαρίου 1862 ἐξερράγη αὕτη. Ταύτης εἷς τῶν πρωτουργῶν ἐγένετο ὁ Δημήτριος Γρίβας, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνετέθη ἡ στρατιωτικὴ ἀστυνομία τῆς πόλεως καὶ εἶτα ἡ ὑπεράσπισις τοῦ λόφου τοῦ Ἁγίου Ἠλία, ἔνθα κατὰ τὴν πολύνεκρον μάχην τῆς 1 Μαρτίου 1862 διεκρίθη ὁ Γρίβας. Ἀλλ' ἡ ἐπανάστασις αὕτη δὲν ἠδύνατο νὰ παραταθῇ, καθ' ὅσον ἡ πόλις, πολιορκουμένη ἀπὸ ξηρᾶς ὑπὸ τῶν σωμάτων τοῦ στρατηγοῦ Χὰν καὶ ἀπὸ θαλάσσης ὑπὸ τοῦ στόλου, ἐστερεῖτο τροφίμων. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐπαναστάσεως Ἀρτέμης Μῖχος ἐπρότεινε τότε ὅπως ζητηθῇ γενικὴ ἀμνηστεία. Καὶ ἡ μὲν πλειοψηφία τῶν ἐπαναστατῶν παρεδέχθη τὴν πρότασιν, ἀλλ' ὁ Γρίβας μετ' ἐλαχίστων ἀξιωματικῶν ἀπέκρουσε ταύτην καὶ καταλαβὼν τὸ φρούριον τοῦ Παλαμηδίου ἐγένετο ὁ κύριος τῆς καταστάσεως, προσελκύσας εἰς τὸ κίνημά του τοῦτο τοὺς στρατιώτας καὶ πλῆθος ἐνόπλων πολιτῶν, ἤρξατο δὲ τὸν κανονιοβολισμὸν κατὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ στρατηγοῦ Χάν. Ἡ κυβέρνησις πρὸ τῆς τοιαύτης στάσεως τοῦ Γρίβα ἀπέρριψε τὴν αἴτησιν τῆς ἀμνηστείας, βραδύτερον ὅμως, ἵνα ἐπιφέρῃ ῥῆξιν μεταξὺ τῶν ἐπαναστατῶν, ἐδημοσίευσε τὴν 24 Μαρτίου διάταγμα παρέχον ἀμνηστείαν εἰς πάντας, πλὴν 19 μόνον προσώπων, ἀφιεμένων ἐλευθέρων ὅπως ἀπέλθωσιν εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ὁ Γρίβας, διαπραγματευθεὶς προσωπικῶς μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Χὰν τὰ τῆς ἀναχωρήσεως τῶν ἐξαναγκαζομένων εἰς ἐξορίαν στρατιωτικῶν καὶ πολιτικῶν, συναπῆλθε μετ' αὐτῶν, ἐπιβιβασθέντων ἐπὶ ἑνὸς γαλλικοῦ καὶ ἑνὸς ἀγγλικοῦ πολεμικοῦ, εἰς Σμύρνην. Ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Ἀγγλίαν καὶ Γαλλίαν, ὅπου διέμεινε μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου 1862, ὅτε ἐκραγεῖσα ἡ ἐν Ἀθήναις ἐπανάστασις ἤνοιξε τὰς πύλας εἰς τοὺς ἐξορίστους τοῦ ναυπλιακοῦ κινήματος. Ἐνῷ δὲ ἐπέστρεφεν εἰς Ἑλλάδα, ἐπῆλθεν ὁ θάνατος τοῦ πατρός του.

Εὑρέθη οὕτως ὁ Δημήτριος Γρίβας ἀρχηγὸς μεγάλου πολιτικοῦ καὶ στρατιωτικοῦ κόμματος, κυρίαρχος δ' ἐν Ἀκαρνανίᾳ, εὐθὺς ὡς ἐπάτησε τὸ ἔδαφος αὐτῆς. Ἡ πρώτη συσταθεῖσα ἐν Ἀκαρνανίᾳ ἐπαναστατικὴ ἐπιτροπὴ δὲν ἀνεγνώριζε τὴν ἐν Ἀθήναις τοιαύτην, ἀλλ' ὡς ἀρχηγὸν τὸν υἱὸν τοῦ ἀποθανόντος Θεοδώρου Γρίβα. Ἐπὶ μῆνας οὔτε ὑπαλλήλους, οὔτε στρατόν, οὔτε φρουρὰν ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Βονίτσης ἐδέχθη, ὁλόκληρος δὲ ἡ ἐπαρχία δὲν μετέσχε, κατὰ διαταγὴν τοῦ Δημητρίου Γρίβα, τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας πρὸς ἐκλογὴν τοῦ Ἄγγλου πρίγκιπος Ἀλφρέδου ὡς βασιλέως τῆς Ἑλλάδος. Τοὐναντίον ἐν τῇ περιστάσει ἐκείνῃ ἡ Ἀκαρνανία διὰ πράξεων τῶν δημοτικῶν συμβουλίων καὶ ψηφίσματος τῆς ἐπαναστατικῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως ἀνέθηκε τὸ καθῆκον τῆς ἐκλογῆς ἡγεμόνος εἰς τὸν ἀρχηγόν της Δημήτριον Γρίβαν καὶ τοὺς συμπράττοντας μετ' αὐτοῦ ἐν Ἀθήναις πληρεξουσίους τῆς συνελεύσεως. Ἀφικόμενος εἰς Ἀθήνας ὡς πληρεξούσιος τῆς Ἀκαρνανίας διὰ τὴν ψήφισιν τοῦ συντάγματος καὶ τὴν ἐκλογὴν βασιλέως, ἐγένετο μετὰ τοῦ ναυάρχου Κωνσταντίνου Κανάρη συναρχηγὸς τοῦ κόμματος τῶν *Ὀρεινῶν* (βλ. λ. Ἀθῆναι), τοῦ Δημητρίου Βούλγαρη ἔχοντος τὴν ἀρχηγίαν τῶν *Πεδινῶν*. Διὰ τοῦ πραξικοπήματος τοῦ Φεβρουαρίου, ὑποκινηθέντος ὑπ' αὐτοῦ, ἀνετράπη ἡ ὑπὸ τὸν Βούλγαρην κυβέρνησις καὶ ἐπηκολούθησε τὸ συχνὸν ἀνεβοκατέβασμα τῶν κυβερνήσεων ἐκ συνεννοήσεως τῶν δύο κομμάτων, Ὀρεινῶν καὶ Πεδινῶν. Ὁ Γρίβας δὲν συγκατετέθη εἰς τὴν ζητουμένην προγραφὴν κατὰ τῶν ὁπωσδήποτε ὑπηρετησάντων τὸν Ὄθωνα, τοὐναντίον δὲ προεκάλεσε τὸ ψήφισμα, δι' οὗ ἀνεκλήθησαν ὁ Χριστίδης καί τινες ἄλλοι πολιτικοὶ ἄνδρες. Καθ' ὅλον δὲ τὸ διάστημα τῆς μεσοβασιλείας ἡ ἰσχὺς καὶ τὸ γόητρον αὐτοῦ ὑπῆρξε μέγα. Αὐτὸς ὑπεδείκνυεν ἢ μᾶλλον ἐπέβαλλε τοὺς ὑπουργοὺς τοῦ κόμματός του, ἀποφεύγων ὁ ἴδιος νὰ μετάσχῃ τῆς κυβερνήσεως. Ὅταν ἡ συνέλευσις ἐξέλεξεν ὡς βασιλέα τῶν Ἑλλήνων τὸν Γεώργιον Α', ἐξελέγη ἐπιτροπή, ὅπως μεταβῇ εἰς Κοπεγχάγην καὶ προσφέρῃ τὸ στέμμα εἰς τὸν υἱὸν τοῦ διαδόχου τῆς Δανιμαρκίας Χριστιανοῦ. Ἡ ἐπιτροπὴ ἦτο τριμελής, εἰς αὐτὴν δὲ τὰς μὲν νήσους ἀντεπροσώπευσεν ὁ Κωνσταντῖνος Κανάρης, τὴν Πελοπόννησον ὁ Θρασύβουλος Ζαΐμης καὶ τὴν Στερεὰν ὁ Δημήτριος Γρίβας.

Καίτοι φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ λοχαγοῦ, ἐγένετο τὸ πρῶτον ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν τὴν 13 Νοεμβρίου 1865 ἐν τῇ Κυβερνήσει τοῦ Ἐπαμεινώνδα Δεληγεώργη, τῷ δὲ 1867 προαχθεὶς εἰς ταγματάρχην ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν ἐν τῇ κυβερνήσει Ἀλεξ. Κουμουνδούρου. Τῷ 1872, ἐπὶ κυβερνήσεως Ἐπ. Δεληγεώργη, ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν, τὴν δὲ 27 Ἀπριλίου 1874 ἐπὶ κυβερνήσεως τοῦ Δημ. Βούλγαρη ἀνεδέχθη τὸ αὐτὸ ὑπουργεῖον καὶ μετέσχε τῶν ἐνεργειῶν τῆς κυβερνήσεως ταύτης πρὸς μετατροπὴν τοῦ πολιτεύματος. Ἐπίσης ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν τῷ 1878 εἰς τὴν κυβέρνησιν Κουμουνδούρου καὶ παρέμεινεν ὡς τοιοῦτος μέχρι τῆς 10 Μαρτίου 1880.

Ἀπὸ τοῦ 1863 ἐξελέγετο βουλευτὴς διὰ μεγάλης πλειοψηφίας, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ 1880 ἀπέτυχε. Μετὰ τὴν προσάρτησιν τῆς Θεσσαλίας, ἡ ἐπαρχία αὕτη ἐμαστίζετο ὑπὸ τῆς ληστείας, τῷ δὲ 1882 ὁ Χαρίλαος Τρικούπης, ὅπως ἐπαναφέρῃ τὴν τάξιν, ἀνέθεσεν εἰς τὸν Δημήτριον Γρίβαν τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἐν Θεσσαλίᾳ στρατοῦ. Πράγματι δὲ ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος ἀποκατέστησεν οὗτος τὴν τάξιν, ἐξαφανίσας τὴν ληστείαν καὶ δώσας ἀξιοπρεπῆ λύσιν τοῦ ἀναφυέντος μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας πολυθρυλήτου μεθοριακοῦ ζητήματος τοῦ Καραλῆ-Δερβέν. Παραιτηθεὶς βραδύτερον τῆς ἀρχηγίας τοῦ στρατοῦ ἐπολιτεύθη ἐκ νέου ἐκλεγεὶς βουλευτὴς τῷ 1885, ἀλλ' ἀποτυχὼν εἰς τὰς ἐκλογὰς τῆς 4 Ἰανουαρίου 1887 παρῃτήθη ὁριστικῶς τῆς πολιτικῆς καὶ ἐτράπη εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον, ζῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν Παρισίοις. Εὑρισκόμενος τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1889 ἐν Νικαίᾳ καὶ ἐπιστρέφων εἰς Παρισίους, ἐνόσησεν ἐκ πνευμονίας καὶ ἀπέθανεν εἰς Μασσαλίαν.

Θ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

—**Γρίβας**, ***Θεοδωράκης***. Γεννηθεὶς τῷ 1797 ἐν Πρεβέζῃ, ἐξῆλθε δεκαοκταετὴς μόλις, ὑπὸ τὸν ὁπλαρχηγὸν Πανουργιᾶν, εἰς τὸν ἁρματολικὸν βίον. Ὡς πάντες σχεδὸν οἱ τότε διακρινόμενοι Ἕλληνες καὶ ἐν τοῖς γράμμασι καὶ ἐν τοῖς ὅπλοις ὑπηρέτουν παρὰ τῇ αὐλῇ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, οὕτω καὶ ὁ Θεοδωράκης Γρίβας διὰ τὴν ζωηρότητα καὶ τὸ γένος αὐτοῦ προσειλκύσθη παρὰ τῷ Ἀλῆ, καίτοι οὗτος εἶχε δηλητηριάσει τὸν πατέρα του. Μετὰ τὴν κήρυξιν τῆς Ἐπαναστάσεως, ἔσπευσε νὰ συμμετάσχῃ εἰς αὐτὴν ἐκ τῶν πρώτων. Κατὰ τὴν ἐκπόρθησιν τῆς πρωτευούσης τοῦ Κάρελι Βραχωρίου μετέσχε τῆς μάχης μετὰ διακοσίων Ἀκαρνάνων, ὅτε δὲ μετ' ὀλίγας ἡμέρας συνῆλθεν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ κληθεῖσα ἡ Γερουσία τῆς Δυτικῆς Χέρσου Ἑλλάδος, διώρισε μετὰ πέντε ἄλλων τὸν Θεοδωράκην Γρίβαν χιλίαρχον, παρὰ τὸ νεαρὸν τῆς ἡλικίας αὐτοῦ. Κατόπιν ἔλαβε μέρος εἰς τὴν μάχην τοῦ Γηροκομείου, πρὸ τῶν Πατρῶν, καὶ συμμετέσχε τῆς ἐκστρατείας καὶ τῆς μάχης τοῦ Πέτα μετὰ τοῦ Μαυροκορδάτου καὶ τῶν ἄλλων ὁπλαρχηγῶν τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Φιλελλήνων. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Πέτα, ὅτε ὁ Ρεσὴτ πασᾶς (Κιουταχῆς), συναθροίσας 3000 Ἀλβανούς, διεπεραιώθη εἰς Λουτράκιον τοῦ Ξηρομέρου, ὁ Γρίβας μετὰ τοῦ Τσόγκα, Μπουκουβάλα, Καρούσου καὶ ἄλλων

Θεοδωράκης Γρίβας

Digitized by Google

ἐπετέθη ἐκ Τρύφου κατὰ τῶν Τούρκων. Ὁ Ρεσήτ, ἀπωθήσας αὐτούς, εἰσεχώρησεν εἰς τὴν ἔρημον ἤδη (οὖσαν Ἀκαρνανίαν καὶ ἐστράφη ἰδίως πρὸς αἰχμαλωσίαν τῶν γυναικοπαίδων, κατευθυνομένων εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀκαρνανίας πρὸς διαπεραίωσιν εἰς Ἑπτάνησον. Ὁ Θεοδωράκης Γρίβας τότε μετὰ τῶν ἀνωτέρω καὶ τοῦ Βαρνακιώτη, ὀχυρωθέντες εἰς τὸν Ἅγ. Ἠλίαν καὶ τὸν Ἅγ. Νικόλαον τοῦ Ἀετοῦ μετὰ ὀλιγίστων ἀνδρῶν, ἀπέκρουσαν αἱματηρότατα τὸν στρατὸν τοῦ Ρεσήτ, οὕτω δὲ ἐσώθησαν χιλιάδες γυναικοπαίδων, τοῦ Ρεσὴτ ἐπανελθόντος κατησχυμένου εἰς Ἄρταν.

Κατὰ τὴν πρώτην πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου ὁ Θεοδωράκης Γρίβας ἐνεκλείσθη ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. Μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς πολιορκίας καὶ τὴν καταδίωξιν τῶν φευγόντων Τούρκων διέβη μετὰ τοῦ Ἠλία Μαυρομιχάλη καὶ Ἠλία Τσαφατίνου πέραν τοῦ Ἀχελώου, ὅπου ἐφόνευσαν περὶ τοὺς 500 Τούρκους (8 Φεβρουαρίου 1823), καὶ τοὺς ἄλλους κατεδίωξαν μέχρι Καρβασαρᾶ. Ἐνῷ, οὕτω, διὰ τῶν ἔργων του ὁ Θεοδωράκης Γρίβας ἀνυψοῦτο εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ λαοῦ, ἡ δόξα του ἐπεσκιάσθη ἐξ ἑνὸς παραπτώματος. Ὁ ἐκ Δραγαμέστου Τάτσης Μαγγίνας, ὕστερον σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας, γερουσιαστὴς καὶ ὑπουργός, ἔχων λόγους ἐκ βαρυτάτης προσβολῆς κατὰ τῶν ἀδελφῶν Χασάπη, ἐξώθησε τὸν Θεοδωράκην Γρίβαν εἰς ἐξόντωσιν αὐτῶν. Ἀλλ' ἡ ἔκλειψις τῶν Χασαπαίων, ἀνδρῶν γενναίων, πρωτοστατούντων εἰς τὸν Ἀγῶνα, ἐμείωσε τὴν αἴγλην τοῦ Γρίβα, διέθεσε δ' ἐχθρικῶς τὸν Τσόγκαν, τοῦ ὁποίου ἀξιωματικοὶ ἦσαν οἱ Χασαπαῖοι, καὶ ἄλλους ὁπλαρχηγοὺς τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος. Συγκεντρωθέντες ὁ Τσόγκας, Μακρῆς, Βλαχόπουλος καὶ ἄλλοι, περιεκύκλωσαν τὸν Θεοδωράκην Γρίβαν εἰς Καρυάν, κατώρθωσεν ὅμως οὗτος νὰ διαφύγῃ ζῶν, τῇ βοηθείᾳ τοῦ Δήμου Τσέλιου. Ἔκτοτε μεταβὰς εἰς Πελοπόννησον ἐπολέμει ἐκεῖ ἐπὶ μισθῷ μετὰ τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ Μαυρομιχάλη, μὴ στέρξας ὅμως νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν ἀπόπειραν τῆς ἁλώσεως τῆς Κορώνης, καίτοι εἶχε 300 ἄνδρας. Κατὰ τὴν μεγάλην πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου ἐπέστρεψε πάλιν εἰς τὴν Στερεὰν καὶ ἐνεκλείσθη εἰς Μεσολόγγιον, εἶτα δ' ἐξελθὼν τοῦ φρουρίου, ἐπετίθετο κατὰ τῶν Τούρκων.

Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Μεσολογγίου, ἀνθρώπινα ῥάκη, τὰ ὑπόλοιπα τῆς φρουρᾶς ἔφθασαν εἰς Ναύπλιον, ἐκεῖ δὲ ἰδιαιτέραν ἀπετέλεσαν ἀδελφότητα οἱ ἐκ τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος στρατιωτικοί, *Καρελιῶται* ὀνομαζόμενοι, ἐν οἷς δεύτερος φέρεται ὁ Θεοδωράκης Γρίβας. Δὲν διετηρήθη ὅμως ἐπὶ πολὺ ἡ ἀγάπη τῶν ἀδελφοποιηθέντων. Ἐξ ἀσημάντου ἀφορμῆς συνεπλάκησαν ὁ Σταῦρος Γρίβας, πολιτάρχης Ναυπλίου (φρούραρχος), μετὰ τῶν ἀδελφῶν Στράτου. Καταλαβόντες τὰ φρούρια Ναυπλίου οἱ Στράτοι ἀφ' ἑνὸς καὶ οἱ Γρίβαι ἀφ' ἑτέρου, ἐπὶ ἐννέα ἡμέρας ἀλληλοεπυροβολοῦντο, καὶ ἐκ τῶν πυροβολισμῶν τούτων ἐφονεύθη ὁ βουλευτὴς Βάλτου Χρῆστος Γεροθανάσης (1 Ἰουνίου 1827) καὶ ἐτραυματίσθη ὁ Γιαννάκης Χατζηπέτρος. Παρέδωκαν δὲ τὰς κλεῖδας μόνον ὅταν ἔφθασεν ὁ Καποδίστριας.

Μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῶν ἐσωτερικῶν διαμαχῶν, καθ' ἃς ἔλαβε μέρος πότε ὑπὲρ τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ κατὰ τοῦ Κωλέττη καὶ πότε κατὰ τοῦ Κολοκοτρώνη, ἔλαβεν ὡς σύζυγον τὴν θυγατέρα τῆς Μπουμπουλίνας, χήραν τοῦ φονευθέντος εἰς τοὺς ἐμφυλίους σπαραγμοὺς Πάνου Θ. Κολοκοτρώνη, ἐξ ἧς ἐγέννησε τὸν Δημητράκην Γρίβαν. Οὐχ ἧττον ἐξηκολούθησε μετέχων τῶν ἐσωτερικῶν διαταραχῶν, πρὸ καὶ μετὰ τὸν φόνον τοῦ Καποδιστρίου, μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ Ὄθωνος. Παραδόξως ὁ πολυτάραχος οὗτος στρατηγὸς ἐχρησίμευσε πρὸς ἐπιβολὴν τῆς τάξεως. Ἀποσταλεὶς εἰς Μάνην ἀπηλευθέρωσε τοὺς ὑπὸ τῶν Μανιατῶν αἰχμαλωτισθέντας Βαυαρούς. Ὅτε δὲ πάλιν ἐπαναστάτησεν ἡ Ἀκαρνανία καὶ Αἰτωλία καὶ ὁλόκληρος σχεδὸν ἡ Στερεά, ὑπὸ τὸν Δῆμον Τσέλιον, Ν. Στράτον, καὶ ἄλλους Σουλιώτας στρατιωτικοὺς (1836), ἀπεστάλη ὁ Γρίβας μετὰ τοῦ Κίτσου Τζαβέλλα, Βάσου Μαυροβουνιώτη, Ἰ. Μαμούρη καὶ Γ. Τσόγκα, οἵτινες κατέστειλαν τὴν ἐπανάστασιν αἱματηρῶς. Ὁ Γρίβας ὅμως, ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας, κατηγορήθη δι' ἐκτροπὰς τῶν ὑπ' αὐτὸν ἀνδρῶν καὶ κατεδικάσθη εἰς ἑνὸς ἔτους ἐξορίαν εἰς Σῦρον. Ἔκτοτε χρονολογεῖται ἡ μῆνίς του κατὰ τοῦ Ὄθωνος. Δὲν ἐβράδυνε δὲ νὰ ἐπαναστατήσῃ, ὠθούμενος μάλιστα ὑπὸ τῆς ἐν Ἀθήναις ἀναπτυχθείσης ἀντιπολιτεύσεως. Ὁ Μαυροκορδᾶτος ὅμως ἀπέστειλε τὸν Γιαννάκην Στάϊκον καὶ Σωτήριον Στράτον, οἵτινες ἐξηνάγκασαν αὐτόν, ὅπως καταφύγῃ εἰς γαλλικὸν πλοῖον, τὸ ὁποῖον τὸν μετήγαγεν εἰς Βηρυττόν, ὁπόθεν μετέβη εἰς Αἴγυπτον (1844), τυχὼν μεγάλων τιμῶν ὑπὸ τοῦ Μεχμὲτ-Ἀλῆ. Ἐπανελθών, ἀμνηστευθεὶς ὑπὸ τοῦ Κωλέττη, δὲν ἐβράδυνε πάλιν νὰ ἐπαναστατήσῃ (τῷ 1847). Τότε ἀπεστάλησαν κατ' αὐτοῦ οἱ Σωτ. Στράτος καὶ Δημ. Δεληγιώργης καὶ ἐνέκλεισαν αὐτὸν εἰς τὸ φρούριον Παλαιοχαλιᾶν μετὰ τοῦ υἱοῦ του Δημητράκη. Ὁ Ἄγγλος ὅμως ἁρμοστὴς τῆς Ἑπτανήσου, διαπεραιωθεὶς ἐκ Λευκάδος, ἀπελευθέρωσεν αὐτόν. Διὰ Λευκάδος, μετέβη εἰς Πρέβεζαν καὶ Ἰωάννινα, ὁπόθεν ἐπανῆλθεν εἰς Ἑλλάδα τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1849.

Κατὰ τὰ Κριμαϊκὰ (1854), ὅτε, ἀπὸ τῆς βασιλείας μέχρι τοῦ τελευταίου Ἕλληνος, πάντες συνεκινήθησαν καὶ ἐπίστευον ὅτι ἔφθασεν ἡ ὥρα τῆς πραγματοποιήσεως τῆς Μεγάλης Ἰδέας τοῦ πανελληνίου, δὲν ἐβράδυνεν ὁ γηραιὸς Γρίβας νὰ ἐξέλθῃ μετὰ ἰδίου σώματος ἐξ Ἀκαρνάνων εἰς Ἤπειρον, καὶ νὰ συνάψῃ αἱματηρὰς μάχας εἰς τὸ πρὸ τῶν Ἰωαννίνων χωρίον Κουτσολιὸν καὶ εἰς τὸ Μέτσοβον. Ἀνεκλήθη ὅμως ἐκεῖθεν μετὰ τὴν ἀγγλογαλλικὴν κατοχὴν τοῦ Πειραιῶς.

Ἐκ τῶν πρώτων ἐμυήθη ὁ Γρίβας εἰς τὴν ἐπανάστασιν πρὸς ἐκθρόνισιν τοῦ Ὄθωνος, καὶ πρῶτος αὐτός, διὰ νὰ προλάβῃ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ βασιλέως εἰς Βόνιτσαν, ἔσπευσε νὰ ἐπαναστατήσῃ τὴν ἐν Βονίτσῃ διλοχίαν μετὰ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως, ἐν ᾗ ἤσκει μεγάλην ἐπιρροήν (4 Ὀκτωβρίου 1862). Ἐκ Βονίτσης, συγκεντρώνων ὁπλοφόρους, δι' Ἀμφιλοχίας καὶ Ἀγρινίου ἔφθασεν εἰς Μεσολόγγιον. Μετὰ τρόμου ὅμως ἔμαθον οἱ ἐν Ἀθήναις ἐπικρατήσαντες ἐπαναστάται κατὰ τοῦ Ὄθωνος τὴν πρόοδον τοῦ συντρόφου των Γρίβα, καὶ ἀπέστειλαν ἐπιτροπὴν εἰ Μεσολόγγιον, ὅπως συγκρατήσῃ αὐτὸν ἐκεῖ. Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ἀσθενήσας ἐν Μεσολογγίῳ ὁ γηραιὸς στρατηγὸς ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 65 ἐτῶν.

Σημειωτέον ὅτι ὁ Θεοδωράκης Γρίβας, ὡς πάντες οἱ Ἀγωνισταὶ τῆς Ἐπαναστάσεως, ἦτο ἐντελῶς ἀγράμματος, μόλις δὲ κατὰ τὴν ἐν τῷ Παλαμηδίῳ διαμονήν του ἔμαθεν ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν.

Ξ. Γ. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ

— **Γρίβας, *Κωνσταντῖνος*.** Ἀξιωματικὸς τοῦ ἱππικοῦ (1846—1907) προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ συνταγματάρχου. Ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐξελέγετο βουλευτής, κατὰ δὲ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον 1897, φέρων τότε τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου, διετέλεσε διοικητὴς τοῦ ἐν Θεσσαλίᾳ ἱππικοῦ. Κατόπιν ὑπηρέτησεν ἐπὶ ἀρκετὰ ἔτη ὡς διοικητὴς συντάγματος ἱππικοῦ. Ἐπ' ὀλίγιστον χρόνον διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν.

Ν. Θ. Κ.

— **Γρίβας, *Μιχαήλ*.** Θεσσαλὸς ἔμπορος ἐν Ρωσίᾳ κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ μετέσχε τῆς πρώτης πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου τῷ 1822. Τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐστάλη εἰς τὴν περιφέρειαν Σύρου καὶ Μυκόνου διὰ τὴν συλλογὴν τῶν φόρων καὶ ἐπαναστατικῶν ἐράνων, ἐπανελθὼν δὲ μετά τινα χρόνον κατετάχθη εἰς τὸ σῶμα τοῦ Μάρκου Μπότσαρη καὶ κατόπιν εἰς τὸ τακτικὸν ἱππικὸν τοῦ Χατζηχρήστου. Τῷ 1825 προσελήφθη, ὡς ταγματάρχης, εἰς τὸ σῶμα τοῦ Βάσσου Μαυροβουνιώτου, μετὰ τοῦ ὁποίου πολεμῶν διεκρίθη εἰς τὸ Καπανδρίτι, τὴν Ἐλευσῖνα, τὸ Χαϊδάρι, τὸ Καματερόν. Ἀποσταλεὶς εἰς τὴν Γ' Συνέλευσιν τῆς Τροιζῆνος, ὡς πληρεξούσιος τοῦ ἐν Κερατσινίῳ στρατοπέδου, καὶ εἶτα εἰς τὴν Δ' ἐν Ἄργει, ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, μετέσχεν ἔκτοτε τοῦ πολιτικοῦ βίου τῆς χώρας ὡς ὀπαδὸς τοῦ Κολοκοτρώνη. Τιμηθεὶς διὰ τοῦ χαλκοῦ ἀριστείου καὶ τοῦ βαθμοῦ τοῦ ταγματάρχου ὑπηρέτησε τὸ κράτος εἰς διαφόρους θέσεις, ἀπεβίωσε δὲ τῷ 1840.

Ὁ ἀδελφὸς τούτου *Ἀναστάσιος* ἔπεσεν ἐν Φαλήρῳ τῷ 1827.

Γ. Δ. Κ.

—**Γρίβας, *Σπήλιος*.** Ἀγωνιστὴς ἐκ Τριπόλεως. Ἦτο ἀπόγονος Μιρδιτῶν Ἀλβανῶν ἐκ τῶν κατελθόντων τῷ 1770. Ὑπηρετῶν εἰς τὴν φρουρὰν τοῦ Μωραβαλεσσῆ, διετάχθη τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1821 νὰ καταδιώξῃ τὸν Θεόδωρον Κολοκοτρώνην καὶ τοὺς ὀπαδούς του, οἵτινες, ὡς ἐλέγετο τότε, κατήρχοντο ἐκ Ζακύνθου εἰς Πελοπόννησον. Ἐν τούτοις, ἅμα τῇ ἐκρήξει τοῦ Ἀγῶνος, ἐγκατέλιπε τὰς τουρκικὰς τάξεις, ταχθεὶς δὲ ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ κατόπιν τοῦ Πλαπούτα, διεκρίθη εἰς πολλὰς μάχας διὰ τὴν γενναιότητά του καὶ προσέφερε πολλὰς ὑπηρεσίας μεσολαβῶν παρὰ τοῖς Ἀλβανοῖς.

Γ. Δ. Κ.

— **Γρίβας, *Σπῦρος*.** Πενταγιώτης Ἀγωνιστής. Ἐγεννήθη τῷ 1790 καὶ ὑπηρέτει ὑπὸ τὸν Σκαλτσᾶν πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἀκολουθήσας κατόπιν διαφόρους ἀρχηγοὺς τῆς Στερεᾶς ἐπολέμησεν εἰς Λιδωρίκιον, Ναύπακτον, Μαῦρα Λιθάρια, Ἀετόν, Ὑπάτην, Βασιλικά, κατὰ τὴν δευτέραν μάχην τῆς Γραβιᾶς, Ἄμπλιανην, Καλιακούδαν, Ἀράχοβαν, Δίστομον, Τριζόνια καὶ ἀλλαχοῦ.

Γ. Δ. Κ.

—**Γρίβας, *Φλῶρος*.** Ἀδελφὸς τοῦ Θεοδωράκη καὶ Ἀλέξη Γαρδικιώτη Γρίβα. Ἐν ἀρχῇ τῆς Ἐπαναστάσεως μετὰ 200 ἀνδρῶν κατέλαβε μετὰ τοῦ Τραγουδάρα ἡ Σκαρμίντζου τὸ Πέτα. Ἀπεκρούσθησαν ὅμως ὑπὸ τῶν Τούρκων, φονευθέντος καὶ τοῦ Τραγουδάρα.

Ξ. Γ. Μ.

— **Γρίβας, *Χρῆστος Γαρδικιώτης*.** Ἀξιωματικὸς τοῦ ἱππικοῦ (1838—1907), υἱὸς τοῦ Ἀλεξίου Γρίβα. Προήχθη μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ συνταγματάρχου, διετέλεσε δ' ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν ὑπασπιστὴς τοῦ βασιλέως Γεωργίου Α'.

Ν. Θ. Κ.

— **Γρίβα, *Μαρία*.** Θυγάτηρ τοῦ στρατηγοῦ *Ἀλέξη Γαρδικιώτη Γρίβα* Κυρία τῆς τιμῆς τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας, εἰς τὴν ὁποίαν παρέμεινεν ἀφωσιωμένη, παρὰ τὰς ἐπαναστάσεις τοῦ θείου της στρατηγοῦ Θεοδωράκη Γρίβα καὶ τοῦ ἐξαδέλφου της Δημητρίου Γρίβα, πρωτοστατησάντων εἰς τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Ὄθωνος.

— **Γρίβα *Ἑλένη, Γαρδικιώτη*.** Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τῷ 1856. Ἐξεπαιδεύθη κατ' οἶκον, ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ λογίου πατρός της Κ. Δοσίου. Ὑπανδρεύθη τὸν Χρ. Γρίβαν-Γαρδικιώτην, ὑπασπιστὴν τοῦ βασιλέως Γεωργίου Α'. Ἀπὸ τοῦ 1897 μετέσχε πολλῶν γυναικείων ὀργανώσεων, διετέλεσε πρόεδρος ἐπὶ 22 ἔτη τῆς «Ἑνώσεως τῶν Ἑλληνίδων», ἀπὸ τοῦ 1898—1907 τοῦ «Εὐαγγελισμοῦ», καὶ ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τῆς «Στέγης Πατρίδος» μέχρι τῆς διαλύσεως τῶν ἑπτὰ ἐργαστηρίων μετεκπαιδεύσεως ἀναπήρων· τέλος, ἐν συνεννοήσει μετὰ τῆς βασιλίσσης Ὄλγας καὶ τῆς προέδρου τοῦ Διεθνοῦς Συνδέσμου Γυναικῶν Lady Aberdeen, ἔθεσε τὰς βάσεις ὁμοίου σωματείου ἐν Ἑλλάδι. Πρόεδρος τοῦ «Συνδέσμου Χηρῶν καὶ Ὀρφανῶν».

—Ο.

Γριβιτσὰ *[Γεωγρ.]* βλ. β. Εὐαγγελισμός.

Γριβογιώργος, *Ἀνδρέας*. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἀκαρνανίας, γαμβρὸς τοῦ Β. Ἴσκου, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ἀξιωματικός. Ἀναφέρεται ὅτι εἰσελθὼν τῷ 1825 εἰς τὸ πολιορκούμενον Μεσολόγγιον μετὰ ἑκατὸν ὁπλιτῶν, ἠγωνίσθη αὐτόθι καὶ ἔπεσεν ἡρωϊκῶς μαχόμενος κατὰ τὴν Ἔξοδον.

—**Γριβογιώργος, *Κωνσταντῖνος*.** Ἀγωνιστὴς ἀδελφὸς τοῦ ἀνωτέρω, μετασχὼν εἰς πλείστας μάχας καὶ πολλάκις τραυματισθείς. Κατὰ τὸν ἐμφύλιον τοῦ 1824 διαταχθεὶς νὰ κατέλθῃ εἰς Πελοπόννησον διωρίσθη ἀντιστράτηγος. Ἔλαβε μέρος εἰς τὰς κατὰ τοῦ Ἰμβραὴμ μάχας.

— **Γριβογιώργος *Τσάμης*,** ὁ καὶ ***Καπετὰν-Δημήτρης*.** Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἠπείρου, διακριθεὶς εἰς ἐπανειλημμένας περιστάσεις. Ἐτιμήθη μὲ τὸ χαλκοῦν ἀριστεῖον καὶ προικοδοτήθη διὰ τὰς οἰκονομικάς του θυσίας.

— **Γριβογιώργος, *Χριστόδουλος*.** Ὁπλαρχηγὸς ἐκ Δωρίδος. Ἠνδραγάθησεν εἰς τὰ Βασιλικά, εἰς τὴν Ἄμπλιανην καὶ εἰς τὰ Τριζόνια.

Γ. Δ. Κ.

Γριβόπουλος, *Ἀντώνιος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Λυκοχωρίου Τριχωνίδος, λαβὼν μέρος ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐπαναστάσεως ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Γιαννάκην Στάϊκον. Πολεμήσας πρὸ τοῦ Βραχωρίου, Ζαπαντίου κλπ., προήχθη τῷ 1822 εἰς χιλίαρχον. Ἐγκλεισθεὶς εἰς Μεσολόγγιον ἐφονεύθη κατὰ τὴν β' πολιορκίαν.

Ξ. Γ. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ

γριγρί (τὸ) *[Ναυτ.]*. Νεώτατος ὅρος τῆς κοινῆς τῶν ναυτικῶν μας γλώσσης (πληθυντ. *τὰ γριγριά*), σημαίνων τὰ συγχρονισμένα ἁλιευτικά, τὰ κινούμενα διὰ πετρελαιοκινητῆρος, εἰς τὸν κρότον τοῦ ὁποίου ὀφείλεται καὶ ἡ ὀνομασία, καὶ ἀντικαταστήσαντα τὸ διὰ δᾳδῶν πυροφάνιον διὰ τοιούτου φέγγοντος ἀπὸ ἀσετυλίνης.

Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γρίδια *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον νοτιοανατολικῶς τῆς νήσου Χίου, 5 ¹/₈ μ. ΒΑ. τοῦ ἀκρωτηρίου Μάστιχο, νοτίας ἐσχατιᾶς τῆς νήσου (βλ. λ. Αἰγαῖον, τ. Β', σ. 415 β').

Γρίζα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον καὶ ὅρμος εἰς τὰ ἀνατολικὰ τῆς νήσου Σύρου (βλ. λ. Αἰγαῖον τ. Β' σ. 399 γ').

Γριζανον *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Φαρκαδῶνος τῆς ἐπαρχίας Τρικκάλων, τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 1269. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Ζάρκου Μαρῆ* (κάτ. 109).

Δ.Ε.Μ.

Γρίζας, *Ἀνδρέας, Παλαιολόγος*. Βυζαντινὸς στρατιωτικὸς τοῦ ΙΕ' αἰῶνος (βλ. Γρίτζας).

Γριζᾶτα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Σαμαίων, τῆς ἐπαρχίας Σάμης τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 208. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ οἱ συνοικισμοὶ *Κουλουρινᾶτα* (κάτ. 102) καὶ *Τζανετᾶτα* (κάτ. 57).

γριζέλια (τά) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *λωτὸς ὁ ἐδώδιμος* (Lotus edulis).

Γρίζι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Καπλανίου τῆς ἐπαρχίας Πυλίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας. Κάτ. (1928) 262. Ἤδη καλεῖται *Ἀκριτοχώρι*.

Γριζόκαμπος *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Λαχανάδας* τῆς ἐπαρχίας Πυλίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας. Κάτ. (1928) 132.

γριζόλα *[Ναυτ.]* βλ. λ. γκριζόλα.

Γρῖκος *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Λιμὴν ἀσφαλὴς ἐν τῇ ἀνατολικῇ ἀκτῇ τῆς νοτίας ἐσχατιᾶς τῆς νήσου

Digitized by Google

Πάτμος (πλάτ. 37° 18′ ½ Β, μῆκ. 26° 35′ ⅛ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1574: The Patmos, Arki and Lipso). Ἔχει ἀντίπυγον λιμένα τὸν Πόρτο Σταυρός. Σ. Ε. Λ.

γρικῶ ἀντὶ γροικῶ (βλ. λ.).

γρίλλια (ἡ), ἢ καὶ εἰς πληθ. *γρίλλιες*· φράγμα συμπληροῦν τὰ διάκενα τῶν παραθυροφύλλων, ἀποτελούμενον ἐκ πολλῶν μικρῶν ὁμοιομόρφων σανίδων, ἐπικλινῶς τοποθετημένων. Ἡ γρίλλια ἐπιτρέπει ἐλευθέραν τὴν δι' αὐτῆς κυκλοφορίαν τοῦ ἀέρος, ἀνακόπτουσα ὅμως τὰς βιαίας τοῦ ἀνέμου ριπάς, μετριάζει δ' ἐξ ἄλλου τὴν ἔντασιν τοῦ ἔξωθεν εἰσερχομένου φωτός. Παλαιότερον αἱ ἀποτελοῦσαι τὴν γρίλλιαν σανίδες κατεσκευάζοντο περιστρεπταὶ περὶ ἄξονα καὶ συνεδέοντο ἐκ τῶν ἔσω πρὸς ἐλεύθερον κατακόρυφον στυλίσκον, διὰ τῆς μετακινήσεως τοῦ ὁποίου πρὸς τὰ ἄνω ἢ πρὸς τὰ κάτω ἐκανονίζετο κατὰ βούλησιν τὸ ἄνοιγμα τῆς γρίλλιας. Ἤδη προτιμῶνται αἱ σταθεραὶ ἐπικλινεῖς γρίλλιαι («γαλλικὰ παράθυρα»). —Ρ.

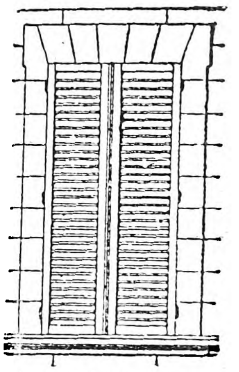

Γρίλλια.

Γριλοῦσσα [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Μικρὰ νῆσος τοῦ Ἀρχιπελάγους τῶν Δωδεκανήσων (πλάτ. 37° 22′ Β, μῆκ. 26° 45′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1574: Patmos, Arki and Lipso islands) εὑρισκομένη μεταξὺ τῶν νήσων Ἀρκοί, Πάτμου καὶ Λειψό. Πολύτιμος ὡς *γνώρισμα* πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ ἐκεῖ ὑφάλου ἐπικινδυνωδεστάτης (Mediterr. Pilot, ἔκδ. 1918, τόμ. V, 362). Σ. Ε. Λ.

Γριμάνης (Grimani). Ὄνομα εὐγενοῦς ἐνετικῆς οἰκογενείας, τῆς ὁποίας πολλὰ μέλη ἀνεδείχθησαν ἔν τε τῇ μητροπόλει καὶ ταῖς ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῇ ἐνετικαῖς κτήσεσιν. Ἐκ τῶν ἐν Ἐνετίᾳ ἀναφέρονται οἱ ἑξῆς:

—1) *Γριμάνης **Ἀντώνιος***. Ἐγεννήθη τῷ 1436 καὶ ἀφοῦ κατέλαβε διάφορα ἀνώτερα ἀξιώματα διωρίσθη τῷ 1499 ναύαρχος τοῦ ἐνετικοῦ στόλου τοῦ ἀποσταλέντος πρὸς προστασίαν τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐνετικῶν κτήσεων κατὰ τῶν ποοσβολῶν τοῦ σουλτάνου Βαγιαζὶτ Β' (1481—1512). Ἡ διοίκησις ὅμως αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὀλεθρία καὶ διὰ τοὺς Ἐνετοὺς καὶ δι' αὐτὸν τὸν ἴδιον. Ὁ τουρκικὸς στόλος ἔφθασεν ἀνενόχλητος μέχρι τῆς Σφακτηρίας καὶ συνεκρούσθη πρὸς τὸν ἐνετικὸν μεταξὺ ταύτης καὶ τῆς νησῖδος Πρώτης (τῆς ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν ναυτικῶν λεγομένης Prodomo). Ὁ Γριμάνης, εἴτε ἐκ φυσικῆς ἀνικανότητος, εἴτε ἐξ ἀντιζηλίας πρὸς τὸν ὑποτεταγμένον αὐτῷ ναύαρχον Ἀνδρέαν Λορεδάνο, ἀφῆκεν οὗτον νὰ συμπλακῇ μόνος μετὰ μικρᾶς μοίρας πρὸς τοὺς Τούρκους καὶ νὰ καταστραφῇ, ἐνῷ αὐτὸς παρέμενεν ἁπλῶς θεατής. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ ἐνετικοῦ στόλου ὑπὸ γαλλικῆς μοίρας, ἐξηκολούθει νὰ ἀπρακτῇ, καὶ τοιουτοτρόπως ἐπέτρεψεν εἰς τὸν τουρκικὸν στόλον νὰ καταπλεύσῃ πρὸ τῆς Ναυπάκτου καὶ νὰ ἐξαναγκάσῃ τὴν φρουρὰν αὐτῆς νὰ παραδοθῇ (29 Αὐγούστου 1499). Ἡ εἴδησις τῶν ἀτυχημάτων γνωσθεῖσα ἐν Ἐνετίᾳ ἐξήγειρε τὴν κοινὴν ἀγανάκτησιν κατὰ τοῦ Γριμάνη, ὃν ἀπεκάλουν «ὀλετῆρα τῶν Χριστιανῶν», ὥστε ἡ ἐνετικὴ κυβέρνησις διέταξε τὴν σύλληψίν του. Ἐν τῷ μεταξὺ οὗτος, μετ' ἀτυχῆ ἀπόπειραν πρὸς κατάληψιν τῆς Κεφαλληνίας, ἀπεσύρθη εἰς Κέρκυραν, ὁπόθεν ἤχθη δέσμιος εἰς Ἐνετίαν ἵνα δικασθῇ. Τῇ ἐπεμβάσει τῶν ἰσχυρῶν συγγενῶν του, καὶ ἰδίως τοῦ υἱοῦ Δομινίκου, καρδιναλίου, ἀπέφυγε τὴν θανατικὴν ποινήν, ἀλλ' ἐξωρίσθη εἰς τὴν δαλματικὴν νησῖδα Χέρσον, ὁπόθεν μετά τινα χρόνον ἀνεκλήθη. Τῷ 1521 ἐξελέγη δόγης εἰς ἡλικίαν 85 ἐτῶν καὶ μετὰ 22 μῆνας ἀπέθανε (1523).

—2) *Γριμάνης **Μαρῖνος***. Ἐξελέγη δόγης τῆς Ἐνετίας τῷ 1595, ὅτε οἱ Κροᾶται πειραταὶ ἐλυμαίνοντο τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν. Διὰ τῆς δραστηρίας αὐτοῦ διοικήσεως ἐξωλόθρευσεν αὐτοὺς καὶ συνῆψε στενὰς μετὰ τῆς Γαλλίας σχέσεις, ἀλλὰ προῆλθεν εἰς ἔριδας πρὸς τὸν πάπαν Παῦλον Ε', ἕνεκα ἐκδοθέντος νόμου ἀπαγορεύοντος εἰς τοὺς κληρικοὺς νὰ ἀποκτῶσιν ἀκίνητα καὶ νὰ ἐγείρωσι νέας ἐκκλησίας ἄνευ τῆς ἀδείας τῆς κυβερνήσεως. Ἀπέθανε τῷ 16(5.

—3) *Γριμάνης **ὁ ναύαρχος***. Ναύαρχος τοῦ ἐνετικοῦ στόλου τῷ 1646, καθ' ὃν χρόνον οἱ Τοῦρκοι, καταλαβόντες τὰ Χανιὰ καὶ τὴν Ρέθυμνον τῆς Κρήτης, ἐξηπλοῦντο ἐπὶ τῆς λοιπῆς νήσου. Ὁ Γριμάνης ἐνίκησε μὲν κατ' ἐπανάληψιν τὸν τουρκικὸν στόλον παρὰ τὴν Εὔβοιαν, τὴν Χίον καὶ τὴν Λέσβον, δὲν ἠδυνήθη ὅμως νὰ ἐμποδίσῃ τὸν ἐπισιτισμὸν τοῦ ἐν Κρήτῃ στρατοῦ, ἀντὶ δὲ τούτου ἐπεδόθη εἰς τὴν λεηλασίαν τῶν Κυκλάδων καὶ τέλος, καταληφθεὶς κατὰ Μάρτιον 1648 ὑπὸ σφοδρᾶς τρικυμίας, ἀπώλεσε τὰ πλεῖστα τῶν πλοίων καὶ μετὰ τῶν ὑπολοίπων 14 κατέφυγεν ἐν κακῇ καταστάσει εἰς Ψαρά, μεθ' ὃ τῷ ἀφῃρέθη ἡ ναυαρχία καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Ἐνετίαν.

—4) ***Γριμάνης Πέτρος***. Δόγης τῆς Ἐνετίας ἀπὸ τοῦ 1741 μέχρι τοῦ 1752.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω, μέλη τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, κατελθόντα εἰς τὰς ἐνετοκρατουμένας ἑλληνικὰς χώρας, ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰς Κυκλάδας. Ἐκ τούτων πρῶτοι ἀναφέρονται οἱ *Γριμάναι*, οἵτινες μετὰ τῶν Κουϊρίνι κατέλαβον τῷ 1310 τὴν Ἀστυπάλαιαν, δηλώσαντες ὑποταγὴν εἰς τὴν ἐνετικὴν κυβέρνησιν. Εἰς τὸν κλάδον τοῦτον ἀνήκει ὁ *Μᾶρκος Γριμάνης*, εἰς ὃν ἐδόθη τῷ 1352 τὸ ἥμισυ τῆς Ἀμοργοῦ, καὶ οὗτινος οἱ ἀπόγονοι διετηρήθησαν ἐκεῖ ὡς ὑποτελεῖς τοῦ δουκὸς τῆς Νάξου, μέχρι τοῦ 1446, ὅτε ἐπώλησαν τὴν μερίδα αὐτῶν εἰς τοὺς Κουϊρίνι τῆς Ἀστυπαλαίας.

Ἕτερος κλάδος τῆς οἰκογενείας Γριμάνη ἐγκατεστάθη ἐν Κρήτῃ μεταξὺ τῶν πρώτων, ὡς φαίνεται, ἐποικισθέντων ἐκεῖ Ἐνετῶν, καθ' ὅσον κατὰ τὴν ἐναντίον τῆς ἐνετοκρατίας ἐπανάστασιν τῶν Κρητῶν τῷ 1363 μέλη τῆς οἰκογενείας ταύτης, ἐξελληνισθέντα ἤδη, συμπράττουσι μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν. Τοιοῦτος ἀναφέρεται ὁ *Βαρθολομαῖος Γριμάνης*, ὅστις κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ἐκείνην ἐξελέγη μέλος τῆς ἐπαναστατικῆς κυβερνήσεως καὶ ἐπολέμησε μετὰ τῶν υἱῶν του κατὰ τῶν Ἐνετῶν. Μετὰ τὴν ἧτταν τῶν ἐπαναστατῶν (1364) ὑπὸ τοῦ ἐνετικοῦ στρατοῦ διοικουμένου ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Λουκίνου Del Verme, συλληφθεὶς ἐρρίφθη δέσμιος μετὰ τῶν υἱῶν του εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Χάνδακος (Ἡρακλείου) καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον, κατώρθωσεν ὅμως νὰ ἀποδράσῃ τῶν φυλακῶν μετὰ τῶν υἱῶν του καὶ νὰ φύγῃ ἐκ Κρήτης. Ἐν τούτοις πολλὰ μέλη τῆς ἐν Κρήτῃ οἰκογενείας Γριμάνη παρέμειναν πιστὰ εἰς τὴν Ἐνετίαν. Τοιοῦτος ἦν ὁ *Ἰωάννης Γριμάνης*, μεγαλοκτηματίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κισάμου, ὅστις καὶ ἐσφάγη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ τῶν ἐπαναστατῶν Ἰωάννου Καλέργη.

Πλὴν τούτων ἕτεροι Γριμάναι (προφανῶς ἐκ τοῦ ἐν Ἐνετίᾳ παραμείναντος κλάδου) ἀναφέρονται ὡς *δοῦκες*, ἤτοι γενικοὶ διοικηταί, τῆς Κρήτης, οἱ ἑξῆς: 1) *Μαρῖνος Γριμάνης* ἀπὸ τοῦ 1348 μέχρι τοῦ 1349 καὶ ἀπὸ τοῦ 1360 μέχρι τοῦ 1362. 2) *Μᾶρκος Γριμάνης* ἀπὸ τοῦ 1562 μέχρι τοῦ 1564 καὶ ἀπὸ τοῦ 1571 μέχρι τοῦ 1573. 3) *Γιάμβας Γριμάνης* ἀπὸ τοῦ 1634 μέχρι τοῦ 1635.

Ν. ΚΑΛΟΜΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

—**Γριμάνης, *Φραγκῖσκος***. Ἐνετὸς ἄρχων, γενικὸς προβλέπτης τοῦ βασιλείου τοῦ Μορέως ἐπὶ ἐνετοκρατίας κατὰ τὰ ἔτη 1706—1709. Διαμένων ἐν Ναυπλίῳ προσέφερε πλείστας ὑπηρεσίας εἰς τὴν πόλιν, πλουτίσας αὐτὴν μὲ μεγαλοπρεπῆ δημόσια κτίρια, ἀποθήκας καὶ λοιπὰ ἱδρύματα. Ἐπίσης ὁ Γριμάνης συνεπλήρωσε καὶ ἐνίσχυσε τὰ φρούρια τοῦ Παλαμηδίου καὶ Ἀκροναυπλίας. Κατὰ τὸ 1707 ὑπέβαλε πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως αἴτησιν τῶν κατοίκων Ναυπλίου, δι' ἧς ἐζήτουν οὗτοι τὴν ἀποστολὴν ἱεροκήρυκος· συνεπείᾳ τῆς αἰτήσεως ταύτης τὸ πατριαχεῖον ἀπέστειλε τότε εἰς Ναύπλιον ἐκ Κερκύρας τὸν Ἠλίαν Μηνιάτην. Τῷ 1709 ὁ Γριμάνης προήχθη ὑπὸ τῆς ἐνετικῆς Γερουσίας εἰς στόλαρχον. Κατὰ τὴν ἐκ Ναυπλίου ἀναχώρησίν του προεπέμφθη πανηγυρικῶς ὑπὸ τῶν εὐγνωμονούντων κατοίκων. Θ. Σ. ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ

Γριμενοθύραι [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις κατὰ τὸν Πτολεμαῖον τῆς Μεγάλης Μυσίας. Ὁ Ramsay τὴν τοποθετεῖ εἰς Μαιωνίαν τῆς Λυδίας, οἱ δὲ Waddington καὶ Rudet 4 χλμ. Ν. τοῦ Γιαοὺρ-Διρὲν εἰς τὸ σημερινὸν χωρίον *Τσαρὺκ-κιοΐ*. Κατὰ τοὺς αὐτοκρατορικοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους ἀναφέρεται ἐν αὐταῖς δῆμος καὶ ἱερὰ βουλή. Ἐκ τῶν νομισμάτων γνωρίζομεν τὸ ἐθνικὸν *Γριμενοθυρεῖς* καὶ ὅτι ἐν τῇ πόλει ἐλατρεύετο ὁ Ἀσκληπιός, ἡ Ὑγεία, ἡ Ἀθηνᾶ, ὁ Ζεὺς Λαοδικεύς, ἡ Κυβέλη κ.ἄ. Ν. Ε. Π.

Γριμπιλλιανά [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος *Κολυμπαρίου* τῆς ἐπαρχίας Κισάμου τοῦ νομοῦ Χανίων. Κάτ. (1928) 208. Τὸ ὄνομα προέρχεται ἐκ τῶν Φραγκαρχόντων *Γριμπύλλων*. Ἐκ τούτων ὁ ἐξωμότης Ἐμὶν-ἀγᾶς Τσοχανταρόγλους ἔλαμεν ἁρπακτικῶς τῷ 1821 κατοχὴν τῶν κτημάτων τῆς μονῆς Κυρίας Γωνιᾶς, εἰς τὴν ὁποίαν τὰ ἐπώλησε τῷ 1841. Ἐνταῦθα ὑπῆρχε πύργος ὡς φρούριον, τὸν ὁποῖον κατέστρεψεν ὁ Ἰωάν Γεραιώτης τῷ 1823, φονεύσας καὶ 18 Τούρκους. Ε. Γ.

Γρίμποβον [*Γεωγρ.*]. Χωρίον ἐν τῷ νομῷ Ἄρτης ἀποτελοῦν μετὰ τοῦ χωρίου *Χανοπούλου* (κάτ. 76) ἰδίαν φερώνυμον κοινότητα. Κεῖται παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Γκιλμπερίνα, ἔχει 133 κατοίκους, εἶναι δὲ γνωστὸν διὰ τὰς παρ' αὐτῷ μάχας κατὰ τοὺς Ἑλληνοτουρκικοὺς πολέμους τοῦ 1897 καὶ 1912 (βλ. κατ.). Χ. Ι. Σ.

— [*Στρατ. Ἱστορ.*] Ὑπὸ τὸ ὄνομα *μάχαι τοῦ Γριμπόβου* φέρονται αἱ συναφθεῖσαι τὴν 1 καὶ 2 Μαΐου 1897 καὶ τὴν 10 Ὀκτωβρίου 1912 (βλ. λ. Βαλκανικοὶ *πόλεμοι*, τ. ΣΤ', σ. 556 γ') καὶ ἀποβλέπουσαι εἰς τὴν κατάληψιν τῆς κορυφογραμμῆς Γριμπόβου, τῆς διηκούσης κατὰ μῆκος τῶν ὑψομέτρων 350—425—500.

Αἱ μάχαι τοῦ 1897. Τὴν 1 Μαΐου, ἡ μὲν 2α τουρκικὴ μεραρχία τοῦ στρατηγοῦ Ὀσμὰν πασᾶ κατεῖχε τὴν κορυφογραμμὴν Γριμπόβου, ἡ δὲ 1η ἑλληνικὴ ταξιαρχία τοῦ συνταγματάρχου Μπότσαρη καὶ τὸ σῶμα ἀστυφυλάκων τοῦ συνταγματάρχου Μπαϊρακτάρη προσεπέρασαν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἀράχθου καὶ ἐτάχθησαν ὡς ἐν τῷ σχ. 1 ἐμφαίνεται.

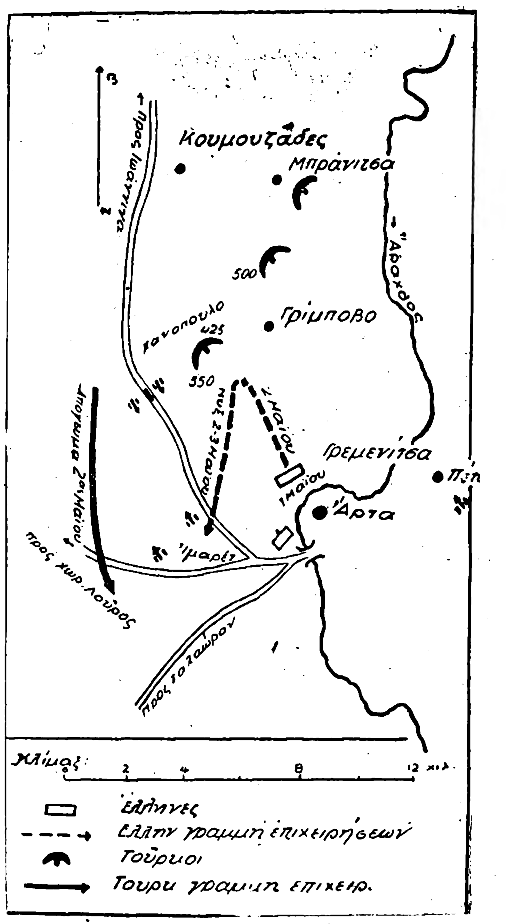

Σχ. 1. Σχεδιάγραμμα τῶν παρὰ τὸ Γρίμποβον μαχῶν τῆς 1—2 Μαΐου 1897.

Μολονότι ἡ ἑλληνικὴ ταξιαρχία εἶχε διαταγὴν ν' ἄρξηται τῆς ἐπιθέσεώς της τὴν 2 Μαΐου, ἐν τούτοις, ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας, ἤρξατο τοῦ πυρὸς περὶ τὴν 16ην ὥραν τῆς προηγουμένης ἡμέρας ἐξ ἀφορμῆς ἀπωθήσεως μικροῦ τινος ἑλληνικοῦ ἀναγνωριστικοῦ ἀποσπάσματος ἐκπεμφθέντος κατὰ

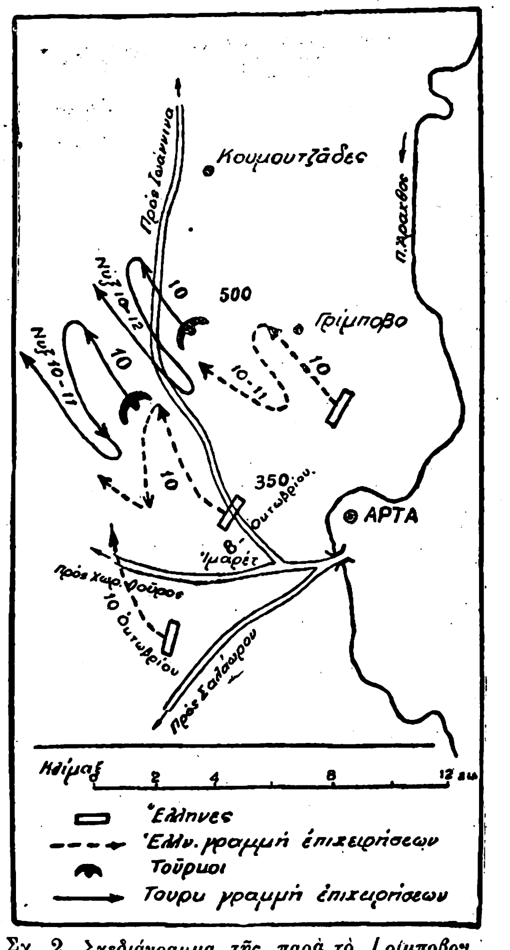

Σχ. 2. Σχεδιάγραμμα τῆς παρὰ τὸ Γρίμποβον μάχης τῆς 10 Ὀκτωβρίου 1912.

Digitized by Google

μῆνος τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ, τοῦθ' ὅπερ ἠνάγκασε τὸ ἐν Ἄρτῃ στρατηγεῖον νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ταξιαρχίαν τούτην διά τινων τμημάτων τῆς 3ης ταξιαρχίας. Διεξήχθη τότε ἀγών, καθ' ὃν ἀπωθήθησαν κατά τι οἱ Τοῦρκοι πρὸς τὰ ἀνατολικῶς τοῦ Γριμπόβου ὑψώματα, περὶ δὲ τὴν 18ην ὥραν διεκόπη ἐντελῶς τὸ πῦρ. Κατὰ τὴν νύκτα ἐνισχύθη ὁ παρὰ τὸ Γρίμποβον τουρκικὸς στρατὸς διὰ τμήματος ἀποσταλέντος ἐξ Ἰωαννίνων. Τὴν χαραυγὴν τῆς ἐπομένης ἤρξαντο τὰ ἐπὶ τοῦ Πέτα βαρέα ἑλληνικὰ πυροβόλα βάλλοντα κατὰ τῶν ὑψωμάτων τοῦ Γριμπόβου, βραδύτερον δ' ἤρχισεν ἡ ἐπίθεσις τῶν Ἑλλήνων μὲ ἄξονα κατευθύνσεως Γρεμενίτσα—Γρίμποβο, κατορθώσασα ν' ἀπωθήσῃ τοὺς Τούρκους, ἀφοῦ ἡ ἑλληνικὴ δύναμις ὑπέστη μεγίστας ἀπωλείας. Ἡ ἐπίθεσις διεκόπη περὶ τὴν 20ὴν ὥραν λόγῳ τῆς ἐπελεύσεως τοῦ σκότους. Κατὰ τὸν χρόνον ὅμως τοῦτον τὸ τουρκικὸν πεζικὸν κατώρθωσε νὰ προχωρήσῃ νοτίως τοῦ Ἰμαρὲτ καὶ τοιουτοτρόπως ν' ἀπειλήσῃ τὸ ἀριστερὸν ἑλληνικὸν πλευρὸν δι' ὑπερκεράσεως· ἡ θέσις οὕτω τοῦ προχωρήσαντος κατά τι πρὸς Γρίμποβο ἑλληνικοῦ στρατεύματος κατέστη πολὺ δύσκολος, διὸ κατὰ τὴν 2—3 Μαΐου ἀπεσύρθη ὄπισθεν τῶν ὑψωμάτων τοῦ Ἰμαρέτ. Ἔληξε τότε ἡ μάχη αὕτη, ἡ ἀποτελέσασα μίαν τῶν σπουδαιοτέρων ἐν Ἠπείρῳ τῷ 1897.

Ἡ μάχη τοῦ 1912. Ἡ κορυφογραμμὴ Γριμπόβου κατελήφθη ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ τὴν 6ην Ὀκτωβρίου 1912, ἀλλὰ τὴν 8ην ἀνακατελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, κατόπιν μικροῦ τινος ἀγῶνος, παρέμεινε δὲ τότε ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς κατέχων τὰς ἐν τῷ σχ. 2 ἐμφαινομένας θέσεις. Τὴν 10ην Ὀκτωβρίου τὰ ἑλληνικὰ ταῦτα τμήματα ἀνέλαβον νέαν ἐπίθεσιν κατὰ τῶν ὑψωμάτων τοῦ Γριμπόβου καὶ κατώρθωσαν τὴν κατάληψιν τῆς κορυφογραμμῆς, ἀλλὰ τὴν νύκτα ἀντεπιτεθέντες οἱ Τοῦρκοι κατέλαβον τὴν κορυφὴν 425· ἀμέσως ὅμως δι' ἐπιθετικῆς ἐπιστροφῆς ἀνακατέλαβον οἱ Ἕλληνες ὁριστικῶς τὴν ἐν λόγῳ κορυφήν. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

— **Γρίμποβον** ἢ *Γκρίμποβον [Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς Ἠπείρου ἀποτελοῦν μετὰ τοῦ συνοικισμοῦ *Σέλτσιανα* (κάτ. 107) κοινότητα τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων Κάτ. (1928) 397. Ἡ κοινότης ἔχει ἐν ὅλῳ 501 κατοίκους καὶ παράγει δημητριακοὺς καρπούς, ὄσπρια, κέγχρον καὶ κτηνοτροφικά. Ι. Σ. Σ.

Γρίμπυλλοι ἢ *Γρύμπιλλοι.* Φραγκάρχοντες Βενετοὶ τιμαριοῦχοι ἐγκατασταθέντες ἐν τῇ ὑπαίθρῳ χώρᾳ τῆς Κρήτης ἐπὶ Ἑνετοκρατίας καὶ κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας. [Πρβλ. *Μπουνιαλῆ-Ξηρουχάκι*, Κρητ. πόλεμος σ. 586. *Ψιλάκι* Ἱστ. Κρήτης Γ' σ. 41,80] Ε. Γ.

γρινδελία (ἡ) (Grindelia) *[Βοτ.].* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *προσωπανθῶν*. Εἶναι θάμνοι ἢ πόαι διετεῖς ἢ πολυετεῖς, ἰθαγενεῖς τῆς Ἀμερικῆς. Γνωστὰ περὶ τὰ 20 εἴδη, ὧν τινα κοσμητικά. Ἐκ τῶν συνηθέστερον καλλιεργουμένων εἶναι: *γρινδελία* ἡ *ρωμαλέα* (Grindelia robusta), ἰθαγενὴς τοῦ Καναδᾶ, τῆς ὁποίας οἱ ἠνθισμένοι κλάδοι χρησιμοποιοῦνται ἐν τῇ φαρμακευτικῇ, καὶ ἡ *γρινδελία* ἡ *γλοιώδης* (Grindelia glutinosa), ἰθαγενὴς τῆς Καλιφορνίας, τῆς ὁποίας ὁ κορμὸς ἐκκρίνει εἶδος κόμμεως. Δ. Ν. Π.

—**γρινδελίας** *πόα* (Herba Grindeliae)/*Φαρμακογ.].* Πόα τοῦ φυτοῦ γρινδελία ἡ ρωμαλέα (Grindelia robusta), τοῦ ὁποίου φέρονται ὡς δρόγη τὰ ἐναέρια ἀνθισμένα μέρη, ἅτινα ἐγκλείουν αἰθέριον ἔλαιον, θερμῆς καὶ καυστικῆς γεύσεως, ρητινώδεις οὐσίας, σαπωνίνην καὶ γλυκοζίτην τινὰ καὶ γρινδελίνην. Ἡ δρόγη ἀναγράφεται ἐνίοτε ὑπὸ τὴν μορφὴν καπνισμάτων ἢ σιγαρέττων ὡς ἀντιασθματικόν. Ἐπίσης ὡς ἀφέψημα χορηγεῖται ὡς ἀντισπασμωδικὸν καὶ ἀποχρεμπτικόν. Γ. Κ. Μ.

γρίνια (ἡ)· βλ. γκρίνια.

γρινιάρης (ὁ)· βλ. γκρινιάρης.

Γρῖνος ἢ *Γρῖννος.* Υἱὸς Αἰσανίου, βασιλεὺς τῆς Θήρας· εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὸν Βάττον ἐδόθη χρησμὸς νὰ κτίσουν ἐν Λιβύῃ πόλιν, τῆς ὁποίας πρῶτος βασιλεὺς ἐγένετο ὁ Βάττος. Ν. Ε. Π.

γριντζενιὰ (ἡ) *[Βοτ.].* Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *κελτὶς ἡ νοτία* (Celtis australis). Δ. Ν. Π.

Γρίον *[Γεωγρ.].* Ὄρος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ΝΑ τῆς Μιλήτου, ἐκτεινόμενον νοτίως τοῦ ἄλλοτε Λατμικοῦ κόλπου μέχρι τῶν πολιχνῶν Εὐρώμου καὶ Χαλκητόρων. Ὁ Ἑκαταῖος ταυτίζει τοῦτο μὲ τὸ ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου (Ἰλ. Β, 868) ἀναφερόμενον «Φθειρῶν ὄρος» (*Στράβ.* XIV, 635). Σήμερον καλεῖται *Καουκλῆ δὰγ* καὶ ἔχει ἀνώτατον ὕψος 1090 μ. Ι. Σ. Σ.

Γριπαῖος ἢ *Γριπιώτης.* Ἀθηναῖοι ἀγωνισταί: —1) *Γεώργιος.* Ἀθηναῖος ἀγωνιστής, φονευθεὶς ἐν τῇ ἀκροπόλει τῷ 1826. —2) *Ἰωάννης.* Ἀδελφὸς αὐτοῦ, φονευθεὶς ἐπίσης ἐν τῇ Ἀκροπόλει τῷ 1827. Γ. Δ. Κ.

γριπάρης (ὁ)· ὁ ἁλιεύων διὰ γρίπου (βλ. λ.)· || ὁ κατασκευάζων γρίπους.

γριπαρόλι (τὸ) ἢ *κωλοβρέχτης [Ἁλιευτ.].* Γρίπος ἐλαφρὸς καὶ μικροτέρων ἢ ὁ συνήθης διαστάσεων, τοῦ ὁποίου ἐλαφρότερος ὢν σύρεται ὑπὸ ὀλιγωτέρων ἢ ἐκεῖνος *τρατάριδων*. Εἰκὼν τῆς ἐποχῆς τῆς δωδεκάτης Δυναστείας, ἀποτελοῦσα τοιχογραφίαν τάφου ἀνακαλυφθέντος εἰς τὴν Ἄνω Αἴγυπτον (*Karl Faulman*, Illustrirte Culturgeschichte fur leser aller Stande, σελ. 52), ἀποδίδει διὰ θαυμασίων χρωματισμῶν σκηνὴν ἀπαράλλακτον μὲ τὸ ψάρευμα τοῦ συγχρόνου *γριπαρολιοῦ*. Σ. Ε. Λ.

γριπεὺς (ὁ)· ὁ ἁλιεύς, ὁ διὰ γρίπου ἁλιεύων.

γριπεύω· ἁλιεύω διὰ γρίπου, ψαρεύω.

γριπίζω· ἁλιεύω διὰ γρίπου, ἄλλως *γριπεύω*.

— *[Ναυτ.]* Ἡ διὰ γρίπου ἀναζήτησις ἀντικειμένων ἀπὸ τοῦ πυθμένος, ἰδίως ἀγκύρας ἧς ἀπεκόπη ἡ ἅλυσις καὶ ἐφ' ἧς δὲν εἶχε δεθῆ σημαντήρ. Δὲν πρέπει δὲ νὰ συγχέηται ὁ ὅρος *γριπίζειν ἄγκυραν* πρὸς τὸν ὅρον *βροχίζειν ἄγκυραν*, τοῦ πρώτου σημαίνοντος τὴν προκαταρκτικὴν ἐργασίαν τῆς ἀναζητήσεως τῆς ἀγκύρας, τοῦ δὲ δευτέρου τὸν διὰ βρόχου τρόπον τῆς ἀγρεύσεώς της. Σ. Ε. Λ.

γρίπισις (ἡ) *[Ναυτ.].* Ὁ τρόπος τῆς ἀνευρέσεως τῶν ναρκῶν καὶ ἡ ἀποκάθαρσις τῆς ὑπ' αὐτῶν κατεχομένης ὑφάλου ἐκτάσεως, εἴτε δι' ἀποκοπῆς τῶν συνεχόντων αὐτὰς πρὸς τὰ ἀγκύριά των συρματοσχοίνων, εἴτε δι' ἀγρεύσεως αὐτῶν, πάντως τῇ βοηθείᾳ *γρίπου* ναρκαλιευτικοῦ, ἤτοι συρματοσχοινίου, ρυμουλκουμένου εἴτε ὑπὸ μικρὰν εἴτε ὑπὸ μεγάλην ταχύτητα καὶ σαρώνοντος τὸ πεδίον τῶν ναρκῶν. Δύναται δὲ νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ τοιαύτη ρυμούλκησις εἴτε ἀφ' ἑνὸς πλοίου ἔχοντος προσδεδεμένα εἰς τὴν πρύμναν του ἀμφότερα τὰ ἄκρα τοῦ γρίπου, εἴτε ἀπὸ δύο πλοίων, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἔχει προσδεδεμένον τὸ ἓν τῶν ἄκρων. Κατὰ τὸν πρῶτον τῶν τρόπων, τὸν γνωστὸν ὡς σύστημα «Actaeon» καὶ χρησιμοποιούμενον ἰδίᾳ ὑπὸ τορπιλλικῶν καὶ ἀντιτορπιλλικῶν, συρματόσχοινον μήκους 10—30 μέτρων παρεάται ἀπὸ ἑξέλικτρον ἀπὸ τῆς πρύμνης καὶ τηρεῖται εἰς προκαθωρισμένον βάθος διὰ τῆς ἀντιστάσεως τοῦ ὕδατος, ἐπενεργούσης ἐπὶ ξυλίνου πρισματικοῦ πλωτῆρος τριγωνικῆς τομῆς, ὀνομαζομένου *ἀετός*, καὶ παράγουσης ἀνυψωτικὴν συνιστῶσαν, ἐξαρτωμένην ἀπὸ τὸ μῆκος τοῦ συρματοσχοίνου. Δύο μύστακες (συρματόσχοινα λεπτότερα μήκους 150—300 μέτρων) προσδένονται εἰς τὸν αὐτὸν κρίκον τοῦ πλωτῆρος, ἐφ' οὗ προσδένεται καὶ τὸ τοῦ ἀετοῦ καὶ τηροῦνται τεταμένοι ἀνοικτὰ διὰ ξυλίνων μικροτέρων πλωτήρων διεσκευασμένων κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ τηροῦνται σταθερῶς πρὸς τὰ ἔξω τὰ ἄκρα τῶν μυστάκων, ἀλλὰ καὶ ἐφωδιασμένων διὰ ψαλιδωτοῦ δρεπάνου πρὸς ἀποκοπὴν τοῦ συρματοσχοινίου τοῦ συγκρατοῦντος τὴν νάρκην πρὸς τὸ ἀγκύριόν της.

Οὕτως, ὅταν οἱ μύστακες, οἵτινες ὑπὸ τὴν μεγάλην ταχύτητα τοῦ πλοίου τηροῦνται τεταμένοι ἀνοικτά, συναντήσωσι συρματόσχοινον νάρκης, τὸ τελευταῖον τοῦτο ἢ τριβόμενον ἐπὶ τοῦ μύστακος ἀποκόπτεται ἐν τέλει αὐτομάτως, ἢ ἂν δὲν ἤθελεν ἀποκοπῆ οὕτω, θὰ ἀποκοπῆ ἀσφαλῶς ἅμα ὡς ἐμπλακῇ εἰς τὸ ψαλιδωτὸν δρέπανον. Πάντως ἡ διὰ τοιούτου τρόπου γρίπισις ἐκτελεῖται ὑπὸ πλοίων ταχυτάτων, χρησιμοποιούντων μάλιστα ἀντὶ ξυλίνου ἀετοῦ ἡρματισμένον σφαιρικὸν σιδηροῦν πλωτῆρα μετὰ ὁριζοντίων πηδαλίων βάθους, ἀντὶ δὲ τῶν βοηθητικῶν πλωτήρων μικροὺς σιδηροῦς πλωτῆρας διὰ τὴν πρὸς τὰ ἔξω ἔκτασιν τῶν μυστάκων. Κατὰ τὸν δεύτερον τρόπον, προσιδιάζοντα εἰς τὰ ἁλιευτικὰ ναρκῶν πλοῖα (chalutiers, trowlers), τὰ δύο ρυμουλκοῦντα τὸν γρίπον πλοῖα παρεῶσιν ἀπὸ τῶν πρυμναίων ἑξελίκτρων των συρματόσχοινον διπλάσιον καὶ ἥμισυ τὸ μῆκος ὡς πρὸς τὴν ἀπόστασιν τῶν ρυμουλκῶν, τηρούμενον δὲ εἰς τὸ πρέπον βάθος δι' ἀετοῦ ἐπίσης εἰς τὸ μέσον τῆς κοιλίας τοῦ γρίπου προσδεδεμένου. Αἱ ἀνωτέρω μέθοδοι ἀφορῶσιν εἰς μόνην τὴν ἀχρήστευσιν τῶν ναρκῶν. Ἂν ὅμως ἀποσκοπῆται καὶ ἡ ἄγρευσις αὐτῶν, ἅμα ὡς ὁ γρίπος ρυμουλκούμενος ὑπὸ μικροῦ βυθίσματος βενζινακάτων συναντήσῃ συρματόσχοινον νάρκης κρατοῦσιν αὗται, ἀναλαμβάνουσῶν τότε τὸ ἔργον τῆς ἀνελκύσεως λέμβων καὶ ἐφαρμοζομένων διὰ τὴν ζωὴν τῶν ἀνδρῶν ἀσφαλιστικῶν μεθόδων, προσιδιαζουσῶν τοῖς διὰ τὸν τύπον τῆς ἀγρευομένης νάρκης. —Ρ.

Γριπιώτης, *Σπυρίδων.* Ἀθηναῖος ἀγωνιστὴς φονευθεὶς κατὰ τοὺς ἐναντίον τοῦ Κιουταχῆ ἀγῶνας τῷ 1827. Δὲν ἀνήκει εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν Γριπαίων. Γ. Δ. Κ.

γρῖπος (ὁ) (γαλλ. la drague, ἀγγλ. drag) *[Ναυτ.].* Σχοινίον συρόμενον ὑπὸ λέμβων εἰς ἃ κρατοῦνται τὰ ἄκρα του, ἐνῷ αὐτὸ ἐπιψαύει τὸν ἀλάσσιον βυθὸν διαρκῶς, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἀνευρέσεως ἀντικειμένου, κατακειμένου ἐπὶ τοῦ βυθοῦ, διὰ τῆς ἀντιστάσεως ἣν τότε θὰ συναντήσῃ τὸ σχοινίον (βλ. καὶ λ. *ἁλιεία* τ. Γ' 777 γ. καὶ 786 γ.). Σ. Ε. Λ.

—**γρίπος** *[Λαϊκ. Τεχν.].* Ὀνομασία συνηθιζομένη εἰς Νίσυρον πρὸς χαρακτηρισμὸν τῶν καθέτων σφηνοειδῶν ἐγκοπῶν, αἱ ὁποῖαι γίνονται κατ' ἀποστάσεις μὲ τὴν βελόναν (ὡς εἶδος δαντέλλας) εἰς τὸν γῦρον τοῦ ὑποκαμίσου. Ἐν Σκύρῳ αἱ ἐγκοπαὶ αὗται καλοῦνται «ἀνοίγματα», εἰς δὲ τὸ Τρίκκερι τῆς Θεσσαλίας «ριντζιδέλες». Α. ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ

γρίππη (ἡ) *['Ιατρ.].* Λοιμώδης νόσος ἐμφανιζομένη κατὰ πανδημίας, ἐπιδημικῶς ἢ καὶ ἐνδημικῶς, καὶ χαρακτηριζομένη διὰ τὸ αἰφνίδιον αὐτῆς καὶ τὴν ταχυτάτην ἐξάπλωσιν.

Ἱστορία. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὁ Ἱπποκράτης περιγράφων τὴν ἐπιδημίαν τῆς Περίνθου (*Ἱππ.* Ἐπιδ. VI 7) γράφει «βῆχες ἤρξαντο περὶ ἡλίου τροπὰς τὰς χειμερινάς, ἢ πέμπτῃ καὶ δεκάτῃ ἢ εἰκοστῇ ἡμέρᾳ ἐκ μεταβολῆς πυκνῆς νοτίων καὶ βορείων καὶ χιονοδέων· ἐκ τούτων τὰ μὲν βραχύτερα, τὰ δὲ μακρότερα ἐγένετο καὶ περιπλευμονικὰ συχνὰ μετὰ ταῦτα». Ἡ περιγραφομένη αὕτη ἐπιδημία τοιαύτην μορφὴν καὶ τοιοῦτον χαρακτῆρα παρουσίασεν, ὥστε ὑπὸ πολλῶν νὰ θεωρηθῇ ὅτι ἐπρόκειτο περὶ τῆς ἐπιδημικῆς γρίππης. Ἡ γρίππη ἐμάστισε τὴν ἀνθρωπότητα κατὰ περιόδους, ἀναφέρονται δὲ λίαν ἐκτεταμέναι καὶ θανατηφόροι ἐπιδημίαι αὐτῆς. Ἡ ἱστορία της συγχέεται μετὰ τῶν ἐπιδημικῶν ἐμφανίσεών της ἐν Εὐρώπῃ. Γνωστὴ ἀπὸ τοῦ ΙΒ αἰῶνος καὶ ἐκ τῶν ἐπιδημικῶν αὐτῆς ἐμφανίσεων κατὰ τὸν ΙΔ' καὶ ΙΕ' αἰῶνα (Hirch), περιεγράφη ὑπὸ τοῦ Sydenham κατὰ τὸ 1676. Τὸ ὄνομα τῇ ἐδόθη τῷ 1722 ὑπὸ τοῦ Sauvages Montpellier. Κατὰ ἐπιδημίαν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐν Ἰταλίᾳ, ὠνομάσθη Influenza καὶ περιεγράφη ὑπὸ τῶν Laenec, Nouat, Graves. Stoll. Κατὰ τὴν μεγάλην ἐπιδημίαν τοῦ 1889—1890, αἱ ἐργασίαι τοῦ Proust, τοῦ Kelsch καὶ Teissier, ἐν Γαλλίᾳ, τοῦ Parsons ἐν Ἀγγλίᾳ τοῦ Leyden καὶ τοῦ Pfeiffer, ἔδωσαν πλήρη τὴν εἰκόνα τῆς νόσου. Τῷ 1918 ἀνεφάνη καὶ πάλιν παγκόσμιος ἐπιδημία τῆς γρίππης λίαν θανατηφόρος. Αἱ βαρεῖαι καὶ θανατηφόροι πνευμονικαὶ προσβολαί, ἡ ἐμφάνισις αὐτῆς μὲ ἰδιαιτέρας κλινικὰς μορφάς, ἡ προσβολὴ νεαρῶν καὶ εὐρώστων ἀτόμων, ἀνοσία τις σχετικὴ τῶν γερόντων, ἐγέννησαν ἀμφιβολίας περὶ τῆς φύσεως τῆς νόσου. Ἡ δὲ κυάνωσις καὶ τὰ ὀξέα ἀσφυκτικὰ φαινόμενα, ἅτινα παρουσιάσθησαν κατ' αὐτήν, ἐνέπνευσαν εἴς τινας τὴν ἰδέαν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ πνευμονικῆς πανώλους. Μικραὶ ἄλλαι διαφοραὶ μεταξὺ τῶν ἐπιδημιῶν τοῦ 1889—1890 καὶ ταύτης, ὅπως τὸ ταχὺ καὶ τὸ ἀθρόον τῆς ἐξαπλώσεως ἐκείνης καὶ τὸ διάσπαρτον καὶ ἡ βραδυτέρα πορεία κατὰ τὴν ἐξάπλωσιν τῆς ἐπιδημίας τοῦ 1918, ἡ τάσις πρὸς αἱμορραγίας, αἱ ἐπιστάξεις, ἡ σπάνις τῶν πυήσεων (ὠτίτιδες κλπ.), αἵτινες ἦσαν συχνότεραι κατὰ τὴν ἐπιδημίαν τοῦ 1889—1890, αἱ μηνιγγιτικαὶ καὶ γαστροεντερικαὶ μορφαί, συνήθεις κατὰ ταύτην, ἐπέφερον σύγχυσίν τινα εἰς τὴν διάγνωσιν τῆς νόσου. Ἐν τούτοις καὶ κατὰ τὴν πορείαν τῆς ἐπιδημίας τοῦ 1918 αἱ διαφοραὶ αὗται βαθμηδὸν ἐξέλιπον καὶ αἱ δύο ἐπιδημίαι συνεταυτίσθησαν.

Αἰτιολογία. Συνήθως, κατὰ τὸν χειμῶνα, παρουσιάζονται κατὰ τὰ μεταξὺ τῶν μεγάλων ἐπιδημιῶν διαστήματα μεμονωμέναι τινὲς περιπτώσεις γρίππης, τῶν ὁποίων ἡ γνησιότης δὲν εἶναι βεβαία. Αἱ ἐνδημικαὶ αὗται ἐκδηλώσεις τῆς γρίππης δὲν παρουσιάζουσι πολὺ τὸ ἐνδιαφέρον. Ἡ αἰτιολογία τῶν ἐπιδημικῶν ἐμφανίσεων τῆς γρίππης ἀποδίδεται (ὅπως καὶ ἀνωτέρω ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους περιγράφεται) εἰς τὰς αἰφνιδίας ἐναλλαγὰς τῆς θερμοκρασίας καὶ εἰς τὸ ὑγρὸν ψῦχος. Αἱ μεγάλαι βαρομετρικαὶ πιέσεις, ἡ ἀνώμαλος ποσότης τοῦ ὀξυγόνου, τὸ ὑγρομετρικὸν τῆς ἀτμοσφαίρας, φαίνονται διευκολύνοντα τὴν ἀνάπτυξιν τῶν μεγάλων ἐπιδημιῶν. Ἐπιδημίαι ἐπέρχονται, ἐν τούτοις, καὶ κατὰ τὴν θερμὴν καὶ ξηρὰν περίοδον (Peacock). Αἱ μεγάλαι ἐπιδημίαι τῆς γρίππης προέρχονται ἐκ τῆς Κεντρῴας Ἀσίας καὶ ἐνσκήπτουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς καὶ ἀπὸ Βορρᾶ πρὸς Νότον. Ἡ γρίππη εἶναι ἐνδημικὴ εἰς τὰς μεγάλας πόλεις τῆς Ρωσίας. Ἀρχίζει συνήθως ἀπὸ τὰ πολυπληθῆ κέντρα, τὰ μεγάλα καταστήματα καὶ τοὺς στρατῶνας. Πολὺ μολυσματική, μεταδίδεται ἀπ' εὐθείας. Ἡ βὴξ καὶ ὁ πταρμὸς συντελοῦσιν εἰς τὴν διασπορὰν τῶν μικροβίων, ἅτινα πιθανῶς ἑδράζονται εἰς τὸν σίελον καὶ τὰς ἀναπνευστικὰς ὁδούς. Ἡ δι' ἀντικειμένων ἔμμεσος μετάδοσις δὲν φαίνεται πιθανή. Ἡ ταχύτης τῶν συγκοινωνιῶν ἐξηγεῖ τὴν ταχυτάτην αὐτῆς ἐπέκτασιν. Ἡ θεωρία τῆς αὐτομάτου ἐμφανίσεως τῆς γρίππης ἐστηρίχθη ἐπὶ περιπτώσεων, αἵτινες ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνονται πιθανοφανεῖς καὶ ἄξιαι προσοχῆς, ὡς εἶναι αἱ περιπτώσεις τῶν δύο μοιρῶν τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου (τοῦ ναυάρχου Howe καὶ τοῦ ναυάρχου Kempefeld), αἱ ὁποῖαι, ἀναχωρήσασαι ἐξ Ἀγγλίας κατὰ Μάρτιον τοῦ 1782, προσεβλήθησαν ὑπὸ γρίππης κατὰ Μάϊον ἐν πλήρει ἀνοικτῇ θαλάσσῃ, χωρὶς νὰ ἔχουν προσεγγίσει τὴν ξηράν. Ἡ αὐ-

Digitized by Google

τόματος τῆς νόσου ἐμφάνισις θὰ ἦτο ἀναμφισβήτητος, ἐὰν ἦτο ἀποδεδειγμένον, ὅτι οὐδὲ ἓν ἐκ τῶν πλοίων τούτων εἶχεν ἐπικοινωνήσει μετὰ τῆς ξηρᾶς, εἴτε ἀπ' εὐθείας, εἴτε διὰ πλοίων προερχομένων ἐξ αὐτῆς. Ἐκ τῆς λεπτομεροῦς ὅμως ἐξετάσεως ἀπεδείχθη, ὅτι ἡ πρώτη μοῖρα τοῦ στόλου, ἥτις ἔπλεεν εἰς τὰ παράλια τῆς Ὀλλανδίας, ἔλαβε διαταγὰς ἐξ Ἀγγλίας διὰ μικροῦ τινος πλοίου (cutter). τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀναχωρήσει ἐκ Λονδίνου ὀλίγας ἡμέρας πρὸτοῦ πιστοποιηθῇ ἐπισήμως ὑπὸ τῶν δημοσίων ἀρχῶν ἡ ἐκεῖ παρουσία γρίππης. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν δευτέραν μοῖραν, αὕτη συνεκοινώνησε μετὰ ἁλιευτικῶν πλοίων προερχομένων ἐκ λιμένων, ἔνθα ἐπεκράτει ἐπιδημία γρίππης. Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ μὲ τὸ πλοῖον «Speber», ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐνέσκηψεν ἡ γρίππη, μετὰ πεντήκοντα ἡμερῶν θαλασσοπλοΐαν εἰς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος. Ἀλλὰ τὸ πρῶτον κροῦσμα παρουσιάσθη ἐπ' αὐτοῦ μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν ἀξιωματικοῦ τοῦ καταδρομικοῦ «D'Estaing», οὗτινος τὸ πλήρωμα ἦτο προσβεβλημένον ἐκ γρίππης. Σήμερον δὲν ὑπάρχουσι πλέον οἱ ἀμφιβάλλοντες περὶ τῆς μεταδοτικότητος τῆς γρίππης. Ἡ ἐπιδημία τοῦ 1889 ἐκ τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας καὶ εἶτα τῆς Ρωσίας ἐνέσκηψε τάχιστα εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην καὶ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἔφθασεν εἰς τὸ ὕψιστον αὐτῆς σημεῖον, διῆλθε τὸν Ἀτλαντικὸν καὶ ἔφθασεν εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας καὶ τὴν Ἀφρικήν. Ὁ Wolf διατείνεται ὅτι ἡ πορεία τῆς γρίππης ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς δὲν εἶναι σταθερά. Αὕτη, ὡς λέγει, κατὰ το 1891 ἐπανῆλθεν ἐξ Ἀμερικῆς εἰς Ρωσίαν, ἀκολουθήσασα ἀντίθετον πορείαν. Ἐν τούτοις, ἡ γνώμη αὕτη ἐθεωρήθη ὄχι ἀκριβής, καθ' ὅσον ἐπρόκειτο περὶ τοπικῆς ἀναζωπυρήσεως τῆς ἐπιδημίας τοῦ 1890 εἰς διάφορα σημεῖα. Ἡ πρώτη προσβολὴ γρίππης ἐπιφέρει σχετικὴν ἀνοσίαν. Ἐκ ταύτης ἐξηγοῦσιν ὅτι κατὰ τὴν τελευταίαν ἐπιδημίαν τοῦ 1918 σπανίως ἔπασχον οἱ ὑπερβάντες τὸ 50ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας, καταστάντες πιθανῶς ἄνοσοι, διότι προσεβλήθησαν κατὰ τὴν ἐπιδημικὴν γρίππην τοῦ 1890. Πρὸ τῆς ἐπιδημίας τοῦ 1890, αἱ βακτηριολογικαὶ ἔρευναι εἶναι λίαν σπάνιαι καὶ περιωρισμέναι. Κατὰ τὴν ἐπιδημίαν ὅμως ταύτην ἐγένοντο πολλαὶ ἐργασίαι διαφόρου ἀξίας. Διάφορα παράσιτα ἐθεωρήθησαν ὡς αἴτια τῆς γρίππης, οὐδὲν ὅμως ἐκ τούτων φαίνεται ὅτι εἶναι τὸ εἰδικὸν παράσιτον αὐτῆς. Οἱ Vaillard καὶ Vincent ἀπεμόνωσαν ἕνα στρεπτόκοκκον, ὅμοιον πρὸς τὸν τοῦ ἐρυσιπέλατος ἢ τῆς πυήσεως, ὁ Roux ἕνα λογχοειδῆ κόκκον. Εἰς τὴν ἀπόχρεμψιν τῶν ἀρρώστων, κατὰ τὰς τελευταίας ἐπιδημίας, ἀνεῦρον σπειροχαίτας ἄνευ παθογενοῦς ἀξίας. Τὸ παράσιτον, ὅπερ ὁ Pfeiffer περιέγραψε κατὰ τὸ 1892 καὶ ὅπερ ἀνευρίσκεται εἰς τὰ πτύελα καὶ τὰ παθολογικὰ ἐξιδρώματα ἐν μεγάλῃ ἀφθονίᾳ, παρουσιάζεται ὑπὸ τὴν μορφὴν βακτηριδίου λεπτοῦ, βραχέος, μορφῆς κοκκοβακτηριδίου. Ἐν ἀρχῇ ἐξωκυττάριον, ἀνευρίσκεται ἐντὸς τῶν κυττάρων ἅμα ὡς ἡ νόσος προχωρήσῃ. Τὸ παράσιτον τοῦτο εἶναι παθογόνον μόνον διὰ τὸν πίθηκον, εἰς τὸν ὁποῖον μεταδίδει ἀνάλογον νόσημα πρὸς τὴν Influenza, καὶ δὲν ἀνευρίσκεται εἰς ἄλλας παθήσεις ἐκτὸς τῆς γρίππης. Τινὲς ὅμως θεωροῦσιν αὐτὸ ὡς κοινὸν παράσιτον τοῦ πνεύμονος, ἔνθα τὸ συνήντησαν κατ' ἄλλας λοιμώξεις ἐν καταστάσει συνενώσεως.

Ἄλλοι συγγραφεῖς ἀνεῦρον εἰς τὰ προϊόντα τῆς ἀποχρέμψεως τῶν πασχόντων τὴν γρίππην, εἰς τὰ ἐξιδρώματα, εἰς τὰ σπλάγχνα καὶ τὸ αἷμα μικρόβια γνωστὰ ἤδη, ἀνευρισκόμενα συνήθως εἰς τὸ στόμα ὑγιῶν ἀτόμων, ὡς ὁ πνευμονιόκοκκος, τὸ βακτηρίδιον τοῦ Friedländer, ὁ στρεπτόκοκκος καὶ ὁ σταφυλόκοκκος. Οἱ Teissier καὶ Roux (1892) ἀνεῦρον εἰς τὸ αἷμα τῶν ἀρρώστων διπλόκοκκον λογχοειδῆ, ὅστις εἶχε τὴν μορφὴν στρεπτοκόκκου ἐν τῷ αἵματι καὶ διπλοβακτηριδίου μετὰ θήκης, παρουσιάζοντος κινήσεις, παθογόνον διὰ τὸν κόνικλον, ὅστις παρουσίαζε συμπτώματα ὅμοια πρὸς ἐκεῖνα τῆς νευρικῆς μορφῆς τῆς γρίππης. Ἡ εἰδικότης τῶν μικροβίων τούτων ἠμφεσβητήθη πρὸ τῆς τελευταίας ἐπιδημίας, ἥτις ἐπέτρεψε νὰ τὰ ἐπανεύρωμεν εἴτε μόνα, εἴτε συνηνωμένα πρὸς τὸν καταρροϊκὸν μικρόκοκκον, πρὸς τὸν πνευμονιόκοκκον ἢ τὸν στρεπτόκοκκον, εἰς τὰ πτύελα τῶν ἀρρώστων κατὰ τὴν πορείαν τῶν πνευμονικῶν ἐπιπλοκῶν. Τὰ μικρόβια ταῦτα εἶναι προκλητικὰ μᾶλλον τῶν ἐπιπλοκῶν ἢ παθογόνα αἴτια τῆς ἀρχικῆς νόσου. Τὸ παθογόνον αἴτιον δὲν ἀνευρέθη ἀκόμη. Πρόκειται ἴσως περὶ διηθητοῦ ἰοῦ, ὡς οἱ Nicolles καὶ Lebailly ὑποστηρίζουν, κατορθώσαντες νὰ προκαλέσωσι πυρεξίαν μετά τινων ἐκ τῶν συμπτωμάτων τῆς γρίππης. Φαίνεται ὅτι ὁ διηθητὸς οὗτος ἰὸς προετοιμάζει τὴν εἰσβολὴν τῶν διαφόρων μικροβίων τῶν εὑρισκομένων ἐντὸς τῶν διαφόρων κοιλοτήτων εἰς φυσιολογικὰς καταστάσεις, ὅπως εἰς τὸ στόμα κτλ. Φαίνεται ἐπίσης ὅτι ἡ ἀρχικὴ νόσος αὐξάνει τὴν τοξικότητα τῶν μικροβίων τούτων, ὅπως παρετηρήθη κατὰ τὴν τελευταίαν ἐπιδημίαν, ἢ ὅτι προκαλεῖ τὴν ἐλάττωσιν τῆς ζωτικότητος τῆς ἀντιστάσεως τῶν διαφόρων ὀργάνων, ἅτινα ἁλίσκονται ὑπὸ τῶν παρασίτων τούτων.

Συμπτωματολογία. Ἡ εἰσβολὴ τῆς γρίππης εἶναι ἀπότομος, ἡ ἐπῴασις εἶναι πολὺ βραχεῖα, μιᾶς ἢ δύο ἡμερῶν, καὶ καταλήγει ἀποτόμως εἰς τὰ προδρομικὰ τῆς νόσου φαινόμενα, τὰ ὁποῖα προσομοιάζουσι πρὸς τὰ προδρομικὰ τῶν περισσοτέρων καθολικῶν νόσων. Ἡ κόπωσις, τὰ ρίγη, ὁ πυρετός, ἡ σκοτοδίνη, αἱ ναυτίαι συνοδεύονται μετ' ὀλίγον ὑπὸ τῶν ὅλως ἰδιαιτέρων ἐκείνων πόνων τῆς γρίππη . Ὑπερκογχικὴ νευραλγία, αὐξάνουσα διὰ τῆς πρὸς τὰ ἄνω κατευθύνσεως τοῦ βλέμματος, μυϊκαὶ ἀλγηδόνες κατὰ τὸν τράχηλον, ραχιαλγίαι, ἀρθραλγίαι, συνήθως ἐντετοπισμέναι εἰς τὰ γόνατα, καὶ αἴσθημα κοπώσεως τῶν μελῶν, εἶναι τὰ πρῶτα συμπτώματα. Ἡ περίοδος αὕτη τῆς εἰσβολῆς εἶναι βραχυτάτη. Ὁ κατάρρους τῶν βλεννογόνων δεικνύει τὴν ἐμφάνισιν τῆς περιόδου τῆς ἀκμῆς. Κόρυζα μετὰ δακρυρροίας καὶ ἀνοσμίας ἐνίοτε μονίμου, ἐλαφρᾶς κυνάγχης μετὰ ἐρυθρότητος τῶν ὑπερῴων ἱστίων, λαρυγγίτιδος καὶ βρογχίτιδος, κοιλιακοῦ φόρτου μετὰ ἢ ἄνευ διαρροίας, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐμέτων. Ἡ γλῶσσα δὲν ἔχει παχὺ ἐπίχρισμα. Ἡ ἐπίσταξις εἶναι συνήθης. Οἱ πόνοι καὶ τὰ γενικὰ φαινόμενα ἐπιτείνονται. Τὸ πρόσωπον καταδεικνύει βαθεῖαν καταπόνησιν καὶ εἶναι μελανόφαιον. Τὰ χαρακτηριστικὰ εἶναι συνεσπασμένα, ἡ ὄψις καὶ ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου εἶναι ἰδιότυπος καὶ γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα *γριππώδης ἔκφρασις* (facies grippé). Ἡ θερμοκρασία εἶναι συνήθως ὑψηλή, ἀλλ' ἀκανόνιστος. Φθάνει εἰς 39° καὶ 40°, ἐνίοτε 41°. Εἶτα παρουσιάζει κατάπτωσιν· πρὸς τὴν τρίτην ἡμέραν ἀνυψοῦται καὶ πάλιν, τὴν τετάρτην πρὸς τὴν ἕκτην ἡμέραν ἡ καμπύλη καταπίπτει, ἐνῷ ταυτοχρόνως παρουσιάζονται ἄφθονοι ἱδρῶτες. Ἡ θερμοκρασία διατηρεῖται ἐπί τινας ἀκόμη ἡμέρας εἰς τοὺς 38°. Ὁ σφυγμὸς δὲν συμβαδίζει μετὰ τῆς θερμοκρασίας. Συνηθέστατα παρατηροῦμεν 80 ἕως 90 σφύξεις μετὰ θερμοκρασίας 39° καὶ 40°. Ἡ καρδία συνήθως παραμένει ἄθικτος. Εἴς τινα ἄτομα παλμοί, ἀρρυθμία, ἐμβρυοκαρδία μετὰ λιποθυμιῶν καὶ συγκοπῶν δεικνύουσι πάθησιν τοῦ ὀργάνου τούτου. Ὁ σφυγμὸς βραδὺς καὶ πάντοτε εἰς ὑπόστασιν κατὰ τὴν πυρετικὴν περίοδον, δύναται νὰ γίνῃ μικρός, διαλείπων, ἐὰν τὸ μυοκάρδιον ἀλλοιωθῇ, ἢ ἂν ὁ ἄρρωστος εἶναι γέρων ἢ καρδιακός. Εἴς τινας σπανιωτάτας περιπτώσεις, ὁ πυρετὸς ἐλλείπει τελείως. Τὰ οὖρα, βαθέως κεχρωσμένα, μὲ ἀφθονίαν οὐρικῶν ἁλάτων καὶ οὐροχολίνης, ἔχουσι μεγάλην ὀξύτητα καὶ πολλὴν ἰνδικάνην, περιλαμβάνοντα συνήθως λεύκωμα κατὰ μικρὰς ποσότητας. Σπανιώτερον παρατηρεῖται ἄφθονος λευκωματουρία, ἥτις ἐξαλείφεται μετὰ τὴν ἀπυρεξίαν, χωρὶς νὰ ἀφήσῃ ἴχνη. Ἡ γριππώδης νεφρῖτις εἶναι παροδική. Τῷ 1890 αἱ νεφριτικαὶ μορφαὶ ἦσαν συχνότεραι, πρὸ πάντων ἐπὶ ἀτόμων μὲ νεφριτικὰ προηγούμενα. Κατὰ τὴν ἐπιδημίαν ταύτην παρετηρήθη ἄφθονος καὶ εἰς μεγάλην ποσότητα ἀπέκκρισις τῆς οὐρίας, ἥτις ἔφθανε τὰ 35—70 γραμμάρια κατὰ τὸ 24ωρον. Ἡ ἀζωτουρία αὕτη συνωδεύετο ὑπὸ ἀζωθαιμίας, ἥτις, ἐλαφρὰ κατὰ τὰς ἁπλᾶς μορφάς, ἠδύνατο νὰ φθάσῃ κατὰ περιπτώσεις μετὰ ἐπιπλοκῶν βρογχοπνευμονικῶν ἢ πνευμονικῶν συμφορήσεων εἰς 1 καὶ 50 γραμ. κατὰ λίτρον αἵματος, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ παρουσιασθῶσιν οὐραιμικὰ φαινόμενα καὶ κατὰ περιπτώσεις θανατηφόρους. Ἐκ τῆς ἐντόνου ταύτης ἀποβολῆς οὐρίας ἐζήτησαν νὰ ἐξηγήσουν τὴν μεταγριππικὴν ἐξασθένησιν, ἥτις παρατείνεται ἐπὶ μακρόν. Εἰς πολλὰς περιπτώσεις συναντῶμεν ἐρυθήματα τοῦ δέρματος, ὄψεως ὀστρακώδους ἢ ἱλαριώδους. Εἶναι πρώϊμα καὶ ἀναφαίνονται γενικῶς ἀπὸ τὴν δευτέραν ἡμέραν τῆς νόσου, σπανίως γενικευόμενα, παρερχόμενα ταχέως καὶ μεγάλας παρέχοντα δυσκολίας διὰ τὴν διάγνωσιν. Συχνότατα ἐπίσης, ἐν ἀρχῇ, παρατηροῦνται καὶ φυσαλίδες ἕρπητος. Ἡ διάρκεια τῆς νόσου (ὑποστρεφούσης συνήθως) ποικίλλει μεταξὺ δύο ἡμερῶν καὶ μιᾶς ἑβδομάδος. Πταρμοὶ ἀλλεπάλληλοι, μετὰ ἐκκρίσεως ὑγροῦ διαυγοῦς κατὰ τὴν πορείαν κορύζης μετὰ βλεννοπυωδῶν ἀφθόνων ἐκκρίσεων, παροξυστικῆς βηχὸς κατὰ τὴν ὕφεσιν βρογχίτιδος, ἥτις εἶχεν ἤδη φθάσει τὴν περίοδον τῆς ὡριμότητος, ἐλαφρὰ πυρετικὴ κίνησις, εἶναι τὰ σημεῖα τῶν ὑποστροφῶν τούτων, αἵτινες παρατείνονται ἐπὶ μακρότατον διὰ τῆς ἐπαναλήψεώς των. Ἐπιπλοκαὶ ὠτικαί, πλευριτικαὶ ἢ πνευμονικαὶ δύνανται νὰ ἐπιμηκύνωσι τὴν πυρετικὴν περίοδον καὶ νὰ συντελέσωσιν οὕτως εἰς τὴν βραδεῖαν ἀνάρρωσιν. Ὁ θάνατος ὅστις σπανίως ἐπήρχετο εἰς τὰ νεαρὰ ἄτομα καὶ τὰ μέχρι τῆς στιγμῆς τῆς εἰσβολῆς τῆς νόσου καλῶς ἔχοντα, κατὰ τὴν ἐπιδημίαν τοῦ 1890 ἦτο πάντοτε συνέπεια εἴτε προγενεστέρας παθολογικῆς καταστάσεως (πρὸ πάντων χρονίας καρδιακῆς παθήσεως ἢ παθήσεως τοῦ ἀναπνευστικοῦ συστήματος), ὅπερ ἡ γρίππη καθίστα σοβαρώτερον, εἴτε ἦτο συνέπεια μιᾶς ἐπιπλοκῆς. Αὗται, παρουσιάζοντο πρὸ πάντων εἰς ἡλικιωμένα ἄτομα, ἢ φέροντα ὀργανικὰς ἀλλοιώσεις. Τοὐναντίον, κατὰ τὴν τελευταίαν ἐπιδημίαν, νεαρὰ ἄτομα καὶ ἐν πλήρει ὑγείᾳ ἐγένοντο θύματα συχνῶν καὶ θανατηφόρων ἐπιπλοκῶν.

Κλινικαὶ μορφαί. Αὗται, ἀναλόγως τῶν προεξεχόντων φαινομένων, διαιροῦνται, εἰς θωρακικήν, νευρικὴν καὶ γαστροεντερικήν, καὶ ὀφείλονται εἴτε εἰς ἀτομικὴν προδιάθεσιν, εἴτε εἰς τὸν νοσολογικὸν χαρακτῆρα τῆς ἐπιδημίας. Κατὰ τὰς διαφόρους ἐπιδημίας παρατηροῦμεν προέχουσαν μίαν ἐκ τῶν μορφῶν τούτων. Καταρροϊκὰ φαινόμενα μετὰ κεφαλαλγίας καὶ γενικῆς κακουχίας ἀποτελοῦσι τὴν ἐλαφρὰν θωρακικὴν μορφήν. Τὴν δὲ ἐντονωτέραν ἡ σπασμωδικὴ βὴξ καὶ τὰ δυσπνοϊκὰ φαινόμενα. Ἔντονος κεφαλαλγία, σκοτοδινία καὶ καταβολὴ μεγάλη τῶν δυνάμεων ἀντικαθιστῶσι τὰ καταρροϊκὰ φαινόμενα, ἅτινα εἶναι ἐλάχιστα ἢ ἐλλείπουσι κατὰ τὴν νευρικὴν μορφήν, ἡ ἀναιμία τῆς ὁποίας καὶ ἡ νευρασθενικὴ ἐπακόλουθος κατάστασις παρατείνουσι τὴν ἀνάρρωσιν. Ἄλλοτε οἱ ἀκατάσχετοι ἔμετοι, μετὰ γαστραλγιῶν ἐντόνων, διαρροία μετὰ νάρκης (τυφοειδὴς μορφὴ) ἢ ἀφθόνου (χολεριώδης μορφὴ) προένουσι κατὰ τὴν γαστροεντερικὴν μορφήν. Ἡ προεξοχὴ τῶν οὐραιμικῶν φαινομένων (κεφαλαλγία, ἔμετοι, ἀνουρία, ἐκλαμψία, κῶμα) τῶν καρδιακῶν, (διαλείψεις καὶ συγκοπαὶ) ἢ τῶν ψυχικῶν (μελαγχολία, λυπομανία) ἀποτελοῦσιν ἰδίας, ἀσυνήθεις μορφάς.

Ἐπιπλοκαί. Αἱ ἐπιπλοκαὶ προκαλοῦνται ἐξ ὑποτροπῶν τῆς νόσου. Ἡ τριχοειδὴς βρογχῖτις, μορφῆς ἀσφυκτικῆς, φονεύει τάχιστα τοὺς γέροντας καὶ τοὺς ἐξησθενημένους. Ἐνίοτε, ἀρχικῶς ἀναφαινομένη, ἄλλοτε βραδύτερον (κατὰ τὴν ἀνάρρωσιν), ἡ γριππώδης πνευμονία μετὰ ἐντόνου δυσπνοίας, ὕπουλος, ἄνευ ρίγους ἢ πόνου τῆς πλευρᾶς, ἀπολήγει διὰ διαπυήσεως ἢ γαγγραίνης. Ἡ διάλυσις αὐτῆς εἶναι βραδεῖα. Ἡ ψευδολοβώδης βρογχοπνευμονία εἶναι συχνή. Ἡ πλευρῖτις, ὕπουλος, πρὸ πάντων ἡ πυώδης, δὲν εἶναι σπανία. Ἡ ἀορτῖτις, αἱ ἀρτηριίτιδες τῶν ἄκρων (γάγγραινα), ἡ φλεβῖτις ἐπίσης δὲν εἶναι τόσον σπάνιαι. Ἡ ἐνδοπερικαρδῖτις, ἡ μυοκαρδῖτις, εἶναι σπανιώταται. Ἡ ἑλκώδης, μεμβρονώδης, ἢ ἀφθώδης στοματῖτις παρατηρεῖται ἐπίσης. Ἡ πυώδης περιτονῖτις εἶναι σπανιωτάτη. Ἐπίσης σπανία εἶναι ἡ ὀξεία νεφρῖτις κατὰ τὴν ἀνάρρωσιν καὶ ἀπολήγει συνήθως εἰς ἴασιν, ἐκτὸς ἐὰν ἀναπτυχθῇ ἐπὶ παλαιοτέρας νεφρικῆς ἀλλοιώσεως. Τὸ περινεφρικὸν ἀπόστημα, ἡ κυστῖτις, ἡ οὐριθρῖτις, ἡ ὀρχῖτις δυνατὸν νὰ ἐμφανισθῶσιν ὡς ἐπιπλοκαὶ αὐτῆς. Ἡ γρίππη εἶναι ἰσχυρὸς παράγων τῆς νευρασθενείας καὶ τῆς ὑστερίας. Ἡ παραπληγία, ἡ ὀξεῖα ἀνιοῦσα παράλυσις, αἱ πολυνευριτικαὶ παραλύσεις παρατηροῦνται σπανιώτερον κατὰ τὴν πορείαν ἢ κατὰ τὴν παρακμὴν τῆς νόσου. Ὁ ἐπιχείλειος ἕρπης, ἡ μεσαία ὠτῖτις, ἡ ἐπιπεφυκῖτις, εἶναι συνήθεις ἐπιπλοκαί. Οἱ ψευδάνθρακες, τὸ ἐρυσίπελας. ἡ κερατῖτις, αἱ ὀφθαλμικαὶ παραλύσεις εἶναι σπανιώτεραι. Ἡ γρίππη ἐπιταχύνει πάντοτε τὴν ἐξέλιξιν τῆς φυματιώσεως.

Διάγνωσις. Ἐν ἀρχῇ τῶν ἐπιδημιῶν, ἡ γρίππη συγχέεται πρὸς τὴν εἰσβολὴν τῆς ἱλαρᾶς (καταρροϊκὰ φαινόμενα), τῆς εὐλογίας (ραχιαλγίαι), τῆς ὀστρακιᾶς, τοῦ ρευματισμοῦ τῶν ἄρθρων (ἀρθραλγίαι), τῆς μηνιγγίτιδος, τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ (διάρροια, νάρκη), τοῦ δαγκείου πυρετοῦ (ἐξάνθημα).

Πρόγνωσις. Εἶναι βαρεῖα κατὰ τὴν γεροντικὴν ἡλικίαν εἰς τὰ ἐξησθενημένα ἄτομα, εἰς ἄτομα ἐμφανίζοντα προγενεστέρας πνευμονικὰς παθήσεις, παθήσεις τῆς καρδίας ἢ τῶν νεφρῶν. Ἡ πρόγνωσις ποικίλλει ἀναλόγως τῶν ἐπιπλοκῶν, τοῦ χαρακτῆρος ὃν προσλαμβάνουσιν ἑκάστοτε αἱ διάφοροι ἐπιδημίαι. Κατὰ τὰς ἁπλᾶς καὶ καλοήθεις μορφὰς τῆς γρίππης, ἐπαρκῆ θεραπευτικὰ μέσα κατὰ τῶν ἐπωδύνων καὶ γενικῶν συμπτωμάτων αὐτῆς εἶναι ἡ ἀσπιρίνη, ἡ ἀντιπυρίνη καὶ ἡ κινίνη. Τὰ θερμά, διαφορητικὰ ποτά, ὡς τὸ τέϊον, αἱ διάφοροι ἱδρωτοποιοὶ πτισάναι, ἰδίᾳ δὲ ἡ ἔγκαιρος καὶ ἅμα τῇ εἰσβολῇ τῆς νόσου κατάκλισις τοῦ ἀρρώστου, εἶναι τὰ θεραπευτικὰ μέσα, τὰ ὁποῖα πρέπει ἀμέσως νὰ τίθενται ἐν χρήσει. Αἱ ξηραὶ σικύαι, αἱ ἀφαιμάξεις ἐπὶ τοῦ θώρακος ἐδείχθησαν πάντοτε ὠφέλιμοι κατὰ τὰς συμφορητικὰς καταστάσεις τοῦ ἀναπνευστικοῦ συστήματος, ὡς καὶ αἱ ὑγραὶ καὶ θερμαὶ τοπικαὶ περιτυλίξεις τοῦ σώματος. Τὰ καρδιοτονικά. αἱ σκευασίαι τῆς δακτυλίτιδος καὶ τοῦ στροφάνθου ὑπὸ ὅλας τὰς νεωτέρας μορφὰς τῆς παρασκευῆς αὐτῶν: Digitaline, Quabaïne κλπ., χορηγοῦνται ἀναλόγως τῶν ἐνδείξεων, ἃς παρουσιάζει ἡ κατάστασις τοῦ ἀρρώστου. Αἱ ἐνέσεις τῆς καφουρᾶς, ἡ ἀδρεναλίνη, ἡ καφεΐνη, αἱ εἰσπνοαὶ τοῦ ὀξυγόνου, τὰ ἐπισπαστικὰ ἐπὶ τοῦ θώρακος, τὰ ἀποχρεμπτικά, τὰ ὀπιοῦχα κατὰ τῆς βηχός, ἡ ὑψηλὴ καὶ σταθερὰ θερμοκρασία τοῦ δωματίου (16—18°) παρέχουσι σημαντικὰ θεραπευτικὰ ἀποτελέσματα κατὰ τὰς βαρείας πνευμονικὰς ἐπιπλοκάς. Κατὰ τὴν πυώδη πλευρίτιδα ἐνδείκνυται ἡ χειρουργικὴ ἐπέμβασις διὰ τῆς πλευροτομῆς. Ἡ ἀντισηψία τοῦ ἐντερικοῦ σωλῆνος καὶ ἐλαφρὰ ὑπακτικά, ἀναλόγως τῶν ἐνδείξεων, τίθενται ἐν χρήσει. Κατὰ τὰς βαρείας λοιμώξεις ἐνδείκνυνται τὰ τεχνητὰ ἀποστήματα, προκαλούμενα δι' ὑποδορείων ἐνέσεων 1—2 c. c. τερεβινθελαίου.

Ἅμα τῇ ἐμφανίσει τῆς νόσου, ὅπως παρεμπο-

Digitized by Google

δίσωμεν τὴν ἐπέκτασιν αὐτῆς, πρέπει νὰ συστήσωμεν τὴν ἄμεσον ἀπομόνωσιν τῶν ἀρρώστων, ὅπως τοῦτο γίνεται καὶ κατὰ τὰς ἄλλας μολυσματικὰς νόσους. Ἀντισηπτικοὶ γαργαρισμοί, ψεκασμοὶ καὶ ρινικαὶ ἐνσταλάξεις ἀντισηπτικῶν οὐσιῶν, ὡς βορικοῦ καὶ σπειραϊκοῦ ὀξέος, τὸ εὐκαλυπτέλαιον, τὸ huile mentholé, τὸ huile gommenolé, κλπ. εἶναι χρήσιμα μέσα προφυλάξεως. Τὰ συχναζόμενα κέντρα πρέπει νὰ ἀποφεύγωνται (σχολεῖα, θέατρα, κινηματογράφοι κλπ.). Εἰς τὴν Ἀγγλίαν συνιστῶσι τὸν προφυλακτικὸν ἐμβολιασμὸν δι' ἐμβολίου ἐκ βακτηριδίου τοῦ Pfeiffer ἐκ πνευμονιοκόκκων καὶ στρεπτοκόκκων. Τοῦτον μεταχειρίζονται καὶ κατὰ τῶν πνευμονικῶν ἐπιπλοκῶν.

Δ. Ι. ΑΣΙΜΗΣ

Γρισελικαὶ ***Νύμφαι*** (Griselicae Nymphae) *['Αρχ.]*. Ὀνομάζονται οὕτως αἱ θεότητες τῶν πηγῶν τῶν Aquae Griseliae (Gréoulx) ἐγγὺς τῆς συμβολῆς τῶν χειμάρρων Verdon καὶ Durance ἐν Γαλλίᾳ.

ΙΑΚ. Χ. Δ.

Γρισσονία (γαλλ. Grisons, γερμ. Graubünden) *[Γεωγρ.]*. Τὸ ἀνατολικώτερον καὶ μεγαλύτερον εἰς ἔκτασιν τῶν καντονίων τῆς Ἑλβετίας, καὶ τὸ ἀραιότερον κατῳκημένον. Ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῶν καντονίων Γκλαρὶς καὶ Σαὶν-Γκάλ, ΒΔ ὑπὸ τῆς Αὐστρίας, Ν. ὑπὸ τῆς Ἰταλίας καὶ Δ. ὑπὸ τῶν καντονίων Τισσίνου καὶ Οὐρί. Ἐμβαδὸν περίπου 5.000 τετραγ. χλμ., κάτ. 104.520. Τὸ κλῖμα εἶναι τραχύ, ἀλλ' εἰς τὰς κοιλάδας τοῦ Ρήνου εὔκρατον. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν. Ἐκ τούτων αἱ 48.762 ὁμιλοῦν τὴν γερμανικήν, αἱ 17.539 τὴν ἰταλικήν, οἱ δὲ λοιποὶ τὴν χαρακτηριστικὴν γλῶσσαν τοῦ καντονίου, λείψανον τῆς ἀρχαίας ρωμανικῆς γλώσσης (τὴν lingua rustica τῶν ἀρχαίων Ρωμαίων). Ἀπό τινων ἐτῶν ᾠοισμένα μέρη τοῦ καντονίου, ὅπου ἀφθονοῦσι σιδηροῦχοι θερμοπηγαί, ἰδίᾳ τὸ Δαβός, ἡ Ἀρόζα καὶ ἡ Ἐγγαδίνη προσελκύουν πλήθη περιηγητῶν. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ καντονίου ἀπετέλει τὸ νότιον μέρος τῆς ἐπαρχίας Ραιτίας (οἱ πρῶτοι κάτοικοι οἱ Ραιτοὶ ἦσαν μᾶλλον Κέλται ἢ ὡς ἀρχικῶς ἐπιστεύετο Ἐτροῦσκοι), ἱδρυθείσης ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, ὅταν κατέκτησαν τὴν χώραν, τῷ 15 π.Χ. Τὸ καντόνιον διαιρεῖται εἰς 14 διοικητικὰς περιφερείας, περιλαμβάνει δὲ 224 δήμους. Ἐλαχίστη βιομηχανικὴ κίνησις ὑπάρχει ἐν Γρισσονίᾳ. Μέγα μέρος τῶν κατοίκων ἀσχολοῦνται μὲ τὴν περιποίησιν τῶν ξένων ἐπισκεπτῶν, διεξάγεται ὅμως σημαντικὸν ἐμπόριον μετὰ τῆς Ἰταλίας, ἰδίᾳ εἰς οἴνους Βαλτελλώης, ἐνῷ πλεῖστοι νέοι μεταναστεύουν (ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν πατρίδα των ἀφοῦ συγκεντρώσουν μικρὰν περιουσίαν) ἐργαζόμενοι κυρίως ὡς ζαχαροπλάσται καὶ μάγειροι γλυκισμάτων. Πρό τινος ἐλειτούργουν μεταλλεῖά τινα μολύβδου καὶ ἀργύρου, ἀλλ' ἐγκατελείφθησαν. Πρωτεύουσα τοῦ καντονίου ἡ Καυάρ. Τὸ καντόνιον ἀποτελεῖ δημοκρατίαν ad referendum.

Θυρεὸς τῆς Γρισσονίας.

Γριτζάνης, ***Παναγιώτης.*** Ἐν Ζακύνθῳ γεννηθεὶς τῷ 1835 καὶ τὴν ἐγκύκλιον παιδείαν ἐν αὐτῇ διδαχθείς, ἐπεδόθη εἶτα εἰς τὴν σπουδὴν τῆς τε ἐκκλησιαστικῆς καὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς. Ἐν ἡλικίᾳ εἴκοσιν ἐτῶν προσληφθεὶς ὡς ἱεροψάλτης ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου τῆς Ζακύνθου, διέμεινεν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ ταύτῃ ἐπὶ δεκαετίαν μέχρι τοῦ 1865. Τοσαύτην δὲ φήμην εἶχεν ὡς μουσικὸς εἴς τε τὴν ἐλευθέραν καὶ τὴν δούλην Ἑλλάδα ὁ Γριτζάνης, ὥστε κατὰ τὸ 1863 ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐκκλησιαστικὸς Μουσικὸς Σύλλογος πρὸς αὐτὸν ἀνέθηκε νὰ γράψῃ λεπτομερὲς ὑπόμνημα περὶ τῆς ἐν Ἑπτανήσῳ ψαλλομένης κρητικῆς ἢ ἑπτανησιακῆς μουσικῆς. Τῷ 1865 ὁ Γριτζάνης προσεκλήθη ὑπὸ τῆς ἐν Νεαπόλει τῆς Ἰταλίας ἑλληνικῆς κοινότητος ὡς μουσικὸς τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς, ἐκεῖ δὲ εὑρισκόμενος ἐδημοσίευσε τὸ εἰρημένον περὶ τῆς κρητικῆς μουσικῆς ὑπόμνημα ἐν τῷ ἐν Παρισίοις ἐκδιδομένῳ τότε «Ἐθνικῷ Ἡμερολογίῳ» τοῦ Μαρίνου Βρετοῦ (1868), ὡς καὶ μακρὰν διατριβὴν περὶ τοῦ ζητήματος τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ἐν τῇ ἐν Νεαπόλει ἐκδιδομένῃ τότε ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως Ἰαλέμου ἑλληνικῇ ἐφημερίδι «Λαοί».

Ἀμφότεραι αἱ διατριβαὶ αὗται, πολὺ ἐπαινεθεῖσαι τότε ὑπὸ τῶν μουσικῶν κύκλων τῆς Ἑλλάδος, ἐπηύξησαν τὴν φήμην τοῦ Ζακυνθίου μουσικοδιδασκάλου καὶ τῷ 1873 ἡ ἑλληνικὴ κοινότης Ἀλεξανδρείας προσεκάλεσεν αὐτὸν νὰ εἰσαγάγῃ εἰς τὸν ναὸν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τὸ τετράφωνον μουσικὸν σύστημα. Κατῆλθεν ὅθεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἀόκνως καὶ συστηματικῶς ἐργασθεὶς κατήρτισε μουσικὸν χορόν, ὃν ἐπὶ ἑξαετίαν διηύθυνεν ἐν τῷ ναῷ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Κατὰ τὸ 1879 καταργηθέντος τοῦ πολυδαπάνου χοροῦ ὁ Γριτζάνης περιωρίσθη εἰς τὴν ἐν τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις τῆς κοινότητος Ἀλεξανδρείας διδασκαλίαν τῆς μουσικῆς. Τὸ σύστημα μουσικῆς τὸ ὑπὸ τοῦ Γριτζάνη ἐφαρμοζόμενον εἶναί τι μεικτόν, διότι παραδέχεται μὲν ἐκ τοῦ τετραφώνου ὡσαύτως συστήματος τοῦ Χίου Χαβιαρᾶ ὅσα θεωρεῖ πρόσφορα πρὸς τὸ ἐν ἐκκλησίᾳ ψάλλειν, ἀποβάλλει δὲ ὅσα φαίνονται αὐτῷ παράχορδα ἢ ἐλλιπῆ, μεταβάλλων ἢ συμπληρῶν αὐτὰ δι' ἰδίων διορθώσεων ἢ συμπληρώσεων. Ἐν ταῖς συνθέσεσι δὲ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων προσπαθεῖ ὅσον τὸ δυνατὸν νὰ τηρῇ τοὺς ἀπ' ἀρχαίων χρόνων καθιερωμένους ὀκτὼ ἤχους τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας. Ὁ Γριτζάνης, ἐκτὸς τῶν προειρημένων δύο διατριβῶν, ἔγραψε καὶ πολλὰς πολλῆς ἀξίας πραγματείας περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς σπουδῆς. Αὐτὸς δὲ ἰδίᾳ ἀνεσκεύασεν ἐν τῷ θρησκευτικῷ περιοδικῷ «Σιὼν» τοῦ 1882 τὴν ὑπὸ τοῦ μουσικοῦ Ι. Τζέτζη προενεχθεῖσαν γνώμην, ὅτι «ἡ νῦν ἐν χρήσει ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ μουσικὴ οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ κρᾶμα τουρκικῆς, περσικῆς καὶ ἀραβικῆς μουσικῆς, οὐδεμίαν ἔχον σχέσιν πρὸς τὴν ἀληθῆ βυζαντινὴν μουσικήν». Κατὰ τὸ 1889 ὁ Γριτζάνης ἐξέδωκεν ἐν Ἀθήναις «Στοιχεῖα τῆς φωνητικῆς μουσικῆς πρὸς χρῆσιν τῆς ἐν τοῖς σχολείοις σπουδαζούσης νεολαίας».

Ε. Γ. Π.

Γρίτζας (ἢ *Γκρίτσας*) Griza, Grizza), ***Ἀνδρέας Παλαιολόγος.*** Βυζαντινὸς στρατιωτικὸς τῶν μέσων τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Κατὰ τὴν εἰς Πελοπόννησον ἐπιδρομὴν τοῦ Μωάμεθ τοῦ Β' (1460) ἦτο φρούραρχος τοῦ φρουρίου Μούχλι (Mucli, Muchi), ἄγνωστον πότε ἀνακτηθέντος παρὰ τῶν Ἑλλήνων μετὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Τούρκων ἅλωσιν (1458). Μετὰ ἔμμονον ἀντίστασιν ἐπὶ 54 ἡμέρας ἀπεχώρησεν εἰς Βενετίαν. Ἐκεῖ ἐτιμήθη ὑπὸ τῆς Συγκλήτου διὰ τοῦ ἀξιώματος τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ τοῦ ἐλαφροῦ ἱππικοῦ, ὅπερ ἐκράτησε μέχρι τοῦ μετὰ μικρόν τι διάστημα θανάτου αὐτοῦ. Περὶ τοῦ Γρίτζα πλεῖσται γνῶμαι ἐξηνέχθησαν· τινὲς ταυτίζουσι πρὸς τὸν Γραίτζαν (βλ. λ.), ὁ Σπυρίδων Λάμπρος νομίζει αὐτὸν πιθανῶς καταγόμενον ἢ κυριαρχοῦντα ἐπί τινος Γρίτσας ἢ Γρίτζας, καὶ ὁ Ἰωάννης Βελοῦδος συγχέει τὸν Γρίτζαν μέ τινα μεταγενέστερον Θεόδωρον Παλαιολόγον.

Π. Ν. Π.

Γρίτζενα (Gritzena) *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ πριγκιπάτου τοῦ Μορέως ἐν Λακωνίᾳ, ἕδρα ὁμωνύμου βαρωνίας χορηγηθείσης εἰς τὸν βαρῶνον Λουκᾶν καὶ ἀποτελουμένης ἀπὸ τέσσαρα «φίε» (τιμάρια). Ἡ γεωγραφικὴ θέσις τῆς πόλεως εἶναι ἀσαφής, τὰ δὲ ἀναφέροντα αὐτὴν «Βιβλίον τῆς Κουγκέστας» (στ. 617—618) καὶ «Χρονικὸν τοῦ Μορέως» (στ. 1945) καθορίζουν ἁπλῶς ὅτι κεῖται ἐν τῇ περιοχῇ τῶν Λάκκων. Ὁ Buchon τοποθετεῖ αὐτὴν ἐν τῇ κοιλάδι τῇ κατερχομένῃ ἀπὸ Μακρὺ Πλάγι πρὸς Καλάμι (Recherches historiques, index géographique), ὁ δὲ Leake μεταξὺ Καλαμῶν καὶ Λεύτρου ἐπὶ τῆς νοτίου πλευρᾶς τοῦ Ταϋγέτου (Peloponnesiaca, 1846 σελ. 153). Ἡ τύχη τῆς πόλεως ἀγνοεῖται μετὰ τὸν Λουκᾶν.

Π. Ν. Π.

γριτσενιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Ἑτέρα κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *κελτὶς ἡ νοτία* (Celtis australis). Δ.Ν.Π.

Γρίττης, ***Βενέδικτος.*** Δοὺξ (γενικὸς διοικητὴς) τῆς ἐνετοκρατουμένης Κρήτης ἀπὸ τοῦ 1472 μέχρι τοῦ 1473.

— **Γρίττης,** ***Ἰωάννης.*** Ἐνετὸς στρατιωτικὸς ἐν Κρήτῃ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς φραγκοκρατίας. Ὅτε, τῷ 1217, ὁ ἐγχώριος εὐπατρίδης Ἰωάννης Σκορδίλης ἐκ Λασιθίου ἐστασίασεν, ὁ Γρίττης μετὰ τοῦ Πέτρου Τονίστου ὡρίσθη ὑπὸ τοῦ ἐν Κρήτῃ Ἑνετοῦ ἁρμοστοῦ Παύλου Κουϊρίνη ἀρχηγὸς τῶν κατὰ τῶν ἀνταρτῶν στρατιωτικῶν ἀποσπασμάτων. Συμπλακεὶς μὲ τὸν Παῦλον Σκορδίλην, ἀδελφὸν τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν στασιαστῶν, καὶ μὲ τοὺς Θ. καὶ Μ. Μελισσηνοὺς ἐφονεύθη παρ' αὐτῶν ἐν ταῖς κλεισωρείαις τῆς Δίκτης.

Π. Ν. Π.

— **Γρίττης,** ***Λουδοβῖκος.*** Δοὺξ (γενικὸς διοικητὴς) τῆς ἐνετοκρατουμένης Κρήτης ἀπὸ τοῦ 1552—1554.

Ν. ΚΛΣ

γριφοειδὴς (ὁ, ἡ),—*ές* (τό) ὁ ὅμοιος μὲ γρῖφον, γριφώδης, αἰνιγματώδης.

γρῖφος (ὁ) *['Εγκυκλ.]*. Τεχνικὸς λόγος πρὸς παγίδευσιν ἄλλου, ἀσαφής, περίπλοκος καὶ δύσλυτος, πνευματικὴ παιδιὰ συγγενὴς πρὸς τὸ αἴνιγμα βλ. λ.). Τὸ ὄνομα ἐλήφθη μεταφορικῶς ἐκ τοῦ ἁλιευτικοῦ δικτύου, ἤτοι τοῦ γρίπου ἢ γρίφου. Ὁ Πολυδεύκης ποιεῖται διάκρισιν τοῦ γρίφου καὶ τοῦ αἰνίγματος, λέγων «τὸ μὲν παιδιὰν ἔχει, ὁ δὲ γρῖφος καὶ σπουδήν». Ἐν τούτοις ὑπάρχουσι χωρία, ἐν οἷς ὠνομάζοντο γρῖφοι γελοιωδέστατα αἰνίγματα (*Ἀριστοφ.* Σφ. 20). Κατὰ τὸν Σχολιαστὴν «γρῖφός ἐστιν οὐχ, ὡς ἔνιοί φασι, ταὐτὸν τῷ αἰνίγματι· διαφέρουσι γάρ, ὅτι τὸ μὲν αἴνιγμα ὁμολογεῖ τις ἀγνοεῖν, τὸν δὲ γρῖφον ἀγνοεῖ δοκῶν ἐπίστασθαι». Ἐν τούτοις εἰς τοὺς σῳζομένους συγγραφεῖς οὐδεμία ἡ ἐλαχίστη διάκρισις αἰνίγματος καὶ γρίφου ἐμφαίνεται.

Ἡ χρῆσις τῶν γρίφων φαίνεται οὖσα ἀρχαιοτάτη. Οὕτως ἀριθμόν τινα τοιούτων γρίφων ἀπέδιδον καὶ εἰς τὸν Ὅμηρον· γνωστὸς δ' εἶναι ἐκ τῆς μυθολογίας καὶ ὁ γρῖφος τῆς Σφιγγός, ὁ προβληθεὶς πρὸς τὸν Οἰδίποδα. Καὶ ἐν ἀρχῇ μὲν ὁ γρῖφος εἶχε μυστικήν τινα καὶ θρησκευτικὴν ἀξίαν, βαθμηδὸν δὲ ἀπέβη ἁπλοῦν λογοπαίγνιον, εἰσαχθὲν καὶ ἐν τῷ θεάτρῳ καὶ ἀναλογοῦν πρὸς τὸ σημερινὸν Charade enaction τῶν Γάλλων. Τὸ παραδοξότερον παράδειγμα τοιούτου θεατρικοῦ παιγνίου ἦτο ὁ γρῖφος τοῦ Καλλία, ὅστις καὶ «γραμματικὴ τραγῳδία» καλεῖται, καὶ οὗτινος μακρὰν ἀνάλυσιν εὑρίσκομεν παρ' Ἀθηναίῳ (Χ, 453 F).

Παρόμοια κωμικὰ παίγνια, οὐχὶ πλέον ὡς αὐτοτελῆ ἔργα, ἀλλ' ὡς παρενθέτους σκηνάς, εὑρίσκομεν καὶ εἰς μεγάλα ἔργα τῶν ἀρχαίων κωμῳδιογράφων. Ὁ Ἀντιφάνης π.χ. εἴς τινα σκηνήν, ἧς ὁ Ἀθήναιος περιέσωσε στίχους τινάς, μᾶς παρουσιάζει τὴν Σαπφὼ προτείνουσαν εἰς τὸν μεθ' οὗ συνδιαλέγεται γρῖφόν τινα, ὃν προσπαθῶν οὗτος νὰ ἐξηγήσῃ, εὑρίσκει τὴν εὐκαιρίαν νὰ καυτηριάσῃ τοὺς ρήτορας, οἵτινες διὰ τῶν κολακειῶν των διέφθειρον τὸν λαὸν τῶν Ἀθηνῶν καὶ κατέστρεφον τὸν δημόσιον πλοῦτον. Ἡ τοιαύτη σάτιρα ἐκαλεῖτο «αἰνιγματώδης», εἰσήχθη δὲ εἰς τὸ θέατρον μετὰ τὴν διὰ νόμου ἀπαγόρευσιν τοῦ ὀνομαστὶ διακωμῳδεῖν τοὺς πολίτας.

Ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς συμποσίοις, περὶ τὸ τέλος τοῦ γεύματος καὶ μετὰ πότον, διεσκέδαζον οἱ παρακαθήμενοι ᾄδοντες ἢ συνδιαλεγόμενοι μετὰ γρίφων (ἐπικυλικίων προβλημάτων)· ἡ ὁμήγυρις δ' ἐκ τῶν προτέρων ὥριζε καὶ βραβεῖα. Καὶ ὁ μὲν εὐτυχῶς λύων τὸν προβαλλόμενον αἰνιγματώδη λόγον ἐλάμβανε στέφανον, ταινίαν, πλακοῦντα ἢ ἄλλο γλύκασμα ἢ καὶ φιλήματα· ὁ δ' ἀστοχῶν κατεδικάζετο νὰ πίῃ ἀπνευστὶ ποσότητά τινα οἴνου, ἅλμῃ ἐνίοτε μεμιγμένου (*Ἀθήν.* I, σελ. 547, *Πολυδ.* ΣΤ' 107, *Ἡσύχ.* ἐν λ. *γρῖφος*). Εἰς τὰς πνευματικὰς ταύτας παιδιὰς συμμετεῖχον πολλάκις μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ σοφοί, ρήτορες καὶ φιλόσοφοι καὶ γραμματικοί.

Οἱ πλεῖστοι τῶν περισωθέντων μέχρις ἡμῶν γρίφων εἶναι ἑξάμετροι στίχοι, παρεισαγόμενοι εἰς τὰ δράματα ὑπό τε τῶν τραγικῶν καὶ κωμικῶν ποιητῶν συχνάκις. Κατὰ Διογένη τὸν Λαέρτιον, ὁ ἐκ τῶν ἑπτὰ σοφῶν Κλεόβουλος «ἐποίησεν ᾄσματα καὶ γρίφους εἰς ἔπη τρισχίλια». Γρίφους ἐποίησε καὶ ἡ θυγάτηρ τούτου Κλεοβουλίνη. Ὁ δὲ μαθητὴς τοῦ Ἀριστοτέλους Κλέαρχος ὁ Σολεύς, ἐν μὴ σῳζομένῳ βιβλίῳ αὐτοῦ περὶ γρίφων, διῄρει τούτους εἰς ἑπτὰ εἴδη καὶ ἐθεώρει τὴν τούτων ζήτησιν «οὐκ ἀλλοτρίαν φιλοσοφίας», προσθέτων ὅτι «οἱ παλαιοὶ τὴν τῆς παιδείας ἀπόδειξιν ἐν τούτοις ἐποιοῦντο». Ἱκανοὺς γρίφους διέσωσεν ὁ Ἀθήναιος, περὶ τοὺς 50 δ' εὑρίσκονται ἐν τῇ Ἀνθολογίᾳ (βιβλ. ΙΔ').

Ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ἐπεκράτησε κατὰ συνθήκην νὰ λέγηται γρῖφος πᾶσα παράστασις φράσεώς τινος δι' εἰκόνων τῶν ἀποτελουσῶν ταύτην λέξεων, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν μόνον τῆς ὁμοιότητος τῆς φωνῆς, παρορωμένης δὲ πάσης ὁμοιότητος τῆς γραφῆς ἢ τῆς ἐννοίας. Οὕτως ἐν τῷ συνόλῳ 4 εἰκόνων, δι' ὧν παρίστανται κατὰ σειρὰν μῦς, ὦτα, σελήνη, δᾳς, ἀναγινώσκεται ἡ φράσις «Μισῶ τὰς ἑλληνίδας». Τὴν χρῆσιν τοῦ ὅρου «γρῖφος», πρὸς δήλωσιν τῶν τοιούτων εἰκονικῶν παραστάσεων, εἰσήγαγε τὸ πρῶτον παρ' ἡμῖν τὸ περιοδικὸν «Πανδώρα». Σήμερον οἱ γρῖφοι κατήντησαν ἁπλαῖ παιδιαὶ καὶ μάλιστα τῆς παιδικῆς ἡλικίας, ἀποβαλόντες τὴν παλαιὰν σοβαρότητα.

Σ. Γ. Σ.—Ν. Ι. Λ.

γριφώδης (ὁ, ἡ),—*ες* (τό)· ὁ ὅμοιος μὲ γρῖφον, ὁ δυσείκαστος, ἀκατανόητος, ἄλλως *αἰνιγματώδης*. —Ἐπιρρ. ***γριφωδῶς.***

γροζέϊγ (τὸ) ἢ ***γκροζέϊγ*** *[Βοτ.]*. Ὁ καρπὸς τοῦ φυτοῦ γροσσουλαρία (βλ. λ.).

γροθιὰ (ἡ)· κτύπημα διὰ τοῦ γρόνθου: «τὸν ἄρχισε 'ς τὶς γροθιές» ‖ ἡ παλάμη τῆς χειρὸς συγκεκλεισμένη, πυγμή.

γροικῶ (*—άω*)· τύπος τοῦ ἀγροικῶ (βλ. λ.), ἀκούω, ἐννοῶ, καταλαμβάνω, γινώσκω, πείθομαι: «δὲ γροικᾷ τίποτε,—τὰ τρία κακὰ τῆς μοίρας του», «γροικᾷ τίποτε;—κάτι ἀρχίζει νὰ καταλαβαίνῃ» ‖ μεσ. *γροικιέμαι*· ἀκούομαι: «πιστικοῦ δὲ γροικιέται φλογέρα», «ἄσβεστο γέλιο 'ς τὸ πλατὺ στρατόπεδο γροικιέται (Σολωμ. 260)» ‖ συνεννοοῦμαι: «ἀγροικιέμαι μὲ τὴν κυβέρνηση».

Γροιλλανδία (δαν. καὶ γερμ. Grönland, γαλλ. Groenland καὶ ἀγγλ. Greenland) *[Γεωγρ.]*. Νῆσος τοῦ Β. Παγωμένου ὠκεανοῦ, ἡ μεγίστη τῆς Ὑδρογείου κατὰ τὴν ἔκτασιν, ἀποτελοῦσα ἀποικιακὴν κτῆσιν τῆς Δανίας. Κεῖται πρὸς τὰ ΒΑ τῆς Β. Ἀμερικῆς, κατὰ τὸ μεγαλύτερον αὐτῆς τμῆμα ἐντὸς τοῦ πολικοῦ κύκλου καὶ ἔχει σχῆμα σχεδὸν τριγωνικόν. Ἡ Γροιλλανδία ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς νήσου τῆς Γῆς τοῦ Πήρρυ (ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζεται διὰ τοῦ στενοῦ τοῦ Πήρρυ) καὶ τῆς γῆς τοῦ Γκράντ, ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζεται διὰ τοῦ στενοῦ τοῦ Ρόμπεσον· πρὸς Α. ὑπὸ τῆς θαλάσσης

Digitized by Google

τῆς Γροιλλανδίας καὶ τοῦ στενοῦ τῆς Δανίας, μεταξὺ Γροιλλανδίας καὶ Ἰσλανδίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ στενοῦ τοῦ Ντάβις, τοῦ κόλπου Μπαφφίν, τοῦ στενοῦ τοῦ Σμὶθ καὶ τοῦ στενοῦ τοῦ Κέννεντυ, δι' ὧν χωρίζεται ἀπὸ τῶν ἀρκτικῶν νήσων τῆς Β. Ἀμερικῆς. Καλύπτεται ὑπὸ μάζης αἰωνίων πάγων καὶ χιόνων, σχεδὸν ἁπανταχοῦ αὐτῆς, πλὴν τῶν πρὸς τὰς ἀκτὰς ἐδαφικῶν λωρίδων—ἰδίᾳ δ' ἐν τῇ δυτικῇ ἀκτῇ—, ἔνθα σχηματίζονται πολυάριθμοι κόλποι καὶ φιὸρδ καὶ πλεῖστα ἐντὸς τῶν τελευταίων νησίδια καὶ μικραὶ χερσόνησοι. Εἰς τοὺς κόλπους καταπίπτουσι συχνάκις παμμέγιστοι ὄγκοι, ἀποσπώμενοι ἐκ τῶν παγετώνων καὶ οἵτινες σχηματίζουσι τὰ ἐπιπλέοντα καὶ εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν κατερχόμενα παγόβουνα (icebergs).

Ἡ Γροιλλανδία ἔχει ἔκτασιν 2.174.000 τετρ. χλμ., πλάτος 6250 χλμ. καὶ πληθυσμὸν μόλις 14.556 κατ., δυσανάλογον πρὸς τὸ μέγεθος τῆς νήσου, ἕνεκα τοῦ ἐρήμου καὶ ἀκατοικήτου τῆς ἐνδοχώρας. Ἅπασα ἡ ἐν Γροιλλανδίᾳ ζωὴ καὶ κίνησις περιορίζεται ἀποκλειστικῶς εἰς τὰς ἀκτὰς καὶ τὰς παρ' αὐτὰς κοιλάδας, ἤτοι εἰς ἔκτασιν 88.100 περίπου τετρ. χλμ., ὅση εἶναι ἡ ἐλευθέρα παγετώνων ἔκτασις. Ἡ Γροιλλανδία παρουσιάζει ἀναμφιβόλως, πρὸ τῆς ὑπὸ τοῦ παγετώδους καὶ χιονώδους στρώματος καλύψεως τῆς ἐνδοχώρας της, διαμόρφωσιν πυκνῶς ὀρεινήν, ἀνάλογον πρὸς τὴν τῆς Νορβηγίας, ὡς μαρτυρεῖ περὶ τούτου τὸ σημαντικὸν ὕψος καὶ ἐγγυτάτων ἔτι πρὸς τὴν παραλίαν κορυφογραμμῶν. Οὕτω τὸ Ἀπουτγουϊτσὸκ ἔχει ὕψος 2131 μέτρων, τὸ Γιένσεν-Νουνάταχ ὕψος 1.645 μέτρων, τὸ ὄρος Ρινὺ ὕψος 2.350 καὶ τὸ ὄρος Πέτερμαν ὕψος 1.890 μέτρων. Τὸ κλῖμα τῆς Γροιλλανδίας εἶναι ἀποκλειστικῶς πολικόν, οἱ δὲ πάγοι καὶ αἱ χιόνες τῶν κατοικουμένων παραλιακῶν λωρίδων καὶ γειτνιαζουσῶν πρὸς αὐτὰς κοιλάδων δὲν τήκονται εἰμὴ ἐπὶ 3½ μόνον μῆνας, καθ' οὓς μόλις ἀναφαίνονται τὰ βρύα, αἱ λειχῆνες, ἰτέαι τινὲς καὶ χαμηλαί τινες σημύδαι. Ὁ ἥλιος προβάλλει ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἀείποτε ὠχρός, ἐν μέσῳ πυκνοῦ παραπετάσματος ὁμίχλης καὶ ἀτμῶν. Ἐκ τοῦ βασιλείου τῶν χερσαίων ζώων ἐλάχιστοι τύποι ἀγρίων τινῶν ὑπάρχουσιν ἐν τῇ γροιλλανδικῇ γῇ, ὡς π. χ. τάρανδοι, κυαναῖ ἀλώπεκες, πολικοὶ λαγωοὶ καὶ λευκαὶ ἄρκτοι· μόνον δὲ ἥμερον εὑρίσκεται ἐν αὐτῇ ὁ κύων, ὃν οἱ ἰθαγενεῖς Ἐσκιμῶοι χρησιμοποιοῦσι διὰ τὴν θήραν αὐτῶν.

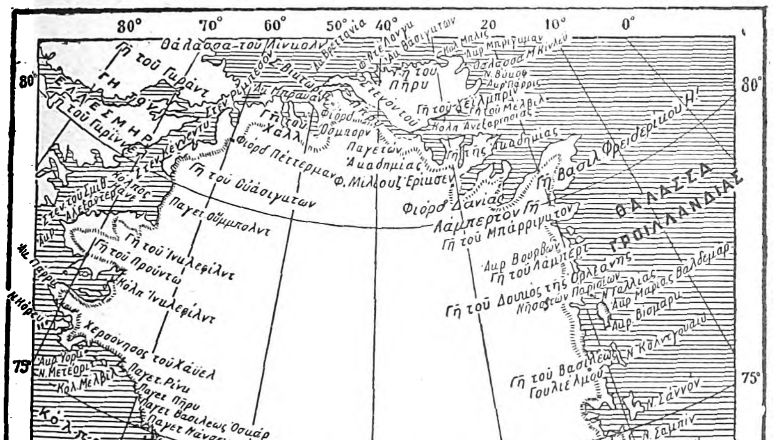

Τοὐναντίον ὅμως ἀπαντῶσιν ἄφθονα πτηνὰ (ὡς π. χ. νῆσσαι τῆς Βορείου Εὐρώπης, αἱ λεγόμεναι πτιλοφόροι νῆσσαι, θαλασσοδρόμοι καὶ λάροι), ἅτινα ἐπανακάμπτουσι κατὰ πᾶν ἔαρ. Ἐπίσης ζῶσιν ἀνὰ τὰ γροιλλανδικὰ ὕδατα διάφορα εἴδη ἰχθύων καὶ ὑδροβίων, φῶκαι, φάλαιναι καὶ χαρχαρίαι. Ἐκ τῶν γροιλλανδικῶν ἀκτῶν ἡ ἀνατολικὴ εἶναι ψυχροτέρα τῆς δυτικῆς· ἐν τῇ τελευταίᾳ κεῖνται καὶ αἱ δανικαὶ ἀποικίαι, 13 τὸν ἀριθμόν, οἵτινες εἶναι κατανεμημέναι εἰς δύο ἐπιθεωρήσεις, ὑπὸ τὰ ὀνόματα *Βόρειος* καὶ *Νότιος* Γροιλλανδία· καὶ τῆς μὲν βορείου πρωτεύουσα εἶναι ἡ *Γκόνταβν* μὲ 800 κατοίκους, τῆς δὲ Νοτίου ἡ *Γκόντχααμπ*. Ἄλλαι κυριώτεραι πόλεις εἶναι αἱ Φρέντερικσχάαμπ, Ἐγκεντεσμίντε, Γιουλιανοχάαμπ (2.000 κατ.) καὶ Κριστιανσχάαμπ, ὧν αἱ τελευταῖαι εἶναι τὰ κυριώτερα κέντρα διαμονῆς τῶν Εὐρωπαίων. Ἐν Γιουλιανοχάαμπ σῴζονται εἰσέτι τὰ ἴχνη τῶν ἀρχαίων ἰσλανδικῶν ἐγκαταστάσεων. Ὁ εὐρωπαϊκὸς πληθυσμὸς τῆς Γροιλλανδίας ἀνέρχεται μόλις εἰς 248 κατοίκους (ἐξ ὧν 140 Δανοί), οἵτινες εἶναι δημόσιοι ὑπάλληλοι, ἱεραπόστολοι καὶ ἔμποροι. Ἅπαντες οἱ λοιποὶ κάτοικοι εἶναι Ἐσκιμῶοι, οἵτινες ὁμιλοῦν τὴν χαραλιτικὴν (εἶδος ἐσκιμωϊκῆς διαλέκτου) καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν ὁποίων εἶναι εἰδωλολάτραι, πλὴν ὀλίγων προσηλυτισθέντων εἰς τὸν Χριστιανισμόν. Οἱ Ἐσκιμῶοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν θήραν καὶ τὴν ἁλιείαν, ἰδίᾳ τῆς φαλαίνης, ἥτις, ἐκ παραλλήλου μετὰ τῶν ἰχθύων καὶ ταράνδων, χρησιμεύει εἰς αὐτοὺς ὡς κυριώδης τροφή, τὸ δὲ ἔλαιον τῆς ὁποίας χρησιμοποιοῦσιν ὡς φωτιστικὴν καὶ θερμαντικὴν ὕλην. Μόνον οἱ ἐξ αὐτῶν οἰκοῦντες περὶ τὰς δανικὰς ἀποικίας καὶ ἀποτελοῦντες τὸ τρίτον τοῦ ὅλου ἐσκιμωϊκοῦ πληθυσμοῦ τῆς ἀχανοῦς νήσου ἀπέκτησαν πολιτισμόν τινα, χάρις εἰς τὸν Χριστιανισμόν, εἰς ὃν ἐμυήθησαν ὑπὸ τῶν ἱεραποστόλων. Ἐκκλησιαστικῶς ὑπάγονται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἐπισκόπου τῆς Σεελάνδης τῆς Δανίας.

Ἐν τῇ χώρᾳ ὑπάρχουσιν ἄφθονα μεταλλοφόρα στρώματα, ἐν πολλοῖς εἰσέτι ἀνεκμετάλλευτα, κείμενα βορειοανατολικῶς τῆς νησῖδος Ντίσκο. Ἐκ Γροιλλανδίας γίνεται ἐξαγωγὴ ἰχθυελαίου, δερμάτων, ἰχθύων, πτίλων καὶ τινων ὀρυκτῶν (κρυολίθου, στυπτηρίου, εὐδιολίθου). Ὁλόκληρον τὸ ἐμπόριον τῆς Γροιλλανδίας, περιλαμβάνον τὰ προμνημονευθέντα προϊόντα τῆς ἁλιείας καὶ τὰ μεταλλεύματα, διεξάγεται διὰ τῆς προνομιούχου ἑταιρείας «Δανικὴ Βασιλικὴ Γροιλλανδικὴ Ἑταιρεία», ἥτις ἱδρύθη τῷ 1782

—*(Ἱστορ.)* Τὴν ὕπαρξιν τῆς Γροιλλανδίας ἀνεκάλυψε κατὰ τὸν Θ' μ. Χ. αἰῶνα ὁ Νορβηγὸς Γκιοὺνμπιερν (Gunbjoern), ὅστις ὅμως δὲν ἐπάτησε τὸ ἔδαφος τῆς χώρας. Ἐν ἔτει δὲ 986 ὁ ἐν Ἰσλανδίᾳ ἐγκατεστημένος Νορβηγὸς ἐπίσης Ἐρρῖκος ὁ Ἐρυθρὸς ἐπεσκέφθη τὴν Γροιλλανδίαν, ἔνθα παρέμεινεν ἐπὶ τρία ἔτη· ἐπιστρέψας δὲ εἶτα εἰς Ἰσλανδίαν κατώρθωσε νὰ ἀποσταλῶσι πλοῖα κομίζοντα Ἰσλανδοὺς καὶ ἄλλους Σκανδιναυοὺς μετανάστας, δι' ὧν βαθμηδὸν ἀπῳκίσθη ἡ χώρα, ἣν ἐκάλεσε Grönland (=Πρασίνη χώρα), ἵνα προσελκύσῃ ἀποίκους. Ἐν τῷ μεταξὺ διεδόθη ἐκεῖ καὶ ὁ Χριστιανισμός. Ἦτο δὲ ἀρχικῶς ἡ Γροιλλανδία ἀνεξάρτητος πολιτεία, διοικουμένη πατριαρχικῶς. Τῷ 1261 ὅμως ἡνώθη μετὰ τῆς Νορβηγίας, μεθ' ἧς ἡ χώρα εἶχε τακτικὴν συγκοινωνίαν· θρησκευτικῶς δ' ἀπετέλει ἰδίαν ἐπισκοπήν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην αἱ σκανδιναυϊκαὶ ἐγκαταστάσεις, σημαντικῶς αὐξηθεῖσαι, ἀπετέλεσαν δύο «βύγδρας» (bygdra), ἤτοι διοικητικὰς περιφερείας, τὴν ἀνατολικὴν (Austurbygdr) καὶ τὴν δυτικὴν (Westurbygdre)· καὶ ἡ μὲν ἀνατολικὴ ἀπετελέσθη ἐξ 190 ἀγροικιῶν ἢ χωρίων μετὰ 12 ἐνοριῶν καὶ 2 μονῶν, ὑπαχθεισῶν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἐπισκόπου τῆς χώρας· ἡ δὲ δυτικὴ διοικητικὴ περιφέρεια ἠρίθμει 90 ἀγροικίας ἢ χωρία, κατανεμημένα εἰς τέσσαρας ἢ πέντε ἐνορίας. Ἡ ἐκπολιτιστικὴ αὕτη σκανδιναυϊκὴ κίνησις ἀνεκόπη ἀποτόμως καὶ ἐξεμηδενίσθη περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, τὸ μὲν διὰ τῆς ἀστόχου ἀποικιακῆς πολιτικῆς τῶν βασιλέων τῆς Νορβηγίας, τὸ δέ, καὶ κυριώτατα, διὰ τῆς ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἐξ Ἀμερικῆς ἐπιδρομῆς τῶν Ἐσκιμώων εἰς Γροιλλανδίαν καὶ μονίμου ἐγκαθιδρύσεώς των ἐν αὐτῇ. Ἔκτοτε ἡ Γροιλλανδία, ἀποκοπεισῶν πασῶν τῶν συγκοινωνιῶν μετὰ τῆς μητροπόλεως αὐτῆς, κατέστη καὶ πάλιν ἄγνωστος εἰς τὸν πεπολιτισμένον κόσμον μέχρι τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ὅτε ὁ Ντάβις καὶ ὁ Χούδσων ἐπεσκέφθησαν ταύτην, χωρὶς ὅμως νὰ ἀνεύρωσιν οὐδεμίαν τῶν ἐν αὐτῇ προμνημονευθεισῶν ἀποικιῶν. Τῷ 1761 ἡ Γροιλλανδία ἀπῳκίσθη ὑπὸ τῆς Δανίας, κατόπιν πολλῶν προηγηθεισῶν ἀκάρπων ἀποστολῶν. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ὁ Δανὸς πλοίαρχος Γκράγκ (Gragh) εἶχεν εἰσδύσει μετὰ τόσας ἑκατονταετηρίδας πρῶτος εἰς τὴν ὑπὸ χιόνων καὶ πάγων κεκαλυμμένην γροιλλανδικὴν ἐνδοχώραν καὶ εἶχεν ἐξερευνήσει ἅπασαν τὴν ἀνατολικὴν αὐτῆς παραλίαν, πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς θέσεως τῶν προμνημονευθεισῶν ἀνατολικῶν σκανδιναυϊκῶν ἀποικιῶν, ἄνευ ὅμως ἀποτελέσματος.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ αὐτοῦ αἰῶνος ἡ Γροιλλανδία κατέστη ὡσαύτως ἀντικείμενον πλείστων ἐνδιαφερουσῶν ἐρευνῶν. Οὕτως ἐν ἔτει 1883, ὁ Φιλλανδὸς Νορδενσκιὸλδ, ἀναχωρήσας ἐκ τῆς δυτικῆς παραλίας, ἀφίκετο μέχρι τοῦ κέντρου τῆς χώρας, εἰς Β. πλ. 68°, ἐν ἔτει δὲ 1888 ὁ νορβηγὸς Νάνσεν διέσχισε τὴν χώραν καθ' ἅπασαν αὐτῆς τὴν ἔκτασιν εἰς Β. πλ. 64°. Ἐπίσης, ἀρχομένου τοῦ Κ' αἰῶνος, διέδραμον τὸ ἐσωτερικὸν τῆς γροιλλανδικῆς χώρας οἱ Ρασμοῦσσεν, Κερβαΐν, Κὼχ καὶ Βέγκενερ (1912—1913 καὶ 1916—19 8). Τῷ 1924 ἀνεγνωρίσθησαν εἰς τὴν Νορβηγίαν διὰ μίαν εἰκοσαετίαν εἰδικά τινα προνόμια διὰ τοὺς ἐν τῇ ἀνατολικῇ Γροιλλανδίᾳ ἐγκατεστημένους εὐαρίθμους ὑπηκόους της καὶ διὰ τὰς νορβηγικὰς ἑταιρίας. Ἀνάλογα δὲ προνόμια παρεχωρήθησαν καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν τῷ 1926. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος εἶχον ἐνεργηθῆ ἐν Γροιλλανδίᾳ ἀνασκαφαὶ ὑπὸ τοῦ ἐπιθεωρητοῦ τοῦ ἐθνικοῦ μουσείου τῆς Κοπεγχάγης Νέρλοντ, ἐξ ὧν κατεδείχθη τὸ σπάνιον σημεῖον ἀκμῆς καὶ πολιτισμοῦ, εἰς ὃ εἶχε φθάσει ἡ πρώτη ἐκεῖ ἐν τῇ χώρᾳ σκανδιναυϊκὴ ἀποικία. Οὕτως εὑρέθησαν ἐρείπια πολλῶν ναῶν, ὡς καὶ τῆς παμμεγίστης κατοικίας ἀληθοῦς μεγάρου, τοῦ ἐπισκόπου τῶν πρώτων Σκανδιναυῶν ἀποίκων. Ἐπίσης εὑρέθη ὁ τάφος τοῦ ἐπισκόπου, ὁ περιέχων τὴν σορὸν του, μετὰ τῆς ποιμαντορικῆς ῥάβδου ἐν τῇ δεξιᾷ χειρί, κείμενος ἐντὸς ναΐσκου ἐκ τῶν προσηρτημένων εἰς τὸν μέγιστον μητροπολιτικὸν ναόν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Torfesen*, «Gronlandia antiqua», Copenhague, 1706.— *Etzel*, «Grönland», Stuttgart, 1860. —*Helms* «Grönland und die Grönlander», Leipzig, 1867.

Κ. Μ. ΜΕΚΙΟΣ

Γρόλος, Σεραφείμ. Ἄγνωστον πρόσωπον, τοῦ ὁποίου ἡ ὑπογραφὴ μετὰ τῆς χρονολογίας 1714 εὕρηται εἰς τὸν 173 κώδικα (φ 8α καὶ φ. 93α) τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας, περιέχοντα ἑρμηνείαν εἰς τὸ κατὰ Μᾶρκον Εὐαγγέλιον ὑπὸ Θεοφυλάκτου ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας.

γρομία (ἡ) (Gromia) *[Ζῳολ.]*. Γένος πρωτοζώων τῆς οἰκογενείας τῶν *γρομιδῶν*. Αἱ γρομίαι εἶναι τὸ σῶμα ἐπιμήκεις, μὲ κόγχην μονοθάλαμον ὑποφαίου χρώματος, μαλακήν, κοκκώδους ἢ τιτανώδους συστάσεως καὶ λείαν. Τὸ στοματικὸν των τρῆμα εἶναι στενότατον, ἀπεστρογγυλωμένον, ἐξ οὗ ἐξέρχονται οἱ λεπτοί, νηματοειδεῖς ψευδοπόδες των. Τὸ γένος περιλαμβάνει δύο εἴδη *γρομίαν τὴν ποτάμιον* (Gromia fluviatilis) καὶ *γρομίαν τὴν θαλασσίαν* (Gromia marina). Τὸ πρῶτον ἀπαντᾷ εἰς πλείστους ποταμοὺς τῆς Εὐρώπης καὶ τὸ δεύτερον εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν καὶ τὴν Μεσόγειον καὶ ζῇ μεταξὺ τῶν ἀποικιῶν τῶν κοραλλίων.

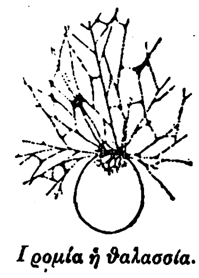

Γρομία ἡ θαλασσία.

Δ. Ν. Π.

γρομιδαι (οἱ) (Gromiidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια πρωτοζώων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ριζοπόδων*. Τὰ ζῷα τῆς οἰκογενείας ταύτης διακρίνονται διὰ τὴν μονοθάλαμον κόγχην των, ἥτις ἀποτελεῖται ἐκ χιτινώδους οὐσίας, φέρουσι στόμα στενὸν καὶ λεπτότατα νηματοειδῆ ψευδόποδα. Γνωστὰ περὶ τὰ 10 εἴδη, ὧν κυριώτερον ἡ γρομία (βλ. λ.).

Δ. Ν. Π.

γρομφαδιοειδῆ (τὰ) (Scrofulariaceae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων*. Ἡ πολυμελεστάτη αὕτη οἰκογένεια περιλαμβάνει πόας ἐτησίας ἢ πολυετεῖς, θάμνους ἢ δένδρα, ὧν τινα εἶναι ζιζάνια, ἕτερα κοσμητικά, ἄλλα χρήσιμα εἰς τὴν φαρμακευτικὴν καὶ τέλος μεταξὺ τούτων καὶ πολλὰ δηλητηριώδη. Ἐκ τῶν πολλῶν γενῶν, ἅτινα περιλαμβάνει ἡ οἰκογένεια, τὰ κυριώτερα καὶ συνηθέστερον ἀπαντῶντα εἶναι

Digitized by Google

τὰ ἑξῆς: *ἀκαλύφη* (Acalypha), *ἀλευρίτης* (Aleurites), *ἀντίρρινον* (Antirrhinum), *βερονίκη* (Veronica), *βουδλεῖα* (Buddleia), *δακτυλῖτις* (Digitalis), *ἔρινος* (Erinus), *εὐφόρβιον* (Euphorbium), *καλσεολαρία* (Calceolaria), *κοδίαιον* (Codiaeum), *κολλινσία* (Collinsia), *κρότων* (Ricinus), *λινόζωστις* (Mercurialis), *λίνοψις* (Linaria), *λυπηρὰ* (Lypera), *μακαράγκα* (Macaranga), *μαλλωτὸς* (Mallotus), *μανιότη* (Manihota), *μαυρανδία* (Maurandia), *μελάμπυρον* (Melampyrum), *μῖμος* (Mimulus), *νέμεσις* (Nemesis), *οὖρα* (Hura), *παιδέρως* (Paederota), *παυλωνία* (Paulownia), *πενταστήμων* (Penstremon), *πικρόρριζα* (Picrorrhiza), *ποϊνσεττία* (Poinsettia), *πύξος* (Buxus), *ρίνανθος* (Rhinanthus), *ρουσσελία* (Russelia), *σιβθορπία* (Sibthorpia), *στιλλιγγία* (Stillingia), *τοξικόδενδρον* (Toxicodendrum), *τριαδικὴ* (Triadica), *φθειροκτόνον* (Pedicularis), *φλόμος* (Verbascum), *φραγκισκεία* (Franciscea), *φύλλανθος* (Phyllanthus), *χάρις* (Gratiola), *χελώνη* (Chelone), *χιονόφιλος* (Chionophilus), *χοιράδιον* (Scrofularia), *χρωματοφόρος* (Crozophorus) καὶ *ψευδοκρότων* (Croton). Δ. Ν. Π.

γρόμφαινα (ἡ) *[Βοτ.]* βλ. γόμφαινα.

γρονθίζω· κτυπῶ μὲ τοὺς γρόνθους μου, γρονθοκοπῶ.

γρονθοκόπημα (τό)· κτύπημα διὰ τοῦ γρόνθου, γροθιά.

γρονθοκοπῶ (—*έω*)· κτυπῶ τινα διὰ τοῦ γρόνθου· ‖ *γρονθοκοποῦνται*· παίζουν τὶς γροθιές.

γρονθοπατινάδα (ἡ) καὶ *γροθοπατινάδα*· γρονθοκόπημα: «δούλεψε γροθοπατινάδα ποὺ πῆγε γόνα».

γρόνθος (ὁ)· ἡ παλάμη συνεσφιγμένων τῶν δακτύλων.

Γρονίγγη (Groningen) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ὁλλανδίας, πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας. Κάτ. 67.563 Ἀποτελεῖ τὸ κέντρον πολλῶν πλωτῶν διωρύγων. Ἐκ τῶν οἰκοδομημάτων τῆς πόλεως κυριώτερα εἶναι: ἡ ἐκκλησία Μαρτίνι, κτισθεῖσα τῷ 1477, ἔχουσα ὑψηλὸν πύργον καὶ ὄργανον κατασκευασθὲν ὑπὸ τοῦ διασήμου μουσικοῦ Ρουδόλφου Ἀγκρίκολο, ἡ ἐκκλησία Ἄα, ἧς ἡ κτίσις χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1253, ἡ καθολικὴ ἐκκλησία τῶν Ἀδελφῶν, περιέχουσα ἀξιοσημειώτους πίνακας τοῦ βιογράφου Χένδρικ, τὸ μουσεῖον τῶν ἀρχαιοτήτων, περίφημον ἰδίᾳ διὰ τὰς ἐκ πορσελάνης συλλογάς, τὸ δικαστικὸν μέγαρον, ἡ αἴθουσα συναυλιῶν, ἡ ἀκαδημία Καλῶν Τεχνῶν, ἡ ναυτικὴ σχολή, ἡ ἀρχαιολογικὴ σχολὴ καὶ τὸ πανεπιστήμιον, κτισθὲν τῷ 1614. Εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Γρονίγγης ὑπάρχει ἔκδοσις τῆς Καινῆς Διαθήκης ὑπὸ τοῦ Ἐράσμου, μὲ σημειώσεις τοῦ Λουθήρου εἰς τὸ περιθώριον. Ἐκ τῶν βιομηχανιῶν πρωτεύουν ἡ σχοινοπλαστική, ἡ κηροπλαστική, ἡ τυπογραφία, ἡ κατεργασία καὶ βαφὴ τοῦ ἐρίου, ἡ ζυθοποιία, ἡ σιγαροποιία, ἡ κατασκευὴ ἐπίπλων, ὀργάνων καὶ σκευῶν. —Μ.

— **Γρονίγγη** (Groningen) *[Γεωγρ.]*. Ἡ βορειοτέρα ἐπαρχία τῆς Ὁλλανδίας, ἔχουσα ἐμβαδὸν 1600 τετραγωνικῶν χιλιομέτρων. Κάτ. 299.602. —Μ.

Γρονόβιος (Gronovius). —1) *Ἰωάννης - Φρειδερῖκος*. Ὀνομαστὸς φιλόλογος (1611—1671, ὅστις, καταγόμενος ἐξ Ἀμβούργου τῆς Γερμανίας, ἐγκατεστάθη εἰς τὸ Leiden τῆς Ὁλλανδίας, εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ ὁποίου ἐδίδαξεν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν τὴν κλασσικὴν φιλολογίαν. Αἱ ἐκδόσεις καὶ αἱ πραγματεῖαί του, αἱ ἀναφερόμεναι κυρίως εἰς διαφόρους Λατίνους συγγραφεῖς, διακρίνονται διὰ τὴν κριτικὴν ὀξύνοιαν καὶ εὐστοχίαν, δι' ἣν ὁ Markland εἶπε τὸ περίφημον «nunquam interituram esse veram eruditionem donec Gronovii opera legentur». Εἰς μόνον τὸ κείμενον τοῦ Πλινίου, ὅπως φέρεται εἰς τὸν cod. Vossianus, διώρθωσε πεντακόσια ἐν ὅλῳ χωρία μετ' εὐστοχίας ἀναγνωρισθείσης παρὰ πάντων τῶν ἐκδοτῶν καὶ μελετητῶν τοῦ ρηθέντος συγγραφέως. Ἡ εὐρυτάτη γνῶσίς του ὡς πρὸς τὰς ρωμαϊκὰς ἀρχαιότητας καταφαίνεται ἰδίως εἰς τὴν θεμελιώδη πραγματείαν του «Commentatio de sestertiis» (1643, εἰς β' ἐκδ. τῷ 1656).

—2) *Ἰάκωβος*. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου (1645—1716), φιλόλογος καὶ καθηγητὴς εἰς τὸ Leiden ἀπὸ τοῦ 1679. Αἱ ἐκδόσεις τούτου ἀναφέρονται εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας καὶ Λατίνους συγγραφεῖς, ἀλλ' ὑστεροῦν κατὰ πολὺ τῶν τοῦ πατρός του κατά τε τὴν κριτικὴν ὀξύτητα καὶ εὐστοχίαν. Ἐκ τούτων ἄξιαι μνείας εἶναι αἱ τοῦ Πολυβίου (1670), τοῦ Μακροβίου (1670), Αἰλιανοῦ (1670), Στεφάνου Βυζαντίου (1681), Ἁρποκρατίωνος (1682), τοῦ Φαίδρου (1703), τοῦ Ἀρριανοῦ (1704), τοῦ Ἡροδότου (1715), τοῦ Τακίτου (1721) κ. ἄ. Γνωστότερος ὅμως εἰς τοὺς φιλολογοῦντας καὶ χρησιμώτερος εἶναι ὁ «Thesaurus antiquitatum Graecarum» (εἰς 13 τόμ. 1702). Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

γρονοψιίδαι (οἱ) (Gronopsiidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ρυγχοφόρων*, περιλαμβάνουσα ἐλάχιστα εἴδη, ὧν κυριώτερον ὁ γρόνωψ (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

γρόνωψ (ὁ) (Gronops) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *γρονοψιιδῶν*. Τὰ ἔντομα τοῦ γένους τούτου ἔχουσι σῶμα μᾶλλον βραχύ, μὲ διακεκριμένον κεφαλοθώρακα καὶ κοιλίαν. Ὁ κεφαλοθώραξ εἶναι μᾶλλον ᾠοειδής, πλατὺς κατὰ τὸ ἀνώτερον αὐτοῦ μέρος καὶ λεπτὸς κατὰ τὴν σύνδεσίν του μετὰ τοῦ κυρίως σώματος, ὅπερ εἶναι τετράγωνον κατὰ τὸ ἀνώτερον αὐτοῦ τμῆμα καὶ ἀπεστρογγυλωμένον κατὰ τὸ ἄκρον του. Αἱ κεραῖαι μᾶλλον βραχεῖαι, τετραγώνως καμπτόμεναι ὀλίγον ἐκεῖθεν τῆς βάσεως καὶ τελευτῶσαι εἰς ροπαλοειδῆ ἀπόφυσιν. Οἱ πόδες εἶναι τριαρθρωτοὶ καὶ ἀπολήγουσιν εἰς ἀγκιστροειδεῖς ἀποφύσεις. Γνωστὰ ἐλάχιστα εἴδη, ὧν ἀξιολογώτερον *γρόνωψ ὁ ραβδωτὸς* (Gronops striatus), ὅστις κυρίως διακρίνεται ἐκ τῶν ἐπιμήκων καὶ κυρτῶν ραβδώσεων. Δ. Ν. Π.

Γρόνωψ ὁ ραβδωτός.

Γρόπα *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Λάκκα.

Γρόπινον *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Βαλτολίβαδο.

Γρόπιος (Gropius), *Γεώργιος-Γουλιέλμος*. Αὐστριακὸς ἀρχαιολόγος καὶ πρόξενος τῆς Αὐστρίας ἐν Ἀθήναις ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ Ὄθωνος. Πλούσιος συλλέκτης ἀρχαιοτήτων, ἀντίπαλος τοῦ Γάλλου Φωβὲλ καὶ τοῦ Ἰταλοῦ Βιδάλη, ἔκλινε μᾶλλον πρὸς τοὺς Τούρκους καὶ πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῆς. Ὅταν εἰς τὴν ἀγγελίαν τῆς καθόδου τοῦ Δράμαλη τῷ 1822 καὶ μετὰ τὴν ἄφιξιν τῶν προσφύγων τῆς καταστραφείσης Χίου συνέβησαν διάφοροι λυπηραὶ σκηναὶ κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει τῶν Ἀθηνῶν Τούρκων, ὁ Γρόπιος δι' ἰδίων του ἐξόδων ἀπέστειλεν ὅσους ἠδυνήθη νὰ περισώσῃ εἰς τὴν Σμύρνην, ἀφοῦ ἐπὶ δύο περίπου μῆνας ἐκράτησεν ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ προξενείου περὶ τὰ διακόσια γυναικόπαιδα. Κατὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ Κιουταχῆ ὁ Γρόπιος ἀτεσύρθη τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον μετέσχε τῶν διαπραγματεύσεων διὰ τὴν συνθηκολόγησιν. Ἐν γένει ἡ διαγωγή του ὑπῆρξε κυρίως εἰπεῖν προστατευτικὴ τῶν ἀδυνάτων ἐναντίον τῆς βίας τοῦ ἑκάστοτε ἰσχυροῦ. Γ. Δ. Κ.

γρορουδίτης (ὁ) (Grorudit) *[Πετρογρ.]*. Πέτρωμα πυριγενὲς φλεβικόν, συνώνυμον τοῦ χαλαζιακοῦ *τιγκουαΐτου* (βλ. λ.). Γ. Κ. Γ.

Γρόσης, *Ἀδριανός*. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἄργους, πολεμήσας ὑπὸ τὸν Δημήτριον Ὑψηλάντην καὶ τὸν Νικηταρᾶν. Γ. Δ. Κ.

γρόσιον· ἐκ τοῦ τουρκ. *γουρούς*· νόμισμα τουρκικὸν ἴσον πρὸς τὸ ἓν ἑκατοστὸν τῆς χρυσῆς λίρας, ἄλλοτε χάλκινον, κατὰ δὲ τοὺς τελευταίους χρόνους μόνον ἀργυροῦν. Ἰσοδυναμεῖ πρὸς $22^1/_2$ λεπτὰ χρυσᾶ. Ν. Μ.

γροσουλαρία (ἡ) (Grosularia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ριβησιοειδῶν*. Εἶναι θάμνοι φυλλοβόλοι, ἀκανθώδεις ἢ μή. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἄνω τῶν 50 εἰδῶν, ἅτινα ἀπαντῶσιν ἐν Εὐρώπῃ, εἰς τὰς εὐκράτους τῆς Ἀσίας χώρας καὶ τὴν Βόρειον Ἀμερικήν. Καλλιεργοῦνται πρὸς κόσμον ἢ καρποφορίαν. Ἐκ τῶν εὐρωπαϊκῶν εἰδῶν γνωστότερον εἶναι *γροσουλαρία ἡ ἀκανθώδης* (Grosularia fructosa), ἀπαντῶσα εἰς ὁλόκληρον τὴν Εὐρώπην καὶ παρ' ἡμῖν εἰς ὀρεινοὺς ἰδίως τόπους, ὅπου καὶ εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα *λαγοκερασιά*. Πολλαχοῦ καλλιεργοῦνται παραλλαγαὶ τοῦ εἴδους τούτου διὰ τὸν βρώσιμον καρπόν των, ὅστις ἀποτελεῖται ἐκ πολλῶν μικρῶν ραγῶν παραπλησίων πρὸς τὰς τοῦ μόρου (μούρου) καὶ εἶναι χυμώδης, γλυκόξινος καὶ μελανίζων ἢ ἐρυθρωπός. Ἐκ τῶν ἐξωτικῶν εἰδῶν γνωστότερα εἶναι: *γροσουλαρία ἡ αἱματόχρους* (Grosularia sanguinea), ἰθαγενὴς τῆς Καλιφορνίας, καλλιεργουμένη εἰς πολλὰς χώρας πρὸς κόσμον. *Γροσουλαρία ἡ χρυσίζουσα* (Grosularia aurea), ἰθαγενὲς τῆς Βορείου Ἀμερικῆς εἶδος, ὅπερ καλλιεργεῖται διὰ τοὺς ἐδωδίμους καρπούς του, οἵτινες ἔχουσι χρυσοκίτρινον χρῶμα. *Γροσουλαρία ἡ ἐρυθρὰ* (Grosularia rubra), ἀπαντῶσα εἰς τὴν μέσην καὶ δυτικὴν Εὐρώπην καὶ καλλιεργουμένη διὰ τὸν βοτρυοειδῆ καρπόν της, ὅστις χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν παρασκευὴν ἡδυπότων, γλυκισμάτων καὶ εἴδους τινὸς παγωτοῦ, εἶναι δὲ γνωστὸς παρ' ἡμῖν ὑπὸ τὸ γαλλικὸν ὄνομά του *γροζέϊγ*. Ποικιλία τοῦ εἴδους τούτου καλλιεργεῖται παρ' ἡμῖν ἐν Κηφισιᾷ, γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα *φραγκοστάφυλο*. *Γροσουλαρία ἡ μελανὴ* (Grosularia negra), ἥτις καλλιεργεῖται εἰς πᾶσαν τὴν Εὐρώπην καὶ ἰδίως τὴν μέσην καὶ δυτικὴν διὰ τὸν καρπόν της, ὅστις ἔχει χρῶμα μελανὸν καὶ χρησιμοποιεῖται ἐν Γαλλίᾳ πρὸς παρασκευὴν ἡδυπότου, τοῦ γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα cassis. Δ. Ν. Π.

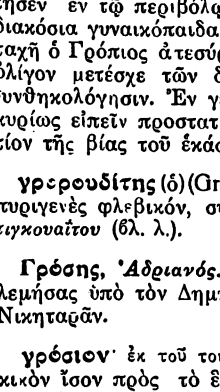

Γροσουλαρία ἡ ἐρυθρά.

γρόσσα (ἡ) (Grosse)· ποσότης δώδεκα δωδεκάδων (144 μονάδες): «ἀγόρασα τρεῖς γρόσσες κουμπιά», δηλαδὴ 36 δωδεκάδες (432 τεμάχια).

γροσσουλάρης (ὁ) (Grossular) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν τὸ ὁποῖον εἶναι ἀσβεσταργιλλοῦχος γρανάτης (βλ. λ.) χρώματος ἀνοικτοπρασίνου. Εὑρέθη πολλαχοῦ, ἰδίᾳ δὲ ὡραῖοι κρύσταλλοί του ἐν Wilui τῆς Ἀνατολικῆς Σιβηρίας. Γ. Κ. Γ.

γρόσφος (ὁ) *[Ἀρχ.]*. Πολεμικὸν ὅπλον τῶν Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων, ὅπερ ἔφερον οἱ ἐλαφρῶς ὡπλισμένοι ὁπλῖται, οἱ καλούμενοι *γροσφοφόροι* ἢ *γροσφομάχοι*. Παρὰ Ρωμαίοις ἐκαλεῖτο hasta velitaris. Ἦτο ἀκόντιον (jaculum) μήκους 0,92 μ. καὶ πάχους ἑνὸς δακτύλου, ἀπολῆγον εἰς αἰχμὴν εὐλύγιστον, ἥτις ἐκάμπτετο ὅταν προσέκρουεν εἰς τὸν θώρακα ἢ τὴν ἀσπίδα τοῦ ἐχθροῦ· διὰ τοῦτο οἱ ὁπλῖται ἔφερον πλείονας τοῦ ἑνὸς γρόσφους. Ν. Ε. Π.

γροτέσκον (τό)· βλ. λ. γκροτέσκον.

Γρότιος (Grotius ἢ de Groot), *Οὖγος*. Διάσημος Ὁλλανδὸς νομικός, φιλόσοφος τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, διαπρέψας καὶ ὡς ἀνθρωπιστής, θεολόγος, πολιτικός, ἱστορικός, φιλόλογος, λόγιος καὶ δικηγόρος. Ὁ Γρότιος ἐγεννήθη ἐν Delft τῆς Ὁλλανδίας τῷ 1583, ἑνδεκαετὴς δὲ κατήρξατο νομικῶν σπουδῶν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Leyden (Lugdunum Batavorum) καὶ δεκαπενταετὴς εἰσῆλθεν εἰς τὸν δημόσιον βίον, συνοδεύσας τῷ 1598 τὴν πρὸς τὴν γαλλικὴν αὐλὴν πεμφθεῖσαν ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Jan van Oldenbarneveldt πρεσβείαν τῶν Κάτω Χωρῶν, ἐφ' ᾗ ἔτυχεν ἐν Παρισίοις τιμητικοῦ δώρου παρὰ τοῦ βασιλέως Ἑρρίκου Δ', ἀποκαλέσαντος αὐτὸν «τὸ θαῦμα τῆς Ὁλλανδίας». Παλινοστήσας, ἀφοῦ ἀνηγορεύθη διδάκτωρ ὑπὸ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ὀρλεάνης, ἤσκησε τὴν δικηγορίαν ἐν Χάγῃ ἀπὸ τοῦ 1600, τῷ 1607 διωρίσθη γενικὸς δικηγόρος τοῦ δημοσίου τῶν Κάτω Χωρῶν διὰ τὰς ἐπαρχίας τῆς Ὁλλανδίας καὶ τῆς Ζηλανδίας καὶ τῷ 1613 ἐγένετο pensionarius τοῦ Rotterdam. Ἐν ταῖς θρησκευτικαῖς καὶ πολιτικαῖς διαμάχαις τῆς χώρας αὐτοῦ ὁ Γρότιος, ὡς ὀπαδὸς τοῦ ἡγέτου τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος, τοῦ Oldenbarneveldt, συνετάξατο πρὸς τοὺς Ἀρμινιανοὺς θιασώτας τῆς ἀνεξιθρησκείας καὶ τῆς ὀλιγαρχικῆς δημοκρατίας. Καταδιωχθέντων τούτων συνελήφθη καὶ ὁ Γρότιος μετὰ τοῦ Oldenbarneveldt καὶ ἐνῷ οὗτος καταδικασθεὶς εἰς θάνατον ἀπεκεφαλίσθη, ἐκεῖνος κατεψηφίσθη ἰσόβιος κάθειρξις τῷ 1619 ἐν τῷ φρουρίῳ Loevestein. Ἔσωσε δ' ὅμως αὐτὸν ἡ εὐφυΐα τῆς συζύγου του Μαρίας τὸ γένος von Reigersberg, ἥτις τῷ 1621 κατώρθωσε νὰ ἐξαγάγῃ αὐτὸν τῆς εἱρκτῆς ἐντὸς κιβωτίου, ὅπερ ἐξεκομίσθη ὡς δῆθεν πλῆρες βιβλίων καὶ λευχειμάτων. Διαβὰς τὰ ὅρια τῆς πατρίδος του ἐν μεταμφιέσει ἀφίκετο εἰς Παρισίους, ἔνθα ὁ βασιλεὺς Λουδοβῖκος ΙΓ' ἀπένειμεν αὐτῷ χορηγίαν 3000 λιβρῶν, ἥτις ὅμως κατεβάλλετο αὐτῷ ἐπὶ βραχὺ καὶ λίαν ἀτάκτως. Ἐν Γαλλίᾳ ὁ Γρότιος συνῆψε φιλίαν πρὸς ἐπιφανεῖς ἄνδρας (de Thou υἱόν, de Mesmes, Peiresc), περιέπεσε δ' ὅμως εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ παντοδυνάμου Richelieu. Καταδικασθεὶς εἰς ἀειφυγίαν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τῶν Κάτω Χωρῶν ἐνεργείαις τῶν ἐν τῇ πατρίδι ἐχθρῶν του εἰσῆλθε, τῇ προτροπῇ τοῦ μεγάλου Σουηδοῦ πολιτικοῦ Oxenstjerna, εἰς τὴν σουηδικὴν ὑπηρεσίαν καὶ τῷ 1634 διωρίσθη πρεσβευτὴς τῆς Σουηδίας ἐν Παρισίοις. Ἀνακληθεὶς ἀνεχώρησε τῷ 1645 εἰς Στοκχόλμην, ἔνθα ἐγένετο δεκτὸς μετὰ τιμῶν ὑπὸ τῆς θαυμαζούσης αὐτὸν βασιλίσσης Χριστίνης, ἀλλὰ παρῃτήσατο τὴν θέσιν αὐτοῦ καὶ ἀπέπλευσεν ἐκ Σουηδίας κατευθυνόμενος εἰς Lübeck· ριφθεὶς ὅμως ὑπὸ σφοδρᾶς τρικυμίας ναυαγὸς εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Πομμερανίας, ἔφθασε κακῶς ἔχων εἰς Rostock, ἔνθα μετὰ βραχεῖαν νόσον ἀπέθανε κατ' Αὔγουστον τοῦ 1645. Τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ κεῖνται ἐν τῇ γενετείρᾳ πόλει Delft, ἔνθα τῷ 1886 ἀνηγέρθη αὐτῷ μεγαλοπρεπὴς ὀρειχάλκινος ἀνδριάς.

Ἔργα καὶ διδασκαλία αὐτοῦ. Ἤδη τῷ 1609 ὁ Γρότιος ἐδημοσίευσεν ἐν Leyden τὴν πραγματείαν αὐτοῦ «Mare liberum, seu de jure quod Batavis competit ad Indica commercia». Διὰ ταύτης (ἀποτελούσης τὸ ιβ' κεφάλαιον μείζονος ἔργου φέροντος τὸν τίτλον «De jure praedae», γραφέντος τῷ 1604 καὶ 1605, οὗτινος, μείναντος ἀνεκδότου, τὸ χειρόγραφον ἀνευρέθη μόλις τῷ 1864 καὶ ἐξεδόθη ὁλόκληρον ὑπὸ τοῦ Hamaker τῷ 1868), καταπολεμοῦνται αἱ ἀξιώσεις τῶν Πορτογάλων, ἐπικαλουμένων βούλλας τοῦ πάπα Ἀλεξάνδρου τοῦ Γ', περὶ ἀποκλειστικοῦ αὐτῶν δικαιώματος ναυσιπλοΐας πρὸς τὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας,

Digitized by Google

διδάσκεται ὅτι οὐδὲν ἔθνος δικαιοῦται νὰ ἀντιποιῆται δικαιώματος κυριαρχίας ἢ κυριότητος τῆς θαλάσσης καὶ διακηρύσσεται οὕτω τὸ πρῶτον τὸ δόγμα τῆς *ἐλευθερίας τῶν θαλασσῶν*, ὅπερ σὺν τῷ χρόνῳ ἀπέβη ἓν τῶν θεμελίων τοῦ συγχρόνου διεθνοῦς δικαιου. Κατὰ τῶν ἀσυμφόρων εἰς πολλὰ ἰσχυρὰ κράτη ἀπόψεων τούτων τοῦ Γροτίου ἀντεπεξῆλθεν ἐν ἄλλοις ἰδίᾳ ὁ Selden ὅστις διὰ τοῦ ἔργου «Mare clausum» (1635), ὑπερεμάχησε τῶν ὑπερφιάλων θαλασσοκρατορικῶν ἀξιώσεων τῆς Ἀγγλίας.

Ἀλλὰ τὸ ἔργον, ὅπερ κατέστησε τὸ ὄνομα τοῦ Γροτίου ἀθάνατον, εἶναι τὸ «De jure belli ac pacis libri tres, in quibus jus naturae et gentium, item juris publici praecipua explicantur». Τῆς συγγραφῆς τούτου κατήρξατο ὁ Γρότιος βραχὺ μετὰ τὴν εἰς Γαλλίαν καταφυγὴν αὐτοῦ, ἤτοι περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1623, περατώσας δὲ τοῦτο μετὰ θαυμαστῆς ταχύτητος ἐξέδοτο τὸ πρῶτον ἐν Παρισίοις τῷ 1625. Τὸ ἔργον, καίπερ ἀναγραφὲν ὑπὸ τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἀπηγορευμένων βιβλίων, ἐγένετο δεκτὸν μετὰ μεγίστου ἐνθουσιασμοῦ ὑπὸ συμπάσης τῆς Εὐρώπη. καὶ ἔσχεν ἀμέσως τεραστίαν ἐπίδρασιν. Ὑπῆρξε τὸ ἐγκόλπιον τοῦ Γουσταύου Ἀδόλφου κατὰ τὸν Τριακονταετῆ πόλεμον, ἀνεγνώσθη ἀπλήστως, ἐδιδάχθη ἐν τοῖς πανεπιστημίοις, ἐσχολιάσθη ὑπὸ σοφῶν ὑπομνηματιστῶν καὶ ἐθεωρήθη κλασσικὸν ἅμα τῇ ἐμφανίσει αὐτοῦ, ἀναδεῖξαν τὸν συγγραφέα πατέρα τῆς ἐπιστήμης τοῦ διεθνοῦς δικαίου. Δικαίως δ' ἐλέχθη, ὅτι τοῦτο ἀπὸ τῆς Βεστφαλικῆς εἰρήνης μέχρι τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἀπετέλεσεν οἱονεὶ τὸν κώδικα τοῦ εὐρωπαϊκοῦ διεθνοῦς δικαίου. Ἡ πρωτοφανὴς δημοτικότης τοῦ ἔργου δείκνυται καὶ ἐκ τῆς ταχίστης ἐξαντλήσεως τῶν ἀλλεπαλλήλων πρώτων ἐκδόσεων αὐτοῦ καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι τοῦτο μέχρι τοῦ 1758, ὅτε ὁ Vattel ἐδημοσίευσε τὸ περίπυστον περὶ διεθνοῦς δικαίου ἔργον του, ἠρίθμησε 45 τοὐλάχιστον λατινικὰς ἐκδόσεις. Τούτων ἀρίστη εἶναι ἡ μετ' εἰσαγωγῆς καὶ σχολίων πεντάτομος ἔκδοσις Λουζάννης τοῦ 1751 ὑπὸ Ἑρρίκου καὶ Σαμουὴλ von Cocceji (πατρὸς καὶ υἱοῦ). Ἐκ τῶν ὑστέρων ἐκδόσεων ἀξιομνημόνευτοι εἶναι ἡ τοῦ Hamaker (1869) καὶ ἡ τοῦ «Καρνεγείου Ἱδρύματος Διεθνοῦς Δικαίου» (Carnegie Endowment», 1913). Μετεφράσθη δὲ τοῦτο εἰς πάσας τὰς γλώσσας: γαλλικὴν (τελευταῖον ὑπὸ Pradier Fodéré, 3 τόμοι, Paris, 1867 ἑπ.), γερμανικὴν (τελευταῖον ὑπὸ von Kirchmann, Βερολῖνον, 1869), ἀγγλικήν, ἰταλικήν, ἰσπανικήν, ὀλλανδικήν, σουηδικὴν κλπ.

Τὸ ἔργον διαιρεῖται εἰς 3 βιβλία, ὧν προτάσσονται προλεγόμενα. Ἐν αὐτοῖς ὁ Γρότιος ὁμιλεῖ περὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς διατάξεως τοῦ ἔργου καὶ περὶ τῶν βοηθημάτων, οἷς ἐχρήσατο, ἀναλύει δὲ καὶ γενικάς τινας ἐννοίας. Ἐν τῷ α' βιβλίῳ ἐξετάζεται τί εἶναι πόλεμος, τί εἶναι δίκαιον, ἂν τὸ πολεμεῖν εἶναι δίκαιον καὶ ἄλλα συναφῆ, ἐκτίθεται δὲ καὶ ἡ διαίρεσις τοῦ πολέμου. Τὸ β' βιβλίον πραγματεύεται περὶ τῶν αἰτιῶν τοῦ πολέμου, εἶτα δὲ παρεκβατικῶς ποιεῖται λόγος περὶ τρόπων κτήσεως τῆς κυριότητος καὶ περὶ συμβάσεων. Τὸ γ' βιβλίον περιέχει τὸ κυρίως πολεμικὸν δίκαιον. Ἐν τούτῳ ἐκτίθεται γενικῶς, τίνες πράξεις ἐπιτρέπονται ἐν πολέμῳ, εἶτα δὲ γίνεται εἰδικὸς λόγος περὶ ἀντιποίνων, κηρύξεως πολέμου, λείας πολέμου, δῃώσεων, αἰχμαλώτων, δικαιώματος θανατώσεως τοῦ ἐχθροῦ ἐν δικαίῳ πολέμῳ, οὐδετερότητος, πολεμικῶν συμβάσεων, συνθηκῶν εἰρήνης κλπ. Ἡ δὲ κατακλεὶς τοῦ ἔργου περιέχει παραινέσεις πρὸς πίστιν καὶ εἰρήνην (conclus o cum monitis ad fidem et pacem). Ἐκ τοῦ περιεχομένου τοῦ ἔργου φαίνεται, ὅτι ὁ Γρότιος ἀρχικῶς προέθετο τὴν ἔκθεσιν μόνου τοῦ ἐν πολέμῳ διεθνοῦς δικαίου, ἀλλ' ἐν τῷ γράφειν κατεῖδε τὴν ἀνάγκην εὐρύνσεως τοῦ θέματος καὶ συνέταξε πλῆρες σύστημα διεθνοῦς δικαίου, ἐν ᾧ παρεκβατικῶς ἐξετάζει καὶ ζητήματα ἀνήκοντα εἰς τὸ ἰδιωτικὸν ἢ τὸ λοιπὸν δημόσιον δίκαιον. Εἰς τὴν συγγραφὴν τοῦ ἔργου τούτου ὤθησε τὸν Γρότιον, ὡς αὐτὸς οὗτος ἐκθέτει (Proleg. XXVIII), τὸ οἰκτρὸν θέαμα, ὅπερ παρουσίαζε τότε ὁ χριστιανικὸς κόσμος τελῶν ἐν πολεμικῇ κραιπάλῃ, ἥτις καὶ βαρβάρους λαοὺς θὰ ἠδύνατο νὰ καταισχύνῃ. Ἐλαφραὶ ἢ ἀνύπαρκτοι ἀφορμαὶ ἐκίνουν τοὺς λαοὺς εἰς ἐνόπλους συρράξεις, καθ' ἃς παρεβλέπετο τελείως τό τε θεῖον καὶ τὸ ἀνθρώπινον δίκαιον καὶ ἐτελοῦντο τὰ στυγερώτατα ἐγκλήματα.

Τὸ δίκαιον, κατὰ τὸν Γρότιον, ἀπορρέει ἐκ τοῦ ὀρθοῦ λόγου τοῦ ἐν κοινωνίᾳ βιοῦντος ἀνθρώπου, ἐν τῇ φύσει τοῦ ὁποίου ἐνυπάρχει ὡς ἀναλλοίωτος ἀρχή. Ὡς κύριος ὑπέρμαχος τῆς ἀνασκευαζομένης δοξασίας, ὅτι τὸ δίκαιον κρηπῖδα ἔχει μόνην τὴν ἰδιοτέλειαν τῶν ὄντων, ἀκατασχέτως θηρευόντων τὸ ἴδιον ἑαυτὸν ὄφελος, καὶ ὅτι, τοῦ συμφέροντος τούτου ὄντος μεταβλητοῦ κατὰ τόπον καὶ χρόνον, παραλλάσσει καὶ τὸ δίκαιον, ὅθεν ἀδύνατος εἶναι ἡ ὕπαρξις φυσικοῦ δικαίου, φέρεται ὑπὸ τοῦ Γροτίου ὁ φιλόσοφος Καρνεάδης. Τὸ δίκαιον διδάσκει ὁ Γρότιος εἶναι ἀνεξάρτητον οὐ μόνον τῆς θελήσεως ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ, θὰ ὑφίστατο δέ, κἂν ἔτι ἤθελε γίνει δεκτὸν ὅτι δὲν ὑπάρχει Θεός, ἢ ὅτι δὲν διέπονται ὑπὸ τούτου τἀνθρώπινα, ἥτις ὅμως γνώμη θὰ ἀπετέλει ἔσχατον ἀσέβημα («et si daretur, quod sine summo scelere dari nequit, Deum non esse aut non curari ab eo negotia humana», De jure b. ac p., Proleg. XI). Οὐχ ἧττον τὸ φυσικὸν δίκαιον δὲν θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ Γροτίου, ὡς ὑπὸ τοῦ Οὐλπιανοῦ. κοινὸν πᾶσι τοῖς ζῴοις («jus quod natura omnia animalia docuit»), ἀλλ' ὡς προσιδιάζον τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, τοῦτο δὲ διότι ἐν μόνῳ τῷ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει ἔμφυτος ἡ πρὸς κοινωνικὴν συμβίωσιν ὁρμὴ (appetitus societatis), ἥτις εἶναι ἀπαραίτητος προϋπόθεσις τῆς γενέσεως τοῦ δικαίου. Πρὸς διατήρησιν δὲ τῆς κονωνικῆς συμβιώσεως συμβάλλονται τὸ ἀπέχεσθαι τῶν ἀλλοτρίων ἀγαθῶν, τὸ ἀποδιδόναι τῷ ἑτέρῳ τὸ ἀνῆκον αὐτῷ ἢ τὸν ἐκ τούτου πλουτισμόν, τὸ τηρεῖν τὰ ὑπεσχημένα, τὸ ἐπανορθοῦσθαι τὴν ἐκ πταίσματος ἐπενεχθεῖσαν βλάβην καὶ ὁ κολασμὸς διὰ τῶν προσηκουσῶν ποινῶν (Proleg. VIII). Ὁρίζεται δ' ὑπὸ τοῦ Γροτίου (I, 10,1, καὶ I, 12,1 καὶ 2) τὸ φυσικὸν δίκαιον ὡς ἡ ἐπιταγὴ τοῦ ὀρθοῦ λόγου, ἡ διδάσκουσα ἡμᾶς ὅτι ἐν πράξει τινὶ ὑπάρχει ἠθικὴ ἀνάγκη, ἂν ἡ πρᾶξις συνᾴδῃ πρὸς τὴν ἔλλογον φύσιν, ἢ ἠθικὴ ἀσχημία, ἂν ἐκείνη ἀπᾴδῃ πρὸς ταύτην, καὶ ὅτι κατ' ἀκολουθίαν τούτου ἡ πρᾶξις προστάσσεται ἢ ἀπαγορεύεται ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ τῆς φύσεως Θεοῦ. Δευτέραν πηγὴν τοῦ δικαίου ἀναγορεύει ὁ Γρότιος τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ, εἰς ἣν ὁ λόγος κελεύει ἡμᾶς νὰ ὑποτασσώμεθα ἀπαρεγκλίτως (Proleg. XII).

Οὖγος Γρότιος.

Τὸ διὰ τῆς βουλήσεως τιθέμενον ὁ Γρότιος διαστέλλει καλῶς ἀπὸ τοῦ φυσικοῦ δικαίου καὶ καλεῖ «jus voluntarium», διὰ τούτου δ' ὅμως τὸ φυσικὸν δίκαιον δὲν καταργεῖται ἀλλὰ καθορίζεται σαφέστερον καὶ συμπληροῦται. Ἡ θέτουσα τοῦτο βούλησις εἶναι ἡ ἀνθρωπίνη ἢ ἡ τοῦ Θεοῦ· καὶ τὸ μὲν ἀνθρωπίνῃ βουλήσει τιθέμενον δίκαιον ὁ Γρότιος καλεῖ «jus voluntarium humanum», τὸ δὲ θείᾳ βουλήσει «jus voluntarium divinum». Ἡ ἀρχὴ ἡ θεμελιοῦσα τὸ ἀνθρώπινον θετὸν δίκαιον εἶναι ἡ ῥητὴ ἢ σιωπηρὰ συμφωνία τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ἐκ ταύτης ἀπορρέουσα ὑποχρεωτικότης εἶναι ἡ μήτηρ τοῦ θετοῦ δικαίου. Τὴν πολιτείαν ὁρίζει ὁ Γρότιος κατ' ἀριστοτελικὸν τρόπον ὡς αὔταρκες ἄθροισμα ἐλευθέρων ἀνθρώπων συνελθόντων ἐπὶ τὸ αὐτὸ πρὸς ἀπόλαυσιν τοῦ δικαίου καὶ πρὸς κοινὴν ὠφέλειαν («civitas est coetus perfectus liberorum hominum juris fruendi et communis utilitatis causa sociatus», I, 1, 14). Ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τούτου γίνεται δῆλον, ὅτι ὡς ὁ Κικέρων, οὕτω καὶ ὁ Γρότιος θεωρεῖ σκοπὸν τῆς πολιτείας τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἐννόμου τάξεως καὶ τῆς εὐημερίας τῶν ἀτόμων. Ἀποδίδει δὲ τὴν γένεσιν τῆς πολιτείας εἰς τὴν ἐλευθέραν βούλησιν τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες κατεῖδον ὅτι μονήρως βιοῦντες δὲν θὰ ἦσαν ἱκανῶς ἰσχυροί, ὥστε νὰ ἀμύνωνται κατὰ τῆς βίας. Ὁ γενικὸς φορεὺς (subjectum commune) τῆς ὑπάτης πολιτικῆς ἐξουσίας εἶναι αὐτὸ τοῦτο τὸ κράτος, ὁ δ' εἰδικὸς φορεὺς (subjectum proprium) ταύτης εἶναι ἓν ἢ πλείονα πρόσωπα, κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ ἤθη ἑκάστου λαοῦ (I, 3, 7 § 1 καὶ 3). Ὡς ὁ λαός, οὕτω καὶ ἡ πολιτεία παραμένει πάντοτε ἡ αὐτή, κἂν μεταβληθῇ ἡ μορφὴ αὐτῆς διὰ μεταλλαγῆς τοῦ subjecti proprii, ὅθεν ἀνεπηρέαστοι ὑπὸ τῆς μεταβολῆς ταύτης παραμένουσι καὶ αἱ ὑπὸ ταύτης ἀνειλημμέναι ὑποχρεώσεις (II, 9, 8 καὶ 141, 12). Ἡ περὶ κυριαρχίας θεωρία τοῦ Γροτίου συμφωνεῖ τέλεον πρὸς τὴν ὀλίγῳ ὕστερον ἐξενεχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Hobbes ἀπολυταρχικὴν περὶ ταύτης διδασκαλίαν. Ἀμφότεροι φρονοῦσιν. ὅτι οἱ ἄνθρωποι συμπήξαντες συμβατικῶς κοινωνίαν ἀπηλλοτριώθησαν ἑκουσίως ἐσαεὶ πάσης κυριαρχίας, ἣν ἐπέτρεψαν τῇ πολιτικῇ ἀρχῇ.

Ὡς πρὸς τὴν ἰδιοκτησίαν ὁ Γρότιος φρονεῖ ὅτι ἐν τῇ πρώτῃ φυσικῇ καταστάσει τῶν ἀνθρώπων, πρὸ τοῦ «προπατορικοῦ ἁμαρτήματος», ἰδιοκτησία δὲν ὑπῆρχεν, ὑφισταμένης πλήρους κοινοκτημοσύνης. Αὕτη δ' ὅμως θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ διαρκέσῃ, μόνον ἂν οἱ ἄνθρωποι ἤθελον ἐξακολουθήσει βιοῦντες ἐν μεγάλῃ ἁπλότητι ἠθῶν ἢ σφοδρᾷ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπῃ «si aut in magna quadem simplicitate perstitissent homines aut vixissent inter se mutua quadam eximia caritate», II, 2 2). Ἀλλ' ὁ πολλαπλασιασμὸς τῶν ἀναγκῶν καὶ ἡ ἐπικρατήσασα φιλαυτία ἐγέννησαν τὴν ἰδιοκτησίαν, τῶν ἀνθρώπων συμφωνησάντων νὰ κυριεύσῃ ἕκαστος παντός, ὅπερ ἠδύνατο νὰ καταλάβῃ. Μόνα τὰ ἀνεπίδεκτα καταλήψεως πράγματα, ὡς ὁ ἀὴρ καὶ ἡ θάλασσα, παρέμειναν κοινόχρηστα. Τὴν δουλείαν ὁ Γρότιος δὲν ἀποφαίνεται ἀντικειμένην τῷ φυσικῷ δικαίῳ, ἐπικαλούμενος δὲ τὸν ἑβραϊκὸν νόμον καὶ τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον διδάσκει, ὅτι συγχωρεῖται παντὶ νὰ ὑπαγάγῃ ἑαυτὸν εἰς δουλείαν πρὸς ὄφελος ἑτέρου ἀνθρώπου (I, 3, 8 § 1). Δύναται δὲ καὶ ἐκ τοῦ πολέμου νὰ προέλθῃ ἡ δουλεία· ὁ νικητής, δικαιούμενος νὰ φονεύσῃ τὸν ἡττηθέντα· δικαιοῦται, κατὰ μείζονα λόγον, καὶ νὰ χειρώσηται αὐτόν.

Τὸ διεθνὲς δίκαιον (jus gentium), κατὰ τὸν Γρότιον, εἶναι φυσικὸν μέν, καθ' ὅσον ὑπάρχει φύσει, voluntarium δέ, καθ' ὅσον ἐτέθη κοινῇ συμφωνίᾳ τῶν λαῶν πάντων ἢ πολλῶν λαῶν. Ὁ Γρότιος δὲν ἀποκηρύσσει τὸν πόλεμον ὡς ὁ Ἔρασμος, ἀλλά, σφοδρῶς καταπολεμῶν τὸ ψευδὲς δόγμα «inter arma silent leges» πειρᾶται νὰ ὑπαγάγῃ τὴν διεξαγωγὴν αὐτοῦ εἰς ἀρχὰς καὶ κανόνας ὑπαγορευομένους ὑπὸ τῆς φιλανθρωπίας καὶ τῆς ἠθικῆς, αἵτινες ἀξιοῦσιν, ὅπως ἐν τῷ πολέμῳ μὴ παρορᾶται ὁ ἄνθρωπος. Οὔτε τῷ φυσικῷ οὔτε τῷ θετῷ δικαίῳ. διδάσκει ὁ Γρότιος, ἀντίκειται ὁ πόλεμος, ὅστις εἶναι δίκαιος, ἂν ἐπιχειρῆται ἕνεκα δικαίας αἰτίας. Καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς εὐλογεῖ τὸν δίκαιον πόλεμον, τιθέμενος μάλιστα (Δευτερονομ. XX) καὶ κανόνας διεξαγωγῆς αὐτοῦ, κακῶς δ' ἑρμηνεύονται λόγοι τινὲς τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν ἀποστόλων ὡς ἀποδοκιμάζοντες αὐτόν. Διακρίνει δ' ὁ Γρότιος 4 εἴδη πολέμων: ἰδιωτῶν κατ' ἀλλήλων, ἰδιωτῶν κατὰ τῆς πολιτείας, τῆς πολιτείας κατ' ἰδιωτῶν καὶ πολιτειῶν κατ' ἀλλήλων. Τὸ πρῶτον εἶδος πολέμου ὁ Γρότιος θεωρεῖ θεμιτὸν μόνον ἐν περιπτώσεσιν ἀμύνης. Διὰ τοῦ δευτέρου νοεῖ τὴν κατὰ τῆς ἀρχῆς ἐξέγερσιν, ἣν κρίνει ἀπαγορευομένην. Διὰ τοῦ τρίτου νοεῖ τὴν δίωξιν τῶν ἐγκληματιῶν καὶ τὸν κολασμὸν τούτων, ἀποσκοποῦντα οὐχὶ τὴν ἀνταπόδοσιν τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ τὴν βελτίωσιν μὲν τοῦ κολαζομένου, τὴν ἐκφόβισιν δὲ τῶν λοιπῶν. Τοῦ δὲ πολέμου πολιτειῶν κατ' ἀλλήλων τὰς δικαίας αἰτίας διακρίνει εἰς τρεῖς κατηγορίας: ἄμυναν κατ' ἐπιθέσεως, ἀνάκτησιν ἀφαιρεθέντος καὶ τιμώρησιν ἑτέρας πολιτείας ἐπὶ καταφώρῳ παραβάσει τοῦ θείου καὶ τοῦ φυσικοῦ δικαίου. Πόλεμός τις δύναται νὰ εἶναι δίκαιος μόνον ὡς πρὸς τὴν ἑτέραν τῶν ἐμπολέμων πολιτειῶν, οὐδέποτε ὡς πρὸς ἀμφοτέρας, μηδ' ἂν ἔτι ἀμφότεραι καλῇ τῇ πίστει φρονῶσιν, ὅτι δίκαιον ἀγωνίζονται ἀγῶνα.

Ὁ Γρότιος ἀποτελεῖ παρὰ τὸν Ἰωάννην Ἀλθούσιον, οὗπερ εἶναι πολλῷ ὑπέρτερος, τὸν ἐν τῷ πεδίῳ τῆς φιλοσοφίας τοῦ δικαίου φορέα τῶν ἰδεῶν τῆς μεγάλης θρησκευτικῆς μεταρρυθμίσεως. Ὑπὸ τὴν ζείδωρον πνοὴν τῶν ἰδεῶν τούτων ἤρξαντο ἀναθάλλοντα τὸ πνεῦμα τοῦ ἐλέγχου καὶ τὸ συναίσθημα τῆς ἀξίας τοῦ ὀρθοῦ λόγου, ἅτινα ἡ μεσαιωνικὴ λατρεία τῆς αὐθεντίας καὶ ὁ αὐχμηρὸς λὶψ τῆς περιπτωσιολογικῆς θεολογίας εἶχον μαράνει, ὁ δὲ Γρότιος ἔσχε τὴν δόξαν νὰ γένηται ὁ πρῶτος ἐξάγγελος καὶ συστηματικὸς ἑρμηνεὺς τῶν ἀνανεωθεισῶν τούτων ὁρμῶν τῆς διανοίας ἐν τῷ χώρῳ τοῦ δικαίου. Ὑπῆρξεν οὗτος οὐ μόνον ὁ ἱδρυτὴς τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης τοῦ διεθνοῦς δικαίου καὶ τοῦ δημοσίου δικαίου καθόλου, ἀλλὰ καὶ ὁ ἐγκαινιαστὴς διδασκαλίας περὶ φυσικοῦ δικαίου οὐχὶ μὲν ὅλως νέας, πάντως ὅμως οὐσιωδῶς διαφόρου τῆς διδασκαλίας τῶν πρὸ αὐτοῦ γραψάντων σχολαστικῶν ἰδίᾳ φιλοσόφων, θεολόγων καὶ νομικῶν, οἵτινες ἐθεώρουν τὴν Ἁγίαν Γραφὴν ὡς μόνην πηγὴν δικαίου καὶ ἐστήριζον ἐπὶ τῆς θεολογίας τὸ φυσικὸν δίκαιον. Καὶ δὲν δύναται μὲν ὁ Γρότιος κατ' ἀκρίβειαν ἱστορικὴν νὰ θεωρηθῇ ἱδρυτὴς τοῦ φυσικοῦ δικαίου. Ἡ ἔννοια τούτου ὡς δικαίου μὴ τεθέντος ὑπ' ἀνθρωπίνης βουλήσεως, ἀλλὰ φύσει ὑπάρχοντος καὶ ἐν παντὶ τόπῳ καὶ χρόνῳ κρατοῦντος, ἦτο ἤδη γνώριμος τοῖς Ἕλλησι (Πλάτωνι, Ἀριστοτέλει, ποιηταῖς) καὶ τῷ Κικέρωνι, μεταλαμπαδευθεῖσα δὲ τοῖς Ρωμαίοις νομικοῖς, ἀποφαινομένοις τὸ jus naturale (jus gentium) κοινὸν πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις καὶ πηγάζον ἐκ τοῦ φυσικοῦ ὀρθοῦ λόγου («quod naturalis ratio inter omnes homines constituit»), ἔτυχεν ἔτι μείζονος ἀναπτύ-

Digitized by Google

ξεως παρὰ τούτοις, ἀναπτύξασι καὶ τὴν ἔννοιαν τῶν φυσικῶν δικαιωμάτων (naturalia jura), ἅτινα παγκοσμίως ἰσχύουσιν, ἀνεπίδεκτα μεταβολῆς διὰ θετοῦ κανόνος τοῦ πολιτικοῦ δικαίου (civilis ratio). (Πρβλ. ἰδίᾳ I. 1, 2, 1 καὶ 11, I., 1, 15 3, D., 3. 1. 11 καὶ 4, 5, 8.) Καὶ τὸ κανονικὸν δὲ δίκαιον τὸ αὐτὸ κῦρος προσνέμει τῷ φυσικῷ δικαίῳ, κηρῦσσον ἀνίσχυρον πάντα ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἢ τῆς Πολιτείας τεθέντα νόμον, ἂν ἀντιβαίνῃ αὐτῷ (πρβ. Decret. 1, Dist. 9 c. 11) καὶ κατὰ τὸν μεσαίωνα ἀνεγνωρίζετο τὸ φυσικὸν δίκαιον ὑπό τε τῶν νομικῶν καὶ τῶν θεολόγων συγγραφέων καὶ μετὰ τὴν Μεταρρύθμισιν οἱ συγγραφεῖς, καθολικοί τε καὶ διαμαρτυρόμενοι (ἐν οἷς ὁ Μελάγχθων), οὐδαμῶς ἐπελάθοντο τούτου. Καὶ αὕτη δ' ἡ διάκρισις τοῦ δικαίου εἰς naturale καὶ voluntarium γίνεται ὑπὸ τοῦ Γροτίου κατ' ἀνακριβῆ μίμησιν τῆς τοῦ Ἀριστοτέλους (Ἠθ. Νικομ. 5, 10) διακρίσεως τοῦ «πολιτικοῦ δικαίου» εἰς «δίκαιον φυσικὸν» καὶ «δίκαιον νομικόν», εἰς ἣν ὁ Γρότιος διαρρήδην ἀναφέρεται (I., 1, 9 § 2). Οὐχ ἧττον πρῶτος ὁ Γρότιος ἀπεκάθηρε τῆς θεολογικῆς ὀχλύος μέγα μέρος τοῦ ὁρίζοντος τῆς φιλοσοφίας τοῦ δικαίου καὶ ἐποιήσατο ἐμβριθῆ καὶ συστηματικὴν χρῆσιν τῆς περὶ φυσικοῦ δικαίου διδασκαλίας, ὡς κρηπίδος τοῦ διεθνοῦς δικαίου. Ἀνήκει δὲ προσέτι τῷ Γροτίῳ ἡ τιμή, ὅτι, ἀναγορεύσας τὸ φυσικὸν δίκαιον ρυθμιστὴν τῶν εἰρηνικῶν τε καὶ πολεμικῶν πράξεων τῶν πολιτειῶν, συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἐξάγνισιν τοῦ πολιτικοῦ ἰδεώδους τῆς Ἀναγεννήσεως ἀπὸ τοῦ ρύπου τῶν δογμάτων τοῦ Μακκιαβέλλι. Ὁ Γρότιος, καίπερ πεποτισμένος κλασσικὴν μάθησιν, ἧς καὶ δαψιλῆ ποιεῖται χρῆσιν, δὲν ἔμεινεν ἀνεπηρέαστος ὑπὸ τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν προλήψεων τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ, οὐδὲ κατώρθωσε νὰ ἀποσείσῃ τελείως τὸν ζυγὸν τῆς αὐθεντίας. Ἐπικαλεῖται καὶ οὗτος συχνότατα καὶ διὰ μακρῶν τὴν Ἁγίαν Γραφὴν καὶ τὰ συγγράμματα τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἤντλησε δὲ πολλὰ ἐκ τοῦ κυρίου ἔργου τοῦ περιωνύμου αὐτοῦ προδρόμου Alberico Gentile.

Αἱ ἀπολυταρχικαὶ δοξασίαι δὲν εἶναι ξέναι αὐτῷ. Βαθὺς δ' ὢν γνώστης τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, χρησιμοποιεῖ πολλάκις πρὸς ἐπίλυσιν σπουδαίων ζητημάτων ἀντὶ ἀνεξαρτήτου φιλοσοφικῆς σκέψεως τὴν παραδεδομένην λεπτολόγον διαλεκτικὴν τῶν Ρωμαίων νομικῶν καὶ τὰ δόγματα αὐτῶν. Ὡς συγγραφεὺς δ' ὁ Γρότιος παρουσιάζει τοῦτο τὸ μειονέκτημα, ὅτι τὸ «De jure belli ac pacis» εἶναι κατάμεστον χωρίων Ἑλλήνων τε καὶ Λατίνων συγγραφέων, κλασικῶν καὶ Χριστιανῶν, ἅπερ ὁ Γρότιος παρατίθεται (ἀπὸ μνήμης, καὶ τούτου ἕνεκα συχνότατα οὐχὶ πιστῶς) πρὸς ἐπίρρωσιν ὧν ἰδίων γνωμῶν καὶ ὧν ὁ φόρτος ἐμποιεῖ δυσφορίαν τῷ συγχρόνῳ ἰδίᾳ ἀναγνώστῃ. Ὡσαύτως ἐπεκρίθη ὡς ἄστοχος ἀπὸ συστηματικῆς ἀπόψεως ἡ διάταξις τῆς ὕλης τοῦ ἔργου τούτου καὶ ὡς ἀσταθὴς πως ἡ χρῆσις τῶν ὅρων ἐν αὐτῷ.

Πολλοῦ λόγου ἄξια εἶναι καὶ τὰ θεολογικὰ τοῦ Γροτίου συγγράμματα. Τὰ κυριώτερα τούτων εἶναι τὸ «De veritate religionis christianae» (α' ἔκδ. Παρίσιοι 1627), ἀποτελοῦν τὴν ἀρίστην τῶν ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις γραφεισῶν ἀπολογιῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ μεταφρασθὲν εἰς πάσας σχεδὸν τὰς γλώσσας, αἱ «Annotationes in Vetus Testamentum» (α' ἔκδ. Παρίσιοι 1644, 3 τόμ.) καὶ αἱ «Annotationes in Novum Testamentum» (α' ἔκδ. Amsterdam 1641—1646, 2 τόμ.). Πάντα τὰ «Opera Theologica» αὐτοῦ ἐξεδόθησαν ἐν Amsterdam (1679, 4 τόμ.) καὶ ἐν Βασιλείᾳ (1732). Ὁ Γρότιος, καίπερ διαμαρτυρόμενος, βαθμηδὸν προσήγγισε πρὸς τὴν ρωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν, ἧς πολλὰ τῶν δογμάτων καὶ τῶν θεσμίων (ὡς τὴν μετουσίωσιν, τὴν ἀγαμίαν τοῦ κλήρου καὶ ἄλλα) ἐπεδοκίμασεν, εἰργάσατο δ' ἀόκνως ὑπὲρ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης καὶ ἑνότητος. Συνιστᾷ τὴν ἀνοχὴν πάσης θρησκείας, θεωρεῖ δ' ὅμως ἀσυγχωρήτους τοὺς ἀρνουμένους τὴν ὕπαρξιν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς ἃς οὐδ' ὁ ἁπλοῦς θεϊσμὸς ἀρνεῖται. Τῶν ἱστορικῶν ἔργων τοῦ Γροτίου τὸ κυριώτερον εἶναι οἱ «Annales et historiae de rebus belgicis» (Amsterdam, 1657). Ὁ Γρότιος μετέφρασεν ἐμμέτρως εἰς τὴν λατινικὴν τὰς «Φοινίσσας» τοῦ Εὐριπίδου, ἐξέδωκε δὲ τὸν Ἄρατον, τὸν Στοβαῖον, τὸν Λουκιανὸν καὶ τὸν Τάκιτον, ὡς καὶ ἀποσπάσματα ἀπολεσθέντων ἑλληνικῶν δραμάτων. Ἐγίνωσκε καλῶς τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν καὶ ἔγραφε τὴν λατινικὴν γλῶσσαν μεθ' ἱκανῆς κομψείας.

Ἡ κυρία πηγὴ βιογραφικῶν περὶ Γροτίου εἰδήσεων εἶναι αἱ ἐπιστολαὶ αὐτοῦ, ἐκδοθεῖσαι ἐν Amsterdam τῷ 1687 ὑπὸ τὸν τίτλον «H. Grotii epistolae, quotquot reperiri potuerunt».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Hartenstein*, Die Rechtsphilosophie des H. Grotius (Leipzig, 1850).—*Caumont*, Etude sur la vie et les travaux de Grotius (Paris, 1862). —*Creuzer*, Luther und Grotius (Heidelberg, 1846).—*C. Roy*, H. Grotius considéré comme apologète (Colmar, 1855).—*Broer*, De terügkeer van H. de Groot tot het Katholike Geloof (1856). —*Ad. Franck*, Du droit de la guerre et de la paix par Grotius ἐν «Journal des Savants» (1867), σελ. 428—411. —*Hély*, Etude sur le droit de la guerre de Grotius (Paris, 1875).—*Pfenniger*, Der Begriff der Strafe untersucht an der Theorie des H. Grotius (1877).—*Vorsterman van Oijen*, H. de Groot en zijn geslacht (γενεαλογικὴ μελέτη, Amsterdam, 1883).—*Neumann*, H. Grotius (Berlin, 1884).—*D. P. de Bryun*, Opinions of Grotius (νομικὴ πραγματεία, London, 1894).—*Sylvius Gurgel do Amaral*, Ensaio sobre a vida e obras de H. de Groot (1903).— *J. Basdevant* ἐν τῇ ὑπὸ τὸν τίτλον «Les fondateurs du droit international» (Paris, 1904) συλλογῇ μονογραφιῶν.—*A. D. White*, Seven great statesmen in the warfare of humanity with unreason (London, 1910) σελ. 55—110.—*V. Cathrein*, Ist. H. Groot der Begründer des Naturrechts ? ἐν «Archiv für Rechts- und Wirtschaftsphilosophie», τόμ. IV (1910—1911) σελ. 387—391.—*H. Veerland*, H. Grotius the father of the modern science of international law (New York, 1917).—*J. Schlüter*. Die Theologie des H. Groot (Göttingen. 1919).—*R. Helm*, H. Groot (1920) —*Kosters*, Les fondements du droit des gens (1925).—*Van Vollenhoven*, Groot and the study of law (1925). — *W. S. M. Knight*, The life and works of H. Groot (1925). — *G. Gurvitch*, La philosophie du droit de H. Grotius et la théorie moderne du droit international, ἐν Revue de Métaphysique et de Morale» (1927) σ. 365—391. — Περὶ τοῦ Grotius ὡς θεολόγου δρα καὶ τὸ ἄρθρον *Grotius* τοῦ *G. C. Joyce* ἐν «Encyclopædia of Religion and Ethics» τόμ. 6 (1913) σελ. 440—443. - Βιβλιογραφικὸν ἔργον τὸ τοῦ *H.C. Rogge*, Biblioteca Grotiana—Grotii operum descriptio bibliographica (μέρος Α', Χάγη, 1883).—Ἄλλη φιλολογία παρὰ *F. Holtzendorff—A. Rivier*, Introduction au droit des gens (1889) §§ 86—88, *F. Ueberweg*, Grundriss der geschichte der Philosophie, τόμ. III, ἔκδ. 12η (1924 Berlin), σελ. 643 (καὶ τὰ ἐν σελ. 623—624 ὑπ' ἀριθ. 4 γενικὰ ἔργα) καὶ *R. Stammler*, Lehrbuch der Rechtsphilosophie, ἔκδ. γ' (1928) § 14 σημ. 5.

Γ. Π. ΚΟΥΣΟΥΛΑΚΟΣ

Γροτόμιον ἢ *Τρεῖς Μπούκαις* [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Λιμὴν τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς νήσου Σκύρου (βλ. λ. Αἰγαῖον τ. Β' σ. 420α').

γρουββία (ἡ) (Grubbia) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γρουββιοειδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει δενδρύλλια ἰθαγενῆ τῶν περὶ τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος χωρῶν. Γνωστὸν ἓν μόνον εἶδος: *γρουββία ἡ τοῦ Ἀκρωτηρίου* (Grubbia capensis). Δ. Ν. Π.

γρουββιοειδῆ (τά) (Grubbiaceae) [*Βοτ.*]. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων*. Εἶναι δενδρύλλια μὲ φύλλα ἐναλλασσόμενα καὶ μικρότατα λευκοϊώδη ἄνθη. Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει ἓν μόνον εἶδος, τὴν γρουββίαν (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

γροῦζο (τό) [*Βοτ.*]. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *σησαμοειδὲς τὸ ὠχρὸν* (Reseda luteola).

γρούζω· δημοτ. τύπος τοῦ *γρύζω*, κάμνω γρουγρού, ἐπὶ χοίρων, λύκων, κυνῶν, περιστερῶν' || συνεκδ. λέγω τι χαμηλοφώνως, ψιθυρίζω, μουρμουρίζω: «κάτι ἄκουσα νὰ γρούζῃ».

Γρούϊοι [*Ἀρχ.*]. Ἔθνος εἰς τὰς ΝΔ. ἀκτὰς τῆς Ἱσπανίας, ἀναφερόμενον ὑπὸ τῶν γραμματικῶν Ἀσκληπιάδου καὶ Οὐάρρωνος. Κατῴκουν εἰς Βρακάραν ἢ Minius, ὅπου ἐσώθησαν ἐπιγραφαί. Κατὰ παραδόσεις ἔπλευσαν ἐκεῖ ὁ Τεῦκρος, ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ἄλλοι ἥρωες. Ν. Ε. Π.

Γρούμεντον (Grumentum) [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἀρχαία πόλις τῆς Ἰταλίας ἐν τῇ κεντρικῇ Λευκανίᾳ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἀκιρίου (Aciris), ἡ σημερινὴ Σαπονάρα. Ἔκειτο εἰς λίαν σημαντικὴν θέσιν ἀπὸ στρατηγικῆς ἀπόψεως καὶ παρ' αὐτὴν οἱ Ρωμαῖοι ἐνίκησαν τῷ 215 π.Χ. τὸν Καρχηδόνιον στρατηγὸν Ἄννωνα, τῷ δὲ 207 τὸν Ἀννίβαν. Κατὰ τὸν συμμαχικὸν πόλεμον (90—88) ἐτάχθη μετὰ τῶν ἄλλων νοτιοϊταλικῶν πόλεων κατὰ τῶν Ρωμαίων, ἀλλ' ἡλώθη ὑπ' αὐτῶν. Ἐπὶ αὐτοκρατορίας ἐγένετο ἀποικία ρωμαϊκή. Σήμερον σῴζονται ἐν αὐτῇ ἐρείπια τειχῶν, ἀμφιθεάτρου κτλ.—Β.

γρουνερίτης (ὁ) (Grünerit) [*Ὀρυκτολ.*]. Ὀρυκτόν, τὸ ὁποῖον εἶναι ὁ καθαρὸς μὲ ὀξείδιον τοῦ ὑποσιδήρου ἀμφίβολος (βλ. λ.), μὲ χημικὸν μοριακὸν τύπον $FeSiO_3$. Παρουσιάζεται εἰς ἀμιαντοειδῆ, ἰνώδη μέχρι φυλλωδο-ακτινωτὰ συσσωματώματα μὲ καστανόχρουν χρῶμα καὶ μεταλλικὴν λάμψιν. Ἔχει εἰδικὸν βάρος 3,713. Ὁ γρουνερίτης περιέχει καὶ μικρὰ ποσὰ μαγνησίας (MgO) καὶ ἀργίλλου (Al_2O_3). Ε ρέθη ἐντὸς μεταμορφωσιγενῶν σχιστολίθων εἰς τὸ Collobrières τοῦ νομοῦ Var τῆς Γαλλίας. Γ. Κ. Γ.

Γρούνια (τά) [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Συστὰς σκοπέλων ἐπικινδύνων, παρὰ τὴν ΝΔ ἀκτὴν τῶν Κυθήρων πλάτ. 36°08' ½ Β, μηκ. 22°57' ½ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1685: Venetico to Spezzia), 1½ μιλ. ΒΔ τοῦ ἀκρωτηρίου Τραχήλι, δυτικοῦ κειμένου τοῦ λιμένος (ὅρμου) Καψάλι Σ. Ε. Λ.

γροῦπος (ὁ)· μικρὸς σωρὸς ὁμοίων πραγμάτων || χρηματόδεμα, δέμα χρημάτων ἀποστελλόμενον διὰ φορτωτικῆς (ἐκ τοῦ ἰταλ. gruppo).

γρουσούζης (ὁ)· γουρσούζης (βλ. λ.).

γρῦ· ἡ φωνὴ τῶν χοίρων, ὁ γρυλλισμός || φρ. «δὲν εἶπε οὔτε γρῦ», οὔτε φωνὴ δὲν ἔβγαλε· «δὲν ξέρει γρῦ» οὐδ' ἐλάχιστον.

Γρύγχαι [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς νήσου Εὐβοίας, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ὑπὸ τὸ ὄνομα Γρυγχεῖς ἢ Γρυγχειεῖς, ἀναφέρονται εἰς τοὺς φορολογικοὺς καταλόγους τῆς ἀθηναϊκῆς συμμαχίας μεταξὺ τῶν τελούντων τὸν νησιωτικὸν φόρον. Τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ἀναφέρεται καὶ ὡς Βρύγχαι καὶ Ρύγχαι, ἐν ἐπιγραφαῖς δὲ ἀπὸ τοῦ Γ' αἰῶνος π.Χ. ὡς *Γρύγχαι* (βλ. *Σταυροπούλου* ἐπιγραφὰς ἐξ Ἐρετρίας ἐν Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1895 σελ. 125). Ἡ θέσις τῆς πόλεως, ἥτις κατὰ τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους ἀνῆκεν εἰς τὴν Ἐρέτριαν, τοποθετεῖται παρὰ τὸ χωρίον Νεοχώρι, 2 ὥρας ΒΔ. τοῦ χωρίου Αὐλωναρίου. Ι. Γ. Γ.

Γρυζᾶτα [*Γεωγρ.*]· βλ. λ. Γριζᾶτα.

Γρυζόκαμπος [*Γεωγρ.*]· βλ. λ. Γριζόκαμπος.

γρύζω· ἀόρ. *ἔγρυξα*· φωνάζω γρῦ-γρῦ, γρυλλίζω || ἐκβάλλω φωνήν τινα ἀσθενῆ: «τόσα τοῦ εἶπαν, καὶ κεῖνος δὲν ἔγρυξε δίολου».

γρυλλασπάλαξ (ὁ) (Gryllotalpa) [*Ζωολ.*]. Γένος ἐντόμων τῆς οἰκογενείας τῶν *γρυλλιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ὀλίγα εἴδη, ὧν γνωστότερον εἶναι *γρυλλασπάλαξ ὁ κοινὸς* (Gryllotalpa vulgaris) ἀπαντῶν εἰς ὁλόκληρον τὴν Εὐρώπην. Κυριώτερα χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ ἐντόμου τούτου εἶναι: σῶμα ἐπίμηκες, φθάνον τὰ 45 περίπου χιλιοστόμετρα, θώραξ πλατὺς καὶ φοειδής, ἔλυτρα τριγωνικά, βραχέα καὶ ὑμενοειδῆ. Τὸ πρῶτον ζεῦγος τῶν ποδῶν εἶναι εὔρωστον καὶ πολυαγκιστροειδές, χρησιμεῦον κυρίως πρὸς σκαφήν. Ὁ γρυλλασπάλαξ εἶναι κοινότατος καὶ παρ' ἡμῖν ὑπὸ τὸ ὄνομα *πρασσοκουρὶς* ἢ *κολοκυθοκόφτης*. Τὰ ἔντομα ταῦτα ἐνδιαιτῶνται εἰς τοὺς λαχανοκήπους, κεκρυμμένα κατὰ τὴν ἡμέραν ὑπὸ τοὺς λίθους καὶ κατὰ τὴν νύκτα ἐξερχόμενα. Ἡ τροφή των ἀποτελεῖται κυρίως ἐκ σκωλήκων, ἐντόμων καὶ ριζῶν. Ἡ θήλεια γεννᾷ 200—300 ᾠὰ τὸ ἔτος, κατὰ Ἰούλιον συνήθως. Δ. Ν. Π.

γρυλλίδαι (οἱ) (Gryllidae) [*Ζωολ.*]. Οἰκογένεια ἐντόμων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὀρθοπτέρων*. Οἱ γρυλλίδαι φέρουσι τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα: σῶμα μικρόν, κεραίας μακροτάτας καὶ λεπτοτάτας, κοιλίαν τελευτῶσαν εἰς δύο ζεύγη διαοθρωτῶν ἀποφύσεων καὶ ὡπλισμένην εἰς τὰς θηλείας διὰ τερέτρου, τῇ βοηθείᾳ τοῦ ὁποίου σκάπτουσι τὴν γῆν ὅπως κρυβῶσιν ἢ ἐναποθέσωσι τὰ ᾠά των. Οἱ πρόσθιοι πόδες εἶναι ἁπλοῖ, οἱ ὀπίσθιοι ἔχουσιν ἐξωγκωμένους γλουτοὺς καὶ εἶναι κατάλληλοι πρὸς ἅλμα. Ἀπαντῶσιν εἰς πάσας τὰς χώρας τῆς γῆς. Οἱ γρύλλοι ζῶσι συνήθως μεμονωμένοι ἐντὸς βαθειῶν κοιλοτήτων γῆς, ὅπου παραμένουσι καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ κατὰ τὴν νύκτα. Πάντα τὰ ἔντομα ταῦτα ἀποφεύγουσι τὸ ψῦχος. Γνωστὰ ἀρκετὰ γένη, ὧν τινα φυτοφάγα καὶ τινα ἐντομοφάγα. Γενικῶς οἱ γρυλλίδαι εἶναι ἔντομα δειλά. Αἱ θήλειαι γεννῶσιν ἀρκετὰς ἑκατοντάδας ᾠῶν καὶ ἅπαξ ἢ δὶς τοῦ ἔτους, ἀναλόγως τῶν διαφόρων γενῶν καὶ εἰδῶν. Δ. Ν. Π.

γρυλλίζω· φωνάζω γρῦ-γρῦ, γρύζω.

γρυλλισμὸς (ὁ)· ἡ φωνὴ τῶν χοίρων καὶ συνεκδοχικῶς πᾶσα ἀσθενὴς καὶ ἄναρθρος φωνή.

Γρυλλίων καὶ *Γρυλίων*. Ἀγαλματοποιός, ἴσως καὶ ζωγράφος, τῶν χρόνων τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἀναφέρεται ἐν τῇ διαθήκῃ τοῦ Ἀριστοτέλους (*Διογ. Λαερτ.* V 15), ὅτι ὁ φιλόσοφος τοῦ παρήγγειλε προσωπογραφίας, αἵτινες ἐχρησίμευσαν ὡς ἀναθηματικὰ δῶρα. Ν. Ε. Π.

γρύλλος (ὁ) (ἀρχ.) τὸ νεογνὸν τοῦ χοίρου (ἡ λέξις πεποιημένη ἐκ τῆς φωνῆς αὐτοῦ)· ἄλλως: *δέλφαξ, χοιρίδιον*.

—[*Ἀρχ.*] Εἶδος γελοιογραφίας, ὀνομασθὲν οὕτως ἀπό τινος ζωγράφου Γρύλλωνος, ὃν ὁ ζωγράφος Ἀντίφιλος παρέστησεν ὡς χοιρίδιον, παιζων ἐπὶ τῆς κυριολεξίας τοῦ ὀνόματος *γρύλλος*. Τὸ εἶδος τοῦτο ἤσκησε μεγίστην ἐπίδρασιν εἰς τὴν ἀγγειογραφίαν καὶ τὰς γελοιογραφίας τῆς Πομπηΐας. Ν. Ε. Π.

—[*Μηχαν.*] Βλ. λ. κρίκος.

Γρύλλος.— 1) Εἷς τῶν συντρόφων τοῦ Ὀδυσσέως, περὶ τοῦ ὁποίου ἐλέγετο ὅτι, ὅτε μετεμορφώθη ὑπὸ τῆς Κίρκης εἰς χοῖρον, ἠρνήθη ἔπειτα ν' ἀναλάβῃ τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν.

— 2) Ὁ πατὴρ τοῦ Ξενοφῶντος, τοῦ Ἀθηναίου ἱστορικοῦ.

— 3) Ὁ υἱὸς τοῦ Ξενοφῶντος, ὁ διακριθεὶς καὶ πεσὼν κατὰ τὴν ἐν Μαντινείᾳ μάχην, ἀφοῦ κατέπεσε πρότερον βαρὺ τραῦμα κατὰ τοῦ μεγάλου Ἐπαμεινώνδα. Διὰ τὴν ἀνδραγαθίαν του καὶ τὸν ἡρωϊκὸν ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης θάνατον του ἔτυχεν ὁ Γρύλλος ἐξαιρετικῶν τιμῶν καὶ ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του Ἀθηναίων καὶ ὑπὸ τῶν Μαντινέων. Οὕτω, κατ' ἐντολὴν τῶν Ἀθηναίων, ὁ ζωγράφος Εὐφράνωρ εἰς μίαν εἰκόνα του, παριστῶσαν τὴν ἐν Μαντινείᾳ ἱππομαχίαν Ἀθηναίων καὶ Θηβαίων, ἐξαιρετικὴν μορφὴν τοῦ ἔργου του ἐνεφάνιζε τὸν Γρύλλον φονεύοντα τὸν Ἐπαμεινώνδαν. Ἀθηναῖοι ρήτορες ἐξύμνησαν τὴν ἀνδραγαθίαν του καὶ ὁ φιλόσοφος Ἀριστοτέλης ἐπέγραψε μὲ τὸ ὄνομά του ἕνα τῶν περὶ ρητορικῆς διαλόγων του. Οἱ δὲ Μαντινεῖς ἐξαιρετικῶς ἐτίμησαν αὐτὸν καὶ κατὰ τὸν θάνατόν του, θάψαντες αὐτὸν δημοσίᾳ δαπάνῃ καὶ ἀνεγείραντες στήλην μὲ ἀνάγλυπτον τὴν εἰκόνα του ἐπ' αὐτοῦ τοῦ πεδίου τῆς μάχης καὶ κατὰ ταῦτα χρόνους ἐπὶ τῷ ἥρῳ τοῦ συμπολίτου των Ποδάρου, τὸν

Digitized by Google

οἱ Μαντινεῖς ἐτίμων ὡς τρίτον (μετὰ τὸν Γρύλλον πρῶτον καὶ τὸν Μαραθώνιον Κηφισόδωρον—ὅστις ἦτο καὶ ἵππαρχος τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὴν μάχην—δεύτερον) ἀνδραγαθήσαντα ἐν τῇ ἐν Μαντινείᾳ μάχῃ. ΚΑΨ.

—**«Γρύλλος** ἢ *περὶ ῥητορικῆς»*. Ἀπολεσθεὶς διάλογος τοῦ Ἀριστοτέλους, γραφεὶς ἐξ ἀφορμῆς τῶν πρὸς τιμὴν Γρύλλου τοῦ υἱοῦ τοῦ Ξενοφῶντος ἐγκωμίων καὶ ἐπιταφίων.

Γρύλλος *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Σκυλλοῦντος τῆς ἐπαρχίας Ὀλυμπίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μούνδριζα*. Κάτ. (1 28) 743. Κεῖται εἰς τὰς κλιτῦς τῆς λοφοσειρᾶς Σελενίκο—Ξυλόκαστρο—Τουρκομνήματα, περικλειόμενον ὑπὸ τῶν μικρῶν χειμάρρων Βαρκό, Παλιόκηπο, Λεῦκο καὶ Ζία. Ἔχει κλῖμα ἀνθυγιεινόν, μαστιζούσης τοὺς κατοίκους τῆς ἑλονοσίας, καὶ ὑδρεύεται ἐκ πηγαίων ὑδάτων. Εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς κοινότητος σπείρονται δημητριακὰ (ἐκτάσεις 2000 στρεμ.) καὶ καλλιεργεῖται ἡ ἄμπελος, ἡ σταφιδάμπελος καὶ ἡ ἐλαία. Ὁ Γρύλλος συγκοινωνεῖ μετὰ τῶν Κρεσταίνων δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ (χιλμ. 5). Δ.Ε.Μ.

γρύλλος (ὁ) (Gryllus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων ὀρθοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *γρυλλιδῶν*. Οἱ γρύλλοι εἶναι διαδεδομένοι εἰς πάσας τὰς χώρας τῆς γῆς καὶ εἶναι γνωστότατοι ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων. Κυριώτερα χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῶν ἐντόμων τούτων εἶναι: Σῶμα παχὺ καὶ κυλινδρικόν, κεφαλὴ ὀγκώδης, σιαγόνες ἰσχυρόταται, κεραῖαι μακρόταται, πολυαρθρωταί, ἑκάστη τῶν ὁποίων ἀναφαίνεται ἀπὸ βαθέος κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον βυθρίου. Τὰ ἔλυτρα μετρίως ἢ ἀρκούντως ἀνεπτυγμένα, ἀναλόγως τῶν διαφόρων εἰδῶν, κυρτοῦνται κατὰ τὸ μέσον των καὶ περιβάλλουσι τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν πλαγίων τοῦ θώρακος. Αἱ πτέρυγες ἔχουσιν ἰδιόρρυθμον διάταξιν καὶ σχηματίζουσι κυματοειδεῖς προεξοχάς. Οἱ πόδες εἶναι βραχεῖς, ἰσχυροί, καὶ ἀποτελοῦνται ἐκ τριῶν ἀρθρώσεων. Οἱ ὀπίσθιοι πόδες φέρουσι γλουτοὺς ἐξωγκωμένους, πάντες δὲ οἱ πόδες, ἀπὸ τῆς τρίτης ἀρθρώσεως μέχρι τοῦ ἄκρου των, πολυπληθεῖς ἀκάνθας συμμετρικῶς διατεταγμένας. Ἡ κοιλία των εἶναι ἐλάχιστα ἢ ἀρκετὰ ἐξωγκωμένη καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἐννέα ἀρθρώσεις. Ἐπίσης ἔχουσιν εἰδικὸν ὄργανον πρὸς ἐκσκαφὴν τῆς γῆς. Οἱ γρύλλοι ἀπαντῶσι πολυπληθέστεροι εἰς τὰς θερμὰς χώρας τῆς γῆς. Γνωστὰ πολυάριθμα εἴδη, ὧν τεσσαράκοντα ἀπαντῶσιν ἐν Εὐρώπῃ. Ἐκτὸς τοῦ γρύλλου τοῦ οἰκοδιαίτου, ὅστις ἀπαντᾷ συνήθως ἐντὸς τῶν οἰκιῶν, οἱ λοιποὶ ἐνδιαιτῶνται εἰς ἄγονα ἐδάφη, ἐντὸς κοιλοτήτων γῆς, ἐντὸς δασῶν κ. τ. λ. Οἱ ἄρρενες κατὰ συχνὰ χρονικὰ διαστήματα παράγουσι χαρακτηριστικὸν κρότον, ὅστις προέρχεται ἐκ τῆς προστριβῆς τῶν ἐλύτρων μεταξύ των καὶ ἰδίως ὅταν ἄρχεται τὸ σκότος. Ἡ θήλεια ἐναποθέτει τὰ ᾠά της εἰς ὀπάς, τὰς ὁποίας κατασκευάζει εἰς ἀρκετὸν ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς βάθος. Τὰ νεογνὰ μέχρι τῆς ἐνηλικιώσεώς των ὑφίστανται πλείστας μεταμορφώσεις.

Γνωστότερα εἴδη εἶναι: *γρύλλος ὁ οἰκοδίαιτος* (Gryllus domesticus). Εἶναι τὸ μικρότερον εἶδος τοῦ γένους. Ἡ κεφαλὴ καὶ ὁ προθώραξ αὐτοῦ εἶναι ὠχροπράσινοι, τὸ λοιπὸν σῶμά του πρασινωπὸν καὶ τὰ ἔλυτρά του ὑπόφαια καὶ βραχύτατα. Ἀπαντᾷ εἰς ὁλόκληρον τὴν Εὐρώπην ἐκτὸς τῆς Λαπωνίας. Ἐνδιαιτᾶται ἀποκλειστικῶς εἰς τὰς οἰκίας καὶ ἰδίως ἐντὸς διαφόρων ρωγμῶν τῶν τοίχων, τῶν δαπέδων, τῶν ὀροφῶν καὶ γενικῶς ὅπου ὑπάρχει ἀρκετὴ θερμότης.

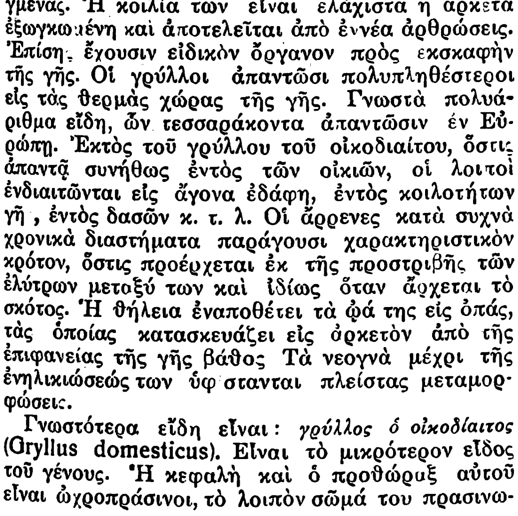

Γρύλλος ὁ οἰκοδίαιτος. *Γρύλλος ὁ ἀγροδίαιτος.*

Γρύλλος ὁ ἀγροδίαιτος (Gryllus campestris). Τὸ μῆκός του φθάνει τὰ 20 περίπου χιλιοστόμετρα. Τὸ σῶμά του εἶναι μελανόν, τὰ ὀφθαλμικὰ τμήματα κίτρινα, οἱ γλουτοὶ ὑπέρυθροι, τὰ ἔλυτρα φαιοτεφρώδη, διατρεχόμενα ὑπὸ καταφανῶν φαιοκιτρίνων νευρώσεων κατὰ τὴν βάσιν των. Εἶναι γνωστότατος εἰς ὁλόκληρον τὴν Εὐρώπην, ἀπαντᾷ δὲ καὶ εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Ἐνδιαιτᾶται κυρίως εἰς τοὺς ἀγρούς, ἀρέσκεται δὲ ἰδιαιτέρως εἰς τὸ φῶς. Σκάπτει ὀπὰς ὑπὸ τὴν γῆν βάθους 15—20 ἑκατοστομέτρων καὶ καταφεύγει ἐντὸς αὐτῶν ἐπὶ τῇ προβλέψει κινδύνου. Διὰ νὰ ἐξέλθῃ τῆς κρύπτης του ἀρκεῖ νὰ βυθισθῇ ἐντὸς τεμαχίου ἀχύρου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶναι προσκεκολλημένον ἔντομον, ὅπερ ἀκολουθεῖ συρόμενον πρὸς τὰ ἄνω.

Γρύλλος ὁ δασοδίαιτος (Gryllus silvestris). Τὸ μῆκός του φθάνει τὰ 10 περίπου χιλιοστόμετρα. Τὸ σῶμά του εἶναι φαιόν, ἡ δὲ κεφαλή, αἱ πλευραί, τὰ ἔλυτρα καὶ ἡ κοιλία μελανά. Ἀπαντᾷ εἰς πάντα σχεδὸν τὰ δάση τῆς Εὐρώπης. Δ. Ν. Π.

Γρύλος· βλ. Γρύλλος

γρυμαία (ἡ) ἢ *γρυμέα*· (ἀρχ.) σάκκος ἢ κιβώτιον παλαιῶν ἐνδυμάτων.

—*[Στρατ.]* Σακκίδιον ἐξ ὑφάσματος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου τίθενται τὰ εἴδη ἀτομικῆς καθαριότητος τοῦ στρατιώτου, ἢ τὰ τῆς ἱπποκομίας. Ν. Θ. Κ.

—*[Ναυτ.]* Σακκίδιον τοῦ τορπιλλητοῦ, τοῦ ἐν τοῖς ἐπακτίοις σταθμοῖς ἢ ἐν τοῖς ναυτικοῖς ἀγήμασιν ὡς ὑπονομευτοῦ, περιέχον ἐργαλεῖα καὶ ἥλους διὰ τὴν στερέωσιν τῶν καλωδίων.

Γρυναῖοι ***Σκύθαι*** (ἢ ***Γριναῖοι***). Λαὸς εἰς τὴν χώραν τῶν Σακκῶν, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου. Ν. Ε. Π.

Γρύνειον (καὶ ***Γρύνεια*** καὶ ***Γρύνιον***) *[Αρχ. Γεωγρ.]* Μία τῶν δώδεκα ἀρχαίων αἰολικῶν πόλεων τῆς Μ. Ἀσίας. Ἔκειτο εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Ἐλαϊτικοῦ κόλπου καὶ εἰς ἀπόστασιν μιᾶς καὶ ἡμισείας περίπου ὥρας ἀπὸ τῆς Μυρίνης. Αὐτόνομος καὶ ἀνεξάρτητος πόλις οὖσα τὸ Γρύνειον κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους, ἐφημίζετο διὰ τὸ ἐν αὐτῷ μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος (ὅστις ἀπ' αὐτῆς ἐκαλεῖτο καὶ *Γρυνεὺς* ἢ *Γρύνειος*), τὸ ὁποῖον ἔκειτο ἐντὸς ἄλσους καλλίστου ἐξ ἡμέρων δένδρων καὶ ἀκάρπων, ἀλλὰ περιζητήτων διὰ τὴν εὐωδίαν τῶν ἀνθέων των ἢ τὴν ἡδονὴν τῆς θέας των (*Παυσ.* Α' 21 7). Ὁ ἐν αὐτῷ ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐκ λίθου λευκοῦ ἀνῳκοδομημένος, ἐφημίζετο ὡς εἷς τῶν πολυτελεστέρων ναῶν τῆς ἀρχαιότητος καὶ τὸ μαντεῖον ὡς ἓν τῶν ὀνομαστοτέρων τοῦ θεοῦ τούτου, ἰδίως κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους. Τὴν πόλιν ταύτην εἶχε παραδώσει κατὰ τὸ 405 π. Χ. ὁ Φαρνάβαζος εἰς τὸν Ἀλκιβιάδην, ὅστις εἶχεν ἐξ αὐτῆς πλουσίαν ἐτησίαν πρόσοδον. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου τὸ Γρύνειον καταληφθὲν πρὸ τῆς διαπεραιώσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς Μ. Ἀσίαν, ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Παρμενίωνος, ἦτο τὸ ἔρεισμα τῆς δεξιᾶς πτέρυγος τοῦ στρατοῦ τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς, ὡς ἡ Κύζικος τῆς ἀριστερᾶς. Κατὰ τὸν τρίτον συριακὸν πόλεμον (247—236 π. Χ.) τὸ Γρύνειον μνημονεύεται ὡς μία τῶν αὐτονόμων πόλεων τῆς Μ. Ἀσίας, βραδύτερον ὅμως ἀπώλεσε τὴν αὐτονομίαν του καὶ κατέστη πολίχνη τῶν Μυριναίων. Τοῦ Γρυνείου διεσώθη καὶ νόμισμα χαλκοῦν τοῦ Γ' π. Χ. αἰῶνος φέρον ἔμπροσθεν κεφαλὴν Ἀπόλλωνος κατ' ἐνώπιον, ὄπισθεν δὲ τὴν ἐπιγραφὴν ΓΡΥΝΗΩΝ καὶ σύμβολον ὄστρακον θαλασσίου μυός. [Βλ. καὶ λ. Γλυμί, *Πόρτο* —.] ΚΑΨ.

Γρύνη. Ἀμαζὼν ἐπώνυμος τῆς πόλεως *Γρυνείας* ἐν τῇ Αἰολίδι, ἀτιμασθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ θεοῦ τοῦ ἐν τῷ Γρυνείῳ (βλ. λ.) μαντείου. ΙΑΚ. Χ. Δ.

γρυνόξυλο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ράμνος ὁ ἀλάτερνος* (Ramnus alaternus).

Γρῦνος. Υἱὸς τοῦ ἐκ Μυσίας βασιλέως Εὐρυπύλου. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του, προσβληθεὶς ὑπὸ τῶν γειτόνων αὐτοῦ, ἐκάλεσεν εἰς βοήθειαν τὸν Πέργαμον, υἱὸν τοῦ Νεοπτολέμου καὶ τῆς Ἀνδρομάχης, καὶ ἵδρυσεν εἰς ἀνάμνησιν τῆς νίκης τὰς πόλεις *Πέργαμον* καὶ *Γρύνειον*. ΙΑΚ. Χ. Δ.

Γρυνώ. Θυγάτηρ τοῦ Ἀπόλλωνος. Περὶ συσχετισμοῦ τῆς Γρύνης (βλ. λ.) καὶ τῆς Γρυνοῦς δύναται νὰ λεχθῇ, ὅτι συνεδέθη ὁ μῦθος καὶ ἡ συνήθης παράδοσις περὶ τῶν κατὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν Ἀμαζόνων μετὰ τοῦ μύθου τῆς ἱδρύσεως τοῦ ἐν Γρυνείῳ μαντείου τοῦ Ἀπόλλωνος, ἤτοι ὅτι εἰς τὴν Γρύνην ἀπεδόθη θυγάτηρ Γρυνώ. ΙΑΚ. Χ. Δ.

Γρυπάρης, ***Διονύσιος***. Ζακύνθιος ποιητὴς ἀποθανὼν τῷ 1861. Φίλος ὢν τοῦ Σολωμοῦ ἐδημοσίευσε λυρικά τινα ποιήματα καὶ ἰδίως σατιρικά, ὡς: «Τοῦ ἀδίκου ὑποκριτοῦ». «Τοῦ φιλαργύρου» κ.λ.π.

— **Γρυπάρης**, ***Ἰωάννης***. Ἕλλην πολιτικὸς καὶ διπλωμάτης γεννηθεὶς ἐν Μυκόνῳ τῇ 27ῃ Δεκεμβρίου 1852. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν νομικῶν σπουδῶν του εἰς τὸ πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν εἰσῆλθεν εἰς τὴν δικαστικὴν ὑπηρεσίαν. Ἀποδυθεὶς κατόπιν εἰς τὴν πολιτικὴν εἰσῆλθεν εἰς τὴν Βουλὴν ὡς βουλευτὴς Κυκλάδων, ἀνήκων εἰς τὸ τρικουπικὸν κόμμα. Εἰσελθὼν κατόπιν εἰς τὴν διπλωματικὴν ὑπηρεσίαν διωρίσθη τῷ 1886 γενικὸς πρόξενος ἐν Χανίοις, διακριθεὶς ἰδίᾳ διὰ τὴν μετριοπαθῆ καὶ διαλλακτικὴν πολιτικήν του. Τῷ 1889 ἀπεστάλη ὡς διπλωματικὸς πράκτωρ καὶ γενικὸς πρόξενος εἰς Σόφιαν. Μετὰ τρία ἔτη μετετέθη εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ἐκεῖθεν δὲ τῷ 1900 εἰς Κάϊρον ὡς διπλωματικὸς πράκτωρ. Ὡς τοιοῦτος ἀπεστάλη εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπὶ ἐκτάκτῳ ἀποστολῇ ὅπως τερματίσῃ τὰς διαπραγματεύσεις τῆς ἑλληνοτουρκικῆς προξενικῆς συμβάσεως, αἵτινες ἐχρόνιζον ἐπὶ τριετίαν.

Μετὰ ἓν ἔτος ὁ Γρυπάρης διωρίζετο πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος ἐν Κωνσταντινουπόλει, εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ ἀποθανόντος Νικολάου Μαυροκορδάτου. Εἰς τὴν τουρκικὴν πρωτεύουσαν ἔμεινεν ἐπὶ ὁλόκληρον δεκαετίαν, ὑπὸ συνθήκας ἱκανῶς ἀνωμάλους, λόγῳ τῆς κρισίμου περιόδου τὴν ὁποίαν διήρχετο τὸ μακεδονικὸν κατ' ἀρχὰς καὶ κατόπιν τὸ κρητικὸν ζήτημα. Τὸ τελευταῖον τοῦτο, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τοὺς διωγμοὺς τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου καὶ τὸν ὑπὸ τοῦ νεοτουρκικοῦ κομιτάτου διεξαγόμενον ἀποκλεισμὸν τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορίου, ἠπείλει νὰ διαταράξῃ σοβαρῶς τὰς ἑλληνοτουρκικὰς σχέσεις. Κατὰ τὰς δυσχερεῖς ἐκείνας στιγμὰς ὁ Γρυπάρης ἐπέδειξε μεγάλην διπλωματικὴν δεξιότητα καὶ εὐθυκρισίαν, συνάμα δὲ καὶ μετριοπάθειαν, ἥτις ἐξετιμήθη πολὺ καὶ ὑπὸ τῶν ξένων διπλωματικῶν κύκλων. Τῷ 1910, ὅτε ἡ Τουρκία ἀφῆκεν εἰς Ἀθήνας ἁπλοῦν ἐπιτετραμμένον, ἡ τότε κυβέρνησις Βενιζέλου ἐκάλεσε τὸν Γρυπάρην εἰς Ἀθήνας καὶ διώρισεν αὐτὸν ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν. Τὸ θέρος τοῦ 1912 ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς πρεσβευτής, ἀλλὰ καὶ πάλιν ὑπὸ λίαν κρισίμους συνθήκας, ἡ ἐξέλιξις τῶν ὁποίων ἤγαγεν εἰς τὸν Βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον. Μετὰ τὸν πόλεμον τοῦτον διωρίσθη πρεσβευτὴς ἐν Βιέννῃ, ὅπου εὗρον αὐτὸν τὰ γεγονότα τοῦ Παγκοσμίου πολέμου. Ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας διωρίσθη αὐλάρχης ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀλεξάνδρου, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου ἰδιώτευεν ἐν Ἀθήναις, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 1922. Ν. Μ.

—**Γρυπάρης**, ***Ἰωάννης***. Σύγχρονος Ἕλλην ποιητὴς καὶ ἐκπαιδευτικὸς λειτουργός. Ἐγεννήθη ἐν Σίφνῳ τῷ 1871, ἀνετράφη ὅμως καὶ ἐσπούδασεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, τοῦ πατρός του διατηροῦντος ἐκεῖ βιβλιοπωλεῖον. Ἀποφοιτήσας τῆς ἀστικῆς σχολῆς Γαλατᾶ, διήκουσε κατόπιν τὰ ἐγκύκλια μαθήματα εἰς τὴν Μεγάλην τοῦ Γένους Σχολήν, μεθ' ὃ (1888—1889) ἐνεγράφη εἰς τὴν φιλοσοφικὴν σχολὴν τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου. Πρὶν ὅμως περατώσῃ τὰς πανεπιστημιακάς του σπουδὰς ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα ἐπὶ τετραετίαν (1892—1896) διετέλεσε διευθυντὴς τῶν ἀστικῶν σχολῶν Σκουτάρεως, Μπεσήκτασῃ καὶ Ἀρτάκης. Μετὰ τὰς ἀρμενικὰς σφαγὰς (1896) κατῆλθεν οἰκογενειακῶς εἰς Ἑλλάδα, τὸ δὲ ἑπόμενον ἔτος ὑποστὰς τὴν πανεπιστημιακήν του δοκιμασίαν ἀνηγορεύθη ἀριστοῦχος διδάκτωρ τῆς φιλολογίας. Ἀπὸ τοῦ 1897—1911 διετέλεσε σχολάρχης καὶ καθηγητὴς εἰς διάφορα ἐπαρχιακὰ σχολεῖα τῆς Μ. Ἐκπαιδεύσεως, τῷ δὲ 1911—1914 μετέβη εἰς Ἑσπερίαν (Ἰταλίαν, Γερμανίαν, Γαλλίαν) πρὸς μελέτην τῆς τέχνης καὶ τῶν νεωτέρων λογοτεχνιῶν. Ἡ ἔκρηξις τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ἑλλάδα. Τότε διωρίσθη γυμνασιάρχης εἰς Γύθειον καὶ εἶτα εἰς Μεσολόγγιον, ἀπὸ δὲ τοῦ 1917—1920 γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῶν σχολείων τῆς Μ. Ἐκπαιδεύσεως. Ἀπολυθεὶς τῷ 1920 διωρίσθη ἐκ νέου τῷ 1923 διευθυντὴς τοῦ τμήματος Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας, ὅπου καὶ ὑπηρετεῖ μέχρι σήμερον.

Ἡ φιλολογικὴ δρᾶσις τοῦ Ἰ. Γρυπάρη ἄρχεται ἀπὸ τοῦ 1895, ὁπότε ἵδρυσεν ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ τῆς Ἀλεξάνδρας Παπαδοπούλου τὸ περιοδικὸν «Φιλολογικὴ Ἠχώ» (β' περίοδος 1895 κ. ἑ.), κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ ἔτος ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν «Ἑστίαν» τοῦ Γρηγ. Ξενοπούλου τὰ πρῶτά του σονέττα, προκαλέσαντα διὰ τὴν πρωτοτυπίαν καὶ τὴν τολμηρὰν δημοτικήν των γλῶσσαν πολὺν θόρυβον εἰς τοὺς λογοτεχνικοὺς κύκλους τῶν Ἀθηνῶν. Ἐν Ἑλλάδι ὢν ἐδημοσίευσε κατὰ καιροὺς εἰς πολλὰ περιοδικὰ ποιήματα καὶ κριτικὰς μελέτας καὶ μετέφρασε τὴν «Πολιτείαν» καὶ τὸν «Εὐθύδημον» τοῦ Πλάτωνος, ἐμμέτρως δὲ τὴν «Ὀρέστειαν» καὶ τοὺς «Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας» τοῦ Αἰσχύλου. Βραδύτερον συνεπλήρωσε τὴν ἔμμετρον μετάφρασιν πάντων τῶν σῳζομένων δραμάτων τοῦ Αἰσχύλου· ἐξ αὐτῶν παρεστάθη ὁ «Προμηθεὺς» ἐν Δελφοῖς κατὰ τὰς αὐτόθι «Δελφικὰς ἑορτὰς» τοῦ 1927, πρόκειται δὲ νὰ παρασταθοῦν καὶ αἱ «Ἱκέτιδες» κατὰ τὴν δευτέραν περίοδον τῶν ἑορτῶν τούτων τῷ 1930. Ἡ πρώτη ἔκδοσις τῶν ποιημάτων του, ὑπὸ τὸν τίτλον «Σκαραβαῖοι καὶ τερρακότες», ἐγένετο τῷ 1918, ὁπότε ὁ ποιητὴς ἔτυχε τοῦ ἀριστείου τῶν γραμμάτων, ἡ δὲ δευτέρα τῷ 1920. Τῷ 1929 ἐγένετο τρίτη ἔκδοσις αὐτῶν πολυτελὴς μετὰ σχεδίων τῆς Πολυξένης Δημαρᾶ. Ἡ σύζυγος αὐτοῦ *Εἰρήνη* (τὸ γένος Ἰγγλέση) μετέφρασε τὰς «Ἐκλεκτικὰς συγγενείας» τοῦ Γκαῖτε (1923). Κ. Ι. Β.

— **Γρυπάρης**, ***Νικόλαος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Σίφνου. Ἦτο ἔμπορος ἐν Ἰασίῳ καὶ κατόπιν ἔλαβε τὸ ἀξίωμα τοῦ παχαρνίκου. Εἰς τὸ Γαλάζιον, μυηθεὶς εἰς τὴν Φιλικὴν Ἑταιρείαν, εἰργάσθη μετὰ πολλοῦ ζήλου δι' αὐτήν. Καταταχθεὶς εἰς τὸν Ἱερὸν Λόχον μετέσχε τῶν μαχῶν τοῦ Δραγατσανίου καὶ Ρενίου, ἀλλὰ κατόπιν ἀποσυρθεὶς εἰς Βεσσα-

Digitized by Google

ραβίαν ἐπανεδόθη εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ προσέφερε πολλὰς ὑπηρεσίας εἰς τὸ ἀγωνιζόμενον Ἔθνος. Γ. Δ. Κ.

Γρυπαριὰ *[Παραλ. Γεωγρ.].* Ὅρμος εἰς τὰ ἀνατολικὰ τῆς νήσου Ἀστυπαλαίας (βλ. λ. Αἰγαῖον Β', 411 α').

γρυποκόγχη (ἡ) (Grypocongha) *[Ζωολ.].* Γένος μαλακοστράκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πεταλοβραγχίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀστρεϊδῶν*. Τὰ μαλακόστρακα τοῦ γένους τούτου φέρουσι κόγχην ἐπιμήκη κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, τὸ πρόσθιον ἄκρον τῆς ὁποίας διανοίγεται ἵνα ἐξέλθωσι τὰ πλοκαμίδια τοῦ ζῴου. Σήμερον ζῇ ἓν μόνον εἶδος, *γρυποκόγχη ἡ κοινὴ* (Grypocongha vulgaris) ἀπαντῶσα εἰς τὰ παράλια τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Δ. Ν. Π.

γρῦπος (ὁ) (Grypus) *[Ζωολ.].* Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ταινοραμφιδῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *τροχιλιδῶν*. Εἶναι τὰ μεγαλύτερα πτηνὰ τοῦ ἀθροίσματος, ἡ κεφαλή των εἶναι ἐπιμήκης, οἱ ὀφθαλμοὶ μεγάλοι καὶ μᾶλλον στενοί, τὸ ράμφος λεπτόν, μακρότατον καὶ ἐλαφρῶς κυρτὸν πρὸς τὴν ἄνω αὐτοῦ ἐπιφάνειαν. Αἱ πτέρυγές των μᾶλλον βραχεῖαι καὶ ἡ οὐρὰ των ἀρκετὰ ἐπιμήκης, ἐκ πολλῶν πτερῶν ἀλλεπαλλήλως τεταγμένων, καὶ τελευτῶσα εἰς βαθείας ὀδοντώσεις, σχηματίζουσα δὲ εἶδος ριπιδίου. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ὁ *γρῦπος ὁ βραζιλιανὸς* (Grypus braseliensis), ἰθαγενὲς πτηνὸν τῆς Βραζιλίας, ἔχων μέγεθος χελιδόνος καὶ διακρινόμενος διὰ τὸν κιτρινόχρυσον χρωματισμὸν τῆς ράχεως, τὸν ὑποπράσινον χρωματισμὸν τῆς κοιλίας, τὸν ἐπίξανθον λαιμόν του καὶ τὴν κυανόφαιον οὐράν του. Αἱ παρειαὶ καὶ τὸ κάτω μέρος τοῦ λαιμοῦ ἔχουσι χρῶμα ὑπόλευκον. Δ. Ν. Π.

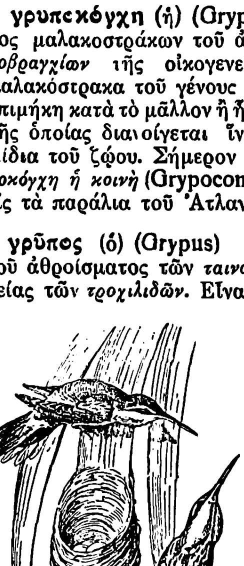

Γρῦπος ὁ βραζιλιανός.

γρυπός —ή, —όν· ἐπὶ τῆς ρινός, κυρτή, καμπουρωτή || ὁ ἔχων κυρτὴν ρῖνα, κοιν. *καμπουρομύτης, γερακομύτης.*

γρυπότης (ἡ)· ἡ κυρτότης, ἡ καμπυλότης τῆς ρινός.

γρυπῶ (—όω)· κάμνω τι κυρτόν, ἀγκύλον.

γρύπωσις (ἡ)· κύρτωσις, καμπούριασμα.

γρυσμὸς (ὁ)· τὸ γρύζειν, ὁ γρυλλισμός, ἡ ἀσθενεστάτη φωνή.

γρύτη (ἡ) (λατ. scruta, gruta)· μικρὸν καὶ εὐτελὲς ἀντικείμενον.

γρυτοθήκη (ἡ), ἄλλως *γρυμαία*· κιβώτιον πρὸς ἀπόθεσιν εὐτελῶν ἀντικειμένων ἢ παλαιῶν ἐνδυμάτων.

γρυτοπώλης (ὁ)· (ἀρχ.) ὁ πωλῶν γρύτας, ἤτοι μικρὰ καὶ εὐτελῆ ἀντικείμενα.

γρυφαία (ἡ) (Gryphaea) *[Ζωολ.].* Γένος μαλακίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀκεφάλων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀστρεϊδῶν*. Τὰ μαλάκια τοῦ γένους τούτου ἔχουσι κόγχην δίθυρον, ἀποτελουμένην ἐκ δύο ἀνομοίων κογχῶν μὲ κορυφὴν διηυλακωμένην, σπειροειδῆ καὶ μᾶλλον πρὸς τὰ ἀριστερὰ τοῦ σώματος κλίνουσαν. Ἡ ἀριστερὰ κόγχη κατὰ κανόνα εἶναι πολὺ μεγαλυτέρα καὶ πλέον κυρτοτέρα τῆς δεξιᾶς. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἓν μόνον εἶδος, *γρυφαίαν τὴν ἀκανθωτὴν* (Gryphaea spinosa), σπονδυλωτὰ ἀπαντῶσαν εἴς τινα γλυκέα ὕδατα τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

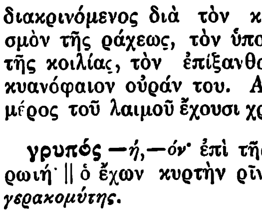

Γρυφαία ἡ ἀκανθωτή.

Γρυφία (Gryphia) *[Ἀστρον.].* Ἀστεροειδὴς φερόμενος κατὰ τὴν σειρὰν τῆς ἀνακαλύψεως αὐτοῦ ὑπ' αὔξοντα ἀριθμὸν 496. Σ. Π.

γρυφιδία (ἡ) (Gryphidia) *[Ζωολ.].* Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ρυγχοφόρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κουρκουλιωνιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει μικροὺς κανθάρους χρώματος φαιοτεφροειδοῦς, ζῶντας ἐπὶ διαφόρων ὑδροβίων φυτῶν. Γνωστὰ τρία ἢ τέσσαρα εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς ψυχρὰς χώρας τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γρυφιδία ἡ δίχρους* (Gryphidia bicolor), κοινότατον ἔντομον ἐν Εὐρώπῃ διακρινόμενον κυρίως ἐκ τῶν λευκῶν λωρίδων, αἵτινες κεῖνται κατὰ τὴν περιφέρειαν τοῦ ἀνωτέρου μέρους τοῦ σώματος, καὶ ἐκ τῆς λευκῆς πλατείας λωρίδος κατὰ τὸ ἄκρον τοῦ σώματος. Δ. Ν. Π.

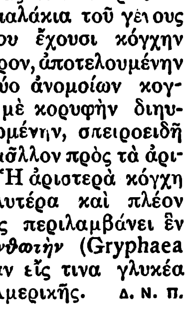

Γρυφιδία ἡ δίχρους.

Γρῦφος, *Ἀναγνώστης*. Ὁπλαρχηγὸς ἐκ Κρήτης, διακριθεὶς καθ' ὅλην τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866. Γ. Δ. Κ.

γρὺψ (ὁ) (γεν. *γρυπός*). Φανταστικὸν ζῷον, τὸ ὁποῖον παρίστατο ἔχον σῶμα λέοντος καὶ κεφαλὴν καὶ πτέρυγας ἀετοῦ. Τὸ μυθικὸν αὐτὸ θηρίον ἐμφανίζεται κατὰ πρῶτον εἰς τὰ μνημεῖα τῆς δωδεκάτης δυναστείας, εἰς τὰ ὁποῖα παρίσταται μὲ κεφαλὴν γυπός, τοῦ ἱεροῦ ὀρνέου τῶν Αἰγυπτίων. Μετὰ τὴν Αἴγυπτον ἐμφανίζεται εἰς μνημεῖα τῆς Κρήτης (τῆς μεσομινωϊκῆς ἐποχῆς) καὶ τῶν Μυκηνῶν, εἰς τὰ ὁποῖα ἀπεικονίζεται μὲ κεφαλὴν καὶ πτέρυγας ἀετοῦ. Τὸ συμβολικὸν αὐτὸ ζῷον εἰς τὴν Αἴγυπτον ἦτο προσωποποίησις τοῦ Ἡλίου καὶ ἀπεικονίζετο εἰς μὲν τὰ ἀνάκτορα ὡς προστάτης καὶ φρουρὸς τοῦ φαραώ, εἰς δὲ τοὺς τάφους τῶν φαραὼ ὡς φύλαξ αὐτῶν. Εἰς τὴν Κρήτην ἦτο τὸ σύμβολον τοῦ βασιλικοῦ ἀξιώματος· διὰ τοῦτο καὶ ἀπεικονίζεται ἄπτερος καὶ ἀετοκέφαλος ἑκατέρωθεν τοῦ βασιλικοῦ θρόνου. Ἀλλὰ καὶ ὡς πτερωτὸς ἐμφανίζεται ὁ γρὺψ εἰς διάφορα ἀντικείμενα τῆς κρητικῆς τέχνης, ὅπλα καὶ ἄλλα. Εἰς τὴν Ἑλλάδα τῶν ἱστορικῶν χρόνων ὁ γρὺψ εἰσήχθη ὡς κόσμημα ὑπὸ τῶν καλλιτεχνῶν. Κατὰ πρῶτον ἐνεφανίσθη εἰς ἕνα κρατῆρα ἀφιερωμένον εἰς τὸ Ἡραῖον τῆς Σάμου (*Ἡρ.* IV, 152). Μετὰ τὴν ἐμφάνισίν του δὲ εἰς τὰ μνημεῖα τῆς τέχνης ἤρχισαν δημιουργούμενοι καὶ οἱ περὶ τῶν γρυπῶν μῦθοι καὶ ἰδίως ἀπὸ τῆς διαδόσεως τῶν ἀριμασπείων κληθέντων ἐπῶν Ἀριστέου τοῦ Προκοννησίου. Ὁ Ἀριστέας οὗτος ἐμυθολόγει, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἡροδότου, ὅτι βορειότερον τῶν Σκυθῶν κατῴκουν οἱ Ἰσηδόνες, μετ' αὐτοὺς οἱ Ἀριμασποί, οἵτινες ἦσαν μονόφθαλμοι, οἱ χρυσοφύλακες Γρῦπες ἔπειτα, καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ Ὑπερβόρειοι, καὶ ὅτι οἱ Ἀριμασποὶ πολεμοῦντες πρὸς τοὺς Γρῦπας ἥρπαζον τὸν ὑπ' αὐτῶν φυλασσόμενον χρυσόν. Ἄλλως τοποθετεῖ τοὺς ἐρημένους λαοὺς ὁ Αἰσχύλος, ὅστις τοὺς γρῦπας καλεῖ «ὀξυστόμους Ζηνὸς ἀκλαγγεῖς κύνας». Περὶ χρυσοφόρων γρυπῶν ἐμυθολόγησε καὶ ὁ Κτησίας, κατὰ τὸν ὁποῖον οὗτοι ἦσαν γείτονες τῶν Ἰνδῶν, οἵτινες καὶ ἥρπαζον παρ' αὐτῶν τὸν χρυσόν. Ὅπως ἐν Αἰγύπτῳ ὁ γρὺψ ἦτο ἡ προσωποποίησις τοῦ θεοῦ τοῦ φωτός, τοῦ Ἡλίου, οὕτω καὶ ἐν Ἑλλάδι ἦτο ἱερὸν ζῷον τοῦ θεοῦ τοῦ χρυσοῦ φωτός, τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅστις πολλάκις φέρεται ἐπὶ γρυπός, ὅτε ἐκ τῆς χώρας τῶν Ὑπερβορείων, ἔνθα κατῴκουν, ὡς προελέχθη, καὶ οἱ χρυσοφύλακες Γρῦπες, κατέρχεται εἰς τὰ ἱερά του, τὰ εὑρισκόμενα εἰς τὰς μεσημβρινὰς χώρας, τοὺς Δελφοὺς καὶ τὴν Δῆλον ἰδίως (βλ. καὶ λ. Ἀπόλλων). Ἐν τῇ τέχνῃ ὁ γρὺψ ἦτο σύνηθες κόσμημα τοῦ κράνους τῆς Ἀθηνᾶς. Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

— *[Ἐραλδ.]* Ὁ γρὺψ (Griffon) ἀπεικονίζεται ἐν τοῖς θυρεοῖς συνήθως ὄρθιος καὶ εἰς πλαγίαν ὄψιν (en profil). Ὅταν ἓν τῶν πολυσυνθέτων μελῶν του, ὡς ἡ κεφαλή, ὁ λαιμός, αἱ πτέρυγες, οἱ ἐμπρόσθιοι πόδες, ἡ οὐρὰ κλπ. διαφέρῃ τοῦ ὅλου χρωματισμοῦ, δέον τοῦτο νὰ μνημονεύεται· ἐπίσης ὅταν τὸ ράμφος, ἡ γλῶσσα ἢ οἱ ὄνυχες εἶναι ἀλλοίου χρώματος, π. χ. μετὰ ράμφους ἢ ὀνύχων... τάδε (armé de....) μετὰ γλώσσης..... (lampassé de...). Ὁ γρὺψ συμβολίζει τὴν φρούρησιν, τὴν ἀγρυπνίαν, τὴν ταχύτητα (ὡς ἐκ τῶν πτερύγων) καὶ τὴν δύναμιν (ὡς ἐκ τῶν ποδῶν τοῦ λέοντος). Γ. Ε. Τ.

Γρώνεια *[Ἀρχ. Γεωγρ.].* Πόλις τῆς Φωκίδος ἀναφερομένη ὑπὸ Στεφάνου Βυζαντίου· ὁ κάτοικος *Γρωνεύς*. Ν. Ε. Π.

Γυ— (Gy—). Τὰ ἀπὸ Gy— οὐγγρικὰ βλ. ἐ'ς Ντγύ—.

γυαδία (ἡ) (Guadia) *[Βοτ.].* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀγρωστοειδῶν*, περιλαμβάνουσα φυτὰ θαμνώδη, ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς. Γνωστότερον εἶδος εἶναι: *γυαδία ἡ στενόφυλλος* (Guadia angustifolia), ἰθαγενὲς φυτὸν τῆς Νέας Γρενάδης, τοῦ ὁποίου τὸ ξύλον χρησιμοποιεῖται εἰς διαφόρους βιομηχανικοὺς σκοπούς. Δ. Ν. Π.

Γυάζω *[Γεωγρ.]* βλ. Ὑάζοω (Yazoo).

γύαια (τὰ) *[Ναυτ.].* Ἡ παρ' ἀρχαίοις ὀνομασία τῶν *πρυμνησίων*, ἀπαντῶσα ὅμως καὶ ὡς *ἐπίγυια*. Οὐδετέρα τῶν ἀρχαίων τούτων ὀνομασιῶν υἱοθετήθη ὑπὸ τοῦ ἐπισήμου ναυτικοῦ ὀνοματολογίου. Σ. Ε. Λ.

γυάλα (ἡ)· ὑάλινον δοχεῖον εὐμέγεθες διαφόρων σχημάτων καὶ χρήσεως: «γυάλα τοῦ νεροῦ,—τοῦ βουτύρου,—γιὰ ψάρια κτλ.».

γυαλάδα (ἡ)· στιλπνότης, γάνωμα.

γυαλάδικο (τό)· κατάστημα ἔνθα πωλοῦνται κυρίως ὑάλινα σκεύη, ἄλλως *ὑαλοπωλεῖον* || ἐργαστήριον κατασκευῆς ὑαλίνων δοχείων καὶ σκευῶν, *ὑελουργεῖον*.

γυάλας (ὁ)· βλ. γυάλη.

γυαλᾶς (ὁ)· ὁ πωλητὴς ὑαλίνων σκευῶν.

γυαλένιος, —α, —ο· καὶ *γυάλινος*· ὁ κατεσκευασμένος ἀπὸ γυαλί, ὑάλινος: «γυαλένιος μαστραπᾶς», «γυαλένιο μάτι».

γυάλη (ἡ) καὶ *γυάλας* (ὁ) *[Ἀρχ.].* Ποτήριον, ἀγνώστου σχήματος, τῶν ἀρχαίων. Παρ' Ἀθηναίῳ καλεῖται Μεγαρικὸν ποτήριον, παρ' Ἡσυχίῳ δὲ ποτήριον Μακεδονικόν. Τοῦ ποτηρίου τούτου ἔκαμνον χρῆσιν οἱ Μακεδόνες ὁσάκις ὑπεδέχοντο ἕκαστοι εἰς τὴν πόλιν των τὸν βασιλέα των, ὅτε προσέφερον αὐτὸ πλῆρες οἴνου πρὸς τέλεσιν σπονδῶν. Τινὲς (Furtwaengler) ταυτίζουσι τὴν γυάλην μὲ κώθωνα ἄνευ λαβῶν, ἄλλοι δὲ μὲ φιάλην. Τὸ θέμα τῶν λέξεων γυάλη καὶ γυάλας εἶναι τὸ αὐτὸ μὲ τὸ τῆς λέξεως γύαλον, ἥτις σημαίνει κοῖλον καὶ κατ' ἐπέκτασιν καὶ πᾶν κοῖλον ἀντικείμενον (θώραξ ἀμφιγύαλος,—σπήλαιον, — κοιλὰς κ. ο. κ.). ΚΑΨ.

γυαλί (τό)· ὕαλος, τεμάχιον ὑάλου: «πάτησα ἕνα γυαλί» || ὄργανον ἢ σκεῦος ὑάλινον, ὡς ὁ καθρέπτης («παίρνει γυαλὶ γυαλίζεται»), ὁ ὑελοπίναξ, ὁ ὑαλοσωλὴν («γυαλὶ τῆς λάμπας») κλπ.· || φρ. «γυαλὶ εἶναι ἡ θάλασσα σήμερα» ἐπὶ τῆς ἠρεμούσης διὰ νηνεμίαν θαλάσσης, «γυαλὶ τὸ 'καμε τὸ πάτωμα» τὸ καθάρισε τελείως. — Εἰς τὸν πληθ. *γυαλιὰ* (τά), θραύσματα ὑάλου· φρ. «τὰ κάνω γυαλιὰ καρφιά», θρυμματίζω, καταστρέφω, κατασπαταλῶ· || αἱ διόπτραι (ἄλλως *ματογυάλια*): «χωρὶς γυαλιὰ δὲ βλέπω»· φρ. «τοῦ 'βαλε γυαλιὰ» τὸν κατέβαλε, ἐφάνη ἀνώτερος, «τοῦ βάνει τὰ γυαλιὰ 'ς τὰ γράμματα,—'ς τὸ τραγούδι,—'ς τὸ χορὸ» κλπ, εἶναι ὑπέρτερος, ἱκανώτερος.

— *[Ναυτ.]* Ἐν τῇ κοινῇ τῶν ναυτικῶν γλώσσῃ *γυαλὶ* λέγεται: 1) τὸ μονόφθαλμον τηλεσκόπιον (τὸ καὶ *βισταλό* 'γα λεγόμενον)· 2) κύλινδρος ἐκ λευκοσιδήρου ἀπωμάτιστος καὶ ἔχων πυθμένα ἐκ καθαροῦ κρυστάλλου, διὰ τοῦ ὁποίου, βυθιζομένου κατὰ τὸ τρίτον τοῦ ὕψους του εἰς τὴν θάλασσαν, δύναται ὁ ἁλιεὺς νὰ διακρίνῃ καθαρῶς πᾶσαν τοῦ βυθοῦ λεπτομέρειαν. *Γυαλιὰ* δὲ λέγονται: 1) τὸ διόφθαλμον τηλεσκόπιον· 2) οἱ παχεῖς κρύσταλλοι τῶν παραφωτίδων καὶ τῶν ἀναφωτίδων τῶν πλοίων· 3) οἱ ἐπίπεδοι κρυσταλλοπίνακες τῶν καθεκτῶν, προφυλασσόμενοι ἀπὸ θραύσεως διὰ σιδηρῶν ἢ ὀρειχαλκίνων ἐσχαρῶν· 4) οἱ κυρτοὶ ἢ καὶ ἐπίπεδοι κρυσταλλοπίνακες τοῦ φωτοστασίου τῶν φάρων. Σ. Ε. Λ.

Γυαλὶ *[Παραλ. Γεωγρ.].* Αὐλὼν τῆς ΝΔ. ἀκτῆς τῆς Λακωνίας (χερσονήσου τῆς Μάνη), ἐν τῷ μυχῷ τοῦ ὁποίου, ἀμέσως πρὸς Ἀν. τοῦ Κάβο Γκρόσσου ἡ κωμόπολις τοῦ Γερολιμένα (πλατ. 36° 28' 20" Β, μηκ. 22° 24' 30" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1685: Venetico to Spezzia). Σ. Ε. Λ.

γυαλίζω· λάμπω, ἀκτινοβολῶ, στίλβω: «τῆς γάτας τὰ μάτια τὴ νύχτα γυαλίζουν», παροιμ. «κάθε τι ποῦ γυαλίζει δὲν εἶναι χρυσάφι» || (ἐπὶ καρπῶν) ὡριμάζω: «γυάλισαν τὰ σταφύλια» || «γυάλισε τὸ πετσί του,—τὸ τομάρι του» ἐπὶ ζῴου ὅταν παχύνεται· «αὐτὴ ἡ γυναῖκα γυαλίζει ἀκόμα», διατηρεῖ νεανικότητα καὶ κάλλος· || φρ «γυαλίζει ἡ γοῦνα του» ἐπὶ πλουσίου· || «γυαλίζουν τὰ μάτια του» ἐπὶ οἰνόφλυγος ἢ ἑτοιμοθανάτου διὰ τὸ ἀπλανὲς τοῦ βλέμματος· || *γυαλίζομαι*· βλέπω τὸ εἴδωλόν μου, καθρεφτίζομαι: «παίρνει γυαλὶ γυαλίζεται», «γυαλίζεται 'ς τὸ πηγάδι νὰ ἰδῇ τὴν τύχη της» || μεταβ. κάμνω τι νὰ γυαλίσῃ, στιλβώνω: «γυαλίζω τὰ χαλκώματα,—τὰ σερβίτσα,—τὰ παπούτσια κτλ.».

γυαλικὸ (τό)· τὸ ἐξ ὑάλου κατεσκευασμένον σκεῦος ὑάλινον· || πληθ. *γυαλικὰ* περιληπτικῶς πάντα ἐξ ὑάλου σκεύη ἢ σκεύη: «γυαλικὰ μαστραπάδες», «ἐφώνισε τὰ γυαλικά της».

Γυαλινᾶς (ἢ *Γιαλλινᾶς* καὶ *Γιαλληνᾶς*). Ὄνομα κερκυραϊκῆς οἰκογενείας, τῆς ὁποίας ἡ ἀρχικὴ καταγωγὴ ἦτο ἐκ Δαλματίας, ὅθεν ἐγκατεστάθη βραδύτερον εἰς Βενετίαν. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ἀπαντῶνται οἱ Γυαλινᾶδες ἐν Κρήτῃ μεταξὺ τῶν εὐγενῶν τιμαριούχων τῆς νήσου. Ἐκ Κρήτης μετηνάστευσαν εἰς Κέρκυραν, ὅπου καὶ ἐνεγράφησαν ἐν τῇ Χρυσῇ Βίβλῳ τὸν Μάρτιον τοῦ ἔτους 1791. Καὶ ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας ἀνεγνώρισε τὴν εὐγένειαν τῶν Γυαλινάδων διὰ διατάγματος τὸν Νοέμβριον 1822. Εἰς τοὺς παρελθόντας αἰῶνας μέλη τῆς οἰκογενείας ταύτης εἶχον καθέξει διάφορα ὑπουργήματα ἐν Κερκύρᾳ. Γ. Ε. Τ.

— Γυαλινᾶς, *Ἄγγελος*. Ἕλλην ζωγράφος γεννηθεὶς ἐν Κερκύρᾳ τῷ 1857, ἐκ τῆς εὐγενοῦς οἰκογενείας τῶν Γυαλινάδων. Ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ὁ Γυαλινᾶς ἔδειξε μεγάλην κλίσιν εἰς τὴν ζωγραφικήν, οἱ δὲ γονεῖς του ἀπέστειλαν αὐτὸν κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς Βενετίαν, εἶτα δὲ εἰς Νεάπολιν καὶ Ρώμην ὅπως σπουδάσῃ τὴν ὡραίαν τέχνην. Ἐπιστρέψας μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του εἰς τὴν Ἑλλάδα, μετέσχε τῆς πρώτης γενομένης ἐν Ἀθή-

Digitized by Google

ναὶς ἐκθέσεως, ὀργανωθείσης ἐν τῇ ἀθηναϊκῇ λέσχῃ ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Μελᾶ. Καταγινόμενος ειδικῶς εἰς τὴν ὑδατογραφίαν, ἐφείλκυσε τὴν γενικὴν προσοχήν. Συνεδέθη διὰ φιλίας μετὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις τότε πρέσβεως τῆς Ἀγγλίας καὶ μεγάλου φιλοτέχνου Φόρδ, ὅστις, θαυμάζων αὐτόν, τὸν ἐκάλεσεν εἰς Ἱσπανίαν ὅτε μετετέθη εἰς τὴν Μαδρίτην. Περιηγηθεὶς τὴν ὡραίαν χώραν εἰκόνισε πολυάριθμα τοπία αὐτῆς, πολὺς δ' ἐγένετο εὔφημος λόγος ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν κριτικῶν περὶ τοῦ Ἕλληνος καλλιτέχνου κατὰ τὴν γενομένην ἔκθεσιν αὐτοῦ ἐν Μαδρίτῃ. Ἐπιστρέψας εἰς Κέρκυραν, ὅπου ἐγκατεβίωσεν ἔκτοτε, ἀφωσιώθη εἰς τὴν μελέτην τῆς φύσεως τῆς ὡραίας νήσου, ἐργοζόμενος διαρκῶς ἐν ὑπαίθρῳ. Τόσον δὲ εἰσέδυσεν εἰς τὰς ποικίλας λεπτομερείας τῶν μεταβολῶν τῆς ἀτμοσφαίρας αὐτῆς, ὥστε οἱ Ἰταλοί, οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Γερμανοὶ τεχνοκρῖται, οἱ γράψαντες περὶ αὐτοῦ, ὁμοφώνως ἀναφέρουν ὅτι οὐδεὶς ἐκ τῶν πολυαρίθμων ξένων καλλιτεχνῶν ἠδυνήθη νὰ προσεγγίσῃ τὴν τελειότητα τῆς ἀληθοῦς παραστάσεως τῶν γραφικῶν τοπίων τῆς γοητευτικῆς νήσου, ὅσον ὁ Γυαλινᾶς. Ἔκτοτε ἡ φήμη τοῦ Ἕλληνος καλλιτέχνου διῆλθε τῶν ὁρίων τῆς πατρίδος του. Καὶ αὐτὸς δὲ περιηγήθη τὴν Ἰταλίαν, τὴν Τουρκίαν, τὴν Αὐστρίαν, τὴν Ἱσπανίαν, τὴν Γαλλίαν, τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Ἑλβετίαν, εἰκονίζων ἐξ ἑκάστης αὐτῶν τὰ γραφικώτερα τῶν τοπίων της. Τὰ ἔργα του ἠγοράζοντο ὑπὸ τῶν φιλοτέχνων ὅλου τοῦ κόσμου, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν οἱ βασιλεῖς τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ἀγγλίας, τῆς Ἰταλίας, τῆς Σαξωνίας, τῆς Σερβίας, καὶ οἱ αὐτοκράτορες τῆς Γερμανίας, τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Αὐστρίας, οἵτινες ἐτίμησαν αὐτὸν διὰ δώρων καὶ παρασήμων. Πολλάκις ἔργα αὐτοῦ ἐξετέθησαν εἰς τὰς Ἀθήνας, εἰς τὸ Salon τῶν Παρισίων, εἰς τὴν Πινακοθήκην τοῦ Γεωργίου Πετί, εἰς τὴν αὐτὴν πόλιν, εἰς τὴν Graves Gallery τοῦ Λονδίνου, τὴν Gallery Schulte τοῦ Βερολίνου, εἰς τὴν Ἐθνικὴν ἔκθεσιν τῆς Μαδρίτης καὶ εἰς πλείστας ἄλλας πόλεις. Ἐν Λονδίνῳ δὲ ἡ ἔκθεσις αὐτοῦ, γενομένη τῇ ὑποδείξει τῆς βασιλίσσης τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ τεθεῖσα ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῆς, προσείλκυσε τὸ ἐνδιαφέρον τῆς ἀνωτέρας κοινωνίας, τὰ δὲ ἐκτεθέντα ἔργα αὐτοῦ ἠγοράσθησαν τὴν αὐτὴν τῶν ἐγκαινίων τῆς ἐκθέσεως ταύτης ἡμέραν. Τὸ αὐτὸ συνέβη ἐν Παρισίοις καὶ κατὰ τὴν γενομένην τῷ 1920 ἔκθεσιν ἐν τῇ στοᾷ τοῦ Γεωργίου Πετί, ὅπου ὑπὲρ ἑκατὸν πεντήκοντα τοπία τῆς Κερκύρας καὶ ἑλληνικαὶ ἀρχαιότητες ἠγοράσθησαν ἐντὸς μιᾶς ὥρας. Κατὰ τὰς γενομένας ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἐκθέσεις τοῦ Γυαλινᾶ, τὰ μέγιστα τῶν περιοδικῶν καὶ αἱ σπουδαιότεραι τῶν ἐφημερίδων ἐδημοσίευσαν μακρὰς κριτικάς, δι' ὧν ἀνυψοῦται τὸ ἔργον τοῦ καλλιτέχνου. Ὁ Luigi Ippaviz εἰς τὸ ἱστορικὸν αὐτοῦ ἔργον «Kerkyra» τονίζει τὴν διαύγειαν τῶν χρωμάτων «... τῶν ἀπαραμίλλων θαλασσογραφιῶν καὶ τῶν τοπίων του ...».

Τῷ ὄντι ἡ διαύγεια τῆς ἀτμοσφαίρας, ἡ κομψότης τοῦ ρυθμοῦ, ἡ ποιητικὴ χάρις τοῦ σχεδίου ἡ διακρίνουσα τὸν καλλιτέχνην εἰς τὰ ἔργα του ταῦτα, εἶναι τοιαύτη, ὥστε δικαίως ἐκλήθησαν ταῦτα ὡς εἰδύλλια γραφέντα διὰ χρωμάτων. Ἐκ τῶν ἀπειραρίθμων ὑδατογραφιῶν του αἱ ἄρισται ἀναντιρρήτως εἶναι τὰ κερκυραϊκὰ τοπία, ἰδίως τὰ συνδυαζόμενα μετὰ ποιμνίων, καὶ αἱ ὀρχαιότητες τῶν Ἀθηνῶν. Ἀλλ' ἐκτὸς αὐτῶν, αἱ ἀπόψεις τῆς Βενετίας, τὰ τοπία τῆς Ἠπείρου, τῆς Ἱσπανίας καὶ τῆς Ρόδου εἶναι ἐπίσης πλήρη ζωῆς, κινήσεως καὶ ἀληθείας. Πλεῖστα ἔργα τοῦ Ἀγγέλου Γυαλινᾶ εὑρίσκονται ἐν Ἀθήναις, πολυάριθμα δὲ ἄλλα κοσμοῦσι τὰ ἀνάκτορα τῆς Εὐρώπης, ὡς καὶ συλλογὰς ἐν Ἀμερικῇ.

Ὁ Γυαλινᾶς ἐκτὸς τῆς ζωγραφικῆς ἀφωσιώθη καὶ εἰς διάφορα κοινωφελῆ ἔργα, σχετιζόμενα μὲ τὰς τέχνας. Οὕτω, εἰς τὴν πρωτοβουλίαν αὐτοῦ ὀφείλεται ἡ ἀπὸ μακροῦ λειτουργοῦσα ἐν Κερκύρᾳ βιοτεχνικὴ σχολή, ἡ συγκεντροῦσα πλῆθος μαθητῶν καταγινομένων εἰς ἔργα διακοσμητικῶν τεχνῶν ὡς πρόεδρος δὲ τῆς Κερκυραϊκῆς φιλαρμονικῆς ἑταιρείας ἔδωκε νέαν ὤθησιν εἰς τὸ ἀρχαιότερον τοῦτο μουσικὸν σωματεῖον τῆς Ἑλλάδος.

Θ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

—**Γυαλινᾶς**, *Ἰωάννης ἢ Ἰωνᾶς*. Κρὴς ἀκμάσας κατὰ τὴν ΙΗ' πιθανῶς ἑκατονταετηρίδα. Ἐνασχολούμενος εἰς τὰ μαθηματικά, συνέγραψε: «*Σεληνοδρόμιον παντοτεινόν, περὶ τοῦ εὑρίσκειν ἐν ποίᾳ ἡμέρᾳ τῆς ἑβδομάδος ἄρχεται ὁ κάθε μῆνας, καὶ διὰ τὰς ἡμέρας ὅλου τοῦ χρόνου, ὁποῦ χρεωστεῖ ὁ Χριστιανὸς νὰ* νηστεύῃ ἢ νὰ καταλύῃ». Τὸ συνταγμάτιον τοῦτο ἐξεδίδετο συνεχῶς εἰς τὰς παλαιὰς ἐκδόσεις (ἐν Βενετίᾳ) τῆς «Συνόψεως». Μ. Ι. Γ.

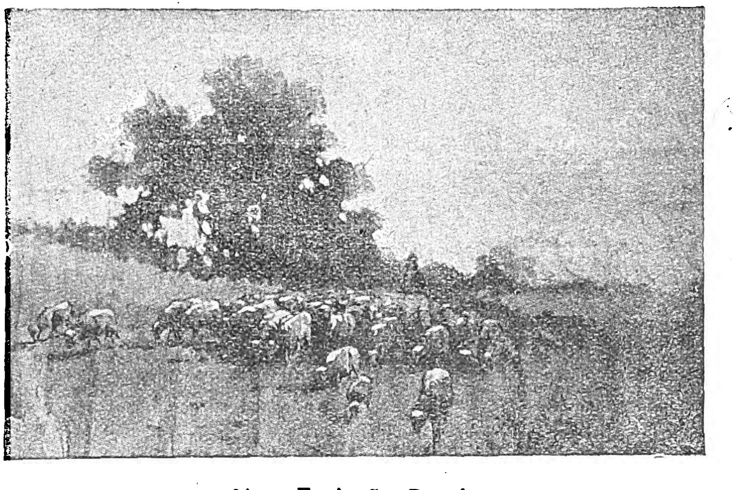

Ἀγγ. Γυαλινᾶ: *Βοσκή*.

γυάλινος, *—η, —ο·* βλ. γυαλένιος.

Γυαλινός, ἰδιωμ.· ὀνομασία τοῦ μηνὸς Ἰουλίου· βλ. καὶ ἄλλως Γυαλιστής.

γυάλισμα (τό)· ἡ πρᾶξις καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *γυαλίζω*, στίλβωσις, στιλβηδών.

γυαλιστερός, *—ή, —ό·* οὗτος ποὺ γυαλίζει, στιλπνός, ἀκτινοβόλος.

Γυαλιστής. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ μηνὸς Ἰουλίου, προελθοῦσα προφανῶς ἐκ τοῦ ὅτι κατ' αὐτὸν ὡριμάζουν («γυαλίζουν») αἱ σταφυλαί.

Γυαλίστρας, *Δημήτριος*. Ἀθηναῖος Ἀγωνιστής, πολεμήσας καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ τραυματισθεὶς ἐπανειλημμένως. Προαχθεὶς εἰς χιλίαρχον τῷ 1824, ἐπολέμησεν ἐναντίον τοῦ Ἰμβραὴμ ἐν Πελοποννήσῳ, ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὴν Ἀττικὴν μετὰ τοῦ Καραϊσκάκη διεκρίθη εἰς πολλὰ περιστατικά.

— **Γυαλίστρας**, *Σωτήριος*. Πρωτότοκος υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Εἰκοσαετὴς ἐνεκλείσθη μετὰ τῶν ἄλλων Ἀθηναίων τῷ 1826 εἰς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ διεκρίθη διὰ τὴν γενναιότητα καὶ αὐταπάρνησιν. Γ. Δ. Κ.

Γυαλοθώραξ *[Ἀρχαιολ.]*. Θώραξ συντεθειμένος ἐκ δύο κυρτῶν πλακῶν (γυάλων). Ἐξ αὐτῶν ἡ μία ἐκάλυπτε τὸ στέρνον καὶ τὴν κοιλίαν, ἡ δ' ἑτέρα τὰ νῶτα· συνείχοντο διὰ περονῶν εἰς τὰ πλάγια, δὲν ἐφήπτοντο δὲ τοῦ σώματος (*Παυσ.* 10,26,5. *Ὁμ.* Ἰλ. Ο, 530) Βλ. θώραξ. Π. Ν. Π.

γυάλον (τό)· βλ. γυάλας.

γυαλόχαρτο (τό)· χάρτης, ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄψεως τοῦ ὁποίου εἶναι ἐπικολλημένα θρύμματα ὑάλου, χρήσιμος διὰ τὴν λείανσιν καὶ στίλβωσιν ἀντικειμένων ἐκ ξύλου, μαλακῶν μετάλλων, ἢ ἄλλων ὑλῶν.

γυαλόχορτο (τό) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *βελλαρδία ἡ τριοσόχειλος* (Bellardia trixago).

Γυάμα (Yama) *[Ἰνδ. Μυθολ.]* (λ. σανσκριτικὴ = *δίδυμος*). Ὁ ἕτερος τῶν διδύμων ἀδελφῶν, οἱ ὁποῖοι ἦσαν τὸ πρῶτον ἐπὶ γῆς ζεῦγος, ἀποτελούμενον ἀπὸ τοῦτον καὶ τὴν ἀδελφήν του *Γυάμι*. Ὁ Γυάμα, κατὰ τὴν ἰνδικὴν μυθολογίαν, ἦτο ὁ κριτὴς τῶν ἀνθρώπων καὶ βασιλεὺς τοῦ ἀοράτου κόσμου. Ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, ὅστις ἀπέθανεν, ἀνακαλύψας δὲ τὴν ὁδὸν πρὸς τὸν Ἅδην κατέστη ὁ ὁδηγὸς τῶν νεκρῶν. Τρεῖς ὕμνοι ἀφιεροῦνται εἰς αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ βιβλίῳ «Ρὶγκ Βέδα».

Γυαμαγκάτα (Yamagata), *μαρκήσιος*. Ἰάπων πολιτικὸς καὶ στρατηγὸς γεννηθεὶς τῷ 1838. Κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον τοῦ 1868 ἔλαβε μέρος ὑπὲρ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ διεκρίθη εἰς ὅλας τὰς μάχας. Κατὰ τὰ ἔτη 1869—1870 ἐταξίδευσεν εἰς Εὐρώπην, ὅπου ἐσπούδασεν, ἰδίᾳ ἐν Γερμανίᾳ, τὴν στρατιωτικὴν ἐπιστήμην. Τῷ 1877 κατέπνιξε τὴν ἐπανάστασιν τῶν Satsuma, τὴν ὁποίαν διηύθυνεν ὁ περίφημος ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Saigo Takamori. Κατὰ τὰ ἑπόμενα ἔτη ἐχρημάτισεν ἐπανειλημμένως ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, ἐπιτυχὼν τὴν διοργάνωσιν τοῦ στρατοῦ κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ γερμανικοῦ, καθὼς καὶ ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ τῆς Δικαιοσύνης. Κατὰ τὸν μεταξὺ Ἰαπωνίας καὶ Κίνας ἐκραγέντα τῷ 1894 πόλεμον ὡρίσθη ἀρχηγὸς τῶν ἐναντίον τῆς χερσονήσου Κορέας ἐνεργουσῶν δυνάμεων. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου ἀνέλαβε πάλιν τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν, ἐτιμήθη δὲ καὶ μὲ τὸν τίτλον τοῦ μαρκησίου· τῷ 1895 διωρίσθη ἐπιθεωρητὴς τοῦ στρατοῦ. Τῷ 1898 ἐσχηματίσθη κυβέρνησις ὑπὸ τὴν προεδρείαν του. Ι. Δ. Σ.

Γυὰν-Σὶ-Κάϊ (Yuan-Shih-Kai). Κινέζος πολιτικὸς (1859—1916). Κατ' ἀρχὰς ὑπηρέτησεν εἰς τὸν στρατὸν καὶ κατόπιν ἐγένετο γενικὸς διευθυντὴς τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων ἐν Κορέᾳ. Τῷ 1884 ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς αὐτόθι φρουρᾶς καὶ ἀπέβη εἷς τῶν σημαντικωτέρων καὶ μᾶλλον ἐμπίστων συμβούλων τοῦ ἀντιβασιλέως Λὶ-Χοὺνγκ-Τσάνγκ, ἀγωνισθεὶς ὅπως συγκρατήσῃ τὴν ἐπικυριαρχίαν τῆς Κίνας κατὰ τὰ ἔτη τὰ προηγηθέντα τοῦ Ἰαπωνο-κινεζικοῦ πολέμου τοῦ 1894. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ πολέμου ἐκείνου ὁ Γυὰν-Σὶ-Κάϊ ὑπηρέτησεν ὑπὸ τὸν ἀντιβασιλέα Λὶ ἐν Τσίλι. Τῷ 1898 ἦτο διοικητὴς σώματος στρατοῦ καὶ συνέτεινε τὰ μέγιστα εἰς τὴν ματαίωσιν τῶν σχεδίων τοῦ αὐτοκράτορος περὶ συνταγματικῶν μεταρρυθμίσεων, ὑποστηρίξας τὸ ἀντιδραστικὸν κίνημα τῆς χήρας αὐτοκρατείρας Τσοῦ-Σί. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λὶ-Χοὺνγκ-Τσάνγκ ἀπέβη ὁ ἔμπιστος σύμβουλος τῆς χήρας αὐτοκρατείρας καὶ κατώρθωσε νὰ ἀποβῇ εἷς τῶν κυριωτέρων πολιτικῶν παραγόντων τῆς χώρας του. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Μπόξερς ὡς κυβερνήτης τοῦ Σάντουνγκ ἐπροστάτευσε τοὺς ξένους καὶ ἐγένετο κατόπιν ἀντιβασιλεὺς τοῦ Τσίλι. Μετὰ τὸν θάνατον τῆς χήρας αὐτοκρατείρας περιέπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ ἀντιβασιλέως Τσοὺν καὶ ἐξετοπίσθη εἰς τὴν γενέτειράν του ἐπαρχίαν τοῦ Χονάν, τῷ 1909. Παρέμεινεν ἐκεῖ μέχρι τῆς ἐκρήξεως τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1911, ὁπότε ὁ ἀντιβασιλεὺς καὶ ἡ αὐλὴ ἐπεκαλέσθησαν τὴν βοήθειάν του καὶ διὰ διατάγματος διώρισαν αὐτὸν ἀντιβασιλέα τοῦ Χονὰν καὶ τοῦ Χουπὲ καὶ ἀρχιστράτηγον τῶν αὐτοκρατορικῶν δυνάμεων. Μετὰ τὴν παραίτησιν τῆς δυναστείας τῶν Μαντσοὺ (1912), τὴν ὁποίαν κατέβαλε πάσας αὐτοῦ τὰς δυνάμεις ὅπως ὑποστηρίξῃ, ἐγίνε προσωρινὸς καὶ ἀπὸ τοῦ 1913 ὁριστικὸς πρόεδρος τῆς Κινεζικῆς δημοκρατίας.

Ἀγγ. Γυαλινᾶ: *Τὸ Πέραμα τῆς Κερκύρας*.

Digitized by Google

Ἡ διοίκησίς του ὑπῆρξε δικτατορική, ὁλόκληρος δὲ ἡ προσπάθεια αὐτοῦ ἐστράφη εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἐξουσίας τοῦ κέντρου, ἥτις εἶχεν ἐξασθενήσει ἐκ τῶν προηγουμένων ἐπαναστάσεων. Τῷ 1915 ἐπεχείρησε νὰ ἐπανορθώσῃ τὸ μοναρχικὸν πολίτευμα, διὰ νέας δυναστείας ἀρχομένης ἀπ' αὐτοῦ, καὶ εἶχεν ὁρίσει διὰ διαγγέλματος πρὸς τὸν λαὸν καὶ ἡμέραν στέψεώς του ὡς αὐτοκράτορος τὴν 9 Φεβρουαρίου τοῦ 1916. Ὁ κινεζικὸς λαὸς δὲν ἀντέδρασεν εἰς τὰ σχέδιά του· συνεπείᾳ ὅμως ἀντιδράσεως τῆς Ἰαπωνίας καὶ τῆς, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ὑποκινήσει ταύτης ἐκραγείσης ἐπαναστάσεως ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Γιουννάν, τὰ σχέδιά του ἐματαιώθησαν. Παρὰ τὴν ἐπέμβασιν δὲ τῆς Ἰαπωνίας καὶ τὴν ἀπαίτησιν τῶν ἐπαναστατῶν, ὁ Γιὰν-Σὶ-Κάϊ ἠρνήθη νὰ παραιτηθῇ τῆς προεδρείας τῆς δημοκρατίας. Μ. Δ. Β.

γυάρδα (ἡ) (yard)· βλ. ὑάρδα.

Γύαρος /*Παραλ. Γεωγρ.*/.—1) Ἐπίσημος ὀνομασία ἐρημονήσου τῶν θεσσαλικῶν Σποράδων (πλάτ. 39°23' Β, μήκ. 24°11' Ἀν. χάρτ. ἀγγλ. 2072 Scopelos group) εἰς τὸ κέντρον περίπου τοῦ τριγώνου, ὅπερ σχηματίζουσιν αἱ ἐρημόνησοι Πελαγονήσι, Πιπέρι καὶ Ψαθούρα. Ἡ κοινὴ ὀνομασία της *Γιούρο*, ἡ δὲ ἀρχαία της Γεροντία (βλ. λ. καὶ λ. Αἰγαῖον Β, 419 β).

—2) Νῆσος τῶν Κυκλάδων, 9 μίλ. ΒΔ τῆς Β ἄκρας τῆς Σύρου καὶ 11 μίλ. Δ τοῦ στενοῦ Στενὸ Ἄνδρου Τήνου (βλ. λ. Αἰγαῖον Β, 400, γ). Ἀκατοίκητος σχεδὸν—τρεῖς ποιμένες ἀπεγράφησαν τῷ 1920— ἦτο κατῳκημένη κατὰ τὴν ρωμαϊκὴν ἐποχήν, ὁπότε ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς τόπος ἐξορίας. Εἶχε δὲ καὶ νομίσματα ἰδικά της χαλκᾶ (300—200 π. Χ.), μὲ παραστάσεις τῆς Ἀρτέμιδος ἢ τοῦ Περσέως, φέροντα δὲ τὴν ἐπιγραφὴν «Γυαρίων» (Head Hist. numorum 486). Ἦτο δὲ καὶ φόρου ὑποτελὴς εἰς τὴν Ρώμην. Ὁ Στράβων, προσορμισθεὶς κατ' ἀνάγκην εἰς αὐτήν, εὗρε πτωχὸν ἐκεῖ χωρίον ἁλιέων, εἷς τῶν ὁποίων, προχειρισθεὶς ὑπὸ τῶν ἄλλων εἰς πρεσβευτήν, συναπέπλευσε μετὰ τοῦ Στράβωνος, ὅπως μεταβῇ πρὸς τὸν Ὀκταβιανόν, εὑρισκόμενον τότε ἐν Κορίνθῳ (29—28) μετὰ τὸν ἐν Ἀκτίῳ θρίαμβόν του, καὶ πρεσβεύσῃ αὐτῷ «περὶ κουφισμοῦ τοῦ φόρου· τελοῖεν γὰρ δραχμὰς ἑκατὸν πεντήκοντα καὶ τὰς ἑκατὸν χαλεπῶς ἂν τελοῦντες» (*Στράβ.* Didot 417, α)· ἦσαν δὲ οἱ ἁλιεῖς κάτοικοί της ειδικοὶ εἰς τῆς πορφύρας τὴν ἁλιείαν. Τὴν μονοτονίαν καὶ τὴν στέρησιν τῶν ἐκεῖ ἐξορίστων, τὴν ὁποίαν ζωηρῶς περιγράφουν οἱ Λατῖνοι ἱστορικοὶ κα γεωγράφοι (Plin IV, 69, VIII 104 καὶ 222 - Tac. Ann. III,68 - Juv I, 73. X, 170 καὶ ἄ.), ἐπέτεινε τὸ τελείως ἄγονον τῆς νήσου, εἰς ἣν ἐφύοντο μόνον ὀνάκανθαι καὶ δηλητηριώδης τις ἄκανθα (ἄχερδος)· καὶ αὐτὰ τὰ φυτὰ εἰς ἃ ἤθελεν ἐμπαγῇ μαραίνουσα παραχρῆμα. Ἀντιθέτως τὸ ζωϊκὸν βασίλειον ἐξεπροσωπεῖτο ἀφθόνως ὑπὸ μυῶν μεγάλων, οἵτινες ἠδύναντο καὶ «τὴν γῆν σιτεῖσθαι τὴν σιδηρῖτιν» (*Αἰλιαν.* Περὶ Ζῴων Ἱστορ. Ε, 14. *Ἀμύντας* ἀποσπ. 8) καὶ οἵτινες, σὺν τῷ χρόνῳ, ἀπεδίωξαν τοὺς κατοίκους κατὰ τὴν παράδοσιν. Καίτοι ἡ σύγχρονος ὀνομασία *Γιοῦρα* τῆς νήσου εἶναι πιστὴ τῆς ἀρχαίας της μετοφορὰ εἰς τὰ καθ' ἡμᾶς, ἐν τούτοις ἐμεσολάβησε καὶ ἄλλη ὀνομασία της, *Καλόγηρος*, ὡς τοὐλάχιστον μαρτυρεῖ ὁ Μελέτιος (Γεωγρ. ἀρχ. καὶ νέα, σελ. 403). Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γύας ἢ *Γύης* ἢ *Γύγης* /*Μυθολ.*/. Ἑκατόγχειρ καὶ πεντηκοντακέφαλος γίγας, υἱὸς τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γαίας καὶ ἀδελφὸς τοῦ Βριάρεω καὶ Κόττου (*Ἡσιόδ.* Θεογ. 149). Ὁ Decharme εἰς τὸ ὄνομα δίδει τὴν σημασίαν «πολυμελής» βλ. Τιτανομαχία, Γαῖα, Βριάρεως, Ἑκατόγχειρες).

Γύας,—ατος /*Γεωγρ.*/. Ἐκτεταμένη καὶ πλουσία παράλιος περιοχὴ τῆς Σικελίας, παρὰ τὰς Συρακούσας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου (Δίων 37, 1). Π. Ν. Π.

Γυγάδας *θησαυρός*. Θησαυρὸς ὃν ἀνέθηκεν ἐν Δελφοῖς ὁ παροιμιώδης βασιλεὺς τῆς Λυδίας Γύγης (*Ἡρόδ.* 1,14. *Πολ. δεύκους* 3,87. 7,98). Ἀπετελεῖτο ἀπὸ 6 ὁλοχρύσους κρατῆρας, μεγάλην ποσότητα χρυσοῦ καὶ τὰ περισσότερα τῶν ἐν Δελφοῖς ἀργυρῶν ἀναθημάτων. Ἦτο ὁ δεύτερος ὑπὸ βαρβάρου ἡγεμόνος ἀνατιθέμενος ἐν Δελφοῖς θησαυρός, μετὰ τὸν τοῦ Μίδου βασιλέως τῆς Φρυγίας. Περὶ αὐτοῦ ἠγέρθη συζήτησις ἐν τοῖς ἀρχαιολογικοῖς κύκλοις, τινὲς τῶν ὁποίων ἀποδέχονται ὅτι ἀπετελεῖτο ἐκ κεκομμένων νομισμάτων, ἄλλοι δὲ ὅτι ἀνετέθη ὑπὸ μορφὴν ἀργυρῶν καὶ χρυσῶν πλίνθων (βλ. Revue des universités de Midi, 1895, σ. 119). Π. Ν. Π.

Γυγαία /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Μικρὰ λίμνη τῆς Μ. Ἀσίας ἐν τῇ Λυδίᾳ καὶ ἐν τῇ δεξιᾷ ὄχθῃ τοῦ ποταμοῦ Ἕρμου, πρὸς Β. δὲ τῶν ἀρχαίων Σάρδεων, αἵτινες ἀπεῖχον αὐτῆς μίαν καὶ ἡμίσειαν περίπου ὥραν (40 ἀρχ. σταδ.). Περὶ τῆς λίμνης ταύτης ἐλέγετο ὅτι ἦτο τεχνητή, κατασκευασθεῖσα ὑπὸ τῶν Λυδῶν πρὸς προφύλαξιν τῶν Σάρδεων κατὰ τὰς πλημμύρας τοῦ Ἕρμου, ὅτε τὰ πλεονάζοντα ὕδατα αὐτοῦ εἰσέρρεον εἰς τὴν λίμνην. Ἡ λίμνη μνημονεύεται ὑπ' αὐτὸ τὸ ὄνομα, τὸ ὁποῖον, κατὰ τὴν παράδοσιν, εἶχε λάβει ἀπὸ τοῦ λεγομένου γενάρχου τῆς δυναστείας τῶν Μερμναδῶν Γύγου, ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ὡς μήτηρ τοῦ Ταλαιμένους, τοῦ πατρὸς τῶν δύο ἡγεμόνων τῶν Λυδῶν, Μαιόνων τότε καλουμένων, οἵτινες ὡδήγησαν αὐτοὺς εἰς Τροίαν ὡς σύμμαχοι τοῦ Πριάμου. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Στράβωνος (c. 626) ἐκαλεῖτο *Κολόη* καὶ παρ' αὐτὴν ὑπῆρχε τὸ ἱερὸν τῆς Κολοηνῆς Ἀρτέμιδος. Τὴν λίμνην περιέβαλλον, ὡς τεχνητὸν ὄρος, οἱ τύμβοι τῶν ἀρχαίων βασιλέων τῆς Λυδίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐξεῖχεν ὁ τοῦ Ἀλυάττου (πατρὸς τοῦ Κροίσου), τοῦ ὁποίου ἡ μὲν περιφέρεια ἦτο ἓξ σταδίων καὶ δύο πλέθρων, τὸ δὲ εὖρος δεκα τριῶν πλέθρων. Σήμερον ἡ λίμνη καλεῖται *Μερμερὲ γκιόλ* καὶ περιβάλλεται ὑπὸ τῶν ἐρειπίων τῶν εἰρημένων τάφων, τῶν ὁποίων ὁ κατεχόμενος χῶρος καλεῖται «Βὶν-Τεπὲ» (=χίλιοι λόφοι). ΚΑΨ.

Γυγαία. Θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Ἀμύντα τοῦ Α' καὶ ἀδελφὴ Ἀλεξάνδρου τοῦ Α'. τοῦ Φιλέλληνος. Ταύτην εἶχε νυμφευθῆ ὁ Πέρσης Βουβάρης. ΚΑΨ.

Γύγας ἢ *Γύγης* /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Ἀκρωτήριον τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς τοῦ Ἑλλησπόντου, φερώνυμον τοῦ βασιλέως τῶν Λυδῶν *Γύγου*. «Ἐνταῦθα δ' ἐστὶ τὸ ἑπταστάδιον, ὅπερ ἔζευξε Ξέρξης, τὸ διορίζον τὴν Εὐρώπην πρὸς τὴν Ἀσίαν...ἀντίκειται δὲ τὸ ζεῦγμα τῇ Ἀβύδῳ» (*Στραβ.* Didot 505,44). Προσθέτει δὲ ὁ Στράβων διὰ τὸν ἀσιατικὸν τοῦτον ἀκρόποδα, ὅτι «διέχει τὸ ἴσον Λαμψάκου καὶ Ἰλίου σταδίους περὶ ἑβδομήκοντα κα ἑκατόν», ἥτις ἀπόστασις ὁρίζει ἀκριβῶς τὴν ταυτότητα τοῦ ἀκρωτηρίου, συμπίπτουσαν πρὸς τὸ σύγχρονον *Ναγαρᾶ Καλεσσί* (πλάτ. 40°11' 26'' Β, μήκ. 26°24'25'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2429: The Dardanelles*: The Narrows). Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

—**Γύγας** /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Ὄρος τῆς ἀσιατικῆς Γαλατίας ἀνυφερόμενον ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Ε,δ,4) Σ. Ε. Λ.

Γύγης /*Μυθολ.*/. Εἷς τῶν τιτάνων· βλ. Γύας.

—**Γύγης** —1) Ὁ γενάρχης τοῦ βασιλεύσαντος ἐν Λυδίᾳ οἴκου τῶν Μερμναδῶν. Ἦτο μὲν ὑποτελὴς τοῦ βασιλέως τῶν Σάρδεων, ἀλλὰ κατήγετο ἐκ τοῦ βασιλεύσαντος ἄλλοτε ἐν Λυδίᾳ οἴκου τῶν Μυαδῶν καὶ ἦτο ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ τοῦ ἐπικυριάρχου του.

—2) Ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῆς Λυδίας ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Μερμναδῶν. Ἦτο ἔγγονος τοῦ προηγουμένου καὶ ὑπῆρξε κατ' ἀρχὰς βασιλεὺς τῆς Γύρρας, μικρᾶς πόλεως παρὰ τὴν Ἔφεσον, ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ βασιλέως Σαδυάττου. Ἀποστατήσας ὅμως κατίσχυσε τοῦ ἐπικυριάρχου του καὶ φονεύσας τοῦτον περιεβλήθη αὐτὸς τὸ βασιλικὸν τῆς Λυδίας στέμμα καὶ ἀπέβη εἷς τῶν ἰσχυροτάτων καὶ πλουσιωτάτων μοναρχῶν τῆς Μ. Ἀσίας. Ὁ πλοῦτός του δὲ καὶ ἡ ἰσχύς του ἔγιναν ἀφορμὴ νὰ πλασθῶσι ποικίλοι περὶ αὐτοῦ καὶ τοῦ γένους του θρῦλοι. Οὕτω, κατὰ τὴν παρ' Ἡροδότῳ παράδοσιν, ὅστις εἶχε πηγὴν τὸν Ἀρχίλοχον, ὁ Γύγης, ὁ Δασκύλου λεγόμενος υἱὸς (ἔγγονος κατ' ἄλλους), δὲν ἔγινε βασιλεὺς ἀφοῦ ἐφόνευσε τὸν ἐπικυριάρχον του Σαδυάττην, κατὰ τοῦ ὁποίου εἶχεν ἀποστατήσει, ἀλλ' ἀφοῦ ἐφόνευσε τὸν βασιλέα *Κανδαύλην*, τῶν μισθοφόρων τοῦ ὁποίου ἦτο ἀρχηγός. Ὁ Κανδαύλης εἶχεν ὡραιοτάτην γυναῖκα, δὲν ἱκανοποιεῖτο ὅμως νὰ θαυμάζῃ μόνος τὸ γυμνὸν κάλλος της, ἠθέλησε νὰ ἐπιδείξῃ αὐτὸ καὶ εἰς τὸν Γύγην, τὸν ὁποῖον καὶ ἠγάπα καὶ ἐτίμα περισσότερον πάντων τῶν ἐν τῇ αὐλῇ του καὶ τῷ βασιλείῳ του ἀξιωματούχων καὶ εὐγενῶν. Ὁ Γύγης, ἀφοῦ εἰς μάτην παρεκάλεσε τὸν βασιλέα νὰ μὴ ἐπιμενῃ εἰς τὴν παράλογον ἐκείνην ἀξίωσίν του, ἠναγκάσθη νὰ ὑπακούσῃ καὶ κρυβεὶς εἰς τὸν βασιλικὸν κοιτῶνα εἶδε τὴν ὡραίαν βασίλισσαν γυμνήν, ἥτις ἀντελήφθη αὐτὸν φεύγοντα ἐκ τῆς θύρας, ὅτε αὕτη εἶχε στρέψει πρὸς αὐτὸν τὰ νῶτα. Καὶ τότε μὲν ἡ βασίλισσα προσεποιήθη ὅτι οὐδὲν ἀντελήφθη, κατὰ τὴν ἐπομένην ὅμως ἡμέραν καλέσασα τὸν Γύγην ἠξίωσε παρ' αὐτοῦ νὰ ἐπανορθώσῃ τὴν πρὸς αὐτὴν προσβολὴν ἢ φονεύων τὸν Κανδαύλην καὶ λαμβάνων αὐτὴν σύζυγον καὶ τὰ τῆς βασιλείας, ἢ φονευόμενος αὐτός. Ὁ Γύγης προετίμησε τὸ πρῶτον καὶ κρυβεὶς ἐντὸς τοῦ κοιτῶνος ἐφόνευσε τὸν Κανδαύλην. Τὸν φόνον τοῦ Κανδαύλου δὲν ἐπηκολούθησε σύγκρουσις μεταξὺ τῶν ἀφωσιωμένων εἰς τὸν Κανδαύλην καὶ τῶν φίλων τοῦ Γύγου, κατόπιν ἐπελθούσης συμφωνίας νὰ ἐρωτηθῇ τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν περὶ τοῦ πρακτέου. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Πυθία εἶπε «τίσις ἥξει εἰς τὸν πέμπτον ἀπόγονον Γύγεω» συνεβιβάσθησαν οἱ ἀντιμαχόμενοι· οὕτω δὲ ὁ Γύγης ἐβασίλευσε τῶν Λυδῶν 38 ἔτη καὶ οἱ ἀπόγονοί του μέχρι πέμπτης γενεᾶς. Εὐγνωμονῶν δὲ οὗτος πρὸς τὸ χρηστήριον τῶν Δελφῶν ἀφιέρωσεν εἰς αὐτὸ πολλὰ καὶ πολύτιμα ἀναθήματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπερεῖχον ἓξ χρυσοῖ στατῆρες, βάρους τριάκοντα ταλάντων, οἵτινες εἶχον στηθῆ εἰς τὸν θησαυρὸν τῶν Κορινθίων. Ὠνόμασαν δὲ οἱ Δελφοὶ τὸν ἀφιερωθέντα ὑπὸ τοῦ Γύγου χρυσὸν καὶ ἄργυρον πρὸς τιμὴν του «γυγάδαν». Ἀναγνωρισθεὶς ὑπὸ πάντων τῶν κατοίκων τῆς Λυδίας ὁ Γύγης βασιλεὺς ὠχύρωσε τὴν πρωτεύουσάν του Σάρδεις, ἐπεξέτεινε τὸ κράτος του διὰ τῆς προσαρτήσεως εἰς αὐτὸ τῆς Φρυγίας καὶ ἐκληροδότησεν ὡς πρόγραμμα ἐξωτερικῆς εἰς τοὺς ἀπογόνους του τὴν καθυπόταξιν τῆς Ἰωνίας, κατὰ τῆς ὁποίας καὶ αὐτὸς πρῶτος ἤρχισε τοὺς ἀγῶνας, διαρκέσαντας περὶ τὰ 150 ἔτη. Τὸ κατὰ τῶν Ἰώνων μῖσος τῶν Μερμναδῶν φαίνεται ὅτι δὲν ἦτο μόνον τὸ μῖσος τοῦ μεσογειακοῦ λαοῦ κατὰ τῶν ἐμποδιζόντων αὐτὸν νὰ καταβῇ εἰς τὴν θάλασσαν, ἀλλ' ἦτο καὶ μῖσος φυλετικὸν τῶν Καρῶν, οἵτινες ἦσαν οἱ ἀσπονδότεροι ἐχθροὶ τῶν Ἰώνων ἐκ πάντων τῶν φύλων τῆς Μ. Ἀσίας. Ἐὰν δὲ λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν ὅτι Κᾶρες μισθοφόροι ἐβοήθησαν τὸν Γύγην εἰς τὸν ἀγῶνά του κατὰ τῶν Ἡρακλειδῶν, εἰς οὓς ἀνῆκεν ὁ Κανδαύλης, ὅτι ἡ οἰκογένειά του κατῴκει κατὰ τὰ ὅρια τῆς Φρυγίας καὶ Λυδίας, καὶ ὅτι σύμβολόν του ὡς ἀρχηγὸς ἀκόμη τῶν μισθοφόρων εἶχε τὸν δίστομον πέλεκυν, σύμβολον τῆς δυνάμεως τῶν Καρῶν, πείθεται ὅτι ἡ δυναστεία τῶν Μερμναδῶν εἶχε καρικὴν τὴν καταγωγήν. Αἱ πρῶται ἰωνικαὶ πόλεις κατὰ τῶν ὁποίων ἐστράφη ὁ Γύγης ἦσαν αἱ κατὰ τὰς ἐκβολὰς τῶν ποταμῶν Καΐστρου καὶ Ἕρμου Κολοφὼν καὶ Σμύρνη· καὶ ἀπεκρούσθη μὲν τῆς Σμύρνης διὰ τῆς ἡρωϊκῆς ἀντιστάσεως τῶν κατοίκων της, τὴν ὁποίαν ἐξύμνησεν ὁ ποιητὴς Μίμνερμος, ἠδυνήθη ὅμως νὰ καταλάβῃ τὴν Κολοφῶνα. Οὐχὶ ὀλιγώτερον μισητὴ ἀπὸ τὰς δύο αὐτὰς πόλεις πρὸς τὸν Γύγην ἦτο ἡ Μίλητος, ἡ δεσπόζουσα τῆς κοιλάδος τοῦ Μαιάνδρου καὶ κειμένη ἐπὶ καρικοῦ ἐδάφους, ἀλλὰ ταύτην, ἰσχυρὰν οὖσαν καὶ δυναμένην νὰ παραβλάψῃ αὐτὸν εἰς τὰς ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ Προποντίδος ἐπιχειρήσεις του, δὲν ἐτόλμησε κατ' ἀρχὰς νὰ ἐνοχλήσῃ, τοὐναντίον μάλιστα καὶ ἐκολάκευσε τοὺς Μιλησίους, οἵτινες ἐβοήθησαν αὐτὸν νὰ κτίσῃ ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου τὴν Ἄβυδον, διὰ τῆς κτίσεως τῆς ὁποίας ὡς καὶ τῆς κτίσεως τοῦ Δασκυλίου παρὰ τὸν ποταμὸν Ρίνδακον, ἐκυριάρχησε τῆς βορείου Μυσίας.

Πρόσκομμα εἰς τὴν μεγαλουργίαν τοῦ Γύγου ἦτο τὸ βασίλειον τῶν Ἀσσυρίων, ἀπὸ τῶν ὁποίων φαίνεται ὅτι ἦσαν ὑπό τινα ἐξάρτησιν οἱ Μερμνάδαι, ἡ ἀποστασία ὅμως κατὰ τὰ μέσα τοῦ Ζ' π.Χ. αἰῶνος ἀπὸ τῆς Ἀσσυρίας πολλῶν εἰς αὐτὴν ὑποτελῶν χωρῶν (Αἰγύπτου, Συρίας, Παλαιστίνης κ ἄ.) ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐκτελέσῃ τὸ πολιτικὸν πρόγραμμά του, τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ὁποίου διηυκόλυναν καὶ τὸ χαλαροὶ πρὸς ἀλλήλας δεσμοὶ τῶν ἰωνικῶν πόλεων καὶ ἡ ἀντιζηλία Ἐφέσου καὶ Μιλήτου. Οὕτως ὁ Γύγης ἠδυνήθη νὰ ἀνοίξῃ εἰς τὴν ἀποκεκλεισμένην Λυδίαν θύρας ἐξόδου πρὸς τὴν θάλασσαν (Αἰγαῖον, Ἑλλήσποντον καὶ Προποντίδα), διὰ τῶν ὁποίων ἦλθεν εἰς ἐπικοινωνίαν αὐτὴ καὶ πρὸς ἄλλους λαοὺς καὶ ἠδυνήθη νὰ προαγάγῃ τὴν εὐπορίαν της καὶ τὸν πολιτισμόν της. Τὸ ἔργον ὅμως τοῦ Γύγου διεκινδύνευσε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς βασιλείας του ἐκ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Κυμμερίων πρὸς τοὺς ὁποίους καὶ μαχόμενος ἔπεσεν ὁ Γύγης (652 π Χ). Τότε ἠρημώθη μὲν ἡ Λυδία, ἐπυρπολήθησαν δὲ αἱ Σάρδεις πλὴν τῆς ἀκροπόλεως αὐτῶν. Τὸ ἔργον του, εἶχε τὴν συνέχειάν του ἐπὶ τῶν ἀπογόνων του μετὰ τὴν ἀπὸ τῶν Κιμμερίων ἀπαλλαγὴν των μέχρι τοῦ τελευταίου τῶν Μερμναδῶν, τοῦ Κροίσου. Εἰς τὸν Γύγην ἀποδίδεται καὶ ἡ ἐφεύρεσις τοῦ νομίσματος, ἡ ἐπιχάραξις δηλαδὴ ἐν τῷ παρὰ τὸν χρυσορρόαν Πακτωλὸν ἱερῷ τῆς Κυβέλης ἰδίας σφραγῖδος ἐπὶ τοῦ ἐσταθμισμένου κόμματος τοῦ μετάλλου, ἥτις καθιστᾶ πλέον περιττὴν τὴν στάθμισιν αὐτοῦ. Ὡς νομίσματα δὲ τοῦ Γύγου καὶ τοῦ Ἄρδυος θεωροῦνται τὰ διασωθέντα ἀρχαιότατα νομίσματα τῶν Λυδῶν (700—637 π.Χ.), ἅτινα ἀπὸ τῆς μιᾶς μὲν ὄψεως εἶναι ἄσημα, ἐπὶ τῆς ἑτέρας δὲ φέρουσι τρία ἔγκοιλα. Γ. Δ. ΚΑΦΑΛΗΣ

Γύζαντες. Ἔθνος τῆς δυτικῆς Λιβύης. Ἐν τῇ χώρᾳ τούτων, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (IV. 194), παρήγετο ἄφθονον μέλι καὶ ὑπῆρχον (εἰς τὰ ὄρη) πολλοὶ πίθηκοι, τοὺς ὁποίους ἔτρωγον οἱ Γύζαντες. ΚΑΨ.

Γύζης, *Νικόλαος*. Ἐπιφανὴς Ἕλλην καλλιτέχνης, ἀναδειχθεὶς ἐν Γερμανίᾳ. Ἐγεννήθη εἰς τὸ *Σκλαβοχώρι* ἢ *Σκλαβοχώριο* τῆς νήσου Τήνου τὴν 1 Μαρτίου 1842. Μόνος διαφωνεῖ πρὸς τὴν πληροφορίαν ταύτην ὁ γηραιὸς γλύπτης Χαλεπᾶς, ἰσχυριζόμενος ὅτι ἐγεννήθη εἰς τὸ χωρίον *Μπερναντάτο*. Ἦτο υἱὸς ξυλουργοῦ, ὁ ὁποῖος φέρων πάντοτε τὴν ἐνδυμασίαν τοῦ νησιώτου χωρικοῦ ἐγκατεστάθη εἰς Ἀθήνας. Ἡ κλίσις τοῦ ὀκταετοῦς Νικολάου πρὸς τὰς ὡραίας τέχνας ἠνάγκασε τὸν πατέρα του νὰ τὸν ἐγγράψῃ εἰς τὴν ἡλικίαν αὐτὴν μαθητὴν τῆς Καλλιτεχνικῆς σχολῆς τοῦ Πολυτεχνείου. Διακριθεὶς εἰς τὴν σχολὴν ἐπροκάλεσε τὴν προσοχὴν τοῦ εὐνοίαν τοῦ εὐπόρου ἐν Ἀθήναις Τηνίου καὶ φιλοτέχνου Νάξου, τοῦ ὁποίου μετὰ ἔτη ἔμελλε νὰ γίνῃ ἐπι

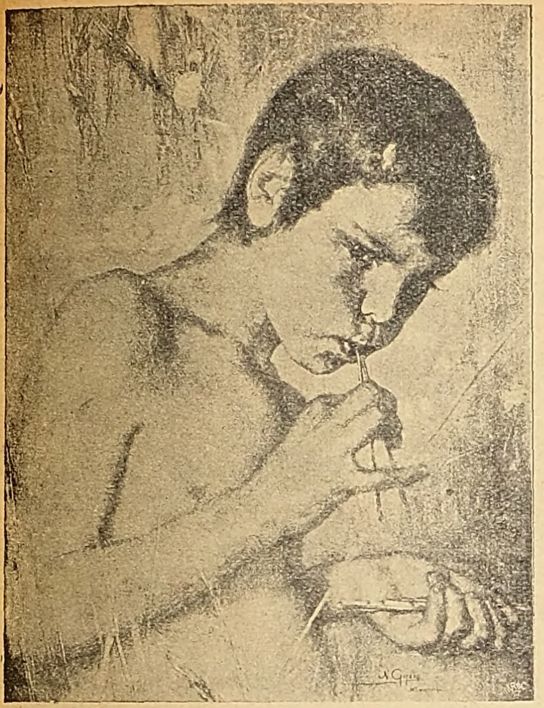

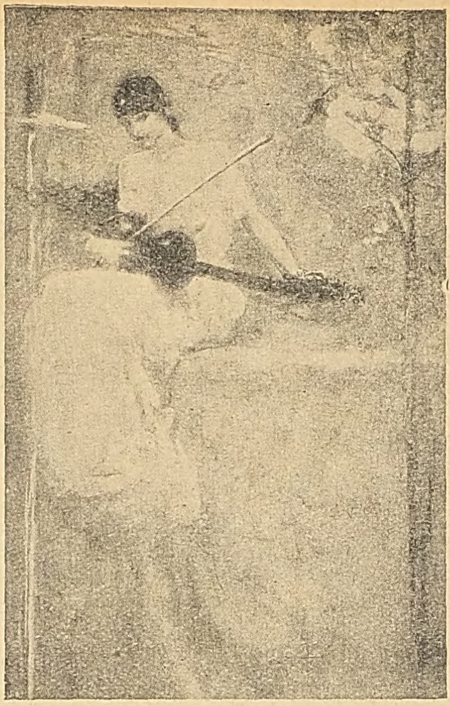

Ἐξ ἀριστερῶν. Ἄνω: *1) Σατυρίσκος. 2) Ἡ Ποίησις. 3) Ἡ κόρη τοῦ ζωγράφου Πηνελόπη.* Εἰς τὸ μέσον: *1) Τὸ κρυφὸ Σχολειό. 2) Ἡ χαρτομάντις.* Κάτω: *Τὸ δίπλωμα τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων.*

Digitized by Google

θυγατρὶ γαμβρός. Τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Νάζου, ἀποφοιτήσας τοῦ Πολυτεχνείου, ἐστάλη τῷ 1865 ὡς ὑπότροφος τοῦ ναοῦ τῆς Εὐαγγελιστρίας πρὸς ἀπο-

Νικόλαος Γύζης.

περάτωσιν τῶν σπουδῶν του εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Μονάχου, ὅπου καὶ ἐσταδιοδρόμησε καὶ ἔζησε, δὶς ἔκτοτε μόνον ταξιδεύσας εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Wagner καὶ κατόπιν εἰσῆλθεν εἰς τὴν τάξιν τοῦ διευθυντοῦ τῆς Ἀκαδημίας καὶ γνωστοῦ ζωγράφου ἱστορικῶν θεμάτων Piloty. Διακριθεὶς ἐν Μονάχῳ ἐτιμήθη διὰ τῆς θέσεως τοῦ καθηγητοῦ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Καλῶν Τεχνῶν τοῦ Μονάχου, ἀφήσας διὰ τῆς διδασκαλίας του, κατὰ τὴν γενικὴν ὁμολογίαν, ἀνεξαλείπτους ἀναμνήσεις. Τὴν Ἑλλάδα ἐπανεῖδε κατὰ τὰ ἔτη 1873 καὶ 1895. Ἀπέθανεν ἐν Μονάχῳ τὴν 4 Ἰανουαρίου 1901. Ἐκ τοῦ γάμου του μετὰ τῆς *Ἀριάδνης Νάζου* ἀπέκτησε τὸν ἤδη ἐν Μονάχῳ γλύπτην *Τηλέμαχον* καὶ τὰς τρεῖς του θυγατέρας *Πηνελόπην, Μαργαρίταν* καὶ *Ἰφιγένειαν*, τῶν ὁποίων τὰ χαρακτηριστικὰ ἀναγνωρίζονται εἰς ὅλον του τὸ ἔργον.

Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ λεχθῇ, ὅτι ἡ νέα Ἑλλὰς εἶχε καλλιτεχνικὴν ἐκδήλωσιν πρὸ τοῦ Γύζη. Μετὰ αὐτὸν ὅμως ὑπάρχει νεοελληνικὴ τέχνη. Τὸ μέγιστον μέρος της τὸ ἐκάλυψεν ἡ δική του προσωπικότης, ἂν καὶ ἦτο εἰς τὴν ξένην καὶ ἀγνοοῦσε τὰ ἐν Ἑλλάδι. Ἡ μικρά μας καλλιτεχνικὴ κίνησις εἰς τὸ τέλος τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἀνεπτύχθη κάτω ἀπὸ τὸ ὄνομά του. Αὐτὸς εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ ὁ *Λύτρας* ἐδῶ (διὰ τὸ ἔργον τοῦ ἐν Βαυαρίᾳ διακριθέντος συναθλητοῦ του *Ἰακωβίδου*, στρεφόμενον πρὸς ἄλλην κατεύθυνσιν, πρέπει νὰ γίνῃ ἰδιαίτερος λόγος) ἀπετέλεσαν τὴν νεοελληνικὴν ζωγραφικήν. Αὐτοὶ ἔδωσαν μορφὰς καὶ κυρίως αὐτοὶ πρῶτοι ἔδημιούργησαν τὴν μικράν μας ἠθογραφίαν, γύρω εἰς τὴν ὁποίαν ἐκινήθη ἡ γενεὰ τῶν ζωγράφων μαθητῶν των. Ἀλλὰ πάντως ὁ Γύζης ἀπέμενεν ἀπὸ μακρὰν διὰ τοὺς ἐδῶ διδάσκοντας καὶ διδασκομένους ἀξιομίμητον παράδειγμα καλλιτέχνου, ὁ ὁποῖος ὑψώνετο ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τοὺς κόσμους τῆς σκέψεως

Ἡ Ἱστορία.

καὶ ἀντίκρυζε μὲ τὴν γραμμήν του τὸ ἑλληνικὸν παρελθόν. Ἡ νέα Ἑλλὰς πρώτην φορὰν ἐσκέπτετο διὰ τῆς ζωγραφικῆς. Εἰς τὴν «Ἀποθέωσιν τῆς Βαυαρίας» ἐξέφρασε τὸ ἰδεῶδές της. Ἂν ὁ Γύζης δὲν εἶπε ποτὲ αὐτὰς τὰς λέξεις, γνωρίζομεν ὅμως ὅλοι ὅτι αὐτὸ ἐπίστευε μέχρι τῆς τελευταίας του στιγμῆς. Κανένας ἄλλος λαὸς τῆς περιφρονημένης τότε ἐγγὺς Ἀνατολῆς δὲν εἶχε τοιοῦτον ἀπεσταλμένον εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ ἔλαβεν ἐξαιρετικὴν σημασίαν διὸ τὴν μικρὰν Ἑλλάδα τῶν 3 ἑκατομμυρίων κατοίκων τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Ἕλλην καλλιτέχνης ἀπασχολοῦσε μὲ τὸ ἔργον του τὸν καλλιτεχνικὸν κόσμον τῆς Γερμανίας. Πολλὰ μετεβλήθησαν ἔκτοτε. Τὸ γεγονὸς ὅμως τοῦτο δὲν ἔχασε τίποτε καὶ σήμερον ἀπὸ τὴν ἀξίαν του.

Διὰ νὰ κινηθῇ ἕνας ζωγράφος εἰς τὴν χώραν τῶν ἰδεῶν καὶ νὰ μὴ πέσῃ εἰς τὴν ψυχρότητα τῶν ἰδεολόγων τῆς Ἀκαδημίας, ἀλλὰ νὰ εἶναι ἐντὸς τῆς ζωγραφικῆς, ὅπως συνέβη μὲ τὸν Γύζην, ἀπαιτοῦνται τὰ ἰδικά του ζωγραφικὰ προσόντα, τὰ ὁποῖα εἰς τὸ ἔργον του εἶναι καταφανῆ καὶ ἀναμφισβήτητα, παρ' ὅλην τὴν διανοητικήν του τόσιν. Ἐκέρδισε τὴν φήμην του ὡς ζωγράφος καὶ ὄχι ὡς ἰδεολόγος. Δὲν τὴν ὀφείλει δὲ εἰς τὸ χρῶμα, διότι δὲν ἦτο ἰδιοσυγκρασία τοῦ ρουμπενσικοῦ τύπου, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ κόσμος ἐμφανίζεται ὁρμητικῶς καὶ ἀκαρίαίως πλήττων τὰς αἰσθήσεις. Ἀνῆκεν εἰς τοὺς καλλιτέχνας τοῦ διανοητικοῦ τύπου, οἱ ὁποῖοι σκέπτονται καὶ αἰσθάνονται διὰ τῆς γραμμῆς, καὶ οἱ ὁποῖοι ὠδινοῦν καὶ παράγουν ὀλίγα, διότι ὑπακούοντες εἰς τὴν προσταγὴν τῆς αὐστηρᾶς των σκέψεως κά-

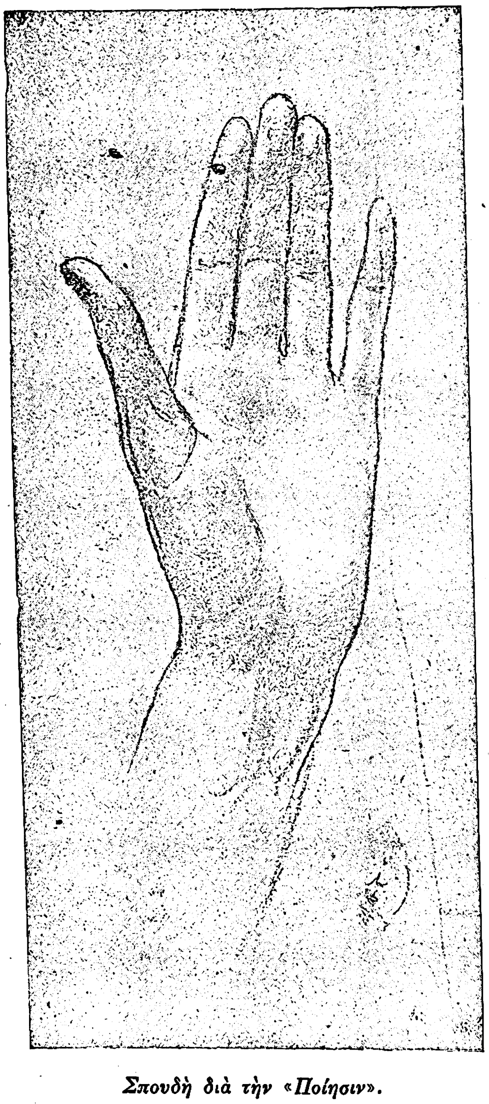

Σπουδὴ διὰ τὴν «Ποίησιν».

μνουν ἐπιλογὴν τοῦ ὑλικοῦ των καὶ ὑποτάσσουν τὰς ἐντυπώσεις καὶ τὰς ἰδέας των εἰς τὴν αὐστηρότητα τοῦ ρυθμοῦ καὶ τοῦ μέτρου. Τὸ ἰδεῶδές του τὸ ἔβλεπεν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν τέχνην διὰ μέσου τῆς φλωρεντινῆς Ἀναγεννήσεως καὶ ἐπίστευεν ὁ ζωγράφος αὐτὸς τοῦ λιτοῦ καὶ αἰθερίου περιγράμματος εἰς τὰ λόγια τοῦ κατ' ἐξοχὴν διανοητικοῦ προγόνου του Λεονάρδου Νταβίντσι, κατὰ τὰ ὁποῖα τὸ σχέδιον «διδάσκει ἕνα σκοπὸν τελειότητος καὶ εἶναι θεότης ποὺ μεταβάλλει εἰς πρᾶγμα τὸ πλέον ὑψηλὸν ἰδεῶδες». Πίστις πλατωνικὴ πρὸς μίαν αἰωνίαν ὡραιότητα τὸν εἶχε κυριεύσει. Κατεδίωξε μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του τὰ ὡραῖα σχήματα, ὄχι διὰ τὰ σχήματα, ἀλλὰ διὰ τὰς σκέψεις ποὺ θὰ μποροῦσαν νὰ περιλάβουν. Ἐπειθάρχησεν εἰς τὸ σύνολον τῶν ὀλίγων καὶ σταθερῶν ἀντιλήψεων ποὺ ἐκυβέρνησαν τὴν κλασσικὴν τέχνην. Ἐχειρίσθη τὰ θέματά της. Ἐζωγράφισεν ἀλληγορίας. Ἐδοκίμασε τὰ ἐξηντλημένα θέματα Ἐρωφοκινδύνευσε λοιπόν. Καὶ δὲν ἔπεσε, καθὼς οἱ κοινοὶ ζωγράφοι, ὅσοι ἀπὸ ἀδυναμίαν πλανηθέντες εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ἰδεολογίας, συνετέλεσαν μὲ τὴν ἀποτυχίαν των νὰ αὐξήσουν ἁπλῶς τὸ πλῆθος τῶν ψυχρῶν πιστῶν τῆς Ἀκαδημίας. Διότι δὲν ὑπάρχουν σχολαί, ἀλλὰ καλλιτέχναι. Ἂν παραβάλωμεν πρὸς τὰς ἀπεράντους διακο-

Διάνος.

σμήσεις τῶν κλασσικιστῶν ἢ καὶ τῶν Ναζαρηνῶν ἀκόμη τῆς Γερμανίας, ὅπου εἰργάσθη, τὴν ζωήν, τὴν χαράν, τὸν πόνον, τὴν τραγῳδίαν τῶν μικρῶν του διακοσμήσεων, βλέπομεν πόσον, χάρις εἰς τὰ πλαστικά του στοιχεῖα καὶ τὴν καθαράν του σκέψιν, ὑπῆρξεν εἰς τὰ ἀκαδημαϊκά του θέματα αὐθύπαρκτος καὶ πρωτότυπος. Ἡ δόξα του εἶναι, ὅτι διεκρίθη μέσα εἰς ἕνα στάδιον ρημαγμένο ἀπὸ τοὺς θριάμβους τῆς ἰταλικῆς ζωγραφικῆς καὶ χιλιοπατημένο ἀπὸ τὰς κοινοτοπίας τῆς ἐκλεκτικῆς τέχνης. Αἱ ὀλίγαι εἰκόνες ποῦ συνοδεύουν τὸ κείμενον τοῦτο θὰ δώσουν μίαν ἰδέαν τοῦ ἔργου του. Βέβαια, θὰ ἔπρεπε νὰ τὸ μελετήσῃ κανεὶς ὁλόκληρον εἰς διάφορα μέρη τῆς Γερμανίας, ὅπου ἐσκορπίσθη, καὶ κυρίως εἰς τὸ Μουσεῖον Διακοσμητικῶν Τεχνῶν τῆς Νυρεμβέργης, ὅπου εὑρίσκεται ἡ «Ἀποθέωσις τῆς Βαυαρίας», ὁ κεφαλαιώδης πίναξ τοῦ Γύζη, τὸ μόνον μακρᾶς πνοῆς ἔργον ποῦ ἐπρόφθασε νὰ δώσῃ, καὶ χωρὶς τὴν μελέτην τοῦ ὁποίου δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κριθῇ. Ἀρκετὸν ὅμως μέρος ἔργων του εὑρίσκεται εἰς τὴν Ἑλλάδα. Διεσώθησαν εὐτυχῶς εἰς τὴν Ἐθνικὴν Πινακοθήκην, ἀγορασθέντα ὑπὸ τοῦ κράτους, τριακόσια περίπου μικρὰ καὶ μεγάλα σχέδιά του, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ μεγαλύτερα εἶναι προετοιμασία διὰ τὸν κεφαλαιώδη του πίνακα, πορεία πρὸς τὴν «Βαυαρίαν». Τὰ σχέδια ἐκεῖνα, ἐξόχως ἀντιπροσωπευτικὰ τοῦ ἰδεαλιστικοῦ του σταδίου, περικλείοντα τὸ εὐγενέστερον καὶ καθαρώτερον μέρος τῆς πλαστικῆς του σκέψεως, εἶναι εὐτύχημα ὅτι ἔγιναν κτῆμα τοῦ ἑλληνικοῦ κοινοῦ. Προστιθέμενα εἰς τοὺς πίνακας, ὅσοι εἶχον ἀγορασθῇ ὑπὸ τοῦ ἱδρύματος εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατόν του, καὶ εἰς ἄλλα του σχέδια, θὰ χρησιμεύσουν ὥστε νὰ σχηματισθῇ ἐντὸς τῆς Ἐθνικῆς Πινακοθήκης μεγάλη αἴθουσα Γύζη, δίδουσα ἐπαρκῆ ἰδέαν τῶν ἔργων του καὶ μέλλουσα βεβαίως ν' ἀποτελέσῃ τὸ μεγαλύτερον

Τὸ Πνεῦμα τοῦ Πόνου.

τμῆμα τῆς ἱστορίας τῆς νεοελληνικῆς τέχνης ἐντὸς τοῦ ἱδρύματος. Προβαίνομεν τώρα εἰς κάποιαν ἱστορικὴν ταξινόμησιν τοῦ ἔργου του, μετὰ τὴν

Digitized by Google

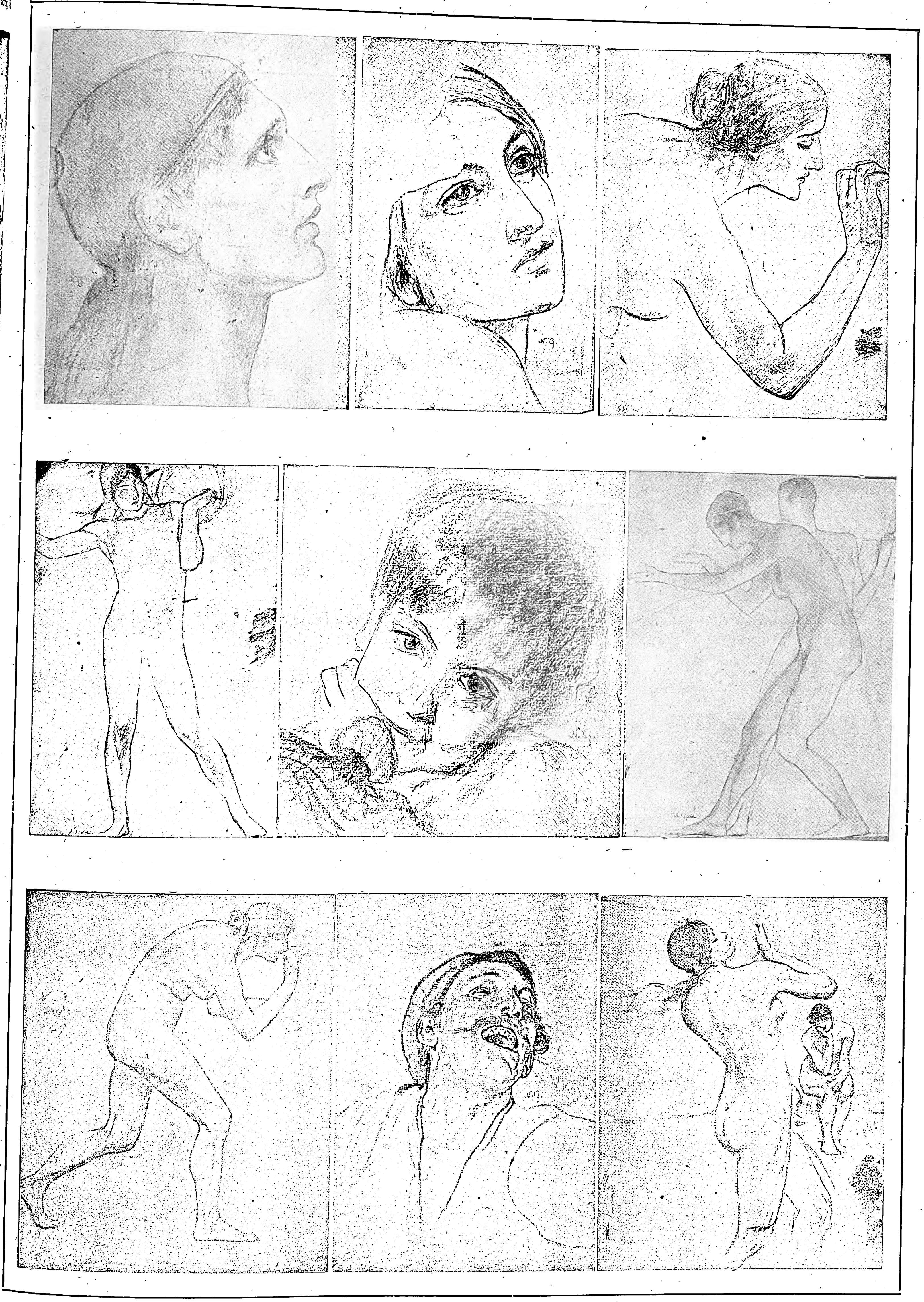

ΝΙΚ. ΓΥΖΗ: *Σχέδια καὶ σπουδαί.*

[Ἐξ ἀριστερῶν. Ἄνω: *Τρεῖς σπουδαὶ διὰ τὸν πίνακα «Ἡ ἀποθέωσις τῆς Βαυαρίας»* (Ἐθνικὴ Πινακοθήκη Ἀθηνῶν). Εἰς τὸ μέσον: *1) Σπουδὴ διὰ μίαν διαφήμησιν. 2) Σπουδὴ τῆς κόρης τοῦ ζωγράφου. 3) Ἑτέρα σπουδὴ διὰ τὴν Βαυαρίαν.* (Καὶ αἱ τρεῖς σπουδαὶ φυλάσσονται εἰς τὴν Ἐθνικὴν Πινακοθήκην Ἀθηνῶν.) Κάτω: *1) Σπουδὴ διὰ τὴν Βαυαρίαν. 2) Σπουδὴ διὰ τὴν «Ἀποκριά». 3) Σπουδὴ διὰ τὸν πίνακα «Μητρικὴ χαρά».*

Digitized by Google

ὁποίαν εὐκολώτερα θὰ κατανοηθῇ καὶ ὁ καλλιτέχνης καὶ ὁ ἄνθρωπος.

Ἡ πρώτη του καλλιτεχνικὴ περίοδος χρονολογεῖται ἀπὸ τὸ ἔτος 1868, ὅταν ὡς σπουδαστὴς ἀκόμη τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Μονάχου ἐπιχειροῦσεν ἔργα ἐξερχόμενα τοῦ κύκλου τῶν σπουδῶν, μέχρι τοῦ 1872, ὅταν ἀπόφοιτος ἤδη τῆς Ἀκαδημίας καὶ γνωστὸς εἰς τοὺς καλλιτεχνικοὺς κύκλους τοῦ Μονάχου ζωγράφος ἐπέστρεψε διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τὰ δύο του ἔργα, διὰ τὰ ὁποῖα προεκάλεσε τότε τὴν προσοχὴν τῶν καλλιτεχνῶν καὶ φιλοτέχνων, ἦσαν: ἡ «Εἴδησις τῆς νίκης» καὶ ἡ «Ἐπίσκεψις τῶν σκύλων». Μὲ τὸν πρῶτον πίνακα ἀπέδιδε τὴν στιγμὴν ὅπου εἰσβάλλει εἰς ἕνα δρόμον ἡ χαρμόσυνος διὰ τοὺς Γερμανοὺς εἴδησις τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Γάλλου αὐτοκράτορος εἰς τὸ Σεδάν. Τὸ ἔργον ἐβραβεύθη εἰς διαγωνισμὸν τῆς Ἀκαδημίας, τιμηθὲν μὲ τὸ μεγαλύτερον τῶν βραβείων της. Δημοτικώτερον ἀκόμη ἔργον του ἔγινεν ἡ «Ἐπίσκεψις τῶν σκύλων» ἡ ὁποία καὶ κατήντησεν ὁ ἐφιάλτης του, καθὼς ἔλεγεν ὁ ἴδιος, διότι συνέβη μὲ αὐτὸν περίπου ὅ,τι καὶ μὲ τὸ «Ραγισμένο βάζο» εἰς τὸν ποιητὴν Σουλλὺ Πρυντώμ. Τὸ κοινὸν εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦ ὀνόματος Γύζης ἀπαντοῦσεν: «Ἄ! ναί! ἡ ἐπίσκεψις τῶν Σκύλων!» καὶ ἦλθε στιγμὴ ὅπου σοβαρῶς ὁ ζωγράφος ἐφοβήθη μήπως τοῦ ἐμποδίσῃ τὴν σταδιοδρομίαν ἡ ἐνοχλητικὴ ἐκείνη ἐπιτυχία του. Ἡ φήμη ἐν τούτοις τοῦ πίνακος δὲν ἦτο ἄδικος. Ἐξεδηλώθη εἰς τὸ ἠθογραφικὸν αὐτὸ ἔργον ἡ παρατήρησις καὶ ἡ εὐγενὴς εὐθυμία τοῦ Γύζη, τὸ λεπτὸν χαμόγελο τῆς τέχνης του. Εἰς μίαν αἴθουσαν τοῦ ἀστυνομικοῦ καταστήματος πολῖται συγκεντρωμένοι, καθένας μὲ τὸν σκύλον του, περιμένουν σιωπηλοὶ τὴν ἰατρικὴν ἐξέτασιν τῶν ζῴων, μέτρον ἐπιβληθὲν διὰ τὴν προφύλαξιν ἀπὸ τὴν λύσσαν. Κάθε τάξεως κυνόφιλοι, ἀνακατωμένοι εἰς τὸ ἀστυνομικὸν κατάστημα, φαίνονται ἀνυπόμονοι νὰ τελειώσῃ αὐτὴ ἡ ὑπόθεσις καὶ ἀνήσυχοι συγχρόνως διὰ τὰ ἀγαπητά των τετράποδα, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ διάθεσις τοῦ ζωγράφου μετέδωσε κάτι ἀπὸ τὴν ἀστείαν αὐτὴν σοβαρότητα. Οἱ πίνακες τοῦ εἴδους τούτου, μὲ τὸ λεπτὸν καὶ βαθὺ χιοῦμορ, δὲν εἶναι πολλοί, καὶ ἀσφαλῶς ὁ Γύζης ἔδωσεν εἰς τὴν «Ἐπίσκεψιν τῶν σκύλων» τὰ εὐγενῆ στοιχεῖα ὅσα θὰ ἀναπτύξῃ κατόπιν εἰς τὸ ὅλον του ἔργον. Ἐπιστρέφει εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1872. Ἡ Ἑλλὰς εἶναι ὁ μακρινὸς σκοπὸς τῆς τέχνης του, ἀκόμη ὅμως δὲν εἶναι σαφὴς εἰς τὴν συνείδησίν του. Διατρέχει τὴν περίοδον τῆς ἀνησυχίας καὶ τῆς ἐρεύνης. Αἰφνιδίως ἀποφασίζουν μὲ τὸν Λύτραν νὰ ταξιδεύσουν εἰς τὴν Σμύρνην.

Ἡ ἐμφάνισις τῆς Ἀνατολῆς δὲν ἔδωκεν εἰς τὸν Γύζην τὰς ἀπολαύσεις ἑνὸς «ὀριανταλίστ», διότι δὲν ἦτο αὐτὴ ἡ καλλιτεχνική του ἰδιοσυγκρασία, ἀσφαλῶς ὅμως ἐχρησίμευσε διὰ νὰ ἀγαπήσῃ σφοδρότερα τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν καὶ νὰ ὡριμάσῃ ἐντός του ὁ γνωστὸς ἑλληνικὸς τύπος, τὸν ὁποῖον κατόπιν θὰ παραστήσῃ. Εἰς τὰ σοκάκια τῆς Σμύρνης εἶδε τὴν Ἀσίαν τῶν σφαγῶν, τῆς κρεμάλας, τοῦ παιδομαζώματος. Ὅλον τὸ νεοελληνικὸν δρᾶμα ἐξετυλίχθη εἰς τὴν πλαστικήν του ὅρασιν καὶ τότε ἐννόησε τὴν φυλήν του. Εἶδε τοὺς Τούρκους εἰς τὴν φωλεάν των καὶ ἀπεκόμισε μερικὰ σχέδια βαζιβουζούκων καὶ ἀνατολιτῶν, τὰ ὁποῖα κρινόμενα ἀπὸ τὴν καθαρῶς ζωγραφικὴν ἄποψιν, ἄψογα εἰς τὴν γραμμήν των, κρυσταλλίνης διαφανείας, πρέπει νὰ συγκαταλεχθοῦν εἰς τοὺς ἀδάμαντας τῶν μελετῶν του. Ἡ μικρή του σκάλα ἑνὸς σοκακιοῦ τῆς Σμύρνης, τὸ γνωστόν του σχέδιον μὲ αἰχμὴν μολυβιοῦ, ἀρκεῖ νὰ μᾶς ὑποβάλῃ ὅλην τὴν Ἀσίαν. Πουθενὰ δὲν εὑρίσκομεν—παρὰ μόνον εἰς τὸν «Ὀρνιθοκλέπτην» καὶ ἀορίστως εἰς τὸ «Παιδομάζωμα»—φανερὰν χρησιμοποίησιν τῶν μελετῶν τούτων. Ἀλλὰ εἶναι ὑπερβολὴ νὰ λεχθῇ ὅτι αἱ ἐντυπώσεις του ἀπὸ τὸ ταξίδι εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἐρρίφθησαν μέσα εἰς τὴν φλόγα τοῦ ἔργου του ἡ «Δόξα τῶν Ψαρῶν»;

Ἐπιστρέφων εἰς τὰς Ἀθήνας ἐγκαθίσταται εἰς μίαν πάροδον τῆς ὁδοῦ Θεμιστοκλέους, εἰς τὸ μικρὸν ἀτελιέ, τὸ ὁποῖον εἶχε διατηρηθῇ μέχρι τοῦ 1900, ὅπως ἦτο καὶ ἐπρόλαβεν ὁ ἴδιος μὲ συγκίνησιν, διερχόμενος ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, νὰ τὸ ἴδῃ ὀλίγον πρὶν ἀποθάνῃ. Ἐκεῖ ἔκαμε τὴν «Τιμωρίαν τοῦ ὀρνιθοκλέπτου», ἀγρίαν ἠθογραφίαν τῆς Ἀνατολῆς, ὅπου τὸ ἐλαφρὸν πλημμέλημα ἑνὸς ἀνθρώπου ἀρκεῖ διὰ νὰ ἀναστατωθῇ μία πόλις καὶ μὲ τὴν διαπόμπευσίν του διὰ μέσου τῶν δρόμων νὰ σωρευθῇ εἰς τὰ μάτια τοῦ ζωγράφου πλῆθος ἀσιατικῶν μορφῶν. Ἡ πομπὴ χύνεται ἀπὸ τὸ σκοτεινὸν στόμα μιᾶς καμάρας τῆς τουρκικῆς πόλεως, ἐφ᾽ ᾧ τόνοι χρυσόφαιοι κυριαρχοῦν εἰς τὸν πίνακα καὶ εἰς τὸ βάθος τῆς ἀγρίας σκηνῆς λάμπει μὲ δύναμιν τὸ κυανοῦν ἐλαχίστου οὐρανοῦ. Εἶναι ἴσως αὐτὴ ἡ τελευταία του ἠθογραφία ποῦ δὲν ἔχει ὡς θέμα τὴν πατρίδα του.

Εἰς τὴν ὁδὸν Θεμιστοκλέους ζωγραφίζει τὰ δύο γαλήνια πορτραῖτα τῶν χωρικῶν γονέων του, καὶ μόλις ἐξεπλήρωσε τὸ καθῆκον αὐτό, ἀρχίζει νὰ τὸν ἀπασχολῇ τὸ θέμα τῆς Ἑλλάδος. Ἐπληροφορήθη ὅτι ὁ καθαρώτερος ἑλληνικὸς τύπος εὑρίσκεται εἰς τὰ Μέγαρα. Ἐργάζεται εἰς τὰ Μέγαρα. Εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ ἀναγνωρίσωμεν τὰ ἀποτελέσματα τῆς σπουδῆς αὐτοῦ εἰς τὸ κατόπιν ἔργον του. Πλῆθος σπουδῶν ἔκαμεν ἐκεῖ. Ἐμελέτησεν ἐσωτερικὰ καὶ ἀνθρώπους, σωρεύων ἄφθονον ὑλικόν. Ζῇ ἐργαζόμενος μεταξὺ Μεγάρων καὶ Ἀθηνῶν. Εἰς τὴν ὁδὸν Θεμιστοκλέους ἐσῴζετο μέχρις ἐσχάτων «Ὁ Ἀράπης μὲ τὸ γάϊδαρο», μεγάλος πίναξ ὅπου παρέστησε γνωστὸν πλανόδιον μανάβην τῶν Ἀθηνῶν, ἀποδώσας μὲ δύναμιν τὰς ἀντιθέσεις τοῦ πρασίνου καὶ τοῦ αἱματηροῦ τόνου τῶν κομμένων μὲ τὸ μαχαίρι καρπουζιῶν, τὴν μαυρίλα τοῦ Ἀράπη καὶ τὸ τετράποδον τὸ φορτωμένο μὲ τὰ δύο τεράστια κοφίνια. Ἦτο ἡ πλέον ρεαλιστικὴ σπουδή του, θερμὴ ἀπόδοσις τῆς ζωῆς τοῦ ἀθηναϊκοῦ δρόμου. Ἐπιμόνως κυκλοφορεῖ ἀπὸ τότε τὸ ἀνέκδοτον, ὅτι ὁ τότε ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, ἀνὴρ σεβάσμιος καὶ μὲ λαμπρὸν ὄνομα, ἐπισκεφθεὶς τὸ ἀτελιὲ καὶ βλέπων αὐτὸν τὸν πίνακα ἐξέφρασε τὴν ἔκπληξίν του ὅτι ἕνας ζωγράφος ποῦ ἐσπούδασεν εἰς τὴν Εὐρώπην ζωγραφίζει γαϊδάρους. Λέγεται ἀκόμη ὅτι ἡ ἀφελὴς παρατήρησις τοῦ ὑπουργοῦ ἐξώργισε τὸν Γύζην καὶ τὸν ἔκαμε νὰ φύγῃ ὁριστικῶς εἰς τὴν Γερμανίαν. Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1874 ὁπωσδήποτε εὑρίσκεται πάλιν εἰς τὸ Μόναχον. Ἀπὸ τότε ἀρχίζει τὸ δεύτερόν του στάδιον, ἡ ἐργασία του εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἠθογραφίαν.

Εἰς τὴν σφαῖραν τῶν ἰδεῶν ἀνυψώθη ὁ Γύζης, ἀφοῦ πρῶτα ἐπέρασεν ἀπὸ τὸ δεύτερον αὐτὸ στάδιον. Σκοπός του ἦτο νὰ δώσῃ τὸν ἠθικὸν κόσμον τῆς φυλῆς του εἰς μίαν σειρὰν ἠθογραφικῶν πινάκων. Εἶχε γενικευθῇ τότε εἰς τὴν Γερμανίαν ἡ ζωγραφικὴ τοῦ μικροῦ πίνακος καὶ τοῦ μικροῦ θέματος, ἀντίδρασις κατὰ τῆς ζωγραφικῆς τῶν ἀπεράντων διακοσμήσεων καὶ τῶν μυθολογικῶν καὶ θρησκευτικῶν θεμάτων. Ὅλοι ἦσαν νατουραλισταὶ καὶ εἰς τὴν θέσιν τῆς παλαιᾶς ἀφῃρημένης τέχνης ἦλθεν ἡ ζωγραφικὴ τῆς ἱστορίας καὶ ἡ ἠθογραφία. Ἡ ἠθογραφία συνορεύει μὲ τὴν ζωγραφικὴν τῆς ἱστορίας. Ἀφίνει τὰ μεγάλα γεγονότα καὶ ἀπασχολεῖται μὲ τὴν ἥσυχον καθημερινὴν ζωὴν τῶν προσώπων. Εἰς τὸ κοπιῶδες, ἔντιμον καὶ μεγαλόστομον ἔργον τοῦ Βαυαροῦ ζωγράφου Ἔσσ ἐξυμνεῖται ὁλόκληρος ἡ ἐποποιία τῆς ἑλληνικῆς ἐθνεγερσίας. Τὸ Εἰκοσιένα ὅμως τὸ βλέπομεν ζωηρότερα εἰς τὸ «Μικρὸ Σχολειό», τὸ «Παραμύθι τῆς Γιαγιᾶς», καὶ τὸν «Μικρὸν σοφὸν» τοῦ Γύζη. Ἡ ψυχικότης του δὲν τὸν ἄφηνε νὰ ἐφοδιασθῇ μὲ τὴν ἠρεμίαν τοῦ ζωγράφου τῆς ἱστορίας, ὅπως ὁ καθηγητής του Πιλότυ, ὁ ὁποῖος μὲ ἐπιτυχίαν ἐχειρίσθη τὸ εἶδος. Παρεδόθη ὅλος εἰς θέμα τῆς ἰδιοσυγκρασίας του, εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν μικρῶν συμβάντων τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, τὰ ὁποῖα διὰ τοὺς ζωγράφους τοῦ ἰδικοῦ του χιοῦμορ, τῆς βαθείας του παρατηρήσεως καὶ τῆς συναισθηματικότητος, εἶναι ὅλη ἡ ζωὴ καὶ ὅλη ἡ ἱστορία.

Καθὼς δὲ ἐζωγράφισε τὴν Ἀνατολὴν μὲ μιὰ σκάλα καὶ μ᾽ ἕνα καπνιστὴν ναργιλέ, ζητεῖ νὰ δώσῃ τὴν ἑλληνικὴν φυλὴν μὲ τὰ ἐλάχιστα, αἰχμαλωτίζων τὰς στιγμὰς τῆς χαρᾶς καὶ τῆς λύπης τοῦ ἑλληνικοῦ σπιτιοῦ, ἀνοίγων τοὺς θησαυροὺς τῆς ψυχῆς του διὰ τὸν λαὸν τῆς μικρᾶς καὶ τῆς περιφρονημένης πατρίδος του, εἰς ἐποχὴν μάλιστα ὅπου ἐδημιουργεῖτο γύρω του ἡ λαογραφικὴ ἐπιστήμη. Ἐχειρίσθη ρεαλιστικὰ θέματα ὡς ἰδεαλιστὴς ποῦ ἦτο. Φορέματα, γεγονότα, λαογραφικὴ ἀκρίβεια, τὸ ἐπεισόδιον καὶ τὸ ἀνέκδοτον ἔγιναν ὅλα δευτερεύοντα. Τὸ θέμα ἦτο ἡ ἠθικὴ ἀξία τῆς φυλῆς καὶ τὸν κινοῦσεν ἡ ἀκατομάχητος δύναμις νὰ ἀποδώσῃ ὅ,τι ᾐσθάνετο καὶ ἐπίστευε διὰ τοὺς νέους Ἕλληνας. Ἡ λιτή, λεπτοσχεδιασμένη μορφὴ τῆς χωριάτισσας τῶν ἠθογραφιῶν του δὲν εἶναι πλάνη τῆς ἑλληνολατρείας τοῦ Γύζη. Εἶναι ἡ γυναῖκα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐκείνη ποῦ ἐπόνεσεν, ἐτραγούδησε, ποῦ σπιθοβόλησε καὶ σπιθοβολεῖ, ἡ γυναῖκα ποῦ ἔκαμε τὰ δημοτικὰ τραγούδια καὶ τοὺς μύθους· εἶναι ἡ φυλή.

Ὁ ἰδεαλιστὴς Γύζης ἀνέβασε τὴν ἠθογραφίαν, ἀλλὰ δὲν τὴν ἐπρόδωσε. Τέχνη εἶναι ἡ δημιουργικὴ δύναμις ἑνὸς ἀτόμου, ἡ ὁποία μᾶς ἀναγκάζει νὰ ἰδοῦμε τὴν πραγματικότητα ὅπως αὐτὸ τὴν εἶδε. Ἂν ἔτσι εἶδε τὴν νεοελληνικὴν πραγματικότητα ἕνας καλλιτέχνης ὅπως ὁ Γύζης, τότε αὐτὴ εἶναι. Τὸ πλῆθος τῶν σχεδίων του, αἱ παραστάσεις του ἀπὸ τὴν Τῆνον καὶ ἄλλα νησιά, ἀπὸ τὰ Μέγαρα, ἀπὸ τὸν ἑλληνισμὸν τῆς Σμύρνης, ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, καὶ ὅ,τι ὑπῆρχεν εἰς τὸ αἷμά του, ἐσχημάτισαν τὸ πλούσιον ἑλληνικὸν ὑλικὸν ποῦ τροφοδοτοῦσε εἴκοσι χρόνια τὸν ξενιτεμένον ζωγράφον εἰς τὸ Μόναχον. Ἡ σειρὰ τῆς ἑλληνικῆς του ἠθογραφίας δὲν εἶναι βέβαια ἀνεπηρέαστος ἀπὸ τὴν ἀνάλογον γερμανικὴν ζωγραφικὴν τῆς ἐποχῆς του. Ἔχει τὴν ἐπιρροὴν τοῦ περιβάλλοντός του. Παρεκινήθη ἀπὸ τὸ ἔργον τοῦ Τζίμμερμαν καὶ τοῦ Ντεφρέγια. Ἀλλὰ πόσος αὐθύπαρκτος Γύζης εἶναι ἐκεῖ! Ὁ ἁρμονιστὴς Γύζης, ὁ σχεδιαστής, ὁ τεχνίτης τοῦ ὁποίου τὸ πνεῦμα βγάζει κρουνοὺς χάριτος ἀπὸ τὴν κίνησιν τῶν μορφῶν καὶ τὴν διάταξιν τῶν συμπλεγμάτων του καὶ συμφιλιώνει τὴν πραγματικότητα μὲ τὸν βαθὺν ἐντός του νόμον τῆς ἁρμονίας, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπήκουε, φαίνεται εἰς ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἔργα, ἰδιαιτέρως δὲ εἰς τοὺς «Ἀρραβῶνας τῶν παίδων», ἀπόκτημα τῆς ἐν Ἀθήναις συλλογῆς Χατζηαργύρη. Τὸ ἔργον τοῦτο ἔχει μεγαλυτέραν ἑνότητα ἀπὸ τὸ «Καρναβάλι» τῆς Πινακοθήκης τοῦ Μονάχου καὶ συγκεντρώνει ὅλην τὴν εφευρετικότητα καὶ τὴν ψυχολογικὴν δύναμιν τοῦ ζωγράφου. Ἴσως δὲν μᾶς ἱκανοποιεῖ ὡς χρῶμα, εἶναι ὅμως ἄψογον ὡς σχέδιον καὶ ὡς γενικὴ ἁρμονία. Εἰς τὴν χάριν του καὶ τὴν μεγάλην ἔκφρασιν λάμπει τὸ πνεῦμα καὶ ἡ καλωσύνη τοῦ διδασκάλου τῆς ἑλληνικῆς ἠθογραφίας. Ἀλλὰ ὁ ἀκρότερος σκοπὸς τοῦ Γύζη εἶναι μέσα ἀπὸ τέτοια χαμόγελα νὰ βυθισθῇ εἰς τὰ τραγικὰ σκιόφωτα τῆς νεοελληνικῆς ψυχῆς. Ἡ μορφὴ τῆς Ἑλληνοπού-

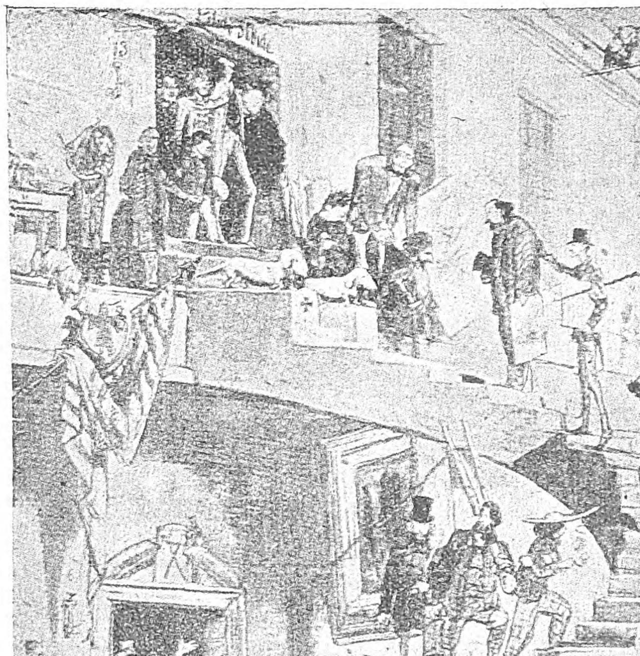

Γελοιογραφία τῆς σχολῆς τοῦ Πιλότυ (1868).

[Ἐξερχόμενοι ἀπόφοιτοι (Σνάϊντερ, Λύτρας κ.λ.) καὶ εἰσερχόμενοι μαθηταὶ (Γύζης κλ.).]

Digitized by Google

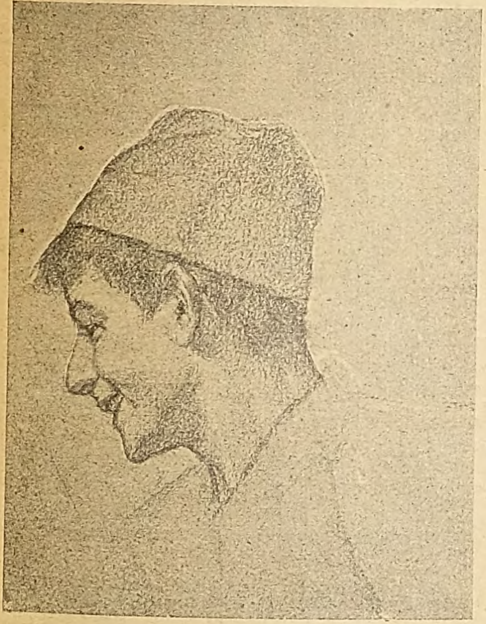

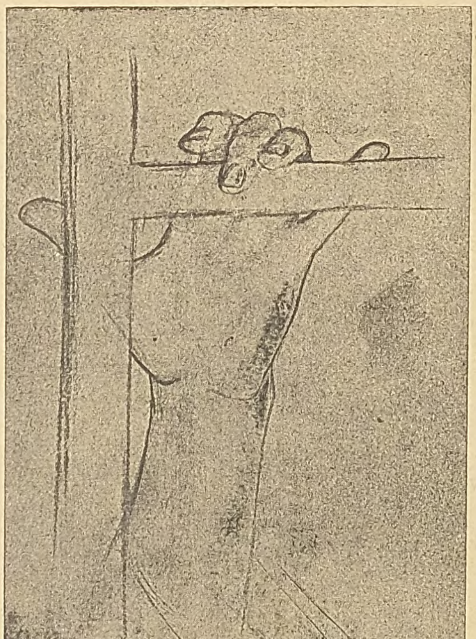

ΝΙΚ. ΓΥΖΗ: *Σπουδαὶ καὶ σχέδια.*

Digitized by Google

λας του, ἡ ὁποία χαμογελᾷ μέσα εἰς τὴν χαρὰν τῶν ἐθίμων, θὰ χάσῃ γρήγορα τὸ φατεινὸ γέλιό της. Προορίζεται νὰ σταυρωθῇ. Τὸ λαμπρὸ σπι-

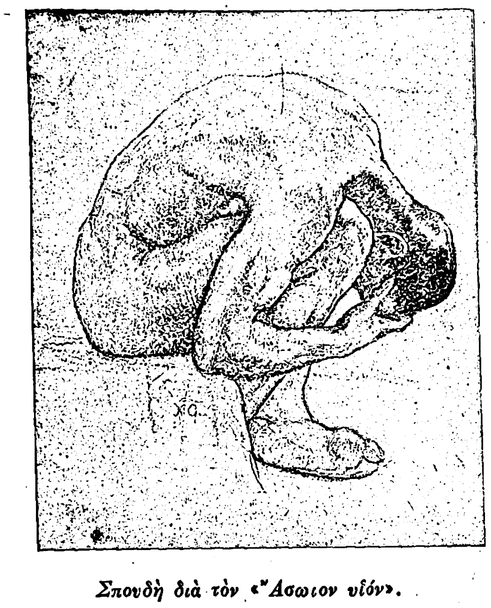

Σπουδὴ διὰ τὸν «Ἄσωτον υἱόν».

θοβόλημα τοῦ ποτηριοῦ εἰς τὸ «Καρναβάλι» ἔσβησε τὰ χείλη τῆς γυναίκας τὰ ἔσφιξεν ἡ πτυχὴ τῆς πικρίας, σκιὰ πόνου καὶ πνεύματος ἔπεσεν εἰς τὰ λεπτὰ βλέφαρά της. Καρφωμένη εἰς τὸν βράχον τῆς θυσίας καὶ τῆς ἀγάπης μὲ τὸ «Τάμα», τὸ σιωπηλὸν τοῦτο δρᾶμα τοῦ χριστιανικοῦ πόνου, εἰς τὸ ὁποῖον κατέληξαν οἱ ἠθογραφικοὶ πίνακες, διηγεῖται τὴν ἱστορίαν τῆς φυλῆς της.

Τὸ στάδιον τῶν ὑψηλῶν πτήσεων τοῦ Γύζη, εἰς τὸ ὁποῖον ἔλαβε τὴν ὁριστικήν του φυσιογνωμίαν, ἀρχίζει τὸ ἔτος 1892, ἀπὸ τὴν περίφημον σύνθεσίν του «Ἱστορία». Προκειμένου ὁ σύνδεσμος τῶν καλλιτεχνῶν τοῦ Μονάχου νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν Λουϊτπόλδον τῆς Βαυαρίας διὰ τὴν ἐπέτειον τῶν γενεθλίων του ἕνα λεύκωμα, ἐζητήθη ἡ συνδρομὴ τοῦ Γύζη. Ἡ αὐστηρὰ καὶ ἐναρμόνιος σύνθεσις ἔκαμε τόσην ἐντύπωσιν, ὥστε, κατόπιν τῆς ζητηθείσης ἀδείας τοῦ ζωγράφου, τὸ ἔργον ἔμεινε διαρκὲς ἔμβλημα τῶν ἐκθέσεων τοῦ συνδέσμου εἰς τὸ Γκλασπαλάστ. Ἡ τιμὴ ἦτο καθ' ὅλα ἀξία τῆς εὐγενοῦς δημιουργίας. Ἡ αὐστηρὰ Ἱστορία (καὶ ἐδῶ ἐμφανίζεται ὁ ἑλληνικὸς τύπος, ὁ ὁποῖος τοῦ λοιποῦ θὰ ἐξυπηρετήσῃ τὰς ἰδέας τοῦ Γύζη), μὲ τὸ χέρι της ὁδηγούμενον ἀπὸ τὸ καλογεροπαίδι τοῦ Μονάχου, χαράσσει μὲ στερεότητα εἰς τὸ βιβλίον τῆς Ἱστορίας τῆς Τέχνης τὰ ὀνόματα

Τὸ δαιμόνιον τῆς Τέχνης.

[Πίναξ τῆς ἑταιρείας τῶν Καλλιτεχνῶν τῆς Λειψίας.]

τῶν μεγάλων καλλιτεχνῶν. Ὡς μοντέλο τοῦ παιδιοῦ εἰς τὴν σύνθεσιν ἐχρησίμευσεν ὁ ἤδη γλύπτης ἐν Μονάχῳ Τηλέμαχος Γύζης. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς διακρίνεται καθαρὰ ἡ ἐρχομένη δημιουργία. Ὁ Γύζης ἐπαναλαμβάνει τὸ πείραμα. Δημιουργεῖ μεγάλας σκέψεις καὶ μεγάλα ὁράματα μέσα εἰς μικρὰ διαφημιστικὰ ἔργα. Εἶναι ἡ «Ἁρμονία», διὰ τὸ ἐργοστάσιον Ἴμπαχ. Ἡ «Φήμη», ἐξώφυλλον διὰ τὸ περιοδικὸν «Ὑπεράνω τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης». Ἡ «Θεωρία καὶ Πρᾶξις», δίπλωμα διὰ τὸ Πολυτεχνεῖον τοῦ Μονάχου. Ἡ «Τυπογραφία», μεγαλειώδης καὶ πάναγνος παράστασις γυναικὸς συμβολιζούσης τὴν τυπογραφίαν, μὲ πνεύματα—σύμβολα τοῦ τύπου—δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ἔργον ζητηθὲν ὡς σφραγὶς διὰ τὸ ἐργοστάσιον τοῦ Maisenbach, τὸ ὁποῖον πρῶτον εἰσήγαγε τὴν ἐκτύπωσιν χρωματιστῶν εἰκόνων. Καὶ τέλος τὸ ἀποκορύφωμα τῆς σειρᾶς, τὸ δίπλωμα διὰ τοὺς ἐν Ἀθήναις πρώτους Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας τοῦ 1896. Εἶναι ἀνάγκη νὰ λεχθῇ ὅτι ὁ Γύζης, ἀναγκάζων τὴν ἰδεολογικὴν ζωγραφικὴν νὰ κατεβῇ ἀπὸ τοὺς τοίχους τῶν κτιρίων εἰς τὰς ταπεινὰς «ἀγγελίας», εἰς τὰ ἐμβλήματα καὶ τὰ διπλώματα, τὴν ἀνέβασεν εἰς τοὺς κυανοῦς οὐρανοὺς τῆς σκέψεως; Δὲν εἶναι πλέον εὔκολον κατόρθωμα ἡ ζωγραφικὴ τῆς ἀλληγορίας. Μετὰ τὴν «Θεωρίαν καὶ πρᾶξιν», μετὰ τὴν «Ἱστορίαν», μετὰ τὸ «Δίπλωμα τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων», μετὰ τὴν αἰθερίαν αὐτὴν ἐμφάνισιν μορφῶν, αἱ ὁποῖαι ζοῦν τὴν ζωὴν τοῦ ὀνείρου καὶ δὲν γίνονται ποτὲ ψυχρὰ ἀφαίρεσις, ἀλλὰ πάλλεται τὸ λεπτόν των περίγραμμα ἀπὸ ἀλήθειαν, μέγα μέρος τῆς πρὸ τοῦ Γύζη ἰδεολογικῆς τέχνης πέφτει εἰς τὰς ἀποθήκας τῆς Ἀκαδημίας. Εἶναι βέβαια περίεργον ὅτι τὴν καταδίκην αὐτὴν τὴν ἀπαγγέλλει μὲ τὸ ἔργον του ζωγράφος ὀπαδὸς τῶν κλασσικῶν κανόνων. Ἀλλὰ δύναται νὰ ἀκολουθῇ κανεὶς τοὺς κανό-

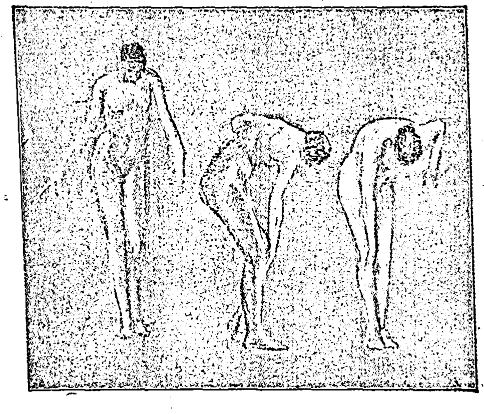

Τρεῖς σπουδαὶ γυναικῶν.

νας καὶ νὰ εἶναι ἐπαναστάτης. Τὸ πρᾶγμα σημαίνει ἁπλούστατα ὅτι ἔχει νὰ δώσῃ ἐντὸς τῶν καθιερωμένων τὸ νέον τῆς ἰδιοσυγκρασίας του καὶ τῆς σκέψεώς του. «Sur des pensers nouveaux faisons des vers antiques.» Ὁ στίχος ἐφαρμόζεται εἰς τὸν Γύζην. Εἰς τὴν Γερμανίαν κυριαρχοῦσαν πρὸ αὐτοῦ αἱ ἀπέραντοι σοφαὶ καὶ ψυχραὶ διακοσμήσεις, εἰς τὰς ὁποίας κατεπονήθη ἡ μεγάλη φαντασία τοῦ Κορνέλιους καὶ ἡ ἱκανότης τοῦ Κάουλμπαχ. Ὁ Πιλότυ κατόπιν ἔδειξεν εἰς τοὺς καλλιτέχνας ἀντίθετον δρόμον. Ἐνῷ ὅμως ὡδηγοῦσε τοὺς μαθητάς του πρὸς τὸ παράδειγμα τῶν Βενετῶν ζωγράφων, οὕτως ὥστε νὰ βλέπουν τὴν λαμπρότητα τῶν φαινομένων, τὸ πνεῦμα τοῦ Γύζη ἦτο τοιοῦτον, ὥστε νὰ ζητήσῃ, καθὼς λέγει ὁ Στένταλ διὰ τοὺς Φλωρεντινοὺς ζωγράφους, τὴν αἰτίαν τῶν φαινομένων. Αὐτὴ εἶναι ἡ τάσις τοῦ ὑψηλοῦ του ἔργου, τὸ ὁποῖον τώρα ὀνειρεύεται νὰ ὁδηγήσῃ εἰς τὸ ἀποκορύφωμα μὲ μίαν σύνθεσιν μακρᾶς πνοῆς, περιλαμβάνουσαν ὅλον τὸν καρπὸν τῶν σκέψεών του. Μία εὐτυχὴς ἔμπνευσις τῆς πόλεως τῆς Νυρεμβέργης ἔκαμεν ὥστε τὸ ὁριστικὸν αὐτὸ ἔργον νὰ εἶναι ὁ «Θρίαμβος τῆς Βαυαρίας». Ἦτο ἡ μόνη παραγγελία μεγάλης διακοσμήσεως τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ὁ Γύζης ἐν Γερμανία. Εἰς φαιὰν ἀτμόσφαιραν μορφαὶ καθαραί, ἀχνορόδινοι, ὡσὰν νὰ ἐπρόβαλαν ἀπὸ μυστικὴν δροσόλουστον αὐγὴν προχωροῦν. Ἡ κίνησίς των εἶναι ἥσυχος κίνησις λιτανείας. Ἐμπρὸς κρατοῦσα τὴν ἅρπαν της, βαδίζει ὡσὰν νὰ πετᾷ ἡ θεὰ Ποίησις, ἡ πηγὴ τῶν ἐνθουσιασμῶν καὶ τῶν μύθων, ἡ μητέρα τῆς Ἱστορίας. Τόνου σβησμένου πυρροῦ χρώματος —τὰ ἐμβλήματα τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς Βαυαρίας— οἱ δύο λέοντες σύρουν

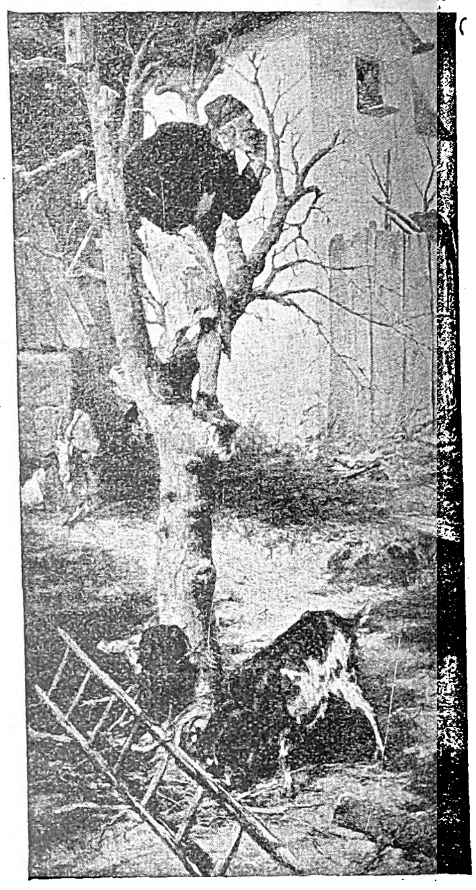

Αἰχμάλωτος.

τὸ ἅρμα, χωρὶς μυϊκὴν προσπάθειαν, συμβολισμὸς τῆς φυσικῆς δυνάμεως ὑποδουλωμένης εἰς τὸ πνεῦμα ποῦ κυβερνᾷ. Ὁ Ἔρως τοὺς ὁδηγεῖ καὶ τὸ Πνεῦμα θωπεύει τὴν χαίτην των. Ἐπάνω εἰς τὸ ἅρμα ὄρθια ὑψώνεται ἡ Βαυαρία, ντυμένη φόρεμα ποῦ χρωματίζεται καθὼς τὰ γαλανὰ σύννεφα εἰς τὸ ἡλιοβασίλεμα. Γιρλάντα καταφώτων ῥόδων στεφανώνει τὸ ἅρμα Ἡ δευτέρα γυναῖκα τῆς πομπῆς, μετὰ τὴν Ποίησιν, ἡ Ἐπιστήμη, δέχεται μαγικὴν ἀνταύγειαν ἀπὸ τὸ λευκὸν φῶς τοῦ λύχνου ποῦ κρατεῖ. Ἡ Βιομηχανία, ἡ Βιοτεχνία καὶ τὸ Ἐμπόριον ἀκολουθοῦν τὸ ἅρμα. Φαιοὶ τόνοι εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν Οὐρανὸς νοητός, βάθος λιτότατον, ὅπου μόλις ἀργοκινοῦνται καὶ σβύνουν αἱ ἁπλαῖ γραμμαὶ τῶν συννέφων συναρμονισμέναι μὲ τὰ ἀνεμίσματα τοῦ πέπλου τῆς Βαυαρίας. Ἡ πομπὴ βαδίζει ἐπάνω εἰς τὰ σύννεφα. Αὐγὴ χυμένη παντοῦ. Συγχορδίαι γραμμῶν καὶ χρωμάτων αἰθερίων. Τίποτε δὲν βιάζεται, τίποτε δὲν φωνάζει. Τὸ χαρμόσυνον αὐτὸ σύνολον, μὲ τὴν οὐλότητα τῶν σιωπηλῶν χρωμάτων του καὶ τὴν μουσικὴν τῶν γραμμῶν του, εἶναι τὸ ἔργον ἑνὸς δημιουργοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ πνεῦμα ἔζησεν εἰς πλατωνικοὺς κόσμους. Εἶναι ἑλληνικὸν ὄνειρον.

Ἠμπόρεσε λοιπὸν νὰ συνθέσῃ τὰς ζωγραφικάς του σκέψεις εἰς ἕνα πίνακα. Δὲν τοῦ ἐδόθη

Ὁ Γύζης νεκρός.

[Πίναξ τοῦ Λέμπαχ.]

νὰ ἐκτελέσῃ δευτέραν ὁμοίαν παραγγελίαν. Τοῦ ἔμεινεν ὅμως ἡ παρηγορία ὅτι ἔδωσε τὸ μέτρον τῆς δυνάμεώς του. Ἠμποροῦμεν τώρα γύρω εἰς

Digitized by Google

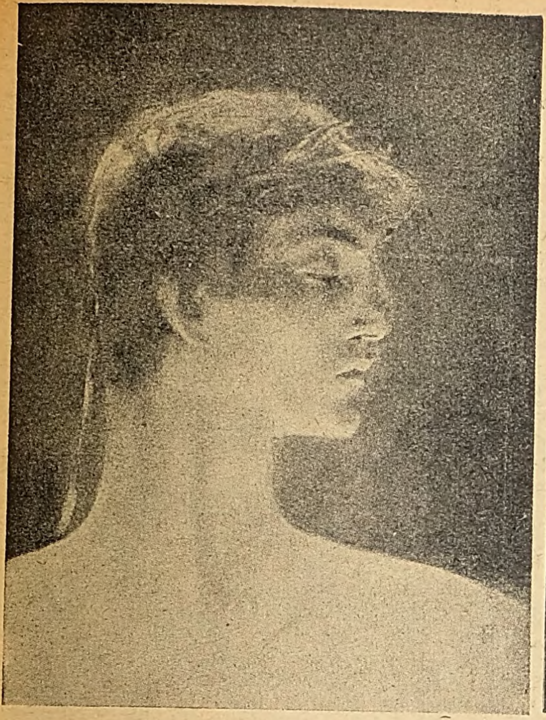

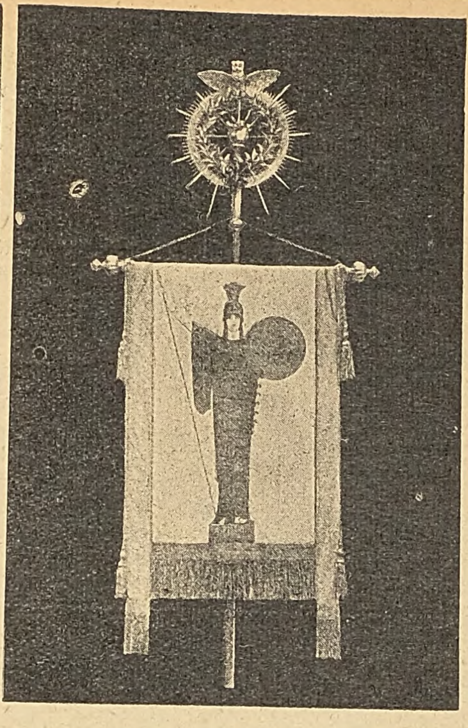

ΝΙΚ. ΓΥΖΗ: Ἐξ ἀριστερῶν. Ἄνω: *1) Ὀλυμπιονίκης, 2) «Ἡ Ἀθηνᾶ»* (Λάβαρον διὰ τὸ Ἰωβιλαῖον τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου), *3) Ἡ δόξα τῶν Ψαρῶν*. Εἰς τὸ μέσον: *1) Το παραμῦθι τῆς γιαγιᾶς, 2) Ὁ μικρὸς σοφός*. Κάτω: *Ἡ ἀποθέωσις τῆς Βαυαρίας* (Μουσεῖον διακοσμητικῶν Τεχνῶν τῆς Νυρεμβέργης).

Digitized by Google

τὴν «Βαυαρίαν» νὰ συγκροτήσωμεν ὁλόκληρον τὸ ἰδεαλιστικόν του ἔργον αὐτῆς τῆς ἐποχῆς, ἔργον τῶν ἐτῶν ὅπου τὸ πνεῦμά του ἐκρατεῖτο εἰς βα-

Σπουδὴ διὰ το Δίπλωμα τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων.

θείας ἐνατενίσεις, ἀπὸ τὰς ὁποίας δὲν ἐπανῆλθε ποτὲ εἰς τὴν ἀσχημίαν τῆς πραγματικότητος. Ἀπὸ τὸ 1896 ἕως τὸ 1900 εὑρίσκεται εἰς τὴν μεταρσίωσιν αὐτὴν καὶ τότε παράνονται αἱ τραγῳδίαι του ποῦ ἔνουν τὸ ὄνομα «Πνεῦμα τοῦ Πόνου», ὁ «Ὀλυμπιονίκης», ἡ «Δόξα τῶν Ψαρῶν», τρεῖς τρικυμίαι ποῦ προηγήθησαν τῶν ἠλυσίων τῆς «Βαυαρίας». Μὲ τὰ τρία αὐτὰ ἔργα βλέπομεν τὸν Γύζην εἰς μίαν κορυφὴν τοῦ πόνου καὶ τῆς σκέψεως.

Διηγοῦνται τὸ μαρτύριον τῆς δημιουργίας. Εἶναι ὁ Προμηθεύς. Τὸ τρίτον σύμβολον τῆς σειρᾶς, ἡ μαύρη του μπαρουτοκαμμένη Δόξα, δὲν εἶναι μόνον τὸ χρονικὸν τῶν Ψαρῶν καὶ ἡ ἱστορία τοῦ Εἰκοσιένα, ἀλλὰ ἀναγνωρίζομεν ἐδῶ τὴν πικρὰν δόξαν κάθε δημιουργοῦ. Αὐτὴ ἦτο καὶ ἡ δόξα τοῦ Γύζη, καθὼς τοὐλάχιστον ὁ ἴδιος ᾐσθάνετο. Εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι ὁ καλλιτέχνης εὑρῆκεν εὐνοϊκὴν τὴν ψυχικήν του κατάστασιν διὰ νὰ ζωγραφίσῃ τὸ δαντικὸν ἑξάστιχον τοῦ Σολωμοῦ. Ὁ πόνος ἦτο σύντροφός του. Εἰς τὸ ἐργαστήριόν του, ναὸν σιωπῆς καὶ μελέτης, ἐπέρασε μακροὺς καιροὺς θλίψεως καὶ ἀγωνίας. Τελειομορφικὴ ἰδιοσυγκρασία καλλιτέχνου, εἶχε τὴν παραγωγὴν δύσκολον καὶ ὀδυνηράν, ἀποτέλεσμα μακρᾶς συγκεντρώσεως καὶ προετοιμασίας. Συχνὰ ξυπνοῦσε τὴν νύκτα, κατεχόμενος ἀπὸ τὸν πυρετὸν τῆς δημιουργίας καὶ εἰς τὸ φῶς τῆς λάμπας ἐσχεδίαζε βιαστικὰ τὰς συλλήψεις του. Ἐγέμιζε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁλόκληρα τετράδια. Ὑπάρχουν μεταξὺ αὐτῶν σχεδιάσματα ὀνειρώδη, ὁράματα αἰχμαλωτισμένα. Ἔσπευδε νὰ δώσῃ τὸ ἔργον του. Ὁ καιρὸς ἔφευγεν, ὠλιγόστευαν αἱ δυνάμεις ποῦ θὰ ἐχρειάζετο ὁ διακοσμητὴς διὰ νὰ ἐκτυλίξῃ μίαν μεγάλην σύνθεσιν. Καὶ εὐκαιρία ἔργου μακρᾶς πνοῆς δὲν παρουσιάσθη ἄλλη ἐκτὸς τοῦ μοναδικοῦ ἐκείνου τῆς Νυρεμβέργης. Εἰς τὴν Γερμανίαν ἐλάχιστα ἐπωφελήθησαν τῆς ἐξαιρετικῆς μορφῆς τῆς τέχνης του. Ἐξ ἄλλου ἡ μικροσκοπικὴ Ἑλλὰς δὲν εἶχεν ὡριμάσει τόσον πολύ, ὥστε νὰ τοῦ ἀναθέσῃ τὴν διακόσμησιν ἑνὸς κτιρίου της, καὶ ἦτο πολύ, διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὅτι τοῦ παρήγγειλε τὸ λάβαρον τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τὸ δίπλωμα τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων. Ὁ σιωπηλὸς Γύζης ἔβλεπεν ὅτι τὸ τέρμα πλησιάζει, χωρὶς νὰ δώσῃ ὅ,τι ἠμποροῦσε νὰ δώσῃ. Ἥρως τῆς σιωπῆς καθὼς ἦτο, εἶχεν ἀπομονωθῇ μέσα εἰς τὴν θλῖψίν του, ἡ ὁποία ἐγίνετο μεγαλυτέρα ὅσο τὸ πνεῦμά του, μὲ τὸ πέρασμα τοῦ καιροῦ, κινοῦσε τὰ πτερά του πρὸς βαθυτέρους πάντοτε οὐρανούς. Ὁ Ἑλβετὸς τεχνοκρίτης Οὐίλλιαμ Ρίττερ, ὁ ὁποῖος ἔτρεφε βαθεῖαν πίστιν πρὸς τὸ ὑψηλὸν καὶ ἑλληνικὸν ἔργον τοῦ Γύζη, εἰρωνεύεται μὲ δριμύτητα τοὺς Γερμανούς, διότι βλέπουν τὴν ἑλληνικὴν ὡραιότητα μόνον μὲ τὰ γερμανικὰ μάτια καὶ δὲν τὴν ἀναγνωρίζουν, ὅπως τὴν βλέπει ἕνας Ἕλλην, ὅταν εἶναι Γύζης. «Τὸ κοινὸν τοῦ Μονάχου, λέγει, ἂν ἐπιθυμήσῃ μυθολογικὰ θέματα εἰς τὴν ζωγραφικήν, πηγαίνει κατ' εὐθεῖαν εἰς τὰ χρωματιστὰ παλίμψηστα τοῦ Μπαῖκλιν καὶ τοῦ Στούκ. Ἡ πρωτοτυπία τοῦ Γύζη, ὅλη χάρις καὶ ἀττικισμός, δὲν τοὺς ἐνδιαφέρει». Τὰ λόγια αὐτὰ δίδουν μίαν ἐξήγησιν τῆς ψυχικῆς καταστάσεως τοῦ διδασκάλου. Ἀλλὰ τὸ εὐγενὲς καὶ ὑπερήφανον αὐτὸ πνεῦμα ἔφθασεν εἰς τόσην εὐαισθησίαν, ὥστε τὰ ἐλάχιστα καὶ τὰ ἀσήμαντα νὰ ἠμποροῦν νὰ τὸ θίξουν. Μία ἀπὸ τὰς πτωχὰς καλλιτεχνικὰς ἐκθέσεις τῶν Ἀθηνῶν, ἡ ὁποία ἔγινε τὸ ἔτος 1899 εἰς τὸ Ζάππειον, ἔλαβε τὴν ἀνέλπιστον τιμὴν νὰ φιλοξενήσῃ καὶ ἕνα ἔργον τοῦ Γύζη, τὸ ὁποῖον ὁ διδάσκαλος ἔστειλε μὲ τὴν γνωστήν του εὐμένειαν διὰ νὰ συμμετάσχῃ ὡς ἁπλοῦς Ἕλλην ζωγράφος εἰς τὴν πνευματικὴν κίνησιν τοῦ τόπου. Τὸ ἔργον ἦτο ἡ «Δόξα». Ἀφελὴς νέος τοῦ καιροῦ ἐκείνου, ὄχι πολὺ διαφορετικὸς ἴσως ἀπὸ τὸν σημερινόν ἐσκέφθη ὅτι εἶναι μοναδικὴ εὐκαιρία νὰ φανῇ αὐστηρός. Εὑρῆκε λοιπὸν λάθη εἰς τὴν «Δόξαν». Ἐπιστρέφων ἀπὸ τὴν ἔκθεσιν εἰς ἑσπερινὴν ἐφημερίδα, ἐκδιδομένην ἀπὸ τὰ γραφεῖα τῆς «Ἀκροπόλεως», ἔγραψε τὰς παρατηρήσεις του, κατηγόρησε δὲ κυρίως ὡς κακοσχεδιασμένον τὸ πόδι. Καὶ εἶχε δίκαιον. Κανεὶς δὲν θὰ πιστεύσῃ ὅτι ἤξευρε νὰ σχεδιάσῃ ὁ Γύζης! «Ἤθελα νὰ ἰδῶ ποῦ φθάνει ἡ αὐθάδεια», εἶπεν ὁ ἐπιγραμματικὸς Γαβριηλίδης ὅταν ἠρωτήθη πῶς ἔστειλε τὸν νέον εἰς τὴν ἔκθεσιν. Δυστυχῶς ἡ εὔθυμος ἱστορία, ἐξηγημένη ὑπὸ τὸν ἐλαφρόν μας οὐρανόν, ἐπῆρεν ἄλλον χαρακτῆρα ἐν Μονάχῳ. Ὁ Γύζης ὅταν τὴν ἔμαθεν, ᾐσθάνθη θλιβερὰν ἔκπληξιν καὶ ἀρκετὸν καιρὸν ἔμεινε ψυχικῶς πληγωμένος. Ἐχρειάσθη καιρὸς νὰ τὸ λησμονήσῃ, καὶ κάποτε ὁμιλῶν διὰ τοὺς τεχνοκρίτας τῶν Ἀθηνῶν πρὸς Ἕλληνα, εἶπε μὲ τὴν ἀγαθήν του εἰρωνείαν: «Ἆ! τοὺς καϋμένους!» Τὸ γεγονὸς φανερώνει, ὅτι ἐλάχιστα ἦτο προετοιμασμένος διὰ τὰς ἀσχημίας, καὶ δίδει μίαν ἰδέαν τῆς ψυχικῆς εὐπαθείας, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκετο κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του ὁ δημιουργὸς τόσης ὡραιότητος. Ἀλλὰ φθάνομεν εἰς τὴν τελευταίαν του ἐκδήλωσιν: Τὴν θρησκευτικήν.

Σπουδὴ διὰ τὴν Ἐαρινὴν Συμφωνίαν.

Ὁ διδάσκαλος καταλαμβάνεται ἀπὸ μυστικοπάθειαν, καὶ τώρα ἡ ζωγραφική του φαντασία πλανᾶται εἰς τοὺς πυρίνους χριστιανικοὺς οὐρανούς. Ὁ ιερεύεται νὰ κάμῃ τὴν ἀπολογίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἐγνώρισε τὸν πόνον. Ἡ ἁγιότης εἶναι εἰς τὴν ψυχήν του. Κυριευμένος ἀπὸ τὰς νέας του συλλήψεις ζωγραφίζει τὸν πίνακά του ὁ «Νυμφίος», ἔργον τὸ ὁποῖον ἐκράτησεν εἰς ἀβεβαιότητα, διὰ νὰ ὑποβάλῃ περισσότερον τὴν ἰδέαν τοῦ ὑπερκοσμίου. Λαμβανόμενος εἰς τὸ σύνολόν του ὁ πίναξ μὲ τὸ ἔντονον ἐρυθρὸν

Ἡ δευτερότοκος θυγάτηρ τοῦ καλλιτέχνου Μαργαρίτα.

φῶς εἰς τὸν ἀχανῆ οὐρανόν, ὡσὰν ἡ φωτοχυσία ἐκείνη νὰ ἐξακοντίζεται ἀπὸ τὸν ἐρχόμενον εἰς τὸ βάθος Νυμφίον, πρὸ τοῦ ὁποίου γονατίζουν

Σπουδὴ κεφαλῆς.

στρατιαὶ ἀγγέλων, εἶναι μία κατανυκτικὴ ἀπόδοσις χριστιανικῆς ὀπτασίας.

Ὁ θάνατος τὸν ἐπρόλαβε πρὶν δώσῃ ὁριστικὸν ἔργον εἰς τὴν νέαν αὐτὴν κατεύθυνσιν. Προετοίμαζε μεγάλην σύνθεσιν «Ὁ θρίαμβος τῆς θρησκείας». Αἱ προετοιμασίαι τῆς συνθέσεως αὐτῆς, οἱ «Ἀρχάγγελοι», εὑρισκόμενοι εἰς τὴν Ἐθνικὴν Πινακοθήκην, ἀξίζουν ἰδιαιτέραν προσοχήν, διὰ τὸ ἑλληνικόν των πνεῦμα, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι καὶ ἐδῶ παρακολουθεῖ τὸν δημιουργὸν τοῦ «Ὀλυμπιονίκου». Οἱ ἀρχάγγελοί του εἶναι Νῖκαι καὶ ἔφηβοι ἑλληνικοί. Ὁ γυμνὸς ἀρχάγγελος μὲ τὴν νευρώδη του μυολογίαν καὶ τὸ πλατὺ σχέδιον, ζωηρᾶς μιχαηλαγγελικῆς διαθέσεως, ἀποκτηθεὶς ἐσχάτως ὑπὸ τῆς Πινακοθήκης, εἶναι ἀσφαλῶς ἐκ τῶν ὡραιοτέρων του δημιουργημάτων.

Ἡ θέσις τοῦ Γύζη ἐντὸς τῆς γερμανικῆς τέχνης δὲν θὰ κριθῇ βεβαίως ἀπὸ τὸ ὅτι ἐστερήθη τῶν μέσων νὰ ἐκτελέσῃ ἐν Γερμανίᾳ μεγάλας διακοσμήσεις, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τὴν ποιότητα τῆς τέχνης του. Ἐν μέσῳ τῆς γερμανικῆς ζωγραφικῆς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, εἴτε τῆς ψυχρᾶς ἰδεολογίας τοῦ Κορνέλιους καὶ τοῦ Κάουλμπαχ, εἴτε τῆς τέχνης τῶν κατόπιν ἀφηγητῶν καὶ ρεαλιστῶν ζωγράφων, παρ' ὅλα τὰ ἀξιόλογα στοιχεῖά της, ὁ Γύζης παραμένει μία ξεχωριστὴ μορφή. Εἶχε τὴν ἰδικήν του ἀντίληψιν τοῦ ἑλληνικοῦ ἰδεώδους καὶ τὴν ἐξέφρασε μὲ λεπτήν, νευρώδη καὶ ἄϋλον γραμμήν, τῆς ὁποίας ἡ γαλήνη καὶ ἡ μουσικότης δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ λησμονηθοῦν. Ἀνέπτυξεν ἐξαιρετικὴν εὐαισθησίαν διὰ τὰς ρυθμισμένας κινήσεις, περιληπτικὰς μεγάλων πράξεων, διὰ τὰς ἁρμονικὰς στάσεις, διὰ τὸν ρυθμὸν ποῦ θὰ συνεβάδιζε μὲ τὸ ἰδεῶδες τῆς γαλήνης, πρὸς τὸ ὁποῖον ἔτεινεν ἡ ψυχή του. Καὶ τὸ ἔργον του εἶναι ἡ αὐστηρὰ ἐκείνη μουσικὴ εἰς τὴν ὁποίαν ἠχεῖ ὅ,τι λεπτὸν καὶ ὑψηλὸν ἔχουν ἡ ψυχὴ καὶ τὸ πνεῦμα. Ἂν δὲν εὑρῆκεν ἐπιφανείας, διὰ νὰ ἐκτυλίξῃ τὰς ζωγραφικάς του συμφωνίας, τὸ ὀλίγον ὅμως ἔργον τοῦ ἁρμονιστοῦ αὐτοῦ εἶναι ἀρκετὸν νὰ τοῦ δώσῃ μίαν ἐκλεκτὴν θέσιν μεταξὺ τοῦ ἀγγλικοῦ προραφαηλιτισμοῦ καὶ τοῦ Πουβὶ ντὲ Σαβάν.

ΖΑΧ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Γυζὶς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Λιμὴν τοῦ νομοῦ τῆς Μαρμαρικῆς, ἀναφερόμενος ὑπὸ Πτολεμαίου (Δ, ε, 6), ὅστις ἀναφέρει καὶ δευτέραν αὐτοῦ ὀνομασίαν *Ζυγὶς* κατ' ἀναγραμματισμόν. Ὁ Ἀνώνυμος ἀφ' ἑτέρου τοῦ «Σταδιασμοῦ τῆς Μεγάλης θαλάσσης» (§ 15) καθορίζων τὴν θέσιν αὐτοῦ μεταξὺ *Γραίας Γόνατος* και *Ἀκτῆς Λευκῆς*, τον ὀνομάζει Ζύγριν, τονίζων ὅτι σχηματίζεται μεταξὺ τῆς ἀκτῆς καὶ παρακειμένου νησίου, ἔχοντος «εὐώνυμον προσορμίζον. Ὕδωρ ἔχει ἐν τῇ ἄμμῳ». Εἶναι δὲ ὁ σύγχρονος ὕφορμος *Μέρσα Μπαγούς* (Mersa Bagush, πλάτ. 31° 11' Β, μῆκ. 27° 40' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 374: Mersa Matruh to Alexandria), ἀπέχων 2 μιλ. Α. τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀμποῦ Χασσίφα (ἀρχ. *Γραίας Γόνυ*).

Σ. Ε. Λ.

Γυζῶτος (Guizot)· βλ. Γκυζό.

γύη (ἡ) καὶ *γύα* *[Ἀρχ.]*. Μέτρον ἐπιφανείας, γνωστὸν ἀπὸ τοὺς ὁμηρικοὺς χρόνους, ἀβεβαίου μετρητικῆς ἀξίας. Ἄλλοτε ἀναφέρεται ὡς τὸ τέταρτον ἐπιφανείας δυναμένης νὰ ἐκσκαφῇ ὑπὸ ἑνὸς ἐργάτου ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ (Ὀδυσσείας Σ, 374), ἄλλοτε ὡς μεγαλυτέρας ἐκτάσεως (Ὀδ. Η, 113). Εἰς ἐπιγραφὰς τοῦ Ἡρακλείου τῆς Ν. Ἰταλίας (C. I. G. 5774—5775) ἀναφέρεται ἄλλοτε ἴσον πρὸς 12 καὶ ἄλλοτε πρὸς 12 ½ πλέθρα, ἤτοι ἐκτάσεως 614 ἢ 670 περίπου τετραγωνικῶν μέτρων.

Π. Ν. Π.

Γύης *[Μυθολ.]*· βλ. Γύας.

Digitized by Google

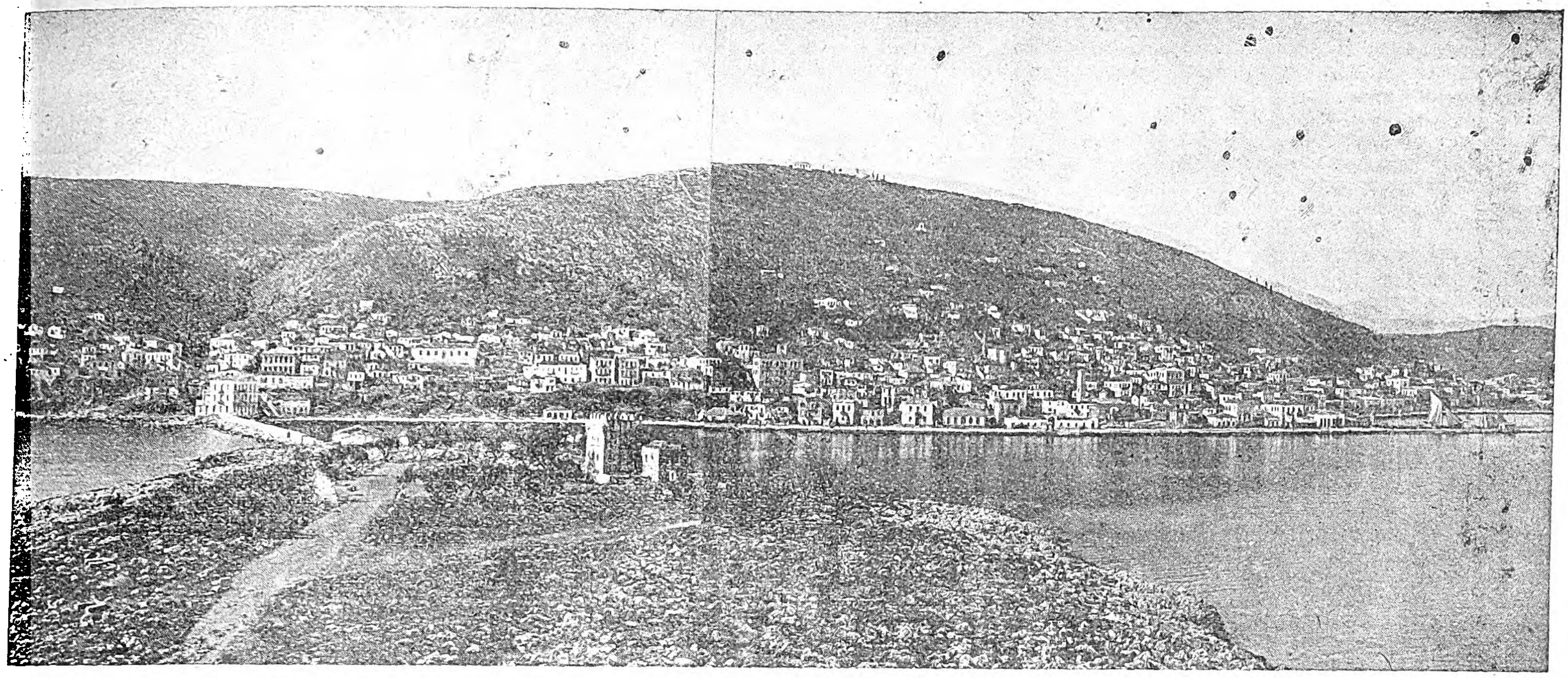

Γύθειον: *Γενικὴ ἄποψις τῆς πόλεως καὶ τῆς νησῖδος Κρανάης μετὰ τοῦ ἐπ' αὐτῆς πύργου Τζαννετάκη.*

Γύθειον καὶ ***Γύθιον***. Πολεμικὸς τῆς Σπάρτης λιμὴν κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, πολυάνθρωπος καὶ ἀκμαία πόλις τοῦ Κοινοῦ τῶν Ἐλευθερολακώνων (καὶ τῆς Ἑλλάδος ὅλης) κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους, πρωτεύουσα τῆς Μάνης κατὰ τοὺς νεωτέρους.

—[ΓΕΩΓΡ.] Σήμερον τὸ Γύθειον εἶναι ἡ ἕδρα τῆς ὁμωνύμου κοινότητος, περιλαμβανούσης ἐκτὸς τῆς πόλεως Γυθείου καὶ τὰ χωρία καὶ ἀγροικίας: *Ράχην, Μαρούλια, Σελινίτσαν, Γυριστά, Λίμνην, Μαυροβούνιον, Πασσαβᾶν καὶ Βασιλούνη*, καὶ κατοικεῖται ὑπὸ πληθυσμοῦ 6.664 κατοίκων (τῆς κοινότητος ὁ πληθυσμὸς ἀνέρχεται εἰς 8.500 κατοίκους).

Ὁ Κούμαρος (τὸ ἀρχαῖον Λαρύσιον), ἐπὶ τῶν κλιτύων (ἀνατολικῆς καὶ βορειοδυτικῆς) καὶ τῶν προπόδων τοῦ ὁποίου ἔχει κτισθῆ τὸ Γύθειον, ἐπιστεφόμενος ὑπὸ τοῦ ναΐσκου τῶν Ἁγίων Πάντων καὶ τοῦ περιβάλλοντος αὐτὸν θαλερωτάτου ἀλσυλλίου, καθιστᾷ πανοραματικὴν τὴν ἄποψιν τῆς πόλεως εἰς τοὺς καταπλέοντας εἰς τὸν λιμένα της κατά τε τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα. Εἶναι δὲ οὗτος μετὰ τῆς μεσημβρινῆς παραφυάδος του, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἁπλοῦται τὸ προάστειον τοῦ Γυθείου Μαυροβούνιον, ὁ ἀμυντικὸς προμαχὼν ἀπὸ τῶν ριγηλῶν ριπῶν τοῦ βορρᾶ τῆς θερμοτάτης διὰ τοῦτο καὶ γονιμωτάτης παραθαλασσίου κοιλάδος τοῦ Μαυροβουνίου.

Ἡ πόλις. Ἂν καὶ ἡ ρυμοτομία της, ἰδίως εἰς τὸν παλαιότερον συνοικισμόν, εἶναι πολὺ κακή, ἡ παραλιακὴ ὅμως λεωφόρος της, ἐκτεινομένη καθ' ἅπαν τὸ μῆκος αὐτῆς, κρασπεδουμένη ὑπὸ καλλιμαρμάρου προκυμαίας, μιᾶς τῶν ὡραιοτέρων ἐν Ἑλλάδι, καθιστᾷ ἄνετον τὴν κυκλοφορίαν τοῦ πληθυσμοῦ καὶ παρέχει εὐάρεστον ἐντύπωσιν μὲ τὰς εὐπρεπεῖς κατὰ μῆκος αὐτῆς οἰκίας, εἰς τὸν ἐπισκεπτόμενον τὴν πόλιν ξένον. Ὅ,τι ὅμως κοσμεῖ, κυρίως, τὴν εἰκόνα τῆς πόλεως, εἶναι ἡ πρὸ αὐτῆς ἐπιπλέουσα νησὶς *Κρανά*, μετὰ τῆς ὁποίας ἀπὸ τοῦ 1898 εἶναι ἡνωμένη ἡ πόλις διὰ κρηπιδώματος, τὸ ὁποῖον καὶ τὸν λιμένα κατέστησεν ἀπρόσβλητον ἀπὸ τῶν ἐπιθέσεων τοῦ σφοδροῦ Νότου καὶ εἰς τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως κατέστησεν εὐχερῆ καὶ ἀδάπανον τὴν ἀπόλαυσιν τῶν θελγήτρων τῆς νήσου, εἰς τὴν ὁποίαν προσέρχονται οὗτοι, ἰδίως κατὰ τὸ θέρος, ἀθρόοι διὰ νὰ δροσισθῶσιν ἀπὸ τὴν θαλασσίαν αὔραν κατὰ τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ἀπόγειον (Ταϋγέτειον) κατὰ τὴν νύκτα. Ἡ Κρανάη, κυαναὴ μόνον περὶ τὰ κράσπεδά της οὖσα, ὑπῆρξε, κατὰ τὴν μυθικὴν παρ' Ὁμήρῳ παράδοσιν, ἡ νυμφικὴ παστὰς τοῦ θεοειδοῦς Ἀλεξάνδρου (Πάριδος) καὶ τῆς ἁρπαγείσης ὡραίας Ἑλένης. «Ἀλλ' ἄγε δὴ φιλότητι τραπείομεν εὐνηθέντε», λέγει ὁ Πάρις εἰς τὴν ὀνειδίζουσαν αὐτὸν διὰ τὴν ἀνανδρίαν του κατὰ τὴν μὲ τὸν ἀρηΐφιλον Μενέλαον μονομαχίαν του Ἑλένην, «οὐ γάρ πώποτέ μ' ὧδέ ἔρως φρένας ἀμφεκάλυψεν — οὐδ' ὅτε σε πρῶτον Λακεδαίμονος ἐξ ἐρατεινῆς — ἔπλεον ἁρπάξας ἐν ποντοπόροισι νέεσσι — νήσῳ δ' ἐν Κραναῇ ἐμίγην φιλότητι καὶ εὐνῇ» (Ἰλ. Γ' 441—445). Κατὰ τὸν μεσαίωνα ἦτο τὸ *Μαραθονήσι*, ἀπὸ τοῦ ὁποίου καὶ ὁ Λακωνικὸς κόλπος ὠνομάζετο ὑπὸ τῶν ξένων θαλασσοπόρων Golfo di Marathonisi, διότι ἡ νῆσος ἐκαλύπτετο ὑπὸ μαράθων, αἵτινες ἄφθονοι ἐφύοντο ἐν αὐτῇ μέχρι τῶν χρόνων τῆς ἑνώσεώς της μετὰ τῆς ξηρᾶς. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς τουρκοκρατίας ἐκοσμήθη μὲ τὸν πύργον τοῦ περικλεοῦς Τζαννὲτ-μπέη (Τζαννῆ-μπέη). Σήμερον, *νησὶ* καλουμένη, κοσμεῖται μὲ τὸν ἀποστράπτοντα ἐκ λευκοῦ τοῦ Ταινάρου μαρμάρου φάρον, καθ' ὅλην δὲ τὴν ἐπιφάνειάν της μὲ φυσικοὺς πρασίνους τάπητας, πυκνὰς ἀμυγδαλέας καὶ ἐλαίας καὶ ξύλινα ἕδρανα πρὸς ἀνάπαυσιν τῶν πυκνῶν ἐπισκεπτῶν της, διότι ἡ Κρανάη εἶναι ὁ πνεύμων, διὰ τοῦ ὁποίου ἀναπνέει ἡ πόλις.

Ὁ φάρος διὰ τὴν πρὸς τὸ Γύθειον προσγείωσιν ἀνηγέρθη τῷ 1859 ἐπὶ τῆς ΒΑ ἄκρας τῆς νήσου, ἦτο δὲ μᾶλλον ναυτικὸς φανὸς ἐρυθροῦ σταθεροῦ φωτὸς ἢ φάρος. Τῷ 1873 ὅμως ἀνηγέρθη εἰς τὴν θέσιν ἐκείνου ὁ ἔτι καὶ νῦν λειτουργῶν φάρος, ἐφοδιασθεὶς διὰ μηχανήματος περιστροφικοῦ, συστήματος Sautter Lémonier, ἐκ τῶν ἀρίστων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐκπέμποντος δὲ φῶς λευκὸν σταθερὸν (55 δευτερολέπτων) ἐναλλάσσον πρὸς ἀναλαμπὴν (5″) ἐξ ὑπαμοιβῆς λευκὴν καὶ σταθεράν, γεωγραφικῆς φωτοβολίας 15 μιλλίων. Τὸ κτίριόν του (πύργος ὀκτάγωνος ὕψους 23 μέτρων, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς κατοικίας τῶν φυλάκων) εἶναι τὸ ἄριστον τῶν ἑλληνικῶν φάρων καὶ διὰ τὴν ἁρμονίαν τῶν γραμ-

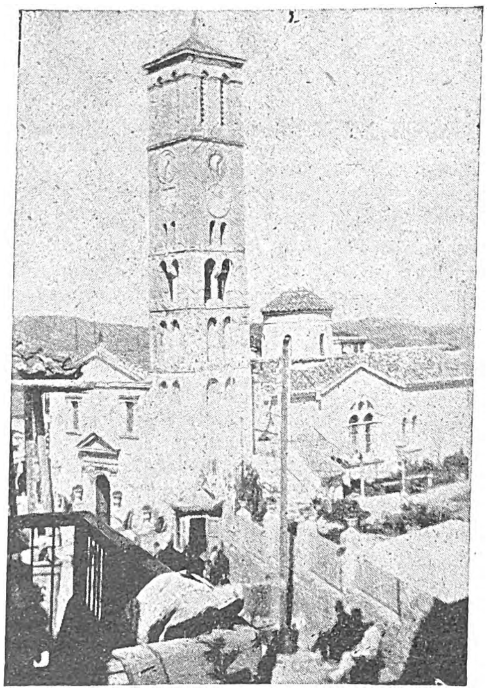

Γύθειον: *Τὸ κωδωνοστάσιον τοῦ Ἁγ. Γεωργίου.*

μῶν του καὶ διὰ τὴν πολυτέλειαν τῆς κατασκευῆς του. Τὸ ὕψος τῆς ἑστίας του ὑπὲρ τὴν θάλασσαν εἶναι 27 μέτρων, αἱ δὲ γεωγραφικαί του συντεταγμέναι: πλατ. 36°44′44″ Β, μῆκ. 22°34′23″ Ἀν., κατὰ τὸν ἀγγλ. χάρτ. 3372: Gythion harbour.

Πρὸς Β. τῆς πόλεως ἐκτείνεται συστὰς λόφων (μέρος αὐτῶν καλεῖται *Γυριστό*), χωριζομένη τοῦ Κουμάρου διὰ στενῆς διαβάσεως, διὰ τῆς ὁποίας διέρχεται ὁ χείμαρρος *Ξηριᾶς* καὶ ἡ ἁμαξιτὴ ὁδὸς Γυθείου—Σπάρτης μετὰ τῆς ὁποίας ἑνοῦνται αἱ ἀπὸ τῶν ἑκατέρωθεν αὐτῆς χωρίων τῶν τέως δήμων Γυθείου, Μαλευρίου, Μελιτίνης, Φελλίας καὶ Κροκεῶν ὁδοί. Ἡ κατάφυτος, ἐξ ἐλαιῶν ἰδίως, λοφοσυστὰς αὕτη, ἥτις προήσπιζε τὸ πρὸ αὐτῆς ἁπλούμενον ἐπὶ τῆς μικρᾶς παραθαλασσίου κοιλάδος ἀρχαῖον Γύθειον ἀπὸ τῶν βορείων καὶ βορειοδυτικῶν ἀνέμων, ἐπιστέφεται κατὰ τὰς διαφόρους κορυφὰς αὐτῆς ἀπὸ τὰ ἐξωκκλήσια Ἅγιον Τρύφωνα, Προφήτην Ἠλίαν, Ἅγιον Χαράλαμπον καὶ Ἁγίους Ἀναργύρους. Εἰς τὸ βάθος τέλος τῆς γραφικῆς ταύτης εἰκόνος τοῦ Γυθείου ὑψοῦται ἡ ὀροσειρὰ τοῦ Ταϋγέτου, ἀπὸ τῆς ὑψηλοτάτης κορυφῆς της (τοῦ χιονολεύκου Προφήτου Ἠλία) μέχρι τοῦ Ταινάρου. Ἐπὶ τοῦ χώρου τοῦ ἀρχαίου Γυθείου ἔχει κτισθῆ μέρος τοῦ νεωτέρου συνοικισμοῦ τῆς πόλεως, ὅστις, διὰ τοῦτο, καὶ ὀνομάζεται *Παλαιόπολις—Παλιόπολις*. Οὕτως ἐμφανίζεται ἡ εἰκὼν τῆς πόλεως εἰς τοὺς καταπλέοντας εἰς τὸν λιμένα της.

Ἕνεκα τοῦ πετρώδους καὶ ἀνωμάλου ἐδάφους, εἰς τὸ ὁποῖον ἔχει κτισθῆ ἡ πόλις, ἰδίως ἡ παλαιοτέρα, καὶ τῆς πενίας τῶν πλείστων τῶν κατοίκων της, οἵτινες εἶναι ἔντιμοι ἐργατικοί, μετοικήσαντες εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῶν ἀγόνων ἐδαφῶν τῶν χωρίων των, δὲν ἔχει αὕτη οὔτε εὐρυχώρους πλατείας, οὔτε εὐθείας, πλὴν τῆς παραλιακῆς, καὶ κανονικὰς ὁδούς, οὔτε οἰκίας εὐπρεπεῖς τὴν ὄψιν (πλὴν ὀλίγων) καὶ ἀνέτους ὡς κατοικίας, οὔτε καθαριότητα πολλὴν (ἕνεκα ἰδίως τῆς ἐλλείψεως ἐπαρκοῦς ὕδατος). Παρὰ τὰ φυσικὰ ὅμως ταῦτα μειονεκτήματα καὶ τὴν οὐσιώδη τοῦ ὕδατος ἔλλειψιν (σήμερον ὑδρεύεται ἐκ φρεάτων), ἡ πόλις ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ οἱ φιλοπρόοδοι κάτοικοί της ἐφρόντισαν νὰ κοσμήσωσιν αὐτὴν μὲ μικρὰς δενδροφυτευμένας πλατείας καὶ μὲ κτίρια κοινῆς ὠφελείας εὐπρεπῆ. Οὕτω, περὶ τὸ 1850, ἀνηγέρθη τὸ πρῶτον ἐν Γυθείῳ δημόσιον κτίριον, εἰς τὸ ὁποῖον στεγάζεται τὸ α' δημοτικὸν σχολεῖον, κατὰ τὸ 1886 ἀνῳκοδομήθη τὸ διδακτήριον τοῦ παρθεναγωγείου, κατὰ τὸ 1891 τὸ κοινοτικὸν μέγαρον, εἰς τὸ ὁποῖον στεγάζονται σήμερον τὰ γραφεῖα τῆς κοινότητος, τὸ πρωτοδικεῖον, τὸ εἰρηνοδικεῖον, ἡ ἐμπορικὴ σχολὴ καὶ ἡ ἀρχαιολογικὴ τῆς πόλεως συλλογή. Κατὰ τὸ 1912 ἀνηγέρθη τὸ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Γυθείου-Ἀρεοπόλεως τριώροφον μέγαρον τῆς μητροπόλεως, δαπάναις τοῦ τότε ἐπισκόπου Γυθείου-Οἰτύλου Παρθενίου Δημητροπούλου. Τούτου μικρὸν μὲν μέρος χρησιμεύει ὡς κατοικία καὶ γραφεῖον τοῦ μητροπολίτου, τὸ μεγαλύτερον δὲ ὡς νοσοκομεῖον τῆς πόλεως, ὅπερ ἀνήκει ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὸ ἀδελφᾶτον τοῦ νοσοκομείου «Ὑπαπαντὴ» καὶ ἔχει 20 κλίνας. Κατὰ τὸ 1914 ἀνηγέρθη δαπάναις τοῦ ἀοιδίμου Θεοδ. Παναγάκου τὸ διδακτήριον τοῦ γυμνασίου, κατὰ δὲ τὸ 1927 τὸ ἐργοστάσιον ὑδρεύσεως καὶ ἠλεκτροφωτισμοῦ τῆς πόλεως, δαπάναις τοῦ ταμείου λιμένος καὶ ὑδρεύσεως. Πλὴν τῶν εἰρημένων ὅμως κτιρίων ἀνηγέρθησαν καὶ ἄλλα ἄξια λόγου οἰκοδομήματα, κοσμοῦντα καὶ πληροῦντα τὰς ἀνάγκας τῆς πόλεως. Τούτων ἄξια μνείας ἰδίως εἶναι οἱ τρεῖς ἐνοριακοὶ ναοὶ τῆς πόλεως, ὁ τρισυπόστατος τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, Παναγίας τῆς Χρυσαφιτίσσας καὶ Ἁγίας Βαρβάρας, ὅστις εἶναι καὶ ὁ μητροπολιτικὸς ναός, ὁ τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ ὁ τῆς Ἁγίας Τριάδος, ὁ ναὸς τοῦ νεκροταφείου Ἀνάληψις, ἐν πυκνοφύτῳ ἐκ κυπαρίσσων διασφάγι, ἥτις χωρίζει τὸν Κούμαρον τῆς πρὸς Δ. αὐτοῦ βουνοσειρᾶς Πέτροβας κ. ἄ. Ἀλλ' ἡ μέριμνα τῶν κατοίκων καὶ ὡς κοινωνικῶν ὁμάδων καὶ ὡς ἀτόμων δὲν περιωρίσθη μόνον εἰς τὴν διακόσμησιν τῆς πόλεως διὰ κτιρίων κοινῆς ὠφελείας καὶ ἰδιωτικῶν μεγάρων, ἀλλ' ἐξετάθη καὶ εἰς τὴν θεραπείαν τῶν οὐσιωδεστέρων αὐτῆς ἀναγκῶν. Οὕτως, ἀπὸ μὲν τοῦ 1926 ἡ πόλις ἠλεκτροφωτίσθη, ἀπό τινων δὲ ἐτῶν ἐξησφαλίσθη ἡ ἐν προσεχεῖ μέλλοντι ἐπαρκὴς ὕδρευσις αὐτῆς διὰ τῆς ἱδρύσεως τοῦ εἰδικοῦ ταμείου «Λιμενικῶν ἔργων

Digitized by Google

καὶ ὑδρεύσεως Γυθείου», ὅπερ ἔχει ἀποθεματικὸν μὲν κεφάλαιον 2,300 000, ἐτησίαν δὲ πρόσοδον περὶ τὰς 900,000 δραχμάς. Ἐκ πασῶν ὅμως τῶν ἐκδηλώσεων ζωῆς καὶ δράσεως τῶν κατοίκων τῆς πόλεως, ἐκείνη ἥτις μαρτυρεῖ ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην τὸ φιλοπρόοδον αὐτῶν πνεῦμα, εἶναι ἡ κοινωνικὴ ὀργάνωσίς των. Ὑπὲρ τοὺς 25 συλλόγους, συνδέσμους καὶ σωματεῖα λειτουργοῦσιν ἐν τῇ μικρᾷ ταύτῃ πόλει, ὡς οἱ σύλλογοι δικηγορικός, ἰατρικός, ἐμπορικός, ἀστικός, κτηματικός, κυνηγετικός, ἐρασιτεχνῶν («Αἱ μοῦσαι»), γυμναστικός, «Χριστιανικὴ ὀργάνωσις Κυριῶν καὶ Δεσποινίδων Γυθείου», «Ἕνωσις Γυθείου-Γιατρίσσης-Βασιλικῆς», προσφύγων Μ. Ἀσίας καὶ Πόντου, καὶ ὀπωροπωλῶν, οἱ σύνδεσμοι ἐργατῶν θαλάσσης, ἐργατῶν ὑποδηματοποιῶν, τεχνητῶν οἰκοδομικῆς, ἐργατῶν μεταφορᾶς καὶ καρραγωγέων, ὑπαλλήλων καφενείων, ἁλιέων καὶ ἰχθυοπωλῶν, ἐργοδοτῶν ὑποδηματοποιῶν καὶ καφεπωλῶν. καὶ τὰ σωματεῖα: Ἱερατικὸν ταμεῖον μητροπόλεως Γυθείου καὶ Οἰτύλου, Ἕνωσις ἀναπήρων καὶ θυμάτων πολέμου, ἀρτοποιῶν Γυθείου, Ἐργατικὸν κέντρον καὶ Ἐργατικὴ βοήθεια. Τὸ γυμνάσιον (μὲ τὴν μικρὰν ἐξ 700 τόμων βιβλιοθήκην του) καὶ τὸ πρωτοδικεῖον ἐν συνεργασίᾳ προήγαγον τὴν μόρφωσιν τῆς κοινωνίας, ἐκαλλιέργησαν τὰς παρὰ τῷ λαῷ ἐμφύτους ἀρετὰς τῆς ἰσονομίας, τῆς τιμιότητος ἐν τῇ ἀγοραπωλησίᾳ (παλαιότερον ἐγίνοντο αἱ ἀγοραπωλησίαι διὰ προφορικοῦ λόγου μόνον) καὶ τοῦ ἀποτροπιασμοῦ πρὸς τὴν κλοπήν. ἐξηφάνισαν παλαιὰ ἔθιμα, ἀπότοκα ἀμαθείας καὶ ἐλλείψεως ἐμπιστοσύνης εἰς το ὄργανα τῶν νόμων τῆς πολιτείας.

Οὕτω, συμβοηθούσης καὶ τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας τῶν ὠργανωμένων εἰς σωματεῖα καὶ συλλόγους πολιτῶν, οἵτινες ἐπροικοδότησαν τὴν ὡραίαν πολίχνην μὲ φιλαρμονικὴν ἀπὸ 30 ἐτῶν λειτουργοῦσαν, μὲ θερμὰ θαλάσσια λουτρά, μὲ πλατείας δενδροφυτευμένας, μὲ ξενοδοχεῖα καθαρά, μὲ λέσχας εὐπρεπῶς ἐπιπλωμένας, κατέστη τὸ Γύθειον ἀληθὲς κέντρον πολιτισμοῦ διὰ σύμπασαν τὴν Μάνην καὶ τὰ χωρία τῶν νοτίων δήμων τῆς Λακεδαίμονος, διότι αἱ μὲν γνωσταὶ ἐκ παλαιοτέρων χρόνων ἀρεταὶ τῶν κατοίκων, ἡ φιλοξενία καὶ ἡ εὐγενὴς πρὸς τοὺς ξένους συμπεριφορὰ τῶν ἐτονώθησαν, ἐγεννήθη δὲ εἰς αὐτοὺς ὁ πόθος τῆς ἀναδείξεως τῆς πατρίδος των, διὰ τοῦ ἐφοδιασμοῦ της μὲ τὰ ἀπαραίτητα στοιχεῖα τοῦ πολιτισμοῦ, ὡς ἀνέτου καὶ εὐχαρίστου διαμονῆς καὶ εἰς ξένους. Διὰ τοῦτο καὶ πολλοὶ συρρέουσι κατὰ τὸ θέρος ξένοι πρὸς παραθερισμὸν ἐν αὐτῇ. Ἐν Γυθείῳ ἐκδίδεται καὶ ἡ ἀρχαιοτέρα τῶν ἐν ζωῇ ἐφημερίδων, ἡ «Λακωνία», ὑπὸ τῶν κληρονόμων τοῦ ἱδρυτοῦ της Ἰ. Ἀνδρεΐκου, ἀριθμοῦσα τὸ 56ον ἔτος ἀπὸ τῆς ἐκδόσεώς της.

Συγκοινωνίαι. Τὸ Γύθειον, καὶ δι' αὐτοῦ ὁλόκληρος ἡ τέως ἐπαρχία Γυθείου καὶ τὰ χωρία τῶν νοτίων δήμων τῆς τέως ἐπαρχίας Λακεδαίμονος, συγκοινωνεῖ ἀτμοπλοϊκῶς μὲν (τετράκις τῆς ἑβδομάδος) μετὰ τοῦ Πειραιῶς καὶ τῶν Καλαμῶν, δι' ἁμαξιτῆς δὲ ὁδοῦ μετὰ τῆς Ἀρεοπόλεως, ἥτις ἀπέχει τοῦ Γυθείου περὶ τὰς 5 ὥρας, τῆς Σπάρτης, ἥτις ἀπέχει 9 ὥρας, και τῶν Μολάων καὶ Μονεμβασίας διὰ διακλαδώσεως τῆς ὁδοῦ Σπάρτης-Γυθείου ἀπὸ τῶν Χανίων Ταράψης πρὸς τὰς Κροκεὰς (Λεβέτσοβαν), Σκάλαν, Μολάους καὶ Μονεμβασίαν. Τὰ ἐκ Γυθείου εἰς Πειραιᾶ ἀποπλέοντα ἀτμόπλοια προσεγγίζουσι, συνήθως, ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος, καὶ εἰς Νεάπολιν Βοιῶν, Κύθηρα καὶ Μονεμβασίαν, τὰ δὲ ἐκ Γυθείου εἰς Καλάμας, εἰς Κότρωνα. Ἅγιον Κυπριανόν, Πόρτο-κάγιο, Γερωλιμένα, Μέζαπον, Λιμένι, Σελινιτσαν καὶ Καρδαμύλην, ἅπαντας ὅρμους τῆς Μάνης. Ἐπίσης δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ, δι' ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας κατασκευασθείσης, συγκοινωνεῖ τὸ Γύθειον καὶ μετὰ

Γύθειον: *Τὸ παρθεναγωγεῖον.*

τῶν χωρίων Πετρίνης-Ζελίνης-Ἄρνης, ὑπάρχει δὲ ἐλπὶς ταχέως νὰ συγκοινωνήσῃ καὶ μετὰ τῶν δυτικῶν χωρίων τοῦ τέως δήμου Μελιτίνης καὶ τοῦ δάσους Βασιλικῆς διὰ τῆς πρωτοβουλίας τοῦ νεοσυστάτου ἐν Γυθείῳ συλλόγου «Ἕνωσις Γυθείου-Γιατρίσσης-Βασιλικῆς» καὶ τῆς Σκάλας καὶ τῶν χωρίων Ἕλους, διὰ τῆς ὑπὸ κατασκευὴν ὁδοῦ Γυθείου-Σκάλας, ἥτις σπουδαίως θὰ ἐξυπηρετήσῃ καὶ τὸ Γύθειον καὶ τὴν πλουσίαν εἰς γεωργικὰ προϊόντα περιφέρειαν τοῦ Ἕλους. Ἡ πληθὺς τῶν αὐτοκινήτων ἔχει βελτιώσει σημαντικῶς τὴν διὰ ξηρᾶς συγκοινωνίαν. Μετὰ τῶν ἄλλων περὶ τὸ Γύθειον χωριων συγκοινωνεῖ ἡ πόλις ἢ δι' ἁμαξιτῶν ὁδῶν, ὡς τοῦ προαστείου Μαυροβουνίου (ἀπέχοντος 15' τῆς ὥρας) καὶ Βαχοῦ κειμένων ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Γυθείου—Ἀρεοπόλεως, Λίμνης καὶ Κουτουμοῦς, κειμένων ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Γυθείου—Σπάρτης, ἢ δι' ἡμιονικῶν, ὡς τῶν χωρίων τῶν τέως δήμων Μελιτινης, Μαλευρίου καὶ Καρυοπόλεως, καὶ τῶν χωρίων τῶν τέως δήμων Τευθρώνης καὶ Λαγείας· μετὰ τῶν τελευταίων ἡ συγκοινωνία γίνεται κυρίως δι' ἱστιοφόρων.

Διοίκησις. Ἡ πόλις εἶναι ἕδρα τῆς κοινότητος Γυθείου, διοικουμένης ὑπὸ δεκαπεντομελοῦς κοινοτικοῦ συμβουλίου, ἕδρα τοῦ μητροπολίτου Γυθείου — Οἰτύλου (συμπάσης δηλαδὴ τῆς Μάνης) καὶ ἕδρα τοῦ πρωτοδικείου Γυθείου, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπάγονται οἱ τέως 5 δῆμοι τῆς τέως ἐπαρχίας Γυθείου, οἱ τέως δῆμοι Μέσης καὶ Οἰτύλου τῆς τέως ἐπαρχίας Οἰτύλου, ὁ τέως δῆμος Μελιτίνης τῆς Λακεδαίμονος καὶ ὁ τέως δῆμος Βοιῶν τῆς Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς (ὑπήγοντο δὲ καὶ τὰ Κύθηρα μέχρις ἐσχάτων). Ἐπίσης εἶναι ἕδρα εἰσαγγελίας, εἰρηνοδικείου, ὑποδιοικήσεως χωροφυλακῆς (ὑπαγομένης εἰς τὴν διοίκησιν χωροφυλακῆς Λακεδαίμονος), οἰκονομικῆς ἐφορείας, ταμείου, τελωνείου, ταχυδρομείου καὶ τηλεγραφείου, δασονομείου, γραφείου μηχανικοῦ, τοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν δημοτικῶν σχολείων Λακωνικῆς, τριῶν δημοτικῶν σχολείων καὶ ἐμπορικῆς σχολῆς.

Γεωργία, ἐμπόριον καὶ βιομηχανία. Ἀπὸ τὰ περιβάλλοντα τὴν πόλιν γόνιμα ἐδάφη, πρὸς δενδροφυτείαν μᾶλλον κατάλληλα ἢ πρὸς σποράν δημητριακῶν καρπῶν, εἰς τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως καὶ τῶν χωρίων τῆς κοινότητος Γυθείου ἀνήκουσιν ἡ παραλία κοιλὰς τοῦ Μαυροβουνίου, κατάφυτος ἐξ ἑσπεριδοειδῶν, ἀμπέλων, σταφιδαμπέλων, ἐλαιῶν καὶ ἄλλων ποικίλων δένδρων, αἱ μεσόγειοι κοιλάδες τοῦ Πασσαβᾶ καὶ τῆς Λίμνης, πρόσφοροι ἀμφότεραι εἰς

Γύθειον: *Τὸ ἐργοστάσιον ἠλεκτρισμοῦ.*

παντὸς εἴδους γεωργικῶν προϊόντων καλλιέργειαν, οἱ κατάφυτοι πρὸς Β. τῆς πόλεως λόφοι (τὰ Γυριστὰ) καὶ ἡ μικρὰ ἐντεῦθεν τοῦ βράχου τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου κοιλὰς τῆς Σελινίτσης.

Τὰ ἐκ τῶν περιοχῶν αὐτῶν ἀποκομιζόμενα προϊόντα, γλεῦκος, σταφίδες, ἐλαῖαι, βαλανίδια, σῦκα, ἑσπεριδοειδῆ, εἴδη κηπευτικῆς (ἰδίως ἐκ τῆς κοιλάδος Μαυροβουνίου) καὶ ἄλλα ὀλιγωτέρας ποσότητος (δημητριακοὶ καρποί, καπνός, ἀμύγδαλα), δὲν εἶναι μὲν ἀφθονώτατα, εἶναι ὅμως πάντα ἐκλεκτὰ κατὰ ποιόν. Τὰ προϊόντα τῆς ἐγχωρίου κτηνοτροφίας (γάλα, τυρός, μόσχοι, ἀμνοί, ἐρίφια, χοῖροι) προέρχονται, κατὰ τὸ πλεῖστον, ἐκ τῶν παραχειμαζόντων εἰς τοὺς θερμοὺς λειμῶνας Γυθείου ἱκανῶν ἐξ Ἀρκαδίας ποιμνίων. Ὡς ἐμπορικὸν κέντρον τὸ Γύθειον εἶναι ὁ μόνος ἐξαγωγικὸς καὶ εἰσαγωγικὸς λιμὴν τῶν τέως ἐπαρχιῶν Γυθείου καὶ Λακεδαίμονος. ἀσφαλὴς ὢν ἀπὸ τῆς διὰ κρηπιδώματος ἑνώσεως τῆς Κρανάης μετὰ τῆς πόλεως καὶ τῆς κατασκευῆς τοῦ λιμενοβραχίονος, ὅστις ὑποδιαιρεῖ αὐτὸν εἰς ἐξωτερικὸν καὶ ἐσωτερικὸν λιμένα. Ἐκ τῶν ἐξαγομένων ἐτησίως προϊόντων τὰ κυριώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς κατὰ ποσότητα καὶ ἀξίαν εἰς χρῆμα: Ἔλαιον 860.000 ὀκ. ἀξίας 25.000.000 δραχμῶν, βελανίδι 1.300.000 ὀκάδες 4.500.000 δρχ., σῦκα 1 030.000 ὀκ. 6.000 000 δρχ., κουκούλια 40 000 ὀκ. 6.000.000 δραχμῶν, βάμβαξ 300.000 ὀκ. 8.000 000 δρχ., σταφὶς 200.000 ὀκάδ. 2.000.000 δρχ., ἐλαῖαι 95.000 ὀκ. 1 000 000 δρχ., ἑσπεριδοειδῆ 340 000 ὀκ. 2.000.000 δρχ., πεπόνια 150.000 ὀκ. 450 000 δρχ., ἄλλα εἴδη κηπευτικῆς 30.000 ὀκ. 70.000 δρχ. Ἐκ δὲ τῶν εἰσαγομένων τὰ ἑξῆς: σῖτος 1.000.000 ὀκ. 7.000 000 δρχ., ἄλευρα 3.500.000 ὀκ. 30.000.000 δρχ., ὄρυζα 100.000 ὀκ 1.500.000 δρχ., καφὲς 30. 00 ὀκ. 2.100.000 δρχ., σάκχαρις 280 000 ὀκ 5 200.000 δρχ., λιπάσματα 400 000 ὀκ. 2 500.000 δρχ., τσιμέντα 1.500 000 ὀκ. 2.000.000 δρχ, βενζίνη 150 000 ὀκ. 1 500 000 δρχ., γάλα συμπεπυκνωμένον 25 000 ὀκ. 1.000.000 δρχ., ξυλεία 2.800 κυβ. μέτρα 4.000 000 δρχ. Οὕτως ἐξάγονται μὲν ἐκ τοῦ λιμένος Γυθείου προϊόντα ἀξίας ὑπὲρ τὰ 55.000.000 δρχ., εἰσάγονται δὲ ἀξίας 57.000.000 περίπου δραχμῶν. Ἀλλ' οὐδὲ βιομηχανικῆς ζωῆς καὶ κινήσεως στερεῖται τὸ Γύθειον, διότι λειτουργοῦσιν ἐν αὐτῷ δύο κυλινδρόμυλοι, δύο ὑδραυλικὰ ἐλαιοπιεστήρια (τὸ ἓν ἐν Μαυροβουνίῳ), ὡς καὶ ἓν ἀτμοκίνητον καί τινα ἱπποκίνητα, τρία ἠλεκτροκίνητα ἀρτοποιεῖα. ἓν ἐργοστάσιον σαπωνοποιίας, δύο βυρσοδεψεῖα (ἁπλᾶ). δύο ἐργοστάσια ἀεριούχων ποτῶν καὶ ἓν ταπητουργεῖον. Ἡ ἐμπορικὴ

Γύθειον: *Τὸ γυμνάσιον.*

(ἰδίως ἐν τῷ λιμένι τῆς πόλεως) καὶ βιομηχανικὴ αὕτη κίνησις παρέχει ἐργασίαν εἰς πλείστους ἐργάτας καὶ ἐργάτιδας. Τὴν ἐμπορικὴν καὶ βιομηχανικὴν κίνησιν τῆς πόλεως ὑποβοηθοῦσι διὰ τῶν ἐν Γυθείῳ ὑποκαταστημάτων των ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα, ἡ Τράπεζα Λακωνίας καὶ ἡ Τράπεζα Ἀθηνῶν, διὰ τῶν πρακτορείων των δὲ αἱ λοιπαὶ μεγάλαι τράπεζαι.

—[ΙΣΤΟΡ.] —Α') ***Τὸ ἀρχαῖον Γύθειον.*** Πότε καὶ ὑπὸ τίνων ἐκτίσθη τὸ ἀρχαῖον Γύθειον δὲν εἶναι ἱστορικῶς μεμαρτυρημένον. Μόνον μία μυθικὴ παράδοσις διεσώθη παρὰ τῷ Παυσανίᾳ (ΙΙΙ 21.8), ὅτι τὸ Γύθειον ἐκτίσθη ἀπὸ κοινοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Ἡρακλέους, μετὰ τὴν διαλλαγήν των, ἥτις ἐπηκολούθησε τὸν ἀγῶνα αὐτῶν περὶ κατοχῆς τοῦ τρίποδος. Ἡ παράδοσις ὅμως αὕτη μίαν μόνον ἀξίαν λόγου μαρτυρίαν παρέχει, ὅτι τὸ Γύθειον ἐθεωρεῖτο μία τῶν ἀρχαιοτάτων πόλεων τῆς Λακωνικῆς, ἀφοῦ ἡ κτίσις της ἀνήγετο εἰς τοὺς μυθικοὺς χρόνους. Ἐν τούτοις οὔτε ὁ Ὅμηρος μνημονεύει αὐτὸ (πλὴν τῆς Κρανάης), ἐνῷ κάμνει μνείαν τῶν εἰς ἀπόστασιν μιᾶς καὶ ἡμισείας περίπου ὥρας ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου Γυθείου κειμένων πόλεων τῶν Αὐγειῶν, πρὸς δυσμάς, καὶ τῆς Λαὸς πρὸς νότον (Ἰλ. Β', 583—585), οὐδὲ ὁ Ἔφορος (Στρ. C. 364). Περὶ τῆς πόλεως Λαὸς λέγεται ὅτι ἐγίνετο χρῆσις αὐτῆς, διὰ τὸ εὐλίμενον τῆς πλησίον ταύτης ἀκτῆς τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου, καὶ ὡς ναυστάθμου τῶν Δωριέων. Ἐκ τούτου προκύπτει, ἢ ὅτι δὲν ὑπῆρχε τὸ Γύθειον κατὰ τοὺς πρωτοϊστορικοὺς χρόνους (1100—800 π.Χ.) ἤ, ὅπερ καὶ πιθανώτερον, ὑπῆρχεν, ἀλλ' ἐπεσκιάζετο, ὡς ἄσημος πολίχνη, ἀπὸ τὴν πόλιν Λᾶν. Τὴν πόλιν ταύτην λοιπὸν καταστραφεῖσαν (κατὰ τὴν παράδοσιν κατέστρεψαν ταύτην, ἐπανελθόντες ἐκ τῆς ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας, οἱ Διόσκουροι, Λαπέρσαι διὰ τοῦτο κληθέντες), ἢ ἐγκαταλειφθεῖσαν, ἢ παρακμάσασαν (ἀφοῦ γίνεται καὶ πάλιν μνεία αὐτῆς βραδύτερον) διεδέχθη τὸ Γύθειον, ὡς μᾶλλον προνομιοῦχος τοποθεσία τῶν ἀκτῶν τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου.

Ἀλλ' ἂν δὲν παρέχωνται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων πληροφορίαι περὶ τῆς κτίσεως τῆς πόλεως καὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς κατὰ τοὺς πρωτοϊστορικοὺς χρόνους, παρέχονται ὅμως ὑπ' αὐτῶν ἄλλου εἴδους πληροφορίαι, αἵτινες ὑπῆρξαν οἱ φωτεινοὶ ὁδηγοὶ πρὸ μίαν λύσιν πιθανωτάτην, ἂν μὴ ἀναμφισβήτητον, τοῦ προβλήματος τῆς κτίσεως τοῦ Γυθείου. Οὕτως ὁ περιηγητὴς Παυσανίας γράφει: «Κόχλους δὲ εἰς βαφὴν πορφύρας παρέχεται τὰ ἐπιθαλάσσια τῆς Λακωνικῆς ἐπιτηδειοτάτας μετά γε τὴν Φοινίκων θάλασσαν» (*Παυσ* III. 21. 6), ἐξ οὗ ἐξάγεται ὅτι θάλασσαν τόσον πλουσίαν εἰς πρώτην ὕλην βιομηχανίας ἀκμαιοτάτης ἐν Φοινίκῃ δὲν ἤθελον ἀφίσει ἀτρύγητον οἱ ποντοπόροι Φοίνικες. Οἱ Ρωμαῖοι ποιηταὶ Ὁράτιος (Carm. L. II. 18 7), Ὀβίδιος (Remed. amor. 707—708) καὶ Μαρτιάλιος (VIII. 28 9 καὶ IX. 72. 1), ζήσαντες κατὰ τοὺς χρόνους τῆς χλιδῆς καὶ τῆς πολυτελείας ἐν Ρώμῃ, ἐκθειάζουσι τὰ πορφυροῦχα λακωνικὰ ἐνδύματα, ὅπερ μαρτυρεῖ ἀκμαίαν βιομηχανίαν βαφῆς πορφυρῶν ἐνδυμάτων ἐν Γυθείῳ καὶ Ἀμύκλαις εἰς τὰς ὁποίας ἀναμφιβόλως ἐκ Γυθείου θὰ εἶχε μεταδοθῆ ἡ βιομηχανία αὕτη. Ὁ Βαλέριος Φλάκκος ρητῶς γράφει ὅτι οἱ Φοίνικες ἡλίευον πορφύρας ἀπὸ Ταινάρου μέχρι Κυθήρων. Ἐξ ἐπιγραφικῶν δὲ μνημείων, ἐκ Γυθείου προερχομένων, εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐν Γυθείῳ ὑπῆρχεν ἀκμαία ἐμπορικὴ ἀποικία τῶν Ρωμαίων κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους, καὶ Ρωμαῖοι τραπεζῖται ἕνεκα τῆς ἀκμῆς τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας (ἰδίως πορφυρούχων ἐνδυμάτων καὶ μαρμάρων) τῆς πόλεως. Ἐκ πασῶν τῶν εἰρημένων πληροφοριῶν προκύ-

Digitized by Google

πτει ὅτι τῆς ἀκμαίας λακωνικῆς βιομηχανίας οἱ Φοίνικες θὰ ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι διδάσκαλοι, ἱδρύσαντες ἐν Κρανάῃ καὶ παρὰ τὸν ὅρμον Γυθείου ὀποικίαν ἢ ἐμπορεῖον. Ὅτι οἱ Φοίνικες προσελκυσθέντες ἐκ τῆς ἄγρας πορφυρούχων κογχυλίων εἰσέπλευσαν εἰς τὸν Λακωνικὸν κόλπον καὶ ἔκτισαν

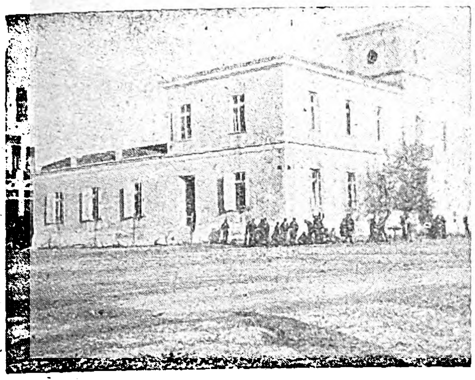

Γύθειον: *Τὸ μέγαρον τῆς κοινότητος.*

τὸ Γύθειον, ἐξάγεται καὶ ἐκ τῆς ἐν Γυθείῳ λατρείας τῆς Μιγωνίτιδος Ἀφροδίτης, θεᾶς φοινικικῆς προελεύσεως, καὶ τοῦ ἀρχαιοτάτου ἐν τῇ πόλει ἱεροῦ αὐτῆς.

Τοῦ Γυθείου δὲν γίνεται μνεία οὐδὲ παρ' Ἡροδότῳ (μέχρι τῶν περσικῶν πολέμων δὲν εἶχον ἀσχοληθῆ ἀκόμη οἱ Λακεδαιμόνιοι εἰς συγκρότησιν ἀξίας λόγου ναυτικῆς δυνάμεως· ἐν Σαλαμῖνι ὁ στόλος των ἀνήρχετο εἰς 16 μόνον πλοῖα), οὐδὲ παρὰ Θουκυδίδῃ ῥητῶς. Ἐκ τῶν ἀπὸ τοῦ Ξενοφῶντος ὅμως (Ἑλλ. Ι. 4.11 καὶ VI 5, 32) καὶ τοῦ Διοδώρου (XI. 84. 6) πληροφοριῶν ἀναμφισβητήτως προκύπτει, ὅτι τὸ Γύθειον ἦτο ὁ πολεμικὸς λιμὴν τῆς Σπάρτης, καὶ ὅτι τὸ Γύθειον κατέλαβεν ὁ Ἀθηναῖος στρατηγὸς Τολμίδης, ὁ υἱὸς τοῦ Τολμαίου, καταπλεύσας εἰς τὸν Λακωνικὸν κόλπον μετὰ στόλου ἐκ 50 τριήρων, εἰς τὰς ὁποίας ἐπέβαινον 4000 ὁπλῖται, κατὰ τὸ 456 π. Χ., ἤτοι μετὰ τὴν ἐν Τανάγρᾳ, κατὰ τὸ 457 π. Χ. συγκροτηθεῖσαν μάχην, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ πρῶτον μετὰ τοὺς περσικοὺς πολέμους συνεκρούσθησαν οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, βοηθήσαντας τοὺς πολεμίους των Θηβαίους. (Ἡ μεταξὺ Λακεδαιμονίων καὶ Ἀθηναίων ψυχρότης εἶχεν ἐπέλθει ἀπὸ τῆς πολιορκίας τῆς Ἰθώμης κατὰ τὸν β' Μεσσηνιακὸν πόλεμον, 464—454 π. Χ., ὅτε εὐσχήμως εἶχον ἀποπεμφθῆ ἐξ αὐτῆς οἱ ὡς σύμμαχοι τῶν Λακεδαιμονίων προσελθόντες Ἀθηναῖοι.) Κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, ὅτε μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν Κυθήρων (425 π. Χ.) ἐλεηλάτησαν οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς ἀγροὺς τῶν παραλίων πόλεων τῆς Λακωνικῆς (τῆς Ἀσίνης ἰδίως καὶ τοῦ Ἕλους), δὲν μνημονεύεται τὸ Γύθειον (*Θουκ.* IV. 54), γίνεται μόνον μνεία αὐτοῦ, ὅτε, ὑπὸ τὴν πρόφασιν νὰ κατασκοπεύσῃ, ἂν ἐξώπλιζον νέον στόλον ἐν αὐτῷ, κατὰ τὸ 410 κατέπλευσεν εἰς τὸν Λακωνικὸν κόλπον ὁ Ἀλκιβιάδης μετὰ τὴν ἐν Κυζίκῳ νίκην του. Δὲν προέβη ὅμως εἰς οὐδεμίαν ἐχθροπραξίαν, διότι σκοπὸς τοῦ κατάπλου του ἦτο ἡ εἰς τὰς Ἀθήνας προσέγγισις διὰ νὰ πληροφορηθῇ ἀκριβέστερον περὶ τῶν πρὸς αὐτὸν αἰσθημάτων τῶν συμπολιτῶν του.

Ἐπιδρομαὶ τοῦ Ἐπαμεινώνδα καὶ τοῦ Φιλίππου Ε'. Μετὰ ταῦτα γίνεται μνεία τοῦ Γυθείου κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Ἐπαμεινώνδα εἰς Λακωνικήν, μετὰ τὴν ἐν Λεύκτροις (371 π. Χ.) μάχην. Ἀκολουθήσας ὁ Ἐπαμεινώνδας τὸν ῥοῦν τοῦ Εὐρώτα, κατῆλθεν ἀπὸ τῶν προθύρων τῆς Σπάρτης εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Ἕλους καὶ ἐκεῖθεν, ἀφοῦ ἐδῄωσε τὴν χώραν καὶ προσηταιρίσθη πολλοὺς τῶν Εἱλώτων, ἐπῆλθε κατὰ τοῦ Γυθείου, τὸ ὁποῖον καὶ κατέλαβε μετὰ τριήμερον πολιορκίαν. Ἐγκατέστησε δὲ φρουρὰν εἰς τὴν πόλιν, διὰ νὰ ἔχῃ ταύτην ὁρμητήριον μὲν πρὸς λεηλασίαν τῆς χώρας τῶν Σπαρτιατῶν, καταφύγιον δὲ τῶν δυσμενῶς πρὸς τούτους διακειμένων περιοίκων κατὰ τοὺς ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν διωγμούς των. Ἀνακατέλαβον ὅμως τὸ Γύθειον οἱ Σπαρτιᾶται διὰ στρατηγήματος τοῦ Ἰσίδα (*Πολυαιν.* II. 9), ὅστις ἡγούμενος 100 γυμνῶν ὁμηλίκων του, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἀλειφθῆ δι' ἐλαίου, ἐφόρουν στεφάνους ἐλαίας καὶ ἐκράτουν ξίφη ὑπὸ μάλης, ἔδραμεν εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῆς πόλεως καὶ ἔσφαξε τοὺς ἐξελθόντας οὕτως ἀόπλους Θηβαίους φρουρούς, οἵτινες εἶχον ἀπατηθῆ, νομίσαντες ὅτι παιδιᾶς χάριν ἔπραττον ταῦτα οἱ περὶ τὸν Ἰσίδαν. Ἀπὸ τοῦ λιμένος τοῦ Γυθείου ἀπέπλευσεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν μετὰ τῶν φίλων του καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Κλεομένης, μετὰ τὴν ἐν Σελλασίᾳ (222 π. Χ.) ἧτταν του ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Ἀντιγόνου Δώσωνος καὶ τῶν Ἀχαιῶν (*Πλουτ.* Κλεομ. 19).

Τοῦ Γυθείου γίνεται μνεία μετὰ ταῦτα παρὰ Πολυβίῳ (V. 19.6), ὅτε κατὰ τὸ 218 π. Χ. ἐπῆλθε κατὰ τῆς Σπάρτης ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Φίλιππος ὁ Ε', κατελθὼν εἰς Πελοπόννησον ἐξ Αἰτωλίας κατόπιν προσκλήσεως ὑπὸ τῶν συμμάχων του Ἀχαιῶν. Ἀποφυγὼν καὶ ὁ Φίλιππος, ὡς ὁ Ἐπαμεινώνδας κατὰ τὸ 370 π. Χ., νὰ προσβάλῃ τὴν Σπάρτην, ἂν καὶ ἐλεηλάτησε τοὺς περὶ αὐτὴν ἀγρούς, κατῆλθεν εἰς τὰ παράλια τῆς Λακωνικῆς καὶ ἀφοῦ ματαίως ἐπολιόρκησε τὴν πρὸς Ν. τοῦ Γυθείου ὀχυρὰν Ἀσίνην ἐτράπη εἰς λεηλασίαν τῆς ἀπὸ ταύτης μέχρι Ταινάρου χώρας, ὁπόθεν ἐπιστρέψας καὶ διελθὼν πλησίον τῆς πόλεως Γυθείου, τὴν ὁποίαν δὲν ἐτόλμησε νὰ προσβάλῃ, ὡς πολὺ ὀχυρωτέραν τῆς Ἀσίνης, κατηυθύνθη εἰς τὸ Ἕλος καὶ ἠρήμωσε πᾶσαν τὴν ἐκεῖθεν αὐτοῦ χώραν μέχρι Βοιῶν.

Ρωμαϊκὴ ἐπιδρομή. Μετὰ τὰς ἐπισκέψεις τῶν ὁμοφύλων πολεμίων (Ἐπαμεινώνδα καὶ Φιλίππου Ε') τὸ Γύθειον ἐδέχθη τὴν ἐπίσκεψιν καὶ τῶν Ρωμαίων, οἵτινες ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς Γ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος ἤρχισαν ἀναμιγνυόμενοι εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος, ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, μετὰ τῶν ὁποίων συνεμάχουν οἱ Ἀχαιοὶ καὶ πάντες σχεδὸν οἱ ἄλλοι Ἕλληνες πλὴν τῶν Αἰτωλῶν, κηρυχθέντος κατὰ τοῦ τυράννου τῆς Σπάρτης Νάβιδος πολέμου κατὰ τὸ 195 π. Χ. Ὁ Νάβις εἶχε προκαλέσει τὸ μῖσος τῶν Ρωμαίων, ὄχι μόνον διότι διὰ τοῦ πειρατικοῦ στόλου του εἶχε λαφυραγωγήσει πλοῖα ῥωμαϊκά, ἀλλὰ καὶ διότι διὰ τοῦ μισθοφορικοῦ στρατοῦ του εἶχε καταστῆ ἐπίφοβος εἰς αὐτούς, φοβουμένους ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ διαδεχθῇ ὡς ἐπικίνδυνος πολέμιος τὸν πρὸ μικροῦ (197 π. Χ.) ὑπ' αὐτῶν ταπεινωθέντα εἰς Κυνὸς Κεφαλὰς Φίλιππον τὸν Ε'· διὰ τοῦτο καὶ εὐχαρίστως ἐδράξαντο τῆς εὐκαιρίας νὰ κηρύξωσι τὸν κατ' αὐτοῦ πόλεμον. Ἀρχηγὸς τοῦ κατὰ τοῦ Νάβιδος πολέμου ἦτο ὁ Ρωμαῖος στρατηγὸς Τίτος Κοΐγκτιος Φλαμινῖνος, ὅστις συνεκέντρωσε τὸν πολυάριθμον (ὑπὲρ τὰς 60 χιλ.) συμμαχικὸν στρατόν, μετὰ τὴν ἀποτυχοῦσαν ἀπόπειραν καταλήψεως τοῦ Ἄργους, εἰς Καρυάς, παρὰ τὰ ὅρια Λακωνικῆς καὶ Ἀρκαδίας, ὁπόθεν εἰσέβαλεν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Εὐρώτα.

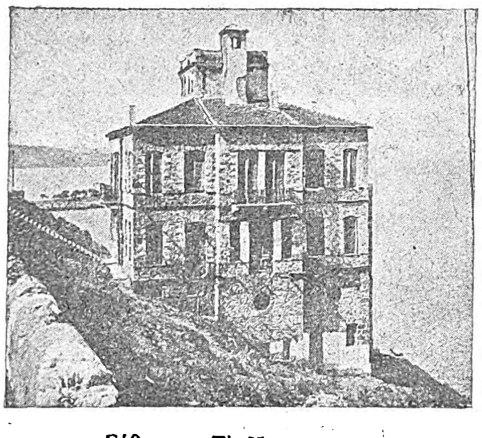

Γύθειον: *Τὸ Νοσοκομεῖον.*

Συγχρόνως δὲ μὲ τὴν εἰσβολὴν ταύτην ἔγινε καὶ ὁ κατάπλους τοῦ ῥωμαϊκοῦ στόλου, διοικουμένου ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Τίτου, τοῦ Λευκίου Κοΐγκτίου Φλαμινίνου, εἰς τὸν Λακωνικὸν κόλπον πρὸς λεηλασίαν τῶν παραλιακῶν τῆς λακωνικῆς πόλεων. Ὁ Λεύκιος, ἀφοῦ ἔγινε κύριος μικροτέρων τινῶν πόλεων, μαθὼν ὅτι τὸ Γύθειον ἦτο ἡ ναυτικὴ βάσις («receptaculum omnium rerum Lacedaemoniis» *Liv.* XXXIV 29) τῶν Λακεδαιμονίων, κατέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα τῆς πόλεως ταύτης, ἥτις ἦτο «eo tempore urbs valida», διότι ἦτο ὠχυρωμένη ἀπὸ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, καὶ κατῳκεῖτο ὑπὸ μεγάλου ἀριθμοῦ ἀνθρώπων. Τὸ Γύθειον ὑπερήσπιζε τότε μικρὰ φρουρὰ ὑπὸ δύο ἀρχηγούς, τὸν Δεξαγορίδαν καὶ τὸν Γοργώπαν, οἵτινες εἶχον ἴσην ἐπιρροὴν ἐν τῇ πόλει καὶ δὲν ὡμονόουν. Ὁ Λεύκιος ἤρχισεν ἀπὸ θαλάσσης τὴν πολιορκίαν τῆς ὀχυρᾶς πόλεως, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος. Ὅτε ὅμως ἦλθε πρὸς βοήθειαν αὐτοῦ ὁ στόλος τοῦ βασιλέως τῆς Περγάμου Εὐμένους καὶ ὁ τῶν Ροδίων, ἐπέτυχε διὰ πολιορκητικῆς μηχανῆς (ἑνὸς κριοῦ) νὰ κρημνίσῃ ἕνα τῶν πύργων τοῦ τείχους τῆς πόλεως. Ἡ ἐπιτυχία του αὕτη ἀπεθάρρυνε τὸν Δεξαγορίδαν καὶ ἐπρότεινεν οὗτος νὰ παραδώσωσι τὴν πόλιν. Ἀντετάχθη ὅμως εἰς τὴν γνώμην του ὁ Γοργώπας, ὅστις καὶ κατισχύσας διέταξε τὸν θάνατον τοῦ Δεξαγορίδα ὡς προδότου. Ἡ ἀντίστασις τότε τῆς φρουρᾶς ἔγινε πεισματωδεστέρα, ἀλλ' ὅτε ἦλθεν ἀπὸ ξηρᾶς πρὸς βοήθειαν τοῦ Λευκίου ὁ ἀδελφός του Τίτος μετὰ τεσσάρων χιλιάδων ἐπιλέκτων ὁπλιτῶν, μετὰ τῶν ὁποίων καὶ κατέλαβεν οὗτος τὴν κορυφὴν ἑνὸς λόφου διὰ νὰ εἶναι ὁρατὸς ὑπὸ τῶν πολιορκουμένων, ὁ Γοργώπας ἐλιποψύχησε καὶ προέτεινε τὴν παράδοσιν τῆς πόλεως ὑπὸ τὸν ὅρον, ὅστις ἔγινε καὶ ἀποδεκτός, νὰ ἐξέλθῃ ἀνενόχλητος ἐκ τοῦ φρουρίου μετὰ τῆς φρουρᾶς, ὑποπεσὼν οὕτως εἰς τὸ αὐτὸ ἁμάρτημα, διὰ τὸ ὁποῖον ἐθανάτωσε τὸν Δεξαγορίδαν. Ἡ ἅλωσις τοῦ Γυθείου ἀπεθάρρυνε καὶ τὸν ἐν Σπάρτῃ πολιορκούμενον Νάβιν, διότι ὁ Τίτος ἐνίσχυσε τὸν στρατόν του διὰ πληρωμάτων τοῦ ῥωμαϊκοῦ καὶ συμμαχικοῦ στόλου, καὶ ἐζήτησεν οὗτος, ὅτε τὰ στρατεύματα τοῦ Τίτου εἰσέβαλον εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν, εἰρήνην, ἥτις καὶ ἐδόθη εἰς αὐτὸν ὑπὸ αὐστηροτάτους, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐξοντωτικοὺς ὅρους. Μεταξὺ τῶν ὅρων περιελαμβάνετο καὶ ἡ ὑποχρέωσις νὰ περιορίσῃ τὴν ναυτικὴν δύναμίν του εἰς δύο μόνον πλοῖα καὶ ν' ἀφήσῃ αὐτονόμους τὰς περὶ τὸν Λακωνικὸν κόλπον πόλεις τῆς Λακωνικῆς, εἰς εἴκοσι τέσσαρας ἀνερχομένας, αἵτινες καὶ ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς συμμάχου τῆς Ρώμης Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας. Κατὰ τὸ 192 π. Χ. ὅμως ὁ Νάβις, ὑποκινούμενος ὑπὸ τῶν Αἰτωλῶν, ἐχθρῶν τῶν Ἀχαιῶν, ἐπετέθη κατὰ τοῦ Γυθείου καὶ μετὰ μακρὰν πολιορκίαν, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας ἀπέτυχε ἡ ἀπόπειρα τοῦ Φιλοποίμενος νὰ βοηθήσῃ τοὺς πολιορκουμένους ἀπὸ θαλάσσης, κατέλαβε τοῦτο. Ἀλλὰ κατὰ τὸ θέρος τοῦ αὐτοῦ ἔτους, μετὰ τὴν ἐπελθοῦσαν ἐν Σπάρτῃ σφαγὴν τοῦ Νάβιδος ὑπὸ τῶν συμμάχων του Αἰτωλῶν καὶ τὴν προσχώρησιν τῆς Σπάρτης εἰς τὴν Ἀχαϊκὴν Συμπολιτείαν, τὸ Γύθειον τῇ βοηθείᾳ καὶ τοῦ καταπλεύσαντος εἰς τὸν λιμένα του ἰσχυροῦ ῥωμαϊκοῦ στόλου ὑπὸ τὸν Ἀττίλιον ἀνέκτησε τὴν ἐλευθερίαν του. Ἀλλὰ καὶ πάλιν κατὰ τὸ 189 οἱ ἀπὸ τοῦ 191 ἀποχωρήσαντες τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας Σπαρτιᾶται, ἀνήσυχοι διότι οὐδεμίαν εἶχον ἔξοδον πρὸς τὴν θάλασσαν, ἐπετέθησαν κατὰ τῆς νοτίως τοῦ Γυθείου κειμένης πόλεως Λᾶς, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον καταφύγει εὔποροι ὀλιγαρχικοὶ Σπαρτιᾶται. Ἐτιμωρήθησαν ὅμως ὑπὸ τοῦ σπεύσαντος πρὸς βοήθειαν τῶν λακωνικῶν πόλεων Φιλοποίμενος, ὅστις καὶ ἐθανάτωσε σκληρῶς τοὺς ἐναντιουμένους εἰς τὴν προσχώρησιν τῆς Σπάρτης εἰς τὴν Ἀχαϊκὴν Συμπολιτείαν. Ἡ τοιαύτη συμπεριφορὰ τῶν Ἀχαιῶν προεκάλεσε τὴν ἐνεργὸν καὶ πάλιν ἐπέμβασιν τῶν Ρωμαίων, οἵτινες δὲν ἤθελον ἰσχυρὰν τὴν Ἀχαϊκὴν Συμπολιτείαν, καὶ τὴν ἐπέμβασίν των ταύτην ἐπηκολούθησεν ἡ ἐκτράχυνσις τῶν μεταξὺ Ρωμαίων καὶ Ἀχαιῶν σχέσεων καὶ ὁ πόλεμος μετὰ ταῦτα, ὅστις ἔληξε διὰ τῆς ἁλώσεως τῆς Κορίνθου ὑπὸ τῶν Ρωμαίων κατὰ τὸ 146 π. Χ. καὶ τῆς ὑποταγῆς τῆς Ἑλλάδος εἰς αὐτούς.

Τὸ Κοινὸν τῶν Λακεδαιμονίων. Οἱ ὅροι τῆς συνθήκης, διὰ τῆς ὁποίας εἶχον ἀποσπασθῆ ἀπὸ τῆς Σπάρτης ὑπὸ τοῦ Τίτου Φλαμινίνου, ἀπὸ τοῦ 195 π. Χ., αἱ παραλιακαὶ πόλεις τῆς Λακωνικῆς (ἀπὸ Ταινάρου μέχρι Μαλέας) καὶ τινες μεσογειακαὶ (Γερόνθραι, Μαριός), οὐχὶ πολὺ ἀφιστάμεναι τῆς θαλάσσης, δὲν εἶχον μὲν καθορισθῆ κατὰ τρόπον σαφῆ (*Liv.* XXXIV 35), ἐξησφάλιζον ὅμως τὴν ἐλευθερίαν εἰς αὐτάς· διὰ τοῦτο καὶ ἦσαν εὐγνώμονες αὗται πρὸς τὸν ἐλευθερωτήν των, εἰς τὸν ὁποῖον οἱ Γυθεᾶται μάλιστα εἶχον στήσει ἀνδριάντα, εἰς τὸ βάθρον τοῦ ὁποίου εἶχον χαράξει τὴν ἐπιγραφήν: «Τίτον Τίτου Κοΐγκτιον στραταγὸν ὕπατον Ρωμαίων ὁ δᾶμος ὁ Γυθεατῶν τὸν αὐτοῦ σωτῆρα»

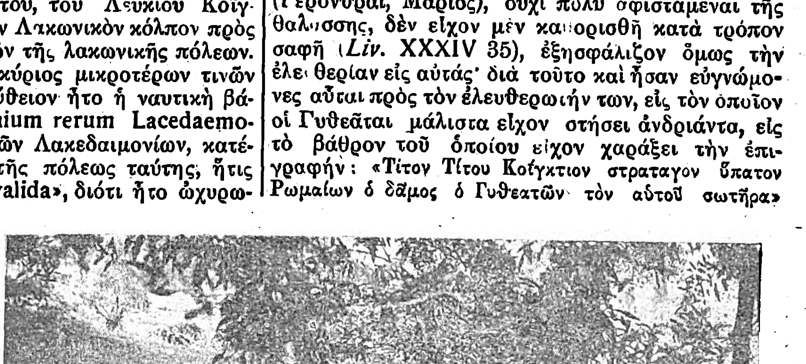

Γύθειον: *Χορὸς νεανίδων ἐν τῷ ἀρχαίῳ θεάτρῳ.*

(C. I. G. 1325). Ἀπὸ τότε, ὡς ἐξάγεται καὶ ἐξ ἐπιγραφῶν (C. I. G. 1335) καὶ ἐκ χωρίων ἀρχαίων συγγραφέων (*Στρ.* C. 366), αἱ 26 πόλεις, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξηφανίσθησαν (καταστραφεῖσαι ἢ συγχωνευθεῖσαι μετ' ἄλλων) 6 ἀπὸ τοῦ Στράβωνος (67 π. Χ.—14 μ. Χ.) μέχρι τοῦ Παυσανίου (180 μ. Χ.),

Digitized by Google

ἀπετέλεσαν τὸ «*Κοινὸν τῶν Λακεδαιμονίων*», τὸ ὁποῖον, ὡς καὶ ἡ Σπάρτη ἀπὸ τοῦ 146 π. Χ., ἦτο σύμμαχος τῆς Ρώμης ὁμοσπονδία, ὑποχρεουμένη εἰς υλικὰς μονον λειτουργίας ἐν πολέμῳ, δηλαδὴ εἰς παροχὴν εἰσφορῶν εἰς χρῆμα, στρατὸν καὶ ὑλικὰ πολέμου.

Κοινὸν τῶν Ἐλευθερολακώνων. Τὸ Κοινὸν τῶν Λακεδαιμονίων μετωνομάσθη εἰς «Κοινὸν τῶν Ἐλευθερολακώνων» ἐπὶ Αὐγούστου (22 π. Χ.), ὅστις καθώρισε καὶ τὰ ὅρια τῆς ὁμοσπονδίας ταύτης καὶ τῶν Λακεδαιμονίων τῆς Σπάρτης, ὡς καὶ τὰ ὅρια τῶν Λακεδαιμονίων (Σπαρτιατῶν) καὶ Μεσσηνίων (*Παυσ* III 267), ἐκ φιλικῶν πρὸς ἀμφότερα τὰ μέρη διαθέσεων διὰ τὴν παρασχεθεῖσαν πρὸς αὐτὸν βοήθειαν εἰς τὸν κατὰ τοῦ Ἀντωνίου πόλεμόν του Τὸ Γύθειον, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχον καταφύγει ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν τυράννων τῆς Σπάρτης (Μαχανίδα καὶ Νάβιδος) αἱ εὐγενέστεραι καὶ εὐπορώτεραι οἰκογένειαι αὐτῆς, ἡμιλλᾶτο κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην καὶ τοὺς πρώτους μ. Χ. αἰῶνας πρὸς τὰς ὀλίγας ἀκμαζούσας, κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, πόλεις τῆς Ἑλλάδος, τὴν Κόρινθον, τὴν Θεσσαλονίκην, τὴν Νικόπολιν καὶ τὴν Μαντινείαν, διότι ἦτο σπουδαῖον ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ παροικία Ρωμαίων ἐμπόρων (πραγματευομένων), ἀνθοῦσα οἰκονομικῶς, ὑπῆρχεν ἐν αὐτῷ καὶ Ρωμαῖοι τραπεζῖται εἶχον συρρεύσει, ὡς ἐξ ἐπιγραφῶν ἐξάγεται (*Σ. Κουγέα*, «Ἐπιγραφικαὶ ἐκ Γυθείου συμβολαὶ» ἐν Ἑλληνικοῖς Α' 10) Οἱ ἔμποροι ἐξῆγον, ἰδίως, τὰ πλούσια φυσικὰ προϊόντα τῆς χώρας, τὰ μάρμαρα τοῦ Ταινάρου, τῆς Παγανέας (πορφυρίτην λίθον, διὰ τοῦ ὁποίου εἶχον κοσμήσει τὰς αὐλὰς τῶν παλατίων των οἱ Ρωμαῖοι αὐτοκράτορες Ἡλιογάβαλος καὶ Ἀλέξανδρος Σεβῆρος), τῶν Κροκεῶν καὶ τοῦ Ταϋγέτου καὶ τὰ βιομηχανικὰ (πορφυρᾶ ὑφάσματα), διὰ τῶν ὁποίων ἐξυπηρέτουν τὴν πρὸς τὴν χλιδὴν καὶ τὴν πολυτέλειαν τάσιν τῶν Ρωμαίων τῶν χρόνων ἐκείνων. Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους τῆς ἀκμῆς τῆς πόλεως ἀνηγέρθησαν τὰ πλεῖστα τῶν ἱερῶν τοῦ Γυθείου, τὸ θέατρον, οἱ λουτρῶνες καὶ τὸ ὑδραγωγεῖόν της. Τότε εἶχε μετονομασθῆ καὶ ὁ Λακωνικὸς κόλπος *Γυθεάτης* (*Plin.* IV. 5, 16). Ἡ μετὰ ταῦτα τύχη τῆς πόλεως εἶναι ἄγνωστος. Ἀπὸ τῶν εὑρεθέντων ἐπιγραφικῶν μνημείων καὶ τῶν διασωθέντων νομισμάτων της εἶναι ἐξηκριβωμένον μόνον ὅτι ὑπῆρχε μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ Δ' αἰῶνος μ. Χ. Ἀλλὰ τί ἔγινε μετὰ ταῦτα; Ὑπῆρξε τὸ θῦμα τῶν σφοδρῶν σεισμῶν τοῦ 375 μ. Χ., οἵτινες κατέστρεψαν τὴν νότιον Πελοπόννησον, ἢ τῶν Γότθων, οἵτινες ὑπὸ τὸν Ἀλάριχον, κατὰ τὸ 395 μ. Χ., ἐπέδραμον εἰς τὴν Λακωνικὴν καὶ ἐρημώσαντες τὴν Σπάρτην προεχώρησαν λεηλατοῦντες τὴν χώραν μέχρι τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου; Ἄγνωστον. Ὁπωσδήποτε, κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα θὰ ἐπῆλθε καὶ ἡ διάλυσις τοῦ «Κοινοῦ τῶν Ἐλευθερολακώνων» διὰ τῆς ἀπὸ Διοκλητιανοῦ ἀρξαμένης πολιτικῆς ἰσοπεδώσεως ἁπάντων τῶν πολιτῶν τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἡ κατάργησις τῶν παναρχαίων καὶ ἰδιοφυῶν πολιτευμάτων καὶ τῶν προνομίων πόλεών τινων (Ἀθηνῶν Σπάρτης).

Πολίτευμα τῆς Ὁμοσπονδίας καὶ τῆς πόλεως Γυθείου. Τὸ πολίτευμα τῆς Λακωνικῆς ὁμοσπονδίας εἶχε τὴν ἑξῆς μορφήν: Τὴν ἀνωτάτην μὲν ἐκτελεστικὴν (ὡς λέγομεν σήμερον) ἐξουσίαν εἶχεν ὁ στρατηγός, ὀνομασθεὶς οὕτω ἐξ ἐπιδράσεως τοῦ πολιτεύματος τῆς προστάτιδος Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας, ἔχων παρ' ἑαυτῷ τὸν ταμίαν τοῦ Κοινοῦ, τὴν δὲ νομοθετικὴν τὸ συνέδριον τοῦ Κοινοῦ, ἀποτελούμενον ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους (ἄγνωστον πόσους) ἑκάστης τῶν πόλεων τῆς ὁμοσπονδίας καὶ ἡ συνέλευσις τῶν πολιτῶν. Ὁ στρατηγός, ὅστις ἦτο καὶ ὁ ἐπίτιμος τοῦ ἔτους ἄρχων διά τε τὸ Κοινὸν καὶ ἑκάστην των πόλεων αὐτοῦ, εἶχεν ἔργον τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ψηφισματων, ἅτινα εἰσῆγε, φαίνεται, τὸ συνέδριον τοῦ Κοινοῦ καὶ ἐψήφιζεν ἡ συνέλευσις. Ἐξ ἐπιγραφῶν εἶναι γνωστὰ τὰ ἑξῆς ὀνόματα στρατηγῶν τοῦ Κοινοῦ: Ξενοφάνης (τοῦ Β' ἢ Α' π. Χ. αἰῶνος), Κλεάνωρ (100—86 π. Χ.), Λαχάρης, Δαμάρμετος, Φλέϊνος, Βιαδας, Τιμοκράτης, Νικαρετίδας, Δαμαρμετίδας, Ἐπινεικίδας (ἐπὶ Νέρβα), Ἀριστόπολις καὶ Λ. Αὐρ. Λυσικράτης (ἐπὶ Μάρκου Αὐρηλίου). Τὰ ψηφίσματα ἦσαν τιμητικὰ ἢ ἀσυλίας ἢ ξενίας ἢ διαλλαγῆς μεταξὺ τῶν πόλεων τοῦ Κοινοῦ κ.ο.κ. Τὸ συνέδριον καὶ ἡ συνέλευσις τοῦ Κοινοῦ συνήρχοντο ἐν ἀρχῇ μὲν (μέχρι τοῦ Αὐγούστου δηλαδή, ὅτε καὶ ἡ ὁμοσπονδία εἶχε τὴν ἐπωνυμίαν «Κοινὸν τῶν Λακεδαιμονίων») ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ποσειδῶνος ἐν Ταινάρῳ, ἔνθα καὶ ἀνετίθεντο τὰ ψηφίσματα τοῦ Κοινοῦ, ἀπὸ δὲ τοῦ 21 π. Χ., ὅτε καὶ μετωνομάσθη ἡ ὁμοσπονδία «Κοινὸν τῶν Ἐλευθερολακώνων», εἰς μίαν τῶν πόλεων τῆς ὁμοσπονδίας. Τὸ πολιτευμα τῆς πόλεως Γυθειου, ὡς καὶ πάσης πόλεως τοῦ Κοινοῦ, εἶχε τὴν μορφὴν τοῦ πολιτεύματος τῆς ἀρχαίας Σπαρτης, τῆς ὁποίας ἤθελον νὰ φαίνωνται αἱ πόλεις τῆς ὁμοσπονδίας ὅτι συνεχίζουσι τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν. Διὰ τοῦτο καὶ μνημονεύονται ὡς ἄρχοντες αὐτῶν, ἔφοροι βουλὴ (τῆς ὁποίας τὰ μέλη ἐκαλοῦντο σύνεδροι), μεγάλαι ἀπελλαι (αἱ συνελεύσεις ἐν Γυθείῳ) καὶ ταμίας, καὶ ὡς δευτερεύοντες ἄρχοντες, ἀγορανόμοι, γυμνασιάρχος κ. ἄ. Ἀσφαλῶς δὲ θὰ ὑπῆρχον παρ' ἑκάστη αὐτῶν καὶ ἐπιμεληταὶ καὶ πατρονόμοι καὶ νομοφύλακες. Ἑκάστη τῶν πόλεων τῆς ὁμοσπονδιας, αὐτόνομος οὖσα, ἔκοπτεν ἴδια νομίσματα καὶ ἠδύνατο νὰ ἔχῃ καὶ ἰδίους προξένους.

Λατρεία καὶ ἱερά. Ἀρχαιοτάτη τῶν ἐν Γυθείῳ λατρευθεισῶν θεοτήτων ἦτο ἡ Ἀφροδίτη, ἡ μεγάλη φοινικικὴ θεά, ἥτις συνεδέθη μὲ τὸν ἐγχώριον μῦθον τῆς ἁρπαγῆς τῆς Ἑλένης ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάν-

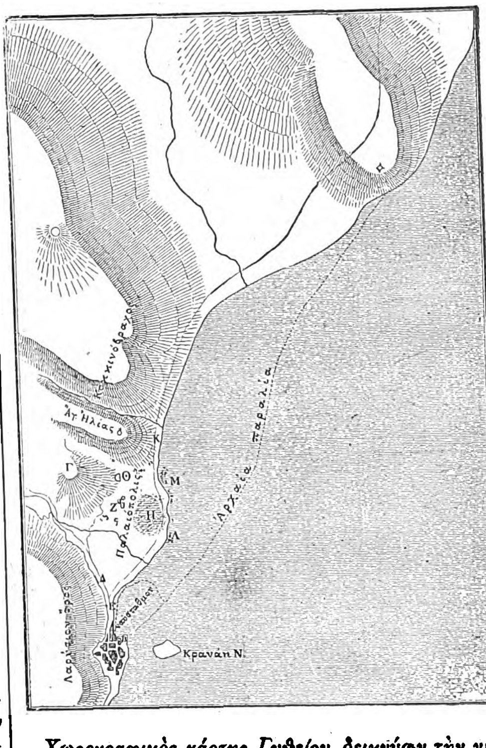

Χωρογραφικὸς χάρτης Γυθείου, δεικνύων τὴν γενομένην καθίζησιν τῆς ἀρχαίας παραλίας.

δρου, ταυτισθέντος μὲ τὸν Πάριν, ὅστις ἐλέγετο καὶ ὁ ἱδρυτὴς τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀφροδιτης εἰς τὸ Μιγώνιον, τὴν ἀπέναντι τῆς Κρανάης δηλαδὴ ἀκτήν. Πλησίον τοῦ ἱεροῦ τῆς Μιγωνίτιδος Ἀφροδίτης, κατὰ τὴν παρὰ Παυσανίᾳ παράδοσιν, ὁ Μενέλαος εἶχε στήσει ἄγαλμα τῆς Θέτιδος καὶ τῆς Πραξιδίκας, ἐξ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν βοηθήσασαν αὐτὸν θεὰν νὰ λάβῃ τὸ δίκαιον του. Μετὰ τὴν Ἀφροδίτην οἱ περισσότερον τῶν ἄλλων λατρευόμενοι ἐν Γυθείῳ θεοὶ ἦσαν ὁ Ἀπόλλων καὶ ὁ ἥρως Ἡρακλῆς, οἱ καὶ «κτίσται» τῆς πόλεως λεγόμενοι, τῶν ὁποίων τὰ ἀγάλματα ἵσταντο ἐν τῇ ἀγορᾷ. Ὁ Ἀπόλλων ὅστις ἐτιμᾶτο καὶ ὡς Κάρνειος (ἐπίθετον ἀποδοθὲν εἰς αὐτὸν μετὰ τὸν ταυτισμόν του πρὸς τὸν πρὸ τῆς εἰσβολῆς τῶν Δωριέων ἐγχώριον θεὸν Κάρνον (=κριόν) καὶ ὡς Οἰκιστής, ἦτο ὁ φυλετικὸς θεὸς τῶν Δωριέων, ὅπως ὁ Ἡρακλῆς ἦτο ὁ Δωριεὺς ἥρως.

Μετὰ τὰς δύο ταύτας δωρικάς, κυρίως, θεότητας, ἐλατρεύετο ὁ Διόνυσος, τοῦ ὁποίου ἱερὸν ὄρος ἦτο τὸ δασῶδες τότε Λαρύσιον. Τοῦ θεοῦ τούτου τὸ ἄγαλμα ἵστατο ἐν τῇ ἀγορᾷ πλησίον τοῦ ἀγάλματος τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ τοῦ Ἡρακλέους. Ἄλλοι θεοὶ λατρευόμενοι ἐν Γυθείῳ ἦσαν ἡ Ἀθηνᾶ ἥτις εἶχε ναὸν καὶ ἄγαλμα ἐν τῇ ἀκροπόλει, ὁ Ἀσκληπιός, οὗτινος καὶ χαλκοῦν ἄγαλμα καὶ πηγὴ ἱερὰ ὑπῆρχεν ἐν Γυθείῳ, ἴσως δὲ καὶ

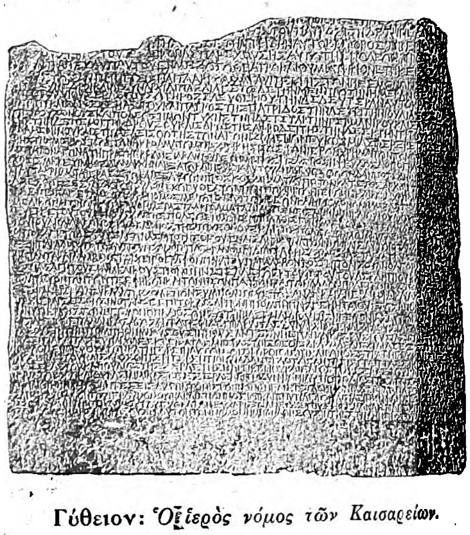

Γύθειον: Ὁ ἱερὸς νόμος τῶν Καισαρείων.

ἴδιον ἱερόν. Ἡ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐπίσης λατρεία τοῦ Διὸς Ἄμμωνος μαρτυρεῖ ὅτι ὑπῆρχε καὶ ἐπικοινωνία τῶν κατοίκων αὐτῆς μετὰ τῆς Αἰγύπτου καὶ Κυρήνης. Ἐξαιρετικὴ ἦτο ἡ λατρεία ἐν Γυθείῳ καὶ τῆς θεᾶς Δήμητρος, πρὸς τιμὴν τῆς ὁποίας καὶ ἱερὸν ἅγιον εἶχεν ἱδρυθῆ καὶ ἑορταὶ τριήμεροι ἐτελοῦντο. Ἐκ τῶν ἐναλίων θεῶν ἐλατρεύετο ἐν Γυθείῳ ὁ Γαιάοχος Ποσειδῶν, οὗτινος καὶ ἄγαλμα ὑπῆρχεν, ἡ Θέτις καὶ ὁ Νηρεὺς ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Γέρων», ὡς ὑποθέτει ὁ Παυσανίας. Ἀλλὰ καὶ οἱ περι τοῦ ἐναλίου θεοῦ Γλαύκου μῦθοι ἐκυκλοφόρουν ἐν Γυθείῳ

Πλὴν τῶν θεῶν τούτων ὅμως (τῆς λατρείας τῶν ὁποίων καὶ μόνον κάμνει μνείαν ὁ περιηγητὴς Παυσανίας, ἢ διότι τούτους μόνον ἐμνημόνευον αἱ ἀρχαιότεραι τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων πηγαί, τὰς ὁποίας εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν γράφων τὰς περιηγήσεις του, ἢ διότι ἀπέφευγε τὴν περιγραφὴν μνημείων τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων, ἢ καὶ διότι δὲν ἐπεσκέφθη κἂν τὸ Γύθειον), ὑπῆρχον καὶ ἄλλα ἀναμφισβητήτως ἱερὰ ἐν Γυθείῳ καὶ ἐλατρεύοντο καὶ ἄλλοι ἐν αὐτῷ θεοί, ὡς ἀπέδειξαν οἱ ἀνευρεθέντες ἱεροὶ νόμοι, τῶν ὁποίων ἡ στήλη εἶχε στηθῆ εἰς τὸ Καισάρειον (ἱερὸν τοῦ Καίσαρος), καὶ κατὰ τοὺς ὁποιους ἐλατρεύοντο ἐν Γυθείῳ ὁ Αὔγουστος ὡς θεὸς Καῖσαρ, Σεβαστός, Σωτὴρ καὶ Ἐλευθέριος, ἡ σύζυγος αὐτοῦ Λιβία ὡς Ἰουλία Σεβαστὴ καὶ θεὰ Τύχη τῆς πόλεως, ὁ αὐτοκράτωρ Τιβέριος ὡς Σεβαστὸς καὶ πατὴρ τῆς πατρίδος, ἴσως δὲ καὶ ὁ Τίτος Κοΐγκτιος Φλαμινῖνος (*Σ. Κουγέα*, ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 25).

Ἐκ τῶν τελουμένων ἐν τῷ ἀρχαίῳ Γυθείῳ ἑορτῶν ἀρχαιοτέρα φαίνεται ὅτι ἦτο ἡ πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου, γινομένη κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἀνοίξεως. Ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ἐν Γυθείῳ ἑορτῶν ἦτο ὡσαύτως καὶ ἡ πρὸς τιμὴν τῆς Δήμητρος τελουμένη καὶ διαρκοῦσα ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας. Ἐκτὸς τῶν εἰρημένων ἐτελοῦντο ἐν Γυθείῳ, ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Τιβερίου (14—37 μ. Χ.) καὶ ἑξῆς, καὶ ἡ ἑορτὴ τῶν Καισαρείων, ἥτις διήρκει ἐπὶ ἓξ ἡμέρας, καὶ τῶν Εὐρυκλείων, ἥτις διήρκει δύο ἡμέρας. Ἐκ τῶν ἓξ ἡμερῶν τῶν Καισαρείων αἱ πέντε ἦσαν ἀφιερωμέναι εἰς τὴν λατρείαν καὶ τιμὴν τῆς Ἰουλίας αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας, ἡ ἕκτη δὲ εἰς τὴν λατρειαν καὶ τιμὴν τοῦ Τίτου Κοΐγκτίου Φλαμινίνου, σωτῆρος καὶ ἐλευθερωτοῦ τῶν πόλεων τῆς ὁμοσπονδίας ἀπὸ τῆς τυραννίας τοῦ Νάβιδος. Ἐκ τῶν πέντε πρώτων ἡμερῶν ἡ πρώτη ἦτο ἀφιερωμένη εἰς τὸν Αὔγουστον, ἡ δευτέρα εἰς τὸν Τιβέριον, ἡ τρίτη εἰς τὴν Λιβίαν, ἥτις ἐτιμᾶτο ὡς θεὰ Τύχη τοῦ τε Κοινοῦ τῶν Ἐλευθερωλακώνων καὶ τῆς πόλεως Γυθείου, ἡ τετάρτη εἰς τὸν Γερμανικὸν μετὰ τοῦ ὁποίου συνετιμᾶτο (ὡς μὴ ἀποθεωθέντος) ἡ ἀχώριστος ἀπὸ τῆς στρατιωτικῆς μεγαλοφυΐα. του θεὰ Νίκη, καὶ ἡ πέμπτη εἰς τὸν Δροῦσον, μετὰ τοῦ ὁποίου συνετιμᾶτο (ὡς μὴ ἀποθεωθέντος ὡσαύτως), καὶ ἡ θεὸ Ἀφροδίτη, προστατις θεὰ καὶ πρόγονος τοῦ Ἰουλίου γένους.

Ἐκ τῶν δύο ἡμερῶν τῆς ἑορτῆς τῶν Εὐρυκλείων, ἥτις ἐπηκολούθει τὴν ἑορτὴν τῶν Καισαρειων, ἡ μὲν πρώτη ἦτο ἀφιερωμένη εἰς τιμὴν τοῦ Εὐρυκλέους, ἡγεμόνος τῶν Λακεδαιμονίων (τῆς Σπάρτης), ἡ δὲ δευτέρα εἰς τιμὴν τοῦ Γαΐου Ἰουλίου Λάκωνος, υἱοῦ τοῦ Εὐρυκλέους, ἀμφοτέρων ὄντων εὐεργετῶν τοῦ Κοινοῦ τῶν Ἐλευθερολακώνων καὶ τῆς πόλεως των Γυθεατῶν. Ἄγνωστον εἶναι ἂν τὰ Καισάρεια καὶ τὰ Εὐρύκλεια ἦσαν ἐνιαύσιοι ἑορταὶ ἢ ἐτελοῦντο κατὰ μεγαλύτερα χρονικὰ διαλείμματα. Κατὰ τὰς ἑορτὰς ταύτας ἐγίνετο προσκύνησις τῶν αὐτοκρατορικῶν εἰ-

Γύθειον: Ἡ νῆσος Κρανάη.

Digitized by Google

κόνων καὶ ἐτελοῦντο θυσίαι, πομπαὶ καὶ μιμικοὶ θεατρικοὶ ἀγῶνες.

Ἀρχαιότητες. Ἐκ τῶν ἐλθόντων εἰς φῶς ἐρειπίων τῶν μεγαλοπρεπῶν κτιρίων καὶ ἐκ τῶν λειψάνων τῶν ἐπιγραφικῶν μνημείων καὶ τῶν γλυπτῶν ἔργων τοῦ ἀρχαίου Γυθείου ἄξια μνείας εἶναι τὰ ἑξῆς: Τὰ ἐρείπια τοῦ ἀρχαίου θεάτρου, τοῦ ὁποίου τὰ ἀναλήμματα εἶχον οἰκοδομηθῆ ἐκ πωρίνων λίθων, τὰ δὲ ἑδώλια τοῦ κοίλου ἐκ μαλακοῦ λευκοῦ μαρμάρου, εὐχερῶς ἀποσαθρουμένου. Ἀπότομος, μετ' ἐπιμελείας λελαξευμένος, εἰς μῆκος 15 καὶ ὕψος 10 μέτρων, βράχος, «Πελεκητὸ» σήμερον καλούμενος, ὅστις εἰς μικρὸν ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ὕψος ἔχει πλατεῖαν ἐπίπεδον βαθμίδα, μετ' αὐτὴν δὲ εἰς ὕψος 6 μέτρων ἑτέραν πλατυτέραν βαθμῖδα, ἐπίπεδον, καὶ μετ' αὐτὴν καὶ τρίτην στενοτέραν. Εἶναι ἆρά γε ὁ ἀργὸς λίθος, εἰς τὸν ὁποῖον, κατὰ τὴν ἐπιχώριον παράδοσιν, καθεσθεὶς ὁ μητροκτόνος Ὀρέστης ἰάθη ἐκ τῆς μανίας, διὰ τοῦτο δὲ καὶ «Ζεὺς Καππώτας» ὠνομάζετο οὗτος (*Παυσ.* III, 22, 1) ἀπὸ τοῦ καταπαύεσθαι; ἢ ἱερὸν τοῦ Τεραστίου Διός, ὡς ὑποδηλοῖ ἡ ἐπὶ τοῦ βράχου κεχαραγμένη, ἀλλ' ἡμικατεστραμμένη ἐπιγραφὴ «Μοῖρα (δηλ. κτῆμα ἱερὸν) Τεραστίου Διός», ἱερὸν ἄγνωστον ἄλλοθεν; ἢ τὸ λατομεῖον, ὡς ὑπεστήριξάν τινες (*Philip. Le Bas,* Voyage arch. p. 32), τῆς ἀρχαίας πόλεως καὶ τοῦ λιμένος αὐτῆς; Τὰ πολλαχοῦ (ἀπὸ Γυθείου μέχρι Στροτζᾶς, χωρίου τοῦ τέως δήμου Μελιτίνης) καταφανῆ ἴχνη (*Ι. Πατσουράκου,* Περὶ τοῦ ἀρχαίου Γυθείου, σ. 19 κ. ἑξ.) τοῦ ὑδραγωγείου τοῦ ἀρχαίου Γυθείου καὶ ἰδίως ἡ παρὰ τὴν Στροτζᾶν σῆραγξ, τῆς ὁποίας αἱ ἑκατέρωθεν εἴσοδοι εἶχον κοσμηθῆ δι' ἀναγλύπτου εἰκόνος τοῦ Ἡρακλέους ἢ πρὸς συμβολισμόν, διότι ἡρακλείου ἄθλου, τῷ ὄντι, ἦτο τὸ ἔργον ἐκεῖνο, ἢ διότι ὁ Δωριεὺς ἥρως ἐπιστεύετο μετὰ τοῦ Ἀπόλλωνος ὡς οἰκιστὴς τῆς πόλεως. Ἓν ἀνάγλυφον τῆς Δήμητρος κρατούσης δᾷδα ἐν τῇ δεξιᾷ καὶ διὰ τῆς ἀριστερᾶς σπευδούσης ἐπί τινος βωμοῦ. Ἕτερον μετ' ἐπιγραφῆς, τῆς αὐτῆς θεᾶς, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπεικονίζεται αὕτη καθημένη ἐπὶ θρόνου στηριζομένου εἰς δύο μαρμαρινους λέοντας καὶ κρατοῦσα σκῆπτρον ἐν τῇ ἀριστερᾷ, ἐνῷ διὰ τῆς δεξιᾶς δέχεται τὴν Κόρην ἐστεφανωμένην καὶ κρατοῦσαν καὶ αὐτὴν σκῆπτρον. Εἰς τὴν αὐτὴν σκηνὴν παρίσταται καὶ ὁ Σωσικράτης μὲ τὴν κόρην του Ἀγαθόκλειαν κρατοῦντες θύρσους ἐστεφανωμένους ὑπὸ φυλλωμάτων. Εἷς κορμὸς ἀγάλματος (τοῦ Εὐρυκλέους ἴσως καλῆς τέχνης τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων καὶ μία σαρκοφάγος μὲ ἀναγλύφους παραστάσεις κενταυρομαχίας (τὰ δύο τελευταῖα περιλαμβάνονται μεταξὺ τῶν ἀρχαίων τῆς ἐν Γυθείῳ συλλογῆς, τῆς ὁποίας μία κεφαλὴ ἐφήβου, εἷς ἀκέφαλος χαλκοῦς ταῦρος καὶ ἓν ἀνάγλυφον εἰς τὸ ὁποῖον ἀπεικονίζεται εἷς ὁπλίτης γυμνὸς μὲ προτεταμένην τὴν ἀσπίδα καὶ πρὸ αὐτοῦ ὄφις ἀνωρθωμένος εἶναι τὰ καλύτερα). Πρὸς τούτοις αἱ διάφοροι ἐπιγραφαὶ δημοσιευθεῖσαι ὑπὸ τῶν Foucard (*Ph. Le Bas* et *Vaddigton* II, Inscripiions), Στ. Κουμανουδη, Ἀνδρ. Σκιᾶ, Σ. Κουγεα, Ἰ. Πατσουράκου κ.ἄ. Ἐκ τούτων ἄξιαι μνείας εἶναι αἱ ἑξῆς: Ἡ μὲ ἀρχαϊκοὺς χαρακτῆρας κεχαραγμένη ἐπί τινος βράχου τοῦ Κουμάρου, ἔνθα ἡ στενοτάτη μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς θαλάσσης διάβασις, ἥτις πολλάκις μὲν ἐδημοσιεύθη, ἀλλ' οὐδέποτε καὶ ἡρμηνεύθη (*Le Bas,* ἔνθ' ἀνωτ. ἀρ. 238). Πιθανώτατα ἦτο ἀπαγορευτική τις διάταξις. Ἡ ὑπ' ἀρ. 243α (ἐν τῇ αὐτῇ συλλογῇ τοῦ *Le Bas*), εἰς τὴν ὁποίαν γίνεται λόγος περὶ μιᾶς δωρεᾶς ἐξ 8.000 δηναρίων, μὲ προορισμὸν τοῦ τόκου αὐτῶν ν' ἀγοράζηται τὸ διὰ τὰ γυμναστήρια τῆς πόλεως ἀναγκαιοῦν ἔλαιον. Ἡ ὑπ' ἀρ. 3 παρὰ Σκιᾷ («Ἀρχ. Ἐφ.» 1892 σ. 59), κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ πόλις τιμᾷ δι' ἀνεγέρσεως τοῦ ἀνδριάντος του τὸν ἰατρὸν Εὔτυχον διὰ τὰς δωρεάς του πρὸς τὴν πολιν, μυρίων μὲν δηναρίων εἰς θεωρίας, 5 000 δὲ εἰς ἐλαιώνιον ἀγορὰν ἐλαίου διὰ τὰ γυμναστήρια). Ἡ κατὰ τὸ 1869 ἀνευρεθεῖσα καὶ εἰς Ἀθήνας μεταφερθεῖσα καὶ ὑπὸ τοῦ Ἰ. Εὐστρατιάδου δημοσιευθεῖσα («Ἀρχ. Ἐφ.» 1874 ἀρ. ἐπιγρ. 416), κατὰ την ὁποίαν εἷς Γυθεάτης, ὁ Κάρπος, ἐξερχόμενος τῆς ἀγορανομίας ἀφιέρωσεν εἰς τοὺς σεβαστοὺς καὶ τὴν πολιν τὰ μετρα τοῦ μετρολογικοῦ συστήματος τῆς πόλεως (χοῖν, ἡμίεκτον, κοτύλην, ἡμῖνα καὶ μοδιον), ἅτινα εἶναι κοιλώματα διάφορα τὸ μέγεθος, ἐσκαμμένα ἐπὶ τῆς ἄνω πλευρᾶς τραπεζοειδοῦς λιθου, ἐνεπίγραφα κατὰ τὰ ἐξέχοντα τῆς ἐπιφανείας τῆς τραπέζη, χείλη των. Καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Στ. Κουμανούδη δημοσιευθεῖσα εἰς τὴν «Ἐφημερίδα τῶν Φιλομαθῶν» κατὰ τὸ 1865, εἰς τὴν ὁποίαν τιμῶνται δύο Ρωμαῖοι τραπεζῖται ὡς δωρήσαντες 1.500 δ. χ. πρὸς τὴν πόλιν τῶν Γυθεατῶν ἐκ δανείου πρὸς αὐτὴν 4.200 διὰ νὰ καταβάλῃ ταύτας ὡς πολεμικὴν εἰσφορὰν (φιλικὴν ἢ συμμαχικὴν λειτουργίαν) εἰς τὸν Ἀντώνιον ἐπὶ Σύλλα, πιθανώτατα, καὶ πολλαὶ ἄλλαι.

Νομίσματα. Πάντα τὰ νομίσματα τοῦ Γυθείου εἶναι τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων καὶ ὑποδιαιροῦνται εἰς τὰ τῆς πόλεως καὶ εἰς τὰ τῆς νήσου Κρανάης. Τὰ τῆς πόλεως φέρουσι τὴν ἐπιγραφὴν ΓΥΘΕΑΤΩΝ καὶ Ἀπόλλωνα ἢ Ἡρακλέα, ἢ Διόνυσον, ἢ Δία, ἢ Ἀσκληπιόν, ἢ Ἑρμῆν, ἢ τοὺς Διοσκούρους. Εἶναι δὲ πάντα τῶν χρόνων τοῦ Σεπτιμίου Σεβήρου καὶ τοῦ υἱοῦ του Γέτα, ὅστις εἶχεν ἀνακηρυχθῆ συναύγουστος τοῦ πατρός του καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Καρακάλλα κατὰ τὰ 209 μ. Χ. Τὰ τῆς νήσου, κοπέντα ἐπὶ Φιλίππου Α΄ (241—249 μ. Χ.) καὶ Μαξιμίνου (ἀρχὰς Δ΄ αἰῶνος μ. Χ.), φέρουσι τὴν ἐπιγραφὴν ΚΡΑΝΑΙΩΝ καὶ τὴν εἰκόνα τῆς κεφαλῆς τῆς Ἀθηνᾶς μετὰ τῆς ἀτελοῦς ἐπιγραφῆς ΑΘΗ. Πλὴν τῶν νομισμάτων αὐτῶν ἐν Γυθείῳ ἀνευρέθησαν καὶ πολλὰ νομίσματα τοῦ ἡγεμόνος τῶν Λακεδαιμονίων (τῆς Σπάρτης) Εὐρυκλέους μὲ τὴν ἐπιγραφὴν ΛΑ ΕΠΙ ΕΥΡΥΚΛΕΟΣ καὶ τύπον τοὺς Διοσκούρους.

Β΄) ***Τὸ νέον Γύθειον (Μαραθονήσι).*** Τὸ Γύθειον, *Μαραθονήσι* ἐπὶ τουρκοκρατίας καλούμενον, μικρὰν ἰδίαν ἱστορίαν ἔχει, διότι ἡ ἱστορία του εἶναι, ὅπως καὶ ἡ ἱστορία ἑκάστου χωρίου τῆς Μάνης, ἀρρήκτως συνδεδεμένη μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς ὅλης ταύτης ὀρεινῆς χερσονήσου, ἥτις ὑπῆρξε τὸ καταφύγιον τῶν Ἀγωνιστῶν, ὁσάκις οἱ ἀγῶνες αὐτῶν πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ δὲν ἐστέφοντο ὑπὸ ἐπιτυχίας (π. χ. τοῦ Λάμπρου Κατσώνη, τοῦ Ἀνδρούτσου, τῶν Κολοκοτρωναίων, τῶν Πετμεζαίων κ. ο. κ.), καὶ ἓν διαρκὲς πολεμικὸν στρατόπεδον, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας ὁ ἄρρην πληθυσμὸς τῆς χώρας ἠσκεῖτο εἰς τὴν χρῆσιν τῶν ὅπλων· διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἠδυνήθη αὕτη νὰ διατηρήσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν της, κατὰ τύπους ἐνίοτε ἀναγνωρίζουσα τὴν τουρκικὴν ἐπικυριαρχίαν, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς σκλαβιᾶς τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν χωρῶν. Οἱ κάτοικοι τοῦ Γυθείου μνημονεύονται τὸ πρῶτον εἰς τὰς κατὰ τὸ 1612 γενομένας συμφωνίας μεταξὺ τοῦ Γάλλου δουκὸς Νεβέρ, ἀξιοῦντος τὴν κληρονομίαν τοῦ βυζαντινοῦ θρόνου, ὡς ἀπογόνου τῶν Παλαιολόγων, καὶ τῶν κατοίκων τῆς Μάνης (Βραχίονος τῆς Μάνης, Οἰτύλου, Γυθείου καὶ Καλαμάτας, ὑποσχεθέντων ὅτι θὰ ὑποστηρίξωσι τὴν εἰς τὴν χώραν των κάθοδον τοῦ δουκὸς διὰ δυνάμεως 10 χιλ. ἐνόπλων ἀνδρῶν.

Ἀλλ' οἱ μνημονευόμενοι κάτοικοι Γυθείου εἶναι οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων τῆς περιοχῆς τοῦ ἀρχαίου Γυθείου, οἱ κάτοικοι τῆς Ἀνατολικῆς Μάνης, ὡς ἐλέγετο βραδύτερον ἡ περιοχὴ αὕτη, καὶ οὐχὶ τοῦ Μαραθονησίου, τὸ ὁποῖον δὲν μνημονεύεται οὐδὲ μεταξὺ τῶν 125 χωρίων τῆς Μάνης εἰς τὸ ὑποβληθὲν κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους πρὸς τὸν εἰρημένον δοῦκα ὑπόμνημα τοῦ Πέτρου Μεδίκου καὶ κόμιτος Σατερενώ, διότι φαίνεται ὅτι οὐδὲ ὡς μικρὸς συνοικισμὸς ὑπῆρχεν. Ὡς λιμήν, ὅρμος μᾶλλον, μνημονεύεται τὸ Μαραθονήσι κατὰ τὸ 1687, ὅτε κατέπλευσεν εἰς αὐτὸν μὲ τὸν στόλον του ὁ Ἑνετὸς στρατάρχης Φρ. Μοροζίνης πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ Ἑνετοῦ στρατηγοῦ Πολάνη, ὅστις μετὰ 6 χιλ. Μανιατῶν ἐπολιόρκει τὸν Μυστρᾶν. Οὐδὲ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἑνετοκρατίας (1699—1715), ὅτε ἡ Μάνη, ὑποδιῃρημένη εἰς τέσσαρα τμήματα (τὸ τῆς Μπαρδούνιας, τοῦ Πυσσαβᾶ, της Κελεφᾶς καὶ Ζαρνάτας), ἦτο μία τῶν ἑπτὰ ἐπαρχιῶν τοῦ συσταθέντος «*βασιλείου τοῦ Μορέως*» ὡς ἐκαλεῖτο τότε ἡ Πελοπόννησος, μνημονεύεται ὡς χωρίον τῆς Μάνης τὸ Μαραθονήσι. Ἡ ἱστορία τοῦ Μαραθονησίου ἀρχίζει μὲ τὴν εἰς αὐτὸ μετοικεσίαν κλάδου τῆς οἰκογενείας τῶν Γρηγοράκηδων ἐκ τοῦ Ἀγερανοῦ καὶ Σκουταρίου, ἥτις ἔγινεν ὑπὸ τὰς ἑξῆς περιστάσεις: Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1769 καὶ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων καθυπόταξιν τῆς Μεσσηνίας ὁ Χατζῆ-Ὀσμὰν μετὰ 8 χιλ. Τουρκαλβανῶν ἀπεπειράθη νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Μάνην ἀπὸ τοῦ Ἀλμυροῦ, κατατροπωθεὶς ὅμως ὑπὸ τῶν Μανιατῶν, ἐν καιρῷ νυκτὸς αἰφνιδιαστικῶς ἐπιτεθέντων κατ' αὐτοῦ, ἠναγκάσθη ν' ἀπέλθῃ μὲν ἐκεῖθεν κατῃσχυμένος, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἀπόφασιν νὰ ἐκδικηθῇ ταχέως. Καὶ τῷ ὄντι τὸν Μάϊον τοῦ 1770 ἐπετέθη κατὰ τῆς Ἀνατολικῆς Μάνης, τῆς ὁποίας καὶ κατέλαβε τὰς πεδινὰς περιφερείας τῶν τέως δήμων Γυθείου, Μαλευρίου καὶ Καρυοπόλεως, μικράν, ἀλλ' ἡρωϊκήν, συναντήσας μόνον ἀντίστασιν παρὰ τὸ Σκουτάρι, εἰς τὸν φράσσοντα ἐκεῖ μίαν στενωπὸν κοιλάδος πύργον τῶν Καλκανδήδων. Ἡ ἀντίστασις αὕτη ἔδωκε καὶ χρόνον εἰς τὰ φεύγοντα πρὸς τὰ ὄρη τῆς Μάνης γυναικόπαιδα νὰ διασωθῶσιν ἐκ τῆς σφαγῆς. Καὶ οἱ Μανιᾶται ὅμως τῆς Ἀνατολικῆς Μάνης ἔπραξαν κατὰ τὴν θέσιν Τρικεφάλι ὅ,τι καὶ οἱ τῆς Δυτικῆς ἐν Ἀλμυρῷ, ἐκμανέντες ὅταν ὁ Χατζῆ-Ὀσμὰν ἔσφαξε τρεῖς γέροντας (οἱ δύο ἦσαν μάλιστα ἱερεῖς), οἵτινες εἶχον μεταβῆ εἰς τὸ στρατόπεδόν του, τῇ προσκλήσει του, πρὸς συζήτησιν τῶν ὅρων τῆς μεταξύ των εἰρήνης. Ἐπετέθησαν δηλ. αἰφνιδιαστικῶς κατὰ τῶν Τούρκων καὶ ἔτρεψαν αὐτοὺς εἰς ἄτακτον φυγὴν μέχρι τῶν λόφων Μαστρολέου, Πεταλεας καὶ Πασσαβᾶ, ὅπου ἄλλοι Μανιᾶται (προειδοποιηθέντες πρὸς τοῦτο) ἐνεδρεύοντες εἰς τὰς δεσποζούσας τῶν στενῶν θέσεις ἐπήνεγκον μεγάλην φθορὰν εἰς τοὺς Τουρκαλβανούς, ἡ ὁποία ηὔξησεν ὅταν οὗτοι ἐνέπεσαν καὶ εἰς τρίτην ἐνέδραν κατὰ τὴν θέσιν «Τουρκόβρυσις», ἔνθα ἐφονεύθη καὶ αὐτὸς ὁ Χατζῆ Ὀσμάν. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν πανωλεθρίαν ἐκείνην οἱ Τοῦρκοι πολλάκις ἐπετέθησαν κατὰ τῆς Μάνης καὶ ἐπὶ ἐννέα ἔτη εἶχον ἀναγκάσει τοὺς κατοίκους τῶν πεδινῶν μερῶν αὐτῆς νὰ ἐγκαταλίπωσι τὰ χωρία των. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως, κατὰ τὸ 1776, ὁ διερμηνεὺς τοῦ τουρκικοῦ στόλου Νικ. Μαυρογένης, ἀνὴρ εὐφυέστατος καὶ ἐπιτηδειότατος, εἶχε κατορθώσει, ἀφ' ἑνὸς μὲν μὲ τὴν ὑπόσχεσιν τῆς ἀπομακρύνσεως ἐκ τῆς Πελοποννήσου τῶν Τουρκαλβανῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ μὲ τὴν ἐκβίασιν των διὰ δόλου, νὰ δεχθῶσιν οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Μανιατῶν, ὅπως διοικηθῇ ἡ Μάνη ὡς διῳκοῦντο αἱ Σπέτσαι καὶ ἡ Ὕδρα, νὰ διορίζεται δηλαδὴ εἷς τῶν καπεταναίων των ἀρχηγὸς (ἡγεμὼν) ὅλης τῆς Μάνης, ὑπεύθυνος προσωπικῶς διὰ πᾶσαν ἐπαναστατικὴν κίνησιν ἐν αὐτῇ ἀπέναντι τοῦ σουλτάνου καὶ ὑπαγόμενος εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ τουρκικοῦ στόλου (τοῦ καπετὰν πασᾶ). Ὁ διοριζόμενος ὑπὸ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης ἡγεμὼν ἐκαλεῖτο *μπᾶς-μπογοῦς* ἢ *Μανιάτμπεης* ἢ καὶ ἁπλῶς *μπεης.* (Εἰς τὸ μπουγιουρντὶ τοῦ καπετὰν πασᾶ Χασάν, διὰ τοῦ ὁποίου ἐκοινοποίησεν οὗτος τὸ φιρμάνι τοῦ σουλτάνου, καλεῖται ὁ πρῶτος διορισθεὶς μπέης «Μπουγιοὺκ μπεης»). Κατὰ τὸ 1779, συμφώνως καὶ μὲ τὴν δοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Μαυρογένους ὑπόσχεσιν, ἰδίως ὅμως ἐπειδὴ οἱ Τουρκαλβανοὶ μετὰ τὴν ἐξολόθρευσιν τῶν Χριστιανῶν τῆς Πελοποννήσου εἶχον ἀρχίσει νὰ ἐκβιάζωσι καὶ ληστεύωσι τοὺς Τούρκους, ἐπῆλθε κατ' αὐτῶν ὁ ἀρχιναύαρχος Χασάν, ὅστις τῇ βοηθείᾳ τῶν κλεφτῶν ἠδυνήθη νὰ τοὺς ἐξοντώσῃ. Μετὰ τὸν ὄλεθρον τῶν τουρκαλβανῶν ὁ Χασὰν ἠξίωσε τὴν πλήρη εἰς αὐτὸν ὑποταγὴν τῶν κλεφτῶν Κωνσταντῆ Κολοκοτρώνη καὶ Παναγιώταρου Βενετσανάκη, οἵτινες, ἔχοντες ὁρμητήριον τὴν Καστάνιαν, εἶχον ἐμπνεύσει τὸ φόβον εἰς τοὺς Τούρκους Λακεδαίμονος. Οἱ κλέφται ὅμως οὗτοι ἀπέρριψαν τὴν πρότασιν τοῦ Χασὰν καὶ τότε οὗτος ἐπελθὼν κατὰ τῆς Καστάνιας μετὰ 10.000 ἀνδρῶν ἐξώντωσεν αὐτοὺς τῇ βοηθείᾳ καὶ

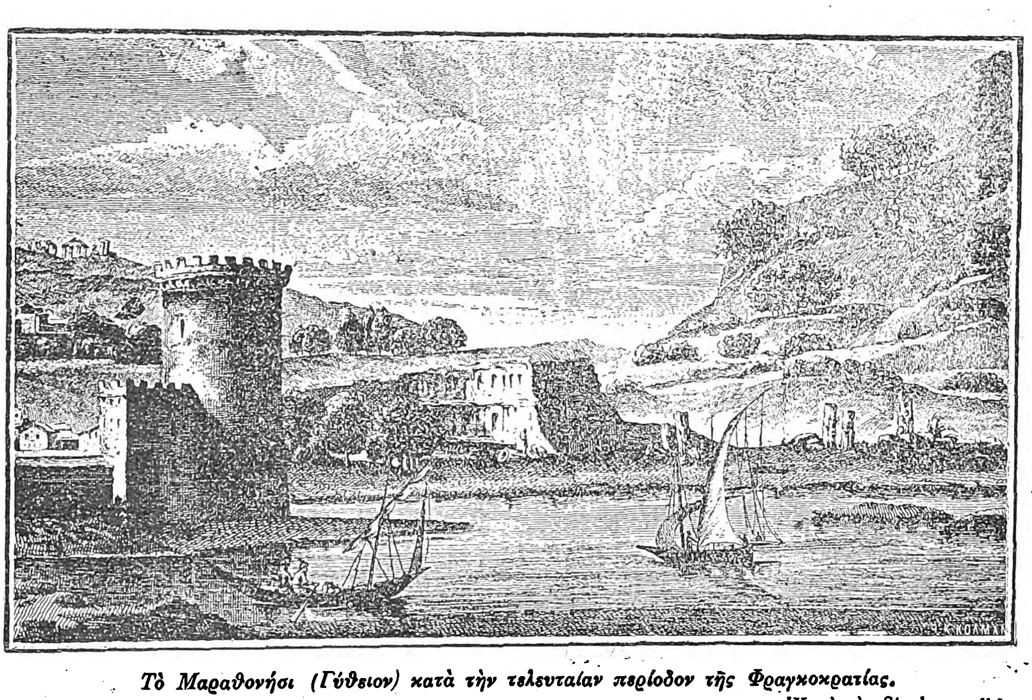

Τὸ Μαραθονήσι (Γύθειον) κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον τῆς Φραγκοκρατίας.

[Κατὰ τὸν Stephanopoli.]

Digitized by Google

τῶν Μπαρδουνιωτῶν Τουρκαλβανῶν. Μετὰ τὴν ἐξόντωσιν τῶν δύο κλεφτῶν ἔπληξε διὰ δόλου ὁ Χασὰν τὴν οἰκογένειαν τῶν Γρηγοράκηδων, οἵτινες ὀπέρριπτον καὶ τὸ προσφερόμενον ἑκάστοτε ὑπὸ τῆς Πύλης εἰς αὐτὴν μπεηλίκι (ἡγεμονίαν) τῆς Μάνης, ἀπαγχονίσας ἐν Τριπόλει τὸν ἀρχηγὸν τῆς οἰκογενείας Ἔξαρχον Γρηγοράκην.

Ἀπελευθέρωσις τοῦ Μαραθονησίου. Ἡ ἄτιμος ὅμως αὕτη πρᾶξις προεκάλεσε τὴν ἐκδίκησιν τῆς οἰκογενείας Γρηγοράκη. Περὶ τὰ ἐξημερώματα τῆς Δευτέρας τοῦ Πάσχα τοῦ 1780 τρισχίλιοι ἄνδρες καί τινες γυναῖκες μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τοὺς ἱερεῖς καὶ τὴν εἰκόνα τῆς Ἀναστάσεως ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ φρουρίου τοῦ Πασσαβᾶ, ἔνθα μετὰ τὸν ἀπὸ τοῦ 1776 μεταξὺ Μανιατῶν καὶ Τούρκων συμβιβασμὸν εἶχον ἐγκατασταθῆ 700 οἰκογένειαι Τούρκων καὶ ἔσφαξαν πάντας. Εἰς ἀνάμνησιν τοῦ γεγονότος περιφέρεται καὶ σήμερον τὴν Δευτέραν τοῦ Πάσχα περὶ ἕκαστον χωρίον ὁ τίμιος Σταυρὸς μετὰ τῶν ἱερῶν εἰκόνων. Εὐθὺς δ' ἀμέσως ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῶν τριῶν ἐξαδέλφων τοῦ Ἐξάρχου, Δημητράκη, Πιέρρου καὶ Γεωργάκη, καὶ ἰδίως τοῦ υἱοῦ τοῦ πρώτου Τζαννέτου (τοῦ μετὰ ταῦτα Τζαννῆ-μπέη) κατέλαβον τὴν πεδιάδα τοῦ Μαυροβουνίου καὶ προεχώρησαν καὶ πέραν αὐτῆς μέχρι τῆς θέσεως Κακοσκάλι (3/4 τῆς ὥρας βορειότερον τοῦ σημερινοῦ Γυθείου), ἔνθα ἔκτισαν καὶ φρούριον, τὸ ὁποῖον κατέστησαν ὅριον τῆς ἕως ἐκεῖ ἐκταθείσης ἐλευθέρας Μάνης. Ἅπασα ἡ κατακτηθεῖσα αὕτη ἔκτασις ἀνεγνωρίσθη ὡς ἰδιοκτησία τῆς οἰκογενείας Γρηγοράκη, τῆ ὁποίας ὁ ἀρχηγὸς Τζαννέτος ἔκτισεν ὀχυρωτάτους μὲν πύργους εἰς τὸ σημερινὸν Μαυροβούνι (τὸ ὁποῖον πρότερον μὲν ἐκαλεῖτο Λυκοβούνι, ὑπ' αὐτοῦ δὲ εἶχε μετονομασθῆ Μελίσσι διὰ νὰ δεσπόζῃ τῆς πρὸς Ν. αὐτοῦ ὡραίας κοιλάδος, εἰς Παλαιὰν Σελινίτσαν, πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐν αὐτῇ κοιλάδος καὶ εἰς τὴν νῆσον Κρανάην (τὸ Μαραθονήσι) πρὸς ἀσφάλειαν ἀπὸ πάσης ἀπὸ θαλάσσης ἐπιδρομῆς, καὶ πόλιν παρὰ τὸν ὅρμον, ὀνομασθεῖσαν Μαραθονήσι, μετὰ πύργου ὀχυροῦ, ὅπως νέμεται τὸν περιώνυμόν ποτε ἐμπορικὸν καὶ πολεμικὸν λιμένα τῆς ἀρχαίας Σπάρτης.

Τὸ Μαραθονήσι πολιτικὸν κέντρον τῆς Μάνης. Ἀπὸ τότε καὶ ἰδίως ἀφ' ὅτου ὁ Τζαννέτος ἔγινεν ἄκων μπέης τῆς Μάνης (1784—1798) τὸ Μαραθονήσι ἤρχισε νὰ γίνεται τὸ σπουδαιότερον χωρίον καὶ πολιτικὸν κέντρον τῆς Μάνης, ὡς ἕδρα τοῦ Τζαννῆ-μπέη. Εἰς τὸ Μαραθονήσι ἦλθε κατὰ τὸ 1798 ὁ Δῆμος Στεφανόπουλος, κομίζων ἐπιστολὴν τοῦ Μ. Ναπολέοντος πρὸς τὸν Τζαννῆ-μπέην. Εἰς τὸ παλάτι τοῦ Τζαννῆ-μπέη συνῆλθον ἀνὰ εἷς ἀντιπρόσωπος ἐξ Ἀθηνῶν, Μακεδονίας, Ἀλβανίας καὶ Κρήτης, διὰ νὰ συσκεφθῶσι περὶ ἐξεγέρσεως τῶν Ἑλλήνων τῇ συμπράξει τῶν Γάλλων. Οἱ Τοῦρκοι ἀντιληφθέντες τὰς συνεννοήσεις ταύτας ἐπετέθησαν τότε καὶ ἀπὸ ξηρᾶς (δισχίλιοι περίπου Μπαρδουνιῶται καὶ Τοῦρκοι τοῦ Μυστρᾶ) καὶ ἀπὸ θαλάσσης διὰ τριῶν πλοίων· οἱ ὀλίγοι Μανιᾶται ὅμως διὰ νυκτερινῆς αἰφνιδιαστικῆς ἐπιθέσεως ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τοὺς Τούρκους, φονεύσαντες περὶ τοὺς χιλίους, ἐνῷ αὐτοὶ ἀπώλεσαν 12 ἄνδρας τοὺς ὁποίους ἔθαψαν ἐν πομπῇ, ἀπαγγείλαντος τὸν ἐπικήδειον τοῦ Δ. Στεφανοπούλου. Εἰς τὸ Μαραθονήσι κατέπλευσε κατὰ τὸ 1801 καὶ πλοῖον γαλλικὸν πλῆρες πολεμεφοδίων, ἅτινα ὁ πρώην μπέης Τζαννέτος διεμοίρασεν εἰς τοὺς καπεταναίους καὶ κλέφτας. Τὴν νέαν ταύτην φανερὰν σύμπραξιν Μανιατῶν καὶ Γάλλων μαθοῦσα ἡ Ὑψηλὴ Πύλη διέταξε τὸν μὲν πασᾶν τῆς Τριπόλεως νὰ ἐπέλθῃ κατὰ τοῦ Μαραθονησίου ἀπὸ ξηρᾶς, τὸν δὲ καπετὰν πασᾶν Σερεμὲτ νὰ προσβάλῃ τὸ Μαραθονήσι ἀπὸ θαλάσσης. Ἡ πολιορκία ἔγινε κατὰ τὸν Αὔγουστον τοῦ 1803, τὸ εὔστοχον ὅμως πῦρ τοῦ παρὰ τὴν παραλίαν πύργου τοῦ Μαγγιόρου καὶ τοῦ πύργου τῆς Κρανοης κατίσχυσε τοῦ πυρὸς τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ στόλου. Ἀλλὰ τὸν θρίαμβον αὐτὸν τῶν ἑλληνικῶν ὅπλων ἐξεμηδένισεν ὁ τουρκικὸς δόλος, ἐπιτυχὼν διὰ τοῦ μπέη τῆς Ὕδρας Γ. Βούλγαρη (ὅστις εἶχε παρακολουθήσει τὸν τουρκικὸν στόλον) τὴν διαίρεσιν τῆς οἰκογενείας Γρηγοράκηδων διὰ τῆς προσφορᾶς τοῦ ἀξιώματος τοῦ μπέη εἰς τὸν Ἀντώνιον Γρηγοράκην. Ἐπειδὴ ὁ πρώην μπέης Τζαννέτος καὶ ὑπὸ τοῦ νέου μπέη, τοῦ συγγενοῦς του Ἀντώμπεη, ἔμενεν ἀκαταδίωκτος, ὅπως καὶ ὑπὸ τοῦ προκατόχου τοῦ Ἀντώμπεη, τοῦ μπέη Κουμουνδουράκη, ὁ καπετὰν πασᾶς διέταξε ρητῶς, κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1805, τὸν Ἀντώμπεην νὰ συλλάβῃ ζῶντα ἢ νὰ φονεύσῃ τὸν Τζαννέτον καὶ τοὺς ὀπαδούς του. Ἀλλὰ καὶ ἡ διαταγὴ αὕτη οὐδὲν ἀποτέλεσμα ἔφερε. Τοὐναντίον μάλιστα μετὰ τὴν διαταγὴν ταύτην ὁ μπεηζαδὲς Πιέρρος (ὁ Μαγγιόρος) ἐστρατολόγησε 500 Μανιάτας, μετὰ τῶν ὁποίων μετέβη εἰς Ἑπτάνησον καὶ ἑνωθεὶς μετὰ τῶν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Παπαδόπουλον ρωσικῶν στρατευμάτων ἐπολέμει κατὰ τῶν Τούρκων καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ Ρωσσοτουρκικοῦ πολέμου. Οἱ Τοῦρκοι, ἀφοῦ εἶδον ὅτι εἰς οὐδὲν ἴσχυσαν αἱ πρὸς τὸν Ἀντώμπεην διαταγαί των, ἐπετέθησαν κατὰ τὸ 1807 ἐναντίον τοῦ Μαραθονησίου καὶ κατέστρεψαν τὰς οἰκίας καὶ τὰς περιουσίας τοῦ Τζαννέτου, κατεδίωξαν δὲ καὶ τὰς οἰκογενείας αἵτινες συνέπραττον μετ' αὐτοῦ: τοὺς Καλκανδῆδες, Κουμουνδουράκηδες καὶ Τρουπάκηδες κ. ἄ. Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν εἰρημένων οἰκογενειῶν ἐπικηρυχθέντες τότε ἠναγκάσθησαν νὰ καταφύγωσιν εἰς Ἑπτάνησον. Κατὰ τὸ 1808 ὅμως ἠμνηστεύθησαν ὁ Τζαννέτος Γρηγοράκης καὶ οἱ ἄλλοι συμπράττοντες μετ' αὐτοῦ ἀρχηγοὶ τῶν ἐν Μάνῃ οἰκογενειῶν τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ βαλῆ τῆς Πελοποννήσου Βελῆ πασᾶ, υἱοῦ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων, ὅστις, μελετῶν ἀπὸ τότε τὴν ἀπὸ τοῦ σουλτάνου ἀποστασίαν του, εἶχε δώσει ἐντολὴν εἰς τὸν υἱόν του Βελῆν νὰ περιποιῆται τοὺς φιλοπολέμους Μανιάτας, διὰ νὰ ἔχῃ πρόθυμον τὴν σύμπραξίν των ἐν καιρῷ. Ὁ Ἀντώμπεης ἀπελύθη ἢ παρῃτήθη κατὰ τὸ 1808. Κατὰ τὸ 1810 ἔγινε μπέης τῆς Μάνης ὁ Θεόδωρος Γρηγοράκης, τὸν ὁποῖον διεδέχθη κατὰ τὸ 1815 ὁ Πέτρος Μαυρομιχάλης, ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας τοῦ ὁποίου ἐξερράγη ὁ Ἀγὼν τοῦ 1821. Οὕτως ἀπὸ τὴν τελευταίαν πεντηκονταετίαν τῆς τουρκοκρατίας ἐν Ἑλλάδι τὸ Μαραθονήσι ὑπῆρξεν ἡ ἕδρα τῶν μπέηδων τῆς Μάνης ὑπὲρ τὰ εἴκοσι πέντε ἔτη. Καὶ ἕνεκα τοῦ λόγου αὐτοῦ καὶ πρὸ πάντων ἕνεκα τῆς τοποθεσίας του τὸ Μαραθονήσι ἀπέβη ἡ πρωτεύουσα τῆς ὅλης Μάνης.

Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821. Κατὰ τὸν ἱερὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας Ἀγῶνα τὸ Μαραθονήσι ἔστειλε τὰ παλληκάρια του νὰ κυνηγήσουν τὸν ἐχθρὸν εἰς τὸν Μυστρᾶν ὑπὸ τὸν Ἀντώμπεην, ὅστις μετέβη ἐκεῖ ἀφοῦ κατέλαβε καὶ ἐκρήμνισεν ὅλους τοὺς ἀπὸ Τρινάσου μέχρι Μπαρδουνίας τουρκικοὺς πύργους, καὶ εἰς τὴν Μονεμβασίαν ὑπὸ τὸν μπεηζαδὲν Πιέρρον Γρηγοράκην (τὸν Μαγγιόρον), τὸν ἀνεψιόν του (υἱὸν τοῦ ἀδελφοῦ του Γεωργάκη) Τζαννετάκην Γρηγοράκην, τὸν Δημήτριον Τσιγκουράκον Γρηγοράκην, τοὺς Πετροπουλάκηδες καὶ ἄλλους. Ὑπῆρξε δὲ ἡ παράδοσις τοῦ δυσπορθήτου καὶ δυσλιμένου ἐκείνου φρουρίου (πολιορκηθέντος καὶ ἀπὸ θαλάσσης ὑπὸ σπετσιωτικῶν πλοίων καὶ τοῦ πλοίου τοῦ Γυθεάτου Π. Βουζουναρᾶ Μαυρομάτη), γενομένη κατὰ τὴν 4 Αὐγούστου 1821, ἓν τῶν σπουδαιοτέρων τροπαίων τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐπαναστάσεως, ἐνισχῦσαν τὸ ἠθικὸν τοῦ ἀγωνιζομένου ἔθνους. Πρὸς τούτοις τὸ Μαραθονήσι ἐτροφοδότησε τὸν πεινῶντα λαὸν τῆς Λακεδαίμονος κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τοῦ Ἀγῶνος διὰ τῶν τροφίμων, ἅτινα ἀπέστειλεν εἰς τὸν ἐν Μυστρᾷ φίλον του Παν. Κρεββατᾶν ὁ μπεηζαδὲς Γεωργάκης Γρηγοράκης (υἱὸς τοῦ Τζαννῆ-μπέη), ὅστις εἶχε προμηθευθῆ αὐτὰ λεηλατήσας τρία τουρκικὰ πλοῖα, ἅτινα διὰ δόλου εἶχε προσελκύσει εἰς τὸν λιμένα Μαραθονησίου κατὰ τὴν 5ην Ἀπριλίου 1821. Ἡ σπουδαιοτέρα ὅμως τῶν ἐθνικῶν ὑπηρεσιῶν, τὰς ὁποίας προσέφερον οἱ κάτοικοι τοῦ Μαραθονησίου καὶ τῶν χωρίων τῆς περιοχῆς αὐτοῦ, ὑπῆρξεν ὁ πανικός, τὸν ὁποῖον ἐνέπνευσαν οὗτοι ἅμα τῇ ἐνάρξει τοῦ Ἀγῶνος εἰς τοὺς ἐμπειροπολέμους Μπαρδουνιώτας, οἵτινες πανικόβλητοι καταφυγόντες εἰς Μυστρᾶν (πλὴν 80 οἰκογενειῶν αἵτινες ἐκλείσθησαν εἰς τὸ φρούριον Μονεμβασίας) μετέδοσαν τὸν πανικὸν καὶ εἰς τοὺς ἐκεῖ Τούρκους, σπεύσαντας νὰ καταφύγωσι πρὸς ἀσφάλειαν εἰς Τρίπολιν. Ὁ πανικὸς αὐτός, τοῦ ὁποίου τὸ ἔδαφος εἶχε καλλιεργήσει ὁ συνδεόμενος μετὰ τῶν Μπαρδουνιωτῶν (τῶν ὁποίων τὰ χωρία ἀπεῖχον τοῦ Μαραθονησίου ἀπὸ 2 5 ὥρας) καὶ πολλάκις διατρίβων εἰς τὸ Μαραθονήσι, ὡς γαμβρὸς τοῦ Τζαννῆ-μπέη, Κυριακούλης Μαυρομιχάλης, ἐγεννήθη, ὡς ἱστορεῖ ὁ Σ. Τρικούπης, ἐκ τυχαίου γεγονότος, ὡς ἑξῆς: Κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐπαναστάσεως ἔτυχε νὰ εὑρίσκωνται εἰς τὸν λιμένα Μαραθονησίου ἑλληνικά τινα πλοῖα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ τὸ τοῦ Μυκονίου Φραγκιᾶ, τὸ ὁποῖον πρὸς πανηγυρισμὸν τοῦ ἀρξαμένου Ἀγῶνος ἤρχισε νὰ κανονοβολῇ, ἐμιμήθησαν δὲ αὐτὸ καὶ τὰ ἄλλα πλοῖα. Ὁ κρότος τῶν κανονιῶν ἠκούσθη εἰς τὴν Μπαρδούνιαν, ὅταν δὲ ἠρώτησαν οὗτοι τί συμβαίνει, ἤκουσαν ὅτι ὁ Φραγκιᾶς «ρίχνει τὶς κανονιές». Οἱ Μπαρδουνιῶται ἔκαμαν τότε σύγχυσιν τοῦ Φραγκιᾶ καὶ τῆς Φραγκιᾶς καὶ ἐπίστευσαν ὅτι εὐρωπαϊκὸς στόλος κατέπλευσεν εἰς Μαραθονήσι πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ Ἀγῶνος τῶν Ἑλλήνων. Λέγεται ἀκόμη ὅτι Μπαρδουνιῶταί τινες εὑρεθέντες εἰς τὸ Μαραθονήσι ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐπαναστάσεως, ἔφυγον ἐκεῖθεν μὲ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι εἰς τὸ Μαραθονήσι ἀποθηκεύονται μεγάλαι προμήθειαι ὅπλων καὶ πολεμεφοδίων, διότι οἱ κάτοικοι τεχνηέντως τὰ ἀποθηκευόμενα ὅπλα καὶ πολεμεφόδια εἰς τινα ἀποθήκην ἐξῆγον αὐτῆς διὰ τῶν συγκοινωνουσῶν ἄλλων ἀποθηκῶν καὶ δι' ἄλλης ὁδοῦ ἐπανέφερον εἰς τὴν αὐτὴν ἀποθήκην.

Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν κάτοικοι τοῦ Γυθείου, ὡς μετωνομάσθη βραδύτερον τὸ Μαραθονήσι, καὶ τῶν περὶ αὐτὸ χωρίων, ἰδίως τῆς Ράχης, δὲν ἔπαυσαν προσφέροντες τὰς ἐθνικὰς ὑπηρεσίας των εἰς πᾶν ἐθνικὸν κίνημα, ἀθρόοι ἐθελονταὶ προσελθόντες εἰς τοὺς ἐν ταῖς ὑποδούλοις τότε ἑλληνικαῖς χώραις (Θεσσαλίᾳ, Ἠπείρῳ, Κρήτῃ καὶ Μακεδονίᾳ) συναφθέντας ἀγῶνας πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ.

Αὕτη ὑπῆρξεν ἐν συντόμῳ ἡ ἱστορία τοῦ ἀρχαιοτέρου καὶ τοῦ νεωτέρου Γυθείου, τὸ ὁποῖον ἀπὸ μικροῦ χωρίου ἐξειλίχθη εἰς ὡραίαν πολίχνην καὶ ἀπὸ ὅρμου εἰς ἀξιόλογον ἐμπορικὸν λιμένα. Ὑπῆρξε πρωτεύουσα τοῦ δήμου Γυθείου (Γυθεατῶν), τῆς ἐπαρχίας Γυθείου, ὅτε οἱ νομοὶ ὑποδιῃροῦντο εἰς ἐπαρχίας, καὶ τοῦ νομοῦ Λακωνικῆς, ὅτε αἱ ἐπαρχίαι Γυθείου καὶ Οἰτύλου, ἀποχωρισθεῖσαι τῶν δύο ἄλλων ἐπαρχιῶν τοῦ νομοῦ Λακωνίας, εἶχον ἀποτελέσει ἴδιον νομόν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Πηγαί: Ἐκ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων καὶ ποιητῶν ἰδίως οἱ *Θουκυδίδης, Ξενοφῶν* (Ἑλληνικά), *Πολύβιος, Διόδωρος, Πλούταρχος* (Κλεομ., Φιλοπ., Πύρ.), *Στράβων, Παυσανίας, Λουκιανὸς* (Ἑταιρ. διάλογοι), *Λίβιος, Πλίνιος, Ὁράτιος* (Carmina), *Ὀβίδιος* (Ars amandi), *Μαρτιάλιος, Βαλέριος, Φλᾶκκος*, C. I. G. κ. ἄ. Συγγράμματα καὶ μελέται. Philip. Le Bas, Voyage archéol. Inscriptions II (1854). «Ἐφημ. Ἀρχαιολ.» 1874 (ἀρ. ἐπιγ.), 1892 (*Α. Σκιᾶ*, τοπογραφικὰ Γυθείου—Γυθεατικαὶ ἐπιγρ.) *Ἰ. Πατσουράκου*, Περὶ τοῦ ἀρχ. Γυθείου (1902), *Ἀπ. Δασκαλάκη*, Ἡ Μάνη (1923). «Ἑλληνικὰ» Περιοδ. Τ. Α', *Σπ. Κουγέα*, Ἐπιγραφικὰ ἐκ Γυθείου συμβολαὶ κλπ., 1928. —*Head-Σβορώνου*, Ἱστ. τῶν ἑλλ. νομισμάτων.—*Σπ. Τρικούπη*, Ἱστ. τῆς Ἑλλ. Ἐπαναστάσεως.—*Hertsberg* (*Καρολίδου*, μετάφρ.), Ἱστ. τῆς Ἑλλάδος κατὰ τοὺς ρωμ. χρόνους κ. ἄ. Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

— **Γυθείου**, *τέως δῆμος*—. Εἷς τῶν ἀπαρτιζόντων πρὸ τῆς εφαρμογῆς τοῦ νόμου ΔΝΖ' τὴν ἐπαρχίαν Γυθείου τοῦ νομοῦ Λακωνίας 5 δήμων, ἔχων περιφέρειαν τὴν τῆς νῦν κοινότητος Γυθείου, τῆς ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου 1927 προσαρτηθείσης αὐτῇ κοινότητος Μαυροβουνίου καὶ τῆς τῶν Χανίων Κουτουμοῦς. Δ. Ε. Μ.

— **Γυθείου** *ἐπαρχία [Γεωγρ.]*. Μία τῶν ἀποτελουσῶν τὸν ἐν τῇ Πελοποννήσῳ νομὸν Λακωνίας 4 ἐπαρχιῶν, καταλαμβάνουσα τὸ, ἀνατολικὸν τμῆμα τῆς εἰς τὸ Ταίναρον ἀποληγούσης Λακωνικῆς χερσονήσου.

Πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου ΔΝΖ' διῃρεῖτο εἰς 5 δήμους τούς: Γυθείου, Καρυουπόλεως, Λαγείας, Μαλευρίου καὶ Τευθρώνης, ἤδη δ' ἀπαρτίζεται ἐκ τῶν κατωτέρω 22 κοινοτήτων, ἀριθμουσῶν ἐν συνόλῳ 20751 κατοίκους, ἐξ ὧν ἄρρενες 9963 καὶ θήλει. 10788. (Ἐν παρενθέσει σημειοῦνται τὰ χωρία καὶ συνοικισμοί, ἐξ ὧν ἀπαρτίζεται ἑκάστη κοινότης):

α') Περιφέρεια *Γυθείου*. Κοινότητες: 1) Γυθείου (Γύθειον, Βασιλοῦνι τέως Πριτζιώτικον, Γυριστό, Λίμνη, Μαρούλια, Μαυροβούνιον, Πασσαβᾶ, Ράχη καὶ Σελινίτσα), 2) Χανίων Κουτουμοῦς (Χανιὰ Κουτουμοῦς, Μαλλιαρὴ Συκιά, Σύνορα τέως Κουτουμοῦ).

β') Περιφέρεια *Καρυουπόλεως*. Κοινότητες: 1) Βαχοῦ (Βαχόν, Σκάλα), 2) Καρυουπόλεως (Καρυούπολις, Μπούα, Πασσαβᾶς Σέλιτσα, Φράγκα, Χοσιάριον), 3) Νεοχωρίου (Νεοχώρι, Καυκί), 4) Σκουταρίου (Σκούταρι, Καλύβια, Παγανέα, Παραστρός), 5) Τσεροβᾶ (Τσεροβᾶς).

γ') Περιφέρεια *Λαγείας*. Κοινότητες: 1) Κοκκάλας (Κοκκάλα, Ἅγιος Νικόλαος, Ἐλυμπιές, Κοραλιάνικα, Παχιάνικα, Σολοτέριον, Σπεῖρα), 2) Λαγείας (Λάγεια, Ἀμπελᾶ, Ἀχίλλειον, Δημαρίστικα Μέσο, Δημαρίστικα Πέρα, Κανούργια Χώρα, Κοκκινόγεια Μιανές, Καρογωμάνικα, Κυπριανός, Πάλυρος, Προφήτης Ἠλίας, Πύργαρος, Χιρακες), 3) Ἀντρογιαλίου (Ἀντρογιάλι τέως Πιόντες).

δ') Περιφέρεια *Μαλευρίου*. Κοινότητες: 1 Καρβελᾶ (Καρβελᾶ, Βαθειὰ Λάκκα τέως Τσιχοβᾶ, Βισόκα, Κουρσοβα, Σταρέλιτσα, Φιλιατρό), 2) Κοναχίων (Κονάκια, Πηλάλα), 3) Λιμπέρδου (Λιμπερδον, Γιάννη χωρίον, Καλικᾶ, Ψαθάκια), 4) Λυγερέα (Λυγερέας), 5) Μαραθέα (Μαραθέας, Ἅγιος Βασίλειος, Ἅγιος Εὐστράτιος, Δυρόν, Κολλαρᾶ, Κουλούκα, Μοναχὴ Σκιά), 6) Παλοβᾶ (Παλοβᾶ, Ἀχουμάτου), 7) Πανίτσης (Πανίτσα, Γλύνας, Καλογήρου, Ρεγκλέος, Τόμπρα), 8) Σιδηροκάστρου (Σιδηρόκαστρον, Πολύαραβος, Σκαμνίτσα, Σκυφιάνικα), 9) Σκαμναχίου (Σκαμνάκι, Βισόκα Κόζια, Κόπραινα).

ε') Περιφέρεια *Τευθρώνης*. Κοινότητες: 1) Ἔξω Νύμφης (Ἔξω Νύμφη, Ἀργηλιά, Δρυαλί), 2) Καβάλου (Κόβαλον, Χειμάρρα) καὶ 3) Κότρωνα (Κότρωνας, Ἀλεποῦ, Βάτας, Γωνέα, Καυκί, Λουκάδικα, Λούτσα, Ρηγανόχωρο, Σκαλτσοτιάνικα, Φλεμοχώρι). Δ. Ε. Μ.

Γυθὶς *['Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς ΝΔ ἀκτῆς τῆς Μικρᾶς Σύρτεως, ἔχουσα καλὸν λιμένα καὶ ὑδρεῖον (Σταδ. Μεγ. θαλάσσης § 104). Κατὰ Σκύλλακα τὸν Καρυανδέα (Περίπλους: Λωτοφάγοι § 110) Ἔπιχος, κατὰ τὸν Πευτιγγεριανὸν χάρτην Gigti καὶ κατὰ τὸ Ὁδοιπορικὸν Giti. Ἔκειτο ἐπὶ τῇ ἠπείρου εἰς τὸ κέρας τὸ δεξιᾷ τῷ εἰσπλέοντι τόν, νοτίως τῆς νήσου Μῆνιξ ἢ τῶν Λωτοφάγων, ἀσφαλῆ λιμένα, διὰ τοῦ ΔΒΔ στομίου του. Εἶναι ἡ σύγχρονος Τυνησία κωμόπολις Adjim Bouj el-Marsa (πλάτ. 33° 43' Β, μῆκ. 10° 44' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 249: Mahedia to Ras Makhabez) δεξιᾷ τῷ εἰσπλέοντι διὰ τοῦ ΔΒΔ στομίου τὸν νοτίως τῆς νήσου Τζέρμπα (Jejirat el Jerba) ἀχανῆ ἀλλὰ καὶ ἀσφαλέστατον λιμένα Bahiret-el-Bu-Grara. Σ. Ε. Λ.

Γυθίτης *['Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ κατὰ Πτολεμαῖον ὀνομασία νήσου τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, τῆς συγχρόνου Μάκα γουὰ (βλ. λ. Γυφῖτις). Σ. Ε. Λ.

Γύθωνες. Λαὸς τῆς ἀρχαίας Σαρματίας παρὰ τὸν Βιτσούλαν ποταμόν, γείτων τῶν Φίννων καὶ

Digitized by Google

τῶν Οὐενέδων, ἀναφερόμενος ὑπὸ Πτολεμαίου (3,5 8). Ταυτίζεται πρὸς τοὺς Γότωνας (Gottones) τοῦ Τακίτου καὶ Γύτωνας (Gutones) τοῦ Πλινίου, οἵτινες εἶναι οἱ γνωστοὶ Γότθοι (ὅλ. λ.). π. ν. π.

γυῖα (τά). Τὰ μέλη τοῦ σώματος εἰς τὰ ὁποῖα ἐκδηλοῦται ἡ ἐκ τῆς ἐργασίας κόπωσις, αἱ χεῖρες, οἱ πόδες, τὰ γόνατα· διὸ λέγεται «λύονται τὰ γυῖα», ὅπως καὶ «λύονται τὰ γόνατα»· ἡ λέξις ὁμηρική.

γυϊζωτία (ἡ) (Guizotia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἡλιανθιδῶν*. Εἶναι δενδρύλλια ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς καλλιεργούμενα κυρίως διὰ τὰ ἐλαιοφόρα σπέρματά των. Δ. Ν. Π.

γυιόκας (ὁ) ἢ *γιόκας*· ὑποκορ. τοῦ *γιός* πρὸς θωπείαν: «ὁ γιόκας μου, τὸ παιδάκι μου», «ἔλα δῶ γιόκα μου».

γυιὸς (ὁ) ἢ *γιός*, ἢ *ὑγιός*· δημοτ. τύπος τοῦ υἱὸς (βλ. λ.)· τὸ ἄρρεν τέκνον ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸς θῆλυ: «ἔχει πέντε γυιοὺς καὶ μία θυγατέρα»· ‖ ἡ κλητικὴ *γιέ μου* ὡς φιλοφρονητικὴ προσφώνησις πρὸς ἄνδρας ἢ γυναῖκας, μικροὺς ἢ μεγάλους: «τί νὰ σοῦ κάμω γιέ μου σὰ δὲ μ' ἀκοῦς», «πήγαινε γιέ μ' 's τὴ δουλειά σου».

— **«Γυιὸς** (ὁ) ***τοῦ Ἴσκιου»***. Δρᾶμα τοῦ Σ. Μελᾶ (βλ. ἐν λ. καὶ τ. Β' σ. 262 γ').

Γυισκάρδος, ***Ροβέρτος***. Νορμανδὸς κατακτητὴς γεννηθεὶς περὶ τὸ 1015 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1085, υἱὸς τοῦ Ταγκρέδου τῆς Ὠτβίλλη. Οἱ πρεσβύτεροι ἀδελφοὶ τοῦ Ροβέρτου, Γουλιέλμος ὁ Σιδηρόχειρ, ὁ Δρόγων καὶ ὁ Οὐμφρουά, ἦλθον εἰς Ἰταλίαν ὀλίγον μετὰ τὸ 1030 πρὸς ἀναζήτησιν περιπετειῶν. Ὁ Ροβέρτος, νεώτερος, ἠκολούθησε τὸ παράδειγμά των περὶ τὸ 1047. Δυσαρεστηθεὶς πρὸς τοὺς ἀδελφούς του εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Παντόλφου, πρίγκιπος τῆς Καπύης, καὶ κατόπιν ἐπί τι χρονικὸν διάστημα ἀπέζησεν ἐκ ληστρικῶν ἐπιχειρήσεων, κατὰ τὰς ὁποίας ἀπέκτησε φήμην γενναίου ἀνδρός. Περὶ τὸ 1050 ἔγινε σύντροφος τοῦ Νορμανδοῦ ἱππότου Γιράρδου ἐκ Μπὸν Ἀλμπέργκο καὶ συνεζεύχθη τὴν ἀδελφήν του Ἀδβεράρδην. Τρία ἔτη βραδύτερον, μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ ἀδελφοῦ του Δρόγωνος, συνετέλεσεν μεγάλως εἰς τὴν νίκην τοῦ Civitate (18 Ἰουνίου 1053) κατὰ τοῦ ποντιφικοῦ στρατοῦ, διευθυνομένου αὐτοπροσώπως ὑπὸ τοῦ πάπα Λέοντος τοῦ Θ'. Τὰ ἑπόμενα ἔτη ἐπεδόθη εἰς μικροπολέμους πρὸς τοὺς Ἕλληνας τῆς Καλαβρίας καὶ τὸν πρίγκιπα τοῦ Σαλέρνου Γιζοῦλφον. Τῷ 1057, ἀποθανόντος τοῦ ἀδελφοῦ του Οὐμφρουά, ἔγινε κόμης τῆς Πονίλλης, τῷ δὲ 1059 ὠνομάσθη δοὺξ τῆς Πονίλλης, τῆς Καλαβρίας καὶ τῆς Σικελίας ὑπὸ τοῦ πάπα Νικολάου τοῦ Β', ὡμολόγησε πίστιν εἰς τὴν ἁγίαν ἕδραν καὶ ἀνέλαβε πληρωμὴν ἐτησίου φόρου εἰς αὐτήν. Διὰ τῆς συμφωνίας ταύτης συνεφιλιοῦντο ὁριστικῶς οἱ Νορμανδοὶ μετὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ καθωρίζοντο αἱ ἀπαιτήσεις τῆς παπωσύνης ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς Ἰταλίας. Γενόμενος ὀλίγον κατόπιν γυναικάδελφος τοῦ πρίγκιπος τοῦ Σαλέρνου Γιζούλφου, ἐξεδίωξε τὸν ἀδελφόν του Γουλιέλμον ἐκ τῶν ἐδαφῶν τοῦ Λομβαρδοῦ πρίγκιπος, ἀφῄρεσε τὸν Τάραντα ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας, κατέλαβε τὸ Ρέτζιο καὶ ἔθεσε τέρμα εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν Βυζαντινῶν ἐπὶ τοῦ νοτίου μέρους τῆς Ἰταλικῆς χερσονήσου.

Μετὰ ταῦτα ἐστράφη κατὰ τῆς Σικελίας, τὴν ὁποίαν κατεῖχον ἀκόμη οἱ Σαρακηνοί. Τῷ 1061 κατέλαβε τὴν Μεσσήνην καὶ ἄλλα φρούρια τῆς νήσου, βοηθούμενος σημαντικῶς καὶ ὑπὸ τοῦ νεωτέρου του ἀδελφοῦ Ρογήρου. Τῷ 1071, μετὰ τριετῆ πολιορκίαν, ἔπεσε καὶ ἡ Βᾶρις, ἡ τελευταία πόλις, τὴν ὁποίαν κατεῖχον οἱ Βυζαντινοὶ ἐν τῇ νήσῳ. Τὸ ἀκόλουθον ἔτος ἀφῄρεσε καὶ τὸ Παλέρμον ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Σαρακηνῶν καὶ ὁ Ροβέρτος Γυισκάρδος γίνεται δοὺξ τοῦ μεγαλυτέρου μέρους τῆς Σικελίας. Τῷ 1073 ἀνῆλθεν εἰς τὸν παπικὸν θρόνον Γρηγόριος ὁ Ζ'. Οὗτος ἤθελε νὰ ἐπέμβῃ εἰς τὰ νότια τῆς Ἰταλίας, νὰ ἀναγκάσῃ τὸν Γυισκάρδον ὅπως σεβασθῇ τὸ Βενεβέντον, κτῆσιν τῆς ἁγίας ἕδρας, καὶ νὰ τὸν ἀποτρέψῃ ἀπὸ τὴν κατάκτησιν τοῦ Σαλέρνου. Ἀλλ' ὁ Γυισκάρδος ἐκώφευσεν εἰς τὰς συστάσεις ταύτας καὶ ἀφωρίσθη ὑπὸ τῆς συνόδου τῆς Ρώμης τοῦ 1074. Ἐπὶ πλέον ὁ Γρηγόριος ὁ Ζ', ἐπὶ κεφαλῆς μεγάλου στρατοῦ, ἐβάδισεν ἐναντίον του. Ἡ παπικὴ ὅμως ἐπιχείρησις ἀπέτυχεν οἰκτρῶς καὶ ὁ Γυισκάρδος καθυπέταξεν ὁριστικῶς πλέον τὸ Σαλέρνον. Τῷ 1080 οἱ δύο ἀντίπαλοι συνεφιλιώθησαν· ὁ πάπας ἀνεγνώρισε τὸν Γυισκάρδον κύριον τοῦ Σαλέρνου καὶ ὁ Γυισκάρδος ἀνενέωσε τὰς περὶ πίστεως πρὸς τὴν ἁγίαν ἕδραν ὑποσχέσεις του. Ἔκτοτε ἡ προσοχὴ τοῦ Νορμανδοῦ κατακτητοῦ ἐστράφη πρὸς τὴν Ἀνατολήν, ὀνειροπολήσαντος τὴν κατάκτησιν τοῦ Βυζαντίου. Τὸν Μάϊον τοῦ 1081 ἀποστέλλει τὸν υἱόν του Βοημοῦνδον καὶ μετ' ὀλίγον ἔρχεται καὶ ὁ ἴδιος μετὰ στρατοῦ 30.000 ἀνδρῶν εἰς τὸν Ὠρικὸν τῆς Ἠπείρου καὶ πολιορκεῖ κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν τὸ Δυρράχιον τὸ ὁποῖον ἐδέσποζε τῆς Ἀδριατικῆς καὶ ἦτο συνάμα ὁ πρῶτος σταθμὸς τῆς Ἐγνατίας ὁδοῦ καὶ ἡ κλεὶς πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς διὰ ν' ἀποφύγῃ τὸν ἐκ τῶν Νορμανδῶν κίνδυνον ἠναγκάσθη διὰ βαρυτάτων θυσιῶν νὰ ἐξαγοράσῃ τὴν συμμαχίαν τῆς Βενετίας. Ὁ βενετικὸς στόλος ὑπὸ τὸν δόγην Δομενικον Σέλβον, ἑνωθεὶς μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ, κατέστρεψε τὸν ορμανδικόν. Ὁ Γυισκάρδος διέφυγε πρὸς τὴν Φάρσαλον, ὁ δὲ Ἀλέξιος πεποιθὼς εἰς τὸν ἐξ 70.000 ἀνδρῶν συνιστάμενον στρατόν του, ἐν τῷ ὁποίῳ ὑπηρέτουν καὶ πολλοὶ Βαράγγοι, προὐκάλεσεν αὐτὸν εἰς μάχην τὴν 18 Ὀκτωβρίου 1081, ἀλλ' ὑπέστη μεγάλην καταστροφήν. Ἀρχομένου τοῦ 1082 ὁ Γυισκάρδος ἐκυρίευσεν ἐξ ἐφόδου τὸ Δυρράχιον, ἀλλ' ἠναγκασμένος νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ἰταλίαν παρέδωκε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ πολέμου εἰς τὸν Βοημοῦνδον, ὅστις τῷ 1083 ἐνίκησε δὶς τὸν στρατὸν τοῦ Ἀλεξίου, ἐκυρίευσε δὲ τὴν Καστορίαν, τὰ Μογλενά, τὰ Σκόπια καὶ ὅλας τὰς μακεδονικὰς πόλεις μέχρι τοῦ Ἀξιοῦ. Ὁ Γυισκάρδος παραμείνας ἐπ' ὀλίγον ἐν Ρώμῃ ἀπεδύθη εἰς πόλεμον πρὸς τὸν νέον πρίγκιπα τῆς Καπύης Ζουρνταίν, διαρκέσαντα ἐπὶ δεκαπεντάμηνον Κωφεύσας ἐπὶ μακρὸν εἰς τὰς ἐπικλήσεις τοῦ Γρηγορίου Ζ', ἀποφασίζει ἐπὶ τέλους νὰ ἔλθῃ εἰς Ρώμην, ὅταν ὁ Ἐρρῖκος Δ', κύριος ἤδη τῆς πόλεως, ἐπολιόρκει τὸν πάπαν εἰς τὸ φρούριον τοῦ Ἁγίου Ἀγγέλου. Ὁ βασιλεὺς τῆς Γερμανίας δὲν ἠδυνήθη ν' ἀντιστῇ εἰς τὴν ὁρμὴν τοῦ Γυισκάρδου· ἡ Ρώμη ἀνεκτήθη, ὁ πάπας ἀπηλευθερώθη, ἀλλ' ὁ Γυισκάρδος, ὁ ὁποῖος δὲν ἤθελε νὰ ἀπέλθῃ μὲ τὰς χεῖρας κενάς, ἐπεδόθη εἰς λεηλασίαν καὶ διαρπαγὴν τῆς αἰωνίας πόλεως. Τῷ 1084, πιεζομένου τοῦ Βοημούνδου, ἐνεφανίσθη ἐκ νέου μετὰ τοῦ στόλου του εἰς τὴν Ἀλβανίαν, μὲ μόνον κέρδος τὴν κατάληψιν τῆς Κερκύρας. Οἱ ἀμφίρροποι μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων κατὰ θάλασσαν ἀγῶνες ἔληξαν τῷ 1085, ὅτε Βενετοὶ καὶ Ἕλληνες ἐνίκησαν κατὰ κράτος μεταξὺ Κερκύρας καὶ Βουθρωτοῦ τὸν νορμανδικὸν στόλον. Ἀφ' ἑτέρου φοβεραὶ ἐπιδημίαι ἀπεδεκάτισαν τὸν κατὰ ξηρὰν στρατὸν τοῦ Γυισκάρδου, αἰφνιδία δὲ νόσος ἀφήρπασε καὶ τὸν ἴδιον εἰς ἡλικίαν ἑβδομήκοντα περίπου ἐτῶν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Aimé du Mont-Cassin*. L' histoire de li Normant ἔκδ. Delarc (Rouen 1892).—*De Blasiis*, La insurrezzione Pugliese et la conquista Normanna (Νεάπολις 1874) τ. 3.—*Delarc*, Les Normands en Italie (Paris 1883).—*Τοῦ αὐτοῦ* S. Gregoire VII et la réforme de l'Eglise (Paris 1889).—*Κ. Παπαρρηγόπουλος, Σ. Λάμπρος κλπ.* —Η.

Γὺλ (Juel), ***Ἄξελ-Νίλς***. Δανὸς λυρικὸς ποιητὴς γεννηθεὶς τῷ 1883. Τῷ 1920 διωρίσθη διευθυντὴς τῶν γραφείων τοῦ ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν Ἡ λυρικότης του εἶναι ἁπλῆ καὶ δονεῖται ἀπὸ ἐθνικὸν φρόνημα. Ἔγραψεν: «Ὁ περιπλανώμενος τραγουδεῖ» (1915) «Εἰς τὸν γολγοθᾶν τῆς ἀγάπης» (1917) κ. ἄ. Ι. Δ. Σ.

—**Γὺλ** (Juel), ***Γένς***. Δανὸς ζωγράφος (1745 1802). Ἀπὸ τοῦ 1784 μέχρι τοῦ θανάτου του ἦτο καθηγητὴς τῆς Ἀκαδημίας τῆς Κοπεγχάγης. Τοὺς πίνακάς του χαρακτηρίζει ἀπέριττον ὕφος.

—**Γὺλ** (Juel), ***Νίλς***. Δανὸς ναύαρχος (1629—1697). Κατὰ τὰ ἔτη 1650—1655 ὑπηρέτησεν εἰς τὸ ὁλλανδικὸν πολεμικὸν ναυτικόν, διεκρίθη δὲ ὡς ναύαρχος τοῦ δανικοῦ στόλου, κατὰ δὲ τὸν ἐναντίον τῆς Σουηδίας πόλεμον (1657—1659) ἐνίκησε τὸν στόλον αὐτῆς ἐπανειλημμένως (1676—1679). Ἀπὸ τοῦ 1683 διετέλεσε πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῶν Ναυάρχων, ὡς τοιοῦτος δὲ προήγαγε τὰ μέγιστα τὰ ναυτικὰ πράγματα τῆς πατρίδος του.

Γυλάκεια (ἡ) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὄνομα τῆς Ἰλλυρικῆς Ἀπολλωνίας (νῦν Πόλλινα) ἀπὸ Γύλοκος τοῦ Κορινθίου, ἀναφερόμενον ὑπὸ Στεφάνου Βυζαντίου. Ὁ πολίτης *Γυλακεύς*.

Γύλαξ. —1) Ἀρχηγὸς διακοσίων Κορινθίων ἀποίκων, ἱδρυτὴς τῆς *Γυλακείας*, ἀναφερόμενος ὑπὸ Στεφ. Βυζαντίου. —2) Ἱστορικός, ἀναφερόμενος ἐν τῷ Γουδιανῷ ἐτυμολογικῷ λεξικῷ (σ. 290, 18). Π. Ν. Π.

γυλδενία (Gyldenia) *[Ἀστρον.]*. Ἀστεροειδής, φερόμενος κατὰ τὴν σειρὰν τῆς ἀνακαλύψεως αὐτοῦ ὑπ' αὔξοντα ἀριθμὸν 806. Ἀνεκαλύφθη τῇ 18ῃ Ἀπριλίου 1915 ὑπὸ τοῦ M. Wolf, διευθυντοῦ τοῦ ἀστεροσκοπείου τῆς Heidelberg. Σ. Π.

γύλη (ἡ)· (Ἰδιωμ. Σίφν.) τὸ ἐν καθιζήσει ἀπόσταγμα τοῦ οἴνου, τὸ ὁποῖον μεταχειρίζονται εἰς διατήρησιν εἴδους τυροῦ, τῆς «μανούρας» καλουμένης. Τοὺς τυροὺς τούτους ἐμβυθίζουσιν εἰς τὴν γύλην, ἐξ ἧς λαμβάνουσί τι τὸ δριμύ, ἐπαυξάνον τὴν καλὴν γεῦσιν τοῦ τυροῦ. Ἡ λέξις ἐκ τῆς ἀρχαίας *ὕλη* μετὰ προσθήκης τοῦ γ ἐν ἀρχῇ. ΙΑΚ. Χ. Δ.

γυλιὸς (ὁ) ἢ *γύλιος [Ἀρχαιολ.]*. Σακκίδιον μακρὸν μετὰ στενοῦ στομίου χρησιμοποιούμενον ὑπὸ μὲν τῶν στρατιωτῶν διὰ τὴν ἐναπόθεσιν τροφίμων καὶ ἄλλων μικροσκευῶν, ὑπὸ δὲ τῶν κυνηγῶν διὰ τὴν τοποθέτησιν τοῦ κυνηγίου. Π. Ν. Π.

—*[Στρατ.]* Ἐν τῷ στρατῷ καλεῖται *γυλιὸς* ὁ τετράγωνος δερμάτινος σάκκος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου συσκευάζονται τὰ διάφορα ἀτομικὰ εἴδη τοῦ πεζοπόρου ἀνδρός, καὶ περὶ τὸν ὁποῖον προσδένονται τὸ κλινοσκέπασμα, ἡ χλαῖνα καὶ τὸ ἀντίσκηνον. Ὁ γυλιὸς φέρεται ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν τοῦ πεζικοῦ καὶ τοῦ μηχανικοῦ ἀνηρτημένος ἐκ τῶν ὤμων, κατὰ τρόπον ὅμως ὥστε τὸ βάρος του ($1^1/_2$ —2 χιλιόγρ., τοῦ σημερινοῦ ἡμετέρου 1700 γραμ.) νὰ μὴ πίπτῃ ἐξ ὁλοκλήρου ἐπὶ τῶν ὤμων ἀλλὰ νὰ ἐξουδετεροῦται κάπως διὰ τοῦ καταλλήλου προσερείσματος ἐπὶ τῶν νώτων καὶ ἰδίως πρὸς τὴν ὀσφύν. Κακῶς προσηρμοσμένος γυλιὸς ἐπιφέρει ἐκδορὰς καὶ πληγὰς εἰς τὰς μασχάλας, πόνους δριμεῖς εἰς τοὺς ὤμους, ἐνίοτε δὲ καὶ πνευστίασιν. Οἱ γυλιοὶ τῶν πυροβολητῶν, ἐν μὲν τῷ πεδινῷ πυροβολικῷ συσκευάζονται ἐπὶ τῶν βλητοφόρων, ἐν δὲ τῷ ὀρειβατικῷ ἐπὶ τῶν σαγμάτων τῶν ἡμιόνων, ἵνα δύνανται οἱ πυροβοληταὶ νὰ ὑπηρετῶσιν ἐλευθέρως τὰ πυροβόλα. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

Γύλιππος. Ὁ ἱκανώτερος τῶν ἐν Σπάρτῃ στρατηγῶν κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βρασίδα. Ἐγεννήθη κατὰ τὸ 450 π. Χ. καὶ ἦτο υἱὸς τοῦ Κλεανδρίδα, ὅστις εἶχε ζήσει ἐξόριστος ἐν Θουρίοις, καὶ διὰ τοῦτο ἐγνώριζε καλῶς ὄχι μόνον τὴν πολιτικὴν καὶ στρατιωτικὴν κατάστασιν τῶν ἐν τῇ ἠπειρωτικῇ Ἑλλάδι ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν Κάτω Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ διὰ τῶν περὶ αὐτῶν πληροφοριῶν τοῦ πατρός του. Ὁ ἀνὴρ αὐτός, ὅστις ἦτο γνωστὸς εἰς τοὺς συμπολίτας του ὡς τολμηρός, δραστήριος καὶ δεξιός, ἐκρίθη κατάλληλος διὰ νὰ σταλῇ ὡς στρατηγὸς μὲ ἐπικουρικὰ στρατεύματα εἰς Συρακούσας, ὅτε ὁ Ἀλκιβιάδης φυγὼν ἐκ Σικελίας εἰς Σπάρτην καὶ δημηγορήσας ἐν αὐτῇ ἀπὸ τοῦ βήματος ὡς ῥήτωρ καὶ σύμβουλος τῆς σπαρτιατικῆς πολιτείας, ἔπεισε τοὺς Σπαρτιάτας ὅτι ἡ πτῶσις τῶν Συρακουσῶν θὰ ἦτο ἄμεσος κίνδυνος διὰ τὴν Σπάρτην. Ἀποπλεύσας μετὰ τεσσάρων πλοίων ὁ Γύλιππος κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ 414 π. Χ. ἀπεβιβάσθη εἰς τὸν Τάραντα καὶ ἐκεῖθεν προσεπάθησε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀποστασίαν τῶν Θουρίων ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων διὰ τῶν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ σχέσεων τοῦ πατρός του, ἀλλ' οἱ Θούριοι ὄχι μόνον ἔμειναν πιστοὶ εἰς τοὺς Ἀθηναίους, ἀλλὰ καὶ ἐπληροφόρησαν τοὺς πολιορκοῦντας τὰς Συρακούσας Ἀθηναίους περὶ τοῦ κατάπλου τοῦ σπαρτιατικοῦ ἐκείνου στολίσκου. Ὁ Γύλιππος δὲν ἀπεγοητεύθη ἐκ τῆς πρώτης αὐτῆς ἀποτυχίας, ἀλλ' εὑρὼν τὸν πορθμὸν τῆς Μεσσήνης ἀνοικτόν, διότι οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον ἀμελήσει νὰ καταλάβωσι τὴν Μεσσήνην, κλεῖδα τοῦ σικελικοῦ πορθμοῦ, ἂν καὶ εἶχεν ὑποδείξει τοῦτο ὁ Ἀλκιβιάδης εἰς τὸ συμβούλιον τῶν συστρατήγων του πρὸ τῆς φυγῆς του, διεπέρασεν εἰς Ἱμέραν, ἔνθα κατώρθωσε νὰ συγκεντρώσῃ στρατιὰν ἐκ Γέλας, Σελινοῦντος καὶ τῶν ἐνδοτέρων τῆς νήσου ἐκ δισχιλίων ἀνδρῶν. Μετὰ τῆς στρατιᾶς ταύτης, ἐνῷ οἱ Ἀθηναῖοι ἠσχολοῦντο μὲ τὴν κτίσιν τοῦ νοτίου ἀποτειχίσματος παρὰ τὸν λιμένα, διαβὰς τὰ ὑψώματα τῶν Ἐπιπολῶν εἰσῆλθεν ὁ Γύλιππος εἰς τὰς Συρακούσας, ἔνθα χρήματα καὶ στρατὸς τῆς πόλεως ἐτέθησαν εἰς τὴν διάθεσίν του. Διὰ τῆς ἀφίξεως τοῦ Γυλίππου εὐθὺς μετεβλήθη τὸ φρόνημα τῶν Συρακοσίων, ἀναλαβόντων θάρρος διὰ τὴν ἔκβασιν τοῦ ἀγῶνος, ὡς ἐμαρτύρησεν ἡ ἀπόφασίς των νὰ στείλωσι κήρυκα εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀθηναίων μὲ προτάσεις σπονδῶν, ἂν ἤθελον οἱ Ἀθηναῖοι ν' ἀναχωρήσωσιν ἐκ τῆς Σικελίας ἐντὸς πέντε ἡμερῶν, ἐνῷ πρὸ ὀλίγων ἑβδομάδων εἶχον ἀποστείλει πρέσβεις περὶ παραδόσεως τῆς πόλεως ὑπὸ ὅρους. Πρώτη τολμηρὰ πρᾶξις τοῦ Γυλίππου ὑπῆρξεν ἡ ἐξ ἐφόδου κατάληψις τοῦ Λαβδάλου· τοῦ ὀχυρώματος τούτου ἡ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων κατάληψις ὑπῆρξεν ἀπαρχὴ τῆς ὑπ' αὐτῶν αἰσίας ἐνάρξεως τῆς πολιορκίας τῶν Συρακουσῶν. Μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ Λαβδάλου ἐπεχείρησε καὶ ἐπέτυχε μετὰ πείσμονας ἀγῶνας τὴν ἀνοικοδόμησιν ἐγκαρσίου τείχους διὰ τῆς ῥάχεως τῶν Ἐπιπολῶν πρὸς τὸν Εὐρύαλον, διὰ τοῦ ὁποίου ἠμπόδισε τὴν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων περιτείχισιν τῶν Συρακουσῶν. Μετὰ τὰς ἐπιτυχίας ταύτας τοῦ Γυλίππου οἱ Ἀθηναῖοι ἔστρεψαν ὅλην τὴν προσοχήν των εἰς τὸν στόλον των καὶ ἐπεδίωξαν διὰ τῆς ὀχυρώσεως τοῦ Πλημμυρίου, βραχώδους ἀκρωτηρίου κειμένου ἀκριβῶς ἀπέναντι τῆς νήσου Ὀρτυγίας, νὰ εἶναι ἀφ' ἑνὸς μὲν κύριοι τοῦ εἴσπλου εἰς τὸν λιμένα τῶν Συρακουσῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ἔχωσιν ἀσφαλῆ ἐπικοινωνίαν μὲ τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος, διότι εἶχον ἀρχίσει νὰ σκέπτωνται καὶ περὶ τῆς σωτηρίας μετὰ τὰς ἀλλεπαλλήλους ἀποτυχίας των. Ἀτυχῶς διὰ τοὺς Ἀθηναίους τὸ Πλημμύριον ἐστερεῖτο ὕδατος καὶ οἱ ναῦται πρὸς προμήθειαν τούτου ἠναγκάζοντο νὰ πορεύωνται μακρὰν καὶ ἐξετίθεντο οὕτως εἰς τὰς ἐπιθέσεις τοῦ ἱππικοῦ τῶν Συρακοσίων. Ἡ κατάστασις αὕτη ἐμείωσε τὴν στρατιὰν τῶν Ἀθηναίων διὰ τῆς εἰς τοὺς ἐχθρούς των αὐτομολίας τῶν στρατολογηθέντων ὑπ' αὐτῶν ἐν Σικελίᾳ, καὶ ἀπεθάρρυνεν αὐτήν. Ἐνῷ δὲ οὕτως ἐμειοῦντο αἱ δυνάμεις τῶν Ἀθηναίων, ηὐξάνοντο αἱ τῶν Συρακοσίων, διότι ὁ Γύλιππος μόλις ἠδυνήθη ν' ἀπομακρυνθῇ τῶν Συρακουσῶν μετέβη εἰς διαφόρους σικελικὰς πόλεις καὶ ἔπεισε ταύτας νὰ ἑνωθῶσιν εἰς κοινὸν κατὰ τῶν Ἀθηναίων ἀγῶνα.

Digitized by Google

Μετὰ τὴν ἀποτελεσματικὴν ταύτην ἐνέργειάν του ὁ Γύλιππος ἤρχισε νὰ μεριμνᾷ καὶ περὶ συγκροτήσεως στόλου, ἔχων συνεργάτην πρόθυμον εἰς τὰ σχέδιά του τὸν Συρακόσιον Ἑρμοκράτη ὅστις εἶχε μεγίστην ἰσχὺν ἐν τῇ πόλει. Ὅτε δὲ ἐνόμισεν, ὅτι ἐπαρκῶς εἶχον ἀσκηθῆ οἱ Συρακόσιοι, προεκάλεσε τοὺς Ἀθηναίους εἰς ναυμαχίαν, καταλιπὼν δὲ τὴν διοίκησιν τοῦ στόλου εἰς Συρακοσίους ἀρχηγούς, ἐπετέθη κατὰ τοῦ Πλημμυρίου, καθ' ὃν χρόνον οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον στρέψει ὅλην τὴν προσοχήν των εἰς τὴν ναυμαχίαν, καὶ κατέλαβεν αὐτό. Ἡ νέα αὕτη ἐπιτυχία τοῦ Γυλίππου ἐνεθάρρυνε μὲν τοὺς Συρακοσίους, ἀπεγοήτευσε δὲ τοὺς Ἀθηναίους. Ἡ ἄφιξις ὅμως τοῦ Δημοσθένους μετὰ νέου στόλου ἀνεπτέρωσε καὶ πάλιν τὰς ἐλπίδας τῶν Ἀθηναίων μέχρι τῆς ἥττης των ἐν Ἐπιπολαῖς κατ' Αὔγουστον τοῦ 413, ἥτις ἀπεθάρρυνεν αὐτοὺς καὶ πάλιν καὶ ἠνάγκασε νὰ σκεφθῶσι περὶ φυγῆς, τὴν ὁποίαν καὶ ἀπεφάσισαν κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον. Νέα ἧττα ὅμως τοῦ στόλου των καὶ ὁ ἀποκλεισμὸς αὐτοῦ ἐντὸς τοῦ λιμένος διὰ τῆς φράξεως τοῦ στομίου του, ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ φύγωσι διὰ ξηρᾶς. Ἡ δραστηριότης ὅμως τοῦ Γυλίππου κατέστησε δυσχερῆ τὴν ὑποχώρησιν τῶν Ἀθηναίων, οἵτινες τέλος μετὰ τὴν παρὰ τὸν Ἀσσίναρον ποταμὸν πανωλεθρίαν των ἠναγκάσθησαν νὰ παραδοθῶσιν εἰς τὸν Γύλιππον, ὁ ὁποῖος εἰσῆλθεν ἐν θριάμβῳ εἰς τὰς Συρακούσας ἀκολουθούμενος ὑπὸ ἑπτὰ χιλιάδων ἀνδρῶν τοῦ ἀθηναϊκοῦ στρατοῦ. Κατὰ τὴν δίκην τῶν αἰχμαλωτισθέντων στρατηγῶν εἰς μάτην ἠγωνίσθη νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν αὐτῶν ὁ Γύλιππος, ὅστις ἐπεθύμει ζῶντας νὰ ὁδηγήσῃ (ἰδίως τὸν νικητὴν τῶν Σπαρτιατῶν ἐν Πύλῳ Δημοσθένη) τοὺς Ἀθηναίους στρατηγοὺς εἰς Σπάρτην. Τὰς λαμπρὰς ταύτας ὑπηρεσίας τοῦ Γυλίππου πρὸς τὴν πατρίδα του ἠμαύρωσεν ἡ μετὰ ταῦτα διαγωγή του. Δὲν ἠδυνήθη καὶ αὐτὸς νὰ μείνῃ ἀπρόσβλητος ἀπὸ τὴν νόσον, ἥτις προσέβαλε τοὺς πλείστους τῶν Σπαρτιατῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, τῆς φιλοχρηματίας (*Πλάτ.* Λυσ. 16). Σφετερισθεὶς 300 τάλαντα ἐκ τῶν 1500, ἅτινα μετὰ τὴν ἅλωσιν τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸ 404 π. Χ. ἐστάλησαν εἰς τὴν Σπάρτην, καὶ ἀποκαλυφθεὶς ἠναγκάσθη νὰ καταλίπῃ τὴν πατρίδα του, διὰ τὸ μεγαλεῖον τῆς ὁποίας τόσον ἀποτελεσματικῶς εἶχεν ἀγωνισθῆ.

Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

Γῦλις. Σπαρτιάτης πολέμαρχος, τὸν ὁποῖον ὁ Ἀγησίλαος, βαρέως ὢν τραυματισμένος, διέταξε κατὰ τὴν πρωΐαν τῆς ἐπιούσης τῆς ἐν Κορωνείᾳ μάχης (394 π. Χ.) νὰ παρατάξῃ τὸν στρατόν, νὰ στήσῃ τρόπαιον καὶ νὰ μεριμνήσῃ νὰ εἶναι ἐστεφανωμένοι οἱ ἄνδρες κατὰ τὴν θυσίαν πρὸς τοὺς θεοὺς καὶ νὰ αὐλῶσιν οἱ αὐληταὶ πρὸς μεγαλύτερον πανηγυρισμὸν τῆς νίκης. Μετὰ τὴν εἰς Δελφοὺς ἀναχώρησιν τοῦ Ἀγησιλάου, ὁ Γῦλις ὡδήγησε τὸ στράτευμα ἐκ Κορωνείας εἰς τὴν Φωκίδα, ἐκ τῆς ὁποίας εἰσέβαλεν ἔπειτα εἰς τὴν Λοκρίδα. Ἐφονεύθη κατὰ τὴν νυκτερινὴν διὰ τῆς χώρας ταύτης πορείαν τοῦ στρατεύματος τῶν Λακεδαιμονίων, διαρκῶς παρενοχλουμένου ὑπὸ τῶν Λοκρῶν (*Ξεν.* Ἑλλ. IV. 3. 21). ΚΑΨ.

Γύλλιος ἢ ***Γύλλης*** (Gilles) ***τῆς Βρετάνης.*** Γάλλος εὐγενὴς γεννηθεὶς περὶ τὸ 1425 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1450. Ἦτο τρίτος υἱὸς Ἰωάννου Ε' δουκὸς τῆς Βρετάνης καὶ τῆς Ἰωάννας τῆς Γαλλίας, ἀδελφῆς Καρόλου τοῦ Ζ'. Ἀνατραφεὶς ἐν Ἀγγλίᾳ παρὰ τῇ μάμμῃ του Ἰωάννᾳ τῆς Ναβάρρας καὶ τῷ νεαρῷ βασιλεῖ Ἐρρίκῳ ΣΤ' συνεδέθη στενότατα μετ' αὐτοῦ. Ὅταν ἐπανῆλθεν εἰς Βρετάνην (1437) ἠκολούθησεν ἀγγλόφιλον πολιτικήν, ἐνῷ ὁ πρεσβύτερος ἀδελφός του Φραγκῖσκος Α', διάδοχος Ἰωάννου τοῦ Ε', προσεπάθει νὰ προσεταιρισθῇ Κάρολον τὸν Ζ'. Ἡ διαφωνία αὕτη μεταξὺ τῶν δύο ἀδελφῶν ἐπεδεινώθη καὶ διὰ λόγους συμφέροντος. Ὁ Κάρολος Ζ', ὅστις ἐθεώρει τὸν Γύλλιον ὡς σύμμαχον τῆς Ἀγγλίας, τοῦ ἀφήρεσε τὰς κτήσεις του Ἰγγράνδην καὶ Καμπτοσιαν (1443). Ὀλίγον κατόπιν ὁ Γύλλιος ἀπήγαγε τὴν δεκαοκταέτιδα Φραγκίσκαν τοῦ Ντινάν. Κατηγορηθεὶς ἐπὶ συνωμοσίᾳ κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ δουκὸς τῆς Βρετάνης, ὁ Γύλλιος ἐζήτησε προστασίαν παρὰ Ἐρρίκῳ τῷ ΣΤ'. Τῷ 1446 ὁ Κάρολος ὁ ΣΤ' ἐν συνεννοήσει μετὰ τοῦ Φραγκίσκου τοῦ Α' συνέλαβε τὸν Γύλλιον καὶ συνῆψε συμμαχίαν μετὰ τοῦ Φραγκίσκου Α' ἐναντίον τῆς Ἀγγλίας. Ἡ διάστασις αὕτη μεταξὺ τῶν δύο ἀδελφῶν ἔλαβε σὺν τῷ χρόνῳ ἔκτασιν πάλης μεταξὺ τοῦ γαλλοφίλου καὶ ἀγγλοφίλου κόμματος ἐν Βρετάνῃ. Ὁ Γύλλιος παρέμεινεν αἰχμάλωτος εἰς διάφορα φρούρια καὶ τέλος κατεδικάσθη εἰς θάνατον καὶ ἐστραγγαλίσθη. —Β.

— **Γύλλιος** (Gyllius ἢ Gilles), ***Πέτρος.*** Γάλλος φυσιδίφης καὶ περιηγητής, γεννηθεὶς τῷ 1490 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1555. Ἐπεδόθη ἰδιαιτέρως εἰς τὴν μελέτην τῆς ἰχθυολογίας, διέτρεξε τὴν Μεσόγειον καὶ τὴν Ἀδριατικήν, ἐπεχείρησε κατὰ διαταγὴν Φραγκίσκου τοῦ Α' ταξίδιον ἀνὰ τὴν Ἀνατολήν, ἐπεσκέφθη τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ στερούμενος πόρων ἠναγκάσθη νὰ γίνῃ μισθοφόρος τοῦ Σουλεϊμὰν τοῦ Γ'. Ὅταν ἐπέστρεψεν εἰς Εὐρώπην εἶχεν ἀπολέσει ὅλας τὰς συλλογάς του καὶ ἀπεσύρθη εἰς Ῥώμην, ὅπου ἐπεδόθη εἰς τὴν συγγραφήν. Σῴζονται αὐτοῦ: «Ex Aeliano historia, De vi natura animalium, De nominibus piscium» Λυὼν 1533, λατινικὴ μετάφρασις τοῦ Αἰλιανοῦ πλουτισμένη μὲ ἰδίας παρατηρήσεις), «De Bosporo Thracio libri tres» (1561) «De topographia Constantinopoleos et de illius antiquitatibus libri quattuor» (1561 —1562). —Β.

γυλλὸς (ὁ)· (ἀρχ.) τετράγωνος πλὰξ ἐκ μαρμάρου ἢ κοινοῦ λίθου, ἢ μικρὸς κύβος λίθινος, πρὸς ἐπίστρωσιν δαπέδων ἢ τοίχων (γυλλόστρωσις).

γυλλοτίνα (ἡ)· βλ. λαιμητόμος.

γύλος (ὁ) *[Ζῳολ.].* Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ἰχθύος ἴουλος (βλ. λ.) τοῦ ἄλλως *γαϊτανούρι* καλουμένου.

Δ. Ν. Π.

Γύλφορδ· βλ. **Γκίλφορδ.**

Γύλων. Ὁ πρὸς μητρὸς πάππος τοῦ ῥήτορος Δημοσθένους ἐκ τοῦ δήμου Κεραμέων. Οὗτος διεπραγματεύθη τὴν προσχώρησιν τοῦ Νυμφαίου, παραθαλασσίου ἀποικίας τῶν Ἀθηναίων ἐν τῇ Ταυρικῇ χερσονήσῳ, παρὰ τὸν Κιμμέριον Βόσπορον, εἰς τοὺς Σπαρτοκίδας, βασιλεύουσαν δυναστείαν τοῦ βασιλείου τοῦ Βοσπόρου, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ διατηρηθῇ καὶ ἐξασφαλισθῇ ἡ ἐμπορικὴ ἐπικοινωνία τῶν κατοίκων τοῦ Νυμφαίου μὲ τὰς Ἀθήνας. Ἂν καὶ ὅμως ἡ προσχώρησις τοῦ Νυμφαίου ἔγινεν ὑπὸ εὐμενεῖς διὰ τὰς Ἀθήνας ὅρους καὶ εἰς χρόνους (μετὰ τὴν ἐν Σικελίᾳ συμφορὰν τῶν Ἀθηναίων) κατὰ τοὺς ὁποίους ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν δὲν ἠδύνατο νὰ παρέχῃ τὴν προστασίαν της εἰς πόλιν τόσον μακρὰν κειμένην, ἐν τούτοις ἐπεκρίθη αὕτη καὶ ὁ Γύλων κατηγορηθεὶς ἐν Ἀθήναις κατεδικάσθη εἰς πρόστιμον. Ἕνεκα τούτου ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ πρὸς τὸν Πόντον, ἔνθα οἱ βασιλεῖς τῆς χώρας ἐδέχθησαν εὐμενέστατα αὐτὸν καὶ ἐδώρησαν γαίας εἰς τὴν τοποθεσίαν «Κῆποι» ἐν τῇ Φαναγορείᾳ. ΚΑΨ.

γυμβελίτης (ὁ) (Gümbelit) *['Ορυκτολ.].* Ὀρυκτή, λευκή, μεταξοειδῶς λάμπουσα οὐσία, ἡ ὁποία παρουσιάζεται εἰς ἶνας ἢ λέπια ἢ ὡς λεπτὸν ἐπιφλοίωμα ἐπὶ ἀπολιθωμένων *γραπτολίθων* καὶ φυτῶν τῆς λιθανθρακοφόρου διαπλάσεως. Εὑρέθη εἰς τὰ ὄρη τοῦ Φίχτελ, Tarentaise. Κατατάσσεται εἰς τὴν ὁμάδα τῶν πυριτικῶν ὀρυκτῶν τοῦ καολινίτου. Γ. Κ. Γ.

Γυμνὰ *[Γεωγρ.].* Χωρίον τῆς κοινότητος Βάλτων (τέως Βλὰχ) τῆς ἐπαρχίας Γιαννιτσῶν τοῦ νομοῦ Πέλλης. Κάτ. (1928) 425. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Γκόλο Σέλο,* ἦτο δὲ καὶ ἕδρα τῆς κοινότητος.

Δ. Ε. Μ.

γυμναδενία (ἡ) (Gymnadenia) *[Βοτ.].* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀρχεοειδῶν.* Τὰ φυτὰ τοῦ γένους τούτου εἶναι πόαι ἐτήσιαι ἢ πολυετεῖς μὲ βολβώδη ῥιζώματα, ἰθαγενῆ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς βορείου Ἀσίας. Γνωστὰ περὶ τὰ 16 εἴδη, ὧν 2 καλλιεργοῦνται ἐν Εὐρώπῃ ὡς φυτὰ καλλωπιστικά. Δ. Ν. Π.

γυμνάζω· ἐπὶ τῆς στρατιωτικῆς ἢ σχολικῆς γυμναστικῆς, διδάσκω τινὰ εἰς ἐκτέλεσιν σωματικῶν ἀσκήσεων: «γυμνάζω τοὺς στρατιώτας εἰς τὴν σκοποβολήν,—τοὺς μαθητὰς εἰς τὸ ἅλμα κττ.» || καθόλου ἐξασκῶ, ἐθίζω τινὰ εἰς τὴν ἐφαρμογὴν ἀρχῆς ἢ κανόνος τινὸς διδακτικοῦ, ἠθικοῦ κττ.: «γυμνάζω εἰς τὴν ἐγκράτειαν,—εἰς τὴν ἀκριβολογίαν,—εἰς τὴν γραμματικήν,—εἰς τὴν ἀριθμητικὴν κττ.» || ***γυμνάζομαι*** αὐτοπαθῶς· γυμνάζω ἐμαυτόν, ἀσκοῦμαι: «γυμνάζομαι εἰς τὸ κολύμβημα,— εἰς τὴν ἀγρυπνίαν».

Γυμναῖοι *['Αρχ.].* Οὕτως ἐκαλεῖτο ἓν τῶν σκυθικῶν ἐθνῶν, τὸ ὁποῖον κατῴκει παρὰ τὴν Μαιώτιδα λίμνην.

γυμνανδρόταρσον (τὸ) (Gymnandrotarsum) *[Ζῳολ.].* Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων πενταμεροῦς συμμετρίας, τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν,* περιλαμβάνον ἐλάχιστα εἴδη ἰθαγενῆ τοῦ Τεξάς. Δ.Ν.Π.

γυμνάνθηρον (τὸ) (Gymnantherum) *[Βοτ].* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἑλλυβοκάρπων,* περιλαμβάνον πόας ἢ θάμνους ἰθαγενεῖς τῆς Αὐστραλίας. Δ. Ν. Π.

γυμνάπιστος (ὁ) (Gymnapistus) *[Ζῳολ.].* Γένος ἰχθύων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀκανθοπτερυγίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *σκορπενιδῶν.* Τὸ γένος περιλαμβάνει ἰχθῦς μικροῦ μεγέθους, βραχυσώμους, εὐρεῖς καὶ μὲ ὀγκώδη κεφαλήν. Οἱ γυμνάπιστοι θεωροῦνται ὡς δηλητηριώδεις ἰχθύες καὶ ἀπαντῶσιν εἰς τὰς θαλάσσας τῶν Ἰνδιῶν. Ἐκ τῶν ὀλίγων εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, ἀξιολογώτερον εἶναι *γυμνάπιστος ὁ χηλιδωτὸς* (Gymnapistus occetatus), ὅστις ἔχει κεφαλὴν μεγάλην καὶ ὀγκώδη, στοματικὸν ἄνοιγμα μέγα, κάτω σιαγόνα ἐπιμηκεστέραν τῆς ἄνω, ὀφθαλμοὺς μεγάλους καὶ ἀπεστρογγυλωμένους, βραγχιακὰ ἐπιπτύγματα βαθέως ὀδοντωτὰ κατὰ τὴν περιφέρειάν των, σῶμα εὐρύτατον, πεπλατυσμένον ἐκ τῶν πλαγίων, ῥαχιαῖον πτερύγιον ὑψηλὸν καὶ λίαν ἀνεπτυγμένον μετὰ μεγάλης χηλίδος περὶ τὸ μέσον περίπου καὶ ἐπὶ τοῦ ἄκρου τῶν ἀκανθῶν, στηθιαῖα καὶ ἑδραῖα πτερύγια ἀρκούντως ἀνεπτυγμένα καὶ οὐραῖον πλατύ. Ὁ γενικὸς χρωματισμὸς τοῦ σώματός του εἶναι φαιοτεφροειδής, σκοτεινότερος κατὰ τὴν ῥάχιν καὶ τὰς πλευρὰς καὶ ἀνοικτότερος κατὰ τὴν κοιλίαν. Ἀπαντᾷ εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν. Δ.Ν.Π.

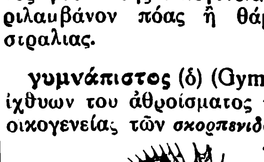

Γυμνάπιστος ὁ χηλιδωτός.

γύμναρχος (ὁ) (Gymnarchus) *[Ζῳολ.].* Γένος ἰχθύων τοῦ οἰκογενείας τῶν *γυμναρχιδῶν.* Οἱ ἰχθύες οὗτοι ἔχουσι σῶμα ἐγχελυοειδές, μὲ ῥαχιαῖον πτερύγιον ἀποτελούμενον ἐκ μαλακῶν ἀκτίνων καὶ κατέχον ὁλόκληρον τὸ μῆκος τῆς ῥάχεως καὶ σῶμα κεκαλυμμένον ὑπὸ λεπτοτάτων λεπίων. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γύμναρχος ὁ Νειλόβιος* (Gymnarchus Nilobius), ὅστις ἀπαντᾷ ἐν τῷ Νείλῳ ποταμῷ. Ἔχει σῶμα ἐπίμηκες καταλῆγον εἰς λεπτοτάτην οὐρὰν καὶ πεπλατυσμένον ἐκ τῶν πλαγίων. Ἴδιον χαρακτηριστικὸν γνώρισμα εἶναι ἡ παρουσία ψευδοηλεκτρικῆς συσκευῆς, ἣν φέρει κατὰ τὸ ἀριστερὸν μέρος τοῦ προθώρακος. Δ. Ν. Π.

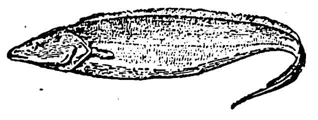

Γύμναρχος ὁ Νειλόβιος.

γυμνασία (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ γυμνάζειν, ἄσκησις, ἐξάσκησις.

γυμνασιακός, *—ή,—όν·* ὁ τοῦ γυμνασίου, τοῦ μέσου σχολείου: «γυμνασιακὰ μαθήματα», «γυμνασιακὴ ἐκπαίδευσις».

γυμνασιάρχης (ὁ)· ὁ ἄρχων, ὁ διευθυντὴς τοῦ γυμνασίου, ὁ προϊστάμενος τῶν διδασκόντων ἐν τῷ γυμνασίῳ· || παρ' ἀρχαίοις, ὁ ἔχων τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ γυμνασίου (γυμναστηρίου) καὶ τῶν ἀσκήσεων· ἄλλως γυμνασίαρχος (βλ. λ.).

γυμνασιαρχία (ἡ) *['Αρχ.].* Οὕτως ἐλέγετο μία τῶν τακτικῶν λειτουργιῶν ἐν τῇ Ἀθηναϊκῇ πολιτείᾳ, διὰ τῆς ὁποίας, δαπανῶντος ἑνὸς τῶν δημοτῶν, ἐξετρέφοντο, ἐγυμνάζοντο ἀσκούμενοι ὑπὸ ἐπίτηδες διδασκάλων καὶ προητοιμάζοντο κατὰ πάντα ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἐξ ἑκάστης φυλῆς ὤφειλον νὰ ἐμφανισθῶσιν εἰς ἐπισήμους γυμνικοὺς ἀγῶνας. ΙΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ

γυμνασίαρχος (ὁ) *['Αρχ.].* Ὁ ἄρχων ὁ ἔχων πᾶσαν τὴν φροντίδα τῆς κανονικῆς ἐκτελέσεως τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων ἐν τοῖς γυμνασίοις (βλ. λ.), ὧν ἀνελάμβανε τὴν ὅλην διοίκησιν καὶ τὴν διαχείρισιν τῶν εἰς αὐτὰ ἀναγομένων. Ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ περιελαμβάνετο ἐν ταῖς τακτικαῖς ἢ ἐγκυκλίοις λειτουργίαις, ἀπῄτει δὲ μεγάλην δαπάνην. Ὁ γυμνασίαρχος διετήρει τρέφων καὶ μισθοδοτῶν τοὺς διὰ τοὺς δημοσίους ἀγῶνας παρασκευαζομένους, παρεῖχεν εἰς αὐτοὺς τὸ ἔλαιον καὶ ὅ,τιδήποτε ἄλλο, οὗ εἶχον ἀνάγκην, ὑπεχρεοῦτο δὲ εἰς τὴν δαπάνην αὐτοῦ διακόσμησιν τοῦ γυμνασίου ἢ τοῦ τόπου ἔνθα ἐτελοῦντο οἱ ἀγῶνες (*Ξεν.* Πολιτ. Ἀθ. Α', 13). Εἶχεν ἐξουσίαν ἐπὶ πάντων τῶν εἰς τὸ γυμνάσιον φοιτώντων, φαίνεται δὲ ὅτι ἐπεξετείνετο αὕτη καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιτηρήσεως τῆς διαγωγῆς αὐτῶν καὶ ἐκτὸς τοῦ γυμναστηρίου (*Πλουτ.* Ἐρωτ. 9). Ἠδύνατο δὲ καὶ νὰ ἀποβάλλῃ τῶν γυμνασίων πάντα ὃν ὑπελάμβανεν ἐπιβλαβῆ εἰς τοὺς νέους (*Αἰσχ.* κ. Τιμάρ.). Γνωρίζομεν δ' ἐκ τοῦ Πλάτωνος (*Ἐρυξ.* σ. 399), ὅτι ὁ γυμνασίαρχος διέταξε τὸν σοφιστὴν Πρόδικον νὰ ἐξέλθῃ τοῦ γυμνασίου «ὡς οὐκ ἐπιτήδεια τοῖς νέοις διαλεγόμενον». Καθῆκον ὁμοίως τοῦ γυμνασιάρχου ἦτο τὸ νὰ φροντίζῃ περὶ τῶν δημοτελῶν ἀγωνισμάτων ἐν μεγάλαις ἑορταῖς, ὁποῖον ἦτο τὸ ἀγώνισμα τῆς λαμπαδηφορίας ἢ λαμπαδοδρομίας. Γυμνασίαρχοι ἐν Ἀθήναις ἦσαν δέκα, εἷς δηλαδὴ ἐξ ἑκάστης φυλῆς, οἱ ὁποῖοι εἶχον, φαίνεται, καὶ ἐξωτερικὰ ἐμβλήματα, ὧν ἦτο καὶ τὸ πορφυροῦν ἱμάτιον καὶ τὰ λευκὰ ὑποδήματα (*Πλουτ.* Ἀντ. 33). Ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ ἦτο τὸ πάλαι ἐνιαυσία, ἐπὶ δὲ τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων μηνιαία, ὥστε καθ' ὅλον τὸ ἔτος παρουσιάζοντο δώδεκα ἢ δέκα τρεῖς γυμνασίαρχοι. Ὑπελαμβάνετο δὲ τόσον μεγάλη ἡ ἀρχὴ αὕτη ἐπὶ Ῥωμαίων, ὥστε καὶ στρατηγοὶ καὶ αὐτοκράτορες ἐφιλοτιμοῦντο νὰ ἀναλάβωσι ταύτην. Πλὴν τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἄλλαι ἑλληνικαὶ πόλεις εἶχον τὴν ἀρχὴν ταύτην, δὲν εἶναι ὅμως γνωστὰ τὰ κατ' αὐτήν. Ἐν Κυρήνῃ δὲ ἐνίοτε ἐγυμνασιάρχουν καὶ γυναῖκες (*Krause* Gymna. und. Agoni. d. Hel. σ. 179). ΙΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ

γυμνασιαρχῶ *(—έω)·* εἶμαι γυμνασιάρχης, διευθυντὴς τοῦ γυμνασίου, γυμνασίαρχος.

γυμνάσιον (τό)· ἄσκησις τοῦ σώματος· εἰς τὸν πληθ. *γυμνάσια* (τά)· ἀσκήσεις ἐκπαιδευτικαὶ τοῦ στρατοῦ ἢ τοῦ στόλου: «μεγάλα γυμνάσια», «γυ-

Digitized by Google

μνάσια κωπηλασίας, — πυροβολικοῦ,— σημάτων» || (ἀρχ.), ὁ τόπος ὅπου ἐγυμνάζοντο οἱ νέοι, τὸ σημερινὸν *γυμναστήριον* || τὸ σχολεῖον τὸ συμπληροῦν τὴν ἐγκύκλιον τοῦ μαθητοῦ ἐκπαίδευσιν.

—[ΣΤΡΑΤ.] Βλ. ἄσκησις *[Στρατ.]*.

—[ΝΑΥΤ.] Καλοῦνται *γυμνάσια* (γαλλ. καὶ ἀγγλ. exercices) αἱ πρὸς παρασκευὴν τοῦ ναυτικοῦ προσωπικοῦ εἰς τὰ πολεμικὰ αὐτοῦ ἔργα ἀσκήσεις, βαθμιαίως, προϊόντως καὶ μεθοδικῶς χωροῦσαι. Τὴν ἅμα τῇ κατατάξει τοῦ ναύτου κληρωτοῦ ἀρχομένην ἀτομικὴν προπαίδευσιν, διὰ *γυμνασίων κωπηλασίας, πεζικοῦ* κ.ἄ.δ., διαδέχεται η κατ' εἰδικότητας ἐκπαίδευσις ἐν ταῖς εἰδικαῖς σχολαῖς, ἐν αἷς ἐκτελοῦνται τὰ πρὸς πρακτικὴν ἐξάσκησιν οἰκεῖα γυμνάσια πυροβολικοῦ διὰ τοὺς πυροβολητάς, σημάτων διὰ τοὺς σηματωροὺς κτλ. Ἐπὶ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ πλοίων τὰ γυμνάσια συνεχίζονται ἐπὶ τὸ πρακτικώτερον, καὶ ἐν ἐπαναλήψει τῶν ἤδη διδαχθέντων εἰς τοὺς ἄνδρας: στοιχειώδης ἐκπαίδευσις ἐν ὅρμῳ, στοιχειώδης ἐκπαίδευσις ἐν πλῷ, προκεχωρημένη ἐκπαίδευσις ἐν ὅρμῳ, προκεχωρημένη ἐκπαίδευσις ἐν πλῷ· ἐκ παραλλήλου δὲ πρὸς τὰ τοιαῦτα γυμνάσια τὰ εἰς τὴν πολεμικὴν ἐξάσκησιν ἀφορῶντα καὶ ὑπὸ τοῦ πίνακος τῆς ἐσωτερικῆς ὑπηρεσίας προβλεπόμενα, ὡς πρός τε τὸν χρόνον τῆς ἐκτελέσεως αὐτῶν καὶ τὴν διάρκειάν της, ἐκτελοῦνται καὶ γυμνάσια οἷα ἱστιοδρομίας, κωπηλασίας κ.ἄ.δ., ἀποσκοποῦντα εἰς τὴν καθαρῶς ναυτικὴν τῶν ἀνδρῶν ἐξάσκησιν.

Τὰ ἔνδον γυμνάσια χαρακτηρίζονται ὑπὸ τοῦ ἐπισήμου ναυτικοῦ ὀνοματολογίου εἰς: Γυμνάσιον κατὰ τὸν πίνακα (exercice suivant le tableau du service, in accordance with the programme of service)— κατὰ τὸ δοκοῦν·—κατὰ κελεύματα·—ἑτερότοιχον (ὅταν ἐκτελῆται ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν τῆς μιᾶς τῶν τοιχαρχιῶν· γαλ.—d' un seul bord, ἀγγλ.—on one side)·— ἀμφοτερότοιχον (ὅταν ἐκτελῆται ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν ἀμφοτέρων τῶν τοιχαρχιῶν· γαλλ. de deux bords, ἀγγλ. on both sides)·—μερικὸν (simple)·—γενικὸν ἢ καθολικὸν (general)·—ἔμπυρον (γαλλ. exercice à feu, ἀγγλ.—with powder)· καὶ—ἄπυρον ἢ εἰκονικὸν (exercice à blanc,—without powder). Τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν ἑκάστῳ πλοίῳ περατωθείσης ἐξακολουθοῦσι τὰ γυμνάσια μοίρας, καὶ τῆς τοιαύτης ἐκπαιδεύσεως συντελεσθείσης ἐκτελοῦνται τὰ γυμνάσια στόλου ἢ τὰ μεγάλα γυμνάσια (grands manoeuvres), καθ' ἃ ἀσκοῦνται τὰ πλοῖα εἰς τὴν ναυτικὴν τακτικὴν καὶ στρατηγικήν, συνδυαζομένην μετὰ τῆς χρήσεως τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τῶν τορπιλλῶν, χρησιμοποιουμένων ἐν συνδυασμῷ καὶ ὑποβρυχίων καὶ ἀεροσκαφῶν πρὸς πλήρη ἐν τέλει ἀναπαράστασιν εἰκονικοῦ κατὰ θάλασσαν ἀγῶνος. —Φ

—[ΑΡΧ.] Εἰς πᾶσαν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν πόλιν ἀπαραίτητος καὶ ἀναγκαιότατος διὰ τὴν ἀγωγὴν τῶν παίδων καὶ τῶν ἐφήβων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀνδρῶν, τόπος ἦτο τὸ γυμνάσιον, ἡ δὲ γυμναστική, ἡ καταρτίζουσα σώματα ὑγιᾶ, ἦτο ἓν τῶν κυριωτάτων μαθημάτων, βάσις πάσης τῆς λοιπῆς ἀγωγῆς, παρασκευάζουσα τοὺς νέους καλοὺς πολίτας ἐν εἰρήνῃ καὶ καλοὺς πολεμιστὰς ἐν πολέμῳ. Καὶ ἐγυμνάζοντο ἐν παλαιοτάτοις χρόνοις οἱ Ἕλληνες οὐχὶ ἐν ἰδιαιτέροις οἰκοδομήμασιν, ἀλλ' ἐν ὑπαίθρῳ, ἐν τῇ πόλει ἢ ἐκτὸς αὐτῆς καὶ μάλιστα ἐν πεδίοις παραποταμίοις, ἔνθα ἠσκοῦντο καὶ εἰς τὴν κολυμβητικήν. Ἡ παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις παράδοσις ἀνάγει τὴν σύστασιν τῆς γυμναστικῆς, ἰδίᾳ τῆς παλαιστικῆς, εἰς τὸν Θησέα, περὶ οὗ ὁ Παυσανίας (1,39,3) λέγει: «παλαιστικὴν τέχνην εὗρε Θησεὺς πρῶτος, καὶ πάλης κατέστη ὕστερον ἀπ' ἐκείνου διδασκαλία». Μετὰ τοῦτο προήχθη διὰ τῶν νόμων τοῦ Σόλωνος καὶ ἐτακτοποιήθη ἐπὶ Κλεισθένους.

Τὰ ἐρείπια πολλῶν ἀρχαίων πόλεων βεβαιοῦσι τὴν ὕπαρξιν γυμνασίων. Γυμνάσια (οἰκοδομήματα) ὑπῆρχον ἐν Ἐφέσῳ, ἐν Ἱεραπόλει, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ Τρωϊκῇ κλπ. Ἐν Ἀθήναις ὑπῆρχον τρία μεγάλα γυμνάσια, τὸ Λύκειον, τὸ Κυνόσαργες, ἡ Ἀκαδήμεια, καὶ τὸ ἐκ ρωμαϊκῶν χρόνων τοῦ Ἀδριανοῦ. Εἰς ταῦτα δὲ προσετέθησαν βραδύτερον καὶ ἄλλα μικρότερα. Τὰ οἰκοδομήματα ταῦτα κατὰ τὸ πλεῖστον ἱδρύοντο ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ αὐτοῦ σχεδίου, ὑπῆρχον δὲ διαφοραὶ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ μέρη αὐτῶν, ἀναλόγως τῆς θέσεως ἐν ᾗ ᾠκοδομοῦντο. Κατὰ τὸν Βιτρούβιον (VII), τὸ γυμνάσιον ἦτο σχήματος τετραγώνου ἢ ἐπιμήκους ὀρθογωνίου, περιμέτρου συνήθως δύο σταδίων ἢ χιλίων διακοσίων ποδῶν. Εἰς τὰς τέσσαρας πλευρὰς τῆς αὐλῆς τῆς σχηματιζομένης ἐσωτερικῶς τοῦ μεγάλου τούτου τετραγώνου ὑπῆρχον στοαὶ ξυστοὶ καλούμεναι, αἱ τρεῖς τῶν ὁποίων εἶχον ἐξέδρας μετὰ ἡμικυκλίων καθισμάτων, ἐν οἷς ἐκάθηντο ἢ συνδιελέγοντο οἱ φιλόσοφοι, οἱ ρητοροδιδάσκαλοι, οἱ καλλιτέχναι κλπ. Ἡ πρὸς βορρᾶν κειμένη στοὰ ἦτο διπλῆ, αἱ δ' ἄλλαι ἁπλαῖ. Τούτων τὰ πρὸς τοὺς τοίχους καὶ τοὺς κίονας μέρη ὑψοῦντο περὶ τοὺς δέκα πόδας· ἐν τῷ μέσῳ ὑπῆρχε σκάμμα, εἰς ὃ κατέβαινον διὰ δύο βαθμίδων. Ἐν αὐτῷ ἐγυμνάζοντο ἐν καιρῷ χειμῶνος. Ἡ πρὸς μεσημβρίαν στοὰ ἦτο καὶ αὐτὴ διπλῆ, περιέχουσα τὸ «ἐφηβεῖον», εὐρύχωρον δῶμα μετὰ καθισμάτων, ἐν ᾧ ἠσκοῦντο οἱ ἔφηβοι πρὸς τὰ δεξιὰ ἦτο τὸ «κωρύκειον» ἢ «κωρυκεῖον», ἔνθα ἠσκοῦντο μετὰ κωρύκων, ἤτοι σάκκων δερματίνων πεπληρωμένων ἄμμου. Πρὸς τοῦτο συνέχεται τὸ «κονιστήριον» καὶ παρ' αὐτὸ ἐν τῇ στροφῇ τῆς στοᾶς τὸ «ψυχρὸν λουτρόν». Πρὸς τὰ ἀριστερὰ τοῦ ἐφηβείου κεῖται τὸ «ἐλαιοθέσιον», ἔνθα ἠλείφοντο δι' ἐλαίου ὑπὸ τῶν καλουμένων «ἀλειπτῶν». Πρὸς τοῦτο συνδέεται ὁ «ψυκτήριος οἶκος» *(frigidarium)*, τοῦ ὁποίου εἶναι ἄγνωστος ὁ σκοπός. Ἐντεῦθεν εἰσέρχεταί τις εἰς τὸ καλούμενον «προπνιγεῖον» ἐν τῇ καμπῇ τῆς στοᾶς, πλησίον τοῦ ὁποίου ὑπάρχει τὸ «πυριατήριον», θολωτὸν δωμάτιον μήκους διπλασίου τοῦ πλάτους αὐτοῦ, ἐν τῇ γωνίᾳ τοῦ ὁποίου εἶναι ἔνθεν μὲν τὸ λεγόμενον «λακωνικόν», ἔνθεν δέ, ἀντικρὺ αὐτοῦ, ὁ «θερμὸς λουτρών». Ἐν τῇ διπλῇ στοᾷ ὑπάρχουσιν οἱ ὑπαίθριοι περίπατοι, οἱ ὁποῖοι ἐλέγοντο «παραδρομίδες», εἰς ἃς μετέβαινον οἱ ἀγωνισταὶ ἀπὸ τῶν ξυστῶν καὶ ἠσκοῦντο ἐν καιρῷ εὐδίας.

Ἐπὶ τῶν γυμνασίων ἐφηρμόζοντο ὡρισμέναι διατάξεις διὰ τοῦ Σόλωνος εἰσαχθεῖσαι. Κατὰ ταύτας δὲν ἐπετρέπετο νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὰ γυμνάσια οἱ ὑπὲρ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν ὅτε ἐγυμνάζοντο οἱ παῖδες καὶ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν ἑρμαίων ἀγομένην ὑπὸ παίδων. Ὁμοίως ἀπεκλείοντο τῶν γυμνασίων οἱ δοῦλοι. Εἰς τὸ Κυνόσαργες μόνον ἦσαν δεκτὰ τὰ νόθα, τὰ ἐξ Ἀθηναίου δηλαδὴ πολίτου καὶ ξένης μητρὸς τέκνα. Ταῦτα ἐφόσον ἴσχυον αἱ διατάξεις τοῦ Σόλωνος, διότι προϊόντος τοῦ χρόνου μετεβλήθησαν πολλαὶ τούτων.

Ἐν Ἀθήναις ἱδρύθησαν κατ' ὀλίγον καὶ ἄλλα μικρότερα γυμνάσια, τὰ ὁποῖα ἐκαλοῦντο «παλαῖστραι». Εἰς ταύτας συνηθροίζοντο πάσης ἡλικίας ἄνδρες καὶ οὕτω μετετοπίσθη κατὰ μικρὸν ἡ θέσις τῶν ἀρχικῶν τόπων τῆς ἀσκήσεως, ἐπελθούσης καὶ ἐκλύσεώς τινος εἰς τοὺς ἐποπτεύοντας τὰ μέρη ταῦτα. Γυναῖκες, καὶ ἔγγαμοι καὶ ἄγαμοι, ἀπεκλείοντο καὶ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν ταῖς ἰωνικαῖς πόλεσι τῶν γυμνασίων. Ἐν Σπάρτῃ ὅμως καὶ ταῖς δωρικαῖς πόλεσιν, αἱ παρθένοι συνεγυμνάζοντο μετὰ τῶν παίδων. Διὰ τὴν ἐπιτήρησιν τῶν ἐν Ἀθήναις γυμνασίων ὁ Σόλων ἐφρόντισε πολύ. Διὰ θανάτου ἐτιμωροῦντο οἱ παραβαίνοντές τινα τῶν περὶ τῶν γυμνασίων νόμον. Ὁ κυριώτατος τῶν ἐπιτηρητῶν ἦτο ὁ γυμνασίαρχος. Παρὰ τοῦτον ἦσαν οἱ «ξυστάρχαι». Ἄλλο ἀξίωμα ἢ ἀρχὴ ἦτο ἡ τοῦ «κοσμητοῦ», χρέος ἔχοντος νὰ ὁρίζῃ ἀγωνίσματά τινα, νὰ τηρῇ καταλόγους τῶν ἐφήβων. Βοηθοὶ αὐτοῦ ἦσαν ὁ «ὑποκοσμητὴς» καὶ δύο «ἀντικοσμηταί». Ὁμοία ἀρχὴ ἀρκετῆς σπουδαιότητος ἦτο ἡ τῶν «σωφρονιστῶν», ἑνὸς ἐξ ἑκάστης τῶν δέκα φυλῶν, ἔργον ἐχόντων νὰ ἐμπνέωσιν εἰς τοὺς νέους ἀγάπην τῆς σωφροσύνης καὶ νὰ προφυλάττωσιν αὐτούς. Οἱ φοιτῶντες εἰς τὰ γυμνάσια ἐδιδάσκοντο ὑπὸ τῶν γυμναστῶν καὶ τῶν παιδοτριβῶν· καὶ οἱ μὲν γυμνασταὶ ἐδίδασκον τοὺς νέους θεωρητικῶς τὴν γυμναστικήν, οἱ δὲ παιδοτρίβαι πρακτικῶς. «Ὁ παιδοτρίβης, κατὰ Γαληνόν, ἁπασῶν μὲν τῶν κατὰ παλαίστραν ἐνεργειῶν ἐπιστήμων ἐστίν, ὅ,τι δ' ἑκάστη πέφυκε δρᾶν ἀγνοεῖ, ἀλλὰ ὁ γυμναστικὸς οὐκ ἀγνοήσει τὴν δύναμιν αὐτῆς».

Ἐν τοῖς γυμνασίοις ἐτελοῦντο ἀσκήσεις παντοῖαι καὶ παιδιαὶ διάφοροι. Τοιαῦται παιδιαὶ ἦσαν ἡ σφαίρισις ἢ σφαιρομαχία (ἐπίσκυρος, οὐρανία, ἀπόρραξις, φαινίνδα ἢ ἁρπαστόν), τὸ παίζειν ἑλκυστίνδα ἢ διελκυστίνδα ἢ διὰ γραμμῆς, ὁ βέμβιξ ἢ βέμβηξ (ρόμβος, στρόβιλος), ἡ πεντάλιθος, ἡ σκοπέρδα. Ἀσκήσεις δὲ ἢ ἀγωνίσματα σπουδαιότατα ἦσαν ὁ δρόμος, ἡ πάλη, ὁ δίσκος, ὁ ἄκων, τὸ ἅλμα μετὰ ἢ ἄνευ ἁλτήρων, ἡ πυγμή, τὸ παγκράτιον, ὁ πένταθλος, ἡ λαμπαδηφορία, ἡ ὄρχησις. Ἐφρόντιζον δὲ οἱ παλαιοὶ νὰ διακοσμῶσι τὰ οἰκοδομήματα τῶν γυμνασίων, ἱδρύοντες παντοῖα ἀγάλματα καὶ ἀνάγλυφα καὶ καθιστῶντες οὕτω ταῦτα εὐχάριστον τόπον διαμονῆς. ΙΑΚ. Χ. Δ.

—[ΕΚΠΑΙΔΕΥΤ.] Ἀπὸ τῆς στροφῆς τοῦ διαφέροντος πρὸς τὰς κλασσικὰς σπουδάς, καὶ δὴ τῶν μελετῶν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, *γυμνάσιον* ἐκαλεῖτο τὸ ἀνώτερον σχολεῖον, ἐν τῷ ὁποίῳ παρείχετο ἀνθρωπιστικὴ μόρφωσις καὶ παρεσκευάζοντο οἱ τρόφιμοι διὰ τὰ πανεπιστήμια. Ἡ προσωνυμία γυμνάσιον ἐδόθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ ὀνομαστοῦ ἀνθρωπιστοῦ J. Sturm τῷ 1538 εἰς τὴν σχολήν του λειτουργοῦσαν ἐν Στρασβούργῳ ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν του. Κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα τὸ ὄνομα γυμνάσιον χρησιμοποιεῖται οὐχὶ σπανίως ὑπὸ τῶν ἀνθρωπιστῶν, παραλλήλως πρὸς τὰ ὀνόματα Ἀκαδήμεια, Λύκειον, πρὸς δήλωσιν τοῦ πανεπιστημίου, ἀποφευγόντων ὡς βαρβαρικὴν τὴν ὀνομασίαν universitas. Τὰ γυμνάσια, ἐν οἷς παρείχετο ἀνωτέρα τῆς συνήθους παίδευσις—φιλοσοφικὴ καὶ στοιχεῖα τῶν διαφόρων ἐπιστημῶν—προσελάμβανον καὶ κοσμητικόν τι ἐπίθετον, ὡς: gymnasium academicum, gymnasium illustre.

Γενικῶς ὑπὸ τὸ ὄνομα γυμνάσιον νοεῖται τὸ ἀνώτερον σχολεῖον, ἔνθα παρέχεται ἀνθρωπιστικὴ μόρφωσις μὲ κέντρον τὴν σπουδὴν τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν καὶ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ καὶ λατινικοῦ πολιτισμοῦ. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν αἱ κλασσικαὶ σπουδαὶ περιωρίζοντο εἰς τὴν ἐκμάθησιν τοῦ τυπικοῦ καὶ τῆς συντακτικῆς πλοκῆς τῆς λατινικῆς γλώσσης καὶ τὴν ἀπομνημόνευσιν τοῦ ὕφους τῶν μεγάλων Λατίνων συγγραφέων. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως, ἀπὸ τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ ἐντεῦθεν, ἀναγνωρίζεται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἡ ἀξία τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, καὶ ἐπιζητεῖται ἡ στροφὴ πρὸς τὴν κυρίαν πηγήν, ἀφ' ἧς προῆλθεν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ὁ λατινικὸς πολιτισμός. Ἤδη ὑπὸ τῶν νεοανθρωπιστῶν τονίζεται ἡ ἀξία τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ λατινικοῦ πολιτισμοῦ, ὧν τὸ πολύτιμον περιεχόμενον θεωρεῖται ὡς τὸ ἄριστον παίδευμα τῆς νεολαίας. Τὸ κάλλος καὶ ἡ φυσικότης τῆς γλωσσικῆς μορφῆς τῶν προϊόντων τοῦ κλασσικοῦ πολιτισμοῦ, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν εὐγένειαν καὶ τὸ ὕψος τῶν ἰδεῶν, θεωροῦνται ὡς τὸ ἄριστον μέσον πρὸς ἁρμονικὴν μόρφωσιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐξύψωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἀπὸ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ὅτε ἡ ἐθνικὴ συνείδησις τῶν λαῶν ἤρξατο νὰ διεγείρεται, προσετέθη ὡς σκοπὸς τῶν κλασσικῶν σπουδῶν καὶ ἡ ὑποβοήθησις τῆς ἱκανότητος πρὸς καλυτέραν κατανόησιν τῆς ἰδίας γλώσσης καὶ αὐτόνομον προαγωγὴν τῆς ἐθνικῆς λογοτεχνίας. Σὺν τῇ ἀναπτύξει δὲ τῆς βιομηχανίας καθίστατο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον αἰσθητὴ ἡ ἀνάγκη τῆς προσαρμογῆς τοῦ προγράμματος τοῦ γυμνασίου πρὸς τὰς νέας κοινωνικὰς καταστάσεις καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ πρακτικοῦ βίου. Οὕτω μέρος τοῦ προγράμματος κατελάμβανεν ὁ ἐθνικὸς πολιτισμός, ἐνισχυομένου καὶ τοῦ φυσικομαθηματικοῦ παράγοντος. Ἡ ἐξέλιξις αὕτη ἤγαγε, κατὰ τὴν ΙΘ' ἑκατονταετηρίδα, ἐν Γερμανίᾳ εἰς τὴν δημιουργίαν καὶ ἑτέρων τύπων γυμνασίου, παρὰ τὸ κλασσικὸν γυμνάσιον, ἤτοι εἰς τὴν ἵδρυσιν τοῦ λεγομένου πραγματικοῦ γυμνασίου, ἔνθα τονίζεται μᾶλλον ὁ φυσικομαθηματικὸς παράγων, καὶ τῆς ἀνωτέρας πρακτικῆς σχολῆς, ἔνθα ρίπτεται τὸ κέντρον τοῦ βάρους εἰς τὸν νεογλωσσικὸν παράγοντα. Παραπλησία διάκρισις τῶν σπουδῶν ἐν τῇ Μέσῃ Ἐκπαιδεύσει παρατηρεῖται σχεδὸν εἰς πάντα τὰ κράτη σήμερον.

Τὸ ὄνομα γυμνάσιον ὑπὸ τὴν σημερινὴν ἔννοιαν αὐτοῦ, ὡς σχολείου δηλαδὴ τῆς Μ. Ἐκπαιδεύσεως ἄγοντος εἰς ἐπιστημονικὰς σπουδὰς καὶ οὗτινος τὸ κέντρον κατέχει ὁ κλασσικὸς πολιτισμός, ἐγενικεύθη ἀπὸ τῆς ΙΘ' ἑκατονταετηρίδος. Ἐκτὸς τῆς Γερμανίας γίνεται τούτου χρῆσις παρ' ἡμῖν, ἐν Αὐστρίᾳ, Τσεχοσλοβακίᾳ, Ἑλβετίᾳ, Ἰταλίᾳ, Σκανδιναυϊκαῖς χώραις, Βουλγαρίᾳ κτλ. Εἰς ἕτερα κράτη ἀντιστοίχως χρησιμοποιεῖται ἡ προσωνυμία «Λύκειον», «Κολλέγιον». Ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὴν δουλείαν ἡ ἀνωτέρα παιδεία (φιλοσοφικαὶ-κλασσικαὶ σπουδαί, εἰς ἃς βραδύτερον προσετέθη ἡ ἐνασχόλησις μὲ τὰς φυσικὰς-μαθηματικὰς ἐπιστήμας) ἐθεραπεύετο εἰς *σχολάς*, ὧν τινες ἀπέβησαν περίφημοι, ἰδίᾳ διὰ τὴν εὐρυμάθειαν καὶ τὸν χαρακτῆρα τῶν διδαξάντων ἐν αὐταῖς. Τοιαῦται σχολαὶ ὑπῆρξαν: Ἡ μεγάλη τοῦ Γένους σχολή, ἡ σχολὴ τῶν Ἀμπελακίων, αἱ σχολαὶ τῶν Ἰωαννίνων, ἡ σχολὴ τῆς Ζαγορᾶς, Κυδωνιῶν, αἱ σχολαὶ τῶν Ἀθηνῶν, αἱ σχολαὶ τῆς Ἑπτανήσου, ἐνιαχοῦ δὲ φέρεται καὶ τὸ ὄνομα γυμνάσιον ἐν Χίῳ, Σμύρνῃ κτλ.

Τὸ ἑλληνικὸν γυμνάσιον. Ἡ ἑλληνικὴ μέση ἐκπαίδευσις ὠργανώθη τῷ 1836 ὑπὸ τῶν συνοδευσάντων τὸν βασιλέα Ὄθωνα Βαυαρῶν, κατὰ τὸ βαυαρικὸν σύστημα, ἓν τῶν τελειοτέρων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Σκοπὸς τῶν γυμνασίων εἶναι ἡ περαιτέρω ἀνάπτυξις τῆς εἰς τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα προκαταρκτικῆς ἐκπαιδεύσεως καθ' ὅλους τοὺς κλάδους καὶ ἡ προπαρασκευὴ τῶν μαθητῶν, ὅσοι μέλλουν νὰ σπουδάσουν ἀνωτέρας ἐπιστήμας εἰς τὸ πανεπιστήμιον (Β. Ν. Διάταγμα 31 Δεκεμβρίου 1836, ἄρθρ. 64: «Τὸ γυμνάσιον πλῆρες δὲ σύγκειται ἀπὸ τέσσαρας τάξεις, ὥστε ἡ εἰς τὸ πανεπιστήμιον μετάβασις ἀπὸ τὴν τετάρτην μόνον τάξιν δύναται νὰ γίνῃ»).

Τὸ προσωπικὸν ὡρίζετο ὡς ἑξῆς: «Εἰς ἕκαστον γυμνάσιον θέλουν διορίζεσθαι πέντε καθηγηταί, δηλαδὴ εἷς διὰ τὴν μαθηματικὴν εἰς ὅλας τὰς τάξεις καὶ τέσσαρες διὰ τὰ λοιπὰ μαθήματα, ὥστε εἰς δύο νὰ εἶναι ἀνατεθειμένη ἡ διδασκαλία τῶν κλασσικῶν γλωσσῶν καὶ τῆς φιλολογίας αὐτῶν, εἰς ἕνα ἡ γαλλική, ἡ ἱστορία καὶ γεωγραφία καὶ εἰς ἕτερον ἡ τῆς φυσικῆς. Ὁ διευθυντὴς τοῦ γυμνασίου φέρει τὸν τίτλον γυμνασιάρχης» (ἄρθρ. 66—67). Τὸ γυμνάσιον ἔκτοτε παρέμεινεν ἐν τῇ παλαιᾷ Ἑλλάδι τετρατάξιον, ἐποικοδομούμενον ἐπὶ τριταξίου ἑλληνικοῦ σχολείου. Μεταβληθέντος ὅμως τοῦ προγράμματος, μετεβλήθη καὶ ἡ σύνθεσις τοῦ προσωπικοῦ, ὁριζομένου οὕτω σήμερον: «Τὸ διδακτικὸν προσωπικὸν ἑκάστου τετραταξίου γυμνασίου ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ γυμνασιάρχου, ἐξ ἑπτὰ πρωτοβαθμίων καθηγητῶν ὧν τρεῖς φιλόλογοι, εἷς μαθηματικός, εἷς τῶν φυσικῶν, εἷς τῶν ἱερῶν καὶ εἷς τῆς γαλλικῆς γλώσσης καὶ ἐκ δύο διδασκάλων, ἑνὸς τῆς γυμναστικῆς καὶ ἑνὸς τῆς ᾠδικῆς» Ν. 1242α ἄρθρ. 11). Τὸ «ὡρολόγιον πρόγραμμα» τοῦ τετραταξίου γυμνασίου ἦτο:

Ἔτος 1837		Ἔτος 1914	
1) Ἑλληνικὰ σύνολον ὡρῶν	31	1) Ἱερὰ σύνολον ὡρῶν	7
2) Λατινικὰ »	19	2) Ἑλληνικὰ »	44
3) Κατήχησις »	7	3) Μαθηματικὰ-Κοσμογρ. »	17
4) Ἱστορία-Γεωγραφία »	8	4) Φυσικὰ-Ὑγιεινή »	14
5) Μαθηματικὰ »	12	5) Φιλοσοφικὰ »	4

Digitized by Google

6) Φυσικὴ Ἱστορία σύνολ. ὡρ.	9	6) Ἱστορία σύνολ. ὡρ.	12
7) Γαλλικὰ » »	8	7) Λατινικὰ » »	14
8) Φιλοσοφικὰ » »	2	8) Γαλλικὰ » »	12
		9) Γυμναστικὴ » »	12
		10) Ὠδικὴ » »	4
Τὸ ὅλον	96	Τὸ ὅλον	140

Ἐκ τῆς ἁπλῆς συγκρίσεως γίνεται φανερὸν ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθημάτων ηὐξήθη, ἡ διδασκαλία τῶν ἑλληνικῶν ἐβελτιώθη, τὰ μαθηματικὰ-φυσικὰ τυγχάνουν μείζονος καὶ πολυμερεστέρας θεραπείας, ἐπίσης αἱ ὧραι τῶν γαλλικῶν ηὐξήθησαν κατὰ 4, ἐνῷ τῶν λατινικῶν ἐμειώθησαν κατὰ 5 Γενικῶς δὲ ηὐξήθησαν αἱ ὧραι τῆς διδασκαλίας κατὰ 44. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἑλληνικῶν γυμνασίων τῷ 1833 ἀνήρχετο εἰς 1 τὸ τοῦ Ναυπλίου, τῷ 1837 εἰς 5, τῷ 1855 εἰς 7, τῷ 1860 εἰς 8, τῷ 1865 εἰς 12, τῷ 1866 εἰς 16. Τῷ 1929 ὑπῆρχον ἐν Ἑλλάδι: α') Γυμνάσια: 1 πρότυπον διδασκαλεῖον Μ. Ἐκπαιδεύσεως, 98 τετρατάξια γυμνάσια, 4 πεντατάξια, 38 ἑξατάξια, 5 τετρατάξια μὴ πλήρη. 6 ἑξατάξια μὴ πλήρη, 2 πεντατάξια μὴ πλήρη. β') Πρακτικὰ λύκεια: 9 πλήρη τετρατάξια πρακτικὰ λύκεια, 3 πλήρη ἑξατάξια, 1 οὐχὶ πλῆρες τετρατάξιον. Κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1927—1928 οἱ φοιτῶντες μαθηταὶ ἀνήρχοντο εἰς μὲν τὰ γυμνάσια εἰς 29,658 (23469 ἄρρενες, 6189 θήλεις), εἰς δὲ τὰ πρακτικὰ λύκεια εἰς 1427 1264 ἄρρενες 163 θήλεις).

Ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀριθμῶν λειτουργοῦσι νῦν παρ' ἡμῖν πολλῶν τύπων γυμνάσια, ἤτοι τετρατάξια, ἑξατάξια καὶ πεντατάξια. Ἰδίᾳ ὅμως ἡ διάκρισις τελεῖται: α') εἰς τετρατάξια γυμνάσια εὑρισκόμενα εἰς Π. Ἑλλάδα καὶ Ἤπειρον, εἰς τὰ ὁποῖα εἰσέρχονται μετ' εἰσιτήριον δοκιμασίαν οἱ ἀπόφοιτοι τοῦ τριταξίου ἑλληνικοῦ σχολείου καὶ β') εἰς ἑξατάξια γυμνάσια, ἱδρυμένα εἰς Μακεδονίαν, Θράκην, νήσους Αἰγαίου πελάγους, Κρήτην, εἰς τὰ ὁποῖα εἰσέρχονται, μετ' εἰσιτήριον δοκιμασίαν, οἱ ἀπολυόμενοι τοῦ ἑξαταξίου δημοτικοῦ σχολείου. Ὡς πρὸς τὸν τύπον τοῦ γυμνασίου αἱ ἀπόψεις διιστανται παρ' ἡμῖν. Ἡ γενίκευσις τοῦ ἑξαταξίου γυμνασίου, ἐρειδομένου ἐπὶ ἑξαταξίου δημοτικοῦ σχολείου, ἐπεχειρήθη τῷ 1913 καὶ 1924, καὶ ἐπιζητεῖται διὰ τῶν ὑποβληθέντων ἐκπαιδευτικῶν νομοσχεδίων τῷ 1929 εἰς τὴν Βουλήν. Τοῦ κύκλου δημοτικῆς-μέσης ἐκπαιδεύσεως γινομένου δωδεκαετοῦς ὑποστηρίζεται καὶ ἑτέρα διάρθρωσις ἐκπαιδεύσεως, ἤτοι μετὰ τετραετῆ φοίτησιν εἰς ἑξατάξιον δημοτικὸν νὰ ἐπακολουθῇ ὀκταετὴς μέση ἐκπαίδευσις. Κατὰ τὰ νομοσχέδια τοῦ 1899 ἡ μέση ἐκπαίδευσις διῃρεῖτο εἰς δύο κύκλους, κατώτερον (πεντατάξιον γυμνάσιον) καὶ ἀνώτερον (αἱ τρεῖς τελευταῖαι τάξεις τοῦ ὀκταταξίου λυκείου).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Friedrich Paulsen*: Geschichte des gelehrten Unterrichts 3η ἔκδοσις 2 τ. Leipzig 1919.— *Γ. Ν. Παλαιολόγου*, «Σκέψεις περὶ ὀργανώσεως τῆς ἐκπαιδεύσεως» (1928 καὶ «Πρὸς καλλιτέραν μέσην ἐκπαίδευσιν» (1929).— Σχέδιον νόμου περὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως (1899).— *Ν. Ἐξαρχοπούλου*, Τὸ ἐκπαιδευτικόν μας σύστημα (ἐν «Νέᾳ Ἡμέρᾳ» 1912).— *Δ. Γληνοῦ*, «Ἕνας ἄταφος νεκρὸς» (1925).— Σχέδιον νόμου «περὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως (1913).— Σχέδιον νόμου «περὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως καὶ εἰσηγητικὴ ἔκθεσις (1929).— *Δ. Μωραΐτη*, Ἱστορία τῆς Παιδαγωγικῆς.

Γ. Ν. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

— **Γυμνάσιον, *Δραματικὸν*** (Gymnase dramatique). Παρισινὸν θέατρον κτισθὲν τῷ 1820 εἰς τὸ boulevard de la Bonne Nouvelle ὑπὸ τῶν ἀρχιτεκτόνων Ρουζβὲν καὶ Γκερσί. Ἦτο εἶδος ἐπαγγελματικῆς ἢ δοκιμαστικῆς σχολῆς διὰ τοὺς μέλλοντας ἠθοποιοὺς τῆς «Κομεντὶ Φρασὲζ» ἢ τῆς «Ὀπερὰ Κομίκ», κυβερνητικῶν θεάτρων. Ἀργότερον τὸ θέατρον εἰδικοποιήθη εἰς τὴν ἐλαφρὰν κωμωδίαν καὶ τὸ κωμειδύλλιον καὶ ἐπωνομάσθη «Théatre de Madame». Τότε ἤκμαζεν ὁ γόνιμος δραματικὸς Σκρὶμπ (Scribe) Βυθμηδὸν τὸ δραματολόγιον ἔκλινε πρὸς τὴν ἠθογραφικὴν κωμῳδίαν Τῷ 1852 θριαμβεύει ὁ «Mercadet» τοῦ Μπαλζάκ. Ἀκολουθοῦσιν ἔργα τῶν Ὀζιέ, Φουσιέ, Μπαριέρ, Δουμᾶ υἱοῦ, Σαρντού, Νιεμονουάρ, Γ. Σὰντ καὶ τέλος τῶν συγχρόνων Ντονὲ (Donnay), Μπερνστάϊν καὶ ἄλλων. Ὁ τελευταῖος διευθύνει ἀπό τινος τὸ θέατρον, παίζων σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἰδικά του ἔργα.

Μ. ΒΑΛΣΑΣ

γυμνασιόπαις, *—αιδος* (ὁ)· παῖς, μαθητὴς γυμνασίου.

γύμνασις (ἡ)· γυμνασία, ἐκγύμνασις.

— *[Ἐγκυκλ.]* Καλεῖται *γύμνασις* τὸ πρὸς ἐξάσκησιν σύνολον τοῦ μεθοδικοῦ καὶ σκοπίμου σωματικοῦ ἢ καὶ πνευματικοῦ ἔργου. Ἡ γύμνασις, εἰς ἣν ὑποβάλλονται οἱ μαθηταὶ κατὰ τὸν χρόνον, ὁ ὁποῖος διατίθεται ἡμερησίως διὰ τὴν σωματικὴν ἐξάσκησιν, καλεῖται *ἡμερησία* καὶ ἐμφανίζει παμμερῆ συνδυασμὸν ἀσκήσεων πασῶν ἀνεξαιρέτως τῶν κατηγοριῶν, οὗ τὸ σχῆμα καὶ ἡ ἔντασις εἶναι πάντοτε ἀνάλογα πρὸς τὴν ἡλικίαν, τὴν σωματικὴν ἀνάπτυξιν, τὴν γυμναστικὴν πρόοδον καὶ τὸ φῦλον τῶν γυμναζομένων. Ἡ γύμνασις, εἰς ἣν ὑποβάλλονται οἱ προπονούμενοι ἀθληταί, πρὸς διατήρησιν τῆς ἀθλητικῆς των ἱκανότητος, καλεῖται *εἰδικὴ ἀθλητικὴ* γύμνασις.

Σ. Γ. Σ.

γύμνασμα (τό)· ἐκτέλεσις γυμνασίας, μέσον πρὸς γυμνασίαν, τρόπος ἢ μέθοδος ἀσκήσεως: «στρατιωτικὰ—, γλωσσικὰ—, ἠθικὰ γυμνάσματα».

γυμναστήριον (τό)· τόπος κατάλληλος πρὸς ἄσκησιν τῶν γυμναζομένων, ὑπαίθριος ἢ κατάστεγος, μὲ ἐγκαταστάσεις ὀργάνων, τὸ *γυμνάσιον* τῶν ἀρχαίων.

— [ΕΓΚΥΚΛ.] Δεδομένου, ὅτι ἡ γυμναστικὴ δέον νὰ εἶναι ποικίλη καὶ εὐχάριστος, τὰ γυμναστήρια εἶναι ἀπαραίτητα εἰς τὰς κοινωνίας, τὸ μὲν διότι διὰ τὴν ποικιλίαν τῶν γυμναστικῶν ὀργάνων αὐτῶν προσέλκουσι τοὺς γυμναζομένους, τὸ δὲ διότι συγκεντροῦσι πολλοὺς φίλους τῶν ἀσκήσεων, εὐγενῶς ἁμιλλωμένους μεταξύ των, οἵτινες ὠφελούμενοι σωματικῶς ὠφελοῦνται οὕτω καὶ ψυχικῶς. Ἄλλως τε τὰ γυμναστήρια διέπουσιν ἴδιοι κανονισμοί, οὓς οἱ γυμναζόμενοι ὀφείλουσι ν' ἀκολουθῶσιν, ἐπιδεικνύοντες οὕτω μετὰ τῶν σωματικῶν αὐτῶν ἀρετῶν καὶ τὴν ψυχικὴν εὐγένειαν καὶ κοσμιότητα. Τὰ γυμναστήρια ἐπὶ πλέον ἀπομακρύνουν τὸν λαὸν ἀπὸ διαφόρων ἄλλων ἐπιβλαβῶν καὶ ψυχοφθόρων ἀπασχολήσεων. Ταῦτα δέον ν' ἀνεγείρωνται εἰς εὐάερα μέρη, μακρὰν τῶν ἑλῶν καὶ τῶν ἀναθυμιάσεων, περικυκλούμενα, εἰ δυνατόν, ὑπὸ δένδρων, εὐκαλύπτων κλπ Τὸ πρότυπον γυμναστήριον σήμερον δέον νὰ ἔχῃ: 1) *Ὑπόστεγον*, 10×20 μέτρων ἕως 20×40, βλέπον πρὸς νότον καὶ περιέχον πάντα τὰ ἀπαραίτητα, χρήσιμον ἵνα προφυλάττῃ τοὺς ἀσκουμένους ἀπὸ τοῦ δριμέος ψύχους, τῆς βροχῆς ἢ τοῦ ἀφορήτου καύσωνος κατὰ τὰς θερμὰς ὥρας τῆς μεσημβρίας· ἑκατέρωθεν αὐτοῦ ὑπάρχουν τὰ ἀποδυτήρια, οἱ λουτῆρες καὶ τὰ γραφεῖα διευθύνσεως. 2) *Ὑπαίθριον χῶρον*, ἐμβαδοῦ τοὐλάχιστον 60×100 μ., ἢ 120×180, ἂν πρόκειται νὰ διεξάγωνται καὶ παιδιαὶ ποδοσφαιρίσεως. Ἐν γένει ὁ χῶρος οὗτος δέον νὰ ἔχῃ τοσαύτην ἔκτασιν, ὥστε νὰ δύνανται ν' ἀσκῶνται δύο τάξεις ἐκ 50 μαθητῶν ἑκάστη. Εἰς τὸν χῶρον τοῦτον ὑπάρχουν τὰ ἄλλα γυμναστικὰ ὄργανα, οἱ εὐθεῖς καὶ οἱ περιφερικοὶ στίβοι, τὰ σκάμματα τῶν ἁλμάτων καὶ τῆς πάλης, αἱ βαλβῖδες τῶν ῥίψεων, τὰ πεδία τῶν διαφόρων σφαιριστικῶν παιδιῶν καὶ ἐγκατάστασις διασκεδαστικῶν ὀργάνων (αἰωρῶν, κυλιστρῶν κλπ.) διὰ μικρὰ παιδία.

Ἐφ' ὅσον τὸ γυμναστήριον εἶναι πλουσιώτερον εἰς ὄργανα, εὐνόητον εἶναι, ὅτι καὶ πολυτιμότερον καθίσταται, διότι οἱ γυμναζόμενοι δὲν περιορίζονται ἐφ' ἑνὸς γυμναστικοῦ ὀργάνου, ἀλλ' ἀσκοῦνται ἐναλλὰξ ἐφ' ὅλων τῶν ὀργάνων τοῦ γυμναστηρίου, ἀναπτύσσοντες οὕτως ἁρμονικῶς πάντα τὰ μέλη τοῦ σώματος. Ὁ πρώτην φορὰν εἰσερχόμενος εἰς γυμναστήριον ἢ ὁ ἐπὶ πολὺν χρόνον μὴ ἀσκηθεὶς δὲν πρέπει εὐθὺς ἀμέσως νὰ ἐπιδοθῇ εἰς πολλὰς καὶ βιαίας ἀσκήσεις, ἵνα μὴ καταπονηθῇ. Μικρὸν κατὰ μικρὸν ὀφείλει νὰ ἐθίσῃ τὸ σῶμά του εἰς τοὺς κόπους καὶ νὰ παύηται γυμναζόμενος, πρὶν ἢ ἔτι ἐξαντληθῇ.

Σ. Γ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

γυμναστὴς (ὁ), θηλ. *γυμνάστρια*· ὁ γυμνάζων, ὁ διδάσκαλος τῆς γυμναστικῆς, ὁ ἐπιβλέπων καὶ καθοδηγῶν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν γυμνασμάτων: «σχολὴ γυμναστῶν» σχολὴ πρὸς παρασκευὴν σχολικῶν γυμναστῶν.

— [ΕΓΚΥΚΛ.] Εἰς τὰ γυμνάσια καὶ τὰς παλαίστρας τῶν ἀρχαίων ὁ διδάσκαλος τῆς γυμναστικῆς ἐκαλεῖτο παιδοτρίβης (βλ. λ.). Ὁ παιδοτρίβης, ὁ ἀσκῶν τοὺς παῖδας εἰς τὰς σωματικὰς ἀσκήσεις, κατ' ἀρχὰς ἦτο ἐμπειρικὸς γνώστης τῶν διαφόρων γυμνασμάτων. Βραδύτερον μετὰ τῆς ἐμπειρίας εἶχε καὶ τὴν θεωρητικὴν μόρφωσιν, ὁπότε ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦ *γυμναστοῦ*, πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τοῦ μόνον ἐμπειρικοῦ παιδοτρίβου. Κατὰ τὸν Γαληνόν, ὁ γυμναστὴς ἀνεφάνη ὀλίγον πρὸ τοῦ Πλάτωνος καὶ ἐν ἀρχῇ συνεχέετο πρὸς τὸν παιδοτρίβην. Ἡ μυθολογία ἀναφέρει ὡς πρῶτον γυμναστὴν τὸν Ἑρμῆν. Ὁ γυμναστὴς ἦτο ἀνάλογος πρὸς τὸν σημερινὸν ἀπόφοιτον τῆς εἰδικῆς ἀνωτέρας σχολῆς σωματικῆς ἀγωγῆς, ἐνῷ ὁ παιδοτρίβης ἀντεστοίχει πρὸς τοὺς σημερινοὺς πρακτικοὺς προπονητὰς (entraineurs, menagers). Ὁ γυμναστὴς καθώριζε τὴν δίαιταν καὶ τὸ σύστημα τῆς προπονήσεως τῶν ἀθλητῶν, ἐνῷ ὁ παιδοτρίβης ἐφήρμοζε τὰ παραγγέλματα τοῦ γυμναστοῦ καὶ ἐδίδασκε καὶ ἐπέβλεπε τὰς ἀσκήσεις. Οὕτως ὑπῆρχε μεταξὺ αὐτῶν ἐπαφὴ καὶ συνεργασία Ὁ γυμναστὴς ἀντεποιεῖτο καὶ ἔργα ἰατροῦ. Ὁ Φιλόστρατος ἀναφέρει, ὅτι οἱ ἰατροὶ θεραπεύουν τὴν φθίσιν καὶ τὰ ἄλλα νοσήματα ἐπαντλοῦντες ἢ ἀποκλύζοντες ἢ ἐπιπλάττοντες, «γυμναστικὴ δὲ τὰ τοιαῦτα διαίταις ἴσχει καὶ τρίψει» (Γυμναστ. 14). Ὁ αὐτὸς ἄλλως τε θεωρεῖ τὴν γυμναστικὴν μόριον τῆς ἰατρικῆς. Οἱ γυμνασταὶ εἶχον καὶ εὐρυτέραν ἐπίβλεψιν ἐπὶ τῶν γυμναζομένων καὶ ἐπιβολὴν καὶ ἐνδιαφέρον διὰ τὴν νίκην οὐχὶ ὀλιγώτερον τοῦ τῶν ἀθλητῶν. Ἐντεῦθεν καὶ οἱ ἀθληταὶ πολλάκις ἤμειβον τοὺς διδασκάλους ἀναγράφοντες τὸ ὄνομά των ἐπὶ τῶν ἀνδριάντων, οὓς ἀνήγειρον ὡς νικηταὶ ἐν Ὀλυμπίᾳ Ἀλλὰ καὶ ὅτε ἀνέθετον οὗτοι τῷ Πινδάρῳ τὴν ἐξύμνησιν τῆς νίκης των, παρήγγελλον νὰ μνημονευθῇ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ γυμναστοῦ ἢ τοῦ παιδοτρίβου. Παρὰ τοῦ Πινδάρου μανθάνομεν, ὅτι οἱ κράτιστοι τῶν γυμναστῶν ἢ τῶν παιδοτριβῶν ἦσαν Ἀθηναῖοι. Οἱ τοιοῦτοι τῆς γυμναστικῆς τέχνης διδάσκαλοι ἦσαν πολλάκις πρώην ἀθληταί. Οὕτως Ἴκκος ὁ Ταραντῖνος ὑπῆρξεν Ὀλυμπιονίκης πένταθλος· ὁ παιδοτρίβης 30 νικητῶν Αἰγινητῶν Μιλησίας ὑπῆρξε παγκρατιαστής· ὁμοίως πρώην ἀθληταὶ ὑπῆρξαν ὁ Ἱππόμαχος καὶ Θέων ὁ Ἀλεξανδρεύς. Τοὐναντίον, ὁ πρῶτος ἐπίσημος γυμναστὴς Ἡρόδικος ὁ Σηλυβριανὸς ἦτο ἀσθενικός.

Σήμερον *γυμνασταὶ* καλοῦνται, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, οἱ διδάσκαλοι τῆς γυμναστικῆς, οἱ ἀπόφοιτοι τῶν εἰδικῶν ἀνωτέρων σχολῶν σωματικῆς ἀγωγῆς, ἐπιστημονικῶς καταρτισμένοι, τελείως ἠσκημένοι σωματικῶς καὶ κατέχοντες πάντα ἀνεξαιρέτως τὰ στοιχεῖα τῆς γενικῆς παιδαγωγικῆς μορφώσεως, τῆς ἀπαραιτήτου σήμερον εἰς πάντα λειτουργὸν τῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἐν Εὐρώπῃ δὲ *γυμνασταὶ* (gymnastes) καλοῦνται τὰ μέλη τῶν γυμναστικῶν σωματείων, τὰ εἰς τὴν ἐνόργανον γυμναστικὴν ἐπιδιδόμενα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἀθλητάς, τοὺς ἐπιδιδομένους εἰς τὰ καλούμενα ἀθλητικὰ ἀγωνίσματα ἢ ἀθλήματα (βλ. καὶ ἀθλητισμός). Ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τοῦ 1899, διὰ τοῦ ΒΧΚΑ' νόμου περὶ γυμναστικῆς, ἱδρύθη εἰδικὴ Σχολὴ Γυμναστῶν, διὰ τὴν μόρφωσιν εἰδικῶν διδασκάλων τῆς γυμναστικῆς. Ἡ σχολὴ αὕτη εἶναι σήμερον ἐγκατεστημένη ἐν τῷ παρὰ τὸ Ζάππειον Δημοσίῳ Γυμναστηρίῳ. Πολὺ δὲ πρὸ αὐτῆς, ἀπὸ τοῦ 1891, ὑπὸ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ τμήματος τῆς Ἑνώσεως τῶν Ἑλληνίδων εἶχεν ἱδρυθῆ καὶ εἰδικὴ Σχολὴ Γυμναστριῶν, ἀναγνωρισθεῖσα καὶ ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας.

Σ. Γ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

Γυμναστικὰ (τά). Θορυβώδεις φοιτητικαὶ σκηναὶ ἐν Ἀθήναις ἐν ἔτει 1907 λόγῳ τῆς ἐπιβολῆς τῆς γυμναστικῆς ὡς ὑποχρεωτικοῦ μαθήματος (βλ. καὶ λ. Ἀθῆναι Β' 166 β').

γυμναστικὴ (ἡ)· ἡ τέχνη τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων, ἡ ἐνσυνειδήτως χρησιμοποιοῦσα τὴν κίνησιν πρὸς βελτίωσιν τοῦ σωματικοῦ καὶ τοῦ ψυχικοῦ τύπου· ‖ ἡ σωματικὴ ἄσκησις ἐν ἀντιδιαστολῇ πρὸς τὴν πνευματικὴν καὶ θεωρητικὴν καθόλου παίδευσιν.

—[ΕΓΚΥΚΛ.] Ἡ γυμναστική, ἡ ἀναπτυχθεῖσα εἰς αὐθυπόστατον τέχνην παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν, ὀφείλει τὴν δημιουργίαν της εἰς τὴν ὄρχησιν καὶ τὴν παιδιάν, αἵτινες πάλιν ἕλκουσι τὴν καταγωγὴν ἐκ τῆς κινήσεως, τῆς ἀναφερομένης εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς βαθυτέρας λειτουργίας τοῦ ὀργανισμοῦ, τῆς θρέψεως. Διότι ὁρμεμφύτως τὸ ἄτομον ὠθεῖται πάντοτε πρός τινα σκοπιμωτάτην κίνησιν, ἀποβλέπουσαν εἰς τὴν εἰρημένην λειτουργίαν καὶ τὴν προσαρμογὴν αὐτοῦ πρὸς τὸ περιβάλλον καὶ τὰς ἀνάγκας του. Ἡ κατὰ χρόνον καὶ ρυθμὸν ἐπανάληψις τῆς κινήσεως ἀποτελεῖ τὴν ὄρχησιν, ἐνῷ ὁ συνδυασμὸς τῶν κινήσεων δύο ἢ πλειόνων ἀτόμων, ἅτινα ἐπιδίδονται εἰς δρᾶσιν κατὰ συνθήκην καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον ἄσκοπον, ἀποτελεῖ τὴν παιδιάν. Κατὰ τὴν παιδιὰν ἀναπτύσσεται ἅμιλλά τις ἢ ἔρις ὑπὲρ τῆς ὑπεροχῆς καὶ τῆς νίκης, ἥτις ἀποκλίνει συνήθως πρὸς τὸν ἔχοντα μᾶλλον προηγμένας ὡρισμένας σωματικὰς δεξιότητας. Ἐντεῦθεν δημιουργεῖται καὶ τὸ *ἀγώνισμα* καὶ ἐκ τῆς ὀργανώσεως ἀγωνισμάτων ἐνώπιον θεατῶν δημιουργοῦνται οἱ *ἀγῶνες*. Διὰ τὴν ἀπόκτησιν ὅμως τῶν σωματικῶν δεξιοτήτων, αἵτινες ὁδηγοῦσι πρὸς τὴν νίκην, προϋποτίθεται παρασκευή τις δι' ἀσκήσεως, ἥτις, ὡς παρετηρήθη, προσδίδει εἰς τοὺς ἀσκουμένους μετὰ τῆς ῥώμης, τῆς ὑγιείας καὶ τοῦ σωματικοῦ κάλλους καὶ εὐψυχίαν καὶ μεγαλοφροσύνην. Οὕτως ἡ ἄσκησις, ὁσάκις δὲν χρησιμοποιεῖται μόνον χάριν τῆς νίκης εἰς ἀγῶνας, ἀλλὰ συνειδητῶς ἀποβλέπει καὶ εἰς τὴν ψυχικὴν καὶ σωματικὴν προαγωγὴν τῆς φυλῆς, ἀποτελεῖ τὴν *γυμναστικήν*.

Ἡ γυμναστική, ἧς αἱ ἀρχαὶ συμπίπτουν μὲ τοὺς ἀρχαιοτάτους ἡρωϊκοὺς χρόνους τῆς Ἑλλάδος, ἀπετέλεσε τὸ πρώτιστον καὶ κυριώτατον μέσον τῆς ἀγωγῆς εἰς τοὺς Ἕλληνας, τὸ βάθρον, ἐφ' οὗ ἀνυψώθη ἡ ἰδέα τῆς πατρίδος καὶ τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας. Εἰς τὴν γυμναστικὴν κυρίως ὀφείλει ἡ ἑλληνικὴ ἀγωγὴ τὴν μεγάλην αὐτῆς ἀκμὴν καὶ τὴν ἐξέλιξιν. Διὰ τῆς γυμναστικῆς καὶ τῆς μουσικῆς, δι' ὧν ὑπὸ τῆς πολιτείας ὑπεχρεοῦντο οἱ γονεῖς νὰ ἀνατρέφουν τὰ τέκνα των, κατὰ τρίτον δὲ λόγον διὰ τῶν γραμμάτων, ἐδημιουργοῦντο οἱ «καλοὶ κἀγαθοὶ» ἄνδρες, οἱ χρήσιμοι δι' ἑαυτοὺς καὶ διὰ τὴν πατρίδα. Εἰς τὸ ὑποχρεωτικὸν τῆς γυμναστικῆς δίδαγμα, περὶ οὗ τοσοῦτον ἐνθουσιωδῶς ὡμίλησαν πλεῖστοι φιλόσοφοι καὶ ἰατροὶ τῆς ἀρχαιότητος, οἱ νέοι διέθετον τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου. Ἀλλ' ἐν τῇ τοιαύτῃ γυμναστικῇ δὲν περιελαμβάνετο καὶ ὁ *ἀθλητισμός*, ἡ ἰδιαιτέρα ἐκείνη ἄσκησις τῶν μελλόντων νὰ ἐπιδιώξουν ῥώμην ἐξαιρετικὴν ἢ νὰ προσέλθουν εἰς δημοσίους ἀγῶνας. Ἡ καθαρῶς ἐννοουμένη γυμναστικὴ ἀπέβλεπε μόνον εἰς τὴν ἁρμονικὴν ἐκ παραλλήλου βελτίωσιν τοῦ τε σωματικοῦ καὶ τοῦ ψυχικοῦ τύπου. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον πᾶσαι αἱ ὁπωσοῦν διακρινόμεναι πόλεις διέθετον *παλαίστρας* καὶ *γυμνάσια*, ἐν οἷς ἠσκοῦντο συστηματικῶς οἱ παῖδες, ἔφηβοι καὶ ἄνδρες, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ παρθένοι, ὑπὸ τὴν καθο-

Digitized by Google

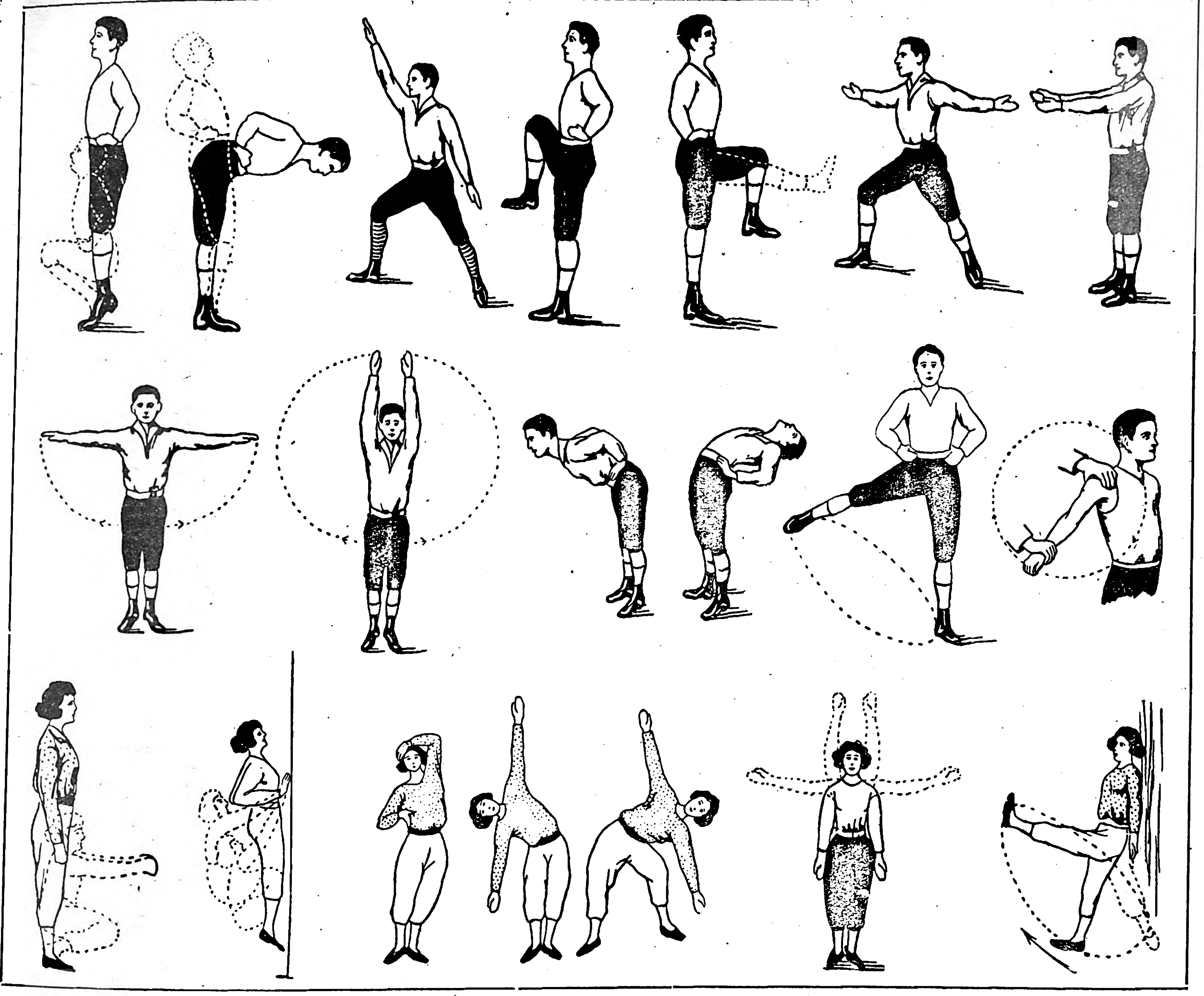

Ἀσκήσεις ἀνοργάνου γυμναστικῆς.

δηγίαν *παιδοτριβῶν* καὶ *γυμναστῶν* ἐμπείρων, συμφώνως πρὸς τὰς τότε κρατούσας θεωρίας περὶ ἀνατομικῆς κατασκευῆς καὶ φυσιολογικῆς λειτουργίας τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Δὲν ἠκολουθεῖτο ὅμως εἰς πάσας τὰς ἑλληνικὰς πόλεις τὸ αὐτὸ σύστημα σωματικῆς ἀγωγῆς, εἰ καὶ πανταχοῦ τὰ μέσα ἦσαν ταὐτά. Τὸ σκληρὸν καὶ ἄκαμπτον τοῦ δωρικοῦ χαρακτῆρος ἀπῄτει ἐν Σπάρτῃ ὡς μόνα ἀγαθὰ τὴν ῥώμην καὶ τὴν καρτερίαν εἰς τὰς κακουχίας. Ἐνῷ τὸ εὔστροφον καὶ ἤπιον τοῦ ἰωνικοῦ χαρακτῆρος ἀπῄτει ἐν Ἀθήναις ἐκεῖνο, ὅπερ ἔλεγεν ὁ Πλάτων (Νόμ. 1. 6), ὅτι πρῶτον ἀγαθὸν εἶναι «ὑγίεια, κάλλος δὲ δεύτερον, τὸ δὲ τρίτον ἰσχὺς εἴς τε τὸν δρόμον καὶ εἰς τὰς ἄλλας πάσας κινήσεις τῷ σώματι». Ἐντεῦθεν ἀνεπτύχθησαν δύο συστήματα σωματικῆς ἀγωγῆς, ὅλως διάφορα· τὸ *σπαρτιατικόν*, πλῆρες δοκιμασιῶν, σκληραγωγίας καὶ καταπονήσεως τοῦ σώματος, καὶ τὸ *ἀττικόν*, ἡμερώτερον, κρατῦνον τὰ σώματα, χωρὶς νὰ μεταβάλλῃ τοὺς ἀσκουμένους εἰς ἀθλητάς. Ἐν Ἀθήναις ἐχρησιμοποιεῖτο πολὺ καὶ ἡ μουσική. Ἐν Σπάρτῃ ὅμως, ἂν πιστεύσωμεν τὸν Αἰλιανόν, ὁσάκις ἐλαμβάνετο ἀνάγκη τῆς ἐπικουρίας τῶν Μουσῶν, μετεκαλοῦντο ξένοι. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Πλάτωνος ἡ γυμναστικὴ κατεῖχεν ἐξέχουσαν θέσιν ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ κόσμου, θεωρουμένη δικαίως ὡς μέσον προαγωγῆς τῆς ὕλης. Ἀπὸ τοῦ ΣΓ' ὅμως αἰῶνος ἤδη εἶχον ἀρχίσει παρουσιαζόμενοι καί τινες πολέμιοι τῆς περὶ καλοῦ κἀγαθοῦ ἀντιλήψεως. Οἱ τοιοῦτοι ἦσαν ἐκεῖνοι, οἵτινες, ἔχοντες ἄλλας ἀρετάς, δὲν ἠδύναντο ν' ἀποκτήσωσι καὶ τὸν ὀλυμπιακὸν στέφανον. Βαθμηδὸν αἱ παλαιαὶ γυμναστικαὶ φιλοδοξίαι ἤρξαντο μειούμεναι καὶ ὑποχωροῦσαι πρὸ τῶν φιλοσοφικῶν καὶ ῥητορικῶν φιλοδοξιῶν. Τῷ 388 π.Χ. ἐμφανίζεται καὶ τὸ πρῶτον σύμπτωμα ἀληθοῦς ἐκτροπῆς τῆς ἀγωνιστικῆς. Εὔπωλος ὁ Θεσσαλὸς ἐν Ὀλυμπίοις ἐξαγοράζει τὴν εἰς τὴν πυγμὴν νίκην του ἐκ τῶν ἀντιπάλων του. Τὸ ἀγωνιστικὸν πνεῦμα διεστράφη ἔτι μᾶλλον, ἀφ' ὅσου ὁ ἑλληνικὸς κόσμος διὰ τῆς μακεδονικῆς κυριαρχίας ἦλθεν εἰς ἐπιμειξίαν μὲ τοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς. Βραδύτερον οἱ Ρωμαῖοι παρέλαβον παρὰ τῶν Ἑλλήνων τὰς παιδιάς, οὐχὶ ὅμως ἐξ ἔρωτος πρὸς τὴν κίνησιν καὶ τὰς εὐγενεῖς ἐπασχολήσεις, ἀλλ' ἐκ μιμήσεως καὶ χάριν ἐπιδείξεως. Ἦτο ἀλλοία τῆς ἑλληνικῆς ἡ ρωμαϊκὴ ψυχολογία· διὸ καὶ ὁ Κάτων κατηγόρει τὸν Σκηπίωνα, ὅτι εἶχε «διατριβὰς μειρακιώδεις ἐν παλαίστραις», κατὰ Πλούταρχον. Οἱ ἀγῶνες τῶν Ρωμαίων οὐδεμίαν σχέσιν εἶχον πρὸς τὴν γυμναστικήν, πληρωθέντες ἐκκεντρικῶν καὶ αἱματηρῶν θεαμάτων, ὁπουδήποτε καὶ ἂν ἱδρύθησαν, καθ' ὃν χρόνον ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι τὸ ἀγωνιστικὸν πνεῦμα ἐμαραίνετο ἐν τῇ κοιτίδι του. Ἤδη ἀπὸ τοῦ Γ' μ. Χ. αἰῶνος ἡ γυμναστικὴ περιωρίσθη μεταξὺ τῶν πλουσίων καὶ δὴ ὡς δευτερεύουσα τῶν νέων ἐπασχόλησις, εἰ καὶ αἱ περὶ αὐτῆς συγγραφαὶ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους εἶχον προαχθῆ εἰς ἀξιόζηλον σημεῖον. Ἀλλ' εἰς τὴν γυμναστικὴν ἰδεολογίαν νέα πλήγματα κατήνεγκον ὁ ἀσκητισμός, ὁ παρεξηγήσας τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὁ νεοπλατωνισμός, ὁ διδάξας, ὅτι ὁ ἄνθρωπος θ' ἀνυψωθῇ ἂν ἀπαλλαγῇ τῆς ἐπιδράσεως τῆς ὕλης. Παρὰ πάντα ταῦτα ὅμως, καὶ μέχρι τῶν χρόνων Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, φαίνεται ὅτι ἤνθει ἔτι ὁπωσδήποτε τὸ γυμναστικὸν πνεῦμα, καθόσον ὁ μέγας οὗτος ἱεράρχης συχνάκις μετεχειρίζετο εἰκόνας ἀπὸ τῶν γυμνασίων καὶ τῶν παλαιστρῶν. Τὸ τελευταῖον κατὰ τῆς γυμναστικῆς πλῆγμα ἔδωκε τὸ διάταγμα Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου, καταργῆσαν ἀπὸ τοῦ 394 π. Χ. ὁριστικῶς καὶ γυμνάσια καὶ ἀγῶνας καὶ παλαίστρας, ὡς ἐθνικὰς παραδόσεις, ἵνα τὸ ρωμαϊκὸν κράτος τῆς Ἀνατολῆς δυνηθῇ ν' ἀφομοιώσῃ οὕτω ὑπὸ τὸ πνεῦμα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας πάσας τὰς ἐν αὐτῷ ποικίλας ἐθνότητας. Ἐκλιπόντος οὕτω τοῦ γυμναστικοῦ πνεύματος ἀπό τε τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ ρωμαϊκοῦ κόσμου, παρέμειναν κατὰ τὸν μεσαίωνα μόνον οἱ παιδιαὶ καὶ τὰ ἀγωνίσματα τῶν ἱπποτῶν, ἅτινα ἦσαν λίαν σκληραὶ πολεμικαὶ δοκιμασίαι. Ἐκ τῶν ἀγωνισμάτων τούτων, τὰ μὲν tournois ἦσαν ἀπομίμησις ἐφίππου μάχης, τὰ δὲ joutes ἀπομίμησις ἐφίππου μονομαχίας. Ἀπὸ τῶν μέσων ὅμως τοῦ ΙΒ' αἰῶνος ἤρξαντο καταδιωκόμενα καὶ ἀπαγορευόμενα ὑπὸ τῶν παπῶν τὰ tournois, ἡ δὲ τελευταία joute ἐτελέσθη τῷ 1559, ὅτε ἐξ αὐτῆς ἐφονεύθη καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Ἑρρῖκος ὁ Β'. Μετὰ τὴν κατάργησιν τῶν ἱπποτικῶν ἀγώνων καὶ τὴν ἀχρήστευσιν τῶν ἱπποτικῶν ταγμάτων, παρέμειναν πλέον οἱ διδάσκοντες, ὅτι ἡ ζωὴ εἶναι κόλασις καὶ ὅτι ὁ κόσμος πρέπει ν' ἀποθάνῃ. Καὶ μόνον ὅτε ἡ μετανάστευσις τῶν Ἑλλήνων λογίων ἀπεκάλυψε τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα εἰς τὸν εὐρωπαϊκὸν κόσμον, ἐνεφανίσθησαν οἱ ἀνθρωπισταί, οἱ ὀπαδοὶ τῆς προαγωγῆς τοῦ σώματος, καὶ οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Λουθήρου, οἱ μεταρρυθμισταί, οἱ ἀντιληφθέντες τὴν ἀξίαν τῆς ζωῆς. Πρῶτος ἐκ παραλλήλου καλλιεργητὴς τοῦ τε σώματος καὶ τοῦ πνεύματος ἀνεδείχθη ὁ Rabelais (1490—1553), εἶτα δὲ ὁ Montaigne (1543—1592). Τῷ 1569 ἐξεδόθη τὸ βιβλίον τοῦ Mercurialis «De arte gymnastica», ὅπερ μέχρι τοῦ 1601 ἔσχεν ἑτέρας τρεῖς ἐκδόσεις, πραγματευόμενον περὶ τῆς γυμναστικῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων κλπ. Μετεγλωττίσθη ὡσαύτως εἰς τὴν γαλλικὴν τὸ «Περὶ τῶν διὰ τῆς μικρᾶς σφαίρας γυμνασίων» τοῦ Γαληνοῦ. Ἐν Ἀγγλίᾳ δὲ διὰ τοῦ Locke (1632—1740) ἡ ἀνωτέρα τάξις υἱοθέτησε τὰς λαϊκὰς πρὸς τὰς παιδιὰς προτιμήσεις. Ἐνεφανίσθησαν ἔπειτα οἱ Fénelon (1651—1715) καὶ Rollin (1661—1741), οἱ ἐγκυκλοπαιδικοὶ καὶ τέλος ὁ διασαλπίσας τὸ μέγα κήρυγμα τῆς σωματικῆς ἀγωγῆς J. Rousseau (1712—1778), πρὸς ὃν ἐπίκουρος ἔσπευσε καὶ ἡ ἰατρικὴ αὐθεντία. Τὴν δ' ἐφαρμογὴν τῶν ἀρχῶν τῆς ἐν τοῖς σχολείοις σωματικῆς ἀγωγῆς ἐπέτυχον τὸ πρῶτον ἐν Γερμανίᾳ οἱ φιλανθρωπισταὶ Basedow, Salztmann, Guts-Muths καὶ ἐν Ἑλβετίᾳ ὁ Pestalozzi (1746—1827). Ἐν τῷ μεταξὺ ἐν Βέρνῃ ὁ Clias ἱδρύει γυμναστικὸν ἵδρυμα, κληθὲν «*παλαίστρα*». Ἡ περὶ γυμναστικῆς ἰδέα ὁσημέραι κατακτᾷ ἔδαφος καὶ ἐν Δανίᾳ. Εἰς Γαλλίαν τὴν γυμναστικὴν εἰσήγαγε περὶ τὸ τέλος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ὁ Ἱσπανὸς Ἀμορός, ἐνῷ θεμελιωτὴς ἐν Σουηδίᾳ ἐγένετο ὁ Ling, ἀρχομένου τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Εἰς δὲ τὴν Ἀγγλίαν ὁ Arnold, κατὰ τὸν αὐτὸν περίπου χρόνον, εἰσήγαγεν εἰς τὸ κολλέγιον τοῦ Rugby παιδιάς. Μὲ τὴν ἐπικράτησιν τῆς γυμναστικῆς καὶ τὴν εἰσαγωγὴν αὐτῆς εἰς τὰ σχολεῖα, ἐπαρουσιάσθη καὶ ἡ ἀνάγκη τοῦ καθορισμοῦ γυμναστικῶν μεθόδων.

Ἡ νεατέρα γυμναστικὴ ἀπετέλεσε κυρίως τρία συστήματα: 1) Τὸ *γερμανοελβετικόν*, οὗ τὴν κατεύθυνσιν ἐχάραξεν ὁ Jahn (1778—1852), ὁ μέχρι σωβινισμοῦ Γερμανὸς φιλόπατρις, ὁ ἐπιζητήσας τὴν

Digitized by Google

δημιουργίαν σωμάτων μυωδῶν. Ἐν τῷ συστήματι τούτῳ πρωτεύουν αἱ ἀκροβατικαὶ ἀσκήσεις καὶ ἐπικίνδυνοι αἰωρήσεις καὶ κυβιστήσεις ἐπὶ μονοζύγων, διζύγων, κρίκων, τραπεζίων κλπ., ὡς καὶ αἱ δι' ἁλτήρων, κοντῶν, κορυνῶν καὶ ῥάβδων ἀσκήσεις. 2) Τὸ *σουηδικόν*, οὗ τὴν κατεύθυνσιν ἐχάραξεν ὁ Ling (1776—1839), ἐκ τῶν μεγαλυτέρων πνευμάτων, βασισθεὶς εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Mercurialis καὶ τὴν ἀνατομικὴν καὶ φυσιολογίαν τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ. Τὸ σύστημα τοῦτο, κατάλληλον διὰ πᾶσαν ἡλικίαν καὶ φῦλον, ἐδημιούργησε καὶ τὴν θεραπευτικὴν γυμναστικὴν καὶ ἀποβλέπει οὐχὶ εἰς τὴν μυϊκὴν ῥώμην, ἀλλ' εἰς τὴν ἰσορροπίαν τῶν διαφόρων λειτουργιῶν. 3) Τὸ *ἀγγλοαμερικανικόν*, οὗ τὴν κατεύθυνσιν ἔδωκεν ὁ Arnold. Οὗτος δὲν ἀπησχολήθη εἰς τὴν δημιουργίαν μεθόδου ἢ τὴν ἐπινόησιν κινήσεων καὶ ὀργάνων. Ἁπλῶς ἤνοιξε τὰς ἑρμητικῶς κεκλεισμένας πύλας τοῦ σχολείου, ἵνα εἰσέλθουν αἱ παιδιαὶ καὶ τὰ ἀγωνίσματα τοῦ λαοῦ, ἅτινα ἐνωρίτατα εἶχεν υἱοθετήσει ἡ ἀγγλικὴ ἀριστοκρατία. Ἐπομένως τὸ σύστημά του εἶναι σύστημα φυσικῶν ἀσκήσεων καὶ ὑπαιθρίων παιδιῶν. Ἐν Ἑλλάδι ἡ γυμναστικὴ εἶχεν ἐκλίπει ἀπὸ τῆς καταργήσεως τῶν Ὀλυμπίων. Ἔκτοτε οὐδαμοῦ πλέον ἀπαντῶμεν συνειδητὴν χρησιμοποίησιν τῆς κινήσεως. Μόνον ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ ἀναφέρεται παλαίστρα, ἧς προΐστατο ὁ παιδοτρίβης Ἀνδρέας, ὅστις δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ τελευταῖος παιδοτρίβης, ὅπως καὶ ἡ παλαίστρα του ὡς τὸ τελευταῖον γυμναστικὸν ἵδρυμα. Εἰ καὶ ὅμως κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους δὲν ὑφίστατο γυμναστικὴ συνείδησις, ζωηρῶς ἐκαλλιεργοῦντο αἱ παιδιαί, ἰδίως ἡ σφαιριστικὴ *τζυκάνιον* καὶ αἱ ὑπὸ τῶν σταυροφόρων ἱπποτῶν εἰσαχθεῖσαι εἰς τὴν βυζαντιακὴν αὐτοκρατορίαν (tournoi=διαδοραματισμοί, ξυλοκονταριὲς ἢ τορνεμὲς ἢ τόρνεο· καὶ joute=κοντῶν συντριβή, κονταροκτύπημα ἢ τζούστρα ἢ γιόστρα). Ἐπίσης ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἠρέσκετο νὰ ἐπασχολῆται εἰς τὰ ἀγωνίσματα, ἅτινα ἀπὸ τῆς μυθικῆς ἐποχῆς ἠγάπα, τὸ *πήδημα* καὶ τὸ *λιθάρι*. Ὁ χῶρος, ἐν ᾧ διεξήγοντο τὰ ἀγωνίσματα ταῦτα, ἦτο τὸ *ἁλώνι*. Εἰς κυπριακὸν ᾆσμα περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Διγενῆ ὁ χῶρος οὗτος καλεῖται *παλιώσιρα* καὶ εἰς ἄλλο *παναίστρα*. Μὲ τὰς ἐλευθέρας ταύτας ἀσκήσεις ἐτέρπετο ὁ λαὸς μέχρι τῆς εἰς τοὺς Τούρκους ὑποδουλώσεως καὶ καθ' ὅλους τοὺς χρόνους τῆς δουλείας μέχρι τῆς παλιγγενεσίας. Εὐθὺς ὡς ἡ Ἑλλὰς συνεπάγη εἰς κράτος ἤρξατο νὰ λαμβάνηται πρόνοια καὶ περὶ τῆς ἀγωγῆς τῆς νεότητος. Ἀρχικῶς εἰσήχθη (τῷ 1834) ἡ γερμανικὴ γυμναστική. Ἱδρυθέντος ἐν Ναυπλίῳ καὶ τοῦ πρώτου γυμναστηρίου διὰ τοὺς μαθητὰς τοῦ τότε ἐπίσης ἱδρυθέντος διδασκαλείου. Ἐν Γερμανίᾳ ἐσπούδασεν ὁ Γεώργιος Παγών, ὁ καὶ πρῶτος Ἕλλην γυμναστὴς καὶ συγγραφεὺς τοῦ πρώτου περὶ γυμναστικῆς βιβλίου (τῷ 1837), δημιουργήσας τὴν πρώτην ἑλληνικὴν γυμναστικὴν ὀνομαστοθεσίαν. Μαθηταὶ αὐτοῦ ἐγένοντο ὁ ὁπλοδιδάσκαλος ***Ν. Πύργος*** καὶ ὁ ***Ἰ. Φωκιανός***, ὁ «πατὴρ τῆς γυμναστικῆς» ἐν Ἑλλάδι. Οὗτοι συνεπλήρωσαν τὴν μέθοδον μὲ κινητὰ ὄργανα καὶ ἐλευθέρας καὶ στρατιωτικὰς κινήσεις καὶ ἑλιγμούς. Τῷ 1905 ἡ γερμανικὴ γυμναστικὴ ἀντικατεστάθη ὑπὸ τῆς σουηδικῆς παιδαγωγικῆς, συμπληρωθείσης καὶ διὰ πλήρους σχολικῆς ἀγωνιστικῆς, καταρτισθείσης καὶ πλήρους ἤδη ἰδιοτύπου ἑλληνικῆς ὀνοματολογίας

Ἀναλόγως τῶν εἰδικῶν σκοπῶν, τοὺς ὁποίους ἡ γυμναστικὴ ἑκάστοτε ἐπιδιώκει, ἔλαβε πολλὰ ὀνόματα. Οὕτω καλεῖται *σχολικὴ* ἢ *παιδαγωγικὴ* γυμναστική, ἡ ἀποβλέπουσα εἰς τὴν σωματικὴν τόνωσιν τῶν ἐν σχολείοις μαθητευόντων· *ἀστικὴ* γυμναστική, ἡ ἐντὸς τοῦ κύκλου τοῦ γυμναστικοῦ συστήματος τοῦ ἔθνους ἐκπαίδευσις τῶν προσερχομένων εἰς αὐτὴν ἀτόμων, ἀναλόγως τῆς ἡλικίας καὶ τῆς φυσικῆς αὐτῶν διαπλάσεως, καλλιεργουμένη ἐν τοῖς γυμναστηρίοις τῶν γυμναστικῶν συλλόγων· *στρατιωτικὴ* γυμναστική, ἡ περιλαμβάνουσα μετὰ τῶν ἐλευθέρων καὶ ἐνόπλους ἀσκήσεις· *θεραπευτικὴ* γυμναστική, ἡ ἀποβλέπουσα εἰς τὴν θεραπείαν νοσημάτων τινῶν, ἢ ἀτελειῶν ἢ δυσμορφιῶν τοῦ σώματος. Κυρίως ὅμως ἡ γυμναστικὴ διῄρηται εἰς δύο μεγάλας κατηγορίας: α') Τὴν *ὑγιεινὴν γυμναστικήν*, ἥτις χρησιμοποιεῖται ὑπὸ ἀτόμων ὑγιῶν παντὸς γένους καὶ πάσης ἡλικίας καὶ περιλαμβάνει: 1) *ἀσκήσεις μεθοδικάς*, στηριζομένας εἰς τὴν βιολογίαν τοῦ ἀνθρώπου, 2) *ἀσκήσεις φυσικάς*, ἤτοι βάδισιν, δρόμον, ἅλμα, ἀναρρίχησιν, κολύμβησιν, ἄρσιν βαρῶν, ῥίψιν βλημάτων, ἐπίθεσιν καὶ ἄμυναν διὰ φυσικῶν σωματικῶν μέσων ἢ δι' ὅπλων κλπ. καὶ 3) *παιδιάς*, συνδιαζούσας τήν τε ἄσκησιν καὶ τὴν ψυχαγωγίαν. Ἀναλόγως τοῦ φύλου, τῆς ἡλικίας καὶ τῆς σωματικῆς κατασκευῆς καὶ καταστάσεως, συντίθεται ἡ ἡμερησία γύμνασις ἐκ τῶν ἀνωτέρω τριῶν στοιχείων, διὰ τὴν σύμμετρον καὶ φυσιολογικὴν γύμνασιν ὁλοκλήρου τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ, πρὸς διατήρησιν τῆς εὐεξίας καὶ τῆς ὑγιείας. β') Τὴν *θεραπευτικὴν γυμναστικήν*, ἥτις, ἀνήκουσα εἰς τὸν κύκλον τῶν ἐφηρμοσμένων ἐπιστημῶν, δικαιοῦται νὰ θεωρηθῇ ὡς κλάδος τῆς ἰατρικῆς. Αὕτη εἶναι σύστημα κινήσεων *ἐνεργητικῶν* (ἀντιστάσεως, προαγωγικῶν, συνδεδυασμένων, αὐτανασταλτικῶν, δυναμικῶν), *παθητικῶν* (τῇ βοηθείᾳ ἄλλου ἀτόμου ἢ μηχανημάτων ἢ τοῦ βάρους αὐτοῦ τοῦ σώματος ἢ ξένου βάρους) ἢ *μικτῶν*, βασιζόμενον εἰς τὴν κατασκευὴν καὶ τὴν λειτουργίαν τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ ἐν ὑγιεῖ ἢ νοσώδει καταστάσει καὶ εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ μηχανισμοῦ τῶν κινήσεων τοῦ σώματος καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ. Ἡ θεραπευτικὴ γυμναστικὴ ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐκγύμνασιν τμημάτων τοῦ σώματος ἐστρεβλωμένων ἢ ἀδυνάτων ἢ εἰς τὴν διόρθωσιν πλημμελῶν θέσεων, περιλαμβάνουσα καὶ τὸ τμῆμα τῆς μαλάξεως.

Σ. Γ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

— [ΥΓΙΕΙΝ.] Μεγάλην σημασίαν ἀπὸ ὑγιεινῆς ἀπόψεως ἔχει ἡ ἔλλογος χρησιμοποίησις τοῦ μυϊκοῦ συστήματος. Διότι ἡ μὲν ἀνεπαρκὴς ἐργασία αὐτοῦ ἐπιφέρει ἀτροφίαν τῶν μυῶν, τουτέστιν ἐλάττωσιν τῆς μυϊκῆς μάζης καὶ ἀδυναμίαν πρὸς ἐργασίαν, συγχρόνως δὲ μείωσιν τῆς ἀναπνευστικῆς καὶ κυκλοφορικῆς ἱκανότητος, τῶν λειτουργικῶν τοῦ δέρματος, τῆς πέψεως καὶ κατ' ἀκολουθίαν τῆς αἱματοποιήσεως· ἂν προσάγεται καὶ μέγα ποσὸν θρεπτικῶν οὐσιῶν, ἰδίως ὑδατανθράκων, ἐπέρχεται ἐναπόθεσις λίπους. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως ἡ ὑπέρμετρος καὶ διαρκὴς μυϊκὴ ἐργασία οὐ μόνον συνεπάγεται μείζονα κατανάλωσιν τῶν συστατικῶν τοῦ σώματος, ἀλλὰ προκαλεῖ καὶ ηὐξημένην παραγωγὴν καματογόνων οὐσιῶν καὶ αὔξησιν τῆς ἐπιβαρύνσεως τῆς καρδίας, τοῦ ἀναπνευστικοῦ καὶ

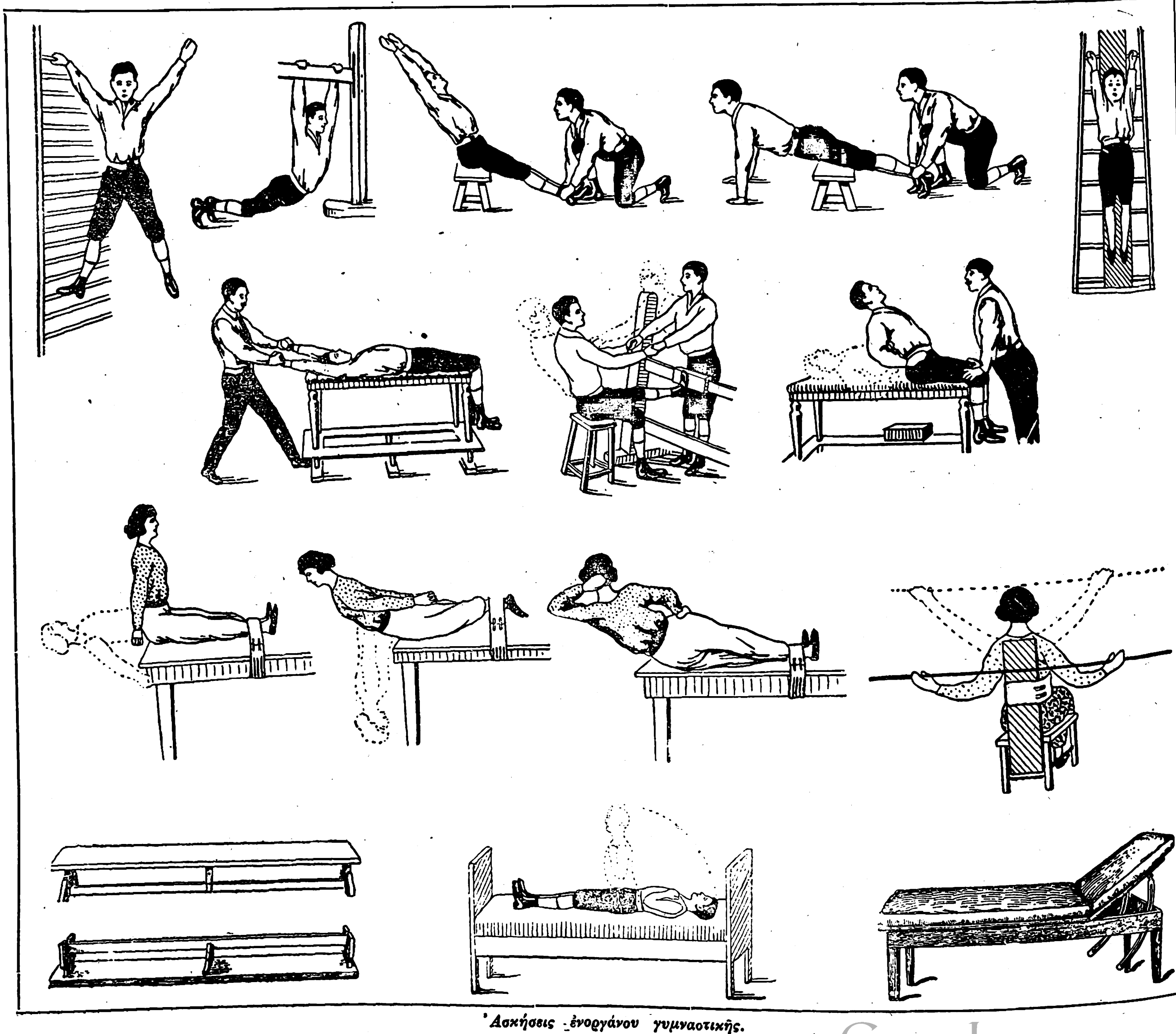

Ἀσκήσεις ἐνοργάνου γυμναστικῆς.

Digitized by Google

τοῦ νευρικοῦ συστήματος, ὡς ἐκ τούτου δὲ νόσους τῆς καρδίας, τῶν πνευμόνων καὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος. Ἐξ ἄλλου ἡ μεγάλη σωματικὴ καταπόνησις προδιαθέτει πρὸς διαφόρους ὀξείας λοιμώξεις, εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι ἐκ τῆς ὀξείας ὑπερκοπώσεως ἐπέρχεται πολλάκις καὶ ἰδία νοσηρὰ κατάστασις μετὰ πυρετοῦ, διαρκοῦσα ἐπὶ ἡμέρας. Τοὐναντίον ἡ μετρία μυϊκὴ ἐργασία καὶ ἰδίως ἡ μεθοδικὴ ἄσκησις οὐ μόνον ἐπιφέρει τὴν ἁρμονικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ μυϊκοῦ συστήματος, ἀλλὰ καὶ συντελεῖ πρὸς κανονικὴν διαρρύθμισιν πασῶν τῶν λειτουργιῶν τοῦ σώματος καὶ ἐν γένει προάγει μεγάλως τὴν ὑγείαν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ τοιαύτη ἄσκησις τοῦ σώματος (*σωμασκία*) εἶναι ἀπαραίτητος οὐ μόνον διὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, τὴν εἰς τὰ σχολεῖα φοιτῶσαν καὶ καταπεπονημένην ἐκ τῆς ἐν αὐτοῖς συνεχοῦς διανοητικῆς ἐργασίας καὶ ἀκινησίας, ἀλλὰ καὶ εἰς πάντα ἄνθρωπον, ὅστις ἐκ τοῦ εἴδους τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτοῦ ποιεῖται μετρίαν χρῆσιν σωματικῆς ἐργασίας. Ἀπὸ φυσιολογικῆς ἀπόψεως αἱ σωματικαὶ ἀσκήσεις διαιροῦνται εἰς τὰς ἑπομένας κατηγορίας:

1) Εἰς *ἀσκήσεις προσοχῆς*, καθ' ἃς ὁ ἀσκούμενος ἀναγκάζεται νὰ καταπονῇ τὴν μνήμην αὐτοῦ, οἷαι εἶναι αἱ τακτικαὶ ἀσκήσεις. Αὗται δὲν συντελοῦσι πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ ἰσχυροποίησιν τοῦ σώματος, τοὐναντίον δὲ μάλιστα ὡς ἐκ τῆς καταπονήσεως τοῦ ἐγκεφάλου βλάπτουσι μᾶλλον αὐτό, εἶναι ὅμως ἀπαραίτητοι ὡς στρατιωτικαὶ ἀσκήσεις, ἅτε ὑποτάσσουσαι μέγαν ἀριθμὸν ἀνθρώπων ὑπὸ ὡρισμένην θέλησιν καὶ διαταγήν. 2) Εἰς *ἀσκήσεις ταχύτητος*, καθ' ἃς ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ καταβάλλεται μέγα ποσὸν ἐργασίας διὰ ταχυτάτων κινήσεων τῶν μυῶν. Τοιαῦται εἶναι ἡ πορεία, ὁ δρόμος, ἡ κωπηλασία, ἡ κολύμβησις καὶ ἡ ποδηλασία, αἵτινες ἀναπτύσσουσιν ἰδίως τοὺς πνεύμονας καὶ τὴν καρδίαν, πλὴν τῶν ἰδιαιτέρων ὁμάδων τῶν μυῶν, τῶν μετεχουσῶν εἰς ταύτας. 3) Εἰς *ἀσκήσεις διαρκείας*, καθ' ἃς ἐκτελοῦνται κινήσεις ὅμοιαι μὲν πρὸς τὰς τῆς ταχύτητος, ἀλλὰ προεξέχει οὐχὶ ἡ ταχύτης ἀλλ' ἡ διάρκεια, ὁ δὲ κάματος καὶ ἡ πνευστιασις δὲν ἐπέρχονται εἰς τοιοῦτον βαθμὸν οἷον ἐπὶ τῶν προηγουμένων. Τοιαῦται εἶναι ἡ ἀνάβασις ὀρέων, ἡ βάδισις κ.τ.τ. ἐνισχύουσι δὲ κυρίως τὰς ὁμάδας τῶν μυῶν, αἵτινες τὰ μέγιστα συμβάλλονται εἰς τὴν βάδισιν καὶ τὴν στάσιν τοῦ ἀνθρώπου. 4) Εἰς *ἀσκήσεις δυνάμεως*, καθ' ἃς ἐν ἑκάστῃ κινήσει ἀπαιτεῖται μεγίστη μυϊκὴ ἐργασία, πρὸς ταύτας δὲ χρησιμοποιοῦνται εἴτε πλείονες μικραὶ μυϊκαὶ περιφέρειαι (*ἐντετοπισμέναι ἀσκήσεις δυνάμεως*), εἴτε μεγάλαι μυϊκαὶ περιφέρειαι (*γενικαὶ ἀσκήσεις δυνάμεως*). Καὶ εἰς μὲν τὴν πρώτην κατηγορίαν ὑπάγεται τὸ πλεῖστον τῶν γυμναστικῶν ἀσκήσεων μετὰ διαφόρων ὀργάνων, εἴτε κινητῶν, ὡς κορυνῶν, ἁλτήρων κλπ., εἴτε ἀκινήτων, ὡς μονοζύγου, διζύγου κλπ., εἰς δὲ τὴν δευτέραν κατηγορίαν ἀνήκουσιν ἡ ἄρσις βαρῶν, ἡ ἐκσφενδόνισις αὐτῶν, ἡ πάλη καὶ ἡ πυγμαχία. 5) Εἰς *ἀσκήσεις δεξιότητος καὶ ἑτοιμότητος*, αἵτινες ὁμοιάζουσι μεγάλως πρὸς τὰς ἐντετοπισμένας ἀσκήσεις δυνάμεως, ἀσκοῦσι δὲ μᾶλλον τὸ νευρικὸν σύστημα ἢ τοὺς μῦς καὶ χρησιμοποιοῦνται μεγάλως ἐν τῇ γερμανικῇ γυμναστικῇ. Συντελοῦσιν αὗται τὰ μέγιστα πρὸς βελτίωσιν τῆς στάσεως τοῦ σώματος, ἀλλὰ δὲν ἔχουσι μεγάλην ἀξίαν διὰ τὴν ἐν γένει ἀνάπτυξιν τῶν μυῶν. Εἰς ταύτας καταλέγεται καὶ ἡ ὁπλασκία. Κ. ΣΑΒΒΑΣ

γυμναστικός, -ή, -όν ὁ ἔχων φυσικὴν δεξιότητα εἰς τὸ νὰ γίνῃ γυμναστής, ὁ ἱκανὸς εἰς τὴν γυμναστικὴν εἴτε ὡς διδάσκαλος εἴτε ὡς μαθητής: «οἱ γυμναστικώτεροι τῶν μαθητῶν» || *γυμναστική* ἡ) οὐσιαστ. (βλ. λ.) κατὰ παράλειψιν τοῦ *τέχνη* ἢ *ἐπιστήμη*. — Ἐπίρρ. *γυμναστικῶς*.

—**γυμναστικοὶ σύλλογοι**. Σωματεῖα, σκοποῦντα εἰς τὴν καλλιεργείαν τῶν γυμναστικῶν ἀσκήσεων καὶ τῶν γυμναστικῶν παιγνιδίων, διαθέτοντα δ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἴδια γυμναστήρια. Ἡ δρᾶσις τῶν τοιούτων σωματείων κατὰ πάσας τὰς ἐποχὰς ἀπεδείχθη λίαν ἐκπολιτιστική, ἐπιδιώξασα μετὰ τοῦ ὑγιεινοῦ σκοποῦ καὶ τὴν ἐξύψωσιν τοῦ πατριωτικοῦ φρονήματος, ὡς καὶ τὴν διάδοσιν τῶν ἀρχῶν τῆς ἐλευθερίας. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἀποδεικνύουσιν οἱ μακροχρόνιοι καὶ πολλάκις σκληροὶ ἀγῶνες τῶν γερμανικῶν γυμναστικῶν σωματείων, ὡς καὶ τῶν «σόκολ» τῆς Τσεχοσλοβακίας, καθὼς καὶ ἡ δρᾶσις τῶν διαφόρων γυμναστικῶν ἑνώσεων τῆς Ἐλβετίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἰταλίας, μὲ τὰς μυριάδας τῶν γυμναζομένων μελῶν των. Πλεῖστοι σύλλογοι ὑπάρχουσι καὶ ἐν Ἑλλάδι, μὲ λαμπρὸν παρελθὸν καὶ παρόν, ὧν ἀρχαιότεροι ὁ «Πανελλήνιος γυμναστικὸς σύλλογος» καὶ ὁ «Πανιώνιος γυμναστικὸς σύλλογος». Οἱ ἐν Ἑλλάδι ἀνεγνωρισμένοι γυμναστικοὶ σύλλογοι ὑπάγονται, ὡς πρὸς ἀνωτέραν ἀρχήν, εἰς τὸν «Σύνδεσμον τῶν ἑλληνικῶν ἀθλητικῶν καὶ γυμναστικῶν σωματείων» (βλ. καὶ ἀθλητισμός). Σ. Γ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

γύμναστρα (τά)· χρήματα καταβαλλόμενα ὡς ἀμοιβὴ τῷ διδασκάλῳ τῶν σωματικῶν ἢ τῶν πνευματικῶν ἀσκήσεων· τὰ δίδακτρα τῆς γυμναστικῆς. Σ. Γ. Σ.

γυμνάστρια (ἡ)· τὸ θηλ. τοῦ *γυμναστής*, ἡ διδασκάλισσα τῆς γυμναστικῆς.

γύμνεμα (τὸ) (Gymnema) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀσκληπιαδιδῶν*. Τὰ φυτὰ τοῦ γένους τούτου εἶναι θάμνοι ἢ δενδρύλλια μὲ φύλλα ἀντίθετα καὶ ἄνθη κατὰ κῦμα διατεταγμένα. Τὸ γένος περιλαμβάνει περίπου εἴκοσιν εἴδη διεσπαρμένα εἰς τὰς θερμὰς χώρας τῆς Ἀσίας, τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ὠκεανίας. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γύμνεμα τὸ δασικὸν* (Gymnema sylvestris). Δ. Ν. Π.

—*[Φαρμ.]* Ἡ ῥίζα τοῦ φυτοῦ *γύμνεμα τὸ δασικὸν* φέρει σπογγώδη φλοιὸν καὶ εἶναι πικρᾶς ἁλατώδους γεύσεως. Ἡ ῥίζα καὶ τὰ φύλλα τοῦ φυτοῦ χρησιμοποιοῦνται ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν κατὰ τῶν δηγμάτων τῶν ὄφεων, χορηγούμενα ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς· ἡ ῥίζα μάλιστα χρησιμεύει καὶ ὡς ἐμετικόν. Τὰ φύλλα μασώμενα ἐξαλείφουσιν ἐπὶ 1—2 ὥρας τὸ αἴσθημα τοῦ γλυκέος. Ἡ αἰτία τούτου ὀφείλεται εἰς παροδικὴν παράλυσιν τῶν εὐαισθήτων εἰς τὰ γλυκέα γευστικῶν ἰνῶν, προκαλεῖται δὲ διὰ τοῦ *γυμνεμαϊκοῦ ὀξέος*: $C_{32}H_{55}O_{12}$. Τοῦτο εἶναι κιτρίνη ἄμορφος κόνις, περιεχομένη εἰς τὰ φύλλα τοῦ φυτοῦ εἰς ἀναλογίαν 6%. Τὰ φύλλα τοῦ φυτοῦ ἐνέχουν ἔτι τρυγικὸν ὀξύ, σάκχαρον καὶ πικρὰν οὐσίαν. Κ. Γ. Μ.

γυμνής (ὁ), *-ῆτος* καὶ *γυμνήτης*, θηλ. *γυμνῆτις*· (ἀρχ.). ὁ γυμνός, ὁ ἀνεπαρκῶς ἐνδεδυμένος || στρατιώτης φέρων ἐλαφρὸν ὁπλισμὸν καὶ ἔνδυμα, εἶδος εὐζώνου. Αἱ ἀπὸ γυμνῆτας συντεθειμέναι στρατιωτικαὶ μονάδες ἐχρησιμοποιοῦντο, ὡς ἐλαφρότεραι τῶν ἐξ ὁπλιτῶν, δι' ἀνιχνεύσεις, ἐπελάσεις ἐκ τῶν πλαγίων τῆς παρατάξεως (κεράτων) κλπ. (*Ξενοφ.* Κύρ. Παιδ. 7, 5, 5· βλ. καὶ λ. ψιλός). Π. Ν. Π.

Γυμνησίαι *[Ἀρχ. Παρ. Γεωγρ.]*. Ἑτέρα παρ' ἀρχαίοις ὀνομασία τῆς συστάδος τῶν Βαλεαρίδων *νήσων* (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

γυμνήσιοι (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Κοινωνικὴ τάξις ἐν Ἄργει, παραβαλλομένη ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων πρὸς τοὺς εἵλωτας, θεράποντας, κορυνηφόρους, πενέστας καὶ ἄλλας δουλὰς τάξεις τῶν ἑλληνικῶν πόλεων (*Εὐσταθ.* Παρέκβ. 5,533·*Πολυδ.* Ὀνομ. 3,83). Φαίνεται ὅτι ἦσαν ἰθαγενεῖς τοῦ Ἄργους κατὰ τὴν κάθοδον τῶν Δωριέων, ὑποδουλωθέντες ὑπὸ τῶν κατακτητῶν. Ὅτε, κατὰ τὸν ΣΤ' π. Χ. αἰῶνα, συνεκρούσθησαν οἱ Ἀργεῖοι μὲ τοὺς Σπαρτιάτας καὶ ἀπεδεκατίσθη ὅλος ὁ ἐλεύθερος ἄρρην πληθυσμὸς τῆς χώρας, οἱ γυμνήσιοι, ἐπωφεληθέντες τῆς εὐκαιρίας, κατέλαβον τὴν ἀρχὴν καὶ ἐγένοντο ἐλεύθεροι. Ἀργότερον ὅμως, ὅτε οἱ παῖδες τῶν Ἀργείων ἐνηλικιώθησαν, ἐξεδίωξαν αὐτοὺς ἐκ τοῦ ἄστεως. Οἱ γυμνήσιοι τότε κατέφυγον εἰς τὴν Τίρυνθα, ἐκεῖθεν δέ, παροτρυνόμενοι ὑπό τινος Ἀρκάδος μάντεως ὀνόματι Φιγαλέως, ἀπεπειράθησαν νὰ κατακτήσουν τὸ Ἄργος, ἀλλά, γενομένη μάχης, ἡττήθησαν καὶ περιέπεσαν εἰς τὴν προτέραν αὐτῶν κατάστασιν (*Ἡροδ.* 6 83). Περὶ τῆς κοινωνικῆς θέσεως τῶν γυμνησίων ἐν τῷ Ἄργει ἠγέρθησαν μεταξὺ τῶν ἀρχαιολόγων συζητήσεις, κατὰ τὰς ὁποίας ἐπεκράτησεν ἡ ἄποψις ὅτι ἦσαν τάξις αὐτόχρημα δούλη, ἄσχετος πρὸς τοὺς περιοίκους τῆς Λακεδαίμονος ἢ τοὺς θῆτας τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ Durrbach ἀπορρίπτει πᾶσαν ἀπόπειραν παραγωγῆς τῆς λέξεως ἀπὸ τὴν προσωνυμίαν *γυμνής*, ἥτις ἐδίδετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων εἰς τοὺς ψιλοὺς στρατιώτας. Π. Ν. Π.

γυμνητεία (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τις γυμνήτης, γύμνια, πενία, ἔνδεια τῶν ἀναγκαίων.

γυμνητεύω· εἶμαι γυμνήτης, γυμνός, ἀτελῶς ἐνδεδυμένος, καθόλου στεροῦμαι τῶν ἀναγκαίων, πένομαι.

γυμνήτης (ὁ), θηλ *γυμνῆτις*· ὁ γυμνός, ὁ μὴ φέρων ἐπαρκῆ ἐνδύματα· βλ. γυμνής.

γυμνήτης (ὁ) (Gymnetus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων πενταμεροῦς συμμετρίας τοῦ ἀθροίσματος τῶν *λεπιδοκέρων* τῇ οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*. Τὰ ἔντομα ταῦτα φέρουσι τὸ ἑξῆς γνώρισμα: Σῶμα ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένον, μελανόν, ὑπέρυθρον ἢ ὑπόφαιον χρώματος μετὰ ποικιλοχρόων στιγμάτων, σιαγόνας τελείως ἀσθενεῖς μεμβρανώδη καὶ μαλακὸν λοβόν, κεφαλοθώρακα λίαν εὐρὺν κατὰ τὸ πρόσθιον αὐτοῦ τμῆμα καὶ στενὸν κατὰ τὸ ὀπίσθιον. Τὸ γένος περιλαμβάνει περίπου 80 εἴδη, ὧν τὰ πλεῖστα εἶναι ἰθαγενῆ τῆς Ἀφρικῆς, τῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Ἀμερικῆς, διαφέροντα, ἀναλόγως τῶν διαφόρων εἰδῶν καὶ παραλλαγῶν, κατὰ τὸ ἀνάστημα καὶ τὸν χρωματισμόν. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γυμνήτης ὁ βαρθολόμιος* (Gymnetus Bartholomiei), ἰθαγενὲς τῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν ἔντομον, διακρινόμενον ἐκ τοῦ στιλπνῶς πρασίνου χρωματισμοῦ του. Δ. Ν. Π.

γύμνητρον (τὸ) (Gymnetrum) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων, τετραμεροῦς συμμετρίας, τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*. Γνωστὰ περὶ τὰ 50 εἴδη διεσπαρμένα εἰς τὴν Εὐρώπην, τὴν Ἀφρικὴν καὶ τὴν βόρειον Ἀμερικήν. Τὰ ἔντομα ταῦτα ἐναποθέτουσι τὰ ᾠά των ἐπὶ διαφόρων φυτῶν καὶ ἰδίως ἐπὶ τῶν φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γραμφαδιοειδῶν* ἢ *χοιραδιοειδῶν*, ὧν αἱ κάμπαι προξενοῦσι μεγάλας καταστροφάς. Δ. Ν. Π.

γύμνητρος (τὸ) (Gymnetrus) *[Ζῳολ.]* Γένος ἰχθύων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀκανθοπτερυγίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ταινιιδῶν*. Οἱ ἰχθύες τοῦ γένους τούτου διακρίνονται ἐκ τοῦ ἐπιμήκους καὶ πεπλατυσμένου ἐκ τῶν πλαγίων σώματος, τῆς ἀπουσίας ἑδραίου πτερυγίου, τῶν ἐπιμήκων κοιλιακῶν πτερυγίων, τοῦ ἀρκούντως ἀνεπτυγμένου ραχιαίου πτερυγίου, τοῦ ὁποίου αἱ τελευταῖαι ἀκτῖνες ἀνορθοῦνται καὶ σχηματίζουσι ῥιπίδιον, καὶ τοῦ οὐραίου πτερυγίου των, ὅπερ τελευτᾷ εἰς ἀπόφυσιν. Τὸ σῶμα τῶν ἰχθύων τούτων γενικῶς εἶναι μαλακώτατον, τὸ δὲ κρέας των, ὅπερ καλύπτεται ὑπὸ παχέος στρώματος βλέννης, ἀποσυντίθεται εὐκόλως. Ὁ χρωματισμός των εἶναι λευκαργυρώδης. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἐλάχιστα εἴδη, ὧν ἐν ἀπαντᾷ εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν καὶ διακρίνεται ἐκ τοῦ ἀργυρολεύκου χρωματισμοῦ τοῦ σώματος καὶ τῶν ζωηρῶς ἐρυθρῶν πτερυγίων του. Δ. Ν. Π.

γύμνια (ἡ), ἰδιωματ. *γδύμνια*· γυμνότης, ἀνεπαρκὴς ἀμφίεσις: «ἡ γύμνια του δὲ λέγεται τὰ ροῦχά του πάνε νὰ πέσουν».

Γυμνιὰς *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πρωτεύουσα τῶν ἐν Ἀσίᾳ Σκυθινῶν παρὰ τὸν ποταμὸν Ἅρπασον, ἀναφερομένη ὑπὸ Ξενοφῶντος (Ἀνάβ. 4,7,19) καὶ Διοδώρου Σικελιώτου (14,29,2). Δι' αὐτῆς διῆλθον οἱ μύριοι κατὰ τὴν κάθοδόν των, ὁ δὲ ἡγεμὼν τῆς χώρας ἀνέλαβε νὰ ὁδηγήσῃ αὐτοὺς εἰς χωρίον, πενθήμερον ἀπέχον τῆς πόλεως, ἀφ' οὗ θὰ ἦτο ὁρατὴ ἡ θάλασσα. Ἐκ τούτου συμπεραίνεται ὅτι ἡ πόλις ἔκειτο ἐν τῇ μεταξὺ Τραπεζοῦντος καὶ Ἐρζερούμ κοιλάδι, ἀφ' ἧς πηγάζει ὁ σημερινὸς ποταμὸς Τσορούχ-Σού. Π. Ν. Π.

γυμνικός, -ή, -όν· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸ γυμνόν: «γυμνικαὶ ἀσκήσεις, — ἀγῶνες», ἀγῶνες γυμνῶν, ἀθλητικοί.

γυμνιππευτική (ἡ) (Voltige) *[Στρατ.]*. Καλεῖται οὕτως ἐν τῷ στρατῷ ἡ εἰδικὴ ἐπὶ τοῦ ἵππου γυμναστική, πρὸς ἐξάσκησιν τῆς εὐκαμψίας καὶ εὐτολμίας τῶν ἱππέων καὶ τῶν ἐλατῶν τοῦ πυροβολικοῦ. Κατὰ τὴν γυμνιππευτικήν, ὁ ἵππος φέρει συνήθως εἰδικὸν «γυμνιππευτικὸν» καταζώστην, ἕκαστος δὲ τῶν ἀνδρῶν ἐκγυμνάζεται μεμονωμένως εἰς τὸ νὰ πηδᾷ ἐπὶ τοῦ ἵππου διὰ τῆς μιᾶς μόνον χειρός, νὰ ὑπερπηδᾷ αὐτόν, νὰ πηδᾷ ἀπὸ τοῦ ἵππου εἰς τὴν γῆν καὶ ν' ἀναπηδᾷ ἀμέσως ἐπ' αὐτοῦ διὰ τοῦ ἰδίου ποδοκτυπήματος, νὰ πηδᾷ ἐκ τοῦ ἵππου εἰς τὴν γῆν διὰ τῶν γλουτῶν κτλ. Ἡ τοιαύτη γυμναστικὴ ἐκτελεῖται εἴτε ἱσταμένου τοῦ ἵππου, εἴτε καλπάζοντος. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

γυμνίτης (ὁ) (Gymnit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτόν, τὸ ὁποῖον εἶναι κυρίως ὕδρομιγὲς πυριτικὸν μαγνήσιον, τοῦ χημικοῦ μοριακοῦ τύπου $Mg_4Si_3O_{10} + aq$. Εὑρίσκεται εἰς κοκκία, πλάκας καὶ θραύσματα ἢ εἰς σταλακτιτοειδῆ καὶ βοτρυοειδῆ σχήματα. Ἔχει θραῦσιν ἀτελῆ ὀστρεώδη, σκληρότητα 2—3, εἰδικὸν βάρος 2,0—2,3, λάμψιν παχεῖαν. Εἶναι ἀρκετὰ διαφανής, μὲ χρώματα ἀνοικτὰ καὶ ἢ καστανοποκίτρινο, ἐπίσης κιτρινόλευκος, ἐρυθρωπός, πρασινωπὸς (ὡς εἰς τὸν σιδηρογυμνίτην τοῦ Mittergraben τῆς Στυρίας). Παρουσιάζεται ἐντὸς ὀφείτου εἰς τοὺς Barettils πρὸς τὴν Βαλτιμόρην καὶ εἰς τὸ Kraubat τῆς Στυρίας, ἐπίσης ἐντὸς κοκκωδῶν ἀσβεστολίθων ἢ δολομιτῶν εἰς τὸ Fle mstal τοῦ Τυρόλου, τὸ Πασσάου τῆς Βαυαρίας καὶ εἰς τὸ Τεξάς. Ὀνομάζεται καὶ *δεβειλίτης* (Deweylith). Γ. Κ. Γ.

γυμνίτης (ὁ) (Gymnites Mojs.) *[Παλαιοζῳολ.]* Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *πτυχιτιδῶν ἀμμωνοειδῶν* μαλακίων. Τὸ ὄστρακον τῶν ζῴων τούτων ἦτο εὐρυόμφαλον, σπανιώτερον στενόμφαλον καὶ ἔφερεν ὑψηλὸν ἄνοιγμα. Οἱ ἐσωτερικοὶ τοῦ γύρου ἦσαν λεῖοι ἢ ἀσθενῶς ἐπτυχωμένοι, οἱ ἐξωτερικοὶ ἔφερον ἐντὸς δρεπανοειδεῖς πτυχώδεις πλευρὰς καὶ ἐπίπεδον κόμβους κατὰ τὸ μέσον. Λείψανα αὐτῶν ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς τριασίου περιόδου τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος, κυρίως ἐντὸς τῆς διαπλάσεως τοῦ κογχυλιάτου λίθου τῶν Ἄλ-

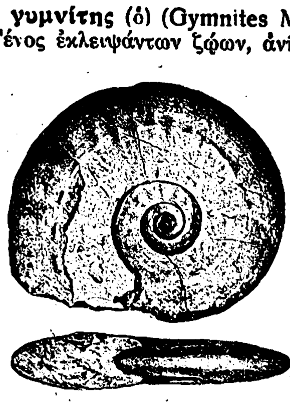

Ὁ γυμνίτης Ecki Mojs.

[Εὑρέθη ὑπὸ τοῦ Κ. Ρέντς ἐντὸς τῶν ἐρυθρῶν ἀσβεστολίθων τῆς μέσης τριασίου περιόδου εἰς τὰς ἀνατολικὰς κλιτῦς τοῦ λόφου Θεόκαφτα παρὰ τὸ Ἀσκληπιεῖον τῆς Ἐπιδαύρου.]

Digitized by Google

πεων, τῆς περιοχῆς τῆς Μεσογείου θαλάσσης, τῆς Βορείου Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἀσίας. Τὸ γένος τοῦτο περιλαμβάνει δύο εἴδη: τὸν *ἀναγυμνίτην* (Anagymnites Hyatt) καὶ τὸν *βουδδαΐτην* (Buddhaites Dien. Ἐν Ἑλλάδι λείψανα τοῦ γένους τούτου εὑρέθησαν ὑπὸ τοῦ γεωλόγου Καρόλου Ρέντς: α') Ἐν τῇ νήσῳ Ὕδρᾳ παρὰ τὸ μοναστήριον τῆς Ἁγίας Τριάδος τὰ εἴδη γυμνίτης bosnensis Hauer, γυμνίτης Humboldti Mojs., γυμνίτης c. f. r. incultus Beyr. ἐντὸς ἀσβετολίθων τῆς μέσης τριασίου ὑποπεριόδου (ἀσβεστολίθων μὲ Trinotosus τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος. β') Εἰς τὴν χερσόνησον τῆς Ἀργολίδος παρὰ τὸ Ἀσκληπιεῖον τῆς Ἐπιδαύρου, εἰς τὴν ἀνατολικὴν κλιτὺν τοῦ λόφου Θεόκαφτα τὰ εἴδη γυμνίτης obliquus Mojs., γυμνίτης Ecki Mojs., γυμνίτης Palmai Mojs., γυμνίτης incultus Beyr., γυμνίτης Humboldti Mojs., γυμνίτης Agamemnonis Frech., γυμνίτης falcatus Hauer ἐντὸς παρομοίων ἀσβετολίθων τῆς αὐτῆς περιόδου, ὡς καὶ τὰ εἴδη γυμνίτης Raphaelis Zojae Tommasi καὶ γυμνίτης Humboldti ἐντὸς ἀσβετολιθικῶν στρωμάτων τοῦ Βένγκενερ. Γ. Κ. Γ.

Γυμνὸ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Μικρὰ νῆσος βορείως τῆς Μυτιλήνη καὶ ΔΝΔ τοῦ Ἀϊβαλῆ (πλάτ. 39° 17' Β., μῆκ. 26°37' Ἀν. χάρτ. ἀγγλ. 1672: Moskonisi and Aïvali bay) ἀνήκουσα εἰς τὴν Τουρκίαν. Ἐπὶ τῆς νοτίας του ἄκρας φάρος Ἄγκα. Σ. Ε. Λ.

γυμνοασκίδαι (οἱ) (Gymnoasceeae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια μυκήτων τοῦ ἀθροισματος τῶν *ἀσκομυκήτων*, διακρινομένη κυρίως ἐκ τῶν ἀσκῶν, οἵτινες ἀναφαίνονται ἐκ τοῦ μυκηλίου ἀκάλυπτοι. Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει δύο μόνον γένη: τὴν *ταφρύνην* (Taphrina), ἥτις ζῇ παρασιτικῶς ἐπὶ φύλλων τῶν διαφόρων φυτῶν καὶ βλαστάνει ὑπὸ τὴν ἐπιδερμίδα τούτων πολυαρίθμους ἀσκούς, καὶ τὸν *ἐξώασκον* (Exoascus), ὅστις προκαλεῖ διογκώσεις ἐπὶ τῶν καρπῶν, ἰδίως τῶν φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *προυμνιδῶν*. Δ. Ν. Π.

γυμνοβάλανος (ἡ) (Gymnobalanus) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *δαφνιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει δένδρα ἀρκετοῦ ἀναστήματος φυόμενα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τῆς Ἀμερικῆς.

γυμνοβέλιδος (ὁ) (Gymnobelidus) *[Ζωολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μαρσυποφόρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *φαλαγγεριδῶν*. Γνωστὸν ἓν μόνον εἶδος ἰθαγενὲς τῆς Αὐστραλίας, *γυμνοβέλιδος ὁ λεαδβεατέριος* (Gymnobelidus Leadbeaterii), ὅστις ὁμοιάζει πρὸς τὸν μῦν τὸν ἀρουραῖον καὶ ἔχει κεφαλὴν μικρὰν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, μύστακας κατὰ τὸ ρύγχος καὶ τὸ μέσον τοῦ προσώπου, ὦτα ἀρκούντως ἀνεπτυγμένα, πόδας μᾶλλον βραχεῖς καὶ ἀρκετὰ ἰσχυρούς, σῶμα ᾠοειδὲς καὶ εὔρωστον καὶ οὐρὰν μακροτάτην, λεπτὴν κατὰ τὴν βάσιν της καὶ πλατυτάτην καὶ παχεῖαν κατὰ τὸ ἄκρον της.

Γυμνοβέλιδος ὁ λεαδβεατέριος.

Ὁ χρωματισμὸς τοῦ τριχώματός του, ὅπερ εἶναι μεταξοειδὲς καὶ μακρόν, εἶναι λευκὸς ἢ ὑπολευκόφαιος. Ἀπαντᾷ εἰς τὰς περὶ τὸν ποταμὸν Μπὸς χώρας. Δ. Ν. Π

γυμνόβλαστα (τὰ) (Gymnoblasta) *[Βοτ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ φυτά, τῶν ὁποίων τὸ ἔμβρυον τῶν σπερμάτων δὲν περιβάλλεται ὑπὸ μεμβρανώδους ἀσκοῦ.

—**γυμνόβλαστα** (τὰ) *[Βοτ.]*. Κατηγορία φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων* ἅτινα χαρακτηρίζονται κυρίως ἐκ τοῦ γυμνοεμβρύου τῶν σπερμάτων των. Δ. Ν. Π.

γυμνόβλαστος (ὁ) (Gymnoblastus) *[Ζωολ.]*. Γένος μεδουσῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ὑδροειδῶν*, χαρακτηριζόμενον κυρίως ἐκ τοῦ ὅτι αἱ ἀποικίαι των παράγουσιν ἐλευθέρους πολύποδας. Δ. Ν. Π.

γυμνοβράγχια (τὰ) *[Ζωολ.]*. Καλοῦνται οὕτω γενικῶς τὰ ζῷα, τῶν ὁποίων τὰ βράγχια δὲν καλύπτονται ὑπὸ εἰδικοῦ μανδύου ἢ μεμβράνης.

—**γυμνοβράγχια** (τὰ) (Gymnobranchia) *[Ζωολ.]*. Κατηγορία μαλακίων γαστεροπόδων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὀπισθοβραγχίων*. Τὰ γυμνοβράγχια εἶναι μαλάκια γυμνά, θαλάσσια, ἀναπνέοντα διὰ τοῦ δέρματος ἢ διὰ βραγχίων γυμνῶν εὑρισκομένων ἐπὶ τῆς ράχεως καὶ ἐκτὸς τοῦ περικαλύπτοντος τὸ ζῷον μανδύου ἢ χιτῶνος. Τὰ βράγχια, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουσιν, εὑρίσκονται πλὴν τῆς ράχεως καὶ εἰς ἄλλα μέρη τοῦ σώματος, ἀναλόγως τῶν διαφόρων γενῶν καὶ εἰδῶν· οὕτως εἰς τὴν *δωρίδα* τὰ βράγχια εἶναι τοποθετημένα παρὰ τὴν ἕδραν κυκλοτερῶς, προσομοιάζουσι πρὸς ἠνεωγμένον ἄνθος καὶ εἶναι συσταλτά· εἰς τὴν *αἰολίδα* τὰ βράγχια εἶναι τοποθετημένα ἑκατέρωθεν τῆς ράχεως ἐν εἴδει κλαδωδῶν ἀποφύσεων καὶ ἔχουσι διάφορον διάταξιν εἰς τὰ διάφορα εἴδη τοῦ γένους. Δ. Ν. Π.

γυμνογάστερα (τὰ) *[Ζωολ.]*. Καλοῦνται οὕτως ὡρισμένα ζῷα διαφόρων ζῳολογικῶν ἀθροισμάτων, τῶν ὁποίων ἡ κοιλία εἶναι γυμνὴ τριχῶν, πτερῶν ἢ σμηρίγγων. Δ. Ν. Π.

γυμνογάστερον (τὸ) (Gymnogastrum) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων, πενταμεροῦς συμμετρίας, τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μακροκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*. Γνωστὰ ἐλάχιστα εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὴν νῆσον τοῦ Μαυρικίου. Δ. Ν. Π.

γυμνογενῆ (τὰ) *[Ζωολ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ ζῷα, ἅτινα γεννῶνται γυμνὰ τριχῶν, πτίλων, σμηρίγγων ἢ λεπίων, ἢ ὑποτυπώδους πηκτωματώδους κόγχης.

—**γυμνογενῆ** (τὰ) *[Βοτ.]*. Ὀνομασία τῶν φυτῶν ἐκείνων, ἅτινα ἔχουσι τὰ γεννητικά των ὄργανα, καὶ δὴ τὰ θήλεα, γυμνὰ καὶ οὐχὶ περιβεβλημένα ὑπὸ τῆς ᾠοθήκης. Δ. Ν. Π.

γυμνόγλωσσα (τὰ) *[Ζωολ.]*. Καλοῦνται οὕτω ζῷα διαφόρων ζῳολογικῶν ἀθροισμάτων, τῶν ὁποίων ἡ γλῶσσα εἶναι γυμνή, ἤτοι στερεῖται περιβαλλούσης φυματιώδους μεμβράνης.

—**γυμνόγλωσσα** (τὰ) (Gymnoglossa) *[Ζωολ.]*. Μεγάλη ὑποδιαίρεσις τῶν μαλακίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *γαστεροπόδων*, περιλαμβάνουσα δύο διακεκριμένας τάξεις: τὰ ὁμόστροφα καὶ τὰ ἑτερόστροφα (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

γυμνόγναθα (τὰ) *[Ζωολ.]*. Καλοῦνται οὕτως ἔντομά τινα ἔχοντα τὰς γνάθους των ἀκαλύπτους ὑπὸ τοῦ περιβάλλοντος τὸ σῶμά των μεμβρανώδους περικαλύμματος. Δ. Ν. Π.

γυμνόγναθος (ὁ) (Gymnognathus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τετραμεροῦς συμμετρίας τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει πέντε εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς καὶ διακρινόμενα διὰ τὸ λεπτότατον, ἐπίμηκες σῶμά των. Δ. Ν. Π.

γυμνόγογγρος (ὁ) (Gymnogongrus) *[Βοτ.]*. Γένος φυκῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐρυθροφυκῶν*. Τὰ φυτὰ τοῦ γένους τούτου, διακρινόμενα κυρίως ἐκ τῶν γυμνῶν καρποφύλλων των, ἀπαντῶσι κυρίως εἰς τὴν Ἰαπωνίαν καί τινα εἶναι ἐδώδιμα. Δ. Ν. Π

γυμνόγραμμα (τὰ) (Gyumnogramma) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *πτεριδοειδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 100 εἴδη, ὧν τινα καλλιεργοῦνται πρὸς κόσμον. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι: *γυμνόγραμμα τὸ κητεράχιον* (Gymnogramma Ceterachii) κοινότατον καὶ παρ' ἡμῖν καὶ γνωστὸν ὡς *σκορπίδι*, *σκροπίδι* καὶ *χρυσοχορτο*, καὶ *γυμνόγραμμα τὸ λεπτόφυλλον* (Gymnogramma leptophyllum). Δ. Ν. Π.

γυμνογραφῶ (*—έω*)· οὕτως ἀπεδόθη τὸ γαλλικὸν académiser, ὅπερ σημαίνει ἔν τε τῇ γλυπτικῇ καὶ τῇ ζωγραφικῇ, ἰδίᾳ δ' ἐν τῇ ἰχνογραφίᾳ, ἀντιγράφειν ἀπὸ γυμνοῦ πρωτοτύπου.

γυμνοδάκτυλα (τὸ) (Gymnodactyla) *[Ζωολ.]*. Καλοῦνται οὕτω ζῷα εἰς διάφορα ζῳολογικὰ ἀθροίσματα ἀνήκοντα, τῶν ὁποίων οἱ δάκτυλοι τῶν ποδῶν δὲν περιβάλλονται ὑπὸ δερματίνης ἢ χονδρίνης μεμβράνης. Δ. Ν. Π.

γυμνοδάκτυλος (ὁ) (Gymnodactylus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἑρπετῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σαυροιδῶν*. Τὰ ἑρπετὰ τοῦ γένους τούτου διακρίνονται ἐκ τῆς μεγάλης κεφαλῆς των, πεπλατυσμένης ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω καὶ τῶν στενῶν δακτύλων τῶν ποδῶν των, οἵτινες καλύπτονται κατὰ τὴν κάτω αὐτῶν ἐπιφάνειαν ὑπὸ λεπιδωτῶν ἀποφύσεων, ἐνῷ κατὰ τὴν ἀνωτέραν εἶναι γυμνοί. Ἐκ τῶν ὀλίγων εἰδῶν ἅτινα περιλαμβάνει τὸ εἶδος, γνωστότερον εἶναι *γυμνοδάκτυλος ὁ πλατύουρος* (Gymnodactylus laticercus), ὅστις ἔχει μέγεθος 20 περίπου ἑκατοστομέτρων, χρῶμα σκοτεινῶς ἐλαιῶδες κατὰ τὴν ράχιν καὶ φαιοϋπομέλαν κατὰ τὴν κοιλίαν καὶ φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ γένους. Δ. Ν. Π.

γυμνόδερμα (τὰ) *[Ζωολ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ ζῷα τῶν ὁποίων τὸ δέρμα δὲν καλύπτεται ὑπὸ τριχῶν ἢ πτερῶν ἢ σμηρίγγων.

—**γυμνόδερμα** (τὰ) *[Βοτ.]*. Κατηγορία μυκήτων διακρινομένη ἐκ τοῦ θαλλοῦ των, ὅστις δὲν καλύπτεται ὑπὸ τριχῶν, ὅπως παρατηρεῖται εἰς τοὺς περισσοτέρους μύκητας. Δ. Ν. Π.

γυμνοδερμίδαι (οἱ) (Gymnodermidae *[Ζωολ.]*. Κατηγορία σκωλήκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ζωνοσκωλήκων*, χαρακτηριζομένων ὑπὸ γυμνοῦ δέρματος.

—**γυμνοδερμίδαι** (οἱ) *[Ζωολ.]*. Κατηγορία ἐγχυματικῶν ζῳαρίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πολυβραγχίων*, τῶν ὁποίων τὸ σῶμα κατὰ τὸ μεγαλύτερον αὐτοῦ τμῆμα εἶναι γυμνόν.

—**γυμνοδερμίδαι** (οἱ) *[Βοτ.]*. Κατηγορία μυκήτων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δισκομυκήτων*, ὧν ἡ ἀνωτέρα ἐπιφάνεια τοῦ μηκυλίου δὲν καλύπτεται ὑπὸ τριχιδίων, ὅπως εἰς τοὺς περισσοτέρους μύκητας τοῦ αὐτοῦ ἀθροίσματος. Δ. Ν. Π.

γυμνοδινιαδίδαι (οἱ) (Gymnodinaceae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια ἀλγῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μονοκυτταριδῶν*, περιλαμβάνουσα ἐλάχιστα γένη, ὧν γνωστότερον τὸ *γυμνοδίνιον*. Δ. Ν. Π.

γυμνοδίνιον (τὸ) (Gymnodinium) *[Ζωολ.]*. Γένος ἀλγῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γυμνοδινιαδιδῶν*. Τὰ ἄλγη τοῦ γένους τούτου ἀποτελοῦνται ἐξ ἑνὸς μόνον κυττάρου, ὅπερ κατὰ τὸ μέσον του παρουσιάζει βαθεῖαν κυκλικὴν διαυλάκωσιν, ἐξ ἧς φύονται δύο μακραὶ κινητικαὶ βλεφαρίδες. Δ. Ν. Π.

γυμνόδοντα (τὰ) *[Ζωολ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ ζῷα, τῶν ὁποίων οἱ ὀδόντες μένουν ἀκάλυπτοι ὑπὸ τῶν χειλέων. Δ. Ν. Π.

γυμνοδοντίδαι (οἱ) (Gymnodontidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια ἰχθύων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πλεκτογνάθων*. Οἱ ἰχθύες τῆς οἰκογενείας ταύτης φέρουσι τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα: Σῶμα ὀγκῶδες καὶ πεπλατυσμένον ἐκ τῶν πλαγίων καὶ πολλάκις τόσον μακρὸν ὅσον καὶ πλατύ, κεφαλὴν μικροτάτην, ὀφθαλμοὺς ἀπεστρογγυλωμένους καὶ μεγάλους, ἀκουστικὰ τρήματα εὐρέως διηνοιγμένα μετὰ μεγάλων ὠτικῶν πτερυγίων, δέρμα γυμνὸν ἢ κεκαλυμμένον ὑπὸ λεπτοτάτων ἀκανθῶν. Ἴδιον χαρακτηριστικὸν γνώρισμα ἀποτελοῦν αἱ σιαγόνες των, αἵτινες εἶναι ὀδωδαὶ καὶ καλύπτονται ὑπὸ ἐλεφαντοειδοῦς περικαλύμματος. Οἱ γυμνοδοντίδαι δύνανται νὰ πληρῶσιν ἀέρος τὸν εὐρὺν αὐτῶν ὑπὸ τὸν λάρυγγα σάκκον, *πρόλοβον* καλούμενον, νὰ διογκῶσι σφαιροειδῶς τὸ σῶμά των καὶ νὰ πλέωσιν ὕπτιοι ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Ζῶσιν εἰς τὸν Ἀτλαντικόν, τὸν Εἰρηνικὸν καὶ τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανὸν καὶ σπανίως ἀπαντῶσι καὶ ἐν τῇ Μεσογείῳ. Τρέφονται γενικῶς ἐκ μικρῶν θαλασσίων ζῴων καὶ φυτῶν καὶ ἰδίως ἐκ μικρῶν μαλακοστράκων καὶ φυκῶν. Τὸ κρέας των εἶναι πλῆρες βλέννης καὶ σχεδὸν ἀκατάλληλον πρὸς βρῶσιν. Ἐκ τῶν πολλῶν γενῶν, ἅτινα περιλαμβάνει ἡ οἰκογένεια, ἀξιολογώτερα εἶναι: *διόδους* (Diodon), *τετράδους* (Tetradon), *ὀρθαγορίσκος* (Orthagoriscus) καὶ *ὀστρακίων* (Ostracion). Δ. Ν. Π.

γυμνοθεραπεία (ἡ). Κλάδος τῆς φυσικοθεραπείας, σκοπῶν νὰ ἐκθέτῃ μεθοδικῶς καὶ εἰς ὡρισμένας ὥρας τῆς ἡμέρας τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου γυμνὸν εἰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἡλιακοῦ φωτὸς (ἡλιοθεραπεία), τοῦ ἀέρος τοῦ ὑπαίθρου (ἀεροθεραπεία), καὶ τοῦ ὕδατος (κρηνοθεραπεία, θαλασσοθεραπεία), διὰ τὴν ἐπίτευξιν θεραπευτικοῦ ἀποτελέσματος. Ἐν Γερμανίᾳ ὁ ἀββᾶς Κνάϊπ ὑπεχρέου τοὺς ἀρρώστους νὰ βαδίζουν γυμνόποδες ἐπὶ ὑγρᾶς χλόης. Φαίνεται ὅτι ἡ μέθοδος εἰς ὡρισμένας περιστάσεις θαυματουργεῖ, καθόσον οὐ μόνον ἀσκεῖ εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ διά τε τῶν θερμαντικῶν καὶ τῶν ὑπεριωδῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου, οὐ μόνον τονώνει διὰ τοῦ δέρματος τὸ καθόλου νευρικὸν σύστημα, ἀλλ' ἐξοικειώνει καὶ τὸ σῶμα πρὸς τὰς ἀτμοσφαιρικὰς μεταβολὰς καὶ σκληραγωγεῖ τοῦτο. Σ. Γ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

γυμνόθριξ (ὁ) (Gymnothrix) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀγρωστοειδῶν*. Εἶναι πόαι ἐνιαύσιαι καί τινες πολυετεῖς, ἰθαγενεῖς τῆς Ἀφρικῆς καὶ χρησιμοποιοῦνται κυρίως ὡς τροφὴ τῶν κτηνῶν. Τὸ γένος περιλαμβάνει 40 περίπου εἴδη· ὧν γνωστότερα· *γυμνόθριξ ὁ τυφοειδὴς* (Gymnothrix typhoideus), πόα ἐτησία, ἰθαγενὴς τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς, ἥτις καλλιεργεῖται εὐρέως ὡς ταχέως ἀναπτυσσομένη. Χρησιμοποιεῖται ὡς τροφὴ τῶν κτηνῶν. *Γυμνόθριξ ὁ μακρόστυλος* Gymnothrix longistylus), εἶναι πόα πολυετής, ἰθαγενὴς τῆς Ἀφρικῆς, ἥτις καλλιεργεῖται καὶ ὡς κτηνοτροφικὸν φυτὸν καὶ πρὸς κόσμον. Ἀμφότερα εὐδοκιμοῦν πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης καὶ παρ' ἡμῖν. Δ. Ν. Π.

Γυμνοί. Μεγάλη καὶ ἰσχυρὰ οἰκογένεια τῆς Κερκύρας κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα. Δυσαρεστηθέντες οἱ τῆς οἰκογενείας ταύτης κατὰ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ Α' Κομνηνοῦ (1143—1180), παρώρμησαν τὸν ἡγεμόνα τῆς Σικελίας Ρογῆρον Β' νὰ καταλάβῃ τὴν Κέρκυραν τῷ 1147. Ν. ΚΑΙ

γυμνόκαρπα (τὰ) (Gymnocarpa) *[Βοτ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ φυτὰ ἅτινα ἔχουσι καρποὺς γυμνοὺς περιβλήματος καὶ οἵτινες δὲν φάπτονται οὐδενὸς προσαρτηματικοῦ ὀργάνου τοῦ ἄνθους.

— **γυμνόκαρπα** (τὰ) *[Βοτ.]*. Ὀνομασία μυκήτων τινῶν, οἵτινες φέρουν ἐξωτερικά, ἀκάλυπτα σπόρια. Δ. Ν. Π.

γυμνόκαρπον (τὸ) (Gymnocarpum) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *καρυοφυλλιδῶν*. Τὰ φυτὰ τοῦ γένους τούτου εἶναι δενδρύλλια, ἅτινα ἀπαντῶσιν εἰς τὴν Ἀραβίαν καὶ τὴν βόρειον Ἀφρικήν. Δ. Ν. Π.

Digitized by Google

γυμνόκερα (τὰ) [Ζωολ.]. Ὀνομασία ὡρισμένων ἐντόμων διαφόρων οἰκογενειῶν, γενῶν, εἰδῶν καὶ παραλλαγῶν, ἅτινα φέρουσι κεραίας γυμνὰς περιβλήματος. Δ. Ν. Π.

γυμνοκέρατα (τὰ) [Ζωολ.]. Καλοῦνται οὕτω τὰ ζῷα, τῶν ὁποίων τὰ κέρατα δὲν περιβάλλονται ὑπὸ μεμβρανώδους ἢ χονδρίνου περικαλύμματος. Δ. Ν. Π.

γυμνόκερως (ὁ) (Gymnocerus) [Ζωολ.] Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *κεραμβυκιδῶν*. Τὰ ἔντομα τοῦ γένους τούτου ἔχουσι σῶμα εὔρωστον, κεκαλυμμένον ὑπὸ πυκνῶν τριχῶν. Γνωστὰ ἐλάχιστα εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Γουϊάνας.

—γυμνόκερως (ὁ) [Ζωολ.] Γένος ἐντόμων ὀρθοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *λουγιστιδῶν*. Οἱ γυμνόκερῳ χαρακτηρίζονται κυρίως ἐκ τῶν γυμνῶν κεραιῶν των. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὴν Νότιον Ἀμερικήν. Δ. Ν. Π.

γυμνοκέφαλα (τὰ) [Ζωολ.]. Καλοῦνται οὕτω ζῷα τινὰ διαφόρων ζῳολογικῶν ἀθροισμάτων, ἅτινα χαρακτηρίζονται ἐκ τὰς γυμνῆς κεφαλῆς των. Δ. Ν. Π.

γυμνοκέφαλος (ὁ) (Gymnocephalus) [Ζωολ.]. Γένος πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *κορακιδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον γνωστὸν εἶδος, *γυμνοκέφαλον τὸν βραζιλιανὸν* (Gymnocephalus brasiliensis), ὅστις ἔχει τὸ μέγεθος κόρακος καὶ σῶμα γαλανοκυανοῦ χρώματος. Ἴδιον χαρακτηριστικὸν γνώρισμα εἶναι ἡ κεφαλή του, ἥτις εἶναι τελείως γυμνὴ πτερῶν. Ἀπαντᾷ εἰς τὰ μεγάλα δάση τῆς Βραζιλίας. Δ. Ν. Π.

γυμνόκλαδος (ὁ) (Gymnocladus) [Βοτ.]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐλλοβοκάρπων*. Τὰ φυτὰ τοῦ γένους τούτου διακρίνονται ἐκ τῶν διοίκων, πολυγάμων ἀνθέων των, ἅτινα ἔχουσιν φοθήκην ἐλευθέραν, καὶ τοῦ καρποῦ των, ὅστις εἶναι δρύπη καὶ περικλείει ἀρκετὰ σπέρματα. Γνωστὰ δύο μόνον εἴδη: *γυμνόκλαδος ὁ καναδικὸς* (Gymnocladus canadensis) καὶ *γυμνόκλαδος ὁ σινικὸς* (Gymnocladus chinensis). Ἀμφότερα τὰ εἴδη ταῦτα καλλιεργοῦνται ὡς φυτὰ κοσμητικὰ καὶ εὐδοκιμοῦσιν εἰς ὑγροὺς καὶ σκιεροὺς συνήθως τόπους. Τὰ σπέρματα τοῦ πρώτου εἴδους ὠμὰ εἶναι δηλητηριώδη, ἀλλὰ διὰ φρύξεως ἀποβάλλουσι τὴν δηλητηριώδη αὐτῶν οὐσίαν καὶ χρησιμοποιοῦνται ὑπὸ πλείστων ἰθαγενῶν τῆς Ἀμερικῆς ἀντὶ καφέ. Τὰ φύλλα καὶ οἱ κλαδίσκοι τοῦ δευτέρου εἴδους ἐνέχουσιν οὐσίαν τινά, σαπωνίνην καλουμένην, ἣν μεταχειρίζονται εἰς τὴν Κίναν ἀντὶ σάπωνος. Δ. Ν. Π.

γυμνοκόραξ (ὁ) (Gymnocorbus) [Ζωολ.]. Γένος πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *κορακιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει πτηνὰ μὲ σῶμα ἀνεπτυγμένον, μᾶλλον λεπτόν, κεφαλὴν μετρίου μεγέθους, ράμφος χονδρὸν καὶ ἰσχυρόν, πτέρυγας ἀνεπτυγμένας οὐρὰν πλατεῖαν καὶ μετρίου μεγέθους καὶ πόδας μᾶλλον λεπτοὺς καὶ ὑψηλοὺς μετὰ ἀνεπτυγμένων δακτύλων καὶ ἰσχυρῶν ὀνύχων. Ἴδιον χαρακτηριστικὸν τῶν πτηνῶν τούτων εἶναι ἡ κεφαλή των, ἥτις εἰς πολλὰ μέρη εἶναι γυμνὴ πτερῶν. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γυμνοκόραξ ὁ φαιὸς* (Gymnocorbus griseus), ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τὴν νέαν Γουϊνέαν καὶ ἔχει χρῶμα κατὰ τὴν ράχιν καὶ τὴν ἄνω ἐπιφάνειαν τῆς οὐρᾶς μελανόφαιον, κατὰ τὸ ἄνω μέρος τοῦ λαιμοῦ καὶ τὸ στῆθος λευκόφαιον καὶ ἐρυθρόφαιον κατὰ τὴν κοιλίαν. Δ. Ν. Π.

γυμνοκορωνίδη (ἡ) (Gymnocoronida) [Βοτ.]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *προσωπανθῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Βραζιλίας. Δ. Ν. Π.

γυμνοκρατία (ἡ)· ἡ ἐπικράτησις τοῦ γυμνοῦ, τῆς συνηθείας τοῦ μὴ φέρειν ἐνδύματα.

—[Ἐγκυκλ.] Ὠνομάσθη *γυμνοκρατία*, ἢ ἄλλως *γυμνισμός*, ἡ τάσις πρὸς ἐπικράτησιν τοῦ γυμνοῦ καὶ δι' αὐτῆς πρὸς καθολικήν τινα ἀναμόρφωσιν τῆς συγχρόνου ζωῆς καὶ ἀναστολὴν τοῦ ὁσημέραι ἐκφυλισμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος. Ὀπαδὸς τῶν ἀρχῶν τῆς γυμνοκρατίας ὁ καθηγητὴς Τσίμμερμαν ἵδρυσεν ἀπὸ εἰκοσιπενταετίας τὸ πεδίον τοῦ Κλίγκμπεργκ, πλησίον τοῦ Λοῦμπεκ, ἔνθα ἐφαρμόζει τὰς ἀρχὰς ταύτας εἰς εὐρυτάτην κλίμακα. Ἐν Γερμανίᾳ σήμερον ὑπάρχουσι δέκα ἕως δώδεκα χιλιάδες γυμνοκρατῶν, προερχομένων ἐξ ὅλων τῶν κοινωνικῶν τάξεων, μεταξὺ δ' αὐτῶν εἶναι καὶ πλεῖστοι ἰατροί. Οἱ γυμνοκράται ἔρχονται εἰς τὰ πεδία των κυρίως κατὰ τοὺς μῆνας Μάϊον καὶ Ἰούνιον, ἔνιοι δὲ καὶ κατὰ τὸν Ἀπρίλιον, καὶ διαμένουν ἐκεῖ ἐπὶ 4—6 ἑβδομάδας, ἐπανορθοῦντες τὰς ζημίας, ἃς ὑπέστη ὁ ὀργανισμὸς αὐτῶν ἐκ τῶν ἀντιφυσικῶν συνηθειῶν τῆς συγχρόνου ζωῆς. Ἐγείρονται τὴν 5ην πρωινὴν καὶ μέχρι τῆς 7ης λαμβάνουν ἀερόλουτρον παρὰ τὰς ὄχθας τῆς ἐν τῷ πεδίῳ λίμνης, μεθ' ὃ προγευματίζουν κυρίως διὰ καρπῶν. Ἐπακολουθοῦν διάφοροι γυμναστικαὶ ἀσκήσεις καὶ ἀθλητικαὶ παιδιαὶ καὶ εἶτα ἀνάπαυσις ἢ μικρὸς περίπατος εἰς τὸ δάσος. Τὴν 11ην π. μ. εἰς τὴν λίμνην γίνεται κολύμβησις ἢ λεμβοδρομία καὶ τὴν μεσημβρίαν γεῦμα διὰ χόρτων. Μέχρι τῆς 5ης μ. μ. οἱ γυμνοκράται ἀποσύρονται εἰς τὰ δωμάτιά των, μεθ' ὃ ἐπαναλαμβάνεται ἡ κολύμβησις μέχρι τῆς $6^1/_2$ μ. μ., ὁπότε δειπνοῦν. Ἐπακολουθεῖ μικρὸς περίπατος καὶ εἶτα γενικὴ συγκέντρωσις πρὸς ἀκρόασιν διαλέξεως, μουσικῆς κλπ. Τὴν 10ην νυκτερινὴν ἀποσύρονται πάντες πρὸς ὕπνον. Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ γυμνισμοῦ μόνον κατὰ τὰς ὥρας τοῦ γεύματος φέρουν λεπτόν τι ἔνδυμα. Εἰ καὶ δὲ ἄνδρες καὶ γυναῖκες εὑρίσκωνται μαζί, οὐδὲν τὸ ἄτοπον σημειοῦται, καθόσον εἰς τὰ πεδία γίνονται δεκτοὶ μόνον ἄνθρωποι ἀνεγνωρισμένης ἠθικῆς, τῶν ξένων διατελούντων ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν διακριτικῆς τινος ἀστυνομίας. Σ. Γ. Σ.

γυμνοκριθὴ (ἡ) [Βοτ.]. Ποικιλία τις τῆς *κριθῆς τῆς διστοίχου* (Hordeum distichum) (βλ. κριθή).

γυμνόλαιμα (τὰ) [Ζωολ.]. Ὀνομασία ζῴων τινῶν, πτηνῶν ἰδίως, ἅτινα ἔχουσι γυμνὸν λαιμόν. Δ. Ν. Π.

γυμνολαιμίδαι (οἱ) (Gymnolaemidae) [Ζωολ.]. Οἰκογένεια βρυοζῴων, διακρινομένη ἰδίως ἐκ τοῦ σχηματισμοῦ πολυαριθμοτάτων ἀποικιῶν, αἵτινες εἶναι ἀσβεστολιθικῆς συστάσεως. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη, πάντα σχεδὸν θαλάσσια. Δ. Ν. Π.

γυμνόλαιμος, *—η, —ο*· ὁ ἔχων γυμνὸν τὸν λαιμόν, ἄνευ τριχώματος ἢ πτίλων (ἐπὶ ζῴων), ἢ ἄνευ καλύμματος (ἐπὶ ἀνθρώπων).

γυμνόλαιμος (ὁ) (Gymnoderus) [Ζωολ.]. Γένος πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *κορακιδῶν*. Τὸ ἀνάστημα τῶν πτηνῶν τοῦ γένους τούτου δὲν ὑπερβαίνει τὸ ἀνάστημα τῆς περιστερᾶς, κατὰ δὲ τοὺς ἐξωτερικοὺς φυσιογνωμικοὺς χαρακτῆράς των πλησιάζουσι περισσότερον πρὸς τοὺς κόρακας, διαφέροντες κατὰ τὸ ράμφος, ὅπερ εἶναι περισσότερον ἐσχισμένον, πεπλατυσμένον ἐκ τῶν πλαγίων, καὶ τοὺς πόδας, οἵτινες εἶναι κατὰ πολὺ ὑψηλότεροι. Τὸ σῶμά των γενικῶς εἶναι εὔρωστον, ἡ κεφαλὴ ἰσχυρά, ὁ λαιμὸς γυμνὸς πτερῶν, ἐξ οὗ ἔλαβον καὶ τὸ ὄνομα, κατ' ἀραιὰ μόνον διαστήματα φέρων ἀνανάπτυκτα πτερά. Αἱ πτέρυγες ἔχουσι μέτριον μέγεθος, καὶ ἡ οὐρά, ἐλάχιστα ἀνεπτυγμένη, ἀποτελεῖται ἐκ δώδεκα κωπαίων πτερῶν. Ὁ γενικὸς χρωματισμὸς εἶναι ἀλαμπὴς μελανός, διαποικιλλόμενος εἰς τὰ ἄρρενα μὲ φ ιοτεφρώδεις ἀνταυγείας κατὰ τὴν ράχιν. Οἱ γυμνόλαιμοι κατοικοῦν εἰς τὰ μεγάλα δάση τῆς Γουϊάνας, τῆς λεκάνης τοῦ Ἀμαζονίου καὶ τὴν Ἐκουατόρην. Ἐκτὸς τῆς ἐποχῆς τῆς φωλεοποιήσεως, ζῶσι κατὰ μικρὰς ὁμάδας καὶ τρέφονται ἐκ καρπῶν καὶ διαφόρων κόκκων. Ἡ φωνή των εἶναι ἰδιόρρυθμος. Γνωστὸν ἓν μόνον εἶδος, *γυμνόλαιμος ὁ δύσοσμος* (Gymnoderus foetidus), ὅστις ἀπαντᾷ ἐν Γουϊάνᾳ συνηθέστερον καὶ φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ γένους. Δ. Ν. Π.

γυμνόλομος (ὁ) (Gymnolomus) [Ζωολ.]. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων πενταμεροῦς συμμετρίας τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μακροκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*. Δ. Ν. Π.

γυμνομύκητες (οἱ) [Βοτ.]. Καλοῦνται οὕτω μύκητές τινες διαφόρων οἰκογενειῶν, οἵτινες φέρουν σπόρια μὴ κεκαλυμμένα ὑπὸ μεμβρανώδους περιβλήματος. Δ. Ν. Π.

γυμνὸν (τὸ)· σῶμα ἄνευ ἐνδύματος, ἢ μέρος τοῦ σώματος ἀκάλυπτον· || εἰκὼν ἢ γλυπτὴ παράστασις γυμνοῦ σώματος.

—[Αἰσθητ.] Ἡ μελέτη τοῦ γυμνοῦ, ὅσον ἀφορᾷ τὰς στατικὰς τέχνας, δὲν διαφέρει τῆς τοῦ τοπίου, τῆς προσωπογραφίας ἢ τοῦ ἀψύχου. Δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς τρεῖς κλάδους: τὸ ἀνδρικόν, τὸ γυναικεῖον καὶ τὸ καθ' ὁμίλους μικτὸν γυμνόν. Ἡ μελέτη τοῦ ἀνδρικοῦ γυμνοῦ, ἰδίως κατὰ τὴν κλασσικὴν ἀρχαιότητα, τοὐλάχιστον ὅσον ἀφορᾷ τὴν γλυπτικήν, ἔδωκε ἀνυπέρβλητα καὶ ἀπαραμίλλου κάλλους δημιουργήματα, καθόσον διὰ τοῦ ἀθλητισμοῦ τὰ τότε ἤθη καὶ ἔθιμα καθίστων τὸ ἀνδρικὸν γυμνὸν πολὺ κοινότερον ἢ σήμερον. Ἡ μελέτη τοῦ γυναικείου γυμνοῦ, συστηματοποιηθεῖσα ἀργότερον, ἧτο ἁπλῶς πλαστικὴ καὶ κατήντησεν ἡδυπαθής, ἀποβλέπουσα κυρίως εἰς τὴν ἐξιδανίκευσιν τῆς προβληματικῆς καλλονῆς τοῦ γυναικείου σώματος, δύναται δὲ νὰ θεωρηθῇ ὡς ἔκφανσις τῆς Ἀναγεννήσεως. Τὸ καθ' ὁμίλους γυμνὸν ἐκτὸς τῆς ἀνατομικῆς του σημασίας ἔχει καὶ διακοσμητικὸν σκοπόν. Αἱ μυθολογικαὶ ἢ αἱ θρησκευτικαὶ ἀναπαραστάσεις τῆς φλαμανδικῆς σχολῆς, ἰδίως τοῦ Ρούμπενς, εἶναι τεκμήρια τῆς ἰδέας τοῦ καλλιτεχνικοῦ γυμνοῦ, οἷα ἐδέσποζε τὸν ΙΖ' αἰῶνα. Ἀτυχῶς ὁ ἀκαδημαϊσμὸς μὲ τὴν συμβατικήν του ἐξωραΐσιν ἔπνιξεν ὑπὸ τὴν ἀτεχνοτέραν μορφὴν τοῦ συντηρητισμοῦ πᾶσαν νεωτεριστικὴν προσπάθειαν μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων. Τὸ γυμνὸν ὑπὸ τὸν ἀκαδημαϊσμὸν ἔπαυσε πλέον νὰ γίνεται ἀντικείμενον καλλιτεχνικῆς σχηματοποιήσεως, ὑποβαλλόμενον ἀπαρεγκλίτως εἰς καθιερωμένα πρότυπα καὶ ἀντὶ πρωτοτυπίας μαρτυροῦν τὴν μονοτονίαν τῆς ἐμπνεύσεως καὶ τὴν δουλικὴν μίμησιν. Προσθετέον ὅτι ὁ ἀκαδημαϊσμὸς δὲν παρεῖδε καὶ τὴν ἠθικὴν σεμνοτυφίαν, καλύψας, ὑπὸ τὸ πρόσχημα δῆθεν ὑψηλῶν ἀρχῶν, ἀσχέτων ἐντελῶς πρὸς τὴν τέχνην, μέλη τινὰ τοῦ σώματος, εἰς βάρος τῆς συνολικῆς ἐντυπώσεως.

Καθ' ὅλον σχεδὸν τὸν παρελθόντα αἰῶνα παρομοία ἀντίληψις τοῦ γυμνοῦ εἶχεν ἀποστειρώσει τὴν τέχνην. Αἱ ἐπεμβάσεις τοῦ ρεαλισμοῦ καὶ τοῦ κυβισμοῦ ὑπῆρξαν αὐτόχρημα σωτήριαι. Οἱ ἀκαδημαϊσταὶ κατηγόρησαν κακοβούλως τὸν ρεαλισμὸν ὅτι δὲν ἀπέβλεπε παρὰ εἰς φαλλικὰς ἐπιδείξεις καὶ εἰς τὴν διαρκῆ προσβολὴν τῆς ἠθικῆς. Πραγματικῶς ὁ ρεαλισμὸς δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ἡ ἐσκεμμένη ἀντίδρασις κατὰ τῆς ἀναγκαστικῆς ἐξωραΐσεως καὶ ἐξιδανικεύσεως τοῦ πρωτοτύπου καὶ ἡ ἐπάνοδος εἰς τὴν ἀπ' εὐθείας ὑγιῆ ἐκ τῆς φύσεως ἔμπνευσιν. Ἐνῷ αἱ ἀβρόχειρες ἐργάτιδες καὶ οἱ εὐσταλεῖς κομψευόμενοι ἐργάται εἶναι τερατουργήματα τῶν γυμνῶν συμβολικῶν ὁμίλων τοῦ ἀκαδημαϊσμοῦ, ὁ ρεαλισμὸς ἐξεποιήτευσε τὴν πραγματικότητα καὶ ἀκόμη ὅταν δὲν τοῦ ἐδίδοντο πρότυπα ἰνδαλμάτων. Ὁ κυβισμὸς ἀνέτρεψεν ἄρδην τοὺς νόμους τῆς προοπτικῆς διὰ τῆς προσπαθείας τῆς ἐπιβολῆς τοῦ στατικοῦ συγχρονισμοῦ καὶ ἀντικατέστησε τὴν ἀναιμικὴν θωπείαν τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ γλυφάνου διὰ τῆς γωνιώδους καὶ ἀγκυλώδους ἐκφραστικότητος εἰς τὴν γλυπτικήν. Ἡ συσσώρευσις τῶν ἐπιπέδων καὶ ἡ ἐκ ταύτης ἀναγκαστικὴ παραμόρφωσις τῆς ἰχνογραφικῆς γραμμῆς ἐπλούτισε τὴν ζωγραφικὴν μὲ νέα ἐκφραστικὰ μέσα. Τὸ κυβικὸν γυμνὸν χάνει ἀπὸ τὴν συμβατικήν του ὡραιοφάνειαν, ἀρυόμενον ἐξαιρετικὴν ὑποβλητικὴν ἐκφραστικότητα. Βεβαίως ἔχομεν ὑπ' ὄψει τὰ ἄρτια ἔργα τῆς κυβικῆς προσπαθείας ἥτις ἀπέχει ἀκόμη πολὺ τῆς τελειωτικῆς της ἐξελίξεως, καὶ ὄχι τὰς ἀκατανοήτους μιμήσεις συρφετοῦ στείρων ψευδοκαλλιτεχνῶν.

Συνήθως ἡ μελέτη τοῦ γυμνοῦ ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς πόζας ἀνδρικῶν ἢ γυναικείων σωμάτων, κοινῶς καλουμένων μοντέλων. Εἰς τὰς ἐν Εὐρώπῃ σχολὰς τῶν καλῶν τεχνῶν ὑπάρχουσιν ἐξ ἐπαγγέλματος τοιαῦτα μοντέλα διὰ τὴν μελέτην τῆς μυϊκῆς ἀνατομίας ἐπὶ τοῦ ζῶντος σώματος. Τὸ γυμνὸν ὡς θέαμα ἐγένετο πρόσχημα ἀσυστόλου ἐκμεταλλεύσεως ἐκ μέρους τῶν θεατρικῶν ἐπιχειρηματιῶν καὶ τῶν ἐπιθεωρησιογράφων, οἵτινες ὑπὸ τὸ προσωπεῖον δῆθεν καλλιτεχνίας ὑβρίζουσι τὴν τέχνην καὶ προσβάλλουσι τὴν ἠθικήν. Αἱ γυμναὶ ἱερόδουλοι χορεύτριαι, σκοπὸν μόνον ἔχουσαι τὴν διὰ τῆς νύξεως τῶν σαρκικῶν ἐνστίκτων τοῦ λαοῦ θησαύρισιν τῶν ἐργολάβων τοῦ θεάτρου, εἶναι κάθε ἄλλο παρὰ καλλιτεχνικὸν θέαμα Δικαίως ἡ ἀστυνομία καὶ ἡ λογοκρισία ἐπεμβαίνουσι. Δυστυχῶς ὅμως, καλλιτεχνικῶς ἀμόρφωτοι ἀμφότεραι, πολλάκις ἐμποδίζουσι πραγματικῶς θεάματα τέχνης γυμνικά, στερούμεναι ἐκλεπτυσμένου κριτηρίου. Τὸ ζήτημα ἐγένετο ἀντικείμενον ἐμβριθοῦς μελέτης καὶ συζητήσεως καὶ ἐλύθη προσωρινῶς διὰ τῆς ἑξῆς εὐφυοῦς καὶ πραγματικῶς αἰσθητικῆς συμβιβάσεως. Τὸ *ἀκίνητον* γυμνὸν οὐδαμῶς προσβάλλει τὴν ἠθικήν, ἐνῷ τὸ *κινούμενον*, καὶ δὴ εἰς ἀπρεπεῖς στάσεις καὶ κινήσεις κατερχόμενον γυμνόν, μιμούμενον συνουσιακὰς συστροφὰς καὶ ἀσέμνους χειρονομίας εἶναι ἐπιλήψιμον. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι οἱαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ παρουσίασις τοῦ γυμνοῦ, κινουμένη ἢ ἀκίνητος, δὲν προσβάλλει παρὰ τὰς ἐκφύλους διανοίας. Μία προκλητικὴ στάσις εἶναι ἴσως διεγερτικωτέρα μιᾶς ἀναιδοῦς κυβιστήσεως. Ἡ λύσις, χάριν τῆς ἠθικῆς, ὅσον ἀφορᾷ τὰ θεάματα διὰ τῆς διακρίσεως κινουμένου καὶ ἀκινήτου γυμνοῦ, δὲν εἶναι παρὰ προσωρινὴ καὶ μόνον εἶδος ἐπιφυλάξεως, καθόσον ἀγνοοῦμεν εἰς τὸ μέλλον τί δύναται σχετικῶς μὲ τὸ κινούμενον γυμνὸν νὰ μᾶς ἀποκαλύψῃ ἡ χορογραφία καὶ ὁ κινηματογράφος. Μ. ΒΑΛΣΑΣ

Γυμνὸν [Γεωγρ.]. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Ἀλέος τῆς ἐπαρχίας Ἄργους τοῦ νομοῦ Ἀργολιδοκορινθίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 637. Κεῖται παρὰ τὰ ὅρια τῆς Ἀργολίδος καὶ τῆς Κορινθίας ἐντὸς κοιλάδος περιλαμβανομένης μεταξὺ τῶν βουνῶν Ξεροβούνι, Ντούρμιζα, Μονοστηράκι καὶ Μεγαλοβούνι, ὧν τὰ τρία πρῶτα εἶναι παραφυάδες τῆς βουνοσειρᾶς τοῦ Φαρμακᾶ. Ἔχει κλῖμα μᾶλλον ἀνθυγιεινόν, διότι τὸ θέρος οἱ κάτοικοι προσβάλλονται ὑπὸ ἑλονοσίας λόγῳ τῶν λιμναζόντων ὑδάτων ἐν τῇ κοίτῃ τοῦ διαρρέοντος τὸ χωρίον χειμάρρου. Ὑδρεύεται ἐκ πηγαίων ὑδάτων τῶν πηγῶν Κουργιαλοῦ, Πλατάνου καὶ Κόκκινης Βρύσης ὡς καὶ ἐκ φρεάτων. Ἡ περιφέρεια τῆς κοινότητος ἔχει δάση ἐξ ἐλάτων, πρίνων, κέδρων κλπ., καλλιεργησίμους δ' ἐκτάσεις ἀνερχομένας τὰ 2000 στρέμ., σπειρομένας κυρίως ὑπὸ δημητριακῶν. Ἔχει καὶ ἀμπελοφυτείας. Ἡ κτηνοτροφία συνίσταται ἐκ τῆς ἐκτροφῆς 8000 αἰγοπροβάτων. Τὸ Γυμνὸν συγκοινωνεῖ μετὰ τοῦ Ἄργους διὰ βατῆς (ὥρ 2) καὶ ἐκεῖθεν δι' ἀμαξιτῆς (χμτρ. 16) ὁδοῦ.

Τὸ Γυμνὸν ἀνέδειξε κατὰ τὴν ἐποποιίαν τοῦ 1921 πολλοὺς Ἀγωνιστάς, ὡς τοὺς Συργιάννην, Οἰκονόμου, Φιλιππόπουλον, Γκούσγκουλαν κλπ.

Digitized by Google

Τῷ 1834 τὸ χωρίον τοῦτο, ὅπερ ἐξετείνετο νοτιώτερον, ἠρίθμει περὶ τοὺς 1200 κατοίκους διὸ καὶ ἀπετέλεσεν ἕδραν ἰδίου δήμου. Εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς κοινότητος ὑπάγεται καὶ ἡ, δυτικῶς τοῦ χωρίου κειμένη, διαλελυμένη μονὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα Μονὴ Βράχου Φαρμακᾶ, ἀναγομένης τῆς ἱδρύσεώς της τῷ 1246 Αὕτη κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ἐχρησίμευεν ὡς κα ταφύγιον τῶν Ἑλλήνων. Σ. ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΥΛΟΣ

— **Γυμνὸν** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Κάτω Μαμούλων* τῆς ἐπαρχίας Χαλκίδος τοῦ νομοῦ Εὐβοίας. Κάτ. (1928, 463.

γυμνόνωτος (ὁ, ἡ),—*ον* (τό)· ὁ ἔχων γυμνά, ἀκάλυπτα τὰ νῶτα.

γυμνοπαιδίαι (αἱ) *['Αρχ.]*. Ἑορτὴ γυμνῶν παίδων καὶ τελείων ἀνδρῶν, τελουμένη ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Σπάρτῃ κατ' ἔτος πρὸς τιμὴν τοῦ Πυθαέως Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Διονύσου. Τὸ κύριον μέρος τῆς ὅλης ἑορτῆς, ἥτις διήρκει ἐπὶ δέκα ἴσως ἡμέρας καὶ ἦτο ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ἑορτῶν τῆς ἀρχαίας Σπάρτης, ἦτο ὄρχησις παίδων γυμνῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς πόλεως, καὶ ἐν τῇ θέσει «*Χορός*», περὶ τὰ ἀγάλματα τοῦ Πυθαέως Ἀπόλλωνος, τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τῆς Λητοῦς, καὶ ὄρχησις τελείων ἀνδρῶν κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς πόλεως. Τὸ ὄνομα τῆς ἑορτῆς, ἡ σειρὰ τῶν ὀρχήσεων (παίδων κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας καὶ ἀνδρῶν κατὰ τὴν τελευταίαν) καὶ ὁ τόπος τῆς τελέσεως αὐτῶν (ἀγορὰ-θέατρον), ὑποδηλοῦσιν ὅτι ἡ ἑορτὴ περιωρίζετο ἐν ἀρχῇ εἰς ὄρχησιν μόνον γυμνῶν παίδων ἐν τῇ ἀγορᾷ πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος. Κατὰ τὴν ὄρχησιν οἱ παῖδες ἐτέλουν γυμναστικὰς ἀσκήσεις ἀναπαριστῶντες διὰ σεμνῶν καὶ ἐρρύθμων κινήσεων τὰ σχήματα τῆς πάλης καὶ τοῦ παγκρατίου, ᾖδον ᾠδὰς τοῦ Θαλήτα καὶ Ἀλκμᾶνος καὶ παιᾶνας τοῦ Διονυσοδότου, καὶ ὁ προστάτης τοῦ χοροῦ ἔφερε στέφανον, θυρεάτην καλούμενον, εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐν Θυρέᾳ (546 π.Χ.) νίκης τῶν Σπαρτιατῶν, μὲ την ὁποίαν ἦτο συνδεδεμένη ἡ ἑορτὴ τῶν γυμνοπαιδιῶν· διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐπευφημοῦντο οἱ πεσόντες κατὰ τὴν μάχην ἐκείνην, διὰ τῶν ᾀδομένων κατὰ τὴν ἑορτὴν ᾠδῶν. Αἱ γυμνοπαιδίαι, αἵτινες παρεῖχον ἓν λαμπρὸν θέαμα ἰσχύος, δεξιότητος, εὐλυγισίας καὶ χάριτος, ἦσαν μέρος τοῦ προγράμματος τῆς ἀγωγῆς τῶν παίδων ἐν Σπάρτῃ, διὰ τοῦ ὁποίου παρεσκεύαζεν ἡ σπαρτιατικὴ πολιτεία τὴν ἀσφάλειαν τῆς πόλεως καὶ τὴν δόξαν καὶ εὐδαιμονίαν τῆς πατρίδος. Τὴν σπουδαιότητα τοῦ σκοποῦ τῆς ἑορτῆς μαρτυρεῖ καὶ τοῦτο: ὅτε ἀνηγγέλθη εἰς τὴν Σπάρτην ἡ ἐν Λεύκτροις (371 π. Χ.) συμφορά, αἱ ἀρχαὶ δὲν διέκοψαν τὴν τέλεσιν τῆς ἑορτῆς. Εἰς μεταγενεστέρους χρόνους οἱ παῖδες κατὰ τὰς γυμνοπαιδίας ἐμιμοῦντο καὶ βακχικὰς κινήσεις τῆς τοῦ Διονύσου λατρείας· διὰ τοῦτο καὶ ἐπεκράτει μεγάλη εὐθυμία κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῶν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Σπάρτῃ καὶ πολλοὶ ξένοι συνέρρεον εἰς τὴν πόλιν. Αἱ γυμνοπαιδίαι εἰσήχθησαν πιθανώτατα κατὰ τὴν Ζ' (περὶ τὸ 665 π. Χ.) ἑκατονταετηρίδα εἰς τὴν ἀρχαίαν Σπάρτην καὶ συνετέλεσαν πολὺ εἰς τὴν πρόοδον τῆς ποιήσεως καὶ τῆς μουσικῆς ἐν αὐτῇ Κύριος συνθέτης τῶν μελῶν αὐτῶν ἐθεωρεῖτο ὁ *Θαλήτας*, ὁ καὶ εἰσηγητὴς τῆς ἑορτῆς. Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

γυμνόπλευρος (ὁ) (Gymnopleurus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κοπροφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*. Τὰ ἔντομα τοῦ γένους τούτου φέρουσι τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα: σῶμα ᾠοειδὲς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, πλατύτερον κατὰ τὸν κεφαλοθώρακα καὶ λεπτότερον κατὰ τὴν κοιλίαν. Τὰ ἔλυτρά των εἶναι βαθέως ὀδοντωτὰ κατὰ τὴν περιφέρειάν των καὶ κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ διαφαίνωνται γυμναὶ αἱ πλευραί των, ἐξ οὗ ἔλαβον καὶ τὸ ὄνομα. Αἱ κεραῖαι εἶναι βραχεῖαι, ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ ρύγχους, εὐθεῖς κατὰ τὴν ἀρχήν των καὶ ἀποτόμως κεκαμμέναι κατὰ τὸ ἄκρον των, ὅπερ φέρει ροπαλοειδῆ ἀπόφυσιν. Τὸ πρῶτον ζεῦγος τῶν ποδῶν των εἶναι μᾶλλον βραχύ, ἰσχυρόν, κατὰ τὸ ἀνώτερον τμῆμά των φέρουσι τρεῖς βαθείας ὀδοντώσεις καὶ καταλήγουσιν εἰς λεπτὴν ἀγκιστροειδῆ ἀπόφυσιν. Τὸ δεύτερον ζεῦγος τῶν ποδῶν εἶναι λεπτότερον, κατά τι μακρότερον τοῦ πρώτου, τριαρθρωτὸν καὶ καταλήγει εἰς λεπτοτάτας ἀκανθώδεις ἀποφύσεις. Τὸ τρίτον ζεῦγος τῶν ποδῶν εἶναι ἰσχυρὸν καὶ ἐπιμηκέστατον, καταλῆγον εἰς λεπτὰς ἀκανθωτὰς ἀποφύσεις. Τὸ γένος περιλαμβάνει περὶ τὰ 30 εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς πάσας σχεδὸν τὰς θερμὰς χώρας τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς. Εὐρωπαϊκὰ εἴδη εἶναι γνωστὰ τρία, ὧν ἀξιολογώτερον *γυμνόπλευρος ὁ μαστιγοφόρος* (Gymnopleurus flagellatus), ὅστις ἔχει σῶμα μετρίου μεγέθους καὶ χρῶμα μελανόν, μὲ μεταλλικὰς ἀποχρώσεις καὶ λεπτὰς ραβδώσεις κυανοϋπολεύκους ἐπὶ τῆς ράχεως. Δ. Ν. Π.

γυμνοπόδης (ὁ)· δημοτ. τύπος τοῦ γυμνόπους (βλ. λ.).

γυμνόπους (ὁ, ἡ)· ὁ ἔχων γυμνοὺς τοὺς πόδας, ὁ μὴ χρησιμοποιῶν ὑποδήματα, ἀνυπόδητος· κοιν. *ξυπόλυτος*.

γυμνόπους (ὁ) (Gymnopus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων διπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *βραχυκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *μυϊδῶν* Γνωστὰ τέσσαρα εἴδη διακρινόμενα διὰ τὸ μικρότατον σῶμά των, ἰθαγενῆ τῆς Εὐρώπης. Δ. Ν. Π.

γυμνόπτερνος (ὁ) (Gymnopternus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων διπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *μυϊδῶν*. Εἶναι μεγάλαι μυῖαι μὲ πολυσμηριγγώδεις κεραίας καὶ ὀφθαλμοὺς περιβαλλομένους κύκλῳ ὑπὸ πυκνῶν τριχῶν. Γνωστὰ ἄνω τῶν 30 εἰδῶν, ὧν τὰ πλεῖστα εὐρωπαϊκά. Δ. Ν. Π.

γυμνοπώγων (ὁ) (Gymnopogon) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀγρωστοειδῶν*, περιλαμβάνον ἐλάχιστα εἴδη φυόμενα ἐν Ἀμερικῇ. Δ. Ν. Π.

γυμνόρρινος (ὁ) (Gymnorhinus) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὀδοντορραμφῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *κορακιδῶν*. Τὰ πτηνὰ τοῦ γένους τούτου ἔχουσι σῶμα μετρίου μεγέθους, κεφαλὴν ἀπεστρογγυλωμένην, ράμφος μακρόν, κωνικὸν καὶ ἰσχυρόν, σῶμα μᾶλλον λεπτόν, πτέρυγας μακροτάτας καὶ αἰχμηρὰς κατὰ τὸ ἄκρον των, πόδας ὑψηλούς, λεπτούς, κατὰ τὸ ἥμισυ πτερωτούς, καὶ χρῶμα μελανόφαιον ἢ φαιοτεφρῶδες. Πάντα εἶναι ἰθαγενῆ τῆς Αὐστραλίας. Ἐκ τῶν τριῶν γνωστῶν εἰδῶν κοινότερον εἶναι *γυμνόρρινος ὁ ψάλτης* (Gymnorhinus cantator), ὅστις ἔχει μῆκος 45 περίπου ἑκατοστομέτρων, χρῶμα μελανόφαιον μὲ μεγάλας λευκὰς κηλῖδας, ἰδίως κατὰ τὴν ἄνω ἐπιφάνειαν τοῦ λαιμοῦ καὶ τὰς πλευράς. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν Αὐστραλίαν, μιμεῖται τὰς φωνὰς ἑτέρων πτηνῶν καὶ ἐξημεροῦται εὐκόλως. Δ. Ν. Π.

γυμνός,—*ή*,—*όν*· ἰδιωμ. *γδυμνός*· ὁ ἄνευ ἐνδυμάτων, ὁ μὴ ἐνδεδυμένος: «γυμνὸς ὅπως τὸν γέννησε ἡ μάννα του»· || τὸ οὐδ. γυμνὸν (τὸ) (βλ. λ.). || ὁ μὴ ἐπαρκῶς ἢ μὴ προσηκόντως ἐνδεδυμένος: «ἀφίνει τὰ παιδιά του γυμνὰ καὶ κουρελιάρικα», «ἤτο πρωὶ καὶ ἤμουν γυμνὸς ἀκόμη», παροιμ. «ἔμαθε γυμνὸς καὶ ντρέπεται ντυμένος»· || καθόλου, ἀκάλυπτος. ἀπερικάλυπτος: «μὲ τὸ ξίφος γυμνόν», «μαξιλάρια γυμνά» χωρὶς τὰ κελίφια· φρ. «εἶπε τὴν ἀλήθειαν γυμνήν» ἄνευ περικαλυμμάτων ἢ προσχημάτων, αὐτὴν καθ' αὑτήν· || ὁ ἐστερημένος τινός, ἐλλιπὴς ὡς πρός τι, ἐνδεής: «γυμνὸς ἐπιστήμης», «μεγάλο σπίτι, ἀλλὰ γυμνό» ἄνευ τῆς προσηκούσης ἐπιπλώσεως καὶ περικοσμήσεως· || ἐπὶ ἐδάφους, ψιλὸς δένδρων, ἀσκεπής: «τὰ περισσότερα ὄρη τῆς Ἑλλάδος εἶναι γυμνά».—Ἐπίρρ. *γυμνῶς*.

— *γυμνὴ φλὸξ [Ναυτ. Φάρ.]* Ἡ φλὸξ τῆς φωτιστικῆς πηγῆς ἡ φωτίζουσα ἄνευ περιβολῆς της δι' «αὐτοσχήμου» ἢ «φωτοβολίδος» (γαλλ. flamme nue, ἀγγλ. naked flame). Τὸ χρῶμα τῆς γυμνῆς φλογὸς δὲν ἔχει τὴν λευκότητα τοῦ ἀπὸ πυρακτώσεως φωτός, ἀποκλῖνον πρὸς τὸ ὑποκίτρινον, μεταβαλλόμενον εἰς ὑπέρυθρον πορτοκαλλιόχρουν ὅταν ἡ ἀτμοσφαιρικὴ διαφάνεια καταστῇ ἀνώμαλος λόγῳ ἀτμοσφαιρικῆς πυκνώσεως. Σ. Ε. Λ.

— *γυμνὸς ἀγωγὸς [Ἠλεκτρολ.]*. Καλεῖται ἐν τῇ ἠλεκτροτεχνίᾳ *γυμνὸς* οἱοσδήποτε ἀγωγὸς παρουσιάζων τελείως ἀκάλυπτον ὑπὸ μονωτικοῦ τὴν μεταλλικὴν αὐτοῦ ἐπιφάνειαν. Ὅταν δύο ἢ περισσότεροι μεμονωμένοι ἀγωγοὶ πρόκειται νὰ ἑνωθοῦν, παρίσταται ἀνάγκη γυμνώσεως αὐτῶν. Γυμνοὶ ἀγωγοὶ χρησιμοποιοῦνται κυρίως εἰς ἐναέρια δίκτυα ὑψηλῆς, συνήθους, καὶ χαμηλῆς τάσεως. Λ. Ν. Κ.

γυμνοσάλιαγκος (ὁ) *[Ζῳολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ *λείμακος τοῦ γυμνοῦ* (βλ. λεῖμαξ).

γυμνοσοφισταὶ (οἱ). Οὕτως ὠνομάζοντο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Ἰνδοί τινες φιλόσοφοι, οἵτινες ἔζων ὡς ἐρημῖται, παραδεδομένοι εἰς τὴν ἐνατένισιν καὶ τὸν ἀσκητισμόν. Τινὲς καλοῦσι γυμνοσοφιστὰς μόνον τοὺς βραχμᾶνας ἀσκητὰς κατὰ τὰ τελευταῖα στάδια τοῦ βίου των, ἤτοι κατὰ τὸ στάδιον Βαναπράστα καὶ Σαννγιάστ. Ἄλλοι συγκαταλέγουσιν εἰς αὐτοὺς καὶ τοὺς Σαμάνας, δηλαδὴ τοὺς ἀσκητὰς τοῦ Βουδισμοῦ, οἵτινες ἔζων καθὼς ἀκριβῶς καὶ οἱ βραχμᾶνες ἀδελφοί των, μεθ' ὧν φέρουσι τὸ κοινὸν ὄνομα μπίκου (βλ. λ.). —Δ.

Γυμνοσοφισταί. Λαὸς ἐν τῇ Ἰνδικῇ συγχεόμενος μετὰ τῶν *Γυμνήτων* (*Πτολ.* 7, 1, 54). ΙΑΚ. Χ. Δ.

γυμνόσπερμα (τὰ) (Gymnosperma) *[Βοτ.]*. Ἡ πρώτη ὑποδιαίρεσις τῶν φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φανερογάμων*. Τὰ γυμνόσπερμα ἔχουσι τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα: Εἶναι θάμνοι ἢ δένδρα μὲ κορμὸν πολυετῆ, ὅστις φέρει πολλὰς ρίζας περιβαλλομένας ὑπὸ πλήθους ἀγγειοειδῶν δεσμίδων, φύλλα βελονοειδῆ, λεπιδοειδῆ ἢ πτεροειδῆ. Τὰ σποριάγγεια τῶν φυτῶν τούτων εἶναι μονογενῆ καὶ γυμνὰ περιανθίου. Ἐξαίρεσιν ἀποτελεῖ ἡ κατηγορία τῶν *γνητοειδῶν*, ἅτινα ἔχουσι κεκαλυμμένον περιάνθιον. Τὰ ἄρρενα φύλλα, τὰ μεταμορφωμένα εἰς ἄνθη, φέρουσι τὰ σποριάγγεια πολυάριθμα ἀπό τινος κλαδίσκου κατὰ σπονδύλους ἢ σπειρώσεις καὶ ἀποτελοῦνται ἐκ λεπιδοειδῶν καρποφύλλων, τῶν στημόνων, οἵτινες φέρουσι κατὰ τὸ πρανὲς αὐτῶν δύο ἢ πλείονας ἀνθῆρας. Τὰ θήλεα ἄνθη ἔχουσι πλατέα, λεπιδοειδῆ καρπόφυλλα, ἅτινα δὲν συνάπτονται πρὸς ἄλληλα διὰ τῶν χειλέων των, ἀλλὰ διὰ τῶν ἐπ' αὐτῶν ἢ ἀλλαχοῦ τῆς ἐπιφανείας των σπερματικῶν βλαστῶν, ὧν τὸ πλῆθος ποικίλλει εἰς τὰς διαφόρους οἰκογενείας, γένη καὶ εἴδη. Συνήθως φέρουσι δύο σπερματικὰς βλάστας. Οἱ κόκκοι εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σφαιροειδεῖς καὶ φέρουσι δύο ἀεροφόρους σφαίρας, αἵτινες προέρχονται ἐκ τῆς πτώσεως τοῦ ἐξωστρώματος καὶ χρησιμεύουσι διὰ τὴν ἐν τῷ ἀέρι αἰώρησιν καὶ κίνησίν των. Κατὰ τὴν βλάστησιν τῶν κόκκων τῆς γύρεως ἀναφαίνονται, διὰ καταμερισμοῦ, ἓν ἢ περισσότερα ἐλλειψοειδῆ κύτταρα, τὰ προθαλλιώδη κύτταρα καλούμενα, καὶ ἅτινα περιβάλλονται ὑπὸ μεμβράνης. Ἓν ἐκ τῶν κυττάρων τούτων, τὸ ἀνθηρίδιον, διαιρεῖται εἰς δύο σπερματοζωΐδια ἢ εἰς ἀνάλογα πρὸς ταῦτα κύτταρα. Οἱ κόκκοι τῆς γύρεως μεταφερόμενοι διὰ τοῦ ἀνέμου πρὸ τῆς μικροπύλης τῆς σπερματικῆς βλάστης ἐπικάθηνται ἐπὶ ταύτης καὶ συγκρατοῦνται ὑπὸ τοῦ ἐκ ταύτης ἐκκρινομένου ὑγροῦ. Τὸ ὑγρὸν τοῦτο βραδέως καὶ κατὰ μικρὸν ἀπορροφᾶται, συμπαρασῦρον οὕτω πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς μικροπύλης καὶ τοὺς κόκκους τῆς γύρεως, ἕκαστος τῶν ὁποίων ἐκβλαστάνει μετὰ βραχὺ σχετικῶς διάστημα σωληνοειδῆ ἀπόφυσιν, τὴν προβολὴν τῆς γύρεως, ἥτις εἰσέρχεται εἰς τὰ ἐσώτατα στρώματα τοῦ σπερματικοῦ πυρῆνος. Κατὰ τὴν βλάστησιν τῶν κόκκων τῆς γύρεως σχηματίζεται εἰς τὸ ἔνδον τούτων προθάλλιον ἐλλειψοειδές, ὅπερ ἀποτελεῖται ἐξ ἑνός, δύο ἢ τριῶν κυττάρων, ἀναλόγως τῶν διαφόρων γενῶν καὶ εἰδῶν.

Ἐκ τινος τῶν προαναφερθέντων κυττάρων σχηματίζεται τὸ σπερματογενὲς κύτταρον, ὅπερ διὰ περαιτέρω καταμερισμοῦ παράγει τὸ μητρικὸν κύτταρον τοῦ ἀνθηριδίου καὶ τὸ ἄγονον κύτταρον, ὅπερ πλησιάζει πρὸς τὰ κύτταρα τοῦ προθαλλίου, συνήθως συγχεόμενον μετὰ τούτων. Τὸ ἐναπομένον μητρικὸν κύτταρον μικρὸν κατὰ μικρὸν εἰσχωρεῖ, κατὰ τὴν ἐκβλάστησιν τῆς γύρεως, εἰς τὴν προβολὴν ταύτης. Μετὰ τὴν ἐξαπόλυσίν του τὸ κύτταρον τοῦτο καταμερίζεται εἰς δύο θυγατρικὰ κύτταρα, ἄρρενα ἢ γενετήσια κύτταρα καλούμενα, καὶ τῶν ὁποίων ἡ μορφὴ εἴς τινα φυτὰ τῆς ὑποδιαιρέσεως ταύτης παρομοιάζεται πρὸς τὰ σπερματοζωΐδια, εἰς ἕτερα δὲ εἶναι λεία καὶ γυμνὴ μεμβράνης. Ἐντὸς τοῦ σπερματικοῦ πυρῆνος καὶ ἐγγύτατα τῆς μικροπύλης ὑπάρχει κύτταρον, ὅπερ διακρίνεται τῶν λοιπῶν ἐκ τοῦ μεγέθους του καὶ τοῦ πλήθους τῶν ἐγκλειομένων πλασματιδίων. Τὸ κύτταρον τοῦτο εἶναι τὸ μητρικὸν τοῦ μακροσπορίου κύτταρον καὶ διὰ καταμερισμοῦ διαιρεῖται εἰς τέσσαρα θυγατρικὰ τοιαῦτα, ἐκ τῶν ὁποίων ἓν ἀναπτύσσεται εἰς ἐμβρυώδη ἀσκόν, ἢ μακροσπόριον, ἀπωθοῦν τὰ λοιπὰ συγγενικὰ κύτταρα, ἐφ' ἀφ' ἑτέρου τὰ λοιπὰ κύτταρα τῆς σπερματικῆς βλάστης ἀπορροφῶνται. Ὁ ἐμβρυώδης οὗτος ἀσκός, μετὰ διαδοχικοῦ καταμερισμοῦ τοῦ κεντρικοῦ πυρῆνος, πληροῦται διὰ τοῦ καλουμένου προθαλλιώδους ἱστοῦ, ὅστις κατὰ τὸ πρὸς τὴν μικροπύλην τμῆμά του φέρει ἀριθμόν τινα μικρῶν κυττάρων, ἅτινα διὰ καταμερισμοῦ μεταβάλλονται εἰς ἀρχεγόνα ἐλλειψοειδοῦς σχήματος, ἅτινα ἀποτελοῦνται ἐξ ᾠοκυττάρου μεγάλου κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καὶ βραχέος ἀτροφικοῦ μίσχου ἐν εἴδει λαιμοῦ.

Μετὰ τὴν εἴσοδον τοῦ σωλῆνος τῆς γύρεως ἐν τῷ ᾠοκυττάρῳ καὶ τὴν συντέλεσιν τῆς γονιμοποιήσεως, ὁ σωλὴν κατέρχεται πρὸς τὴν βάσιν τοῦ ᾠοκυττάρου, ὅπου καταμεριζόμενος σχηματίζει τέσσαρα μικρότερα κύτταρα, ἐξ ὧν διὰ καταμερισμοῦ ἐπίσης σχηματίζονται ἕτερα τέσσαρα μικρότερα καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς, σχηματιζομένων οὕτως ἐπαλλήλων στρωμάτων. Ἐκ τῶν κυττάρων τούτων, ἕν, τὸ μεγαλύτερον, δι' ἐκτάσεώς του σχηματίζει τέσσαρας ἐπιμήκεις σωλῆνας, ἐμβρυοφόρους σωλῆνας καλουμένους, διὰ τῶν ὁποίων εἰσέρχονται διαδοχικῶς τὰ προαναφερθέντα 4 κύτταρα ἐντὸς τοῦ προθαλλίου, ὁπότε παράγεται τὸ ἔμβρυον ἢ τὰ ἔμβρυα. Ὁσοσδήποτε καὶ ἐὰν εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐμβρύων, πάντοτε ἓν μόνον ἔμβρυον ἀναπτύσσεται, τὰ δὲ λοιπὰ σὺν τῷ χρόνῳ ἀπορροφῶνται ὑπὸ τούτου. Τὸ ἐν τῷ προθαλλίῳ ἀναπτυχθὲν ἔμβρυον ἀποτελεῖται ἐκ βραχέος βλαστιδίου καὶ ριζιδίου ἐγγύτατα τῆς μικροπύλης εὑρισκομένων. Τὸ βλαστίδιον τοῦτο, ὅπερ καὶ πτερίδιον καλεῖται, φέρει κατὰ τὸ ἀνώτερον ἄκρον αὐτοῦ ζεῦγος μικρῶν φύλλων διαφόρου μορφῆς, ἅτινα κοτύλαι καλοῦνται. Τὸ τμῆμα τοῦ βλαστοῦ, ὅπερ καλεῖται ὑποκοτύλιον καὶ εὑρίσκεται ὑπὸ τὰς κοτύλας, προεκτείνεται μέχρι τῆς κυρίως ρίζης καὶ ἀποτελεῖ τὸ ριζάριον. Τὸ νεωστὶ βλαστῆσαν πτερίδιον καλεῖται φύτρον.

Καθ' ὃν χρόνον διαπλάσσεται καὶ ἀναπτύσσεται τὸ ἔμβρυον ἐντὸς τοῦ μεγασπορίου, συναυξάνεται εἰς ἕτερον τμῆμα τοῦ μεγασπορίου τὸ προθάλλιον καὶ πληροῦται ἀποθησαυριστικῶν οὐσιῶν, ἤτοι ἀμύλου, λευκώματος, λίπους καὶ ἄλλων. Μετὰ τὴν σὺν τῷ χρόνῳ ἐπερχομένην ἀποξύλωσιν τῶν

Digitized by Google

χιτώνων καὶ τοῦ ἐναπομείναντος ἱστοῦ τοῦ σπερματικοῦ πυρῆνος σχηματίζεται τὸ σπέρμα. Ὁ καρπὸς τῶν γυμνοσπέρμων φυτῶν εἶναι ξυλώδης καὶ σπανιώτερον σαρκώδης.

Τὰ γυμνόσπερμα ὑποδιαιροῦνται εἰς τὰς ἑξῆς κατηγορίας:

1) *Γνητώδη* (Gnetinae). Τὰ ἀνήκοντα εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην φυτὰ ἔχουσι διαφορωτάτην μορφὴν καὶ τὰ ἄνθη των παρουσιάζουσι μεγάλας ἀναλογίας μὲ τὰ ἄνθη τῶν ἀγγειοσπέρμων. Εἰς τὰ γνητώδη ὑπάγεται ἡ οἰκογένεια τῶν γνητοειδῶν (βλ. λ.).

2) *Κωνοφόρα* (Coniferae). Τὰ φυτὰ τῆς κατηγορίας ταύτης διακρίνονται ἐκ τοῦ πολυκλαδωτοῦ βλαστοῦ των μετὰ πολυπληθῶν φύλλων. Εἰς τὰ κωνοφόρα ὑπάγονται αἱ οἰκογένειαι: ἐλαστικίδαι (Abietorideae), κυπαρισσίδαι (Cupressoideae, πιτυΐδαι (Pinaceae), ταξιδίδαι (Taxaceae) καὶ ταξωδιικίδαι (Taxodiaceae) (βλ. λ.).

3) *Κυκαδώδη* (Cycadinae). Ἡ κατηγορία αὕτη περιλαμβάνει φυτὰ μὲ κορμὸν ἄκλωνον ἢ ἐλάχιστα διακλαδισμένον καὶ μὲ μεγάλα φύλλα. Ἐνταῦθα ὑπάγεται ἡ οἰκογένεια κυκαδίδαι (Cycadaceae) (βλ. λ.). Δ. Ν. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

γυμνοσποράγγειον (τὸ) (Gymnosporagium) *[Βοτ.]*. Γένος μυκήτων τῆς οἰκογενείας τῶν *οὐρεδινιδῶν*. Οἱ μύκητες τοῦ γένους τούτου ζῶσι παρασιτικῶς ἐπὶ διαφόρων δένδρων καὶ ἰδίως ἐπὶ τῶν κυπαρισσιδῶν καὶ τῶν μηλεϊδῶν καὶ ἐμφανίζονται κατὰ μάζας πηκτωματώδους συστάσεως, κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ὁποίων εὑρίσκεται τὸ κοκκῶδες περικάρπιόν των, ὅπερ ἀποτελεῖται ἐκ δύο κωνικῶν λοβῶν διατεταγμένων βάσιν πρὸς βάσιν. Τὸ χρῶμά των ποικίλλει ἀπὸ τοῦ φαιοῦ μέχρι τοῦ κιτρίνου μὲ πάσας τὰς ἐνδιαμέσους ἀποχρώσεις. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη, ὧν συνηθέστερον ἀπαντῶσι: *γυμνοσποράγγειον τὸ σαβίνιον* (Gymnosporagium sabinii), ὅπερ ἀναπτύσσεται ἐπὶ τῶν κωνοφόρων ἰδίως δένδρων καὶ ἰδιαιτέρως ἐπὶ τῶν ἀρκεύθων, ἐνίοτε προσβάλλον καὶ τὰ φύλλα τῆς ἀπιδέας. *Γυμνοσποράγγειον τὸ γομφόμορφον* (Gymnosporagium clavarieformum), ὅπερ ἐπίσης προσβάλλει τὰ φύλλα τῆς ἀρκεύθου. *Γυμνοσποράγγειον τὸ τρέμον* (Gymnosporagium tremelloides), ὅπερ προσβάλλει τὰ φύλλα τῶν μηλεῶν. Δ. Ν. Π.

γυμνοστάχυς *ὁ ἀντιπυρετικὸς* (Gymnostachium febrifugum) *[Φαρμακ.]*. Ἰνδικὸν ἰατρικὸν φυτόν, οὗτινος αἱ ῥίζαι βράζονται μετὰ σκορόδου ἢ πεπέρεως καὶ χορηγοῦνται κατὰ τοῦ πυρετοῦ καὶ τῶν χολικῶν παθήσεων εἰς τὰς γυναῖκας μετὰ τὸν τοκετόν. Τὸ ῥίζωμα τοῦ φυτοῦ εἶναι ξυλῶδες καὶ ἐνέχει εἰς τὸν μελανωτὸν φλοιὸν ῥητινώδη πικρὰν οὐσίαν (χολεστερόλην) καὶ οὐδὲν ἀλκαλοειδές. Κ. Γ. Μ.

γυμνοστήμια (τὰ) *[Βοτ.]*. Οἱ στήμονες (κιονίδια), οἵτινες προέρχονται ἐκ τῆς συμφύσεως τοῦ στήμονος μετὰ τοῦ στύλου. Τὰ γυμνοστήμια παρατηροῦνται κυρίως εἰς τὰ φυτὰ τοῦ ἀθροίσματος τῶν γυνάνδρων (βλ. γύνανδρα). Δ. Ν. Π.

γυμνόσωμα (τὰ) (Gymnosoma) *[Ζωολ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ ζῷα ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων τὸ σῶμα εἶναι γυμνὸν τριχῶν, πτερῶν ἢ λεπίδων. Δ. Ν. Π.

—**γυμνόσωμα** (τὰ) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια μαλακίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πτεροπόδων*, ἥτις διακρίνεται κυρίως ἐκ τῆς παρουσίας ἐπὶ τῶν πλοκάμων τῶν ζῴων τούτων βραγχιακοῦ ἐξωτερικοῦ συστήματος. Ἐκ τῶν κυριωτέρων γενῶν τῆς οἰκογενείας ἀναφέρομεν τὴν *κλιωνίαν* καὶ τὸ *πνευμόδενδρον*. Δ.Ν.Π.

γυμνοσωμίδαι (οἱ) (Gymnosomidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια ἐντόμων διπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *βραχελύτρων*, περιλαμβάνουσα ἀρκετὰ γένη, ὧν κυριώτερα: γυμνόσωμος, κυστογαστὴρ καὶ στρογγυλογαστὴρ (βλ λ.). Δ. Ν. Π.

γυμνόσωμος (ὁ) (Gymnosomus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων διπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *γυμνοσωμιδῶν*. Οἱ γυμνόσωμοι διακρίνονται ἐκ τῆς ἀπεστρογγυλωμένης κοιλίας των, ἥτις δὲν φέρει προσαρτηματικὰ ὄργανα, καὶ τῶν ἐπιμήκων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον κεραιῶν, αἵτινες ἔχουσι τὴν τρίτην ἄρθρωσιν ἐπιμήκη, πρισματικὴν καὶ τελευτῶσαν εἰς νηματοειδῆ ἀπόφυσιν. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γυμνόσωμος ὁ ἀπεστρογγυλωμένος* (Gymnosomus rotundatus), ὅστις ἔχει μῆκος 7—8 χιλιοστομέτρων, χρῶμα ῥάχεως μελανὸν καὶ κοιλίας μελανοϋπέρυθρον. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν μέσην Εὐρώπην καὶ ἐνδιαιτᾶται ἐπὶ τῶν ἀνθέων διαφόρων φυτῶν καὶ ἰδίως τῆς ἀχιλλείας. Δ. Ν. Π.

γυμνότης, *—ητος* (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τις γυμνός, ἀνεπάρκεια ἐνδυμάτων· || καθόλου, ἀνεπάρκεια ἐφοδίων, ἔνδεια, πτωχεία.

γυμνοτόκα (τὰ) *[Ζωολ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ ζῷα ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων τὰ νεογνὰ γεννῶνται ἄνευ πτίλων ἢ σμηρίγγων. Ἐπίσης καὶ πλεῖστα ἐκ τῶν βρυοζῴων, ὧν αἱ ἀποικίαι ἔχουσι γυμνοὺς πολύποδας.

Γυμνότοπος *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τοῦ νομοῦ Ἄρτης ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 362. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Γκουλιάδες*. Κεῖται εἰς τὰ δυτικὰ ἀντερείσματα τοῦ Ξηροβουνίου ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Λούρου ποταμοῦ. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Χ. Ι. Σ.

γύμνουρος (ὁ) (Gymnurus) *[Ζωολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἐντομοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἰστριχιδῶν*. Εἶναι τὸ μόνον γένος τῆς οἰκογενείας, ὅπερ φέρει 44 ἀντὶ 36 ὀδόντας. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γύμνουρος ὁ ῥαφφλέσιος* (Gymnurus Rafflesii), ὅστις ἔχει ἀνάστημα κοινοῦ ἀρουραίου, ῥύγχος λεπτόν, εὐκινητότατον, καὶ οὐρὰν μακροτάτην. Τὸ δέρμα του εἶναι μαλακόν, μεταξοειδὲς καὶ βαθέως φαιόν. Ζῇ συνήθως ἐντὸς ὀπῶν τῆς γῆς, τὰς ὁποίας σκάπτει διὰ τῶν προσθίων ποδῶν του. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν Σουμάτραν καὶ τρέφεται κυρίως ἐξ ἐντόμων. Δ. Ν. Π.

γυμνόφθαλμα (τὸ) *[Ζωολ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ ζῷα διαφόρων ζωολογικῶν ἀθροισμάτων, τῶν ὁποίων οἱ ὀφθαλμοὶ δὲν περιβάλλονται ὑπὸ βλεφάρων. Δ. Ν. Π.

γυμνόφθαλμος (ὁ) (Gymnophthalmus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἑρπετῶν τῆς οἰκογενείας τῶν σαυριδῶν, περιλαμβάνον ἑρπετὰ μετρίου μεγέθους, ἰθαγενῆ τῆς Ἀμερικῆς, διακρινόμενα κυρίως ἐκ τῶν τεσσάρων δακτύλων τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν των καὶ τῶν πέντε τῶν ὀπισθίων. Ἴδιον χαρακτηριστικὸν γνώρισμα εἶναι ὅτι στεροῦνται βλεφάρων. Γνωστότερον εἶδος *γυμνόφθαλμος ὁ βραζιλιανὸς* (Gymnophthalmus brasiliensis). Δ. Ν. Π.

γυμνοφίδια (τὰ) *[Ζωολ.]*. Ὀνομασία ἑρπετῶν τινων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὀφιδίων*, τῶν ὁποίων τὸ σῶμα εἶναι γυμνὸν κερατοειδῶν λεπίδων. Δ.Ν.Π.

γυμνοφόρος (ὁ) (Gymnophorus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων διπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *βραχυκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *μυϊδῶν*. Γνωστὸν ἓν μόνον εἶδος, *γυμνοφόρος ὁ εὐρωπαϊκὸς* (Gymnophorus europeus), ἀπαντῶν εἰς ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν Εὐρώπην. Δ. Ν. Π.

γυμνοχαρακινίδαι (οἱ) (Gymnocharacinidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια ἰχθύων τοῦ ἀθροίσματος τῶν φυσοστόμων, περιλαμβάνουσα ἓν μόνον γένος, τὸν γυμνοχαρακῖνον (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

γυμνοχαρακῖνος (ὁ) (Gymnocharacinus) *[Ζωολογ.]*. Γένος ἰχθύων τῆς οἰκογενείας τῶν *γυμνοχαρακιδῶν*. Γνωστὸν ἓν μόνον εἶδος *γυμνοχαρακῖνος ὁ βέργιος* (Gymnocharacinus Bergii), ἀνακαλυφθεὶς κατὰ τὸ 1902 ὑπὸ τοῦ ὁμωνύμου φυσιοδίφου εἰς τινα γλυκέα ὕδατα τῆς Ἀργεντινῆς. Ὁ ἰχθὺς οὗτος ἔχει σῶμα ἐπίμηκες, πεπλατυσμένον ἐκ τῶν πλαγίων, κεφαλὴν ἀρκετὰ μεγάλην, ὀφθαλμοὺς μεγάλους, ῥύγχος κεκολοβωμένον, ἄνω χεῖλος βραχύτερον τοῦ κάτω, ῥαχιαῖον πτερύγιον μᾶλλον μικρὸν καὶ ὑψηλόν, κατὰ τὸ μέσον τῆς ῥάχεως τοποθετημένον, στηθιαῖα ἱκανῶς ἀνεπτυγμένα, ἑδραῖον πλατὺ καὶ βραχὺ καὶ οὐραῖον εὐρύτατον καὶ ἐλαφρῶς διχαλωτόν. Ὁ χρωματισμός του κατὰ τὴν κεφαλὴν εἶναι λευκοαργυρώδης, τὴν ῥάχιν ὑπόφαιος, τὰ πλάγια μελανὸς καὶ τὰ πτερύγια ὑπόφαιος. Ἡ πλαγία γραμμὴ εἶναι λίαν εὐδιάκριτος καὶ λευκοῦ χρώματος. Δ.Ν.Π.

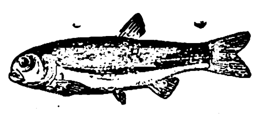

Γυμνοχαρακῖνος ὁ βέργιος.

γυμνοχειλίδαι (οἱ) (Gymnochilidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαρκοφάγων*, περιλαμβάνουσα ἐλάχιστα εἴδη, ὧν κυριώτερον γυμνόχειλος (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

γυμνόχειλος (ὁ) (Gymnochilus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων πενταμεροῦς συμμετρίας, τῆς οἰκογενείας τῶν *γυμνοχειλιδῶν*. Γνωστὰ ἐλάχιστα εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὴν κεντρικὴν Ἀφρικήν. Δ. Ν. Π.

γυμνῶ *(—όω)*, κοιν. *γυμνώνω*· καθιστῶ τι γυμνόν, ἀπογυμνῶ, ξεγυμνώνω, ξεντύνω: «ἐγυμνώθη διὰ νὰ κάμῃ λουτρόν», «ἐγύμνωσε τὸ στῆθός της» ἀπεκάλυψε, ξεσκέπασε· || μεταφ., στερῶ τινα τῶν ἑαυτοῦ, ἀφαιρῶ τὰ ἀναγκαῖα εἴς τινα: «ἐγύμνωσε τὸ σπίτι του»· || «τὰ ὀστᾶ ἐγυμνώθησαν τῶν σαρκῶν» ἐστερήθησαν, ἀπηλλάγησαν.

—*[Ναυτ.]* Ἐν τῷ ναυτικῷ ὁ ὅρος γυμνῶ κεραίαν,—ἱστίον—,ἐπιστήλιον (κοιν. γδύνω ἀπ' τὴν ἀρματωσιὰ τὴν ἀντένα,—τὸ πανί,—τὸ τσιμπούκι, γαλλ. dégréer καὶ dégarnir, ἀγγλ. to unrig καὶ to strip) σημαίνει ἀφαιρῶ ἀπὸ τούτων τὸ τοπεῖόν των, ὥστε νὰ ἀπομείνουν ἐλεύθερα παντὸς ἀφαιρετοῦ σχοινίου ἢ τροχίλου. Τὸ ἀντίθετον *ἐνδύω*. Σ. Ε. Λ.

γύμνωσις (ἡ) καὶ ***γύμνωμα*** (τό)· ἡ πρᾶξις καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *γυμνῶ*, ἀφαίρεσις τῶν ἐνδυμάτων, περιβλημάτων ἢ ἐπικαλυμμάτων· || ἀποστέρησις τῶν ἀναγκαίων ἐφοδίων.

—*[Λαογρ.]* Μίαν ἀπὸ τὰς πράξεις, αἱ ὁποῖαι συνοδεύουν τὰς μαγικὰς τελετὰς οἱασδήποτε φύσεως, ἀποτελεῖ καὶ ἡ γύμνωσις ἀπέναντι τοῦ ἡλίου ἢ τῆς σελήνης. Εἰς παράστασιν μαγικῆς τελετῆς καθελκύσεως τῆς σελήνης, εἰκονίζονται μάγισσαι ὁλόγυμνοι κρατοῦσαι ῥάβδους καὶ ξίφη. Εἴς τινας ἑλληνικοὺς τόπους ἡ γύμνωσις ἐπιβάλλεται καὶ εἰς ἐκεῖνον, χάριν τοῦ ὁποίου γίνεται ἡ μαγικὴ τελετή. Οὕτως ἐν Λιβισίῳ τῆς Λυκίας πρὸς θεραπείαν τῶν ἀτροφικῶν παιδίων ἐκθέτουσι ταῦτα γυμνά, ἡμέραν Σάββατον κατὰ προτίμησιν, κατέναντι τοῦ ἡλίου, τὰ ἀλείφουν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν διὰ τοῦ περιεχομένου τριῶν ᾠῶν καὶ τὰ ἐνδύουν κατόπιν διὰ πολαιῶν ἐνδυμάτων τὰ ὁποῖα κατακαίουν μετὰ πάροδον τριῶν ἡμερῶν. —Λ.

—**γύμνωσις *πληγωμένου***. Ἀδίκημα κολαζόμενον ἀπὸ τὸ ἄρθρον 239 τῆς Στρατ. Ποιν. Νομοθεσίας, δι' οὗ σκοπεῖται ἡ προστασία τῶν κατὰ τὴν μάχην, ἢ ἀμέσως μετ' αὐτήν, τραυματιῶν στρατιωτικῶν, ἀδιαφόρως ἐὰν οὗτοι ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἐχθρικὴν παράταξιν ἢ μή, διαπραττόμενον δὲ παρ' ἐπίσης στρατιωτικοῦ, ἀφαιροῦντος οἱονδήποτε πρᾶγμα τῆς κατοχῆς τοῦ τραυματίου. Ἐάν, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἀφαιρέσεως, ἐπιφέρῃ ὁ δράστης καὶ ἄλλην πληγὴν εἰς τὸν τραυματίαν, ἡ πρᾶξις τιμωρεῖται μὲ θάνατον, ἄλλως μὲ εἱρκτήν. Α. ΜΑΤΖΟΥΦΑΣ

γυμνωτὴς (ὁ), θηλ. *γυμνώτρια*· ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος γυμνώνει, ὁ ἀπογυμνῶν.

γυμνωτίδαι (οἱ) (Gymnotidae) *[Ζωολ.]*. Οἰκογένεια ἰχθύων φυσοστόμων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀπόδων*, περιλαμβάνουσα ἐλάχιστα γένη, ὧν γνωστότερον γύμνωτος (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

γύμνωτος (ὁ) (Gymnotus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἰχθύων τῆς οἰκογενείας τῶν *γυμνωτιδῶν*. Οἱ ἰχθύες τοῦ γένους τούτου φέρουσι τοὺς ἑξῆς γενικοὺς χαρακτῆρας: σῶμα ἐπιμηκέστατον, κυλινδρικόν, ἐλάχιστα πεπιεσμένον, ἀμοιροῦν καταφανῶν λεπίων. Προσομοιάζει πρὸς τοὺς ἐγχέλεις, μετὰ τῶν ὁποίων καὶ πολλάκις συγχέεται. Τὰ ἀκουστικά του τρήματα εἶναι μόνον κατὰ μέρος κεκαλυμμένα ὑπὸ μεμβράνης. Ἡ ἕδρα εἶναι λίαν πρὸς τὰ πρόσω τοῦ σώματος τοποθετημένη. Ἡ ῥάχις οὐδὲν πτερύγιον φέρει καὶ τὸ ἑδραῖον πτερύγιον εἶναι ἐπίμηκες καὶ φθάνει μέχρι τοῦ ἄκρου τῆς οὐρᾶς. Ἡ διάπλασις τῶν βραγχίων των εἶναι τοιαύτη καὶ ἡ ἐπικαλύπτουσα ταῦτα μεμβρᾶνα οὕτω πως συντεθειμένη, ὥστε ἐπιτρέπει εἰς τοὺς ἰχθῦς τούτους νὰ παραμένωσιν ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα ἐκτὸς τοῦ ὕδατος. Ἀπαντῶσιν εἰς τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰ τέλματα τῆς βορείου Ἀμερικῆς. Τὸ μόνον γνωστὸν εἶδος εἶναι *γύμνωτος ὁ ἠλεκτρικὸς* (Gymnotus electricus). Οὗτος ἔχει μῆκος 2 περίπου μέτρων, ῥύγχος ἀπεστρογγυλωμένον καὶ προέχουσαν κάτω σιαγόνα. Ἡ κεφαλή του φέρει μικρὰς ὀπάς, ἐξ ὧν ῥέει παχύρρευστον βλεννῶδες ὑγρόν. Μικρότεραι ὀπαὶ ὑπάρχουσι καὶ ἐφ' ὁλοκλήρου σχεδὸν τοῦ σώματος. Ἡ οὐρά του εἶναι ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένη καὶ χρησιμεύει κυρίως διὰ νὰ νήχεται ὡς καὶ διὰ νὰ κινῆται μετ' ἐξαιρετικῆς εὐκολίας καὶ ταχύτητος. Ὁ χρωματισμός του εἶναι σκοτεινῶς ὑποπράσινος, μὲ λαιμὸν ἐρυθρόλευκον καὶ διπλῆν σειρὰν κιτρίνων κηλίδων ἐφ' ἑκάστης τῶν πλευρῶν. Ἴδιον χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τοῦ ἰχθύος τούτου εἶναι ἡ ἠλεκτρικὴ συσκευὴ ἣν κέκτηται καὶ ἥτις ἀποτελεῖ τὸ ἀποτελεσματικώτερον ὅπλον ἀμύνης του. Ἡ συσκευὴ αὕτη κατέχει τὴν κάτωθεν τῆς οὐρᾶς ἐπιφάνειαν καὶ διαιρεῖται εἰς τέσσαρας δέσμας ἐπιμήκεις, ἐξ ὧν τὸ μεγαλύτερον ζεῦγος κεῖται πλησιέστερον πρὸς τὴν ἄνω ἐπιφάνειαν τῆς οὐρᾶς, τὸ δὲ μικρότερον πρὸς τὴν κάτω καὶ κατὰ τὴν βάσιν τοῦ ἑδραίου πτερυγίου. Ἑκάστη δέσμη ἀποτελεῖται ἐκ πλήθους μεμβρανοειδῶν λεπιδίων. λίαν πρὸς ἄλληλα κειμένων καὶ ἑνουμένων μεταξύ των διὰ λεπτοτέρων καθέτων τοιούτων. Μικρὰ πρισματικὰ σωμάτια πεπληρωμένα ὑπὸ πηκτωματώδους τινὸς οὐσίας εἶναι διεσκορπισμένα κατὰ τὴν περιφέρειαν τοῦ συστήματος τῶν λεπίων. Ὁλόκληρος ἡ ἐν λόγῳ συσκευὴ περιβάλλεται ὑπὸ πυκνοῦ συστήματος νευριδίων. Ὅταν ἐγγίσῃ τις τὸν ἰχθὺν διὰ τῆς μιᾶς χειρός, ὁ τιναγμός, ὅστις προέρχεται ἐκ τῆς ἠλεκτροφόρου ταύτης συσκευῆς εἶναι ἐλαφρὸς ἢ οὐδόλως γίνεται αἰσθητός, ἀλλ' ὅταν ἐγγίσῃ τις τὸν γύμνωτον διὰ τῶν δύο χειρῶν, εὑρισκομένων εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν ἀπ' ἀλλήλων, ὁ τιναγμὸς εἶναι ἰσχυρότατος.

Οἱ γύμνωτοι κατοικοῦσι τὰ γλυκέα ὕδατα τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἰδίως εἶναι ἄφθονοι εἰς τὸν ποταμὸν Ὀρενόκον, τοὺς παραποτάμους τούτου καὶ τὰς τελματώδεις περὶ αὐτὸν ἐκτάσεις. Ἡ ἁλιεία του ἐντὸς τῶν τελμάτων εἶναι ἐκ τῶν περιεργοτέρων θεαμάτων. Πρὸς τοῦτο ἐξαναγκάζουσιν ἵππους ἐν ἡμιαγρίᾳ καταστάσει διατελοῦντας νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ τέλμα. Ὁ θόρυβος τὸν ὁποῖον προξενοῦσιν οὗτοι ἐξαναγκάζει τοὺς γυμνώτους νὰ ἐξέλθωσιν ἐκ τοῦ βάθους τῆς ἰλύος, ὅπου συνήθως ἐνδιαιτῶνται, εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ὁπότε ἐπιτίθενται δι' ἀλλεπαλλήλων ἰσχυρῶν κτυπημάτων κατὰ τῆς κοιλίας τῶν ζῴων.

Digitized by Google

Μετὰ μακρὰν πάλην, καθ' ἣν πλεῖστοι τῶν ἵππων φονεύονται δι' ἠλεκτρικῆς ἐκκενώσεως εἰς τοὺς ὄρχεις των, οἱ γύμνωτοι ἐξασθενοῦσι καὶ συλλαμβάνονται.

Ἡ βλέννα ἥτις καλύπτει κατὰ παχὺ στρῶμα τὸ σῶμα τῶν ἰχθύων τούτων καὶ ἡ δυσάρεστος ὀσμή, ἥτις λόγῳ τούτου ἐπιδρᾷ ἐπὶ τὸ κρέας των καθιστῶσιν αὐτοὺς ἀκαταλλήλους πρὸς βρῶσιν. Δ.Ν.Π.

•

γυναῖκα (ἡ), ἰδιωματ. *γεναῖκα*, γεν. τῆς *γυναίκας* καὶ *γυναικός*· ὁ δημοτ. τύπος τοῦ γυνὴ (βλ. λ.)· τὸ θῆλυ τοῦ ἀνθρώπου γένος ἀνεξαρτήτως ἡλικίας: «ἄντρες καὶ γυναῖκες», «χώρια οἱ ἄντρες, χώρια οἱ γυναῖκες», παροιμ. «γυναῖκα θυμωμένη, θάλασσα ἀγριεμένη», «ἡ γυναῖκα μὲ τὸ κλάμα κι' ὁ κλέφτης μὲ τοὺς ὅρκους» ὅτι ψευδῆ καὶ δόλια εἶναι τὰ δάκρυα τῆς γυναικός, ὅπως καὶ οἱ ὅρκοι τοῦ κλέπτου· || δηλωτικὸν ἡλικίας, ὡριμότητος πρὸς γάμον: «τὸ κορίτσι ἀπὸ τὰ δεκαπέντε κι' ἀπάνω εἶναι πιὰ γυναῖκα»· || σύζυγος: «ἡ γυναῖκά μου τὄπε»· παροιμ. «ἡ πρώτη γυναῖκα σκλάβα μου, ἡ δεύτερη κυρά μου», «ὁ ἄντρας λέει λεμόνια, κι' ἡ γυναῖκα λέει πεπόνια» ἐπὶ συζύγων διχογνωμούντων, «σκλάχι βόιδι νἔπαρε καὶ γάϊδαρο καμπούρη, | γεναῖκα στενοκάπουλη καὶ χοῖρο μακρυμούρη». Β. Φ.

γυναικάδελφος (ὁ)· ὁ ἀδελφὸς τῆς γυναικός μου, τῆς συζύγου μου· θηλ. ***γυναικαδέλφη***, ἡ ἀδελφὴ τῆς γυναικός μου.

γυναικάρα (ἡ)· γυνὴ ὑψηλή, μεγαλόσωμος.

γυναικάριον (τό)· ὑποκορ. τοῦ *γυνὴ* πρὸς εὐτελισμὸν καὶ καταφρόνησιν, ἄλλως *παλιογυναῖκα*, *προστυχογυναῖκα*· || ἐνίοτε, ἡ μικρὰ τὸ ἀνάστημα γυνή, *γυναικάκι*.

γυναικᾶς,—ᾶ (ὁ)· ὁ ἀγαπῶν πέραν τοῦ προσήκοντος τὴν μετὰ γυναικῶν ὁμιλίαν καὶ ἀναστροφήν, ὁ γυναικοθήρας.

γυναικεῖον (τὸ) *['Αρχ.]*· τὸ ἐν τῷ οἴκῳ ἴδιον διαμέρισμα τῶν γυναικῶν (βλ. γυναικωνίτης).

γυναικεῖον (τὸ) *[Βοτ.]*· βλ. ὕπερος.

γυναικεῖος (ὁ, ἡ) καὶ—*α*,—*ον* (τό)· καὶ εἰς δημ. τύπον ***γυναίκειος***,—*α*,—*ο*, (τρισυλλάβως) ἢ ***γυναίκιος***· ὁ τῆς γυναικός, ὁ ἁρμόζων εἰς τὴν γυναῖκα, καθόλου, εἰς τὸ θῆλυ τοῦ ἀνθρώπου: «γυναικεῖοι τρόποι»· || «τὸ γυναικεῖον φῦλον» τὸ θῆλυ γένος τοῦ ἀνθρώπου· || ***γυναικεῖον*** (τό)· ὁ ἐν τοῖς χριστιανικοῖς ναοῖς τύπος τῶν γυναικῶν, ὁ γυναικωνίτης· || ***γυναικεῖα*** (τὰ) καὶ ***γυναίκεια***, ὡς οὐσιαστ. τὰ γυναικεῖα ἐνδύματα: «ἕνας μασκαρᾶς ντυμένος γυναικεῖα» παροιμ. «ὅποιος γυναῖκα μπιστευθῇ, γυναίκεια νὰ φορέσῃ». Β. Φ.

— **γυναικεία** ***θεὸς*** *[Μυθολ.]*. Οὕτως ἐκαλεῖτο κατὰ τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα θεά τις, ἡ ὁποία παρεῖχεν εἰς μὲν τοὺς ἀγροὺς εὐφορίαν, εἰς δὲ τὰς γυναῖκας πολυτοκίαν. Παρὰ Ῥωμαίοις ὠνομάζετο Bona Dea (θεὰ ἀγαθή). Κατά τινα μυθικὴν παράδοσιν, ἦτο θυγάτηρ τοῦ Φαύνου, κατ' ἄλλους σύζυγός του καὶ νύμφη τῶν δασῶν. Τινὲς τὴν συνταυτίζουσι πρὸς τὴν Μαῖαν, ἄλλοι πρὸς τὴν Ἑκάτην, τὴν Περσεφόνην ἢ τὴν Σεμέλην. Παρ' Ἕλλησιν ἡ λατρεία της ἐτελεῖτο ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τῶν γυναικῶν, ἀπαγορευομένης εἰς τοὺς ἄνδρας αὐστηρότατα τῆς εἰσόδου εἰς τὸ ἱερόν της. Κατὰ τὸν Οὐάρρωνα (Ap. Macr. Lach. I.I.) ἡ γυναικεία θεὸς οὐδέποτε ἐξῆλθε τῶν δωμάτων της, οὐδέποτε ἀπεκάλυψε τὸ ὄνομά της, οὐδέποτε εἶδεν ἄνδρα, οὐδ' ἐθεάθη παρ' ἀνδρός. Διὸ καὶ εἰς οὐδένα ἄνδρα ἐπετρέπετο νὰ βεβηλώσῃ τὸ τέμενος αὐτῆς διὰ τῆς παρουσίας του. Α. Δ.

— **γυναικεῖα** ***πάθη***· βλ. ἀφροδίσια.

— **γυναικεῖαι** ***σχολαὶ*** *['Εκπαιδ.]*. Ἡ παίδευσις τῶν θηλέων, γενικῶς ἐξεταζομένη, οὐ μόνον παρ' ἡμῖν ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ κράτη τῶν ὁποίων τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα εἶναι πολὺ καλύτερον ὠργανωμένον, δὲν προσαρμόζεται εἰς τὴν ἰδιαιτερότητα τοῦ θήλεος φύλου καὶ τὴν ἐν τῇ κοινωνίᾳ δρᾶσιν του. Τὸ πρόγραμμα ἰδίᾳ τῶν σχολείων θηλέων τῆς Μ. Ἐκπαιδεύσεως, τῶν ἀγόντων εἰς ἐπιστημονικὰς σπουδάς, οὐδαμῶς διαφέρει τοῦ ἰσχύοντος εἰς τὰ ἀντίστοιχα σχολεῖα τῶν ἀρρένων. Προσαρμογή τις τοῦ προγράμματος εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἰδιαιτερότητος τοῦ θήλεος φύλλου παρατηρεῖται παρ' ἡμῖν εἰς τὰ ἀστικὰ σχολεῖα θηλέων, τὰ ἀνώτερα παρθεναγωγεῖα καὶ τὰ Ἀρσάκεια (βλ. θηλέων *μόρφωσις*).

Εἰδικαὶ γυναικεῖαι σχολαὶ οὐδαμῶς ἢ ἐλάχισται ὑπῆρχον εἰς παλαιοτέρους χρόνους. Κατὰ τὰ τελευταῖα ὅμως ἔτη, ὡς ἐκ τῆς εὐρυτέρας συμμετοχῆς τῆς γυναικὸς εἰς τὸν δημόσιον καὶ ἐπαγγελματικὸν βίον, ἤρξατο λαμβανομένη εἰς τὰ διάφορα κράτη σοβαρὰ μέριμνα πρὸς ἵδρυσιν ἰδιαιτέρων γυναικείων σχολῶν. Εἰς ταύτας παρέχεται ἡ ἀναγκαία εἰδικὴ παίδευσις, πρὸς πληρεστέραν ἐκπλήρωσιν ὑπὸ τῆς γυναικὸς τῶν καθηκόντων της ὡς συζύγου, μητρὸς καὶ ἐπαγγελματίου. **Αἱ γυναικεῖαι σχολαί: α') ἐποικοδομοῦνται ἐπὶ** τῶν γενικῆς μορφώσεως μέσων καὶ ἀνωτέρων σχολῶν τῶν θηλέων, παρέχουσαι συμπληρωματικὴν «γυναικείαν» παίδευσιν, διαρκείας ἑνὸς ἢ δύο ἐτῶν· β') εἶναι αὐτοτελεῖς, τῆς αὐτῆς ὡς ἄνω διαρκείας καὶ τῶν αὐτῶν σκοπῶν· εἶναι καθαρῶς ἐπαγγελματικαὶ σχολαί, διαφόρων σκοπῶν, διαφόρου διαρκείας καὶ ὀργανώσεως.

Ἐν αὐταῖς ἐφοδιάζονται αἱ φοιτῶσαι μὲ τὰς εἰδικὰς καὶ ἐπαρκεῖς γνώσεις, ὅπως διδάξωσιν εἰς σχολεῖα θηλέων οἰκιακὴν οἰκονομίαν, χειροτεχνίαν, μαγειρικήν, κοπτικήν, ραπτικήν, γυμναστικήν, κατασιχογραφίαν κ. τ. ὅ. ἢ ἀσκήσωσιν ἐν τῇ κοινωνίᾳ παρεμφερῆ ἐπαγγέλματα. Ἐνταῦθα καταλέκτεα καὶ τὰ νηπιαγωγεῖα καὶ διδασκαλεῖα *θηλέων* (βλ. λ.).

Εἰς τὰς γυναικείας σχολὰς διδάσκει καὶ γυναικεῖον προσωπικόν, αἱ δὲ θέσεις τῆς διευθύνσεως ἢ ὑποδιευθύνσεως δίδονται εἰς γυναῖκα. Τὰ μαθήματα, ἅτινα τυγχάνουν εἰδικῆς θεραπείας εἰς τὰς διαφόρους γυναικείας σχολάς, εἶναι: Οἰκιακὴ οἰκονομία, μαγειρική, ραπτική, χειροτεχνία, κατασιχογραφία, λαχανοκομία, ὑγιεινή, ἰδίᾳ τοῦ βρέφους καὶ τοῦ μικροῦ παιδός, παιδαγωγικά, τ' ἀφορῶντα τὴν ἀγωγὴν τοῦ μικροῦ παιδός, γυμναστική· ἔτι δ' ὡς γενικῆς μορφώσεως μαθήματα: ἐθνικὴ λογοτεχνία καὶ πολιτειακὴ ἀγωγή. Εἰς τοιαύτας σχολὰς ἀνιδρύονται μαγειρεῖον, πλυντήριον, ἐργαστήριον κοπτικῆς, ραπτικῆς, χειροτεχνίας κ. τ. ὅ., ἀφίεται χῶρος ἐπαρκὴς διὰ παιγνίδια, λαμβάνεται μέριμνα περὶ κήπου εὐρείας ἐκτάσεως.

Εἰς τὰς διετοῦς *κύκλου* ἀνωτέρας γυναικείας σχολὰς διδάσκονται εἰς μείζονα εὐρύτητα καὶ ἐμβριθέστερον τὰ μαθήματα, περὶ τῶν ὁποίων ἐγένετο λόγος. Οὕτως ἡ οἰκιακὴ οἰκονομία διδάσκεται ἐν συναφείᾳ πρὸς τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν, πρὸς τῇ ὑγιεινῇ τοῦ μικροῦ παιδὸς ἐξετάζεται ἡ ὑγιεινὴ τοῦ ἀτόμου, τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς κοινωνίας. Ἐπίσης αἱ φοιτῶσαι ἐν αὐταῖς κατηχοῦνται καὶ εἰσάγονται εἰς τὴν σύγχρονον παντοειδῆ ἀγαθοεργὸν κοινωνικὴν κίνησιν καὶ δρᾶσιν τῆς γυναικὸς (φιλολογικὴ δρᾶσις-ἐπίσκεψις καὶ μελέτη εὐαγῶν ἱδρυμάτων κ. τ. ὅ.).

Ἐκ τοῦ εἰδικοῦ γερμανικοῦ βιβλίου «Die Frauenschule», τοῦ περιέχοντος τὰς περὶ τῶν γυναικείων σχολῶν ἐν Γερμανίᾳ ἰσχυούσας διατάξεις, τὰς ἐκδοθείσας σχετικὰς ἐγκυκλίους καὶ τὴν ὀργάνωσιν αὐτῶν πληροφορούμεθα τὰ ἑπόμενα:

Μέχρι τοῦδε λειτουργοῦσιν εἰς Γερμανίαν: 1) 126 γυναικεῖαι σχολαί, τῶν ὁποίων μέρος μὲν αὐτοτελεῖς, μέρος δὲ προσηρτημέναι εἰς ἤδη ὑπάρχοντα σχολεῖα θηλέων-λύκεια-ἀνώτερα λύκεια πρὸς συμπληρωματικὴν μόρφωσιν τῶν ἐκεῖθεν ἀποφοιτωσῶν. 2) 10 διδασκαλεῖα αὐτοτελῆ πρὸς μόρφωσιν διδασκαλισσῶν οἰκοκυρικῆς, κοπτικῆς καὶ ραπτικῆς. Ἕτερα δὲ 25 προσηρτημένα εἰς γυναικείας σχολάς. 3) 18 διδασκαλεῖα πρὸς μόρφωσιν διδασκαλισσῶν γυναικείας χειροτεχνίας-οἰκοκυρικῆς. 4) 15 διδασκαλεῖα πρὸς μόρφωσιν διδασκαλισσῶν τῆς γυμναστικῆς. 5) 25 διδασκαλεῖα πρὸς μόρφωσιν νηπιαγωγῶν, ἕτερα δὲ 23 προσηρτημένα εἰς γυναικείας σχολάς. 6) ἐμπορικαὶ καὶ βιοτεχνικαὶ σχολαί, δημόσιαι καὶ ἀνεγνωρισμέναι, αὐτοτελεῖς ἢ καὶ προσηρτημέναι.

Παρ' ἡμῖν ἡ γυναικεία ἐπαγγελματικὴ παίδευσις ἔχει οὕτως: Εἰς 22 δημοσίας μέσας ἐμπορικὰς σχολὰς ἐπὶ συνόλου 2036 μαθητῶν φοιτῶσιν 716 μαθήτριαι. Ἐπὶ συνόλου δὲ μαθητῶν 1779 φοιτώντων εἰς 21 ἰδιωτικὰς ἀνεγνωρισμένας ἐμπορικὰς σχολάς, 128 εἶναι μαθήτριαι. Ἐκ τῶν δημοσίων ἐμπορικῶν σχολῶν δύο εἶναι θηλέων. Ἐπὶ πλέον λειτουργοῦσιν αἱ ἑξῆς γυναικεῖαι ἐπαγγελματικαὶ σχολαί: Νυκτερινὴ ἐπαγγελματικὴ σχολὴ ὑπαλλήλων γυναικῶν (Ἀθῆναι), ἐπαγγελματικὴ σχολὴ θεάτρου (Ἀθῆναι), ἐπαγγελματικὴ σχολὴ Τεγεατικοῦ συνδέσμου (Ἐπισκοπή), Ἑλληνικὴ σχολὴ χειροτεχνημάτων (Ἀθῆναι), οἰκοκυρικὴ ἐπαγγελματικὴ σχολὴ «Ἑνώσεως Ἑλληνίδων», ἐργαστήριον ἀπόρων γυναικῶν συλλόγου κυριῶν (Ἀθῆναι), ἐπαγγελματικὴ σχολὴ συλλόγου κυριῶν (Ἰθάκη), ἀνωτάτη πρακτικὴ σχολὴ θηλέων Β. Δεϊλάκη (Πειραιεύς), ὀρφανοτροφεῖον θηλέων Χατζηκυριάκου (Πειραιεύς), ὀρφανοτροφεῖον θηλέων Χατζηκώνστα (Ἀθῆναι).

Μεγάλη ὤθησις εἰς τὴν εἰδικὴν γυναικείαν παίδευσιν θέλει δοθῆ διὰ τῆς ἐπικειμένης λειτουργίας τῆς Σιβιτανιδείου ἐπαγγελματικῆς σχολῆς, περιλαμβανούσης καὶ τμήματα κοπτικῆς, ραπτικῆς, πιλοποιίας καὶ κλωστοϋφαντουργίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Die Frauenschule nut angegliederten Lehrgängen (Berlin 1925). *Γεωργίου Παλαιολόγου* 1) Ἡ φεμινιστικὴ κίνησις (Ἀθῆναι 1928) καὶ 2) Πρὸς καλυτέραν μέσην ἐκπαίδευσιν, ἰδίᾳ τὸ κεφ. ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις (Ἀθῆναι 1929).
Γ. Ν. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

— **γυναικεῖοι** ***ρόλοι*** *[Θέατρ.]*. Πρῶτος εἰσήγαγε γυναικεῖα πρόσωπα ἐν τῷ δράματι ὁ Φρύνιχος. Ἐν τούτοις, τοὺς ρόλους αὐτῶν ὑπεδύοντο πάντοτε ἄνδρες μέχρι τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν τῶν τραγῳδιῶν καὶ κωμῳδιῶν ἐπεκράτησαν οἱ μῖμοι, ὁπότε ἔλαβον καὶ εἰς αὐτοὺς μέρος καὶ γυναῖκες, μιμάδες καὶ δεικτηριάδες καλούμεναι, ὧν μίαν, τὴν Μύρτιον, **ἀναφέρει ὁ Ἀθήναιος** ὡς «*μίαν τῶν ἀποδε*δειγμένων καὶ κοινῶν δεικτηριάδων». Ἐν Ῥώμῃ ἐπίσης αἱ γυναῖκες ἀπεκλείσθησαν τῆς τε τραγῳδίας καὶ κωμῳδίας, μόνον δὲ μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τῶν μίμων ἔλαβον μέρος εἰς αὐτούς, ἀπὸ δὲ τοῦ Δ' μ. Χ. αἰῶνος καὶ εἰς τὰς παντομίμας. Τοὐναντίον ἐν Βυζαντίῳ αἱ γυναῖκες ἐλάμβανον μέρος εἰς πάντα ἐν γένει τὰ θεατρικὰ εἴδη. Ἐν Γαλλίᾳ ἤρχισαν ν' ἀνέρχωνται τῆς σκηνῆς γυναῖκες ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἐρρίκου Δ', ἐν τούτοις οἱ διευθύνοντες τὰ θέατρα ἀπέφευγον νὰ δίδωσιν εἰς τὰς γυναῖκας τοὺς ρόλους τῶν ἀσχήμων ἢ γελοίων γραιῶν καὶ ἐκείνους εἰς οὓς ἦσαν ἐκτεθειμέναι νὰ εἴπουν ἢ ν' ἀκούσουν βαναύσους φράσεις. Ἡ ἐπιφύλαξις αὕτη ἐπεκράτησε μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', ὁπότε οἱ ρόλοι τῶν γραιῶν ἐν ταῖς κωμῳδίαις τοῦ Μολιέρου ἐπαίζοντο ἀκόμη ὑπ' ἀνδρῶν. Ἐν τούτοις, καίτοι πολὺς χρόνος εἶχε παρέλθει ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν αἱ γυναῖκες ἐνεφανίσθησαν ἀπὸ τῆς σκηνῆς (ἡ πρώτη τοιαύτη ἦτο ἡ Μαρία Fairet 1545), τοὺς γυναικείους ρόλους εἰς τὰ μπαλλέτα μέχρι τοῦ 1641 τοὺς ἀνελάμβανον πάντοτε ἄνδρες. Ἡ πρώτη χορεύτρια, ἡ La Fontaine, ἐνεφανίσθη εἰς τὸ μπαλλέτο τοῦ Lulli «Le triomphe de l'amour» τὴν 15 Ἀπριλίου 1681. Ἐν Ἀγγλίᾳ, καίτοι ὁ περιηγητὴς Coryat λέγει πῶς ἤκουσεν ὅτι ἐν Λονδίνῳ κατὰ τὰς ἡμέρας του (1577—1617) ἐνεφανίσθησαν ἐπὶ τῆς σκηνῆς γυναῖκες, φαίνεται ὅτι τὸ τοιοῦτον δὲν εἶναι ἀληθές, καθόσον αὗται εἶχον τελείως ἀποκλεισθῆ τῆς σκηνῆς. Ὅταν, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, μετέβη εἰς Λονδῖνον γαλλικὸς θίασος, ἐν ᾧ ὑπῆρχον καὶ γυναῖκες, αὗται ἐσυρίχθησαν καὶ ἀγροίκως προσεβλήθησαν, αἱ δὲ παραστάσεις των ἐχαρακτηρίσθησαν ὡς ἀσυγχώρητοι προσβολὴ κατὰ τῆς εὐσχημοσύνης. Μόλις τῷ 1660 ἀνῆλθε τὸ πρῶτον γυνὴ ἐπὶ τῆς ἀγγλικῆς σκηνῆς, ἡ Margaret Hughen, ὑποδυθεῖσα τὸν ρόλον τῆς «Δυσδαιμόνας». Μέχρι τότε τοὺς γυναικείους ρόλους ὑπεδύοντο νεανίαι φέροντες προσωπεῖα. Τὸ τοιοῦτον ἔθιμον ὑπαινίσσεται ὁ Σαίξπηρ ἐν τῷ «Ἀντωνίῳ καὶ Κλεοπάτρᾳ» (πρᾶξ. V, σκην. II, στ. 220 κ. ἑπ.).

Ἐν Ἰταλίᾳ αἱ γυναῖκες εἶχον ἀποκλεισθῆ τῆς σκηνῆς μόνον ἐπί τινα ἔτη κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα. Κατὰ τὸν Louis Riccoboni, τὰ γυναικεῖα πρόσωπα τὰ ὑπεδύοντο ἄνδρες μέχρι τοῦ 1560. Ἐν Γερμανίᾳ, μόλις περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἐνεφανίσθησαν γυναῖκες ἐν τῷ δράματι καὶ τῇ κωμῳδίᾳ, πρωτοβουλίᾳ τοῦ τότε θιασάρχου Velthen. Ἐν τούτοις, καίτοι πρὸ τοῦ νεωτερισμοῦ αὐτοῦ αἱ γυναῖκες εἶχον ἐμφανισθῆ ἐν τῷ μελοδράματι, ἀπεκλείσθησαν καὶ πάλιν αὐτοῦ ἐπὶ Καρόλου ΣΤ', ὅτε τοὺς γυναικείους ρόλους ὑπεδύοντο εὐνοῦχοι. Ἐν Ἰσπανίᾳ ἐνωρίτατα αἱ γυναῖκες ἀνῆλθον τὴν σκηνήν, ἐν τούτοις κατὰ τὸ 1600 ἀπηγορεύθη εἰς αὐτὰς νὰ λαμβάνωσι μέρος εἰς θεατρικὰς παραστάσεις. Ἀνασταλείσης μετ' ὀλίγον τῆς ἀπαγορεύσεως, παρηγγέλθησαν πᾶσαι αἱ ἠθοποιοί, ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ ὑπανδρευθῶσιν ἐντὸς βραχυτάτου διαστήματος, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ μὴ φέρωσι πλέον ἐπὶ σκηνῆς τὰς «guardainfantes», τὰ κρινολῖνα τουτέστι τῆς ἐποχῆς. Ἐν Ῥωσίᾳ αἱ γυναῖκες ἐνεφανίσθησαν μόλις τῷ 1756, ὅτε δι' οὐκαζίου τῆς αὐτοκρατείρας Ἐλισάβετ συνεστήθη ὁ πρῶτος ρωσικὸς θίασος. Αἱ πρῶται ἀνελθοῦσαι τὴν σκηνὴν Ῥωσίδες ἦσαν πᾶσαι εὐγενοῦς καταγωγῆς. Ἐν τῷ τουρκικῷ θεάτρῳ τοὺς γυναικείους ρόλους ὑπεδύοντο πάντοτε Ἀρμένισσαι. Μόλις τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1923 ἀνῆλθεν Ὀθωμανὶς ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ἡ Μπεντία Μουβαχὴτ χανούμ, ὑποδυθεῖσα τὴν Δυσδαιμόναν ἐν τῷ Ὀθέλλῳ. Μετ' αὐτὴν ἀνῆλθε τὴν σκηνὴν ἡ Νερμιὲ Χανούμ.

Ἐν τῷ ἰνδικῷ θεάτρῳ μέχρι τῆς κατακτήσεως τῶν Ἰνδιῶν ὑπὸ τῶν Μουσουλμάνων ἐνεφανίζοντο ἐπὶ τῆς σκηνῆς καὶ γυναῖκες. Σήμερον τὸ γυναικεῖον φῦλον ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ τῶν χορευτριῶν τῶν καλουμένων «Δεβαδάσις». Ἐν τῷ ἀνναμιτικῷ θεάτρῳ ὡσαύτως μόνον χορεύτριαι ἐμφανίζονται ἐπὶ σκηνῆς. Τὰ λοιπὰ πρόσωπα ἀνήκουν πάντα εἰς τὸ ἄσχημον φῦλον. Ἐν τῷ ἰαπωνικῷ θεάτρῳ κατ' ἀρχὰς αἱ γυναῖκες ἐλάμβανον μέρος εἰς τὰς θεατρικὰς παραστάσεις. Ἀπὸ τοῦ 1645 ὅμως ἀπηγορεύθη εἰς αὐτὰς νὰ ἐμφανίζωνται ἐπὶ σκηνῆς, πλὴν τῶν «γκεϊσσῶν». Ἐσχάτως, χάρις εἰς τὸ τάλαντον δύο Ἰαπωνίδων ἠθοποιῶν, αἵτινες διέπρεψαν εἰς εὐρωπαϊκὰ θέατρα, ἐπετράπη εἰς τὰς γυναῖκας νὰ ἀνέρχωνται ἐπὶ σκηνῆς. Ἐν Κίνᾳ, κατὰ τοὺς παλαιοτάτους χρόνους, κατὰ τὴν πρώτην ἐμφάνισιν τοῦ θεάτρου, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐντελῶς θρησκευτικὸν χαρακτῆρα, εἰς τὴν σκηνὴν ἐνεφανιζοντο μόνον γυναῖκες. Ἄνδρες ἤρχισαν νὰ ἐμφανιζωνται ἐπ' αὐτῆς ὅταν κατόπιν τὸ θέατρον ἔλαβε τὴν σημερινήν του μορφήν, ὅτε πλέον αἱ ἐπ' αὐτῆς γυναῖκες, ἐπὶ τῆς δυναστείας τῶν Μογγόλων, ἐθεωροῦντο πόρναι. Μεταγενεστέρως, κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα, ἀφ' ἧς ὁ αὐτοκράτωρ Κιὲν-Λὶν προσέλαβε μίαν τῶν ἠθοποιῶν εἰς τὸν γυναικωνίτην του, ἀπηγορεύθη καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τὰς γυναῖκας νὰ ἐμφανίζωνται ἐπὶ σκηνῆς. Ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη ἴσχυσε μέχρι τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἤρχισαν νὰ ἐγκαθίστανται Εὐρωπαῖοι εἰς τὰς παραλίους πόλεις τῆς Κίνας, εἰς τὰ

Digitized by Google

θέατρα τῶν ὁποίων ἤρχισαν ἔκτοτε νὰ ἐμφανίζωνται καὶ γυναῖκες.

Ἐκ τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς σκηνῆς, καίτοι αὕτη ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, ὁπότε εἰς πάντα τὰ εὐρωπαϊκὰ θέατρα αἱ γυναῖκες ἀπὸ πολλῶν πλέον ἐτῶν ἐλάμβανον μέρος ἐπὶ σκηνῆς, αἱ Ἑλληνίδες, ἐκτὸς σπανιωτάτων ἐξαιρέσεων, ἀπουσίασαν ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Πρώτη ἀνῆλθε τὰς σανίδας τῇ ἑλληνικῆς σκηνῆς ἐν Βουκουρεστίῳ τῷ 1818 ἡ Μαριώρα Μπογδανέσκου. Ταύτην ἠκολούθησαν κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἡ Μαριγὼ Θ. Ἀλκαίου, ἡ Καίτη-Μαρία παπᾶ Ἰωάννου ἐκ Θεσσαλονίκης καὶ τρεῖς ἄλλαι, ὧν τὰ ὀνόματα δὲν διεσώθησαν. Μετ' αὐτάς, εἴς τινα παράστασιν δοθεῖσαν ἐν Τήνῳ τῷ 1825, ἔλαβον μέρος ἡ Αἰκ. Πόμερ, ἡ Εἰρήνη Βαυλαὰμ καὶ ἡ Βιολέττα Λόμερ. Ἔκτοτε μέχρι τοῦ 1840 καὶ ἐν Σύρῳ, ὅπου ἐδόθησαν δύο σειραὶ παραστάσεων κατὰ τὸ 1830, καὶ ἐν Ἀθήναις, ὅπου ἀπὸ τοῦ 1836 ἐλειτούργησεν ἡ ἑλληνικὴ σκηνή, τοὺς γυναικείους ῥόλους ὑπεδύοντο πάντοτε ἄνδρες. Τὴν μονοτονίαν αὐτὴν πρώτη διέκοψεν ἐν Ἀθήναις ἡ Αἰκατ. Παναγιώτου τῷ 1840. Ἔκτοτε οἱ γυναικεῖοι ῥόλοι παίζονται πάντοτε ὑπὸ γυναικῶν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *E. Rigal*, Le théâtre français avant la periode classique.—*E. Despois*, Le théâtre français sous Louis XIV. —*Lotheissen*, Geschichte der französischen literatur. τόμ. II. —*Toldo*, ἐν τῇ Revue d'hist. litt. de la France, Ἀπριλ. 1898. —*Louis Riccoboni*, Histoire du th. italien.—*Ida Brünning*, Le théâtre en Allemagne. — Memoires d'Iffland. — *Pierre Nevsky*, Le théâtre en Russie.—*Al. Benazet*, Le théâtre au Japon.—*Tcheng Ki-Tong*, Le théâtre des Chinois.—*N. J. Lascaris*, La femme au théâtre Neo-grec, «Graecia, Paris».

Ν. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

γυναικηῖη (ἡ) [*Ἀρχ.*]· βλ. γυναικωνίτης.

γυναικήσιος,—*α*,—*ο*· ἢ *γυναικίστικος*· δημοτ. γυναικεῖος, ὁ ἀνήκων εἰς γυναῖκα: «γυναικήσια φορέματα,—παπούτσια,—καπέλλα» κττ.· || ὁ ἁρμόζων εἰς γυναῖκα, ὁ μὴ ἀνδροπρεπής, ταπεινός, εὐτελής: «γυναικήσιος τρόπος»· || «γυναικήσιες κουβέντες» μικρολογίαι.

γυναικίζω· φέρομαι ὡς γυναῖκα, μιμοῦμαι τοὺς γυναικείους τρόπους, τὴν γυναικείαν φωνήν.

γυναίκιος,—*α*,—*ο*· βλ. γυναικεῖος.

γυναικισμὸς (ὁ)· τὸ γυναικίζειν, τὸ νὰ μιμῆταί τις τὰς γυναῖκας, τὸ νὰ ὁμοιάζῃ πρὸς τὰς γυναῖκας κατὰ τοὺς τρόπους, τὴν φωνὴν κ.τ.τ.

γυναικίστικος,—*η*,—*ο*· βλ. γυναικήσιος.

γυναικίτης (ὁ)· βλ. γυναικωνίτης.

γυναικοδουλειὰ (ἡ)· ἐργασία γυναικῶν, οἰκοκυρικὴ ἀσχολία· || εἰς πληθ. *γυναικοδουλειές*, μικρολογίαι, κακολογίαι, διαβολαί· ἄξιαι εὐτελοῦς γυναικός, ἔργα ἀνάξια ἀνδρός: «μὴν ἀνακατεύεσαι σὲ γυναικοδουλειές».

γυναικόδουλος (ὁ)· ὁ δοῦλος τῆς γυναικός του, τῆς συζύγου του, ἢ καθόλου τῶν γυναικῶν, ὁ καθ' ὑπερβολὴν φιλογύνης.

γυναικοθέμι (τό)· ἰδιωματ., πλῆθος γυναικῶν (οἱονεὶ θημωνιὰ γυναικῶν), ἄλλως *γυναικοθέσι* καὶ *γυναικομάνι*.

γυναικοθήρας,—*α* (ὁ)· ὁ θηρῶν τὰς γυναῖκας, ὁ γυναικᾶς (βλ. λ.).

Γυναικοθοίνας [*Μυθολ.*]. Ἐπίθετον τοῦ θεοῦ Ἄρεως ἐν Τεγέᾳ τῆς Ἀρκαδίας, ἔνθα πρὸς τιμήν του αἱ γυναῖκες τῆς πόλεως ἐτέλουν ἑορτήν, κατὰ τὴν ὁποίαν προσέφερον θυσίαν εἰς τὸν θεὸν καὶ παρεκάθηντο εἰς κοινὴν εὐωχίαν, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀπεκλείοντο οἱ ἄνδρες. Ἡ ἰδιόρρυθμος αὕτη ἑορτὴ ὠφείλετο, κατὰ τὴν παρὰ Παυσανίᾳ (VIII. 48. 4—5) παράδοσιν, εἰς τὴν ἑξῆς αἰτίαν Ἐνῷ ὁ μεταξὺ Λακεδαιμονίων καὶ Τεγεατῶν πόλεμος ἐχρόνιζεν ἐντὸς τῆς χώρας τῶν τελευταίων ἄκριτος, αἴφνης ἐμφανίζονται εἰς τὸν ἀγῶνα αἱ γυναῖκες τῶν Τεγεατῶν, αἵτινες εἶχον κρυβῆ ὄπισθεν ἑνὸς λόφου, ἀπὸ τότε λαβόντος τὸ ὄνομα «Φυλακτρίς», ὑπὸ τὴν γενναίαν Μάρπισσαν, καὶ τρέπουσιν εἰς φυγὴν τοὺς Λακεδαιμονίους, συλλαμβάνουσι δὲ καὶ τὸν βασιλέα Χαρίλαον αἰχμάλωτον. Μετὰ τὴν νίκην των ταύτην αἱ Τεγεάτιδες προσέφερον εἰς τὸν Ἄρην ἐπινίκιον θυσίαν ἄνευ τῶν ἀνδρῶν και παρεκάθησαν εἰς κοινὴν εὐωχίαν ἐπίσης ἄνευ αὐτῶν. Ὑπῆρχε δὲ καὶ ἀνάγλυφον τοῦ Ἄρεως ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Τεγέας ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ Γυναικοθοίνα. Ἡ παράδοσις τῆς Τεγέας εἶναι παρεμφερὴς πρὸς τὴν τοῦ Ἄργους, ἔνθα ὡσαύτως αἱ γυναῖκες, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τῆς ποιητρίας Τελεσίλλης ἐνίκησαν τοὺς Λακεδαιμονίους, ὅτε οὗτοι ἐπῆλθον κατὰ τοῦ Ἄργους, ἐρήμου ἀνδρῶν, ὑπὸ τὸν βασιλέα των Κλεομένη.

ΚΑΨ.

γυναικοκαρδικὸν *ὀξὺ* [*Ὀργ. Χημ.*]. Περιληπτικὸν ὄνομα διὰ τὰ ὀξέα τὰ λαμβανόμενα ἐκ τῆς σαπωνοποιήσεως τοῦ ἐλαίου τοῦ Σωλμούγκρα. Τὰ σπουδαιότερα ἐξ αὐτῶν εἶναι τὸ *σωλμουγκρικὸν ὀξὺ* καὶ τὸ *ὑδνοκαρπικὸν ὀξύ*.

Σ. Γ.

γυναικοκάρδιον (τὸ) (Gynaecocardium) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μυρτοειδῶν*, περιλαμβάνον ἐλάχιστα εἴδη, ὧν γνωστότερον *γυναικοκάρδιον τὸ εὔοσμον* (Gynaecocardium odoratum), ἀπαντῶν εἰς τὰς Ἰνδίας. Τὰ σπέρματα τοῦ εἴδους τούτου περιέχουσι διαφόρους, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐλαιώδεις, οὐσίας.

Δ. Ν. Π.

—*γυναικοκαρδίου ἔλαιον* [*Χημ.*]. Ἐλαιώδης ὕλη λαμβανομένη ἐκ τῶν σπερμάτων τοῦ δένδρου Gynaecoocardium odoratum.

Σ. Γ.

Γυναικόκαστρον [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Φρούριον κτισθὲν τῷ 1341 ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου Γ' Παλαιολόγου ἔξωθεν τῆς Θεσσαλονίκης καὶ εἰς ἀπόστασιν 35 περίπου χιλιομέτρων αὐτῆς. Ἐλέγετο «γυναικόκαστρον», διότι καὶ γυναῖκες μόναι ἠδύναντο νὰ τὸ ὑπερασπισθῶσιν.

Ν. ΚΛΕ

— **Γυναικόκαστρον** [*Γεωγρ.*]. Νέα ὀνομασία τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κιλκὶς χωρίου Ἀβρὲτ-*Ἰσὰρ* (βλ.λ.).

γυναικοκόσμοι (οἱ) [*Ἀρχ.*]· βλ. γυναικονόμοι.

γυναικόκοσμος (ὁ)· ὁ κόσμος τῶν γυναικῶν, αἱ γυναῖκες ὡς σύνολον· || πλῆθος γυναικῶν.

γυναικοκουβέντα (ἡ), συνήθως πληθ. *γυναικοκουβέντες*· κουβέντες, συνομιλίαι γυναικῶν, διάλογος μεταξὺ γυναικῶν· || ὁμιλίαι μικρολόγοι, ζητήματα ἀνάξια λόγου ὑποκινούμενα ὑπὸ γυναικῶν, ὁμιλίαι ἀνάξιαι ἀνδρός: «δὲν τὶς ἀφίνεις αὐτὲς τὶς γυναικοκουβέντες».

γυναικοκρατία (ἡ)· ἡ κυριαρχία τῆς γυναικός· ἡ ἐπικράτησις τοῦ θήλεος φύλου διὰ τῶν θελγήτρων του ἢ τῆς πνευματικῆς ὑπεροχῆς του. || παικτικῶς: ἡ ὑπὸ τῶν γυναικῶν κατατυράννησις τοῦ ἀνδρικοῦ φύλου.

—[*Κοινων*] Καλεῖται οὕτως ἐν τῇ κοινωνιολογίᾳ ἡ περίοδος τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος, καθ' ἣν τὴν πρωτεύουσαν θέσιν ἐν ταῖς κοινωνικαῖς ἐκδηλώσεσι καὶ τῇ ὀργανώσει τοῦ ὁμαδικοῦ βίου εἶχε τὸ θῆλυ φῦλον (βλ. λ. μητριαρχία).

γυναικοκρατοῦμαι (—*έομαι*) κρατοῦμαι, κυριαρχοῦμαι, ἐξουσιάζομαι ὑπὸ τῆς γυναικός μου, ὑπὸ τῆς συζύγου μου.

Γυναικοκρατούμενοι. Ἔθνος σαρματικόν, εἰς τὸ ὁποῖον τὴν προέχουσαν θέσιν κατεῖχον αἱ γυναῖκες, αἵτινες καὶ ἔφιπποι ἐκυνήγων καὶ ἐπολέμουν ὡπλισμέναι ὡς ἄνδρες.

ΚΑΨ.

Γυναικολιμνιῶνας [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Αἰγιαλὸς τοῦ Ἄθωνος (βλ. λ. τ. Β', σ. 330 γ').

γυναικολογία (ἡ) [*Ἰατρ.*]. Ὁ κλάδος τῆς ἰατρικῆς, ὁ ἀσχολούμενος μὲ τὴν γένεσιν καὶ θεραπείαν τῶν νόσων τῶν γεννητικῶν ὀργάνων τῆς γυναικός. Στηρίζεται οὗτος ἐπὶ τῶν γνώσεων τῆς γενικῆς ἰατρικῆς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς ἀνατομίας, παθολογίας, ἰατρικῆς καὶ χειρουργικῆς θεραπευτικῆς, τῶν γεννητικῶν ὀργάνων· ἀπαιτεῖ δ' ἅμα κρίσιν, ἀντίληψιν καὶ δεξιότητα χειρισμῶν.

Κατὰ τὴν διαδρομὴν τῶν αἰώνων ὁ τρόπος τῆς σπουδῆς καὶ ἐφαρμογῆς τῆς γυναικολογίας ἐποίκιλλε μὲ τὴν ἔννοιαν, ἣν περὶ ἐξασκήσεως τῆς ἐν γένει ἰατρικῆς ἀπέδιδον οἱ μύσται ταύτης κατὰ τὰς διαφόρους χρονικὰς περιόδους, ἀπὸ τοῦ Ἱπποκράτους μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ ἀντίληψις ἔτεινεν εἰς τὴν ἑνιαίαν ἐξάσκησιν τῆς ἰατρικῆς ἄνευ τοῦ χωρισμοῦ ταύτης εἰς διαφόρους κλάδους. Ὁ Ἱπποκράτης (460 π. Χ.) πραγματεύεται συγχρόνως ἰατρικὴν καὶ χειρουργικήν· ὁμοίως καὶ ὁ Γαληνὸς (160 π. Χ.). Ἡ τοιαύτη περὶ ἰατρικῆς ἀντίληψις μεταδίδεται κατὰ τὸν Γ' π. Χ. αἰῶνα διὰ τῶν Πτολεμαίων εἰς Ἀλεξάνδρειαν, εἶτα εἰς Ρώμην κατὰ τὸν Α' μ. Χ. αἰῶνα, καὶ συνεχίζεται ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ παράδοσις διὰ τῶν ἰατρικῶν συγγραμμάτων καὶ ἐγκυκλοπαιδειῶν τῶν Ἀράβων συγγραφέων Ἀλ Βουκάση καὶ Ἀβικέννα. Ἡ γυναικολογία ἀκολουθεῖ τὸ πνεῦμα τῶν διαφόρων τούτων ἐποχῶν ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς σπουδῆς, ἐξασκήσεως καὶ διδασκαλίας της· ἅμα δέ, ὡς ἐκ τῆς ἀγνοίας τῆς ἀνατομικῆς, φυσιολογίας, καὶ παθολογίας τῶν γεννητικῶν ὀργάνων ἀφ' ἑνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου διὰ τὸ σπάνιον τῶν νόσων τούτων παρὰ τοῖς ρωμαλέοις λαοῖς, οἷοι ἦσαν οἱ Ἕλληνες, Ρωμαῖοι καὶ Ἄραβες ὡς καὶ οἱ μετέπειτα κατὰ τὸν μεσαιῶνα λαοὶ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, συνταυτίζεται αὕτη τελείως μετὰ τῆς μαιευτικῆς καὶ ἔχουσιν ἀντικείμενον ἀμφότεραι τὰς «νόσους τῶν γυναικῶν», αἵτινες ἄλλως τε εἰς τὰ γενικὰ περὶ ἰατρικῆς συγγράμματα τῶν Ἑλλήνων καὶ Ἀράβων περιωρίζοντο εἰς στοιχειώδη μελέτην τῶν φλεγμονῶν, τῶν πτώσεων τῶν γεννητικῶν ὀργάνων, τῆς ἐμμήνου ροῆς, στειρώσεως καὶ τοκετοῦ.

Ἡ μεταφύτευσις τῶν ἐπιστημονικῶν σπουδῶν ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῆς Ἐκκλησίας, προσδίδει εἰς τὴν ἰατρικήν, ἀποβαλοῦσαν τὰς πειραματικὰς μεθόδους καὶ τοὺς χειρισμούς, φιλοσοφικὸν καὶ θεωρητικὸν χαρακτῆρα, συνέπεια τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ δημιουργία ἐν Γαλλίᾳ τῶν ἰατρικῶν σχολῶν καὶ τῶν χειρουργικῶν κολλεγίων, ἀποτελουμένων τῶν τελευταίων ἐκ πρακτικῶν χειρουργῶν καὶ κουρέων. Αἱ νόσοι τῶν γυναικῶν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τὴν ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος μέχρι τῆς Ἐπαναστάσεως, ὑπὸ θεραπευτικὴν ἰδίως ἔποψιν, ὡς ὑπαγόμεναι εἰς ἀμφοτέρους τοὺς κλάδους, διαμφισβητοῦνται ὑπὸ τῶν ἰατρῶν καὶ χειρουργῶν ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν μαιῶν.

Οἱ πρὸ καὶ μετὰ τὴν Ἀναγέννησιν χρόνοι δὲν χειραφετοῦσι μὲν τὴν γυναικολογίαν, ἀλλ' εἶναι γόνιμοι εἰς συγγράμματα τελειότερα, πραγματευόμενα ὁμοῦ τοκετοὺς καὶ νόσους τῶν γυναικῶν. Τοιοῦτον εἶναι τὸ σύγγραμμα τοῦ Mercatus κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος «De mulierum affectionibus libri quator: quorum: I Mulierum, II Virginum et Viduarum, III Sterilium et Pregnantium, IV Puerperarum et Nutricum. Passiones, morbos ac symptomata tractant».

Κατὰ τὸν ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰῶνα ἡ μελέτη τῶν νόσων τῶν γυναικῶν προσλαμβάνει μείζονα ἔκτασιν, ἀλλ' εὕρηνται καὶ πάλιν αὗται ἀναμεμιγμέναι μετὰ τῆς ἰατρικῆς, χειρουργικῆς καὶ ὡς ἐκ περρισσοῦ καὶ τῆς μαιευτικῆς, ἀναδειχθείσης πλέον εἰς ἴδιον κλάδον, ἰδίως διὰ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Guillemeau καὶ Mauriceau. Οὕτω κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα δημοσιεύεται τὸ σύγγραμμα τοῦ Ettmuller «Νόσοι τῶν γυναικῶν», μεταξὺ τῶν διαφόρων κεφαλαίων τοῦ ὁποίου ἀναγινώσκομεν τοὺς τίτλους «Des vices du flux menstruel et du Pucelage perdu», «Vices de l'accouchement et de l'allaitement». Τῷ 1765 δημοσιεύεται ἕτερον σύγγραμμα ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τῆς ἰατρικῆς Astruc «Περὶ τῶν νόσων τῆς γυναικός», τῷ δὲ 1760 ὁ Dionis εἰς τὰ περὶ τῶν ἐγχειρήσεων μαθήματά του ἀφιερώνει κεφάλαια περὶ «ἐγχειρήσεων ἐπὶ τῆς μήτρας», «τοκετῶν χρηζόντων χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως», «προπτώσεων τῆς μήτρας ἐκ τοκετοῦ». Τέλος ὁ Levret δημοσιεύει τῷ 1759 «Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ριζικῆς θεραπείας πολλῶν πολυπόδων τῆς μήτρας».

Ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις ἀποκαθιστᾷ καὶ αὖθις τὸ ἑνιαῖον σύστημα τῆς ἰατρικῆς, καταλύουσα ἰατρικὰς σχολὰς καὶ χειρουργικὰ κολλέγια (Vicq d'azyr 1790). Οὕτως ὁ Trousseau κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος γίνεται ταυτοχρόνως ὑφηγητὴς τῆς ἐσωτερικῆς παθολογίας εἰς τὴν ἰατρικὴν σχολὴν τῶν Παρισίων καὶ ἀρχιχειρουργὸς τοῦ νοσοκομείου τοῦ Tours, ὁ δὲ Recamier (1774—1852), καθηγητὴς τῆς ἰατρικῆς κλινικῆς τοῦ νοσοκομείου Hotel-Dieu, ἐπιλαμβάνεται τῆς χειρουργικῆς θεραπευτικῆς τῶν νόσων τῆς μήτρας, ἐπαναφέρων εἰς ἐνεργὸν χρῆσιν (1816) τὸ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων γνωστὸν μητροσκόπιον, ἐφευρίσκων ξέστρον πρὸς ἀποξέσεις μήτρας, ἃς καὶ ἐκτελεῖ, ὡς καὶ ἀκρωτηριασμοὺς τοῦ τραχήλου μήτρας καὶ κολπικὴν ἔτι ὑστερεκτομήν· ἂν δὲ προελάμβανεν ἡ ἀντισηπτικὴ περίοδος νὰ ἀποτρέψῃ ἐκ τῆς γυναικολογικῆς χειρουργικῆς τὰ φοβερὰ πλήγματα τῆς σηψαιμίας καὶ πυαιμίας, αὕτη ἤδη ἀπὸ τοῦ Recamier θὰ ὥδευε πρὸς τὸν ἀληθῆ δρόμον της, ὡς μεταξὺ ἄλλων μαρτυρεῖ καὶ ἡ κατὰ τὴν σύγχρονον αὐτοῦ ἐποχὴν ἵδρυσις γυναικολογικῶν τμημάτων εἴς τινα νοσοκομεῖα τῆς Εὐρώπης. Οὕτως, ἂν καὶ ἄρχεται ἡ γυναικολογία ἀποτελοῦσα ἴδιον κλάδον, οὐχ ἧττον διατελεῖ μέχρι τῆς ἀντισηπτικῆς περιόδου ἐν μὲν τῇ Γερμανίᾳ συνδεδεμένη μετὰ τῆς μαιευτικῆς, ἐν δὲ τῇ Γαλλίᾳ ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς ἰατρικῆς.

Ἡ ἀληθὴς ἀναγέννησις τῆς γυναικολογίας καὶ ἡ ἀνάπτυξις αὐτῆς ἄρχεται μετὰ τῆς ἀντισηπτικῆς περιόδου (Pasteur, Lister 1865). Ἡ ὤθησις πρὸς τὴν καταπληκτικῶς ταχεῖαν πρόοδόν της κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας τοῦ παρελθόντος αἰῶνος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος, δίδεται κατὰ πρώτιστον λόγον ἰδίως ὑπὸ Ἀμερικανῶν καὶ Ἄγγλων χειρουργῶν, εἰδικῶς εἰς αὐτὴν ἀσχοληθέντων (Marion Sims, Thomas-Addis-Emmet, Simpson, Barnes, Spencer-Wells, Lawson-Tait, Smith, Alexander, Adams κ.τ.λ.), οἵτινες δι' εἰδικῶν ἐργαλείων, μεθόδων, συγγραμμάτων καὶ κλινικῶν ἀπέδωκαν εἰς ταύτην ἰδίαν ὀντότητα, ὡς καὶ ὑπὸ Γάλλων καὶ Γερμανῶν (Péan, Martin, Pozzi, Segond, Olshausen, Leopold, Döderlein Schröder, Bouilly, Doyen, Bazy Villemin, Wertheim, Chauta, Amann, Jayle, Tuffier, J. L. Faure κτλ.) καί, κατὰ δεύτερον λόγον, ὑπὸ τῆς γαλλικῆς ἰδίως χειρουργικῆς, ἐπενεγκούσης κατὰ τὴν τελευταίαν τριακονταετηρίδα τὰς τελειοποιήσεις ἁπασῶν σχεδὸν τῶν γυναικολογικῶν ἐγχειρητικῶν μεθόδων.

Ἐκ τῆς συντόμου ταύτης γενικῆς ἐπισκοπήσεως τῆς κατὰ τοὺς αἰῶνας διαδρομῆς τῆς γυναικολογίας, εὐνόητος καθίσταται ὁ καταμερισμὸς αὐτῆς κατὰ τὰ διαρρεύσαντα χρονικὰ διαστήματα ἐναλλὰξ εἰς τοὺς ἰατρούς, χειρουργοὺς καὶ μαιευτῆρας, ὡς καὶ ἡ βραδύτης πρὸς ἀπόκτησιν τῆς ἀνεξαρτησίας της. Ἤδη, χάρις εἰς τὰς ἐργασίας σοφῶν ἐρευνητῶν καὶ δεξιῶν χειρουργῶν καὶ γυναικολόγων τῶν τελευταίων δεκαετηρίδων, ἀποκατέστη πλέον ἡ γυναικολογία εἰς ἀνεξάρτητον κλάδον τῆς ἰατρικῆς· καὶ ἂν ἔτι ἐκ παραδόσεως ἢ συνηθείας ἢ ἄλλων λόγων εὕρηται αὕτη ἐν Γερμανίᾳ ἡνωμένη μετὰ τῆς μαιευτικῆς καὶ ἐν Γαλλίᾳ μετὰ τῆς χειρουργικῆς, ἡ χειραφέτησις αὐτῆς, περὶ ἧς τόσον ὑπερημύνετο ἐν τῇ ζωῇ ὁ Γάλλος καθηγητὴς τῆς γυναικολογίας S. Pozzi, θὰ ἐπέλθῃ πλέον λίαν συντόμως· ἀφ' ἑνὸς μέν, διότι ἐκτὸς τῶν κοι-

Digitized by Google

τῶν σημείων ἐπαφῆς μετὰ τῆς μαιευτικῆς, ἤτοι: τῆς γνώσεως τῆς κυήσεως μέχρι τοῦ 4ου μηνός, τῆς ἐξωμητρίου κυήσεως καὶ τῆς ἐγχειρήσεως αὐτῆς, τῶν τροποποιήσεων τοῦ ἐνδομητρίου τῶν ἰνωμάτων τῆς μήτρας καὶ τῶν φοθηκοσαλπιγγιτίδων ἐκ τῆς κυήσεως, τῆς παλινδρομήσεως τῆς μήτρας καὶ τῆς ἐπιλοχίου μολύνσεως, πάντα τὰ λοιπὰ ζητήματα τοῦ μηχανισμοῦ τῆς κυήσεως καὶ τοκετοῦ, τῶν σχημάτων, τῶν μαιευτικῶν χειρισμῶν καὶ ἐπεμβάσεων τῆς βρεφοκομίας κτλ. ἀνήκουσιν εἰς τὴν μαιευτικήν, ὡς αἱ νόσοι τῶν γυναικῶν ἀφορῶσι τὴν γυναικολογίαν· μετὰ δὲ τῆς γενικῆς χειρουργικῆς ἡ γυναικολογία μόνα σημεῖα ἐπαφῆς ἔχει τὴν χειρουργίαν τῆς κοιλίας καὶ τῶν οὐροφόρων ὁδῶν, ὡς ἐκ τῆς γειτνιάσεως, ἐπεκτάσεως καὶ τῶν προσφύσεων τῶν μητρικῶν καὶ παραμητρικῶν φλεγμονῶν καὶ ὄγκων μετὰ τῶν ἐντέρων καὶ τοῦ οὐροποιητικοῦ συστήματος. Τὰ ἐλάχιστα ταῦτα σημεῖα ἐπαφῆς δὲν εἶναι βεβαίως δυνατὸν νὰ ἐπιφέρωσι τὴν σύγχυσιν τῶν διαφόρων κλάδων. Ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ γυναικολογία, ἐκτὸς τῶν ἀδρομερῶν ἐγχειρήσεών της διά τινας ὄγκους, κατὰ τὸ πλεῖστον συντηρικὴ οὖσα σήμερον, στρέφεται πρὸς πλαστικὰς ἐγχειρήσεις ἀπαιτούσας ἐμπειρίαν, δεξιοτεχνίαν καὶ μεγίστην ὑπομονήν· τὸ δὲ λοιπὸν τῆς θεραπευτικῆς της, τὸ πλεῖστον ἰατρικόν, ἤτοι ἀναίμακτον, στρέφεται περὶ τὴν φυσικοχημειοθεραπείαν (διαθερμία, ὑπεριώδεις ἀκτῖνες, ραδιον, πρωτεῖναι, κολλοειδῆ ἐμβόλια κλ.), ἤτοι πρὸς μεθόδους ἀσχέτους ἢ ξένας σχεδὸν πρὸς τοὺς δύο ἑτέρους κλάδους τῆς ἰατρικῆς.

Ταχεῖα ὅθεν ἀναμένεται ἡ ἀποσκίρτησις τῆς μαιευτικῆς καὶ γενικῆς χειρουργικῆς ἐκ τῆς γυναικολογίας, ἀποτελεσάσης σήμερον ἐντελῶς πλέον εἰδικὸν κλάδον ὡς ἐκ τῆ διακρίτου παθογενείας καὶ θεραπείας, αἱματηρᾶς ἢ ἀναιμάκτου, τῶν νόσων αὐτῆς καὶ τῆς ἐλαχίστης ἐπαφῆς της μετὰ τῶν μνησθέντων κλάδων.

Γυναικολογικὴ ἐξέτασις. Αὕτη, ἐν συνδυασμῷ μετὰ τοῦ ἀναμνηστικοῦ τῆς ἀσθενοῦς, ἀποτελεῖ τὸ στερεὸν ἔρεισμα, ἐφ' οὗ βασίζονται ἡ ὀρθὴ διάγνωσις καὶ αἱ θεραπευτικαὶ ἐνδείξεις. Ἡ ἐκ τῶν προτέρων ὑπὸ τοῦ χειρουργοῦ διὰ μεθοδικῆς ἐξετάσεως διευκρίνισις τῆς ἕδρας καὶ τῆς φύσεως τῆς βλάβης καθιστᾷ καὶ τὴν ἐγχείρησιν του ἁπλῆν, ἀκίνδυνον καὶ ἀποτελεσματικήν. Ἡ φυσιολογικὴ ζωὴ τῆς γυναικὸς στρέφεται κυρίως περὶ τὴν ἔμμηνον ῥοὴν καὶ τὴν κύησιν· αἱ διαταραχαὶ τῆς πρώτης καταστάσεως καὶ αἱ συνέπειαι τῆς δευτέρας (τοκετός, ἔκτρωσις, μητρορραγία, μόλυνσις) ἀποτελοῦσι τὴν οὐσιώδη παθογένειαν τῆς γεννητικῆς ζώνης τῆς γυναικός. Δεύτερον ζήτημα καὶ ἀπαρχὴ τῶν ἀθλιοτήτων τῆς γυναικὸς εἶναι ἡ γονοκοκκικὴ μόλυνσις. Τρίτον ἔρχεται ἡ κληρονομική της διάθεσις ὑπὸ τὴν ἔποψιν φυματιώσεως, ψυχοπαθειῶν, ἴσως δ' ἐνίοτε καὶ τοῦ καρκίνου. Τὰ ἐκ τῶν νοσηρῶν τούτων φαινομένων συμπτώματα εἶναι πόνοι (ἀπώλεια αἵματος καὶ ὑγρῶν) καὶ γενικαὶ διαταραχαί. Ἡ λεπτομερὴς ἔρευνα τῆς νοσογενείας ταύτης μετὰ τῶν συμπτωμάτων της κατὰ πρόγραμμα ὡρισμένου, οὗ αἱ βάσεις ἐτέθησαν τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Jayle, ἀποτελεῖ τὸ *ἀναμνηστικὸν* τῆς ἀσθενοῦς. Ἕπεται ἡ ἀντικειμενικὴ ἐξέτασις, ἥτις περιλαμβάνει: τὴν ἐπισκόπησιν, ἐπίκρουσιν, ἀκρόασιν καὶ ψηλάφησιν τῆς κοιλίας, τὴν δακτυλικὴν καὶ ἀμφίχειρα ἐξέτασιν, τὴν ἐνδομήτριον ἔρευναν, τὴν παθολογοανατομικὴν καὶ μικροβιολογικὴν ἐξέτασιν. Διὰ τὴν ἄμεμπτον καὶ ἀποτελεσματικὴν ἐξέτασιν ἀπαιτοῦνται κένωσις τῆς κύστεως καὶ ὀρθοῦ, κατάλληλος θέσις τῆς ἀσθενοῦς καὶ ἀσηπτικοὶ καὶ ἤπιοι χειρισμοὶ πρὸς ἀποφυγὴν μολύνσεως ἢ παροξύνσεως λαθραίας φλεγμονώδους παθήσεως (ἀποστείρωσις διὰ βρασμοῦ περιχειρίδων καὶ περιδακτυλίων ἐλαστικῶν, βαζελίνη ἀπεστειρωμένη, διακλυσμοὶ τοῦ κόλπου κτλ.). Ἡ δὲ συνήθης πρὸς ἐξέτασιν θέσις εἶναι ἡ ἐπὶ τὰ νῶτα κατάκλισις (θέσις ἱερονωτιαία) τῆς ἀσθενοῦς, μετὰ κάμψεως τῶν μηρῶν ἐπὶ τῆς κοιλίας, ἐπὶ κλίνης, ἀνακλίντρου ἢ χειρουργικῆς τραπέζης, ἧς ἀναστρεφομένης δίδεται ἡ ἐπικλινὴς πρὸς τὴν κεφαλὴν θέσις, ἡ ἄλλως θέσις τοῦ Trendelenburg λεγομένη, καθ' ἣν ὑποχωροῦσι τὰ σπλάγχνα πρὸς τὸ διάφραγμα, καὶ οὕτως ἡ πρὸς ἐξέτασιν ψηλαφοῦσα χεὶρ ἢ οἱ πρὸς ἐγχείρησιν χειρισμοὶ εὑρίσκουσι τὰ γεννητικὰ ὄργανα ἐλεύθερα τῶν ἐντερικῶν ἑλίκων. Ἕτεραι θέσεις εὐνοϊκαὶ δι' ὡρισμένας τινὰς περιπτώσεις εἶναι ἡ πλαγία τοῦ Sims ἡ γονατοθωρακικὴ καὶ ἡ ὀρθία. Ἐξετάζοντες χωριστὰ τοὺς διαφόρους πρὸς ἔρευναν τρόπους εὑρίσκομεν, ὅτι ἡ ἐπισκόπησις τῆς μορφῆς ἐκ τῆς συστάσεως τῆς ἐπιδερμίδος καὶ τῆς χροιᾶς δεικνύει εἰς τὸν πεπειραμένον ἰατρὸν τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν ἀπώλειαν ἢ μὴ αἵματος τῆς κοιλίας, τὸ σχῆμα καὶ τὸν ὄγκον αὐτῆς, τῆς δὲ αἰδοιϊκῆς χώρας τὰς βλεννώδεις πλάκας καὶ κονδυλώματα, τὰ οὐροχόα συρίγγια, τὴν διαμαρτίαν τῆς διαπλάσεως, τὴν ἔκκρισιν ὑγρῶν, τὰς αἱμορροΐδας, τὴν κυστιοκήλην καὶ ὀρθοκήλην κλ. Ἡ κοιλιακὴ ψηλάφησις, γινομένη διὰ τῆς ἐπαφῆς μετὰ τῆς κοιλίας τῆς παλαμιαίας ἐπιφανείας τῶν τεσσάρων δακτύλων ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν, ἠπίως, βραδέως καὶ μεθοδικῶς χωρούντων ἐκ τῆς ἐπιφανείας πρὸς τὸ βάθος, ἀπὸ τοῦ ὑπογαστρίου πρὸς τοὺς εἰλεακοὺς βόθρους, τὴν περιομφαλικὴν χώραν καὶ εἶτα πρὸς τὸ ἐπιγάστριον καὶ τὰ ὑποχόνδρια, συντελεῖ εἰς τὴν διάγνωσιν τῆς ἐγκύμονος μήτρας μετὰ τῶν μερῶν τοῦ ἐμβρύου, τῶν διαφόρων ὑγρῶν ἢ στερεῶν κοιλιακῶν ὄγκων μετὰ τοῦ σχήματος αὐτῶν (διάχυτος διόγκωσις, σφαιρική, ὑβώδης), τῆς σπληνικῆς ὑπερτροφίας, τῆς στομαχικῆς νεοπλασίας, τῆς νεφροπτώσεως· ἐπὶ φλεγμονωδῶν παθήσεων συντελεῖ ἡ ψηλάφησις εἰς τὸν καθορισμὸν τοῦ ἀσθενοῦντος ὀργάνου διὰ τοῦ ἐντοπισμοῦ τῆς ὀδυνηρᾶς ζώνης. Δυσχερὴς ἀποβαίνει ἡ ψηλάφησις ἐπὶ ὑπερλιπώσεως, ἀνακλαστικῆς συσπάσεως τῶν κοιλιακῶν τοιχωμάτων, δερματικῆς ἐξαιρετικῆς ὑπερευαισθησίας καὶ μετεωρισμοῦ. Διὰ τῆς ἀκροάσεως τῆς κοιλίας ἀντιλαμβανόμεθα: 1) τῶν ἐμβρυϊκῶν παλμῶν, 2) τῶν φυσημάτων, ἐμφαινόντων τὴν ἀνάπτυξιν μεγάλων ἀγγείων εἰς τὴν ἐγκύμονα ἢ διωγκωμένην μήτραν, ἢ εἴς τινα ἄλλον περὶ τὴν μήτραν ὄγκον, καὶ 3) τῆς τριβῆς, ἐνδεικτικῆς προσφύσεων καὶ ἐξιδρωμάτων περιτοναϊκῶν. Διὰ τῆς ἐπικρούσεως καθίστανται ἀντιληπταὶ αἱ ποικιλίαι τῶν ἐντερικῶν ὄγκων, τὰ ὅρια αὐτῶν καὶ ἡ διάκρισίς των ἐκ τῶν παρεντιθεμένων ἢ ὑπερκειμένων ἐντερικῶν ἑλίκων.

Ἡ δακτυλικὴ ἐξέτασις (ὑποδακτυλισμὸς) πρὸς ψηλάφησιν τῶν κατὰ βάθος ἔσω γεννητικῶν ὀργάνων, γινομένη διὰ τοῦ λιχανοῦ, ἢ λιχανοῦ καὶ μέσου δακτύλου, παρέχει πληροφορίας περὶ τῶν ὀργάνων τῶν ἀμέσως τῇ ἀφῇ προσπιπτόντων, οἷα εἶναι τὰ τοιχώματα τοῦ κόλπου μετὰ τῶν θόλων αὐτοῦ καὶ ὁ τράχηλος τῆς μήτρας. Προκειμένου

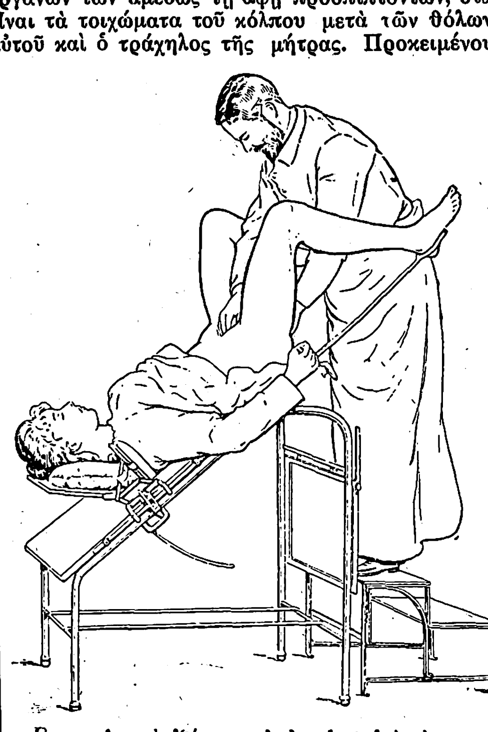

Γυναικολογικὴ ἐξέτασις εἰς ἐπικλινῆ ἐπὶ τὰ νῶτα θέσιν τοῦ Trendelenburg ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ Jayle.

ὅμως περὶ τῶν ἐντὸς τῆς κοιλίας ὀργάνων, ἤτοι τοῦ σώματος, τῆς μήτρας, τῶν σαλπίγγων καὶ φοθηκῶν, ἐμμέσως προσιτῶν εἰς τοὺς ἐν τῷ κόλπῳ δακτύλους, τίθεται εἰς ἐνέργειαν μετὰ τῆς κολπικῆς δακτυλικῆς ἐξετάσεως καὶ ἡ κοιλιακὴ ψηλάφησις. Ὁ συνδυασμὸς οὗτος τῆς κολποκοιλιακῆς ἐξετάσεως ἀποτελεῖ τὴν ἀμφίχειρα λεγομένην ἐξέτασιν, ἥτις εἶναι καὶ ἡ συνήθης, ἅμα καὶ οὐσιώδης γυναικολογικὴ ἐξέτασις· κατ' αὐτὴν διολισθαίνουσιν εἰς μὲν τὸν κόλπον οἱ δύο δάκτυλοι τῆς δεξιᾶς χειρὸς διὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ δεξιοῦ τῆς μήτρας ἐξαρτήματος, καὶ ἀντιστρόφως οἱ τῆς ἀριστερᾶς διὰ τὴν τοῦ ἀριστεροῦ, ἐπὶ δὲ τῆς κοιλίας μεταξὺ ἥβης καὶ ὀμφαλοῦ ἐπιτίθενται διὰ τῆς παλαμιαίας ἐπιφανείας των οἱ τέσσαρες δάκτυλοι τῆς ἐλευθέρας χειρός, ἐξασκοῦντες βαθμιαίως μετρίαν πίεσιν, οὕτως ὥστε νὰ καταβιβάσωσι καὶ προσεγγίσωσι τὴν μήτραν καὶ τὰ ἑκατέρωθεν ταύτης ὄργανα, σάλπιγγας καὶ φοθήκας, πρὸς τοὺς ἐν τῷ βάθει τοῦ κόλπου ψηλαφοῦντας δακτύλους. Ἡ ἀμφίχειρ αὕτη ἐξέτασις διαφωτίζει περὶ τῆς διευθύνσεως τοῦ ἄξονος τοῦ σώματος τῆς μήτρας καὶ τῆς σχέσεως αὐτοῦ μετὰ τοῦ τραχηλικοῦ ἄξονος, περὶ τῆς κινητικότητος τῆς μήτρας, περὶ τῆς καταστάσεως αὐτῆς ὡς καὶ τῆς τῶν σαλπίγγων καὶ φοθηκῶν, περὶ τῶν πυελοκοιλιακῶν ὄγκων, τῶν ὀπισθομητρικῶν τοῦ δουγλασείου χώρου ἐξιδρωμάτων κλ. Ἐπὶ ὀδυνηρᾶς συσπάσεως τοῦ κόλπου (κολεόσπασμος), στενώσεως αὐτοῦ ἢ ἐμφράξεως ὑπὸ ὄγκων διαφόρου διαστάσεως, ὡς καὶ ἐπὶ ἀτρησίας ὑμένος ἢ κόλπου ἢ μὴ διασταλτοῦ παρθενικοῦ ὑμένος, γίνεται ἡ διὰ τοῦ ὀρθοῦ δακτυλικὴ ἐξέτασις (καταδακτυλισμός), ἥτις εἶναι χρήσιμος καὶ διὰ τοὺς ὀπισθομητρικοὺς ὄγκους, τὰ ἐξιδρώματα τοῦ δουγλασείου χώρου, καὶ διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ βαθμοῦ τῆς διηθήσεως τοῦ παραμητρίου ἐπὶ καρκίνου τοῦ τραχήλου τῆς μήτρας ἐν σχέσει μὲ τὸ ἐγχειρήσιμον ἢ μὴ τούτου. Ἡ δι' ἀναισθησίας τελουμένη ἄλλοτε διαστολὴ τῆς οὐ-

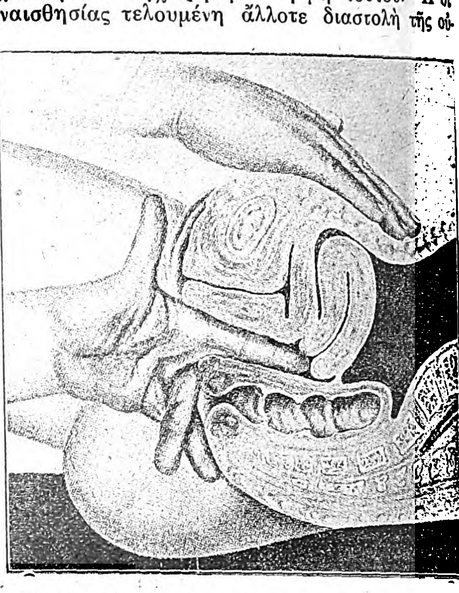

Ὀβελιαία διατομή, δεικνύουσα τὴν διὰ τῶν δύο χειρῶν μεικτὴν κολποκοιλιακὴν ἐξέτασιν.

ρήθρας πρὸς δακτυλικὴν ἐξέτασιν τῆς κύστεως ἐπὶ ἐπεκτάσεως τοῦ καρκίνου τοῦ τραχήλου τῆς μήτρας ἀντικατεστάθη σήμερον διὰ τῆς κυστιοσκοπήσεως.

Προκειμένου δὲ περὶ τῆς δι' ἐργαλείων ἐρεύνης, αὕτη γίνεται διὰ τοῦ μητροσκοπίου, τῆς μητρομήλης καὶ τῆς ὑστεροσκοπήσεως. Χρήσιμος ἀποβαίνει ἐπίσης καὶ ἡ δοκιμαστικὴ παρακέντησις τοῦ ὀπισθίου θόλου τοῦ κόλπου, ἔνθα αἱ διάφοροι συλλογαὶ τοῦ δουγλασείου χώρου. Ὡς πρὸς τὴν δακτυλικὴν ἐνδομήτριον ἐξέτασιν, αὕτη εἶναι δυνατὸν νὰ λάβῃ χώραν μόνον ἀμέσως μετὰ τὸν τοκετὸν ἢ ἔκτρωσιν, ὁπότε τὸ χαῖνον στόμιον τοῦ τραχήλου ἐπιτρέπει τὴν εἴσοδον τοῦ δακτύλου δι' αὐτοῦ εἰς τὴν κοιλότητα τῆς μήτρας πρὸς ἐξέλεγξιν τῆς τυχὸν ἐπισχέσεως τοῦ πλακοῦντος ἢ τμημάτων αὐτοῦ καὶ τὴν ἀποκόλλησιν τούτων· εἰς πάσας τὰς ἄλλας περιπτώσεις πρὸς ἀναγνώρισιν τῶν ὑποβλεννογονίων ἰνωμάτων καὶ ἐν γένει τῶν ἐνδομητρικῶν ὄγκων προαπαιτεῖται ἡ διαστολὴ τοῦ τραχήλου τῆς μήτρας. Ἡ παθολογοανατομικὴ ἔρευνα ἢ βιοψία, γινομένη δι ἐρευνητικῆς ἀποξέσεως ἢ ἐκτομῆς τμήματος ἱστοῦ παθολογικοῦ, ὡς καὶ ἡ μικροβιολογικὴ ἐξέτασις εἶναι ἐπίσης ἀπαραίτητοι διὰ τὰς εἰδικὰς περιπτώσεις. Τέλος ὡς ἐπικουρικὰς ἢ συμπληρωματικὰς ἐξετάσεις ἀναφέρομεν τὴν ἐνδοκυστικὴν καὶ ἐνδοορθικὴν ἔρευναν (κυστιοσκόπησις, ὀρθοσκόπησις) ἐπὶ κακοήθων νεοπλασιῶν τῆς μήτρας, εἶτα τὸν καθετηριασμὸν τῶν οὐρητήρων καὶ τὴν πρόσφατον νέαν μέθοδον ἐξερευνήσεως, τῆς διὰ πνευμοπεριτοναίου ἀκτινοσκοπήσεως τῶν γεννητικῶν ὀργάνων τῆς γυναικός. Ἡ μέθοδος αὕτη βασίζεται εἰς τὴν δι' ἐνέσεως εἰσαγωγὴν διηθημένου ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος ἐντὸς τοῦ κύτους τῆς κοιλίας πρὸς ἀκτινοσκόπησιν τῶν γεννητικῶν ὀργάνων, οὕτω καὶ μόνον καθίσταται δυνατὴ· ἄνευ τοῦ πνευμοπεριτοναίου τούτου, δι' ἁπλῆς ἀκτινοσκοπήσεως καθίστανται ἁπλῶς ὁρατὰ τὰ ξένα σώματα, αἱ ὀστεώδεις νεοπλασίαι (δερμοειδεῖς κύστεις, τερατώματα κτλ.), ἀποτιτανώσεις ἰνωμάτων, κυήσεις μη-

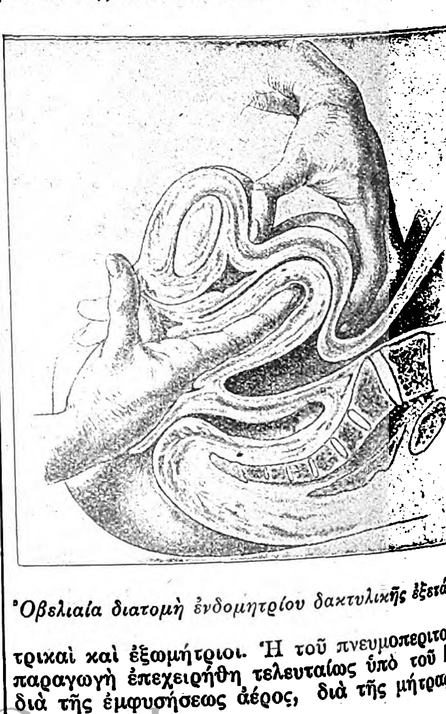

Ὀβελιαία διατομὴ ἐνδομητρίου δακτυλικῆς ἐξετάσεως.

τρικαὶ καὶ ἐξωμήτριοι. Ἡ τοῦ πνευμοπεριτοναίου παραγωγὴ ἐπεχειρήθη τελευταίως ὑπὸ τοῦ Rubin διὰ τῆς ἐμφυσήσεως ἀέρος, διὰ τῆς μήτρας καὶ

Digitized by Google

τῶν σαλπίγγων, ὁπότε μετὰ τῆς ἀκτινοσκοπήσεως καθίσταται δυνατὴ ἡ ἐξέλεγξις τοῦ διαχωρητοῦ ἢ μὴ τῶν σαλπίγγων. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον διάφοροι συσκευαὶ πρὸς ἐμφύσησιν ἀέρος ἢ καὶ ἀερίων (ἀνθρακικοῦ ὀξέος, ὀξυγόνου) ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν ὑπὸ τοῦ Douay, Silman, Currier, Bayeux κ. ἄ. Ἐπίσης πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν τῆς διαπιστώσεως τοῦ διαχωρητοῦ τῶν φαγωγῶν καὶ τῆς ἀκτινοσκοπήσεως ἐγένετο χρῆσις ἐνέσεων τῶν φαγωγῶν ἢ σαλπίγγων διὰ τῆς μήτρας, διὰ πυκνῶν ἀδιαφανῶν οὐσιῶν, ὡς ἀργυρόλης, λιπιοδόλης κλ. Ἡ μητρικὴ κοιλότης κατὰ τὴν ἀκτινοσκόπησιν ταύτης παρίσταται ὡς τριγωνικὴ σκιὰ προεκτεινομένη ἐκ τῶν πλαγίων αὐτῆς γωνιῶν διὰ τῆς σκιαγραφίας τῶν φοθηκῶν. Τὸ πνευμοπεριτόναιον διὰ σαλπιγγικῆς ἐμφυσήσεως ὡς καὶ αἱ ἐνέσεις τῶν σαλπίγγων καὶ περιτοναίου διὰ πυκνῶν οὐσιῶν, εἶναι λίαν ἐπικίνδυνοι μέθοδοι καὶ παρουσιάζουσι πλείστας ἀντενδείξεις.

Γυναικολογικαὶ μολύνσεις. Αἱ πλεῖσται τῶν γυναικολογικῶν νόσων, πλὴν τῶν τραυμάτων, δυστροφιῶν, διαμαρτίας διαπλάσεως καὶ νεοπλασιῶν, ὀφείλονται εἰς *μικροβιακὰς μολύνσεις*.

Μικρόβια εὑρέθησαν εἰς τὸν κόλπον τῶν νεογνῶν 12—15 ὥρας μετὰ τὴν γέννησίν των (Wahle). Ὁ Winter, ἐκτὸς τῶν στρεπτοκόκκων καὶ σταφυλοκόκκων, ἠρίθμησε καὶ περὶ τὰ 27 εἴδη διαφόρων νοσογόνων καὶ σαπροφύτων μικροοργανισμῶν ἐπὶ τῆς αἰδοιικῆς χώρας, τοῦ κόλπου καὶ τραχήλου μήτρας γυναικῶν, ἔτι δὲ καὶ παρθένων. Σταφυλόκοκκοι καὶ στρεπτόκοκκοι εὑρέθησαν καὶ εἰς τὸν κόλπον ἐγκύων γυναικῶν (Döderlein). Τὰ μικρόβια ταῦτα, ξένοι ἀβλαβεῖς, σαπροφυτικὸν ἐν τῷ κόλπῳ διάγοντα βίον, ἔκ τινος ἀφορμῆς εὐνοούσης τὴν καλλιέργειάν των, τὴν ἀναζωπύρησιν καὶ τὴν πρὸς τὰ ἄνω ἀνάρρησιν (ἔμμηνος ῥοὴ ἢ μητρορραγία, λευκόρροια, τραυματισμὸς ἐξ ἐργαλείων ἢ ἄλλης αἰτίας, βαρεῖαι νόσοι: γρίππη, ὀστρακιὰ κλ. διεγείρουσαι τὴν ζωτικότητά των) προκαλοῦσι τὴν ἐνδογενῆ λεγομένην μόλυνσιν. Ἕτερα μικρόβια, ἔξωθεν ἐρχόμενα, καὶ τὰ πλέον ἐπικίνδυνα, διὰ τῶν χειρῶν, ἐργαλείων κλ. ἰδίως ἐπὶ τοκετῶν καὶ ἐκτρώσεων, καὶ ὁδεύοντα διὰ τοῦ κόλπου καὶ τραχήλου μήτρας εἰς τὴν κοιλότητα ταύτης, προκαλοῦσι τὴν ἐξωγενῆ μόλυνσιν, ἀπειλοῦντα νὰ προχωρήσωσι περαιτέρω διὰ τῆς συνοχῆς τῶν βλεννογόνων τῶν γεννητικῶν ὀργάνων, διὰ τῶν λεμφοφόρων ἢ αἱμοφόρων ἀγγείων τούτων. Τοιαῦται μολύνσεις εἶναι: ἡ γονοκοκκικὴ (βλεννόρροια), ἡ στρεπτοκοκκικὴ (ἐπιλόχειος πυρετός), ἡ φυματιώδης καὶ ἡ συφιλιδική.

Α΄) Γονοκοκκικὴ μόλυνσις. Ἀναλογεῖ εἰς 12:100 ἐπὶ τῶν ἐξεταζομένων γυναικῶν· ἐκ τούτων πάλιν ἡ ἀναλογία εἶναι ἐπὶ τῶν δεδηλωμένων ἱεροδούλων 12%, ἐπὶ τῶν ἀδηλώτων καὶ ὑπηρετριῶν 40% καὶ ἐπὶ τῶν ἐγγάμων 25%.

Αἱ ἄτοκοι, μέχρι τοῦ 20οῦ ἔτους, προσβάλλονται κατὰ τὴν αἰδοιικὴν χώραν καὶ τὴν οὐρήθραν· αἱ τεκοῦσαι κατὰ τὸν τράχηλον τῆς μήτρας. Τὰ συμπτώματα δὲν εἶναι πάντοτε ἔντονα, ἡ νόσος συχνάκις διάγει λαθραίως. ἡ δὲ ἴασις πλειστάκις εἶναι φαινομενικὴ καὶ δύναται νὰ ἐξαπατήσῃ· οὕτω μετὰ 10—20 ἔτη τόσον εἰς τοὺς ἄνδρας, ὅσον καὶ εἰς τὰς γυναῖκας, δύναται νὰ ἐπέλθῃ ὑποτροπὴ ὑπὸ ὀξυτάτην μορφήν· τὸ φαινόμενον συχνὰ παρατηρεῖται εἰς τοὺς νεονύμφους καὶ ἐξηγεῖται τόσον ἐκ τῆς ἐμμήνου ῥοῆς, ὅσον καὶ ἐκ τῆς συνουσίας, δι' ἧς ἐρεθιζομένου καὶ ὑπεραιμοῦντος τοῦ βλεννογόνου ἐπέρχεται ὁ πολλαπλασιασμὸς καὶ ἡ ζωτικότης τῶν γονοκόκκων. Ἡ ἐγκατάστασις τοῦ γονοκόκκου ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γίνεται εἰς τοὺς βλεννογόνους τοὺς παρουσιάζοντας κυλινδρικὸν ἐπιθήλιον, καὶ δὴ ἐπὶ τῶν ἐπιθηλιακῶν κυττάρων αὐτῶν, ὡς καὶ εἰς τὰ μεταξὺ τῶν κυττάρων διάκενα διαστήματα, χωρὶς νὰ εἰσχωρῇ εἰς τὰ κατὰ βάθος στρώματα· διὰ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ αὐτοῦ προκαλεῖ ὀξέα φλεγμονώδη φαινόμενα, ἐκδηλούμενα κατ' ἀρχὰς δι' ὀρώδους ἐκκρίσεως, ἥτις διὰ τῆς συσσωρεύσεως πλήθους ὑπὸ τὸ ἐπιθήλιον λευκοκυττάρων μεταβάλλεται εἰς ὀροπυώδη καὶ εἶτα εἰς καθαρῶς πυώδη, ἐγκλείουσα ἐντὸς τοῦ πρωτοπλάσματος τῶν λευκοκυττάρων της καὶ ἔξω τούτου τοὺς γονοκόκκους (ἐνδοκυττάριοι, ἐξωκυττάριοι γονόκοκκοι) οἵτινες μετὰ τῆς ἐκκρίσεως φέρονται πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν· σὺν τῷ χρόνῳ οἱ γονόκοκκοι ἐλαττοῦνται καὶ εἶτα ἐξαλείφονται ἀλλ' ἡ ἔκκρισις τοῦ ἐπιθηλίου ἐπὶ μακρὸν παραμένει ἄφθονος. Σημεῖα προτιμήσεως διὰ τὴν ἐγκατάστασίν των εἶτε οἱ αἰδοιικοὶ καὶ περιουρηθρικοὶ ἀδένες, ὡς καὶ οἱ βαρθολίνειοι καὶ δὴ οἱ ἐκφορητικοὶ πόροι τῶν ἀδένων, ἀργότερον δὲ ὁ τράχηλος τῆς μήτρας, οὗτινος τὸ ἔσω στόμιον ἀποτελεῖ φραγμὸν διὰ τὴν παραιτέρω εἴσδυσίν των, γινομένην εἰς τὸ 1/8 τῶν περιπτώσεων διὰ τῶν ἐργαλείων ὡς καὶ διαφόρων χειρισμῶν, διὰ περισταλτικῶν κινήσεων τῆς μήτρας, ἴσως δὲ καὶ διὰ τῶν σπερματοζωαρίων.

Τὰ κλινικὰ φαινόμενα εἰς οἱονδήποτε βλεννογόνον ἐγκατασταθῇ τὸ μικρόβιον τοῦτο τῆς βλεννορροίας, εἴτε εἰς τὸν κόλπον ἢ τὴν οὐρήθραν, τὴν σάλπιγγα ἢ καὶ τὸ περιτόναιον, εἶναι κοινὰ δι' ὅλα τὰ ὄργανα καὶ τοὺς βλεννογόνους αὐτῶν· ἤτοι: ὑπεραιμία καὶ ἐρυθρότης τοῦ προσβαλλομένου βλεννογόνου, οἴδημα, ἄφθονος ὀρώδης, ὀροπυώδης ἢ πυώδης ἔκκρισις, πόνος, καῦσος καὶ κνησμὸς ὁσάκις πρόκειται περὶ τῶν ἔξω ὀργάνων, τῆς αἰδοιίτιδος, οὐρηθρίτιδος κτλ. Ἡ ὀξεῖα τῆς νόσου κατάστασις διαρκεῖ ἀπὸ 1-3 ἑβδομάδων καὶ ταύτην διαδέχεται ἡ χρονία. Εἰδικώτερον, προκειμένου περὶ αἰδοιίτιδος, ἡ γονοκοκκικὴ αὕτη φλεγμονὴ τῆς αἰδοιικῆς χώρας δὲν ἀπαντᾷ συνήθως μόνη, ἀλλ' ἐν συνεχείᾳ μετὰ τῆς φλεγμονῆς τοῦ κόλπου, ἀποτελοῦσα τὴν αἰδοιοκολπίτιδα· ἡ αἰδοιΐτις εἰς τὰς κορασίδας ἐπιπλέκεται μετὰ τῆς βαρθολινίτιδος (βλ. λ.). Ἡ γονοκοκκικὴ φλεγμονὴ τῆς οὐρήθρας ἀποτελεῖ τὴν οὐρηθρίτιδα καὶ περιουρηθρίτιδα. Ἡ οὐρήθρα καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῶν 7—8 ὑφεκτμ. της εἶναι ὀζώδης, πιεζομένη δὲ ἐκ τῶν ὄπισθεν πρὸς τὸ πρόσω ἐκχέει ἐκ τοῦ στομίου της σταγόνα παχυρρεύστου πύου. Ἐπὶ τοῦ ἔσω κάτω τοιχώματός της ἑκατέρωθεν τῆς μέσης γραμμῆς, ἔνθα ἄφθονοι ἀδενίσκοι καὶ κρύπται κατασκηνοῦσι, οἱ γονόκοκκοι κατὰ προτίμησιν ἀθροίζονται, ὅταν δὲ οἱ παρὰ τὸ στόμιον τῆς οὐρήθρας ἐκφορητικοὶ πόροι τῶν ἀδενίσκων ἀποφραχθῶσι, τότε ἡ ἐπίσχεσις τοῦ πύου ἐντὸς τῶν κρυπτῶν καὶ ἀδενίσκων σχηματίζει ἀποστημάτια (περιουρηθρίτις), ἅτινα ῥηγνύμενα ἐντὸς τῆς οὐρήθρας ἢ ἐπὶ τῆς αἰδοιικῆς χώρας δίδουσι γένεσιν ἐκβλαστήσεων καὶ πολυπόδων ἐξερχομένων τοῦ στομίου τῆς οὐρήθρας ἢ καὶ οὐρηθροαιδοιικῶν καὶ οὐρηθροκολπικῶν συριγγίων. Προκειμένου περὶ βλεννορροϊκῆς κυστίτιδος, αὕτη εἰς τὴν γυναῖκα λαμβάνει χώραν σπανιώτερον ἢ εἰς τὸν ἄνδρα.

Ὡς πρὸς τὰς περιπτώσεις γονοκοκκικῶν οὐρηθριτίδων, πυελιτίδων καὶ πυελονεφριτίδων, αἱ σχετικαὶ παρατηρήσεις εἶναι ἔτι ἀνεπαρκεῖς καὶ αἱ γνῶμαι διηρημέναι· ἡ μόλυνσις δύναται νὰ ἐπέλθῃ καὶ διὰ τῆς πρὸς τὰ ἄνω διὰ τοῦ βλεννογόνου προόδου τοῦ μικροβίου, καὶ διὰ κατιούσης ὁδοῦ, μεθισταμένου τοῦ μικροβίου διὰ τοῦ κυκλοφορικοῦ ῥεύματος. Ἡ τραχηλῖτις, ἤτοι ἡ φλεγμονὴ τοῦ τραχήλου τῆς μήτρας, εἶναι ἡ ἀμέσως μετὰ τὴν οὐρηθρίτιδα ἐπερχομένη καὶ ἡ συχνότερον ἀπαντῶσα ἐν σχέσει μὲ τὴν μητρίτιδα, ἥτις εἶναι σπανιωτέρα. Τὴν ὕπαρξιν δὲ τῆς βλεννορροϊκῆς σαλπιγγίτιδος συνυπαρχούσης σχεδὸν μετὰ τῆς περιφοθηκίτιδος καὶ φοθηκίτιδος (ἀποστήματα φοθήκης), ἀπέδειξαν οἱ Wertheim καὶ Chauta. Ἡ σαλπιγγῖτις εἶναι δυνατὸν νὰ ἰαθῇ, ἰδίως ὅταν αἱ βλάβαι δὲν εἶναι βαρεῖαι. Ὁσάκις ὅμως ἐπέλθωσι μεγάλαι βλάβαι, αἵτινες ἄλλοτε μὲν ὑποθάλπουσι τὴν χρονίαν πυώδη σαλπιγγίτιδα, ἄλλοτε διὰ τῆς ἀποφράξεως τοῦ κοιλιακοῦ σαλπιγγικοῦ στομίου προκαλοῦσι τὴν πυοσάλπιγγα, ἢ διὰ τῆς ἐκχύσεως πύου ἐκ τοῦ στομίου των εἰς τὸ περιτόναιον τὰς περιτονίτιδας καὶ πυελοπεριτονίτιδας, πληρούσας διὰ προσφύσεων καὶ ὄγκων τοὺς εἰλεακοὺς βόθρους καὶ τὸν δουγλάσειον χῶρον, τότε οὐ μόνον ἡ στείρωσις ἐπέρχεται, ἀλλὰ καὶ τὰ κλινικὰ συμπτώματα εἶναι τόσον δυσάρεστα καὶ βαρέα καὶ ἐπὶ μήκιστον παρατείνονται (ἄλγη, πυρετός, ἀπίσχνανσις, ἀνικανότης πρὸς ἐργασίαν), ὥστε καὶ αἱ διάφοροι μέθοδοι θεραπείας εἰς οὐδὲν ἀνύουσι πλέον (θερμοθεραπεία πρὸς πρόκλησιν ὑπεραιμίας καὶ ἀπορρόφησιν τῶν ἐξιδρωμάτων, πρωτεϊνοθεραπεία, ἐμβολιοθεραπεία, ὑδροθεραπεία, μαλάξεις, διαθερμία, ἀκτινοθεραπεία κλ. κλ.), ἀλλὰ πλειστάκις καὶ αἱ μερικαὶ καὶ συντηρητικαὶ ἐγχειρήσεις εἰσὶν ἀνεπαρκεῖς, καὶ ἀνάγκη πᾶσα πρὸς ἀνακούφισιν τῶν ἀσθενῶν νὰ γίνῃ ἡ ῥιζικὴ θεραπεία, συνισταμένη εἰς τὴν ὁλικὴν ἐξαίρεσιν τῆς μήτρας μετὰ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτῆς. Τέλος σημειοῦμεν ὅτι γονοκοκκικὴ μόλυνσις ἐπέρχεται καὶ εἰς τὸν δακτύλιον καὶ τὸ ὀρθὸν ἐκ τῆς γειτνιάσεως τῶν ἐκ βλεννορροίας πασχόντων ἔξω γεννητικῶν ὀργάνων τῆς γυναικός, ἢ καὶ ἐξ ἀσελγείας παρὰ φύσιν ἐκ μέρους ἀνδρὸς πάσχοντος ἐκ τῆς νόσου. Τὰ κλινικὰ φαινόμενα εἶναι τὰ αὐτά, ὡς καὶ ἡ θεραπεία παραμένει ἡ αὐτή.

Αἱ μεταστάσεις τῆς βλεννορροίας διὰ τοῦ κυκλοφορικοῦ καὶ λυμφατικοῦ συστήματος, ἂν καὶ σπάνιαι, οὐχ ἧττον λαμβάνουσι χώραν κατὰ τὴν ὑποξεῖαν καὶ χρονίαν μορφὴν τῆς νόσου. Τοιαύτας ἀναφέρομεν: τὴν γονοκοκκικὴν ἀρθρῖτιδα, τὴν μυΐτιδα, τὴν περιοστίτιδα καὶ ὀστεομυελίτιδα, τὴν ἐνδοκαρδίτιδα, περικαρδίτιδα καὶ μυοκαρδίτιδα, τὴν θρομβοφλεβίτιδα, τὴν πλευρίτιδα, κλ. Παρετηρήθησαν ἐπίσης σηψαιμίαι γονοκοκκικαὶ (γονοκοκκαιμία), μολονότι οἱ γονόκοκκοι δὲν ἀνθίστανται ἐπὶ μακρὸν ἐν τῷ αἵματι. Τὰ ἐκ τούτων φαινόμενα δὲν εἶναι βαρέα καὶ ἀπειλητικά. Ἐπίσης ἐσημειώθη γονοκοκκικὴ μόλυνσις τοῦ νεογνοῦ ἐκ μεταστάσεως τῶν γονοκόκκων τῆς μητρὸς διὰ τοῦ αἵματός της εἰς τὸ γονιμοποιηθὲν ᾠάριον αὐτῆς, τοῦ γονοκόκκου ἀνευρεθέντος ἐντὸς τοῦ ὑγροῦ τῶν ἄρθρων τοῦ νεογνοῦ (Royeton, Pritzi).

Ἡ θεραπεία τῆς βλεννορροίας τῶν ἔξω γεννητικῶν ὀργάνων τῆς γυναικὸς θὰ ἦτο εὐχερὴς καὶ ἀποτελεσματική, ἐὰν αἱ ἀσθενεῖς προσήρχοντο εὐθὺς ἀμέσως κατὰ τὴν ὀξυτάτην μορφὴν τῆς νόσου, καθ' ἣν οἱ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐπιθηλίου τοῦ βλεννογόνου εὑρισκόμενοι γονόκοκκοι εἶναι δυνατὸν δι' ἀντισηπτικῶν καὶ καυστικῶν φαρμάκων νὰ καταπολεμηθῶσιν. Ἐπειδὴ ὅμως αἱ ἀσθενεῖς προσέρχονται ἀργὰ μᾶλλον, ὅτε οἱ γονόκοκκοι εἰς τοὺς κατὰ βάθος πορευθέντες ἱστοὺς δὲν ἐπηρεάζονται εὐκόλως ὑπὸ τῆς οἱασδήποτε θεραπείας, φρόνιμον εἶναι νὰ ἀναμένηται ἡ πάροδος τοῦ ὀξέος σταδίου τῆς μολύνσεως, ἵνα μὴ διὰ τῶν θεραπευτικῶν χειρισμῶν μεταδοθῇ τὸ μικρόβιον πρὸς τὰ ἔσω καὶ ἐπιδεινοῦνται ἅμα καὶ οἱ πόνοι τῆς ἀσθενοῦς· ἁπλαῖ ὅθεν ἐξωτερικαί, θερμαὶ ἀντισηπτικαὶ πλύσεις, πυελόλουτρα θερμά, διουρητικὰ (οὐροτροπίνη) καὶ ἐλαφρὰ δίαιτα, ἀρκοῦσι μέχρι τῆς παρόδου τῆς ὀξείας καταστάσεως, ὁπότε τίθενται εἰς ἐνέργειαν οἱ ἐκ διαλύσεως ἀλάτων ἀργύρου καὶ ψευδαργύρου κολπικοὶ διακλυσμοὶ (νιτρικὸς ἄργυρος 2%, πρωταργόλη 3%, χλωριοῦχος καὶ θειικὸς ψευδάργυρος 1:100, ὑπερμαγγανικὸν κάλιον 1:1000), τὰ διάφορα ἐκ πρωταργόλης, ἰχθυόλης κλ. γλυκερινούχου (5:100) κολπικὰ βύσματα διὰ τὴν ἐνδοτραχηλίτιδα, καὶ αἱ διάφοροι ὅμοιαι ταῖς ἄνω σκευασίαι αἱ εὐδιαζόμεναι ἐν τῇ κοιλότητι τῆς μήτρας δι' εἰδικῶν σωληναρίων κοχλιωτῶν διὰ τὰς περιπτώσεις τῆς γονοκοκκικῆς ἐνδομητρίτιδος. Διὰ δὲ τὰς οὐρηθρίτιδας χρησιμοποιοῦνται ἐκτὸς τῶν ἀντισηπτικῶν ἐγχύσεων δι' εἰδικῆς σύριγγος καὶ οὐρηθρικὰ ὑπόθετα (Protargol, argonin, argentamin κλ.). Μετὰ τῶν ἀντισηπτικῶν πλύσεων γίνεται συνδυασμὸς καὶ ἐμβολιοθεραπείας καὶ πρωτεϊνοθεραπείας, ὡς ἄνω ἐλέχθη (βλ. καὶ λ. βλεννόρροια). Τὰς δὲ κολπικὰς πλύσεις τῶν παρθένων διενεργοῦμεν διὰ τοῦ καθετῆρος «Nelaton».

Προκειμένου δὲ περὶ θεραπείας τῆς γονοκοκκικῆς μολύνσεως τῶν ἔσω ὀργάνων τῆς γυναικός, κατὰ μὲν τὴν ὀξεῖαν διαδρομὴν ταύτης ἐπιτίθεται πάγος ἐπὶ τῆς κοιλίας εἰς πάσας τὰς περιπτώσεις τῶν σαλπιγγοφοθηκιτίδων, πυελοπεριτονιτίδων καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν μητριτίδων. Αἱ γονοκοκκικαὶ πυελοπεριτονίτιδες, παρὰ τὴν ἀπότομον καὶ λίαν ἀπειλητικὴν εἰσβολήν των, παρουσιάζουσι ταχεῖαν ἐντὸς 3—4 ἡμερῶν τὴν λύσιν καὶ οὐχὶ κακὴν τὴν ἔκβασιν ὡς ἐκ τῆς συγκλείσεως καὶ ἐμφράξεως τῶν πυελικῶν ὀργάνων μετὰ τοῦ πυελικοῦ περιτοναίου ὑπὸ τῆς ἀφθόνου ἐξιδρώσεως ἰνικῆς. Μετὰ τὴν πάροδον τῶν ὀξέων φαινομένων, ἤτοι τοῦ πόνου τοῦ πυρετοῦ, ἐνδείκνυνται αἱ προμνημονευθεῖσαι μέθοδοι φυσικοχημιοθεραπείας καὶ ἐν ἀτυχίᾳ τούτων αἱ συντηρητικαὶ καὶ ῥιζικαὶ ἐγχειρήσεις τῆς ὁλικῆς ὑστερεκτομῆς μετὰ τῆς ἀφαιρέσεως τῶν ἐξαρτημάτων τῆς μήτρας, ἢ τῆς ὀπισθίας κολποτομῆς διὰ τὰς ἐξιδρωματικὰς συλλογὰς κτλ. (Πρβλ. *R. Franz* «Die Gonorrhoe des Weibes» Βιέννη 1927.)

Β΄) Στρεπτοκοκκικὴ ἢ ἐπιλόχειος μόλυνσις. Ἐκ τῶν πλέον δριμυτέρων καὶ τοξικῶν μολύνσεων τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς γυναικός, ἐμφανιζομένη ὑπὸ τὰς τρεῖς διαφόρους μορφάς της, τὴν *σηπτικήν*, *πυαιμικὴν* καὶ *σηψαιμικήν*, προκαλεῖ ἐκτενεῖς καὶ παρατεταμένας βλάβας, συχνάκις δὲ καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον, βραδὺν ἢ ταχύν, ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῆς ἰογόνου δυνάμεως τῶν συντελεστῶν τῆς μολύνσεως μικροβίων.

Τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ τῶν νοσογόνων παραγόντων τῆς βαρείας ταύτης νόσου κατέχει ὁ στρεπτόκοκκος. Ἀλλὰ καὶ ὁ σταφυλόκοκκος καὶ τὸ κολοβακτηρίδιον καὶ αὐτὸς ὁ πνευμονιόκοκκος, ἢ καὶ ὁ συνδυασμὸς δύο ἢ τριῶν ἐκ τῶν ἄνω μικροβίων δυνατὸν διὰ τῆς εἰσόδου των ἐν τῷ βλεννογόνῳ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων τῆς γυναικὸς ἢ ἐν τοῖς λεμφικοῖς καὶ αἱμοφόροις ἀγγείοις αὐτῶν νὰ προκαλέσῃ τὴν λοίμωξιν (σηψαιμία μικροβιαιμική). Ἀλλ' ἐπίσης καὶ τὰ δηλητηριώδη προϊόντα ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως τῶν τεθνεώτων σαπροφύτων, ἀπορροφώμενα διὰ τοῦ αἵματος ἢ τῆς λέμφου ἔκ τινος τραυματικῆς ἢ νεκρωτικῆς ἐπιφανείας τῶν γεννητικῶν ὀργάνων τῆς γυναικός, προκαλοῦσι μορφὴν σηπτικῆς μολύνσεως τοῦ εἴδους τῆς στρεπτοκοκκικῆς, ἥττονος βαθμοῦ ἐντάσεως ταύτης (σαπραιμία τοξιναιμική).

Ἡ μόλυνσις δυνατὸν νὰ ἦ ἐνδογενής, ἐκ τῶν ἐν τοῖς γεννητικοῖς ὀργάνοις λαθραίως βιούντων μικροοργανισμῶν (αὐτομόλυνσις), ἢ ἐξωγενής, τῶν μικροβίων ἔξωθεν εἰσερχομένων διὰ τῶν χειρῶν τοῦ ἰατροῦ ἢ τῆς μαίας, διὰ τῶν χειρουργικῶν ἐργαλείων καὶ ἄλλων ἀντικειμένων. Αἱ ὁδοὶ μολύνσεως εἰσί: 1ον) Οἱ βλεννογόνοι τῶν γεννητικῶν ὀργάνων (σηπτική, κολπίτις, μητρίτις, φοθηκοσαλπιγγῖτις, περιτονῖτις). 2ον) Τὰ λεμφικὰ ἀγγεῖα (λυμφαγγειῖτις, παραμητρῖτις, φλέγμονες πλατέος συνδέσμου, περιμητρῖτις). 3ον) Τὰ αἱμοφόρα ἀγγεῖα (πυαιμία-σηψαιμία). Ἡ ἐνόπισις τοῦ μικροβίου εἰς τὸ σημεῖον τῆς εἰσόδου του ἀποτελεῖ τὴν τοπικὴν μόλυνσιν· ἡ διὰ τῶν λεμφικῶν δὲ καὶ αἱμοφόρων ἀγγείων μεταφορὰ αὐτῶν εἰς τὴν λοιπὴν οἰκονομίαν ἀποτελεῖ τὴν γενικὴν μόλυνσιν. Εὐνοϊκὸν ἔδαφος πρὸς ἔκρηξιν τῆς στρεπτοκοκκαιμίας δημιουργοῦσιν οἱ τοκετοὶ καὶ μέχρι τινὸς καὶ αἱ ἐκτρώσεις· ἀλλὰ καὶ ὁ ἐλάχιστος τραυματισμὸς ἐπὶ τῶν φυσιολογικῶς ἐχόντων γεννητικῶν ὀργάνων τῆς γυναικὸς (οἷον δακτυλικὴ ἐξέτασις, μήλωσις, ἀπόξεσις κλ.) δύναται νὰ προκαλέσῃ τὴν

Digitized by Google

ἄνω μνησθεῖσαν σηπτικὴν μόλυνσιν. Οὐχ ἧττον κατὰ τὴν ἐπιλόχειον κατάστασιν, ὡς ἐκ τῆς ὑπερτροφικῆς μήτρας καὶ τῶν διηνοιγμένων στομίων τῶν αἱμοφόρων καὶ λεμφικῶν ἀγγείων αὐτῆς, καὶ ὡς ἐκ τῆς ἀποκολλήσεως τοῦ πλακοῦντος ἐγκαταλείποντος χαίνουσαν καὶ αἱμορροοῦσαν εὐρυτάτην πληγήν, εὐνόητος καθίσταται ἡ εὐχέρεια καὶ ταχύτης τῆς διεισδύσεως τῶν τοξικῶν μικροβίων, εἰς ἣν συνεπικουρος ἔρχεται ἡ βραδύτης α') τῆς θρομβώσεως τῶν αἱματωδῶν κόλπων, β') τῆς ἀναπαραγωγῆς τοῦ μητρικοῦ βλεννογόνου πρὸς κάλυψιν τούτων καὶ γ') τῆς παλινδρομήσεως τῆς μήτρας πρὸς ἐπάνοδον εἰς τὸν κατὰ φύσιν ὄγκον αὐτῆς καὶ σμίκρυνσιν οὕτω τῶν κόλπων καὶ ἀγγείων· ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπίσχεσις πλακουντικῶν τμημάτων ἐν τῇ μήτρᾳ τυγχάνει ἑστία καλλιεργείας μικροβίων καὶ αἱ τραχηλικαὶ ῥήξεις καὶ κολπικαὶ ἐσχάραι ἀποτελοῦσιν εὐνοϊκὸν ἔδαφος μολύνσεως. Σημειωτέον ὅτι, ὅταν τὰ μικρόβια ἀφθονοῦσι λίαν καὶ ἡ τοξικότης των εἶναι ἐντονωτάτη, ἡ ἐπώασις τῆς νόσου εἶναι βραχεῖα, καὶ ἡ τοπικὴ βλάβη τῆς εἰσόδου τοῦ μικροβίου ἀνεπαίσθητος.

Αἱ ἐκ τῆς μολύνσεως παθολογικαὶ ἀλλοιώσεις ἐπὶ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων εἰσίν: Ἡ μαλάκυνσις τῆς μήτρας, τὸ πολφῶδες καὶ ἡ φαιοπρασίνη χροιὰ τῆς ἔσω ἐπιφανείας της μετὰ τῶν ἐσχαρῶν καὶ τοῦ μεμολυσμένου ὀροπυώδους ὑγροῦ· ἱστολογικῶς δὲ ἡ νέκρωσις καὶ ὑελώδης ἐκφύλισις τῆς ἀφθονούσης μικροβίων ἐπιπολῆς στοιβάδος, καὶ ἡ μικροκυτταρικὴ διήθησις τῆς προφυλακτικῆς οὕτως εἰπεῖν κατὰ τῶν μικροβίων κατὰ βάθος στοιβάδος· ἡ ὑπεραιμία καὶ πλήρωσις τῆς σάλπιγγος ἐκ βλεννοπυώδους ὑγροῦ, τὰ ἀποστημάτια καὶ νεκρώματα τῆς ᾠοθήκης καὶ ἡ ὑπεραιμία καὶ διόγκωσις τῶν ὀρογόνων (περιμητρῖτις, περιωοθηκοσαλπιγγῖτις, πυελοπεριτονῖτις). Αἱ ἐπὶ τῶν λυμφατικῶν ἀγγείων ἀλλοιώσεις εἰσίν: ἡ διόγκωσις καὶ τὸ ὀζῶδες αὐτῶν καὶ ἡ ἀνάβλυσις ἐκ τῶν μικροστομίων των σταγόνων πύου, ὡς καὶ ἡ διόγκωσις καὶ μαλάκυνσις τῶν γαγγλίων· καὶ τῶν μὲν περιμητρικῶν λυμφατικῶν ἀγγείων ἡ μόλυνσις προκαλεῖ τὴν περιμητρικὴν λυμφαγγειῖτιδα, ἡ δὲ τῶν μεγαλυτέρων προκαλεῖ τὰς παραμητρίτιδας (κυψελῖτις, φλέγμων εἰλεακός, φλέγμων πλατέων συνδέσμων κτλ.), καθ' ἃς πολλαπλαῖ πυώδεις μικροεστίαι ἢ μία εὐρεῖα πυώδης κοιλότης καταλαμβάνει τὸν κυψελώδη ἱστὸν τοῦ παραμητρίου, ὡς καὶ τὰς περιμητρίτιδας καὶ πυελοπεριτονίτιδας, καθ' ἃς ἄφθονος ἰνώδης ἐξίδρωσις τοῦ ὀρογόνου τούτου ὑμένος τοῦ περικαλύπτοντος τὰ πυελικὰ γεννητικὰ ὄργανα συγκολλᾷ ταῦτα ὁμοῦ μετὰ τῶν γειτνιαζόντων ἐντέρων εἰς μίαν ἑνιαίαν ἰνωδόπηκτον μᾶζαν (plastron). Τέλος αἱ ἐπὶ τῶν αἱμοφόρων ἀγγείων ἐπιγινόμεναι ἀλλοιώσεις εἰσὶν ἀφ' ἑνὸς ἡ νέκρωσις τοῦ ἐνδοθηλίου τῶν φλεβῶν καὶ ἡ πῆξις τοῦ αἵματος παράγουσα θρόμβους (θρομβοφλεβῖτις - φλεβῖτις θρομβωτική), οἵτινες ὁρμώμενοι ἐκ τῆς μητρικῆς φλεβὸς σχηματίζουσι σειρὰν θρόμβων φθάνουσαν μέχρι τῆς εἰλεακῆς φλεβὸς καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν μηριαίαν φλεβα (λευκὴ ἐπώδυνος φλεγμονή), ἀφ' ἑτέρου ἡ διαπύησις τοῦ αἵματος παρουσιάζει καὶ χροιὰν σοκολατόχρουν μετὰ τῶν ἄνω περιγραφεισῶν ἀλλοιώσεων τοῦ ἐνδοθηλίου ἄνευ τῆς θρομβώσεως (φλεβῖτις διαπυητική), ἥτις διὰ τῆς κυκλοφορίας τοῦ μεμολυσμένου τούτου πυώδους αἵματος παράγει εἰς τὰ διάφορα ὄργανα (ἧπαρ, σπλήν, πνεύμων, νεφροί, ἀρθρώσεις κτλ.) τὰ μεταστατικὰ ἀποστήματα ὡς καὶ τὰς φλεγμονὰς τῶν ὀρογόνων (πλευρῖτις, περικαρδῖτις, ἑλκώδης ἐνδοκαρδῖτις κτλ.). Αἱ δύο αὗται μορφαὶ τῆς θρομβωτικῆς φλεβίτιδος, τῆς καὶ ἠπιωτέρας, καὶ τῆς διαπυητικῆς φλεβίτιδος, τῆς ἀπειλητικωτέρας, ἀποτελοῦσι τὴν πυαιμίαν. Τέλος, ἄνευ θρομβώσεως ἢ διαπυήσεως τοῦ αἵματος καὶ ἄνευ βαρείας τινὸς βλάβης τῶν γεννητικῶν ὀργάνων τῆς γυναικός, ἐπέρχεται ἡ καταστροφὴ τοῦ αἵματος καὶ μετ' αὐτῆς βλάβαι καὶ ἐκφυλίσεις τῶν ἱστῶν καὶ ἐπιθηλίων τῶν διαφόρων ὀργάνων (μυοκαρδίου, ἥπατος, νεφρῶν κτλ). Ἡ παθολογικὴ αὕτη ἀλλοίωσις ἀποτελεῖ τὴν φοβερωτέραν μορφὴν τῆς στρεπτοκοκκικῆς μολύνσεως, τὴν λεγομένην σηψαιμίαν.

Οὕτως ἐν συνόψει, μία πρώτη μορφὴ μολύνσεως ἐξ ἀπορροφήσεως ὑπὸ τοῦ αἵματος τοξινῶν τεθνεώτων σαπροφύτων μετὰ τὸν τραυματισμὸν τῶν γεννητικῶν ὀργάνων τῆς γυναικὸς (ἐξέτασις δακτυλικὴ ἢ δι' ὑστερομέτρου, ἀπόξεσις κτλ.) ἢ καὶ ἐκ νεκρωτικῶν ἐπιφανειῶν (ἐπίσχεσις ὑστέρου, νέκρωσις ἰνώματος κτλ.) ἀποτελεῖ γενικὴν σηπτικὴν μόλυνσιν τοῦ ὀργανισμοῦ, ἀκίνδυνον ὅμως καὶ παρερχομένην εὐθὺς ὡς τὰ ἐλαχίστην ποσότητα διὰ τῆς μικρᾶς τραυματικῆς ἐπιφανείας εἰσδύσαντα δηλητηριώδη προϊόντα καταστραφῶσι. Δευτέρα μορφή, φέρουσα τὴν σφραγῖδα τοπικῆς μολύνσεως μετὰ συνεπειῶν δυσαρέστων ἀλλ' οὐχὶ θανατηφόρων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἶναι ἡ μικροβιακὴ σηπτικὴ μόλυνσις τῶν γεννητικῶν ὀργάνων καὶ ἱστῶν, μήτρας, σαλπίγγων, παραμητρίου, περιμητρίου κτλ.· ἐξαιρεῖται ἡ σηπτικὴ γενικὴ περιτονῖτις, ἥτις εἶναι θανατηφόρος. Τρίτη τέλος μορφὴ εἶναι ἡ εἴσδυσις τοῦ μικροβίου εἰς τὸ κυκλοφορικὸν ρεῦμα (μικροβιαιμία), ἀποτελοῦσα τὴν γενικὴν μόλυνσιν ὑπὸ τὴν πυαιμικὴν καὶ σηψαιμικήν, ὡς ἐλέχθη, μορφήν της, παρουσιάζουσα κατὰ μὲν τὴν 1ην μορφὴν θνησιμότητα 50 %, κατὰ δὲ τὴν σηψαιμίαν 90—95 %. Ἐξαίρεσιν ἀποτελεῖ μόνον ἡ θρομβοφλεβῖτις, ἥτις, μολονότι εἶναι μικροβιαιμικῆς φύσεως μόλυνσις, οὐχ ἧττον φέρει τὸν τύπον τοπικῆς μολύνσεως καὶ παρουσιάζει οὐχὶ τόσῳ κακὴν τὴν πρόγνωσιν.

Ἡ πυαιμία ἀρχομένη τὴν 4ην ἀπὸ τοῦ τοκετοῦ ἡμέραν, ὡς ἔγγιστα, μετὰ ῥίγους σφοδροῦ καὶ ἀνυψώσεως πυρετικῆς 40°—40°5, παρουσιάζει ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα καὶ πλέον, μέχρι τῆς ἐντοπίσεως εἴς τι ὄργανον, καθ' ἑκάστην ῥίγη, πολλάκις δὶς καὶ τρὶς δι' ἡμέρας. Ἡ σηψαιμία διακρίνεται ταύτης ὡς παρουσιαζομένη 2—3 ἡμέρας μετὰ τὸν τοκετὸν μὲ ἓν ἢ πολλὰ ῥίγη κατὰ τὴν πρώτην μόνον ἡμέραν, ἄνευ ἐπαναλήψεως αὐτῶν κατὰ τὰς λοιπὰς ἡμέρας, μὲ ὑψηλότερον πυρετὸν 40—41° καὶ πολλὰς σφύξεις 120—166. Τὰ δὲ λοιπὰ συμπτώματα εἶναι βαρείας τυφικῆς λοιμώξεως· ὅταν δὲ ἡ κατάστασις αὕτη ἀποβαίνῃ βαρεῖα καὶ αὔξεται μετ' αὐτῆς ἡ ὑφισταμένη λευκοποιία, τότε τὸ προγνωστικὸν εἶναι δυσάρεστον.

Ἡ θεραπεία τῆς μὲν τοπικῆς μολύνσεως ἐκδηλουμένης διὰ τῆς σηπτικῆς ἐνδομητρίτιδος, σαλπιγγίτιδος κλ., συνίσταται εἰς τὴν διάνοιξιν καὶ ἐλευθέραν δίοδον τῶν ἐπισχεθέντων σηπτικῶν ὑγρῶν, ἢ τῶν πυωδῶν συλλογῶν, εἰς τὴν ἀπολύμανσιν τοῦ ἐνδομητρίου δι' ἀντισηπτικῶν πλύσεων ἢ ἀποξέσεως, εἰς τὴν ἐπίθεσιν πάγου ἐπὶ τῆς κοιλίας κατὰ τὰς σηπτικὰς φλεγμονὰς τοῦ παραμητρίου καὶ περιμητρίου, ὡς καὶ τὴν διάνοιξιν, ἐκ τῶν ἄνω ἢ κάτω, τῶν ἀποστημάτων (ὀπισθία κολποτομή), καὶ τῆς κοιλίας ἐν περιπτώσει γενικῆς σηπτικῆς περιτονίτιδος, καθ' ἣν μετὰ τὴν ἐκκένωσιν τῶν πυωδῶν ἐξιδρωμάτων διενεργεῖται ἡ πλύσις τῆς κοιλίας δι' αἰθέρος καὶ ἡ παροχέτευσις ταύτης ἐκ τῶν πλαγίων δι' ἐλαστικῶν σωλήνων. Κατὰ τὴν μολυσματικὴν φλεβῖτιδα ἀπαιτεῖται ἡ τελεία ἀκινησία τοῦ μέλους. Ἡ δὲ θεραπεία τῆς γενικῆς μολύνσεως συνίσταται εἰς τὴν ἔγκαιρον, ἐντὸς τῶν πρώτων ἡμερῶν ἀπὸ τῆς μολύνσεως, ἀπολύμανσιν τῆς μήτρας δι' ἐνδομητρίων συνεχῶν καὶ ἀφθόνων ἀντισηπτικῶν πλύσεων ἢ καὶ δι' ἀποξέσεως, ὡς καὶ εἰς τὴν ἔγκαιρον ἐξαίρεσιν αὐτῆς ταύτης ἔτι τῆς μήτρας· μετὰ τὴν γενίκευσιν τῆς μολύνσεως ἡ τοπικὴ αὕτη θεραπεία δὲν δύναται, οἱαδήποτε καὶ ἂν ᾖ, νὰ καταστῇ ἀποτελεσματική. Δυστυχῶς οὐδὲν ἐκ τῶν προτέρων εἶναι γνωστὸν περὶ τῆς ἐντοπίσεως, βαρύτητος ἢ ἐκβάσεως τῆς μολύνσεως· οὐδὲ ἡ τοξικότης τῶν μικροβίων διὰ τῆς ἀνευρέσεώς των ἐν τοῖς ἐκκρίμασιν ἢ διὰ καλλιεργείας δύναται νὰ καταδειχθῇ, ὥστε καὶ ἡ θεραπευτικὴ ἀγωγὴ ἔγκαιρος ἢ προφυλακτικὴ νὰ ἀποβῇ. Ἀφ' ἑτέρου οὐδὲν εἰδικὸν φάρμακον ὑφίσταται πρὸς ἐξουδετέρωσιν τῶν μικροβιακῶν τοξινῶν. Κατὰ συνέπειαν, ἡ θεραπεία τῆς γενικῆς ταύτης μολύνσεως ἀποβαίνει ζήτημα ἀντοχῆς τοῦ ὀργανισμοῦ, ἤτοι τῆς φαγοκυτταρικῆς δυνάμεως αὐτοῦ, ἣν πολυειδῶς ὑποβοηθοῦμεν διὰ τοῦ καθαροῦ ἀέρος, τῆς ἰσχυρᾶς τροφῆς, τῆς παροχῆς ἀφθόνων ὑγρῶν καὶ ἐνέσεων φυσιολογικῶν ὀρῶν καὶ σακχαρούχων τοιούτων πρὸς ἀπέκκρισιν τῶν τοξινῶν, δι' αὐτεμβολίων καὶ ἐμβολιοθεραπείας πολυδυνάμου κα. μή, χημιοθεραπείας, πρωτεϊνοθεραπείας (propidon, immunitol, yatrène, septicemine collargol, electrargol, omnadine κλ.) διὰ λουτρῶν, διὰ παραγωγῆς ἐν τῷ σώματι συγκεντρωτικοῦ, τῶν κυκλοφορουμένων μικροβίων, ἀποστήματος, ἐπιτυγχανομένου δι' ἐνέσεως τερεβινθελαίου, πρὸς τὴν διάνοιξιν καὶ παροχέτευσιν αὐτῶν μετὰ τοῦ πύου κτλ.

Γ') Φυματιώδης μόλυνσις. Ἡ σύγχρονος ἐξέλιξις τῆς γυναικολογικῆς χειρουργίας μετὰ τῆς ἐπιμόνου ἱστολογικῆς ἐρεύνης κατέδειξαν τὸ μὴ σπάνιον τῆς φυματιώδους μολύνσεως τῶν γεννητικῶν ὀργάνων τῆς γυναικός, ἀναλογούσης εἰς 2—10% ἐπὶ τῶν λοιπῶν γυναικολογικῶν μολύνσεων κατὰ τὰς στατιστικὰς διαφόρων χειρουργῶν.

Ἡ μόλυνσις αὕτη, ὀφειλομένη εἰς τὸ βακτηρίδιον τοῦ Κώχ, σπανίως ἀπαντᾷ πρωτοπαθῶς. Ἡ μεταβίβασις τοῦ βακίλλου διὰ τοῦ σπέρματος φθισικοῦ ὡς καὶ ὁ ἐνοφθαλμισμὸς τούτου ἀπεδείχθησαν πειραματικῶς δυνατοὶ (Cornil, Benneke)· ἀλλ' ἡ ἐκ τούτων μετάδοσις τῆς μολύνσεως μένει ἀναπόδεικτος ὑπὸ κλινικὴν ἔποψιν, ἰδίᾳ δὲ προκειμένου περὶ ἀνιούσης μορφῆς μολύνσεως ἐκ τοῦ κόλπου πρὸς τὴν μήτραν καὶ ἐκ ταύτης κατ' ἐπινέμησιν εἰς τὰς σάλπιγγας. Συνεπῶς, ἐκτὸς ἐξαιρετικῶν περιπτώσεων ἐξ ἀκαθάρτου ἐπαφῆς ἢ εἰσόδου κονιορτοῦ βακτηριοβριθοῦς, ἡ πρωτοπαθὴς μόλυνσις γίνεται οὐχὶ ἐξωγενῶς ἀλλ' ἐνδογενῶς, διὰ τῆς κυκλοφορίας αἵματος καὶ λέμφου. Δευτεροπαθῶς δὲ ἐπέρχεται αὕτη ἐκ φυματιώσεως ἀπομεμακρυσμένων ἑστιῶν (πνευμονικῶν, ἐντερικῶν, γαγγλιακῶν κλ.), τοῦ βακίλλου ἀφικνουμένου διὰ τῆς κυκλοφορίας, πολλάκις μάλιστα ἐγκαθισταμένου πρῶτον εἰς τὸ πυελοπεριτόναιον καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὰ γεννητικὰ ὄργανα, ἅτινα κατ' ἐπινέμησιν ἀλληλοδιαδόχως μολύνονται. Σημειοῦμεν ὅτι ἡ μόλυνσις διὰ τοῦ πλακοῦντος δυνατὸν νὰ μεταδοθῇ εἰς τὸ ἔμβρυον, ὡς καὶ διὰ τοῦ σπέρματος τοῦ φθισικοῦ εἰς τὸ γονιμοποιούμενον ᾠάριον.

Ἡ ἐντόπισις ἀπαιτεῖ ἐκ τῶν προτέρων ἔδαφος ἐξησθενημένον ἐκ νόσων διαφόρων, γονορροίας, ἐπιλοχείου λοιμώξεως κτλ., ἢ ἀπλασικὴν καὶ ἀτροφικὴν κατάστασιν τῶν γεννητικῶν ὀργάνων. Γίνεται δὲ κατὰ βαθμὸν συχνότητος πρώτιστα πάντων εἰς τὰς σαλπιγγας, ἔνθα κατὰ τὰ ²/₃ τῶν περιπτώσεων ὁ ἐνοφθαλμισμὸς εἶναι ἐφικτὸς κατὰ τὰς ἐργασίας τῆς Gorovitz, οὕτως ὥστε, προκειμένου περὶ τῆς φυματιώσεως τῶν γεννητικῶν ὀργάνων τῆς γυναικός, νὰ δύναταί τις νὰ ἀποκαλῇ ταύτας ἁπλῶς καὶ ὡς φυματιώδεις σαλπιγγίτιδας· εἶτα εἰς τὴν μήτραν καὶ σπανιώτερον εἰς τὰ λοιπὰ τμήματα τῆς γεννητικῆς σφαίρας. Ὑπὸ παθολογοανατομικὴν ἔποψιν, ἡ ἐντόπισις τῆς μολύνσεως εἰς τὴν αἰδοιικὴν χώραν παρουσιάζεται κατὰ τὴν παιδικὴν συνήθως ἡλικίαν 1) ὑπὸ μορφὴν ἐρυθρῶν κηλίδων μεγέθους κεφαλῆς καρφοβελόνης μέχρι φακῆς, αἵτινες ἀργότερον συνενούμεναι εἰς πλάκας ἐξεχούσας ἐξελκοῦνται· 2) ὑπὸ μορφὴν ἐξελκώσεων, καὶ 3) εἰς ὑπερτροφικὴν μορφὴν μὲ διάχυτον πάχυνσιν, ἔκδηλον ἰδίᾳ εἰς τὰ μεγάλα καὶ μικρὰ χείλη· αἱ βλάβαι αὗται, ἑλκώδεις ἢ ὑπερτροφικαί, ἐντετοπισμέναι οὖσαι δύνανται νὰ ἀποξεσθῶσι, νὰ καυτηριασθῶσιν ἢ καὶ νὰ ἐξαιρεθῶσιν· ἀλλ' οὐχ ἧττον ἡ αἰδοιικὴ φυματίωσις συνηθέστερον ὑποτροπιάζει, καὶ μετὰ τὴν ὁλικὴν ἐξαίρεσιν τῶν ἑλκῶν τὰ ἄτομα θνήσκουσιν ἐκ γενικεύσεως τῆς νόσου· εἰς τὴν κολπικὴν χώραν ἡ μόλυνσις παρουσιάζεται ὑπὸ μορφὴν ἑλκώσεων, εἰς τὴν μήτραν ὑπὸ τὴν ὀξεῖαν κεγχροειδῆ μορφήν, ὡς καὶ τὴν ἑλκώδη, διαβιβρώσκουσαν τὴν μητρικὴν κοιλότητα καὶ πρόξενον γινομένην διαπιήσεως, πυομήτρας ἢ καὶ ῥήξεως τῆς μήτρας κατὰ τὸν τοκετόν· ἐπὶ δὲ τοῦ τραχήλου τῆς μήτρας παρουσιάζεται ὑπὸ ἑλκωτικὴν ἢ καὶ θηλώδη βλαστητικὴν μορφὴν παρεμφερῆ πρὸς καρκίνον. Εἰς τὴν ᾠοθήκην ὁ βάκιλλος τοῦ Κὼχ ὁδεύων ἐκ τῆς σάλπιγγος ἐντοπίζεται εἰς τὸ ὠχρὸν στόμα ταύτης ἢ ἐν μέσῳ τῶν γρααφιανῶν ᾠοθυλακίων μεταξὺ ἀθροίσματος ἐμβρυϊκῶν κυττάρων ἢ καὶ γιγαντοκυττάρων, προκαλῶν διὰ τῶν κεγχροϊδῶν κατεσπάρτων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας της φυματίων καὶ τῆς τυρώδους ἐκφυλίσεως τοῦ παρεγχύματός της ἄλλοτε μὲν φλεγμονὴν τοῦ ὀρογόνου (περιωοθηκῖτις), ἄλλοτε ὑβώδη διόγκωσιν, ἢ καταστροφὴν τοῦ παρεγχύματος ἐν εἴδει σπηλαίου, ἢ πλήρωσιν τούτου ὑπὸ ἀποστηματιων ἢ ἑνὸς μεγάλου τοιούτου. Τέλος αἱ παθολογοανατομικαὶ ἀλλοιώσεις τῶν σαλπίγγων εἰσὶν ἐνδοσαλπιγγικαί, ἐκτεινόμεναι κατὰ μῆκος καὶ βάθος (καταρροϊκή, ὀζώδης, τυρώδης μορφὴ) παράγουσαι ἀποστήματα, πυοσάλπιγγας, ὑδροσάλπιγγας κλ., ἢ ἐξωσαλπιγγικαί, οὕτως εἰπεῖν, ἀπηχοῦσαι ἐπὶ τοῦ κοιλιακοῦ περιτοναίου καὶ προκαλοῦσαι δύο διακρίτους μορφὰς φυματιώδους περιτονίτιδος: τὴν κεγχροϊδῆ ἀσκιτικὴν καὶ τὴν συμφυτικήν· καὶ κατὰ μὲν τὴν πρώτην αἱ ἐρυθρωπαὶ καὶ διωγκωμέναι σάλπιγγες εἰσὶ κατὰ τὴν ἐπιφάνειάν των κατάσπαρτοι ἐκ κεγχροϊδῶν φυματίων, ἰδίως κατὰ τὸ κοιλιακὸν στόμιον, καὶ συνοδεύονται ὑπὸ διαχύτου κοκκιάσεως τοῦ πυελοπεριτοναίου ὡς καὶ τοῦ ὑπομφαλικοῦ περιτοναίου, καὶ ὑπὸ ἀφθόνου διαυγοῦς καὶ κιτρίνου ἐλευθέρου ὑγροῦ πληροῦντος τὴν κοιλίαν (ἀσκίτις)· κατὰ δὲ τὴν δευτέραν μορφὴν αἱ σκληραὶ ξυλώδεις καὶ τυρωδῶς διηθημέναι σάλπιγγες εὕρηνται συγκεκολλημέναι μεθ' ὅλων τῶν πυελικῶν ὀργάνων (γεννητικὰ ὄργανα, ἔντερα, ἐπίπλουν κλ.) εἰς μίαν συμπαγῆ μᾶζαν, ἐμπερικλείουσαν τυρώδεις μεμαλακυσμένους πυρῆνας, ἀλλοῦ πυώδη ἀποστήματα ἢ χώρους πεφραγμένους καὶ πλήρεις ἀσκιτικοῦ ὑγροῦ (ψευδοκύστεις).

Ἐκ τῆς παθολογοανατομικῆς ταύτης εἰκόνος, ἐκτὸς τῆς φυματιώσεως τῆς μήτρας, παρουσιαζούσης εἰκόνα συνήθους ἐνδομητρίτιδος, ἡ συμπτωματολογία τῆς φυματιώσεως τῶν γεννητικῶν ὀργάνων περιστρέφεται εἰς δύο τύπους: τὸν τῆς χρονίας ᾠοθηκοσαλπιγγίτιδος καὶ τὸν τῆς χρονίας περιτονίτιδος. Καὶ κατὰ μὲν τὰς σαλπιγγοωοθηκίτιδας παρατηροῦνται διαταραχαὶ τῆς ἐμμήνου ῥοῆς (ἀμηνόρροια, μηνορραγίαι) καὶ πυρετικὴ κίνησις 39—39°5) μὲ ὀξείας ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν πυελοπεριτοναϊκὰς προσβολάς, ὡς καὶ συμπτώματα εἰσβολῆς ὀξείας σαλπιγγιτιδος, σκωληκοειδίτιδος ἢ σηπτικῆς πυελοπεριτονίτιδος, ἅτινα καθ' ἑαυτὰ οὐδόλως παθογνωμονικά εἰσιν, ἡ δὲ διάγνωσις τῆς φυματιώσεως κατ' ἀνάγκην θὰ στηριχθῇ εἰς τὸ ἀναμνηστικὸν τῆς ἀσθενοῦς (ἀδενῖτις, πνευμονικαὶ βλάβαι κλπ.). Κατὰ δὲ τὴν περιτονίτιδα, ἡ αὔξησις τοῦ ὄγκου τῆς κοιλίας, κατὰ τὴν ἀσκιτικὴν μορφὴν τῶν κορασίδων, περιεχούσης τὸ ὀρρῶδες ἐξίδρωμα, ἢ ἡ ἀνώμαλος σύστασις καὶ διόγκωσις τῆς κοιλίας, κατὰ τὴν διηθητικὴν ἢ ἑλκώδη συμφυτικὴν μορφήν, μετὰ τῶν διαφόρων ἤχων κατὰ τὴν ἐπίκρουσιν καὶ τῶν συμπαρομαρτουσῶν διαταραχῶν ἐμμήνων καὶ ἀπωλείας δυνάμεων, βάρους κλπ., εἰσὶ τὰ συμπτώματα τῆς φυματιώδους μολύνσεως τοῦ περιτοναίου, ἐναλλασσόμενα πλειστάκις μὲ πυρετόν, ἐνίοτε δὲ καὶ μὲ πόνους.

Digitized by Google

Ἡ ἐξέλιξις τῆς μολύνσεως ταύτης εἶναι βραδεῖα καὶ ὕπουλος, χαρακτηριζομένη ἐκ χρονικῶν περιόδων παροξύνσεως τῆς νόσου ἀπειλητικῶς, καὶ ἐκ περιόδων ἠρεμίας, καθ' ἃς ἐπέρχονται αἱ διάφοροι ἐπιπλοκαί, ἐπιβαρύνουσαι τὴν κατάστασιν ἢ ἐπισπεύδουσαι τὴν κακὴν ἔκβασιν. Μεταξὺ τῶν ἐπιπλοκῶν τούτων ἀναφέρομεν τὴν ἤδη μνησθεῖσαν ἐπέκτασιν τῆς μολύνσεως εἰς τὸ περιτόναιον (πυελοπεριτονῖτις—γενικὴ περιτονῖτις), εἰς τὸν ὑπεζωκότα (πλευροπεριτονῖτις τοῦ Fernet), εἰς τὴν κύστιν καὶ τὰς οὐροφόρους ὁδούς, εἰς τὴν παραγωγὴν συριγγίων κατὰ τὸ δέρμα, ἢ μετὰ τοῦ οὐρητῆρος τῆς κύστεως καὶ τῶν ἐντέρων, τὴν ἐξωμήτριον κύησιν, εὐνοουμένην ὑπὸ τῆς φυματιάσεως (Martin, Simonds κλπ.), τὴν ἐντερικὴν περίσφιγξιν καὶ τέλος τὴν γενίκευσιν τῆς φυματιάσεως, ἰδίως λαμβάνουσαν χώραν κατὰ τὴν ἐγκυμοσύνην καὶ μετὰ τὸν τοκετόν. Ἡ μόλυνσις αὕτη ἐκτὸς τῶν ἐξαιρετικῶν περιπτώσεων ἐξωμητρίου κυήσεως ἄγει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ πρὸς τὴν στείρωσιν.

Ἡ θεραπεία κατὰ μὲν τὰς ἑλκώδεις μορφὰς τῶν ἔξω γεννητικῶν ὀργάνων διενεργεῖται διὰ καυτηριάσεων ἐπὶ τῶν ἑλκῶν διὰ βάμματος ἰωδίου, νιτρικοῦ ἀργύρου, χλωριούχου ψευδαργύρου κλπ. Τῆς δὲ φυματιάσεως τῶν ἔσω γεννητικῶν ὀργάνων ἡ θεραπεία κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους μᾶλλον εἶναι χειρουργική, τῆς ἀναιμάκτου θεραπευτικῆς ἐφαρμοζομένης ὅπου ἀδύνατος ἀποβαίνει ἡ χειρουργικὴ ἐπέμβασις, ὡς εἰς τὰς συμφυτικὰς μορφὰς τῶν περιτονιτίδων, εἰς τὰς ὀξυτάτας μορφάς, ὡς καὶ τὰς συνοδευομένας ὑπὸ ἐσχάτης καχεξίας, ἢ ὑπὸ φυματικῶν ἑστιῶν ἄλλων ὀργάνων καὶ δὴ τῶν πνευμόνων. Αἱ χρησιμοποιηθεῖσαι θεραπευτικαὶ ἀγωγαὶ μετ' ἐπιτυχίας εἶναι ἡ τῆς φυματίνης ὑπὸ τοῦ Birnbaum κλπ., ἡ ἡλιοθεραπεία (10—15 λεπτὰ κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας, μέχρι 1—2 ὡρῶν ἀργότερα), ἡ ἀκτινοθεραπεία, αἱ ὑπεριώδεις ἀκτῖνες διὰ τὴν περιγεγραμμένην φυματίασιν κλπ. Προκειμένου περὶ τῶν ἐγχειρητικῶν ἐπεμβάσεων βεβαίως ἡ λογικὴ ὑπαγορεύει, λόγῳ τοῦ κινδύνου τῆς μεταδοτικότητος τῆς μολύνσεως, αὗται νὰ ὦσι ῥιζικαί, ἀποβλέπουσαι εἰς τὴν ἐξαίρεσιν τῆς μήτρας μετὰ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτῆς, γινομένην διὰ κοιλιακῆς λαπαροτομῆς. Οὐχ ἧττον ἐπειδὴ ἡ φυματίασις προσβάλλει τὰς γυναῖκας μεταξὺ τοῦ 20—40 ἔτους ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἤτοι κατὰ τὴν περίοδον τῆς γεννητικῆς των δράσεως, οὔτε τὴν μητρότητα αὐτῶν οὐδὲ τὰς ἐσωτερικὰς ἐκκρίσεις δέον νὰ διακόψωμεν, καθ' ἃς περιπτώσεις αἱ βλάβαι μονόπλευροι ἢ περιωρισμέναι τυγχάνουσι· συντηρητικαὶ μᾶλλον ἐγχειρήσεις δέον νὰ ἐκτελεσθῶσιν, αἵτινες ἐπιφέρουσι τὴν θεραπείαν εἰς τὰ 3/4 τῶν περιπτώσεων, δὲν παρουσιάζουσι δὲ τὴν θνησιμότητα τῶν ἐγχειρήσεων τῶν πλαστικῶν περιτονιτίδων, ἔνθα καὶ ἐντερικαὶ διατρήσεις λαμβάνουσι χώραν καὶ ἐπιπλοκὴ μολύνσεων ἐκ τοῦ κολοβακτηρίου τῶν ἐντέρων ἐπισυμβαίνει, καὶ αὐτόματα μετεγχειρητικὰ συρίγγια παρουσιάζονται, ὡς ἐξ ὧν ἡ θνησιμότης ἀνέρχεται μεταξὺ 7—14%. Εἰς τὰς τοιαύτας περιπτώσεις ἡ ἁπλῆ δοκιμαστικὴ λαπαροτομία ἀρκεῖ πλειστάκις νὰ ἐπιφέρῃ τὴν ἴασιν (Bouilly, Rives, Olivier), ὡς τοῦτο συμβαίνει εἰς τὴν ἀσκιτικὴν μορφὴν τῆς περιτονίτιδος κατὰ τὴν ἁπλῆν διάνοιξιν τῆς κοιλίας. Βεβαίως, καθ' ἃς περιπτώσεις πάντα τὰ γεννητικὰ ὄργανα εἶναι βαθέως προσβεβλημένα ἄνευ βαρείας περιτοναϊκῆς ἐπιπλοκῆς, ἐνδείκνυται τότε ἡ ὁλικὴ ἐξαίρεσις τούτων.

Δ') Συφιλιδικὴ μόλυνσις. Εἰς τὴν ὠχρὰν σπειροχαίτην ὀφειλομένη ἡ μόλυνσις αὕτη, μεταδίδεται κληρονομικῶς ἢ ἐξωγενῶς ἐνοφθαλμιζομένη ἐπὶ τῶν ἔξω γεννητικῶν ὀργάνων τῆς γυναικὸς (μεγάλα καὶ μικρὰ χείλη, κλειτορίς, οὐρήθρα, πρόδομος, κόλπος) ὑπὸ μορφὴν ἕλκους σκληροῦ ἢ σπανιώτερον πολλῶν ἑλκώσεων, συνοδευομένων ὑπὸ οἰδηματώδους διηθήσεως τοῦ ὑποδορίου ἱστοῦ ὡς καὶ ἀδενίτιδος βουβωνικῆς, πλειστάκις δὲ καὶ ὑπὸ βλεννωδῶν πλακῶν. Ἕλκη τοιαῦτα ἐπουλωθέντα δυνατὸν καὶ αὖθις νὰ ἀναφανῶσι, συνεπαγόμενα διὰ τῆς ἐπουλώσεώς των στενώσεις κόλπου καὶ οὐρήθρας.

Ἡ ἐμφάνισις σκληροῦ ἕλκους ἐν τῷ κόλπῳ δὲν εἶναι συνήθης· ἀλλ' ἐπίσης καὶ τὰ δευτεροπαθῆ καὶ τριτοπαθῆ φαινόμενα τῆς συφίλιδος ἐπὶ τῶν ἔξω ἐν γένει γεννητικῶν ὀργάνων τῆς γυναικὸς εἰσὶ σπάνια. Τοὐναντίον συνηθέστερα τυγχάνουσι ταῦτα ἐπὶ τῶν ἔσω γεννητικῶν ὀργάνων, παραμένουσιν ὅμως ἄγνωστοι αἱ εἰδικαὶ αὗται βλάβαι, ὡς μὴ συνοδευόμεναι ὑπὸ ἰδιαιτέρων συμπτωμάτων πλὴν τῶν κοινῶν τῶν εἰς τὰς συνήθεις μητρίτιδας καὶ ᾠοθηκοσαλπιγγίτιδας, ἀπαντωμένων (Neumann, Pichevin).

Ἡ σύφιλις τῆς μήτρας παρουσιάζεται 1ον) ὑπὸ τὸν τύπον κομμιωμάτων (μητρῖτις κομμιωματώδης) ἐγκατεσπαρμένων ἐν τῷ παρεγχύματι αὐτῆς, ἅτινα προβάλλοντα ὑπὸ τὸν βλεννογόνον ὑποδύονται μορφὴν ὑποβλεννογονίων ἰνωμάτων, κενούμενα δὲ ἐν τῇ κοιλότητι τῆς μήτρας ἐπιφέρουσι μετὰ τῆς ἐξελκώσεως τοῦ βλενογόνου καὶ ῥοὴν ὀροπυώδους ὑγροῦ (Gellé, La Torre, Pinard)· 2ον) ὑπὸ τὸν τύπον διαχύτου συφιλιδώματος (συφιλιδικὴ σκλήρωσις μήτρας) κληθέντος ὡς ἐκ τῆς σκληρίας του ὑπὸ τοῦ Astruc *ἀφροδισίου σκίρρου*· τοῦτο περιοριζόμενον εἰς τὸν τράχηλον τῆς μήτρας προσλαμβάνει μορφὴν βύσματος φιάλης καμπανίτου, γινόμενον πρόξενον δυστοκίας ὡς ἐκ τῆς τραχηλικῆς ἀκαμψίας κατὰ τὸν τοκετόν. Κατὰ τὴν μορφὴν ταύτην τῆς μητρικῆς σκληρώσεως παρατηροῦνται καὶ βλάβαι τῶν ἀρτηριῶν τοῦ παρεγχύματος καὶ βλεννογόνου τῆς μήτρας, ἤτοι συφιλιδικαὶ ἀρτηρίτιδες μελετηθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Morisani καὶ Pozzi (τριτοπαθεῖς ἀγγειοσκληρώσεις τῆς μήτρας).

Ἡ δὲ σύφιλις τῶν ἐξαρτημάτων, συνήθως οὐχὶ μεμονωμένη, ἀλλ' ἀπὸ κοινοῦ εἴς τε τὰς σάλπιγγας καὶ ᾠοθήκας ἀπαντῶσα, ἐγκαθίσταται, 1ον) ὑπὸ τὴν καταρροϊκὴν μορφήν, ἔνθα αἱ σάλπιγγες παρίστανται ὑπεραιμικαὶ καὶ κυανωτικαί, καὶ 2ον) ὑπὸ τὴν κομμιωματώδη μορφήν, καθ' ἣν τὰ τοιχώματα τῶν σαλπίγγων εὕρηνται κατάσπαρτα ἐκ κομμιωματωδῶν πυρήνων ἐξικνουμένων ἐνίοτε εἰς μέγεθος λεμονίου (Whiteseade). Ἡ αὐτὴ σκληροκομμιωματώδης διήθησις παρατηρεῖται καὶ εἰς τὰς ᾠοθήκας· ἐνίοτε μάλιστα τὸ διάχυτον κομμίωμα ὑπερπηδᾷ τὰ ὅρια τοῦ ᾠοθηκικοῦ ἱστοῦ, διηθούμενον καὶ ἐπὶ τοῦ κυψελώδους ἱστοῦ τῆς πυέλου. Ἐπίσης ἡ σύφιλις δυνατὸν νὰ προκαλέσῃ τὰς σκληροκυστικὰς ἐκφυλίσεις τῆς ᾠοθήκης (Ozenne), ὡς καὶ τὴν μέχρι πυρῆνος κερασίου ἀτροφίαν ταύτης (Laffont).

Ἡ συμπτωματολία τῆς συφιλιδικῆς μολύνσεως τῶν ἔσω γεννητικῶν ὀργάνων τῆς γυναικὸς οὐδὲν τὸ ἀπολύτως παθογνωμονικὸν σημεῖον παρουσιάζει, τὸ δυνάμενον νὰ διευκολύνῃ τὴν διάγνωσιν. Τὸ μόνον κύριον σύμπτωμα—ἁπαντῶν ἄλλως τε εἰς πλείστας γυναικολογικὰς παθήσεις—εἶναι ἡ αἱμορραγία τῆς μήτρας, τόσον κατὰ τὴν ἐκ συφίλιδος μόλυνσιν ταύτης ὅσον καὶ τῶν ἐξαρτημάτων της, ἀπήχησις οὖσα τῆς σκληρώσεως τῶν ᾠοθηκομητρικῶν ἀγγείων· οὕτως αἱ αἱμορραγίαι τῆς μήτρας, αἱ συμβαίνουσαι εἴς τινας νεάνιδας κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἥβης, ὡς καὶ ἐκεῖναι τῆς ἐμμηνοπαύσεως, ὧν πλειστάκις ἄγνωστος παραμένει ἡ ἀληθὴς φύσις, πιθανῶς νὰ ὀφείλωνται εἰς κληρονομικὴν συφίλιδα. Ἡ μήτρα κατ' ἀμφοτέρας τὰς μορφὰς τῆς συφιλιδικῆς μολύνσεώς της παρέχει διὰ τῆς ἐξετάσεως ἐντύπωσιν ἢ σκέψιν ἰνωματώδους μήτρας, ἢ τοιαύτης πασχούσης ἐξ ἐπιθηλιώματος ἐνδομητρικοῦ. Ἡ δὲ ἐκ τῆς συφιλιδικῆς ᾠοθηκοσαλπιγγίτιδος προκαλουμένη αἱμορραγία τῆς μήτρας ἐκδηλοῦται κατ' ἀρχὰς ὑπὸ μορφὴν μηνορραγιῶν, μετατρεπομένων ἀργότερον εἰς μητρορραγίας συνεχεῖς, ὧν συνέπεια ἡ ἐσχάτη ἐξάντλησις καὶ ἀναιμία τῆς πασχούσης. Ἡ ἐξέτασις δεικνύει τὰ ἐξαρτήματα διωγκωμένα, ὡς ἐπίσης καὶ τὴν ἐξ ἐνδεχομένου διαχύτου συφιλιδώματος διήθησιν τοῦ κυψελώδους τῆς πυέλου ἱστοῦ. Εἰς πάσας ὅθεν τὰς περιπτώσεις καθ' ἃς βλάβαι τῶν ἐσωγεννητικῶν ὀργάνων τῆς γυναικὸς δὲν ἐξηγοῦνται ἐκ μιᾶς οἱασδήποτε τῶν συνήθων αἰτιῶν των, ἢ ἐκ τοῦ ἀναμνηστικοῦ τῆς ἀσθενοῦς παρέχεται καὶ ἡ ἐλαχίστη ὑπόνοια περὶ ὑπάρξεως παρ' αὐτῇ συγγενοῦς ἢ ἐπικτήτου συφίλιδος, ἐνδεδειγμένη ἐστὶν ἡ ἐξέτασις τοῦ ὀροῦ τοῦ αἵματος διὰ διαφόρων ἀντιγόνων κατὰ Wassermann καὶ Sachs-George· καὶ ἂν ᾖ θετική, τότε πρέπει νὰ γίνῃ ἡ εἰδικὴ θεραπεία, περὶ ἧς βλ. λ. σύφιλις.

Γυναικολογικαὶ νόσοι. Εἰς τὰ παθήσεις τῶν γυναικῶν κατατάσσονται: αἱ διαμαρτίαι διαπλάσεως, οἱ τραυματισμοί, αἱ μολύνσεις, φλεγμοναί, νεοπλασίαι καὶ παρανεοπλασικαὶ καὶ νευρικαὶ ἐπεξεργασίαι, αἱ ἐκ τῶν παθήσεων τῶν γεννητικῶν ὀργάνων της γυναικὸς ἀπηχήσεις τοῦ ἐντερικοῦ καὶ οὐροποιητικοῦ συστήματος ταύτης, αἱ δυστροφικαὶ διαταραχαί, ἡ ἀκράτεια οὔρων, ἡ ἐξωμήτριος κύησις καὶ τέλος αἱ μετεγχειρητικαὶ ἐπιπλοκαί.

Διαμαρτίαι διαπλάσεως: Εἶναι ἡ ἀτρησία τοῦ ὑμένος, κόλπου καὶ στομίου μήτρας, ἐξ ἧς ἐπέρχονται ὁ αἱματόκολπος, ἡ αἱματόμητρα καὶ ἡ αἱματοσάλπιγξ, ἡ παντελὴς ἔλλειψις τῆς οὐρήθρας (ὑποσπαδίας), ἡ ἔμφραξις καὶ ἡ ἀτελὴς διάπλασις αὐτῆς, ἡ ἀπλασία τοῦ κόλπου, ἡ ἐμβρυϊκὴ καὶ ἡ παιδικὴ μήτρα, ἡ ἄνευ κοιλότητος τοιαύτη, ἡ ἐκ διπλῆς κοιλότητος ἢ διπλῶν κεράτων ἢ αὐχένων μήτρα (μήτρα μονόκερως, δίκερως, διαύχην κλ.), ἡ ἔλλειψις τοῦ ᾠαγωγοῦ καὶ ἡ ἀτελὴς διάπλασις αὐτοῦ, ἡ ἀτελὴς ἀνάπτυξις τῶν ᾠοθηκῶν, ἡ ἐκστροφὴ τῆς κύστεως, ἡ ἔλλειψις ἑνὸς νεφροῦ καὶ ἡ συγγενὴς ἐκτόπισις τούτου, ἡ ὕπαρξις διπλοῦ οὐρητῆρος ἐπὶ τῆς αὐτῆς πλευρᾶς, ὁ διχασμὸς αὐτοῦ, ἡ ἐξωκυστικὴ ἐκβολὴ αὐτοῦ ἐπὶ τῆς οὐρήθρας, ἐπὶ τοῦ τραχήλου τῆς μήτρας καὶ τοῦ κόλπου, ὡς καὶ ἡ ἀπόφραξις τοῦ πρὸς τὴν κύστιν τέρματος αὐτοῦ, ὁ ἑρμαφροδιτισμός, ἁπαντῶν ὡς δισυπόστατον φῦλον μόνον ἐμβρυολογικῶς παρὰ τῷ γεννητικῷ ἀδένι, διὰ τῆς ὑπάρξεως ἐν αὐτῷ στοιχείων ᾠοθήκης καὶ ὄρχεως (ᾠοθηκόρχις), ὧν τὸ ἕτερον ἀτροφεῖ κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ εἴδους, ὁ ψευδερμαφροδιτισμός, ὁ μόνος παρατηρούμενος παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ, καθ' ὃν τὰ ἔξω γεννητικὰ ὄργανα ἔχουσιν ὄψιν διαφόρου γένους ἐκείνου, ὃ ἐμφανίζουσι τὰ ἔσω γεννητικὰ ὄργανα· οὕτως ἂν τὰ ἔσω γεννητικὰ ὄργανα εἶναι ἡ ᾠοθήκη καὶ μήτρα καὶ τὰ ἔξω ἀπαρτίζουσιν ἄρρενος ὄργανα, τότε πρόκειται περὶ θήλεος ψευδερμαφροδιτισμοῦ (γυνανδροειδοῦς) καὶ ἀντιστρόφως.

Τραυματισμοί: Οὗτοι ἐπέρχονται ἐκ πτώσεως ἐπὶ τῆς αἰδοιικῆς χώρας (ῥῆξις ὑμένος, αἱμάτωμα αἰδοίου ἢ κόλπου), ἐκ συνουσίας βαναύσου ἢ βιασμοῦ (κολπικαὶ ῥήξεις), ἐκ τῆς διόδου κατὰ τὸν τοκετὸν μεγάλης κεφαλῆς ἐμβρυϊκῆς ἢ ἐξ ἐμβρυολκίας (θρομβώσεις ἢ αἱματώματα αἰδοιικῆς χώρας καὶ κόλπου), δι' ὀξέων καὶ ἀμβλέων ὀργάνων καὶ διὰ πυροβόλου ὅπλου ἐπὶ τῆς μήτρας, ἐκ τῆς μακρᾶς παραμονῆς τῆς ἐμβρυϊκῆς κεφαλῆς κατὰ τὸν τοκετὸν ἐν τῷ γεννητικῷ σωλῆνι (γάγγραινα καὶ ἀπόπτωσις τῶν ἁπαλῶν μορίων, παραγωγὴ οὐρηθρο-κυστο-κολπικῶν καὶ μητροκυστικῶν οὐροχόων συριγγίων), ἐξ ἀτελοῦς ἢ τελείας κατὰ τὸν τοκετὸν ῥήξεως τοῦ περινέου, ἢ τοῦ τραχήλου ἢ σώματος τῆς μήτρας, ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς καὶ μακρᾶς παραμονῆς ξένων σωμάτων ἐν τῷ κόλπῳ, ἐξ ἁπλῆς ἢ διπλῆς συστροφῆς καὶ περισφίγξεως τῶν ἔσω γεννητικῶν ὀργάνων (σάλπιγγος, ᾠοθήκης κτλ.), καὶ τέλος ἐξ ἐγχειρήσεων (τρῶσις ἐντέρων, κύστεως, οὐρητήρων).

Μολύνσεις, φλεγμοναί, ὄγκοι: Ἐκ τῶν μολύνσεων σημειοῦμεν τὴν βλεννορροϊκὴν μόλυνσιν, τὴν ἐπιλόχειον, τὴν φυματιώδη καὶ τὴν συφιλιδικήν. Ἐκ δὲ τῶν φλεγμονῶν τῶν γεννητικῶν ὀργάνων τῆς γυναικός, τῶν προερχομένων ἐκ τῶν ἄνω μολύνσεων καὶ ἐξ ἄλλης οἱασδήποτε μικροβιακῆς αἰτίας, ἀναφέρομεν: τὰς αἰδοιίτιδας, βαρθολινίτιδας, οὐρηθρίτιδας καὶ κολπίτιδας, τὰς ἐνδοτραχηλίτιδας, ἐνδομητρίτιδας, μητρίτιδας καὶ τὴν πυόμητραν, τὰς ᾠοθηκοσαλπιγγιτιδας, ἐνδοσαλπιγγίτιδας, τὴν ὑδροσάλπιγγα, πυοσάλπιγγα, αἱματοσάλπιγγα καὶ τὰ ᾠοθηκικὰ ἀποστήματα, τὰς περι-παραμητρίτιδας, φλέγμονος καὶ ἀποστήματα τοῦ πλατέος συνδέσμου καὶ εἰλεακοῦ βόθρου, τὰς πυελοπεριτονίτιδας καὶ γενικὰς σηπτικὰς περιτονίτιδας, καὶ τέλος τὰς κυστίτιδας, οὐρητηρίτιδας, περιουρητηρίτιδας, πυελίτιδας καὶ πυελονεφρίτιδας. Ἐκ τῶν ὄγκων μνημονεύονται αἱ συγγενεῖς καὶ ἄλλαι κύστεις, τὰ μυώματα, σαρκώματα καὶ ἐπιθηλιώματα τῆς αἰδοιικῆς καὶ κολπικῆς χώρας, τὰ ἀγγειώματα, σαρκώματα καὶ οἱ πολύποδες τῆς οὐρήθρας μετὰ τῶν συμπαρομαρτούντων ἐνίοτε λίθων ἐν αὐτῇ, ὡς καὶ τὰ κολπώματα, θηλώματα καὶ ἐπιθηλιώματα τῆς κύστεως μετὰ τῶν ξένων σωμάτων ἐν αὐτῇ, ὧν προέχουσαν κατέχουσι θέσιν οἱ λίθοι, οἱ καλοήθεις καὶ κακοήθεις ὄγκοι τῆς μήτρας, οἷον ἰνώματα, ἐπιθηλιώματα κτλ. μετὰ τοῦ ἐπιθηλιώματος τοῦ τραχήλου αὐτῆς ὡς καὶ τῶν πλακουντικῆς προελεύσεως ὄγκων, ἤτοι τοῦ χοριομυξώματος (μύλης) καὶ τοῦ κακοήθους χοριοεπιθηλιώματος, ὁ καρκίνος τῶν σαλπίγγων, οἱ ἐπιθηλιοειδεῖς ὄγκοι τῆς ᾠοθήκης ἐξ ἀδενωμάτων, ἀδενοκυστωμάτων μονοχώρων καὶ πολυχώρων κύστεων, αἱ δερμοειδεῖς κύστεις καὶ τὰ ἰνώματα, σαρκώματα, ἐνδοθηλιώματα καὶ καρκινώματα, αἱ παρωοθηκικαὶ κύστεις, οἱ στερεοὶ καὶ κυστικοὶ ἐνδοσυνδεσμικοὶ ὄγκοι τῶν πλατέων συνδέσμων καὶ αἱ ὑδάτιναι κύστεις τῆς πυελικῆς κοιλότητος. Τέλος εἰς τὰς παρανεοπλασικὰς νευρο-τροφικὰς ἢ καὶ παρασιτικὰς ἐπεξεργασίας, δυνατὸν νὰ ὑπαχθῶσιν, ἡ κνήφη, ἡ κραύρωσις, ἡ λευκοπλασία ἢ λευκοκεράτωσις, ἡ ἐσθιομένη, ἡ ἐλεφαντίασις, τὰ κονδυλώματα καὶ αἱ θηλώδεις ἐκβλαστήσεις τῆς αἰδοιικῆς χώρας, ὡς καὶ ὁ κολεόσπασμος, ἡ κοκκυγωδυνία καὶ ἡ πυελικὴ νευραλγία.

Ἐπήρεια τῶν γυναικολογικῶν παθήσεων: Ὁ ἐκ τῶν νόσων τῶν γεννητικῶν ὀργάνων τῆς γυναικὸς ἀντίκτυπος ἐπὶ τῶν λοιπῶν συστημάτων τοῦ ὀργανισμοῦ, κυκλοφορικοῦ, νευρικοῦ κλπ., εἶναι ἐμφανὴς ἐκ τῶν παρατηρουμένων διαφόρων διαταραχῶν τῶν ἐπιπλεκουσῶν τὰς ἐν λόγῳ νόσους· ἀλλ' ἡ ἐπὶ τῶν πεπτικῶν καὶ οὐροφόρων ὁδῶν ἐπήρεια αὐτῶν τυγχάνει ἔτι μεγαλυτέρα. Οὕτως ἐκ τῶν μετατοπίσεων καὶ ὄγκων τῶν γεννητικῶν ὀργάνων, ὡς καὶ τῶν φλεγμονῶν καὶ τῶν ἐκ τούτων συμφύσεων, οὐ μόνον πιέσεις καὶ ἕλξεις καὶ κακώσεις διάφοροι ἐπὶ τῶν ἐντέρων ἐπέρχονται, προκαλοῦσαι διαλείποντας παροξυστικοὺς πόνους, τεινεσμοὺς καὶ ἄλλας διαταραχάς, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐντεροκολῖτις, συνήθως, συνοδεύει τὰς γυναικολογικὰς νόσους, ἐπερχομένας ἢ ἐκ μηχανικῶν λόγων πιέσεως τοῦ παχέος ἐντέρου (ὑπεραιμία ἐντερική, κοπρόστασις), ἢ καὶ ἐκ μικροβίων ἀφικνουμένων εἰς τὸ ἔντερον διὰ τῶν λυμφατικῶν περιμητρικῶν ἀγγείων. Ἄλλως τε αἱ μητρικαὶ παθήσεις, διὰ τὰς κληρονομικῶς προδιατεθειμένας πρὸς τὴν ἐντεροκολίτιδα (νευροαρθριτισμὸς κλπ.), ἐπισπεύδουσι τὴν ἔκρηξιν τῆς νόσου ταύτης. Ἀλλ' ἐπίσης καὶ ἐπὶ τοῦ στομάχου διαταραχαὶ δύνανται νὰ ἐπέλθωσιν ἐκ μηχανικῶν λόγων ἕλξεως, ἐκ συμφύσεως αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἐπιπλόου, καὶ ἐκ τῆς συναφείας τοῦ γεννητικοῦ νευρικοῦ πλέγματος μετὰ τοῦ σπλαγχνικοῦ, ὡς καὶ τοῦ λοιποῦ νευρικοῦ συστήματος, ἐξ οὗ καὶ τὰ κατ' ἀνάκλασιν φαινόμενα, τὰ μετὰ διαταραχῶν τῶν ἐμμήνων

Digitized by Google

συνδεόμενα (κεφαλαλγίαι, ὀδονταλγίαι, βόμβοι ὤτων, ἴλιγγος, ἐξανθήμστα, ἐκζέματα, ἕρπητες κτλ.), ὡς καὶ διάφοροι παθήσεις (νευρασθένιαι ὑστερία, ψυχώσεις). Ἡ δὲ ἐπὶ τῶν οὐροφόρων ὁδῶν ἀπήχησις τῶν διαφόρων φυσιολογικῶν καὶ παθολογικῶν καταστάσεων τῆς γυναικὸς εἶναι λίαν σημαντική. Οὕτω παρατηρεῖται συχνουρία, ὡς ἐκ τῶν ἀγγειακῶν ἀναστομώσεων τῶν συνδεουσῶν τὴν κύστιν μετὰ τῆς μήτρας κατὰ τὴν ἔμμηνον περίοδον, καθὼς καὶ ἔνιασις τῆς κυστικῆς παθήσεως ἐπὶ λαθραίων κυστιτίδων. Κατὰ τὴν ἐγκυμοσύνην καὶ μετὰ τὸν τοκετὸν παρουσιάζεται πολλακιουρία, ἔστιν ὅτε καὶ ἐπίσχεσις οὔρων· ἐπίσης πολλακιουρία καὶ δυσουρία συνοδεύει διαφόρους γυναικολογικὰς φλεγμονάς, γνωσταὶ δὲ εἶναι καὶ αἱ μετὰ λαπαροτομίαν, ὡς καὶ αἱ μετὰ ἀποξέσεις καὶ περινεορραφίας ἐπισχέσεις τῶν οὔρων. Αἱ δὲ πτώσεις καὶ μετατοπίσεις τῆς μήτρας, προκαλοῦσαι ἕλξιν τῆς κύστεως, δυσχεραίνουσι τὴν τελείαν κένωσίν της. Ἀφ᾽ ἑτέρου αἱ ἐκ διαφόρων ὄγκων καὶ τῆς ἐγκύμονος μήτρας πιέσεις ἐν τῇ πυέλῳ καὶ τῇ κοιλίᾳ ἐπὶ τῶν οὐρητήρων παρεμποδίζουσι τὴν ῥοὴν τῶν οὔρων, προκαλοῦσι τὴν διάτασιν τῶν νεφρῶν καὶ τὴν ὑδρονέφρωσιν, καὶ εὐνοοῦσιν οὕτω καὶ τὴν μόλυνσιν (πυελῖτις, πυελονεφρῖτις), ἥτις ἄλλως τε καὶ ἐκ τῆς οὐρήθρας δύναται νὰ ἐπέλθῃ οὐ μόνον ἐκ τοῦ καθετηρισμοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἀφθονίας τῶν ἐν τῷ κόλπῳ μικροβίων· ἔτι δὲ καὶ ἀνουρία καὶ οὐραιμικὰ φαινόμενα ἐπέρχονται ἐκ τῆς πιέσεως ἀμφοτέρων τῶν οὐρητήρων.

Δυστροφικαὶ διαταραχαί, ἀκράτεια οὔρων, ἐξωμήτριος κύησις: Ἐκ τῶν δυστροφικῶν διαταραχῶν σημειοῦμεν: τὴν λευκόρροιαν, τὴν ᾠοθηκικὴν ἀνεπάρκειαν καὶ τὴν ἐκ ταύτης δυσμηνόρροιαν, ἀμηνόρροιαν ἢ μηνορραγίαν, τὰς ἐκ τῆς ἐμμηνοπαύσεως διαταραχάς, τὴν στείρωσιν, τὴν σκλήρωσιν τῆς ᾠοθήκης καὶ μήτρας, ἐπίσης καὶ τὰς διαφόρους παρεγκλίσεις, μετατοπίσεις καὶ πτώσεις τῶν γεννητικῶν ὀργάνων ὡς καὶ τῆς κύστεως καὶ τοῦ ὀρθοῦ, αἵτινες καὶ ἐκ μηχανικῶν λόγων δύνανται νὰ ἐπέλθωσι (ῥῆξις, διάτασις, πίεσις, ὦσις ἐκ ῥήξεως τοῦ περινέου, ἢ ἐξ ὄγκων καὶ φλεγμονῶν), ἀλλὰ καὶ ἐκ διαταραχῆς τῆς θρέψεως τῶν ἱστῶν καὶ δυστροφικῆς ἀλλοιώσεως τῶν μητρικῶν συνδέσμων καὶ τῶν μυῶν τοῦ περινέου· οἱ αὐτοὶ δυστροφικοὶ λόγοι ἐξηγοῦσι καὶ τὴν νεφρόπτωσιν, συνηθεστάτην παρὰ ταῖς γυναιξί. Ἡ ἀκράτεια τῶν οὔρων προερχομένη κατὰ μὲν τὴν παιδικὴν ἡλικίαν ἐκ ψυχοπαθείας ἢ διαμαρτίας διοπλάσεως, κατὰ δὲ τὴν ὥριμον ἐκ ῥήξεως τοῦ περινέου καὶ πτώσεως τῶν γεννητικῶν ὀργάνων, δύναται νὰ εἶναι ἐπίσης ἀποτέλεσμα τραυματικῆς αἰτίας ὀφειλομένης εἰς διαστολὴν τῆς οὐρήθρας, εἰς πλαστικὴν ἐγχείρησιν οὐτῆς, ὡς καὶ εἰς ἐγχειρήσεις κολποκυστικῶν συριγγίων. Σημειοῦμεν τέλος τὴν ἐξωμήτριον κύησιν καὶ τὰς ἐκ ταύτης διαταραχάς: ῥήξεις καὶ αἱμορραγίας ἐνδοπεριτοναϊκάς, αἱματοκήλην, λιθοπαίδιον ὡς καὶ ἐνδομήτριον κύησιν ἐπιπλεκομένην μετὰ ἰνώματος τῆς μήτρας.

Μετεγχειρητικαὶ ἐπιπλοκαί: Αὗται ἀφορῶσι τὰς σηπτικὰς περιτονίτιδας, τὸν εἰλεόν, τὴν ἐντερικὴν ἀπόφραξιν, τὰς ἐσωτερικὰς αἱμορραγίας, τὰς διαφόρους συμφύσεις, τὰς κήλας καὶ ἐκσπλαγχνώσεις, τὰ οὐροχόα καὶ κοπρανοχόα συρίγγια, τὰς ψυχικὰς διαταραχὰς καὶ τὰς ἐκ τῆς ἐκτομῆς τῶν ᾠοθηκῶν νευρικὰς τοιαύτας.

Γυναικολογικὴ θεραπευτική. Αὕτη ἐκτὸς τῆς φυσικο-χημειοθεραπείας, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν βάσιν, οὕτως εἰπεῖν, τῆς θεραπείας τῶν νόσων τῆς γυναικός, περιλαμβάνει καὶ πάντα τὰ λοιπὰ τῆς δι᾽ ἐμβολίων, ὀρῶν, ὀπῶν, πρωτεϊνῶν, κολλοειδῶν κλπ. θεραπείας. Ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ ἐν χρήσει κυριωτέρων φαρμάκων ἀναφέρομεν γενικῶς ἐκ τῶν αἱμοστατικῶν, τὴν ἐργοτίνην καὶ ἐργοτινίνην, τὴν ὕδραστιν καὶ ὑδραστινίνην, τὴν στυπτισίνην, τὸ χλωριοῦχον ἀσβέστιον, τὴν ἀδρεναλίνην κλπ. ἐκ τῶν ἐμμηναγωγῶν τὴν ἀπιόλην καὶ ἀπιολίνην, τὴν πόαν τοῦ βράθυος, τὰ φύλλα πηγάνου, τὴν κοινὴν ἀρτεμισίαν, τὴν ἀνεμώνην, τὸν κρόκον, τὴν ἀλόην, τὸ ὑπερμαγγανικὸν κάλι κλπ., ἐκ τῶν στυπτικῶν τὴν στυπτηρίαν, ῥατανίαν ταννίνην κλπ., ἐκ τῶν ἀντισηπτικῶν, τὴν λυσόλην, κρεολίνην, ἀνιοδόλην, ἄχνην ὑδραργύρου, βάμμα ἰωδίου, τὸν νιτρικὸν ἄργυρον καὶ τὸν ψευδάργυρον, τὴν ῥεζορσίνην, ὡς καὶ τὰ διάφορα κολπικὰ βύσματα ἐκ θιόλης, θιγενόλης, ἰχθυόλης κλπ., καὶ τέλος ἐκ τῶν ναρκωτικῶν τὴν εὐθάλειαν, ἀντιπυρίνην, πυραμιδόνην, βερονάλην, ἰνδικὴν κάνναβιν, ὄπιον, μορφίνην κλπ.

Ὀποθεραπεία ᾠοθηκική: Αὕτη ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐπαναφορὰν τῆς κανονικῆς φυσιολογικῆς λειτουργίας τῆς γενετησίου ζωῆς, διαταραχθείσης ἐκ τῆς δυστροφικῆς καταστάσεως τῶν ᾠοθηκῶν, ἐκ τῆς ἀφαιρέσεως αὐτῶν συνεπείᾳ ἀσθενειῶν ἢ ὄγκων, ἢ ἐκ τῆς παύσεως τῆς λειτουργίας αὐτῶν κατὰ τὴν κλιμακτηρικὴν περίοδον· ἡ τοιαύτη ἔλλειψις ἢ ἀνεπάρκεια τῶν ᾠοθηκῶν ἀναπληροῦται διὰ τῆς παροχῆς σκευασιῶν προσλαμβανομένων ἐκ τῶν προϊόντων ὁμολόγων ὀργάνων (ᾠοθηκῶν) ζῴων, τῆς μοσχάδος τῶν θηλέων βοῶν καὶ προβάτων καὶ ἐν γένει τῶν ᾠοθηκῶν τῶν παρεχουσῶν τὰ πλειότερα ὠχρὰ σώματα, ἐξ ὧν κυρίως ὁρμῶνται αἱ ὁρμόναι (ἔσω ἐκκρίσεις) αἱ διέπουσαι τὴν γενετήσιον λειτουργίαν. Αἱ σκευασίαι αὗται παρέχονται ὑπὸ μορφὴν ξηρῶν κόνεων, δισκίων, ἐκχυλισμάτων δι᾽ ἐνέσεις, ἐκ τοῦ ὠχροῦ σώματος τῆς ᾠοθήκης (extrait de corps jaune) διὰ τὰς ἀμηνορροίας, δυσμηνορροίας, ἐμμηνοπαύσεις, ᾠοθηκεκτομάς, χλώρωσιν, ἀνεπάρκειαν ᾠοθηκικήν, νευρώσεις, ψυχοπαθείας κλπ.

Κολλοειδοθεραπεία: Ταύτην ἀποτελοῦσιν αἱ διάφοροι σκευασίαι τῶν κολλοειδῶν λεγομένων μετάλλων, χαλκοῦ, ἀργύρου, χρυσοῦ, πλατίνης κλπ., μεταξὺ τῶν ὁποίων τὴν εὐρυτέραν διάδοσιν προσέλαβεν ἡ ἠλεκτραργόλη, εἰς φύσιγγας τῶν 5, 10, 20 κτλ. γραμμαρίων, ἥτις, οὖσα κολλοειδὴς ἄργυρος δι᾽ ἠλεκτρικῆς ὁδοῦ ἐπιτευχθείς, θεωρεῖται ὡς ἓν τῶν ἰσχυροτέρων ἐσωτερικῶν ἀντισηπτικῶν φαρμάκων διὰ τὰς σηπτικὰς μολύνσεις (ἐπιλόχειος μόλυνσις, σηπτικαὶ μετεγχειρητικαὶ φλεγμοναί), παρεχομένη δὲ ἐνδομυϊκῶς (10—15 κ. ἑκ.) ἢ ἐνδοφλεβικῶς (5—10 κ. ἑκ.) δι᾽ ἐνέσεων. ἐπιφέρει ἀντίδρασιν διὰ ῥίγους καὶ πυρετικῆς ἀνυψώσεως καὶ εἶτα καταπτώσεως τοῦ πυρετοῦ.

Ἐμβολιοθεραπεία: Διὰ ταύτης πραγματοποιεῖται ἡ ἐνεργητικὴ ἀνοσία, εἰσαγομένων εἰς τὸν ὀργανισμὸν μικροβίων ἢ ἰῶν ἐκ τῶν προτέρων ἐξησθενημένων ἢ φονευθέντων· λαμβάνονται δὲ οὗτοι ἢ ἐκ τοῦ ἰδίου πάσχοντος (αὐτεμβόλιον) ἢ ἐξ ἄλλων ἀτόμων, παρ᾽ οἷς ἀπεμονώθησαν πρὸς σχηματισμὸν τῶν πολυμίκτων ἐμβολίων. Ἐνίενται συνήθως ἐνδομυϊκῶς ἢ ὑποδορίως· ἀλλ᾽ ἐπίσης λαμβάνονται καὶ διὰ τῶν πεπτικῶν ὁδῶν, ἢ καὶ ἐγχύνονται τὰ ἐν φυσιολογικῷ ὀρῷ ἢ ἄλλῃ τινὶ διαλύσει ἐναιωρημένα μικρόβια ἐντὸς τῶν τραυμάτων ἢ καὶ ἐπὶ τῶν σημείων τῆς εἰσόδου τῆς μολύνσεως, ὡς ἐπὶ τοῦ τραχήλου τῆς μήτρας, ἐπὶ τῶν ἔξω γεννητικῶν ὀργάνων κλ. Μεταξὺ τῶν ἀντιγονοκοκκικῶν ἐμβολίων ἀναφέρομεν τὸ τοῦ Nicolle, ἐκ τῶν πολυμίκτων τὸ propidon τοῦ Delbet, τὸ eucratol τοῦ C. eusé, τὴν γονοβαξίνην τοῦ ἰνστιτούτου Ἀθηνῶν κλ. Ἐκ τῶν ἀντιστρεπτοκοκκικῶν ἀναφέρομεν τὸ ἐμβόλιον τοῦ Mauté ἐνδοφλεβικῶς χρησιμοποιούμενον, οὗ τὰ ἀποτελέσματα δὲν εἶναι ἐνθαρρυντικὰ ἢ μόνον ἐπὶ ὑποξειῶν καὶ χρονίων μορφῶν, τὸ προφυλακτικὸν ἀντιεπιλόχειον ἐμβόλιον τοῦ ἰνστιτούτου Ἀθηνῶν καὶ τὸν προεγχειρητικὸν ἐμβολιασμὸν δι᾽ ἐνδογενεῖς μολύνσεις.

Ὀροθεραπεία: Ἐκ τῶν τεχνητῶν ὀρῶν, ἤτοι τῶν μὴ προερχομένων ἐκ τοῦ αἵματος ἀλλ᾽ ἐκ χημικῶν οὐσιῶν, ὁ ἐκ χλωριούχου διαλύσεως ὀρὸς εἶναι ὁ ὀλιγώτερον ἀλλοιῶν τὰ ἔμμορφα στοιχεῖα τοῦ αἵματος καὶ ὁ πλειότερον ἐπωφελὴς γνωστὸς φυσιολογικὸς ἢ χλωριοῦχος ὀρός, δυνάμενος νὰ ἀντικαταστήσῃ τὰ $^{2}/_{3}$ ἐκ τοῦ ὀλικοῦ ἀπολεσθέντος αἵματος, προσδίδων δύναμιν εἰς τὴν καρδίαν, τόνον εἰς τὰς ἀρτηρίας κλπ. καὶ ἐνδεδειγμένος διὰ τὰς αἱμορραγίας, τὰς σηψαιμίας, ἐπιλοχείους λοιμώξεις, μετεγχειρητικὰς μολύνσεις κλπ. Ἐπὶ καρδιοπαθῶν καὶ νεφριτικῶν ἀντικαθίσταται οὗτος διὰ τοῦ σακχαρούχου ὀροῦ. Χορηγεῖται δι᾽ ἐνέσεων ὑποδορίως μέχρι 3—4 χιλιογράμμων τὸ εἰκοσιτετράωρον ἢ καὶ ἐνδοφλεβικῶς, ὡς καὶ διὰ τοῦ ὀρθοῦ κατὰ σταγόνας κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ Murphy, εἰσαγομένου ἐντὸς μιᾶς ὥρας ἑνὸς χιλιογράμμου ὀροῦ· ἡ ὁλικὴ χορηγία ὀροῦ διὰ τῆς ἐντερικῆς ὁδοῦ δύναται νὰ φθάσῃ μέχρις 8—12 χιλιογράμμων τὸ εἰκοσιτετράωρον. Διὰ τὰς μεγάλας αἱμορραγίας γίνεται χρῆσις ὀροῦ ἐκ πηκτῆς. Ἐκ δὲ τῶν φυσικῶν ὀρῶν ζῴων ἐμβολιασθέντων διὰ μίαν οἱανδήποτε μόλυνσιν πραγματοποιεῖται ἀνοσία παθητική, εἰσαγομένων δι᾽ αὐτῶν εἰς τὸν ὀργανισμὸν τῶν ἐν τῷ αἵματι τῶν ζῴων ἀναπτυχθέντων ἀντισωμάτων. Ὡς ἀντιστρεπτοκοκκικὸς ὀρὸς διὰ τὰς στρεπτοκοκκικὰς μολύνσεις καὶ ἰδίως τὴν ἐπιλόχειον δέον νὰ χρησιμοποιῆται ὁ πολυδύναμος ἀντιμικροβιακὸς ὀρὸς εἰς μεγάλας δόσεις 200 κ. ἑκ. κλπ. Ὁ ἀντιστρεπτοκοκκικὸς ὀρὸς τῆς μαιευτικῆς κλινικῆς τῆς Δρέσδης (ἀντιτοξικὸς καὶ ἀντιμικροβιακός, ἐξ αἵματος ἵππου ἀνοσοποιηθέντος διὰ μικροβίων καὶ τοξινῶν) ἐχρησιμοποιήθη μετὰ λαμπρῶν ἀποτελεσμάτων ἐπὶ 200 περιπτώσεων ἐπιλοχείου λοιμώξεως (πρβλ. Münchener Medizinische Wochenschrift 1926, No 51 Warnekros, Λοῦρος, Becker).

Πρωτεϊνοθεραπεία: Ἡ διὰ πρωτεϊνῶν θεραπεία, μὴ οὖσα εἰδικὴ ὡς ἡ ὀροεμβολιοθεραπεία, ἀποβαίνει πολλάκις ὠφέλιμος. Ἐκτὸς μιᾶς πρώτης μεθόδου αὐτῆς, τῆς δι᾽ ἐνέσεως ὀροῦ ἵππων ἢ πεπτόνης θεραπείας αἱμορραγικῶν τινων καταστάσεων (αἱμοφιλία, αἱμοσφαιρινουρία, πορφύρα κλ.) ἢ καὶ τῆς, διὰ τοῦ ἰδίου ὀροῦ τοῦ ἀσθενοῦς, αὐτοοροθεραπείας ἢ αὐτοαιματοθεραπείας (κνίδωσις, δοθιήνωσις, ἔκζεμα), κατ᾽ ἄλλην μέθοδον αὐτῆς ἐπιδιώκεται ἡ πρόκλησις κρίσεως κολλοειδο-κλασσικῆς, δι᾽ ἧς νὰ ἀνακοπῇ ἡ ἐξέλιξις νόσου τινὸς βαρυτάτης μορφῆς (Vidal, Abrami). Ἡ μέθοδος αὕτη, μὴ ἐξερευνηθεῖσα ἔτι τελείως, δέον νὰ περιορίζηται εἰς τὰς περιπτώσεις καθ᾽ ἃς ἀπέτυχε πᾶσα ἄλλη θεραπεία. Οὕτω διὰ τὰς γονοκοκκικὰς σαλπιγγίτιδας καὶ λοιπὰς ἐν γένει βαρείας γυναικολογικὰς μολύνσεις ἐχρησιμοποιήθησαν πρὸς θεραπευτικὸν σκοπὸν πρωτεῖναι ἐκ πεπτόνης, γάλακτος καὶ ἐν γένει λευκωματώδεις λιποειδεῖς οὐσίαι. Αἱ ἐνέσεις τοῦ γάλακτος μεταξὺ ὑποδορίου λιπώδους ἱστοῦ καὶ τῆς κοιλιακῆς ἀπονευρώσεως γινόμεναι ἑκάστην δευτέραν ἢ τρίτην ἡμέραν ἄρχονται ἐξ 1—2 κ. ὑφ. καὶ φθάνουν μέχρι 5 κ. ὑφ.

Ἠλεκτροθεραπεία: Λίαν ἐν χρήσει ἄλλοτε πρὸς καταπολέμησιν ὑπεραιμιῶν, αἱμορραγιῶν καὶ ἰνωμάτων μήτρας. Τὰ ἰνώματα τῆς μήτρας διὰ τοῦ συνεχοῦς γαλβανικοῦ ῥεύματος, ἐντάσεως 50—150 χιλιαμπερίων, εὑρισκόμενα μεταξὺ τῶν δύο ἠλεκτροδίων ὑφίσταντο λιπώδη ἐκφύλισιν ἐκ τῆς σχετικῆς ἰσχαιμίας καὶ τῆς ἐκ ταύτης προκαλουμένης ἐλαττώσεως τῆς θρέψεως. Βραδύτερον ὁ Apostoli, τελειοποιήσας τὴν μέθοδον δι᾽ ἐνδομητρίου ῥεύματος ἐντάσεως ὑψηλῆς, ἐπέτυχε τὴν χημικὴν γαλβανοκαυστικὴν ὡς καὶ τοὺς ἐν ἀποτυχίᾳ τῆς γαλβανοκαυστικῆς χρησιμοποιουμένους ἀρνητικοὺς γαλβανονυγμούς. Οὕτως ἐπετεύχθη ἡ ἀποσύνθεσις τῶν ὀργανικῶν ἱστῶν καὶ ὑγρῶν καὶ ἡ ἐκ τῆς παρεχομένης ἐντόνου θερμότητος ἀπορρόφησις τῶν ἐξιδρωμάτων, ἤτοι ἡ ἠλεκτρόλυσις. Τέλος ὑπὸ τοῦ M. d' Arsonval εἰσήχθη τὸ συνεχὲς ἐναλλασσόμενον ῥεῦμα, ὠφέλιμον λίαν διὰ πάσης φύσεως πόνους, δυσμηνορροϊκούς, πυελικῶν νευραλγιῶν κλ. Ἐκτὸς τοῦ συνεχοῦς γαλβανικοῦ ἦτο ἐν χρήσει καὶ τὸ διακεκομμένον (φαραδικὸν) ὑπὸ τὴν συσταλτικήν του ἰδιότητα κατὰ τῆς παρέσεως τῶν σφιγκτήρων κύστεως καὶ ὀρθοῦ, τῆς χαλάσεως τῶν κοιλιακῶν τοιχωμάτων (χρονία δυσκοιλιότης). Ἐπίσης ἀναφέρομεν καὶ τοὺς κραδαστῆρας (Jayle) ὑπὸ ἠλεκτρικοῦ ἐλαφροῦ συνεχοῦς ῥεύματος 16 βὸλτ 4—5 ἀμπερίων κινουμένους, ἀποτελέσαντας τὴν λεγομένην σεισμοθεραπείαν διὰ τὰς γυναικολογικὰς παθήσεις, ἥτις ὅμως, ὡς ἀποδώσασα πρόσκαιρα καὶ μικρὰ ἀποτελέσματα ἐγκατελείφθη· ἀλλὰ καὶ ἡ ἠλεκτροθεραπεία σήμερον κατὰ τὸ πλεῖστον ἀντικατέστη ὑπὸ τῆς ἀκτινοθεραπείας.

Θερμο-φωτοθεραπεία: Ὡς θερμικὰ θεραπευτικὰ μέσα ἀναφέρομεν: α') τὰς θερμοφόρους ἐξ ἐλαστικοῦ κόμμεος ἢ μετάλλου, πεπληρωμένας θερμοῦ ὕδατος ἢ ἠλεκτρικὰς τιθεμένας ἐπὶ τῆς κοιλίας ἐπὶ ὀξειῶν φλεγμονῶν τῶν γεννητικῶν ὀργάνων β') τοὺς κολπικοὺς διακλυσμοὺς μετὰ εἰδικῶν ἐκ πορσελλάνης ἢ ἐλαστικοῦ κόμμεος συσκευῶν προασπιζουσῶν τὰ ἔξω γεννητικὰ ὄργανα ἐκ τοῦ ἐκρέοντος ὕδατος θερμοκρασίας 45°—50°· γ') τὰ ἀερόλουτρα, παρέχοντα θερμὸν ἀέρα διὰ λύχνου οἰνοπνεύματος ἐκ τῶν πλαγίων τῆς κοιλίας κεκαλυμμένης γύρω καὶ ἄνωθεν ἡμικυλινδρικῶς διὰ θερμῶν ὑφασμάτων· δ') τὰ ἀτμόλουτρα, συνιστάμενα εἰς τὴν εἰσαγωγὴν δι᾽ εἰδικῆς συσκευῆς θερμοῦ ἀτμοῦ ἐντὸς τοῦ ἐνδομητρίου διὰ τὰς αἱμορραγικὰς ἐνδομητρίτιδας (Snéguireff, Pincus, Schick)· ε') τὸν θερμοκαυτῆρα, πρὸς ἐπίσχεσιν αἱμορραγίας, ἐξαίρεσιν νεοπλασμάτων εὐρείας βάσεως, θηλωμάτων, κονδυλωμάτων κλ.· στ') τὸ ἡλιακὸν φῶς, ἀποτελεσματικώτατον διὰ πλείστας γυναικολογικὰς παθήσεις καὶ ἰδίως διὰ τὴν φυματίωσιν τῶν γεννητικῶν ὀργάνων· ζ') τὰ φωτόλουτρα, ἅτινα δυνάμενα νὰ ἀντικαταστήσωσι τὸ ἡλιακὸν φῶς ἀποτελοῦνται ἐκ συσκευῆς ἠλεκτρικῶν λαμπτήρων 70°—90° θερμοκρασίας καὶ θεραπευτικῆς διαρκείας ἑκάστοτε $^{1}/_{2}$—1 ὥρας (Finsen, Dowsing)· οἱ λευκοὶ λαμπτῆρες τῶν συσκευῶν τούτων δύνανται ν᾽ ἀντικατασταθῶσι δι᾽ ἐρυθρῶν ἢ κυανῶν (χρωματοθεραπεία)· η') τὴν διαθερμίαν, συνισταμένην εἰς τὴν ἐν τῷ σώματι ἀνάπτυξιν ὑψίστης θερμοκρασίας διὰ τῆς εἰσαγωγῆς ὑψιτύκνων ῥευμάτων χαμηλῆς πιέσεως, περὶ τὸ ἓν ἑκατομμύριον διοχετευομένων κατὰ λεπτὸν εἰς τὸ σῶμα καὶ προκαλούντων ὑπεραιμίαν καὶ αὔξησιν τῆς λεμφικῆς κυκλοφορίας, συντελεστικῆς διὰ τὴν καταστολὴν τῶν πόνων καὶ τὴν ἀπορρόφησιν τῶν ἐξιδρωμάτων· θ') τὰς ὑπεριώδεις ἀκτῖνας, ἐπωφελεῖς λίαν διὰ περιωρισμένας φυματιώδεις περιτοναϊκὰς ἑστίας καὶ πρὸς ἀπορρόφησιν τῶν διαφόρων κοιλιακῶν προσφύσεων· καὶ ι') τὴν ὀζοντοθεραπείαν (ὑψίπυκνα ῥεύματα ὑψηλῆς πιέσεως), διὰ τὴν θεραπείαν τῶν ἐνδομητριτίδων καὶ ἰδίως τραχηλιτίδων καὶ ἐνδοτραχηλιτίδων. Τέλος ἐπὶ ὀξυτάτων φλεγμονῶν καὶ περιτονιτίδων ἐφαρμόζομεν ψυχρὰ ἐπὶ τῆς κοιλίας ἐπιθέματα καὶ κύστιν πάγου.

Ἀκτινο-ραδιοθεραπεία: Ἡ ἀκτινο-ραδιοθεραπεία εἶναι ἡ θεραπευτικὴ τοῦ μέλλοντο. διὰ τὰς κακοήθεις τοὐλάχιστον νεοπλασίας· ἀναμένεται ἡ τελειοποίησις τῆς τεχνικῆς της, ἐνῷ ἡ τεχνικὴ τῆς ἐγχειρητικῆς εὕρηται ἐν τῷ τέρματί της. Ἡ ραδιοθεραπεία εἰς τὸ ἴνωμα καὶ ἐπιθηλίωμα τῆς μήτρας ἀντικαθιστᾷ τὴν χειρουργικὴν ἀνωδύνως. Ἐπίσης εἰς τὰς μὴ ἐγχειρησίμους νεοπλασίας ἡ ραδιοθεραπεία δύναται νὰ προσέλθῃ ἀρωγός. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ ἀκτινοθεραπεία, παρεχομένη ἐν μιᾷ συνεδρίᾳ εἰς ὁλοκληρωτικὰς δόσεις, δύναται νὰ ἀποβῇ ἐπικίνδυνος· ἐπίσης εἰς ἐσφαλμένην διάγνωσιν τοῦ μυοκαρκινώματος τῆς μήτρας, αὐτὴ

Digitized by Google

διὰ τῆς κυτταρολύσεως δύναται νὰ παρουσιάσῃ φαινόμενα τοξικὰ ὑψίστης σοβαρότητος· ἀφ' ἑτέρου ἡ ραδιοθεραπεία ἐκ τῆς κυτταρολυτικῆς νεκρωτικῆς καταστάσεως τῶν στοιχείων παρουσιάζει κινδύνους ἀφυπνίσεως τῶν μικροβίων ἐκ τῆς μολύνσεως τῆς μητρικῆς κοιλότητος. Ἄγνωστος ἅμα τυγχάνει α') ἡ ἐπήρεια τῶν ἐπανειλημμένων δόσεων ἀκτινοβολίας ἐπὶ μελλοντικῶν τροφικῶν διαταραχῶν, β') ὁ βαθμὸς τῆς δερμοευαισθησιας ἑκάστου ἀτόμου διὰ τὰς ἀκτῖνας X (οὕτω σφάκελλοι δερμικοὶ ἐνίων ἀτόμων διαθέτουσι μακρὸν πρὸς ἐπούλωσιν χρόνον), γ') ἡ ἐπενέργεια τῶν αὐτῶν ἀκτίνων X ἐπὶ τῶν κοιλιακῶν ὀργάνων τῶν γειτνιαζόντων μὲ τὸ ὑπὸ θεραπείαν ἴνωμα (οὕτω χειρουργικαὶ ἐπεμβάσεις μετὰ ἀκτινοθεραπείαν ἔδειξαν περιτοναϊκὰς ἀλλοιώσεις, προσφύσεις, σκληρώδεις κυψελίτιδας). Ἐξ ἄλλου δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀγνοηθῇ ἡ ἐκ τῆς ἀκτινοθεραπείας εἴς τινας παρατηρουμένη κακουχία (κατάπτωσις δυνάμεων, ὑποτονία, κεφαλαλγία, ναυτία, ἔντονος δίψα κλπ.). Εἰς τὴν νοσηρὰν τούτην κατάστασιν ἀποδίδουσι καὶ τὴν μετεγχειρητικὴν νευρικὴν διάσεισιν (τὴν ἐνίοτε θανατηφόρον) τῶν πρὸ τῆς ἐγχειρήσεως εἰς ἀκτινοθεραπειαν ὑποβληθέντων ἀτόμων (Leriche καὶ Berard). Ἀλλ' ἡ ἀτέλεια τῆς τεχνικῆς τῆς ἀκτινο-ραδιοθεραπείας, τῆς ἐφαρμογῆς της, ὡς καὶ τῶν ἐνδείξεών της, σχετιζομένη ἐνίοτε καὶ μὲ τὰς ἀνακριβεῖς διαγνώσεις, παρουσιάζει τὰς πλείστας τῶν ἄνω ἐπιπλοκῶν, αἵτινες μὲ τὴν σὺν τῷ χρόνῳ τελειοποίησιν τῆς μεθόδου θὰ ἐκλείψωσιν, ὡς συνέβη διὰ τὰς ραδιοδερμίτιδας, αἵτινες ἀπέβησαν σήμερον σπάνιαι μὲ τὰς χρησιμοποιουμένας σκληρὰς καὶ καλῶς διηθεμένας ἀκτῖνας. Ἐκεῖνο ὅπερ ἐπιτυγχάνει σήμερον ἡ ἀκτινο-ραδιοθεραπεία εἰς τὴν γυναικολογίαν εἶναι ἡ κατάπαυσις τῶν μητρορραγιῶν εἰς τὰς αἱμορραγίας τῶν μητριτίδων καὶ τῶν ἰνωμάτων τῆς μήτρας καὶ ἡ σμίκρυνσις ἢ ἐξαφάνισις τῶν ὄγκων (ἴνωμα, ἐπιθηλίωμα μήτρας) διὰ τῆς κυτταρολυσίας. Σχετικῶς μὲ τὴν ἐλάττωσιν ἢ ἐξαφάνισιν τοῦ ἰνώματος δοξάζεται ὅτι ἐμμέσως ἐπέρχεται αὕτη διὰ τῆς ἀπ' εὐθείας ἀποστειρώσεως ἐκ τῶν ἀκτίνων τῶν ᾠοθηκικῶν ἀδένων· ἀλλ' οὐχ ἧττον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία ὅτι ἡ κυτταρολυτικὴ ἐπενέργεια τῶν ἀκτίνων X καὶ ἰδίως τοῦ ραδίου εὑρισκομένου ἐν τῷ κέντρῳ τῆς μήτρας παραλλήλως ἐξασκεῖται τόσον ἐπὶ τῆς ᾠοθήκης ὅσον καὶ ἐπὶ τῆς μυωματώδους νεοπλασίας. Καὶ ὡς πρὸς τὰς διαφόρους αἰτίας μητρορραγίας, τὴν σκληρώδη καὶ ἰνωματώδη μήτραν, ὡς καὶ τὰ μικρὰ ἰνώματα τῆς μήτρας ἁπλουστέρα καὶ ταχυτέρα τυγχάνει ἡ ραδιοθεραπεία· εἰς τὰ μεγάλα ὅμως καὶ ἔκκεντρα ἰνώματα, τὸ ράδιον δύναται νὰ προκαλέσῃ μολύνσεις, σφακέλλους, πυομήτρας, κλ., ἐπὶ δὲ συνυπάρξεως λαθραίων ᾠοθηκοσαλπιγγιτίδων ὡς ἐκ τῶν χειρισμῶν τῆς τοποθετήσεώς του ἐν τῇ κοιλότητι τῆς μήτρας δυνατὸν νὰ ἀφυπνισθῶσι τὰ μικρόβια (Kelly, Samuel), καὶ διὰ τοῦτο προτιμᾶται εἰς τὰς τοιαύτας περιπτώσεις ἡ ἀκτινοθεραπεία ἥτις διὰ τῶν νέων κέντρων των 2.000.000 βόλτ μετὰ σπινθηροβολίας 40 ἑκτμ. ἀποβαινει δραστικὴ καὶ ἀνώδυνος ἅμα. Ὡς πρὸς δὲ τὸ ἐπιθηλίωμα τοῦ τραχήλου, ὅταν οἱ θόλοι εἶναι ἐλεύθεροι καὶ ἡ μήτρα δὲν ἀπώλεσε τὴν κινητικότητά της, τότε ἀναμφιλέκτως θὰ προτιμηθῇ ἡ ἐγχείρησις, διότι, καίτοι παρουσιάζει θνησιμότητα 3—6%, ἔχει ἀποτελέσματα θετικώτερα καὶ μονιμώτερα τῆς ραδιοθεραπείας, ἧς ἡ ἀκτινοβολία δὲν δύναται νὰ φθάσῃ εἰς τὰ παραμήτρια καὶ εἰλεακὰ γάγγλια καὶ ἐγκαταλείπει καρκινωματώδη κύτταρα, ἅτινα ἀργότερον ἀποβαίνουν ἡ ἀρχὴ τῶν μεταστάσεων. Οὕτω μεταξὺ 36 περιπτώσεων ραδιοθεραπείας καὶ ὑστερεκτομίας ἐκ τῶν ραδιοθεραπευθεισῶν, μέχρι τοῦ 5ου ἔτους ἐπέζησαν 9, ἐνῷ ἐκ τῶν ἐγχειρηθεισῶν ἐπέζησαν 15. Ἐνδείκνυται τοὐναντίον τὸ ράδιον, ὅπου ὑπάρχει σκλήρυνσις τοῦ παραμητρίου, διήθησις τῶν θόλων καὶ ἀπώλεια τῆς κινητικότητος τῆς μήτρας, ὅπερ μετὰ θεραπείαν ἑνὸς μηνὸς θὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐγχείρησιν· ὅταν ὅμως ἡ νεοπλασία εἶναι λίαν προκεχωρημένη (διήθησις τοῦ περὶ τὸ ὀρθὸν ἱστοῦ τοῦ κολποκυστικοῦ διαφράγματος, τῶν ἱερομητρικῶν συνδέσμων, τοῦ πυελικοῦ κυψελώδους ἱστοῦ, ἐξελκωτικαὶ μορφαί), ἢ πρόκειται περὶ ὑποτροπῆς καρκίνου, τότε μᾶλλον βλάπτει τὸ ράδιον καὶ προτιμότερον νὰ προηγηθῇ τούτου πρῶτον ἡ δι' ἀκτίνων θεραπεία, ἐκτὸς ἐὰν ὑπάρχῃ βεβαιότης περὶ ἀπολύτου δραστικότητος τοῦ ραδίου, ὁπότε θὰ ἠδύνατο ἴσως μετὰ γενομένην λαπαροτομίαν νὰ ἐνεπηγνύοντο εἰς διάφορα σημεῖα τῆς νεοπλαστικῆς διηθήσεως ραδιοβελόναι, ἰσοφαρίζουσαι ὡρισμένον ποσὸν ραδιοχιλιοστομέτρων Curie. Ἐν γένει ἡ ραδιοθεραπεία διὰ τὰ ἐπιθηλιώματα περιορίζεται εἰς τὰς περιπτώσεις ἐκείνας, καθ' ἃς δυσχερὴς ἀποβαίνει ἡ ἐγχείρησις, καθιστῶσα ταύτην διὰ τῆς θεραπευτικῆς ἐπενεργείας της εὐχερῆ ἢ πραγματοποιήσιμον, ὡς καὶ εἰς τὰς μὴ ἐγχειρησίμους περιπτώσεις, ἀποτελούσας τὸ $^1/_8$ τῶν ἐπιθηλιωμάτων τῆς μήτρας, καθ' ἃς μὴ παρουσιάζουσα κινδύνους ἢ θνησιμότητα ἐγχειρητικὴν ἀποβαίνει εὐεργετική· ἄλλως τε καὶ εἰς τὰ λίαν ἐκτεταμένα ἐπιθηλιώματα, ὡς καὶ τὰς καρκινωματώδεις ὑποτροπάς, ἐὰν μή τι ἄλλο, καταπαύει τοὺς πόνους καὶ τὴν ροὴν τῶν ὑγρῶν, ἐν συνδυασμῷ δὲ μετὰ τῆς ἀκτινοθεραπείας ἔστιν ὅτε δύναται νὰ δώσῃ ἀποτελέσματα καλά. Ἡ δὲ μετεγχειρητικὴ προφυλακτικὴ ραδιοθεραπεία, ἐνεργοῦσα ἀπ' εὐθείας εἰς τοὺς ἱστούς, προκαλεῖ νεκρώσεις, ἐσχάρας ἐντερικὰς ὡς καὶ ταχείας ὑποτροπάς, δι' ὃ καὶ ἀντενδείκνυται· ἀντιθέτως ἡ ἀκτινοθεραπεία ἐνεργουμένη 6—8 ἑβδομάδας μετὰ τὴν ἐγχείρησιν εἰς μακρὸν χρόνον μὲ διαλείμματα ἀποβαίνει ἀποτελεσματική

Ἐφαρμογὴ ἀκτίνων. Αὕτη συνίσταται εἰς τὴν ἔντονον ἢ ἐντονωτάτην παροχὴν ἀκτίνων, ἐν μιᾷ συνεδρίᾳ, καὶ δὲν εἶναι ἀμέτοχος τῆς ἄνω περιγραφείσης ἀκτινοκακουχίας, ἀποτελοῦσα τὴν λεγομένην δόσιν ᾠοθηκικὴν ἢ τῆς ᾠοθηκεκτομῆς, καὶ ἀντιπροσωπευομένη ὑπὸ τῆς γερμανικῆς σχολῆς τῆς Ἐρλάγγης καὶ Φρειβούργης (Krönig, Gaus, Seitz καὶ Wintz). Ἐν Γαλλίᾳ εἶναι ἐν χρήσει αἱ ἑβδομαδιαῖαι συνεδρίαι ἐκ 3 μονάδων H ἀκτίνων. λίαν διεισδυτικῶν καὶ ἰσχυρῶς διηθημένων διὰ 5 χλμτ. ἀλουμινίου, μετὰ δύο προσθιοπλαγίων εἰσόδων ἐπαυξανομένων εἴς τινας περιπτώσεις διὰ τῆς ἀκτινοβολίας καὶ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς χώρας. Ὁ ἀριθμὸς τῶν συνεδριῶν τούτων ποικίλλει μεταξὺ 12—20, ἀπαιτουσῶν οὕτω τρίμηνον θεραπείαν. Ἐν γένει ἡ ραδιοενέργεια τῶν ἀκτίνων X εἰς μικρὰν δόσιν ἐρεθίζει τὴν ζωτικότητα τῆς κυτταρικῆς παραγωγῆς (ἐνδεδειγμένη διὰ τὴν ἀμηνόρροιαν καὶ στείρωσιν). Ἡ μέση δόσις σταματᾷ τὸν ἐρεθισμὸν τῶν κυττάρων, περιάγουσα ταῦτα εἰς ληθαργικὴν κατάστασιν, δυναμένην ν' ἀπολήξῃ καὶ εἰς θάνατον τῶν κυττάρων. Ἡ ληθαργικὴ κατάστασις δύναται νὰ παρέλθῃ καὶ νὰ ἐπανακτήσουν τὰ κύτταρα τὴν ζωτικότητά των ἂν δὲν ἀκολουθήσουν νέαι ἀκτινοβολίαι. Αἱ δὲ ἰσχυραὶ δόσεις ἀκτίνων (ὅπως καὶ αἱ τοῦ ραδίου) ἐπιφέρουσι τὸν θάνατον καὶ τὴν τελείαν καταστροφὴν τῶν κυττάρων. Καθ' ἃς περιπτώσεις ἐξαιρετικῶς τὰ κύτταρα ἀνθίστανται, ἀναγκαῖος καθίσταται ὁ συνδυασμὸς ἀκτίνων καὶ ραδίου. Κατὰ ταῦτα διὰ μητρικὰς αἱμορραγίας ἐξ ἀγγειακῆς ἀλλοιώσεως τὸ $^1/_8$ ἀκτίνων χρησιμοποιεῖται ἐκ τῶν διὰ τὸν καρκίνον τῆς μήτρας ἀναγκαιουσῶν. Διὰ τὰ ἰνώματα τῆς μήτρας καὶ τὰς ἐκ τούτων αἱμορραγίας ἡ ἀκτινοβολία δέον νὰ ἀρχίσῃ ἀμέσως μετὰ τὴν ρῆξιν τοῦ ᾠοθυλακίου πρὶν ἢ σχηματισθῇ τὸ ὠχρὸν σῶμα τὸ παράγον τὰς ὁρμόνας καὶ προκαλοῦν δι' αὐτῶν τὴν ἔμμηνον ροήν. Ἐπὶ ἀνεπαρκείας ὑποφυσικῆς τοῦ Frölich (ἀμηνόρροια μετὰ παχυσαρκίας καὶ ἀτροφίας τῆς μήτρας) ἡ ἀκτινοθεραπεία ἐφαρμόζεται ἐπὶ τῆς ὑποφύσεως καὶ ἐπὶ τῆς ᾠοθήκης. Ἐπὶ ὑποθυρεοειδισμοῦ συνοδευομένου ὑπὸ ἐντόνων μητρορραγιῶν ἡ ἀκτινοθεραπεία γίνεται ἐπὶ τῆς τραχηλικῆς χώρας. Διὰ τὴν ἀκτινοβολίαν τῶν κατὰ βάθους ἱστῶν χρειάζεται δέσμη ἀκτίνων X ἰσχυροτάτης διεισδύσεως 100000 βόλτ καὶ ἄνω (κύματα βραχέα), ἅμα δὲ καὶ αὔξησις τοῦ ποσοῦ τῶν ἀκτίνων (3—6—8 χιλιαμπέρια).

Ἐφαρμογὴ ραδίου. Τὸ ράδιον, ἀνῆκον εἰς τὰ ἐν τῇ φύσει ὡς ἁπλᾶ παρουσιαζόμενα ραδιενεργὰ σώματα τὰ ἔχοντα ἀνεξάρτητον καὶ αὐτόματον ἐνέργειαν (οὐράνιον, ἀκτίνιον, θόριον, μεσοθόριον κτλ.), ἔχει καὶ τοῦτο τὴν αὐτὴν μὲ τὰ λοιπὰ ὅμοια στοιχεῖα ἀκτινοβολίαν (ἀκτινοβολία Becquerel) ὑπὸ τοὺς γνωστοὺς τύπους τῶν ἀκτίνων α, β, γ, ἐξ ὧν αἱ ἐν τῇ ἰατρικῇ χρησιμοποιούμεναι εἶναι α ἀκτῖνες γ, ἀνάλογοι πρὸς τὰς ἀκτῖνας X ἀλλὰ πολλῷ σκληρότεραι οὗτων, παριστῶσαι μόνον τὰ 4.8% τῆς ὁλικῆς ἐνεργείας τοῦ ραδίου, ἀλλὰ κεκτημέναι τεραστίαν διεισδυτικὴν δύναμιν, ἐπιτρέπουσαν τὴν δίοδον μολυβδίνου ἐλάσματος πάχους 30 ἑκτμ. Καὶ τὸ μεσοθόριον ἔχει τὰς ἰδίας θεραπευτικὰς ἰδιότητας τοῦ ραδίου καὶ αἱ ἀκτῖνές του γ εἶναι πλέον τοῦ ραδίου διεισδυτικαί, ἀλλὰ στερεῖται τῆς σταθερότητος τῆς ἐκπομπῆς τοῦ ραδίου καὶ ὡς ἐκ περισσοῦ καὶ τῆς μακροβιότητος αὐτοῦ (ἐντὸς 20 ἐτῶν ἡ ἀκτινενέργειά του ἐλαττοῦται κατὰ τὸ ἥμισυ). Ἡ διὰ ραδίου θεραπεία δέον κατὰ κανόνα νὰ ᾖ ἐνδομήτριος ὑπὸ τὰς αὐστηροτέρας ἀσηπτικὰς συνθήκας καὶ μετὰ προηγουμένην διαστολὴν τοῦ τραχήλου· μόνον δὲ ἐν ἀδυναμίᾳ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ραδίου ἐν τῇ κοιλότητι τῆς μήτρας εἰσάγεται τοῦτο εἰς τοὺς θόλους τοῦ κόλπου, ὅστις ὅμως εἶναι πλέον ραδιευαίσθητος καὶ κακὸς ἀγωγὸς ἀκτινοβολίας. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἡ κύστις καὶ τὸ ὀρθὸν δέχονται ὑψηλὰς δόσεις ραδίου, τοῦθ' ὅπερ τυγχάνει λίαν μειονεκτικόν. Ὁ ἐν τῇ μήτρᾳ σωλὴν τοῦ ραδίου περιβάλλεται, ὡς γνωστόν, ἐξ ἠθμοῦ πλατίνης ἑνὸς χλτμ. πάχους ἐκ περιβλήματος ἀλουμινίου δύο χλτμ. πάχους καὶ τέλος ἐκ δευτέρου ἠθμοῦ ἐκ κυλινδρικοῦ ἐλαστικοῦ κόμμεως. Αἱ δόσεις δὲν εἶναι μαθηματικῶς ὡρισμέναι, ἀλλὰ σχετικαὶ μὲ τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν ἀντίδρασιν τοῦ ἀτόμου ὡς καὶ μὲ τὸ μέγεθος, τὸ σχῆμα καὶ τὴν σύστασιν τοῦ ὄγκου. Κατὰ μέσον ὅρον αἱ ἀποτελεσματικαὶ δόσεις εἶναι 15 ραδιοχιλιοστόμετρα Curie καὶ ἄνω. Ἐν ἀποτυχίᾳ τῆς θεραπείας ἢ ἐπὶ ἀνεπαρκοῦς ἀποτελέσματος ταύτης, νέα ἐφαρμογὴ ραδίου δυνατὸν νὰ ἐπαναληφθῇ μετὰ 2—3 μῆνας.

Ὑδρο-κρηνοθεραπεία: Ἡ ἐξωτερικὴ χρῆσις τοῦ ὕδατος ἐπὶ τοῦ σώματος ὡς θεραπευτικοῦ μέσου ἐξασκεῖ ἐπὶ τοῦ νευρικοῦ καὶ κυκλοφορικοῦ συστήματος μεγάλην ἐπιρροήν, ρυθμίζουσα τὴν κανονικὴν λειτουργίαν αὐτῶν, ἐπὶ δὲ τῆς γυναικολογικῆς παθολογίας παρέχει πολυτίμους ὑπηρεσίας ὡς πρὸς τὴν ρύθμισιν τῆς ἀνωμάλου ἐμμήνου λειτουργίας κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἥβης καὶ τὴν ἐξουδετέρωσιν τῶν νευρικῶν καὶ κυκλοφορικῶν διαταραχῶν κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἐμμηνοπαύσεως· ἅμα δὲ καὶ ὡς πρὸς τὴν κυκλοφορίαν τοῦ δέρματος ἀποτελεῖ ἄριστον μέσον ὑγιεινῆς καὶ θεραπευτικῆς. Οὕτως αἱ ψυχραὶ καταιονήσεις ὑπὸ τὴν διάφορον μορφήν των (καταβρέγματος, βροχῆς σίφωνος) ρυθμίζουσι τὸ ποσὸν τοῦ αἵματος τῶν ἐμμήνων, καθιστῶσαι τοῦτο ἀφθονώτερον ἐν περιπτώσει ἐλαττώσεώς του (καταιονήσεις ἐπὶ τῆς πυέλου καὶ τῶν κάτω ἄκρων) ἢ καταστέλλουσαι τοῦτο ἐπὶ μητρορραγιῶν (ἐπισπαστικαὶ καταιονήσεις ἐπὶ τῶν ἄνω ἄκρων καὶ τοῦ ἄνω τμήματος τοῦ θώρακος). Κατὰ δὲ τὴν γενετήσιον δρᾶσιν ἡ ὑδροθεραπεία ἐνδείκνυται εἰς τὰς ὑπεραιμίας τῶν γεννητικῶν ὀργάνων, εἰς τὰς χρονίας μητρίτιδας τῶν λυμφατικῶν, χλωρωτικῶν καὶ ἀναιμικῶν γυναικῶν, εἰς τὴν λευκόρροιαν καὶ τὰς πυελικὰς νευραλγίας. Τὰ ἑδραῖα θερμὰ λουτρὰ 28°—30° βαθμῶν ἐνεργοῦσι κατασταλτικῶς ἐπὶ τῶν πόνων καὶ φλεγμονῶν, οἱ δὲ θερμοὶ τοῦ κόλπου διακλυσμοὶ βοηθοῦσι λίαν διὰ τὰς μητρορραγίας. Ἡ διὰ μεταλλικῶν ὑδάτων θεραπεία τῶν γυναικολογικῶν νόσων παρουσιάζει πλειότερον ἐνδιαφέρον ἀπὸ τὴν ἁπλῆν ὑδροθεραπείαν, διότι συγκεντροῖ, ὡς ἐκ περισσοῦ, νέα στοιχεῖα φυσικοχημικὰ ραδιενεργά, ὧν ἡ δυναμικὴ ἐνέργεια ποικίλλει σχετικῶς μὲ τὴν ἐξωτερικὴν ἢ ἐσωτερικὴν χρῆσιν τῶν ὑδάτων τούτων καὶ μὲ τὸ ποσὸν τῶν δόσεων αὐτῶν. Ἀνάλογος τῶν πρωτευόντων αὐτῶν στοιχείων ἐκ δισανθρακικοῦ ἢ χλωριούχου νατρίου, σιδήρου ἢ θείου κτλ. συνδυαζομένων μετὰ δευτερευόντων στοιχείων, εἶναι καὶ ἡ ἐπενέργεια αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ, ἐπισπαστική, διεγερτική, κατασταλτική, ἀναπλαστική. Εἰς τὴν φυσικοχημικὴν δύναμιν τῶν ἄνω στοιχείων ἐπιπροστίθεται καὶ ἡ θερμότης, ἧς ἡ θερμοκρασία διὰ τῶν καταιονήσεων ἢ τῶν λουτρῶν ἐξασκεῖ εἰς πλείστας περιπτώσεις καταπραϋντικὴν ἢ διεγερτικὴν ἐνέργειαν. Τέλος ἐκ τῶν διαφόρων ἐκδηλουμένων μεταβολῶν ἐπὶ τῶν οὔρων καταφανὴς καθίσταται ἡ ἐπενέργεια αὐτῶν καὶ ἐπὶ τῆς θρέψεως. Εἰδικῶς ἡ χρῆσις ἡ τοπικὴ τῶν ὑδάτων τῶν θερμοπηγῶν (κολπικαὶ πλύσεις, καταιονήσεις, ρέοντα λουτρὰ) δίδει ἀποφασιστικὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς κυκλοφορίας τῶν ὀργάνων τῆς πυέλου, τροποποιεῖ τὸ χοιραδικὸν καὶ ἀρθριτικὸν ἔδαφος τῶν πασχουσῶν ἐκ χρονίων φλεγμονῶν τῆς μήτρας καὶ τῶν ἐξαρτημάτων, ἐπιφέρουσα τὴν κατάπνιξιν τῆς φλεγμονῆς καὶ τὴν ἐπίσπευσιν τῆς ἀπορροφήσεως τῶν ἐξιδρωμάτων. Οὕτω διὰ τὴν ἀμηνόρροιαν τῶν χοιραδικῶν καὶ λυμφατικῶν, τὰ χλωριονατριοῦχα ὕδατα προσκομίζουσι πολλὴν τὴν ὠφέλειαν, ἐπὶ δὲ τῆς παχυσαρκίας τὰ δισανθρακικὰ χλωριοῦχα. Ὡς πρὸς τὴν ἀμηνόρροιαν τῶν χλωρο-αναιμικῶν τὰ σιδηρο-ανθρακοῦχα θεωροῦνται τὰ προσφορώτερα, διὰ δὲ τὴν δυσμηνόρροιαν τῶν χλωρο-αναιμικῶν, τῶν ἀρθριτικῶν καὶ ὑστερικῶν τὰ δισανθρακικὰ σιδηροῦχα. Ταῦτα εἶναι ὠφέλιμα καὶ διὰ τὰς αἱμορραγίας. Διὰ τὰς χρονίας καταρροϊκὰς μητρίτιδας τῶν λυμφατικῶν καὶ ἑρπητικῶν γυναικῶν συνιστῶνται τὰ θειοῦχα καὶ σιδηροῦχα. Τέλος τὰ ὕδατα τῶν θερμοπηγῶν τὰ οὐχὶ πλούσια εἰς μεταλλικὰ ἅλατα εἶναι λίαν κατάλληλα λαμβανόμενα ὑπὸ μορφὴν λουτρῶν καταιονήσεων ἢ διακλυσμῶν, διὰ τὰς ὑποξείας καὶ χρονίας φλεγμονὰς τῆς μήτρας καὶ τῶν ἐξαρτημάτων, διὰ πάσας τὰς ᾠοθηκομητρικὰς νευραλγίας, τὴν κοκκυγωδυνίαν καὶ τὸν κολεόσπασμον. Ἐπὶ αἱμορραγιῶν ἢ τάσεων πρὸς αἱμορραγίας, τὰ χλωριονατριοῦχα καὶ χλωριοϊωδιοῦχα, καὶ συνεπῶς καὶ τὸ θαλάσσιον ὕδωρ, ὡς διεγερτικὰ καὶ διαλυτικά, ἀντενδείκνυνται. Ἀναφέρομεν ἁπλῶς καὶ τὰ ἐξ ἰλύος λουτρὰ (ἰλυόλουτρα), λίαν ὠφέλιμα, ὧν τὰ πλεῖστα εἶναι χλωριονατριοῦχα.

Κινησιθεραπεία. Εἶναι ἡ γυναικολογικὴ μάλαξις καὶ γυμναστική, κληθεῖσα οὕτω παρὰ τοῦ Γάλλου ἰατροῦ Stapfer ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ Σουηδοῦ ἰατροῦ καὶ καθηγητοῦ τῆς γυμναστικῆς Thure-Brand, τοῦ εἰσαγαγόντος τῷ 1843 ἐν Εὐρώπῃ τὴν θεραπευτικὴν ταύτην μέθοδον, γνωστοτάτην ἄλλως τε καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἰατροῖς καὶ φιλοσόφοις (Ἱπποκράτει, Ἀριστοτέλει, Ρούφῳ, Γαληνῷ, Ὀρειβασίῳ κτλ.). Ἀμφότεροι οἱ κινησίατροι ἐπὶ μακρὸν ἀσχοληθέντες μὲ τὴν γυναικολογικὴν μάλαξιν ἐπὶ περιπτώσεων φλεγμονῶν τῶν γεννητικῶν ὀργάνων, διηθήσεων, συμφύσεων, διαταραχῶν τῆς ἐμμήνου ροῆς, παρεγκλίσεων καὶ πτώσεων τῶν γεννητικῶν ὀργάνων, εὗρον ταύτην λίαν ἀποτελεσματικὴν καὶ τὴν διέδωσαν. Ἡ μάλαξις διεγείρουσα τὸ κυκλοφορικὸν καὶ λυμφατικὸν σύστημα συντελεῖ εἰς τὰς ἀπορροφήσεις τῶν ἐξιδρωμάτων, εἰς τὰς ἀποκολλήσεις τῶν συμφυτικῶν χρονίων φλεγμονῶν, εἰς τὰς ἀτροφίας τῶν ὀργάνων, εἰς τὰς παρεγχυματώδεις σαλπιγγίτιδας, εἰς τὴν σκλήρωσιν τῆς μήτρας, ὡς καὶ εἰς τὰς ἀλγηδόνας, αἵτινες συνοδεύουσι τὰς ἄνω παθήσεις, δυνα-

Digitized by Google

μένη ἐπὶ μακρὸν (μέχρι τριῶν μηνῶν) νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐφ' ὅσον παρατηρεῖται βελτίωσις, καὶ ἔχουσα ὡς ἀντένδειξιν τὰς ὀξείας φλεγμονάς, τὰς περιτονίτιδας καὶ ἐξιδρωματικὰς συλλογάς. Ἐνεργουμένη δὲ ὡς καὶ ἡ ἀμφίχειρ ἐξέτασις, σκοπεῖ τὴν συγκράτησιν τῶν πασχόντων ὀργάνων μεταξὺ τῶν δακτύλων τῶν χειρῶν, τῶν ἐν τῷ κόλπῳ καὶ τῇ κοιλίᾳ, καὶ τὴν κυκλοτερῆ ἐπὶ δεκάλεπτον ἠπίαν διὰ βυζελίνης ἀνάτριψιν αὐτῶν ἐκ τῆς περιφερείας πρὸς τὸ κέντρον, συντελουμένην κατ' ἀρχὰς μὲν διὰ θωπειῶν, εἶτα δὲ δι' ἠπίων ἀνατρίψεων, ἐφ' ὅσον οὐδὲν ἄλγος προκαλεῖται παρὰ τῇ πασχούσῃ διὰ τῆς ἐνθλίψεως ἢ ἐλαφρᾶς πιέσεως, ὡς ἐπίσης καὶ δι' ἀνυψώσεως, δι' ἠπίων τρόπων, τῶν πεπτωκότων ὀργάνων καὶ ἀναστροφῆς καὶ εὐθειάσεως τῆς ἐν κλίσει καὶ κάμψει εὑρισκομένης μήτρας, καὶ τέλος δι' ἠπίων συνθλίψεων τῶν χρονίων διηθήσεων καὶ ἐσκληρυμένων κυψελιτίδων. Προκειμένου περὶ τῶν λοιπῶν τῆς μαλάξεως χειρισμῶν, ἤτοι δονήσεων καὶ κραδασμῶν, ἰσχυρῶν συνθλίψεων καὶ πληγμάτων κλ. κλ., οὗτοι ἐν τῇ γυναικολογικῇ μαλάξει οὐδεμίαν ὠφέλειαν προσκομίζουσι, πλειστάκις δὲ καὶ βλάβης πρόξενοι δυνατὸν νὰ γίνωσι διὰ τῆς ἀφυπνίσεως λαθραίας ἑστίας κυψελίτιδος ἢ ἄλλης τινὸς φλεγμονῆς, ὡς ἐξ οὗ καὶ ἀντενδείκνυνται.

Ἡ δὲ γυμναστική, ἐπίκουρος τῇ μαλάξει γινομένη, ἀπεργάζεται τὴν κένωσιν τοῦ αἵματος τῶν ὑπεραιμούντων ὀργάνων δι' ἐλαφρῶν κινήσεων τῶν νωτιαίων μυῶν καὶ ἀπαγωγῆς τῶν κνημῶν, τὴν οἰμάζουσιν τῶν πνευμόνων διὰ βαθειῶν εἰσπνοῶν καὶ παθητικῆς τῶν χειρῶν ἀνυψώσεως, τὴν ροὴν αἵματος ἢ τὴν πρόκλησιν τούτου διὰ κινήσεων ἢ στάσεων εὐνοουσῶν τὴν τάσιν τοῦ κοιλιακοῦ τοιχώματος, τέλος τὴν τόνωσιν τοῦ κοιλιακοῦ τοιχώματος καὶ τῶν μυῶν τῆς πυέλου πρὸς πρόληψιν τῆς χαλάσεως τῆς κοιλίας καὶ πτώσεως τῶν κοιλιακῶν σπλάγχνων.

Ὑγιεινὴ — Διαιτητική: Αὕτη συνίσταται εἰς τὸν καθαρὸν ἀέρα, τὴν ζωὴν τοῦ ὑπαίθρου, τὴν τακτικὴν λειτουργίαν τοῦ ἐντέρου, τὴν καταπολέμησιν τῆς ἐντερικῆς παρέσεως δι' ὑδαροῦς τροφῆς, μετὰ χόρτων πολλῶν καὶ λίπους, διὰ μαλάξεως καὶ σωματικῶν ἀσκήσεων καθιστωσῶν καὶ τὸ σῶμα ἰσχυρὸν καὶ τὴν κοιλίαν ἱκανὴν πρὸς ἀνώδυνον συγκράτησιν τοῦ ἐμβρύου, τὴν ὑγιεινὴν τοῦ σώματος καὶ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων διὰ λουτρῶν, πλύσεων, κολπικῶν διακλυσμῶν, ὡς καὶ εἰς τὴν θεραπείαν τῶν δυστροφικῶν φαινομένων τῆς ἀμηνορροίας, δυσμηνορροίας, μηνορραγίας, χοιραδώσεως κτλ. Κατὰ δὲ τὴν ἔμμηνον ροὴν ὅλως ἰδιαίτεραι φροντίδες δέον νὰ λαμβάνωνται. Κατὰ ταύτην ἡ ὑγιεινὴ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων βεβαίως δὲν ὀφείλει νὰ διακοπῇ, ἀλλ' ἡ θερμοκρασία τοῦ διὰ τὰ λουτρὰ καὶ τὰς πλύσεις καὶ κολπικοὺς διακλυσμοὺς χρησιμοποιουμένου ὕδατος δέον νὰ μὴ ᾖ ὑπεράγαν ὑψηλὴ ἢ ὑπεράγαν χαμηλή· ἐπίσης δέον νὰ περιορισθῶσι κατὰ τὴν ἔμμηνον περίοδον αἱ ὑπερβολικαὶ κινήσεις καὶ ἀσκήσεις, καὶ νὰ ἀποτραπῇ ἡ γενετήσιος ὁμιλία, διότι τόσον ἡ ὑπεραιμία τῶν γεννητικῶν ὀργάνων μετὰ τῆς παρουσίας αἵματος ὅσον καὶ αἱ λύσεις τῆς συνεχείας δύνανται νὰ εὐνοήσωσι τὴν ἀφύπνισιν τῶν λαθραίως βιούντων μικροβίων, ἢ καὶ τὴν εἴσοδον αὐτῶν, καὶ νὰ προκαλέσωσιν οὕτως οἱανδήποτε φλεγμονήν. Ἐπίσης, καὶ ἡ κλιμακτηρικὴ λεγομένη περίοδος τῆς ἐμμηνοπαύσεως, ὡς παρουσιάζουσα νέαν ἀνώμαλον κατάστασιν εἰς τὸν ὀργανισμὸν τῆς γυναικός, δέον νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψει καὶ νὰ ἀποφεύγωνται κατ' αὐτὴν πάντα τὰ διεγερτικά: καφές, τεῖον καὶ οἰνοπνευματώδη ποτά, καὶ ἐν περιπτώσει βαρειῶν διαταραχῶν νὰ ἐφαρμόζηται ἡ ᾠοθηκικὴ ὀποθεραπεία.

Γυναικολογικὴ ἐγχειρητική. Αὕτη ἀποβλέπει εἰς περιπτώσεις ἀναπηρίας ὡς καὶ νεοπλασικῆς καὶ φλεγμονώδους ἐπεξεργασίας τῶν γεννητικῶν ὀργάνων τῆς γυναικός, καθ' ἃς ἡ ἀναίμακτος θεραπευτικὴ ἀγωγὴ ἀδυνατεῖ νὰ ἐπέλθῃ ἀρωγός, ἄνευ δὲ τῆς χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως ἀπειλεῖται ἡ ζωὴ τῆς γυναικὸς ἢ καθίσταται αὕτη ἀβίωτος. Αἱ περιπτώσεις τῆς ἀναπηρίας ἀνάγονται εἰς τὰς συγγενεῖς διαμαρτίας διαπλάσεως, ὡς καὶ τὰς τραυματικὰς βλάβας τῶν γεννητικῶν ὀργάνων τῆς γυναικός, οἱ δὲ δι' αὐτὰς ἐφαρμοζόμεναι ἐγχειρήσεις εἰσὶ πλαστικαί. Εἰς τὰς περιπτώσεις τὰς ἀφορώσας τοὺς ὄγκους καὶ τὰς φλεγμονὰς τῶν γεννητικῶν ὀργάνων τῆς γυναικὸς καὶ χρῃζούσας ριζικῆς ἐξαιρέσεως τῶν βεβλαμμένων τούτων μερῶν, ἐφαρμόζονται ἐγχειρήσεις ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συντηρητικαί, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἐκ τῆς ριζικῆς ἐκτομῆς τῶν ὀργάνων διαταραχῆς τῆς φυσιολογικῆς λειτουργίας τῆς γυναικὸς κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τῆς ἐνεργοῦ γενετησίου δράσεώς της, καθ' ἣν ἀκριβῶς καὶ αἱ πλεῖσται παθήσεις λαμβάνουσι χώραν. Τέλος ὑπάρχουσι καὶ περιπτώσεις κακοήθων νεοπλασιῶν ἢ εὐρειῶν βλαβῶν τῶν ὀργάνων, καθ' ἃς ἐφαρμόζονται αἱ ριζικαὶ ἐκτομαὶ τῶν παθόντων ὀργάνων διά τε τῆς κολπικῆς ὡς καὶ τῆς κοιλιακῆς ὁδοῦ. Αἱ διάφοροι ἐγχειρήσεις καὶ ἐγχειρητικαὶ μέθοδοι εἶναι:

α') Πλαστικαὶ ἐγχειρήσεις: Αὗται, ὡς ἐλέχθη, ἀφορῶσι τοὺς διαφόρους τραυματισμούς, μεταξὺ τῶν ὁποίων κατατάσσεται ἡ ῥῆξις τοῦ περινέου καὶ τὰ διάφορα συρίγγια, ὡς καὶ τὰς διαμαρτίας διαπλάσεως τῶν γεννητικῶν ὀργάνων τῆς γυναικός. Ἡ ῥῆξις τοῦ περινέου, ἐπισυμβαίνουσα ὡς τὸ πολὺ κατὰ τοὺς τοκετούς, ἀναπλάσσεται διὰ τῆς περινεορραφῆς κατὰ τὰς διαφόρους κλασσικὰς μεθόδους τοῦ Hegar, Emmet, καὶ Lawson-Tait, ἀναλόγως τῆς τελείας ἢ ἀτελοῦς ἀποσχίσεως τοῦ περινέου. Τὰ συρίγγια, οὐροχόα τε καὶ κοπροχόα, μαιευτικῆς συνήθως προελεύσεως καὶ αὐτά, ἀφορῶσι τὴν οὐρήθραν, τὴν κύστιν, τοὺς οὐρητῆρας, τὸ ὀρθὸν καὶ τὰ ἔντερα. Τὰ τῆς οὐρήθρας (οὐρηθρο-αιδοικὰ καὶ οὐρηθρο-κολπικὰ) ἀναπλάσσονται διὰ κρημνῶν λαμβανομένων ἐκ τῶν μικρῶν χειλέων, ἐκ τοῦ κολποκυστικοῦ διαφράγματος, ἐκ τοῦ κολπικοῦ καὶ τέλος ἐκ τοῦ αἰδοιοκολπικοῦ τοιχώματος (*Legueu*). Τὰ τῆς κύστεως, τὰ συγκοινωνοῦντα μετὰ τοῦ κόλπου (κολπο-κυστικά), ἀναπλάσσονται διὰ τῶν συνήθων μεθόδων, διὰ τῆς κολπικῆς ὁδοῦ, ὡς ἐπίσης καὶ διὰ τῆς ὑπερηβικῆς ὁδοῦ, ἐνδοκυστικῶς, ὑποπεριτοναϊκῶς καὶ ἐνδοπεριτοναϊκῶς, διὰ τῶν μεθόδων Bardenheuer, Trendelenburg, Dittel-Forgue καὶ Legueu. Τὰ δὲ μετὰ τῆς μήτρας συγκοινωνοῦντα (μητροκολπικὰ) κολπικῶς μὲν ἐγχειροῦνται δι' ἀποκολλήσεως τῆς μήτρας καὶ τῆς κύστεως καὶ ἰδιαιτέρας ῥαφῆς τῆς τελευταίας διὰ τῆς κυστιοπλαστικῆς μεθόδου τοῦ Wölfler· ἐν ἀποτυχίᾳ τῆς τεχνικῆς ταύτης, ἐφαρμόζεται ἡ κολπικὴ ὑστερόκλεισις (*Courty*), ἐνδοκυστικῶς δὲ ἐγχειροῦνται κατὰ τὰς ἄνω μεθόδους τοῦ Bardenheuer καὶ Dittel. Τὰ τοῦ ὀρθοῦ κοπροχόα (ὀρθο-αιδοικὰ καὶ ὀρθο-κολπικά, ἀνώτερα καὶ κατώτερα), τὰ μὲν μικρᾶς ἐκτάσεως ἐγχειροῦνται κολπικῶς (*Le Dentu*), τὰ δὲ μείζονα διὰ τοῦ περινέου. Τὰ ἐντερικά, τὰ καὶ σπανιώτερα (ἐντερο-κολπικά), κολπικῶς μὲν ἐγχειροῦνται διὰ τῆς συνήθους μεθόδου τῆς ἐφαρμοζομένης ἐπὶ τῆς ἐγχείρησιν τῆς «παρὰ φύσιν ἕδρας», ἐνδοπεριτοναϊκῶς δὲ διὰ τῆς κοιλιακῆς ὁδοῦ, διὰ τῆς ἀποκολλήσεως τῆς συριγγώδους ἐντερικῆς ἕλικος καὶ τῆς πλαγίας ἐντερορραφῆς· ἐπὶ ἐκτεταμένων ὅμως συριγγίων γίνεται ἡ ἐκτομὴ ὁλοκλήρου τοῦ συριγγώδους τμήματος τοῦ ἐντέρου καὶ ἡ ἐντεροαναστόμωσις. Τέλος τὰ οὐρητηρικὰ συρίγγια (ἁπλᾶ, οὐρητηρο-κολπικὰ καὶ κυστο-ουρητηρο-κολπικά), ἅτινα σήμερον δὲν ὀφείλονται τόσον εἰς μαιευτικοὺς λόγους, ὅσον εἰς ἐγχειρητικοὺς καὶ εἰς πιέσεις ὄγκων πυελικῶν καὶ κοιλιακῶν, ἐγχειροῦνται ἢ δι' ἁπλῆς ῥαφῆς (οὐρητηρορραφή) ἢ διὰ τῆς ἐμφυτεύσεώς των ἐντὸς τῆς κύστεως ἢ τῶν ἐντέρων ἢ καὶ τῆς ἀναστομώσεως μετὰ τοῦ ἑτέρου οὐρητῆρος (οὐρητηρο-κυστοστομία, ἢ οὐρητηρο-νεο-κυστοστομία κ. τ. λ.) Διὰ τὰ ὑψηλὰ κείμενα οὐρητηρικὰ συρίγγια, ὡς καὶ ἐπὶ ἰσχυρῶν συμφύσεων ἢ καρκινωματωδῶν διηθήσεων, μὴ καθισταμένης δυνατῆς τῆς οὐρητηροπλαστικῆς, ἐφαρμόζονται: ἡ ἀπολίνωσις τοῦ οὐρητῆρος, ἡ κολπόκλεισις, ἡ νεφροστομία καὶ ἡ νεφρεκτομή. Διὰ τὰς στενώσεις τοῦ τραχήλου τῆς μήτρας ἐφαρμόζεται ἡ στοματοπλαστικὴ τοῦ Emmet καὶ Pozzi. Διὰ τὰς διαμαρτίας τῆς οὐρήθρας γίνονται αἱ παρεμφερεῖς τῶν συριγγίων ἐγχειρήσεις, διὰ τὰς τοῦ κόλπου τίθενται εἰς ἐνέργειαν πλαστικαὶ διὰ κρημνῶν δερμικῶν ἢ δερμο-επιδερμικῶν κατὰ Thiersch, ὡς καὶ ἐντερικαὶ μεταμοσχεύσεις κατὰ τὸν Schubert καὶ Baldwin-Mori. Τέλος διάφοροι κοιλιακαὶ ἐγχειρήσεις ἐκτελοῦνται διὰ τὰς διαμαρτίας τῆς μήτρας καὶ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτῆς· προκειμένου δὲ περὶ ἐκστροφῆς τῆς μήτρας γίνεται χρῆσις τῶν πλαγίων ἐλευθερωτικῶν τραχηλικῶν διὰ τῆς κολπικῆς ὁδοῦ τομῶν (*Barnes, Marion Sims, Courty*), τῆς προσθίας καὶ ὀπισθίας ὑστεροτομῆς (*Kehrer, Küstner*), ὡς καὶ τῆς κοιλιακῆς ὑστεροτομίας (*Haultain*).

β') Συντηρητικαὶ ἐγχειρήσεις: Ἀναφέρομεν ἐκ τῶν πρώτων τὰς δι' ὑστεροτομίας κολπικῆς ἐνδομητρίους ἐκπυρηνώσεις ὑποβλεννογονίων καὶ παρεγχυματωδῶν ἰνωμάτων, ἃς πρῶτος ὁ Amussat ἐπεχείρησε κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα καὶ ἠκολούθησεν εἶτα ὁ Péan (1883), ὁ Doyen καὶ ὁ Legond, ὡς καὶ τὰς διὰ κοιλιακῆς λαπαροτομίας μυεκτομὰς ἢ ἐκπυρηνώσεις ὑπορογονίων καὶ παρεγχυματωδῶν ἰνωμάτων διὰ διατηρήσεως τῆς μήτρας καὶ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτῆς κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ Martin, Tuffier καὶ Mayo. Ἐπίσης σημειοῦμεν καὶ τὴν πυθμενικὴν ὑστερεκτομήν, καθ' ἣν ἐξαιροῦνται μετὰ τοῦ πυθμένος τῆς μήτρας καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἑδράζοντα ὑπορογόνια καὶ παρεγχυματώδη ἰνώματα, διατηρουμένου μητρικοῦ τμήματος ἄνωθεν τοῦ ἰσθμοῦ μετὰ τῆς ᾠοθήκης διὰ τὴν λειτουργίαν τῆς ἐμμήνου ροῆς. Αἱ δὲ ἐπὶ τῶν χρονίων ὀδυνηρῶν καὶ μεμολυσμένων ᾠοθηκοσαλπιγγιτίδων συντηρητικαὶ ἐγχειρήσεις, αἵτινες ἀνακουφίζουσι τὰς πασχούσας ἄνευ προκλήσεως διακοπῆς τῶν γεννητικῶν φυσιολογικῶν λειτουργιῶν (ἔμμηνος ροή, ᾠογονία, γονιμοποίησις), ἀφορῶσι μονοπλεύρους ἐκτομὰς τῶν ἐξαρτημάτων, μερικὴν ἐκτομὴν ᾠοθήκης, τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ κώδωνος μετὰ τῶν προσπεφυκότων κροσσῶν τῆς σάλπιγγος (σαλπιγγόλυσις), τὴν στοματοπλαστικὴν τῆς ἐμπεφραγμένης σάλπιγγος (σαλπιγγοστομία), τὴν προσάρτησιν τῆς σάλπιγγος ἐπὶ τῆς ᾠοθήκης (σαλπιγγο-ᾠοθηκοστομία) καὶ τὴν μεταμόσχευσιν τῆς ᾠοθήκης ἢ τμήματος αὐτῆς ἐντὸς τοῦ αὐλοῦ τῆς σάλπιγγος, τῶν κεράτων τῆς μήτρας ἢ τοῦ ἐκταμέντος πυθμένος αὐτῆς. Ἐπίσης αἱ περιαρτηριακαὶ συμπαθητικεκτομαὶ τῆς ὑπογαστρίου ἀρτηρίας, ὡς καὶ αἱ τομαὶ τοῦ προϊεροῦ νεύρου διὰ τὰς ἐπωδύνους σκληροκυστικὰς ᾠοθηκίτιδας, ὡς ἐκ τῆς παρουσίας ἠλλοιωμένων συμπαθητικῶν νευρικῶν πλεγμάτων, ἀποτελοῦσι συντηρητικὰς ἐγχειρήσεις (*Cotte* et *Dechaume*). Εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν συντηρητικῶν ἐγχειρήσεων δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν καὶ τὰς διὰ μετατοπίσεις, παρεγκλίσεις καὶ πτώσεις τῶν γεννητικῶν ὀργάνων, δι' ὑστεροπηξίαν, συνδεσμοπηξιῶν κλ. γινομένας ἐγχειρήσεις (βλ. λ. Ἀλεξάντερ *ἐγχείρησις, ἀνάταξις μήτρας, ἀνάρτησις μήτρας*).

γ') Κολπικαὶ ἐγχειρήσεις: Εἰς ταύτας ὑπάγονται αἱ ἐγχειρήσεις ἐπὶ τῶν ὄγκων, κύστεων καὶ φλεγμονῶν τῆς αἰδοικῆς καὶ κολπικῆς χώρας, ἡ ἀπόξεσις (βλ. λ.) τῆς μήτρας, ὁ ἀκρωτηριασμὸς τοῦ τραχήλου τῆς μήτρας διὰ τῶν μεθόδων τοῦ Schröder, Bouilly, Simon-Marckwald καὶ Pouey-Forgue, ἡ προσθία καὶ ὀπισθία κολποτομὴ καὶ ἡ κολπικὴ ὑστερεκτομή. Ἡ τελευταία διενεργεῖται: 1) Ἐπὶ περιπτώσεων μητρικῆς σκληρώσεως, ἰνώδους μήτρας, μικρῶν ἰνωμάτων μήτρας, ἢ τοιούτων ἐπιπεπλεγμένων ἐκ γαγγραίνης σηπτικῆς, διὰ τῆς μεθόδου τοῦ Doyen. 2) Ἐπὶ περιπτώσεως ἐπιθηλιώματος τοῦ τραχήλου τῆς μήτρας διὰ τῆς μεθόδου Schuchard-Schauta, τοῦ τραχήλου μετὰ τοῦ ἐπιθηλιώματος καλυπτομένου καὶ συρραπτομένου διὰ κυκλοτεροῦς κολπικῆς λωρίδος, τοῦ δὲ σώματος τῆς μήτρας μετὰ τοῦ ἐγκεκλεισμένου ἐπιθηλιωματώδους τραχήλου ἐξαιρουμένων διὰ διανοίξεως τοῦ περιτοναίου ἐκ πλαγίας κολπικῆς τομῆς. 3) Ἐπὶ πυωδῶν σαλπιγγοᾠοθηκιτίδων γυναικῶν εὐσάρκων, ἐξηντλημένων ἢ πασχουσῶν ἐκ τῆς καρδίας ἢ ἄλλων ὀργάνων, διὰ μέσης τομῆς τοῦ προσθίου τοιχώματος τῆς μήτρας (*Doyen*) ἢ διὰ μέσης τομῆς διαιρούσης τὴν μήτραν εἰς δύο πλάγια (*Quenu-Müller*), ὡς καὶ διὰ τῆς μεθόδου Péan-Segond διὰ προκαταρκτικοῦ ἀκρωτηριασμοῦ τοῦ τραχήλου.

δ') Κοιλιακαὶ ἐγχειρήσεις: Εἰς ταύτας ἀνήκουσιν αἱ διάφοροι κῆλαι (ἐπιγαστρική, τῆς λευκῆς γραμμῆς, ἡ ὀμφαλική, βουβωνικὴ κλπ.), ἡ σκωληκοειδεκτομὴ καὶ αἱ τοῦ κύτους τῆς κοιλίας (λαπαροτομίαι). Εἰς τὰς λαπαροτομίας ἀνήκουσι: 1) Τὰ ἰνώματα τῆς μήτρας ἐξαιρούμενα δι' ὑστερεκτομῆς ὁλικῆς ἢ ὑφολικῆς κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ Doyen καὶ J.L. Faure, ὡς καὶ τὴν ἀμερικανικὴν τοῦ Kelly. 2) Τὸ ἐπιθηλίωμα τοῦ τραχήλου τῆς μήτρας ἐγχειρούμενον διὰ τῆς εὐθείας ὑστερεκτομῆς τοῦ Wertheim, καθ' ἣν ἐξαιρεῖται ἡ μήτρα μετὰ τῶν ἐξαρτημάτων καὶ γαγγλίων αὐτῆς, ἐκτεμνομένων ἅμα τοῦ μεγαλυτέρου τμήματος τοῦ παραμητρίου καὶ τῆς ἄνω κολπικῆς μοίρας. 3) Ἡ ἐξαίρεσις τῆς μήτρας μετὰ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτῆς ἐπὶ χρονίων προσπεφυκυιῶν πυωδῶν ᾠοθηκοσαλπιγγιτίδων, διενεργουμένη διὰ τῆς μεθόδου J. L. Faure (1900) ἢ τῆς ἀμερικανικῆς τοῦ Kelly. 4) Αἱ ἐξαιρέσεις τῶν κύστεων τῆς ᾠοθήκης ἑλκομένων κατὰ τὸ ἐνὸν πρὸς τὸ ἔξω τῆς κοιλίας πρὸς τὴν ροὴν τοῦ ὑγροῦ αὐτῶν διὰ σχάσεως ἢ παρακεντήσεως καὶ τὴν ταχεῖαν των ἀποκόλλησιν. 5) Αἱ ἐκπυρηνώσεις τῶν ἐνδοσυνδεσμικῶν ὄγκων καὶ κύστεων τῶν πλατέων συνδέσμων, δι' ἃς ἐπὶ λίαν προσπεφυκυίας καὶ ἀγγειοβριθεστάτης θήκης ἡ προκαταρκτικὴ ὑστερεκτομὴ ἀσφαλίζει τὴν αἱμόστασιν, ὡς καὶ τὸν κίνδυνον τῆς τρώσεως τῆς κύστεως, τῶν ἐντέρων καὶ τοῦ οὐρητῆρος. 6) Αἱ ἐγχειρήσεις ἐπὶ τῶν ὑδατίδων κύστεων τῆς πυέλου, αἵτινες μικραὶ μὲν οὖσαι εὐκόλως ἀποκολλῶνται, μεγάλαι δὲ διανοίγονται μετὰ προηγουμένην ἔνεσιν διαλύσεως φορμόλης καὶ μετὰ τὴν ἐξαίρεσιν τῆς ὑδατίδος ῥάπτονται τὰ τοιχώματά των ἐὰν τὸ ἐνυπάρχον ὑγρὸν εἶναι διαυγές, ἐπὶ δὲ διαπεπυημένου ὑγροῦ προσράπτονται τὰ τοιχώματα τῆς κύστεως ἐπὶ τῶν τοιχωμάτων τῆς κοιλίας πρὸς παροχέτευσιν. Αἱ ἐπεμβάσεις ἐπὶ ἐγκυμοσύνης ἐπιπλεκομένης ὑπὸ ἰνωμάτων, ἐπιθηλιωμάτων, κύστεων κλπ., λαμβάνουσι χώραν ὁσάκις ἀπειλεῖται ἡ ζωὴ τῆς μητρὸς ἢ τοῦ ἐμβρύου· ἄλλως ἀναμένεται τὸ τέρμα τῆς ἐγκυμοσύνης, διὰ νὰ εἶναι τὸ ἔμβρυον βιώσιμον, καὶ τότε ἐνεργεῖται ἡ καισαρικὴ τομὴ καὶ μετὰ ταύτην αἱ ἐκπυρηνώσεις ἢ μυοτομαὶ ἢ ἐν ἀνάγκῃ καὶ ἡ ὑφολικὴ ὑστερεκτομή. Ἐπὶ διαγνώσεως καρκίνου ὡς καὶ κύστεως κατὰ τοὺς πρώτους πέντε μῆνας δέον νὰ ἐνεργηθῇ ἡ ὁλικὴ ὑστερεκτομὴ ἢ νὰ ἀφαιρεθῇ ἡ κύστις. Ἐπὶ δὲ τοκετῶν, ἐπειδὴ ὁ τράχηλος ὁ ἐπιθηλιωματώδης δὲν δύναται νὰ διασταλῇ, ἐν ἀρχῇ τῶν ὠδίνων γίνεται ἡ καισαρικὴ καὶ εἶτα ἡ ὁλικὴ ὑστερεκτομή· ἡ αὐτὴ ἀγωγὴ τηρεῖται καὶ εἰς κύστεις ἐγκεκλεισμένας ἐν τῇ πυέλῳ. Ἡ ἐξωμήτριος κύησις θεωρεῖται ὡς κακοήθης ὄγκος καὶ δέον ἀμέσως νὰ ἐγχειρῆται εὐθὺς ὡς διαγνωσθῇ.

Digitized by Google

Προκειμένου ἤδη περὶ τῶν ἐν τῇ γυναικολογίᾳ χρησιμοποιουμένων ἐργαλείων πρὸς ἐξεταστικὸν καὶ ἐγχειρητικὸν σκοπόν, ἐκτὸς τῶν συνήθων τῆς γενικῆς χειρουργικῆς ὡς καὶ τῶν διαφόρων πρὸς ἀσηψίαν ἀποστειρωτήρων, ἀναφέρομεν τὰ πρὸς ἐξέτασιν καὶ θεραπείαν μητροσκόπια *(Cusco, Collin)*, τοὺς πρὸς ἐγχειρήσεις κολποδιαστολεῖς *(Segond, Doyen)*, τὴν πρὸς ἐξέτασιν καὶ καταμέτρησιν τῆς κοιλότητος τῆς μήτρας μητρομήλην *(Walleix)* τὰ πρὸς μητρικὴν ἐνδοσκόπησιν ὑστεροσκόπια *(Κλάδου, Judet)*, τὰ κυστιοσκόπια, ὀρθοσκόπια, τὰς δι' ἀκτινοσκόπιν τῶν γεννητικῶν ὀργάνων συσκευὰς διαφυσήσεως ἀερίων ἢ ἐγχύσεως πυκνῶν οὐσιῶν εἰς τὰς σάλπιγγας *(Donay)*, τὰς ὀδοντωτὰς μητροκατόχους λαβίδας *(Museux)*, τὰ πρὸς διαστολὴν τοῦ τραχήλου τῆς μήτρας μεταλλικὰ κηρία Hegar, τοὺς μητροδιαστολεῖς καὶ μητρεγχύτας *(Siredey, Doleris, Zayle)*, τοὺς περινεοδιαστολεῖς, τὰ πρὸς ἀπόξεσιν τῆς μήτρας ξέστρα ἢ ἔπακμα κοχλιάρια *(Sims, Simon, Pozzi, Valich)*, τὰ πρὸς πλαστικὴν τῶν βαθέων κολπικῶν συριγγίων ἐν χρήσει μακρὰ γωνιώδη ἢ εὐθέα μαχαίρια, τὰς μακρὰς ψαλίδας μετὰ τῆς μακρᾶς μετὰ λαβῆς βελόνης Reverdin καὶ τῶν διὰ τὴν περιειλάδα ἐκ μεταλλικῶν συρμάτων σύσφιγξιν ἀγκίστρων τοῦ Sims, τοὺς διὰ τὴν κοιλιακὴν λαπαροτομίαν διαφόρου πλάτους διαστολεῖς τοῦ Doyen, τὸν διπλοῦν μετὰ κλειθρολαβῆς διαστολέα τοῦ Legueu, τὰς διαφόρου μήκους αἱμοστατικὰς λαβίδας Kocher, τὰ μετὰ εὐρέων ἑλίκων τρύπανα τοῦ Doyen πρὸς ἕλξιν πρὸς τὰ ἔξω τῶν ἰνωμάτων τῆς μήτρας, τὰς κυστικὰς ἐλλειψοειδεῖς ἢ τετραπλεύρους λαβίδας πρὸς συγκράτησιν τῶν τοιχωμάτων τῶν κύστεων τῆς ᾠοθήκης *(Dartigues)*, τὰς τριγώνους ᾠοθηκοτόμους ἀκίδας πρὸς κένωσιν τοῦ κυστικοῦ ὑγροῦ *(Spencer - Wellg)*. Ο. ΡΑΛΛΙΔΗΣ

γυναικολογικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν γυναικολογίαν.

γυναικολόγος (ὁ, ἡ)· προσηγορικὸν ἰατροῦ καταγινομένου εἰδικῶς περὶ τὰ νοσήματα τῶν γυναικῶν.

γυναικομανὴς (ὁ) καὶ *γυναιμανής*· ὁ ἐμμανῶς ἀγαπῶν τὴν μετὰ γυναικὸς ὁμιλίαν, κοιν. *γυναικᾶς*.

γυναικομάνι (τό)· βλ. γυναικοθέμι.

γυναικομανία (ἡ)· ἡ μέχρι μανίας ἐξικνουμένη ἐρωτικὴ τάσις πρὸς τὰς γυναῖκας.

γυναικομαστία (ἡ) *['Ιατρ.]*. Καλεῖται οὕτως ἡ κατάστασις τοῦ ἀνδρός, εἰς ὃν τὰ ὄργανα τῆς ἀναπαραγωγῆς δὲν ἐξελίσσονται κατὰ τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ παραμένουν στάσιμα μορφολογικῶς καὶ λειτουργικῶς, ἐνῷ συγχρόνως ἀναπτύσσονται ὑπερβαλλόντως οἱ μαστοί, καθ' ὃν ἀκριβῶς τρόπον καὶ εἰς τὴν γυναῖκα. Ὁ γυναικόμαστος ὅθεν ἀνὴρ εἶναι παθολογικὴ ὀντότης, τοποθετουμένη μεταξὺ τοῦ *ἐκ γενετῆς ἀντιστρόφου*, ὅστις, ὢν μορφολογικῶς ἀνὴρ πλὴν ἀσημάντων διαφορῶν τῆς σωματικῆς διαπλάσεως, ἔχει γενετησίους ῥοπὰς γυναικείας, καὶ τοῦ *ἑρμαφροδίτου*, εἰς ὃν ἡ ἀναπηρία ἐμφανίζεται ἐκ γενετῆς καὶ οὐχὶ κατὰ τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν, καὶ ὅστις ἐπὶ πλέον δυνατὸν νὰ παρουσιάζῃ ἐφ' ἑαυτοῦ ἀμφοτέρων τῶν φύλων τὰ ὄργανα ἀναπαραγωγῆς.

Ἡ γυναικομαστία ἦτο ἀνέκαθεν γνωστή, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους (Ἱστορ. ζῴων, 3,20), τοῦ Γαληνοῦ (403ος ὁρισμός), τοῦ Παύλου Αἰγινήτου, ὅστις καὶ ἰδίαν χειρουργικὴν μέθοδον πρὸς ἀποκοπὴν τῶν μαστῶν περιέγραψε (βλ. εἰς μετάφρ. *Briou*, XLVI), τοῦ Σάχερ ὅστις καὶ ἰδίαν πραγματείαν περὶ ἀνδρικοῦ γάλακτος κατέλιπε (βλ. *Schacher*: De lacte virorum et virginum), τοῦ Μπυφφὸν (βλ. *Buffon*: Histoire naturelle de l'homme) κλπ. Ἡ πρώτη ὅμως λεπτομερὴς περιγραφὴ γυναικομάστου ἐδημοσιεύθη μόλις τῷ 1771 εἰς τὴν «Journal de Verdun» (Ὀκτώβριος), ἡ δὲ πρώτη ἐπιστημονικὴ παρατήρησις ἐγένετο ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ Bédor ἐν ἔτει 1812 (ἐν Journal de medecine de chir. et de pharm. Ὀκτώβρ. 1812). Ἐπηκολούθησαν εἰδικὰ ἄρθρα καὶ μονογραφίαι ὑπὸ τοῦ Villeneuve, τοῦ Robelin (1852), τοῦ Horteloup (1872), τῶν Lacassagne, Lereboullet, Martin καὶ Jagot (1877), τοῦ Olphan (1880), τοῦ Laurent (1901) κλπ.

Ὁ γυναικόμαστος γεννᾶται καθ' ὅλα ἄρτιος. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν, καθ' ἣν ἕκαστον φῦλον ἐξελίσσεται καθ' ὅλως ἴδιον καὶ χαρακτηριστικὸν τρόπον, τὸ γυναικόμαστον παιδίον παρουσιάζει μίαν στασιμότητα: οἱ μῦς του μένουν χαλαροί, τὸ πρόσωπον ἄνευ χνοός, οἱ ὄρχεις στάσιμοι, τὰ μέλη ἀποκτοῦν στρογγυλότητας, τὸ παιδίον ἀποφεύγει τὸν θόρυβον, τὸν κόσμον, τοὺς συνομηλίκους του, καὶ τὸ στῆθός του αὐξάνει καὶ στρογγυλοῦται, καθ' ὃν ἀκριβῶς τρόπον τῆς παιδίσκης, ἥτις παρουσιάζει τὴν πρώτην ἐμμηνορυσίαν. Ἡ γυναικομαστία δὲν διαιωνίζεται κληρονομικῶς, διὰ τὸν ἁπλούστατον λόγον ὅτι οἱ γυναικόμαστοι συνήθως δὲν εἶναι γόνιμοι. Ἐν τούτοις ἔχουν γενετησίαν ἱκανότητα καὶ σχηματίζουν οἰκογενείας, σπανίως δὲ ἐπιδίδονται εἰς τὴν παθητικὴν ἀντιστροφήν. Ἐκεῖνο ὅπερ εἶναι σύνηθες ἐν τῷ κληρονομικῷ τῶν γυναικομάστων εἶναι ἡ ἀνεύρεσις νευροπαθῶν, ἐπιληπτικῶν, ὑστερικῶν, ἀλκοολικῶν κ.λ.π. ἐν τῷ γενεαλογικῷ των δένδρῳ. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἀπόγονοι φυματικῶν δυνατὸν ἐνίοτε νὰ παρουσιάσουν τὴν κατάστασιν ταύτην (*Faneau de Lacour:* Du féminisme et de l'infantilisme chez les tuberculeux, Paris 1871). Ἐπίσης παρετηρήθησαν περιπτώσεις γυναικομαστίας κατόπιν αὐνανισμοῦ, ὀρχίτιδος ἢ ἀκρωτηριασμοῦ τῶν γενετησίων ὀργάνων. Δέον ὅμως πάντοτε νὰ γίνεται ἀντιδιαστολὴ τῆς γυναικομαστίας ἀπὸ τῆς ὀξείας ἐφηβικῆς μαστίτιδος, προερχομένης ἐνίοτε ἐξ αὐνανισμοῦ ἢ γενετησίου ἐγκρατείας καὶ ἀπὸ τῆς ψευδογυναικομαστίας, ἥτις εἶναι παροδικὴ διόγκωσις τῶν μαστῶν. Εἰς τὴν πραγματικὴν γυναικομαστίαν, ἡ διόγκωσις αὐτὴ εἶναι ἰσόβιος, ἀφορῶσα συνήθως τοὺς δύο μαστούς, οἵτινες οὐχὶ σπανίως εἶναι κρεμάμενοι, ἐκκρίνουν γαλακτικὸν ὑγρὸν καὶ ἀτροφοῦν κατὰ τὸ γῆρας, ὡς ἀκριβῶς καὶ ἐπὶ γυναικῶν συμβαίνει. Ἄλλοτε ὅμως ἡ γυναικομαστία ἀφορᾷ μόνον τὸν ἕνα μαστόν. Ὁ μαστὸς τοῦ γυναικομάστου ἀποτελεῖται ἐξ ἱστοῦ ἀδενώδους, ὁμοίου τοῦ γυναικείου μαστοῦ, καὶ ἐκ λίπους. Ἡ θηλὴ τοῦ μαστοῦ τούτου ὑφίσταται στῦσιν διὰ τῆς προσψαύσεως, προκαλούσης γενετησίαν διέγερσιν, καὶ ἐκκρίνει γαλακτῶδες ὑγρόν. Περιπτώσεις γυναικομαστίας παρετηρήθησαν ἐπίσης ἀπ' ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς καὶ ἐπὶ τῶν ζῴων, καὶ δὴ ἐπὶ τοῦ τράγου. Τοιαύτας ἀναφέρει ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ἐκ τῶν νεωτέρων ὁ Weickard, ὁ Geoffroy Saint-Hilaire, ὁ G. Pouchet κ. λ. π.

Ν. Ν. ΔΡΑΚΟΥΛΙΔΗΣ

γυναικόμορφος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων μορφὴν γυναικός, ὁ ὅμοιος πρὸς γυναῖκα.

γυναικονομία (ἡ)· ἡ τῶν γυναικῶν ἐπιστασία, ἡ ἐποπτεία τῆς τῶν γυναικῶν εὐκοσμίας.

γυναικονόμοι (οἱ) καὶ *γυναικόσμοι* *['Αρχ.]*. Οὕτως ἐκαλοῦντο εἰς τὰς ἀρχαίας Ἀθήνας οἱ ἄρχοντες (ἄγνωστον πόσοι), οἵτινες ἔργον εἶχον τὴν ἐποπτείαν τῶν ἠθῶν τῶν γυναικῶν. Ὡς εἶναι δὲ ἄγνωστος ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν, οὕτως εἶναι ἄγνωστος καὶ ὁ χρόνος, κατὰ τὸν ὁποῖον εἰσήχθη ἡ ἀρχὴ αὕτη εἰς τὰς Ἀθήνας. Τινὲς ὑποστηρίζουσιν ὅτι αὕτη εἶχεν εἰσαχθῆ ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Σόλωνος, ἀλλ' ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ ἀπὸ ἀρχῆς περιωρισμένης εἰς τὴν ἐπίβλεψιν μόνον τῶν ἠθῶν τῶν γυναικῶν ἐξετάθη καὶ εἰς τὴν ἐπίβλεψιν τῶν ἠθῶν τῶν ἀνδρῶν, καταστᾶσα μία τῶν ἀστυνομικῶν ἐν Ἀθήναις ἀρχῶν, καὶ ὅτι ἐπὶ Δημητρίου τοῦ Φαληρέως κατέστη πάλιν ἀρχὴ ἀνεξάρτητος. Ἄλλοι δέ, ἀφοῦ δὲν γίνεται μνεία αὐτῆς ἐν τῇ «Ἀθηναίων πολιτείᾳ» τοῦ Ἀριστοτέλους, ὑποστηρίζουσιν ὅτι οἱ γυναικονόμοι κατεστάθησαν ὑπὸ Δημητρίου τοῦ Φαληρέως. Ἐπίσης εἶναι ἄγνωστον ἂν ἦσαν ἀρχὴ αἱρετὴ ἢ κληρωτή. Οἱ γυναικονόμοι συνέπραττον μετὰ τῶν ἀρεοπαγιτῶν, ὄντες οἱονεὶ ὑπάλληλος ἀρχὴ αὐτῶν, ἐφρόντιζον νὰ τηρῆται, ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, εὐσχημοσύνη καὶ εὐκοσμία, ἐπέβαλλον δὲ τὴν ποινὴν τοῦ προστίμου εἰς τὰς ἀκοσμούσας καὶ ἀνέγραφον τὰ ὀνόματα αὐτῶν μετὰ τῆς ἐπιβληθείσης ποινῆς εἰς πινακίδιο, τὰ ὁποῖα ἐξέθετον ἐπί τινος ἐν τῷ Κεραμεικῷ πλατάνου. Ἐπετήρουν ὅπως οἱ εἰσερχόμενοι εἰς τὰς οἰκίας φίλοι κατὰ τὴν τέλεσιν γάμων ἢ ἄλλης τινὸς ἑορτῆς μὴ εἶναι περισσότεροι τῶν τριάκοντα, ὑποχρεοῦντες τοὺς κατὰ τὰς τοιαύτας ἑστιάσεις μεμισθωμένους μαγείρους ν' ἀναγράφωσι τὰ ὀνόματα τῶν συνειλεγμένων εἰς τὴν οἰκίαν. Ἐπέβαλλον πρόστιμον εἰς τοὺς ἐκδηλοῦντας ὑπερμέτρως τὴν θλῖψίν των καὶ θρηνοῦντας γοερῶς δι' ἰδίας ἢ ἀλλοτρίας συμφοράς, καὶ εἰς τὰς γυναῖκας αἵτινες ἔφερον ἱματισμὸν ἀπηγορευμένον ὑπὸ τοῦ νόμου. Καὶ ἐν γένει ἐκόλαζον πᾶσαν ἀκολασίαν καὶ ἀκοσμίαν. Ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν μνημονεύονται γυναικονόμοι καὶ ἐν Συρακούσαις, καὶ ἐν Σάμῳ, καὶ ἐν Γαμβρείῳ τῆς Μ. Ἀσίας, καὶ ἐν Ἀνδανίᾳ τῆς Μεσσηνίας, ἔνθα ἐπεμελοῦντο καὶ τῶν πομπῶν, καὶ ἐν Χαιρωνείᾳ τῆς Βοιωτίας κατὰ τὸν Πλούταρχον. Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

γυναικόπαιδα (τά)· γυναῖκες μαζὶ καὶ παιδία, ὡς σύνολον ἀπολέμων καὶ ἀδυνάτων.

Γυναικόπολις *['Αρχ. Γεωγρ.]*· βλ. **Γυναικῶν** ***πόλις***.

Γυναικοπολίτης *νομὸς ['Αρχ. Γεωγρ.]*. Νομὸς τῆς Αἰγύπτου κατὰ τὴν ἀπόσχισιν τοῦ Κανωβικοῦ κλάδου τοῦ δέλτα τοῦ Νείλου καὶ δυτικῶς αὐτῆς. Πρωτεύουσά του, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Στράβωνος, ἡ **Γυναικῶν** ***πόλις*** (βλ. λ.) μεταξὺ Μωμέμφεως καὶ Ἑρμουπόλεως. Σ. Ε. Λ.

γυναικοπρεπὴς (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ὁ πρέπων, ὁ ἁρμόζων εἰς γυναῖκας, γυναικώδης.—Ἐπίρρ. *γυναικοπρεπῶς*.

γυναικοῦλα (ἡ). ὑποκορ. τοῦ *γυναῖκα* πρὸς ἔκφρασιν θωπείας ἢ κολακείας· || μικρὰ τὸ ἀνάστημα γυνή· || ἡ ἁπλοϊκὴ καὶ ἀφελής.

γυναικούλης (ὁ) ἢ *γυναικούλιας*· (λέξις πεπαισμένη, σχηματισθεῖσα ἀπὸ τοῦ *γυναικούλα*)· θηλυπρεπής, θηλυδρίας.

γυναικοφιλία (ἡ) *['Ιατρ.]*. Ἀνώμαλός πως ἀπὸ ψυχολογικῆς ἀπόψεως κατάστασις ἀρρένων ἀτόμων, ἀρεσκομένων εἰς τὴν μετὰ γυναικῶν συναναστροφήν. Μ. Ν. Κ.

γυναικοφοβία (ἡ)· ὁ φόβος οἱασδήποτε ἐπικοινωνίας πρὸς τὰς γυναῖκας, εἰδικώτερον ἀφορῶν τὴν συνουσίαν.

— *['Ιατρ.]* Ἡ γυναικοφοβία εἶναι ψυχοπαθὴς ἐκδήλωσις, ὀφείλεται δὲ κυρίως εἰς ψυχικὸν τραῦμα, ἐκ τοῦ ὁποίου παρέμεινεν ὡς ἀποτέλεσμα ἡ ὁποιαδήποτε ἀποστροφὴ πρὸς τὰς γυναῖκας. Ἐπίσης εἶναι δυνατὸν διάφοροι φόβοι, οἷον φόβος ἁμαρτήματος ἢ φόβος βλαβερᾶς ἐπιδράσεως ἐπὶ τῆς ὑγείας ἢ νόσου νὰ εἶναι αἰτία γυναικοφοβίας· ἐν τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει πρόκειται κυρίως περὶ νοσοφοβίας. Ἡ γυναικοφοβία ἀναπτύσσεται κυρίως ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας, δυνατὸν ὅμως νὰ ἐμφανισθῇ καὶ ἐν μεγαλυτέρᾳ ἡλικίᾳ. Γ. Κ. Π.

γυναικοφόρος (ὁ) (Gynaecophorus) *[Ζωολ.]*. Γένος σκωλήκων τῆς οἰκογενείας τῶν *διστομιδῶν*, οὗ γνωστότερον εἶδος ὁ *γυναικοφόρος ὁ αἱματόβιος* (Gynaecophorus hematobius), ὅστις ζῇ παρασιτικῶς ἐπὶ διαφόρων ὀργάνων τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐνίοτε προκαλεῖ αἱματουρίαν. Δ. Ν. Π.

γυναικόφωνος (ὁ)· ὁ ἔχων φωνὴν γυναικός.

γυναικόψυχος (ὁ)· ὁ ἔχων ψυχὴν γυναικός, ὁ συγκινούμενος, ὁ παθαινόμενος ὡς γυναῖκα, ὁ λιγόκαρδος, ὁ δειλός.

γυναικώδης (ὁ, ἡ)· ὁ ὅμοιος πρὸς γυναῖκα, ὁ ἁρμόζων εἰς γυναῖκα: «γυναικώδεις τρόποι καὶ λογισμοί»· || *γυναικῶδες* (τό)· ὡς οὐσιαστ. τὸ γνώρισμα, ἡ ἰδιότης τοῦ γυναικώδους.

γυναικὼν (ὁ)· βλ. γυναικωνίτης.

«Γυναικῶν *κατάλογος»*. Ἀπολεσθὲν ἔργον τοῦ Ἡσιόδου (βλ. λ.).

— **Γυναικῶν** *λιμὴν* *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Λιμὴν τῆς Γεδρωσίας, ἀνατολικῶς τοῦ Ἀράβιος ποταμοῦ, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. Ὑφήγ: Γεδρωσίας θέσις ΣΤ', κα, 2)· ὡσαύτως ὑπὸ τοῦ Μαρκιανοῦ τοῦ Ἡρακλεώτου (Περίπλ. ἔξω θαλάσ., Γεδρωσίας περίπλους § 32) ὡς κείμενος μεταξὺ τῶν λιμένων Ῥαπράυα καὶ Κοΐαμβα. Σ. Ε. Λ.

— **Γυναικῶν** *λιμὴν* *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ὕρμος τῆς εὐρωπαϊκῆς τοῦ Βοσπόρου ἀκτῆς, ὁ σύγχρονος Μπαλιᾶ Ἰλιμὰν (βλ. λ. Βόσπορος). Κατὰ Στέφανον τὸν Βυζάντιον ὠνομάσθη οὕτω, διότι ἐνταῦθά «φασι τὴν γυναῖκα τοῦ Βύζαντος Φιδάλειαν, διώξασαν ἅμα ταῖς γυναιξὶ τοὺς μετὰ Στροίβου τοῦ ἀδελφοῦ Βύζαντος τῇ πόλει ἐπιθεμένους, τῶν πολιτῶν μὴ παρόντων, νικῆσαι, διώξασαν μέχρι τοῦ λιμένος», κατὰ δὲ Σκαρλᾶτον Βυζάντιον (Κωνσταντινούπολις Β, 132) «εἴτε διὰ τὸ πάντη ἀσφαλὲς καὶ ἀκύμαντον, εἴτε διὰ τὸ ὅτι ἡ ἐν αὐτῷ ἁλιεία ἦν καὶ γυναιξὶν ἐφικτή». Σ. Ε. Λ.

— **Γυναικῶν** *πόλις* ἢ *Γυναικόπολις ['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τοῦ Γυναικοπολίτου νομοῦ τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου, ἐπὶ τῆς δυτικῆς ὄχθης τοῦ Νείλου μεταξὺ Σχεδιῶν καὶ Μέμφιδος, καὶ δὴ ἐπὶ τοῦ Κανωβικοῦ στομίου. Ἡ θέσις της, ὡς πρῶτος ὁ d'Anville παρετήρησε (Mémoires sur l'Egypte σελ. 71), ἀνταποκρίνεται πλήρως πρὸς τὴν τῆς *Ἀνδροῦς* τῶν ὁδοιπορικῶν καὶ τῆς *Ἀνδρῶν πόλεως* τοῦ Πτολεμαίου (Δ, ε, 46), τῆς ἀξιοπαρατηρήτου ταύτης ἀντιθέσεως τῶν δύο τοπωνυμιῶν, *Γυναικῶν πόλις* καὶ *Ἀνδρῶν πόλις*, ἐξηγουμένης ἐκ τοῦ ὅτι αὗται οὐδέποτε συνυπῆρξαν, μᾶλλον δὲ ἡ δευτέρα διεδέχθη τὴν πρώτην. Πράγματι μόνον ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (682, 34) καὶ τοῦ Πλινίου (V, 9) ἀναφέρεται ὡς Γυναικῶν πόλις, ὅπερ ὄνομα διετηρεῖτο τῷ 127 π. Χ., ἀφοῦ φέρεται, ἐπὶ σπανιωτάτου νομισματοσήμου τοῦ ἐνάτου ἔτους τοῦ Ἀδριανοῦ, ἡ ἐπιγραφὴ Gynaecopolites («συλλογὴ *Tôchon*»). Ἀντιθέτως, ὡς Ἀνδρῶν πόλις ἐμφανίζεται τὸ πρῶτον διὰ τῆς «Γεωγραφικῆς ὑφηγήσεως», γραφείσης τῷ 150 μ. Χ., τῆς τοπωνυμίας συνεχιζομένης ὡς *Ἀνδρὼ* ὑπὸ τοῦ «Ἀντωνινιανοῦ ὁδοιπορικοῦ» (σελ. 154), τοῦ «Συνεκδήμου» Ἱεροκλέους (σελ. 724) καὶ πλείστων ἐκκλησιαστικῶν συγγραμμάτων. Οὕτως ἡ ἀλλαγὴ τῆς ὀνομασίας, ὀφειλομένη εἰς ἄγνωστον αἰτίαν, συνετελέσθη μεταξὺ τοῦ 127 π. Χ. καὶ τοῦ 150 μ. Χ. Πάντως, ὡς ἐκ τῶν γεωγραφικῶν συντεταγμένων τῆς «Γεωγραφικῆς ὑφηγήσεως» συνάγεται, ἡ Ἀνδρῶν πόλις —καὶ συνεπῶς ἡ Γυναικῶν πόλις — ἔκειτο νοτίως ὡς πρὸς τὴν Ναύκρατιν καὶ λόγῳ τούτου δὲν δύναται, παρὰ τὴν περὶ τοῦ ἐναντίου γνώμην τοῦ Lasucher (sur Hérodote: VIII 43), νὰ ταυτίζεται εἴτε πρὸς τὴν Ἄνθυλλαν (Ἡροδ. Β, 97), εἴτε πρὸς τὴν Ἀρχάνδρου πόλιν. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ εἶχον κοπῆ καὶ νομίσματα κατὰ τοὺς ῥωμαϊκοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους, ἅτινα ἐπὶ τῆς μιᾶς μὲν ὄψεως ἔφερον

Digitized by Google

τὴν θεὰν Ἶσιν κρατοῦσαν κριὸν (σύμβολον τοῦ Διὸς Ἄμμωνος), ἐπὶ τῆς ἑτέρας δὲ μόνον κριόν.

Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

— **Γυναικῶν** *πόλις* ἢ *Γυναικόπολις [Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Φοινίκης ἀναφερομένη ὑπὸ Στεφ. Βυζαντίου. Κατά τινα ἐκδοχήν, ἐπετέθη κατὰ τῆς πόλεως, ἐχθρός, ἀπουσιαζόντων δὲ τῶν ἀνδρῶν εἰς τοὺς ἀγρούς, ἠμύνθησαν ἀποτελεσματικῶς αἱ γυναῖκες, ἐξ οὗ προῆλθε τὸ ὄνομα· κατ' ἄλλην, ἡ σύζυγος τοῦ νομάρχου, ὅτε ὁ βασιλεὺς ἀφήρεσε τὸν παῖδα αὐτῆς, συναθροίσασα στράτευμα ἐκ παίδων καὶ γυναικῶν κατετρόπωσεν αὐτόν.

Π. Ν. Π.

γυναικωνίτης (ὁ)· τὸ ἰδιαίτερον μέρος τοῦ οἴκου τὸ προωρισμένον πρὸς κατοικίαν τῶν γυναικῶν, ἄλλως: *γυναικών*, *γυναίκειον γυναικωνῖτις*, *γυναικίτης*, *γυναικηΐη*· τὸ παρὰ τοῖς Τούρκοις *χαρεμλίκ*, Πέρσαις *ἐντερούν*, Ἰνδοῖς *ζενανὲκ κλπ.* || συνεκδοχ. ἡ συνάθροισις, τὸ σύνολον τῶν ἐν τῷ γυναικωνίτῃ προσώπων· || τὸ μέρος τῆς ἐκκλησίας τὸ παρὰ τοῖς ὀρθοδόξοις Χριστιανοῖς προωρισμένον πρὸς ἐκκλησιασμὸν τῶν γυναικῶν.

— [ΑΡΧΑΙΟΛ.] Ἀπὸ ἀπόψεως ἱστορίας τῆς τέχνης, ὁ καθορισμὸς ἑνὸς ἑνιαίου ἀρχιτεκτονικοῦ τύπου γυναικωνίτου ὡς ἐνδιαιτήματος καθίσταται ἀδύνατος, δεδομένου ὅτι ἡ θέσις τῶν γυναικείων διαμερισμάτων ἐν τῷ συνόλῳ τοῦ οἴκου ἐξηρτήθη, ὡς ἦτο φυσικόν, ἀπὸ τοῦ τύπου οἰκήματος, ὅστις ἐπεκράτησε κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς καὶ κοινωνικὰς τάξεις τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος. Εἰς τὸ προομηρικὸν οἴκημα, κατὰ πολὺ ὁμοιάζον πρὸς τὴν μεταγενεστέραν κατοικίαν τῶν πτωχῶν ἀγροτῶν, οὐδεμία εὑρίσκεται διάκρισις τοῦ οἴκου εἰς ἀνδρωνίτην καὶ γυναικωνίτην· μία ἁπλῆ εὐρύχωρος αἴθουσα, ἀργότερον διαρρυθμισθεῖσα ἐπὶ τὸ συνθετώτερον, ἀποτελεῖ τὸ κοινὸν ἐνδιαίτημα ἁπάσης τῆς οἰκογενείας.

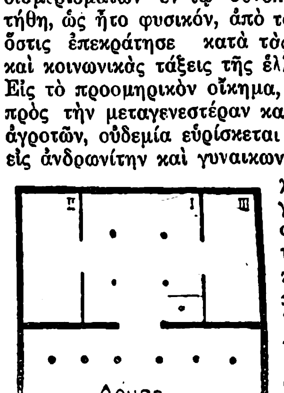

Τὸ βάθος τοῦ Ὁμηρικοῦ ἀνακτόρου (γυναικωνίτης).

[I, Μέγαρον· II καὶ III, συζυγικοὶ θάλαμοι· α, ἄνοδος πρὸς τὸ ὑπερῷον.]

Ἡ πρώτη διάκρισις τῶν γυναικείων διαμερισμάτων ἀπὸ τὸ λοιπὸν οἴκημα ἀνάγεται εἰς τὴν ὁμηρικὴν ἐποχήν, καὶ διαφωτίζεται ὑπὸ σποραδικῶν περιγραφῶν τμημάτων ἀνακτόρων παρ' Ὁμήρῳ καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν τῆς Κνωσοῦ, Τίρυνθος, Τροίας κ. ἄ. Τὰ γυναικεῖα διαμερίσματα ἐν τῷ ὁμηρικῷ οἴκῳ (θάλαμοι) κατέχουν τὸ τρίτον κατὰ μῆκος μέρος τοῦ ἐπιμήκους παραλληλογράμμου τοῦ ἀποτελοῦντος τὸ οἴκημα, τῶν λοιπῶν δύο μερῶν κατεχομένων ὑπὸ τῆς «αὐλῆς» καὶ τοῦ «δόμου». Μετὰ τοῦ τελευταίου τούτου ὁ γυναικωνίτης συνεδέετο διὰ τῆς «μεταύλου θύρας».

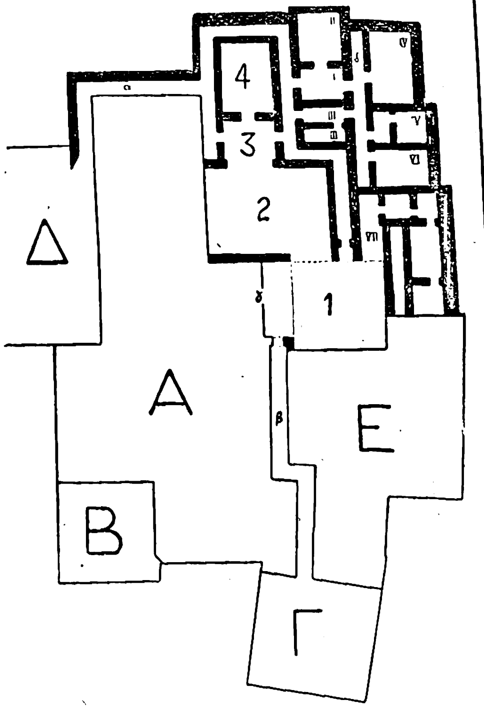

Ὁ γυναικωνίτης ἐν τῷ ἀνακτόρῳ τῆς Τίρυνθος.
(Στοιχειῶδες σχεδιαγράφημα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν σχεδίων Dörpfeld ἐν H. Schliemann, Tiryns, σ. 180 καὶ 309).

[Α, ἀνδρικὰ διαμερίσματα· Β, μικρὰ προπύλαια· Γ, μεγάλα προπύλαια· Δ, διάφορα διαμερίσματα (λουτρών, κ.ἄ.)· Ε, διάφορα διαμερίσματα (ἐργαστήρια, κοιτῶνες ὑπηρετῶν, κ. ἄ.—1, Ἔξω αὐλὴ γυναικωνίτου· 2, ἔσω αὐλὴ γυναικωνίτου· 3, προαύλιον αἰθούσης γυναικωνίτου· 4, αἴθουσα γυναικωνίτου—I καὶ II, προθάλαμος καὶ θάλαμος βασιλικοῦ ζεύγους· III, ἄνοδος πρὸς ὑπερῷον· IV, θάλαμος· V, θησαυροφυλάκιον (μετὰ προθαλάμου)· VI, σκευοφυλάκιον· VII κ. ἑ., σύμπλεγμα θαλάμων ἀγνώστου φύσεως.]

Ἐνίοτε, ἕνεκα δυσχερειῶν ἐδαφικῆς φύσεως, ὁ γυναικωνίτης κατέχει τὸ ΒΑ μέρος τοῦ ἀνακτόρου (Τίρυνς). Ὁ ὁμηρικὸς γυναικωνίτης χωρίζεται εἰς δύο κύρια μέρη: τὸ «μέγαρον» (Ἰλιάδ. Χ 460, Ὀδυσ. Σ 316. Τ 60) καὶ τὸν «θάλαμον» (Ἰλιάδ. Ζ 283), ὅπου ὁ συζυγικὸς κοιτών. Ὁ θάλαμος εὑρίσκεται εἰς τὸ βάθος τοῦ μεγάρου (ἐν μυχῷ), ὅπως εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Νέστορος (Ὀδυσ. Γ 402), Μενελάου, (Ὀδυσ. Δ 304), Ἀλκινόου (Ὀδυσ. Η 346) κλπ., ἐνίοτε δὲ παρὰ τὰ πλάγια τοῦ μεγάρου. Ἡ διαρρύθμισις αὕτη ὁμοιάζει κατὰ πολὺ πρὸς τὰ ἰδιαίτερα διαμερίσματα τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Σολομῶντος. Πρὸς τὰ διαμερίσματα ταῦτα τοῦ ὁμηρικοῦ «μεγάρου» συνάπτεται καὶ πλῆθος ἄλλων ἐφεδρικῶν δωματίων δι' ἐργαστήρια, κοιτῶνας δούλων κ. ἄ. Εἰς τὰ μεγάλα οἰκήματα τῆς ὁμηρικῆς ἐποχῆς, πρὸς τὸν γυναικωνίτην συνάπτεται καὶ πρῶτον πάτωμα «ὑπερῷον» (Ἰλιάδ. Β 512, Π 184, Α 362), ἡ εἰς τὸ ὁποῖον ἄνοδος γίνεται διὰ «κλίμακος» (Ὀδυσ. Α 330. Φ 5), πλαγίως τῆς μεταύλου θύρας. Εἰς τὸ ὑπερῷον παραμένουν αἱ ἀνύπανδροι κόραι τῶν βασιλέων καὶ τὸ γυναικεῖον προσωπικόν. Κατὰ τὰς περιγραφὰς τοῦ Ὁμήρου, μεγάλη εὐμάρεια καὶ πλοῦτος διακοσμήσεως ὑπάρχει ἐν τῷ γυναικωνίτῃ· ὁ θάλαμος τοῦ Ὀδυσσέως καὶ τῆς Πηνελόπης εἶναι κέδρινος, ἀρωματισμένος, πλήρης κοσμημάτων, ὑψόροφος, βαρύτιμος (Ἰλιάδ. Ω 191, Ὀδ. Β 338). Καταφανέστατος ὁ πλοῦτος καθίσταται εἰς τὸ ἀνάκτορον τῆς Τίρυνθος, ὅπου ὁ γυναικωνίτης συγκεντρώνει τὸν ὡραιότερον ἐσωτερικὸν διάκοσμον τοῦ οἴκου.

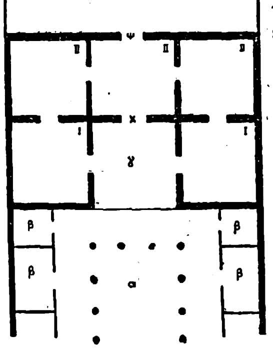

Ὁ γυναικωνίτης τῆς ἀρχαϊκῆς ἐποχῆς.

[I, θάλαμος καὶ ἀμφιθάλαμος· II, ἐργαστήρια· III, κῆπος· X, μέταυλος θύρα· Ψ, κηπαία θύρα (α, αὐλὴ ἀνδρῶν· β, ξενῶνες, ἀποθῆκαι, κλπ. ἀνδρῶνος· γ, αἴθουσα ἀνδρῶν).]

Ὁ γυναικωνίτης τῆς Τίρυνθος ἀποτελεῖται ἐκ μιᾶς ὑπαίθρου αὐλῆς, ἀρκετὰ μεγάλων διαστάσεων, μιᾶς ἐσωτερικῆς (9.20 × 18.45 μ.), ἑνὸς προαυλίου (5.05 × 5.59), μιᾶς αἰθούσης (5.64 × 7.60) καὶ συμπλέγματος πολυσχιδῶν θαλάμων, γενικῶς δὲ εἶναι μικρογραφία τοῦ ἀνδρωνίτου. Ἀργότερον ἡ εὐμάρεια αὕτη καταπίπτει, παρὰ δὲ τοῖς μεταγενεστέροις οἰκήμασιν ὁ γυναικωνίτης ἢ ἐλλείπει παντελῶς ἢ σύγκειται ἐκ πενιχροῦ σκοτεινοῦ δωματίου, εἰς τὸ ὁποῖον καταφεύγει ἡ οἰκοδέσποινα κατὰ τὰς ἐπισκέψεις ἢ δεξιώσεις ἀνδρῶν. Πλουσιώτερος εἶναι ὁ γυναικωνίτης τῆς μετὰ περιστύλου οἰκίας τῶν εὐπόρων Ἀθηναίων. Καὶ αὐτὸς κρατεῖ τὸ τρίτον μέρος τοῦ οἴκου, τὸ εἰς τὸ βάθος, ἀποτελεῖται ἐκ δωματίων ἐν σχήματι Π διατεταγμένων περὶ τὸν ἀνδρῶνα καὶ ἐκ τῶν ὄπισθεν διὰ τῆς «κηπαίας» θύρας συνδέεται μετὰ τοῦ κήπου. Ἡ ἐσωτερική του διαρρύθμισις σχεδὸν εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ τὴν τοῦ ὁμηρικοῦ. Εἰς τὰ πλάγια τοῦ ἀνδρῶνος εὑρίσκονται ὁ «θάλαμος» τῶν συζύγων μὲ τοὺς γενεθλίους καὶ γαμηλίους θεοὺς καὶ ὁ «ἀμφιθάλαμος» τῶν θυγατέρων τοῦ οἰκοδεσπότου, εἰς δὲ τὸ βάθος τὰ ἐργαστήρια μὲ τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς ἐργάνης (ταλασιουργεῖον, ἱστῶνες, μαγειρεῖον, σιτοποιητικὸς οἶκος, κ. ἄ.). Ἐνίοτε ὁ γυναικωνίτης τῆς μετὰ περιστύλου οἰκίας ἐπεκτείνεται διὰ συνεχομένου ὑπερῴου, διατεταγμένου σχεδὸν

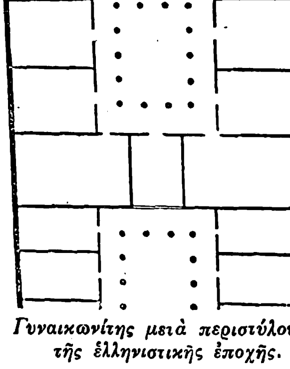

Γυναικωνίτης μετὰ περιστύλου τῆς ἑλληνιστικῆς ἐποχῆς.

ὅπως ἐν τῷ ὁμηρικῷ ἀνακτόρῳ, περιοριζομένου ὅμως τοῦ πλούτου καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν διαμερισμάτων καὶ προστιθεμένων παραθύρων πρὸς τὴν ὁδόν. Κατὰ τὴν ἑλληνιστικὴν ἐποχὴν ὁ γυναικωνίτης καθίσταται συνθετώτερος, ἀκολουθῶν τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ὅλου οἴκου. Προστίθεται δευτέρα αὐλὴ μετὰ περιστύλου, περὶ τὴν ὁποίαν διατάσσονται τὰ λοιπὰ διαμερίσματα.

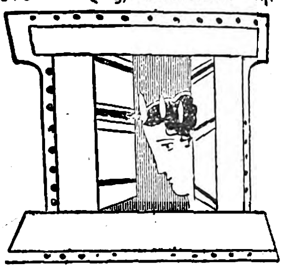

Παράθυρον γυναικωνίτου.

[Ἐξ ἀρχαίας ἀγγειογραφίας ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Λούβρου.]

Γενικὸν γνώρισμα τοῦ γυναικωνίτου κατὰ πάσας τὰς ἐποχὰς εἶναι, ὅτι εὑρίσκεται πάντοτε εἰς τὸ βάθος τοῦ οἴκου. Τοῦτο δὲ διὰ δύο κυρίως λόγους, διὰ τὴν φύλαξιν τῶν γυναικῶν καὶ διὰ τὴν ἀσφαλῆ ἐν αὐτῷ ἐναποθήκευσιν παντὸς πολυτίμου, θησαυροῦ, τροφίμων, κλπ. διότι, πλὴν τῆς παραμονῆς τῶν γυναικῶν, ὁ γυναικωνίτης ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ ὡς θησαυροφυλάκιον (*Ξενοφ.* Οἰκον. 9,3). Τὰ κειμήλια τοῦ Μενελάου εὑρίσκονται ἐν τῷ θαλάμῳ (Ὀδυσ. Ο 99). Ἐπίσης εἰς τὸ ἀνάκτορον τῆς Ἰθάκης χρυσὸς καὶ χαλκὸς συσσωρεύονται ἐν τῷ θαλάμῳ ὁμοῦ μετὰ τοῦ οἴνου καὶ ἐλαίου (Ὀδυσ. Β. 338).

Ἡ ἰδέα τοῦ χωρισμοῦ τῶν γυναικῶν ἀπὸ τοῦ λοιποῦ ἐν τῷ οἴκῳ ἄρρενος πλήθους ἀρχὴν ἔχει τὴν εἰς παλαιοτάτας ἐποχὰς γενομένην ὑποταγὴν τοῦ γυναικείου φύλου ὑπὸ τὸ ἀνδρικόν. Ἐν τῷ ἑλληνικῷ γυναικωνίτῃ ἡ ἀντίληψις αὕτη εἶναι ἐμφανεστάτη. Ὁ γυναικωνίτης ἀποτελεῖ τρόπον τινὰ φυλακὴν τῆς γυναικός. Ἡ μέταυλος θύρα παραμένει κλειδωμένη καθ' ἅπασαν τὴν νύκτα. Ἡ καταπακτὴ τῆς κλίμακος τοῦ ὁμηρικοῦ ὑπερῴου σύγκειται ἐκ «δικλίδων» (διφύλλων) σανίδων πυκνῶν καὶ καλῶς ἡρμοσμένων (Ὀδυσ. Β. 338). Ὁ γυναικωνίτης τῶν ἀνακτόρων τῆς Τίρυνθος, περιστοιχιζόμενος ὑπὸ παχυτάτων τοίχων καὶ καταπληκτικῶς ὁμοιάζων πρὸς τὸ τουρκικὸν χαρέμι, συγκοινωνεῖ μὲ τὰ ἄλλα διαμερίσματα διὰ δύο μακρῶν καὶ ἐκ πάχεος τοίχου διαδρόμων, ὧν ὁ πρῶτος

Ὑπερῷον ἀρχαίας οἰκίας ἄνωθεν τοῦ περιστύλου.

ὁδηγεῖ ἀπ' εὐθείας εἰς τὰ μεγάλα προπύλαια καὶ ὁ ἄλλος εἰς τὸν λουτρῶνα. Εἰς τὴν ἀρχαϊκὴν οἰκίαν θυρωρὸς φυλάττει τὴν θύραν καὶ ρόπτρον κρούεται, ἵνα μὴ ἐπισκέπτης τις εἰσερχόμενος ἴδῃ τὴν οἰκοδέσποιναν καὶ τὰς θυγατέρας ἐν τῇ αὐλῇ. Ἡ ἔξοδος τῶν γυναικῶν ἐκ τοῦ οἴκου ἐγίνετο μόνον προκειμένης κηδείας, σπουδαίας ἑορτῆς καὶ ἐπισκέψεως. Παρὰ ταῦτα ὅμως, ὑπῆρξαν καὶ ἐξαιρέσεις κατὰ τόπους καὶ ἐποχάς, ὅπως ἐν Χίῳ, Τέῳ, Σπάρτῃ (*Πλουτ.* Λυκ. 14.15) κ. ἄ. Τοῦτο γίνεται κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους ἰδίως χρόνους, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν ἔτι τὴν ὁμηρικὴν ἐποχήν, ἡ Ναυσικᾶ, μόνη μετ' ἄλλων κορασίδων, παίζει εἰς ἔρημον παραλίαν. Αἱ ἐν τῷ γυναικωνίτῃ ἀσχολίαι τῶν γυναικῶν εἶναι ποικίλαι. Ὁ γυναικωνίτης διὰ τὴν οἰκοδέσποιναν εἶναι ἐργαστήριον, τόπος ἀναπαύσεως καὶ αἴθουσα καλλωπισμοῦ ταυτοχρόνως. Μόλις κατὰ τὴν ἑλληνορρωμαϊκὴν ἐποχὴν χαλαροῦται ἱκανῶς ὁ περιορισμὸς οὗτος τῆς γυναικὸς καὶ ὁ γυναικωνίτης χάνει τὴν κυρίαρχον ἐν τῷ γυναικείῳ βίῳ σημασίαν αὐτοῦ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Πηγαί*: *Vitruvius*, De architectura (V, 10 κ. ἄ.).—*Πολυδεύκης*, Ὀνομαστικὸν (Α' 76—81, Γ' 125).—*Ἀχιλ. Τάτιος* (II 19).—*Ἀθήναιος*, XII (538), XIII (566), V (196, 205, 206). *Βοηθήματα*: *H. Schliemman*, Tiryns (Νέα Υόρκη 1885) (σελ. 236 250).—*K. Lange*, Hans und Halle (Λειψία 1885).—*W. Becker*, Χαρικλῆς (μετάφρ. Ἀθῆναι, 1871 σ. 65 κ. ἑ.).—*Lallier*, De la condition de la femme dans la famille athénienne au V et VI siècles.—*Girard*, L'éducation athénienne (1889).—*Gide*, Etude sur la condition privée de la femme.

Π. Ν. Π.

Digitized by Google

— [ΛΕΙΤΟΥΡΓ.] Ὁ κατὰ τὰς ὥρας τῆς λατρείας διαχωρισμὸς τῶν δύο φύλων ἐν τῷ ναῷ ἤρχισεν εἰσαγόμενος καὶ κρατῶν ἐν τῇ χριστιανικῇ Ἐκκλησίᾳ πιθανώτατα, κατ' ἐπίδρασιν ἴσως καὶ τῶν ἐν ταῖς ἰουδαϊκαῖς συναγωγαῖς πρὸ πολλοῦ ἤδη κρατούντων (*Φίλωνος*, Περὶ βίου θεωρητ. 3). Ἡ κατακόμβη τοῦ ἁγίου Καλλίστου, ἐν ᾗ διακρίνονται δύο θάλαμοι κατέναντι ἀλλήλων, ἰδίαν ἑκάτερος ἔχων εἴσοδον, εἶναι μνημεῖον ἀρχαιότατον μαρτυροῦν ἐν πάσῃ πιθανότητι τὸν διαχωρισμὸν τοῦτον, ὅστις ἤδη καθορίζεται μὲν ῥητῶς ὑπὸ τῶν ἀποστολικῶν διαταγῶν (Β, 57), μαρτυρεῖται δὲ ὑπὸ Κυρίλλου τοῦ Ἱεροσολύμων (Προκατηχ. 14), τοῦ Χρυσοστόμου (ογ' ὁμιλ. εἰς τὸν Ματθ. 3) καὶ τοῦ Σωκράτους ἀναφερομένου εἰς τοὺς ἐπακολουθήσαντας τῇ περιόδῳ τῶν διωγμῶν χρόνους (Ἐκκλ. Ἱστορ. Α, 17). Καὶ τοιοῦτος μὲν χῶρος ἐχρησίμευε τὸ κατ' ἀρχὰς ἓν τῶν μικροτέρων κλιτῶν τοῦ ναοῦ, ἔπειτα δὲ τὰ ὑπερῷα αὐτοῦ, ἅτινα ἄλλοτε μὲν ἐξετείνοντο κατὰ τὰς τρεῖς, ἄλλοτε δὲ κατὰ τὰς δύο τοῦ ναοῦ πλευράς, ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς μίαν μόνην πλευράν. Εἴς τινας ναοὺς τὰ ὑπερῷα ταῦτα ἐξετείνοντο καὶ μέχρι τοῦ θυσιαστηρίου, ἢ καὶ ὑψοῦντο ἑκατέρωθεν αὐτοῦ, χρησιμοποιούμενα διὰ τὴν ἐν αὐτοῖς παραμονὴν τῶν αὐτοκρατειρῶν καὶ τῆς συνοδείας αὐτῶν, καθὼς καὶ τῶν κυριῶν τῆς ἀνωτέρας τάξεως. Εἴς τινας τῆς Ρώμης ναοὺς συναντᾶται τὸ λεγόμενον *ματρόνικον*, ὅπερ ἦτο αἴθουσα ἐκεῖθεν τῆς κόγχης τοῦ βήματος καὶ ὄπισθεν τοῦ θυσιαστηρίου ἐκτεινομένη, ἥτις προωρισμένη οὖσα διὰ τὰς ματρόνας τῆς Ρώμης εἶχε διηνοιγμένας τρεῖς θυρίδας, μίαν μὲν ὑπὲρ τὸ θυσιαστήριον, ἑτέρας δὲ δύο ἑκατέρωθεν αὐτοῦ.

Πρὸς πρόληψιν πάσης ἐξ ἀτάκτων βλέμμων παρεκτροπῆς (*Συμεὼν Μεταφραστ.* Βίος Χρυσοστόμου, 27, *Migne* 114, 1113) ἐπὶ μὲν τῶν ἡμερῶν τοῦ Χρυσοστόμου (ογ' ὁμιλ. εἰς τὸν Ματθ. 3) παρουσιάζεται πρὸ πολλοῦ ἤδη διακεχωρισμένος διὰ σανίδων· ἔπειτα δὲ ἀναρτῶνται παραπετάσματα ἢ βῆλα ἐπὶ τῶν θριγκίων τῶν ὑπερῴων, ἢ ἐπιτίθενται ἐπ' αὐτῶν ξύλινα δικτυωτά.

[Περὶ τοῦ γυναικωνίτου ἀπὸ ἀρχιτεκτονικῆς ἀπόψεως βλ. λ. ναός.]

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Κ. Καλλινίκου*, «Ὁ χριστιανικὸς ναὸς σελ. 109 καὶ ἑξῆς.—*Smith* and *Cheethan*, Dict. of Chr. Antiq. σελ. 706 καὶ ἑξῆς.—*Martigny*, Dict. des antiq. Chrét. ἐν λέξει matronicum. Π. Ν. ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ

γυναικωνῖτις (ἡ)· βλ. γυναικωνίτης.

γυναικωνυμικὰ (τὰ) /*Γλωσσ.*/. Οὕτω καλοῦνται ὀνόματα δηλωτικὰ ἀνδρῶν καὶ προερχόμενα ἐξ ὀνομάτων γυναικῶν. Ἐνιαχοῦ, ὡς λ. χ. ἐν Μακρύνῳ τῆς ἐπαρχίας Ζαγορίου τῆς Ἠπείρου, διάφορα ἐπώνυμα προέρχονται ἐξ ὀνομάτων γυναικῶν: ὁ Θανάσης λ. χ., σύζυγος Νταλέσως τινός, ἀπεκλήθη Νταλέσης καὶ ὁ υἱός του φυσικὰ Χριστόδουλος Νταλέσης. Συνηθέστερον ὀνομάζονται καὶ ἐν τῷ ἀνωτέρω χωρίῳ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος οἱ ἄνδρες διὰ τῆς προσθήκης εἰς τὸ βαπτιστικόν των ὄνομα τοῦ τῆς γυναικός των κατὰ γενικὴν πτῶσιν: ὁ Ζήσης τῆς Χαρβάλως, ὁ Νικόλας τῆς Χαρένιας, ὁ Γεώργης τῆς Μόδως, ὁ Νῖκος τῆς Αὐγένως κ.λ., ἐν Ἰωάννοις ὁ Θοδωρῆς τῆς Δέσπως κ. λ. Ἀσυγκρίτως πολυπληθέστερα μεταξὺ τῶν γυναικωνυμικῶν φαίνονται ὅτι εἶναι τὰ *μητρωνυμικά*, δι' ὧν ὀνομάζονται οἱ ἄρρενες (παιδία ἢ ἐνήλικες) ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς μητρός των. Οὕτως εἰς τὸ ῥηθὲν χωρίον τοῦ Ζαγορίου διακρίνονται συνήθως οἱ ἄνδρες διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς μητρός των, ἐπιτασσομένου κατὰ γενικὴν ὡσαύτως πτῶσιν: ὁ Στάθης τῆς Πανάγως, ὁ Κώστας τῆς Μπέλλιως, ὁ Κώστας τῆς Στέργαινας, ὁ Γιάννης τῆς Μαστορίκως κ. λ., ἐν Σέρραις δὲ καὶ ἐν τοῖς παρ' αὐτὰς Δερνακοχωρίοις: ὁ Γιάγκος τῆς Φανῆς, ὁ Γιάγκος τῆς Ρηνέσιως, ὁ Βασιλάκις τῆς Ἀναστασάκινας, ὁ Τάσιος τῆς Στοὔρινας κ. λ., ἐν τῷ δήμῳ Μαραθοκάμπου τῆς Σάμου: ὁ Κωσταντῆς (τῆς) Σεβαστῆς, ὁ Μανώλης (τῆς) Γεωργοῦλας, ὁ Διαμαντῆς (τῆς) Ἀρχοντοῦλας κ.λ., καὶ αἱ θυγατέρες διακρίνονται καὶ ὀνομάζονται αὐτόθι ὡσαύτως διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς μητρός των: Ἑλένη Γαρουφαλιᾶς (ἢ Γαρφαλιᾶς), Ἑλένη Μακαρουνοῦς, Μαρούδα Σμυρνιᾶς κ.λ., ἐν Κύπρῳ δὲ—κατὰ μαρτυρίαν τοῦ Σ. Μενάρδου—Ἀντωνῆς Χατζημαρίας, Κωστῆς Κατερίνας, Νικόλας Χατζηευθυμίας κ.λ. καὶ τέλος ἐν Λ. Βυσσίῳ (ἢ ἄλλως Λειβησίῳ) ὁ Γιάννης τῆς Χατζηαναστάσαινας, ὁ Γιάννης τῆς Ἄννας, τῆς Ἀσπασίας κ.λ., ὁ Μιχάλης τῆς Γλυκερίας, ὁ Κωσταντῆς τῆς Βεργοῦς, ὁ Μιχάλης τῆς Γεωλυμίνας, ὁ Νικόλας τῆς Χαβιαροῦς κλ. Εἶναι δὲ γνωστὸν ἐκ τοῦ Ἡροδότου (1, 170), ὅτι καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Λυκίᾳ «ἓν τόδε ἴδιον νενομίκασι (δηλ. οἱ Λύκιοι) καὶ οὐδαμοῖσι ἄλλοισι συμφέρονται ἀνθρώπων· καλέουσι ἀπὸ τῶν μητέρων ἑωυτοὺς καὶ οὐκὶ ἀπὸ τῶν πατέρων· εἰρομένου δὲ ἑτέρου τὸν πλησίον τίς εἴη, καταλέξει ἑωυτὸν μητρόθεν καὶ τῆς μητρὸς ἀνανεμέεται τὰς μητέρας», κατὰ δὲ Ἡρακλείδην τὸν Ποντικὸν «ἐκ παλαιοῦ (οἱ Λύκιοι) γυναικοκρατοῦνται».

Πρέπει νὰ προστεθῇ εἰς τὰ ἀνωτέρω, ὅτι σήμερον μητρωνυμοῦνται ἢ ἐν γένει γυναικωνυμοῦνται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ τέκνα μητρὸς χηρευσάσης ἐνωρὶς ἢ ἧς ὁ σύζυγος συνήθως διαμένει μακρὰν τῆς πατρίδος του — ὡς συνηθίζεται ἐν Ἠπείρῳ—ἢ γυναικὸς εὐφήμως ἢ δυσφήμως γνωστῆς κ. οὕ κ. καὶ ὅτι ἐκ τῆς κατὰ γενικὴν ἐκφορᾶς τοῦ ὀνόματος τῆς γυναικὸς ἢ τῆς μητρὸς προῆλθον—κατὰ παράλειψιν τοῦ ἄρθρου τῆς γενικῆς—ἐπώνυμα κατ' ὀνομαστικήν, ἤτοι ἐκ τοῦ: ὁ Γιάννης τῆς Γαρουφαλιᾶς ἐλέχθη κατόπιν ἁπλῶς ὁ Γιάννης Γαρουφαλιᾶς κ. οὕ. κ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Σ. Λάμπρου*. Ἴχνη μητρικοῦ δικαίου παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι τῆς Λυκίας (ἐν «Ν. Ἑλληνομνήμ.» Β., 162 κ. ἑξ., πρβλ. καὶ Β', 280 κ. ἑξ.). Γ. Π. Α.

γυναικωτὸς (ὁ)· ὁ γυναικώδης.

γύναιον (τό)· ὑποκορ. τοῦ *γυνὴ* πρὸς ἔκφρασιν χλευασμοῦ καὶ καταφρονήσεως: «ἄθλιον—, πονηρὸν γύναιον», ἄλλως *γυναικάριον*· || ἐνίοτε ἐν τῇ σημασίᾳ τῆς πόρνης.

γυναιτίκι (τὸ) ἢ *γεναιτίκι*· ἰδιωματ., ὁ γυναικωνίτης τῶν ἐκκλησιῶν.

γύνανδρα (τὰ) (Gynandra) /*Βοτ.*/. Ἄθροισμα φυτῶν, ἔχον τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα: Ἄνθη ἐπίγυνα, διγενῆ, ζυγόμορφα καὶ φέροντα ἕνα καὶ μόνον στήμονα, ὅστις συμφύεται. Ἐξαίρεσιν ἀποτελεῖ ἡ οἰκογένεια τῶν *βουρμανιιδῶν*, μετὰ τοῦ στύλου εἰς κιονίδια, ἅτινα γυμνοστήμια (βλ. λ.) καλοῦνται. Ἡ φοθήκη εἶναι μονόχωρος καὶ μεταβάλλεται κατὰ τὴν ὡρίμανσίν της εἰς κάψαν, ἥτις ἐγκλείει πολυάριθμα, μικροῦ μεγέθους, σπέρματα, περιέχοντα ἀδιάρθρωτον ἔμβρυον. Αἱ κυριώτεραι οἰκογένειαι τοῦ ἀθροίσματος τούτου εἶναι οἱ: *ὀρχεΐδαι* ἢ *ὀρχιοειδῆ* (Orchidaceae) καὶ *βουρμανίδαι* (Burmanidae). Δ. Ν. Π.

γυνανδρία (ἡ) /*Ἰατρ.*/. Εἰδικὴ μορφολογικὴ κατάστασις, καθ' ἣν τὸ σῶμα τοῦ ἀνδρὸς ὑπεθυμίζει τὴν κατασκευὴν τοῦ γυναικείου σώματος ἐξωτερικῶς, διὰ τῆς ὑπάρξεως μαστῶν, εὐρείας λεκάνης, στρογγύλων γλουτῶν, λεπτοῦ δέρματος, ἐλλείψεως τριχῶν κ. ο. κ. (βλ. καὶ γυναικομαστία καὶ γενετήσιος *ἀντιστροφή*). Ν. Ν. ΔΡΑΚΟΥΛΙΔΗΣ

γυνανδρία (ἡ) /*Βοτ.*/. Καλεῖται οὕτως ἐν τῇ βοτανικῇ ἡ διάταξις τοῦ ἄνθους, καθ' ἣν οἱ στήμονες εἶναι συνηνωμένοι καὶ ἀποτελοῦσιν ἓν μόνον σῶμα μετὰ τῆς φοθήκης. Δ. Ν. Π.

γυνανδρόμορφον (τὸ) (Gynandromorphum) /*Ζῳολ.*/. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων, πενταμεροῦς συμμετρίας, τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*, περιλαμβάνον ἐλάχιστα εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς μεσημβρινὰς χώρας τῆς Εὐρώπης. Δ. Ν. Π.

γυνανδρόπους (ἡ) (Gynandropus) /*Ζῳολ.*/. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων, πενταμεροῦς συμμετρίας, τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*, περιλαμβάνον εἴδη τινὰ ἀπαντῶντα εἰς τὴν Νότιον Ἀμερικήν. Δ. Ν. Π.

γύνανδρος (ὁ)· ὁ ἀνὴρ ἅμα καὶ γυνὴ ὤν, ἀνὴρ ἔχων συγχρόνως γνωρίσματα γυναικός, ἑρμαφρόδιτος, ἄλλως ἀνδρόγυνος (βλ. λ.).

— /*Βοταν.*/ βλ. γύνανδρα.

γυνάνδροψις (ἡ) (Gynandropsis) /*Βοτ.*/. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *καπαριδῶν*, περιλαμβάνον 12 περίπου εἴδη φυόμενα εἰς τὰς θερμὰς χώρας ἀμφοτέρων τῶν ἡμισφαιρίων. Δ. Ν. Π.

γυνατρησία (ἡ) /*Ἰατρ.*/. Ἡ ἐκ γενετῆς ἀτρησία τῶν φυσιολογικῶν κοιλοτήτων τοῦ γυναικείου σώματος, ὡς π. χ. κόλπου, τραχήλου μήτρας κ.λ.π. Ν. Ν. Δ.

Γύνδης ἢ *Γύνδεως* /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Παραπόταμος τοῦ Τίγρητος πηγάζων ἀπὸ τὴν χώραν τῶν Ματιηνῶν, ἐκ τῶν ὀρέων τοῦ σημερινοῦ Τουρκεστάν, καὶ διερχόμενος διὰ τῆς χώρας τῶν Δαρδανέων (*Ἡρόδ.* 1,189). Περὶ τοῦ Γύνδου ἀναφέρεται ὅτι ἐξηράνθη παρὰ Κύρου τοῦ Μεγάλου διὰ 360 διωρύγων (*Ἡρόδ.* 5,52). Π. Ν. Π.

γυνεργένη ἢ *γυνεργίνη* (Gynergène) /*Φαρμακ.*/. Οὕτω καλεῖται ἡ τρυγικὴ ἐργοταμίνη $C_{33}H_{35}N_5O_5, C_4H_6O_6$. Ἀποτελεῖ ἔξοχον αἱμοστατικὸν ἐπὶ αἱμορραγικῶν μητριτίδων κλπ. Εἶναι δὲ σχετικῶς ὀλίγον τοξικὸν καὶ εὔχρηστον φάρμακον. Ἡ γυνεργένη φέρεται ὑπὸ τρεῖς μορφάς: ὡς διάλυμα, ὡς φύσιγγες καὶ ὡς δισκία. Κ. Γ. Μ.

— /*Μαιευτ.*/ Ἡ ἐργοταμίνη κατέχει βεβαίας φυσιολογικὰς ἰδιότητας καὶ ἰδιαίτατα ἐνισχύει σαφῶς τὰς συστολὰς τῆς μήτρας, τῆς ὁποίας καταπαύει τὴν ἀτονίαν· ἀνακριβὴς εἶναι ἡ δοξασία ὅτι ἡ ἐργοταμίνη εἶναι τὸ μόνον ἐνεργὸν στοιχεῖον τῆς ἐρυσιβώδους βρίζης. Ἐν τούτοις ἡ *τρυγικὴ ἐργοταμίνη* ἢ *γυνεργένη* ἀπεδείχθη τὸ ἰσχυρότατον τῶν αἱμοστατικῶν τῆς μήτρας εἰς τὰς αἱμορραγικὰς μητρίτιδας, εἰς τὰς κατὰ τὴν ἐμμηνοληξίαν αἱμορραγίας, εἰς τὰ ἰνώματα τῆς μήτρας, κλπ. Πρὸς τούτοις δὲ εἶναι σχετικῶς ἧττον τοξικὸν φάρμακον καὶ λίαν εὔχρηστον. Μ. Ν. Κ.

γυνέριον (τὸ) (Gynerium) /*Βοτ.*/. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀγρωστοειδῶν*. Τὰ φυτὰ τοῦ γένους τούτου εἶναι πόαι εὐμεγέθεις κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μὲ ἄνθη κατὰ τὸ ἀνώτατον τμῆμα τῶν βλαστῶν ἀναφαινόμενα καὶ κατὰ στάχυς διατεταγμένα καὶ φύλλα λεπτότατα, σχεδὸν τριχοειδῆ, ἐπιμηκέστατα καὶ ἀπὸ τῆς βάσεως τοῦ φυτοῦ ἀναφαινόμενα. Γνωστὰ 5 εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Ἀμερικῆς καὶ καλλιεργούμενα πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης ὡς ἄκρως κοσμητικά. Γνωστότερον εἶδος εἶναι τὸ *γυνέριον τὸ ἀργυροῦν* (Gynerium argentatum), ὅπερ εἶναι πόα γιγαντιαία, μὲ πυκνὰ καὶ νηματοειδῆ ἐπιμήκη φύλλα, καλλιεργούμενα πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης καὶ παρ' ἡμῖν τόσον διὰ τὸ λεπτὸν καὶ ἰδιόρρυθμον φύλλωμά της, ὅσον καὶ διὰ τὰ λευκοαργυρώδη ἄνθη της. Πολλαπλασιάζεται εὐχερῶς κατὰ τὴν ἄνοιξιν καὶ τὸ φθινόπωρον διὰ παραφυάδων.

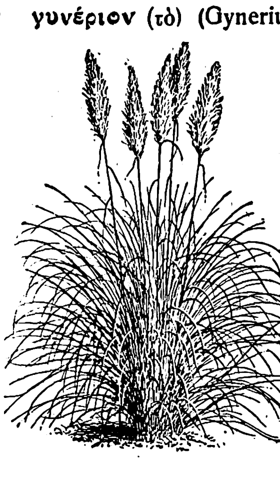

Γυνέριον τὸ ἀργυροῦν.

— /*Φαρμακ.*/ Τὸ ῥίζωμα τοῦ *γυνερίου τοῦ ἀργυροῦ* ἀναγράφεται ὡς διουρητικόν.

γυνὴ (ἡ), γεν. *γυναικός*, κοιν. *γυναῖκα*· τὸ θῆλυ γένος τοῦ ἀνθρώπου, ἀντίθ. τοῦ *ἀνήρ*· || σύζυγος «σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις», «παῖδας γυναῖκας, θεῶν πατρῴων ἕδη» (βλ. καὶ γυναῖκα).

— [ΑΝΑΤΟΜ.] Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ σώματος τῆς γυναικός, τόσον τῶν σκληρῶν μορίων αὐτοῦ (σκελετός), ὅσον καὶ τῶν ἁπαλῶν (δέρμα, μῦς, λίπος κλ.), ἡ προσδιδοῦσα ἐκ τῆς συνολικῆς καὶ τμηματικῆς μορφῆς αὐτῆς τοὺς ὡρισμένους τύπους τῆς γυναικός, ἀποτελεῖ ἴδιον κλάδον τῆς ἀνατομικῆς, τὴν «μορφολογικὴν ἀνατομίαν τῆς γυναικός», οὕτω κληθέντα ὑπὸ τοῦ Γάλλου γυναικολόγου F. Jayle, καὶ ἐνέχοντα γενικωτέραν πως σημασίαν τῆς περιγραφικῆς, τοπογραφικῆς ἢ πλαστικῆς ἀνατομίας τοῦ σώματος τοῦ ἀνθρώπου, καθότι ἡ εἰς τὸν κλάδον τοῦτον ἀναγομένη μορφολογικὴ ἔρευνα δὲν περιορίζεται ἁπλῶς εἰς τὴν σπουδὴν τῆς φυσιολογικῆς μορφῆς τοῦ σώματος, ἢ τῆς καλλιτεχνικῆς, τῆς ἀφορώσης τὰς ἀναγλυφὰς καὶ τὴν συμμετρίαν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐκτείνεται καὶ εἰς τὴν μελέτην τῶν ἐκ τῆς ἡλικίας παραμορφώσεων, ὡς καὶ τῶν μορφῶν τῶν προσδιδομένων εἰς τὸ σῶμα ἐκ τῆς τοιαύτης ἢ τοιαύτης συστάσεως τῶν ὑπὸ τὸ δέρμα μυῶν, ὀστῶν καὶ λιπώδους ἱστοῦ. Ἡ μελέτη αὕτη ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἥβης καὶ καταλήγει μέχρι τοῦ βαθέος γήρατος, περιλαμβάνουσα: α') τὴν μορφὴν τοῦ σώματος τῆς γυναικὸς ἐν τῷ συνόλῳ· β') τὴν μορφὴν τῆς κοιλίας, τῆς ὀσφύος καὶ πυέλου· γ') τὴν μορφὴν τῶν ἔξω γεννητικῶν ὀργάνων, καὶ δ') τὴν συμπληρωματικὴν ἐξέτασιν τῶν μορφῶν τῶν διαφόρων φυλῶν.

α') Τὸ σῶμα τῆς γυναικός, παρὰ τοὺς διακρίτους χαρακτῆρας αὐτοῦ λόγῳ τῶν φυλῶν, τῆς οἰκογενείας, τῶν τύπων, ὑπόκειται εἰς *ἀναλογικοὺς νόμους* ὁρισθέντας ἀνὰ μέσον τῶν αἰώνων ὑπὸ καλλιτεχνῶν ἀνατόμων καὶ ἀνθρωπολόγων.

β') Ἡ ἐξωτερικὴ διαμόρφωσις τοῦ σώματος καὶ δέρματος τῆς γυναικός, διακρίνουσα ταύτην τοῦ ἀνδρός, ἀποτελεῖ ἰδιαίτερον χαρακτῆρα παρ' αὐτῇ τὸν λεγόμενον, *δευτερογενῆ χαρακτῆρα τοῦ φύλου*.

γ') Τέλος τὰ γεννητικὰ ὄργανα, ἀπαρτίζοντα αὐτὸ τοῦτο τὸ φῦλον, ἀποτελοῦσι τὸν *πρωτογενῆ χαρακτῆρα τοῦ φύλου*, ἀμετάβλητον τόσον εἰς τὸ θῆλυ ὅσον καὶ εἰς τὸ ἄρρεν γένος καὶ διέποντα τοὺς δευτερογενεῖς μορφολογικοὺς χαρακτῆρας, τουτέστι τοὺς τῆς ἐξωτερικῆς διαμορφώσεως τοῦ σώματος. Ἐξαίρεσις τοῦ νόμου τούτου γίνεται ἐπὶ διαμαρτίας περὶ τὴν διάπλασιν τῶν γεννητικῶν ὀργάνων ἢ ἀτροφίας αὐτῶν, ὁπότε καὶ ἡ ἐξωτερικὴ διαμόρφωσις τοῦ σώματος ἀποτελεῖ τρόπον τινὰ πα-

Κανὼν Ἑλληνικός. Κνιδία Ἀφροδίτη. Δ' αἰών.

Digitized by Google

ραφωνίαν μὲ τὸ φῦλον, εἰς ὃ τοῦτο ἀνήκει (ἑρμαφροδιτισμός, ἀνδρο-γυνοειδὴς ἢ ψευδο-άρρεν, γυνανδροειδὴς ἢ ψευδο-θῆλυ). Οὕτω προκειμένου περὶ τῆς μορφολογίας τοῦ σώματος τῆς γυναικὸς πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν: 1) Τὴν συμμετρίαν αὐτοῦ (ἀναλογίαι, ἀνθρωπομετρική), 2) τοὺς διαφόρους τύπους τοῦ θήλεος, 3) τοὺς χαρακτῆρας τοῦ φύλου (πρωτογενεῖς, δευτερογενεῖς).

Α´) *Μέτρα ἀναλογίας τοῦ σώματος τῆς γυναικὸς κατὰ τοὺς καλλιτεχνικοὺς κανόνας.* Οἱ καλλιτέχναι, ἀγόμενοι πρὸς τὴν παράστασιν *τύπων* γυναικῶν τόσον εἰς τὴν γλυπτικὴν ὅσον καὶ εἰς τὴν ζωγραφικήν, ἐπεζήτησαν μεταξὺ τῶν διαφόρων παρατηρηθέντων ὑπ' αὐτῶν τὸν ἰδεώδη, οὗτινος αἱ ἀναλογίαι νὰ ἀπέδιδον τὸ ὡραῖον. Ὁ τύπος οὗτος παρήλλασσε κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχάς, ἀντικατοπτρίζων συνάμα τήν τε νοοτροπίαν τοῦ καλλιτέχνου μετὰ τοῦ περιβάλλοντος, ὡς καὶ τὴν πρὸς παράστασιν ἀνθρωπίνην φυλήν. Οὕτως οἱ Αἰγύπτιοι ἐνεπνεύσθησαν ὑπὸ τῆς μαύρης φυλῆς· οἱ πρωτόγονοι Ἕλληνες ἀντέγραψαν τοὺς Αἰγυπτίους, οἱ Ἕλληνες τοῦ Περικλέους ἔσχον τὰ εὔγραμμα ἀθλητικὰ σώματα τῶν ἀγωνιζομένων συγχρόνων των. Βραδύτερον. Ἰδίως ἀπὸ τῆς Ἀναγεννήσεως, ὁ πρὸς παράστασιν τύπος ἐποίκιλλε μὲ τὴν περὶ τοῦ ἰδεώδους τύπου τῆς ἀνθρωπίνης μορφῆς σύλληψιν ἑνὸς ἑκάστου τῶν καλλιτεχνῶν, οἵτινες, ἐκλεκτικοὶ περὶ τὸ θέμα, ἐσκόπουν ὡς πρὸς τὴν ἀπόδοσιν τὸν συνδυασμὸν τῆς ἰδέας μετὰ τῆς μορφῆς, προβαίνοντες καὶ μέχρις ἀπαλείψεως πάσης τυχὸν ἀτελείας σωματικῆς καὶ ἀποδίδοντες οὕτως εἰς τὴν ἀποτύπωσίν των ἕνα μέσον ὅρον ἀρκετῆς ἀληθείας. Ὁ κανονικὸς λοιπὸν τύπος τῆς γυναικὸς εἶναι εἷς τύπος ἰδεώδης, ἀνταποκρινόμενος εἰς τὴν περὶ τοῦ ὡραίου ἀντίληψιν τῶν καλλιτεχνῶν, ἀπηλλαγμένος πάσης ἐκ τῆς ἡλικίας παραμορφώσεως καὶ ἐκπροσωπῶν τὴν ἔφηβον καὶ νέαν γυναῖκα. Ἡ μορφὴ τοῦ τύπου τούτου ἀνταποκρίνεται εἰς σύστημα ἀναλογιῶν διεπουσῶν τὰ διάφορα μέρη τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος.

Ἡ μελέτη τοῦ γυμνοῦ δεικνύει τόσον εἰς τὸν ἰατρὸν ὅσον καὶ εἰς τὸν καλλιτέχνην, ὅτι σῶμα ὑγιὲς καὶ ἄρτιον τὴν διάπλασιν παρουσιάζει, μεταξὺ τῶν διαφόρων αὐτοῦ τμημάτων, σχέσεις ἀναλογίας ἢ καταμετρήσεως ἀνεπιδέκτους τροποποιήσεως, ἄνευ καταστροφῆς τῆς συνολικῆς ἁρμονίας. Ἡ ἀνεύρεσις τῶν ἀναλογιῶν τούτων, παρ' ὧν ἐκπηγάζει τὸ κάλλος διὰ τοὺς καλλιτέχνας, ἡ ὑγεία διὰ τοὺς ἰατρούς, ἐπιμόνως ἀπησχόλησε τοὺς ἐρευνητὰς ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ πολιτισμοῦ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων.

Οἱ καλλιτέχναι πρῶτοι καθώρισαν τοὺς νόμους τῆς διασκευῆς τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Ἐκ τῆς προσεκτικῆς σπουδῆς τῶν προτύπων των ἐξήγαγον, ὅτι αἱ μεταξὺ ἀτόμων καλῶς διαπεπλασμένων διαφοραὶ τοῦ ὕψους ἢ τοῦ εὔρους προκύπτουσιν ἐκ τῆς ἀναλογικῆς αὐξομειώσεως ἑκάστου τῶν τμημάτων τοῦ σώματος, ἐξ οὗ συνεπέραναν ὅτι ὑφίσταται ἀναλογία σταθερὰ μεταξὺ τῶν διαφόρων μελῶν τοῦ ἀτόμου, λαβόντες δὲ ὡς μονάδα ἓν τῶν τμημάτων ὑπελόγισαν ποσάκις κατὰ μέσον ὅρον εἰς φυσιολογικοὺς καὶ ἁρμονικοὺς τύπους ἐμπεριέχεται ἡ μετρικὴ αὕτη μονάς· ἐκ τοῦ ποσοῦ τῶν μετρικῶν τούτων μονάδων ἀπετελέσθη ὁ λεγόμενος *κανών*. Οἱ Ἰνδοὶ διῄρουν τὸ ὕψος τοῦ σώματος εἰς 480 μέρη 70 διὰ τὴν κεφαλήν, 25 διὰ τὸν τράχηλον. 163 διὰ τὸν κορμόν, καὶ 222 διὰ τὰ κάτω ἄκρα, ὑπολογιζόμενα ἀπὸ τοῦ ὑπογαστρίου. Οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι (3000 π. Χ.) ἔσχον τρεῖς διαφόρους κανόνας· κατὰ τὸν Διόδωρον Σικελιώτην διῄρουν οὗτοι τὸ σῶμα εἰς 21¼ μετρικὰς μονάδας· ὁ Lepsius ἀναφέρει κανόνα ἐποχῆς τῶν Πτολεμαίων μὲ ἐλαχίστην παραλλαγὴν τοῦ προηγουμένου. Τὸ ἄγαλμα τῆς γυναικὸς Ραμσῆ τοῦ Β´ δίδει ἐπαρκῆ ἰδέαν τῶν ἀναλογιῶν τῆς γυναικὸς παρὰ τοῖς καλλιτέχναις τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου. Ἐκ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ὡς μετρικὴν μονάδα τινὲς ἔσχον τὸ εὖρος τῆς χειρὸς ἢ τὴν παλάμην (κανὼν τοῦ Πολυκλείτου), ἄλλοι τὸ μῆκος τοῦ ποδὸς ἢ τὸ ὕψος τῆς κεφαλῆς (κανὼν τοῦ Λυσίππου). Ἡ Ἀφροδίτη τῆς Κνίδου παριστᾷ τύπον ἑλληνικοῦ κανόνος, χωρὶς νὰ δύναταί τις νὰ καθορίσῃ τὴν μετρικήν του μονάδα. Κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν ὁ κανὼν ἀποβαίνει ἐπιστημονικώτερος ἐπὶ τοῦ Alberti καὶ Leonardo da Vinci κτλ., τοῦ μὲν πρώτου ὑπολογίζοντος τὴν κεφαλὴν 7½ φορὰς ἐμπεριεχομένην εἰς τὸ συνολικὸν ὕψος τοῦ σώματος, τοῦ δὲ δευτέρου ὑπολογίζοντος τὸ πρόσωπον 10κις. Οἱ πλεῖστοι δὲ τῶν νεωτέρων καλλιτεχνῶν ἐκήρυξαν τὸ μῆκος τῆς κεφαλῆς ὡς μετρικὴν μονάδα κατὰ τὰ παραδεδεγμένα ὑπὸ τῶν ἰατρῶν τῶν καθορισάντων ἰδίους ὀνομαστικοὺς κανόνας (κανὼν τοῦ Gerdy 1829, κανὼν τοῦ Richet 1890). Ἡ κεφαλικὴ μονὰς εἶναι ἡ κοινὴ ἐν χρήσει, ἁπλῆ καὶ σαφής.

Ὁ θηλυκὸς κανὼν συγχέεται μετὰ τοῦ ἀρσενικοῦ ἐν τῇ συνολικῇ διασκευῇ, διακρίνεται δὲ τούτου ἐν τῇ μερικῇ· αἱ σχέσεις μήκους καὶ ὕψους εἶναι ὅμοιαι εἰς ἀμφότερα τὰ φῦλα, ἡ διαφορὰ τῶν φύλων ἔγκειται εἰς τὸ εὖρος. Τὸ ὕψος τοῦ σώματος ἰσοῦται τῷ ὁλικῷ πλάτει αὐτοῦ, τῶν βραχιόνων ἐκτεινομένων τελείως εἰς εὐθεῖαν γραμμήν· ὁ νόμος οὗτος τῶν καλλιτεχνῶν δὲν κυροῦται ὑπὸ τῶν ἀνθρωπολόγων ἢ μόνον εἰς ἀναλογίαν 1:10. Ἡ ἰσότης αὕτη τοῦ πλάτους καὶ ὕψους κατὰ τοὺς καλλιτέχνας ἐπιτρέπει τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ σώματος ἐντὸς τετραγώνου κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ Leonardo da Vinci, ἐφαπτομένων ἐπακριβῶς τῶν ἄκρων μερῶν (κεφαλῆς, δακτύλων χειρῶν καὶ πέλματος ποδῶν) ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ τετραγώνου. Τὸ μέσον τοῦ ὑλικοῦ ὕψους ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν ἡβικὴν σύμφυσιν. Τὸ ὕψος τοῦ κορμοῦ (λογιζομένου ἀπὸ τοῦ 7 αὐχενικοῦ σπονδύλου μέχρι τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ) ἀποτελεῖ τὸ ⅓ τοῦ ὁλικοῦ ὕψους τοῦ σώματος. Τὸ ὁλικὸν ὕψος τοῦ σώματος ἀποτελεῖται ἐκ 7½ κεφαλικῶν μονάδων συνῳδὰ τῇ σπουδῇ αἰγυπτιακῶν ἀγαλμάτων, ἐνίων ἑλληνικῶν, ὡς καὶ τῷ κανόνι τοῦ τε ΙΔ´ καὶ ΙΕ´ αἰῶνος καὶ τῷ συγχρόνῳ τοιούτῳ. Τοῖς ἄνω συμφωνεῖ καὶ ὁ ἐπιστημονικὸς κανὼν μὲ τὴν ἐπιφύλαξιν 8 κεφαλικῶν μονάδων διὰ τὰ ὑψηλοῦ ἀναστήματος ἄτομα, καὶ 7 κεφαλικῶν διὰ τὰ βραχύσωμα. Ὁ ἰνδικὸς κανὼν δίδει κεφαλικὰς μονάδας 6⅝. Τὸ μέγιστον πλάτος τοῦ κορμοῦ εὑρίσκεται εἰς τοὺς ὤμους, τὸ ἐλάχιστον εἰς τὴν κάτω βάσιν τοῦ θώρακος. Τὸ εὖρος τῶν ὤμων εἰς ἀμφότερα τὰ φῦλα εἶναι ἀνώτερον τοῦ πλάτους τῶν ἰσχίων· ἀλλ' ἡ σχέσις τοῦ βαθμοῦ τῆς εὐρύτητος ποικίλλει μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικός. Κατὰ τὴν ὀρθοστασίαν πρέπει νὰ παρατηρήσωμεν δύο τινὰ παρουσιάζοντα φυσιολογικὸν χαρακτῆρα καὶ ἄξια ἐνδιαφέροντος: 1ον τὰ σημεῖα ἐπαφῆς τῶν κάτω ἄκρων πρὸς ἄλληλα καὶ 2ον τὴν τοξοειδῆ καμπὴν τῆς ὀσφυϊκῆς χώρας. Καὶ τὰ μὲν σημεῖα ἐπαφῆς τῶν κάτω ἄκρων εἰσὶ 4, τὸ ἀνώτερον τριτημόριον τῶν μηρῶν, τὸ γόνυ, τὸ προεξέχον τμῆμα τῆς κνήμης καὶ τὸ σφυρόν· ἡ δὲ τοξοειδὴς καμπὴ τῆς ὀσφυϊκῆς χώρας, ὁρωμένου τοῦ σώματος τῆς γυναικὸς ἐκ τοῦ πλαγίου, ὀφείλεται ἀφ' ἑνὸς εἰς τὴν καμπὴν τῶν ὀσφυϊκῶν σπονδύλων, καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν κλίσιν τῆς πυέλου· ἡ ὑπερβολικὴ κοίλανσις ἢ ἄλλως πως λόρδωσις εἶναι ἀποτέλεσμα ἀτονίας τῶν σπονδυλικῶν καὶ κοιλιακῶν μυῶν, ἢ ραχιτισμοῦ.

Κανὼν θηλυκός, σύγχρονος.

Β´) *Ἀνθρωπομετρικὴ ἔρευνα τῆς γυναικός.* Ἰατροὶ καὶ ἀνθρωπολόγοι τῶν τελευταίων ἐτῶν, μετὰ τὴν λεπτομερῆ ἐξέλεγξιν τῆς ἀνθρωπομετρίας τῶν καλλιτεχνῶν καὶ μετὰ πολλαπλᾶς καταμετρήσεις, ἐξήγαγον τὸ συμπέρασμα, ὅτι μόνον ἡ ἀναζήτησις ἑνὸς μέσου ὅρου δύναται νὰ τείνῃ πρὸς μαθηματικὴν ἀκρίβειαν καὶ νὰ ἀποτελέσῃ τὸν ἐπιστημονικὸν ἀνθρωπομετρικὸν κανόνα, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν καλλιτεχνικὸν κανόνα, ὅστις ἐκλεκτικὸς μᾶλλον περὶ τοὺς ἀνθρωπίνους τύπους, ἐξαρτώμενος δὲ ἐκ τῶν ἐποχῶν καὶ καλλιτεχνῶν, τείνει πρὸς τὸ ἰδεῶδες. Ὑπὸ κλινικὴν ἔποψιν ἡ γνῶσις τῶν καλλιτεχνικῶν κανόνων, συμπληρουμένη καὶ ὑπὸ τῶν δεδομένων τῶν ἀνθρωπολόγων, θεωρεῖται ἐπαρκής.

Ὁλικὸν ὕψος ἢ ἀνάστημα:
Κατὰ τὸν Teny (1783) ἐπὶ 100 περίπου ἀτόμων ἀνευρέθη:

	ἀνδρῶν	γυναικῶν
μέγιστον ὕψος	1 μ. 854	1 μ. 671
ἐλάχιστον »	1 μ. 543	1 μ. 380
μέσον »	1 μ. 655	1 μ. 506

Ὁ Sappey Topinard, A. Marie καὶ Mac-Auliffe μέσον ὕψος γυναικῶν δίδουσι μεταξὺ 1 μ. 54—57—58. Κατὰ τὸν Jayle τὸ μέσον ὕψος γυναικῶν ποικίλλει μεταξὺ 1 μ. 55 καὶ 1 μ. 57. Ὁ αὐτὸς σημειοῖ καὶ διαφορὰν ὕψους ½ ὑφκ. κατὰ τὴν τελείαν εὐθείωσιν τῆς σπονδυλικῆς στήλης τοῦ μετρουμένου. Ὁ Quetelet, μετ' ἄλλων ἀνθρωπολόγων, παρετήρησεν, ὅτι ἡ ἀνισότης τοῦ ἀναστήματος ἐκ δυσαναλογίας τῶν μελῶν δὲν προέρχεται τόσον ἐκ τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ κορμοῦ, ὅσον ἐκ τῶν μηρῶν καὶ κνημῶν (βραχύσκελοι—μακρόσκελοι)· ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει τὸ μέσον τοῦ σώματος εὕρηται μικρὸν ἄνωθεν ἢ κάτωθεν τῆς ἡβικῆς συμφύσεως. Ἡ αὔξησις τοῦ ἀναστήματος συμπληροῦται μέχρι τοῦ 25ου ἔτους τῆς ἡλικίας· κατὰ τὸν Pagliani τὸ μέγιστον τῆς αὐξήσεως τοῦ ὕψους τῆς γυναικὸς λαμβάνει χώραν ἓν ἔτος πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐμμήνου ῥοῆς καὶ λήγει μέχρι τοῦ 18—19ου ἔτους μετὰ 1—2 ὑφκμ αὐξήσεως μέχρι τοῦ 25ου. Τὸ ἀνάστημα δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ κλιματολογικῶν ἢ ἐδαφικῶν λόγων, οὐδὲ ἐξ ἐνδείας, εὐμαρείας, ἢ διαιτητικῆς, ἀλλὰ φαίνεται ἀπότοκον κληρονομικότητος. Τὸ πιθανὸν εἶναι ὅτι ἡ ζωὴ τῶν πόλεων εὐνοεῖ τὴν αὔξησίν του. Ἡ περίμετρος [εἰς τὴν γυναῖκα εἶναι μείζων τοῦ ἀναστήματος κατὰ 3 ὑφκ. 326 ἐνίοτε πλειότερον, ἄλλοτε ἴση ἢ κατωτέρα· μείζων εἰς τὰς μεγάλας γυναῖκας καὶ ἐλάσσων τοῦ ἀναστήματος εἰς τὰς μικράς. Τὸ ὕψος τοῦ κορμοῦ (ἀπὸ ἀκανθώδους ἀποφύσεως τοῦ 7ου αὐχενικοῦ σπονδύλου μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ ἢ καὶ τοῦ κόκκυγος) ἀποτελεῖ τὸ 33,5 % τοῦ ἀναστήματος εἰς τὸν ἄνδρα καὶ τὸ 34 % εἰς τὴν γυναῖκα· τὸ δὲ κέντρον τοῦ σώματος εἰς τὰς ὑψηλὰς μετατίθεται ὀλίγον κάτω τῆς συμφύσεως, εἰς δὲ τὰς μικροῦ ἀναστήματος ὀλίγον ἄνω ταύτης. Τὸ ὕψος τῆς κεφαλῆς εἶναι 20—21 ὑφκ. καὶ εὑρίσκεται ἐν ἀντιπεπονθότι λόγῳ πρὸς τὸ ὕψος τοῦ σώματος· ὅσον ὑψηλότερον τὸ σῶμα τόσον βραχυτέρα ἡ κεφαλὴ καὶ ἀντιστρόφως· τὸ ὕψος τῆς κεφαλῆς ἐξαρτᾶται ἐπίσης ἐκ τῆς διατάξεως τῶν ὀδοντοστοιχιῶν. Ἡ ἀμφιακρώμιος διάμετρος (ὀστεῖνα ἄκρα τοῦ ἀκρωμίου) εἶναι μεταξὺ 35—36 ὑφκ. ἐπὶ ὁλικοῦ ἀναστήματος ὕψους 1μ. 57—1μ. 60, προστιθεμένων δὲ καὶ τῶν μαλακῶν μορίων (ἀμφιβραχιόνιος διάμετρος) ἐπαυξάνει κατὰ 2 ὑφκ. 63. Ἡ ἀκριβὴς διάμετρος τοῦ ἰσχίου τῆς γυναικός, λαμβανομένη ἐπὶ τοῦ προέχοντος μέρους τῶν ὀστῶν τῶν τροχαντήρων (ἀμφιτροχαντήριος) εἶναι δι' ἀνάστημα ὕψους 1μ. 57—1μ. 60, 32—33 ὑφκ., μετὰ διαφορᾶς ἐπὶ πλέον δύο ὑφκ. προστιθεμένων καὶ τῶν μαλακῶν στρωμάτων· οἱ ὦμοι εἰς τὸν ἄνδρα δέον νὰ ὦσιν εὐρύτεροι τῶν ἰσχίων κατὰ ¼, ἤτοι κατὰ 8—10 ὑφκ. τοῦτο δ' ἐστὶν ἔνδειξις ῥώμης καὶ ἀλκῆς. Κάτω τῶν 8 ὑφκ. θεωρητέος ὁ ὀργανισμὸς ἀσθενής. Εἰς τὴν γυναῖκα, ἧς οἱ ὦμοι συνήθως δὲν ὑπερέχουσι κατὰ πολὺ τῶν ἰσχίων, διαφορὰ εὐρύτητος ἐκείνων, ἐκ τῶν ἰσχίων, 3 ὑφκ. τοὐλάχιστον ἀφορίζει τὸν ἰσχυρὸν αὐτῆς ὀργανισμόν. Ἐκ διαφόρων συγκριτικῶν μελετῶν καταμετρήσεως μεταξὺ τῶν δύο φύλων ἐξάγεται, α´) ὅτι τὸ εὖρος τῶν ὤμων ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ ἀναστήματος εἰς ἀμφότερα τὰ φῦλα, καὶ β´) ὅτι τὸ εὖρος τῶν ἰσχίων δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ὕψους ἀλλ' ἐκ τοῦ φύλου· ἤτοι εἰς ἴσα ἀναστήματα ἀμφοτέρων τῶν φύλων οἱ μὲν ὦμοι εἰς τὸν ἄνδρα, ὡς ἐκ τῶν μυϊκῶν στρωμάτων, εἶναι ἐλαφρῶς μόλις εὐρύτεροι, εἰς δὲ τὴν γυναῖκα τὰ ἰσχία, ὡς ἐκ τῶν λιπωδῶν μαζῶν, εἶναι κατὰ πολὺ εὐρύτερα (5 ὑφκ. ἐπὶ πλέον). Ὡς πρὸς τὴν ἐπιρροὴν τοῦ ἀναστήματος, οἱ ὑψηλότεροι ἄνδρες ἔχουσιν ὀλιγώτερον εὐρεῖς τοὺς ὤμους, αἱ δὲ χαμηλοῦ ἀναστήματος γυναῖκες ἔχουσιν ἀναλογικὴν αὔξησιν εὔρους ὤμων καὶ ἰσχίων, μείωσιν δὲ αἱ ὑψηλαί. Τέλος ἡ ἀμφιειλεακὴ ἢ λαγόνιος διάμετρος (ἀπὸ τῆς μιᾶς ειλεακῆς ἀκάνθης πρὸς τὴν ἑτέραν) ἔχει κατὰ μέσον ὅρον εἰς τὰς γυναῖκας 28 ὑφκ. εὔρους· δύναται ὅμως νὰ ᾖ καὶ ἐλάσσων (27 ὑφκ.) ἢ καὶ μείζων (30 ὑφκ. καὶ ἄνω).

Γ´) *Τύποι γυναικῶν.* Ἡ γνῶσις τῆς ἀναλογίας τοῦ σώματος τῆς γυναικός, κατὰ τοὺς καλλιτεχνικοὺς κανόνας καὶ τὴν ἀνθρωπομετρικήν, δίδει σαφῆ ἀντίληψιν τοῦ κατὰ φύσιν μέσου ἰδεώδους τύπου τῆς γυναικὸς παρ' ἡμῖν. Πᾶς συνεπῶς τύπος ἐξερχόμενος ἐναργῶς τοῦ ἄνω ὅρου θεωρητέος ὡς μὴ κατὰ φύσιν, ἢ ὡς παραμόρφωσις τοῦ φυσιολογικοῦ τύπου. Οὕτως οἱ λαοὶ ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ περιβάλλοντος ἢ τῶν ἀσθενειῶν ἐκτήσαντο κληρονομικῶς ἰδιάζοντας φυσικοὺς χαρακτῆρας ἀλλὰ καὶ τὰ ἄτομα κατ' ἰδίαν, ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς των, ἢ συνεπείᾳ πάσης φύσεως μολύνσεως καὶ δηλητηριάσεως, ὑπέχουσι τοιαύτας μορφολογικὰς τροποποιήσεις, ὥστε νὰ ἀφίστανται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον τοῦ φυσιολογικοῦ τύπου. Οὕτω προέκυψαν τύποι διάφοροι τοῦ μέσου, ἱκανῶς ἐκδεδηλωμένοι ὥστε, νὰ ἀποτελέσωσιν ἰδίαν ὀντότητα. Τοιοῦτοι τύποι, ὁριζόμενοι ὑπὸ τῶν καλλιτεχνῶν, ἀνθρωπολόγων, ἀνατόμων καὶ κλινικῶν, εἶναι: 1) οἱ διακρινόμενοι ἐκ τῆς γενικῆς αὐτῶν ὄψεως· 2) οἱ ἀπορρέοντες ἐκ τῆς ἐπικρατήσεως ἑνὸς οἱουδήποτε συστήματος ἐπὶ τῆς λοιπῆς οἰκονομίας· 3) οἱ διακρινόμενοι ἐκ τοῦ ποσοῦ τοῦ λιπώδους ἱστοῦ ἐν τῷ σώματι· 4) οἱ προερχόμενοι ἐκ τῆς ἐνεργείας τῶν ἀδένων ἐσωτερικῆς ἐκκρίσεως καὶ 5) οἱ τύποι τῶν φυλῶν.

Τύποι διακρινόμενοι ἐκ τῆς γενικῆς αὐτῶν ὄψεως. Διάφοροι κατατάξεις αὐτῶν ἐγένοντο ὑπὸ τῶν ἀνθρωπολόγων· ἀναφέρομεν ἁπλῶς τοὺς μακροσκελεῖς, βραχυσκελεῖς, μεγαλοσώμους, μικροσώμους, μακροπλάστας, εὐρυπλάστας κτλ. Προτιμητέα ἡ διαίρεσις αὐτῶν εἰς μακρούς, βραχεῖς καὶ στρογγύλους ἢ σφαιροειδεῖς. α´) Τύπος *μακρός*. Ἀπαντᾷ εἰς ἁπάσας τὰς κοινωνικὰς τάξεις καὶ δὴ τὰς ἀνωτέρας· χαρακτῆρες αὐτοῦ εἶναι: ἀνάστημα ὑψηλὸν 1 μ. 60 καὶ ἄνω, κεφαλὴ 7½ φορὰς ἐμπεριεχομένη, θώραξ μικρός, ἐπιμήκης, πλευραὶ κεκλιμέναι, πνεύμονες στενοί, πύελος εὐθεῖα, ἡβικὴ σύμφυσις καὶ αἰδοικὴ χώρα εἰς ὑψηλὴν θέσιν, ὀσφυϊκὴ καμπὴ μετρία, γλουτοὶ μικρὸν ἀνεπτυγμένοι, ἰσχία στενά, ἄκρα μακρὰ καὶ λεπτά, τράχηλος ἐπιμήκης, στενός, λεπτός. λιπώδης ἱστὸς μὴ ἀφθονῶν. β´) Τύπος *βραχύς*. Ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἐργατικὰς κατὰ προτίμησιν γυναῖκας. Κεφαλὴ 7κις εἰς τὸ ὅλον ὕψος· θώραξ εὐρύς, πλευραὶ εὐθεῖαι, πύελος χαίνουσα, σύμφυσις καὶ αἰδοικὴ χώρα πρὸς τὰ κάτω, ὀσφυϊκὴ καμπὴ σεσημασμένη, γλουτοὶ προτεταμένοι. ἰσχία εὐρέα, τράχηλος καὶ ἄκρα βραχέα καὶ πεπαχυμένα, μῦς ἁπανταχοῦ

Digitized by Google

ἀνεπτυγμένοι. Τὸ σύνολον τῆς σωματικῆς ταύτης μάζης (κοντόχονδρος) δίδει τὴν ἐντύπωσιν εὐρωστίας. γ') Τύπος *σφαιροειδής*. Ἀνάστημα μικρόν, κεφαλὴ 7κις ἐμπεριεχομένη, θώραξ στρογγύλος, ἐκ κυρτώσεως ὄπισθεν καὶ προεξοχῆς ἔμπροσθεν κατὰ τὸ στέρνον, πύελος στρογγύλη· προέχον σημεῖον ἡ ἀφθονία τοῦ λιπώδους ἱστοῦ, καθιστῶσα τὰ μέλη σφαιρικά, χωρὶς νὰ διαφαίνωνται οἱ μῦς καὶ τὰ ὀστᾶ. Ὁ χωρισμὸς οὗτος τῶν τύπων ἐκτὸς τῶν ἄνω λόγων πιθανῶς νὰ ὀφείλεται καὶ εἰς τὴν ἐπιρροὴν τῶν ἐνδοκρινίων ἀδένων, οἵτινες ἔχουσιν ἐπενέργειαν ἐπὶ τῆς αὐξήσεως τοῦ σκελετοῦ· ἴσως χαρακτῆρές τινες φυλετικοὶ ἢ οἰκογενειακοὶ νὰ σχετίζωνται μὲ τὴν ἰδιαιτέραν διάπλασιν ἑνὸς ἐνδοκρινίου ἀδένος.

2) *Τύποι ἀπορρέοντες ἐκ τῆς ἐπικρατήσεως ἑνὸς οἱουδήποτε συστήματος.* Τὴν ἀπὸ τοῦ Ἱπποκράτους ἀρχαίαν δοξασίαν περὶ κράσεων, χολώδους, αἱματώδους, μελαγχολικῆς, φλεγματικῆς, ἀντικατέστησε σήμερον ἡ διαίρεσις εἰς τύπους, κανονικοὺς ἢ μυώδεις, κρανιακούς, θωρακικοὺς ἢ ἀναπνευστικούς, κοιλιακοὺς ἢ πεπτικούς. Οἱ διάκριτοι χαρακτῆρες τῶν 4 τούτων τύπων πηγάζουσιν ἐκ τῆς ὄψεως τοῦ προσώπου καὶ τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ κορμοῦ καὶ τῶν μελῶν. Ἡ μορφὴ ἐπὶ τῆς μέσης γραμμῆς, ἐκ τῆς ρίζης τῶν τριχῶν μέχρι τοῦ πώγωνος, διαχωρίζεται τοῦ λοιποῦ τμήματος ἐκ τοῦ μετώπου, τῆς ρινὸς καὶ τοῦ πώγωνος· ἀνεπτυγμένον μέτωπον μὲ ἄφθονον ἐσωτερικὴν ἐγκεφαλικὴν οὐσίαν ἀποτελεῖ τὸν κρανιακὸν τύπον. Ρὶς μὲ προεξάρχουσαν διάστασιν, μὲ μεγάλας κοιλότητας, ἀποτελεῖ τὸν ἀναπνευστικὸν τύπον. Στόμα μὲ εὐρεῖαν καὶ ὑψηλὴν τὴν κάτω γνάθον, ἔνδειξιν πεπτικῆς δυνάμεως, ἀποτελεῖ τὸν πεπτικὸν τύπον. Μορφὴ κανονικὴ κατὰ τὰ ἄνω τρία σημεῖα ὡς καὶ κατὰ τὸν κορμὸν καὶ τὰ μέλη, ὡς πρὸς τὴν ἀνάδειξιν τῶν μυϊκῶν γραμμῶν, μὴ συγχεομένων μετὰ τοῦ λιπώδους ἱστοῦ, ἀποτελεῖ τὸν κοινόν, κανονικὸν ἢ μυϊκὸν τύπον, ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὴν κλασσικὴν ἑλληνικὴν ὡραιότητα, τὴν ἐκπροσωπουμένην ὑπὸ τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου. Οἱ βασικοὶ οὗτοι τύποι δίδουσι διὰ συνδυασμῶν σειρὰν μικτῶν τύπων, ἐξ ὧν ἀποτελοῦνται συνήθως οἱ πλεῖστοι τῶν ὀργανισμῶν, τῶν ἐντελῶς καθαρῶν τύπων σπανιζόντων.

3) *Τύποι διακρινόμενοι ἐκ τοῦ λιπώδους ἱστοῦ.* Ὁ λιπώδης ἱστὸς ὅστις μετὰ τοῦ ὀστίτου ἱστοῦ διακυβερνᾷ τὴν μορφολογίαν τοῦ σώματος τῆς γυναικός, ὡς ἐκ τοῦ ποσοῦ αὐτοῦ, ἄλλοτε ἄλλου, δίδει κατεύθυνσιν εἰς τρεῖς τύπους: α') Τὸν *κανονικόν*, καθ' ὃν ὁ ὑποδόριος λιπώδης ἱστός, μετρίως ἀνεπτυγμένος καὶ βαίνων ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ καλῆς ἀναλογίας ὀστεώδους καὶ μυώδους ἱστοῦ, ἀποστρογγυλοῖ τὰς προεξοχὰς τῶν μελῶν, μὴ παρέχων τὴν ἐντύπωσιν ζύμης. β') Τὸν *ἰσχνόν*, καθ' ὃν ὁ ἐλάχιστα ἀνεπτυγμένος λιπώδης ἱστὸς ἐγκαταλείπει ἀνεπενδύτους, ἀπλαισιώτους οὕτως εἰπεῖν, τὰς ὀστεώδεις καὶ μυώδεις προεξοχὰς τοῦ σώματος· ἡ τοιαύτη ἔλλειψις τῆς κανονικῆς ποσότητος τοῦ λίπους, ἀνεξαρτήτως νόσων, δὲν ὀφείλεται εἰς ἔνδειαν τροφῆς, ἀλλ' ἀπαντᾷ κληρονομικῶς κατὰ γένη εἰς μέλη τῆς αὐτῆς οἰκογενείας. Καὶ γ') τὸν *παχύν*, καθ' ὃν ἡ περίσσεια τοῦ λίπους εἶναι γενικὴ καθ' ὅλον τὸ σῶμα, ἢ μερικὴ εἴς τινα τμήματα αὐτοῦ, καὶ ἰδίως εἰς τοὺς γλουτούς. Ἡ γενικὴ πάχυνσις, κληρονομικὴ οὖσα καὶ παρατηρουμένη εἰς τὴν λευκὴν φυλήν, ἀναλογεῖ ἐπὶ μὲν τοῦ ἀνδρὸς πρὸς 21%, ἐπὶ δὲ τῆς γυναικὸς πρὸς 42%. Ἡ μερική, ἐπίσης κληρονομική, καταλαμβάνει κοιλίαν, ἰσχία, γλουτούς. Παρά τισι λαοῖς τῆς Ἀφρικῆς ἡ πάχυνσις τῶν γλουτῶν ἀποκλειστικῶς παρὰ ταῖς γυναιξί, τυγχάνει συνηθεστάτη. Ἐπίσης καὶ παρὰ ταῖς γυναιξὶ τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων ὑφίστατο ἡ ὑπερλίπωσις τῶν γλουτῶν.

4) *Τύποι προερχόμενοι ἐκ τῆς ἐνεργείας τῶν ἐνδοκρινίων ἀδένων.* Ἡ ἐπὶ τοῦ μυώδους, ὀστεώδους, λιπώδους καὶ τριχωτοῦ συστήματος, παρ' ὧν ἐξαρτᾶται ἡ μορφὴ καὶ ὄψις τοῦ σώματος, ἐπήρεια ἀδένων τινῶν ἐσωτερικῆς ἐκκρίσεως τυγχάνει γνωστὴ ἐκ τῶν σχετικῶν ἐργασιῶν τῶν τελευταίων δεκαετηρίδων (Reverdin 1882, Marie 1888, Jayle 1900 κλπ). Ἐπιβάλλεται ὅθεν ἡ γνῶσις τῶν ἐπερχομένων μορφολογικῶν ἀλλοιώσεων ἐκ τῆς ἀνεπαρκείας ἢ ἐλλείψεως ἑνὸς ἢ πολλῶν τῶν ἀδένων τούτων, οἵτινές εἰσιν: ὁ ὄρχις, ἡ ᾠοθήκη, ὁ θυρεοειδής, οἱ ἐπινεφρίδιοι καὶ ἡ ὑπόφυσις. Ἐκ τῶν ἐπερχομένων γενικῶν καὶ γεννητικῶν τροφικῶν φαινομένων ἐκ τῆς ἐκτομῆς τῶν ὄρχεων κατὰ τὴν ἔφηβον ἡλικίαν, κατανοεῖ τις τὰς σπουδαίας μορφολογικὰς διαταραχάς, ἃς ὑφίσταται καὶ ἡ γυνὴ ἐκ τῆς ἐξ ἀσθενειῶν ἀλλοιώσεως τῆς λειτουργίας τῶν ᾠοθηκικῶν αὐτῆς ἀδένων· γνωρίζομεν ὅτι ἐκ τῆς ἀλλοιώσεως τοῦ θυρεοειδοῦς ἐπέρχεται τὸ μυξοίδημα, ἐκ τῆς ἀλλοιώσεως τῆς ὑποφύσεως ἡ ἀκρομεγαλία κλ. Ἐκ τούτων ἐξάγεται ὁποίαν καὶ ὁπόσην εὐεργετικὴν ἐπενέργειαν ἐξασκοῦσιν οἱ ἀδένες οὗτοι, φυσιολογικῶς ἔχοντες, ἐπὶ τῆς καθόλου ὀργανικῆς οἰκονομίας. Δυστυχῶς ἡ φυσιολογία τῶν ἀδένων τούτων δὲν εἶναι τελείως ἔτι γνωστὴ καὶ ἐπαρκῶς συμπεπληρωμένη· σημειοῦμεν ἁπλῶς ὅτι δὲν λειτουργοῦσιν οὗτοι ἀπομεμονωμένοι ὁ εἷς τοῦ ἄλλου, ἀλλ' ὅτι συνηθέστατα ἀλληλοσυμπληροῦνται. α') Τύπος *ᾠοθηκικός*. Οὗτοι ἀφορῶσι τὰς γυναῖκας τὰς παρουσιαζούσας διαταραχὰς σχετικὰς μὲ τὴν ἀνεπάρκειαν ἢ τὴν ἔλλειψιν τῆς ἐσωτερικῆς ἐκκρίσεως τῆς ᾠοθήκης. Ἡ ᾠοθηκικὴ αὕτη ἀνεπάρκεια, συγγενὴς ἢ ἐπίκτητος, ἀποτέλεσμα τὸ μὲν ἐπιρροῆς παθολογικῶς κληρονομικῆς (φυματίωσις, σύφιλις, οἰνοπνευματισμὸς κλ.), τὸ δὲ μολύνσεως ἢ δηλητηριάσεως (ὀστρακιά, διφθερῖτις κλ.), χαρακτηρίζεται ὑπὸ ὑποπλασίας ἢ ὑπερπλασίας τοῦ λιπώδους ἱστοῦ, παράγουσα δύο τύπους, τὸν ἰσχνὸν καὶ τὸν παχύν. Καὶ κατὰ μὲν τὸν πρῶτον τύπον ἔχομεν γενικὴν ἀπίσχνανσιν μὲ ἀδυνάτους μῦς

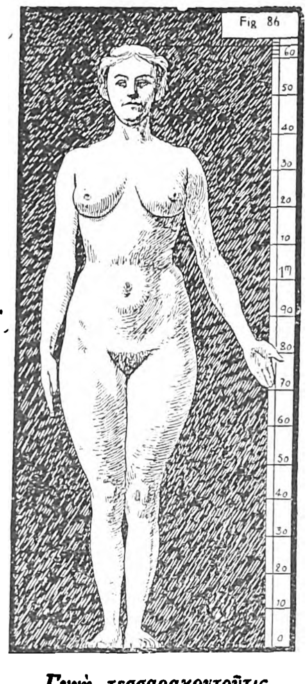

Γυνὴ τεσσαρακοντοῦτις ὡραίας πλαστικῆς ἐξελίξεως.

καὶ ὀστᾶ, ἀργοπορίαν τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐμμήνου ροῆς (16ον—17ον—18ον ἔτος), συνοδευομένης πάντοτε ὑπὸ ἰσχυρῶν πόνων καὶ ἐχούσης, εἰς τὰς μὴ εὐημερούσας τάξεις τῶν γυναικῶν, ἄτονον χροιὰν αἵματος· ἡ γονιμότης τῶν ἀνηκουσῶν εἰς τὸν τύπον τούτων γυναικῶν εἶναι μηδαμινὴ ἢ ἀσθενική, τὰ δὲ τυχὸν τέκνα τυγχάνουσι μικρᾶς ἀντοχῆς. Κατὰ δὲ τὸν παχὺν τύπον, ἀφορῶντα γυναῖκας μέσου καὶ ὑψηλοῦ ἀναστήματος, κατ' ἀντίθεσιν τοῦ ἰσχνοῦ τύπου παρατηρεῖται συχνὴ ὑπερτροφία τῶν μαστῶν καὶ ὑπερβολικὴ ἀνάπτυξις λιπώδους ἱστοῦ, αὐξάνουσα τὸ βάρος τοῦ σώματος εἰς 70 χιλιογρ. καὶ ἄνω, βραδύτης περὶ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐμμήνου ροῆς, ἥτις εἶναι μικρὸν ἐπώδυνος ἢ καὶ ἀνώδυνος, βραχείας διαρκείας, καὶ συχνάκις ἐν καθυστερήσει. Ὁ τύπος οὗτος τῆς ᾠοθηκικῆς ὑπερλιπώσεως, καθ' ὃν ἡ γονιμοποίησις ἢ δὲν εἶναι συχνὴ ἢ δὲν λαμβάνει χώραν, ἀπαντᾷ εἰς τὰς πόλεις μεταξὺ ἀστικῶν καὶ ἐργατικῶν τάξεως εὐπορουσῶν· ὁ αὐτὸς τύπος ἀπαντᾷ καὶ κατὰ τὴν τελείαν ἔλλειψιν τῆς ᾠοθηκικῆς ἐκκρίσεως ἐπὶ ἐκτομῆς ᾠοθηκῶν· ἂν δὲ ἐνίοτε ἐκ τῆς ᾠοθηκεκτομῆς οὐδεὶς ἀντίκτυπος ἐπέρχεται εἰς τὸν ὀργανισμόν, πρὸς ἀπίσχνανσιν ἢ καὶ τὸ συνηθέστερον πρὸς ὑπερλίπωσιν, ἀποδοτέον τοῦτο εἰς τὴν ἀναπλήρωσιν, τῆς τελείας ἐλλείψεως τῆς ᾠοθηκικῆς ἐκκρίσεως, ὑπὸ τῶν λοιπῶν ἀδένων τῆς ἐσωτερικῆς ἐκκρίσεως. β) Τύπος *θυρεοειδικός*. Κατόπιν θυρεοειδεκτομῆς παρετηρήθη βράδυνσις τῆς αὐξήσεως τῶν ὀστῶν καὶ δὴ τῶν ἐπιμήκων, πρόωρος ὀστεοποίησις τῶν χόνδρων κλ. (Jacques Reverdin). Ἡ ἔκκρισις τοῦ ἀδένος τούτου οὖσα κατωτέρα τοῦ φυσιολογικοῦ δίδει γένεσιν εἰς τὸν ὑποθυρεοειδικὸν τύπον, ἀνωτέρα δὲ τοῦ φυσιολογικοῦ παρέχει τὸν ὑπερθυρεοειδικὸν τύπον. Κατὰ τὸν πρῶτον τύπον ἔχομεν μίαν πρώτην μορφὴν ἀτόμων μικροῦ ἀναστήματος μὲ τάσιν παχύνσεως, μὲ οἰδηματώδη βλέφαρα καὶ μέτωπον καὶ βραχείας τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς· μίαν δευτέραν μορφὴν τὴν τοῦ παιδισμοῦ καὶ μίαν τρίτην, τὴν τοῦ μυξοιδήματος. Κατὰ δὲ τὸν δεύτερον τύπον ἔχομεν τὴν νόσον τοῦ Basedow καὶ τὸν ὑπερθυρεοειθισμόν. γ) Τύπος *μυξαδενικός*. Κατὰ τὴν ὑπερέκκρισιν τοῦ ἀδένος τούτου (ὑπερμυξαδενικὸς τύπος) ἔχομεν τὴν λεγομένην ἀκρομεγαλίαν, ἐφ' ὅσον τὰ ὀστᾶ εὑρίσκονται ἔτι εἰς τὴν ἀνάπτυξίν των, καὶ τὸν γιγαντισμόν, ὅταν ἔχῃ λήξει ἡ ἀνάπτυξις τοῦ σκελετοῦ· κατὰ δὲ τὴν ἐλαχίστην ἔκκρισιν ἀδένος (ὑπομυξαδενικὸς τύπος) ἔχομεν τὸν παιδικὸν τύπον κατὰ τὴν νεαρὰν ἡλικίαν, κατὰ δὲ τὴν ἔφηβον, τὴν ὑπερλίπωσιν, καὶ τὴν ἀδράνειαν τοῦ γεννητικοῦ συστήματος. δ) Τύπος *ἐπινεφριδικός*. Κατὰ τὰς ἀλλοιώσεις τῶν ἀδένων τούτων ἐπέρχονται τροποποιήσεις μορφολογικαὶ τοῦ σώματος (μυϊκὴ ἀτονία, ὑπερλίπωσις, ὑπερτρίχωσις ἀπὸ κοινοῦ μετὰ γεννητικῶν διαταταραχῶν - ἑρμαφροδιτισμός)· γνωστὴ ἡ ἀγγειοκινητική των ἐνέργεια (παρουσία ἀδρεναλίνης), ἡ ὀστεοποιητικὴ καὶ ἡ τῆς χρωμογενέσεως. Προσέτι ἀναφέρομεν καὶ τοὺς λεγομένους *μικτοὺς ἀδενικοὺς* τύπους, παρουσιάζοντας συμπτώματα ἐκ συνδυασμοῦ δύο ἢ πλειόνων ἀδένων (θυρεο-ᾠοθηκικὸς κλπ.). Ἐπίσης εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἄνω ἐνδοκρινίων ἀδένων, ὧν τὰ προϊόντα τῆς ἐκκρίσεως (ὁρμόναι) εἶναι συντελεστικὰ τῆς αὐξήσεως καὶ μορφογενέσεως, ἁρμοζόναι κατὰ τὸν E. Gley καλούμεναι, ὑπάγονται καὶ ὁ θύμος ἀδὴν καὶ ὁ σπλήν, ἴσως δὲ ὀψιαίτερον καταταχθῶσι καὶ οἱ μῦς τοῦ σώματος (μυϊκαὶ παραορμόναι J. Belchradek). Ἀλλὰ καὶ τὸ πάγκρεας, ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ὀποθεραπείας, ἐκ τῆς ἐξ αὐτοῦ προερχομένης ἰνσουλίνης παρασχούσης καλὰ ἀποτελέσματα εἴς τινας περιπτώσεις ἀθρεψίας, ἐστὶν ἀντικείμενον μελέτης.

5) *Τύποι φυλῶν.* Διακριτικὰ γνωρίσματα τῶν φυλῶν (λευκῆς, κιτρίνης, μελαίνης) εἶναι: α') Ἡ χροιὰ τοῦ δέρματος, μετά τινων παραλλαγῶν τῆς χρώσεως (εἰς τὴν λευκὴν ἔχομεν καὶ Ἀτσιγγάνους, Ἄραβας καὶ Φελλάχους· εἰς τὴν κιτρίνην καὶ ἐρυθροδέρμους, ἐλαιοδέρμους καὶ μελανωπούς· εἰς τὴν μέλαιναν, κιτρινωποὺς καὶ ἐρυθρωπούς. β') Ἡ ρίς. Ὡς ἐκ τοῦ σχετικοῦ βαθμοῦ τοῦ ὁλικοῦ ἀνωτέρου εὔρους τῆς βάσεώς της—ἀνεξαρτήτως τῶν πτερυγίων—καὶ τοῦ μήκους της, διακρίνομεν: λεπτορρινικοὺς (λευκή), μεσορρινικοὺς (κιτρίνη), πλατυρρινικοὺς (μέλαινα). γ') Αἱ τρίχες, κυματοειδεῖς (λευκή), εὐθεῖαι (κιτρίνη), σπειροειδεῖς (μέλαινα) ὡς πρὸς τὴν μορφήν, καὶ διάφοροι ὡς πρὸς τὴν ὑφὴν καὶ τὸ ἱστολογικὸν σχῆμα κατὰ τὴν τομὴν (κυκλικόν, ἐλλειπτικὸν κλπ.) εἰς τὰς διαφόρους φυλάς. δ') Ἡ κεφαλή, παρουσιάζουσα κατὰ τὰς φυλάς, τύπους δολιχοκεφάλων, βραχυκεφάλων κλπ. ε') Ἡ πύελος, οὖσα πλατυτέρα παρὰ τῇ λευκῇ φυλῇ.

Ἡ λευκὴ φυλὴ ἀπαρτίζεται ἐκ τῆς κιμβρικῆς ἢ ἀγγλο-σκανδιναυϊκῆς, τῆς κελτικῆς ἢ κελτοσλαυϊκῆς, τῆς μεσογειακῆς, τῆς σημιτικῆς ἢ αἰγυπτιακῆς, τῆς λαπωνικῆς καὶ τῆς φιλλανδικῆς. Εἰς τὴν κιμβρικὴν ἀνήκουν Γερμανοί, Σκανδιναυοὶ καὶ Ἀγγλο-σάξωνες.

Ἡ Γερμανὶς καὶ ἡ Σκανδιναυὶς παρουσιάζουν ἀρχιτεκτονικὴν στερεάν, πλήρη καὶ μᾶλλον βαρεῖαν, δέρμα λευκὸν καὶ ὑπόστιλπνον, ξανθὰς τὰς τρίχας καὶ ὀφθαλμοὺς διαυγεῖς. Ἡ Ἀγγλίς, ὑψίσωμος καὶ εὔκαμπτος, παρουσιάζει ἐπιμήκη τὴν μορφὴν μετὰ τοῦ κρανίου, λεπτὸν καὶ διαφανὲς τὸ δέρμα, καὶ ὑπερμέτρως ὑψηλὰς τὰς γνάθους. Ἡ Γαλλίς, ἥτις ἀνήκει εἰς τὴν κελτικήν, ἔχει μορφὴν ἧττον ᾠοειδῆ τῶν λοιπῶν, διακρίνεται ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῆς, εὐρέως ἠνεῳγμένων, τῆς εὐθείας καὶ ἐλαφρῶς βραχείας ρινός της, τῆς λεπτότητος τῶν χειλέων καὶ τοῦ μικροῦ κυκλοτεροῦς πώγωνος. Εἰς τὴν μεσογειακὴν ἀνήκουσιν ὁ ἰταλικός, ἱσπανικὸς καὶ ἑλληνικὸς τύπος. Μέσου ἀναστήματος καὶ καλῆς ἀναλογίας ἥ τε Ἰταλὶς καὶ ἡ Ἱσπανὶς παρουσιάζουσι κανονικότητα φυσιογνωμίας, ᾠοειδῆ τὴν μορφήν, εὔγραμμα τὰ μέλη, λεπτὰ τὰ ἄκρα καὶ τὴν ὀσφυϊκὴν καμπὴν ἐν μέτρῳ. Ἡ Ἑλληνίς, ὑψηλοτέρου ἀναστήματος, παρουσιάζει τὰς αὐτὰς συχνάκις, οἵας καὶ αἱ ἄνω, ἁρμονικὰς ἀναλογίας τοῦ σώματος, μετὰ τοῦ ἰδιάζοντος χαρακτηρισμοῦ τῆς εὐθείας ρινός, ἐλαφρῶς χωριζομένης τοῦ μετώπου καὶ ἀποτελούσης τρόπον τινὰ συνέχειαν τούτου, τοῦθ' ὅπερ ἐντέχνως καὶ περικόμψως ἐξῆραν οἱ Ἕλληνες καλλιτέχναι, ἀποδώσαντες εἰς τὰ ἐκ μαρμάρου δημιουργήματα αὐτῶν τὸν ἀφθάστου καὶ ἀπαραμίλλου εὐγενείας ἰδεώδη κλασσικὸν τύπον τῆς μορφῆς.

Ἡ κιτρίνη φυλὴ ἀποτελεῖται ἐκ τῆς κινεζικῆς, μαλαίας καὶ ἰαπωνικῆς φυλῆς (Μογγόλοι, Τοῦρκοι, Θιβέτιοι, Ἰνδοκινέζοι, Ἀλεούτιοι, Ἐσκιμῶοι, Ἰάπωνες).

Ἡ μέλαινα, ἐκ τῆς αἰθιοπικῆς ἢ νιγριτικῆς, τῆς καφφρικῆς καὶ τῆς σαρραϊκῆς (Κόγκο). Ἐπίσης ἀνήκουσιν εἰς αὐτὴν οἱ Νεγρίλλοι, φυλὴ μικροῦ ἀναστήματος, καὶ αἱ φυλαὶ τῶν Bosjemane, Bambara, Ba-tua, Ba-binga καὶ τῶν Ὀττεντότων, (Topinard, Poutrin).

Δ') Δευτερογενεῖς χαρακτῆρες τοῦ φύλου. Οἱ χαρακτῆρες οὗτοι, ἀποτελοῦντες διακριτικὸν γνώρισμα τῆς γυναικὸς ἐκ τοῦ ἀνδρός, ἀπορρέουσιν ἐκ τοῦ σκελετοῦ, τῶν μυῶν, τοῦ δέρματος καὶ τοῦ λιπώδους ἱστοῦ· οὗτοι παραμένουσιν ἐμφανεῖς καὶ ἀμετάβλητοι παρὰ τῇ γυναικί, ἐφόσον διατηρεῖ αὕτη ὑγιεῖς τὰς ᾠοθήκας· πᾶσα ἀλλοίωσις αὐτῶν ἔχει ὡς συνέπειαν τὴν ἐξαφάνισιν ἑνὸς ἢ πλειοτέρων τῶν χαρακτήρων τούτων, κατὰ δὲ τὴν ἐμμηνόπαυσιν, ὁπότε καὶ αἱ ᾠοθῆκαι βαθμιαίως παύουσι λειτουργοῦσαι, καὶ οἱ χαρακτῆρες οὗτοι ἐξασθενοῦσι μέχρι τοῦ σημείου τῆς ἐξισώσεώς των μέ τινας τῶν ἀνδρικῶν. Εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ ἑξῆς: Τὸ ἀνάστημα βραχύτερον τοῦ ἀνδρικοῦ, ὁ θώραξ μικρότερος ἐν σχέσει μὲ τὴν κοιλίαν, οὖσαν μεγαλυτέραν, ἡ ὀσφυϊκὴ καμπὴ πλέον ἔκδηλος παρὰ τῇ γυναικί. Τὸ τόξον αὐτῆς ἀποτελούμενον ἐκ τῶν 5 ὀσφυϊκῶν καὶ τῶν 2—3 τελευταίων θωρακικῶν σπονδύλων καὶ λογιζόμενον εἰς 2 ὑφκ. ὑπερτερεῖ κατὰ 1/4 τοῦ ἀνδρικοῦ, ὑπολογιζομένου εἰς 15 χιλιοστμ.· τὸ ἱερὸν ὀστοῦν ἑνούμενον μετὰ τῆς σπονδυλικῆς στήλης εἰς γωνίαν ἀμβλεῖαν καὶ συντελοῦν εἰς τὴν ἄνω καμπὴν παρουσιάζει διεύθυνσιν σχετιζομένην μὲ τὴν κλίσιν τῆς πυέλου· ἡ ἱεροοσπονδυλικὴ αὕτη γωνία εἶναι παρὰ τῷ ἀνδρὶ 110°—120°, παρὰ τῇ γυναικὶ 100°—110°, ἐξικνουμένη καὶ μέχρις 90°.

Ἀλλὰ καὶ τὰ μαλακὰ μόρια τῆς χώρας ταύτης καὶ ἡ μορφὴ τῶν γλουτῶν καὶ ἡ εὐκαμψία τοῦ σώματος τῆς γυναικὸς τείνουσιν εἰς πλείονα ἔξαρσιν τῆς ὀσφυϊκῆς καμπῆς. Τὰ ὀστᾶ εἶναι ὀλιγώτερον παχέα ἐν σχέσει μὲ τὸ μῆκός των, καὶ μὴ παρουσιάζοντα προεξοχὰς ἢ γωνίας ἐμφανεῖς.

Digitized by Google

Αἱ ἀρθρώσεις, καὶ ἰδίως τοῦ καρποῦ καὶ ἡ ποδοκνημική, εἶναι λεπταί. Ἡ πύελός της, ὡς ἐκ τῆς ἀνωτέρας ἀναπτύξεως τῶν σπλάγχνων παρ' αὐτῇ καὶ τῆς μητρότητος ἀφ' ἑτέρου, μολονότι ὡς πρὸς τὸ ὕψος ὑπολείπεται τῆς ἀνδρικῆς, ὡς πρὸς τὸ εὖρος ὅμως εἶναι μείζων τῆς ἀνδρικῆς. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπόστασις τῶν ἰσχίων εἶναι μείζων, καὶ τὸ ἡβικὸν τόξον ἠνεωγμένον καὶ ἡ ἡβικὴ σύμφυσις ὀλιγώτερον ὑψηλή, καὶ ἡ ἔσω ἐπιφάνεια τῆς πυέλου παρουσιάζει πάσας τὰς ἀνωμαλίας τῶν μυῶν καὶ ὀστῶν ἠπιώτερον ἐξεχούσας. Οἱ μῦς, ἂν καὶ ἀνεπτυγμένοι, δὲν προέχουσιν, ἀποστρογγυλούμενοι ἐκ τοῦ περιβάλλοντος αὐτοὺς λιπώδους ἱστοῦ. Τὸ δέρμα λευκὸν καὶ λεπτὸν ἰδίως εἰς τὰς ξανθάς, ἐμφανέστερον καθίσταται ὡς πρὸς τὰς ἄνω ἰδιότητας εἰς τὰς ἔσω ἐπιφανείας τῶν μελῶν, εἰς τὸν τράχηλον καὶ τὸ στῆθος· ἡ ἔλλειψις δὲ τριχῶν ἐπ' αὐτοῦ, πλὴν τῆς ἥβης καὶ μασχάλης, ἀποτελεῖ τὸν διάκριτον χαρακτῆρα τοῦ φύλου· ὁσάκις δὲ τοιαῦται ἀναπτυχθῶσιν ἐπὶ τῶν μελῶν, κορμοῦ καὶ προσώπου, τοῦτο εἶναι ἔνδειξις ἐπιρροῆς διαταραχῶν τοῦ ἐνδοκρινίου συστήματος καὶ ἰδίως τῶν ᾠοθηκικῶν ἀδένων. Τέλος, ἡ περισσὴ ἄθροισις λίπους καθ' ὅλον τὸ σῶμα (ὑπερλίπωσις), ἢ κατὰ σωροὺς (στεατώματα), ἀποτελεῖ διακριτικὸν γνώρισμα τοῦ φύλου. Ὁ λιπώδης ἱστὸς εὕρηται κατὰ φύσιν εἰς ἀμφότερα τὰ φῦλα ἁπανταχοῦ τοῦ σώματος (πλὴν τῆς ῥινός, βλεφάρων καὶ ραχιαίας ἐπιφανείας χειρῶν καὶ ποδῶν), οὐχ ἧττον παρὰ τῇ γυναικὶ ἀφθονεῖ, ἰδίως κατὰ τοὺς γλουτοὺς (3—5 ὑφκτμ. πάχος) κατὰ τὴν μαζικὴν χώραν κλπ., ποικίλλων κατὰ τὰς φυλάς, τὰς οἰκογενείας, τὰς ἕξεις τῆς ζωῆς, τὸ εἶδος τῆς τροφῆς καὶ τὴν ἡλικίαν. Ἐπίσης ἡ κατὰ σωροὺς ἄθροισις λίπους (στεατώματα) λαμβάνει χώραν πρώτιστα εἰς τοὺς γλουτούς, προσλαμβάνουσα ἐλαστικότητα τοιαύτην, ἐκ λόγων ἰδιαιτέρας ἀνατομικῆς ὑφῆς, οἵαν μόνον κατὰ τὸ πέλμα τοῦ ποδὸς ἀπαντᾷ τις· εἶτα παρατηροῦνται τὰ στεατώματα εἰς τὰ ἰσχία, τὴν κοιλίαν, τὴν ἡβικὴν σύμφυσιν κλπ. Εἰς τὰς μικροῦ ἀναστήματος γυναῖκας ἡ ἄθροισις λιπώδους ἱστοῦ εἶναι ἐντονωτέρα τῆς τῶν ὑψηλοῦ ἀναστήματος.

Ε') Πρωτογενεῖς χαρακτῆρες τοῦ φύλου. Γεννητικὰ ὄργανα καὶ μαστοὶ ἀποτελοῦσι τοὺς πρωτογενεῖς χαρακτῆρας τοῦ φύλου. Τὰ μὲν διαφέρουσιν εἰς τὰ φῦλα κατὰ τὸ σχῆμα, οἱ δέ, κατὰ τὸν ὄγκον. Οἱ πρωτογενεῖς οὗτοι χαρακτῆρες εἰς ἀμφότερα τὰ φῦλα διέπουσι τοὺς δευτερογενεῖς χαρακτῆρας. Γυνὴ ἔχουσα φυσιολογικὰ τὰ ὄργανα αὐτῆς καὶ ἰδίως τὰς ᾠοθήκας ὡς πρὸς τὴν θέσιν καὶ ἀνάπτυξίν των, δὲν δύναται νὰ παρουσιάσῃ δευτερογενεῖς ἀνδρικοὺς χαρακτῆρας· τοῦτ' αὐτὸ νοητέον καὶ διὰ τὸν ἄνδρα. Ἡ ἐκτομὴ ὄρχεων καὶ ᾠοθηκῶν κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν ἀποδεικνύει τοῦτο. Ὁ ἄρρην εὐνοῦχος ἔχει δυσαναλόγως μακρὰ τὰ ἄνω καὶ κάτω ἄκρα, τὸ κρανίον μικρὸν καὶ τὴν μορφὴν προσομοιάζουσαν μὲ πυραμίδα, τὸ τριχωτόν του σύστημα διατελεῖ ὑποτυπῶδες, τὸ δέρμα λεῖον, ὁ λάρυγξ μικρὸς καὶ ἡ φωνή του ὁμοία ὑψιφώνου γυναικὸς (soprana). Ἡ θήλεια εὐνοῦχος (ἐκτομὴ ᾠοθηκῶν κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν) ἀποβαίνει ὑψίσωμος, ἰσχνοά, μυώδης, στερεῖται ἀναπτύξεως μαστῶν, θηλῶν καὶ τριχῶν κατὰ τὴν γεννητικὴν ζώνην, ἔχει τὰς ἐπιγονατίδας προβαλλούσας, τὴν φωνὴν ἀνδρικήν, τὰς κινήσεις ἀποτόμους, στερεῖται δὲ ἐμμήνου ῥοῆς καὶ γενετησίου ἐνστίκτου (Roberts). Τὰ γεννητικὰ ὄργανα παρουσιάζουσι διαμαρτίας περὶ τὴν διάπλασίν των α) ὡς πρὸς τὴν ἔλλειψιν αὐτῶν ἢ τὴν ὑπερπλασίαν (ἔλλειψις κόλπου, ὑποσπαδίας, κλειτορὶς ὑπερτροφική) καὶ β) ὡς πρὸς τὴν μικτὴν μορφήν των, τοῦθ' ὅπερ ἀποτελεῖ τὸν ἑρμαφροδιτισμόν.

Ἐπήρεια τῆς ἡλικίας ἐπὶ τῆς μορφολογίας τοῦ σώματος. Τὸ ἀνθρώπινον ὂν ὑπὸ τὸ κράτος ἀενάου φθορᾶς καὶ ἀναπλάσεως ὑφίσταται διαρκεῖς μεταβολὰς ὑπὸ τὴν ἔποψιν ὑφῆς καὶ χρωματισμοῦ τοῦ δέρματος, λάμψεως τῶν ὀφθαλμῶν, βάρους καὶ ὄγκου σωματικοῦ καὶ ἀναστήματος. Οὕτω κατὰ τὸν νόμον τοῦτον ἡ ζωὴ τῆς γυναικὸς δυνατὸν νὰ διαιρεθῇ εἰς 5 περιόδους: τὴν τῆς ἀτοκίας, τῶν τόκων, τῆς ἐμμηνοπαύσεως, τοῦ γήρατος καὶ τοῦ βαθέος ἢ μαρασμώδους γήρατος. Ἑκάστη περίοδος διαγράφει σταθμὸν γενικῆς παραστάσεως, ἐνδεικτικῆς τῆς ἡλικίας.

Α' Περίοδος. Εἶναι ἡ τῆς πλαστικῆς ὡραιότητος· λήγει περὶ τὸ 25ον ἔτος τῆς ἡλικίας. Κατ' αὐτὴν τὸ ἀνάστημα εὕρηται εἰς τὸ ἀπόγειόν του, οἱ μῦς εἰσὶ στερεοί, αἱ ἀρθρώσεις εὔκαμπτοι, τὸ λίπος ὁμαλῶς διαχεόμενον, τὸ δέρμα ἀρρυτίδωτον καὶ αἱ φυσιολογικαὶ πτυχαὶ μόλις ἐμφανεῖς. Χαρακτηριστικὰ τῆς ἡλικίας εἰσίν: ἡ μετὰ τάσεως στερεὰ σύστασις τῶν μαστῶν ἐλαφρῶς πρὸς τὰ ἄνω ὀρθουμένων καὶ ἡ τάσις τῶν κοιλιακῶν μυῶν παρουσιαζόντων ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω, ἐκ τοῦ ἄνω χείλους τῆς ἡβικῆς συμφύσεως πρὸς τὸν ὀμφαλόν, λοξὴν ἐκ τῶν ὄπισθεν πρὸς τὰ πρόσω διεύθυνσιν, ἀντιληπτὴν γινομένην εἰς πλαγίαν στάσιν τοῦ σώματος.

Β' Περίοδος. Ἀποτελεῖται α) ἐκ τῆς τελείας ἀκμῆς τοῦ σώματος κατὰ τὸ 30ὸν ἔτος, καθ' ἣν παρατηρεῖται περισσεία τις λίπους, καθιστῶντος ἐμφανεῖς τὰς φυσιολογικὰς πτυχὰς καὶ προετοιμάζοντος τὰς δευτερευούσας ῥυτίδας (γωνία στόματος, κανθοὶ ὀφθαλμῶν), καὶ χαλάρωσις τῆς τάσεως τῶν μαστῶν μετά τινος ἀποστρογγυλώσεως τῆς κοιλίας (ἐγκυμοσύνη, γαλουχία)· β) ἐκ τῆς ὡριμότητος κατὰ τὸ 40ὸν ἔτος, καθ' ἣν παρουσιάζεται ἐλάττωσις τοῦ ἀναστήματος ½ ὑφκμ., πάχυνσις τῶν ὀστῶν κατὰ τὰς ἀρθρώσεις, μείωσις τῆς ἐλαστικότητος τῶν κινήσεων, πάχυνσις καὶ αὔξησις τοῦ βάρους κατὰ 2 χλιγρμ., ἔναρξις ῥυτίδων, ἀνάδειξις φλεβῶν καὶ κιρσῶν καὶ πάχυνσις καὶ χαλάρωσις τῶν μαστῶν μετὰ μετρίας παχύνσεως τῆς κοιλίας. Κατὰ τὴν κριτικὴν ταύτην ἡλικίαν τῆς ὡριμότητος, ἡ ὑγιὴς γυνή, ἡ καλλιεργήσασα τὸ σῶμα αὐτῆς καὶ σχοῦσα εὐαρίθμους φυσιολογικοὺς τοκετούς, διατηρεῖ ἔτι τὰς ἀναλογίας τῆς ἁρμονικῆς πλαστικότητος τοῦ σώματος, παρουσιάζουσα νέαν ἑλκυστικὴν ὡραιότητα, ὁμοίαν πρὸς τὴν τῆς νεότητος, ὀφειλομένην εἰς τὴν περιπυελικὴν καὶ μηρικὴν πάχυνσιν.

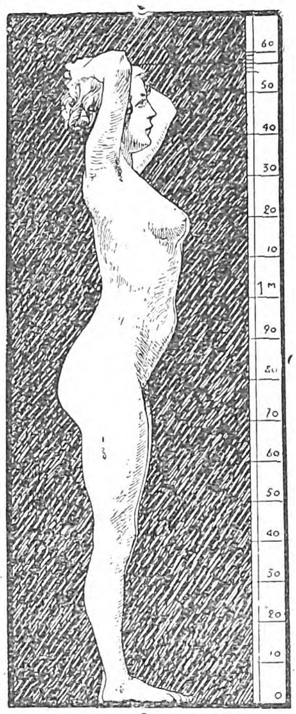

Ἄγαμος δεκαεννεαέτις εἰς χαλαρὰν ὀρθίαν στάσιν.

Γ' Περίοδος, ἡ τῆς ἐμμηνοπαύσεως: (45—60 ἔτος). Κατὰ ταύτην ὡς ἐκ τῆς ἐνάρξεως τῆς ὑποτονίας τῶν ᾠοθηκῶν ἔχομεν μείωσιν τοῦ ἀναστήματος 3-4 ὑφκ. μετά τινος κυρτώσεως, ὀξείας προεξοχὰς τῶν ἀρθρώσεων, ἐμφάνισιν φλεβῶν ὑπερτροφικῶν καὶ ἀπώλειαν τῆς ὡραίας χροιᾶς τοῦ δέρματος μετὰ πτύξεως αὐτοῦ· ἐν περιπτώσει δὲ ὑπερλιπώσεως ἡ ἀπώλεια τῶν ἀναλογιῶν ἢ γραμμῶν τοῦ σώματος ἄρχεται ἀποβαίνουσα αἰσθητή.

Δ' Περίοδος, ἡ τοῦ γήρατος (60—80 ἔτος). Κατ' αὐτὴν παρατηροῦμεν ἐπαύξησιν τῶν φαινομένων τῆς τρίτης περιόδου μετὰ σημαντικῆς ἐλαττώσεως τοῦ βάρους εἰς τοὺς ἰσχνοὺς τύπους, ὡς ἐκ τῆς ἐξαλείψεως τοῦ λίπους καὶ τῆς ὀλιγωτέρας πυκνότητος τῶν ὀστῶν.

Ε' Περίοδος, ἡ τοῦ μαρασμώδους γήρατος. Ἡ περίοδος αὕτη χαρακτηρίζεται ὑπὸ πνευματικῆς καὶ σωματικῆς καταπτώσεως καὶ ὑπὸ τροποποιήσεως τῆς μορφολογικῆς ὄψεως τοῦ σώματος· τὸ στῆθος κάμπτεται πρὸς τὰ πρόσω, παρέχον ἐντύπωσιν θλάσεως τοῦ κορμοῦ κατὰ τὴν μεσότητα, τὸ δέρμα ὑπόσκληρον καὶ ἄνευ τοῦ λιπώδους ὑποστηρίγματός του κυματίζει περὶ τὰ ὀστᾶ καὶ τοὺς ἀτροφικοὺς μῦς, αἰωρούμενον εἰς πτυχὰς δυσειδεῖς, οἱ μαστοὶ ἀτροφικοὶ πεπλατυσμένοι, κρεμάμενοι, καὶ ἡ κοιλία πεπτωκυῖα· ἡ τυχὸν περίσσεια λιπώδους ἱστοῦ συγκρατεῖ μέχρι τινὸς τὴν τοιαύτην ἔκλυσιν τοῦ ὀργανισμοῦ.

Ἐκ τῶν ἄνω, ὡς ἐκ τῆς ἡλικίας, μορφολογικῶν μεταβολῶν ἀντιλαμβάνεταί τις τὴν ἐπήρειαν τοῦ λιπώδους ἱστοῦ ἐπὶ τῆς καθόλου μορφῆς τοῦ σώματος· ἡ ἔλλειψις αὐτοῦ (ὑπολιπασία) ἀποτελεῖ τὴν ἰσχνότητα, ὀφειλομένη συχνάκις εἰς βλάβας ᾠοθηκικάς, πεπτικὰς ἢ πνευμονικάς, κατὰ δὲ τὸ γῆρας ἀποτελεῖ τὴν συνήθη ἔκβασιν τῆς τελικῆς ἐξελίξεως τοῦ ὀργανισμοῦ· ἡ δὲ περίσσεια αὐτοῦ (ὑπερπλασία) παραμορφοῖ τὰς γραμμάς, ἐν ᾗ δὲ περιπτώσει ὑπερβῇ τὰ 70 χιλιόγρ. διὰ μέσον ἀνάστημα (πολυσαρκία) ἀποτελεῖ ἐκτρωματικότητα, ἀποτέλεσμα οὖσαν τροφικῶν ὄντως διαταραχῶν. Ἐπίσης καὶ ἡ ἐπήρεια τοῦ μυϊκοῦ συστήματος (ἀδράνεια καὶ ἐξασθένησις τῶν μυῶν) ὡς καὶ τοῦ σκελετοῦ (ἀσυμμετρία, δυσανάλογον μῆκος ἢ πάχος τῶν ὀστῶν, παραμορφώσεις κλ.) ἐπὶ τῆς μορφολογίας τοῦ σώματος δὲν ὑπολείπεται κατὰ πολὺ τῆς τοῦ λιπώδους ἱστοῦ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *F. Jayle*, Γυναικολογία. Τόμος 1ος.—*Γ. Σκλαβοῦνου*. Ἀνατομικὴ τοῦ ἀνθρώπου. Τόμος 1ος Εἰσαγωγή.—*Léon Binet*, Les facteurs internes de croissance («Presse Médicale» 103,1926.—*C. Thomalla*, *Innere Secretion* (1925).

Ο. ΡΑΛΛΙΔΗΣ

— [ΦΥΣΙΟΛΟΓ.] Ἡ γυνὴ ἀπὸ ἀνθρωπολογικὴν καὶ φυσιολογικὴν ἔποψιν ἐξεταζομένη, ἤτοι ὑπὸ τὴν καθαρῶς ζωολογικὴν αὐτῆς μορφήν, ἀποτελεῖ τὸ θῆλυ γένος τοῦ εἴδους τῶν ἀνθρώπων. Ἡ διαφορὰ τῶν δύο γενῶν ἔγκειται οὐ μόνον εἰς τὴν ἰδίαν διαμόρφωσιν τῶν γεννητικῶν ὀργάνων των, ἀποτελοῦσαν τὸν πρωτεύοντα χαρακτῆρα τοῦ φύλου, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐν γένει μορφολογίαν καὶ φυσιολογίαν τῶν λοιπῶν ἱστῶν καὶ ὀργάνων αὐτῶν. Αἱ διακρίνουσαι τὴν γυναῖκα τοῦ ἀνδρὸς σπουδαῖαι διαφοραὶ καὶ ἀνομοιότητες μορφολογίας, συστάσεως καὶ λειτουργίας τῶν ἱστῶν καὶ ὀργάνων ἀπηχοῦσι σοβαρῶς ἐπὶ τοῦ συνόλου τοῦ ὀργανισμοῦ της ὑπὸ τὴν ἔποψιν δυναμικότητος, βουλήσεως, αἰσθητικότητος, διανοήσεως, συγκινήσεως κλ. Οὕτως ἀπὸ γενικῆς ἀπόψεως ἐν σχέσει μὲ τὸν ἄνδρα παρουσιάζει ἧττονα ἀντίστασιν καθ' ὅλους σχεδὸν τοὺς ἱστούς, τὰ συστήματα καὶ τὰς λειτουργίας αὐτῆς, ἔχει τὸ ἀνάστημα βραχύτερον, τὸν σκελετὸν ἐλαφρότερον καὶ τὴν χημικήν του σύστασιν κατὰ τὸ ἥμισυ ὑπολειπομένην τοῦ χρησιμωτάτου ἀνθρακικοῦ ἀσβεστίου, τὸ μυϊκὸν σύστημα ἀσθενέστερον, τὰς κινήσεις ἧττον ταχείας, τὸ βῆμα μικρότερον, τὸ βάδισμα ταλαντευόμενον καὶ ἀσταθέστερον ὡς ἐκ τῆς λοξότητος τῶν μηρῶν, τῆς προερχομένης ἐκ τοῦ εὔρους τῆς πυέλου καὶ τῆς ἐγκαρσίας μᾶλλον φορᾶς τοῦ ἄξονος τοῦ ἀνατομικοῦ αὐχένος τοῦ μηριαίου αὐτῆς ὀστοῦ, ἐξ οὗ καὶ ὁ δρόμος ἀποβαίνει δυσχερέστερος παρ' αὐτῇ. Ἡ μικροτέρα ἀνάπτυξις τοῦ σώματός της, παρεμφερὴς πρὸς τὴν σωματικὴν διάπλασιν τοῦ παιδός, καθιστᾷ πρωΐμους μὲν τὰς ζωϊκὰς λειτουργίας της, πρόωρον δὲ ταύτην καὶ εὐαισθητοτέραν εἰς τὰ διάφορα αἰσθήματα χαρᾶς, πόνου, φόβου, ἅτινα ἐνεργοῦντα ἐπὶ τῆς φαντασίας της καὶ μὴ ὑπὸ τῆς λογικῆς διακυβερνώμενα εἶναι ἧττον διαρκῆ καὶ καθιστῶσι ταύτην πλέον ἐπιρρεπῆ πρὸς τὴν ἀσθένειαν. Ὡς πρὸς τὸ κυκλοφορικὸν σύστημα ἐξεταζομένη, παρουσιάζει διαφορὰν ἐπὶ ἔλαττον, ἀναφορικῶς πρὸς τὸν ὄγκον τῆς καρδίας, τὸν τόνον τῶν ἀρτηριῶν, τὴν ποσοτικὴν καὶ ποιοτικὴν σύστασιν τοῦ αἵματος καὶ τὸν βαθμὸν τῆς θερμοκρασίας (αἷμα, ἐρυθρὰ αἱμοσφαίρια, ποσὸν σιδήρου καὶ χλωριούχου νατρίου, πάντα εἰς ἧττονα ποσότητα), καὶ μόνον αἱ σφύξεις της εἶναι κατὰ 10—14 κατὰ λεπτὸν συχνότεραι τῶν τοῦ ἀνδρός. Ὡς πρὸς τὸ ἀναπνευστικὸν σύστημα, ἡ πνευμονικὴ χωρητικότης εἶναι ἐλάσσων κατὰ ἥμισυ χιλιόγραμμον παρ' αὐτῇ, ἡ δὲ ἀναπνοή της, γινομένη δι' ἀνυψώσεως στέρνου καὶ πλευρῶν, παρουσιάζει τὸν πλευρικὸν τύπον, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἀνδρικὴν ἀναπνοήν, ἥτις εἶναι κοιλιακή. Ἐκ τοῦ πεπτικοῦ συστήματος, λόγῳ τοῦ ὅτι ἡ τροφὴ αὐτῆς εἶναι ὀλίγη καὶ συχνή, τὰ ἔντερα μένουν ἀδρανῆ, ἡ δὲ ἀπέκκρισις οὔρων καὶ οὐρίας εἶναι ἠλαττωμένη. Ἐκ τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος, τὸ κρανίον μικρότερον, ὁ ἐγκέφαλος κατὰ 100—150 γραμμάρια ἐλαφρότερος, διαφορὰ ἐλαφρῶς ἐπὶ ἔλαττον τῆς πυκνότητος τῆς φαιᾶς οὐσίας (1036—1037 ἡ ἀνδρική, 1034 ἡ τῆς γυναικός), μετωπιαῖοι καὶ βρεγματικοὶ λοβοὶ (κέντρον νοήσεως) ἧττον ἀνεπτυγμένοι τῶν ἀνδρικῶν καὶ τὰ ἀγγεῖα αὐτῶν στενοτέρας διαμέτρου. Ἐκ τῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων, ὄσφρησις, γεῦσις καὶ ἀκοὴ ἀμβλύτεραι· οὕτω, μεταξὺ ἄλλων, ἀποδίδουσι τὸν ὑπερβολικὸν ἀρωματισμὸν αὐτῆς οὐ μόνον εἰς τὴν ἕξιν, ἀλλὰ καὶ διότι ἡ αὐτὴ ποσότης ἀρώματος παράγει ἐν αὐτῇ ὀλιγωτέραν αἴσθησιν τῆς παρὰ τῷ ἀνδρὶ παραγομένης· κατὰ γενικὸν δὲ κανόνα αἰσθάνεται ὀλιγώτερον τοῦ ἀνδρὸς τὸ ψῦχος καὶ τὸ ἄλγος. Ἀντιστρόφως παρουσιάζει αὕτη ἐν σχέσει μὲ τὸν ἄνδρα λευκοτέραν, λεπτοφυεστέραν καὶ εὐαισθητοτέραν τὴν ἐπιδερμίδα, ἥτις, πλὴν τῆς κεφαλῆς, ἥβης καὶ μασχάλης, καλύπτεται ὑπὸ χνοός, κατ' ἀντίθεσιν τοῦ ἀνδρός, παρουσιάζοντος τριχωτὸν τὸ σῶμα· τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς ἔχει εὐκαμπτοτάτας, μεταξώδεις καὶ ἐπιμηκεστέρας (0,75 — 1 μ. 50 ἑκ.)· ὡς ἐκ τῆς ἀφθόνου πιμελῆς, τῆς περιβαλλούσης ὑποδορίως τὴν μαλθακὴν αὐτῆς σάρκα ὡς καὶ τὰ λεπτότερα, ἧττον ὀξέα καὶ μᾶλλον εὔγραμμα ὀστᾶ αὐτῆς, παρουσιάζει τὴν στρογγυλότητα τῶν ἀρθρώσεων, τὴν παχυτέραν διάταξιν τῶν μηρῶν καὶ ἰσχίων καὶ ἐν γένει εὐμέλειαν καὶ πλείονα χάριν τῶν γραμμῶν τοῦ σώματος· ἡ δὲ ἐπιμηκεστέρα κατὰ τὸ ὀσφυϊκὸν τμῆμα καὶ πλειότερον κοίλη νωτιαία αὐτῆς αὔλαξ μετὰ τῶν πλέον εἰσεχόντων καὶ συνεσφιγμένων ὑποχονδρίων τῆς προσδίδει τὴν γνωστὴν κομψότητα τῆς ὀσφύος της· ὁ λάρυγξ της, ὀλιγώτερον μεγάλος καὶ περικαλυπτόμενος ὑπὸ τοῦ ὑποδορίου λίπους, δὲν ἐξέχει, παρουσιάζει τὴν παρὰ τῷ ἀνδρὶ παρατηρουμένην προεξοχήν, ἡ δὲ φωνή της, ὡς ἐκ τοῦ στενοτέρου λάρυγγος καὶ τοῦ μικροτέρου ὑοειδοῦς ὀστοῦ, εἶναι ὀξυτέρα τῆς ἀνδρικῆς κατὰ μίαν ὀκταφωνίαν. Ἡ χωρητικότης καὶ ἀντοχὴ τῆς οὐροδόχου κύστεώς της εἶναι μείζων τῆς ἀνδρικῆς, οἱ δὲ ἰνιακοὶ λοβοὶ τοῦ ἐγκεφάλου της (κέντρον αἰσθητικότητος) εἶναι μείζονες τῶν τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἡ αἱμοφορία ἐν αὐτοῖς ἐντονωτέρα, γινομένη δι' ἀγγείων μείζονος διαμέτρου· οὕτω τὸ ὀγκωδέστερον τῶν μετωπιαίων λοβῶν παρὰ τῷ ἄρρενι καὶ τῶν ἰνιακῶν παρὰ τῷ θήλει συμφωνεῖ μὲ τοὺς ψυχολογικοὺς χαρακτῆρας τῶν δύο φύλων, τοῦ ἀνδρὸς παρουσιάζοντος πλείονα διανοητικὴν δύναμιν, τῆς δὲ γυναικὸς πλειοτέραν εὐαισθησίαν. Τέλος παρατηρεῖται ὅτι ἡ γυνὴ ἀνθίσταται πλειότερον εἰς τὴν ἀπώλειαν αἵματος, εἰς παντὸς εἴδους στερήσεις καὶ παρατεταμένας καὶ ἐξαντλητικὰς νόσους, διότι ἐπωφελεῖται πλειότερον τῆς τροφῆς της, ἡ δὲ ὑποβαίνει βραδύτερον ἀλλὰ καὶ στερεώτερον

Digitized by Google

αὐτῇ λαμβανομένου δὲ ὑπ᾽ ὄψει, ὅτι ἧττον τοῦ ἀνδρὸς εὕρηται ἐκτεθειμένη εἰς ἠθικὰς δοκιμασίας καὶ παντὸς εἴδους κακουχίας, ἀποβαίνει καὶ μακροβιωτέρα αὐτοῦ. Καὶ αὗται μὲν εἶναι αἱ διαφοραὶ αἱ διακρίνουσαι ταύτην τοῦ ἀνδρός. Ἀλλ᾽ ἐκτὸς τούτων οὐσιώδεις φυσιολογικοὶ χαρακτῆρες, ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ φῦλον τῆς γυναικὸς ἀπαντῶντες, καθιστῶσι ταύτην ἀνομοίαν μὲ τὸν ἄνδρα· οὗτοι εἶναι ἡ ἔμμηνος ροή, ἡ κύησις καὶ ὁ θηλασμός. Ἡ ἔμμηνος ροὴ ἢ ἐμμηνόρυσις ἀναμφιβόλως ἀποτελεῖ τὴν περίοδον τοῦ ὀργασμοῦ τῆς γυναικός, ἀντιστοιχοῦσαν μὲ τὸ σύνολον τῶν συνοδευόντων αὐτὴν φαινομένων πρὸς τὴν περίοδον τῆς ὀχείας τῶν ζῴων, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι ἡ τῶν ζῴων λαμβάνει χώραν οὐχὶ πλέον ἢ πεντάκις τὸ ἔτος, ἐνῷ τῶν γυναικῶν ἐπαναλαμβάνεται κατὰ μῆνα μὲ ἀνώτατον ὅριον γενετησίου ὁρμῆς καὶ ἱκανότητος πρὸς σύλληψιν, ἐπιφαινομένη ἀναλόγως τῶν φυλῶν καὶ τῶν κλιμάτων ἀπὸ τοῦ 10—15 ἔτους καὶ ἔχουσα ἔντονον τὴν ἀπήχησιν ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ, τῆς ἐμμηνορροούσης θεωρουμένης ὡς τραυματίου καὶ εὑρισκομένης τρόπον τινὰ ἐν σωματικῇ καὶ πνευματικῇ ἀναπηρίᾳ πρός τε τὸν ἑαυτόν της καὶ ἐν σχέσει μὲ τὸν ἄνδρα. Ἡ γυνὴ πρὸ τῆς ἥβης καὶ μετὰ τὴν ἐμμηνόπαυσιν ἐλάχιστα διαφέρει τοῦ ἀνδρός· μόνον ἡ ἐμφάνισις τῶν ἐμμήνων μετὰ τῆς τακτικῆς λειτουργίας των καθιστᾷ τὴν γυναῖκα πράγματι τοιαύτην. Ἐπειδὴ δὲ αἱ ᾠοθῆκαι προκαλοῦσι τὴν ἔμμηνον ρύσιν, πᾶσαι αἱ ἰδιότητες τοῦ σώματος, τῆς θρέψεως, τοῦ πνεύματος καὶ τῆς αἰσθηματικότητος τῆς γυναικὸς ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς καλῆς λειτουργίας τῶν ᾠοθηκῶν της. Ἡ ὁλικὴ ἐκτομὴ αὐτῶν, προκαλοῦσα τὴν ἐμμηνόπαυσιν, ἐπιφέρει τὴν ἐξάλειψιν τῶν δευτερευόντων χαρακτήρων τοῦ φύλου, συμπλησιάζουσα τὴν γυναῖκα πρὸς γυνανδροειδὲς ὄν, χωρὶς ἀναποτρέπτως νὰ καταστρέφῃ καὶ τὴν γενετήσιον αἴσθησίν της. Προκειμένου δὲ περὶ τῆς κυήσεως ὑπὸ φυσιολογικὴν ἔποψιν, οἱ τοκετοὶ μὴ ὄντες ἄγαν συχνοὶ καὶ πολυάριθμοι συντελοῦν εἰς τὴν ἄνθησιν τοῦ γυναικείου σώματος, ὡς ἀντιθέτως ἡ στείρωσις ἐπιφέρει τὸν μαρασμὸν τούτου.

Ἡ ἐπιρροὴ τῶν διαφόρων κλιμάτων ἕως τῆς ἐμφανίσεως τῆς ἥβης καὶ ἐν γένει τῆς γενετησίου αἰσθήσεως τυγχάνει ἔκδηλος. Οὕτως εἰς τὰς θερμὰς χώρας ἡ γυνὴ εἶναι προώρως ἀνεπτυγμένη καὶ πλέον ἐπιρρεπὴς πρὸς ἐρωτικὰς διαχύσεις, ὁ δὲ ὀργανισμός της ταχύτερον ἀλλοιοῦται ἢ καταστρέφεται. Τὰ γεννητικά της ὄργανα εἶναι πλέον ἀνεπτυγμένα, ἐνῷ τὸ ἀνάστημα παραμένει βραχύ. Οὕτως ἡ ἔμμηνος περίοδος εἰς τὰς γυναῖκας τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς ἀναφαίνεται εἰς ἡλικίαν 8—10 ἐτῶν μετ᾽ ἀφθόνου ἀπωλείας αἵματος, ἡ δὲ ἡλικία τῶν 11 καὶ 12 ἐτῶν φαίνεται οὖσα ἡ πλέον εὐνοϊκὴ διὰ τὸν γάμον καὶ ἀρκετὰ συνήθως διὰ τὴν μητρότητα. Πλειστάκις δὲ τίθενται εἰς ἐνέργειαν καὶ διεγερτικὰ μέσα (πλύσεις τῶν γεννητικῶν ὀργάνων δι᾽ ἀρωματικῶν καὶ διεγερτικῶν οὐσιῶν, εἰσαγωγὴ ἐντὸς αὐτῶν ξένων σωμάτων κτλ.) πρὸς ἐπίσπευσιν τῶν ἐμμήνων τῶν κορασίδων καὶ τῆς γενετησίου αὐτῶν αἰσθήσεως· συνέπεια τῆς προώρου ταύτης ἐφήβου ἡλικίας εἶναι καὶ τὸ πρόωρον γῆρας, καθ᾽ ὃ ἡ σύλληψις μετὰ τὸ 35ον ἔτος τυγχάνει ἀδύνατος. Αἱ φυσικαὶ ἰδιότητες τοῦ καταμηνιακοῦ αἵματος εἶναι αἱ αὐταὶ πρὸς τὰς τοῦ αἵματος τοῦ λοιποῦ σώματος, μόνον ἡ ἀποσύνθεσις αὐτοῦ ἐκ τῆς μίξεώς του μετ᾽ ἄλλων κολπικῶν ἐκκρίσεων, ἐπαυξανομένη ὑπὸ τῆς θερμότητος τοῦ κλίματος καὶ τῆς ἐλλείψεως τῶν ὅρων τῆς ὑγιεινῆς καὶ τῆς καθαριότητος, καθιστᾷ τοῦτο δύσοσμον καὶ σηπεδονῶδες. Ἐπίσης ἡ ἔκκρισις τοῦ γάλακτος εἰς τὰ θερμὰ κλίματα εἶναι ἐπηυξημένη. Εἰς τὰ ψυχρὰ κλίματα ἡ περίοδος ἄρχεται κατὰ τὸ 13ον—14ον, εἰς τὰ ἔτι ψυχρότερα κατὰ τὸ 15ον—16ον, τὸ δὲ ποσὸν τοῦ καταμηνιακοῦ αἵματος, ὡς καὶ τοῦ ἐκκρινομένου γάλακτος, τυγχάνει ἠλαττωμένον.

Ὡς πρὸς τὴν γενετήσιον ὁμιλίαν, ἡ γυνή, ἀνεξαρτήτως νοσηρᾶς καταστάσεως καὶ τῶν περιπτώσεων τῆς νυμφομανίας, ἀντέχει πολὺ πλειότερον τοῦ ἀνδρὸς εἰς ταύτην, ὡς μὴ ὑφισταμένη τὴν ἐκνευριστικὴν καὶ ἐξαντλητικὴν τῶν δυνάμεων ἀπώλειαν σπέρματος, τῆς ἐκ γλοιώδους ὑγροῦ ἐκκρίσεως ἐκ τῶν αἰδοιικῶν καὶ κολπικῶν ἀδένων της κατ᾽ οὐδὲν ἰσοφαριζούσης τὴν σπερματικὴν ἀπώλειαν. Οὐχ ἧττον ἡ μὴ παρουσιάζουσα διαστροφὴν ἔγγαμος γυνὴ καὶ ἰδίως ἡ μετ᾽ ἐρωτικοῦ δεσμοῦ συνδεδεμένη φέρεται οὐχὶ τόσον εὐαρέστως πρὸς τὴν συνουσίαν· ἡ ἔμφυτος αὐτῆς αἰδώς, λόγοι ποικίλων αἰσθημάτων ἢ μηχανικῶν κωλυμάτων ἢ παθήσεων τῆς γεννητικῆς σφαίρας προκαλουσῶν ἄλγος, ὁ φόβος τῆς συλλήψεως, ἡ προαπασχόλησις περὶ τῶν ἀμέσων προφυλακτικῶν κατὰ ταύτης μέτρων, ἀλλ᾽ ἰδίως ἡ ἔλλειψις ὀργασμοῦ, ὅστις μόνον εἰς ὡρισμένας ἡμέρας τῆς κυκλικῆς μηνιαίας περιόδου της ἔκδηλος γίνεται, πάντα ταῦτα καθιστῶσι τὴν γυναῖκα οὐχὶ τόσον εὐεπίφορον πρὸς τὴν ἕνωσιν τοῦ φύλου, ὡς τοῦτο συμβαίνει εἰς τὸν ἄνδρα, ὅστις οὐδένα ἐκ τῶν ἄνω λόγων παρουσιάζει, ἐκτὸς μόνον τῆς περιπτώσεως τῆς προκεχωρημένης ἡλικίας. Ἡ δὲ πλέον λεπτὴ εὐαισθησία τῆς γυναικός, ὡς καὶ ἡ διάταξις τῶν γεννητικῶν αὐτῆς ὀργάνων ἄγει εἰς τὴν πιθανὴν σκέψιν, ὅτι τὸ ἡδονικὸν αἴσθημα τυγχάνει παρ᾽ αὐτῇ ἰσχυρότερον τοῦ ἀνδρικοῦ αἰσθήματος.

Ἡ ὑψηλὴ θερμοκρασία τῶν θερμῶν χωρῶν αὐξάνει, ὡς ἐλέχθη, τὴν ἡδυπάθειαν τῶν γυναικῶν, ἀναφέρεται δὲ ὅτι ἐνιαχοῦ (Patani) αἱ ἐπιθυμίαι παρὰ ταῖς γυναιξὶ τυγχάνουν τόσον ἐπιτακτικαί, ὥστε οἱ ἄνδρες πρὸς ἄμυνάν των ἐκ τῆς παραφορᾶς τοῦ θήλεος περιβάλλονται δι᾽ εἰδικῆς ζώνης. Ὁ ἄγαμος βίος ἐπηρεάζει τὴν ὑγείαν τῆς γυναικὸς πλειότερον τῆς τοῦ ἀνδρός, ὁδηγῶν πρὸς τὴν χλώρωσιν, τὴν ὑστερίαν, τὰς διαταραχὰς καὶ τὴν διακοπὴν τῶν ἐμμήνων. Οὕτως αἱ Ρωμαῖαι ἑστιάδες παρθένοι, αἱ διάφοροι ἱέρειαι, ὡς καὶ αἱ εἰς τὰς μονὰς καταφεύγουσαι εἶναι αἱ πλειότερον πάσχουσαι ἐκ παθήσεων τῆς μήτρας, ἐκ καρκίνου ταύτης καὶ τῶν μαστῶν, καὶ ἔχουσιν ἐν γένει βραχυτέραν ζωὴν τῶν ἐν ταῖς πολιτείαις διαβιουσῶν γυναικῶν, τοῦ ἀγάμου βίου κατ᾽ οὐδὲν εὐνοοῦντος τὴν μακροβιότητα τῶν γυναικῶν. Ἐν συμπεράσματι, ἡ γυνὴ καθ᾽ ἑαυτὴν ἐξεταζομένη εὕρηται καθ᾽ ὅλα τέλειος ὀργανισμός, καίπερ ἀποτελοῦσα τὸ λεπτοφυέστερον καὶ συνεπῶς τὸ ἀσθενέστερον εἶδος τοῦ γένους τοῦ ἀνθρώπου. Σχετικῶς δὲ μὲ τὸν ἄνδρα κρινομένη ἀποτελεῖ διάφορον τούτου εἶδος κατά τε τὴν μορφολογίαν καὶ τὴν φυσιολογίαν αὐτῆς. Ἡ ὑπερτέρησις αὐτῆς εἴς τινα σημεῖα (αἰσθητικότης) ἢ ἡ μειονεκτικότης αὐτῆς εἰς ἄλλα (νοητικότης) δὲν δύναται νὰ καταστήσῃ ταύτην τελειοτέραν τοῦ ἀνδρός, οὔτε νὰ τὴν θέσῃ εἰς ὑποδεεστέραν μοῖραν αὐτοῦ· ἄλλως τε προκειμένου περὶ τῆς νοήσεώς της κριτήριον ταύτης δὲν δύναται νὰ τεθῇ τὸ ἐπὶ πλέον ποσὸν τῶν 100—150 γραμμαρίων τοῦ ἀνδρικοῦ ἐγκεφάλου, γνωστοῦ ὄντος ὅτι καὶ ἠλίθιοι καὶ ζῷα κέκτηνται ὀγκώδη ἐγκέφαλον· οὐδὲ τὸ ἁπλοῦν ἢ πολυέλικτον καὶ τὸ συμμετρικὸν ἢ ἀσύμμετρον τοῦ ἐγκεφάλου (αἱ ἕλικες τοῦ γυναικείου ἐγκεφάλου παρουσιάζονται ἁπλαῖ, μὴ πολυέλικτοι καὶ κανονικώτεραι τοῦ ἀνδρικοῦ) δύναται νὰ καθορίσῃ τὸν βαθμὸν τῆς νοητικότητος, ἀφοῦ οἱ ἀνθρωπολόγοι παρὰ τὰ μέχρι σήμερον παραδεδεγμένα ἤρξαντο κηρύσσοντες ὡς σημεῖα μεγαλοφυΐας τὸ ἀσύμμετρον καὶ ἄτακτον τῶν ἑλίκων. Ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ὁ τρόπος τῆς ἀπὸ χιλιετηρίδων ζωῆς τῆς γυναικὸς δέον νὰ ἀποτελέσῃ κριτήριον τοῦ βαθμοῦ τῆς νοήσεώς της, οὐδ᾽ ἡ ἀπ᾽ αἰώνων ὑποδούλωσίς της ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς αἰτία τῆς ἐπιβραδύνσεως ἢ ἀνακοπῆς τῆς ἐγκεφαλικῆς της ἐξελίξεως, καθότι ὁ τρόπος τῆς ζωῆς ἢ τὰ ἐμπόδια πρὸς ταύτην κατ᾽ οὐδὲν δύνανται νὰ ἐπηρεάσωσι τὴν νοητικότητα. Ἐκεῖνο ὅπερ θὰ καθώριζε καὶ θὰ διεφώτιζε περὶ τῆς διανοητικῆς δυνάμεως καὶ συνεπῶς τῆς σχετικῆς ὑπεροχῆς μεταξὺ τῶν δύο γενῶν εἶναι ἡ μικροσκοπικὴ ἐξέτασις τῆς ὑφῆς τῆς φαιᾶς οὐσίας τοῦ ἐγκεφάλου (ἕδρας τῶν νευρικῶν κέντρων), ἥτις μόλις σήμερον ἤρξατο γινομένη. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη ἀποδειχθῇ ὅτι ἡ ὑφὴ τῆς φαιᾶς οὐσίας κατ᾽ οὐδὲν διαφέρει εἰς ἀμφότερα τὰ γένη ἢ εἶναι πράγματι διάφορος, ἀσφαλὴς καὶ βεβαία θὰ παραμείνῃ πάντοτε ἡ ἐπήρεια τῆς ἔσω γεννητικῆς ἐκκρίσεως τῶν δύο φύλων ἐπὶ τῆς νοητικότητος καὶ αἰσθητικότητος αὐτῶν· μόνον ἐὰν ἐπετυγχάνετο δι᾽ ἀμοιβαίας μεταμοσχεύσεως τῶν γεννητικῶν ὀργάνων ἡ ἀλλαγὴ τοῦ γένους τῶν φύλων, ὡς ἐπὶ τῶν ζῴων ἐγένοντο τοιαύτης φύσεως πειράματα ὑπὸ τοῦ Steinach, ἡ γυνὴ θὰ προσέκτα ἀνδρικὴν διανοητικότητα καὶ ὁ ἀνὴρ γυναικείαν αἰσθητικότητα. Ἐφόσον ὅμως τοιαύτη μεταμόρφωσις δὲν ἐπῆλθεν ἔτι, ἡ γυνὴ θὰ παραμένῃ διάφορος τοῦ ἀνδρός. Ἤδη εἰδικώτερον ἐξετάζοντες τὰς διαφόρους φυλὰς καὶ τὴν ἐπιρροὴν τῶν κλιμάτων ἐπὶ τῆς ἐν γένει μορφολογίας καὶ φυσιολογίας τῶν γυναικῶν, εὑρίσκομεν ὅτι αἱ Γεωργιαναὶ καὶ Κιρκάσιαι, ὡς καὶ πᾶσαι αἱ περὶ τὸν Καύκασον γυναῖκες, θεωροῦνται αἱ ὡραιότεραι τῆς γηΐνης σφαίρας ὑπὸ τὴν ἔποψιν διαμορφώσεως καὶ λεπτότητος τῶν γραμμῶν των, λάμψεως τῶν χρωμάτων των, χάριτος καὶ ἡδυπαθείας, τῆς συνόλου ὑπάρξεώς των ἐπισκιαζομένης δυστυχῶς ὑπὸ τῆς ἠθικῆς διαφθορᾶς καὶ τῆς ἀγρίας καταστάσεως ἐν ᾗ διαβιοῦσι. Τὰ μεσημβρινὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος καὶ αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους παρέσχον ἀνέκαθεν τὰς ἐκπάγλου καλλονῆς γυναῖκας, εἰς ἃς οἱ Φειδίαι καὶ Πραξιτέλεις ἀνεῦρον τὰ πρότυπα αὐτῶν. Ἡ Ἀνδαλουσία μετὰ τῶν περιχώρων τῶν Γαδείρων ἔχει τὰς ὡραιοτέρας Ἱσπανίδας, ἡ δὲ πόλις Guimanarez κατοικεῖται ἀπὸ θελκτικὰς Πορτογαλίδας, ἀξιοσημειώτους διὰ τὸ βαθύκολπον αὐτῶν καὶ τὸ βίαιον τῶν ἐρωτικῶν παθῶν. Ἡ νότιος Γαλλία οἰκεῖται ὑπὸ μελαγχροινῶν Γαλλίδων μὲ ἔκφρασιν μορφῆς καὶ ζωηρότητα βλέμματος, αἱ δὲ Παρισιναί, αἵτινες εἶναι κρᾶμα Γαλλίδων, διακρίνονται πλειότερον ἐκ τῆς καλαισθησίας των ἢ τῆς φυσικῆς καλλονῆς των, ἣν πάσῃ θυσίᾳ προσπαθοῦν νὰ διατηρήσουν· πλειότερον τοῦ πραγματικοῦ θεωρούμεναι ἐλαφραὶ καὶ φιλήδονοι, εἶναι μᾶλλον φιλάρεσκοι καὶ ἧττον ἐρωτόληπτοι. Αἱ Ἀγγλίδες, ξανθαὶ καὶ πυρρόχροοι, ἧττον περιπαθεῖς τῶν Γαλλίδων, ἔχουσι τὴν κομψότητα τοῦ στήθους τῶν Νορμανδῶν. Ἐκ τῆς Γερμανίας διαπρέπουσιν αἱ Σαξωνίδες διὰ τὴν ὡραιότητά των, ἀλλὰ πᾶσαι σχεδὸν αἱ Γερμανίδες παρουσιάζουσι τὴν ἐλαττωματικότητα τῆς εὐσαρκίας, τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἄκρων, καὶ τῆς ψυχρότητος, ἐν τούτοις εἶναι ἰσχυροὶ ὀργανισμοὶ καὶ λίαν γόνιμοι. Αἱ Αὐστριακαὶ εἶναι ὀλιγώτερον ὡραῖαι τῶν Οὐγγρίδων. Αἱ Ρωσίδες παρουσιάζουσιν ἀρρενωπὴν μορφήν, ἀξιοσημείωτον ἐνέργειαν, πλαδαρὰς τὰς σάρκας καὶ εἶναι ἡδυπαθεῖς, κατεχόμεναι ὑπὸ βιαίων παθῶν. Αἱ Σουηδίδες καὶ Δανίδες μὲ κυανοῦς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἀνυρόχρουν τὴν χροιὰν παρουσιάζουσιν ἐξαιρετικὴν γονιμότητα. Εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ τὰς ἐντεῦθεν τοῦ Γάγγη χώρας τὸ πλεῖστον τῶν γυναικῶν καὶ ἰδίως αἱ Περσίδες, μελαγχροιναὶ ἢ πυρρόχροοι, εἶναι ὡραῖαι· ἐγκεκλεισμέναι δὲ ἐν τῷ γυναικωνίτῃ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἀποψίλωσιν τῶν τριχῶν τοῦ σώματός των, τὴν βαφὴν τῶν ὀνύχων καὶ δακτύλων δι᾽ ἐρυθροῦ χρώματος, μὲ τὰ λουτρὰ καὶ ἐν γένει μὲ τὴν ἐπὶ μακρότερον διατήρησιν τῶν θελγήτρων των, διάγουσαι ἐν νωχελείᾳ καὶ ἐκνευριστικῇ μονοτονίᾳ. Αἱ γυναῖκες τῆς Ἀραβίας παραμορφοῦσι τὴν οὐχὶ δυσάρεστον μορφήν των διὰ τῶν στίξεων καὶ τῶν κρεμαμένων δακτυλίων ἐκ τῶν πτερυγίων τῆς ρινός.

Αἱ Ἰνδαὶ ἔχουσι τὸ δέρμα ξηρὸν καὶ μελάγχρουν, αἱ δὲ ἐκεῖθεν τοῦ Γάγγη γυναῖκες, θελκτικαὶ ἀλλὰ μικρόσωμοι, εἰσέρχονται εἰς γάμου ἡλικίαν κατὰ τὸ 10—12 ἔτος τῆς ἡλικίας των, καταγινόμεναι μὲ τὴν ἀποψίλωσιν τῶν τριχῶν καὶ τὴν ἐπάλειψιν τοῦ δέρματος καὶ τῆς κόμης των δι᾽ ἐλαίου ἀρωματικοῦ κακάου· αἱ τῆς Βεγγάλης, μικρόσωμοι, μελάγχροοι καὶ ζωηραί, θεωροῦνται αἱ φιληδονώτεραι τῶν Ἰνδιῶν γυναῖκες. Σχεδὸν πᾶσαι τῆς Ἀνατολῆς αἱ γυναῖκες ἔχουσιν εὐρεῖαν τὴν πύελον, ἐκ τῆς εὐρύτητος δὲ ταύτης εὐχερὴς ἀποβαίνει ὁ τοκετὸς καὶ ἠλαττωμέναι εἶναι αἱ ὠδῖνες. Ἡ μογγολικὴ φυλή, ἐκτεινομένη εἰς τὰς ἐκεῖθεν τοῦ Γάγγη χώρας, ἀποτελεῖται ἐκ πλήθους νομάδων πατριῶν μὲ γυναῖκας ἐλαιώδους χρώματος καὶ πλαδαρὰς τὰς σάρκας· οἱ σύζυγοί των θεωροῦσι τιμὴν νὰ τὰς ἐκδίδωσιν εἰς τοὺς ξένους. Εἰς τὴν Κίναν, ὡς γνωστόν, ἡ γυναικεία ὡραιότης ἔγκειται εἰς τὸ μικκύλον τοῦ ποδός, ὅπερ ἐπιτυγχάνεται κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν διὰ τῆς κάμψεως τῶν δακτύλων αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ πέλματος καὶ τῆς συγκρατήσεως αὐτῶν ἐν τῇ θέσει ταύτῃ δι᾽ ἐπιδέσμου ἰσχυροῦ καὶ διαρκοῦς. Αἱ γυναῖκες τῆς Καμτσάτκας, χερσονήσου τῆς Σιβηρίας, διατηροῦσι τὸν κόλπον αὐτῶν ἐν διαρκεῖ διαστολῇ διὰ τῆς χρήσεως ξυλίνου πεσσοῦ, ἀνθίστανται δὲ εἰς τὰς ἐπιθυμίας τῶν συζύγων των, ὡς τοῦτο συμβαίνει καὶ εἰς τὰς γυναῖκας τῆς Γροιλλανδίας καὶ τῶν νήσων Κουριλῶν· ἡ δριμύτης τοῦ κλίματος, συχνάκις θανατηφόρος διὰ τὴν μητέρα καὶ τὸ νεογνόν, ἀναμφιβόλως μικρὸν ἐνθαρρύνει αὐτὰς εἰς τὴν ἕνωσιν τῶν φύλων. Αἱ γυναῖκες τῆς Λαπωνίας, καχεκτικαὶ καὶ νωθραὶ ἐκ τῆς στερήσεως ἀέρος, φωτός, φυτείας καὶ ἐκτεθειμέναι εἰς τοὺς πάγους τῶν πολικῶν χωρῶν, στεροῦνται ἐμμήνου ροῆς· ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως δὲ τῆς τροφῆς καὶ λόγῳ τῆς ἡμιαγρίας των ζωῆς ἔχουσι μεγίστην εὐαισθησίαν τῶν νευρικῶν κέντρων, οὕτως ὥστε καὶ ὁ ἐλάχιστος ἀδόκητος θροῦς προκαλεῖ ἐκ τοῦ τρόμου τὴν ἀπώλειαν τῶν αἰσθήσεών των. Αἱ τῆς νιγριτικῆς φυλῆς, ὑστεροῦσαι πνευματικῶς τῶν λευκῶν γυναικῶν, ἔχουσι πλέον ἀνεπτυγμένας τὰς φυσικάς των λειτουργίας, φερόμεναι πλειότερον πρὸς τὴν ἡδυπάθειαν· ὄντως ἀποτελοῦσιν αὗται ἰσχυρὸν ὀργανισμὸν καὶ ἀποβαίνουν αἱ καλύτεροι τροφοὶ τῶν λευκῶν ὡς ἐκ τῶν ὀγκωδῶν μαστῶν των· προσέτι παρουσιάζουσι μεγέθυνσιν τῶν χειλέων καὶ τῆς κλειτορίδος, ἥτις πολλάκις ἐκλαμβανομένη ὡς ἀνδρικὸν μόριον παρέχει τὴν ἐντύπωσιν ἑρμαφροδιτισμοῦ. Αἱ γυναῖκες τῆς φυλῆς τῶν Χουζουανὰς παρουσιάζουσιν ἐπὶ τῶν γλουτῶν ὑπερμεγέθεις λιπώδεις σφαίρας (στεατοπυγία), παλλομένας κατὰ τὸ βάδισμα, ἐφ᾽ ὧν ἀναρριχῶνται τὰ παιδία των· αἱ δὲ τῆς Καφφρερίας, αἱ κάλλιον πασῶν τῶν Αἰθιοπίδων ὀργανικῶς συγκεκροτημέναι, χαρακτῆρος διαπύρου καὶ παράφοροι, εἰς τὰς ἐρωτικὰς παθολογικὰς ἐκδηλώσεις των, ἐπιζητοῦσι λίαν τοὺς λευκούς, συχνάκις εἰς ὄλεθρον παρασύρουσαι διὰ τῆς ἀκολασίας των αὐτούς. Κατὰ γενικὸν κανόνα αἱ γυναῖκες αἱ ζῶσαι εἰς θερμότερα κλίματα ἀποβαίνουσι πλειότερον περιπαθεῖς, φιλήδονοι καὶ ἔκδοτοι εἰς ὄργια· τοῦ κανόνος τούτου οὐδὲ αἱ Εὐρωπαῖαι ἐξαιροῦνται, καὶ γνωστὸν εἶναι ὅτι αἱ Ἱσπανίδες, Πορτογαλίδες καὶ Ἰταλίδες εἶναι θερμότεραι τῶν Γαλλίδων, αἱ μεσημβριναὶ Γαλλίδες θερμότεραι τῶν τοῦ Βορρᾶ, αἱ Γερμανίδες καὶ Ἀγγλίδες ψυχραὶ κτλ. Κατὰ τὸ ἔαρ καὶ θέρος αἱ γυναῖκες ἀποβαίνουσι πλειότερον πυρώδεις ἢ κατὰ τὸν χειμῶνα, παρετηρήθη δὲ ὅτι γυναῖκες παραμείνασαι ἄγονοι εἰς ψυχρὰ κλίματα, κατέστησαν γόνιμοι εἰς τὴν χώραν τῶν τροπικῶν.

Εἰς τὰς περισσοτέρας νήσους τοῦ Εἰρηνικοῦ, ὡς καὶ εἰς τὴν Ὠκεανίαν, αἱ γυναῖκες διακρίνονται ἐκ τῶν ὀργίων των· τὸ αἴσθημα τῆς τιμῆς καὶ ἡ ἁγνότης παρὰ τοῖς λαοῖς τούτοις φαίνονται ζητήματα ἢ λεπτομέρειαι κείμεναι ὑπεράνω

Digitized by Google

τῆς φυσικῆς των ὁρμῆς· ἡ βρεφοκτονία διενεργεῖται ἄνευ οὐδεμιᾶς τύψεως, αἱ δὲ ἐκτρώσεις προκαλοῦνται διὰ λακτισμῶν ἐπὶ τῆς ἐγκύμονος κοιλίας ὑπὸ τῶν ἱερειῶν. Εἰς τὴν Νέαν Ὁλλανδίαν αἱ τίκτουσαι δίδυμα θυσιάζουσι τὸ ἀδύνατον ἐξ αὐτῶν, ἢ τὸ θῆλυ, κατακερματίζουσαι αὐτὸ διὰ λίθων· ἡ αὐτὴ κατακρεούργησις διενεργεῖται εἰς ἃς περιπτώσεις ἀποβαίνει ἀδύνατος ἡ διατροφὴ τοῦ παιδίου. Αἱ Μαλαῖαι εἶναι στιγμέναι μὲ διάφορα χρώματα καὶ ἠλειμμέναι δι' ἐλαίου coco. Ἡ ἕνωσις τῆς Μαλαίας φυλῆς μετὰ τῆς αἰθιοπικῆς τῶν Παππούων παρήγαγεν εἴς τινας νήσους τὰ πλέον δύσμορφα τριχωτὰ εἴδη τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ὁμοιάζοντα μὲ τὰ μεγάλα εἴδη τῶν πιθήκων (Τάννα, Νέα Καληδονία κτλ.). Εἰς τὴν Ἀμερικὴν αἱ ὡραιότεραι γυναῖκες εὑρίσκονται εἰς τὰς συγκεκερασμένας ζώνας καὶ ἰδίως εἰς τὴν Βόρειον Ἀμερικήν. Εἰς πλείστας χώρας γυναῖκες καὶ ἄνδρες παραμορφοῦσι τὸ πρόσωπόν των διατρυποῦντες τὸ κατώτερον χεῖλος πρὸς ἀνάρτησιν κοσμημάτων ἐκ λίθου, ξύλου ἢ κογχυλίου· εἴς τινας φυλὰς αἱ γυναῖκες πιέζουσι τόσον πολὺ τὴν κνήμην των κάτωθεν τοῦ σφυροῦ δι' ἱμαντοπέδης, ὥστε τὸ ἄνω τοῦ δεσμοῦ τμῆμα τοῦ μέλους ἐξοιδαίνεται σχηματίζον σχῆμα κυλινδρικοῦ προσκεφαλαίου. Παρὰ ταῖς Καραΐβαις τῆς Γουϊάνης ὑφίσταται τὸ ἔθος νὰ ἐγείρεται τῆς κλίνης ἡ γυνὴ ἀμέσως μετὰ τὸν τοκετὸν διὰ τὰς ὑπηρεσίας τῆς οἰκίας, καὶ ἀντ' αὐτῆς νὰ ὑπεισέρχηται εἰς τὴν κλίνην ὁ σύζυγος πρὸς ὑποδοχὴν τῶν ἐπισκεπτῶν. Εἰς τὰς συγκερασμένας ζώνας τὰ ἤθη εἶναι ὀλίγον τι ἠπιώτερα. Σχεδὸν πάντες οἱ αὐτόχθονες Ἀμερικανοὶ εἶναι πολύγαμοι.

Ο. ΡΑΛΛΙΔΗΣ

— [ΝΟΜ.] I) Εἰς τὸ ἰδιωτικὸν δίκαιον κατὰ κανόνα ἡ θέσις τῆς γυναικὸς εἶναι ὁμοία τῆς τοῦ ἀνδρός, διὰ τοῦτο οἱ περὶ τούτου ὁρισμοὶ ἐφαρμόζονται συνήθως καὶ ἐπ' ἐκείνης, οὐχὶ ὅμως καὶ τἀνάπαλιν (Π. 50, 16, 195, πρ.). Κατ' ἐξαίρεσιν ὁ νόμος δημιουργεῖ διὰ τὰς γυναῖκας εὐνοϊκὰς ἢ μειονεκτικὰς καταστάσεις, αἵτινες εἶναι μείζονες εἰς τὸ οἰκογενειακὸν δίκαιον, ὀλιγώτεραι δ' εἰς τ' ἄλλα τμήματα τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου. Οὕτω διὰ τὰς γυναῖκας ἡ ἐφηβότης ἄρχεται ἀπὸ τοῦ 12ου ἔτους τῆς ἡλικίας των, ἔτι δ' αὗται ἀκολουθοῦσι τὸ ὄνομα, τὴν ἰθαγένειαν καὶ τὴν κατοικίαν τοῦ ἀνδρός, ἀποκλείονται τῆς πατρικῆς ἐξουσίας καὶ κατὰ κανόνα τῆς ἐπιτροπείας καὶ τῆς κηδεμονίας, δὲν δύνανται δ' ὕπανδροι οὖσαι ἄνευ τῆς συναινέσεως τῶν συζύγων των νὰ ἐμπορεύωνται κλπ.

II) Ἐν τῷ δημοσίῳ δικαίῳ ἡ διαφορὰ τῶν φύλων κέκτηται μείζονα σημασίαν, τῶν γυναικῶν ἀποκλειομένων κατὰ κανόνα τῶν δημοσίων καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων, ὑποχρεώσεων, λειτουργιῶν καὶ ὑπηρεσιῶν, μὴ προσωποκρατουμένων, μὴ δυναμένων νὰ παρίστανται ὡς μάρτυρες ἐν συμβολαίοις κλπ.

III) Κατὰ τὸ ἀρχαῖον ρωμαϊκὸν δίκαιον ἡ γυνὴ διετέλει ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ συζύγου (manus), ἔτι δὲ καὶ ὑπεξουσία οὖσα ὑπὸ ἐπιτροπείαν. Τέλος ἀπηγορεύετο αὐτῇ ἡ σύναψις ὡρισμένων συμβάσεων (negotia civilia). Ἐν τῷ συγχρόνῳ δικαίῳ γενικῶς ὑφίσταται τάσις ἀπολύτου ἐξομοιώσεως τῆς νομικῆς θέσεως τῆς γυναικὸς πρὸς τὴν τοῦ ἀνδρὸς (βλ. λ. βελλεϊάνειον *δόγμα*).

[Κατὰ τὰ λοιπὰ βλ. λ. φῦλον.]. Δ. Φ. Π.

— [ΦΙΛΟΣΟΦ.] Ἡ γυνὴ ἀποτελεῖ ἀντικείμενον πολλῶν καὶ δυσχερῶν προβλημάτων, ψυχολογικῶν, κοινωνικῶν, μεταφυσικῶν, θρησκευτικῶν. Ἡ γέννησις αὐτῆς ὀφείλεται, ὅπως καὶ ἡ τοῦ ἀνδρός, εἰς τὴν αἰωνίαν ροπὴν τῆς πνεύματος ἐμπεφορημένης φύσεως πρὸς διαφοροποίησιν καὶ ἐξατομίκευσιν. Παραλλήλως πρὸς τὰς φυσιολογικὰς διαφορὰς ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς χωροῦσι ψυχικαὶ διαφοραί· διότι ἂν καὶ τὸ ἑνιαῖον ἐσωτερικὸν ὅλον, ὅπερ καλοῦμεν ψυχήν, ἐμφανίζει καὶ παρὰ τῇ γυναικὶ τὰ αὐτὰ στοιχεῖα ὅσα καὶ παρὰ τῷ ἀνδρί, ὁ συνδυασμὸς ὅμως αὐτῶν καὶ ἡ πρὸς ἄλληλα σχέσις εἶναι παρὰ τῇ γυναικὶ διάφορα. Καὶ εἶναι μὲν δυνατὸν αἱ διαφοραὶ αὗται νὰ ὀφείλωνται καὶ εἰς τὴν διάφορον κοινωνικὴν θέσιν καὶ ἀσχολίαν τῆς γυναικὸς διὰ μέσου τῶν αἰώνων, θὰ ἦτο ὅμως δύσκολον νὰ δεχθῇ τις ὅτι τὰ δύο φῦλα ἦσαν ἐν ἀρχῇ κατὰ πάντα ὅμοια ψυχικῶς. Ἐν πάσῃ περιπτώσει τὸ γεγονὸς ὅτι τόσα γράφονται περὶ τῆς γυναικὸς καὶ τόσαι καταβάλλονται προσπάθειαι πρὸς κατανόησιν καὶ περιγραφὴν τοῦ ψυχικοῦ αὐτῆς βίου, ἀποδεικνύει ὅτι πρὸ ἡμῶν ἔχομέν τι διάφορον ἡμῶν ὄν, τοῦ ὁποίου τὴν φύσιν εἶναι δύσκολον νὰ ἑρμηνεύσωμεν. Ἡ πρὸς τὸ ὂν τοῦτο διαγωγὴ τοῦ ἀνδρὸς κατὰ τὴν ροὴν τῶν αἰώνων ὑπῆρξε διττὴ καὶ ἀντιφατική· ἀφ' ἑνὸς παρατηροῦμεν ὑποτίμησιν καὶ περιφρόνησιν τῆς γυναικός, ἀφ' ἑτέρου δὲ βαθὺν σεβασμὸν καὶ θρησκευτικὴν μονονουχὶ λατρείαν. Ἐν τοῖς ἑπομένοις θὰ πραγματευθῶμεν τὸ μὲν τὴν θέσιν τῆς γυναικὸς ἐν ταῖς διαφόροις θρησκείαις, ἰδίᾳ ἐν τῷ Χριστιανισμῷ καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ, τὸ δὲ τὴν κοινωνικὴν θέσιν αὐτῆς ἱστορικῶς καὶ ἐν τῷ παρόντι, ὅτε καὶ ἀναφαίνεται τὸ λεγόμενον γυναικεῖον ζήτημα ἕνεκεν διαφόρων λόγων ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ ὀξύτητι.

Ἡ θρησκευτικὴ θέσις τῆς γυναικός. Ἡ πράγματι ἡ ἐπιρροὴ τῆς γυναικὸς ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν νομικὴν καὶ κοινωνικὴν αὐτῆς ὑποτίμησιν· τοὐναντίον καὶ ὅπου οὐδὲν κοινωνικὸν δικαίωμα κέκτηται, ἀπολαύει βαθέος σεβασμοῦ ἐκ μέρους τοῦ ἀνδρός. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ἡ γυνή, ὡς κεκτημένη τὴν ἰδιότητα τῆς μητρότητος, θεωρεῖται ὡς ἐγκλείουσα ἐν ἑαυτῇ ὑπερφυσικὰς δυνάμεις. Ἡ παραγωγὴ νέας ζωῆς ἐκλαμβάνεται, καὶ δικαίως, ὡς μυστήριον, ὅπερ ἐμπνέει δέος· τὸ ἱερὸν τοῦτο δέος μεταφέρεται καὶ ἐπὶ τὴν γυναῖκα, ἥτις παράγει ἐξ ἑαυτῆς τὴν νέαν ζωήν, τέλος δὲ καὶ ἐπὶ τὴν γυναῖκα καθ' ὅλου. Ἐκ τῶν διαφόρων πρωτογενῶν θρησκειῶν βλέπομεν ὅτι ἡ γυνή, ἰδίᾳ κατὰ τὰς διαφόρους αὐτῆς γενετησίους καταστάσεις, εἶναι ταμπού, ὂν δηλαδὴ ἐφωδιασμένον διὰ δυνάμεως ὅλως ἰδιαιτέρας καὶ ἐπικινδύνου. Διὰ τοῦτο αἱ μηνορροοῦσαι καὶ αἱ λεχοὶ περιορίζονται εἰς ἰδιαίτερα περίκλειστα μέρη, ἵνα ἀποσοβῆται ὁ ἐξ αὐτῶν κίνδυνος· τὸ δὲ βλέμμα τῆς ἐγκύου θεωρεῖται βάσκανον καὶ ἑπομένως ἐπιβλαβές. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον πρωτογενεῖς τινες φυλαὶ οὐδεμίαν ἐπιθυμίαν τῆς ἐγκύου γυναικὸς ἀποκρούουσι, πρᾶγμα ὅπερ ὡς ἀμυδρὸν κατάλοιπον ὑφίσταται ἔτι καὶ παρ' ἡμῖν. Μετὰ τὸν τοκετὸν εἶναι ἀνάγκη νὰ τελεσθῶσι διάφοροι καθαρμοί, οἵτινες παρὰ Πέρσαις λ. χ. προσελάμβανον χαρακτῆρα σκληρότητος, μὴ ἐλλείποντες καὶ παρὰ τοῖς ἀγρίοις λαοῖς. Ἡ ἔννοια τοῦ τοιούτου καθαρμοῦ ἀπαντᾷ καὶ ἔν τισι τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν (εὐχὴ λεχοῦς, ἁγιασμὸς ἐπισκεπτῶν, «σαράντισι»), παρ' ἡμῖν δὲ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἀπὸ τοῦ τοκετοῦ ἀπαγορεύεται εἰς τὴν λεχὼ νὰ ἐξέλθῃ ἢ νὰ κάμῃ ἐπισκέψεις ἢ καὶ νὰ παρίσταται εἰς διαφόρους ἐργασίας, ἴσως διότι πιστεύεται ὅτι μετέχει βασκανικῆς δυνάμεως.

Ἐκ τῆς παραστάσεως ταύτης τοῦ κοινοῦ καὶ ἀκαθάρτου τῆς γυναικὸς ἀναπτύσσονται δύο ἀντίθετοι πρὸς ἀλλήλας ἀντιλήψεις, ἀκριβῶς ὡς ἐκ τῆς παραστάσεως τοῦ θρησκευτικῶς «κοινοῦ» καθόλου ἐγεννήθη ἡ παράστασις τοῦ «ἁγίου». Ἀφ' ἑνὸς τουτέστιν ἡ γυνὴ ἐν γένει θεωρεῖταί τι κακόν, ἐνσάρκωσις καὶ σύμβολον τοῦ πονηροῦ. Ἐντεῦθεν ὁ ὑπὸ πολλῶν ἀγρίων λαῶν πλήρης ἀποκλεισμὸς αὐτῆς ἀπὸ τῶν θρησκευτικῶν τελετῶν καὶ τῆς λατρείας. Εἰς τὴν παράστασιν ταύτην περὶ τῆς γυναικὸς ὀφείλεται καὶ ἡ γέννησις τῆς ὡς μαγίσσης πίστεως καὶ πολλαὶ συνήθειαι κατὰ τὸν γάμον, τῶν ὁποίων σκοπὸς ἦτο ἡ ἐξουδετέρωσις τῶν δαιμονικῶν δυνάμεων, αἵτινες ζῶσιν ἐντὸς τῆς γυναικός. Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι ἀσθένειαί τινες πιστεύεται, ὅτι μόνον διὰ τῆς παρεμβάσεως καὶ μυστηριώδους ἐνεργείας τῆς γυναικὸς εἶναι θεραπεύσιμοι, ὡς συμβαίνει ἔτι ἐνιαχοῦ καὶ παρ' ἡμῖν. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ὡς φορεὺς ὑπερφυσικῶν, θείων δυνάμεων, ἐκλαμβάνεται ἡ γυνὴ ὥς τι ἅγιον καὶ ἱερὸν καὶ διὰ τοῦτο κατάλληλος πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς θείας λατρείας, ὡς προφῆτις καὶ ἱέρεια. Ὡς πρὸς τοὺς Ἕλληνας γνωστὴ εἶναι ἡ Πυθία τοῦ μουσείου τῶν Δελφῶν. Ἐκ τοῦ Τακίτου γνωρίζομεν ὅτι οἱ Γερμανοὶ ἐθεώρουν τὴν γυναῖκα μετέχουσαν ἁγιότητος καὶ μαντικῆς δυνάμεως. Οἱ Κέλται σέβονται τὰς Δρυΐδας ὡς ἱερὰς προφήτιδας, οἱ δὲ ἀρχαῖοι Πρῶσσοι ἐρωτοῦν τὸ πλεῖστον γυναῖκας περὶ τοῦ πρακτέου κατὰ τὰς δυσχερεῖς στιγμὰς τοῦ ἐθνικοῦ των βίου. Πρὸς τούτοις, ἐπειδὴ ἡ γυνή, διὰ τὴν τοιαύτην αὐτῆς θειότητα, θεωρεῖταί τι τὸ ἱερὸν καὶ ἄθικτον, χρησιμοποιεῖται, ὁσάκις ὑπάρχει φόβος προδοσίας, πρὸς διαπραγμάτευσιν εἰρήνης πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἢ ὡς ὅμηρος, ἐφ' ὅσον μάλιστα εἶναι παρθένος. Ὡσαύτως ἐν πάσαις ταῖς θρησκείαις ἀπαντῶμεν τὴν γυναῖκα ὡς ἱέρειαν. Παρά τισιν ἀγρίαις φυλαῖς ἡ σύζυγος τοῦ ἀρχηγοῦ εἶναι φύλαξ τοῦ ἱεροῦ πυρός. Ἐν Αἰγύπτῳ αἱ ἱέρειαι τῆς Νὲθ ἦσαν ἀριστοκράτιδες. Γνωρίζομεν ἐπίσης ὅτι ἐν Βύβλῳ τῆς Φοινίκης ὑπῆρχον ἱέρειαι τῶν Βάαλ. Συνήθως ἀπῃτεῖτο ὅπως αἱ ἱέρειαι εἶναι παρθένοι καὶ ἁγναὶ (Ἑστιάδες τῶν Ρωμαίων). Ἀλλ' ὅμως ἐξ ἴσου συνήθης εἶναι καὶ ἡ ἀντίληψις ὅτι ἡ θεότης λατρεύεται καὶ διὰ τῆς σωματικῆς παραδόσεως τῆς ἱερείας εἰς τοὺς πιστούς, εἴτε αὐτῆς ταύτης, εἴτε τῶν ἱεροδούλων, αἵτινες θεωροῦνται ἀντιπρόσωποι αὐτῆς.

Ἐν τῇ θρησκείᾳ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἡ γυνὴ τελεῖ ὑπὸ ἰσχυρὰν κηδεμονίαν τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῶν συγγενῶν, καίτοι δὲ μνημονεύονται προφήτιδες, εἶναι βέβαιον ὅτι τελεῖ ἀποκεκλεισμένη τῆς λατρείας. Τοῦτο ἔχει ὡς συνέπειαν ὅτι αἱ γυναῖκες τοῦ Ἰσραὴλ ρέπουν εἰς δεισιδαιμονίας καὶ ξένας θρησκείας, αἱ ὁποῖαι ἀντικαθιστοῦν ἐν τῷ ἰδιωτικῷ βίῳ τὴν ἐπίσημον λατρείαν τοῦ Γιαχβέ. Τὸ πρῶτον ἐν τῷ Χριστιανισμῷ καὶ δι' αὐτοῦ μεταβάλλονται τὰ πράγματα. Τὸ περὶ γυναικὸς ἰδανικὸν καθίσταται ὑψηλότερον, ἡ ἀξία αὐτῆς ἀσφαλίζεται, ἀνοίγονται εἰς αὐτὴν ὁρίζοντες ποικίλης δράσεως καὶ ἀποκτᾷ ὡρισμένα δικαιώματα. Ἡ ἱστορία τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ θέσεως τῆς γυναικὸς διὰ μέσου τῶν αἰώνων εἶναι συγχρόνως προϊστορία τοῦ γυναικείου ζητήματος τῶν χρόνων ἡμῶν. Ὁ Ἰησοῦς δὲν διέγραψεν ἴδιον ἰδανικὸν τῆς γυναικός. Τὸ κήρυγμα αὐτοῦ ἀναφέρεται εἰς τὸν ἄνθρωπον καθόλου. Ἡ θέσις, ἐν τούτοις, τὴν ὁποίαν κατέχουν αἱ γυναῖκες ἐν τῇ εὐαγγελικῇ ἱστορίᾳ δεικνύει τὴν μεγάλην ἐκτίμησιν τῆς ἀξίας καὶ τῆς δράσεως τῆς γυναικὸς ὑπ' αὐτοῦ. Ὁ Παῦλος κηρύσσει τὴν μεταξὺ τῶν δύο φύλων ἰσότητα· ἀλλ' ὅμως ἡ γυνὴ ὡς χριστιανικὸν πρότυπον φέρει δι' αὐτὸν χαρακτῆρα παθητικῆς μᾶλλον ἢ δρώσης ἀρετῆς. Τοῦτο ὅμως δὲν ἐμποδίζει νὰ χρησιμοποιῶνται αἱ γυναῖκες ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κατ' αὐτὸν ἤδη τὸν ἀποστολικὸν αἰῶνα. Περιβάλλονται ὡρισμένα ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα, ἐμφανίζονται ὡς ἡγούμεναι τῆς κοινωνικῆς δράσεως ὑπό τινας ἐπόψεις, ἀκόμη δὲ καὶ ὡς κήρυκες τοῦ εὐαγγελίου.

Ἡ βαθμιαία ἐπικράτησις τοῦ ἀσκητικοῦ ἰδανικοῦ κατὰ τοὺς ἔπειτα αἰῶνας, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἐθνικοῦ κόσμου ἀναπτυχθέντος, ἀνέστειλε τὴν δρᾶσιν ταύτην τῆς γυναικός, διότι ὡς ἰδανικὸν τοῦ χριστιανικοῦ βίου προέβαλε τὴν ἐκ τοῦ κόσμου ἀπαλλαγὴν διὰ τοῦ μοναχικοῦ βίου. Παραλλήλως πρὸς τὴν μεταβολὴν ταύτην τοῦ ἰδανικοῦ βαίνει ἡ μείωσις τῆς ἀξίας τῆς γυναικός, παρὰ τὴν διδασκαλίαν καὶ παρὰ τὸ παράδειγμα μεγάλων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, ὅπως ὁ Χρυσόστομος. Ἐν συνόδῳ τοῦ τέλους τοῦ ΣΓ' αἰῶνος ἐν τῇ Δύσει προβάλλεται ὑπὸ ἐπισκόπου τινὸς τὸ ἐρώτημα, ἂν ἡ γυνὴ εἶναι ἄνθρωπος. Παρὰ τὴν ἐξαιρετικὴν πρὸς τὴν Μαρίαν τιμήν, ἡ γυνὴ θεωρεῖται ἡ πηγὴ πάντων τῶν κακῶν, πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τούτου ἀνατρέχουν εἰς τὴν Π. Δ. καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς πτώσεως τοῦ ἀνθρώπου. Μεταστροφὴ παρατηρεῖται μόλις ἀπὸ τοῦ ΙΓ' καὶ ΙΔ' αἰῶνος, ὅτε ἐμφανίζεται πάλιν ἡ γυνὴ ὡς δρῶσα δύναμις καὶ ἱδρύουσα διάφορα γυναικεῖα τάγματα. Ὁ προτεσταντισμὸς ἐξυψώνει περισσότερον τὴν γυναῖκα καὶ τὴν δρᾶσιν αὐτῆς, δημιουργεῖ δὲ ἰδίας σχολὰς πρὸς μόρφωσιν αὐτῆς, ἐπειδὴ θέλει αὐτὴν ἐνεργὸν μέλος τῆς Ἐκκλησίας. Ἔκτοτε αἱ δύο μεγάλαι Ἐκκλησίαι τῆς δύσεως ἁμιλλῶνται πρὸς ἀλλήλας ἐν τῇ χρησιμοποιήσει τῆς γυναικὸς πρὸς θρησκευτικούς, ἐκκλησιαστικούς, διδακτικοὺς καὶ ἰδίᾳ φιλανθρωπικοὺς σκοπούς. Μεγάλαι γυναικεῖαι προσωπικότητες συνετέλεσαν κατὰ πολὺ πρὸς δημιουργίαν τοῦ νέου χριστιανικοῦ περὶ γυναικὸς ἰδανικοῦ, ὡς καὶ εἰς τὴν ἐκ νέου ἀναγνώρισιν τῆς ἀξίας αὐτῆς καὶ τῶν δικαίων. Κατὰ τοὺς νεωτάτους χρόνους ἐχορηγήθη εἰς αὐτὴν καὶ τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου, ἐνιαχοῦ καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγεσθαι, προκειμένου περὶ ἐκκλησιαστικῶν ἀξιωμάτων καὶ διαχειρίσεως ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων. Συνελόντι εἰπεῖν, ὁ Χριστιανισμὸς ἐδίδαξε τὴν ἰσότητα μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικός, καὶ δὴ οὐ μόνον θεωρητικῶς, ἀλλὰ καὶ πρακτικῶς. Ἡ ἰσότης αὕτη ἀνεγνωρίσθη καὶ ἀναγνωρίζεται μόνον κατ' ὀλίγον· εἰς τοῦτο δὲν πταίει ἡ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ. Ἔπρεπε νὰ μεταβληθοῦν αἱ συνθῆκαι καὶ νὰ διαλυθοῦν προκαταλήψεις μακρῶν χιλιετηρίδων. Καθ' οὓς χρόνους ἐκήρυττεν ὁ Παῦλος, ὅτι ἐν Χριστῷ «οὐκ ἔνι ἄρσεν οὐδὲ θῆλυ», ἔγραψεν ἐκ Ρώμης στρατευθεὶς σύζυγος εἰς τὴν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὑπολειφθεῖσαν συμβίαν, ἐπιτάσσων ἵνα ρίψῃ τὸ νεογέννητον τέκνον εἰς τὴν ὄπισθεν τῆς οἰκίας κόπρον, ἐὰν τυχὸν τὸ βρέφος εἶναι θῆλυ.

Ἡ κοινωνικὴ θέσις τῆς γυναικός. Κυρίως εἰπεῖν, ἡ πραγματεία τῆς κοινωνικῆς θέσεως τῆς γυναικὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ ἐν τῷ παρόντι δὲν δύναται νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τῆς θρησκειολογικῆς ἐπισκοπήσεως τῆς γυναικός. Διὰ λόγους ὅμως μεθοδικοὺς ἐχωρίσαμεν τὰ δύο ζητήματα, προτάξαντες τὴν θρησκειολογικὴν πραγματείαν, τὴν ὁποίαν νοοῦμεν καὶ ὡς ἱστορικὴν εἰσαγωγήν, χρήσιμον πρὸς τὴν πλήρη κατανόησιν τοῦ κοινωνικοῦ ζητήματος, τοῦ εἰς τὴν γυναῖκα ἀναφερομένου, ὡς διεμορφώθη κατὰ τοὺς νεωτάτους χρόνους. Ἡ θρησκεία ἀποτελεῖ σπουδαιότατον στοιχεῖον τοῦ κοινωνικοῦ ὅλου, αὐτὴ δὲ αὕτη εἶναι συστατικὸς παράγων κοινωνίας. Δὲν εἶναι λοιπὸν δυνατὸν νὰ ἀσχοληθῇ τις περὶ τὴν ἱστορίαν ἢ τὸ πρόβλημα τῆς ἐν τῇ κοινωνίᾳ θέσεως τῆς γυναικὸς ἄνευ συνεξετάσεως τῆς ἐν ταῖς διαφόροις θρησκείαις θέσεως αὐτῆς καὶ ἄνευ γνώσεως τῶν περὶ αὐτῆς ἀντιλήψεων τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν καὶ αἱρέσεων. Ταῦτα ὅμως λέγοντες, οὐδαμῶς σκοποῦμεν νὰ ἀρνηθῶμεν, ὅτι εἰς τὴν γένεσιν καὶ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ζητήματος, ὡς ἐμφανίζεται εἰς ἡμᾶς σήμερον, συνετέλεσαν καὶ φιλοσοφικαὶ ἰδέαι, ἰδίως αἱ τοῦ Διαφωτισμοῦ καὶ πρὸ πάντων οἰκονομικοὶ καὶ ἄλλοι λόγοι. Ἄνευ αὐτῶν δὲν θὰ εἶχεν ἴσως τεθῇ τὸ πρόβλημα· ἀλλ' ἡ θέσις αὐτοῦ καὶ ἡ τοιαύτη ἢ τοιαῦται κατευθύνσεις αὐτοῦ δὲν ἐξηγοῦνται μόνον ἐκ τῶν λόγων τούτων.

Ἡ κοινωνικὴ θέσις τῆς γυναικὸς ἐξελίσσεται παραλλήλως πρὸς τὰς μορφάς, τὰς ὁποίας κατὰ διαφόρους ἐποχὰς προσλαμβάνει ἡ οἰκογένεια. Ἐν τούτοις ἐν τῇ ποικιλίᾳ ταύτῃ διακρίνονται γενικαί τινες καὶ σταθερώτεραι γραμμαί. Συμφώνως λ. χ. πρὸς τὸν φυσιολογικὸν αὐτῆς προορισμὸν

Digitized by Google

συνδέεται ἡ γυνὴ πρὸς τὸν οἶκον καὶ τὸ πλησιέστατον αὐτῆς περιβάλλον. Εἰς τοὺς πρωτογενεῖς ἤδη λαοὺς παρατηροῦμεν καταμερισμὸν τῆς ἐργασίας μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικός. Ἡ γυνὴ ἀναλαμβάνει τὴν κατασκευὴν τῆς καλύβης, τὴν παρασκευὴν τοῦ φαγητοῦ, τὴν ἐπίβλεψιν τῶν τέκνων, ἐνῷ ὁ ἀνὴρ ἐξέρχεται πρὸς θήραν καὶ ἀσχολεῖται εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τῆς οἰκογενείας, ἀγωνιζόμενος κατὰ τῶν ποικίλων ἐχθρῶν. Ὁ καταμερισμὸς οὗτος σημαίνει ἰσότητά τινα μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικός, ἂν καὶ συγχρόνως περιέχει τὰ σπέρματα τῆς μελλούσης ὑποτιμήσεως τῆς γυναικός, ἕνεκα τοῦ περιορισμοῦ τῆς ἐπιδράσεως αὐτῆς ἐν τῷ κύκλῳ τῆς οἰκογενείας. Ὅπου ὅμως τὸ πολίτευμα εἶναι μητροκρατικὸν ἡ κοινωνικὴ θέσις τῆς γυναικὸς εἶναι ὅλως ἐξαιρετική. Ἐν Ἀφρικῇ ἀπαντῶμεν βασιλευούσας γυναῖκας καὶ θήλεις ἀρχηγοὺς φυλῶν καὶ πατριῶν. Αἱ περὶ ἀμαζόνων καὶ πολεμικῶν καθόλου γυναικῶν παραδόσεις ἀνήκουν μὲν εἰς τὴν μυθολογίαν, δὲν ἀποκλείεται ὅμως τὸ δυνατὸν πραγματικῆς ἐπικρατήσεως τῶν μητροκρατικῶν ῥοπῶν καὶ ἡ γυναικοκρατία παρά τινι λαοῖ. ἢ ἐν ὡρισμένῃ περιόδῳ. Ἡ θέσις τῆς γυναικὸς χειροτερεύει παρὰ τοῖς νομαδικοῖς λαοῖς. Οὗτοι ῥέπουν κατ' ἀνάγκην εἰς τὴν ἁρπαγὴν γυναικῶν· αὕτη ὅμως ὁδηγεῖ εἰς ὑποδούλωσιν τῆς γυναικός. Καθίσταται ἐντελῶς κτῆμα τοῦ ἀνδρός, ἀκόμη καὶ ὅπου ὁ βίος γίνεται σταθερώτερος καὶ μονιμώτερος διὰ τῆς εἰς τὴν γεωργίαν ἀφοσιώσεως. Ἡ κατὰ τὴν νέαν ταύτην κατάστασιν συνήθως πολυγαμία ὑποβιβάζει ἀκόμη περισσότερον τὴν γυναῖκα. Οἱ ἄγριοι λαοὶ οὐδὲν δικαίωμα ἀναγνωρίζουν εἰς αὐτήν· τὴν ὕπαρξίν της ὀφείλει μόνον εἰς τὴν αὐθαιρεσίαν ἢ τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ πατρός, ὅστις δύναται νὰ κρατήσῃ ἢ νὰ θανατώσῃ τὸ θῆλυ βρέφος κατὰ βούλησιν.

Ἡ συνήθεια νὰ ἀκολουθῇ τὸν σύζυγον εἰς τὸν θάνατον ἀποτελεῖ τὴν ὠμοτάτην ἀπόδειξιν τῆς ταπεινῆς αὐτῆς θέσεως. Μόνον ἐν Βαβυλωνίᾳ ἀπέλαυεν ἡ γυνὴ μείζονος ἐκτιμήσεως, ὡς βλέπομεν ἐκ τῶν συμβολαίων τῶν χρόνων τοῦ Χαμμουραμπὶ καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι πόλεών τινων ἦρξαν γυναῖκες. Πάντως τὰ συμβόλαια ἐκεῖνα ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ γυνὴ ἐκέκτητο ἐν Βαβυλῶνι τὸ δικαίωμα τῆς δικαιοπραξίας. Ἐν Ἀραβίᾳ τοὐναντίον ἐπέχει θέσιν ἁπλῆς δούλης. Ἡ πολυγαμία τοῦ Κορανίου δὲν κατώρθωσε φυσικὰ νὰ βελτιώσῃ τὴν θέσιν αὐτῆς. Ἡ διὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀνύψωσις τῆς γυναικός, ἡ κατ' ἀρχὴν ἀναγνώρισις τῆς πρὸς τὸν ἄνδρα ἰσότητος αὐτῆς καὶ ἡ ἐν ταῖς χριστιανικαῖς ἐκκλησίαις καὶ αἱρέσεσι δρᾶσις αὐτῆς προπαρεσκεύασεν, ὡς εἴπομεν, τὴν γένεσιν τοῦ ἐν τῷ παρόντι προβλήματος, ὅπερ ἐτέθη τέλος ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν νέων συνθηκῶν τοῦ βίου, ἃς παρήγαγεν ὁ ΙΘ' αἰών.

Ὁ ὅρος «γυναικεῖον ζήτημα» σημαίνει τὸ σύνολον τῶν πνευματικῶν, κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα ἐδημιουργήθησαν ἀφ' ἧς στιγμῆς δὲν ἦτο πλέον δυνατὸν να περιορισθῇ ἀποκλειστικῶς ἡ γυνὴ εἰς τὸν ἐν τῇ οἰκογενείᾳ κύκλον τῆς δράσεως αὐτῆς, οὐδὲ νὰ ἀρκεσθῇ εἰς ὅ,τι παρεῖχεν εἰς αὐτὴν ἡ Ἐκκλησία. Ὁ πρῶτος λόγος, ὅστις ὡδήγησεν εἰς τὸ πρόβλημα, ἦτο καθαρῶς οἰκονομικός· ἡ οἰκογένεια δηλαδὴ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διατρέφῃ ὅλας τὰς γυναῖκας ἕνεκα τῆς μεταβολῆς τῶν οἰκονομικῶν συνθηκῶν. Το πρόβλημα συνῃσθάνθη πρώτη ἡ ἀστικὴ τάξις καὶ δὴ ἡ τῶν πεπαιδευμένων. Ἡ δὲ μεταβολὴ τῶν οἰκονομικῶν συνθηκῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν συνθηκῶν καθόλου τοῦ κοινωνικοῦ βίου, ὀφείλεται εἰς τὴν νεωτέραν τεχνικήν. Αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ τῶν πολεων, μεταβολὴ τῶν ὅρων τῆς κατοικίας, ἀπορρόφησις τῶν μικρῶν ἐπιχειρήσεων διὰ τῆς μεγάλης βιομηχανίας, μετάπτωσις τῶν τέως αὐτοτελῶν ἀστῶν εἰς ὑπαλλήλους καὶ μισθωτοὺς καθόλου, αὔξησις τῶν εἰς ὑπαλλήλους καὶ ἐργάτας ἀναγκῶν τῆς διοικήσεως, ἐπέκτασις τῆς ἀνεργίας, ὑποβίβασις μισθολογίων καὶ ἄλλα τοιαῦτα, εἶναι τὰ διάφορα στοιχεῖα, ἐκ τῶν ὁποίων ἀποτελεῖται ἡ μεταβολὴ αὕτη. Οὕτως εἶδεν ἑαυτὴν ἡ ἀστικὴ γυνὴ ἠναγκασμένην νὰ ἐργασθῇ, τοσοῦτο μᾶλλον, καθ' ὅσον αἱ νέαι συνθῆκαι τῆς κατοικίας περιορίζουν μεγάλως καὶ τὴν ἐν τῇ οἰκογενείᾳ δρᾶσιν αὐτῆς. Την ἀνάγκην δὲ ταύτην ἐνίσχυσε καὶ ὁ εἰς γυναῖκας πλεονασμός, ὀφειλόμενος εἰς τὴν μεγαλυτέραν θνησιμότητα τῶν ἀνδρῶν καὶ τὴν μετανάστευσιν. Τὸ οἰκονομικὸν τοῦτο στοιχεῖον τῆς γυναικείας κινήσεως ἔδωκε κατ' ἀνάγκην ἀφορμὴν εἰς τὴν ἀνέλιξιν τοῦ προβλήματος τῆς κοινωνικῆς θέσεως τῆς γυναικός. Διότι οἱ κατὰ παράδοσιν ἠθικοὶ καὶ κοινωνικοὶ κανόνες δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ συμβιβασθοῦν ἐντελῶς πρὸς τὴν αὐτοτέλειαν, τὴν ὁποίαν συνεπάγεται ἡ οἰκονομικὴ ἀνεξαρτησία τῆς γυναικὸς καὶ ἡ ἀπροσδόκητος ἐπέκτασις τῆς δράσεως αὐτῆς. Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἐγεννήθη τὸ ζήτημα τῆς μορφώσεως τῆς γυναικός, τῆς νομικῆς αὐτῆς θέσεως ἔναντι τῆς οἰκογενείας, τῆς κοινωνίας καὶ τοῦ κράτους, τῶν εἰδῶν τοῦ ἐπαγγέλματος. Ὅτι δὲ τὰ προβλήματα ταῦτα περικλείουσιν ἐν ἑαυτοῖς καὶ τεράστιον ἠθικὸν πρόβλημα εἶναι φανερόν. Ἡ πρὸς τὴν κίνησιν τῆς ἀστικῆς γυναικὸς παραλλήλως βαίνουσα κίνησις τῆς προλεταρικῆς, ἐξέτεινε τὸ ὅλον ζήτημα εἰς σπουδαιότατον πρόβλημα τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ. Ἡ ἀστὴ γυνὴ συνεκρούσθη πρὸς τὴν κρατοῦσαν κοινωνικὴν τάξιν, ἐπειδὴ δὲν παρείχετο εἰς αὐτὴν ἡ δυνατότης τῆς ἔξω τῆς οἰκογενείας ἐργασίας. Τοὐναντίον ἡ προλεταρικὴ εὗρεν εὐκόλως ἐργασίαν, διότι ἠρκεῖτο εἰς εὐτελῆ ἀμοιβὴν καὶ διότι αἱ μηχαναὶ καθίστων εὔκολον τὴν ἐργασίαν τόσον εἰς τὰς γυναῖκας ὅσον καὶ εἰς τοὺς παῖδας. Το γεγονὸς ὅμως τοῦτο ὡδήγησεν εἰς μυρία νέα προβλήματα, ἀφορῶντα εἰς τὴν οἰκογένειαν, εἰς τὴν σωματικὴν καὶ ἠθικὴν ὑγείαν κ.τ.τ., τὰ ὁποῖα ἔδει νὰ λυθοῦν καὶ τὰ ὁποῖα ὡς συνέπειαν ἔχουν διαφόρους νόμους ῥυθμίζοντας τὴν ἐργασίαν, τὴν ὑγείαν, τὴν προστασίαν τῶν ἐργαζομένων γυναικῶν, τὴν τύχην τῶν ἀνηλίκων. Κοινὰ διὰ τὰς γυναῖκας ἀμφοτέρων τῶν τάξεων προβλήματα εἶναι ἐν τούτοις τὰ τῆς γυναικείας μορφώσεως, ὁ περὶ τὸ ἐπάγγελμα ἀγὼν καὶ ἡ νομικὴ θέσις τῆς γυναικὸς ἐν τῇ οἰκογενείᾳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ. Τὸ πρόβλημα τῆς μορφώσεως τῆς γυναικὸς προσκρούει, ὡς πρὸς τὴν πλήρη λύσιν αὐτοῦ, εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ γυνὴ εἶναι συγχρόνως προωρισμένη ὡς μήτηρ καὶ διὰ τὴν οἰκογένειαν, καθὼς καὶ εἰς τὸ ἄλλο ἐκεῖνο, ὅτι δέον νὰ ἐξευρεθῇ κοινὴ βάσις διὰ τὴν μόρφωσιν τόσον τῶν ἀστῶν, ὅσον καὶ τῶν προτελαρίων γυναικῶν. Τὸ πρόβλημα ἐξ ἄλλου τοῦ ἐπαγγέλματος συνίσταται εἰς τὸν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν φυσιολογικῶν καὶ ψυχολογικῶν ἰδιοτήτων τῆς γυναικὸς καθορισμὸν τῶν ἐπαγγελμάτων, τὰ ὁποῖα ἰδιάζουσιν εἰς αὐτὰς καὶ περὶ τὰ ὁποῖα δύνανται διὰ τοῦτο νὰ εὐδοκιμήσουν. Ἡ νομικὴ τέλος θέσις τῆς γυναικὸς καθορίζεται βαθμηδὸν διὰ διαφόρων νόμων, οἵτινες ὅμως πόρρω ἀπέχουσιν ἀπὸ τοῦ νὰ ἔχωσι ῥυθμίσει τὰ πάντα.

Εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι ἡ γυναικεία κίνησις εὑρίσκεται εἰς τὸ ὀξύτατον αὐτῆς σημεῖον. Ἀλλ' ὡς εἶναι ἀληθὲς ὅτι κίνησις ἀρξαμένη καὶ ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τῆς ἰσότητος καὶ ὁδηγίτων ἀναγκῶν στηριζομένη δὲν δύναται νὰ ἐξατμισθῇ, οὕτως εἶναι βέβαιον ὅτι μεταβαλλομένης βαθμηδὸν τῆς ὅλης καταστάσεως θὰ περιορισθῇ καὶ ἡ κίνησις αὐτῆς εἰς τὰ πρέποντα ὅρια. Ὅταν ἐκ τῆς πληθώρας τῶν γυναικείων ἐπαγγελμάτων φθάσωσιν εἰς ἄλλην δυσχέρειαν, εἰς τὴν κρίσιν τῆς ἐργασίας τῶν ἀνδρῶν, αἱ φανατικαὶ ὀπαδοὶ τοῦ «ἀγῶνος τῆς γυναικὸς» θὰ κατανοήσουν ὅτι αἱ ἀξιώσεις αὐτῶν καὶ ὑπερβολικαὶ ἦσαν καὶ ἀνεκπλήρωτοι. Ἴσως διαγνωσθοῦν σὺν τῷ χρόνῳ καὶ οἱ κίνδυνοι, τοὺς ὁποιους ὑπὸ ἠθικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀπόψεως περικλείει ἐν ἑαυτῇ ἡ προσπάθεια πρὸς πλήρη καὶ κατὰ πάντα ἐξίσωσιν καὶ ἰσοπέδωσιν.

Αἱ συνέπειαι τῆς προσπαθείας ταύτης εἶναι ἤδη καταφανεῖς. Τὸ πρόβλημα τῆς γυναικός, ἐν Ἑλλάδι μάλιστα, θὰ εὕρῃ τὴν ὀρθὴν ὁδὸν πρὸς τὴν λύσιν του μόνον ἐὰν ὅλη ἡ παρατηρουμένη δραστηριότης χρησιμοποιηθῇ πρὸς δημιουργίαν τῶν ὅρων ἀληθοῦς καὶ πραγματικῆς μορφώσεως τῆς γυναικός. Τότε θὰ κατανοηθῇ τὸ βαθὺ νόημα καὶ ἡ μεγάλη σημασία μερικῶν κοινωνικῶν θεσμῶν· ἀλλὰ συγχρόνως θὰ ἀποσοβηθῇ καὶ ὁ κίνδυνος τῆς ἀπωλείας τῆς «γυναικείας ὡραιότητος», ἡ ὁποία εἶναι κατὰ τὸν Σίλλερ ἡ ἀληθεστέρα καὶ ἰσχυροτέρα βασίλισσα. Αἱ ἐπιφανέστεραι καὶ σοβαρώτεραι τῶν ἐν Εὐρώπῃ ἡγουμένων τῆς κινήσεως γυναικῶν κατεῖδον τὰς ἀληθείας ταύτας, αἵτινες στηρίζονται ἐπὶ τῆς προδιαγεγραμμένης ἁρμονίας τῆς φύσεως, ἐπιδιωκούσης τὴν πραγμάτωσιν ὑψίστου νοήματος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Donalson*, Woman (1907).—*Weinhold*, Die deutschen Frauen im mittelalter (γ' ἐκδ. 1897).— *Μπρατσιώτου*, Ἡ κοινωνικὴ θέσις τῆς γυναικος ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ.— *Beer*, Die sociale und religiöse Stellung der Frau im israelitischen Altertum (1919). — *Leipold*, Jesus und die Frauen (1921).—*Jordan*, Das Frauenideal des N. T. und der ältesten Christenheit (1909).—*Sallwürk*, Fénélon und die Litteratur der weiblichen Bietung in Frankreich (1886).—*Rösler*, Die Frauenfrage vom Standpunkt der Natur, der Geschichte und der Offenbarung (6 ἐκδ. 1907).—*Bäumer*, Die Frau in Volkswirtechaft und Staatsleben der Gegenwart (1914).— *Helene Sange* Die Frauenbewegung in ihren gegenwärtigen Problemen γ' ἐκδ. 1924.—*Agnes Harnack* Die arbeitende Frau (1924).— *Hilde Lion*, Zur Sociologie der Frauenbewegung (1926).— *Rosa Mayreder*, Zur kritik der weiblichkeit (1905).—*Agnes von Harnack*, Die Frauenbeweguug (1928) —*Mausbach*, Frauenbewegung, Probleme, organisation, (1921). — *Curtius*, Die Religion und die Frau (1911).—*Gertrud Bäumer*, Die Frau in der Krisis der Kultur (1926). — *Παλαιολόγου*, Ἡ γυναικεία μόρφωσις ἐν Ἑλλάδι.

Ν. Ι. ΛΟΥΒΑΡΗΣ

—[ΛΑΟΓΡ.] Ἀπὸ τὰ πρῶτα βήματα τῆς ἀνθρωπότητος ὁ κοινωνικὸς ῥόλος τῆς γυναικὸς ἀπέκτησεν ἰδιάζοντα χαρακτῆρα καὶ διεκρίθη οὐσιωδῶς τοῦ ἀνδρικοῦ κοινωνικοῦ ῥόλου. Ἐνωρίτατα ἤδη ἐπέρχεται ὁ καταμερισμὸς τῆς ἐργασίας, φυσικὸς ἐντελῶς καὶ μὲ βάσιν τὸ φῦλον καὶ τὴν ἡλικίαν. Εἰς τὰς πρωτογόνους ἀκόμη κοινωνίας ἄλλα εἶναι τὰ ἔργα τοῦ ἀνδρός, ἄλλα τὰ τῆς γυναικός, ἄλλα τὰ ἔργα τῶν νέων καὶ ἄλλα τὰ τῶν γερόντων. Ὁ ἀνὴρ ἔχει ἀναλάβει πρωτίστως τὸ κυνήγιον, ἡ γυνὴ τὴν φροντίδα τοῦ οἴκου καὶ τῆς τροφῆς. Αὐτὴ στήνει τὴν καλύβην, κατασκευάζει τὰ πήλινα ἀγγεῖα, σκαλίζει τὴν γῆν, περισυλλέγει τὰς ῥίζας κλπ. Λόγῳ τοῦ καταμερισμοῦ τούτου, ὅστις σὺν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου ἐτελειοποιήθη, καὶ λόγῳ τῆς ἰδιαιτέρας της ψυχοσυνθέσεως, ἡ γυνὴ ἀπέβη συντηρητικὸς παράγων, προσεδέθη στενῶς μὲ τὴν παράδοσιν καὶ προσέφερεν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ποικίλας ὑπηρεσίας διαφυλάξασα καὶ διαφυλάσσουσα στοργικῶς τὰς ἀπηχήσεις ὅλων τῶν πνευματικῶν ἐκδηλώσεων τοῦ παρελθόντος, αἱ ὁποῖαι ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ διὰ τῆς κοινωνικῆς προόδου καὶ τῆς ἐπικρατήσεως νεωτέρων μορφῶν ἐλησμονοῦντο καὶ ἐξηφανίζοντο. Ἡ γυνή, φύσις περισσότερον συναισθηματικὴ παρὰ διανοητική, διετήρησε τὴν παράδοσιν, χαρακτηριστικὸν τῆς ὁποίας εἶναι τὸ συναίσθημα, καὶ συγχρόνως ἐντὸς τῶν ὑπὸ τῆς παραδόσεως περιγεγραμμένων ὁρίων ἐπέδειξεν ἀξιόλογον δημιουργικότητα. Τὸ ἔργον της ὑπῆρξε συγχρόνως δημιουργικὸν καὶ συντηρητικόν.

Ἡ κεφαλαιώδης συντηρητικὴ καὶ δημιουργικὴ σημασία τῆς γυναικὸς ἐκδηλοῦται εἰς τρεῖς κυρίως τομεῖς τοῦ συναισθηματικοῦ βίου τῶν λαῶν: εἰς τὸ δημῶδες ᾆσμα, τὸ παραμύθι καὶ τὴν μαγείαν. Τὸ *δημῶδες ᾆσμα* εἶναι τὸ βασίλειον τῆς γυναικός. Συναισθηματικὴ καὶ εὐαίσθητος καθὼς εἶναι καὶ ἐπιρρεπὴς εἰς διαχύσεις, ἀγαπᾷ μαζὶ μὲ τὸν χορὸν καὶ τὸ ᾆσμα. Δὲν μανθάνει δὲ μόνον ὅ,τι ἀπὸ ἄλλους ἤκουσεν, ἀλλ' ἐμφανίζεται καὶ ἡ ἰδία ὡς ποιήτρια. Εἰς πολλοὺς μάλιστα κατὰ φύσιν λαοὺς ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον αἱ γυναῖκες εἶναι αἱ δημιουργοὶ τῶν ᾀσμάτων. Ὅλαι αἱ σπουδαιότεραι τοῦ βίου περιστάσεις, χαρμόσυνοι ἢ λυπηραί, εὑρίσκουν τὴν ἀπήχησίν των εἰς τὴν ψυχὴν τῆς γυναικός. Ὁ ἔρως, ὁ γάμος, ἡ στοργή, ἡ ξενιτειά, ὁ θάνατος, ἡ ἐργασία κλπ. ἐγέννησαν τὰ ἐρωτικὰ ᾄσματα, τὰ γαμήλια, τὰ νανουρίσματα, τὰ τραγούδια τῆς ξενιτειᾶς καὶ τοῦ χάρου, τὰ ἐργατικὰ κλπ. Εἰς τὰς οἰκογενειακὰς συγκεντρώσεις, τοὺς χορούς, τὰς ἑορτάς, τὰς κηδείας, τοὺς γάμους, δίδονται αἱ εὐνοϊκαὶ εὐκαιρίαι διὰ τὴν κατασκευὴν ᾀσμάτων, τὰ ὁποῖα, αὐτοσχέδια πολλάκις, μεταδίδονται κατόπιν ἀπὸ στόματος εἰς στόμα καὶ καταντοῦν κοινὸν κτῆμα τοῦ λαοῦ ὁλοκλήρου. Τὰ πλεῖστα τῶν ᾀσμάτων ὀφείλονται εἰς γυναῖκας.

Ἐὰν τὸ ᾆσμα εἶναι τὸ μέρος ὅπου ἡ γυνὴ δεικνύει κατ' ἐξοχὴν τὰ δημιουργικά της χαρίσματα, τὸ *παραμύθι* εἶναι ἐκεῖνο ὅπου ἡ συντηρητική της ἐνέργεια ἐκδηλοῦται μὲ τὸν πλέον χαριτωμένον τρόπον. Τὸν δημιουργικὸν ῥόλον εἰς τὸν τομέα τοῦτον διεδραμάτισαν οἱ ἄνδρες, ἡ δὲ γυνὴ μόνον ὡς θεματοφύλαξ τοῦ παραμυθιοῦ ἔδρασε καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτό, ἀπὸ τὴν παιδικήν της ψυχήν, στοιχεῖα παιδικά, διότι συνήθως διὰ τὴν τέρψιν τῶν παιδίων τὸ ἐχρησιμοποίησε. Ἡ γυνὴ μὴ ἔχουσα τὴν δύναμιν νὰ τὸ καλλιεργήσῃ καὶ νὰ τὸ προαγάγῃ ὡς εἶδος, τὸ προσήρμοσεν εἰς τὸν παιδικὸν κόσμον, τὸ συνετήρησε καὶ τὸ περιέσωσε, ἀποβᾶσα τὸ ταμεῖον ὅπου ἀπεθησαυρίσθησαν τὰ ἀφελῆ ταῦτα προϊόντα τῆς λαϊκῆς φαντασίας. Τρίτος τομεὺς εἰς τὸν ὁποῖον ἔδρασε σημαντικῶς ἡ γυνὴ εἶναι ἡ *μαγεία*. Εἰς ὅλους τοὺς λαούς, παραλλήλως πρὸς τοὺς πεπροικισμένους διὰ μεγαλυτέρας νευρικῆς ἐγερσιμότητος ἄνδρας, ἤσκησαν καὶ προήγαγον τὴν μαγείαν εἰς ὅλα αὐτῆς τὰ στάδια καὶ αἱ γυναῖκες. Ὅσον μάλιστα παρήρχετο ὁ καιρὸς καὶ προώδευεν ἡ ἀνθρωπότης, τόσον περισσότερον ἡ μαγεία καθίστατο ἀποκλειστικὸν ἔργον γυναικῶν. [Πρβλ. *Σ. Π. Κυριακίδου*, Αἱ γυναῖκες εἰς τὴν Λαογραφίαν.] —Λ.

Γύνθερος (Günther). Γερμανὸς ποιητὴς τοῦ ΙΒ' αἰῶνος γράψας λατινιστί. Κατὰ τὴν νεότητά του ἔζησεν ἐν τῇ γερμανικῇ αὐλῇ μετὰ τοῦ πρίγκιπος Κονράδου υἱοῦ τοῦ Φρειδερίκου Βαρβαρόσσα. Περὶ τὸ 1215 εἰσῆλθεν εἰς τὸ μοναστήριον τῶν Κιστερσιανῶν τοῦ Pairis τῆς Ἀλσατίας. Ἔγραψε δύο ἐπικὰ ποιήματα. Τὸ πρῶτον, τιτλοφορούμενον «Solymarius» καὶ ἀναφερόμενον εἰς τὴν πρώτην σταυροφορίαν, ἀπωλέσθη, πλὴν ἀποσπάσματός τινος εὑρεθέντος τῷ 1876 ὑπὸ τοῦ Wattenbach ἔν τινι σχολικῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Κολωνίας. Τὸ δεύτερον, ἀποτελούμενον ἐκ δέκα βιβλίων, ἐξυμνεῖ τὰ κατορθώματα τοῦ Φρειδερίκου Βαρβαρόσσα ἐν Ἰταλίᾳ καὶ φέρει τὸν τίτλον «Ligurinus». Ἀνευρέθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ὑπὸ τοῦ Celtes ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ἔμπραχ καὶ ἐδημοσιεύθη ἐν Ἄουγκσμπουργ τῷ 1507. Συνιστάμενον ἐκ 1187 στίχων ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν τῶν μελετητῶν τῆς μεταγενεστέρας λατινικῆς λογοτεχνίας, ἔσχε πολλὰς ὑπομνηματισμένας καὶ μὴ ἐκδόσεις, καὶ ἐπὶ μακρὸν ἐχρησιμοποιήθη καὶ ὡς διδακτικὸν βιβλίον εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Δύσεως. Μέχρι τοῦ 1694 ὁ συγγραφεύς του ὠνομάζετο *Λιγουρῖνος*. Τὸ ἔτος τοῦτο ὁ Caveur ἀπεκάλυψε τὸν πραγματικὸν συγγραφέα τοῦ ἔπους, ἠκολούθησαν δὲ πολλαὶ ἀμφισβητήσεις περὶ τῆς γνησιότητος τοῦ ἔργου, ἡ ὁποία σήμερον κατόπιν τῶν ἀποδείξεων τοῦ Gaston Paris καὶ Pannenbrog (1870) εἶναι ἀναμφισβήτητος. Κατά τινα πληροφορίαν ὁ Γύνθερος ἔγραψε καὶ μίαν «Historia Constantinopolitana», δημοσιευθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Κανισίου τῷ 1604 καὶ ἀναφερομένην εἰς τὴν τετάρτην σταυροφορίαν. Τοῦ Γυνθέρου ἐπίσης ἐξέδωκε καὶ ὁ Migne ἐν τόμῳ 112 τῆς «Πατρολογίας» του, πραγματείαν «De oratione, de jejunio et de eleemosynis», ἥτις εἶχεν ἐκδοθῇ τὸ πρῶτον ἐν Βασιλείᾳ τῷ 1507. —Β.

Digitized by Google

γυννερία (Gynneria) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γυννεριοειδῶν*. Τὰ φυτὰ τοῦ γένους τούτου εἶναι πόαι πολυετεῖς, καλλιεργούμεναι ὡς κοσμητικὰ καὶ διὰ τὰ μεγάλα φύλλα των, ὡς καὶ διὰ τοὺς μίσχους τῶν φύλλων των, οἵτινες τρώγονται ὡς λαχανικά. Ἐκ τῶν ριζῶν εἰδῶν τινων ἐξάγεται διὰ βρασμοῦ δεψικὴ οὐσία. Ἐκ τῶν 12 περίπου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερον εἶναι ἡ *γυννερία ἡ χιλιανὴ* (Gynneria chilensis), ἥτις διακρίνεται ἰδίως διὰ τὰ ὑπερμεγέθη φύλλα της, ἔχοντα διάμετρον 120—150 ἑκατοστομέτρων. Τὸ εἶδος τοῦτο πολλαπλασιάζεται εὐχερῶς διὰ σπορᾶς καὶ διὰ παραφυάδων. Δ. Ν. Π.

γυννεριοειδῆ (τὰ) (Gynneriaceae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων*, περιλαμβάνουσα φυτὰ ποώδη ἢ φρυγανώδη, πολυετῆ καὶ ὑδροχαρῆ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὧν τινα κοσμητικά. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων γενῶν τῆς οἰκογενείας ἀξιολογώτερα εἶναι τά: γυννερία, μυριόφυλλον καὶ ψευδιππουρὶς (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

Γύννις *[Μυθολ.]*. Οὕτως ἐκαλεῖτο ὁ Διόνυσος ἐν ἀνδρογύνῳ μορφῇ, ἢ θεός τις ταυτιζόμενος μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ Διονύσου ἐν Ἐμέσῃ, πόλει τῆς Συρίας τῆς Ἀπαμηνῆς, ἀνηκούσῃ πρότερον εἰς τὴν Φοινίκην, ἔνθα ἐλατρεύετο. Ἐπὶ Ἰουλιανοῦ οἱ ἐθνικοὶ τῆς Ἐμέσης ἀφιέρωσαν εἰς τὸν θεὸν τοῦτον νεωστὶ ἱδρυθέντα χριστιανικὸν ναὸν καὶ ἔστησαν ἐν αὐτῷ τὸ ἀνδρόγυνον ἄγαλμα αὐτοῦ. ΙΑΚ. Χ. Δ.

γυνοβάλη (ἡ) (Gynoval) *[Φαρμακ.]*. Οὕτω καλεῖται ὁ ἰσοβαλεριανικὸς ἐστὴρ τῆς ἰσοβορνεόλης. Εἶναι ὑγρὸν ἄχρουν ἀρωματικῶς ὄζον, ἀδιάλυτον ἐν ὕδατι, διαλυτὸν εἰς ἀλκοόλην, φερόμενον ἐν τῷ ἐμπορίῳ εἰς καψάκια. Εὑρίσκει τὴν αὐτὴν ἐφαρμογὴν οἵαν καὶ τὰ σκευάσματα τῆς βαλεριανῆς ἐπὶ νευρικῶν καταστάσεων διαφόρου εἴδους καὶ ἐπὶ ἐνοχλήσεων τῆς ἐμμήνου ρύσεως. Εἶναι καλῶς ἀνεκτὸν φάρμακον καὶ δὲν προκαλεῖ δευτερευούσας ἐπιδράσεις. Κ. Γ. Μ.

γυνοκαρδία (ἡ) (Gynocardia) *[Βοτ.]*· βλ. γυναικοκάρδιον.

γυνοκαρδικὸν *ὀξὺ* *[Φαρμ.]*· βλ. λ. γυναικοκαρδικὸν *ὀξύ*.

γυνορμόνη (ἡ) (Gynormon) *[Φαρμ.]*. Ὁρμόνη χρησιμεύουσα κατὰ τὰς ἐλλιπεῖς λειτουργίας τῆς ὠοθήκης ἐπὶ ἀνωμαλιῶν τῆς ἐμμήνου ρύσεως, ἐπὶ διακοπῆς αὐτῆς κλπ. Κ. Γ. Μ.

γυνοστήμων (ὁ) *[Βοτ.]*. Καλεῖται οὕτω τὸ φαινόμενον, καθ' ὃ εἰς διάφορα φυτά, ἀνήκοντα ἰδίως εἰς τὰς οἰκογενείας τῶν *ἀριστολοχιδῶν*, τῶν *ὀρχεοειδῶν* καὶ τῶν *στυλιδιῶν*, ἡ ὠοθήκη ἂν καὶ ὑποφυὴς συνέχεται κατὰ τὸ ἀνώτερον αὐτῆς τμῆμα μὲ τὴν βάσιν τῶν ἀνθήρων. Δ. Ν. Π.

Γυόγγο (Yonge), *Σαρλόττα-Μαίρη*. Ἀγγλὶς συγγραφεὺς (1823—1901). Τὴν ἀνέδειξαν ἰδίως τὰ δύο της μυθιστορήματα: «The heir of Redclyffe» (1853) καὶ «Daisy chain» (1856), τῶν ὁποίων τὰ κέρδη διέθεσε κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς ἀποστολὴν ἱεραποστόλων. Μεταξὺ τῶν ἄλλων μυθιστορημάτων της ἐξέχουσι τά: «Heart's case», «Dynevor Terrace», «The young stepmother», «Hopes and fears, scenes from the life of a spinster», «The lances of Lynwood», «The litle duke», «Clever women of the family» κλπ. Τὰ ἱστορικά της ἀναγνώσματα, τὰ προωρισμένα κυρίως διὰ τὴν νεολαίαν, τὰ ἐξέδωκε ὑπὸ τὸν τίτλον: «Τὰ παιδιὰ τῆς Ἀγγλίας» (1848). Βραδύτερον ἐδημοσίευσε μίαν ἐπιτομὴν τῆς παγκοσμίου ἱστορίας: «Landmarks of history» (1852—1857, τόμ. 3), «History of Christian names and their derivation» (1863 τόμ. 2), «The strong of English missionary workers» (1871), «Stories of English history for the little ones» (1874), «Aunt Charlotte's German history for the little ones» (1877), «Aunt Charlotte's Roman history» (1878). Ἐκτὸς τούτων ἔγραψε: «The life of C. I. C. Patteson, missionary bishop of the Melanesian islands» (1873, τόμ. 2). Ι.Δ.Σ.

Γυόνκερς (Yonkers) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς κομητείας Οὐεστσέστερ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐπὶ τῆς Α. ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Χούδσωνος. Κάτ. 79.803. Ἡ Γυόνκερς εἶναι σπουδαῖον βιομηχανικὸν κέντρον παράγουσα προϊόντα ἀξίας 40 ἑκατομμυρίων δολλαρίων ἐτησίως. Ἡ Γυόνκερς κατελήφθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας πολέμου ὑπὸ τμήματος στρατοῦ τοῦ Γεωργίου Οὐάσιγκτων, ὑπῆρξε δὲ τὸ θέατρον διαφόρων ἀψιμαχιῶν.

Γυοσκὰτ *[Γεωγρ.]*· βλ. Ὑοσκάτη.

γυοὺ-γυοὺ *[Ναυτ.]*. Ξενικὸς ἐπικρατήσας ὅρος, σημαίνων δὲ μικρὰν καὶ κομψὴν λέμβον τοῦ πλοίου (γαλλ. you-you, ἀγγλ. jolly-boat), δίκωπον ἢ τετράκωπον. Ἐπισήμως ταυτίζεται οὗτος πρὸς τὸν ὅρον *σκάφη* (Ναυτ. Ὀνομ. ἄρθρ. 951), ὅστις ὅμως τανῦν ἤλλαξε σημασίαν, καταντήσας νὰ σημαίνῃ τὴν «ὀψωνήτριαν» (la poste-aux choux, provision-boat). Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γυοῦρα (τὰ) *[Παραλ. Γεωγρ.]*· βλ. Γύαρος.

γυπάετος (ὁ) (Gypaetus) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἁρπακτικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἱερακοειδῶν* ἢ *ἱερακιδῶν*. Τὰ πτηνὰ τοῦ γένους τούτου διακρίνονται γενικῶς διὰ τὸ εὔρωστον σῶμα, τὸ ἰσχυρότατον ράμφος, ὅπερ εἶναι λίαν ἐξογκωμένον κατὰ τὸ ἄκρον του, καὶ κάμπτεται ἀγκιστροειδῶς, τῶν φοειδῶν ρωθωνικῶν του ὀπῶν, αἵτινες καλύπτονται ὑπὸ σκληρῶν τριχῶν, τῶν μακρῶν πτερύγων, τῶν βραχέων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ποδῶν, οἵτινες εἶναι καθ' ὁλοκληρίαν κεκαλυμμένοι ὑπὸ πτερῶν καὶ τῶν εἰς ἰσχυροὺς καὶ γαμψοὺς καταληγόντων δακτύλους τῶν ποδῶν των. Τὸ γένος τοῦτο τῶν πτηνῶν ἀποτελεῖ τὸν ἐνδιάμεσον τύπον μεταξὺ τῶν *ἀετῶν* καὶ τῶν *γυπῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἓν μόνον εἶδος τὸν *γυπάετον τὸν γενειοφόρον* (Gypaetus barbatus), ὅστις εἶναι τὸ μεγαλύτερον τῶν ἁρπακτικῶν πτηνῶν τοῦ παλαιοῦ κόσμου. Τὸ μῆκος του φθάνει τὰ 150 ἑκατοστόμετρα, τοῦ ἀνοίγματος τῶν πτερῶν του ὑπερβαίνει τὰ 3 μέτρα. Εἰς τὴν Ἀφρικὴν ἀπαντᾷ παραλλαγή τις τοῦ γυπαέτου τοῦ γενειοφόρου, *ὁ γυπάετος ὁ χρυσοῦς* (Gypaetus auratus) οὗτινος τὸ μῆκος τοῦ ἀνοίγματος τῶν πτερύγων φθάνει τὰ 450 ἑκατοστόμετρα. Ὁ χρωματισμός του γενικῶς εἶναι φαιομέλας ἢ φαιοϋπόλευκος μὲ πυρρὰς καὶ κιτρίνας ἀποχρώσεις. Κατοικεῖ τὰ ὑψηλὰ ὄρη καὶ σπανίως κατέρχεται εἰς τὰς πεδιάδας. Ἄλλοτε ἀπαντοῦσε συχνότερον ἐν Εὐρώπῃ ἐπὶ τῶν Ἄλπεων, τῶν Βοσγίων, τῶν Πυρηναίων ὡς καὶ παρ' ἡμῖν ἐπὶ τοῦ Παρνασοῦ, τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς Πάρνηθος. Δ. Ν. Π.

«Γύπαρις». Δρᾶμα ποιμενικόν, ποιηθὲν ὑπὸ Κρητὸς ποιητοῦ περὶ τὰ τέλη τῆς ΙΣΤ' ἢ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος εἰς 5 πράξεις καὶ εἰς δεκαπεντασυλλάβους ὁμοιοκαταλήκτους. Ὑπόθεσιν ἔχει τὸ δρᾶμα κυρίως τὸν ἔρωτα ὁμωνύμου βοσκοῦ πρὸς τὴν βοσκοπούλαν Πανώριαν, παρὰ ταύτην δὲ πλέκεται καὶ ἡ παρομοία ὑπόθεσις τοῦ ἔρωτος τοῦ Ἀλέξι, φίλου τοῦ Γύπαρι πρὸς τὴν βοσκοπούλαν Ἀθούσαν. Ἐν ἀρχῇ τῆς πρώτης πράξεως ὁ Γύπαρις καὶ ὁ Ἀλέξις διηγοῦνται πρὸς ἀλλήλους τὴν αἰτίαν τῶν ἀτυχιῶν των: ὁ Γύπαρις ἀγαπᾷ τὴν Πανώριαν, ἀλλ' αὕτη ἀποκρούει τὸν ἔρωτά του προτιμῶσα τὴν ἐλευθέραν ἀνὰ τὰ ὄρη ζωήν, ὁ δὲ Ἀλέξις αἰσθάνεται ἔρωτα διακαῆ πρὸς τὴν βοσκοπούλαν Ἀθούσαν, φοβεῖται ὅμως νὰ ἐκμυστηρευθῇ τοῦτον πρὸς αὐτήν. Εἰς μάτην ἡ γραῖα Φροσύνη, πρόσωπον ὅπερ μετὰ τοῦ πατρὸς τῆς Πανώριας Γιαννούλη δίδει τὸν κωμικὸν τόνον εἰς τὸ ἔργον, προσπαθεῖ νὰ πείσῃ τὴν Πανώριαν ν' ἀνταποκριθῇ εἰς τὸν ἔρωτα τοῦ Γύπαρι, ὡς ἐπίσης μάταιαι ἀποβαίνουσι καὶ αἱ συμβουλαὶ τοῦ Γιαννούλη πρὸς τὴν κόρην του, ὅπως νυμφευθῇ αὐτόν, ἔχοντα πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ προσὸν σημαντικῆς περιουσίας. Ὁ Γύπαρις μὴ εὑρίσκων ἱκανοποίησιν εἰς τὸν ἔρωτά του ἀπελπίζεται καὶ φθάνει μέχρις ἀποπείρας αὐτοκτονίας, ἐμποδίζεται ὅμως ὑπὸ τῆς παρατυχούσης Ἀθούσας. Ἐν τῇ τετάρτῃ πράξει οἱ δύο βοσκοὶ τῇ προτροπῇ τῆς γραίας Φροσύνης δέονται πρὸς τὴν Ἀφροδίτην, ἥτις ἐμφανιζομένη τοὺς προαναγγέλλει τὸ τέλος τῶν δεινῶν των καὶ στέλλει τὸν υἱόν της Ἔρωτα ὅπως πληγώσῃ διὰ τῶν βελῶν του τὰς ὑπερηφάνους κορασίδας. Οὕτως αὗται, μετανοοῦσαι διὰ τὴν προγενεστέραν ἄρνησίν των ἀνταποκρίνονται πρὸς τὸν ἔρωτα τῶν δύο βοσκῶν, καὶ τὸ δρᾶμα τελειώνει διὰ τῆς αἰσίας ταύτης λύσεως, τοῦ ἱερέως τῆς Ἀφροδίτης εὐλογοῦντος τοὺς γάμους. Τοῦ δράματος προτάσσονται δύο πρόλογοι. Εἰς τὸν πρῶτον ἡ «θεὰ τῆς κωμῳδίας», παρουσιάζουσα πλείστας ὁμοιότητας πρὸς τὴν Ἄρτεμιν, διηγεῖται τὴν πλοκὴν τοῦ ἔργου, εἰς δὲ τὸν δεύτερον ὁμιλεῖ ὁ Ἀπόλλων, ὀνομαζόμενος ἐσφαλμένως Ζεὺς («πρόλογος τοῦ θεοῦ τοῦ Ζεύς»).

Ὁ ποιητὴς τοῦ ποιμενικοῦ τούτου δράματος εἶναι ἡμῖν ἄγνωστος· ἐκ διορθώσεως τοῦ στ. 212 τῆς Γ' πράξεως, γενομένης ὑπὸ τοῦ Στ. Ξανθουδίδου, εἰκάζομεν ὅτι ἦτο Ρεθύμνιος, διότι ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ ἀναφέρονται τὰ ὄρη Κέντρος καὶ Κουλούκουνας, εὑρισκόμενα εἰς τὸ διαμέρισμα Ρεθύμνης. Ἐπίσης οὐχὶ ἀκριβῶς καθωρισμένα εἶναι τὰ περὶ τῶν πηγῶν, ἐξ ὧν ἤντλησεν ὁ ποιητής. Ὁ «Γύπαρις» μετὰ τῆς «Εὔμορφης Βοσκοπούλας», ἐπυλλίου τοῦ Ν. Δριμυτινοῦ ἢ Δριμυτινοῦ (βλ. λ.) ἀντιπροσωπεύουσιν ἐν τῇ μεταβυζαντινῇ λογοτεχνίᾳ τὴν βουκολικὴν ποίησιν, ἥτις ἤνθει τότε (ΙΣΤ' αἰῶν) ἐν Ἰταλίᾳ. Ὁ Κρὴς ποιητὴς θὰ εἶχε βεβαίως ὑπ' ὄψει του τὸν «Ἀμύνταν» τοῦ Τάσσου, τὸν «Πιστὸν Βοσκὸν» (Pastor Fido) τοῦ Γκουαρίνι, ἂν μὴ καὶ τὴν «Ἀρκαδίαν» τοῦ Σανναζάρο καὶ τὸν «Ἀλκαῖον» τοῦ Ὀγγάρο. Τὰ ἔργα ταῦτα ἀνεγινώσκοντο καὶ ἐθαυμάζοντο τότε ἐν Ἑλλάδι, ὁ δὲ Κ. Ν. Σάθας ἀναφέρει δύο ἐμμέτρους μεταφράσεις τοῦ «Πιστοῦ Βοσκοῦ» τοῦ Γκουαρίνι, ὧν μάλιστα ἡ μία ὑπὸ Ζακυνθίου γενομένη ἐξεδόθη ἐν Βενετίᾳ τῷ 1658 (βλ. καὶ *Legrand*. Bibl. héll. XVIIe s. τόμ. II 1894 σελ. 106). Ἀλλὰ πλὴν τῆς μιμήσεως τῶν ἀνωτέρω ἰταλικῶν προτύπων, ἣν πρῶτος ὑπεδήλωσεν ὁ Κ. Ν. Σάθας, παραδέχονται δὲ καὶ οἱ γράψαντες ἱστορίαν τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας (Dietrich, Καμπάνης, Hesseling), φαίνεται πιθανὸν ὅτι ὁ ποιητὴς τοῦ «Γύπαρι» εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ ἑλληνικὰ ἔργα τῆς ρωμαϊκῆς περιόδου, ὡς τὸν Ἀχιλλέα Τάτιον καὶ τὸν Λόγγον. Ἡ ἐν τῇ Ε' πράξει διὰ τῆς ἐπεμβάσεως τῆς Ἀφροδίτης ἐπερχομένη λύσις δὲν ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἰταλικὰς ποιμενικὰς τραγικωμῳδίας, ἐκ τοῦ γεγονότος δὲ τούτου λαβὼν ἀφορμὴν ὁ Σάθας προέβαλε τὴν τολμηρὰν ὑπόθεσιν, μήπως ὁ «Γύπαρις» εἶναι νεωτέρα τις ἐξεξεργασία παλαιοτέρου ἑλληνικοῦ δράματος, προσάγων καὶ ὡς ἑτέραν ἔνδειξιν τὴν ὁμοιότητα τὴν παρατηρουμένην μεταξὺ τοῦ Γύπαρι καὶ τῆς ἐν ἔτει 1553 δημοσιευθείσης ἐν Βενετίᾳ συλλογῆς βουκολικῶν ποιημάτων τοῦ Ἀνδρέου Κάλμο. Ἴσως ἡ εἰκασία τοῦ Σάθα νὰ μὴ δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ, δύναται ὅμως νὰ θεωρηθῇ βέβαιον ὅτι ὁ «Γύπαρις» δὲν εἶναι ἁπλῆ μίμησις τῶν ἰταλικῶν βουκολικῶν ἔργων τοῦ ΙΕ' καὶ ΙΣΤ' αἰῶνος. Ὁ ποιητὴς ἔχων ὑπ' ὄψει του καὶ τὰ ἑλληνικὰ βουκολικὰ πρότυπα ἀνέδειξεν ἔργον πρωτότυπον, «γνήσιον προϊὸν τοῦ κρητικοῦ Παρνασσοῦ» (*Σάθας*). Τὸ ζήτημα τῶν πηγῶν τοῦ «Γύπαρι» μόνον δι' εἰδικῆς μελέτης δύναται νὰ διευκρινισθῇ· τοιαύτης ὅμως δὲν ἐγένετο μέχρι τῆς ὥρας ἀντικείμενον τὸ δρᾶμα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν «Ἐρωφίλην» καὶ τὸν «Ἐρωτόκριτον».

Ὁ «Γύπαρις» ὑστερεῖ ἀπὸ ἀπόψεως δραματικῆς πλοκῆς, ἡ ἀλληλουχία τῶν σκηνῶν οὐδένα ἔχει ἐσωτερικὸν σύνδεσμον, σχοινοτενεῖς δ' εἶναι οἱ μονόλογοι καὶ οἱ διάλογοι αὐτοῦ, ἐλάττωμα ἄλλως τε κοινὸν εἰς τὰ προϊόντα τῆς κρητικῆς λογοτεχνίας τοῦ ΙΣΤ'—ΙΖ' αἰῶνος. Ἀλλ' ὡς λογοτεχνικὸν ἔργον ἀναδεικνύεται ἴσως ἓν τῶν ἀρίστων τῆς μεταβυζαντινῆς λογοτεχνίας. Ἡ δροσερότης τῆς ἀφηγήσεως, ἡ χαρίεσσα ἀπεικόνισις σκηνῶν ἐκ τοῦ ποιμενικοῦ βίου προσδίδουσιν εἰς αὐτὸ χάριν καὶ ἐλαφρότητα ἄγνωστον κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ ἔργα τῶν μέσων χρόνων. Ὡρισμέναι σκηναί, ὡς ἡ τῆς συναντήσεως τοῦ Γύπαρι μετὰ τῆς ἀποκοιμισμένης παρὰ τὴν πηγὴν Πανώριας, ἢ ὁ μονόλογος τοῦ Γύπαρι ἐν τῇ Β' πράξει, εἶναι ἄξια ἀληθῶς ποιητοῦ. Ἡ ἀκριβὴς παράστασις τοῦ ποιμενικοῦ βίου καὶ ἡ ὑπεμφαινομένη ἀγάπη πρὸς τὸν βίον αὐτὸν ἀναδεικνύει τὸ ἔργον διάφορον τῶν ἀναλόγων ἰταλικῶν καὶ γαλλικῶν τῆς αὐτῆς ἢ καὶ μεταγενεστέρας ἐποχῆς, ἅτινα παρουσιάζουν ποιμενικὴν ζωὴν ἐξηυγενισμένην καὶ ποιμένας μὲ ἤθη εὐγενῶν, ἂν δὲ δὲν δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς τὰ προϊόντα τῆς δημοτικῆς μούσης, δύναται νὰ παραβληθῇ, τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν, πρὸς ποιήματα τοῦ Κρυστάλλη. Χαρακτηριστικὸν ἰδίᾳ εἶναι ὅτι τὸ αἴσθημα τοῦ ἔρωτος δὲν παρουσιάζεται ὑπὸ τὸ κάλυμμα τῆς ἁγνότητος, ὡς συμβαίνει τοῦτο ἐν μεγάλῳ βαθμῷ ἐν τῷ «Ἐρωτοκρίτῳ», ἀλλὰ παρουσιάζεται φυσικώτερον καὶ ρεαλιστικώτερον (πρβ ἰδίᾳ Α' 80 κέ, Β' 187 κέ, 304—309, Γ' 170—200, Δ' 325—326), μὴ βεβαρημένον ἀπὸ ἐκκλησιαστικὰς ἢ μεσαιωνικὰς προλήψεις.

Δὲν εἶναι γνωστὸν ἂν ὁ «Γύπαρις» ἐδιδάσκετο ἀπὸ σκηνῆς, ὡς εἶναι τοῦτο βεβαιωμένον διὰ τὴν «Ἐρωφίλην», φαίνεται ὅμως ὅτι ἀνεγινώσκετο, διότι σκηνὴν αὐτοῦ μιμεῖται αὐτολεξεὶ ἐν τῷ προλόγῳ ὁ ποιητὴς τοῦ Στάθη. Ὡς μίμησις ἐπίσης τοῦ «Γύπαρι» θεωρεῖται ἡ ἰταλιστὶ γεγραμμένη ποιμενικὴ τραγικωμῳδία «L'amoroza fede» τοῦ Κρητὸς Ἀντωνίου Πανδήμου, ἡ ἐκδοθεῖσα ἐν Βενετίᾳ τῷ 1620, ἣν ἐκτενῶς περιέγραψεν ὁ Σάθας (πρβ. καὶ *Legrand* ἔ. ἀ. τόμ. I 1894 σελ. 145).

Πρῶτος ἐξέδωκε τὸν «Γύπαριν» μετ' ἄλλων κρητικῶν δραμάτων ὁ Κ. Ν. Σάθας, ἀντιγράψας αὐτὸν ἐκ κώδικος Νανιανοῦ (cl. XI, cod. XIX, 92) τῆς ἐν Βενετίᾳ Μαρκιανῆς βιβλιοθήκης. Πλὴν ὅμως τοῦ χειρογράφου τούτου ὑπάρχει καὶ δεύτερον ἐν Κεφαλληνίᾳ, ἐξ οὗ ἀντιγράψας ὁ Π. Βεργωτῆς ὡρισμένα μέρη ἀπέστειλεν εἰς τὸν γλωσσικὸν διαγωνισμὸν τοῦ συλλόγου «Κοραῆς» τῷ 1896. Τὸ ἀντίγραφον τοῦτο εὑρίσκεται νῦν ἐν τῷ ἀρχείῳ τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς ἑλλ. γλώσσης κατατεταγμένον (ὑπ' ἀριθ. 179), μοὶ παρεχωρήθη δὲ εὐγενῶς πρὸς μελέτην ὑπὸ τῆς διευθύνσεως τοῦ ἱδρύματος. Τὸ χειρόγραφον τοῦτο, γραφὲν κατὰ τὰς παρεχομένας ὑπὸ τοῦ ἀντιγραφέως εἰδήσεις τὸν ΙΖ' αἰῶνα (σύγχρονον ἄρα περίπου πρὸς τὸ τοῦ Σάθα), ἀντιγεγραμμένον δὲ πιθανῶς ἐξ ἄλλου, ὅπερ εἶχε γραφῇ διὰ χαρακτήρων ἰταλικῶν, εἶναι κατὰ τοῦτο ἄξιον προσοχῆς, διότι περιέχει 4 ἰντερμέδια ἀνέκδοτα μέχρι τοῦδε (ἀντιγραφέντα ἐν τῷ ἀποκειμένῳ ἐν τῷ ἀρχείῳ τοῦ Ἱστορ. Λεξικοῦ ἀντιγράφῳ), ἐν οἷς, πλὴν τοῦ τετάρτου, παρουσιάζονται τύποι γνωστοὶ ἐν ταῖς ἰταλικαῖς καὶ ταῖς μιμηθείσαις ταύτας κρητικαῖς κωμῳδίαις, ὡς ὁ δάσκαλος, ὁ μπράβος, φέρων εἰς τὰ ἐν λόγῳ ἰντερμέδια τὸ ὄνομα Κουστουλιέρις (=μαγκουροφόρος, μαχαιρᾶς), καὶ ὁ πονηρὸς δοῦλος, πρόσωπον ἀνάλογον πρὸς τὸν Πετροῦτζον ἢ τὸν Φόλαν ἐν τῷ Στάθῃ καὶ τὸν Μπερναμποῦτζον ἐν τῷ Φορτουνάτῳ, ὀνομαζό-

Digitized by Google

μενος ἐνταῦθα Κατζοῦρμπος, ὄνομα, ὅπερ ἔχει καὶ ὁ ἥρως ἑτέρας κρητικῆς κωμῳδίας ἀνεκδότου, περιεχομένης ἐν τῷ αὐτῷ χειρογράφῳ καὶ ἐπιγραφομένης «κομοδία ριδικολόζα τοῦ Κατζούρμπου». Τὸ κεφαλληνιακὸν χειρόγραφον, παραμεῖναν ἄγνωστον μέχρι τοῦδε εἰς τοὺς περισσοτέρους τῶν μελετητῶν, καὶ περιέχον, κατὰ τὸν ἀντιγράψαντα μέρη αὐτοῦ Π. Βεργωτῆν, διαφορὰς πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ Σάθα δημοσιευθὲν κείμενον, θὰ πρέπῃ βεβαίως νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν εἰς νέαν κριτικὴν ἔκδοσιν, ἥτις εἶναι ἀναγκαία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Κ. Ν. Σάθα*, Κρητικὸν θέατρον. Ἐν Βεν. 1879. Τὸ κείμενον ἐν σελ. 177 κ.ἑ. πρβ. καὶ προλεγόμενα σελ. κστ' κ.ἑ.—*Στ. Ξανθουδίδου*, Διορθωτικὰ εἰς τὰ κρητικὰ δράματα ἐν Byz.-Neugr. Jahrbücher, τόμ. II (1921) σελ. 66. Τὰ τοῦ «Γύπαρι» ἐν σελ. 75 κ.ἑ.—*K. Dietrich*, Geschichte der byz. u. neugr. Litt. Leipz. 1902 σελ. 81-82.—*Hesseling*, Histoire de la litter. grecque moderne, tr. par N. Pernot, Par. 1924, σελ. 25-28.—*Ἀρ. Καμπάνη*, Ἱστορία τῆς νέας ἑλλ. λογοτεχνίας, Ἀλεξ. 1925 σελ. 50-52.— Περὶ τοῦ Βεργωτῆ ἔκαμεν ἀνακοίνωσιν εἰς τὴν Ἐπιστημ. Ἑταιρείαν ὁ Σ. *Δεινάκις* (βλ. Ἀθηνᾶς τόμ. Λστ' σελ. 316). Μνημονεύει ἐπίσης αὐτοῦ ὁ *Στ. Ξανθουδίδης* (Ἐρωφίλη Ath. 1928 σελ. κϛ', προκειμένου περὶ τοῦ ὀνόματος Κατζόροπος—Κατζοῦρμπος· πρβ. ἐπίσης τοῦ αὐτοῦ, Φορτουνᾶτος Ἀθ. 1922 σελ. 237).

Λ. Ν. Π.

γυπίδαι (οἱ) (Vulturidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἁρπακτικῶν*. Τὰ πτηνὰ τῆς οἰκογενείας ταύτης ἔχουσι μέγα μέγεθος. Ἡ κεφαλὴ ὡς καὶ ὁ λαιμὸς εἶναι ἐπιμήκεις καὶ κατὰ τὸ μεγαλύτερον αὐτῶν τμῆμα γυμνοὶ πτερῶν, καλυπτόμενοι μόνον ὑπὸ λεπτοτάτων, ἀραιῶν πτίλων. Ἡ κεφαλὴ ἐνίοτε φέρει σαρκώδεις τινὰς ἀποφύσεις. Οἱ ὀφθαλμοὶ εἶναι σχετικῶς μικροὶ καὶ κατὰ τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς κεφαλῆς τοποθετημένοι. Τὸ ράμφος εἶναι μακρόν, ἰσχυρόν, εὐθὺ σχεδὸν καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸ μῆκος καὶ κεκαμμένον ἀγκιστροειδῶς κατὰ τὸ ἄκρον του. Οἱ πόδες εἶναι ἰσχυρότατοι καὶ τελευτῶσιν εἰς μικροὺς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον δακτύλους μετὰ βραχέων ὀνύχων ὡπλισμένους, ὥστε δὲν χρησιμεύουσιν εἰς τὰ πτηνὰ ταῦτα ὡς συλληπτήρια ὄργανα. Αἱ πτέρυγες εἶναι μεγάλαι, ὑπερβάλλουσαι συνήθως τὸ μῆκος τῆς οὐρᾶς καὶ μᾶλλον ἀπεστρογγυλωμέναι. Οἱ γυπίδαι ζῶσι κατὰ μικρὰς ὁμάδας κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ ἔτους. Ἵπτανται εἰς μέγα ὕψος, εἰς μεγάλας ἀποστάσεις, ἀλλὰ μὲ μετρίαν ταχύτητα. Ὅταν ἀναταύωνται ἢ βαδίζωσι δίδουσιν εἰς τὸ σῶμά των μεγάλην πρὸς τὰ πρόσω κλίσιν. Τὴν λείαν των δυσκόλως συλλαμβάνουσιν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ πρὸς τοῦτο κινοῦνται καὶ πηδῶσιν ἐπὶ ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα ὑπεράνω αὐτῆς. Τρέφονται ἐκ θνησιμαίων ζῴων καὶ ἐνίοτε καὶ ἐκ ζώντων τοιούτων. Ἔχουσιν εἰς μέγιστον βαθμὸν ἀνεπτυγμένην τὴν ὅρασιν καὶ τὴν ὄσφρησιν. Ἀπαντῶσιν εἰς πάσας τὰς χώρας τοῦ παλαιοῦ κόσμου. Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει ἐλάχιστα εἴδη, ὧν γνωστότερον ὁ γὺψ (*βλ. λ.*).

Δ. Ν. Π.

γυποϊέραξ (ὁ) (Gypohierax) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἁρπακτικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἱερακιδῶν*. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ὁ *γυποϊέραξ ὁ τῆς Ἀγκόλης* (Gypohierax Angolensis).

Γυποϊέραξ ὁ τῆς Ἀγκόλης

Τὸ μῆκός του εἶναι παρόμοιον πρὸς τὸ τοῦ κοινοῦ ἱέρακος. Ὁ χρωματισμός του εἶναι λευκὸς μετὰ κηλίδων μελανῶν ἐπὶ τῆς ράχεως, τοῦ ἄκρου τῶν πτερύγων καὶ τῆς οὐρᾶς. Αἱ παρειαί του εἶναι γυμναὶ πτερῶν καὶ ἔχουσι χρῶμα σαρκῶδες. Οἱ πόδες του εἶναι ὑπέρυθροι καὶ ράμφος ὑπόφαιον. Ἀπαντᾷ εἰς τὰς δυτικὰς παραλίας τῆς Ἀφρικῆς ἀπὸ τῆς Σενεγαμβίας μέχρι τῆς Ἀγκόλης καὶ εἴς τινα μέρη τῆς ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς καὶ ἰδίᾳ ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Ζανζιβάρης.

Δ. Ν. Π.

Γυπόπολις *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Λόφος βραχώδης τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τοῦ Βοσπόρου ἐγγύτατα τοῦ πρὸς τὸν Εὔξεινον πόντον στομίου του (*Dionysii Byzantii*, Anaplus Bospori Thracii, κεφ. XXII). Ἡ προέλευσις τῆς τοπωνυμίας (*Σκαρλ. Βυζαντ.* Κωνσταντινούπολις II, 182) εἴτε διὰ τοὺς ἅρπαγας ὡς οἱ γῦπες βαρβάρους, οἵτινες περιῴκουν ἐκεῖ, εἴτε διὰ τοὺς εἰς τοὺς κρημνούς του ἐμφωλεύοντας γῦπας, εἴτε διὰ τὰς περὶ τὸν λόφον γυπὰς (σπήλαια γουβωτά).

Σ. Ε. Λ.

γυποφωλεά (ἡ)· φωλεὰ γυπῶν.

Γυπτίς. Θυγάτηρ τοῦ Νάνου, βασιλέως τῶν Μασσαλιωτῶν, γενομένη σύζυγος τοῦ Εὐξένου. Ὠνομάζετο καὶ *Πέττα*, κατ' ἄλλους δὲ καὶ *Ἀριστοξένη*.

ΙΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ

γυπτίς (Gyptis) *[Ἀστρονομ.]*. Ἀστεροειδής, φερόμενος κατὰ τὴν σειρὰν τῆς ἀνακαλύψεως αὐτοῦ ὑπ' αὔξοντα ἀριθμὸν 444.

Σ. Π.

γύπωνες (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Εἶδος χορευτῶν ὀρχουμένων ἐπὶ ξυλίνων κωλοβάθρων (ξυλοπόδαρα)· ἀναφέρονται μόνον ὑπὸ τοῦ Πολυδεύκους (Ὀνομαστ. 4.104). Ἔφερον διαφανῆ γυναικεῖα ἐνδύματα (ταραντινίδια), ἴσως διὰ νὰ φαίνωνται καλῶς αἱ κωμικαὶ κινήσεις τοῦ σώματός των. Ὑπό τινων ἀρχαιολόγων (Lafaye κ. ἄ.) θεωροῦνται ὡς εἶδος σαλπιμπάγκων καὶ παραλληλίζονται πρὸς ἑτέραν κατηγορίαν χορευτῶν, τοὺς λεγομένους καλοβάμονας (βλ. λ.) ἢ *καλοβάτας*.

Π. Ν. Π.

γύρα (ἡ)· ὁδοιπορία περιφερής, ἄλλως *βόλτα*· «βγαίνω 's τὴ γύρα» ἐπὶ πλανοδίων ἐμπόρων περιφερομένων εἰς τὰς ὁδούς· || «ἔκαμα μιὰ γύρα» ἄλλως «ἔφερα μιὰ βόλτα», «ἔκαμα μιὰ γύρα 's τὰ ἐμπορικά»· (ἀναδρομικῶς ἀπὸ τοῦ *γυρίζω*).

Γύρα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Εὐρεῖα ἔκτασις τῆς Β ἀκτῆς τῆς Λευκάδος ἁπλουμένη ἐπὶ δύο μίλλια δυτικῶς τοῦ πρὸς τὸν κόλπον Δρεπάνου στομίου τῆς διώρυγος τῆς ἀπὸ τῆς πόλεως Λευκάδος, καὶ μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Γύρας Τρύπα, ἀποτελοῦσα δὲ οὕτω τὴν ΝΝΔ ἀκτὴν τοῦ ἐξωτερικοῦ ὅρμου Ἁγίας Μαύρας, νοτίου τμήματος τοῦ προμνησθέντος κόλπου. Ἐμφανίζει δὲ ἡ παραλία τῆς Γύρας ὑπερκλασσικὸν τύπον ἀκτῆς μετὰ θινῶν, διότι ὁλονὲν προσεπιχουμένη ὑπὸ τῶν ἐπιφορῶν τῶν ἀπὸ Β. τρικυμιῶν σχηματίζει διαρκῶς λοφίσκους, οὐχὶ ἐξ ἄμμου κυρίως εἰπεῖν ἀλλ' ἐκ σμικροτάτων ψήφων μεγέθους σησάμου, ἀποτελούντων δὲ ἰδεῶδες δομικὸν ὑλικόν.

Σ. Ε. Λ.

— **Γύρα καὶ *Γῦρος*** *[Γεωγρ.]*. Μικροσυνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Ρετσίνων* τῆς ἐπαρχίας Μεσολογγίου τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας.

— **Γύρας *Τρύπα*** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον ἀποτελοῦν τὴν Β τῆς νήσου Λευκάδος ἐσχατιὰν (πλάτ. 38° 50' 45'' Β, μῆκ. 20° 40' 10'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 203 : Santa Maura, Ithaca, Cephallonia) καὶ τὸ ΒΑ κέρας τοῦ ὅρμου Φλέβα, ὃν σχηματίζει μετὰ τοῦ ἀκρωτηρίου Τζουάννα. Παρά τινων ὀνομάζεται καὶ Ἀνεμόμυλοι.

Σ. Ε. Λ.

γύρα. Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ «De administrando Imperio» ἀφηγούμενος λεπτομερῶς, πῶς οἱ Ρῶσοι διάγουν κατὰ τὸν χειμῶνα, λέγει μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς: «Ὅταν ἀρχίσῃ ὁ Νοέμβριος μὴν πάντες οἱ ἡγεμόνες μετὰ τῶν Ρώσων ὅλων ἀπέρχονται ἐκ τοῦ Κιέβου εἰς τὰ πολίδια, ὃ λέγεται Γύρα». Ἡ λέξις (προφανῶς ἐκ τοῦ *γῦρος*) ἑρμηνεύεται κατὰ δύο τρόπους· κατὰ τοὺς μὲν σημαίνει ἀναχώρησιν καὶ περιοδείαν πρὸς συλλογὴν φόρων καὶ τῶν ἀπὸ τῶν γαιῶν εἰσοδημάτων· κατὰ τοὺς δὲ ἐπίσκεψιν καὶ ἐπιθεώρησιν τῶν κτήσεων. Παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ἐσήμαινεν ἐπίσης περιοδείαν τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, εἰσπρακτόρων κτλ.

Π. ΛΕΦΑΣ

Γυραὶ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*, ἢ *Γυραῖαι Πέτραι*. Βραχονησῖδες ἀπόκρημνοι, ἐπὶ τῶν ὁποίων Αἴας ὁ Λοκρός, ὁ υἱὸς τοῦ Ὀϊλέως, μισούμενος ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς, ἐναυάγησε κατὰ τὸν ἐκ Τροίας ἐπανάπλουν του, διασωθεὶς ἐπί τινος ἐξ αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος, ὅστις ὅμως κατέπνιξε τὸν σωθέντα καταθρύψας τὸν σωτήριον σκόπελον διὰ πλήγματος τῆς τριαίνης, μόλις ἔμαθε τὴν καύχησιν τοῦ Αἴαντος, ὅτι θὰ ἐσῴζετο καὶ ἄνευ τῆς βοηθείας τῶν θεῶν (*Ὀδυσ.* Δ', 499). Ἡ ταυτότης τῶν βραχονησίδων εἶναι ἀνεξακρίβωτος, ἄλλων ταυτιζόντων αὐτὰς πρὸς τὰ Σταπόδια, ΝΑ. τῆς Μυκόνου, ἄλλων πρὸς τὸ Λανάθο ΝΔ. αὐτῆς καὶ ἄλλων πρὸς τὴν βραχονησῖδα Ντόρο, τὴν πρὸ τοῦ Καφηρέως. Πιθανοφανὴς ἐν τούτοις φαίνεται ἡ συνταύτισις πρὸς τὰς Γυρὰς τῶν μονήρων ἐν μέσῳ Αἰγαίῳ σκοπέλων Καλόγηροι, τῶν εὑρισκομένων ἐγγὺς τῆς πορείας τῶν πλοίων ἀπὸ Ἰλίου πρὸς διέκπλουν Καφηρέως (πλάτ 38°12' Β, μῆκ. 25°17' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2836 b: Grecian Archipelago, northern part).

Σ. Ε. Λ.

γυραίτης (ὁ) (Gyraetes) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *γυρινιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἔντομα μετρίου μεγέθους μὲ σῶμα ἐπίμηκες καὶ χρῶμα μελανόν. Γνωστὰ 12 περίπου εἴδη, πάντα ἰθαγενῆ τῆς Ἀμερικῆς.

Δ. Ν. Π.

Γυράπετρα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὀνομασία ὑφ' ἣν εἶναι γνωστὴ εἰς πολλοὺς τῶν ναυτικῶν μας ἡ κρητικὴ *Ἱεράπετρα*.

Σ. Ε. Λ.

Γύρας *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς Τήνου, χωροῦν πρὸς ἀνατολὰς ὅπου λαμβάνει τὸ ὄνομα Τσικνιᾶς (2340 πόδ.) καὶ ἀπολῆγον εἰς τὸ ἐφ' οὗ ὁ φάρος ἀκρωτήριον Λιβάδα (πλάτ. 37°36' 30'' Β, μῆκ. 25°15' 45'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1815 : The islands Tinos, Mykoni, Rhenea and Delos), ἀποτελοῦν τὴν Ἀν. τῆς νήσου ἐσχατιὰν καὶ τὴν ΒΔ ἀκτὴν τοῦ διέκπλου τοῦ Τσικνιᾶ. Ὅταν ἐπὶ τῆς κορυφῆς καὶ τῶν παρ' αὐτὴν κλιτύων συμπυκνοῦνται, εὐδίας οὔσης, νεφύδρια ἐχόμενα τοῦ ὄρους, ἀσφαλὴς ἡ πρόγνωσις καταιγιζόντων βορείων ἀνέμων ἐν χειμῶνι ἢ σφοδρῶν ἐτησίων ἐν θέρει.

Σ. Ε. Λ.

Γυράψιος. Μία τῶν πολλῶν ἐπωνυμιῶν τοῦ Διὸς παρὰ τοῖς κατοίκοις τῆς Χίου (*Τζέτζ.* παρὰ Λυκόφρ. 537).

ΙΑΚ. Χ. Δ.

γυργάθιον *[Στρατ.]*. Γυργάθιον νομῆς καλεῖται ἐν τῷ στρατῷ σακκίδιον ἐκ δικτυωτοῦ λινοῦ πλέγματος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου τίθεται σανὸς ἢ χόρτον διὰ τὴν σίτισιν τοῦ κτήνους, ἀναρτώμενον δ' ἀπὸ τῆς σέλλης ἢ τοῦ σάγματος.

Ν. Θ. Κ.

γύργαθος *[Ἀρχαιολ.]*. Σκεῦος πλεκτὸν πρὸς ἐναπόθεσιν τῶν ἄρτων (βλ. λ. γεργάθι τ. Η' σ. 220γ').

γυρεογόνος *ἀσκὸς* (ὁ) *[Βοτ.]*· βλ. γῦρις.

γυρεόκοκκοι (οἱ) *[Βοτ.]*. Καλοῦνται οἱ κόκκοι οἱ προερχόμενοι ἐκ τῶν *γυρεωδῶν* ἢ *γυρεογόνων κυττάρων* (βλ. γῦρις).

Δ. Ν. Π.

γυρεόμαγμα (τὸ) *[Βοτ.]*· βλ. γῦρις.

γυρευός· ἰδιωμ. ἐν Πόντ. (ἐκ τοῦ *γυρεύω*)· ἐπαίτης, ζήτουλας.

Ε. Ι. Χ.

Γυρευτῆ *μονή*. Τὰ «Πάτρια τοῦ Ἁγίου Ὄρους» εἰς τὰς μονάς, αἵτινες πάλαι ποτὲ ὑφίσταντο, κατόπιν δὲ μόναι αἱ «κλήσεις» αὐτῶν ἐσῴζοντο, συγκαταλέγουσι καὶ τὴν ἐπονομαζομένην «μονὴν τοῦ Γυρευτῆ» (*Σ. Λάμπρου* «Νέος Ἑλληνομνήμων» Θ' 223).

Ε. Γ. Π.

γυρευτὴς (ὁ)· αὐτὸς ποῦ γυρεύει συχνά, ζητητής.

γυρευτός, *—ή, —ό*· ζητητός, αἰτητός, ὁ ζητηθεὶς καὶ οὐχὶ ὁ προσενεχθεὶς οἰκειοθελῶς: παροιμ. «Γάλα γυρευτό, πικρὸ σὰ γιατρικό, γάλα φερτό, γλυκὸ ζαχαρωτό».

γυρεύω, *ἀόρ. ἐγύρεψα*, παθ. μετχ *γυρεμένος*· ζητῶ, ἀναζητῶ, ἀνερευνῶ: «κάτι γυρεύω καὶ δὲν τὸ βρίσκω», παροιμ. «στραβὸς βελόνα γύρευε μέσα 's τὸν ἀχυριῶνα», «'ς τὸν οὐρανὸ τὸ γύρευε, 's τὴ γῆ τὸ βρῆκε» ἐπὶ ἀνελπίστου ἐπιτυχίας· «ἄμε γύρευε» ἢ «κάθου γύρευε» ἢ «τρέχα γύρευε» ἐπὶ ματαίας ἀναζητήσεως· || ἐπιδιώκω, προσπαθῶ νὰ ἐπιτύχω: «ἐδῶ ποῦ 'ρθες, τί γυρεύεις νὰ κάμῃς;», «γυρεύει νὰ μὲ βάλῃ σὲ χέρι».

γύρεψι (ἡ)· τὸ νὰ γυρεύῃ τις, ἡ ζήτησις, ἡ ἀναζήτησις.

γυρεώδη ἢ *γυρεογόνα κύτταρα* (τά)· βλ. γῦρις.

Γύρι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Ναφθίων τοῦ νομοῦ Ζακύνθου, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 164.

Δ. Ε. Μ.

γυρίζω, *ἀόρ. ἐγύρισα*, παθ. μετχ. *γυρισμένος*. ἀμετβ. κάμνω γύρους, περιφέρομαι ἐδῶ κι' ἐκεῖ: «βρὲ ντρένιε νοικοκύρη, ποῦ γυρίζεις οὔλη μέρα;» «γύρισα ὅλο τὸ χωριὸ καὶ δὲ σ' εὖρα», «γυρίζει σὰν τρελλός»· || περιέρχομαι, περιηγοῦμαι: «ὅλον τὸν κόσμο γύρισα Ἀνατολὴ καὶ Δύση», «ἄνθρωπος κοσμογυρισμένος»· || στρέφομαι περὶ τὸν ἄξονά μου: «γυρίζει ὁ τροχός,— ἡ ἀνεμοδούρα», «γυρίζει ἡ πέτρα τοῦ μύλου» ἢ «—ὁ μύλος»· || ἐπιστρέφω, ἐπανέρχομαι, κάμπτω πρὸς τὰ ὀπίσω: «θὰ γυρίσω 's τὴν πατρίδα», παροιμ. «ὅταν πήγαινες ἐγύριζα» ὅτι εἶμαι ἐμπειρότερός σου, «γύρισε πίσω»· || ἐπιστρέφω τὸ δάνειον, χρήματα ἢ πρᾶγμα: «δὲ μοῦ γύρισες πίσω τὸ βιβλίο», «πότε θὰ μοῦ τὰ γυρίσῃς πίσω»· || «γύρισε πίσω τὴν ἀρραβῶνα,—τὰ δῶρα» ἐπέστρεψε—, ἀπέστειλεν ὀπίσω—· || «γύρισαν τὰ πράγματα» μετεβλήθη ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων, «γύρισαν οἱ μέρες»· || στρέφομαι, κάμνω κλίσιν: «γύρισε δῶ νὰ σοῦ πῶ», «γυρίζω κατ' ἀλλοῦ,—κατ' ἐκεῖ,—κατ' ἐπάνω»· || γυρίζω τὰ φρονήματα, τὴν γνώμην τινός, κάμνω τινὰ νὰ μεταβάλῃ γνώμην, καὶ ἀμεταβάτως, μεταβάλλω γνώμην, λέγεται συνήθως ἐπὶ τῶν πολιτικῶν φρονημάτων: «τὸν γύρισαν ἀπ' ἐδῶ» τὸν ἔφεραν μὲ τὸ κόμμα μας, «αὐτὸς δὲν γυρίζει, εἶναι σταθερὸς φίλος»· || κινηματογραφ λαμβάνω κινηματογραφικὰς φωτογραφίας, γενικώτερον μετέχω εἰς τὴν κινηματογράφησιν ἔργου τινός· || «γυρίζω τὸ κεφάλι του,—τὴ γνώμη του» καὶ ἀμετάβ. «γυρίζει τὸ κεφάλι του,—ἡ γνώμη του» μεταβάλλει ἀπόφασιν, γνώμην: «ὅ,τι κι' ἂν τοῦ πῇς δὲ γυρίζει τὸ κεφάλι του» ἢ «—δὲν τοῦ γυρίζεις τὸ κεφάλι»· || φρ. «γυρίζει ὁ νοῦς μου» μετάγομαι ἀπὸ σκέψεως εἰς σκέψιν, δὲν προσέχω: «τοῦ μιλῶ, κι' ἀλλοῦ γυρίζει ὁ νοῦς του»· || «γυρίζει τὸ κεφάλι μου» εἶμαι ζαλισμένος: «ἤπια λίγο κρασὶ καὶ γυρίζει τὸ κεφάλι μου»· || κάμπτω τι ἢ κάμπτομαι: «γύρισε ἡ μύτη τοῦ μαχαιριοῦ,—τῆς βελόνας,—τῆς πρόκκας»· || ἀναστρέφω, γυρίζω τὰ μέσα ἔξω· «γύρισα τὸ φόρεμά μου,—τὸ καπέλλο μου»· || φρ. «γυρίζει ὁ ἥλιος» κλίνει πρὸς τὴν δύσιν· || «γυρίζω τὸ χωράφι» ὀργώνω τὸ χωράφι, ἀροτριῶ τὴν πρώτην, τὴν προπαρασκευαστικὴν ἄροσιν.

—*[Ναυτ.]* Ὅρος τῆς κοινῆς τῶν ναυτικῶν μας διαλέκτου. Ἐν τῇ ναυπηγικῇ: σχηματίζω διὰ σφυροκοπήσεως κεφαλὴν εἰς ἐμπαγέντα γόμφον καὶ κατὰ τὸ ἐξερχόμενον αὐτοῦ ἄκρον, π. χ. «γυρίζω τζαβέττα». Τὸ ἐπίσημον *συγκοινῶ, γυρῶ*. Ἐπὶ ἀνέμου: μεταπίπτειν, λ.χ. «ὁ ἀγέρας ἐγύρισε στὸ μαΐστρο». Ὡσαύτως εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ εὐδιάζειν : «ὁ καιρὸς ἐγύρισε στὸ καλύτερο». Ἐπὶ χειρισμῶν (ἀλλὰ πάν-

Digitized by Google

τοτε ἀπροσώπως καὶ ἐν συνοδείᾳ τοῦ τά, ἐξυπακουομένου τὰ ἱστία) ἀλλάσσειν πρόποδας ὁπωσδήποτε, λ. χ. «ἅμα ζυγώσῃς στὸν κάβο θὰ τὰ γυρίσῃς» ὁμοίως ἀλλὰ δι' ἀναστροφῆς· «γυρίζω ὄρτσα λὰ μπάντα», «γυρίζω ἀνάπλωρα» ὁμοίως ἀλλὰ δι' ὑποστροφῆς «γυρίζω πόντζα λὰ μπάντα» ἢ «ποδιστὰ» ἢ «βέντο ἀ πόππα». Σ. Ε. Λ.

γυρινίδαι (οἱ) (Gyrinidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαρκοφάγων*, περιλαμβάνον ὑδρόβια ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἔντομα, μεταναστευτικά, διακρινόμενα κυρίως ἐκ τοῦ μεγάλου κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μεγέθους των καὶ τῶν δύο ζευγῶν τῶν ὀφθαλμῶν των. Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει ἀρκετὰ γένη, ὧν γνωστότερον *γυρῖνος* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

Γύριννα *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία δοθεῖσα ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς εἰς τὸ ἐν Ἀνατολ. Θρᾴκῃ χωρίον Χατζηγὴρ (βλ. λ.).

Γυριννὼ καὶ ***Γύριννα*** ἢ ***Γυρινώ***. Γυνή τις ἐκ Λέσβου, φίλη στενῶς συνδεδεμένη τῆς Σαπφοῦς (*Σαπ.* π. Λογγ. ἀπ. III, 4, καὶ Ἡφαιστ. σ. 64, ἀπ. 42). ΙΑΚ. Χ. Δ.

γυρῖνος (ὁ) (Gyrinus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *γυρινιδῶν*. Τὰ ἔντομα τοῦ γένους τούτου διακρίνονται ἐκ τοῦ ἐπιμήκους καὶ ᾠοειδοῦς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον σώματός των, ὅπερ κατὰ τὴν κοιλίαν εἶναι λίαν πεπιεσμένον. Ἡ κεφαλή των εἶναι ἀρκετὰ μεγάλη καὶ ἐμβυθισμένη οὕτως εἰπεῖν ἐντὸς τοῦ προθώρακος, ὅστις ἔχει σχῆμα τραπεζοειδές. Φέρουσι δύο ζεύγη ὀφθαλμῶν, ἓν πρόσθιον καὶ ἓν ὀπίσθιον. Αἱ κεραῖαι εἶναι βραχύταται καὶ ἀποτελοῦνται ἐξ ἕνδεκα ἀρθρώσεων, ὧν αἱ τέσσαρες πρῶται εἶναι λεπιδωταὶ καὶ ἡμισφαιρικαὶ καὶ αἱ ἐπίλοιποι τριγωνικαὶ καὶ ἐλαφρῶς κυρταὶ κατὰ τὴν ἐπιφάνειάν των. Ὁ θώραξ εἶναι μικρὸς καὶ τριγωνικός. Τὰ ἔλυτρα εἶναι ἀπεστρογγυλωμένα, κεκολοβωμένα καὶ ἐνίοτε πλήρη ἀκανθῶν κατὰ τὴν κορυφήν των. Οἱ πρόσθιοι πόδες, γενικῶς ἐπιμηκέστατοι, χρησιμεύουσι συνήθως πρὸς σύλληψιν τῶν τροφῶν. Οἱ μέσοι καὶ ὀπίσθιοι πόδες εἶναι βραχύτατοι. Πάντα τὰ ἔντομα τοῦ γένους τούτου ζῶσιν ἐντὸς τοῦ ὕδατος καὶ συνήθως ἐπιπλέουσιν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τούτου κατὰ πολυπληθεῖς ὁμάδας. Τὰ περισσότερα εἴδη ζῶσιν ἐπὶ τῶν ῥεόντων ὑδάτων καὶ ἐνίοτε καὶ ἐπὶ ὁρμητικῶν χειμάρρων. Ἐπὶ τῇ ἐλαφρᾷ καὶ μόνον ἀφῇ ἐξαπολύουσι γαλακτῶδές τι ὑγρὸν δυσαρέστου καὶ διαπεραστικῆς ὀσμῆς.

Γυρῖνος ὁ νηχόμενος.

Οἱ γυρῖνοι εἶναι διεσπαρμένοι εἰς ὁλόκληρον τὸν κόσμον, συνηθέστερον ἀπαντῶντες εἰς τὰς εὐκράτους χώρας. Ἐκ τῶν πολλῶν εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερον εἶναι *γυρῖνος ὁ νηχόμενος* (Gyrinus natator), ὅστις διακρίνεται ἐκ τοῦ ἀνεπτυγμένου, εὐρώστου καὶ ᾠοειδοῦς σώματός του, τῶν μεγάλων ὀφθαλμῶν, τοῦ κεκολοβωμένου ῥύγχους, τοῦ μελανοῦ χρωματισμοῦ τῆς ῥάχεως μετὰ λευκῶν στιγμάτων καὶ διακοπτομένων ῥαβδώσεων, τῶν πλατυτάτων μεσαίων καὶ ὀπισθίων ποδῶν, καταλλήλων πρὸς νῆξιν, τῆς διαρθρωτῆς κοιλίας μετὰ εὐρείας ἐπιμήκους λευκῆς λωρίδος κεκοσμημένης κατὰ τὸ ἀριστερὸν αὐτῆς μέρος, καὶ τοῦ θυσάνου, ἐν εἴδει οὐρᾶς, ὅνπερ φέρει κατὰ τὸ ὀπίσθιον τμῆμα τοῦ σώματος. Τὸ εἶδος τοῦτο ἀπαντᾷ συνήθως εἰς τὴν μέσην καὶ δυτικὴν Εὐρώπην. Δ. Ν. Π.

—γυρῖνος (ὁ) *[Ζῳολ.]*· τὸ νεογνὸν τοῦ βατράχου, ἐφ' ὅσον ἔχει σχῆμα ἰχθύος καὶ εἶναι ἄπουν (βλ. βάτραχος).

γυρινόχειλος (ὁ) (Gyrinochilus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἰχθύων τοῦ ἀθροίσματος τῶν φυσοστόμων, τῆς οἰκογενείας τῶν *κυπρινιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἓν μόνον εἶδος, *γυρινόχειλον τὸν ῥαβδωτὸν* (Gyrinochilus striatus). Ἀνεκαλύφθη κατὰ τὸ 1902 εἰς γλυκέα ὕδατα τῆς νήσου Βόρνεο, ἔχει δὲ σῶμα ἐπίμηκες, πεπλατυσμένον ἐκ τῶν πλαγίων, κεφαλὴν μετρίου μεγέθους καὶ πεπλατυσμένην κατὰ τὴν ἄνω αὐτῆς ἐπιφάνειαν, ῥύγχος κεκολοβωμένον, κάτω σιαγόνα ἐπιμηκεστέραν τῆς ἄνω, ῥαχιαῖον πτερύγιον εὐρὺ καὶ κατὰ τὸ πρόσθιον μέρος τῆς ῥάχεως τοποθετημένον, οὐρὰν πλατυτάτην καὶ ἐλαφρῶς διχαλωτὴν καὶ χαρακτηριστικὰς λευκὰς ῥαβδώσεις ἐφ' ἑκάστης τῶν πλευρῶν μετὰ μελανῶν στιγμάτων καὶ γραμμῶν. Δ. Ν. Π.

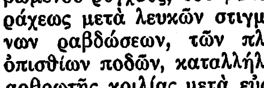

Γυρινόχειλος ὁ ῥαβδωτός.

γῦρις (ἡ) *[Βοτ.]*. Καλεῖται οὕτως ἡ ὑπὸ τῶν ἀνθήρων παραγομένη γονιμοποιὸς κόνις, προερχομένη διὰ διχοτομήσεως τῶν ἐνδοτέρων κυττάρων, ἅτινα διὰ τετραπλῆς περαιτέρω διαιρέσεως παράγουσι τὰ γυρεώδη κύτταρα, ἐξ ὧν προέρχεται ἡ γῦρις. Τὰ γυρεώδη κύτταρα ἐγκλείουσι κοκκώδους συστάσεως πρωτόπλασμα μετ' ἀμύλου καὶ λίπους μεμιγμένον. Φυτά τινα ἔχουσι τοὺς κόκκους τῆς γύρεως συγκεκολλημένους δι' ἰξώδους οὐσίας, σχηματίζοντας οὕτω τὸ καλούμενον γυρεόμαγμα, ἐνῷ εἰς ἕτερα εἶναι τελείως κεχωρισμένοι ἀπ' ἀλλήλων. Οἱ κόκκοι τῆς γύρεως μεταφερόμενοι ἐπὶ τοῦ στίγματος τοῦ ὑπέρου ἐξαπολύουσι φυμάτιον ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ πρωτοπλάσματος, προερχόμενον διὰ διαρρήξεως τοῦ ἐξωτερικοῦ ὑμενίου. Τὸ φυμάτιον τοῦτο σὺν τῷ χρόνῳ περιβάλλεται ὑπὸ τοῦ διαρκῶς ἀναπτυσσομένου ἐσωτερικοῦ ὑμενίου, σχηματιζομένου οὕτως εἴδους σάκκου, ὅστις γυρεογόνος ἀσκὸς καλεῖται (βλ. λ. ἄνθος καὶ γονιμοποίησις). Δ. Ν. Π.

γύρισμα (τό)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *γυρίζω*, ἡ περὶ τὸν ἄξονα στροφή, περιστροφή: «τὸ γύρισμα τοῦ τροχοῦ,—τοῦ μύλου»· || ἐπιστροφή, ἀπόδοσις: «τὸ γύρισμα τοῦ ἀρραβῶνος,—τοῦ δανείου»· || μεταβολή μετατροπή, μεταστροφή: «τὸ γύρισμα τοῦ καιροῦ,—τῶν πραγμάτων»· «ἔχει ὁ καιρὸς γυρίσματα» ἀλλάσσουν οἱ καιροί, μεταβάλλονται τὰ πράγματα· || στροφή, κλίσις, καμπή: «'ς τὸ γύρισμα τοῦ δρόμου»· || «τὸ γύρισμα τοῦ ἥλιου» ἡ κλίσις τοῦ ἡλίου πρὸς τὴν δύσιν, ἄλλως «τὸ γεῖρμα τοῦ ἡλιοῦ»· || ἀναστροφή, ἡ μεταβολὴ τοῦ μέσα ἔξω: «τὸ γύρισμα τῶν ρούχων,—τοῦ φορέματος»· || ἡ στροφή, τὸ δίπλωμα τοῦ ἄκρου ἐνδύματος, ὑφάσματος κτλ. ἡ παρυφή, στρίφωμα πλατύ· || «τὸ γύρισμα τοῦ χωραφιοῦ», ἄλλως ὄργωμα, ἡ πρώτη ἄροσις· || κινηματογρ. ἡ κινηματογράφησις ἔργου τινός.

— *[Ναυτ.]* Τὸ οὐσιαστικὸν τοῦ γυρίζω, κατὰ τὴν κοινὴν τῶν ναυτικῶν μας γλῶσσαν, ἀλλ' ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ μεταπίπτω: «τὸ γύρισμα τοῦ ἀνέμου».

— *[Λαογρ.]* Καλοῦνται *γυρίσματα* ἢ *τσακίσματα* ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ αἱ ἐν τοῖς ᾄσμασιν ἢ ἐντὸς τῆς μελῳδίας αὐτῶν ἢ ἐν τέλει αὐτῆς ἐν εἴδει ἐπῳδοῦ παρεμβολαὶ μελῳδίας, αἱ συνεπαγόμεναι καὶ σχετικὴν παρεμβολὴν λέξεων εἰς τὸ κείμενον τοῦ ᾄσματος ἀποτελουσῶν στίχους. Διὰ τῶν γυρισμάτων ἐκ τοῦ ἁπλοῦ ἐπαναλαμβανομένου δεκαπεντασυλλάβου ἐγεννήθησαν μετρικαὶ στροφαὶ ἐξ ὀκτασυλλάβων καὶ ἑξασυλλάβων στίχων.

στοῦ παπᾶ τὰ παραθύρια
—χάνουμαι, σφάζομαι—
δυὸ μαῦρα μάτια ποῦ εἶδα

— [Προβλ. *Σ. Κυριακίδου* «Ἑλλ. Λαογρ.» τ. Α. σ. 22. *Τοῦ αὐτοῦ ἐν* «Ἡμερολογ. Μεγάλ. Ἑλλ.» 1922, σ. 421.] —Θ.

γυρισμὸς (ὁ)· ἡ ἐπιστροφὴ πρὸς τὴν ἀφετηρίαν, ἡ ἐπάνοδος, ἀντίθ. *πηγαιμός*: «θὰ τὰ ποῦμε 'στὸ γυρισμό».

Γυρισοινοὶ *[Ἱστ.]*. Ἔθνος ἐν Καταλωνίᾳ. Ὅτε ὁ Ρωμαῖος στρατηγὸς Σερτώριος διεχείμαζεν ἐν Κάστλωνι τῶν Κελτιβήρων μετὰ τοῦ στρατοῦ του, οἱ Γυρισοινοί, «ἀστυγείτονες» κατὰ Πλούταρχον (Σερτ. 3) τῶν Κελτιβήρων, κληθέντες παρ' αὐτῶν ἐπέπεσαν νύκτωρ κατὰ τοῦ ρωμαϊκοῦ στρατοῦ καὶ πολλοὺς κατέσφαξαν· μετὰ τὴν ἐν Κάστλωνι ὅμως ἐπικράτησίν του, ὁ Σερτώριος ἐπελθὼν ἐπὶ τοὺς Γυρισοινοὺς ἐξηνδραπόδισεν αὐτούς. Π. Ν. Π.

γυριστάρι (τό). Ὀνομάζεται οὕτω λεπτὴ ῥάβδος, ἥτις καμπτομένη λαμβάνει τὸ σχῆμα ὕψιλον μικροῦ, καὶ περὶ τὴν ὁποίαν ἀπὸ ἀποστάσεως εἰς ἀπόστασιν προσδένονται ῥάβδοι, μὲ τὰς ὁποίας ἀπαρτίζεται ἡ παγίς, δι' ἧς συλλαμβάνουσι πτηνὰ οἱ παῖδες.

γυριστός, *—ή, —όν*· καμπυλωτός, ἑλικοειδής: «ὁ σκύλος κρατεῖ τὴν οὐρά του γυριστή», «σκάλα γυριστή»· || *γυριστὰ* (τὰ) ὡς οὐσιαστ. εἶδος γλυκύσματος τῶν χωρικῶν.

—γυριστὸ (τό). Λιθοδομία θολοειδὴς στρογγύλη, διὰ λίθων πλακερῶν συγκλινόντων πρὸς τὰ ἐμπρός, κτιζομένη ἄνευ ἀμμοκονιάματος καὶ στενουμένη πρὸς τὰ ἄνω, ὅπου κλείεται διὰ μιᾶς μόνης πλακὸς ἢ καὶ ἄλλου σχήματος λίθου. Συνήθη εἶναι τὰ γυριστὰ ἐπὶ τῶν ὀρέων ὡς ποιμνιοστάσια (μητᾶτα) καὶ καταφύγια τῶν ποιμένων ἐν ὥρᾳ βροχῆς ἢ θυέλλης. Ἐκ τοιούτου οἰκοδομήματος ἔχει δοθῆ καὶ τοπωνυμία εἰς τοποθεσίαν ἐν Σφακίοις καὶ ἐπὶ τοῦ Κεδρίου ὄρους Ἀμαρίου. Ε. Γ.

—γυριστὸ ***κλειδὶ*** *[Ναυτ.]*. Ἡ κατὰ τὴν κοινὴν τῶν ναυτικῶν μας γλῶσσαν ὀνομασία τοῦ *ἀμφιδεξιοῦ* ἢ καὶ τοῦ ἁπλοῦ *στρεπτῆρος*. Σ. Ε. Λ.

Γυριστὸ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Γυθείου τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Κάτ. (1928) 107.

γυρμένος, *—η, —ο*, ὀρθότερον *γειρμένος—γερμένος*· παθ. μετοχὴ τοῦ γέρνω (βλ. λ.).

γυρνῶ (ἄλλος τύπος τοῦ *γυρίζω*, σχηματισθεὶς ἐκ τοῦ ἀορίστου *ἐγύρισα*, πβλ. *χαλνῶ* ἀπὸ τοῦ *ἐχάλασα*)· γυρίζω, ἐπιστρέφω, ἐπανέρχομαι: «τὴν ὥρα ποῦ γυρνῶ 'ς τὸ σπίτι».

— *[Ναυτ.]* Ὅρος τῆς κοινῆς τῶν ναυτικῶν μας γλώσσης, σημαίνων τὸ εὑρίσκεσθαι ὑπὸ τὴν ἐκτέλεσιν χειρισμῶν πρὸς ἀλλαγὴν προπόδων εἴτε δι' ἀναστροφῆς εἴτε δι' ὑποστροφῆς. Δὲν πρέπει νὰ συγχέηται πρὸς τὸν ὅρον *γυρίζω*. Σ. Ε. Λ.

γυροβόλι (τό)· ἡ διὰ κυκλωτικῆς κινήσεως ἀπόκλεισις, σύλληψις: «τοὺς ἔκαμαν γυροβόλι καὶ δὲν μπόρεσαν νὰ φύγουν»· || φράγμα διὰ καλάμων ἐν τῇ λιμνοθαλάσσῃ Μεσολογγίου, διὰ τοῦ ὁποίου ἀποκλείεται ἡ ἔξοδος τῶν ἰχθύων.

γυροβολιὰ (ἡ) ἰδιωματ., στροφὴ τοῦ ἀνθρώπου περὶ ἑαυτόν, οἷον ἐν χορῷ. ἐν παιδιαῖς: «θὰ σὲ φέρω μιὰ γυροβολιά»· || συνεκδ. ὁ χορὸς ἐν γένει: «φέρνουμε μιὰ γυροβολιά;» χορεύομε λίγο;· || ἐπὶ ἀπειλῆς: «θὰ σὲ φέρω μιὰ γυροβολιὰ» θὰ σὲ ρίξω κατὰ γῆς.

γυροβολιάζω· ἰδιωματ., φέρνω, κάμνω γυροβολιά: «κοίταξε καλά, γιατὶ θὰ σὲ γυροβολιάσω» θὰ σὲ φέρω βόλτα καὶ θὰ σὲ τινάξω κάτω.

γυροβολῶ καὶ *—άω*· κάμνω γῦρο, ἀποκλείω ἢ συλλαμβάνω τινὰ διὰ κυκλώσεως· βλ. γυροβόλι.

γύρο-γυροβόλι. Παιδιὰ ἁπλουστάτη παιζομένη ὑπὸ μικρῶν παιδίων, ἅτινα συνάπτοντα τὰς χεῖρας αὐτῶν ἀποτελοῦσι κύκλον ὡς ἐν χορῷ καὶ περιφερόμενα ᾄδουσι. Ἅμα τῇ ἀναφωνήσει τῆς τελευταίας λέξεως τοῦ ᾄσματος κάθηνται κάτω, εἶτα δ' ἐγείρονται καὶ ἐπαναλαμβάνεται ἡ παιδιά. Δ. Ν. Λ

γυροδακτυλίδαι (οἱ) (Gyrodactylidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια σκωλήκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τρηματοφόρων*, περιλαμβάνουσα ἐλάχιστα εἴδη ὧν γνωστότερον ὁ γυροδάκτυλος (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

γυροδάκτυλος (ὁ) (Gyrodactylus) *[Ζῳολ.]*. Γένος σκωλήκων τῆς οἰκογενείας τῶν *γυροδακτυλιδῶν*. Οἱ σκώληκες τοῦ γένους τούτου ἔχουσι σῶμα μικρότατον καὶ διακρίνονται ἐκ τῶν δακτυλίων, οἵτινες ἀποτελοῦνται ἐξ ἀναδιπλώσεως τοῦ δέρματος καὶ περιβάλλουσι τὴν κεφαλήν των. Γνωστὰ ἐλάχιστα εἴδη ζῶντα παρασιτικῶς ἐπὶ διαφόρων ἰχθύων τῶν γλυκέων ὑδάτων. Ἀξιολογώτερος εἶναι *γυροδάκτυλος ὁ κομψὸς* (Gyrodactylus elegans), ὅστις ζῇ παρασιτικῶς ἐπὶ τῶν βραγχίων τοῦ *κυπρίνου τοῦ κοινοῦ* (Cyprinus carpio). Δ. Ν. Π.

γυροκαρπίδαι (οἱ) (Gyrocarpidae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων*. Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει δένδρα ἢ δενδρύλλια μὲ φύλλα ἀκέραια ἢ λοβοειδῆ. Τὰ ἄνθη των ἔχουσιν εὔπτωτον κάλυκα εἰς ὀκτὼ λοβία διῃρημένον, τέσσαρας περιγύνους ἀνθῆρας καὶ ὑποφυᾶ ᾠοθήκην ἐπακουμβῶσαν ἐπὶ βραχυτάτου στύλου. Ὁ καρπὸς εἶναι δρύπη ξηρὰ καὶ περικλείει ἀρκετὰ σπέρματα. Γνωστὰ ἀρκετὰ γένη τῆς οἰκογενείας ἀπαντῶντα εἰς τὰς τροπικὰς χώρας ἀμφοτέρων τῶν ἡμισφαιρίων. Δ. Ν. Π.

γυρόκαρπος (ὁ) (Gyrocarpus) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γυροκαρπιδῶν*. Εἶναι δένδρα ἢ δενδρύλλια ἀναρριχώμενα, μὲ φύλλα ἀκέραια ἢ τρίλοβα, ἄνθη πολύγαμα, κανονικά, κατὰ βότρυς διατεταγμένα καὶ καρπὸν δρύπην ᾠοειδοῦς σχήματος. Γνωστὰ 5 εἴδη ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν. Δ. Ν. Π.

γυρόλιθος (ὁ) (Gyrolith, Gourolith) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτόν, το ὁποῖον εἶναι ἔνυδρον πυριτικὸν ἀσβέστιον τοῦ τύπου $Ca_2\,Si_8\,O_8.\,H_2O$. Εὑρίσκεται εἰς κρυστάλλους ῥομβοεδρικοὺς τοῦ ἑξαγωνικοῦ κρυσταλλικοῦ συστήματος καὶ ἀποτελεῖ κυρίως φυλλώδη συσσωματώματα, ἔχοντα ἀκτινωτὴν κατασκευὴν καὶ φαιόλευκον χρῶμα. Εὑρέθη ἐντὸς βασαλτῶν τῆς Γροιλλανδίας καὶ τοῦ Storr εἰς τὸ Skye. Γ. Κ. Γ.

γυρολόγος (ὁ). Ὁ πλανόδιος ἔμπορος, ὁ πωλῶν ἰδίως πανικὰ καὶ ψιλικὰ εἴδη. Κατὰ τόπου. ὁ γυρολόγος λέγεται καὶ *πραγματευτὴς* ἢ *πραματευτής*, ὡς πωλῶν *πραμάτειες* (=ἐμπορεύματα). Παλαιότερον τὸ ἐπάγγελμα τοῦ γυρολόγου ἐξησκεῖτο εἰς μεγάλην κλίμακα ἀπὸ τοὺς Ἰσραηλίτας, μεταφέροντας ἐπ' ὤμου τὸ ἐμπόρευμά των εἰς τὰς ἑβδομαδιαίας ἀγορὰς καὶ περιερχομένους, διὰ τοῦ αὐτοῦ συνήθως τρόπου, τὰς συνοικίας καὶ τὰ χωρία. Κ. Φ.

γυρομαντεία. Ἡ διὰ γύρων μαντεία. Κατὰ ταύτην χαράσσουν τέσσαρας ὁμοκέντρους κύκλους, εἰς τὰ μεταξὺ τῶν ὁποίων διαστήματα τοποθετοῦν κατὰ τύχην διάφορα γράμματα. Ὁ μαντευόμενος, τοποθετημένος εἰς τὸ κέντρον, στρέφεται ταχέως περὶ ἑαυτὸν καὶ λαμβάνει κατὰ σειρὰν διάφορα γράμματα προσπαθῶν δι' αὐτῶν ν' ἀποτελέσῃ λέξεις, αἵτινες θ' ἀποτελέσουν τὴν ἀπάντησιν εἰς τεθεῖσαν ἐρώτησιν. —Β.

γυρόμαντις· ὁ ἀσκῶν τὴν γυρομαντείαν (βλ. λ.).

γυρόμιτρα (ἡ) (Gyromitra) *[Βοτ.]*. Γένος μυκήτων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δισκομυκήτων* τῆς οἰκογενείας τῶν *πεζιζιδῶν*. Οἱ μύκητες τοῦ γένους

Digitized by Google

τούτου διακρίνονται ἐκ τῶν κυλινδρικῶν ἀσκῶν των, τῶν φοειδῶν σποριῶν των καὶ τῶν δισκοειδῶν ἢ κυαθοειδῶν ἄκρων τῶν ἀσκῶν των. Ὁ χρωματισμὸς των κυμαίνεται μεταξὺ φαιομελανοῦ πρὸς τὸ ὑπόφαιον. Τὸ μυκόστυπός των εἶναι λευκὸν ἢ ὠχροῦπέρυθρον, πεπιεσμένον ἢ ἀκανθωτόν. Ἀπαντῶσιν εἰς τὰ δάση καὶ τὰ ἀργιλλώδη ἐδάφη. Ἐκ τῶν τριῶν εἰδῶν τὰ δύο εἶναι ἀμερικανικά, ἀξιολογώτερον δὲ *γυρόμιτρα ὁ γίγας* (Gyromitra gigas), ἥτις εἶναι ἐδώδιμος, μὲ λευκόν, ἢ κίτρινον ἢ ὠχρόλευκον κυαθοειδὲς ἐπικάλυμμα. Δ. Ν. Π.

γυροπορέλλα (ἡ) (Gyroporella) *[Παλαιοφυτολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων φυτῶν, ἀνῆκον εἰς τὰ *δασυκλαδικοειδῆ* (*σιφωνόθαλλα*) *χλωροφύκη*. Ὁ θαλλὸς τῶν φυκῶν τούτων συνίστατο ἐκ πολυπυρήνων κυττάρων, ἀπέκκρινε δ' ἀσβεστολιθικὸν σκελετόν. Αἱ ἀπολιθωμέναι γυροπορέλλαι παρουσιάζονται ὑπὸ μορφὴν μακρῶν σωλήνων, φερόντων εὐρεῖαν κεντρικὴν κοιλότητα, ἄνευ ἄρθρων, ἐξωτερικῶς ὅμως ἐφωδιασμένων μὲ δακτυλιοειδῶς ἐξωγκωμένα καὶ μικρὰ ἑξαγωνικὰ πεδία φέροντα κεντρικὴν ὀπὴν ἢ στίγμα. Παρουσιάζονται καὶ πλευρικαὶ διακλαδώσεις εἰς ἐναλλασσομένας σειράς. Αἱ γυροπορέλλαι ἔζων βενθονικῶς ἐντὸς θερμῶν κυρίως θαλασσῶν, ὅπως σήμερον ζῇ τὸ φῦκος *ἁλιμήδη* (Halimeda).

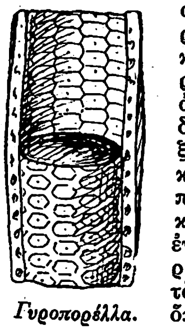

Γυροπορέλλα.

Οἱ σκελετοὶ τῶν φυκῶν τούτων θραυόμενοι συνεσωρεύοντο ὑπὸ τῶν ρευμάτων ἐντὸς κοιλωμάτων τοῦ πυθμένος τῶν τότε θαλασσῶν, μεταφερόμενοι κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς μικρὰν ἢ μεγάλην ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς θέσεως, ὅπου τὰ φύκη ταῦτα ἔζων. Οἱ οὕτω πως συσσωρευόμενοι κατὰ μεγάλα ποσὰ ἀσβεστολιθικοὶ σκελετοὶ συνετέλεσαν κατόπιν εἰς τὸν σχηματισμὸν ἀσβεστολίθων καὶ δολομιτῶν, οἱ ὁποῖοι, ὡς συνιστάμενοι καθ' ὁλοκληρίαν ἢ καὶ κατὰ μέγιστον μέρος ἐκ τοιούτων φυκῶν, ὀνομάζονται *γυροπορελλικοὶ ἀσβεστόλιθοι* ἢ *δολομῖται* ἢ *ἀσβεστόλιθοι μὲ γυροπορέλλας* (Gyroporellen-Kalke). Τοιοῦτοι ἀσβεστόλιθοι εὑρίσκονται πολλαχοῦ, πρὸ παντὸς ἐντὸς τοῦ μεσοζωικοῦ ἀθροίσματος στρωμάτων καὶ ἰδίᾳ ἐντὸς τῆς τριασίου διαπλάσεως, εἰς τὰς Ἀνατολικὰς Ἄλπεις, εἰς τὴν Σιλεσίαν, τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀλλαχοῦ. Οὕτω γυροπορελλικοὶ εἶναι οἱ δολομῖται τοῦ Σχλέρν, οἱ ἀσβεστόλιθοι τοῦ Ἐσῖνο καὶ τοῦ Βεττερστάϊν τῶν Ἄλπεων, οἱ ἀσβεστόλιθοι τοῦ Βελεσίου καὶ ἄλλων μερῶν τῆς Πάρνηθος, Κιθαιρῶνος κλπ. Γ. Κ. Γ.

γυρόπους (ὁ) (Gyropus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων ἡμιπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *μαλλοφαγιδῶν*. Οἱ γυρόποδες εἶναι ἔντομα ζῶντα παρασιτικῶς ἐπὶ τοῦ σώματος διαφόρων θηλαστικῶν ζῴων καὶ τρεφόμενα ἐκ τῶν τριχῶν καὶ τεμαχίων τῆς ἐπιδερμίδος των. Αἱ μεταμορφώσεις των δὲν εἶναι εἰσέτι γνωσταί. Ἐκ τῶν ὀλίγων σχετικῶς εἰδῶν τὰ ὁποῖα περιλαμβάνει τὸ εἶδος γνωστότερον εἶναι *γυρόπους ὁ κομψός* (Gyropus elegans), ὅστις ζῇ παρασιτικῶς ἐπὶ τῶν Ἰνδικῶν χοιριδίων καὶ συνήθως ἐν μεγάλῃ ἀφθονίᾳ. Εἶναι ἔντομον εὐκινητότατον ὅταν ἀποκολληθῇ τοῦ ξενίζοντος αὐτὸν ζῴου, περιπατεῖ ταχύτατα καὶ δύναται νὰ ἀνέλθῃ καὶ εἰς τὰς λειοτέρας ἔτι ἐπιφανείας, ὡς π.χ. τῆς ὑάλου. Δ. Ν. Π.

γῦρος (ὁ)· καμπυλότης, κίνησις ἑλικοειδής, κυκλική, πορεία περιφερής, οἷον κυνηγίου, περιπάτου, ἐρεύνης, ἄλλως *βόλτα*: «ἔκαμα ἕνα γῦρο 'ς τὸ βουνό,—'ς τὸν κάμπο», «φέρνει γῦρο τὸ σπίτι,—τὸ χωράφι» περιφέρεται, τριγυρίζει· ‖ μεταφ. «τὰ φέρνω γῦρο» ἐξοικονομῶ τὰ πράγματα, τὴν περίστασι: «πῶς τὰ φέρνεις γῦρο;—δύσκολα», «δὲν μπορεῖ νὰ φέρῃ γῦρο τὸ σπίτι» δὲν μπορεῖ νὰ ἀντεπεξέλθῃ εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς οἰκογενείας, ἄλλως «τὰ φέρνω βόλτα»· ‖ φρ. «τρεῖς 'ς τὸ γῦρο» καὶ «τρεῖς τρογῦρο»: «τὰ μοίρασαν τρεῖς 'ς τὸ γῦρο» μεταξύ των, χωρὶς νὰ λάβουν ὑπ' ὄψιν ἄλλους δικαιουμένους· καθόλου, ἐπὶ διαχειρίσεως ἀπατηλῆς καὶ καταχρήσεως· ‖ περιφέρεια, κύκλος, πᾶν τὸ περιφερές: «ὁ γῦρος ἀπὸ τὸ κόσκινο», ἄλλως *κόθρος*, «ὁ γῦρος τοῦ καπέλλου», «ὁ γῦρος τοῦ κρεββατιοῦ» ‖ «ὁ γῦρος τῆς αὐλῆς» ὁ αὐλόγυρος, ὁ περιβάλλων τὴν αὐλὴν τοῖχος· ‖ φρ. «ἕνα γῦρο» γύρω-γύρω: «κάθονται ἕνα γῦρο καὶ τρῶνε».

— *[Λαογρ.]* *Γῦρος* εἶναι τὸ κέντημα καθ' ὅλην τὴν περίμετρον τῆς κάτω ἄκρας τοῦ ὑποκαμίσου ἢ τοῦ μανικιοῦ (γῦρος ὑποκαμίσου,—μανικιοῦ), ἐπίσης εἴτε ἡ ραπτομένη τῇ ἄκρᾳ δαντέλλα, εἴτε ἡ ἐπιρραπτομένη ταινία τοῦ ὑφάσματος ἐπὶ τῆς φούστας (ποδόγυρος ἢ ποήδερος). Ἐπίσης, εἰς τὰς φεροῦσας τὸν κεκρύφαλον φετά, γῦρος καλεῖται ἡ λωρὶς τοῦ τῆς κεφαλῆς κοκκίνου μανδηλίου, ἣν ἀφίνει ἀκάλυπτον ὁ κεκρύφαλος (γῦρος τοῦ φετά). ΑΓΓΕΛ. ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ

— **γῦρος ἐγκεφάλου**· βλ. ἐγκέφαλος.

Γῦρος *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Νικηφόρου* (τέως *Νουσρατλῆ*), τῆς ἐπαρχίας Δράμας, τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. (1928) 97. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Γκεριελῆ*.

— **Γῦρος** *[Γεωγρ.]*. Μία ἐκ τῶν δέκα συνοικιῶν, ἐξ ὧν συγκροτεῖται ἡ Ἀνώπολις (βλ. λ.) Σφακίων. Ε. Γ.

γυροσκόπιον (τὸ) *[Φυσ.]*. Καλεῖται κατὰ τὸν Foucault στρόμβος καταλλήλως ἐξηρτημένος, χρησιμεύων πρὸς ἀπόδειξιν τῆς περὶ ἄξονα περιστροφῆς τῆς γῆς. Ὑπὸ ἄλλων γυροσκόπιον καλεῖται

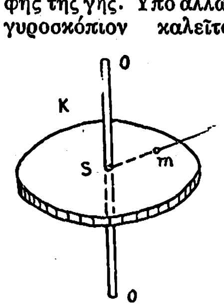

Σχ. 1.

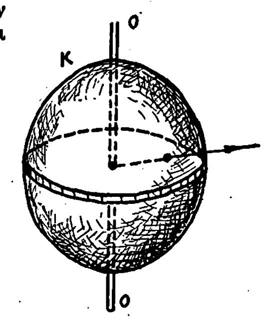

Σχ. 2.

γενικῶς συσκευή, ἀποτελουμένη ἐκ στρόμβου, ὅστις παρουσιάζει κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξάρτησιν Cardan καὶ χρησιμεύει πρὸς ἀπόδειξιν τῶν διαφόρων ἰδιοτήτων τῆς κινήσεως τοῦ στρόμβου, ὡς π. χ. τὸ γυροσκόπιον Bohnenberger, τὸ γυροσκόπιον Tessel κλπ. Ἡ λειτουργία γενικῶς τοῦ γυροσκοπίου ἐρείδεται ἐπὶ τῶν ἰδιοτήτων τῆς κινήσεως τοῦ στρόμβου, ὅστις ἀποτελεῖται ἐκ σώματος στερεοῦ ἔχοντος σχῆμα ἐκ περιστροφῆς καὶ δυναμένου νὰ περιστρέφεται περὶ τὸν γεωμετρικὸν ἄξονα. Τὰ σχ. 1 καὶ 2 δεικνύουσι λίαν συνήθεις θεωρητικὰς περιπτώσεις στρόμβου, τὸ δὲ σχ. 3 δεικνύει τὴν συνηθεστάτην μορφὴν στρόμβων, χρησιμοποιουμένων ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις. Ὅταν σῶμα στερεὸν μάζης K τῆς μορφῆς σχ. 1, ἤτοι παρουσιάζον ἐπίπεδον ἐπιφάνειαν καὶ δυνάμενον νὰ κινῆται ἐλευθέρως, τεθῇ εἰς περιστροφικὴν κίνησιν τῇ βοη-

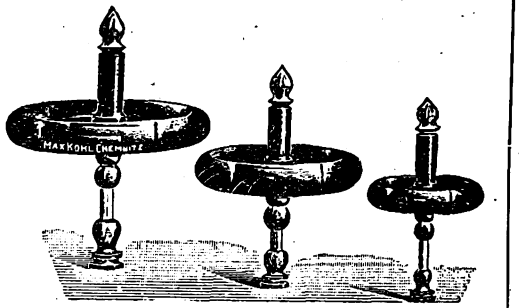

Σχ. 3. *Στρόμβος*.

θείᾳ ζεύγους δυνάμεων, κειμένων ἐν τῷ ἐπιπέδῳ αὐτοῦ, τότε τὸ σῶμα κινούμενον στρέφεται περὶ ἄξονα διερχόμενον διὰ τοῦ κέντρου μάζης αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ διὰ τοῦ κέντρου μάζης τοῦ σώματος S (σχ. 1) φαντασθῶμεν ὅτι τοποθετοῦμεν στερεὸν ἄξονα, οὗτος δὲν θὰ ἔχῃ οὐδεμίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς κινήσεως. Ὡσαύτως αἱ ὑπὸ τῶν διαφόρων ὑλικῶν σημείων m, μεμονωμένως θεωρουμένων, προερχόμεναι φυγόκεντροι δυνάμεις P, δὲν ἀσκοῦσι, ἕνεκα τῆς συμμετρίας, οὐδεμίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ ἄξονος καὶ ἡ συνισταμένη ὅλων τῶν δυνάμεων τούτων ἰσοῦται τῷ μηδενί. Θεωρήσωμεν ἤδη τυχὸν σῶμα K (σχ. 2), στρεφόμενον περὶ ἄξονα, διερχόμενον διὰ τοῦ κέντρου μάζης αὐτοῦ· τότε, συμφώνως πρὸς τ' ἀνωτέρω, ὅλαι αἱ φυγόκεντροι δυνάμεις, αἵτινες κεῖνται ἐν τῷ αὐτῷ ἐπιπέδῳ, ἔχουσι συνισταμένην μηδέν. Ἡ περίπτωσις αὕτη παρουσιάζεται ὅταν τὸ σῶμα στρέφηται περὶ τὸν γεωμετρικὸν αὐτοῦ ἄξονα, δύναται ὅμως καὶ παρατηρηθῇ καὶ ἐπὶ ἄλλων διαφορομόρφων σωμάτων. Ἐὰν σῶμα μορφῆς σχ. 4 τεθῇ εἰς περιστροφικὴν κίνησιν περὶ ἄξονα OO σταθερὸν ἐν τῷ χώρῳ, ὡς

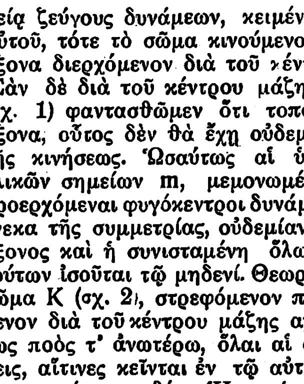

Σχ. 4.

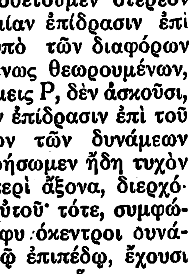

Σχ. 5.

τοῦτο πραγματοποιεῖται διὰ τῆς ἐν τῷ σχ. 4 ὑποδεικνυομένης διατάξεως, τότε πάλιν εἶναι δυνατὸν αἱ φυγόκεντροι δυνάμεις, ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου E, νὰ ἔχωσι συνισταμένην μηδέν, ἐνῷ αἱ συνιστάμεναι, αἱ ἀντιστοιχοῦσαι εἰς ἄλλα ἐπίπεδα, δυνατὸν νὰ ἔχωσι συνισταμένην, ἧς ἡ τιμὴ νὰ εἶναι διάφορος τοῦ μηδενός. Ὡς ἐκ τούτου αἱ φυγόκεντροι δυνάμεις P_1 καὶ P_2 προκαλοῦσι κλίσιν τοῦ σώματος πρὸς τὰ δεξιὰ περὶ τὸν ἄξονα AA, τοσοῦτον μεγάλην, μέχρις ὅτου ἡ συνολικὴ συνισταμένη ὅλων τῶν δυνάμεων περιστροφῆς λάβῃ τὴν τιμὴν μηδέν, ὅτε ἐπὶ τοῦ ἄξονος OO οὐδεμία δύναμις ἐπενεργεῖ.

Ἄξων σώματος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου τὸ περιστρεφόμενον σῶμα οὐδεμίαν ἐνέργειαν ἀσκεῖ, προερχομένην ἐκ φυγοκέντρων δυνάμεων, καλεῖται *ἐλεύθερος ἄξων* τοῦ σώματος. Οὕτω ἐν σχ. 1 καὶ 2 οἱ ἄξονες OO εἶναι ἐλεύθεροι ἄξονες. Ἐφ' ἑκάστου σώματος δεικνύεται ὅτι ὑφίστανται γενικῶς τρεῖς ἐλεύθεροι ἄξονες κάθετοι ἐπ' ἀλλήλων. Κατὰ τὴν περιστροφὴν περὶ ἕκαστον τῶν ἀξόνων τούτων ὑφίσταται ἰσορροπία (ὑποστηριζομένου μόνου τοῦ κέντρου βάρους τοῦ σώματος), ἐὰν δὲ τὸ σῶμα περιστρέφεται ἐλεύθερον δυνάμεων, τότε τοῦτο διατηρεῖ ἕνα τῶν ἐλευθέρων ἀξόνων ὡς ἄξονα περιστροφῆς, ἐφ' ὅσον ἡ περιστροφὴ γίνεται ἀρχικῶς περὶ τὸν ἄξονα τοῦτον. Ἡ ἰσορροπία ὅμως αὕτη εἶναι διὰ τοὺς δύο τῶν ἐλευθέρων ἀξόνων ἀσταθὴς καὶ μόνον διὰ τὸν ἕνα τούτων εἶναι εὐσταθής. Ἡ εὐσταθεστέρα θέσις ἰσορροπίας τῆς περιστροφῆς ὑφίσταται δι' ἐκεῖνον τὸν ἄξονα, δι' οὗ ἡ ροπὴ ἀδρανείας τοῦ σώματος ἔχει μεγίστην τιμήν, ἐνῷ ὅσον ἀφορᾷ τοὺς μὴ εὐ-

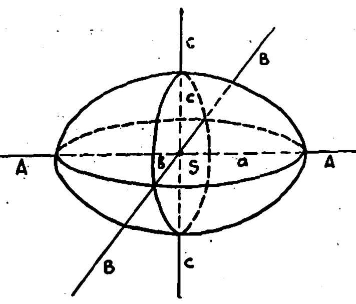

Σχ. 6.

σταθεῖς ἐλευθέρους ἄξονας, ἡ ροπὴ ἀδρανείας τοῦ σώματος ἔχει ἐλαχίστας τιμάς. Σῶμα περιστρεφόμενον περὶ ἐλεύθερον ἄξονα τείνει νὰ διατηρήσῃ τὴν θέσιν τοῦ ἄξονος περιστροφῆς αὐτοῦ. Ἡ ἀνωτέρω ἰδιότης τῶν ἐλευθέρων ἀξόνων, ἥτις χαρακτηρίζεται ὡς διατήρησις τοῦ ἄξονος περιστροφῆς, καταδεικνύεται διὰ τοῦ *στρόμβου* ἢ *γυροσκοπίου τοῦ Bohnenberger*. Ἡ συσκευὴ ἀποτελεῖται ἐκ στρόμβου τοποθετημένου εἰς δύο δακτυλίους, οἵτινες δύνανται νὰ περιστρέφωνται περὶ ἄξονας καθέτους ἐπ' ἀλλήλων καὶ διερχομένους διὰ τοῦ κέντρου μάζης τοῦ περιστρεφομένου στρόμβου. Ἡ τοιαύτη διάταξις καλεῖται ἐν τῇ φυσικῇ ἐξάρτησις Cardan. Ἐὰν θέσωμεν τὸν στρόμβον εἰς ταχεῖαν περιστροφικὴν κίνησιν, οὗτος διατηρεῖ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἄξονος περιστροφῆς αὐτοῦ ἀμετάβλητον, ἀδιαφόρως τοῦ τρόπου καθ' ὃν περιστρέφομεν ἢ μετακινοῦμεν τὴν συσκευήν.

Σχ. 7. *Γυροσκόπιον Bohnenberger.*

Ὁμοίως διὰ τῆς συσκευῆς τοῦ σχ. 8 δεικνύεται ἐπίσης ἄριστα ἡ διατήρησις τοῦ ἄξονος περιστροφῆς, καθ' ὅσον ὁ στρόμβος ὅταν δὲν εὑρίσκεται ἐν περιστροφικῇ κινήσει εἶναι ἀδύνατον νὰ διατηρήσῃ τὴν ἐν τῷ σχ. 8 ὑποδεικνυομένην θέσιν, ἐνῷ τοὐναντίον ἰσορροπεῖ ἐν τῇ θέσει ταύτῃ, ἐφ' ὅσον ἔχει ταχυτάτην περιστροφικὴν κίνησιν. Ἐπὶ τῆς ἀνωτέρω ἀρχῆς τῆς διατηρήσεως τοῦ ἐλευθέρου ἄξονος περιστροφῆς ἐρείδεται τὸ φαινόμενον, καθ' ὃ οἱ ἀστέρες καὶ ἡ γῆ διατηροῦσι τὴν θέσιν τοῦ ἄξονος περιστροφῆς κατὰ τὴν κίνησιν αὐτῶν ἐν τῷ χώρῳ, εἰς ὃ ὀφείλεται διὰ τὴν γῆν ἡ διάκρισις τῶν ἐποχῶν τοῦ ἔτους. Ἐὰν σῶμα περιστρέφεται περὶ τὸ φυσικὸν κέντρον μάζης αὐτοῦ, τότε τοῦτο ἔχει ἐν ἑκάστῃ στιγμῇ ὡρισμένον ἄξονα περιστροφῆς. Ἐὰν ὁ ἄξων οὗτος

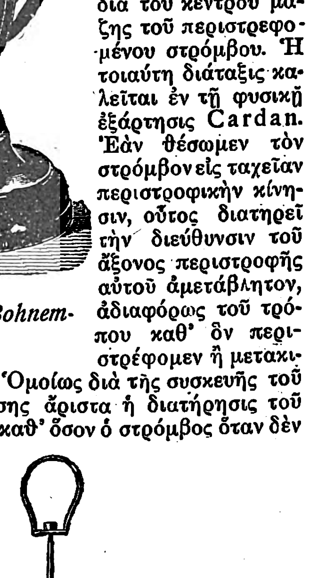

Σχ. 8. *Γυροσκόπιον πρὸς ἀπόδειξιν τῆς διατηρήσεως τοῦ ἄξονος περιστροφῆς.*

Digitized by Google

δὲν διατηρῆται ἔξωθεν σταθερὸς ἐν τῷ χώρῳ καὶ δὲν εἶναι ἐλεύθερος ἄξων, τότε τὸ σῶμα ἢ καὶ ὁ ἄξων αὐτοῦ, λόγῳ τῆς ἕλξεως τῆς προερχομένης ἐκ τῆς συνισταμένης τῶν φυγοκέντρων δυνάμεων, μετατοπίζεται. Συνεπείᾳ τῶν ἀνωτέρω τὸ σῶμα κατὰ τὴν ἀμέσως ἑπομένην στιγμὴν ἔχει ἄλλον ἄξονα περιστροφῆς, καὶ ἑπομένως ἡ ἀρχὴ τῆς διατηρήσεως τοῦ ἄξονος περιστροφῆς ἰσχύει μόνον διὰ τὴν περίπτωσιν ἐλευθέρου ἄξονος. Κατὰ θεώρημα δὲ τοῦ Poinsot ἡ περιστροφικὴ κίνησις γίνεται κατὰ τὴν προκειμένην περίπτωσιν κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὡς ἐὰν σταθερῶς πρὸς τὸ σῶμα ἦτο συνδεδεμένη ἐπιφάνεια κώνου κυλιομένη ἐπὶ ἑτέρας κωνικῆς ἐπιφανείας σταθερᾶς ἐν τῷ χώρῳ, τοῦ στιγμιαίου ἄξονος περιστροφῆς καθοριζομένου ἑκάστοτε ἐκ τῆς γραμμῆς συνεπαφῆς τῶν κώνων. Ὁμοίως ἐν τῇ διατόξει τοῦ σχ. 4 ἐὰν ὁ ἄξων OO δὲν ἦτο σταθερὸς ἐν τῷ χώρῳ, τότε δὲν θα παρετηρεῖτο ἁπλῆ κλίσις τοῦ σώματος ἀλλὰ περιοδικὴ κίνησις (διακύμανσις) τοῦ σώματος καὶ μετατόπισις τοῦ ἄξονος περιστροφῆς, ἥτις καλεῖται *μετάπτωσις*.

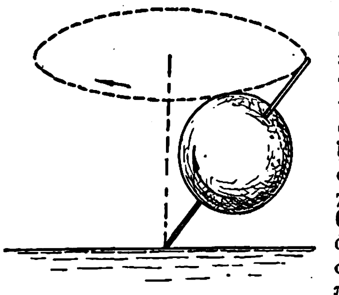

Σχ. 9.

Διὰ τῆς διατηρήσεως τοῦ ἄξονος σταθεροῦ ἐν τῷ χώρῳ παρεμποδίζεται ἡ μεταπτωτικὴ κίνησις καὶ οὕτω καθίσταται δυνατὴ ἡ κλίσις τοῦ σώματος πρὸς τὴν εὐσταθῆ θέσιν ἰσορροπίας. Ἐὰν ἐπὶ περιστρεφομένου σώματος ἐπενεργῇ δύναμις ἐπιδιώκουσα τὴν κλίσιν τοῦ ἄξονος περιστροφῆς, οὗτος ὑπακούει ἀνεπαισθήτως μόνος πρὸς τὴν δύναμιν ταύτην, ἀντὶ δὲ τῆς κινήσεως κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς παρεκκλινούσης δυνάμεως, ὁ ἄξων κινεῖται κατὰ πολὺ ζωηρότερον καθέτως πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς παρεκκλινούσης δυνάμεως. Τοῦτο εὐκόλως δεικνύεται διὰ τοῦ συνήθους στρόμβου (κοινῶς *σβούρας*, σχ. 9) δι' οὗ παρατηροῦμεν ὅτι, ὅταν ὁ στρόμβος εὑρίσκεται ἐν περιστροφικῇ κινήσει, δὲν καταπίπτει, ἕνεκα τῆς ἐπενεργείας τῆς βαρύτητος, ἀμέσως ἀλλὰ βαθμηδόν, ἐνῷ ταυτοχρόνως ὁ ἄξων περιστρέφεται κινεῖται ζωηρῶς ἐπὶ κωνικῆς ἐπιφανείας. Τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ ἄξονος διαγράφει κατὰ τὴν κίνησιν αὐτοῦ περιφέρειαν κύκλου κατὰ διεύθυνσιν δεικνυομένην ὑπὸ τοῦ βέλους.

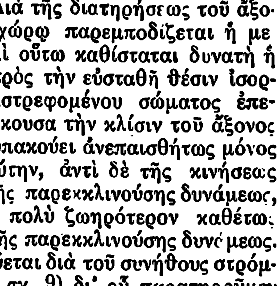

Σχ. 10. *Γυροσκόπιον Fessel.*

Ἡ συστηματικὴ πειραματικὴ ἔρευνα τῆς ἐπενεργείας δυνάμεως ἐπὶ στρεφομένου σώματος ἐπιτυγχάνεται διὰ συσκευῆς γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα *γυροσκόπιον Fessel*. Αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ βαρέος μεταλλικοῦ δίσκου 3, ὅστις δύναται νὰ περιστρέφεται περὶ ἄξονα, οὗτινος ἡ διεύθυνσις συμπίπτει πρὸς τὴν προέκτασιν τοῦ στελέχους 2. Τὸ στέλεχος τοῦτο στηρίζεται ἐπὶ τοῦ ὑποστηρίγματος κατὰ τὴν θέσιν 1 καὶ κατὰ τρόπον ὥστε νὰ δύναται νὰ περιστρέφηται τόσον περὶ ὁριζόντιον ὅσον καὶ περὶ κατακόρυφον ἄξονα. Ἐπὶ τοῦ στελέχους 2 προσαρμόζεται καὶ τὸ μεταθετὸν βάρος 4, ὅπερ χρησιμεύει διὰ τὴν ἰσορρόπησιν τοῦ βάρους τοῦ δίσκου 3. Ἐὰν θέσωμεν τὸν δίσκον εἰς ταχεῖαν περιστροφικὴν κίνησιν, τότε τὸ σύστημα διατηρεῖ διαρκῶς τὴν θέσιν του ἐν τῷ χώρῳ. Ἐὰν ὅμως μεταθέσωμεν τὸ βάρος 4 κατὰ τρόπον ὥστε ἡ ἰσορροπία τοῦ συστήματος νὰ καταστραφῇ καὶ νὰ προκύψῃ κατακόρυφος συνιστῶσα δύναμις F, τείνουσα νὰ προκαλέσῃ στροφὴν τοῦ ὅλου συστήματος περὶ ὁριζόντιον ἄξονα, παρατηροῦμεν ὅτι τὸ σύστημα δὲν ὑπακούει ἀνεπαισθήτως πρὸς τὴν δύναμιν ταύτην, ἀλλὰ τοὐναντίον ἡ ὅλη συσκευὴ στρέφεται περὶ κατακόρυφον ἄξονα, ἐνῷ ταυτοχρόνως ὁ ἄξων παρουσιάζει ταλάντωσιν περὶ ὁριζόντιον ἄξονα. Οὕτως, ἐὰν ἐπὶ σώματος στρεφομένου περὶ ἐλεύθερον ἄξονα ἐπενεργῇ ζεῦγος δυνάμεων ὅπερ ἐπιδιώκει στροφὴν τοῦ ἄξονος περιστροφῆς, τότε οὗτος ἐκτελεῖ κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς στροφῆς τοῦ ζεύγους ἀσθενῆ ταλαντευομένην κίνησιν, ἐνῷ ὁ ἴδιος τοὐναντίον στρέφεται ζωηρῶς κατὰ διεύθυνσιν κάθετον πρὸς τὸ ἐπίπεδον τοῦ ζεύγους. Τὸ ἀνωτέρω φαινόμενον δυνάμεθα νὰ κατανοήσωμεν εὐκόλως διὰ τοῦ ἀκολούθου παραδείγματος.

Θεωρήσωμεν μικρὰν βαρεῖαν σφαῖραν m (σχ. 11) κινουμένην ἐν μικρᾷ κυκλικῇ αὔλακι, πραγματοποιουμένῃ ἐπὶ παραδείγματι διὰ σωλῆνος κυκλικῶς κεκαμμένου. Ἔστω ὅτι τὸ ἐπίπεδον τῆς τροχιᾶς εἶναι κάθετον περὶ τὴν εὐθεῖαν, ἥτις ὑποδεικνύεται ὡς ἄξων. Φαντασθῶμεν ὅτι, καθ' ἣν στιγμὴν ἡ μᾶζα m κατὰ τὴν κίνησιν αὐτῆς εὑρίσκεται κατὰ τὸ σημεῖον A, προκαλοῦμεν ἀπότομον κλίσιν τοῦ ἄξονος κατὰ τὴν γωνίαν φ. Συνεπείᾳ τούτου ἡ διεύθυνσις κινήσεως τῆς μάζης m ἐπὶ τῆς κυκλικῆς τροχιᾶς κατὰ τὸ σημεῖον θέλει στραφῇ ἐπίσης κατὰ τὴν γωνίαν φ καὶ λάβει τὴν δι' ἐστιγμένης γραμμῆς ὑποδηλουμένην θέσιν. Ὡς ἐκ τῆς κινητικῆς αὐτῆς ἐνεργείας ἡ μᾶζα μετὰ τὴν περιστροφὴν ἀσκεῖ κροῦσιν ἢ πίεσιν

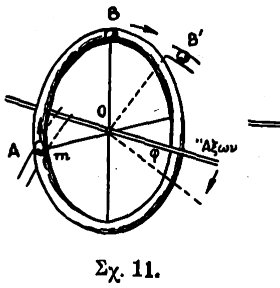

Σχ. 11.

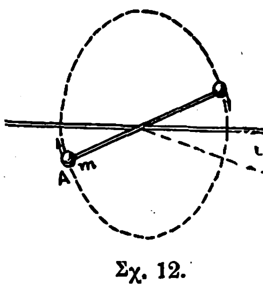

Σχ. 12.

ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς παρειᾶς τοῦ σωλῆνος, ἥτις ἐπιδιώκει τὴν στροφὴν τοῦ θεωρουμένου μέρους τῆς τροχιᾶς πρὸς τ' ἀριστερά. Ὅταν ἡ μᾶζα m εὑρίσκεται εἰς B, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ ἄξων στρέφεται αἰφνιδίως κατὰ τὴν γωνίαν φ, τότε αὕτη μετατοπίζεται ἀπὸ B εἰς B', ἐπειδὴ δ' ἡ νέα διεύθυνσις τῆς τροχιᾶς εἶναι παράλληλος πρὸς τὴν ἀρχικήν, ἡ κινουμένη μᾶζα δὲν ἀσκεῖ πρακτικῶς οὐδεμίαν ἐπενέργειαν (πίεσιν) ἐπὶ τῆς τροχιᾶς. Τοῦτο δυνάμεθα νὰ δείξωμεν τῇ βοηθείᾳ δύο σφαιρικῶν μαζῶν 500 g προσαρμοζομένων κατὰ τὰ ἄκρα στερεᾶς ῥάβδου, ἥτις δύναται νὰ τεθῇ εἰς ταχυτάτην περιστροφικὴν κίνησιν περὶ ἄξονα διερχόμενον διὰ τοῦ κέντρου καὶ κάθετον ἐπὶ τῆς ῥάβδου. Ἐὰν καθ' ἣν στιγμὴν αἱ σφαῖραι κατέχουσι τὴν θέσιν τὴν ὑποδηλουμένην ἐν σχ. 12 ἀσκήσωμεν διὰ τῆς χειρὸς αἰφνιδίως ὦσιν ἐπὶ τοῦ ἄξονος, ἥτις νὰ τείνῃ νὰ προκαλέσῃ στροφὴν αὐτοῦ περὶ ὁριζόντιον ἄξονα, τότε δεχόμεθα ἐπὶ τῆς χειρός μας αἰφνιδίαν ὦσιν διευθυνομένην πρὸς τ' ἀριστερά, ὡς ἐὰν ἡ ῥάβδος ἤθελε νὰ κινηθῇ πρὸς τὴν διεύθυνσιν ταύτην. Ἐὰν ὅμως αἱ μᾶζαι ἔχουσι τὴν ἐν σχ. 13 ὑποδηλουμένην θέσιν, τότε οὐδεμίαν ἀντεπενέργειαν αἰσθανόμεθα, ἀλλ' ὁ ἄξων ἐκτελεῖ τὴν ἐπιβαλλομένην στροφήν. Αἱ σχέσεις τῶν δυνάμεων ὡς καὶ τῶν ἐκ τούτων προερχομένων κινήσεων ἀπεικονίζονται ἐν τῷ σχ. 14, ἐν ᾧ περιοριζόμεθα εἰς τὴν ἐπενέργειαν τῶν μαζῶν κατὰ τὰς θέσεις μόνον ἐκείνας, καθ' ἃς ἐκτελοῦνται αἱ ἀνωτέρω μνημονευόμεναι πιέσεις. Ἔστω ὅτι ἡ μᾶζα M_1 κινεῖται μεθ' ὁμαλῆς ταχύτητος ἐπὶ τῆς κυκλικῆς τροχιᾶς τῆς ὑποδηλουμένης διὰ σκιασμένης γραμμῆς καὶ ὅτι τὸ ἐπίπεδον αὐτῆς κατὰ τὴν στιγμὴν τὴν ἀπεικονιζομένην ἐν τῷ σχήματι στρέφεται κατὰ τὴν γωνίαν α ὑπὸ ζεύγους δυνάμεων F F, ἐνεργοῦντος ἐπὶ τοῦ ἄξονος. Τότε λαμβάνει χώραν ἀνάλυσις τῆς πρὸς τὴν κινητικὴν ἐνέργειαν τῆς κινουμένης μάζης ἀντιστοιχούσης δυνάμεως E εἰς τὴν συνιστῶσαν πιέσεως D ἐπὶ τῆς τροχιᾶς καὶ εἰς τὴν συνιστῶσαν κινήσεως B_1. Ἡ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετος μᾶζα M'_1 συμπεριφέρεται ὁμοιοτρόπως καὶ παρέχει τὴν συνιστῶσαν πιέσεως D' καὶ τὴν συνιστῶσαν κινήσεως B'_1. Αἱ δυνάμεις D καὶ D' ἀποτελοῦσι ζεῦγος, ὅπερ στρέφει τὴν κυκλικὴν τροχιὰν περὶ ἄξονα κείμενον ἐν τῷ ἐπιπέδῳ τοῦ σχήματος. Ἡ ἐν σχ. 14 μὴ σκιασμένη τροχιὰ εἰκονίζεται ἐν σχ. 15 ὡς σκιοσμένη. Τὸ ζεῦγος δυνάμεων D D' ἐν τῷ σχ. 14 φέρει τὴν κυκλικὴν τροχιὰν εἰς τὴν μὴ σκιασμένην θέσιν τοῦ σχ. 15. Ὁ ἄξων ὡς ἐκ τούτου λαμβάνει ὁριζοντίαν γωνιώδη στροφὴν κατὰ

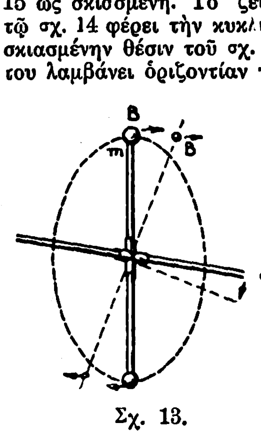

Σχ. 13.

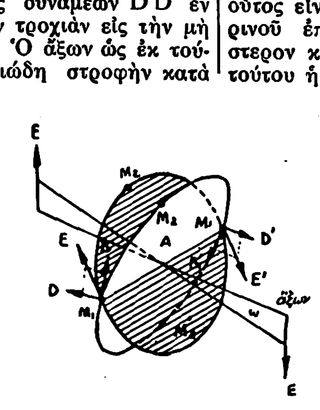

Σχ. 14.

τὴν γωνίαν β. Ἐὰν ὑφίσταται μόνον ἡ μᾶζα M_1, τότε τὸ φαινόμενον θεωρεῖται περατωθέν. Δεχόμεθα ὅμως ὅτι ἐκτὸς τῆς μάζης M_1 ὑφίσταται καὶ ἡ μᾶζα M_2, ἧς ἡ θέσις εἶναι μετατοπισμένη κατὰ 90° ἀπὸ τῆς θέσεως τῆς M_1 καὶ ἥτις ἐπίσης στρέφεται περὶ τὸν αὐτὸν ἄξονα καὶ εἶναι στερεῶς πρὸς τὴν M_1 συνδεδεμένη.

Συνεπείᾳ τῆς ὑπὸ τῆς μάζης M_1 προκαλουμένης στροφῆς τοῦ ἄξονος περὶ ὁριζόντιον ἄξονα ἐπενεργεῖ καθ' ὅμοιον τρόπον διὰ πιέσεως ἐπὶ τῆς μεταβλητῆς θέσεως κυκλικῆς τροχιᾶς αὐτῆς. Ἡ πρὸς τὴν κινητικὴν αὐτῆς ἐνέργειαν ἀντιστοιχοῦσα δύναμις B_2 ἀναλύεται εἰς τὴν συνιστῶσαν κινήσεως G καὶ τὴν συνιστῶσαν πιέσεως H ἐπενεργοῦσαν καθέτως πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς τροχιᾶς. Ὁμοιοτρόπως συμπεριφέρεται καὶ ἡ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετος μᾶζα M_2 παρέχουσα τὰς συνιστώσας G' καὶ H'. Αἱ συνιστῶσαι H καὶ H' ἀποτελοῦσι ζεῦγος ὅπερ προκαλεῖ στροφὴν τῆς κυκλικῆς τροχιᾶς καὶ ἑπομένως τοῦ ἄξονος κατὰ τὴν γωνίαν γ, δεικνυομένην ἐν τῷ σχ. 16. Τ' ἀνωτέρω λεχθέντα πραγματικῶς δὲν λαμβάνουσι χώραν διαδοχικῶς ἀλλὰ ταυτοχρόνως. Ἐν ᾗ περιπτώσει αἱ μᾶζαι M_1 καὶ M_2 εἶναι ἴσαι, αἱ τρεῖς γωνίαι α, β, καὶ γ εἶναι ἐπίσης ἴσαι. Ἐκ τῶν γωνιῶν αἱ α καὶ γ ἔχουσιν ἀντιθέτους διευθύνσεις καὶ ἑπομένως ἐξουδετεροῦνται, ἐνῷ τοὐναντίον παραμένει ἡ στροφὴ κατὰ τὴν γωνίαν β. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀνωτέρω σπουδῆς εἶναι ὅτι ζεῦγος ἐπενεργοῦν ἐπὶ τοῦ ἄξονος τοῦ σώματος ἐν κατακορύφῳ ἐπιπέδῳ ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα περιστροφὴν τοῦ ἄξονος ἐν ὁριζοντίῳ ἐπιπέδῳ. Τοιαύτη πράγματι εἶναι ἡ κίνησις ἣν παρατηροῦμεν διὰ τοῦ γυροσκοπίου τοῦ Fessel. Ἡ τοιαύτη περίεργος κίνησις τοῦ ἄξονος περιστροφῆς καλεῖται μετάπτωσις. Ἡ γῆ κατὰ τὴν περιστροφὴν αὐτῆς περὶ ἄξονα συμπεριφέρεται ὡς γυροσκόπιον (στρόμβος). Ἐπειδὴ δ' ἡ γῆ ἔχει σχῆμα ἐλλειψοειδοῦς ἐκ περιστροφῆς πεπλατυσμένου, ἡ ἐπενέργεια τοῦ ἡλίου δὲν εἶναι ὁμοιόμορφος ἐφ' ὅλων τῶν μερῶν τῆς γῆς, ἀλλ' ἐπενεργεῖ σχετικῶς ἰσχυρότερον ἐπὶ τῶν μερῶν τῶν κειμένων πλησίον τοῦ ἰσημερινοῦ, ἅτινα ὑπόκεινται εἰς ἐντονωτέραν ἕλξιν καὶ ἐξ οὗ προέρχεται ζεῦγος διευθυντήριον ἐπὶ τῆς γῆς. Ὁ ἄξων ὅμως τῆς γῆς δὲν ὑπακούει εἰς τὸ ζεῦγος τοῦτο, ἀλλὰ τοὐναντίον κινεῖται ἐπὶ κωνικῆς ἐπιφανείας (σχ. 17) κατὰ διεύθυνσιν ἀντίθετον τοῦ πίπτοντος στρόμβου. Συνεπείᾳ τῶν ἀνωτέρω ὁ ἄξων τῆς γῆς διαγράφει κωνικὴν ἐπιφάνειαν ἐντὸς 25.000 ἐτῶν, καὶ ἑπομένως ἕνεκα τῆς κινήσεως ταύτης ὁ ἄξων τῆς γῆς δὲν διευθύνεται συνεχῶς πρὸς τὸν πολικὸν ἀστέρα, τὰ δὲ σημεῖα τομῆς τοῦ ἰσημερινοῦ καὶ τῆς ἐκλειπτικῆς, ἤτοι τὸ ἐαρινὸν καὶ φθινοπωρινὸν ἰσημερινὸν σημεῖον, δὲν διατηροῦσιν ἀμετάβλητον τὴν θέσιν αὐτῶν ἀλλὰ μετακινοῦνται ἐν τῷ ἐπιπέδῳ τῆς ἐκλειπτικῆς κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς περιστροφικῆς κινήσεως τῆς γῆς. Ἡ κίνησις αὕτη τῶν ἰσημερινῶν σημείων καλεῖται *μετάπτωσις τῶν ἰσημερινῶν*.

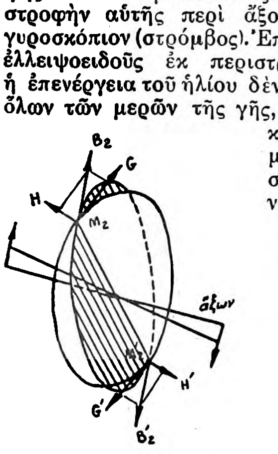

Σχ. 15.

Σχ. 16.

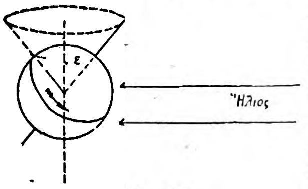

Σχ. 17.

Ἡ ἀνωτέρω ἐπενέργεια τοῦ ἡλίου εἶναι ἐντονωτέρα κατὰ τὸν Ἰούνιον καὶ Σεπτέμβριον, ὅτε οὗτος εἶναι μᾶλλον ἀπομεμακρυσμένος τοῦ ἰσημερινοῦ ἐπιπέδου τῆς γῆς, καὶ ἐπενεργεῖ ἀσθενέστερον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ἰσημεριῶν. Ὡς ἐκ τούτου ἡ μετάπτωσις εἶναι ἐντονωτέρα τὸ θέρος καὶ τὸν χειμῶνα ἢ κατὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸ φθινόπωρον. Ἡ σελήνη, ἥτις ἔχει πολὺ μικροτέραν μᾶζαν τοῦ ἡλίου, ἀλλ' εὑρίσκεται πλησιέστερον πρὸς τὴν γῆν, προκαλεῖ ἀντίστοιχον μεταπτωτικὴν κίνησιν. Ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν ἐπενεργειῶν τῆς σελήνης καὶ τῆς γῆς καὶ ἕνεκα τῆς μεταβαλλομένης ταχύτητος τῆς μεταπτώσεως, προκύπτει κίνησις λίαν περίπλοκος, πρὸς ἣν συντελοῦσι καὶ αἱ διακυμάνσεις τῆς μεταπτώσεως. Συνεπείᾳ τῶν ἀνωτέρω ὁ ἄξων τῆς γῆς δὲν κινεῖται ἀκριβῶς ἐπὶ κωνικῆς ἐπιφανείας, ἤτοι τὸ ἄκρον αὐτοῦ δὲν διαγράφει κύκλον, οὗτινος κέντρον εἶναι ὁ πόλος τῆς ἐκλειπτικῆς, ἀλλ' ἡ περιφέρεια τοῦ κύκλου παρουσιάζει κανονικὴν πτύχωσιν. Ἡ περίοδος τῶν παρατηρουμένων διακυμάνσεων ἀνέρχεται εἰς 19 ἔτη καὶ καλεῖται *κλόνησις*. Τ' ἀνωτέρω ἐκτεθέντα δυνάμεθα κάλλιστα νὰ σπουδάσωμεν πειραματικῶς διὰ τοῦ γυροσκοπίου τοῦ Fessel. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἡ ἀρχὴ τῆς διατηρήσεως τοῦ ἄξονος περιστροφῆς ἐφαρμόζεται εἰς πλείστας ἄλλας πρακτικὰς ἐφαρμογάς, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀναφέρομεν τὴν εὐστάθειαν τῶν πλοίων, τὰς τορπίλλας πρὸς ἐπιτυχίαν αὐτομάτου πηδαλίου, τὴν πραγματοποίησιν σιδηροδρόμου κινουμένου ἐπὶ μιᾶς τροχιᾶς. Μεταξὺ ὅμως ὅλων τῶν

Digitized by Google

ἐφαρμογῶν τοῦ γυροσκοπίου σπουδαιοτάτη εἶναι ἡ γυροσκοπικὴ πυξίς, ἥτις στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἰδιότητος ἣν ἔχει γυροσκόπιον, δυνάμενον νὰ κινῆται κατὰ πάσας τὰς διευθύνσεις, ὅταν τεθῇ εἰς ταχυτάτην περιστροφικὴν κίνησιν ὁ ἄξων αὐτοῦ, νὰ διατηρῆται παράλληλος πρὸς τὸν ἄξονα τῆς γῆς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Grimsch*, Lehrbuch der Physik.—*Berliner-Shell*, Phyzikalischen Handwörterbuch.—*Riecke*, Lehrbuch der Phyizik.— *Müller-Pouillet*, Lehrbuch der Phyzik.

Κ. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

— *[Μηχανολ.]* Αἱ ἐφαρμογαὶ τοῦ γυροσκοπίου βασίζονται κυρίως ἐπὶ τῶν ἰδιοτήτων τοῦ ταχέος στρόμβου, ὅπως καλεῖται συμμετρικὸν σῶμα στρεφόμενον μὲ μεγάλην ταχύτητα περὶ τὸν γεωμετρικὸν αὐτοῦ ἄξονα. Ὁ ἄξων οὗτος ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει διατηρεῖ σταθερὰν τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ παρὰ τὰς τυχὸν ἔξωθεν διαταρακτικὰς τῆς περιστροφῆς ἐπιδράσεις. Ὅταν δηλαδὴ αἱ ἐπιδράσεις αὗται δὲν εἶναι πολὺ ἰσχυραί, ὁ ἄξων παρουσιάζει ἐκπληκτικὴν *εὐστάθειαν διευθύνσεως*. Ἐκτὸς τούτου ἂν ἐπὶ τοῦ οὕτω στρεφομένου περὶ ὁριζόντιον π. χ. ἄξονα Γ σώματος ἐνεργήσωμεν δι' ἑνὸς ζεύγους ἐξωτερικῶν δυνάμεων, ῥοπῆς Μ τεινούσης νὰ στρέψῃ τὸν στρόμβον περὶ ἄξονα Μ κάθετον ἐπὶ τὸν γεωμετρικὸν ἄξονα αὐτοῦ Γ, θὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ὁ στρόμβος δὲν ὑπακούει εἰς τὴν ῥοπὴν Μ, ἀλλὰ στρέφεται περὶ τὸν κατακόρυφον ἄξονα Ο, τείνων νὰ φέρῃ εἰς σύμπτωσιν τὸν ἄξονα αὐτοῦ Γ μὲ τὸν ἄξονα τῆς ῥοπῆς Μ. Τὴν ἰδιότητα ταύτην ἀπεκάλυψεν ὁ Foucault καὶ τὴν ἐκάλεσε τάσιν πρὸς *ὁμότροπον παραλληλισμὸν* τῶν ἀξόνων περιστροφῆς τοῦ γυροσκοπίου.

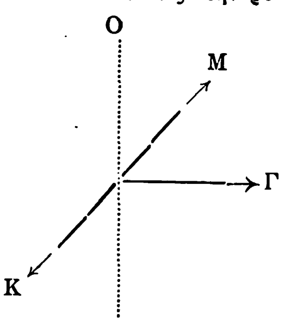

Ἐὰν τέλος ἀναγκασθῇ ὁ ἄξων Γ διὰ καταλλήλων κινηματικῶν ὁδηγῶν εἰς μετάπτωσιν περὶ τὸν ἄξονα Ο, τότε λόγῳ τῆς ἀδρανείας τῆς μάζης του ἀναπτύσσει ὁ στρόμβος ἐναντίον τοῦ ἐπιζητοῦντος τὴν μετάπτωσιν μηχανισμοῦ μίαν ῥοπὴν Κ ἀπροσδοκήτως ἰσχυρὰν περὶ ἄξονα συμπίπτοντα πρὸς τὸν ἄξονα τῆς ῥοπῆς Μ, ἀλλ' ἀντιθέτου κατευθύνσεως. Ἡ ῥοπὴ αὕτη Κ καλεῖται *γυροσκοπικὴ ῥοπή*. Ἐπὶ τῶν τριῶν τούτων ἰδιοτήτων τοῦ ταχέος στρόμβου, τῆς εὐσταθείας τοῦ ἄξονος, τῆς τάσεως πρὸς ὁμότροπον παραλληλισμὸν καὶ τῆς γυροσκοπικῆς ῥοπῆς βασίζονται αἱ ποικίλαι τεχνικαὶ ἐφαρμογαὶ τοῦ γυροσκοπίου ὡς π. χ.

1) *Μύλοι.* Εἰς ὡρισμένον εἶδος μύλων, ἐν οἷς εἷς τροχὸς ἢ τύμπανον μὲ ὁριζόντιον συνήθως ἄξονα κυλίεται ἐπὶ ἀλεστικῆς πλακός, στρεφόμενος συγχρόνως περὶ κατακόρυφον κινητήριον ἄξονα παρατηροῦμεν τὸ ἑξῆς: Λόγῳ τῆς περιστροφῆς τοῦ ὁριζοντίου ἄξονος περὶ τὸν κατακόρυφον προκαλεῖται ἡ γυροσκοπικὴ ῥοπή, ἥτις ἐκδηλοῦται εἰς πολλοπλασιασμὸν τῆς πιέσεως ἣν ἐξασκεῖ τὸ βάρος τοῦ τροχοῦ ἐπὶ τῆς ἀλεστικῆς πλακός. Ἡ πίεσις αὕτη γίνεται μεγίστη, ὅταν τὸ ἐπίπεδον τοῦ τροχοῦ εἶναι κατά τι κεκλιμένον ὡς πρὸς τὸν κατακόρυφον.

2) *Σφόνδυλοι.* Ὅταν λόγῳ ἐλαττωματικῆς κατασκευῆς ἢ σφηνώσεως σφονδύλου ὁ ἄξων συμμετρίας αὐτοῦ δὲν συμπίπτῃ ἀκριβῶς μὲ τὸν ἄξονα περιστροφῆς, τότε ἀναπτύσσεται μία γυροσκοπικὴ ῥοπή, ἥτις ἐκδηλοῦται εἰς περιοδικῶς κυμαινομένας κατὰ μέγεθος καὶ διεύθυνσιν πιέσεις ἐπὶ τῶν ἑδράνων τοῦ ἄξονος περιστροφῆς τοῦ σφονδύλου.

3) *Ὀχήματα.* Ἕκαστος ἄξων μετὰ τῶν δύο τροχῶν σιδηροδρομικοῦ ὀχήματος ἀποτελεῖ γυροσκόπιον. Κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ ὀχήματος εἰς καμπύλην, αἱ ἀναπτυσσόμεναι γυροσκοπικαὶ ῥοπαὶ τείνουν νὰ στρέψουν τὸ ὄχημα πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς καμπύλης τροχιᾶς, εἶναι ἑπομένως εὐνοϊκαί. Ἐπίσης κατὰ τὴν ἔξοδον τοῦ ὀχήματος ἀπὸ τὴν καμπύλην οἱ γυροσκοπικαὶ ῥοπαὶ ὑποβοηθοῦν τὸ ὄχημα, τείνουσαι νὰ ἐξαγάγουν τοῦτο ἐκ τῆς καμπύλης. Τοὐναντίον ὅταν τὸ ὄχημα εὑρίσκεται ἐντὸς τῆς καμπύλης διατρέχον αὐτήν, αἱ γυροσκοπικαὶ ῥοπαὶ τῶν ἀξόνων του τείνουν νὰ ἀνατρέψουν τοῦτο πρὸς τὰ ἔξω. Εἶναι ἑπομένως ἐπιβλαβεῖς καὶ τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ μεγαλυτέρα ἡ ταχύτης πορείας τῶν ὀχημάτων. Γυροσκοπικαὶ ῥοπαὶ παρατηροῦνται ἐπίσης ὅταν ἡ τροχιά, χωρὶς νὰ εἶναι καμπύλη, παρουσιάζῃ ἔστω καὶ μικρὰς ἀνωμαλίας. Μόνον ἄγρυπνος ἐπιτήρησις τῆς τροχιᾶς ἐξασφαλίζει τοὺς πολὺ ταχεῖς συρμοὺς ἀπὸ τοὺς γυροσκοπικοὺς κινδύνους. Τὰ αὐτοκίνητα ὅταν διατρέχουν καμπύλας ἢ ἀνωμάλους ὁδοὺς ὑπόκεινται ἐπίσης εἰς οὐσιώδεις γυροσκοπικὰς ἐπιδράσεις. Εἰς τὰ ποδήλατα αἱ γυροσκοπικαὶ δράσεις εἶναι εὐνοϊκαὶ ὡς ὑποβοηθοῦσαι τὰς κινήσεις δι' ὧν ὁ ποδηλάτης προσπαθεῖ νὰ κρατήσῃ τὴν ἰσορροπίαν.

4) *Πλοῖα.* Αἱ στρεφόμεναι μᾶζαι τῶν ναυτικῶν μηχανῶν προκαλοῦν γυροσκοπικὰς ῥοπὰς ποικιλωτάτας καὶ ἐν μέρει ἰσχυράς, ἐπηρεαζούσας δυσμενῶς ἢ εὐ τὴν κυβέρνησιν τοῦ πλοίου.

5) *Ἀεροπλάνα.* Ἡ ἕλιξ τῶν ἀεροπλάνων ἀποτελεῖ ἐπίσης γυροσκόπιον καί, ἰδίως ὅταν οἱ κύλινδροι τῶν κινητήρων περιστρέφωνται, αἱ γυροσκοπικαὶ δράσεις ἐπιδροῦν ἐπὶ τῆς λειτουργίας τοῦ πηδαλίου. Ἐνίοτε αἱ δράσεις αὗται εἶναι ἄτλαι καὶ εὑρίσκονται κατὰ τὸν νόμον τοῦ ὁμοτρόπου παραλληλισμοῦ. Πλεῖστα πειράματα ἐγένοντο πρὸς χρησιμοποίησιν τοῦ γυροσκοπίου διὰ τὴν αὐτόματον ὕψωσιν τῆς εὐσταθείας καὶ τὴν πηδαλιουχίαν τῶν ἀεροπλάνων, χωρὶς μέχρι τοῦδε νὰ καταλήξουν εἰς πρακτικὰ ἀποτελέσματα.

6) *Στρεφόμενοι δίσκοι.* Κατὰ τὴν λειτουργίαν ἰδίως τῶν ἀτμοστροβίλων εἶναι σχετικῶς σύνηθες καὶ ἐπικίνδυνον τὸ φαινόμενον, καθ' ὃ ἄξονες μὲ ἕνα ἢ περισσοτέρους δίσκους, ὅταν ὁ ἀριθμὸς τῶν στροφῶν αὐτῶν φθάσῃ ὡρισμένην τιμὴν ἥτις καλεῖται *κριτική*, μεταπίπτουν εἰς ἰσχυρὰν κάμψιν. Ἡ ὑπὸ τῶν δίσκων ἐκδηλουμένη τότε γυροσκοπικὴ δρᾶσις προλαμβάνει ἐπί τι διάστημα τὴν κάμψιν, αὐξάνουσα τὴν κριτικὴν τιμὴν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν στροφῶν καὶ ἐνισχύουσα οὕτω τὴν ἀκαμψίαν τοῦ ἄξονος. Ὑπάρχουν δὲ περιπτώσεις καθ' ἃς ἡ εὐνοϊκὴ ἐπίδρασις τῶν γυροσκοπικῶν δράσεων τῶν δίσκων φθάνει μέχρι τοῦ νὰ ἀπαλλάξῃ ἐντελῶς τὸν ἀντίστοιχον ἄξονα ἀπὸ τοῦ κριτικοῦ ἀριθμοῦ τῶν στροφῶν.

7) *Τορπίλλαι.* Ἡ εὐστάθεια διευθύνσεως ἐν τῷ χώρῳ τοῦ γεωμετρικοῦ ἄξονος τοῦ ταχέος στρόμβου χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ συσκευῇ τοῦ Obry διὰ τὴν πηδαλιουχίαν τῆς τορπίλλης Whitehead. Ἡ δὲ τάσις τοῦ στρόμβου πρὸς ὁμότροπον παραλληλισμὸν χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ συσκευῇ τοῦ Drexler, ὅπως δεικνύῃ εἰς τὸν ὁδηγὸν τοῦ ἀεροπλάνου, ἰδίως ἐν ὁμίχλῃ, τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἀλλάσσει διεύθυνσιν πορείας εἰσερχόμενον εἰς καμπύλην. Ὁ ἄξων τοῦ στρόμβου ἔχων διεύθυνσιν συμφωνοῦσαν πρὸς τὴν κατὰ μῆκος διεύθυνσιν τοῦ ἀεροπλάνου, ἀποκλίνει ἀποτόμως λαμβάνων κατακόρυφον διεύθυνσιν εὐθὺς ὡς τὸ ἀεροπλάνον ἀρχίζει νὰ στρέφεται περὶ κατακόρυφον ἄξονα.

8) *Γυροσκοπικὴ πυξίς.* Ἐὰν ὁ ἄξων τοῦ ταχέος στρόμβου ἀναγκάζεται νὰ μένῃ ἐπὶ ὁριζοντίου ἐπιπέδου, ἐν τῷ ὁποίῳ δύναται μόνον νὰ στρέφηται καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις τοῦ ὁρίζοντος, τότε ἐπειδὴ συμμετέχει τῆς περιστροφῆς τῆς γῆς ἐκδηλοῦται ἡ τάσις πρὸς ὁμότροπον παραλληλισμόν, δηλαδὴ ὁ ἄξων τοῦ στρόμβου λαμβάνει διεύθυνσιν, ὡς ἔγγιστα, παράλληλον πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἄξονος τῆς γῆς καὶ δεικνύει οὕτω τὸ ἓν ἄκρον τοῦ στρόμβου σταθερῶς τὸν βορρᾶν. Ἡ σκέψις ἐκμεταλλεύσεως τοῦ φαινομένου τούτου πρὸς κατασκευὴν γυροσκοπικῆς πυξίδος ὀφείλεται εἰς τὸν Foucault. Ἡ τεχνικὴ ὅμως ἐκτέλεσις αὐτῆς ἐπετεύχθη τελευταίως, ἀφοῦ κατενικήθησαν μεγάλαι δυσχέρειαι.

9) *Σιδηροδρομικὴ τροχιὰ μὲ μίαν ῥάβδον.* Κατ' ἀρχὴν εἶναι δυνατὸν διὰ γυροσκοπίου νὰ κατασταθῇ εὐσταθὴς ἡ κύλισις ὀχήματος ἐπὶ μιᾶς ῥάβδου καὶ ἂν τὸ κέντρον βάρους τοῦ ὀχήματος εὑρίσκεται ὑπὲρ τὴν ῥάβδον. Σχετικὰ πειράματα, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐπιτυχῆ, ἐγένοντο τῷ 1909 ὑπὸ τοῦ Scherl καὶ ἀνεξαρτήτως ὑπὸ τοῦ Brennau ἐν Βερολίνῳ καὶ ἀλλαχοῦ. Ἀργότερον ἐγένοντο ἐπίσης πειράματα δι' αὐτοκινήτων μὲ δύο τροχούς. Κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Scherl ὁ στρόμβος ὅστις κινεῖται δι' ἠλεκτρισμοῦ εἶναι οὕτως ἐγκατεστημένος εἰς τὸ ὄχημα, ὥστε ὁ γεωμετρικὸς αὐτοῦ ἄξων νὰ ἵσταται κατακόρυφος, ὅταν ἠρεμῇ, νὰ δύναται ὅμως νὰ ταλαντεύηται πρὸς τὰ ἐμπρὸς ἢ τὰ ὄπισθεν τοῦ ὀχήματος. Εἰς τὸ σύστημα τοῦ Brennau ὁ ἄξων ὁ γεωμετρικὸς τοῦ στρόμβου διατίθεται ὁριζοντίως καὶ ἐγκαρσίως πρὸς τὸ ὄχημα, δύναται δὲ νὰ ἀποκλινῃ ἐν τῷ ὁριζοντίῳ ἐπιπέδῳ περὶ κατακόρυφον ἄξονα. Αἱ ἀποκλίσεις αὗται προκαλοῦνται ἑκάστοτε τοσαῦται, ὥστε αἱ ἀντίστοιχοι γυροσκοπικαὶ ῥοπαὶ νὰ ἐπαρκοῦν πρὸς ἐπανόρθωσιν τοῦ ὀχήματος, ὁσάκις τοῦτο ἀρχίζει ἀποκλῖνον νὰ πίπτῃ. Τὸ σπουδαιότερον πρόβλημα τῆς κατασκευῆς ἐν προκειμένῳ εἶναι ἡ ῥύθμισις τῶν ἀποκλίσεων τοῦ ἄξονος τοῦ στρόμβου καὶ ἀναμφισβήτητος λύσις δὲν ἐπετεύχθη εἰσέτι εἰς οὐδὲν ἐκ τῶν γνωστῶν συστημάτων.

10) *Γυροσκόπιον* Schlick. Ἔχει σκοπὸν νὰ προλαμβάνῃ ἢ νὰ χαλαρώνῃ τὰς ταλαντώσεις τῶν πλοίων ἐν περιπτώσει τρικυμίας. Ὁ ἄξων τοῦ στρόμβου διατίθεται κατακόρυφος ἐν πλαισίῳ, ὅπερ δύναται νὰ στρέφηται περὶ ὁριζόντιον ἄξονα ἐγκάρσιον ὡς πρὸς τὸ πλοῖον. Θεωρία καὶ πρᾶξις δεικνύει ὅτι τὸ γυροσκόπιον τοῦτο ἐκτελεῖ τὸν προορισμόν του, ὅταν ἡ συχνότης τῶν ταλαντώσεων τοῦ πλαισίου ἐκλεγῇ ἴση πρὸς τὴν συχνότητα τῶν ταλαντώσεων τοῦ πλοίου. Αἱ λόγῳ τῶν κυμάτων ταλαντώσεις τοῦ πλοίου μετατρέπονται οὕτως εἰς ταλαντώσεις τοῦ πλαισίου, αἵτινες δι' ἰσχυρᾶς πέδης χαλαροῦνται μετατρεπομένης τῆς ἐνεργείας των εἰς θερμότητα. Ἡ μεγάλη κόπωσις τῶν συνδέσμων τοῦ πλοίου, ἣν ἐπιφέρουν αἱ μεγάλαι γυροσκοπικαὶ ῥοπαὶ ἠμπόδισαν τὴν περαιτέρω ἐξέλιξιν τοῦ ναυτικοῦ γυροσκοπίου τοῦ Schlick παρὰ τὰς περιφήμους ἐπιτυχίας, ἃς ἔσχεν εἰς τὰ τρία πρῶτα πλοῖα εἰς ἃ ἐχρησιμοποιήθη τῷ 1910

Α. ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

γυρόστεος (ὁ) (Gyrosteus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἀπολιθωμένων ἰχθύων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *χονδροστέων* τῆς οἰκογενείας τῶν *γανοειδῶν*. Οἱ ἰχθύες οὗτοι ἔζησαν κατὰ τὴν λιάσιον ἐποχὴν ἐν Ἀγγλίᾳ.

γυροστημονίδαι (οἱ) (Gyrostemonidae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων*, περιλαμβάνουσα ἐλάχιστα εἴδη, ὧν γνωστότερα εἶναι: γυροστήμων καὶ κωδωνόκαρπος (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

γυροστήμων (ὁ) (Gyrostemon) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γυροστημονιδῶν*. Εἶναι δενδρύλλια μὲ κορμὸν λεῖον, φύλλα ἐναλλασσόμενα καὶ ἄνθη μονήρη κατὰ τὰς μασχάλας τῶν φύλλων φυόμενα. Γνωστὰ 5 εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Αὐστραλίας. Δ. Ν. Π.

γυροσφόνδυλος (ὁ)· ὁ σφόνδυλος (τὸ περιστρεφόμενον τμῆμα) τοῦ γυροσκοπίου.

γυρόσωμον (τὸ) (Gyrosomum) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *μελασωμιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἓξ εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

γυροφαίνη (ἡ) (Gyrophaena) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *βραχυελύτρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *σταφυλινιδῶν*. Γνωστὰ 20 περίπου εἴδη διακρινόμενα ἐκ τῶν βραχυτάτων ἐλύτρων καὶ τοῦ φαιοῦ χρωματισμοῦ των. Πάντα ἀπαντῶσιν εἰς τὸ βόρειον ἡμισφαίριον. Δ. Ν. Π.

γυρτός, *—ή, —όν*· ὀρθότερον γειρτὸς (βλ. λ.).

Γυρτὼν καὶ ***Γύρτων*** *[Μυθολ.]*. Ἀδελφὸς τοῦ Φλεγύου, θεμελιωτὴς τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ πόλεως *Γυρτῶνος* ἢ *Γυρτώνης*. Κατὰ τὸν σχολιαστὴν Ἀπολλωνίου τοῦ Ῥοδίου (1,57) ἡ πόλις ἔσχε τὸ ὄνομα τοῦτο οὐχὶ ἀπὸ τοῦ Γυρτῶνος ἢ Γύρτωνος, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς τοῦ Φλεγύου θυγατρὸς τῆς καλουμένης *Γυρτώνης*. ΙΑΚ. Χ. Δ

Γυρτὼν καὶ ***Γυρτώνη*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις ἀρχαιοτάτη τῆς Πελασγιώτιδος τῆς Θεσσαλίας, μνημονευομένη ὡς πόλις τῶν Φλεγυῶν καὶ ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου (Ἰλ. Β. 738) μεταξὺ τῶν πόλεων, αἵτινες ἀνῆκον εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Πολυποίτου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Πειρίθου. Κατὰ τὸν Στράβωνα ἦτο πόλις Περραιβική, ἀλλὰ καὶ Μαγνῆτις, ὅτε ἐξετάθησαν οἱ Μάγνητες ἀπὸ τοῦ Πηλίου μέχρι τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Ὀλύμπου. Δὲν ἐξηκριβώθη ὁ χῶρος ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔκειτο, διότι αἱ ἐκ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων πληροφορίαι, ὅτι ἔκειτο εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Ὀλύμπου, πρὸς Β. τῆς Λαρίσης καὶ παρὰ τὸν Πηνειόν, δὲν εἶναι ἱκαναὶ πρὸς καθορισμὸν αὐτοῦ. Ὁ Λὴκ τοποθετεῖ αὐτὴν παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Πηνειοῦ, ἐνῷ ὁ Γεωργιάδης παρὰ τὴν δεξιάν, πλησίον τοῦ χωρίου Μπάκρινα καὶ ἄλλοι ἀλλαχοῦ. Τῆς πόλεως ταύτης διεσώθησαν καὶ νομίσματα δύο περιόδων 400—344 π. Χ. καὶ 300—200 π.Χ. ΚΑΨ.

Γυρτώνη *[Μυθολ.]*. Θυγάτηρ τοῦ Φλεγύου, ἐπώνυμος ἡρωῒς τῆς ὁμωνύμου πόλεως.

γύρω· ἐπίρρ. ἀντ *γῦρο* (ἀπὸ τοῦ *γῦρος*) κατὰ τὸ *ἄνω, κάτω, ἔξω, ἔσω*, κυκλοτερῶς, περιφερικῶς: «γύρω 'ς τὸ σπίτι εἶναι δέντρα», «κάθονται γύρω 'ς τὴ φωτιά,—'ς τὸ τραπέζι». || φρ. «φέρνω γύρω» περιφέρομαι: «φέρνω γύρω 'ς τὴν ἀγορά,—'ς τὰ χωράφια,—'ς τὸ χωριό» || ἀναδιπλοῦται πρὸς ἐπίτασιν τῆς ἐννοίας: *γύρω-γύρω* ἢ *γῦρο-γῦρο*.

γύρωθεν· ἐπίρρ. ἢ *γύροθεν*· ἀπὸ γύρω-γύρω, ὁλόγυρα, κυκλικῶς: «περιβάλλεται γύρωθεν μὲ κυπαρίσσια».

γύρωμα (τό)· τὸ ἀποτέλεσμα τῆς γυρώσεως (βλ. λ.).

γύρωσις (ἡ)· τὸ διὰ γυρωτικῶν ἥλων κόρφωμα, κοιν. *πριτσινάρισμα* (βλ. ἥλωσις).

— *[Ἀμπελ.]* Καλεῖται *γύρωσις* ἡ ἀφαίρεσις ἢ ἡ διαυλάκωσις τοῦ περὶ τὴν ἄμπελον ἐδάφους, ἥτις ὡς σκοπὸν ἔχει τὸν ἀερισμὸν τοῦ ἐδάφους διὰ νὰ διευκολύνηται ἡ νίτρωσις καὶ ἡ ἐκροὴ τῶν ὀμβρίων ὑδάτων, ἢ ἀντιθέτως διὰ τὴν περισυλλογὴν τούτων καὶ τὴν διείσδυσίν των ἐντὸς τῶν ῥιζῶν, ἐφ' ὅσον πρόκειται δι' ἀμπέλους φυομένας εἰς ξηρὰ ἐδάφη.

γυρωτὴρ (ὁ) ἢ *γυρώτρια* (ἡ)· ἐργαλεῖον ἢ μηχάνημα διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἡλώσεως τῶν ἐλασμάτων καὶ γωνιῶν τῶν πλοίων, τῶν λεβήτων, τῶν γεφυρῶν κλπ. [Βλ. ἡλωτικαὶ *μηχαναί*.]

γυρωτικὸς —ή, —όν· ὁ χρήσιμος πρὸς *γύρωσιν*: «γυρωτικοὶ ἧλοι».

Γυστάτη *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις ἐν τῇ Αἰθιοπίᾳ. ΚΑΨ.

Γύτερμπογκ (Jüterbog) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Πρωσσίας ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Πότσδαμ (Βρανδεμβούργου). Κάτ. 8110. Ἔχει ὡραίαν ἐκκλησίαν κτισθεῖσαν κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα.

Digitized by Google

Γύττη *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μαυριτανίας τῆς Τιγγιτινῆς ἐπὶ τοῦ 'Ατλαντικοῦ, ἣν "Αννων *ὁ θαλασσοπόρος* (βλ. λ.) καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἀπῴκησαν νοτίως τῶν ἐκβολῶν τοῦ Σολόεντος καὶ ἀμέσως πρὸς νότον τῆς ἀποικίας των *Καρικὸν τεῖχος*. Κατὰ τὸν Γεωγράφον Ραβέννης ὀνομάζεται Gudda, κατὰ Πλίνιον Gettae, *Γίττα* κατὰ Στέφανον τὸν Βυζάντιον· αὕτη ὡς καὶ ἡ ὑπὸ Πολυβίου, Φλαβίου 'Ιωσήπου, 'Επιφανίου καὶ Ζωναρᾶ ἀναφερομένη πόλις τῆς Σαμαρείας, ἔχει κατὰ τὸν θεολόγον-γεωγράφον Samuel Bochart τὴν ἐτυμολογίαν της ἐκ τοῦ σημιτικοῦ «γγυθίν», ὅπερ, ὂν πληθυντικὸς τοῦ «γγέθ», σημαίνει «πρόβατα», ὁπότε *Γύττη* καὶ *Πολυρρηνία*, ὡς ἡ ἐν Κρήτῃ («ἀπὸ τοῦ πολλὰ ῥήνεα, τουτέστι πρόβατα, ἔχειν» *Στεφ. Βυζ.*), εἶναι τοπωνυμίαι συνώνυμοι. Τοποθετοῦσι δὲ τὴν Γύττην εἰς τὴν δυτικὴν ἀκτὴν τοῦ Μαρόκκου (πλάτ. 31° 30′ ½ Β., μῆκ. 9° 44′ Δυτ.) δεχόμενοι ὅτι τὴν θέσιν της ἐπέχει τὸ σύγχρονον *Μογαδόρ*. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γυφτάκης, *'Αναστάσιος*. 'Αγωνιστὴς ἐκ Τριφυλίας, ἀγωνισθεὶς ἡρωϊκῶς καὶ πεσὼν ἐν Μανιακίῳ τῷ 1825.

— **Γυφτάκης**, *Γιάννης*. 'Αγωνιστὴς ἐκ Γαβαλοῦ τοῦ Μεσολογγίου, λαβὼν μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν ἀπ' ἀρχῆς αὐτῆς καὶ μετασχὼν εἰς πλείστας μάχας. 'Ενεκλείσθη καὶ ἐπολέμησεν ἐν Μεσολογγίῳ καὶ κατὰ τὰς τρεῖς πολιορκίας τῆς πόλεως ταύτης. Ξ. Γ. Μ

— **Γυφτάκης**, *Σπυρίδων*. 'Αδελφὸς τοῦ 'Αναστασίου. 'Επολέμησε καθ' ὅλην τὴν ἐπανάστασιν, ἐγένετο ἀξιωματικὸς τῆς Φάλαγγος καὶ ἔλαβε τὸ χαλκοῦν ἀριστεῖον. Γ. Δ. Κ

Γυφτέας *(Καμαρηνός)*. Μεσσήνιος ὁπλαρχηγὸς καὶ 'Αγωνιστής. Τῷ 825 προήχθη εἰς ὑποχιλίαρχον καὶ ἐπολέμησε γενναίως ἐναντίον τοῦ 'Ιμβραήμ.

— **Γυφτέας**, *Νικόλαος*. 'Αδελφὸς τοῦ ἀνωτέρω πεσὼν εἰς τὴν μάχην τοῦ 'Αλμυροῦ. Γ. Δ. Κ.

γυφτιά (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ γύφτου, μικροπρέπεια, εὐτέλεια, φιλαργυρία: «ἡ γυφτιά του δὲν λέγεται, δὲν παίρνει σαπούνι νὰ νιφτῇ».

γύφτικος, *—η, —ο*· ὁ ἀναφερόμενος, ὁ ἀνήκων εἰς γύφτους: «γύφτικος γάμος», «γύφτικο σπίτι» ‖ *γύφτικο* (τό)· τὸ ἐργαστήριον τοῦ γύφτου, τοῦ σιδηρουργοῦ, τὸ σιδηρουργεῖον: «πῆγα 'ς τὰ γύφτικα νὰ ψωνίσω».—'Επίρρ. *γύφτικα*.

γύφτισσα (ἡ)· τὸ θηλυκὸν τοῦ γύφτος (βλ. λ.).

Γύφτισσα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. 'Ακρωτήριον τῆς νοτίας ἀκτῆς τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου (Αἰγιαλείας) εἰς ἀπόστασιν 12 μιλ. (πλατ. 38°16′10″ Β, μῆκ. 22° 05′ 50″ 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 1600: Gulf of Corinth) ΔΒΔ τοῦ ἀκρωτηρίου 'Ακράτα καὶ σχηματίζον τὸ ΒΑ κέρας τοῦ ὅρμου τοῦ Αἰγίου. Σ. Ε. Λ.

Γυφτογιάννης. —1) *Σπυρίδων*. 'Αγωνιστὴς ἐκ Μεσολογγίου, λαβὼν μέρος εἰς τὸν 'Αγῶνα ἀπ' ἀρχῆς αὐτοῦ ὑπὸ τὸν Ραζηκώτσικαν καὶ Ροῦτσον.—2) *Χαράλαμπος* 'Αγωνιστὴς ἀπ' ἀρχῆς τῆς 'Επαναστάσεως, λαβὼν μέρος εἰς πλείστας μάχας καὶ μετασχὼν τῶν πολιορκιῶν τοῦ Μεσολογγίου, καθ' ἃς ἐφονεύθησαν καὶ οἱ δύο ἀδελφοί του *Γεώργιος* καὶ *Παντολέων*. — 3) *Ζαφείρης*. 'Αγωνιστὴς διακριθεὶς ἰδίως κατὰ τὴν τελευταίαν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου εἰς τὰς πεζοναυμαχίας πρὸ τῆς νηοῖδος Κλεισόβης. Ξ. Γ. Μ.

Γύφτοι (οἱ)· βλ. 'Ατσίγγανοι.

Γυφτοπήδημα *[Γεωγρ.]*. Δίοδος ἐπὶ τοῦ Μακρυνόρους τῆς ἐπαρχίας Βάλτου, ἔνθα ὁ ὁπλαρχηγὸς 'Ανδρέας "Ισκος ἀντέστη καὶ ἀπέκρουσεν ἐπιτυχῶς τὴν ἐκ 200 ἀνδρῶν ἐμπροσθοφυλακὴν τοῦ 'Ισμαὴλ Πλιάσα κατὰ τὸν 'Ιούνιον 1821. Ξ. Γ. Μ.

γύφτος (ὁ), θηλ. *γύφτισσα*· ὁ σκηνίτης σιδηρουργός, ὁ κατασκευάζων ἢ ἐπιδιορθῶν στοιχειώδη ἐργαλεῖα καὶ περιφερόμενος ἀπὸ τόπου εἰς τόπον: «γέμισ' ὁ τόπος γύφτους», «ἦρθαν γύφτισσες καὶ δείχνουν τὶς μοῖρες», παροιμ. «ἀπ' τὴ γύφτισσα προζύμι» ὅταν ζητῆταί τι παρ' ἀνθρώπου ὁ ὁποῖος εἶναι τῶν ἀδυνάτων νὰ τὸ ἔχῃ, «γύφτος παπᾶς δὲ γίνεται, κι' ἂν γενῇ δὲ βλογάει» ἐπὶ εὐτελῶν ἢ ἀνικάνων, οἱ ὁποῖοι λαμβάνουν θέσιν ἀνωτέραν τῆς ἀξίας των, ἀλλὰ στεροῦνται τοῦ ἀναγκαίου κύρους ‖ καθόλου, σιδηρουργὸς ἐγκατεστημένος ἔν τινι τόπῳ, οὐδεμίαν ἔχων σχέσιν πρὸς τοὺς σκηνίτας· ὑπὸ τὴν χρῆσιν ταύτην δὲν ἔχει θηλυκόν ‖ μεταφ. ὁ μικροπρεπής, ὁ εὐτελής, ὁ φιλάργυρος: «αὐτὴ ἡ γύφτισσα, τ' ἀγγέλου της δὲ δίνει νερό».

γυφτοχαρατζῆδες (οἱ). 'Εκαλοῦντο οὕτω κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν οἱ ἀκόλουθοι καὶ ἐκτελεσταὶ τῶν σπαχήδων, ἤτοι ἐφίππων φορολόγων, οἵτινες καὶ εἶχον κυρίαν ἐντολὴν νὰ εἰσπράττουν τὸ χαράτσι, δηλαδὴ τὸν κεφαλικὸν φόρον. Γυφτοχαρατζῆδες δ' ἀπεκλήθησαν οὐχὶ διότι ἦσαν Γύφτοι τὴν καταγωγήν, ἀλλὰ περιφρονητικῶς καὶ διότι ὡς γύφτοι περιεφέροντο. Δὲν ἀποκλείεται νὰ ἐχρησιμοποιήθησαν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην καὶ πραγματικοὶ Γύφτοι, ὡς πολλάκις ἐγένετο προκειμένου περὶ ἐξευτελιστικῶν ὑπηρεσιῶν. Συχνότατα ὅμως καὶ Χριστιανοὶ χαρατζῆδες ἀναφέρονται. Κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς 'Ελληνικῆς ἐπαναστάσεως, ἤτοι τὴν 18 Μαρτίου 1821, ὁ Σολιώτης εἰς τὸ 'Αγρίδι τῆς Κλουκίνας ἐναντίον τοιούτων σπαχήδων καὶ γυφτοχαρατζήδων ἐπετέθη. Τὸ αὐτὸ συνέβη βραδύτερον ὑπὸ τοῦ Χονδρογιάννη εἰς τὴν Χελωνοσπηλιὰν ἐναντίον τοῦ Λαλαίου Σεϊδῆ-Σπαχῆ καὶ κατόπιν εἰς τὴν θέσιν 'Επτὰ Ψωμιὰ ἐναντίον δύο ἄλλων σπαχήδων μετὰ τῶν γυφτοχαρατζήδων των. Γ. Δ. Κ.

γυφτοχώρι (τό)· χωρίον, συνοικισμὸς γύφτων· παροιμ. «'ς τὸ γυφτοχώρι πίσπαλη δὲ γίνεται» οἱ γύφτοι δὲν χρησιμοποιοῦν ἄλευρα, διότι τὸν ἀναγκαῖον ἄρτον προμηθεύονται δι' ἐπαιτείας τῶν γυναικῶν των.

Γυφτοχώρι *[Γεωγρ.]*. Οὕτως ὠνομάζετο πρὸ τοῦ 1915 τὸ χωρίον Καλλιθέα *Σπερχειάδος* (βλ. λ.) τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος.

γὺψ (ὁ) (Vultur) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἁρπακτικῶν πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γυπιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἀρκετὰ εἴδη, ὧν γνωστότερα εἶναι τὰ ἑξῆς:

Γὺψ ὁ μοναχὸς (Vultur monachus), καλούμενος ἐπίσης καὶ *γὺψ ὁ τεφρός*. "Εχει μῆκος 125 περίπου ἑκατοστομέτρων, ἡ κεφαλή του εἶναι παχεῖα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, εὐρεῖα, γυμνὴ καὶ παρουσιάζει βαθεῖαν κοιλότητα κατὰ τὴν βάσιν τοῦ ῥάμφους. 'Ο λαιμὸς εἶναι ἐπίσης, ὡς καὶ ἡ κεφαλή, γυμνός, ἀλλὰ κατὰ τὴν βάσιν του περιβάλλεται ὑπὸ εἴδους περιλαιμίου ἐξ ἠνωρθωμένων λεπτῶν πτερῶν. Οἱ πόδες ἔχουσι τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῶν ἐπιφάνειαν κεκαλυμμένην ὑπὸ πτερῶν καὶ τὴν ἐσωτερικὴν ὄψιν των κεκαλυμμένην ὑπὸ πτίλων φαιοῦ χρώματος. Τὸ ῥάμφος εἶναι παχύ, μακρόν, εὐθὺ καὶ κατὰ τὴν κορυφὴν πεπιεσμένον καὶ ἀγκιστροειδές. Αἱ πτέρυγες εἶναι μᾶλλον ἀμβλεῖαι καὶ ἡ οὐρὰ ἀπεστρογγυλωμένη. 'Ο ἄρρην καὶ ἡ θήλεια ἔχουσι τὸν αὐτὸν περίπου χρωματισμόν. Κυριαρχεῖ τὸ σκοτεινῶς φαιὸν ἢ ὑπομέλανον χρῶμα. Τὸ γυμνὸν τμῆμα τοῦ λαιμοῦ ἔχει κυανομελανὸν χρῶμα, τὰ γυμνὰ μέρη τῆς κεφαλῆς εἶναι φαιὰ μετά τινων μελανῶν κηλίδων. 'Η καλύπτουσα τὸ ῥάμφος δερματοπτυχὴ εἶναι ὑποκύανος ὡς καὶ τὸ ὀπίσθιον ἥμισυ τμῆμα τοῦ ῥάμφους. Τὸ ἄκρον τοῦ ῥάμφους εἶναι μελανόν, τὸ κύκλῳ τῶν ὀφθαλμικῶν κογχῶν δέρμα ὡς καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ὑπέρυθροι, οἱ πόδες ὑποκύανοι καὶ οἱ ὄνυχες μελανοί. Τὰ νεαρὰ πτηνὰ ἔχουσιν ἐπὶ ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα πτέρωμα διάφορον τῶν γονέων των· εἰς αὐτὰ κυριαρχεῖ τὸ φαιοεπίξανθον χρῶμα, ἡ δὲ περιφέρεια τῶν πτερύγων εἶναι ἀνοικτῶς φαιά. 'Ο γὺψ ὁ μοναχὸς εἶναι κοινότατος εἰς τὰ Πυρηναῖα ὡς καὶ παρ' ἡμῖν ἐπὶ τῶν ὀρέων τῆς Φθιωτιδοφωκίδος καὶ τῆς νήσου Εὐβοίας. Εἶναι πτηνὸν ἀποδημητικόν, ἔρχεται δὲ εἰς τὴν Εὐρώπην κατὰ τὸν 'Ιούνιον καὶ ἀναχωρεῖ κατὰ τὸν 'Οκτώβριον εἰς θερμοτέρας χώρας. "Εχει παμμεγίστην δύναμιν καὶ διὰ τοῦ ῥάμφους του δύναται νὰ ἁρπάσῃ ἀρκετοῦ μεγέθους θηλαστικά. Τρέφεται κυρίως ἐκ θνησιμαίων ζῴων, ἐν ἐλλείψει δὲ καὶ ἐκ ζώντων τοιούτων. Τὴν φωλεάν του κατασκευάζει ἐπὶ τῶν πλέον δυσπροσίτων βράχων καὶ ἡ θήλεια γεννᾷ 1—2 ᾠὰ λευκὰ ἢ ὠχρόφαια μὲ ὑπερύθρους κηλῖδας.

Γὺψ ὁ πυρρόχρους (Vultur fulvus). Οὗτος ἔχει μικρότερον μέγεθος τοῦ προηγουμένου. Τὸ μῆκός του δὲν ὑπερβαίνει τὰ 115 ἑκατοστόμετρα. 'Η κεφαλή του εἶναι μᾶλλον λεπτὴ καὶ πεπιεσμένη ἐκ τῶν πλαγίων, ὁ λαιμός του μακρὸς καὶ λεπτός, τὸ ῥάμφος του παχὺ καὶ ἐξωγκωμένον κατὰ τὰ πλάγια καὶ ἀσθενῶς πεπιεσμένον κατὰ τὴν κορυφήν του. Οἱ πόδες του καλύπτονται ὑπὸ πτερῶν κατὰ τὸ τρίτον τοῦ ἀνωτέρου μέρους των. Τὸ ἐκ πτερῶν περιλαίμιόν του εἶναι πυκνόν. Τὸ πτέρωμα εἰς ἀμφότερα τὰ γένη ἔχει φαιοεπίξανθον χρῶμα. Τὸ καλύπτον τὸν λαιμὸν καὶ τὴν κεφαλὴν πτίλωμα ἔχει χρῶμα ὑπόλευκον. Τὰ πτερὰ τοῦ περιλαιμίου

Γὺψ ὁ μοναχός.

εἶναι λευκά, ἡ δερματοπτυχὴ τοῦ ῥάμφους ὑποκύανος καὶ τὸ ῥάμφος φαιόν. Τὰ πτερὰ τῶν ὑποκάτω μερῶν τοῦ σώματος εἶναι ἐπιμήκη, αἰχμηρὰ καὶ σκοτεινοτέρου ὑπερύθρου χρώματος παρ' ὅ,τι τὰ πτερὰ τῆς ῥάχεως. Τὰ γυμνὰ μέρη τῶν ποδῶν ὡς καὶ οἱ δάκτυλοι εἶναι φαιοϋποκύανα. Τὰ νεαρὰ πτηνὰ ἔχουσιν ἀνοικτότερον χρῶμα τῶν ἐνηλίκων. 'Ο γὺψ ὁ πυρρόχρους ἀπαντᾷ εἰς ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν Εὐρώπην καὶ παρ' ἡμῖν. Τὴν φωλεάν του, ἥτις ἔχει ἑνὸς περίπου μέτρου διάμετρον, κατασκευάζει εἰς ἀπροσίτους βράχους καὶ ἡ θήλεια γεννᾷ 2 ᾠὰ λευκοῦ πρὸς τὸ ὑποκύανον χρώματος. Κατὰ προτίμησιν ἐπιτίθεται κατὰ τῶν ζώντων ζῴων καὶ ἐνίοτε ἐπιφέρει μεγάλας καταστροφὰς εἰς τὰ νεογνὰ τῶν ποιμνίων. 'Εξημεροῦται εὐκόλως καὶ ζῇ πολλὰ ἔτη ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ. Δ.Ν.Π.

— *['Εραλδ.]* 'Ο γὺψ ἀπεικονίζεται συνήθως ὄρθιος καὶ εἰς πλαγίαν ὄψιν (en profil). Διὰ τὸ ῥάμφος, τὴν γλῶσσαν καὶ τοὺς ὄνυχας ἐφαρμόζονται πάντα τὰ διὰ τὸν ἀετὸν (βλ. λ.) ἰσχύοντα χαρακτηριστικά. Συμβολίζει τὴν τόλμην καὶ τὸ ἐνστικτον πρὸς τὴν ἁρπαγήν. Γ. Ε. Τ.

Γὺψ ***καθήμενος*** *['Αστρον.]*. 'Ονομασία τοῦ ἀστερισμοῦ τῆς Λύρας παρὰ Χρυσοκόκκῃ (βλ. λ. Λύρα). Σ. Π.

—**Γὺψ** ***πετόμενος*** *['Αστρον.]*. 'Ονομασία τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ 'Αετοῦ, ἀπαντῶσα εἰς τοὺς 'Ιλκανίου; πίνακας (βλ. λ. 'Αετός). Σ. Π.

Γυψάρα *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Λιμὴν Μαυριτανίας τῆς Καισαρηνσίας ('Αλγερίου) μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Μαλούα καὶ τοῦ Σίγα καὶ ἀμέσως πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Μέγα 'Ακρωτήριον (Πτολεμ. Δ, β, 2). Συμπίπτει πιθανώτατα πρὸς τὸν μόνον ἐκεῖ σύγχρονον λιμένα τοῦ Νεμοὺρ (Nemours: πλάτ. 35° 06′ Β, μῆκ. 1° 53′ Δυτ., χάρτ. ἀγγλ. 2437: Cape Tres Forcas to Ivi). Φέρεται καὶ ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν *Γυψαρία Λιμήν*. Σ. Ε. Λ.

Γυψαρία *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Τοπωνυμία (Gypsaria Taberna) ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πευτιγγεριανοῦ χάρτου, διὰ θέσιν εὑρισκομένην εἰς τὸν νότιον μυχὸν τοῦ κόλπου τῆς Μικρᾶς Σύρτεως (32° 58′ Β, μῆκ. 11° 57′ 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 246: Ras Makhabez to Benghazi). 'Αντιστοιχεῖ πιθανῶς πρὸς τὸν σύγχρονον λιμένα *Ζουαγγὰ* (Zuaga). Σ. Ε. Λ.

—**Γυψαρία** *['Αρχ. Γεωγρ.]*. 'Ονομασία κατὰ Πτολεμαῖον μεσογείου πόλεως ἐν 'Αραβίᾳ τῇ Πετραίᾳ (Ε, ιζ, 4). Σ. Ε. Λ.

Γυψῆϊς *['Αρχ. Γεωγρ.]*. 'Η κατὰ τὸν Μαρκιανὸν τὸν 'Ηρακλεώτην ὀνομασία (Graecis Geogr. Minores, *Διδότου* I, 524) τῆς νήσου *Γυψῖτις* τῆς 'Ερυθρᾶς θαλάσσης. Σ. Ε. Λ.

γύψινος, *—η, —ον*· ὁ ἐκ γύψου: «γύψινον ἄγαλμα», «γύψινα κοσμήματα».

Γυψῖτις *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Εἶναι «νῆσος παρὰ τὴν ὑπ' Αἴγυπτον Αἰθιοπίαν ἐν τῷ 'Αραβίῳ κόλπῳ, ὀνομαζομένη καὶ Γυθίτης» *(Πτολεμ.* Δ, θ, 36). *Γυψῆϊς* ὀνομαζομένη εἰς τὰ διασωθέντα ἀποσπάσματα τοῦ «Περίπλου τῆς ἔξω θαλάσσης» Μαρκιανοῦ τοῦ 'Ηρακλεώτου (Graec. Geogr. Minor. ἔκδ. Didot I, 521), εἶναι ἡ σύγχρονος νῆσος Μάκαγουὰ (Makawa: πλάτ. 20° 47′ ½ Β, μῆκ. 37° 15′ ½ 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 8 c: Red Sea, sheet 3) τῆς ἀφρικανικῆς ἀκτῆς τῆς 'Ερυθρᾶς θαλάσσης, 8½ μίλ. νοτ. τοῦ ἀκρωτηρίου Rawaya, καὶ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ λιμένος Μωχάμμετ-Γκοὺλ (Red Sea and Gulf of Aden Pilot ἔκδ. 1921 σελ. 154). Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γύψοβον *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Γυψοχώρι.

γυψοειδὴς (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ὁ ὅμοιος μὲ γύψον.

γυψοκάμινος (ἡ)· κάμινος εἰδικὴ διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ γύψου.

γυψοκονία (ἡ). Ξηρὰ κόνις γύψου, παρασκευαζομένη εἰδικῶς δι' εψήσεως τοῦ ἐνύδρου γύψου ἐν καμίνῳ. Μετὰ τὴν ἀπόψυξιν ἡ κεκαυμένη γύψος ἀλέθεται εἰς λεπτὴν κόνιν, ἥτις ἐντίθεται εἰς βαρέλια, προφυλασσομένη ἐπιμελῶς ἀπὸ τῆς ὑγρασίας. Εἰς πάσας σχεδὸν τὰς χρησιμοποιήσεις τῆς γύψου (ἀγαλματοποιίαν, δομικήν, γαλβανοπλαστικήν, χειρουργικήν, ὀδοντοτεχνίαν, γεωργίαν κλπ.) προαπαιτεῖται ἡ τοιαύτη μετατροπὴ τῆς ἐνύδρου γύψου εἰς γυψοκονίαν. —Ρ.

— *[Δομική]* 'Η κεκαυμένη γύψος (Platre, Gipskalk) εὑρίσκει ἐφαρμογὴν εἰς τὴν παρασκευὴν ἀερικοῦ κονιάματος (βλ. λ. κονία, κονίαμα). Παρ' ἡμῖν ἡ τοιαύτη ἐφαρμογὴ εἶναι περιωρισμένη: Μικρὰ ποσότης τῆς κονίας ταύτης ἀναμιγνύεται μετὰ τοῦ πρὸς ἐπίχρισιν τῶν ὀροφῶν κονιάματος. 'Επίσης εἰς τὸ κονίαμα, δι' οὗ τελικῶς μορφοῦνται διὰ τῶν ὀλισθαινόντων τύπων αἱ κορωνίδες, αἱ ζῶναι τῶν οἰκοδομημάτων, τὰ περιθώρια θυρῶν καὶ παραθύρων, προστίθεται γυψοκονία. 'Ο μεθ' ὕδατος πολτὸς τῆς γυψοκονίας ἀποτελεῖ κάλλιστον ὑλικὸν διὰ τὴν πάκτωσιν ἐντὸς τοίχων ξυλίνων ἢ καὶ μεταλλικῶν τεμαχίων, ἐφ' ὧν στε-

Digitized by Google

ρεοῦνται ὑλικὰ τῶν ἠλεκτρικῶν, ὑδραυλικῶν κλπ. ἐγκαταστάσεων. Διὰ τὴν πλήρωσιν ἁρμῶν ἰδίᾳ μαρμαρίνων τεμαχίων γίνεται ἐπίσης ἐνίοτε χρῆσις γυψοκονιάματος.

Εἰς σχετικῶς εὐρυτέραν κλίμακα χρησιμοποιεῖται παρ' ἡμῖν ἡ γύψος διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ἀναγλύφων διακοσμήσεων, προσόψεων καὶ τῶν ἐσωτερικῶν ὄψεων τῶν τοίχων καὶ ὀροφῶν. Διὰ γυψοκονιάματος ἐπιτυγχάνονται ὡραῖαι ἀπομιμήσεις ποικιλοχρώμων μαρμαρίνων πλακῶν (gipsmarmor) καὶ παρασκευὴ εἰδικοῦ σκυροκονιάματος μωσαϊκῶν ἐπενδύσεων κ.τ.τ.

Ἡ διὰ τὴν παρασκευὴν κονιαμάτων ἐφαρμογὴ τῆς γύψου χρονολογεῖται ἀπὸ ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς. Σήμερον εἰς τὴν Δύσιν καὶ εἰς τόπους ἔνθα ἀφθονεῖ τὸ ὑλικὸν τοῦτο, ἡ χρῆσίς της εἶναι εὐρυτέρα ἢ παρ' ἡμῖν εἰς τὰ δομικὰ ἔργα. Ἡ χρῆσις τῆς γύψου αντενδείκνυται εἰς χώρους ὑγρούς. Ὁ ἐκ γυψοκονίας καὶ ὕδατος πολτὸς παρασκευάζεται δι' ἴσων περίπου κατ' ὄγκον μερῶν κονίας καὶ ὕδατος, ἐξ ἑνὸς δὲ κυβικοῦ μέτρου κονίας παρασκευάζεται ὡς ἔγγιστα 1,20 κυβ. μ. κοινοῦ γυψοκονιάσματος. Τοῦτο κατὰ τὸν χρόνον τῆς πήξεως ὑφίσταται διόγκωσιν 1% περίπου μετὰ τὸ πρῶτον εἰκοσιτετράωρον, τὸ ἥμισυ τῆς ὁποίας πραγματοποιεῖται ἀπὸ τῆς πρώτης ὥρας τῆς ἐφαρμογῆς του. Διὰ τὴν σκλήρυνσιν τῶν γυψίνων ἀντικειμένων χρησιμοποιεῖται ὑδρύαλος, διάλυμα στυπτηρίας, ἢ ὑδροξειδίου τοῦ βορίου κτλ.

Εἰς πολυτελεῖς διακοσμήσεις ἐσωτερικῶν οἰκιῶν, ναῶν κλ. χρησιμοποιοῦνται σπανιώτερον πλάκες ἢ ἀνάγλυφα ἐξ ἀλαβάστρου (βλ. λ.). ι. χ.

γυψοκονίαμα (τό): βλ. γυψοκονία *[Δομικ.*

γυψόκολλα (ἡ)· μῖγμα γύψου καὶ κολλητικῆς ὕλης, χρησιμοποιούμενον ἰδίως διὰ τὴν συγκόλλησιν ὑάλου πρὸς μέταλλον.

γυψόμετρον (τό). Συσκευὴ δι' ἧς προσδιορίζομεν μετ' ἀρκετῆς ἀκριβείας τὴν ἐν τῷ οἴνῳ παρουσίαν τοῦ ὀξίνου θειικοῦ καλίου, προερχομένου ἐκ τῆς γυψώσεως τῶν οἴνων (βλ. γύψωσις *[Οἰνολ.]*.)

Π. ΠΥΡΛΑΣ

γυψοπλαστικὴ (ἡ)· ἡ τέχνη τῆς κατασκευῆς ἐκμαγείων ἐκ γύψου.

γυψοποιεῖον (τό)· ἡ ἐγκατάστασις ἐν τῇ ὁποίᾳ κατασκευάζεται γύψος. — Ἡ τέχνη καὶ ἐπιχείρησις = ***γυψοποιία***. — Ὁ τεχνίτης ἢ ὁ ἐπιχειρηματίας = ***γυψοποιός***.

γύψος (ἡ) (Gips) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτόν, τὸ ὁποῖον εἶναι ὑδρομιγὲς θειικὸν ἀσβέστιον μὲ χημικὸν μοριακὸν τύπον $CaSO_4.2H_2O$.

Παρουσιάζεται εἰς κρυστάλλους τοῦ μονοκλινοῦς κρυσταλλικοῦ συστήματος. Οἱ κρύσταλλοί της εἶναι ἐμπεφυκότες ἢ καὶ ἐπιπεφυκότες, μεμονωμένοι ἢ εἰς συστάδας καὶ ἀδέναις συνηνωμένοι. Ἡ ὄψις τῶν κρυστάλλων τῆς γύψου εἶναι ποικίλη. Κρύσταλλοι μεγαλύτεροι, ἰδίᾳ οἱ ἐκ τοῦ Rheinhardsbrunn παρὰ τὸ Friedrichroda, εἶναι κεκαμμένοι ἐν εἴδει ἀγκίστρου ἢ λαβῆς μὲ κυματοειδεῖς ἐπιμήκεις ἐπιφανείας.

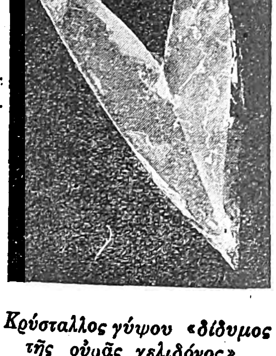

Κρύσταλλος γύψου «δίδυμος τῆς οὐρᾶς χελιδόνος».
[Ἐκ τῆς Βολωνίας τῆς Ἰταλίας.]

Ἡ γύψος εὑρίσκεται ἐπίσης συχνὰ καὶ εἰς διδύμους κρυστάλλους, ἐσχηματισμένους κατὰ δύο νόμους καὶ φέροντας τὰς ὀνομασίας «δίδυμοι τῆς οὐρᾶς χελιδόνος» (βλ. εἰκόνα) καὶ «δίδυμοι τῆς Μονμάρτρης ἢ τῶν Παρισίων» (Montmartre ἢ Pariser Zwillinge).

Ἡ γύψος ἀπαντᾷ ἐπίσης καὶ χειροπληθὴς εἰς χονδροκρυσταλλικὰ καὶ χονδροφλοιώδη συσσωματώματα (ὕαλος τῆς Μαρίας) ἢ εἰς παραλλήλως ἰνώδη (ἰνώδης γύψος ἢ μεταξοειδής), ἢ εἰς λεπιοειδῆ (ἀφρώδης γύψος) ἢ εἰς λεπτοκοκκώδη (ὁπότε ἂν ἔχῃ καὶ καθαρὸν λευκὸν χρῶμα καλεῖται *ἀλάβαστρον*). Ἐνίοτε ἡ γύψος ἐγκλείει καὶ καλῶς διαπεπλασμένους κρυστάλλους βορακίτου, ὀρυκτοῦ ἅλατος, χαλαζίου, θείου.

Ἡ γύψος παρουσιάζει σχισμὸν τελειότατον, σχιζομένη κυρίως εἰς φύλλα, τὰ ὁποῖα εἶναι εὔκαμπτα ἀλλ' οὐχὶ ἐλαστικά. Ἔχει σκληρότητα 1 ½—2ου βαθμοῦ, εἰδικὸν βάρος 2,2—2,4, λάμψιν ὑαλοειδῆ ἢ καὶ μαργαριτοειδῆ. Εἶναι διαφανὴς ἢ διαφώτιστος μέχρις ἀδιαφανοῦς, ἄχρους ἢ καὶ ποικίλως χρωματισμένη. Εἶναι κακὸς ἀγωγὸς τῆς θερμότητος.

Χημικῶς ἐξεταζομένη περιέχει 32,5% ἀσβέστου (CaO), 46,5% τριοξειδίου τοῦ θείου (SO_3) καὶ 21% ὕδατος. Συχνὰ ἐμπεριέχει προσμίγματα ἐκ πισσασφάλτου καὶ ἀργίλλου. Θερμαινομένη ἐντὸς κορυνίου ἀποδίδει ὕδωρ. Διαλύεται πολὺ δυσκόλως ὑπὸ τοῦ ὕδατος. Ἡ γύψος σχηματίζεται ἐν τῇ φύσει εἴτε καθιζάνουσα ἀμέσως ἐκ διαλυμάτων γυψούχων (ὡς π. χ. ἐντὸς θαλασσίων λεκανῶν), εἴτε προερχομένη ἐκ τῆς ἀνυδρίτιδος γύψου διὰ προσλήψεως ὕδατος, εἴτε δι' ἐπιδράσεως διαλυμάτων περιεχόντων θειικὰ ἅλατα (παραγόμενα κατὰ τὴν ἀποσάθρωσιν θειούχων ὀρυκτῶν) ἐπὶ ἀσβεστούχων πετρωμάτων.

Ἡ γύψος παρουσιάζεται: 1) Ὡς οὐσιῶδες καὶ ἐν μέρει παχὺ μέλος σειρᾶς στρωμάτων εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς ἰζηματογενεῖς διαπλάσεις, ὑπὸ μορφὴν κοιτασμάτων ἢ ὑπενσωρευμάτων, μαζὶ μὲ ἀνυδρίτιδα γύψον καὶ ὀρυκτὸν ἅλας καὶ οὐχὶ σπανίως μὲ παρενεσπαρμένον θεῖον. Ἐν Γερμανίᾳ ἰδίᾳ ἡ πέρμιος διάπλασις στρωμάτων (τοῦ παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος) χαρακτηρίζεται ἕνεκα τῶν παχέων ἀποθεμάτων γύψου, τὰ ὁποῖα περικλείει. Σημαντικὴν ἐξάπλωσιν παρουσιάζει ἐπίσης ἡ γύψος εἰς τὴν διάπλασιν τοῦ κογχυλιάτου λίθου (μέση τριάσιος διάπλασις τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος) τῆς Σουαβίας καὶ εἰς τὸ ἀλπινικὸν τριάσιον σύστημα στρωμάτων, εἰς τὴν νεώτεριον διάπλασιν τῆς νοτίου Γαλλίας καὶ Ἱσπανίας, εἰς τὴν τριτογενῆ τῆς Παρισινῆς καὶ τῆς Βιενναίας λεκάνης, εἰς τὰ ἀνατολικὰ κράσπεδα τῶν Καρπαθίων (Wieliczka), εἰς τὴν Σικελίαν καὶ ἀλλαχοῦ. Ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ ἐμφάνισις γύψου ἐντὸς μαρμαρυγιακοῦ σχιστολίθου εἰς τὸ Val Canaria τῆς Ἑλβετίας. 2) Ὡς συχνὰ συγκριματώδη κατασκευάσματα ἐντὸς ἀργίλλων καὶ μαργῶν. Ἰδιαιτέρως ἐν Γερμανίᾳ παρουσιάζονται τοιαῦτα ἐντὸς τῆς λιασίου καὶ τῆς τριτογενοῦς διαπλάσεως, συχνὰ δ' εἰς κρυστάλλους ἰδεώδους διαπλάσεως ἢ εἰς συστάδας κρυστάλλων. Ἐπίσης καὶ ἐντὸς γαιανθράκων (λιγνιτῶν). 3) Εἰς φλέβας μεταλλοφόρους ἡ γύψος σπανίως εὑρίσκεται λόγῳ τῆς σχετικῶς μεγαλυτέρας διαλυτότητός της. Ἐν τούτοις ἀπαντᾷ ὡς αὐτοτελὲς πλήρωμα ρωγμῶν μὲ θαυμάσιον ἰνώδη ἱστὸν ἐντὸς πετρωμάτων, τὰ ὁποῖα γειτονεύουν ἢ ἐπίκεινται ἐφ' ὑπενσωρευμάτων γύψου. 4) Ὡς συμπότισμα ἄμμων (π. χ. εἰς τὴν ἔρημον Σαχάραν, ὅπου οἱ κρύσταλλοι τῆς γύψου ἐγκλείουν μεγάλα ποσὰ ἄμμων καὶ σχηματίζουν τότε «κρυσταλλικοὺς» ψαμμίτας). Ἡ γύψος τέλος εὑρίσκεται καὶ ἐντὸς ρωγμῶν λαβῶν εἰς τὸν Βεζούβιον καὶ τὴν Αἴτναν, ὡς ἐπάνθημα κατὰ τὰς αὐτομάτους καύσεις ὀρυκτῶν ἀνθράκων, ὡς καὶ εἰς τὰ σιδηρᾶ ἐπικαλύμματα τῶν κοιτασμάτων γαληνίτου τοῦ Μεξικοῦ.

Ἡ γύψος θερμαινομένη μέχρις 120-130° Κ χάνει τὸ ¾ τοῦ κρυσταλλικοῦ ὕδατος καὶ μεταπίπτει τότε εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ τύπου $CaSO_4\ ^1/_2\ H_2O$. Χάνει συνάμα καὶ τὴν κρυσταλλικήν της μορφήν, γινομένη λευκὴ κόνις, τὸ «ἄλευρον τῆς γύψου». Τοῦτο προσλαμβάνει πάλιν ταχέως ὕδωρ καὶ ἀποσκληρύνεται τότε ἐκ νέου. Ἕνεκα τῆς ἰδιότητός της ταύτης ἡ γύψος χρησιμοποιεῖται εἰς ἐργασίας δομῆς (βλ. **γυψοκονία** καὶ γύψος *τραχεῖα*) ὡς καὶ εἰς τὴν κατασκευὴν ἐκμαγείων, ἀγαλμάτων (βλ. κατωτέρω: *[Τεχν.]*), πρὸς παρασκευὴν ἀνοργάνων χρωμάτων.

Θερμαινομένη μέχρις 190° Κ. χάνει ὅλον τὸ ὕδωρ της καὶ μεταξὺ 400—600° καθίσταται πλέον «νεκρὰ γύψος», χάνει δηλαδὴ πλέον τὴν ἱκανότητά της νὰ ἀπορροφᾷ ὕδωρ καὶ νὰ σκληρύνηται. Ἐρυθροπυρουμένη διὰ θερμάνσεως μέχρι 1000° Κ καὶ πλέον ἐπανακτᾷ πάλιν τὴν ἰδιότητα ταύτην, ἀλλ' ἡ ἀποσκλήρυνσις τοῦ πολτοῦ γίνεται βαθμηδὸν ἐντὸς ἡμερῶν τινων (ἡ τοιαύτη γύψος καλεῖται σιμεντογύψος). Ἡ γύψος ἀλάβαστρον χρησιμοποιεῖται ἐπίσης ἀπ' εὐθείας εἰς κατασκευὴν μνημείων καὶ ἀγαλμάτων. Τοιοῦτον ὡραῖον ἀλάβαστρον ἐξάγουν εἰς τὴν Volterra τῆς ἰταλικῆς ἐπαρχίας Πίσης. Ἡ γύψος εὐκόλα διακρίνεται ἀπὸ ἄλλα ὀρυκτά, ὁμοιάζοντα πρὸς αὐτὴν διὰ τῆς πολὺ μικρᾶς σκληρότητός της καὶ τοῦ τελείου σχισμοῦ αὐτῆς εἰς φυλλίδια φέροντα λοξὰς ἀκμάς.

Ἡ γύψος εὑρέθη πολλαχοῦ ἐν Ἑλλάδι: 1) Ὡς σύνδρομον ὀρυκτὸν ἐπιγενές, σχηματισθὲν δι' ἐπιδράσεως διαλυμάτων θειικῶν ἁλάτων (προελθόντων δι' ὀξειδώσεως θειούχων μεταλλευμάτων) ἐπὶ ἀσβεστολίθων εἰς πολλὰς μεταλλοφόρους διαπλάσεις. Ἐξόχως μεγάλοι κρύσταλλοι εὑρίσκονται εἰς τὸ Σπιθαροποῦσι τοῦ Λαυρείου 2) Ὡς ἐπιγενὲς ἐπίσης ὀρυκτὸν εἰς τὰς θειούχους ἀτμίδας τοῦ Σουσακίου, σχηματισθὲν δι' ἐπιδράσεως τοῦ μελαντηρίτου ἐπὶ ἀσβεστολίθου. 3) Εἰς συσσωματώματα μικροκρυσταλλοφυῆ ἢ καὶ στιφρά, σχηματίζοντα κοίτας καὶ φακοὺς ἐντὸς στρωμάτων τῆς τριτογενοῦς διαπλάσεως εἰς πολλὰ σημεῖα τῆς Ἑλλάδος (ὡς π.χ. εἰς τὴν Κρήτην, Μῆλον δυτικὴν Πελοπόννησον, Αἰτωλικόν, Ζάκυνθον, Κέρκυραν, Ἤπειρον, κ. ἄ.). 4) Εἰς τὰς ἐντὸς τῆς θαλάσσης τοῦ ὅρμου Βρυσάκια τοῦ Λαυρείου εὑρισκομένας μολυβδούχους σκωρίας.

Ἐξ ὅλων τούτων τῶν ἐμφανίσεων μικρὰ ἐκμετάλλευσις γύψου ἐγένετο ἀπὸ ἐτῶν εἰς τὰ κοιτάσματα τῆς Ζακύνθου (1400 τόν. 1926), τοῦ Αἰτωλικοῦ (296 τόν. τῷ 1926) ὡς καὶ τελευταίως καὶ εἰς τὸ κοίτασμα τῆς Σητείας Κρήτης (8057 τόν. τῷ 1926). Γ. Κ. Γ.

—[ΧΗΜ.] Ἡ *γύψος* εἶναι ἔνυδρον θειικὸν ἀσβέστιον ($CaSO_4\ 2H_2O$). Διὰ θερμάνσεως αὐτῆς ἀπὸ 107° ἕως 130° ἀπομακρύνονται τὰ ¾ τοῦ κρυσταλλικοῦ ὕδατος, σχηματιζομένης τῆς ἑνώσεως $CaSO_4 + ^1/_2 H_2O$; διὰ περαιτέρω δὲ θερμάνσεως μέχρι 170° σχηματίζεται διαλυτὴ ἄνυδρος γύψος. Μεῖγμα τῶν δύο τούτων ἑνώσεων ἀποτελεῖ τὴν πλαστικὴν γύψον τοῦ ἐμπορίου, ἥτις μεθ' ὕδατος προσμειγνυμένη πήγνυται ταχέως, σχηματίζουσα ἐκ νέου τὴν ἀρχικὴν ἕνωσιν $CaSO_4+2H_2O$ ὑπὸ μορφὴν κρυσταλλικῶν βελονῶν. Πρὸς παρασκευὴν τῆς πλαστικῆς γύψου θερμαίνεται ἡ φυσικὴ ἔνυδρος γύψος εἰς θερμοκρασίαν 180°—200° ἐντὸς περιφλόγων μυφλοκαμίνων (Muffelöfen), ἢ εἰς περιστρεφομένας καμίνους συνεχοῦς παραγωγῆς, καὶ εἶτα κονιοποιεῖται τὸ προϊὸν εἰς εἰδικοὺς μύλους. Ἡ ἐντὸς συνήθων ἀσβεστοκαμίνων παρασκευαζομένη πλαστικὴ γύψος ἀποτελεῖ προϊὸν οὐχὶ καθαρόν.

Ἡ πλαστικὴ γύψος, μειγνυομένη μεθ' ὕδατος, ἄρχεται ἀμέσως πηγνυμένη μετὰ συγχρόνου ἀνυψώσεως τῆς θερμοκρασίας τοῦ μείγματος, περατοῦται δὲ ἡ πῆξις ἐντὸς ἡμισείας ὥρας. Ὁ ὄγκος αὐξάνεται κατὰ 1% περίπου καὶ παραμένει εἶτα ἀμετάβλητος. Χρησιμεύει κυρίως πρὸς παρασκευὴν ἐκμαγείων (βλ. κατωτέρω *[Τέχν.]*) καὶ ἐκ τούτων πάλιν θειικῶν ἐκτύπων. Τὰ γύψινα ἀντικείμενα, ἐμβαπτιζόμενα εἰς διάλυμα ὑδροξειδίου τοῦ βαρίου, καθίστανται ἐπιδεκτικὰ πλύσεως, καθότι σχηματίζεται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας των στρῶμα ἐξ ἀδιαλύτου θειικοῦ βαρίου. Ἐπίσης χρησιμοποιεῖται μεγάλως πρὸς κατασκευὴν τοῦ μαρμαροκονιάματος (Stuck) πρὸς ἐπικάλυψιν ἐσωτερικῶν τοίχων. Εἰς τοῦτο προστίθεται ἐνίοτε καὶ ἄμμος λευκὴ καὶ ἄσβεστος, δύναται δὲ διὰ προσμίξεως διαφόρων χρωμάτων νὰ σχηματίσῃ ἀπομιμήσεις ἐγχρώμων μαρμάρων. Σ. Χ.

—[ΓΕΩΡΓ.] Ἡ εὐεργετικὴ διὰ τὴν γεωργίαν ἐπίδρασις τῆς *θειικῆς ἀσβέστου* παρετηρήθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Meyer ἐν Hohenlohe. Ἡ χρῆσις αὐτῆς διὰ γεωργικοὺς σκοποὺς ἤρχισεν ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΗ' αἰῶνος καὶ δὴ ἀπὸ τοῦ περιφήμου πειράματος τοῦ Franklin, ὅπερ ἐγένετο ἐπὶ τινος ἀγροῦ πλησίον τῆς Οὐασιγκτῶνος καὶ τὸ ὁποῖον ἔδωκε πράγματι λίαν εὐχάριστα ἀποτελέσματα ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως καὶ ἀποδόσεως τῶν φυτῶν τῆς μηδικῆς. Ἐπίσης ἐν Γαλλίᾳ, κατὰ τὸ ἔτος 1802, ἡ Κεντρικὴ Ἀκαδημία τῆς γεωργίας (ἡ σημερινὴ Ἐθνικὴ Ἀκαδημία) προεκήρυξεν ἔρευναν ἐπὶ τῆς ἀποτελεσματικότητος τῆς θειικῆς ἀσβέστου, ἐξ ἧς ἀπεδείχθη ὅτι αὕτη ἔχει ὠφέλιμον ἐπίδρασιν, οὐχὶ ὅμως προκειμένου περὶ ἐδαφῶν ὑπερβολικῶς ὑγρῶν.

Κατὰ τὰς δοκιμάς, τὰς γενομένας κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ἡ θειικὴ ἄσβεστος, προσφέρουσα εἰς τὸ ἔδαφος τὴν ἄσβεστον, καθιστᾷ τὰς βάσεις ἀμμωνίαν καὶ κάλι διαλυτάς, αἵτινες οὕτω κατέρχονται πρὸς τὰ βαθύτερα τούτου στρώματα (ὑπέδαφος). Αἱ βάσεις αὗται ἑνοῦνται μετὰ τῶν ὀξέων τῶν ὀργανικῶν οὐσιῶν τοῦ ὑπεδάφους καὶ παράγονται οὕτω ἑνώσεις ἀφομοιώσιμοι ὑπὸ τῶν φυτῶν. Ἐκ τούτων ἐξηγεῖται ἡ εὐνοϊκὴ ἐπίδρασις τῆς θειικῆς ἀσβέστου, προκειμένου περὶ βαθυρρίζων φυτῶν. Ἐπίσης αὕτη προσφέρει τὴν ἄσβεστον, τὴν διὰ τὰ φυτὰ ἀναγκαιοῦσαν, ὑπὸ μορφὴν ὑδαρῶν διαλύσεων. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγεται ὅτι ἡ θειικὴ ἄσβεστος εἶναι ὠφέλιμος ὅταν ἡ καλλιεργουμένη ἔκτασις εἶναι πλουσία εἰς ὀργανικὰς οὐσίας, πτωχὴ εἰς ἄσβεστον καὶ αἱ ρίζαι τῶν ἐπ' αὐτῆς καλλιεργουμένων φυτῶν κατέρχονται εἰς ἀρκετὸν ὁπωσδήποτε βάθος.

Ἡ θειικὴ ἄσβεστος χρησιμοποιεῖται ὑπὸ μορφὴν λεπτοτάτης κόνεως. Αἱ συνήθεις κατὰ μέσον ὅρον δόσεις εἶναι 30—50 χιλιογρ. κατὰ στρέμμα. Προτιμᾶται ἡ χρῆσις αὐτῆς εἰς τὰς καλλιεργείας εἰδῶν τινων τῆς μηδικῆς, εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν φυσικῶν καὶ τεχνητῶν λιβαδίων κλπ., καὶ ἐφ' ὅσον ἡ φύσις τοῦ ἐδάφους καὶ ὑπεδάφους ἐπιτρέπει ταύτην. Ὁ κατ' ἐπιφάνειαν διασκορπισμὸς ταύτης γίνεται κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος, μετὰ τὴν συγκομιδὴν τῆς πρώτης βλαστήσεως, τὴν ὁποίαν ἀκολουθεῖ ἀμέσως μία ἀρκετὰ καλὴ ὄψιμος βλάστησις. Μετὸ ταῦτα διασκορπίζεται κατὰ τὴν ἄνοιξιν καὶ κατὰ τὴν βλάστησιν, ὅτε λαμβάνεται καὶ ἡ δευτέρα συγκομιδή. Ἐν γένει ἡ διασκόρπισις τῆς θειικῆς ἀσβέστου γίνεται κατὰ τὴν ἄνοιξιν (Ἀπρίλιον—Μάϊον), εὐθὺς ὡς ἀρχίσῃ ἡ βλάστησις καὶ εἰς ἡμέρας καθ' ἃς ἐπικρατεῖ ὑγρασία καὶ νηνεμία. Γ. Κ. Κ.

—[ΤΕΧΝ.] Εἰς τὴν καλλιτεχνίαν γίνεται χρῆσις τῆς γύψου εἰς τὴν γλυπτικὴν καὶ τὴν ζωγραφικήν. Εἰς τὴν *γλυπτικὴν* χρησιμεύει διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ τύπου ἐπὶ τοῦ πηλοῦ προπλάσματος ἀγαλμάτων κτλ. Ἐντὸς τοῦ τύπου τούτου χύνεται πάλιν γύψος, μετὰ τὴν σκλήρυνσιν τῆς ὁποίας θραύεται ὁ τύπος καὶ ἐξάγεται τὸ ἀντίτυπον τοῦ ἐκ πηλοῦ προπλάσματος τοῦ γλυπτικοῦ ἔργου. Ὁ ἐκ γύψου πρῶτος τύπος γίνεται συνήθως εἰς δύο τεμάχια διὰ τὸ κύριον μέρος τοῦ γλυπτικοῦ ἔργου· αἱ χεῖρες καὶ ἄλλα μέρη ἐξέχοντα χύνον-

Digitized by Google

ται πρὸς εὐκολίαν χωριστὰ καὶ κατόπιν προσκολλῶνται εἰς τὸ ἔργον. Πρὸς παραγωγὴν ἐκμαγείων γλυπτικῶν ἔργων καὶ ἄλλων γυψίνων ἀντικειμένων κατασκευάζονται γύψινοι μῆτραι καὶ τεμάχια τόσα, ὥστε νὰ ἐπιτυγχάνεται ἡ ἐξαγωγὴ τοῦ ἐκμάγματος ἐκ τῆς μήτρας χωρὶς νὰ θραυσθῶσι τὰ ἐξέχοντα μέρη. Τὰ τεμάχια τῆς μήτρας συνδέονται μεταξύ των διὰ κοιλωμάτων καὶ τόρμων ἡμισφαιρικῶν, κλειδῶν λεγομένων. Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς μήτρας ἐπαλείφεται διὰ διαλύσεως γομαλάκκας ἐντὸς οἰνοπνεύματος, διὰ νὰ μὴ προσκολλῶνται αἱ μῆτραι μετὰ τοῦ ἐκμαγείου· πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν γίνεται χρῆσις καὶ διαλύσεως σάπωνος, διὰ τῆς ὁποίας ἀλείφεται τὸ ἐσωτερικὸν τῆς μήτρας. Τὰ ἐκ γύψου ἐκμαγεῖα εἶναι ἐπιδεκτικὰ στιλβώσεως, βαφῆς καὶ σχετικῆς σκληρύνσεως. Ἡ στίλβωσις ἐπιτυγχάνεται δι' ἐπαλοιφῆς στρώματος σάπωνος ἢ δι' ἐπαλείψεως λινελαίου ἢ καὶ γομαλάκκας διαλελυμένης εἰς οἰνόπνευμα· ἡ οὕτω λειανθεῖσα καὶ σκληρυνθεῖσα ἐπιφάνεια τοῦ ἐκμαγείου δύναται νὰ χρωματισθῇ διὰ χρωμάτων διαλελυμένων εἰς λινέλαιον ἢ ἄλλα πτητικὰ ἔλαια.

Εἰς τὴν *ζωγραφικὴν* γίνεται χρῆσις τῆς γύψου εἰς τὴν εἰκονογραφίαν καὶ ἁγιογραφίαν. Ἐπὶ τῆς σανίδος τῆς προωρισμένης διὰ τὴν ἁγιογραφίαν ἐξαπλοῦται στρῶμα γύψου μετὰ κόλλας, ἰδίως ἰχθυοκόλλας, πάχους ἑνὸς ἕως δύο χιλιοστῶν, ἢ καὶ ὀλιγώτερον καὶ ἐπ' αὐτοῦ λειαινομένου πρότερον ζωγραφίζεται ἡ εἰκών. Τὸ στρῶμα τοῦτο τῆς γύψου εἶναι ἀπαραίτητον διὰ τὰ ἐπιχρυσούμενα μέρη τῆς ἁγιογραφίας, βάθη, φωτοστεφάνους καὶ τὰ παρόμοια. Τὸ στρῶμα τοῦτο δύναται νὰ ἐπιτεθῇ, ἀντὶ ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τῆς σανίδος τῆς ἁγιογραφίας, ἐπὶ καννναβωτοῦ ὑφάσματος ἐπικολλωμένου ἐπὶ τῆς σανίδος. ΣΤ. Ξ.

— [ΟΡΘΟΠΕΔ.]· βλ. γύψωσις.

— **γύψος ἀνυδρῖτις** *[Ὀρυκτολ.]*· βλ. λ. ἀνυδρῖτις *γύψος* (τ. Ε' σ. 27 γ').

— **γύψος τραχεῖα** (Hartgips, Estrichgips). Δι' ἰσχυρᾶς πυρώσεως τῆς γύψου ἄνω τῶν 1000° λαμβάνεται ἑτέρα μορφὴ γύψου ἡ καλουμένη τραχεῖα. Αὕτη περιέχει κυρίως ἄνυδρον θειικὸν ἀσβέστιον μετὰ βασικοῦ θειικοῦ ἀσβεστίου καὶ ἔχει τὴν ἰδιότητα νὰ ἑνοῦται μετὰ τοῦ ὕδατος βραδέως, σχηματίζουσα σκληροτάτην μᾶζαν. Πρὸς παρασκευὴν ταύτης θερμαίνεται ἡ γύψος ἐντὸς φρεατωδῶν καμίνων συνεχοῦς ἔργου, θρύπτεται εἶτα ἀδρομερῶς ἀποτελοῦσα κιτρινόχρουν κόνιν ἥτις μεθ' ὕδατος παρέχει μᾶζαν σκληρυνομένην μετά τινας ἡμέρας καὶ ἀποκτῶσαν μεγάλην ἀντοχήν. Ἐφαρμόζεται κυρίως πρὸς κατασκευὴν δαπέδων.

γύψος (ὁ) *[Λαογρ.]*. Χυτὸν δοχεῖον ἐκ μολύβδου, πρὸς ἐναπόθεσιν ρακῆς, χωρητικότητος περίπου ὀκᾶς. Γενικῶς τὰ σκεύη ταῦτα λέγονται *μολυβδάδες*, διότι κατασκευάζονται ἀπὸ μόλυβδον καὶ καλάϊ. Ἔχουν πολλάκις βάσιν καὶ δύο λαβὰς μὲ ἰδιότυπα σχήματα καὶ προεξοχάς, αἱ ὁποῖαι ἀπολήγουν εἰς κεφαλὰς φανταστικῶν ζῴων. Ὁλόκληρος ἡ ἐπιφάνεια τοῦ δοχείου ἔχει ἐπίσης χυτὰ κοσμήματα καὶ παραστάσεις. Οἱ μικροτέρας χωρητικότητος τοῦ γύψου μολυβδάδες λέγονται παγούρια, οἱ μεγαλυτέρα, καρτεροῦλες καὶ οἱ ἀκόμη μεγαλυτέρας χρυαντήρια ἢ κροντήρια. Α. ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ

γυψοσανὶς (ἡ) *[Οἰκοδομ.]*. Τεχνητὴ σανὶς ὁλόσωμος ἢ μετὰ ἐνδιαμέσων κενῶν ἐκ γύψου, ἀναμεμιγμένου μετὰ ρινημάτων ξύλου, ξυλοβάμβακος, ἀχύρων κτλ. Αἱ γυψοσανίδες κατασκευάζονται διὰ χύσεως τοῦ ὑλικοῦ εἰς ἀντιστοίχους τύπους. Χρησιμοποιοῦνται δὲ ἰδίως εἰς ἐπειγούσας ἐλαφρὰς δομικὰς ἐργασίας, ὡς εἰς κατασκευὴν ἡμιμονίμων παραπηγμάτων, ἐσωτερικῶν διαχωρισμάτων οἰκιῶν κλπ. Α. Μ.

γυψοφίλη (ἡ) (Gypsophila) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *καρυοφυλλιδῶν*. Τὰ φυτὰ τοῦ γένους τούτου εἶναι πόαι ἐτήσιαι ἢ πολυετεῖς, πολυκλαδώδεις, μὲ φύλλα ἀντίθετα καὶ συνήθως λεῖα. Τὰ ἄνθη των εἶναι μικρά, πολυπληθῆ, λευκὰ καὶ κατὰ καταληκτικὸν κῦμα διατεταγμένα. Ὁ κάλυξ εἶναι κωδωνοειδὴς μετὰ πέντε λοβῶν καὶ οἱ στήμονες, δέκα τὸν ἀριθμόν, εἰς δύο σειρὰς διατεταγμένοι. Τὸ γένος περιλαμβάνει τεσσαράκοντα περίπου εἴδη ἰθαγενῆ τῶν εὐκράτων χωρῶν τοῦ παλαιοῦ κόσμου. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων: *Γυψοφίλη τὸ στρούθιον* (Gypsophila struthium), ὅπερ εἶναι ἰθαγενὲς τῆς Ἱσπανίας καὶ τῶν βορείων χωρῶν τῆς Ἀφρικῆς. Τὸ εἶδος τοῦτο εἶναι γνωστότατον ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων καὶ κατὰ τοὺς Διοσκορίδην, Πλίνιον καὶ Κολουμέλλαν, αἱ ρίζαι του, ὡς ἐνέχουσαι ἱκανὴν ποσότητα σαπωνίνης, ἐχρησιμοποιοῦντο πρὸς πλύσιν τῶν ὑφασμάτων, εἰς τὰ ὁποῖα προσέδιδον ἰδιάζουσαν λευκότητα καὶ μαλακότητα. Εἰς παλαιοτέραν ἐποχὴν πολλοὶ κτηνοτρόφοι ἔπλυνον, εἴς τινα δὲ μέρη ἔτι καὶ σήμερον πλύνουσι, τὸ τρίχωμα τῶν προβάτων των ὅπως καταστῇ λευκὸν καὶ στιλπνόν. Καὶ οἱ Ἄραβες ἐπίσης ἔπλυνον τὰ ὑφάσματά των διὰ τῶν ριζῶν τῆς γυψοφίλης, ὑπὸ τούτων δὲ φαίνεται ὅτι μετηνέχθη τὸ πρῶτον εἰς τὴν Ἱσπανίαν, ἐξ ἧς διεδόθη εἶτα εἰς ὁλόκληρον τὴν Εὐρώπην. Ἐπίσης καὶ πολλοὶ λαοὶ τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς, διὰ τῶν ριζῶν ἀγνώστου τινὸς εἴδους γυψοφίλης πλύνουσιν ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων τὰ ὑφάσματά των ἔτι καὶ σήμερον. Ἕτερα εἴδη εἶναι ἡ *γυψοφίλη ἡ θεσσαλικὴ* (Gypsophila thessala) καὶ *γυψοφίλη ἡ πολυγωνοειδὴς* (Gypsophila polygonoidea). Ἀμφότερα τὰ εἴδη καλλιεργοῦνται πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης καὶ εἶναι γνωστότατα παρ' ἡμῖν. Αἱ γυψοφίλαι πολλαπλασιάζονται εὐχερῶς διὰ σπορᾶς καὶ καλλιεργοῦνται κατὰ πρῶτον εἰς ξύλινα δοχεῖα καὶ εἶτα μεταφυτεύονται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Δ. Ν. Π.

Γυψοχώρι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Δροσεροῦ* (τέως Ἀσιὰρ βέη) τῆς ἐπαρχίας Γιαννιτσῶν τοῦ νομοῦ Πέλλης. Κάτ. (1928) 286. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Γιούψοβον* ἢ *Γύψοβον*. Δ. Ε. Μ.

γυψῶ (—όω), κοιν. *γυψώνω*· ἐπαλείφω, περικαλύπτω διὰ γύψου || προσθήκη γύψου || «*γυψώνω τὸ κρασί*» θέτω ἐντὸς τοῦ οἴνου κατὰ τὴν ζύμωσιν γύψον, ἵνα καταστῇ διαυγής.

γυψωρυχεῖον (τό)· τὸ ὀρυχεῖον φυσικῆς γύψου.

γύψωσις (ἡ) καὶ *γύψωμα* (τό)· ἐπίχρισις διὰ γύψου || προσθήκη γύψου, ὅπως ἡ γινομένη εἰς τὸν οἶνον, εἰς τὸ ἔδαφος πρὸς λίπανσιν κ.λ.π. || (ἐν τῇ χειρουργικῇ) ἀκινητοποίησις μέλους τινὸς τοῦ σώματος διὰ γυψίνου ἐπιδέσμου.

—*[Ὀρθοπεδ.]*. Καλεῖται γύψωσις ἡ διὰ γυψίνου ἐπιδέσμου περιτυλίξεις μέλους τινὸς τοῦ σώματος ἡμῶν ἢ ἀρθρώσεως ἢ καὶ ὁλοκλήρου ἀκόμη τοῦ κορμοῦ. Σκοπὸς τῆς ἐν λόγῳ γυψώσεως εἶναι ἡ τελεία ἀκινητοποίησις τῆς πρὸς γύψωσιν μοίρας τοῦ σώματος, εἰς οἵαν θέσιν θέλομεν, πρὸς θεραπευτικὸν σκοπόν. Οἱ ἐπίδεσμοι οὗτοι εἶναι ἢ κυκλικοί, ἢ ἐν εἴδει νάρθηκος, ἢ περιπατητικοί.

Οἱ κυκλικοὶ γύψινοι ἐπίδεσμοι κατασκευάζονται διὰ περιτυλίξεως τοῦ πρὸς γύψωσιν μέλους διὰ ταινιῶν ἐξ ἀμυλούχου ὀθόνης (tarlatane), κοινῶς σαγκουλὴ καλουμένης, αἵτινες ἢ γυψοῦνται ἐκ τῶν προτέρων καὶ ἐμβαπτίζονται κατὰ τὴν ὥραν τῆς χρησιμοποιήσεως αὐτῶν ἐντὸς κοινοῦ ὕδατος χλιαροῦ ἢ τοὐναντίον ἐμβαπτίζονται κατὰ τὴν ὥραν τῆς χρησιμοποιήσεώς των ἐντὸς ἐπίτηδες κατασκευαζομένου πόλτου γύψου (ἐκ 5 μερῶν γύψου καὶ 3 μερῶν ὕδατος).

Οἱ ἐν εἴδει νάρθηκος ἢ αὐλακοειδεῖς καλούμενοι γύψινοι ἐπίδεσμοι κατασκευάζονται δι' ὑφάσματος ἐξ ἀμυλούχου ὀθόνης ἀναδιπλωμένης εἰς 12—16 πτυχὰς κατὰ μέσον ὅρον, ἀναλόγως τῆς μυϊκῆς κατασκευῆς τοῦ πρὸς γύψωσιν μέλους, αἵτινες ἔχουσι πλάτος μὲν ἴσον πρὸς τὴν περιφέρειαν τοῦ πρὸς γύψωσιν μέλους μεῖον 2 ἑκ. καὶ μῆκος ὅσον θέλομεν νὰ δώσωμεν εἰς τὸν νάρθηκα. Πρὸς ἐφαρμογὴν τοιούτου γυψίνου ἐπιδέσμου πρῶτον μὲν ἐμβαπτίζομεν τὰς πτυχὰς τῆς ἀμυλούχου ὀθόνης, αἵτινες ἀπαρτίζουσι τὸν νάρθηκα, ἐντὸς πόλτου γύψου παρασκευαζομένου κατὰ τὴν ὥραν τῆς χρησιμοποιήσεως, εἶτα δὲ τοποθετοῦμεν ταύτας πέριξ τοῦ πρὸς γύψωσιν μέλους, ἐφ' οὗ καὶ συγκρατοῦμεν αὐτὰς δι' ἁπλοῦ ἐπιδέσμου στερεῶς.

Οἱ περιπατητικοὶ γύψινοι ἐπίδεσμοι χρησιμοποιοῦνται κυρίως διὰ τὰ κατάγματα τῆς κνήμης καὶ σπανιώτερον τοῦ μηροῦ. Ἐπιτρέπουσι δ' οὗτοι εἰς τὸν ἄρρωστον νὰ βαδίζῃ δι' αὐτῶν, ὅπερ οὐδόλως παραβλάπτει τὴν πορείαν τῆς πωρώσεως τοῦ κατάγματος.

Γίνεται κυρίως χρῆσις τῶν γυψίνων ἐπιδέσμων ἐπὶ καταγμάτων τῶν ὀστῶν καὶ παθήσεων τῶν ἀρθρώσεων καὶ τῆς σπονδυλικῆς στήλης (ἀρθρῖτις, σπονδυλῖτις, ἰσχιαρθροκάκη, λευκὸς ὄγκος κλπ.). Ἀλλὰ γίνεται προσέτι χρῆσις τῶν γυψίνων ἐπιδέσμων καὶ πρὸς διόρθωσιν διαφόρων συγγενῶν ἢ ἐπικτήτων παραμορφώσεων. Α. ΚΟΝΤΑΡΓΥΡΗΣ

— *[Οἰνολ.]* Εἰς πλείστας οἰνοπαραγωγοὺς χώρας ἐπικρατεῖ ἡ συνήθεια νὰ προσθέτωσι *γύψον* εἰς τοὺς οἴνους. Πρῶτοι οἵτινες ἔκαμαν τοιαύτην χρῆσιν τῆς γύψου θεωροῦνται οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, οἵτινες μετέδωσαν αὐτὴν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους λαούς. Ἡ διὰ τοὺς οἴνους χρησιμοποιουμένη γύψος εἶναι ἄνυδρον θειικὸν ἀσβέστιον, προστιθεμένη δὲ εἰς τὸν οἶνον προσβάλλεται ὑπὸ τῶν ὀξέων αὐτοῦ καὶ παράγει οὐδέτερον τρυγικὸν ἀσβέστιον, ὅπερ ὡς ἀδιάλυτον καταπίπτει καὶ συμπαρασύρει τὰς στερεὰς οὐσίας τοῦ οἴνου, καθαρίζων οὕτως αὐτόν, καὶ ὄξινον θειικὸν κάλι, ὅπερ παραμένει ἐν διαλύσει εἰς τὸν οἶνον καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ὀφείλεται ὁ ζωηρὸς χρωματισμὸς αὐτοῦ. Ἡ γύψος προστιθεμένη εἰς τὸ γλεῦκος ὑποβοηθεῖ τὴν ζύμωσιν αὐτοῦ. Ἐπειδὴ ἡ κατάχρησις τῆς γύψου εἰς τοὺς οἴνους δύναται νὰ προκαλέσῃ κοιλιακὰς ἐνοχλήσεις εἰς τοὺς πίνοντας, διὰ τοῦτο πανταχοῦ ἐλήφθησαν νομοθετικὰ μέτρα περιορίζοντα τὴν χρῆσιν ταύτης εἰς ἀναλογίαν τοιαύτην, ὥστε τὸ παραγόμενον ὄξινον θειικὸν κάλι νὰ μὴ ὑπερβαίνῃ τὰ 2 γρ. κατὰ λίτρον οἴνου. Καὶ ἡ Ἑλλὰς τελευταίως διὰ τοῦ περὶ τοῦ ἐμπορίου τῶν οἴνων νόμου περιώρισε τὴν χρῆσιν τῆς γύψου εἰς τὰς ἄνω ἀναλογίας. Π. ΠΥΡΛΑΣ

γυψωτὴς (ὁ)· ὁ εἰδικὸς εἰς χρησιμοποίησιν τοῦ γύψου τεχνίτης.

γυψωτός, —ή, —όν· ὁ ἐπικεχρισμένος διὰ γύψου, ὁ ἐκ γύψου κατεσκευασμένος.

γυὼλ *[Ναυτ.]*. Ὅρος ξενικὸς (γαλ. yole, ἀγγλ. yawl) ἐπικρατήσας, σημαίνων δὲ τὴν λεπτήν, στενὴν καὶ κομψοτάτην λέμβον μετὰ πρύμνης πλατείας, τῶν θαλαμηγῶν ἰδίως πλοίων, καὶ ἥτις συνήθως κινεῖται διὰ τεσσάρων κωπῶν. Τῆς γυὼλ ἀποτελούσης κομψὴν τοῦ κέλητος μικρογραφίαν, ὁ Λ. Παλάσκας (Γαλλοελλ. Λεξ. Ναυτ. Ὅρων, σελ. 707) ἐδοκίμασε νὰ ἐξελληνίσῃ τὸν ὅρον ἐν τῷ ὀνοματολογίῳ, μεταχειρισθεὶς τὸν θηλυγενῆ κελήτιον. Διὰ τῆς αὐτῆς λέξεως ὑποδηλοῦνται ἐπίσης καὶ μικρά τινα γιώτ, μετὰ δύο ἱστῶν καὶ εἰδικῆς ἐξαρτήσεως. Ἡ ὀνομασία κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, προῆλθεν ἐκ τῆς ὀλλανδικῆς λέξεως jol ἡ ὁποία σημαίνει πλοιάριον, ἢ ἐκ τῆς δανικῆς jolle, διὰ τῆς ὁποίας ὀνομάζονται μικραί τινες λέμβοι, αἰωρούμεναι εἰς τὰ πλευρὰ τῶν πλοίων καὶ χρησιμεύουσαι διὰ πρόχειρον χρῆσιν. Σ. Ε. Λ.

Γὼβ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις ἢ πεδιὰς εἰς τὴν ὁποίαν οἱ Ἰσραηλῖται διεξήγαγον δύο πεισματώδεις μάχας πρὸς τοὺς Φιλισταίους.

Γωβάζης. Βασιλεὺς τῶν Λαζῶν.

Γωβάρης Μεγιστὰν Πέρσης, υἱὸς τοῦ Ὀξυάρτου. ΚΑΥ.

Γωβγίνας, *Ἀγγελῆς*· βλ. Γοβγίνας.

γωβιέσοξ (ὁ) (Gobiesox) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἰχθύων τῆς οἰκογενείας τῶν *γωβιεσοξιδῶν*. Οἱ ἰχθύες τοῦ γένους τούτου διακρίνονται κυρίως ἐκ τῆς ὀγκώδους κεφαλῆς των, τῶν μεγάλων ὀφθαλμῶν των καὶ τοῦ μεγάλου στοματικοῦ ἀνοίγματος. Αἱ σιαγόνες των φέρουσιν ἰσχυροτάτους ὀδόντας, τὸ ραχιαῖον πτερύγιον μᾶλλον μικρὸν καὶ παρὰ τὸ οὐραῖον τοποθετημένον, τὰ στηθιαῖα ἀρκετὰ εὐρέα καὶ τὸ ἑδραῖον βραχὺ καὶ μᾶλλον ἀνανάπτυκτον. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς θερμὰς θαλάσσας. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *γωβιέσοξ ὁ παράδοξος* (Gobiesox paradoxus), ἀπαντῶν εἰς τὰς θαλάσσας τῆς μεσημβρινῆς Ἀφρικῆς. Δ. Ν. Π.

γωβιεσοξίδαι (οἱ) (Gobiesoxidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια ἰχθύων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀκανθοπτερυγίων*. Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει ἀρκετὰ γένη, ὧν γνωστότερα: *γωβιέσοξ* καὶ *λεπαδογαστήρ*. Δ. Ν. Π.

γωβιίδαι (οἱ) (Gobiidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια ἰχθύων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀκανθοπτερυγίων*. Οἱ ἰχθύες τῆς οἰκογενείας ταύτης ἔχουσι σῶμα μικρὸν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, ἐπίμηκες, κεκαλυμμένον ὑπὸ σκληρῶν, κεραμιδοειδῶν λεπίων, κεφαλὴν πεπλατυσμένην ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω, ὀφθαλμοὺς μεγάλους καὶ ᾠοειδεῖς, σιαγόνας ἀνεπτυγμένας μετὰ πολυπληθῶν ὀδόντων, στοματικὸν ἄνοιγμα εὐρύτατον, βραγχιακὰ ἐπιπτύγματα ἀνεπτυγμένα. Ἴδιον χαρακτηριστικὸν γνώρισμα εἶναι τὰ κοιλιακὰ πτερύγιά των, ἅτινα εἶναι λίαν πρὸς τὰ πρόσω διατεταγμένα καὶ ἡνωμένα κατὰ τὸ πρόσθιον ἄκρον των μετὰ τῶν στηθιαίων, οὕτως ὥστε φαίνονται ἀποτελοῦντα μετ' αὐτῶν ἓν καὶ μόνον πτερύγιον σχηματίζον εἶδος σικύας (βεντούζας) κατὰ τὸ ἀνώτερον ἄκρον τῆς κοιλίας. Οἱ γωβιίδαι ἀπαντῶσιν εἰς πάσας τὰς θαλάσσας, τινὰ δὲ εἴδη τούτων ζῶσιν ἐντὸς τῶν γλυκέων ὑδάτων. Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει ἓν μόνον γένος, τὸν *γωβιόν*. Δ. Ν. Π.

γωβιοειδὴς (ὁ) (Gobioideus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἰχθύων τῆς οἰκογενείας τῶν *γωβιιδῶν*, περιλαμβάνον ἰχθῦς διεσπαρμένους ἀνὰ τὰς θαλάσσας τῆς Ἰνδοκίνας, τῆς Ἰαπωνίας καὶ τῆς Κίνας. Ἐκ τῶν ὀλίγων σχετικῶς εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ εἶδος, γνωστότερον εἶναι *γωβιοειδὴς ὁ ἐρυθρὸς* (Gobioideus roseus), ὅστις ἔχει σῶμα λίαν πεπλατυσμένον, μήκους περὶ τὰ 20 ἑκατοστόμετρα, ραχιαῖον, οὐραῖον, ἑδραῖον καὶ κοιλιακὸν πτερύγια συνηνωμένα καὶ ἀποτελοῦντα συνεχῆ χαμηλὴν σειράν, κεφαλὴν ἀποστρογγυλωμένην, μικράν, ρύγχος ἀμβλὺ καὶ χρῶμα ὑπέρυθρον. Δ. Ν. Π.

Γωβιοί (οἱ). Ὑπὸ τὸ παρωνύμιον τοῦτο ἐφέροντο ἐν Πάτραις κατὰ τὴν μετὰ τὸ 1897 περίοδον (1900—1903) πολῖται μετέχοντες ὁμάδος, ἧς ἡγεῖτο ὁ Δ. Γούναρης, σκοπὸς τῆς ὁποίας ἦτο ἡ ἐξυγίανσις τοῦ τόπου διὰ ἀναδείξεως νέων ἀνδρῶν καὶ καταπολεμήσεως τῆς συναλλαγῆς. Οὗτοι ἐσύχναζον εἰς τὸ συμβολαιογραφεῖον Διον. Ἀντωνοπούλου, ἡ ἐκ μικρᾶς θυρίδος τοῦ ὁποίου μυστηριώδης πως ἔξοδός των ἐστάθη ἡ αἰτία, δι' ἣν τοῖς ἀπεδόθη ὡς παρωνύμιον τὸ ὄνομα τοῦ γνωστοῦ μικροῦ ἰχθύος.

γωβιὸς (ὁ) (Gobius) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἰχθύων τῆς οἰκογενείας τῶν *γωβιιδῶν*, περιλαμβάνον πλεῖστα εἴδη, ὧν γνωστότερα: *Γωβιὸς ὁ κοινὸς* (Gobius vulgaris). Οὗτος ἔχει μῆκος 15—17 ἑκατοστομέ-

Digitized by Google

τρων, κεφαλὴν μικρὰν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, πλατεῖαν καὶ ὑψηλήν. Τὸ ὕψος τοῦ σώματος εἶναι περίπου 3 ἑκατοστόμετρα. Τὸ πρῶτον ραχιαῖον πτερύγιον φέρει ἓξ ἀκάνθας καὶ τὸ δεύτερον μίαν μετὰ 14 ἀκτίνων· τὰ κοιλιακὰ ἀνὰ μίαν ἄκανθαν καὶ 5 ἀκτῖνας· τὰ στηθιαῖα φέρουσι 19 ἀκτῖνας, τὸ οὐραῖον 15 καὶ τὸ ἑδραῖον μίαν ἄκανθαν καὶ 13—14 ἀκτῖνας. Ἡ πλευρικὴ γραμμὴ φέρει 58—60 λέπια καὶ ἡ κάθετος 16—18. Αἱ σιαγόνες εἶναι ἰσχυραὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καὶ φέρουσι πολυπληθεῖς μικροὺς ὀδόντας. Ὁ γενικὸς χρωματισμὸς τοῦ σώματος εἶναι φαιὸς πρὸς τὸν ὑπέρυθρον μὲ καστανοχρόους κηλῖδας καὶ μελανὰς γραμμὰς ἐπὶ τῶν παρειῶν καὶ τῶν βραγχιακῶν ἐπιπτυγμάτων. Τὸ εἶδος τοῦτο εἶναι κοινότατον ἐν τῇ Μεσογείῳ καὶ εἰς πάσας τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας, ὡς καὶ ἐν τῇ λιμνοθαλάσσῃ τοῦ Μεσολογγίου, ὅπου καὶ ἁλιεύεται εἰς μεγάλας ποσότητας καὶ εἰς βάρος 40—50 δραμίων.

Γωβιὸς ὁ δίχρους (Gobius bicolor). Εἶναι κατὰ πολὺ μικρότερος τοῦ προηγουμένου εἴδους. Τὸ μῆκός του φθάνει τὰ 12 καὶ σπανιώτερον τὰ 15 ἑκατοστόμετρα. Ἡ κεφαλή του ἔχει περίπου μῆκος 3 ἑκατοστομέτρων. Τὸ ὕψος τοῦ σώματος δὲν ὑπερβαίνει τὰ 2 περίπου ἑκατοστόμετρα. Ἡ πλαγία γραμμὴ ἔχει 50—57 λέπια καὶ ἡ κάθετος 16—17. Τὸ πρῶτον ραχιαῖον πτερύγιον φέρει ἓξ ἀκάνθας, τὸ δεύτερον μίαν καὶ 14 ἀκτῖνας. Τὰ κοιλιακὰ πτερύγια φέρουσιν ἕκαστον μίαν ἄκανθαν καὶ 5 ἀκτῖνας, τὰ στηθιαῖα 24 ἀκτῖνας, τὸ οὐραῖον 14 καὶ τὸ ἑδραῖον 1 ἄκανθαν καὶ 13—14 ἀκτῖνας. Αἱ σιαγόνες εἶναι ἰσχυραὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, ἡ ἄνω αἰσθητῶς βραχυτέρα τῆς κάτω, ἀμφότεραι δὲ φέρουσι πολυπληθεῖς ὀδόντας. Ὁ γενικὸς χρωματισμὸς εἶναι καστανοϋπομέλας, ὡς ἐπίσης καὶ τὰ πτερύγια, πλὴν τοῦ πρώτου ραχιαίου, ὅπερ φέρει ἐπιμήκεις ραβδώσεις, φαιοϋποκαστάνους κατὰ τὴν βάσιν, μελανὸς περὶ τὸ μέσον καὶ ὑπολεύκους κατὰ τὸ ἀνώτερον αὐτῶν μέρος. Εἶναι κοινὸς ἰχθὺς εἰς τὰ παράλια τοῦ Ἀτλαντικοῦ, τὴν Μεσόγειον, εἰς πάσας τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας, ὡς καὶ ἐν Μεσολογγίῳ, ἔνθα εἰς μεγάλας ποσότητας ἁλιεύεται.

Γωβιὸς ὁ μελανὸς (Gobius niger), κοιν. *πετρογωβιός*. Τὸ μῆκός του φθάνει τὰ 15 ἑκατοστόμετρα. Ἡ κεφαλή του ἔχει μῆκος 3,5 περίπου ἑκατοστομέτρων καὶ τὸ ὕψος τοῦ σώματός του εἶναι 35 περίπου. Ἡ πλαγία γραμμὴ φέρει 39—40 λέπια καὶ ἡ κάθετος 15—16. Αἱ σιαγόνες εἶναι ἰσομεγέθεις καὶ φέρουσι πολυαρίθμους ὀδόντας, οἵτινες κατὰ τὸν ἄκρον των εἶναι αἰσθητῶς κυρτοί. Τὸ πρῶτον ραχιαῖον πτερύγιον φέρει 6 ἀκάνθας, τὸ δεύτερον 1 καὶ 5 ἀκτῖνας. Τὰ κοιλιακὰ πτερύγια φέρουσιν ἕκαστον 1 ἄκανθαν καὶ 5 ἀκτῖνας, τὰ στηθιαῖα 24 ἀκτῖνας καὶ εἶναι τετράκις μεγαλύτερα τῶν κοιλιακῶν, τὸ οὐραῖον φέρει 3 ἀκτῖνας καὶ

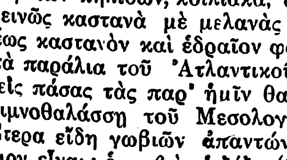

Γωβιὸς ὁ μελανός.

τὸ ἑδραῖον 1 ἄκανθαν καὶ 11—13 ἀκτῖνας. Ὁ γενικὸς χρωματισμὸς τοῦ σώματος εἶναι καστανοϋπέρυθρος μὲ ὑπομελανὰς μεγάλας κηλῖδας, μὲ σκοτεινῶς καστανὰ ραχιαῖα πτερύγια μετὰ μελανῶν κηλίδων κεκοσμημένα, λευκοϋπόφαια, μετὰ ἢ ἄνευ φαιῶν κηλίδων, κοιλιακά, στηθιαῖα πτερύγια σκοτεινῶς καστανὰ μὲ μελανὰς κηλῖδας, οὐραῖον βαθέως καστανὸν καὶ ἑδραῖον φαιομέλαν. Ἀπαντᾷ εἰς τὰ παράλια τοῦ Ἀτλαντικοῦ, τῆς Μεσογείου καὶ εἰς πάσας τὰς παρ' ἡμῖν θαλάσσας, ὡς καὶ ἐν τῇ λιμνοθαλάσσῃ τοῦ Μεσολογγίου.

Ἕτερα εἴδη γωβιῶν ἀπαντώντων εἰς τὴν Μεσόγειον εἶναι: ὁ *γωβιὸς ὁ ζόζος* (Gobius zozo), *γωβιὸς ὁ χρυσόχρους* (Gobius auratus) καὶ *γωβιὸς ὁ τετράστικτος* (Gobius quatrimaculatus). Δ. Ν. Π.

Γωβρύας.—1) Ἀσσύριος ἵππαρχος, ὅστις ἐβοήθησε τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν Κῦρον νὰ καταλάβῃ τὴν πόλιν Βαβυλῶνα κατὰ τὸ 538 π. Χ. Τοῦτον ὁ Κῦρος, μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως, κατέστησε σατράπην πάσης τῆς Βαβυλωνίας ἐξ εὐγνωμοσύνης.

—2) Πέρσης μεγιστάν. Ἦτο υἱὸς τοῦ μεγιστᾶνος ἐπίσης Μαρδονίου καὶ πατὴρ τοῦ ἐν Πλαταιαῖς πεσόντος ἀρχιστρατήγου τῶν Περσῶν Μαρδονίου. Ὁ Γωβρύας οὗτος ὑπῆρξεν εἷς τῶν ἑπτὰ κατὰ τοῦ Ψευδοσμέρδιος (βλ. λ. Γαυμάτας) συνωμοσάντων εὐγενῶν Περσῶν, οἵτινες μετὰ τὸν φόνον ἐκείνου ἀνεκήρυξαν βασιλέα τῶν Περσῶν Δαρεῖον τὸν Ὑστάσπους, ὅστις ἦτο καὶ γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ Γωβρύου. Τὸν Δαρεῖον εἶχεν ἀκολουθήσει ὁ Γωβρύας καὶ εἰς τὴν κατὰ τῶν Σκυθῶν ἐκστρατείαν του.

—3) Υἱὸς τοῦ Δαρείου τοῦ Α'. Οὗτος κατὰ τὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκστρατείαν (480 π.Χ.) τοῦ ἀδελφοῦ του Ξέρξου, ἦρχε τῶν Μαριανδυνῶν, τῶν Λιγύων καὶ Συρίων.

—4) Εἷς τῶν στρατηγῶν τοῦ βασιλέως Ἀρταξέρξου τοῦ Β', τοῦ ἐπικαλουμένου Μνήμονος, κατὰ τὸν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ Κύρου τοῦ νεωτέρου πόλεμον (401 π. Χ.). ΚΑΨ.

Γώγ. — 1) Ἀπόγονος τοῦ Ρουβὴμ (Α' Παραλειπομ. ε' 4).

—2) Βασιλεὺς τῶν λαῶν Ρώς, Μεσὼχ καὶ Θοβὲλ ἐν τῇ γῇ Μαγὼγ (Ἰεζεκιὴλ κεφ. λη' καὶ λθ'). Διὰ δὲ τοῦ συνδυασμοῦ πάντων τῶν ὀνομάτων τούτων καὶ δὴ ἐπειδὴ ὁ Μαγὼγ ἐμφανίζεται ἀλλαχοῦ ὡς υἱὸς τοῦ Ἰάφεθ (Γενεσ. ι' 2, Α' Παραλειπομ. α' 5), δυνάμεθα ἐπὶ τῇ βάσει καὶ τοῦ Ἰεζεκιὴλ (λη' 2) νὰ εἴπωμεν, ὅτι πρόκειται περὶ χώρας κειμένης πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Εὐξείνου πόντου. Ὅθεν ὑπὸ τὸ *Γὼγ* δυνάμεθα νὰ νοήσωμεν τὴν ληστρικὴν φυλὴν τῶν Ποντίων Σκυθῶν τοῦ Ζ' π.Χ. αἰῶνος, μεταφορικῶς δὲ πάντας τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τοῦ Θεοῦ (πρβ. καὶ Ἀποκαλύψεως Ἰωάννου κ' 7). Π. Ι. Μ.

Γώγανα (τὰ) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Τόπος κατὰ τὴν παραλίαν τῆς Περσίδος, νῦν Bender Konkûn (*Ἀρρ.* Ἰνδ. 38,7). ΙΑΚ. Χ. Δ.

Γωγαρηνὴ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Χώρα κατὰ τὴν Μεγάλην Ἀρμενίαν ἐν τῇ βορείῳ τοῦ Κύρου ποταμοῦ ὄχθῃ. Ὁ Στράβων τίθησιν αὐτὴν κατὰ τὴν Κασπίαν (II,528). Ὁ κάτοικος *Γωγαρηνὸς* (*Στ. Βυζ.*). ΙΑΚ Χ Δ.

Γῶγος, *Ἀλέξης*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Λεπενοῦς τοῦ Βάλτου, λαβὼν μέρος εἰς πλείστας μάχας καὶ κατὰ τὰς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου.

— **Γῶγος** (ἢ *Μπακόλας*), *Γεώργιος*. Ἀρματολὸς πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως ἐκ Σκωληκαριᾶς τοῦ Βάλτου. Παρ' αὐτῷ εἶχον ὑπηρετήσει πολλοὶ ἀναδειχθέντες κατὰ τὸν Ἀγῶνα Ἀγωνισταί. Ἐθεωρεῖτο ὡς εἷς ἐκ τῶν ἐμπειροτέρων καὶ σοβαρωτέρων ἀρματολῶν τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος. Κατὰ πρῶτον διεκρίθη εἰς τὸ Μακρυνόρος. Ὁ Χουρσὶτ πασᾶς πολιορκῶν τὸν Ἀλῆ πασᾶν ἐν Ἰωαννίνοις, ἔστειλε τὴν 17 Ἰουνίου 1821, πρὸς καταστολὴν τῆς ἐπεκτεινομένης ἐπαναστάσεως καθ' ὅλην τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα, στρατὸν ἐκ 4 000 ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν Ἰσμαὴλ Πλιάσαν, τὸν Ἀχμὲτ πασᾶν Βρυώνην, τὸν Χασὶν μπέην, τὸν Μπεκὴρ Τζογαδόρον, ὅπως παραβιάσῃ τὰ στενὰ τοῦ Μακρυνόρους. Οἱ Ἕλληνες, ὑπὸ τὸν Γῶγον καὶ τὸν Ἴσκον, ἡτοιμάσθησαν εἰς ἀντίστασιν. Τμῆμα τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ ἐπιχειρῆσαν νὰ εἰσβάλῃ διὰ τῆς διόδου τῆς Λαγκάδας προσέκρουσεν εἰς τὴν ἄμυναν τοῦ Γώγου, ὠχυρωμένου παρὰ τὴν Ἁγίαν Παρασκευήν. Ἐξ αὐτῶν οἱ πλεῖστοι μὲν ἐφονεύθησαν, οἱ δὲ λοιποὶ ἐτράπησαν εἰς ἄτακτον φυγὴν ἐγκαταλιπόντες δύο κανόνια, τὰ φορτηγά των ζῷα καὶ τὰ τρόφιμα. Οἱ διασωθέντες ἐνέσπειραν τὸν πανικὸν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους Τούρκους, ὥστε ἐπὶ 15 μῆνας δὲν ἐτόλμησεν ἔκτοτε νὰ ἐμφανισθῇ τουρκικὸς στρατὸς εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα. Βραδύτερον ὁ Γῶγος διεκρίθη εἰς τὸ Πέτα. Ὅτε ἐξεδιώχθησαν ἐξ αὐτοῦ οἱ ὑπὸ τὸν Φλῶρον Γρίβαν καὶ Τραγουδάραν Ἕλληνες, ὁ Γῶγος κατέλαβε τὸ χωρίον τοῦτο τὴν 25ην Ἰουλίου 1821. Οἱ Τοῦρκοι, ἐκστρατεύσαντες διὰ πολυαρίθμων δυνάμεων ἐξ Ἄρτης, ἐπεχείρησαν ἐπανειλημμένας κατ' αὐτοῦ ἐξόδους. Ἀλλ' ὁ Γῶγος, προπορευόμενος τῶν ἀνδρῶν του ξιφήρης, ἔτρεψεν εἰς φυγὴν τοὺς ἑπταπλασίους ἐχθρούς. Ἔκτοτε δὲ ἀπέκτησε τοιαύτην θέσιν μεταξὺ τῶν Ἀγωνιστῶν, ὥστε ὁ Μᾶρκος Μπότσαρης, τοῦ ὁποίου ὁ Γῶγος εἶχε φονεύσει τὸν πατέρα, ἦλθε παρ' αὐτῷ καὶ ἐφιλιώθησαν, ἐμνήστευσε δὲ καὶ τὴν τετραετῆ θυγατέρα του Βασιλικὴν μετὰ τοῦ εἰκοσαετοῦς υἱοῦ τοῦ Γώγου *Ντούλα*. Μετὰ τὴν ἀποφασισθεῖσαν ἐπέκτασιν τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὴν Ἤπειρον ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου καὶ τὴν ἐπελθοῦσαν καταστροφὴν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐν Πέτᾳ, ὁ Γῶγος κατηγορήθη ἐπὶ προδοσίᾳ, διότι οἱ Τοῦρκοι ἐπὶ ἓν ἔτος δὲν ἠνώχλησαν αὐτὸν στρατοπεδεύοντα ἐν Πέτᾳ. Ἐπίσης κατηγορήθη, διότι διετήρει ἀλληλογραφίαν μετὰ τῶν Τούρκων. Ταῦτα ὁ Γῶγος εἶχε καταστήσει γνωστὰ εἰς τοὺς Ἕλληνας, δικαιολογηθεὶς ὅτι ἐξηπάτα τοὺς Τούρκους, ἐξαγοράζων τὸν καιρόν. Ὅταν δὲ οἱ Τοῦρκοι παρεκίνησαν τὸν Γῶγον νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν Κλεφτῶν, ὁ Γῶγος ἐζήτησε τροφὰς καὶ πολεμεφόδια, ἐν γνώσει καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Ἐκ τῶν ἐφοδίων δὲ τούτων μέρος ἔδωκεν εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ συνέπεσε κατὰ τὴν αἰφνιδίαν ἐπίθεσιν τῶν 10 χιλιάδων Τούρκων (τῶν Ἑλλήνων ὄντων 3 χιλιάδων), ὁ λόφος Μεταπιόν, τοῦ ὁποίου τὴν φύλαξιν εἶχεν ἀναλάβει ὁ Γῶγος, νὰ εὑρεθῇ σχεδὸν ἀφρούρητος καὶ νὰ καταληφθῇ ὑπὸ 80 Τούρκων, γεγονὸς ὅπερ συνετέλεσε νὰ καταληφθῇ ὑπὸ πανικοῦ ὁλόκληρος σχεδὸν ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς καὶ νὰ διασκορπισθῇ, ὁ Γῶγος καὶ διὰ τὸ ἀτύχημα τοῦτο κατηγορήθη καὶ ἐθεωρήθη προδότης. Ὁ ἐπελθὼν ὅμως θάνατός του δὲν τῷ ἐπέτρεψε νὰ ἀνασκευάσῃ τὰς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας. Ξ. Γ. Μ.

— **Γῶγος**, *Γρηγόριος*. Κληρικὸς καὶ ἱεροκήρυξ ἐκ Μυτιλήνης. Ἐδιδάχθη τὴν θεολογίαν ἐν τῇ θεολογικῇ σχολῇ τῆς Χάλκης, εἶτα δ' ἐδίδαξεν ἐν αὐτῇ τῇ σχολῇ καὶ ἀλλαχοῦ, κηρύττων καὶ τὸν θεῖον λόγον εὐλήπτως, οὗ ἕνεκεν ἀπήλαυε τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ σεβασμοῦ τοῦ λαοῦ. Τῷ 1860 ἐστάλη εἰς τὴν Κρήτην ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου πρὸς στηριγμὸν ἐν τῇ πίστει τῶν ὑπὸ παπικῶν ἱεραποστόλων παραπλανηθέντων. Τῷ 1871, χειροτονηθεὶς πρεσβύτερος, ἀπῆλθεν εἰς Βραΐλαν ὡς προϊστάμενος τῆς ἐκεῖ ἑλληνικῆς κοινότητος, καὶ μετὰ τριετίαν ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ Σωφρονίου, πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, ὡς ἱεροκήρυξ καὶ διευθυντὴς τοῦ πατριαρχικοῦ γραφείου, μεθ' ὃ προσεκλήθη ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς ἐν Βουδαπέστῃ κοινότητος ἐφημέριος αὐτῆς, διατελέσας τοιοῦτος δεκαπενταετίαν περίπου. Ἀπέθανε τῷ 1898 ὑπερεβδομηκοντούτης. Ἐξέδωκε: «Σύντομον ἔκθεσιν τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς» (1859) κατὰ μετάφρασιν ἐκ τῆς ρωσικῆς, καὶ «Συλλογὴν λόγων ἐκκλησιαστικῶν» (1865) ὑπ' αὐτοῦ ἐκφωνηθέντων. Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

— **Γῶγος**, *Μένιος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Σουλίου, πολεμήσας ὑπὸ τὸν Μάρκον Μπότσαρην εἰς Μακρυνόρος, Πέτα, Μεσολόγγιον καὶ Καρπενήσιον, ὅπου τραυματισθεὶς ἀπέθανεν ἐκ τοῦ τραύματος.

— **Γῶγος**, *Ντούλας (Κωνσταντούλας)*. Υἱὸς τοῦ Γεωργίου Γώγου, μνηστευθεὶς τὴν θυγατέρα τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, πολεμήσας ἀνδρείως ἐν Πέτᾳ. Ξ. Γ. Μ.

γωδινία (ἡ) (Gaudinia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀγρωστοειδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα ἐν Εὐρώπῃ, ὧν γνωστότερον ἡ *γωδινία ἡ εὔθραυστος* (Gaudinia fragilis), ἀπαντῶσα καὶ παρ' ἡμῖν ἐν Θεσσαλίᾳ, Πελοποννήσῳ καὶ νήσοις τοῦ Ἰονίου πελάγους. Δ. Ν. Π.

Γωζὰν *[Βιβλ. Γεωγρ.]*. Χώρα κειμένη ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ περιλαμβανομένη εἰς τὸ ἀσσυριακὸν κράτος, ἔνθα ὑπὸ διαφόρων Ἀσσυρίων βασιλέων μετηνέχθησαν αἰχμάλωτοι πολλοὶ Ἰσραηλῖται (Δ' Βασιλ. ιζ' 6, ιη' 11, Α' Βασιλ. ε' 6). Πρόκειται δὲ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα περὶ τῆς ὑπὸ τῶν παλαιῶν γεωγράφων λεγομένης Γαυζανίτιδος, ὑπὸ δὲ τοῦ Στράβωνος Μυγδονίας, τῆς σημερινῆς Καουσάν, ἥτις ἐν ταῖς σφηνοειδέσιν ἐπιγραφαῖς λέγεται Γκουζανά. Π. Ι. Μ.

Γωλᾶς *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Γολᾶς.

γωλθερία (ἡ) (Gaultheria) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐρεικοειδῶν*. Τὰ φυτὰ τοῦ γένους τούτου εἶναι θάμνοι ἢ δένδρα μικρά. Γνωστὰ περὶ τὰ 100 εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Ἀμερικῆς, ὧν τινα καλλιεργοῦνται πρὸς κόσμον. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι: *γωλθερία ἡ ἐπικλινὴς* (Gaultheria procumbens), ἰθαγενὴς τῶν βορείων χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς, διακρινομένη διὰ τὸν καρπόν της, ὅστις εἶναι ῥάξ, καὶ τὰ φύλλα της, ἅτινα δι' ἀποστάξεως παρέχουσιν ἀρωματικὸν ἔλαιον χρήσιμον εἰς τὴν μυρεψικὴν καὶ φαρμακευτικήν. Πολλαπλασιάζεται διὰ σπορᾶς ἢ μεταμοσχεύσεως. Δ. Ν. Π.

γωλθερίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]*. Γλυκοζίτης συνιστάμενος ἐκ γλυκόζης καὶ μεθυλικοῦ ἐστέρος τοῦ σαλικυλικοῦ ὀξέος. Κρυσταλλοῦται εἰς ἀχρόους βελόνας καὶ ἀπαντᾷ εἰς διάφορα εἴδη τῆς γωλθερίας, εἰς σπειραίαν καὶ εἰς βετούλην τὴν εὔκαμπτον. Σ. Γ.

Γῶλος *[Γεωγρ.]*· βλ. Βόλος.

γώλτιος *ἐποχὴ* (Gault). Ἡ ἐποχὴ τοῦ προϊστορικοῦ παρελθόντος τῆς γῆς, καθ' ἣν ἐσχηματίσθη ἡ *γώλτιος σειρὰ* στρωμάτων. Εἶναι ἡ νεωτέρα ἐκ τῶν δύο ἐποχῶν, εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ἡ παλαιοκρητιδικὴ ὑποπερίοδος τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος. Γ. Κ. Γ.

— ***γώλτιος σειρὰ στρωμάτων*** (Gault) *[Γεωλογ.]*. Μία ἐκ τῶν δύο σειρῶν στρωμάτων, εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ἡ *παλαιοκρητιδικὴ* (ἢ *κατωτέρα κρητιδική*) ὑποδιάπλασις τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Τὸ ὄνομα Gault ἐδόθη κατὰ πρῶτον (περὶ τὸ ἔτος 1820) ὑπὸ τῶν Ἄγγλων γεωλόγων W. Smith καὶ τῶν διαδόχων του εἰς στρώματα ἀργίλλων, ἐνστρωμένα ἐντὸς τῶν παλαιοκρητιδικῶν στρωμάτων κρητῖδος καὶ μαργῶν. Βραδύτερον ὁ ὅρος ἐπεξετάθη καὶ σήμερον ἡ γώλτιος σειρὰ περιλαμβάνει τὰς δύο βαθμῖδας, τὴν ἄπτιον καὶ τὴν ἄλβιον (βλ. λ.), ἢ καὶ ἐνιαχοῦ (ὡς π. χ. ἡ γώλτιος σειρὰ τοῦ Folkestone) ἀντιστοιχεῖ μόνον πρὸς τὴν μέσην καὶ ἀνωτέραν ἄλβιον βαθμίδα.

Στρώματα τῆς σειρᾶς ταύτης εὑρίσκονται ἐν Ἀγγλίᾳ (φέροντα πλουσίαν πανίσκην ἀμμωνιτῶν), ἐν Γαλλίᾳ, Βελγίῳ, καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐν Ἑλλάδι στρώματα τῆς σειρᾶς ταύτης θὰ εὑρίσκωνται ἀσφαλῶς μεταξὺ τῆς ὅλης παλαιοκρητιδικῆς διαπλάσεως στρωμάτων. Ἡ μὴ ἀνεύρεσις ὅμως χαρακτηριστικῶν ἀπολιθωμάτων δὲν ἐπέτρεψε τὸν διαχωρισμὸν τῶν γωλτίων ἀπὸ τὸ σύνολον τῶν παλαιοκρητιδικῶν στρωμάτων τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Déprat μόνον καθορίζει ὡς γωλτίους ἀσβεστολίθους τινὰς τοῦ ὄρους Κανδήλι τῆς Εὐβοίας, φέροντας τὸ ἀπολίθωμα Polyconites, ὡς καὶ μέλανας ὄζοντας ἀσβεστολίθους τοῦ Λιμνιόνος, Καρακινίκου, Μαυροβουνίου, Πυξαριᾶς τῆς Εὐβοίας ἐπίσης, φέροντας ἀπολιθώματα ρεκβιενιῶν, ραδιολιτῶν καὶ τοῦ βραχιοπόδου Terebratula agorianitica. Γ. Κ. Γ.

Digitized by Google

Γωνέα *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Κότρωνα* τῆς ἐπαρχίας Γυθείου τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Κάτ. (1928) 74.

Γῶνι *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Νησίον ἐν τῷ κόλπῳ τῶν Ἐρυθρῶν κατέναντι τῆς Χίου, γνωστὸν περισσότερον ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν Γονὴ (βλ. λ.). Σ. Ε. Λ.

γωνία, κοιν. *γωνιά*· ἡ πρὸς ἀλλήλας κλίσις δύο γραμμῶν ἢ ἐπιφανειῶν τεμνομένων. (Διὰ νὰ ὁρίσωμεν τὴν γωνίαν πρέπει νὰ παρακολουθήσωμεν ἢ νὰ φαντασθῶμεν προεκτεινομένας τὰς γραμμὰς ἢ τὰς ἐπιφανείας μέχρι τοῦ σημείου ἢ τῆς γραμμῆς καθ' ἣν αὗται συναντῶνται·) ‖ ἡ εἰσέχουσα ἢ ἐξέχουσα ἄκρα οἰκοδομήματος, ἀντικειμένου, ἀγγείου κτλ.: «στενή—, ἀνοικτή—, κανονικὴ γωνία»· ‖ ὁ παρὰ τὴν εἰσέχουσαν γωνίαν χῶρος οἰκίας, οἰκοδομήματος, ἀγροῦ κ.τ.τ.: «ἀκούμπησε τὸ τουφέκι 'ς τὴ γωνιά», «ἐφύτεψα σὲ κάθε γωνιὰ ἀπὸ ἕνα κυπαρίσσι»· ‖ χῶρός τις οἱοσδήποτε τῆς οἰκίας, τοῦ δωματίου, τοῦ καταστήματος κτλ. ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν κεντρικὸν χῶρον, ἄλλως *ἄκρη*: «τί κάθεσαι 'ς τὴ μέση; τραβήξου σὲ μιὰ γωνιά», «ἀφησέ με νὰ μείνω ἀπόψε σὲ μιὰ γωνιά»· ‖ μεταφ. ἐλάχιστός τις χῶρος: «ἔχω κι' ἐγὼ μιὰ γωνιὰ σπίτι,— χωράφι» μικρὰ οἰκία, μικρὸς ἀγρός· ‖ ἡ ἑστία, κοιν. *παραστιὰ* ἢ *τζάκι* (ἐπειδὴ ἄλλοτε ἡ ἑστία κατεσκευάζετο εἰς μίαν γωνίαν τῆς οἰκίας): «ἄναψε τὴ γωνιά, γιατὶ κάνει κρύο», «θὰ κάτσω 'ς τὴ γωνιὰ νὰ ζεσταθῶ»· ‖ ἡ ἐξωτερικὴ γωνία οἰκοδομήματος, ὁ ἀγκών: «φυλάει 'ς τὴ γωνία», ἡ διασταύρωσις δύο δρόμων: «ἔστριψε τὴ γωνία»· ‖ ἡ ἀκρωβελία, τὸ ἄκρον τοῦ ἄρτου, τοῦ γλυκίσματος κτλ.: «θέλω μπακλαβᾶ γωνιά»· ‖ μετάλλινον ἔλασμα ἔχον σχῆμα γωνίας διὰ τὴν σύνδεσιν ξυλίνων ἢ μεταλλίνων τμημάτων ἑνὸς συνόλου πρὸς ἄλληλα.

—[ΓΕΩΜΕΤΡ.] Διακρίνομεν διάφορα εἴδη γωνιῶν:

Α΄) *Ἐπίπεδοι γωνίαι*. Ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου λέγομεν, ὅτι δύο εὐθεῖαι σχηματίζουν *γωνίαν*, ὅταν ἄρχωνται ἀπὸ κοινοῦ σημείου καὶ δὲν σχηματίζουν μίαν καὶ μόνην εὐθεῖαν. Μεταξὺ τῶν δύο εὐθειῶν περιλαμβάνονται δύο μέρη (μὴ πεπερασμένα) τοῦ ἐπιπέδου, θεωροῦμεν ὅμως συνήθως ὡς γωνίαν ἐκεῖνο τῶν δύο τούτων μερῶν, τὸ ὁποῖον δὲν διατέμνει οὐδεμιᾶς τῶν δύο εὐθειῶν ἡ προέκτασις πέραν τοῦ κοινοῦ σημείου. Τὸ μέρος τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν λεγομένην κοίλην γωνίαν ἢ ἁπλῶς γωνίαν τῶν δύο εὐθειῶν, τὸ δὲ ἄλλο, τὸ ὁποῖον μόνον σπανίως εἶναι ἀνάγκη νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, λέγεται ἰδιαιτέρως κυρτὴ γωνία. Τῆς γωνίας λέγεται κορυφὴ τὸ κοινὸν σημεῖον Α (Σχ. 1), καὶ πλευραὶ ἢ σκέλη αἱ δύο εὐθεῖαι ΑΒ, ΑΓ. Ἡ γωνία παριστάνεται: ἢ ἁπλῶς διὰ τοῦ γράμματος τῆς κορυφῆς· ἢ διὰ τριῶν γραμμάτων, τοῦ τῆς κορυφῆς, γραφομένου καὶ ἀπαγγελλομένου πάντοτε μεσαίου, καὶ δύο ἄλλων, ἑνὸς ἐπὶ ἑκάστης πλευρᾶς, π. χ. ἡ γωνία ΒΑΓ· ἢ καὶ δι' ἑνὸς μικροῦ γράμματος γραφομένου εἰς τὴν κοιλότητα τῆς γωνίας πλησίον τῆς κορυφῆς (αἱ δύο τελευταῖαι γραφαὶ εἶναι ἀπαραίτητοι, ὅταν δύο ἢ περισσότεραι γωνίαι εἶναι ὁμοκόρυφοι). Ἡ προέκτασις τῶν πλευρῶν πέραν τοῦ κοινοῦ σημείου παράγει τρεῖς νέας γωνίας, ἐξ ὧν ἡ Β'ΑΓ', ἡ ἔχουσα μόνον τὴν κορυφὴν κοινὴν πρὸς τὴν πρώτην, λέγεται κατὰ κορυφὴν τῆς πρώτης. Εἶναι δὲ αἱ δύο αὗται γωνίαι ἴσαι, δηλαδὴ δύνανται νὰ ἐφαρμόσουν ἀκριβῶς καὶ ν' ἀποτελέσουν μίαν καὶ μόνην γωνίαν. Αἱ δὲ δύο ἄλλαι γωνίαι, αἱ διὰ τῆς ἐπεκτάσεως ταύτης συγχρόνως παραγόμεναι, δηλαδὴ αἱ ΒΑΓ' καὶ Β'ΑΓ εἶναι καὶ αὗται κατὰ κορυφὴν καὶ ἴσαι (σχ. 2). Ἂν δὲ συμβῇ

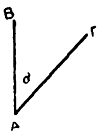

Σχ. 1

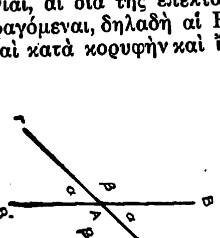

Σχ. 2

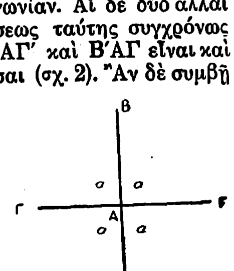

Σχ. 3.

καὶ αἱ τέσσαρες αὗται γωνίαι νὰ εἶναι ὅλαι ἴσαι μεταξύ των, λέγονται ὀρθαὶ (καὶ αἱ εὐθεῖαι κάθετοι ἐπ' ἀλλήλας) (σχ. 3). Ἂν ὅμως εἶναι ἄνισοι, αἱ μὲν δύο, (α), αἱ μικρότεραι τῆς ὀρθῆς, λέγονται ὀξεῖαι, αἱ δὲ δύο μεγαλύτεραι, (β), ἀμβλεῖαι (σχ. 2). Ἐκ τῶν τεσσάρων τούτων γωνιῶν τῶν σχηματιζομένων πέριξ τῆς τομῆς δύο εὐθειῶν, αἱ ἔχουσαι τὴν κορυφὴν καὶ μίαν πλευρὰν κοινὴν λέγονται ἐφεξῆς, π. χ. αἱ ΒΑΓ καὶ ΒΑΓ' (σχ. 2). Γενικῶς ἐφεξῆς λέγονται δύο γωνίαι, ὅταν ἔχουν κοινὰ τὴν κορυφὴν καὶ μίαν πλευράν, καὶ αἱ μὴ κοιναὶ πλευραί των κεῖνται ἑκατέρωθεν τῆς κοινῆς, π. χ. αἱ ΒΑΓ καὶ ΓΑΔ (σχ. 4). Ἄθροισμα δύο ἢ περισσοτέρων γωνιῶν λέγεται ἡ διὰ τῆς προσθέσεως αὐτῶν προκύπτουσα γωνία, ἡ δὲ πρόσθεσις ἐκτελεῖται ὡς ἑξῆς: ἀφοῦ ἀριθμήσωμεν κατὰ τὸν τυχόντα τρόπον τὰς προσθετέας γωνία, θέτομεν τὴν δευτέραν κατόπιν τῆς πρώτης, ἐφεξῆς, δηλαδὴ οὕτως ὥστε νὰ ἔχουν τὴν κορυφὴν κοινήν, ἡ πρώτη πλευρὰ τῆς δευτέρας νὰ συμπίπτῃ μὲ τὴν δευτέραν τῆς πρώτης καὶ ἡ δευτέρα γωνία νὰ κεῖται ἐκτὸς τῆς πρώτης· ἄθροισμα τότε τῶν δύο τούτων γωνιῶν εἶναι ἡ γωνία ἡ ἔχουσα πλευρὰς τὴν πρώτην τῆς πρώτης καὶ τὴν δευτέραν τῆς δευτέρας, δηλαδὴ ἡ γωνία ΒΑΔ (σχ. 4)· οὕτω δὲ προχωροῦμεν, ἐὰν ὑπάρχῃ καὶ τρίτη κτλ. προσθετέα γωνία. Καὶ ἡ διαφορὰ δύο γωνιῶν εὑρίσκεται ὁμοίως, μόνον ὅτι ἡ δευτέρα γωνία τίθεται τότε ἐντὸς τῆς ἄλλης, π. χ. (σχ. 4) ἡ γωνία ΓΑΔ εἶναι ἡ διαφορὰ τῶν ΒΑΔ καὶ ΒΑΓ.

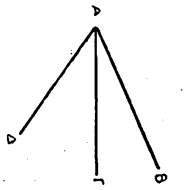

Σχ. 4.

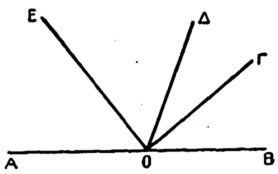

Σχ. 5.

Ἂν τὸ ἄθροισμα δύο γωνιῶν εἶναι ὀρθὴ γωνία, αἱ δύο προστιθέμεναι γωνίαι λέγονται *συμπληρωματικαί*· ἂν δὲ ἡ προηγουμένη κατασκευὴ δώσῃ ἄκρας πλευρὰς κειμένας ἐπ' εὐθείας τὸ σχῆμα τοῦτο θεωρεῖται καὶ αὐτὸ ὡς γωνία καὶ εἶναι προφανῶς ἴση μὲ δύο ὀρθάς· τότε δὲ αἱ δύο προσθετέαι γωνίαι λέγονται *παραπληρωματικαί*. Τὸ ἄθροισμα ὅλων τῶν γωνιῶν, αἱ ὁποῖαι παράγονται ἂν ἀπὸ ἓν σημεῖον Ο μιᾶς εὐθείας ΑΒ τοῦ ἐπιπέδου (σχ. 5) φέρωμεν ὁσασδήποτε εὐθείας ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου καὶ πρὸς τὸ ἓν μόνον μέρος τῆς εὐθείας, εἶναι δύο ὀρθαί. Τὸ δὲ ἄθροισμα ὅλων τῶν γωνιῶν τῶν προηγουμένων, ἂν φέρωμεν ἐξ ἑνὸς σημείου Ο τοῦ ἐπιπέδου ὁσασδήποτε εὐθείας ἐπ αὐτοῦ, εἶναι ἴσον μὲ τέσσαρας ὀρθάς (σχ. 6). (Ἂν αἱ ἀχθεῖσαι εὐθεῖαι εἶναι μόνον δύο, ἀπὸ τὰς δύο παραγομένας γωνίας ἡ μία εἶναι κυρτή). Τὸ ἄθροισμα τῶν γωνιῶν παντὸς τριγώνου εἶναι δύο ὀρθαί. *Γωνία* δύο κυκλικῶν ἢ καὶ ἄλλων τόξων τεμνομένων εἰς ἓν σημεῖον Μ λέγεται ἡ γωνία (ΖΜΘ) τῶν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἐφαπτομένων τῶν δύο τόξων (σχ. 7).

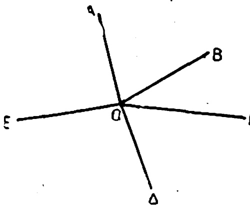

Σχ. 6

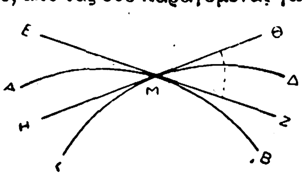

Σχ. 7

Ἐκ τῶν ὀκτὼ γωνιῶν, αἵτινες παράγονται, ὅταν μία εὐθεῖα τέμνῃ δύο ἄλλας παραλλήλους (σχ. 8) λέγονται: 1) αἱ α, β *ἐντὸς ἐναλλὰξ* πρὸς ἀλλήλας, καθὼς καὶ αἱ γ, δ· 2) αἱ ζ, β *ἐντὸς ἐκτὸς ἐναλλὰξ*, ἐπίσης καὶ αἱ ε, δ· αἱ α, θ· καὶ αἱ γ, η· 3) αἱ ζ, θ *ἐκτὸς ἐναλλάξ*, καὶ αἱ ε, η· 4) αἱ β, γ *ἐντὸς καὶ ἐπὶ τὰ αὐτὰ μέρη*, καθὼς καὶ αἱ α, δ· 5) αἱ β, ε *ἐντὸς ἐκτὸς καὶ ἐπὶ τὰ αὐτὰ μέρη*, ἐπίσης δὲ καὶ αἱ ζ, δ, αἱ α, η καὶ αἱ γ, θ· καὶ 6) αἱ ε, θ *ἐκτὸς καὶ ἐπὶ τὰ αὐτὰ μέρη*, ἐπίσης δὲ καὶ αἱ ζ, η. Ἐκ τῶν ὀκτὼ τούτων γωνιῶν εἶναι ἴσαι μεταξύ των ὅλαι αἱ ὀξεῖαι· ἐπίσης δὲ καὶ ὅλαι αἱ ἀμβλεῖαι· καὶ ἑκάστη ὀξεῖα εἶναι παραπληρωματικὴ ἑκάστης ἀμβλείας (ἂν τύχῃ νὰ εἶναι ὅλαι ὀρθαί, εἶναι ὅλαι ἴσαι).

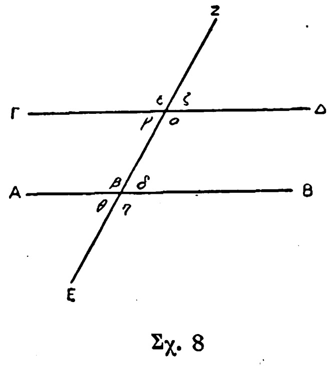

Σχ. 8

Αἱ γωνίαι αἱ σχηματιζόμεναι ὑπὸ τῶν πλευρῶν τοῦ πολυγώνου, ἀνὰ δύο κατὰ σειρὰν λαμβανομένων, λέγονται *ἐσωτερικαὶ γωνίαι* ἢ ἁπλῶς *γωνίαι* τοῦ πολυγώνου (π. χ. ἡ α, σχ. 9). Πᾶσα δὲ γωνία σχηματιζομένη ἀπὸ μίαν πλευρὰν τοῦ πολυγώνου καὶ τὴν προέκτασιν μιᾶς τῶν προσκειμένων της λέγεται *ἐξωτερικὴ γωνία* τοῦ πολυγώνου (π.χ. ἡ β, σχ. 9).

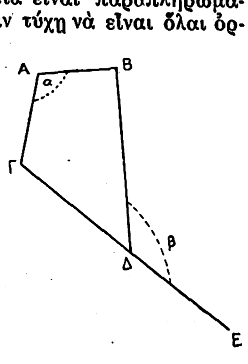

Σχ. 9

Ὅταν μιᾶς γωνίας ΑΒΓ τοῦ πολυγώνου αἱ πλευραὶ προεκτεινόμεναι δὲν τέμνουν τὸ πολύγωνον, ἡ γωνία λέγεται *ἐξέχουσα*· ἄλλως λέγεται *εἰσέχουσα* (π. χ. ἡ γωνία ΒΓΔ, σχ. 10). Τὰ μὴ ἔχοντα εἰσεχούσας γωνίας πολύγωνα λέγονται *κυρτά*, τὰ δὲ ἄλλα κοιλόκυρτα, (π.χ. τὸ ΑΒΓΔΕ, σχ. 10).

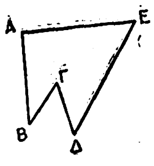

Σχ. 10

Ἐπίκεντρος γωνία κύκλου λέγεται ἡ ἔχουσα τὴν κορυφήν της εἰς τὸ κέντρον του (δι' αἱ πλευραί της εἶναι κατ' ἀνάγκην ἀκτῖνες τοῦ κύκλου), ἡ δὲ γωνία ἡ ἔχουσα τὴν κορυφήν της ἐπὶ τῆς περιφερείας καὶ ὡς πλευρὰς δύο χορδὰς τοῦ κύκλου λέγεται *ἐγγεγραμμένη* εἰς αὐτόν. Ἑκάστη ἐπίκεντρος εἶναι διπλασία τῆς ἐγγεγραμμένης τῆς βαινούσης ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τόξου (σχ. 11). Αἱ γωνίαι αἱ σχηματιζόμεναι ὑπὸ δύο χορδῶν τοῦ κύκλου τεμνομένων ἐντὸς αὐτοῦ λέγονται *ἐσωτερικαί* (ὡς πρὸς τὸν κύκλον, π.χ. ἡ α' ὅταν δὲ αἱ χορδαὶ τέμνωνται ἐκτός, λέγονται *ἐξωτερικαί* (π. χ. ἡ β, σχ. 12). Γωνία σχηματιζομένη ὑπὸ χορδῆς κύκλου καὶ ἐφαπτομένης εἰς τὸ ἓν ἄκρον τῆς χορδῆς εἶναι ἴση μὲ τυχοῦσαν ἐγγεγραμμένην τὴν βαίνουσαν ἐπὶ τοῦ τόξου τοῦ περιλαμβανομένου μεταξὺ τῶν σκελῶν τῆς πρώτης (σχ. 13).

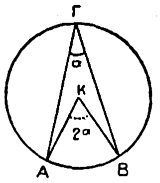

Σχ. 11.

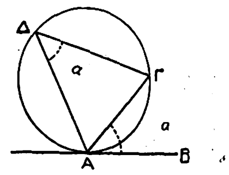

Σχ. 12.

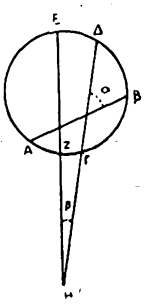

Σχ. 13.

β΄) *Γωνία εὐθείας καὶ ἐπιπέδου* λέγεται ἡ ἐπίπεδος γωνία τῆς εὐθείας καὶ τῆς ὀρθῆς προβολῆς της ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου (σχ. 14)· ἡ γωνία αὕτη εἶναι συμπλήρωμα τῆς γωνίας τῆς εὐθείας καὶ τῆς ἐκ τοῦ σημείου τῆς τομῆς καθέτου ἐπὶ τὸ ἐπίπεδον (ὡς παράδειγμα τοιούτων γωνιῶν ἔχομεν ἐκ τῆς φυσικῆς τὸν λεγόμενον νόμον τῆς ἀνακλάσεως: γωνία προσπτώσεως = γωνία ἀνακλάσεως· γωνία προσπτώσεως εἶναι ἡ γωνία τῆς προσπιπτούσης φωτεινῆς ἀκτῖνος πρὸς τὴν κάθετον ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου καὶ γωνία ἀνακλάσεως ἡ πρὸς τὴν ἰδίαν κάθετον γωνία τῆς ἀνακλωμένης ἀκτῖνος (σχ. 15

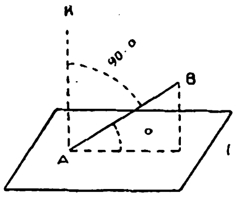

Σχ. 14.

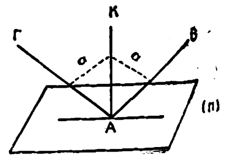

Σχ. 15.

γων. προσπτ. = γων. ΒΑΚ = γων. ἀνακλ. = γων. ΓΑΚ).

Β΄) *Στερεαὶ γωνίαι ἢ γωνίαι τοῦ χώρου*. α΄) *Δίεδροι γωνίαι*. Δίεδρος γωνία λέγεται ἓν μέρος τοῦ χώρου (μὴ πεπερασμένον), τὸ ὁποῖον περιορίζεται ὑπὸ δύο ἐπιπέδων ἀρχομένων ἀπὸ μίαν κοινὴν εὐθεῖαν καὶ μὴ ἀποτελούντων ἓν μόνον ἐπίπεδον (σχ. 16)· καὶ ἐνταῦθα λαμβάνεται συνήθως ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ χώρου ὡς δίεδρος γωνία τῶν δύο ἐπιπέδων, τὸ ὁποῖον δὲν διασχίζουν αἱ προεκτάσεις τῶν ἐπιπέδων τούτων πέραν τῆς κοινῆς εὐθείας: κοίλη δίεδρος γωνία (ἡ δὲ ἄλλη λέγεται κυρτή). Τῆς διέδρου γωνίας λέγεται ἀκμὴ ἡ κοινὴ εὐθεῖα ΑΒ καὶ ἕδραι της τὰ δύο ἐπίπεδα ΑΒΓ καὶ ΑΒΔ· παριστάνεται δὲ συνήθως ἡ δίεδρος γωνία ἢ διὰ δύο γραμμάτων ἐπὶ τῆς ἀκμῆς γραφομένων ἢ διὰ τεσσάρων, ἐξ ὧν ὡς μεσαῖα γράφονται καὶ ἀπαγγέλλονται πάντοτε τὰ τῆς ἀκμῆς, τὰ δὲ ἄλλα δύο γράφονται ἀνὰ ἓν πλησίον ἑκάστου ἐπιπέδου, π. χ. ἡ δίεδρος γωνία ΓΑΒΔ. (Ἡ τελευταία αὕτη γραφὴ εἶναι ἀπαραίτητος, ὅταν πολλαὶ δίεδροι γωνίαι ἔχουν κοινὴν τὴν ἀκμήν.) Διὰ νὰ μετρήσωμεν μίαν δίεδρον γωνίαν, τὴν τέμνομεν δι' ἑνὸς ἐπιπέδου καθέτου ἐπὶ τὴν

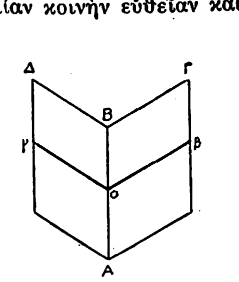

Σχ. 16.

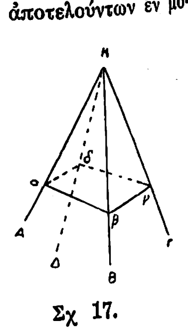

Σχ. 17.

Digitized by Google

ἀκμήν της· ἂν τοῦτο κόπτῃ τὴν ἀκμὴν εἰς ἓν σημεῖον α, τὰς δὲ ἕδρας κατὰ τὰς δύο εὐθείας αβ, αγ, τὴν οὕτω παραγομένην ἐπίπεδον γωνίαν βαγ τὴν καλοῦμεν ἀντίστοιχον τῆς διέδρου καὶ τὸ μέγεθος αὐτῆς (ἐκφραζόμενον εἰς μοίρας, βλ. γωνιομετρία) θεωροῦμεν ὡς μέγεθος τῆς διέδρου. Ὥστε ὁ λόγος δύο διέδρων γωνιῶν εἶναι ἴσος μὲ τὸν λόγον τῶν δύο ἀντιστοίχων των ἐπιπέδων καὶ δύο δίεδροι θεωροῦνται ἴσαι, ἂν αἱ ἀντίστοιχοί των ἐπίπεδοι εἶναι ἴσαι. Ἐπίσης λέγεται μία δίεδρος ὀξεῖα, ὀρθή, ἀμβλεῖα, δύο δὲ δίεδροι κατὰ κορυφήν, ἐφεξῆς, συμπληρωματικαί, παραπληρωματικαί, ἂν αἱ ἀντίστοιχοι ἐπίπεδοι ἔχουν μίαν τῶν ἰδιοτήτων τούτων. Καὶ ἡ πρόσθεσις δὲ καὶ ἡ ἀφαίρεσις τῶν διέδρων γωνιῶν ἀνάγεται προφανῶς εἰς τὴν πρόσθεσιν καὶ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ἀντιστοίχων ἐπιπέδων. Ὅταν δύο ἐπιφάνειαι τέμνωνται κατά τινα γραμμήν, ὀνομάζομεν γωνίαν αὐτῶν εἰς τὸ τυχὸν σημεῖον τῆς κοινῆς γραμμῆς των τὴν δίεδρον γωνίαν, τὴν ὁποίαν σχηματίζουν τὰ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἐφαπτόμενα ἐπίπεδα των· ἀκμὴ αὐτῆς εἶναι προφανῶς ἡ ἐφαπτομένη τῆς κοινῆς γραμμῆς εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο (εἶναι δὲ ἡ γωνία αὐτὴ ἴση μὲ τὴν γωνίαν τῶν καθέτων τῶν δύο ἐπιφανειῶν εἰς τὸ ἴδιον σημεῖον).

β') *Τρίεδροι καὶ πολύεδροι γωνίαι.* Πολύεδρος γωνία ἢ καὶ ἁπλῶς στερεὰ γωνία (1) ὀνομάζεται ἓν μέρος τοῦ χώρου (μὴ πεπερασμένον), τὸ ὁποῖον περιορίζουν τρία ἢ περισσότερα ἐπίπεδα δι' ἑνὸς σημείου διερχόμενα καὶ περατούμενα εἰς τὰς ἀνὰ δύο ἐφεξῆς τομάς των. (Καὶ ἐνταῦθα λαμβάνομεν ὡς γωνίαν ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ χώρου, τὸ ὁποῖον δὲν διασχίζει οὐδεμία ἐκ τῶν πρὸς τὸ κοινὸν σημεῖον κατὰ κορυφὴν ἑδρῶν τῶν ἑδρῶν της). Ἂν τὰ ἐπίπεδα εἶναι τρία, ἡ γωνία λέγεται τρίεδρος, ἂν τέσσαρα, τετράεδρος κτλ. Τὸ κοινὸν σημεῖον Κ (σχ. 17) λέγεται κορυφὴ τῆς γωνίας, τὰ ἐπίπεδα ἕδραι της, ἀκμαί της αἱ τομαὶ τῶν ἑδρῶν της ἀνὰ δύο ἐφεξῆς, δίεδροι γωνίαι της αἱ γωνίαι τῶν ἑδρῶν της ἀνὰ δύο ἐφεξῆς καὶ ἐπίπεδοι γωνίαι της αἱ γωνίαι τῶν ἀκμῶν ἀνὰ δύο ἐφεξῆς (δηλαδὴ αἱ ἐπίπεδοι γωνίαι τῶν ἑδρῶν της). (Καὶ αἱ δίεδροι γωνίαι εἶναι στερεαί, ἐν τούτοις ἐπεκράτησε νὰ λέγωνται στερεαὶ μόνον αἱ ἔχουσαι κορυφήν, δηλαδὴ αἱ σχηματιζόμεναι ἀπὸ τρία τοὐλάχιστον ἐπίπεδα.) Ἡ στερεὰ γωνία λέγεται κυρτή, ὅταν ἡ τομή της ὑπὸ

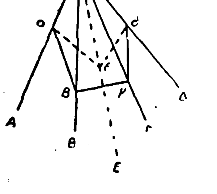

Σχ. 18.

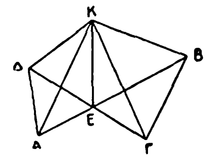

Σχ. 19.

ἐπιπέδου μὴ διὰ τῆς κορυφῆς καὶ τέμνοντος ὅλας τὰς ἀκμάς της εἶναι κυρτὸν πολύγωνον (δηλαδὴ μὲ μόνον ἐξεχούσας γωνίας, ὅπως τὸ αβγδ, σχ. 17)· ἄλλως ἡ γωνία λέγεται κοιλόκυρτος (σχ. 18). Τέλος ἡ στερεὰ γωνία λέγεται ἁπλῆ, ὅταν ἡ τομή της ὑπὸ ἐπιπέδου μὴ διὰ τῆς κορυφῆς καὶ τέμνοντος ὅλας τὰς ἀκμάς της εἶναι ἁπλοῦν πολύγωνον (δηλαδὴ ἑκάστη πλευρά του τέμνεται μόνον ὑπὸ τῶν δύο γειτονικῶν της)· ὅταν δὲ ἡ τομὴ αὕτη εἶναι σύνθετον πολύγωνον, καὶ ἡ στερεὰ γωνία λέγεται σύνθετος (ὅπως ἡ ΚΑΒΓΔΕ. σχ. 19). Εἰς τὰ ἑπόμενα θεωροῦμεν μόνον ἁπλᾶς καὶ κυρτὰς γωνίας, ὅπως εἶναι π. χ. ἡ ΚΑΒΓΔ (σχ. 17) (τὸ γράμμα τῆς κορυφῆς γράφεται πάντοτε πρῶτον). Ἂν μία τρίεδρος γωνία ἔχῃ μίαν δίεδρον ὀρθήν, λέγεται μονορθοδίεδρος ἢ μονορθογώνιος· ἂν δύο, δισορθοδίεδρος ἢ δισορθογώνιος· ἂν δὲ καὶ τὰς τρεῖς, τρισορθοδίεδρος ἢ τρισορθογώνιος. Ἐπίσης ἂν ἔχῃ μίαν

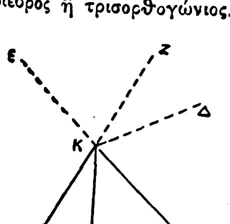

Σχ. 20.

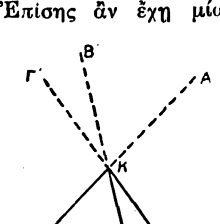

Σχ. 21.

ἐπίπεδον ὀρθήν, λέγεται μονορθόεδρος, ἂν δύο, διορθόεδρος καὶ ἂν καὶ τὰς τρεῖς, τρισορθόεδρος. Κατὰ κορυφὴν ἢ συμμετρικαὶ λέγονται δύο στερεαὶ γωνίαι, ὅταν ἑκατέρα ἐξ αὐτῶν ἔχῃ ἀκμὰς τὰς προεκτάσεις τῶν ἀκμῶν τῆς ἄλλης πέραν τῆς κοινῆς των κορυφῆς. Δύο κατὰ κορυφὴν γωνίαι ἔχουν τὰς ἐπιπέδους καὶ τὰς διέδρους γωνίας των ἀντιστοίχως ἴσας, μίαν πρὸς μίαν, ἀλλὰ δὲν δύνανται ἐν γένει νὰ ἐφαρμόσουν καὶ ν' ἀποτελέσουν μίαν μόνον γωνίαν (σχ. 20, γωνία ΚΑΒΓ καὶ ΚΑ'Β'Γ'). Ἂν εἶναι τρίεδροι, ἐφαρμόζουν μόνον ἂν δύο δίεδροι γωνίαι τῆς μιᾶς (καὶ ἐπομένως καὶ τῆς ἄλλης) εἶναι ἴσαι, ὅτε λέγονται ἰσοσκελεῖς. Παραπληρωματικὴ μιᾶς τριέδρου γωνίας Γ λέγεται μία τρίεδρος Γ', ὅταν σχηματίζεται ἀπὸ τὰς τρεῖς καθέτους ἐκ τῆς κορυφῆς πρὸς τὰς ἕδρας τῆς Γ (ἑκάστης καθέτου λαμβανομένης πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ ἐπιπέδου τῆς ἕδρας, πρὸς τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται καὶ ἡ τρίτη ἀκμή). Ἡ δὲ σχέσις αὕτη εἶναι ἀμοιβαία· δηλαδὴ καὶ ἡ Γ εἶναι παραπληρωματικὴ τῆς Γ' (σχ. 21). Λέγονται δὲ οὕτω, διότι αἱ ἐπίπεδοι γωνίαι τῆς μιᾶς εἶναι παραπληρωματικαὶ τῶν διέδρων τῆς ἄλλης.

Ἰδιότητες τῶν στερεῶν γωνιῶν: 1) Ἑκάστη τῶν τριῶν ἐπιπέδων γωνιῶν μιᾶς τριέδρου γωνίας εἶναι μικροτέρα ἀπὸ τὸ ἄθροισμα τῶν δύο ἄλλων. 2) Εἰς πᾶσαν στερεὰν γωνίαν τὸ ἄθροισμα ὅλων τῶν ἐπιπέδων γωνιῶν εἶναι μικρότερον ἀπὸ 4 ὀρθάς. 3) Εἰς πᾶσαν τρίεδρον γωνίαν τὸ ἄθροισμα τῶν τριῶν διέδρων εἶναι μικρότερον μὲν τῶν 2, μεγαλύτερον δὲ τῶν 6 ὀρθῶν. Καὶ ἑκάστη αὐξηθεῖσα κατὰ 2 ὀρθάς, ὑπερβαίνει τὸ ἄθροισμα τῶν δύο ἄλλων. Ἰσότης τῶν τριέδρων γωνιῶν: 1) Ἂν δύο τρίεδροι ἔχουν μίαν δίεδρον ἴσην καὶ τὰς περιεχούσας αὐτὴν ἕδρας ἴσας, ἔχουν καὶ τὰ λοιπὰ στοιχεῖά των ἴσα καὶ εἶναι ἢ ἴσαι ἢ κατὰ κορυφήν. 2) Ἂν ἔχουν μίαν ἕδραν ἴσην καὶ τὰς προσκειμένας διέδρους ἴσας, θὰ ἔχουν καὶ τ' ἄλλα στοιχεῖά των ἴσα καὶ θὰ εἶναι πάλιν ἢ ἴσαι ἢ κατὰ κορυφήν. 3) Ἂν ἔχουν τὰς ἕδρας των ἴσας μίαν πρὸς μίαν, θὰ ἔχουν καὶ τὰς διέδρους των ἴσας κατὰ μίαν (τὰς ὑπὸ ἴσων ἑδρῶν περιεχομένας) καὶ 4) τὸ ἀντίστροφον τῆς προηγουμένης περιπτώσεως. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ

—[ΠΑΡΑΣΤ. ΓΕΩΜ.] Γωνίαι φωτὸς ὀνομάζονται αἱ γωνίαι ἃς σχηματίζει μετὰ τῆς ὁριζοντίας καὶ τῆς κορυφαίας προβολῆς της ἡ ἣν ἐκλέγομεν, διεύθυνσις τῶν φωτεινῶν ἀκτίνων, τῶν προσπιπτουσῶν ἐπὶ τοῦ ὑπὸ παράστασιν σώματος. Αἱ γωνίαι φωτὸς εἶναι ἀπαραίτητοι ἐν τῇ Παραστατικῇ Γεωμετρίᾳ (τῇ *σκιαγραφίᾳ*) διὰ τὸν ὀρθὸν προσδιορισμὸν τῶν ὑπὸ τῆς παρεμβολῆς τοῦ σώματος παραγομένων καθ' αὐτὸ σκιᾶς καὶ ἐπιφερομένης σκιᾶς. Διὰ τὰ συνήθη σχέδια τῆς Παραστατικῆς Γεωμετρίας δέχονται, κατὰ συνθήκην, τὴν φωτεινὴν ἀκτῖνα διευθυνομένην κατὰ τὴν διαγώνιον κύβου, οὗ ἡ μία τῶν ἀκμῶν ἐφαρμόζει ἐπὶ τῆς γραμμῆς ἐδάφους καὶ ἥτις διαγώνιος διευθύνεται πρὸς τὴν γραμμὴν ταύτην ἐξ ἀριστερῶν πρὸς δεξιὰ καὶ ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω· συνεπῶς, κατὰ την εἰδικὴν ταύτην περίπτωσιν, αἱ γωνίαι, ἃς σχηματίζουν ἀμφότεραι αἱ προβολαὶ τῆς διευθύνσεως τοῦ φωτὸς πρὸς τὴν γραμμὴν τοῦ ἐδάφους, εἶναι ἴσαι πρὸς ἄλληλας καὶ πρὸς 45 μοίρας. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

—[ΜΗΧΑΝ.] ***Γωνία τριβῆς*** καλεῖται ἡ γωνία, τῆς ὁποίας ἡ ἐφαπτομένη ἰσοῦται πρὸς τὸν συντελεστὴν τῆς τριβῆς, ἥτις ἀναπτύσσεται κατὰ τὰς ἐπιφανείας ἐπαφῆς δύο σωμάτων, ὅταν ταῦτα εὑρίσκωνται ἐν σχετικῇ κινήσει (βλ. λ. τριβή).

Γωνία στρέψεως· βλ. λ. ἀντοχή, *στρέψις*. Α. Μ.

—[ΤΟΠΟΓΡ.] ***Γωνία διευθύνσεως***· βλ. ἀζιμούθιον *γεωδαιτικόν*.

—[ΑΣΤΡΟΝΟΜ.] ***Γωνία θέσεως***· βλ. λ. ἀστέρες *διπλοῖ*.

Γωνία παραλλακτική· βλ. λ. παράλλαξις.

—[ΦΥΣΙΚΗ] ***Γωνία ἀνακλάσεως***· βλ. ἀνάκλασις.

Γωνία διαθλαστικὴ πρίσματος· βλ. πρίσμα.

Γωνία ἐλαχίστης ἐκτροπῆς· βλ. πρίσμα.

Γωνία ὁρική· βλ. διάθλασις.

Γωνία πολώσεως· βλ. πόλωσις *τοῦ φωτός*.

Γωνία προσπτώσεως· βλ. ἀνάκλασις, διάθλασις.

—[ΒΛΗΤΙΚΗ] ***Γωνία βολῆς*** λέγεται ἡ γωνία, ἣν σχηματίζει μετὰ τοῦ ὁρίζοντος ὁ ἄξων τοῦ σωλῆνος τοῦ πυροβόλου ὅπλου ὄντος ἐσκοπευμένου. Διὰ στόχον κείμενον εἰς τὸ αὐτὸ ὕψος μετὰ τοῦ ὅπλου, ἡ γωνία αὕτη ἰσοῦται πρὸς τὴν γωνίαν ὑψώσεως, τὴν ἀνταποκρινομένην εἰς τὴν ἀπόστασιν τοῦ στόχου. Εἰς τὰς λοιπὰς περιπτώσεις ἡ γωνία βολῆς q ἰσοῦται πρὸς τὸ ἀλγεβρικὸν ἄθροισμα τῆς γωνίας ὑψώσεως α, διορθουμένης ἐὰν εἶναι ἀνάγκη, καὶ τῆς γωνίας θέσεως ε, ἤτοι:

$$q = \alpha \pm \varepsilon$$

Ἡ γωνία βολῆς, διὰ τὰ πυροβόλα, δίδεται εἰς τὸν σωλῆνα διὰ τοῦ τετρᾶντος τοποθετουμένου ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου ἢ ἐντὸς τῆς ὑποδοχῆς τοῦ τετρᾶντος (βλ. σκόπευσις, τετράς, τροχιά).

Γωνία ἀνυψώσεως· βλ. λ. ἀνύψωσις.

Γωνία ἀφίξεως λέγεται ἡ γωνία ἡ σχηματιζομένη ὑπὸ τῆς ἐφαπτομένης τῆς τροχιᾶς τοῦ βλήματος μετὰ τοῦ ἐδάφους εἰς τὸ σημεῖον, εἰς ὃ συναντᾷ τοῦτο (βλ. τροχιά).

Γωνία θέσεως. Ἡ ἐπὶ τῆς γραμμῆς θέσεως ὡς πρὸς τὸν ὁρίζοντα σχηματιζομένη γωνία, ἧς τὸ μέγεθος ε, εἰς μοίρας μὲν προκύπτει ἐκ τῆς σχέσεως $\text{ἐφ. } \varepsilon' = \frac{z}{x}$, εἰς χιλιοστὰ δὲ τῆς ἀποστάσεως ἐκ τῆς ἰσότητος $\varepsilon \text{ χιλ.} = \frac{z}{x}$, ἐν αἷς z ἡ διαφορὰ ὕψους καὶ x ἡ ἀπόστασις μεταξὺ θέσεως πυροβόλου ὅπλου καὶ στόχου. Ἡ γωνία αὕτη, ἐνδιαφέρουσα κυρίως τὸ πυροβολικόν, ἐν τῇ πράξει, ὡς ἀπαραίτητον στοιχεῖον διὰ τὴν σκόπευσιν, εἴτε μετρεῖται ἀπ' εὐθείας διὰ τῆς πυρβολαρχιακῆς διόπτρας, εἴτε ὑπολογίζεται ἐκ τῶν σχετικῶν τοπογραφικῶν στοιχείων, λαμβανομένων ἐκ τοῦ χάρτου διευθύνσεως βολῆς, εἶναι δὲ θετικὴ ἢ ἀρνητική, καθ' ὅσον ὁ στόχος κεῖται ὑψηλότερον ἢ χαμηλότερον τοῦ πυροβόλου (βλ. σκόπευσις).

Γωνία προβολῆς καλεῖται ἡ γωνία, ἣν σχηματίζει ἡ γραμμὴ προβολῆς ὡς πρὸς τὸν ὁρίζοντα καὶ ἥτις εἶναι ἡ τῆς ἐφαπτομένης εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς τροχιᾶς τοῦ βλήματος· αὕτη διαφέρει τῆς γωνίας βολῆς κατὰ τὴν γωνίαν ἀνυψώσεως (βλ. λ. ἀνύψωσις, τροχιά).

Γωνία πτώσεως. Ἡ γωνία ἣν σχηματίζει ἡ ἐφαπτομένη τῆς τροχιᾶς τοῦ βλήματος μετὰ τοῦ ὁρίζοντος, εἰς τὸ σημεῖον πτώσεως (βλ. λ. τροχιά).

Γωνία ὑψώσεως καλεῖται ἡ γωνία, ὑφ' ἣν διατίθεται ὡς πρὸς τὴν γραμμὴν θέσεως τῇ βοηθείᾳ τῶν σκοπευτικῶν καθ' ὕψος ὀργάνων ὁ σωλὴν τῶν πυροβόλων, ἵνα ἡ τροχιὰ τοῦ βλήματος διέλθῃ διὰ τοῦ στόχου. Τὸ μέγεθος τῆς γωνίας ταύτης διὰ τὸ αὐτὸ βεληνεκὲς δὲν παραμένει σταθερόν, μεταβαλλομένης τῆς γωνίας θέσεως, ἐξ οὗ ἕπεται ἀνάγκη διορθώσεώς τινος ἐξαρτωμένης ἐκ τῆς τιμῆς τῆς γωνίας θέσεως καὶ τοῦ βεληνεκοῦς· ἐντὸς τῶν ὁρίων ὅμως καθ' ἃ ἰσχύει ἡ ἀρχὴ τοῦ ἀμεταβλήτου τῆς τροχιᾶς, πρακτικῶς θεωρεῖται σταθερά, οἱαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ θέσις τοῦ στόχου καθ' ὕψος. Οἱ πίνακες βολῆς ἑκάστου ὅπλου δίδουσι τὰς ἀντιστοιχούσας γωνίας ὑψώσεως εἰς τὰ διάφορα βεληνεκῆ εἰς μοίρας καὶ χιλιοστὰ τῆς ἀποστάσεως (βλ. σκόπευσις, τροχιά). Κ. ΔΙΓΕΝΗΣ

— [ΟΧΥΡΩΤ.] βλ. λ. ὀχύρωμα, ὀχύρωσις.

— [ΠΥΡΟΒΟΛ.] ***Γωνία κιλλίβαντος*** λέγεται ἡ γωνία ἣν σχηματίζει ὡς πρὸς τὸ ἐπίπεδον, ἐφ' οὗ στηρίζεται ὁ κιλλίβας τῶν πυροβόλων ἢ πολυβόλων, ἡ γραμμὴ ἡ ἑνοῦσα τὸ μέσον τοῦ ἄξονος τῶν στροφαλίγγων τοῦ σωλῆνος ἢ τὰς κοιτίδας μετὰ τοῦ σημείου ἐπαφῆς ἢ στηρίξεως τῆς ἀκτηρίδος ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἐπιπέδου. Ἐκ τοῦ μεγέθους τῆς γωνίας ταύτης ἐξαρτᾶται ἡ εὐστάθεια τῶν κιλλιβάντων κατὰ τὴν βολὴν (βλ. κιλλίβας). Κ. Δ.

— [ΝΑΥΤ.] ***Γωνία θέσεως*** λέγεται ἡ γωνία ἡ ἔχουσα, ἐν τῷ σφαιρικῷ τριγώνῳ τῆς θέσεως, κορυφὴν τὸν ἀστέρα καὶ ἀντικειμένη πρὸς τὸ συμπλήρωμα τοῦ γεωγραφικοῦ πλάτους. Εἶναι δὲ αὕτη ἐντελῶς ἐπουσιώδης ἀπὸ ἀπόψεως ἐνδιαφέροντος εἰς τοὺς καθαρῶς ναυτικοὺς ὑπολογισμούς.

Γωνία κατόπτρων. Ἡ γωνία ἣν σχηματίζει ἡ διεύθυνσις τῆς ἐπιφανείας τοῦ σταθεροῦ «μικροῦ κατόπτρου», ἐν τοῖς δικατόπτροις ναυτικοῖς ἐργαλείοις, πρὸς τὴν ἑκάστοτε διεύθυνσιν τῆς ἐπιφανείας τοῦ περιστρέπτου «μεγάλου κατόπτρου», τὴν παρέχουσαν τὸν δείκτην τοῦ μοιρογνωμονίου τοῦ κανόνος. Ἡ γωνία τῶν κατόπτρων εἶναι ἴση πρὸς τὸ ἥμισυ τῆς, ἣν μετροῦμεν διὰ τοῦ δικατόπτρου ἐργαλείου, γωνίας τῶν ἀντικειμένων· δι' ὃ καὶ αἱ διαιρέσεις τῆς ἴτυος τῶν δικατόπτρων ὀργάνων ἔχουσιν οὐσιαστικῶς τὸ ἥμισυ τοῦ πραγματικοῦ των εὔρους. Ὅταν ἡ γωνία τῶν κατόπτρων εἶναι μηδέν, ὅταν δηλαδὴ αἱ ἐπιφάνειαί των εἶναι παράλληλοι, τότε τὸ μηδὲν τῆς ἴτυος καὶ τὸ μηδὲν τοῦ μοιρογνωμονίου τοῦ κανόνος δέον νὰ συμπίπτωσιν εἰς τὸ σημεῖον συρρινισμοῦ. Ἐὰν τοῦτο δὲν συμβαίνῃ, ὑπάρχει σφάλμα ἐργαλείου, οὗτινος ἡ τιμὴ δέον νὰ ἐξευρεθῇ. καὶ νὰ ἐλαττωθῇ ἐν ἀνάγκῃ, πρὸ τῆς παρατηρήσεως πρὸς μέτρησιν γωνίας δύο ἀντικειμένων.

Γωνία πλεύσεως. Ἡ σταθερὰ γωνία καθ' ἣν τέμνει τοὺς μεσημβρινοὺς τῆς ὑδρογείου ἡ λοξοδρομικὴ καμπύλη, ἐφ' ἧς τηρεῖται τὸ πλοῖον τῇ βοηθείᾳ τῆς πυξίδος του· συνεπῶς καὶ ἡ σταθερὰ γωνία ὑφ' ἣν ἐπὶ μερκατορικοῦ χάρτου τέμνει τοὺς μεσημβρινοὺς ἡ εὐθεῖα γραμμὴ τῆς πλεύσεως, καθ' ἣν εὐθεῖαν ἀνεπτύχθη τὸ λοξοδρομικὸν τόξον. Μετρεῖται δὲ ἡ γωνία τῆς πλεύσεως, ὀνομαζομένη ὡσαύτως καὶ πλεῦσις ἁπλῶς, εἴτε εἰς μοίρας εἴτε εἰς ἀνεμορρόμβους καὶ κλάσματα (τεταρτημόρια) αὐτῶν. Σ. Ε. Λ.

—[ΤΕΧΝ.] Ὀνομάζεται κοινῶς *γωνία* ἢ *γωνιὰ* ἐργαλεῖον ἐκ σκληροῦ ξύλου ἢ μετάλλου ἔχον σχῆμα ὀρθῆς γωνίας καὶ χρησιμοποιούμενον ὑπὸ τῶν τεχνιτῶν (κτιστῶν, ξυλουργῶν, σιδηρουργῶν κλπ.) πρὸς ἔλεγχον τῆς κανονικότητος πάσης κατ' ὀρθὴν γωνίαν κατασκευῆς. Τὴν *γωνίαν* τῶν 45° ὀνομάζουν κοινῶς *φαλτσογωνιάν*. Ἄλλο παρόμοιον ἐργαλεῖον, τοῦ ὁποίου τὰ σκέλη δὲν εἶναι μονίμως στερεωμένα ἀλλὰ δύνανται νὰ περιστρέφωνται κατὰ τὸ σημεῖον τῆς ἑνώσεώς των, ὀνομάζεται *γονάτιον* κοιν. *στέλλα*.

[Βλ. καὶ γωνιακὸν *ἔλασμα*.] Σ. Κ.

—[ΕΡΑΛΔ.] Ἡ *γωνία* (angle) εἶναι ἓν ἐκ τῶν διαφόρων σημείων (points) τοῦ θυρεοῦ. Τὸ ἄνω δεξιὸν μέρος τοῦ θυρεοῦ λέγεται «δεξιὰ γωνία κο-

Digitized by Google

ρυφῆς» (point dextre du chef), τὸ δὲ ἄνω ἀριστερόν, «ἀριστερὰ γωνία κορυφῆς» (point senestre du chef). Γ. Ε. Τ.

— [ΑΝΘΡΩΠΟΛ.] Ἡ ἀνθρωπομετρία χρησιμοποιεῖ διὰ τὴν φυλετικὴν διάκρισιν πλὴν τῶν ἀπολύτων

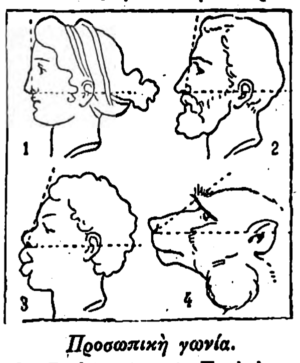

Προσωπικὴ γωνία.

[1. Παρ' ἀρχαίοις. 2. Παρὰ λευκοῖς. 3. Παρὰ Νέγροις. 4. Παρὰ πιθήκῳ.]

μέτρων (γραμμικῶν κ. ἄ.) καὶ σχετικὰ τοιαῦτα, γωνίας καὶ δείκτας, ἐκ τῆς σχέσεως τῶν ἁπλῶν διαμέτρων, δεδομένου ὅτι ἡ διάμετρος δὲν ἐκφράζει εἰμὴ τὴν ἔκτασιν μιᾶς μόνον διαστάσεως ἐν τῷ χώρῳ. Ἡ πρώτη ἀνθρωπολογικὴ γωνία, ἣν ὁ ἄνθρωπος ἐπρόσεξεν, εἶναι ἡ καλουμένη γενικῶς *προσωπικὴ γωνία*. Ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος ἤδη οἱ γλύπται—πρῶτοι ἐρασιτέχναι ἀνθρωπολόγοι—ἐπρόσεξαν πλὴν ἄλλων ἀτομικῶν καὶ φυλετικῶν διακριτικῶν καὶ τὴν γωνίαν, ἣν σχηματίζει ἡ μείζων ἢ ἐλάσσων προβολὴ τῶν γνάθων.

Ἤδη ὁ Albert Dürer ἀπὸ τοῦ 1553, κυρίως ὅμως πρῶτος ὁ Ὀλλανδὸς Peter Camper (1722—1789) καθώρισε τὴν προσωικὴν γωνίαν διὰ τῆς κεφαλομετρικῆς, μελετήσας τὰς διαφορὰς «ἃς παρουσιάζουν τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων τῶν διαφόρων τόπων κλπ.». Εἰς τὴν ἀνακάλυψίν του ἤχθη ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἔργων μεγάλων ζωγράφων (Van Tempel, Guido Renni, Rubens κ. ἄ.), εἰς ἃ παρετήρησεν ὅτι οἱ ἀναπαριστώμενοι Νέγροι ἔχουν μὲν μέλαν τὸ χρῶμα ἀλλὰ δὲν ἔχουν καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν Νέγρων. Τὴν ἀρχικὴν προσωπικὴν γωνίαν τοῦ *Camper* λαμβάνομεν μεταξὺ μιᾶς γραμμῆς *ὁριζοντίου* συνδεούσης τὸ κέντρον τοῦ στομίου τοῦ ἔξω ἀκουστικοῦ πόρου πρὸς τὴν βάσιν τῆς ρινὸς (ρινοχειλικῆς ἀνακάμψεως), καὶ τῆς καλουμένης *προσωπικῆς γραμμῆς*, ἥτις πρὸς τὰ ἄνω μὲν ἐφάπτεται τοῦ «ὀφρύου» ἢ τοῦ πλέον προβαλλόντος μέρους τοῦ μετώπου, πρὸς τὰ κάτω δὲ τῶν χειλέων (ἢ, ἐπὶ κρανίου, τῆς προσθίας ἐπιφανείας τῶν τομέων ὀδόντων). Τὸ κινητὸν τοῦ σημείου τῆς συναντήσεως τῶν δύο γραμμῶν καὶ τὸ ἀσταθὲς τῶν σημείων ἐφ' ὧν αὗται βασίζονται καθιστᾷ φανερὰ τὰ μειονεκτήματα τῆς τυπικῆς γωνίας τοῦ Camper, ἐξαρτωμένης ἀπὸ δευτερεύοντας παράγοντας. Ἔκτοτε πλεῖστοι ἐρευνηταὶ καθώρισαν νέας προσωπικὰς γωνίας. Καὶ ἀναφέρομεν διὰ τὸ κρανίον τὴν γωνίαν τῶν *Cuvier* καὶ *G. St-Hilaire*, καθ' ἣν ἡ ὁριζόντιος καταλήγει εἰς τὸ ἄκρον τῶν τομέων, τὴν γωνίαν τοῦ *Cloquet*, καθ' ἣν συναντῶνται αἱ δύο γραμμαὶ εἰς τὸ μέσον τοῦ φατνιακοῦ χείλους τῆς κάτω γνάθου ἢ τὸ «ὑποδόντιον», τὴν τοῦ *Topinard* εἰς τὸ «πρόσθιον», τὸ ἀντίστοιχον δηλαδὴ τῆς ἄνω γνάθου, τὴν γωνίαν τοῦ *Jacquart*, καθ' ἣν συναντῶνται εἰς τὴν ρινικὴν ἄκανθαν κλπ., ὧν προτιμοτέρα κατὰ τοὺς πλείστους (Topinard, Virchow κλπ.), ἡ τοῦ Cloquet μέ τινας παραλλαγὰς ἑκάστοτε. Ἀφ' ὅτου ὅμως ὡς ὁριζόντιον ἐπίπεδον διὰ τὴν λῆψιν τῶν καταμετρήσεων τοῦ κρανίου ἢ τῆς κεφαλῆς λαμβάνεται τὸ «ὠτοκογχικὸν» (διὰ τοῦ κατωτάτου σημείου τοῦ κογχικοῦ χείλους καὶ τοῦ ἀνωτάτου τοῦ ἀκουστικοῦ πόρου, ἤτοι τοῦ «κογχικοῦ» καὶ τοῦ «πορίου»), ὡς γωνία προσωπικὴ λαμβάνεται ἡ μεταξὺ τῆς γραμμῆς ταύτης καὶ μιᾶς προσωπικῆς σταθερᾶς συνδεούσης τὸ «πρόσθιον» μετὰ τοῦ «ὑπερρινίου» (τοῦ μέσου τῆς μετωπορρινικῆς ραφῆς). Ἡ αὐτὴ γωνία λαμβάνεται καὶ διὰ τὴν κεφαλὴν μετὰ τῶν μαλακῶν μορίων. Ἀποφεύγονται οὕτως αἱ γραμμαὶ αἱ φερόμεναι μεταξὺ μὴ ἀνατομικῶν σημείων σταθερῶν. Διὰ τῆς προσωπικῆς γωνίας κατ' ἐξοχὴν καθορίζομεν τὴν ἄλλοτε ἄλλην προβολὴν τοῦ προσωπικοῦ κρανίου, καὶ δὴ τῆς ἄνω γνάθου, καὶ συγκρίνομεν τὴν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης μορφολογίαν τοῦ προσώπου τῶν συγχρόνων ἀνθρώπων καὶ μεταξύ των καὶ πρὸς προγενεστέρας μορφάς, ὡς καὶ πρὸς κατώτερα ζῷα.

Διακρίνομεν δὲ ἀναλόγως τοῦ ἀνοίγματος τῆς γωνίας τὰ κρανία εἰς «ὀρθόγναθα» «μεσόγναθα» καὶ «πρόγναθα». Καὶ λεπτομερέστερον: ὑπερπρογναθισμός: —69.9, προγναθισμός: 70,0—79,9, μεσογναθισμός: 80,0—84.9, ὀρθογναθισμός: 85,0—92.9, ὑπερορθογναθισμός: 93,0. Καὶ ὁ μὲν ὑπερβολικὸς προγναθισμὸς ἀπαντᾷ ἐπὶ τῶν πιθήκων καὶ τῶν ἀνθρωποειδῶν, μεταβαλλόμενος, ἐφ' ὅσον κατερχόμεθα τὴν ζωϊκὴν κλίμακα, εἰς ἀληθῆ «ρυγχογναθίαν», καθ' ἣν τὸ προσωπικὸν κρανίον προέχει καὶ δὲν κεῖται ὑπὸ τὸ ἐγκεφαλικὸν κρανίον, ὁ προγναθισμὸς δὲ εἰς τὰς νεγροειδεῖς φυλὰς καὶ ἐν μέρει τὰς μογγολικάς. Μεταξὺ μεσογναθίας καὶ ὀρθογναθίας κεῖται τὸ πλάτος ποικιλίας τῶν πλείστων ἄλλων λευκῶν φυλῶν τοῦ κόσμου. Δι' ὑπερορθογναθισμοῦ ἐχαρακτήριζον οἱ ἀρχαῖοι καλλιτέχναι τὰς μορφάς, ἐφ' ὧν ἐζήτουν ἓν ἀνώτερον ἰδεῶδες ὡραιότητος, τῶν θεῶν δηλαδὴ κυρίως, ἰδεῶδες λίαν σπανίως ἀπαντῶν εἰς τὸν ἄνθρωπον. Πλὴν τῆς ἱστορικῆς ὅμως προσωπικῆς γωνίας, ἔχομεν ἐν τῇ ἀνθρωπομετρίᾳ σήμερον ἀπειρίαν ἄλλων γωνιῶν, ὧν τινες πολυτιμόταται, διὰ τῶν ὁποίων ἐπί τε τοῦ σώματος ἀπ' εὐθείας λαμβανομένων, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν κρανιογράμμων, κεφαλογράμμων καὶ ἄλλων γεωμετρικῶν σχεδιασμάτων δυνάμεθα νὰ καθορίζωμεν ἐπακριβῶς δι' ἀριθμῶν πλείστας μορφολογικὰς ποικιλίας τοῦ σώματος, καὶ νὰ μὴ ἐπαφιέμεθα εἰς τὰς τόσον ἀτελεῖς καὶ ἐξ ὑποκειμενικῶν ἐντυπώσεων ἐξαρτωμένας περιγραφάς. Ἐκ τούτων ἀναφέρομέν τινας.

Καὶ εἰς μὲν τὸ πρόσωπον ἔχομεν μεταξὺ ἄλλων τὴν *ρινικὴν προσωπικὴν γωνίαν* (μεταξὺ ὠτοκογχικῆς γραμμῆς καὶ γραμμῆς ἑνούσης τὸ «ὑπερρίνιον» μὲ τὸ «ρινακάνθιον»), χαρακτηρίζουσαν ἐπίσης τὸν προγναθισμὸν ἢ μή, τὴν *φατνιακὴν προσωπικὴν γωνίαν* (ὠτοκογχικὴ γραμμὴ καὶ γραμμὴ μεταξὺ «ρινακανθίου» καὶ «προσθίου»), δι' ἧς εὑρίσκομεν οὐχὶ ἀληθῆ προγναθίαν ἀλλὰ *προφατνίαν*, καὶ τὴν *ὀδοντικὴν γωνίαν* ὠτοκογχικὴ γραμμὴ καὶ γραμμὴ ἑνοῦσα τὸ «πρόσθιον» καὶ τὸ ἄκρον τῶν τομέων ὀδόντων), δι' ἧς εὑρίσκομεν τὴν *προοδοντίαν*, εἶτα τὴν *ρινικὴν γωνίαν* (ράχις ρινὸς καὶ ὠτοκογχικὴ γραμμή), τὰς *κογχικὰς γωνίας*, μετωπικῆς κλίσεως τῶν κόγχων, ὁριζοντίου κλίσεως αὐτῶν, ἀποκλίσεως τῶν ἀξόνων αὐτῶν ἀπ' ἀλλήλων, τὰς γωνίας τῆς κάτω γνάθου, καὶ δή, τὴν *γωνίαν τῆς συμφύσεως* (γραμμὴ «ὑποδοντίου» καὶ «πωγωνίου» πρὸς τὴν «φατνιακὴν» γραμμήν), δι' ἧς εὑρίσκομεν τὴν μικρὰν ἢ μεγάλην προβολὴν τοῦ γενείου, τυπικὸν ἀνθρώπειον χαρακτηριστικόν, ἢ ἀντιθέτως τὴν ὑποχώρησιν αὐτοῦ, ὄπισθεν τῆς ὀρθῆς γωνίας καὶ ἀποστρογγύλωσιν αὐτοῦ, τὴν *γωνίαν σώματος-κλάδου* (ἄξων κλάδου πρὸς ἐπίπεδον ἐφ' οὗ κεῖται ἡ γνάθος) κλπ.

Εἰς τὸ ἐγκεφαλικὸν κρανίον ἐπίσης δυνάμεθα νὰ λάβωμεν διαφόρους γωνίας τοῦ μετώπου, ὅπως εἶναι ἡ *μετωπικὴ γωνία* (γραμμὴ «μετωπίου» καὶ «ὑπερρινίου» καὶ ὠτοκογχικὴ γραμμή), ἡ *γωνία κλίσεως μετώπου* (γραμμὴ «βρέγματος» καὶ «ὑπερρινίου» καὶ ὠτοκογχικὴ γραμμή), ἡ *γωνία κυρτώσεως* (μεταξὺ δύο γραμμῶν ἐκ τοῦ «μετωπίου» πρὸς τὸ «βρέγμα» καὶ τὸ «ὑπερρίνιον») κλπ., τοῦ *ἰνίου*, ἀναλόγους, ὅπως τὴν *γωνίαν κλίσεως τοῦ ἰνίου*, τὴν *γωνίαν κυρτώσεως* (ἢ κάμψεως) κλπ., ἐπίσης τὴν *γωνίαν βάσεως κρανίου* (μεταξὺ βάσεως κρανίου, δηλαδὴ τῆς γραμμῆς «ὑπερρινίου»-«βασίου» καὶ τῆς ὠτοκογχικῆς), τὴν *γωνίαν κλίσεως ἰνιακοῦ τρήματος* («βάσιον»-«ὀπίσθιον» καὶ ὠτοκογχικὴ γραμμή) κ. ἄ.

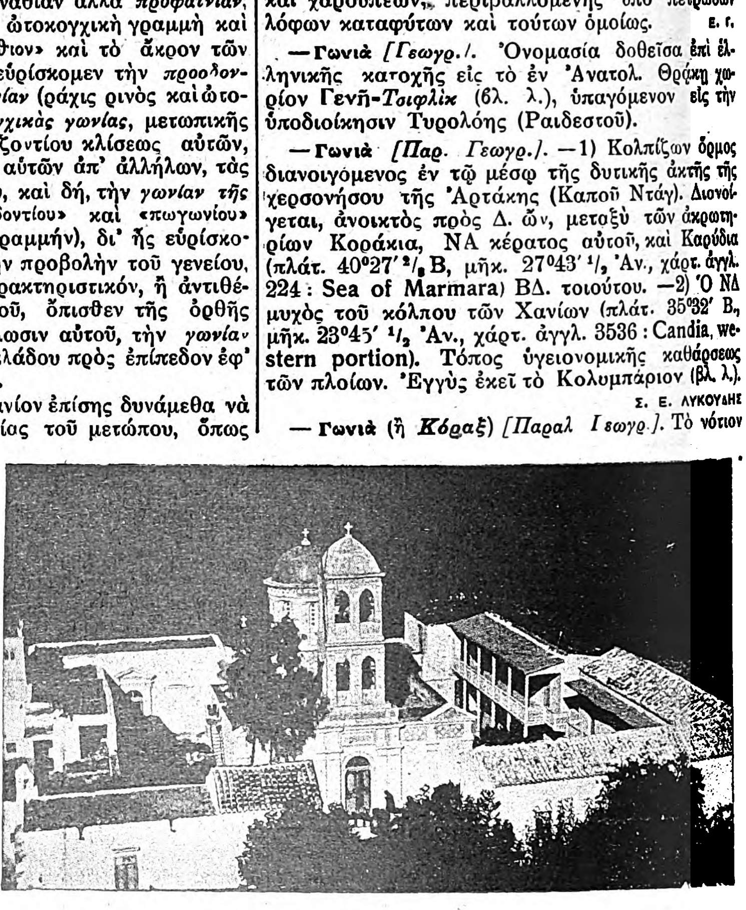

Μονὴ Γωνιᾶς.

Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ λοιπὸν σῶμα λαμβάνομεν διαφόρους γωνίας, ὅπως εἶναι ἡ γνωστοτάτη καὶ πρακτικῆς σημασίας *γωνία κλίσεως τῆς πυέλου*, ἡ *γωνία κλίσεως τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ* κλπ., αἱ γωνίαι τοῦ βραχίονος, ἡ *κεφαλο-διαφυσική*, ἡ *κονδυλο-διαφυσική*, ἡ *γωνία στροφῆς*, καὶ τῶν λοιπῶν ὀστῶν τοῦ ἄνω ἄκρου, αἱ γωνίαι τοῦ κάτω ἄκρου, ὅπως ἡ *τραχηλο-διαφυσική*, ἡ *κονδυλο-διαφυσική*, ἡ *γωνία στροφῆς* κλπ. τοῦ μηροῦ, αἱ τῆς κνήμης, ὡς ἡ *γωνία κλίσεως* τῆς ἄνω ἐπιφύσεως, σπουδαιοτάτη φυλογονικῶς κλπ., αἱ γωνίαι τῶν διαφόρων ὀστῶν τοῦ ταρσοῦ καὶ ἄλλαι, ὄχι μόνον ἐπὶ τοῦ σκελετοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ ζῶντος ἢ τοῦ σώματος μὴ ἀπογυμνωμένου τῶν μαλακῶν μορίων.

Ἡ λῆψις τῶν διαφόρων γωνιῶν γίνεται διὰ τῶν *γωνιομέτρων*. Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

— [ΑΝΑΤΟΜ.] ***Γωνία στερνικὴ*** ἢ ***λουδοβίκειος***. Γωνιώδης προεξοχὴ ἐγκαρσίως φερομένη κατὰ τὴν ἕνωσιν μεταξὺ τῆς λαβῆς καὶ τοῦ σώματος τοῦ στέρνου καὶ ἀντιστοιχοῦσα εἰς τὴν πρόσφυσιν τοῦ β' πλευρικοῦ χόνδρου. Ψηλαφητὴ οὖσα ὑπὸ τὸ δέρμα χρησιμεύει ὡς ὁδηγὸς πρὸς καταμέτρησιν τῶν πλευρῶν, γνωστοῦ ὄντος ὅτι ὑπὸ τὸν β' πλευρικὸν χόνδρον εἶναι τὸ δεύτερον μεσοπλεύριον διάστημα. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

— [ΟΦΘΑΛΜΟΛ.] ***Γωνία ὀπτική***· ἡ γωνία ἡ ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἐξορμωμένων ἀκτίνων τῆς περιφερείας ἀντικειμένου τινός, καὶ διερχομένων διὰ τοῦ δεσμικοῦ σημείου τοῦ ὀφθαλμοῦ (ἢ σημείου χιασμοῦ τῶν ὀπτικῶν ἀκτίνων), ὅπως ἀπολήξωσιν εἰς τὸν ἀμφιβληστροειδῆ. Γ. Φ. ΚΟΣΜΕΤΑΤΟΣ

γωνία (ἡ) (Gonia) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων διπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *βραχυκέρων*, τῆς οἰκογενείας τῶν *μυϊδῶν*. Αἱ γωνίαι εἶναι μυῖαι μεγάλου μεγέθους, μὲ σῶμα εὔρωστον, πλατύ, πολυτριχωτὸν κατὰ τὴν περιφέρειάν του καὶ κοιλίαν ᾠοειδῆ. Γνωστὰ 30 εἴδη, ἀπαντῶντα ἐν Εὐρώπῃ, ὧν γνωστότερον *γωνία ἡ κεφαλωτὴ* (Gonia capitata), ἥτις ἔχει μῆκος 16 περίπου χιλιοστομέτρων, κεφαλὴν ἐπίξανθον καὶ σῶμα φαιοϋπέρυθρον. Ἀπαντᾷ πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης. Δ. Ν. Π.

Γωνία ἡ κεφαλωτή.

Γωνιὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαρχίας Ρεθύμνης, τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἕδρα ἰδίας κοινότητος. Κάτ. (1928) 287. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Ἅγιος Ἀνδρέας* (κάτ. 148). Τὸ τελευταῖον χωρίον κατῳκεῖτο ἐπὶ τουρκοκρατίας σχεδὸν μόνον ὑπὸ Τούρκων. Ἀμφότερα κεῖνται ἐντὸς κοιλάδος καταφύτου ἐξ ἐλαιοδένδρων καὶ χαρουπεῶν, περιβαλλομένης ὑπὸ πετρωδῶν λόφων καταφύτων καὶ τούτων ὁμοίως. Ε. Γ.

— **Γωνιὰ** *[Γεωγρ.]*. Ὀνομασία δοθεῖσα ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς εἰς τὸ ἐν Ἀνατολ. Θρᾴκῃ χωρίον **Γενῆ-*Τσιφλὶκ*** (βλ. λ.), ὑπαγόμενον εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Τυρολόης (Ραιδεστοῦ).

— **Γωνιὰ** *[Παρ. Γεωγρ.]*. —1) Κολπίζων ὅρμος διανοιγόμενος ἐν τῷ μέσῳ τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς χερσονήσου τῆς Ἀρτάκης (Καποῦ Ντάγ). Διανοίγεται, ἀνοικτὸς πρὸς Δ. ὤν, μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Κοράκια, ΝΑ κέρατος αὐτοῦ, καὶ Καρύδια (πλάτ. 40°27' 2/3 Β, μῆκ. 27°43' 1/2 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 224: Sea of Marmara) ΒΔ. τοιούτου. —2) Ὁ ΝΔ μυχὸς τοῦ κόλπου τῶν Χανίων (πλάτ. 35°32' Β, μῆκ. 23°45' 1/2 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 3536: Candia, western portion). Τόπος ὑγειονομικῆς καθάρσεως τῶν πλοίων. Ἐγγὺς ἐκεῖ τὸ Κολυμπάριον (βλ. λ.). Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

— **Γωνιὰ** (ἢ ***Κόραξ***) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Τὸ νότιον ἀκρωτήριον τῆς νήσου Ἀμοργοῦ (βλ. λ. Αἰγαῖον τ. Β' σ. 403, γ').

— **Γωνιὰ-*Ἀσῆ*** *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Ἀσῆ-*Γωνιά*.

— **Γωνιά, *Ἔξω*** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Καλλίστης τῆς νήσου Θήρας τοῦ νομοῦ Κυκλάδων, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 403. Κεῖται εἰς τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν τοῦ λόφου τοῦ Πύργου, ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐξ ὀμβρίων ὑδάτων. Ἡ περιφέρεια τῆς κοινότητος παράγει ἐξαίρετον οἶνον, τοματομπελτὲν καὶ φάβαν. Δ. Ε. Μ.

— **Γωνιᾶς *Ἐπισκοπὴ*** *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Ἐπισκοπὴ *Γωνιᾶς*.

— **Γωνιᾶς *μονή***. Σταυροπηγιακὴ μονὴ τῆς Κρήτης ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κισάμου τοῦ νομοῦ Χανίων καὶ ἐν τῷ μυχῷ τοῦ κόλπου τῶν Χανίων, κτισθεῖσα κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς ἐνετοκρατίας καὶ ὀλίγον πρὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κρήτης ὑπὸ τῶν Τούρκων, τῷ 1618, ὑπὸ τοῦ ἐξ Ἀμασείας τῆς Κύπρου μοναχοῦ Βλασίου. Ὀλίγα ἔτη μετὰ τὴν κτίσιν της κατεστράφη ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐπιδραμόντων ὑπὸ τὸν Ἰμπραὴμ πασᾶν. Μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Κρήτης ὑπὸ τῶν Τούρκων, οἱ διασκορπισθέντες μοναχοὶ ἐπανῆλθον εἰς τὴν μονὴν καὶ τὴν ἀνεκαίνισαν. Τῷ 1657 διὰ χρυσοβούλλου γράμματος ἡ μονὴ ἐκηρύχθη σταυροπηγιακὴ καὶ ὑπήχθη ὑπὸ τὴν ἄμεσον προστασίαν τοῦ πατριαρχείου. Κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821 οἱ μοναχοὶ αὐτῆς μετέσχον τοῦ Ἀγῶνος καὶ προσέφερον τοὺς πόρους της χάριν αὐτοῦ. Ἐπίσης κατὰ τὰς λοιπὰς ἐπαναστάσεις τῆς νήσου ἡ μονὴ Γωνιᾶς ἐχρησίμευσεν ὡς ἐπαναστατικὸν κέντρον καὶ ὁρμητήριον. Σήμερον ἡ μονὴ διασῴζει διάφορα σχετικὰ πρὸς τὴν ἱστορίαν της καὶ ἄλλα θρησκευτικοῦ περιεχομένου χειρόγραφα, βιβλιοθήκην ἐκ 500 περίπου τόμων, ὧν τινες παλαιᾶς ἐκδόσεως, εἰκόνας τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, παλαιὰ χρυσοΰφαντα ἀμ-

Digitized by Google

φια, πατριαρχικὰ σιγίλλια κλπ. [Πρβλ «Χριστιαν. Κρήτη» Β'. σ. 1—58, «Χριστ Φῶς» ΣΤ'. σ. 126, «Κρητ. Λαός» Α'. σ. 109, 139. *Ψιλάκι* Ἱστορ Κρήτης Α, 716.—*Κριτοβουλίδου* Ἀπομνημονεύματα σ.199. 205, 223, 295] Ε. ΓΕΝΕΡΑΛΙΣ

γωνιάδερος (ὁ) (Goniaderus) /*Ζωολ.*/. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἑτεροπτέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *τενεβριωδῶν*. Γνωστὰ 7 εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὴν Βόρειον Ἀμερικήν. Δ.Ν.Π.

γωνιάδη (ἡ) (Goniada) [*Ζωολ.*]. Γένος ζωοσκωλήκων τῆς οἰκογενείας τῶν *γλυκεριδῶν*. Αἱ γωνιάδαι περιλαμβάνουν θαλασσίους σκώληκας διακρινομένους κυρίως ἐκ τῶν ραχιαιῶν κηροειδῶν λεπίων των. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ἡ *γωνιάδη ἡ ἐρημίτις* (Goniada erimita) ἀπαντῶσα εἰς πλεῖστας τῶν εὐρωπαϊκῶν θαλασσῶν. Δ. Ν. Π.

γωνιάζω· δίδω μορφὴν γωνίας, προσαρμόζω πρὸς τὴν δεδομένην γωνίαν διὰ τοῦ γωνιομέτρου || ναυτ. πελεκῶ ξύλον (κοιν. *δίνω τὴν στέλλαν*, γαλλ. donner l'équerrage, ἀγγλ. to bevel) ὅπως μορφωθῶσιν ἐπιπέδως δύο ἕδραι του, κατὰ τρόπον ὥστε νὰ σχηματίσουν γωνίαν δίεδρον, οἱουδήποτε ἀνοίγματος ἐξελεγχομένου διὰ τοῦ *γονατίου*. Ἡ ἐργασία αὕτη ὀνομάζεται *γωνιασμὸς* (*στέλλα*, équerrage bevelling). — Α.

γωνιαῖος, —α, —ον ὁ τῆς γωνίας ἢ κατὰ τὴν γωνίαν, γωνιακός: «γωνιαῖον σπίτι, —δωμάτιον».

— γωνιαία *ἀρτηρία* [*Ἀνατομ.*]. Κλάδος τῆς προσωπικῆς μοίρας τῆς ἔξω γναθιαίας ἀρτηρίας (τῆς καρωτίδος). Ἄρχεται ἀπὸ τοῦ πτερυγίου τῆς ρινὸς καὶ διὰ τῶν πλαγίων τῆς ράχεως αὐτῆς διήκει μέχρι τοῦ ἔσω κανθοῦ, διανεμομένη εἰς τὸ πτερύγιον τῆς ρινός, τὴν ράχιν αὐτῆς καὶ τὸ ἄνω βλέφαρον καὶ ἀναστομουμένη πρὸς τὴν ραχιαίαν τῆς ρινὸς ἀρτηρίαν, ἀκρεμόνα τῆς ὀφθαλμικῆς, καὶ πρὸς τὴν ὑποκόγχιον ἀρτηρίαν. Ι. Π

γωνιακός, —ή, —όν ὁ τῆς γωνίας, ὁ κατὰ τὴν γωνίαν, ἄλλως *γωνιαῖος*: «γωνιακὸ σπίτι, —δωμάτιο, —οἰκόπεδο».

— γωνιακὴ *ἐπιτάχυνσις* /*Μηχ.*/. Ἂν ω εἶναι τὸ διάνυσμα, ὅπερ παριστᾷ τὴν *γωνιακὴν ταχύτητα* περιστρεφομένου σώματος, καλεῖται γωνιακὴ ἐπιτάχυνσις ὁ λόγος $\frac{d\omega}{dt}$, ἡ ἐν λέξεσιν, ἡ ταχύτης μεταβολῆς τῆς γωνιακῆς ταχύτητος. Α Μ

— γωνιακὴ *ταχύτης* [*Μηχ.*]. Προκειμένου περὶ σώματος στερεοῦ περιστρεφομένου περὶ ἄξονα καλεῖται *γωνιακὴ ταχύτης*, ἡ ταχύτης περιστροφῆς τῶν σημείων τοῦ σώματος, τῶν ὁποίων ἡ ἀπόστασις ἀπὸ τοῦ ἄξονος ἰσοῦται πρὸς τὴν μονάδα τοῦ μήκους. Ὅταν ὁ ἄξων περιστροφῆς εἶναι σταθερὸς καὶ σταθερὸς ἐπίσης ὁ ἀριθμὸς η τῶν στροφῶν εἰς τὸ πρῶτον λεπτόν, τότε τὰ σημεῖα τοῦ περιστρεφομένου σώματος τὰ ἀφιστάμενα 1 μέτρον ἀπὸ τοῦ ἄξονος θὰ διατρέχουν εἰς μίαν στροφὴν δρόμον 2π μέτρων καὶ εἰς ἓν πρῶτον λεπτὸν 2πη ἐπομένως εἰς ἓν δευτερόλεπτον $\frac{2\pi\eta}{60}$ ἢ $\frac{\pi\eta}{30}$ μέτρα. Ὁ τελευταῖος οὗτος δρόμος καλεῖται γωνιακὴ ταχύτης τοῦ στρεφομένου σώματος. Εὑρίσκεται δὲ ἀμέσως, ἀρκεῖ νὰ μετρήσωμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν στροφῶν.

Ἔχοντες τὴν γωνιακὴν ταχύτητα εὑρίσκομεν ἀμέσως τὴν ταχύτητα υ περιστροφῆς οἱουδήποτε σημείου τοῦ σώματος, ἀρκεῖ νὰ πολλαπλασιάσωμεν τὴν εὑρεθεῖσαν γωνιακὴν ταχύτητα ἐπὶ τὴν ἀπόστασιν R τοῦ σημείου τούτου ἀπὸ τοῦ ἄξονος, μετρουμένην εἰς τὴν αὐτὴν μονάδα, ἐνταῦθα εἰς μέτρα· ἤτοι $\upsilon = \frac{\pi R \eta}{30}$.

Ἐν γένει ἂν dθ εἶναι τὸ ἀπειροελάχιστον τόξον ὅπερ διαγράφει ἓν σημεῖον ἀπέχον τοῦ ἄξονος «ἓν» εἰς τὸν ἀπείρως ἐλάχιστον χρόνον dt, τότε γωνιακὴ ταχύτης ω καλεῖται ὁ λόγος $\frac{d\vartheta}{dt}$.

Γεωμετρικῶς ἡ γωνιακὴ ταχύτης παρίσταται δι' ἑνὸς διανύσματος, τοῦ ὁποίου ἡ διεύθυνσις δεικνύει τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἄξονος, ἡ κατεύθυνσις δεικνύει τὴν φορὰν τῆς περιστροφῆς καὶ τὸ μέτρον μετρεῖ ὑπὸ κλίμακα τὸ μέγεθος τῆς γωνιακῆς ταχύτητος. Α. Μ.

— γωνιακὸν *ἔλασμα* [*Τεχν.*]. Καλοῦνται γωνιακὰ ἐλάσματα ταινίαι ἐξ ἐλατοῦ σιδήρου, ἔχουσαι διατομὴν σχήματος ὀρθῆς γωνίας καὶ παρασκευαζόμεναι δι' ἐπὶ τούτῳ ἐλάστρας. Ἀπέναντι τῶν ἐπιπέδων ἐλασμάτων ἔχουν τὸ πλεονέκτημα τῆς μεγαλυτέρας ἀκαμψίας καὶ χρησιμοποιοῦνται εἰς παντὸς εἴδους κατασκευάς. Α. Μ.

γωνιασμὸς (ὁ), κοιν. *γώνιασμα*· ἡ τῇ βοηθείᾳ γωνιομετρικοῦ ὀργάνου ἐπακριβὴς κατασκευὴ γωνίας (ὑπὸ κτίστου, ξυλουργοῦ, σιδηρουργοῦ κλπ.) || ὁ δι' ὁμοίου ὀργάνου ἔλεγχος τοιαύτης κατασκευασθείσης γωνίας.

γωνιαστερίδαι (οἱ) (Goniasteridae) [*Ζωολ.*]. Οἰκογένεια ἐχινοδέρμων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀστεροειδῶν*. Ἐκ τῶν πολλῶν γενῶν ἅτινα περιλαμβάνει ἡ οἰκογένεια γνωστότερα εἶναι: ὁ *γωνιαστὴρ* καὶ ἡ *ἱππαστερία*. Δ. Ν. Π.

γωνιαστὴρ (ὁ) (Goniaster) /*Ζωολ.*/. Γένος ἐχινοδέρμων τῆς οἰκογενείας τῶν *γωνιαστεριδῶν*. Τὰ ἐχινόδερμα τοῦ γένους τούτου ἔχουσι σῶμα πενταγωνικόν, πεπλατυσμένον, μὲ βραχυτάτους βραχίονας καὶ ζῶσιν εἰς τὰς βορείους θαλάσσας. Δ.Ν.Π.

Γωνιᾶται [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Περιοχὴ καὶ ἔθνος τῆς Κάτω Αἰγύπτου παρὰ τὴν Μαρεώτιδα λίμνην, ἀναφερόμενα ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου.

γωνιατιτίδαι (οἱ) (Goniatitidae v. Buch) [*Παλαιοζ.*]. Οἰκογένεια ἐκλειψάντων ἀπολιθωμένων ζῴων ἀνήκουσα εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀμμωνοειδῶν κεφαλοπόδων μαλακίων. Τὸ ὄστρακον τῶν ζῴων τούτων ἦτο σπειροειδές, σπανίως ραβδοειδές, λεῖον ἢ ἐγκαρσίως ἢ σπειροειδῶς πεποικιλμένον μὲ ραβδώσεις ἢ πλευράς, καὶ ἔφερεν ὀμφαλὸν ἢ ἦτο καὶ ἄνευ τοιούτου, πρὸς τὰ ἔξω ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπεστρογγυλωμένον. Ὁ κατοικίδιος θάλαμος ἦτο μακρὸς (1—1 ½ περιστροφαί). Τὸ στόμα εὑρίσκετο εἰς τὸ ἐξωτερικὸν μέρος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μετ' ἐγκολπώσεω, σπανίως δὲ μὲ πλευρικὰς ὠτοειδεῖς προεξοχάς. Τὰ ζῷα τῆς οἰκογενείας ταύτης ἔζησαν ἀπὸ τῆς ἀνωτέρας σιλουρίου περιόδου τοῦ παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος μέχρι τῆς τριασίου τοῦ μεσοζωϊκοῦ. Οἱ γωνιατιτίδαι εἶναι οἱ ἀρχαιότατοι καὶ πλέον ἀρχέγονοι ἀντιπρόσωποι τῶν ἀμμωνοειδῶν καὶ ἔλαβον τὴν κυρίαν αὐτῶν ἐξάπλωσιν κατὰ τὴν δεβόνιον καὶ τὴν ἀρχαιοτέραν λιθανθρακοφόρον περίοδον τοῦ παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος. Σπανίως τὰ ὄστρακά των ἔχουν μεγάλα μεγέθη. Ὑποδιαιροῦνται κατὰ τοὺς Wedekind καὶ Pompecks εἰς τρεῖς ὁμάδας: τὰ τορνοκερατοειδῆ, τὰ χειλοκερατοειδῆ καὶ τὰ προλοβιτοειδῆ. Ἀντιπρόσωποι τῶν γωνιατιτιδῶν εὑρέθησαν καὶ ἐν Ἑλλάδι ἐντὸς στρωμάτων τῆς λιθανθρακοφόρου περιόδου (τὸ γένος *παραληγοκέρας*) εἰς τὸ Βελέτσι τῆς Πάρνηθος. Γ. Κ. Γ.

γωνίδιον (τὸ) (Gonidium) [*Βοτ.*]. Γένος ἀλγῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *οὐλβιδῶν*, περιλαμβάνον ἄλγη διακρινόμενα ἐκ τῶν ἀπεστρογγυλωμένων κυττάρων τοῦ θαλλοῦ των. Γνωστὰ 15 εἴδη, ὧν τὰ περισσότερα ζῶσι παρασιτικῶς ἐπὶ ἄλλων φυτῶν ἢ ζῴων. Δ. Ν. Π.

Γωνιὲς [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαρχίας Μυλεβυζίου τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτοικοι (1928) 749 Λόγῳ τῆς τοποθεσίας του, ἦτο ἕδρα τῶν ἐπαναστατῶν. Κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1822 ὁρμώμενοι ἐντεῦθεν οἱ Ἕλληνες ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ Σερὶφ-πασᾶ, ἐστρατοπεδευμένου ἐν Ἁγίῳ Μύρωνι διὰ πλαστῆς δὲ ὑποχωρήσεως προσείλκυσαν αὐτὸν πρὸς τὰ ἄνωθεν τοῦ Κρουσῶνος στενά, ἔνθα προσβαλόντες ἐπροξένησαν τόσην φθοράν, ὥστε ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸν Ἅγιον Μύρωνα. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1823 οἱ Ἀλβανοὶ ἐπυρπόλησαν τὸ χωρίον. Δ. Ε. Μ.—Ε. Γ.

— **Γωνιὲς** [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαρχίας Πεδιάδος τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτοικοι (1928) 518. Κεῖται ἐπὶ ὀροπεδίου, κάτωθεν τοῦ ὁποίου διέρχονται οἱ χείμαρροι Φιωρῆ Ποταμὸ καὶ Φλέγα Ποταμό, ἔχει κλίμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ πηγαίων ὑδάτων. Περὶ τὸ χωρίον ὑπάρχουν δάση ἐκ βαλανεῶν. Παράγει ἔλαιον καὶ δημητριακά, ἔχει δὲ καὶ μικρὰν κτηνοτροφίαν. Μετὰ τῆς πόλεως τοῦ Ἡρακλείου συγκοινωνεῖ δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ (χμτρ. 35). Τῷ 1866 συνεκροτήθη ἐνταῦθα μάχη, καθ' ἣν οἱ ἐπαναστάται ὑπεχώρησαν εἰς Κεράν, σύνορον Λασιθίου, ἐκεῖ δὲ ἀντιστάθεντες ἐνίκησαν καὶ κατεδίωξαν τοὺς Τούρκους, οἱ ὁποῖοι εἶχον πυρπολήσει τὰ χωρία Γωνιὲς καὶ Κεράν. Δ. Ε. Μ.—Ε. Γ.

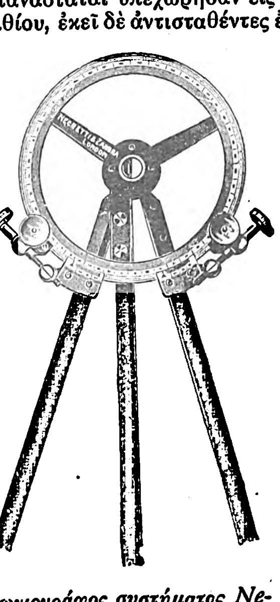

Γωνιογράφος συστήματος Negretti Zambra διὰ χάραξιν δεκτικῶν τμημάτων.
[Ὑπόδ. Ἀγγλ. Ναυαρχείου.]

γωνιοβρέγματος (ὁ) (Goniobregmatus) [*Ζωολ.*]. Γένος μυριαπόδων τῆς οἰκογενείας τῶν *γεωφιλιδῶν*, περιλαμβάνον ἐλάχιστα εἴδη ἰθαγενῆ τῶν Φιλιππίνων νήσων. Δ. Ν.Π.

γωνιογνώμων (ὁ)· ἐργαλεῖον καταμετρήσεως γωνιῶν· βλ. λ. γωνία [*Τεχν.*].

γωνιογράφος (ὁ) Ναυτικὸν ἐργαλεῖον, εἶδος ἀναγωγέως, δι' οὗ μετροῦνται καὶ χαράσσονται τὰ εὐρη τῶν γωνιῶν (πλεύσεως, γραμμῶν θέσεως, δεκτικῶν τμημάτων) ἐπὶ τοῦ ναυτικοῦ χάρτου. Ἐξόχως εὔχρηστος καὶ πρακτικώτατος εἶναι ὁ γωνιογράφος Field's, ἀποτελούμενος ἀπὸ ὀρθογώνιον

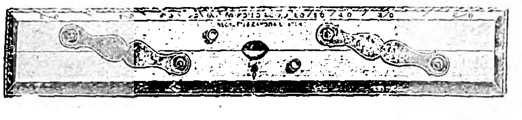

Γωνιογράφος πλεύσεων, συστήματος captain Field's, ἐπὶ διπαραλλήλου κανόνος.
[Ὑπόδειγμα Ἀγγλικοῦ Ναυαρχείου.]

ἀναγωγέα, οὗ αἱ διαιρέσεις εἶναι κεχαραγμέναι ἐπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ *διπαραλλήλου κανόνος*, οὕτως ὥστε συγκεντροῦνται εἰς ἓν σῶμα δύο ναυτικὰ ἐργαλεῖα διαρκοῦς οἱονεὶ χρήσεως. Σ. Ε. Λ.

γωνιοδάκτυλος (ὁ) (Goniodactylus) [*Ζωολ.*]. Γένος ἑρπετῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σαυριδῶν*. Οἱ γωνιοδάκτυλοι εἶναι ἑρπετὰ ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς, μικροῦ γενικῶς μεγέθους, μὲ πόδας βραχεῖς καὶ οὐρὰν μακροτάτην. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ὁ *γωνιοδάκτυλος ὁ βουκλέϋος* (Goniodactylus Buckleyi), ἰθαγενὲς ἑρπετὸν τοῦ Ἐκουαδόρ. Δ. Ν. Π.

Γωνιοδάκτυλος ὁ βουκλέϋος.

γωνιοδέρη (ἡ) (Goniodera) [*Ζωολ.*]. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἑτερομερῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *τενεβριωδῶν*. Τὰ ἔντομα τοῦ γένους τούτου ἔχουσι σῶμα ἐπίμηκες, δέρμα μελανόφαιον καὶ στιλπνὰ ἰώδη ἔλυτρα. Γνωστὰ 6 εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Βραζιλίας, ἐνδιαιτώμενα συνήθως ἐπὶ τῶν δένδρων. Δ. Ν. Π.

γωνιοδορὶς (ἡ) (Goniodoris) /*Ζωολ.*/. Γένος μαλακίων γαστεροπόδων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὀπισθοβραγχίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *πολυκερωδῶν*. Τὰ μαλάκια τοῦ γένους τούτου εἶναι πάντα θαλάσσια καὶ διακρίνονται ἐκ τοῦ ἐπιμήκους, φοειδοῦς καὶ γυμνοῦ σώματός των, ὅπερ κατὰ τὴν ράχιν φέρει φυμάτια σκληρά. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ἡ *γωνιοδορὶς ἡ ὀζώδης* (Goniodoris nodosa), ἥτις ἔχει μῆκος 25 περίπου χιλιοστομέτρων. Δ. Ν. Π.

γωνιοειδὴς (ὁ, ἡ), ές— (τό)· ὁ ὅμοιος πρὸς γωνίαν: «γωνιοειδὴς ἐξοχή».—Ἐπίρρ. *γωνιοειδῶς*.

γωνιοκαρὶς (ἡ) (Goniocaris) [*Ζωολ.*]. Γένος ἐχίνων τῆς οἰκογενείας τῶν *κιδαριδῶν*, περιλαμβάνον ἐλάχιστα εἴδη, ὧν γνωστότερον ἡ *γωνιοκαρὶς ἡ αὐλακοφόρος* (Goniocaris canaliculata), ἀπαντῶσα ἐν ἀφθονίᾳ εἰς τὰς θαλάσσας τῆς Αὐστραλίας. Δ Ν. Π.

γωνιοκέφαλος (ὁ) (Goniocephalus) [*Ζωολ.*]. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μακροκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*, περιλαμβάνον δύο εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Βραζιλίας. Δ.Ν.Π.

γωνιοκίδαρις (ἡ) (Goniocidaris) [*Ζωολ.*]. Γένος ἐχινοδέρμων τῆς οἰκογενείας τῶν *κιδαριδῶν*. Ἐκ τῶν 5 εἰδῶν ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος γνωστότερον εἶναι ἡ *γωνιοκίδαρις ἡ αὐλακοφόρος* (Goniocidaris canaliculata), ἥτις ἀπαντᾷ ἐν τῷ Εἰρηνικῷ ὠκεανῷ. Δ. Ν. Π.

γωνιοκόρυφος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου ἡ κορυφὴ ἀποτελεῖ γωνίαν.

— γωνιοκόρυφος *θόλος* [*Οἰκοδ.*]· βλ. λ. θόλος.

γωνιοκότη (ἡ) (Goniocote) [*Ζωολ.*]. Γένος ἐντόμων ἡμιπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *μαλλοφαγιδῶν*. Τὰ ἔντομα τοῦ γένους τούτου ἔχουσι σῶμα εὐρὺ καὶ πεπιεσμένον ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω, κεφαλὴν εὐρεῖαν κατὰ τὸ ὀπίσθιον αὐτῆς τμῆμα καὶ ἀπεστρογγυλωμένην κατὰ τὸ πρόσθιον. Αἱ γωνιοκόται ζῶσι παρασιτικῶς ἐπὶ διαφόρων ἀλεκτοροειδῶν πτηνῶν. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ἡ *γωνιοκότη ἡ ὁλογαστὴρ* (Goniocote hologaster), ἥτις διακρίνεται ἐκ τοῦ μικροῦ μεγέθους της καὶ τοῦ ἐπιξανθοκιτρίνου χρωματισμοῦ της, καὶ ζῇ παρασιτικῶς ἐπὶ τῶν ὀρνίθων. Δ. Ν. Π.

γωνιόκτενος (ὁ) (Gonioctenus) [*Ζωολ.*]. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φυτοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *χρυσομελιδῶν*. Οἱ γωνιόκτενοι εἶναι μικρὰ ἔντομα ὑπερύθρου ἢ κιτρίνου χρώματος. Τὸ γένος περιλαμβάνει πλεῖστα εἴδη διεσπαρμένα εἰς τὸ βόρειον ἡμισφαίριον καὶ ζῶντα συνήθως ἐπὶ τῶν φύλλων διαφόρων δένδρων, ὧν γνωστότερον ὁ *γωνιόκτενος ὁ τοῦ λύγου* (Gonioctenus viminalis), ὅστις ἔχει μῆκος 5—6 χιλιοστομέτρων καὶ ζῇ παρασιτικῶς ἐπὶ τῶν λύγων (λυγαριῶν). Δ. Ν. Π.

γωνιολάβος (ὁ)· βλ. γωνιόμετρον [*Ναυτ.*].

γωνιόλιθοι (ὁ), κοιν. *ἀγκωνάρια* (τά). Λίθοι ογκώδεις, λαξευτοί, χρησιμοποιούμενοι διὰ τὴν δο-

Digitized by Google

μὴν τῶν γωνιῶν τοῦ οἰκοδομήματος, τῶν στύλων, τῶν παραστάδων τῶν θυρῶν καὶ τῶν παραθύρων κλπ.

γωνιολιμὼν (ὁ) (Goniolimon) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μολυβδαινοειδῶν*, περιλομβάνον ἐλάχιστα εἴδη ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν. Δ. Ν. Π.

γωνιόλοβος (ὁ) (Goniolobus) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀσκληπιαδοειδῶν*. Εἶναι πόαι πολυετεῖς ἀπαντῶσαι ἐν Ἀμερικῇ. Ἐκ τῶν 70 περί ου εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γέ νος, γνωσιότεοα εἶναι οἱ: *γωνιόλοβος ὁ διαδηματοφόρος* (Goniolobus diadematus), *γωνιόλοβος ὁ πλάγιος* (Goniolobus obliquus) καὶ *γωνιόλοβος ὁ φελλοειδὴς* (Goniolobus suberosus). Δ. Ν. Π.

γωνιομετρία (ἡ) *[Μαθημ.]*. Τὸ κεφάλαιον τῆς Γεωμετρίας το διδάσκον τὴν μέτρησιν τῶν γωνιῶν.

Α΄) Ὡς μονάδα τῶν ἐπιπέδων γωνιῶν λαμβά νομεν εἰς τοὺς πρακτικοὺς ὑπολογισμοὺς συνήθως τὴν ὀρθὴν γωνίαν. Ἂν κατασκευάσωμεν ἐπίκεντρον γωνίαν ὀρθὴν εἰς κύκλον ἔχοντα ἀκτῖνα τὴν μονάδα, τὸ τεταρτημόριον τῆς περιφερείας του ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν ὀρθὴν γωνίαν· καὶ ἑπομένως ὁ λόγος τυχούσης ἄλλης γωνίας, καθισταμένης καὶ αὐτῆς ἐπικέντρου, πρὸς τὴν ὀρθὴν ἰσοῦται μὲ τὸν λόγον τοῦ τόξου, ἐφ' οὗ βαίνει, πρὸς τὸ τεταρτημόριον τῆς περιφερείας. Πρῶτοι οἱ Σουμέριοι καὶ οἱ Βαβυλώνιοι (3000 καὶ πλέον ἔτη π.Χ.) διῄρεσαν τὴν περιφέρειαν εἰς 360 ἴσα μέρη, τὰς *μοίρας* (360°), ἑκάστην μοῖραν εἰς 60 *πρῶτα λεπτὰ* (60′) καὶ ἕκαστον πρῶτον λεπτὸν εἰς 60 *δεύτερα* (60″). Ὥστε, ἂν τὸ τόξον μιᾶς ἐπικέντρου γωνίας εἶναι 15 μοιρῶν (15°), ἐπειδὴ ἡ ὀρθὴ γωνία ἀντιστοιχεῖ εἰς 90°, τὸ τόξον τοῦτο θὰ εἶναι τὰ $\frac{15}{90}$ τῆς ὀρθῆς, ἢ τὸ $\frac{1}{6}$ της. Ὁμοίως τρέπομεν τὸν τυχόντα συμμιγῆ ἀριθμὸν τὸν συγκείμενον ἐκ μοιρῶν, πρώτων καὶ δευτέρων λεπτῶν εἰς μέρη τῆς ὀρθῆς· π.χ. 38° 5′ 16″ εἶναι τὰ

$$\frac{38}{90}+\frac{5}{90\times60}+\frac{16}{90\times60^2}$$

τῆς ὀρθῆς. Συνηθεστέρα ὅμως εἶναι ἡ ἔκφρασις τῆς γωνίας εἰς μοίρας, πρῶτα καὶ δεύτερα λεπτά. Δυνάμεθα ὅμως νὰ μετρήσωμεν τὰς γωνίας καὶ κατ' ἄλλον τρόπον, εὐχρηστότερον εἰς τ' ἀνώτερα μαθηματικά, τὸν ἑξῆς: Γράφομεν μὲ κέντρον τὴν κορυφὴν τῆς μετρητέας γωνίας καὶ μὲ ἀκτῖνα ἴσην μὲ τὴν μονάδα περιφέρειαν κύκλου· τὸ μῆκος τοῦ μεταξὺ τῶν πλευρῶν τῆς γωνίας περιεχομένου τόξου τῆς περιφερείας ταύτης εἶναι ὡρισμένον, καὶ ὁ ἀριθμός, ὅστις τὸ μετρεῖ, μετρεῖ συγχρόνως καὶ τὴν γωνίαν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ μῆκος τῆς ὅλης περιφερείας εἶνα 2π, ἑκάστη μοῖρα ἔχει μῆκος $\frac{2\pi}{360}=\frac{\pi}{180}$ καὶ τὸ μῆκος μ° εἶναι $\frac{\pi\times\mu}{180}$. Ἀντιστρόφως, γωνία μήκους α τρέπεται εἰς μοίρας ὡς ἑξῆς: Εἰς τὸν ἀριθμὸν π ἀντιστοιχοῦν 180°, εἰς τὴν μονάδα $\left(\frac{180}{\pi}\right)^0$ καὶ εἰς α μονάδας, $\frac{180\times\alpha}{\pi}$ μοῖραι.

Β΄) Ὡς μέτρον μιᾶς διέδρου γωνίας λαμβάνομεν τὸ μέτρον τῆς ἀντιστοίχου της ἐπιπέδου· ἐκφράζεται λοιπὸν καὶ αὐτὴ εἰς μοίρας κτλ.

Γ΄) Ὡς μονάδα τῶν τριέδρων γωνιῶν λαμβάνομεν τὴν τρισορθογώνιον στερεὰν γωνίαν. Ἂν δὲ μὲ κέντρον τὴν κορυφήν της καὶ μὲ ἀκτῖνα τὴν μονάδα γράψωμεν σφαῖραν, ὁ λόγος τῆς τυχούσης τριέδρου γωνίας πρὸς τὴν τρισορθογώνιον εἶναι ἴσος μὲ τὸν λόγον τοῦ ἀντιστοίχου της σφαιρικοῦ τριγώνου (Τ) πρὸς τὸ τρισορθογώνιον, ἑπομένως, κατὰ τὴν Γεωμετρίαν, ἴσος μὲ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἀθροίσματος τῶν γωνιῶν τοῦ (Τ) ὑπὲρ τὰς δύο ὀρθάς.

Δ΄) Ὀνομάζομεν *γωνιομετρικοὺς τύπους* τοὺς τύπους τοὺς συνδέοντας τὰς τριγωνομετρικὰς γραμμὰς μιᾶς γωνίας α° πρὸς ἀλλήλας ἢ καὶ πρὸς τὰς τριγ. γραμμὰς τῶν γωνιῶν 90°±α°, 180°±α°, 360°—α° κτλ., ἀκόμη δὲ καὶ τοὺς δίδοντας τὰ ημ. (α±β), συν(α±β) κτλ., τὰς τριγ. γραμμὰς τῶν πολλαπλασίων καὶ τῶν ὑποπολλαπλασίων τῆς α°, κλ.

Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ

—*['Εγκυκλ.]*· βλ. γωνιόμετρον.

γωνιομετρικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀνήκων ἢ ἀναφερόμενος εἰς τὴν γωνιομετρίαν: «γωνιομετρικὰ ὄργανα» *(βλ.* γωνιόμετρον).

γωνιόμετρον (τό)· ὄργανον πρὸς μέτρησιν γωνιῶν, *γνώμων, ἀναγωγεύς*.

— [ΦΥΣ.] Καλοῦμεν ἐν τῇ Φυσικῇ *γωνιόμετρα* συσκευὰς αἵτινες χρησιμεύουσι διὰ τὴν μέτρησιν διέδρων γωνιῶν κρυστάλλων. Διακρίνομεν δὲ δύο κυρίως τύπους γωνιομέτρων: τὰ γωνιόμετρα ἐπαφῆς καὶ τὰ γωνιόμετρα ἀνακλάσεως, ἢ ἄλλως ἀνακλαστικὰ γωνιόμετρα.

Γωνιόμετρον ἐπαφῆς. Τοῦτο κατεσκευάσθη τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1783 ὑπὸ τοῦ Carangeot, διὰ τὸν ὀρυκτολόγον Romé de l'Isle, καὶ διὰ τοῦ τοιούτου γωνιομέτρου ἐξετελέσθησαν αἱ θεμελιώδεις μετρήσεις γωνιῶν κρυστάλλων ὀρυκτῶν ὑπὸ τοῦ Hauy. Τὸ γωνιόμετρον τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ μεταλλικῶν σκελῶν στρεπτῶν περὶ ἄξονα (σχ. 1) καὶ τῶν ὁποίων αἱ προεκτάσεις διέρχονται διὰ τοῦ ἄξονος περιστροφῆς αὐτῶν. Πρὸς μέτρησιν τῆς διέδρου γωνίας κρυστάλλου ἐπιθέτομεν τὸν κρύσταλλον οὕτως, ὥστε τὰ δύο σκέλη τοῦ γωνιομέτρων νὰ ἐφάπτωνται τῶν ἑδρῶν τῆς διέδρου γωνίας, ἧς τὸ μέγεθος ἀναγινώσκομεν ἐπὶ τῆς εἰς μοίρας διῃρημένης ἄντυγος τοῦ ὀργάνου.

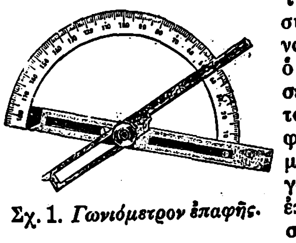

Σχ. 1. *Γωνιόμετρον ἐπαφῆς.*

Γωνιόμετρα ἀνακλαστικά. Τὸ γωνιόμετρον ἐπαφῆς δὲν ἀποτελεῖ ὄργανον ἀκριβείας καὶ χρησιμεύει διὰ μετρήσεις πρώτης προσεγγίσεως, ἰδίᾳ δι' ὀρυκτογνωστικοὺς σκοπούς. Ἀντὶ τούτου, προκειμένου περὶ μετρήσεως ἀκριβείας, χρησιμοποιοῦνται τ' ἀνακλαστικὰ γωνιόμετρα, ὧν θέλομεν περιγράψει εὐχρήστους τινὰς τύπους:

1) *Γωνιόμετρον Βόλλαστον* (Wollaston). Τοῦτο ἀποτελεῖ τὸν ἁπλούστερον τύπον τῶν ἀνακλαστικῶν γωνιομέτρων. Ἀποτελεῖται δ' ἐκ τοῦ κυκλικοῦ δίσκου Δ (σχ. 2), οὗτινος ἡ περιφέρεια εἶναι διῃρημένη εἰς μοίρας, ἡμίση μοίρας κλπ. καὶ φέροντος σωληνοειδῆ ἄξονα διαπερώμενον ὑπὸ ἑτέρου ἄξονος αΓ, εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ὁποίου διὰ καταλλήλου διατάξεως προσαρμόζεται ὁ κρύσταλλος. Ἡ μέτρησις διεξάγεται ὡς ἑξῆς. Προσκολλῶμεν τῇ βοηθείᾳ κηροῦ τὸν κρύσταλλον Ε εἰς τὸ ἄκρον τοῦ στελέχους Ρ καὶ διὰ τοῦ ἐπὶ τούτῳ πιέστρου Κ καθιστῶμεν τὸν δίσκον Δ ἀκίνητον. Τοποθετοῦμεν τὸ ὄργανον κατὰ τρόπον, ὥστε ὁ δίσκος νὰ εἶναι κάθετος πρὸς τὴν ὁριζοντίαν γραμμὴν Μ τοῦ στόχου (διάζωμα οἰκίας, σιδηρᾶ ράβδος παραθύρου) καὶ τοποθετοῦμεν τὸν ὀφθαλμὸν πλησίον τοῦ κρυστάλλου εἰς τρόπον, ὥστε νὰ παρατηρήσωμεν τὸ ἐξ ἀνακλάσεως ἐπὶ τοῦ κατόπτρου μ εἴδωλον τοῦ στόχου. Ταυτοχρόνως ὅμως παρατηροῦμεν τὸ εἴδωλον τοῦ αὐτοῦ στόχου ἐξ ἀνακλάσεως ἐπὶ τῆς μιᾶς ἕδρας τοῦ κρυστάλλου, ἣν στρέφομεν καταλλήλως μέχρις ὅτου ἐπιτύχωμεν σύμπτωσιν τῶν δύο εἰδώλων τοῦ στόχου, ὅτε καὶ ἐκτελοῦμεν τὴν πρώτην ἀνάγνωσιν ἐπὶ τῆς κλίμακος τοῦ ὀργάνου. Ἀκολούθως στρέφομεν τὸν ἐσωτερικὸν ἄξονα αΓ καὶ μετ' αὐτοῦ τὸν κρύσταλλον Ε, μέχρις οὗ παρατηρήσωμεν πάλιν τὴν αὐτὴν σύμπτωσιν εἰδώλων, ἀλλὰ τῆς ἀνακλάσεως γινομένης ἐπὶ τῆς ἑτέρας ἕδρας τῆς διέδρου γωνίας τοῦ κρυστάλλου, καὶ ἐκτελοῦμεν τότε τὴν δευτέραν ἀνάγνωσιν ἐπὶ τῆς κλίμακος τοῦ ὀργάνου. Ἐὰν α εἶναι ἡ διαφορὰ τῶν δύο ἀναγνώσεων, ἡ τιμὴ τῆς διέδρου γωνίας x παρέχεται ἐκ τοῦ τύπου: x=180°—α. Τοῦτο κατανοεῖται εὐκόλως ἐκ τοῦ παρατιθεμένου γραμμικοῦ διαγράμματος (σχ. 3). Ἡ θέσις ΑΒΓ ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν μίαν θέσιν, καθ' ἣν παρατηρεῖται ἡ πρώτη σύμπτωσις εἰδώλων, ἡ δὲ θέσις Α΄ΒΓ΄ ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν δευτέραν θέσιν τοῦ κρυστάλλου, καθ' ἣν παρατηρεῖται πάλιν σύμπτωσις εἰδώλων. Ἐκ τοῦ σχήματος προκύπτει εὐκόλως ὅτι ἡ ζητουμένη δίεδρος γωνία εἶναι: x=180—α. Τὸ γωνιόμετρον Βόλλαστον δὲν θεωρεῖται ὡς συσκευὴ μεγάλης ἀκριβείας, χρησιμοποιεῖται δὲ διὰ προχείρους κρυσταλλογραφικὰς μετρήσεις.

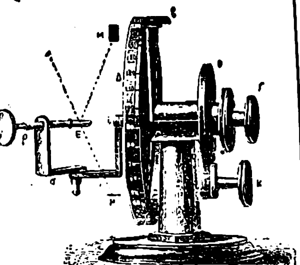

Σχ. 2. *Γωνιόμετρον Βόλλαστον.*

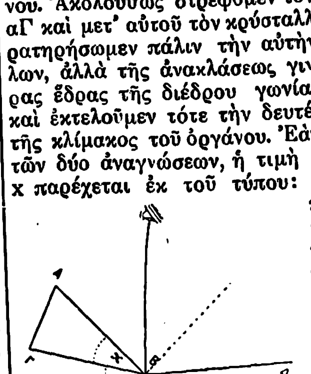

Σχ. 3. *Γωνιόμετρον Βόλλαστον.*

2) *Γωνιόμετρον Λάγκ.* Τοῦτο ἀποτελεῖ ἕνα τῶν συνηθεστέρων τύπων γωνιομέτρων ἀνακλάσεως ἀκριβείας, ἐξ ἴσου διαδεδομένον πρὸς τὸ γωνιόμετρον Babinet καὶ ἄλλους παρομοίους τύπους. Ἀποτελεῖται, ὡς δεικνύεται ἐκ τῆς παρατιθεμένης εἰκόνος (σχ. 4), ἐκ κύκλου ὀρειχαλκίνου Α ὑποδιῃρημένου μετὰ μεγάλης ἀκριβείας, αἱ ἀναγνώσεις δ' ἐπὶ τῆς κλίμακος αὐτοῦ γίνονται διὰ δύο βερνιέρων ἐκ διαμέτρου ἀντιθέτων, πρὸς ἀκριβεστέραν ἐκτίμησιν τῶν γωνιῶν. Ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ δίσκου ὑπάρχει πλακίδιον (τραπέζιον) δισκοειδὲς Μ, ἐφ' οὗ τίθεται ὁ ὑπὸ ἐξέτασιν κρύσταλλος. Τὸ ὄργανον φέρει πρὸς τούτοις τὸν σωλῆνα Κ, ὅστις καλεῖται εἰδικώτερον κατευθυντὴρ καὶ χρησιμεύει ἵνα ρίπτῃ ἐπὶ τοῦ πρὸς μέτρησιν κρυστάλλου δέσμην παραλλήλων ἀκτίνων. Ὁ κατευθυντὴρ φέρει κατὰ τὸ ἓν αὐτοῦ ἄκρον φακὸν συγκλίνοντα, κατὰ δὲ τὸ ἕτερον σχισμὴν μεταβλητοῦ εὔρους, δυναμένην νὰ τοποθετῆται εἰς τὸ ἑστιακὸν ἐπίπεδον τοῦ κατευθυντῆρος τοῦ φακοῦ. Ὁ κατευθυντὴρ ἔχει τὴν διεύθυνσιν ἀκτῖνος τοῦ κύκλου τοῦ ὀργάνου καὶ δύναται νὰ στρέφηται περὶ τὸ κέντρον αὐτοῦ ἢ καὶ νὰ μεταβάλῃ τὴν κλίσιν του. Ἐκτὸς τοῦ κατευθυντῆρος τὸ γωνιόμετρον περιλαμβάνει καὶ ἀστρονομικὴν διόπτραν Δ μετὰ σταυρονήματος, ἧς ὁ ἄξων διευθύνεται κατ' ἀκτῖνα τοῦ κύκλου, δύναται νὰ στρέφεται περὶ τὸ κέντρον αὐτοῦ ὡς καὶ νὰ μεταβάλλῃ τὴν κλίσιν αὐτῆς. Τὸ ὄργανον πρὸ πάσης μετρήσεως ἔχει ἀνάγκην εἰδικῆς ρυθμίσεως, ἥτις εἶναι ἀρκούντως λεπτὴ καὶ συνίσταται εἰς τὰ ἑξῆς: 1) εἰς τὴν ρύθμισιν τῆς διόπτρας καὶ τοῦ κατευθυντῆρος εἰς ἄπειρον ἢ ἄλλως εἰς παραλλήλους ἀκτῖνας· 2) εἰς τὴν ρύθμισιν τοῦ ἄξονος τῆς διόπτρας, ὥστε οὗτος νὰ κατασταθῇ κάθετος πρὸς τὸν ἄξονα περιστροφῆς. 3) εἰς τὴν ρύθμισιν τοῦ κατευθυντῆρος, ὥστε οὗτος νὰ εἶναι κάθετος πρὸς τὸν ἄξονα περιστροφῆς τῆς διόπτρας· 4) εἰς τοποθέτησιν τοῦ κρυστάλλου, ὥστε ἡ ἀκμὴ τῆς διέδρου γωνίας νὰ εἶναι παράλληλος πρὸς τὸν ἄξονα περιστροφῆς τῆς διόπτρας.

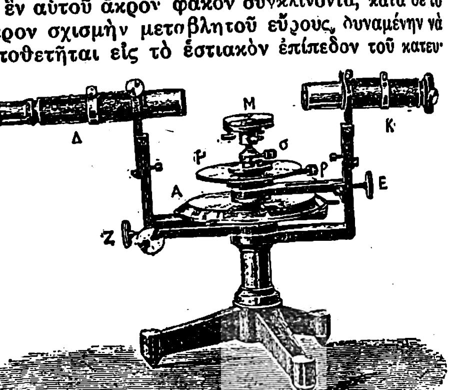

Σχ. 4. *Γωνιόμετρον Λάγκ.*

Ἡ μέτρησις τῆς διέδρου γωνία γίνεται ὡς ἑξῆς: Τοποθετοῦμεν, ὡς ἐλέχθη, τὸν κρύσταλλον ἐπὶ τοῦ τραπεζίου τοῦ γωνιομέτρου καὶ ἀφίνομεν νὰ προσπέσῃ ἐπὶ τούτου ἐκ τοῦ κατευθυντῆρος δέσμη παραλλήλων ἀκτίνων. Ἡ δέσμη αὕτη μερίζεται εἰς δύο δέσμας, αἵτινες ἀνακλῶνται ἐπὶ ἑκατέρας τῶν ἑδρῶν τῆς ὑπὸ μέτρησιν διέδρου γωνίας τοῦ κρυστάλλου, ὡς δεικνύεται ἐν σχ. 5. Πρὸς μέτρησιν τῆς διέδρου γωνίας στρέφομεν τὴν διόπτραν τοῦ γωνιομέτρου, ὥστε νὰ ἴδωμεν τὸ εἴδωλον τῆς σχισμῆς ἐξ ἀνακλάσεως ἐπὶ τῆς ἕδρας ΑΜ. Ἀκολούθως δὲ στρέφομεν τὴν διόπτραν, ὥστε νὰ ἴδωμεν τὸ εἴδωλον τῆς σχισμῆς ἐξ ἀνακλάσεως ἐπὶ τῆ ἕδρας ΑΔ, τοῦ κρυστάλλου μένοντος ἀμεταθέτου. Ἐὰν Ν′ καὶ Ν″ αἱ δύο ἀναγνώσεις ἐπὶ τοῦ διῃρημένου κύκλου τοῦ γωνιομέτρου, ἡ δίεδρος γωνία θὰ εἶναι: Α = ½ (Ν′—Ν″), ὑποτιθεμένου ὅτι τὸ μηδὲν τῆς κλίμακος δὲ εὑρίσκεται ἐν τῷ τόξῳ τῷ μεταξὺ τῶν δύο διαδοχικῶν θέσεων τῆς διόπτρας. Ἡ μέθοδος αὕτη ἐφαρμόζεται εἰς τὰ γωνιόμετρα, ἐν οἷς τὸ πλακίδιον (τραπέζιον) δὲν συνάπτεται πρὸς κνημῖδα μετὰ βερνιέρου. Ἐὰν ὅμως τὸ πλακίδιον συνάπτεται πρὸς κνημῖδα μετὰ βερνιέρου, ὡς π.χ. εἰς τὸ γωνιόμετρον Babinet, τότε πρὸς μέτρησιν τῆς διέδρου γωνίας ἐφαρμόζεται ἡ ἀκόλουθος μέθοδος: Στερεοῦμεν τὴν διόπτραν ἀμεταθέτως, οὕτως ὥστε νὰ δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν τὸ εἴδωλον τῆς σχισμῆς ἐξ ἀνακλάσεως ἐφ' ἑκατέρας τῶν ἑδρῶν τοῦ κρυστάλλου χωρὶς νὰ μετακινήσωμεν τὴν διόπτραν. Ἐὰν N_1 καὶ N_2 αἱ δύο ἀναγνώσεις κατὰ τὰς δύο θέσεις τοῦ κρυστάλλου, ἡ γωνία καθ' ἣν οὗτος ἐστράφη εἶναι $N_1—N_2$, ἡ δὲ δίεδρος γωνία, συμφώνως πρὸς τὸ διάγραμμα τοῦ σχ. 3, εἶναι $A=180^0 (N_1—N_2)$.

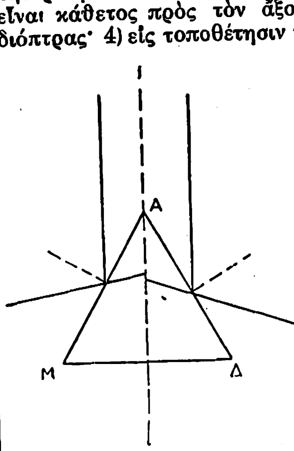

Σχ. 5. *Γωνιόμετρον Λάγκ.*

Τὰ ἀνακλαστικὰ γωνιόμετρα Louy, Babinet, ὡς καὶ ἕτεροι τύποι γωνιομέτρων μεγαλυτέρας ἀκριβείας, χρησιμεύουσιν οὐ μόνον διὰ κρυσταλλογραφικὰς μετρήσεις ἀλλὰ καὶ εἰς ποικίλα ἄλλας μετρήσεις ἐν τῇ ὀπτικῇ καὶ ἐν τῇ φασματοσκοπίᾳ

Digitized by Google

εἰς τὴν μέτρησιν τοῦ μήκους φωτεινοῦ κύματος κλπ., ὅτε ὅμως χαρακτηρίζονται διὰ τοῦ ὅρου *φασματόμετρα.*

Κ. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

—[ΝΑΥΤ.] Κατοπτρικὸν ναυτικὸν ἐργαλεῖον διὰ τὴν σύγχρονον μέτρησιν τῶν γωνιῶν, ἃς ἀνὰ δύο σχηματίζουσι τρία, γνωστῆς ἐπὶ τοῦ χάρτου θέσεως, ἀντικείμενα ἐπὶ τῷ σκοπῷ προσδιορισμοῦ στίγματος διὰ δεκτικῶν τμημάτων. Τὸ ἄριστον τῶν τοιούτων ἐργαλείων εἶναι τὸ τοῦ Δανοῦ Knau lsen. Ἐπ' ἐσχάτων ὅμως ὁ ὑποπλ. Π. Ν. Μ. Ἀκύλας ἐμελέτησε νέον σύστημα τοιούτου ἐργαλείου, ἐξυπηρετοῦντος τὸν σκοπὸν κατὰ τρόπον εὐχρηστότερον. Ὁ *γωνιολάβος*, ὡς ὠνομάσθη τὸ ὄργανον τοῦτο, ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς μεταλλικοῦ δίσκου, φέροντος δύο συγκεντρικὰς στεφάνας καὶ ἕνα, περὶ τὸν αὐτὸν πόλον τῶν στεφανῶν, περίστρεπτον σκοπευτικὸν κανόνα. Ὁ σκοπευτικὸς κανὼν παρασύρει καθ' ἑκάστην σκόπευσιν τὴν μίαν τῶν στεφανῶν. ἡ δὲ διάταξις τῆς διαιρέσεως τῶν στεφανῶν εἶναι τοιαύτη, ὥστε ἁπλῆ ἀνάγνωσις νὰ ἀρκῇ πρὸς προσδιορισμὸν τῆς γωνίας τῶν ἀντικειμένων μεταξύ των, ἢ τῆς γωνιακῆς των ἀποστάσεως ἀπὸ τοῦ διαμήκους ἐπιπέδου.

Σ. Ε. Λ.

—[ΠΥΡΟΒΟΛ.] Ἡ χρησιμοποίησις γωνιομέτρου ὡς σκοπευτικοῦ ὀργάνου ειδικῶς διὰ τὴν κατὰ διεύθυνσιν σκόπευσιν τῶν πυροβόλων, ἤρξατο εὐθὺς ἀμέσως, ὡς ὁ καταρτισμὸς τῶν κιλλιβάντων ἐν γένει κατέστησε δυνατὴν τὴν ἐπ' αὐτῶν (ἐπὶ τῆς κοιτίδος) προσαρμογὴν τοῦ ὀργάνου τούτου, ἀπαραιτήτου διὰ τὴν ἐκτέλεσιν της ἐμμέσου βολῆς, εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις. Αἱ δι' αὐτοῦ δυνάμεναι νὰ ἐκτελεσθῶσιν ἐργασίαι εἶναι: ἡ σκόπευσις τοῦ πυροβόλου, χρησιμοποιουμένου οἱουδήποτε καταλλήλου βοηθητικοῦ σημείου σκοπεύσεως, ἡ ἐπισήμανσις τοῦ πυροβόλου καὶ ὁ παραλληλισμὸς τοῦ ἐπιπέδου βολῆς πυροβόλου τινὸς πρὸς τὸ αὐτὸ ἑτέρου, σκοπευθέντος ἤδη, ἢ πρὸς τὴν ἐν στάσει πυρβολαρχιακὴν διόπτραν.

Τὰ πρῶτα ἐμφανισθέντα κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετηρίδα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος γωνιόμετρα τοῦ πυροβολικοῦ, ὡς τὸ ἐφαρμοσθὲν εἰς τὸ γαλλικὸν πεδινὸν ταχυβόλον τῶν 75 χιλιοστῶν ὑποδ. 1897, ὅλως στοιχειώδους κατασκευῆς, ἀπετελοῦντο ἐκ πλήρους ὁριζοντίας ἄντυγος, τοῦ ἄβακος, φέροντος 32 διαιρέσεις, ἠριθμημένας διὰ τῶν ἀρτίων ἀριθμῶν ἀπὸ 0 μέχρι 14, ἑκάστη τῶν ὁποίων ἀνταπεκρίνετο συνεπῶς εἰς 200 χιλιοστὰ τῆ ἀποστάσεως, τῆς περιφερείας λογιζομένης ἐξ 6400 τοιούτων. Εἰς τὸ κέντρον τοῦ ἄβακος ἠδύνατο νὰ περιστρέφεται καὶ νὰ διατίθεται ἀκίνητον, εἰς ἑκάστην τῶν διαιρέσεων τούτων, κατακόρυφον στέλεχος μήκους 30 ἑκατοστῶν περίπου. φέρον εἰς τὸ ἀνώτερον ἄκρον ἁπλοῦν διοπτῆρα, δυνάμενον νὰ μετακινῆται κατακορύφως, ἐντὸς περιωρισμένου τινὸς τομέως. Τὸ γωνιόμετρον διετίθετο ἐντὸς κατακορύφου αὐλοῦ, περιστρεφομένου καὶ τούτου ἐντὸς περιωρισμένων ὁρίων δι' ἀτέρμονος κοχλίου, οὗτινος ἡ κεφαλὴ ἀπετελεῖτο ἐκ κυλινδρικοῦ τυμπάνου, φέροντος περιφερικῶς 200 διαιρέσεις. Διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τούτου τὸ κατακόρυφον ἐπίπεδον τοῦ διοπτῆρος ἠδύνατο νὰ διατεθῇ καθ' οἱανδήποτε διεύθυνσιν μετὰ προσεγγίσεως ἑνὸς χιλιοστοῦ τῆς ἀποστάσεως (παράγγελμα σχετικὸν ἢ τρόπος ἀναγνώσεως: *ἄβαξ τόσα, τύμπανον τόσα*). Ἐκτὸς τῶν γενικῶν ἀτελειῶν τὸ ὄργανον τοῦτο παρουσίαζε τὸ μειονέκτημα σφαλμάτων, δυναμένων νὰ προκύψωσιν ἐκ τῆς ὑπάρξεως τεσσάρων ὁμοίως ἠριθμημένων τομέων τοῦ ἄβακος, καθὼς καὶ ἐκ τῆς δυσχερείας τοῦ ὑπολογισμοῦ τῆς νέας ἀντιστοίχου διαιρέσεως, ἐν περιπτώσει μεταβολῆς τῆς διευθύνσεως κατὰ γωνίαν, ἐπιφερούσης τὴν μετάβασιν εἰς ἕτερον τομέα διαιρέσεων.

Ὡς βελτιωμένος τύπος γωνιομέτρου δύναται νὰ θεωρηθῇ τὸ γαλλικὸν πολιορκητικὸν γωνιόμετρον, ἀνεξάρτητον τῆς σκευῆς τοῦ πυροβόλου, προωρισμένον διὰ τὴν κατὰ διεύθυνσιν σκόπευσιν καὶ ἐπισήμανσιν τῶν βαρέων πυροβόλων, παλαιῶν ὑποδειγμάτων, μετὰ κιλλίβαντος ἄνευ χαλινωτηρίου, ὅπερ ἐδοκιμάσθη καὶ διὰ τὸ βαρὺ ἑλληνικὸν πυροβολικόν, ὀλίγον πρὸ τῶν Βαλκανικῶν πολέμων, μὴ πραγματοποιηθείσης ὅμως τότε τῆς προμηθείας αὐτοῦ ἐλλείψει χρόνου. Ἤδη εὑρίσκεται ἐν χρήσει διὰ τὰ μακρὰ πυροβόλα τῶν 120 χιλιοστῶν παλαιοῦ ὑποδείγματος. Τὸ γωνιόμετρον τοῦτο, οὗτινος ὁ ὀργανισμὸ γίνεται καταληπτὸς ἐκ τοῦ παρατιθεμένου σχήματος καὶ ἐκ τῆς περιγραφῆς τοῦ προηγουμένου, δύναται νὰ διατεθῇ, κρατούμενον ὑπὸ τῆς χειρὸς κατακορύφως, τῇ βοηθείᾳ

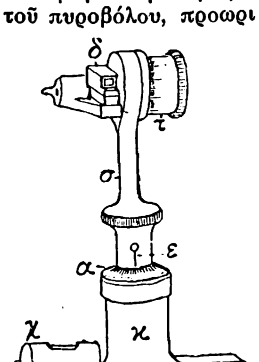

Πολιορκητικὸν γωνιόμετρον.

[κ: κορμός.—π, π: πόδες τοῦ κορμοῦ.—σ: στέλεχος.—δ: διοπτήρ.—α: ἄβαξ.—τ: τύμπανον μετὰ διαιρέσεων.—χ: χωροβάτης.—ε: δείκτης.]

τοῦ ἐπὶ τοῦ κορμοῦ του χωροβάτου, ἐπὶ τοῦ σωλῆνος, οὕτω ὥστε οἱ δύο πόδες αὐτοῦ νὰ στηρίζωνται εἰς τὸ βάθος τῆς σχηματιζομένης κυκλικῆς ἐσοχῆς ὑπὸ τῆς πρὸς τὰ ἔμπροσθεν ἐπιφανείας τῆς στεφάνης τοῦ πυγαίου, εἰς ἣν θέσιν ἡ βάσις τοῦ ὀργάνου εἶναι σταθερῶς κάθετος πρὸς τὸ ἐπίπεδον βολῆς. Ἐπίσης δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ, διατιθέμενον παρὰ τὸ πυροβόλον. ἐπὶ ὁριζοντίας σιδηρᾶς ῥάβδου, στερεουμένης εἰς μικρὰν ἀπ' αὐτοῦ ἀπόστασιν καὶ εἰς κατάλληλον ὕψος, ἐχούσης δὲ πρὸς τὰ ἄνω ἐπιμήκη αὔλακα, ἐντὸς τῆς ὁποίας ὀλισθαίνουσιν οἱ πόδες τοῦ κορμοῦ. Σκοπεύεται δὲ δι' αὐτοῦ τὸ εἴδωλον κατακορύφου γραμμῆς, κατὰ τὴν προέκτασιν τῆς ὁποίας τοῦ διοπτῆρος ἐπὶ μικροῦ διαφράγματος, ἐντὸς κατακορύφου κατόπτρου, προσηρμοσμένου εἴτε ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ἐπιφανείας τῆς κεφαλῆς τοῦ κιλλίβαντος, εἴτε ἐπὶ τῆς πλαγίας ἕδρας τοῦ σταθμίου.

Κατὰ τὴν οὕτως ἐκτελουμένην σκόπευσιν, τὴν ἐπὶ κατόπτρου, τὸ μὲν ἐπίπεδον τοῦ κατόπτρου διατίθεται διὰ τῆς μετακινήσεως τοῦ κιλλίβαντος καθέτως πρὸς τὸν ἄξονα τοῦ διοπτῆρος, τὸ δὲ ἐπίπεδον βολῆς τοῦ πυροβόλου λαμβάνει ὡρισμένην τινὰ γωνίαν πρὸς τὴν σιδηρᾶν ῥάβδον, ἧς τὸ ἀζιμούθιον προσδιορίζεται ἐπακριβῶς προηγουμένως.

Ἡ διαίρεσις τοῦ ὀργάνου εἶναι εἰς δέκατα τῶν δεκαδικῶν μοιρῶν (4000 διὰ τὴν περιφέρειαν), τοῦ μὲν ἄβακος φέροντος 40 τοιαύτας ἠριθμημένας κατὰ ἑκατοντάδας, τοῦ δὲ τυμπάνου, δι' οὗ μετακινεῖται ἀπ' εὐθείας ὁ διοπτήρ, 100, ἠριθμημένας κατὰ δεκάδας.

Τὰ γωνιόμετρα ἐν γένει ἔχουσιν ἤδη πρὸ πολλοῦ ἀντικατασταθῇ καθ' ὁλοκληρίαν διὰ τὰ πυροβόλα ὑπὸ τῶν πανοραματικῶν διοπτρῶν, ἁπλοῦ χειρισμοῦ καὶ μεγάλης ἀκριβείας (βλ. διόπτρα *σκοπευτική*), ἡ δὲ χρῆσις αὐτῶν ἐπεκτείνεται καὶ εἰς τὰ πολυβόλα.

Κ. ΔΙΓΕΝΗΣ

—[ΑΝΘΡΩΠΟΛ.] Πρὸς λῆψιν τῶν διαφόρων γωνιῶν τοῦ σώματος ἢ τῶν διαφόρων μοιρῶν αὐτοῦ (τῆς κεφαλῆς, τοῦ κρανίου, τῶν καθ' ἕκαστον ὀστῶν κτλ.· βλ. γωνία), χρησιμοποιοῦμεν ἐν τῇ ἀνθρωπομετρίᾳ εἰδικὰ ὄργανα, τὰ *γωνιόμετρα.*

Ἐκ τῶν παλαιοτέρων γωνιομέτρων, διὰ τὴν λῆψιν ἰδίως τῆς προσωπικῆς γωνίας, ἀναφέρομεν τὸ μέσον καὶ τὸ πλάγιον προσωπικὸν γωνιόμετρον Broca, τοποθετούμενα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κατὰ τὸ ὁριζόντιον ἐπίπεδον τοῦ Camper (ἀκουστ. πόρος—ῥιν. ἄκανθα), ἐν χρήσει ἀκόμη καὶ σήμερον ἐνίοτε· τὸ προσωπικὸν γωνιόμετρον τοῦ *Jacquart* καὶ τὸ παλαιότατον γωνιόμετρον τοῦ *Morton*, ἐν ἀχρηστίᾳ σήμερον καὶ ἱστορικῆς μόνον ἀξίας, καθὼς καὶ ἄλλα, ὅπως διὰ τὴν βρεγματικὴν γωνίαν τὸ βρεγματικὸν γωνιόμετρον τοῦ *Quatrefages* κ. τ. λ.

Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἐπενοήθησαν διάφορα τελειοτέρας κατασκευῆς καὶ λεπτὰ ὄργανα ἀκριβείας πρὸς καταμέτρησιν τῶν γωνιῶν. Τοιαῦτα εἶναι, μεταξὺ ἄλλων, τὸ στατικὸν γωνιόμετρον, εἶδος γνώμονος σταθεροῦ ἐπὶ ὁριζοντίου ἐπιπέδου φέροντος γωνιομετρικὸν δείκτην ἐπὶ τοῦ ἑνὸς βραχίονος, εἶτα τὸ προσαρμοστὸν γωνιόμετρον τοῦ *Mollisson*, δείκτης γωνιομετρικὸς προσαρμοζόμενος ἐπὶ τοῦ βραχίονος τῶν συνήθων κρανιομέτρων, τοῦ τε ἰσοσκελοῦς καὶ τοῦ ἀνισοσκελοῦς, λίαν εὔχρηστον καὶ εὐμετακόμιστον. Ἀναφέρομεν ἐπίσης τὸ γωνιόμετρον *Papillault*, τὸ κεφαλόμετρον *Verneau*, τὸ γναθόμετρον *Töröck*, τὸ τριγωνόμετρον *Fürst*, ὡς καὶ τὸν παραλληλογράφον κτλ., μεταξὺ τῶν νεωτέρων.

Εἶναι εὐνόητον ὅμως ὅτι πολλὰς γωνίας δυνάμεθα νὰ ἀναγνώσωμεν δι' ἑνὸς γνώμονος ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τῶν κεφαλογράμμων καὶ ἄλλων σχεδιασμάτων, ὅταν φέρωμεν τὰς ὡρισμένας γραμμὰς ἢ σχηματίσωμεν πλῆρες τρίγωνον.

Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

γώνιον *['Ανθρωπολογ.]*· ἐκ τῆς λ. *γωνία*. Ἀνθρωπομετρικὸν σημεῖον. Τὸ μᾶλλον πρὸς τὰ ὀπίσω κάτω καὶ ἐκτὸς προβάλλον σημεῖον τῆς γωνίας τῆς ὀστεΐνης κάτω γνάθου, ἢ ἐκεῖνο εἰς ὃ συναντῶνται αἱ ἐφαπτόμεναι τοῦ κάτω χείλους τοῦ σώματος καὶ τοῦ ὀπισθίου χείλους τοῦ κλάδου τῆς κάτω γνάθου. Εὑρίσκεται διὰ τῆς ψηλαφήσεως καὶ διὰ μέσου τῶν μαλακῶν μορίων.

Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

γώνιον (τὸ) (Gonium) *[Βοτ.]*. Γένος μυκήτων τῆς οἰκογενείας τῶν *βολβακιδῶν*, περιλαμβάνον μικροσκοπικοὺς μύκητας διακρινομένους διὰ τὸ ἀκανθωτὸν μηκόστυπός των καὶ τὸ πράσινον ζωηρὸν χρῶμά των. Ἀπαντῶσιν εἰς τὰ γλυκέα, στάσιμα ἢ ἐλαφρῶς ῥέοντα ὕδατα.

Δ. Ν. Π.

γωνιοπτερίδαι (οἱ) (Goniopteridae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια εντόμων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ῥυγχοφόρων*, περιλαμβάνουσα ἀρκετὰ γένη ὧν κυριώτερα: *γωνιόπτερος καὶ ὀξύωψ.*

Δ. Ν. Π.

γωνιόπτερος (ὁ) (Goniopterus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *γωνιοπτεριδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει κανθάρους μετρίου μεγέθους μὲ σῶμα εὔρωστον καὶ ἀτρακτοειδές, ῥύγχος βραχὺ καὶ χρῶμα ἐπίξανθον, ἐρυθρωπὸν ἢ μελανόν. Γνωστὰ περὶ τὰ 15 εἴδη διεσπαρμένα εἰς ὁλόκληρον τὴν Αὐστραλίαν.

Δ. Ν. Π.

γωνιοσκοπικὸς *κύκλος* *['Αστρον.]*. Κύκλος διηρημένος εἰς μοίρας ἢ βαθμοὺς καὶ χρησιμεύων εἰς μέτρησιν γωνιῶν (βλ. θεοδόλιχος, μεσημβρινὸς *κύκλος* κτλ.).

Σ. Π.

γωνιόσπερμα ἢ *γωνιοσπέρματα* (τὰ) *[Βοτ.]*. Καλοῦνται οὕτω φυτά τινα, ἅτινα φέρουσι σπέρματα γωνιώδη.

Δ. Ν. Π.

γωνιοστάχυον (τὸ) (Goniostachium) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *βερβενιδῶν*. Εἶναι πόαι πολυετεῖς, ἔχουσιν ὀσμὴν λεμονίου καὶ ἄνθη κατὰ κεφαλίδας διατεταγμένα. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν, ὧν τινα καλλιεργοῦνται ἐν Εὐρώπῃ πρὸς κόσμον.

Δ. Ν. Π.

γωνιόστομα (τὰ) *[Ζῳολ.]*. Καλοῦνται ζῷά τινα διαφόρων ἀθροισμάτων, ἅτινα ἔχουσι γωνιῶδες στόμα.

Δ. Ν. Π.

γωνιόστυλος (ὁ) (Goniostylus) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *θυμελιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει δένδρα μὲ φύλλα ἐναλλασσόμενα καὶ ἄνθη κατὰ βότρυς διατεταγμένα. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Ἰάβας καὶ τῆς Σουμάτρας.

Δ. Ν. Π.

γωνιόσωμα (τὰ) (Goniosoma) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἀραχνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *φαλαγγιδῶν*. Κυριώτερα χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα εἶναι ἡ θέσις τοῦ ὑπογαστρίου, ὅπερ καλύπτεται ὑπὸ τοῦ κεφαλοθώρακος, καὶ αἱ πολυπληθεῖς ἄκανθαι δι' ὧν καλύπτονται αἱ σιαγόνες.

Δ. Ν. Π.

γωνιοτροπὶς (ἡ) (Goniotropis) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων πενταμεροῦς συμμετρίας τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἐλάχιστα εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Βραζιλίας.

Δ. Ν. Π.

γωνιοχίτων (ὁ) (Goniochiton) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μηλειδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει δένδρα φυόμενα εἰς τὴν Ἰάβαν. Δ. Ν. Π.

Γώνιππος. Οὕτως ἐκαλεῖτο εὐγενὴς καὶ ὡραῖος ἐξ Ἀνδανίας τῆς Μεσσηνίας νεανίας. Ὅτε οἱ Λακεδαιμόνιοι κατά τινα ἐκστρατείαν των κατὰ τῶν Μεσσηνίων ἐτέλουν ἐν τῷ στρατοπέδῳ των τὴν ἑορτὴν τῶν Διοσκούρων καὶ εἶχον παραδοθῆ εἰς τὸν πότον καὶ τὰς παιδιάς, ὁ Γώνιππος καὶ ὁ φίλος του Πάνορμος, ἐνδυθέντες χιτῶνας λευκοὺς καὶ χλαμύδας πορφυρᾶς, ἱππεύσαντες δὲ ὡραίους ἵππους, ἐνεφανίσθησαν κρατοῦντες δόρατα εἰς τὰς χεῖρας ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν Λακεδαιμονίων. Οὗτοι, νομίσαντες τότε ὅτι αὐτοὶ οἱ Διόσκουροι ἔκαμον τὴν ἐμφάνισίν των, προσεκύνουν αὐτούς, οἱ δὲ Μεσσήνιοι νεανίαι ἐπωφεληθέντες τῆς καταστάσεως ταύτης τῶν Λακεδαιμονίων, ἀφοῦ ἐφόνευσαν μὲ τὰ δόρατά των ἱκανοὺς ἐκ τῶν προσκυνησάντων αὐτούς, ἐπανῆλθον μὲν ἀβλαβεῖς εἰς τὴν Ἀνδανίαν, ἐπέσυραν ὅμως τὴν μῆνιν τῶν Διοσκούρων κατὰ τῆς πατρίδος των.

ΚΑΨ.

γωνιώδης (ὁ, ἡ), *—ες* (τὸ)· ὁ πλήρης γωνιῶν· || ὁ ὅμοιος μὲ γωνίαν, γωνιοειδής.—Ἐπίρρ. *γωνιωδῶς.*

—γωνιώδης *ἀπόστασις* *['Αστρ.]*· βλ. λ. ἀπόστασις *γωνιώδης* (τομ. Ε΄ σ. 230 α΄).

γωνίωμα (τό)· τὸ ἐν σχήματι γωνίας, ῥάχις δίκην γωνίας.

γωνίωμα (τὸ) (Gonioma) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀποκυανοειδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει δενδρύλλια ἀπαντῶντα εἰς τὰς περὶ τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος χώρας.

Δ. Ν. Π.

γωνίωσις (ἡ)· ἡ εἰς σχῆμα γωνίας κατεργασία κατασκευάσματός τινος.

γωνιωτός, *—ή*, *—όν*· ὁ ἐν σχήματι γωνίας, ὁ σχηματίζων γωνίαν.

Γῶνος *['Αρχαιολ.]*. Παίγνιον ἀπαιτοῦν εὐστροφίαν καὶ σωματικὴν δεξιότητα, ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Ἡσυχίου, ὅστις χαρακτηρίζει τοῦτο ὡς παλαιστικόν. Ἡ φύσις τοῦ παιγνίου παραμένει ἄγνωστος.

γῶπα (ἡ) *[Ζῳολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ἰχθύος *βὼξ* (τ. Ζ΄ σ. 950 α΄).

Δ. Ν. Π.

Γώρ. Ὀνομάζεται οὕτως ἡ κοιλὰς τοῦ Ἰορδάνου, σημαίνει δὲ ἡ λέξις ταπείνωσιν, ἤτοι καθίζησιν. Πραγματικῶς ὁ Ἰορδάνης μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Ἀβραὰμ φαίνεται ὅτι ἐξέβαλλεν εἰς τὸν Αἰλανιτικὸν κόλπον (τὸν σημερινὸν κόλπον Ἄκαμπα). Ἐπὶ Ἀβραὰμ τεραστία ἔκρηξις, ἔχουσα κέντρον τὴν τότε χώραν τῆς Πενταπόλεως, κατεκρήμνισε ταύτην εἰς βάθος 800 μ. περίπου καὶ τὸ χάσμα αὐτὸ ἐπλήρωσαν τὰ ὕδατα τοῦ Ἰορδάνου, φθάσαντα εἰς ὕψος τόσον, ὥστε ἡ ἡμερησία ἐξάτμησις τῆς ἐπιπολῆς νὰ ἰσοῦται πρὸς τὸ ποσὸν τοῦ προσαγομένου ὕδατος. Κατεπόθη ἡ Πεντάπολις, καὶ ἡ κοιλὰς τοῦ Ἰορδάνου ἔλαβε τὴν πρωτοφανῆ

Digitized by Google

της κλίσιν, διότι ἡ μὲν Τιβεριὰς εἶναι 208 μ. ὑπὸ τὴν Μεσόγειον, ἡ δὲ Νεκρὰ 400. Δι' αὐτὸ εἶναι καὶ ὁ ὁρμητικώτατος ποταμὸς τοῦ κόσμου. Καὶ μέχρι σήμερον ἡ Νεκρὰ δὲν ἔπαυσε νὰ εἶναι ἑστία ἡφαιστειακῶν παροξυσμῶν. Θερμαὶ πηγαὶ παρ' αὐτήν, ἧς χαρακτηριστικὰ εἶναι ἁλμυρότης πρωτοφανὴς (30%) καὶ ἀνάδοσις ἀσφάλτου. Γ. Λ. Α.

Γωρίων. Υἱὸς Νικομήδους, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Ἰωσήπου εἰς τὰς φρικτὰς σκηνάς, αἵτινες ἐν Ἱεροσολύμοις προηγήθησαν ἀμέσως τῆς πολιορκίας τοῦ Τίτου. Γ. Λ. Α.

Γώρυα *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ἡ πρωτεύουσα τῆς *Γωρυαίας* κατὰ Πτολεμαῖον (Ζ, α, 43). Σ. Ε. Λ.

Γωρυαία *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς ἐντὸς τοῦ Γάγγου Ἰνδικῆς, ὑπὸ τοὺς Λαμβάτας καὶ τὴν Σουαστηνήν, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Ζ, α, 42). Ὁ Ἀρριανὸς (Ἀναβ. Δ, κγ, 1) ἀναφέρει αὐτὴν ὡς Γουραίων χώραν καὶ ἔχουσαν ποταμὸν Γουραῖον, ὃν μετὰ τῶν ἱππέων του καὶ τῶν ἱππακοντιστῶν του ὁ Ἀλέξανδρος «χαλεπῶς διέβη διὰ βαθύτητά τε καὶ ὅτι ὀξὺς ὁ ῥοῦς ἦν αὐτῷ καὶ λίθοι στρογγύλοι ἐν τῷ ποταμῷ ὄντες σφαλεροὶ τοῖς ἐπιγίγνουσιν ἐγίγνοντο» (Δ, κε, 7). Σ. Ε. Λ.

Γώρυς *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰνδικῆς ἐπὶ τοῦ Χοάσπου ποταμοῦ (*Στράβ.* 15, 1, 22). Π. Ν. Π.

γωρυτὸς ἢ ***γορυτὸς*** ἢ ***χωρυτὸς*** (corytus) *['Αρχαιολ.]*. Τοξοθήκη ἀναφερομένη ὑπὸ πλείστων συγγραφέων. Τὸ «Μέγα Ἐτυμολογικὸν» (44,7) παράγει τὴν λέξιν ἀπὸ τὸ «χωρυτὸς» καὶ τοῦτο ἀπὸ τὸ «χωρεῖν ῥυτά», δηλαδὴ ἑλκυστὰ τόξα, βέλη. Π. Κ. Π.

Γωτάρζης ἢ ***Γωτέρδης*** ἢ ***Κοτάρδης***. Βασιλεὺς τῶν Πάρθων (40—51 π. Χ.), υἱὸς τοῦ Ἀρταβάνου Γ' καὶ διάδοχος τοῦ ἀδελφοῦ του Βαρδάνου Α'. Ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον διὰ στάσεως, ὅτε ὁ Βαρδάνης ἐσχεδίαζεν ἐκστρατείαν κατὰ τῶν Ρωμαίων (*Ἰωσήπου*, Ἰουδ. Ἀρχαιολ. 23 3.4). Εἰς νομίσματα καὶ ἐπιγραφὰς ὁ Γωτάρζης ἀποκαλεῖ ἑαυτὸν σατράπην τῶν σατραπῶν, βασιλέα τῶν βασιλέων, γεόπορθον, φιλέλληνα κλπ. Ἔθανε κατὰ τρόπον ὕποπτον. Π. Ν. Π.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Γ.

Digitized by Google

Δ

Δ. Τὸ *δέλτα* εἶναι τὸ τέταρτον γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου, προῆλθε δὲ ἐκ τοῦ σημιτικοῦ daleth, δηλοῦντος τὴν *θύραν*.

—*[Παλαιογρ.]* Ἐν τῷ φοινικικῷ ἀλφαβήτῳ τὸ daleth γράφεται καθ' ὅμοιον τρόπον πρὸς τὸ ἡμέτερον κεφαλαῖον δέλτα, ἀλλ' ἀνεστραμμένον, ἤτοι ὡς Δ, ἔτι δὲ ὡς Δ καὶ Δ. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλληνικῇ ἀπαντᾷ ὑπὸ ποικίλας κατὰ τόπους καὶ χρόνους μορφάς: ἐν τῇ Ἀττικῇ κατὰ μὲν τὸν Ζ' καὶ Ε' π. Χ. αἰ. γράφεται ὡς τὸ ἡμέτερον κεφαλαῖον Δ (οὕτω δὲ ἐγράφετο καὶ ἐν Ἐφέσῳ, Μιλήτῳ, Λέσβῳ, Χίῳ, Σάμῳ, Ρόδῳ, Καλύμνῳ, Παμφυλίᾳ, Θήρᾳ, Κρήτῃ, Μήλῳ, Κυρήνῃ, Ναυκράτιδι, Σίφνῳ, Κέῳ, Νάξῳ, Πάρῳ, Δήλῳ, Μεγάροις, Θάσῳ, Ἐρετρίᾳ, Χαλκίδι, Ἀμβρακίᾳ, Λευκάδι, Κερκύρᾳ κ. ἀ.), κατὰ δὲ τὸν ϛ' π. Χ. αἰ. ἀπαντᾷ ἐν Ἀττικῇ ὑπὸ τὴν μορφὴν Δ, Δ, Δ καὶ Δ.

Ἐν ἐπιγραφαῖς τῆς Γέλας (ϛ' αἰ.), Σελινοῦντος καὶ Συρακουσῶν (Ε' αἰ.), Ζάγκλης (τῆς κατόπιν Μεσσήνης), Χαλκίδος, Βοιωτίας (Ε' αἰ.), Ὀπουντίων καὶ Ὀζολῶν Λοκρῶν (ὡσαύτως τοῦ Ε' αἰ.), Θεσσαλίας (Ε' αἰ.), Κεφαλληνίας (ϛ' αἰ.) γράφεται ὑπὸ τὸ σχῆμα Δ.

Ἐν ἐπιγραφαῖς Κύμης, Καρύστου καὶ Στύρων (Εὐβοίας), Φωκίδος, Ἐπιζεφυρίων Λοκρῶν (Ε' αἰών), Θεσσαλίας καὶ Ἀργολίδος (ΣΤ' αἰών), Λακωνικῆς καὶ Ἀρκαδίας (ὡσαύτως τοῦ ΣΤ' αἰῶνος) καὶ ἀλλαχοῦ ὡς D, ἐξ οὗ προῆλθε καὶ τὸ ὁμοιόσχημον κεφαλαῖον γράμμα τῶν Λατίνων, τὸ παριστῶν τὸν αὐτὸν φθόγγον. Ἐν τῇ ἐπισεσυρμένῃ γραφῇ τὸ μὲν ἑλληνικὸν δ ἀπαντᾷ ὑπὸ ποικίλα σχήματα, τὰ ἑξῆς:

260—250 π. Χ. Δ Δ Δ Δ
240—210 π. Χ. Δ Δ Δ Δ
180—110 π. Χ. Δ Δ Δ Δ Δ Δ
Α' αἰὼν μ. Χ. Δ Δ Δ Δ Δ Δ Δ
Β' αἰὼν μ. Χ. Δ Δ Δ Δ Δ
Γ αἰὼν μ. Χ. Δ Δ Δ
302—355 μ. Χ. Δ Δ Δ
487 μ. Χ. Δ Δ d
498 μ. Χ. Δ d
542 μ. Χ. Δ d
592—633 μ. Χ. Δ Δ d d Δ Δ d Δ d
756 μ. Χ. (;) δ

(Κατὰ Θόμψων-Λάμπρον)

τὸ δὲ λατινικὸν *d* ὑπὸ τὰς ἑξῆς μορφάς:

πρὸ τοῦ 79 μ. Χ. (ἐπιγραφαὶ) δ δ δ λ
» » » » » (πινακίδες) δ δ d d δ λ
Β' αἰὼν μ. Χ. d d d d d
Ε' αἰὼν μ. Χ. d d d
572 μ. Χ. d d d d

(Κατὰ Θόμψων-Λάμπρον)

Ἐν τῇ Δύσει τό τε κεφαλαῖον καὶ τὸ μικρὸν *d* ἐγράφετο κατὰ τὸν Μεσαίωνα (ἀπὸ τοῦ Ε'—Ι' αἰῶνος μ. Χ.) ὡς ἑξῆς:

πέμπτος μ. Χ. αἰὼν δ d
ἕκτος μ. Χ. αἰὼν D D d d d d d
ἕβδομος μ. Χ. αἰὼν D d d d
ὄγδοος μ. Χ. αἰὼν δ d d d d d δ
ἔνατος μ. Χ. αἰὼν D d δ
δέκατος μ. Χ. αἰὼν δ d d d
ἑνδέκατος μ. Χ. αἰὼν D δ D D d d d

κατὰ δὲ τὴν Γοτθικὴν γραφήν:

δωδέκατος αἰὼν δ d δ d
δέκατος τρίτος αἰὼν D δ d
δέκατος τέταρτος αἰὼν D δ d
δέκατος πέμπτος αἰὼν D δ d

Σήμερον τὸ μὲν ἡμέτερον δ (κεφαλαῖον καὶ μικρὸν) γράφεται: Δ D δ δ, τὸ δὲ εὐρωπαϊκὸν

d ὡς ἑξῆς: D D d D d D ∂ D ∂

—*[Γλωσσολ.]* Ὅπως καὶ τὰ λοιπὰ μέσα β, γ, οὕτω καὶ τὸ δ ἦτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις φθόγγος κλειστὸς ἀκαριαῖος, ὅμοιος περίπου πρὸς τὸ λατινικὸν (καὶ τὸ τῶν συγχρόνων εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν) *d*, οὐχὶ δὲ ὅπως τὸ νεοελληνικὸν δ, ὅπερ εἶναι φθόγγος διαρκὴς πνευματώδης. Τὴν ἀρχαίαν προφορὰν διέσωσε παρ' ἡμῖν τὸ δ εἰς τὸ σύμπλεγμα *νδ* (=*νd*): (ἄνδρας) ὁ ἄνdρας, ἀνdρειωμένος, (δένδρον) δένdρο, (ἐνδύω) νdύνω,—ομαι, (ἕνδεκα) ἕνdεκα κλ. Διάφορόν πως προφορὰν φαίνεται ὅτι εἶχε τὸ δ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἠλείοις, ὅπως δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τῆς εἰς τὰς ἠλειακὰς ἐπιγραφὰς γραφῆς τοῦ ζ ἀντὶ δ (ΣΤ' καὶ Ε' αἰῶν π.Χ.), λ. χ. ζᾶμον, ζὲ (οὐζέ), Fειζώς Ζ κ.λ.π.=δᾶμον (δῆμον), δὲ (οὐδέ), Fειδὼς (εἰδώς), Δὶ (=Διὶ) κ.λ.π.

Ὁμοίαν διαρκῆ προφορὰν φαίνεται ὅτι εἶχε καὶ τὸ διπλοῦν *δδ* ἐν Κρήτῃ (σποFδδαν κ. λ.), καὶ Θεσσαλίᾳ (ἰδδίαν κ. λ.), ὅπερ καθίσταται πιθανόν, ἂν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι μόνον τοιοῦτοι διαρκεῖς φθόγγοι (οὐχὶ δὲ κλειστοὶ ἀκαριαῖοι) δύνανται νὰ διπλασιάζωνται κατὰ τὴν ἐκφώνησίν των. Ὅπως καὶ τὰ λοιπὰ ὀδοντικὰ—καὶ τὰ χειλικά—, οὕτω καὶ τὸ δ εἶχε διττὴν τὴν ἀρχὴν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλληνικῇ· ἢ δηλαδὴ προῆλθεν ἐξ ἀρχικοῦ, ἰαπετικοῦ *d* (δέκα—decem, δύο—duo, δηλέομαι—deleo, δῖος—divus, δύναμαι κ. λ.) ἢ ἐκ παλαιοῦ ὑπερωϊκοῦ g^u ἑπομένων λεπτῶν φωνηέντων ε, η, ι: δέρεθρον—βάραθρον—δήλομαι—βούλομαι, ὀδελὸς—ὀβολὸς κ. λ., ἐκτὸς τῶν αἰολικῶν διαλέκτων (λεσβιακῆς, θεσσαλικῆς, βοιωτικῆς), αἱ ὁποῖαι ἀντὶ τοῦ δ μᾶς παρουσιάζουν β καὶ πρὸ τῶν ῥηθέντων λεπτοτέρων φωνηέντων, λ. χ. Βελφοὶ ἀντὶ Δελφοί, βέφυρα ἀντὶ δέφυρα ἢ δίφουρα κατὰ διαλέκτους (=γέφυρα), βέλλειτει ἀντὶ δήλεται (=βούλεται) κ. λ.

Τὸ δ ὑπέστη κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους πολλὰς καὶ ποικίλας—ἀναλόγως τοῦ συνδυασμοῦ του πρὸς διαφόρους φθόγγους—ἀλλοιώσεις. Οὕτω λ.χ. συναπτόμενον μὲν πρὸς προηγούμενον σ ἀπετέλεσε μετ' αὐτοῦ ζ: Ἀθήνας-δε—Ἀθήναζε, θύρας-δε—θύραζε κ. λ. Καὶ μετὰ ἑπομένου ἡμιφώνου ι ἡνώθη ὡσαύτως τὸ δ εἰς ζ: * ἐλπίδιω—ἐλπίζω, *Διεὺς (Διός)—Ζεύς, *πεδιὸς—πεζός, *ἀργυρόπεδια—ἀργυρόπεζα, βραδύτερον δὲ καί: καρδία—κόρζα (παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Κυπρίοις) κ. λ. Ἐν Κρήτῃ, Λακωνικῇ, Μεγάροις καὶ Βοιωτίᾳ ἐκ τοῦ *σδ* προῆλθε (κατ' ἀφομοίωσιν τοῦ σ πρὸς τὸ ἑπόμενον δ) διπλοῦν *δδ* (οὐχὶ δέ, ὡς ἀνωτέρω, ζ): *δουλίσδω—δουλίδδω (=ὑποδουλώνω) κ. λ. Διπλοῦν *δδ* ἐγράφετο ὡσαύτως ἀντὶ τοῦ ζ καὶ εἰς τὰ ῥήματα δικάδδω, ῥέδδω (=δικάζω, ῥέζω) κ. λ., ἁπλοῦν δὲ δ ἀντὶ τοῦ ζ ἐν ἀρχῇ λέξεως εἰς τὰς ἰδίας διαλέκτους: δαμιόω (=ζημιόω, -ῶ), Δεὺς (Ζεὺς) κ. λ.

Εἰς χρόνους παλαιοτάτους, προϊστορικούς—πάντως ὅμως μετὰ τὴν διάκρισιν τῆς ἑλληνικῆς ἐκ τῶν λοιπῶν ἰαπετικῶν γλωσσῶν—τὸ ληκτικὸν -δ ἀπεβλήθη ἐν τῇ ἑλληνικῇ, ὅπως καὶ πάντα τὰ λοιπὰ σύμφωνα, ἐξαιρουμένων τῶν ν, ρ, ς, διό: τὸ (ἀντὶ τόδ, ἰνδ. tad), τί (ἀντὶ τίδ, τοῦ ὁποίου τὸ τελικὸν -δ ἐσώθη ἐν τῷ συνθέτῳ οὐ-τιδ-ανός), ἄλλο (ἀντὶ ἄλλοδ, λατ. aliud, πρβλ. ἀλλοδ-απός), οὕτω(δ), λεγέτω(δ) κ.λ. Τὸ τελικὸν *-d* ἀπεβλήθη καὶ ἐν τῇ λατινικῇ, ἀλλὰ μόνον κατόπιν μακροῦ φωνήεντος, λ. χ. praedā, sententiā, eō, Gnaeō, bovī magistratū κ. λ., ἀλλ' ἐν ἀρχαϊκοῖς κειμένοις: praidad, sententiad, eod, Gnaivod, bovid, magistratud κ. λ., ἔτι δὲ αἰτιατικὴ me, te (ἀρχαιότερον med, ted), dato, esto, sunto (ἀρχαιότερον estod, datod, suntod) κ. λ. extra, supra (ἀντὶ extrad, suprad) κ. λ. Ἀλλὰ κατόπιν βραχέος φωνήεντος τὸ *-d* διετηρήθη: aliud, id, illud, quid, quod κτλ. Ἡ ἀποβολὴ αὕτη τοῦ *-d* συνετελέσθη περὶ τὸ 200 π. Χ. Ἡ κατόπιν γραφὴ τοῦ *-d* πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἁπλῶς ὡς ἀρχαϊσμός. Καὶ τὸ ἑλληνικὸν δ καὶ τὸ λατινικὸν *d* ἀφωμοιώθη πρὸς διάφορα σύμφωνα. Οὕτως ἐν μὲν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ τὰ δδ-τι, δδ πως, ποδ-κὶ κλπ., ἔγιναν (ἐν τῇ λεσβιακῇ κλπ.), ὅττι, ὅππως, ποκκὶ κλπ., ἐκ δὲ τῶν ποδ-σί, ἐλπίδ-σι κλπ., προῆλθον τὰ ποσσί, ἐλπίσσι καὶ καθ' ἁπλοποίησιν τοῦ διπλοῦ σσ: ποσί, ἐλπίσι κλπ., ὅπως καὶ ἐκ τῶν λατινικῶν (laedo) laed-si, (ludo) lud-si κλ. προῆλθον τὰ laessi, lussi καὶ κατόπιν laesi, lusi κλπ. Ἐκτὸς τῆς ἀφομοιώσεως ταύτης συνέβη ἐν τῇ λατινικῇ ὁμοία φωνητικὴ μεταβολὴ καὶ εἰς ἄλλα συμπλέγματα. λ. χ. εἰς τὸ σύμπλεγμα d+c, q, g: (quidquam) quicquam, (hodce-hocce) hoc, (adgero) aggero κλπ., εἰς τὸ d+p: (quid-pe) quippe, d+m: (ad-moveo) ammoveo κλπ., d+n: (ad-noto) annoto κλπ., d+l: (adloquor) alloquor, (sed-la) sella κλπ., d+s (ad-sequor) assequor, (ad-siduus) assiduus κλπ., d+t: (ad-tenuo) attenuo, (adtuli) attuli κλπ., d+f: (ad fero) affero, (ad-figo) affigo κλπ. Ἀφομοίωσις καὶ κατόπιν ἁπλοποίησις συνέβη εἰς τά: adspiro—asspiro—aspiro, (ardeo) ardsi—arssi—arsi, adsto—assto—asto, obseds—obsess—obses, ped-s—pess—pes κλπ. Τὸ *d* ὑποκατεστάθη ὑπὸ τοῦ *l* (ἄγνωστον ἀκόμη ὑπὸ ποίους ὅρους) εἰς τὰς λέξεις: dacruma (ἑλλ. δάκρυ)—lacrima, dingua—lingua, (sedeo) solium, (odor, ὄδιω-ὄζω) olēre, (con-sed) consul=σύνεδρος κλπ., ἕνεκα ἀνομοιώσεως δὲ τὸ *d* ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ *r* εἰς τὸ meridies (ἀντὶ medi-dies).

Τὸ -δ- ἀνεπτύχθη ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ μεταξὺ τῶν συμφώνων ν καὶ ρ: ἀν(ε)ρὸς—ἀν-δ-ρός, ὅπως καὶ εἰς τὰς νεολατινικὰς γλώσσας μεταξὺ ἐνρίνου+ὑγροῦ: mol(e)re—mou-d-re, val(e)re—val-d-ra=vaudra, fallere—fal-d-ra=faudra κλ. tenerum—ten-d-re, generum—gen-d-re, Ven(e)ris diem—Ven-d-redi, tenere—ten-d-ra (tiendra), venire—ven-d-ra (viendra), cin(ge)re—cein-d-re, pun(ge)re—poin-d-re, attin(ge)re—attein-d-re κ.λ. Τὸ δ, ὅπως καὶ τὰ λοιπὰ μέσα β, γ, ἀποβάλλεται συχνότατα ἐν μέσῳ φωνηέντων, ἰδίως εἰς τὰ σύγχρονα δωδεκανησιακὰ καὶ κυπριακὰ ἰδιώματα: ἀερφός,—ή, γάαρος, εἶεν (εἶδεν), (παιγνίδι—παιγνίι) παιγνί, (κλειδί—κλειί—) κλεί, σίερον, μηὲ—μηὲ (μηδὲ—μηδέ), κλαεύγω (κλαδεύω) κλ., ἔτι δὲ καὶ ἐν ἀρχῇ λέξεως ἐν τῇ συνεκφορᾷ: τὸ (δ)ικόμ μου, τό (ἱδ)ειρα κλ. Εἰς τὰ ἴδια ἰδιώματα παρατηρεῖται καὶ ἐναλλαγὴ τῶν μέσων, διὸ ἀντὶ γ ἢ β ἀπαντᾷ δ καὶ τἀνάπαλιν: ἀπογέλοιπα, Γημήτρις, γόντιν, γίδω κλ. (=ἀποδέλοιπα, Δημήτρις, δόντι, δίδω), δαφτίζω, ἅγιο Δῆμα (=βαφτίζω, ἅγιο Βῆμα), ραδίζω, δινάτιν (=ραγίζω, γινάτι) ἐν Ἰκαρίᾳ κ. ἀ., δραμμὴ (=γραμμή, ἐν Σύμῃ), τὸ συναώδιν (=συναγώγι,—γωγή, ἐν Ρόδῳ) κ.οὕ.κ. Εἰς τὰ σύγχρονα βορειοελληνικὰ ἰδιώματα, τὰ ὁποῖα διακρίνονται διὰ τὴν ἐξασθένωσιν τῶν ἀτόνων φωνηέντων πλὴν τοῦ α (δηλ. τροπὴν τῶν ἀτόνων ο καὶ ε εἰς ου καὶ ι καὶ ἀποβολὴν τῶν ἀτόνων ου καὶ ι) τὸ δ πρὸ τοῦ κ, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων ἀπεβλήθη ἄτονον ι, μετεβλήθη πολλαχοῦ εἰς θ (ἰ)δικός μου—θκός μ', δικέλλι—θκέλλ', δικράνι—θκράν, κλ. (ἐν Ἠπείρῳ κ. ἀ.). Ἀντιστρόφως εἰς διάφορα νεοελληνικὰ ἰδιώματα τὸ θ πρὸ τοῦ ι ἐτράπη εἰς δ, λ. χ. διὸς σχουρέσ'! (=θεὸς συγχωρέσῃ!) ἐν Λέσβῳ, Διουχάρς=Θεοχάρης (ἐν Ἀμφίσσῃ), δειάφ'=θειάφι, δειαφίζου=θειαφίζω κλ. Εἰς διάφορα καππαδοκικὰ καὶ νοτιοϊταλικὰ ἰδιώματα τὸ δ ἐτράπη—κατ' ἐπίδρασιν τῆς τουρκικῆς καὶ ἰταλικῆς—εἰς *d*: dεσπότης, dέκα, dίνω κλ. ἐν Ἀραβανίῳ κ. ἀ. τῆς Καππαδοκίας, dουλεύω, dάφτυλο κλ. (=δουλεύω, δάχτυλο) ἐν Κάτω Ἰταλίᾳ. Εἰς τὰς νεολατινικὰς γλώσσας τὸ *d* ἔμεινε συνήθως ἀπαθὲς

Digitized by Google

ἐν ἀρχῇ λέξεως (πρβλ. λ. χ. τὰ γαλλικὰ dix, doigt, dette κ.λ. ἐκ τῶν λατινικῶν decem, digitum, debita κ.λ.). Ἐν τῇ γαλλικῇ τὸ d ἀποβάλλεται ἐν μέσῳ φωνηέντων: (cadere—) choir, (credere—) croire κ.λ., ἐκτὸς ἂν πρόκειται περὶ νεωτέρων ἐκ τῆς λατινικῆς δανείων modeste, médiéval κ.λ.), πρὸ δὲ τῶν φωνηέντων *e* καὶ *i* τρέπεται εἰς *g* καὶ *j*: (hordeum) orge, (diurnum) jour κ.λ. Γ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Τὸ ἀντίστοιχον πρὸς τὸ ἑλληνικὸν *δ* ξενόγλωσσον *d* προφέρεται ὡς *ντ* εἰς πάσας τὰς γλώσσας, ἐκτὸς τῆς ἱσπανικῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἀκούεται περίπου ὡς τὸ ἑλληνικὸν *δ*, ὁσάκις εὑρίσκεται εἰς τὸ τέλος τῆς λέξεως, προηγεῖται δὲ αὐτοῦ συλλαβὴ ἀρχομένη ἀπὸ d ὡς π. χ. Madrid=Μαντρίδ (ἢ Μαδρίτη), Ciudad=Θιουντάδ κ.τ.λ. Κατὰ ταῦτα τὰ ξενόγλωσσα ὀνόματα τὰ ἀρχόμενα ἀπὸ D ζητητέα εἰς τὴν ὀρθὴν προφοράν των *ντ*, ἐξαιρουμένων ἐκείνων τῶν ὁποίων ἔχει ἐπικρατήσει ἡ διὰ Δ μεταγραφὴ εἰς τὴν Ἑλληνικήν, ὡς: *Δάντης* Dante), *Δαντὼν* (Danton, *Διέγος* (Diego), *Δουμᾶς* Dumas, *Διαρβεκὶρ* (Diarbékir), *Διέππη* (Dieppe), *Δρέσδη* (Dresden), δαντέλλα καὶ των ἀραβοφθόγγων, ἅτινα ἄρχονται ἀπὸ ج *(δζὶμ)* καὶ ζητητέα εἰς τὸ *δζ*, ἀπὸ د *(δάλ)* καί τινων ἀρχομένων ἀπὸ ض *(δάτ)*.

Διὰ τοῦ ἑλληνικοῦ *δ* ἀποδίδονται ἐπίσης, συμφώνως πρὸς τὴν προφοράν των, καί τινες Ἀγγλικαὶ λέξεις ἀρχόμεναι ἀπὸ Th—.

— *(Βραχυγρ.)* Τὸ τέταρτον γράμμα τοῦ ἀλφαβήτου (δ, Δ) χρησιμοποιεῖται βραχυγραφικῶς εἰς ποικίλας περιστάσεις. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ ὡς ἀριθμητικόν, τονούμενον ἄνωθεν (δ') ἰσοδυνάμει μὲ τὸν ἀριθμὸν τέσσαρα καὶ τὸ τακτικὸν (τέταρτος) καὶ τὸ ἐπιρρηματικόν του (τετράκις), τονούμενον δὲ κάτωθεν (͵δ) μὲ τὸν ἀριθμὸν τέσσαρες χιλιάδες καὶ τὸ τακτικόν του (τετρακισχιλιοστός) καὶ τὸ ἐπιρρηματικόν του (τετρακισχιλιάκις). Ἐν τοῖς βιβλίοις τὰ ὁποῖα ἔχουν οἱασδήποτε ὑποδιαιρέσεις, σημαίνει τὴν τετάρτην κατὰ σειρὰν (Κεφάλαιον Δ', μέρος Δ', ᾆσμα Δ' κλπ.). Εἰς τὰς ὁμηρικὰς ῥαψῳδίας ἐπεκράτησε νὰ σημαίνηται διὰ μὲν τοῦ Δ (κεφαλαῖον) ἡ τετάρτη ῥαψῳδία τῆς Ἰλιάδος, διὰ δὲ τοῦ δ (μικρὸν) ἡ τετάρτη τῆς Ὀδυσσείας. (Οὕτως ἡ παραπομπὴ δ 146 σημαίνει 146ος στίχος τῆς τετάρτης ῥαψῳδίας τῆς Ὀδυσσείας.) Τὸ Δ ὡς ἀρχικὸν λέξεων καὶ κυρίων ὀνομάτων ἀντικαθιστᾷ πολλάκις ταῦτα. Οὕτως εἰς τὸ διομαιεπώνυμόν τινος τὸ ὄνομά του γράφεται ἁπλῶς Δ (Δημήτριος, Δημοσθένης) καὶ ἀκολουθεῖ ὁλόκληρον τὸ ἐπώνυμον. Ἐν τοῖς νόμοις τὸ Δ ἀντικαθιστᾷ τὸ Διάταγμα (Β.Δ., βασιλικὸν διάταγμα) Ἐν τῇ γεωγραφίᾳ κλπ. τὸ Δ σημαίνει Δύσις, δυτικός, κλπ. — Ω

— Δ *(Μουσ.)*. Διὰ τοῦ ἀντιστοίχου πρὸς τὸ ἑλληνικὸν Δ, λατινικοῦ D ἢ d, οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ Ἄγγλοι παριστοῦν ἀκόμη καὶ σήμερον τὸν τέταρτον φθόγγον τῆς κλίμακος, δηλαδὴ τὸν ρε τῶν Γάλλων, Ἰταλῶν, Ἑλλήνων κλπ. Τὸ d τῆς τετάρτης ὀγδόης (ρε⁴) ἀνεφέρετο ἀπὸ τοῦ Η' αἰῶνος μεταξὺ τῶν γνωμόνων, μολονότι ἡ χρῆσίς του ὑπῆρξε σπανιωτάτη. Συγκεκομμένον τὸ γράμμα d σημαίνει δεξιᾷ (dextra, destra) καὶ ὡς ἐκ τούτου *m. d*=δεξιᾷ χείρ. Τὸ συγκεκομμένον ἐπίσης *d. c.* (ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ *da capo*) σημαίνει ἐξ ἀρχῆς, ὅπως καὶ τὸ *d. s.* (=dal segno) σημαίνει ἐκ τοῦ σημείου. Τὸ D εἰς τὰς φωνητικὰς συνθέσεις, τεθειμένον ἄνωθεν φωνῆς τινος, σημαίνει *discantus* καὶ εἶναι συνώνυμον πρὸς τὸ C (*cantus*) καὶ S (*sopranus, superius*)· παριστᾷ δηλονότι ὀξυτέραν φωνήν. Τέλος ὁ Ριμανν διὰ τοῦ D, εἰς τὸ ἁρμονικόν του σύστημα, παριστᾷ τὴν δεσπόζουσαν. Γ. Σ.

«Δ» *[Ναυτ. Ἱστορ.]*. Ἡ τετάρτη τῶν παλαιῶν κανονιοφόρων μας, αἵτινες ἀντὶ ὀνομάτων ἔφερον πρὸς διάκρισιν τὰ ψηφία «Α», «Β», «Γ», «Δ». Ἀλλογενὴς τοῦ παλαιοῦ τυροβόλου τῶν Κρουπ τῶν 12 ἑκ., διὰ ταχυβόλου Καννὲ τῶν 10 ἑκ. κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ πολέμου τοῦ 1912, καὶ ὑπαχθεῖσα εἰς τὴν ὑπὸ τὸν πλοίαρχον Ἰ. Δαμιανὸν ναυτικὴν μοῖραν τοῦ Ἰονίου, ἠδυνήθη νὰ εἰσπλεύσῃ τὸν Ἀμβρακικόν, ὑπὸ κυβερνήτην τὸν ὑποπλοίαρχον Κοσμᾶν Μπούμπουλην κατὰ τὴν 3ω 40' πρωΐας τῆς 4 Ὀκτωβρίου 1912 (βλ. «Ἄλφα», «Β» καὶ «Γ»). Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

δ, ἀκτῖνες *[Φυσικ.]*· βλ. ἀκτῖνες δ.

δά· ἐπίρρ. ἐκ τῶν καλουμένων μορίων, προελθὸν ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου *δή*, τοῦ ὁποίου τὸ φωνῆεν ἐτράπη εἰς α καθὰ εἰς τὸ ἀκόμη-ἀκόμα, τίποτε-τίποτα || ἀπὸ τῆς συμπερασματικῆς ἐννοίας τοῦ *δή*, ἡ ὁποία εἶναι παρ' ἀρχαίοις συνηθεστάτη, συνεκφέρεται μετὰ τῆς προστακτικῆς πρὸς μετριωτέραν ἔκφρασιν τῆς προσταγῆς: «ἄκουσέ με δά», «κάθισε δὰ φρόνιμα», «ἔλα δὰ χαημένε γρήγορα», «σώπαινε δά, τί 'ν' αὐτὰ ποὺ λές», «στάσου δα, μὴν τρέχῃς» || καὶ μετ' ἄλλων λέξεων συνεκφέρεται χάριν μαλακωτέρας ἐκφράσεως: «αὐτὸ δὰ ἔλειπε», «ὄχι δα καημένε, δὲν εἶν' ἔτσι» || φρ. «καλὰ δὰ» ὅταν ἀποκρούωμεν ἢ ἀναιροῦμεν ἀλλότριον διανόημα μετά τινος εἰρωνείας: «καλὰ δά, περίμενε» || ἀπὸ τῆς ἐννοίας τῆς ἀκριβείας, τῆς βεβαιότητος τοῦ δὴ μετὰ ἐπιθέτων καὶ ἐπιρρημάτων («μέγας δή», «πολὺς δή», «ὀψὲ δή», «νῦν δή») προστίθεται ὡς προσχηματισμὸς μετ' ἀντωνυμιῶν καὶ ἐπιρρημάτων: «αὐτοεδὰ—αὐτηδὰ—αὐτοδά». ὁμοίως «ἐκεινοσιδά—τουτοεδὰ—τοσοεδά», «αὐτουδὰ—ἐκειδά», «τωραδά», «ἐτσιδά» πρὸς ἀκριβεστέραν δεῖξιν: «αὐτοδὰ ποὺ βλέπεις», «τωραδὰ ποὺ μιλοῦμε» «ἐτσιδὰ ποὺ σοῦ λέω». Β. Φ.

— **δά**· ἀντὶ ἐδά (βλ. λ.).

Δᾶ *(Θρησκειολ.)*. Θεότης τῶν Πελασγῶν, παραβαλλομένη πρὸς τὴν Ceres (Δήμητραν) τῶν Λατίνων. Τῆς λέξεως ὑπάρχουν πλεῖσται ἑρμηνεῖαι, ἐν αἷς: 1) Ἐκ τοῦ ἰωνικοῦ *Δία* (=θεία), τούτου παραγομένου ἐκ τοῦ σανσκριτικοῦ Dêvî. 2) Κατὰ Ἀνθιμον Γαζῆν κ. ἄ., εἶναι αὐτὸ τοῦτο τὸ *Γᾶ* (=γῆ), δι' ὃ καὶ Δαμήτηρ (=γῆ μήτηρ· ἄλλως τε ἡ λατρεία τῆς Γῆς (παθητικοῦ καὶ γονιμοποιοῦ στοιχείου) καὶ τοῦ Διὸς (ἐνεργητικοῦ καὶ δημιουργοῦ στοιχείου) ὡς πρωταρχικῶν θεῶν εἶναι κοινὴ πᾶσι τοῖς Ἀρίοις λαοῖς (πρβλ. Ἡσιόδου Γῆ, Ἰώνων Γαῖα). 3) ὁ Ahrens παράγει αὐτὴν ἐκ τοῦ *Δὰν* =Ζὰν=Ζὴν=Ζεύς. Π. Ν. Π.

Δάαι, Δᾶαι, Δάοι καὶ **Δάσαι**· βλ. λ. Δακοί.

-δαβα. Κατάληξις δακομοισικὴ συγγενεύουσα πρὸς τὴν θρᾳκικὴν -δέβα καὶ σημαίνουσα πόλιν ἢ συνοικισμόν, ὅπως λ. χ. Πατρίδαβα, Καρσίδαβα, Ἀργίδαβα, πόλεις τῆς Δακίας, Σακίδαβα, Δαούσδαβα, Ζιργίδαβα, τῆς Κάτω Μοισίας, (παρὰ *Πτολεμαίῳ*, III, 8, 4 καὶ III, 10, 5), Αἰάδαβα, Βρινέδαβα, Σικίδαβα καὶ ἄλλα (παρὰ *Προκοπίῳ*, Περὶ Κτισμάτων, IV). Α. Θ. ΣΑΜ.

Δαβὰ *μπουρνοῦ* *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Χερσονησὶς καὶ ἀκρωτήριον τοῦ κόλπου τῆς Σμύρνης πλάτ. 38° 39' 20" Β. μῆκ. 26° 44' 25", χάρτ. ἀγγλ. 1645: Island of Khios and Gulf of Smyrna), ἀποτελοῦν τὸ ΝΝΑ κέρας τὸ καὶ δεξιᾷ τῷ εἰσπλέοντι τὸν λιμένα Παλαιαῖς Φώκαιαις. Σ. Ε. Λ.

δαβαλλία (ἡ) (Davallie) *[Βοτ.]*. Γένος πτερίδων τῆς οἰκογενείας τῶν *πολυποδιδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ ὀκτὼ εἴδη φυόμενα εἰς τὰς εὐκράτους χώρας ἀμφοτέρων τῶν ἡμισφαιρίων καὶ εἰς τὴν Ὠκεανίαν. Δ. Ν. Π.

Δάβαρης. Οἰκογένεια Ἀθηναίων Ἀγωνιστῶν πολλὰ εἰσενεγκοῦσα εἰς τὸ κοινὸν ταμεῖον. Μεταξὺ τῶν μελῶν της διεκρίθησαν:—1) *Διονύσιος*, ἱερομόναχος, πεσὼν τῷ 1826 εἴς τινα συμπλοκὴν ἔξωθι τοῦ Χαλανδρίου. — 2) *Εὐστάθιος* Εὔπορος κτηματίας, διέθεσε τὴν περιουσίαν του καὶ πολλὰ ὑπέστη ἐπὶ Κιούταχῆ διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἀναγκαίων τῷ 1826.— 3) *Νικόλαος*. Ἠγωνίσθη εἰς διαφόρους περιστάσεις, καὶ τέλος καταταχθεὶς τῷ 1825 εἰς τὸν Τακτικὸν τοῦ Φαβιέρου ἐτραυματίσθη κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Καρύστου καὶ ἐκ τοῦ τραύματος, μετὰ ἔτος, ἀπεβίωσεν εἰς τὴν Τακτικούπολιν τῶν Μεθάνων (βλ. καὶ Νταβάρης). Γ. Δ. Κ.

Δάβειρα (τὰ) (Dabir) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μία τῶν ἕνδεκα πόλεων τῶν Χαναναίων, αἵτινες ἔκειντο ἐπὶ τῶν ὀρέων πρὸς νότον τῆς Παλαιστίνης. Κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, ὅστις ἐξώντωσε τοὺς κατοίκους αὐτῆς. Καταχτηθεῖσα ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ Γοθονιήλ, μετεβλήθη βραδύτερον εἰς ἱερατικὴν πόλιν. Κατὰ τοὺς παλαιστινολόγους τὸ Δάβειρα ἔκειντο εἰς τὴν χώραν τῶν σημερινῶν ἐλ-Νταχαρίγε μεταξὺ Χεβρὼν καὶ Βηρσαβεέ. —Μ.

Δαβερῶναι. Οἰκογένεια Φράγκων ἀρχόντων ἐν Κρήτῃ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἑνετοκρατίας. Ἀναφέρεται μετ' ἄλλων πολλῶν οἰκογενειῶν ὡς ἀποσυρθεῖσα εἰς τὸ ὀρεινὸν χωρίον Ἀμάριον κατὰ τὴν κατάληψιν τῆς πεδιάδος τῆς Μεσσαρᾶς ὑπὸ τῶν Τούρκων. [Πρβλ. *Ψιλάκι*, Ἱστ. τῆς Κρήτης, Α, 752.]

Δαβήσιος, Ριχάρδος (Davesius ἢ Dawes)· βλ. λ. Ντὼζ *Ριχάρδος*.

Δαβια *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τοῦ νοτίου ἡμίσεος τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς Ζακύνθου, εἰς τὸ μέσον τῆς ἀποστάσεως τῶν ἀκρωτηρίων Κρυονέρι καὶ Βασιλικός. Ἀποτελεῖ ἀπόρειαν τοῦ βουνοῦ Σκοπὸς καὶ τὸ ΝΑ κέρας τοῦ κυρίως κολπίζοντος ὅρμου τῆς Ζακύνθου (πλάτ. 38° 30' 45" Β, μῆκ. 20° 56' 45" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 207: Castro Tornese to Venetico, and island of Zante). Σ. Ε. Λ.

Δαβιὰ *[Γεωγρ.]*.—1) *Ἄνω*—. Χωρίον τῆς κοινότητος Τσελεπάκου τῆς ἐπαρχίας Μαντινείας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας. Κάτ.(1928) 170.—2) *Κάτω*— Χωρίον τῆς ἰδίας ὡς ἄνω κοινότητος. Κάτ. (1928) 175.

— *[Ἱστορ. Ἀγων.]* Ἡ Δαβιὰ ἢ Νταβιὰ καὶ ὀρθότερον *Τάπια* (προμαχών), λόγῳ τῆς ὀχυρᾶς της θέσεως, κληθεῖσα, εἶχε μεσαιωνικὸν φρούριον ἐπὶ τὴν κορυφὴν βράχου, ὅπερ ἦτο παλαιόθεν γνωστὸν ὑπὸ τὸ γενικὸν ὄνομα «Παλιόκαστρον». Κατὰ τὸν Ἀγῶνα ἐχρησιμοποιήθη ὡς ἓν ἐκ τῶν νύρω τῆς Τριπόλεως στηθέντων στρατοπέδων, τὴν δὲ 18 Ἀπριλίου 1821 ὑπῆρξε τὸ θέατρον ζωηρᾶς συμπλοκῆς μεταξὺ τῶν πολιορκητῶν καὶ μοίρας Τούρκων ἐξελθόντων τῆς Τριπόλεως διὰ νὰ ἀλέσουν ἄλευρα εἰς τοὺς αὐτόθι μύλους, ἥτις μετὰ κρατερὸν ἀγῶνα ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ ἄπρακτος. Χρήσιμος ἡ Δαβιὰ καθ' ὅλον τὸ ἐνδιάμεσον διάστημα, παρ' ὀλίγον παρεῖχε τὴν εὐκαιρίαν εἰς τοὺς Ἕλληνας τὸν Αὔγουστον τοῦ 1825 νὰ κερδίσουν σπουδαίαν μάχην ἐπὶ τῶν Αἰγυπτίων. Καθ' ὃν χρόνον ὁ Ἰμβραὴμ πασᾶς ἠγωνίζετο εἰς Μεσσηνίαν, ὁ ἀφιχθεὶς ἐν Τριπόλει ὑπαρχηγὸς τοῦ στρατεύματος Σουλεϊμὰν βέης (ὁ Γάλλος συνταγματάρχης καὶ ἀρνησίθρησκος Δὲ Σέζ), θελήσας νὰ ἐξασφαλίσῃ τοὺς μύλους τῆς Δαβιᾶς ἐκυρίευσε τὴν περιοχὴν καὶ ἐζήτησε νὰ στήσῃ διάφορα φυλάκια μέχρι Τριπόλεως. Πολιορκηθεὶς ὅμως μετὰ χιλίων πεντακοσίων Τακτικῶν εἰς τὸ Παλιόκαστρον τῆς Δαβιᾶς, καθ' ὃν χρόνον ἔξω διεξήγοντο σφοδραὶ συμπλοκαὶ πρὸς τοὺς ἐπαναστάτας, εἶχε φθάσει εἰς τὸ σημεῖον τῆς ἀπελπισίας, ἥτις, κατὰ τὸν Φωτάκον, θὰ κατέληγεν εἰς παράδοσιν αὐτοῦ καὶ τῶν ἀνδρῶν του εἰς τὸν Κολοκοτρώνην, ἐὰν μία παρεξήγησις δὲν τὸν ἐβοήθει. Γ. Δ. Κ.

δαβίανος (ὁ) *[Ζῳολ.]*. Γένος πιθήκων (βλ. κυνοπίθηκος).

Δαβιάνος, Ξαβέριος-Αἰμίλιος. Χῖος εὐπατρίδης καὶ λόγιος τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος. Ἐπιδοθεὶς εἰς τὰ ἐκκλησιαστικά, ἐγένετο κληρικός, κατετάγη εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ τάγμα τῶν Ἰησουϊτῶν καὶ ἐγένετο Λατῖνος ἱερεὺς ἐν Κρήτῃ, ἀφοῦ ἐσπούδασεν ἐν Παδούῃ τὴν θεολογίαν καὶ φιλοσοφίαν. Ἀπέθανεν ἐκ πνιγμοῦ τῷ 1687 μεταβαίνων ὡς ἐπίσκοπος εἰς Θήραν. Συνέγραψεν ἑλληνιστὶ καὶ λατινιστί, ἐκ τῶν ἔργων του δὲ ἀξιόλογον εἶναι τὸ «Sacra sponsa in thalamo suo».

Δαβίδ· βλ. Δαυίδ.

Δαβιδᾶς, Περικλῆς. Ἀθηναῖος Ἀγωνιστής. Ἐφονεύθη τῷ 1822 κατὰ τὴν σύρραξιν τὴν ἐπελθοῦσαν ἐν τῇ Ἀγορᾷ μετὰ τὴν ἐκκένωσιν τοῦ κάστρου τῆς Ἀκροπόλεως παρὰ τῶν Τούρκων. Γ. Δ. Κ.

δαβιδσονία (ἡ) (Dawidsonia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σαξιφραγιδῶν*. Εἶναι δένδρα μὲ φύλλα ἐναλλασσόμενα καὶ ἄνθη μεγάλα κατὰ κῦμα ἢ στάχυς διατεταγμένα. Γνωστὰ ἐλάχιστα εἴδη, ἰθαγενῆ τῆς Αὐστραλίας, καλλιεργούμενα πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης ἐντὸς θερμοκηπίων πρὸς καλλωπισμόν. Δ. Ν. Π.

δαβιεσέλλα (ἡ) (Daviesella) *[Ζῳολ.]*. Γένος μαλακίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *βραχυούρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κωνικινιδῶν*, περιλαμβάνον ζῷα μὲ μεγάλας, ἀπεστρογγυλωμένας καὶ κυρτὰς κόγχας. Γνωστὰ εἴδη τινὰ ἰθαγενῆ τῶν βορείων τῆς Ἀμερικῆς χωρῶν. Δ. Ν. Π.

δαβιεσία (ἡ) (Daviesia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐλλοβοκάρπων*. Εἶναι δενδρύλλια μὲ φύλλα ἀντίθετα, ἄνθη μικρὰ καὶ καρπὸν περιλαμβάνοντα ἀρκετὰ σπέρματα. Γνωστὰ περὶ τὰ τεσσαράκοντα εἴδη φυόμενα ἐν Αὐστραλίᾳ. Δ.Ν.Π.

δαβίλλη (ἡ) (Daville) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *δειλινοειδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ 12 εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Βραζιλίας. Αἱ δαβίλλαι εἶναι θάμνοι ἕρποντες, μὲ φύλλα ἐναλλασσόμενα καὶ ἄνθη κίτρινα, εὔοσμα, κατὰ βότρυς μασχαλιαίους ἢ καταληκτικοὺς διατεταγμένα. Ὁ κάλυξ διαιρεῖται εἰς πέντε ἀνόμοια τμήματα καὶ πολυπληθεῖς ἀνθῆρας. Ὁ καρπὸς ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς ἢ τριῶν μονοχώρων λοβίων, ἅτινα περικαλύπτονται ὑπὸ ἀνθεκτικῆς μεμβράνης. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἀρκετὰ εἴδη ὧν γνωστότερα: *Δαβίλλη ἡ ρυτιδώδης* (Daville rugosa), φυομένη εἰς τὰ παρθένα δάση τῆς Βραζιλίας· τὰ φύλλα της ἔχουσι δυσμείαν γεῦσιν καὶ τὸ ἀφέψημά των χρησιμοποιεῖται ὡς ἀποτελεσματικὸν φάρμακον κατὰ τῶν ἀφροδισίων παθήσεων. *Δαβίλλη ἡ ἐλλειπτικὴ* (Daville elliptica). Εἶναι παραπλήσιον εἶδος πρὸς τὸ προηγούμενον καὶ φύεται εἰς πετρώδεις καὶ ξηροὺς ἢ ἧττον τόπους. Ὁ φλοιὸς τοῦ κορμοῦ της βραζόμενος παρέχει ὑγρόν, ὅπερ ἐνδείκνυται διὰ τὴν ἐπούλωσιν τῶν πληγῶν. Δ. Ν. Π.

Δαβίντσι, Λεονάρδος· βλ. Βίντσι, Λεονάρδος ντὰ—.

Δαβιστάν. Περίφημον περσικὸν σύγγραμμα τοῦ Μοχσὶν Φεχμῆ, ζήσαντος κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα. Περιέχει περιγραφὴν τῶν δογμάτων τῶν διαφόρων θρησκειῶν τῆς Ἀσίας. Ἐτυπώθη τὸ πρῶτον ἐν Καλκούττᾳ τῷ 1809 εἰς ἀγγλικὴν μετάφρασιν. Ν. Μ.

Δαβὶχ (Dabih) *[Ἀστρον.]*. Ἀραβικὴ ἐπωνυμία τοῦ ἀστέρος β Αἰγόκερω. Ὁ ἀστὴρ οὗτος εἶναι μεγέθους 3,25 καὶ φασματικοῦ τύπου G_0 (βλ. Αἰγόκερως). Σ. Π.

Digitized by Google

δαβοεκία (ἡ) (Daboecia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐρικοειδῶν*. Μοναδικὸν εἶδος εἶναι ἡ *δαβοεκία ἡ λευκόφυλλος* Daboecia polifolia), ἥτις εἶναι πόα ἢ θάμνος μὲ φύλλα ἐναλλασσόμενα, πράσινα κατὰ τὴν ἄνω αὐτῶν ἐπιφάνειαν καὶ ὑπόλευκα κατὰ τὴν κάτω. Τὰ ἄνθη της εἶναι τετραμερῆ, ἰώδη, φέροντα 8 στήμονας καὶ ῳοθήκην τετράχωρον μεταβαλλομένην κατὰ τὴν ὡρίμανσιν της εἰς ῳοειδῆ κάψαν. Ἀπαντᾷ ἐν Εὐρώπῃ καὶ καλλιεργεῖται ὡς κοσμητικὸν φυτόν. Δ. Ν. Π.

δαβεΐα (ἡ) (Dabœia) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἑρπετῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐχιδῶν*. Τὰ ἑρπετὰ τοῦ γένους τούτου ἔχουσι μῆκος ἑνὸς περίπου μέτρου καὶ χρῶμα ὑπόφαιον μὲ μελανὰς καὶ ὑπερύθρους κηλῖδας καὶ ὁμοιοχρόους ῥαβδώσεις. Ἀπαντῶσιν εἰς τὴν Ἐκουατόρην. Τρέφονται σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἐκ βλαβερῶν εἰς τὴν γεωργίαν ἐντόμων καὶ εἶναι δηλητηριώδη. Ἐξημεροῦνται εὐκόλως, ἐκτίθενται εἰς πολλὰ μέρη ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν εἰς κοινὴν θέαν καὶ ἐκτελοῦσι διάφορα γυμνάσματα. Εἰς τινας τόπους οἱ ἰθαγενεῖς θεωροῦσι τὰ ἑρπετὰ ταῦτα ὡς ἱερά. Γνωστὸν ἓν μόνον εἶδος, ὅπερ εἶναι γνωστὸν εἰς τοὺς ἰθαγενεῖς ὑπὸ τὸ ὄνομα *δαβοΐα ἡ κοινὴ* (Daboëa vulgaris) ἢ *φίδι τοῦ θεοῦ* ἢ *φιδοφετίχ*, οἵτινες θεωροῦσι τοῦτο ὡς δευτερεύουσαν θεότητα, προστάτιδα τοῦ τόπου των, ὅπου καὶ ἔχουσιν ἱδρύσει καὶ ναοὺς πρὸς τιμήν της καὶ ἀφιεροῦσι διάφορα πολύτιμα ἀντικείμενα, πλῆθος δὲ ἀνθρώπων φροντίζουσιν ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν ὅσον τὸ δυνατὸν μεγαλυτέραν περιποίησίν των. Δ. Ν. Π.

Δάβονος ὁ Παντιβιβλικός. Βασιλεὺς τῆς Χαλδαίας (βλ. Δαώς).

Δαβὸς (Davos) *[Γεωγρ.]*· βλ. Νταβός.

Δαβότοπος *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὄνομα ἀρχαίας θρᾳκικῆς πόλεως γνωστὸν γενόμενον ἔκ τινος ἐπιγραφῆς. Α. Χ. ΣΑΜ.

δαβούλι· βλ. λ. νταούλι.

Δαβουνέλαι. Οἰκογένεια Φράγκων ἀρχόντων ἐν Κρήτῃ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς Ἑνετοκρατίας. Ἀναφέρεται μετ' ἄλλων πολλῶν οἰκογενειῶν ὡς ἀποσυρθεῖσα εἰς τὸ ὀρεινὸν χωρίον Ἀμάριον κατὰ τὴν κατάληψιν τοῦ κάμπου τῆς Μεσσαρᾶς ὑπὸ τῶν Τούρκων. [Πρβλ. *Ψυλάκι*, Ἱστ. τῆς Κρήτης, Α 752.]

Δαβρούσσης, Ἰωάννης. Πολωνὸς φιλέλλην Ἀγωνιστής. Διαπνεόμενος ἀπὸ ἔνθερμον ζῆλον κατηλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, μόλις ἐπαναστατήσασαν. Ἐπολέμησεν εἰς Τρίπολιν λαβὼν ἐνεργότατον μέρος εἰς τὴν ἅλωσίν της, ἐκεῖ δὲ κατώρθωσε νὰ συνεννοηθῇ μεθ' ἑνὸς Πολάκου, ὁπαδοῦ τοῦ τότε αἰχμαλωτισθέντος Χατζῆ-Χρήστου. Ἔκτοτε, ἀχώριστος μετὰ τοῦ Πολάκου τούτου, ἐπολέμησεν εἰς Πάτρας καὶ Μεθώνην. Σταλεὶς μετὰ τῶν ἄλλων φιλελλήνων εἰς τὴν Δυτικὴν Χέρσον Ἑλλάδα μετέσχε τῆς ἐκστρατείας τοῦ Α. Μαυροκορδάτου καὶ ἔπεσεν ἡρωικῶς μαχόμενος εἰς τὸ Πέτα τὴν 4 Ἰουλίου 1822. Πιθανῶς πρόκειται περὶ τοῦ ἐπίσης ἀναφερομένου ὡς πεσόντος εἰς Πέτα Πολωνοῦ Δαμπρόφσκυ (βλ. λ.). Γ. Δ. Κ.

Δαβρώνας *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς «Ἰουερνίας Βρεττανικῆς νήσου καὶ τῆς μεσημβρινῆς αὐτῆς πλευρᾶς, ἣ παράκειται ὠκεανὸς Οὐεργιούϊος» (*Πτολ.* Β, 6, 6). Πιστεύεται ὅτι οὗτος εἶναι ὁ σύγχρονος τῆς Ἰρλανδίας ποταμὸς *Λῆ* (Lee) ἐκβάλλων εἰς τὸν κόλπον τοῦ Κὸρκ (Cork, πλάτ. 51° 54' Β, μηκ. 8° 27' Δυτ.). Σ. Ε. Λ.

δαβσονέλλα (ἡ) (Dawsonella) *[Ζῳολ.]*. Γένος μαλακίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *βραχυπόδων* τῆς οἰκογενείας τῶν *τερεβρατουλιδῶν*. Αἱ δαρδσονέλλαι ἔχουσι κόγχας ἐπιμήκεις ἢ σχεδὸν τετραγωνικὰς μὲ κοιλιακὴν θυρίδα κυρτὴν καὶ ῥαχιαίαν ἐπίπεδον καὶ κοκκώδους συστάσεως. Γνωστὰ ἐλάχιστα εἴδη ἀπαντῶντα εἰς πάσας τὰς θαλάσσας. Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοζ.]* Λείψανα τοῦ γένους τούτου εὑρέθησαν μετ' ἀντιπροσώπων τῆς ὁμάδος τῶν *πουπιδῶν κοχλιῶν* (Pupiden) ἐντὸς στρωμάτων τῆς λιθανθρακοφόρου περιόδου ἐν Βορείῳ Ἀμερικῇ.

Κατὰ τὸν Fischer ἡ δαβδσονέλλα δέον νὰ καταχθῇ εἰς τὴν ὑποοικογένειαν τῶν *ἑλικινιδῶν* (Heliciniden), οἱ ὁποῖοι ἔζησαν μόνον κατὰ τὴν λιθανθρακοφόρον καὶ ἐξακολουθοῦσι νὰ ζῶσι καὶ σήμερον. Γ. Κ. Γ.

δαβσονία (ἡ) (Dawsonia) *[Ζῳολ.]*. Γένος μαλακίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *βραχυπόδων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κωνικινιδῶν*, περιλαμβάνον ζῷα μὲ κόγχας κυρτάς, φοειδεῖς κατὰ τὰ πλάγια, συνήθως λείας. Γνωστὰ ἐλάχιστα εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν.

— *[Παλαιοζ.]* Τοῦ γένους τούτου, ὅπερ ἔφερεν ὅλα τὰ ὀστᾶ τοῦ οὐρανίσκου ἐφωδιασμένα μὲ ὀδόντας, λείψανα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἀνωτέρας λιθανθρακοφόρου ὑποπεριόδου τοῦ παλαιοζῳικοῦ αἰῶνος ἐν Βοημίᾳ. Γ. Κ. Γ.

— **δαβσονία** (ἡ) (Dawsonia) *[Βοτ.]*. Γένος λειχήνων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κρυπτογάμων* τῆς οἰκογενείας τῶν *πολυτριχιδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος φυόμενον εἰς τὰς βραχώδεις ἐκτάσεις τῆς Αὐστραλίας. Δ. Ν. Π.

δαβσονίτης (ὁ) (Dawsonit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτόν, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀνθρακικὸν νάτριον καὶ ὑδροξείδιον ἀργιλλίου, τοῦ χημικοῦ μοριακοῦ τύπου $Na_2O, Al_2O_3, 2CO_2, 2H_2O$ ἢ $Al(OH)_2NaCO_3$. Παρουσιάζεται εἰς λεπτοφυλλώδεις, ἐλασματοειδεῖς κρυστάλλους τοῦ ῥομβικοῦ κρυσταλλικοῦ συστήματος, καὶ εἰς ἰνώδη συσσωματώματα. Ἔχει χρῶμα λευκὸν καὶ λάμψιν μεταξοειδῆ. Εὑρέθη ἐντὸς ῥωγμῶν φλεβὸς ὀστρίων παρὰ τὴν Montreal τοῦ Καναδᾶ καὶ ἐντὸς κινναβαροῦχων δολομιτῶν τοῦ Monte Amiata. Γ. Κ. Γ.

δαβύη (ἡ) (Davye) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μελαστομαδῶν*. Εἶναι δένδρα ἄρκετοῦ ἀναστήματος, ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

δαβύνης (ὁ) (Davyn) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτόν, τὸ ὁποῖον εἶναι νεφελίνης μετὰ σημαντικῆς προσμίξεως ἀσβέστου (CaO) καὶ κάλεος (K_2O), περιέχον ἐπίσης ποικίλα ποσὰ χλωρίου, τριοξειδίου τοῦ θείου (SO_3) καὶ διοξειδίου τοῦ ἄνθρακος (CO_2). Εὑρέθη ἐντὸς λαβῶν τοῦ Βεζουβίου καὶ ἐντὸς ἡφαιστειων ἀναβλημάτων τῆς Σόμμας εἰς εὐθεῖς ἢ βελονοειδεῖς κρυστάλλους, χρώματος ὑποφαίου, λευκοῦ μέχρις ὑδροδιαφανοῦς. Γ. Κ. Γ.

δὰγ (λεξ. τουρκ.)· ὄρος, βουνόν· βλ. ντάγ.

Δαγαλάϊφος. Στρατηγὸς τοῦ Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου. Κατὰ τὴν ἐπὶ Σαββουραράκην βασιλέα τῶν Περσῶν στρατείαν τοῦ Ἰουλιανοῦ, εὑρίσκετο εἰς τὴν ὀπισθοφυλακὴν τοῦ διαπλέοντος τὸν Εὐφράτην στρατεύματος. Εἰς τὴν κατὰ τοῦ Κωνσταντίου στρατείαν κατέλαβε τὸ Σίρμιον, ἐπὶ Οὐαλεντιανοῦ δὲ τοῦ Α' ἐπολέμησεν ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τῶν Ἀλαμανῶν. Ὁ Δαγαλάϊφος συνέβαλε τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀνάδειξιν τοῦ Οὐαλεντιανοῦ ὡς αὐτοκράτορος. Π. Ν. Π.

Δαγαλασσὸς (καὶ *Δαγολασσός*) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Τοποθεσία κειμένη μεταξὺ Ἀραβισσοῦ καὶ Νικοπόλεως, ἀπέχουσα δὲ τῆς τελευταίας ταύτης 24 μίλλια. Ἴσως εἶναι τὸ σημερινὸν Σιβρὶ Τεπέ, 3 ὥρας Α τοῦ Κεχιούτ, ὁπόθεν φαίνεται ὅτι προέρχεται μία ἐπιγραφὴ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Δὲν ἀποκλείεται νὰ εἶναι καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (V 6, 10) μνημονευομένη Μεγαλοσσός, κειμένη μεταξὺ Νικοπόλεως καὶ Σεβαστείας. Ι. Δ. Σ.

Δαγάσειρα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἰνδιῶν, ἱδρυθεῖσα ὑπὸ νομάδων εἰς τὰ παράλια τῶν ἰχθυοφάγων τῆς Γεδρωσίας, κειμένη δὲ 1100 μὲν στάδια πρὸς Α. τῶν ἀνατολικῶν ὁρίων τῆς Καρμανίας, 300 δὲ πρὸς Δ. τῶν νομαδικῶν χωρίων Ταῶν καὶ Νεάρχου (*Ἀρριαν.* Ἰνδ. 29, 6). Ἐκ τῶν νεωτέρων ἄλλοι τὴν ταυτίζουν πρὸς τὸ σημερινὸν Ρὰς-Γαγὶν καὶ ἄλλοι τὴν τοποθετοῦν παρὰ τὸ σημερινὸν Γιρίσκ. Ι. Δ. Σ.

δαγγειοπαθὴς (ὁ, ἡ), **—ες** (τό)· ὁ παθὼν δάγγειον πυρετόν.

δαγγειόπληκτος (ὁ, ἡ), **—ον** (τό)· ὁ προσβληθεὶς ὑπὸ τοῦ δαγγείου πυρετοῦ. ὁ ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ δαγγείου διατελῶν, ὁ ἐκ τοῦ δαγγείου ἔμφοβος.

δάγγειος (ὁ) *[Ἰατρ.]*. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο, γενόμενον διεθνῶς γνωστὸν (Dengue) ἀπὸ τοῦ 1869 ἐν Λονδίνῳ, νοεῖται νόσος λοιμώδης, ἐλάχιστα θανατηφόρος, τῶν μεταξὺ ἰδίᾳ τῶν δύο 43ων παραλλήλων τοῦ ἰσημερινοῦ κειμένων, τροπικῶν καὶ ὑποτροπικῶν χωρῶν (Ἰνδίαι, Ἰνδοκίνα, Κεντρῴα Ἀφρική, Ἀντίλλαι κτλ.), ταχέως εἰς ἐπιδημίας καὶ πανδημίας ἀναπτυσσομένη καὶ χαρακτηριζομένη διὰ πυρετοῦ διαρκοῦντος ὡς τὰ πολλὰ ἐπὶ 7—8 ἡμέρας, ἐντόνων ἀρθρικῶν καὶ μυϊκῶν πόνων, χαρακτηριστικοῦ πολυμόρφου ἐξανθήματος καὶ ἐξασθενήσεως τῶν δυνάμεων, ἐπὶ μακρὸν καὶ μετὰ τὴν ἀνάρρωσιν ἐξακολουθούσης. Ἡ νόσος ἔλαβε πλεῖστα ὀνόματα, σχετικὰ κυρίως πρὸς τὰ συμπτώματα αὐτῆς, ἰδίᾳ τὸ αἰφνίδιον τῆς ἐμφανίσεως καὶ τοὺς ἐντόνους πόνους, ὡς καὶ τὴν ἐναπομένουσαν εἶτα μεγίστην ἐξασθένησιν. Οὕτω λέγεται (Vambery), ὅτι ἐκλήθη *δάγγειος* ἐξ ἀραβικῆς ῥίζης σημαινούσης τὴν μεγάλην κόπωσιν, ἢ, κατὰ τὴν γλῶσσαν τῶν κατοίκων τῆς Ζανζιβάρης, τὸ ἀπότομον τῆς ἐμφανίσεως αὐτῆς. Ἄλλοι φρονοῦσιν ὅτι ἐκλήθη οὕτω διὰ τὸ συνεπείᾳ τῶν σφοδρῶν πόνων χαρακτηριστικὸν λικνιστικὸν βάδισμα, τὸ ὑπενθυμίζον τὸ ἐπιτετηδευμένον τῶν κομψευομένων (δανδήδων—Dandyfever), *πολκα* ἄλλωστε ἐκλήθη διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἀλλαχοῦ (Βραζιλία), *ὀστεοκόπος* (Break-bone) ἐν Ἀμερικῇ καὶ Ἀγγλίᾳ, *παντομίμα* (Pantomime) δὲ ἐν Γαδείροις κ.ο.κ. Ταύτης οὐδεμία μνεία γίνεται κατὰ παλαιοτέρους χρόνους, τῆς νόσου συγχεομένης, ὡς εἰκός, πρὸς τὰς λοιπὰς ἐμπυρέτους ἐξανθηματικὰς νόσους. Ἡ ταυτισις ταύτης πρὸς παλαιὰς ἐπιδημίας (*σκελοτύρβης* καὶ *στομακάκης*) ἢ περιγραφὰς νόσων (*καύσου*) εἶναι ὅλως φαντασιώδης. Πρώτην μνείαν ταύτης ὡς «πόνου τῶν γονάτων» εὑρίσκομεν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Ἀραβίᾳ κατὰ τὸ 1779 (Gaberti), καθ' ὃν περίπου χρόνον ἐμάστιζε καὶ τὰς Ἰνδίας (Persin). Πρώτην δὲ περιγραφὴν ταύτης ἔχομεν παρὰ David Bryton ἐξ Ἰάβα. Τῷ 1779 ὁπότε ἐμάστισε τὴν Βαταβίαν, εἶτα δὲ τῷ 1780 ὑπὸ Rush ἐν Φιλαδελφείᾳ τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῷ 1818 ὑπὸ Pezet ἐν Περουΐᾳ, ὁπότε πλέον ἤρξατο ἐξακριβουμένη εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Ἀσίας, Ἀφρικῆς καὶ Ἀμερικῆς, τῆς πρώτης μνείας τούτης ἐν Εὐρώπῃ γενομένης ἐν Γαδείροις τῷ 1784 (*Cristobal Cubillas*). Ἔκτοτε ἡ νόσος ἐπανειλημμένως παρετηρήθη καὶ περιεγράφη ἐν Ἰνδοστάν, ἰδίᾳ Καλκούττᾳ, Αἰγύπτῳ, Σενεγάλῃ, Βραζιλίᾳ, Περουΐᾳ, Ἀβάνᾳ, Τριπολίτιδι, Μαστινίκᾳ, Γαδείροις, Συρίᾳ (Βηρυττῷ, Le Brun, 1820, Couvy), Κίνᾳ, Ἀμερικῇ (Texas 1922, Chandler, Rica), Αὐστραλίᾳ κτλ. Ἡ νόσος πανειλημμένως ἐμάστισε καὶ τὴν Ἑλλάδα, μεταδοθεῖσα κυρίως ἐκ τῶν πλησιεστέρων ἑστιῶν αὐτῆς, ἤτοι τῆς Τριπολίτιδος καὶ τῆς Αἰγύπτου ἀφ' ἑνός, εἰς ἃς ἀπὸ τοῦ 1845 ἐνδημεῖ, καὶ τῆς Συρίας ἀφ' ἑτέρου, ἥτις ἀπὸ τοῦ 1861 ἐξακολουθεῖ μαστιζομένη ὑπὸ ἐκτενῶν ἐπιδημιῶν τῆς νόσου. Πρώτην ἐπιδημίαν ἐν Ἑλλάδι γνωρίζομεν (βλ. *Ἀθ. Π. Κούζη*, Ὁ δάγγειος πυρετὸς ἐν Ἑλλάδι, «Πρακτ. Ἰατρ.» 1928, σελ. 3) τὴν κατὰ τὸ 1881 μαστίσασαν τὰ Χανία τῆς Κρήτης καὶ διαρκέσασαν πλέον τῶν 3 μηνῶν. Ὁ περιγράψας τὴν ἐπιδημίαν Βαρούχας ἀναφέρει περιπτώσεις, καθ' ἃς τὸ νόσημα ἤρξατο τοσοῦτο ἀποτόμως διὰ σκοτοδίνης καὶ λιποθυμίας, ὥστε τινὲς μὲν ὡς ἀπὸ πληγῆς οἱ ἐθεωρήθησαν, ἄλλοι δὲ τινες ἔπεσαν καθ' ὁδὸν μὴ δυνάμενοι νὰ βαδίσωσι. Τὸ ἓν τρίτον τῶν 16.000 κατοίκων τῆς πόλεως ταύτης προσεβλήθη ὑπὸ τῆς νόσου, οὐδεὶς ὅμως ἀπέθανεν. Ἡ νόσος περιωρίσθη ἐντὸς τῶν ὑψηλῶν τειχῶν τῆς πόλεως τῶν Χανίων, οἱ λοιποὶ δὲ κάτοικοι τῆς Κρήτης διέμειναν ἀπρόσβλητοι. Κατὰ τὸ αὐτὸ θέρος (τέλος Αὐγούστου) ἡ νόσος ἐνέσκηψεν ἐπιδημικῶς καὶ ἐν Σύρῳ, ἐπικρατήσασα ἐπὶ 6 μῆνας καὶ προσβαλοῦσα τὸ ἥμισυ σχεδὸν τῶν κατοίκων τῆς νήσου, οἵτινες πάντες ἰάθησαν. Ὁ περιγράψας τὴν ἐπιδημίαν Θ. Παπαδόπουλος καλεῖ τὴν νόσον *τάγγειον πυρετόν*. Κατ' Ἰούνιον τοῦ 1889 ἡ νόσος ἐπιδημεῖ ἐν Συρίᾳ, Κωνσταντινουπόλει καὶ Σμύρνῃ, κατ' Ὀκτώβριον δὲ παρατηροῦνται ἐν Ἀθήναις τὰ πρῶτα κρούσματα (*Ν. Μακκᾶς*), ἐκταθέντα εἶτα εἰς μικρὰν ἐπιδημίαν ἀπὸ Ὀκτωβρίου μέχρι Νοεμβρίου (*Βάμβας*), ἐνῷ ἐν Πειραιεῖ ἔλαβεν ἐπιδημικὸν χαρακτῆρα, προσβληθέντων 10 000 περίπου ἀτόμων, ὧν οὐδεὶς ἀπέθανε. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον προσβάλλεται καὶ ἡ Σῦρος. Τῷ 1895—1897 ὁ Patrick Manson ἀναφέρει ἐπιδημίαν ἀνὰ τὰ παράλια τοῦ Αἰγαίου, καθ' ἣν ἐποχὴν καὶ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ Συρίᾳ ἐπεδήμει. Τῷ 1910 ὁ Ἀρ. Κούζης ἀνακοινοῖ τῇ Ἰατρικῇ Ἑταιρείᾳ περιπτώσεις δαγγείου ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεῖ, μνείας δὲ ὁμοίων ποιεῖται καὶ τὸ Ἀξελός. Ἡ νόσος ἀνεπτύχθη εἰς μικρὰν ἐπιδημίαν ἐν Πειραιεῖ. Τῷ 1914—1918 ἀναφέρονται περιπτώσεις τῆς νόσου ἐν Δαρδανελλίοις καὶ Μακεδονίᾳ (*Arm. Delille*), κατὰ τὸ φθινόπωρον δὲ τοῦ 1921 περιπτώσεις (;) ἐπὶ ἀτόμων ἐκ Μακεδονίας ἐν Βιέννῃ (*Engiin*). Τῷ 1927 μεγάλη ἐπιδημία μαστίζει τὰς Ἀθήνας, ἀρξαμένη ἀπὸ τῶν μέσων Σεπτεμβρίου καὶ διαρκέσασα μέχρι τέλους Ἰανουαρίου 1928. Ἡ ἀρχικὴ ἑστία τῆς νόσου ὑπῆρξεν ἐν τῇ συνοικίᾳ Βάθειας καὶ ἰδίᾳ ἐν τῷ τμήματι μεταξὺ τῶν ὁδῶν Χαλκοκονδύλη, Ἀχαρνῶν καὶ Πατησίων. Μετεδόθη πιθανώτατα ἐκ Συρίας, ἔνθα ἐπεδήμει. Εἰς πολλὰς (περὶ τὰς 20) χιλιάδας ὑπολογίζονται οἱ παθόντες ἐκ τῆς νόσου. Εἴς τινας οἰκογενείας προσεβλήθησαν πάντα τὰ μέλη, εἰς ἄλλας ἓν μόνον. Ἡ νόσος μετεδόθη καὶ εἰς ἄλλας συνοικίας (Κολωνάκι), ἀλλ' οὐχὶ εἰς τὴν αὐτὴν ἔκτασιν, ὡς καὶ τινα ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος (Μεσσηνία). Πιθανώτατα συνέχεια ταύτης ὑπῆρξεν ἡ κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1928 ἐκτενεστάτη ἐπιδημία ἐν Ἀθήναις, ἥτις ἤρξατο καὶ αὕτη ἐν τῇ αὐτῇ συνοικίᾳ (Βάθειας) ἀπὸ τῶν μέσων Ἰουλίου, μετὰ καταπλησσούσης δὲ ταχύτητος μετεδόθη καθ' ἅπασαν τὴν πόλιν, τὰ προάστεια, τὸν Πειραιᾶ, εἶτα δὲ καὶ ἄλλας πόλεις τῆς μέσης καὶ νοτίου Ἑλλάδος (Θεσσαλονίκη, Πάτραι κτλ.). Ἡ ἀκμὴ τῆς νόσου ἦτο κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ Αὐγούστου, ὁπότε ἤρξαντο, ἴσως δι' ἔντασιν τοῦ ἰοῦ τῆς νόσου, καὶ περιπτώσεις βαρυτέρας μορφῆς. Ἐξ 915.330 περίπου προσβληθέντων ἐν γένει ἐν Ἑλλάδι ἐσημειώθησαν 1510 θάνατοι, ἤτοι ἐν ἀναλογίᾳ 1,64‰ (*Κοπανάρης*). Ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεῖ τὰ 80—90% τῶν κατοίκων προσεβλήθησαν. Ἡ παρουσία τῆς *στεγομυίας τῆς καλοπόδος* (*ταινιωτῆς*) ἐβεβαιώθη πολλαχῶς, τοῦ κώνωπος (Culex fatigans) μηδαμῶς ἢ ἐλάχιστα παρατηρηθέντος. Ταυτοχρόνως παρετηρήθησαν καὶ τριήμεροι πυρετοί, ὀφειλόμενοι εἰς τοὺς ἐλαχίστους *φλεβοτόμους* καὶ σποραδικὰ κρούσματα ἑλονοσίας. Τινὲς τῶν προσβλη-

Digitized by Google

θέντων κατὰ τὴν προηγουμένην ἐπιδημίαν προσεβλήθησαν ἐκ νέου, ἐλάχιστοι δὲ καὶ τρίς.

Αἰτιολογία. Ὁ νοσηρὸς τῆς νόσου παράγων δὲν ἐξηκριβώθη ἔτι, καίτοι πολλοὶ ἠθέλησαν μικροκόκκους *Langlin* 1886), πρωτόζῳα (protozoon, *Graham* 1903), σπειροχαίτας (*Couvy* 1921) κλπ., νὰ θέσωσιν εἰς αἰτιολογικὴν σχέσιν πρὸς τὸν δάγγειον· ἀλλ' οἱ πλεῖστοι τῶν ἐρευνητῶν (*Stitt, Ashburn* and *Craig* κλπ., ὡς καὶ οἱ ἡμέτεροι *Μανουσάκης, Καμινόπετρος* καὶ ὁ *Blanc*) ἀρνοῦνται ὁμοίαν σχέσιν, παραδεχόμενοι ἁπλῶς ὅτι ὁ μικροργανισμὸς τοῦ δαγγείου, κυκλοφορῶν ἐν τῷ αἵματι, ἀνήκει τοῖς *διηθητοῖς ἰοῖς*, οἵτινες διὰ τῶν μικροσκοπικῶν ἡμῶν μέσων δὲν εἶναι ὁρατοί. Τὴν παρουσίαν δὲ τοῦ ἰοῦ τούτου διεπίστωσαν πολυάριθμα πειράματα, γενόμενα δι' ἐνέσεως ἐνδοφλεβικῆς (*Ashburn* καὶ *Craig* 1906), ἢ ὑποδορίου (*Cléland* καὶ *Bradley* 1918), αἵματος ἢ ὀροῦ πάσχοντος εἰς ὑγιῆ ἄτομα, ἀναπτυχθείσης τῆς νόσου παρ' αὐτοῖς. Τὰ πορίσματα ταῦτα διεπίστωσαν καὶ τὰ πειράματα κατὰ τὴν τελευταίαν ἐν Ἀθήναις ἐπιδημίαν τῶν ἡμετέρων Μανουσάκη, Καμινοπέτρου καὶ Blanc. Ἀλλ' εἰ καὶ οὐδόλως γνωρίζομεν ἔτι τὸ παρογωγὸν αἴτιον τῆς νόσου, ἐν τούτοις γινώσκομεν ἀσφαλῶς τὸν τρόπον τῆς μεταδόσεως αὐτῆς. Ἤδη ἀπὸ τοῦ 1903 ὁ Graham ἐβεβαίου τὴν διὰ μέσου κώνωπος (τοῦ cu ex fatigans) μετάδοσιν τῆς νόσου, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἄλλοι ἐρευνηταὶ παρεδέχθησαν· κατόπιν ὅμως οἱ πλεῖστεροι ἐπὶ πειραμάτων στηριχθέντες, διεπίστωσαν τὴν διὰ μέσου μόνον τῆς *στεγομυίας τῆς καλόποδος* (ἢ *ταινιωτῆς*-Stegomyia calopus, s. fasciata ἢ Aëdes Aegypti) μετάδοσιν τῆς νόσου (*Cléland, Bradley* u. *Donald, Siler, Hall a. Hitchen* κλπ.), τοῦθ' ὅπερ καὶ παρὰ τῶν ἄνω μνημονευθέντων Ἑλλήνων ἰατρῶν ἐβεβαιώθη, ἀφοῦ ἄλλωστε καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐν Ἑλλάδι ἐπιδημίας ἐλάχιστα ὁ κώνωψ ὁ κατατρύχων (c. fatigans) παρετηρήθη, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν στεγόμυιαν, ἥτις ὑπερεπλεόναζε. Τινὲς παραδέχονται ἔτι καὶ τὴν διὰ τοῦ *φλεβοτόμου* phlebotomus papatasii) μετάδοσιν (Doerr 1909), τοῦθ' ὅπερ καὶ παρ' ἡμῖν δὲν ἐπεβεβαιώθη, τῶν ἐντόμων τούτων παρατηρηθέντων ἐν μικρᾷ μόνον ἀναλογίᾳ κατὰ τὴν τελευταίαν ἐν Ἀθήναις ἐπιδημίαν. Τὸ οἰκόσιτον τοῦτο ἔντομον (βλ.λ. *στεγόμυια καλόπους* ἢ *ταινιωτή*) ἐμφανίζεται κυρίως ὁπόταν ἡ θερμοκρασία ἀνέλθῃ ἄνω τῶν 11°, ὧν κάτω ἐξαφανίζεται, διατηρούμενον ἁπλῶς εἰς μέρη θερμαινόμενα. Τὸ θῆλυ ἔντομον, ἵνα δυνηθῇ καὶ παραγάγῃ τὰ ᾠὰ αὐτοῦ, ἔχει ἀνάγκην αἵματος ἀνθρώπου, δάκνει δὲ τοῦτον κατὰ προτίμησιν τὴν ἡμέραν. Τὰ δὲ ᾠὰ ἀποθέτει ἐπὶ τοῦ ὕδατος ἢ ὑγρῶν τόπων· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ξηρῶν τόπων ἀντέχουσι ταῦτα ἐπὶ πολλοὺς μῆνας, ἐκκολάπτονται δὲ ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν, ὁπόταν ἔλθωσιν εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὸ ὕδωρ, ἐξελισσόμενα εἰς τέλεια ἔντομα ἐντὸς 10—15 ἡμερῶν. Καὶ ὅσῳ μὲν δάκνουσιν ὑγιῆ ἄτομα, τὰ ἔντομα ταῦτα εἶναι ἀκίνδυνα, ἀπολαμβάνοντα ὅμως αἷμα πασχόντων ἐκ δαγγείου (ἢ καὶ κιτρίνου *πυρετοῦ* βλ. λ.) μεταδίδουσι τὴν νόσον εἰς τοὺς ὑγιεῖς, γινόμενα αἴτια παμμεγίστων ἐπιδημιῶν καὶ φοβερῶν πανδημιῶν. Ἡ στεγόμυια μολύνεται ἀπὸ δαγγειοπαθοῦς ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ σταδίου τῆς ἐπφάσεως τῆς νόσου καὶ τὰς πρώτας τρεῖς ἡμέρας αὐτῆς, ἀπορροφῶσα τὸν ἰὸν τῆς νόσου, ὅστις εὑρίσκεται κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἰς τὸ αἷμα ἰδίᾳ εἰς τὰ αἱμοσφαίρια (*Cleland, Bradley* καὶ *Mac Donald*), τῆς μολυσματικότητος τούτου διατηρουμένης περίπου 99 ὥρας μετὰ τὴν εἰσβολὴν τῆς νόσου. Ἀλλ' ἡ στεγόμυια, παραλαβοῦσα οὕτω τὸν ἰόν, δὲν μολύνει ἀμέσως, ἀλλὰ χρειάζεται διάστημα 10 ἡμερῶν, ἵνα, ἀναπτυχθέντος ἐν αὐτῇ τούτου, καταστῇ ἱκανὴ νὰ μολύνῃ τοὺς δακνομένους. Τὸ μόλυσμα ὅμως τοῦτο διατηρεῖ πλέον καθ' ὅλον τὸν βίον αὐτῆς, ὅστις εἶναι οὐχὶ μικρός. Οἱ Siler, Hall καὶ Hitchens μετέδοσαν τὴν νόσον διὰ στεγομυιῶν 75 ἡμέρας μετὰ τὴν μόλυνσιν αὐτῶν, ὁ Blanc ἀναφέρει ζωὴν 200 ἡμερῶν. Εὐτυχῶς ὅμως δὲν κληρονομεῖται ὁ ἰὸς τῆς νόσου καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους αὐτῶν, ὡς τοῦτο ὑπό τινων ἐπρεσβεύετο.

Συμπτωματολογία. Μετὰ τὴν ὑπὸ τῆς οὕτω μολυνθείσης στεγομυίας δῆξιν ἀτόμου τινός, ἡ νόσος δὲν ἀναφαίνεται ἀμέσως, ἀλλὰ χρειάζεται στάδιόν τι ἐπφάσεως, συνήθως 3—4 ἡμερῶν, σπανίως μέχρι 10, καθ' ὃ συνήθως ὁ μολυνθεὶς αἰσθάνεται κακουχίαν, ἀνορεξίαν καὶ κεφαλαλγίαν, εἶτα αἰφνιδίως (15 %) εἰσβάλλει ἡ νόσος μετὰ πυρετοῦ καὶ ῥίγους, ἐνίοτε λίαν ἐντόνου, ὡς ἐπὶ ἑλωδῶν πυρετῶν, ἢ καὶ ἐπανειλημμένων φρικίων. Ὁ πυρετὸς συνήθως κυμαίνεται μεταξὺ 38°,5—39°,5, παρατηροῦνται ὅμως σπανίως καὶ ὑπερπυρετικαὶ μορφαὶ μέχρι 42°, ὡς καὶ περιπτώσεις μετὰ μικροῦ πυρετοῦ. Ὁ πυρετὸς διαρκεῖ συνήθως 7—8 ἡμέρας, ὁπότε πίπτει κριτικῶς μέχρι τοῦ φυσιολογικοῦ μεθ' ἱδρώτων ἀφθόνων. Συνήθως κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο παρατηρεῖται μικρὰ πρωϊνὴ πτῶσις αὐτοῦ μετὰ ἐλαφρᾶς ἐφιδρώσεως. Περὶ τὴν 3ην ἢ 4ην ἡμέραν ἐπέρχεται μεγαλυτέρα πτῶσις αὐτοῦ, τὴν ἑσπέραν ὅμως ἐπέρχεται νέα ὕψωσις, διαρκοῦσα μέχρι τῆς 7ης ἢ 8ης ἡμέρας, συνήθως ἡμέρας τῆς λήξεως τῆς νόσου. Οὐχὶ σπανίως ἡ θερμοκρασία δὲν καταπίπτει τελείως, ἀλλ' ἀπομένει μικρὸς ἑσπερινὸς ἰδίᾳ πυρετός, ὅστις ἔν τισι περιπτώσεσι διαρκεῖ ἐπὶ μακρόν. Αἱ σφύξεις συνήθως εἰσὶν ἀνάλογοι τοῦ πυρετοῦ, συχνάκις ὅμως παρατηρεῖται βραδυκαρδία (σφύξεις 60—70), διαρκοῦσα ἐνίοτε καὶ ἐπὶ χρονικόν τι διάστημα κατὰ τὴν ἀνάρρωσιν. Κυριώτατον καὶ χαρακτηριστικώτατον — παθογνωμονικὸν — σύμπτωμα εἶναι οἱ ἔντονοι πόνοι, οἵτινες ἄρχονται συνήθως ἐξαίφνης ἢ καὶ πρὸ τοῦ πυρετοῦ, καθηλοῦντες οὕτως εἰπεῖν ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης τὸν ἄρρωστον καὶ ἀναγκάζοντες αὐτὸν νὰ κραυγάζῃ. Οὗτοι εἶναι ἀρθραλγικοί, μυϊκοὶ καὶ ἐνίοτε νευραλγικοί. Αἱ ἀρθρωδυνίαι, ἡ κεφαλαλγία, ἡ αὐχεναλγία καὶ ἡ ῥαχιαλγία καὶ ἰδίᾳ ἡ ὀσφυαλγία, αἱ μυαλγίαι τῶν θωρακικῶν καὶ κοιλιακῶν μυῶν μετ' ἐπωδυνῶν ἐνίοτε συνολκῶν ἢ τῶν τοῦ μηροῦ εἰσὶ συνηθέστατοι. Οἱ πόνοι δὲ ἐνίοτε μετατίθενται ταχέως ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην ἄρθρωσιν, χωρὶς νὰ παρουσιασθῇ —εἰμὴ ἐξαιρετικῶς— κατ' αὐτὴν διόγκωσις ὡς ἐπὶ ὀξείας ῥευματικῆς πολυαρθρίτιδος. Ἐὰν πιέσωμεν τοὺς μῦς καὶ ἰσχυρῶς μάλιστα, οὐδὲν αἰσθάνεται ὁ ἀσθενής, ἐὰν πιέσωμεν ὅμως ἐπὶ τῆς σπονδυλικῆς στήλης κατὰ τὴν ὀσφυακὴν χώραν, ἢ τὴν τοῦ ἰσχυακοῦ, ὁ πόνος ἐμφανίζεται ταχέως (*Σακκόρραφος*). Συνήθως ἡ ἔντασις τῶν πόνων εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ πυρετοῦ καὶ τὴν βαρύτητα τῆς νόσου, οὐχὶ σπανίως ὅμως καὶ πόνοι ἔντονοι ἀπαντῶνται ἄνευ ὑψηλοῦ πυρετοῦ. Σπανιώτατα οἱ ἀρθραλγικοὶ πόνοι διαρκοῦσι καὶ ἐπὶ μακρὸν ἔτι καὶ κατὰ τὴν ἀνάρρωσιν.

Χαρακτηριστικὴ ἐπίσης ἐπὶ δαγγείου εἶναι καὶ ἡ *ἐξάνθησις*, ἥτις εἶναι δίχρονος, ἐμφανιζομένου ἐν ἀρχῇ μὲν κατὰ τὴν 1ην ἡμέραν ἀρχικοῦ ἐλαφροῦ καὶ ἐφημέρου πορφυροειδοῦς ἢ ἐρυθηματώδους ἐξανθήματος κατὰ τὸ πρόσωπον καὶ τὰ ἄκρα, δευτέρου δ' εἶτα τοῦ κυρίου ἐξανθήματος, κατὰ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν καὶ πρὸ τῆς λήξεως τῆς νόσου, ἐξ ἐρυθρῶν κηλίδων ἢ βλατίδων, συνήθως ἱλαροειδοῦς ἢ ὀστρακιώδους μορφῆς, οὐχὶ δὲ σπανίως καὶ δίκην πλακῶν κνιδώσεως. Τὸ ἐξάνθημα ὡς τὰ πολλὰ ἐμφανίζεται κατὰ τὸ πρόσωπον, ἐπεκτείνεται δὲ εἰς τὸν κορμὸν καὶ τὰ ἄκρα. Συχνότερον παρετηρήσαμεν τοῦτο κατὰ τὴν μασχάλην καὶ τὰ πλάγια τοῦ κορμοῦ. Τῇ πιέσει δ' ὑαλίνης πλακὸς τὸ ἐξάνθημα ὠχριᾷ. Τούτῳ ἐπακολουθεῖ *ἀπολέπισις* μετ' ἰσχυροῦ συνήθως κνησμοῦ, διαρκοῦσα εἰσέτι καὶ ἐπὶ μακρὸν κατὰ τὴν ἀνάρρωσιν. Σὺν τῷ ἐξανθήματι παρατηρεῖται καὶ *ἐνάνθημα* κατὰ τὸν βλεννογόνον τοῦ στόματος, τὴν ὑπερῴαν ἰδίᾳ καὶ τὰ παρίσθμια. Ὁ ἀσθενὴς ἤδη ἀπ' ἀρχῆς τῆς νόσου αἰσθάνεται μεγάλην κακουχίαν καὶ ἀδυναμίαν, δίψα δ' ἀφόρητος βασανίζει αὐτόν. Ἡ ἀνορεξία εἶναι συνήθης. Ἡ γλῶσσα συνήθως εἶναι λευκωπῶς ἐπίχριστος, οὐλίτις δὲ καὶ ἕλκωσις τοῦ βλεννογόνου τοῦ στόματος παρατηρεῖται ἐπὶ βαρειῶν περιπτώσεων. Ναυτία δὲ καὶ ἔμετοι κοπιωδῶν χολωδῶν ἐμέτων συνηθέστατα συνοδεύουσι τὴν νόσον ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως αὐτῆς, ἰδίᾳ ἐπὶ βαρειῶν μορφῶν, ὁπότε συνυπάρχει καὶ ὀχληροτάτη λύγξ. Αἱμοτεμέσεις δὲ καὶ ἐντερορραγίαι περιεγράφησαν, ἰδίᾳ ἐπὶ ὑπάρξεως λυθραίων ἑλκῶν κατὰ τὸν στόμαχον καὶ τὸ δωδεκαδάκτυλον, ἀλλὰ καὶ χωρὶς τούτων. Συνήθως ὑπάρχει δυσκοιλιότης, οὐχ δὲ σπανίως δυσεντεροειδεῖς κενώσεις. Ἐνίοτε παρατηρεῖται ἐλαφρὰ διόγκωσις τοῦ σπληνὸς καὶ τοῦ ἥπατος μετ' ἐμφανίσεως ἰκτέρου, σπανιώτερον διαρκέσαντος ἐπὶ 15—20 ἡμέρας καὶ μετὰ τὴν ἀνάρρωσιν, καὶ οὐροχολινουρίας. Ἀπὸ τοῦ ἀναπνευστικοῦ συστήματος συνηθέστερα συμπτώματα εἶναι αἱ ἐπισταξεῖς, ἡ αἱ ἄφθονοι ῥινορραγίαι, αἱ αἱμοπτυσίαι, ἰδίᾳ ἐπὶ λαθραίων φυματικῶν, καὶ ἡ δύσπνοια. Πνευμονικαὶ ἐπιπλοκαί, οἴδημα πνευμονικὸν καὶ πλευρίτιδες παρατηροῦνται σπανιώτερον, ὥστε κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν γρίππην, παρετηρήθη δ' ὅτι ὁ δάγγειος ἐλατιώνει τὴν πνευματικὴν ἀλλεργίαν (*Γ. Μακκᾶς, Καρυοφύλλης*). Συνηθέστερα εἶναι τὰ ἀπὸ τῆς καρδίας φαινόμενα ἰδίᾳ ἐπὶ βαρειῶν περιπτώσεων τῆς νόσου. Σφύξεις συνήθεις εἶναι 80-100, ἀλλ' οὐχὶ σπανίως παρατηρεῖται καὶ χαρακτηριστικὴ βραδυκαρδία ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ἰοῦ ἐπὶ τοῦ παρασυμπαθητικοῦ, ἐνίοτε παραμένουσα ἐπί τινα χρόνον καὶ κατὰ τὸ στάδιον τῆς ἀναρρώσεως. Μυοκαρδιτικαὶ βλάβαι καὶ ἐξωσυστολαὶ εἶναι ἐπίσης οὐχὶ σπάνιαι. Ἰδίᾳ ὅμως ὁ ἰὸς τοῦ δαγγείου προσβάλλει τὸ ἀγγειακὸν καὶ αἱμοποιητικὸν σύστημα, ἐκ δὲ τῆς ἀλλοιώσεως τῶν τοιχωμάτων τῶν ἀγγείων καὶ τῆς εὐρύνσεως τῶν περιφερικῶν ἐπέρχεται χαρακτηριστικὴ πτῶσις τῆς ἀρτηριακῆς πιέσεως (10—9 μέγ., 7—5 ἐλάχ.). Εἰς τὴν ἀλλοίωσιν ταύτην τῶν ἀγγείων, τὴν ἠλαττωμένην συσταλτικότητα τοῦ θρόμβου ἢ τὴν βλάβην τοῦ κεντρικοῦ φυτικονευρικοῦ συστήματος δέον ν' ἀποδώσωμεν τὰς τόσῳ συχνὰς κατὰ τὴν νόσον ταύτην αἱμορραγίας.

Τὰ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς νόσου διαφανῆ οὖρα ταχέως χρώννυνται βαθέως, εἰς βαρείας δὲ περιπτώσεις μειοῦνται καὶ τελείως ἐκλείπουσιν, ἐν αὐτοῖς δ' ἀνιχνεύεται λεύκωμα, ἐνίοτε ἐν ἀφθονίᾳ (15—20‰ κατὰ λίτρον), παντοειδεῖς δὲ κύλινδροι καὶ αἷμα ἀνευρίσκονται μικροσκοπικῶς. Παρὰ ταῦτα δυσουρία, οὐρατουρία, πυουρία (*Καΐρης*), προστατίτις, περιουρηθρίτις, ὀρχῖτις (Nicolle) περιεγράφησαν ὡς ἐπιπλοκαὶ τῆς νόσου. Οὐκ ὀλίγοι θάνατοι ὠφείλοντο εἰς ἀζωθαιμίαν. Τὸ λεύκωμα συνήθως ὑποχωρεῖ ταχέως κατὰ τὴν ἀνάρρωσιν, τοῦ ἀρρώστου τηροῦντος τὴν ἁρμόζουσαν δίαιταν. Ἀλλὰ καὶ τὸ νευρικὸν σύστημα οὐ σμικρὸν προσβάλλει ὁ ἰὸς τῆς νόσου. Συχνότατα συμπτώματα κατ' αὐτὴν εἶναι ἡ κεφαλαλγία, τὰ ψευδαισθητικὰ παραληρήματα, ἡ ἀϋπνία, ἀμβλύτης διανοίας, ὑπνηλία μέχρι κώματος, μηνιγγιτισμός. Ἡ ἀπώλεια τῆς μνήμης παρετηρήθη διαρκέσασα ἐπί τινα χρόνον καὶ κατὰ τὴν ἀπυρεξίαν. Φρενίτιδες νόσοι οὐ σμικρὸν ἐπηρεάσθησαν κακῶς ὑπὸ τῆς νόσου, ἀνεζωπυρήθησαν παλαιαὶ ἑστίαι καὶ προεκλήθησαν νευροψυχικὰ νοσήματα. Μυελίτιδες δὲ ἐπὶ συφιλιδικῶν παρετηρήθησαν καὶ ἐπιληπτικοὶ παροξυσμοὶ ἐπανεφάνησαν (*Κοσκινᾶς, Παπαστρατηγάκης*). Τοὐναντίον ὁ Παμπούκης ἐπὶ 3 περιπτώσεων (προϊούσης παραλύσεως, παρκινσονισμοῦ ἐξ ἐγκεφαλίτιδος ληθαργικῆς καὶ ἡμιπληγίας) ἠδυνήθη νὰ πιστοποιήσῃ θεραπευτικὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἰοῦ τοῦ δαγγείου, ἐξηγῶν ταύτην διὰ τοῦ ὑψηλοῦ πυρετοῦ (πυρετοθεραπεία) καὶ τῆς εἰδικῆς ἐπὶ τῶν τριχοειδῶν ἰώδους δυνάμεως, τῆς ἐκ τούτου διαστολῆς τῶν ἀγγείων καὶ ἰστολυτικῆς ἰδιότητος αὐτοῦ.

Ἐπὶ γυναικῶν παρετηρήθησαν μητρορραγίαι, ὠοθηκῖτις (*Nicolle*), διακοπὴ τῆς κυήσεως. Παιδίον γεννηθὲν νεκρὸν παρουσίαζεν ἐξάνθημα δαγγείου, ἄλλο δὲ νεογνὸν 4 ὥρας μετὰ τὸν τοκετὸν προσεβλήθη ὑπὸ πυρετοῦ, τὴν δὲ 4ην ἡμέραν παρουσίασεν ἐξάνθημα, ταυτοχρόνως νοσήσαν μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ (*Μπακούρης*).

Οἱ ὀφθαλμοὶ συνήθως εἰσὶν ἐνειμένοι ὡς ἐπὶ ἱλαρᾶς, παρετηρήθησαν ὅμως καὶ ὀπτικὴ νευρῖτις, ἀμβλυωπία, στικτὴ κερατῖτις, ἡμεραλωπία κτλ. (*Τράντας, Γαβριηλίδης*). Συχναὶ ἦσαν αἱ διαταραχαὶ τῆς ὀσφρήσεως, ἰδίᾳ κατὰ τὴν περίοδον τοῦ πυρετοῦ, ἀπὸ τῶν ὤτων ὅμως ἐλάχιστα συμπτώματα παρετηρήθησαν, καίτοι περιεγράφησαν ἐντάσεις βαρυηκοΐας, καὶ μεταδαγγειακὰ μαστοειδίτιδες μετὰ ἐγκεφαλικοῦ ἀποστήματος. Εἴς τινας περιπτώσεις τοὐναντίον παρετηρήθη βελτίωσις τῆς βαρυηκοΐας μετὰ τὴν ἀποδρομὴν τῆς νόσου. Οἱ πλεῖστοι ὅμως τῶν ἀσθενῶν ἐκτὸς τοῦ πυρετοῦ, τῶν ἀρθραλγιῶν καὶ μυαλγιῶν καὶ τῶν ἐλαφρῶν γαστροεντερικῶν διαταραχῶν, οὐδεμίαν ἐπιπλοκὴν παρουσιάζουσιν. Εἴς τινα, μάλιστα ἡ πυρετικὴ κίνησις ὑπῆρξεν ἐλαχίστη καὶ μικρᾶς διαρκείας (3—4 ἡμερῶν). Εἴς τινας ἄλλους οὐδεμία πυρετικὴ κίνησις ἐπῆλθεν, ἡ δὲ νόσος διῆλθε καταλιποῦσα τὴν χαρακτηριστικὴν κόπωσιν καὶ ἐξασθένησιν. Ὁ καθηγητὴς Λιβιεράτος καὶ ὁ Βαλλᾶνος, παρὰ τὰς ἐλαφρὰς ταύτας *περιπατητικὰς* μορφάς, περιέγραψαν καὶ ἄλλας κλινικὰς μορφάς: τὴν *ἡπατικήν*, χαρακτηριζομένην διὰ διογκώσεως καὶ ἐπωδύνου τοῦ ἥπατος, ὑπικτερικῆς χροιᾶς μετ' ἀνεπαρκείας τοῦ ὀργάνου, *καρδιακὴν* μετ' ἀνεπαρκείας ἰδίᾳ τοῦ μυοκαρδίου καὶ κακῆς ἐκβάσεως καὶ *νευρικὴν* μορφήν. Διαφόρους μορφὰς ἐπίσης περιέγραψαν καὶ ἄλλοι (*Μπένσης, Le Bran*). Ἀλλὰ κατὰ τὴν διαδρομὴν καὶ ἀποδρομὴν τοῦ δαγγείου ἐσημειώθησαν δυστυχῶς κατὰ τὴν ἐν Ἑλλάδι ἐπιδημίαν συχναὶ πυογόνοι λοιμώξεις (*Κοντολέων—Ἰωαννίδης*), ἀνεζωπυρήθησαν παλαιαὶ ἑστίαι διατελοῦσαι ἐν λανθανούσῃ καταστάσει, παρετηρήθησαν παρωτίτιδες, σταφυλοκοκκικαὶ μολύνσεις (δοθιῆνες, ψευδάνθρακες), παρωνυχίαι, ὀξεῖαι σκωληκοειδίτιδες καὶ χολοκυστίτις (*Κόκκορης*) τὸ πρῶτον ἐμφανισθεῖσαι ἢ παροξυνθεῖσαι. Αὗται προῆλθον βεβαίως ἐκ τῆς ἠλαττωμένης ἀντιστάσεως τοῦ ὀργανισμοῦ ἐκ τῆς ὑπολευκοκυτταρώσεως. Αἱ ὀψωνῖναι κατὰ τὸν δάγγειον εὑρέθησαν ἠλαττωμέναι (*Κυριαζίδης*) ὡς καὶ ἡ φαγοκυτταρικὴ δύναμις τῶν λευκῶν αἱμοσφαιρίων εἰς σημεῖον, ὥστε καὶ αὐτὸ τὸ χλωριοῦχον μαγνήσιον, τὸ κατ' ἐξοχὴν αὐξάνον τὴν φαγοκύττωσιν, παρέμεινεν ἀδρανὲς (*Καραγιαννόπουλος*). Ἡ διαπύησις τῆς παρωτίδος ἦν σοβαρωτάτη ἐπιπλοκή, πολλαὶ δὲ τῶν διαπυήσεων ἀμφοτέρων τῶν παρωτίδων κατέληξαν εἰς θάνατον. Σάρκωμα ὑφιστάμενον μετὰ τὸν δάγγειον ἐξειλίχθη ὅλως κακοήθως (*Κοκκορης*). Καίτοι δὲ πίπτοντος τοῦ πυρετοῦ, διὰ κρίσεως, ἡ λύσεως, ὁ ἄρρωστος εἰσέρχεται εἰς τὸ στάδιον τῆς ἀναρρώσεως, ἐν τούτοις οὗτος ἐπὶ μακρὸν ἔτι αἰσθάνεται ἀτονίαν μεγίστην, κόπωσιν καὶ κακουχίαν. Ἡ ἀνορεξία, ἡ βραδυκαρδία, αἱ ἐξωσυστολαὶ διαρκοῦσιν ἔτι ἐπὶ μακρὸν καὶ ταῦτα. Ἡ τριχόπτωσις εἶναι συνηθεστάτη κατὰ τὴν ἀνάρρωσιν. Ἡ κεφαλαλγία καὶ ὀσφυαλγία συνήθως παρέρχονται ἐξ ὁλοκλήρου. Ὑποτροπαὶ τῆς νόσου εἰσὶν οὐχὶ συνήθεις. Ἐν τούτοις παρουσιάσθησάν τινες μὲν πρωΐμως ἀπὸ τῆς τρίτης ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἀπυρεξίας, ἄλλαι δὲ βραδύτερον ἀπὸ τῆς δωδεκάτης ἡμέρας.

Παθολογοανατομικῶς ἀπεδείχθη τοξικὴ ἐπίδρασις τοῦ ἰοῦ ἐπὶ τῶν διαφόρων ὀργάνων, οὐχὶ δὲ φλεγμονώδης ἐπεξεργασία (*Ι. Κατσαρᾶς, Φωτάκης*). Ὁ ἰὸς τοῦ δαγγείου ἔχει τὴν ἰδιότητα νὰ προκαλῇ κατ' ἐξοχὴν ὑποστρόφους ἀλλοιώσεις τῶν παρεγχυμάτων τῶν ὀργάνων (νεφρῶν, ἥπατος, καρδίας, ἐγκεφάλου), ἐπεκτεινομένας καὶ πρὸς τὸ τοι-

Digitized by Google

χωμα τῶν τριχοειδῶν ἀγγείων. Οὐδαμοῦ παρετηρήθησαν φλεγμονώδη ἀντιδραστικὰ φαινόμενα ὑπὸ μορφὴν λευκοκυτταρικῶν διηθήσεων ἢ ὑπερπλασίας κυττάρων συνδετικοῦ ἱστοῦ (*Ι. Κατσαρᾶς*). Ἐπὶ πειραματικοῦ δαγγείου ἡ ἐξέλιξις τῆς νόσου ὑπῆρξε τυπικὴ ἄνευ ἐπιπλοκῶν (παρωτῖτις κτλ. *Μανουσάκης*). Ἡ ἐξέτασις τοῦ αἵματος ἔδειξε σταθερὰν λευκοπενίαν, αὐξάνουσαν σὺν τῇ προόδῳ τῆς νόσου, ἐλάττωσιν τῶν πολυμορφοπυρήνων, αὔξησιν δὲ τῶν λεμφοκυττάρων καὶ τῶν ἠωσινοφίλων.

Ἡ πρόγνωσις συνήθως εὐνοϊκή· ἡ νόσος ὅμως ἐνίοτε λαμβάνει κακοήθη χαρακτῆρα, συχναὶ δὲ παρετηρήθησαν βαρεῖαι ἐπιπλοκαὶ (συγκοπαί, οὐραιμία κτλ.), ἰδίᾳ κατόπιν καταχρήσεων ἢ κοπώσεως. Ἐπιδείνωσις ἐπίσης παρετηρήθη ἐπὶ καταχρήσεως καθαρτικῶν. Ὁ θάνατος συνήθως ἐπακολουθεῖ ἐν ἀναλογίᾳ 1 : 1500 ἐν καταπτώσει ἢ οὐραιμίᾳ καὶ δηλητηριάσει τῶν νευρικῶν κέντρων. Τινὲς ἐπιδημίαι ὅμως ἐξειλίχθησαν ὁμαλώτατα ἄνευ θανάτων. Ὁ Le Brun ἐπὶ 60.000 περιπτώσεων ἀναφέρει 1 θάνατον. Ἡ *διάγνωσις* ἐν καιρῷ ἐπιδημίας εἶναι εὔκολος. Τὰ ἀρχικὰ κρούσματα δυνατὸν νὰ συγχυσθῶσι πρὸς γρίππην, καίτοι αὕτη διακρίνεται εὐκόλως διὰ τῶν κατορροϊκῶν συμπτωμάτων καὶ τῶν πνευμονικῶν ἐπιπλοκῶν. Πρὸς διάγνωσιν τοῦ δαγγείου συνεστήθη (*Γεωργόπουλος*) ἡ πρόκλησις πρωΐμων πολλαπλῶν πετεχειῶν δι᾿ ἐφαρμογῆς ἐλαστικῆς ταινίας περὶ τὸν βραχίονα πρὸς παραγωγὴν στάσεως τοῦ αἵματος (φαινόμενον Rumpel—Leede), σημεῖον θετικὸν καὶ ἐπὶ ἄλλων νόσων (ὀστρακιᾶς ἐνδοκαρδίτιδος βραδείας) καὶ ἰδίᾳ ἐξανθηματικοῦ τύφου. Ἡ λευκοπενία καὶ ἡ ἐλάττωσις τῶν πολυμορφοπυρήνων, ἰδίᾳ τῶν οὐδετεροφίλων (*Stitt*) καὶ ἡ αὔξησις τῶν μικρῶν λεμφοκυττάρων (*Ashburn* καὶ *Craig*) εἶναι χαρακτηριστική. Αἱ γενόμεναι ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπιδημίας ἀντιδράσεις διὰ τύφον, παράτυφον, ὑπῆρξαν ἀρνητικαί, ὡς καὶ ἡ ἀντίδρασις Dück. Προσοχὴ πάντως ἀπὸ συγχύσεως μεθ᾿ ἑλωδῶν πυρετῶν. Ἰατρὸς τῶν Ἀθηνῶν νοσηλευόμενος διὰ δάγγειον, μετ᾿ ἐξέτασιν τοῦ αἵματος ἀπεδείχθη πάσχων ἐκ κακοήθους ἑλώδους. Παρ᾿ αὐτῷ παρὰ τὴν μεγάλην χρῆσιν κινίνης ἐπηκολούθησεν ἀμέσως ἡ προσβολὴ τοῦ δαγγείου, δεικνύουσα τὸ ἀνενεργὲς τῆς κινίνης, ὡς προφυλακτικοῦ μέσου κατὰ τοῦ δαγγείου. Ἀπὸ τοῦ τριημέρου πυρετοῦ διακρίνεται ἡ νόσος διὰ τῆς ἐλλείψεως ἐξανθήματος, ὄντος παρ᾿ αὐτῷ σπανιωτάτου καὶ φευγαλέου.

Θεραπεία. Μὴ ὑπάρχοντος εἰδικοῦ φαρμάκου, αὕτη δέον νὰ ᾖ συντηρητική. Ἀνάπαυσις ἐν τῇ κλίνῃ, γαλακτοτροφία, παροχὴ φυτικῶν ὀπῶν (λεμονάδες κτλ.). Ἀποφυγὴ δριμέων καθαρτικῶν, προσοχὴ εἰς τὸν καθαρισμὸν τοῦ στόματος πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τῶν πυήσεων τῆς παρωτίδος. Ἀποφυγὴ ἐνέσεων ἐρεθιστικῶν, ἔτι δὲ κινίνης κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νόσου, χρῆσις οὐροτροπίνης, ἀλλὰ καὶ ταύτης εἰς μικρὰν δόσιν πρὸς ἀποφυγὴν ἐρεθισμοῦ νεφρῶν. Κατὰ τῶν πόνων ἀντινευραλγικὰ (ἀσπιρίνη, arcanol, πυραμιδόνη κτλ.). Κατὰ τῆς ἠλαττωμένης πιέσεως ἐπινεφριδίνη. Ἐπὶ καρδιακῶν ἐπιπλοκῶν κύστις πάγου ἐπὶ τῆς καρδιακῆς χώρας, καρδιοτονωτικά. Σικύαι αἱματηραὶ ἐπὶ ὑπεραιμίας πνευμόνων. Βρωμιοῦχα ἐπὶ νευροψυχικῶν φαινομένων. Κατὰ τῶν αἱμορραγιῶν χλωριοῦχον ἀσβέστιον. Ἐπὶ ἀναρρωννυόντων στρυχνίνη, Κολά. Τινὲς στηριζόμενοι ἐπὶ εὑρέσεως σπειροχαιτῶν (κατὰ *Couvy*) μετεχειρίσθησαν τὰ ἀρσενικοῦχα acetylarsan (*Pervers*), stovarsol, treparsol (*Piret*) ἄλλοι ὅμως παρετήρησαν εἰσβολὴν τῆς νόσου καὶ ἐπὶ συφιλιδικῶν θεραπευομένων δι᾿ ὁμοίων φαρμάκων. Τὸ ἀφέψημα τῶν λειμονίων, τὸ δημωδῶς συνιστώμενον, οὐδεμίαν ἐπίδρασιν ἔχει ἐπὶ τῆς νόσου, συχνάκις δὲ φέρει γαστρικὰς διαταραχάς. Πάντως πρέπει νὰ ἀποφεύγηται ἡ μεγάλη χρῆσις παγολύτων ποτῶν, ὧν ἡ κακὴ ἐπήρεια εἰς τὰς θερμὰς χώρας κατὰ παράδοσιν ἐπιβεβαιοῦται.

Προφύλαξις. Πάντες, ἀνεξαρτήτως φυλῆς, φύλου, ἡλικίας, προσβάλλονται ὑπὸ τῆς νόσου, μόνον δ᾿ ἄτομά τινα φυσικῶς παρουσιάζουσιν ἀνοσίαν πρὸς ταύτην. Παρετηρήσαμεν πολλὰς περιπτώσεις ἀτόμων φερόντων οὐλὰς εὐλογίας, μὴ προσβληθέντων ὑπὸ τῆς νόσου, ἐνῷ οἱ πέριξ αὐτῶν πάντες ἔπαθον. Ἴσως τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ οὐλῶδες τοῦ δέρματος καὶ τὸ δύσκολον τῆς νύξεως ὑπὸ τοῦ κώνωπος. Ἡ ἀνοσία ἀπὸ τῆς νόσου εἶναι μικρᾶς διαρκείας (9 μῆνες—1 ἔτος), καίτοι παρετηρήθησαν ὑποτροπαὶ καὶ πρὸ τῆς παρελεύσεως τοῦ χρονικοῦ τούτου διαστήματος. Ἡ ἀπομόνωσις τῶν πρώτων ἀρρώστων διὰ κωνωπείων, ἢ κάλλιον διὰ συρματοπλεγμάτων κατασκευαζομένων καὶ εὐκόλως τοποθετουμένων περὶ τὰς κλίνας καὶ κατὰ τὸ διάστημα τῶν 4 πρώτων ἡμερῶν τῆς νόσου, καθ᾿ ὃ δύνανται νὰ μολύνωσι τοὺς κώνωπας, θὰ ἦτο τὸ ἄριστον τῶν προφυλακτικῶν μέσων, μετὰ τῆς καταστροφῆς τῶν κωνώπων διὰ θειώσεως ἢ τῶν ἐντομοκτόνων φαρμάκων καὶ καλύψεως ἐπιμελοῦς συλλογῶν ὑδάτων (δεξαμενῶν, φρεάτων κτλ.). Κατὰ Μανουσάκην ἔνεσις ἐξησθενημένου ἰοῦ δι᾿ ἐκθέσεως εἰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας εἶναι ἐνέργεια ἀνοσοποιός, κατὰ Λιβιεράτον καὶ Βαλλιᾶνον ὀρὸς ἀναρρωννυόντων οὐδὲν ἔδωσεν ἀποτέλεσμα, κατὰ τοὺς ἰατροὺς ὅμως τοῦ Ἰνστιτούτου Παστὲρ προφυλάσσει ἀπὸ τῆς νόσου. Οἱ ἐμβολιαζόμενοι τέλος διὰ πειραματικοῦ δαγγείου εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐξελίξεως τῆς νόσου αὐτῶν φέρονται ὡς μὴ προσβαλλόμενοι ὑπὸ ἐπιπλοκῶν (*Μανουσάκης*). Ἀλλὰ μόνα τὰ κρατικὰ μέτρα, κυρίως πρὸς παρακώλυσιν τῆς ἀναπτύξεως ἢ καταστροφὴν τῶν προνυμφῶν τῶν κωνώπων καὶ ἡ διαφώτισις τοῦ κοινοῦ πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τῆς μολύνσεως καὶ καταστροφὴν τῶν κωνώπων, ἰδίᾳ τῶν κατὰ τὸ διάστημα τοῦ χειμῶνος περισωθέντων ἐν θερμοῖς χώροις, θὰ δυνηθῶσι νὰ θέσωσι τέρμα εἰς τὴν τόσῳ θορυβωδῶς ἐγκατασταθεῖσαν ἐν Ἑλλάδι, οὐχὶ τόσῳ ἀκίνδυνον νόσον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Παλαιοτέρα παρὰ *Hirsch*, Handb. d. hist.—geogr. Pathologie (I, 57—58) καὶ *Mahé*, Dengue ἐν Dict. enc. des sc. méd. τοῦ Dechambre (τόμ. 26, σελ. 756).—*V. Fossel*, Grippe und Dengue ἐν Handb. d. Ges. d. Med. v. Puschmann, Neuburger, Pagel (II, 878).—*Lersch*, Geschichte d. Volksseuchen. Τὰ γνωστὰ παλαιότερα καὶ νεώτερα συγγράμματα νοσολογίας, νοσημάτων θερμῶν χωρῶν καὶ μικροβιολογίας, *Nothnagel*, *Kraus*, *Brugsch*, *Sergent—Ribadeau Dumas—Barboneix*, *Ἀραβαντινοῦ*, *Manson—Scheube*, *Kolle—Hetsch*, *Σάββα* κ.λ.—Εἰδικωτέρα βιβλιογραφία ἐπὶ τοῦ δαγγείου: —*Corpenter - Sutton* Journ. of Amer. Ass. 1905.—*Stitt*, Philip. Journ. of Sc. 1906. — *Graham*, journ. of trop. med. 1903 — *Asburn* —*Graig*, Experim. Journ. of Investigation regarding the Etiology of Dengue fever. Journ. of Infections Diseases (V. 440). 1907 καὶ Philip. Journ. of sc. (II 74) 1907 — *H. de Brunn*, La fievre Dengue en 1889. Rev. de med. 1890 σ. 53.—*Couvy* Soc. path. exot. XIV σελ. 198. 1921 —*G. d. Faria* Soc. brés. de biologie 1923 —*Cléland - Bradley - Mc-Donald*, Med. Journ. of Australia 1916.—*Siler*, *Hall*, *Hitchens*, Dengue, Manilla 1926 Καὶ ἡ νεωτάτη ἑλληνική, περιλαμβανομένη ἰδίᾳ εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς Ἰατρικῆς ἑταιρείας 1927 καὶ 1928, εἰς τὰ δύο τεύχη τοῦ «Πρακτικοῦ ἰατροῦ» No. 1 καὶ No. 11 τοῦ 1928 καὶ τὰ ἑλληνικὰ περιοδικὰ «Κλινική», «Ἰατρικὰ Χρονικά», «Ἰατρικὴ ἐφημερὶς κτλ. 1928. Κυριώτερα: *Φ. Κοπανάρη*, Ἡ ἐπιδημία τοῦ Δαγγείου ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὸ θέρος 1928 (Πρακτ. Ἰ. Ἑτ. 1928 σελ. 570).—*Λιβιεράτου-Βαλλιάνου*, Ἰδιαίτεραι μορφαὶ τοῦ δαγγείου καὶ ἡ θεραπεία αὐτοῦ (Αὐτόθ. 606).—*Β. Μπένση*, Κλινικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς τελευταίας ἐπιδημίας τοῦ Δαγγείου (Αὐτόθ. σελ. 668). — *Sacorrhaphos*, Etude sur la Dengue. Presse médicale 1928. — *Κοντολέοντος - Ἰωαννίδου*, Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς μορφολογικῆς ἐξετάσεως τοῦ αἵματος, δαγγειοπαθῶν, Ἰατρ. χρον. 1928.—*Κόκκορη*, συζήτησις. Πρακτ. Ἰατρ. Ἑταιρ. 1928 σελ. 641.—*Ἰ. Κατσαρᾶ*, Παθολογοανατομικαὶ παρατηρήσεις περὶ τοῦ δαγγείου πυρετοῦ (Πρακτ. Ἰ. Ἑτ. 1928 σ. 680. (ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος *Φωτάκης*. Αὐτ. σελ. 690).—*Κ. Παπαστρατηγάκη*, Ὁ δάγγειος καὶ τὸ νευρικὸν σύστημα, «Κλινική» 1928. Αὐτόθι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος *Κ. Κατσαρᾶς*.—*Μ. Γεωργοπούλου*, Ἡ δοκιμασία τῆς κατastάσεως τῶν περιφερικῶν ἀγγείων ὡς μέθοδος πρὸς πρώιμον διάγνωσιν τοῦ δαγγείου (Πρακτ. Ἰ. Ἑ. 1928. σελ. 626).—*Γ. Παμπούκη*, Ὁ δάγγειος ἐπὶ ὀργανικῶν τινων νευρικῶν καταστάσεων Ἀθ. 1929.—*Gabrielidès*, La fièvre dengue et ses complications oculaires.—*Γ. Μακκᾶ*, Δάγγειος καὶ φυματικὴ ἀλλεργία. (Πρ. Ἰ. Ἑ. 1928 σελ. 707).—*Ἐ. Μανουσάκη* Αἰτιολογικαὶ ἔρευναι ἐπὶ τοῦ δαγγείου, «Κλινική» 1929. σελ. 485 (Αὐτόθι νέα βιβλιογραφία προγενεστέρων αὐτοῦ ἐργασιῶν). —*Μανουσάκη - Blanc - Καμινόπετρου*, ἐν Ἀρχ. Ἑλλ. Ἰνστ. Πασιέρ 1928, σελ. 167.—*Μουτούση*, Ἐπίδειξις παρασκευασμάτων μολυνθεισῶν στεγομυιῶν διὰ ἰοῦ δαγγείου (Πρ. Ἰ. Ἑ. 1928 σ. 654).—*Κοτσαύτη*, Παρατηρήσεις περὶ τῆς πιέσεως τοῦ αἵματος κατὰ τὸν δάγγειον (Αὐτ. σελ. 661).—*Κ. Κυριαζίδου*, Ληπτέα μέτρα ἐπὶ δαγγείου (Αὐτόθ. σελ. 587).

ΑΡ. Π. ΚΟΥΖΗΣ

δαγγίλη (ἡ) (Dangila) *[Ζωολ.]*. Γένος ἰχθύων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φυσοστόμων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κυπρινιδῶν*. Αἱ δαγγίλαι εἶναι ἰχθύες μὲ σῶμα ἐπίμηκες, σχηματίζον κατὰ τὸ ἀνώτερον αὐτοῦ τμῆμα τρίποδα καὶ εἶτα ἐλαφρὰν καμπύλην μέχρι τῆς οὐρᾶς. Ἡ κεφαλὴ εἶναι μικρὰ καὶ λεπτή, τὸ ρύγχος ἀμβλύ, φέρον ἑκατέρωθεν δύο μυστακοειδεῖς ἀποφύσεις. Τὸ ραχιαῖον πτερύγιον εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένον καὶ τὸ οὐραῖον βαθέως δισχιδές. Γνωστὰ δύο εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰ γλυκέα ὕδατα τῶν Ἰνδιῶν.

Δ. Ν. Π.

Δαγγλιόστρος, *Σπυρίδων*. Ζακύνθιος ναυτικὸς καὶ Ἀγωνιστής. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ ἐν Μολδαυΐᾳ ἐπαναστατικοῦ κινήματος τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, μεμυημένος τὰ τῆς Φιλικῆς καὶ εὑρισκόμενος ἐν Γαλαζίῳ, κατετάχθη εἰς τὸ σῶμα τοῦ Ἀθανασίου Καρπενησιώτου, μετὰ τοῦ ὁποίου ἠγωνίσθη ἡρωϊκῶς, ἰδίως κατὰ τὴν ἄμυναν τῆς 1 Μαΐου 1821 ἐναντίον τῶν στρατευμάτων τῆς Βραΐλας. Μετασχὼν δὲ βραδύτερον τῆς μάχης τοῦ Σκουλενίου, ἐτραυματίσθη θανασίμως καὶ μετὰ τριήμερον ἀπέθανε.

Γ. Δ. Κ.

Δαγὲρ (Daguerre)· βλ. Νταγκέρ.

δαγερροτυπία (ἡ) (Daguerrotypie) *[Φωτογρ.]*. Καλεῖται οὕτως ἡ ὑπὸ τοῦ Daguerre ἐπιτευχθεῖσα τῷ 1837 μέθοδος λήψεως διὰ τοῦ φωτογραφικοῦ θαλάμου θετικοῦ φωτοτύπου ἀντικειμένου τινός. Ἡ δαγερροτυπία ἀποτελεῖ τὴν πρώτην μορφὴν τῆς φωτογραφίας, ἡ δὲ μέθοδος αὐτῆς ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ἔχει ὡς ἑξῆς: Πλὰξ ἀργυρᾶ ἢ ἐπηργυρωμένον χάλκινον ἔλασμα ἐξετίθετο ἐν τῷ σκότει εἰς ἀτμοὺς ἰωδίου· ἡ οὕτω πως δὲ παρασκευασθεῖσα φωτοπαθὴς πλὰξ ἐχρησιμοποιεῖτο κατὰ τὴν διὰ τοῦ φωτογραφικοῦ θαλάμου φωτογράφησιν, κατόπιν τῆς ὁποίας ἡ ἐπ᾿ αὐτῆς σχηματιζομένη λανθάνουσα εἰκὼν ἐνεφανίζετο ὡς ἑξῆς: Ἐφέρετο (ἐν τῷ σκότει πάντοτε) ἄνωθεν δοχείου ὑδραργύρου, ὅτε παρουσιάζετο ἡ εἰκὼν ἥτις καθίστατο μόνιμος δι᾿ ἐκπλύσεως ἐντὸς διαλύματος ὑποθειώδους νατρίου. Ἡ μέθοδος τῆς δαγερροτυπίας, ἥτις ἀρχικῶς παρουσίαζεν ἱκανὰ μειονεκτήματα, ἐτελειώθη βραδύτερον ὑπὸ τοῦ Fiseau καὶ ἄλλων, ἐξετοπίσθη δὲ μετ᾿ οὐ πολὺ ὑπὸ τῶν ἐπακολουθησασῶν τελειοτέρων φωτογραφικῶν μεθόδων. Μεταξὺ τῶν πρώτων οἵτινες ἐφωτογραφήθησαν διὰ τῆς μεθόδου ταύτης εἶναι καὶ ὁ βασιλεὺς Λουδοβῖκος Φίλιππος (βλ. καὶ φωτογραφία).

Κ. Γ. Μ.

δαγερρότυπον (τό). Ὅρος πλασθεὶς διὰ τὰ διὰ τῆς *δαγερροτυπίας* λαμβανόμενα φωτότυπα.

Κ. Γ. Μ.

Δαγισθέως, *κτήματα* (ἢ *μέρη*)—. Ἐκαλεῖτο οὕτω (παρὰ Βυζαντινοῖς καὶ *Δαγιστέως*, καὶ *Δαγισταίου*, κατὰ δὲ τὸν Κεδρηνὸν *Διηγηστέως*) τόπος ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὀνομασθεὶς ἀπὸ τοῦ στρατηγοῦ Δαγιστέως, ζήσαντος ἐπὶ τοῦ Μ. Ἰουστινιανοῦ, κείμενος πρὸς τὰ νοτιοδυτικὰ τοῦ Ἱπποδρόμου, τοῦ σήμερον Ἀτ-μεϊντάν, ὡς ὥρισεν ὁ Ἀ. Γ. Πασπάτης (Βυζαντ. Μελέται, ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1877, σ. 372). Εἰς τοῦτο τὸ μέρος ἐκτίσθη τὸ δημόσιον λουτρὸν τοῦ Δαγισθέως ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀναστασίου τοῦ Θρακός, συμπληρωθὲν ὑπὸ τοῦ Μ. Ἰουστινιανοῦ.

Μ. Ι. Γ.

Δαγιστὰν *[Γεωγρ.]*· βλ. Νταγκιστάν.

δάγκαμα (τὸ) καὶ ***δάγκωμα***· τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *δαγκάνω*, δῆγμα.

δαγκαματιὰ (ἡ) καὶ ***δαγκωματιά***· τραῦμα ἐκ δήγματος, δάγκαμα.

δαγκανιὰ (ἡ) καὶ ***δαγκωνιά***, ἰδιωμ. ***δακωνιά***· τραῦμα ἐκ δήγματος, δάγκαμα· ‖ τοσοῦτον ὅσον δύναταί τις νὰ δαγκάσῃ, νὰ περιλάβῃ ἐν τῷ στόματί του: «δῶσ᾿μου μιὰ δαγκανιὰ ψωμί», ἄλλως *χαψιά*.

δαγκανιάρης (ὁ), θηλ. *—αρα*, οὐδ. *—άρικο*· ὁ ἀγαπῶν νὰ δαγκάνῃ, δηκτικός: «σκυλλὶ δαγκανιάρικο»· ‖ μεταφρ. ἐπὶ ἀνθρώπου ἀρεσκομένου νὰ πειράζῃ καιρίως.

δαγκάνω καὶ ***δαγκώνω***, ἰδιωμ. *δακώνω*, ἀόρ. *ἐδάγκασα* καὶ *ἐδάγκωσα*, παθ. μετοχ. *δαγκαμένος* καὶ *δαγκασμένος* καὶ *δαγκωμένος*· δάκνω, συλλαμβάνω, τραυματίζω διὰ τῶν ὀδόντων: «μὲ δάγκωσε ἕνας σκύλλος.—μιὰ ὀχιά», «αὐτὸ τὸ ἄλογο δαγκάνει»· παροιμ. «ἀλυχτάει, μὰ δὲ δαγκάνει» ἐπὶ ἀνθρώπου ὁ ὁποῖος θορυβεῖ μὲν ἕνεκα ὀργῆς, ἀλλὰ κακὸν δὲν κάμνει, «σὰν κρυφόσκυλλο δαγκάνει» ἐπὶ ὑπούλου καὶ κακεντρεχοῦς ἀνθρώπου· ‖ φρ. «δάγκωσε τὴ γλῶσσά σου» λέγεται πρὸς τὸν εἰπόντα ἀπαισίαν ἢ δυσοιώνιστόν τινα φράσιν· ‖ «δαγκώνω τὰ χείλη μου» ἢ «δαγκώνομαι» ἐκδηλῶ τὴν ἔκπληξίν μου δι᾿ ὅ,τι ἤκουσα ἢ εἶδον: «ὅταν ἄκουσα αὐτὰ τὰ λόγια, δαγκώθηκα κι᾿ ἔφυγα».

δάγκειος (ὁ)· βλ. δάγγειος.

Δαγκλῆς ἢ ***Νταγκλῆς***. Πολεμικὴ οἰκογένεια ἐκ Σουλίου, ἀποτελοῦσα ἀπὸ μακροῦ ἰδίαν φάραν καὶ λάκκαν.—1) ***Καπετὰν Κόγκας***, ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως. Ὑπῆρξεν εἷς τῶν συνυπογραψάντων μετὰ τῶν Τόσκιδων βέηδων συμμαχίαν ἐναντίον τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, μέχρι δὲ τοῦ 1822 ἠγωνίσθη πρὸς ἄμυναν τοῦ Σουλίου.—2) ***Γιώτης*** (Παναγιώτης), υἱὸς αὐτοῦ, ἐκ τῶν κορυφαίων ὁπλαρχηγῶν τοῦ Ἀγῶνος. Διακριθεὶς πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως εἰς τὴν Πάργαν καὶ τὸ Τόσκεσι, κατῆλθεν εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα καὶ μετέσχεν εἰς ὅλας αὐτῆς τὰς περιπετείας, ἀναδειχθεὶς τῷ 1825 στρατηγός. Εἰς Ἄμπλιανην, εἰς Ἀποκλείστραν, εἰς Μεσολόγγιον, εἰς τὴν Ἀράχωβαν καὶ εἰς τὴν Ἀττικὴν τῷ 1827 ἐπολέμησε γενναιότατα καὶ πανταχοῦ διεκρίθη. Δι᾿ ὃ ἡ ἐπιτροπὴ τῶν ἐκδουλεύσεων τοῦ ἀνεγνώρισε τὸν βαθμὸν τοῦ στρατηγοῦ, ὁ δὲ βασιλεὺς Ὄθων τὸν ἐτίμησε διὰ τοῦ ἀργυροῦ ἀριστείου.—3) ***Κίτσος***, υἱὸς τοῦ Κώστα Νταγκλῆ. Ἀγωνιστὴς ἐν Σουλίῳ. Κατῆλθε μετὰ τῆς λοιπῆς οἰκογενείας καὶ ἐπολέμησεν εἰς Κομπότι, Καλιακούδαν, Μεσολόγγιον. Κατὰ τὴν ἔξοδον ἔπεσεν ἡρωϊκῶς μαχόμενος.—4) ***Ἰωάννης***, ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Ὑπῆρξεν ἀντιπρόσωπος τοῦ Σουλίου εἰς τὴν συνέλευσιν τῆς Τροιζῆνος.—5) ***Βασίλειος***. Ἀδελφὸς τοῦ Γιώτη. Ἔπεσε μαχόμενος εἰς τὰς Ἀθήνας τὸν Ἀπρίλιον 1827.—6) ***Λιώνης*** ἢ ***Γκιώνης***. Ἠγωνίσθη καθ᾿ ὅλην τὴν ἐπανάστασιν καὶ προήχθη εἰς ἀντιστράτηγον.—7) ***Φώτιος***. Ἐξάδελφος τῶν ἀνωτέρω. Ἐπολέμησεν ἐν Μεσολογγίῳ καὶ ἠκολούθησε τὸν Καραϊσκάκην εἰς Ἀττικὴν τῷ 1826. — 8) ***Γεώργιος***, ἐξάδελφος τῶν ἀνωτέρω, υἱὸς τοῦ Νικολάου Νταγκλῆ, φονευθέντος ἐν Πάργᾳ, μετέσχε τοῦ Ἀγῶνος ὡς μπουλουκτσῆς καὶ ἠμείφθη μὲ τὸν βαθμὸν ἀξιωματικοῦ Ε΄ τάξεως.

Γ. Δ. Κ.

— **Δαγκλῆς, *Παναγιώτης*** Ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ, γεννηθεὶς ἐν Ἀγρινίῳ τῷ 1853 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1924, προερχόμενος ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου Εὐελπίδων καὶ προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀντιστρατήγου. Φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ παρηκολούθησε τὰς ἐν Fontainebleau καὶ ἐν Βερσαλλίαις διδασκαλίας, μετὰ δὲ τὴν εἰς Ἑλλάδα ἐπάνοδόν του διωρίσθη τῷ 1884 ὑπασπιστὴς τοῦ μετακληθέντος τότε, ὡς

Digitized by Google

ἀρχηγοῦ τῆς γαλλικῆς στρατιωτικῆς ἀποστολῆς, στρατηγοῦ Vosseur. Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 1889—1895 διετέλεσε καθηγητὴς τῆς πυροβολικῆς παρὰ τῷ στρατιωτικῷ σχολείῳ Εὐελπίδων, συγγράψας ὁλόκληρον τὴν σειρὰν τῶν μαθημάτων του. Ἐξέδωκεν ἐν μεταφράσει τὴν μοναδικὴν ὑπάρχουσαν εις τὴν ἑλληνικὴν Ἱστορίαν τοῦ Σερβοβουλγαρικοῦ πολέμου 1885 Κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον 1897, φέρων τότε τὸν βαθμὸν τοῦ ταγματάρχου, συμμετέσχε μετὰ τοῦ στρατοῦ Ἠπείρου. Κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1904 συγκρότησιν τοῦ σώματος τῶν γενικῶν επιτελῶν, μετετέθη εἰς τὸ σῶμα τοῦτο ὡς ἀντισυνταγματάρχης καὶ διωρίσθη ἐπιτελάρχης τῆς ἐν Λαρίσῃ της μεραρχίας, παρ' ᾗ παρέμεινε μέχρι του 1909, ὁπότε, μετὰ τὴν κατάργησιν τοῦ σώματος τῶν γενικῶν επιτελῶν, ἐπανῆλθε καὶ πάλιν εἰς τὸ πυροβολικὸν μὲ τον βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου. Ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1909 εἰσαγωγῆς ἐν Ἑλλάδι των ταχυβόλων πυροβόλων, το ὀρειβατικὸν τοιοῦτο φέρεται ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν «Ορεινὸν ταχυβόλον πυροβόλον τῶν 7,5 ἑκ. συστήματος Σνάϊδερ - Δαγκλῆ» (περὶ οὗ βλ. πυροβόλον).

Παναγιώτης Δαγκλῆς.

Τῷ 1910 διετέλεσεν ἐπ' ὀλίγον χρόνον διοικητὴς τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου Εὐελπίδων. Κατὰ τον πρῶτον Βαλκανικὸν πόλεμον τοῦ 1912 φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ὑποστρατήγου, διετέλεσεν ἐπιτελάρχης τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου, κατὰ δὲ τὸν δεύτερον τοῦ 1913 ἀρχηγὸς του στρατοῦ Ἠπείρου. Μετὰ την λῆξιν τῶν Βαλκανικῶν καὶ τὴν ἔναρξιν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἀπεστρατεύθη, ὅπως πολιτευθῇ, κατὰ δὲ τας ἐκλογάς 1915 ἐξελέγη βουλευτὴς του νομοῦ Ἰωαννίνων και μετέσχε της κυβερνήσεως Βενιζέλου (25 Φεβρουαρίου 1915) ὡς ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν. Ἡ παραμονὴ του εν τῷ ὑπουργείῳ ὑπῆρξε βραχυτάτη, καθ' ὅσον ἐπελθούσης διαφωνίας τοῦ στέμματος μετὰ τῆς κυβερνήσεως παρῃτήθη αὕτη τὴν 24 Σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Κατὰ τὰς διενεργηθείσας βουλευτικὰς ἐκλογὰς τοῦ 1915 ἀπέσχεν αὐτῶν μετὰ τοῦ λοιποῦ βενιζελικοῦ κόμματος καὶ μετέσχε τῆς ἐπαναστάσεως Θεσσαλονίκης, ἐγένετο δ' ἓν τῶν τριῶν μελῶν τῆς «Προσωρινῆς κυβερνήσεως». Μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου (29 Μαΐου 1917) ἀνεκλήθη ἐκ τῆς ἀποστρατεύσεως. Τῷ 1918 διετέλεσεν Ἀρχιστράτηγος του ἑλλ. Στρατοῦ. Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1918 παραιτηθεὶς ἀπῆλθεν εἰς την ἀλλοδαπὴν και διετριβεν ἰδιωτεύων εἰς Παρισίους και Λονδῖνον. Εἰς τὰς ἐκλογὰς τῆς 1 Νοεμβρίου 1920 ἐξελέγη ἐκ νέου βουλευτής, καὶ ἀποτυχόντος κατὰ τὰς ἐκλογὰς ταύτας τοῦ Ἐλευθ. Βενιζέλου καὶ ἀναχωρήσαντος εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἀνετέθη εἰς αὐτον η διεύθυνσις τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1922 ἐξηκολούθησε διευθύνων τοῦτο ὡς πρόεδρος τῆς ἐπταμελοῦς επιτροπῆς. Κατὰ τὰς διενεργηθείσας ἐκλογὰς τοῦ 1923 εξελέγη ἐκ νέου βουλευτής. Τὴν 11 Ἰανουαρίου 1924 παραιτηθείσης τῆς κυβερνήσεως Γονατᾶ, ὁ Ἐλευθ. Βενιζέλος ἠρνήθη κατ' ἀρχὰς νὰ σχηματίσῃ κυβέρνησιν καὶ υπέδειξε τὸν Δαγκλῆν ως πρόεδρον, ἀλλὰ μεταπεισθεὶς ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν του ἀνέλαβε τὸν σχηματισμὸν κυβερνήσεως, εἰς ἣν δὲν περιελήφθη ὡς ὑπουργὸς ὁ Δαγκλῆς. —Ω.

δάγκος (ὁ) *[Ζωολ.]*. Κοινὴ ὀνομασία εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος τοῦ πτηνοῦ *ἀστομάχος ὁ μεσημβρινος* (Lanius meridionalis). Δ. Ν. Π.

δαγκώνω· βλ. δαγκάνω.

δαγκωσιά (ἡ)· δῆγμα, δαγκωματιά: «τὸ ψωμὶ εἶναι γεμᾶτο δαγκωσιές».

Δάγλα *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Λιάδα.

Δαγοβέρτος (Dagobert). Ὄνομα τριῶν Φράγκων Αὐστρασιανῶν βασιλέων: —1) ***Δαγοβέρτος Α'***. Ὑπῆρξεν ὁ τελευταῖος τῆς δυναστείας τῶν μεροβιγγιανῶν (600—638). Τῷ 622 συνεβασίλευσε μετὰ τοῦ πατρός του Κλοταρίου Β' καὶ κατεῖχε τὸ βασίλειον τῆς Αὐστρασιας, τοῦ πατρός του διατηρήσαντος τὴν χώραν Δ. τῆς Ἀρδέννης καὶ τῶν Βοσγίων. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του προσήρτησεν εἰς τὴν Αὐστρασίαν τὴν Βουργώνην και τὴν Νευστρίαν, ὁ δὲ ἀδελφός του Καριβέρτος ἔλαβε μόνον τὴν Ἀκουϊτανίαν (628). Τῷ 630 ὁ θάνατος τοῦ Καριβέρτου, τὸν ὁποῖον ἠκολούθησεν ὁ τοῦ υἱοῦ του Χιλπερίχου, κατέστησε τὸν Δαγοβέρτον μόνον βασιλέα τῶν Φράγκων. Ἡ Ἀκουϊτανία προσετέθη εἰς τὰ λοιπὰ κράτη. Τῷ 630 ἐπολέμησε κατὰ τῶν Σλαύων ἡττηθείς. Οἱ Αὐστρασιανοὶ ἤρχισαν δυσφοροῦντες, διὰ νὰ τοὺς καθησυχάσῃ δὲ ἔδωσε διαταγὴν εἰς τοὺς Βαυαρούς, οἵτινες συνεπολέμησαν μετ' αὐτοῦ, νὰ σφάξουν ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ νυκτὶ 9.000 πρόσφυγας Βουλγάρους Τὴν ἰδίαν ἐποχήν, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἀπεκεφάλισεν ὅλους ὅσοι ὑπερέβαινον τὸ ὕψος τῆς σπάθης του. Παρ' ὅλα τὰ ἐγκλήματά του ἐπεστήριξε τὰς τέχνας, ἰδιαιτέρως δὲ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἱδρύματα.

—2) ***Δαγοβέρτος Β'***, υἱὸς τοῦ Σιγεβέρτου Β', ἀνακηρυχθεὶς βασιλεὺς τῆς Αὐστρασίας τῷ 656. Ἅμα τῷ θανάτῳ τοῦ πάππου του, ὁ αὐλάρχης Γριμπάλδος ἐνέκλεισε τὸν νεαρὸν Δαγοβέρτον εἰς μονήν, ἔπειτα τὸν ἔστειλεν εἰς Ἰταλίαν καὶ διέδωσεν ὅτι ἀπέθανεν, ἀνακηρύξας βασιλέα τὸν υἱόν του Χιλδεβέρτον. Ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Κλόβις Β' ἐξεδικήθη τὸν Δαγοβέρτον φονεύσας τον Γριμπάλδον καὶ κηρύξας ἔκπτωτον τὸν υἱον του. Ὁ Δαγοβέρτος Β' ἐπανῆλθεν εἰς τὸν θρόνον, ἀλλ' ἐβασίλευσεν ὀνομαστικῶς, μέχρις ὅτου ἐδολοφονήθη τῷ 679.

—3) ***Δαγοβέρτος Γ'***, υἱὸς τοῦ Χιλδεβέρτου Γ'. Διεδέχθη τουτον τῷ 711. Ὑπῆρξεν ὁ τέταρτος βασιλεύς, ἐν ὀνόματι τοῦ ὁποίου ὁ Παπῖνος ἐκυβέρνησε τὴν Γαλλίαν, καὶ ἀπέθανε τῷ 715, ὀλίγον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ διασήμου αὐλικοῦ. Τὸν διεδέχθη ὁ Χιλπερῖχος Β'.

Δαγοθηνοί *[Ἀρχ Γεωγρ.]*. Βυζαντινὴ ὀνομασία τῆς πόλεως Δάγουτα (βλ. λ.).

Δάγουτα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις κειμένη εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Μεγάλης Μυσίας. Κατὰ τὸν Πτολεμαῖον ἔκειτο εἰς τὰ σύνορα τῆς Βιθυνίας ὑπὸ τὸ ὄρος Ὄλυμπον, κατὰ δὲ τὸν Κίπερτ πλησίον τῆς πολεως Ἀδριανῶν τῆς Ὀλυμπηνῆς χώρας. Πιθανὸν τὰ Δάγουτα νὰ εἶναι ἡ παλαιοτέρα ἐπιχωριάζουσα ὀνομασία τῆς πόλεως Ἀδριανῶν. Μὲ τὴν ἐκδοχὴν ταύτην συμφωνοῦν καὶ αἱ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Βυζαντινῶν ἀναφερόμεναι μετοικεσίαι τῶν Δαγοθηνῶν καὶ ἐγκαταστάσεις αὐτῶν εἰς τὴν μεταξὺ Προύσης καὶ Λοπαδίου χώραν. Ι. Δ. Σ.

Δαγρες, *Ἀθανάσιος*. Πελοποννήσιος Κλέφτης περὶ τα τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ἐκ τῶν συντρόφων τοῦ Ζαχαριᾶ Μετα τὸν φόνον αὐτοῦ ἐσχημάτισεν ἴδιον σῶμα ἐκ κατοίκων τοῦ Λεονταρίου, ὁπόθεν κατήγετο, καὶ ἐπολέμησε τοὺς Τουρκαλβανούς. Ἀλλὰ μετὰ τὸν μεγάλον διωγμὸν τοῦ 1804—1806, καὶ ἰδίως μετὰ τοὺς συνεπεία τῶν πατριαρχικῶν ἀφορισμῶν κινδύνους, ὁ Δαγρὲς ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς Μάνην, ὅπου ἐκρύβη ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν παρὰ τῇ οἰκογενείᾳ Καπετανάκη, παρὰ τῇ ὁποίᾳ εἰργάζετο ὡς ποιμήν. Μυηθεὶς εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, συνεννοήθη μετὰ τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη, καὶ σχηματίσας σῶμα ἐπαναστατῶν ἐκ Καλαμῶν μετέσχε τῶν πρώτων μαχῶν τοῦ Ἀγῶνος, κατὰ τὰς ὁποιας παρὰ το γῆράς του διεκρίθη διὰ τὸν ἐνθουσιασμὸν καὶ τὸ θάρρος. Εἰς τὴν μάχην τοῦ Βαλτετσίου μεγάλως συνετέλεσεν εἰς τὴν νίκην διὰ τῶν προτροπῶν καὶ τοῦ παραδείγματός του. Εἰς τὴν ἐπίθεσιν ὅμως τῆς Τριπόλεως καὶ καθ' ὃν χρόνον ἐζήτει νὰ πυρπολήσῃ τὰ οἰκίας τῶν Τσεκουραίων, ἀγρίων Τουρκαλβανῶν οἵτινες κυρίως τὸν κατεδίωκον τῷ 1906, ἐφονεύθη.

— **Δαγρές, *Ἀθανάσιος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Καρυῶν τῆς Ἀργολίδος πεσὼν εἰς τὴν μάχην τῆς Γράνας

— **Δαγρές, *Ἰωάννης***. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ Ἀγῶνος ἐσχημάτισε σῶμα ἐκ πεντήκοντα περίπου Κυνουριέων μὲ τοὺς ὁποίους ἐφύλασσε τὰς διόδους τοῦ Μύτικα. Κατὰ τὴν μάχην τῆς Γράνας διεκρίθη προκινδυνεύσας. Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τριπόλεως ἐφόνευσε τὸν τελευταῖον μορὰ-αγιάννην, Σωτηράκην Κουγιᾶν, θεωρηθέντα ὡς προδότην τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας και ὡς ὑπαίτιον τῆς κατατυραννήσεως τῶν προεστῶν καὶ ἀρχιερέων τῶν φυλακισθέντων εἰς Τρίπολιν.

— **Δαγρές, *Κωνσταντῖνος***. Υἱὸς τοῦ Κλέφτου *Ἀθανασίου Δαγρέ*. Ἔπεσεν εἰς Δολιανά. Γ. Δ. Κ.

Δὰγ-Χότζα Μαχαλὲ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Ἀργυροχώριον.

Δαγὼν *[Παλ. Διαθ.]*. Ὁ κορυφαῖος τοῦ πανθέου τῶν Φιλισταίων, οὗ ἱερὰ ὑπῆρχον ἐν Γάζῃ καὶ ἐν Ἀζώτῳ, μεθ' ὁμοιώματος αὐτοῦ (Κριτ. ιστ' 23, Α' Βασιλ. ε,' 2 ἑξ. κλπ.). Ἀκκαδικῆς ὤν, κατὰ τὰς νεωτέρας ἐρεύνας, καταγωγῆς, ἐλατρεύετο ἐν Παλαιστίνῃ ἤδη πρὸ τῆς ἐν αὐτῇ ἐγκαταστάσεως τῶν Φιλισταίων, οἵτινες ἐκεῖθεν παρέλαβον αὐτον, συνδυάσαντες τὴν περὶ αὐτοῦ χαναανιτικὴν παράστασιν πρὸς ἄλλας παρεμφερεῖς οἰκείας τῶν ἐπηλύδων τούτων θρησκευτικὰς παραστάσεις. Καί τινες μὲν τῶν ἐρευνητῶν συνεδύασαν τὸν Δαγὼν τοῦτον πρὸς τὸν ἐτρουσκικὸν ἥρωα Τάγκες. Τὸ πιθανώτατον εἶναι, ὅτι ὁ Δαγών, ὡς τοὐλάχιστον ἐλατρεύετο ἐν Γάζῃ, ἦτο κρᾶμα χαναανιτικῶν καὶ ἀναλόγων παραστάσεων παρεμφεροῦς τινος κρητικῆς θεότητος καὶ δὴ τοῦ κατ' ἐξοχὴν ἐν Κρήτῃ λατρευομένου καὶ Κρητογενοῦς καλουμένου Διὸς ἢ ἄλλης τινὸς ἀντιστοίχου ταύτῃ ἐποχ ητικῆς θεότητος. Ἡ ἀπὸ τοῦ Ἱερωνύμου κατογομένη, διὰ δὲ τῶν μεσαιωνικῶν Ἰουδαίων συγγραφέων διοχετευθεῖσα εἰς τὴν νεωτέραν ἐπιστήμην καὶ ἐπὶ πολὺ ἐν αὐτῇ κρατήσασα ἐκδοχή, καθ' ἣν ὁ Δαγὼν ἐλατρεύετο ὡς θεότης κατὰ τὸ ἥμισυ οὖσα ἄνθρωπος καὶ κατὰ τὸ ὑπόλοιπον ἰχθύς, φαίνεται ὅτι ὀφείλεται εἰς παρετυμολογίαν τοῦ Δαγὼν ἐκ τοῦ νταγ = ἰχθύς. Ἀντ' αὐτῆς προτιμᾶται σήμερον ὑπὸ πολλῶν θρησκειολόγων ἡ παλαιὰ ἐκδοχὴ τοῦ Βυβλίου Φίλωνο (*Εὐσεβ.* Εὐαγγ. Προπαρασκ. Α' ι' 36), ὅστις συγκρίνει τὸν Δαγὼν πρὸς τὸν ἀρότριον Δία τῶν Ἑλλήνων, παράγων τὸ Δαγὼν ἀπὸ τοῦ ἐπίσης σημιτικοῦ νταγκὰν=σῖτος. [Προβ. *Π. Μποατσιώτου* Οἱ Φιλισταῖοι καὶ ὁ αἰγαιοκρητικὸς πολιτισμὸς ἐν Παλαιστίνῃ, σ. 22 ἑξ.] Π. Ι. Μ.

Δάδα. Σύζυγος τοῦ Κρητὸς Σάμωνος, ὅστις ἐβοήθησε τὸν πρῶτον βασιλέα τῶν Τρώων Σκάμανδρον εἰς τὴν κατάληψιν τῆς Τρωϊκῆς χώρας. Ὅτε ὁ Σάμων ἔπεσεν ἔν τινι μάχῃ, ἡ σύζυγος αὐτοῦ Δάδα μετέβαινεν εἰς ἐγγύς τινα τρωϊκὴν πόλιν, καλουμένην Πόλιον, ἄποικιαν τῶν Ἀστυπαλαιέων, ἵνα συζευχθῇ ἐκ νέου, συνοδευομένη ἐν τῇ πορείᾳ ταύτῃ ὑπό τινος κήρυκος. Καθ ὁδὸν ὅμως ὁ κῆρυξ οὗτος τὴν ἐβίασεν. Αὕτη ὑπὸ στενοχωρίας, μὴ ἀνεχθεῖσα τὸ πρᾶγμα, ηὐτοκτόνησε, διαπεράσασα ἑαυτὴν διὰ τοῦ ξίφους τοῦ συζύγου αὐτῆς, τὸ ὁποῖον ἔφερε μεθ' ἑαυτῆς. Ὅτε ἔμαθον τὰ γενόμενα οἱ Κρῆτες ἐτιμώρησαν τὸν ἀσεβήσαντα προς τὴν Δάδαν διὰ λιθοβολισμοῦ ἐν τῇ θέσει, ἐν ᾗ ἐγένοντο ταῦτα, ὀνομασθείσῃ ἔκτοτε διὰ τὸ ἀσέβημα: «Χῶρος ἀναιδείας».
ΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ

δαδαϊσμὸς (ὁ)· βλ. νταντα̈ισμός.

δαδάκι (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *λιθόσπερμον τὸ ζάνειον* (Lithospermum Zahnii).

Δαδαρσὴς Ἀρμένιος στρατηγὸς ὑπηρετῶν ὑπὸ τὸν βασιλέα τῆς Περσίας Δαρεῖον τὸν Α'. Ἀποσταλεὶς ὑπὸ τούτου πρὸς καταστολὴν ἐπαναστάσεως τῶν Ἀρμενίων, ἐνίκησεν αὐτοὺς ἐπανειλημμένως τῷ 519 π. Χ. Βραδύτερον ὁ Δαρεῖος ἔπαυσε καὶ ἀντικατέστησεν αὐτὸν διὰ τοῦ Πέρσου Ὀμίσου. Ν. Μ.

Δάδας. Ἐν τῷ μαρτυρολογίῳ ἀμφοτέρων τῶν Ἐκκλησιῶν ἀναγράφονται δύο μάρτυρες μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο.

—1) ***Δάδας ὁ Πέρσης***, ὁ μετὰ Γοβδελαᾶ καὶ Κασδόας μαρτυρήσας· βλ. Γοβδελαᾶς.

—2) ***Δάδας ὁ μάρτυς***. Οὗτος κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Διοκλητιανοῦ ἐν Δωροστόλῳ τῆς Κάτω Μυσίας (Βουλγαρίας) ζῶν, ἦτο μαθητὴς τοῦ Μαξίμου καὶ συμμαθητὴς τοῦ Κυντιλλιανοῦ. Καὶ οἱ τρεῖς δ' οὗτοι τῷ 303 καταγγελθέντες εἰς τοὺς ὑπάτους Ταρκύϊνον καὶ Γαβίνιον ὡς Χριστιανοὶ ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φυλακὰς καὶ ἐφονεύθησαν. Τὰ λείψανα αὐτῶν «ἐπισυνήχθησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ κατετέθησαν ἐν τῷ ναῷ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐν τοῖς Βιγλεντίου, ἐν ᾗ καὶ ἡ σύναξις αὐτῶν ἐτελεῖτο». Ἡ μνήμη αὐτῶν ἑορτάζεται τὴν 13 Ἀπριλίου. Ε. Γ. Π.

Δαδάστανα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βιθυνίας ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἀπὸ Ἀγκύρας εἰς Νίκαιαν. Ἐνταῦθα ἀπέθανεν αἰφνιδίως ὁ αὐτοκράτωρ Ἰοβιανός. Ι. Δ. Σ.

Δᾷδες *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Κύπρου καὶ ἐπὶ τῆς ἀκτῆς της τῆς ἀπὸ «μεσημβρίας τῷ Αἰγυπτίῳ πελάγει καὶ τῷ Ἀσσυριακῷ» ἀνατεινομένης. Μόνος ὁ Πτολεμαῖος ἀναφέρει αὐτὸ (Ε, ιδ, 2). Πάντως εἶναι τὸ σύγχρονον ἀκρωτήριον Πύλα. Σ. Ε. Λ.

δαδὶ (τό)· βλ. δαδίον.

Δαδὶ *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Δρυμέας τῆς ἐπαρχίας Λοκρίδος τοῦ νομοῦ Φθιωτιδοφωκίδος, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 3801. Ἤδη καλεῖται Ἀμφίκλεια (βλ. λ.) ἅτε ἐκτισμένη παρὰ τὴν ἀρχαίαν ταύτην πόλιν Κεῖται παρὰ τὰς ΒΑ ὑπωρείας τοῦ Παρνασσοῦ παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Κηφισσοῦ. Παρὰ τὸ Δαδὶ διέρχεται καὶ ἡ ἐξ Ἀθηνῶν πρὸς Λάρισαν γραμμὴ τῶν ΣΕΚ, παρὰ τον σταθμὸν τοῦ ὁποίου συνοικισμὸς (κάτ. 105). Ὁ σταθμὸς εὑρίσκεται εἰς τὸ 181 χμτρ. ἐξ Ἀθηνῶν.

δαδιάζω· Ἰδιωμ., μεταβάλλομαι εἰς δαδίον, ἐμποτίζομαι ῥητίνης, ἐπὶ τοῦ στελέχους τῆς πεύκης, ἄλλως *δαδοῦμαι*.

Δαδιάν. Ἀρμενικὴ οἰκογένεια ἡγεμονικῆς ὡς λέγεται καταγωγῆς, ἥτις διεκρίθη ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπὸ τοῦ Σουλτάνου Μαχμοὺτ καὶ ἐντεῦθεν. Οἱ Δαδιάν, τῶν ὁποίων σπουδαιότερος ὑπῆρξεν ὁ *Ὀχαννὲς βεης Δαδιάν*, διηύθυνον ἐπὶ ἔτη τὸ παρὰ τὸ Μακρήκιοϊ, εἰς μικρὰν ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπόστασιν κείμενον, αὐτοκρατορικὸν τουρκικὸν πυριτιδοποιεῖον, ὡς ἐκ τούτου δὲ ἐκαλοῦντο καὶ Μπαρουτζῆ-μπασῆ. Ἦσαν πλουσιώτατοι καὶ φίλοι τῶν γραμμάτων.

Digitized by Google

Τελευταῖος Δαδιὰν ἦτο ὁ *Ἀρτὶν-πασᾶς*, ὅστις εἰσελθὼν εἰς τὴν διπλωματικὴν ὑπηρεσίαν τῆς Τουρκίας ἀνῆλθε μέχρι τῆς θέσεως ὑφυπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν ἐπὶ Σουλτάνου Ἀβδοὺλ Χαμήτ. Ν. Μ.

δάδιασμα (τό)· ἡ μεταβολὴ τοῦ στελέχους τῆς πεύκης εἰς δαδίον, ἡ ἐμπότισις διὰ ῥητίνης.

Δαδίκαι *[Ἀρχ.]*. Λαὸς τῆς Περσίας, ὅστις μαζὶ μὲ μερικοὺς ἄλλους λαοὺς ἀπετέλεσε τὸ ἕβδομον φορολογικὸν τμῆμα τῆς ὑπὸ τοῦ Δαρείου γενομένης φορολογικῆς κατανομῆς (*Ἡρόδ.* III.91)· μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους λαοὺς τῆς ΒΑ. Περσίας ἠκολούθησαν τὸν Ξέρξην εἰς τὴν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατείαν, φέροντες πανοπλίαν ὁμοίαν πρὸς τοὺς Βακτρίους (*Ἡρόδ.* VII, 66). Ἐκ τῆς συγκρίσεως ἀκριβῶς ταύτης προέκυψεν ἡ ἔκδοχὴ τινων ὅτι οἱ Δαδίκαι ἀνῆκον εἰς τὰς ἀνατολικὰς Ἰρανικὰς φυλάς, πρὸ: Δ. τῆς Ἰνδικῆς Gandhâra. Μερικοὶ τοὺς ταυτίζουν πρὸς τοὺς ἐν τῇ παλαιᾷ Ἰνδικῇ βίβλῳ «Ζενδαβέστα» ἀναφερομένους Δαιδικας. Ι. Δ. Σ.

Δαδίκης. Ἕλλην λόγιος τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος, ἐν Βενετίᾳ ζῶν τῷ 1770. Ἐπηγγέλλετο τὸν νομικόν, πλούσιος ὤν, κατὰ τὸν Παναγιώτην Χιώτην (Ἱστ. Ἰονίων νήσων, τόμ. ΣΤ' σ. 379), ὅστις εἰς αὐτὸν δίδει τὸ ὄνομα Στέφανος. Ἦτο, κατὰ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ, Κεσκυραῖος· κατὰ Δημητρακόπουλον (Ὀρθόδοξος Ἑλλὰς σ 188) ἦτο Κρής, καί, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἀειμνήστου Ἰωάννου Βελούδου, ἡ οἰκογένεια Δαδίκηδων εἷλκε τὴν καταγωγὴν ἐκ Δαλματίας. Συνέγραψεν ὁ Στέφανος, ἰταλιστί, περὶ τῶν πέντε διαφορῶν τῆς Ἀνατολικῆς πρὸς τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου ἐν Βενετίᾳ κοινότητος. Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

δάδινος,—η,—ο· ὁ ἐκ ξύλου πεύκης ἐμποτισμένου ῥητίνης: «τὸ δάδινο ξύλο δὲ σαπίζει».

δαδίον (τό). Τὸ ῥητινῶδες ξύλον πολλῶν κωνοφόρων δένδρων καὶ ἰδίως τῶν πευκῶν, ὅπερ χρησιμοποιεῖται ὡς ἔκαυσμα. Τὸ δαδίον χρησιμοποιεῖται ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων, ὅπου ἦτο γνωστὸν καὶ ὡς ἀντιφάρμακον κατὰ τῆς ὀδονταλγίας, ὡς ἀναφέρει ὁ Διοσκορίδης: «τὸ δὲ ἐξ αὐτῶν (δηλαδὴ τῶν δένδρων, κυρίως δὲ τῆς πεύκης καὶ τῆς πίτυος) δαδίον σχισθὲν εἰς λεπτὰ καὶ ἑψηθὲν ὄν ὄξει ὀδονταλγίας πραΰνει». Δ. Ν. Π.

Δαδιώτης, *Στάθης*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Λοκρίδος, ὅστις ἔπεσε μαχόμενος εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν τῷ 1827. Γ. Δ. Κ.

Δαδκέρης. Ὄγδοος φαραὼ τῆς Ε' δυναστείας. Τὸ αἰγυπτιακόν του ὄνομα ἦτο Δαδκερὶ Ἀσσουσί, παρὰ δὲ Μανέθωνι φέρεται Ταγχέρης. Στήλη ἐν Σινᾷ μαρτυρεῖ ὅτι ἐξηκολούθησε καὶ αὐτὸς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν ὀρυχείων τοῦ Σινᾶ καὶ ἀπώθησεν εἰσβολὰς Ἀσιανῶν νομάδων.

δαδοκοπῶ (*—έω*)· σχίζω δαδιά, ἐκβάλλω ἀπὸ τὸ στέλεχος πεύκης τὸ ῥητινοῦχον ξύλον.

Δαδοῦ-Πάνθι· *6λ. λ.* Νταντοῦ - *Πάνι*.

δαδοῦμαι (*—όομαι*)· ἐπὶ τοῦ στελέχους τῆς πεύκης, μεταβάλλομαι εἰς δαδίον, ἐμποτίζομαι ῥητίνης, δαδιόζω.

δαδουργὸς (ὁ, ἡ), *—όν* (τό)· ὁ σχίζων τὴν πεύκην καὶ ἐξάγων ἐξ αὐτῆς δᾶδας (ἀρχ.).

δαδουργῶ (*—έω*)· σχίζω τὸν κορμὸν τῆς πεύκης καὶ ἐξάγω δᾶδας (ἀρχ.).

δαδουχία (ἡ)· τὸ εἶναι τις δαδοῦχος, τὸ νὰ κρατῇ δᾶδας ἀνημμένας.

Ἀρχαῖον ἄγαλμα παριστῶν δᾳδοῦχον γυναῖκα.
[Ἐρμιτὰζ Πετρουπόλεως.]

δᾳδοῦχος (ὁ)· ὁ κρατῶν δᾶδα, λαμπαδηφόρος· || ἱερατικὸν ἀξίωμα: «δαδοῦχοι καὶ ἱεροφάνται».

— *[Ἀρχαιολ.]* Ὁ δαδοῦχος ἦτο τὸ δεύτερον κατὰ βαθμὸν πρόσωπον τῆς ἐν Ἐλευσῖνι ἱερατικῆς ἱεραρχίας. Ἐκαλεῖτο οὕτως ἐκ τοῦ ἱεροῦ συμβόλου (τῶν δᾴδων), τὸ ὁποῖον ἐκράτει κατὰ τὴν τέλεσιν τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων, ὅτε ἐφόρει πορφυροῦχον ἐσθῆτα καὶ περιεβάλλετο ἐν τῇ κεφαλῇ ὑπὸ στεφάνου ἐκ κλάδων μυρτέας. Κατὰ τὴν ἐκτὸς τῆς τελέσεως τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων του ἐμφάνισίν του ἐφόρει ὁ δᾳδοῦχος ἐν τῇ κεφαλῇ διάδημα. Περὶ τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων αὐτοῦ βλ. λ. Ἐλευσὶς καὶ Ἐλευσίνια *μυστήρια*. ΚΑΨ.

—δᾳδούχων γένος. Οὕτως ἐπεκαλεῖτο ἓν τῶν ἐπιφανεστάτων ἐν Ἀθήναις γενῶν, εἰς τὸ ὁποῖον ἦτο κληρονομικὸν τὸ ἀξίωμα τῶν δαδούχων τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων. Τοῦ γένους τούτου, ὅπερ ἦτο εἰς στενὴν δι' ἐπιγαμιῶν συγγένειαν μὲ τὸ τῶν κηρύκων γένος, ἐπιφανέστερα μέλη ὑπῆρξαν:—1) *Καλλίας* ὁ υἱὸς τοῦ Φαινίππου, διακριθεὶς διὰ τὰ μισοτυραννικά του αἰσθήματα καὶ μόνος τολμήσας κατὰ τὴν κατάλυσιν τῆς δευτέρας τυραννίδος τοῦ Πεισιστράτου (552 π. Χ.) ν' ἀγοράσῃ τὰ δημευθέντα κτήματα τοῦ τυράννου διὰ νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ, ὡς εἶπεν, εἰς αὐτὸν νὰ μεγαλαυχῇ, ὅτι καὶ ἀπῶν συνεῖχεν ἐν ἀγωνίᾳ καὶ φόβῳ τοὺς Ἀθηναίους (*Ἡρόδ.* ΣΤ' 121).—2) Ὁ ὁμώνυμος ἔγγονος αὐτοῦ ὁ καὶ Λακκόπλουτος ἐπικληθείς, ὡς πλουτήσας ἐκ μεταλλείων (ὀρυχείων, λάκκων), ὅστις ἠγωνίσθη ἐν Μαραθῶνι ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος του φορῶν τὴν πολυτελῆ τοῦ δαδούχου τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων ἐσθῆτα καὶ διάδημα εἰς τὴν κεφαλήν, καὶ διὰ τοῦτο ὡς βασιλεὺς ἐκληφθεὶς ὑπὸ τῶν βαρβάρων—ἀμφίβολον εἶναι ἂν εἶναι ὁ αὐτὸς μὲ τὸν σύζυγον τῆς Ἐλπινίκης, τῆς ἀδελφῆς τοῦ Κίμωνος.—3) *Ἱππόνικος*, ὅστις ὑπερέβαλε διὰ τῆς αἴγλης τοῦ πλούτου του πάντας τοὺς συγχρόνους του (ἐξακόσιοι δοῦλοί του εἰργάζοντο εἰς τὰ μεταλλεῖα). Τούτου τὴν σύζυγον, διαλύσασαν τὸν μετὰ τοῦ Ἱππονίκου γάμον της, εἶχε νυμφευθῆ ὁ Περικλῆς.

Μετὰ τὸν Ἱππόνικον τὸ ἀξίωμα τοῦ δαδούχου τῶν Ἐλευσινίων ἀπὸ τοῦ γένους τοῦ Καλλίου, ὅπερ ἐπίστευεν ὡς γενάρχην του τὸν Τριπτόλεμον, περιῆλθεν εἰς τὸ γένος τῶν Λυκομιδῶν, ὅπερ, κατὰ κληρονομικὴν παράδοσιν, ἐφύλασσε τοὺς πρὸς τιμὴν τῆς Δήμητρος ὕμνους τοῦ Πάμφω, τοῦ Ὀρφέως καὶ τοῦ Μουσαίου. Τὸ γένος τῶν Λυκομιδῶν διετήρησε τὸ ἀξίωμα τοῦ δαδούχου, μεταβιβαζόμενον ἀπό τινος μέλους εἰς ἕτερον τοῦ αὐτοῦ γένους, μέχρι τοῦ 396 μ. Χ. ΚΑΨ.

δαδουχῶ (*—έω*)· εἶμαι δαδοῦχος, κρατῶ δᾶδας ἀνημμένας καὶ φωτίζω.

δαδοφορία (ἡ)· τὸ νὰ φέρῃ, νὰ κρατῇ τις δᾶδα, δαδουχία, λαμπαδηφορία.

δαδοφόριον (τό)· λαμπαδοφόριον.

δαδοφόρος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ φέρων δᾶδα, δαδοῦχος, λαμπαδηφόρος.

Δάδυβρα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Παφλαγονίας ὀχυρά, ἀναφερομένη καὶ ὡς Δάλιβρα ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου. Κατὰ τὴν ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικὴν σύνοδον τοῦ 451 μ.Χ. ἀναφέρεται ἐπίσκοπος Πολυχρόνιος ἐκ Δαδύβρων Παφλαγονίας. Νεώτεροί τινες (*Ramsay*, Μ. Ἀσία 193) παραδέχονται ὅτι Δάδυβρα ἢ Sora εἶναι ἡ Σεβάστεια τῆς Παφλαγονίας. Ι. Δ. Σ.

δαδύλιον (τὸ) (Dadyl) *[Φαρμ. Χημ.]*. Οὕτως ἐκλήθη τὸ προϊὸν τῆς ἐπιδράσεως ὑγροῦ ὑδροχλωρίου ἐπὶ τερεβινθελαίου (βλ. λ. συνθετικὴ καφουρά). Κ. Γ. Μ.

δάδωσις (ἡ)· ἡ διὰ ῥητίνης ἐμπότισις τῆς πεύκης.

Δάειρα καὶ *Δαῖρα* *[Θρησκειολ.]*. Ἀρχαία χθονία θεότης λατρευομένη ἐν Ἐλευσῖνι καὶ ταυτισθεῖσα βραδύτερον (*Αἰσχ.* ἀποσπ. Ψυχαγωγῶν) μὲ τὴν Κόρην. Κατὰ τὸν Φερεκύδην καὶ τὴν δημώδη παράδοσιν ἦτο κόρη τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ ἀδελφὴ τῆς Στυγός. Κατ' ἄλλον δὲ μῦθον ἦτο σύζυγος τοῦ Εὐμόλπου καὶ μήτηρ τοῦ Ἐλευσῖνος, ἐπωνύμου ἥρωος τῆς ὁμωνύμου πόλεως ἢ μήτηρ αὐτοῦ ἐξ ἑνώσεως της μετὰ τοῦ Ἑρμοῦ (*Παυσ.* Ι. 38. 7). Κατ' ἄλλους πάλιν ἦτο φύλαξ τῆς Περσεφόνης ἐν τῷ Ἅδῃ. Ὅτε ἐτελεῖτο θυσία εἰς τὴν Δάειραν ἡ ἱέρεια τῆς Δήμητρος ὤφειλε ν' ἀπουσιάζῃ, ἀπηγορεύετο δὲ εἰς αὐτὴν καὶ νὰ γευθῇ τῆς σαρκὸς τοῦ θυσιασθέντος εἰς τὴν Δάειραν ζῴου. Γενικῶς δὲν ἦτο καθωρισμένη ἡ σχέσις τῆς θεᾶς ταύτης πρὸς τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια. Εἰς τὴν Δάειραν προσεφέρετο θυσία καὶ ὑπὸ τῶν ἐπιμελητῶν τῶν Ληναίων ἐν Ἀθήναις πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἑορτῆς ταύτης. ΚΑΨ.

Δαειρίτης. Ἱερατικὸς τίτλος ὑπὸ τοῦ Πολυδεύκους (Ὀνομ. Ι. 1.35) μόνον μνημονευόμενος. Ἦτο ἱερεὺς ἢ ἱέρεια (Δαειρῖτις), προϊστατο δὲ ἴσως ὅλου τῶν μυστῶν, ὅστις ἔφερε τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἰάκχου ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Ἐλευσῖνα. Τὸ πρόσωπον αὐτὸ ἦτο, φαίνεται, προσηρτημένον εἰς τὴν λατρείαν τῆς *Δαείρας*. ΚΑΨ.

Δάζαι (οἱ) (Dasas) *[Ἀρχ.]*. Ἀρχαῖος λαὸς τῆς Ἰνδικῆς, ὅστις ἀνῆκε, κατά τινας ἐρευνητάς, εἰς τὴν φυλὴν τῶν αὐτοχθόνων Δραβιδῶν. Οἱ Δάζαι συνῆψαν αἱματηροὺς ἀγῶνας πρὸς τοὺς Ἀρίους ἐπήλυδας, ἕως ὅτου καθυπετάγησαν καὶ ὑπεδουλώθησαν παρ' αὐτῶν. Ἐν τῇ μεταβεδικῇ λογοτεχνίᾳ τὸ ὄνομά των εἶναι ταυτόσημον τῆς λέξεως δοῦλος. Τινὲς ταυτίζουσιν αὐτοὺς πρὸς τοὺς Δαζίους, οἵτινες μνημονεύονται ἐν τῇ Ῥὶγκ - Βέδᾳ ὡς ἀνθρωποφάγοι καὶ ἄθεοι. —Δ.

Δαζιμωνῖτις *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Εὐφορωτάτη πεδιὰς ἐν Καππαδοκίᾳ τοῦ Πόντου, μνημονευομένη ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (Γεωγρ. 12, 3, 15). Ἔκειτο ΝΑ. τῆς Ζηλίτιδος παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ νοτιωτέρου παραποτάμου τοῦ Ἴριδος (νῦν Γιεκὶλ Ἰρμάκ) καὶ βορείως τοῦ Ἅλυος ποταμοῦ (Κιζὶρ Ἰρμάκ). Π. Ν. Π.

δαημοσύνη (ἡ)· γνῶσις, ἐμπειρία, εἰδημοσύνη.

δαήμων (ὁ, ἡ), *—ον* (τό),*—ονος*· ὁ εἰδήμων τινός, ὁ ἐπιστήμων, ὁ ἔμπειρος· ἀντίθ. *ἀδαής*.

Δαήμων. Πατὴρ τοῦ Ὁμήρου, κατὰ Δημόκριτον τὸν Τροιζήνιον, ἔμπορος δὲ τὸ ἐπάγγελμα.

Δάης ὁ *Κολωναεύς*. Ἱστορικὸς ἐκ Τρῳάδος ἀμφιβόλου ἐποχῆς, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Στράβωνος μόνον (13,1,63). Τὸ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος διασωθὲν ἀπόσπασμα αὐτοῦ ἀνάγεται εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Αἰολέων τῆς Ἑλλάδος ἵδρυσιν ἱεροῦ τοῦ Κιλλαίου Ἀπόλλωνος ἐν Κολωναῖς, εὑρηται δὲ ἐν *Müller*, Fragm. histor. graec. (τόμ IV σ. 376). Π. Ν. Π.

Δαθὰν (ἑβρ. Dâtân). Υἱὸς τοῦ Ἐλιάβ. Εἷς τῶν ἀρχηγῶν τῶν Ρουβήν, ὅστις μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀβειρὼν ἠνώθη μετὰ τῶν στασιασάντων κατὰ τοῦ Μωυσέως καὶ τοῦ Ἀαρὼν διὰ τὴν ἀρχηγίαν κατὰ τὴν προσφορὰν τῆς θυσίας. Ὁ Μωυσῆς προσεπάθησε νὰ τὸν ἐπαναφέρῃ εἰς ὑποταγήν, ἀλλ' ἔλαβε παρ' αὐτοῦ προσβλητικὴν ἀπάντησιν. Ὁ Δαθὰν ἐτιμωρήθη μετὰ τῶν λοιπῶν στασιαστῶν «οὓς ἀνοίξασα ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς κατέπιεν αὐτούς, καὶ τοὺς οἴκους αὐτῶν, καὶ τὰς σκηνὰς αὐτῶν, καὶ πᾶσαν αὐτῶν τὴν ὑπόστασιν τὴν μετ' αὐτῶν ἐν μέσῳ παντὸς Ἰσραὴλ» (Δευτερον. ΙΑ', 6).

Δάθεμα (Dathema) *[Βιβλ. Γεωγρ.]*. Πόλις ἐν Παλαιστίνῃ, ἧς ἀγνοεῖται ἡ ἀκριβὴς θέσις. *Δάθεμα* καλεῖται καὶ ὀχύρωμά τι, εἰς ὃ κατέφυγον οἱ Ἰουδαῖοι τῆς Γαλαάδ, ἀπειληθέντες ὑπὸ τῶν ἐθνικῶν, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων ἔζων. Ἐκ τοῦ ὀχυρώματος τούτου ἀπέστειλαν πρὸς Ἰούδαν τὸν Μακκαβαῖον γράμματα, ζητοῦντες τὴν βοήθειάν του. Οὗτος, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἰωνάθαν, διῆλθε τὸν Ἰορδάνην καὶ ἐβάδισε μετὰ τοῦ στρατοῦ του ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας εἰς τὴν ἔρημον. Ἀλλὰ καθ' ὁδὸν λαβὼν εἰδήσεις τινὰς παρὰ τῶν Ναβαταίων, ἐτράπη πρὸς τὴν Βοσόρ, ἣν κατέλαβε καὶ ἐνέπρησεν, εἶτα δ' ἐπορεύθη πρὸς τὸ «ὀχύρωμα», ὅπερ ἐπολιορκεῖτο ὑπὸ τῶν πολεμίων. Ὁ Ἰούδας, νικήσας τὸν ἐχθρὸν κατὰ κράτος, ἠλευθέρωσε τοὺς ἀδελφούς του (Μακκαβ. Ι. ε' 10—34). Ἡ ἐκστρατεία αὕτη τοῦ Μακκαβαίου πολεμιστοῦ εἶναι ὑπὸ τοπογραφικὴν ἔποψιν λίαν δυσνόητος. Περὶ τῆς θέσεως, εἰς ἣν ἔκειτο ἡ Δάθεμα, ὑπάρχουσιν ὑποθέσεις λίαν ἐπισφαλεῖς. —Μ.

Δαϊάκοι (Dayaks, Dayas, Dyaks). Λαὸς τῆς Βόρνεο, κατοικῶν εἰς τὸ κέντρον και τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς νήσου καὶ μὴ ὑπερβαίνων κατὰ τοὺς πιθανωτέρους ὑπολογισμοὺς τὰ 2 ἑκατομμύρια. Φαίνεται ὅτι ἐξεδιώχθησαν ἀπὸ τὸ παράλια ὑπὸ τῶν Μαλαισίων. Ὑψηλότεροι τούτων, ἔχουσι δέρμα ὑποκίτρινον λευκάζον, κόμην μέλαιναν καὶ λείαν, ὀφθαλμοὺς ὁριζοντίους, σιαγόνας προεξεχούσας καὶ ῥῖνα οὐχὶ σιμήν. Εἶναι καλοὶ πολεμισταί, φέροντες ἀσπίδας, τόξα, μαχαίρας καὶ ἰδίᾳ τὸ «σαρμπακάν», μακρὸν καὶ κοῖλον κάλαμον, δι' οὗ ἐξακοντίζουσιν ἐπιτηδείως δηλητηριασμένα βέλη. Ἀνθρωποφάγοι κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ τοναοπιζόμενοι ὑπὸ πυκνοτάτων δασῶν καθιστῶσιν ἀδύνατον τὴν εὐρωπαϊκὴν διείσδυσιν εἰς τὰς χώρας των. Εὐφυεῖς καὶ ἐπιδέξιοι τεχνῖται, καλλιεργοῦν τὸ ζαχαροκάλαμον, τὰ λαχανικά, τὴν ὄρυζαν καὶ ἐπιδίδονται εἰς τὴν ἁλιείαν καὶ τὴν θήραν. Γνωρίζουν τὴν κατεργασίαν τῶν μετάλλων, τὴν ξυλογλυφίαν, τὴν κατασκευὴν κοσμημάτων ἐκ χρυσοῦ και ὀρειχάλκου, κατοικοῦν δὲ εἰς μεγάλας ἐπὶ πολλῶν πασσάλων οἰκίας ἀνὰ 6—7 οἰκογενείας. Συνήθως εἶναι μονογαμικοί, ἀλλὰ καὶ ἡ πολυγαμία συναντᾶται εἴς τινας φυλὰς αὐτῶν. Λατρεύουσι τὰ εἴδωλα, τὰ ζῷα, τὰ δένδρα, τινὲς αὐτῶν τὴν σελήνην, τὸν ἥλιον, τὰ ἄστρα, ὑπάρχουσι δὲ καὶ εὐάριθμοι ἀσπασθέντες τὸν Ἰσλαμισμόν. Τὸν περισσότερον χρόνον καταναλίσκουν εἰς πολέμους πρὸς τοὺς γείτονας, θεωροῦσι δὲ ὡς μεγάλην τιμὴν τὸ νὰ ἀποκόπτουν καὶ φυλάσσουν ὡς τρόπαια τὰς κεφαλὰς τῶν φονευθέντων ἐχθρῶν των. Ἀγαποῦν ἐπίσης τὴν μουσικήν, ἡ δὲ στοματική των φιλολογία ἀποτελεῖται ἀπὸ μύθους καὶ παραδόσεις. Γλωσσικῶς ἀνήκουν εἰς τὴν μαλαϊκο-πολυνησιακὴν ὁμοεθνίαν, ἡ δὲ γλῶσσά των, διηρημένη εἰς πολλὰς διαλέκτους, στερεῖται γραπτῶν μνημείων. —Β.

Δαίας. Ἀνεψιὸς τοῦ Ρωμαίου αὐτοκράτορος Γαλερίου Βαλερίου Μαξιμιλιανοῦ, υἱοθετηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ καὶ μετονομασθεὶς εἰς *Γαλέριον Βαλέριον Μαξιμῖνον*. Ὡς θετὸς ἔγγονος τοῦ Διοκλητιανοῦ, ὅστις εἶχεν ὀνομάσει ἑαυτὸν Ἰόβιον (ὡς υἱὸν τοῦ

Digitized by Google

Διός), προσέλαβε καὶ αὐτὸς τὸ ὄνομα Ἰόβιος, καὶ ἀναφέρεται ἐνίοτε ὡς *Ἰόβιος Μαξιμῖνος*. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ὁ Διοκλητιανὸς τὸν ἀνηγόρευσεν αὐτοκράτορα τῷ 305 ἐν Νικομηδείᾳ καὶ τῷ παρεχώρησε τὴν διοίκησιν τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Αἰγύπτου. Ὑπῆρξεν ἀνάξιος καὶ ὡς στρατιωτικὸς καὶ ὡς πολιτικός, ἐπὶ πλέον δὲ ἦτο μέθυσος καὶ δεισιδαίμων. Οὐδεὶς ἄλλος ἐκ τῶν ἀπογόνων τοῦ Διοκλητιανοῦ ἐσυνέχισε μὲ περισσότερον φανατισμὸν ἀπὸ τὸν Δαΐαν τοὺς τρομεροὺς κατὰ τῶν Χριστιανῶν διωγμοὺς ἐκείνου. Ἐφέρετο σκαιῶς πρὸς πάντας καὶ μόνον τοὺς στρατιώτας περιεποιεῖτο μὲ πλούσια δῶρα. Τῷ 310 ἀνηγόρευσεν ἑαυτὸν Αὔγουστον, καὶ ὡ τοιοῦτος ἐνήργησε νέους σκληροτέρους κατὰ τῶν Χριστιανῶν διωγμούς, καθ' οὓς ἐμαρτύρησαν ὁ ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας Πέτρος καὶ ὁ περίφημος ἐκκλησιαστικὸς διδάσκαλος Λουκιανός. Ἀπέθανε περὶ τὸ 313 μ. Χ. **Ι. Δ. Σ.**

Δαίδαλα *[Ἀρχ.]*. Οὕτως ἐκαλεῖτο ἡ ἐν Πλαταιαῖς τελουμένη ἑορτὴ πρὸς τιμὴν τῆς Ἥρας, ὡς προστάτιδος τοῦ νομίμου γάμου, καὶ εἰς ἀνάμνησιν τῆς συμφιλιώσεώς της μετὰ τοῦ Διός. Ἐλέγετο δηλαδὴ ὅτι ἐξοργισθεῖσά ποτε ἡ Ἥρα κατὰ τοῦ Διὸς ἔφυγεν εἰς Εὔβοιαν, ὁπόθεν δὲν ἐπείθετο ὑπ' αὐτοῦ νὰ ἐπανέλθῃ πλησίον του. Ἠναγκάσθη τότε οὗτος νὰ καταφύγῃ πρὸς τὸν ἐπὶ σοφίᾳ φημιζόμενον βασιλέα τῶν Πλαταιῶν Κιθαιρῶνα (κατ' ἄλλον μῦθον πρὸς τὸν Ἀλαλκομενέα), ὅστις συνεβούλευσεν αὐτὸν νὰ κατασκευάσῃ ξύλινον ἄγαλμα γυναικός, νὰ καλύψῃ αὐτὸ διὰ πέπλου καὶ νὰ τοποθετήσῃ πλησίον του ἐντὸς ἁμάξης, νὰ διαδώσῃ δὲ ὅτι νυμφεύεται τὴν κόρην τοῦ Ἀσωποῦ Πλάταιαν. Οὕτω καὶ ἔπραξεν. Ἡ Ἥρα μαθοῦσα ταῦτα ἔσπευσεν εἰς Πλαταιὰς καὶ μόλις ἐπλησίασε τὴν ἅμαξαν ἀνῆλθεν εἰς αὐτὴν καὶ μαινομένη ἐκ ζηλοτυπίας ἐξέσχισε τὸν πέπλον τῆς κεκαλυμμένης νύμφης, ὅτε μὲ ἔκπληξίν της, ἀλλὰ καὶ μὲ χαράν της, ἀντελήφθη τὸν δόλον καὶ συνεφιλιώθη μετὰ τοῦ Διός. Εἰς ἀνάμνησιν λοιπὸν τοῦ μυθικοῦ τούτου συμβάντος ἐτελοῦντο τὰ Δαίδαλα (οὕτως ἐκαλοῦντο παλαιότατα τὰ ξόανα, τὰ ἐκ ξύλου δηλαδὴ ἀγάλματα), ἅτινα ἦσαν κοινά, μικρὰ καὶ μεγάλα. Τὰ κοινὰ καὶ τὰ μικρὰ ἐτέλουν μόνοι οἱ Πλαταιεῖς, κατ' ἔτος μὲν τὰ πρῶτα, καθ' ἕκαστον δὲ ἕβδομον ἔτος τὰ μικρὰ (ἴσως καὶ εἰς κατὰ μικρότερα χρονικὰ διαστήματα—*Παυσ.* IX. 3.3—), τὰ δὲ μεγάλα ἀνὰ ἑξήκοντα ἔτη, πάντες οἱ Βοιωτοί. Κατὰ τὰ μικρὰ Δαίδαλα οἱ Πλαταιεῖς εἰσήρχοντο εἰς τὸν πυκνόφυτον ἐκ μεγάλων δρυῶν δρυμὸν τῶν Ἀλαλκομενῶν καὶ ἐξέθετον ἐκεῖ τεμάχια ψητοῦ κρέατος καὶ προσεῖχον πότε θὰ ἐμφανισθῇ κόραξ διὰ νὰ ἁρπάσῃ τεμάχιόν τι καὶ εἰς ποῖον δένδρον θὰ καθίσῃ ἔπειτα, διότι τὸ δένδρον αὐτὸ ἔκοπτον καὶ κατεσκεύαζον ἐξ αὐτοῦ τὸ Δαίδαλον (ξόανον), τὸ ὁποῖον ἐκάλυπτον διὰ πέπλου καὶ περιέφερον ἐντὸ ἁμάξης, ἀπομιμούμενοι τὸν δόλον τοῦ Διός. Κατὰ τὰ μεγάλα Δαίδαλα ἐξέλεγον ἐκ τῶν κατὰ τὰ μικρὰ κατασκευασθέντων ξοάνων (δαιδάλων) 14, ἅτινα ἐκλήρουν ἀνὰ ἓν δι' ἑκάστην τῶν 14 ἐπισημοτέρων πόλεων τῆς Βοιωτίας (Πλαταιῶν, Κορωνείας, Ταν/άγρας, Θεσπιῶν, Χαιρωνείας, Ὀρχομενοῦ, Θηβῶν, ἀφ' ὅτου εἶχον ἀνακτισθῆ αὗται ὑπὸ τοῦ Κασσάνδρου μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καταστροφήν των, καὶ ἄλλων). Ταῦτα ἔφερον ἔπειτα εἰς τὸν Ἀσωπὸν ποταμὸν καὶ τὰ ἐτοποθέτουν ἀνὰ ἓν ἐπὶ ἁμαξῶν καὶ πλησίον ἑκάστου μίαν γυναῖκα, νυμφεύτριαν καλουμένην. Ἐκεῖθεν κατὰ σειράν, διὰ κλήρου ὁριοθεῖσαν, αἱ ἅμαξαι ὡδηγοῦντο εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Κιθαιρῶνος, ὅπου εἶχεν ἑτοιμασθῆ βωμὸς ἐκ ξύλων τετραγώνων. Ἐπὶ τοῦ βωμοῦ αὐτοῦ ἑκάστη μὲν τῶν πόλεων ἐθυσίαζε θήλειαν βοῦν εἰς τὴν Ἥραν καὶ ταῦρον εἰς τὸν Δία, οἱ δὲ ἰδιῶται διάφορα ζῷα κατὰ τὰς δυνάμεις του ἕκαστος, καὶ ἔκαιον ἐπὶ τῆς πυρᾶς τὰ δαίδαλα ὡς καὶ αὐτὸν τὸν ξύλινον βωμόν. **ΚΑΨ.**

δαίδαλα (τὰ) *[Ἀρχ.]*. Οὕτως ἐκαλοῦντο τὰ ἀρχαιότατα ξόανα, ἀγάλματα ἐκ ξύλου. Ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τῶν τεχνουργημάτων τούτων ἐπλάσθη, ὡς πολὺ ὀρθῶς εἰκάζει ὁ Παυσανίας, καὶ ὁ μῦθος καὶ τὸ ὄνομα τοῦ μυθικοῦ καλλιτέχνου *Δαιδάλου*.

Δαίδαλα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις ἐπὶ τοῦ Ροδιακοῦ ἐδάφους τῆς Λυκίας, παρὰ τὰ ὅρια πρὸς Καρίαν, ἀπὸ τοῦ Δαιδάλου κληθεῖσα οὕτω (κατὰ *Στέφ. Βυζάντιον*), ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (Γεωγρ. 651). Ἐρείπια ταύτης σῴζονται ΝΑ τοῦ χωρ ου Νταμαλὴν τῆς κοιλάδος Ἰνετζὲ πρὸς τὰ βόρεια τοῦ κόλπου τοῦ Γλαύκου (Μάκρης). Ἕτερα «Δαίδαλα Μαυσωλῶν» ἀναφέρει ὁ Στέφ. Βυζάντιος (ἐν λ. Μαυσωλοί) ἐπίσης παρὰ τὰ ὅρια Καρίας καὶ Λυκίας πρόκειται, ἴσως, περὶ τῆς αὐτῆς πόλεως.

—**Δαίδαλα** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Λυκίας εἰς τὰ ΒΔ. ἄκρα τοῦ Λυκιακοῦ Ταύρου, ἄνωθεν τῆς ὁμωνύμου πόλεως καὶ μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ἰνδοῦ (νῦν Νταλαμὰν) καὶ Ξάνθου (Ἐσὲν-Τσάϊ). Θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (Γεωγρ. 664) ὡς ἀρχὴ τοῦ Λυκιακοῦ παράπλου.

—**Δαίδαλα** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Κρητικὴ νησὶς εἰς τὴν ὁποίαν κατέφυγεν ὁ Δαίδαλος, κατὰ Στέφ. Βυζάντιον, φεύγων τὴν τιμωρίαν τοῦ Ἀρείου Πάγου τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ὅπου ἐκ Κρήσσης γυναικὸς ἀπέκτησε τὸν Ἰάπυγα.

—**Δαίδαλα** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἐπαρχία τῆς ἀρχαίας Ἰνδικῆς παρὰ τὰ Ν. τοῦ Χοάσπιδος (νῦν Χονάρ) παραποτάμου τοῦ Ἰνδοῦ, περίπου μεταξὺ τῆς σημερινῆς Πενδζὰβ καὶ Κασεμίρ, εἰς τὰ ὄρη τῆς Βακτριανῆς. Ἐκεῖθεν διῆλθεν ὁ Μ. Ἀλέξανδρος. **Π. Ν. Π.**

Δαιδάλεαι *νῆσοι [Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ζεῦγος νήσων, ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Πλινίου (V, 35) καὶ τοῦ Γεωγράφου Ραβέννης (II, 18 καὶ V,7) ὡς κείμενον μεταξὺ Τελμησσοῦ καὶ Λίνδου. Ταυτότης ἄγνωστος. Πιθανὸν πρόκειται περὶ τῶν δύο ἐν τῷ κόλπῳ *Γλαύκου* μειζόνων νησίων. **Σ. Ε. Λ.**

δαιδαλία (ἡ) (Dedalia) *[Βοτ.]*. Γένος μυκήτων τῆς οἰκογενείας τῶν *λυκοπερδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει μύκητας διακρινομένους διὰ τὸ ἐκ νηματοειδῶν δεσμῶν ἀποτελούμενον μυκήλιόν του. Ἀναφαίνονται κατὰ τὴν βάσιν τῶν κορμῶν διαφόρων ξυλωδῶν δένδρων. Ἐκ τῶν 5 περίπου εἰδῶν ἅτινα περιλαμβάνει τὸ εἶδος γνωστότερον εἶναι *δαιδαλία ἡ εὔοσμος* (Dedalia odorata), ἥτις ἀναδίδει ὀσμὴν βανίλλης καὶ ἀνίσου, ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας καὶ χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν γυναικῶν τῶν μερῶν ἐκείνων ἀντὶ ἀρώματος. **Δ. Ν. Π.**

Δαιδαλίδαι *[Ἀρχ.]*. Οὕτως ἐκαλοῦντο πάντες οἱ ἀρχαιότατοι ἢ ἀρχαιορρύθμως ἐργαζόμενοι γλύπται, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ πλεῖστοι ἦσαν συμβολικὰ ὀνόματα. Μεταξὺ αὐτῶν περιελαμβάνοντο ὁ Τάλως ἢ Κάλως, ὅστις ἐλέγετο ἀνεψιὸς τοῦ Δαιδάλου, ὁ Εὔχειρ, ὁ Ἔνδοιος, ὁ Αἰγινήτης Σμίλις, ὁ υἱὸς τοῦ Πανοπέως Ἐπειός, ὅστις κατεσκεύασε τὸν Δούρειον ἵππον, ὁ Πείρασος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἄργους κ. ἄ. **ΚΑΨ.**

—**Δαιδαλίδαι** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Δῆμος τῆς Ἀττικῆς. Ἔκειτο παρὰ τὸ σημερινὸν πεδίον τοῦ Ἄρεως, κάτωθι τῶν Τουρκοβουνίων καὶ ἀνῆκεν εἰς τὴν Κεκροπίδα φυλήν, ὠνομάσθη δὲ οὕτω διότι ἐκεῖ κατέφυγε προτοῦ ἀποδράσῃ εἰς Κρήτην ὁ Δαίδαλος, ὅτε φονεύσας ἐκ ζηλοτυπίας μαθητήν του κατεδικάσθη ὑπὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου. Οἱ κάτοικοι τοῦ δήμου τούτου ἦσαν ὀνομαστοὶ ξυλογλύπται (δαιδαλοποιοί). **Π. Ν. Π.**

Δαιδαλίων. Υἱὸς τοῦ Ἑωσφόρου, ἀδελφὸς τοῦ Κήϋκος καὶ πατὴρ τῆς Χιόνης, ἥτις ἐφονεύθη ὑπὸ τῆς Ἥρας, διότι ἐσεμνύνετο διὰ τὴν καλλονήν της. Μετεμορφώθη ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος εἰς ἱέρακα, ὅπως ἀπαλλαγῇ τῆς ἐκ τοῦ θανάτου τῆς θυγατρός του θλίψεως. **ΙΑΚ. Χ. Δ.**

δαιδαλοειδής (ὁ, ἡ),—**ές** (τό)· ποικίλος, πεποικιλμένος, περίπλοκος, λαβυρινθώδης.

δαίδαλος (ὁ, ἡ), —**ον** (τό)· ποικίλος, πεποικιλμένος, περίτεχνος, πολύπλοκος.

Δαίδαλος *[Μυθολ.]*. Ὁ μυθικὸς τεχνίτης, εἰς τὸν ὁποῖον ἀπεδίδοντο ὅλα τὰ ἔργα τῆς ἀρχεγόνου ἀρχιτεκτονικῆς καὶ γλυπτικῆς (ἰδίως τὰ ἐκ ξύλου, τὰ καὶ ξόανα καὶ δαίδαλα καλούμενα). Κατὰ τὰς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἀττικῇ κυκλοφορούσας περὶ αὐτοῦ παραδόσεις, ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀθηναίου Εὐπαλάμου ἢ Παλαμάονος (δηλ. τοῦ ἔχοντος ἐπιτηδείαν χεῖρα ἢ ἐπιτηδείου ἐν γένει ἀνθρώπου) καὶ τῆς Ἀλκίππης ἢ Φρασιμήδης, ἀνῆκεν εἰς τὸ γένος τῶν Ἐρεχθειδῶν καὶ εἶχε μεγάλην φήμην ὡς ἄριστος ἀρχιτέκτων καὶ πρῶτος εὑρετὴς ἀγαλμάτων· διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐτιμᾶτο πολὺ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐπώνυμος ἥρως εἶχε γίνει τοῦ ἐν τῇ Ἀττικῇ δήμου τῶν Δαιδαλιδῶν. Ἠναγκάσθη ὅμως νὰ φύγῃ ἐξ Ἀθηνῶν πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Κρήτης Μίνωα μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου καταδίκην του εἰς ἐξορίαν, διότι εἶχε φονεύσει, κρημνίσας ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως, τὸν μαθητήν του καὶ ἀνεψιόν του (υἱὸν τῆς ἀδελφῆς του Πέρδικος) Τάλων ἢ Κάλων, φοβηθεὶς ὅτι διὰ τῆς εὐφυΐας του θὰ ὑπερβάλῃ αὐτὸν ἐν τῇ τέχνῃ. Ἐν Κρήτῃ διὰ τῆς ἰδιοφυΐας του ἔγινε δημιουργὸς μεγάλων καὶ θαυμασίων ἔργων, ὡς ἦτο τὸ περίφημον ἐν Κνωσῷ ἀνάγλυφον τῆς Ἀριάδνης, εἰς τὸ ὁποῖον «ἠΐθεοι καὶ παρθένοι ἀλφεσίβοιαι ὠρχεῦντ' ἀλλήλων ἐπὶ καρπῷ χεῖρας ἔχοντες» (Ἰλ. Σ. 593—594), ὁ πολύπλοκος λαβύρινθος κατ' ἀπομίμησιν τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ λαβυρίνθου, καὶ ἡ ξυλίνη δάμαλις, τὴν ὁποίαν κατεσκεύασε χάριν τῆς Πασιφάης. Διὰ τῆς δαμάλεως ταύτης, περιενδυθείσης διὰ δορᾶς ἀγελάδος, κατώρθωσεν ἡ Πασιφάη, εἰσελθοῦσα εἰς τὴν κενὴν κοιλίαν αὐτῆς νὰ συνευρεθῇ μετὰ ἐν Κρήτῃ ταύρου τοῦ Ποσειδῶνος, πρὸ τὸν ὁποῖον εἶχεν αἰσθανθῆ τὸν παράφορον καὶ παρὰ φύσιν ἔρωτά της, τιμωρηθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἀφροδίτης διὰ τὴν πρὸς αὐτὴν περιφρόνησίν της. Ἀποτέλεσμα τοῦ ἔρωτος ἦτο ἡ γέννησις τοῦ Μινωταύρου (Ἀστερίου), τον ὁποῖον ὁ Μίνως ἐνέκλεισεν εἰς τὸν λαβύρινθον. Κατ' ἄλλον μῦθον ὁ ἀνόσιος πρὸς τὸν ταῦρον ἔρως τῆς Πασιφάης εἶχεν αἰτίαν τὴν κατὰ τοῦ Μίνωος ὀργὴν τοῦ Ποσειδῶνος διὰ τὴν ἀθέτησιν ὑποσχέσεως θυσίας ταύρου εἰς ἀντάλλαγμα τοῦ δωρηθέντος αὐτῷ ταύρου ὑπὸ τοῦ θεοῦ. Διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς ξυλίνης δαμάλεως ὀργισθη ἐναντίον τοῦ Δαιδάλου ὁ Μίνως καὶ ἐνέκλεισεν αὐτὸν μετὰ τοῦ υἱοῦ του Ἰκάρου εἰς τὸν Λαβύρινθον (κατ' ἄλλον μῦθον εἰς τὸν Λαβύρινθον ἔκλεισεν ὁ Μίνως τὸν Δαίδαλον, διότι οὗτος εἶχε δώσει εἰς τὴν Ἀριάδνην τὸν μίτον, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ ἐξάδελφός του Θησεὺς ἠδυνήθη νὰ ἐξέλθῃ τοῦ Λαβυρίνθου, ἀφοῦ ἐφόνευσε τὸν Μινώταυρον). Εὑρισκόμενος ἐν τῇ φυλακῇ μετὰ υἱοῦ του Ἰκάρου ὁ Δαίδαλος κατεσκεύασεν ἐκ κηροῦ δύο ζεύγη πτερύγων, διὰ τῶν ὁποίων, ἐπικολληθεισῶν ἐπὶ τῶν σωμάτων των, ἠδυνήθησαν ὁ Δαίδαλος καὶ ὁ Ἴκαρος νὰ φύγωσιν ἐκ Κρήτης μετὰ τὴν κρυφίαν ὑπὸ τῆς Πασιφάης ἀποφυλάκισίν των. Ἀλλ' ὁ μὲν Ἴκαρος ἔπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν, ἥτις ἀπ' αὐτοῦ ἐκλήθη Ἰκάριον πέλαγος, διότι ἀνελύθησαν ὑπὸ τοῦ καύσωνος τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων οἱ κήρινοι πτέρυγές του (ὅτε μὴ ἀκούων τὰς συμβουλὰς τοῦ πατρός του ἐπέταξεν εἰς μέγα ὕψος), ὁ δὲ Δαίδαλος ἔφθασεν αἰσίως εἰς τὸ Καμικὸν ἢ Ἴνυκον τῆς Σικελίας, ἔνθα ἐβασίλευεν ὁ Κώκαλος. Ὀλίγον ὕστερον ἀπὸ τὴν εἰς τὴν Σικελίαν ἄφιξιν τοῦ Δαιδάλου ἔφθασεν ἐκεῖ καὶ ὁ Μίνως καὶ ἐζήτησεν ἐπιμόνως τὴν παράδοσιν τοῦ Δαιδάλου. Ὁ Κώκαλος φοβηθεὶς ὑπεσχέθη τὴν παράδοσιν τοῦ Δαιδάλου καὶ παρέσχε πολλὰ περιποιήσεις ἐν τῷ ἀνακτόρῳ του εἰς τὸν Μίνωα, διὰ νὰ μὴ ὑποπτεύσῃ οὗτος τὸν ἑτοιμαζόμενον ὑπὸ τῶν θυγατέρων τοῦ Κωκάλου θάνατόν του, ὅστις ἐπῆλθεν ἐξ ἀσφυξίας προκληθείσης ἐκ ζέοντος ὕδατος τοῦ λουτροῦ, τὸ ὁποῖον εἶχον ἑτοιμάσει εἰς αὐτόν. Κατ' ἄλλον μῦθον ὁ Δαίδαλος φυγὼν ἐκ Κρήτης ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας πρὸς τὸν ἐξάδελφόν του Θησέα, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐζήτησε τὴν παράδοσίν του ὁ Μίνως, καί, μετὰ τὸν θάνατον τούτου, ὁ υἱός του Δευκαλίων, καταπλεύσας μετὰ στόλου εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀττικῆς. Ὁ Θησεὺς ὅμως ἠρνήθη καὶ ἕνεκα τούτου συνήφθη ναυμαχία μεταξὺ τοῦ στόλου τοῦ Θησέως καὶ τοῦ τοῦ Δευκαλίωνος, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡττήθη ὁ Δευκαλίων. Μετὰ τὴν ναυμαχίαν ἐλέγετο ὅτι ὁ Θησεὺς εἶχε καταπλεύσει εἰς Κρήτην καὶ ὅτι εἶχεν ἐγκαταστήσει ὡς βασίλισσαν αὐτῆς τὴν Ἀριάδνην. Ὁ Διόδωρος ἀναμιγνύει τὸν μῦθον τοῦ Δαιδάλου μετὰ μύθων αἰγυπτιακῶν, ὁ δὲ Βιργίλιος (Aen. VI. 14) γράφει ὅτι ἐκ Κρήτης μετέβη ὁ Δαίδαλος εἰς Κύμην τῆς Ἰταλίας, ἔνθα ἀφιέρωσεν εἰς τὸν ἐν αὐτῇ ὑπ' αὐτοῦ ἀνεγερθέντα ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τὰς ἐκ κηροῦ πτέρυγάς του, καὶ ὅτι ἐκεῖθεν μετέβη

Ὁ Δαίδαλος κατασκευάζων τὰς πτέρυγας.
[Ἐξ ἀρχαίας παραστάσεως.]

Ὁ Δαίδαλος καὶ ὁ γίγας Τάλως.
[Ἀγγειογραφία.]

Digitized by Google

τὴν Σικελίαν. Εὐγνωμονῶν διὰ τὴν εἰς Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν διάσωσίν του καὶ διὰ τὸν πρὸς αὐτὸν σεβασμὸν τῶν κατοίκων ἀνήγειρεν, ὡς ἐλέγετο, μνημεῖα μεγαλοπρεπῆ, κινοῦντα τὸν θαυμασμόν, ὡς ἦσαν ὁ ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Κύμῃ, τὰ τείχη τοῦ Ἀκράγαντος, ὁ ναὸς τῆς Ἀφροδίτης ἐν Ἔρυκι τῆς Σικελίας, οἱ λουτρῶνες τοῦ Σελινοῦντος καὶ ἄλλα. Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν εἰρημένων μνημείων ἡ φήμη ἔφερε τὸν Δαίδαλον ὡς δημιουργὸν καὶ ἔργων τέχνης ἐν τῇ ἠπειρωτικῇ καὶ τῇ μικρασιατικῇ Ἑλλάδι, ὡς τοῦ ἀγάλματος τοῦ Ἡρακλέους ἐν Θήβαις, ἐν Πίσῃ τῆς Ὀλυμπίας καὶ ἐν Κορίνθῳ, τοῦ Τροφωνίου ἐν Λεβαδείᾳ, τῆς Ἀρτέμιδος ἐν Καρίᾳ καὶ Ὀλοῦντι τῆς Κρήτης, τῆς Ἀθηνᾶς ἐν Κνωσῷ (ἔργον αὐτοῦ ἐλέγετο ἐν αὐτῇ ὁ προελέχθη, καὶ ὁ χορὸς τῆς Ἀριάδνης), τῆς Ἀφροδίτης ἐν Δήλῳ κ. ο. κ., δηλαδὴ συνέβη μὲ τὸν Δαίδαλον ὅ,τι καὶ μὲ τὸν Ἡρακλέα. Ὅπως εἰς τὸν Δωριέα ἥρωα ἡ φαντασία τῶν ἀνθρώπων ἀπέδωκεν ἔργα παραχθέντα μετὰ μακροὺς αἰῶνας προσπαθείας καὶ ὑπομονῆς, οὕτω καὶ εἰς τὸν Δαίδαλον. Ἡ Αἴγυπτος, ἡ Ἀσία, ἡ Ἑλλάς, ἡ Κρήτη ἰδίως, ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Σικελία, εἶναι οἱ τόποι τῆς μεγάλου οὗ δράσεώς του. Καὶ δὲν εἶναι μόνον ὁ μέγας ἀρχιτέκτων καὶ ὁ τέλειος γλύπτης (ὡς ὑλικὸν μεταχειρίζεται τὸ ξύλον συνήθως καὶ σπανίως τὸν χρυσὸν καὶ χαλκόν), ὅστις ἐχώρισε τὰ σκέλη τῶν ἀγαλμάτων καὶ ἀπεχώρισεν ἀπὸ τοῦ κορμοῦ τὰς χεῖρας καὶ ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς των καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὰ κίνησιν, ἀλλ' εἶναι καὶ ὁ ἐφευρέτης πλείστων ἐργαλείων, ὡς τοῦ πρίονος, τοῦ πελέκεως, τῆς στάθμης, τοῦ τρυπανίου καὶ τῆς ἰχθυοκόλλας, εἶναι δηλαδὴ καὶ ἡ προσωποποίησις τῆς ἐξελίξεως καὶ τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης, καὶ ἰδίως τῆς ἑλληνικῆς τέχνης. Ὡς μαθηταὶ τοῦ Δαιδάλου ἐφέροντο οἱ Κρῆτες Δίποινος καὶ Σκύλλις, οἵτινες ἐλέγοντο καὶ υἱοί του, καὶ ὁ Ἀθηναῖος Ἔνδοιος καὶ ἄλλοι. Οὕτως ὁ μυθικὸς Δαίδαλος κατέρχεται εἰς τὸν Ζ' καὶ ΣΤ' ἀκόμη π.Χ. αἰῶνα καὶ γίνεται ὁ σύγχρονος τοῦ Αἰγιναίου Σμίλιδος, τοῦ ὁποίου ἔργον ἦτο ἡ Ἥρα τῆς Σάμου. Καὶ ἐκ τῶν μυθικῶν προσώπων, μετὰ τῶν μύθων τῶν ὁποίων συνδέονται οἱ μῦθοι τοῦ Δαιδάλου (ὁ Μίνως, ἡ Πασιφάη, ὁ Τάλως, ἡ Ἀριάδνη), καὶ ἐκ τῶν φερομένων ὡς μαθητῶν καὶ υἱῶν του Κρητῶν γλυπτῶν Διποίνου καὶ Σκύλλιδος, ἐξάγεται ὅτι ὁ πυρὴν τοῦ μύθου τοῦ Δαιδάλου εἶναι κρητικός, καὶ ὅτι ἡ συμπλοκὴ τοῦ μύθου αὐτοῦ μετὰ μύθων ἀττικῶν ὀφείλεται εἰς τὴν δεξιότητα τῶν Ἀθηναίων λογοτεχνῶν καὶ ποιητῶν νὰ παρεμβάλλωσι τοὺς ἰδίους μύθους εἰς ξένους μύθους πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ τοπικιστικοῦ πνεύματός των. Ὑπὲρ τῆς κρητικῆς προελεύσεως τοῦ μύθου μαρτυροῦσι καὶ τὰ διασωθέντα μνημεῖα τέχνης (σαρκοφάγοι, δακτυλιόλιθοι, ἀγγεῖα, τοιχογραφίαι τῆς Πομπηίας κ.ἄ.), ἅτινα ἐδημιουργήθησαν ἐκ τοῦ μύθου τοῦ Δαιδάλου. Ἐκτὸς ἑνὸς σκύφου, εἰς πάντα τὰ ἄλλα ἀπεικονίζονται ἐπεισόδια τοῦ μύθου τοῦ Δαιδάλου, σχέσιν ἔχοντα μὲ τὰς κρητικὰς περὶ αὐτοῦ παραδόσεις. Τόσον τὸ ὄνομα τοῦ ἥρωος, ὅσον καί τινα στοιχεῖα τοῦ μύθου (ἡ πτῶσις τοῦ Ἰκάρου, ἡ φυγή του ἐκ Κρήτης εἰς Ἰταλίαν, ἡ συγγένεια τοῦ Τάλω μετὰ τοῦ Ἡφαίστου) καθιστῶσι πιθανὸν τὸν ταυτισμὸν τοῦ ἥρωος μετὰ τοῦ θεοῦ Ἡφαίστου, ὡς θεοῦ τοῦ πυρὸς καὶ τῆς τέχνης, καὶ τοῦ Ἡλίου τοῦ ἀποδημοῦντος ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμάς. Ἐκτὸς τῶν καλλιτεχνῶν (ὡς μαρτυροῦσι τὰ διασωθέντα μνημεῖα τέχνης) ἐνεπνεύσθησαν ἀπὸ τὸν μῦθον τοῦ Δαιδάλου καὶ ἀρχαῖοι ποιηταί, ὡς ὁ Σοφοκλῆς τοὺς «Καμικίους».

Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

— **Δαίδαλος**. Σικυώνιος καλλιτέχνης (γλύπτης) τῆς Δ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Ἦτο υἱὸς τοῦ Πατροκλέους, μαθητοῦ τοῦ Πολυκλείτου. Τούτου ἔργα μνημονεύονται ὑπὸ τοῦ Παυσανίου ἐν μὲν τῇ ἀρχαίᾳ Ὀλυμπίᾳ οἱ ἀνδριάντες τῶν Ἠλείων, Τίμωνος ἐπὶ ἅρματος καὶ τοῦ υἱοῦ του Αἰσύπου ἐπὶ ἵππου κέλητος, ὁ ἀνδριὰς τοῦ Ἠλείου πύκτου Ἀριστοδήμου, ὁ τοῦ Ἠλείου Εὐπολέμου καὶ ὁ τοῦ παλαιστοῦ Δαμαρέτου ἐκ Φιγαλείας, ἐν Δελφοῖς δὲ ὁ τοῦ ἐπωνύμου τῆς Ἀρκαδίας ἥρωος Ἀρκάδος καὶ τὸ ἄγαλμα τῆς Νίκης. Τὰ εἰρημένα ἔργα τοῦ καλλιτέχνου καὶ ἡ εἰς αὐτὸν ἀνάθεσις ὑπὸ τῶν Ἠλείων τῆς κατασκευῆς τροπαίου ἐν τῇ ἱερᾷ Ἄλτει διά τινα κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων νίκην των, μαρτυροῦσιν ὅτι ὁ Δαίδαλος οὗτος ἦτο ἐκ τῶν ὀνομαστοτέρων γλυπτῶν τῆς ἀρχαιότητος. Τὸ ὡραιότερον τῶν ἔργων του ἐθεωρεῖτο ἡ «Ὀκλάζουσα Ἀφροδίτη».

ΚΑΨ.

— **«Δαίδαλος»**. Κωμῳδία τοῦ Ἀριστοφάνους, τῆς ὁποίας ἐλάχιστα μέρη σῴζονται, ἐκδοθέντα εἰς τὰ «Comicorum Atticorum Fragmenta» τοῦ T. Kock (1880, τόμ. Α', σελ. 435).

Π. Ν. Π.

Δαιδαφόρια (τὰ) [*Ἀρχ.*]. Θρησκευτικὴ ἑορτὴ ἐν Δελφοῖς (βλ. Δαιδαφόριος).

Δαιδαφόριος [*Ἀρχ.*]. Ὁ πέμπτος μὴν τοῦ ἡμερολογιακοῦ ἔτους τῶν Δελφῶν, τὸ ὁποῖον ἤρχιζεν ἀπὸ τὰς θερινὰς τροπὰς (τὸ θερινὸν ἡλιοστάσιον)· ὁ μὴν οὗτος ἦτο ἀντίστοιχος πρὸς τὸν ἀττικὸν μῆνα Μαιμακτηριῶνα (τὸν παρ' ἡμῖν Νοέμβριον περίπου), ἀναφέρεται δὲ συχνὰ ἐν ταῖς δελφικαῖς ἐπιγραφαῖς. Ἡ ὀνομασία του ὀφείλεται εἰς τὴν κατὰ τὴν διάρκειάν του τελουμένην ἑορτὴν τῶν *Δαιδαφορίων*, τὰ ὁποῖα ἑωρτάζοντο, κατά τινας, πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου· δὲν εἶναι δ' ἀπίθανον ἡ ἑορτὴ αὕτη νὰ εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ τὴν ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου μνημονευομένην (ἐν Ἴσ. καὶ Ὀσίρ. 35 p. 364 E) νυκτερινὴν ἑορτήν.

Ι. Δ. Σ.

Δαϊκλῆς. Μεσσήνιος νικήσας ἐν Ὀλυμπίᾳ εἰς ἀγώνισμα δρόμου. Κατά τινα μαρτυρίαν εἶναι ὁ πρῶτος στεφανωθεὶς ὀλυμπιονίκης.

Ι. Δ. Σ.

Δαϊλαμῖται ἢ *Βουΐδαι*. Περσικὴ δυναστεία τοῦ Ι' μ. Χ. αἰῶνος. Ἱδρύθη ὑπὸ τοῦ *Ἰμὰμ-Ἐνταουλᾶ* καὶ ἐβασίλευσεν ἐν Περσίᾳ ἀπὸ τοῦ 932 μέχρι τοῦ 1056. Διῃρεῖτο εἰς δύο κλάδους, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν ἐβασίλευσεν στὸ Ἰρὰκ-Ἀτζεμί, ὁ δὲ ἕτερος ἐν τῇ κυρίως Περσίᾳ, ὅπου ἀντικατεστάθη ὑπὸ τῆς δυναστείας τῶν Σελτζουκιδῶν. Ἐκ τῆς δυναστείας τῶν Δαϊλαμιτῶν ἐβασίλευσαν ἐν Περσίᾳ 17 ἐν ὅλῳ ἡγεμόνες, οἵτινες κατέκτησαν ὁλόκληρον τὴν Περσίαν καὶ μετὰ σφοδροὺς ἀγῶνας κατέλαβον καὶ τὸ χαλιφᾶτον τῶν Ἀββασιδῶν, ἀφήσαντες εἰς τὸν χαλίφην πνευματικὴν μόνον ἐξουσίαν.

—Β.

Δαΐμαχος ἢ *Δηΐμαχος* ἢ *Δάμαχος*. Πλαταιεύς, φίλος τοῦ βασιλέως τῆς Συρίας Ἀντιόχου τοῦ Σωτῆρος. Σταλεὶ ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸν Ἀμιτροχάτην, Ἰνδὸν βασιλέα, ἔλαβε τὴν εὐκαιρίαν νὰ γράψῃ τὰ «Ἰνδικὰ» κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἁρποκρατίωνος, τοῦ Ἀθηναίου, τοῦ Πλουτάρχου, τοῦ Στράβωνος κ. ἄ. Ἴσως ὁ ἴδιος συνέγραψε καὶ «Περὶ εὐσεβείας» καὶ «Πολιορκητικὰ ὑπομνήματα», ἀναφερόμενα τὸ μὲν πρῶτον ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου, τὸ δὲ ἕτερον ὑπὸ τοῦ Στεφάνου Βυζαντίου ὡς ἔργα Δαϊμάχου τινός.

Π. Ν. Π.

Δαΐμβερτος ἢ *Δαγοβέρτος* (Daimbert ἢ Dagobert). Ἀνώτατος Λατῖνος κληρικὸς γεννηθεὶς περὶ τὸ 1050. Τὰ Χριστούγεννα τοῦ 1099 ἠκολούθησεν εἰς Παλαιστίνην τοὺς σταυροφόρους, τὸ αὐτὸ δὲ ἔτος ἐν συνελεύσει τῶν Χριστιανῶν βαρώνων ἀνεκηρύχθη πατριάρχης Ἱεροσολύμων, καθαιρεθέντος τοῦ τέως πατριάρχου Ἀρνούλ. Ὁ ἄρχων τῆς Ἱερουσαλὴμ Γοδεφρεΐδος ντὲ Μπουγιὼν ὑπεχρεώθη νὰ τῷ παραχωρήσῃ καὶ τὴν κυριαρχίαν τοῦ τμήματος τῆς πόλεως, ἔνθα ὑψοῦται ὁ ναὸς τῆς Ἀναστάσεως, καὶ τοῦ τετάρτου τῆς Ἰόππης. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γοδεφρείδου, ὁ Δαϊμβέρτος ἐπεβουλεύθη τὸν θρόνον τοῦ διαδόχου Βαλδουΐνου, ἀλλ' ὁ τελευταῖος τὸν καθήρεσε, κατηγορήσας αὐτὸν ἐπὶ σιμωνίᾳ, καὶ ἐπανέφερεν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τὸν Ἀρνούλ. Ὁ Δαϊμβέρτος ἐπέστρεψεν εἰς Ῥώμην καὶ ἐπέτυχε παρὰ τοῦ πάπα τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ ἀξιώματός του, ἀναχωρήσας δὲ διὰ τοὺς Ἁγίους Τόπους ἀπέθανε καθ' ὁδὸν ἐν Μεσσήνῃ (1107).

Δαΐμιον [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. βλ. Δάλμιον.

δαιμοναριά (ἡ) [*Βοτ.*]. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ὑοσκύαμος ὁ λευκὸς* (Hyoscyamus albus).

δαίμονας (ὁ)· δημοτ. τύπος τοῦ δαίμων (βλ. λ.).

Δαιμόνησοι [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Παραφθορὰ τῆς ἀρχαίας ὀνομασίας τῶν Πριγκηπονήσων, ἀντὶ τῆς ὀρθῆς *Δημόνησοι* καὶ Δημόνησος (βλ. λ.).

Σ. Ε. Λ.

Δαιμονιά [*Γεωγρ.*]. Ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος τῆς τέως ἐπαρχίας Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς τοῦ νομοῦ Λακωνίας. Κεῖται παρὰ τὸν Λακωνικὸν κόλπον (πλησίον τοῦ λιμένος Ξύλι) καὶ ἀπέχει τῆς Μονεμβασίας 3½ ὥρας. Εἰς τὴν κοινότητα ταύτην ἀνήκει καὶ τὸ χωρίον *Ἀρχάγγελος*. Οἱ κάτοικοι τῆς μὲν ὅλης κοινότητος ἀνέρχονται εἰς 704, τῆς δὲ ἕδρας (*Δαιμονιάς*) τῆς κοινότητος εἰς 603.

δαιμονιακός, *-ή, -όν*· ὁ κατεχόμενος ὑπὸ δαίμονος || ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν δαίμονα, δαιμονικός.

δαιμονιζόμενος, *-η, -ον*· μετ. τοῦ *δαιμονίζομαι*· ὁ κατεχόμενος ὑπὸ δαιμονίου || ὁ παράφρων, ὁ φρενοπαθής.

— **[ΘΡΗΣΚΕΙΟΛ.]**. Ἡ διακατοχὴ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ὑπό τινος δυνάμεως ὑπερφυσικῆς, πνευματικῆς ἢ θείας, ἀγαθῆς ἢ πονηρᾶς, ὑπῆρξε πεποίθησις πάντων τῶν λαῶν, ἀποδίδεται δὲ εἰς διαφόρους αἰτίας ἀναλόγως πρὸς τὸν ἑκασταχοῦ καὶ ἑκάστοτε πολιτισμὸν καὶ πρὸς τὴν θρησκείαν. Οἱ Λουσαῖοι τῶν Ἰνδῶν πιστεύουσιν, ὅτι κατὰ τὰς θρησκευτικὰς ἱεροτελεστίας των παρίστανται αἱ ψυχαὶ τῶν τεθνεώτων, διὸ καὶ προσφέρουσιν εἰς αὐτοὺς τροφήν, ἣν τοποθετοῦσιν ἐπί τινος εἴδους βωμῶν. Ἐξ ἄλλου, ἐὰν τις ἀπολέσῃ τὴν μητέρα του, συγχρόνως δὲ προσβληθῇ ὑπό τινος νόσου, θεωρεῖται διακατεχόμενος ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς θανούσης μητρός του. Πιστεύεται δηλαδή, ὅτι ἡ ψυχὴ τῆς μητρός, μὴ ἱκανοποιημένη ἐκ τῶν θυσιῶν, ἃς προσφέρει εἰς αὐτὸ ὁ υἱός, ἐνοικεῖ εἰς τὸ σῶμά του καὶ γίνεται πρόξενος νόσου. Διὸ καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐπιβάλλονται διάφοροι ἐξαγνισμοί, δι' ὧν ἐπιδιώκεται ἡ συνδιαλλαγὴ τοῦ ζῶντος μετὰ τοῦ πνεύματος τοῦ νεκροῦ. Ὁ ἐθνολόγος Ράουτλετς ἀναφέρει, ὅτι, ὡς πιστεύουν οἱ Ἀκικούγιος, τὰ «γκόμα» (=πνεύματα τῶν νεκρῶν) περιπίπτανται εἰς τὸν τόπον εἰς τὸν ὁποῖον διεπράχθη ἔγκλημα ἢ ἐγένετο κακή τις πρᾶξις καὶ εἰσέρχονται εἰς τὰ σώματα τῶν ζώντων πρὸς τιμωρίαν των.

Εἰς περιπτώσεις τινὰς ἡ διακατοχὴ τῶν ζώντων ὑπὸ τῶν πνευμάτων (δαιμόνων) ἀποδίδεται εἰς ὡρισμένην κατηγορίαν τιμωρῶν ψυχῶν, αἵτινες παρὰ τοῖς Μπατόγκα καλοῦνται «μπανζάο». Τὰ μπανζάο προσβάλλουσιν ἐν πρώτοις τοὺς οἰκοῦντας ἐκεῖθεν τῶν ὁρίων τῆς χώρας τῶν Μπατόγκα διὰ μολυσματικῆς τινος νόσου, μὲ τὴν πεποίθησιν, ὅτι οὗτοι θὰ μεταδώσωσι τὴν νόσον ταύτην εἰς τὸν λαόν, τὸν ὁποῖον θέλουν νὰ τιμωρήσωσι. Τὰ συμπτώματα τῆς νόσου ταύτης εἶναι νευρικὴ κρίσις, πόνοι δριμεῖς εἰς τὸ στῆθος, ὠχρότης τοῦ προσώπου καὶ ἀτονία. Οἱ μάγοι διανιγνώσκουσιν ἀμέσως, ὅτι πρόκειται περὶ δαιμονιζομένων καὶ ὑποδεικνύουσι τὸν ἐξορκισμόν. Ἐν μέσῳ σειρᾶς ἱεροτελεστιῶν, αἵτινες περιάγουσι τὸν πάσχοντα εἰς εἶδος φρενίτιδος καὶ ἐκστάσεως, ὁ ἄρρωστος προφέρει τὸ ὄνομα τοῦ δαίμονος, ὅστις ἐνοικεῖ ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ. Ὁ δαίμων ἐξευμενιζόμενος ὑπὸ τῶν ἱεροτελεστιῶν ἐξέρχεται τοῦ σώματος τοῦ δαιμονιζομένου, ὅστις ἀμέσως ἀνακτᾷ τὴν ὑγείαν του. Παρὰ τοῖς Ζουλοῦ αἱ νόσοι ἀποδίδονται εἰς τὴν ἐπὶ τῶν σωμάτων τῶν ζώντων κατασκήνωσιν τῶν ψυχῶν τῶν τεθνεώτων, τὰς ὁποίας προσπαθοῦν νὰ ἐξευμενίσουν διὰ παρομοίων ἱεροτελεστιῶν. Ἐν Βορνέῳ ὁ παράφρων θεωρεῖται ὡς δαιμονιζόμενος, διὸ καὶ οἱ μάγοι καταφεύγουν εἰς ἐξορκισμούς, ἀποσκοποῦντες τὴν ἐκ τοῦ σώματος τοῦ δαιμονιζομένου ἀπομάκρυνσιν τοῦ πονηροῦ πνεύματος. Πολλάκις ἡ ὑπὸ τοῦ δαίμονος διακατοχὴ τῶν σωμάτων εἶναι ἐπιθυμητή, φέρει δηλαδὴ χαρακτῆρα τηρήσεως τῶν θρησκευτικῶν ἐθίμων. Παρὰ τοῖς Βέντας τῆς Κεϋλάνης, τῆς διακατοχῆς ὑπὸ τῶν δαιμόνων προηγεῖται χορός, κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ὁποίου ὁ μάγος ἐπικαλεῖται τὰ ἀγαθὰ πνεύματα, ἀναφέρει τὰς πρὸς αὐτὰ ὑπὸ τῶν πιστῶν γενομένας θυσίας, ἡ δὲ ὄρχησις καθίσταται ὁλονὲν ταχυτέρα, μέχρις ὅτου οἱ ὀρχούμενοι περιέλθουν εἰς ἔκστασιν. Ἐν καταστάσει δ' ἐκστάσεως εὑρισκόμενοι πιστεύουν, ὅτι τὰ ἀγαθὰ πνεύματα εἰσῆλθον εἰς τὸ σῶμά των καὶ ὅτι ἐπικοινωνοῦσι μετ' αὐτῶν.

Εἴς τινας φυλὰς τῆς Σιβηρίας τὸ σπουδαιότερον ὄργανον τοῦ ἱερέως, δι' οὗ ἐπικαλεῖται τὰ πνεύματα, εἶναι τὸ καλούμενον μαγικὸν τύμπανον, ὅπερ ὁ μάγος ἱερεὺς κατ' ἀρχὰς κρούει κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ μὴ γίνεται σχεδὸν αἰσθητόν, εἶτα δὲ κτυπᾷ μεθ' ὁρμῆς, ἥτις γίνεται μεγαλυτέρα, ἐφ' ὅσον αὐξάνεται ἡ θρησκευτικὴ τοῦ παίκτου ἔκστασις καὶ κατάληψις. Παρὰ τοῖς Τσούκοις καὶ τοῖς Ἐσκιμώοις τῆς Ἀσίας ὁ μάγος ᾄδει συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ τυμπάνου, ἀπαντῶσι δὲ εἰς τὸ ᾆσμά του δι' ἐπῳδῶν τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας του ἢ χορὸς συνιστάμενος ἐκ νεοφύτων. Παρὰ τοῖς Σαμογέδαις ὁ σαμὰν (ἱερεὺς-μάγος) κρατεῖ εἰς μὲν τὴν δεξιὰν χεῖρά του δύο βέλη, εἰς τὰ ἄκρα τῶν ὁποίων εἶναι προσδεδεμένοι μικροὶ κώδωνες, εἰς δὲ τὴν ἀριστερὰν μαγικὴν ῥάβδον, δι' ἧς κρούει τοὺς κώδωνας ῥυθμικῶς, ὡς μουσικὴν ὑπόκρουσιν τοῦ ψαλμοῦ. Παρὰ τοῖς Μπατόγκα ἡ ἱεροτελεστία, ἡ ἀποσκοποῦσα εἰς τὴν ἐκ τῶν σωμάτων ἀπομάκρυνσιν τῶν κακῶν πνευμάτων, συνίσταται εἰς τὴν δημιουργίαν πανδαιμονίου ἐκ τυμπάνων, μεταλλίνων δίσκων καὶ κροτάλων.

Τὰ ὄργανα ταῦτα συνοδεύουν θρησκευτικὰ ᾄσματα, ψαλλόμενα εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν Ζουλοῦ, τὴν ὁποίαν ἀγνοοῦν τελείως οἱ Μπατόγκα. Παρὰ τοῖς Φίτζι ὁ ἱερεὺς φαίνεται διατελῶν ὑπὸ τὸ κράτος αὐθυπνώσεως. Κρατεῖ εἰς τὴν χεῖρα του ὀστοῦν φαλαίνης, πρὸς τὸ ὁποῖον προσηλώνει τὰ ὄμματα του μέχρι τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν καταλαμβάνεται ὑπὸ ἰσχυρῶν σπασμῶν. Εἶναι ἡ ἐπίσημος στιγμή, καθ' ἣν τὸ πνεῦμα ὅπερ ἐπεκαλέσθη, ἠξίωσε νὰ κατασκηνώσῃ εἰς τὸ σῶμά του. Παρὰ τοῖς Γιακούταις ὁ σαμὰν ἤδη ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἱεροτελεστίας ἀτενίζει πρὸς φωτεινὸν ἀντικείμενον, εὑρισκόμενον εἰς σκοτεινὸν περιβάλλον, μέχρις ὅτου ὑπνωτισθῇ καὶ ἐπικοινωνήσῃ οὕτω μὲ τὸν ὑπέργειον κόσμον. Ἐν Μάντοας τῶν Ἰνδιῶν παρὰ τοῖς Πανίγιαν ἡ ἐθελουσία διακατοχὴ ὑπὸ τῶν δαιμόνων εἶναι μία τῶν συνηθεστέρων κατὰ τὴν ταφὴν τῶν νεκρῶν ἱεροτελεστιῶν. Ἀνὴρ ἢ γυνὴ εἰσέρχεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ νεκροῦ, στρέφει τοὺς ὀφθαλμούς του πρὸς τὰ ἄνω, κινεῖ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας του σπασμωδικῶς καὶ περιέρχεται εἰς εἶδος ἐκστάσεως, ἐνῷ οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι θρηνοῦσι τὸν ἐκτάδην κείμενον νεκρόν. Κατόπιν αἰσθάνεται ἑαυτὸν καταλαμβανόμενον ὑπὸ σπασμῶν, χάνει τὴν ἰσορροπίαν του καὶ πίπτει ἡμιλιπόθυμος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Συνεχόμενος μετ' ὀλίγον προσπαθεῖ νὰ ἐγερθῇ, στηριζόμενος εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἐπιθανατίου κλίνης καὶ προφέρων ἀκατανοήτους φράσεις, τὰς ὁποίας οἱ πα-

Digitized by Google

ριστάμενοι ἐκλαμβάνουν ὡς ὑπαγορευομένας ὑπὸ τῆς θεότητος. Κατόπιν εἰσέρχεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ νεκροῦ νεαρὰ κόρη ἥτις θεωρεῖται ὡς ἐνσάρκωσις τοῦ πνεύματος τοῦ τεθνεῶτος. Ἡ κόρη αὕτη προσποιεῖται τὴν ὁμιλίαν, τὰς κινήσεις καὶ τὰς χειρονομίας τοῦ νεκροῦ, δίδει συμβουλὰς εἰς τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας σχετικὰς πρὸς τὴν διαγωγὴν καὶ τὴν συμπεριφορὰν αὐτῶν εἰς τὸ μέλλον, παρηγορεῖ τοὺς συγγενεῖς καὶ ἐξαφανίζεται. Μετὰ τὴν ἱεροτελεστίαν ταύτην τὸ πνεῦμα ἀπαλλασσόμενον τελικῶς παντὸς γηΐνου δεσμοῦ, ἀπέρχεται εἰς τὴν ἐπουράνιον χώραν. Οἱ Ἀρούντας τῆς Αὐστραλίας πιστεύουσιν, ὅτι ἡ σύλληψις ὀφείλεται εἰς τὰ πνεύματα τῶν προγόνων, ἅτινα, εἰσερχόμενα εἰς τὴν γαστέρα τῶν γυναικῶν, γίνονται ἀρχὴ γενέσεως νέας ζωῆς. Ὅθεν, ὅταν γυνή τις αἰσθανθῇ τὰ πρῶτα σκιρτήματα τοῦ ἐμβρύου, φαντάζεται ὅτι κατεσκήνωσεν εἰς τὸ σῶμά της προγονική τις ψυχή (*Em. Durkheim*, Les formes élémentaires de la vie religieuse, Παρίσιοι 1912).

Εἰς τὰς Ἰνδίας πιστεύεται, ὅτι δαιμόνές τινες εἰσέρχονται μόνον εἰς τὸ σῶμα τῶν γυναικῶν. Εἷς τῶν ὀλεθριωτέρων δαιμόνων τούτων εἶναι ὁ Σαΐχ-Σαντοῦ.

Οἱ Βαβυλώνιοι εἶχον ἀκράδαντον πεποίθησιν, ὅτι πᾶσα νόσος προήρχετο ἐκ τῶν πονηρῶν δαιμόνων καὶ ὅτι οἱ μεταδίδοντες αὐτὰς ἦσαν δαιμονιζόμενοι, ὡς τοιοῦτοι δὲ ἐπέσυρον τὴν μῆνιν καὶ τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ λαοῦ. Ἐπειδὴ δὲ πολλάκις οἱ δαιμονιζόμενοι ἐκακοποιοῦντο, ὡρισμένον ἄρθρον ἐν τῷ κώδικι τοῦ Χαμμουραμπῆ ἀπηγόρευεν αὐστηρῶς πᾶσαν καταδίωξιν ἐναντίον τῶν δαιμονοπλήκτων. Οἱ Ἄραβες ἐπίστευον, ὅτι δαίμονές τινες, οὓς ἐκάλουν τζίν, εἰσήρχοντο εἰς τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων, ἐθεώρουν δὲ τοὺς ἐμπνευσμένους ποιητὰς ὡς διακατεχομένους ὑπὸ τούτων. Καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ Μωάμεθ ἐξελήφθη ἀρχικῶς ὡς δαιμονόπληκτος, μετὰ πολλοῦ δὲ κόπου κατώρθωσε νὰ πείσῃ τοὺς συμπατριώτας αὐτοῦ ὅτι ἦτο προφήτης.

Καὶ οἱ Αἰγύπτιοι ἐπίστευον, ὅτι ὑπάρχουν ἀγαθοὶ καὶ πονηροὶ δαίμονες, εἰς τοὺς τελευταίους δ' ἀπεδίδετο πᾶσα νόσος καὶ ἐν γένει πᾶσα κακοτυχία ἢ καταστροφή. Ἐν Αἰγύπτῳ μάλιστα ἐπεκράτει ἡ πεποίθησις, ὅτι οἱ δαίμονες δὲν εἰσέρχονται μόνον εἰς τὰ σώματα τῶν ζώντων, ἀλλὰ καὶ τῶν νεκρῶν. Διὸ καὶ ἐτέλουν ἐξορκισμούς τινας, ἵν' ἀπομακρύνωσιν ἐκ τῆς σοροῦ τὸ πονηρὸν πνεῦμα.

Ἐν Ἑλλάδι καὶ Ρώμῃ ὑπῆρχε διάφορος ἀντίληψις ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὑπὸ τῶν πνευμάτων διακατοχήν. Ὁ ἱερεὺς ἢ ἡ ἱέρεια, κατεχόμενοι ὑπὸ τῆς θεότητος συνεπαιτιζόντο πρὸς αὐτὴν καὶ εἶχον πεποίθησιν, ὅτι ἐξετέλουν θείαν τινὰ ἀποστολήν. Τοῦτο δὲ δὲν συνέβαινε μόνον κατὰ τὴν μαντείαν, ἀλλὰ καὶ κατὰ λατρείαν τοῦ Διονύσου, τῆς Δήμητρος καὶ ἄλλων θεῶν, οἵτινες ἐξεπροσώπουν δυνάμεις τῆς φύσεως, ἡ διακατοχὴ τῶν ὁποίων ἦτο εὐεργετικὴ διὰ τοὺς ἀνθρώπους. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς οἱ κατεχόμενοι ὑπὸ ὑπερφυσικῶν δυνάμεων ἐκαλοῦντο ἐν Ἑλλάδι *ἔνθεοι* καὶ *θεόληπτοι* ἡ δὲ λέξις ἐνθουσιασμὸς κατὰ τὴν πρωταρχικὴν ἔκδοχήν της δηλοῖ ἔνθεόν τινα ἔκστασιν τῆς ψυχῆς. Πρὸς τὴν ἰδέαν τῆς εἰς τὸν ἐμπνευσμένον ἄνθρωπον κατασκηνώσεως δυνάμεώς τινος ὑπερφυσικῆς ἀνταποκρίνεται ἡ ἰδέα τῆς ἀπολυτρώσεως ἢ χειραφετήσεως τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος ὡς δεσμωτηρίου αὐτῆς θεωρουμένου. Ἡ ἀπολύτρωσις αὕτη καλεῖται *ἔκστασις* παρὰ τοῖς Νεοπλατωνικοῖς.

Α. ΔΑΛΕΖΙΟΣ

δαιμονίζω· πειράζω, βλάπτω, ἐπηρεάζω ὡς κακὸς δαίμων, κάνω τινὰ νὰ στενοχωρηθῇ, νὰ ὀργισθῇ, νὰ ὑποφέρῃ: «μὲ δαιμονίζει μὲ τὰ λόγια του». «μὲ δαιμονίζει ὁ πόνος» ‖ παθ. *δαιμονίζομαι*· στενοχωροῦμαι, ταράττομαι, ὀργίζομαι ὑπὸ δαίμονος: «ὅταν τοῦ λέω νὰ δουλέψῃ, δαιμονίζεται» ‖ *δαιμονιζόμενος*· ὁ κατεχόμενος ὑπὸ δαίμονος, παράφρων φρενοπαθής ‖ παθ. μετχ. *δαιμονισμένος*· ὁ εὐφυής, ὁ ἐπιτήδειος, ὁ συνήθως ἀποφεύγων, παρακάμπτων τὰς δυσχερείας: «δαιμονισμένος ἄνθρωπος, ἀπὸ πουθενὰ δὲν πιάνεται», ἄλλως *διαβολεμένος* (βλ. λ.) ‖ καὶ ἐπὶ κακῆς σημασίας, ὁ ὑπὸ τοῦ δαίμονος κατειλημμένος: κακός, κακεντρεχής, κακορρίζικος.

δαιμονικός, *-ή, -όν*· ὁ τοῦ δαίμονος, ὁ προερχόμενος ἐκ τοῦ πονηροῦ δαίμονος, διαβολικός: «δαιμονικὴ ἐπήρεια» ‖ *δαιμονικό* (τό) ὡς οὐσιαστ., κακός, πονηρὸς δαίμων, αἱ Νεράιδες καὶ πᾶσα ἀόρατος ἢ μυστηριώδης δύναμις: «τοῦ 'ρθε ἀπὸ δαιμονικό», ἄλλως *ἀερικό, ξωτικό*.

δαιμόνιοι (οἱ). Λέξις ἐν χρήσει τὸ πρῶτον παρὰ τοῖς Ἑβδομήκοντα, σημαίνουσα ὑπεραισθητὰ ὄντα, ἐχθρικὰ πρὸς τὸν Θεόν, πρόξενα διαφόρων κακῶν ἐν ἀνθρώποις καὶ ἀποτελοῦντα λεγεῶνας διοικουμένας ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ. Ἡ εἰς δαιμόνια πίστις εἶναι γενικῶς διαδεδομένη κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ἀπαντῶσα καὶ παρ' ἄλλοις λαοῖς καὶ παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις, ὡς δεικνύει ἰδίως τὸ βιβλίον τοῦ Ἐνὼχ καὶ τὰ εὐαγγέλια. Περὶ τὰ δαιμόνια δημιουργεῖται πλουσία μυθολογία· εἶναι ἀπόγονοι πεσόντων ἀγγέλων, τελοῦσι ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ διαβόλου, κατοικοῦσιν ἐν ἐγκαταλελειμμένοις τόποις, ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐντὸς τάφων, ταυτίζονται δὲ πρὸς τοὺς θεοὺς τῶν ἐθνικῶν, ἐκλαμβανόμενα οὕτως ὡς ἡ αἰτία τῆς εἰδωλολατρείας καὶ τῆς ἀπὸ τοῦ ἑνὸς καὶ ἀληθινοῦ θεοῦ ἀπομακρύνσεως τῶν ἀνθρώπων. Ἐπίσης πιστεύονται κατοικοῦντα ἔν τε τοῖς κατωτέροις στρώμασι τοῦ ἀέρος καὶ ὑπὸ τὴν γῆν, ὡς δεικνύουσι τὰ ἰουδαϊκὰ ἀπόκρυφα καὶ οἱ μαγικοὶ πάπυροι. Τέλος ἐκλέγουσιν ὡς κατοικίαν ἑαυτῶν οὐ μόνον ζῷα, ἀλλὰ πρὸ πάντων τὸν ἄνθρωπον. Τοιουτοτρόπως δὲ προκαλοῦσι διαφόρους ἀσθενείας κατὰ τὴν κοινὴν πίστιν Ἰουδαίων καὶ ἐθνικῶν, ὡς βλέπομεν ἐπὶ παραδείγματι ἐκ τοῦ Φιλοστράτου, Λουκιανοῦ, Ἰωσήπου καὶ ἐκ τῶν Εὐαγγελίων. Ἕνεκα τούτου δημιουργεῖται ὁλόκληρον σύστημα θρησκευτικῆς θεραπευτικῆς μετὰ μαγικῶν μέσων καὶ ἐξορκισμῶν. Ἐν τῇ Κ. Δ. ἀντιπροσωπεύουσι τὸ ἀντίθεον κράτος τοῦ διαβόλου, ἡ δὲ καταισχύνη αὐτῶν συμβολίζει τὴν ἔναρξιν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Ν. Ι. Λ.

δαιμονιόληπτος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· δαιμονόληπτος (βλ. λ.).

δαιμόνιον (τό), εἴτε ὡς οὐδέτερον τοῦ *δαιμόνιος* κατὰ παράλειψιν τοῦ *σημεῖον* εἴτε ὡς ὑποκορ. τοῦ *δαίμων*· ὑψίστη θεότης, ἡ κυβερνῶσα τὸν κόσμον δύναμις (ἀρχ.), λατ. numen ‖ «τὸ δαιμόνιον τοῦ Σωκράτους» ἡ ἐν αὐτῷ θεία φωνὴ ἡ παρακωλύουσα αὐτὸν ἀπὸ τῆς πεπλανημένης ὁδοῦ: «τὸ δαιμόνιον κωλύει» ‖ ἡ πρός τι πνευματικὴ ὀξύτης, ἡ ἰδιοφυΐα, λατ acumen: «κριτικὸν—, φιλολογικὸν—, πολιτικὸν—, στρατιωτικὸν δαιμόνιον» ‖ πληθ «καινὰ δαιμόνια» νεωτεριστικαὶ ἰδέαι ἀνατρεπτικαὶ τῆς παραδόσεως τῆς θρησκευτικῆς, τῆς κοινωνικῆς τῆς πολιτικῆς· ἐλήφθη ἀπὸ τῆς παρὰ Ξενοφῶντι (Ἀπομν 1, ἀρχὴ) διατυπουμένης κατηγορίας ὅτι «ἀδικεῖ Σωκράτης, οὓς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια εἰσάγων» ‖ ἰδιωματ ὁ πονηρὸς δαίμων, ὁ διάβολος: «ὅταν τοῦ λὲς νὰ ἐργασθῇ, χίλια δαιμόνια τὸν καβαλλικεύουν» ‖ φρ. «μὲ πιάνουν τὰ δαιμόνια» ἢ «—τὰ δαιμόνιά μου» καταλαμβάνομαι ὑπὸ στιγμῶν παραφροσύνης: «μὴ τοῦ μιλᾷς, γιατὶ τὸν ἔπιασαν τὰ δαιμόνιά του» ‖ χαρακτηρίζεται ἀνήσυχος καὶ ἐνοχλητικὸς ἄνθρωπος: «αὐτὸς εἶναι ἕνα δαιμόνιο ποὺ πάντα ἀγκυλώνει» καὶ «κουτσοδαιμόνιο» ἐπιτατικώτερον.

δαιμόνιος, *—α, —ον*· ὁ τοῦ ἀγαθοῦ δαίμονος, ὁ τοῦ θεοῦ, θεῖος, ἐξαίρετος, ἔκτακτος: «δαιμόνιος ἄνθρωπος, ὅ τι ἐπιχειρήσῃ, τὸ φέρει εἰς πέρας», «πνεῦμα δαιμόνιον». —Ἐπίρρ *δαιμονίως*.

δαιμονιότης, *—ητος* (ἡ)· ὁ χαρακτήρ, τὸ γνώρισμα τοῦ δαιμονίου.

δαιμόνισμα (τό)· ἡ ἐνέργεια τοῦ *δαιμονίζω*, πείραγμα, ἐξόργισις, θυμὸς ὑπερβολικός.

δαιμονισμένος, *—η, —ον*· παθ. μετχ. τοῦ δαιμονίζω (βλ. λ.).

δαιμονισμός (ὁ)· τὸ πάθος τοῦ *δαιμονίζεσθαι*, νόσος τῶν φρενῶν, φρενοπάθεια.

δαιμονιῶ (*—άω*)· κατέχομαι ὑπὸ δαίμονος, εἶμαι δαιμονόληπτος, πάσχω τὰς φρένας· ἄλλως *δαιμονῶ* (βλ. λ) ‖ μετχ. *δαιμονιῶν — δαιμονιῶσα —δαιμονιῶν* ὡς οὐσιαστ., ὁ δαιμονόληπτος.

δαιμονιώδης (ὁ, ἡ), *—ες* (τό)· ὁ ἀπὸ τοῦ δαίμονος ἢ τοῦ δαιμονίου προερχόμενος, διαβολικός, ὑπερβολικός, ἰσχυρός: «ἠκούετο ἕνας δαιμονιώδης κρότος» —Ἐπίρρ. *δαιμονιωδῶς*· ὑπερβολικῶς, ἰσχυρῶς: «ἐκραύγαζε δαιμονιωδῶς».

δαιμονιῶν, *—ῶσα, —ῶν*· βλ. δαιμονιῶ.

Δαιμονογιάννης. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι γνωστοὶ δύο Βυζαντινοὶ οἶκοι εὐγενῶν ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, ὁ εἷς ἐν Κρήτῃ καὶ ὁ ἕτερος ἐν Μονεμβασίᾳ καὶ Κυθήροις.

—1) *Νικόλαος Δαιμονογιάννης*. Οὗτος μετὰ τῶν Δρακοντοπούλων, Μελισσηνῶν κ ἄ. ἦτο ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐπὶ ἁρμοστείας Ἰ. Στοράλδου (1228—1230) ἐκραγείσης ἐπαναστάσεως ἐναντίον τῆς εἰς τοὺς Φράγκους διανομῆς γαιῶν ἐν Κρήτῃ. Κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν συνθήκην (Φεβρουάριος 1233) τὰ κτηματικὰ σύνορα τοῦ Δαιμονογιάννη ὡρίσθησαν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Πετρέας μέχρις Ἀκτῆς καὶ Σαλμωνίου ἀκρωτηρίου, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅμως νὰ παραδώσουν οἱ Δαιμονογιάννηδες τὸ φρούριον τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ νὰ παύσουν ὑπακούοντες εἰς τὸ Βυζάντιον.

—1) *Παῦλος Δαιμονογιάννης* ἢ *Μονογιάννης*. Ἀναφέρεται εἰς βενετικὸν ἔγγραφον τοῦ 1275 ὡς ὑποτελὴς τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου καὶ «καπετάνος Κυθήρων». Εἰς αὐτὸν παρεχωρήθησαν ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Παλαιολόγου τὰ Κύθηρα, ἀφοῦ προηγουμένως ὁ Λικάριος εἶχεν ἐκδιώξει ἐκεῖθεν τὸν οἶκον Βενιέρι. Ἐκεῖ ἔκτισεν ὀχυρώτατον φρούριον, ἐπὶ ἀγγλικῆς δὲ προστασίας ἀνευρέθη καὶ ὁ τάφος αὐτοῦ. Διετήρησαν δὲ οἱ Δαιμονογιάννηδες τὴν ἐπὶ τῆς νήσου κατοχήν των μέχρι τοῦ 1309, ὁπότε συνεδέθησαν δι' ἐπιγαμίας μὲ τοὺς Βενιέρι, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπανῆλθεν ἡ κυριότης τῶν Κυθήρων.

—3) *Ἰωάννης Δαιμονογιάννης* ἢ *De lo Cavo*. Γνωστὸς ὡς φοβερὸς πειρατὴς ἐνεδρεύων ὄπισθεν τοῦ στενοῦ τοῦ Καφηρέως τῆς Εὐβοίας παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Ξυλοφάγος ἢ Cavo Mantello.

—4) *Ἰωάννης Σοφιανὸς Δαιμονογιάννης*. Ἄρχων τοῦ δεσποτάτου τοῦ Μυρέως ἐπὶ Κωνσταντίνου (Α' Παλαιολόγου, ἀποκαλούμενος ὑπὸ τοῦ Φραντζῆ «Εὐδαίμων Ἰωάννης» ἢ «Εὐδαιμονοϊάννης». —Π.

δαιμονογραφία (ἡ)· ἡ περὶ τῶν δαιμόνων πραγματεία, μελέτη.

δαιμονοκρατία (ἡ)· τὸ κράτος, ἡ ἰσχὺς τῶν δαιμόνων, ἡ ἐπικράτησις τῆς δαιμονικῆς ἐπηρείας.

δαιμονολατρεία (ἡ)· λατρεία τῶν δαιμόνων, τῶν εἰδώλων, εἰδωλολατρεία.

—*[Ψυχοπ.]* Βλ. **δαιμονομανία**.

δαιμονολάτρης (ὁ)· ὁ λατρεύων τοὺς δαίμονας, τὰ εἴδωλα, εἰδωλολάτρης.

δαιμονόληπτος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ὑπὸ τοῦ δαίμονος κατειλημμένος, ὁ δαιμονιζόμενος, φρενοπαθής.

δαιμονοληψία (ἡ)· τὸ νὰ εἶναί τις δαιμονόληπτος, φρενοπάθεια.

δαιμονολογία (ἡ)· ἡ περὶ δαιμόνων φιλολογικὴ πραγματεία.

δαιμονολογῶ (*—έω*)· καταγίνομαι εἰς τὴν δαιμονολογίαν, μελετῶ, ἐξετάζω τὰς περὶ δαιμόνων παραδόσεις.

δαιμονομανής (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ὁ ἐμμανὴς εἰς τὴν περὶ δαιμόνων θεωρίαν.

δαιμονομανία (ἡ)· ἡ ἐμμανὴς ἐνασχόλησις εἰς τὴν περὶ τῶν δαιμόνων θεωρίαν ‖ φρενολογικὴ κατάστασις καθ' ἣν νομίζει τις ὅτι κατέχεται ὑπὸ κακοῦ δαίμονος.

—*[Ψυχοπαθολ.]* Διὰ τοῦ ὅρου *δαιμονομανία* χαρακτηρίζεται παθολογικὴ κατάστασις φρενολογικῆς διαστροφῆς, καθ' ἣν τὸ ἄτομον κατέχεται ὑπὸ εἰδικοῦ συστηματικοῦ παραληρήματος θρησκευτικῆς μόνον φύσεως, ἔχοντος κυρίως ὡς ἀντικείμενον τὸν φόβον τῆς Κολάσεως καὶ τῶν δαιμόνων. Ἡ ψυχικὴ αὕτη ἀνωμαλία περιλαμβάνει τὰς δύο ἀκολούθους ποικιλίας: α') τὴν *δαιμονοπαθητικὴν* παραφροσύνην, ἔχουσαν ὡς εἰδικὸν χαρακτηριστικὸν ὅτι ὁ πάσχων ἔχει τὴν ἀπόλυτον πεποίθησιν ὅτι εἶναι ὑποχείριος τοῦ διαβόλου, συμπεριφέρεται δὲ ὡς δαιμονόπληκτος καὶ διὰ τῶν λόγων του καὶ διὰ τῶν πράξεών αὐτοῦ β') τὴν *δαιμονολατρείαν*, κατὰ τὴν οποίαν καταστασιν ἰδεοληψίας, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ πάσχων πιστεύει καὶ ἔχει τὴν πεποίθησιν ὅτι ὀφείλει καὶ ἔχει καθῆκον ἱερὸν τὸ διαβόλου. Οἱ ἀφοσιωμένος εἰς τὴν λατρείαν τοῦ διαβόλου. Οἱ τοιοῦτοι πάσχοντες εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκφυλοι ψυχοπαθεῖς, διὰ τοὺς ὁποίους τὰ εἰδικὰ ἄσυλα καὶ τὰ φρενοκομεῖα εἶναι τὰ μόνα κατάλληλα πρὸς ἀπαλλαγὴν ἐκ τῆς φρενοπαθείας αὐτῶν.

Μ. Ν. Κ.

δαιμονομαντεία (ἡ)· μαντεία, πρόρρησις γινομένη ὑπὸ τὴν ἔμπνευσιν δαίμονος.

δαιμονοπάθεια (ἡ)· ἡ φρενοπάθεια, καθ' ἣν νομίζει τις ὅτι κατέχεται ὑπὸ κακοῦ δαίμονος, δαιμονομανία.

—*[Ψυχοπαθολ.]* Βλ. **δαιμονομανία**.

Δαιμονόπετρα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον εἰς τὰ ΒΑ τῆς νήσου Ἰκαρίας.

δαιμονόπουλον (τό)· οἱονεὶ τὸ νεογνὸν τοῦ δαίμονος, ἄλλως *διαβολόπουλο*.

δαιμονόρρωψ (ὁ) Daemonorops *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *φοινικοειδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει δένδρα ἀνεπτυγμένα, ἰθαγενῆ τῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν καὶ τῶν νήσων τῆς Μαλαισίας. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *δαιμονόρρωψ ὁ δράκων* (Daemonorops draco), φυόμενος εἰς τὰς νήσους τῆς Μαλαισίας. Ἐκ τοῦ κορμοῦ του ἐκκρίνεται φαρμακευτική τις οὐσία, *ρητίνη* τοῦ δράκοντος καλουμένη, χρησιμοποιουμένη ὡσαύτως καὶ πρὸς χρωματισμὸν τῶν βερνικίων.

Θ. Ν. Π.

δαιμονόσπερμα (τό)· οἱονεὶ σπέρμα, γέννημα τοῦ δαίμονος, ἄλλως *διαβολόσπερμα*· χαρακτηριστικὸν μικροῦ παιδίου ἀνησύχου καὶ ἐνοχλητικοῦ.

δαιμονῶ (*—άω*)· καταλαμβάνομαι ὑπὸ δαίμονος, πάσχω τὰς φρένας (ἀρχ.).

δαίμων, *—ονος* (ὁ, ἡ)· παρ' ἀρχαίοις ἦτο μέσῃ λέξις· δαίμων ἀγαθὸς καὶ δαίμων πονηρὸς ἢ κακὸς ἢ ἀλάστωρ θεός, θεότης, ὁ διευθύνων τὰ τοῦ κό-

Digitized by Google

σμου καὶ τρέπων τὰ πράγματα κατὰ τὰς ἑαυτοῦ βουλάς· || ἢ ἐν ἑκάστῳ ἀνθρώπῳ δύναμις παρὰ τὴν ψυχήν, ἡ προστατεύουσα καὶ καθοδηγοῦσα αὐτόν· ἐνιαχοῦ ἡ δύναμις αὕτη λέγεται σήμερον ὁδηγός (βλ. λ.)· || ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ γλώσσῃ, ὁ πονηρὸς δαίμων, ὁ παρωθῶν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἁμαρτίαν, ἡ ἀντίθετος ἔννοια τοῦ Χριστοῦ, ἄλλως *διάβολος*· παροιμ. «μηδὲ τὸ δαίμονα νὰ ἰδῇς | μηδὲ τὸ σταυρό σου νὰ κάμῃς» ὅτι προτιμότερον εἶναι νὰ ἀποφεύγωμεν πᾶσαν ἀφορμὴν συγκρούσεως πρὸς πονηρούς, καὶ ὅταν ἀκόμη εἴμεθα βέβαιοι ὅτι θὰ κατισχύσωμεν αὐτῶν, «ὁ δαίμονας 's τὰ βουνὰ καὶ τὰ ἔργα του 's τὸν κάμπο» ὅτι τοῦ διαβολικοῦ ἀνθρώπου ἡ ἐπήρεια καὶ μακρόθεν ἐπέρχεται· || φρ. «πήγαινε 's τὸ δαίμονα» μαλακωτέρα ἔκφρασις τοῦ «πήγαινε 's τὸ διάβολο»· || «ποῦ νὰ πάρῃ ὁ δαίμονας», «τί δαίμονα, δὲν ἀκοῦτε!».

—[*Ἀρχ.*] Ἡ παρ' ἀρχαίοις ἔννοια τῆς λέξεως «δαίμων» ποικίλλει κατὰ ἐποχάς, περιβάλλουσα καὶ συστήματα θεογονικὰ ἢ φιλοσοφικά. Ἐτυμολογεῖται δ' ἡ λέξις ἐκ τῆς ῥίζης δα— (δαίω, δαίνυμι, dare) καὶ σημαίνει τὸν διανέμοντα, ὁρίζοντα τὰς τύχας εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ Πλάτων ὅμως ἐν Κρατύλῳ ταυτίζει τὴν λέξιν πρὸς τὸν «δαήμονα» = γνώστην κλπ. Παρ' Ὁμήρῳ ἡ λέξις «δαίμων» σημαίνει κυρίως τὴν ἀόριστον θείαν δύναμιν, τὴν ἀσκοῦσαν ἀγαθὴν ἢ κακὴν ἐνέργειαν ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν λεξιν «θεός», ἥτις εἶναι προσωποποίησις τῆς δυνάμεως ταύτης νοουμένης κατ' εἰκόνα τοῦ ἀνθρώπου Οὕτως ἡ φράσις «σὺν δαίμονι» σημαίνει «μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ θεοῦ», ἄνευ ὁρισμοῦ τινος θεοῦ. Ἐκ τῆς ἐννοίας ταύτης προῆλθεν ἡ τῆς «τύχης», κυρίως τῆς κακῆς, ὅθεν «δαίμων κακός,—χαλεπός,—στυγερός». Καὶ τέλος ἡ λέξις τίθεται οὐχὶ σπανίως ἀντὶ τῆς λεξεως «θεός», ἰδίᾳ εἰς τὸν πληθυντικόν, ἐκ τῶν συμφραζομένων δὲ δύναται νὰ νοηθῇ ὁ περὶ οὗ πρόκειται προσωποποιημένος θεός. Παρ' Ἡσιόδῳ οἱ «δαίμονες» εἶναι θεότητες διάμεσοι μεταξὺ θεῶν καὶ ἀνθρώπων, τελοῦσαι ἔργα τὰ ὁποῖα παρ' Ὁμήρῳ ἀνήκουν μόνον εἰς τοὺς θεούς. Οἱ «δαίμονες» οὗτοι ἢ εἶναι τέκνα θεῶν καὶ ἀνθρώπων ἢ θνητοί, ὡς οἱ τοῦ «χρυσοῦ γένους», οἵτινες, κατὰ θέλησιν τοῦ Διὸς θεοποιηθέντες μετὰ θάνατον, μετεβλήθησαν εἰς προστάτας τῶν ζώντων. Ὁμοίως οἱ τοῦ «ἀργυροῦ γένους» ἀποθανόντες ἐγένοντο ὑποχθόνια ὑπερφυσικὰ ὄντα. Οἱ «δαίμονες» οὗτοι εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον προσωποποιήσεις κοσμικῶν δυνάμεων ἢ ἀφῃρημένων ἠθικῶν ἐννοιῶν ὡς ἡ «Θέμις», ὁ «Θάνατος», ἡ «Ἔρις», ἡ «Νίκη», ἡ «Νέμεσις» κλπ. Ὑπὸ τοὺς δαίμονας κεῖνται οἱ ἥρωες καὶ οἱ ἡμίθεοι, θεοποιηθέντες ἄνθρωποι κατὰ τὴν περίοδον τῶν μυθολογικῶν καὶ ἱστορικῶν χρόνων ἐποχήν.

Ἡ Δίκη καταβάλλουσα τὴν Ἀδικίαν (ἐπὶ ἀρχαίου ἀγγείου).

Οἱ δαίμονες ἐν τῇ ἀρχαίᾳ θρησκείᾳ εἶναι διαφόρων κατηγοριῶν, ὧν σπουδαιότεροι οἱ «πρόπολοι». Οὕτως ἐκαλοῦντο οἱ τελοῦντες ἔργα βοηθοῦ ἢ ὑπηρέτου τῶν θεῶν, «οἱ ἑπόμενοι θεοῖς δαίμονες» (*Πλάτ.* Νόμ. 8, 848 D), ὡς ὁ Φαέθων τῆς Ἀφροδίτης. Οἱ «πρόπολοι» οὗτοι εἶναι πολυάριθμοι· διότι ἡ φαντασία τῶν Ἑλλήνων, ἀγαπῶσα νὰ δίδῃ συγκεκριμένην μορφὴν εἰς τὰς ἀφῃρημένας ἠθικὰς ἢ θεολογικὰς ἐννοίας, ἐπολλαπλασίαζεν αὐτοὺς συνεχῶς, διότι ἐπιστεύετο ὅτι οἱ θεοί, λόγῳ τῆς πτώσεως τῶν ἀνθρώπων, ἀπομακρυνθέντες αὐτῶν ἔπαυσαν νὰ ἐπεμβαίνουν προσωπικῶς εἰς τὰς τύχας των. Οἱ «πρόπολοι» εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ προσωποποιήσεις τῶν ἐπιθέτων τῶν θεῶν, θεωρηθέντων ὡς ἰδίων δαιμόνων, ὡς οἱ Παιάν, Αἰγαίων, Θέμις, Μοῖραι, Χάριτες, Μοῦσαι, Εἰλείθυια κτλ. Τὸ πρωτότυπον τῶν «προπόλων» δαιμόνων ἦτο ὁ θεὸς Ἑρμῆς. Ὁ Διόνυσος, ἡ Δήμητρα, ὁ Ἅδης ἔχουσι πλῆθος ἐξ αὐτῶν (πρβλ. δαίμονες «καθάρσιοι», «φύξιοι», «ἀγνῖται», «ἀποπόμπειοι», «ἐπιχθόνιοι φύλακες», «ὑποχθόνιοι μάκαρες» κτλ. Ὁ «δαίμων», δύναμις ἐπιδρῶσα ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων πεπρωμένων, ἐπροσωποποιήθη ὡς Μοῖρα ἢ Τύχη. Ὁ Ὅμηρος ἀγνοεῖ τὴν λεξιν τύχην, ἐμφανιζομένην τὸ πρῶτον παρ' Ἡσιόδῳ. Εἶναι δύναμις ἀσυναγώνιστος, τὴν ὁποίαν οἱ τραγικοὶ ἐξεμεταλλεύθησαν ἐξαιρέτως. Αὕτη κυβερνᾷ τὰ πεπρωμένα λαῶν, βασιλέων καὶ οἴκων. Ἐκδικεῖται τοὺς ἀπογόνους διὰ τὰ ἁμαρτήματα τῶν προγόνων, ἰδίᾳ παρ' Αἰσχύλῳ («δαίμων γέννας» ἢ «ἀλάστωρ»). Παρὰ Σοφοκλεῖ καὶ Εὐριπίδῃ ἕκαστος ἥρως ἔχει τὸν ἴδιον «δαίμονα» (Μοῖραν) Οὕτω ὁ χορὸς ἐν «Οἰδίποδι Τυράννῳ» (στίχ. 1192) λέγει: «τὸν σόν τοι παράδειγμ' ἔχων, τὸν σὸν δαίμονα κ.τ.λ.», ἐν δὲ «Ἠλέκτρᾳ» (στίχ. 1156) ἀναφωνεῖ ἡ ἡρωΐς: «ὁ δυστυχὴς δαίμων ὁ σός τε κἀμός». Βαθμηδὸν ἐγεννήθη ἡ πίστις, ὅτι ἕκαστος ἄνθρωπος γεννᾶται μὲ προσωπικὸν δαίμονα («δαίμων γενέθλιος») ἀγαθὸν ἢ φαῦλον. Οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι μετεχειρίσθησαν τὴν λέξιν «δαίμων» πρὸς δήλωσιν τῆς ψυχῆς τοῦ σύμπαντος, ὅθεν ἀπορρέουν αἱ ψυχαὶ τῶν ἀνθρώπων (Θαλῆς, Ἡράκλειτος, Δημόκριτος, Ἐμπεδοκλῆς). Οἱ δαίμονες τῶν φιλοσόφων εἶναι μεταφυσικαὶ ὀντότητες καὶ διαφέρουν τῶν τοῦ Ἡσιόδου, καθ' ὅτι στεροῦνται προσωπικῆς ὑπάρξεως. Κατὰ τοὺς ὀπαδοὺς τῆς μετεμψυχώσεως, αἱ ψυχαί, ἀφοῦ ζήσουν διαφόρους ὑπάρξεις, ἢ μεταβαίνουν εἰς τὸν Ἅδην πρὸς καθαρμόν, ἢ καθαρθεῖσαι κατοικοῦν εἰς τὰ ἄστρα. Φερεκύδης ὁ ἐκ Σύρου, ὑποτιθέμενος διδάσκαλος τοῦ Πυθαγόρου, ἐξέφρασε τὴν γνώμην ταύτην. Οἱ Ἀλεξανδρινοὶ καὶ Ῥωμαῖοι ποιηταὶ ἐξεμεταλλεύθησαν τὴν δοξασίαν ταύτην εἰς τοὺς «καταστερισμούς» αὐτῶν, ἤτοι εἰς τὰς ἀποθεώσεις τῶν βασιλέων, τῶν ὁποίων τὰς ψυχὰς μετέβαλλον εἰς ἀστέρας. Πολλοὶ τῶν φιλοσόφων ἐδέχθησαν καὶ τὴν λαϊκὴν δοξασίαν, ὅτι ἐν τῷ ἀνθρώπῳ κατοικοῦν δαίμονες ἀγαθοὶ ἢ κακοί, τὸ δὲ «δαιμόνιον» τοῦ Σωκράτους εἶναι ἡ ὀνομαστοτέρα περίπτωσις.

Ὁ Δαίμων φέρων ὄργανα βασανιστήρια τῶν ψυχῶν (ἐπὶ τάφου τῶν Ταρκυνίων.

Ὁ genius τῆς Ῥωμαϊκῆς μυθολογίας προσομοιάζει πρὸς τὸν γενέθλιον δαίμονα τῶν Ἑλλήνων. Εἶναι προσωποποίησις τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ζωϊκῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ πνεύματος ἑκάστου ἀνθρώπου. Ὁ genius ὑπαγορεύει τὰς σκέψεις καὶ τὰς πράξεις τῶν ἀτόμων. Ἡ λαϊκὴ φαντασία πρὸς ἑρμηνείαν τοῦ προβλήματος τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ παρεδέχθη διὰ πάντα ἄνθρωπον δύο τοιούτους δαίμονας, ἀγαθὸν καὶ κακόν, οἵτινες παλαίουν ὅπως κερδίσουν τὸν εἰς ὃν ἀνήκουν. Ὁ Βροῦτος ὡς καὶ ὁ Κάσσιος εἶδον τὸν κακόν των δαίμονα, ἀναγγέλλοντα τὸν ὄλεθρόν των. Οἱ τῶν γυναικῶν δαίμονες ἐκαλοῦντο junones. Πλὴν τῶν ἀτομικῶν γενεθλίων δαιμόνων (genius natalis), ὑπῆρχον καὶ οἰκογενειακοὶ (genius generis) ὡς καὶ τόπων (genius loci) καὶ πόλεων, ὡς τῆς Ῥώμης. Οἱ αὐτοκράτορες συχνάκις παρίστανται ὑπὸ μορφὴν genius καὶ ἐτύγχανον διὰ τοῦτο εἰδικῆς λατρείας. Ὁ genius παρίσταται συνήθως ὑπὸ μορφὴν ἀνδρὸς φέροντος εἰς τὴν ἀριστερὰν τὸ «κέρας τῆς ἀφθονίας», διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς φιάλην. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνθρώπου ὁ genius, αὐτοῦ ἐπέζη καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης συνεχέετο οὐχὶ σπανίως πρὸς τοὺς Λάρητας καὶ τοὺς Manes (ψυχὰς τῶν νεκρῶν).

Οἱ «δαίμονες», ἔχοντες τόσον μεγάλην θέσιν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ λογοτεχνίᾳ καὶ φιλοσοφίᾳ, κατέχουσι πολὺ μικρὰν ἐν τῇ λατρείᾳ καὶ τῇ τέχνῃ. Πλὴν τῆς «προπόλων» καὶ τῶν τοπικῶν («ἐπιχωρίων») δαιμόνων, ὧν οἱ πρῶτοι συνεχέοντο πρὸς τοὺς θεούς, οἱ δὲ δεύτεροι πρὸς τοὺς τοπικοὺς ἥρωας, οὐδεμία ἰδία λατρεία ὑπῆρχε τῶν ἀπειραρίθμων δαιμόνων. Ὁ Πανσανίας ἀναφέρει «Δίκην» γεγλυμμένην ἐπὶ τῆς λάρνακος τοῦ Κυψέλου· ὁ Πραξιτέλης παρέστησε τὴν «Χλωρίδα» ἔν τινι συμπλέγματι αὐτοῦ· ὁ Ἀπελλῆς τὴν «Βροντήν, τὴν Ἀστραπὴν» κλπ. ὁ Πολύγνωτος τὸν «Εὐρύνομον», ἤτοι τὸν χθόνιον δαίμονα, τὸν τρώγοντα τὰς σάρκας τῶν νεκρῶν· ἐπὶ τάφου τῶν Ταρκυνίων εὑρέθησαν παραστάσεις δαιμόνων συνοδευόντων τὰς ψυχάς, λευκῶν καὶ μαύρων, τῶν δευτέρων κρατούντων ὄργανα βασανιστήρια. —Β.

Ὁ Θάνατος καὶ ὁ Ὕπνος μετὰ τοῦ Ἑρμοῦ μεταφέροντες γυναῖκα νεκρὰν εἰς τὸν Ἅδην (ἐπὶ ἀττικοῦ ἀγγείου).

—[*Θρησκειολ.*] Ὁ ὅρος *δαίμων* ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ δὲν εἶναι βεβαίως ἰσοδύναμος πρὸς τὸν ὅρον *θεός*, δὲν ἀπέχει ὅμως πολὺ αὐτοῦ καὶ εἶναι συγχρόνως ὅρος ἀρχαιότερος, ὡς καὶ οἱ δαίμονες εἶναι ἀρχαιότεροι τῶν θεῶν. Κατὰ τὴν νεωτάτην περὶ δαιμόνων ἐκδοχήν, οὗτοι κατέστησαν πονηροὶ ἀφ' ἧς στιγμῆς θεωροῦνται τελοῦντες ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς θεούς, οἵτινες σὺν τῷ χρόνῳ ἀποβάλλουσι τὸ δαιμονικὸν καὶ φοβερὸν καὶ γίνονται ἠθικὰ ὄντα. Ἐκ τῆς ἀντιθέσεως ταύτης ἐγεννήθησαν οἱ πολλαπλοῖ μῦθοι περὶ τῆς μεταξὺ θεῶν καὶ δαιμόνων πάλης, κατὰ τὴν ὁποίαν νικηταὶ ἀναδεικνύνται οἱ θεοί, τῶν δαιμόνων ὑποβιβαζομένων εἰς ὑποτελεῖς αὐτῶν. Ὡς τοιοῦτοι πιστεύονται ὡς ὄντα μεσάζοντα μεταξὺ θεῶν καὶ ἀνθρώπων, ὡς ἔστιν ἰδεῖν ἐκ τῶν ἀνωτέρων θρησκειῶν, τῶν ὁποίων τοὺς θεοὺς ἐτακτοποίησαν καὶ ἀνύψωσαν θεολόγοι καὶ ποιηταί. Ἐκ τῆς μονοθεϊστικῆς θρησκείας, ὅπου ἐξαίρεται τὸ μεγαλεῖον καὶ ἡ παντοδυναμία τοῦ θεοῦ, οἱ δαίμονες ἐκπίπτουσιν ἀκόμη περισσότερον, καθιστάμενοι ὅλως διόλου πονηρὰ ὄντα καὶ ταυτιζόμενοι πρὸς τοὺς ψευδεῖς θεοὺς τῆς εἰδωλολατρείας, τοὺς ὁποίους αἱ θρησκεῖαι αὗται δὲν ἀρνοῦνται ἐντελῶς. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην καλοῦνται καὶ *δαιμόνια*.

Εἰς *δαίμονας, πνεύματα* καὶ *ἀγγέλους*, οἵτινες δὲν εἶναι πάντοτε, ὡς ἐν τῷ Χριστιανισμῷ, ἀγαθὰ ὄντα, ἀλλὰ καὶ ἠθικῶς ἀδιάφορα καὶ ἀντίθετα ἐνίοτε, πιστεύουσι πάντες οἱ λαοὶ τῆς ἀρχαιότητος, δημιουργεῖται δὲ περὶ αὐτοὺς πλουσία καὶ λίαν ἐκτεταμένη μυθολογία. Ἐν τῷ μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν Ἰουδαϊσμῷ, ἰδίᾳ ἀπὸ τῶν μακκαβαϊκῶν χρόνων, κτῶνται ἐξαιρετικὴν δύναμιν ἐπὶ τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως, ἀποβαίνουσιν ἄρχοντες τοῦ κόσμου, κοσμοκράτορες, ἐπίτροποι τῶν λαῶν, πρὸ πάντων κύριοι τῶν ἀστρικῶν κόσμων, βεβαίως οὐχὶ ἄνευ ἐπιδράσεως τῆς βαβυλωνιακῆς καὶ τῆς περσικῆς θρησκείας, ἀλλὰ ἐν πρώτοις ἐκ λόγων ἐσωτερικῶν. Ὡς πρὸς τοὺς Πέρσας εἶναι γνωστὴ ἡ σημασία τῶν *Ἀμεσᾶς Σπέντας*, διὰ τῶν ὁποίων κυβερνᾷ τὸν κόσμον ὁ Ὡριμάσδης, ἀποτελούντων σύστημα τάξεων καὶ ὄντων ἀρχηγῶν τῶν *Γιατσατᾶς*, οἵτινες εἶναι πάλιν ἐπόπται τῶν τεσσάρων στοιχείων, ὡς καὶ τῶν μηνῶν, ἡμερῶν καὶ ὡρῶν. Εἰς τὴν στρατιὰν ταύτην τῶν ἀγαθῶν δαιμόνων ἀντιτίθεται τὸ πονηρὸν σμῆνος τοῦ Ἀρειμάν, τοῦ θεοῦ τοῦ σκότους, ὁ δὲ μεταξὺ τῶν δύο οὐρανίων στρατιῶν ἀγὼν ἀντικατοπτρίζεται καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου οἱ ἄνθρωποι τοῦ σκότους ἀγωνίζονται πρὸς τοὺς τοῦ φωτός. Παρ' Ἕλλησιν ἡ δαιμονολογία ἀποτελεῖ, ἰδίᾳ ἐν τοῖς θρησκευτικὸν χαρακτῆρα φέρουσι συστήμασι τῆς παρακμῆς, τμῆμα τῆς φιλοσοφίας.

Ἰδιαιτέρως περὶ τοὺς δαίμονας ἠσχολήθησαν οἱ στωϊκοὶ ἀπὸ τοῦ Χρυσίππου μέχρι τοῦ Ποσειδωνίου, ὡς καὶ οἱ ἐκλεκτικοὶ καὶ οἱ νέοι πυθαγόρειοι. Ὁ Χρύσιππος οὐ μόνον ἀγαθοὺς δαίμονας ἐδέχετο, ἀλλὰ καὶ πονηρούς, τεθειμένους κολαστὰς ἐπὶ τοὺς ἀνοσίους καὶ ἀδίκους ἀνθρώπους. Ἡ δὲ περὶ τῆς ὑπεραισθητῶν τούτων ὄντων θεωρία τοῦ Ποσειδωνίου ἤσκησε μεγάλην ῥοπὴν ἐπὶ τοὺς μετ' αὐτὸν αἰῶνας. Ἐκ τοῦ Ὀκέλλου μανθάνομεν, ὅτι, ὡς ἐν τῷ οὐρανῷ ἄρχουσιν οἱ θεοὶ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς οἱ ἄνθρωποι, οὕτως ἐν τῷ μεταρσίῳ τόπῳ οἱ δαίμονες. Τίμαιος δὲ ὁ Λοκρὸς νομίζει, ὅτι εἰς τοὺς δαίμονας, παλαμναίους καὶ χθονίους, ἔχει ἀνατεθῆ ἡ διοίκησις τοῦ κόσμου. Οἱ αὐτοὶ θεωροῦνται κηδεμόνες τῶν καθ' ἕκαστον ἀνθρώπων, πόλεων καὶ ὁλοκλήρων λαῶν, ὡς ῥητῶς βεβαιοῦται ὑπὸ τοῦ νεοπλατωνικοῦ Πορφυρίου καὶ ἐν τοῖς ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ποιμάνδρης» γνωστοῖς συγγράμμασι, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσι μέρος τῆς περὶ Ἑρμῆν τὸν Τρισμέγιστον γραμματείας. Ἐν αὐτοῖς ἀναγινώσκομεν μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς: «Ὁ δημιουργὸς ἐδημιούργησε διοικητάς τινας ἑπτά, ἐν κύκλοις περιέχοντας τὸν αἰσθητὸν κόσμον καὶ ἡ διοίκησις αὐτῶν εἱμαρμένη καλεῖται». Τὸ χωρίον ὑποδηλοῖ ἤδη τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἀστρολογίας, τῆς ὁποίας ἡ κατὰ τοὺς τελευταίους μάλιστα χρόνους τῆς ἀλεξανδρεωτικῆς περιόδου διάδοσις συνεπιφέρει καὶ τὴν διάδοσιν τῆς εἰς τοὺς ἀστέρας ὡς ἔμψυχα ὄντα πίστεως, ἧς ἀρχὰς εὑρίσκομεν ἤδη ἐν τῇ ἑλληνικῇ φιλοσοφίᾳ, καὶ παρ' αὐτῷ τῷ Πλάτωνι. Μετὰ τῆς πίστεως ταύτης συνδέεται ἡ πεποίθησις ὅτι ἡ τύχη τοῦ ἀνθρώπου ὁρίζεται ὑπὸ τῶν συνόδων τῶν ἀστέρων, ἰδίᾳ ὑπὸ τῆς σχέσεως τῶν πλανητῶν πρὸς τὸν ζῳδιακὸν κύκλον, στηρίζεται δὲ ἐπὶ τῆς ἐννοίας τῆς καθολικῆς συμπαθείας μεταξὺ τῶν μερῶν τοῦ κόσμου πρὸς ἄλληλα ἕνεκα τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῶν συγγενείας. Ἡ δαιμονολογικὴ αὕτη δοξασία ῥιζοῦται τόσον βαθέως εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, ὥστε καὶ ὁ Χριστὸς ὑμνεῖται ὑπὸ Χριστιανῶν τοῦ Β' αἰῶνος ὡς λυτρωτὴς ἀπὸ τῆς εἱμαρμένης, τουτέστιν ὡς ἀπαλλάξας τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῆς ὑπὸ τοὺς κοσμοκράτορας τούτους δαίμονας δουλείας. Τῆς πίστεως ταύτης εἰς τὴν ὕπαρξιν καὶ τὴν δύναμιν τῶν δαιμόνων κατάλοιπα εὑρίσκονται καὶ ἀλλαχοῦ καὶ ἐν τῷ Καζαμίᾳ, ὡς καὶ ἐν παραμυθίοις, ἐν οἷς συχνὰ ἀπαντᾷ τὸ «στοιχειὸ» καὶ τὸ «τελώνιον».

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἠσχολήθησαν ἐπιμελέστερον περὶ τὴν ψυχολογικὴν ἑρμηνείαν τῆς γενέσεως τῶν δαιμονολογικῶν δοξασιῶν καὶ παραστάσεων. Κατὰ τὸ πόρισμα τῆς ἐρεύνης ταύτης αἱ παραστάσεις αὗται ὀφείλονται τὸ μὲν εἰς βιώματα τῆς φύσεως, ὡς ἡ ἐντύπωσις λ. χ. τὴν ὁποίαν προκαλεῖ ἐν τῇ ψυχῇ ἡ ἔρημος, εἰς ὄνειρα (ἐφιάλτης, ἐνυπνιασμός κ. λ.), εἰς τὰ φαινόμενα τῆς ἀσθενείας, τῆς

Digitized by Google

παραφροσύνης καὶ τῆς ἐκστάσεως. Οὕτως ἐξηγοῦνται αἱ σκανδιναυϊκαὶ *Τρόλλ*, αἱ βαβυλωνιακαὶ *Οὐτουκκού*, αἱ μωαμεθανικαὶ *Δσίνναι*, ὁ Daemon meridianus, ἡ *Ἔμπουσα*, ἡ *Λάμια*, ὡς γένει τὸ φαινόμενον τοῦ *πολυδαιμονισμοῦ*, δηλαδὴ ἡ πίστις περὶ τῆς πληρώσεως τῶν πάντων ὑπὸ δαιμόνων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Cumont*, Les anges du paganisme ἐν «Revue de l'histoire des religions», τ. 36 (1915). — *Wundt*, Völkerpsychologie, τ. 4 (γ' ἐκδ. 1920). *Ν. Λούβαρι*. Ἡ εἰς πνεύματα πίστις κατὰ τοὺς περὶ Χριστὸν χρόνους (1920).

Ν. Ι. ΛΟΥΒΑΡΙΣ

— δαιμόνων *ἐπήρεια*. Ἡ ἐπίδρασις, τὴν ὁποίαν ἀσκοῦσι τὰ *δαιμόνια* ἐπὶ τῶν ἀψύχων ἀντικειμένων τοῦ κόσμου, ἐπὶ τῆς πορείας αὐτῶν καθόλου, ἰδιαιτέρως δὲ ἐπὶ τῶν ἐμψύχων ὄντων καὶ δὴ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου. Κατὰ τὴν πίστιν τῶν παλαιῶν, τῆς ὁποίας κατάλοιπα διατηροῦνται μέχρις ἡμῶν, οἱ δαίμονες ἢ τὰ δαιμόνια τελοῦσιν εἰς στενὴν σχέσιν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, εἰσερχόμενα εἰς αὐτὸν ἢ ἐξερχόμενα αὐτοῦ κατὰ βούλησιν, προκαλοῦντα διαφόρους καταστροφὰς φυσικάς, ὡς καὶ ἀσθενείας, ἰδίᾳ νευρικῆς φύσεως, προάγοντα εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἐναντίον τῆς ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ἐπιδράσεως αὐτῶν χρησιμοποιεῖται ὁ ἐξορκισμὸς παρά τε τῶν ἐθνικῶν καὶ τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν Χριστιανῶν. Οἱ Ἐξορκισταὶ ἦσαν φαινόμενον σύνηθες κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, διεσώθησαν δὲ μέχρις ἡμῶν ἀποσπάσματα δεικνύοντα τὴν τέχνην αὐτῶν καὶ τοὺς τρόπους, τοὺς ὁποίους μετεχειρίζοντο πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς ὀλεθρίας ἐπηρείας τῶν δαιμονίων. Ν. Ι. Λ.

— Δαίμων *[Ἀστρον.]*. Ὀνομασία τοῦ ἀστέρος 6 *Περσέως* (βλ. Ἀλγκόλ). Σ. Π.

Δάϊξ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς Σαρματίας πηγάζων ἐκ τῶν ὀρέων τῆς βορείου Ρωσίας καὶ ἐκβάλλων εἰς τὴν Κασπίαν θάλασσαν. Τοῦ ὀνόματός του ὑπάρχουσι πολλαὶ παραλλαγαὶ παρὰ τοῖς διαφόροις ἱστορικοῖς καὶ γεωγράφοις· ἀναφέρεται ὡς *Δάϊκος*, *Δαΐχ*, *Γιαγιάκ*, παρὰ δὲ Κωνσταντίνῳ τῷ Πορφυρογεννήτῳ ὡς *Γεήχ*. Ὁ ποταμὸς οὗτος, ὀνομαζόμενος κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους καὶ μέχρι τῶν χρόνων τῆς αὐτοκρατείρας Αἰκατερίνης Β' *Γιαΐκ*, μετωνομάσθη ἀπ' αὐτῆς εἰς *Οὐράλην* καὶ ἔκτοτε εἶναι γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο. Ι. Δ. Σ.

Δαΐππος. Σικυώνιος ἀγαλματοποιός, υἱὸς καὶ μαθητὴς τοῦ κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα π.Χ. ἀκμάσαντος γλύπτου Λυσίππου. Ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (VI 12, 6.16,5) ἀναφέρονται ὡς ἔργα του δύο ἀγάλματα Ὀλυμπιονικῶν, Κάλωνός τινος νικητοῦ ἐν πυγμαχίᾳ παίδων, καὶ τοῦ δρομέως· Νικάνδρου, ἀμφοτέρων ἐξ Ἠλείας καταγομένων. Ὑπὸ τοῦ Πλινίου ἀναφέρεται ὡς ἔργον του καὶ ἄλλο ἄγαλμα «περιξυομένου» τινός, δὲν εἶναι ὅμως ἀπίθανον τὸ ἄγαλμα τοῦτο νὰ εἶναι τὸ αὐτὸ μὲ ἓν ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Παυσανίου ἀναφερομένων. Ι. Δ. Σ.

Δαῖρα *[Ἀρχ.]* βλ. λ. Δάειρα.

Δαϊρὴ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Μικρασιατικὸν νησίον, ἀνατολικὸν τοῦ κέρα τοῦ λιμένος Δερεμὸν (πλάτ. 36°55' Β. μήκ. 28°12' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1604: Gulf of Kos, Doris and Symi) τῆς ἀκτῆς τῆς χερσονήσου τῆς Δωρίδος. Σ. Ε. Λ.

Δαῖρπφελδ (Dörpfeld), *Γουλιέλμος*. Γερμανὸς ἀρχιτέκτων καὶ ἀρχαιολόγος γεννηθεὶς ἐν Μπάρμεν τῷ 1853. Τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ βίου διήνυσεν ἐργασθεὶς εἰς τὴν Ἑλλάδα. Εἰς τὴν γενέθλιον πόλιν του ἤκουσε τὰ γυμνασιακὰ μαθήματα, μεθ' ὃ ἐσπούδασεν εἰς τὸ πολυτεχνεῖον τοῦ Βερολίνου. Τῷ 1876 ἀνέλαβεν ὑπηρεσίαν εἰς τὰ δημόσια ἔργα τῆς Πρωσσίας, ἀπὸ δὲ τοῦ 1877 ἀπεστάλη εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου ἐπὶ πέντε ἔτη, μέχρι τοῦ 1881, εἶχε τὴν τεχνικὴν ἐποπτείαν τῶν γερμανικῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ὀλυμπίας. Τῷ 1882 ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν κατ' ἀρχὰς μὲν ὡς δεύτερος, ἔπειτα δὲ ὡς πρῶτος γραμματεὺς τοῦ ἐν Ἀθήναις Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου μέχρι τοῦ 1912, ὅτε ἀπενώρησε, λόγῳ ἀσθενείας, εἰς Βερολῖνον. Τῷ 1883 ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ ἐν Βερολίνῳ ἀρχιτέκτονος καὶ καθηγητοῦ Ἄντλερ, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπέκτησε τρία τέκνα. Τῷ 1918 ἐξελέγη μέλος τῆς ἐν Βερολίνῳ Ἀκαδημίας τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τῷ 1919 ἔγινεν ἐπίτιμος καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Ἰένας, ὅπου καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ διδάσκῃ. Πρὸς τούτοις ἀνεκηρύχθη ἐπίτιμος διδάκτωρ πολλῶν πανεπιστημίων τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Μεγάλη καὶ ποικίλη ὑπῆρξεν ἡ δρᾶσις τοῦ Δαῖρπφελδ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀνασκαφαί, διδασκαλία, συγγράμματα ἀπησχόλησαν τὸν πλήρη δραστηριότητος βίον του, τὸν ὁποῖον ἀφιέρωσεν ὁλόκληρον εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς ἐπιστήμης. Γνωστόταται εἶναι αἱ ἀνασκαφαί του εἰς τὴν Τροίαν καὶ τὴν Τίρυνθα, εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Πέργαμον, εἰς τὴν Πύλον καὶ μάλιστα εἰς τὴν Λευκάδα. Διὰ τῆς μεθοδικῆς του ἐργασίας καὶ τῆς ἀκριβοῦς παρατηρήσεως συνετέλεσεν ὥστε νὰ διαλευκανθοῦν πλεῖστα ἀρχαιολογικὰ ζητήματα ἐν τῷ πεδίῳ τῶν ἀνασκαφῶν, τῶν ὁποίων μᾶς ἐδωκεν ὑποδειγματικὰς περιγραφὰς διὰ τὴν ἀκρίβειαν, τὴν σαφήνειαν καὶ τὰ ἐπιστημονικὰ ἀποτελέσματα εἰς τὰ συγγράμματά του. Ἐξέδωκεν ὁμοῦ μετὰ τοῦ Σλῆμαν τὴν «Troia» (1884) καὶ τὴν «Tiryns» (1886). Ἔπειτα δὲ μόνος πάλιν τὴν «Τροίαν» τῷ 1893 καὶ τῷ 1902 τὴν τελειωτικὴν περὶ αὐτῆς μελέτην μὲ τὸ βιβλίον του «Troia und Ilion», ὅπου θαυμασίως ἀναπαρέστησε τὴν ἀρχιτεκτονικὴν ἱστορίαν τῆς Τροίας ἀπὸ τῆς Γ' π. Χ. χιλιετηρίδος μέχρι τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων. Μετὰ ταῦτα ἐπελήφθη τῆς μελέτης τοῦ ἀρχαίου θεάτρου καὶ ὁμοῦ μετὰ τοῦ καθηγητοῦ Reisch, ὁ ὁποῖος ἐπεξειργάσθη τὸ φιλολογικὸν μέρος, ἐξέδωκε τὸ πολύκροτον περὶ θεάτρου βιβλίον του: Das Griechische Theater (1896), ὅπου ἀνέπτυξε τὴν τολμηρὰν θεωρίαν του, τὴν ὁποίαν σήμερον πλεῖστοι παραδέχονται, ὅτι εἰς τὸ ἀρχαῖον δρᾶμα οἱ ἠθοποιοὶ ἔπαιζον ἐπὶ τῆς ὀρχήστρας πρὸ τοῦ προσκηνίου καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῆς σκηνῆς.

Ἓν τῶν κυρίων ἔργων του ὅμως, εἰς τὸ ὁποῖον ἀφιέρωσε τὰ τελευταῖα του ἔτη, εἶναι ἡ ἀνασκαφὴ τῆς Λευκάδος, ὅπου νομίζει ὅτι πρέπει νὰ ζητήσωμεν τὴν ἀρχαίαν Ἰθάκην, τὴν πατρίδα τοῦ Ὀδυσσέως. Μελετήσας τελείως τὴν τοπογραφίαν τῆς νήσου τοποθετεῖ τὰς ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ἀναφερομένας τοπωνυμίας, καὶ δι' ἀνασκαφῶν ἐπεχείρησε νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀλήθειαν τῆς γνώμης του. Καὶ εὗρε μὲν ἐκεῖ πολλὰ λείψανα προϊστορικοῦ πολιτισμοῦ, τάφους, ἀγγεῖα κλπ., ἐκ τῶν ὁποίων ἀπετέλεσε καὶ μικρὸν μουσεῖον ἐν Νυδρὶ τῆς Λευκάδος, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσε νὰ πείσῃ πάντας, ὅτι ταῦτα ἀνῆκον εἰς τὴν ὁμηρικὴν Ἰθάκην. Κατὰ τῆς γνώμης τοῦ Δαῖρπφελδ περὶ Λευκάδος-Ἰθάκης ἀντεπεξῆλθεν ὁ ἐξ Ἰθάκης λόγιος Παυλᾶτος δεινῶς πολεμήσας τὰς τοπογραφικὰς του ἑρμηνείας. Τὰς περὶ Λευκάδος μελέτας του ἐδημοσίευσεν ὁ Δαῖρπφελδ εἰς διαφόρους μικρὰς πραγματείας ἀπὸ τοῦ 1905 καὶ ἑξῆς, ἐπανελθὼν ἐσχάτως μὲ ὀγκῶδες σύγγραμμα περὶ τῆς Ὀδυσσείας τοῦ Ὁμήρου (1924) καὶ τὸ Alt-Ithaka, 1927, ὅπου συνεκέντρωσε τὰ ἀποτελέσματα τῆς εἰκοσαετοῦς ἐπιστημονικῆς του ἐρεύνης περὶ τῆς ἀρχαίας Ἰθάκης, φρονῶν ὅτι ὁ Ὅμηρος εἶδεν αὐτοῖς ὄμμασι τὰ πράγματα καὶ τοὺς τόπους, τοὺς ὁποίους περιγράφει, ἀποκαθιστᾷ ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν ὁμηρικὴν τοπογραφίαν καὶ δὴ ὅσον ἀφορᾷ τοὺς περὶ τὴν Ἰθάκην τόπους. Ἐν συναφείᾳ μὲ τὸ ὁμηρικὸν ζήτημα, πολὺν θόρυβον ἤγειρε καὶ ἄλλη γνώμη του περὶ τῶν Φοινίκων καὶ τοῦ Μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ. Πιστεύει δηλαδὴ σχετικῶς, ὅτι φορεῖς τοῦ μυκηναϊκοῦ τούτου πολιτισμοῦ εἶναι οἱ Φοίνικες, οἱ ὁποῖοι εἰσήγαγον τὴν τέχνην ταύτην εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐνῷ ἡ ἐγχωρία τέχνη ἦτο πολὺ ἁπλῆ καὶ ἀντιπροσωπεύεται κυρίως ἀπὸ τὸν γεωμετρικὸν ῥυθμόν. Κατὰ τὴν γνώμην τῶν πλείστων ἀρχαιολόγων, ἡ θεωρία αὕτη ἀντιστρατεύεται πρὸς τὰ ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἀνασκαφῶν καὶ τῶν καλλιτεχνικῶν μνημείων ἐξαγόμενα ἀποτελέσματα καὶ δὲν ἔτυχεν εὐνοϊκῶν κρίσεων. Τοὐναντίον πλεῖσται ἄλλαι μελέται τοῦ σοφοῦ ἀνδρός, αἱ ἀναφερόμεναι μάλιστα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, διεφώτισαν διάφορα καλλιτεχνικὰ ζητήματα καὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν βαθυτέραν γνῶσιν καὶ κατανόησιν τῆς τέχνης ταύτης. Οὕτω σπουδαιοτάτη εἶναι ἡ περὶ τῆς Ἐννεακρούνου ἐργασία του καὶ ἐν γένει τῶν κατὰ τὴν δυτικὴν κλιτὺν τῆς Ἀκροπόλεως σῳζομένων ἀρχαίων μνημείων, ὅπως ἐπίσης ἡ ἀποκατάστασις τοῦ ἀρχικοῦ σχεδίου τοῦ Ἐρεχθείου, τὸ ὁποῖον φαίνεται τόσον δυσανάλογον, ἐνῷ κατὰ τὸν Δαῖρπφελδ ἦτο ἐντελῶς συμμετρικὸν μὲ ἀνταποκρινόμενα πρὸς ἄλληλα μέρη, τὰ ὁποῖα ὅμως δὲν ἐξετελέσθησαν διὰ διαφόρους λόγους. Δὲν ἀναφέρομεν ἄλλας μικροτέρας ἀνασκαφά του, ὡς καὶ τὴν τελευταίαν ἐν Ὀλυμπίᾳ μὲ τὰ προϊστορικά της εὑρήματα, ἀρκούμεθα μόνον νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ὑποδειγματικὴ ὑπῆρξεν ἡ δρᾶσίς του εἰς τὸ ἀνασκαφικὸν πεδίον καὶ κλασσικὴ ἡ διατύπωσις τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἐρευνῶν αὐτοῦ εἰς τὰ βιβλία του καὶ εἰς ἄλλας μελέτας του δημοσιευθείσας μάλιστα εἰς τὸ περιοδικὸν τοῦ ἐν Ἀθήναις Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου (Athenische Mitteilungen). Δ. Ε.

— **Δαῖρπφελδ** (Dörpfeld), *Φρειδερῖκος-Γουλιέλμος*. Γερμανὸς παιδαγωγὸς (1824—1893) ἀνήκων εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Ἕρβαρτου· αἱ περὶ τῆς ὀργανώσεως τῆς ἐκπαιδεύσεως γνῶμαι αὐτοῦ εἶναι ἰδίᾳ συγγενέσταται πρὸς τὰς τοῦ Τσίλλερ (Ziller)· ἡ ἐκπαίδευσις ὀφείλει νὰ ὑποδιαιρῆται εἰς τρεῖς βαθμίδας: εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον, ἀστικὴν σχολήν, γυμνάσιον κ.λ. Κατὰ τὸ ἐν ἔτει 1872 συγκροτηθὲν ἐν Γερμανίᾳ μέγα ἐκπαιδευτικὸν συνέδριον, ὁ Δαῖρπφελδ διεκρίθη ἰδίᾳ ὑποστηρίξας θέματα τὴν «στοιχειώδη κοινωνιογνωσίαν» (elementare Gesellschaftskunde). Τὸ κατὰ τὸ 1889 ἐκδοθὲν σύγγραμμα αὐτοῦ: «Ἡ κοινωνιογνωσία, ἀναγκαῖον συμπλήρωμα τῆς διδασκαλίας τῆς ἱστορίας» ἠξιώθη μεγάλης προσοχῆς. Ὁ Δαῖρπφελδ δύναται νὰ θεωρηθῇ εἷς ἐκ τῶν σημαντικωτέρων προδρόμων τῆς κοινωνιολογικῆς παιδαγωγικῆς. Σ. Μ. Κ.

δαΐς (ἡ) *[Βοτ.]*. Ἡ ὀνομασία αὕτη ἐδόθη ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους εἰς τὴν ῥητίνην τὴν παραγομένην ἐκ τῆς *πεύκης τῆς χαλεπίου* (Pinus Halepensis), ἥτις ἐχρησιμοποιεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὡς ἀντίδοτον τῶν στηθικῶν νοσημάτων. Δ. Ν. Π.

Δαίσιος. Μὴν τῶν Μακεδόνων καὶ τῶν Σικυωνίων. Παρὰ τοῖς πρώτοις φέρεται ὡς ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν Θαργηλιῶνα τῶν Ἀθηναίων (*Πλουτ.* Ἀλέξ. 16, 1.75,2.76,1). Κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον οἱ Μακεδόνες βασιλεῖς οὐδέποτε ἐξῆγον στρατιὰν πρὸς μάχην· κατὰ Δαίσιον μῆνα ἀπέθανε καὶ ὁ Ἀλέξανδρος. Παρὰ τοῖς Σικυωνίοις (*Πλουτ.* Ἄρατ. 53,3) ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν Ἀνθεστηριῶνα τῶν Ἀθηνῶν. Τὸ «Μέγα Ἐτυμολογικὸν» (σ. 252) δίδει εἰς τὴν λέξιν τὴν ἑρμηνείαν «σιτογόνος». Π. Ν. Π.

Δαισιτιᾶται *[Ἀρχ.]*. Ἓν τῶν Παννονίων ἐθνῶν κατὰ τὸν Στράβωνα (C. 314). Κατῴκει κατὰ τὰ ὅρια τῆς Δαλματίας, ὄχι μακρὰν τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους, καὶ εἶχεν ἡγεμόνα κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Στράβωνος τὸν Βάτωνα, υἱὸν τοῦ Λογγάρου ἢ Δαγγάρου, τὸν ὁποῖον ὁ Λίβιος καλεῖ Δάρδανον. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι οἱ ἀνδρεῖοι Δαισιτιᾶται, κατὰ τῶν ὁποίων ἐπολέμησε κατὰ τὸ 34 π. Χ. καὶ ὁ Ὀκτάβιος, ἀρχαιότερον δὲν εἶχον ἴδιον ὄνομα, ἀλλ' ἐκαλοῦντο *Δάρδανοι*, ὅπως καὶ ἄλλα βαρβαρικὰ φῦλα, ἀπὸ τοῦ ἰσχυροτέρου τῶν ὁμόρων Μακεδονίας, Ἠπείρου καὶ Ἰλλυρίας βαρβαρικῶν φύλων.

«Δαιταλεῖς». Κωμῳδία τοῦ Ἀριστοφάνους, ἧς σῴζονται περὶ τοὺς 63 στίχοι (T. Kock, Comicorum Atticorum Fragmenta, 1880. Τομ. Α', σελ. 438). Ἐν αὐτῇ ὁ Ἀριστοφάνης χλευάζει τὴν διαφθορὰν ἐν τῇ παιδείᾳ, ἧς αἴτιον θεωρεῖ τὸν Εὐριπίδην. Εἶναι τὸ πρῶτον ἔργον τοῦ Ἀριστοφάνους, διδαχθὲν ὑπὸ τοῦ φίλου του Καλλιστράτου (427 π. Χ.), τυχὸν ἄθλου. Π. Ν. Π.

Δαΐτζ, *Ἐδουάρδος*. Φιλέλλην ἐκ Βεϊμάρης. Κατῆλθε μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Νόρμαν εἰς τὴν ἐπαναστατημένην Ἑλλάδα. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ὀλίγων φιλελλήνων οἵτινες ἐσώθησαν εἰς τὴν μάχην τοῦ Πέτα. Ὑπηρέτησεν ὡς πυροβολητὴς εἰς Μεσολόγγιον, καὶ τέλος εἰς Ἀθήνας. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν παρέμεινεν ἐν Ἑλλάδι ὡς πυροτεχνουργὸς καὶ ἀπέθανε τῷ 1870. Γ. Δ. Κ.

Δαιτῖχαι (ἐκ τοῦ σανσκρ. Dgatiga=κόμη ἐκ πλεξίδων). Λαὸς τῆς Ἰνδικῆς εἰς τὰ ἄνω μέρη τοῦ ποταμοῦ Γάγγου, ἀρκτικώτερος τῶν Ἀννιγῶν καὶ τῶν Γυμνοσοφιστῶν, ὑπὸ τοῦ Κλαυδίου Πτολεμαίου ἀναφερόμενος (ἐν Γεωγραφικοῖς VII, A, 51). Κατ' αὐτὸν οἱ Δαιτῖχαι κατῴκουν εἰς πέντε πόλεις: Κόντα, Μάργαρα, Βαταγκαίσσαρα, Πασσάλα, Ὄρζα, ὧν αἱ δύο τελευταῖαι εἰς τὴν ἀνατολικὴν ὄχθην τοῦ Γάγγου. Π. Ν. Π.

Δαῖτος *[Μυθολ.]*. Εἷς τῶν ἀπογόνων τοῦ Κεφάλου, υἱοῦ τοῦ Δηιόνος, ὁ ὁποῖος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Χαλκίνου ἔλαβον παρὰ τῆς Πυθίας ἐν Δελφοῖς χρησμόν, καθ' ὃν, ἐὰν ἤθελον νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν Ἀττικήν, ἐξ ἧς ὁ πρόγονος αὐτῶν ἔφυγεν, ἔπρεπε νὰ τελέσωσι θυσίαν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα ἐκεῖ ἔνθα θὰ συνήντων τριήρη τρέχουσαν εἰς τὴν ξηράν. Ὅτε ἔφθασαν κατὰ τὸ ὄρος Ποικίλον, συνήντησαν δράκοντα σπεύδοντα πρὸς τὴν φωλεάν αὐτοῦ, ἐκεῖ δὲ (ἔνθα σήμερον ἡ μονὴ τοῦ Δαφνίου) ἐθυσίασαν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα καὶ ἐγένοντο ἀστοὶ παρὰ τῶν Ἀθηναίων (*Παυσ.* 1,31,6). ΙΑΚ. Χ. Δ.

δαιτρὸς (ὁ) *[Ἀρχαιολ.]* (ἐκ τοῦ δαίω=διανέμω). Κατηγορία ὑπηρετῶν ἐν τοῖς ἰδιωτικοῖς οἴκοις ἢ ἐν τοῖς ἱεροῖς, ἐκτελοῦντες χρέη παρασκευαστοῦ καὶ διανεμητοῦ τῶν φαγητῶν. Ειδικῶς ἀναφέρονται κατὰ τὰ Βουφόνεια καὶ τὰ Διπόλεια· κατὰ τὰς ἑορτὰς αὐτὰς πρὸς τιμὴν τοῦ Διός, οἱ δαιτροί, φέροντες πέλεκυν καὶ μάχαιραν ἠκονισμένην δι' ὕδατος ἀντλουμένου ὑπὸ παρθένων, παρελάμβανον τὸ θῦμα ἀπὸ τὸν «βουφόνον» ἢ «βουτύπον», ἀπετελείωνον αὐτὸ διὰ κτυπημάτων, ἀκολούθως δὲ ἔκοπτον τὸ κρέας εἰς τεμάχια, παρεσκεύαζον καὶ διένεμον αὐτὸ εἰς τοὺς δαιτυμόνας. Δαιτροὶ ἀναφέρονται καὶ εἰς τὰ ὁμηρικὰ δεῖπνα, διανέμοντες τὸ φαγητὸν ἐν πινακίοις (Ὀδυσ. Α 141, Δ 57, Ρ 331), ὡς καὶ εἰς μεταγενέστερα ἰδιωτικὰ τοιαῦτα (Ἀθήν. 1,12e). Ὁ Πλούταρχος (Συμποσ. προβλ. Ζ, 10,2), ταυτίζει αὐτοὺς πρὸς τοὺς «τραπεζοκόμους». Ἡ λέξις παραλληλίζεται πρὸς τὸ ταμίας (ἐκ τῆς ῥίζης ταμ=τέμνω)· πράγματι δὲ οἱ ταμίαι ἀρχικῶς ἐτέλουν καθήκοντα παρόμοια πρὸς τὰ τῶν δαιτρῶν. Π.Ν.Π.

Δαΐτσα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Ἀγαριάς (τέως Τσοπαλάδων), τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος, τοῦ νομοῦ Φθιωτιδοφωκίδος. Κάτ. (1928) 115.

δαιτυμών, —όνος (ὁ)· τὸ δραστικὸν τοῦ δαίνυμαι (=μετέχω δείπνου, ἑστιῶμαι) ὡς ἀπὸ τοῦ δαιτύς—ύος (=δεῖπνον)· ὁ μετέχων τοῦ δείπνου, γεύματός τινος, ἄλλως *συνδαιτυμών*, σύνδειπνος, ὁμοτράπεζος.

Δαίτων *[Μυθολ.]*. Ἥρως τις τῶν συμποσίων, τῆς προετοιμασίας τοῦ φαγητοῦ. Ἐν Σπάρτῃ κατὰ τὴν καλουμένην Ὑακινθίνην ὁδὸν ὑπῆρχον ἱδρυμένοι βωμοὶ καὶ ἀνδριάντες εἰς τοῦτον. ΙΑΚ. Χ. Δ.

Digitized by Google

Δαιτώνδας. Σικυώνιος κατασκευαστὴς χαλκίνων ἀγαλμάτων. Ὡς ἔργον του ἀναφέρεται χαλκοῦν ἐν Ὀλυμπίᾳ ἄγαλμα Θεοτίμου τινός, νικητοῦ ἐν πυγμαχίᾳ παίδων. Ἡ ὑπογραφὴ τοῦ καλλιτέχνου τούτου ὑπάρχει ἐπὶ βάσεως, ἥτις ἔφερε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἄγαλμα Ἀφροδίτης, ὅπερ εἰκάζεται ποιηθὲν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Γ' π. Χ. αἰῶνος. Ι. Δ. Σ.

Δαΐφαντος ἢ *Δαϊφάντης*. Υἱὸς Βαθυλλίου τινὸς ἐξ Ὑαμπόλεως τῆς Φωκίδος. Κατά τινα πόλεμον τῶν Φωκέων ἐναντίον τῶν Θεσσαλῶν, ὁ Δαΐφαντος ἦρε παρὰ τὰς Κλεωνὰς περιφανῆ νίκην ὡς ἀρχηγὸς τῶν Φωκέων. Διὰ τὸ κατόρθωμά του τοῦτο ὁ Δαΐφαντος ἐλατρεύετο ὡς ἥρως, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Πλουτάρχου ἀκόμη, κατὰ δὲ τὴν ἑορτὴν τῶν Ἐλαφηβολίων, τὴν ὁποίαν οἱ Ὑαμπολῖται εἶχον καθιερώσει πρὸς τιμὴν τῆς Ἀρτέμιδος, ἐθυσίαζον καὶ πρὸς τιμὴν αὐτοῦ. Ι. Δ. Σ.

Δαϊφοντὶς [*Ἀρχ.*]. Ὄνομα φυλῆς τινος ἐν Θουρίᾳ τῆς Μεσσηνίας, ἐπιγραφικῶς μαρτυρουμένης, ἀπαντώσης δὲ καὶ ἐν Μεσσήνῃ. Τὸ ὄνομά της ἡ φυλὴ αὕτη τὸ ὀφείλει εἰς Ἡρακλείδην τινὰ Δαϊφόντην νυμφευθέντα τὴν θυγατέρα τοῦ Ἀργείου Τημένου Ὑρνηθώ. Ὡς ὄνομα τμήματος λαοῦ ἀπαντᾷ ἡ λέξις Δοϊφοντὶς καὶ ἐν Μυκήναις, ἀλλ' ἐκεῖ πιθανώτατα ἐδήλου φρατρίαν τινά. Ι. Δ. Σ.

Δαΐφρων [*Ἀρχ.*]. Κατασκευαστὴς χαλκίνων ἀγαλμάτων, ἀγνώστου ἐποχῆς καὶ σχολῆς, ἀναφερόμενος δὲ μόνον παρὰ Πλινίῳ ὡς κατασκευαστὴς ἀγαλμάτων φιλοσόφων τινῶν. Ι. Δ. Σ.

δαίω [*Ἀρχ.*]. Χωρίζω, μοιράζω· μόνον ὡς πρωτότυπον παραγώγων ἐν χρήσει: *γεωδαίτης, γεωδαιτικὰ εἴδη, γεωδαισία, ἀναδασμός, δασμός.*

Δάκειον *Χρονικόν*. Λέγεται οὕτω τὸ παρὰ Μουρατόρῃ ἐν τῇ συλλογῇ τῶν περὶ Ἰταλίας συγγραψάντων ἀναγινωσκόμενον χρονικόν. Φαίνεται δὲ ὅτι τὴν ὀνομασίαν ταύτην ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ περὶ τὰ μέσα τοῦ ΣΤ' αἰῶνος ζήσαντος ἐπισκόπου Μεδιολάνων Δακίου. Μ. Ι. Γ.

δακελονίδαι (οἱ) (Dacelonidae) [*Ζῳολ.*]. Οἰκογένεια πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἐλοβίων*. Τὰ πτηνὰ τῆς οἰκογενείας ταύτης διακρίνονται διὰ τὸ εὔρωστον σῶμά των, τὸ ἰσχυρὸν καὶ ἐπίμηκες ῥάμφος των, ὅπερ εἶναι ἐξωγκωμένον κατὰ τὴν ἄνω αὐτοῦ ἐπιφάνειαν, καὶ τοῦ σκοτεινοῦ χρώματος τῶν πτερύγων των. Ἀπαντῶσιν εἰς τὰς εὐκράτους χώρας τῆς Αὐστραλίας. Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει ἀρκετὰ εἴδη, ὧν γνωστότερα τά: *δάκελος* καὶ *τανυσίπτερος*. Δ. Ν. Π.

δάκελος (ὁ) (Dacelus) [*Ζῳολ.*]. Γένος πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *δακελονιδῶν*. Τὰ πτηνὰ τοῦ γένους τούτου ἔχουσι σῶμα μετρίου ἢ μεγάλου μεγέθους καὶ χρῶμα σκοτεινῶς φαιὸν ἢ τεφρῶδες. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *δάκελος ὁ γίγας* (Dacelus gigas), ὅστις ἔχει σῶμα μήκους 45 περίπου ἑκατοστομέτρων, χρῶμα τεφρὸν μετὰ φαιῶν ἀνταυγειῶν καὶ ῥάμφος ἰσχυρὸν καὶ ἐπίμηκες. Ἀπαντᾷ εἰς τὰ μεγάλα δάση τῆς Αὐστραλίας καὶ τρέφεται κυρίως ἐξ ἑρπετῶν. Δ. Ν. Π.

δακετὸν (τὸ) (Daceton) [*Ζῳολ.*]. Γένος ἐντόμων ὑμενοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἑτερογύνων* τῆς οἰκογενείας τῶν *μυρμηκιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει μεγάλους μύρμηκας ἰθαγενεῖς τῆς Βορείου Ἀμερικῆς. Κυριώτερον χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τοῦ γένους τούτου εἶναι τὸ σχῆμα τῆς κεφαλῆς των, ἥτις ὁμοιάζει πρὸς ἄπιον καὶ φέρει ἰσχυροτάτας σιαγόνας μετὰ μακρῶν καὶ ἰσχυρῶν κεραιῶν. Γνωστὰ περὶ τὰ 8 εἴδη διεσπαρμένα εἰς πάσας τὰς χώρας τῆς Βορείου Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

Δακία [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἀρχαία χώρα τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης, ἐκτεινομένη πρὸς Β. τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ κάτω ῥοῦ τοῦ Δουνάβεως καὶ περιλαμβανομένη ἐν τῇ σημερινῇ Ρουμανίᾳ, μετὰ τμήματος τῆς Οὐγγαρίας καὶ τῆς Ρωσίας. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἐκαλοῦντο κατ' ἀρχὰς *Γέται*, ὑπὸ τὸ ὄνομα δὲ *Δακοὶ* ἢ *Δᾶκες* ἐμφανίζονται κατὰ πρῶτον ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Φιλίππου τοῦ Ε' τῆς Μακεδονίας.

—[*Ἱστορ.*] Οἱ Δακοὶ ἀνῆκον εἰς τὴν θρᾳκικὴν φυλὴν καὶ κατεγίνοντο εἰς τὸν ποιμενικὸν καὶ τὸν γεωργικὸν βίον, ἐπὶ δὲ τῆς ἐποχῆς τοῦ βασιλέως των Βοιρεβίστα εἶχον ἀποκτήσει μεγάλην ἰσχὺν καὶ εἶχον ἐπιτεθῆ πολλάκις κατὰ τῶν Ρωμαίων κατὰ τὸν τελευταῖον π. Χ. αἰῶνα. Ὁ Αὔγουστος περιωρίσθη ν' ἀποκρούσῃ τὰς ἐπιδρομάς των. Ὁ Δομιτιανὸς ἐπεχείρησε ματαίως νὰ τοὺς καθυποτάξῃ. Ὁ Τραϊανὸς ἐξεστράτευσε δὶς κατ' αὐτῶν καὶ ὑπέταξε τὴν Δακίαν τῷ 102 μ. Χ. Τῷ 107 μ.Χ., μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως αὐτῆς Δεκεβάλου, ἡ Δακία μετεβλήθη εἰς ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν καὶ ἀπῳκίσθη ὑπὸ πολλῶν ἀποίκων. Ὁ Ἀδριανὸς διῄρεσεν αὐτὴν εἰς δύο τμήματα: εἰς τὴν Ἄνω Δακίαν καὶ τὴν Κάτω Δακίαν. Ὁ Μάρκος Αὐρήλιος κατέτμησεν αὐτὴν εἰς τρία μέρη, μὲ κοινὴν πρωτεύουσαν τὴν Σαρμισεγέθουσαν. Οἱ Ρωμαῖοι ἠναγκάσθησαν νὰ ἐκκενώσουν τὴν Δακίαν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν αὐτοκρατόρων Γαλλιηνοῦ καὶ Αὐρηλιανοῦ. Κατὰ τὴν ἀκολουθήσασαν τὸν Χριστιανισμὸν ἐποχὴν τῆς μεγάλης μεταναστεύσεως τῶν λαῶν καὶ ἀκόμη περαιτέρω ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας, ἡ Δακία ὑπῆρξε τὸ θέατρον τρομερῶν συγκρούσεων μεταξὺ τῶν βαρβάρων καὶ ἡμιβαρβάρων ἐπιδρομέων, ἤτοι τῶν Γότθων, τῶν Οὔνων, τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν Σλαυϊκῶν φύλων, τῶν Ἀβάρων, τῶν Χαζάρων, τῶν Πετζενέγων (Βοσνιάκων), τῶν Μαγυάρων (Οὔγγρων), τῶν Οὔζων, τῶν Κουμάνων καὶ ἄλλων πολλῶν. Οἱ λαοὶ οὗτοι ἀλληλοδιαδόχως ἐκυρίαρχησαν τοῦ τόπου καὶ ἀλληλοδιαδόχως ἐξεβλήθησαν αὐτοῦ μετὰ σφοδροὺς ἀγῶνας περὶ ἐπικρατήσεως. Ἅπαντες ὅμως κατέλιπον σαφῆ ἴχνη τῆς διαβάσεώς των εἰς τὴν παραχθεῖσαν μικτὴν φυλήν, εἰς τὰ ἤθη καὶ τὰ ἔθιμά της, καὶ ἐν γένει εἰς τὴν παράδοξον ψυχοσύνθεσίν της. Ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Βουλγάρων τὸν Θ' αἰῶνα, οἱ Δᾶκες πολλὰ δεινὰ ὑπέστησαν, καὶ ἐπιμελείᾳ Βυζαντινῶν κληρικῶν, ἠσπάσθησαν τὸν Χριστιανισμόν, ἀκολουθήσαντες τὸ ὀρθόδοξον δόγμα, παρὰ τὰς προσπαθείας τῶν Λατίνων ὅπως τοὺς προσηλυτίσουν πρὸς τὸν παπισμόν. Τὸν ΙΑ' αἰῶνα οἱ Κουμᾶνοι, κατ' ἐξοχὴν ποιμενικὸς λαός, ἐγκατασταθέντες μετὰ σφοδρὸν ἀγῶνα ἐπικρατήσεως, ἵδρυσαν αὐτόνομον κράτος, ὅπερ, ἀρξάμενον ἀπὸ τῶν ὀρέων τῆς Μολδαυΐας, μικρὸν κατὰ μικρὸν ἠπλώθη καὶ κατέκλυσε τὴν Βλαχίαν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ τὸ ὄνομα Βλάχος ὡς ἐθνικὸν ἀρχίζει ν' ἀναφαίνεται. Ἀλλ' ἡ εὐημερία τῶν Κουμάνων μόλις ἕνα αἰῶνα διήρκεσε. Διότι περὶ τὸν ΙΓ' αἰῶνα ἐπέδραμον οἱ Μογγόλοι καὶ ἐκ τούτων ἰδιαιτέρως οἱ «Ταταρ-Νογκάϊ», οἵτινες ἐπέφεραν μεγάλην ἐρήμωσιν. Τέλος εἰς μικρὰν περιφέρειαν περὶ τὸ μετέπειτα Βουκουρέστιον συνεστήθη τῷ 1290 τὸ «βοεβοδαλίκι», ἤτοι ἡ πρώτη ἡγεμονία, εἰς ἣν τὴν διακυβέρνησιν εἶχεν ἐντόπιος γαιοκτήμων. Ἡ ἡγεμονία αὕτη σκοπὸν εἶχε τὴν ἄμυναν ἐναντίον διαφόρων γειτονικῶν λαῶν, οἵτινες, ἐκμεταλλευόμενοι τὴν ἐρημίαν τῶν δακικῶν πεδιάδων, ἔστελλον εἰς αὐτὰς τὰ ποίμνιά των πρὸς βοσκήν. Ἰδίως καθ' ὅλον τὸν ΙΔ' αἰῶνα οἱ Δᾶκες, δηλαδὴ Βλάχοι καὶ Μολδαυοί, ἐπολέμουν κατὰ τῶν Οὔγγρων, οἵτινες διεξεδίκουν τὴν ἐπὶ τῶν χωρῶν ἐκείνων ἐπικυριαρχίαν. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἠναγκάσθησαν νὰ δεχθοῦν μίαν μεγάλην ἐπιδρομὴν ἐξ Οὐγγαρίας, ἥτις, γενομένη περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, ἀνενέωσε τὸν πληθυσμὸν τῶν πεδιάδων καὶ προσέδωκε τὴν νέαν μορφὴν εἰς τὴν χώραν. Κυρίως ἐπρόκειτο περὶ βλαχικῆς μεταναστεύσεως ἧς ἡγεῖτο ὁ Μπογδάν, ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου οἱ ἐντόπιοι καὶ κατόπιν οἱ Ὀθωμανοὶ ἀπεκάλουν Μπογδανίαν τὴν κυρίως Μολδαυίαν (καλουμένην οὕτως ἐκ τοῦ καταρρέοντος τὴν ἐπαρχίαν ποταμοῦ Μολδαύα). Ὁ Μπογδὰν οὗτος ὑπῆρξεν ὁ ἱδρυτὴς τῆς δυναστείας τῶν Δραγωσιδῶν. Ἡ δυναστεία αὕτη κατ' ἀρχὰς ἐξηρτᾶτο ἀπὸ τοὺς Οὔγγρους. Κατόπιν ὅμως ἀπέκτησε πλήρη ἀνεξαρτησίαν, διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ὁποίας ἐπὶ μακρὸν ἐτέλει εἰς αἐνάους ἀγῶνας πρὸς τοὺς περιοίκους λαούς. Μολονότι δὲ ἐμαστίζετο ἀπὸ τοὺς ἐμφυλίους περισπασμούς, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἴδῃ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἰσχυροποιούμενον εἰς τὴν ἡγεμονίαν τὸν ἑκάστοτε αἱρετὸν βοεβόδαν, δὲν κατεβλήθη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Τούρκων, αἵτινες εἶχον ἀρχίσει ἀπὸ τοῦ 1390 καὶ ὁσημέραι καθίσταντο ἀνησυχαστικώτεραι. Εἰς τὴν Βλαχίαν ταυτοχρόνως, μετὰ τὸν βοεβόδαν Ράδουλ τὸν Μαῦρον, τὸ κράτος εἶχεν ὀργανωθῆ κατὰ τὸ σλαυικὸν σύστημα, ἀπετέλει δὲ αὐτόχρημα δεσποτείαν ἀπόλυτον. Ἐκ τοῦ δεσπότης, κατὰ σλαυικὴν παραφθοράν, ἐπλάσθη καὶ ὁ τίτλος «γουόσποταρ», τουτέστιν «ὁσποδάρος». Περὶ τὰς δυσμὰς τοῦ ΙΕ' αἰῶνος οἱ Τοῦρκοι νικηφόροι προήλασαν ἐπανειλημμένως εἰς τὰς παραδουναβίους ἡγεμονίας, ἄλλοτε καλούμενοι ὡς βοηθοὶ ὑπὸ τῶν διεκδικούντων τὴν ἐπιχώριον ἐξουσίαν, ἄλλοτε δὲ αὐθορμήτως εἰσελαύνοντες διὰ νὰ λεηλατήσουν τὴν πλουσίαν χώραν. Διαισθανόμενος τὴν ἔναντι τῶν Τούρκων ἀδυναμίαν του, ὁ Μπόγδανος Γ' περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ἀνεγνώρισεν ἑαυτὸν ὑποτελῆ τῆς Πύλης. Ὅταν δὲ κατὰ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ βοεβόδα Πέτρου τοῦ Δ', ὁ σουλτᾶνος Σουλεϋμὰν ἐνίκησεν εἰς τὸ Μοχάτσι τὸν βασιλέα τῆς Οὐγγαρίας Λουδοβῖκον τὸν Β', τῷ 1526, ἡ Δακία, ἤτοι καὶ αἱ δύο παραδουνάβιοι ἐπαρχίαι περιῆλθον εἰς τὴν κυριαρχίαν τῆς Ὑψηλῆς Πύλης καὶ ἐπλήρωνον φόρον ὑποτελείας, ὑπὸ διαφόρους μορφάς. Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν ὑφίστατο ἡ δυναστεία τῶν Δραγωσιδῶν εἰς τὴν Μολδαυΐαν, οἱ βοεβόδαι ἢ ὁσποδάροι αὐτῆς ἦσαν αἱρετοὶ μεταξὺ τῶν μελῶν οἰκογενείας ταύτης. Ὅταν ὅμως ἐξέλιπεν ὁλοτελῶς, κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα, ἡ Πύλη ἐπεκύρωνε μὲν τοὺς ἐκλεγομένους ὑπὸ τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν τσαράνων βοεβόδας, ἐνίοτε ὅμως ἀνεμιγνύετο εἰς τὸν διορισμὸν καὶ ὑπεδείκνυε πρόσωπα τῆς ἐμπιστοσύνης της. Εἰς τὴν Βλαχίαν πάλιν, μετὰ τὴν ὁριστικὴν κατάκτησιν τῆς χώρας τῷ 1526, γενομένην διὰ λόγους πολιτικῆς, ἐφ' ὅσον ἡ πέραν τῆς Δακίας Οὐγγαρία μετεβλήθη εἰς τουρκικὴν ἐπαρχίαν, ἀφέθη τὸ πολιτικὸν σύστημα τῆς ἐκλογῆς τῶν ἐντοπίων βοεβοδῶν, ἐκρίθη δὲ σκόπιμον νὰ καταληφθοῦν μὲ ἰσχυρὰς φρουρὰς ὀχυρὰ σημεῖα τῆς χώρας καὶ φρούρια ἐπὶ τούτῳ ἀνεγερθέντα. Ἀλλὰ περὶ τὰς δυσμὰς τοῦ ΙΖ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, τόσον οἱ Βλάχοι ὅσον καὶ οἱ Μολδαυοὶ μετέτρεψαν τὴν ἐξουσίαν εἰς μέσον διαρπαγῆς καὶ ἐφάνησαν τόσον ἄπιστοι πρὸς τὰς ὑποδείξεις τῆς Πύλης, ὥστε ραγδαῖαι ἐπήρχοντο μεταβολαὶ εἰς τοὺς δύο ἡγεμονικοὺς θρόνους. Ἐξελέγοντο ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τῆς Τζάρας (Χώρας) οἱ Βοεβόδαι, Μπασαράβαι, Καντεμίραι, Στεφανίτζαι, Γκίκαι, Σερμπάνοι, Κανδακουζηνοὶ καὶ ἄλλοι, ἀλλὰ διὰ νὰ διορισθοῦν παρὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης ἤρχισαν τὰς δωροδοκίας. Ἡ ἐκλογὴ ἡγεμόνος κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, μικρὸν κατὰ μικρὸν μετεβλήθη ἀπὸ αἱρετῆς εἰς πλειοδοτικήν. Εἶναι δὲ περίεργοι αἱ διάφοροι περιπέτειαι τῶν δύο παραδουναβίων ἡγεμονιῶν κατὰ τὸ διάστημα τῆς σκοτεινῆς καὶ ἁρπακτικῆς διοικήσεως, ἥτις ἐπεκράτησεν ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΖ' μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ὅταν ὑπεγράφη ἡ συνθήκη τοῦ Κάρλοβιτς μέρος τῆς Μολδαυΐας, ἡ Βουκοβίνα, περιῆλθεν εἰς τὴν Αὐστρίαν. Λέγεται δὲ ὅτι τοῦτο συνέβη, διότι ὁ διαχειρισθεὶς τὰ τῆς συνθήκης ἐκείνης Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος, ὁ ἐξ Ἀπορρήτων, ἔκρινε σκόπιμον νὰ τὴν διασώσῃ, ἀποσπῶν αὐτὴν ἀπὸ τὸ δυστυχίας τῶν παραδουναβίων χωρῶν. Συνέχεια δὲ τῆς αὐτῆς πολιτικῆς ὑπῆρξε καὶ ἡ ἐξ ἀφορμῆς τῆς κατὰ τὸ 1716 θανατώσεως τοῦ τελευταίου αἱρετοῦ βοεβόδα τῆς Βλαχίας Ἀλεξάνδρου Μπραγκοβάνου ἀπόφασις περὶ ἀναθέσεως τῶν ἡγεμονιῶν τούτων εἰς μόνους τοὺς Ἕλληνας τοῦ Φαναρίου, τοὺς ὁποίους θὰ ἐξέλεγε τοῦ λοιποῦ ἡ Ὑψηλὴ Πύλη. Πρῶτος ἐκ τούτων ἐξελέγη ὁ Νικόλαος Μαυροκορδάτος, υἱὸς τοῦ ἐξ Ἀπορρήτων Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου. Ἀπ' αὐτοῦ, μέχρι τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, μόνον Φαναριῶται ἐστάλησαν ὁσποδάροι, εἰς τὴν Βλαχομπογδανίαν, ἢ Μολδοβλαχίαν. Καὶ ὑπὸ μὲν τῶν Τούρκων ἡ Βλαχία ἐκαλεῖτο Ἀκ-Ἰβλάχ, ἡ δὲ Μολδαυΐα Μπογδὰν-Καντιλίκ, δηλαδὴ τὰ Καδιλίκια τῆς Μπογδανίας. Οἱ δὲ ὁσποδάροι των, ὁ μὲν βλὰχ-μπέης, ὁ δὲ μπογδὰν-βόδας. Οἱ Φαναριῶται ἅμα τῇ ἐγκαταστάσει των εἰς τὰ ἀξιώματα ταῦτα ἐπεδίωξαν τὸν ἐξελληνισμὸν τῆς χώρας διὰ τῆς συστάσεως σχολείων. Πρῶτον μελημά των ἔσχον ν' ἀπορρίψουν τὰ κακόφωνα ὀνόματα τοῦ τόπου, καὶ ζητοῦντες νὰ τὰ ἐξελληνίσουν διὰ τῆς ἀναβιώσεως τῶν παλαιῶν, σύμφωνα μὲ τὸ πνεῦμα καὶ τὰς ἀντιλήψεις τῆς ἐποχῆς, ἀπεκάλεσαν Δακίαν τὰς παραδουναβίους ἐπαρχίας. Τοιουτοτρόπως τὸ ὄνομα τοῦτο ἐπισήμως ἐπεβλήθη ἐκ νέου, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ ἐπικρατήσῃ τελικῶς (βλ. καὶ λ. Ρουμανία). Γ. Δ. Κ.—Μ. Δ. Β.

Δακιανός, *Δημήτριος*. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἐν Κωνσταντινουπόλει ζῶν ὑπηρέτησεν ὡς δομέστιχος ἐν τῇ Μ. Ἐκκλησίᾳ καὶ ὑπῆρξε δόκιμος μουσικός, μελοποιήσας κοινωνικὰ καὶ χερουβικὰ καὶ εἱρμοὺς καλοφωνικούς. Ε. Γ. Π.

Δακίβυζα [*Γεωγρ.*]. Ὀχυρὰ πόλις τῆς Βιθυνίας μεταξὺ Νικομηδείας καὶ Χαλκηδόνος, νῦν *Γκεβζέ*. Ὅτε ὁ ἀρειανόφιλος αὐτοκράτωρ Οὐάλης διέμενεν ἐν Νικομηδείᾳ, ἐπιτροπὴ ἐξ 80 ὀρθοδόξων κληρικῶν ἐπεσκέφθη αὐτόν, ἵνα συνομιλήσῃ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς αἱρέσεως τοῦ Ἀρείου, αὐτὸς δὲ ἔθεσε πῦρ εἰς τὸ πλοῖόν των τὸ ὁποῖον καιόμενον ἔφθασε μέχρι Δακιβύζας (*Κεδρηνοῦ*, Σύνοψις Ἱστ. 1, σ. 311—*Ζωναρᾶ*, Ἱστ. Ἐπιτ. 13, 16, 3.

Δακικός. Προσωνυμία Ρωμαίων αὐτοκρατόρων δηλωτικὴ νικῶν κατὰ τοὺς δακικοὺς πολέμους. Πρῶτος ἔλαβε ταύτην ὁ Τραϊανὸς (101—102 μ.Χ.), εἶτα δὲ ὁ Μαξιμῖνος, Μαξιμιλιανὸς (236), Δέκιος (250), Γαλιηνὸς καὶ τέλος ὁ Αὐρηλιανός. Π. Ν. Π.

δάκιος *ὑποβαθμὶς* (Dazische Stufe) [*Γεωλογ.*]. Μία ἐκ τῶν τεσσάρων γεωλογικῶν βαθμίδων, ἡ τρίτη κατὰ σειράν, εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ἡ ἐν νοτίῳ Ρωσίᾳ (Κριμαίᾳ, βορείῳ Καυκασίῳ) *πόντιος* βαθμὶς τῆς νεογενοῦς ὑποδιαιρέσεως τοῦ καινοζωϊκοῦ ἀθροίσματος στρωμάτων. Ὀνομάζεται καὶ *κιμμέριος*. Παρουσιάζεται εἰς τὴν χερσόνησον Kertsch εἰς τὰ ἀνώτερα στρώματα τοῦ Kamych-Burun ὑπὸ μορφὴν σιδηρούχων ἀργίλλων περικλειόντων τὰ ἀπολιθώματα **Dreissenia rostriformis, Dreissen decipiens, Adacna edentulata, Ad. acardo, Vivipara Duboisi, Velutinopsis Velutina, Valenciennesia annulata, κλπ.** Γ. Κ. Γ.

δακίτης (ὁ) (Dacite, Dazit) [*Πετρογρ.*]. Πέτρωμα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ νεοηφαιστειακὴ πορφυριτικὴ ἔκχυτος μορφὴ γρανιτοδιοριτικῶν μαγμάτων, συνιστάμενον ἐκ φαιᾶς μέχρι μελαίνης (ὑπερύθρου ἢ ὑποκαστανίνης ἐν ἀποσαθρωμένῃ καταστάσει) θεμελιώδους μάζης, ἐντὸς τῆς ὁποίας ὑπάρχουν κρύσταλλοι πορφυριτικοὶ κυρίως ἐξ ἀσβεστονατρούχων ἀστρίων καὶ χαλαζίου ὡς καὶ ἐπιπροσθέτως ἐκ βιοτίτου, κεροστίλβης ἢ πυροξένου (αὐγίτου, ὑπερσθενοῦς). Ὡς πρόσθετα συστατικὰ εὑρίσκονται ἐντὸς τῶν δακιτῶν σιδηρομεταλλεύματα, **ἀπατίτης**

Digitized by Google

καὶ ζιρκόνιον, ὡς τυχαῖα δὲ ὁ τιτανίτης, ὁ ὀρθίτης, ὁ γρανάτης, ὁ κορδιερίτης, κ.τ.λ. Ἀπὸ χημικῆς ἀπόψεως οἱ δακῖται περιέχουν: 59,95%—71% διοξειδίου τοῦ πυριτίου (SiO_2), 14,00%—17,6% ἀργίλλου (Al_2O_3), 5,9%—2,2% ἀσβέστου (CaO), 1,0%—4,6% ὀξειδίου τοῦ καλίου (K_2O), 2,8%—4,9% ὀξειδίου τοῦ νατρίου (Na_2O).

Ἀναλόγως τῶν ἐπικρατούντων ἐγχρόων πορφυριτικῶν κρυστάλλων, οἱ δακῖται διακρίνονται εἰς *μαρμαρυγιακοὺς* ἢ *βιοτιτικούς*,—*κεροστιλβικοὺς*—καὶ *αὐγιτικοὺς* ἢ *ὑπερσθενικοὺς δακίτας*. Ὅλα αὐτὰ τὰ εἴδη συνδέονται καὶ διὰ μεταβατικῶν ἐνδιαμέσων τύπων. Ἀναλόγως ἐπίσης τοῦ ἱστοῦ, τὸν ὁποῖον παρουσιάζουν οἱ δακῖται, διακρίνονται εἰς *φελσοδακίτας*, *ὑαλοδακίτας*, κτλ. Οἱ δακῖται εἶναι πετρώματα ἔκχυτα ἢ ἡφαιστειογενῆ, εὑρισκόμενα εἰς πολλὰ μέρη τῆς γῆς. Οὕτω ποικιλίαι αὐτῶν πολλαὶ εὑρίσκονται εἰς τὴν ἡφαιστείαν περιοχὴν τῆς Οὑγγαρίας—Siebenbürgen, εἰς τὸ Gabo de Gata τῆς ἱσπανικῆς Ἀλμερίας, εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, τὰς Ἄνδεις τῆς κεντρῴας καὶ νοτίου Ἀμερικῆς, εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, Καλιφορνίαν, Σουμάτραν κτλ. Ἐν Ἑλλάδι δακῖται εὑρίσκονται εἰς πολλὰ ἡφαίστεια κέντρα—ἰδίᾳ τοῦ Αἰγαίου,—ὡς π. χ. τὴν Λέσβον, Λῆμνον, Ἴμβρον, Θρᾴκην, Ὀξύλιθον Εὐβοίας κτλ. Αἱ λάβαι τῶν ἡφαιστείων νήσων Καμμένων, ὡς καὶ αἱ τῷ 1925—1926 ἐκχυθεῖσαι τῆς Δάφνης καὶ ὁ μικρὸς θόλος τοῦ Ναυτίλου (1928) συνίστανται ἐξ ὑλικοῦ δακιτικοῦ. Ὁ Washington τὰς κατατάσσει εἰς τοὺς ὑαλοδακίτας. Γ. Κ. Γ.

Δακκὰ [*Ἀρχαιολ.*]. Χωρίον τῆς Ἄνω Αἰγύπτου κατὰ τὰ νότια ὅρια τῆς ἀρχαίας Δωδεκασχοίνου. Παρ' αὐτὸ φαίνονται τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως Ψέλχιδος καὶ ἀρχαίου ναοῦ τοῦ Γ' π.Χ. αἰῶνος (ἀναστηλωθέντος κατὰ τὸ 1909), τοῦ ὁποίου διατηρεῖται ὁ πυλὼν καὶ ἀξιόλογα ἀνάγλυφα. Ὁ ναὸς εἶχεν ἐπαυξηθῆ εἰς μεταγενεστέρους χρόνους (ἐπὶ Πτολεμαίων καὶ Ρωμαίων), καὶ κατὰ τοὺς χριστιανικοὺς χρόνους εἶχε μεταβληθῆ εἰς χριστιανικὴν ἐκκλησιαν. Ἐπίσης πλησίον αὐτοῦ διεσώθησαν πολλοῦ λόγου ἄξιαι ἱερογλυπτικαὶ ἐπιγραφαί, εἰς τὰς ὁποίας γίνεται λόγος περὶ τῆς μεταβολῆς τῆς ἱερατικῆς πολιτείας τῆς Μερόης εἰς κοσμικήν. ΚΑΨ.

δακνηρός, *—ά, —όν*· ὁ δάκνων λίαν, δηκτικός· || *μεταφρ.* πειρακτικός, πικρός.

δακνὶς (ἡ) (Dacnis) [*Ζῳολ.*]. Γένος πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *νεκταριδῶν*. Γνωστὰ 14 περίπου εἴδη ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τοῦ νέου κόσμου, τρεφόμενα ἐκ τοῦ χυμοῦ πλείστων εἰδῶν ὀπωρικῶν καὶ ἐκ τῶν μελιττοφάγων ἐντόμων. Τὸ μέγεθός των δὲν ὑπερβαίνει κατὰ πολὺ τὸ μέγεθος τῶν κορυδαλλῶν, τὸ σῶμά των εἶναι κομψὸν καὶ εὔρωστον, ἡ κεφαλή των ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένη, τὸ ράμφος κωνικόν, μετρίου μεγέθους καὶ ἰσχυρόν, αἱ πτέρυγες ἐπιμήκεις κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καὶ αἰχμηραὶ κατὰ τὸ ἄκρον των, ἡ οὐρὰ στενὴ καὶ ἐπιμήκης καὶ οἱ πόδες ὑψηλοί, λεπτοὶ μετὰ μεγάλων δακτύλων καὶ ἀνεπτυγμένων ὀνύχων. Ὁ χρωματισμὸς ποικίλλει ἀναλόγως τῶν γενῶν. Γνωστότερα εἴδη εἶναι: *Δακνὶς ἡ κυάνιος* (Dacnis cayana), ἰθαγενὲς πτηνὸν τῆς Βολιβίας, τῆς Βραζιλίας καὶ τῆς Νικαράγουας. Τὸ ἄρρεν φέρει χρῶμα πρασινόφαιον μὲ εὐρείας, ἐπιμήκεις καὶ ἀκανονίστους μελανοκυανᾶς κηλῖδας ἐπὶ τῶν παρειῶν, τοῦ ἄνω μέρους τοῦ λαιμοῦ καὶ τῆς ράχεως. Ἡ οὐρὰ εἶναι βαθέως κυανῆ. Ἡ κοιλία καὶ τὸ κάτωθεν τμῆμα τῆς οὐρᾶς ὑπόλευκον, οἱ πόδες σαρκόχροες, οἱ ὀφθαλμοὶ ἐρυθροὶ καὶ τὸ ράμφος πρασινοχρυσίζον. Τὸ θῆλυ εἶναι καθ' ὁλοκληρίαν πράσινον. *Δακνὶς ἡ εὐειδὴς* (Dacnis pulcherima), ἀπαντῶσα εἰς τὰς περὶ τὸν ἰσθμὸν τοῦ Παναμᾶ χώρας, τὴν Κολομβίαν καὶ τὴν Ἐκουατόρην. Ὁ χρωματισμὸς τοῦ ἄρρενος εἶναι χρυσοπράσινος μὲ χρυσοῦν περιλαίμιον, μὲ ράμφος καὶ πόδας πορφυροῦς. Τὸ θῆλυ ἔχει σκοτεινῶς φαιοελαιῶδες χρῶμα. Δ. Ν. Π.

δακνίτης (ὁ) (Dacnites) [*Ζῳολ.*]. Γένος σκωλήκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τρηματοειδῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *διστομιδῶν*. Οἱ δακνῖται ἔχουσι σῶμα κυλινδρικόν, μᾶλλον πλατὺ κατὰ τὸ πρόσθιον αὐτοῦ μέρος καὶ λελεπτυσμένον κατὰ τὸ ὀπίσθιον. Ἡ κεφαλὴ εἶναι πλατυτάτη καὶ φέρει εὐκινήτους προσακτρίδας. Τὸ στόμα εἶναι πλάγιον καὶ εὐρέως διηνοιγμένον καὶ καλύπτεται ὑπὸ σαρκωδῶν χειλέων. Αἱ σιαγόνες φέρουσι μικροσκοπικοὺς καὶ πολυπληθεῖς ὀδόντας. Ἡ ἕδρα διανοίγεται ὀλίγον ἄνωθεν τῆς βάσεως τῆς οὐρᾶς, ἥτις εἶναι κωνική. Τὸ ἄρρεν ἔχει τὸ αὐτὸ μέγεθος μὲ τὸ θῆλυ καὶ διακρίνεται μόνον ἐκ τῆς οὐρᾶς, ἥτις εἶναι κεκαμμένη, ἐνῷ εἰς τὸ θῆλυ ἡ οὐρὰ εἶναι εὐθεῖα. Τὰ ᾠά των εἶναι ἐλλειπτικὰ ἢ ᾠοειδῆ. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἀρκετὰ εἴδη, ὧν γνωστότερα εἶναι: *Δακνίτης ὁ πυρρὸς* (Dacnites rufus), ἀπαντῶν ἐν τῷ ἐντερικῷ σωλῆνι τῶν πτηνῶν, *δακνίτης ὁ τοῦ σκύλλου* (Dacnitis scyllium), ὅστις ἀπαντᾷ ἐπὶ τῆς πεπτικῆς συσκευῆς τοῦ ἰχθύος *σκύλλος ὁ κοινὸς* (Scyllus vulgaris), *δακνίτης ὁ σφαιροκέφαλος* (Dacnitis sphaerocephalus), ἀπαντῶν ἐπὶ διαφόρων θαλασσίων ἰχθύων, ὡς τοῦ ἀκιπησίωνος, τῆς γλώσσης, τοῦ ρόμβου καὶ λοιπῶν. Δ. Ν. Π.

δακνομανία (ἡ) (dacnomanie) [*Ἰατρ.*]. Ψυχολογικὴ παρόρμησις ὠθοῦσα ἔκφυλά τινα ἄτομα εἰς τὸ νὰ δάκνωσιν· ἀπαντᾷ δ' ἡ κατάστασις αὕτη ὡς φρενολογικὴ διαστροφή, καὶ ἐνίοτε εἰς τοὺς ἐκ λύσσης προσβεβλημένους. Μ. Ν. Κ.

δακνομοιομανία (ἡ) (dacnomiomanie) [*Ἰατρ.*]. Ὅρος πλημμελὴς γλωσσικῶς, πλασθεὶς πρὸς δήλωσιν τῆς μανιακῆς τάσεως ἀτόμων τινῶν ἐκφύλων ἢ φρενολογικῶς πασχόντων εἰς τὸ νὰ δάκνωσιν αὐτὰ ἑαυτά. Μ. Ν. Κ.

δάκνουσα (ἡ) (Dacnusa) [*Ζῳολ.*]. Γένος ἐντόμων ὑμενοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *δακνουσιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἔντομα μικρότατα, ζῶντα παρασιτικῶς ἐπὶ διπτέρων τινῶν ἐντόμων. Ἐν Εὐρώπῃ γνωστὰ τέσσαρα εἴδη. Δ. Ν. Π.

δακνουσίδαι (οἱ) (Dacnusidae) [*Ζῳολ.*]. Οἰκογένεια ἐντόμων ὑμενοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἐντομοφάγων* περιλαμβάνουσα ἀρκετὰ εἴδη, ὧν γνωστότερα: *δάκνουσα, πόλεμος, στέφανος, συμφία,* καὶ *χαίνων*. Δ. Ν. Π.

δάκνω (*ἀόρ. ἔδηξα,* παθ. *ἀόρ. ἐδήχθην,* παθ. μετχ. *δεδηγμένος*), κοιν. *δαγκάνω* ἢ *δαγκώνω*· ἁρπάζω διὰ τῶν ὀδόντων καὶ σφίγγων αὐτοὺς κόπτω ἢ πληγώνω: «ἐδήχθη ὑπὸ λυσσῶντος κυνός»· || ἁπλῶς σφίγγω διὰ τῶν ὀδόντων: «ἔδηξε τὰ χείλη»· || μετφ. πικραίνω, καταλυπῶ, ἐρεθίζω: «οἱ λόγοι του δάκνουν ὡς ἔχιδνα».

Δακοὶ ἢ *Δᾶκες*. Οἱ κάτοικοι τῆς ἀρχαίας Δακίας. Ἦσαν λαὸς θρᾳκικός, συγγενὴς καὶ ὁμόγλωσσος πρὸς τοὺς Γέτας, πρὸς τοὺς ὁποίους καὶ ἐταυτίζοντο πολλάκις. Ὑπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων Ἑλλήνων ἐκαλοῦντο Δᾶοι καὶ ἦσαν γνωστοὶ ὡς λαὸς γεωργικὸς καὶ κτηνοτροφικός. Ἐκ τῆς χώρας των κειμένης τότε πέραν τοῦ Ἴστρου (Δουνάβεως), ὡς ἐκ τῆς ὁμόρου αὐτῆς τῶν Γετῶν, ἐπρομηθεύοντο οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες πολλοὺς δούλους· διὰ τοῦτο καὶ ἡ λέξις Δᾶος καὶ Γέτης παρὰ τοῖς ἀρχαίοις συγγραφεῦσι (κωμικῷ Μενάνδρῳ) ἦτο ταυτόσημος μὲ τὴν λέξιν δοῦλος (βλ. λ. **Δακία** [*Ἱστορ.*]).

Δακορρουμᾶνοι. Πεποιημένος ἐθνολογικὸς ὅρος, ἐσχάτως χρησιμοποιηθεὶς καὶ σημαίνων τοὺς παλαιοὺς κατοίκους τῆς σημερινῆς Ρουμανίας, κατὰ τὴν περίοδον τῆς συγχωνεύσεως τῶν γηγενῶν Δακῶν πρὸς τοὺς ἐποικισθέντας Ρωμαίους, διαρκέσασαν ἀπὸ τοῦ Α' π. Χ. μέχρι τοῦ Δ' μ. Χ. αἰῶνος. Γ. Δ. Κ.

Δακορώνιας. Εὐγενὴς ἱσπανικὸς οἶκος, κατὰ συμπερασμὸν τοῦ Hopf ἐκ τῆς πόλεως Κορούνια (Coruna), κατελθὼν εἰς Ἑλλάδα κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Ἀρχηγὸς τῶν κατελθόντων ἦτο ὁ *Γιαννούλης Δακορώνιας*, ἀνήκων εἰς τὸ τάγμα τῶν ἱπποτῶν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου. Οὗτος ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου Β' Παλαιολόγου (1307) κατέλαβε τὴν Σίφνον καὶ διετήρησεν ἑαυτὸν ἀνεξάρτητον καὶ ἀπὸ τὸ τάγμα καὶ ἀπὸ τοὺς δοῦκας τοῦ Αἰγαίου Σανούδους, εἰς τοὺς ὁποίους τυπικῶς ἀνῆκεν ἡ Σίφνος. Ἐκεῖ ἔκτισε κάστρον, εἰς τὸ ὁποῖον σῴζεται ἐπιγραφὴ τῶν Δακορώνια. Ἐπὶ Δακορώνια ἡ νῆσος ὑπέστη ἐπίθεσιν τοῦ τουρκικοῦ στόλου (ΙΕ' αἰών). Π. Ν. Π.

δάκος (ὁ) (Dacus) [*Ζῳολ.*]. Γένος ἐντόμων διπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *μυϊδῶν*. Γνωστότερον εἶδος τοῦ γένους εἶναι ὁ *δάκος τῶν ἐλαιῶν* (Dacus oleae), κοιν. *μυῖγα, σκουλήκι τῆς ἐλιᾶς, μπίμπικας*, ὅστις ἐπιφέρει πολλάκις ἀνεπανορθώτους καταστροφὰς εἰς τὰς ἐλαίας. Τὸ μῆκός του εἶναι 4—5 χιλιοστομέτρων, τὸ δὲ σῶμά του τελείως διακεκριμένον εἰς κεφαλήν, θώρακα καὶ κοιλίαν. Ἡ κεφαλή του εἶναι σφαιροειδὴς καὶ ἐλαφρῶς πεπιεσμένη ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω. Οἱ ὀφθαλμοὶ σχετικῶς μεγάλοι. Αἱ κεραῖαι φυλλοειδεῖς κατὰ τὴν βάσιν καὶ λεπτόταται κατὰ τὸ ἄκρον των. Ὁ θώραξ ἐπιμήκης, ἀπεστρογγυλωμένος, διηυλακωμένος κατὰ τὸ μέσον καὶ καθέτως· κατὰ τὸ ἀνώτερον αὐτοῦ μέρος, τὸ συνδεόμενον μὲ τὴν κεφαλήν, στενοῦται αἰσθητῶς καὶ σχηματίζει εἶδος μίσχου· κατὰ τὸ κατώτερον ἄκρον του ἐπίσης περισφίγγεται ὅπως συνδεθῇ μετὰ τῆς κοιλίας, ἥτις εἶναι σφαιροειδής, μᾶλλον ἐπιμήκης, λίαν συνεσφιγμένη κατὰ τὸ ἀνώτερον αὐτῆς τμῆμα καὶ καταλήγει εἰς τριγωνικήν, ἰσχυράν, ἀκανθωτὴν ἢ κερατοειδῆ ἀπόφυσιν.

Οἱ πόδες εἶναι ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένοι, λεπτοί, τριαρθρωτοί, φέρουσι μακροτάτας ἀκανθωτὰς ἀποφύσεις καὶ καταλήγουσιν εἰς ἐλαφρῶς ἀγκιστροειδῆ ἀπόφυσιν. Αἱ πτέρυγες εἶναι λίαν ἀνεπτυγμέναι, ἐπιμήκεις, δακτυλοειδεῖς, διαφανεῖς καὶ ποικίλως σχήμως διανευρωμέναι. Ὁ χρωματισμὸς κατὰ τὴν κεφαλὴν εἶναι κίτρινος, τὸν θώρακα ὑπόφαιος μὲ καθέτους μελανὸς ραβδώσεις ἢ κιτρινολεύκους, κατὰ τὴν κοιλίαν ὑπομέλας μετὰ πλαγίων παραλλήλων καὶ ἀνισοπαχέων λωρίδων, τοὺς πόδας κιτρίνους καὶ κατὰ τὰς πτέρυγας ὑπόφαιος μὲ ζωηρὰς κιτρίνας νευρώσεις. Τὸ μῆκος τοῦ ἀνοίγματος τῶν πτερύγων του φθάνει τὸ 1 περίπου ἑκατοστόμετρον.

Ἡ θήλεια γεννᾷ δὶς τοῦ ἔτους (ὁ πρῶτος τοκετὸς λαμβάνει χώραν κατὰ τὸν Ἰούλιον) ἓν ἕως πέντε ᾠά, τὰ ὁποῖα εἰσάγει τῇ βοηθείᾳ τοῦ κατὰ τὸ ἄκρον τῆς κοιλίας της τερέτρου ἐντὸς τῶν ἐν σχηματισμῷ εὑρισκομένων ἐλαιῶν. Κυρίως προσβάλλει τὰς ἡμέρους ἐλαίας, τῶν ὁποίων ὁ καρπὸς εἶναι περισσότερον σαρκώδης τῶν ἀγρίων τοιούτων. Τὰ ᾠὰ ἐκκολάπτονται ταχέως καὶ ἐξ αὐτῶν ἐξέρχονται κάμπαι κιτρίνου χρώματος, παρόμοιαι πρὸς μικροὺς κώνωπας, αἵτινες διεισδύουσαι βαθύτερον ἐντὸς τοῦ καρποῦ ἄρχονται κατατρώγουσαι τοῦτον. Μετὰ πάροδον ἑνὸς περίπου μηνός, αἱ κάμπαι μεταμορφοῦνται εἰς ἔντομα πτερωτά, ἅτινα καὶ γεννῶσιν ἀμέσως, ἐναποθέτοντα πάλιν τὰ ᾠά των ἐντὸς τῶν ἐλαιῶν, ὁπότε ἡ καταστροφὴ συντελεῖται καὶ ἄρχεται ὁ καρπὸς πίπτων ἐπὶ τῆς γῆς. Ὅταν ὁ καιρὸς διατηρῆται θερμός, ἡ ἀνάπτυξις τῶν καμπῶν γίνεται ταχύτατα, ὁπότε προέρχονται τρεῖς καὶ τέσσαρες ἐνίοτε γενεαὶ μυιῶν ἐπὶ μιᾶς καὶ μόνον καρποφορίας. Τὰ ἔντομα τὰ προερχόμενα ἐκ τῶν καμπῶν τοῦ τελευταίου τοκετοῦ μεταμορφοῦνται εἰς ἄπτερα ἔντομα, ἅτινα καὶ παραμένουσιν ἐν τῷ συλλεγέντι εἰς ἀποθήκας καρπῷ καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα καὶ ἀποτελειοῦσι τὴν καταστροφήν.

Ὁ δάκος ἀπαντᾷ πανταχοῦ ὅπου ὑπάρχουσιν ἐλαιοφυτεῖαι καὶ εἶναι γνωστότατος διὰ τὰς καταστροφάς, ἃς ἐπιφέρει ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων. Αἱ ὑπὸ τοῦ δάκου προσβαλλόμεναι ἐλαῖαι ἐκαλοῦντο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων φαβλίαι ἢ πιτυρίδες καὶ σήμερον σκωληκόβρωτοι, δακόπληκτοι καὶ χαρφωμένες.

Ὁ Θεόφραστος σχετικῶς μὲ τὸν δάκον ἀναφέρει: «κωλύονται ὑπὸ τῷ δέρματι (τοῦ καρποῦ δηλ.) εἶναι, ὕδατος ἐπ' ἀρκτούρῳ γενομένου· καταψυχόμενοι γὰρ φεύγουσι» (Φ. Αἴ. 5, 10, 1). Ἡ παρατήρησις αὕτη ἀπεδείχθη ὀρθοτάτη, διότι, ὁσάκις κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Σεπτεμβρίου βρέχῃ, ὁ καρπὸς τῶν ἐλαιῶν ἐλάχιστα ἢ οὐδόλως προσβάλλεται. Αἱ ὑπὸ τοῦ δάκου προσβαλλόμεναι ἐλαῖαι ἢ οὐδόλως ἢ ἐλάχιστα ἀποδίδουσι καὶ τὸ παρεχόμενον ἔλαιον εἶναι κατωτάτης ποιότητος.

Ὁ δάκος κατὰ διαφόρους περιόδους ἐπέφερεν ἀνεπανορθώτους καταστροφὰς εἰς πλείστας χώρας. Δὲν ἀναφέρομεν τὰς μεγάλας καταστροφάς, τὰς ὁποίας ἐπέφερε κατὰ τοὺς βιβλικοὺς χρόνους εἰς ὁλόκληρον τὴν Παλαιστίνην καὶ ἀπεγύμνωσε ταύτην τελείως τῶν ἐλαιοφυτειῶν· προσφατώτεραι εἶναι αἱ καταστροφαὶ αἱ προξενηθεῖσαι ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν τελευταίαν εἰκοσαετίαν ἐν Ἀλγερίᾳ, Τύνιδι, Ἰταλίᾳ καὶ παρ' ἡμῖν.

Κατὰ τὸ 1901 τελείαν καταστροφὴν ὑπέστησαν αἱ ἐλαιοφυτεῖαι ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἡ κυβέρνησις ἐψήφισεν ἔκτακτον κονδύλιον ἐκ 50.000 λιρεττῶν πρὸς ἀμοιβὴν τοῦ ἐφευρέτου ἀποτελεσματικοῦ κατ' αὐτοῦ φαρμάκου.

Διὰ τὴν καταπολέμησιν τοῦ δάκου πλεῖστα ὅσα μέσα ἐδοκιμάσθησαν, ἐκ τῶν ὁποίων ἐλάχιστα ἀπεδείχθησαν λυσιτελῆ. Ἡ προσέλκυσις τῶν ἐντόμων τούτων ὑπὸ τῶν γλυκειῶν οὐσιῶν ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν Γάλλον φυτοπαθολόγον Bonnafoux κατὰ τὸ 1859 νὰ τοποθετήσῃ εἰς τὰ ὑπὸ δάκου προσβαλλόμενα ἐλαιόδενδρα, δοχεῖον περιέχον μῖγμα ἐκ μέλιτος καὶ κοβαλτίου· τὸ πείραμα τοῦτο ἔδωκεν ἀποτέλεσμά τι. Βραδύτερον ἕτερος Γάλλος, ὁ Decaux, ἀντικατέστησε τὸ κοβάλτιον ὑπὸ ἀρσενικοῦ. Ὁ τρόπος οὗτος ἐπέφερεν ἐνθαρρυντικὰ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀποτελέσματα, ἀλλὰ δὲν ἐκρίθη ἀποτελεσματικός. Κατὰ τὸ 1909 ὁ Ἰταλὸς Gilli ἐφήρμοσε διὰ τὴν καταπολέμησιν τοῦ δάκου ψεκασμοὺς μίγματος μέλιτος μετὰ διαλύσεως ἀρσενικώδους νατρίου. Τὸ μέσον τοῦτο ἐκρίθη ἀποτελεσματικώτερον πάντων τῶν μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐφαρμοζομένων. Κατὰ τὸν ψεκασμὸν ἐναπομένουσιν ἐπὶ τῶν διαφόρων ἐποχῶν τῶν κλάδων καὶ τῶν φύλλων ἀρκετὰ σταγονίδια ἐκ τοῦ δηλητηριώδους τούτου μίγματος, ὅπερ διατηρεῖ ὑγρὰ τὰ μέρη ταῦτα τοῦ φυτοῦ καὶ κατὰ τὴν μεγαλυτέραν ἔτι ξηρασίαν. Τὰ ἐπιπίπτοντα κατὰ τῶν ἐλαιοδένδρων ἔντομα, προσελκυόμενα ὑπὸ τῆς ὀσμῆς τοῦ μέλιτος, πλησιάζουσι καὶ λείχουσι τοῦτο, ὁπότε καὶ θανατοῦνται πρὶν ἀκόμη προσβάλωσι τὸν καρπόν. Μετὰ βροχὴν πρέπει νὰ διενεργῆται νέος ψεκασμός. Πρακτικώτερον κρίνεται, ὅπως κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς καρποφορίας καὶ μέχρι τῆς συγκομιδῆς τῶν καρπῶν διενεργῶνται κατὰ δεκαπενθήμερον ψεκασμοί.

Σήμερον πρὸς καταπολέμησιν τοῦ δάκου ἐφαρμόζεται σχεδὸν πανταχοῦ ὁ ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τῆς φυτοπαθολογίας τοῦ ἰταλικοῦ ὑπουργείου τῆς Γεωργίας, Berlese, προταθεὶς καὶ ἔκτοτε ἐφαρμοζόμενος τρόπος μετὰ λαμπρῶν ἀποτελεσμάτων. Οὗτος ἐχρησιμοποίησε δοχεῖα 40 ἑκατοστομέτρων διαμέτρου καὶ 15 περίπου βάθους, ἅτινα ἐστήριξεν ἐπὶ τῶν κλάδων τῆς ἐλαίας (ἓν ἀνὰ ἑκατὸν δένδρα) καὶ κατὰ τὸ σημεῖον τῆς συμφύσεως τῶν εὐρωστοτέρων κλάδων. Ταῦτα περιεῖχον 4 περί-

Digitized by Google

που ὀκάδας διαλύσεως μελάσσης, ἀρσενικώδους νατρίου καὶ ὕδατος (900‰ ὕδωρ, 97‰ μέλασσα καὶ 3‰ ἀρσενικῶδες νάτριον). Ὅπως τὰ ἔντομα προσελκύωνται εἰς τὸ ὑγρόν, ἐμβαπτίζεται ἐντὸς τοῦ δοχείου λεπτὸν λευκὸν ὕφασμα καὶ εἶτα ἁπλοῦται τοῦτο ἐπὶ τῶν χειλέων τοῦ δοχείου. Οἱ δάκοι προσελκυόμενοι ἐπιπίπτουσιν, ὅπως δοκιμάσωσι τὸ ὑγρὸν καὶ οὕτω θανατοῦνται. Πλὴν τῶν μονίμων τούτων μέσων πρὸς καταστροφὴν τοῦ δάκου, μεταχειρίζονται καὶ τοὺς ψεκασμοὺς διὰ τῆς προρρηθείσης διαλύσεως, καὶ δι' εἰδικῶν ψεκαστήρων, ὧν τελειότερος θεωρεῖται ὁ αὐτόματος ἐπὶ χειροκινήτου ἁμαξίου μεταφερόμενος, τοῦ Γάλλου Brian. Ὁ ψεκασμὸς ἄρχεται ἀπὸ τῶν ἐν τῇ πεδιάδι ἐλαιοδένδρων καὶ προχωρεῖ πρὸς τὰ ἐν τοῖς ὀρεινοῖς τόποις. Οἱ ἐργάται οἱ διενεργοῦντες τὸν ψεκασμὸν δέον νὰ μὴ ἀναπνέωσιν ἄνωθεν τοῦ ὑγροῦ, νὰ μὴ θέτωσι τὰς χεῖρας εἰς τὸ στόμα καὶ νὰ μὴ καπνίζωσιν, εὐθὺς δὲ μετὰ τὸν ψεκασμὸν νὰ πλύνωσι καλῶς διὰ σάπωνος τὰς χεῖράς των, διότι ὑπάρχει κίνδυνος δηλητηριάσεως. Ἐπίσης πρέπει νὰ μὴ ψεκάζωσι κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀνέμου, διότι αἱ ψεκάδες τῆς διαλύσεως πίπτουσαι ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἐπιφέρουσι τύφλωσιν. Ἐπίσης τὰ ζῷα ἅτινα βόσκουσιν εἰς ἐλαιοφύτους ἐκτάσεις πρέπει κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ψεκασμῶν νὰ ἀπομακρύνωνται μέχρι τῆς παρελεύσεως εἴκοσιν περίπου ἡμερῶν, ἀπὸ τοῦ τελευταίου ψεκασμοῦ. Ἕκαστον δένδρον πρέπει νὰ διαβρέχηται δι' 100 περίπου δραμίων διαλύσεως ταύτης καθ' ἕκαστον ψεκασμόν.

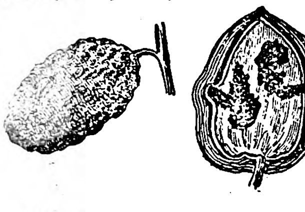

Ἐλαία προσβληθεῖσα ὑπὸ τοῦ δάκου.
[Ἀριστερά: Ἐξωτερικὴ ὄψις.—Δεξιά: Κάθετος τομή.]

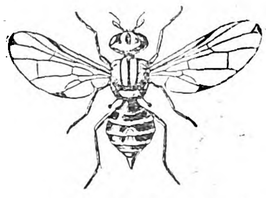

Δάκος ὁ τῆς ἐλαίας.

Τελευταίως παρ' ἡμῖν ἤρχισεν ἀποτελεσματικῶς ἡ καταπολέμησις τοῦ δάκου, καὶ διὰ τοῦ νόμου 2805 ἱδρύθησαν εἰς τὰς ἐλαιοπαραγωγοὺς περιφερείας καὶ κυρίως εἰς τὰς δακοπλήκτους τοιαύτας εἰδικὰ ταμεῖα προνοίας ἐλαιοπαραγωγῆς, ἅτινα μέχρι σήμερον ἀπέδωσαν ἄριστα ἀποτελέσματα. Σήμερον ὑπάρχουσιν ἐν Ἑλλάδι περὶ τὰ 80 τοιαῦτα ταμεῖα. Δ. Ν. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

δακόσαυρος (ὁ) (Dacosaurus Quenstedt) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *μετριορρυγχιδῶν κροκοδειλωδῶν* ἑρπετῶν. Τὰ ζῷα ταῦτα εἶχον κρανίον μέχρις 1 μέτρου μακρὸν καὶ ½ μέτρου εὐρύ. Τὸ ῥύγχος των ἦτο μετρίως μακρόν, πεπιεσμένον καὶ ἐκ τῶν ἔμπροσθεν ἀπεστρογγυλωμένον. Οἱ ὀδόντες των ἦσαν ἰσχυροί, ἐλαφρῶς κεκαμμένοι μετὰ πλευρικῆς ἀκμῆς. Λείψανά των ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἀνωτέρας ἰουρασίου ὑποπεριόδου τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος ἐν Σουαβίᾳ, Φραγκονίᾳ, Γαλλίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ. Τὸ μουσεῖον τῆς Στουττγάρδης ἔχει ἀποκτήσει ἕνα σχεδὸν τέλειον σκελετόν, μήκους 6 περίπου μέτρων τοῦ εἴδους *δακόσαυρος ὁ μέγιστος* (Dacosaurus maximus) εὑρεθέντα εἰς τὸ Staufen παρὰ τὸ Giengen a. d. Br. Ὁ δακόσαυρος ὀνομάζεται καὶ *πλησιοσοῦχος* (Plesiosuchus Owen) ἢ *πλερόδους* (Plerodon H. v. M.). Κατὰ τὸν Andrews εἶναι πιθανῶς ὁ αὐτὸς μὲ τὸ γένος μετριόρρυγχος (βλ. λ.). Γ. Κ. Γ.

Δακότα, *Βόρειος*— (North Dakota) *[Γεωγρ.]*. Μία τῶν βορείων κεντρικῶν πολιτειῶν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἔχουσα ἐμβαδὸν περίπου 130.000 τετραγ. χλμ. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς χώρας εἶναι λεία πεδιάς, πρὸς Α εὑρίσκεται τὸ περίφημον Coteau des Prairies, ὀροπέδιον ὕψους 350—700 μ., μεταξὺ δὲ τῶν ποταμῶν Μιζοῦρι καὶ Τζέϊμς ἁπλοῦται τὸ ὀροπέδιον τοῦ Μιζοῦρι ὕψους 700—1000 μ. Πέριξ τοῦ ποταμοῦ Μιζοῦρι ὑπάρχουν ἀπόκρημνοι βαθύταται κοιλάδες. Οἱ πρῶτοι Γάλλοι ἐξερευνηταὶ ἀπεκάλεσαν τὴν περιφέρειαν «les terres mauvaises», λόγῳ τῶν δυσχερειῶν ἃς συναντᾷ ὁ ταξιδιώτης, ἡ δὲ ἀνάλογος ὀνομασία εἰς τὴν ἀγγλικὴν «the bad Lands» παραμένει εἰσέτι ἐν χρήσει. Ὁ πληθυσμὸς τῷ 1870 ἦτο 2405 ψυχαί, σήμερον φθάνει τὰς 800.000. Ἡ Βόρειος Δακότα ὑπῆρξε μία ἀπὸ τὰς πρώτας πολιτείας, εἰς τὰς ὁποίας ἀπηγορεύθη ἡ βιομηχανία, ἡ εἰσαγωγὴ καὶ ἡ πώλησις οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν. Ἐπίσης ἀπαγορεύεται αὐστηρῶς ἡ πώλησις σιγαρέττων εἰς ἀνηλίκους. Κυριώτερον προϊὸν τῆς χώρας εἶναι ὁ λιγνίτης, τοῦ ὁποίου τὰ μεταλλεῖα καταλαμβάνουν μέγα μέρος τοῦ δυτικοῦ ἡμίσεος τῆς πολιτείας. Ἐν αὐτῇ λειτουργεῖ πανεπιστήμιον καὶ γεωργικὸν κολλέγιον. Ἡ Βόρειος Δακότα ἀποτελεῖ μέρος τῆς περιφερείας τῆς παραχωρηθείσης ὑπὸ τῆς Γαλλίας εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας διὰ τῆς ἀγορᾶς τῆς Λουϊζιάνας τῷ 1803. Τῷ 1889 μετέσχε τῆς ἑνώσεως τῶν Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς μὲ ἴδιον καταστατικὸν χάρτην. Πρωτεύουσα τῆς πολιτείας ἡ πόλις *Βίσμαρκ*.

— **Δακότα**, ***Νότιος***— (South Dakota) *[Γεωγρ.]*. Πολιτεία τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Κάτ. 735.434. Ἐμβαδὸν περίπου 140.000 τετραγ. χλμ., ἐκ τῶν ὁποίων 13.500 καταλαμβάνουν οἱ ποταμοί, αἱ λίμναι κτλ. Ἐκτὸς τῆς περιφερείας τῶν Μαύρων λόφων ὅλη ἡ λοιπὴ χώρα ἀποτελεῖ λείαν πεδιάδα, καταλληλοτάτην διὰ κτηνοτροφίαν. Ἐκ τῶν ὀρυκτῶν τῆς χώρας κυριώτερον εἶναι ὁ χρυσός, οὗτινος ἡ ἐτησία ἐξαγωγὴ ὑπερβαίνει τὰ 7 ἑκατομμύρια δολλαρίων. Εἰς τὴν πολιτείαν λειτουργεῖ πανεπιστήμιον, σχολὴ τυφλῶν, σχολὴ κωφαλάλων νοσοκομεῖα κλπ. Ἡ πρώτη αὐθεντικὴ ἐξερεύνησις τῆς Νοτίου Δακότας ἔγινε τῷ 1804 ὑπὸ τῆς ἀποστολῆς Λούϊς καὶ Κλάρκ. Βραδύτερον, τῷ 1831, τὸ «Γελλωστόν», ἀτμόπλοιον ἀποσταλὲν ὑπὸ τῆς ἀμερικανικῆς ἑταιρίας γουναρικῶν, ἐπροχώρησεν εἰς τὸν ποταμὸν Μεζοὺρ μέχρι τοῦ Φὸρτ Πιέρρ. Μεταξὺ τῶν ἐπιβατῶν ἦτο ὁ διάσημος ζωγράφος καὶ ἐθνολόγος Τζώρτζ Κάτλον, παραμείνας ἐν Φὸρτ Πιὲρρ πολλὰς ἑβδομάδας, καθ' ἃς ἐσπούδασε τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῶν Ἰνδῶν. Τὸ Φὸρτ Πιὲρρ ἱδρυθὲν ὑπὸ τῆς ἀνωτέρω ἑταιρείας, ἐπωλήθη τῷ 1832 εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας καὶ μετετράπη εἰς φρούριον. Ἡ Νότιος Δακότα εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἕνωσιν τῶν κρατῶν τῆς Ἀμερικῆς μὲ ἴδιον καταστατικὸν χάρτην τῷ 1889. Πρωτεύουσα τῆς πολιτείας εἶναι τὸ *Πιέρρ*. Δ. Δ.

Δακόται (Dakotas). Ἰθαγενεῖς τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, τῆς οἰκογενείας *Σιούξ*, ἀποτελοῦντες τὸ πολυαριθμότερον καὶ ἰσχυρότερον τῶν ἐθνῶν, ἅτινα ἔζησαν ἀνεξάρτητα ἐν τῇ Βορείῳ Ἀμερικῇ. Ἡ λέξις σημαίνει «σύμμαχοι». Κατὰ τὸν Οὐΐλλιαμ Κήτιγγ, δημοσιεύσαντα ἔκθεσιν τῆς ἐκστρατείας τοῦ ταγματάρχου Λόγκ εἰς τὰς πηγὰς τοῦ Σαὶν-Πιέρρ, τῷ 1823, οἱ Δακόται μόνοι, ἄνευ τῶν Ἀσσινιβοανῶν, ἦσαν 25.000 ψυχαί, μεταξὺ τῶν ὁποίων 6.000 πολεμισταί. Κατὰ τὸν συγγραφέα οἱ Δακόται διῃροῦντο εἰς δύο μεγάλους κλάδους, τοὺς Δακότας τῆς λίμνης καὶ τοὺς Δακότας τοῦ ὑπαίθρου ἢ Πλανωμένους. Εἰς τὰς φυλὰς τῶν Δακοτῶν δέον νὰ προστεθοῦν καὶ οἱ Ἀσσινιβοανοί. Μεταξὺ τῶν φυλῶν αὐτῶν διεξήχθη ἐξοντωτικὸς ἀγὼν ἐκ τοῦ ἑξῆς γεγονότος. Ἡ ὡραία Ὀζαλαπάϊλα, σύζυγος τοῦ Βιχανοὰ-Ἄππα, ἀπήχθη ὑπὸ τοῦ Ὀχατὰμ-Πᾶ, ὁ ὁποῖος ἐφόνευσε τὸν σύζυγον αὐτῆς καὶ δύο ἐκ τῶν ἀδελφῶν της, οἵτινες μετέβησαν ὅπως τὴν παραλάβουν. Οἱ συγγενεῖς, οἱ φίλοι, οἱ ὀπαδοὶ τῶν δύο οἰκογενειῶν ἤρχισαν τότε ἀπηνῆ, ἐξοντωτικὸν πόλεμον μεταξύ των, ὁ ὁποῖος ἐξειλίχθη εἰς ἐμφύλιον σπαραγμόν, τοῦ ἔθνους διαιρεθέντος εἰς δύο ἐχθρικὰ στρατόπεδα. Ἡ παράδοσις ἀναφέρει, ὅτι ὁ πόλεμος οὗτος διήρκεσεν ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος μέχρι τῶν μέσων τοῦ ΙΘ', ὁπότε συνεφιλιώθησαν ὅλοι, ὅπως ἑνώσουν τὰς δυνάμεις των κατὰ τῆς εἰσβολῆς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Οἱ Δακόται ἀποτελοῦν ὁμοσπονδίαν διαφόρων φυλῶν. Ὁσάκις πρόκειται ν' ἀποφασισθῇ τι ἐνδιαφέρον ὁλόκληρον τὸ ἔθνος, ἑκάστη φυλὴ στέλλει τὸν ἀντιπρόσωπόν της, πάντες δὲ συνέρχονται εἰς τὸ δάσος. Ἡ ἀπόφασις γράφεται συμβολικῶς ἐπὶ τοῦ κορμοῦ δένδρων, ἕκαστος δὲ ἀντιπρόσωπος θέτει κάτωθεν αὐτῆς τὴν σφραγῖδα τῆς φυλῆς του. Εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν Δακοτῶν δὲν παρατηρεῖται εἰμὴ ἐλάχιστα ἡ πολυσυνθετικὴ ἢ ὁλοφραστικὴ τάσις, ἡ χαρακτηρίζουσα τὰ ἰδιώματα τῶν ἰθαγενῶν τῆς Ἀμερικῆς. Ἡ γλῶσσα τῶν Δακοτῶν εἶναι τραχεῖα, μὲ πλῆθος λαρυγγωδῶν καὶ συριστικῶν ἤχων. Ἕκαστον γράμμα ὑπόκειται εἰς κανονικὰς ἀλλαγὰς ἀναλόγως τοῦ ἄλλου μετὰ τοῦ ὁποίου συνδέεται. Οἱ Δακόται ὁμιλοῦν διαφόρους διαλέκτους μιᾶς γλώσσης. Δ. Δ.

Τύπος Ἰνδοῦ Δακότα.

δακράκι (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἠρανθὲς τὸ εὔοσμον* (Primula suaveolens).

— **δακράκια** (τὰ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *βατράχιον τὸ ὀρεόφιλον* (Ranunculus oreophilus).

δάκρυ (τὸ) γεν. *δακρύου* (τό), καὶ ***δάκρυον***· τὸ ὑπὸ τῶν δακρυγόνων ἀδένων ἐκκρινόμενον ὑγρόν, συνήθως ἕνεκα σφοδρᾶς λύπης, ἀλλὰ καὶ ἕνεκα χαρᾶς· ἐνίοτε ἢ ἰσχυρᾶς συγκινήσεως: «χρύσι ἔχυσε τὰ δάκρυα», «ἐγέλασα μέχρι δακρύων», «σκληρὸς ἄνθρωπος, δάκρυ δὲν ἔβγαλε»· || χαρακτηριστικὸν διαυγείας καὶ καθαρότητος: «τὸ λάδι εἶναι ξάστερο σὰν τὸ δάκρυ»· || ἡ σταγὼν τοῦ ὀποῦ τοῦ ἀποστάζοντος ἀπὸ φυτῶν τινων, οἷον ἀπὸ τῆς πεύκης, ἀπὸ τῶν μαστιχοδένδρων: «μαστίχα δάκρυ»· || μετφρ. σταγών: «δάκρυα τῆς αὐγῆς»=ἡ πρωϊνὴ δρόσος· || ποσότης ἐλαχίστη: «βάλε μου ἕνα δάκρυ κρασί»· || εἶδος κοσμήματος τοῦ ἐπιστυλίου κιόνων δωρικοῦ ῥυθμοῦ.

—*[Φυσιολ.]* Τὰ δάκρυα εἶναι προϊὸν τῆς ἐκκρίσεως τῶν δακρυϊκῶν ἀδένων· εἶναι δὲ ὑγρὸν διαυγές, ὑφάλμυρον τὴν γεῦσιν καὶ ἀλκαλικὸν τὴν ἀντίδρασιν, καὶ περιέχον κατὰ 1000 μέρη 982 ὕδατος, 5 λευκώματος καὶ 13 ἀνοργάνων ἁλάτων. Χρησιμεύουσι δὲ τὰ δάκρυα ἔνθεν μὲν διυγραίνοντα τὸν βολβὸν καὶ ἀποσοβοῦντα τὴν ἐκ τῆς διηνεκοῦς προστρίψεως τῶν βλεφάρων ἐπὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ βλαβερὰν δρᾶσιν, ἔνθεν δὲ διαλύοντα ἀπαύστως τὰς ἐπιπολῆς ἐπιθηλιακὰς στιβάδας καὶ καθαίροντα καὶ ἀποπλύνοντα τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὀφθαλμοῦ, τηροῦντα δ' οὕτω τὴν στιλπνότητα αὐτῆς καὶ τὴν διαφάνειαν τοῦ κερατοειδοῦς, ἐνῷ ἅμα συμβάλλονται μετὰ τῶν βλεφάρων εἰς τὴν ἐξουδετέρωσιν ἢ τὴν παρακώλυσιν τῆς ἀμέσου ἐπὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ πλήξεως τοῦ ἀέρος ἢ τῆς προσπτώσεως κόνεως ἢ σμικρῶν ἀλλοτρίων σωμάτων. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

—*[Ὀφθαλμολ.]* Ἡ ἔκκρισις τῶν δακρύων ἐν φυσιολογικῇ καταστάσει εἶναι ἠπία καὶ συνεχὴς καὶ δὲν ἀντιλαμβανόμεθα αὐτῆς. Ἡ ἐκκρινομένη ἐντὸς 24 ὡρῶν ποσότης εἶναι 3 γραμμάρια. Τὸ ποσὸν τῶν δακρύων αὐξάνει πολὺ εἰς ψυχικάς, συμπαθητικὰς καὶ συγκινητικὰς καταστάσεις. Ἡ δακρυόρροια αὕτη εἶναι παροδική, διαφέρει δὲ τῆς δακρυορροίας, ἥτις προέρχεται ἐκ στενώσεως τῶν δακρυαγωγῶν ὀργάνων. Παρετηρήθη, σχεδὸν πάντοτε, ὅτι ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν κορασίων καὶ γυναικῶν, παρουσιαζουσῶν ἀνωμαλίας τῆς ἐμμήνου ῥήσεως, ἐξέρχεται αἷμα δίκην δακρύων αἱματηρῶν. Ἡ ἐπιστημονικὴ παρατήρησις ἀπέδειξεν ὅτι πρόκειται περὶ μικρῶν αἱμορραγιῶν τοῦ ἐπιπεφυκότος. Τὰ αἱματηρὰ δάκρυα περιεγράφησαν ὑπὸ πολλῶν συγγραφέων (*Libarius* 1614, *Α. Γαβριηλίδης* 1923).

Ἀναφέρονται ἐπίσης καὶ περιστατικὰ κατὰ τὰ ὁποῖα ἡ ἐκροὴ τοῦ αἵματος προεκλήθη τεχνητῶς πρὸς ἀπάτην. Σταγόνες αἵματος παρουσιάζονται ἐπίσης ὅταν ὁ ἐπιπεφυκὼς φέρῃ ξένον τι σῶμα ἢ μικρὸν αἱμορραγοῦντα ὄγκον. Α. Γ.

—*[Ἐραλδ.]* Τὰ *δάκρυα* (larmes) εἶναι ἓν ἐκ τῶν διαφόρων ἐραλδικῶν ἐμβλημάτων. Εἰκονίζονται πάντοτε ἀργυρᾶ. Τὰ ὀξείας κορυφῆς ἄνω μέρη κυμαινόμενα πλατύνονται καταλήγοντα εἰς σχῆμα στρογγύλον. Θεωροῦνται ὡς τὰ δάκρυα τῶν Παθῶν τοῦ Κυρίου. Ὅταν τὸ ὅλον τοῦ θυρεοῦ εἶναι πλῆρες δακρύων, οὗτος λέγεται «δακρυοβριθής» (semé de larmes). Γ. Ε. Τ.

— ***δάκρυα βαταβικά***· βλ. ***βαταβικὰ δάκρυα***.

— ***δάκρυα ἐλάφου***. Ὑγρὸν παχὺ καὶ γλοιῶδες κατὰ τὸ ὑπώπιον τοῦ ὀφθαλμοῦ τῆς ἐλάφου.

— ***δάκρυα κροκοδείλου*** ἢ ***κροκοδείλια δάκρυα***. Φράσις τῆς ὁποίας γίνεται συχνὴ χρῆσις πρὸς χαρακτηρισμὸν τῶν ἀτόμων ἐκείνων τὰ ὁποῖα ζητοῦν νὰ ἐξαπατήσουν τοὺς ἄλλους δι' ὑποκριτικῶν δακρύων. Ἡ παρομοίωσις προῆλθεν ἐκ τοῦ ὅτι ὁ κροκόδειλος διὰ νὰ ἀπατήσῃ καὶ προσελκύσῃ τὰ θύματά του ἐκπέμπει θρηνώδεις κραυγὰς ἐνθυμιζούσας τὰς τοῦ κλαίοντος παιδίου. Πραγματικὰ δάκρυα ὅμως οὐδέποτε χύνει ὁ κροκόδειλος.

— ***δάκρυα τῆς Παναγίας*** *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *ἑλίχρυσον τὸ σικελικὸν* (Helichrysum siculum). Δ. Ν. Π.

— ***δάκρυα τοῦ Χριστοῦ*** (Lacryma Christi) *[Οἰνολ.]*. Οὕτω καλεῖται εἶδος ὀνομαστοῦ οἴνου παραγομένου ἐν τῇ περιφερείᾳ Νεαπόλεως τῆς Ἰταλίας. Κατὰ τὴν παράδοσιν ὁ Χριστὸς ἐπισκεφθεὶς τὴν Νεάπολιν κατεθέλχθη ἀπὸ τὴν καλλονὴν τῆς πέριξ φύσεως καὶ συλλογισθεὶς ὅτι ταχέως θὰ ἀπήρχετο τοῦ κόσμου τούτου, ἐδάκρυσεν, εἰς ὃ δὲ μέρος ἔπεσαν τὰ δάκρυά του ἐφύτρωσεν ἄμπελος ἐξ ἧς παράγεται ὁ περὶ οὗ πρόκειται οἶνος.

Ὁ οἶνος οὗτος, προερχόμενος ἐξ ἀμπέλων καλλιεργουμένων εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Βεζουβίου, λόγῳ τοῦ θερμοῦ κλίματος καὶ τοῦ ἡφαιστειογενοῦς ἐδάφους, εἶναι γλυκὺς καὶ λίαν οἰνοπνευματώδης καὶ ἔχει χροιὰν ἐλαφρῶς ἐρυθράν. Τελευταίως παρασκευάζουν ἐξ αὐτοῦ καὶ ἀφρώδεις οἴνους. Ἐξ ὅλων τῶν τύπων τοῦ οἴνου τούτου ὁ καλύτερος εἶναι ὁ γλυκὺς ἐπιδόρπιος. Π. ΠΥΡΛΑΣ

δακρυαγωγὸς (ὁ, ἡ),—*ὸν* (τό)· ὁ ἄγων δάκρυα, ὁ φορεὺς τῶν δακρύων: «δακρυαγωγὸς πόρος»· || ὁ προκαλῶν δάκρυα: «δακρυαγωγὸν φάρμακον».

— ***δακρυαγωγὰ ὄργανα*** *[Ἀνατομ.]*· βλ. δακρυϊκὴ *συσκευή*.

— ***δακρυαγωγὰ σώματα*** *[Ὀφθαλμολ.]*. Πάμπολλαι εἶναι αἱ οὐσίαι, τῶν ὁποίων ἡ ἐπίδρασις ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἐπιφέρει δάκρυα, οἷον ὁ καπνός, ὁ κονιορτὸς κλπ. Ἐν τῇ ἰατρικῇ ὅμως χρησιμο-

Digitized by Google

ποιοῦνται εἰδικώτερον οὐσίαι τινὲς προκαλοῦσαι ροὴν δακρύων, διὰ σκοποὺς θεραπευτικούς. Τὰ φάρμακα ταῦτα οἱ ἀρχαῖοι ὠνόμαζον *ἀποδακρυτικά*. Εἶναι δὲ τοιαῦτα τὰ δριμέα λεγόμενα φάρμακα, ἅτινα τιθέμενα ὡς κολλύρια ἔσωθεν τῶν βλεφάρων ἢ καὶ ἀκόμη ἐντὸς τῆς κοιλότητος τῆς ρινὸς (ἔρρινα φάρμακα) προκαλοῦσιν ἄφθονον δακρυόρροιαν, ὅπως τὸ σινάπι, τὸ κρόμμυον, ὁ ὀπὸς τοῦ σιλφίου, τὸ ἔλαιον καὶ ἄλλα.

Ἐκτὸς τούτων, κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον ἐχρησιμοποιήθησαν ἀέρια ὑπὸ τὸ ὄνομα *δακρυγόνα* (gaz lacrymogènes=βενζολιβρωμοκυανίδιον). [Βλ. λ. ἀέρια *πολεμικά*.] Α ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ

δακρυαδενῖτις (ἡ)· βλ. δακρυοαδενῖτις.

δακρυαιμορραγία (ἡ) *[Ἰατρ.]*. Ὀνομάζεται οὕτως ἡ αἱμορραγία τῶν δακρυογόνων ἀδένων, συνεπείᾳ τραύματος οἱασδήποτε φύσεως. Ἡ αἱμορραγία αὕτη ἐπέρχεται ἐπίσης καὶ αὐτομάτως (βλ. δάκρυ *[Ὀφθαλμ.]*: *δάκρυα αἱματηρά*).

δακρυακός, *—ή*, *—όν*· βλ. δακρυϊκός.

δακρύβρεκτος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· βρεγμένος μὲ δάκρυα, «τὸν παρεκάλει μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς δακρυβρέκτους».

δακρύγελως (ὁ)· δάκρυα λύπης καὶ γέλως ὁμοῦ, ἄλλως *κλαυσίγελως*.

δακρυγόνος (ὁ ἡ), *—ον* (τό)· ἢ ***δακρυογόνος*** ὁ γεννῶν τὰ δάκρυα· || ὁ προκαλῶν δάκρυα.

—δακρυγόνα *ἀέρια*· βλ. λ. ἀέρια *πολεμικά*.

— δακρυγόνος *ἀδήν*· βλ. δακρυϊκὸς *ἀδήν*.

δακρύδιον (τὸ) (Dacridium) *[Ζῳολ.]*. Γένος μαλακιων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πελεκυπόδων* τῆς οἰκογενείας τῶν *μυτιλιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει μυτίλας μὲ πόδα παράγοντα βύσσον καὶ κόγχην βραχεῖαν κατὰ τὸ πρόσθιον αὐτῆς τμῆμα καὶ εὐρεῖαν κατὰ τὸ ὀπίσθιον, καλυπτομένην ὑπὸ λείας, στιλπνῆς ἐπιδερμίδος. Γνωστὰ ἐλάχιστα εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν καὶ τὰς ἀρκτικὰς θαλάσσας καὶ ζῶντα εἰς βάθος 5.000 μέτρων. Δ. Ν. Π.

—δακρύδιον (τὸ) (Dacridium) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *κωνοφόρων*. Εἶναι θάμνοι ἢ δενδρύλλια μὲ μικρὰ φύλλα, κρεμαμένους κλάδους καὶ εὔχυμον κορμόν, ἐξ οὗ ἐκρέει ρητινῶδές τι ὑγρὸν κατὰ σταγόνας, παρόμοιον πρὸς τὰ δάκρυα, ἐξ οὗ ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα. Γνωστὰ περὶ τὰ 12 εἴδη ἰθαγενῆ τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Νέας Ζηλανδίας, ὧν τινα λίαν κοσμητικά. Ἀξιολογώτερα εἶναι τά: *δακρύδιον τὸ κυπαρισσοειδὲς* (Dacridium cupressoides) καὶ *δακρύδιον τὸ φραγκλίνειον* (Dacridium Franklinii). Τὸ πρῶτον ἀπαντᾷ ἐν Νέᾳ Ζηλανδίᾳ καὶ τὸ δεύτερον ἐν Τασμανίᾳ, χρησιμοποιοῦνται δ' ἀμφότερα διὰ τὸν κορμόν των, τοῦ ὁποίου τὸ ξύλον εἶναι σκληρὸν καὶ δυσκόλως σήπεται. Δ. Ν. Π

—*[Φαρμακ.]* Τὸ φυτὸν *δακρύδιον τὸ κυπαρισσοειδὲς* ἐνέχει ρητίνην ἐρυθρωπῶς ροδίνην, ἀναγραφομένην ὡς εἰδικὸν κατὰ τοῦ σκορβούτου φάρμακον. Κ. Γ. Μ.

δακρυδόχος (ὁ, ἡ)· ὁ δεχόμενος τὰ δάκρυα: «δακρυδοχος κύστις»· || μικρά τινα ἀρχαῖα ληκύθια μυροδόχα, εὑρισκόμενα εἰς τοὺς τάφους, περὶ τῶν ὁποίων ἐσφαλμένως ἐνομίζετο ὅτι ἐδέχοντο τὰ δάκρυα τῶν θρηνούντων τὸν νεκρόν.

δακρύζω· βλ. δακρύω.

δακρυθήριον (τὸ) (Dacrytherium Filhol) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ἀπολιθωμένων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *ἀνοπλοθηριδῶν ὁπληφόρων* θηλαστικῶν. Τὰ ζῷα ταῦτα ἔφερον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν παρειῶν των βαθείας ὑποφθαλμικὰς κοιλότητας. Λείψανά των εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς μέσης καὶ ἀνωτέρας ἠωκαίνου ὑποπεριόδου τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος εἰς τὸ Euzet-les Bains (Gard), καὶ ἐντὸς τῶν φωσφοριτῶν, ὡς καὶ ἐντὸς τῶν ἑλβετικῶν πισσοσιδηρούχων μεταλλευμάτων. Γ. Κ. Γ.

δακρυϊκός, *—ή*, *—όν*, ἢ ***δακρυακός***· ὁ τῶν δακρύων· || ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὰ δάκρυα καὶ τὰ ὄργανα τῆς παραγωγῆς των, ἄλλως *δακρυγόνος*, *δακρυαγωγός*, *δακρυοφόρος*, *δακρυοποιός*.

— δακρυϊκὰ *σημεῖα* *[Ὀφθαλμολ.]*. Ὀνομάζομεν οὕτω κυκλοτερῆ στόμια κείμενα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δακρυϊκοῦ φύματος ἐπὶ τοῦ ἔσω μέρους τῶν ἐλευθέρων χειλέων τῶν βλεφάρων, ἀκριβῶς εἰς τὸ σημεῖον ἔνθα παύουν νὰ ὑφίστανται αἱ βλεφαρίδες. Διὰ νὰ ἴδωμεν τὰ σημεῖα ταῦτα ἐκστρέφομεν ἐλαφρῶς διὰ τοῦ δακτύλου τὸ πρὸς τὸν ἔσω κανθὸν τμῆμα τῶν βλεφάρων, ὁπότε ἀναφαίνονται τὰ δακρυϊκὰ σημεῖα δίκην μικρᾶς ὀπῆς. Τὰ σημεῖα ταῦτα ἅπτονται τοῦ ἐπιπεφυκότος τοῦ λημνίου καὶ ἐκεῖθεν ἀντλοῦσι τὰ δάκρυα πρὸς περαιτέρω διοχέτευσιν. Ὅταν τὰ σημεῖα δὲν προσπιποῦνται καλῶς ἐπὶ τοῦ βολβικοῦ ἐπιπεφυκότος, ἔχομεν τὴν λεγομένην *ὑπεκστροφὴν* ἢ *παρέκκλισιν* τοῦ δακρυακοῦ σημείου, καθ' ἣν συνυπάρχει καὶ *ἐπιφορά*, ὁπότε τὰ δάκρυα λιμνάζουσι κατὰ τὸν ἔσω, κανθὸν καὶ δίδουσιν ἀφορμὴν εἰς πολλαπλασιασμὸν τῶν μικροβίων καὶ ἀπαρχὴν διαφόρων παθήσεων τῶν δακρυϊκῶν ἀγωγῶν Κατὰ τὴν ἐπιφορὰν τὰ δάκρυα στάζουσιν ἐπὶ τῶν παρειῶν καὶ ἐκπίπτουσιν. Α. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ

— δακρυϊκὴ *συσκευὴ* *[Ἀνατομ.]*. Ἀνήκει ἡ συσκευὴ αὕτη εἰς τὰ προασπιστικὰ μέρη τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ ἀποτελεῖται ἐκ τῶν δακρυϊκῶν ὀργάνων, ὧν τὰ μὲν χρησιμεύουσι πρὸς ἔκκρισιν, τὰ δὲ πρὸς ἀποχέτευσιν τῶν δακρύων. Τὰ δακρυϊκὰ ταῦτα ὄργανα εἶναι τὰ ἑξῆς: 1) ὁ *δακρυϊκὸς ἀδὴν* (βλ. κατωτ.) καταλεγόμενος εἰς τοὺς συνθέτους σωληνοειδεῖς ἀδένας καὶ κατασκηνῶν ἐν τῷ δακρυϊκῷ βόθρῳ τοῦ ἄνω τοιχώματος τοῦ ὀφθαλμικοῦ κόγχου· 2) οἱ *δακρυϊκοὶ πόροι*, ὧν οἱ μὲν τοῦ ἄνω δακρυϊκοῦ ἀδένος, 3—5, διέρχονται διὰ μέσου τοῦ κάτω δακρυϊκοῦ ἀδένος καὶ ἀφοῦ ὑποδεχθῶσιν ἐνίους τῶν πόρων τούτου ἐκβάλλουσι κατὰ διαστήματα εἰς τὴν ἔξω μοῖραν τοῦ ἄνω θόλου τοῦ ἐπιπεφυκότος, οἱ δὲ τοῦ κάτω δακρυϊκοῦ ἀδένος, 3—9, οἱ μὴ ἐκβάλλοντες εἰς τοὺς τοῦ ἄνω δακρυϊκοῦ ἀδένος, ἐκβάλλουσιν ἀνεξάρτητοι παρὰ τοὺς τοῦ ἄνω καὶ συνήθως ἐπὶ τὰ ἐντὸς αὐτῶν· 3) τὸ *δακρυϊκὸν λημνίον*, χῶρος περιλαμβανόμενος μεταξὺ τῆς δακρυϊκῆς θηλῆς καὶ τοῦ ἔσω κανθοῦ (βλ. βλέφαρα), ἀφ' οὗ λημνίου ἄφθονα μὲν ὄντα τὰ δάκρυα ρέουσι κατὰ τοῦ προσώπου, συνήθως δὲ ἀπορροφοῦνται ὑπὸ τῶν δακρυϊκῶν σημείων τῆς δακρυϊκῆς θηλῆς· 4) οἱ *δακρυϊκοὶ πόροι*, οἵτινες, δύο ὄντες, ἑκάτερος ἐν ἑκατέρῳ βλεφάρῳ, ἄρχονται ἐκ τῶν δακρυϊκῶν σημείων καὶ μετὰ πορείαν 7—9 χλμ. ὑπὸ τὸ δέρμα τοῦ ἔσω κανθοῦ ρινικῶς συνενοῦνται εἰς βραχὺν κοινὸν πόρον, ὅστις ἐκβάλλει εἰς τὸν δακρυϊκὸν ἀσκόν· 5) ὁ *δακρυϊκὸς ἀσκὸς* (βλ. κατωτ.), ὅστις, κυλινδρικὸς ὢν θύλακος, κεῖται ὑπὸ τὸ δέρμα καὶ ἐγγυτάτω τοῦ ἔσω κανθοῦ ἐν τῷ δακρυϊκῷ βόθρῳ· 6) ὁ *δακρυρρινικὸς πόρος* (βλ. κατωτ.), ὅστις, συνέχεια ὢν τοῦ δακρυϊκοῦ ἀσκοῦ, φέρεται ἐντὸς τοῦ ὁμωνύμου ὀστεΐνου πόρου καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν κάτω ρινικὸν πόρον, εἰς ὃν καταχέονται τὰ δάκρυα.

Κατὰ ταῦτα τὸ ἔκκριμα τοῦ δακρυϊκοῦ ἀδένος, τὰ δάκρυα, ἐκχέονται κατὰ πρῶτον εἰς τὸ ἔξω μέρος τοῦ θυλάκου τοῦ ἐπιπεφυκότος, ὁπόθεν ρέουσιν εἰς τὸ δακρυϊκὸν λημνίον, ἔνθα ἐπὶ ταῖς κινήσεσι τῶν βλεφάρων εἰσροφοῦνται διὰ τῶν δακρυϊκῶν σημείων εἰς τοὺς δακρυϊκοὺς πόρους, δι' ὧν ἀπάγονται εἰς τὸν δακρυϊκὸν ἀσκὸν καὶ ἀπὸ τούτου διοχετεύονται εἰς τὸ κύτος τῆς ρινός, ἐξατμιζόμενα ὑπὸ τοῦ ἀναπνευστικοῦ ρεύματος. Χρησιμεύουσι δὲ τὰ δάκρυα πρὸς ἀπόπλυσιν τοῦ ἐπιπεφυκότος καὶ ἐφύγρανσιν αὐτοῦ. Ι. Π.

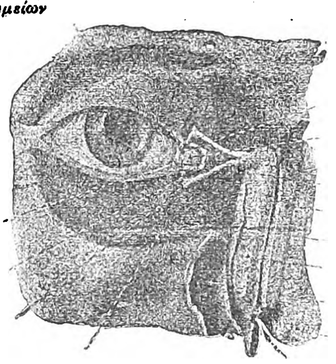

Ἀπαγωγοὶ πόροι τῶν δακρύων τοῦ δεξιοῦ ὀφθαλμοῦ ἐκ τῶν πρόσω.
[Ἐκ τῆς «Ἀνατομικῆς» Γ. Σκλαβούνου.]

— δακρυϊκὸν *νεῦρον* *[Ἀνατομ.]*. Κλάδος τοῦ ὀφθαλμικοῦ νεύρου (ἐκ τοῦ τριδύμου νεύρου)· φέρεται κατὰ μῆκος τοῦ ἔξω ὀρθοῦ μυὸς καὶ ὑπὸ τὸ περικόγχιον εἰς τὸν δακρυϊκὸν ἀδένα, οὗ ὄπισθεν διαιρεῖται εἰς ἄνω καὶ κάτω κλάδον. Ὁ ἄνω κλάδος χορηγεῖ: 1) δακρυϊκὰ κλωνία, 2) βλεφαρικὰ κλωνία νευροῦντα τὸν ἐπιπεφυκότα καὶ τὸ δέρμα τοῦ ἔξω κανθοῦ· ὁ δὲ κάτω κλάδος ἀναστομοῦται μετὰ τοῦ ζυγωματικοῦ νεύρου (ἐκ τοῦ ἄνω γναθικοῦ νεύρου), ἐκ δὲ τῆς ἀναστομώσεως ταύτης ἐκφύονται κλωνία, εἰσδυόμενα εἰς τὸν δακρυϊκὸν ἀδένα. Ι. Π.

— δακρυϊκὸν ἢ ***ὀνυχοειδὲς ὀστοῦν*** *[Ἀνατομ.]*. Ὀστοῦν διφυές, μικρόν, παριστῶν λεπτότατον τετράπλευρον ὀστεΐνον πετάλιον, κείμενον ἐν τῷ προσθίῳ μέρει τοῦ ἔσω τοιχώματος τοῦ ὀφθαλμικοῦ κόγχου, ἔμπροσθεν τοῦ παπυρώδους πετάλου τοῦ ἠθμοειδοῦς ὀστοῦ, ὄπισθεν τῆς μετωπιαίας ἀποφύσεως τῆς ἄνω γνάθου, κάτωθεν τοῦ κογχικοῦ μέρους τοῦ μετωπιαίου ὀστοῦ καὶ ἄνωθεν τῆς κογχικῆς ἐπιφανείας τῆς ἄνω γνάθου. Ἡ ἔξω ἢ κογχικὴ ἐπιφάνεια αὐτοῦ διὰ τῆς καθέτου δακρυϊκῆς ἀκρολοφίας ἢ ἀκάνθης, ἀποληγούσης πρὸς τὰ κάτω εἰς τὸ (μικρὸν) δακρυϊκὸν ἄγκιστρον, διήρηται εἰς δύο μέρη, τὸ ὀπίσθιον, μεῖζον, λεῖον καὶ ἐπίπεδον, καὶ τὸ πρόσθιον, παριστῶν αὔλακα, τὴν δακρυϊκήν, ἥτις μεθ' ὁμοίας αὔλακος τῆς ἀνιούσης ἀποφύσεως τῆς ἄνω γνάθου σχηματίζει τὸν βόθρον τοῦ δακρυϊκοῦ ἀσκοῦ ἄγοντα εἰς τὸν ρινοδακρυϊκὸν πόρον. Ἡ δ' ἔσω ἢ ἠθμοειδὴς ἐπιφάνεια ἔχει καθ' ἅπαν τὸ μῆκος αὐτῆς, ἀντιστοίχως τῇ δακρυϊκῇ ἀκρολοφίᾳ, αὔλακα κάθετον, ἧς ἡ μὲν ἄνω μοῖρα φέρει ἀβαθῆ κοιλώματα συγκλείοντα τὰς κυψέλας τοῦ ἠθμοειδοῦς ὀστοῦ, ἡ δὲ κάτω συμβάλλεται εἰς σχηματισμὸν τοῦ ἔξω τοιχώματος τοῦ κύτους τῆς ρινός. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

— δακρυϊκὸς *ἀδὴν* *[Ὀφθαλμολ.]*. Οἱ *δακρυγόνοι*, ἢ *δακρυϊκοὶ* ἀδένες, εἶναι κυρίως δύο, ἐξ ὧν ὁ μὲν εἷς, ὁ καὶ μεγαλύτερος, κεῖται κατὰ τὸ ἄνω ἔμπροσθεν καὶ ἔξω μέρος τῆς κόγχης, ἐν οἰκείῳ τόπῳ, *δακρυϊκῷ βοθρίῳ* καλουμένῳ. Ὁ ἀδὴν οὗτος ὀνομάζεται καὶ ἄνω ἀδήν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν κάτω, τὸν δεύτερον δακρυογόνον ἀδένα τὸν κείμενον κάτωθεν αὐτοῦ. Ἐπίσης φέρει τὸ ὄνομα *ἀνώνυμος τοῦ Γαληνοῦ*. Ὁ δεύτερος ἀδήν, ὁ καὶ κάτω, ὅστις ὀνομάζεται καὶ *βλεφαρικός*, διότι κεῖται εἰς τὸ ἄνω καὶ ἔξω τμῆμα τῆς βλεφαρικῆς χώρας, καλεῖται ἐπίσης καὶ *ἀδὴν τοῦ Rozenmüller*. Ἐκτὸς τῶν δύο τούτων ἀδένων ὑπάρχουσι καὶ διάσπαρτοι δακρυοποιοὶ ἀδένες κείμενοι καθ' ὅλον τὸ μῆκος τοῦ ἄνω κολπώματος καθὼς καὶ ἐλάχιστοι εἰς τὸ κάτω. Οἱ μικροὶ οὗτοι ἀδένες ὀνομάζονται καὶ *ἀδένες τοῦ C. Krause* (1812), οὓς ὁ Heule ὀνομάζει *ἐπικουρικούς*. Οἱ ἐκφορητικοὶ πόροι ὅλων τῶν ἀνωτέρω ἀδένων ἀνοίγονται εἰς τὸν ἐπιπεφυκότα τῶν βλεφάρων. Α. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ

— δακρυϊκὸς *ἀσκὸς* ἢ *δακρυοδόχος κύστις* ἢ *δακρυοκύστις* *[Ἀνατομ.]*. Κυλινδρικὸς θύλακος, ἀποτελῶν μέρος τῆς δακρυϊκῆς συσκευῆς· κεῖται ἐγκεκλεισμένος ἐντὸς ὀστεοϊνώδους κάψης, ἣν σχηματίζει ἐπὶ τὰ ἐντὸς μὲν ὁ δακρυϊκὸς βόθρος μετὰ τοῦ περιοστέου αὐτοῦ, ἐπὶ τὰ ἐκτὸς δὲ πέταλον τοῦ περικογχίου, ἐντεινόμενον μεταξὺ τῶν δύο δακρυϊκῶν ἀκρολοφιῶν. Τὸ πρόσθιον τοίχωμα τοῦ ἀσκοῦ κοινωνεῖ ἐν τῷ μέσῳ πρὸς τὸν ὁριζοντίως φερόμενον ἔσω βλεφαρικὸν σύνδεσμον, τὸ δὲ ὀπίσθιον πρὸς τὴν ἀνεστραμμένην μοῖραν τοῦ συνδέσμου τούτου καὶ πρὸς τὴν δακρυϊκὴν μοῖραν τοῦ σφιγκτῆρος μυὸς τῶν βλεφάρων. Τὸ ἄνω ἄκρον ἢ ὁ πυθμὴν ὑπερέχει τοῦ ἔσω βλεφαρικοῦ συνδέσμου, τὸ δὲ κάτω ἐκβάλλει εἰς τὸν ρινοδακρυϊκὸν πόρον, ἐνῷ τὸ ἔξω τοίχωμα ὑποδέχεται τὸν κοινὸν δακρυϊκὸν πόρον. Ὁ αὐλὸς τοῦ ἀσκοῦ ἐμφανίζει δύο ἐκκολπώματα, ὁ δὲ βλεννογόνος αὐτοῦ σχηματίζει δύο ἀφανεῖς πτυχὰς ἢ βαλβῖδας. Ι. Π.

— δακρυϊκὸς *βόθρος* *[Ἀνατομ.]*. Δύο ἀναγράφονται δακρυϊκοὶ βόθροι, ὁ τοῦ δακρυϊκοῦ ἀδένος βόθρος καὶ ὁ τοῦ δακρυϊκοῦ ἀσκοῦ. 1) Ὁ τοῦ *δακρυϊκοῦ ἀδένος* κεῖται ἐν τῇ γωνίᾳ τῇ σχηματιζομένῃ ὑπὸ τοῦ ἄνω καὶ ὑπὸ τοῦ ἔξω τοιχώματος τοῦ ὀφθαλμικοῦ κόγχου· ἐν τούτῳ δὲ τῷ βόθρῳ κατασκηνοῖ ὁ δακρυϊκὸς ἀδήν. 2) Ὁ τοῦ *δακρυϊκοῦ ἀσκοῦ* βόθρος, ἐν ᾧ ἑδράζεται ὁ δακρυϊκὸς ἀσκός, εἶναι αὐλακοειδής, σχηματιζόμενος, ἐν τῇ συναρμογῇ τῶν ὀστῶν, ὑπὸ δύο εὐρειῶν αὐλάκων, τῆς ρινοδακρυϊκῆς, κειμένης ἐπὶ τῆς ἔξω ἐπιφανείας τῆς μετωπιαίας ἀποφύσεως τῆς ἄνω γνάθου, καὶ τῆς τοῦ δακρυϊκοῦ ὀστοῦ ὁμοίας αὔλακος, ἀφοριζόμενος δὲ πρόσθεν μὲν ὑπὸ τῆς προσθίας δακρυϊκῆς ἀκρολοφίας, ἀνηκούσης εἰς τὴν μετωπιαίαν ἀπόφυσιν τῆς ἄνω γνάθου, ὄπισθεν δὲ ὑπὸ τῆς ὀπισθίας δακρυϊκῆς ἀκρολοφίας, ἀνηκούσης εἰς τὸ δακρυϊκὸν ὀστοῦν. Ι. Π.

— δακρυϊκός, ἢ ***δακρυορρινικὸς πόρος*** *[Ἀνατομ.]*. Σωλὴν ὀστεΐνος ἐκτεινόμενος ἐν συνεχείᾳ ἀπὸ τοῦ κάτω ἄκρου τοῦ δακρυϊκοῦ ἀσκοῦ, μέχρι τοῦ προσθίου μέρους τοῦ κάτω ρινικοῦ πόρου κάτωθεν τῆς κάτω ρινικῆς κόγχης. Φέρεται δ' οὐχὶ ἐντελῶς καθέτως, ἀλλ' ἀποκλίνων πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ ἐπὶ τὰ ἐντὸς (πρὸς τὸ ρινικὸν διάφραγμα) καὶ κοινωνεῖ ἐπὶ τὰ ἐκτὸς μὲν πρὸς τὸ γναθιαῖον ἢ Ἰγμόρειον ἄντρον, ἐπὶ τὰ ἐντὸς δὲ πρὸς τὸ ἔξω τοίχωμα τῆς ρινικῆς θαλάμης. Μῆκος δ' ἔχει ἄλλοτε ἄλλο, 12—24 χλμ., καὶ αὐλὸν ἀποπεπλατυσμένον ἐκ τῶν πλαγίων, οὗ ἡ μείζων ὀβελιαία διάμετρος ἀνέρχεται εἰς 3 χλμ. Προέχουσι δὲ εἰς τὸν αὐλὸν αὐτοῦ πτυχαί, ὧν ἀξιολογώτεραι εἶναι: 1) ἡ ἄνω πτυχή, κειμένη ἰσοϋψῶς τῷ προσθίῳ ἔξω χείλει τοῦ ἄνω στομίου τοῦ ὀστεΐνου πόρου, ἀποτελοῦσα δὲ τὸ συχνότερον στένωμα τῆς δακρυϊκῆς ὁδοῦ· 2) ἡ μέση πτυχὴ ἐπὶ τοῦ ἔξω τοιχώματος· 3) ἡ κάτω πτυχὴ ἐπὶ τὰ ἐντὸς τοῦ ρινικοῦ στομίου. Τὸ ρινικὸν στόμιον τοῦ πόρου ἀπέχει περὶ τὰ 3 χλστμ. ἀπὸ τῆς εἰσόδου τοῦ συστοίχου μυκτῆρος· κεῖται δὲ ἢ ἰσοϋψῶς τῷ κάτω στομίῳ τοῦ

Digitized by Google

ὀστεΐνου πόρου, ὁπότε εἶναι εὐρύ, ἢ κατέρχεται κατωτέρω αὐτοῦ, ὁπότε ἐμφανίζεται δίκην καθέτου σχισμῆς, ἀφοριζομένης ἐπὶ τὰ ἐντὸς ὑπὸ τῆς *δακρυϊκῆς πτυχῆς* (βαλβῖδος τοῦ Hasner). Ὑφὴν δ' ὁ δακρυορρινικὸς πόρος ἐμφανίζει λεμφαδενοειδῆ, τὸ δ' ἐπιθήλιον σύγκειται ἐξ ὑψηλῶν κυλινδρικῶν κυττάρων· ἐν τῇ κάτω δὲ μοίρᾳ αὐτοῦ ἀπαντῶσι καὶ βλεννογόνοι ἀδένες. Ι. Π.

δακρυοαδενῖτις (ἡ) ἢ *δακρυαδενῖτις [Ὀφθαλμολ.]*. Νόσος τῶν δακρυογόνων ἀδένων. Ἡ νόσος αὕτη δύναται νὰ καταλάβῃ συγχρόνως ἀμφοτέρους τοὺς δακρυογόνους ἀδένας (ἄνω καὶ κάτω ἢ κογχικὸν καὶ βλεφαρικὸν) ἢ μόνον τὸν ἕνα ἐξ αὐτῶν καὶ συχνότερον τὸν βλεφαρικὸν τοιοῦτον. Ἡ αἰτιολογία τῶν δακρυοαδενιτίδων εἶναι ἡ ἐντὸς τῶν ἀδένων ἐγκαθίδρυσις διαφόρων παθογόνων μικροβίων ἢ ἐπίδρασις τῶν τοξινῶν αὐτῶν. Τὰ μικρόβια ταῦτα εἶναι ὁ σταφυλόκοκκος, ὁ στρεπτόκοκκος, ὁ πνευμονόκοκκος, ὁ γονόκοκκος, τὸ μικρόβιον τῆς φυματιώσεως, τῆς γρίππης, τῆς παρωτίτιδος, τοῦ δαγγείου καὶ ἄλλων μικροβιογενῶν νοσημάτων τοῦ ὀργανισμοῦ. Μικροβιακὴ ἐπίσης μόλυνσις τῶν δακρυογόνων ἀδένων δυνατὸν νὰ προκληθῇ συνεπείᾳ τραύματος. Ἀναλόγως τοῦ μικροβίου τοῦ προκαλέσαντος τὴν δακρυοαδενίτιδα, φέρει αὕτη καὶ τὸ ἀντίστοιχον ὄνομα. Τὰ μικρόβια εἴτε ὁρμώμενα ἔξωθεν, ἤτοι ἐκ τοῦ ἐπιπεφυκότος, ἐγκαθίστανται ἐντὸς τῶν ἀδένων εἰσερχόμενα διὰ τοῦ ἐκφορητικοῦ πόρου αὐτῶν, εἴτε εὑρισκόμενα, τὸ καὶ συνηθέστερον, ἐντὸς τοῦ ὀργανισμοῦ (μακρὰν τοῦ ὀφθαλμοῦ), μεθίστανται καὶ διὰ τῆς κυκλοφορίας μεταφέρονται ἐντὸς τῶν δακρυοποιῶν ἀδένων καὶ γεννῶσι τὴν νόσον. Ὅσον ἀφορᾷ ἰδιαιτέρως τὴν *γονοκοκκικὴν* ἢ *γονοκοκκοτοξινικὴν* τοιαύτην, δὲν γνωρίζομεν ἐπακριβῶς ἐὰν πράγματι ὁ γονόκοκκος ἐγκαθιστάμενος ἐντὸς τῶν δακρυογόνων ἀδένων προκαλῇ τὴν νόσον, ἢ ἡ τοξίνη αὐτοῦ.

Προκειμένου περὶ τοξινικῶν δακρυοαδενιτίδων, τῆς τοξινικῆς ἐπιδράσεως λαμβανομένης ὑπὸ τὴν γενικωτέραν αὐτῆς ἔννοιαν, θ' ἀναφέρωμεν τὴν κατόπιν ἐσωτερικῆς λήψεως ἰωδιούχου καλίου ἐπερχομένην δακρυοαδενίτιδα, καθὼς καὶ τὴν σπανίως παρατηρουμένην τοιαύτην κατὰ τὰς ἐμμήνους ῥύσεις γυναικῶν τινων.

Ἡ νόσος ὁτὲ μὲν εἶναι χρονία, ὁτὲ δὲ ὀξεῖα. Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ μορφῇ τὸ πρόσωπον τοῦ ἀσθενοῦς παρουσιάζει ἰδιάζουσαν ὄψιν, ἥτις ἐπιτρέπει εὐχερεστάτην διάγνωσιν. Τὸ ἔξω τμῆμα τῶν ἄνω βλεφάρων εἶναι ἐρυθρὸν οἰδηματῶδες καὶ ἐν ἐλαφρᾷ πτώσει, οὕτως ὥστε τὸ ἐλεύθερον χεῖλος αὐτῶν νὰ ἐφάπτεται τοῦ ἐλευθέρου χείλους τῶν κάτω βλεφάρων. Κατ' ἀντίθεσιν τὰ ἐσωτερικὰ τμήματα τῶν ἐλευθέρων χειλέων διίστανται καὶ τὸ λευκὸν τοῦ βολβοῦ καθὼς καὶ μέρος τοῦ κερατοειδοῦς καὶ τῆς ἴριδος διαφαίνονται. Οὕτω τὸ ἐλεύθερον χεῖλος τῶν ἄνω βλεφάρων λαμβάνει σχῆμα περισπωμένης. Ὅταν σύρωμεν τὸ ἔξω τμῆμα τοῦ ἄνω βλεφάρου ὀλίγον τι πρὸς τὰ ἄνω καὶ ἔξω, ἐνῷ συνάμα προτρέπομεν τὸν ἀσθενῆ νὰ ἴδῃ πρὸς τὰ κάτω καὶ ἔσω, ὁ βλεφαρικὸς ἀδὴν προβάλλει ἐξῳδοικώς, ἐρυθρὸς καὶ ἀνώμαλος, περιστοιχούμενος ἀπὸ ἐρυθρότητα ἢ οἴδημα τοῦ ἐπιπεφυκότος τοῦ σκληροῦ. Οἱ δακρυογόνοι ἀδένες, ἐκτὸς τῆς φλεγμονῆς των, πάσχουσι καὶ ἀπὸ διαφόρους καλοήθεις ἢ κακοήθεις ὄγκους· ἐπίσης λαμβάνουσι μέρος εἰς τὴν συμπτωματολογίαν τῆς νόσου τοῦ Mikulitz.

Ἡ θεραπεία τῶν δακρυοαδενιτίδων ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς αἰτιολογίας αὐτῶν καὶ εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον φαρμακευτική, σπανίως δὲ χειρουργική. Α. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ

δακρυοβόλος (ὁ) (Dacryobolus) *[Βοτ.]*. Γένος μυκήτων τῆς οἰκογενείας τῶν *περισποριιδῶν*, διακρινόμενον ἐκ τοῦ μαλακοῦ περιανθίου, ὅπερ ἔχει σχῆμα σφαιροειδὲς καὶ κατὰ τὸ ἀνώτερον αὐτοῦ ἄκρον φέρει σποριοθήκην περικλείουσαν ἄφθονα, μικρά, ἐλλειψοειδῆ καὶ ὑαλώδους συστάσεως σπέρματα. Δ. Ν. Π.

δακρυογόνος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· βλ. δακρυγόνος καὶ δακρυϊκός.

δακρυοειδής (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ὁ ὅμοιος μὲ δάκρυον, ὁ ἔχων σχῆμα δακρύου.

—**δακρυοειδῆ** (τὰ) *[Βοτ.]*. Καλοῦνται οὕτως ἐν τῇ βοτανικῇ τὰ ἐπιμήκη σπέρματα, αἰχμηρὰ κατὰ τὰ ἄκρα των καὶ ᾠοειδῆ κατὰ τὸ κέντρον, τὰ ὑπενθυμίζοντα δηλαδὴ τὸ σχῆμα τῶν δακρύων. Τοιαῦτα σπέρματα ἔχει ἡ ἀχλαδέα καὶ ἄλλα πολλὰ φυτά. Δ. Ν. Π.

δακρυόεις, *—όεσσα, —όεν*· ὁ πλήρης δακρύων: «δακρυόεντες ὀφθαλμοί»· || ὁ πρόξενος δακρύων, «δακρυόεις πόλεμος».

δακρυοκυστῖτις (ἡ) *[Ὀφθαλμολ.]*. Μικροβιογόνος φλεγμονὴ τοῦ δακρυοδόχου ἀσκοῦ, ἥτις ἐγκαθίσταται ὑπούλως ἐν αὐτῷ καὶ ἐξελίσσεται ὑπὸ χρονίαν μορφήν.

Τὰ μικρόβια τῶν δακρυοκυστιτίδων εἶναι πολλὰ καὶ ποικίλα. Ὅλα σχεδὸν τὰ παθογόνα μικρόβια τῶν ἐπιπεφυκιτίδων καὶ τὰ ἐν τῇ κοιλότητι τῆς ῥινὸς ἐνεδρεύοντα δύνανται νὰ προκαλέσουν δακρυοκυστίτιδα, τὰ μὲν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν κατερχόμενα, τὰ δὲ ἐκ τῆς ῥινικῆς κοιλότητος ἀνερχόμενα μέχρι τοῦ ἀσκοῦ. Ἀναλόγως τῶν αἰτιογόνων μικροβίων ἡ δακρυοκυστῖτις ὀνομάζεται, πολυμικροβιογενής, σταφυλοκοκκική, στρεπτοκοκκική, πνευμονοκοκκική, ὀζενική, κωχική, συφιλιδικὴ κτλ.

Κατὰ τὰς δακρυοκυστίτιδας ὁ ἀσκὸς φλεγμαινόμενος ἐκκρίνει βλένναν καὶ πῦον, ἅτινα ἀναμιγνύονται μετὰ τῶν δακρύων, τὰ τοιχώματα τοῦ ἀσκοῦ παχύνονται καὶ ἐκτείνονται, ἐνίοτε δὲ σχηματίζεται ἐπὶ τόπου εἶδος ὄγκου. Ἡ ἐπὶ τῆς παχύνσεως ἢ τοῦ δακρυϊκοῦ ὄγκου πίεσις προκαλεῖ τὴν ἐκκένωσιν τοῦ περιεχομένου τοῦ ἀσκοῦ ἢ διὰ τῶν δακρυϊκῶν σημείων κατὰ τὸν ἔσω κανθὸν ἢ ἐντὸς τῆς ῥινικῆς κοιλότητος διὰ τοῦ ῥινοδακρυϊκοῦ πόρου. Ὅταν αἱ ὁδοὶ αὗται εἶναι πεφραγμέναι, ὁ ὄγκος μένει ἀμετάβλητος καὶ ἡ τοιαύτη κατάστασις ὀνομάζεται *βλεννοκήλη*.

Ἐν τῇ χρονίᾳ ταύτῃ ἐξελίξει τῆς νόσου, ἥτις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶναι πολυμικροβιακή, ἐν δεδομένῃ εὐκαιρίᾳ, ἡ δακρυοκυστῖτις ἐπαναστατεῖ καὶ παροξύνεται, λόγῳ τῆς αὐξήσεως τῆς λοιμογόνου δυνάμεως τῶν μικροβίων ἢ τῆς ἐλαττώσεως τῆς ἀντιστάσεως τοῦ ὀργανισμοῦ. Οὕτω π. χ. ὅταν ὁ στρεπτόκοκκος ἐπιπροστεθῇ εἰς τὰ ἄλλα προϋπάρχοντα μικρόβια, ἡ φλεγμονὴ ἐπιτείνεται καὶ ἡ χρονία κατάστασις μεταβάλλεται εἰς ὀξεῖαν. Ὁ ἀσθενὴς παρουσιάζει ῥίγη, πυρετὸν κτλ. καὶ τοπικῶς ἡ χώρα τοῦ ἀσκοῦ μετὰ τῆς πέριξ βλεφαρικῆς καὶ ῥινικῆς ἐξοιδαίνονται, ἐρυθροῦνται, ἀλγοῦσι κτλ. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐνδέχεται νὰ σχηματισθῇ κατόπιν ῥωγμῆς τῶν τοιχωμάτων τοῦ ἀσκοῦ καὶ τοῦ δέρματος τὸ λεγόμενον *συρίγγιον* (φίστουλας). Εἰς ἄλλας περιπτώσεις τὰ μικρόβια διερχόμενα διὰ τῶν τοιχωμάτων τοῦ ἀσκοῦ, ἄνευ προηγουμένης ῥήξεως αὐτῶν, προκαλοῦν τὴν *περικυστίτιδα*, ὑπενθυμίζουσαν ὄψιν ἐρυσιπέλατος, μετὰ τῆς ὁποίας δυνατὸν νὰ συνυπάρχῃ συρίγγιον μόνον τοῦ δέρματος, ἄνευ συμμετοχῆς τοῦ ἀσκοῦ (Maitre-Jan 1707).

Ὅταν ἡ λοιμογόνος ἐνέργεια τοῦ στρεπτοκόκκου μόνου, ἢ ἐν συνδυασμῷ μετ' ἄλλων καὶ δὴ ἀναεροβίων μικροβίων (bacillus fundibiliformis) ὑπεραυξηθῇ, ἡ δακρυοκυστῖτις λαμβάνει γαγγραινώδη ὄψιν καὶ ὀνομασίαν.

Ἡ θεραπεία τῶν δακρυοκυστιτίδων πρέπει νὰ ἐγκαθιδρυθῇ ὅσον τὸ δυνατὸν ἐνωρίτερον. Εἶναι δὲ αὕτη πολλαπλῆ. *Καθετηριασμοὶ* ἢ *ἐμμηλώσεις* (Valsalva 1666, 1723. Anel 1712). *Πλύσεις*, (διὰ σύριγγος Anel 1713 ἢ Pravaz 1852) διὰ διαφόρων φαρμάκων, ὀρῶν καὶ ἐμβολίων ἀνταποκρινομένων εἰς τὰ παθογόνα μικρόβια τὰ προκαλέσαντα τὴν νόσον. *Ἐξαίρεσις* τοῦ ἀσκοῦ κατὰ Rollet (1896, 1906, 1907, 1913). *Ἐξαίρεσις* τοῦ ἀσκοῦ μετὰ τῆς μεμβρανώδους μοίρας τοῦ ῥινοδακρυϊκοῦ πόρου (Ciriucione 1905, Wieden 1907, Rollet 1921, Κ. Γαβριηλίδης 1921). *Ῥινοασκοστομία* (West 1916). *Ἀσκορινοστομία* (Toti 1909, Dupuy Dutemps et Bourguet 1920).

Ἡ τελευταία αὕτη μέθοδος εἶναι ἡ τελειοποίησις τῆς *ἀνατρήσεως* τοῦ ὀνυχοειδοῦς τῆς ἐποχῆς τοῦ Γαληνοῦ, Παύλου τοῦ Αἰγινήτου καὶ Woolhouse.

Πᾶσα δακρυοκυστῖτις δέον νὰ θεραπευθῇ ἄνευ ἀναβολῆς. Ἡ ὕπαρξις αὐτῆς, ἔστω καὶ ὑπὸ τύπον ἁπλῆς ἐπιφορᾶς, εἶναι κάκιστος καὶ ἐνεδρεύων γείτων διὰ τὸν ὀφθαλμόν. Ἡ παραμικρὰ πληγὴ τοῦ κερατοειδοῦς θέτει τὸν ὀφθαλμὸν εἰς σοβαρώτατον κίνδυνον ἀπωλείας. Προσέτι δὲν ἐπιτρέπεται οἱαδήποτε ἐπέμβασις ἐπὶ τοῦ βολβοῦ (καταρράκτου, ἰριδεκτομίας, πτερυγίου κτλ.) ἄνευ προηγουμένης ῥιζικῆς καὶ τελείας θεραπείας τῆς δακρυοκυστίτιδος. [Βλ. καὶ λ. αἰγίλωψ.] Α. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ

δακρυολιθίασις (ἡ) *[Ὀφθαλμολ.]*. Νόσημα σπανιώτατον, κατὰ τὸ ὁποῖον σχηματίζεται ἐντὸς τοῦ δακρυογόνου ἀδένος ἀδενόλιθος, ἢ *δακρυόλιθος* λεγόμενος. Ἡ χημικὴ σύνθεσις τῶν δακρυολίθων τούτων εἶναι συνήθως φωσφορική, περιέχουσιν ὅμως καὶ ἀνθρακικὸν ἀσβέστιον καὶ ὀλίγην ποσότητα ὀργανικῶν οὐσιῶν. Α. Γ.

δακρυόλιθος (ὁ)· βλ. δακρυολιθίασις.

δακρυολίνη (ἡ) *[Ὀφθαλμολ.]*. Ὀργανικὴ οὐσία εὑρισκομένη ἐντὸς τῶν δακρύων εἰς ἐλαχίστην ποσότητα. Κατὰ τὰς ἐπιπεφυκίτιδας ἡ ποσότης αὐτῆς αὐξάνεται. Α. Γ.

δακρυόμορφος (ὁ, ἡ), *—ον* (τὸ) καὶ *δακρυόσχημος*· ὁ ἔχων μορφήν, σχῆμα δακρύου: «σπόροι δακρυόμορφοι».

δακρυομύκης (ὁ) (Dacryomyces) *[Βοτ.]*. Γένος μυκήτων τῆς οἰκογενείας τῶν *τρημελινιιδῶν*, διακρινόμενον ἐκ τοῦ πηκτωματώδους, σφαιροειδοῦς, ὁμογενοῦς μυκηλίου του, ὅπερ ἐν τῷ συνόλῳ του ἀποτελεῖται ἀπὸ πολυάριθμα νημάτια, ἐκ τῆς διλόβου σποριοθήκης καὶ τῶν πολυπληθῶν σπορίων. Γνωστὰ περὶ τὰ 14 εἴδη ἀπαντῶντα πανταχοῦ σχεδὸν τῆς γῆς. Δ. Π. Ν.

δάκρυον (τό)· βλ. δάκρυ.

δακρυοποιὸς (ὁ, ἡ), *—όν* (τό)· βλ. δακρυγόνος.

δακρυόπτωσις (ἡ)· βλ. δακρυόρροια.

δακρυοπύησις (ἡ) *[Ὀφθαλμολ.]*. Διαπύησις τοῦ δακρυϊκοῦ ἀσκοῦ (βλ. καὶ δακρυοκυστῖτις). Α. Γ.

δακρυόρροια (ἡ) ἢ *δακρύρροια [Ὀφθαλμολ.]*. Ἡ ἄφθονος ἐκροὴ δακρύων. Ἐν φυσιολογικῇ καταστάσει τὸ ποσὸν τῶν ἐκκρινομένων ἐντὸς 24 ὡρῶν δακρύων εἶναι περίπου 3 γραμμάρια. Ὅταν ὅμως ἐξωτερικὴ ἐπίδρασις (ξένον σῶμα, ψυχρὸς ἄνεμος, ἔντονον φῶς, καπνὸς κλπ.) ἢ ψυχικὴ ἢ συμπαθητικὴ αἰτία διεγείρῃ τὴν ἔκκρισιν τῶν δακρύων, τότε ἡ ποσότης αὐτῶν αὐξάνει, οἱ ἀγωγοὶ δὲν ἐξαρκοῦσιν, ἵνα διοχετεύσουν αὐτὰ ἐντὸς τῆς ῥινικῆς κοιλότητος, τὰ δάκρυα ὑπερεκχειλίζουν τὰ βλέφαρα καὶ ῥέουν ἔξω ἐπὶ τῶν παρειῶν. Ἡ κατάστασις αὕτη καλεῖται *δακρυόρροια*.

Ἡ δακρυόρροια παρατηρεῖται ἐπίσης ἐπὶ παθήσεων τοῦ ἐπιπεφυκότος, τοῦ κερατοειδοῦς, τῆς ἴριδος, τῶν περιοφθαλμικῶν ὀστεΐνων κόλπων, ἐπὶ παρουσιαζόντων ἀμετρωπίας, εἰς περιοδικὰς κρίσεις γλαυκώματος, εἰς τὰς ἐκ βρογχοκήλης ἐξωφθαλμίας, τὴν προϊοῦσαν παράλυσιν, τὰς νευραλγίας τοῦ τριδύμου, τὴν ὑστερίαν κτλ. Ἐπίσης δακρυόρροια ἀναφαίνεται ὅταν ὑπάρχῃ οἱονδήποτε ἐμπόδιον ἢ αἰτία στενώσεως, ἥτις ἐμφράττει τοὺς δακρυϊκοὺς ἀγωγούς, ἀπὸ τῶν δακρυϊκῶν σημείων μέχρι τοῦ ῥινικοῦ στομίου τοῦ ῥινοδακρυϊκοῦ ἀγωγοῦ. Τοιαῦται αἰτίαι εἶναι ἡ διεύρυνσις τῶν ἀγγείων τοῦ ἀγωγοῦ καὶ ὅλαι αἱ παθήσεις αὐτῶν, προεξαρχουσῶν τῶν δακρυοκυστιτίδων. Ἡ ἐλαφροτέρα πάθησις εἶναι ἡ ἐκ στενώσεως καὶ ἡ ἐκ παρεκκλίσεως τῶν δακρυϊκῶν σημείων προερχομένη δακρυόρροια, ἥτις ὀνομάζεται *ἐπιφορά*. Α. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ

δακρυόσταγμα (τό)· ἡ δακρυόρροια (βλ. λ.).

δακρυοστασία (ἡ) *[Ὀφθαλμολ.]*. Στείρευσις ἢ ἐλάττωσις τῆς ὑπὸ τῶν δακρυογόνων ἀδένων παρασκευῆς τῶν δακρύων καὶ ἑπομένως στάσις καὶ ἀνεπάρκεια τῆς ἐκροῆς αὐτῶν. Ἡ δακρυοστασία παρατηρεῖται κατὰ τὰς παθήσεις τοῦ τριδύμου, τὰς παραλύσεις τοῦ προσωπικοῦ νεύρου, κατὰ τὴν ξηροφθαλμίαν συνεπείᾳ τραχωμάτων κτλ. Ἡ ἐλάττωσις τῶν δακρύων παρατηρεῖται ἐπίσης κατὰ τὴν λέπραν, χολέραν, νόσον τοῦ Basedow, προϊοῦσαν ἀταξίαν κτλ. Α. Γ.

δακρυρρόη (ἡ) (larmier) *[Ἀρχιτεκτ.]*. Ἡ κάτω ἐπιφάνεια τοῦ γείσου, ἔχουσα μορφὴν ἀνεστραμμένης αὔλακος, καταλήγουσα δὲ πρὸς τὰ ἔξω εἰς κάθετον προεξοχὴν (χεῖλος), ὅθεν τὰ ὕδατα τῶν βροχῶν πίπτουν εἰς ποιάν τινα ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς βάσεως τοῦ τοίχου. —Β.

δακρύρροια (ἡ)· βλ. δακρυόρροια.

δακρυρροῶ (*—έω*)· χύνω δάκρυα, κλαίω· || μετφ. ἐκκρίνω ὀπὸν ἢ ὑγρὸν κατὰ σταγόνας. Α. Γ.

δάκρυσμα (τό)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ δακρύζω, ἡ ἔκκρισις τῶν δακρύων, δακρυορροια.

δακρύω, κοιν. *δακρύζω*· χύνω δάκρυα, εἴτε ἐκ λύπης εἴτε ἐκ χαρᾶς, εἴτε ἐξ ἄλλου λόγου: «μόλις τὸν μαλώσῃς δακρύζει», «ἐδάκρυσα ἀπὸ τὰ γέλοια», «ὅταν κόβω κρεμμύδια δακρύζω»· || στάζω ὑγρὸν ἢ ὀπὸν εἰς σχῆμα δακρύων: «δακρύζει τὸ κλῆμα, —τὸ πεῦκο, —ἡ στάμνα». —Παθ. μετχ. *δακρυσμένος* (βλ. λ. ἔνδακρυς).

δακρυῶδες (τὸ) (Dacryodes) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀμυριδοειδῶν*, περιλαμβάνον τεσσαράκοντα περίπου εἴδη, ὧν τὰ πλεῖστα εἶναι ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *δακρυῶδες τὸ ὀξύφυλλον* (Dacryodes acuminatum), ὅπερ ἐνέχει ἐν τῷ κορμῷ του εἶδος κομμεκριτίνης, ἥτις χρησιμοποιεῖται πρὸς κατασκευὴν βερνικίων. Δ. Ν. Π.

δακρυώδης (ὁ, ἡ), *—ες* (τό)· ὁ ὅμοιος μὲ δάκρυα· || ὁ πλήρης δακρύων· || ἀξιοδάκρυτος.

δακρύωμα (τό)· τὸ δάκρυσμα, ἡ δακρυόρροια.

δακρύωψ καὶ *δακρύοψ [Ὀφθαλμολ.]*. Κύστις ἢ ὄγκος, ὅστις σχηματίζεται ἐντὸς τῶν δακρυϊκῶν ἀδένων, συνεπείᾳ ἐμφράξεως ἢ στενώσεως τῶν ἐκφορητικῶν πόρων αὐτῶν. Οἱ ὄγκοι οὗτοι, μεγέθους λεπτοκαρύου μέχρις ᾠοῦ περιστερᾶς, εἶναι διαφανεῖς καὶ γαλανωποί. Τὸ μέγεθός των αὐξάνει ὅταν ὁ ἀσθενὴς κλαίῃ. Ὁ δακρύωψ καὶ δὴ ὁ μετατραυματικὸς τοιοῦτος φέρει ἐνίοτε καὶ συρίγγιον. Α. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ

Δάκσα (Daksha) *[Ἰνδ. Μυθολ.]*. Μία τῶν Ἀδίτυας, ὑπερτάτων θεοτήτων, αἵτινες κυβερνῶσι τὸ Σύμπαν κατὰ τὴν Ῥὶγκ-Βέδα. Ἐκπροσωπεῖ τὴν θείαν δύναμιν καὶ ἐνέργειαν. —Δ.

— **Δάκσα** ἢ *Δάκτσα* (Daksha, Dakcha) *[Ἰνδ. Μυθολ.]*. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Πρατζαπάτι, εἰς ὃν ἀποδίδεται ἡ δημιουργία τῶν δύο φύλων, τοῦ ἄρρενος καὶ τοῦ θήλεος. Δ.

Δάκσα (Dhaksa) *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Δαλματικὴ νῆσος ἐν τῷ διέκπλῳ τῆς Καλαμμότας (πλάτ. 42°40' Β, μῆκ. 18°03' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ., 3718: Curzola to Cattaro). Ἔχει φάρον σημαίνοντα. Σ.Ε.Δ.

Digitized by Google

Δακτρόμιτρα (ἡ) (Dactromitra) *[Βοτ.]*. Γένος μυκήτων τῆς οἰκογενείας τῶν *τρημελινιδῶν*. Οἱ μύκητες τοῦ γένους τούτου διακρίνονται ἐκ τῆς πηκτωματώδους συστάσεώς των μὲ μυκήλιον καταφανές. Γνωστὰ ἐλάχιστα εἴδη ἀπαντῶντα πανταχοῦ σχεδὸν τῆς γῆς. Δ. Ν. Π.

δάκτυλα (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τῶν καρπῶν τοῦ δένδρου *φοίνιξ ὁ δακτυλοειδής* (Phoenix dactylifera). Δ. Ν. Π.

δακτυλαίνα (ἡ) (Dactylaena) *[Φαρμακονν.]* Φυτὸν βραζιλιανόν, οὗτινος αἱ ρίζαι εἶναι λευκαὶ καὶ ὄζουσιν ἀσθενῶς ὡς ραφανίδες. Αἱ ρίζαι αὗται ἀναγράφονται ὑπὸ τὴν μορφὴν ἀφεψημάτων ὡς διουρητικὸν φάρμακον. Τὸ βάμμα τοῦ φυτοῦ χρησιμεύει ὡς δυναμωτικὸν τοῦ στομάχου, κατασκευάζουσι δὲ ἐξ αὐτοῦ καὶ ἔμπλαστρόν τι. Κ.Γ.Μ.

δακτυλανθῆ (τὰ) *[Βοτ.]*. Καλοῦνται φυτά τινα, ἅτινα φέρουσιν ἄνθη ἔχοντα σχῆμα δακτύλου. Δ. Ν. Π.

δακτύλανθος (ὁ) (Dactylanthus) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *βαλανοφοριδῶν*. Οἱ δακτύλανθοι διακρίνονται κυρίως ἐκ τῶν ἀρρένων ἀνθέων των, ἅτινα εἶναι γυμνά, καὶ τῶν θηλέων ἀνθέων των, ἅτινα σχηματίζουσιν ᾠοθήκην ἐπικαθημένην ἐπὶ νηματοειδοῦς στύλου. Δ. Ν. Π.

δακτυλᾶτο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ποικιλίας τινὸς τοῦ φυτοῦ *ἄμπελος ἡ οἰνοφόρος* (Vitis vinifera). Δ. Ν. Π.

δακτυλεπίτριτοι (οἱ) *[Μετρ.]*· βλ. ἐπισύνθετα *μέτρα*.

δακτυλήθρα (ἡ). Μικρὰ κωλουροκωνοειδὴς στεφάνη ἐκ μετάλλου ἢ ὀστοῦ, ἥτις ἐφαρμοζομένη εἰς τὸ ἄκρον τοῦ μέσου δακτύλου τῆς δεξιᾶς χειρὸς χρησιμεύει εἰς τὴν ραπτικὴν πρὸς εὐκολωτέραν ὤθησιν τῆς βελόνης ἐντὸς τῶν ραπτομένων ὑλῶν: ὑφασμάτων, δερμάτων, ταπήτων, χαρτῶν κτλ. Ἡ δακτυλήθρα τῶν μὲν γυναικῶν εἶναι κλειστὴ εἰς τὸ ἄνω αὐτῆς ἄκρον, τῶν δὲ ἀνδρῶν ἀνοικτὴ ἑκατέρωθεν, κατασκευάζεται δὲ συνήθως μὲν ἐκ σιδήρου, χάλυβος, ἐπινικελωμένου χαλκοῦ, νικελίου, ἐνίοτε δὲ ἐξ ἀργύρου, χρυσοῦ, ὀστοῦ ἢ ἐλεφαντόδοντος. Ἡ ἐσωτερικὴ αὐτῆς ἐπιφάνεια εἶναι λεία, ἡ δ' ἐξωτερικὴ φέρει κανονικῶς διατεταγμένα βοθρία, ἵνα ἡ βελόνη εὑρίσκουσα ἐντὸς αὐτῶν ἀσφαλὲς στήριγμα διὰ τοῦ ἄνω ἄκρου αὐτῆς (κεφαλή) μὴ ὀλισθαίνῃ. Πολλάκις αἱ δακτυλῆθραι φέρουσι διάφορα κοσμήματα κατὰ τὴν βάσιν των. Αὗται ἦσαν γνωσταὶ παρ' ἀρχαίοις, εὑρέθησαν δὲ πολλαὶ ἐξ αὐτῶν, ἰδίᾳ εἰς ρωμαϊκοὺς τάφους, δὲν εἶναι ὅμως βέβαιον ἂν ὠνομάζοντο, ὡς σήμερον, ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων δακτυλῆθραι, διότι ἡ λέξις αὕτη ἐσήμαινε χειρίδας ἢ χειρόκτια, τὰ ὁποῖα μετεχειρίζοντο ἢ ὡς στολισμὸν ἢ διὰ νὰ τρώγωσι τὰ θερμὰ φαγητά, τὰ ὁποῖα δὲν ἠδύναντο νὰ θίξωσι διὰ γυμνῶν δακτύλων. Οἱ Λατῖνοι ὠνόμαζον αὐτὰς digitales ἢ digitabula· ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ παρηκμακυίᾳ λατινικῇ ἡ λέξις ἐδήλου τὴν σημερινὴν δακτυλήθραν, ὑποτίθεται, ὅτι αὕτη θὰ ἦτο καὶ ἡ ἀρχικὴ αὐτῆς σημασία. Ἀπὸ τοῦ ΙΔ' αἰῶνος ἐκόσμουν αὐτὰς ἐν Εὐρώπῃ δι' οἰκοσήμων, ἀναγλύφων πλεγμάτων καὶ ρητῶν, προσέφερον δὲ αὐτὰς ἐντὸς τῶν γαμηλίων κανίστρων εἰς τὰς μελλονύμφους. Περὶ τὸ 1680 Ὀλλανδός τις χρυσοχόος, ὀνόματι Νικόλαος Μπενσότεν, ἀπέκτησε μεγάλην φήμην ἀρίστου τέχνου κατασκευαστοῦ δακτυληθρῶν. Κατὰ δὲ τὸν ΙΗ' αἰῶνα ἦσαν συνήθεις καὶ αἱ ἐκ πορσελλάνης δακτυλῆθραι.

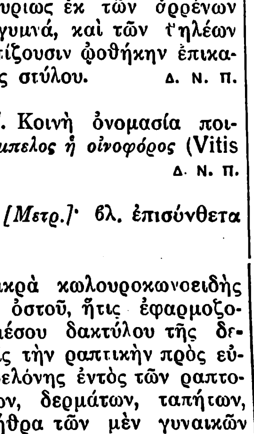

Δακτυλήθραι.

[*Ἄνω*: Ἀρχαῖαι δακτυλήθραι ἐξ ὀρειχάλκου (bronze). *Κάτω*: Σύγχρονοι τύποι δακτυληθρῶν.]

— *[Ἀρχαιολ.]* —1) Εἶδος «χειρίδων» τὰς ὁποίας ἔφερον εἰς τοὺς δακτύλους οἱ στρατιῶται πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ψύχους (*Ξενοφ.* Κύρου Παιδ. 8,8,9)· τοιαύτας, πολυτελεστέρας ὅμως, ἀναφέρει ὁ Ἀθήναιος (1,6 θ) ὡς φερομένας ὑπὸ εὐπόρων συνδαιτυμόνων ἀσφαλῶς πρὸς ἀποφυγὴν ρυπάνσεως τῶν δακτύλων κατὰ τὰ δεῖπνα. —2) Βασανιστικὸν ἐργαλεῖον χρησιμοποιούμενον πρὸς τιμωρίαν ἢ ἀνάκρισιν. Ὁ Συνέσιος (Ἐπιστ. 59η) ἀναφέρει ὅτι πρῶτος ἐν Πενταπόλει εἰσήγαγε τοῦτο ὁ Ἀνδρόνικος ὁ Βερονικεύς. Κατὰ τοὺς πρώτους π. Χ. αἰῶνας διὰ τοῦ ἐργαλείου τούτου συνέθλιβον καὶ συνέτριβον τοὺς δακτύλους τῶν μαρτύρων.

— *[Πυροβολ.]* Ἐκαλεῖτο *δακτυλήθρα* κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἐμπροσθογεμοῦς πυροβολικοῦ ἡ μεταλλικὴ τοιαύτη, ἡ ὁπλίζουσα τὸν ἀντίχειρα τῆς δεξιᾶς χειρὸς τοῦ πυροβολητοῦ, τοῦ φράσσοντος τὴν πυροδοτικὴν ὀπὴν τοῦ πυροβόλου, διαρκούσης τῆς γεμίσεως. Ν. Θ. Κ.

δακτυλήθρα (ἡ) (Dactylethra) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἀμφιβίων τῆς οἰκογενείας τῶν *δακτυληθριδῶν*. Τὰ ἀμφίβια τοῦ γένους τούτου ἔχουσι σῶμα εὔρωστον, ἐπίμηκες κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, μὲ τέσσαρας ἐλευθέρους δακτύλους εἰς τοὺς προσθίους πόδας καὶ πέντε συνδεδεμένους διὰ δερματοπτυχῆς εἰς τοὺς ὀπισθίους. Πάντες οἱ δάκτυλοι εἶναι κωνικοὶ καὶ αἰχμηροί. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ἡ *δακτυλήθρα ἡ τοῦ Ἀκρωτηρίου* (Dactylethra capensis), ἰθαγενὲς ζῷον τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος, ὅπερ ἔχει μῆκος 10 περίπου ἑκατοστομέτρων καὶ χρῶμα φαιοτεφροειδὲς μὲ μελανολεύκους ἀνταυγείας κατὰ τὰ ἄνω μέρη τοῦ σώματος καὶ λευκὰς κατὰ τὰ κάτω. Δ. Ν. Π.

δακτυληθρίδαι (οἱ) (Dactylithridae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια ἀμφιβίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀνούρων*. Τὰ ζῷα ταῦτα χαρακτηρίζονται ἐκ τῶν ἰσχυρῶν σιαγόνων των, αἵτινες φέρουσι πολυπληθεστάτους ὀδόντας, καὶ τοῦ εὐρώστου καὶ ἀτρακτοειδοῦς σώματός των. Γνωστὰ ἐλάχιστα γένη, ὧν ἀξιολογώτερον ἡ δακτυλήθρα (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

δακτύλι (τό), κοιν. ***δαχτύλι*** ἰδιωματ. τὸ δάκτυλον: «τὰ ὄμορφα δαχτύλια», στίχ. «κάλλιά 'χω τὰ δαχτύλια σου, παρὰ τὰ δαχτυλίδια σου» σημαίνων ὅτι τὸ φυσικὸν κάλλος εἶναι ἀνώτερον τῶν κοσμημάτων.

δακτυλία (ἡ) (Dactylia) *[Ζῳολ.]*. Γένος σκωλήκων τῆς οἰκογενείας τῶν *βδελλῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος, τὴν *δακτυλίαν τὴν τοῦ ἐντέρου* (Dactylia intestinalis), ζῶσαν παρασιτικῶς ἐπὶ τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου τοῦ ἀνθρώπου. Δ. Ν. Π.

δακτυλιά (ἡ), κοιν. ***δαχτυλιά***· ὅσον δύναται νὰ ληφθῇ διὰ τοῦ δακτύλου: «μιὰ δαχτυλιὰ μέλι, —ντομάτα»· ‖ τὸ ἀποτύπωμα τοῦ δακτύλου: «εἶδα κάτι δαχτυλιὲς 'ς τὸ τραπέζι».

δακτυλιαῖος, *—α, —ον*· ὁ ἔχων τὴν διάστασιν ἑνὸς δακτύλου, εἴτε κατὰ μῆκος εἴτε κατὰ πάχος εἴτε κατὰ πλάτος.

δακτυλιδάκι (τὸ) *[Λαογρ.]*. Πανελλήνιος παιδιά. Κατ' αὐτὴν οἱ παῖκται τάσσονται κυκλικῶς, διαπερῶσιν ἐντὸς σχοινίου δακτύλιον, προσδένουσι τὰ δύο ἄκρα τοῦ σχοινίου, δράττονται αὐτοῦ δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν καὶ προσπαθοῦν ν' ἀποκρύψουν τὸν δακτύλιον ὑπὸ τὰς παλάμας των, προσποιούμενοι πάντες ὅτι τὸν κατέχουν. Ὁ διευθύνων τὴν παιδιὰν περιέρχεται κρατῶν χειρόμακτρον, δι' οὗ τύπτει τὰς χεῖρας ἐκείνου τῶν παικτῶν περὶ τοῦ ὁποίου ὑποπτεύεται ὅτι ἀποκρύπτει τὸν δακτύλιον. Ὁ οὕτως εἰδοποιηθεὶς ἀνοίγει τοὺς δακτύλους του καὶ ἂν πράγματι ἔκρυπτε τὸν δακτύλιον ἀναλαμβάνει τὸν ρόλον διευθυντοῦ τῆς παιδιᾶς. Τῆς παιδιᾶς ταύτης, καθ' ἣν ᾄδονται μονοτόνως καὶ σχετικὰ παικτικὰ ᾄσματα, ὑπάρχουν πλεῖσται παραλλαγαί. Δ. ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΣ

δακτυλιδᾶς (ὁ)· ὁ κατασκευαστὴς δακτυλιδίων δακτυλιδοποιός· ‖ ὁ παράμεσος δάκτυλος ὡς δεχόμενος συνήθως τὸν δακτύλιον.

δακτυλιδένιος, *—α, —ο*· καὶ ***δαχτυλιδένιος***· ὁ ἔχων σχῆμα δακτυλιδίου: «δαχτυλιδένια μέση» μικρή, στενὴ μέση, «δαχτυλιδένιο στόμα».

δακτυλίδι (τό)· ὁ **δακτύλιος** (βλ. λ.) ὁ κοσμῶν τὸν δάκτυλον: «χρυσὸ δακτυλίδι».

δακτυλιδόπετρα (ἡ)· πέτρα, πολύτιμος λίθος δακτυλιδιου: «κόκκινη δακτυλιδόπετρα».

δακτυλιδοτοξίνη *[Φαρμ.]*· βλ. διγιτοξίνη.

δακτυλίδωσις (ἡ), ἢ ***δακτυλίωσις***· βλ. δακτύλιος *[Ὀρνιθολ.]*.

δακτυλίκαπνος (ὁ) (Dactylicapnus) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *καπνιιδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος, τὸν *δακτυλίκαπνον τὸν βραζιλιανὸν* (Dactylicapnus brasiliensis), ὅστις ἀπαντᾷ ἐν Βραζιλίᾳ. Δ. Ν. Π.

δακτυλικός, *—ή, —όν*· ὁ τῶν δακτύλων, ὁ ἀνήκων εἰς τοὺς δακτύλους: «δακτυλικαὶ ἀρτηρίαι, — φλέβες»· ‖ ὁ ἐκ δακτύλων ὡς μετρικῆς βάσεως ἀποτελούμενος: «δακτυλικὸν ἑξάμετρον», «δακτυλικὸς ρυθμός».

—**δακτυλικὰ *ἀγγεῖα* καὶ *νεῦρα*** *[Ἀνατομ.]*. Ἕκαστος τῶν δακτύλων ἔχει τέσσαρας ἀρτηρίας, δύο παλαμιαίας καὶ δύο ραχιαίας ἐπὶ τῆς χειρός, καὶ δύο πελματιαίας καὶ δύο ραχιαίας ἐπὶ τοῦ ποδός. Τοῦτ' αὐτὸ ρητέον καὶ περὶ τῶν δακτυλικῶν φλεβῶν καὶ τῶν ὁμωνύμων νεύρων. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

—**δακτυλικὸν *ἀποτύπωμα***· βλ. σήμανσις.

— **δακτυλικὸν *ἑξάμετρον*** *[Μετρ.]*. Οὕτω καλεῖται ἐν τῇ παλαιᾷ μετρικῇ τὸ ρυθμικὸν κῶλον (στίχος) τὸ συγκείμενον ἐξ ἓξ ποδῶν δακτύλων (—'◡◡). Εἶναι δὲ τὸ μέτρον τοῦτο ἀκατάληκτον, ἤτοι ὁ τελευταῖος τοῦ στίχου πούς ἔχει πάντοτε τὴν ἄρσιν συνῃρημένην, σχῆμα δηλαδὴ σπονδείου (—'—) ἢ τροχαίου (—'◡) διὰ τὴν τελευταίαν ἀδιάφορον. Σύγκειται δ' ἐκ δύο τριποδικῶν κώλων, ὧν ἑκάτερον ὡς τριποδία ἔχει τρεῖς βάσεις, ὥστε τὸ ὅλον ἕξ, ἐξ οὗ καὶ ἑξάμετρον ἐκλήθη. Μελῳδούμενον δὲ ἢ καὶ ραψῳδούμενον τὸ ἑξάμετρον ἐδέχετο τρεῖς ρυθμικοὺς τόνους ἐπὶ τοῦ πρώτου κώλου, ἕνα κύριον ἔχοντα τὴν μεγίστην δύναμιν, ἕνα δευτερεύοντα ἀσθενέστερον τοῦ πρώτου καὶ ἕνα ἀσθενέστατον πάντων, ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου κώλου. Ἀπηγγέλλετο λοιπὸν τὸ δακτυλικὸν ἑξάμετρον οὕτω

—'''◡◡—''◡◡—'◡◡|—'''◡◡—''◡◡—'⏓.

Ἦθος δ' ἔχει τὸ δακτυλικὸν ἑξάμετρον σεμνὸν καὶ μεγαλοπρεπές, ὃν κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη «τὸ στασιμώτατον καὶ ὀγκωδέστατον τῶν μέτρων», καὶ κατὰ Διονύσιον τὸν Ἁλικαρνασσέα «πάνυ σεμνὸν καὶ εἰς κάλλος ἁρμονίας ἀξιολογώτατον». Χρῆσιν τοῦ μέτρου τούτου ἔκαμε πρῶτον μὲν ἡ ἐπικὴ ποίησις ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου καὶ κατόπιν μέχρι καὶ τῶν τελευταίων τῆς ἀρχαιότητος χρόνων, ἔπειτα δὲ ἡ βουκολικὴ ποίησις, ὀλιγώτερον δὲ ἡ λυρικὴ καὶ ἔτι ὀλιγώτερον ἡ δραματική. Ἐκ τῆς χρήσεως ἐν τῇ ἐπικῇ ποιήσει, ἥτις ἀρχῆθεν ἦτο ἡρωϊκή, ἤτοι διηγεῖτο πράξεις ἡρώων, τὸ ἑξάμετρον ὠνομάσθη καὶ ἡρῷον ἢ ἡρωϊκὸν μέτρον. Ἀπηγγέλλετο δὲ ἐν τῇ ἐπικῇ ποιήσει τὸ μέτρον ἄνευ ᾠδῆς (ἐρραψῳδεῖτο) καὶ ἄνευ κρούσεως μουσικῆς ὀργανικῆς ὑπὸ τῶν ραψῳδῶν κρατούντων εἰς χεῖρας οὐχὶ κιθάραν ἀλλὰ ράβδον. Τομαὶ κύριαι τοῦ δακτυλικοῦ ἑξαμέτρου εἶναι α') ἡ μετὰ τὴν θέσιν τοῦ γ' ποδὸς (τομὴ πενθημιμερής), ὡς (Ἰλιάδ. Α' 1):

μῆνιν ἄειδε θεά, | Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος,

β') ἡ μετὰ τὴν πρώτην βραχεῖαν τῆς ἄρσεως τοῦ γ' ποδὸς (τομὴ κατὰ τρίτον τροχαῖον), ὡς (Ἰλ. Α 9):

Λητοῦς καὶ Διὸς υἱός· | ὁ γὰρ βασιλῆϊ χολωθείς,

γ') ἡ μετὰ τὴν θέσιν τοῦ δ' ποδὸς (τομὴ ἑφθημιμερής), ὡς (Ἰλ. Α 7):

Ἀτρείδης τε ἄναξ ἀνδρῶν | καὶ δῖος Ἀχιλλεύς

καὶ δ') ἡ μετὰ τὸ τέλος τοῦ δ' ποδὸς (τομὴ βουκολική), ὡς (*Θεοκρ.* Α 64):

ἄρχετε βουκολικᾶς, Μοῦσαι φίλαι, | ἄρχετ' ἀοιδᾶς.

Πλεῖστα δὲ σχήματα δύναται νὰ λάβῃ τὸ δακτυλικὸν ἑξάμετρον ἐκ τῆς συναιρέσεως τῆς ἄρσεως τοῦ δακτύλου εἰς μίαν μακράν, ἤτοι ἐκ τῆς μετατροπῆς τοῦ δακτύλου εἰς σπονδεῖον· οὕτως ἄλλοτε μὲν πάντες οἱ πόδες εἶναι δάκτυλοι (πλὴν τοῦ τελευταίου κανονικῶς ὄντος σπονδείου ἢ τροχαίου), ἄλλοτε δὲ πάντες σπονδεῖοι, ἄλλοτε δὲ δύο δάκτυλοι καὶ τρεῖς σπονδεῖοι ἢ τρεῖς δάκτυλοι καὶ δύο σπονδεῖοι ἢ εἷς δάκτυλος καὶ τέσσαρες σπονδεῖοι κτλ. Ἐκ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων μετεχειρίσθησαν τὸ δακτυλικὸν ἑξάμετρον, τὰς τονιζομένας συλλαβὰς λαμβάνοντες ὡς θέσεις καὶ φυσικὰ δακτύλους μόνον ἔχοντες καὶ τὸν τελευταῖον τροχαῖον, ὁ Ἰ. Ρ. Ραγκαβῆς μεταφράσας τὴν «Αἰνειάδα» τοῦ Βιργιλίου, ὁ Ἀ. Ραγκαβῆς ὑποστηρίξας τὴν ἀνάγκην τῆς εἰσαγωγῆς αὐτοῦ εἰς τὴν νεοελληνικὴν ποίησιν, ὁ Ἠ. Ταντολίδης, ὁ Ζαλοκώστας, ὁ Ὀρφανίδης, ὁ Ἀντωνιάδης, ὁ Βλάχος, ὁ Βικέλας καὶ τελευταῖος ὁ Παλαμᾶς εἰς τὸν «Πρῶτον λόγον τῶν παραδείσων». Ε. Γ. Π.

δακτυλιογλυφὴς (ὁ, ἡ), *—ἐς* (τό)· ὁ γεγλυμμένος ἐν εἴδει δακτυλίου, ὁ εἰς δακτύλιον γλυφείς.

δακτυλιογλυφία (ἡ). Ἡ τέχνη τοῦ γλύφειν δακτυλιολίθους. Ὁ ὅρος ὅμως λαμβάνεται γενικώτερον ἐπὶ τῆς ἐννοίας τῆς «λιθογλυφίας», ἤτοι τῆς τέχνης τοῦ γλύφειν τοὺς παντὸς προορισμοῦ πολυτίμους λίθους (λατ. gemma). Κατὰ τὴν δακτυλιογλυφίαν ἢ ἐχάρασσον ἐπὶ τῶν λίθων «ἐγγεγλυμμένους τύπους» (λατ. scalptura, ἰταλ. intaglio, γαλλ. intaille) ἢ ἔγλυφον ἐκτύπους παραστάσεις (λατ. scalptura, ectypa, ἰταλ cameo, γαλλ. camée). Καὶ τοῦ μὲν πρώτου τρόπου ἐγίνετο χρῆσις εἰς τὴν κατασκευὴν δακτυλιολίθων, σφραγίδων, νομισμάτων, τοῦ δὲ δευτέρου εἰς τὴν κατασκευὴν κοσμημάτων: περιδεραίων, ἐνωτίων, περιάπτων, μονολίθων ἀγγείων κτλ. Οἱ πρὸς τοῦτο πολύτιμοι λίθοι ἦσαν αἱ ποικίλαι μορφαὶ τοῦ χαλαζίου, εἴτε ὑαλώδους εἴτε ἀμαυροῦ: ἀχάτης, ἴασπις, σαρδόνυξ, σάρδιος, κορναλίνης, χαλκηδόνιος, ὀρείας κρύσταλλος, ὑάκινθος, ὀπάλιος, λαζουλίτης, ἢ λίθοι μεταλλικῆς βάσεως, ὡς ὁ μαλαχίτης καὶ ὁ αἱματίτης. Κατειργάζοντο δὲ αὐτοὺς διὰ τρυπάνων ἢ σμιλῶν ἐκ σιδήρου, τῶν ὁποίων τὸ ἕτερον ἄκρον ἢ ἦτο στρογγύλον (ferrum retusum) ἢ ὀξύ, ὁπότε συνήθως ἔφερε προσηρμοσμένον καὶ μικρὸν ἀδαμάντινον θραῦσμα πρὸς κατεργασίαν ἰδίᾳ τῶν σκληροτέρων λίθων. Τὰ ἐργαλεῖα ταῦτα ἐχειρίζοντο ἢ διὰ τῆς χειρὸς ἢ διὰ τόρνου ἢ τόξου, ὁπότε ἐκινοῦντο ταχύτατα. Διὰ νὰ κατανικῶσι τὴν ἀντίστασιν τοῦ

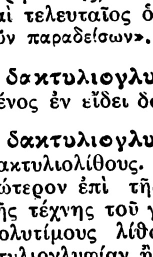

Σκαραβαῖος Ἐτρουσκικὸς ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσείῳ παριστῶν δακτυλιογλύφον κατεργαζόμενον λίθον διὰ τρυπάνου καὶ τόξου.

Digitized by Google

λίθου, ἐνεβάπτιζον τὰ ἄκρα τῶν τρυπάνων ἐντὸς κόνεως ἀδάμαντος, σμύριδος, ὀστρακίτου (ἐξ ὀστοῦ

Κύπριαι ἀρχαϊκαὶ σφραγῖδες.

τῆς σηπίας) ἢ ἀκόνης ἀναμεμιγμένης ἐλαίῳ, διὰ νὰ κολλᾶται ἐπὶ τοῦ τρυπάνου. Καὶ διὰ μὲν τῶν στρογγύλων τρυπάνων ἤνοιγον ἡμισφαιρικὰς κοιλότητας ἢ μακροτέρας αὔλακας ἐντὸς τοῦ λίθου πρὸς κατασκευὴν τῶν ἐγγλύφων παραστάσεων, διὰ δὲ τῶν ὀξυτέρων ἢ ἀδαμαντοφόρων κατειργάζοντο τὰ λεπτότερα μέρη τῶν παραστάσεων τούτων ἢ τὰς ἐκτύπους ἐξ αὐτῶν. Ὅταν οἱ λίθοι ἐπρόκειτο νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς δακτυλιόλιθοι, παρεδίδοντο εἰς τὸν «δακτυλιουργὸν» ἢ «χρυσοχόον» (λατ. anularius compositor), ὅπως προσαρμοσθῇ αὐτοὺς εἰς τοὺς δακτυλίους.

Τὴν τέχνην καὶ τὴν τεχνικὴν τῆς λιθογλυφίας ἢ δακτυλιογλυφίας παρέλαβον οἱ Ἕλληνες ἀπὸ

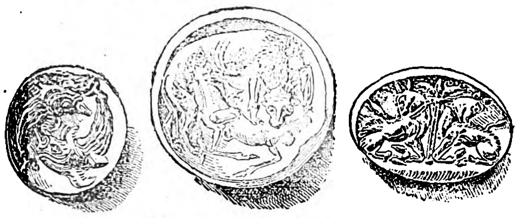

Μυκηναϊκαὶ σφραγῖδες.

τῶν ἀνατολικῶν λαῶν, παρ' οἷς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς γλυφικῆς ἔσχε τεραστίαν διάδοσιν. Ὁ αἰγυπτιακὸς σκαραβαῖος, ὁ κύλινδρος καὶ ὁ κῶνος τῶν Χαλδαίων ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας διεδίδοντο οὐ μόνον εἰς τὰς κοιλάδας τοῦ Νείλου, τοῦ Τίγρητος καὶ τοῦ Εὐφράτου, ἀλλὰ καὶ ἀνὰ πᾶσαν τὴν δυτικὴν Ἀσίαν. Οἱ Σύριοι καὶ οἱ Φοίνικες ὑπέστησαν λίαν ἐνωρὶς τὴν ἐπίδρασιν τῶν Αἰγυπτίων καὶ Ἀσσυροβαβυλωνίων καὶ κατεσκεύαζον κατ' ἀπομίμησιν σκαραβαίους, κώνους ἢ κυλίνδρους. Ἐκ τούτων παρέλαβον τὴν τέχνην οἱ Κύπριοι. Πλεῖσται ἡμισφαιρικαὶ ψῆφοι, χρησιμεύουσαι ὡς σφραγιδόλιθοι ἢ κοσμήματα περιδεραίων εὑρέθησαν εἰς ἀνασκαφὰς τάφων τῆς νήσου φέρουσαι καὶ ἐπιγραφὰς εἰς κυπρίαν γραφὴν καὶ γλῶσσαν. Ἐκ Κύπρου ἡ τέχνη διεδόθη εἰς Ῥόδον, Θήραν καὶ Τροίαν. Οἱ Μυκηναῖοι καὶ Κρῆτες παραλαβόντες τὴν τεχνικὴν τῆς λιθογλυφίας παρὰ τῶν Ἀνατολιτῶν ἀνέπτυξαν αὐτὴν εἰς μέγαν βαθμόν, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν πολλῶν εὑρεθέντων ἐν τάφοις λειψάνων ἀναγλύφων ἢ ἐγγλύφων λίθων. Μετεχειρίσθησαν δὲ πρὸς τοῦτο τὸν ἀχάτην, ὀρείαν κρύσταλλον, ἴασπιν, ἀμέθυστον, χαλκηδόνιον, σάρδιον, αἱματίτην καὶ δὴ στεατίτην οὐχὶ πλέον σχήματος σκαραβαίου, κώνου ἢ κυλίνδρου, ἀλλὰ στρογγύλου καὶ πεπλατυσμένου ἢ ἐλλειψοειδοῦς καὶ ἐλαφρῶς ἀμφικύρτου. Οἱ πλεῖστοι τῶν λίθων τούτων φέρουσιν ὀπὴν πρὸς ἀνάρτησιν εἰς τὰ περιδέραια, πολὺ δὲ ὀλίγοι εἶναι οἱ δακτυλιόλιθοι.

Ἀρχαϊκὸς ἑλληνικὸς σκαραβαῖος, φέρων ἐγχάρακτον ἐπιγραφήν.

Ἐγχάρακτος ἑλληνικὸς δακτυλιόλιθος τῆς κλασσικῆς περιόδου παριστῶν τὸν «Πληγωμένον Φιλοκτήτην» τοῦ Πυθαγόρου.

Αἱ ἐπ' αὐτῶν παραστάσεις ἦσαν ἄνθη, ζῷα (λέοντες, ἔλαφοι, ἀντιλόπαι, ταῦροι, ὀκτάποδες, ἰχθύες) ἢ φανταστικὰ ζῷα καὶ τέρατα (πήγασοι, γρῦπες), ὡς καὶ σκηναὶ ἁλιευτικαί, θηρευτικαὶ ἢ πολεμικαί. Ἡ κάθοδος τῶν Δωριέων δὲν ἐξηφάνισε τὴν τέχνην ταύτην. Ἀπὸ τοῦ Ζ' ὅμως αἰῶνος, δηλαδὴ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἤρξατο ἡ χρῆσις νομισμάτων ἐν ταῖς συναλλαγαῖς, ἐφαρμόσθη εἰς τὰς σφραγῖδας καὶ τοὺς δακτυλιολίθους ἡ ἐγχάραξις τῶν ὀνομάτων τῶν κτητόρων κατ' ἀπομίμησιν τῶν ἐπὶ τῶν νομισμάτων γραφῶν. Μέχρι τοῦ Ε' αἰῶνος οἱ Ἕλληνες μετεχειρίζοντο τὴν σκαραβοειδῆ μορφὴν εἰς τὰ προϊόντα τῆς τέχνης ταύτης. Τοῦτο δὲ τὸ εἶδος παρέλαβον παρ' αὐτῶν καὶ οἱ Ἐτροῦσκοι. Μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἀπώθησιν τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ Ξέρξου, μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους κλάδους τῆς τέχνης καὶ ἡ γλυφικὴ τῶν λίθων ἤνθησε πολύ, ἐγκατελείφθη δὲ ὁ ἀρχαϊκὸς τρόπος τῆς κατεργασίας των ὡς καὶ ὁ σκαραβαῖος. Τοῦ λοιποῦ προτιμῶνται αἱ ἀναπαραστάσεις ἐπὶ τῶν λίθων ὀνομαστῶν ἔργων γλυπτικῆς, ὡς τοῦ «Φιλοκτήτου» τοῦ Πυθαγόρου, τοῦ ἀνατολικοῦ ἀετώματος τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ ναοῦ τοῦ Διός, τοῦ «Δισκο-

Ἑλληνικὸς δακτυλιόλιθος τῆς κλασσικῆς περιόδου παριστῶν τὸν Πέλοπα καὶ τὴν Ἱπποδάμειαν, εἰλημμένους ἐκ τοῦ ἀνατολικοῦ ἀετώματος τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς ἐν Ὀλυμπίᾳ. (Ἐλαφρῶς μεμεγεθυσμένος.)

βόλου» τοῦ Μύρωνος, τοῦ «Δορυφόρου» καὶ «Διαδουμένου» τοῦ Πολυκλείτου κτλ. Ἤδη (ἀπὸ τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος) καθιεροῦται τὸ ἔθος νὰ ὑπογράφουν τὰ ἔργα των οἱ τεχνῖται. Πλεῖστα ὀνόματα

Ἡ περίφημος «καμέα», ἡ παριστῶσα τὴν Ὀκταβίαν. (Ἑλληνορρωμαϊκῆς ἐποχῆς.)

οὕτω διεσώθησαν ὡς τοῦ Ἀθηνάδου, Δεξαμενοῦ, Περγάμου, Ὀλυμπίου, Ὀνάτα, Φειδίου, Λυκομήδους, Σκόπα, Βοήθου, Νικάνδρου κλπ. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δὲ ταύτης μέχρι τοῦ 450 μ. Χ. ἡ τέχνη τῆς λιθογλυφίας ἤκμασεν ὅσον ποτὲ ἄλλοτε. Κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Πτολεμαίων κατεσκεύαζον περιφήμους «καμέας» καὶ μονόλιθα ἀγγεῖα διαφανῆ καὶ ἰριδιζουσῶν ἀποχρώσεων, ἐξαιρέτου δὲ τέχνης. Οἱ Ρωμαῖοι, οἵτινες παρέλαβον παρὰ τῶν Ἑλλήνων τὴν καλαισθησίαν τῶν ἐγγλύφων ἢ ἀναγλύφων λίθων, παρήγαγον μέγα πλῆθος αὐτῶν, ἁμιλλωμένων πρὸς τὰ ἑλληνικὰ κατά τε τὴν ποικιλίαν τῶν θεμάτων καὶ τὴν δεξιότητα τῆς ἐργασίας, ἐνεκαίνισαν δὲ καὶ τὸ σύστημα τῆς ἐπ' αὐτῶν εἰκονογραφήσεως σημαινόντων προσώπων. Οὕτω κατέχομεν σχεδὸν πλήρη τὴν σειρὰν τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Ρώμης καὶ τῶν μελῶν τῶν οἰκογενειῶν των κατὰ τοὺς δύο πρώτους αἰῶνας. Ἡ προσωπογραφία τῆς Ὀκταβίας εἶναι ἡ ἀρίστη τοῦ εἴδους, ὁ δὲ Διοσκορίδης ὁ μεγαλύτερος τεχνίτης τῶν ἑλληνορρωμαϊκῶν χρόνων. Ἕτερον εἶδος γλυπτῶν λίθων, ἀκμάσαν κατὰ τὸν Γ' αἰῶνα, γνωστὸν ὅμως καὶ παλαιότερον, ἦσαν οἱ «γρύλλοι». Ὁ ζωγράφος Ἀντίφιλος (σύγχρονος τοῦ Ἀπελλοῦ) γελοιογραφήσας Γρύλλον τινά, ζωγράφον, ὡς χοῖρον (ἐκ παρῳδίας τοῦ ὀνόματος, Γρύλλος=χοιρίδιον) κατέστησε τοῦ συρμοῦ τὰς κωμικὰς ἢ γελοιογραφικὰς γλυφάς. Μέγα πλῆθος αὐτῶν ἀπόκειται ἐν πολλαῖς καλλιτεχνικαῖς συλλογαῖς, τὸ δὲ εἶδος ἦτο λίαν περιζήτητον ὑπὸ τῶν παλαιῶν φιλοτέχνων. Τέλος πολλῆς διαδόσεως ἦσαν καὶ τὰ περίαπτα (talisman), προελεύσεως ἰδίᾳ ἀνατολικῆς καὶ μάλιστα αἰγυπτίας, καὶ δὴ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν γνωστικῶν φιλοσόφων. Ἐπ' αὐτῶν ὑπῆρχον ἐγχάρακτα σύμβολα ἢ ῥήσεις μυστηριώδεις ἢ εἰκόνες ἀστρονομικαί, ἀπεδίδετο

Δακτυλιόλιθος τοῦ Διοσκορίδου μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ τεχνίτου. [Ἐποχὴ Αὐγούστου]

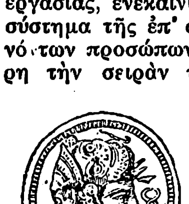

«Γρύλλοι».

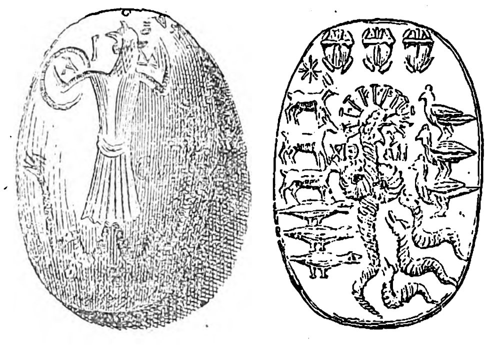

Ἀντιβασκάνιον τῶν γνωστικῶν.

δὲ εἰς αὐτὰ ὑπὸ τῶν παλαιῶν δύναμις θεραπευτικὴ καὶ μαγική. —Β.

δακτυλιογλυφικός, —ή, —όν· ὁ ἔχων σχέσιν πρὸς τὴν δακτυλιογλυφίαν: «δακτυλιογλυφικὰ ἐργαλεῖα», «δακτυλιογλυφικαὶ παραστάσεις» κλπ.

δακτυλιογλύφος (ὁ)· ὁ γλύφων δακτυλιολίθους ἢ γενικώτερον πολυτίμους λίθους, ἄλλως *λιθογλύφος* ἢ *λιθογλύπτης*.

δακτυλιογραφία (ἡ)· περιγραφὴ δακτυλίων, δακτυλιολιθων, σφραγίδων.

δακτυλιογραφικός, —ή, —όν· ὁ ἔχων σχέσιν πρὸς τὴν δακτυλογραφίαν.

δακτυλιογράφος (ὁ)· ὁ ἀσχολούμενος περὶ τὴν μελέτην καὶ περιγραφὴν τῶν δακτυλίων, δακτυλιολίθων, σφραγίδων κλπ.

δακτυλιοειδής (ὁ, ἡ), —ές (τό)· ὁ ὅμοιος πρὸς δακτύλιον.—Ἐπίρρ. *δακτυλιοειδῶς.*

— *[Ἀστρον.]* Ἡ λέξις δακτυλιοειδὴς χρησιμοποιεῖται πρὸς χαρακτηρισμὸν ἡλιακῶν ἐκλείψεων, καθ' ἃς ὁ μέλας δίσκος τῆς Σελήνης, πρὸς τὸ ἀπόγειον αὐτῆς, δὲν καλύπτει ἐντελῶς τὸν δίσκον τοῦ Ἡλίου, ἀφίνων οὕτω στενὸν φωτεινὸν δακτύλιον ὁλόγυρα αὐτοῦ. Νεφελότητές τινες ὁμοίως ὀνομάζονται *δακτυλιοειδεῖς*, ὡς παρουσιάζουσαι τὴν μορφὴν γαλακτώδους ἐλλειψοειδοῦς δακτυλίου ἐπὶ τοῦ μέλανος τοῦ οὐρανοῦ ἐδάφους. Τούτων ἡ περιφανεστέρα εἶναι ἡ τῆς Λύρας (Μ. 57), εἶτα ἡ τοῦ Κύκνου (N. G. C. 6894), ἡ τοῦ Ὀφιούχου (N.G.C. 6369) καὶ ἡ τοῦ Σκορπίου (N.G.C. 6337). Ε. Μ. Α.

— **δακτυλιοειδῆ** *ὄρη [Ἀστρον.].* Ὄρη ἐν σχήματι δακτυλίου, χαρακτηρίζοντα εἰδικῶς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς Σελήνης. Σ. Π.

— **δακτυλιοειδὴς** *κάμινος.* Καλεῖται πᾶσα κάμινος ἐν τῇ ὁποίᾳ ἡ συνέχεια τῆς λειτουργίας ἐπιτυγχάνεται διὰ κυκλικῆς διατάξεως τῶν κλιβάνων. Τὸ σύστημα χρησιμοποιεῖται ἰδίως εἰς καμίνους ἀσβέστου, σιμέντου καὶ ἀργιλλωδῶν προϊόντων, κυρίως ὀπτοπλίνθων. Α. Μ.

— **δακτυλιοειδὴς** ἢ *κρικοειδὴς χόνδρος [Ἀνατομ.].* Ὁ κατώτερος τῶν ἀποτελούντων τὸν σκελετὸν τοῦ λάρυγγος χόνδρων, κείμενος κάτωθεν τοῦ θυρεοειδοῦς χόνδρου καὶ ἄνωθεν τῆς τραχείας ἀρτηρίας, ἔχων δὲ σχῆμα σφραγιστῆρος δακτυλίου, ὁριζοντίως διηυθετημένου, οὗ τὸ μὲν πλατύτερον μέρος, ἡ *πυελίς* (ἧς τὸ ὕψος 18—23 χιλιοστόμετρα), εἶναι ὄπισθεν, τὸ δὲ λοιπὸν μέρος, ὁ *κύκλος* (οὗ τὸ ὕψος 6—7 χλμ.), ἔμπροσθεν. Ἡ προσθία ἐπιφάνεια τῆς πυελίδος εἶναι λεία καὶ ἐπίπεδος, ἡ δὲ ὀπισθία διῃρεῖται καθέτως διὰ τῆς *μέσης ἀκρολοφίας ἢ ἀκάνθης* εἰς δύο ὑπόκοιλα ἐπίπεδα, ἐξ ὧν ἐκφύονται οἱ δύο ὀπίσθιοι κρικαρυταινοειδεῖς μύες· τὸ ἄνω χεῖλος φέρει ἐν τῷ μέσῳ ἀβαθῆ ἐντομήν, ἐν δὲ τοῖς πλαγίοις ἀνὰ μίαν ἀρθρικὴν ἐπιφάνειαν, τὴν *ἀρυταινοειδῆ*, πρὸς σύνταξιν τοῦ ουστοίχου ἀρυταινοειδοῦς χόνδρου· τὸ δὲ κάτω χεῖλος ἐν τοῖς πλαγίοις ἐμφανίζει μικρὸν φῦμα (=τὸ ἐπιχείλιον φῦμα), εἰς ὃ προσφύονται ἶνες τοῦ κρικοφαρυγγικοῦ μυός. Ἔνθα δὲ ἡ πυελὶς μεταβαίνει εἰς τὸν κύκλον, προέχει ἔξωθεν ἔπαρμα, φέρον κυκλοτερῆ καὶ ὑπόκοιλον ἐπιφάνειαν, τὴν *θυρεοειδῆ*, συντασσομένην μετὰ τοῦ κάτω κέρατος τοῦ θυρεοειδοῦς χόνδρου. Ἡ ἔσω ἐπιφάνεια τοῦ χόνδρου ἐπαλείφεται ὑπὸ τοῦ βλεννογόνου ὑμένος τοῦ λάρυγγος. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

δακτυλιοθήκη (ἡ) (λατ. dactyliotheca) *[Ἀρχ.].* Θήκη δακτυλίων. Μολονότι ἡ λέξις εἶναι ἑλληνική, δὲν εὑρίσκεται εἰς τοὺς κλασσικοὺς Ἕλληνας συγγραφεῖς, οὐδὲ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους λεξικογράφους. Οἱ Ρωμαῖοι ὅμως συγγραφεῖς ὡς καὶ ἡ νομοθεσία αὐτῶν ὁμιλοῦν περὶ δακτυλιοθηκῶν. Ὁ πρῶτος εἰσαγαγὼν αὐτὰς εἰς Ρώμην ἦτο ὁ προγονὸς τοῦ Σύλλα Σκαῦρος. Διεδόθησαν ταχέως μεταξὺ τῶν πλουσίων γυναικῶν, τῶν ἑταιρῶν καὶ τῶν κομψευομένων νέων, κατεσκευάζοντο δὲ ἐξ

Digitized by Google

ἐλεφαντόδοντος ἢ ἄλλων πολυτίμων ὑλῶν. Ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ ἀφιέρωσε πολλὰς πολυτίμους δακτυλιοθήκας εἰς τὸν ναὸν τῆς Γενετείρας Ἀφροδίτης, ὁ Μάρκελλος, υἱὸς τῆς Ὀκταβίας, εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, ὁ δὲ Μαρτιάλις ἀναφέρει αὐτὰς ὡς ἀντικείμενα ἀπαραίτητα τῶν φιλοκάλων γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν. Αἱ δακτυλιοθῆκαι εἶχον ποικίλα σχήματα. Συνήθως ἦσαν πυξίδες μετὰ πώματος, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐναπετίθεντο πλὴν τῶν δακτυλίων καὶ ἄλλα κοσμήματα, ἢ ὀβελοὶ κάθετοι, στηριζόμενοι ἐπὶ τρίποδος καὶ φέροντες περὶ τὸ μέσον στρογγύλον ἐξέχον ὄγκωμα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου συνεκρατεῖτο στερεῶς καὶ ὁριζοντίως δι᾽ ὀδοντωτοῦ ἐξαρτήματος προσηρ-

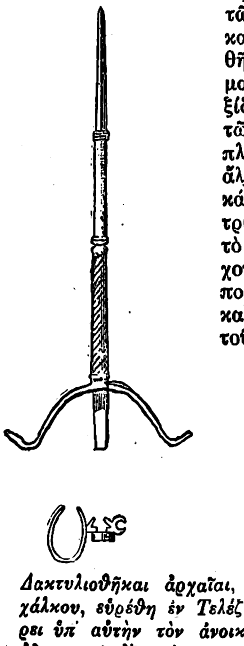

Δακτυλιοθῆκαι ἀρχαῖαι, ὧν ἡ πρώτη ἐξ ὀρειχάλκου, εὑρέθη ἐν Τελέζε τῆς Ἰταλίας καὶ φέρει ὑπ᾽ αὐτὴν τὸν ἀνοικτὸν δακτύλιον μετὰ τοῦ ὀδοντωτοῦ ἐξαρτήματος, ἡ δὲ δευτέρα εἰς σχῆμα πυξίδος ἐξ ἐλεφαντοστοῦ εὑρέθη ἐν Πομπηΐᾳ.

μοσμένου εἰς τὰ πλάγια αὐτοῦ δακτύλιος κινητός, ἀνοικτὸς πρὸς τὰ ἔξω. Διὰ τοῦ ἀνοίγματος τούτου ἐκρεμῶντο περώμενοι οἱ δακτύλιοι, ὁσάκις οἱ φέροντες αὐτοὺς ἤθελον ν᾽ ἀπαλλαγῶσι προσωρινῶς τούτων ἢ διὰ νὰ κοιμηθοῦν ἢ διὰ νὰ πλυθοῦν κτλ.

δακτυλιόλιθος (ὁ). Λίθος πολύτιμος κοσμῶν τὸν δακτύλιον, διαφόρων σχημάτων (παραλληλεπίπεδος, κυκλοτερής, ἐλλειψοειδής, ἡμισφαιρικός, πολυεδρικὸς κτλ.) κοινῶς, καλούμενος *δαχτυλιδόπετρα* ἢ ἁπλῶς *πέτρα* (δηλαδὴ τοῦ δαχτυλιδιοῦ). Ἀπ᾽ ἀρχαιοτάτων χρόνων οἱ δακτυλιόλιθοι ἦσαν γνωστοί. Ὁσάκις δὲ ἐχρησίμευον ὡς σφραγῖδες ἔφερον ἐγχαράκτους ἢ ἐγγλύφους παραστάσεις ἐπὶ ἐπιφανείας ἐπιπέδου· ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ δὲν ἦσαν πάντοτε προσηρμοσμένοι εἰς δακτυλίους, ἀλλ᾽ ἀνηρτῶντο καὶ ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ εἰς τὰ περιδέραια καὶ τότε ἔφερον ὀπήν, ὅθεν διήρχετο ἅλυσος ἢ θῶμιγξ. Ὁσάκις ὅμως ἐχρησίμευον ὡς κόσμημα, τότε αἱ ἐπ᾽ αὐτῶν παραστάσεις ἦσαν ἀνάγλυφοι, ὡς συμβαίνει μὲ τοὺς περιφήμους σκαραβαίους (βλ. καὶ δακτυλιογραφία).

δακτυλιόκερας (τὸ) (Dactylioceras Hyatt) /*Παλαιοζῳολ.*/. Γένος ἐκλειψάντων ἀπολιθωμένων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν στεφανοκερατιδῶν ἀμμωνοειδῶν κεφαλιπόδων μαλακίων. Τὰ ζῷα ταῦτα ἔφερον ὄστρακον εὐρυόμφαλον μὲ γύρους ὁμαλοὺς κυκλικούς. Αἱ ἐπὶ τῶν γύρων τοῦ ὀστράκου πλευραὶ κατὰ μὲν τὴν ἀρχήν των εἶναι εὐθεῖαι, πρὸς τὰ ἔξω δὲ διεσχισμέναι καὶ δὲν φέρουσι κόμβους. Τὸ ὄστρακον στερεῖται περισφιγξεων. Λείψανα τῶν ζῴων τούτων εὑρέθησαν μόνον ἐντὸς στρωμάτων τῆς λιασίου καὶ τῆς κατωτέρας δογγερίου ὑποπεριόδου τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος. γ. κ. γ.

δακτυλιολογία (ἡ). Κλάδος τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης ἀσχολούμενος μὲ τὴν μελέτην, περιγραφήν, χρονολογικὴν κατάταξιν, ἑρμηνείαν καὶ αἰσθητικὴν ἐκτίμησιν τῶν δακτυλίων, δακτυλιολίθων, σφραγιδολίθων κλπ.

δακτυλιολογικός, *—ή, —όν*· ὁ ἔχων σχέσιν πρὸς τὴν δακτυλιολογίαν.

δακτυλιολόγος (ὁ)· ὁ ἀσχολούμενος περὶ τὴν δακτυλιολογίαν. —Β.

δακτυλιομαντεία (ἡ) [*Λαογρ.*]. Ἡ τέχνη τοῦ μαντεύεσθαι διὰ δακτυλίων μαγικῶν, οἱ ὁποῖοι κατεσκευάζοντο ὑφ᾽ ὡρισμένας ἀστρολογικὰς συνθήκας. Κατὰ τὴν δακτυλιομαντείαν ἐκράτουν δακτύλιόν τινα ἐξηρτημένον ἀπὸ νήματος ἄνωθεν στρογγύλης τραπέζης, ἐπὶ τῆς ὁποίας εἶχον χαραχθῆ κυκλικῶς τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου. Ὁ δακτύλιος αἰωρούμενος ἐσταμάτα ἐπὶ ὡρισμένων γραμμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων προσεπάθουν νὰ ἀποτελέσουν λέξιν ὡς ἀπάντησιν εἰς τὸ τεθὲν ἐρώτημα λαμβανομένην. Παρομοία πρὸς τὴν ἀρχαίαν ταύτην μέθοδον εἶναι καὶ ἡ εἴς τινα μέρη τῆς Γαλλίας καὶ ἀλλαχοῦ ἀσκουμένη δακτυλιομαντεία, καθ᾽ ἣν δύο ἀμοιβαίως ἀγαπώμενοι λαμβάνουν ὁ εἷς παρὰ τοῦ ἄλλου ἀνὰ μίαν τρίχα τῆς κεφαλῆς του, κρεμῶσιν ἀπ᾽ αὐτῆς δακτύλιον, τὸν ὁποῖον αἰωροῦσιν ἄνωθεν ποτηρίου καὶ κατὰ τὰ προσυμπεφωνημένα προσπαθοῦν νὰ πληροφορηθοῦν ἂν ὁ εἷς θὰ μείνῃ πιστὸς εἰς τὸν ἄλλον ἀπὸ τὸ ἂν ὁ δακτύλιος ψαύσῃ τὸ χεῖλος τοῦ ποτηρίου ἐκ δεξιῶν ἢ ἐξ ἀριστερῶν. —Ω.

δακτύλιον (τὸ) (Dactylion) /*Μουσ.*/. Ὄργανον ἀνακαλυφθὲν ὑπὸ τοῦ κλειδοκυμβαλιστοῦ Χὲρτς πρὸς ἐκγύμνασιν τῶν δακτύλων κατὰ τὴν ἐκμάθησιν τοῦ κλειδοκυμβάλου

δακτυλιοποιὸς (ὁ) ἢ *δακτυλιοκατασκευαστής*· ὁ κατασκευαστὴς δακτυλίων, ὁ εἰδικὸς χρυσοχόος εἰς τὴν κατασκευὴν δακτυλίων.

δακτύλιος (ὁ), κοιν. *δακτυλίδι καὶ δαχτυλίδι.* Κρίκος ἐκ μετάλλου ἢ ἄλλης ὕλης, μετὰ ἢ ἄνευ προσθέτου πολυτίμου λίθου, φερόμενος εἰς ἕνα τῶν δακτύλων τῆς χειρὸς καὶ χρησιμεύων εἴτε ὡς κόσμημα, εἴτε ὡς σφραγίς, εἴτε ὡς φυλακτήριον, εἴτε ὡς σύμβολον ἐξουσίας· «δακτύλιος ἀρραβῶνος», ἰσοπαχὴς δακτύλιος ἐκ χρυσοῦ, ἄνευ πολυτίμων λίθων, κοιν. *βέρα*· || πᾶς δακτυλιοειδὴς κρίκος μετάλλινος, ξύλινος ἢ δερμάτινος· || σπειροειδὴς βόστρυχος τῆς κόμης· || πᾶν τὸ προσομοιάζον πρὸς δακτύλιον κατὰ τὸ σχῆμα, ἀνεξαρτήτως μεγέθους.

—[ΕΓΚΥΚΛ.] Ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων οἱ λαοὶ τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Αἰγύπτου ἔφερον δακτυλίους, τῶν ὁποίων τοὺς ἐγχαράκτους ἢ ἐγγεγλυμμένους λίθους μετεχειρίζοντο ὡς σφραγῖδας. Παρὰ τούτων παρέλαβον οἱ Ἕλληνες τῆς Μ. Ἀσίας, ἰδίᾳ οἱ Κύπριοι, τοὺς δακτυλίους μετὰ τῆς τεχνικῆς αὐτῶν καὶ ἐντεῦθεν καὶ ἡ κυρίως Ἑλλάς. Μολονότι παρ᾽ Ὁμήρῳ οὐδεμία γίνεται μνεία δακτυλίων, ὡς πρῶτος παρετήρησε Πλίνιος ὁ πρεσβύτερος, ἐν τούτοις εἰς τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Τροίας, τῆς Κρήτης καὶ τῶν Μυκηνῶν εὑρέθησαν πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν. Ὁ ἀρχαιότερος ἱστορικῶς γνωστὸς δακτύλιος εἶναι ὁ τοῦ τυράννου τῆς Σάμου Πολυκράτους, ὅστις ἦτο χρυσοῦς μετὰ σφραγιδολίθου ἐκ σμαράγδου, ἐφ᾽ οὗ ἦτο ἐγγεγλυμμένη λύρα. Ἐν Ἀθήναις ὁ Σόλων ἀπηγόρευσε διὰ νόμου, πρὸς ἀποφυγὴν παραποιήσεως τῶν σφραγίδων, ἵνα οἱ «δακτυλιογλύφοι» φυλάττωσιν ἀντίτυπα τῶν ὑπ᾽ αὐτῶν πωλουμένων σφραγιδολίθων. Δὲν εἶναι ὅμως σαφές, ἂν ἐπρόκειτο περὶ δακτυλίων ἢ σφραγίδων ἁπλῶς ἀναρτωμένων ἀπὸ τῶν περιδεραίων Οἱ παλαιότεροι ἐν χρήσει ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων δακτύλιοι (ἐν Μυκήναις καὶ Κρήτῃ) ὠνομάζοντο «δακτύλιοι ἄπειροι» (ἁπλοῖ), «ἄψηφοι», «ἄλιθοι». Ἐν Σπάρτῃ ἀπηγορεύετο διὰ νόμου ἡ χρῆσις ἄλλων δακτυλίων πλὴν τῶν σιδηρῶν· οὐδαμοῦ ὅμως τῆς Ἑλλάδος φαίνεται ὅτι ὑπῆρχε τοιοῦτος περιορισμός. Πάντως οἱ πτωχότεροι ἠρκοῦντο εἰς εὐτελεῖς δακτυλίους ἐκ σιδήρου. Οἱ ὡς σφραγῖδες χρησιμοποιούμενοι δακτύλιοι ἐφέροντο κατὰ κανόνα εἰς τὸν παράμεσον δάκτυλον. Βαθμηδὸν ὅμως οἱ δακτύλιοι κατήντησαν κόσμημα τῶν χειρῶν, κατεσκευάζοντο ἐκ πολυτελῶν μετάλλων καὶ λίθων καὶ μετ᾽ ἐξαιρέτου τέχνης, ἐφέροντο δὲ εἰς πάντας τοὺς δακτύλους, πλὴν τοῦ μέσου, διότι ὁ δάκτυλος οὗτος, προτεινόμενος ἀσέμνως πρὸς ὕβριν καὶ ἀποτροπὴν βασκανίας, ἐθεωρεῖτο, ὅτι ἦτο ἀνάξιος νὰ διακοσμηθῇ (οἱ Λατῖνοι ὠνόμαζον αὐτόν: «digitus infamis», «impudicus», «verpus»). Αἱ γυναῖκες ἐπίσης τῶν ἀρχαίων ἔφερον πολυτελεῖς δακτυλίους, ἀλλὰ μικροτέρους.

Οἱ μετὰ προσθέτου λίθου δακτύλιοι εἶχον σχῆμα σφενδόνης, ὅθεν ὠνομάζοντο καὶ «σφενδόναι» (λατ. fundae). Κυρίως ὅμως «σφενδόνη» ἢ «πυελὶς» ἢ «μάνδρα» (λατ. pala) ὠνομάζετο ἡ φέρουσα τὸν δακτυλιόλιθον κοιλότης (γαλλ. chaton). Πράγματι τὸ μετάλλινον τόξον τοῦ δακτυλίου ἦτο συνεστραμμένον εἰς σχῆμα σχοινίου δενομένου διὰ κόμβων πρὸς τὴν «πυελίδα». Ἄλλοτε ὅμως τὸ τόξον τοῦτο ηὐρύνετο πρὸς τὰ ἄνω καὶ ἐσχημάτιζεν ἄνοιγμα ἱκανὸν νὰ περιλάβῃ τὸν λίθον ἢ

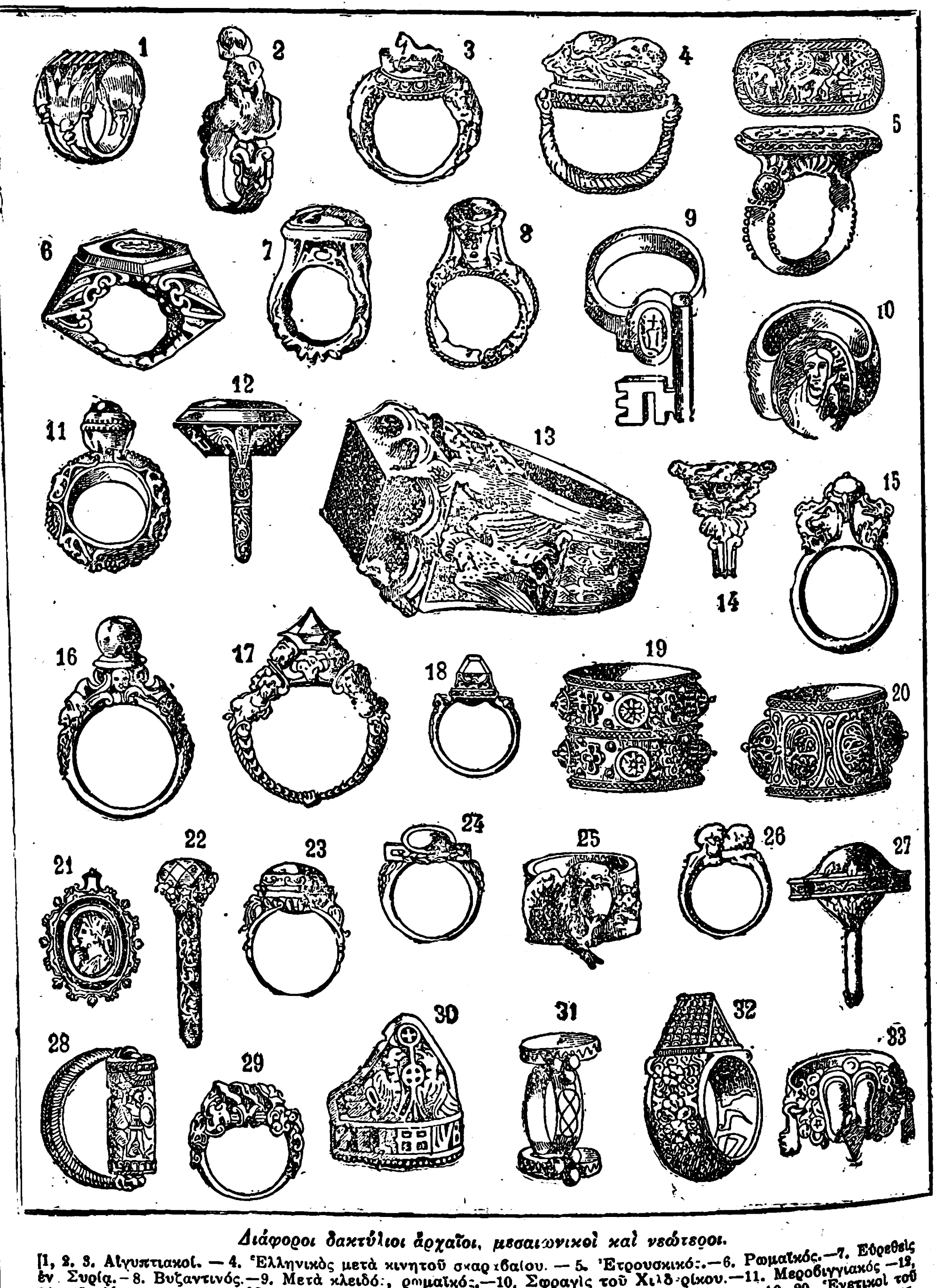

Διάφοροι δακτύλιοι ἀρχαῖοι, μεσαιωνικοὶ καὶ νεώτεροι.

[1, 2, 3. Αἰγυπτιακοί. — 4. Ἑλληνικὸς μετὰ κινητοῦ σκαραβαίου. — 5. Ἐτρουσκικός.—6. Ρωμαϊκός.—7. Εὑρεθεὶς ἐν Συρίᾳ.—8. Βυζαντινός.—9. Μετὰ κλειδός, ρωμαϊκός.—10. Σφραγὶς τοῦ Χιλδερίκου.—11. Μεροβιγγιακός.—12, 14, 15. Μεσαιωνικοί.—13. Ὀρειχάλκινος τοῦ ΙΕ´ αἰῶνος.— 16, 17, 18. Τοῦ ΙΣΤ´ αἰῶνος.—19, 20. Ἐνετικοὶ τοῦ ΙΣΤ´ αἰῶνος.—21. Τοῦ ΙΣΤ´ αἰῶνος μετ᾽ ἀρχαίας «καμέας».—22, 23. Τοῦ ΙΖ´ αἰῶνος.—24. Τοῦ ΙΗ´ αἰῶνος.—25, 26, 27. Τοῦ ΙΘ´ αἰῶνος.—28. Ρωσικός.—29. Οὑγγρικὸς τοῦ ΙΖ´ αἰῶνος. — 30. Ἀγγλοσαξωνικός.—31. Ἀγγλοσαξωνικὸς μετὰ διπλῆς σφενδόνης.—32. Ἰουδαϊκὸς τοῦ ΙΖ´ αἰῶνος.—33. Ἀρραβὼν γερμανικός.]

Digitized by Google

τὴν μεταλλίνην πλάκα, ἥτις ἐχρησίμευεν ὡς σφραγίς. Ἐνίοτε ὁ σφραγιδόλιθος ἦτο κινητὸς περὶ ἄξονα καὶ τότε ἐπὶ τῆς μιᾶς μὲν ὄψεως, τῆς ἐπιπέδου, ἔφερεν ἐγχάρακτον παράστασιν, ἐπὶ δὲ τῆς ἑτέρας, τῆς κυρτῆς, ἀνάγλυφον. Τοιοῦτοι λιθοι εἶναι οἱ περισσότεροι τῶν σκαραβαίων, τῶν εὑρεθέντων ἐν Ἐτρουρίᾳ καὶ τοὺς ὁποίους ἔφερον, ἴσως ὡς ἀντιβασκάνια, σὺν τοῖς Ἐτρούσκοις καὶ οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ Φοίνικες, οἱ Ἑβραῖοι καὶ οἱ Ἕλληνες. Πολὺ ἐσυνηθίζοντο παρ' Ἕλλησιν, Ἐτρούσκοις καὶ Ρωμαίοις οἱ εἰς σχῆμα ὀφθαλμοῦ δακτύλιοι, τῶν ὁποίων οἱ λίθοι, λόγῳ τοῦ χρωματισμοῦ αὐτῶν, τοῦ σχήματος καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἁρμογῆς, ὡμοίαζον μὲ ὀφθαλμόν, ὅστις ἐνίοτε ἦτο, ὡς οἱ ἄνω μνημονευθέντες σκαραβαῖοι, κινητὸς περὶ ἄξονα ὁριζόντιον. Ὁ δακτύλιος οὗτος ἐχρησιμοποιεῖτο ἐπίσης ὡς ἀντιβασκάνιον κατὰ τοῦ «πονηροῦ ἢ φθονεροῦ ὀφθαλμοῦ» (ἤτοι τοῦ «ματιάσματος»), Οἱ τοιούτου προορισμοῦ δακτύλιοι ὠνομάζοντο «φαρμακῖται, τετελεσμένοι». Συνήθεις ἦσαν οἱ δακτύλιοι οἱ ἔχοντες μορφὴν ὄφεως, τῶν ὁποίων αἱ σπεῖραι ἦσαν ἐνίοτε τόσον πολλαί, ὥστε ἐκάλυπτον ὁλόκληρον φάλαγγα τοῦ φέροντος αὐτοὺς δακτύλου.

Οἱ Ρωμαῖοι μετεχειρίζοντο παλαιότατα σιδηροῦς δακτυλίους. Παρὰ τῶν Ἑλλήνων ὅμως καὶ Ἐτρούσκων παρέλαβον τοὺς ἐκ πολυτίμων μετάλλων καὶ λίθων. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δημοκρατίας «ὁ χρυσοῦς δακτύλιος» (anulus aureus) ἐδίδετο εἰς τοὺς ἐκ τῶν συγκλητικῶν ἀποστελλομένους εἰς ξένας πόλεις πρέσβεις, βαθμηδὸν ὅμως οὗτοι διετήρησαν αὐτοὺς καὶ μετὰ τὴν λῆξιν τῆς πρεσβείας των, φέροντες αὐτοὺς μόνον δημοσίᾳ· εἶτα ἔφερον αὐτοὺς οἱ ἀπόγονοι τῶν ἐπιδιφρίους ἀρχὰς ἀρξάντων, πάντες οἱ συγκλητικοὶ καὶ ἐκ τῶν ἱππέων οἱ 18 πρῶτοι λόχοι (οἱ equides equo publico). Ἐπειδὴ δὲ οἱ πραίτωρες καὶ ἀνθύπατοι εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ δίδουν τὸν χρυσοῦν δακτύλιον εἰς τοὺς ἐπὶ ἀνδραγαθίᾳ διακρινομένους, οὐχὶ σπανίως ἔκαμνον κακὴν χρῆσιν τοῦ δικαιώματος τούτου. Ὁ Αὔγουστος ἐπέτρεψε νὰ φέρωσιν αὐτὸν οἱ ἐκ τῶν ἱππέων κάτοχοι 400.000 σηστερτίων. Ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ ἔφερον αὐτὸν δικαιωματικῶς πάντες οἱ ἀπελεύθεροι, ἐπὶ δὲ Σεπτιμίου Σεβήρου πάντες οἱ στρατιῶται. Οὕτω κατήντησεν ὁ χρυσοῦς δακτύλιος νὰ γίνῃ τὸ διακριτικὸν τῶν ἐλευθέρων πολιτῶν ἀπὸ τῶν δούλων. Τοσαύτη ἦτο ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ζήτησις τῶν ὡραίων καὶ πολυτελῶν δακτυλίων παρὰ Ρωμαίοις, ὥστε ἡ τέχνη αὐτῶν ἤκμασεν ἐν Ρώμῃ ὅσον οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ. Ὁ Ἀντώνιος προέγραψε πλούσιον συγκλητικὸν κατέχοντα δακτύλιον κοσμούμενον ὑπὸ ἀσυνήθους μεγέθους ὀπαλίου, ἵνα σφετερισθῇ αὐτόν. Πολλοὶ διάσημοι ἄνδρες ἐχάρασσον ἐπὶ τῶν δακτυλιολίθων, τῶν χρησιμοποιουμένων ὡς σφραγίδων, διάφορα ἐμβλήματα ἢ εἰκόνας: ὁ Σύλλας εἶχε τὸν Ἰουγούρθαν παραδιδόμενον εἰς αὐτόν· ὁ Καῖσαρ τὴν Ἀφροδίτην ἔνοπλον, ἧς ἐθεώρει ἑαυτὸν ἀπόγονον· ὁ Πομπήϊος λέοντα κρατοῦντα σπάθην· ὁ Αὔγουστος κατ' ἀρχὰς σφίγγα, κατόπιν τὴν προτομὴν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τέλος τὴν ἰδίαν αὐτοῦ εἰκόνα.

Διὰ τῶν δακτυλίων - σφραγίδων ἐσφράγιζον οἱ ἀρχαῖοι ἐπιστολάς, δημόσια ἢ ἰδιωτικὰ ἔγγραφα, ὡς καὶ τὰ κιβώτια, τοὺς ἀμφορεῖς, τὰς σιταποθήκας αὐτῶν, ὅπως προφυλάξωσιν αὐτὰς ἀπὸ τῶν ἰδίων των δούλων, κυρίως ὅταν ἐταξίδευον. Πρὸς τοῦτο ἐνίοτε προσήρμοζον οἱ Ρωμαῖοι εἰς τὸν δακτύλιον καὶ μικρὰν κλεῖδα, οὐχὶ δὲ ὀλίγαι συλλογαὶ κατέχουσι τὸ περίεργον τοῦτο εἶδος τῶν δακτυλίων.

Βαθμηδὸν καὶ παρὰ Ρωμαίοις ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια τῶν πολλῶν δακτυλίων. Ὁ ὡς σφραγὶς χρησιμοποιούμενος ἐτίθετο εἰς τὸν παράμεσον τῆς ἀριστερᾶς χειρός· πάντες δὲ οἱ λοιποὶ δάκτυλοι ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν (πλὴν τοῦ μέσου) ἠδύναντο νὰ κοσμῶνται ὑπὸ δακτυλίων, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ ἀντίχειρ κατὰ τὸ ἔθος τῶν Αἰγυπτίων. Ὁ Ἰουβενάλις μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι οἱ κομψοὶ Ρωμαῖοι ἔφερον τὸ θέρος ἐλαφροτέρους δακτυλίους ἢ τὸν χειμῶνα.

Εὑρέθησαν καὶ δακτύλιοι μονόλιθοι, πολὺ μεγάλοι καὶ βαρεῖς, ὥστε τινὲς αὐτῶν ἀσφαλῶς δὲν ἐφοροῦντο, ἀλλ' ἐχρησίμευον ὡς ἀναθήματα εἰς τοὺς θεούς. Ἐπίσης ὑπῆρχον καὶ δακτύλιοι μὲ πλείονας τοῦ ἑνὸς λίθους («πολύψηφοι»). Συνήθως κατεσκευάζοντο ἐκ σιδήρου, ὀρειχάλκου, ἀργύρου, χρυσοῦ καὶ σπανιώτερον ἐκ μολύβδου ἢ ψευδαργύρου. Εὑρέθησαν ὅμως καὶ δακτύλιοι ἐξ ἐλεφαντόδοντος καὶ ἠλέκτρου, τοὺς ὁποίους, κατὰ τὰς μαρτυρίας τῶν συγγραφέων, ἔφερον αἱ γυναῖκες.

Αἱ Ἰουδαῖαι γυναῖκες ἔφερον ὡς κόσμημα, ὡς πολλαὶ Ἀνατολίδες τὸ πάλαι καὶ σήμερον, δακτύλιον τῆς ρινός, «νέζεμ», ὅστις ἐν ταῖς Γραφαῖς μεταφράζεται «ἐνώτιον ἐπὶ τὸν μυκτῆρα» ἢ «ἐπιρρίνιον». Ἀλλὰ καὶ οἱ ἄνδρες φυλῶν τινων γειτονικῶν τῆς Παλαιστίνης ἔφερον τὸ «νέζεμ» τοῦτο. Ἐπίσης μετεχειρίζοντο καὶ τὸν δακτύλιον τῆς χειρὸς ὡς σφραγῖδα καὶ κόσμημα. Οἱ Ἰουδαῖοι καὶ Πέρσαι βασιλεῖς εἶχον τὸν δακτύλιον - σφραγῖδα ὡς σύμβολον τῆς ἐξουσίας των, τὴν ὁποίαν μετεβίβαζον σὺν τῷ δακτυλίῳ εἰς τοὺς διαδόχους αὐτῶν. Ταύτην τὴν συνήθειαν διετήρησαν παραλαβόντες ἀπὸ τῶν Ἀσιατῶν καὶ οἱ Ἕλληνες βασιλεῖς, κληρονόμοι τῶν κατακτηθεισῶν ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου χωρῶν.

Οἱ Χριστιανοὶ τῶν πρώτων αἰώνων παραλαβόντες ἀπὸ τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐθνικῶν μετεχειρίζοντο τὸν δακτύλιον ἀρραβῶνος ὡς σύμβολον τοῦ γαμηλίου δεσμοῦ (βλ. λ. μνηστεία). Ἡ ἐκκλησία τῆς Περουγίας δισχυρίζεται, ὅτι κατέχει τὸν «ἀρραβῶνα» τῆς Παρθένου. Ἐπὶ τῶν δακτυλίων τούτων ἐχαράσσοντο ἰχθύες, ἄγκυραι, σταυροί. Βραδύτερον οἱ πάπαι, οἱ ἐπίσκοποι τῆς Δύσεως, ὡς καὶ οἱ ἡγούμενοι μονῶν τινων ἔφερον δακτυλίους-σφραγῖδας, δηλωτικοὺς τῆς ἐξουσίας των. Ὁ τοῦ πάπα ἐλέ-

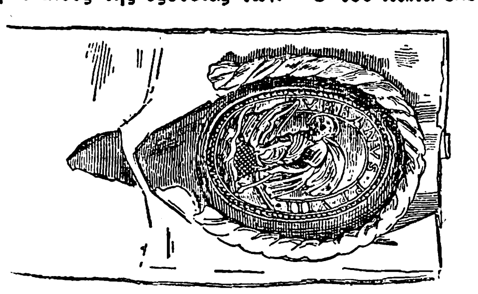

Ἀποτύπωμα τοῦ δακτυλίου τοῦ ἁλιέως ἐπὶ σχεδιου τοῦ παπα Οὐρβανοῦ Η'.

γετο «δακτύλιος τοῦ ἁλιέως» (annulus piscatoris), ἦτο δὲ χρυσοῦς φέρων ἐπὶ τοῦ δακτυλιολίθου ἔγγλυφον παράστασιν τοῦ ἁγίου Πέτρου ἐντὸς λέμβου, ρίπτοντος τὰ δίκτυα εἰς τὴν θάλασσαν, κυκλοτερῶς δὲ τὸ ὄνομα τοῦ πάπα.

Δι' αὐτοῦ ἐσφράγιζον τὰ «ἀποστολικὰ βρέβια», ἤτοι ἀπετύπουν ἐπὶ κηρίνης μάζης τὴν παράστασιν καὶ τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ λίθου. Μέχρι σήμερον ἅμα τῇ ἐκλογῇ ἑκάστου πάπα ὁ «δακτύλιος τοῦ ἁλιέως» παραδίδεται εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ πρώτου καρδιναλίου ἐπισκόπου (βλ. καὶ δακτύλιος *ἐπισκοπικός*).

Κ. Ι. Β.

—[ΑΝΑΤΟΜ.] —1) *Δακτύλιος* ἢ *πρωκτός*, ὀπὴ ἢ μᾶλλον πόρος διασταλτός, οὗ τὸ ὕψος 2—3 ἑκμ., ἀποτελῶν τὸ τελικὸν ἄκρον τοῦ ἀπευθυσμένου. Κεῖται ὀλίγον ὄπισθεν τοῦ μέσου τῆς μεσοϊσχιακῆς γραμμῆς, 2—2,5 ἑκμ. ἔμπροσθεν τοῦ κόκκυγος ἐπὶ τοῦ ἀνδρός, καὶ 2,5—3 ἐπὶ τῆς γυναικός, καὶ ἔσωθεν μὲν ὑπαλείφεται ὑπὸ δερματοειδοῦς βλεννογόνου ὑμένος, ἔξωθεν δὲ περιβάλλεται ὑπὸ τοῦ δέρματος, ὅπερ τῇ συστολῇ τοῦ ἔξω σφιγκτῆρος μυὸς διατελεῖ συνεπτυγμένον, ἀποτελοῦν περὶ τὸν δακτύλιον πτυχὰς ἀκτινωτάς. Ἔνθα δὲ ὁ δερματοειδὴς βλεννογόνος ὑμὴν τοῦ δακτυλίου μεταβαίνει εἰς τὸν βλεννογόνον τοῦ ἀπευθυσμένου, τελευτῶσιν οἱ ὑπὸ ἐπιμήκων πτυχῶν τοῦ βλεννογόνου σχηματιζόμενοι κατὰ τὴν περινεϊκὴν μοῖραν τοῦ ἀπευθυσμένου μοργάνειοι στύλοι καὶ μοργάνειοι κόλποι, ὧν τὸ σύνολον ἀποτελεῖ πρὸς τὰ κάτω πολύκολπον κυκλοτερῆ πτυχήν, τὴν *πτυχὴν τοῦ δακτυλιου* ἢ τοῦ *πρωκτοῦ*. Ἐν τοῖς κόλποις δὲ τούτοις εὐκόλως ἐνσφηνοῦνται ἀλλότρια σώματα, ἅτινα κατόπιν προκαλοῦν φλεγμονὴν καὶ ἑδροσυρίγγια. Περὶ τὸν δακτύλιον ὑπάρχουσι δύο δακτυλιοειδεῖς μύες, ὁ ἔσω σφιγκτὴρ ἐκ λείων μυϊκῶν ἰνῶν (ἀπροαίρετος) καὶ ὁ ἔξω σφιγκτὴρ ἐκ γραμμωτῶν μυϊκῶν ἰνῶν (προαιρετικός), ἐμβεβλημένοι ἀλλήλοις οὕτως, ὥστε ὁ μὲν ἔσω ὑπερέχει τοῦ ἔξω πρὸς τὰ ἄνω, σχηματιζων τὸν *αἱμορροϊδικὸν δακτύλιον*, ὁ δὲ ἔξω προέχει τοῦ ἔσω πρὸς τὰ κάτω, συγκλείων διὰ τῆς συντονίας αὐτοῦ τὸν δακτύλιον, διαστελλόμενον ὑπὸ τοῦ ἀνελκτῆρος τοῦ δακτυλίου μυός. Τὰ ἀγγεῖα καὶ τὰ νεῦρα τοῦ δακτυλίου καλοῦνται αἱμορροϊδικά.—2) *Δακτύλιος αἱμορροϊδικός*. Κυκλοτερὲς καὶ λεῖον ὄγκωμα, μᾶλλον χεῖλος, ὅπερ παράγεται ἐκ τοῦ ὑπὸ τὸν βλεννογόνον ἔσω σφιγκτῆρος τοῦ δακτυλίου καὶ ὅπερ, κεκλεισμένου τοῦ πρωκτοῦ ὄντος ἢ συσπωμένου τοῦ σφιγκτῆρος, διελαύνεται ὑπὸ ἀκτινωτῶν πτυχῶν. —3) *Δακτύλιος ἀκροποσθίας*. Τὸ ἐλεύθερον κυκλοτερὲς χεῖλος τῆς ἀκροποσθίας ὀνομάζεται δακτύλιος τῆς ἀκροποσθίας καὶ ἀφοριζει ὀπὴν ἐπίσης κυκλοτερῆ, τὸ στόμιον τῆς ἀκροποσθίας, ὅπερ ἐπὶ μὲν τῶν παίδων εἶναι στενὸν ἐπὶ δὲ τοῦ τελείου ἀνδρὸς συνήθως εὐρύνεται.—4) *Δακτύλιος Ζίννειος*. Κυκλοτερὲς ἰνῶδες περίβλημα, περιβάλλον τὸ ὀπτικὸν τρῆμα (τ. ἔ. τὸ ὀπτικὸν νεῦρον καὶ τὴν ὀφθαλμικὴν ἀρτηρίαν) καὶ τὸ ἔσω ἄκρον τοῦ παρ' αὐτὸ κειμένου ὑπερκογχικοῦ σχίσματος (τ. ἔ. τὸ κοινὸν κινητικόν, τὸ ὀφθαλμορρινικὸν καὶ τὸ ἀπαγωγὸν νεῦρον) καὶ χρησιμεῦον πρὸς ἔκφυσιν τῶν τεσσάρων ὀρθῶν μυῶν τοῦ ὀφθαλμικοῦ κόγχου.—5) *Δακτύλιος κοτυλικός*. Ἰνοχόνδρινος δακτύλιος, προσφυόμενος εἰς τὴν ὀφρὺν (χεῖλος) τῆς κοτύλης τοῦ ἀνωνύμου ὀστοῦ (τῆς πυελικῆς ζώνης) καὶ αὐξάνων τὸ βάθος αὐτῆς εἰς πλέον τοῦ ἡμίσεος κοίλης σφαίρας. Φερόμενος δὲ ὕπερθεν τῆς κοτυλιαίας ἐντομῆς δίκην γεφυρίου, μεταβάλλει αὐτὴν εἰς τρῆμα εὐρὺ ὅσον τὸ πάχος τοῦ μικροῦ δακτύλου, ἀποτελῶν οὕτω τὸν *ἐγκάρσιον σύνδεσμον* τῆς κοτύλης.—6) *Δακτύλιος μηριαῖος* ἢ *διάφραγμα μηριαῖον*. Ὀπὴ ὑποστρόγγυλος κειμένη ἐν τῷ ὑπὸ τὸν βουβωνικὸν σύνδεσμον ἀγγειακῷ βόθρῳ. Ὁ βόθρος δηλαδὴ οὗτος δὲν ἀποφράσσεται τελείως ὑπὸ τῶν μηριαίων ἀγγείων (ἀρτηρίας καὶ φλεβός), ἀλλὰ μεταξὺ τοῦ ἐλύτρου αὐτοῦ καὶ τοῦ γιμβερνατείου συνδέσμου καταλείπεται χῶρος, ὅστις πληροῦται ὑπὸ συνδετικοῦ ἱστοῦ, ἑνὸς (ἢ δύο) λεμφικοῦ γαγγλίου καὶ λεμφοφόρων ἀγγείων. Τούτων δὲ πάντων ἀφαιρουμένων, ἐμφανίζεται ὁ *μηριαῖος δακτύλιος*, ὅστις ἀφορίζεται πρὸς τὰ ἔσω ὑπὸ τοῦ γιμβερνατείου συνδέσμου, πρὸς τὰ ἔξω ὑπὸ τοῦ ἐλύτρου τῶν μηριαίων ἀγγείων, πρὸς τὰ ἄνω ὑπὸ τοῦ βουβωνικοῦ συνδέσμου καὶ πρὸς τὰ κάτω ὑπὸ τῆς κτενιαίας περιτονίας.—7) *Δακτύλιος ὀμφαλικός*. Ὀπὴ κειμένη ἐν τῇ λευκῇ γραμμῇ καὶ ἀφοριζομένη ὑπὸ τῶν ἰνῶν τῶν ἀπονευρώσεων τῶν ὀρθῶν κοιλιακῶν μυῶν, ἔχουσα δὲ διάμετρον ὅσον 1 ἑκμ. Καὶ τὸ μὲν ἄνω χεῖλος τοῦ δακτυλίου εἶναι ἐλεύθερον, ἐπὶ δὲ τοῦ κάτω προσφύονται αἱ ὀμφαλικαὶ ἀρτηρίαι καὶ φλέβες μετὰ τοῦ οὐραχοῦ, ὑπολειπομένης ὕπερθεν αὐτῶν μικρᾶς ὀπῆς, ἥτις ἐνίοτε παρέχει ἀφορμὴν πρὸς γένεσιν ὀμφαλοκήλης.—8) *Δακτύλιος οὐρηθραῖος*. Κρίκος ἰνώδης, ὅστις χωρίζει τὸ σηραγγῶδες σῶμα τῆς βαλάνου ἀπὸ τῆς οὐρήθρας, φερόμενος κύκλῳ περὶ τὸ πρόσθιον μέρος ταύτης, ἧς καθιστᾷ τὸ ἔξω στόμιον δυσδιάτατον.—9) *Δακτύλιος φωειδοῦς βόθρου*· βλ. βιευσένειος *δακτύλιος*.

Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

— [ΑΣΤΡΟΝΟΜ.] Τὴν λέξιν *δακτύλιος* μεταχειρίζονται ἐνίοτε οἱ ἀστρονόμοι, ὅπως ἐκφράσωσι τὸ σύνολον τῶν μικρῶν πλανητῶν ἢ ἀστεροειδῶν, ὧν τὸ σμῆνος ἀποτελεῖ τρόπον τινὰ εὐρὺν δακτύλιον ὁλόγυρα τοῦ Ἡλίου.

Δακτύλιος τοῦ Κρόνου. Οὗτος συνίσταται ἐκ σμήνους ἀερολίθων, ὁλόγυρα τοῦ πλανήτου ἐκείνου περιστρεφομένων. Τῷ 1610 ὁ Γαλιλαῖος ἐνόμισεν ὅτι ὁ Κρόνος εἶχε πλησίον αὐτοῦ δύο μικροτέρους κόσμους καὶ ὅτι ἦτο οὕτω τριπλοῦς. Ἀλλὰ τῷ 1612, τῆς Γῆς προσεγγιζούσης εἰς τὸ ἐπίπεδον τοῦ δακτυλίου, ἐξηφανίσθησαν οἱ ἑκατέρωθεν δῆθεν δορυφόροι, καὶ ὁ πολὺς Ἰταλὸς ἠρώτα ἂν ὁ πλανήτης Κρόνος, ἀκολουθῶν τὸ παράδειγμα τοῦ θεοῦ Κρόνου, δὲν εἶχε καταφάγει τὰ τέκνα αὐτοῦ. Τὰ παράδοξα ταῦτα φαινόμενα πρῶτος ἐξήγησε τῷ 1659 ὁ Huyghens, ἀποδείξας ὅτι τὸν ἐν λόγῳ πλανήτην περιστοιχίζει, χωρὶς νὰ ἐγγίζῃ αὐτὸν οὐδαμοῦ, εὐρὺς δακτύλιος μικροῦ πάχους. Αἱ διαστάσεις τοῦ δακτυλίου τοῦ Κρόνου εἶναι γιγαντιαῖαι· 280.000 χλμ. ἐξωτερικῆς διαμέτρου καὶ 148.000 χλμ. ἐσωτερικῆς. Τὸ δὲ πάχος αὐτοῦ παρίσταται ὑποδεέστερον τῶν 50 χλμ., οὕτως ὥστε ὁ δακτύλιος ἐξαφανίζεται ἐντελῶς ἐν τοῖς ἰσχυροτέροις τηλεσκοποίοις, ὁπόταν ἡ Γῆ εὑρίσκηται ἐν τῷ ἐπιπέδῳ αὐτοῦ. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ μᾶζα αὐτοῦ εἶναι ἀσήμαντος. Ὁ δακτύλιος φαίνεται ἐκκεντρικῶς πως κείμενος ὡς πρὸς τὸν πλανήτην, ὅπερ πρῶτος παρετήρησεν ὁ Gallet Ἀβινιῶνος τῷ 1684. Ἡ δὲ θεωρητικὴ διάρκεια τῆς ἀνακυκλήσεως αὐτοῦ εἶναι 13,4 ὡρῶν πρὸς τὸν ἐξωτερικὸν γῦρον καὶ 5,4 ὡρῶν πρὸς τὸν ἐσωτερικόν. Στενὴ μέλαινα ζώνη, ἀνακαλυφθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κασσίνι τῷ 1675, καὶ ὀφειλομένη εἰς τὴν διαταρακτικὴν δρᾶσιν τῆς ἕλξεως τῶν γειτόνων τριῶν δορυφόρων, διαιρεῖ τὸν δακτύλιον τοῦ Κρόνου εἰς δύο ἄνισα μερη. Ὡς παρατηρεῖται ἐκ τοῦ παρατιθεμένου σχεδίου, ὁ ἐξωτερικὸς δακτύλιος παρίσταται φαιός, ἰδίᾳ ἔξωθεν, ὁ δ' ἐσωτερικὸς λαμπρὸς μὲν ἔξωθεν, ἀλλ' ἀποβαίνων ἧττον φωτεινὸς πρὸς τὸν πλανήτην, ὅπου παρεκτείνεται τρόπον τινὰ διὰ τρίτου δακτυλίου, ἀμυδροῦ καὶ διαφανοῦς, ὃν ἐσημείωσεν ὁ Gallet τῷ 1838 καὶ ὁ Bond τῷ 1850. Ἐπὶ δὲ τοῦ ἐξωτερικοῦ δακτυλίου παρατηρεῖται ἐνίοτε καὶ ἐνιαχοῦ φαιὰ ζώνη, ἥτις ἐκλήθη διαίρεσις τοῦ Encke, καίπερ μὴ ὑπαρχούσης πραγματικῆς διαιρέσεως ἐνταῦθα.

Πρῶτος ὁ ρηθεὶς Κασσινι ἐθεώρησε τῷ 1705, ὅτι ὁ δακτύλιος τοῦ Κρόνου δὲν εἶναι συμπαγὴς καὶ ὅτι σύγκειται ἐκ πληθύος σμικροτάτων δορυφόρων, ἀτομικῶς ἀοράτων, ὅπερ ἐπεκύρωσε θεωρητικῶς ὁ E. Roche τῷ 1848, ἐξηγήσας καὶ αὐτὸν τὸν λόγον τῆς ὑπάρξεως τοῦ δακτυλίου ἐκ τῆς ἀπὸ τοῦ Κρόνου λίαν μικρᾶς ἀποστάσεως τοῦ ἀποτελέσαντος τὸν δακτύλιον ἐκλιπόντος δορυφόρου. Καὶ δὴ ὁ Roche ἀπέδειξεν, ὅτι ὅταν δορυφόρος, ἔχων τὴν αὐτὴν ὡς καὶ ὁ πλανήτης αὐτοῦ πυκνότητα, εὑρίσκηται ἐν ἐλάσσονι ἀποστάσει τῶν 2,44 ἀκτίνων τοῦ πλανήτου, πᾶν σχῆμα ἰσορροπίας ἀποβαίνει ἀδύνατον διὰ τὸν δορυφόρον, ὅστις τότε ἀποσυντίθεται εἰς κονιορτόν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ δακτύλιος τοῦ Κρόνου δὲν ἐκτείνεται ἐπέκεινα τῶν 2,30 ἀκτίνων, ἕπεται, ὅτι ὁ σχηματίσας αὐτὸν ποτὲ δορυφόρος δὲν ἠδύνατο νὰ διατηρηθῇ ἀκέραιος. Εἰς ἀνάλογον συμπέρασμα ὡς πρὸς τὴν σύστασιν τοῦ δακτυλίου κατέληξε τῷ 1857 ὁ I. C. Maxwell, προσειπών, ὅτι αἱ ἀναμεταξὺ τῶν λίθων ἢ σωματίων τοῦ δακτυλίου συγκρούσεις τείνουσι βραδέως εἰς τὴν εὔρυνσιν αὐτοῦ. Τέλος, τῷ 1895 ὁ Keeler φασματοσκοπικῶς ἐπεκύρωσε τὴν μετεωρικὴν τοῦ δακτυλίου σύστασιν, παρατηρήσας ἐκ τῆς κλίσεως τῶν ραβδώσεων, ὅτι οἱ παρὰ τὸν πλανήτην ἀερόλιθοι κέκτηνται μείζονα γωνιώδη περιστροφικὴν ταχύ-

Digitized by Google

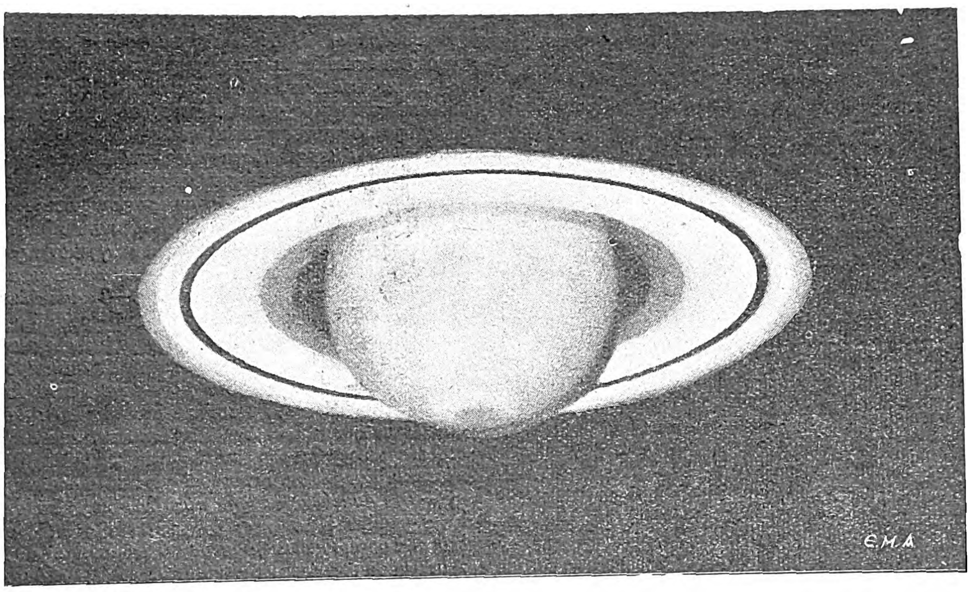

Ὁ πλανήτης Κρόνος μετὰ τοῦ δακτυλίου αὐτοῦ.
(Ὡς παρετηρήθη κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1926 διὰ τοῦ μεγάλου τηλεσκοπίου 0 μ., 83 φακοῦ καὶ 16 μ., 16 μήκους ἑστίας τοῦ Ἀστροφυσικοῦ Ἀστεροσκοπείου τοῦ Μεδών.)
[Ἰχνογράφημα *Ε. Μ. Ἀντωνιάδου.*]

τητα ἢ οἱ ἀπομεμακρυσμένοι. Ἡ ἄνισος φωτεινότης τῶν διαφόρων μελῶν τοῦ δακτυλίου ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ βαθμοῦ συσσωρεύσεως τῶν ἀπαρτιζόντων αὐτὸν λίθων· ὅθεν καὶ ἡ συσσώρευσις εἶναι μεγίστη μὲν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ γύρῳ τοῦ ἐσωτερικοῦ φωτεινοῦ δακτυλίου, ἐλαχίστη δ' ἐν τῷ παρὰ τὸν πλανήτην διαφανεῖ δακτυλίῳ. Ε.Μ.Α.

— [ΟΡΓ. ΧΗΜ.]. Καλεῖται *δακτύλιος* ἐν τῇ ὀργανικῇ χημείᾳ ἡ κεκλεισμένη ἅλυσις ἐξ ἀτόμων ἄνθρακος ἢ ἄνθρακος καὶ ἑτέρων πολυσθενῶν στοιχείων, ὡς ἀζώτου, θείου κλπ. Σ. Γ.

— [ΜΑΘΗΜΑΤ.]. Ἐν τῇ *Ἀνωτέρᾳ Ἀλγέβρᾳ* καλεῖται *δακτύλιος* (Ring) ἓν σύνολον Β, διὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ ὁποίου, ἄπειρα ἢ πεπερασμένα τὸ πλῆθος, ἀλλ' οὐχὶ ὀλιγώτερα τῶν δύο, ἰσχύουν τὰ ἑξῆς:

α') Εἰς δύο στοιχεῖα a, b τοῦ συνόλου Β δυνατὸν a=b) ἀντιστοιχοῦν διὰ δύο εἰδῶν συνδυασμῶν (Σ) ἢ πράξεων ἐκτελουμένων ἐπ' αὐτῶν δύο στοιχεῖα c καὶ d ἐπίσης τοῦ συνόλου Β.

β') Αἱ δύο αὗται πράξεις, αἱ ἐκτελούμεναι εἰς τυχόντα στοιχεῖα τοῦ συνόλου Β, διὰ νὰ ληφθοῦν δύο ἄλλα στοιχεῖα αὐτοῦ, ἐπαληθεύουν τοὺς τρεῖς θεμελιώδεις νόμους τῆς ἀριθμητικῆς τὸν ἀντιμεταθετικόν, τὸν τῆς ἀλληλουχίας καὶ τὸν ἐπιμεριστικόν. Ἐπειδὴ ὁ δακτύλιος δύναται νὰ ὁρισθῇ διὰ πολλῶν ζευγῶν πράξεων, διὰ τοῦτο λέγομεν δακτύλιος ὡς πρὸς ὡρισμένας πράξεις (Σ).

Ἐὰν ὡς σύνολον Β λάβωμεν τὸ σύνολον τῶν ἀρτίων ἀριθμῶν καὶ ὡς πράξεις (Σ) τὴν πρόσθεσιν (c=a+b) καὶ τὸν πολλαπλασιασμὸν (d=ab), ἐπειδὴ τὰ c καὶ d, τ' ἀντιστοιχοῦντα εἰς τοὺς ἀριθμοὺς a καὶ b, εἶναι ἐπίσης ἄρτιοι, τὸ σύνολον τῶν ἀρτίων ἀριθμῶν εἶναι δακτύλιος ὡς πρὸς τὴν πρόσθεσιν καὶ τὸν πολλαπλασιασμόν. Ἐὰν λάβωμεν ὡς Β τὸ σύνολον τῶν περιττῶν ἀριθμῶν καὶ ὡς πράξεις πάλιν τὴν πρόσθεσιν καὶ πολλαπλασιασμόν, δὲν ἔχομεν πλέον δακτύλιον, διότι τὸ ἄθροισμα δύο περιττῶν ἀριθμῶν εἶναι ἄρτιος καὶ ὄχι περιττός, δηλαδὴ ὄχι στοιχεῖον τοῦ ἰδίου συνόλου.

Ἐν τῇ Γεωμετρίᾳ καλεῖται *δακτύλιος κυκλικὸς* ἡ μεταξὺ δύο ὁμοκέντρων κύκλων περιλαμβανομένη ἐπίπεδος ἐπιφάνεια. Σ. Μ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

— [ΜΗΧΑΝ.] Καλοῦνται *δακτύλιοι* σώματα ἔχοντα ὡρισμένην μορφὴν καὶ τὰ ὁποῖα δυνάμεθα νὰ φανταοθῶμεν ὅτι παράγονται ὅταν τμῆμα ἐπιπέδου ἐπιφανείας σχετικῶς μικρὸν κινῆται οὕτως, ὥστε, νὰ διαμένῃ κάθετον ἐπὶ δοθείσης κλειστῆς καμπύλης, ἐνῷ ἓν σημεῖον τῆς ἐπιφανείας διαγράφει τὴν καμπύλην, ἥτις καλεῖται *ὁδηγός*. Ἡ ὁδηγὸς καμπύλη εἶναι συνήθως κύκλος ἢ ἔλλειψις. Ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει ὁ δακτύλιος λέγεται *κυκλικός*. Ἂν εἷς τοιοῦτος δακτύλιος ἔχῃ μέσην διάμετρον D=2R καὶ ἡ γεννήτρια ἐπιφάνεια εἶναι ἐπίσης κύκλος διαμέτρου d, ἢ ὀρθογώνιον ὕψους κατὰ τὴν ἀκτῖνα A καὶ πλάτους κατὰ τὸν ἄξονα B, ἢ ἔλλειψις ἡμιάξονος κατὰ τὴν ἀκτῖνα α, καὶ κατὰ τὸν ἄξονα β, παραστήσωμεν δὲ διὰ f τὴν ἐπιφάνειαν καὶ δι' u τὴν περίμετρον τῆς γεννητρίας ἐπιφανείας, τότε ἡ ἐπιφάνεια τοῦ δακτυλίου εἶναι πDu, ὁ δὲ ὄγκος τοῦ δακτυλίου V=πD.f.

Ἡ ῥοπὴ ἀδρανείας τοῦ δακτυλίου ὡς πρὸς τὸν ἄξονά του εἶναι $J=m\left(R^2+\frac{3d^2}{16}\right)$ ἢ

$J=m\left(R^2+\frac{A^2}{4}\right)$ ἢ $J=m\left(R^2+\frac{3a^2}{4}\right)$, καθ' ὅσον ἡ γεννήτρια ἐπιφάνεια εἶναι κύκλος ἢ ὀρθογώνιον ἢ ἔλλειψις. Α. Μ.

— [ΒΟΤΑΝ.] *Δακτύλιος* καλεῖται ὁ στέφανος ὅστις σχηματίζεται ἐκ τῶν κυττάρων τοῦ σποριαγγείου διαφόρων φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν κρυπτογάμων καὶ ἰδίως τῶν βρύων. Δ. Ν. Π.

— [ΖΩΟΛ.] Ὀνομάζονται *δακτύλιοι* οἱ κρίκοι ἢ τὰ κυκλικὰ τμήματα ἐξ ὧν ἀποτελεῖται τὸ σῶμα διαφόρων ζῴων, οἷον μαλακοστράκων τινῶν, τῶν κρικωτῶν σκωλήκων, τῶν ἀρθροπόδων καὶ τῶν ἐντόμων. Δ. Ν. Π.

— [ΟΡΝΙΘΟΛ.]. Πρὸς μελέτην τῶν ἀφορώντων τὴν μετανάστευσιν τῶν πτηνῶν—τῶν δρομολογίων δηλαδὴ τὰ ὁποῖα ταῦτα ἀκολουθοῦν εἰς τὰς ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μετακινήσεις των κατὰ τὰς διαφόρους τοῦ ἔτους ἐποχάς, τῆς ταχύτητος τῆς πτήσεώς των κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν μεγάλων τούτων διαδρομῶν κλπ.—, πρῶτος ὁ Δανὸς ὀρνιθολόγος Μόρτενσεν ἐσκέφθη νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν μέθοδον τῆς διὰ δακτυλίων σημάνσεως, τὴν καλουμένην *δακτυλιδωσιν* ἢ *δακτυλίωσιν*. Συλλαμβάνων δηλαδὴ διάφορα πτηνὰ εἰς ἐποχὴν ἐπικειμένης ἀποδημίας των διεπέρα εἰς ἕνα τῶν ποδῶν ἑκάστου μικρὸν δακτύλιον ἐξ ἐλαφροῦ μετάλλου (κατὰ προτίμησιν ἀλουμινίου), ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶχε χαραχθῆ ὁ τόπος τῆς ἐκκινήσεως καὶ ἡ χρονολογία. Πολλὰ τῶν πτηνῶν τούτων συνελήφθησαν ἢ ἐφονεύθησαν εἰς ἄλλας ἠπείρους, ἐκ τῆς ἀνακοινώσεως δὲ τῶν ἐπὶ τῶν δακτυλίων των ἐπιγραφῶν κατέστη δυνατὸν νὰ ἐξαχθῶσι συμπεράσματα ἀναμφισβητήτου βεβαιότητος.

Ἡ ἐπιτυχία τῆς πρώτης ἐφαρμογῆς τῆς μεθόδου τοῦ Μόρτενσεν ἔδωκεν εἰς αὐτὴν πολὺ ταχέως εὐρυτάτην διάδοσιν. Ἤδη λειτουργοῦσι, τόσον ἐν Εὐρώπῃ ὅσον καὶ ἐν Ἀμερικῇ, πολυάριθμοι σταθμοὶ δακτυλιδώσεως, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἐξαπολύονται κατ' ἔτος χιλιάδες ἐπισημασμένων πτηνῶν. Ἠθικὴ ὑποχρέωσις παντός, ὅστις φονεύει ἢ συλλαμβάνει πτηνὸν φέρον τοιοῦτον δακτύλιον, εἶναι νὰ ἀποστέλλῃ εἰς τὴν ἐπ' αὐτοῦ χαραγμένην διεύθυνσιν σημείωμα καθορίζον τὸν τόπον καὶ τὴν ἡμερομηνίαν καὶ ὥραν, καθ' ἣν τὸ πτηνὸν συνελήφθη ἢ ἐφονεύθη. —Ρ.

— [ΣΤΡΑΤ.] Ὀνομάζονται ἐν τῷ στρατῷ *δακτύλιοι*, παρεκτὸς τῶν ἐχόντων σχῆμα κρίκου εἰδῶν (ὡς ὁ δακτύλιος φορβειᾶς, ὁ δακτύλιος σπάθης κλπ.), καὶ τὰ ἑξῆς ἐξαρτήματα: δακτύλιος ἐμφραγματικός, χρησιμοποιούμενος εἰς τὰ ὀπισθογεμῆ βραδυβόλα πυροβόλα (Κρούπ, Bange) διὰ τὴν στενὴν ἔμφραξιν τοῦ κλείστρου, ὅταν τοῦτο εἶναι κλειστόν· δακτύλιος τοῦ βλήματος, χρησιμεύων διὰ τὴν σφήνωσιν· δακτύλιος καταυλισμοῦ, στεφάνη διαμέτρου 0,80 ἑκ. περίπου, κατασκευαζομένη δι' εἰδικῆς περιελίξεως τοῦ σχοινίου ὄρχου, χρησιμεύουσα δὲ διὰ τὴν ἀκτινοειδῆ ἐξ αὐτῆς πρόσδεσιν ἀριθμοῦ τινος ἵππων ἢ ἡμιόνων (συνήθως περὶ τοὺς 10—15). Ν. Θ. Κ.

— [ΝΑΥΤ.] Ὀνομάζεται *δακτύλιος*, κοιν. *ἀνέλο* (γαλ. la cigale ἢ l' organeau, ἀγγλ. ring) ὁ κρίκος τῆς ἀγκύρας, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀγκυροδένεται ἡ ἅλυσίς της.

Ἐν τῇ ἁλιευτικῇ ὀνομάζουν *δακτύλιον*, κοιν. *κουλούρα*, βαρὺν σιδηροῦν κρίκον χρησιμεύοντα πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ πολυαγκίστρου (παραγαδιοῦ), ὅταν δὲν δύναται τοῦτο νὰ ἀνασυρθῇ, εἴτε διότι ἀγκίστριόν τι περιεπλάκη εἰς ἀνωμαλίαν τοῦ βυθοῦ, εἴτε διότι ὁ καταπιὼν δόλωμα καὶ ἄγκιστρον ἰχθὺς εἰσελθὼν κατόπιν εἰς τὴν φωλεάν του καὶ ἁπλώσας τὰ πλάγια πτερύγιά του παρουσιάζει ἐμπόδιον εἰς τὴν ἀνέλκυσιν. Δένεται ὅθεν διὰ ὁρμιδίου ἰσχυροῦ ὁ κρίκος, καὶ ἀφοῦ διαπερασθῇ ἐν οὕτῳ ὁρμιὰ (μάνα τοῦ παραγαδιοῦ) ἀφίνεται νὰ φθάσῃ μέχρι τοῦ πυθμένος. Ἀνελκόμενος τότε βιαίως καὶ εἶτα ἀφινόμενος νὰ πέσῃ ἀποτόμως, διὰ τοῦ βάρους του ἐλευθερώνει τὸν περιπεπλεγμένον πλόκαμον (παράμαλλο) εἴτε θρυμματίζων τὰς κρατούσας τὸ ἀγκίστριον προεξοχὰς τοῦ βυθοῦ, εἴτε παραλύων τὸν ἀγκιστρωμένον ἰχθύν, εἴτε καὶ ἀποκόπτων τὸν περιπεπλεγμένον πλόκαμον. Δ. Ν. Π.—Σ. Ε. Λ.

— **δακτύλιος** *Γκρὰμ* [*Φυσ.*]· βλ. ἐπαγώγιμον.

— **δακτύλιος** *γληνιαῖος* [*Ἀνατ.*]· βλ. λ. γληνιαῖος *δακτύλιος*.

— **δακτύλιος** *ἐπισκοπικός*. Ἐν τῇ ῥωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ οἱ ἐπίσκοποι δικαιοῦνται νὰ φέρωσι δακτύλιον μετὰ πολυτίμου λίθου (annulus cum gemma), δηλωτικὸν οὐχὶ τοῦ μετὰ τῆς ἐπισκοπῆς πνευματικοῦ αὐτῶν γάμου, ἀλλὰ τῆς πρὸς τὴν ἐκκλησίαν πίστεως αὐτῶν (fidei signaculum). Δύνανται δ' οἱ ἐπίσκοποι νὰ φέρωσι τὸν δακτύλιον καὶ κατὰ τὴν θείαν λειτουργίαν. Τοὐναντίον οἱ ἱερεῖς δὲν δικαιοῦνται κατὰ κανόνα νὰ φέρωσι δακτύλιον· δύναται ὅμως νὰ ἐπιτραπῇ καὶ αὐτοῖς τοῦτο, μάλιστα διὰ παπικοῦ προνομίου. Καρδινάλιοι ὅμως, ἀββᾶτοι καὶ prelati nullius ὄντες, δικαιοῦνται νὰ φέρωσι δακτύλιον.

[Ὅρα τοῦ τανῦν ἐν τῇ ῥωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ ἰσχύοντος Κώδικος τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου (Codex juris canonici) κανόνας 136 § 2, 325, 811, 1298, 1299 καὶ 1378) Βλ. καὶ λ. **βοῦλλα** *παπικὴ* καὶ καρδινάλιος.] Κ.Μ.Ρ.

— **δακτύλιος** τοῦ *Μπὰντλ* [*Μαιευτ.*]. Διὰ τοῦ ὅρου τούτου καθορίζεται ἐν τῇ μαιευτικῇ τὸ ἀνώτερον ὅριον τοῦ αὐχενομητρικοῦ σωλῆνος· εἶναι δὲ τοῦτο καταφανὲς πρὸς τὸν ἕβδομον μῆνα τῆς κυήσεως. Ὁ δακτύλιος οὗτος ἐκσημαίνεται διὰ κυκλοτεροῦς χείλους, ὀφειλομένου εἰς τὴν διαφορὰν τοῦ πάχους τοῦ τοιχώματος τῆς μήτρας. Τὸ ἐν τῇ μαιευτικῇ καλούμενον κατώτερον τμῆμα τῆς μήτρας ὁρίζεται πρὸς τὰ ἄνω μὲν ὑπὸ τοῦ κατωτέρου χείλους τῆς μέσης μυϊκῆς στιβάδος, ἤτοι 7—8 ἑκατ. ὑπεράνω τοῦ ἐσωτερικοῦ στομίου τῆς μήτρας ἔνθα σχηματίζεται παχὺς δακτύλιος δίκην σφιγκτῆρος, ὁ καλούμενος δακτύλιος τοῦ Bandl, πρὸς τὰ κάτω δὲ ὑπὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ μητρικοῦ στομίου. Οἱ μύες οἱ ἀποτελοῦντες τὸν συστολικὸν τοῦτον δακτύλιον τοῦ Bandl ἐπιφέρουσι κατὰ τὸν τοκετὸν σπασμωδικὴν ἐνίοτε συστολὴν τοῦ αὐχένος τῆς μήτρας, ἥτις εἶναι αἴτιον δυσχερείας πρὸς φυσιολογικὸν τερματισμὸν τοῦ τοκετοῦ. Μ. Ν. Κ.

— **δακτύλιος** *Νεύτωνος* [*Φυσ.*]· βλ. Νεύτωνος *δακτύλιος*.

— **δακτύλιος** *Πατσινάτι* [*Φυσ.*]· βλ. ἐπαγώγιμον.

— **δακτύλιος** *ῥυθμιστοῦ* [*Μηχανολογ.*]. Οὐσιῶδες στοιχεῖον τῶν φυγοκέντρων ῥυθμιστῶν τῶν κινητηρίων μηχανῶν ἀποτελεῖ ὁ λεγόμενος δακτύλιος αὐτῶν, ὅστις περιστρεφόμενος μετὰ τοῦ ῥυθμιστοῦ δύναται νὰ ὀλισθαίνῃ κατὰ μῆκος τοῦ ἄξονος τούτου. Διὰ τοῦ δακτυλίου, ὅστις συνδέεται μὲ ἐνδιάμεσον μηχανισμόν, δρᾷ ὁ ῥυθμιστὴς ἐπὶ τοῦ κινητηρίου ἔργου, μεταβάλλων αὐτὸ ἑκάστοτε κατὰ τὰς ἀνάγκας εἰς ὠφέλιμον ἔργον. Α. Μ.

— **δακτύλιοι** *ἐτήσιοι* (οἱ) [*Βοτ.*]. Καλοῦνται οὕτως οἱ καθ' ἕκαστον ἔτος προστιθέμενοι ἐν τῷ κορμῷ τῶν ξυλωδῶν φυτῶν δακτυλιοειδεῖς κύκλοι, ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὁποίων γνωρίζεται ἐπακριβῶς ἡ ἡλικία τοῦ δένδρου. Δ. Ν. Π.

— **δακτύλιοι** *καρδίας* [*Ἀνατομ.*]. Ἰνώδεις δακτύλιοι ἐκ πυκνοῦ συνδετικοῦ ἱστοῦ ἀναμίκτου μετ' ἐλαστικῶν ἰνῶν, τέσσαρες τὸν ἀριθμόν, παριστῶντες τὸν ἰνώδη σκελετὸν τοῦ καρδιακοῦ τοιχώματος, περιβάλλουσιν οὗτοι τὰ δύο κολποκοιλιακὰ καὶ τὰ δύο ἀρτηριακὰ στόμια τῆς καρδίας καὶ χρησιμεύουσιν ἔνθεν μὲν ὡς προσφυτικὰ σημεῖα τοῦ μυοκαρδίου, ἔνθεν δὲ ὡς ἐκφυτικὰ σημεῖα τῶν βαλβίδων. Ἐκ τῶν δακτυλίων τούτων ὁ τῆς πνευμονικῆς ἀρτηρίας κεῖται, ὡς καὶ τὸ οἰκεῖον στόμιον, προσθιαίτερος καὶ ἐν ὑψηλοτέρῳ ἐπιπέδῳ τῶν λοιπῶν τριῶν δακτυλίων. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

δακτυλὶς (ἡ) (Dactylis) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀγρωστοειδῶν*. Εἶναι πόαι πολυετεῖς. Ἐκ τῶν 6 εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος, γνωστότερα εἶναι: *δακτυλὶς ἡ συνεσπειρωμένη* (Dactylis glomerata) καὶ *δακτυλὶς ἡ τραχεῖα* (Dactylis rigida). Τὸ πρῶτον εἶδος εἶναι γνωστότερον τόσον ἐν Εὐρώπῃ, ὅσον καὶ παρ' ἡμῖν, ὅπου εἶναι γνωστὸν εἰς πολλὰ μέρη ὑπὸ τὸ ὄνομα *κουλούρι*. Ἡ δακτυλὶς ἡ συνεσπειρωμένη εἶναι ἐκ τῶν ὑψηλοτέρων καὶ εὐρωστοτέρων ἀγρωστοειδῶν, τὸ ὕψος τοῦ βλαστοῦ της φθάνει τὰ 120 ἑκατοστόμετρα, καὶ καλλιεργεῖται κυρίως διὰ τὴν συγκράτησιν τῶν κινουμένων χωμάτων καὶ ὡς ἀρίστη νομὴ τῶν κτηνῶν. Εὐδοκιμεῖ εἰς πάντα τὰ ἐδάφη

Digitized by Google

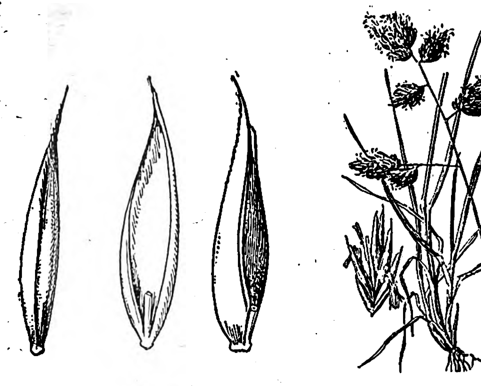

Δακτυλὶς ἡ συσπειρωμένη.

[Ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιά: σπέρμα λίαν μεγεθυσμένον, κατὰ ραχιαίαν, κοιλιακὴν καὶ πλαγίαν κάτοψιν. Τὸ φυτὸν καὶ παρ' αὐτὸ ὁ στάχυς τοῦ φυτοῦ.]

καὶ ἀντέχει πολὺ εἰς τὴν ξηρασίαν. Δι' ἕκαστον ἑκτάριον ἀπαιτοῦνται 20—24 ὀκάδες σπόρου, ὅστις ἀποδίδει 70—100 φορὰς περισσότερον. Δ. Ν. Π.

—δακτυλὶς (ἡ) */Βοτ./*. Ὀνομασία παρὰ Πλινίῳ εἴδους τινὸς σταφυλῆς, ἥτις εἶναι τὸ σημερινὸν ἀετονύχι (βλ.λ.).

δακτυλισμὸς (ὁ) */Ὁπλομαχ./*. Καλεῖται οὕτως ἡ διὰ τοῦ ἀντίχειρος καὶ τῶν δύο πρώτων δακτύλων μετακίνησις τῆς ἀκμῆς τοῦ ξίφους, ἄνευ μετακινήσεως τῆς πυγμῆς. Διὰ τοῦ δακτυλισμοῦ καὶ κατ' αὐτὸν τὸν ἀπειροελάχιστον χρόνον τῆς προβολῆς, καθ' ὃν ὁ προελαύνων ποὺς εὑρίσκεται μετέωρος, δύναται ὁ ξιφιστὴς νὰ μεταγάγῃ τὴν ἀκμὴν τοῦ ξίφους του εἰς τὴν ἀντίθετον πλευρὰν τῆς ζεύξεως καὶ νὰ πλήξῃ τὸν ἀντίπαλόν του. Δι' αὐτοῦ ἐπίσης ἐνεργοῦνται ἀκινδύνως αἱ καταφοραὶ καὶ αἱ ἀντίθετοι ἀποκρούσεις χωρὶς ὁ ξιφιστὴς νὰ ἀποκαλύπτεται. Τ. Ι. ΚΑΡΑΚΑΛΟΣ

δακτυλιτιδίνη (ἡ) (Digitaline) */Φαρμ. Χημ./*. Γλυκοζίτης τοῦ τύπου $C_{55}H_{56}O_{14}$ εὑρισκόμενος εἰς τὴν δακτυλίτιδα. Διακρίνεται τριῶν εἰδῶν δακτυλιτιδίνη: 1) Ἡ δακτυλιτιδίνη Nativelle. Αὕτη ἀποτελεῖ βελόνας λευκὰς στιλπνάς, συνηνωμένας ὑπὸ μορφὴν θυσάνων, ἀντιδράσεως οὐδετέρας, τηκομένας εἰς 217°, σχεδὸν ἀδιαλύτους εἰς αἰθέρα καὶ βενζόλιον, ἧττον διαλυτὰς εἰς ζέουσαν ἀλκοόλην καὶ χλωροφόρμιον. Ἡ δακτυλιτιδίνη διαλύεται μετὰ πρασίνης χροιᾶς εἰς τὸ θειικὸν ὀξύ, κιτρινοπρασίνης καὶ εἶτα πρασίνης εἰς τὸ ὑδροχλώριον. Ἡ δακτυλιτιδίνη Nativelle εἶναι ἡ μόνη φαρμακευτικὴ ἐν Γαλλίᾳ· δι' ὑδρολύσεως μετατρέπεται εἰς διγιταλιγενίνην, διγιταλόζην, δεξτρόζην. 2) Ἡ δακτυλιτιδίνη Homelle. Αὕτη ἀποτελεῖ κόνιν λευκὴν οὐδετέραν, ὀλίγον διαλυτὴν εἰς τὸ ὕδωρ, τὸν αἰθέρα, τὸ βενζόλιον, λίαν ὅμως διαλυτὴν εἰς ἀλκοόλην, χλωροφόρμιον, παγόμορφον ὀξικὸν ὀξύ. Ἡ δακτυλιτιδίνη Homelle ἀποτελεῖ μεῖγμα δακτυλιτιδίνης καθαρᾶς καὶ διγιτοξίνης. 3) Ἡ γερμανικὴ δακτυλιτιδίνη. Αὕτη ἀποτελεῖ κιτρινόλευκον κόνιν, οὐδετέραν, λίαν διαλυτὴν ἐν ὕδατι καὶ ἀλκοόλην ἧττον διαλυτὴν εἰς αἰθέρα καὶ χλωροφόρμιον. Ἡ δακτυλιτιδίνη αὕτη ὑδρολυομένη σχάται εἰς δεξτρόζην, διγιταλόζην καὶ εἰς διγιταλιγενίνην. Ἡ κρυσταλλικὴ δακτυλιτιδίνη χορηγεῖται εἰς διάλυμα 1 : 1000· αἱ δι' αὐτῆς ὑποδόριοι ἐνέσεις δέον νὰ ἀποφεύγωνται καθὸ λίαν ὀδυνηραί. Ἡ ἄμορφος δακτυλιτιδίνη τοῦ γαλλικοῦ κώδικος εἶναι μεῖγμα ἀμόρφων συστατικῶν τῆς δακτυλίτιδος, ἅτινα ἀντιστοιχοῦσι κατά τινας μὲν πρὸς τὸ $^1/_8$—$^1/_4$, κατ' ἄλλους δὲ πρὸς $^4/_{10}$ τῆς κρυσταλλικῆς δακτυλιτιδίνης. Ὡς μεγίστη ἡμερησία δόσις αὐτῆς θεωρεῖται 0,002 γρ. Ἡ δακτυλιτιδίνη χορηγεῖται κυρίως ὡς καρδιοτονωτικὸν φάρμακον. Κ. Γ. Μ.

δακτυλῖτις (ἡ) (Digitalis) */Βοτ./*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *γρομφαδιοειδῶν*. Τὰ φυτὰ τοῦ γένους τούτου εἶναι πόαι ἢ θάμνοι μὲ φύλλα ἀκέραια καὶ ἐναλλασσόμενα καὶ ἄνθη σχετικῶς μεγάλα κατὰ βότρυς ἢ στάχυς μασχαλιαίους ἢ καταληκτικοὺς διατεταγμένα. Ὁ κάλυξ φέρει πέντε διαιρέσεις, σχεδὸν ὁμοίας μεταξύ των. Οἱ ἀνθῆρες, τέσσαρες τὸν ἀριθμὸν εἶναι διδύναμοι. Ἡ φοθήκη φέρει δύο λοβοὺς πολλαπλῶς διῃρημένους, εἶναι τοποθετημένη ἐπὶ ἁπλοῦ στύλου καὶ τελευτᾷ εἰς δισχιδὲς στίγμα. Ὁ καρπὸς εἶναι κάψα φοειδὴς καὶ διαιρεῖται εἰς δύο λοβοὺς περικλείοντας πολυπληθῆ σπέρματα. Τὸ γένος περιλαμβάνει περὶ τὰ 40 εἴδη διεσπαρμένα ἀνὰ τὴν Εὐρώπην, τὴν Ἀσίαν καὶ τὰς Καναρίους νήσους. Πλεῖστα εἴδη

Δακτυλῖτις ἡ πορφυρᾶ.

εἶναι κοσμητικὰ καλλιεργούμενα εἰς πάντας σχεδὸν τοὺς κήπους τῆς Εὐρώπης διὰ τὰ ὡραῖα ἄνθη των, ὡς καὶ διὰ τὰς θεραπευτικὰς αὐτῶν ἰδιότητας. Ἐκ τῶν συνηθέστερον καλλιεργουμένων εἰδῶν εἶναι *Δακτυλῖτις ἡ μαριανὴ* (Digitalis Mariana).

Δακτυλῖτις ἡ πορφυρᾶ (Digitalis purpurea). Τὸ φυτὸν τοῦτο, ὅπερ εἴς τινα μέρη εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *δακτυλάκι τῆς Παναγίας*, εἶναι ὡραιοτάτη διετὴς πόα, μὲ βλαστὸν ὑπερβαίνοντα συνήθως τὸ 1 μέτρον, ὅστις τελευτᾷ εἰς ἐπικλινῆ βότρυν πλήρη μεγάλων, πορφυροχρόων ἀνθέων. Φύεται ἐν μεγάλῃ ἀφθονίᾳ πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης καὶ παρ' ἡμῖν, εἴς τινα δὲ μέρη τόσον ἀφθόνως ἀπαντᾷ, ὥστε σχηματίζει ἀπέραντον ὑψηλὸν πορφυρόχρουν τάπητα. Ἡ γεῦσίς της εἶναι πικρὰ καὶ τὸ ἀφέψημα τῶν φύλλων της λαμβανόμενον ἐσωτερικῶς προκαλεῖ γενικῶς τόνωσιν τοῦ κυκλοφορικοῦ συστήματος. Εἰς μεγάλην δόσιν λαμβανόμενον αὐξάνει τοὺς σφυγμοὺς εἰς 120· ἐφ' ὅσον ὅμως ὁ σφυγμὸς εἶναι κατώτερος τοῦ κανονικοῦ,

Δακτυλῖτις ἡ λειωτή.

καὶ ἐλαχίστη δόσις καταβιβάζει τοὺς σφυγμοὺς εἰς 30. Ἐπίσης μετρία χρῆσις ἐνδείκνυται ὡς διουρητικὸν καὶ ἀντισπασμωδικὸν φάρμακον. Αἱ θεραπευτικαὶ αὐτῆς ἰδιότητες ὀφείλονται εἰς οὐσίαν τινά, ἣν περιέχουσι πάντα τὰ μέρη της, τὴν *δακτυλιτιδίνην*, γνωστοτέραν ὑπὸ τὸ ὄνομα *διγιταλίνη*, ἥτις εἶναι ἰσχυρὸν δηλητήριον καὶ διὰ τοῦτο δέον νὰ λαμβάνηται μετὰ πάσης προσοχῆς. Ὁ πολλαπλασιασμός της εἶναι εὐχερὴς καὶ εὐδοκιμεῖ εἰς ἐλαφράς, μετρίως ὑγρὰς καὶ σκιώδεις γαίας. Πολλαπλασιάζεται συνήθως διὰ σπόρων, σπειρομένων εὐθὺς μετὰ τὴν τελείαν ὡρίμανσίν των.

Δακτυλῖτις ἡ λειωτὴ (Digitalis laevigata). Αὕτη εἶναι θάμνος μὲ πολυπληθεῖς κλάδους τελευτῶντας εἰς βότρυς πλήρεις ὑπολεύκων καὶ πολυτριχωτῶν. Ἀπαντᾷ εἰς τὰς Μαδέρας καὶ τὰς Καναρίους νήσους. Δ. Ν. Π.

—*[Φαρμ.]*. Τὰ φύλλα τοῦ φυτοῦ *δακτυλῖτις ἡ πορφυρᾶ* (Digitalis purpurea, L.), ἀναγράφονται ὡς κόνις εἰς καταπότια, ὑπὸ τὴν μορφὴν ἐγχύσεως, ὡς διουρητικόν, καταπραϋντικόν, ὡς εἰδικὸν κατὰ τοῦ ἄσθματος, τῆς φθίσεως, καὶ ὡς καρδιοτονωτικόν. Οὐδέποτε χορηγοῦνται εἰς ἀρτηριοσκληρωτικούς, οὔτε εἰς πρόσωπα πάσχοντα ἐκ λιπώδους ἐκφυλίσεως τῆς καρδίας. Παραγγελλόμενα εἰς μεγάλας δόσεις προκαλοῦν κωλικούς, νευρικὰ φαινόμενα, ναυτίας, ἐμέτους, κεφαλαλγίαν, ὀπτικὰς διαταραχάς, ἰλίγγους, σπασμούς. Κ. Γ. Μ.

δακτυλιώτης (ὁ)· προσηγορικὸν τοῦ τετάρτου δακτύλου τῆς χειρός, τοῦ *παραμέσου*, ὁ ὁποῖος φέρει συνήθως τὸν δακτύλιον.

δακτυλιωτός,—ή,—όν· ὁ εἰς σχῆμα δακτυλίου κατεσκευασμένος· || ὁ ἐκ δακτυλίων ἀποτελούμενος.

— **δακτυλιωτοὶ** (οἱ) */Ζῳολ./*. Καλοῦνται οὕτως ἐρπετά τινα τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαύρων*, τῶν ὁποίων τὸ σῶμα, ὅπερ εἶναι γυμνόν, διαιρεῖται εἰς δακτυλίους, οἵτινες ἀναστομοῦνται ὑπὸ τῶν ἐγκαρσίων διαυλακώσεων τοῦ σώματος. Δ. Ν. Π.

δάκτυλο (τὸ) καὶ *δάχτυλο*· δημοτ. τύπος τοῦ δάκτυλος (βλ. λ.).

δακτυλοβάμων (ὁ, ἡ),—*ον* (τό)· ὁ βαδίζων ἐπὶ τῶν δακτύλων τῶν ποδῶν.

— **δακτυλοβάμονα** (τὰ) *[Ζῳολ.]*. Ὄνομα ἰδίας κατηγορίας θηλαστικῶν ζῴων, ἅτινα βαδίζουσι στηριζόμενα ἐπὶ τῶν δακτύλων. Εἰς τὰ δακτυλοβάμονα ὑπάγονται: ὁ *αἴλουρος*, *ὁ κύων*, *ἡ ὕαινα*, *ἡ βερβερίς*, *ἡ μουστέλη κτλ.* Δ. Ν. Π.

δακτυλόβδελλα (ἡ) (Dactylobdella) */Ζῳολ./*. Γένος βδελλῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἰχθυοβδελλιδῶν*, διακρινόμενον κυρίως ἐκ τῶν ἐπιμήκων ἀποφύσεων, αἵτινες περιβάλλουσι κύκλῳ τὴν κεφαλὴν καὶ χρησιμεύουσι ὡς ἀναπνευστικὰ ὄργανα. Γνωστὰ 3 εἴδη, ὧν κοινότερον εἶναι ἡ *δακτυλόβδελλα ἡ τοῦ καρχαρίου* (Dactylobdella squalii), ἥτις ἀπαντᾷ εἰς τὸν πεπτικὸν σωλῆνα τοῦ ἰχθύος τούτου. Δ. Ν. Π.

δακτυλόγραμμα (τὸ) (dactylogramme). Ἀποτύπωμα τῶν γραμμῶν τῶν ἄκρων τῶν δακτύλων, λαμβανόμενον διὰ τῆς ἐπιθέσεως τοῦ δακτύλου ἐπὶ φύλλου χάρτου ἠλειμμένου διὰ λεπτῆς τινος ὕλης [βλ. λ. *σήμανσις*].

δακτυλογράφησις (ἡ)· ἡ γραφὴ ἢ ἀντιγραφὴ ἐπιστολῆς, ἐγγράφου κ. τ. λ. διὰ γραφομηχανῆς.

δακτυλογραφία (ἡ)· ἡ τέχνη τοῦ δακτυλογράφου: «διδάσκαλος τῆς δακτυλογραφίας», «εἶναι ἠσκημένος εἰς τὴν δακτυλογραφίαν».

—[ΕΓΚΥΚΛ.]. Ἡ πρώτη ἐπινόησις τῆς διὰ μηχανικοῦ μέσου γραφῆς χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1714, ὁπότε ὁ Ἄγγλος μηχανικὸς H. Mill κατεσκεύασε μίαν «δακτυλοτυπικὴν» ὀνομασθεῖσαν συσκευήν. Μετὰ πάροδον 130 ὅλων ἐτῶν, τῷ 1843, ὁ Ἀμερικανὸς Ch. Thurber ἐπανέλαβε τὴν προσπάθειαν τοῦ Mill, ἐπηκολούθησαν δὲ συναφεῖς ἐπινοήσεις τῶν P. Foucault (1849), Beach (1856), Th. Hall (1858—1865) καὶ ἄλλων, χάρις εἰς τὰς ὁποίας ἡ ἀρχικὴ ἰδέα ἐξειλίχθη πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς πρακτικῆς χρησιμότητος. Τέλος τῷ 1873 ἤρχισε τιθέμενος εἰς κοινὴν χρῆσιν ὁ «δακτυλογράφος» τοῦ Remington, συσκευὴ περιλαμβάνουσα πάντα σχεδὸν τὰ βασικὰ στοιχεῖα τῶν σήμερον καλουμένων «γραφομηχανῶν» (γαλλ. machines à écrire, ἀγγλ. typewriter, γερμ. Schreibmaeschinen).

Ἑκάστη τῶν συσκευῶν τούτων ἀποτελεῖται ἐκ τῶν ἑξῆς κυρίων μερῶν: 1) Ἑνός, ἐν πρώτοις, συγκροτήματος πλήκτρων (clavier), ἐφ' ἑκάστου τῶν ὁποίων εἶναι ἐγγεγραμμένα ἐν ἢ καὶ πλειότερα ἐκ τῶν γραμμάτων τοῦ ἀλφαβήτου, τῶν ἀριθμῶν ἢ τῶν σημείων στίξεως· 2) μιᾶς μελανωτηρίου διατάξεως (ταινίας ἢ μελανείου)· 3) ἑνὸς φορείου (chariot), ἀποτελουμένου ἐκ κυλίνδρου μετακινητοῦ κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἄξονός του καὶ περὶ ἑαυτόν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου προσαρμόζεται τὸ πρὸς γραφὴν φύλλον χάρτου (ἡ ὁριζοντία μετακίνησις τοῦ κυλίνδρου παρακολουθεῖ τὴν διαδοχικὴν τῶν στοιχείων ἐκτύπωσιν, ἡ δὲ περιστροφικὴ τὴν μετάθεσιν τῆς γραφῆς ἀπὸ μιᾶς γραμμῆς εἰς ἄλλην)· 4) ἑνὸς συστήματος μεταλλικῶν χαρακτήρων, ἕκαστος τῶν ὁποίων εἶναι προσηρμοσμένος εἰς τὸ ἄκρον μοχλοῦ, συνδεομένου πρὸς ἓν ἐκ τῶν πλήκτρων τοῦ clavier, καὶ δύναται νὰ ἐκτυπωθῇ ἐπὶ τοῦ χάρτου ἐὰν τὸ πλῆκτρον πιεσθῇ διὰ τοῦ δακτύλου τοῦ γράφοντος.

Εἰς τὴν παλαιὰν μηχανὴν τοῦ Remington ἡ ἐκτύπωσις ἑκάστου χαρακτῆρος ἐγίνετο ὡς ἑξῆς: Τὸ πλῆκτρον (T) εὑρίσκεται εἰς τὸ ἄκρον μοχλοῦ ἔχοντος σταθερὸν ὑπομόχλιον O, συνδεομένου δὲ κατὰ τὸ σημεῖον L, πρὸς ἀρθρωτὸν σύστημα μοχλῶν L_2, L_3, L_4. Οὕτω, πιεζομένου τοῦ πλήκτρου, ὁ τελευταῖος μοχλὸς L_4, ὁ φέρων τὸν ἀντίστοιχον χαρακτῆρα S, ἀνυψοῦται καὶ πλήττει ὡς σφύρα τὸν κύλινδρον τοῦ φορείου (chariot) εἰς τὸ σημεῖον C', πρὸ τοῦ ὁποίου ἐκτυλίσσεται ἡ μελανωτικὴ ταινία R. Διακοπτομένης τῆς πιέσεως τοῦ πλήκτρου ὁλόκληρον τὸ σύστημα ἐπανέρχεται αὐτομάτως εἰς τὴν θέσιν τῆς ἠρεμίας, ἐνῷ ταυτοχρόνως τὸ φορεῖον μετακινεῖται δι' ἐλατηρίου πρὸς τὰ ἀριστερὰ κατὰ τὴν θέσιν ἑνὸς γράμματος.

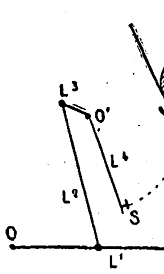

Ὁμοία μεμονωμένη μετακίνησις τοῦ φορείου γίνεται καὶ εἰς ἑκάστην πίεσιν εἰδικοῦ πλήκτρου, τὸ ὁποῖον ὑπὸ μορφὴν ἐπιμήκους ῥάβδου εὑρίσκεται εἰς τὸ κάτω καὶ πρόσθιον ἄκρον τοῦ clavier. Εἰς τὰς πρώτας γραφομηχανὰς ἡ ἐκτύπωσις τῶν χαρακτήρων ἐγίνετο ἐπὶ τῆς κάτω ἐπιφανείας τοῦ κυλίνδρου, δι' ὃ καὶ ἡ γραφὴ δὲν ἦτο ἀπ' εὐθείας ὁρατὴ (visible) εἰς τὸν γράφοντα· εἰς τοὺς πλείστους

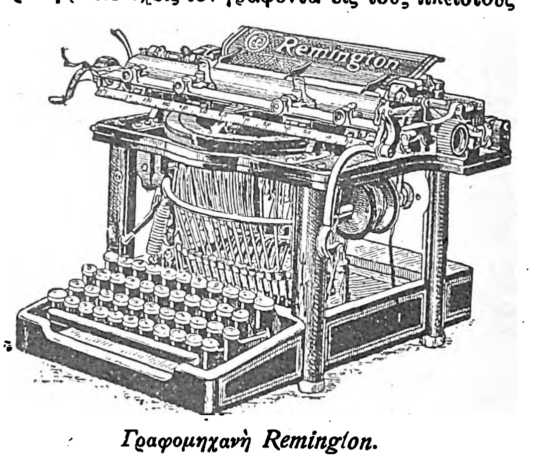

Γραφομηχανὴ Remington.

ὅμως τῶν σημερινῶν τύπων ἡ ἀτέλεια αὕτη ἔχει ἀρθῆ καὶ ὁ δακτυλογράφος δύναται νὰ παρακολουθῇ συνεχῶς τὴν γραφὴν καὶ νὰ διορθώνῃ τὰ τυχὸν λάθη του.

Εἰς ἄλλα συστήματα γραφομηχανῶν οἱ χαρακτῆρες δὲν εἶναι κεχωρισμένως ἐφηρμοσμένοι εἰς ἀρθρωτοὺς μοχλούς, ἀλλὰ χαραγμένοι πάντες ἐπὶ τῆς περιφερείας ἑνὸς τροχοῦ. Χάρις εἰς εἰδικὴν διάταξιν, ὁ τροχὸς οὗτος, ὑπὸ τὴν πίεσιν ἑκάστου πλήκτρου,

Digitized by Google

περιστρέφεται καθ' ὡρισμένην γωνίαν καὶ πλήττει εἶτα τὸ φορεῖον, ἐπιφέρων τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ ἀντιστοιχοῦντος εἰς τὸ πλῆκτρον στοιχείου. Αἱ μηχαναὶ τοῦ συστήματος τούτου (Hammond, Dactyle κ. ἄ.) ἔχουν τὸ πλεονέκτημα ὅτι δύναταί τις νὰ γράφῃ δι' αὐτῶν οἱανδήποτε γλῶσσαν, δι' ἁπλῆς ἀλλαγῆς τοῦ τροχοῦ τῶν χαρακτήρων. Εἰς ἄλλας τέλος μηχανὰς ἐλλείπουν ἐξ ὁλοκλήρου τὰ πλήκτρα. Εἰς αὐτὰς οἱ χαρακτῆρες εἶναι προσηρμοσμένοι ἐπὶ τῆς περιφερείας ὁριζοντίου ἢ ἐπικλινοῦς τροχοῦ, ὅστις περιστρεφόμενος διὰ τῆς χειρὸς φέρει εἰς τὴν θέσιν τῆς ἐκτυπώσεως ἓν

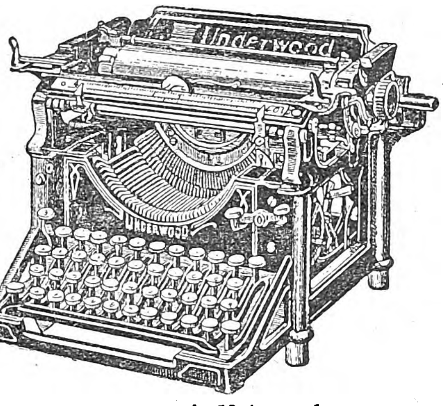

Γραφομηχανὴ Unterwood.

ἕκαστον ἐκ τῶν στοιχείων· ἀλλ' αἱ μηχαναὶ αὗται ὡς παίγνια μᾶλλον παρὰ ὡς ὄργανα ἐργασίας δύνανται νὰ θεωρηθοῦν.

Κύριον διακριτικὸν μεταξὺ τῶν διαφόρων τύπων γραφομηχανῶν εἶναι ἡ διάταξις τῶν στοιχείων ἐπὶ τῶν πλήκτρων. Ὑπάρχουσιν οὕτω: 1) Μηχαναὶ μὲ ἓν στοιχεῖον κατὰ πλῆκτρον, εἰς τὰς ὁποίας δηλαδὴ τὸ clavier περιλαμβάνει τόσα πλῆκτρα (84 συνήθως) ὅσα εἶναι τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου, κεφαλαῖα καὶ πεζά, οἱ ἀριθμοί, τὰ σημεῖα στίξεως κλπ.· εἰς τὸν τύπον τοῦτον ἀνήκουν αἱ γραφομηχαναὶ Smith Premier, Bar Lock κ. ἄ., λίαν περιωρισμένης σήμερον διαδόσεως. 2) Μηχαναὶ μὲ δύο στοιχεῖα εἰς ἕκαστον πλῆκτρον· εἰς ταύτας ἐφ' ἑκάστου πλήκτρου εἶναι ἀπεικονισμένον εἴτε ἓν μόνον γράμμα τοῦ ἀλφαβήτου, εἴτε δύο ἀριθμοὶ ἢ σημεῖα στίξεως· ἂν πιέσωμεν ἁπλῶς τὸ πλῆκτρον ἐκτυποῦται τὸ πεζὸν γράμμα ἢ ὁ πρῶτος ἐκ τῶν σημειουμένων ἀριθμῶν ἢ σημείων, ἂν δὲ ταυτοχρόνως πιέσωμεν τὸν ὑπάρχοντα εἰδικὸν μοχλὸν μεταλλαγῆς ἐκτυποῦται τὸ κεφαλαῖον γράμμα ἢ ὁ δεύτερος ἀριθμός· εἰς τὸν τύπον τοῦτον (42 πλῆκτρα) ἀνήκουν αἱ μηχαναὶ Remington, Unterwood κλπ. 3) Μηχαναὶ μὲ τρία στοιχεῖα κατὰ πλῆκτρον καὶ μὲ δύο μοχλοὺς μεταλλαγῆς, χάρις εἰς τοὺς ὁποίους ἡ πίεσις ἑκάστου πλήκτρου δίδει τὴν ἐκτύπωσιν εἴτε πεζοῦ εἴτε κεφαλαίου γράμματος ἢ ἀριθμοῦ τινος (ἢ σημείου στίξεως)· τοιούτου τύπου μηχαναὶ (28, 30 ἢ 32 πλῆκτρα δι' 84. 90 ἢ 96 χαρακτῆρας) εἶναι αἱ Adler, Oliver, Empire κλπ.

Αἱ σήμερον διαδεδομέναι γραφομηχαναὶ ἔχουν πᾶσαι σχεδὸν τὴν αὐτὴν ἀκρίβειαν· ἔχει ὅμως ἑκάστη τὰ ἰδιαίτερά της χαρακτηριστικὰ καὶ τὰς εἰδικάς μηχανικάς της διατάξεις, ἡ δὲ πρὸς τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην προτίμησις βασίζεται ἰδίως εἰς τὰς τοιαύτας λεπτομερείας. Οἱ πλέον τελειοποιημένοι τύποι εἶναι ἐφωδιασμένοι μὲ τὰς ἑξῆς διατάξεις: αὐτόματος ἀλλαγὴ τῆς διευθύνσεως καθ' ἣν μετακινεῖται ἡ μελανωτήριος ταινία· χρῆσις διχρώμων ταινιῶν, ἐπιτρέπουσα τὴν διὰ μελάνης ἄλλου χρώματος ἐκτύπωσιν λέξεων καὶ φράσεων ἐφ' ὧν θέλομεν νὰ προκαλέσωμεν ἰδιαιτέρως τὴν

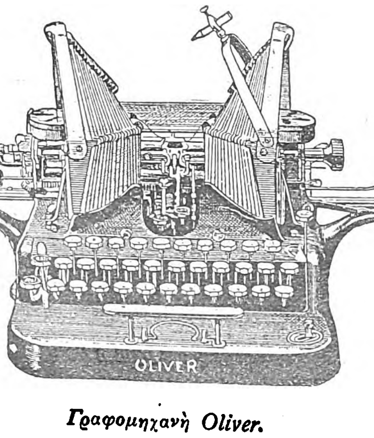

Γραφομηχανὴ Oliver.

προσοχὴν τοῦ ἀναγινώσκοντος· εἰδικὸν πλῆκτρον (tabulateur) ἐπιτρέπον τὴν ταχεῖαν διάταξιν ἀριθμῶν εἰς στήλας, ἰδίως διὰ καταλόγους καὶ τιμολόγια· πλῆκτρον ἀνακλητικόν, ἐπαναφέρον τὸ φορεῖον πρὸς τὰ ὀπίσω κατὰ τὴν ἀπόστασιν ἑνὸς γράμματος, κλπ. Ὑπάρχουσιν ἐπίσης γραφομηχαναί, διὰ τῶν ὁποίων δύναταί τις νὰ γράφῃ εἰς δύο διαφόρους γλώσσας, εἴτε χάρις εἰς ἐπηυξημένον ἀριθμὸν πλήκτρων καὶ χαρακτήρων, εἴτε δι' εὐχεροῦς ἀντικαταστάσεως τοῦ ὅλου συγκροτήματος πλήκτρων καὶ χαρακτήρων, ὅπως εἰς τὴν μηχανὴν Adler.

Ἡ κατανομὴ τῶν γραμμάτων ἐπὶ τῶν πλήκτρων τοῦ clavier δὲν γίνεται κατὰ τὴν ἀλφαβητικήν των σειράν, διότι τοιαύτη διάταξις θ' ἀνέκοπτε τὴν ταχύτητα τῆς δακτυλογραφήσεως· ἡ θέσις ἑκάστου στοιχείου καθορίζεται κατ' ἀναλογίαν τῆς συχνότητος τῆς χρήσεως αὐτοῦ.

Ἡ γνῶσις τοῦ μηχανισμοῦ καὶ τοῦ τρόπου λειτουργίας ἑκάστου τύπου γραφομηχανῆς εἶναι ζήτημα μιᾶς ἢ δύο ὡρῶν μόνον καὶ διὰ νὰ κατορθώσῃ τις νὰ γράψῃ ὁπωσδήποτε δι' αὐτῆς δὲν χρειάζεται παρὰ βραχυχρόνιον προσπάθειαν. Ἀλλὰ μόνον ἡ μακρά, μεθοδικὴ καὶ προοδευτικὴ ἄσκησις εἶναι ἐκείνη, ἥτις θὰ δώσῃ εἰς τὸν δακτυλογράφον τὴν ἱκανότητα τῆς ἀκριβείας καὶ τῆς ταχύτητος, τῆς ὁποίας κυριωτέρα βάσις εἶναι ἡ χρησιμοποίησις καὶ τῶν δέκα δακτύλων τῶν δύο χειρῶν, ὡρισμένου δακτύλου δι' ἕκαστον πλῆκτρον.

Μολονότι ἡ ἐπινόησις τῆς πρακτικῶς χρησίμου γραφομηχανῆς εἶναι σχετικῶς πρόσφατος, ἡ διάδοσίς της ὑπῆρξε κυριολεκτικῶς τεραστία, εἰς διάρκειαν μιᾶς μόλις 50ετηρίδος, ἀνταξίως ἄλλως

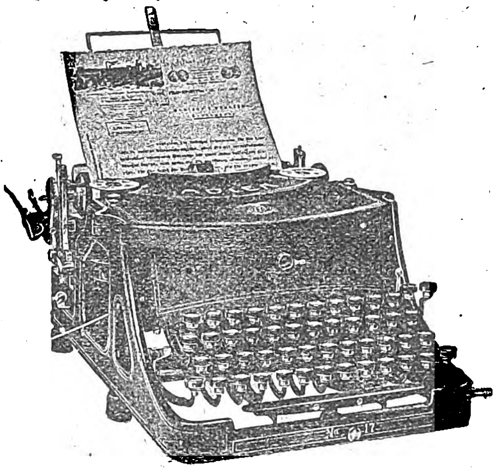

Γραφομηχανὴ Adler.

τε τῶν σημαντικῶν ὄντως πλεονεκτημάτων της' τὰ ὁποῖα δύναται νὰ συνοψίσῃ τις οὕτω: Γραφὴ εὐπαρουσίαστος καὶ εὐανάγνωστος. Οὐσιώδης οἰκονομία χρόνου, δεδομένου ὅτι ἠσκημένος δακτυλογράφος γράφει διὰ τῆς μηχανῆς δὶς καὶ τρὶς τα-

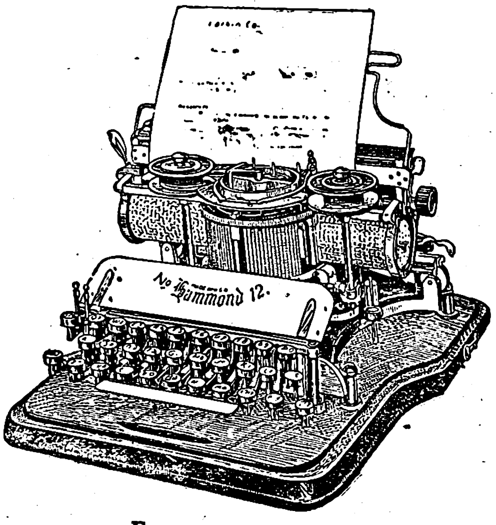

Γραφομηχανὴ Hammond.

χύτερον παρ' ὅσον διὰ τῆς χειρός· ἡ δὲ τοιαύτη οἰκονομία χρόνου αὐξάνεται ἔπι μᾶλλον μὲ τὴν χρησιμοποίησιν χάρτου ἀντιγραφῆς (papier carbon), ὁπότε λαμβάνει τις ταὐτοχρόνως 5, 6 ἢ καὶ 10 ἀντίγραφα τοῦ κειμένου. Διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως ἐξ ἄλλου εἰδικῶν κηρωτῶν φύλλων χάρτου ὡς πρωτοτύπων, ἐπιτυγχάνεται, μέσῳ μηχανικῶν πολυγράφων, ἡ ἐκτύπωσις ἑκατοντάδων ἀντιτύπων ἐντὸς ἐλαχίστου χρόνου (βλ. λ. πολύγραφοι).

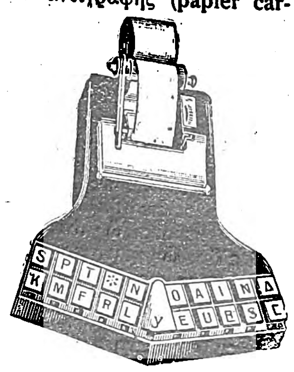

Στενογραφικὴ γραφομηχανὴ Grandjean.

Παρεκτὸς τῆς γραφομηχανῆς κοινῆς χρήσεως ἐπενοήθησαν ἐπ' ἐσχάτων πλεῖσται ἄλλαι παραλλαγοὶ αὐτῆς, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀναφέρομεν: Τὸν συνδυασμὸν τῆς γραφομηχανῆς πρὸς τὴν ἀθροιστικὴν τοιαύτην διὰ τὸν καταρτισμὸν τιμολογίων καὶ ἄλλων λογιστικῶν πινάκων, ἐν τοῖς ὁποίοις δίδεται ἐξ αὐτομάτου καὶ τὸ ἄθροισμα τῶν ἐν ἑκάστῃ στήλῃ ποσοτήτων. Τὰς γραφομηχανὰς διὰ γραφὴν ἐπὶ συνερραμμένων φύλλων, ἐμπορικῶν βιβλιων καὶ καταστίχων, ὧν κυριωτέρα ἡ Elliot-Fischer. Τὰς στενογραφικὰς γραφομηχανάς, διὰ τῶν ὁποίων χωρὶς μείωσιν τῆς ταχύτητος ἀντικαθίσταται τὸ διὰ συνθηματικῶν σημείων στενογραφικὸν σύστημα διὰ γραφῆς συγκεκομμένων λέξεων, τὰς ὁποίας ὄχι μόνον ὁ

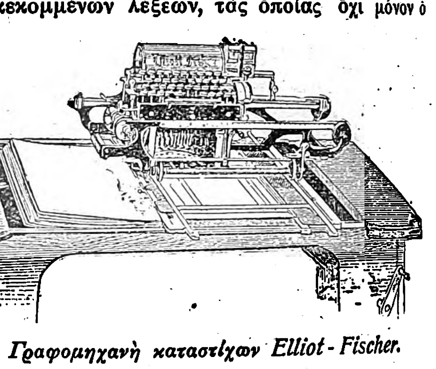

Γραφομηχανὴ καταστίχων Elliot-Fischer.

στενογράφος ἀλλὰ καὶ πᾶς ἄλλος δύναται ν' ἀναγνώσῃ (βλ. λ. στενογραφία). Τὴν γραφομηχανὴν διὰ τυφλούς, ἥτις ἀντὶ κοινῶν γραμμάτων ἀποτυπώνει ἐπὶ τοῦ χάρτου τὰ ἀνάγλυφα στικτὰ συνθηματικὰ σημεῖα τῆς γραφῆς τῶν τυφλῶν (βλ. τυφλῶν *γραφή*). —Ρ.

δακτυλογραφικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀνήκων ἢ ἀναφερόμενος εἰς τὴν δακτυλογραφίαν: «δακτυλογραφικὴ μηχανὴ» (ἡ γραφομηχανή), «δακτυλογραφικὴ τέχνη».

δακτυλογράφος (ὁ καὶ ἡ)· ὁ γνωρίζων νὰ γράφῃ διὰ γραφομηχανῆς || ὁ ὑπάλληλος γραφείου (δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ), ὁ εἰδικῶς ἀσχολούμενος εἰς τὴν διὰ γραφομηχανῆς καθαρογράφησιν τῶν ἀποστελλομένων ἐπιστολῶν, ἐγγράφων κλπ. Εἰς τὰς δημοσίας ὑπηρεσίας αἱ δακτυλογράφοι, ὡς εἰδικαὶ ὑπάλληλοι, προσλαμβάνονται, κατόπιν διαγωνισμοῦ, ἐπὶ βαθμῷ καὶ μισθῷ γραφέως β' τάξεως, προάγονται δὲ μέχρι τοῦ βαθμοῦ γραμματέως β'.

δακτυλογραφῶ (*—έω*)· γράφω διὰ γραφομηχανῆς. Παθ. μετ. *δακτυλογραφημένος*: «δακτυλογραφημένη ἐπιστολή».

δακτυλόγυρος (ὁ) (Dactylogyrus) *[Ζῳολ.]*. Γένος σκωλήκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν νηματοειδῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *πολυστομιδῶν*. Γνωστὰ ὀλίγα εἴδη ζῶντα παρασιτικῶς ἐπὶ τῶν βραγχίων διαφόρων ἰχθύων τῶν γλυκέων ὑδάτων. Δ.Ν.Π.

δακτυλόδεικτος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ δακτυλοδεικτούμενος, οἱονεὶ γνωστός, περίφημος ἐπὶ κακοῦ.

δακτυλοδεικτῶ (*—έω*)· δεικνύω διὰ τοῦ δακτύλου· || μέσ. *δακτυλοδεικτοῦμαι*· συνήθως, ὡς κακὸν παράδειγμα· ἡ μετοχὴ *δακτυλοδεικτούμενος*· ὁ ὑπὸ παντὸς δεικνυόμενος, ὁ οἱονεὶ σεσημασμένος.

δακτυλοζῴδη (ἡ) (Dactylozoda) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων πενταμεροῦς συμμετρίας τῆς οἰκογενείας τῶν *βουπριστιδῶν*. Γνωστὰ δύο εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὴν Παταγονίαν. Δ.Ν.Π.

δακτυλοθεσία (ἡ) (γαλλ. doigté, γερμ. Fingersatz)· ὁ κατάλληλος ἑκάστοτε τρόπος χρησιμοποιήσεως τῶν διαφόρων δακτύλων τῶν δύο χειρῶν, ἐπὶ τῶν ὀπῶν, τῶν χορδῶν, ἢ τῶν πλήκτρων τῶν μουσικῶν ὀργάνων.

— *[Μουσ.]* Ἡ παραγωγὴ τοῦ ἤχου διὰ πιέσεως τῶν δακτύλων, ἀπὸ μακρῶν χρόνων ἠνάγκασε τοὺς διασημοτέρους ὀργανοπαίκτας νὰ μελετήσωσι τὸ ζήτημα τῆς χρησιμοποιήσεως τοῦ καταλληλοτέρου δακτύλου, πρὸς ἀσφαλεστέραν καὶ καλλιτεχνικωτέραν ἀπόδοσιν τοῦ ἤχου τούτου. Μεγίστης σπουδαιότητος εἶναι ἡ δακτυλοθεσία, ἰδίως διὰ τὰ ἔγχορδα καὶ τὰ πληκτροφόρα (κλειδοκύμβαλον, ὄργανον, ἁρμόνιον). Εἰς ἐποχὴν προγενεστέραν τῆς τοῦ Μπάχ, διὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα δὲν ἐγίνετο χρῆσις τοῦ ἀντίχειρος καὶ τοῦ μικροῦ· ἀργότερον οἱ δάκτυλοι οὗτοι ἐχρησιμοποιοῦντο μόνον διὰ τὰ λευκὰ πλῆκτρα καὶ τέλος, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Λίστ, Τάουζιγκ καὶ Μπύλωφ, οἵτινες ἔθεσαν τὰς βάσεις τῆς συγχρόνου τέχνης τοῦ πιάνου, ἅπαντες οἱ δάκτυλοι εἶναι τῆς αὐτῆς σπουδαιότητος διὰ τὴν ἐκτέλεσιν. Εἰς τὸ κλειδοκύμβαλον καὶ τὰ λοιπὰ πληκτροφόρα οἱ ἀριθμοὶ 1.2.3.4.5 παριστοῦν κατὰ σειρὰν τὸν ἀντίχειρα, λιχανόν, μέσον, παράμεσον καὶ μικρὸν τῆς δεξιᾶς χειρός· οἱ δὲ ἀριθμοὶ 5.4.3.2.1 τοὺς δακτύλους τῆς ἀριστερᾶς. Οἱ Ἄγγλοι μεταχειρίζονται ἰδίαν δακτυλοθεσίαν, θεωροῦντες τὸν δείκτην ὡς πρῶτον δάκτυλον (1), καὶ σημειοῦντες μὲ + τὸν

Digitized by Google

ἀντίχειρα. [Διὰ τὴν δακτυλοθεσίαν τῶν ἐγχόρδων βλ. λ. θέσις.]

Σχετικῶς περίπλοκος εἶναι ἡ δακτυλοθεσία τῶν ξυλίνων πνευστῶν ὀργάνων, ὁ ἀριθμὸς τῶν ὀπῶν τῶν ὁποίων ὑπερβαίνει τὸν ἀριθμὸν τῶν δακτύλων, συνεπαγόμενος συνεπῶς πλείστους συνδυασμοὺς πρὸς ἀκριβεστέραν καὶ ἁρμονικωτέραν παραγωγὴν τοῦ ἤχου. Τέλος ἡ ἁπλουστέρα δακτυλοθεσία εἶναι ἡ τῶν χαλκίνων, λόγῳ τοῦ ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν κλειδιῶν καὶ τῶν κυλίνδρων τῶν ὀργάνων τούτων δὲν ὑπερβαίνει τὸν ἀριθμὸν τῶν δακτύλων τῆς μιᾶς χειρός.

[Εἰδικὰ συγγράμματα δακτυλοθεσίας κλειδοκυμβάλου εἶναι: *J. K Rellstab*, Anleitung für Klavierspieler. *L. Adam*, Méthode ou principe général du doigté. *L. Köhler*, Der Kleine Tingersatz κτλ.]. Γ. Σ.

δακτυλοθέτης (ὁ)· τεμάχιον σκύτους, εἰς ὃ ἐμβάλλεται ὁ λιχανός, ἵνα ἡ σπάθη ἢ τὸ ξίφος κρατῆται ἰσχυρότερον.

δακτυλοθήκη (ἡ) [*Ζῳολ.*]. Καλεῖται ἐν τῇ ζῳολογίᾳ τὸ τμῆμα τοῦ δέρματος, ὅπερ ἐπικαλύπτει ἕκαστον δάκτυλον τῶν θηλαστικῶν ζῴων. Δ. Ν. Π.

δακτυλοκάλυξ (ὁ) (Dactylocalyx) [*Ζῳολ.*]. Γένος σπόγγων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὑαλοσπογγιδῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἑξακτινελλιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει σπόγγους ζῶντας προσκεκολλημένους ἐπὶ διαφόρων θαλασσίων ὑποθεμάτων, μὲ περίβλημα σκληρόν, πυριτικῆς συστάσεως. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη διακρινόμενα διὰ τὴν κομψότητα καὶ τοὺς ζωηροὺς χρωματισμούς των, ἰθαγενῆ τῶν περὶ τὰς Ἀζόρας νήσους θαλασσῶν. Δ. Ν. Π.

δακτυλόκερως (ὁ) (Dactylocerus) [*Ζῳολ.*]. Γένος μαλακοστράκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀμφιπόδων* τῆς οἰκογενείας τῶν *φρονιμιιδῶν*. Τὰ μαλακόστρακα τοῦ γένους τούτου διακρίνονται ἐκ τῆς ἰδιορρυθμοτάτης καθόλου μορφῆς των, τῆς μεγάλης καὶ χονδρῆς κεφαλῆς τοῦ πολυαρθρωτοῦ θώρακος, τῆς λεπτοτάτης κοιλίας καὶ τῶν πέντε ζευγῶν ποδῶν, ἰσχυροτάτων, τελευτώντων εἰς παχεῖαν ἄκανθαν. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ὁ *δακτυλόκερως ὁ παράδοξος* (Dactylocerus paradoxus) ἀπαντῶν εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν. Δ. Ν. Π.

δακτυλοκοτύλη (ἡ) (Dactylocotyle) [*Ζῳολ.*]. Γένος σκωλήκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τρηματοειδῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *πολυστομιδῶν* Οἱ σκώληκες οὗτοι εἶναι πάντες θαλάσσιοι καὶ ἔχουσι σῶμα ἐπίμηκες, φέρουσιν ἐπὶ ἑκάστης πλευρᾶς τοῦ στόματος ἀνὰ μίαν μικρὰν σικύαν (βεντοῦζαν) καὶ τὸ σῶμά των καταλήγει εἰς δίσκον, ἐπὶ τῆς περιφερείας τοῦ ὁποίου προσφύονται τέσσαρα πλοκάμια συνηνωμένα κατὰ τὸ ἥμισυ τοῦ μήκους των μετὰ τοῦ δίσκου, καὶ ἐλεύθερα κατὰ τὰ ἄκρα των, ἅτινα καταλήγουσιν εἰς μικρὰν σικύαν. Γνωστὰ 3 εἴδη ζῶντα παρασιτικῶς ἐπὶ τοῦ πεπτικοῦ σωλῆνος διαφόρων ἰχθύων. Δ. Ν. Π.

δακτυλοκτένιον (τὸ) (Dactyloctenium) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀγρωστοειδῶν*, περιλαμβάνον πόας ἑρπούσας, ἰθαγενεῖς τῶν τροπικῶν τοῦ νοτίου ἡμισφαιρίου χωρῶν. Δ. Ν. Π.

δακτυλολογία (ἡ). Ἡ τέχνη τῆς διὰ τῶν δακτύλων συνεννοήσεως. Ἡ δακτυλολογία χρησιμεύει πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν κωφαλάλων, κατ' αὐτὴν δὲ τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου ἀνταποκρίνονται εἰς ὡρισμένας θέσεις τῶν δακτύλων τῆς ἑτέρας ἢ καὶ ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν. Βάσις τοῦ ἀλφαβήτου διὰ τῶν δακτύλων τῶν δύο χειρῶν εἶναι τὸ τοῦ παιδαγωγικοῦ Ντελγκάρι. Ἀλλ' ἐπεκράτησε τελικῶς τὸ ἀλφάβητον διὰ τῶν δακτύλων τῆς μιᾶς χειρός, διότι δι' αὐτοῦ καθίσταται εὐχερεστέρα ἡ παράστασις τῶν γραμμάτων, ἅτινα ἀπεικονίζονται ταχύτερον. Τὸ σύστημα τοῦτο ἐνεκρίθη ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ κατὰ τὸ συνέδριον τοῦ 1852. Ὑπάρχει καὶ τρίτον σύστημα, καθ' ὃ ἑκάστη θέσις τῶν δακτύλων ἀντιστοιχεῖ πρὸς συλλαβήν.

Ἡ δακτυλολογία ἐπενοήθη ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν Πέτρου Πόνσε, ἀκμάσαντος κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα, καὶ τοῦ Χουὰν Παύλου Μπονέτ, συγχρόνου τοῦ Πέτρου Πόνσε. Βραδύτερον ἐτελειοποίησεν αὐτὴν τρίτος Ἱσπανός, ὁ Ροντριγκὲς Περέϊρα. Μελέται πρὸς βελτίωσιν καὶ ἐφαρμογὴν τοῦ δακτυλολογικοῦ ἀλφαβήτου ἐγένοντο πανταχοῦ μὲν τῆς Εὐρώπης, ἀλλ' ἰδίᾳ ἐν Παρισίοις καὶ Λονδίνῳ (βλ. καὶ κωφάλαλοι).

δακτυλολογικός, *—ή, —όν*. Ὁ ἀναγόμενος εἰς τὴν δακτυλολογίαν: «δακτυλολογικὴ μέθοδος,— ἀλφάβητον κτλ.».

δακτυλόμυς (ὁ) (Dactylomys) [*Ζῳολ.*]. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τρωκτικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐχιμυϊδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος, *δακτυλόμυν τὸν κοινὸν* (Dactylomys vulgaris). Ὁ μῦς οὗτος διακρίνεται κυρίως ἐκ τῶν δύο ἐκ σκληρῶν λευκῶν τριχῶν λοφίων, ἅτινα φέρει ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς κεφαλῆς. Τὸ μικρότερον ἐκ τῶν λοφίων τούτων διευθύνεται πρὸς τὴν ῥῖνα καὶ τὸ μεγαλύτερον πρὸς τὸν αὐχένα. Ἡ οὐρὰ τελευτᾷ εἰς θύσανον ἐκ σκληρῶν καὶ λευκῶν τριχῶν. Ἡ τοιαύτη διαμόρφωσις τῆς κεφαλῆς καὶ τῆς οὐρᾶς δίδει εἰς τὸ ζῷον ἰδιορρυθμοτάτην ὄψιν. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν Βραζιλίαν καὶ τὰ ὑγρὰ δάση τοῦ Περού. Ἐνδιαιτᾶται εἰς ὀπὰς τῆς γῆς καὶ μόνον πρὸ τῆς ἀνατολῆς καὶ μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἐξέρχεται τῆς κρύπτης του. Δ. Ν. Π.

δακτυλονομία (ἡ) (dactylonomie). Ἡ τέχνη τοῦ μετρεῖν διὰ τῶν δακτύλων.

— [*Ἐγκυκλ.*] Παρὰ Ρωμαίοις οἱ ἀριθμοὶ μέχρι τοῦ 99 παριστάνοντο εἴτε διὰ συμπτύξεως εἴτε διὰ καμπυλώσεως τῶν δακτύλων τῆς ἀριστερᾶς χειρός, διὰ δὲ τῶν δακτύλων τῆς δεξιᾶς ἐσημειοῦντο οἱ ἀριθμοὶ ἀπὸ 100 ἕως 900. Οἱ ἀριθμοὶ ἀπὸ 9000 καὶ ἐφεξῆς παριστάνοντο δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν ἀνυψουμένων, φερομένων εἰς τὸ στῆθος κτλ. καὶ δὴ διὰ μὲν τῆς ἀριστερᾶς οἱ ἀριθμοὶ ἀπὸ 10.000 ἕως 90.000, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς ἀπὸ 100.000 ἕως 900.000. Τὸ ἑκατομμύριον ἐσημειοῦτο διὰ συμπτύξεως τῶν χειρῶν ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς.

Παρὰ τοῖς σημερινοῖς λαοῖς ὁ ἀντίχειρ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς παριστᾷ τὸν ἀριθμὸν 1, ὁ δείκτης τὸν ἀριθμὸν 2, ὁ μέσος τὸν ἀριθμὸν 3, ὁ παράμεσος τὸν ἀριθμὸν 4 καὶ ὁ μικρὸς τὸν ἀριθμὸν 5. Οἱ ἀριθμοὶ ἀπὸ τοῦ 6 καὶ ἐπέκεινα παριστάνονται διὰ τῶν δακτύλων τῆς δεξιᾶς χειρός, ἀρχομένης τῆς ἀριθμήσεως ἀπὸ τοῦ μικροῦ, σημειοῦντος τὸν ἀριθμὸν 6 καὶ τερματιζομένης εἰς τὸν ἀντίχειρα, εἰκονίζοντα τὸν ἀριθμὸν 10.

Κατὰ τὸν Βόλφ καὶ ἄλλους ἡ ἀρίθμησις διὰ τῶν δακτύλων τῶν χειρῶν ὑπῆρξεν ἡ βάσις τῆς ἐπινοήσεως τοῦ δεκαδικοῦ συστήματος. Α. Δ.

δακτυλοπλασία (ἡ) ἢ *δακτυλοπλαστικὴ* [*Ἰατρ.*]. Καλεῖται οὕτως ἡ ἐγχείρησις ἡ σκοποῦσα τὴν πλαστικὴν τῶν δακτύλων, εἴτε ἐπὶ συγγενῶν παθήσεων, οἷαι αἱ συνδακτυλίαι, πολυδακτυλίαι, εἴτε ἐπὶ ἐπικτήτων τοιούτων. Ἡ δακτυλοπλασία ἀφορᾷ ἰδίως τὸν ἀντίχειρα, τὸν πλέον χρήσιμον τῶν λοιπῶν δακτύλων, ἡ δ' ἀντικατάστασις τούτου ἐπιτυγχάνεται διὰ μεταμοσχεύσεως δακτύλου, λαμβανομένου ἐκ τοῦ ποδὸς τῆς αὐτῆς πλευρᾶς.

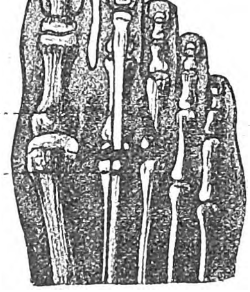

Σχ. 1. *Ἡ κατὰ Nicoladoni μεταμόσχευσις τοῦ β' δακτύλου.*

[Α—Πρῶτος χρόνος. Σχηματισμὸς τοῦ ῥαχιαίου κρημνοῦ a.b.c.d. K=σημεῖον καθ' ὃ τέμνεται τὸ ὀστοῦν. S=σημεῖον καθ' ὃ τέμνεται ὁ τένων.]

Τοιαύτας ἐπιτυχεῖς ἐγχειρήσεις ἐξετέλεσεν ὁ Nicoladoni (1898), ἀντικαταστήσας τὸν ἀντίχειρα διὰ τοῦ β' δακτύλου τοῦ ποδός, ὁ Eiselsberg, ὅστις ἀντικατέστησε τὸν δείκτην τῆς χειρὸς κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὁ Kraus (1906), ἀντικαταστήσας τὸν ἀντίχειρα διὰ τοῦ μεγάλου δακτύλου τοῦ ποδός. Ἡ κατὰ Nicoladoni (εἰκ. 1) ἔχει ὡς ἑξῆς: Μετὰ νεαροποίησιν τοῦ κολοβώματος τοῦ δακτύλου (δέρματος, τένοντος, ὀστοῦ), ῥάπτονται στερεῶς τὰ μαλακὰ μόρια τοῦ κολοβώματος (περιφερικὰ) πρὸς τὰ μαλακὰ μόρια (κεντρικὰ) τοῦ μεταμοσχευομένου δακτύλου τοῦ ποδός. Πρὸς τοῦτο ὁ δάκτυλος τοῦ ποδὸς διὰ μικροῦ δερματικοῦ κρημνοῦ ἀπελευθεροῦται, τὸ κεντρικὸν ἄκρον τοῦ τένοντος ἀφίνεται κατὰ τὸ δυνατὸν μακρότερον, ἀναλόγως δὲ τοῦ μήκους τοῦ χρησιμοποιηθησομένου μεταμοσχεύματος κόπτεται καθέτως ἡ πρώτη ἢ ἡ β' φάλαγξ. Τὸ βασικὸν ἄκρον τῆς φάλαγγος ὑψοῦται καὶ προσαρμόζεται καταλλήλως πρὸς τὸ κολόβωμα τοῦ δακτύλου, ἐνῷ ταυτοχρόνως ἐκτελεῖται ἡ ῥαφὴ τοῦ τένοντος καὶ τοῦ δέρματος. Τὰ πρὸς τὸ πέλμα μαλακὰ μόρια τοῦ δακτύλου, σχηματίζοντα τὸν κάτω κρημνόν, χρησιμεύουσι πρὸς διατροφὴν τοῦ μεταμοσχεύματος. Πρὸς συγκράτησιν τούτων ἐφαρμόζεται καταλλήλως γύψινος ἐπίδεσμος. Μετὰ 16—18 ἡμέρας ἀποκόπτεται καὶ ὁ πελματιαῖος κρημνὸς καὶ ῥάπτεται καλῶς πρὸς τὰ ἄκρα. Ὁ οὕτω μεταμοσχευόμενος δάκτυλος παραμένει ἐπί τινα χρόνον ἄνευ αἰσθήσεως, ἣν ὅμως ἀνακτᾷ μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν νέων νευρικῶν ὁδῶν.

Ἀντικατάστασις τοῦ ἀντίχειρος διὰ τοῦ β' δακτύλου τοῦ ποδὸς κατὰ Nicoladoni.

(Ε=πελματιαῖος κρημνὸς ὁ χρησιμεύων πρὸς διατροφήν. ('Ἀντὶ τοῦ δακτύλου τοῦ ποδὸς κατὰ ποικίλας τροποποιήσεις ἐχρησιμοποιήθη ὁ παρακείμενος δάκτυλος δι' ὀστεοτομῆς καὶ στροφῆς, ὁ δ' ἢ ὁ γ' δάκτυλος).)

Ἐπὶ συνδακτυλιῶν, προκειμένου περὶ ἁπλῆς, (ὑμενώδους) συνδακτυλίας, καθ' ἣν οἱ δάκτυλοι συνάπτονται πρὸς ἀλλήλους διὰ χαλαροῦ συνδετικοῦ ἱστοῦ ἡ πλαστικὴ συνίσταται εἰς τὴν διαίρεσιν τοῦ ἑνοῦντος τοὺς δακτύλους ὑμένος καὶ εἰς τὴν ῥαφὴν τούτου. Ἐπὶ ὀστικῆς συνδακτυλίας πᾶσα πλαστικὴ εἶναι ματαία. Αἱ διάμεσοι μορφαὶ χρῄζουσιν ἐπεμβάσεως. Ἡ ἐγχείρησις κατὰ τὰς μορφὰς ταύτας συνίσταται εἰς τὸν ἀποχωρισμὸν τῶν δακτύλων καὶ εἰς τὴν κάλυψιν τῶν οὕτω σχηματιζομένων τραυματικῶν ἐπιφανειῶν δι' ἐπιδερμικῶν κρημνῶν. Αἱ ἐγχειρητικαὶ μέθοδοι εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν σκοποῦσι τὸ μὲν τὴν ἀποκατάστασιν τῆς μεταξὺ τῶν δακτύλων γωνίας, τὸ δὲ εἰς τὴν ἐπούλωσιν τῶν σχηματιζομένων πλαγίων τραυματικῶν ἐπιφανειῶν.

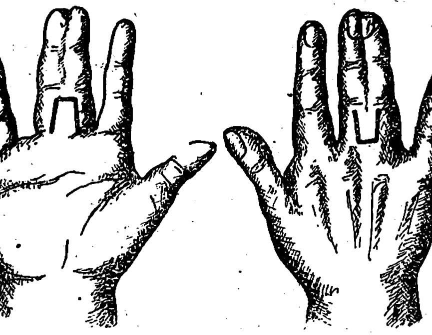

Πλαστικὴ μέθοδος τοῦ Félizet.

Ὁ Félizet σχηματίζει τὴν γωνίαν τῶν δακτύλων διὰ μικρῶν τραπεζοειδῶν κρημνῶν. Ἐκ τούτων (εἰκ. 3) ὁ μὲν παλαμιαῖος κρημνὸς ἔχει τὴν βάσιν του πρὸς τὰς ῥίζας τῶν δακτύλων, ὁ δὲ ῥαχιαῖος ἀντιθέτως: μετὰ τὴν ῥαφὴν τούτων κατ' ἀντίθετον διεύθυνσιν καὶ ἐπούλωσιν τοῦ οὕτω σχηματιζομένου προεπιφέρει τὸν χωρισμὸν τῶν δακτύλων.

Κατὰ τὴν μέθοδον τέλος τοῦ Didot φέρονται δύο ὀρθογώνιοι κρημνοί, μὲ βάσιν ὁ μὲν εἰς τὴν ῥαχιαίαν ἐπιφάνειαν τοῦ ἑνὸς δακτύλου, ὁ δὲ εἰς τὴν παλαμιαίαν τοῦ ἑτέρου. Ἑκάτερος τῶν οὕτω σχηματιζομένων κρημνῶν περικαλύπτει τὴν γυμνὴν ἐπιφάνειαν τοῦ δακτύλου μεθ' οὗ συνάπτεται. Ι. Κ. Κ.

δακτυλοπόα (ἡ) (Digitaria) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀγρωστοειδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει περὶ τὰ 250 εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς θερμὰς χώρας τῆς γῆς, ὧν τινα διακρίνονται διὰ τὰ ὡραῖα κιτρινόλευκα ἄνθη των κατὰ κεφαλίδας διατεταγμένα. Γνωστότερον εἶδος εἶναι ἡ *δακτυλοπόα ἡ αἱμάσσουσα* (Digitaria sanguinea), ἥτις εἶναι ἐτήσιον φυτὸν ἰθαγενὲς τῆς Εὐρώπης, συνηθέστατα ἁπανταχοῦ καὶ παρ' ἡμῖν, καλλιεργούμενον δὲ κυρίως πρὸς τροφὴν τῶν κτηνῶν. Δ. Ν. Π.

δακτυλοπόρα (ἡ) (Dactylopora) [*Παλαιοφυτ.*]. Γένος ἀπολιθωμένων ἐκλειψάντων φυτῶν, ἀνῆκον εἰς τὰ κομβολογιοειδῆ σιφωνοειδῆ θαλλόφυτα. Τὰ φυτὰ ταῦτα ἐθεωροῦντο πρὸ καιροῦ ὡς ζῷα καὶ κατετάσσοντο ὁτὲ μὲν εἰς τὰ βρυόζῳα, ὁτὲ δὲ εἰς τὰ κοράλλια ἢ τρηματόκογχα πρωτόζῳα, καὶ εἶχον ἀσβεστολιθικὸν σκελετόν. Τὰ ἀσβεστολιθικὰ ἀπολιθωμένα λείψανά των εἶναι σωληνοειδῆ, 2—5 χιλιοστομέτρων πάχους, μὲ βραχέα ἄρθρα, φέροντα πολυαρίθμους πόρους, ὀχετοὺς διακλαδιζομένους δακτυλοειδῶς. Τὰ λείψανα τῶν φυτῶν τούτων εὑρίσκονται ἐν παμμεγίστῃ ἀφθονίᾳ, σχηματίζοντα ὁλόκληρα στρώματα πετρωμάτων διαφόρων διαπλάσεων. Οὕτω π. χ. ἡ *δακτυλοπόρα ἡ κυλινδρικὴ* (Dactylopora cylindrica) εὑρίσκεται εἰς τὸν χονδροασβεστόλιθον τῶν Παρισίων. Τὰ φυτὰ ταῦτα παρουσιάζουν στενὴν συγγένειαν πρὸς τὸ γένος *κυμοπόλια*, τὸ ὁποῖον ζῇ σήμερον εἰς τὰς Καναρίους νήσους. Γ. Κ. Γ.

δακτυλόπτερος (ὁ) (Dactylopterus) [*Ζῳολ.*]. Γένος ἰχθύων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀκανθοπτερυγίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *τριγλιδῶν*. Γνωστότερα γνωρίσματα τοῦ γένους εἶναι: Σῶμα ἐπίμηκες, κωνικὸν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καὶ κεκαλυμμένον ὑπὸ μεγάλων σκληρῶν λεπίων. Ἡ κεφαλή του εἶναι μετρίου μεγέθους, τὸ ῥύγχος βραχύ, τὸ στόμα μικρὸν καὶ οἱ ὀδόντες πολυπληθεῖς. Ἴδιον γνώρισμα εἶναι τὰ στηθιαῖα αὐτοῦ πτερύγια, τῶν ὁποίων αἱ ἀκτῖνες ἑνοῦνται μεταξύ των δι' εὐρείας μεμβράνης καὶ σχηματίζουσιν εἶδος πτέρυγος, ἥτις ἐκτεινομένη παρουσιάζει πλατεῖαν ἐπιφάνειαν ἐπὶ τῇ βοηθείᾳ ταύτης δύναται νὰ παραμείνῃ καὶ ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα ἐν τῷ ἀέρι,

Digitized by Google

ἀποφεύγων οὕτω τὴν δίωξιν τῶν ἐχθρῶν του. Ἡ πτῆσίς του εἶναι εὐχερὴς καὶ δύναται νὰ διανύσῃ πλείονα τῶν 30 μέτρων εἰς μῆκος. Πλὴν τοῦ ἀμυντικοῦ τούτου ὅπλου, παρὰ τὰ βραγχιακά του ἐπιπτύγματα ὑπάρχει ἀνθεκτικὴ ἄκανθα, ἀρκετὰ μακρά, δι᾽ ἧς προξενεῖ ἐπικινδύνους πληγὰς εἰς τοὺς ἐχθρούς του. Ἐπιζητῶν πολλάκις διὰ τῆς πτήσεως νὰ σωθῇ ἐκ τῶν ὑδροβίων ἐχθρῶν του, συναντᾷ ἑτέρους ἐν τῷ ἀέρι, ὅπως τοὺς *γλάρους*, τοὺς *ἄλμπατρος* καὶ ἄλλα ὑδροχαρῆ πτηνά. Κατὰ τὰς θερμὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους καὶ ὅταν ἀπόλυτος νηνεμία ἐπικρατῇ, οἱ δακτυλόπτεροι ἵπτανται κατὰ πολυπληθεῖς ὁμάδας ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης καὶ ἀποτελοῦσι μοναδικὸν θέαμα, ἰδίως κατὰ τὰς νύκτας, ὁπότε, ὡς ἐκ τοῦ φωσφορισμοῦ τὸν ὁποῖον ἐκπέμπουσι, παρουσιάζονται ἀνὰ τὴν ὑγρὰν ἔκτασιν καὶ εἰς ἱκανὸν ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας ταύτης ὕψος μικρότατα ἐρυθροπράσινα φωτεινὰ σημεῖα διαγράφοντα ἰδιορρύθμους κινήσεις.

Τὸ γένος περιλαμβάνει δύο εἴδη: *Δακτυλόπτερος ὁ ἱπτάμενος* (Dactylopterus volitans), ἀπαντῶν συνήθως ἐν τῇ Μεσογείῳ καὶ εἰς πάσας τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας καὶ γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα *χελιδονόψαρο*. Κυριώτερα χαρακτηριστικὰ τοῦ εἴδους τούτου εἶναι: Μῆκος 30 περίπου ἑκατοστομέτρων, κεφαλὴ μᾶλλον πλατεῖα, καλυπτομένη ὑπὸ ὀστεοειδῶν πλακῶν· ἡ διάμετρος τῶν ὀφθαλμῶν εἶναι μικροτέρα τῆς μεταξὺ τῶν δύο ὀφθαλμῶν ἀποστάσεως, αἱ σιαγόνες ἀρκετὰ ἰσχυραὶ καὶ ἐφωδιασμέναι διὰ πολυπληθῶν λεπτοτάτων καὶ λείων ὀδόντων. Τὸ ρύγχος μᾶλλον βραχὺ καὶ κατὰ τὸ μέσον αὐτοῦ ἐσχισμένον. Τὸ στόμα μᾶλλον μικρὸν καὶ διανοίγεται κάτωθεν τοῦ ρύγχους, τὰ βράγχια 6 τὸν ἀριθμόν, τὸ ὕψος τοῦ σώματος κυμαίνεται μεταξὺ 5—6 ἑκατοστομέτρων, τὰ λέπια τῶν ἄνω μερῶν τοῦ σώματος εἶναι τροπιδώδη, τὰ δὲ λέπια τῆς κοιλίας λεπτῶς διηυλακωμένα. Τὰ λέπια τῆς πλαγίας γραμμῆς δὲν εἶναι ὁρατὰ διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ. Ἡ ράχις ἔχει ὑποκαστανὸν ἢ ὑπόλευκον χρῶμα μὲ κυανομελανὰς κηλῖδας. Αἱ πλευραὶ ἔχουσιν ἐρυθρωπὸν χρῶμα καὶ ἡ κοιλία ὑπέρυθρον. Τὸ πρῶτον ραχιακὸν πτερύγιον φέρει 7 ἀκτῖνας καὶ ἔχει ὑπόφαιον χρῶμα, τὸ δεύτερον ραχιαῖον φέρει 8 ἀκτῖνας καὶ ἔχει χρῶμα ὑπόφαιον μὲ ὑποκαστανὰς κηλῖδας. Τὰ στηθιαῖα πτερύγια φέρουσιν 6 ἀκάνθας καὶ 29 ἀκτῖνας ἕκαστον καὶ ἔχουσι χρῶμα μελανοελαιῶδες μὲ ὑποκυανᾶς κηλῖδας, αἵτινες εἶναι μακρόταται. Τὰ κοιλιακὰ φέρουσι μίαν ἄκανθαν καὶ τέσσαρας ἀκτῖνας καὶ ἔχουσι χρῶμα λευκοϋπέρυθρον. Τὸ ἑδραῖον πτερύγιον φέρει πέντε ἀκτῖνας καὶ ἔχει ἐρυθρόλευκον χρῶμα. Τὸ οὐραῖον φέρει δύο ἀκάνθας καὶ 8—9 ἀκτῖνας καὶ ἔχει ὑποκίτρινον χρῶμα. Τὸ εἶδος τοῦτο ἁλιεύεται πανταχοῦ τῶν ἑλληνικῶν θαλασσῶν καὶ ἰδίως ἐν τῇ λιμνοθαλάσσῃ τοῦ Μεσολογγίου, ἔχει δὲ βάρος 120—150 δραμίων. Τὸ κρέας του εἶναι εὔγευστον.

Δακτυλόπτερος ὁ ἀνατολικὸς (Dactylopterus orientalis). Ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἀνατολικὰς θαλάσσας καὶ ἁλιεύεται ἀφθόνως διὰ τὸ εὔγευστον καὶ τρυφερὸν κρέας του. Δ. Ν. Π.

δακτυλόρριζα (τὰ) [*Βοτ.*]. Καλοῦνται οὕτω φυτά τινα, τῶν ὁποίων αἱ ρίζαι ἔχουσι μορφὴν δακτύλων.

δάκτυλος (ὁ), δημοτ. ***δάκτυλο*** (τὸ) καὶ *δάχτυλο*· ἑκάστη τῶν προεκβολῶν εἰς τὰς ὁποίας καταλήγουσι τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν, αἱ ἄκραι χεῖρες, οἱ ἄκροι πόδες: «οἱ δάκτυλοι τῆς χειρός,—τοῦ ποδός», «οἱ ἀκροαταὶ ἦσαν ὀλίγοι, μετρούμενοι εἰς τὰ δάκτυλα» ἐπὶ τὸ ὑπερβολικώτερον, ἢ «—εἰς τὰ δάκτυλα τῆς μιᾶς χειρός»· ‖ φρ. «τὸν παίζει στὰ δάκτυλα» ἐπὶ ἀνθρώπου, τὸν ὁποῖον μεταχειρίζεταί τις ὡς παιγνίδι: «αὐτὴ τὸν ἄνδρα της τὸν παίζει στὰ δάκτυλα»· «κινῶ τὸν δάκτυλον», ἀπειλῶ· «θέτω τὸν δάκτυλον εἰς τὸν τύπον τῶν ἥλων», ἐλέγχω ἐμπράκτως τὴν ἀκρίβειαν (ὅπως ὁ ἀπόστολος Θωμᾶς)· «τὸ μάθημα τὸ ξέρω στὰ δάχτυλα», δηλαδὴ σὰν παιγνίδι· «ξένος δάκτυλος», «ἀγγλικὸς—, γαλλικὸς δάκτυλος»=ὁ παρακινητής, ὁ κυρίως ὑπεύθυνος, προελθοῦσα ἀπὸ τῆς γραφικῆς ρήσεως: «δάκτυλος Θεοῦ» = θεία δύναμις ἢ βούλησις· ‖ μετρικὸς ρυθμὸς ἀποτελούμενος ἐκ τριῶν συλλαβῶν, ἐκ μιᾶς μακρᾶς καὶ δύο βραχειῶν (—⏑⏑)· ‖ μία τῶν ὑποδιαιρέσεων τοῦ μέτρου.

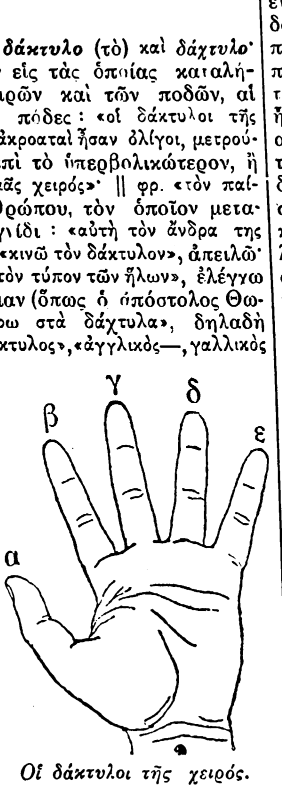

Οἱ δάκτυλοι τῆς χειρός.
[α=ἀντίχειρ ἢ μέγας· β=δείκτης ἢ λιχανός· γ=μέσος· δ=παράμεσος ἢ δακτυλιώτης· ε=μικρὸς ἢ ὠτίτης.]

—[ΑΝΑΤΟΜ.] Οἱ *δάκτυλοι* καλοῦνται ἐπὶ μὲν τῆς χειρὸς ἐκ τῶν ἔξω πρὸς τὰ ἔσω: ἀντίχειρ ἢ μέγας δάκτυλος, λιχανὸς ἢ δείκτης, μέσος, παράμεσος καὶ μικρὸς ἢ ὠτίτης· ἐπὶ δὲ τοῦ ποδὸς ἐκ τῶν ἔσω πρὸς τὰ ἔξω: μέγας, δεύτερος, τρίτος ἢ μέσος, τέταρτος ἢ παράμεσος καὶ πέμπτος ἢ μικρὸς ἢ ἔσχατος. Τὰ ἀποτελοῦντα τοὺς δακτύλους ὀστᾶ καλοῦνται *φάλαγγες* ἢ *σκυταλίδες*. Ἕκαστος δὲ τῶν δακτύλων ἀπαρτίζεται ἐκ τριῶν φαλάγγων, πλὴν τοῦ ἀντιχειρος (ἐπὶ τῆς χειρὸς) καὶ τοῦ μεγάλου (ἐπὶ τοῦ ποδός), ἀποτελουμένων ἐκ δύο. Καλοῦνται δὲ πρώτη ἢ μετακάρπιος, δευτέρα ἢ μέση καὶ τρίτη ἢ ὀνυχοφόρος, ἀριθμούμεναι ἐπὶ τῆς χειρὸς ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω, καὶ πρώτη, δευτέρα καὶ τρίτη ἢ ὀνυχοφόρος, ἐπὶ τοῦ ποδός, ἀρχῆς γιγνομένης ἐκ τῶν ὀπίσω (ἀπὸ τοῦ μεταταρσίου) πρὸς τὰ πρόσω.

Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

—[ΖΩΟΛ.] Οἱ δάκτυλοι ἀποτελοῦσι τὰς ἀκροτελευταίας ἀποφύσεις τῶν ποδῶν τῶν τριῶν πρώτων ζῳολογικῶν ἀθροισμάτων, ἤτοι τῶν *θηλαστικῶν*, τῶν *πτηνῶν* καὶ τῶν *ἑρπετῶν*. Τὰ θηλαστικὰ οὐδέποτε ἔχουσι περισσοτέρους τῶν πέντε δακτύλων ὧν ἕκαστος ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν ἀρθρώσεων, τινὰ ὅμως τούτων δύνανται νὰ ἔχωσι καὶ ὀλιγωτέρους ἢ ἀνίσως διατεταγμένους εἰς τοὺς προσθίους καὶ εἰς τοὺς ὀπισθίους πόδας. Εἰς τοὺς δακτύλους δίδεται ἰδιαιτέρα ὅλως σημασία καὶ πλεῖστοι φυσιοδῖφαι ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δακτύλων κατέταξαν εἰς ὡρισμένα ἀθροίσματα, οἰκογενείας καὶ γένη τὰ διάφορα ζῷα. Ζῷά τινα, ἐκ τῶν θηλαστικῶν, φέρουσι δακτύλους ἐφωδιασμένους δι᾽ αἰχμηρῶν ὀνύχων χρησιμευόντων ὡς φοβεροῦ ἀμυντικοῦ ὅπλου. Εἰς τὰ δίχειρα καὶ τὰ τετράχειρα ζῷα οἱ δάκτυλοι εἶναι τὸ σημεῖον ἐκεῖνο τοῦ σώματος, ὅπου ἡ ἁφὴ λαμβάνει τὴν μεγαλυτέραν της ἀνάπτυξιν. Πλεῖστοι φυσιοδῖφαι διατείνονται ὅτι εἰς τὴν τοιαύτην ἢ τοιαύτην διαμόρφωσιν τοῦ ἄκρου τῶν δακτύλων ἔγκειται ἡ διανοητικὴ ἱκανότης πλείστων ζῴων.

Εἰς τὰ πτηνά, ὡς δάκτυλοι τῶν προσθίων ἄκρων θεωροῦνται τὰ ἄκρα τῶν πτερύγων (ὑποτυπώδεις δάκτυλοι). Πτηνά τινα, ὡς ὁ ψιττακὸς π. χ., μεταχειρίζονται τοὺς δακτύλους τῶν ποδῶν των ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ ἄνθρωπος. Εἰς ἕτερα, π. χ. εἰς τὰ ἁρπακτικά, χρησιμεύουσι πρὸς σύλληψιν τῆς λείας των. Εἰς ἄλλα χρησιμοποιοῦνται ὅπως ὑποβοηθῶνται κατὰ τὴν ἀναρρίχησιν ἢ τὴν συγκράτησιν τούτων ἐπὶ τῶν κλάδων. Εἰς ἄλλα τέλος εἴδη οἱ δάκτυλοι ἑνούμενοι μεταξύ των ὑπὸ δερματοπτυχῆς ἐπέχουσι θέσιν νηκτικοῦ ὀργάνου.

Εἰς τὰ ἑρπετὰ οἱ δάκτυλοι οὐδόλως χρησιμεύουσι πρὸς κατάταξιν αὐτῶν εἰς διάφορα ἀθροίσματα ἢ οἰκογενείας ἢ γένη, ἀλλ᾽ ἐν συνδυασμῷ μετ᾽ ἄλλων γνωρισμάτων δύνανται νὰ χρησιμεύσουν πρὸς καθορισμὸν τῶν διαφόρων γενῶν. Εἴς τινα εἴδη, ὅπως εἰς τοὺς χαμαιλέοντας, οἱ δάκτυλοι χρησιμεύουν διὰ τὴν ἀναρρίχησιν αὐτῶν ἐπὶ τῶν δένδρων.

Δ. Ν. Π.

—[ΜΕΤΡΙΚΗ] Ὁ ἀρχαιότατος καὶ κοινότατος πούς ἐν τῇ μουσικῇ τέχνῃ τῶν παλαιῶν ἦτο ὁ *δάκτυλος* (—′⏑⏑) διαιρούμενος εἰς δύο ἴσους ποδικοὺς χρόνους, ἤτοι μίαν δίσημον θέσιν (—′) καὶ μίαν δίσημον ἄρσιν (⏑⏑), διὰ τοῦτο δ᾽ ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν παλαιῶν μετρικῶν ὁ δάκτυλος ποὺς τετράσημος ἢ τετράχρονος ἐν ἴσῳ λόγῳ. Εἶναι δ᾽ ὁ δάκτυλος ποὺς ἀσύνθετος, διότι δὲν δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς δύο πόδας. Δύο ἢ πλείονες δάκτυλοι ἑνούμενοι σχηματίζουν ἓν ρυθμικὸν κῶλον, ἤτοι δακτυλικὴν διποδίαν, τριποδίαν, τετραποδίαν καὶ πενταποδίαν. Ἐπειδὴ δ᾽ ἐν τῷ δακτύλῳ ἡ θέσις πρὸς τὴν ἄρσιν εἶχε τὸν τοῦ ἴσου λόγον καὶ οὕτως ὁ ρυθμὸς ἔβαινεν ὁμαλῶς, ὁ δάκτυλος εἶχεν ἦθος σεμνὸν καὶ ἐπιβλητικὸν καὶ ἔτι μᾶλλον, ὅταν αἱ δύο βραχεῖαι τῆς ἄρσεως δακτυλικοῦ τινος μέτρου (στίχου) συνῃροῦντο εἰς μίαν μακράν, ὅταν δηλοδὴ ὁ δάκτυλος ἐλάμβανε τὸ σχῆμα τοῦ σπονδείου (—′—). Τοὐναντίον τὴν λύσιν τῆς μακρᾶς θέσεως εἰς δύο βραχείας ἀπέφευγον οἱ παλαιοὶ ποιηταὶ εἰς πάντα τὰ δακτυλικὰ μέτρα, διότι οὕτω γεννᾶται ρυθμικὸν κῶλον ἔχον ἦθος ταχύτερον καὶ θερμότερον καὶ μόνον ἐν τοῖς ὑπορχήμασι καὶ ταῖς μονῳδίαις τῆς μεταγενεστέρας τραγῳδίας παρατηρεῖται ἡ λύσις αὕτη. Κατὰ τὴν ἀπόθεσιν τὰ ἐκ δακτύλων συγκείμενα μέτρα, ἄλλα μὲν εἶναι ἀκατάληκτα, ἤτοι καταλήγουσιν εἰς δάκτυλον (ἢ σπονδεῖον) ἢ τροχαῖον (—′⏑) διὰ τὴν τελευταίαν ἀδιάφορον, ἄλλα δὲ καταληκτικά, ἤτοι καταλήγουσιν εἰς μόνην τὴν θέσιν (—′), ἡ δὲ ἄρσις ἀναπληροῦται ὑπὸ κενοῦ δισήμου χρόνου, ἄλλα δὲ βραχυκατάληκτα, ἤτοι καταλήγουσιν εἰς δύο μακρὰς θέσεις, αἱ δ᾽ ἐλλείπουσαι δύο ἄρσεις τῶν δύο τελευταίων ποδῶν ἀναπληροῦνται διὰ κενοῦ χρόνου ἢ διὰ τονῆς, ἤτοι παρεκτάσεως τῆς δισήμου θέσεως εἰς χρόνον τετράσημον ⊔ (—′⏑⏑ —′⏑⏑ —′—′⋀ ἢ —′⏑⏑ —′⏑⏑—′⊔′).

Προσέτι δ᾽ ἐπιδέχονται τὰ δακτυλικὰ κῶλα καὶ τὸ καλούμενον προκαταληκτικὸν σχῆμα, ἤτοι ἔχουσιν ὄχι μόνον ἐν τῇ ἀποθέσει, ἀλλὰ καὶ πρὸ αὐτῆς, ἤτοι ἐν τῷ μέσῳ, κατάληξιν ἢ μᾶλλον προκατάληξιν, ἥτις ἀναπληροῦται διὰ τονῆς (—′⏑⏑ —′—′⏑⏑—) ἢ διὰ κενοῦ χρόνου δισήμου, ὡς λ.χ. ἐν τῷ ἐλεγείῳ

(—′⏑⏑—′⏑⏑—⋀—′⏑⏑—′⏑⏑—′⋀). Ε. Γ. Π.

—[ΜΟΥΣ.] Βλ. λ. ρυθμική.

—[ΜΕΤΡΟΛΟΓ.] Παρ᾽ ἀρχαίοις ὠνομάζετο *δάκτυλος* μονὰς μήκους ἀποτελοῦσα ὑποδιαίρεσιν τοῦ *ποδός*. Διῃρεῖτο δὲ ὁ πὺς εἰς 16 δακτύλους, τῶν ὁποίων τὸ μῆκος ἰσοῦτο πρὸς 18 περίπου χιλιοστά. Διὰ τῆς ἰδίας λέξεως ἀποδίδεται ἑλληνιστὶ ἡ ἀγγλικὴ μετρικὴ μονὰς inch (ἴντσα, ἀποτελοῦσα τὸ δωδέκατον τοῦ ποδὸς καὶ ἰσουμένη πρὸς 25,4 περίπου χιλιοστὰ τοῦ μέτρου· ὁ ἀγγλικὸς δάκτυλος ὑποδιαιρεῖται περαιτέρω εἰς 12 *γραμμάς*. Ὀνομάζεται ἐπίσης *δάκτυλος* (γαλλ. pouce) ἐν τῷ δεκαδικῷ μετρικῷ συστήματι τὸ ἑκατοστὸν τοῦ μέτρου, ἄλλως *ἑκατοστόμετρον* ἢ *ὑφεκατόμετρον* (κοιν. *πόντος*. —Ρ.

—**Δάκτυλοι**, *Ἰδαῖοι* [*Μυθολ.*]. Δευτερεύουσαι ἑλληνικαὶ θεότητες, γίγαντες συνοδοὶ τῆς Ἰδαίας μητρὸς Κυβέλης ἢ Ρέας, ἀσχολούμενοι μὲ τὴν μεταλλουργίαν καὶ μαγείαν. Αἱ περὶ αὐτῶν εἰδήσεις τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων διΐστανται πολλαχῶς. Ἐθεωροῦντο κατοικοῦντες τὸ πρῶτον ἐπὶ τοῦ ἐν Φρυγίᾳ ὄρους Ἴδης. ὅθεν καὶ τὸ ἐπίθετον αὐτῶν Ἰδαῖοι. Ἐκεῖ ἐδιδάχθησαν ὑπὸ τῆς Κυβέλης τὴν ἐξόρυξιν καὶ διὰ τοῦ πυρὸς τῆξιν καὶ κατεργασίαν τοῦ σιδήρου. Ἐπίσης ἀπεδίδετο εἰς αὐτοὺς ἡ ἐφεύρεσις τῆς μουσικῆς, τῆς λύρας, τοῦ δακτυλικοῦ ρυθμοῦ, ὡς καὶ τῶν μαγικῶν τύπων τῆς Ἐφέσου. Κατὰ τὸν Διόδωρον ἐλθόντες εἰς Σαμοθράκην ἐδίδαξαν τὸν Ὀρφέα τὴν μουσικήν. Ἐκεῖθεν ἦλθον εἰς τὸ ὄρος Ἴδην τῆς Κρήτης, ὑπάρξαντες οἱ πρῶτοι κάτοικοι τοῦ ὄρους τούτου, ὅπου ἐταυτίσθησαν μὲ τοὺς Κουρῆτας καὶ Κορύβαντας, εἰς οὓς ἡ Ρέα ἐνεπιστεύθη τὴν ἀνατροφὴν τοῦ υἱοῦ της Διός. Ὠνομάσθησαν δὲ Δάκτυλοι, κατά τινα μὲν ἐκδοχὴν ἐκ τοῦ πατρὸς αὐτῶν Δακτύλου, κατ᾽ ἄλλην διότι κατῴκουν ἐπὶ τῶν δακτύλων, ἤτοι κορυφῶν τῆς Ἴδης, κατὰ τρίτην δὲ ἐκ τοῦ ὅτι ἐγεννήθησαν ἐκ τῆς κόνεως, ἣν ἡ φερομένη ὡς μήτηρ αὐτῶν νύμφη Ἀγχιάλη ἔρριψε διὰ τῶν δακτύλων ὄπισθεν αὐτῆς κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ Διὸς εἰς τὸ Δικταῖον ἄντρον. Ἐν Ὀλυμπίᾳ ὁ Ἡρακλῆς, ἱδρυτὴς τῶν ἀγώνων κατὰ τὴν παράδοσιν, ἐθεωρεῖτο ὡς εἷς τῶν Δακτύλων, ὅστις ἦλθεν ἐκεῖ μετὰ τῶν ἀδελφῶν του. Ὁ ἀριθμὸς τῶν δαιμόνων τούτων ποικίλλει· κατὰ τὸν Παυσανίαν ἦσαν πέντε (ὅσοι καὶ οἱ δάκτυλοι τῆς χειρός), κατὰ τὸν Φερεκύδην πεντήκοντα δύο καὶ κατ᾽ ἄλλους δέκα ἢ ἑκατόν. Ἀναφέρονται καὶ ὀνόματα Δακτύλων: Ἄκμων, Δαμναμενεύς, Κέλμις κτλ., σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὴν μεταλλουργικὴν τέχνην. —Β.

—**δάκτυλος** (ὁ) [*Ἀρχαιολ.*]. Εἶδος χοροῦ, περὶ τοῦ ὁποίου μόνον γνωρίζομεν ὅτι ἦτο ἁπλοῦς τὴν ὄρχησιν (*Ἀθήν.* 14, 629 θ).

—**δάκτυλος** (ὁ) [*Ζῳολ.*]. Ὠνομάσθησαν *δάκτυλοι* ὑπό τινων φυσιοδιφῶν εἴδη μαλακοστράκων, τῶν ὁποίων ἡ κόγχη εἶναι ἐπιμήκης καὶ προσομοιάζει πρὸς δάκτυλον, ὡς π.χ. ὁ *σωλὴν* κτλ. Δ. Ν. Π.

—**δάκτυλος** (ὁ) [*Βοτ.*]. Ὀνομασία τοῦ καρποῦ τοῦ φοίνικος τοῦ δακτυλιοφόρου (Foenix dactylifera), τοῦ γνωστοῦ σήμερον παρ᾽ ἡμῖν ὑπὸ τὸ ὄνομα *κουρμᾶς* ἢ *χουρμᾶς*. Δ. Ν. Π.

—**δάκτυλος ἀνατινασσόμενος** [*Ἰατρ.*]. Οὕτω καθορίζεται ἡ ἀπότομος ἐπίσχεσις ἐν ταῖς κινήσεσι κάμψεως ἢ ἐκτάσεως δακτύλου τινός, ἐπακολουθουμένη ὑπὸ εἴδους τινὸς ἐκπηδήσεως, ἥτις τερματίζει τὴν κίνησιν ἀποτόμως, ὡσανεὶ ὁ δάκτυλος ἐκινεῖτο ὑπὸ ἐλατηρίου τινός. Εἴς τινας παθήσεις τῶν τενόντων, κατὰ τὰς ὁποίας ἕνεκα μηχανικοῦ κωλύματος ἐμποδίζεται ἡ φυσιολογικὴ ὀλίσθησις τούτων ἐν τῷ ἐλύτρῳ αὐτῶν, ὁ ὑπὸ τοῦ πάσχοντος τένοντος κινούμενος δάκτυλος ἐξικνεῖται μέχρις ὡρισμένου βαθμοῦ κάμψεως ἢ ἐκτάσεως· ἐκ τῆς θέσεως ταύτης μόνον διὰ προσπαθειῶν τοῦ πάσχοντος ἡ ἐκ τῆς κάμψεως εἰς τὴν ἔκτασιν καὶ τἀνάπαλιν ἐπάνοδος τοῦ δακτύλου εἶναι κατορθωτὴ καὶ μάλιστα μετ᾽ ἀλγεινῆς ἀναπάλσεως. Οἱ συνηθέστατα ὑπὸ τῆς παθήσεως ταύτης προσβαλλόμενοι δάκτυλοι εἶναι ὁ ἀντίχειρ καὶ ὁ παράμεσος δάκτυλος. Μ. Ν. Κ.

—**δακτύλου ἦχος** (bruit de dactyle) [*Ἰατρ.*]. Διὰ τοῦ ὅρου τούτου ἐννοεῖται ὁ ρυθμὸς τῶν ἤχων τῆς καρδίας εἰς τὴν στένωσιν τῆς μιτροειδοῦς βαλβῖδος, ἀντιληπτὸς γινόμενος ὅταν ἀκροαζώμεθα εἰς τὴν βάσιν τῆς καρδίας. Ἕνεκα δὲ τοῦ ἀναδιπλασιασμοῦ τοῦ δευτέρου χρόνου, ἀκούομεν τρεῖς ἤχους, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ δύο τελευταῖοι εἶναι βραχεῖς καὶ λίαν ἐγγὺς ἀλλήλων· ἐκ τούτου προέκυψεν ἡ παραβολὴ τοῦ ἤχου τούτου πρὸς τὸν μετρικὸν δάκτυλον εἰς τὴν ποίησιν. Τὸν ὅρον ἐδημιούργησεν ὁ Γάλλος καθηγητὴς Peter. Μ.Ν.Κ.

—**Δακτύλου *μνῆμα***. Τύμβος ἐκ χώματος, μετρίου ὕψους, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἀπὸ Μεγαλοπόλεως εἰς Μεσσήνην, λαβὼν τὸ ὄνομα ἐκ λιθίνου δακτύλου εὑρεθέντος ἐπὶ τῆς κορυφῆς του. Ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Παυσανίου, ὅστις ἐπὶ πλέον διηγεῖται, ὅτι ὁ Ὀρέστης καταληφθεὶς ὑπὸ μανίας ἀπέκοψεν ἐκεῖ διὰ τῶν ὀδόντων ἕνα ἐκ τῶν δακτύλων του. Ἡ ἑρμηνεία αὕτη τῆς ὀνομασίας διὰ τοῦ σχετικοῦ μὲ τὸν Ὀρέστην μύθου ὀφείλεται προφανῶς εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ἐκεῖ πλη-

Digitized by Google

σίον ἀνευρέθη ἱερὸν τῶν Εὐμενίδων, τὸ ὁποῖον ἀναφέρει ἀλλαχοῦ ὁ αὐτὸς Παυσανίας, ὁμιλῶν καὶ ἐκεῖ περὶ τοῦ Ὀρέστου πάλιν. Ὀρθότερον σκέπτονται οἱ νεώτεροι, φρονοῦντες ὅτι πρόκειται περὶ τύμβου, τάφου δηλαδή, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὑρίσκετο φαλλός. Ι. Δ. Σ.

— **δακτύλων ἐπάλλαξις** [*Ἀρχαιολ.*]. Παιδιὰ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων, συνισταμένη εἰς τὴν ταχείαν διαδοχικὴν ὕψωσιν τῶν δακτύλων τῶν χειρῶν καὶ τὴν σύγχρονον ἀναφώνησιν ὑπὸ τοῦ ἑτέρου παίκτου τῶν εἰς αὐτοὺς ἀντιστοιχούντων ἀριθμῶν. Ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Νονίου Μαρκέλλου ὑπὸ τὸ ὄνομα «digitis micare», ὡς καὶ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Χέννου, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἀποδίδεται ἡ ἐφεύρεσις εἰς τὴν ὡραίαν Ἑλένην. Ἡ παιδιὰ διασῴζεται σήμερον ἐν Ἰταλίᾳ ὑπὸ τὸ ὄνομα «fare al tocco» καὶ παρ' ἡμῖν μόρρα (βλ. λ.).

δακτυλοσκοπία (ἡ)· μέθοδος δι' ἧς βεβαιοῦται ἡ ταυτότης ἑνὸς ἀτόμου ἐκ τῶν δακτυλικῶν ἀποτυπωμάτων τῆς χειρὸς αὐτοῦ.

— [*Ἐγκυκλ.*] Βλ. σήμανσις.

δακτυλοσκοπικός, —ή, —όν· ὁ ἀναγόμενος εἰς τὴν δακτυλοσκοπίαν: «δακτυλοσκοπικὴ ἔρευνα», «δακτυλοσκοπικὴ ἀπόδειξις».

δακτυλόστυλον (τὸ) (Dactylostylum) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀρχεοειδῶν*, περιλαμβάνον ἐλάχιστα εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Βραζιλίας, ὧν τινα καλλιεργοῦνται ὡς κοσμητικά, διὰ τὰ ὡραῖα καὶ εὔοσμα ἄνθη των. Δ. Ν. Π.

δακτυλοσφαίριον (τὸ) (Dactylosphaerium) [*Ζωολ.*]. Γένος πρωτοζώων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τοηματοφόρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ῥιζοποδιδῶν*. Τὰ δακτυλοσφαίρια διακρίνονται ἐκ τοῦ δισκοειδοῦς σώματός των καὶ τῶν πολυπληθῶν ἐν εἴδει ῥιζιδίων ποδῶν των. Ἀπαντῶσιν εἰς τὰ γλυκέα ὕδατα ἀμφοτέρων τῶν ἡμισφαιρίων. Δ. Ν. Π.

δακτυλοτροχαῖος (ὁ)· βλ. ἐπισύνθετα μέτρα.

δακτυλοτυπία (ἡ)· ἑτέρα ἀπόδοσις τοῦ ὅρου δακτυλοσκοπία (βλ. λ.).

δακτυλοφόρος (ὁ, ἡ),—**ον** (τό)· ὁ φέρων δακτύλους: «ἄκρα δακτυλοφόρα».

δακτυλοφύλαξ (ὁ) [*Στρατ.*]. Τὸ μικρὸν καμπυλωτὸν μεταλλικὸν ἔλασμα τῆς λαβῆς τῆς σπάθης, τὸ προασπίζον ἀπὸ ἀντιπάλου κτυπήματος τοὺς δακτύλους τῆς χειριζομένης τὴν σπάθην χειρός. Συνήθως ἑκάστη λαβὴ σπάθης φέρει τρεῖς δακτυλιοφύλακας. Ν. Θ. Κ.

δακτυλόψιλος (ὁ) (Dactylopsilus) [*Ζωολ.*]. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μαρσυποφόρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *φαλαγγιδῶν*. Οἱ δακτυλόψιλοι εἶναι σκίουροι μετρίου μεγέθους, διακρινόμενοι διὰ τὸ μαλακόν, μεταξοειδὲς τρίχωμά των, ὅπερ συνήθως ἔχει χρῶμα μελανὸν καὶ φέρει λευκὰς ἐπιμήκεις ῥαβδώσεις. Γνωστὰ ὀλίγα εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Νέας Γουϊνέας. Δ. Ν. Π.

δακτυλωτός,—ή,—όν· ὁ ἔχων δακτύλους || ὁ ἔχων σχῆμα δακτύλων.

— **δακτυλωτὸς** (ὁ) (Dactylotus) [*Ζωολ.*]. Γένος ἐχινοδέρμων τῆς οἰκογενείας τῶν *ὁλοθουριδῶν*, περιλαμβάνον δύο εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Βορείου Ἀμερικῆς. Τὰ ζῷα ταῦτα ὠνομάσθησαν οὕτως ὡς ἐκ τοῦ σχήματος τοῦ σώματός των, ὅπερ προσομοιάζει πρὸς δάκτυλον. Δ. Ν. Π.

Δάκχα· βλ. Ντάκχα.

Δάκχλα [*Γεωγρ.*]. Μεγάλη δασις τῆς Αἰγύπτου εἰς τὴν Λιβυκὴν ἔρημον καὶ εἰς πλάτος 25°24' καὶ μῆκος Ἀν. Γρηνουΐτς 28°54' μὲ 19 χιλ. κατ. Κεῖται 70 χλμ. Δ. τῆς ὄχθης Κάργας. Τὰ κυριώτερα χωρία της εἶναι Ἐλ Κάσρ 3600 κάτ.), Γκεδίδε (2536 κάτ.), Βαλὰτ καὶ Καλαμούν. Εἰς ἀπόστασιν 2 ὥρ. ΝΔ. τοῦ Ἐλ Κάσρ κεῖνται μεγαλείωδη ἐρείπια ναοῦ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων.

[Πρβλ. *Beadnell*. Dakhla Oasis its topography and Geology, Caire 1901.]

δάκχμα· βλ. ντάκχμα.

δακώνω· ἰδιωμ., ἀντὶ *δαγκώνω*.

Δαλάϊ-λάμα (Dalaï-Lama). Τίτλος, ὃν φέρει ὁ ἐν Λάσσᾳ ἑδρεύων ἀρχιερεὺς τοῦ Λαμαϊσμοῦ. Δαλάϊ καὶ ταλάϊ σημαίνει θάλασσαν, ὠκεανόν, συνεκδοχικῶς δὲ βάθος καὶ ἔκτασιν. Ὁ θιβετικὸς τίτλος τοῦ Δαλάϊ-Λάμα εἶναι *Γκυάλ βαρίν-πό τσέ* (ἐγκαλλώπισμα μεγαλειότητος ἢ νίκη). Ὁ Δαλάϊ-λάμα θεωρεῖται ὡς ἐνσάρκωσις τοῦ Μποντισάττβα Ἀβαλοκιτεσβάρα, ἥτις ἐπαναλαμβάνεται ἑκάστοτε ἐπὶ τῷ προσώπῳ παιδός. Ἐπειδὴ ἡ Θιβετία ἀπὸ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος διατελεῖ ὑπὸ τὴν κυριαρχία τῶν Κινέζων, ἡ σινικὴ κυβέρνησις ἀσκεῖ τὴν ἐπιρροήν αὐτῆς, ὅπως ἐκλέγηται ἑκάστοτε ὡς Δαλάϊ-λάμα μέλος ἀνῆκον εἰς οἰκογένειαν γνωστὴν διὰ τὸν φιλοσινισμόν της. Οὕτως ὁ ἀρχιερεὺς τοῦ Λαμαϊσμοῦ, ὡς κοσμικὸς ἀρχηγός, εἶναι ὄργανον τῶν μανδαρίνων. —Δ.

Δαλάϊ - Νόορ (Dalai - Noor) [*Γεωγρ.*]. Λίμνη τῆς βορειοανατολικῆς Μογγολίας ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Χάλκας παρὰ τὰ ῥωσικὰ σύνορα. Ἔχει μῆκος 60 χιλιομέτρων, πλάτος 40 καὶ περιφέρειαν 360. Τὰ ὕδατα αὐτῆς εἶναι ἁλμυρά. Πρότερον ἐπιστεύετο, ὅτι ἐκ τῆς λίμνης ταύτης ἐπήγαζεν ὁ ποταμὸς Ἀργκούνι, νεώτεραι ὅμως ἔρευναι ἔδειξαν, ὅτι ὁ ποταμὸς οὗτος ἑνοῦται μετὰ τῆς λίμνης μόνον κατὰ τὸ ἔαρ. Ἐκ τῆς Δαλάϊ-Νόορ πηγάζει ὁ Κερλούν, ἐκ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ὁποίου ἐξορμᾶται ὁ Γκόμπι. Ἡ λίμνη αὕτη καλεῖται ὑπὸ τῶν Κινέζων *Κοὺ-Λοὺν-Νόορ*, ἤτοι ἱερὰ λίμνη. —Μ.

Δαλάκης, Εὐάγγελος. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἀργολίδος. Ἔπεσε μαχόμενος ἐν Πάτραις τῷ 1824. Γ.Δ.Κ.

Δαλακλῆ [*Γεωγρ.*]· βλ. λ. Πολύλοφον.

Δαλακλῆς, Πᾶνος. Ἀγωνιστὴς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ὅστις μυηθεὶς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας καὶ κατελθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα τῷ 1822 ἠγωνίσθη γενναιότατα εἰς τὰς Ἀθήνας, τὴν Ἄμφισσαν, τὴν Ἀμπλιανὴν καὶ τέλος εἰς τὴν Ἀράχωβαν, ὅπου ἐφονεύθη. Γ. Δ. Κ.

Δαλαμάγκας, Εὐάγγελος. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἠπείρου. Ὑπηρέτησεν ὑπὸ τὸν Ἀλῆ πασᾶν, εἶτα δὲ μετέσχε τῆς Ἐπαναστάσεως εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα. Ἐφονεύθη εἰς Καλιακοῦδαν.

— **Δαλαμάγκας, Κωνσταντῆς**. Ἀγωνιστής, φονευθεὶς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν τῷ 1827.

Δαλαμανάρα [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου *Ἀργείων* τῆς ἐπαρχίας Ἄργους τοῦ νομοῦ Ἀργολιδοκορινθίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 682. Δ. Ε. Μ.

— **Δαλαμανάρας** (*Αἱ σκηναὶ τῆς—*). Καλεῖται οὕτως ἐμφύλιος σύρραξις κατ' Αὔγουστον τοῦ 1827 ἐπελθοῦσα μεταξὺ τῶν χωρικῶν κατοίκων τῆς Δαλαμανάρας καὶ τμήματος Ρουμελιωτῶν ἀτάκτων, τοὺς ὁποίους εἶχε τοποθετήσει αὐτόθι ὁ ἀρχιστράτηγος Ριχάρδος Τζούρτζ, διὰ νὰ δυνηθῇ ἐν εὐθέτῳ στιγμῇ νὰ ἐπιτεθῇ ἐναντίον τῶν κρατούντων ἐν Ναυπλίῳ ἐπαναστατῶν, οἵτινες εἶχον δημιουργήσει ἀναρχίαν ἐν τῇ πόλει. Οἱ Ρουμελιῶται ὅμως, ἐπωφελούμενοι τῆς δυνάμεώς των, παρὰ τὰς διαμαρτυρίας τῶν χωρικῶν, ἐλεηλάτουν τὰς σταφιδαμπέλους των, μέχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν οἱ τελευταῖοι, ἀγανακτήσαντες, ἐφόνευσαν δύο ἐξ αὐτῶν. Τότε οἱ Ρουμελιῶται, σπεύσαντες εἰς Ἄργος, ἐξήγειραν καὶ ἄλλους πατριώτας των, μετ' αὐτῶν δ' ἐπελθόντες ἐναντίον τῆς γειτονικῆς Δαλαμανάρας ἐπετέθησαν ἐναντίον τῶν κατοίκων. Οὕτω δὲ ἡ συμπλοκὴ ἐγενικεύθη. Θὰ εἶχε δὲ ὀλέθρια ἀποτελέσματα διὰ τὸ ἑκατέρωθεν μῖσος, ἂν δὲν παρενέβαινε μετὰ τῶν ἱππέων του ὁ Χατζημιχάλης Ταλιάνος καὶ δὲν διεσκόρπιζε τοὺς Ρουμελιώτας, ὑποσχόμενος εἰς αὐτοὺς ὅτι αὐτοπροσώπως θὰ προέβαινεν εἰς τὴν τιμωρίαν τῶν ἐνόχων. Αἱ σκηναὶ τῆς Δαλαμανάρας ἔσχον τὸν ἀντίκτυπόν των εἰς τὸ Ναύπλιον καὶ ὁ ἀναβρασμὸς ἀνενεώθη εἰς τὴν πόλιν, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Τζούρτζ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπιβληθῇ. Γ. Δ. Κ.

Δαλαμαναριώτης, Παναγῆς. Ναυτικὸς ἐκ Δαλαμανάρας τῆς Ἀργολίδος. Ἀγωνιστὴς καὶ πυρπολητὴς ἐπὶ ὑδραϊκῶν πλοίων, διεκρίθη κατὰ τὴν πυρπολικὴν ἐπίθεσιν τοῦ πλοιάρχου Θ. Μπρούσκου εἰς Φώκαιαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας τῷ 1826, ἔσωσε δὲ διὰ τῆς ψυχραιμίας του τὸ πλοῖον ἀπὸ ἐπιθέσεως τοῦ αὐστριακοῦ στολίσκου τοῦ καταδιώκοντος τοὺς πειρατάς. Ἔλαβε τὸ χάλκινον ἀριστεῖον. Γ. Δ. Κ.

Δαλαμβέρτος (D' Alembert), *Ἰωάννης*· βλ. Ἀλαμπέρ, *Ἰωάννης ντ'—*.

Δαλάρης, Ἀναγνώστης. Ἀγωνιστὴς ἐκ Λοκρίδος. Ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Δυοβουνιώτην καὶ διεκρίθη εἰς πολλὰς μάχας, εἰς Ἀλαμάναν, Βασιλικὰ καὶ Ἀμπλιανήν. Τραυματισθεὶς εἰς τὸν πόδα καὶ θεραπευθεὶς ἀπὸ τὸν Τοῦρκον ἰατρὸν τοῦ Ὀδυσσέως Ἀνδρούτσου Ἀσάνη Ταλαντινοῦ, ἐξελέγη κατόπιν πληρεξούσιος εἰς τὴν ἐν Τροιζῆνι ἐθνοσυνέλευσιν. Ἀπεβίωσε τῷ 1835.

— **Δαλάρης, Ἐμμανουήλ**. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Ναυτικὸς καὶ πλοιοκτήτης τοῦ βρικίου «Θεμιστοκλῆς», συλληφθέντος ἐν Γαλαξειδίῳ ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ στόλου τῷ 1821. Ἀπηγχονίσθη ἐπὶ τῆς τουρκικῆς ναυαρχίδος, κατ' Ὀκτώβριον τοῦ ἰδίου ἔτους, εἰς Κωνσταντινούπολιν.

— **Δαλάρης, Σωτήριος**. Ἀγωνιστὴς ἐκ Μυκόνου. Ναυτικὸς καὶ πυρπολητὴς ἐπὶ τοῦ ψαριανοῦ πλοίου «Ὑπαπαντή». Ἐφονεύθη εἰς Νεόκαστρον τῷ 1825. Γ. Δ. Κ.

δαλαρνίτης (ὁ) [*Ὀρυκτολ.*]· συνώνυμον τοῦ ὀρυκτοῦ ἀρσενοπυρίτου (βλ. λ.). Γ. Κ. Γ.

Δάλας. — 1) *Κωνσταντῖνος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Λουτρακίου τῆς Βονίτσης. Ἐπολέμησεν εἰς Πλάκαν, Ἄρταν, Μακρυνόρος, Μεσολόγγιον, ὅπου δὶς ἐτραυματίσθη, καὶ τέλος εἰς Ἀθήνας. — 2) ***Νικόλαος***. Υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Ἔπεσε κατὰ τὴν Ἔξοδον τοῦ Μεσολογγίου. — 3) ***Παναγιώτης***. Υἱὸς καὶ οὗτος τοῦ Κωνσταντίνου, φονευθεὶς εἰς τὴν Ἔξοδον. — 4) ***Χαράλαμπος***. Ναυτικός. Ἐτραυματίσθη εἰς τὴν ἐπίθεσιν τῶν Βελῆ πασᾶ κατὰ τῆς Πρεβέζης πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως, κατὰ δὲ τὸν Ἀγῶνα, ζωγρηθείς, ἀνεσκολοπίσθη εἰς Ἄρταν. Γ. Δ. Κ.

Δαλάσκας, Γεώργιος. Ὁπλαρχηγὸς ἐκ Σουλίου. Ἀνῆκεν εἰς τὴν λάκκαν τοῦ Τζαβέλλα. Ἠγωνίσθη εἰς Λάμαρην καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἐναντίον τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πολέμους τῆς πατρίδος του. Τῷ 1822 κατῆλθεν εἰς Μεσολόγγιον καὶ ἔκτοτε ἠγωνίσθη αὐτόθι. Λαβὼν τῷ 1825 δίπλωμα χιλιαρχίας, κατῆλθεν εἰς Πελοπόννησον καὶ διεκρίθη εἰς Μανιάκι καὶ ἀλλαχοῦ ἐναντίον τῶν στρατευμάτων τοῦ Ἰμβραήμ. Αἰχμαλωτίσας Γάλλον ἀξιωματικὸν τῆς αἰγυπτιακῆς στρατιᾶς, τὸν ἀπέλυσεν ἀντὶ λύτρων. Τῷ 1826 ἐτάχθη ὑπὸ τὸν Ν. Ζέρβαν, μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν δὲ παρέμεινεν εἰς τὴν χωροφυλακὴν εἰς ἣν ἔφθασε μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ λοχαγοῦ, ἀποθανὼν μετὰ τὸ 1840. Ὁ αὐτὸς λέγεται καὶ *Καπετὰν Νταλάσκος*.

— **Δαλάσκας, Θεόδωρος**. Ἀγωνιστὴς ὑπηρετήσας εἰς τὴν Δ. Ἑλλάδα ὡς μπουλουκτζῆς καὶ μπαϊρακτάρης τῶν Γριβαίων, εἰς οὓς προσεκολλήθη. Γ. Δ. Κ.

Δαλασσηνοί. Εὐγενὴς βυζαντινὴ οἰκογένεια ἀκμάσασα κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα. Σπουδαιότερα μέλη αὐτῆς εἶναι:

— 1) ***Ἄννα Δαλασσηνὴ*** (1081 — 1118), σύζυγος τοῦ Ἰωάννου Κομνηνοῦ καὶ μήτηρ τοῦ Ἀλεξίου. Ἐν τῇ βασιλικῇ οἰκογενείᾳ ἡ γνώμη της ἦτο ἀξιοσέβαστος καὶ ἐπιβλητική· ἀπέστρεφετο τὴν οἰκογένειαν τῶν Δουκαίων καὶ διὰ τοῦτο κάποτε ἐπεχείρησε νὰ διαλύσῃ τὸν γάμον τοῦ υἱοῦ της Ἀλεξίου Κομνηνοῦ μετὰ τῆς Εἰρήνης Δούκα.

— 2) ***Δαμιανὸς Δαλασσηνός***. Ἤκμασεν ἐπὶ Μιχαὴλ Ζ' Δούκα, ἐκστρατεύσας κατὰ τῶν Βουλγάρων, καθ' ἣν ἐποχὴν οὗτοι, συμμαχήσαντες μετὰ τοῦ ἡγεμόνος τῶν Σέρβων Μιχαήλ, ἐστασίασαν ἀνακηρύξαντες ὑπὸ τὸ ὄνομα Πέτρος ἡγεμόνα αὐτῶν τὸν Βαδάν, υἱὸν τοῦ Μιχαὴλ τῶν Σέρβων· Συμπλακεὶς μὲ τὸν Γεώργιον Βοΐταχον συνελήφθη αἰχμάλωτος.

—3) ***Κωνσταντῖνος Δαλασσηνός***. Ἐπιφανέστατος ἀνὴρ ἐν Βυζαντίῳ ἐπὶ τῆς βασιλείας Μιχαὴλ Δ' (1034—1041). Ἀγανακτήσας κατὰ τῆς ἀτασθάλου διοικήσεως τοῦ Ἰωάννου Ὀρφανοτρόφου, περιῆλθεν εἰς ἔριδας μὲ αὐτόν. Κατ' ἀρχὰς ὁ Ἰωάννης ἐπεχείρησε νὰ τὸν ἐξευμενίσῃ, ἀποτυχὼν ὅμως ἐξώρισεν αὐτὸν εἰς τὴν νῆσον Πλάτην, ἐφυλάκισε τὸν γαμβρόν του καὶ ἐδήμευσε τὴν περιουσίαν τῶν φίλων του. Π. Ν. Π.

—**Δαλασσηνός, Βάρδας**· βλ. Βάρδας *Δαλασσηνός*.

Δαλβέρμης (Dalverme), *Λουκῖνος*. Εὐγενὴς ἐκ Βερώνης, διορισθεὶς ἀρχηγὸς τῆς εἰς τὴν Κρήτην ἐκστρατείας τῆς Βενετίας τῷ 1364. Π. Ν. Π.

Δάλδεια ἢ *Δάλδη* καὶ *Δάλδις* [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]· Πόλις τῆς ἀρχαίας Μαιονίας παρὰ τὰ ὅρια Μυσίας, Λυδίας καὶ Φρυγίας. Ὁ χῶρος ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔκειτο δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένος. Ἡ πόλις μετωνομάσθη βραδύτερον *Καισάρεια* καὶ *Φλαβία* καὶ *Ὑάλεια*. Τῆς Δαλδείας διεσώθησαν καὶ νομίσματα τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων. ΚΑΨ.

δάλεθ. Οὕτω καλεῖται τὸ τέταρτον γράμμα τοῦ σημιτικοῦ ἀλφαβήτου, ὅπερ ἐσήμαινε τὴν θύραν, ἐγράφετο δὲ ◁ ἢ △ κτλ. Ἐκ τοῦ δάλεθ προῆλθε τὸ ἑλληνικὸν δέλτα. Γ. Π. Α.

Δαλέκος: —1) ***Ἰωάννης***. Ἀθηναῖος Ἀγωνιστής, υἱὸς *Ἀντωνίου*, ὅστις, ἐμπορευόμενος ἐν Ἀθήναις πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως, διέθεσε τὴν περιουσίαν του ὑπὲρ τῆς πόλεως. Ἐφονεύθη ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Ἀκροπόλεως τῷ 1826.—2) ***Σωτήριος***, ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Ἀγωνιστής, πολεμήσας ὑπὸ τὸν Μακρυγιάννην. Ἔλαβε τὸ σιδηροῦν νομισματόσημον. Ἀπεβίωσε τῷ 1850. —3) ***Χρίστος***. Συγγενὴς τῶν ἀνωτέρω. Ἐπολέμησεν εἰς Ἀθήνας καὶ κατελθὼν εἰς Πελοπόννησον ἐφονεύθη εἰς Μανιάκι. Γ. Δ. Κ.

δαλεμβερτία (ἡ) (Dalembertia) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *εὐφορβιοειδῶν* περιλαμβάνον θάμνους ἢ δενδρύλλια ἰθαγενῆ τοῦ Μεξικοῦ. Δ. Ν. Π.

δαλεχαμπία (ἡ) (Dalechampia) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *εὐφορβιοειδῶν*. Εἶναι δενδρύλλια ἕρποντα ἢ ἀναρριχώμενα, μὲ φύλλα πλατέα, πολυευρώδη, ἄνθη μικρά, μονόικα καὶ κατὰ κύμα διατεταγμένα. Γνωστὰ πλεῖστα εἴδη, πάντα ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς. Ἀξιολογώτερον εἶναι *δαλεχαμπία ἡ πλατύφυλλος* (Dale-

Digitized by Google

champia latifolia) καλλιεργουμένη κυρίως ὡς κοσμητικὸν φυτόν. Δ. Ν. Π.

Δαλι *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς Κύπρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λευκωσίας, ἔχουσι περὶ τοὺς 800 κατοίκους. Εἶναι τὸ ἀρχαῖον Ἰδάλιον (βλ. λ.).

δαλία (ἡ) (Dahlia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀστεροειδῶν*. Τὰ φυτὰ τοῦ γένους τούτου μετηνέχθησαν εἰς τὴν Εὐρώπην ἐκ τοῦ Μεξικοῦ κατὰ τὸ 1789 ὑπὸ τοῦ Cervantes καὶ ἤνθισαν κατὰ πρῶτον ἐν Ἱσπανίᾳ κατὰ τὸ 1791. Ὠνομάσθη δαλία ἐκ τοῦ διαπρεποῦς Σουηδοῦ βοτανικοῦ. Γενικῶς αἱ δαλίαι εἶναι μεγάλαι πολυετεῖς πόαι μὲ καυλὸν εὐθὺν καὶ ἀνθεκτικόν, φύλλα βαθέως δισχιδῆ καὶ ἀντίθετα, σκοτεινῶς πρασίνου χρώματος καὶ ἄνθη πολύχρωμα κατὸ κατοληκτικὰς κεφαλίδας διατεταγμένα.

Δαλία ἡ εὐμετάβολος.

Γνωστότερα εἴδη εἶναι: 1) *Δαλία ἡ εὐμετάβολος* (Dahlia variabilis), ἥτις εἶναι τὸ συνηθέστερον καλλιεργούμενον εἶδος, ἰθαγενὲς τοῦ Μεξικοῦ. Αἱ ρίζαι αὐτῆς εἶναι κονδυλώδεις, σαρκώδεις καὶ λίαν εὐμεγέθεις, ὁ καυλὸς μᾶλλον εὐθύς, ἀνθεκτικός, ὑπερβαίνων ἐνίοτε τὰ 2 μέτρα. Τὰ ἄνθη φέρονται ἐπὶ μακροτάτων κλαδίσκων κρεμαμένων καὶ ἔχουσι περίμετρον 10—15 ἑκατοστομέτρων. Ὁ δὲ χρωματισμός των εἶναι ποικιλώτατος. Πλὴν τῶν κήπων καλλιεργεῖται καὶ εἰς δοχεῖα ἢ γάστρας καὶ θεωρεῖται ὡς ἐξόχως κοσμητικὸν φυτόν. 2) *Δαλία ἡ αὐτοκρατορική* (Dahlia imperialis). Καὶ τὸ εἶδος τοῦτο εἶναι ἰθαγενὲς τοῦ Μεξικοῦ καὶ καλλιεργεῖται

Δαλία ἡ αὐτοκρατορική.

ἐπίσης ἐκτενῶς εἰς πᾶσαν τὴν Εὐρώπην καὶ παρ' ἡμῖν. Τὸ ὕψος της φθάνει τὰ 3 περίπου μέτρα καὶ φέρει πολυπληθῆ ἄνθη, μεγάλα, ἁπλᾶ καὶ κωδωνοειδῆ. Ἐκ τῶν δύο ἀνωτέρων εἰδῶν παρήχθη, διὰ καταλλήλων διασταυρώσεων, πλῆθος ποικιλιῶν. Αἱ δαλίαι πολλαπλασιάζονται εὐχερῶς διὰ σπορᾶς ἢ καταβολάδων. Ἐπιτυχεστέρα θεωρεῖται ἡ δι' ἐμφυτεύσεως ἀποκομμάτων τῶν βολβωδῶν ριζῶν των. Αἱ δαλίαι συνήθως ἀνθοῦσι κατ' Αὔγουστον, ἐνίοτε δὲ καὶ κατὰ Μάϊον ἢ Ἰούνιον. Κατὸ τὴν πρώτην ἐμφάνησιν τοῦ δρυμέος ψύχους σκάπτονται κυκλοτερῶς καὶ μετὰ προσοχῆς ἐκριζοῦνται καὶ ἐπαναφυτεύονται εἰς δοχεῖα περιέχοντα μετὰ τοῦ χώματος καὶ ἀρκετὴν ποσότητα τέφρας ξύλων καὶ προφυλλάσσονται εἰς ὑπόγεια μέχρι τῆς ἀνοίξεως. Δ. Ν. Π.

Δαλιὰν ἢ *Ταλαγιάνη* βλ. λ. Αἰγαῖον, τ. Β' σ. 392 β'.

— **Δαλιὰν-γκιὸλ** *[Γεωγρ.]*. Λίμνη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἄλλως καλουμένη *Κιοϊτζιγὲζ-Λιμὰν-γκιόλ*, εἰς ἀπόστασιν 8 χλμ. ΝΑ. τοῦ κόλπου τοῦ Καραανάτς, ἐν τῷ σημερινῷ τουρκικῷ νομῷ Μούγλων. Ἔχει μῆκος 15 χλμ. καὶ πλάτος 7. Εἰσδέχεται εἰς τὸ ΒΑ. αὐτῆς ἄκρον μικρὸν ποταμόν, τὸν *Δαλιὰν τσάϊ* (τὸν ἀρχαῖον *Κάλβιν*), ὅστις ἐκρέει κατόπιν ἐκ τοῦ ἄλλου ἄκρου πρὸς τὴν θάλασσαν. Ἡ λίμνη εἶναι ἰχθυοτρόφος. Ἐντὸς δ' αὐτῆς πλέουσιν ἱστιοφόρα μεταφέροντα τὰ προϊόντα τῆς περιχώρου, ἥτις, ἂν καὶ βαλτώδης, ἀριθμεῖ 69 χωρία, ὧν ἓν ὁμώνυμον. Ν. Μ.

Δάλιανη *[Παρ. Γεωγρ.]*. Ὁ κατὰ τὸν Β μυχὸν τοῦ κολπίζοντος λιμένος τῆς Πύλου σχηματιζόμενος ὅρμος (πλάτ. 36° 57' ½ Β, μῆκ. 21°41' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 207: Kastro Tornese to Venetico) ὑπὸ τοῦ προσχωματικοῦ βέλους τῆς φερωνύμου λιμνοθαλάσσης. Σ. Ε. Λ.

δαλιβαρδία (ἡ) (Dalivardia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ροδοειδῶν*, περιλαμβάνον περὶ τὰ ἓξ εἴδη ἰθαγενῆ τῶν ἀνατολικῶν χωρῶν τῆς Ἀσίας καὶ τῆς μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

Δαλιβήρης. Οἰκογένεια ἐκ Δημητσάνης, μέλος τῆς ὁποίας, ὁ *Ἀντώνιος Δαλιβήρης*, ἐγένετο γενάρχης τῆς οἰκογενείας τῶν Ἀγωνιστῶν Αντωνοπούλων (βλ. λ. Ἀντωνόπουλοι, *Δημητσάνης*).

Δαλινά *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Τὸ τελευταῖον πρὸς τὸν μυχὸν τοῦ Ἀδραμυττηνοῦ κόλπου ἀκρωτήριον (πλάτ. 39° 26' ¼ Β, μῆκ. 26° 52' ½ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1665: Mityleni island). Ἀποτελοῦν τὸ δυτικὸν κέρας τοῦ ὅρμου Κεμερ, εἶναι ἡ *Πυρρὰ ἄκρα* τῶν ἀρχαίων. Σ. Ε. Λ.

Δάλιος, καὶ *Δήλιος* *[Ἀρχ.]*. Ὄνομα μηνὸς τῶν ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει δωρικῶν νήσων Κῶ, Ρόδου, Νισύρου, Καλύμνου. Κατ' αὐτὸν ἐτελοῦντο ἐν ἑκάστῃ τῶν εἰρημένων νήσων τὰ *Δήλια*. Ἄγνωστον εἶναι πρὸς τίνα μῆνα τοῦ ἀττικοῦ ἡμερολογίου ἀντεστοίχει.

Δαλίσανδος (καὶ *Δαλίσανδα*) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία πόλις τῆς Καππαδοκίας ἐν τῇ Λυκαονίᾳ. Βραδύτερον ἀνῆκεν αὕτη εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἰσαυρίαν. Δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένος ὁ χῶρος ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔκειτο. Τῆς Δαλισάνδου διεσώθησαν καὶ νομίσματα τῶν αὐτοκρατορικῶν ρωμαϊκῶν χρόνων. ΚΑΨ.

Δαλίων *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Παραπόταμος τοῦ Ἀλφειοῦ, ρέων πλησίον τῶν ἀρχαίων τριφυλιακῶν πολιχνῶν Ὑπάνων καὶ Τυμπανεῶν, πλησίον τῶν ὁποίων ἔρρεε καὶ ὁ Ἀχέρων, παραπόταμος καὶ αὐτὸς τοῦ Ἀλφειοῦ. Πλησίον τῶν παραποτάμων τούτων ἔκειντο τὰ μεγάλης τιμῆς ἀπολαύοντα ἱερὰ τῆς Δήμητρος, τῆς Κόρης καὶ τοῦ Ἅδου, ἕνεκα τοῦ ὁποίου εἶχε λάβει καὶ τὸ ὄνομα *Ἀχέρων* ὁ προμνημονευθεὶς παραπόταμος.

Δαλίων. Ἕλλην ἐξερευνητὴς τῆς ἐποχῆς Πτολεμαίου τοῦ Α', προχωρήσας πολὺ νοτιώτερον τῆς Μερόης καὶ προσενεγκὼν πολλὰς εἰδήσεις περὶ τοῦ Ἄνω Νείλου, οἵτινες ἐχρησίμευσαν κατὰ πολὺ εἰς τὸν Ἐρατοσθένην. Σ. Ε. Λ.

— **Δαλίων** ἢ *Δαμίων*. Ἕλλην ἰατρὸς τῶν προχριστιανικῶν χρόνων, μνημονευόμενος ὑπὸ τοῦ Πλινίου (*Δαμίων* H. Nat. XX, 103 καὶ *Δαλίων* XX. 191) καὶ γράψας φαρμακολογικὸν ἔργον. ΑΡ. Π. Κ.

Δαλλαδέτσιμα. Οἰκογένεια ἐκ Κεφαλληνίας. Κατὰ τὴν παράδοσιν αὕτη κατάγεται ἐκ Φράγκων τῆς Κρήτης. ἐμφανίζεται δ' εἰς Κεφαλληνίαν ἀπὸ τοῦ 1500. Τὸ αὐτὸ ἔτος ἀναφέρεται ὁ Ἰωάννη Δαλλαδέτσιμα ὡς πρεσβευτὴς τῆς Ἑλβετίας ἐν Γαλλίᾳ, τῷ δὲ 1530 φαίνεται καταλεγομένη ἐν τῷ ἀρχοντολογίῳ τῆς νήσου. Ἐπὶ τοῦ δουκὸς τῆς Βενετίας Μοντσενίγου ἀπενεμήθη εἰς τὴν οἰκογένειαν ταύτην (22 Ἰανουαρίου 1704) ὁ τίτλος τοῦ κόμιτος διὰ τὰς ἐκδουλεύσεις της κατὰ τοὺς τουρκοβενετικοὺς πολέμους, πρὸς δὲ παρεχωρήθησαν αὐτῇ ἐκ τῶν νήσων Σχινιάδων αἱ νησῖδες Καστὸς καὶ Κάλαμος, ὅπως περιέρχωνται κατὰ διαδοχὴν εἰς τοὺς πρωτοτόκους ἄρρενας. Ἐκ τοῦ οἴκου τούτου πλεῖστοι διέπρεψαν ἐν πολέμῳ, ἄλλοι δὲ κατέλαβον διακεκριμένας θέσεις ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς βενετικῆς δημοκρατίας καὶ ἄλλοι διεκρίθησαν ὡς ἐπιστήμονες καὶ συγγραφεῖς. Κλάδος τῆς οἰκογενείας ἀναγράφεται καὶ ἐν τῇ Χρυσῇ βίβλῳ τῆς Κερκύρας. Θ. Β.

— **Δαλλαδέτσιμα, *Ἄγγελος***. Ἕλλην στρατιωτικὸς γεννηθεὶς κατὰ τὸ 1628 ἐν Ἀργοστολίῳ τῆς Κεφαλληνίας καὶ ἀποθανὼν ἐν Ναυπλίῳ τῷ 1687. Διέπρεψε κατὰ τοὺς τουρκοβενετικοὺς πολέμους, ὅτε ἐπιστεύθη ὅτι ἡττωμένης τῆς Τουρκίας ἡ Ἑλλὰς θ' ἀνέκτα τὴν ἀνεξαρτησίαν της. Οἱ πόλεμοι ἐκεῖνοι εἶχον ἐξεγείρει τὸ ἐθνικὸν τῶν Ἑλλήνων φρόνημα, οἱ δὲ Ἑπτανήσιοι ἔσπευσαν νὰ συμμερισθῶσι τὰς βενετικὰς νίκας. Μεταξὺ τῶν διακριθέντων ἀρχηγῶν τῶν πολέμων ἐκείνων ὑπέροχον κατέχει θέσιν ὁ Ἄγγελος Δαλλαδέτσιμα, τοῦ ὁποίου ὁ ἐνθουσιασμὸς ὑπὲρ τοῦ πολέμου τούτου ὑπῆρξε μέγας. Ὁ Καραντινὸς ἀναφέρει εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Κεφαλληνίας, ὅτι ὁ Ἄγγελος Δαλλαδέτσιμα κατὰ τὸν κρητικὸν πόλεμον (1650) διετέλει κυβερνήτης πολεμικοῦ σκάφους καὶ ἡγούμενος πεντακοσίων Κεφαλλήνων ἠνδραγάθησεν ἐν Κρήτῃ· μετὰ δέκα ἔτη ἀναφέρονται ἐπίσης ἀξιοσημείωτοι πολεμικαὶ πράξεις του. Ἀλλ' ἡ Βενετία ἀπαυδήσασα ἐκ τοῦ πολέμου τούτου συνωμολόγησεν εἰρήνην (1669), ἥτις δὲν διήρκεσεν εἰμὴ ἐπὶ πέντε ἔτη, τῷ δὲ 1684 ἐξερράγη ἐκ νέου πόλεμος. Τὴν 10 Ἰουνίου ἀναχωρήσας ὁ Φραγκῖσκος Μοροζίνης ἐκ Βενετίας ἔπλευσεν εἰς Κέρκυραν, ὅπου ἀπεφάσισε τὴν ἐκπόρθησιν τῆς Λευκάδος, ἀνέθεσε δὲ εἰς τοὺς Κεφαλλῆνας στρατιωτικοὺς Βαπτιστῆν Μετοξᾶν καὶ Ἄγγελον Δαλλαδέτσιμα νὰ στρατολογήσωσιν αὐτόχθονας ὁπλοφόρους. Τὴν 20 Ἰουλίου οἱ Ἑπτανήσιοι ἀρχηγοὶ παρεσκευάσθησαν ὅπως μετάσχουν εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Λευκάδος. Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης ἤρξαντο αἱ ἔφοδοι κατὰ τοῦ φρουρίου τῆς πόλεως, ὅπερ καὶ παρεδόθη τὴν 6ην Αὐγούστου 1684. Μετὰ τὴν παράδοσιν τῆς Λευκάδος ὁ Δαλλαδέτσιμα ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν Στερεὰν καὶ κατώρθωσε νὰ ἐξεγείρῃ τοὺς ἐγχωρίους εἰς ἐπανάστασιν, γενόμενος δὲ συνταγματάρχης μετέσχε τῶν πολεμικῶν γεγονότων τοῦ ἔτους ἐκείνου, συγκαταδιώξας μετὰ τῶν Βενετῶν τοὺς Τούρκους ἐκ Βονίτσης καὶ συντελέσας εἰς τὴν νίκην τοῦ Λουτρακίου. Εἶτα, ἐπιστρέψας εἰς Πρέβεζαν, «ἔφερεν, ὡς ἀναφέρει ὁ Κωνσταντῖνος Σάθας, ἑξήκοντα κεφαλὰς Χριστιανῶν, τοὺς ὁποίους θηριωδῶς εἶχον κατασφάξει οἱ Τοῦρκοι εὑρόντες αὐτοὺς ἐντὸς σπηλαίου». Ὁ Μοροζίνης ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὴν ὀργάνωσιν τῆς Ἀκαρνανίας, συνῴκισε δὲ οὗτος εἰς Λευκάδα πλείστας οἰκογενείας ἐξ Ἀκαρνανίας, προστατεύσας αὐτὰς ἐκ τῶν ὀθωμανικῶν ἐπιδρομῶν. Ὁ Δαλλαδέτσιμα τραυματισθεὶς κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Ναυπλίου ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀπέθανεν ἐκ τοῦ τραύματος μετά τινας ἡμέρας.

— **Δαλλαδέτσιμα, *Δημήτριος***. Ἕλλην πολιτικὸς γεννηθεὶς τῷ 1782 ἐν Ἀργοστολίῳ καὶ ἀποθανὼν ἐν Κερκύρᾳ τῷ 1844. Διδαχθεὶς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα παρὰ τοῦ Νεοφύτου Βάμβα εἰσῆλθεν εἰς τὸ δικαστικὸν στάδιον προαχθεὶς τῷ 1834 εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἀνωτάτου συμβούλου τῆς Δικαιοσύνης. Κατηχηθεὶς ὑπὸ τοῦ Διονυσίου Ρώμα εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, ἀνεμείχθη εἰς τὸν ἐθνικὸν τῶν Ἑλλήνων Ἀγῶνα καὶ ὁ οἶκος αὐτοῦ ἐγένετο τὸ κέντρον τῶν προσφευγόντων εἰς Κεφαλληνίαν καπετανέων, τῷ δὲ 1823 ἐφιλοξένησεν ἐν αὐτῷ τὸν λόρδον Βύρωνα, μεθ' οὗ συνεδέθη διὰ στενῆς φιλίας. Παραιτηθεὶς τοῦ δικαστικοῦ ἀξιώματος ἐξελέγη πολλάκις βουλευτὴς Κεφαλληνίας ἐν τῇ Ἰονίῳ Βουλῇ καὶ γερουσιαστής. Ἐπὶ τῆς ἁρμοστίας τοῦ Μακένζη (1841—1843) διωρίσθη πρόεδρος τῆς Γερουσίας παρατύπως, ἐξ οὗ προῆλθεν ἔρις τοῦ ἁρμοστοῦ μετὰ τοῦ Ἄγγλου ὑπουργοῦ Δέρβυ. Ὁ ἁρμοστὴς ἐπροτίμησε νὰ παραιτηθῇ τῆς θέσεώς του παρὰ νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν ἀξίωσιν τοῦ Δέρβυ, ὅπως ἀντικαταστήσῃ τὸν Δαλλαδέτσιμα. Διὰ νὰ μὴ δυσχεράνῃ τὴν θέσιν τοῦ φίλου του ὁ Δαλλαδέτσιμα ὑπέβαλε παραίτησιν καὶ ἐξελέγη πρόεδρος τῆς Ἰονίου Βουλῆς.

— **Δαλλαδέτσιμα, *Θωμᾶς***. Ἀδελφὸς τοῦ Ἀγγέλου Δαλλαδέτσιμα μετασχὼν εἰς τὴν ἐναντίον τῶν Τούρκων ἄμυναν κατὰ τὴν ὑπ' αὐτῶν πολιορκίαν τῆς Κερκύρας.

— **Δαλλαδέτσιμα, *Ἰωάννης***. Ἀδελφὸς τοῦ Ἀγγέλου Δαλλαδέτσιμα, μετασχὼν εἰς τὴν ἐναντίον τῶν Τούρκων ἄμυναν κατὰ τὴν ὑπ' αὐτῶν πολιορκίαν τῆς Κερκύρας.

— **Δαλλαδέτσιμα, *Φλωριᾶς***. Υἱὸς τοῦ Ἰωάννου Δαλλαδέτσιμα γεννηθεὶς περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Διεκρίθη κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου καὶ ἀπέθανεν ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ταγματάρχου εἰς τὸν στρατὸν τῆς Βενετικῆς δημοκρατίας. Θ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

Δαλλαῖος (Dallaeus καὶ Daillé), *Ἰωάννης*. Γάλλος διαμαρτυρόμενος θεολόγος (1594—1670). Ἐγένετο πάστωρ τῷ 1625 καὶ τῷ 1637 ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐθνικὴν σύνοδον τοῦ Alençon. Κατὰ τὰς μεταξὺ διαμαρτυρομένων καὶ καθολικῶν διαμάχας διεδραμάτισε σπουδαιότατον πρόσωπον, ἐκλεγεὶς πρόεδρος κατὰ τὴν σύνοδον τοῦ Loudun. Ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων του ἔργων: «Αἱ τελευταῖαι στιγμαὶ τοῦ Μορναὶ» (1624), «Περὶ τῆς πίστεως τῶν πατέρων εἰς τὸ ζήτημα τῶν εἰκόνων» (1641), «De cultibus religiosis latinorum libri IX» (ἐκδ. 1671) καὶ πλῆθος ἄλλο ὑπομνημάτων, κανόνων, προσευχῶν κλπ.

Δάλλαν *(μάρτυς)*. Ἐν τῇ κομιτείᾳ Connaught τῆς Ἰρλανδίας γεννηθεὶς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΣΤ' αἰῶνος, ἐθαυμάζετο διὰ τὴν πολυμάθειάν του. Συλληφθεὶς ὑπὸ πειρατῶν ἀπεκεφαλίσθη καὶ ἡ κεφαλή του ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν τῷ 598. Πλεῖστοι ναοὶ εἶναι ἀφιερωμένοι εἰς τὸν ἐθνικὸν τοῦτον μάρτυρα τῶν Ἰρλανδῶν, τοῦ ὁποίου ἡ μνήμη ἑορτάζεται τὴν 29 Ἰανουαρίου. Ε. Γ. Π.

Δαλλαπόρτα· βλ. Δελλαπόρτα.

Δαλλεκάρτσερι (Dalle Carceri). Ἰταλικὸς οἶκος εὐπατριδῶν ἐκ Βερώνης, τοῦ ὁποίου μέλη κατελθόντα μετὰ τοῦ Βονιφατίου τοῦ Μομφερρατικοῦ εἰς Ἑλλάδα, ἐγκατεστάθησαν ὡς ἡγεμόνες ἐν Εὐβοίᾳ, ὅπου ἐδυνάστευσαν ἐπὶ δύο περίπου ἑκατονταετηρίδας (1205—1383). Τούτων πρῶτοι μνημονεύονται ἐν Ἑλλάδι ὁ *Ραβανὸς* καὶ ὁ *Γυιβέρτος*, οἵτινες τῷ 1204, μετὰ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένην διανομὴν τῆς καταλυθείσης Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ὑπὸ τῶν Φράγκων, ἠκολούθησαν τὸν Βονιφάτιον βασιλέα τῆς Θεσσαλονίκης κατερχόμενον εἰς Ἑλλάδα πρὸς κατάκτησιν τῶν εἰς αὐτὸν ἐπιδικασθεισῶν χωρῶν. Τῷ 1205 μετὰ τοῦ Περογκάρο ἐγκαθίστανται ὑπὸ τοῦ Βονιφατίου ἐν Εὐβοίᾳ ὡς τριτημόριοι (tertiarii, terzieri) ἡγεμόνες τῆς νήσου, τοῦ Ἰακώβου Ἀβέσνη (D' Avesnes), πρώτου Φράγκου κυρίου τῆς νήσου, ἀπησχολημένου ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ ψιλῷ ὀνόματι παραμείναντος ἐπικυριάρχου (suzerain) τῶν τριῶν ἡγεμόνων. Εἰς τὸν Ραβανὸν (1205—1216) ἐδόθη τὸ νότιον μέρος τῆς Εὐβοίας (βαρωνία τῆς Καρύστου) μετὰ τῆς Αἰγίνης, εἰς τὸν Γυιβέρτον (1205—1209) τὸ μέσον μετὰ τῆς Χαλκίδος, τὸ δὲ βόρειον μέρος (Ὠρεοί) παρέμεινεν εἰς τὸν Περογκάρο. Μετ' οὐ πολὺ ὅμως, θανόντος τοῦ Γυιβέρτου καὶ τοῦ Περογκάρο ἀπουσιάζοντος ἐξ ἀρχῆς καὶ ἀδιαλείπτως εἰς Ἰταλίαν, ὁ Ραβανὸς ἐγένετο ἀπόλυτος κύριος τῆς Εὐβοίας. Ἡ δρᾶσις τοῦ Ραβανοῦ ἀνάγεται καὶ πρὸ τῆς ἐγκαθιδρύσεώς του ὡς ἡγεμόνος εἰς Εὔβοιαν· τῷ 1204 ἦτο μεσίτης τῆς πωλήσεως τῆς Κρήτης εἰς τὴν

Digitized by Google

Βενετίαν ὑπὸ Μάρκου Σανούδου. Ὡς τριτημόριος Εὐβοίας ἔλαβε μέρος εἰς τὴν **κατὰ τοῦ «αὐτοκράτορος** τῆς Ῥώμης» στάσιν τῆς βορεί**ου Ἑλλάδος, κατὰ τὴν** ὁποίαν ἀπεπειράθη πρὸ τῶν **ὀφθαλμῶν τοῦ αὐτο**κράτορος νὰ συλλάβῃ πλοῖα **τοῦ αὐτοκρατορικοῦ** στόλου παρὰ τὸν Ἁλμυρόν· **ὑπετάγη μετὰ τὸ α′ ἐν** Ραβεννίκῃ συνέδριον (1209) **καὶ ἐξένισεν ἐπὶ τριή**μερον τὸν αὐτοκράτορα **εἰς Χαλκίδι, λαβὼν ἀκο**λούθως μέρος εἰς τὸ β′ ἐν **Ραβεννίκῃ συνέδριον** (1210). Κατὰ τὸ διάστημα **τῆς ἀνταρσίας του,** ἐπιζητῶν ἔρεισμα ἰσχυρόν, **μέσῳ τοῦ ἐν Μαντούῃ** ἐπισκόπου Ἐρρίκου Δαλλε**κάρτσερι, ἐγένετο ὑπο**τελὴς τῆς Βενετίας διὰ **συνθήκης (1209), δι' ἧς** ὑπεχρεοῦτο νὰ καταβάλλῃ **ἐτησίως εἰς αὐτὴν 2100** ὑπερπύρους, μίαν ἐσθῆτα **διὰ τὸν δόγην καὶ πο**λυτελῆ ἐπένδυσιν τοῦ Ἁγίου **Μάρκου, ἐπίσης δὲ** νὰ δεχθῇ βαΐλον τῆς Βενε**τίας. Μετὰ τὸν Ραβανὸν** ἐμφανίζονται ἡ κόρη **του *Φελίζα Δαλλεκάρτσερι,*** σύζυγος τοῦ Ὄθωνος **ντὲ Κικόν, διάδοχος μετὰ** τῆς χήρας μητρὸς του **ἑνὸς τριτημορίου, οἱ δύο** υἱοὶ τοῦ Γυιβέρτου, διάδ**οχοι τοῦ δευτέρου τρι**τημορίου, ὁ *Μαρῖνος* **(1216—1255) καὶ *Ριχάρδος*** **(1216—1220)**, ἀνεψιοὶ **τοῦ Ραβανοῦ, διάδοχοι τοῦ** ἄλλου τρίτου, καὶ τοῦ **Ριχάρδου ἡ κόρη *Καριντάνα*** († 1255), σύζυγος τοῦ **Γουλιέλμου Βιλλαρδουΐνου.** ἡγεμόνος τῆς Ἀχαΐας. **Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ** Ριχάρδου καὶ Μαρίνου, **γνωστοὶ εἶναι ὁ *Ναρζῶτος*** **(1255—1264)** καὶ ὁ **συντριτημόριος καὶ πενθερὸς** αὐτοῦ *Γουλιέλμος* († 1263), **πατὴρ δευτέρας *Φελίζας*** *Δαλλεκάρτσερι.* Οἱ δύο **οὗτοι περιπλέκονται εἰς πό**λεμον πρὸς τὸν Γουλιέλμον **Βιλλαρδουΐνον, διότι** οὗτος ὡς σύζυγος **τῆς Καριντάνας διεκδικεῖ τὴν** διαδοχὴν τοῦ Ριχάρ**δου καὶ κυκλοφορεῖ νομίσματα** μὲ τὸ σῆμα III (=τριτημόριος). **Κατὰ τὴν σύγκρου**σιν οἱ δύο τριτημόριοι **παραλαμβάνουν συντριτη**μόριον τὸν ἀνεψιόν των ***Γραπέλλαν* καὶ ἀνανεώνουν** τὴν μετὰ τῆς Βενετίας **σύμβασιν τοῦ Ραβανοῦ,** δι' ἧς παραχωροῦν εἰς **αὐτὴν τὸ φρούριον τῆς** Χαλκίδος καὶ λωρίδα **γῆς μέχρι τῆς Παναγίας** τῶν Σταυροφόρων **(1265),ἐλπίζοντες οὕτως ἐπὶ τὴν** βοήθειαν τοῦ Βενετ**οῦ βαΐλου Συναντηθέντες ὅμως** εἰς Ὠρωπὸν μετὰ **τοῦ Γουλιέλμου Βιλλαρδουΐνου** κατόπιν προσκλήσεώς **του, συνελήφθησαν αἰχμά**λωτοι. Ὁ Βιλλαρδουΐνος **διαπεραιωθεὶς εἰς Εὔ**βοιαν ἐστερεώθη ἐν **αὐτῇ, ἐκδιωχθεὶς ἐκεῖθεν μετὰ** μακροὺς ἀγῶνας **τοῦ βαΐλου κατὰ τοῦ ἀχαϊκοῦ** ἱππικοῦ, διαρκέσαντας **ἐπὶ δεκατρεῖς ὅλους μῆνας.** Ἐπηκολούθησεν **ἡ «Συνθήκη τῶν Θηβῶν» (1262),** μεταξὺ τῆς Ἀχαΐας **ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς Βενετίας** μετὰ τῶν Δαλλε**κάρτσερι ἀφ' ἑτέρου, δι' ἧς ἀνε**γνωρίζετο ὑπὸ **τοῦ Γουλιέλμου Βιλλαρδουΐνου τὸ** πρὸ τῆς συγκρούσεως **καθεστώς, ὑπὸ τῶν Δαλλε**κάρτσερι ψιλή τις **ἐπικυριαρχία τοῦ Γουλιέλμου** καὶ ὑπὸ τῆς Βενετίας **ἡ διάλυσις τῶν ὑπὸ τοῦ** βαΐλου της δημιουργη**θέντων κατὰ τὸν πόλεμον** τιμαρίων. Ἐπὶ Γουλ**ιέλμου Δαλλεκάρτσερι ἡ Εὔ**βοια ἤκμασεν ἀρκούντ**ως, ἐν Χαλκίδι δὲ ἤνθει ὁ** τραπεζικὸς οἶκος **τοῦ Ἀνδρέου Φέρρι· ὁ Γου**λιέλμος διετήρει **τετρακοσίους ἱππότας ἐν τῇ αὐλῇ** του. ὢν δὲ πλουσι**ώτατος, ἰδίως διὰ τῆς παρ' αὐ**τοῦ διενεργουμένης **πειρατείας, ὑπερεῖχε τῶν ἄλ**λων συντριτημορίων. **Τοσοῦτος ἦτο ὁ πλοῦτος αὐ**τοῦ, ὥστε κατὰ τὴν **σύγκρουσιν τῶν Φράγκων τῆς** Ἀχαΐας μὲ τὸν **Μιχαὴλ Παλαιολόγον ἐχορήγει εἰς** αὐτοὺς δάνεια. **Τὸν Γουλιέλμον θανόντα διεδέχθη** ὁ υἱός του ***Γουλιέλμος Β′* (1263—1275), τὸν Ναρ**ζῶτον ὁ *Μαρῖνος Β′* **(1264—1278) καὶ τὸν Γρα**πέλλαν ὁ *Γαετᾶνος* **καὶ *Γραπότσος* Δαλλεκάρτσερι,** ἀνεψιοὶ αὐτοῦ. **Ὁ Γουλιέλμος Β′ ἔλαβεν ἐνεργό**τατον μέρος εἰς **τοὺς κατὰ τοῦ Βυζαντίου μετογε**νεστέρους ἀγῶνας **τῶν Φράγκων, ἦτο δὲ στρατο**πεδάρχης Μορέως **καὶ σύζυγος τῆς Μαργαρίτας** Neilly, κυρίας **τοῦ Πασσαβᾶ. Τοῦτον φονευθέντα** εἰς τὴν ναυμαχίαν **τῆς Δημητριάδος, ἐν τῷ Πα**γασιτικῷ κόλπῳ, **διεδέχθη ὁ ἀδελφός του *Γυι*βέρτος Β′** (1275—1279), **εἰς τοῦ ὁποίου τὴν αὐλὴν** ἔζη ἡ ἀδελφή **του Φελίζα, χήρα τοῦ Ναρζώτου.** Οὗτος περιεπλάκη **εἰς ἀγῶνα μετὰ τοῦ αὐλικοῦ** του *Λικαρίου*, Καρυστηνοῦ **ἱππότου ἐκ Βικεντίας** (Vicenza), ὅστις, **νυμφευθεὶς κρύφα τὴν Φελίζαν, με**τέστη κατόπιν εἰς **τοὺς Βυζαντινούς, ἐπειδὴ δὲν ἦτο** δεκτὸς ὡς συγγενὴς **ἐξ ἀγχιστείας παρὰ τῶν Δαλλε**κάρτσερι. Ὁ Λικάριος **κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ τὰς** Ἀνεμοπύλας, Ὠρεοὺς **καὶ ἄλλα μέρη, νὰ πολιορ**κήσῃ τὴν Χαλκίδα καὶ **κατά τινα μάχην νὰ αἰχμαλω**τίσῃ τὸν Γυιβέρτον **Β′, ὅστις ὁδηγηθεὶς εἰς Βυ**ζάντιον ἀπέθανεν ἐκ **συγκοπῆς. Γνωστὰ κατόπιν** μέλη τῆς οἰκογενείας **Δαλλεκάρτσερι ἐμφανίζονται** ἡ ***Μαρία***, κόρη καὶ **διάδοχος τοῦ Γαετάνου, σύ**ζυγος τοῦ Ἀλβέρτου **Παλλαβιτσίνι μαρκίωνος Βο**δονίτζης, ἡ *Βεατρίκη*, **κόρη τοῦ Γυιβέρτου Β′,** σύζυγος καὶ διάδοχος **τοῦ Γραπότσου, καὶ ἡ *Ἀλίκη*,** ἀδελφὴ καὶ κληρο**νόμος τοῦ Μαρίνου Β′, σύζυ**γος τοῦ Γεωργίου **Α′ Γκίζι, δυνάστου Τήνου.** Μετ' αὐτὰς ἐμφανίζεται **ὁ *Βονιφάτιος* Δαλλεκάρ**τσερι (1296—1317), **σύζυγος τῆς Ἀγνῆς ντὲ Κικὸν** (κυρίας Καρύστου) **καὶ ἀνεψιὸς τοῦ Γουλιέλμου** Β′, ἡ θυγάτηρ του ***Μαρία*** **(† 1317), σύζυγος τοῦ** Ἀλφόνσου τῆς Ἀραγωνίας, **ὁ *Πέτρος* († 1340),** υἱὸς τοῦ Γραπότσου, **βαρῶνος Χαλανδρίτσης, κα**τορθώσας **διὰ γάμου νὰ συνενώσῃ ὑπ' αὐτὸν τὰ** δύο **τριτημόρια τῆς νήσου, ὁ *Ἰωάννης* (1340—**1359), υἱὸς τοῦ προηγουμένου, καὶ ὁ *Νικόλαος Γ′* († 1383), ταυτοχρόνως δοὺξ τοῦ Αἰγαίου καὶ ἡγεμὼν ἐν Εὐβοίᾳ. Ὁ τελευταῖος ἦτο εἷς τῶν ἐπιφανεστέρων Φράγκων ἡγεμόνων τοῦ τέλους τοῦ ΙΔ′ αἰῶνος, λαβὼν μέρος εἰς τὴν Σύνοδον τῶν Θηβῶν (1 Ὀκτωβρίου 1373) διὰ τὴν ἕνωσιν τῶν Φράγκων ἡγεμόνων κατὰ τῶν Τούρκων. Συμμαχήσας τῷ 1380 μὲ τὴν ἑταιρείαν τῶν Ναυαραίων, δι' ἧς ἤλπιζε νὰ καταλάβῃ τὴν Χαλκίδα, περιέπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν τῆς Βενετίας. Ἐκράτει καὶ οὗτος τῶν δύο τριτημορίων τῆς Εὐβοίας, τοῦ ἑτέρου παραμένοντος ὑπὸ τοὺς Γκίζι. Μετὰ τὸν θάνατόν του αἱ κτήσεις τῶν Δαλλεκάρτσερι περιῆλθον εἰς τὸν Γιαννούλην d'Anoe.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Σάθα*, Μνημεῖα Ἑλλ. Ἱστορίας (Α 338).— *Μίλλερ - Λάμπρου*, Ἱστορία τῆς Φραγκοκρατίας ἐν Ἑλλάδι (Β′ 4,2).

Π. Ν. Π.

δαλλιγγερία (ἡ) (Dallingeria) *[Ζῳολ.]*. Γένος πρωτοζῴων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μαστιγωτῶν* ἢ *μαστιγοφόρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *μοναδιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει μικροσκοπικὰ ζῳάρια ᾠοειδοῦς σχήματος. Γνωστὸν ἓν μόνον εἶδος, *δαλλιγγερία ἡ δρυσδάτιος* (Dallingeria Drysdatii), ἥτις ζῇ εἰς ὕδατα ἀφθονοῦντα ζωϊκῶν οὐσιῶν, προσκεκολλημένη διὰ τῶν δύο μακροτάτων μαστιγίων της, ἅτινα φέρει κατὰ τὸ ὀπίσθιον τμῆμα τοῦ σώματός της, ἐπὶ διαφόρων ὑδροβίων ζῴων. Δ. Ν. Π.

δαλμανία (ἡ) (Dalmania) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων διπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *βραχυκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κωνωπιδῶν*. Αἱ δαλμανίαι διακρίνονται διὰ τὸ ἐπίμηκες σῶμά των, τὴν πεπλατυσμένην κοιλίαν των, ἥτις τελευτᾷ εἰς κερατοειδῆ ἄκανθαν καὶ τοὺς λεπτοὺς καὶ ἰσχυροὺς πόδας των. Γνωστὰ 12 περίπου εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ προσομοιάζοντα καταπληκτικῶς πρὸς τοὺς *κώνωπας* Δ. Ν. Π.

— **δαλμανία** (ἡ) (Dalmania Emmrich) ἢ *δαλμανίτης* (Dalmanites Barrande) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *φακοπιδῶν τριλοβιτῶν ἀρθροπόδων*. Ἡ κεφαλικὴ ἀσπὶς τοῦ σώματος τῶν ζῴων τούτων ἔφερε τὰς ὀπισθίους ἀκμὰς ἐπιμεμηκυσμένας εἰς ἀκάνθας. Τὸ πυγίδιον ἀπετελεῖτο ἐκ περισσοτέρων τῶν 11 ἄρθρων καὶ πρὸς τὰ ὀπίσω ἦτο ὀξύληκτον. Λείψανα ἄφθονα τῶν ζῴων τούτων (περίπου 100 εἴδη) εὑρίσκονται ἀπολιθωμένα ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἀνωτέρας σιλουρίου καὶ δεβονίου περιόδου τῆς Εὐρώπης, Βορείου Ἀμερικῆς, Νοτίου Ἀφρικῆς καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς. Τὸ γένος *δαλμανία* περιλαμβάνει δύο ὑπογένη: τὴν *δαλμανιτίναν* (Dalmanitina Reed) καὶ τὴν *χαουσμαννίαν* (Hausmannia Hall καὶ Clarke). Γ. Κ. Γ.

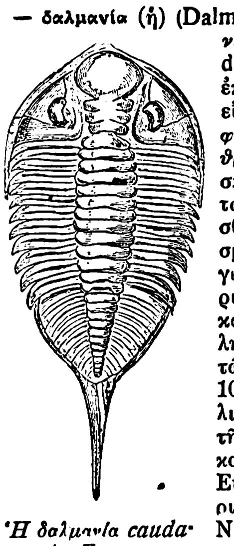

Ἡ δαλμανία caudata Emmr.

Ἐκ στρωμάτων τῆς ἀνωτέρας σιλουρίου ὑποπεριόδου τοῦ παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος τοῦ Lockport τῆς Νέας Ὑόρκης.

Δαλμάτης καὶ *Δαλματὸς* ἢ *Δαλματεὺς* (θηλ. *Δαλματις*). Ὁ κάτοικος τῆς Δαλματίας. Οἱ Δαλμάται ἦσαν φυλὴ μεγάλη καὶ ἰσχυρὰ καὶ κατῴκουν εἰς τὴν μεταξὺ τοῦ Νουρέντα καὶ τοῦ Τσέρκα ποταμῶν χώραν, ἐν τῇ σημερινῇ μέσῃ Δαλματίᾳ. Πρωτεύουσα αὐτῶν ἦτο τὸ Δάλμιον (βλ. λ.). Οἱ Δαλμάται περιελαμβάνοντο κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ βασίλειον τῆς Ἰλλυρίας. Ἀπὸ τοῦ 180 π.Χ., ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Γενθίου ἀποσπασθέντες ἀπὸ τοῦ κράτους αὐτοῦ, συνέπηξαν ἀνεξάρτητον δημοκρατίαν, ἥτις βραδύτερον προσεβλήθη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων ἐπανειλημμένως καὶ ἐν τέλει ὑπετάγη εἰς αὐτοὺς (βλ. καὶ Δαλματία). Μ. Δ. Β.

Δαλμάτης, *Ἰωάννης*. Εἷς τῶν περὶ τὸν Κωνσταντῖνον Παλαιολόγον μαχητῶν κατὰ τὰς στιγμὰς τῆς καταλήψεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων, φονευθεὶς μετ' αὐτοῦ.

—**Δαλμάτη**, *Πιτσιμᾶνος*. Κρὴς στρατιωτικὸς κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐνετοκρατίας (βλ. Πιτσιμᾶνος).

Δαλματία (λατιν. Dalmatia, σερβ. καὶ κροατ. Dalmacija, ἰταλ. Dalmazia, γερμ. Dalmatien, γαλλ. Dalmatie) *[Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς Νοτιοσλαυίας ἀποτελοῦσα στενὴν λωρίδα γῆς, ἀπὸ τῶν πρὸς Β τῆς Ζάρας ὑψωμάτων μέχρι τοῦ Καττάρου, μεταξὺ τῆς Κροατίας, τῆς Βοσνίας, τῆς Ἑρζεγοβίνης καὶ τοῦ Μαυροβουνίου πρὸς Β, Α καὶ τὰ ΝΑ καὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς Ἀδριατικῆς μετὰ τῶν κατὰ μῆκος αὐτῆς νήσων πρὸς Δ καὶ τὰ ΝΔ. Ἔχει μῆκος 556 χλμ. καὶ ἀνώτατον πλάτος 74 χλμ. Ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆς εἶναι 12832 τετρ. χλμ., οἱ δὲ κάτοικοι 621.429. Αἱ παρὰ τὰς ἀκτὰς αὐτῆς νῆσοι ὑπερβαίνουν τὰς πεντήκοντα, αἱ κυριώτεραι δὲ αὐτῶν εἶναι ἡ Ρὰμπ ἢ Ἄρμπε, ἡ Πὰγκ ἢ Πάγκο ἢ Μπράτσα, ἡ Λεζίνα, ἡ Λίσσα ἢ Βίς, ἡ Κορτσούλα ἢ Κούρτσολα, ἡ Λαστόβο ἡ Μελέντα, ἡ Λούγκα ἡ Γκρόσσα, κτλ. Τὸ ἔδαφος τῆς Δαλματίας εἶναι ὀρεινόν. Πρὸς Β καὶ Α περιβάλλεται ὑπὸ τῶν *Διναρικῶν Ἄλπεων*, αἵτινες προεκτείνονται πρὸς τὴν Δαλματίαν καὶ σχηματίζουν τὰς κορυφὰς τοῦ Σβέτο Μπρέντο (Μόντε Σάντο) ὕψους 1754 μ., τοῦ Μπίο Κόβο, ὕψους 1766 μ., τοῦ Μόζορ ὕψους 1339 μ., τοῦ Πρόλογκ καὶ τοῦ Ὄριεν, ὅπερ δεσπόζει τοῦ Καττάρου, ὕψους 1898 μ. Αἱ κατὰ μῆκος τῆς παραλίας νῆσοι ἀποτελοῦν προέκτασιν τῶν ὀρέων τούτων. Αἱ ἀκταὶ εἶναι γενικῶς βραχώδεις καὶ πλήρεις κολπίσκων, ὁ κυριώτερος τῶν ὁποίων εἶναι ὁ τοῦ Καττάρου. Τὰ ὄρη τῆς Δαλματίας περιέχουν πλῆθος σπηλαίων, τὰ ὀνομαστότερα τῶν ὁποίων εἶναι τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ τοῦ Βιρλίτσκα. Ἐκ τῶν ὀρέων κατέρχονται πρὸς τὴν Ἀδριατικὴν πλεῖστοι μικροὶ ποταμοί, οἱ περισσότεροι τῶν ὁποίων εἶναι χειμαρρώδεις· ἐκ τούτων δὲ οἱ κυριώτεροι εἶναι: Νερέντα, προερχόμενος ἐξ Ἑρζεγοβίνης καὶ χυνόμενος δι' ἑλώδους δέλτα παρὰ τὴν χερσόνησον τοῦ Σαμπιοντσέλλο, ὁ Ζερμίνα, ὁ Κέρνα, ὅστις σχηματίζει θαυμασίους καταρράκτας, ὁ Σκραντίνα καὶ ὁ Τσετίνα. Ἡ Δαλματία περιέχει ἐπίσης καὶ πολλὰς μικρὰς λίμνας, ἡ μεγαλυτέρα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ Βράνα, ἔχουσα ἐπιφάνειαν 90 τετρ. χλμ. καὶ τῆς ὁποίας τὰ ὕδατα εἶναι ἁλμυρά, λόγῳ, προφανῶς, ὑπογείου αὐτῆς συγκοινωνίας μὲ τὴν θάλασσαν.

Τὸ κλῖμα τῆς Δαλματίας εἶναι εὐκραές. Ἡ θερμοκρασία ἐν αὐτῇ σπανίως κατέρχεται κάτω τοῦ 0. Ἡ μέση θερμοκρασία εἶναι +16 εἰς τὴν Ραγούζαν (Ντουμπρόβνικ) καὶ +14 εἰς τὴν Ζάραν. Αἱ ἑλώδεις πεδιάδες τοῦ Ναρέντα καὶ τοῦ Κέρνα εἶναι ἀνθυγιειναί. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἐδάφους περιλαμβάνει γαίας καταλλήλους πρὸς βοσκήν, μετ' ὀλιγίστων καλλιεργησίμων ἀγρῶν, ἀμπελώνων, κήπων καὶ δασῶν. Ἐν Δαλματίᾳ ἀφθονοῦν τὰ καρποφόρα δένδρα τῶν μεσημβρινῶν τόπων, αἱ ἐλαῖαι καὶ τὰ ἑσπεριδοειδῆ. Τὰ κυριώτερα προϊόντα εἶναι ὁ ἐκλεκτῆς ποιότητος οἶνος, αἱ ἐλαῖαι καὶ αἱ ὀπῶραι. Ἀκμάζει ἐπίσης καὶ ἡ κτηνοτροφία. Αἱ νῆσοι παράγουν ὀνομαστὸν μέλι. Τὰ κυριώτερα εἴδη τῆς βιομηχανίας εἶναι ἡ ναυπηγία ἱστιοφόρων, ἡ κατασκευὴ οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν, ἰδίως μαρασκῖνο, ἡ ὑελουργία, ἡ σαπωνοποιία, ἡ μεταξουργία κτλ. Ἐν Δαλματίᾳ ἡ συγκοινωνία μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ διεξάγεται δι' ἐλαχίστων ὁδῶν, μέσῳ Ἑρζεγοβίνης, εὑρισκομένων εἰς κακὴν κατάστασιν, καὶ δι' ἐλαχίστων σιδηροδρομικῶν γραμμῶν μεταξὺ Σπαλάτο καὶ Κνίν, μετὰ διακλαδώσεως εἰς τὸ Σιμπένικο καὶ μεταξὺ Μέτκοβιτς καὶ Κόνγιτς. Οἱ κυριώτεροι λιμένες εἶναι τὸ Σπαλάτο (Σπλίετ), ἡ Ζάρα, τὸ Σεμπένικο, ἡ Λίσσα, ἡ Ραγούζα καὶ τὸ Κάτταρον.

Ἡ προέχουσα ἐθνικότης ἡ κατοικοῦσα ἐν Δαλματίᾳ εἶναι ἡ τῶν Δαλματῶν-Κροατῶν, οἵτινες ἀνέρχονται εἰς τὰ 92 % τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ. Εἰς τὰς πόλεις καὶ εἰς τὰς νήσους οἱ Ἰταλοὶ ἀποτελοῦν τὰ 5% τῶν κατοίκων. Ὑπάρχουν ἐπίσης ὀλίγοι Ἀλβανοὶ καί τινες Ἑβραῖοι. Τὰ 83 % τῶν Δαλματῶν εἶναι καθολικοί, τὰ δὲ 16 % ὀρθόδοξοι.

Ἀπὸ πολιτικῆς ἀπόψεως ἡ Δαλματία σήμερον ἀνήκει εἰς τὴν Νοτιοσλαυΐαν, πλὴν τῆς πόλεως *Ζάρας* μετὰ μικρᾶς περιοχῆς καὶ τῆς νήσου *Λαγκόστα*, αἵτινες περιῆλθον εἰς τὴν Ἰταλίαν. Πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου ἡ Δαλματία ἀνῆκεν εἰς τὴν Αὐστροουγγαρίαν, τῆς ὁποίας ἀπετέλει ἰδιαιτέραν ἐπαρχίαν, διοικουμένην ὑπὸ αὐτοκρατορικοῦ καὶ βασιλικοῦ ἐπιτρόπου καὶ ἀποστέλλουσαν εἰς τὴν αὐστροουγγαρικὴν βουλὴν 9 βουλευτάς. —Μ.

—*[Παραλ. Γεωγρ.]* Βλ. λ. Ἀδριατικόν.

—*[Στρατ. Γεωγρ.]* Ἡ *Δαλματία* δὲν δύναται νὰ καταστῇ ὁρμητήριον ἐπιχειρήσεων, ὡς κατὰ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἡ Αὐστροουγγρικὴ Μοναρχία ἠδύνατο νὰ ἐπιχειρήσῃ κατὰ τοῦ τέως μαυροβουνιωτικοῦ κράτους, ἀλλὰ αἱ ἐν Δαλματίᾳ δυνάμεις θὰ μεταφερθῶσιν εἴτε πρὸς τὸ ὑψίπεδον τοῦ Νοβιπαζάρ, ὅπως ἐνεργήσωσι πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου, εἴτε πρὸς τὴν Κροατίαν καὶ πρὸς τὰ βόρεια ὅρια τοῦ κράτους. Εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν ἡ Δαλματία κέκτηται πλείστους ἀρίστους λιμένας, τοῦ Καττάρου (Cattaro), τοῦ Σπαλάτο (Spalato), τοῦ Σεμπένικο (Sebenico), ὧν πλεῖστοι εἶναι ὠχυρωμένοι καὶ δι' ὧν δύναται νὰ γίνῃ ἐπιβίβασις στρατοῦ καὶ μεταφορὰ τούτου πρὸς βορρᾶν. Αἱ πρὸ τῆς δαλματικῆς ἀκτῆς νῆσοι Λίσσα (Lissa), Λεζίνα (Lesina) καὶ ἄλλαι παμπληθεῖς σχηματίζουσι δαίδαλον διόδων καὶ στενῶν, ἀποτελοῦσαι προπέτασμα ἰσχυρόν, ὡς ἡ ἱστορία πλειστάκις κατέδειξεν, ἔτι μᾶλλον ἐνισχυόμενον νῦν διὰ τῶν ὑποβρυχίων.

Ν. ΚΟΚΙΔΗΣ

—*[Ἱστορ.]* Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, οἱ ἀρχαιότατοι κάτοικοι τῆς Δαλματίας ἀνῆκον εἰς τὴν ἰλλυρικὴν φυλήν. Αἱ ἀκταὶ ἀπῳκίσθησαν κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τῶν Φοινίκων καὶ κατόπιν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Φαίνεται ὅτι τὸ ὄνομα τῆς φυλῆς τῶν Δαλματῶν προῆλθεν ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως *Δάλμιον* ἢ *Δαλμίνιον*, τὴν ὁποίαν κατῴκουν. Κατὰ

Digitized by Google

τὸν Β' π. Χ. αἰῶνα οἱ Ρωμαῖοι, ἀφοῦ κατενίκησαν τὸν βασιλέα Γένθιον, κατέλαβον μέρος τῆς Δαλματίας (168—156 π. Χ.). Τῷ 117 ὁ Μέτελλος ἐκυρίευσε τὴν πρωτεύουσαν αὐτῆς Σάλωνα, τῷ δὲ 79 π. Χ. ὁλόκληρος ἡ Δαλματία ὑπετάγη εἰς τοὺς Ρωμαίους. Οἱ Δαλματοὶ μετὰ ἐπανειλημμένας ἐπαναστάσεις ὑπετάγησαν ὁριστικῶς κατὰ τὸ 23 ἔτος μ. Χ. καὶ μετὰ τῆς Ἰαπυδίας καὶ τῆς Λιβουρνίας ἀπετέλεσαν τὴν ρωμαϊκὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἰλλυρικοῦ. Ἐπὶ τῆς ρωμαϊκῆς κυριαρχίας ἡ χώρα ἐπετέλεσε μεγάλας προόδους εἰς τὸν πολιτισμόν. Κατὰ τὸν Γ' μ. Χ. αἰῶνα ἐκ τῆς Δαλματίας προῆλθεν εἷς τῶν ὀνομαστοτέρων Ρωμαίων αὐτοκρατόρων, ὁ Διοκλητιανός. Τὰ ρωμαϊκὰ ἐρείπια ἐν Δαλματίᾳ εἶναι πολυαριθμότατα. Μετὰ τὴν διανομὴν τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, ἡ Δαλματία περιῆλθεν εἰς τὸ Δυτικὸν κράτος. Ὀλίγον ὅμως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ὁνορίου ἡνώθη μετὰ τοῦ Ἀνατολικοῦ. Τῷ 489 προσηρτήθη εἰς τὸ βασίλειον τῶν Ὀστρογότθων, ἀλλὰ κατόπιν κατεκτήθη ὁριστικῶς ὑπὸ τοῦ Ναρσῆ. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ΣΤ' αἰῶνος κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἀβάρων, κατὰ τὸν Ζ' δὲ αἰῶνα ἤρξατο ἡ εἰσβολὴ τῶν σλαυϊκῶν φυλῶν τῶν Κροατῶν καὶ τῶν Σέρβων εἰς τὴν Δαλματίαν. Οἱ εἰσβολεῖς οἵτινες ἐγκατεστάθησαν κυρίως εἰς τὴν ὕπαιθρον χώραν, προσηλυτίσθησαν ταχέως εἰς τὴν καθολικὴν ρωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν, ἐνῷ τὸ καθαρῶς ρωμαϊκὸν στοιχεῖον περιωρίσθη εἰς τὰς πόλεις. Κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα οἱ διάφοροι φύλαρχοι τῆς Δαλματίας περιῆλθον ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ τὴν ἐξάρτησιν τοῦ Δυτικοῦ ἢ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους. Κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα, ἀπὸ τοῦ Τομισλάου (912—940), ὁ τίτλος τοῦ «βάνου» ἢ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν δαλματικῶν καὶ κροατικῶν διαμερισμάτων ἀπέβη κληρονομικός. Κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα ὁ Ζβονιμὶρ ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως. Ἀπὸ τοῦ 995 μέχρι τοῦ 1000 οἱ Βενετοὶ ἐκυρίευσαν μέγαν ἀριθμὸν πόλεων καὶ νήσων τῆς Δαλματίας. Κατὰ τὴν ἕνωσιν τῆς Κροατίας πρὸς τὴν Οὑγγαρίαν (1102), ἡ Δαλματία ἠκολούθησε τὴν τύχην ταύτης. Κατὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Μπέλα τοῦ Δ' (1235—1270) ἡ Δαλματία ὑπέστη τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Μογγόλων, οἵτινες ὅμως ἀπεκρούσθησαν. Ὁ Λουδοβῖκος ὁ Μέγας (1342—1382) κατώρθωσε ν' ἀποσπάσῃ ἀπὸ τοὺς Βενετοὺς πάντα τὰ δαλματικὰ ἐδάφη, τὰ ὁποῖα οὗτοι εἶχον καταλάβει. Κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα ὁ Λαδίσλαος, υἱὸς τοῦ Καρόλου τοῦ Δυρραχίου στεφθεὶς βασιλεὺς τῆς Κροατίας, ἐπώλησεν ἀντὶ 100.000 δουκάτων τὴν Δαλματίαν εἰς τοὺς Βενετούς, ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν ὁποίων παρέμεινε μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, καὶ ὧν ἡ ἐπίδρασις ἐπὶ τῶν δαλματικῶν πόλεων εἶναι μέχρι σήμερον καταφανής. Αἱ λαϊκαὶ ὅμως μᾶζαι παρέμειναν πισταὶ εἰς τὴν σλαυικὴν γλῶσσαν· ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' μέχρι τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἐν Δαλματίᾳ ἐνεφανίσθη σειρὰ ὁλόκληρος σημαντικῶν ἐθνικῶν Δαλματῶν ποιητῶν. Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Βενετίας (1797) κατέλαβε τὴν Δαλματίαν ἡ Αὐστρία. Διὰ τῆς συνθήκης ὅμως τοῦ Πρεσβούργου ἡ Δαλματία παρεχωρήθη εἰς τὸν Ναπολέοντα, ὁ ὁποῖος τῷ 1809 περιέλαβεν αὐτὴν εἰς τὸ βασίλειον τῆς Ἰλλυρίας. Τῷ 1815 ἡ Δαλματία κατελήφθη ἐκ νέου ὑπὸ τῆς Αὐστρίας, ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τῆς ὁποίας παρέμεινε μέχρι τοῦ Παγκοσμίου πολέμου. —Β.

— *[Χριστ. Τέχν.]* Ἱκανὸν εἶναι τὸ ἐνδιαφέρον, ὅπερ παρουσιάζει ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς χριστιανικῆς ἀρχαιολογίας καθόλου καὶ τῆς βυζαντινῆς τέχνης εἰδικώτερον ἡ Δαλματία. Ὡς ἐκ τῆς θέσεώς της καὶ τοῦ ρόλου, τὸν ὁποῖον ἔπαιξε κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνας, ἡ χώρα αὕτη οὐχὶ μόνον λίαν ἐνωρὶς προσεδέχθη ἀφθόνους ἐξ Ἀνατολῆς καλλιτεχνικὰς ἐπιδράσεις, ἀλλὰ καὶ μεταγενεστέρως ὑπῆρξε τὸ μέσον, δι' οὗ ἡ ἰταλικὴ τέχνη ἠδυνήθη νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὴν Σερβίαν καὶ περαιτέρω ἔτι, εἰς τὰς χώρας τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Κέντρον τῆς καλλιτεχνικῆς ταύτης κινήσεως ὑπῆρξεν ἡ παρὰ τὸ σημερινὸν Σπαλάτο (ἤ, κατά τινας, Σπάλατο) περιοχή, ἔνθα πλούσια ὑπάρχουν τὰ κατάλοιπα μακραίωνος χριστιανικοῦ βίου.

Εἰς λίαν παρῳχημένην ἐποχὴν συναντῶμεν ἐνταῦθα τὸ παλάτιον τοῦ Διοκλητιανοῦ, ὅπερ, μολονότι δὲν δύναται νὰ ἐνδιαφέρῃ ἀμέσως τὴν καθόλου χριστιανικὴν τέχνην, διδάσκει ὅμως πάμπολλα περὶ τῆς διατάξεως καὶ τῆς οἰκοδομικῆς τῶν βυζαντινῶν παλατίων, διότι ᾠκοδομήθη διὰ τεχνιτῶν προσκληθέντων ἐξ Ἀνατολῆς καὶ δὴ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ παλατίου, ὅπερ ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἤγειρεν εἰς τὴν νέαν του πρωτεύουσαν.

Πρὸς βορρᾶν τοῦ Σπαλάτο εὑρίσκονται τὰ λείψανα τῆς ἀρχαίας πόλεως Salone, ἐξ ἧς πολλὰ οἰκοδομικὰ ὑλικὰ ἐλήφθησαν κατὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ Σπαλάτο, τοῦ Τράου καὶ ἑτέρων τινῶν πόλεων τῆς δαλματικῆς ἀκτῆς. Τὰ σπουδαιότερα τῶν ἐν Salone καταλοίπων ἀνάγονται εἰς κτίσματα καὶ τάφους χριστιανικοὺς παλαιοτέρους τοῦ ΣΤ' μ. Χ. αἰῶνος, εἰς βασιλικὰς τοῦ ΣΤ' αἰῶνος, εἰς τάφους τοῦ ΣΤ' καὶ τοῦ Ζ' αἰῶνος καὶ εἰς κατασκευάσματά τινα ἀβεβαίας χρονολογίας. Μέγιστον ἐνδιαφέρον παρέχει τὸ κοιμητήριον τῆς Μαναστιρίνης, ἀνῆκον εἰς τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνας, συνολικῆς δ' ἐκτάσεως οὐχὶ κατωτέρας τῶν 5.400 τετρ. μέτρων καὶ περιλαμβάνον ἀξιολόγους τινὰς τάφους, ὡς ὁ τῆς ἡγουμένης Ἰωάννας καὶ τῆς Ἀσκληπία, καὶ παμπληθεῖς ἐπιτυμβίους ἐπιγραφάς. Μικροτέραν σημασίαν ἔχει τὸ κοιμητήριον τοῦ Marusinac, ἔνθα ἀνευρέθη βασιλικὴ τοῦ ΣΤ' αἰῶνος καὶ τάφοι τοῦ ΣΤ' καὶ τοῦ Ζ' αἰῶνος μεθ' ἑτέρων τινῶν ἀβεβαίας χρονολογίας.

Τὸ κοιμητήριον τοῦ Vranjic, κείμενον πρὸς νότον τῆς προμνησθείσης πόλεως Salone, περιλαμβάνει παμπληθεῖς ἐπιτυμβίους ἐπιγραφάς, ὧν αἱ παλαιότεραι ἀνάγονται εἰς τὸ ἔτος 423 μ. Χ. Λίαν ἀξιοσημείωτος εἶναι καὶ ἡ ἐπισκοπικὴ βασιλικὴ τῆς αὐτῆς πόλεως, εἰς ἣν προσήρτηται Βαπτιστήριον διακεκοσμημένον διὰ λαμπρᾶς ψηφοθεσίας, Κατηγουμενεῖον κλπ. Παρὰ τὴν βασιλικὴν ταύτην ἀνευρέθησαν καὶ λείψανα παλαιοτέρου τινὸς κτίσματος. Ἄξια μνείας εἶναι τέλος κιονόκρανα καὶ τεμάχια πλακῶν μαρμάρου τοῦ ΣΤ' αἰῶνος, προερχόμενα ἐκ Salone καὶ ἀποκείμενα εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Σπαλάτο, ὡς καὶ μεγάλη ἐπιτάφιος στήλη, προγενεστέρα τοῦ Η' αἰῶνος, ἀνευρεθεῖσα ἐν τῇ αὐτῇ πόλει καὶ ἀποκειμένη ἐν Ζαγαβρίᾳ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *J. Zeiller*. Spalato, Le palais de Dioclétien.—*Ch. Diehl*, Manuel d'art byzantin.—*Cabrol*, Dictionnaire, ἐν λ. (ἔνθα πλήρης κατάλογος τῶν σχετικῶν ἔργων).

Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

δαλματικός, *—ή, —όν·* ὁ ἀπὸ τῆς Δαλματίας, ὁ ἰδιάζων εἰς τοὺς Δαλματούς· ‖ τὸ θηλ. *δαλματικὴ* ὡς οὐσιαστ., εἶδος ἐσθῆτος.

— *['Εγκυκλ.]* Ἡ *δαλματικὴ* ἦτο εἶδος λευκοῦ χιτῶνος μετὰ πλατέως διανοιγομένων χειρίδων καὶ μακρῶν ἐκ πορφύρας γραμμῶν, ἐν Δαλματίᾳ τὸ πρῶτον κατασκευασθέντος. Παρομοία κατ' ἀρχὰς πρὸς τὸ κολόβιον, ὀνομάζεται καὶ *χιτὼν ἀχειρίδωτος* (Σωζομ. Γ, 14), εἴτε διὰ τὴν παντελῆ ἔλλειψιν, εἴτε καὶ διὰ τὴν ὑπερβολικὴν βραχύτητα τῶν χειρίδων. Ὡς κοσμικὸν καὶ καθημερινῆς χρήσεως ἔνδυμα ἐφέρετο ἡ δαλματικὴ ὑπὸ προσώπων τῆς ἀνωτέρας τάξεως, κρατῆσαν κυρίως ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν Ρωμαίων αὐτοκρατόρων. Διάταγμα τοῦ Διοκλητιανοῦ κατὰ τὰ τέλη τοῦ Γ' αἰῶνος πληροφορεῖ, ὅτι ὑπῆρχον δαλματικαὶ *λάσιοι* (=μάλλιναι), *ὁλοσηρικαὶ* (=ὁλομέταξοι) καὶ *ὀθόναι* (=λιναῖ), ἄλλαι μὲν ἔχουσαι τὸν ἐκ πορφύρας κόσμον, ἄλλαι δὲ ἄσημοι, κατασκευαζόμεναι ἐν Σκυθοπόλει, ἐν Ταρσῷ, ἐν Βύβλῳ, ἐν Λαοδικείᾳ καὶ ἀλλαχοῦ καὶ διατιμώμεναι ἀπὸ 1.500 μέχρι 10.000 δηναρίων. Εἰς χρόνους μεταγενεστέρους ἡ δαλματικὴ ἀποτελεῖ ἔνδυμα βασιλικόν, φερόμενον ὑπὸ τῶν αὐτοκρατόρων κατὰ τὴν ὥραν τῆς στέψεως αὐτῶν ἢ κατ' ἐπισήμους ἄλλας τελετάς. Ἀπὸ τῆς κοσμικῆς ἡ δαλματικὴ εἰσήχθη καὶ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν χρῆσιν. Πρὶν ἢ εἰσαχθῇ ὡς ἄμφιον τὸ φελόνιον, αἱ δαλματικαὶ ἐφέροντο ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἐπισκόπων, μετὰ τὴν ἐπικράτησιν δὲ τοῦ φελονίου παρεχωρήθησαν εἰς τοὺς διακόνους, διατηρηθεισῶν ἐν τῇ Δύσει τῶν πολυτίμων τοιούτων ὡς ἀμφίου τῶν προκρίτων ἀρχιερέων καὶ τῶν ἀρχιδιακόνων αὐτῶν. Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὰς δαλματικὰς τῶν διακόνων δέον νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Ἱσπανίας καὶ Γαλατίας ὁ ὑπ' αὐτῶν φερόμενος δαλματικὸς χιτὼν ὡμοίαζε πολὺ πρὸς τὸ στιχάριον, ἐξ οὗ καὶ ὠνομάζετο alba· ἴσως καὶ τὸ παρ' ἡμῖν στιχάριον τῶν διακόνων ἐκ τοιαύτης τινὸς σκοπίμου ἢ καὶ τυχαίας προσαρμογῆς τῆς δαλματικῆς πρὸς τὸν λευκὸν χιτῶνα προῆλθε. Πάντως τοῦτο ὁμοιάζει ὀλιγώτερον πρὸς τὴν albam καὶ περισσότερον πρὸς τὴν δαλματικήν. Ὡς πρὸς δὲ τὰς δαλματικὰς τῶν ἐπισκόπων φέρονται τοιαῦται πολύτιμοι καὶ πρὸ τοῦ Θ' αἰῶνος ὑπὸ τοῦ *πάπα* ἢ ὑπ' αὐτοῦ εἰς προκρίτους ἀρχιερεῖς παραχωρούμεναι. Ἐκράτησε δ' ἔπειτα ἀπὸ τοῦ Θ' αἰῶνος ὡς ἐσωτερικὸν ἄμφιον τῶν ἐπισκόπων τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐν χρήσει μέχρι σήμερον. Ἐκ τῆς δαλματικῆς προῆλθε καὶ ὁ παρ' ἡμῖν *ἀρχιερατικὸς σάκκος*, ὅστις ἀπὸ τοῦ ΙΑ' αἰῶνος ὑπὸ μόνου τοῦ πατριάρχου καθ' ὡρισμένας ἑορτὰς φερόμενος, ἐξετόπισε βαθμηδὸν ὁλοσχερῶς τὰ πολυσταύρια καὶ ἀρχιερατικὰ φελόνια. Π. Ν. ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ

Δαλματικὸς (Dalmaticus) *Λούκιος-Καικίλιος-Μέττελος*. Ρωμαῖος στρατηγός, ἀνεψιὸς τοῦ Κουΐντου Καικιλίου Μετέλλου. Γενόμενος ὕπατος τῷ 119 π. Χ. ἐκήρυξεν ἄνευ λόγου τὸν πόλεμον ἐναντίον τῶν Δαλματῶν, οἵτινες, ἅμα τῇ ἐμφανίσει αὐτοῦ, ἐτράπησαν εἰς ἄτακτον φυγήν, οὐδεμίαν ἀντίστασιν ἀντιτάξαντες. Ἐν τούτοις, ἐπανελθὼν εἰς Ρώμην, ἑώρτασε νικητηρίους θριάμβους καὶ ὠνομάσθη κήνσωρ τῷ 115. Ὡς τοιοῦτος κατεπολέμησε τὰς ἀνηθίκους τάσεις τοῦ θεάτρου τῆς ἐποχῆς του. Ἀνῳκοδόμησε τὸν ἐν Ρώμῃ ναὸν τοῦ Κάστορος καὶ τέλος ἐτιμήθη διὰ τοῦ ἀξιώματος τοῦ μεγάλου ποντήφικος. —Β.

Δαλμάτιος. Ἐν τῷ Ρωμαϊκῷ Ἁγιολογίῳ τέσσαρες ἅγιοι ὑπάρχουσι φέροντες τὸ ὄνομα τοῦτο:

—1) *Δαλμάτιος ἐπίσκοπος*. Κατὰ τὸν Γ' αἰῶνα ἐν Ἰταλίᾳ ζῶν καὶ τὸ πρῶτον ὡς ἱεραπόστολος σταλεὶς εἰς Γαλλίαν καὶ εὐδοκιμήσας ἐν τῇ ἀποστολῇ ταύτῃ προεχειρίσθη ἔπειτα ἐπίσκοπος τῆς Παβίας ἐν Λομβαρδίᾳ, καὶ τῷ 304 ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον κατὰ τὸν διωγμὸν τοῦ Μαξιμίνου. Ἡ μνήμη αὐτοῦ ἑορτάζεται τὴν 5 Δεκεμβρίου.

—2) *Δαλμάτιος ἡγούμενος*· βλ. λ. Δαλμάτος.

—3) *Δαλμάτιος ἐπίσκοπος*. Ἐν Rodez τῆς νοτίου Γαλλίας γεννηθεὶς κατὰ τὸ β' ἥμισυ τοῦ Ε' αἰῶνος καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν κλῆρον προεχειρίσθη ἐπίσκοπος τῆς γενετείρας του τῷ 524. Παρέστη εἰς τὴν Α' ἐν Clermont σύνοδον τοῦ 535 καὶ εἰς τὴν Δ' ἐν Orléans τῷ 541 καὶ ἐν βαθεῖ γήρατι ἀπέθανε τῷ 580. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 13 Νοεμβρίου.

—4) *Δαλμάτιος* (Dalmatius Monier ἢ Monner) *ὁ μακάριος*. Γεννηθεὶς τῷ 1291 ἐν Sainte-Colombe-de Farnez τῆς Καταλωνίας ἐν Ἱσπανίᾳ, μετέβη εἰς τὸ φημιζόμενον τότε πανεπιστήμιον τοῦ Montpellier τῆς Γαλλίας καὶ συνεπλήρωσε τὰς σπουδάς του. Ἐπανελθὼν δ' εἶτα εἰς τὴν πατρίδα του κατετάχθη εἰς τὸ τάγμα τῶν Δομινικανῶν τῷ 1314 καὶ ἐδίδασκεν ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη θεολογίαν. Ἀποφεύγων τὰς παντοίας ἐκδηλώσεις τιμῆς, ἃς ἔκαμνον εἰς αὐτὸν διὰ τὰς πολλὰς ἀρετὰς καὶ τὴν παιδείαν του, ἀπεσύρθη εἴς τι ἐρημητήριον ἐν Sainte-Baume τῆς Προβηγκίας καὶ ἐκεῖ διῆλθε βίον αὐστηρῶς ἀσκητικόν. Ἀλλὰ μετὰ τριετίαν, τῇ ἐπιμόνῳ παρακλήσει τοῦ τάγματός του, ἐπανῆλθεν εἰς Gironne, ἕδραν αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖ ἔζη ἔν τινι *σπηλαίῳ* προσευχόμενος καὶ μελετῶν. Ἀπέθανε τῷ 1341. Ὁ πάπας Βενέδικτος ὁ ΙΓ' τῷ 1726 ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς δομινικανοὺς νὰ ἑορτάζωσι τὴν μνήμην τοῦ ἁγίου Δαλματίου τὴν 24 Σεπτεμβρίου. Ε. Γ. Π.

— **Δαλμάτιος, *Φλάβιος-Ἰούλιος*.** Ἀνεψιὸς τοῦ Μ. Κωνσταντίνου. Πατὴρ αὐτοῦ ἦτο ὁ Φλάβιος Δαλμάτιος, υἱὸς τοῦ Κωνσταντίου τοῦ Χλωροῦ ἐκ τῆς δευτέρας αὐτοῦ συζύγου Φλαβίας Μαξιμιάνας Θεοδώρας. Ὁ Δαλμάτιος ἔλαβε τῷ 333 παρὰ τοῦ θείου του τὸν τίτλον τοῦ ὑπάτου, τῷ δὲ 335 τὸν τίτλον τοῦ καίσαρος, ἀφοῦ προηγουμένως κατέβαλεν εἰς τὴν Κύπρον τὴν στάσιν σφετεριστοῦ τινος. Τῷ ἀνετέθη ἐπίσης καὶ ἡ διοίκησις τῆς Μακεδονίας, τῆς Θρᾴκης καὶ τῆς Ἀχαΐας. Τῷ 337 ἐφονεύθη μετὰ τοῦ πατρός του κατά τινα στάσιν, ἡ ὁποία ἐξερράγη ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μ. Κωνσταντίνου. Μ. ΜΠΙΣΤΗ

Δαλμάτος *(ἅγιος)*. Ἐπιφανὴς μοναχὸς τῆς Ε' ἑκατονταετηρίδος, ἐξ Ἀνατολῶν ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἴσως τῷ 384, ἐν ἡλικίᾳ ἐτῶν τριάκοντα, ὅτε, διανείμας εἰς τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ τὴν πλουσίαν του περιουσίαν, κατετάχθη εἰς τοὺς μοναχοὺς τῆς περιωνύμου γενομένης ὕστερον μονῆς τῶν Δαλμάτων ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐκλεγεὶς ἡγούμενος, μετὰ τὸν θάνατον Ἰσαακίου, τοῦ ἱδρυτοῦ αὐτῆς, συμβάντα τῷ 396. Τὸν Δαλμάτον ἐσέβοντο πάντες οἱ σύγχρονοι καὶ αὐτοὶ οἱ αὐτοκράτορες Θεοδόσιος Α' καὶ Β'. Ὅτε δὲ τὸ ἔργον τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς συνόδου ἐπολεμεῖτο ὑπὸ τῶν εὐνούχων τοῦ παλατίου, παρακωλυόντων τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐξ Ἐφέσου γνωστοποίησιν τῆς κατὰ Νεστορίου ἀποφάσεως τῆς συνόδου ταύτης, οἱ προεξάρχοντες αὐτῆς ἀπέστειλαν πρὸς τὸν Δαλμάτον ἐπιστολὴν μετὰ τῶν πρακτικῶν διά τινος ἐπαίτου, κρύψαντες αὐτὰ εἰς τὸ κοῖλον τῆς καλαμίνης αὐτοῦ ῥάβδου. Ταῦτα λαβὼν ὁ Δαλμάτος, συνήθροισε λαοῦ πλῆθος, κληρικοὺς καὶ λαϊκούς, ἄνδρας καὶ γυναῖκας, σχηματίζοντας μεγάλην διαδήλωσιν, καί, τὰ πάντα γνωστὰ τῷ Θεοδοσίῳ Β' καταστήσας καὶ δεόντως διαφωτίσας αὐτόν, κατώρθωσε νὰ ἐκδοθῇ βασιλικὸν ὑπὲρ τῶν ἀποφάσεων τῆς συνόδου διάταγμα. Τότε ἡ Γ' σύνοδος ἀπένειμεν εἰς τόν τε Δαλμάτον καὶ τοὺς τῆς ἡγουμενίας διαδόχους τὸ δίκαιον τοῦ εἶναι καὶ γράφεσθαι «ἀρχιμανδρίτην καὶ ἔξαρχον πρωτοπρεσβύτερον, καὶ ἄρχοντα πάντων τῶν εὐαγῶν μοναστηρίων τῆς πόλεως» (*Μ. Γεδεὼν* Βυζαντ. Ἑορτολ. εἰς τὴν 2 Αὐγούστου).

— **Δαλμάτων *μονή*.** Κειμένη ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἄνωθεν τοῦ Ψαμμαθία, πλησίον τοῦ σημερινοῦ Σουλοὺ-μοναστήρ, ἔσχεν ἱδρυτὴν τὸν ἐξ Ἀνατολῆς Ἰσαάκιον, μονάσαντα ἐν αὐτῇ κατὰ τὰ ἔτη 374—396. Τὴν ὀνομασίαν ὅμως ἀπὸ τοῦ Δαλμάτου λαβοῦσα καὶ τιμηθεῖσα τόσον ὑπὸ τῆς Γ' συνόδου, ἐγένετο μία τῶν ἐπιφανεστέρων μονῶν. Κωνσταντῖνος ὁ Κοπρώνυμος τῷ 768 μετεποίησεν αὐτὴν εἰς στρατῶνα, γινώσκομεν ὅμως ὅτι ἐξηκολούθει νὰ ζῇ καὶ κατὰ τὴν Γ' ἑκατονταετηρίδα. Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

Δαλματὼφ (Dalmatov) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ρωσίας, ἔχουσα 5.000 κατοίκους. Κεῖται εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Πέρμ, κέκτηται δὲ περιώνυμον μονήν, ἥτις τῷ 1774 ἐπολιορκήθη ὑπὸ τοῦ Πουγκατσέφ.

Δαλματὼφ (Dalmatov), ***Βασίλης*** ἢ ***Δολμανώφ***. Ρῶσος διπλωμάτης τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Ἔχαιρε τῆς ἐμπιστοσύνης τῶν μεγάλων πριγκίπων Ἰβὰν Γ' καὶ Βασίλη Ἰβάνοβιτς. Ἐπιφορτισθεὶς δι' εἰδικῆς ἀποστολῆς εἰς Τβὲρ (1476) καὶ Πσκὼφ (1509), ἐξησφάλισε τὴν ὑποταγὴν τῶν κατοίκων εἰς τὴν Μόσχαν. Τῷ 1525 ἠρνήθη ν' ἀναλάβῃ ἀποστολὴν παρὰ τῷ αὐτοκράτορι Μαξιμιλιανῷ, προβαλὼν ὡς

Digitized by Google

δικαιολογίαν τὴν πενίαν του. Ὁ Βασίλης Ἰβάνοβιτς τὸν ἐφυλάκισεν εἰς Μπιελοζέρο, ὅπου ἀπέθανεν ὀλίγον βραδύτερον. Δ. Δ.

Δάλμιον [*Ἀρχ. Γεωγρ.*] κατ' ἄλλα χειρόγραφα *Δαλμίνιον* ἢ *Δαίμιον*, κατὰ δὲ τὸν Ἀππιανὸν (Ἰλλυρικὴ 11) καὶ τὸν Πτολεμαῖον (Β, ιστ', 11) *Δελμίνιον*· φαίνεται ὅμως ὅτι *Δάλμιον* εἶναι ἡ ὀρθοτέρα ὀνομασία, ὑποδειχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Holsienius καὶ λαβοῦσα διὰ τοῦτο θέσιν εἰς τὰ διωρθωμένα κείμενα Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου καὶ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Στράβωνος ὑπὸ Διδότου. Πόλις μεγάλη, τὴν ὁποίαν ὁ Ρωμαῖος στρατηγὸς Νασικᾶς, λόγῳ τῶν ληστρικῶν ἕξεων τῶν κατοίκων, κατήντησε μικράν, τὰς δὲ πεδιάδας της βοσκησίμους γαίας. Ἡ βαρβαρότης τῶν *Δαλμάτων*, μὴ ἐχόντων νομίσματα διὰ τὰς ἐμπορικάς των συναλλαγάς, ἀλλὰ μεταχειριζομένων τὸν πρωτογενῆ τύπον τοῦ ἀνταλλακτικοῦ ἐμπορίου εἰς εἶδος, ὡς καὶ τὸ ἔθος των ὅπως κατὰ ὀκταετίαν μεταβάλλωσι τὰς κτηματικάς των περιουσίας διὰ νέων διανομῶν («διὰ ὀκταετηρίδος χώρας ἀναδασμὸν ποιεῖσθαι», *Στράβ.* 262 3) δὲν ἄφηκαν τὴν πρωτεύουσάν των νὰ ἀκμάσῃ. Ἐπειδὴ δὲ ἐπετίθεντο ληστρικῶς κατὰ τῶν προσχωρησάντων ὑπὸ τοὺς Ρωμαίους Ἰλλυριῶν καὶ περιφρονητικῶς ἠρνοῦντο νὰ δεχθῶσι τῶν Ρωμαίων τοὺς πρέσβεις, ὁ στρατηγὸς Μᾶρκος Φίγλος εὗρε μόνον τρόπον τῆς καθυποταγῆς τῶν Δαλμάτων τὴν πυρπόλησιν τοῦ Δαλμίου διὰ κορυνῶν πισσηρῶν, «ἃς πίσσῃ καὶ θείῳ καὶ στυππίῳ περιβαλὼν εἰς τὸ Δελμίνιον ἐκ τῶν καταπελτῶν ἐσφενδόνα. Αἱ δ' ὑπὸ τῆς ρύμης κατεκαίοντο, καὶ φερόμεναι καθάπερ λαμπάδες, ὅπου τύχοιεν ἐπίμπρασαν» (*Ἀππιαν.* αὐτ.). Εἶναι τὸ σύγχρονον Dumno ἢ Davno. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

δαλὸς (ὁ). Τὸ ἀνημμένον ξύλον, ὁ δαυλός, ἢ δᾴς ‖ ὁ κεραυνὸς τοῦ Διός.

—[*Ἀρχαιολ.*] Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ὁ δαλὸς ἐχρησιμοποιεῖτο πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ «καθαρσίου ὕδατος», λαμβανόμενος ἀπὸ τοῦ βωμοῦ καὶ ἐμβαπτιζόμενος ἐν τῷ ὕδατι τοῦ «χέρνιβος». Ὁ συνδυασμὸς οὗτος ὕδατος καὶ πυρός, στοιχείων κατ' ἐξοχὴν ἀποκαθαρτικῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, εἶναι συνηθέστατος (βλ. *κάθαρσις*). Π. Ν. Π.

δαλπάδη (ἡ) (Dalpada) [*Ζωολ.*] Γένος ἡμιπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *πεντατομιδῶν*, περιλαμβάνον μικροὺς κορέους διακρινομένους κυρίως διὰ τοὺς ζωηροὺς χρωματισμούς των. Γνωστὰ περὶ τὰ 40 εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς Ἰνδίας, τὴν Μαλαισίαν καὶ τὴν Μαδαγασκάρην. Δ. Ν. Π.

δάλσυρος (ὁ) (Dalsyrus) [*Ζωολ.*]. Γένος ἐντόμων ἡμιπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *πεντατομιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει κορέους μετρίου μεγέθους, μὲ κεφαλὴν βραχεῖαν, κεραίας μικροτάτας, ρύγχος βραχὺ καὶ θώρακα ἀπεστρογγυλωμένον κατὰ τὰς πλευράς των. Γνωστὰ περὶ τὰ 10 εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς θερμὰς χώρας τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Δ. Ν. Π.

Δαλταβάν. Βεζύρης τῆς Τουρκίας κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, διάδοχος τοῦ Χουσεΐν Κιουπρουλῆ. Ἦρξεν ἐπί τινας μόνον μῆνας (1702-1703), θανατωθεὶς ὑπὸ τοῦ σουλτάνου.

Δάλτων (Dalton), *Ἰάκωβος-Καικίλιος*. Ἄγγλος στρατιωτικὸς καὶ συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1848. Ἐξετέλεσε σημαντικὰς διπλωματικὰς καὶ στρατιωτικὰς ἀποστολὰς καὶ ἀπεσύρθη τοῦ στρατοῦ μὲ τὸν βαθμὸν στρατηγοῦ. Ἔγραψε: «The Artillerist's Handbook of Reference» (1875—1876) καὶ «The Army Book for the British Empire» (1893). Ἀπὸ τοῦ 1883—1887 ἐξέδωκε τὸ περιοδικὸν «The Gibraltar Chronicle». Ἐξελέγη ὡς ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς βασιλικῆς Ἀκαδημίας τῆς Μαδρίτης.

—**Δάλτων** (Dalton), *Ἰωάννης*. Ἄγγλος ποιητὴς καὶ θεολόγος (1709—1763). Ὑπῆρξε διδάσκαλος τοῦ λόρδου Μπώσαν. Ἔγραψε πολυάριθμα ποιητικὰ ἔργα, ἐν οἷς διακρίνονται: «Αἱ δύο ἐπιστολαὶ» (1745) καὶ τὸ «Περιγραφικὸν ποίημα πρὸς δύο κυρίας» (1855). Πλὴν τούτων συνέταξεν ἐκκλησιαστικά τινα ποιήματα καὶ διεσκεύασε διὰ τὴν σκηνὴν μετὰ μεγίστης ἐπιτυχίας τὸ δραματικὸν ποίημα «Comus» τοῦ Μίλτωνος. —Β.

—**Δάλτων** (Dalton), *Ἰωάννης*, Διάσημος Ἄγγλος, χημικὸς καὶ φυσιοδίφης (1766 — 1844). Διετέλεσεν ἀπὸ τοῦ 1793 καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν καὶ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν εἰς τὸ κολλέγιον τοῦ Μάντσεστερ. Ἐμελέτησε τὴν διαστολὴν τῶν ἀερίων, τὴν ἐλαστικότητα τῶν ἀτμῶν καὶ τὴν ἀπορρόφησιν τῶν ἀερίων ὑπὸ τοῦ ὕδατος. Κυρίως ὅμως προήγαγε τὴν Χημείαν διὰ τῆς ἀτομικῆς θεωρίας, τῆς ὁποίας ἔθεσε τὰς βάσεις, ὡς καὶ διὰ τοῦ νόμου τῶν ὡρισμένων ἀναλογιῶν. Εἰργάσθη ἀκόμη ἐπὶ τοῦ ὀξειδίου τοῦ ἄνθρακος, τῶν ὑδρογονανθράκων, τῶν ἑνώσεων τοῦ ὀξυγόνου καὶ τοῦ ἀζώτου κλπ. Τῷ 1802 διετύπωσε τὸν φερώνυμον νόμον, κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ ὁλικὴ πίεσις μίγματος χημικῶς μὴ ἀντιδρώντων ἀερίων ἰσοῦται πρὸς τὸ ἄθροισμα τῶν πιέσεων, τὰς ὁποίας θὰ εἶχεν ἕκαστον τῶν ἀερίων αὐτῶν, ἂν κατελάμβανε μόνον του ὁλόκληρον τὸν δοθέντα χῶρον. Ὁμοίως ἡ τάσις κεκορεσμένου ἀτμοῦ ἐντὸς ἀερίου εὑρισκομένου ὑπεράνω τοῦ ἀντιστοίχου ὑγροῦ ἰσοῦται πρὸς τὴν πίεσιν, τὴν ὁποίαν θὰ ἐλάμβανεν ὁ ἀτμὸς οὗτος κατὰ τὴν ἐξάτμισιν τοῦ ὑγροῦ ἐν τῷ κενῷ. Ὁ νόμος τοῦ Δάλτωνος παύει ἰσχύων εἰς ὑψηλὰς κυρίως πιέσεις.

Ἰωάννης Δάλτων.

Τῷ 1808 διετύπωσε τὸν νόμον τῶν σταθερῶν καὶ ὡρισμένων ἀναλογιῶν. Κατ' αὐτὸν ὑφίσταται δι' ἕκαστον στοιχεῖον ὡρισμένος ἀριθμός, τὸ *ἑνωτικὸν βάρος*, ὅστις καθορίζει κατὰ ποίαν ἀναλογίαν εἰσέρχεται τὸ σῶμα εἰς τὰς διαφόρους ἑνώσεις. Αἱ ποσότητες τῶν διαφόρων στοιχείων τῶν περιεχομένων ἐν μιᾷ ἑνώσει εἶναι ἢ ἀκριβῶς ἀνάλογοι πρὸς τὰ ἑνωτικὰ βάρη ἢ ἀνάλογοι πρὸς ἁπλᾶ πολλαπλάσια αὐτῶν. Ὁ νόμος οὗτος ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς χημικῆς ἐρεύνης. Ἡ ἰσχύς του δι' ὅλα τὰ σώματα τὰ χαρακτηριζόμενα ὡς χημικαὶ ἑνώσεις ἀπεδείχθη δι' ἀναριθμήτων ἀναλύσεων κατὰ τὰς διαφορωτάτας τῶν μεθόδων. Ὁ Δάλτων ἔπασχεν ἐξ ἀνωμαλίας τῆς ὁράσεως, ἥτις ἀπ' αὐτοῦ ἐκλήθη δαλτωνισμὸς (βλ. λ.). Συνέγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Μετεωρολογικὰ δοκίμια καὶ παρατηρήσεις» (1793 β' ἔκδ. 1834), «Νέον σύστημα χημικῆς φιλοσοφίας» (3 τόμ. 1808—1827).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Henry* Life and researches of John Dalton (1854). — *Roscoe*, John Dalton and the rise of modern chemistry (1895). ΑΝ. ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗΣ

— **Δάλτων** (Dalton), *Ἰωάννης*. Ἰρλανδὸς ἱστορικὸς (1792—1867). Ἐγένετο γνωστὸς ὡς συγγραφεὺς περισπουδάστων ἱστορικῶν μονογραφιῶν, δημοσιευθεισῶν ἐν τῷ «Transactions of the Royal Irish Academy» καὶ τῷ «Iris Penug Journal». Πρὸς τούτοις ἔγραψεν ἱστορίαν τῆς κομητείας τοῦ Δουβλίνου καὶ τῆς πόλεως Ντρογκέντα. —Β.

—**Δάλτων** (Dalton), *Ἰωάννης-Κώλλ.* Ἐπιφανὴς Ἀμερικανὸς ἰατρός, φυσιολόγος καὶ ψυχολόγος (1825—1859). Ὑπῆρξε καθηγητὴς τῆς φυσιολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μπούφαλο, εἶτα δ' ἐν τῇ ἰατρικῇ σχολῇ καὶ ἐν τῷ ἰατρικῷ καὶ χειρουργικῷ ἰνστιτούτῳ τοῦ Βερμόν, διαδεχθεὶς τῷ 1883 ἐν τῇ διευθύνσει αὐτοῦ τὸν Ἀλόνσον Κλάρκ. Κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν διεκρίθη ὡς στρατιωτικὸς ἰατρὸς διὰ τὰς ἐπιτυχεῖς χειρουργικὰς ἐπεμβάσεις του. Ὁ Δάλτων εἶναι παγκοσμίως γνωστὸς διὰ τὰς ἐργασίας αὐτοῦ, τὰς γενομένας ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς ψυχολογίας καὶ τῆς ἐμβρυολογίας. Πλὴν πολυαρίθμων ἄρθρων, δημοσιευθέντων εἰς ἰατρικὰ περιοδικά, ἔγραψε τὰ ἑξῆς ἔργα: «Ἐγχειρίδιον τῆς φυσιολογίας τοῦ ἀνθρώπου» (1859), «Ἐγχειρίδιον τῆς φυσιολογίας τοῦ ἀνθρώπου διὰ σχολεῖα, οἰκογενείας καὶ κολλέγια» (1868), «Ἡ ἐν τῇ ἰατρικῇ πειραματικὴ μέθοδος» (1882), «Ἡ κυκλοφορία τοῦ αἵματος» (1884), «Τοπογραφικὴ ἀνατομία τοῦ ἐγκεφάλου» (1885).

—**Δάλτων** (Dalton), *Ὄρμοντ*. Ἄγγλος μεσαιωνοδίφης καὶ βυζαντινολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1870. Διευθυντὴς τῶν βρεττανικῶν καὶ μεσαιωνικῶν ἀρχαιοτήτων ἐν τῷ Βρεττανικῷ μουσείῳ, ἠσχολήθη περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς χριστιανικῆς καὶ τῆς βυζαντινῆς τέχνης καὶ ἔγραψε τὰ ἑξῆς ἔργα: «Κατάλογος τῶν παλαιοχριστιανικῶν μνημείων ἐν τῷ τμήματι τῶν βρεττανικῶν καὶ μεσαιωνικῶν ἀρχαιοτήτων καὶ τῆς ἐθνογραφίας τοῦ Βρεττανικοῦ μουσείου» (1901), «Ὁ θησαυρὸς τοῦ Ἄξοῦ» (1905), «Κατάλογος τῶν παλαιοχριστιανικῶν βυζαντινῶν καὶ τευτονικῶν δακτυλιολίθων» (1912), «Ἡ παλαιοχριστιανικὴ τέχνη» (1925). Πλὴν τούτων ἔγραψε περισπουδάστους πραγματείας σχετικὰς πρὸς τὸν βυζαντινὸν πολιτισμόν, εἰς διάφορα περιοδικά. —Β.

—**Δάλτων** (Dalton), *Ριχάρδος*. Ἄγγλος σχεδιαστὴς καὶ χαράκτης (1715—1791). Μαθὼν τὴν ζωγραφικὴν ἐπεχείρησε ταξίδια εἰς Ἰταλίαν, Ἑλλάδα, Μικρασίαν καὶ Αἴγυπτον, ὁπόθεν συνέλεξεν ἱκανὸν ὑλικὸν τοπιογραφικῶν ἀπόψεων καὶ ἀρχαίων μνημείων, τὰ ὁποῖα ἐξέδωκε τῷ 1752 ἐν Λονδίνῳ («Σειρὰ σχεδίων ἀπεικονιζόντων ἀπόψεις, μνημεῖα κτλ. ἐν Σικελίᾳ, Ἑλλάδι, Μικρασίᾳ καὶ Αἰγύπτῳ»), μεθ' ὃ ἐδημοσίευσεν ἀμέσως καὶ σημειώσεις περὶ 12 ἱστορικῶν σχεδίων τοῦ Ραφαὴλ μὲ ἰδικάς του χαλκογραφίας. Γενόμενος βραδύτερον βιβλιοθηκάριος τοῦ πρίγκιπος τῆς Οὐαλλίας, τοῦ μετέπειτα βασιλέως Γεωργίου Γ', ἐξέδωκε τὰς πρώτας χαλκογραφίας του κατὰ τὰς προσωπογραφίας τοῦ Χολμπαΐν. Τῷ 1778 ἔγινεν ἐπιθεωρητὴς τῆς Πινακοθήκης τοῦ βασιλέως καὶ ἐξέδωκε διάφορα σχέδια ἀρχαίων ἀγαλμάτων, σειρὰν σχεδίων ἀπεικονιζόντων ἔθιμα τῶν σημερινῶν κατοίκων τῆς Αἰγύπτου καὶ «Ἀρχαιότητας καὶ ἀπόψεις τῆς Ἑλλάδος καὶ Αἰγύπτου» (1791). Ὁ Δάλτων προσέφερεν ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἀρχαιολογικὴν ἔρευναν μόνον ὡς ἀρχαιόφιλος, διότι ὡς καλλιτέχνης οὐδεμίαν σχεδὸν σημασίαν ἔχει. Δ. Ε.

—**Δάλτων** (Dalton), *Φρειδερῖκος-Θωμᾶς*. Ἄγγλος δημοσιογράφος καὶ νομικός, γεννηθεὶς τῷ 1855. Ἐσπούδασεν ἐν τῷ κολλεγίῳ Corpus Christi τῆς Ὀξφόρδης, μετὰ τὸ πέρας δὲ τῶν σπουδῶν του διωρίσθη ἔκτακτος καθηγητὴς ἐν τῷ κολλεγίῳ Ράντλεϋ. Βραδύτερον ἔλαβε δίπλωμα δικηγόρου. Τῷ 1893 προσελήφθη ὡς συνεργάτης εἰς τοὺς «Τάϊμς», ἀπὸ τῶν ὁποίων ἀπεχώρησε τῷ 1923. Τῷ 1897 ὑπῆρξε συνεκδότης καὶ τῷ 1900 ἐκδότης τῆς «Literature». —Β.

δαλτωνικός, -ή, -όν· ὁ πάσχων τὴν ὀπτικὴν πάθησιν τοῦ δαλτωνισμοῦ (βλ. λ.).

δαλτωνισμὸς (ὁ) [*Ἰατρ.*]. Συγγενὴς συνήθως ἀνωμαλία τοῦ αἰσθητηρίου τῆς ὁράσεως, συνεπαγομένη τὴν ἐλλιπῆ ἀντίληψιν ἢ τὴν ὁλοσχερῆ ἀπώλειαν τῆς ἀντιλήψεως τῶν χρωμάτων, συνηθέστατα μὲν τοῦ ἐρυθροῦ, σπανιώτερον δὲ τοῦ πρασίνου καὶ σπανιώτατα τοῦ κιτρίνου καὶ τοῦ κυανοῦ. Ἡ ἀνωμαλία αὕτη ἐκλήθη οὕτως ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἄγγλου φυσιοδίφου Ἰω. Δάλτωνος, ὅστις, μὴ διακρίνων τὸ ἐρυθρὸν χρῶμα, πρῶτος περιέγραψε τὴν πάθησιν ταύτην. Ὁ δαλτωνισμὸς ὀφείλεται εἰς ἀλλοιώσεις τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου, παρατηρεῖται δὲ συχνότερον ἐπὶ τῶν ἀνδρῶν καὶ εἶναι σχεδὸν ἀνίατος, ἐπιτυγχανομένης βελτιώσεώς τινος μόνον διὰ τῆς χρήσεως διόπτρων διαφόρων χρωμάτων ἀναλόγως τῶν περιστάσεων. Ἡ ὀπτικὴ αὕτη ἀνωμαλία ἐξηγήθη ἢ ἐκ τοῦ ὅτι τὰ τρία νευρικὰ στοιχεῖα, ἅτινα ὑποτίθεται ὅτι εὑρίσκονται εἰς σχέσιν πρὸς τὰ τρία θεμελιώδη χρώματα (ἐρυθρόν, πράσινον, κυανοῦν), εἶναι ἀκατάλληλα πρὸς ἐπιτέλεσιν τῆς λειτουργίας των ἢ ἐκ τοῦ ὅτι τὰ στοιχεῖα ταῦτα, καίπερ διακεκριμένα ὄντα ἀπ' ἀλλήλων, ἔχουν ηὐξημένην τὴν ἐρεθιστότητα, ἥτις μεταβάλλει εἰς λευκὸν φῶς ὅλην ἢ μέρος τῆς ἀντιλήψεως τῶν χρωμάτων. Οἱ πάσχοντες ἐκ συγγενοῦς δαλτωνισμοῦ δὲν ὑποπτεύονται συνήθως τὴν πάθησίν των. Διὰ τοῦτο τὰ παιδία, παρ' οἷς παρατηρεῖται ἡ ἀνωμαλία κατὰ 30 %, ἐγκαίρως δέον νὰ ὑποβάλλωνται εἰς σχετικὴν ἐξέτασιν, προκειμένου μάλιστα νὰ προορισθοῦν διὰ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ μηχανοδηγοῦ σιδηροδρόμων, τοῦ ναυτικοῦ, τοῦ βαφέως, τοῦ ζωγράφου, τοῦ ράπτου, τοῦ φωτογράφου κλπ. Ἡ διάγνωσις γίνεται εὐκόλως διὰ τῆς ἐπιδείξεως τῷ ἐξεταζομένῳ διαφόρων χρωμάτων. Ὑπάρχει καὶ *ἐπίκτητος* δαλτωνισμός, ὀφειλόμενος εἰς καταχρήσεις οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν ἢ καπνοῦ, εἰς νωτιάδα φθίσιν, εἰς ὑστερισμόν, τραυματισμοὺς τοῦ κρανίου κλπ. Οἱ πάσχοντες ἐξ ἐπικτήτου δαλτωνισμοῦ ἔχουν συνείδησιν τῆς ἑαυτῶν καταστάσεως, χάνουν δὲ βαθμιαίως τὴν ἀντίληψιν τῶν χρωμάτων. Ὁ ἐπιστημονικὸς ὅρος τοῦ δαλτωνισμοῦ εἶναι *δυσχρωματοψία* διὰ τὴν ἐλάττωσιν τῆς ἀντιλήψεως τῶν χρωμάτων καὶ *ἀχρωματοψία* διὰ τὴν ἐντελῆ ἀπώλειαν τῆς ἀντιλήψεως ταύτης. Σ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

Δὰμ (Dam). Ἀρχαία ὀλλανδικὴ λέξις σημαίνουσα «ὑδατοφράκτην», ἥτις παρέμεινεν ὡς δεύτερον συνθετικὸν εἰς πολλὰ ὀνόματα πόλεων, κεκτημένων ὑδατοφράκτας, ὡς ἐπὶ παραδείγματι *Ἄμστερδαμ, Ρόττερδαμ, Σάαρδαμ, Μονίκενδαμ κλπ.*

Δάμα (ἡ) (Dama) [*Ζωολ.*]. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μηρυκαστικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐλαφιδῶν*. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *δάμα ἡ στικτή* (Dama maculata), ἥτις ἔχει μῆκος 110 περίπου ἑκατοστομέτρων καὶ οὐρὰν 15-20 ἑκατ. Τὰ κέρατα, ἅτινα μόνον τὰ ἄρρενα φέρουσιν, εἶναι ἀπεστρογγυλωμένα κατὰ τὴν βάσιν των, διακλαδιζόμενα κατὰ τὸ ἀνώτερον αὐτῶν μέρος. Ἀπαντᾷ εἰς τὰς εὐκράτους χώρας τῆς Εὐρώπης καὶ παρ' ἡμῖν εἰς τὰ δάση τῆς Ἀκαρνανίας, ἀλλὰ τείνει νὰ ἐκλείψῃ ἐκ τῆς ἀπηνοῦς καταδιώξεώς του. Σήμερον ἐν ἀφθονίᾳ ἀπαντᾷ εἰς τὴν βόρειον Ἀφρικήν. Ζῇ κατ' ἀγέλας. Ἡ θήλεια γεννᾷ κατὰ τὸν Ἰούνιον ἓν καὶ σπανιώτερον δύο μικρά. Τὸ δέρμα της εἶναι πυροκασανὸν καὶ φέρει πολυαρίθμους λευκὰς κηλῖδας. Δ. Ν. Π.

Δάμα ἡ στικτή.

Δαμαβόλου [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαρχίας Μυλοποτάμου νομοῦ Ρεθύμνης, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτοικοι (1928) 193.

Δαμάγητος. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ὀνομαστότατοι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὑπῆρξαν οἱ ἑξῆς:

—1) Ὁ βασιλεὺς τῆς ἐν τῇ νήσῳ Ρόδῳ πόλεως Ἰαλυσοῦ, ζήσας κατὰ τὸν Ζ' π. Χ. αἰῶνα. Περὶ τούτου ἐλέγετο (*Πανσ.* IV, 24,2) ὅτι, ὅτε ἦλθεν εἰς τοὺς Δελφοὺς καὶ ἠρώτησεν ἐκ τίνος χώρας πρέπει νὰ λάβῃ σύζυγον, ἡ Πυθία ἐχρησμοδότησε νὰ λάβῃ ὡς τοιαύτην τὴν κόρην τοῦ ἀρίστου τῶν

Digitized by Google

Ἑλλήνων. Ὁ Δαμάγητος, κατόπιν τῆς συμβουλῆς ταύτης τοῦ Ἀπόλλωνος, συνεζεύχθη τὴν κόρην τοῦ Μεσσηνίου ἥρωος Ἀριστομένους, τὸν ὁποῖον ἐθεώρει ὡς τὸν ἄριστον τῶν συγχρόνων Ἑλλήνων. Καρπὸς τοῦ γάμου του αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὁ *Διαγόρας*, ὁ περιφανὴς ὀλυμπιονίκης.

—2) Ὁ πρεσβύτατος τῶν υἱῶν τοῦ Διαγόρου καὶ ἔγγονος τοῦ προηγουμένου. Νικήσας οὗτος ἐν Ὀλυμπίᾳ, κατὰ τὸ 436 π. Χ., εἰς τὸ παγκράτιον, κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἀδελφός του Ἀκουσίλαος ἐνίκησεν εἰς τὸν ἀγῶνα πυγμῆς ἀνδρῶν, διεδήλωσε τὴν πρὸς τὸν πατέρα του εὐγνωμοσύνην κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον. Κατὰ τὴν ἡμέραν κατὰ τὴν ὁποίαν ἀνηγορεύθησαν ὀλυμπιονῖκαι καὶ οὗτος καὶ ὁ ἀδελφός του, ἔλαβον εἰς τοὺς ὤμους των τὸν παρόντα εἰς τὴν μεγάλην ἐκείνην ἑορτὴν πατέρα των καὶ περιήγαγον ἐπευφημούμενον καθ' ὅλον τὸν χῶρον τῆς ἱερᾶς Ἄλτεως. (εἰκόνα βλ. ἐν λ. ἀθλητισμός, τ. Β' σ. 315) «βαλλόμενον ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἄνθεσι καὶ εὐδαίμονα ἐπὶ τοῖς παισὶ καλούμενον» (*Παυσ.* VI. 7.3). Τοῦ Δαμαγήτου τούτου ὡς καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ Ἀκουσιλάου καὶ Δωριέως καὶ τοῦ πατρός των Διαγόρου, ἁπάντων ἀνακηρυχθέντων ὀλυμπιονικῶν, ὑπῆρχον ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀνδριάντες.

—3) Ὁ πατὴρ τοῦ Λακεδαιμονίου φιλοσόφου Χείλωνος.

—4) Εἷς τῶν 17 ἀντιπροσώπων τῆς Σπάρτης, οἵτινες ὤμοσαν τὸν νενομισμένον ὅρκον κατὰ τὴν συναφθεῖσαν κατὰ τὸ 421 π. Χ. συνθήκην εἰρήνης πρὸς τὰς Ἀθήνας (*Θουκ.* Ε'. 19 καὶ 24).

—5) Ἐπιγραμματοποιὸς ἀκμάσας κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ Γ' π. Χ. αἰῶνος, σύγχρονος τοῦ *Διοσκουρίδου*. Τὰ ἐπιγράμματά του διέκρινεν ἡ χάρις. Ἀποδίδεται εἰς αὐτὸν μία δωδεκὰς ἐκ τῶν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀνθολογίαν τοῦ Jacobs (ΙΓ' 39) ἀποτεθησαυρισμένων ἐπιγραμμάτων. Ἐξύμνησε τοὺς ὑπὲρ πατρίδος πεσόντας Ἀχαιοὺς Μαχάταν καὶ Χερωνίδαν. ΚΑΨ.

Δαμαγόρας. Ναύαρχος τῶν Ροδίων, ἀκμάσας κατὰ τὸν Α' π. Χ. αἰῶνα. Διεκρίθη κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ρόδου ὑπὸ τοῦ Μιθριδάτου καὶ κατὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Τενέδου κατὰ τοῦ Νεοπτολέμου, ὅτε διετέλει ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ρωμαίου στρατηγοῦ Λουκούλλου.

Δαμαγχοὺρ (Damanhur) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Κάτω Αἰγύπτου, πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Βεχέρας, 60 χλμ. ΝΑ. τῆς Ἀλεξανδρείας, πλησίον τῆς διώρυγος Μαχμουδιὲ καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἀπὸ Ἀλεξανδρείας εἰς Κάϊρον καὶ Σουέζ. Κάτ. 40.000. Κατεργασία καὶ ἐμπόριον βάμβακος. Κατεστράφη ἐν μέρει ὑπὸ μεγάλου σεισμοῦ τῷ 1324, ἐπανακτισθεῖσα καὶ ὀχυρωθεῖσα τῷ 1414 ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Βαρκὸκ. Ἡ Δαμαγχοὺρ εἶναι ἡ ἀρχαία *Τὶμ-ἐν-Χὼρ*, «πόλις τοῦ Ὥρου», ἐν αὐτῇ δέ, κατὰ τὸν Brugsch, ἐλατρεύετο ὁ Ὧρος (Ἀπόλλων). Ἀλλὰ τὸ ἑλληνικὸν αὐτῆς ὄνομα «Μικρὰ Ἑρμούπολις» δεικνύει μᾶλλον ὅτι ὁ Θὼθ (Ἑρμῆς) ἦτο ὁ τοπικὸς θεός. Ἐν Δαμαγχοὺρ γίνεται τρὶς τοῦ ἔτους ἐμπορικὴ πανήγυρις, εἰς τὴν ὁποίαν συρρέει πλῆθος ἐπισκεπτῶν. Ἡ Δαμαγχοὺρ ἀντέστη ἀποτελεσματικῶς κατὰ τῶν ἐπιθέσεων (1798) τοῦ στρατοῦ τοῦ Μ. Ναπολέοντος, διαρκούσης τῆς εἰς Αἴγυπτον ἐκστρατείας αὐτοῦ.

Δαμάγων. Σπαρτιάτης, ἀναφερόμενος παρὰ Θουκυδίδῃ (3,92).

Δαμάδ· βλ. Δαμάτ.

δαμάζω· καταστέλλω, συγκρατῶ, ἀφανίζω τὴν ἀγριότητα, τιθασεύω, ἐξημερώνω: «Ἀλέξανδρος ἐδάμασε τὸν Βουκεφάλαν», «τὰ θηρία δὲν δαμάζονται» || μεταφρ. ἐπὶ ἀνθρώπου: «δαμάζω τὰ πάθη,—τὰς ὁρμάς» || ὑποτάσσω: «ἡ φύσις δὲν δαμάζεται», «τὰ γραμματικὰ φαινόμενα δαμάζονται εἰς κανόνας» || ἐν τῇ δημώδει ἡ λέξις συναντᾶται ἐνιαχοῦ (ὡς ρ. ἀμετάβ.) ἐπὶ ἐννοίας τοῦ γίνομαι τρυφερότερος, γλυκαίνω, σιτεύω: «ἐδάμασαν ἡ ἐλιές», «ἄφησε τὸ κρέας νὰ δαμάσῃ».

Δάμαιθος. Ὄνομα βασιλέως τινὸς τῆς Καρίας. Ἐν τῇ χώρᾳ αὐτοῦ λέγεται ὅτι περιεπλανήθη ὁ Ποδαλείριος κατὰ τὴν ἐκ Τροίας ἐπιστροφήν αὐτοῦ, ἐσώθη δὲ καὶ ὡδηγήθη πρὸς τὸν βασιλέα παρ' αἰπόλου τινός. Τὴν θυγατέρα τούτου Σύρναν ἔσωσεν ἐκ νόσου δεινῆς, ὁ δ' εὐγνώμων βασιλεὺς ἔδωκε ταύτην αὐτῷ εἰς γάμον. ΙΑΚ. Χ. Δ.

Δαμαῖος *[Μυθολ.]*. Ἐπώνυμον τοῦ Ποσειδῶνος ὡς ἱπποδαμαστοῦ. (*Πινδ.* Ὀλ.13, 98). —Δ

δαμαῖος (ὁ) (Damoeus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἀκάρεων τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀριβατιδῶν*. Τὰ ἀκάρεα τοῦ γένου τούτου ἔχουσι σχῆμα ἰδιορρυθμότατον καὶ ὁμοιάζουσι πρὸς ριζίδια φυτοῦ μᾶλλον ἢ πρὸς ζῷον. Τὸ σῶμα των εἶναι δακτυλιοειδές, πολυαρθρωτόν, ἡ κεφαλὴ των μάλλον τριγωνική, οἱ ὀφθαλμοὶ σχετικῶς μεγάλοι, τὸ ρύγχος ἀμβλὺ αἱ κεραῖαι κυματοειδεῖς καὶ βραχεῖαι καὶ οἱ πόδες λεπτοί, ἐπιμήκεις, ἰδίως οἱ ὀπίσθιοι, καὶ κεκαλυμμένοι ὑπὸ μικροτάτων ἀκανθῶν, φέρουσαι κατὰ διαστήματα διογκώσεις. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη ἀπαντῶντα κυρίως εἰς τὰς παραμεσογειακὰς χώρας, ὧν γνωστότερον: *δαμαῖος ὁ κομψὸς* (Damoeus elegans), μικρότατον ἄκαρι ζῶν ἐπὶ τῶν φύλλων διαφόρων δένδρων. Δ. Ν. Π.

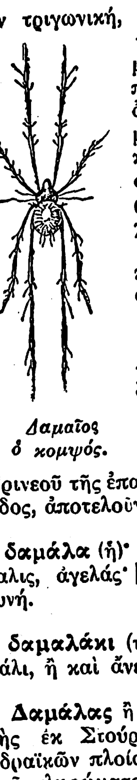

Δαμαῖος ὁ κομψός.

δαμάκι (τό)· ἰδίωμα, μικρόν τι, ὀλίγον, ἐλάχιστον: «δὲν ἔμεινε δαμάκι».

Δαμακίνι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Ἐρινεοῦ τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας Ἤλιδος, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 194. Δ. Ε. Μ.

δαμάλα (ἡ)· μεγεθυντ. τοῦ *δαμάλι*, μεγάλη δάμαλις, ἀγελάς || μετφ. μεγαλόσωμος καὶ ἄχαρις γυνή.

δαμαλάκι (τό)· ὑποκορ. τοῦ *δαμάλι*, μικρὸ δαμάλι, ἢ καὶ ἄνευ ὑποκοριστικῆς ἐννοίας.

Δαμαλᾶς ἢ *Στούρας*, *Ἐμμανουήλ*. Πυρπολητὴς ἐκ Στούρων τῆς Εὐβοίας, ὑπηρετῶν ἐπὶ ὑδραϊκῶν πλοίων. Ἀναφέρεται ὡς ἀποτελῶν μέρος τοῦ πληρώματος τοῦ πυρπολικοῦ τοῦ Πιπίνου, τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ ὁποίου μετέσχεν ἐν Μεθώνῃ καὶ Σάμῳ.

Δαμαλᾶς *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τοῦ τέως δήμου Τροιζηνίας, κείμενον πρὸς Ν. τῆς πεδιάδος τῆς Τροιζῆνος ἐπὶ ὑψώματος καὶ ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν τῆς ἀρχαίας πόλεως Τροιζῆνος. Κάτοικοι 800, ἀσχολούμενοι εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν. Εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπ' αὐτοῦ ὑπάρχει μικρὰ μονόλιθος γέφυρα ὑπὸ τὴν βαθεῖαν καὶ ἀπόκρημνον κοίτην τοῦ ποταμίου Κρεμαστοῦ, δι' ἧς συνδέονται τὰ πλευρὰ ἀποτόμου χαράδρας. Διὰ ταύτης, ἣν οἱ κάτοικοι καλοῦσι «Γέφυραν τοῦ Διαβόλου», γίνεται ἡ διὰ ξηρᾶς συγκοινωνία τῶν κατοίκων Τροιζηνίας μετὰ τοῦ Ναυπλίου. Κάτοικοι 800.

— *[Ἱστορ.]* Ὁ Δαμαλᾶς ὑπῆρξε τὸ ἀρχαιότατον οἰκητήριον τῶν κατοίκων τῆς Τροιζηνίας, μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς ἀρχαίας Τροιζῆνος· μνημονεύεται δὲ ἀπὸ τοῦ Θ' μ. Χ. αἰῶνος ἐν τοῖς πίναξι τῶν ἐπισκοπῶν, ὡς ἀποτελῶν ἰδίαν ἐπισκοπήν, ὑποκειμένην εἰς τὸν μητροπολίτην Κορίνθου. Ἐπὶ τῶν μεταγενεστέρων χρόνων ὁ ἐπίσκοπος τοῦ Δαμαλᾶ ἔφερε τὸν τίτλον «Δαμαλῶν καὶ Πεδιάδος», περιελάμβανε δηλαδὴ εἰς τὴν δικαιοδοσίαν του καὶ τὴν Ἐπιδαυρίαν χώραν, ἔνθα ἡ Πιάδα. Ἐπὶ τῆς φραγκικῆς καὶ ἑνετικῆς κατακτήσεως συνεχῶς ἀναφέρεται τὸ φρούριον τοῦ Δαμαλᾶ ὑπὸ τὸ ὄνομα δὲ τοῦτο ὠνομάζετο τότε καὶ πᾶσα ἡ Τροιζηνία. Ἀργότερον τὴν πολιτικὴν σημασίαν τοῦ Δαμαλᾶ ἀπερρόφησεν ὁ Πόρος, ἀφ' οὗ ἀπέχει μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν. Τῷ 1827 συνεκροτήθη ἐνταῦθα ἡ Γ' συνέλευσις τῶν Ἑλλήνων, ἥτις ἐξέλεξε τὸν κυβερνήτην Καποδίστριαν. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς Ἑλλάδος κατηργήθη ἡ ἐπισκοπὴ τοῦ Δαμαλᾶ, ὑπαχθείσης τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἰς τὴν μητρόπολιν Ὕδρας καὶ Σπετσῶν. Σ. Δ. ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΣ

— *[Λαογρ.]* *Δαμαλᾶ ἐπίσκοπος*. Κατὰ τὴν παράδοσιν, ὁ ἐπίσκοπος τοῦ Δαμαλᾶ, μὴ ἀρκούμενος εἰς τὰ λιανὰ ψάρια, τὰ ὁποῖα ἐγγύς που ἡλίευεν, ἀπεμακρύνθη ἐλπίζων νὰ εὕρῃ μεγαλύτερα, ἀλλὰ ἡ ἁλιευτική του λέμβος συνελήφθη ὑπὸ Βαρβαρίνων πειρατῶν καὶ ὁ ἐπίσκοπος ἀπήχθη αἰχμάλωτος εἰς τὸ Ἀλγέριον, ὅπου ἠναγκάζετο, ὁτὲ μὲν νὰ ἀλέθῃ σῖτον, ὁτὲ δὲ νὰ λικνίζῃ βρέφος. Ταλανίζων δὲ ἑαυτὸν διὰ τὴν τύχην ἐτραγουδοῦσε τοὺς στίχους:

Πίσκοπε τοῦ Δαμαλᾶ
δίχως νοῦ, δίχως μυαλό·
τὰ λιανὰ δὲν ἤθελες
τὰ μεγάλα γύρευες·
τράβα τὸ χερόμυλο
κούνα τ' ἀραπόπουλο.

Ὑποτίθεται, ὅτι εἰς τὴν παροιμίαν ὑπόκειται ὁ πραγματικὸς πυρὴν τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ ἐπισκόπου Δαμαλᾶ Ἰακώβου κατὰ τὸ 1715 ὑπὸ Ἀλγερίνων πειρατῶν. Κατά τινας δὲ πυρὴν εἶναι ἡ αἰχμαλωσία ἐπισκόπου τινὸς Ναυπακτίας, ἱστορικῶς παραδιδομένης, ὅστις ἠθέλησε νὰ ταξιδεύσῃ δι' ὑπηρεσίαν του, συνελήφθη δὲ ὑπὸ πειρατῶν, οἱ ὁποῖοι ἐλυμαίνοντο τὴν κατὰ τὴν ἐπαρχίαν του θάλασσαν. Ἡ δὲ ἀναφορὰ τοῦ μύθου εἰς τὸν Δαμαλᾶν (Τροιζηνίας), ὀφείλεται εἰς τὸ ἐπώνυμον τοῦ ἐπισκόπου ὀνομαζομένου Δαμαλᾶ.

[Πρ. *Ν. Πολίτου* παροιμ. 4, 251 κ. ἑ., «Λαογραφ.» Α, 694 κ. 2, 548 κ. ἑ. «Ἡμερολογ. Σκόκου» (1910) σ. 361.]

— Δαμαλᾶς *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Δαμαριώνος τῆς ἐπαρχίας Νάξου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων. Κάτοικοι (1928) 143.

Δαμαλᾶς, *Ἀριστείδης*. Ἕλλην ἠθοποιὸς διακριθεὶς ἐπὶ τῆς γαλλικῆς σκηνῆς. Ἐγεννήθη ἐν Πειραιεῖ τῷ 1855 καὶ ἀπέθανεν ἐν Παρισίοις τῷ 1889. Διακόψας πάντα τὰ ἐγκύκλια μαθήματα αὐτοῦ ἐν Πειραιεῖ, ἀνεχώρησε κατόπιν εἰς Γαλλίαν καὶ Ἀγγλίαν πρὸς ἐκμάθησιν τῶν σχετικῶν γλωσσῶν, ἵνα ἐπιδοθῇ ἐπιστρέφων εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰς τὸ ἐμπόριον, ὡς ἐπεθύμει ὁ πατήρ του. Μετὰ τετραετῆ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ διαμονήν, ὅπου ἐγνωρίσθη μετὰ πολλῶν καλλιτεχνῶν καὶ δὴ ἠθοποιῶν οἵτινες τὸν ἐμύησαν εἰς τὰ τῆς σκηνῆς μυστήρια, ὑπείκων εἰς τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος του, ἥτις ἐπεστρατεύετο (1878), ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ κατετάχθη ἐθελοντὴς εἰς τὸν στρατόν. Ἀφυπηρετήσας μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ λοχίου, ἀπῆλθε καὶ πάλιν εἰς Παρισίους μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ἐπιδοθῇ πλέον ἐκεῖ εἰς τὸ θέατρον. Εὐσταλὴς ὡς ἦτο καὶ ὡραιότατος τὴν μορφήν, μὲ εὐγενὲς τὸ παρουσιαστικὸν καὶ γλωσσομαθέστατος, κατώρθωσε διὰ τῶν ἐκεῖ σχέσεών του νὰ προσληφθῇ εἰς τὸν θίασον τῆς Σάρρας Μπερνὰρ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Ντάρια*, παίζων κατ' ἀρχὰς μικροὺς καὶ ἀσημάντους ῥόλους. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον, διὰ τῆς ἐπιμελείας του, τῆς πρὸς τὸ θέατρον ἀγάπης του, ἀλλὰ καὶ τῆς ὡραιότητός του, κατώρθωσε νὰ κατακτήσῃ τὴν συμπάθειαν τῆς μεγάλης καλλιτέχνιδος, ἥτις συμπάθεια δὲν ἤργησε νὰ μεταβληθῇ εἰς παράφορον ἔρωτα. Τῷ 1882, ἐνῷ εὑρίσκοντο ἐν θεατρικῇ περιοδείᾳ ἐν Νεαπόλει ὑπὸ τὸν ἰμπρεσσάριον Σούρμαν, διαρρήξαντες τὸ μετ' αὐτοῦ συμβόλαιόν των, ἀφοῦ ἐπλήρωσαν ὡς ποινικὴν ῥήτραν τεσσαράκοντα χιλιάδας φράγκων, ἀνεχώρησαν δι' ἰδιαιτέρου τραίνου εἰς Παρισίους καὶ ἐκεῖθεν εἰς Λονδῖνον, ἔνθα κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον ἐτέλεσαν τοὺς γάμους των ἐν τῷ ἐκεῖ ἑλληνικῷ προξενείῳ. Φαίνεται ὅμως ὅτι ὁ γάμος των ἐγένετο καὶ ὁ τάφος τοῦ ἔρωτός των, καθόσον μετὰ ἓν μόλις ἔτος διεζεύχθησαν φιλικῶς, χωρὶς καὶ νὰ παύσουν συνεργαζόμενοι ἐπὶ σκηνῆς. Ὁπωσδήποτε, ὁ φιλικὰ αὐτὸς χωρισμὸς ἐστοίχισεν ἀκριβὰ εἰς τὸν Ἕλληνα καλλιτέχνην, ὅστις ἔκτοτε δὲν ἔζη παρὰ μορφινιζόμενος, μέχρις οὗ νεαρώτατος, μόλις τριάκοντα καὶ τεσσάρων ἐτῶν, ἀπέθανεν. Ὁ Δαμαλᾶς, χωρὶς νὰ εἶναι μεγάλος ἠθοποιός, κατώρθωσε νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τὸ παρισινὸν κοινὸν διὰ τῶν φυσικῶν αὐτοῦ προτερημάτων καὶ ἰδίως τῆς κλασσικῆς ἑλληνικῆς ὡραιότητός του. Ἀπὸ τοὺς μεγάλους ῥόλους οὓς ἔπαιξε κατὰ τὸ βραχὺ καλλιτεχνικόν του στάδιον, ἡ κριτικὴ ἐσημείωσε τὸν τοῦ Ἀρμάνδου εἰς τὴν «Κυρίαν μὲ τὰς καμελίας» τὸν τοῦ Δουμᾶ, καὶ τὸν τοῦ Φιλίππου εἰς τὸν «Ἀρχισιδηρουργὸν» τοῦ Ὀνέ. Ἄλλα μεγάλα δράματα ἔπαιξε εἰς τὰς «Ἐχθρὰς μητέρας», τὴν «Σαπφὼ» καὶ τὴν «Κόμισσαν Σάρραν». Ν. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

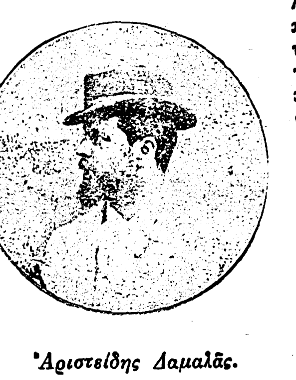

Ἀριστείδης Δαμαλᾶς.

—Δαμαλᾶς, *Μιχαήλ*. Πρόκριτος ἐκ Τριπόλεως κατὰ τὸν Ἀγῶνα, πολλὰ χρηματικὰ ποσὰ διαθέσας ὑπὲρ αὐτοῦ. Κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Δράμαλη ἐσχημάτισεν, ἰδίαις δαπάναις, σῶμα τὸ ὁποῖον ὑπηρέτησαν ὑπὸ τὸν Νικηταρᾶν Σιαματελόπουλον, μεγάλως συντελέσεν εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ τουρκικοῦ στρατεύματος.

—Δαμαλᾶς, *Νικόλαος Μιχ.* Καθηγητὴς τῆς θεολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν. Ἐγεννήθη τῷ 1842 ἐν Ἀθήναις ἐκ γονέων Χίων καὶ ἀπέθανε τὴν 21ην Ἰανουαρίου 1892. Εἰς ἡλικίαν 16 ἐτῶν ἐνεγράφη εἰς τὴν θεολογικὴν σχολὴν τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν δὲ τῶν σπουδῶν του μετέβη εἰς Γερμανίαν, ὅπου παρηκολούθησε διάφορα θεολογικὰ σπουδαστήρια, ἰδίως ἐν Λειψίᾳ. Τῷ 1863 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἐρλάγγης διὰ τῆς διατριβῆς του «De civitatibus veterum graecorum populari ratione institutis». Τῷ 1865 ἀνεχώρησεν ἐκ Γερμανίας δι' Ἀγγλίαν, ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ διετίαν. Ἐπιστρέψας εἰς Ἀθήνας ἐγένετο ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς ἑρμηνείας τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐν τῇ θεολογικῇ σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου (1867), μετὰ τρία δὲ ἔτη (1871) τακτικὸς καθηγητὴς τῆς ἰδίας ἕδρας. Τῷ 1875 ἔλαβε μέρος εἰς τὸ ἐν Βόννῃ συνέδριον τῶν παλαιοκαθολικῶν ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἐπιδεῖξας τὴν μετὰ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας συγχώνευσιν των. Τῷ 1876 διωρίσθη βασιλικὸς ἐπίτροπος παρὰ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ. Τῷ 1878—1879 ἐγένετο πρύτανις τοῦ πανεπιστημίου, τρὶς δὲ

Digitized by Google

σμήτωρ τῆς οἰκείας σχολῆς. Ἔγραψε: «Περὶ ἑορχῶν» (Λειψία, 1865), «Περὶ τῆς σχέσεως τῆς ἀγγλικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν ὀρθόδοξον» (Λονδῖνον, 1867), «Εἰσαγωγὴν εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην» (1876—1892) ἔργον οὗ κατέλιπε τὸν τελευταῖον (4ον) τόμον ἀνέκδοτον, «Ἑρμηνείαν τῶν τριῶν πρώτων Εὐαγγελίων», «Ὀρθόδοξον Χριστιανικὴν κατήχησιν», «Κρίσεις περὶ τοῦ Νεγρεποντείου θεολογικοῦ διαγωνίσματος», κ. ἄ. τινὰ δευτερευούσης σημασίας. Ἐπίσης, προτροπῇ καὶ δαπάνῃ τῆς ἐν Μασσαλίᾳ Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς Κοραῆ, ἐξέδωκε τοὺς τρεῖς τελευταίους τόμους τῶν καταλοίπων τοῦ Κοραῆ (1881—1889, Ἀθῆναι), συνεχίζων τὴν ἐργασίαν τοῦ Μαμούκα. —Ω.

— Δαμαλᾶς, *Σταμάτιος*. Ἀγωνιστής, ἀδελφὸς τοῦ *Μιχαὴλ Δαμαλᾶ*. Μετέσχε τῶν μαχῶν τοῦ Βαλτετσίου, τῶν Δολιανῶν καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, ὅπου μετέβη ἀκολουθῶν τὸν Νικηταρᾶν Σταματελλόπουλον. Τῷ 1824 προαχθεὶς εἰς χιλίαρχον διετάχθη νὰ μεταβῇ εἰς Νάξον καὶ συλλάβῃ τὸν κατηγορούμενον ἐπὶ προτροπῇ εἰς ὑποταγὴν εἰς τὸν σουλτᾶνον ἐπίσκοπον Παροναξίας. Κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Ἰμβραὴμ ἠγωνίσθη ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ Παπαφλέσσα εἰς Μανιάκι, κατόπιν δὲ καταταχθεὶς εἰς τὸ τακτικὸν τοῦ Φαβιέρου μετέσχε τῆς ἐκστρατείας εἰς Χίον. Ἠγωνίσθη ἐπίσης κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς ἐπαναστάσεως εἰς Κρήτην. Γ. Δ. Κ

δαμαλείδιον (τό)· τὸ ὑποκορ. τῆς δαμάλεως, δαμαλάκι.

δαμάλειος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ τῆς δαμάλεως. κοιν. *δαμαλήσιος*· ὁ ἐκ δαμάλεως προερχόμενος: «δαμάλειον κρέας, —δέρμα».

— δαμάλειος *ὕλη* [*Ἰατρ.*]. Ἡ οὐσία ἥτις χρησιμοποιεῖται πρὸς προφυλακτικὸν ἐμβολιασμὸν τῶν ἀνθρώπων κατὰ τῆς εὐλογίας.

Ἡ παρασκευὴ ταύτης ἐνεργεῖται ἐν τοῖς δαμαλιδοκομείοις δι' ἐμβολιασμοῦ νεαρῶν καὶ ὑγιῶν μόσχων, ὧν ξυρίζεται τὸ κατώτερον μέρος τῆς κοιλίας καὶ αἱ ἐσωτερικαὶ ἐπιφάνειαι τῶν μηρῶν. Μετὰ καλὴν ἀπολύμανσιν τοῦ δέρματος κατὰ τὰ σημεῖα ταῦτα ἐνεργοῦνται πολλαπλαῖ τομαὶ αὐτοῦ, αἵτινες ἐπαλείφονται δι' ἐξανθρωπηθείσης ἢ διὰ ζωϊκῆς δαμαλείου ὕλης. Μετὰ 2—3 ἡμέρας ἀναπτύσσονται ἐπὶ τοῦ μόσχου αἱ χαρακτηριστικαὶ φλύκταιναι τῆς νόσου *δαμαλίδος*. Τὴν κατάστασιν τῆς ὑγείας τῶν μόσχων μετὰ τὸν ἐμβολιασμὸν ὀφείλει νὰ παρακολουθῇ κτηνίατρος. Διότι, ἐὰν ἡ θερμοκρασία τοῦ ζῴου ὑπερβῇ τοὺς 41°,5, ἀπαγορεύεται ἡ χρησιμοποίησις τῆς ἐκ τούτου δαμαλείου ὕλης. Μετὰ δὲ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς παραχθείσης δαμαλείου ὕλης νεκροτομεῖται ὁ μόσχος, μόνον δ' ὅταν εὑρεθῇ ὑγιὴς ἐπιτρέπεται ἡ χρῆσις τῆς ὕλης ταύτης. Ἡ συλλογὴ τῆς δαμαλείου ὕλης ἐκτελεῖται τὴν τετάρτην ἢ πέμπτην ἡμέραν. Ἐπειδὴ ὅμως αἱ φλύκταιναι περιέχουσιν ἐλάχιστον ὑγρόν, οὐχὶ μόνον λαμβάνεται τὸ περιεχόμενον, ἀλλ' ἀποξέεται καὶ ὁ πυθμὴν αὐτῶν δι' ἐπάκμου κοχλιαρίου μετὰ προσοχῆς, ἵνα μὴ ἀναμιχθῇ μεγάλη ποσότης αἵματος. Ἡ οὕτω ληφθεῖσα πολτώδης ὕλη ἀναμιγνύεται καλῶς μετ' ἀπεστειρωμένης γλυκερίνης ἀραιωθείσης δι' ὕδατος ἐντὸς ἰγδίου οὕτως, ὥστε ν' ἀποτελεσθῇ γαλακτοματῶδες φαιοκίτρινον θολερὸν ὑγρόν. Μετὰ ταῦτα πληροῦνται διὰ τῆς δαμαλείου ὕλης ἀπεστειρωμένα, λεπτὰ ὑάλινα σωληνάρια, ὧν τὰ ἄκρα τήκονται ἢ ἀποφράσσονται δι' ἱσπανικοῦ κηροῦ. Ἐξ ἑνὸς οὕτω δαμαλισθέντος μόσχου παράγεται ποσὸν δαμαλείου ὕλης ἐπαρκὲς πρὸς ἐμβολιασμὸν 5000 ἀνθρώπων περίπου.

Ἡ πρόσφατος ἐκ τῶν ζῴων προερχομένη δαμάλειος ὕλη περιέχει πάντοτε μέγαν ἀριθμὸν ξένων μικροβίων, ὧν τὰ μὲν πλεῖστα εἶναι σαπρόφυτα, ἔνια δὲ καὶ παθογόνα, οἷον οἱ πυογόνοι σταφυλόκοκκοι, σπανιώτερον δὲ καὶ ὁ πυογόνος στρεπτόκοκκος. Τὰ μικρόβια ταῦτα οὐδαμῶς ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τῶν κατὰ τὸν δαμαλισμὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐπερχομένων φλεγμονωδῶν φαινομένων, τὸ δὲ περιεχόμενον τῶν φλυκταινῶν τῶν ἀναπτυσσομένων κατὰ τὸ σημεῖον τοῦ δαμαλισμοῦ διατηρεῖται στεῖρον μικροβίων. Πάντως ὅμως εἶναι σκόπιμον νὰ περιορίζωμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν τῇ δαμαλείῳ ὕλῃ μικροβίων, πρὸς τοῦτο δὲ καταφεύγομεν εἰς τὴν ἀνάμειξιν τῆς προσφάτου δαμαλείου ὕλης μετὰ γλυκερίνης, ἥτις δίδει ἄριστα ἀποτελέσματα ὅταν περιέχηται ἐν τῇ δαμαλείῳ ὕλῃ 60%. Εἰς τὰς θερμὰς χώρας ὡς καὶ παρ' ἡμῖν κατὰ τὸ θέρος, ἡ γλυκερινοῦχος δαμάλειος ὕλη ἀπόλλυσι ταχέως τὴν ἰσχὺν αὐτῆς.

Πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἐκ τοῦ ἐμβολιασμοῦ ἀναπτυσσομένων φλεγμονωδῶν φαινομένων, ὀφειλομένων εἰς τὴν ἰσχυρὰν λοιμογόνον δύναμιν τοῦ παράγοντος τὴν δαμαλίδα μικροβίου, προτιμῶμεν, ἀντὶ τῆς προσφάτου δαμαλείου ὕλης, τὸ μετὰ γλυκερίνης μῖγμα αὐτῆς, ὅπερ οὐδέποτε μὲν χρησιμοποιοῦμεν πρὸ τῆς παρελεύσεως 3—4 ἑβδομάδων ἀπὸ τῆς μίξεως, πάντως ὅμως πρὸ τοῦ τέλους τοῦ τρίτου μηνός, μεθ' ὃ ἄρχεται ἐλαττουμένη ἡ δραστικότης αὐτοῦ. Μόνον εἰς ἐπειγούσας περιπτώσεις δυνάμεθα νὰ χρησιμοποιήσωμεν δαμάλειον ὕλην, ληφθεῖσαν ἀμέσως ἐκ τοῦ μόσχου, ἂν ἀναμίξωμεν αὐτὴν μετὰ 20—25πλασίου ποσοῦ γλυκερίνης. Ὑπό τινων ἐνεργεῖται ὁ ἄμεσος δαμαλισμὸς ἀπὸ τῶν ζῴων εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἄνευ προηγουμένης διατηρήσεως μετὰ γλυκερίνης. Ἀλλ' ὁ τρόπος οὗτος, ὁ πρότερον λίαν συνήθης, σήμερον χρησιμοποιεῖται σπανιώτερον, ἰδίως ἀφ' ἧς ἐν Γερμανίᾳ εἰδικὴ ἐπιτροπεία, ἧς μετέσχε καὶ ὁ Κώχ, ἐκύρωσε τὴν ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαν εἰδικὴν ἐπίδρασιν τῆς γλυκερίνης ἐπὶ τῆς δαμαλείου ὕλης. Κ. ΣΑΒΒΑΣ

δαμάλα (ἡ)· (ἀρχ.), νεαρὰ βοῦς, δάμαλις.

δαμάλι (τό)· νεαρὸς βοῦς πρὶν τεθῇ ὑπὸ τὸν ζυγόν, ἡ ἀνωτέρα ἡλικία τοῦ μόσχου, βοῦς ἑνὸς μέχρι δύο ἐτῶν || τὸ ἐξ αὐτοῦ πωλούμενον κρέας: «κρέας δαμάλι».

δαμαλίδα (ἡ)· βλ. δάμαλις.

δαμαλιδικὴ *ῥοδάνθη* [*Ἰατρ.*]. Ἐπιπλοκὴ παρατηρουμένη ἐνίοτε μετὰ δαμαλισμόν. Ἡ ἐμφάνισις αὐτῆς ἐπὶ δαμαλισθέντος ἀτόμου δὲν εἶναι συνέπεια δευτεροπαθοῦς μολύνσεως, ἀλλ' ὀφείλεται εἰς τὸν ἐν τῇ χρησιμοποιηθείσῃ δαμαλείῳ ὕλῃ ὑπάρχοντα ἰόν. Ἐμφανίζεται ἡ ῥοδάνθη αὕτη 3—4 ἡμέρας μετὰ τὸν δαμαλισμόν, εἴτε ὑπὸ μορφὴν ἐξανθήματος ἱλαρᾶς μὲ πλατείας κηλῖδας, εἴτε ὑπὸ μορφὴν ἐξανθήματος ἐρυθρᾶς μὲ μικρὰς κηλῖδας, αἵτινες συνήθως ἀναφαινόμεναι τὸ πρῶτον περὶ τὸν τόπον τοῦ δαμαλισμοῦ γενικεύονται ταχέως. Ἡ ἐπιπλοκὴ αὕτη τοῦ δαμαλισμοῦ οὐδόλως εἶναι ἐπικίνδυνος. Κ. ΣΑΒΒΑΣ

δαμαλιδογόνος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ δυνάμενος νὰ παραγάγῃ δαμαλίδα. Λέγεται περὶ τῶν μόσχων οἵτινες χρησιμοποιοῦνται ἐπὶ παίδων ἢ ἀγελάδων πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν. Κ. Σ.

δαμαλιδοκομεῖον (τό). Τὸ ἵδρυμα ἐντὸς τοῦ ὁποίου παρασκευάζεται ἡ δαμάλειος ὕλη.

—[*Ὑγιειν.*] Τὸ προσωπικὸν παντὸς δαμαλιδοκομείου πρέπει νὰ εἶναι ἠσκημένον καὶ νὰ τελῇ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν ἰατροῦ. Ἀπαραίτητος εἶναι ἡ μεταξὺ τοῦ προσωπικοῦ ὕπαρξις κτηνιάτρου, ὅστις ἀφ' ἑνὸς μὲν πιστοποιεῖ τὴν ἀπόλυτον ὑγείαν τῶν χρησιμοποιηθησομένων μόσχων πρὸς παρασκευὴν τῆς δαμαλείου ὕλης, ἀφ' ἑτέρου δὲ παρακολουθεῖ τὰ μετὰ τὸν ἐνοφθαλμισμὸν τῶν ζῴων ἀναπτυσσόμενα ἐπ' αὐτῶν φαινόμενα καὶ προβαίνει εἰς τὴν διὰ νεκροτομῆς πιστοποίησιν τῆς ὑγιεινῆς καταστάσεως τῶν μόσχων, ἀφ' ὧν ἀφῃρέθη ἡ δαμάλειος ὕλη, προκειμένου αὕτη νὰ χρησιμοποιηθῇ πρὸς ἐμβολιασμὸν τῶν ἀνθρώπων κατὰ τῆς εὐλογίας.

Εἰς ἕκαστον δαμαλιδοκομεῖον ἀπαραιτήτως πρέπει νὰ ὑπάρχωσι σταῦλοι, διατηρούμενοι ὑπὸ καταλλήλου προσωπικοῦ ἐν ἀπολύτῳ καθαριότητι, κεχωρισμένοι δὲ ἀφ' ἑνὸς διὰ τοὺς μόσχους, οἵτινας πρόκειται νὰ ἐνοφθαλμισθῶσι διὰ δαμαλείου ὕλης, καὶ διὰ τοὺς ἐνοφθαλμισθέντας ἤδη. Ὡσαύτως πρέπει νὰ ὑπάρχῃ εἰδικὸν δωμάτιον, χρησιμοποιούμενον ὡς χειρουργεῖον, ἐν ᾧ τελεῖται ὁ ἐμβολιασμὸς τῶν ζῴων καὶ ἡ συλλογὴ τῆς παραχθείσης δαμαλείου ὕλης. Ἐν τῷ δωματίῳ δὲ τούτῳ ὑπάρχει καὶ ἡ εἰδικὴ χειρουργικὴ τράπεζα, ἐπὶ τῆς ὁποίας προσδένεται ὁ μόσχος ἐν καταλλήλῳ θέσει ἵνα καταστῇ δυνατὴ ἡ ἐπὶ τῆς κοιλίας καὶ τῶν μηρῶν αὐτοῦ χειρουργικὴ ἐπέμβασις. Τὸ χειρουργεῖον πρέπει νὰ εὑρίσκεται πάντοτε ἐν ἀπολύτῳ καθαριότητι πρὸς ἀποφυγὴν μολύνσεων τῶν χειρουργουμένων ζῴων.

Ἕτερα δωμάτια ἐν τῷ δαμαλιδοκομείῳ χρησιμοποιοῦνται πρὸς ἐπεξεργασίαν τῆς προσφάτου δαμαλείου ὕλης, τουτέστι τὴν ἀνάμιξιν αὐτῆς μετὰ τῆς ἀπεστειρωμένης γλυκερίνης καὶ τὴν ὑπὸ ἀσήπτους ὅρους πλήρωσιν διὰ τοῦ μίγματος τούτου τῶν γνωστῶν ὑαλίνων σωληναρίων. Τέλος δὲ ἐν τῷ δαμαλιδοκομείῳ εἶναι ἀπαραίτητος ἡ ὕπαρξις ψυγείων πρὸς διατήρησιν ἐν αὐτοῖς τῆς ἑτοίμου πρὸς χρῆσιν δαμαλείου ὕλης, ἥτις, ὡς γνωστόν, διὰ τῆς ὑψηλῆς θερμοκρασίας, ἰδίως δὲ παρ' ἡμῖν τὸ θέρος, ἀπόλλυσι τάχιστα τὴν ἰσχὺν αὐτῆς. Κ. ΣΑΒΒΑΣ

δαμαλιδοφόρος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ φέρων (παιδίον ἢ ἀγελὰς) φλυκταίνας δαμαλίδος, ἐξ ὧν λαμβάνεται ἡ πρὸς δαμαλισμὸν ὕλη. Κ. Σ.

δαμαλίζω· ἐνεργῶ δαμαλισμόν, ἐμβολιάζω διὰ δαμαλίδος.

δάμαλις, —*εως* (ἡ), κοιν. *δαμάλι* ἢ *δαμαλίδα*· νεαρὰ ἀγελάς· || μεταφ. ἀντίκειται πρὸς τὸ *παρθένος*: «οὐκέτι παρθένος, ἀλλ' ἤδη δάμαλις».

Δάμαλις [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Μικρὰ πόλις τῆς ἀρχαίας Βιθυνίας ἐπὶ τῆς Ἀσιατικῆς ἀκτῆς τοῦ Θρᾳκικοῦ Βοσπόρου, Β. τῆς Χαλκηδόνος. Ἐθεωρεῖτο ὡς ὁ τόπος, διὰ τοῦ ὁποίου διεπεραιώθη ἡ Ἰὼ εἰς τὴν ἀπέναντι ἀκτήν, ὅταν ἐδιώκετο ὑπὸ τῆς ζηλοτύπου Ἥρας. Εἰς ἀνάμνησιν τοῦ γεγονότος τούτου οἱ κάτοικοι εἶχον ἀναγείρει ἐκεῖ ἄγαλμα χαλκῆς δαμάλεως.

—**Δάμαλις** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ὀνομασία δοθεῖσα εἰς τὸ ἀκρωτήριον Βοῦς (βλ. λ.) τῆς Χρυσοπόλεως ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου στρατηγοῦ Χάρητος πρὸς τιμὴν τῆς συζύγου του.

— Δαμάλεως *πορθμὸς* [*Γεωγρ.*]. Οὕτω καλεῖται ὑπό τινων Βυζαντινῶν συγγραφέων ὁ Βόσπορος. —Μ.

δαμαλίς, —*ίδος* (ἡ)· νόσος τῶν βοῶν (βλ. κατωτ.) || ὁ διὰ τῶν δαμάλεων παρασκευαζόμενος θεραπευτικὸς τῆς νόσου εὐλογίας ὀρός, κοιν. *δαμαλίδα*, *μπόλι* (βλ. δαμάλειος ὕλη).

— [*Ἰατρ.*] Ἡ *δαμαλὶς* εἶναι νόσος τῶν βοῶν, ἀνάλογος πρὸς τὴν εὐλογίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ἀναπτύσσεται ἐπὶ τῶν βοῶν αὐτομάτως, ἐκ τυχαίας μεταδόσεως εἴτε δαμαλίδος, εἴτε ἀνθρωπίνης εὐλογίας, ὅπερ δυνατὸν νὰ συμβῇ ἰδίως κατὰ τὴν ἄμελξιν. Ὀφείλεται δ' εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ μικρόβιον τῆς εὐλογίας, ὅπερ ἐν τῷ σώματι τοῦ βοὸς ἐξασθενοῦται. Ἡ δαμαλὶς προσβάλλει κατ' ἐξοχὴν θήλεα ζῷα, ἅτινα νοσοῦσι καταλαμβανόμενα ἐπὶ 2—3 ἡμέρας ὑπὸ πυρετοῦ, συνοδευομένου ὑπὸ ἀναπτύξεως φλυκταινῶν περὶ τοὺς μαστοὺς αὐτῶν. Ἄνθρωποι ἐμβολιασθέντες διὰ τοῦ περιεχομένου τῶν φλυκταινῶν τούτων δὲν νοσοῦσιν ἐξ εὐλογίας, ἀλλὰ παρουσιάζουσι κατὰ τὴν χώραν τοῦ ἐμβολιασμοῦ φλυκταίνας ὁμοίας πρὸς τὰς τῆς δαμάλεως· προσβάλλονται δηλαδὴ οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ὑπὸ δαμαλίδος, ἥτις ὅμως προφυλάσσει αὐτοὺς ἀπὸ τῆς εὐλογίας. Ἡ ἐξανθρωπηθεῖσα αὕτη δαμαλὶς δυνατὸν νὰ μεταδοθῇ περαιτέρω ἐπ' ἄπειρον ἀπὸ ἀνθρώπου εἰς ἄνθρωπον διὰ τοιούτου ἐμβολιασμοῦ. Κ. ΣΑΒΒΑΣ

δαμαλὶς (ἡ) (Damalis) [*Ζωολ.*]. Γένος ἐντόμων διπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *βραχυκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀσιλιδῶν*. Αἱ δαμαλίδες εἶναι μυῖαι σαρκοφάγοι, μὲ κεφαλὴν εὐρεῖαν καὶ βραχεῖαν, ῥύγχος βαθέως διηυλακωμένον καὶ πολυνευρώδεις πτέρυγας. Γνωστὰ ἐλάχιστα εἴδη ἰθαγενῆ τῶν Ἰνδιῶν. Δ. Ν. Π.

δαμαλίσκος (ὁ) (Damaliscus) [*Ζωολ.*]. Γένος ἀντιλοπῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *βουβαλιδῶν*. Εἶναι ἀντιλόπαι μεγάλου σχετικῶς μεγέθους, μὲ λαιμὸν ἰσχυρόν, κεφαλὴν μᾶλλον λεπτήν, κέρατα μεγάλα πρὸς τὰ ἄνω διευθυνόμενα καὶ εἰς αἰχμὴν καταλήγοντα, ὦτα μεγάλα καὶ ἠνωρθωμένα, τρίχωμα λεπτόν, πυκνὸν καὶ μαλακόν, οὐρὰν καταλήγουσαν εἰς θύσανον, πόδας λεπτούς, ἀλλ' ἰσχυρούς· καὶ χρῶμα φαιὸν διαποικιλλόμενον ὑπὸ λευκῶν ἢ μελαινῶν ἀποχρώσεων. Γνωστὰ 5 εἴδη ἰθαγενῆ τῶν θερμῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

Δαμαλίσκος.

δαμαλισμὸς (ὁ)· ἐμβολιασμὸς διὰ δαμαλίδος, κοιν. *μπόλιασμα*, *βατσινάρισμα*.

— [*Ὑγιειν.*] Ὁ προφυλακτικὸς ἐμβολιασμὸς κατὰ τῆς εὐλογίας ἐτέθη εἰς γενικὴν ἐφαρμογὴν κατὰ τὸ 1796 ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου ἰατροῦ E. Jenner. Καὶ πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ Jenner ἐνηργεῖτο ὡς προφυλακτικὸν μέσον κατὰ τῆς εὐλογίας ὁ ἐμβολιασμὸς τῶν ἀνθρώπων δι' ἰοῦ εὐλογιώδους, λαμβανομένου ἐκ τῶν φλυκταινῶν ἀτόμων πασχόντων ἐξ εὐλογίας. Ἡ μέθοδος δ' αὕτη —ἀρκούντως ἐπικίνδυνος— ἐκαλεῖτο *εὐλογιασμός*. Μετὰ ἐπιτυχῆ δαμαλισμὸν προσκτᾶται ὁ ἄνθρωπος ἀνοσίαν κατὰ τῆς εὐλογίας, ἡ διάρκεια ὅμως ταύτης δὲν εἶναι ἀπεριόριστος, ἀλλὰ παρατείνεται ἐπ' ὀλίγα μόνον ἔτη, κατὰ μέσον ὅρον δέκα, μεθ' ὃ ἀπαιτεῖται ἡ ἐπανάληψις τοῦ δαμαλισμοῦ, ἥτις καλεῖται *ἀναδαμαλισμός*.

Κατὰ τὴν φυσικὴν αὐτοῦ διαδρομὴν ὁ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐνεργηθεὶς δαμαλισμὸς ἐπιφέρει τοπικήν τινα μόνον ἀντίδρασιν καὶ μικρὰν διαταραχὴν τῆς γενικῆς καταστάσεως. Ἀμέσως μετὰ τὴν ἐπέμβασιν ἐπέρχεται μικρὰ ἐρυθρότης περὶ τὰς τομάς, παρερχομένη μετὰ 24—48 ὥρας. Τὴν 3ην ἡμέραν ἀναπτύσσεται ἐν τῇ θέσει τοῦ ἐμβολιασμοῦ νέα ἐρυθρότης κατὰ τὰς τομάς, τὴν δὲ 5ην βλατίς, ἀφ' ἧς μετὰ δύο ἔτι ἡμέρας παράγεται ἐξέχουσα φλύκταινα φαιόχρους καὶ ὑπὸ ἐρυθροῦ χείλους περιβαλλομένη. Ἀπὸ τῆς 8ης ἡμέρας γεννᾶται φλεγμονώδης διήθησις τῆς περιφερείας αὐτῆς, ἡ δ' ὄψις τῆς φλυκταίνης καθίσταται χαρακτηριστική, μετὰ δὲ τὴν ῥῆξιν αὐτῆς τὸ περίβλημα ξηραίνεται καὶ παράγεται οὕτω ἐσχάρα, ἥτις ἀποπίπτει μετὰ 3—4 ἑβδομάδας, ἐγκαταλείπουσα ἀκτινωτὴν οὐλήν. Περὶ τὴν 9ην ἡμέραν δυνατὸν νὰ ἐπέλθῃ καὶ αὔξησις τῆς θερμοκρασίας παρερχομένη ταχέως. Ἐπὶ ἀναδαμαλισμοῦ ἡ πορεία εἶναι διάφορος.

Ὁ δαμαλισμὸς δέον νὰ ἐνεργῆται ἐν πλήρει ἐφαρμογῇ ὅλων ἐκείνων τῶν μέτρων τῶν ἀπαιτουμένων πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τῶν τραυματικῶν ἐπιπλοκῶν. Ὑπάρχουσιν ἐπίσης περιπτώσεις, καθ'

Digitized by Google

ἃς ἀπαγορεύεται ὁ δαμαλισμός, ὡς π. χ. ἐπὶ ἀτόμων πασχόντων ἔκζεμα, ἐφ' ὧν ὁ δαμαλισμὸς δύναται ν' ἀποβῇ θανατηφόρος. Ἐκ τούτων προκύπτει ἡ ἀνάγκη τῆς ἐνεργείας τοῦ ἐμβολιασμοῦ ὑπὸ ἰατροῦ.

Ἐφ' ὅσον διὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δαμαλισμοῦ χρησιμοποιηθῇ ζωϊκὴ δαμάλειος ὕλη, οἱ ἐκ τῆς ἐπεμβάσεως ταύτης κίνδυνοι εἶναι ἐλάχιστοι. Εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπέλθωσιν ἐπιπλοκαί τινες, διαιρούμεναι εἰς κυρίως δαμαλιδικὰς ἐπιπλοκάς, ὡς ἡ δαμαλιδικὴ ροδάνθη κλπ., καὶ εἰς ἐπιγενεῖς τοιαύτας, ὀφειλομένας εἰς μολύνσεις τοῦ τραύματος, εἴτε διὰ τῆς χειρὸς τοῦ ἰατροῦ, εἴτε διὰ τοῦ νυστερίου, εἴτε ἐκ τῶν ἀκαθάρτων ἐνδυμάτων τοῦ δαμαλιζομένου κ.ο.κ. Τοιαῦται ἐπιγενεῖς λοιμώξεις εἶναι τὸ ἐρυσίπελας, αἱ σταφυλοκοκκιάσεις κλπ. Οἱ ἐκ τοῦ δαμαλισμοῦ ὅμως κίνδυνοι εἶναι ἀσυγκρίτως μεγαλύτεροι ἐὰν χρησιμοποιηθῇ πρὸς διενέργειαν αὐτοῦ ἐξανθρωπηθεῖσα δαμάλειος ὕλη, τουτέστιν ἡ ἐκ τῆς φλυκταινώσεως δαμαλισθέντος ἀτόμου ὕλη. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, πλὴν τῶν ὡς ἄνω ἀναφερομένων ἐπιπλοκῶν, δυνατὸν καὶ συφιλιδικὴ λοίμωξις νὰ ἐπέλθῃ, ὡς ἔχει ἀποδειχθῆ τοῦτο ἐπὶ 750 βεβαιωθεισῶν περιπτώσεων. Παραδεχόμεθα δὲ πρὸς τούτοις ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ μεταδοθῇ ὁμοίως καὶ ἡ φυματίωσις, καίτοι μέχρι τοῦδε δὲν ἀπεδείχθη τοῦτο ἀναντιρρήτως. Ἂν κατ' ἐξαίρεσιν ὑπάρξῃ ἀνάγκη νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὸν ἀπὸ ἀνθρώπου εἰς ἄνθρωπον δαμαλισμόν, ὀφείλομεν νὰ ἐξετάσωμεν μετὰ προσοχῆς οὐ μόνον τὸ παιδίον, ἐξ οὗ λαμβάνεται ἡ ὕλη αὕτη, ἀλλὰ καὶ τοὺς γονεῖς αὐτοῦ πρὸς ἐξακρίβωσιν τυχὸν ὑπαρχούσης μεταδοτικῆς νόσου.

Ὁ δαμαλισμὸς συνετέλεσε μεγάλως πρὸς ἐλάττωσιν τῆς συχνότητος τῆς εὐλογίας. Ἐν τούτοις παρετηρήθη ὅτι ἡ νόσος αὕτη δὲν ἐξέλιπεν ἐντελῶς ἐκ τῶν χωρῶν ἐκείνων, ἐν αἷς ἐφηρμόσθη ὑποχρεωτικῶς μόνον ὁ δαμαλισμός, δι' ὃ ἐθεσπίσθη ὑποχρεωτικῶς καὶ ὁ ἀναδαμαλισμός. Τὰ παιδία δαμαλίζονται κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἡλικίας, ἀναδαμαλίζονται δὲ κατὰ τὸ ἑνδέκατον. Οἱ γονεῖς δὲ καὶ οἱ κηδεμόνες, οἱ ἀμελήσαντες τῆς φροντίδος περὶ δαμαλισμοῦ καὶ ἀναδαμαλισμοῦ τῶν παιδίων, τιμωροῦνται αὐστηρῶς. Διὰ τῆς ἀκριβοῦς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου τούτου ἡ εὐλογία ἐξέλιπεν ἐντελῶς ἐκ τῆς Γερμανίας, ὥστε κροῦσμα αὐτῆς θεωρεῖται σήμερον ὡς ἀξιοπερίεργον φαινόμενον. Ἐν Γαλλίᾳ καὶ εἴς τινας ἄλλας χώρας ἐπεβλήθη καὶ τρίτος δαμαλισμός, ἐνεργούμενος κατὰ τὸ 21ον ἔτος.

Ἐν Ἑλλάδι εἰσήχθη ὁ ὑποχρεωτικὸς δαμαλισμὸς διὰ τοῦ ἀπὸ 4 Ἀπριλίου 1835 Β. Δ., ὅπερ ἔχει ἰσχὺν νόμου. Ἀλλὰ περὶ ἀναδαμαλισμοῦ οὐδεὶς λόγος γίνεται ἐν αὐτῷ, ἕνεκα δ' αὐτοῦ, ὡς καὶ δι' ἄλλους τινὰς λόγους, τὸ διάταγμα τοῦτο δὲν ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς σημερινὰς προόδους τῆς ἐπιστήμης. Κ. ΣΑΒΒΑΣ

δαμαλιστὴς (ὁ)· ὁ ἐκτελῶν τὸν δαμαλισμόν.

Δαμαλίτης, *Ἀναγνώστης*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Δαμαλᾶ τῆς Τροιζηνίας, ὑπηρέτει ὡς ναύκληρος καὶ ὑποπλοίαρχος ἐπὶ τῶν ὑδραϊκῶν πλοίων «Ὀδυσσεὺς» καὶ «Ἐπαμεινώνδας», καὶ ἐπὶ τοῦ σπετσιωτικοῦ «Ἀγαμέμνων». Διεκρίθη εἰς τὴν σύγκρουσιν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου τῷ 1821, εἰς τὸ Νεόκαστρον τῷ 1825, καὶ εἰς τὰς ἀσιατικὰς ἀκτάς. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς πειρατείας ἐβοήθησε τοὺς Κουντουριώτας εἰς τὴν καταστολήν της ἐν Ὕδρᾳ, ἐξῆλθε δὲ ἐπανειλημμένως εἰς καταδίωξιν τῶν πειρατικῶν εἰς τὸ Αἰγαῖον. Ἐτιμήθη διὰ τοῦ ἀργυροῦ ἀριστείου. Γ. Δ. Κ.

δαμαλουρικὸν *ὀξὺ* καὶ *δαμαλικὸν ὀξὺ* /*Φαρμ.*/. Οὕτως ἐχαρακτηρίσθησαν δύο σώματα ἀποχωρισθέντα ὑπὸ τοῦ Städeler ἐκ τῶν οὔρων ἀγελάδος. Κατὰ τὸν Schotten εἶναι ταῦτα μῖγμα διαφορωτάτων λιπαρῶν ὀξέων μετὰ βενζοϊκοῦ ὀξέος. Κ. Γ. Μ.

δαμὰν (ὁ) (Daman) /*Ζῳολ.*/. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὀνυχοειδῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *ὑρακιδῶν*. Τὰ ζῷα ταῦτα ἔχουσι μέγεθος κονίκλου καὶ προσομοιάζουσιν ἐξωτερικῶς πρὸς τὰ τρωκτικά, ἂν καὶ κατὰ τοὺς ἀνατομικοὺς αὐτῶν χαρακτῆρας οὐσιωδῶς διαφέρουσιν. Φέρουσι 36 ὀδόντας καὶ ὁ ὀδοντικὸς αὐτῶν τύπος εἶναι ὁ ἑξῆς: κοπτῆρες 1:2, κυνόδ. 1:0, προγόμφιοι 4:4, γομφίοι 3:3=36 ὀδόντας. Ὁ κυνόδους τῆς ἄνω σιαγόνος εἶναι μικρότατος καὶ εὔπτωτος, ὑφίσταται ὅμως καθ' ὅλην τὴν περίοδον τοῦ θηλασμοῦ· ὥστε τὰ ἐνήλικα ζῷα ἔχουσι κατὰ κανόνα 35 ὀδόντας. Οἱ κοπτῆρες τῆς ἄνω σιαγόνος εἶναι πρισματικοὶ καὶ κοπτεροί, ἀνθεκτικώτεροι δὲ τῶν τῆς κάτω σιαγόνος. Ὁ στόμαχος διαιρεῖται εἰς δύο λοβούς· ὁ πρῶτος, καρδιακὸς καλούμενος, εἶναι μεγαλύτερος τοῦ ἑτέρου, ἐπιστρώννυται ἐσωτερικῶς δι' ἐπιθηλίου καὶ ἐκτελεῖ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μηχανικὰς κινήσεις. Ὁ δεύτερος, πυλωρικὸς καλούμενος, εἶναι στενότερος καὶ ἐπιμηκέστερος τοῦ πρώτου, ἐκκρίνει ἄφθονον γαστρικὸν ὑγρὸν καὶ φαίνεται ὅτι μόνος διευκολύνει τὴν πέψιν τῶν τροφῶν. Ἡ θήλεια ἔχει 6 μαστοὺς ὧν οἱ δύο ὑποτυπώδεις.

Οἱ πρόσθιοι πόδες τοῦ ζῴου τούτου φέρουσι τέσσαρας δακτύλους (ὁ μέγας δάκτυλος εἶναι ὑποτυπώδης καὶ στερεῖται ὄνυχος), καὶ οἱ ὀπίσθιοι τρεῖς. Πάντες οἱ δάκτυλοι καλύπτονται ὑπὸ δέρματος μέχρι τῆς βάσεως τῶν ὀνύχων. Ἡ οὐρὰ εἶναι βραχυτάτη. Τὸ σῶμα εἶναι εὔρωστον καὶ ἀπεστρογγυλωμένον, ἡ κεφαλὴ ἀρκετὰ ὀγκώδης, οἱ ὀφθαλμοὶ μεγάλοι καὶ λοξοί, τὰ ὦτα ἀπεστρογγυλωμένα καὶ μᾶλλον μικρὰ καὶ τὸ ρύγχος ἀμβλύ, περιβαλλόμενον ὑπὸ μυστακοειδῶν τριχῶν. Τὰ ζῷα ταῦτα ἀπαντῶσιν εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ κυρίως εἰς τὴν Ἀραβίαν καὶ τὴν Συρίαν καὶ ἐνδιαιτῶνται εἰς μεγάλα δάση. Τρέφονται ἐκ διαφόρων χόρτων καὶ καρπῶν. Θηρεύονται διὰ παγίδων ἢ διὰ γεγυμνασμένων πρὸς τοῦτο κυνηγετικῶν κυνῶν.

Δαμὰν ὁ δενδρόβιος.

Τὸ κρέας των εἶναι νοστιμώτατον. Ἐξημερούμενα ἀποκτοῦν ἤπιον χαρακτῆρα. Τὸ γένος περιλαμβάνει 6 εἴδη, ὧν γνωστότερον *δαμὰν ὁ δενδρόβιος* (Daman dendrobius), ὅστις φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ γένους καὶ χρῶμα καστανόφαιον κατὰ τὴν ράχιν καὶ ὑπόλευκον κατὰ τὸν λαιμόν. Δ. Ν. Π.

δάμαρ, *-αρτος* (ἡ)· (ἀρχ.), ἡ γυνή, ἡ σύζυγος· ἀντίκειται πρὸς τὸ «παρθένος ἀδμής».

Δαμάραι (Damaras) /*Ἐθνολ.*/. Ἀφρικανικὴ φυλὴ κατοικοῦσα τὴν Δαμαραλάνδην τῆς Ν. Ἀφρικῆς. Εἶναι μικρόσωμοι, ἔχουν δὲ τὸ χρῶμα καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν Νέγρων. Ξυρίζουν τὴν κόμην, ἀφίνοντες μόνον πυκνὸν θύσανον εἰς τὴν κορυφήν. Φέρουν σανδάλια καὶ ἀντὶ ἄλλου ἐνδύματος δέρμα τίγρεως. Οὐδὲν φυτὸν καλλιεργοῦν πλὴν ὀλίγου καπνοῦ. Ζοῦν διὰ τῆς θήρας καὶ συλλογῆς ριζῶν. Ἡ πρωτοτυπία τῶν Δαμαρῶν συνίσταται εἰς τὸ ὅτι οὐδὲν εἶδος θρησκείας ἔχουν. Πιστεύουν εἰς ὅ,τι βλέπουν, ἀρέσκονται δὲ ἰδιαιτέρως εἰς τὴν μουσικὴν καὶ τὸν χορόν. Οἱ ὀρεινοὶ οὗτοι Δαμάραι διακρίνονται τῶν ἄλλων, τῶν κτηνοτρόφων, οἵτινες ἀσχολοῦνται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν ἀνὰ τὰς πεδιάδας, καθόσον οἱ πρῶτοι εἶναι Νέγροι μὲ ἀρκετὸν αἷμα ὀττεντότων, ὁμιλοῦν δὲ τὴν ὀττεντοτικήν, ἐνῷ οἱ δεύτεροι εἶναι Νέγροι Βαντοῦ ὁμιλοῦντες τὴν γλῶσσαν τούτων. Ἡ ὀττεντοτικὴ ὀνομασία Δαμάρα δὲν χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τῆς φυλῆς, ἡ ὁποία ἀποκαλεῖ ἑαυτὴν «ὄβα-χερέρο» (=οἱ «εὔθυμοι ἄνθρωποι»). Δ. Δ.

Δαμαραλάνδη (Damaraland) /*Γεωγρ.*/. Χώρα τῆς ΝΔ Ἀφρικῆς, ὁριζομένη Δ. ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, Α. ὑπὸ τῆς ἀμμώδους ἐκτάσεως Καλαχάρι, Β. ὑπὸ τῆς Ὀβαμπολάνδης καὶ Ν. ὑπὸ τῆς Ναμακουαλάνδης. Ἀπετέλει, πρὸ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολέμου, τὸ κεντρικὸν τμῆμα τῆς γερμανικῆς Νοτιοδυτικῆς Ἀφρικῆς. Ἡ Δαμαραλάνδη ὀνομάζεται καὶ *Χερερολάνδη*, κατοικεῖται δὲ ὑπὸ τῶν ὀρεινῶν *Δαμαρῶν* καὶ τῶν κτηνοτρόφων τοιούτων. Ἀπὸ τοῦ 1919 ὑπήχθη εἰς τὴν Ὁμοσπονδίαν τῆς Ν. Ἀφρικῆς ὡς ἐντολοδόχον τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Δ. Δ.

Δαμάρατος. Βασιλεὺς τῆς Σπάρτης (βλ. λ. Δημάρατος).

Δαμαρέτειον *χρυσίον* /*Ἀρχ.*/. Σικελικὸν νόμισμα, περὶ οὗ πολλὰ ἐλέχθησαν. Κατά τινας (*Διοδ.* 11,26), ἡττηθέντων τῶν Καρχηδονίων ὑπὸ τοῦ Γέλωνος ἐν Ἱμέρᾳ, ἡ γυνὴ αὐτοῦ Δαμαρέτη συνήργησεν εἰς σύνδεσιν εἰρήνης ἐπιεικοῦς πρὸς αὐτούς. Οὗτοι δ' εὐγνωμονοῦντες, ἐστεφάνωσαν αὐτὴν διὰ χρυσίου ἑκατὸν ταλάντων, ἐξ οὗ ἐκόπη τῷ 480 π. Χ. νόμισμα χρυσοῦν, τὸ ἀπ' αὐτῆς οὕτω κληθέν. Κατ' ἄλλους ἡ Δαμαρέτη καὶ αἱ περὶ αὐτὴν γυναῖκες ἐπέδοσαν τὰ κοσμήματα αὐτῶν πάντα, ἐξ ὧν ἐκόπη τὸ νόμισμα διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ πολέμου ὑπὸ τοῦ Γέλωνος (*Πολυδ.* Θ, 85). Ἔν τινι δὲ ἐπιγράμματι, ἀναφερομένῳ εἰς τὸν Σιμωνίδην, λέγεται, ὅτι ὁ Γέλων καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἀνέθεσαν τῷ Πυθίῳ Ἀπόλλωνι, νικήσαντες, τρίποδα Δαμαρετείου χρυσοῦ. Τὸ βάρος τοῦ Δαμαρετείου νομίσματος ὑπολογίζεται ἴσον πρὸς τὸ βάρος δέκα ἀττικῶν δραχμῶν, ἤτοι πρὸς ἥμισυ στατῆρα. ΙΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ

Δαμαρέτη Θυγάτηρ τοῦ Θήρωνος τοῦ Ἀκραγαντίνου καὶ σύζυγος τοῦ Γέλωνος τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν (491—478). Εἶναι γνωστὴ εἰς τὴν ἱστορίαν ὡς συντελέσασα εἰς τὰς διαπραγματεύσεις τῆς εἰρήνης μεταξὺ Καρχηδονίων καὶ Συρακοσίων, ὅτε οἱ πρῶτοι ἡττήθησαν τῷ 480 παρὰ τὴν Ἱμέραν (βλ. καὶ λ. Δαμαρέτειον). Ἀποθανόντος τοῦ Γέλωνος ἡ Δαμαρέτη ἐνυμφεύθη τὸν ἀδελφὸν τούτου Πολύζηλον, ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατόν της ἐτάφη πλησίον τοῦ πρώτου της συζύγου. Ὁ τάφος της κατεστράφη τῷ 397 ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων. Μ. ΜΠΙΣΤΗ

δαμάρη (ἡ) (Damar) [*Βοτ. Χημ.*]· βλ. δαμμάρα.

Δάμαρις. Κατὰ τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων (κεφ. ιζ'), μετὰ τὸν λόγον τοῦ Παύλου ἐν μέσῳ τοῦ Ἀρείου Πάγου ἄνδρες τινὲς προσκολληθέντες αὐτῷ ἐπίστευσαν, ἐν οἷς καὶ ὁ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης «καὶ γυνὴ ὀνόματι *Δάμαρις*». Τίς ἦτο ἡ γυνὴ αὕτη, εἶναι ἄγνωστον, ὡς ἄγνωστον εἶναι καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς, *Δάμαλις* δὲ μόνον εὑρίσκεται ἐν ἐπιγραφαῖς. Ὅτι ἦτο σύζυγος τοῦ Διονυσίου, ὡς ἐνόμισαν Ἀμβρόσιος ὁ Μεδιολάνων καὶ ὁ Χρυσόστομος, δὲν φαίνεται πιθανόν· πάντως ἦτο ἐπιφανὴς Ἀτθίς. Ε. Γ. Π.

δαμαρίτης ἢ *δαμμαρίτης* (Damarites) [*Παλαιοφυτολ.*]. Γένος ἐκλειψάντων ἀπολιθωμένων κωνοφόρων φυτῶν, τῶν ὁποίων κῶνοι ἀπολιθωμένοι εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς κρητιδικῆς περιόδου τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος τῆς Βοημίας. Γ.Κ.Γ.

Δαμαριὼν ἢ *Δαμαριώνας* /*Γεωγρ.*/ Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Τραγαίας τῆς ἐπαρχίας Νάξου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτοικοι (1928) 620. Κεῖται εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ λόφου Ράχη, ἔχει κλίμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ φρεάτων. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Βουρβουριὰ* (κάτ. 114) καὶ *Δαμαλᾶς* (κάτ. 143). Ἡ περιφέρεια τῆς κοινότητος παράγει ἐλαίας καὶ ἔλαιον, δημητριακὰ (σμιγὸν) καὶ κριθὴν καὶ ὀλίγα ὄσπρια. Ἔχει μικρὰν κτηνοτροφίαν αἰγοπροβάτων. Μετὰ τῆς κωμοπόλεως Νάξου συγκοινωνεῖ δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ (χλτρ. 18). Δ. Ε. Μ.

Δαμάρμενος. —1) Στρατηγὸς τοῦ Κοινοῦ τῶν Λακεδαιμονίων κατὰ τὸν Α' π.Χ. αἰῶνα. —2) Ἁλιεὺς ἐξ Ἐρετρίας. Οὗτος κατὰ τὴν παρ' Ἠλείοις παράδοσιν εἶχεν ἁλιεύσει τὴν ὠμοπλάτην τοῦ Πέλοπος ἐν τῷ Εὐβοϊκῷ κόλπῳ, ἔνθα εἶχε βυθισθῆ τὸ πλοῖον, τὸ ὁποῖον μετεκόμιζε ταύτην ἐξ Ἰλίου, ὅπου εἶχε προσαχθῆ, διότι ἄνευ αὐτῆς δὲν θὰ ἐγίνετο ἡ ἅλωσις τῆς Τροίας κατὰ τοὺς μάντεις. —3) Πυθαγόρειός τις ἐκ Μεταποντίου.

Δάμαρχος. —1) Ἀρκὰς πύκτης. Ἦτο υἱὸς τοῦ Δινύτα καὶ εἶχε νικήσει ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ εἰς ἀγῶνα δρόμου καὶ εἰς ἀγῶνα ἅρματος. Λέγεται μάλιστα περὶ αὐτοῦ, ὅτι κατὰ τὴν ἰδίαν ἡμέραν κατὰ τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀνακηρυχθῆ ὡς ὀλυμπιονίκης ἔστησε καὶ τὸν ἀνδριάντα του, διότι ἐγνώριζεν ἐκ τῶν προτέρων ὅτι θὰ νικήσῃ, μαθὼν τοῦτο παρὰ τοῦ ἐν Λιβύῃ μαντείου τοῦ Διὸς Ἄμμωνος. Ὡσαύτως ἐλέγετο περὶ αὐτοῦ ὅτι, ἐνῷ ἐθυσίαζεν εἰς τὸν Λύκαιον Δία, μετεμορφώθη εἰς λύκον καὶ ὅτι δέκα ἔτη μετὰ ταῦτα ἀνέλαβε τὴν μορφὴν ἀνθρώπου. — 2) Θηβαῖος ἀθλητής. Ἦτο υἱὸς τοῦ Γέλωνος καὶ πατὴρ τοῦ Πλάτωνος καὶ εἶχε νικήσει εἰς τὰ ἐν Δελφοῖς Σωτήρια κατὰ τὸ 270—260 π. Χ. ΚΑΦ.

δάμαρχος (ὁ) (Damarchus) [*Ζῳολ.*] Γένος ἀραχνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *τετραπνευμονιδῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *μυγαλιδῶν*. Οἱ δάμαρχοι εἶναι ἰθαγενεῖς τῆς Σουμάτρας καὶ διακρίνονται διὰ τὸ μετρίου μεγέθους σῶμά των, τὸ κυανοπυρρὸν χρῶμά των καὶ τὸ λεπτότατον ἀράχνιόν των. Δ.Ν.Π.

Δάμας. —1) Ὁ πατὴρ τοῦ ποιητοῦ Ἀλκμᾶνος. —2) Εἷς τῶν ἐνδόξων ἐν Συρακούσαις ἀνδρῶν κατὰ τὸν Γ' π. Χ. αἰῶνα, στρατηγεύσας τῶν Συρακοσίων εἰς πόλεμον αὐτῶν κατὰ τῶν Ἀκραγαντίνων. Τὴν σύζυγον τούτου, πλουσιωτάτην οὖσαν, συνεζεύχθη μετὰ τὸν θάνατόν του ὁ Ἀγαθοκλῆς (*Διοδ.* XIX 3. 3). — 3) Μυθικὸς ἐξ Αὐλίδος ἥρως, συνεξεστράτευσε μετὰ τοῦ Ἀρκεσιλάου κατὰ τῆς Τροίας καὶ ἐφονεύθη ἐν αὐτῇ, κατὰ Κόϊντον τὸν Σμυρναῖον, ὑπὸ τοῦ Αἰνείου. — 4) Διδάσκαλος τῆς ρητορικῆς ἐκ Τράλλεων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἀκμάσας κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Αὐγούστου. Ἐκ τῶν ὑπ' αὐτοῦ γραφέντων ἐλάχιστα διεσώθησαν. Ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (14, 1, 42) καὶ τοῦ Σενέκα ὡς *Δάμασος ὁ Σκόμβρος* ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων ρητόρων.

Δαμᾶς [*Μυθολ.*]. Μυθικὸς ἥρως, ἐπώνυμος τῆς πεδιάδος τῆς Δαμασκοῦ. Εἶχε μετάσχει τῆς κατὰ τῶν Ἰνδιῶν ἐκστρατείας τοῦ Διονύσου καὶ ἐπιστρέψας ἐξ αὐτῆς ἵδρυσεν, ὡς ἐλέγετο, τὸ πρῶτον ἱερὸν ἐντὸς σκηνῆς ἐπὶ τῆς πεδιάδος τῆς Δαμασκοῦ, ἥτις διὰ τοῦτο καὶ ἐκλήθη «Δαμασκηνή».

Δαμασήν, *—ῆνος* [*Μυθολ.*]. Ὄνομα γίγαντος, ὃν ἡ Γαῖα ἀφ' ἑαυτῆς ἔτεκεν, ἡ δὲ Ἔρις τινος ἀνέθρεψεν. Ἀπὸ γενετῆς λέγεται γενειοφόρος, ἐφωδιάσθη δὲ ὑπὸ τῆς Εἰλειθυίας δι' ὅπλων. Κατ' ὀλίγον αὐξάνεται εἰς ὑπέροχον ἀνάστημα, παρουσιάζων καὶ δεινὴν σωματικὴν δύναμιν, πολλὰ κατορθώσας. Μεταξὺ τούτων καταλέγεται καὶ ἡ πάλη κατὰ τοῦ Δράκοντος, τὸν ὁποῖον ἐφόνευσε κατὰ παράκλησιν ἰδιαιτέραν τῆς Ἀσιτικῆς Νύμφης Μορίας, θελούσης νὰ ἐκδικηθῇ αὐτὸν διὰ τὸν ὑπ' αὐτοῦ φόνον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Τύλου. Ὁ Δαμασὴν διὰ τὰ κατορθώματα αὐτοῦ καὶ τὴν

Digitized by Google

ἄλλην ἀλκὴν σχετίζεται καὶ πρὸς ἕτερον γίγαντα, τὸν *Δάμυσον*, τὸν διακρινόμενον ἐπὶ ταχυποδίᾳ παρὰ τοῖς γίγασιν. ΙΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ

Δαμασήνωρ. Τύραννος τῆς Μιλήτου ἀνήκων εἰς τοὺς μετὰ τὸν Θρασύβουλον χρόνους, ἤτοι τὸ πρῶτον ἥμισυ τῆς ΣΤ΄ π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Φαίνεται ὅτι καὶ οὗτος καὶ ὁ πρὸ αὐτοῦ Θόας ἐξέπεσαν τῆς ἀρχῆς τῇ ἐνεργείᾳ τῶν δύο ἐκεῖ κομμάτων, ἅτινα ὠνομάζοντο Πλοντὶς καὶ Χειρομάχα, διηυθύνοντο δὲ ὑπὸ τῶν καλουμένων παρὰ Μιλησίοις «ἀειναυτῶν», περὶ ὧν γράφει ὁ Πλούταρχος (Ζητήματα Ἑλλην. 32). ΙΑΚ. Χ. Δ.

Δαμάσι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἐλασσόνος τοῦ νομοῦ Λαρίσης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 1107. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Δαμασοῦλι* (κάτ. 119). Δ. Ε. Μ.

δαμάσια ***ἐπιγράμματα.*** Ἐπιτύμβια καὶ ἄλλα ἐπιγράμματα τοῦ πάπα *Δαμάσου τοῦ Α΄* κεχαραγμένα ἐπὶ τάφων, ἐκκλησιῶν, κ. ἄ. Ἐξ αὐτῶν τὰ πλεῖστα ἀνάγονται εἰς μάρτυρας καὶ ἁγίους, τινὰ δὲ εἰς τὴν μητέρα, τὴν ἀδελφήν του καὶ μίαν εὐγενῆ δέσποιναν Projecta· ἄλλα τέλος ἐγράφησαν ἐπ' εὐκαιρίᾳ συντελέσεως σπουδαίων ἐργασιῶν, ἀνεγέρσεως ἐκκλησιῶν κλπ. Εἰς τὰ δαμάσια ἐπιγράμματα περιέχεται καὶ τὸ ἴδιον τοῦ Δαμάσου ἐπιτύμβιον ἐπίγραμμα. Ἐθεωρήθησαν σπουδαιότατα, τὰ δὲ μέχρι τοῦδε διασωθέντα ἐξεδόθησαν διαδοχικῶς ὑπὸ τοῦ Fabricius (1562), Rivinus (1652), Ubaldini (1630), Sarazani (1638 καὶ 1672), Marenda (1754), Mai (1831) καὶ ἐσχάτως ὑπὸ Max Ihn ἐν Λειψίᾳ ὑπὸ τὸν τίτλον «Damasi Epigrammata» (Α΄ τόμ. τῆς σειρᾶς Anthologiae latinae supplementa, 1895). Ἡ τελευταία αὕτη ἔκδοσις εἶναι ἡ καλυτέρα καὶ συνοδεύεται ἀπὸ κριτικὰς κ. ἄ. παρατηρήσεις. Π. Ν. Π.

Δαμασία *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῶν Ἄλπεων, ἀκρόπολις τῶν Λικαττίων. Ἐκεῖθεν ἐξορμῶντες οἱ ἄγριοι οὗτοι λησταί, ἔφερον τὸν ὄλεθρον εἰς τοὺς περιοικοῦντας Ἰταλιώτας, πυρπολοῦντες τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία ἅτινα κατελάμβανον καὶ σφάζοντες οὐ μόνον πᾶν ἄρρεν, ἀπὸ τοὺς δυναμένους νὰ φέρωσιν ὅπλα, μέχρι τῶν θηλαζόντων νηπίων, «ἀλλὰ καὶ τας ἐγγύους γυναῖκας, ὅσας φαῖεν οἱ μάντεις ἀρρενοκυεῖν». Ἡ δριμύτης τῆς ἐκφράσεως τοῦ Στράβωνος ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ βαρβαρότητι (ἔκδ. Διδότου 171, 53) παρέσχεν ἀφορμὴν εἴς τινας νὰ παραλληλίσωσι τὴν ἀπανθρωπίαν ταύτην πρὸς τὴν ἔννοιαν τῶν λόγων οὗ, θέτει ὁ Ὅμηρος εἰς τὸ στόμα τοῦ Ἀγαμέμνονος (Ἰλιὰς Ζ, 58—60). Σ. Ε. Λ.

Δαμασίας.—1) Υἱὸς τοῦ Πενθύλου καὶ ἔγγονος τοῦ Ὀρέστου, ὅστις μετὰ τῶν πρώτων ἐξαδέλφων του Δαϊμένους, Σπάρτωνος, Τέλλιδος καὶ Λεοντομένους, υἱῶν τοῦ Τισαμενοῦ καὶ ἀπογόνων ὡσαύτως τοῦ Ὀρέστου, καὶ τῶν ἐκ Λακεδαίμονος μετοικησάντων Πρειγένους καὶ τοῦ υἱοῦ του Πατρέως, εἶχον τὴν μεγίστην ἐν Ἀχαΐᾳ ἰσχύν.
—2) Ἐπώνυμός τις ἄρχων τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸ 639 π. Χ.
—3) Ἐπώνυμος ἄρχων τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸ 582 π. Χ., ὅστις ἐξηλάθη διὰ τῆς βίας τῆς ἀρχῆς, ἣν κατεκράτησεν ἐπὶ δύο ἔτη καὶ δύο μῆνας (*Ἀριστοτ.* Πολιτ. 13, 1). Ὁ ὑπ' αὐτοῦ σφετερισμὸς τῆς ἐνιαυσίας ἀρχῆς ἔγινεν ἀφορμὴ τοῦ μεγαλυτέρου περιορισμοῦ τῶν προνομίων τῶν εὐπατριδῶν ἐν Ἀθήναις ἀπὸ τοῦ 580 π. Χ., ὅτε καθωρίσθη ἀντὶ 9 ἀρχόντων, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ πρῶτος εἶχε τὴν μεγίστην δύναμιν, νὰ ἐκλέγωνται 10 (ἴσων δικαιωμάτων), ἐκ τῶν ὁποίων 5 μὲν προήρχοντο ἐκ τῆς τάξεως τῶν εὐπατριδῶν, 3 ἐκ τῆς τάξεως τῶν ἀγροίκων (εὐπόρων ἀγροτῶν) καὶ 2 ἐκ τῆς τάξεως τῶν δημιουργῶν (τεχνιτῶν). Ἡ πολιτικὴ αὕτη μεταρρύθμισις ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ἀρχὴ τῆς διαρρυθμίσεως τῆς Σολωνείου νομοθεσίας.
—4) Ἀθλητὴς ἐξ Ἀμφιπόλεως, ὑπὸ τοῦ Λουκιανοῦ μνημονευόμενος, περιβόητος διὰ τὴν ρωμαλεότητά του.
Πλὴν τῶν εἰρημένων καὶ πλεῖστοι ἄλλοι ἔφερον τὸ ὄνομα *Δαμασίας* κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ἐκ Μιλήτου, Πατρῶν, Ρόδου, Περγάμου κλπ. ΚΑΨ.

Δαμασίθυμος. Υἱὸς τοῦ Κανδαύλου καὶ βασιλεὺς τῶν Καλυνδέων. Μετέσχεν ὡς εἷς τῶν ἀρχηγῶν τοῦ καρικοῦ στόλου τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας, ὅτε καὶ ἐπνίγη βυθισθέντος τοῦ πλοίου του μεθ' ὅλου τοῦ πληρώματός του ἐκ συγκρούσεως πρὸς τὸ πλοῖον τῆς Ἀρτεμισίας, τὸ ὁποῖον κατεδιώκετο ὑπὸ ἀττικοῦ πλοίου.
Τὸ ἐπεισόδιον αὐτὸ τῆς ναυμαχίας ἔγινεν ἀφορμὴ κατὰ μὲν τὸν Ἡρόδοτον (Η΄ 88) νὰ εἴπῃ ὁ Ξέρξης, νομίσας ὅτι ἡ Ἀρτεμισία ἐβύθισεν ἐχθρικὸν πλοῖον: «Οἱ μὲν ἄνδρες γεγόνασί μοι γυναῖκες, αἱ δὲ γυναῖκες ἄνδρες», κατὰ δὲ τὸν Πολύαινον (Η΄ 53) νὰ στείλῃ εἰς μὲν τὴν Ἀρτεμισίαν ὡς ἀριστεῖον πανοπλίαν ἑλληνικήν, εἰς δὲ τὸν Δαμασίθυμον ἄτρακτον καὶ ἠλακάτην (βλ. λ. Ἀρτεμισία). ΚΑΨ.

Δαμασίππη *[Μυθολ.]*. Θυγάτηρ τοῦ Ἄτρακος τῆς μεγάλης οἰκογενείας τῶν Λαπιθῶν, καὶ δευτέρα σύζυγος τοῦ Κασσάνδρου βασιλέως τῆς Θράκης. Ἐρωτευθεῖσα τὸν υἱόν του Ἕβρον, ἐκ τῆς πρώτης αὐτοῦ συζύγου Κροτωνίκης, καὶ μὴ εὑροῦσα τὴν αὐτὴν ὑποδοχὴν παρὰ τοῦ προγονοῦ, διέβαλεν αὐτὸν εἰς τὸν Κάσσανδρον, ὅστις ἐν στιγμῇ ἐξάψεως ἐρωτικῆς ἀντιζηλίας πρὸς τὸν υἱόν του, ὥρμησε κατ' αὐτοῦ ὅπως τὸν φονεύσῃ. Ἀλλ' ἐκεῖνος διαφυγὼν ἐρρίφθη εἰς τὸν ποταμὸν Ρόμβον τῆς Θρᾴκης καὶ ἐπνίγη. Ἔκτοτε ὁ ποταμὸς Ρόμβος ὠνομάσθη Ἕβρος (νῦν Μαρίτσα). Α. Θ. ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ

Δαμάσιππος (ἡ)· ἐπίθετον τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς (βλ. λ. τ. Β, 25 β΄).

Δαμάσιππος (ὁ) *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Ἰκάρου. Τὸ ὄνομα τοῦτο ἔφερον καὶ πολλὰ ἱστορικὰ πρόσωπα, ἐξ ὧν ἀξιολογώτερα εἶναι ὁ πατὴρ τοῦ Δημοκρίτου, ἀναφερόμενος παρ' Αἰλιανῷ καὶ Διογένει Λαερτίῳ, καὶ στρατηγός τις τοῦ βασιλέως τῶν Μακεδόνων Φιλίππου.

—**Δαμάσιππος,** ***Λικίνιος.*** Ρωμαῖος φιλότεχνος τοῦ Α΄ π.Χ. αἰῶνος. Ἐξώδευσε τὴν περιουσίαν του ἀγοράζων ἀγάλματα, πίνακας καὶ πολύτιμα σκεύη καὶ καταστραφεὶς οἰκονομικῶς ἦτο ἕτοιμος ν' αὐτοκτονήσῃ (*Horat.* Sat. II, 3), ἀλλὰ μετεπείσθη ὑπὸ τοῦ φίλου του φιλοσόφου Στερτινίου, ὁ ὁποῖος τὸν προσείλκυσε πρὸς τὴν στωϊκὴν φιλοσοφίαν. Ἐπιτυχὴς ἔκθεσις τῶν μετὰ τὴν μετάπεισίν του φιλοσοφικῶν ἀντιλήψεων εὑρίσκεται παρ' Ὁρατίῳ (Sat. II, 3). Ὁ Δαμάσιππος, χάρις εἰς τὸν Ὁράτιον, κατήντησεν ἀντιπροσωπευτικὸς τύπος ψευδοφιλοσόφου καὶ σχολαστικοῦ ἀνδρός. —Ω.

δάμασις, *—εως* (ἡ)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *δαμάζω*, τιθάσευσις: «ἡ δάμασις τοῦ λέοντος,—τῆς τίγρεως κ.τ.τ.»· || καταστολή, συγκράτησις, περιορισμός: «ἡ δάμασις τῶν παθῶν,—τῶν ὁρμῶν»· || «ἡ δάμασις τοῦ ποταμοῦ,—τῆς φύσεως,—τῆς ἡλιακῆς θερμότητος».

Δάμασις ἢ ***Δάμασος,*** ὁ ***Ἀμύριος.*** Ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει αὐτὸν (6, 127), μεταξὺ τῶν προσελθόντων μνηστήρων τῆς Ἀγαρίστης, θυγατρὸς τοῦ τυράννου τῆς Σικυῶνος Κλεισθένους, ἣν ἤθελεν οὗτος νὰ συζεύξῃ μετὰ τοῦ ἀρίστου τῶν Ἑλλήνων. Λέγεται υἱὸς τοῦ σοφοῦ ἐκ Συβάρεως Ἀμυρίος, ἐνῷ ὁ Ἡρόδοτος λέγει τοῦτον Σιρίτην. ΙΑΚ. Χ. Δ.

Δαμασίστρατος. —1) Ὄνομα βασιλέως τινὸς τῶν Πλαταιῶν, περὶ τοῦ ὁποίου λέγεται, ὅτι συνέπεσε νὰ εὕρῃ τὰ πτώματα τοῦ ὑπὸ τοῦ Οἰδίποδος φονευθέντος Λαΐου καὶ τοῦ ὑπηρέτου αὐτοῦ καὶ νὰ θάψῃ αὐτὰ ἐν τῇ Σχιστῇ καλουμένῃ ὁδῷ ἐν τῷ μεσαιτάτῳ τῆς τριόδου, ἔνθα κατὰ Παυσανίαν (10,54) ἐπὶ τῶν μνημάτων αὐτῶν ἦσαν «λίθοι λογάδες σεσωρευμένοι». —2) Χῖος, πατὴρ τοῦ ἱστοριογράφου Θεοπόμπου (*Παυσ.* 3, 10, 3). Ὅτε οἱ Χῖοι προσεχώρησαν τῷ 378 π. Χ. εἰς τὴν κατὰ θάλασσαν συμμαχίαν, ἔφυγεν ἐκ τῆς πατρίδος αὐτοῦ μετὰ τοῦ υἱοῦ του ἕνεκα τῶν ἐκδεδηλωμένων λακωνικῶν αὐτοῦ φρονημάτων. ΙΑΚ. Χ. Δ.

Δαμασίχθων. —1) Υἱὸς τοῦ Ἀμφίονος καὶ τῆς Νιόβης (*Ἀπολλόδ.* 3,5,6). —2) Υἱὸς τοῦ Ὀφέλτου, ἐκλεγεὶς βασιλεὺς μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Αὐτεσίωνος (*Παυσ.* 9,5,16). —3) Υἱὸς τοῦ Κόδρου, Ἀθηναῖος, ἱδρυτὴς τῆς Κολοφῶνος, φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Προμηθέως, ὁ ὁποῖος μετὰ τοῦτο κατέφυγεν εἰς Νάξον, ἔνθα καὶ ἀπέθανε (*Παυσ.* 7,3,3). ΙΑΚ. Χ. Δ.

Δαμασκενίνη (ἡ) (Damascenine) *[Φαρμακογ.]*. Ἀλκαλοειδὲς εὑρισκόμενον εἰς τὰ σπέρματα τοῦ φυτοῦ *μελανθίου τοῦ ἡμέρου* (Nigella sativa, L.). Ἀποτελεῖ μικρὰ ἄχροα πρίσματα, ναρκωτικῆς ὀσμῆς, γεύσεως εἰδικῶς πικρᾶς, τηκόμενα εἰς 26°, ἀδιάλυτα ἐν ὕδατι, διαλυτὰ ὅμως λίαν εἰς αἰθέρα, ἀλκοόλην καὶ χλωροφόρμιον, διδοντα δὲ διαλύματα φθορίζοντα κυανῶς. Ἡ δαμασκενίνη ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν σύνθεσιν $C_9H_{11}NO_8$, διὰ τῶν ἀλκαλίων δὲ σχᾶται εἰς δαμασκενικὸν ὀξὺ $C_9H_{11}NO_8$. Κ. Γ. Μ.

δαμασκέττον (τὸ) (Damasquette). Ὕφασμα μεταξωτόν, διαπεποικιλμένον μὲ χρυσᾶ νήματα. Ἐξυφαίνετο ἐν Ἑνετίᾳ καὶ ἐχρησιμοποιεῖτο κατὰ τὸν ΙΗ΄ αἰῶνα πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης πρὸς κατασκευὴν πολυτελῶν ἀμφιέσεων.

δαμασκηνᾶτος, *—η, —ο(ν)*· ὁ ἔχων μορφὴν δαμασκήνου: «ἐλιὲς δαμασκηνᾶτες»· || ὁ παρεσκευασμένος μετὰ δαμασκήνων ἢ ἐκ δαμασκήνων.

δαμασκηνέα (ἡ) (Prunus) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ροδωδῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀμυγδαλοειδῶν*. Τὰ δένδρα τοῦ γένους τούτου φέρουσι τὰ ἑξῆς διακριτικὰ γνωρίσματα: ρίζας αἰχμηρὰς πλαγίως ἢ καθέτως διευθυνομένας καὶ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους εὑρισκομένας, δι' ὃ εὐδοκιμοῦσι τὰ δένδρα ταῦτα εἰς ἐδάφη μᾶλλον ξηρὰ καὶ πλούσια εἰς θρεπτικὰς οὐσίας, ἰδίως δὲ εἰς ἀργιλλανθρακοῦχα. Ὁ κορμὸς εἶναι ξυλώδης, σκληρὸς καὶ ἔχει συνήθως ὕψος 2 περίπου μέτρων, σπανίως ὑπερβαῖνον τὰ 2,50 μέτρα. Τὰ φύλλα ἀναλόγως τῶν διαφόρων εἰδῶν εἶναι λεπτά, ἐπιμήκη (δαμασκηνέα ἡ ἥμερος), ἀπεστρογγυλωμένα (ρεγκλότα), ἀκανθωτὰ (μιραβέλλη) κ. τ. λ. Ἀναλόγως τῶν διαφόρων εἰδῶν οἱ κλάδοι εἶναι λεπτοὶ ἢ ἀτρακτοειδεῖς καὶ ἡ ἐπιφάνεια αὐτῶν καλύπτεται ὑπὸ τριχοειδοῦς ἐπιστρώματος. Ἐπὶ τῶν ἰσχυρῶν ὁπωσδήποτε κλάδων, ἡ μασχάλη ἑκάστου φύλλου φέρει κυριώδη ὀφθαλμόν, ὅστις συνήθως συνοδεύεται ὑπὸ ἑνὸς ἢ δύο δευτερευόντων ἢ ἑνὸς ἢ δύο καρποφόρων ἐξογκώσεων. Συνήθως τὰ ἄνθη εἶναι διατεταγμένα κατὰ δέσμας καὶ ἀναφαίνονται ἐπὶ τῶν βραχέων κλάδων, μήκους ἐνίων ἑκατοστομέτρων. Οἱ καρποὶ ἢ εἶναι μεμονωμένοι ἢ ἀνὰ δύο διατεταγμένοι καὶ διαφέρουσιν αἰσθητῶς, ἀναλόγως τῶν διαφόρων εἰδῶν, κατὰ τὸ σχῆμα, τὸ μέγεθος καὶ τὸ χρῶμα. Πολλάκις ἐκ τοῦ σχήματος καὶ τοῦ μεγέθους τῶν καρπῶν διακρίνονται τὰ διάφορα εἴδη (ποικιλίαι).
Γενικῶς αἱ δαμασκηνέαι διακρίνονται εἰς δύο κατηγορίας. Οἱ καρποὶ τῆς πρώτης εἶναι κατάλληλοι πρὸς ἀποξήρανσιν, τῆς δὲ δευτέρας κατάλληλοι πρὸς βρῶσιν νωποί. Εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν ὑπάγονται οἱ καρποὶ τῆς ποικιλίας *ρεγκλότας*, ἥτις ἔχει πρασίνους καρπούς, εὐμεγέθεις καὶ σχεδὸν σφαιροειδεῖς. Ἡ ποικιλία *μιραβέλλη* ἔχει καρποὺς μικρούς, ζωηρῶς κιτρίνους μὲ ἐρυθρὰ στίγματα, χρησιμοποιουμένους κυρίως πρὸς παρασκευὴν κομποστῶν καὶ ζαχαρωδῶν εἰδῶν. Οἱ καρποὶ τῆς ποικιλίας τοῦ *Ἁγίου Ἀντωνίου* ἔχουσι χρῶμα μελανὸν πρὸς τὸ ὑποκύανον καὶ ἀντέχουσιν εἰς τὰς μακρὰς μεταφοράς.
Ἐκ τῶν 20 περίπου εἰδῶν, ἅτινα μᾶλλον ποικιλίαι ἢ εἴδη θεωροῦνται, γνωστότερα εἶναι:
Δαμασκηνέα ἡ ἀκανθώδης Prunus spinosa). Εἶναι θάμνος ἀκανθώδης, μὲ κλάδους ὁριζοντίους, ἰθαγενὴς τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν δυτικῶν χωρῶν τῆς Ἀσίας, ἀπαντῶν καὶ παρ' ἡμῖν, ὅπου εἶναι γνωστὸς ὑπὸ τὰ ὀνόματα: ἀγριοκορομηλιά, μαμουσιά, τσαπουρνιά, τσαπρουνιὰ κ.τ.λ. Ὑπὸ τοῦ Διοσκορίδου ὠνομάζετο τὸ εἶδος τοῦτο ἀγριοκοκκυμηλέα καὶ πιθανῶς εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ Θεοφράστου ἀναφερόμενον δένδρον σποδιάς. Τὸ ξύλον τοῦ δένδρου τούτου εἶναι σκληρόν. Ἴδιον χαρακτηριστικὸν γνώρισμα εἶναι, ὅτι ἡ ἄνθησις προηγεῖται τῆς φυλλοφορίας καὶ οἱ νεαροὶ βλαστοὶ εἶναι χνοώδεις, ὁ καρπὸς μικρός, μελανοῦ χρώματος, σχεδὸν σφαιροειδὴς καὶ μὴ ἐδώδιμος. Τὸ δένδρον τοῦτο δὲν ἐμβολιάζεται ἐπιτυχῶς καὶ χρησιμοποιεῖται κυρίως διὰ κατασκευὴν φραγμῶν, ἐπίσης καὶ ὡς κοσμητικὸν λόγῳ τῶν εὐόσμων ἀνθέων του. Εἴς τινα μέρη τῆς Εὐρώπης τὰ φύλλα της μεταχειρίζονται ἀντὶ τεΐου γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα εὐρωπαϊκὸ τσάϊ.
Δαμασκηνέα ἡ βριγάντιος (Prunus brigantiaca). Εἶναι δενδρύλλιον φυόμενον ἰδίως εἰς τὰς Ἄλπεις. Ὁ καρπός του εἶναι σφαιρικός, ὕπωχρος, ἔχει μέγεθος μικροῦ καρύου, περικλείει δὲ μεγάλον πυρῆνα, τοῦ ὁποίου τὸ σαρκῶδες τμῆμα περιέχει ἄφθονον ἐλαιώδη οὐσίαν. Δὲν εἶναι ἐδώδιμος.
Δαμασκηνέα ἡ δυτικὴ (Prunus occidentalis). Εἶναι μέγα δένδρον, φυόμενον εἰς ὀρεινὰ μέρη τῶν Ἀντιλλῶν. Τὸ ξύλον του εἶναι μᾶλλον μαλακόν, εὐέργαστον καὶ κατάλληλον διὰ ξυλουργικὰς ἐργασίας.
Δαμασκηνέα ἡ ἐμβολιαζομένη (Prunus insititia). Εἶναι δένδρον ἰθαγενὲς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, εἰσαχθὲν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐν Εὐρώπῃ καὶ παρ' ἡμῖν. Αἱ ποικιλίαι αὐτῆς εἶναι γνωσταὶ ὑπὸ τὰ ὀνόματα: ἀγριοδαμασκηνιά, ἀγριοπουρνελιά, κοκκομηλιά, κουμηλιά, κορομηλιά, μεραμ-πελλιά, μπουρνελλιά, πουρνελλιά, ρεγκλότα, τζανεριὰ κ.τ.λ. Τὸ εἶδος τοῦτο ἐμβολιάζεται ἐπιτυχῶς ὄχι μόνον μετὰ πασῶν τῶν ποικιλιῶν τῆς δαμασκηνέας, ἀλλὰ καὶ τῆς βερικοκκέας. Ὁ καρπός της εἶναι σφαιρικὸς ἢ ἐλλειψοειδής, ὑπομέλας ἢ ὑπέρυθρος, ἐδώδιμος καὶ γλυκὺς τὴν γεῦσιν.
Πᾶσαι αἱ ἀνωτέρω ἀναφερθεῖσαι ποικιλίαι εὐδοκιμοῦν εἰς ὑγρὰ ἐδάφη, ἀργιλλοαμμώδη καὶ καλλιεργοῦνται διὰ τὸν καρπόν των, ὅστις χρησιμοποιεῖται καὶ εἰς τὴν ζαχαροπλαστικήν. Τὸ ξύλον της εἶναι σκληρὸν καὶ κατάλληλον διὰ τὴν ἐπιπλοποιίαν.
Δαμασκηνέα ἡ ἐντενὴς (Prunus divaricata). Εἶναι δενδρύλλιον ἢ θάμνος φυόμενος εἰς τὰ ὀρεινὰ μέρη τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Θεσσαλίας καὶ διακρίνεται διὰ τὸν μὴ ἐδώδιμον καὶ χρώματος κιτρίνου καρπόν του.
Δαμασκηνέα ἡ καπούλιος (Prunus capulii). Εἶναι δένδρον ἢ θάμνος ἰθαγενὴς τοῦ Μεξικοῦ, διακρινόμενος κυρίως διὰ τὸν μικρὸν καὶ βρώσιμον καρπόν του.
Δαμασκηνέα ἡ κερασιόκαρπος (Prunus ceracifera). Εἶναι δενδρύλλιον ἢ θάμνος φυόμενος εἰς τὰς παρὰ τὴν Κασπίαν θάλασσαν χώρας. Ὁ καρπὸς τοῦ εἴδους τούτου εἶναι μικρός, κίτρινος ἢ ἐρυθρός, ἐλλειψοειδοῦς ἢ σφαιρικοῦ σχήματος καὶ βρώσιμος.
Δαμασκηνέα ἡ παράλιος (Prunus maritima). Εἶναι θάμνος ἀκανθώδης, ἰθαγενὴς τῶν παρὰ τὸν ὠκεανὸν χωρῶν τῆς Βορείου Ἀμερικῆς καὶ διακρίνεται διὰ τὸν σφαιρικόν, μᾶλλον μικρὸν καὶ βρώσιμον καρπόν του. Εὐδοκιμεῖ εἰς ἀμμώδη ἐδάφη καὶ χρησιμοποιεῖται κυρίως καὶ ἐπικλινῆ τοιαῦτα πρὸς συγκράτησιν τῶν κινουμένων χωμάτων.

Digitized by Google

Δαμασκηνέα ἡ σινική (Prunus sinensis). Εἶναι δενδρύλλιον ἰθαγενὲς τῆς Κινας καὶ τῆς Ἰαπωνίας καὶ καλλιεργεῖται ὑπὸ πλείστας ποικιλίας ὡς ἐξόχως κοσμητικόν. Ὁ καρπός του εἶναι μικρός, ἐρυθροῦ χρώματος καὶ εὐγευστότατος.

Δαμασκηνέα ἡ ψευδαρμενική (Prunus pseudoarmeniaca). Εἶναι δένδρον φυόμενον εἰς τὰ ὀρεινὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, γνωστὸν ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα ἀγριοβερυκοκκιά. Ὁ μὴ βρώσιμος καρπός της εἶναι μικρός, σφαιρικοῦ σχήματος.

Δαμασκηνέα ἡ ἥμερος (Prunus domestica). Δένδρον ἰθαγενὲς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καλλιεργούμενον εἰς ὁλόκληρον τὴν Εὐρώπην καὶ παρ' ἡμῖν. Θεωρεῖται ὡς ποικιλία τῆς δαμασκηνέας τῆς ἐμβολιαζομένης. Τὸ δένδρον τοῦτο εὐδοκιμεῖ εἰς ἀργιλλοαμμώδη καὶ μᾶλλον ὑγρὰ ἐδάφη. Φυλλοφορεῖ καὶ ἀνθεῖ ταυτοχρόνως. Οἱ νεαροὶ βλαστοί του δὲν καλύπτονται ὑπὸ χνοὸς καὶ ὁ καρπός του εἶναι ἐπιμήκης ἢ ᾠοειδής, μὲ σπέρμα ἐπίμηκες, ἐδώδιμον, ἐλαφρῶς ἀρωματικὸν καὶ γλυκύ. Παραλλαγαὶ ταύτης θεωροῦνται αἱ παρ' ἡμῖν γνωσταὶ ὑπὸ τὰ ὀνόματα δαμασκηνιὰ καὶ βαρδασιά.

Δαμασκηνέα ἡ ἥμερος (Κλάδος).

Τὸ εἶδος τοῦτο εἰσήχθη ἐν Εὐρώπῃ, τὸ πρῶτον ἐν Γαλλίᾳ, περὶ τὰ μέσα περίπου τοῦ ΙΒ' αἰῶνος ὑπὸ τοῦ κόμιτος Anjou, ὅταν οὗτος ἐπέστρεψεν ἐκ Συρίας μετὰ τὴν δευτέραν σταυροφορίαν. Ἐκ τῆς Γαλλίας δὲ διεδόθη εἰς πᾶσαν τὴν Εὐρώπην. Ἐκ τοῦ εἴδους τούτου παρήχθησαν πᾶσαι αἱ ποικιλίαι αἱ παράγουσαι ἐδωδίμους καρπούς. Ἡ δαμασκηνέα ἡ ἥμερος εἶναι λίαν καρποφόρος καὶ δύναται νὰ ἀποδώσῃ ἄνω τῶν 100 ὀκάδων καρπούς. Τὸ εἶδος τοῦτο καλλιεργεῖται εὐρέως ἐν Γαλλίᾳ, Ἰταλίᾳ, Αὐστρίᾳ, Σερβίᾳ καὶ ἰδίως ἐν Καλιφορνίᾳ. Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ χώρᾳ παράγονται τὰ ἐκλεκτότερα πρὸς διατήρησιν δαμάσκηνα, ἅτινα ἐξαποστέλλονται εἰς πάντα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, παρ' ἡμῖν δὲ εἶναι τὰ περισσότερον καταναλισκόμενα.

Πολλαπλασιασμός. Ἡ δαμασκηνέα πολλαπλασιάζεται εὐκόλως διὰ τῶν πυρήνων αὐτῆς, μεταμοσχεύσεως καὶ ἐνοφθαλμισμοῦ. Τὰ διὰ σπορᾶς παραγόμενα νέα φυτὰ ἔχουσιν ἐπιπολαίας ῥίζας καὶ δυσκόλως ἀναπτύσσονται. Καταλληλότερος τρόπος πολλαπλασιασμοῦ εἶναι ὁ διὰ καταβολάδων ἢ μεταμοσχεύσεων. Αἱ δαμασκηνέαι δέον νὰ σπείρωνται οὕτως, ὥστε τὰ νέα φυτὰ νὰ ὦσι διατεταγμένα κατὰ ζεύγη εἰς παραλλήλους εὐθείας καὶ εἰς ἀπόστασιν 8—10 μέτρων ἀπ' ἀλλήλων.

Προπαρασκευὴ τοῦ ἐδάφους. Τὸ ἔδαφος δέον νὰ σκάπτεται καλῶς καὶ νὰ λιπαίνεται ἀφθόνως δι' ἀποσυντεθειμένης ζωϊκῆς κόπρου ἅμα τῇ ἐμφανίσει τῶν νεαρῶν κλαδίσκων· ὅταν δὲ οὗτοι ἀποκτήσουν ἀνάστημα 20 περίπου ἑκατοστομέτρων, δέον νὰ λιπαίνωνται δι' ἀζωτούχων φωσφορικῶν καὶ καλιούχων λιπασμάτων. Δι' ἕκαστον τετραγωνικὸν μέτρον ἀρκοῦν 50—60 γραμμάρια φωσφορικῶν ἁλάτων, 20—30 γραμμάρια νιτρικῆς ποτάσσης καὶ 20—30 γραμμάρια θειικῆς ποτάσσης.

Προφυλάξεις τῶν δένδρων. Αὗται κυρίως ἔγκεινται εἰς τὴν κλάδευσιν καὶ τὴν προσοχὴν ὅπως μὴ προσβάλλωνται ἀπὸ παράσιτα. Τὸ χειμερινὸν κλάδευμα δέον νὰ γίνεται μόνον ἐπὶ τῶν ἐνιαυσίων κλάδων. Ἐπιστημονικὸν καὶ τεχνικὸν ἐνιαύσιον κλάδευμα συντελεῖ κατὰ πολὺ εἰς τὴν κανονικὴν θρέψιν τοῦ φυτοῦ, ὅπερ οὕτως ὑφίσταται ὀλιγωτέρας ἀμφιταλαντεύσεις ὑπὸ τῶν ἀνέμων, συγκρατεῖ στερεώτερον τοὺς καρπούς του, συντελεῖ εἰς τὸ νὰ φωτίζεται καὶ προσβάλλεται καλύτερον ὑπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, ἀντιδρᾷ δὲ καὶ κατὰ τῆς σήψεως.

Ἡ δαμασκηνέα ἡ ἥμερος, ἥτις εἶναι καὶ τὸ μᾶλλον εὐρέως καλλιεργούμενον εἶδος, δέον νὰ κλαδεύεται κατ' ἔτος καὶ κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον: Ὁ κορμός της, ὅστις ἔχει 110—120 ἑκατοστομέτρων ὕψος, κατὰ τὴν κορυφήν του φέρει τρεῖς κλάδους, οἵτινες ἀπομακρύνονται ἀλλήλων καὶ σχηματίζουσι U μέχρις ἑνὸς μέτρου ἄνωθεν τοῦ σημείου τῆς δικρανώσεως, διὰ νὰ ἀναπτυχθῶσιν εἶτα κατὰ τρεῖς κατακορύφους γραμμάς, διισταμένας ἀλλήλων κατὰ 75—100 ἑκατοστόμετρα. Οὗτοι εἶναι οἱ καλούμενοι μητρικοὶ κλάδοι. Εἰς ἀπόστασιν 160 περίπου ἑκατοστομέτρων ἀπὸ τοῦ ἐδάφους, ἕκαστος τῶν τριῶν τούτων κλάδων φέρει τὴν δευτερεύουσαν καλουμένην διακλάδωσιν, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ πρῶτον στρῶμα ἢ πρῶτον ὄροφον τῶν τριῶν παραμητρικῶν κλάδων. Τὰ στρώματα τῶν παραμητρικῶν τούτων κλάδων ἀπέχουσιν ἀλλήλων 40 περίπου ἑκατοστόμετρα. Δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ τῶν παραμητρικῶν κλάδων ἀναφαίνονται οἱ πλάγιοι καλούμενοι κλάδοι, οἵτινες ἀπέχουσιν ἀλλήλων 25—30 ἑκατοστόμετρα. Οἱ μητρικοὶ κλάδοι κλαδεύονται πάντες οὕτως, ὥστε νὰ φθάσωσιν εἰς τὸ αὐτὸ ἐπίπεδον. Αἱ ἀναβλαστήσεις τῶν παραμητρικῶν κλάδων ἀποκόπτονται κατὰ τὸ $^1/_3$ τοῦ μήκους των, ἐπίσης κατὰ τὸ $^1/_3$ τοῦ ὕψους των κλαδεύονται καὶ οἱ πλάγιοι κλάδοι.

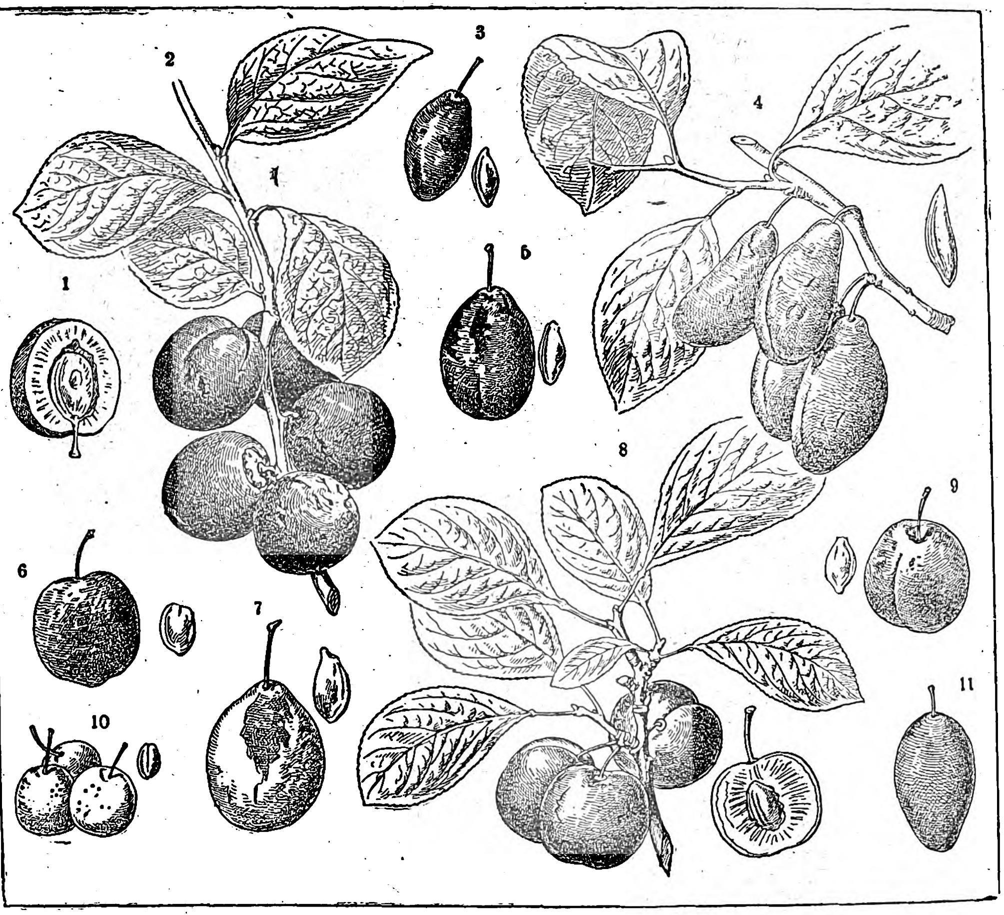

Διάφοροι ποικιλίαι δαμασκήνων.
[1=τῆς ἡμέρου, 2=τῆς ἐμβολιασμένης, 3=τῆς κερασιοκάρπου, 4=τῆς καπουλίου, 5=τῆς παραλίου, 6=τῆς σινικῆς, 7=τῆς μιραβέλλης, 8=τῆς ρεγκλότας τῆς ἰώδους, 9=τῆς ρεγκλότας τῆς χρυσῆς, 10=τῆς δυτικῆς, 11=τῆς ἀκαιθώδους.]

Ἀσθένεια τῶν δαμασκηνεῶν. Ἐκ τῶν φοβερωτέρων ἐχθρῶν τῶν δένδρων τούτων, καὶ ἰδίως τῶν εἰδῶν δαμασκηνέα ἡ ἐμβολιαζομένη καὶ δαμασκηνέα ἡ ἥμερος, εἶναι τὸ ἔντομον *ὑπονομευτὴς ὁ ἐλαιώδης* (Hyponomeutus oleraceus), τοῦ ὁποίου ἡ κάμπη, γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα σκουλήκι τῆς δαμασκηνιᾶς, εἶναι πρασίνη καὶ τρέφεται ἐκ τῶν νεαρῶν φύλλων καὶ ἀνθέων της. Ὁ *σκόλυτος ὁ ποικιλόχρους* (Scolytus variegatus) προσβάλλει τὰ φύλλα, τρέφεται ἐκ τοῦ ὀποῦ τούτων καὶ παράγει τὴν καλουμένην σκολίωσιν, ἥτις προξενεῖ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν φύλλων ὑπολεύκους γραμμώσεις. Ἀποτελεσματικὸν κατὰ τῶν ἐντόμων τούτων μέσον θεωρεῖται ὁ ῥαντισμὸς διὰ νικοτίνης καὶ ἀρσενικούχου μολύβδου.

Κλάδος δαμασκηνέας τῆς ἡμέρου προσβληθεὶς ὑπὸ κομμιώσεως.

Ἐκ τῶν φυτικῶν παρασίτων γνωστότερα εἶναι οἱ μικρομύκητες: *πουρίδιον*, *σφακελίτης* καὶ ἄλλα, οἵτινες ἐπιφέρουσι τὴν ἀσθένειαν *κομμίωσιν*.

Δ. Ν. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

δαμασκηνὴ (ἡ)· βλ. δαμασκηνέα.

Δαμασκηνὴ (ἡ) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Νομὸς τῆς Κοίλης Συρίας, ὀνομασθεὶς οὕτως ἐκ τῆς πρωτευούσης αὐτοῦ Δαμασκοῦ. Κατὰ τὸν Στέφανον Βυζάντιον ἐκαλεῖτο οὕτω καὶ αὐτὴ ἡ Δαμασκός, ἥτις ὠνομάζετο «Δαμασκηνὴ πόλις» κατὰ τὸν Στράβωνα (16,755).

—Μ.

Δαμασκηνιὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Βοΐου (τέως Ἀνασελίτσης) τοῦ νομοῦ Κοζάνης ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 607. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Βεδηλούστιον*.

Δ. Ε. Μ.

— **Δαμασκηνιὰ** *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Ὀξυᾶς* (τέως *Μπουκόβου*) τῆς ἐπαρχίας Δράμας τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, πρότερον καλούμενος *Σλίβια* ἢ *Σέμπριτζ*.

δαμάσκηνον (τὸ) *[Βοτ.]*. Ὁ καρπὸς τῆς δαμασκηνέας (βλ. λ.), διάφορος κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸ χρῶμα, ἀναλόγως τῶν εἰδῶν τῶν δένδρων ἅτινα τὸν παράγουσι. Καταλληλότεροι καρποὶ θεωροῦνται οἱ παραγόμενοι ἐκ τῶν ποικιλιῶν τοῦ εἴδους *δαμασκηνέα ἡ ἥμερος*. Τὰ δαμάσκηνα καταναλίσκονται νωπὰ ἢ ξηρά. Περισσοτέραν κατανάλωσιν ἔχουσι τὰ *ξηρὰ δαμάσκηνα*. Κατωτέρω παρατίθεται πίναξ τῶν κυριωτέρων ποικιλιῶν δαμασκήνων.

— **δαμάσκηνα** *ξηρὰ* (τά). Καλοῦνται οὕτως οἱ ἀπεξηραμένοι καρποὶ τῆς δαμασκηνέας. Καταλληλότατα πρὸς ἀποξήρανσιν δαμάσκηνα εἶναι τὰ παραγόμενα ἐκ τῶν δαμασκηνοφυτειῶν τῆς Γαλλίας, τῆς Καλιφορνίας, τῆς Ῥουμανίας καὶ τῆς Σερβίας. Τὰ πρὸς ἀποξήρανσιν χρησιμοποιούμενα δαμάσκηνα δέον νὰ εἶναι τελείως ὥριμα καὶ τὸ καλῦπτον ταῦτα περίβλημα νὰ εἶναι λεπτὸν καὶ ἐρυθροϊώδους χρώματος. Τὸ σαρκῶδες μέρος πρέπει νὰ εἶναι κίτρινον καὶ εὔχυμον. Ὁ πυρὴν πεπιεσμένος καὶ κανονικῶς ᾠοειδής. Τοιαῦτα προσόντα κέκτηνται οἱ ἐκ τῶν δένδρων τῶν ἀνωτέρω χωρῶν παραγόμενοι καρποί. Ἡ συγκομιδὴ τῶν καρπῶν γίνεται ἀπὸ τῆς 15 Αὐγούστου μέχρι τῆς 15 Σεπτεμβρίου. Μετὰ τὴν προσεκτικὴν ἐκλογήν των τοποθετοῦνται ἐπὶ συρματοπλέκτων τελάρων ἐν εἴδει συρταρίων καὶ ἐνίοτε καὶ ἐπὶ ἀχυρίνου στρώματος, ἐφ' ὅσον ἡ ἀποξήρανσις γίνεται διὰ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων καὶ ἰδίως ὅταν οἱ καρποὶ ἔχουσι πλυθῆ προηγουμένως πρὸς καθαρισμὸν ἐκ τῶν διαφόρων ξένων οὐσιῶν.

Εἰς τοὺς *πνιγεῖς* (εἶδος φούρνων πρὸς ἀποξήρανσιν καρπῶν) ἡ ἀποξήρανσις τῶν δαμασκήνων διέρχεται τὰς ἑξῆς φάσεις: προπαρασκευαστικὴν θέρμανσιν ἢ μαρασμόν, δευτέραν θέρμανσιν ἢ ἀρχὴν ἀποξηράνσεως καὶ τρίτην θέρμανσιν ἢ τέλος ἀποξηράνσεως. Ἡ θερμότης, ἀφ' ἧς στιγμῆς οἱ καρποὶ τίθενται εἰς τοὺς πνιγεῖς μέχρι τῆς τελείας αὐτῶν ἀποξηράνσεως, πρέπει νὰ αὐξάνηται βαθμιαίως, τηρουμένων τῶν ἑξῆς κανόνων: α) Οἱ καρποὶ ἐπὶ 6 ὥρας ὑποβάλλονται εἰς θέρμανσιν 60—65° C. Μετὰ ταῦτα ἐκτίθενται ἐπὶ μίαν περίπου ὥραν εἰς τὸν ἀέρα, διὰ νὰ σκληρυνθῇ τὸ περίβλημά των. β) Ἐπὶ 6 ὥρας ὑποβάλλονται εἰς θέρμανσιν 60—65° C. καὶ εἶτα ἐκτίθενται ἐκ νέου ἐπὶ μίαν ὥραν εἰς τὸν ἀέρα, ὅπως ἀποσκληρυνθῇ περισσότερον τὸ περίβλημά των, καὶ γ) Ἐπὶ 4—6 ὥρας ὑποβάλλονται εἰς θέρμανσιν 60—70° C, ἵνα ἀπελευθερωθῶσι τελείως τοῦ ὕδατος καὶ ὅπως λάβωσι μελανὸν καὶ στιλπνὸν χρωματισμόν. Τελείως ἀνεπτυγμένη δαμασκηνέα παράγει

47 περίπου ὀκάδας χλωροδαμασκήνων, ἅτινα ἀποδιδουσι 17 ὀκάδας ξηρῶν.

Τὰ ἀπεξηραμένα δαμάσκηνα συσκευάζουσιν οἱ ἔμποροι τῆς χονδρικῆς πωλήσεως εἰς κυλινδρικὰ ἐκ λευκοσιδήρου δοχεῖα, ἅτινα φράσσονται ἑρμητικῶς. Πολλὰ τοιαῦτα δοχεῖα φερονται ἐντὸς ἀτμολεβήτων καὶ ὑποβάλλονται εἰς πίεσιν $2^1/_2$—3

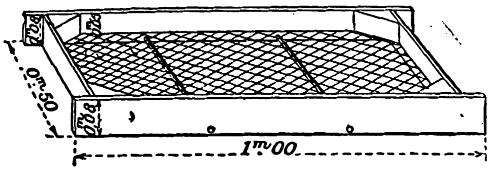

Τελάρον πρὸς ἀποξήρανσιν τῶν δαμασκήνων.

ἀτμοσφαιρῶν, ἤτοι εἰς θερμοκρασίαν 125°—135°. Οὕτω πάντες οἱ καρποὶ ἀποστειροῦνται ὁμοιομόρφως. Μετὰ ταῦτα ἀποσύρονται ἐκ τῶν δοχείων καὶ τοποθετοῦνται εἰς στρώματα ἐντὸς κιβωτίων ξυλίνων συνήθως, οὗ αἱ ἐσωτερικαὶ παρειαὶ ἐπιστρώννυνται δι' ἀδιαβρόχου χάρτου καὶ φύλλων κασσιτέρου. Δ. Ν. Π.

Δαμάσκηνον *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *'Αγκίστρου* (τέως *Τσιγγελίου*) τῆς ἐπαρχίας Σιντικῆς τοῦ νομοῦ Σερρῶν. Κάτ. (1928) 35. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Τρίνκα*.

Δαμασκηνός, *—ή, —όν·* ὁ κάτοικος τῆς Δαμασκοῦ, ὁ ἐκ Δαμασκοῦ προερχόμενος· || ὁ ἐν Δαμασκῷ, ἢ κατὰ τὸν ἐν Δαμασκῷ τρόπον κατεσκευασμένος: «δαμασκηνὰ ὑφάσματα».

— δαμασκηνὰ *ὅπλα·* βλ. δαμασκηνὸς *χάλυψ*.

— δαμασκηνὸν *ὕφασμα*. Βαρύτιμον ὕφασμα ὑφαινόμενον εἰς τὸν ἀργαλειὸν διὰ χρυσῶν, ἀργυρῶν μετὰ συνδυασμοῦ μεταξωτῶν πολυχρώμων νημάτων. Ἡ κατεργασία τοῦ ὑφάσματος τούτου ἦτο τοσοῦτον τελεία ὥστε αἱ δύο ὄψεις αὐτοῦ νὰ εἶναι σχεδὸν ὅμοιαι. Κατεσκευάζετο εἰς τὴν Δαμασκόν, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία του, ἔφερε δὲ τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῶν ἀνατολικῶν ὑφασμάτων εἰς τὰ διακοσμητικὰ θέματα, τὴν τεχνοτροπίαν καὶ τὸν χρωματισμόν. Κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν κατεσκευάζοντο πολλάκις ἐκ τοῦ ὑφάσματος τούτου τὰ πολυτελῆ ἀμφια τῶν ἱερέων, εἰς δὲ τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους τὰ δαμασκηνὰ ἐχρησιμοποιοῦντο διὰ

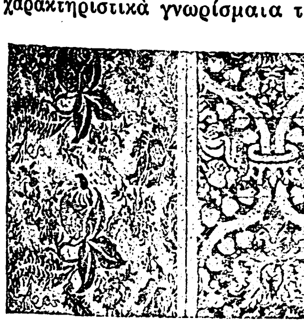
Δείγματα δαμασκηνῶν ὑφασμάτων.

τὴν κατασκευὴν διαφόρων πλουσίων τμημάτων τῆς ἑλληνικῆς γυναικείας ἐνδυμασίας (καπχάδες ἀντεριὰ κτλ.). Κατὰ τοὺς μεταβυζαντινοὺς χρόνους τοιούτου εἴδους ὑφάσματα ἐξ ὅσων γνωρίζομεν κατεσκευάζοντο εἰς τὴν Χίον καὶ Κύπρον διατηροῦντα τὴν αὐτὴν ὀνομασίαν. Τὰ δασμασκηνὰ ὑφάσματα σήμερον πωλοῦνται εἰς τὴν ἀγορὰν εἰς πολὺ μεγάλας τιμάς. Α. ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ

— δαμασκηνὸς *χάλυψ [Μεταλλοτ.]* (ἄλλως *χάλυψ ἰνδικος, περσικος, ἀνατολικός, Woots* κλπ). Βεβαμμενος χάλυψ χρησιμοποιούμενος δι' ἀγχέμαχα ὅπλα, ξίφη κτλ. καὶ κατόπιν καὶ διὰ μικρὰ πυροβόλα ὅπλα, γνωστὸς καὶ πεφημισμένος ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων διὰ τὴν σπανίαν αὐτοῦ σκληρότητα, ἀντοχὴν καὶ ἐλαστικότητα, ἐμφανίζων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας του ὕδατα καὶ φλέβας, ἤτοι ποικιλοσχήμους δέσμας γραμμῶν συνεστραμμένας καὶ ἑλισσομένας κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον παραλλήλως. Ἡ παράδοσις ἀνάγει τὴν ἐφεύρεσιν αὐτοῦ εἰς Γλαῦκον τὸν Χῖον (βλ. καὶ δαμασκηνουργία), ἀλλὰ φαίνεται γνωστὸς καὶ πολὺ αρχαιότερον ἐν Κινᾳ, Ἰαπωνίᾳ καὶ Αἰγύπτῳ. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους παρεσκευάζετο ἐν Δαμασκῷ, ὅπου ἤκμαζεν ἡ τέχνη μέχρι τοῦ ΙΔ' αἰῶνος μ. Χ., ὁπότε ὁ Ταμερλᾶνος μετετόπισεν αὐτὴν εἰς τὴν Περσίαν καὶ Ἰνδίας. Εἰς τὴν Δύσιν ἐγένοντο καὶ γίνονται ποικίλαι ἀπομιμήσεις (χάλυψ τοῦ *Λὶν* κτλ.). Ἡ παρασκευὴ αὐτοῦ, ἥτις ἐτηρεῖτο ἐπὶ μακρὸν μυστική, γίνεται ὡς ἑξῆς κατὰ τὰς ἀφηγήσεις ταξιδιωτῶν τῶν Ἰνδιῶν. Λαμβάνονται μικραὶ ποσότητες ῥαβδίων καθαροῦ σιδήρου, προερχομένου ἐκ τήξεως εἰς χαμηλὴν ἑστίαν ἀρίστου μαγνητικοῦ σιδηρομεταλλεύματος, σχηματίζονται δέσμαι καὶ τοποθετοῦνται ἐντὸς μικρῶν χωνευτηρίων ἐξ ἀργίλλου μετὰ ξηρῶν τεμαχίων ἐκλεκτοῦ ξύλου (κασσίας π.χ.). Τὰ χωνευτήρια κλείονται καὶ θερμαίνονται ἰσχυρῶς. Τὸ ξύλον ἀπανθρακοῦται καὶ ὁ παρακείμενος σίδηρος ἀπορροφῶν ἄνθρακα τήκεται εἰς θερμοκρασίαν σχετικῶς χαμηλήν, πολτοποιεῖ τὰ ὀλιγώτερον ἐνηνθρακωμένα μέρη καὶ συμπληροῖ τὰ μεταξὺ τῶν ῥαβδίων κενά. Μετὰ τὴν ψῦξιν θραύεται τὸ χωνευτήριον καὶ τὸ ἀπομένον τεμάχιον μετάλλου ἀποτελεῖται ἐξ ἀλλεπαλλήλων σειρῶν σιδήρου ὀλιγώτερον ἐνηνθρακωμένου καὶ περιβαλλομένου ὑπὸ χάλυβος ἰσχυρότερον ἐνηνθρακωμένου. Καὶ οὕτω συνδυάζεται πρὸς τὴν ἀντοχὴν τοῦ πρώτου ἡ σκληρότης καὶ ἐλαστικότης τοῦ δευτέρου. Τὸ τεμάχιον τοῦτο θερμαίνεται καὶ σφυρηλατεῖται κατ' ἐπανάληψιν μέχρι τοῦ ὁριστικοῦ σχήματος. Σκληρύνεται διὰ βαφῆς ἐν τῷ ἀέρι, ἥτις ἐπιτυγχάνεται διὰ ταχείας περιστροφῆς τοῦ διαπύρου τεμαχίου ἐπὶ τροχοῦ, ὅπου προσδένεται. Κατόπιν προσβάλλεται δι' ὀξέος, τὸ ὁποῖον προσβάλλον περισσότερον τὰ ὀλιγώτερον ἐνηνθρακωμένα μέρη, προσδίδει εἰς αὐτὰ ἀνοικτότερον χρωματισμόν, καὶ ἐπακολουθεῖ στίλβωσις. Οὕτω γεννῶνται τὰ ὕδατα καὶ αἱ χαρακτηριστικαὶ φλέβες.

Εἰς τὰς χαραγὰς αἵτινες ἐμφανίζονται μεταξὺ τῶν ἀρχικῶν ῥαβδίων ἐξ ἀτελοῦς συγκολλήσεως ἢ ἀνομοιογενείας ἐντίθενται πολλάκις ἐλασμάτια χρυσοῦ ἢ ἀργύρου ἢ πολυτίμων λίθων. Ἐπίσης πολλάκις καθίσταντο εὐώδη διὰ πυρώσεως καὶ ἐπιχύσεως ἀρωματωδῶν ῥητινῶν. Ἀνάλυσις χάλυβος ἰνδικοῦ δίδει: ἄνθρακα (ἡνωμένον εἰς σεμεντίτην) 1,333%, γραφίτην 0,312, πυρίτιον 0,045, θεῖον 0,181, ἀρσενικὸν 0,037, σίδηρον (ὑπόλοιπον) 98 092.

Ἡ ἄνω κατεργασία ἀνάγεται εἰς τὴν διὰ χωνευτηρίου παρασκευῆς χυτοχάλυβος. Ἀπομιμήσεις τοῦ δαμασκηνοῦ χάλυβος ἐγένοντο καὶ γίνονται ἐν Εὐρώπῃ διὰ σφυρηλατήσεως ῥαβδίων ἐπίσης καθαροῦ σιδήρου ἢ εἰδικῶν χαλύβων καὶ μερικῆς ἐνανθρακώσεως: χάλυψ τοῦ Λίν, κάνναι (ὅπλων) Παρισίων, canon de Paris κτλ. Ἄλλη μίμησις ἐγένετο δι' ἐπιπολαίας δαμασκηνώσεως δι' ἐπιχύσεως λεπτῶν σταγονιδίων ἐλαίου καὶ προσβολῆς δι' ὀξέος, ἀλλὰ ἡ ἐπιτυγχανομένη ἐπιφάνεια δὲν ἀντέχει εἰς στίλβωσιν ἐπανειλημμένην ἢ ἀκόνισμα, τὸ δὲ μέταλλον οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὸ ἐν λόγῳ τοιοῦτον. Ἐπίσης ἡ ἐγχάραξις χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ἀπομιμεῖται διὰ γαλβανοπλαστικῆς. Θ. ΧΑΡΙΤΑΚΗΣ

Δαμασκηνός. Ἕλλην ἱστορικὸς καὶ φιλόσοφος. Ὠνομάζετο *Νικόλαος*, ἐπωνομάσθη δὲ *Δαμασκηνὸς* ὡς ἐν Δαμασκῷ γεννηθείς. Ἤκμασεν ὀλίγα ἔτη πρὸ τῆς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ γεννήσεως, σύγχρονος καὶ φίλος, ὡς λέγεται, τοῦ τε Αὐγούστου Καίσαρος καὶ τοῦ βασιλέως Ἡρώδου, ὃς ἀπέστειλε κατὰ τὸ 5 πρὸ τοῦ Σωτῆρος ἔτος, τὸν Νικόλαον πρεσβευτὴν εἰς Ῥώμην πρὸς τὸν Καίσαρα. Ὁ Δαμασκηνὸς ἦτο πολυμαθέστατος, συγγράψας πολλά, κατὰ Σουΐδαν, καθ' ὅλου σχεδὸν ἢ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπολεσθέντα· ἐξ αὐτῶν γινώσκομεν τὰ ἑξῆς: «Περὶ τοῦ ἰδίου βίου καὶ τῆς ἑαυτοῦ ἀγωγῆς», τὴν γενικὴν ἱστορίαν, ἐκτεινομένην εἰς 144 βιβλία, «Καίσαρος ἀγωγήν», «Παραδόξων ἐθνῶν συναγωγήν», ὑπομνήματα εἰς Ἀριστοτέλην, περὶ ψυχῆς, «Περὶ τῶν ἐν τοῖς πρακτικοῖς καλῶν», τραγῳδίας τινὰς καὶ κωμῳδίας. Τὰς μαρτυρίας Ἀθηναίου, Σουΐδα, Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου κλπ. ἤθροισεν ὁ Κοραῆς εἰς τὸν «Πρόδρομον ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης». Μ. Ι. Γ.

— Δαμασκηνός. Δύο νεομάρτυρες τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας ἀναγράφονται ἐν τῷ Νέῳ Μαρτυρολογίῳ φέροντες τὸ ὄνομα τοῦτο:

—1) *Δαμασκηνὸς ὁ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως.* Οὗτος ἐξ εὐσεβῶν γονέων ἐν Γαλατᾷ τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸ α' ἥμισυ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος γεννηθεὶς καὶ *Διαμαντῆς* καλούμενος, ἔμεινεν ἐν τρυφερᾷ ἡλικίᾳ ὀρφανὸς καὶ ἁρπαγεὶς ὑπό τινος Τούρκου περιετμήθη. Ἐνηλικιωθεὶς δὲ καὶ συναισθανθεὶς τὸ ἁμάρτημά του μετέβη εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ ἐγγραφεὶς εἰς τοὺς μοναχοὺς τῆς Ἁγίας Λαύρας μετωνομάσθη *Δαμασκηνός*, ὡς τοιοῦτος δὲ ἐπὶ 12 ἔτη νηστεύων καὶ προσευχόμενος προσεπάθει ν' ἀποπλύνῃ τὸ ἁμάρτημά του. Φρονῶν δ' ὅμως ὅτι δὲν ἀρκεῖ ἡ προσευχὴ καὶ νηστεία, ἀλλ' ἀπαιτεῖται καὶ μαρτυρικὸς θάνατος πρὸς συγχώρησιν τοιούτου ἁμαρτήματος, καταλείπει τὴν μονὴν καὶ ἐπανελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἔβλεπε συνηγμένους Μωαμεθανούς, ἐκήρυττε τὸν Χριστὸν ὡς Θεὸν ἀληθινὸν καὶ ἐχλεύαζε τὴν θρησκείαν των. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οἱ Τοῦρκοι, ὡς παράφρονα ἐκλαβόντες τὸν Δαμασκηνόν, οὐδὲν κατ' αὐτοῦ ἔπραξαν· ἐπειδὴ δ' οὗτος ἐτόλμησε καὶ ἐντὸς τζαμίου νὰ εἰσέλθῃ καὶ νὰ ὑβρίσῃ τὴν πίστιν τῶν Τούρκων, συλληφθεὶς διαταγῇ τοῦ βεζύρου ἐκαρατομήθη ἐν Φαναρίῳ πρὸ τῆς πύλης τῶν πατριαρχείων τῇ 13 Νοεμβρίου 1681. Χριστιανοὶ δέ τινες παραλαβόντες τὸ μαρτυρικὸν λείψανον ἐκόμισαν εἰς τὴν νῆσον Χάλκην καὶ ἔθαψαν ὄπισθεν τοῦ ἁγίου βήματος τοῦ ναοῦ τῆς Θεοτόκου.

—2) *Δαμασκηνὸς ὁ ἐκ Γαμπρόβου.* Ἔν τινι χωρίῳ τοῦ Τορνόβου, ὅπερ καλεῖται Γάμπροβον, κατὰ τὸ α' ἥμισυ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος γεννηθεὶς μετέβη εἰς Ἅγιον Ὄρος καὶ ἐγγραφεὶς εἰς τὴν μονὴν τοῦ Χιλανδαρίου ἐχειροτονήθη διάκονος καὶ εἶτα ἱερομόναχος. Ἀποσταλεὶς δ' εἴς τι ἐν Βουλγαρίᾳ μετόχιον τῆς μονῆς δι' ὑποθέσεις αὐτῆς ἐζήτησεν ἡμέραν τινὰ παρά τινων Τούρκων χρήματα, ἅτινα εἶχε δανείσει εἰς αὐτούς. Οὗτοι δ' ὑποσχεθέντες ὅτι κατὰ τὴν ἐπαύριον θ' ἀπέδιδον αὐτῷ τὰ χρήματα, μεταβάντες εἰς τὸν διοικητὴν ἐσυκοφάντησαν τὸν Δαμασκηνὸν ὅτι ἐν τῷ μετοχίῳ τῆς μονῆς συνέζη κρύφα μετά τινος Ὀθωμανίδος. Ὅθεν καλέσας αὐτὸν ὁ διοικητὴς καὶ ἀνακρίνας ἐπείσθη μὲν ὅτι ἦτο ἀθῷος καὶ ἐσκόπευε ν' ἀφήσῃ αὐτὸν ἐλεύθερον, ἀλλ' «οἱ ψευδομάρτυρες καὶ ὅλοι οἱ Τοῦρκοι ὅπου τὸ ἤκουσαν ἐστέκοντο ἐνάντιοι καὶ ἐφώναζαν ὅτι εἶναι ἄξιος θανάτου· ὅθεν ὑπερίσχυσαν καὶ πέρνοντες αὐτὸν ἐπῆγαν νὰ τὸν κρεμάσουν». Καθ' ὁδὸν δὲ τρεῖς φορὰς ἐρωτήσαντες τὸν Δαμασκηνὸν «ἂν θέλῃ νὰ γίνῃ Τοῦρκος, διὰ νὰ γλυτώσῃ τὴν ζωήν του καὶ νὰ τοῦ χαρίσουν ὅλα ὅσα τοῦ ἐπῆραν καὶ νὰ τοῦ δώσουν καὶ ἄλλα περισσότερα», καὶ τὰς τρεῖς ἔλαβον τὴν ἀπάντησιν αὐτοῦ ὅτι Χριστιανὸς ἐγεννήθη καὶ Χριστιανὸς θὰ ἀποθάνῃ. Ὅτε δὲ ἔφθασαν εἰς τὸ ὁρισθὲν μέρος, ὁ Δαμασκηνὸς «ἐστάθη κατὰ ἀνατολὰς καὶ προσηυχήθη καὶ ἀφοῦ ἔκαμε τὸν σταυρόν του τὸν ἐκρέμασαν καὶ ἔτσι ἔλαβεν ὁ ἀοίδιμος τοῦ μαρτυρίου τὸν στέφανον» τῇ 16 Ἰανουαρίου τοῦ 1771 («Νέον Μαρτυρολόγιον» σ. 99 ἑπ καὶ 190). Ε. Γ. Π.

—Δαμασκηνός, *'Ιωάννης·* βλ. λ. Ἰωάννης *Δαμασκηνός*.

— Δαμασκηνός, *μητροπολίτης Θεσσαλονίκης.* Ἐγεννήθη ἐν Ἀργυροκάστρῳ τῆς Ἠπείρου. Ἦν υἱὸς Ἐλευθερίου τινὸς εὐπατρίδου, ἐδιδάχθη τὴν ἑλληνικὴν ἐν Ἰωαννίνοις καὶ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, γενόμενος καὶ μαθητὴς Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως. Ὑπῆρξε μέγας πρωτοσύγγελος τοῦ πατριάρχου Σεραφεὶμ Β', κατόπιν μητροπολίτης Μελενίκου, προβιβασθεὶς τῷ 1769 εἰς τὴν μητρόπολιν Θεσσαλονίκης. Οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει φίλοι αὐτοῦ ἐζήτουν νὰ ἀναβιβάσωσιν ἐπὶ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, ἀντὶ τοῦ πατριάρχου Θεοδοσίου Β', τὸν Δαμασκηνόν, ἀλλ' ἐξελέγη τὸ δεύτερον ὁ Σαμουὴλ Χαντζερῆς, διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν τοῦ σουλτάνου Μουσταφᾶ. Μετά τινα δ' ἔτη, παραιτησάμενος τὴν ἐνεργὸν ἱερατείαν, ἦλθεν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ γενόμενος μοναχὸς μετωνομάσθη *Δανιήλ*, καὶ διετέλει ἀλληλογραφῶν πρὸς ἀρχιερεῖς καὶ λαϊκοὺς προκρίτους, πρὸς αὐτὸν δ' ἐπέστελλον πολλοὶ τῶν τότε ἐπιφανῶν Ἑλλήνων. Ἦν εἰδήμων τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν νόμων, ἐγίνωσκε δὲ κάλλιστα τὴν ἰταλικὴν καὶ τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν. Ἀπεβίωσε, πιθανῶς ὀγδοηκοντούτης ἐν τῇ βατοπεδινῇ σκήτῃ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τῷ 1801. Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

— Δαμασκηνός, *μητροπολίτης Κορινθίας.* Γεννηθεὶς τῷ 1890 εἰς Δορβιτσὰν τῆς Ναυπακτίας, ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα γράμματα εἰς τὴν γενέτειράν του, ἠκολούθησε τὰ ἐγκύκλια μαθήματα εἰς τὸ ἑλληνικὸν σχολεῖον Πλατάνου καὶ κατόπιν εἰς τὸ γυμνάσιον Καρδίτσης, ἐγγραφεὶς δ' εἶτα εἰς τὸ Πανεπιστήμιον ἐξῆλθεν ἀριστοῦχος τῆς τε Θεολογικῆς καὶ Νομικῆς σχολῆς. Εἰς τὰς τάξεις τοῦ κλήρου προσῆλθε κατὰ τὸ 1917, γενόμενος δὲ μετ' ὀλίγον ἀρχιμανδρίτης διηύθυνε τὸ μητροπολιτικὸν γραφεῖον Ἀθηνῶν καὶ ἀκολούθως τὰ τῆς μονῆς Πεντέλης, ὅπου ἐπέτυχεν ὡς ἡγούμενος αὐτῆς νὰ περισυλλέξῃ καὶ ἀνορθώσῃ τὰ οἰκονομικά της. Τῷ 1918 σταλεὶς ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως εἰς Ἅγιον Ὄρος συνέταξε τὸν καταστατικὸν χάρτην τῶν ἐκεῖ μονῶν καὶ ἐπέτυχε νὰ ἐπανέλθῃ ἐν ἰσχύϊ τὸ 68ον ἄρθρον τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου, τὸ ἐξασφαλίζον τὴν ἀπόλυτον ἑλληνικότητα τῶν μονῶν τοῦ Ἄθω. Ἐνδιαφερόμενος διὰ τὴν πρόοδον τοῦ ἐνοριακοῦ κλήρου εἰργάσθη καὶ ἐπέτυχε τὴν συσσωμάτωσιν αὐτοῦ, ἱδρύσας τὴν «Παγκληρικὴν Ἕνωσιν», τῆς ὁποίας ὑπῆρξε πρόεδρος καὶ ψυχὴ μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς εἰς ἐπίσκοπον χειροτονίας του. Κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1922, ὅτε ἐπληρώθησαν 8 ἐπισκοπικαὶ ἕδραι, μεταξὺ τῶν πρώτων ἐξελέγη καὶ ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Κορινθίας, ἀναλαβὼν τὴν ποιμαντορίαν τὸν Μάρτιον τοῦ 1923. Κατὰ τὸν ἐν Κορινθίᾳ καταστρεπτικὸν σεισμὸν τῆς 22ας Ἀπριλίου 1928 καὶ τὴν ἐπακολουθήσασαν μετασεισμικὴν περίοδον συνεκράτησε τοὺς πεφοβισμένους κατοίκους καὶ εἰργάσθη μετ' αὐταπαρνήσεως ὑπὲρ τῶν παθόντων καὶ πρὸς ἀνέγερσιν τῆς νέας πόλεως, μεταβὰς κατ' Οκτώβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους καὶ εἰς Ἀμερικὴν πρὸς ἐπιτυχίαν δανείου ὑπὸ εὐνοϊκοὺς ὅρους καὶ συλλογὴν ἐράνων. Σ. Δ. ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΣ

— Δαμασκηνὸς ὁ *Στουδίτης.* Ἐγεννήθη ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀρχομένου τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος καὶ διακούσας τὰ πρῶτα γράμματα ἐν τῇ σχολῇ τῆς πόλεως ταύτης ἐχειροτονήθη ὑποδιάκονος. Μεταβὰς δ' εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐνεγράφη εἰς τὸ μοναχολόγιον τῆς περιωνύμου μονῆς τοῦ Στουδίου, ἐξ οὗ ἔλαβε καὶ τὴν ἐπωνυμίαν Στουδίτης, ὑπῆρξε δὲ «ἐκ τῶν θαυμαστῶν μαθητῶν» τοῦ ἐπιφανοῦς διδασκάλου Θεοφάνους τοῦ Ἐλεαβούλκου. Ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Μητροφάνους τοῦ Γ' (1565—1572) ἐστάλη ὡς ἔξαρχος εἰς τὴν Μικρὰν Ῥωσίαν, ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος Λιτῆς καὶ Ῥενδίνης, μιᾶς τῶν εἰς τὴν μητρόπολιν Θεσσαλονίκης ὑπαγομένων ἐπισκοπῶν, προήχθη ὑπὸ Ἱερεμίου τοῦ Β' τῷ 1575 εἰς τὴν μητρόπολιν Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης καὶ ἐνταῦθα ἀπέθανε τῷ 1577 ἢ καὶ βραδύτερον ἴσως. Ὁ Δαμασκηνὸς ὑπῆρξεν ἐκ τῶν λογιωτέρων

Digitized by Google

καὶ χρηστοτέρων κληρικῶν τοῦ Ἔθνους κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας, ἠηούττων δὲ καὶ συγγράφων χάριν τοῦ λαοῦ, μετεχειρίζετο γλῶσσαν λίαν ἁπλῆν. Αἱ ἐπιστολαὶ αὐτοῦ πρὸς Γεώργιον τὸν Αἰτωλόν, Θεοφάνη τὸν μέγαν ῥήτορα, Ἰωάσαφ μητροπολίτην Θεσσαλονίκης, Ἀρσένιον μητροπολίτην Τυρνόβου καὶ ἄλλους φίλους καὶ συμμαθητὰς αὐτοῦ μαρτυροῦσι περὶ τῆς μεγάλης παιδείας τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς εὐγνωμοσύνη αὐτοῦ πρὸς φίλους καὶ διδασκάλους. Ἀλλὰ καὶ ὡς ποιητὴς διέπρεψεν ὁ Δαμασκηνός, αὐτὸς δὲ πρῶτος τῶν μετὰ τὴν ἅλωσιν λογίων ἔγραψε πρωτότυπον θρησκευτικὸν ποίημα εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν. Τὸ ποίημα δὲ τοῦτο φέρον τὸν τίτλον «Στίχοι ἡρωελεγεῖοι εἰς τὴν κοίμησιν τῆς ὑπερευλογημένης Θεοτόκου Μαρίας» σύγκειται ἐξ 124 στίχων ἐλεγειακῶν καὶ ἐν διαλογικῇ μορφῇ ἀφηγεῖται τὰ κατὰ τὸν θάνατον τῆς Θεοτόκου περιστοιχιζομένης ὑπὸ τοῦ Παύλου καὶ τῶν δώδεκα ἄλλων ἀποστόλων. Τὸ ποίημα εἶναι ἀρκετὰ ζωηρὸν καὶ παθητικόν, οἱ στίχοι του δὲ ἐλέγχουσιν ἱκανὴν γνῶσιν τῆς ὁμηρικῆς ποιήσεως. Συγγράμματα τοῦ Δαμασκηνοῦ εἶναι τὰ ἀκόλουθα: «Βιβλίον ὀνομαζόμενον θησαυρός», περιέχον τεσσαράκοντα τρεῖς λόγους εἰς διαφόρους δεσποτικάς, θεομητορικὰς καὶ ἁγίων ἑορτάς· ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἐν Βενετίᾳ τῷ 1528 καὶ ἐξακολουθεῖ καὶ μέχρι σήμερον ἐν Ἀθήναις ἐκδιδόμενον, μετεφράσθη δὲ καὶ εἰς τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν τῷ 1731 ἐν Καισαρείᾳ τῆς Καππαδοκίας χάριν τῶν τουρκοφώνων Ἑλλήνων. «Λόγος πεζῇ τῇ φράσει εἰς τὸν δεκάλογον τοῦ Μωυσέως» (ἐν Βενετίᾳ 1630), «Συνάθροισις ἀπὸ τῶν βιβλίων τῶν παλαιῶν φιλοσόφων, ὅσα εἶπον περὶ τῶν πετεινῶν, ὀρνέων καὶ τῶν χερσαίων ζῴων καὶ περὶ τῶν θαλασσίων, ἤτοι μετάφρασις τοῦ φυσιολόγου» (1643), «Προγνωστικὰ σημεῖα περὶ βροχῆς, ἀνέμου ἐκ τῶν ἀστέρων καὶ ἐκ τῆς σελήνης» «Κωμῳδοδιάλογος κατὰ ἀρχιερέων», «Κατάλογος χρονολογικὸς τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως μέχρις Ἱερεμίου» (1573), «Παραίνεσις πρὸς τοὺς θέλοντας σωθῆναι μοναχοὺς ὡς ἐν συνόπτῳ» ἅπαντα ἀνέκδοτα· ἐπίσης σῴζονται ἐπιστολαὶ δέκα τρεῖς δημοσιευθεῖσαι ἐν τῷ Γ' τόμῳ τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας» ὑπὸ Μ. Γεδεών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Κ. Σάθα*, «Νεοελληνικὴ φιλολογία» 152.— *Legrand* «Bibliographie Hellénique» Β', 12 καὶ ἑξῆς.—*Ph. Meyer* «Die theologische Litteratur der Griechischen Kirche im XVI Jahrhundert» Leipzig 1899, σελ. 128 κ. ἑξ.— *Ηλία Βουτιερίδη* «Ἱστορία τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας» ἐν Ἀθήναις 1924, Α 436 κ. ἑξ. Ε. Γ. Π.

—Δαμασκηνός. Ἱερομόναχος διατηρῶν σχολὴν ἐν Ἀθήναις πιθανῶς κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα.

— Δαμασκηνός. Ἡγούμενος τῆς μονῆς τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου τῷ 1826 καὶ 1827. Ἦτο υἱὸς τοῦ Παπᾶ-Γεωργίου, τὸν ὁποῖον τὰ ἀλβανικὰ ἀποσπάσματα εἶχαν κρεουργήσει εἰς τὰ Καλάβρυτα κατὰ τὸν διωγμὸν τῶν Πετμεζαίων εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Ὠργάνωσε τὴν ἄμυναν ἐναντίον τῆς ἐπιδρομῆς τῶν ὀρδῶν τοῦ Ἰμβραὴμ κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα. Μετέσχε πολλῶν μαχῶν ἐπὶ κεφαλῆς σώματος Καλαβρυτινῶν, τὸ ὁποῖον αὐτοπροσώπως ὠργάνωσε καὶ συνετήρει. Γ. Δ. Κ.

Δαμασκηνός, *Γεώργιος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Μυκόνου. Ἦτο πλοιοκτήτης καὶ ἐταξίδευε τῷ 1820 εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅταν ἐμυήθη εἰς τὴν Φιλικὴν Ἑταιρείαν. Ἅμα τῇ ἐκρήξει τοῦ Ἀγῶνος ὥπλισε καταλλήλως τὸ πλοῖόν του καὶ μετὰ τοῦ σπετσιωτικοῦ στόλου συνειργάζετο ὑπὸ τὸν Γεώργιον Ἀνδροῦτσον. Περὶ τὰ τέλη τῆς Ἐπαναστάσεως, ὑπὸ τὸν Ἀντώνιον Κριεζῆν ἐπολέμησεν εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, κατὰ τὰς ὁποίας καὶ ἐπληγώθη. Γ. Δ. Κ.

—Δαμασκηνός, *Μιχαήλ*. Ὀνομαστὸς μεταβυζαντινὸς ζωγράφος, Κρὴς τὴν καταγωγήν. Ἡ μεγάλη αὐτοῦ ἀκμὴ τάσσεται κατὰ τὰ ἔτη 1569—1577. Ἀναχωρήσας εἰς λίαν νεαρὰν ἡλικίαν ἐκ Κρήτης μετέβη εἰς Ζάκυνθον, ἔνθα, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἐδιδάχθη τὴν καλλιγραφίαν ἐν τῷ μετοχίῳ τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης τῶν Σιναϊτῶν, μετὰ ταῦτα δ' εἰς Βενετίαν, ὅπου συνεπλήρωσεν οὐ μόνον τὰς ἐγκυκλίους, ἀλλὰ καὶ τὰς καλλιτεχνικάς του σπουδάς. Κατὰ τὸ α' τέταρτον τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ἐμφανίζεται ἀσκῶν τὸ ἔργον τοῦ ἀντιγραφέως κωδίκων, οὓς ἐκόσμει καὶ διὰ χρυσῶν κοσμημάτων καὶ μικρογραφιῶν. Ἀπὸ τῆς Βενετίας ἀναχωρήσας περιηγήθη πλείστας πόλεις τῆς Ἰταλίας, ἔφθασε δὲ καὶ εἰς Ρώμην, διηνεκῶς μελετῶν τὴν τέχνην τῶν διασήμων Ἰταλῶν ζωγράφων, κατωρτίζων συλλογὰς πινάκων καὶ διάγων ἐν αὐστηρᾷ ἐγκρατείᾳ καὶ λιτότητι. Προικισθεὶς διὰ γονιμωτάτου ταλέντου ὁ Δαμασκηνός, εὐρύτατης καλλιτεχνικῆς ἀντιλήψεως καὶ ἐξαιρέτου καλαισθησίας, ἠδυνήθη νὰ παρακολουθήσῃ τὰς συγχρόνους του νεωτεριστικὰς τάσεις, χωρὶς ν' ἀπιστήσῃ πρὸς τὴν παραδεδομένην βυζαντινὴν τυπολογίαν. Τὰ σημαντικώτερα τῶν ἔργων τοῦ Δαμασκηνοῦ εὑρίσκονται εἰς τὴν Βενετίαν καὶ τὴν Κέρκυραν. Καὶ τὰ μὲν ἐν Βενετίᾳ εἶναι τὰ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Ἑλλήνων, δαπάναις τῶν Ἰ. Καρβελᾶ καὶ Βέργη Κερκυραίου ἐκτελεσθέντα («Ἡ γέννησις», «Ἡ βάπτισις», «Ὁ Μωυσῆς», «Ὁ προφήτης Ἠλίου», «Οἱ ἅγιοι Ἀνάργυροι» κλπ.), τὰ δ' ἐν Κερκύρᾳ τὰ ἐν τῷ ναῷ τῆς Τριμάρτυρος (1571 καὶ ἐφεξῆς) ἐκτελεσθέντα καὶ ἐν τῷ νέῳ ναῷ τοῦ Κοιμητηρίου νῦν ἀποκείμενα («Ὁ λιθοβολισμὸς τοῦ ἁγίου Στεφάνου», «Ἡ ἀποτομὴ τῆς κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου», «Οἱ ἅγιοι Σέργιος, Βάκχος καὶ Ἰουστίνη» κλπ.) Ἐπὶ πλέον ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Κερκύρας ὑπάρχει ἕτερον ἀξιολογώτατον ἔργον τοῦ Δαμασκηνοῦ, «Ὁ ἅγιος Γεώργιος», μετὰ σπουδαιοτάτων μικρογραφιῶν. Ἕτερα ἔργα τοῦ καλλιτέχνου τούτου ἀπόκεινται ἐν Κρήτῃ, Σινᾷ, Ὁσίῳ Λουκᾷ τῆς Βοιωτίας, ἐν Ἀθήναις (εἰς τὰς συλλογὰς Κολλυβᾶ - Λοβέρδου καὶ Ἐλ. Σταθάτου) καὶ ἀλλαχοῦ. Πρὸς τούτοις εἰς τὸν Μιχαὴλ Δαμασκηνὸν ἀποδίδεται ὑπό τινων τὸ ἐπίγραμμα τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ὑπ' ἄλλων ὅμως ἀποδίδεται τοῦτο εἰς τὸν σύγχρονόν του λόγιον Μιχαὴλ Σοφιανὸν ἐκ Χίου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ν. Δ. Καλογεροπούλου*: Μεταβυζαντινὴ καὶ Νεοελληνικὴ τέχνη, τόμος πρῶτος, ἐν Ἀθήναις 1926 (ἔνθα καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία). Μ. Π.

—Δαμασκηνός, *Νικόλαος*. Νομομαθὴς γεννηθεὶς ἐν Κερκύρᾳ τῷ 1834 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις τῷ 1910. Διακούσας τὰ ἐγκύκλια καὶ πανεπιστημιακὰ μαθήματα ἐν Παρισίοις ἀνηγορεύθη τῷ 1854 διδάκτωρ τῆς Νομικῆς σχολῆς, ἐξάσκησας αὐτόθι τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα μέχρι τοῦ 1865, ὅτε διωρίσθη ἔκτακτος καθηγητὴς τοῦ Γαλλικοῦ δικαίου ἐν τῷ Ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ Μάρκου Ρενιέρη, προαχθεὶς μετὰ ἕνα μῆνα εἰς τακτικόν. Τῷ 1884 καθ' ὁμόφωνον ἀπόφασιν τῆς Νομικῆς σχολῆς μετετέθη εἰς τὴν ἕδραν τοῦ Ἐμπορικοῦ δικαίου κενωθεῖσαν διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Γ. Ράλλη. Διετέλεσε πεντάκις κοσμήτωρ τῆς Νομικῆς σχολῆς καὶ πρύτανις κατὰ τὸν ἀκαδημεικὸν ἔτος 1881—1882. Τῷ 1910 ἀπηλλάγη τῶν καθηκόντων του. Ἐδημοσίευσε τὰ ἑξῆς ἔργα: «Περὶ τῆς ἀνικανότητος τῆς ἐγγάμου γυναικὸς» (Παρίσιοι 1855), «Περὶ τῆς διαχειρίσεως τῆς πτωχεύσεως, παραχωρήσεως περιουσίας, κληρονομίας ἐπὶ ἀπογραφῇ καὶ ἐκτιμήσεως» (1865), «Περὶ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου περὶ τῆς διαμονῆς τῶν συμβολαιογράφων, ἤτοι περὶ τοπικῆς ἁρμοδιότητος αὐτῶν» (1860), «Περὶ τῶν γενικῶν ἀποχῶν» (1860), «Ἐναρκτήριον μάθημα» (Ἀθῆναι 1865), «Περὶ τῶν ἀρχαίων ἀνωτάτων συνεδρίων τῆς Γαλλίας» (λόγος πρυτανικὸς 1882), «Σύστημα Ἐμπορικοῦ δικαίου» (ἐν συνεργασίᾳ *Σπ. Ν. Δαμασκηνοῦ*, τόμ. Α' 1902). Ἐπίσης ἐδημοσίευσε πλείστας διατριβὰς εἰς τὴν «Gazette des Tribunaux» τῶν Παρισίων. Ὑπῆρξεν εἷς τῶν ἱδρυτῶν καὶ κυριωτέρων συντακτῶν τοῦ ἐν ἔτει 1856 ἐκδοθέντος ὑπὸ τοῦ M. Block «Λεξικοῦ τῆς Γαλλικῆς Διοικήσεως». Μ. Γ. Δ.

— Δαμασκηνός, *Φραγκῖσκος-Θεόδωρος*. Διαπρεπὴς Ἕλλην ἰατρὸς ἐκ Κερκύρας καταγόμενος, γεννηθεὶς τῷ 1840 καὶ ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῷ 1889. Μετὰ ἐξαιρέτους ἐν Παρισίοις ἰατρικὰς σπουδὰς ἐγένετο τῷ 1867 ἰατρὸς τῶν νοσοκομείων, εἶτα ὑφηγητὴς καὶ τέλος καθηγητὴς τῆς εἰδικῆς νοσολογίας ἐν τῇ ἰατρικῇ σχολῇ τῶν Παρισίων καὶ μέλος τῆς Ἰατρικῆς Ἀκαδημίας. Ἔγραψε γαλλιστὶ μεταξὺ ἄλλων καὶ «Περὶ τῶν διαφόρων μορφῶν τῆς πνευμονίας παρὰ παισίν» (Παρίσιοι 1867), «Περὶ πυώδους πλευρίτιδος» (1869), «Περὶ αἰτιολογίας τῆς φυματιώσεως» (1872), «Ἀνατομικο-παθολογικὰς ἐρεύνας» (ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ H. Roger 1871). ΑΡ. Π. Κ.

δαμασκηνουργία (ἡ). Ἡ τέχνη τοῦ διακοσμεῖν ἀντικείμενόν τι ἐκ μετάλλου διὰ συρμάτων ἢ ἐλασμάτων ἄλλου μετάλλου, ἅτινα ἐντίθενται εἰς αὐλακωτὰ περιγράμματα, ἐγχαρασσόμενα προηγουμένως εἰς τὰ πρὸς διακόσμησιν ἀντικείμενα διὰ νιτρικοῦ ὀξέος ἢ διὰ λεπτοτάτης σμίλης (στιγέως).

Ἡ δαμασκήνωσις ἠσκεῖτο ἤδη κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὑπό τε τῶν Αἰγυπτίων, τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ρωμαίων, ἐν δὲ τῇ Ἄπω Ἀνατολῇ ὑπὸ τῶν Σινῶν καὶ τῶν Ἰαπώνων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1500 π. Χ. Ἡ ἑλληνικὴ παράδοσις ἀποδίδει τὴν ἐφεύρεσιν τῆς τέχνης ταύτης εἰς τὸν Γλαῦκον ἐκ Χίου, ἀλλ' εἰς μουσεῖά τινα τῆς Εὐρώπης εὑρίσκονται τοιαῦτα τεχνουργήματα, φιλοτεχνηθέντα ἐν Αἰγύπτῳ, ἐν οἷς διακρίνονται ἐγχειρίδιον ἀνευρεθὲν εἰς τὴν μούμιαν τῆς Ἀα Χοτέπ, συζύγου τοῦ Καμές, ὅστις ἐβασίλευσε κατὰ τὴν ΙΖ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδα καὶ ἡ μεταλλίνη πλὰξ τῆς Ἴσιδος, μετενεχθεῖσα εἰς Ρώμην τῷ 1527. Ἐν Ἑλλάδι καὶ Ρώμῃ ἡ τέχνη αὕτη ἠσκεῖτο ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τῶν χαρακτῶν καὶ ἐκαλεῖτο ἐμπαιστική, *caelatura*. Μέρος τῶν ἐν Πομπηΐᾳ ἐκσκαφέντων ἐπίπλων ἦτο ἐκ βρούνζου μὲ ἀργυρᾶ ἐμπαίσματα. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν βαρβάρων ἡ δαμασκηνουργία ἀπώλεσε τὴν σημασίαν αὐτῆς ὡς διακοσμητικῆς τέχνης, ἀντικατασταθεῖσα κατὰ τὸν μεσαίωνα ὑπὸ τῆς μιλτουργίας ἐπὶ χαλκοῦ, ἥτις πράγματι ἦτο εἶδος δαμασκηνουργίας. Ἐχρησιμοποιεῖτο δηλαδὴ ῥευστή τις ὕλη, ἔχουσα διάφορα χρώματα καὶ ἐχχεομένη ἐντὸς ὁλκῶν, ἐγχαρασσομένων δι' αἰχμηρᾶς σμίλης.

Τοὐναντίον ἡ ἐν λόγῳ τέχνη ἐξειλίχθη μεγάλως εἰς τὴν ἐγγὺς Ἀνατολήν, ἰδίᾳ δ' ἐν Δαμασκῷ, εἰς ἣν κατεσκευάζοντο τὰ ὡραιότερα τῶν ἔργων τούτων καὶ ἥτις ἔδωσε καὶ τὸ ὄνομα εἰς τὰ τεχνουργήματα ταῦτα. Ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπῆρξαν ἐπίσης ἄριστοι δαμασκηνουργοί, οἵτινες κατεσκεύαζον ἔργα τέχνης μεγάλων διαστάσεων, οἷαι εἶναι αἱ πύλαι ἐκ βρούνζου μὲ ἀργυρᾶ ἐμπαίσματα, φιλοτεχνηθεῖσαι ἐν ἔτει 1070, διὰ τὴν ἐν Ρώμῃ βασιλικὴν τοῦ Ἁγίου Παύλου. Ἐκ τῶν δαμασκηνῶν τούτων ὀλίγιστα μόνον λείψανα περιεσώθησαν ἐκ τῆς ἐν ἔτει 1823 ἐκραγείσης πυρκαϊᾶς ἐν τῷ ναῷ τούτῳ. Ὁπλοποιοὶ καὶ χρυσοχόοι τῆς Ἑνετίας καὶ τοῦ Μιλάνου, ἐλθόντες εἰς ἐπικοινωνίαν μετὰ τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς, βραδύτερον δὲ μετὰ τοῦ Ἄουγκσβουργ, τῆς Νυρεμβέργης, τῶν Παρισίων καὶ τοῦ Λουγδούνου καὶ ἐκμαθόντες τὴν τέχνην ταύτην, κατώρθωσαν σὺν τῷ χρόνῳ νὰ γίνωσιν ἐφάμιλλοι πρὸς τοὺς μεγάλους δαμασκηνουργοὺς τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως. Εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς δαμασκηνουργίας, ἥτις εἶχε σχεδὸν λησμονηθῆ, συνέβαλεν ἡ καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην μέχρι τοῦ ΙΕ' αἰῶνος πολυτελὴς διακόσμησις τῶν πανοπλιῶν. Ἀρκεῖ ἐν προκειμένῳ νὰ μνημονευθῇ ἡ πανοπλία τοῦ Ἀλεξάνδρου Φαρνεσίου, ἔργον τοῦ Πιτσίνο, καὶ περίφημοι θώρακες Καρόλου τοῦ Α' καὶ Φιλίππου Β' τῆς Ἱσπανίας καὶ τοῦ Φραγκίσκου Α' τῆς Γαλλίας. Ἄριστοι δαμασκηνουργοὶ ὑπῆρξαν καὶ οἱ Μαυριτανοὶ τῆς Γρενάδης, διακριθέντες ἰδίᾳ εἰς τὴν διακόσμησιν πανοπλιῶν, ἀγγείων καὶ ξιφῶν.

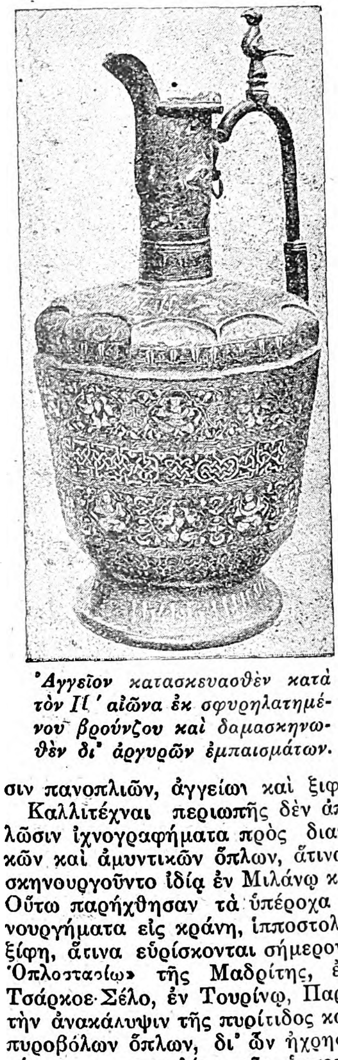

Ἀγγεῖον κατασκευασθὲν κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα ἐκ σφυρηλατημένου βρούνζου καὶ δαμασκηνωθὲν δι' ἀργυρῶν ἐμπαισμάτων.

Καλλιτέχναι περιωπῆς δὲν ἀπηξίουν νὰ ἐκτελῶσιν ἰχνογραφήματα πρὸς διακόσμησιν ἐπιθετικῶν καὶ ἀμυντικῶν ὅπλων, ἅτινα κατόπιν ἐδαμασκηνουργοῦντο ἰδίᾳ ἐν Μιλάνῳ καὶ Ἄουγκσβουργ. Οὕτω παρήχθησαν τὰ ὑπέροχα ἐκεῖνα δαμασκηνουργήματα εἰς κράνη, ἱπποστολάς, πανοπλίας καὶ ξίφη, ἅτινα εὑρίσκονται σήμερον ἐν τῷ «Βασιλικῷ Ὁπλοστασίῳ» τῆς Μαδρίτης, ἐν τῷ ἀνακτόρῳ Τσάρκοε Σέλο, ἐν Τουρίνῳ, Παρισίοις κλπ. Μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς πυρίτιδος καὶ τὴν κατασκευὴν πυροβόλων ὅπλων, δι' ὧν ἠχρηστεύθησαν αἱ περίφημοι πανοπλίαι τῶν ἱπποτῶν, ἡ δαμασκηνουργία ἀπώλεσε τὴν προτέραν σημασίαν της, περιορισθεῖσα εἰς τὴν διακόσμησιν ἀντικειμένων χρυσοχοΐας. Κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν ἐδαμασκηνουργήθη μέγας ἀριθμὸς κυτίων, κιβωτίων καὶ κοσμημάτων, ἐν οἷς ἄξιον μνείας εἶναι κιβώτιον ἐκ χάλυβος μετ' ἀραβουργημάτων ἐξ ἀργύρου καὶ χαλκοῦ, ἔργον τοῦ Ἑνετοῦ Παύλου Ρίτσο. Ἐπὶ τοῦ καλύμματος αὐτοῦ εἶναι ἐγκεχαραγμένος ὁ χάρτης τῆς Ἰταλίας, τῆς Δαλματίας καὶ τῆς Ἀλβανίας, ἐπὶ μιᾶς τῶν πλευρῶν ὁ τῆς Ἱσπανίας, εἰς δὲ τὸ βάθος ὁ χάρτης τῆς γῆς. Μεταξὺ τῶν Ἰταλῶν δαμασκηνουργῶν τὴν πρώτην θέσιν κατέχουσιν ὁ Ἑνετὸς Νικόλαος Ρουτζίνα, ὑπέροχον ἔργον τοῦ ὁποίου κοσμεῖ τὴν συλλογὴν Ντυτουὶ ἐν Παρισίοις, οἱ ἐκ Μιλάνου Ἰωάννης Ἀμπρότζιο, Ἰωάννης Πέτρος Φιτσίνο, Φραγκῖσκος Πυλιτσόνε, ὅστις εἰργάσθη διὰ τὸν Ἀλφόνσον Β' ντ' Ἔστε, Βαρθολομαῖος Πιάττι, Κάρολος Σέβικο, Μαρτῖνος Γκινέλλο, ὁ ἐκ Μαντούης Γεώργιος Γκίζης καὶ ὁ Σεραφίνο ἐκ Μπρέσσιας. Ὁ Μπενβενοῦτο Τσελλίνι ἀναφέρει ὅτι οἱ Λομβαρδοὶ δαμασκηνουργοὶ ἀπεικόνιζον τὰ φύλλα τοῦ κισσοῦ καὶ τῆς βρυωνίας, οἱ δὲ Ρωμαῖοι καὶ Τοσκάνοι ἀκανθωτὰ φύλλα διαφόρων φυτῶν. Τὸ στὺλ τῶν δαμασκηνουργῶν τῆς Ἀνατολῆς διετήρησαν ἰδίᾳ οἱ Ἑνετοί. Σήμερον τὰ μεγαλύτερα δαμασκηνουργεῖα εὑρίσκονται ἐν Τολέδῳ, Ἐϊμπὰρ καὶ Πλακεντίᾳ. Α. Δ.

δασμασκηνῶ (*—όω*)· ἐγκολάπτω ἐπὶ ἀντικειμένων ἐκ μετάλλου σύρματα χρυσοῦ ἢ ἀργύρου (βλ. δαμασκηνουργία).

δαμασκήνωσις (ἡ) ἡ *δαμάσκωσις*· βλ. δαμασκηνουργία.

Δαμάσκιος, ὁ ἐπικαλούμενος *Διάδοχος*. Νεοπλατωνικὸς φιλόσοφος τοῦ τέλους τοῦ Ε' καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΣΤ' μ. Χ. αἰῶνος. Ἐγεννήθη πιθανῶς

Digitized by Google

τῷ 458 ἐν Δαμασκῷ τῆς Συρίας, ὅθεν καὶ *Σύρος* καὶ *Δαμασκηνὸς* ἐπονομάζεται· νέος ἐλθὼν εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἠκολούθησεν ἐπὶ τριετίαν παρὰ τῷ Θέωνι μαθήματα ρητορικῆς, τὴν ὁποίαν καὶ ἐδίδαξεν εἶτα αὐτόθι ἐπὶ ἐννέα ἔτη (κατὰ *Φώτιον* Βιβλ. Κώδ. 181. *Bek.* 126 β). Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ εὑρισκόμενος (εἴτε κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους εἴτε βραδύτερον) διήκουσε καὶ μαθήματα ἀστρονομίας καὶ πλατωνικῆς φιλοσοφίας παρὰ τῷ Ἀμμωνίῳ τῷ υἱῷ τοῦ Ἑρμείου. Ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας, πάντως μετὰ τὸ 485, ἐξηκολούθησε τὰς σπουδάς του παρὰ τῷ Ζηνοδότῳ. Δὲν εἶναι τελείως ἐξηκριβωμένον οὔτε πότε ἐσπούδασε παρὰ τῷ Ἀμμωνίῳ οὔτε ἂν αἱ παρ' αὐτῷ σπουδαί του ἠκολούθησαν τὰς ἐν Ἀθήναις· πιθανὸν ὅμως εἶναι ὅτι τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τοῦ βίου του διῆλθεν ἐν Ἀθήναις, μέχρι τῆς διαλύσεως τῆς ἐκεῖ φιλοσοφικῆς σχολῆς ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Πάντως πρὸς τοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν διδάσκαλόν του Ἀμμώνιον, ἂν καὶ θαυμάζων αὐτόν, δυσμενῶς διέκειτο, ἴσως διὰ τοὺς πρὸς τὸν Χριστιανισμὸν συμβιβασμοὺς (*Φωτ.* Βιβλ. κώδ. 242, *Bek.* 352 α) Ἐν Ἀθήναις διεδέχθη, οὐχὶ ἀμέσως, τὸν Ἰσίδωρον εἰς τὴν σχολαρχίαν τῆς πλατωνικῆς σχολῆς, ἐξ οὗ καὶ τὸν τίτλον ἔλαβε τοῦ *Διαδόχου*, τοῦ Πλάτωνος δηλονότι.

Ἀναλαμβάνων τὴν διεύθυνσιν τῆς νεοπλατωνικῆς σχολῆς ὁ Δαμάσκιος, εὕρισκε ταύτην οἰκονομικῶς μὲν εὐποροῦσαν ὅσον ποτὲ ἴσως (*Φωτ.* Βιβλ. κωδ. 242, Bek. 364α), κινδυνεύουσαν ὅμως ἐκ τῶν ἐσωτερικῶν διενέξεων τῶν φιλοσόφων καὶ ἐκ τῆς ἀκάμπτου αὐτῆς στάσεως ἀπέναντι τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τῆς συνεπείᾳ τούτου δυσμενείας τῶν ἀρχῶν. Φανατικὸς λάτρις τῶν ἀρχαίων θεῶν, εὐσεβὴς μέχρι δεισιδαιμονίας —εἰς βαθμόν, ὥστε νὰ δίδῃ ἀφελῶς πίστιν εἰς πᾶν τὸ ὑπερφυσικὸν καὶ θαυμαστόν—, ὀπαδὸς φιλοσοφίας ὑψιπετοῦς καὶ ἀπολύτως θεωρητικῆς, ἔδωκε μίαν ἀσφαλῶς τελευταίαν ἀναλαμπὴν εἰς τὴν φθίνουσαν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν. Ἴσως ὅμως καὶ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ γεγονός, συνδυαζόμενον βεβαίως μὲ τὸ γενικώτερον πρόγραμμα τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τὴν ἐπίζηλον εὐπορίαν τῆς σχολῆς νὰ συνετέλεσεν εἰς τὸ ταχύτερον τέλος της. Τῷ 529 ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς ἐξέδωκε διάταγμα, διὰ τοῦ ὁποίου ἡ σχολὴ τῶν Ἀθηνῶν διελύθη, ἡ δὲ περιουσία της κατεσχέθη. Τότε ἢ κατά τι βραδύτερον ὁ Δαμάσκιος, συνοδευόμενος ἀπὸ τοὺς προέχοντας ἐν Ἀθήναις ἐθνικοὺς φιλοσόφους, ἀπεχώρησεν εἰς Περσίαν· ἡ ἐκλογὴ ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἡγεμόνος Χοσρόης (αὐτὸς κατ' οὐσίαν ἤδη ἄρχων τῆς Περσίας) ἐφημίζετο διὰ τὴν πρὸς τὰ γράμματα καὶ τοὺς περὶ ταῦτα ἀσχολουμένους ἀγάπην του. Ἐλθόντες ὅμως εἰς Περσίαν οἱ φιλόσοφοι οὗτοι ἐδοκίμασαν— κατὰ τὸν Ἀγαθίαν— οἰκτρὰν ἀπογοήτευσιν, εὑρεθέντες εἰς βάρβαρον αὐλὴν ἐν μέσῳ περιβάλλοντος ἀγροίκου. Ὁπωσδήποτε, γεγονὸς εἶναι, ὅτι, παρὰ τὴν ἐπιμονὴν τοῦ Χοσρόου, δὲν ἠθέλησαν νὰ ἐγκατασταθοῦν ἐκεῖ μονίμως· κατὰ τὴν γενομένην μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Περσῶν συνθήκην τῷ 532 συνεφωνεῖτο σὺν τοῖς ἄλλοις, ὅτι οἱ ἐν τῇ περσικῇ αὐλῇ ἐθνικοὶ φιλόσοφοι ἦσαν ἐλεύθεροι νὰ ἐπιστρέψουν εἰς Ἑλλάδα κρατοῦντες τὰς θρησκευτικάς των πεποιθήσεις καὶ ἀνενόχλητοι. Τοῦτο καὶ ἔπραξαν· ἤδη ὅμως τὰ ἴχνη τοῦ γέροντος πλέον Δαμασκίου χάνονται ὁριστικῶς: ἀγνοεῖται καὶ ὁ χρόνος καὶ ὁ τόπος τοῦ θανάτου του.

Ἡ φιλοσοφία τοῦ Δαμασκίου εἶναι αὐτὴ ἡ νεοπλατωνικὴ φιλοσοφία, ἐξ ἴσου μὲν θρησκευτικὴ πρὸς τὴν τοῦ Πρόκλου, πολὺ πλέον ὅμως μυστικὴ καὶ ἐνοραματική. Ἀπὸ τῶν χρόνων ἤδη τοῦ Ὀλυμπιοδώρου (Ὑπόμν. εἰς Ἀλκιβ.) ἔχει γίνει συνήθης ἡ σύγκρισις τοῦ δύο τελευταίων σπουδαιοτέρων ἀρχηγῶν τῶν ἐν Ἀθήναις νεοπλατωνισμοῦ. Ὁ Ὀλυμπιόδωρος θεωρεῖ ὅτι ὁ Πρόκλος, σχολιάζων τὸν Πλάτωνα, περισσότερον ἀκολουθεῖ τὴν λέξιν, ἐνῷ ὁ Δαμάσκιος εἶναι πιστότερος εἰς «τὰ πράγματα», τὴν οὐσίαν. Ἀντὶ τῶν σταθερῶν πλαισίων τὰ ὁποῖα ἤθελον ὁ Ἰάμβλιχος καὶ ὁ Πρόκλος νὰ ἐφαρμόσουν εἰς τὰς ὑψίστας φιλοσοφικὰς ἐννοίας, ὁ Δαμάσκιος, ἀναιρῶν τὸν ἕνα ὁρισμὸν διὰ τοῦ ἄλλου, παραμένει εἰς μίαν ὑψίστην ἀρχήν, ἡ ὁποία οὔτε νὰ ὁρισθῇ εἶναι δυνατόν, οὔτε νὰ νοηθῇ οὔτε νὰ ὑμνηθῇ (Περὶ ἀρχ. 2).

Κατὰ ταῦτα ὁ Δαμάσκιος εἶναι ἀσφαλῶς μετὰ τοῦ Σιμπλικίου ἡ πλέον ἐνδιαφέρουσα μορφὴ τῆς περιόδου ἐκείνης· ὀλιγώτερον πειθαρχημένον πνεῦμα ἀπὸ τὸν Σιμπλίκιον, ἔχει πολὺ ἰσχυροτέραν καὶ πρωτοτυπωτέραν ἐκείνου τὴν φλέβα τῆς φιλοσοφικῆς δημιουργίας. Ἂν δὲν ἐκαρποφόρησεν ἡ διδασκαλία του, φανερὸν εἶναι ὅτι τοῦτο ὀφείλεται ὄχι εἰς ἰδικήν του ἀδυναμίαν, ἀλλὰ εἰς τὴν δύναμιν τῶν καιρῶν, τὴν ὁποίαν καμμία μεμονωμένη προσπάθεια δὲν ἀνεχαίτιζε πλέον. Ὅτε ὅμως, μετὰ μικρὰν σχετικῶς περίοδον νάρκης, ἡ νεοπλατωνικὴ φιλοσοφία ἀνθίζει ἐκ νέου εἰς τὸ Βυζάντιον, τὸ ἔργον τοῦ Δαμασκίου καταλαμβάνει ἀμέσως τὴν πρέπουσαν θέσιν μεταξὺ τῶν ἔργων τῶν ἄλλων νεοπλατωνικῶν.

Ἐκ τῶν διαφόρων του ἔργων ἐλάχιστα περιεσώθησαν μέχρις ἡμῶν. Ἐξ αὐτῶν ἀναφέρωμεν: α) «Ἰσιδώρου βίος», τοῦ ὁποίου πολλαὶ περικοπαὶ ἐσώθησαν ὑπὸ τοῦ Φωτίου (κώδ. 181 καὶ 242 (ἐκδοθὲν ὑπὸ Westermann). β) Συλλογὴ παραδόξων ἱστοριῶν, γνωστὴ εἰς ἡμᾶς ἀπὸ βραχυτάτην σημείωσιν τοῦ Φωτίου (κῶδιξ 130, Bek. 96 β). Περιελάμβανε 4 βιβλία, ὧν τὸ πρῶτον ἐπραγματεύετο περὶ «παραδόξων ποιημάτων», τὸ δεύτερον περὶ δαιμόνων, τὸ τρίτον περιεστρέφετο περὶ τὰς ἐμφανίσεις τῶν νεκρῶν καὶ τὸ τελευταῖον διὰ τὰς «παραδόξους φύσεις». γ') Ἐπιτύμβιον ἐπίγραμμα «Δαμασκίου φιλοσόφου», εὑρισκόμενον ἐν τῇ Παλατινῇ Ἀνθολογίᾳ (7,533). δ') «Ἀπορίαι καὶ λύσεις περὶ τῶν πρώτων ἀρχῶν», ἐκ τῶν ἀρτιώτερον περισωθέντων. Ἐξεδόθη ὑπὸ J. Kopp (Φραγκφούρτη, 1826), Ruelle (Παρίσιοι, 1889) καὶ μετεφράσθη ὑπὸ Chaignet (Παρίσιοι, 1898). ε') «Περὶ ἀριθμοῦ καὶ τόπου καὶ χρόνου». στ') «Εἰς Πλάτωνος Παρμενίδην ἀπορίαι καὶ ἐπιλύσεις ἀντιπαρατεινόμεναι τοῖς εἰς αὐτὸν ὑπομνήμασι τοῦ φιλοσόφου [Πρόκλου]». Πιθανῶς ἀποτελεῖ συνέχειαν τῶν «Ἀποριῶν κλπ». ζ') Σχόλια εἰς Τίμαιον, Φαίδωνα, καί τινας ἄλλους διαλόγους τοῦ Πλάτωνος ἀναφερόμενα ὑπὸ τοῦ Σουΐδα ὡς ὑπομνήματα εἰς Πλάτωνα. η') Παραδόσεις περὶ τῶν Χαλδαϊκῶν χρησμῶν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Περὶ τοῦ βίου καὶ τοῦ ἔργου του βλέπε ἐκτὸς τῶν γενικῶν ἱστοριῶν τῆς φιλοσοφίας (ὁ *Bréhier*: Histoire de la Philosophie τ. 1 τ. 2ον 1-27 ἐνδιατρίβει λίαν ἐπιτυχῶς περὶ αὐτόν). καὶ τῶν εἰδικῶν περὶ τῆς Ἀλεξανδρινῆς φιλοσοφίας, *Ruelle*, Le Philosophe Damascius 1861).— *R. Asmus*, Das leben des Philosophen Isidoros von Damaskios aus Damaskos, μετάφρασις (1911).—*P. Tannery*, ἐν «Mémoires Scientifiques» τ. VII, 1925, μελέτη περὶ τῆς τελευταίας περιόδου τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας. Βιβλιογραφία παρὰ *Ueberweg-Praechter* τ. I ἐκδ. 12η 1926. —Δ.

— **Δαμάσκιος.** Ὑπομνηματιστὴς Ἱπποκρατικῶν ἔργων. Χειρόγραφα «Ἑρμηνείας εἰς τοὺς ἀφορισμοὺς τοῦ Ἱπποκράτους» καὶ «Ἐξηγήσεως εἰς τὸ προγνωστικὸν τοῦ Ἱπποκράτους» εὕρηνται ἔν τισι βιβλιοθήκαις (πρβλ *Diels*, Die Handschriften der antiken Aerzte, τόμ. II, σελ. 26 καὶ *Dietz* Schol. in Hipp. καὶ Galen II, σελ. 238—544). ΑΡ. Π. Κ.

Δαμάσκος, ***Εὐάγγελος.*** Ἕλλην ἠθοποιὸς γεννηθεὶς ἐν Πειραιεῖ τῷ 1874, ἔνθα καὶ ἀπεπεράτωσε τὰς ἐγκυκλίους αὐτοῦ σπουδάς. Ἰσχυρὰν πρὸς τὸ θέατρον τρέφων ἀγάπην, ἐφοίτησεν ἐπὶ τρία ἔτη εἰς τὴν δραματικὴν σχολὴν τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν, ἐξ ἧς ἀποφοιτήσας ἀριστοῦχος ἀνῆλθε τὴν σκηνὴν τὸν Ἰούλιον τοῦ 1895 μετὰ τοῦ θιάσου τοῦ Ν. Λεκατσᾶ ἐν τῷ θερινῷ θεάτρῳ «*Ἀθήναιον*». Ἔκτοτε, ἐπὶ τριάκοντα καὶ πέντε συναπτὸ ἔτη, εἰργάσθη μετ' ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως εἰς πάντας σχεδὸν τοὺς ἑλληνικοὺς θιάσους, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ «Νέᾳ σκηνῇ» ὑπὸ τὸν Χρηστομάνον καὶ ἐν τῷ Βασιλικῷ θεάτρῳ. Λαβὼν τὴν σύνταξίν του ἀπεχώρησε τῆς σκηνῆς τὸν Μάρτιον τοῦ 1929.

Ν. Ι. Λ.

— **Δαμάσκου**, *Ὀλυμπία.* Ἑλληνὶς ἠθοποιός, τὸ γένος Ἀλεξ. Φωκαέως, γεννηθεῖσα εἰς Ταταῦλα τῆς Κωνσταντινουπόλεως τῷ 1878. Τὴν σκηνὴν ἀνῆλθε τὸ πρῶτον τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1894 ἐν τῷ χειμερινῷ θεάτρῳ Καβάλλας μετὰ τοῦ θιάσου τῶν ἀδελφῶν Λαλαούνη. Κωμῳδὸς ἐκ τῶν λεπτοτέρων κατ' ἀρχάς, ἐπεδόθη κατόπιν εἰς τὴν ὀπερέτταν, ἐν ᾗ κατέλαβε πρωτεύουσαν θέσιν λόγῳ τῆς φωνῆς της. Ἐν τῷ μεταξὺ εἰργάσθη εὐδοκίμως ὑπὸ τὸν Χρηστομάνον ἐν τῇ «Νέᾳ Σκηνῇ» καὶ ἐν τῷ Βασιλικῷ θεάτρῳ. Συμπληρώσασα τριακονταπενταετίαν ἐπὶ σκηνῆς ἀπεχώρησεν αὐτῆς (1929) λαβοῦσα σύνταξιν. Ν. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

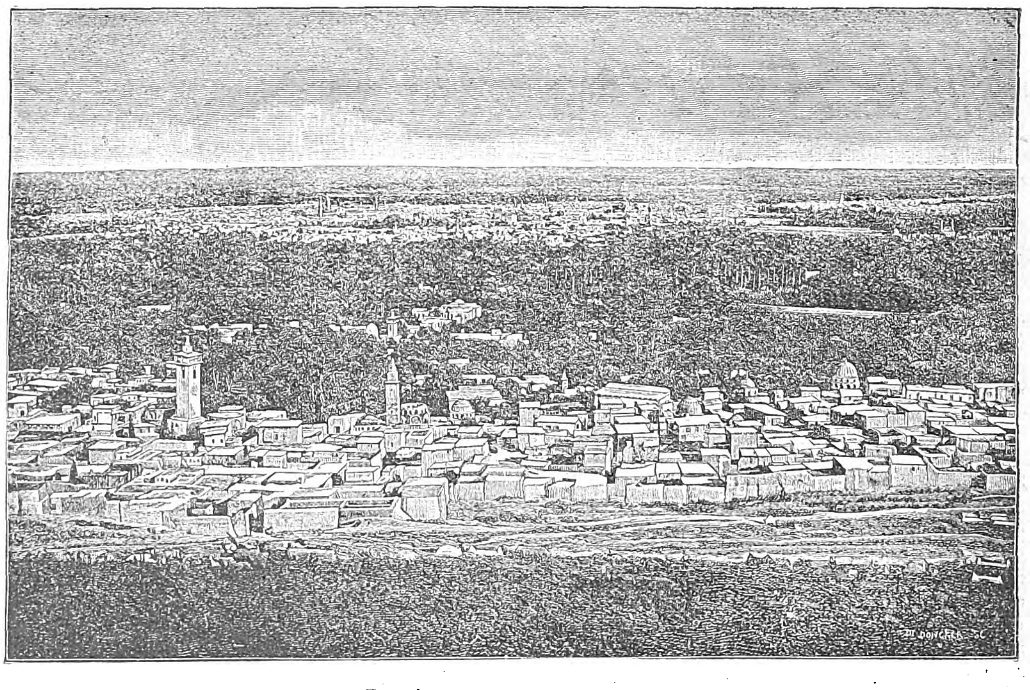

Γενικὴ ἄποψις τῆς Δαμασκοῦ.

Δαμασκὸς (*Μυθολ.*).—1) Ἀρκὰς μυθικὸς ἥρως. Ἦτο υἱὸς τοῦ Ἑρμοῦ καὶ τῆς νύμφης Ἀλιμήδης. Οὗτος, κατὰ τὴν παρὰ Στεφάνῳ τῷ Βυζαντινῷ παράδοσιν, καταφυγὼν εἰς Συρίαν ἔκτισε καὶ τὴν ὁμώνυμόν του πόλιν Δαμασκόν.—2) Εἷς τῶν διωκτῶν τοῦ Διονύσου, ὅστις κατέκοπτε διὰ τοῦ πελέκεώς του ἢ ἐξερρίζωνε τὰς ὑπὸ τοῦ θεοῦ φυτευομένας ἐν Συρίᾳ ἀμπέλους. Τοῦτον συλλαβὼν ὁ Διόνυσος ἐξέδειρε ζῶντα καὶ ἐχρησιμοποίησεν ἔπειτα τὸ δέρμα του ὡς ἀσκόν. Πιθανώτατα ὁ περὶ αὐτοῦ μῦθος εἶναι παραλλαγὴ τοῦ *Γίγαντος Ἀσκοῦ* (Δαμ-ασκοῦ) προσαρμοσθέντος πρὸς ἐπιχώριον ἐν Συρίᾳ παράδοσιν.

Δαμασκὸς (*Γεωγρ.*) (ἀραβ. καὶ τουρκ. *Διμίσκ* ἢ *Διμίσκ-ἐχ χὰμ* ἢ *Χὰμ-ἐ-σερίφ*, γαλλ. Damas). Πόλις τοῦ σημερινοῦ κράτους τῆς Συρίας, ἄλλοτε πρωτεύουσα τοῦ μεγάλου κράτους τῶν Ὀμεϊαδῶν, μετὰ δὲ τὴν τουρκικὴν κατάκτησιν ἕδρα τοῦ πασαλικίου καὶ κατόπιν ἕδρα τῆς τουρκικῆς γενικῆς διοικήσεως (βιλαετίου) Συρίας κειμένη (33°30' Β. πλ. καὶ 36°18' Α. μήκ. Γκρήνουϊτς) εἰς ὕψος 700 μ. ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ἐν μέσῳ τῆς εὐφορωτάτης πεδιάδος Γουτᾶ, ἥτις ἐκτείνεται ἀπὸ τῶν προπόδων τοῦ ὄρους Ἀντιλιβάνου μέχρι τῆς ἐρήμου Cham (=Συρία.). Ἡ πόλις, ἀπέχουσα 92 χιλιόμετρα ἀπὸ τῆς παραλίου Βηρυττοῦ, εἶναι ἐκτισμένη ἐν μέσῳ ὡραίων κήπων. Ἡ καλυτέρα συνοικία, τὸ Σαλαχιγέ, ὅπου κατοικοῦσιν οἱ πλούσιοι, ἀποτελεῖται ἐκ μιᾶς κυριωτέρας ὁδοῦ ἐχούσης καλὰ κτίρια. Αἱ περισσότεραι τῶν ἄλλων ὁδῶν εἶναι στεναὶ καὶ λασπώδεις, ὑπάρχουσιν ὅμως καί τινες εὐρεῖαι καὶ σχετικῶς καλῶς διατηρημέναι, ἀλλ' αἱ οἰκίαι εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χαμηλαί, ἄνευ παραθύρων ἐπὶ τῆς ὁδοῦ καὶ κακῶς ἐκτισμέναι, μὲ τοιχοδομίαν ἐλαττωματικήν, ὡς ἦσαν κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχήν. Ἐν μέσῳ τῶν τοιούτων ἐλεεινῶν οἰκοδομῶν ἀντίθεσιν προξενοῦσι τὰ 173 τζαμιὰ τῆς πόλεως καὶ τὸ ἐρυμνὸν αὐτῆς τεῖχος μὲ τοὺς τετραγώνους πύργους του ἐκτισμένους ἐξ ὀγκολίθων μαρμάρου καὶ πολυχρώμου γρανίτου. Τὸ τεῖχος τοῦτο παρωμοίασαν οἱ Ἄραβες ποιηταὶ πρὸς ζώνην ἐκ βελούδου διάστικτον ἐκ τοπαζίων. Μικρότερα περιτειχίσματα ὑπάρχουν ἐντὸς τῆς πόλεως πέριξ τῶν κυριωτέρων συνοικιῶν καὶ τῶν ἀνατολικῶν ἀγορῶν. Τὰ περισσότερα τῶν τζαμίων εἶναι παλαιαὶ βυζαντιναὶ ἐκκλησίαι. Τὸ μεγαλύτερον ἐξ αὐτῶν ἦτο τὸ τέμενος τῶν Ὀμεϊαδῶν (τζαμὶ-ἐλ-Ἐλκεβί), ἀρχαῖος ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου σῴζεται ἀκόμη ἐπιγραφὴ μνημονεύουσα, ὅτι ἐπεσκεύασεν αὐτὴν ἐκ βάθρων ὁ αὐτοκράτωρ Ἀρκάδιος. Ὅτε οἱ Μωαμεθανοὶ Ἄραβες ἐκυρίευσαν τὴν πόλιν (636), ὁ ναὸς διηρέθη εἰς δύο. Τὸ δυτικὸν ἥμισυ ἔμεινεν εἰς τοὺς Χριστιανούς, τὸ δὲ ἀνατολικὸν ἥμισυ μετετράπη εἰς τέμενος. Ὁ πέμπτος ὅμως Ὀμεϊάδης χαλίφης, ὁ Ἀμπτ-ἐλ-Μαλίκ, ἠνάγκασε τοὺς Χριστιανοὺς νὰ ἐκχωρήσωσιν εἰς αὐτὸν τὸ μερίδιόν των εἰς ἀντάλλαγμα τεσσάρων ναῶν ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ ἑνὸς ἄλλου ἔξω τῶν τειχῶν αὐτῆς (705). Εὐθὺς μετὰ τὴν συμφωνίαν ὁ χαλίφης κατέρριψε μόνος μὲ πέλεκυν τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν καὶ πᾶν ἄλλο ἱερὸν ἀντικείμενον. Ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος αὐτοῦ Οὐάλιδ ἤρχισε τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ τεμένους. Ἐκάλυψε δι' ἀσβεστοκονίας τὴν ἐπὶ τῆς πύλης τῆς εἰσόδου ἐπιγραφήν: «Ἡ βασιλεία σου Χριστὲ ἀΐδιος καὶ ἡ δύναμίς σου εἰς αἰῶνας αἰώνων». Ἀλλ' αὕτη ἀνεφάνη μετὰ 1188 ἔτη, ὅτε τῇ 14ῃ Ὀκτωβρίου 1893 τὸ μέγα

Digitized by Google

τοῦτο τζαμίον κατεστράφη ὑπὸ πυρκαϊᾶς, ἥτι. ἀφῆκεν ὀρθοὺς μόνον τοὺς τέσσαρας τοίχους.

Πρὸς ἀνοικοδόμησιν τοῦ τεμένους ὁ Οὐάλιδ ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου Ἰουστινιανὸν τὸν Β′ ν' ἀποστείλῃ 1200 ἐργάτας Βυζαντινούς, ἀπειλῶν ἄλλως νὰ μετατρέψῃ εἰς τζαμία ὅλους τοὺς ναοὺς τῆς Παλαιστίνης. Ὁ αὐτοκράτωρ ὑπέκυψεν, οὕτω δὲ ἐκτίσθη τὸ μέγα τοῦτο τέμενος, τὸ ὁποῖον ἐθεωρεῖτο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἓν τῶν θαυμάτων τοῦ κόσμου. Οἱ Ἄραβες ἐπίστευον ὅτι εἰς ἕνα τῶν πύργων (μιναρέδων) τοῦ τεμένους τούτου, τὸν λεγόμενον Μεντίνετ-Ἰησᾶ, ὕψους 80 μέτρων, θὰ κατήρχετο ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐσχάτης κρίσεως. Ἔτι σεβαστότερον ἦτο τὸ μέγα τέμενο τῶν Ὀμεϊμαδῶν εἰς τοὺς Ἄραβας, διότι ἐν αὐτῷ διετηρεῖτο, ὡς ἐπίστευον, ἡ ἁγία κάρα τοῦ Τιμίου Προδρόμου, ἀνακαλυφθεῖσα κατὰ τὰς ἐργασίας τῆς ἀνοικοδομήσεως ἐντὸς ὑπογείου ναΐσκου. Ἐν τῷ αὐτῷ τεμένει ἐδεικνύετο ὁ τάφος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ζαχαρίου.

Τὴν πρώτην καταστροφὴν ὑπέστη τὸ μέγα τέμενος κατὰ τὸν ΙΕ′ αἰῶνα ὑπὸ τοῦ Ταμερλάνου, ὅστις, ἀφοῦ διήρπασεν ὅλα τὰ τιμαλφῆ, προσείλκυσεν ἐντὸς αὐτοῦ διὰ δόλου 30.000 κατοίκους τῆς Δαμασκοῦ, τοὺς ὁποίους ἔκαυσε ζῶντας, θέσας τὸ πῦρ εἰς ὄγκους ξύλων συσσωρευθέντας περὶ τὸ κτίριον. Τὸ τζαμίον ἀνηγέρθη κατόπιν ὑπὸ τοῦ σουλτάνου τῆς Αἰγύπτου Μελὶκ-Μουαζιὰδ (1412—1421), κατεστράφη τῷ 1893, ὡς ἐλέχθη ἄνω ἔρω, τότε δὲ ἀπωλέσθησαν καὶ πολλὰ τῶν ἐν αὐτῷ ἱστορικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν κειμηλίων. Ἐντὸς τοῦ τεμένους ὑπάρχει ὁ τάφος τοῦ Σαλαδίνου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας Γουλιέλμος ὁ Β′ διεκήρυξε τῷ 1898, ὅτι εἶναι ὁ μόνος φίλος τῶν 300 ἑκατομμυρίων Μουσουλμάνων τοῦ κόσμου.

Ἡ Δαμασκὸς ἔχει ἄφθονον ὕδρευσιν χάρις εἰς τὸν διασχίζοντα αὐτὴν Νὰχρ ἐλ-Καναουάτ, ὅστις εἶναι ὁ κυριώτερος βραχίων τοῦ ποταμοῦ Μπαραντᾶ (τοῦ Χρυσοβόα καθ' Ἕλληνας ἢ Ἀμπανὰχ κατὰ τὴν Γραφήν). Ἡ πόλις ἔχει 850 δημοσίας κρήνας, ἀριστουργήματα ἀνατολικῆς τέχνης. Ὑπάρχουσιν ὡσαύτως 64 ἀνατολικοὶ λουτρῶνες, 25 θολωταὶ ἀγοραὶ κλπ.

Εἶναι ἄξιον σημειώσεως, ὅτι ἡ Δαμασκός, παρὰ τὴν ἀρχαιοτάτην ἱστορίαν της, δὲν ἔχει σπουδαίας ἀρχαιότητας. Τὸ τεῖχος φαίνεται νὰ ἀνηγέρθη ἀρχικῶς ἐπὶ τῶν Σελευκιδῶν. Πολλαὶ τῶν πυλῶν αὐτοῦ ἀνοιχθεῖσαι κατὰ τὴν ρωμαϊκὴν ἐποχὴν διατηροῦνται εἰς καλὴν κατάστασιν. Εἰς τὴν βορειοδυτικὴν γωνίαν τοῦ τείχους ὑπάρχει μέγα φρούριον, κτισθὲν τῷ 1219 μ. Χ. ὑπὸ τοῦ ἐλ-Μαλὶκ-ἐλ-Ἀσρὰφ εἰς τὴν θέσιν τοῦ παλαιοῦ ἀνακτόρου. Ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ἀνωτέρω ἀναφερομένου ποταμοῦ κεῖται ἡ παλαιὰ πόλις καὶ τὸ προάστειον Ἐλ-Μεϊδάν. Ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὑπάρχουσι τὰ προάστεια Ἐλ-Ἀμάρα καὶ Ἐλ-Σαλιχιά. Οἱ κῆποι καὶ ἀγροὶ τῆς πόλεως ἐκτείνονται εἰς μεγάλην ἀπ' αὐτῆς ἀπόστασιν μέχρις 95 χιλιομέτρων. Εἰς τὰ πέριξ ὑπάρχουσι 40 χωρία ἔχοντα περὶ τοὺς 50.000 κατοίκους, ἐκ τῶν ὁποίων 1.000 Χριστιανοὶ καὶ 2.000 Δροῦσοι.

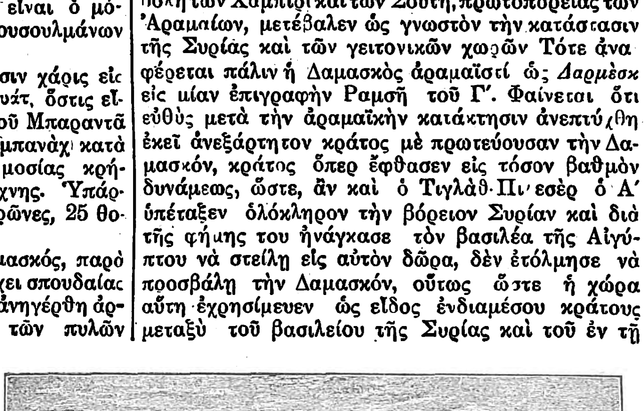

Τμῆμα τῶν τειχῶν τῆς Δαμασκοῦ.

Οἱ κάτοικοι τῆς Δαμασκοῦ ὑπολογίζονται εἰς 200.000, ἐκ τῶν ὁποίων 50.000 Χριστιανοὶ (20.000 Ὀρθόδοξοι Σῦροι, 1.000 Ἀρμένιοι, 30.000 Καθολικοί, ἤτοι Μαρωνῖται, Οὐνῖται καὶ Συροκαθολικοί), 5.000 Ἑβραῖοι, οἱ δὲ λοιποὶ Μουσουλμάνοι τοῦ σουννιτικοῦ δόγματος.

Μέγιστος εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν Δαμασκῷ μουσουλμανικῶν σχολῶν, διότι εἰς ἕκαστον τῶν 173 τζαμίων ὑπάρχει καὶ μία θεολογικὴ καὶ ἱερονομικὴ σχολή, ἐκτὸς δὲ τούτων 173 ἄλλα σχολεῖα στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως. Ἡ ὀρθόδοξος κοινότης συντηρεῖ 3 σχολεῖα, οἱ Ἀρμένιοι 2, οἱ Διαμαρτυρόμενοι 2, οἱ Ἑβραῖοι 8 καὶ οἱ Καθολικοὶ 8 (Λαζαριστῶν καὶ καλογραιῶν), ἐκ τῶν ὁποίων δύο μέσης ἐκπαιδεύσεως. Χάρις εἰς τὰς σχολὰς ταύτας τῶν Καθολικῶν διεδόθη ἡ γαλλικὴ γλῶσσα καταπληκτικῶς μεταξὺ τῶν Ἀράβων.

Ἡ Δαμασκὸς κατέχει σπουδαίαν ἐμπορικὴν θέσιν, διότι εἶναι ἡ ἀγορὰ ὁλοκλήρου τῆς ἐρήμου τῆς Συρίας, ἦτο δὲ ἄλλοτε καὶ τὸ κέντρον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξεκίνουν διὰ ξηρᾶς τὰ διὰ τὴν Μεδίναν καὶ τὴν Μέκκαν προοριζόμενα καραβάνια τῶν Μουσουλμάνων προσκυνητῶν. Τὰ κυριώτερα προϊόντα αὐτῆς εἶναι μεταξωτὰ καὶ ἄλλα ὑφάσματα (δαμάσκα), χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ καλλιτεχνήματα κ.λ. Ἡ πόλις συνδέεται διὰ σιδηροδρόμου μετὰ τῆς ἐπὶ τῆς παραλίας Βηρυτοῦ καὶ διὰ τοῦ σιδηροδρόμου Χετζάζης μετὰ τῆς Β. Ἀραβίας. Εἰς τοὺς πέριξ κήπους καὶ ἀγροὺς παράγονται σῖτος, κριθή, ἀραβόσιτος, καρύδια, βερύκοκκα, δαμάσκηνα, σιαφύλια (εἴδους τσαούσι ἢ αὐγουλᾶτα), ροδέλαιον εὐοσμότατον κ. λ. Ἡ ἐξαγωγὴ ὑπελογίζετο εἰς 400.000 περίπου ἀγγλικὰς λίρας, ἡ δὲ εἰσαγωγὴ εἰς 900.000.

Ν. Μ.

—[*Ἱστορ.*] Ἡ Δαμασκὸς εἶναι μία τῶν ἀρχαιοτέρων πόλεων τῆς ἀνατολικῆς Ἀσίας, κατὰ δὲ τὰς ἀσιατικὰς λαϊκὰς παραδόσεις ἡ ἀρχαιοτάτη τῶν κατοικουμένων πόλεων τοῦ κόσμου, παραμένουσιν ὅμως ἀκόμη ἄγνωστοι οἱ ἀρχικοὶ αὐτῆς κτίτορες. Ἀσσυριολόγοι τινὲς ὑπέθεσαν, ὅτι τὸ ἰδεόγραμμα, διὰ τοῦ ὁποίου ὑποδηλοῦται ἡ πόλις Δαμασκὸς εἰς τὰς ἐπιγραφὰς τῶν μνημείων τῆς Βαβυλῶνος, σημαίνει «Φρούριον τῶν Ἀμοριτῶν». Ἡ ἑρμηνεία ὅμως αὕτη δὲν ἔγινεν ὁριστικῶς δεκτή. Μὲ τὸ σημερινόν της ὄνομα ἀναφέρεται ἡ Δαμασκὸς εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην (Γέν. 14, 16), ὅπου περιγραφομένου τοῦ πολέμου τεσσάρων βασιλέων ἐναντίον πέντε ἄλλων, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Βαρσὰ βασιλεὺς τῆς Γομόρρας, καὶ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Λώτ, ἀδελφοῦ τοῦ Ἀβραάμ, λέγεται ὅτι ὁ τελευταῖος οὗτος μαθὼν τὸ γεγονὸς «ἐπέπεσε κατ' αὐτοὺς τὴν νύκτα αὐτὸς καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξεν αὐτούς, καὶ ἐδίωξεν αὐτοὺς ἕως Χωβάλ, ἥ ἐστιν ἐν ἀριστερᾷ Δαμασκοῦ». Κατωτέρω (Γέν. 15, 3) δὲ ἀναφέεται ὅτι οἰκονόμος τοῦ Ἀβραὰμ «υἱὸς Μασὲκ τῆς οἰκογενοῦς αὐτοῦ», ἦτο ὁ «Δαμασκὸς Ἐλιέζερ», ἤτοι Ἐλιέζερ ὁ ἐκ Δαμασκοῦ. Ἀλλὰ τὸ χωρίον τοῦτο τῆς Γενέσεως δὲν θεωρεῖται ὑπό τινων ὡς αὐθεντικόν. Κατὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Παλαιστίνης ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων ἐπὶ τῆς ΙΗ′ δυναστείας, ἡ Δαμασκός, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἐπιγραφὰς τῶν πλίνθων τοῦ Τὲλ-ἐλ-Ἀμάρνα ὡς *Διμάσκα* (Dimachka), ἦτο πρωτεύουσα τῆς μικρᾶς ἐπαρχίας τοῦ Οὐμπί. Περὶ τὰ τέλη τῆς περιόδου ταύτης ἡ εἰσβολὴ τῶν Χαμπιρὶ καὶ τῶν Σουτῆ, πρωτοπορείας τῶν Ἀραμαίων, μετέβαλεν ὡς γνωστὸν τὴν κατάστασιν τῆς Συρίας καὶ τῶν γειτονικῶν χωρῶν. Τότε ἀναφέρεται πάλιν ἡ Δαμασκὸς ἀραμαϊστὶ ὡς *Δαρμὲσκ* εἰς μίαν ἐπιγραφὴν Ραμσῆ τοῦ Γ′. Φαίνεται ὅτι εὐθὺς μετὰ τὴν ἀραμαϊκὴν κατάκτησιν ἀνεπτύχθη ἐκεῖ ἀνεξάρτητον κράτος μὲ πρωτεύουσαν τὴν Δαμασκόν, κράτος ὅπερ ἔφθασεν εἰς τόσον βαθμὸν δυνάμεως, ὥστε, ἂν καὶ ὁ Τιγλὰθ-Πιλεσὲρ ὁ Α′ ὑπέταξεν ὁλόκληρον τὴν βόρειον Συρίαν καὶ διὰ τῆς φήμης του ἠνάγκασε τὸν βασιλέα τῆς Αἰγύπτου νὰ στείλῃ εἰς αὐτὸν δῶρα, δὲν ἐτόλμησε νὰ προσβάλῃ τὴν Δαμασκόν, οὕτως ὥστε ἡ χώρα αὕτη ἐχρησίμευεν ὡς εἶδος ἐνδιαμέσου κράτους μεταξὺ τοῦ βασιλείου τῆς Συρίας καὶ τοῦ ἐν τῇ περιόδῳ τῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ εὑρισκομένου τότε ἑβραϊκοῦ κράτους τοῦ Σαούλ. Ἐν τούτοις ὁ Δαυὶδ εὐθὺς ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς βασιλείας του ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς Δαμασκοῦ, ὅπως τιμωρήσῃ αὐτὴν διότι ἐβοήθησε τὸν πολέμιον αὐτοῦ Χαδαδέζερ, βασιλέα τοῦ Ζοβάλ. Ἡ ἐκστρατεία ὑπῆρξε νικηφόρος διὰ τὸν Δαυίδ, ὅστις ἐκυρίευσε τὴν Δαμασκόν, προξενήσας εἰς τοὺς ἐχθρούς του ἀπωλείας 30.000 ἀνδρῶν, οὕτω δὲ ἡ Συρία (Ἀρὰμ) ὑπετάγη εἰς τοὺς Ἑβραίους, εἰς τοὺς ὁποίους οἱ Ἀραμαῖοι ἀπέστειλαν δῶρα (Σαμ. Β. 8,5,6). Ἀλλὰ τὸ χωρίον τοῦτο τῆς Γραφῆς θεωρεῖται ὑπὸ τῶν νεωτέρων κριτικῶν ὡς παραφθορὰ τοῦ «Ἐδώμ», διότι δὲν ὑπάρχει ἄλλη ἱστορικὴ ἀπόδειξις δεικνύουσα, ὅτι τὸ κράτος τοῦ Δαυὶδ ἐξετάθη τόσον πρὸς Β. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἡ τοιαύτη κατάκτησις εἶναι γεγονός, πάντως θὰ διήρκεσε πολὺ ὀλίγον. Εἷς τῶν ὑποτελῶν τοῦ Χαδαδέζερ, ὁ Ρεζὼν (Ραζούν), κατώρθωσε νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς Δαμασκόν, ὅπου καὶ ἵδρυσε βασιλικὴν δυναστείαν.

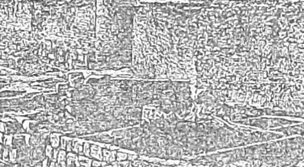

Νόμισμα τῆς Δαμασκοῦ.

Ὁ Ρεζὼν οὗτος ἦτο πολέμιος τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰσραὴλ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς βασιλείας τοῦ Σολομῶντος (Α′ Βασ. 11, 23, 24). Ἐκ τῆς αὐτῆς βίβλου τῶν «Βασιλέων» ἐξάγεται, ὅτι ὁ Ἀβιγιά, υἱὸς τοῦ Ἱεροβοάμ, βασιλέως τοῦ Ἰούδα, συνεμάχησε μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Δαμασκοῦ Τὰβ-Ριμμών, ὅπως βοηθήσῃ αὐτὸν εἰς τοὺς κατὰ τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰσραὴλ πολέμους, ὅτι δὲ ὁ Βὲν-Χαδάδ, υἱὸς τοῦ Τὰβ-Ριμμών, συνεβιβάσθη μετὰ τοῦ διαδόχου τοῦ Βαασᾶ, υἱοῦ τοῦ Ἱεροβοάμ. Οἱ ἐχθροπραξίαι μεταξὺ τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τῆς Συρίας διήρκεσαν μέχρι τῶν ἡμερῶν τοῦ Ἀχάβ. Κατ' ἀσσυριακὰς μαρτυρίας ὁ Ἀχὰβ ἐπολέμησεν ὡς σύμμαχος τοῦ Βὲν-Χαδὰδ εἰς τὴν μάχην τοῦ Καρκὰρ ἐναντίον τοῦ Σαλμανεσέρ, τῷ 854 π. Χ. Μετὰ ἓν ἔτος ὁ Ἀχὰβ ἔπεσεν εἰς τὸν κατὰ τῶν Σύρων πόλεμον (Βασ. Α′ 22, 34—40). Τῷ 843 ὁ Βὲν-Χαδὰδ ἐδολοφονήθη ὑπὸ τοῦ Χαζαήλ, ὅστις ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς τῆς Δαμασκοῦ, ἥτις ἐξηκολούθει τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Ἀσσυρίων. Ὁ Χαζαὴλ μάλιστα ἐπωφελούμενος τῶν πολέμων τῆς Ἀσσυρίας κατὰ τῶν Ἀρμενίων, ἐπετέθη κατὰ τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰσραὴλ διότι ὁ βασιλεὺς Ἰηοῦ ἐπλήρωσε φόρον εἰς τοὺς Ἀσσυρίους (Βασ. Β′ 10, 32). Ἀλλ' ὁ Ἀδὰδ-Νιραρὶ ὁ Δ′ εἰσέβαλεν εἰς Συρίαν καὶ ἐπολιόρκησε τὴν Δαμασκὸν τῷ 806 π. Χ. Τῷ 734 ἄλλος Ρεζών, βασιλεὺς τῆς Δαμασκοῦ, ἐπολέμησε μετὰ τοῦ Ἄχαζ, βασιλέως τοῦ Ἰούδα. Οὗτος ἐζήτησε τὴν βοήθειαν τοῦ Τιγλὰθ-Πιλεσὲρ τοῦ Γ′, βασιλέως τῆς Ἀσσυρίας, ὅστις ἐπελθὼν ὑπέταξε τὴν Δαμασκόν. Ἔκτοτε ἐπὶ πολὺ οὐδεὶς γίνεται λόγος περὶ Δαμασκοῦ, πλὴν μιᾶς ἀποτυχούσης ἀποπείρας ἐπαναστάσεως ἐπὶ Σαργὼν τῷ 720 π. Χ. Πρέπει δὲ νὰ κατέλθωμεν μέχρι τῆς ἐν Ἰσσῷ μάχης (333 π. Χ.), ὅτε ἡ Δαμασκός, ὅπου ἐφυλάσσοντο αἱ γυναῖκες καὶ οἱ θησαυροὶ Δαρείου τοῦ Κοδομανοῦ, παρεδόθη διὰ προδοσίας εἰς τὸν Παρμενίωνα, στρατηγὸν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ἐπὶ τῶν πολέμων τῶν Διαδόχων ἡ ἱστορία τῆς Δαμασκοῦ ἦτο περιπετειώδης. Τῷ 112 π. Χ. τὸ βασίλειον τῆς Συρίας διενεμήθη μεταξὺ Ἀντιόχου τοῦ Γρύπου καὶ Ἀντιόχου τοῦ Κυζικηνοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἔλαχε καὶ ἡ Δαμασκός. Ἀλλ' ἐπωφεληθεὶς ἐκ τῶν διαμαχῶν τῶν δύο τούτων ἡγεμόνων ὁ Ὑρκανὸς ἐξέτεινε τὸ κράτος του πρὸς Β. Ὁ διάδοχος ὅμως τοῦ Κυζικηνοῦ, Δημήτριος ὁ Εὔκαιρος, εἰσέβαλεν εἰς Παλαιστίνην τῷ 88 π. Χ. καὶ ἐνίκησεν Ἀλέξανδρον τὸν Ἰανναῖον ἐν Συχέμ. Τὸν Εὔκαιρον αἰχμαλωτισθέντα ὑπὸ τῶν Πάρθων διεδέχθη ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀντίοχος ὁ Διόνυσος, ὅστις ἐφονεύθη εἰς μάχην μετὰ τοῦ ἐξ Ἀραβίας εἰσβαλόντος Ἀρέθα. Ἦτο ἡ πρώτη ἐμφάνισις Ἀράβων ἐν Συρίᾳ καὶ Δαμασκῷ. Ὁ Ἀρέθας ἐνικήθη ὑπὸ τοῦ Τιγράνου βασιλέως τῆς Ἀρμενίας, ὅστις πάλιν ἐξεδιώχθη ὑπὸ τοῦ Ρωμαίου στρατηγοῦ Καικιλίου Μετέλλου, τῷ δὲ 63 π. Χ. ἡ Συρία μετὰ τῆς Δαμασκοῦ ἔγινεν ὁριστικῶς ρωμαϊκὴ ἐπαρχία.

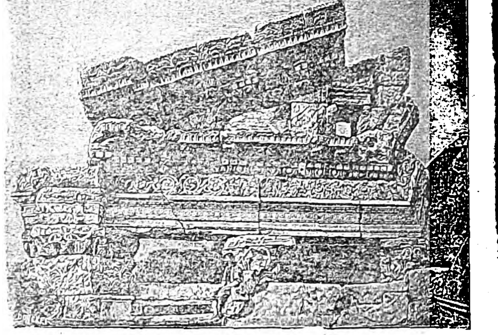

Ἀρχαῖο θριαμβευτικὴ ἁψὶς τῆς Δαμασκοῦ.

Εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην ἡ Δαμασκὸς ἐμφανίζεται ἐν συναφείᾳ πρὸς τὸ θαῦμα τῆς εἰς Χριστὸν προσελεύσεως τοῦ ἀποστόλου Παύλου (Πράξ. Θ′, ιβ′, κστ′, ὅτε τοῦ Σαύλου μεταβαίνοντος εἰς Δαμασκόν, ὅπως «ἀγάγῃ δεδεμένους εἰς Ἱερουσαλὴμ» μαθητὰς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἄνδρας ἢ γυναῖκας, «ἐγένετο αὐτὸν ἐγγίζειν τῇ Δαμασκῷ καὶ ἐξαίφνης περιήστραψεν αὐτὸν φῶς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καὶ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν ἤκουσε φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ, Σαοὺλ Σαούλ, τί με διώκεις;» Ὡς γνωστὸν δὲ ὁ Σαῦλος τυφλωθεὶς ἤχθη εἰς Δαμασκόν, ὅπου ἀνέβλεψε δι' ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ ἐκ τῶν μαθητῶν Ἀνανίου, μεθ' ὃ ἐβαπτίσθη Χριστιανός. Τῷ 150 μ. Χ. ἡ Δαμασκὸς ἐγένετο ρωμαϊκὴ ἐπαρχιακὴ πόλις ἐπὶ Τραϊανοῦ. Μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἱδρύθη ἐν Δαμασκῷ ἐπισκοπή, μετά τινα δὲ καιρὸν τὸ ἐκεῖ μέγα ἀρχαῖον ἱερὸν μετετράπη εἰς χριστιανικὸν ναόν. Τῷ 635 ἡ Δαμασκὸς κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Ἄραβος Μουσουλμάνου στρατηγοῦ Χάλιτ-μπὶν-Οὐάλιτ. Μετὰ τὸν φόνον τοῦ Ἀλῆ, τετάρτου χαλίφου, ὁ διάδοχος αὐτοῦ Μωαβίας μετέφερεν ἐκ Μέκκας εἰς Δαμασκὸν τὴν ἕδραν τοῦ κράτους τῶν χαλιφῶν, ὅπερ ἐξετάθη ἐπὶ τῆς δυναστείας τῶν Ὀμεϊαδῶν μέχρις Ἰνδιῶν. Μετὰ 90 ἔτη ἡ ἕδρα αὐτοῦ μετεφέρθη ἐπὶ τῶν Ἀββασιδῶν εἰς Μεσοποταμίαν. Ἐπ' αὐτῶν ἡ Δαμασκὸς περιῆλθεν εἰς τοὺς Αἰγυπτίους, κατόπιν εἰς τοὺς

Digitized by Google

Καρμαθίους καὶ τέλος εἰς τοὺς Σελτζουκίδας Τούρκους. Οἱ σταυροφόροι ἐπετέθησαν κατὰ τῆς Δαμασκοῦ τῷ 1126, ἀλλ' οὐδέποτε κατώρθωσαν νὰ γίνωσι κύριοι αὐτῆς. Ἐκεῖ εἶχε τὸ στρατηγεῖον αὐτοῦ ὁ Σαλαδῖνος καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν μετὰ τῶν Φράγκων πολέμων. Τῷ 1260 ἐκυρίευσαν τὴν πόλιν οἱ Μογγόλοι ὑπὸ τὸν Χουλαγκοῦ. Βραδύτερον κατέκτησεν αὐτὴν ὁ Μαμελοῦκος ἡγεμὼν τῆς Αἰγύπτου Κουτούζ, τῷ δὲ 1399 ὁ Ταμερλάνος. Τέλος τῷ 1516 ἡ Δαμασκὸς ἡλώθη ὑπὸ τοῦ Ὀσμανίδου Τούρκου σουλτάνου Σελίμ, ἔκτοτε δὲ ἔμεινε τουρκική. Τῷ 1832 κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Ἰμβραὴμ πασᾶ τῆς Αἰγύπτου κατὰ τὸν ἐναντίον τοῦ σουλτάνου πόλεμον τοῦ πατρός του Μεχμὲτ Ἀλῆ πασᾶ. Τῷ 1834 ἡ Δαμασκὸς ἐπαναστάτησεν ἐναντίον τῆς τυραννίας τοῦ Ἰμβραήμ, ἀλλ' οὗτος κατέβαλε τὴν ἐπανάστασιν τῇ βοηθείᾳ τῶν Δρούσων. Ἀλλὰ τῷ 1840 ὁ ἡνωμένος στρατὸς τῶν συμμάχων εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων (πλὴν τῆς Γαλλίας) ἐξεδίωξε τοὺς Αἰγυπτίους ἐξ ὁλοκλήρου τῆς Συρίας καὶ ἀπέδωκεν αὐτὴν μετὰ τῆς Δαμασκοῦ εἰς τὴν τουρκικὴν κυριαρχίαν. Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1860 ἡ πόλις ἔγινε τὸ θέατρον φοβερῶν σφαγῶν τῶν Χριστιανῶν ὑπὸ τῶν Δρούσων, οἵτινες ἔκαυσαν πολλὰς αὐτῆς συνοικίας. Ἐσφάγησαν τότε 3 000 Χριστιανοί, ἐδέησε δὲ νὰ ἐπέμβωσιν ἐνεργῶς αἱ εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις πρὸς κατάπαυσιν τῶν ταραχῶν.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου, ὅτε ἀκόμη αἱ Κεντρικαὶ αὐτοκρατορίαι ἐφαίνοντο ἐπικρατοῦσαι εἰς ὅλα τὰ μέτωπα, ὁ Τοῦρκος στρατηγὸς Δζεμὰλ πασᾶς ὅστις ἦτο ἀρχηγὸς τῆς 4ης τουρκικῆς στρατιᾶς, τῆς ὁποίας τὸ ἀρχηγεῖον ἦτο ἐν Δαμασκῷ, ἐπωφελήθη τῆς καταστάσεως ὅπως πατάξῃ τοὺς Ἄραβας, διότι εἶχον σχεδιάσει ἀπὸ τοῦ 1913 νὰ ἐπιτύχωσι τὴν αὐτονομίαν των. Ὑπὸ τοὺς 100 πρόκριτοι Ἄραβες, πολιτευόμενοι καὶ διανοούμενοι, ἐκρεμάσθησαν τότε (1915—1916) ἐν Δαμασκῷ. Ἀλλὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1918 οἱ Ἄγγλοι ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ἄλλενμπυ, ἐκδιώξαντες τοὺς Τούρκους ἐκ Παλαιστίνης καὶ Συρίας, κατέλαβον τὴν Δαμασκόν, τὴν 1 Ὀκτωβρίου 1918. Μετὰ τὴν ἀνακωχὴν ἡ χώρα κατελήφθη ὑπὸ τῆς Γαλλίας. Ἀλλ' οἱ Ἄραβες, ὑποθαλπόμενοι ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, ἐκινήθησαν κατὰ τῆς Γαλλίας.

Τῷ 1920 συνῆλθεν ἐν Δαμασκῷ ἀραβικὸν συνέδριον ἀνακηρῦξαν τὴν πλήρη ἀνεξαρτησίαν τῆς Συρίας ἄνευ ξενικῆς ἐπεμβάσεως, ἀνεκηρύχθη δὲ βασιλεὺς ὁ Ἐμίρης Φαϊσάλ. Οὐχ ἧττον ἡ ἐντολὴ τῆς διοικήσεως τῆς Συρίας ἀνετέθη εἰς τὴν Γαλλίαν, ἐναντίον τῆς ὁποίας ἠγωνίσθησαν ἀπὸ τοῦ 1923 ἐφ' ἱκανὸν οἱ Ἄραβες καὶ κατόπιν οἱ Δροῦσοι. Ἡ Δαμασκὸς μεθ' ἱκανῆς περιοχῆς εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ Χαλέπιον ἀνεκηρύχθησαν ἰδιαίτεραι πολιτεῖαι ἐντὸς τοῦ συνόλου τῆς ὑπὸ γαλλικὴν ἐντολὴν Συρίας, ἀλλὰ κατόπιν συνεχωνεύθησαν μετ' αὐτῆς. Τῷ 1925 οἱ Δροῦσοι πολεμοῦντες κατὰ τῶν Γάλλων κατέλαβον μέρος τῆς Δαμασκοῦ, τότε δὲ οἱ Γάλλοι ἐβομβάρδισαν τὴν πόλιν ἐπὶ 48 ὥρας (18—20 Ὀκτωβρίου) καὶ ἐνίκησαν τοὺς Δρούσους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *V. Cuinet*, Géographie de la Turquie d'Asie τ. 5ος (Paris 1896).—*Von Oppenheim*, Vom Mittelmeer zum Persischen Golf (Berlin 1899).—*G. A. Smith*, Encyclopedia biblica (ἄρθρον Damascus»).—*Lortet*, La Syrie d'aujourd'hui (Paris 1884).—*Kremer*, Topographie von Damascus (Wien 1854).—*Porter*, Five years in Damascus (London 1870).

Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

δαμασκωτός, *—ή, —όν*· ὁ πεποικιλμένος ἢ διακεκοσμημένος κατ' ἀπομίμησιν τῶν δαμασκηνῶν *ὑφασμάτων* (βλ. λ.).

δάμασμα (τό)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *δαμάζω*, δάμασις.

Δάμασος. —1) Ἥρως Τρὼς φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Πολυποίτου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Πειρίθου (Ἰλιάδ. Μ. 183). —2) Υἱὸς τοῦ Κόδρου. Οὗτος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ναόκλου, ἡγούμενοι ἀποίκων ἐξ Ἀττικῆς, συνῴκισαν μετὰ Βοιωτῶν ἀποίκων εἰς τὴν πόλιν Τέων ἀποικίαν τῶν Ὀρχομενίων Μινυῶν. —3) Εἷς τῶν μνηστήρων τῆς Ἀγαρίστης, θυγατρὸς τοῦ τυράννου Σικυῶνος Κλεισθένους. Κατήγετο ἐκ Σίριος τῆς Ἰταλίας, ἦτο δὲ υἱὸς τοῦ σοφοῦ Ἀμύριος. —4) Ἀδελφὸς τοῦ ἐξ Ἀβδήρων φιλοσόφου Δημοκρίτου.

—Δάμασος ὁ *Σκόμβρος*. Διδάσκαλος τῆς ῥητορικῆς ἐκ Τράλλεων· βλ. Δάμας.

—Δάμασος. Ὄνομα παπῶν τῆς Ῥώμης.

—1) *Δάμασος ὁ Α'*. Γεννηθεὶς ἐν Ῥώμῃ τῷ 306 ἐκ πατρὸς Ἀντωνίου ἱερέως, ἕλκοντος τὸ γένος ἐξ Ἱσπανίας, ἐγένετο καὶ αὐτὸς κληρικός. Τῷ 355, ὢν ἀρχιδιάκονος, συνώδευσε τὸν πάπαν Λιβέριον ἐξορισθέντα εἰς τὴν Βέροιαν τῆς Θρᾴκης ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίου ὡς φίλον τοῦ Ἀλεξανδρείας Ἀθανασίου καὶ θερμὸν ὑπέρμαχον τῶν προξένων τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου. Ὁ Δάμασος διέμεινεν εἰς τὴν ἐξορίαν ἐπὶ πολὺν χρόνον συμπάσχων καὶ συνταλαιπωρούμενος. Ἐπανελθὼν δ' ἔπειτα εἰς Ῥώμην ἐξηκολούθησε σφοδρὸν τὸν κατὰ τῶν ἀρειανῶν ἀγῶνα καὶ τὸν Λιβέριον ἐκ τῆς ἐξορίας ἐπανακάμψαντα ὑπηρέτησε πιστῶς ὡς καὶ πρότερον. Ὅτε δ' ἀπέθανεν ὁ Λιβέριος (366), ὁ Δάμασος, ὑπό τε τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ αὐτοκράτορος θερμῶς ὑποστηριζόμενος, ἀνῆλθεν εἰς τὸν παπικὸν θρόνον, καίτοι ἡ ἀντίπαλος μερὶς τῶν κληρικῶν, ἡγουμένου Οὐρσίνου τινός, ἰσχυρῶς ἀντέπραξεν εἰς τὴν ἐκλογήν του. Τῇ συμβουλῇ τοῦ φίλου του Ἀθανασίου συνεκάλεσεν ὁ Δάμασος κατ' ἐπανάληψιν συνόδους ἐν Ῥώμῃ κατὰ τῶν αἱρετικῶν Ἀρείου καὶ Ἀπολλιναρίου, ἐπὶ πέντε δ' ἔτη ἐφιλοξένει ἐν τῇ αὐλῇ του τὸν ὑπὸ τῶν ἀρειανῶν καταδιωχθέντα διάδοχον τοῦ Ἀθανασίου Πέτρον. Φίλος τῶν γραμμάτων ὁ Δάμασος εἶχε παρ' ἑαυτῷ τὸν Ἱερώνυμον, ὅστις τῇ προτροπῇ αὐτοῦ ἐπεθεώρησε καὶ διώρθωσε τὴν ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ μετάφρασιν τῆς Κ. Διαθήκης καὶ τοῦ Ψαλτηρίου. Ἐκαλλώπισε τοὺς τάφους τῶν μαρτύρων ἐν ταῖς κατακόμβαις τῆς Ῥώμης καὶ εἰς πολλοὺς ἐξ αὐτῶν ἐχάραξεν ἔμμετρα ἐπιγράμματα πρὸς διδασκαλίαν τῶν πιστῶν, ἔκτισε δὲ καὶ ναὸν τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου, ὅστις καὶ νῦν ἔτι λέγεται in Damaso. Εἶχε τακτικὴν ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ Μ. Βασιλείου καὶ ἄλλων ἐπιφανῶν ἐπισκόπων τῆς Ἀνατολῆς· καὶ τῆς Δύσεως· ὁ Ἱερώνυμος καλεῖ αὐτὸν «ἔξοχον καὶ ἀμίμητον διδάσκαλον», ὁ δὲ Θεοδώρητος χαρακτηρίζει ὡς «κοσμούμενον παμπόλλοις ἀρετῆς εἴδεσιν». Ἀπέθανε τῷ 384, ἡ δὲ ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία τιμᾷ αὐτὸν ἑορτάζουσα τὴν μνήμην του τὴν 11 Δεκεμβρίου. Ἔγραψεν: «Ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς Ἰλλυριῶν ἐπισκόπους», δι' ἧς ἀνήγγελλεν εἰς αὐτοὺς τὰς ἀποφάσεις τῆς ἐν Ῥώμῃ συνόδου τοῦ 369, καθ' ἣς κατεκρίθη μὲν ὁ Μεδιολάνων Αὐξέντιος ὡς αἱρετικός, κατεκρίθησαν δ' αἱ ἀποφάσεις τῆς ἐν Ἀριμίνῳ συνόδου ὡς ἀντικείμεναι πρὸς τὰς τῆς Νικαίας· «Συνοδικὸν κατὰ Ἀπολλιναρίου καὶ Τιμοθέου γραφέν», δι' οὗ ἐγνώρισε τοῖς ἐν Ἀνατολῇ ἐπισκόποις τὴν ὑπὸ τῆς ἐν Ῥώμῃ συνόδου τοῦ 373 καθαίρεσιν τοῦ Ἀπολλιναρίου καὶ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Τιμοθέου· «Ὁμολογίαν τῆς καθολικῆς πίστεως», ἣν ἀπέστειλε πρὸς τὸν Ἀντιοχείας Παυλῖνον, ἐν Θεσσαλονίκῃ διατρίβοντα, συνιστῶν τὸ περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος καὶ τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Λόγου δόγμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀναθεματίζων τὴν ἐναντίαν διδασκαλίαν διαφόρων αἱρέσεων. Ἔγραψε συνάμα λατινιστὶ ἐπιστολὰς πρὸς ἐπισκόπους τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως περὶ διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων καὶ Ἐπιτύμβια ἔμμετρα ἐπιγράμματα (βλ. λ. Δαμάσια *ἐπιγράμματα*).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Λατινικὴ πατρολογία *Migne* τόμ. 13.—*M. Ihm* «Damasi epigrammata», Leipzig 1895-«Analecta Bollandiana» XVI, 239.—*Wittig*, «Papst Damasus I. Quellenkritische Studien zu seine Geschichte und Characteristik», Rome 1902.—*O. Marucchi*, «Il pontificato del Papa Damaso», Rome 1905.

—2) *Δάμασος ὁ Β'*. Ἀποθανόντος τῇ 9 Ὀκτωβρίου 1047 τοῦ πάπα Κλήμεντος τοῦ Β', ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας ἀνεβίβασεν εἰς τὸν παπικὸν θρόνον τὸν τῆς Βριξάνης (τοῦ Τυρόλου) Βαυαρὸν ἐπίσκοπον Poppo, ὅστις μετωνομάσθη *Δάμασος*. Ἦτο δ' ὁ Δάμασος ὁ τρίτος γερμανικῆς καταγωγῆς κληρικὸς γενόμενος πάπας. Ἀλλὰ δέκα ἀκριβῶς μῆνας μετὰ τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ ὁ Δάμασος ἀπέθανεν αἰφνιδίως καὶ πολλοὶ τὸν θάνατον του ἀπέδωκαν εἰς δηλητηριασμὸν παρασκευασθέντα ὑπὸ τοῦ προκατόχου τοῦ Κλήμεντος Βενεδίκτου τοῦ Θ', ὅστις εἶχε καθαιρεθῆ τῷ 1046.

Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

Δαμασοῦλι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Δαμασίου* τῆς ἐπαρχίας Ἐλασσόνος τοῦ νομοῦ Λαρίσης. Κάτ. (1928) 119.

Δαμάστα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαρχίας Μαλεβυζίου τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτοικοι (1928) 408.

—Δαμάστα *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ἡρακλείας Τραγινίας (τέως Μουσταφᾶ-μπέη) τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος τοῦ νομοῦ Φθιωτιδοφωκίδος. Κάτοικοι (1928) 92. Εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ χωρίου διαμένουσι καὶ σκηνῖται (159).

δαμαστήριος, *—α, —ον*· ὁ ἐπιτήδειος, ὁ χρησιμεύων πρὸς δάμασιν.

Δαμάστης *[Μυθολ.]*. Εἷς τῶν Γιγάντων, γνωστὸς καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Πολυπήμων* καὶ περισσότερον γνωστότερος μὲ τὸ ἐπίθετον *Προκρούστης*. Τοῦτον κατέβαλεν ὁ ἥρως Θησεὺς εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ἀττικοῦ Κηφισοῦ, ἠνάγκασε δ' ἔπειτα αὐτὸν νὰ ἐξαπλωθῇ, ὡς ἠνάγκαζε καὶ αὐτὸς τὰ θύματα τοῦ, ἐπὶ κλίνης βραχυτάτης καὶ ἀπέκοψεν ἐν τοῦ σώματός του ὅ,τι ἐξεῖχεν ἐκ τῆς κλίνης. Ἡ φυσικὴ σημασία τοῦ ἄθλου τούτου τοῦ Θησέως εἶναι ἡ ἧττα τοῦ τέρατος τῆς καταιγίδος ὑπὸ τῆς τριχυμίας τοῦ ἡλιακῆς θεότητος.

—Δαμάστης. Λογογράφος ἐκ Σιγείου σύγχρονος τοῦ ἱστορικοῦ Ἡροδότου. Ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Ἑλλανίκου καὶ ἔγραψε: «Περὶ γονέων καὶ προγόνων τῶν εἰς Ἴλιον στρατευσαμένων» εἰς βιβλία 2, «Περὶ ποιητῶν καὶ σοφιστῶν», «Περίπλουν» καὶ «Ἐθνῶν κατάλογον καὶ πόλεων». Μνημονεύεται ὑπὸ μὲν τοῦ Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως ὡς εἷς τῶν ἀρχαίων λογογράφων, ὑπὸ δὲ τοῦ Στράβωνος (C. 684), ὡς εἷς τῶν παρεχόντων ἀνακριβεῖς πληροφορίας συγγραφέων. Ἀποσπάσματα τῶν ἔργων του ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὰ «Fragmenta historicorum Græcorum» τοῦ C. Müller.

—Δαμάστης. Ἰατρὸς ἀναφερόμενος ὑπὸ Σωρανοῦ (I, 31 (87), Rose), συμβουλεύων, ὅπως ὀρέγῃ παραχρῆμα ἡ μήτηρ τὸν μαστὸν τῷ βρέφει αὐτῆς πρὸς τροφήν, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν κρατοῦσαν γνώμην παρά τισιν ἄλλοις, καθ' ἣν τὸ μητρῷον γάλα ἕως ἡμερῶν εἴκοσιν ὡς φαῦλον καὶ δύσπεπτον δέον νὰ μὴ χορηγῆται.

ΑΡ. Π. Κ.

δαμαστής (ὁ), *—στρια*. Ὁ δαμάζων, τιθασεύων, ἐξημερώνων ζῷα, ἰδίᾳ ἄγρια θηρία.

—*[Ἐγκυκλ.]* Οἱ δαμασταὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα διεκρίθησαν διὰ τὸ θάρρος καὶ τὴν τόλμην των. Οἱ πλεῖστοι προήρχοντο ἐξ Ἀφρικῆς, ὅπου εἶχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ δαμάζωσι λέοντας καὶ τίγρεις. Ἐν τῇ ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ ἀναφέρεται ἤδη ἡ προσπάθεια τοῦ δαμαστοῦ τῶν θηρίων, τοῦτο μὲν διὰ σωματικῆς ῥώμης, τοῦτο δὲ διὰ μαγικῶν μέσων. Παράδειγμα: ὁ Ἡρακλῆς καὶ ὁ Ὀρφεύς. Ἡ δάμασις τῶν θηρίων ἦτο καὶ παρὰ Ῥωμαίοις προσφιλὴς ἀπασχόλησις. Τὸ ἅρμα τοῦ Ἀντωνίου ἐν Φαρσάλοις, οὗ ἐπέβαινε καὶ ἡ πολυθρύλητος χορεύτρια Κυθηρίς, ἐσύρετο ὑπὸ λεόντων. Ὁ Ἡλιογάβαλος διέτρεφε λέοντας, ὧν εἶχον ἀφαιρεθῆ οἱ ὄνυχες καὶ οἱ ὀδόντες. Οἱ λέοντες οὗτοι ὡδηγοῦντο εἰς τὰ συμπόσια αἰφνιδίως, ἐνσπείροντες εἰς τοὺς συνδαιτυμόνας πανικὸν καὶ σύγχυσιν. Τὸ παράδειγμα τῶν Ῥωμαίων ἐμιμήθησαν κατὰ τοὺς μετέπειτα αἰῶνας καὶ πολλοὶ βασιλεῖς, ἰδίᾳ τῆς Γαλλίας. Ἐὰν ὅμως οἱ λέοντες αὐτῶν ἦσαν ἐξημερωμένοι, δὲν ἀναφέρει ἡ ἱστορία. Ἐκ τῶν δαμαστῶν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος εἶναι γνωστοὶ διεθνῶς ὁ Μαρτέν, ὁ φὰν Ἄμπουργ, ὁ Σάρλ, ἡ Λεπρένς, ὁ Κρόκετ, ὁ Χέρμαν Μπάττυ καὶ ὁ Λυκᾶ. Ὁ φὰν Ἄμπουργ, ὁ Χέρμαν Μπάττυ καὶ ὁ Λυκᾶ εὗρον οἰκτρὸν θάνατον κατασπαραχθέντες ὑπὸ τῶν λεόντων, τοὺς ὁποίους εἶχον δαμάσει καὶ ἐξημερώσει.

—Ο.

δαμαστικός, *—ή, —όν*, ἢ *δαμαστήριος*· ὁ χρησιμεύων πρὸς δάμασιν.

Δαμάστιον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἰλλυρίας ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (Ζ' 326) ὅστις τὴν τοποθετεῖ παρὰ τοὺς Βυλλίονας, τοὺς Ταυλαντίους, τοὺς Παρθυνοὺς καὶ τοὺς Βρύγους λέγων: «πλησίον δέ που καὶ τὰ ἀργυρεῖα τὰ ἐν Δαμαστίῳ». Τὴν ὕπαρξιν ἀργυρωρυχείων κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐν Δαμαστίῳ μαρτυροῦν τὰ διασωθέντα μέχρι σήμερον ἀρίστης τέχνης ἀργυρᾶ νομίσματα τῶν ἀρχόντων τοῦ Δαμαστίου, ἀνήκοντα κυρίως εἰς τὸν Δ' αἰῶνα π. Χ. Αἱ γενόμεναι ἔρευναι διὰ τὸν καθορισμὸν τῆς τοποθεσίας τῆς πόλεως ταύτης εἰς οὐδὲν τὸ βέβαιον κατέληξαν. Τινὲς ἐξέφερον τὴν γνώμην, ὅτι τοῦτο μετονομασθὲν εἰς *Ἀντιγόνειαν* ἔκειτο παρὰ τὸ σημερινὸν *Τεπελένι*, τὰ δὲ ἀργυρωρυχεῖά του παρὰ τὴν τοποθεσίαν «Ντάμεση». Ἀλλ' οὐδαμοῦ τῆς περιφερείας Τεπελενίου ἀπαντῶν ἴχνη ἀργυρωρυχείων. Τινὲς ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὸ πρῶτον συνθετικὸν τοῦ Ἀργυροκάστρου φρονοῦν, ὅτι τὸ Δαμάστιον πρέπει νὰ ζητηθῇ ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Ἀργυροκάστρου.

Χ. Ι. ΣΟΥΛΗΣ

Δαμάστωρ *[Μυθολ.]*. Εἷς τῶν ἀποπειραθέντων διὰ κλιμάκων ν' ἀναβῶσιν εἰς τὸν οὐρανὸν Γιγάντων. Κατὰ τὴν Γιγαντομαχίαν, στερούμενος ὅπλων ἔρριψε κατὰ τῶν μαχομένων θεῶν τὸ πτῶμα ἑνὸς Γίγαντος (τοῦ Πάλλαντος), ὅστις εἶχεν ἀπολιθωθῆ ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς διὰ τῆς ἐπιδείξεως εἰς αὐτὸν τῆς κεφαλῆς τῆς Μεδούσης. Κατεβλήθη καὶ οὗτος ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς.

—Δαμάστωρ. Εἷς τῶν ἐπιφανῶν Τρώων, ὑπὸ τοῦ Πατρόκλου φονευθείς.

—ΚΑΨ.

δαμάτ (λ. περσ.)· γαμβρός, ὁ σύζυγος τῆς θυγατρὸς ἢ τῆς ἀνεψιᾶς τινος. Εἰδικῶς προτασσόμενον τὸ ὄνομα κυρίων ὀνομάτων σημαίνει γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρί, ἀδελφῇ, ἀνεψιᾷ κλπ. τοῦ σουλτάνου. Οἱ τοιοῦτοι ἐκήδευσαι τῆς σουλτανικῆς οἰκογενείας ἔφερον αὐτοδικαίως τὸν τίτλον τοῦ πασᾶ.

Ν. Μ.

Δαμὰτ-Ἀλῆ *πασᾶς*. Πορθητὴς τῆς Πελοποννήσου τῷ 1715. Ἦτο εὐνοούμενος τοῦ σουλτάνου Ἀχμὲτ τοῦ Γ', τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε καὶ γαμβρός. Ἐπὶ ἔτη μακρὰ αὐτὸς ἐκυβέρνα διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ σουλτάνου ἐπιρροῆς του. Πρῶτον τοῦ μέλημα ὑπῆρξεν ἡ σύναψις εἰρήνης μετὰ τῆς Ῥωσίας, κατόπιν κατέστειλε τὴν μεγάλην ἐπανάστασιν τῆς Αἰγύπτου καὶ ὡς ἐπιστέγασμα τῆς πολιτικῆς του ἠθέλησε νὰ ταπεινώσῃ τὴν Βενετίαν, τῆς ὁποίας διησθάνετο τὴν ἀδυναμίαν. Ἐξεστράτευσε λοιπὸν μετὰ τοῦ σουλτάνου Ἀχμὲτ τοῦ Γ' τὴν 28 Μαρτίου 1715 ἐναντίον τῆς κατεχομένης ὑπὸ τῆς ἐπὶ τοῦ Φραγκίσκου Μοροζίνη Πελοποννήσου. Ἐπιθεωρήσας δὲ μετὰ τοῦ σουλτάνου τὰ στρατεύματα εἰς τὰς Θήβας, εἰσέβαλεν ἐκεῖθεν εἰς Πελοπόννησον. Τὴν 27 Ἰουνίου 1715 ὁ Δαμὰτ-Ἀλῆς κατέλαβε παραδοθεῖσαν ὑπὸ τῶν Βενετῶν τὴν Κόρινθον,

Digitized by Google

τῆς ὁποίας τοὺς κατοίκους κατέσφαξαν οἱ νικηταί, διότι ἐξερράγη μία πυριτιδαποθήκη, ἡ δ' ἔκρηξις ἀπεδόθη εἰς προδοσίαν. Ἐκυρίευσε τὸ Ναύπλιον διὰ προδοσίας τοῦ ταγματάρχου Σάλ, ἔθυσε καὶ ἀπώλεσεν ἐν Κορώνῃ καὶ Μεθώνῃ καὶ τέλος καθυπέταξεν εἰς ἑκατὸν καὶ μίας ἡμέρας τὴν Πελοπόννησον. Εἶτα ἐκήρυξεν ἀμνηστείαν καὶ ἐλευθέραν κάθοδον εἰς τοὺς διασωθέντας φυγάδας, ἵνα ἐπανακατοικηθῇ ἡ ἐρημωθεῖσα οἰκτρῶς Πελοπόννησος. Τὸ ἑπόμενον ὅμως ἔτος, κινήσας πόλεμον ἐναντίον τῆς Αὐστρίας καὶ δεχθεὶς τὴν παρὰ τὸ Πετερβαρδάϊν μάχην, ἣν διηύθυνεν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Αὐστριακῶν ὁ πρίγκιψ Εὐγένιος, ἐφονεύθη πληγεὶς διὰ σφαιροβόλου εἰς τὸ μέτωπον τὴν 5 Αὐγούστου τοῦ 1716. Ἑβδομήκοντα ἔτη μετὰ ταῦτα, ὁ τελευταῖος κατοχητὴς τοῦ Βελιγραδίου Λούδων μετέφερεν ἐκ τῆς πόλεως ταύτης τὴν σορὸν τοῦ Δαμὰτ-Ἀλῆ εἰς Βιέννην ὡς τρόπαιον, ἔκτοτε δὲ καὶ μέχρι σήμερον σῴζεται αὐτὴ εἰς τὸ δάσος Χαδεσδόρφ. Γ. Δ. Κ.

— **Δαμὰτ-Ἰμβραὴμ** *πασᾶς*. Ὁ τελευταῖος βεζύρης του σουλτάνου Ἀχμὲτ τοῦ Γ', οὗτινος ὑπῆρξε γαμβρός, συζευχθεὶς τῷ 1717 τὴν χήραν τοῦ Δαμὰτ Ἀλῆ (βλ. λ. Φατμὰ σουλτάν. Ἀνῆλθεν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ μεγάλου βεζύρου τῷ 1718, καὶ ἐκ τῶν πρώτων μελημάτων του ὑπῆρξεν ἡ σύναψις τῆς συνθήκης τοῦ *Πασσάροβιτς*. Ἀναφέρεται ὡς ἐκ τῶν καλυτέρων βεζυρῶν, ἐν πολλοῖς ἀποδώσας δικαιοσύνην καὶ ἐπιτυχὼν μεγάλας οἰκονομίας, χάρις εἰς τὴν περισυλλογὴν τῶν περιττῶν δαπανῶν καὶ τῶν καταχρήσεων. Ἔσχεν ὑπὲρ τὰ τριάκοντα τέκνα, διότι ἠγάπα περιπαθῶς τὰς γυναῖκας, ὥστε, καὶ ὅταν ἀκόμη ἦτο μέγας βεζύρης, συνεκέντα καὶ συνέρραπτε μετ' αὐτῶν. Ὁ Δαμὰτ-Ἰμβραήμ, κτίτωρ τότε τοῦ περιωνύμου παρὰ τὸν Βόσπορον παλατίου Τσιραγάν, ἐπενόησεν ἢ κατ' ἄλλους ἐμιμήθη ἀπὸ τῶν περσικῶν θρύλων τὰς φαντασμαγορικὰς φωτοχυσίας, διὰ νὰ ἑορτάζῃ δὲ μετὰ τοῦ σουλτάνου διεκόσμει τὸ παλάτιο τοῦ Τσιραγὰν μὲ λαλέδες καὶ γαρύφαλα, πλῆθος καθρεπτῶν καὶ χιλιάδας κανδηλίων. Ἐκυβέρνησε τὴν Τουρκίαν ἐπὶ δωδεκαετίαν, παυθεὶς δὲ κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Πατρώνα Χαλὴλ ἀπεκεφαλίσθη τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1731. Μετὰ τὴν θανάτωσίν του ἀληθεῖς θησαυροὶ ἀνευρέθησαν εἰς τὰ χρηματοκιβώτιά του. Γ. Δ. Κ.

— **Δαμὰτ-Μαχμοὺτ** *πασᾶς*· βλ. Μαχμούτ.

— **Δαμὰτ-Φερὶτ** *πασᾶς*· βλ. Φερίτ.

— **Δαμὰτ-Χασσὰν** *πασᾶς*. Πελοποννήσιος τὴν καταγωγήν. ἁρπαγεὶς δὲ διὰ τοῦ παιδομαζώματος καὶ ἐξελιχθεὶς εἰς τ' ἀνώτατα ἀξιώματα τοῦ σώματος τῶν γενιτσάρων, ἤκμασε περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Ἦτο διοικητὴς τῆς Χίου, ὅτε ἡ νῆσος ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Βενετῶν. Ἐσώθη δὲ κρυβεὶς ὑπὸ τῆς συζύγου του Χατιτζέ, ἀδελφῆς τοῦ σουλτάνου Μεχμὲδ τοῦ Δ', εἰς αὐτὸ τὸ αὐτοκρατορικὸν σαράγιον. Διατελέσας σιλιχδάρης ἐπὶ μακρόν, ἐγένετο ἐν τέλει μέγας βεζύρης τῷ 1703, ἀλλὰ μετὰ ἕνδεκα μῆνας ἐπαύθη καὶ ἀπέθανεν εἰς Νικομήδειαν. Γ. Δ. Κ.

Δαματρία· βλ. Δημητρία.

Δαμάτριος· βλ. Δημήτριος

Δαμάτριος (ὁ). Βοιωτικὸς μὴν ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν ἀττικὸν Πυανεψιῶνα, ἤτοι πρὸς τὰς ἀρχὰς Ὀκτωβρίου μέχρις ὀρχῶν Νοεμβρίου τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου. —Π.

Δαματρῦς (ὁ) [*Γεωγρ.*]. Δασώδης τοποθεσία ἐν τῇ βυζαντινῇ Βιθυνίᾳ ἀνατολικῶς τῆς Χρυσουπόλεως, περιλαμβάνουσα ὄρος καὶ πεδιάδα ὑπὸ τὴν αὐτὴν ὀνομασίαν, τοποθετουμένη ὑπό τινων παρὰ τὸ νῦν Ἀλμταγί, παρ' ἄλλων δὲ παρὰ τὸ Μπουλγκουρλού. Ἦτο συνηθέστατος τόπος τοῦ αὐτοκρατορικοῦ κυνηγίου, παρ' αὐτὴν δὲ ὑπῆρχον αἱ μοναὶ Σπειρᾶ καὶ Ἁγίου Αὐξεντίου. Παρὰ τὸν Δαματρῦν τῷ 711 μ. Χ. ἐγένετο μάχη μεταξὺ Ἰουστινιανοῦ Β' καὶ τοῦ ἐπαναστάτου Ἀρμενίου ἀξιωματικοῦ Φιλιππικοῦ Βαρδάνη, ἀνακηρύξαντος ἑαυτὸν αὐτοκράτορα. Ὁ Δαματρῦς κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν σταυροφοριῶν ἦτο ἔξοχον στρατηγικὸν σημεῖον. —Π.

δαμάτωρ, —ορος (ὁ)· ἄλλος τύπος τοῦ *δαμαστής*, ὁ δαμάζων, ὁ τιθασεύων, ὁ κατανικῶν πᾶσαν ἀντίστασιν· σύνθετον: *πανδαμάτωρ* «ὁ πανδαμάτωρ χρόνος» ὁ χρόνος, εἰς τὴν φθοροποιὸν δύναμιν τοῦ ὁποίου οὐδὲν δύναται ν' ἀντισταθῇ.

Δάμαχος. Ἱστορικὸς ἐκ Πλαταιῶν· βλ. Δαΐμαχος.

Δαμβέργης, *Ἀναστάσιος*. Καθηγητὴς τῆς φαρμακευτικῆς χημείας ἐν τῷ Ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ τῶν Ἀθηνῶν, γεννηθεὶς ἐν Μυκόνῳ τῷ 1857 καὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις τῷ 1920. Ἦτο υἱὸς τοῦ Κρητὸς ὁπλαρχηγοῦ *Κωνσταντίνου Δαμβέργη*. Ἐσπούδασεν ἐν Αἰδελβέργῃ ὑπὸ τοὺς καθηγητὰς Μποῦνσεν καὶ Ὄφμαν καὶ ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Κατόπιν συνέχισε τὰς μελέτας του ἐν Βερολίνῳ, ὅπου συνειργάσθη μετὰ τοῦ Γαβριήλ. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν Ἑλλάδα διετέλεσεν ἐπὶ 10 ἔτη καθηγητὴς τῆς χημείας ἐν τῇ σχολῇ τῶν Εὐελπίδων καὶ συγχρόνως ἐπὶ 6 ἔτη τοιοῦτος ἐν τῇ σχολῇ Δοκίμων. Πρὸς χρῆσιν τῶν ἐκεῖ μαθητῶν ἐδημοσίευσε τῷ 1880 πραγματείαν περὶ χημικῆς συνθέσεως καὶ τῷ 1891 «Στοιχεῖα χημείας». Ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ ἱδρυθέντι ἐν τῇ σχολῇ τῶν Εὐελπίδων χημείῳ ἐξετέλεσε τὰς ἀναλύσεις πολλῶν ἰαματικῶν ὑδάτων τῆς Ἑλλάδος, ὧν τὰ πορίσματα ἐδημοσιεύθησαν εἰς ἑλληνικὰ καὶ ξένα περιοδικά. Τῷ 1887 διωρίσθη τμηματάρχης τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν, ὡς τοιοῦτος δὲ ἐξεπόνησε πολλὰ νομοσχέδια, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ περὶ ἐκμεταλλεύσεως τῆς ναξίας σμύριδος, κ.τ.λ. Τῷ 1892 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς φαρμακευτικῆς χημείας ἐν τῷ Ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ, ὅπου παρέμεινε διδάσκων καὶ ἐργαζόμενος μέχρι τοῦ θανάτου του, ἐξακολουθήσας τὰς ἀναλύσεις τῶν ὑδάτων τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐκδόσας πλεῖστα ἔργα, ὧν τὰ κυριώτερα: «Τὰ νέα φάρμακα» (1898), «Ἑλληνικὴ φαρμακοποιία» (1900), ἥτις ἐγένετο δεκτὴ ὡς ἐπίσημος φαρμακοποιία τῆς Ἑλλάδος, «Ὁδηγὸς πρὸς ἐξέτασιν ἐδωδίμων καὶ ποτῶν» (1901) ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Τ. Κομνηνοῦ, κτλ. Τῷ 1891 ἀπεστάλη ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ συνέδριον τῆς ἐφηρμοσμένης χημείας τῶν Βρυξελλῶν, τῷ δὲ 1898 εἰς τὸ ΙΓ' συνέδριον τῆς ἰατρικῆς τῶν Παρισίων. Μεταξὺ τῶν ἔργων του τὰ κυριώτερα, πλὴν τῶν ἀναφερθέντων, εἶναι: «Ὁδηγὸς ἐξετάσεως οὔρων», «Ὁ ὑλικὸς κόσμος», «Οἱ καπνοὶ τῆς Ἑλλάδος», «Νεώτατα φάρμακα», «Φαρμακογραφία» εἰς τρεῖς τόμους, ἐξ ὧν τοὺς δύο πρώτους ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Τ. Κομνηνοῦ. —Ω.

—**Δαμβέργης**. —1) *Ἰωάννης*. Πρόκριτος ἐκ Ρεθύμνης κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821. Μυηθεὶς τὰ τῆς Φιλικῆς, μετέβη ἅμα τῇ ἐκρήξει τοῦ Ἀγῶνος εἰς Σφακιὰ καὶ ἀντεπροσώπευσε τὴν Ρεθύμνην εἰς τὸ ἐθνικὸν συμβούλιον τοῦ Ἰουνίου 1821 Πολεμῶν, παρὰ τὸ γῆρας, ἐπὶ κεφαλῆς σώματος Ρεθυμναίων, ἐπὶ τρία ἔτη, συνελήφθη τῷ 1824 εἰς Κίσαμον καὶ ἐκρεουργήθη, λόγῳ ἐκδικήσεως, ἀπὸ τοὺς Τουρκοκρῆτας. Οἱ δύο μικροὶ υἱοί του, οἵτινες συνελήφθησαν μετ' αὐτοῦ, πωληθέντες εἰς Αἴγυπτον, ἠλευθερώθησαν τῇ μεσολαβήσει τῶν Γάλλων ἀπεσταλμένων παρὰ τῷ Μεχμὲτ - Ἀλῆ. —2) *Κωνσταντῖνος*, υἱὸς αὐτοῦ γεννηθεὶς τῷ 1800. Ὑπῆρξεν Ἀγωνιστὴς καὶ ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Στρατὴν Δεληγιαννάκην. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ Ἀγῶνος, τῷ 1831, ἐγκατεστάθη ἐν Μυκόνῳ καὶ εἶτα εἰς Ἀθήνας, ὅπου ἀπεβίωσε τῷ 1889. 3) *Κωνσταντῖνος*, πρεσβύτερος ἀδελφὸς αὐτοῦ. Ἐγεννήθη τῷ 1798 καὶ ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν πατέρα του Ἰωάννην. Τραυματισθεὶς τῷ 1822 εἰς Ἀνώγια τῆς Ρεθύμνης ἀπώλεσε τὸν ἕτερον τῶν ὀφθαλμῶν, ἀλλ' ἐξηκολούθησε πολεμῶν. Κατόπιν διωρίσθη γραμματεὺς τῆς ἐν Μυλοποτάμῳ Συνελεύσεως, συνέταξε δὲ τὸ ψήφισμα διαμαρτυρίας διὰ τὸν ἀποκλεισμὸν τῆς Κρήτης ἀπὸ τῆς ἀπελευθερωθείσης ἑλληνικῆς γῆς. Γ. Δ. Κ.

—**Δαμβέργης**, *Ἰωάννης*. Λογοτέχνης καὶ δημοσιογράφος γεννηθεὶς ἐν Ἡρακλείῳ τῆς Κρήτης τῷ 1862. Μετὰ τὰς πανεπιστημιακάς του σπουδὰς ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ ἐχρημάτισε διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ «Ἑβδομὰς» (1887—1892), ἐπί τινα χρόνον τῆς «Ἐφημερίδος τῶν Συζητήσεων» καὶ εἶτα τῶν «Πατρίων», ὀργάνου τῆς «Ἑταιρείας τῆς ὑπὲρ τῶν πατρίων ἀμύνης». Διετέλεσε μέλος τῆς Κρητικῆς ἀντιπροσωπείας (1896—1897) καὶ κατόπιν τῆς τελευταίας ἀπελευθερωτικῆς τῶν Κρητῶν ἐπιτροπῆς καὶ ὑπῆρξεν εἷς τῶν ἱδρυτῶν διαφόρων ἐπιστημονικῶν σωματείων. Τῷ 1916 κατηγορηθεὶς ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ, ἐφυλακίσθη μετ' ἄλλων εἰς τὸ Ἀβερώφειον. Ἐκτὸς πλείστων ἄρθρων καὶ μελετῶν εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ ἐδημοσίευσε εἰς ἰδίους τόμους: «Οἱ Κρητές μου» (1898), «Ἐπεισόδια τῆς ζωῆς» (1904), «Τὰ τραγούδια τῆς φυλακῆς» (1916), «Τὰ τραγούδια τῆς ἐξορίας» (1920) καὶ τέλος «Τὰ τραγούδια τῆς ἀγάπης» (1927). Ἐπίσης συνέγραψε πολιτικὴν ἱστορίαν τῆς Κρήτης κατὰ τὴν τελευταίαν πεντηκονταετίαν. —Β.

δαμβόζη (ἡ) (Dambose) ἢ ι-*ἰνοσίτης* [*Χημ.*]. Εἶναι τὸ ἑξαοξυεξαϋδροβενζόλιον $C_6H_6(OH)_6$, κρυσταλλοῦται εἰς ἑξάπλευρα πρίσματα, εἰς 0° ὅμως λαμβάνεται ἄνυδρος. Ἡ δαμβόζη, ἂν καὶ εἶναι γλυκείας γεύσεως, δὲν ἀνήκει εἰς τὰ σάκχαρα, λόγῳ τοῦ ὅτι εἶναι ἀδρανής, δὲν δίδει οὐδὲν ἴχνος μετὰ φαινυλυδραζίνης, δὲν εἶναι ζυμώσιμος καὶ δὲν ἀνάγει τὸ φελίγγειον ὑγρόν. Εὑρίσκεται εἰς τοὺς μῦς, εἰς τὰ οὖρα τοῦ ἀνθρώπου, εἰς φυτά τινα κλπ., δύναται δὲ νὰ παρασκευασθῇ εὐκόλως καὶ ἐκ τοῦ *δαμβονίτου*. Τήκεται εἰς 225°, ζέει ἐν τῷ κενῷ εἰς 319°, εἶναι εὐδιάλυτος ἐν ὕδατι καὶ ἀδιάλυτος εἰς ἀπόλυτον ἀλκοόλην. Κ. Γ. Μ.

δαμβονίτης (ὁ) [*Οργ. Χημ.*]. Ὁ διμεθυλικὸς αἰθὴρ τοῦ ι-*ἰνοσίτου* (*δαμβόζης*). Ἔχει τὸν τύπον $C_6H_6(OH)_4(O.CH_3)_2 + 3H_2O$ καὶ εὑρέθη εἰς τὸ καουτσοὺκ τοῦ Gabon. Σ. Γ.

δαμβουρίτης (ὁ) (Damburit) [*Ὀρυκτολ.*]. Ὀρυκτόν, τὸ ὁποῖον εἶναι βοριοπυριτικὸν ἅλας τοῦ ἀσβεστίου, τοῦ χημικοῦ μοριακοῦ τύπου: $CaB_2Si_2O_8$. Ἀπαντᾷ εἰς κρυστάλλους τοῦ ρομβικοῦ κρυσταλλικοῦ συστήματος, ὁμοιάζοντας πρὸς τοὺς κρυστάλλους τοῦ τοπαζίου, πρισματικούς. Ἔχει θραῦσιν ἀνώμαλον μέχρι σκληθρώδους σκληρότητα 7—7 ½ βαθμοῦ, εἰδικὸν βάρος 2,95—3,02, λάμψιν στεατοειδῆ. Εἶναι ἄχροος ἢ ὑποκίτρινος, λευκὸς καὶ οἰνοκίτρινος μέχρι σκοτεινοκαστάνινος. Ὁ δαμβουρίτης εἶναι ὀρυκτὸν σπάνιον, εὑρισκόμενον ἐντὸς δολομίτου τοῦ Danbury (ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομά του), τῆς Κοννεκτικούτης, ἐντὸς γρανιτικοῦ πετρώματος παρὰ τὸ Russel τῆς Νέας Ὑόρκης, ὡς καὶ ἐντὸς ἀδένων ἐκ καπνίου χαλαζίου, παρουσιαζομένων ἐντὸς γνευσίου τοῦ Piz Valatscha εἰς τὸ Graubünden. Γ. Κ. Γ.

Δαμέας.—1) Χαλκοπλάστης ἐκ Κρότωνος τῆς Ἰταλίας ζήσας κατὰ τὸ β' ἥμισυ τοῦ ΣΤ' π. Χ. αἰῶνος. Τούτου ἔργον ἦτο ὁ ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀνδριὰς τοῦ περιφήμου Μίλωνος τοῦ Κροτωνιάτου, τὸν ὁποῖον ἔφερεν εἰς τὴν ἱερὰν Ἄλτιν ὁ ἴδιος ὁ Μίλων, ὡς ἐλέγετο (*Παυσ.* VI. 14. 6), ἐξ Ἰταλίας ἐπὶ τῶν χειρῶν του.

—2) Γλύπτης ἐκ Κλείτορος τῆς Ἀρκαδίας, μαθητὴς τοῦ Πολυκλείτου, ζήσας κατὰ τὸ β' ἥμισυ τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος. Τούτου ἔργα μνημονεύει ὁ Παυσανίας ἐν Δελφοῖς τὴν Ἄρτεμιν, τὸν Ποσειδῶνα καὶ τὸν Λύσανδρον στεφανούμενον ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος. Ταῦτα ἀπετέλουν τμῆμα τοῦ μεγάλου συμπλέγματος τὸ ὁποῖον εἶχον στήσει οἱ Λακεδαιμόνιοι ὡς ἀνάθημα. ΚΑΨ.

Δαμετζάνα.

δαμετζάνα (ἡ) καὶ *δαμιτζάνα* ἢ *νταμιτζάνα* καὶ *νταμουτζάνα*· εὐμέγεθες ὑάλινον δοχεῖον περιβεβλημένον διὰ πλέγματος ἐκ λεπτῶν εὐκάμπτων ῥάβδων (ἐκ τοῦ ἀραβ. damchan, ἰταλ. damigiana).

Δαμηγέρων καὶ *Δαμογέρων*. Ἕλλην συγγραφεύς, ἀκμάσας κατὰ τὸν Β' ἢ Γ' μ. Χ. αἰῶνα, καὶ γράψας πραγματείαν περὶ τῆς μαγικῆς δυνάμεως τῶν λίθων. Ὁ Ἀπουλήιος τὸν ἀποκαλεῖ «μάγον», εἶναι δ' ἀναμφίβολον τὸ ὅτι ὠνόμασεν αὐτὸν οὕτω κατόπιν ἀναγνώσεως τῆς πραγματείας του, μέρη τινὰ τῆς ὁποίας ὑπεμίμνησκον τὰ βιβλία τοῦ Ζωροάστρου. Ὁ Δαμηγέρων εἶναι προφανῶς εἷς τῶν πρώτων συγγραφέων τῶν μεταβαλόντων τὰς περὶ μαγικῆς δυνάμεως τῶν λίθων πραγματείας εἰς συγγραφὰς μαγικῆς ἰατρικῆς, αἵτινες ἐχρησίμευον ὡς πηγὴ εἰς πάντας τοὺς περὶ τὴν μαγείαν ἀσχολουμένους συγγραφεῖς τοῦ μεσαίωνος. Τὸν Δαμογέροντα μετεχειρίσθη ὡς πηγήν καὶ ὁ Ἀέτιος. —Β.

Δαμία [*Ἀρχ.*]. Ὄνομα παρθένου λατρευομένης ὡς θεᾶς τῆς γονιμότητος μετὰ τῆς Αὐξησίας ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ Αἰγίνῃ· βλ. Αὐξησία. —Π.

Δαμιὰ [*Γεωγρ.*]. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Ροβιῶν τοῦ νομοῦ Ζακύνθου. Κάτοικοι (1928) 49.

Δάμιανη [*Γεωγρ.*]· βλ. λ. Δαμιανόν.

δαμιανὴ (ἡ) (Damiana) [*Φαρμακογν.*]. Δρόγη λαμβανομένη ἐκ τῶν φυτῶν Turnera diffusa καὶ Turnera aphrodisiaca, συγκειμένη δὲ κυρίως ἐκ φυλλιδίων καὶ νεαρῶν κλάδων. Ἐκτὸς τῶν φυλλιδίων ἀνευρίσκονται εἰς τὰς δρόγας ἄνθη, σπέρματα καὶ καρποὶ αὐτῆς. Τὰ φύλλα εἶναι σπανίως μεγαλύτερα τῶν 30 χστμ., μόνον δὲ τὰ ὅλως νεαρὰ φύλλα καὶ οἱ μίσχοι τῶν ἀνθέων φέρουσιν ὀλίγας τρίχας. Τὰ ἀραιῶς προσημειμένα κιτρινωπὰ καλαμώδη ἄνθη εἶναι πεντάμελη, ἡ δ' ὠοθήκη εἶναι μονόχωρος, ἡ δὲ ὥριμος κάψα σφαιροειδής. Ἡ γεῦσις τῆς δρόγης εἶναι ἀρωματικὴ καὶ πικρά. Τὰ φύλλα ἐνέχουν πρασινωπὸν πυκνόρρευστον ἔλαιον εἰς ἀναλογίαν 0,9%, λαμβανόμενον δι' ἀποστάξεως αὐτῶν. Τὸ ἔλαιον τοῦτο εἶναι πρασινωπόν, παχύρρευστον, ὀσμῆς χαμαιμήλων, εἰδικοῦ βάρους 0,970—0,986, ζέον εἰς 250—310°. Πλὴν τοῦ ἐλαίου ἡ δρόγη ἐνέχει ἔτι: ρητίνην, δεψικὰς οὐσίας καὶ βλένναν. Εἰς τὴν δρόγην ἀνευρίσκονται συνήθως ξένα φύλλα καὶ ἄνθη. Ὡς νοθεῖαι ἢ προσμίγματα τῆς γνησίας δαμιανῆς χρησιμοποιοῦνται τὰ ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα ἐν Μεξικῷ καλούμενα φύλλα συνθέτων τινῶν μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀνήκει ἡ Bigelovia veneta (H. B. K.) A. Gray (Aplopappus discoides DC.). Ἡ δρᾶσις τῆς δαμιανῆς ἐπεκτείνεται ἐπὶ τοῦ γένους τῆς σφαίρας. Κατὰ τοὺς Ἀμερικανοὺς ἰατροὺς αὕτη δρᾷ ὡς λίαν ἰσχυρὸν διεγερτικόν, ὡς ἡ κόκα. Εἰς Εὐρώπην ἡ δαμιανὴ εἰσήχθη τῷ 1880, δὲν διεδόθη ὅμως οὐ-

Digitized by Google

δόλως. Ἡ χρῆσις τῆς δαμιανῆς γίνεται συνήθως ὑπὸ τὴν μορφὴν ρευστοῦ ἐκχυλίσματος. κ. γ. μ.

Δαμιάνι (Damiani), *Πέτρος*. Ἅγιος τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας· βλ. Νταμιάνι.

—**Δαμιάνι** (Damiani), *Φῆλιξ* (ἐκ *Γκούμπιο*). Διαπρεπὴς Ἰταλὸς ζωγράφος (1530—1608). Ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Βενεδίκτου Νούτσι. Ἐν τῷ ἐν Γκούμπιο ναῷ τοῦ Ἁγίου Αὐγουστίνου ὑπάρχει εἰκὼν παριστῶσα τὴν βάπτισιν τοῦ ἁγίου καὶ θεωρουμένη ὡς τὸ ὑπεροχώτερον τῶν ἔργων του. Ὑπῆρξε διδάσκαλος τοῦ Μπρουνεζῖνο καὶ τοῦ Ντοζέσκι. Οἱ πίνακες τοῦ Δαμιάνι δεικνύουν τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἐπίδρασιν τῶν Ἐνετῶν ζωγράφων. —Β.

Δαμιάνοβιτς (Damianovits), *Ράϊα*. Σέρβος πολιτικὸς (1811—1858). Ἀνεμίχθη ἐνεργῶς εἰς τὴν ἐν Σερβίᾳ ἐπανάστασιν τοῦ 1842 ἐναντίον τοῦ Μιχαὴλ Ἐβρένοβιτς τοῦ Γ' καὶ κατόπιν ἐγένετο ὑπουργὸς ὑπὸ διαφόρους κυβερνήσεις, ἀπὸ τοῦ 1847 μέχρι τοῦ 1855. Περιελθὼν ὅμως ὑπὸ τὴν δυσμένειαν τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Καραγεώργεβιτς, συνώμοσεν ἐναντίον αὐτοῦ τῷ 1857, ἀλλὰ συλληφθεὶς ἐφυλακίσθη καὶ ἀπέθανεν ἐν τῇ φυλακῇ τῷ 1858. —Β.

—**Δαμιάνοβιτς**, *Σωτήριος*. Ἑλληνοσέρβος Ἀγωνιστὴς καταγόμενος ἐκ Μοναστηρίου τῆς Μακεδονίας. Διατελῶν ἐν ἀνταρσίᾳ ἀπὸ τοῦ 1811, ὁ Δαμιάνοβιτς κατῆλθεν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν, ὅπου ἐπολέμησεν ἐπὶ κεφαλῆς εἴκοσι πέντε ἀνδρῶν μετὰ τοῦ Γάτσου καὶ Καρατάσσου. Μετὰ τὴν καταστροφὴν της Κασσάνδρας καὶ τῆς Ναούσης, ὑπεχώρησε διὰ τοῦ Ἀσπροποτάμου, τῷ 1822, καὶ μέχρι τοῦ 1824 ἠγωνίσθη παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ Χατζηπέτρου εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα. Κατὰ τὸν ἐμφύλιον τοῦ 1824, ἀποσταλεὶς εἰς Πελοπόννησον, ἐτραυματίσθη. Τῷ 1825 ἐπολέμησε γενναιότατα εἰς τὸ Νεόκαστρον ἐναντίον τῶν ὀρδῶν τοῦ Ἰμβραὴμ καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ ζωγρηθῇ. Κατορθώσας ὅμως νὰ σωθῇ, μετέβη εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα, ὅπου ἐτάχθη παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ Γεωργίου Καραϊσκάκη, ἔκτοτε δὲ μέχρι τοῦ 1827 τὸν ἠκολούθει. Ἀναγκασθεὶς νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Μακεδονίαν, μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν, ὡς ἑτερόχθων, διωρίσθη διερμηνεὺς τοῦ ἐν Μοναστηρίῳ ἑλληνικοῦ προξενείου καὶ μεγάλας ὑπηρεσίας προσέφερε. Ὁ Σωτήριος Δαμιάνοβιτς, εἶχε τελείως ἑλληνικὴν συνείδησιν καὶ λέγεται ὅτι ἀντέδρα εἰς τὴν ἔκτοτε ἀσκουμένην πίεσιν τῶν Σλαύων πρὸς ἐπικράτησίν των ἐν τῇ Ἑλληνικῇ χερσονήσῳ. Γ. Δ. Κ.

Δαμιανὸν [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τοῦ δήμου Γιαννιτσῶν τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ Πέλλης. Κάτοικοι (1928) 320. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Δάμιανη* ἢ *Δάμνιανη*.

Δαμιανός. Ἐφέσιος σοφιστὴς ἀκμάσας κατὰ τὸν Β' μ. Χ. αἰῶνα. Καταγόμενος ἐκ πλουσίου καὶ ἐπιφανοῦς γένους, τὸν βίον του ἀφιέρωσεν εἰς τὴν μελέτην καὶ τὴν ἀγαθοεργίαν. Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Ἀριστείδῃ ἐν Σμύρνῃ καὶ τῷ Ἀδριανῷ ἐν Ἐφέσῳ, ὅπου ἐδίδαξε καὶ ὁ ἴδιος βραδύτερον, παρέχων μάλιστα δωρεὰν τὴν διδασκαλίαν του εἰς τοὺς ἀπόρους. Ἐν Ἐφέσῳ ἐξετέλεσε πλεῖστα δημόσια ἔργα, ἰδίως καλλωπιστικὰ τοῦ ἐκεῖ ἱεροῦ τῆς Ἀρτέμιδος. Φιλόστρατος ὁ νεώτερος ἐγνώρισεν αὐτὸν προσωπικῶς, καθ' ἃ λέγει, ἀπ' αὐτοῦ δὲ ἐπληροφορήθη τὰ περὶ Ἀριστείδου καὶ Ἀδριανοῦ βιογραφικὰ (*Φιλοστρ.* Βίοι Σοφ. II, 23).

—**Δαμιανός**. Ὀπτικὸς τῶν μετὰ τὸν Τιβέριον χρόνων, υἱὸς τοῦ Ἡλιοδώρου τοῦ Λαρισαίου, γράψας «Κεφάλαια τῶν ὀπτικῶν ὑποθέσεων», τὰ ὁποῖα ἐξεδόθησαν εἰς δύο βιβλία ἐν τῇ Παρισινῇ ἐκδόσει τοῦ Bartholinus 1657, μετ' ἄλλων δύο σχετικῶν πραγματειῶν. —Β.

—**Δαμιανός**. Ἄρχων τῆς Βιθυνίας, ἀναγραφεὶς ἐν τοῖς ὑπάτοις ἐπὶ Σεβήρου, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Σουΐδα.

—**Δαμιανός**. Ταξίαρχος τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας ἐπὶ Τιβερίου, χρησιμεύσας ὡς μεσάζων διὰ τὴν μεταξὺ Ἀβάρων καὶ Ρωμαίων συνθήκην.

Δαμιανὸς (*ἅγιοι*). Ἐν τῷ ἡμετέρῳ Ἁγιολογίῳ ὑπάρχουσιν οἱ ἑξῆς ἅγιοι φέροντες τὸ ὄνομα τοῦτο:

—1) *Δαμιανός*. Εἷς τῶν ἁγίων Ἀναργύρων· βλ. λ. Κοσμᾶς καὶ *Δαμιανός*.

—2) *Δαμιανὸς νεομάρτυς*. Ἐκ τοῦ χωρίου τῶν Ἀγράφων Ριχόβου καταγόμενος, ἐμόνασε κατ' ἀρχὰς ἐπί τινα ἔτη ἐν τῇ μονῇ Φιλοθέου τοῦ Ἁγίου Ὄρους κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα, ἔπειτα δὲ περιερχόμενος τὰ χωρία τοῦ Ὀλύμπου ἐκήρυττε τὸν θεῖον λόγον. Συκοφαντηθεὶς παρεδόθη εἰς τὸν Τοῦρκον διοικητὴν τῆς Λαρίσης, ὅστις τὸν κατεδίκασεν εἰς θάνατον. Παραλαβόντες αὐτὸν οἱ δήμιοι πρῶτον μὲν τὸν ἐκρέμασαν, «ἔπειτα δὲ παίρνοντας αὐτὸν ἔτι ζῶντα τὸν ἔρριψαν εἰς τὴν φωτίαν καὶ τὴν στάκτην αὐτοῦ ἔρριψαν εἰς τὸν Πηνειὸν ποταμὸν» τῇ 23 Φεβρουαρίου τοῦ 1568 («Νέον Μαρτυρολόγιον» σ. 56—57). Ε. Γ. Π

Ἐν τῷ Ρωμαϊκῷ δὲ Ἁγιολογίῳ ὑπάρχουσιν οἱ ἑξῆς ἅγιοι:

—1) *Δαμιανός*. Ἐξ ἐπιφανῶν γονέων γεννηθεὶς κατὰ τὸ α' ἥμισυ τοῦ Ζ' αἰῶνος, ἐγένετο μοναχὸς καὶ τῷ 680 ἀνῆλθεν εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον τῆς ἐν Λομβαρδίᾳ Παβίας. Ὡς ἐπίσκοπος, καταπολεμήσας σφοδρῶς τοὺς αἱρετικοὺς μονοθελητάς, εἰργάσθη δραστηρίως πρὸς συμφιλίωσιν Βυζαντίου καὶ Λομβαρδῶν. Ἡ διαγωγὴ δ' αὐτοῦ κατά τινα ἐπιδημίαν ἐν Λομβαρδίᾳ πρὸς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀσθενεῖς ὑπῆρξεν ἀξιοθαύμαστος. Ἀπέθανε τῷ 710 καὶ ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 12 Ἀπριλίου.

—2) *Δαμιανὸς Πέτρος ἅγιος*. Ἐγεννήθη ἐν Ραβέννῃ τῆς Ἰταλίας τῷ 1007. Εἰσελθὼν εἰς τὸ μοναχικὸν τάγμα τῶν Βενεδικτίνων ἔζησεν ἐπὶ πενταετίαν βίον αὐστηρῶς ἀσκητικὸν καὶ ἀφιέρωσεν ὅλον τὸν βίον του εἰς διόρθωσιν τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. Προαχθεὶς ὑπὸ τοῦ πάπα Στεφάνου τοῦ Θ' (1057—1058) εἰς ἐπίσκοπον καρδινάλιον Ὀστίας, τοῦτόν τε καὶ τοὺς μετὰ τοῦτον πάπας γενναιότατα ἐβοήθησεν ἐν ταῖς ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας προσπαθειαις αὐτῶν. Ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ πάπα Νικολάου τοῦ Β' (1059—1061) εἰς Μιλᾶνον, ὅπου ὁ κλῆρος εὑρίσκετο εἰς ἀξιοθρήνητον κατάστασιν ὑπὸ τὸν σιμωνιακὸν ἀρχιεπίσκοπον Γουΐδωνα, ἠνάγκασε τὸν ἀρχιεπίσκοπον καὶ ἄλλους ἀνωτέρους κληρικοὺς νὰ δηλώσωσιν ἐγγράφως ὅτι τοῦ λοιποῦ δὲν θὰ χειροτονῶσι κληρικοὺς σιμωνιακῶς, οὐδὲ θὰ δέχωνται ἀνηθίκους εἰς τὸν κλῆρον. Συνεργαζόμενος μετὰ τοῦ φίλου του Ἱλδεβράνδου, τοῦ κατόπιν περιωνύμου πάπα Γρηγορίου τοῦ Ζ' (1073—1085, ὁ Δαμιανὸς ἐπρωτοστάτησεν εἰς πᾶσαν μεταρρυθμιστικὴν κίνησιν τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα καὶ ἀποθανὼν τῷ 1072 ἀνεκηρύχθη ἅγιος καὶ διδάσκαλος τῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ τοῦ πάπα Λέοντος τοῦ ΙΒ' τῷ 1821. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 23 Φεβρουαρίου, πολλαὶ δ' ἐπιστολαί, λόγοι, προσευχαὶ καὶ ὕμνοι αὐτοῦ εὕρηνται ἐν τῇ λατινικῇ «Πατρολογίᾳ» τοῦ Migne (τόμ. 144 καὶ 145).

—3) *Δαμιανὸς Φουρχέρ*. Γεννηθεὶς ἐν Μοδένῃ τῆς Ἰταλίας κατὰ τὸ α' ἥμισυ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος εἰσῆλθεν εἰς τὸ τάγμα τῶν Δομινικανῶν Prêcheurs, ὑπὸ πάντων δ' ἐθαυμάζετο ὁ αὐστηρὸς ἠθικὸς βίος του καὶ ἡ μεγάλη ρητορικὴ δύναμίς του. Ἀποθανὼν τῷ 1484 κατετάχθη εἰς τοὺς ἁγίους ὑπὸ τοῦ πάπα Πίου τοῦ Θ' τῷ 1848. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 26 Ὀκτωβρίου. Ε. Γ. Π.

—**Δαμιανός**. «Παρακοιμώμενος» τοῦ Μιχαὴλ Γ' αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου. Περιπεσὼν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ παντοδυνάμου τότε καίσαρος Βάρδα ἐξεδιώχθη ἐκ τῆς θέσεώς του (865).

—**Δαμιανός**. Ἕλλην ἐξωμότης περὶ τὰ τέλη τοῦ Θ' αἰῶνος. Ἐπετέθη κατὰ τῆς Δημητριάδος καὶ λεηλατήσας αὐτὴν διεπεραιώθη εἰς βόρειον Ἑλλάδα, ὁπόθεν μετὰ κόπου ἐξεδιώχθη ὑπὸ τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ.

—**Δαμιανὸς** ὁ ***Βατοπεδινός***. Ἐν τῇ μονῇ τοῦ Βατοπεδίου περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΑ' αἰῶνος μονάζων, ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἀρίστων διδασκάλων τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς καὶ ἀνέδειξε καὶ μαθητὰς πολλούς. Ὁ Δαμιανὸς ἐμελοποίησεν ὕμνους, κρατήματα, εἱρμοὺς καλοφωνικοὺς καὶ ἄλλα, ἅτινα ἐκ τῆς ἀρχαίας μουσικῆς μεθόδου μετηνέχθησαν εἰς τὴν νέαν, προσέτι δὲ τὸ δίχορον «Ἄξιόν ἐστιν» μετὰ τῶν κρατημάτων. [Πρβλ *Παπαδοπούλου* «Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς παρ' ἡμῖν ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς» (Ἀθῆναι 1890) σ. 310.] Ε. Γ. Π.

—**Δαμιανὸς** ὁ ***Δωροστόλου***. Ἀρχιεπίσκοπος Βουλγαρίας κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα. Κατὰ τὸ 972 κατεβιβάσθη ἀπὸ τοῦ θρόνου ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Τσιμισκῆ, συγχρόνως δὲ κατηργήθη καὶ ὁ τίτλος τοῦ πατριάρχου, ὃν ἀπὸ Ρωμανοῦ τοῦ Λεκαπηνοῦ προσέλαβεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Βουλγαρίας. Ε. Γ. Π.

—**Δαμιανός**. Μοναχὸς ἐκ Βονίτσης. Κατελθὼν εἰς τὸν Ἀγῶνα ἅμα τῇ ἐνάρξει του, ἐσχημάτισε σῶμα Ἀκαρνάνων καὶ μετ' αὐτῶν ἠγωνίσθη. Κατὰ τὴν ἔξοδον τοῦ Μεσολογγίου ἀναφέρεται μεταξὺ τῶν καέντων ἐν τῷ Ἀνεμομύλῳ. Γ. Δ. Κ.

—**Δαμιανός**, *Α' πατριάρχης Ἱεροσολύμων*. Ἐγεννήθη τῷ 1848, ἐν Σάμῳ, ἐσπούδασε τὰ ἐγκύκλια εἰς τὸ Πυθαγόρειον ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ γυμνάσιον καὶ ἐχρημάτισε γραμματεὺς εἰρηνοδικείου. Τῆς συζύγου αὐτοῦ ἀποθανούσης, ἦλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα, τῷ 1871, ἐπὶ τοῦ συμπολίτου αὐτοῦ Κυρίλλου Β' πατριάρχου Ἱεροσολύμων, εἰσαχθεὶς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως. Ἐστάλη κατόπιν εἰς Τιφλίδα (Γεωργίας), ὡς ἡγούμενος καὶ ἐπιμελητὴς τῶν ἐκεῖ κτημάτων τοῦ Παναγίου Τάφου, καὶ μετά τινα ἔτη ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀποσταλεὶς ἐπίτροπος τοῦ Ἁγ. Τάφου, τῷ 1887 ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Νικοδήμου, ὑφ' οὗ καὶ ἀνεκλήθη μετὰ ἓν ἔτος, καὶ κατεδιώχθη μάλιστα ὑπ' αὐτοῦ. Τῷ 1893 ὁ πατριάρχης Γεράσιμος (ὁ Πρωτοπαπᾶς) ἐχειροτόνησεν αὐτὸν ἐπίσκοπον Φιλαδελφείας, διορίσας πατριαρχικὸν ἐπίτροπον εἰς τὸ σπήλαιον τῆς Γεννήσεως (προσκύνημα) ἐν Βηθλεέμ. Ἀπεστάλη τῷ 1896 ἀντιπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων εἰς Μόσχαν, κατὰ τὰς ἑορτὰς τῆς στέψεως τοῦ τσάρου Νικολάου Β', ἐπιστρέψας δὲ ἔμενεν εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτε, θανόντος τοῦ πατριάρχου Γερασίμου, ὁ Δαμιανὸς ἐξελέγη, τῇ 11 Ἰουλίου 1897, πατριάρχης. Εἰργάσθη, ὅσον τὸ δυνατόν, ἐν μέσῳ περιστάσεων ἀντιξόων, ὑπὲρ τῆς οἰκονομικῆς εὐεστοῦς τῆς Ἁγιοταφιτικῆς ἀδελφότητος, ὑπὲρ τῆς συστάσεως καὶ προαγωγῆς τῆς ἱερατικῆς σχολῆς τῶν Ἱεροσολύμων (1899) καὶ τῆς πρακτικῆς ἐν Ἰόππῃ σχολῆς τῶν γλωσσῶν (1895), καὶ ὑποστηρίξεως μονῶν τινων καὶ ναῶν. Τῷ 1901 συνέστησε τὸ περιοδικὸν «Νέα Σιών», ἐν ᾧ πολλαὶ σπουδαῖαι ἐξετυπώθησαν ἱστορικαὶ διατριβαί. Τῷ 1901 ἀφίκετο εἰς Κωνσταντινούπολιν, κατ' ἐπιθυμίαν τοῦ πατριάρχου Ἰωακεὶμ Γ', ὅπως συσκεφθῶσι περί τε τοῦ μοναστηριακοῦ ζητήματος καὶ τῆς διευθετήσεως τῶν τεταραγμένων πραγμάτων τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου, ὡς καὶ τῆς ἀνορθώσεως τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων ἀπὸ τῆς οἰκονομικῆς αὐτῆς κακοδαιμονίας. Τῆς ἀγάπης ἀπολαύων καὶ τοῦ σεβασμοῦ τῶν ὀρθοδόξων Παλαιστίνης. κατεδιώχθη τρὶς ὑπὸ τῶν ὁμογενῶν αὐτοῦ τῷ 1908, τῷ 1917 καὶ τῷ 1920, ἀλλ' ὑπεστηρίχθη ὑπὸ τῆς συνόδου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ μάλιστα τοῦ τότε (τῷ 1908) μητροπολίτου Ἀγχιάλου καὶ νῦν οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Βασιλείου Γ', καὶ τῶν πολλῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει λαϊκῶν αὐτοῦ φίλων. Πρὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Παλαιστίνης ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ἀπήχθη εἰς Δαμασκόν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1918 ἐπανελθὼν εἰς Ἱεροσόλυμα διοικεῖ τὴν Ἐκκλησίαν αὐτῶν. Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

— **Δαμιανός**. Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἐκ τῶν πιστοτέρων φίλων τοῦ Κωνσταντίνου ΣΤ'.

Δαμιανός. Ἐπίθετον Κρητῶν Ἀγωνιστῶν:—1) *Γεώργιος*. Ἀγωνιστὴς ἀπὸ τὴν Κυδωνίαν τῆς Κρήτης, διεκρίθη διὰ τὴν ἐφευρετικότητα καὶ τὴν ψυχραιμίαν του. Χάρις εἰς αὐτὸν ἐσώθησαν περὶ τὰ ἑβδομήκοντα γυναικόπαιδα εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ Ἀποκορώνου Κατεβατή. Τῷ 1825 μετέβη εἰς Πελοπόννησον ἐπὶ κεφαλῆς μικροῦ σώματος Κρητῶν καὶ ἐπολέμησεν ἐναντίον τῶν Ἀράβων ἐπὶ διετίαν. — 2) *Γεώργιος*· ἕτερος ἐξ Ἀποκορώνου. Ἐπολέμησεν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Κρήτην καὶ κατόπιν εἰς τὸ Σέλινον, Ἐφονεύθη τῷ 1825. — 3) *Γρηγόριος*. Ἀδελφὸς αὐτοῦ πρεσβύτερος. Ἀφοῦ καθ' ὅλον τὸ 1821 ἐπολέμησεν εἰς Κρήτην, κατόπιν μετέβη εἰς Πελοπόννησον καὶ εἶτα εἰς Στερεάν, ὅπου ἠγωνίσθη μέχρι τοῦ 1825, διακριθεὶς ἐπ' ἀνδρείᾳ εἰς πολλὰς περιστάσεις. Κατελθὼν πάλιν εἰς τὴν γενέτειραν μετέσχε τῆς κατὰ τὸ 1825 ἐκστρατείας πρὸς κατάληψιν τῆς Γραμβούσης, μετὰ δὲ τὴν κατάληψίν της εἰσεχώρησεν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς μεγαλονήσου προσπαθῶν νὰ ἐμψυχώσῃ τοὺς ἀποκαρδιωμένους πληθυσμούς. Τῷ 1828 ἐκλεγεὶς μετὰ τοῦ ὁπλαρχηγοῦ Ἀντωνίου Σκύλακα διὰ ν' ἀντιπροσωπεύσῃ τὴν ἐπαρχίαν Ἀποκορώνου εἰς τὰς συνελεύσεις, ὑπέγραψε τὸ ψήφισμα τοῦ Μυλοποτάμου, καὶ κατόπιν ἐγκατασταθεὶς εἰς Ἀθήνας ἔζησε μέχρι τοῦ 1856. Γ. Δ. Κ.

— **Δαμιανός**. Οἰκογένεια Ἀγωνιστῶν ἐξ Ὕδρας. —1) *Ἰωάννης*. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ὕδρας, μετασχὼν τῆς ἐπαναστάσεως ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἐπὶ διαφόρων πλοίων, ὧν ἠκολούθησε τὰς περιπετείας εἰς Τσαγγλί, εἰς Σάμον, Κορινθιακὸν κόλπον, Νεόκαστρον, Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἀλλαχοῦ. Ἰδιαιτέρως ἀναφέρεται ὅτι τῷ 1825 ἐπολέμησε μὲ τὴν ναβέτταν τοῦ Λεμπέση εἰς τὸ Μεσολόγγιον.—2) *Κωνσταντῖνος*, πατὴρ τοῦ προηγουμένου. Ἐκ τῶν προκρίτων τῆς Ὕδρας, μετέσχε τῆς διοικήσεώς της κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν, μετὰ δὲ τὴν ἀποκατάστασιν, διὰ τὰς πολλὰς θυσίας καὶ πρὸς τὴν πατρίδα ὑπηρεσίας, κατετάχθη εἰς τὴν β' κατηγορίαν τῶν πολιτικῶν.—3) *Νικόλαος*. Κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ Ἀγῶνος ὑπηρέτει ἐπὶ τουρκικῶν πολεμικῶν μετὰ τοῦ υἱοῦ του *Δαμιανοῦ*. Ἀπηγχονίσθησαν δὲ ἀμφότεροι ἐν Μούρτῳ μετὰ τοῦ κυβερνήτου τῆς τουρκικῆς ὑποναυαρχίδος Γκιούστου. Γ. Δ. Κ.

—**Δαμιανός**, *Ἀντώνιος*. Ἕλλην δικαστικὸς καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς ἐν Ὕδρᾳ τῷ 1875. Σπουδάσας τὰ νομικὰ εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις πανεπιστήμιον, εἰσῆλθε κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ δικαστικὸν στάδιον, φθάσας μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἐφέτου. Κατόπιν ἀνεμίχθη εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ ἐξελέγη ἐπανειλημμένως βουλευτὴς Ὕδρας. Ἀπὸ τῆς 19 Ἰουλίου μέχρι τῆς 26 Αὐγούστου 1926 διετέλεσεν ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης, ἐπὶ κυβερνήσεως Ἀθ. Εὐταξία καὶ δικτατορίας Θ. Παγκάλου. —Ω.

—**Δαμιανός**, *Ἰωάννης*. Ἀξιωματικὸς τοῦ πολ. ναυτικοῦ καταγόμενος ἐξ Ὕδρας, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῷ 1861 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1922. Ἀποφοιτήσας τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου Εὐελπίδων (1880), ἐν ᾧ ἐμαθήτευσεν ὡς ὑπότροφος τοῦ ναυτικοῦ, μὴ ὑπαρχούσης τότε ναυτικῆς σχολῆς, ἐπέβη τοῦ «Ἄρεως» πρὸς πρακτικὴν ἐξάσκησιν. Δόκιμος

Digitized by Google

β' τάξεως τῷ 1881, πλωτάρχης τῷ 1895, ὑφ' ὃν
βαθμὸν ὑπηρέτησεν ὡς κυβερνήτης τοῦ «Ἀχελώου»
κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897,
καὶ πλοίαρχος τῷ 1909, ἐγένετο μετὰ τὸ κίνημα
τοῦ Γουδῆ (1909) ὑπουργὸς ἐν τῇ κυβερνήσει Ν.
Ζορμπᾶ, σπουδαίως συμβαλὼν εἰς τὴν πραγματο-
ποίησιν τῆς ἀγορᾶς τοῦ θωρηκτοῦ «Ἀβέρωφ», οὗ-
τινος ἐγένετο καὶ ὁ πρῶτος κυβερνήτης. Ἀρχη-
γὸς τῆς μοίρας τοῦ Ἰονίου, μὲ τὸ σῆμά του ἐπὶ
τοῦ «Ἀκτίου», κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους,
καὶ μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς μοίρας ταύτης, κατό-
πιν τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἠπείρου, ἀρχηγὸς
τῆς κατόπιν συσταθείσης μοίρας τῶν εὐδρόμων
τῆς ἐλευθερωσάσης τὰς Μικρασιατικὰς νήσους τοῦ
Αἰγαίου, ἔχων τὸ σῆμά του ἐπὶ τῆς «Ἑσπερίας»,
προήχθη ἅμα τῷ πέρατι τοῦ πολέμου εἰς ὑπο-
ναύαρχον κατ' ἐκλογὴν (1914). Ἐγένετο ὑπουργὸς
τῶν Ναυτικῶν ἐπὶ κυβερνήσεων Σκουλούδη καὶ
Λάμπρου, τῷ δὲ 1917 ἐτέθη εἰς αὐτεπάγγελτον
ἀποστρατείαν, ἀνακληθεῖσαν κατόπιν. ε. Ε. Λ.

—**Δαμιανός, *Κωνσταντῖνος*.** Ἀδελφὸς τοῦ ἀνω-
τέρω, ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ (1853—1915),
προερχόμενος ἐκ τῆς Σχολῆς τῶν Εὐελπίδων, προα-
χθεὶς δὲ μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀντιστρατήγου.
Ἀξιωματικὸς κατ' ἐξοχὴν τοῦ στρατεύματος, ὑπη-
ρέτησε κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς διαφόρους μονάδας
πυροβολικοῦ, ὑπῆρξεν ὁ ἀρχηγὸς τῆς ὁμάδος τῶν
ἀξιωματικῶν τῆς ἐν ἔτει 1894 ἐπιτεθείσης κατὰ
τῶν γραφείων τῆς ἐφημερίδος «Ἀκρόπολις», κατὰ
δὲ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον 1897, φέρων
τότε τὸν βαθμὸν τοῦ ταγματάρχου, συμμετέσχε
μετὰ τοῦ στρατοῦ Ἠπείρου. Τῷ 1907 διετέλεσεν
ἐπὶ ἓν ἔτος διοικητὴς τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου
Εὐελπίδων. Κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους 1912
—1913, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ὑποστρατήγου,
διῴκει τὴν 3ην μεραρχίαν, τὸν δὲ Δεκέμβριον
τοῦ 1912 διετέλεσε διοικητὴς τοῦ ἐκ τριῶν με-
ραρχιῶν τμήματος στρατιᾶς, τοῦ καταλαβόντος
τότε τὴν Κορυτσᾶν. Μετὰ τοὺς πολέμους τούτους
διωρίσθη διοικητὴς τοῦ διὰ πρώτην φορὰν συ-
σταθέντος τότε ἐν Καβάλλᾳ 4ου σώμ. στρατοῦ.
Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

Δαμιγέρων. Μάγος τῶν πρώτων μ. Χ. ἑκατον-
ταετηρίδων (βλ. Δαμηγέρων).

Δαμιέττη [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Αἰγύπτου, τὸ
πρῶτον ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Στεφάνου Βυζαντίου
μὲ τὸ ὄνομα *Ταμίαθις*. Κεῖται ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης
τοῦ Φατνιτικοῦ βραχίονος τοῦ Νείλου παρὰ τὴν
ΒΔ ἄκραν τῆς λίμνης Μεντζάλας. Εἶναι πιθανὸν
ὅτι ἐκτίσθη κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς
χρόνους, ὅτε ἐξέλιπε τὸ Πηλούσιον καὶ χάρις εἰς
τὴν εὔστοχόν της τοποθεσίαν ἤκμασεν ὡς ἐμπο-
ρικὸς λιμήν. Εἰς τὸ ἐν αὐτῇ μουσουλμανικὸν τέ-
μενος ἀπαντῶσι λαμπροὶ κίονες ἑλληνικοὶ καὶ ρω-
μαϊκοί. Ἐπὶ καλίφου Ὁμάρ, ὁ Ἄμρ ἐλ Ἄας ἐπο-
λιόρκησε τὴν Δαμιέττην ἰσχυρῶς ὠχυρωμένην καὶ
ἐξεπόρθησε τὴν πόλιν διαφθείρας τὸν υἱὸν τοῦ
διοικητοῦ Ἀμοὺκ (640). Ἔκτοτε οἱ Ἕλληνες τοῦ
Βυζαντίου πολλάκις ἐπετέθησαν κατ' αὐτῆς (730,
821, 921). Τῷ 963 ἀπέκρουσε βυζαντινὴν ἐπίθε-
σιν, τῷ δὲ 1170 πολὺ τρομερωτέραν τῶν Φράγκων
καὶ Σικελῶν ὑπὸ τὸν Ἀμωρύ, βασιλέα τῶν Ἱεροσο-
λύμων. Τῷ 1218 Ἰωάννης ὁ Βριέννιος ἀπεβιβάσθη
ἐπὶ κεφαλῆς τῶν σταυροφόρων του καὶ μετὰ 15-
μηνον πολιορκίαν κατέλαβε τὴν πόλιν. Τριάκοντα
ἔτη βραδύτερον ἀπεβιβάσθη εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον ὁ
Λουδοβῖκος τῆς Γαλλίας ὁ Ἅγιος καὶ ἐκυρίευσεν αὐ-
τήν. Ἀφ' ὅτου ὁ Μωχάμετ Ἀλῆς ἐκάθηρε τὴν Μαχ-
μουδίαν διώρυγα καὶ κατέστησε τὴν Ἀλεξάνδρειαν
εὐπρόσιτον λιμένα καὶ ἐν συγκοινωνιακῇ συντομίᾳ
μετὰ τοῦ Καΐρου, ἡ Δαμιέττη ἔχασε τὴν ἐμπορικήν
της σημασίαν. Ἕως τότε ἐσυχνάζετο ὑπὸ πολλῶν
Ἑλλήνων καὶ δι' αὐτὸ ἡ ἐκεῖ ἐκκλησία μας εἶχε
τὰ σημαντικώτερα εἰσοδήματα, ἀφ' ὧν ὁ πατριάρ-
χης διετήρει σχολεῖον καὶ νοσοκομεῖον ἐν Καΐρῳ.
Καὶ μετέπειτα διέμενεν ἐκεῖ Ἕλλην πρόξενος,
οὗτινος ἡ ἕδρα βραδύτερον μετετέθη εἰς Μαν-
σούραν. Σήμερον ἀποτελεῖ κυβερνεῖον, συνδέεται
σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς ἐσωχώρας, διεξάγει δὲ
μικρὸν ἐμπόριον καί τινα βιομηχανίαν, μᾶλλον δὲ
χειροτεχνίαν ἰθαγενῆ. Γ. Λ. Α.

Δάμιζα [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ
τέως δήμου Πηνειῶν τῆς ἐπαρχίας Ἠλείας τοῦ
νομοῦ Ἀχαΐοηλιδος, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα.
Κάτ. (1928) 390.

Δαμιθάλης [*Μυθολ.*]. Ἀρκὰς μυθικὸς ἥρως ἐκ
τῆς πόλεως Φενεοῦ. Ἐλέγετο περὶ τούτου ὅτι
ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ συμπολίτου του Τρισαύλου
ἐφιλοξένησαν τὴν θεὸν Δήμητραν, ὅτε ἦλθεν εἰς
Φενεὸν πλανωμένη πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς Περσεφό-
νης. Εὐγνωμονοῦντες οὗτοι πρὸς τὴν θεὰν διὰ τὴν
πρὸς αὐτοὺς διδασκαλίαν τῆς καλλιεργείας τῶν
ὀσπρίων, ἔκτισαν ναὸν «Δήμητρος Θεσμίας» εἰς τὰς
ὑπωρείας τῆς Κυλλήνης καὶ ἔγιναν ἱδρυταὶ τελε-
τῆς παρεμφεροῦς πρὸς τὴν τῶν Ἐλευσινίων μυ-
στηρίων. Ὁ ναὸς τῆς Θεσμίας Δήμητρος ἀπεῖχεν
ἡμίσειαν περίπου ὥραν τῆς πόλεως Φενεοῦ. ΚΑΨ.

Δαμιλᾶς, *Ἀντώνιος*. Ἕλλην λόγιος καὶ καλ-
λιγράφος ἀκμάσας τὸν ΙΕ' αἰῶνα. Ἐγεννήθη ἐν
Κρήτῃ, ἴσως ἐκ γονέων Μεδιολανέων ἐγκατε-
στημένων ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα
Δαμιλᾶς (Da Milan), τὸ ὁποῖον ἐξελληνίσας γρά-
φει καὶ *Μεδιολανεύς*. Ἐν Κρήτῃ μετήρχετο τὸ
ἐπάγγελμα τοῦ συμβολαιογράφου, ὡς μαρτυροῦσι
διαθῆκαι δημοσιευθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Σάθα (Μεσ.
Βιβλ. τ. 6ος, 661 κ. ἑ.). Χειρόγραφα ἀντιγραφέντα
ὑπ' αὐτοῦ σῴζονται ἐν Παρισίοις, Ἐσκουριὰλ κ. ἄ.
Ὁ Δαμιλᾶς ἀναφέρεται καὶ ὡς συγγραφεὺς σχο-
λίων εἰς τὸν Θουκυδίδην. [*Σάθα* Νεοελλ. Φιλολ.
106. *Didot*. Alde Manuce Par. 1875, 580—581. *Le-
grand*. Bibl. hell. au xv et xvi s. τ. 1ος.]

—**Δαμιλᾶς, *Δημήτριος*.** Κρὴς τυπογράφος ἐν Ἰτα-
λίᾳ κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, πιθανῶς ἀδελφὸς
τοῦ ἀνωτέρω. Μολονότι οὐδαμοῦ ὀνομάζει ἑαυτὸν
Δαμιλᾶν, ἀλλ' ἢ *Δημήτριον τὸν Κρῆτα*, ἢ *Μεδιολανέα*,
εἴκασεν ὁ Legrand ὅτι τοῦτο ἦτο τὸ πραγματικόν
του ὄνομα. Ὁ Δημήτριος Δαμιλᾶς ἔλαβεν ἐνεργὸν
μέρος εἰς τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ πρώτου ἑλληνικοῦ
βιβλίου, ἤτοι τῆς Γραμματικῆς τοῦ Κωνσταντίνου
Λασκάρεως, ἐκδοθείσης ἐν Μιλάνῳ τῷ 1476 ὑπὸ
τοῦ Διονυσίου Παραβισίνου, ἡ δὲ συνεργασία του
συνίστατο, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, εἰς τὴν λύσιν
τῶν ἑλληνικῶν χαρακτήρων. Ἕτερον βιβλίον ἐκτυ-
πωθὲν ὑπὸ τοῦ Δαμιλᾶ εἶναι ἡ ἐν Φλωρεντίᾳ τῷ 1488
γενομένη ἔκδοσις τοῦ Ὁμήρου «πόνῳ καὶ δεξιότητι
δημητρίου μεδιολανέως», ἔργον τοῦ ὁποίου ἤδη εἶναι
αὐτὸς τυπογράφος καὶ ἐκδότης. Ἡ ἔκδοσις αὕτη
ὑπερέχει τῆς Γραμματικῆς τοῦ 1476. Ὁ Didot
ταυτίζει αὐτὸν πρὸς τὸν ἐν Ἰσπανίᾳ ἀκμάσαντα
Δημήτριον Δούκαν. Ἐσφαλμένως ὁ Κ. Ν. Σάθας
ἐν μελέτῃ (1908) ὀνομάζει τὸν τυπογράφον τῆς
Γραμματικῆς τοῦ Λασκάρεως Ἀντώνιον Δαμιλᾶν.
[Πρβλ. *Legrand* ἔ. ἀ. *Didot* ἔ. ἀ. σ 37-44.]

— **Δαμιλᾶς, *Νεῖλος*.** Κρὴς ἀντιρρητικὸς συγ-
γραφεὺς ἀκμάσας τὸν ΙΔ'—ΙΕ' αἰῶνα, βεβαίως συγ-
γενὴς τῶν ἀνωτέρω. Σῴζονται αὐτοῦ «Τυπικὴ πα-
ράδοσις» περὶ ἱδρυθέντος ὑπὸ τοῦ ἰδίου μοναστη-
ρίου γυναικῶν, ὡς καὶ ἀντιρρητικὴ ἐπιστολὴ πρὸς
τὸν λατινόφρονα Μάξιμον Χρυσοβέργην περὶ τῆς
ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος, φερομένη ἐν
πλείστοις χειρογράφοις καὶ ἐκδοθεῖσα μετὰ εἰσα-
γωγῆς καὶ ρωσικῆς μεταφράσεως ὑπὸ τοῦ ἐπι-
σκόπου Ἀρσενίου (Novgorod 1895. Ἀνατύπωσις ἐν
«Ἐκκλ. Ἀληθείᾳ» τόμ. 15ος καὶ 16ος (1895 - 1897).
Τοῦ Δαμιλᾶ διεσώθη καὶ ἡ διαθήκη, γραφεῖσα
τῷ 1417, ἀξιοσημείωτος κατὰ τοῦτο, ὅτι ἀπαρι-
θμεῖ τὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα ἐκέκτητο. Ὁ Δαμιλᾶς,
συμφώνως πρὸς βιβλιογραφικὸν σημείωμα, διέ-
μεινεν ἐν τῇ μονῇ τῆς Ἱερᾶς Πέτρας τῶν Καρκα-
σινῶν ἐν Κρήτῃ. [Πρβλ. *Κρουμβάχερ* Ἱστ. βυζ. λόγ.
ἑλλ. μετ. Α' 645 Β' 262. Τὴν διαθήκην ἐξέδωκε πρῶ-
τος ὁ *Legrand* ἐν Rev. d. Et. gr. 4 (1891) 178 κ. ἑ.
μετὰ βιογραφικῶν περὶ τοῦ Δαμιλᾶ σημειώσεων, ὕστε-
ρον δὲ μετά τινων διορθώσεων ὁ *Σπ. Λάμπρος* ἐν
Byz. Zeitsch. 4 (1895) 585—587.] Λ. Ν. Π.

Δαμιλοχώρι [*Γεωγρ.*]. Συνοικισμὸς τῆς κοινό-
τητος *Ἁγίου Γεωργίου* τῆς ἐπαρχίας Κισάμου τοῦ
νομοῦ Χανίων. Κάτοικοι 25.

Δαμινὸν τεῖχος [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἀρχαία πόλις
τῆς Θράκης, ἀναφερομένη ὑπὸ Σκύλακος τοῦ Κα-
ρυανδέως (Περίπλ. 67), μεταξὺ Περίνθου (Ἡρα-
κλείας) καὶ Σηλυβρίας. Πολὺ πιθανὸν τὸ Δαμινὸν
τοῦτο τεῖχος νὰ εἶναι τὸ ὑπὸ Στεφάνου τοῦ Βυ-
ζαντίου ἀναφερόμενον Δαύνιον τεῖχος. Οἱ Βυ-
ζαντινοὶ συγγραφεῖς Κεδρηνὸς καὶ Χωνιάτης ἀνα-
φέρουσι τὴν πόλιν Δαόνιον παρὰ τὴν Πέρινθον,
ὁ δὲ Ζωναρᾶς ἀορίστως «Δαόνιον πόλις Θρᾴκης».
Ποῦ ἔκειτο ἀκριβῶς δὲν εἶναι γνωστόν. Ἠθέλη-
σάν τινες νὰ ταυτίσωσι τὸ Δαμινὸν τεῖχος πρὸς
τὸ Καινὸν τεῖχος, τὸ Καινὸν φρούριον λεγόμενον
(Castelium Novum τῶν Ρωμαίων), κείμενον ἀνα-
τολικῶς τῆς Περίνθου. Ἀλλὰ τοῦτο ἔκειτο εἰς τὸ
μέσον περίπου τοῦ Ἀναστασιανοῦ τείχους, παρὰ
τὰς πηγὰς τοῦ Βαθυνίου ποταμοῦ (Μέλανος πο-
ταμοῦ ἢ Καρὰ σού), κτισθὲν ὑπὸ τῶν Ρωμαίων
πρὸς προστασίαν τῆς συγκοινωνίας τῶν μεγάλων
λεωφόρων. Ἀπεῖχε δέ, ἀπὸ μὲν τῆς Περίνθου 24
μίλλια, ἀπὸ δὲ τῆς Ἡρακλείας 18. Τὰ ἀρχαῖα Ὁδοι-
πορικὰ πολλάκις ἀναφέρουσι τὸ Καινὸν φρούριον,
ὥστε νὰ μὴ συγχέεται μετὰ τοῦ Δαμινοῦ τείχους
(Bulletin de Correspondance Hellénique, ἔτος 36
σελ. 560 καὶ ἑξῆς). Κατὰ τὴν Ζ' Οἰκουμενικὴν σύ-
νοδον ἐν Νικαίᾳ τῷ 787, ἀναφέρεται ἐπίσκοπος
Δαονίου, Θωμᾶς ὀνόματι, ὑπὸ τὸν μητροπολίτην
Ἡρακλείας. Κατά τινας εἶναι τὸ σημερινὸν χωρίον
Δοάντζα, τὸ ὁποῖον ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς τῆς
Ἀνατ. Θρᾴκης μετωνομάσθη Τηγάνιον, ὑπαγόμε-
νον εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Ραιδεστοῦ τοῦ ὁμωνύ-
μου νομοῦ. Α. Θ. ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ

δαμιοργοί (οἱ), ἢ *δαμιωργοί* βλ. δημιουργός.

Δαμιούπολις (ἡ) [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τοῦ Πόν-
του ἐν Ἀβασγίᾳ, ἀναφερομένη καὶ ὡς Δαμιούπο-
λις καὶ τοποθετουμένη ὑπὸ τοῦ Tomaschek παρὰ
τὸ νῦν Σουχοὺμ-Καλέ. Π. Ν. Π.

Δάμιππος. —1) Πυθαγόρειος φιλόσοφος γρά-
ψας περὶ «Φρονήσεως ἢ εὐτυχίας».

—2) Λακεδαιμόνιος στρατηγὸς ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ
τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν Ἱέρωνος τοῦ Β'
καὶ τοῦ ἐγγόνου αὐτοῦ Ἱερωνύμου. Κατὰ τὴν ὑπὸ
τοῦ Ρωμαίου Μαρκέλλου πολιορκίαν τῶν Συρα-
κουσῶν ἀποσταλεὶς πρεσβευτὴς εἰς Μακεδονίαν,
συνελήφθη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων καὶ ἠναγκάσθη νὰ
εἴπῃ εἰς αὐτούς, ἐν τρομοκρατίᾳ διατελοῦντας ἐκ
τῶν ἐπανειλημμένων ἀποκρούσεών των διὰ τῶν
μηχανημάτων τοῦ Ἀρχιμήδους, ὅτι εἷς τῶν πύρ-
γων τῆς πόλεως ἀμελῶς ἐφυλάσσετο, γενόμενος
οὕτως ὑπαίτιος τῆς ἁλώσεως τῆς πόλεως (*Πο-
λύαινος* VIII. 11).

—3) Ἀθηναῖός τις, κατὰ τοῦ ὁποίου ἐξεφώνη-
σεν ἕνα τῶν λόγων του ὁ ρήτωρ Ὑπερείδης. ΚΑΨ.

Δαμιράλης, *Ἀντώνιος*. Πρόκριτος ἐκ Πρεβέ-
ζης, καταγόμενος ἀπὸ παλαιὰν κερκυραϊκὴν οἰ-
κογένειαν. Ἦτο ἀντιπρόσωπος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ,
ὅστις μεγάλως τὸν ἐξετίμα. Συγκρουσθεὶς πρὸς
τὸν Βελῆ πασᾶν, κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Πρεβέζης,
ἠναγκάσθη ν' ἀναχωρήσῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν
ὅπου ἐγένετο γουναροπώλης, ἀποκτήσας τὴν ἐμ-
πιστοσύνην πολλῶν μεγιστάνων, μεταξὺ τῶν ὁποίων
καὶ τοῦ Χαλὲτ-ἐφένδη. Κινδυνεύσας νὰ δολοφο-
νηθῇ τῷ 1820 ὑπὸ τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ Ἀλῆ
πασᾶ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Πασόμπεη Ἰσμαήλ,
διότι ἐπιστεύετο ὡς ἐνεχόμενος εἰς τὰς δολοπλο-
κίας ἐναντίον τοῦ τυράννου τῶν Ἰωαννίνων, ἐκίνησε
τὰς ὑποψίας τοῦ Χαλέτ, διαταγῇ τοῦ ὁποίου ἐφυ-
λακίσθη. Μετὰ δὲ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἐπαναστά-
σεως ἐκαρατομήθη εἰς τὸ Γιαλὶ-κιόσκ κατὰ μῆνα
Μάϊον 1821.

—**Δαμιράλης, *Ἰωάννης*.** Πρόκριτος τῆς Νάξου
κατὰ τὸν Ἀγῶνα, ὑπὲρ οὗ ἐθυσίασε πᾶσαν τὴν
περιουσίαν του. Καταδιωκόμενος ἀπὸ τοῦ 1807
ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ ναυαρχείου, διότι ὑπῆρξεν ἐκ
τῶν ὑποστηρικτῶν τοῦ Ρώσου ναυάρχου Σενιάβιν,
μόλις κατώρθωνε διὰ ποικίλων δωροδοκιῶν νὰ
διαφεύγῃ τὴν δίωξιν. Μυηθεὶς ἀπὸ τοῦ 1820 τὰ
τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, ἦτο καθ' ὅλα παρεσκευα-
σμένος διὰ τὸν Ἀγῶνα, μεταξὺ δὲ τῶν ὀλίγων, οἵ-
τινες εἶχον ἀποθηκεύσει πλῆθος πολεμεφοδίων
καὶ ἰδίως πυρίτιδος. Διέθεσε λοιπὸν τὰ πάντα
ὑπὲρ τοῦ Ἀγῶνος, τάξας τὴν γολέτταν ἧς ἦτο ἰδιο-
κτήτης ὑπὸ τὴν πλοιαρχίαν τοῦ Τζανέτου Ραφτο-
πούλου καὶ δραμὼν μετὰ τῶν υἱῶν του Μιχαὴλ
καὶ Νικολάου εἰς Ἀθήνας καὶ τὴν Κόρινθον, ὅπου
μετὰ πολλῆς γενναιότητος ἐπολέμησαν. Τῷ 1822,
ὅτε ἀπεφασίσθη ἡ δι' εἰσφορῶν συμβολὴ τῶν
Κυκλάδων εἰς τὸν Ἀγῶνα, διωρίσθη φροντιστὴς
Νάξου, ὅπου προσεπάθησε νὰ ὑπερνικήσῃ τὴν πα-
ρατηρουμένην ἐν τῇ νήσῳ ἀντίδρασιν εἰς τὸ ἔργον
τῆς Ἐπαναστάσεως. Αὐστηρότερος ἐφάνη τῷ 1825,
ὁπότε ὁ αὐστριακὸς στόλος εἶχε προκαλέσει εἶδος
ἀναρχίας εἰς τὰς Κυκλάδας, δῆθεν μὲν λόγῳ τῆς
πειρατείας, πράγματι ὅμως πρὸς κατάπνιξιν τῆς
Ἐπαναστάσεως. Ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη ν' ἀνθέξῃ μέ-
χρι τέλους, ἕνεκα τῆς ἀντιδράσεως καὶ τοῦ κατη-
γορουμένου ἐπὶ τουρκοφιλίᾳ ἀρχιερέως τῆς νήσου,
ὡς καὶ τῶν δυτικῶν τὸ δόγμα κατοίκων αὐτῆς,
ἠναγκάσθη ὡς ἐκ τούτου ὁ Δαμιράλης ν' ἀποχω-
ρήσῃ τῆς Νάξου. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἠμεί-
φθη διὰ τοῦ ἀργυροῦ ἀριστείου, ἔλαβε δὲ καὶ τὸ
παράσημον τοῦ Σωτῆρος διὰ τὰς πρὸς τὴν πα-
τρίδα ἰδιαιτέρας ὑπηρεσίας του.

—**Δαμιράλης, *Μᾶρκος*.** Νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ
Ἀντωνίου. Κατοικῶν ἐν Πάτραις κατὰ τὴν ἔναρ-
ξιν τοῦ Ἀγῶνος, συνειργάζετο μετὰ τοῦ Ἄγγλου
προξένου Φιλίππου Γκρήν, τοῦ ὁποίου τὰς ἐνερ-
γείας ἐγνωστοποίει εἰς τὸν ἐπίσκοπον Παλαιῶν
Πατρῶν Γερμανόν. Μυηθεὶς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑται-
ρείας, συνειργάσθη μετὰ τοῦ *Πελοπίδα* καὶ ἐκ τῶν
πρώτων ἐσχημάτισε μικρὸν σῶμα, μὲ τὸ ὁποῖον
προσεπάθησε ν' ἀγωνισθῇ ἐναντίον τοῦ Γιουσούφ
πασᾶ Σέρεζλη. Ἀποτυχὼν εἰς τοῦτο ἐζήτησε νὰ
μεταβῇ εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα πρὸς πε-
ριφρούρησιν τῆς περιουσίας του, ὡς καὶ τῆς τοῦ
ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀδελφοῦ του, ἀλλ' οὐδὲν
κατώρθωσε. καθ' ὅσον, διαταγῇ τοῦ σερασκέρη
Χουρσὴτ πασᾶ, τὰ πάντα εἶχον δημευθῆ. Ἐμερί-
μνησεν ὅμως πρὸς ἀποκατάστασιν ὁμαλῶν σχέ-
σεων μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ἀλβανῶν καὶ οὐκ ὀλί-
γον συνετέλεσεν εἰς τὴν συνθήκην τῆς Γλυκῆς.
Κατόπιν ἐξελέγη πληρεξούσιος εἰς διαφόρους συ-
νελεύσεις, διωρίσθη δὲ διοικητὴς τῆς Στερεᾶς Ἑλ-
λάδος, καὶ μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ὑπηρέτησεν
εἰς διαφόρους θέσεις. Γ. Δ. Κ.

Δαμίρης, *Ἀθανάσιος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Καλαρ-
ρυτῶν τῆς Ἠπείρου. Ἐπολέμησεν εἰς τὴν Δυτι-
κὴν Στερεὰν Ἑλλάδα καὶ διεκρίθη εἰς πολλὰς
μάχας.

—**Δαμίρης, *Ἀλέξανδρος*.** Ἕλλην ζωγράφος γεν-
νηθεὶς εἰς Καλαρρύτας (1820). Ἐσπούδασε τὰς
Καλὰς Τέχνας εἰς τὸ Μετσόβιον πολυτεχνεῖον,
εἰς τὸ ὁποῖον ἠρίστευσεν. Ἀκολούθως περιῆλθε
τὴν Εὐρώπην, παραμείνας εἰς Παρισίους καὶ Ρώ-
μην (1852) πρὸς τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν του.
Ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι καὶ θαυμασία ἀντιγραφὴ

Digitized by Google

τῆς ἐν Βατικανῷ «Νίκης τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου κατὰ τοῦ Μαξεντίου παρὰ τὴν Μουλβίαν γέφυραν» τοῦ Ραφαήλ. Ἡ ἀντιγραφὴ αὕτη, παμμεγίστη καὶ ἐπιτυχεστάτη, καταλαμβάνει ὁλόκληρον τοῖχον τῆς ἐν Ἰωαννίνοις οἰκίας Στάθη Τσουρίδου. Ὁ Δαμίρης ἐζωγράφησεν ἐπίσης ὡραίαν εἰκόνα τῆς *Κυρὰ - Βασιλικῆς* (βλ. εἰκόνα ἐν λ., τ. ΣΤ' σ. 789).

— **Δαμίρης**, *Σταῦρος*. Πρόκριτος τῶν Καλαρρυτῶν, πατὴρ τοῦ προηγουμένου. Ἐξήγειρε τὴν γενέτειράν του ἐναντίον τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καὶ ἐβοήθησε μάλιστα τοὺς Τούρκους εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν Ἰωαννίνων. Κατελθὼν μετὰ ταῦτα εἰς Μεσολόγγιον ἐπολέμησεν αὐτόθι, ἔπεσε δὲ κατὰ τὴν Ἔξοδον τῷ 1826. Γ. Δ. Κ.

Δᾶμις. Μεσσήνιος στρατηγὸς διεκδικῶν πρὸς τὸν Ἀριστόδημον τὴν βασιλείαν. Ἀποτυχὼν ἐπιμήθη σφόδρα ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου του, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου ἐξελέγη ἀρχιστράτηγος, ἔχων ὡς βοηθοὺς τὸν Κλέοννιν καὶ Φυλέα.

— **Δᾶμις**. Θηβαῖος ἀρχηγὸς τῆς εἰς Ἡράκλειαν τοῦ Πόντου ἀποστολῆς ἀποίκων. Ἦτο πρόγονος τοῦ φιλοσόφου Ἡρακλείδου τοῦ Εὔφρονος.

— **Δᾶμις**. Συγγραφεὺς τῆς πρώτης μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος, γεννηθεὶς ἐν Νινευῒ τῆς Ἀσσυρίας. Ἔγραψε τὸν βίον Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέως, ὃν συνώδευε κατὰ τὰς περιηγήσεις αὐτοῦ. Μ. Ι. Γ.

Δαμισιάνος, *Ἰωάννης*· βλ. Δημισιάνος.

δαμιτζάνα (ἡ)· βλ. δαμετζάνα.

δαμμάρα (ἡ) ἢ *δαμάρη* (Dammar ἢ Dammara) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κωνοφόρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐλατιδῶν*. Εἶναι δένδρα μεγάλα, δασικά, ἰθαγενῆ τῆς Αὐστραλίας, τῆς Νέας Καληδονίας, τῆς Νέας Ζηλανδίας καὶ τῶν νήσων τῆς Σόνδης. Γνωστὰ περὶ τὰ 10 εἴδη, ἐξ ὧν συνηθέστερον ἀπαντῶσι τὰ ἑξῆς: *δαμμάρα ἡ νότιος* Dammara australis), γιγαντῶδες δένδρον τῆς Αὐστραλίας, *δαμμάρα ἡ λευκὴ* (Dammara alba) ἰθαγενὲς τῆς Νέας Καληδονίας, *δαμμάρα ἡ λογχοειδὴς* (Dammara lanceolata) καὶ *δαμμάρα ἡ ᾠοειδὴς* (Dammara ovata). Πάντα τὰ δένδρα ταῦτα περιέχουσι ῥητίνην, ἥτις εἶναι γνωστὴ εἰς τὸ ἐμπόριον ὑπὸ τὸ ὄνομα *δαμάρρα* (βλ. κατωτ.: *Χημ.*) ἢ *ψευδοκοπάλιον*. Ἡ ἐκ τῶν δένδρων τούτων ἐκκρινομένη ῥητίνη χρησιμοποιεῖται κυρίως εἰς τὴν συσκευασίαν τῶν βερνικίων, ὑπάρχει δὲ καὶ ὀρυκτὴ τοιαύτη (εἰς μέρη ὅπου ὑπῆρχον πρότερον δάση ἐκ δαμμαρῶν) καὶ εἶναι πλέον περιζήτητος, ὡς παρομοιάζουσα περισσότερον πρὸς τὸ *κοπάλιον*. Τὸ ξύλον πάντων τῶν εἰδῶν ἔχει χρῶμα ὑπόξανθον, εἶναι ἐλαφρὸν καὶ χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ ξυλουργικῇ. Δ. Ν. Π.

— *[Χημ.]* Τὴν ὀνομασίαν *δαμμάρα* ἢ *δαμάρη* λατ. Resina dammar, γαλ. Résine du dammara, ἀγγ. Dammar, γερμ. Dammarahara) φέρουσι διάφοροι ῥητῖναι τῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν, ἐξ ὧν ὅμως μόνον ὀλίγαι ἔρχονται εἰς τὸ εὐρωπαϊκὸν ἐμπόριον. Ἡ συνήθης δαμμάρα προέρχεται ἐκ τῆς πεύκης *δαμμάρα* (Dammara orientalis). Ἡ ῥητίνη ἐξιδροῦται ἐκ παχέων παρὰ τὸ ἔδαφος ἀναπτυσσομένων ἐξογκωμάτων τοῦ κορμοῦ. Τὸ προϊὸν τοῦτο ἔρχεται εἰς τὸ ἐμπόριον κυρίως ἐξ Ἰάβας. Ἕτερον δὲ εἶδος καλύτερον ἐκ Σιγκαπούρης, προερχόμενον ἐκ τῶν δένδρων Hopea spledida καὶ micrantha. Ἄλλο εἶδος ἔρχεται ἐκ Βόρνεο, καλούμενον Dammar daging ἢ ῥοδόχρους δαμάρη, τὸ ὁποῖον ὅμως εἶναι μαλακώτερον καὶ κλίνει πρὸς τὸ ὑποπράσινον, δι' ὃ καὶ ἔχει τὴν ἡμίσειαν περίπου ἀξίαν τῆς συνήθους δαμάρης.

Ἡ δαμμάρα ἀποτελεῖται ἐκ μεγαλυτέρων καὶ μικροτέρων κατὰ τὸ πλεῖστον στρογγύλων τεμαχιδίων, ἅτινα ἐξωτερικῶς εἶναι κονιορτώδη, ἐνῷ ἐσωτερικῶς εἶναι ὑαλώδη καὶ στίλβοντα. Ἡ θραῦσις αὐτῆς εἶναι ἀχυβαδοειδὴς καὶ ἐξαιρέσει τῆς ἐκ Σιγκαπούρης προερχομένης κονιοποιεῖται εὐκόλως καὶ διὰ τῆς θερμότητος τῆς χειρὸς καθίσταται κολλώδης. Ἡ δαμάρα καθίσταται μαλακὴ εἰς 50° καὶ τήκεται εἰς 200°, μετατρεπομένη εἰς λεπτὸν ὑγρὸν εἰδικοῦ βάρους 1,040—1,120. Ἡ μᾶζα τῆς δαμμάρας εἶναι ἡ τελείως ἄχρους ἢ ὑποκιτρίνη καὶ διαλύεται εἰς τὴν ἀλκοόλην καὶ τὸν αἰθέρα μόνον μερικῶς, ἐνῷ εἶναι τελείως διαλυτὴ εἰς λιπαρὰ καὶ αἰθέρια ἔλαια. Τὸ διά τε ἐβινθελαίου, ὅπερ εἶναι τὸ σύνηθες διαλυτικὸν μέσον, λαμβανόμενον διάλυμα καλεῖται *λάκκα δαμμάρας*. Ἄν καὶ ἡ λάκκα τῆς δαμάρης προσομοιάζει κατὰ τὴν σκληρότητα καὶ διαρκειαν τὴν λάκκαν τῆς κοπάλης, ἐν τούτοις εἶναι αὕτη προτιμοτέρα δι' ὅλας τὰς περιπτώσεις ἐκείνας, καθ' ἃς ἀπαιτεῖται ἀχρωστικότης καὶ κυρίως διὰ τὰ λευκὰ βερνίκια ξύλων. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον φυσικὰ ἐκλέγονται τὰ ἄχροα καθαρὰ τεμάχια, ἅτινα εἶναι συγχρόνως καὶ τὰ σκληρότερα, ἐνῷ τὰ ἔγχροα παραμένουσι δι' ἄλλας χρήσεις. Ἡ δαμάρα ἀποτελεῖται ἐκ διαφόρων ῥητινοειδῶν ὑλῶν, ἐξ ὧν μέχρι σήμερον ἀπεμονώθησαν ἓν δαμμαρολικὸν ὀξὺ καὶ δύο δαμαροεσέναι. Ἡ αὐστραλιακὴ δαμμάρα, ἥτις προέρχεται ἐκ τῆς Dammara australis, πεύκη, ὕψους 24—36 μ., δὲν παρουσιάζει καμμίαν ὁμοιότητα μὲ τὴν ἀνωτέρω ἀνατολικοϊνδικὴν τοιαύτην. Ἡ δαμάρη αὕτη ἀποτελεῖται ἐξ ἀκανονίστων συνήθως μεγέθους ἀνθρωπίνης κεφαλῆς τεμαχίων καὶ ἔχει χρῶμα ὠχροκίτρινον ἢ ὑπόφαιον ἢ ὑποπράσινον καὶ εἶναι ἀδιάλυτος εἰς ἀλκοόλην καὶ τερεβινθέλαιον. Διὰ τήξεως ἐπέρχεται ἀλλοίωσις αὐτῆς, τὸ χρῶμα ἀποβαίνει σκοτεινότερον καὶ καθίσταται εὐδιάλυτος εἰς τὸ τερεβινθέλαιον καὶ ἄλλα αἰθέρια ἔλαια. Ἡ αὐστραλιανὴ δαμάρη χρησιμοποιεῖται κυρίως διὰ σκοτεινόχροα βερνίκια. Ε. Γ.

— *[Ἐμπορευματολ.]* Τὸ ὄνομα *δαμμάρας κόμμι* εἶναι κοινὸν πολλῶν εἰδῶν ῥητινῶν, ἐν αἷς αἱ «δαμμάρα τῶν Ἰνδιῶν», «—τῆς Βεγγάλης», «—ἡ λευκή», «—τῆς Νέας Ζηλανδίας» ἢ «—τῆς Νέας Καληδονίας», «—μέλαινα ἢ Kalla» καὶ «—ὀλλανδική» Ἐμπορευματολογικῶς διαιροῦνται εἰς δύο κατηγορίας: Ἡ πρώτη περιλαμβάνει τεμάχια μέτρια γενικῶς στρογγύλα, συνιστάμενα ἐκ μίγματος λευκῆς δαμμάρας καὶ κιτρίνης, ἀποτελοῦν δὲ τὸ καλύτερον εἶδος τῆς ῥητίνης ταύτης, φερόμενον ὑπὸ τὸ ὄνομα «κόμμι τῆς Batavia». Εἰς τὸ ἐμπόριον φέρεται ἐντὸς σάκκων τῶν 50 μέχρις 60 κοιλῶν. Ἡ δευτέρα περιλαμβάνει τεμάχια ἄμορφα, ὑπόλευκα καὶ εὐκόλως κονιοποιούμενα, τὰ ὁποῖα τριβόμενα ἀποδίδουν ὀσμὴν ἀρωματικήν. Εἰς τὰς ῥητίνας τῆς δαμμάρας συγκαταλέγουν ἐπίσης καὶ τὴν ῥητίνην τοῦ Courbaril, καθὼς τὴν τοῦ Kauri. Αἱ πραγματικαὶ ῥητῖναι τῆς δαμμάρας διαλύονται μερικῶς μὲν ἐντὸς ψυχρᾶς ἀλκοόλης καὶ αἰθέρος, ἐντελῶς δὲ εἰς ζέουσαν ἀλκοόλην, τερεβινθέλαιον καὶ ξηραινόμενα ἔλαια. Χρήσις αὐτῶν γίνεται μεγάλη εἰς τὴν κατασκευὴν βερνικίων, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως δὲ ταύτης διαιροῦνται κατὰ τὸ Imperial Institut εἰς: 1) δαμμάρα Mata Kuching, κόμμεα σημεῖου τήξεως 87°, ἐξ ὧν λαμβάνονται βερνίκια δίδοντα στρῶμα σκληρὸν καὶ στιλβὸν καὶ 2) δαμμάρα Merawan, κόμμεα σημ. τήξ. 97°, ἐξ ὧν λαμβάνονται βερνίκια κατωτέρας ποιότητος τῆς τῶν πρώτων. Ι. ΜΠ.

δαμμαρίτης (ὁ) (Dammarites) *[Παλαιοφ.]*· βλ. δαμαρίτης.

Δαμναμενεὺς *[Μυθολ.]*. Εἷς τῶν Τελχίνων, μνημονευόμενος ὑπὸ τοῦ Νόννου (Διόν. ιδ' 38). Ἦτο υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ ἀδελφὸς τοῦ Σκέλμιος καὶ τοῦ Λύκου. Μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ ἀπελαθεὶς ἐκ τῆς πατρίδος του—τὸ ὄνομα τῆς ὁποίας οὐδαμοῦ μνημονεύεται—εἰς τὴν χώραν τοῦ Τληπολέμου (Ρόδον) ὑπὸ τῶν υἱῶν τοῦ Ἡλίου Θρίνακος, Μακαρέως καὶ Αὐγέου, κατέστησε τὸ ἔδαφος αὐτῆς ἄγονον, ἀρδεύσας τοῦτο διὰ τῶν ὑδάτων τῆς Στυγός. Μετὰ τῶν ἀδελφῶν του ἐβοήθησε τὸν Διόνυσον κατὰ τὴν ἐκστρατείαν αὐτοῦ εἰς τὴν Ἰνδικήν. Ἡ Ἀφροδίτη ἐνέπνευσεν εἰς τὸν Δαμναμενέα σφοδρὸν ἐρωτικὸν πάθος πρὸς τὴν νύμφην Μελίαν, ἥτις, ἵν' ἀποφύγῃ τὴν καταδίωξίν του, ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐπνίγη. —Δ.

— **Δαμναμενεὺς** *[Μυθολ.]*. Εἷς τῶν Φρυγῶν Ἰδαίων γοήτων, θεράπων τῆς Ἀδραστείας, σύντροφος τοῦ Κέλμιος καὶ τοῦ Ἄκμονος, μετὰ τῶν ὁποίων φέρεται ἀνακαλύψας τὴν τέχνην τῆς σφυρηλατήσεως τοῦ σιδήρου διὰ τοῦ πυρός. —Δ.

Δαμναστής. Ἰατρὸς τῶν βυζαντινῶν χρόνων, συγγραφεὺς ἔργου ἐν χειρογράφῳ (τοῦ ΙΑ' αἰῶνος) ἐν τῇ Λαυρεντιανῇ βιβλιοθήκῃ εὑρισκομένου καὶ πραγματευομένου «Περὶ κυουσῶν καὶ βρεφῶν θεραπείας». Τὸ ἔργον ἀποτελεῖται ἐκ 4 κεφαλαίων, ὧν τὸ μὲν α' πραγματεύεται περὶ τῶν γονίμων καὶ τελειουμένων, τὸ β' περὶ ὀκταμηνιαίου, τὸ γ' περὶ ἐννεαμηνιαίου καὶ τὸ δ' περὶ δεκαμηνιαίου. [Βλ. *Diels*, Die Handschriften der antiken Aerzte II, σελ. 564.] ΑΡ. Π. Κ.

δαμνᾶτες, —η, —ον (ἐκ τοῦ λατ. damnatus)· λέξις τῶν Βυζαντινῶν, δι' ἧς ἐδήλουν τὸν γάμον μεταξὺ ἐπιτρόπου καὶ ἐπιτροπευομένης.

Δαμνεὺς *[Μυθολ.]*. Κορύβας ἐξ Εὐβοίας, εἷς τῶν ἑπτὰ υἱῶν τοῦ Σώκου καὶ τῆς Κόμβης καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἄκμονος, τοῦ Ἰδαίου, τοῦ Πρυμνέως, τοῦ Μίμου, τοῦ Ὠκυθόου καὶ τοῦ Μελισσέως. Ἀποδιωχθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρός του, μετὰ τῆς μητρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, κατέφυγεν εἰς τὴν Κνωσόν, ἐκεῖθεν εἰς τὴν Φρυγίαν καὶ ἐκ τῆς Φρυγίας εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν Μαραθῶνα. Ὁ Κέκρωψ, τιμωρήσας τὸν Σῶκον, κατέστησεν ἐφικτὴν τὴν ἐπάνοδον τοῦ Δαμνέως καὶ τῆς οἰκογενείας του εἰς τὴν πατρίδα των Χαλκίδα. —Δ.

δάμνια (ἡ)· δάφνη, ἄλλως βαϊά.

Δάμνιανη *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Δαμιανόν.

Δάμνιοι. Ἀρχαῖος λαὸς ὅστις κατῴκει κατὰ τὰ δυτικὰ παράλια τῆς ρωμαϊκῆς Βρεττανίας (Βαλεντίαν) πρὸς Ν. τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀντωνίνων. Ὁ λαὸς οὗτος ἦτο συγγενὴς πρὸς τὸν πρὸς τὰ νοτιοδυτικὰ αὐτοῦ κατοικοῦντα λαὸν τῶν Δουμνονίων.

δάμνιππος, (ὁ, ἡ),—ον (τό)· ὁ τοὺς ἵππους δαμάζων, ὁ ἱπποδαμαστής.

Δαμνόνιον *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Ἀλβιῶνος («Ἀλουΐωνος νήσου Βρετανικῆς» *Πτολεμ.* Β, γ, 3) ἐπίσημον καὶ παρ' ἀρχαίοις, ὡς δίδον τὴν ἀφετηρίαν τοῦ μεγίστου πλάτους τῆς ἀγγλικῆς μεγαλονήσου, ὀνομαζόμενον δὲ καὶ *Ὄκρινον*. Ἔκειτο ὀλίγον νοτιώτερον τοῦ Ἀντισεστίου ἢ Βολερίου ἄκρου καὶ ἐχώριζε μετ' αὐτοῦ τὸν Βρεττανικὸν ὠκεανὸν (Μάγχην) ἀπὸ τὸν Οὐεργιούϊον ὠκεανὸν (Bristol Channel). Ταυτίζεται δὲ τὸ Δαμνόνιον πρὸς τὸ σύγχρονον *Καὶπ-Λιζὰρντ* τῶν ὠκεανοπόρων μας (Cape Lizard), οὗ ὁ φάρος ἔχει συντεταγμένας γεωδαιτικάς: πλάτ. 49° 57' 39'' Β, μήκ. 5° 12' 06'' κατὰ τὴν Connaissance des Temps τοῦ Bureau des Longitudes, τοῦ ἔτους 1904. Ὁ Πτολεμαῖος ὑπολογίσας τὸ πλάτος τοῦ ἀκρωτηρίου εἰς να L (51° 1/2), ἐπλανᾶτο κατὰ 1 1/2 μοῖραν ἐπὶ πλέον. Σ. Ε. Λ.

Δαμνὼ *[Μυθολ.]*. Θυγάτηρ τοῦ Βήλου, ἐκ τῆς ὁποίας ὁ Ἀγήνωρ ἀπέκτησε τὸν Φοίνικα, τὴν Ἰσαίαν καὶ τὴν Μελίαν. —Π.

Δαμοδὸς ἢ *Δαμῳδός, Βικέντιος*. Κεφαλλὴν λόγιος, γεννηθεὶς τῷ 1679 ἐν τῷ χωρίῳ Χαβριᾶτα καὶ ἀποθανὼν αὐτόθι τῷ 1759. Νεώτατος ἀπῆλθε πρὸς εὐρυτέραν μόρφωσιν εἰς Ἰταλίαν, καὶ ἐσπούδασε φιλοσοφίαν, ῥητορικὴν καὶ νομικὴν εἰς τὸ ἐν Βενετίᾳ «Φλαγγινιανὸν ἑλληνομουσεῖον» καὶ εἰς τὸ γυμνάσιον τῆς Παδούης. Ἐπανελθὼν μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν του εἰς Κεφαλληνίαν ἤρχισε νὰ ἐξασκῇ τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα, ἐνωρὶς ὅμως ἐγκατέλιπεν αὐτό, μὴ συμβιβαζόμενον πρὸς τὸν χαρακτῆρά του, καὶ ἀπελθὼν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν αὐτοῦ πατρίδα ἵδρυσεν ἐκεῖ, περὶ τὸ 1720, σχολήν, ὅπου συνέρρευσε πλῆθος μαθητῶν ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Δαμοδὸς μέχρι τοῦ θανάτου του δὲν ἔπαυσε νὰ διδάσκῃ.

Ὁ Δαμοδὸς ὑπὸ πολλῶν θεωρεῖται ὡς ὁ πρῶτος εἰσηγητὴς ἐν Ἑλλάδι τῶν νεωτέρων περὶ φιλοσοφίας ἀντιλήψεων, χειραφετήσας αὐτὴν καὶ ὑποδείξας καὶ ἄλλας πηγὰς πλὴν τῶν ὡς μοναδικῶν θεωρουμένων συγγραμμάτων τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους. Πνεῦμα φωτεινὸν κατεῖδεν ὅτι πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς παιδείας τοῦ ὑποδούλου ἔθνους δὲν ἤρκει ἡ μελέτη μόνον τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας. Ἀπὸ τῆς αὐτῆς δὲ ἀρχῆς ὁρμώμενος καὶ ἀκολουθῶν τὸ παράδειγμα τοῦ συμπατριώτου του Μηνιάτη, ὃν θεωρεῖ ὡς διδάσκαλον, ὑπεστήριξεν ὅτι, διὰ νὰ καταστῇ ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ φιλοσοφία ὠφέλιμος εἰς τὸ ἔθνος, πρέπει νὰ γράφεται εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν, τὴν θεωρίαν του δὲ ταύτην ἐφήρμοσε καὶ εἰς τὰ συγγράμματά του, γενόμενος οὕτω, μετὰ τὸν Ν. Σοφιανόν, εἷς τῶν σημαντικωτέρων προδρόμων τοῦ κινήματος τοῦ δημοτικισμοῦ. Ὁ Δαμοδὸς ἔσχε πλείστους μαθητάς, μεταξὺ τῶν ὁποίων διακρίνονται ὁ Μοσχόπουλος καὶ ὁ Εὐγένιος Βούλγαρις.

Ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Δαμοδοῦ ἐδημοσιεύθησαν μετὰ τὸν θάνατόν του ἐν Βενετίᾳ τῷ 1759, ἐπιμελείᾳ Γ. Φατσέα, τότε μητροπολίτου Φιλαδελφείας, ἡ «Ἐπίτομος λογικὴ κατ' Ἀριστοτέλη» καὶ ἡ «Τέχνη ῥητορική». Ἐπίσης ἐδημοσιεύθη ἐν Πέστῃ τῷ 1815 ἡ «Πρᾶξις κατὰ συντομίαν εἰς τὰς ῥητορικὰς ἑρμηνείας». Ἔργα τοῦ Δαμοδοῦ ἀνέκδοτα ἀναφέρονται πολλά, ἐξ ὧν τὸ κυριώτερον, τὴν «Δογματικὴν Θεολογίαν», εἶδεν ὁ Ζαβίρας ἐν Πέστῃ ἑτοίμην πρὸς τύπωσιν· νῦν εὑρίσκεται ἀνέκδοτος ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου Βιέννης. Τοῦ Δαμοδοῦ ἀναφέρονται ἐπίσης «Φυσική», «Μεταφυσική» κ. ἄ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Legrand*. Bibl. hell. au XVIII s. I,498, καὶ Bibl. Ionienne ἀρ.336,369, 869.—*Α. Παπαδοπούλου - Βρετοῦ*. Νεοελλ. Φιλολ. Β' σελ. 55,177.258.—*Α. Μαζαράκη*. Βιογρ. ἐνδόξων ἀνδρῶν Κεφαλλ. (Βεν. 1843) σελ. 140 κ. ἑ.—*Σάθα*. Νεοελλ. Φιλολ σελ.468—469.—*Α. Δημητρακοπούλου*, Προσθῆκαι καὶ διορθώσεις σελ. 80. — *Γ. Ζαβίρα*. Νέα Ἑλλὰς σελ 207—208.—*Ἠλ. Τσιτσεκλῆ* Κεφαλλ. σύμμικτα τ.Ι (1904) σελ. 109 κ. ἑ.—«*Ἑστία*» ΚΟ (1887) σελ. 595 ἀνώνυμος).—*Ε.Δ. Κουρούκλη*, Βικέντιος Δαμοδὸς ἐν «Ἑλλην. Γράμματα» τ. Β' (1928) σελ. 324. Δ Ν Π.

Δαμοκλείδας. Εἷς τῶν εἰς Ἀθήνας καταφυγόντων 300 ἢ 400 φυγάδων Θηβαίων μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Σπαρτιάτου Φοιβίδα κατὰ τὸ 383 π. Χ. κατάκτησιν τῆς Καδμείας καὶ εἷς τῶν 12 γενναιοτέρων ἐκ τῶν 112 φυγάδων, οἵτινες ἀνέλαβον τὴν ἐπικίνδυνον ἐπιχείρησιν νὰ εἰσέλθωσιν ἐν καιρῷ νυκτὸς εἰς τὰς Θήβας καὶ νὰ ἐπαναστατήσωσι πάντας κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων. Ἡ πολεμικὴ αὕτη ἐπιχείρησις ἐπέτυχε, διότι οἱ 12 Θηβαῖοι μεταμφιεσμένοι εἰς κυνηγοὺς εἰσῆλθον ἐν καιρῷ νυκτὸς εἰς τὰς Θήβας καὶ συγκροτήσαντες ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Χάρωνος μετὰ 36 συνωμοτῶν κατοίκων ἐν Θήβαις πολεμικὸν συμβούλιον, προέβησαν εἰς τὰς ἐνεργείας ἐκείνας αἵτινες ἀπέδοσαν κατὰ τὸ 379 π. Χ. τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὰς Θήβας. Κατὰ τὸ συγκροτηθὲν πρὸ τῆς ἐν Λεύκτροις μάχης (371 π.Χ.) πολεμικὸν συμβούλιον ὡς βοιωτάρχος ἦτο ὑπὲρ τῆς γνώμης νὰ μὴ συνάψωσι μάχην πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, ἀλλ'

Digitized by Google

ἀφοῦ ἐξασφαλίσωσι τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδάς των εἰς τὴν Ἀττικὴν ν' ἀμυνθῶσιν ἐντὸς τῶν τειχῶν τῶν Θηβῶν κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων. Κατίσχυσεν ὅμως ἡ γνώμη τοῦ Ἐπαμεινώνδα καὶ οὕτω διὰ τῆς ἐν Λεύκτροις μάχης ἐτέθη ὁ θεμέλιος λίθος τοῦ μεγαλείου τῶν Θηβῶν. ΚΑΨ.

Δαμοκλῆς. Δωρικὸς τύπος τοῦ Δημοκλῆς (βλ. λ.).

— Δαμοκλῆς. Αὐλικὸς τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν Διονυσίου τοῦ πρεσβυτέρου. Ἐπειδὴ οὗτος καὶ ἐθαύμαζε τὸν κύριόν του διὰ τὴν μεγάλην εὐτυχίαν του καὶ ἐξεπλήσσετο διότι αὕτη ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ηὔξανεν, ὁ τύραννος, διὰ ν' ἀντιληφθῇ ὁ Δαμοκλῆς ἀλληγορικῶς τίνες εἶναι αἱ ἀπολαύσεις τοῦ μεγαλείου, ἠρώτησεν αὐτὸν ἂν θὰ ἤθελε νὰ δοκιμάσῃ ἐπ' ὀλίγον καὶ αὐτὸς τὴν εὐτυχίαν του. Ὁ Δαμοκλῆς ἐδέχθη εὐχαρίστως. Τότε ὁ τύραννος διέταξε νὰ ἐνδύσουν αὐτὸν μὲ βασιλικὴν στολὴν καὶ νὰ καθίσουν αὐτὸν ἔπειτα ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου διὰ ν' ἀποδοθῶσιν εἰς αὐτὸν αἱ προσήκουσαι βασιλικαὶ τιμαί. Ἔγινε καὶ τοῦτο. Μετὰ ταῦτα εἶπε νὰ καθίσωσιν αὐτὸν ἐπὶ τῆς βασιλικῆς τραπέζης διὰ ν' ἀπολαύσῃ καὶ τὰ ἐκλεκτὰ φαγητά, ἅτινα παρετίθεντο εἰς τὸν τύραννον. Ἐνῷ δὲ οὕτως εἶχεν ἀπολαύσει ὅλα τὰ ἀγαθά, διὰ τὰ ὁποῖα ἐμακάριζε τὸν Διονύσιον, τὴν βασιλικὴν περιβολήν, τὰς βασιλικὰς τιμὰς (εἶχον διαταχθῆ οἱ αὐλικοὶ νὰ τιμῶσιν αὐτὸν ὡς ἐὰν ὁ Δαμοκλῆς ἦτο ὁ τύραννός των) καὶ τὰ βασιλικὰ γεύματα, κατὰ τύχην ἔφερε τὸ βλέμμα πρὸς τὴν ὀροφὴν τῆς αἰθούσης καὶ παρετήρησεν, ὅτι ἀκριβῶς ἐπάνω ἀπὸ τὴν κεφαλήν του ἐκρέματο μία σπάθη συγκρατουμένη ἐξ ἱππείων τριχῶν. Ἀπ' ἐκείνης τῆς στιγμῆς κατελήφθη ὑπὸ τοσούτου φόβου, ὥστε οὐδεμία τῶν βασιλικῶν τιμῶν ἱκανοποίει αὐτὸν καὶ οὐδὲν τῶν βασιλικῶν ἀγαθῶν ηὐχαρίστει τὴν ψυχήν του. Παρεκάλεσε δὲ τὸ ταχύτερον νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς αὐτὸν ὁ Διονύσιος ν' ἀναλάβῃ τὴν προτέραν του θέσιν. Οὕτως ἐδιδάχθη ὅτι οἱ τύραννοι δὲν εἶναι τόσον εὐτυχεῖς ὅσον φαίνονται. Ἐκ τοῦ χαρακτηριστικοῦ αὐτοῦ τῆς αὐλῆς τοῦ Διονυσίου ἐπεισοδίου προῆλθεν, ὡς ἐπιστεύετο, ἡ παροιμιώδης φράσις «σπάθη τοῦ Δαμοκλέους», διὰ νὰ δοθῇ παραστατικώτερα ἡ εἰκὼν τοῦ πλήρους ἀνησυχιῶν βίου τῶν τυράννων. ΚΑΨ.

Δαμοκράτης. Δωρικὸς τύπος τοῦ Δημοκράτης (βλ. λ.).

— Δαμοκράτης. Ρόδιος τορευτὴς σκύφων. Διὰ τῆς δεξιοτεχνίας του ἐπέτυχε νὰ διαφημισθῶσιν οἱ ροδιακοὶ σκύφοι ἐξ ἴσου μὲ τοὺς ἕως τότε διαπεφημισμένους ἡρακλεωτικούς.

— Δαμοκράτης, *Σερβίλιος*. Ἄριστος ἰατρὸς κατὰ Γαληνόν, ζήσας κατὰ τὴν Α' μ. Χ. ἑκατονταετηρίδα, σύγχρονος τοῦ Ἀνδρομάχου τοῦ πρεσβυτέρου, συγγράψας κατὰ τὸ 65 μ. Χ. πλεῖστα εἰς ἰαμβικοὺς στίχους φαρμακολογικὰ ἔργα, ὧν τίτλοι τινές, οἷον «Κλινικός», «Φιλίατρος», «Πυθικός», «Βιβλία τῶν φαρμακῶν», «Περὶ τῆς τῶν ἀντιδότων σκευασίας» διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν. ΑΡ. Π. Κ.

Δαμόκριτος. Δωρικὸς τύπος τοῦ Δημόκριτος (βλ. λ.).

— Δαμόκριτος. —1) Αἰτωλὸς ἐκ Καλυδῶνος. Ἀνῆκεν εἰς τὸ ἐχθρικὸν πρὸς τοὺς Ρωμαίους πολιτικὸν κόμμα τῶν Αἰτωλῶν καὶ δὶς μὲν ἐξελέγη στρατηγὸς τῆς Αἰτωλικῆς συμπολιτείας, κατὰ τὸ 200 π. Χ. καὶ κατὰ τὸ 193, ἅπαξ δέ, κατὰ τὸ 198 π. Χ., πρέσβυς αὐτῆς εἰς Ρώμην.

—2) Ἀχαιός. Εἷς ἐκ τῶν 1000, τῶν μεταβάντων κατὰ τὸ 168 π. Χ. εἰς Ρώμην διὰ ν' ἀπολογηθῶσι διὰ τὴν ἐναντίον των κατηγορίαν, ὅτι εἶχον ἔλθει εἰς συνεννόησιν πρὸς τὸν κηρύξαντα πόλεμον κατὰ τῆς Ρώμης βασιλέα τῆς Μακεδονίας Περσέα. Οὗτος κατὰ τὸ 150 π. Χ., ὅτε ὁ Ἀνδρίσκος, ὁ ἐπικαλούμενος Ψευδοφίλιππος, ἐκήρυξε πόλεμον κατὰ τῆς Ρώμης, παρέσυρε τοὺς Ἀχαιοὺς εἰς πόλεμον κατὰ τῆς Σπάρτης, ἂν καὶ οἱ Ρωμαῖοι εἶχον ἀξιώσει ν' ἀναμείνωσιν ἀμφότεροι, Ἀχαιοὶ καὶ Λακεδαιμόνιοι, τὴν ἄφιξιν τῶν Ρωμαίων πρέσβεων, οἵτινες θὰ ἔκρινον τὰς μεταξύ των διαφοράς. Κατὰ τὸν πόλεμον αὐτὸν ἡττήθησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, καὶ οἱ Ἀχαιοὶ θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ καταλάβωσι τότε τὴν Σπάρτην, ἂν δὲν ἀπέσυρεν ἐκ τῶν προθύρων αὐτῆς τοὺς τούτους ὁ Δαμόκριτος. Διὰ τὴν ἐνέργειάν του ταύτην ἐτιμωρήθη ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν διὰ προστίμου 50 ταλάντων, ἐπειδὴ δὲ δὲν ἠδυνήθη νὰ πληρώσῃ ταῦτα, ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἐκ Πελοποννήσου.

—3) Ἱστοριογράφος ἀκμάσας κατὰ τὸ μεταξὺ τοῦ Α' π. Χ. καὶ Α' μ. Χ. αἰῶνος χρονικὸν διάστημα. Ἔγραψε περὶ τῶν Ἰουδαίων, τοὺς ὁποίους ἔκρινε πολὺ δυσμενῶς, καὶ «Τακτικὰ» εἰς δύο βιβλία. Τὰ ἀποσπάσματα τῶν συγγραμμάτων του περιελήφθησαν εἰς τὰ «Fragmenta historicorum Graecorum».

—4) Σικυώνιος χαλκουργός. Ὁ Παυσανίας μνημονεύει (VI. 3.5) ἕνα ἀνδριάντα αὐτοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ, τὸν τοῦ Ἠλείου Ἵππου, ὅστις εἶχε νικήσει ἐν πυγμῇ παῖδας, ἄλλοι δὲ ἀνδριάντας «φιλοσόφων». ΚΑΨ.

δαμολικὸν *ὀξύ*· βλ. δαμαλουρικὸν ὀξύ.

Δαμολῖνος. Ὄνομα ἐνετικῆς οἰκογενείας ἀκμασάσης ἐν Κρήτῃ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς φραγκοκρατίας. Γνωστὰ μέλη αὐτῆς εἶναι ὁ *Μάρκος* καὶ ὁ *Γεώργιος*. Ὁ πρῶτος μετὰ τοῦ Ἰωάννου Ἀρδιζών, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βαρθολομαίου Γραδενίγου, ἁρμοστοῦ Κρήτης, διεδέχθη αὐτὸν εἰς τὴν ἀρχηγίαν τῶν στρατευμάτων κατὰ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Δαιμονογιάννηδων Δρακοντοπούλων κ.ἄ. κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΓ' ἑκατονταετηρίδος. Ὡς τοιοῦτος προέβη εἰς πολιορκίαν τοῦ φρουρίου τῆς Σητείας, τὴν ὁποίαν ἔλυσεν ἀποσυρθεὶς εἰς Χάνδακα, ὅτε ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Νικαίας ἔπεμψε 12 γαλέρας εἰς βοήθειαν τῶν ἐπαναστατῶν. Ὁ ἕτερος μνημονεύεται εἰς ἐκτενὲς διάταγμα τῆς Βενετικῆς δημοκρατίας μεταξὺ τῶν ἀμνηστευομένων ὑπὸ τῆς μητροπόλεως ἐκγόνων τῶν ἐπαναστατῶν τοῦ 1363. —Β.

Δαμόνικος. Δωρικὸς τύπος τοῦ Δημόνικος (βλ. λ.).

— Δαμόνικος καὶ *Δαμόνεικος*. —1) Ἠλεῖος. Εἰς τοῦτον ἐπεβλήθη κατὰ τὴν 192αν Ὀλυμπιάδα πρόστιμον ὑπὸ τῶν Ἑλλανοδικῶν, διότι οὗτοι ἔμαθον ὅτι ἐπιθυμῶν (ὁ Δαμόνικος) νὰ νικήσῃ ὁ υἱός του Πολύκτωρ εἰς τὴν πάλην τὸν Σμυρναῖον Σώσανδρον, ἔδωκε χρήματα εἰς τὸν πατέρα του, ἵνα προσποιηθῇ ὁ υἱός του ὅτι ἡττήθη κατὰ τὴν πάλην. Ἐκ τοῦ ἐπιβληθέντος εἰς αὐτὸν καὶ τὸν πατέρα τοῦ Σωσάνδρου (Σώσανδρον καὶ αὐτὸν καλούμενον) προστίμου κατεσκευάσθησαν δύο ἀγάλματα, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἓν μὲν ἐστήθη εἰς τὸ γυμνάσιον τῶν Ἠλείων, τὸ ἕτερον δὲ ἐν τῇ ἱερᾷ Ἄλτει πρὸ τῆς Ποικίλης στοᾶς.—2) Θεσπιεύς. Ἦτο υἱὸς τοῦ Δάμωνος καὶ ἔζησε κατὰ τὸν Β' μ.Χ. αἰῶνα. Μνημονεύεται ὡς νικήσας εἰς τινα ποιητικὸν ἀγῶνα διὰ τοῦ ἔργου του «Ποίημα εἰς τὰς Μούσας». ΚΑΨ.

— Δαμόνικος ὁ *Ἀντιοχεύς*. Βυζαντινὸς στρατιωτικὸς ἐπὶ Λέοντος Α'. Ἐφονεύθη ἐν Μερκουρίῳ παρὰ τὴν Καρχηδόνα, κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Γιζερίχου πυρπόλησιν τοῦ βυζαντινοῦ στόλου.

Δαμόξενος. Ἕλλην κωμῳδιογράφος ἀκμάσας ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸν Γ' π. Χ. αἰῶνα. Συνέθεσε μέγαν ἀριθμὸν κωμῳδιῶν, ὧν περιεσώθησαν μέχρις ἡμῶν ἐλάχιστα ἀποσπάσματα. Τὸ πρῶτον ἀνευρεθὲν ἀπόσπασμα ἔργου αὐτοῦ ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ συλλογῇ «Fragmenta ex tragoediis et comoediis graecis» τοῦ Γροτίου (Παρίσιοι 1626). Ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι γνωσταὶ αἱ δύο κωμῳδίαι «Αὐτὸν πενθῶν», τῆς ὁποίας διεσώθησαν 5 μόνον στίχοι, καὶ οἱ «Σύντροφοι», ἧς ἐσώθησαν 68 μόνον στίχοι. Ἐξ ἑτέρας αὐτοῦ τραγῳδίας ἀγνώστου τίτλου ἐσώθησαν 12 στίχοι. —Β.

— Δαμόξενος. Συρακόσιος ἀθλητής, ἀντίπαλος τοῦ Ἐπιδαμνίου Κρεύγα εἰς τὰ Νέμεα. Συνεφώνησε μετ' αὐτοῦ, ὅπως πρὸς λῆξιν τοῦ ἀμφιρρόπου ἀγῶνος των καταφέρουν ἕκαστος κατὰ τοῦ ἀντιπάλου του ἀνὰ ἓν ἐλεύθερον κτύπημα. Καὶ ὁ μὲν Κρεύγας ἐτραυμάτισεν αὐτὸν εἰς τὴν κεφαλήν, αὐτὸς δὲ παραβὰς τὴν συμφωνίαν κατήγαγε κατὰ τοῦ ἀντιπάλου του ἐπανειλημμένα κτυπήματα, διέρρηξε τὸν θώρακα τοῦ Κρεύγα καὶ ἐξήγαγε τὰ ἐντόσθιά του. Καὶ ὁ μὲν Κρεύγας ἐστεφανώθη καὶ νεκρὸς ἔτι, ὁ δὲ Δαμόξενος ἐθεωρήθη ὡς φονεύς.

δαμοσία (=δημοσία), ἐνν. *σκηνή*. Ἐκαλοῦντο ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Σπάρτῃ: «οἱ περὶ δαμοσίαν» οἱ ἐν καιρῷ ἐκστρατείας συσκηνοῦντες καὶ συνδειπνοῦντες μετὰ τοῦ βασιλέως Σπαρτιᾶται, οἱ ἀποτελοῦντες οὕτω εἰπεῖν τὸ ἐπιτελεῖον αὐτοῦ. Οὗτοι ἦσαν οἱ ἐξ πολέμαρχοι, διοικηταὶ τῶν 6 μορῶν (μοιρῶν, ταγμάτων), συνεσκήνουν δὲ μετὰ τοῦ βασιλέως διὰ νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ εἰς πᾶσαν στιγμὴν συγκρότησις πολεμικοῦ συμβουλίου (*Ξεν*. Λακ. πολ. ιγ' 1), καὶ οἱ τρεῖς ὅμοιοι, οἵτινες ἐμερίμνων περὶ τῆς προμηθείας τῶν ἀναγκαιούντων εἰς τὸν βασιλέα. ΚΑΨ.

Δαμόστρατος βλ. Δημόστρατος.

Δαμουλάκης, *Χατζηκωσταντῆς*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Σφακίων καὶ ἰδιοκτήτης τῆς γολέττας «Τάπια», ἥτις διετέθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἁρμοστοῦ Τομπάζη καὶ τοῦ Ρενιέρη, καὶ ἐχρησιμοποιήθη πρὸς μεταφορὰν ὁπλοφόρων καὶ πολεμεφοδίων. Τῷ 1825 ὅμως ἡ γολέττα ἡ μαλωτίσθη καὶ κατεστράφη ἐν Ἱεραπέτρᾳ, ὁ δὲ Δαμουλάκης, διασωθεὶς μετὰ τοῦ πληρώματός του, ἐξηκολούθησε καὶ κατὰ ξηρὰν τὸν ἀγῶνα. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲν ἔπαυσε πολεμῶν καὶ κατὰ ξηράν, μετασχὼν πλείστων μαχῶν, διακριθεὶς μάλιστα εἰς Ἀσκύφου, Μαλάξαν καὶ Κάντανον. Εἰς τὸ Φραγκοκάστελον ἐτραυματίσθη. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἐγκατεστάθη εἰς Μύκονον, ὅπου ἀπέκτησε νέον πλοῖον. Γ. Δ. Κ.

Δαμούλας, *Λαυρέντιος*. Στρατιωτικὸς ἐπιθεωρητὴς (προβεδοῦρος, proveditore) ἐν Χάνδακι (Ἡρακλείῳ) τῆς Κρήτης ἐπὶ Καντανώλου. Οὗτος κατήργησε τὴν μισθοδοσίαν τῶν ναυτολογίων καὶ ἐπεστάτησε κατὰ τὴν διὰ τῆς βίας ναυτολογίαν Κρητῶν τῷ 1570 (*Ψιλάκι*, Ἱστορ. Κρήτης Β' 231 καὶ Παραρτ. 17 καὶ 86). Ε. Γ.

Δαμουλιανάτα [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Ἀνωγητῶν τῆς ἐπαρχίας Πάλης τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτοικοι (1928) 579.

Δαμουλιάνος *Δημήτριος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Ζακύνθου. Ἐγεννήθη τῷ 1792. Μυηθεὶς εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας εἰργάσθη μετὰ πολλοῦ ζήλου διὰ τὴν ἐπανάστασιν. Θαυμαστὴς τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, τὸν ἠκολούθησεν ἐπὶ μακρὸν εἰς τὰς ἀνὰ τὴν Δυτικὴν Στερεὰν Χέρσον Ἑλλάδα πολεμικάς του περιπετείας, κινδυνεύσας σοβαρῶς κατὰ τὴν πρώτην πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου. Κατόπιν ἐπεδόθη εἰς τὸ πολεμικὸν ναυτικὸν καὶ ἐπιβὰς τοῦ πλοίου «Ἅγιος Νικόλαος», ἀνήκοντος εἰς τὸν ἐξάδελφόν του Εὐστάθιον, ἐγένετο ἄριστος εἰς τὴν ἀκτοπλοΐαν, διαφυγὼν πλειστάκις τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα, μέχρι τοῦ 1825, ὅτε τὸ πλοῖον ἐβυθίσθη ἐν Νεοκάστρῳ. Ἐξοπλίσας ὅμως μετά τινα χρόνον ἕτερον πλοῖον ἐπεδίωκε νὰ μεταφέρῃ πολεμιστὰς ἀπὸ τὴν ἔναντι τοῦ Ἀστακοῦ νησῖδα Κάλαμον, ὅτε τῷ 1827 συνελήφθη ὑπὸ ἀγγλικοῦ σκάφους καὶ ἐχαρακτηρίσθη ὡς πειρατής. Δικασθεὶς ἐν Ἰθάκῃ, κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ τὸν κίνδυνον τῆς ἀγχόνης διὰ καταδίκης εἰς δεκαετῆ δεσμά, μετὰ δὲ τὴν ἄφιξιν τοῦ Καποδιστρίου ἀπέδρασεν ἐκ τῆς ἑπτανησιακῆς φυλακῆς. Διορισθεὶς ὑποπλοίαρχος εἰς τὸ κυβερνητικὸν πλοῖον «Γοργώ», ἐπὶ μακρὸν ὑπηρέτησε τὸ κράτος, καταπολεμῶν ἐν τῇ Δυτικῇ Ἑλλάδι τὴν ἀκτοπλοϊκὴν πειρατείαν, ἥτις ἐξηκολούθει, παρὰ τὰ λαμβανόμενα αὐστηρὰ μέτρα. Ἀπεβίωσε συνταξιοῦχος τῷ 1858.

—2) *Διονύσιος*. Ἐξάδελφος τοῦ προηγουμένου. Εὔπορος Ζακύνθιος, σπουδάσας εἰς τὸ Πατάβιον καὶ ἐνασκῶν εἰς Ζάκυνθον τὴν φαρμακευτικὴν καὶ χημείαν. Μυηθεὶς καὶ οὗτος εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, μετ' ἀπαραμίλλου ζήλου ἐπεδόθη εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ Ἀγῶνος. Διέθεσε μικρὸν κατὰ μικρὸν πᾶσαν τὴν περιουσίαν του εἰς τὸν καταρτισμὸν σωμάτων, τὰ ὁποῖα ἔστελλε πρὸς τὸν Θεόδωρον Κολοκοτρώνην, ὡς καὶ εἰς τὴν λαθραίαν ἀποστολὴν πολεμοφοδίων εἰς Πελοπόννησον. Καταγγελθεὶς τῷ 1821 ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Ἄδαμ, σταλέντος ἐπὶ τούτῳ διὰ νὰ προβῇ εἰς ἀνακρίσεις ἐξ ἀφορμῆς τῶν γεγονότων τοῦ Λαγανᾶ τῶν προκληθέντων ἀπὸ τὸν Ἄγκεϋ, ἐφυλακίσθη καὶ πολλὰ ὑπέφερε μέχρις ὅτου κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ ἐκ Ζακύνθου. Ἡ ἐπιτροπὴ ἐκδουλεύσεων τὸν κατέταξεν εἰς τὴν Δ' τάξιν τῶν πολιτικῶν.

—3) *Εὐστάθιος*. Συγγενὴς τῶν ἀνωτέρω, πλοιοκτήτης τοῦ βρικίου «Ἅγιος Νικόλαος». Ἐπολέμησε γενναίως εἰς πολλὰς περιστάσεις. Ἐφονεύθη εἰς Νεόκαστρον, ὅπου ἐβυθίσθη καὶ τὸ πλοῖόν του.

—4) *Παναγιώτης*. Ἀδελφὸς τοῦ Δημητρίου, ὁ λεγόμενος καὶ *Πατρινός*, πρὸς διαστολὴν τῶν ἐν Ζακύνθῳ παραμεινάντων κλάδων τῆς οἰκογενείας. Εὔπορος σταφιδέμπορος ἀναλώσας τὴν περιουσίαν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς πατρίδος. Τραυματισθεὶς κατὰ τὰ πρῶτας συρράξεις ἐν Πάτραις, ἀνεχώρησε μετὰ πολλῶν ἄλλων Ζακυνθίων, χάρις εἰς τὴν προστασίαν τοῦ Γάλλου προξένου Πουκεβίλ. Ὑπῆρξε φίλος τοῦ κόμητος Ρώμα, μεθ' οὗ συνειργάσθη. Ἀπέθανε τῷ 1837 ἐν Ἰταλίᾳ. Γ. Δ. Κ.

δαμουρίτης (ὁ) (Damourit) [*Ὀρυκτολ.*]. Ὀρυκτόν, τὸ ὁποῖον εἶναι σερικιτικός, ὅμοιος δηλαδὴ πρὸς τάλκην, στιφρὸς μοσχοβίτης (βλ. λ.). Εὑρέθη εἰς τὸ Pontivy, Horsjöberg, Pregratten τοῦ Τυρόλου, Reschitza τοῦ Βανάτου καὶ ἀλλαχοῦ. Γ. Κ. Γ.

Δαμούχαρι [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Αὐλὼν τῆς Αἰξώνου ἀκτῆς τοῦ Θετταλομαγνησίας, διανοιγόμενος (πλάτ. 39° 24' 20" Β, μῆκ. 23° 12' 05", χάρτ. ἀγγλ. 1556: Gulf of Volo with the Oreos and Talanta channels) εἰς μῆκος 18 μίλ. ΒΒΔ τοῦ ἀκρωτηρίου Προμύρι καὶ εἰς 3³/₈ μίλ. ΝΑ τοῦ Χορευτοῦ τῆς Ζαγορᾶς. Σ. Ε. Λ.

δαμόφιλον (τὸ) (Damophilum) [*Ζωολ.*]. Γένος ττιμνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *τροχιλιδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος ἰθαγενὲς τῆς Ἐκουατόρης καὶ τῆς Νέας Γρενάδης, τὸ *δαμόφιλον τὸ ἀξιέραστον* (Damophilum amabilis), ὅπερ ἔχει μῆκος 8 ἑκατοστομέτρων, σῶμα μᾶλλον ἐκτενὲς τοῦ, πτέρυγας ἀνεπτυγμένας, οὐρὰν πλατεῖαν, τετραγωνικὴν κατὰ τὸ ἄκρο-

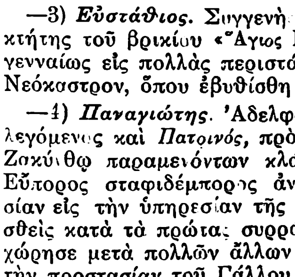

Δαμόφιλον τὸ ἀξιέραστον.

της, ῥάμφος λεπτὸν καὶ ἐπίμηκες καὶ πόδας λεπτοτάτους καὶ βραχεῖς. Ὁ χρωματισμός του εἶναι ποικίλος, πρασινοχρυσίζων κατὰ τὴν ῥάχιν, στιλπνῶς κυανοῦς κατὰ τὸν λαιμόν, μὲ παρειὰς λευκὰς καὶ διὰ μελανῶν λωρίδων διαποικιλλομένας, καὶ οὐρὰν πυρρομέλαιναν. Ὁ χρωματισμὸς οὗτος ἀπαντᾷ εἰς τὰ ἄρρενα· ἡ θήλεια εἶναι λευκόφαιος κατὰ τὴν ῥάχιν καὶ πρασίνη κατὰ τὴν κοιλίαν μὲ κυανᾶς κηλῖδας. Δ. Ν. Π.

Digitized by Google

Δαμόφιλος. Δωρικὸς τύπος τοῦ Δημόφιλος (βλ. λ.).

—**Δαμόφιλος.** —1) Εἷς τῶν βοιωταρχῶν κατὰ τὸ ἔτος τῆς συγκροτήσεως τῆς ἐν Λεύκτροις μάχης (371 π. Χ.). Κατὰ τὸ πρὸ τῆς μάχης συγκροτηθὲν πολεμικὸν συμβούλιον μετὰ τοῦ Δαμοκλείδα καὶ Σιμαγγέλου ἐτάχθη ὑπὲρ τῆς γνώμης, ὅτι συνέφερεν εἰς τοὺς Βοιωτοὺς νὰ μὴ συνάψωσι μάχην ἐκ τοῦ συστάδην πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, ἀλλὰ ν' ἀμυνθῶσιν ὄπισθεν τῶν τειχῶν τῶν βοιωτικῶν πόλεων.

—2) Ἕλλην ζωγράφος καὶ ἀγγειοπλάστης ζήσας ἐν Ρώμῃ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος. Πιθανώτατα εἶναι ὁ αὐτὸς μὲ τὸν Δαμόφιλον, τὸν Ἱμεραῖον ζωγράφον, ὅστις μνημονεύεται ὡς διδάσκαλος τοῦ Ζεύξιδος. Ὁ Δαμόφιλος μετὰ τοῦ Γοργάσου θεωροῦνται ὡς οἱ εἰσηγηταὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ρυθμοῦ εἰς τὰ ρωμαϊκὰ οἰκοδομήματα, ἅτινα μέχρι τῶν χρόνων αὐτῶν ἦσαν ἐτρουσκικοῦ (τυρρηνικοῦ) ρυθμοῦ. Μετὰ τοῦ αὐτοῦ Γοργάσου εἰργάσθησαν πρὸς διακόσμησιν τοῦ ἐν Ρώμῃ ναοῦ τῆς Δήμητρος κατ' ἐντολὴν τοῦ Σπουρίου Κασσίου κατὰ τὸ 493 π.Χ.

—3) Εἷς τῶν ναυάρχων τῶν Ροδίων (καλούμενος καὶ *Δημόφιλος* ὑπὸ τινων συγγραφέων) κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ πολιορκίαν τῆς Ρόδου (305 π. Χ.). Οὗτος μετὰ 3 πλοίων ἐπετέθη παρὰ τὴν νῆσον Κάρπαθον κατὰ μιᾶς νηοπομπῆς καὶ ἄλλα μὲν τῶν πλοίων κατεβύθισεν, ἄλλα δὲ ἐνέπρησεν, ἀπεκόμισε δὲ καὶ πολλοὺς αἰχμαλώτους καὶ τρόφιμα καὶ ἄλλας προμηθείας, αἵτινες ἀπεστέλλοντο πρὸς τὸν πολιορκοῦντα τὴν Ρόδον Δημήτριον.

—4) Εἷς πλούσιος ἐκ Σικελίας, ὅστις διὰ τῆς σκληρότητός του πρὸς τοὺς δούλους ἔγινεν ὑπαίτιος τοῦ πρώτου Σικελικοῦ Δουλικοῦ πολέμου, κατὰ τὸν ὁποῖον κατεσφάγη ὑπὸ δούλων ἔν τινι θεάτρῳ κατὰ τὸ 139 π. Χ.

—5) Σοφιστής τις ἐκ Βιθυνίας ζήσας περὶ τὸ τέλος τοῦ Β' μ.Χ. αἰῶνος. Εἶχεν υἱοθετηθῆ ὑπὸ τοῦ Ρωμαίου Ποπλίου Σαλβίου Ἰουλιανοῦ, ὑπατεύσαντος κατὰ τὸ 175 μ. Χ., καὶ εἶχε γράψει περὶ ποικίλων πραγμάτων. ΚΑΨ.

Δαμοφῶν. Δωρικὸς τύπος τοῦ Δημοφῶν (βλ.λ.).

—**Δαμοφῶν.** —1) Εἷς τῶν ἐν Κορίνθῳ Σισυφιδῶν, υἱὸς τοῦ Θόαντος καὶ ἀπόγονος τοῦ Ὀρνυτίωνος, υἱοῦ τοῦ Σισύφου.

—2) Τύραννος τῆς ἐν Ἠλείᾳ πόλεως Πίσης περὶ τὸ 600 π. Χ., ὑπὸ τοῦ ὁποίου πολλὰ κακὰ ἔπαθον οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως Ἤλιδος. Μὴ θέλοντες νὰ εἶναι συνυπεύθυνοι τῆς πρὸς τοὺς Ἠλείους διαγωγῆς του οἱ Πισᾶται, συνεφώνησαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δαμοφῶντος πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς Ἤλιδος ν' ἀναθέσωσιν εἰς 16 γυναῖκας, ἐκλεγείσας ἐκ τῶν 16 πόλεων τῆς ὅλης Ἠλείας, νὰ διαλύσωσι τὰς μεταξύ των διαφοράς. Αὗται ἔφερον εἰς αἴσιον πέρας τὸ ἔργον των, ἔθεσαν μετὰ ταῦτα τὸν ἀγῶνα Ἡραῖα καὶ ὥρισαν νὰ τελῶνται δύο χοροί, ὁ τῆς Φυσκόας καὶ ὁ τῆς Ἱπποδαμείας.

—3) Περίφημος ἐκ Μεσσήνης τῆς Πελοποννήσου ἀνδριαντοποιός, ζήσας κατὰ τὸ τέλος τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος. Ἐκ τῶν ἐν τῇ πατρίδι του πολλῶν ἔργων αὐτοῦ ἐφημίζοντο ὡς κάλλιστα τὸ ἄγαλμα τῆς μητρὸς τῶν Θεῶν καὶ τὸ τῆς Λαφρίας Ἀρτέμιδος. Ἐν Αἰγίῳ ἔργα αὐτοῦ ἦσαν τὸ ἄγαλμα τῆς Εἰλειθυίας, τὸ τῆς Ὑγείας καὶ τὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ἐν Μεγαλοπόλει τὰ τῶν μεγάλων Θεῶν Δήμητρος καὶ Κόρης καὶ ἐν τῷ ἱερῷ τῆς παρὰ τὴν Λυκοσούραν τῆς Ἀρκαδίας Δεσποίνης (Περσεφόνης), τὸ ἄγαλμα τῆς Δήμητρος κρατούσης δᾶδα, τῆς Δεσποίνης σκῆπτρον καὶ τὰ ἀγάλματα ἄλλων θεοτήτων, ὡς καὶ τοῦ Τιτᾶνος Ἀνύτου, ἅπαντα κολοσσιαῖα. Ἐκ τῶν τελευταίων ἀπόκεινται σήμερον εἰς τὸ Ἐθνικὸν ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον, μεταφερθεῖσαι ἐκ τῆς Λυκοσούρας ἔνθα ἀνευρέθησαν κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τῆς ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας (1892) τρεῖς κεφαλαί, ἐκ τῶν ὁποίων μία ἀνῆκεν εἰς τὴν Δήμητρα καὶ μία εἰς τὸν Ἄνυτον. Ὁ Δαμοφῶν ἐφημίζετο καὶ ὡς ἄριστος μιμητὴς τῶν ἔργων τοῦ Φειδίου, διὰ τοῦτο εἰς αὐτὸν ἀνέθεσαν οἱ Ἠλεῖοι τὴν ἐπισκευὴν τοῦ βλαβέντος ἐν Ὀλυμπίᾳ χρυσελεφαντίνου ἀγάλματος τοῦ Διός. ΚΑΨ.

Δαμόχαρις. Δωρικὸς τύπος τοῦ Δημόχαρις (βλ. λ.).

—**Δαμόχαρις.** Γραμματικὸς καὶ ποιητὴς καταγόμενος ἐκ τῆς Κῶ καὶ ἀκμάσας κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Τινὰ τῶν ἐπιγραμμάτων του ὑπάρχουσιν ἐν τῇ Παλατίνῃ Ἀνθολογίᾳ. Ε. Γ. Π.

Δάμποβον *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Βαλτοτόπι.

Δαμυλᾶς, Νεῖλος· βλ. Δαμιλᾶς *Νεῖλος*.

Δάμυσος *[Μυθολ.]*. Εἷς τῶν κυριωτέρων Γιγάντων, διακρινόμενος διὰ τὴν ὠκυποδίαν του. Τούτου ὁ ἀστράγαλος, ἀνασκαφεὶς μετὰ τὸν θάνατον ὑπὸ τοῦ Κενταύρου Χείρωνος, ἐνετέθη εἰς τὸν Ἀχιλλέα, ἀντὶ τοῦ ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτοῦ εἰς τὸ πῦρ καέντος ἰδικοῦ του. Ὅταν ὅμως ὁ Ἀχιλλεὺς κατεδιώχθη ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἀπώλεσεν ἐκεῖνον τὸν ἀστράγαλον ἐν τῇ διώξει, κατέπεσεν αἴφνης καὶ ὑπέστη τὸ μοιραῖον ἀποθανών. Αὕτη εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς ἄλλως γνωστῆς παραδόσεως περὶ τοῦ τρωτοῦ αὐτοῦ κατὰ τὴν πτέρναν, ὅπερ ἄλλοι ἄλλως ἀφηγοῦνται. Ὁ μῦθος ἐπλάσθη ἵνα δικαιολογηθῇ ἡ ταχυποδία τοῦ ὁμηρικοῦ ἥρωος. Ι. Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ

Δαμώ. Θυγάτηρ τοῦ Πυθαγόρου. Λέγεται ὅτι ὁ Πυθαγόρας ἐκληροδότησεν εἰς αὐτὴν ἔργα του μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ μὴ τὰ διακοινώσῃ εἰς κανένα ξένον. Αὐτή, ἂν καὶ πτωχὴ καὶ πιεζομένη νὰ τὰ πωλήσῃ ἀντὶ πολλῶν χρημάτων, δὲν ἔπραξε τοῦτο ἀκολουθήσασα τοῦ πατρὸς τὴν ἐντολήν. Ἡ ἱστορία αὐτή, ἡ ὁποία φαίνεται παλαιοτάτη, εἶναι ἄγνωστον πῶς συνδέεται μὲ τὴν πραγματικὴν ἀρχὴν τοῦ πυθαγορείου μυστικοῦ (*Διογ. Λαέρτ.* VIII, 1, 42).

Δαμῳδὸς ἢ *Δαμοδός, Βικέντιος*· βλ. Δαμοδός.

Δάμων. Ἀθηναῖος μουσικὸς ἐκ τοῦ δήμου Ὄας (Οἰας) τῆς Πανδιονίδος φυλῆς, ἀκμάσας κατὰ τὸν Ε' π. Χ. αἰῶνα. Γενόμενος μαθητὴς ἐν τῇ μουσικῇ τοῦ Ἀγαθοκλέους καὶ ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ τοῦ σοφιστοῦ Προδίκου ἐχρημάτισεν ἔπειτα διδάσκαλος τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Περικλέους καὶ ἄλλων ἐπιφανῶν ἀνδρῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Θεωρῶν τὴν μουσικὴν ὡς τὸ ἄριστον μέσον τῆς διαπαιδαγωγήσεως ἀτόμων καὶ λαῶν καὶ μόνας ἐκείνας τὰς ᾠδὰς ἀποδεχόμενος, ὅσαι ἰσχυρῶς κινοῦσι τὴν ψυχήν, εἶπε τὸ πολυθρύλητον ἐκεῖνο, ὅτι «οὐδαμοῦ κινοῦνται μουσικῆς τρόποι ἄνευ νόμων πολιτικῶν τῶν μεγίστων». Ὅθεν ὑπὸ μὲν τοῦ Πλάτωνος χαρακτηρίζεται ὁ Δάμων ὡς «ἀνδρῶν χαριέστατος οὐ μόνον τὴν μουσικήν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα ὁπόσα βούλει ἄξιος συνδιατρίβειν τηλικούτοις νεανίσκοις», ὑπὸ δὲ τοῦ Ἰσοκράτους ὡς ὁ «κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον φρονιμώτατος τῶν Ἑλλήνων» καὶ ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου ὡς «ἄκρος σοφιστής», ἤτοι ἔξοχος φιλόσοφος. Ἰδιαιτέρως δ' ἐτιμᾶτο καὶ ὡς πολιτικὸς σύμβουλος ἐχρησιμοποιεῖτο ὑπὸ τοῦ Περικλέους ὁ Δάμων, ὅστις κατὰ μὲν τὸν κωμικὸν ποιητὴν Πλάτωνα καὶ «ἐξέθρεψε» τὸν Περικλέα ὡς τὸν Ἀχιλλέα ὁ Κένταυρος Χείρων, κατὰ δὲ τὸν Πλούταρχον ὡς ἄριστος γυμναστὴς καὶ διδάσκαλος ἐχρησίμευσεν εἰς τὸν Περικλέα ὄντα ἀθλητὴν τῶν πολιτικῶν. Καὶ πράγματι τὴν πληρωμὴν τακτικοῦ μισθοῦ εἰς τοὺς βουλευτὰς καὶ τοὺς δικαστάς, ἣν εἰσήγαγεν εἰς τὴν πολιτείαν τῶν Ἀθηναίων ὁ Περικλῆς «ἀντιδημαγωγῶν πρὸς τὴν Κίμωνος εὐπορίαν», οἱ παλαιοὶ ἀποδίδουσιν εἰς εἰσηγήσεις τοῦ Δάμωνος, ὅστις ὅμως κατόπιν ὡς «μεγαλοπράγμων καὶ φιλοτύραννος ἐξωστρακίσθη» ἐξ Ἀθηνῶν. Ε. Γ. Π.

—**Δάμων.** Πυθαγόρειος φιλόσοφος, τοῦ ὁποίου κατέστη παροιμιώδης ὁ στενὸς δεσμὸς φιλίας πρὸς τὸν πυθαγόρειον *Φιντίαν ἢ Πυθίαν*. Ἐλέγετο δηλαδὴ ὅτι, ὅτε ὁ Φιντίας ὡς ὕποπτος συνωμοσίας κατεδικάσθη ὑπὸ τοῦ Διονυσίου τοῦ νεωτέρου εἰς θάνατον καὶ ἐζήτησε ν' ἀποφυλακισθῇ ἐπὶ ἐγγυήσει ἐπί τινα χρόνον πρὸς διακανονισμὸν τῶν οἰκογενειακῶν ὑποθέσεών του, ὁ Δάμων προσεφέρθη ν' ἀποθάνῃ ἀντὶ τοῦ φίλου του ἐν ᾗ περιπτώσει δὲν ἐπανήρχετο κατὰ τὴν ὡρισμένην πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς θανατικῆς ποινῆς του ὥραν, καὶ ὅτι ἀγογγύστως ἐπορεύθη εἰς τὸν τόπον τῆς ἐκτελέσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς, διότι ὁ φίλος του δὲν προσῆλθε τὴν ὡρισμένην ὥραν. Ἐνῷ ὅμως τὰ πάντα ἦσαν ἕτοιμα πρὸς θανάτωσίν του, ἔφθασε δρομαῖος ὁ Φιντίας καὶ ἐζήτησε νὰ λάβῃ τὴν θέσιν του, ὁ Δάμων ὅμως ἀντέτεινεν ἰσχυριζόμενος ὅτι αὐτὸς πρέπει νὰ θανατωθῇ, διότι εἶχε παρέλθει ἡ ὁρισθεῖσα προθεσμία διὰ τὴν θανάτωσιν τοῦ Φιντίου. Ὁ Διονύσιος συγκινηθεὶς τότε ἀπὸ μίαν τοιαύτην φιλικὴν ἀφοσίωσιν, ὄχι μόνον ἐχάρισε τὴν ζωὴν εἰς τὸν Φιντίαν, ἀλλὰ καὶ ἐζήτησεν, εἰς μάτην, νὰ προσλάβωσιν αὐτὸν ὡς τρίτον φίλον. Ἡ παράδοσις αὐτὴ ὑπέστη πολλὰς παραλλαγὰς κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, εἰς μίαν μάλιστα ἐξ αὐτῶν, τὴν παρὰ τῷ μυθογράφῳ Ὑγίνῳ, ἤλλαξαν καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἡρώων, οἵτινες ἐκλήθησαν *Μοῖρος* καὶ *Σελινούντιος* ἀντὶ Δάμωνος καὶ Φιντίου· διὰ τοῦτο πιθανώτερον εἶναι ὅτι τὸ ἐπεισόδιον ἐπλάσθη πρὸς χαρακτηρισμὸν τῆς στενῆς μεταξὺ τῶν πυθαγορείων φιλίας.

—**Δάμων.** Υἱὸς τοῦ Ἀθηναίου Εὐκτήμονος καὶ ἀδελφὸς τοῦ *Φιλογένους*. Κατὰ τὴν παρὰ Παυσανίᾳ παράδοσιν ἀμφότεροι οἱ ἀδελφοὶ ὑπῆρξαν οἱ ἡγεμόνες τῶν εἰς Μ. Ἀσίαν ἀποικησάντων Φωκέων, οἵτινες ἐγκατεστάθησαν πλησίον τῆς Κύμης.

—**Δάμων.** Θούριος ὀλυμπιονίκης, ἐπώνυμος, ὡς νικητὴς ἀγῶνος σταδίου, καὶ τοῦ 4ου ἔτους τῆς 100ῆς ὀλυμπιάδος καὶ τοῦ 2ου τῆς 102ας. Κατὰ τὸ ἔτος τῆς πρώτης νίκης του (377—376) ἐπανῆλθον οἱ Μεσσήνιοι εἰς τὴν πατρίδα των, ἤτοι 287 ἔτη μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Εἴρας.

—**Δάμων.** Χαιρωνεύς. Ἦτο εὐγενὴς τὴν καταγωγήν, ὡς ἀπόγονος τοῦ μάντεως Περιπόλτα, καὶ ἐκτάκτου κάλλους. Ὁ βίος του ὑπῆρξε περιπετειώδης. Ἕνεκα τῶν ἀσέμνων πρὸς αὐτὸν προτάσεων τοῦ φρουράρχου τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ ρωμαϊκῆς φρουρᾶς ἐπετέθη κατ' αὐτοῦ καὶ τῶν δορυφόρων του μετὰ 16 φίλων του καὶ τὸν κατεκρεούργησαν πάντας. Ἔντρομος τότε ἡ βουλὴ τῆς πατρίδος του, φοβηθεῖσα τὴν ἐκδίκησιν τῶν Ρωμαίων, κατεδίκασεν αὐτὸν καὶ τοὺς φίλους του, οἵτινες ἐκδικούμενοι κατέσφαξαν τοὺς ἄρχοντας τῆς πόλεως ἐντὸς τοῦ βουλευτηρίου. Τὸ κακούργημα αὐτὸ ὤθησεν ἔπειτα τὸν Δάμωνα εἰς τὸν λῃστρικὸν βίον. Ἀφοῦ δὲ ἐπὶ ἔτη πολλὰ ἐτρομοκράτησε τὴν περιοχὴν τῆς Χαιρωνείας, λεηλατῶν τὰ χωρία καὶ διαρπάζων τὰς περιουσίας τῶν συμπολιτῶν του, ἔτυχε τέλος ἀμνηστείας ὑπ' αὐτῶν, ἀλλὰ δὲν ἐπέζησε πολὺ δολοφονηθεὶς ὑπὸ τῶν Ὀρχομενίων. ΚΑΨ.

— **Δάμων.** Ἄγνωστον πόθεν καταγόμενος ὁ ἱστορικὸς οὗτος, ἤκμασε πιθανῶς κατὰ τοὺς μετὰ τὸν Μ. Ἀλέξανδρον χρόνους καὶ ἔγραψεν ἱστορικὸν ἔργον «Περὶ Βυζαντίου», οὗτινος ἀποσπάσματα μόνον διεσώθησαν (Fragmenta Historicorum Graecorum 4,377). Ε. Γ. Π.

Δαμωνίδης. Ὁ ὑπὸ παλαιῶν ἀναφερόμενος πολιτικὸς σύμβουλος καὶ φίλος τοῦ Περικλέους Δαμωνίδης εἶναι ὁ Ἀθηναῖος μουσικὸς Δάμων (*βλ. λ.*). Ε. Γ. Π.

Δαμώνων. Περιώνυμος Σπαρτιάτης ἀθλητής, ὡς μαρτυρεῖ μία ἀναθηματικὴ στήλη, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναγράφονται αἱ νῖκαι αὐτοῦ εἰς ἁρματοδρομίας καὶ ἱππικοὺς ἀγῶνας καὶ τοῦ υἱοῦ του εἰς ἀγῶνας δρόμου (δόλιχον, δίαυλον). Ἡ ἀναθηματικὴ αὕτη στήλη εἶχε στηθῆ εἰς τὸν ναὸν τῆς Χαλκιοίκου Ἀθηνᾶς, εἰς τὰ ἐρείπια τοῦ ὁποίου καὶ ἀνευρέθη τῷ 1907 ὁ ἕτερος τῶν ἐνεπιγράφων λίθων αὐτῆς, ἐκ στίχων 53. ΚΑΨ.

Δάν (ἑβρ. λ. = κριτής). Ἰσραηλίτης πατριάρχης (1788—1661 π. Χ.), ἕβδομος υἱὸς τοῦ Ἰακὼβ καὶ τῆς Βάλα, δούλης τῆς Ραχήλ, ἀρχηγὸς τῆς φυλῆς Δάν.

Δάν. Μία τῶν πολεμικωτέρων ἰσραηλιτικῶν φυλῶν, κατὰ τὴν ἔξοδον ἐξ Αἰγύπτου ἀριθμοῦσα 62,700 ἄνδρας μαχίμους. Μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς γῆς Χαναὰν καὶ τὴν διανομὴν αὐτῆς εἰς τὰς φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ, ἔλαβε τὴν χώραν τὴν μεταξὺ Μεσογείου καὶ τῶν φυλῶν τοῦ Ἰούδα καὶ Βενιαμίν. Κατεῖχε θαυμασίαν παραλιακὴν θέσιν καὶ τὸν λιμένα τῆς Ἰόππης. Δὲν ἔμεινεν ὅμως ἐπὶ πολὺ εἰς τὸ μέρος τοῦτο, διότι διαρκῶς ἐνοχλουμένη ἀπὸ τοὺς Φιλισταίους ἀπωθήθη πρὸς τὰ γειτονικὰ ὄρη. Εἰς τὴν φυλὴν ταύτην ἀνῆκε καὶ ὁ Σαμψών. Μέγα μέρος αὐτῆς μετηνάστευσε πρὸς τὰ βόρεια, καταλαβὸν τὴν Λαΐσα ἢ Λεσέν, ἀποικίαν τῆς Σιδῶνος. Μετὰ τὴν διάσπασιν τῶν δέκα φυλῶν ἡ φυλὴ Δὰν ὑπετάγη εἰς τοὺς Φιλισταίους, ἀργότερον δὲ συνεχωνεύθη μετὰ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα καὶ ἔκτοτε δὲν ἀναφέρεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ.

Δὰν *[Βιβλ. Γεωγρ.]*. — 1) Πόλις τῆς ἀρχαίας Παλαιστίνης, λαβοῦσα τὸ ὄνομα παρὰ τῆς κατακτησάσης φυλῆς Δὰν (βλ. λ.). Ἔκειτο ἐπί τινος παραποτάμου τοῦ Ἰορδάνου, παρὰ τὸν νῦν λοφίσκον Τὲλλ-ἐλ-Καντί, εἰς τὸ νοτιώτερον μέρος τῆς χώρας. — 2) Πόλις καὶ περιοχὴ ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Ἐζεκιὴλ ὡς προμηθεύουσα κατειργασμένον σίδηρον καὶ ἀρώματα εἰς τὴν Τύρον, πιθανῶς εὑρισκομένη εἰς τὴν νότιον Ἀραβίαν. Ὑπό τινων ταυτίζεται μὲ τὸ *Δαδάν*, ὑπ' ἄλλων δὲ μὲ τὸ *Ἄδεν*.

Δάν. Ὄνομα μυθικῶν βασιλέων τῆς Δανίας, ἐξ ὧν γνωστότερος ὁ ἐπιλεγόμενος Μυκιλλάτι (= μεγαλοπρεπής), ζήσας πιθανῶς τὸν Α' μ. Χ. αἰῶνα. Ἦτο υἱὸς τοῦ Νταγκ (Dag), πρίγκιπος τῆς Σκανίας καὶ ἐνυμφεύθη τὴν κόρην τοῦ βασιλέως Ὀλάφ. Ἐπαναστατήσας κατὰ τοῦ πενθεροῦ του οἰκειοποιήθη τὴν βασιλείαν, ἐξελέγη βασιλεὺς τῆς Ἰουτλάνδης καὶ τέλος συνήνωσεν ὑπὸ τὸ σκῆπτρόν του ὅλας σχεδὸν τὰς χώρας τῆς Δανίας. Πολλοὶ ἱστορικοὶ ἀποδίδουν εἰς αὐτὸν τὸ ὄνομα τῆς χώρας, δεδομένου ὅτι Δανιμαρκία (Danemark) σημαίνει χώρα τοῦ Δάν. Ἔκτισε βορείως τοῦ Σλέσβιγ μακρὸν τεῖχος, τὸ Δανεβίρκε (Danevirke), οὗτινος διασῴζονται ἐρείπια. Ὡς αὐτοῦ δείκνυται σωρός τις παρὰ τὸ Roskilde τῆς Σαίλαντ (Seeland) φέρων τὸ ὄνομά του.

—**Δάν.** Πρίγκιπες τῆς Βλαχίας κατὰ τοὺς ΙΔ'—ΙΕ' αἰῶνας: —*Δὰν Α'* (1385—1386), υἱὸς τοῦ Ραντοῦ Β', ἀδελφὸς τοῦ Μίρτσεα, ὅστις διεδέχθη αὐτὸν συνωμοτήσας μετὰ τῶν βοϊάρων.

—*Δὰν Β'* (1420—1427), υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Τῇ βοηθείᾳ τῶν Τούρκων ἐφόνευσε τὸν ἐξάδελφόν του Μιχαήλ, υἱὸν καὶ διάδοχον τοῦ Μίρτσεα, ὡς καὶ τὸν Στέφανον Λόβοντς, στρατηγὸν Οὐγγρον, σύμμαχον αὐτοῦ. Τῷ 1426 καθῃρέθη καὶ διεδέχθη αὐτὸν ὁ Ραντοῦ Γ', ἀνῆλθε δὲ πάλιν εἰς τὸν θρόνον τῷ 1427. Ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν υἱῶν τοῦ Μίρτσεα, βοηθουμένων ὑπὸ σώματος Βυζαντινῶν καὶ τινων βοϊάρων.

—*Δὰν Γ'* (1439—1452), υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Τῷ 1439 βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Οὐνιάδου ἐξεδίωξε τὸν δολοφόνον τοῦ πατρός του

Digitized by Google

καταλαβὼν τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν. Τὸν διεδέχθη ὁ υἱός του Βλαδίσλαος Γ΄. Π. Ν. Π.

δάνα (ἡ), καὶ *ντάνα*· στήλη ἐμπορευμάτων, δέματα ἢ ἄλλα πράγματα ὁμοιόμορφα τοποθετημένα ἐπαλλήλως: «μιὰ ντάνα τσόχες», «ντάνες ντάνες εἶναι τὰ παννικά» ‖ σειρά, μιὰ γραμμὴ δένδρων, φυτῶν κ.τ.τ.: «μιὰ ντάνα κυπαρίσσια».

—*[Ναυτ.]* Ὡς ὅρος τῆς κοινῆς τῶν ναυτικῶν διαλέκτου ἡ *δάνα* (Ὀνομας. ἄρθρ. 290) σημαίνει, κατὰ μὲν τὴν ἔννοιαν τοῦ ὕψους τὰς *στοιβάδας* (π. χ. «εἰς τὸ ἀμπάρι εἶναι τέσσαρες δάνες κόλλα»), κατὰ δὲ τὴν ὀριζοντίαν ἔννοιαν τοὺς *στοίχους* (π.χ. «εἰς τὸ λιμάνι τῆς Σύρου ἄραξαν τὰ καράβια σὲ τρεῖς καὶ τέσσαρες δάνες»). Ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸν γαλλικὸν ὅρον antenne καὶ τὸν ἀγγλικὸν range. Σ. Ε. Λ.

Δάνα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἡ δυτικὴ ἐσχατιὰ τῆς νήσου Πόρου καὶ ἀριστερᾷ τῷ εἰσπλέοντι τὸν λιμένα Πώγωνος διὰ τοῦ βορείου στομίου ἄκρα, ἐφ' ἧς φάρος λευκοῦ σκαρδαμύσσοντος φωτὸς 12 μιλλίων (πλάτ. 37° 31΄ 15΄΄ Β, μήκ. 23° 25΄ 53΄΄ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1517: Poros island). Σ. Ε. Λ.

Δάναβα ἢ *Δανάβα*. Πόλις τῆς Παλμυρηνῆς, τριάκοντα περίπου χιλιόμετρα ἀπὸ τοῦ νῦν Καρτζατὲν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἀπὸ Παλμύρας εἰς Δαμασκὸν ἀναφερομένη ὑπὸ Πτολεμαίου (5,15,24). Ὑπό τινων τοποθετεῖται παρὰ τὸ νῦν Σαντάντ, ὅπου σῴζονται ἀρχαῖα ὀχυρώματα καὶ δύο παλαιαὶ ἐκκλησίαι. Π. Ν. Π.

Δανάη *[Μυθολ.]*. Θυγάτηρ τοῦ μυθικοῦ βασιλέως τοῦ Ἄργους Ἀκρισίου (βλ. λ. ἔνθα καὶ σχετικὴ εἰκών). Ὁ μῦθος τῆς Δανάης καὶ τοῦ υἱοῦ της Περσέως ἐνέπνευσε τήν τε ἀρχαίαν ποίησιν καὶ καλλιτεχνίαν ὡς καὶ τὴν τῶν νεωτέρων χρόνων. Οὕτως ὁ Αἰσχύλος ἐνεπνεύσθη τὴν τραγῳδίαν του «Δικτυουλκούς», ὁ Σοφοκλῆς τὸν «Ἀκρίσιον», καὶ ὁ Εὐριπίδης τὴν «Δανάην καὶ τὸν Δίκτυν». Κατὰ μίμησιν τῶν εἰρημένων τραγῳδιῶν ἔγραψαν τραγῳδίαν «Δανάην» καὶ οἱ Ρωμαῖοι τραγικοὶ Λίβιος Ἀνδρόνικος καὶ Ναίβιος. Ἐκ τῶν καλλιτεχνῶν ὁ μῦθος τῆς Δανάης προσείλκυσε κυρίως τοὺς νεωτέρους. Ἐκ τῶν πινάκων τῶν νεωτέρων χρόνων διακρίνονται ἡ Δανάη τοῦ Κορρέτζιο, τοῦ Βὰν Ντάϊκ καὶ τοῦ Τιτσιάνο. Ὁ πίναξ τοῦ Κορέτζιο κοσμεῖ μίαν τῶν αἰθουσῶν τῆς βίλλας Μποργκέζε ἐν Ρώμῃ. ΚΑΨ.

— **Δανάη**. Ἡ ἔμπιστος φίλη τῆς συζύγου τοῦ βασιλέως τῆς Συρίας Ἀντιόχου τοῦ Β΄ Λαοδίκης, τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἡ μυσαρὰ συνεργὸς εἰς πάσας τὰς αἱμαιηρὰς δολοπλοκίας της (τὴν δηλητηρίασιν τοῦ Ἀντιόχου Β΄, τὸν φόνον τῆς Βερενίκης, ἑτέρας συζύγου τοῦ Ἀντιόχου, τοῦ ἐκ τοῦ Ἀντιόχου υἱοῦ τῆς Βερενίκης καὶ πλείστων ἄλλων ἀφωσιωμένων εἰς αὐτήν). Εἶχε μητέρα τὴν Λεόντιον, ἥτις ὑπῆρξε περίφημος ὡς φίλη καὶ μαθήτρια τοῦ Ἐπικούρου, ὡς καὶ αὐτὴ ὑπῆρξεν ἐρωμένη τοῦ φιλοσόφου Σώφρονος, ὑψωσωμένου φίλου τοῦ Ἀντιόχου Β΄ καὶ διοικητοῦ τῆς Ἐφέσου. Τὸ τέλος της ὑπῆρξεν οἰκτρόν, διότι μαθοῦσα ἡ φίλη της βασίλισσα Λαοδίκη, ὅτι αὕτη ἐγνώρισεν εἰς τὸν Σώφρονα τὴν μελετηθεῖσαν ὑπ' αὐτῆς δολοφονίαν του καὶ διηυκόλυνεν αὐτὸν νὰ φύγῃ, διέταξε νὰ κρημνίσωσιν αὐτὴν ἔκ τινος βράχου. ΚΑΨ.

— **Δανάη** *[Ἀστρον.]*. Ἀστεροειδὴς φερόμενος κατὰ τὴν σειρὰν τῆς ἀνακαλύψεως αὐτοῦ ὑπ' αὔξοντα ἀριθμὸν 61. Ἀνεκαλύφθη τῇ 9 Σεπτεμβρίου 1860 ὑπὸ τοῦ H. Goldschmidt ἐν Παρισίοις. Ἡ ἐκ τοῦ Ἡλίου μέση ἀπόστασις αὐτοῦ εἶναι 2,984 (τῆς Γῆς οὔσης 1,000), ἡ περὶ τὸν ἥλιον περιφορὰ 1883 ἡμερῶν, ἡ ἐκκεντρότης 0,165, ἡ κλίσις 18° 15΄ καὶ τὸ μῆκος τοῦ περιηλίου 342° 51΄. Ε. Μ. Α.

δαναΐα (ἡ) (Danaea) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μαραθιδῶν*, περιλαμβάνον 12 περίπου εἴδη ἰθαγενῆ τῶν ὑγρῶν χωρῶν τῆς τροπικῆς Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

Δαναΐδες *[Μυθολ.]*. Αἱ πεντήκοντα θυγατέρες τοῦ Δαναοῦ (βλ. λ.), αἵτινες καὶ *Βηλίδες* ἐκαλοῦντο ἀπὸ τοῦ πάππου των Βήλου. Αἱ Δαναΐδες ἠκολούθησαν τὸν πατέρα των φυγόντα ἐκ Λιβύης εἰς Ἄργος (κατά τινα μῦθον τρεῖς αὐτῶν παρέμειναν εἰς τὴν νῆσον Ρόδον, ὅτε ὁ Δαναὸς προσήγγισεν εἰς τὴν πόλιν αὐτῆς Λίνδον), ἔνθα ἱκέτιδες γενόμεναι, ἐγένοντο εὐμενῶς δεκταὶ μετὰ τοῦ πατρός των ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς χώρας Γελάνορος. Ἡ ἄφιξίς των εἰς τὴν Ἀργολίδα ἀπέβη εἰς ἀγαθὸν τῆς χώρας, ἥτις ἀπὸ ξηρᾶς καὶ ἀγόνου μετεβλήθη εἰς γονιμωτάτην, ἀρδευθεῖσα διὰ τῶν ἀφθόνων ὑδάτων τῶν πηγῶν, αἵτινες ἀνεφάνησαν ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἐρωτικοῦ ἐπεισοδίου τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Ἀμυμώνης, μιᾶς τῶν Δαναΐδων, ἥτις μετὰ τῶν ἀδελφῶν της εἶχεν ἀποσταλῇ πρὸς ἀνεύρεσιν ὕδατος. Ἐνῷ δὲ συνηντοῦντο μετὰ τοῦ πατρός των ἐν Ἄργει, ἔφθασαν ἐκεῖ οἱ πεντήκοντα υἱοὶ τοῦ Αἰγύπτου, οἵτινες ἠξίωσαν νὰ νυμφευθῶσι τὰς πεντήκοντα Δαναΐδας καὶ νὰ συμφιλιωθῶσι μετὰ τοῦ θείου των (ἀδελφοῦ τοῦ πατρός των) Δαναοῦ. Οὗτος φοβηθείς, ἐδέχθη τὴν ἀξίωσιν τῶν Αἰγυπτιαδῶν, ἐμελέτησεν ὅμως καὶ τὴν ἐξόντωσίν των, μνησικακῶν διὰ τὴν ἐκ Λιβύης ἐξαναγκαστικὴν φυγήν του. Ἀφοῦ ἔδωκε κατ' ἐπιλογὴν τὴν μὲν Ὑπερμνήστραν εἰς τὸν Λυγκέα, τὴν δὲ Γοργοφόνην εἰς τὸν Πρωτέα, κληρώσας τὰς λοιπὰς εἰς τοὺς ἄλλους, καὶ παρέθηκε τὸ γαμήλιον συμπόσιον, ὅτε ἐψάλη, ὡς ἐλέγετο, καὶ ὁ πρῶτος Ὑμέναιος, ἔδωκε κρυφίως καὶ ἀνὰ ἓν ἐγχειρίδιον εἰς ἑκάστην τῶν θυγατέρων του μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ σφάξῃ ἑκάστη τὸν λαχόντα εἰς αὐτὴν ἄνδρα. Αἱ Δαναΐδες ἐξετέλεσαν τὴν ἐντολὴν τοῦ πατρός των, πλὴν τῆς Ὑπερμνήστρας, ἥτις ἔσωσε τὸν Λυγκέα καὶ ἐφυλακίσθη διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ πατρός της, ἀλλ' ἀπηλευθερώθη ὑπὸ τῆς Ἀφροδίτης. Αἱ κεφαλαὶ τῶν Αἰγυπτιαδῶν ἐτάφησαν εἰς τὴν Λέρνην, τὰ δὲ σώματα των πρὸ τῆς πόλεως. Τὴν ταφὴν ἐπηκολούθησεν ὁ καθαρμὸς τῶν Δαναΐδων, γενόμενος ὑπὸ τοῦ Ἑρμοῦ καὶ τῆς Ἀθηνᾶς κατ' ἐπιταγὴν τοῦ Διός, καὶ τὸν καθαρμὸν ἡ τέλεσις γυμνικῶν ἀγώνων, τῶν *Σθενείων* (τότε ἱδρυθέντων

Αἱ Δαναΐδες.
[Ἐξ ἀρχαίου ἀγγείου.]

ὑπὸ τοῦ Δαναοῦ), τῶν ὁποίων οἱ νικηταί, νεανίαι Ἀργεῖοι, ἔλαβον ὡς ἔπαθλα τοῦ ἀγῶνος ἀνὰ μίαν ἕκαστος τῶν Δαναΐδων ὡς σύζυγον. Τὸν Δαναὸν ἀποθανόντα διεδέχθη ὁ Λυγκεύς, μετὰ τοῦ ὁποίου εἶχε συμφιλιωθῆ οὗτος πρὸ τοῦ θανάτου του. Κατ' ἄλλον ὅμως μῦθον (νεώτερον) καὶ ὁ Δαναὸς καὶ αἱ Δαναΐδες ἐφονεύθησαν ὑπὸ τοῦ Λυγκέως, ἐκδικηθέντος διὰ τὸν θάνατον τῶν ἀδελφῶν του. Κατὰ τὸν αὐτὸν μῦθον αἱ Δαναΐδες ἐτιμωρήθησαν μετὰ τὸν θάνατον των ἐν τῷ Ἅδῃ νὰ ὑδροφοροῦν εἰς πίθον ἀπύθμενον· ὅθεν ἐπλάσθησαν καὶ αἱ παροιμίαι «Δαναΐδων πίθος» καὶ «εἰς τὸν Δαναΐδων πίθον ὑδροφορεῖν», λεγόμεναι ἐπὶ ματαίων κόπων. Ἡ ἐγχώριος παράδοσις συνέδεε μὲ τὴν ἄφιξιν τῶν Δαναΐδων εἰς τὴν Ἀργολίδα τὴν λατρείαν τῆς θεσμοφόρου Δήμητρος, τῆς ὁποίας τὴν τελετὴν (τὰ Θεσμοφόρια) ἐπιστεύετο ὅτι εἶχον διδάξει, ὡς ἐτελεῖτο αὕτη ἐν Αἰγύπτῳ, αἱ Δαναΐδες (*Ἡρόδ.* II. 171), τὴν ἄρδευσιν τῆς Ἀργολίδος καὶ τὴν ἐφεύρεσιν τῆς καλλιεργείας τῆς γῆς. Ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν (50), συμπίπτων μὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν Νηρηΐδων, καὶ ἡ εἰς τὰ ἔργα τέχνης παράστασις αὐτῶν μὲ σιάμνους εἰς τὰς χεῖρας ἢ πληρούσας πίθον, δεικνύουσιν ὅτι αὗται ἦσαν νύμφαι τῶν γλυκέων ὑδάτων, ὡς αἱ 50 Νηρηΐδες τῶν θαλασσίων. Ὁ ὅλος μῦθος λοιπὸν τῶν Δαναΐδων εἶναι ἡ μυθικὴ ἱστορία τῆς μεταμορφώσεως τῆς ξηρᾶς καὶ ἀγόνου Ἀργολίδος εἰς χώραν γόνιμον καὶ εὔυδρον, ἥτις ἐπιστεύετο ὅτι ἔγινε δι' εὐνοίας τῶν 50 Νυμφῶν.

Ζωγραφία ἐπὶ ἀγγείου τῆς βασιλικῆς συλλογῆς τοῦ Μονάχου παριστάνουσα τὰς Δαναΐδας συνεχιζούσας τὸ ἔργον των καὶ ἐν τῷ Ἅδῃ.

Ἀλλ' ἡ μὲν παράστασις τῶν Δαναΐδων ὑδροφορουσῶν (ὡς θεῶν τῶν ὑδάτων) εἰς ἀπύθμενον πίθον, παρερμηνευθεῖσα ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων, ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ πλασθῇ ὁ μῦθος ὅτι αἱ Δαναΐδες ἐτιμωρήθησαν μετὰ τὸν θάνατον νὰ πληρώσωσιν ἐξ ὕδατος ἀπύθμενον πίθον, ὅπερ ὡς ἀκατόρθωτον διαρκῶς ἐβασάνιζεν αὐτάς, ἡ δὲ παράστασις αὐτῶν ὡς πτερωτῶν γυναικῶν ἢ δαιμονίων ἔπεισέ τινας τῶν ἀρχαιολόγων νὰ ὑποστηρίξωσιν ὅτι ἡ τιμωρία αὕτη (νὰ μεταφέρωσιν ὕδωρ διαρκῶς), τῶν πτερωτῶν Δαναΐδων ὑπεδήλωνε τὴν ἐν Ἅδῃ τιμωρίαν τῶν μὴ μεμυημένων εἰς τὰ μυστήρια τῆς Δήμητρος. Ὁ μῦθος τῆς ἐν τῷ Ἅδῃ τιμωρίας τῶν Δαναΐδων εἶναι, ὡς προελέχθη, μεταγενέστερος (ἄγνωστος καὶ εἰς τὸν Ὅμηρον καὶ εἰς τὸν Ἡσίοδον καὶ εἰς τὸν Πίνδαρον), τὸ πρῶτον μνημονευόμενος ἐν τῷ Γοργίᾳ (493 Β) τοῦ Πλάτωνος. Ἐκ τοῦ μύθου τῶν Δαναΐδων ἐνεπνεύσθησαν ἄγνωστός τις μὲν ἐπικὸς ποιητὴς τὴν «Δαναΐδα», ὁ Αἰσχύλος δὲ τὰς «Ἱκέτιδας», τὰς «Δαναΐδας», καὶ τὴν «Ἀμυμώνην» (σατυρικὸν δρᾶμα), καὶ ὁ Ἀρχίλοχος, ὁ Φρύνιχος καὶ ὁ Θεοδέκτης ἔργα των ἀπολεσθέντα. Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

— **Δαναΐδων πίθος**. Παροιμία λεγομένη ἐπὶ ματαίου κόπου, ἀνωφελοῦς ἔργου, περὶ ἀνθρωπίνης καρδίας, τῆς ὁποίας τοὺς πόθους οὐδὲν πληροῖ (βλ. λ. Δαναΐδες).

δαναΐδες (αἱ) (Danaïdae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια ἐντόμων λεπιδοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ροπαλοκέρων*, περιλαμβάνουσα ψυχὰς μετρίου ἢ μεγάλου μεγέθους. Τὰ ἔντομα ταῦτα ἔχουσι πτέρυγας ἀπεστρογγυλωμένας, εἶναι δὲ πάντα ἰθαγενῆ τῶν εὐκράτων τῆς γῆς μερῶν. Ἐκ τῶν πολλῶν γενῶν τῆς οἰκογενείας γνωστότερα εἶναι: *δαναΐς, δρυάς, ἑστία εὔπολις, ἰδέοψις, κερατινία, ὄλυρα, θυριδία* κ.π.ἄ. Δ. Ν. Π.

δαναΐδια (ἡ) (Danaïdia) *[Βοταν.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀσπαραγιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει πόας ἢ δενδρύλλια μὲ βλαστὸν λεῖον, φύλλα ἐναλλασσόμενα, ἐπιμήκη, εἰς αἰχμὴν καταλήγοντα καὶ ἄνθη μικρότατα κατὰ βότρυς διατεταγμένα καὶ κατὰ τὰς μασχάλας τῶν φύλλων ἀναφαινόμενα. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν: *δαναΐδια ἡ βοτρυώδης* (Danaïdia racemosa), ἰθαγενὲς φυτὸν τῆς Ἰταλίας καλλιεργούμενον διὰ τὰ εὔοσμα ἄνθη της, ἅτινα ἔχουσι χρῶμα κιτρινοπορτοκαλλιῶδες. Δ. Ν. Π.

Δαναΐδια ἡ βοτρυώδης.

—*[Φαρμ.]* Τὰ φύλλα τοῦ εἴδους *δαναΐδιας τῆς βοτρυώδους* χρησιμοποιοῦνται ἐπὶ παθήσεων τοῦ λαιμοῦ καὶ τοῦ λάρυγγος, ἡ δὲ ρίζα ἐπὶ νοσημάτων τῆς κύστεως καὶ εἰς παθήσεις τῆς μήτρας. Κ. Γ. Μ.

δαναΐνη (Danaïn) *[Φαρμ. Χημ.]*. Γλυκοζίτης εὑρισκόμενος εἰς τὴν ρίζαν τοῦ φυτοῦ Danais fragrans Spp., ἀνταποκρινόμενος δὲ εἰς τὴν σύνθεσιν $C_{14}H_{14}O_6$. Κ. Γ. Μ.

δαναίοψις (ἡ) (Danaeopsis) *[Παλαιοφ.]*. Γένος πτεριδων παραπλήσιον πρὸς τὴν σημερινὴν *δαναίαν*. Γνωστὰ περὶ τὰ 4 εἴδη, λείψανα τῶν ὁποίων εὑρέθησαν ἀπολιθωμένα εἰς τὰς ἐκ μάργης στρώματα τῆς Γερμανίας.

«Δαναΐς». Ποίημα ἐπικὸν ἀνῆκον εἰς τὸν καλούμενον ἐπικὸν κύκλον, ὅπερ ἐπραγματεύετο περὶ τῆς τύχης τοῦ Δαναοῦ καὶ τῶν Δαναΐδων, τῶν θυγατέρων αὐτοῦ. Τὸ ποίημα ἀπετελεῖτο ἐξ 6.500 ἐπῶν, ἤτοι στίχων, ποιητὴς δ' αὐτοῦ εἰκάζεται ὅτι ἦτο ὁ Κέρκωψ. Ἐξ αὐτοῦ δέ, ἀπολεσθέντος, δύο μόνον στίχους διέσωσε Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς εἰς τοὺς «Στρωματεῖς» αὐτοῦ (Δ΄ 19). Ε. Γ. Π.

δαναΐς (ἡ) (Danaïs) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *δαναΐδων*. Τὰ ἔντομα ταῦτα εἶναι ψυχαὶ μεγάλαι, διακρινόμεναι ἰδίως ἐκ τῶν λευκῶν ἀκανονίστων κηλίδων των, αἵτινες κοσμοῦσι τὸ μέσον τῶν ἀνωτέρων πτερύγων των καὶ τῶν λευκῶν σιγμάτων, ἅτινα εὑρίσκονται κατὰ τὸν θώρακα καὶ τὴν περιφέρειαν τῶν πτερύγων των. Αἱ κάμπαι των διακρίνονται διότι φέρουσιν ἐπὶ μιᾶς ἢ πλειόνων διαρθρώσεων τοῦ σώματος μακροτάτας ἐκτατὰς φυματιώδεις ἶνας. Γνωστὰ περὶ τὰ 40 εἴδη διεσπαρμένα εἰς πάσας τὰς χώρας τοῦ παλαιοῦ καὶ νέου κόσμου καὶ ἰδίως εἰς τὰς νήσους τοῦ Ἰνδικοῦ ἀρχιπελάγους. Ἀξιολογώτερον εἶδος εἶναι *δαναΐς ἡ χρύσιππος* (Danais Chrysippus), ἥτις ἀπαντᾷ ἀπὸ τῆς Νεαπόλεως τῆς Ἰταλίας μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος καὶ ἐκεῖθεν μέχρι τῆς Κίνας. Αἱ κάμπαι τοῦ εἴδους τούτου εἶναι λευκοϊώδεις, μὲ μελανοκιτρίνας ἀποχρώσεις, καὶ ζῶσιν ἐπὶ διαφόρων φυτῶν καὶ ἰδίως τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀσκληπιαδιδῶν*.

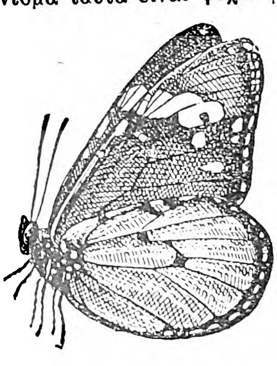

Δαναΐς ἡ χρύσιππος.

— **δαναΐς** (ἡ) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *κιγχονοειδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει δένδρα ἢ δενδρύλλια ἀναρριχητικὰ μὲ φύλλα ἀντίθετα μετὰ μίσχων, ἄνθη δίοικα, πενταμερῆ, μὲ πέντε ἀνθῆρας εἰς τὰ ἄρρενα καὶ ὠοθήκην ὑποφυῆ εἰς τὰ θήλεα, ἥτις κατὰ τὴν ὡρίμανσίν της γίνεται κάψα περικλείουσα πλεῖστα σπέρματα. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη, ἰθαγενῆ τῆς Μαδαγασκάρης, χρήσιμα διὰ τὸν φλοιὸν τοῦ κορμοῦ των, ὅστις ἐνδείκνυται κατὰ διαφόρων δερματικῶν νόσων καὶ παρασκευὴν δυναμωτικοῦ ποτοῦ παραπλησίου πρὸς τὴν κίναν. Δ. Ν. Π.

Digitized by Google

— **δαναΐς** (ἡ) *[Μηχανολ.]*. Ὄνομα μηχανῆς, προσομοιαζούσης πρὸς τοὺς σημερινοὺς ὑδροστροβίλους, τὴν ὁποίαν ἐπενόησε τῷ 1813 ὁ μαρκήσιος Μανουρὺ ντ' Ἐκτό. Ἀπετελεῖτο αὕτη ἀπὸ τροχὸν φέροντα ἑλικοειδεῖς αὔλακας, εἰς τὰς ὁποίας εἰσδῦον τὸ ὕδωρ προὐκάλει, διὰ τῆς ἀντιδράσεως, περιστροφικὴν κίνησιν τοῦ τροχοῦ περὶ τὸν κατακόρυφον ἄξονά του. —Ρ.

δαναΐτης (ὁ) (Danait) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν τὸ ὁποῖον εἶναι κοβαλτιοῦχος ἀρσενοπυρίτης μὲ 7% πευίπου κοβαλτίου. Παρουσιάζεται εἰς ὡραίους κρυστάλλους, ἐμπεφυκότας ἐν γνευσίῳ, χρώματος ὑπερύθρου χαλυβδοφαίου. Τὸ κοβάλτιον παρουσιάζεται ἐν τῷ δαναΐτῃ ὑπὸ μορφὴν θειούχου κοβαλτίου, ὡς ἰσόμορφον παράμιγμα. Ὁ δαναΐτης εὑρέθη εἰς τὴν Franconia τοῦ New-Hampshire. Γ. Κ. Γ.

δανακαία (ἡ) (Danacaea) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μαλακοδέρμων*, τῆς οἰκογενείας τῶν *κανθαριδῶν*. Αἱ δανακαῖαι εἶναι μικρότατα ἔντομα μὲ σῶμα λεπτὸν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καὶ ἐπίμηκες, κεκαλυμμένον ὑπὸ ἀκανθωτῶν τριχῶν, κεφαλὴν ἀπεστρογγυλωμένην, εἰς βραχὺ ῥύγχος καταλήγουσαν, χειλικὰς κεραίας βραχυτάτας, προσακτρίδας λεπτοτάτας, ἐπιμήκεις καὶ κεκαμμένας κατὰ τὰ ἄκρα των, πόδας τριαρθρωτοὺς καὶ ἀκανθωτοὺς εἰς ἄγκιστρον. Γνωστὰ περὶ τὰ 30 εἴδη διεσπαρμένα εἰς τὰς παραμεσογειακὰς χώρας τῆς Εὐρώπης καὶ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *δανακαία ἡ κεκοσμημένη* (Danacaea ornata), ἥτις διακρίνεται ἐκ τοῦ πυρροῦ χρωματισμοῦ της καὶ τῶν λευκοκυανῶν διαποικιλμάτων τῆς ῥάχεώς της. Δ. Ν. Π

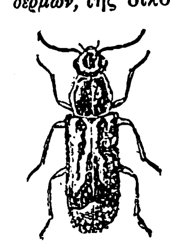

Δανακαία ἡ κεκοσμημένη.

δανάκη (ἡ) *[Ἀρχ.]*. Οὕτως ἐκαλεῖτο βαρβαρικόν τι μικρὸν νόμισμα, κατὰ τὸν Ἡσύχιον, οὗ ἡ ἀξία ἦτο ὀλίγον μεγαλυτέρα τοῦ ἀττικοῦ ὀβολοῦ. Ἄλλοι λέγουσι τοῦτο περσικῆς καταγωγῆς ὡς καὶ τὴν λέξιν (*Πολυδ.* Θ, 82). Τὸ αὐτὸ ὄνομα εἶχε καὶ ὁ «ὀβολὸς τοῦ Χάρωνος». Ἐν χρήσει ἦτο καὶ τὸ «ἡμιδανάκιον». ΙΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ

Δανακὸς *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Ἀπειράνθου τῆς ἐπαρχίας Νάξου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων, ἀποτελοῦν ἀπὸ τοῦ 1928 ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 200.

Δανάλα *[Ἀρχ.]*. Ἓν τῶν τριῶν φρουρίων (τὰ ἄλλα δύο ἦσαν τὸ Ταούϊον καὶ τὸ Μιθριδάτιον) τῆς Γαλατίας, ἅτινα ἀνῆκον εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Τροκμῶν κατοικουμένην περιοχὴν αὐτῆς.

Δανάλης, ***Γεράσιμος***. Ἀξιωματικὸς τοῦ πεζικοῦ (1876—1897) προερχόμενος ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου Εὐελπίδων, συμμετασχὼν τοῦ στρατοῦ κατοχῆς Κρήτης καὶ φονευθεὶς εἰς τὴν ἐν αὐτῇ μάχην τῶν Βουκολιῶν τῷ 1897 φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ. Ν. Θ. Κ.

δαναλία (ἡ) (Danalia) *[Ζῳολ.]*. Γένος μαλακοστράκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἰσοπόδων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐντονισκιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ζῷα ἐνδιαιτώμενα παρασιτικῶς ἐπὶ διαφόρων μεγαλυτέρων μαλακοστράκων καὶ ἰδίως τοῦ ἀθροίσματος τῶν δεκαπόδων. Ἀπαντῶσιν ἐν μεγάλῃ ἀφθονίᾳ εἰς τὸν Ἀτλαντικόν, τὴν Μεσόγειον καὶ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν. Δ. Ν. Π.

δανάλιθος (ὁ) (Danalith) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτόν, τὸ ὁποῖον εἶναι πυριτικὸν ἅλας σιδήρου, βηρυλλίου καὶ ψευδαργύρου μετὰ θείου, ἔχον χημικὸν μοριακὸν τύπον $(Fe\,Be\,Zn)_7\,Si_6\,O_{12}\,S$.
Παρουσιάζεται εἰς κρυστάλλους τοῦ κανονικοῦ ἢ κυβικοῦ κρυσταλλικοῦ συστήματος. Οἱ κρύσταλλοί του εἶναι σπάνιοι, συνήθως δ' εὑρίσκεται χειροπληθὴς καὶ παρενεσπαρμένος. Ἔχει θραῦσιν ἀτελῆ ὀστρεώδη μέχρις ἀνωμάλου, σκληρότητα 5 ½—6 βαθμοῦ, εἰδικὸν βάρος 3,427, λάμψιν ῥητινώδη ὑελοειδῆ. Εἶναι εὔθραυστος, διαφώτιστος, κρεατέρυθρος μέχρι φαιός. Κατεργαζόμενος μετ' ὀξέων ἐκλύει ὑδρόθειον. Εὑρέθη ἐντὸς γρανίτου εἰς τὸ Cape Ann παρὰ τὸ Rockport καὶ Gloucester ἐν Μασσαχουσσέτῃ ὡς καὶ εἰς τὸ μεταλλεῖον μαγνητίτου εἰς τὸ Bartlett εἰς New-Hampshire. Γ. Κ. Γ.

Δανάμπασης. —1) ***Ἀναστάσιος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Σπετσῶν. Ὑπηρέτει ὑπὸ τὸν Γεώργιον Πάνου καὶ μετέσχε τῆς πολιορκίας τῆς Μονεμβασίας. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πορθητῶν τοῦ Παλαμηδίου κατὰ Νοέμβριον 1822. Εἰργάσθη εἰς πυρπολικὰ καὶ ἔλαβε μέρος εἰς διαφόρους ναυμαχίας. Ὁ αὐτὸς καὶ *Ντανάμπασης*.—2) ***Νικόλαος***. Ἀδελφὸς αὐτοῦ φονευθεὶς εἰς Μεθώνην τῷ 1821. Γ. Δ. Κ.

Δαναοί (οἱ). Κατὰ τὴν παράδοσιν, *Δαναοὶ* ὠνομάσθησαν οἱ Ἀργεῖοι ἢ ἀπὸ τοῦ *Δαναοῦ*, ὅστις, κατὰ τὸν Εὐριπίδην ἔθεσε νόμον ἀπὸ Πελασγιωτῶν νὰ μετονομασθῶσιν ἀπ' αὐτοῦ ἢ ἀπὸ τῶν θυγατέρων αὐτοῦ *Δαναΐδων*, αἵτινες συνεζεύχθησαν τοὺς Ἀργείους νεανίας, οἱ ὁποῖοι ἀνεκηρύχθησαν νικηταὶ κατὰ τοὺς πρώτους γυμνικοὺς ἀγῶνας (τὰ Σθένεια), τοὺς ἐπακολουθήσαντας τὸν φόνον τῶν Αἰγυπτιαδῶν καὶ τὸν καθαρμὸν τῶν Δαναΐδων, ὡς ἀπόγονοι αὐτῶν. Παρ' Ὁμήρῳ ὅμως τὸ ὄνομα Δαναοὶ εἶναι ἓν τῶν καθολικωτέρων ὀνομάτων τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ὡς ἦσαν καὶ τὰ ὀνόματα Ἀχαιοὶ καὶ Ἀργεῖοι πρὸ τῆς ἐπεκτάσεως ὡς κοινοῦ ἐθνικοῦ ὀνόματος τοῦ ὀνόματος «Ἕλληνες». Τὴν σημασίαν ταύτην διετήρησε τὸ ὄνομα κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους παρὰ Ῥωμαίοις· οὕτως, ὅτε ὁ παρὰ Βιργιλίῳ Λαοκόων λέγει «timeo Danaos et dona ferentes» (=φοβοῦμαι τοὺς Δαναοὺς καὶ δῶρα φέροντας), ἀποδίδει τὸν δόλον ὡς χαρακτηριστικὴν ἰδιότητα εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἐν γένει ἔθνος. Τὴν παλαιότητα τοῦ ὀνόματος Δαναοὶ ὡς ὀνόματος τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐπεκύρωσαν καὶ αἱ ἐν Μπογάζκογι τῆς Καππαδοκίας ἀνακαλυφθεῖσαι κατὰ τὰ ἔτη 1906—1907 σφηνοειδεῖς ἐπιγραφαί, κατὰ τὰς ὁποίας ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ φαραὼ Ῥαμσῆ τοῦ Γ' (1180—1150 π. Χ.) σμήνη πολυπληθῆ βαρβάρων (μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ οἱ Danaouna) ἐπῆλθον ἀπὸ τῶν χωρῶν καὶ τῶν νήσων τῆς Μεγάλης θαλάσσης (βορείων ἀκτῶν Μεσογείου, Πελοποννήσου καὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου) κατὰ τῆς Συρίας πρῶτον (ἀνηκούσης εἰς τοὺς Χετταίους) καὶ ἀφοῦ ἠρήμωσαν ταύτην καὶ κατὰ τῆς Αἰγύπτου, ἀλλὰ κατετροπώθησαν καὶ κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν ἐν τῇ νοτίῳ Παλαιστίνῃ παρὰ τὰ ὅρια τῆς Αἰγύπτου. Ἡ ἐπιδρομὴ αὕτη εἶχε, φαίνεται, αἰτίαν τὴν εἰσβολὴν τῶν Θρακοφρυγῶν τῆς Θρᾴκης εἰς τὴν βορειοδυτικὴν γωνίαν τῆς Μ. Ἀσίας (Τροίαν) καὶ τῶν Δωριέων εἰς τὴν Πελοπόννησον, αἵτινες προεκάλεσαν τὴν μετακίνησιν πρὸς Ν καὶ τῶν κατὰ τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τὰς νήσους αὐτῆς ἐξηπλωμένων Ἀχαιοαιολέων καὶ τῶν τῆς Ἀργολίδος, εἰς τὴν ὁποίαν ὡς μισθοφόροι καὶ καλλιεργηταὶ εἰρηνικῶς εἶχον εἰσδύσει ἐν ἀρχῇ οἱ Δωριεῖς, ὡς δύναταί τις νὰ συμπεράνῃ ἐκ τοῦ μύθου τοῦ ἥρωος τῆς φυλῆς των Ἡρακλέους, διατελοῦντος ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Περσείδου Εὐρυσθέως.
Ἡ ἀνακάλυψις αὕτη ἀπέδειξεν ὡς πλήρως δεδικαιολογημένην καὶ τὴν ἀπόδοσιν τοῦ ὀνόματος Δαναοὶ ὡς ἐθνικοῦ ὀνόματος τῶν κατοίκων Λακεδαίμονος, Ἄργους καὶ Μυκηνῶν ὑπὸ τοῦ Πινδάρου, Εὐριπίδου καὶ ἄλλων ποιητῶν. Κατὰ τὸν βαθὺν τοῦ Ὁμήρου μελετητὴν Γλάδστωνα, τὸ ὄνομα Δαναοὶ ἦτο καθολικὸν ὄνομα τῶν κατὰ τῆς Τροίας ἐκστρατευσάντων, ἄνευ περιορισμοῦ τῆς σημασίας του εἴς τινα μόνον τόπον, Ἑλλήνων. Εἶναι τοῦτο μία προσηγορία τῶν Ἑλλήνων πολεμιστῶν, ὡς φιλοπολέμων, ὡς ἡρώων (οὐδέποτε ἐκφέρεται εἰς θηλυκὸν γένος).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *G. Fougères*, Les premières civilisations. — *Π. Καρολίδου*, Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν ἱστ. τοῦ ἑλλ. ἔθνους. *Κ. Παπαρρηγοπούλου* (βλ. καὶ τὴν παρ' αὐτοῖς πλουσίαν βιβλιογραφίαν). Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

Δαναὸς *[Μυθολ.]*. Ὁ μυθικὸς ἐπώνυμος ἥρως τῶν *Δαναῶν*, ὁ ἐκπροσωπῶν τὸν λαὸν τὸν ἐκ Λιβύης ἐλθόντα καὶ συγχωνευθέντα μετὰ τῶν πρωτογόνων Ἀργείων. Κατὰ τὰς Ἀργείας παραδόσεις ἦτο υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου («χώρας τῶν Μελαμπόδων» τότε καλουμένης) Βήλου, ἀπογόνου τῆς Ἀργείας Ἰοῦς, καὶ τῆς Ἀγχινόης ἢ Ἀγχιρρόης, θυγατρὸς τοῦ Νείλου, καὶ δίδυμος ἀδελφὸς τοῦ Αἰγύπτου. Κατὰ τὸν Εὐριπίδην εἶχεν ἀδελφοὺς καὶ τὸν Κηφέα καὶ Φινέα, καὶ κατ' ἄλλον μῦθον καὶ τὸν Φοίνικα καὶ Ἀγήνορα (ὁ Ἀγήνωρ ἐλέγετο καὶ ἀδελφὸς τοῦ Βήλου), πάντας ἐκ τοῦ αὐτοῦ πατρός, τοῦ Βήλου. Πρὸ τοῦ θανάτου του ὁ Βῆλος κατέστησε τὸν μὲν Δαναὸν κύριον τῆς Λιβύης, ἔνθα ἵδρυσε τὸ ἱερὸν τοῦ Ἄμμωνος, τὸν δὲ Αἴγυπτον τῆς Ἀραβίας, ἐκ τῆς ὁποίας οὗτος μετῴκησεν εἰς τὴν ἀπ' αὐτοῦ κληθεῖσαν, μετὰ τὴν ὑποταγήν της, Αἴγυπτον, χώραν τῶν Μελαμπόδων. Οἱ δύο γείτονες πρὸς ἀλλήλους βασιλεῖς ἀδελφοί, συζευχθέντες πολλὰς ἑκάτερος γυναῖκας, ἀπέκτησαν πολλὰ τέκνα, ὁ μὲν Αἴγυπτος 50 υἱούς, ὁ δὲ Δαναὸς 50 θυγατέρας. Ἐπειδὴ δὲ οἱ δύο ἀδελφοὶ δὲν διετέλουν εἰς φιλικὰς μεταξύ των σχέσεις, ὁ Δαναὸς φοβούμενος τοὺς 50 υἱοὺς τοῦ Αἰγύπτου ἔφυγε μετὰ τῶν 50 θυγατέρων του ἀποπλεύσας διὰ πεντηκοντόρου (πλοίου μὲ 50 κώπας), τὴν ὁποίαν ἐναυπήγησε καθοδηγούμενος ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς (ἐλέγετο ὅτι ἡ πεντηκόντορος τοῦ Δαναοῦ, Δαναῒς ἀπ' αὐτοῦ κληθεῖσα, ἦτο τὸ πρῶτον ναυπηγηθὲν πλοῖον, ἀρχαιότερον καὶ τῆς Ἀργοῦς). Κατὰ πρῶτον προσήγγισεν ὁ Δαναὸς εἰς τὴν Λίνδον (ἀποικίαν τῶν Ἀργείων) τῆς Ῥόδου, ἔνθα ἵδρυσεν ἱερὸν τῆς Λινδίας Ἀθηνᾶ, ἔπειτα δὲ εἰς Ἀποβάθμους, χωρίον τῆς Ἀργολίδος, ἐκ τοῦ ὁποίου μετέβη εἰς Ἄργος, ἔνθα ἐβασίλευεν ὁ Γελάνωρ. Φθάσας ἐκεῖ ἠξίωσεν, ὡς ἀπόγονος τῆς *Ἀργείας Ἰοῦς*, νὰ λάβῃ τὸν θρόνον, ἡ κρίσις ὅμως ἀνεβλήθη διὰ τὴν ἐπιοῦσαν, ὅτε μὲ ἔκπληξίν των οἱ Ἀργεῖοι εἶδον λύκον μαχόμενον πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τῆς νεμομένης ἐκτὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως ἀγέλης βοῶν ταῦρον, τὸν ὁποῖον καὶ κατεσπάραξεν. Οἱ Ἀργεῖοι ἐθεώρησαν τοῦτο ὡς διοσημείαν καὶ ἔδοσαν τὴν βασιλείαν εἰς τὸν Δαναόν, ὅστις ὡς καὶ ὁ λύκος δὲν ἦτο τότε «σύντροφος» αὐτῶν. Εὐγνωμονῶν τότε ὁ Δαναὸς ἔκτισε τὸν ναὸν τοῦ Λυκείου Ἀπόλλωνος. Γενόμενος βασιλεὺς τοῦ Ἄργους ὁ Δαναὸς ἔκτισε τὴν ἀκρόπολιν αὐτοῦ, ἐδίδαξε τοὺς ἀνθρώπους τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, τὴν διοχέτευσιν τῶν ὑδάτων καὶ τὴν ἄρδευσιν τῶν ἀγρῶν, μετὰ τὴν εἰς τὴν *Ἀμυμώνην* ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος ἀποκάλυψιν τῶν ἀφανῶν ἐν τῇ χώρᾳ πηγῶν, ὡς καὶ τὰ πρῶτα γράμματα. Ἐνῷ ὅμως ἐβασίλευεν εὐτυχὴς τῶν εὐτυχούντων Ἀργείων, κατέφθασαν εἰς Ἄργος οἱ 50 ἀνεψιοί του, υἱοὶ τοῦ Αἰγύπτου, ἀξιοῦντες νὰ συζευχθῶσι τὰς 50 θυγατέρας του. Ὁ ἀναγκαστικὸς γάμος ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν σφαγὴν τῶν Αἰγυπτιαδῶν πλὴν τοῦ Λυγκέως, ὅστις ἐκδικούμενος ἐφόνευσε τὸν Δαναὸν (βλ. λ. Δαναΐδες). Ἐπέτρεψεν ὅμως εἰς τοὺς Ἀργείους νὰ θάψωσιν αὐτὸν ἐν τῇ ἀγορᾷ των καὶ νὰ τιμήσωσι βραδύτερον καὶ διὰ τῆς ἀναθέσεως τοῦ ἀνδριάντος του εἰς τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερόν. Κατ' ἄλλον μῦθον ὁ Δαναὸς ἀπέθανε φυσικὸν θάνατον, μεγάλως τιμώμενος ὑπὸ τῶν ὑπηκόων του, οἵτινες καὶ ἐκ σεβασμοῦ πρὸς αὐτὸν ἐπωνόμασαν ἑαυτοὺς Δαναούς. Ἀλλὰ καὶ τοῦ ὅλου μύθου ὑπῆρχεν ἀλλοία, ἐν πολλοῖς, παράδοσις. Οὕτως ἐλέγετο ὅτι ὁ Δαναὸς καὶ ὁ Αἴγυπτος ἦσαν υἱοὶ τῆς κόρης τοῦ Ἰνάχου Ἰοῦς, ὅτι ὁ Αἴγυπτος ἐξεδιώχθη μετὰ τῶν 50 υἱῶν του ἐξ Ἄργους ὑπὸ τοῦ Δαναοῦ φθονοῦντος τὸν ἀδελφόν του διὰ τοὺς εὐτυχεῖς γάμους του (τὴν ἀρρενογονίαν του), καὶ ὅτι ὁ Αἴγυπτος ἀνδρωθέντων τῶν υἱῶν του ἐπανῆλθεν εἰς Ἄργος καὶ ἐξεβίασε τὸν ἀδελφόν του νὰ ὑπανδρεύσῃ τὰς θυγατέρας του μετὰ τῶν υἱῶν του. Κατὰ τὰ λοιπὰ ὁ μῦθος οὗτος δὲν διέφερεν ἀπὸ τὸν ἐκτεθέντα ἐν λ. Δαναΐδες. Δ. Γ. ΚΑΨΑΛΗΣ

Δάναπρις *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Δνείπερος.

Δάνασης.—1) ***Κωνσταντῖνος***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Λάστα τῆς Γορτυνίας. Μέλος τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, εἰργάσθη πρὸς διάδοσιν αὐτῆς καὶ κατόπιν σχηματίσας σῶμα ἐκ συμπολιτῶν του, μετὰ πολλῆς δεξιότητος τὸ διηύθυνε καθ' ὅλον τὸ μέχρι τοῦ 1825 διάστημα. Διακριθεὶς εἰς τὸ Μανιάκι διὰ τὴν γενναιότητά του καὶ πολλὰς ζημίας προξενήσας κατὰ τὴν ἐπέκεινα προέλασιν τῶν Ἀράβων, ἔπεσε μαχόμενος εἰς τὰ Τρίκορφα.
—2) ***Μιχαήλ***. Συγγενὴς τοῦ προηγουμένου, ὀπαδὸς τοῦ Γενναίου Κολοκοτρώνη, τραυματισθεὶς ἐπανειλημμένως. Τῷ 1828 ᾐχμαλωτίσθη ἐν Ἀθήναις, ἀλλὰ μετά τινας ἡμέρας κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ ἀπὸ τὸ στρατόπεδον τῶν Πατησίων, χάρις εἰς Τουρκαλβανὸν φίλον του ἐκ Λάλα, ὅστις τὸν ἐφυγάδευσεν. Ἀπέθανε κλητὴρ τοῦ Γενναίου Κολοκοτρώνη τῷ 1861. Γ. Δ. Κ.

Δάναστρις *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Δνείστερος.

Δανδαγούλα (Dandagula) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς ἐντὸς τοῦ Γάγγου Ἰνδικῆς, ἀναφερομένη (VI, 72) ὑπὸ τοῦ Πλινίου. Σ. Ε. Λ.

Δάνδαμις. Γυμνοσοφιστὴς καὶ ἀρχηγὸς φιλοσοφικῆς σχολῆς εἰς τὰ Τάξιλα τῆς Ἰνδικῆς, περὶ τοῦ ὁποίου λέγεται ὅτι, ὅταν ὁ Ἀλέξανδρος ἔφθασεν εἰς Ἰνδικὴν καὶ ἐκάλεσεν αὐτόν, οὗτος ἠρνήθη νὰ προσέλθῃ, ἀπηγόρευσε δὲ καὶ εἰς τοὺς μαθητάς του νὰ ὑπάγουν πρὸς τὸν βασιλέα, λέγων ὅτι καὶ αὐτὸς καὶ ὁ Ἀλέξανδρος εἶναι ἴσοι, Διὸς υἱοὶ (*Ἀρριαν.* Ἀνάβ. Ζ' 2,2). Κατὰ τὸν Πλούταρχον (*Ἀλέξ.* Η' 65) ὁ Δάνδαμις ἐτιμήθη παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὸν ὁποῖον αὐτὸς εἰρωνεύετο διὰ τὴν εἰς Ἰνδικὴν στρατείαν του· κατὰ τὸν αὐτὸν συγγραφέα ὁ Δάνδαμις ἐτίμα τὸν Σωκράτη, Πυθαγόραν καὶ Διογένη, ὑπό τινων δὲ νεωτέρων παραλληλίζεται πρὸς τὸν Διογένη καὶ θεωρεῖται ὡς ἐπηρεασθεὶς ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν· τὸν Δάνδαμιν ὁ Στράβων (ΙΕ' 715 κ. ἑ.) ἀναφέρει ὑπὸ τὸ ὄνομα Μάνδανις. Π. Ν. Π.

δανδῆς (ὁ). Ἡ ἑλληνικὴ μορφὴ τῆς ἀγγλικῆς λέξεως *dandy*, τὴν ὁποίαν, ἐμφανισθεῖσαν κατὰ πρῶτον περὶ τὸ 1813—1816, λέγεται ὅτι ἔπλασεν ὁ διάσημος τότε Γεώργιος Μπροῦμμελ (George Brummel), ὁ ὁποῖος ἐπωνομάσθη καὶ ὁ «βασιλεὺς τοῦ συρμοῦ». Ὠνομάζοντο δανδῆδες οἱ νέοι τῆς λονδινείου ἀριστοκρατίας, οἵτινες συνεδύαζον τὴν καλαισθησίαν μὲ τὴν κομψότητα· ἦσαν οἱ ἡγέται τοῦ ἀνδρικοῦ συρμοῦ ὄχι μόνον διὰ τὸ ἔνδυμα, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς τρόπους καὶ τὴν συμπεριφοράν. Ἡ λεπτὴ εἰρωνεία, ἡ εὐγενὴς αὐθάδεια, ὁ ψυχρὸς σαρκασμὸς καὶ ἡ εὔκομψος προσποιητὴ ἀταραξία ἦσαν τὰ σπουδαιότερα χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῶν πραγματικῶν δανδήδων, οἵτινες κυρίως προσεπάθουν νὰ ἐκπλήξωσιν. Ἡ ματαιοδοξία, ἡ κομψότης καὶ ἡ κενοφροσύνη ἦσαν φυσικαὶ συνέπειαι τοῦ δανδισμοῦ. Διὰ τὸν λόγον αὐτόν, ἀπὸ καθαρῶς αἰσθητικῆς ἀπόψεως, ὁ τέλειος δανδῆς ἐθεωρήθη ὡς εἶδος καλλιτέχνου τῆς ζωῆς, τοῦ ὁποίου τὸ ἔργον εἶναι αὐτὸς ὁ τρόπος τῆς ζωῆς του. Δίχως νὰ ἔχῃ προσωπικότητα ἀτομικήν, δημιουργεῖ μίαν πλαστὴν τοιαύτην, τῆς ὁποίας καταντᾷ δοῦλος. Δίδει εἰς τὸν συρμὸν μίαν πνευματικὴν ὑπόστασιν καὶ πολλάκις δημιουργεῖ νέα ἤθη καὶ ἔθιμα, δυνάμενα νὰ ἐπηρεάσωσι καὶ αὐτὰς τὰς κοι-

Digitized by Google

νωνικὰς συνθήκας. Ἐπίγονοι τῶν δανδήδων εἶναι οἱ σημερινοὶ «σνόμπ» (snobs), τῶν ὁποίων ἡ ματαιοδοξία παρέχε πολλάκις ἀπροσδοκήτους ὑπηρεσίας εἰς τὴν καθόλου τέχνην. Αἱ σημεριναὶ συνθῆκαι τοῦ βίου ἴσως νὰ μὴ ἐπιτρέπωσι τὴν ἐμφάνισιν δανδήδων τοιούτων, οἷοι ὑπῆρξαν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος· τὸ πνεῦμα ὅμως τοῦ δανδισμοῦ ἐξακολουθεῖ πάντοτε ὑπάρχον, παρακμάσαν καὶ ἐκδηλούμενον συνήθως, ἰδίως παρ' ἡμῖν, εἰς τὴν κοῦφον ξενομανίαν καὶ τὴν ἐπίδειξιν, ἄνευ αὐτῆς τῆς καλαισθησίας ἥτις ἦτο ἡ μόνη ἐλαφρυντικὴ περίπτωσις τοῦ δανδισμοῦ. Περὶ τῶν δανδήδων ὡμίλησαν ὁ Γάλλος Λεμέτρ, ὁ Βύρων καὶ ὁ αἰσθητικὸς Οὐάιλντ, ὁ τελευταῖος δανδῆς εἰς μερικὰς περιστάσεις τοῦ βίου του.

[Βλ. *Barbey d'Aurecilly*, Du Dandysme et de Georges Brummel (Paris 1887).] Μ. ΒΑΛΣΑΣ

δανδὶ (dandi). Οὕτω καλοῦνται οἱ Ἰνδοὶ ἀσκηταὶ οἵτινες ζῶσιν ἀπομεμονωμένοι εἰς τὰ πέριξ τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρίων, ὅπου μεταβαίνουν μίαν μόνον φορὰν τὴν ἡμέραν, διὰ νὰ ἐπαιτήσουν τρόφιμα, τὰ ὁποῖα τοποθετοῦν ἐντὸς ἰδιαιτέρου πηλίνου δοχείου, καλουμένου «πάτρα». Οἱ *δανδὶ* διέρχονται ὅλην αὐτῶν τὴν ζωὴν μελετῶντες τὰς βέδας, χωρὶς νὰ ἐκτελοῦν καμμίαν ἰδιαιτέραν θρησκευτικὴν πρᾶξιν. Οἱ ἀσκηταὶ οὗτοι ἔχουν ἐξυρισμένας τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς καὶ τὴν γενειάδα καὶ εἶναι ἐνδεδυμένοι δι' ἑνὸς μόνον τεμαχίου ὑφάσματος προσδεδεμένου πέριξ τῆς μέσης, φέρουν δὲ εἰς τὴν χεῖρα ῥάβδον αἰχμηράν, καλουμένην «δάνδα». Οἱ δανδὶ ἔχουν τὸ προνόμιον νὰ μετέχουν, ἄνευ προσκλήσεως, εἰς ὅλας τὰς δημοσίας ἢ ἰδιωτικὰς θρησκευτικὰς ἑορτὰς καὶ νὰ λαμβάνουν μέρος τῶν θυσιαζομένων θυμάτων. —Δ.

δανδισμὸς (ὁ)· βλ. δανδῆς.

—Δάνδολο, *Ἑρρῖκος*. Αὐστριακὸς ναύαρχος καταγόμενος ἐκ Δαλματίας. Ἀποσταλεὶς τῷ 1826 εἰς τὸ Αἰγαῖον διὰ ν' ἀντικαταστήσῃ τὸν ναύαρχον Παυλοῦτζι εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ αὐστριακοῦ στόλου, ἔλαβεν ὡρισμένας ὁδηγίας ὅσον ἀφορᾷ τὸν τρόπον, καθ' ὃν θὰ ἐξηκολούθει ἡ καταπολέμησις τῆς ἐν τῷ Αἰγαίῳ πειρατείας. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐφάνη μετριοπαθέστερος τοῦ προκατόχου του, ἀλλὰ δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐκδηλώσῃ ἄκρως μισελληνικὰ αἰσθήματα. Μεταξὺ ἄλλων τῷ 1827 ἐζήτησε τὴν ἀπόδοσιν τεσσάρων αὐστριακῶν πλοίων, τὰ ὁποῖα μεταφέροντα πολεμεφόδια καὶ τροφὰς διὰ τὸν στρατὸν Ἰμβραὴμ ᾐχμαλωτίσθησαν ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου καὶ ἐκρατοῦντο εἰς Σπέτσας, ὅπου ἥδρευε τὸ Δικαστήριον τῶν λειῶν· ἡ κυβέρνησις ὅμως δὲν ἔστεργε νὰ τὰ παραδώσῃ. Τότε ὁ Δάνδολο προέβη εἰς βομβαρδισμὸν τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου καὶ ἐπροξένησεν ἐκ τούτου μεγάλας ζημίας εἰς τὴν πόλιν τῶν Σπετσῶν, φονεύσας καὶ δέκα τρία ἄτομα, τραυματίσας δὲ περισσότερα. Καὶ τὰ μὲν πλοῖα ἠναγκάσθησαν οἱ ἐν Σπέτσαις νὰ παραδώσουν, τὴν ζητηθεῖσαν ὅμως ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν ἀποζημίωσιν δὲν κατέβαλον, τῆς αἰτήσεως ταύτης μὴ ἐπιδοκιμασθείσης ὑπὸ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτῶν. Ὁ ναύαρχος Δάνδολο παρέμεινε μέχρι τοῦ 1829 διοικητὴς τῆς αὐστριακῆς μοίρας ἐν τῷ Αἰγαίῳ, διαλυθείσης ἔκτοτε, δεδομένου ὅτι καὶ ὁ σκοπὸς ὁ συστήσας αὐτὴν ἐξέλιπε διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ ἐλευθέρου ἐμπορίου ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς θαλάσσαις. Γ. Δ. Κ.

Δάνδολος (Dandolo). Οἶκος Βενετῶν εὐγενῶν, πολλὰ μέλη τοῦ ὁποίου ἀνῆλθον μέχρι τοῦ δουκικοῦ θρόνου τῆς Βενετικῆς πολιτείας, ἢ διέπρεψαν εἰς ἄλλα ἀνώτερα ἀξιώματα:

—1) ***Ἀνδρέας*** (1307—1354). Δόγης τῆς Βενετίας, διάδοχος (1343) τοῦ Βαρθολομαίου Γραδενίγου. Τὸ ἴδιον ἔτος τῆς ἐκλογῆς του ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ πάπα Κλήμεντος ΣΤ' ὀργανωθεῖσαν σταυροφορίαν κατὰ τῶν Τούρκων μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Κύπρου καὶ τῶν Ἱπποτῶν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Μάλτας. Μετὰ τὴν λῆξιν τῆς σταυροφορίας συνῆψε συνθήκην μὲ τοὺς Τούρκους, διὰ τῆς ὁποίας ἀνεγνωρίζοντο αἱ βενετικαὶ ἀποικίαι καὶ ἐκηρύσσοντο ἐλεύθεροι διὰ τὰ βενετικὰ πλοῖα οἱ λιμένες τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, Συρίας καὶ Αἰγύπτου, καί, πρὸς καλύτερον διακανονισμὸν τῶν μετὰ τῆς Αἰγύπτου σχέσεων, ὥρισε Βενετὸν πρόξενον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Τῷ 1346, κατὰ τὴν ἑβδόμην ἐπανάστασιν τῆς ἐν Δαλματίᾳ πόλεως Ζάρας, ἐπολέμησεν ἐπιτυχῶς κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας, ὑποστηρίζοντος αὐτούς. Ἀμέσως μετὰ ταῦτα ἐνέσκηψεν ἐπιδημία πανώλους καὶ ἐπηκολούθησαν διαδοχικοὶ σεισμοί, τούτων δὲ ἐπωφελούμενοι οἱ Γενουήνσιοι συναγωνισταὶ τῆς Βενετίας εἰς τὸ ἐμπόριον, ἐκήρυξαν πρὸς αὐτὴν πόλεμον καὶ ὑπὸ τὸν Παγκανίνι Ντόρια κατέστρεψαν πλείστας βενετικὰς κτήσεις καταλαβόντες καὶ πλοῖα. Ὁ Δάνδολος, βοηθούμενος τότε ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀραγωνίας καὶ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου, κατώρθωσε νὰ νικήσῃ αὐτοὺς παρὰ τὸ Κάλιαρι τῆς Σαρδηνίας. Μετὰ τὴν νίκην αὐτὴν ἤρχισαν διαπραγματεύσεις, τοῦ Πετράρχου ἀντιπροσωπεύοντος τὴν Βενετίαν ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἐξηκρύχθη ὁ πόλεμος τοῦ 1354 καὶ ὁ Ἀνδρέας ἀπέθανεν ἐκ θλίψεως. Ἐπ' αὐτοῦ συνελέγησαν σπουδαιότατα ἔγγραφα τῆς βενετικῆς πολιτείας καὶ συνετάγησαν εἰς κώδιξ καὶ δύο χρονικὰ τῆς βενετικῆς ἱστορίας, δημοσιευθέντα ἅπαντα ἐν *Muratori*, Rerum Italicarum Scriptores, τόμ. ΙΒ'.

—2) ***Βαρθολομαῖος***. Βενετὸς πατρίκιος ἐν Κρήτῃ, διακριθεὶς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος εἰς τοὺς κατὰ τῶν Τούρκων ἀγῶνας καὶ τιμηθεὶς ὑπὸ τῆς γερουσίας διὰ διπλώματος εὐγενείας (1609). Εἶχεν ὁπλίσει ἴδιον πλοῖον, τοῦ ὁποίου τὸ πλήρωμα ἐμισθοδότει καὶ ἔτρεφε.

—3) ***Ἑρρῖκος*** (1108—1205). Δόγης τῆς Βενετίας, διάδοχος τοῦ Σεβαστιανοῦ Τσάνι (1192—1205). Τῷ 1117 ἀπεστάλη πρέσβυς τῆς κυβερνήσεως παρὰ τῷ αὐτοκράτορι τοῦ Βυζαντίου Μιχαὴλ Α', διὰ νὰ ὑποστηρίξῃ αἴτησιν περὶ παραδόσεως τῶν Ἐνετῶν αἰχμαλώτων καὶ κρατουμένων πλοίων. Τυφλωθεὶς δι' ἡλιακῶν κατόπτρων ὑπὸ τοῦ Μιχαήλ, ἐπέστρεψεν εἰς Βενετίαν, ὅπου ἐξελέγη εἰς τὸ δουκικὸν ἀξίωμα. Ὡς δόγης κατώρθωσε νὰ ἀφαιρέσῃ ἰταλικὰς πόλεις ἀπὸ τὴν ἀντίπαλον τῆς Βενετίας Πίσαν καὶ νὰ ἐπιβάλῃ τὴν βενετικὴν προστασίαν εἰς πλείστας πόλεις τῆς Ἰταλικῆς χερσονήσου. Τὸ σπουδαιότερον ὅμως κατόρθωμα αὐτοῦ ἦτο ἡ διεύθυνσις τῆς Δ' σταυροφορίας. Προτάσει τοῦ Βαλδουίνου, κόμιτος τῆς Φλάνδρας, ὑπέβαλεν εἰς συνέλευσιν τοῦ λαοῦ πρότασιν, γενομένην δεκτὴν (1201), δι' ἧς ἡ Βενετία, ἔναντι 85.000 μάρκων, ἀνελάμβανε νὰ ἐξοπλίσῃ στόλον ἐκ 50 γαλερῶν καὶ νὰ προμηθεύσῃ τρόφιμα διὰ 4.500 ἱππεῖς, 9.000 ἀκολούθους καὶ 20.000 πεζοὺς ἐπὶ ἐννέα μῆνας, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ ἔχῃ κυριότητα εἰς τὸ ἥμισυ τῆς λείας. Ἐν τῷ μεταξὺ προέβη εἰς τὴν σύναψιν συνθήκης μὲ τὸν Μαλὲκ-Ἀδέλ, υἱὸν τοῦ Σαλαδίνου (13 Μαΐου 1202), δι' ἧς ἡ Βενετία ἐλάμβανεν ὁλόκληρον συνοικίαν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ τὰ βενετικὰ πλοῖα θὰ ἦσαν ἐλεύθερα εἰς τοὺς αἰγυπτιακοὺς λιμένας. Μετὰ τὴν συγκέντρωσιν τῶν σταυροφόρων εἰς Βενετίαν παρὰ τὴν διαταγὴν τοῦ πάπα εἰς τοὺς σταυροφόρους, ὅπως μὴ θίξουν καθ' ὁδὸν οὐδεμίαν χριστιανικὴν πόλιν, ὡδήγησε τοὺς σταυροφόρους εἰς Δαλματίαν, ὅπου ἐκυρίευσε καὶ ἐπυρπόλησε τὴν ἐπαναστατήσασαν Ζάραν (8 Ὀκτωβρίου 1202). Τὰ λάφυρα περιῆλθον ἅπαντα εἰς τὸν Δάνδολον. Κατόπιν κατώρθωσε νὰ πείσῃ τοὺς σταυροφόρους ὅπως, μεταβάλλοντες πορείαν, κατευθυνθῶσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Τὴν 24ην Ἰουνίου 1203 τὰ ἐνετικὰ πλοῖα ὁδηγοῦντα περὶ τοὺς 40.000 ἄνδρας κατέπλευσαν εἰς τὸν Βόσπορον καὶ ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς παλινορθώσεως τοῦ Ἰσαακίου Β', ἐκθρονισθέντος ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἀλεξίου Γ', ὁ Δάνδολος κατέλαβε τὴν Κωνσταντινούπολιν. Τὸ ἑπόμενον ἔτος (13 Ἀπριλίου 1204), μετὰ ἐνεργὸν ἀνάμιξιν τοῦ Δανδόλου εἰς τὰς διαμάχας τῶν Βυζαντινῶν ἐγίνετο ἡ ὁριστικὴ πλέον καὶ διὰ λογαριασμὸν τῶν σταυροφόρων κατάληψις τῆς πρωτευούσης καὶ ἡ διανομὴ τῆς αὐτοκρατορίας μεταξὺ τῶν Φράγκων ἡγεμόνων.

Ἑρρῖκος Δάνδολος.
[Ἔργον τοῦ Τιντορέτο ἐν τῷ δουκικῷ ἀνακτόρῳ τῆς Βενετίας.]

Ἀκολούθως ὁ Δάνδολος ἐξέθεσεν ὑποψηφιότητα διὰ τὸν λατινικὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὴν ὁποίαν ὅμως ἀπέσυρεν ἐκ σκοπιμότητος, περιορισθεὶς εἰς λείαν καὶ κτήσεις. Κατέλαβεν ὑπὲρ τῆς Βενετίας πολλοὺς λιμένας καὶ νήσους τῆς διαλυθείσης αὐτοκρατορίας, ἠγόρασε παρὰ τοῦ Μάρκου Σανούδου τὴν Κρήτην καὶ ἐγκατέστησε βενετικὴν παροικίαν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Πλὴν τούτων ἀπέστειλεν εἰς τὴν μητρόπολιν χαλκοῦς ἵππους, πλεῖστα κειμήλια καὶ τὰς θύρας τῆς Ἁγίας Σοφίας, καὶ ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ «Δεσπότου» καὶ τὸ δικαίωμα νὰ φέρῃ ἐρυθρὰ πέδιλα. Τὴν 15ην Ἀπριλίου 1205, ἐν ἐκστρατείᾳ κατὰ τῆς Ρωμυλίας, ὑπέστη πανωλεθρίαν, καὶ τὴν 14ην Ἰουνίου ἰδίου ἔτους ἀπέθανεν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἐτάφη εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν, ὁ δὲ τάφος του κατεστράφη τῷ 1453 ὑπὸ τῶν Τούρκων.

—4) *Ἰωάννης*. Δόγης τῆς Βενετίας, διάδοχος τοῦ Ἰακώβου Κονταρίνι (1280—1289). Ἀφωρίσθη ὑπὸ τοῦ πάπα Μαρτίνου Δ', διότι ἠρνήθη νὰ ὑποστηρίξῃ τὸν Κάρολον τῆς Ἀνδεγαυίας κατὰ τοῦ Πέτρου τοῦ Ἀραγωνικοῦ, βασιλέως τῆς Σικελίας. Τῷ 1286 ὁ πάπας Ὀνώριος Δ' ἠκύρωσε τὸν ἀφορισμόν.

Ἰωάννης Δάνδολος.
[Ἔργον τοῦ Τιντορέτο ἐν τῷ δουκικῷ ἀνακτόρῳ τῆς Βενετίας.]

—5) ***Λαυρέντιος***. Μέλος τῆς δευτέρας εἰς Κρήτην πρεσβείας, τῆς σταλείσης ὑπὸ τῆς Βενετίας εἰς τὴν ἐπιχώριον κυβέρνησιν, μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς δημοκρατίας τοῦ Ἁγ. Τίτου.

—6) ***Μαρία***. Σύζυγος τοῦ Μαρίνου Δανδόλου, δυναστεύσασα ἐπ' ὀλίγον διάστημα ἐπὶ τοῦ ἡμίσεος τῆς νήσου Ἄνδρου. Ὀλίγον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της, ὁ Ἱερεμίας Γκίζι, δυνάστης τοῦ ἑτέρου ἡμίσεος, κατέλαβε τὸ μεριδιόν της. Τότε αὕτη, μέσῳ τοῦ πρῴην ἐραστοῦ της καὶ ἔπειτα δευτέρου συζύγου της Ἰακώβου Κουιρίνι, δυνάστου Ἀστυπαλαίας, ἐζήτησεν ἐπέμβασιν τῆς Βενετίας, ἥτις οὐδὲν ἔπραξε, κατόπιν ἐνεργειῶν τῶν ἐν Βενετίᾳ φίλων τοῦ Γκίζι.

—7) ***Μαρῖνος***. Δυνάστης Ἄνδρου (1207—1233), ὑποτελὴς τῶν Σανούδων δουκῶν τοῦ Αἰγαίου. Διῴκει συνήθως ἐκ Βενετίας, ἔκτισε δὲ εἰς Νάξον φρούριον ἐκ πρασίνου λίθου, τοῦ ὁποίου σῴζονται τὰ ἐρείπια. Μετὰ τὸν θάνατόν του ἡ Νάξος διενεμήθη μεταξὺ τῆς Μαρίας, συζύγου τοῦ Μαρίνου, καὶ τοῦ Ἱερεμίου Γκίζι, δυνάστου τῆς Τήνου.

—8) ***Ρενιέρος***. Υἱὸς τοῦ Ἑρρίκου, συνεκστρατεύσας μετ' αὐτοῦ εἰς Ἀνατολήν. Μετὰ τοῦ Ρογήρου Πρεμαρίνι, ἄγων 31 γαλέρας, ἀπέσπασε κατόπιν λυσσώδους συγκρούσεως τὴν Κέρκυραν ἀπὸ τοὺς Γενουηνσίους (1206). Κατέλαβεν ἐπίσης τὴν Μεθώνην καὶ Κορώνην καὶ ἔσχεν ἐπιτυχίας εἰς Κρήτην.

—9) ***Φραγκῖσκος*** ὁ Κύων. Δόγης τῆς Βενετίας (1327—1339), ἐκλεγεὶς ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του κατόπιν ἐνεργειῶν του παρὰ τῷ πάπᾳ Κλήμεντι Δ'. Ἐπολέμησε τὸν ἰσχυρότατον Μαρτῖνον ντέλλα Σκάλα, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀφήρεσε τὸ Τρεβίζο καὶ τὸ Μπασάνο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Daru*, Histoire de la république de Venise (1853) τ. Ε' σ. 202.—*Ἀνωνύμου*, Storia dei dogi di Venezia (Βενετία, 1864).—*Verdizotti*, Fatti dei Veneti (1504).—*Andr. Dandolo*, Cronique (ἐν Muratori, «Rerum Ital. Script.» τόμ. ΙΒ').—*Μίλλερ*, Ἱστορία τῆς φραγκοκρατίας ἐν Ἑλλάδι (Α' 65, Β' 340 καὶ 343).—*Ψιλάκι*, Ἱστορία τῆς Κρήτης (Β' 78, 153, 219, 258 καὶ 390).—*Παπαρρηγοπούλου*, 5η ἐκδ. (ΣΤ' πη'). Π. Ν. Π.

Δάνδολος, *Ἀντώνιος*.—Κερκυραῖος εὐπατρίδης καὶ ἔνθερμος ζηλωτὴς τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ Γένους. Ἐγεννήθη τῷ 1788 καὶ ἐσπούδασεν εἰς Πατάβιον τὰ νομικά. Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς πατρίδος του ὑπὸ τῶν Γάλλων ἐπανῆλθεν εἰς αὐτὴν καὶ διαπνεόμενος ἀπὸ ἀκραιφνῆ δημοκρατικὰ αἰσθήματα κατετάχθη ἀξιωματικὸς τοῦ γαλλικοῦ ἱππικοῦ. Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Γάλλων ἐξηκολούθησεν ὑπηρετῶν εἰς τὸν στρατὸν τῆς Ἰταλίας, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς τὸν τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως Ἰωακεὶμ Μυρά. Μετὰ τὸν τυφεκισμὸν τοῦ τελευταίου ὁ Δάνδολος ἐπεδόθη εἰς ταξίδια ἀνὰ τὴν Εὐρώπην, δημοσιογραφῶν καὶ ἀγωνιζόμενος πρὸς ἀποκατάστασιν τῶν Ἰονίων νήσων. Κατόπιν δι' ἐνθέρμων ἄρθρων ἐζήτει νὰ ἐξεγείρῃ ζωηρότερον τὸ φιλελληνικὸν αἴσθημα ὑπὲρ τοῦ ἀγωνιζομένου ἔθνους. Κατὰ τὴν περίοδον καθ' ἣν οἱ πράκτορες τοῦ Μεχμὲτ-Ἀλῆ ἐστρατολόγουν τοὺς ἀπομάχους τῆς ναπολεοντείου στρατιᾶς, ὁ Δάνδολος ἐνήργησεν ἀλη-

Digitized by Google

θινὴν προπαγάνδαν διὰ νὰ μετατρέψῃ πρὸς τὴν Ἑλλάδα τὸ ρεῦμα τῆς πολεμικῆς καθόδου, πολλοὺς δὲ Γάλλους ἀξιωματικοὺς ἔπεισε νὰ κατέλθουν. Τῷ 1833 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἰονίου Βουλῆς, τεθεὶς δ' ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἐξέπληξε διὰ τὴν παρρησίαν του, κατορθώσας νὰ ἐπιψηφίσῃ πολλοὺς φιλελευθέρους νόμους καὶ νὰ συντελέσῃ εἰς κοινωφελέστατα ἔργα. Ὑποστηρικτὴς ἀνέκαθεν τοῦ ἀντιαγγλικοῦ δόγματος περὶ διαμελισμοῦ τῆς Τουρκίας, διὰ μακρᾶς σειρᾶς ἄρθρων καὶ διὰ μονογραφιῶν, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου, ἐπεδίωξε τὸν διαμελισμὸν τῆς Τουρκίας, γενόμενος αὐτὸς εἰσηγητὴς τῆς ἰδέας περὶ διεθνοποιήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τῷ 1857, κατεπολέμησε τὰς μεταρρυθμίσεις τοῦ Γλάδστωνος καὶ ἐπεζήτησε πάσῃ θυσίᾳ τὴν μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἕνωσιν, ἣν ηὐτύχησε νὰ ἴδῃ ἐπιτελουμένην ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του, ἐπισυμβάντος τῷ 1863. Γ. Δ. Κ.

Δ' Ἄνδρεα καὶ κοινῶς *Δάνδρια* (ἰταλ. D' Andrea). Οἰκογένεια ἰταλική, ἐκ τῶν εὐγενῶν τῆς Χίου, τῆς ὁποίας ἱδρυτὴς ἐγένετο ὁ ἐκ Ραγούζης *Λεονάρδος Δ' Ἄνδρεα*, περίφημος ἀρχιτέκτων καὶ εἰδικὸς εἰς τὴν ὀχυρωτικήν, μετακληθεὶς εἰς Χίον ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων αὐτῆς τῷ 1401 διὰ τὴν ἀνέγερσιν καὶ ὀχύρωσιν τοῦ φρουρίου τῆς πόλεως. Οὗτος ἀνήγειρε δεύτερον τεῖχος ἔνθεν τοῦ βεβλαμμένου πρώτου καὶ τριπλοῦν περιτείχισμα, κατεσκεύασε δὲ καὶ τάφρον διπλῆν. Τῷ 1427 ἀναφέρεται δευτέρα ὀχύρωσις τοῦ φρουρίου ὑπὸ τοῦ Λεονάρδου, ὡς μαρτυρεῖ καὶ ἀξιόλογος ἐπιγραφὴ τοῦ τείχους (βλ. *Α. Βλαστοῦ* «Χιακά» σ. 227). Ἑτέρα ἐπιγραφὴ τοῦ φρουρίου μνημονεύει καὶ τοῦ οἴκου τοῦ Λεονάρδου Δ' Ἄνδρεα. Τούτου οἱ ἀπόγονοι, κατόπιν κηδεστιῶν πρὸς τοὺς ἡγεμόνας Ἰουστινιάνας, ἐλογίσθησαν μεταξὺ τῶν εὐγενῶν καὶ περιελήφθησαν εἰς τὴν λεγομένην Χρυσῆν βίβλον τῆς Γενούης, ὡς γένος πλέον γενοατοχιακόν. Τῷ 1694, μετὰ τὴν ἐκκένωσιν τῆς Χίου ὑπὸ τοῦ ἐνετικοῦ στόλου, τινὲς τῶν Δ' Ἄνδρεα ἐξεπατρίσθησαν, οἱ πλεῖστοι ὅμως ἔμειναν χάριν τῶν ἐκεῖ πολλῶν κτημάτων καὶ πύργων των. Εἰς ἕνα τούτων, κείμενον εἰς θέσιν Ἀνέμωνα, κατὰ τὴν σφαγὴν τοῦ 1822 ἀντέταξεν ἡρωϊκὴν ἀντίστασιν κατὰ τῶν Τούρκων, ἀμυνόμενος τῶν χωρικῶν τοῦ χωρίου Βαβύλων, ὁ ἐκ τοῦ γένους τῶν Δ' Ἄνδρεα Ἰγνάτιος, εὑρὼν ἐν τέλει γενναῖον θάνατον. Εἷς ἄλλος πύργος τούτων σῴζεται καὶ νῦν ἀκέραιος, πρότυπον γενοατικῆς ἀρχιτεκτονικῆς κατὰ τὴν θέσιν Λολόδενδρα. Ἐκ τῶν ἀπογόνων τῶν Δ' Ἄνδρεα, ἐγκατασταθέντων βαθμηδὸν εἰς Εὐρώπην καὶ Κωνσταντινούπολιν, οὐδεὶς πλέον παραμένει ἐν Χίῳ. Α. Κ. Σ.

Δανέζης, *Ἐμμανουήλ*. Πρόκριτος Ἕλλην τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀγῶνος, γεννηθεὶς ἐν Κρήτῃ τῷ 1770. Ἐπλούτησεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπου ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος εἶχεν ἰδιαιτέραν τράπεζαν, συνηλλάσσετο μετὰ τοῦ τουρκικοῦ ναυαρχείου καὶ διετέλει ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς ρωσικῆς πρεσβείας. Συνεδέετο διὰ στενῆς φιλίας μετὰ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε', εἰς ὃν ἀνεκοίνωσε τὰ τελούμενα ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, ζητῶν νὰ τὸν διαβεβαιώσῃ ὅτι τὰ ψιθυριζόμενα μεταξὺ τῶν μυουμένων περὶ καθόδου τῆς Ρωσίας εἰς τὰ τουρκικὰ ἐδάφη πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἑλλήνων ἦσαν ἀνακριβῆ. Διὰ παντὸς τρόπου ἐπεδίωξε νὰ συστήσῃ εἰς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀποχὴν ἀπὸ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, ὅταν δὲ ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης εἰσέβαλεν εἰς Μολδαυΐαν, τὸν κατηγόρει ἀναφανδὸν ὅτι χάριν ἰδιοτελῶν σκοπῶν παρέσυρε τὸ Γένος εἰς τὴν ἐξόντωσιν, ἕτοιμος νὰ τὸ καταπροδώσῃ μόλις ἡ Πύλη θ' ἀνεγνώριζε τὴν παρ' αὐτοῦ διεκδικουμένην οἰκογενειακὴν ἀποζημίωσιν. Μολαταῦτα, συνελήφθη ὡς ὕποπτος. Ὁ Ρῶσος πρέσβυς Στρογκάνωφ διεμαρτυρήθη καὶ ἐζήτησε τὴν ἀπόλυσίν του. Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη δὲν ἔστερξε. Καὶ ἡ ἄρνησις αὕτη παρέσχεν εὐσχημον τρόπον εἰς τὸν κόμιτα Στρογκάνωφ ν' ἀποχωρήσῃ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἔνθα διέτρεχε σοβαρωτάτους κινδύνους. Ὁ Δανέζης ἐξωρίσθη εἰς Μαγνησίαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὅπου διέμεινε μέχρι τοῦ 1826 φρουρούμενος στενῶς. Ἀλλὰ κατόπιν ρωσικῶν ἐνεργειῶν ἠλευθερώθη τῇ ἐπεμβάσει τοῦ Ἄγγλου πρεσβευτοῦ Στράτφορδ-Κάννιγκ καὶ κατέφυγεν εἰς Κρήτην. Ἐκλεγεὶς τῷ 1829 ὡς πληρεξούσιος τῆς Μεγαλονήσου, καὶ μεταβὰς τῷ 1830 εἰς Αἴγιναν, ἠσθένησε βαρέως καὶ ἀπεβίωσεν αὐτόθι. Γ. Δ. Κ.

δανειακός, —*ή*, —*ον*· ὁ τῶν δανείων· ὁ διὰ δανείων διεξαγόμενος.—Ἐπιρρ. **δανειακῶς**.

—**δανειακὴ πολιτική**· βλ. δάνειον [*Δημόσ. Οἰκον.*].

δανείζω· παρέχω δάνειον, δίδω χρήματα ἐπὶ τόκῳ, ἄλλως **τοκίζω**· || καθόλου, παρέχω τι ἐπὶ ἐπιστροφῇ: «τοῦ ἐδάνεισα ἕνα βιβλίον», παροιμ. «'ς τὸν πόλεμο ἅρματα δὲ δανείζουν»· μέσ. *δανείζομαι*, λαμβάνω χρήματα ἐπὶ τόκῳ ἢ ἄλλο τι ἐπὶ ἐπιστροφῇ: «δὲν ἔχω πόθεν νὰ δανεισθῶ», «δανείζομαι βιβλία καὶ μελετῶ»· παροιμ. «δανείσου καλοπλέρωσε νὰ σὲ ξαναδανείσουν»· || σπανίως ἐπὶ παθητικῆς σημασίας: «δανείζονται χρήματα» παρέχονται χρήματα ἐπὶ τόκῳ.

δανεικός, —*ή*, —*όν*· ὁ κατὰ δάνειον ὑφιστάμενος, ὁ διὰ δανείου δοθεὶς ἢ ληφθείς: «δανεικὸς σπόρος», «δανεικὸ ἀλεύρι»· παροιμ. «δυὸ φορὲς μεθᾷ τὸ δανεικὸ κρασί» μιὰ οὗ τὸ πίνει καὶ μιὰ ποῦ τὸ πληρώνει· || τὸ οὐδετ. πληθ. **δανεικὰ** (τὰ) ὡς οὐσιαστ., χρηματικὸν δάνειον, χρέος: «ὅλο δανεικὰ γυρεύει». φρ. «δανεικὰ κι' ἀγύριστα», ἐπὶ δανείου τὸ ὁποῖον δὲν ἀποδίδεται.

δανειομεσίτης (ὁ)· ὁ μεσίτης δανείων, ὁ παρεμβαίνων μεταξὺ δανειστῶν καὶ δανειζομένων πρὸς εὐκολωτέραν σύναψιν τοῦ δανείου.

δάνειον (τό)· τὸ παρεχόμενον ἐπὶ τόκῳ χρηματικὸν ποσόν: «δάνειον χιλίων δραχμῶν», «—ἐνυπόθηκον»· || φρ. «συνάπτω—, κάμνω δάνειον». (Κατὰ τὸ Μ. Ἐτυμ. παράγεται ἐκ τῆς λ. *δάνος*=δῶρον· ἐνομίσθη ἐν τούτοις ὑπό τινων ὡς οὐδέτερον τοῦ ἀμαρτύρου ἐπιθέτου *δάνειος* κατὰ παράλειψιν τοῦ οὐσιαστ. *ἀργύριον*.)

Τὰ δάνεια διακρίνονται εἴτε ἀπὸ τοῦ προσώπου τοῦ δανειζομένου (δάνεια ἐθνικά, — κοινοτικά, — ἰδιωτικὰ κλ.) εἴτε ἀπὸ τῆς διδομένης ἐγγυήσεως ἢ τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ (δάνεια ἐπὶ ἐνεχύρῳ, — ἐνυπόθηκα, — γεωργικά, — βιομηχανικὰ κλ.), εἴτε ἀπὸ τοῦ τρόπου τῆς ἀποπληρωμῆς (δάνεια χρεωλυτικά, — πάγια κλπ.) (βλ. καὶ λ. ὁμολογία, δημόσιον *χρέος*, πίστις).

— [ΑΣΤ. ΔΙΚ.] *Δάνειον* (mutuum, παίγνιον Ρωμαίων Νομικῶν ex meo tuum fit) εἶναι ἑτεροβαρὴς σύμβασις συνισταμένη εἰς τὴν μεταβίβασιν κυριότητος ἀντικαταστατῶν πραγμάτων μὲ τὴν ὑποχρέωσιν τῆς ἀποδόσεως πραγμάτων τῆς αὐτῆς ποιότητος καὶ ποσότητος. Τὸ ἀντικείμενον τοῦ δανείου δέον νὰ εἶναι πράγματα ἀντικαταστατὰ καὶ δὴ ἀναλωτά, καθ' ὅσον σκοπὸς τοῦ δανείου εἶναι ἡ χρῆσις καὶ δὴ ἡ κατανάλωσις αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ὀφειλέτου. Συνήθως τὸ ἀντικείμενον εἶναι χρήματα ἢ χρηματόγραφα, οὐχ ἧττον ὅμως δυνατὸν νὰ εἶναι καὶ παντὸς εἴδους ἄλλα ἀντικαταστατὰ πράγματα.

Ἡ ἀρχαιοτέρα μορφὴ τοῦ χρηματικοῦ δανείου ἦτο ἐν τῷ Ρωμαϊκῷ δικαίῳ τὸ nexum, συνιστάμενον εἰς τυπικὴν σύμβασιν, ἐνώπιον μαρτύρων διὰ τυπικῶν φράσεων, per aes et libram καταρτιζομένην, δηλαδὴ διὰ ζυγίσεως ὑπὸ τοῦ ζυγοστάτου (libripens) ὡρισμένης ποσότητος μεταλλικοῦ χρήματος, τὸ ὁποῖον ὁ ὀφειλέτης ἀνελάμβανε νὰ ἐπιστρέψῃ. Ἤδη κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Δημοκρατίας διεπλάσθη ὑπὸ τοῦ Ρωμαϊκοῦ δικαίου ἡ μορφὴ τοῦ δανείου εἰς σύμβασιν καταρτιζομένην re, δηλαδὴ διὰ δόσεως τοῦ πράγματος καὶ μὴ περιοριζομένην ἁπλῶς εἰς χρήματα, ἀλλὰ παντὸς εἴδους ἀντικαταστατὰ πράγματα.

Προαπαιτούμενα τοῦ δανείου εἶναι:

Α') Ἡ μεταβίβασις κυριότητος τῶν δανειζομένων πραγμάτων. Ἐὰν εἴτε λόγῳ ἐλλείψεως ἱκανότητος τοῦ δανειστοῦ πρὸς τὸ ἐκποιεῖν, εἴτε λόγῳ τοῦ ὅτι ὁ δανειστὴς δὲν ἦτο κύριος, δὲν μετεβιβάσθη ἡ κυριότης, δὲν θεωρεῖται καταρτισθεῖσα ἡ σύμβασις τοῦ δανείου. Ἐν τούτοις ἀρκεῖ διὰ τὴν ἔγκυρον κατάρτισιν τοῦ δανείου (καὶ τοῦτο εἶναι προϊὸν τῆς ἐξελίξεως τοῦ Ρωμαϊκοῦ δικαίου), ὅπως ὁ δανειστὴς παράσχῃ τῷ ὀφειλέτῃ τὸ δανειζόμενον, οὗτος δὲ καταναλώσῃ αὐτό. Καὶ ἐφ' ὅσον καλῇ τῇ πίστει καταναλώσῃ ὁ ὀφειλέτης τὰ δανεισθέντα, εὐθύνεται μόνον ἔναντι τοῦ δανειστοῦ του· ἐὰν ὅμως κακῇ τῇ πίστει κατηνάλωσε ταῦτα, ἤτοι ἐν γνώσει ὅτι δὲν μεταβιβάσθη ἐπ' αὐτῶν ἡ κυριότης, τότε εὐθύνεται εἰς πλήρη ἀποζημίωσιν ἔναντι τοῦ ἀρχικοῦ κυρίου κατὰ τὰς γενικὰς τοῦ δικαίου ἀρχάς, ἤτοι δύναται ὁ κύριος τῶν πραγμάτων νὰ ἐγείρῃ ἐναντίον του τὰς actio doli, condictio furtum, condictio sine causa κλ. Συνήθως ἡ μεταβίβασις κυριότητος γίνεται διὰ παραδόσεως τοῦ δανειζομένου. Κατ' ἐξαίρεσιν καὶ ἄνευ παραδόσεως καταρτίζεται ἡ περὶ δανείου σύμβασις ἐπὶ συμφωνίας ὅπως τὸ ἐξ ἄλλης αἰτίας ὀφειλόμενον κρατήσῃ ὁ ὀφειλέτης ὡς δάνειον, ἢ ἐπὶ ἐντολῆς τοῦ δανειστοῦ ὅπως ὁ ὀφειλέτης τὸ εἰς αὐτὸν ὀφειλόμενον πληρώσῃ εἰς τρίτον πρόσωπον, μεθ' οὗ ὁ δανειστὴς συνάπτει τὸ δάνειον κλπ. Ἰδιαίτερος λόγος γίνεται ἐν ταῖς πηγαῖς περὶ τοῦ contractus mohatrae, καθ' ὃ ὁ δανειστὴς δίδει τῷ ὀφειλέτῃ τι πρὸς πρὸς πώλησιν, ἵνα κρατήσῃ τὸ τίμημα ὡς δάνειον· ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀξιοσημείωτον εἶναι ὅτι τὸν κίνδυνον φέρει ὁ ὀφειλέτης ἅμα τῇ παραδόσει τοῦ πράγματος καὶ πρὸ τῆς πωλήσεως αὐτοῦ, δηλαδὴ πρὶν ἢ καταρτισθῇ τὸ δάνειον.

Β') Πρὸς κατάρτισιν δανείου ἀπαιτοῦνται ὅσα καὶ κατὰ τὰς γενικὰς ἀρχὰς πρὸς σύναψιν μιᾶς συμβάσεως, ἤτοι κυρίως ὅπως ὁ ὀφειλέτης ἔχῃ δικαιοπρακτικὴν ἱκανότητα (ἂν στερῆται ταύτης δὲν καταρτίζεται σύμβασις, εὐθύνεται δὲ μόνον κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς condictio sine causa) καὶ νὰ ὑπάρχῃ συμφωνία τῶν μερῶν περὶ καταρτίσεως τοῦ δανείου. Εἰδικὴ συμφωνία περὶ ἀποδόσεως τῶν δανεισθέντων δὲν ἀπαιτεῖται, καθ' ὅσον διὰ τῆς παραδόσεως καὶ τῆς παραλαβῆς τῶν ὡς δάνειον διδομένων ἀναλαμβάνει ὁ ὀφειλέτης τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐπιστρέψῃ πράγματα τῆς αὐτῆς ποσότητος καὶ ποιότητος. Ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς συμβάσεως τοῦ δανείου ἔγκειται καὶ ἡ ὑποχρέωσις πρὸς ἀπόδοσιν.

Ἡ ὑποχρέωσις τοῦ ὀφειλέτου ἀφορᾷ τὴν ἔγκαιρον ἐπιστροφὴν πραγμάτων τῆς αὐτῆς ποσότητος καὶ ποιότητος, τὸν κίνδυνον δὲ φέρει πάντοτε ὁ ὀφειλέτης. Τὸ δάνειον, ἐὰν ἔχῃ τεθῇ προθεσμία, πρέπει ν' ἀποδοθῇ εὐθὺς ὡς λήξῃ αὕτη. Ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ τοιαύτη προθεσμία, ἀλλὰ σιωπηρῶς συνάγεται τοιαύτη, θ' ἀπαιτηθῇ ἅμα τῇ παρελεύσει αὐτῆς, ἄλλως καθίσταται πάραυτα ἀπαιτητόν.

Τὸ δάνειον εἶναι αὐστηρῶς ἑτεροβαρὴς σύμβασις, δηλαδὴ γεννῶνται μόνον ὑποχρεώσεις διὰ τὸν ὀφειλέτην, ὅστις ὑποχρεοῦται νὰ ἀποδώσῃ τὰ δανεισθέντα. Ἐὰν λόγῳ πταίσματος ἢ βαρείας ἀμελείας τοῦ δανειστοῦ ἐπῆλθε ζημία εἰς τὴν περιουσίαν τοῦ ὀφειλέτου, π. χ. διὰ παραδόσεως πλαστῶν χρηματογράφων κλπ., ὑποχρεοῦται ὁ δανειστὴς εἰς ἀποζημίωσιν· ἀμφίβολον εἶναι κατὰ πόσον ἡ τοιαύτη περὶ ἀποζημιώσεως ὑποχρέωσις ὑπάρχει ἐκ τῆς περὶ δανείου συμβάσεως ἢ μόνον λόγῳ πληρώσεως τῶν προϋποθέσεων τῆς ἐξ ἀδικήματος ἐνοχῆς· φαίνεται μᾶλλον ὅτι δέον νὰ ἀποκλείσῃ τις τὴν ἐκ τῆς τοῦ δανείου συμβάσεως εὐθύνην ἐφ' ὅσον τὸ δάνειον εἶναι αὐστηρῶς ἑτεροβαρὴς σύμβασις. Τὸ δάνειον εἶναι gratuitum, ἤτοι δὲν ὀφείλονται τόκοι ἂν δὲν συμφωνηθοῦν τοιοῦτοι. Ἡ περὶ τόκων συμφωνία ὅπως εἶναι ἔγκυρος ἐν τῷ Ρωμαϊκῷ δικαίῳ, ἀπῃτεῖτο νὰ περιβληθῇ τὸν τίτλον τῆς stipulatio, τότε δὲ τὸ δάνειον ὠνομάζετο fœnus. Παρ' ἡμῖν ἡ περὶ τόκων συμφωνία εἶναι, ὡς πᾶσαι αἱ συμβάσεις, ὑποχρεωτικὴ καὶ συνήθως περιλαμβάνεται ἐν τῇ τοῦ δανείου συμβάσει.

Πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν ὑποχρεώσεών του ὁ ὀφειλέτης ἐνάγεται διὰ τῆς condictio ex mutuo. Τὸ ἀρχαιότερον Ρωμαϊκὸν δίκαιον ἐγνώριζε δύο ἀγωγάς: προκειμένου περὶ χρημάτων ἐνήγετο ὁ ὀφειλέτης διὰ τῆς actio certae creditae pecunia, προκειμένου περὶ ἑτέρων ἀντικαταστατῶν πραγμάτων διὰ τῆς condictio eu muluo.

Ὑπόχρεως πρὸς ἀπόδειξιν τῆς συστάσεως τοῦ δανείου εἶναι ὁ δανειστής. Κατὰ τὸ Ρωμαϊκὸν δίκαιον τῆς αὐτοκρατορικῆς ἐποχῆς, ἐπειδὴ ἐσυνηθίζετο ἡ ὑπογραφὴ ἐγγράφων ἀποδείξεων, ἠδύνατο ὁ ὀφειλέτης ἐναγόμενος πρὸ τῆς παρελεύσεως διετίας ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως ἀντιγράφου νὰ ἀμφισβητήσῃ τὴν καταβολὴν τοῦ δανείου καὶ νὰ ἀντιτάξῃ τὴν exceplio non muneratae pecuniae, ὁ δανειστὴς δὲ ὤφειλε νὰ ἀποδείξῃ δι' ἄλλων ἀποδεικτικῶν μέσων τὴν καταβολὴν τούτου. Πάντως ἠδύνατο πᾶς ὀφειλέτης ἐντὸς διετίας ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἐγγράφου προτείνων τὴν querella non muneratae pecuniae νὰ διαμαρτυρηθῇ διὰ τὸ περιεχόμενον τοῦ ἐγγράφου καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν ἀκύρωσιν αὐτοῦ, ἀποδεικνύων ὅτι δὲν κατεβλήθη τὸ δάνειον. Μετὰ παρέλευσιν ὅμως διετίας ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἐγγράφου ἄνευ διαμαρτυρίας τοῦ ὀφειλέτου ἀπέκτα τὸ ἔγγραφον πλήρη ἀποδεικτικὴν ἰσχὺν μὴ ἐπιτρεπομένης ἀνταποδείξεως. Σήμερον αἱ διατάξεις αὗται περὶ ἀποδείξεως τοῦ Ρωμαϊκοῦ δικαίου δὲν ἰσχύουσιν, ὡς ἔχουσαι καθαρῶς δικονομικὸν χαρακτῆρα καὶ ἑπομένως ὡς μὴ εἰσαχθεῖσαι ὑπὸ τοῦ διατάγματος τοῦ 1835· ἰσχύουν δὲ σήμερον αἱ γενικαὶ περὶ ἀποδείξεως ἐγγράφων διατάξεις τοῦ δικονομικοῦ δικαίου.

Μὴ ὑπαρχόντων σήμερον ὑπεξουσίων ἐνηλίκων, δὲν τυγχάνει ἐφαρμογῆς τὸ Μακεδονιάνειον δόγμα (S. C. Macedonianum). Ὡς πρὸς τοὺς ἀνηλίκους θὰ ἐφαρμοσθοῦν αἱ γενικαὶ περὶ ἀνηλίκων διατάξεις. Γ. Ι. ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΣ

— [ΔΗΜΟΣ. ΟΙΚΟΝ.] Τὰ δάνεια δὲν εἶναι ἐφεύρεσις τῶν νεωτέρων χρόνων. Ἂν ρίψωμεν ἓν βλέμμα ταχὺ εἰς τὴν ἱστορίαν, ἀνευρίσκομεν συνάψεις δανείων παρὰ διαφόρων βασιλέων. Ἤδη κατὰ τὸν Ι' π. Χ. αἰῶνα ὁ βασιλεὺς Σολομὼν ὤφειλε χρήματα εἰς τὸν βασιλέα τῆς Τύρου, ἐξεπλήρωσε δὲ τὰς ὑποχρεώσεις του δι' ἐδαφικῆς παραχωρήσεως ἐν Γαλιλαίᾳ. Κατὰ τὸν ΣΤ' καὶ Ε' π. Χ. αἰῶνα αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις συνῆπτον ἀμοιβαίως δάνεια δι' ἐγγράφων ἢ γραμματίων. Οἱ Θεσσαλοὶ εἶχον δανείσει τοὺς Θηβαίους, ὅτε δὲ ὁ Μ. Ἀλέξανδρος κατέλαβε τὰς Θήβας καὶ περιῆλθεν εἰς χεῖράς του τὸ σχετικὸν γραμμάτιον ἢ ἔγγραφον τοῦ δανείου, παρέδωκε τοῦτο εἰς τοὺς Θεσσαλούς. Πλούσιοι Ἑβραῖοι τῆς Ἀλεξανδρείας κατὰ τὸν Α' μ. Χ. αἰῶνα ἐδάνειζον χρήματα εἰς τοὺς βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας τοῦ Ἀνατολικοῦ κόσμου. Κατὰ τὸν ΙΑ' μ. Χ. αἰῶνα ὁ δοὺξ Ροβέρτος τῆς Νορμανδίας ἐπιχειρῶν σταυροφορίαν πρὸς ἐξεύρεσιν χρημάτων ὑπεθήκευσε τὸ δουκᾶτον αὐτοῦ εἰς τὸν ἀδελφόν του Γουλιέλμον. Κατὰ τὸν ΙΒ' μ. Χ. αἰῶνα ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης τῆς Ἀγγλίας καὶ ἄλλοι βασιλεῖς ἐδανείζοντο χρήματα ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους. Κατὰ τὴν περίοδον τῆς Ἀναγεννήσεως ἡ προσφυγὴ μοναρχῶν εἰς δάνεια εἶναι φαινόμενον συνηθέστατον. Τὰ δάνεια ὅμως ταῦτα ἀπετέλουν προσωπικὰς ὑποθέσεις τῶν μοναρχῶν, διότι ἡ ἔννοια τοῦ

Digitized by Google

κράτους, ὡς νομικῆς προσωπικότητος ἰδίας καὶ διακεκριμένης τοῦ μονάρχου, δὲν εἶχεν εἰσέτι ἐμφανισθῆ. Ὁ μονάρχης ἐδανείζετο δι' ἴδιον λογαριασμὸν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ἐκτάκτων γενονότων πρὸς κάλυψιν προσωπικῶν ἢ αὐλικῶν δαπανῶν. Ἡ τοιαύτη δὲ ἐνέργειά του ἐδικαιολογεῖτο, διότι ἡ περιουσία αὐτοῦ καὶ ἡ περιουσία τοῦ κράτους δὲν διεκρίνοντο ἀλλήλων. Οἱ μονάρχαι ἀπευθύνοντο οὐχὶ εἰς τὸ πολὺ κοινόν, ἀλλ' εἰς καθωρισμένα πρόσωπα ἢ καὶ πολλάκις εἰς ἓν πρόσωπον, ὅπερ παρεῖχε τὸ δάνειον. Κυρίως οἱ Λομβαρδοὶ ἢ οἱ Ἑβραῖοι εἶχον τὸ προνόμιον τῆς παροχῆς δανείων. Ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ὁ προσωπικὸς χαρακτὴρ τοῦ μονάρχου εἰς τὴν σύναψιν τῶν δανείων ἤρχισε νὰ ἐκλείπῃ, ἤρχιζε δὲ νὰ μορφοῦται ἡ σύγχρονος ἔννοια τῆς δημοσίας πίστεως. Τοῦτο συμβαίνει οὐχὶ διότι ἡ προσωπικότης τοῦ κράτους εἶναι πλήρως διακεκριμένη τοῦ προσώπου τοῦ μονάρχου, ἀλλὰ κυρίως διότι ἡ πίστις αὐτοῦ εἶχε σχεδὸν τελείως ἐξασθενίσει. Κατὰ τὸ 1522 ὁ Φραγκίσκος Α' παρεμβάλλει τὴν πίστιν τῆς πόλεως τῶν Παρισίων, ἵνα συνάψῃ δάνειον. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀρχίζει ν' ἀναφαίνηται ὡς σπουδαιότερος τρόπος συνάψεως δανείων ἡ δημοσία ἐγγραφή. Ἡ σύγχρονος ἔννοια τῆς δημοσίας πίστεως ἀρχίζει ν' ἀναφαίνηται ἐν πρώτοις κατὰ τὸν μεσαίωνα εἰς τὰς μικρὰς ἐμπορικὰς δημοκρατίας ἐν Ἰταλίᾳ, τὰς ἐμπορικὰς πόλεις ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἀκολούθως μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς Ἀμερικῆς κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα εἰς τὰς Κάτω Χώρας. Ἐν Ἀγγλίᾳ μόλις κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα ἀρχίζει νὰ μορφοῦται τὸ δημόσιον χρέος. Κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα οἱ Ἄγγλοι κεφαλαιοῦχοι δανείζουσι χρήματα ὑπὸ τὴν σύγχρονον μορφὴν εἰς ξένα κράτη. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἡ Ὁλλανδία εἶναι ὁ μεγαλύτερος χρηματοδότης. Ὁλλανδοὶ κεφαλαιοῦχοι παρεῖχον δάνεια συγχρόνως εἰς δύο ἐμπολέμους: τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὰς ἐξεγερθείσας ἀποικίας τῆς Βορείου Ἀμερικῆς. Τέλος ἡ μεγάλη ἀνάπτυξις τῶν δανείων τοῦ κράτους, ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν, συντελεῖται κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα. Ἀναμφισβητήτως ἡ καθυστέρησις εἰς τὴν μόρφωσιν τῆς δημοσίας πίστεως ὑπὸ τὴν σύγχρονον μορφὴν ἔν τινι μέτρῳ ὀφείλεται μέχρι τοῦ ΙΗ' αἰῶνος εἰς τοὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας, οἵτινες ἀπηγόρευον τὸν τόκον εἰς τὰ χρηματικὰ δάνεια. Ἡ μόρφωσις τῆς δημοσίας πίστεως προϋποθέτει τὴν ὕπαρξιν τεσσάρων οὐσιωδῶν ὅρων: α) ὕπαρξιν σημαντικῶν κινητῶν κεφαλαίων, ἅτινα προϋποθέτουσιν ἀνεπτυγμένον ἐμπόριον καὶ βιομηχανίαν, β) εὐχέρειαν μεταβιβάσεως καὶ διαπραγματεύσεων τῶν τίτλων εἰς χρηματιστήριο, γ) ἐμπιστοσύνην τῶν κεφαλαιούχων ἔναντι τῶν κρατῶν, ὅπερ προϋποθέτει ἀρτίαν δημοσιονομικὴν ὀργάνωσιν, δημοσιότητα καὶ διάκρισιν τῆς περιουσιακῆς θέσεως τοῦ μονάρχου ἔναντι τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν τοῦ κράτους, καὶ δ) θέλησιν τοῦ κράτους ὅπως ἐπιβάλῃ τοὺς φόρους διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ δανείου. Ὅταν ἡ δημοσία πίστις κράτους εἶναι μειωμένη, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ παροχὴ εἰς αὐτὸ δανείων γίνεται ὑπὸ βαρυτέρους ὅρους, ἀφ' ἑτέρου συνοδεύεται συνήθως δι' ἐγγυήσεως. Αἱ ἐγγυήσεις εἶναι δύο εἰδῶν: ἤτοι α) ἐγγυήσεις παρεχόμεναι ὑπὸ τοῦ δανειζομένου κράτους καὶ β) ἐγγυήσεις παρεχόμεναι ὑπὸ τρίτου, ἐνίοτε δὲ συμμάχου. Αἱ παρὰ τοῦ δανειζομένου κράτους παρεχόμεναι ἐνδεχομένως ἐγγυήσεις συνίστανται εἰς προσδιορισμὸν ὑπὲρ τῆς ὑπηρεσίας τῶν δανείων καθωρισμένων ἐσόδων, συνήθως δὲ καὶ εἰς συνύπαρξιν διεθνοῦς ἐλέγχου. Κατ' ἐξαίρεσιν καὶ σπανιώτατα ἡ ἐγγύησις δύναται νὰ συνίσταται καὶ εἰς τὴν σύστασιν ὑποθήκης ἐπὶ τῆς ἰδιωτικῆς ἰδιοκτησίας τοῦ κράτους. Οὕτω τὸ δάνειον τῆς δημοκρατίας τῆς Ὀνδούρας ἐν τῇ Ν. Ἀμερικῇ τοῦ ἔτους 1869 εἶχεν ὡς ἐγγύησιν ὑποθήκην ἐπὶ τῆς ἰδιοκτησίας καὶ τῶν δασῶν τοῦ κράτους. Δάνεια συναφθέντα ἐπὶ ἐγγυήσει τρίτων εἶναι: τὸ ἑλληνικὸν δάνειον τοῦ 1833, συναφθὲν τῇ ἐγγυήσει τῆς Γαλλίας, Ἀγγλίας καὶ Ρωσίας, τὸ δάνειον τῆς Οὐρουγουάης, συναφθὲν ἐν ἔτει 1846 τῇ ἐγγυήσει τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, τὸ αἰγυπτιακὸν δάνειον τοῦ ἔτους 1885, συναφθὲν τῇ ἐγγυήσει τῆς Γαλλίας, Γερμανίας, Αὐστροουγγαρίας, Ἀγγλίας, Ἰταλίας καὶ Ρωσίας, τὸ ἑλληνοτουρκικὸν δάνειον τοῦ 1898, συναφθὲν τῇ ἐγγυήσει τῆς Γαλλίας, Ἀγγλίας καὶ Ρωσίας, τὰ δάνεια τῶν δημοκρατιῶν τῆς Νοτίου καὶ Κεντρικῆς Ἀμερικῆς (Ἁγίου Δομινίκου 1907, Νικαραγουάης καὶ Ὀνδούρας 1911), συναφθέντα τῇ ἠθικῇ ἐγγυήσει τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς καὶ ἐπέκτασιν τοῦ δόγματος τοῦ Monroe, καὶ τὸ αὐστριακὸν δάνειον τοῦ 1923, συναφθὲν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Κ.Τ.Ε. καὶ τῇ ἐγγυήσει δέκα εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν (Γαλλίας, Ἀγγλίας, Τσεχοσλοβακίας, ἑκάστης εἰς τὰ 21,8%, Ἰταλίας 18,6%, Βελγίου 2%, Σουηδίας 2%, Δανίας 1%, Ὁλλανδίας 1%, Ἑλβετίας 3% καὶ Ἱσπανίας 4%. Ἰδιαιτέραν κατηγορίαν δανείων δύνανται ν' ἀποτελέσουν τὰ δάνεια, ἅτινα συνήφθησαν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Κ.Τ.Ε. ἤτοι: τὸ αὐστριακὸν τοῦ 1923, οὐγγρικὸν τοῦ 1924, ἑλληνικὸν α' προσφυγικὸν 1924, βουλγαρικὸν προσφυγικὸν τοῦ 1926, ἐσθονικὸν σταθεροποιήσεως τοῦ 1926, ἑλληνικὸν τριμερὲς τοῦ 1927 καὶ τὸ βουλγαρικὸν σταθεροποιήσεως τοῦ 1928. Ἡ κατηγορία τῶν δανείων τούτων ἀποτελεῖ νέον γεγονὸς εἰς τὴν διεθνῆ οἰκονομίαν καὶ τὴν ἐξέλιξιν τῆς μορφῆς τῶν δανείων, κυρίως δὲ ἡ ἐμφάνισις τῶν δανείων τούτων δέον ν' ἀποδοθῇ εἰς τὴν ὕπαρξιν τῆς Κ. Τ. Ε. καὶ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀνάγκης τῆς οἰκονομικῆς ἀλληλοεξαρτήσεως τῶν κρατῶν.

Τοιαύτη εἶναι ἐν γενικωτάταις γραμμαῖς ἡ διάκρισις τῶν δανείων ἐν τῇ ἱστορικῇ αὐτῶν ἐξελίξει. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν παρ' ἡμῖν ἐξέλιξιν τῆς δημοσίας πίστεως ἀπὸ τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ ἐντεῦθεν δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν α') τὴν περίοδον τὴν ἀναφερομένην εἰς τὸ δάνειον τῶν 60 ἑκατομμυρίων τοῦ 1833 ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῶν τριῶν δυνάμεων· β') τὴν περίοδον ἀπὸ τοῦ 1861 ἕως τοῦ 1878 τῶν ἐσωτερικῶν δανείων ὑπὸ μορφὴν διαφόρων προχείρων συνδυασμῶν· γ') τὴν ἀπὸ τοῦ 1879, ἕως τοῦ 1890 περίοδον τῶν μεγάλων ἐξωτερικῶν δανείων καὶ δ') τὴν ἀπὸ τῆς ἐπιβολῆς τοῦ Διεθνοῦς οἰκονομικοῦ ἐλέγχου μέχρι σήμερον περίοδον.

Εἰς τὰ δάνεια τῶν νεωτέρων χρόνων δὲν συναντᾶται ὁ προσωπικὸς χαρακτὴρ τοῦ μονάρχου. Ταῦτα εἶναι μέσον κατανομῆς τῶν δημοσίων βαρῶν ἐν τῷ χρόνῳ, ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἢ τὸ πολὺ τοῦ προπαρελθόντος αἰῶνος. Ἡ αὔξησις τῶν ἐξόδων τοῦ κράτους, ἡ σφαλερὰ δανειακὴ πολιτική, βασιζομένη ἐπὶ τῆς ἰδέας, ὅτι ἡ συνεχὴς καὶ ταχεῖα αὔξησις τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου, συνάμα δὲ καὶ ἡ ὑποτίμησις τῆς ἀξίας τοῦ νομίσματος συνεπάγονται μείωσιν τοῦ βάρους δανείου τινὸς καὶ ἡ κοινὴ δημοσιονομικὴ ἀρχή, ἡ τείνουσα εἰς τὴν ἐπίρριψιν τῶν δημοσίων βαρῶν εἰς τὰς μεταγενεστέρας γενεάς, συνέτειναν εἰς τὴν καταπληκτικὴν αὔξησιν τοῦ δημοσίου χρέους τῶν κρατῶν.

Τὰ δάνεια διακρίνονται εἰς προαιρετικὰ καὶ ἀναγκαστικά. Τὰ προαιρετικὰ πραγματοποιοῦνται εἴτε διὰ δημοσίας ἐγγραφῆς παντὸς βουλομένου νὰ συμμετάσχῃ εἰς τὴν σύμβασιν τοῦ δανείου, εἴτε τῇ μεσολαβήσει τραπέζης ἢ τραπεζῶν, αἵτινες ἐπὶ κέρδει ἀναλαμβάνουσι τὴν διάθεσιν τοῦ δανείου παρὰ τῷ κοινῷ, εἴτε τέλος διὰ τῆς διαθέσεως αὐτῶν διὰ τοῦ χρηματιστηρίου. Τὰ προαιρετικὰ δύνανται νὰ διακριθῶσιν εἰς συνήθη δάνεια, εἰς πατριωτικὰ δάνεια καὶ εἰς τοντίνας. Τὰ πατριωτικὰ δάνεια εἶναι σπάνια. Αἱ τοντῖναι, καλούμεναι οὕτω ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ πρώτου εὑρόντος περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος Ἰταλοῦ Τούτι, εἶναι μῖγμα δανείου ἐπὶ ἰσοβίῳ προσόδῳ καὶ κερδοσκοπικοῦ συνεταιρισμοῦ. Ἀριθμὸς ἀτόμων δανείζει εἰς τὸ κράτος ποσὸν χρημάτων, τοῦτο δὲ ὑποχρεοῦται νὰ πληρώσῃ ἐφ' ὅρου ζωῆς ὡρισμένον ποσὸν εἰς τοὺς δανειστάς του. Ἐφ' ὅσον ἕκαστος συνεταῖρος ἀποθνήσκει, ἡ μερὶς προσαυξάνει εἰς τὰς τῶν λοιπῶν, ὅταν δὲ καὶ ὁ τελευταῖος ὀφειλέτης ἐκλείψῃ, τὸ κράτος ἀπαλλάσσεται πάσης πληρωμῆς. Αἱ τοντῖναι ἐξέλιπον ἤδη. Τὰ συνήθη δάνεια ἀπὸ ἀπόψεως διαρκείας διακρίνονται εἰς πάγια δάνεια, (emprunts perpetuels) καὶ ἀποσβεστέα δάνεια βραχυπρόθεσμα ἢ μακροπρόθεσμα (emprunts amortissables à court terme ἢ à long terme) καὶ τέλος εἰς κυμαινόμενον χρέος, οὗτινος ἡ ὑπὲρ τὸ δέον αὔξησις συνεπάγεται ἄμεσον κίνδυνον ἀπὸ δημοσιονομικῆς, οἰκονομικῆς καὶ πολιτικῆς ἀπόψεως. Προκειμένου περὶ παγίων δανείων τὸ κράτος ὑποχρεοῦται νὰ πληρώσῃ μόνον τοὺς ἀνήκοντα τόκους, ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὸ κεφάλαιον ἔχει τὴν εὐχέρειαν τῆς ἑκάστοτε ἐκλογῆς τοῦ χρόνου καὶ τοῦ ποσοῦ. Προκειμένου περὶ ἀποσβεστέων δανείων τὸ κράτος ὑποχρεοῦται νὰ πληρώνῃ τὴν προσδιωρισμένην ὑπηρεσίαν, ἤτοι τόκους καὶ κεφάλαιον τοῦ δανείου μέχρις ἀποσβέσεως. Κυμαινόμενον δὲ χρέος καλεῖται τὸ μέχρι μικρᾶς διαρκείας, συνήθως ἑνὸς ἔτους, ὀφειλόμενον χρέος. Τέλος τὰ δάνεια διακρίνονται εἰς ἐσωτερικὰ (συναφθέντα ἀποκλειστικῶς ἐν τῷ ἐσωτερικῷ) καὶ ἐξωτερικὰ (συναφθέντα κυρίως ἐν τῷ ἐξωτερικῷ), εἰς συναφθέντα εἰς ἐθνικὸν νόμισμα καὶ εἰς συναφθέντα εἰς χρυσὸν ἢ ἐξωτερικὸν συνάλλαγμα.

Τὰ τοιαῦτα δάνεια λέγονται συνήθως καὶ ἐσωτερικὰ καὶ ἐξωτερικὰ δάνεια. Τὸ δάνειον ὡς μέσον κατανομῆς τῶν δημοσίων βαρῶν δέον νὰ ἐκτιμηθῇ ἐκ τοῦ σκοποῦ καὶ τοῦ τρόπου τῆς χρήσεως αὐτοῦ καὶ τῶν συνεπειῶν, ἃς δύναται νὰ ἐπιφέρῃ εἰς τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν καὶ τὰ δημόσια οἰκονομικά. Ἀπὸ δημοσιονομικῆς ἀπόψεως τὸ δάνειον δὲν δικαιολογεῖται πρὸς θεραπείαν τῶν τακτικῶν ἀναγκῶν τοῦ κράτους, αἵτινες δέον νὰ καλύπτωνται διὰ τῶν τακτικῶν ἐσόδων. Προσφυγὴ εἰς δάνεια δικαιολογεῖται, προκειμένου περὶ δαπανῶν τοποθετήσεως ἢ κεφαλαίου, ἀμφισβητεῖται δὲ κατ' ἀρχὴν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ προκειμένου περὶ δαπανῶν βελτιώσεως τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, συμπληρώσεως διοικητικῶν μεταρρυθμίσεων, ἐπιδιορθώσεων ἢ ἀναδιοργανώσεως ἢ κατασκευῆς δρόμων καὶ ἐν γένει προαγωγῆς τῆς ἐθνικῆς συγκροτήσεως (outillage national). Ἀπὸ κοινωνικῆς ἀπόψεως εἰς πάντα τὰ πραγματικῶς δημοκρατικὰ κράτη, ἡ προσφυγὴ εἰς δάνεια δέον νὰ κρίνηται οὐχὶ εὐνοϊκῶς. Εἰς τὰ τοιαῦτα κράτη κατὰ προτίμησιν πρὸς ἐπιβάρυνσιν τῶν πλουσιωτέρων τάξεων, ἐπιβάλλεται φόρος ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου ἢ ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος τοῦ κτηθέντος πλούτου. Εἰς κράτη, ὅπου ἐπικρατεῖ δημοσιονομικὴ πολιτικὴ εὐνοϊκὴ διὰ τὰς κρατούσας τάξεις, ἡ προσφυγὴ εἰς δάνεια εἶναι συνηθεστέρα.

Τὸ δάνειον εἶναι μέτρον δημοσιονομικόν, τὸ ὁποῖον εἰς πάντα τὰ συνταγματικὰ σύγχρονα κράτη δέον νὰ ψηφισθῇ ἀπὸ τὸ νομοθετικὸν σῶμα. Τοῦτο ἐπιβάλλει ἡ σκοπιμότης τῆς δημοσιότητος, ἡ ἀρχὴ τῆς ψηφίσεως παρὰ τοῦ Κοινοβουλίου τῶν φόρων, ἡ ἀνάγκη μεγαλυτέρου ἐλέγχου καὶ ἐνισχύσεως τῆς ἐμπιστοσύνης τῶν δανειστῶν πρὸς τὸ κράτος, συνάμα δὲ καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς παροχῆς μείζονος ἐγγυήσεως διὰ τὴν πληρωμὴν τοῦ δανείου. Ἡ σύμβασις τέλος τοῦ δανείου εἰς τὰς λεπτομερείας τῶν διατάξεων αὐτῆς (ἀποσβέσεις, μετατροπαί, διάφορα προνόμια, διάρκεια, ποσοστὸν ἐκδόσεως, νόμισμα, τόπος πληρωμῆς κλπ.), ἀποτελεῖ ἐνέργειας ἐπιλέπτου μηχανισμοῦ, δεῖται δὲ ἰδιαιτέρας προσοχῆς ἡ ἐπεξεργασία καὶ ὁ προσδιορισμὸς τῶν λεπτομερειῶν.

(Περὶ τῶν ἑλληνικῶν δημοσίων δανείων βλ. λ. Ἑλλὰς *[Οἰκον.]*.)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ἀνδρεάδη Α.*, Ἱστορία τῶν Ἐθνικῶν Δανείων.—*Τοῦ αὐτοῦ*, Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Δημοσίας Οἰκονομίας.—*P. L. Beaulieu*, Traité de la Science des Finances τ. 2.—*E. Allix*, Traité élémentaire des Sciences des Finances (1928).—*A. Wagner*, Traité de Science des Finances (Paris 1912).—*G. Jèze*, Cours de Science des Finances (1922).—*H. C. Adams*. Public Debts (New-York 1887).—*G. Cohn*, System der Finanzwissenschaft.

Π. Β. ΔΕΡΤΙΛΗΣ

Ἀναγκαστικὰ δάνεια. Ἡ ὀνομασία αὕτη δίδεται εἰς τὰ ἐσωτερικὰ δάνεια τὰ ἐπιβαλλόμενα ὑπὸ τοῦ κράτους ἐφ' ὁλοκλήρου τοῦ πληθυσμοῦ ἢ τάξεών τινων αὐτοῦ ἀναλόγως τῆς ἰδιοκτησίας καὶ τοῦ εἰσοδήματος. Διὰ τὰ λαμβανόμενα ποσὰ ἐκδίδονται ὁμολογίαι ἔντοκοι ἢ ἄτοκοι. Ἐπιβάλλονται δὲ ταῦτα εἴτε ἐπὶ τῆς κινητῆς εἴτε ἐπὶ τῆς ἀκινήτου περιουσίας τῶν πολιτῶν. Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς κινητῆς ἐπιβάλλονται κατὰ ποικίλους τρόπους, ὡς π.χ. διὰ διχοτομήσεως τῶν κυκλοφορούντων νομισμάτων, ὡς συνέβη ἐν Ἑλλάδι διὰ τοῦ νόμου τῆς 25 Μαρτίου 1922 καὶ βραδύτερον ἐπὶ τῆς ἐπαναστατικῆς κυβερνήσεως Παγκάλου, ἐπὶ δὲ τῆς ἀκινήτου διὰ τῆς ὑποθηκεύσεως τῶν μεγάλων ἀκινήτων καὶ ἐκποιήσεως αὐτῶν εἰς περίπτωσιν μὴ καταβολῆς εἰς τὸ κράτος τοῦ ζητουμένου ποσοῦ δανείου ὑπὸ τῶν ἰδιοκτητῶν τῶν ἀκινήτων.

Ἐκτὸς τῶν δύο ἀνωτέρω τρόπων, ἀναλόγως τῶν περιστάσεων, δύνανται νὰ ἐφαρμοσθῶσι καὶ ἄλλοι ποικίλοι, εἴτε τὰ ἀναγκαστικὰ δάνεια ἐπιβάλλονται ἐπὶ τῆς κινητῆς εἴτε ἐπὶ τῆς ἀκινήτου περιουσίας. Π. χ. δύναται τὸ κράτος νὰ ἐπιβάλῃ βαρὺν φόρον ἐπὶ ὡρισμένου εἴδους, τὰ δ' ἐκ τῆς εἰσπράξεως τοῦ φόρου ποσὰ νὰ ἔχωσι μορφὴν δανείου, νὰ ὑπόκεινται δηλαδὴ εἰς ἔντοκον ἢ ἄτοκον ἐπιστροφήν, ἐπὶ τῇ βάσει ὁμολογιῶν. Ὡς μορφὴν ἐπίσης ἀναγκαστικοῦ δανείου καὶ μάλιστα ἀτόκου θεωροῦσι καὶ τὴν ἀναγκαστικὴν κυκλοφορίαν μὲ δανειστὴν τῆς πολιτείας ὁλόκληρον τὴν κοινωνίαν (βλ. χαρτονόμισμα). Γνωστὸν παράδειγμα ἐφαρμογῆς μεγάλου ἀναγκαστικοῦ δανείου εἶναι τὸ γενόμενον ὑπὸ τοῦ γερμανικοῦ κράτους μετὰ τὴν συνθήκην τῶν Βερσαλλιῶν διὰ ποσὸν 70 δισεκατομμυρίων χρυσῶν μάρκων πρὸς κάλυψιν τῶν ἐκ τῶν ἐπανορθώσεων ὑποχρεώσεων. Τὸ δάνειον τοῦτο μέχρι 31 Ὀκτωβρίου 1925 ἦτο ἄτοκον, ἔκτοτε μέχρι τῆς 1 Νοεμβρίου 1930 ἔντοκον πρὸς 4 %, καὶ ἀπὸ τοῦ χρονικοῦ τούτου σημείου πρὸς 5 %.

—[ΜΑΘΗΜΑΤ.] Τὰ δάνεια διακρίνονται εἰς τὰς ἑξῆς δύο μεγάλας κατηγορίας:

1) Τὰ βραχυπρόθεσμα, τὰ διαρκείας τὸ πολὺ ἑνὸς ἔτους, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐφαρμόζεται ὁ ἁπλοῦς τόκος (βλ. περὶ τούτων τὰς λ. τόκος καὶ προεξόφλησις).

2) Τὰ μακροπρόθεσμα, τὰ διαρκείας ἀνωτέρας τοῦ ἔτους. Τοιαῦτα εἶναι τὰ δάνεια τῶν κρατῶν, δήμων, πόλεων, κοινοτήτων, ἑταιρειῶν κ.λπ. Ἡ διάρκεια τούτων εἶναι συνήθως πολλῶν ἐτῶν. Τὸ μᾶλλον μακροπρόθεσμον δάνειον εἶναι τὸ ἐν Ἀμερικῇ West Shore, λῆγον τὸ 2361 ἔτος. Ἐπὶ τούτων ἐφαρμόζεται ὁ σύνθετος τόκος (ἀνατοκισμός) καὶ ταῦτα πραγματευόμεθα ἐνταῦθα.

Θὰ χρησιμοποιήσωμεν κατωτέρω τὰ ἑξῆς σύμβολα ὁρισθέντα εἰς τὸ διεθνὲς συνέδριον τῶν ἀναλογιστῶν τοῦ 1897 ἐν Λονδίνῳ: Διὰ τῶν i καὶ j θὰ παριστῶμεν τὸ ἐπιτόκιον, ὅπερ θὰ εἶναι ὁ τόκος μιᾶς νομισματικῆς μονάδος εἰς μίαν χρονικὴν περίοδον. Διὰ τοῦ $S_{\overline{v|}}(i)$ θὰ παριστῶμεν τὴν τελικὴν ἀξίαν ῥάντας ἀμέσου ληξιπροθέσμου ν ὅρων ἐκ 1 νομισμ. μονάδος πρὸς ἐπιτόκιον i, ἤτοι $S_{\overline{v|}}(i) = \frac{(1+i)^v - 1}{i}$. Διὰ τοῦ $A_{\overline{v|}}(i)$ θὰ παριστῶμεν τὴν παροῦσαν ἀξίαν ῥάντας ἀμέσου ληξιπροθέσμου ν ὅρων ἐκ 1 νομισμ. μονάδος πρὸς ἐπιτόκιον i, ἤτοι $A_{\overline{v|}}(i) = \frac{1-v^v}{i}$, τοῦ $v = \frac{1}{1+i}$. Ἡ εὕρεσις τῆς τιμῆς τῶν $A_{\overline{v|}}$ καὶ $S_{\overline{v|}}$ γίνεται καὶ διὰ τῶν λογαρίθμων καὶ διὰ πινάκων. Βλ. λ. ἐπιτόκιον, ῥάντα, ἀνατοκισμός.)

Τὰ δάνεια ἀναλόγως τῶν συνθηκῶν ἐξοφλήσεως παρουσιάζουσι τὰς ἑξῆς μορφάς:

Digitized by Google

1) Δάνεια ἐξοφλητέα ἐφάπαξ εἰς ὡρισμένην ἐποχήν. Ἐνταῦθα διακρίνοντα δύο περιπτώσεις:

α') Οἱ τόκοι πληρώνονται εἰς τὸ τέλος ἑκάστης χρονικῆς περιόδου καὶ τὸ κεφάλαιον ἐφάπαξ κατὰ τὴν λῆξιν τοῦ δανείου. Ἐὰν ἐν προκειμένῳ ὁ ὀφειλέτης δύναται κατὰ τὴν λῆξιν τοῦ δανείου νὰ ἐξεύρῃ ὁλόκληρον τὸ δανεισθὲν κεφάλαιον, τότε τὸ ζήτημα εἶναι ἁπλοῦ τόκου. Ἡ τοιαύτη μορφὴ οὐδεμίαν οἰκονομικὴν σπουδαιότητα ἔχει, εἶναι μορφὴ παρουσιαζομένη μεταξὺ ἰδιωτῶν διὰ δάνεια μικρῶν ποσῶν καὶ διαρκείας ὀλίγων ἐτῶν. Οἰκονομικῶς δέον ὁ ὀφειλέτης νὰ συστήσῃ ἓν ἐξοφλητικὸν ἀπόθεμα, ἤτοι κατὰ χρονικὰ διαστήματα νὰ τοποθετήσῃ ἐπὶ ἀνατοκισμῷ ποσόν τι, ὥστε κατὰ τὴν λῆξιν τοῦ δανείου ν' ἀποτελεσθῇ τὸ ὀφειλόμενον κεφάλαιον. Ἡ ἄποψις αὕτη ἔχει ἐφαρμογὴν ἐν τῇ πράξει καὶ ταύτην ἐξετάζομεν ἐνταῦθα.

Ἔστω τὸ δανεισθὲν κεφάλαιον Κ, τὸ ἐπιτόκιον τοῦ δανείου i, ἡ διάρκεια τοῦ δανείου ν+ρ χρονικαὶ περίοδοι, καὶ ὅτι κατὰ τὰς ν πρώτας χρονικὰς περιόδους καὶ εἰς τὸ τέλος ἑκάστης τούτων τοποθετοῦνται διὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ ἐξοφλητικοῦ ἀποθέματος διαδοχικῶς τὰ ποσὰ Α, Β, Γ, ... Η ἀνατοκιζόμενα πρὸς ἐπιτόκιον j. Τότε ἡ ἀξία τῶν κατατεθέντων ποσῶν εἰς τὸ τέλος τῶν ν+ρ περιόδων δέον νὰ ᾖ Κ, ἄρα:

$$K=A(1+j)^{\nu+\varrho-1}+B(1+j)^{\nu+\varrho-2}+\ldots+H(1+j)^{\varrho}$$

Ἐπειδὴ ὅμως ἐν τῇ πράξει ἐπιδιώκεται πάντοτε οἰκονομικῶς ἡ κανονικότης τῶν καταβολῶν, κατὰ κανόνα αἱ καταβολαὶ διὰ τὴν σύστασιν τοῦ ἐξοφλητικοῦ ἀποθέματος θὰ εἶναι ἴσαι, ἤτοι

$$A=B=\Gamma=\ldots.=H, \text{ ὅτε}$$

$$K=A\left\{(1+j)^{\nu+\varrho-1}+(1+j)^{\nu+\varrho-2}+\right.$$
$$\left.+\ldots+(1+j)^{\varrho}\right\}$$
$$\text{ἢ } K=(1+j)^{\varrho}.\ A.\ S_{\overline{\nu}|}(j)$$

Πλὴν τούτου, ἐπειδὴ συνήθως ἐν τῇ πράξει αἱ περιοδικαὶ καταβολαὶ διὰ τὴν σύστασιν τοῦ ἐξοφλητικοῦ ἀποθέματος διαρκοῦσιν ὅσον καὶ τὸ δάνειον, ἤτοι ν+ρ χρονικὰς περιόδους, ἂν διὰ συντομίαν τεθῇ ὅτι τὸ δάνειον διαρκῇ ν περιόδους ὁ τύπος γίνεται:

$$K=A.\ S_{\overline{\nu}|}(j).$$

Ἐν προκειμένῳ κατὰ τὸ τέλος ἑκάστης χρηματικῆς περιόδου καταβάλλεται ποσὸν Α διὰ τὴν σύστασιν τοῦ ἐξοφλητικοῦ ἀποθέματος καὶ τόκος εἰς τὸν δανειστὴν Ki.

β') Δὲν πληρώνονται οὐδόλως τόκοι, ἀλλ' εἰς τὸ τέλος ἐξοφλεῖται ἐφάπαξ ἡ κτηθεῖσα ἀξία τοῦ δανεισθέντος ποσοῦ. Τότε κατ' ἀνάλογον συλλογισμὸν πρὸς τὴν προηγουμένην περίπτωσιν, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς τελικῆς ἀξίας τοῦ Κ ἀνατοκιζομένου πρὸς i, θὰ ἔχωμεν:

$$K(1+i)^{\nu}=A.\ S_{\overline{\nu}|}(j)$$

Ἐν προκειμένῳ καταβάλλεται εἰς τὸ τέλος ἑκάστης χρονικῆς περιόδου ἐν συνόλῳ ποσὸν Α.

Αἱ ἀνωτέρω ἐξισώσεις περιέχουσι τὰ ἑξῆς μεταβλητάς: K, i, ν, A, j, $S_{\overline{\nu}|}$, λυόμεναι δὲ δίδουσι μίαν ἐκ τούτων, τῶν λοιπῶν οὐσῶν γνωστῶν (περὶ λύσεώς των βλ. λ. ἀνατοκισμός, ῥάντα).

Ἐὰν συμβῇ j=i, τότε κατὰ τὴν πρώτην περίπτωσιν διατίθεται εἰς τὸ τέλος ἑκάστης χρονικῆς περιόδου $\frac{K}{S_{\overline{\nu}|}(j)}+Ki$ καὶ κατὰ τὴν δευτέραν $\frac{K(1+i)^{\nu}}{S_{\overline{\nu}|}(i)}$, ἅτινα εἶναι τὰ αὐτά. Πλὴν τούτου ἐὰν ἀντικατασταθῶσιν αἱ τιμαὶ τῶν $S_{\overline{\nu}|}(i)$, τότε μετατρέπονται ταῦτα εἰς $\frac{K}{\sigma_{\overline{\nu}|}(i)}$.

Ἐκ τοῦ τύπου $K=A\ S_{\overline{\nu}|}(j)$, ἂν K=1, ἔχομεν $A=\frac{1}{S_{\overline{\nu}|}(j)}$. Ἡ τιμὴ αὕτη τοῦ Α εἶναι τὸ ποσὸν ὅπερ διατίθεται εἰς τὸ τέλος ν χρονικῶν περιόδων διὰ τὴν σύστασιν κεφαλαίου 1 νομισματικῆς μονάδος. Τοῦτο ὑπολογίζεται διὰ τῶν λογαρίθμων ἢ καὶ δίδεται ἀμέσως παρὰ πινάκων, παρίσταται συμβολικῶς διὰ $P_{\overline{\nu}|}(j)$ καὶ καλεῖται *χρεωλυτικὸν ἐπιτόκιον*. Ἐὰν τοῦτο αὐξηθῇ καὶ κατὰ τὸν τόκον τῆς 1 νομ. μονάδος i, ὅστις πληρώνεται ἰδιαιτέρως, γίνεται $P_{\overline{\nu}|}(j)+i$. Τοῦτο εἶναι τὸ σύνολον ποσόν, τὸ πληρωνόμενον εἰς τὸ τέλος ἑκάστης χρονικῆς περιόδου διὰ δάνειον 1 νομ. μονάδος.

Ἂν συμβῇ j=i, τότε τὸ $P_{\overline{\nu}|}(i)+i=\frac{1}{\sigma_{\overline{\nu}|}(i)}$, ὅπερ εἶναι τὸ σύνολον ποσὸν ὅπερ πληρώνεται διὰ τὴν ἐξόφλησιν δανείου 1 νομ. μον., καλεῖται *τοκοχρεωλυτικὸν ἐπιτόκιον* καὶ ὑπολογίζεται διὰ τῶν λογαρίθμων ἢ δίδεται ἀμέσως ἐκ πινάκων.

2) Δάνεια ἐξοφλούμενα διὰ σταθερῶν περιοδικῶν καταβολῶν. Τῆς προηγουμένης μορφῆς ἡ δευτέρα περίπτωσις δὲν συνηθίζεται, ἀλλὰ μόνον ἡ πρώτη. Ἀμφότεραι παρουσιάζουσι διὰ τὸν δανειστὴν τὸ πλεονέκτημα, ὅτι ἐπὶ ὡρισμένας χρονικὰς περιόδους ὁ δανειστὴς λαμβάνει ἓν σταθερὸν εἰσόδημα καὶ κατὰ τὴν λῆξιν τοῦ δανείου ὁλόκληρον τὸ δανεισθὲν κεφάλαιον, ἐνῷ διὰ τὸν ὀφειλέτην παρουσιάζει τὸν κίνδυνον τοῦ νὰ μὴ κατορθωθῇ ἡ ἐπὶ μακρὸν χρόνον τοποθέτησις τοῦ ἑκάστοτε ποσοῦ τοῦ ἐξοφλητικοῦ ἀποθέματος ἐπὶ τῷ ἀρχικῶς ὑπολογισθέντι ἐπιτοκίῳ.

Ἐπειδὴ οἱ οἰκονομικοὶ ὀργανισμοὶ ἐπιζητοῦσι κανονικότητα δαπανῶν, διὰ τοῦτο ἐν Εὐρώπῃ κυρίως τὸ σύστημα τοῦτο δὲν εἶναι ἐν ἐφαρμογῇ διὰ μεγάλα δάνεια, ἀλλ' ἕτερον σύστημα, καθ' ὃ ὁ ὀφειλέτης πληρώνει εἰς τὸν δανειστὴν εἰς τὸ τέλος ἑκάστης χρονικῆς περιόδου ἓν ὡρισμένον ποσὸν ἀνταποκρινόμενον εἰς τοὺς τόκους καὶ τὸ χρεωλύσιον καὶ ὁ δανειστὴς ἐκ τοῦ ὅλου πληρωνομένου ποσοῦ κρατεῖ ἓν μέρος ὡς εἰσόδημα καὶ διὰ τοῦ ὑπολοίπου αὐτὸς οὗτος συνιστᾷ τὸ ἐξοφλητικὸν ἀπόθεμα, ἀναλαμβάνων καὶ τὸν κίνδυνον τῶν μεταβολῶν τοῦ ἐπιτοκίου.

Τὸ σύστημα τοῦτο δύναται νὰ νοηθῇ καὶ ὡς ἑξῆς: Ὁ δανειστὴς δίδων κεφάλαιον Κ ἀποκτᾷ τὸ δικαίωμα νὰ εἰσπράξῃ ὅλα τὰ ποσὰ τὰ διδόμενα παρὰ τοῦ ὀφειλέτου, ἤτοι ῥάνταν ληξιπρόθεσμον ν ὅρων Α, Β, Γ, . . . Η, ἢ ἄλλως τὸ Κ εἶναι ἡ παροῦσα ἀξία τῶν ὅρων τῆς ῥάντας ταύτης, ἤτοι

$$K=A\nu+B\nu^2+\Gamma\nu^3+\ldots+H\nu^{\nu}$$

Ἐπειδὴ κατὰ κανόνα ἐπιζητεῖται ἰσότης καταβολῶν, ἂν Α=Β=Γ=.....=Η, τότε $K=A\ a_{\overline{\nu}|}$, ἐξ ἧς τὸ τοκοχρεωλύσιον $A=K\frac{1}{a_{\overline{\nu}|}}=K(P_{\overline{\nu}|}+i)$.

Τὸ τοκοχρεωλύσιον τοῦ ὅλου ποσοῦ, ἢ ὅπερ τὸ αὐτὸ τῆς μιᾶς νομισματικῆς μονάδος, ἐνταῦθα καὶ ἐν τῇ προηγουμένῃ περιπτώσει ἀνελύθη εἰς εἰσόδημα (ἐπιτόκιον i) καὶ εἰς χρεωλυτικὸν ἐπιτόκιον ($P_{\overline{\nu}|}$), ἀμφότερα σταθερὰ δι' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ δανείου.

Δύναται ὅμως νὰ ἀναλυθῇ καὶ ὡς ἑξῆς: Ἐκ τοῦ ὅλου τοκοχρεωλυσίου $i+P_{\overline{\nu}|}$ κατὰ τὸ τέλος τῆς 1ης χρονικῆς περιόδου δίδεται τόκος i καὶ μέρος τοῦ κεφαλαίου $P_{\overline{\nu}|}$, ὅτε μένει ὡς κεφάλαιον ὀφειλόμενον $1-P_{\overline{\nu}|}$. κατὰ τὸ τέλος τῆς 2ας χρονικῆς περιόδου δίδεται τόκος μόνον ἐπὶ τοῦ ὀφειλομένου κεφαλαίου, ἤτοι $(1-P_{\overline{\nu}|})\,i$ καὶ τὸ ὑπόλοιπον ἐκ τοῦ ὅλου τοκοχρεωλυσίου

$$i+P_{\overline{\nu}|}-(1-P_{\overline{\nu}|})\,i=P_{\overline{\nu}|}(1+i)$$

δίδεται πρὸς ἐξόφλησιν κεφαλαίου ὁμοίως εἰς τὸ τέλος τῆς 3ης περιόδου κ. ο. κ. Γενικῶς εἰς τὸ τέλος τῆς ρ περιόδου τὸ τοκοχρεωλύσιον θ' ἀναλυθῇ εἰς τόκον τοῦ ὑπολοίπου ὀφειλομένου ποσοῦ $(1-P_{\overline{\nu}|}\,S_{\overline{\varrho-1}|})\,i$ καὶ εἰς χρεωλύσιον $P_{\overline{\nu}|}(1+i)^{\varrho-1}$.

Ἡ τοιαύτη ἀντίληψις τοῦ προοδευτικοῦ χρεωλυσίου δὲν εἶναι ἡ καλυτέρα, καίτοι ἐν τῇ πράξει εἶναι ἡ μᾶλλον κρατοῦσα.

Διὰ τῆς τοιαύτης ἀναλύσεως τοῦ τοκοχρεωλυσίου λύονται διάφορα προβλήματα τῶν δανείων· π.χ.:

1) Ἀφοῦ διὰ τοῦ ρ τοκοχρεωλυσίου πληρώνεται τόκος $K(1-P_{\overline{\nu}|}\,S_{\overline{\varrho-1}|})\,i$, ἕπεται ὅτι ἔχει καταβληθῇ ἐν συνόλῳ ποσὸν $KP_{\overline{\nu}|}\,S_{\overline{\varrho-1}|}$, ὅπερ ἂν αὐξηθῇ κατὰ τὸ τοκοχρεωλύσιον τῆς ρ περιόδου $KP_{\overline{\nu}|}(1+i)^{\varrho-1}$, δίδει τὸ εἰς τὸ τέλος τῆς ρ περιόδου ἐν συνόλῳ ἐξοφληθὲν κεφάλαιον

$$KP_{\overline{\nu}|}\,S_{\overline{\varrho-1}|}+KP_{\overline{\nu}|}(1+i)^{\varrho-1}=KP_{\overline{\nu}|}\,S_{\varrho}$$

καὶ τὸ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ρ+1 περιόδου ὑπόλοιπον ἀνεξόφλητον κεφάλαιον $K-KP_{\overline{\nu}|}\,S_{\overline{\varrho}|}$.

2) Κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ δανείου ἂν ὅλα τὰ μέλλοντα νὰ πληρωθῶσι τοκοχρεωλύσια προεξοφληθῶσι πρὸς ἐπιτόκιόν τι j, ἡ παροῦσα των ἀξία (ψιλὴ κυριότης) ἔσται:

$$V=K\left\{P_{\overline{\nu}|}\,v+P_{\overline{\nu}|}(1+i)\,v^2+P_{\overline{\nu}|}(1+i)\,v^3+\right.$$
$$\left.+\ldots+P_{\overline{\nu}|}(1+i)^{\nu-1}\,v^{\nu}\right\}=$$
$$=KP_{\overline{\nu}|}\frac{(1+i)^{\nu}\,v^{\nu}-1}{1-j},\ \text{ἔνθα } v=\frac{1}{1-j}.$$

3) Δάνεια δι' ὁμολογιῶν ἐξοφλητέα εἰς τὸ ἄρτιον. Αἱ προηγούμεναι μορφαὶ ὑποθέτουσιν ὅτι ὑπάρχει εἷς δανειστὴς καὶ εἷς ὀφειλέτης· ἐν τῇ πράξει τὰ κράτη, αἱ πόλεις, αἱ ἀνώνυμοι ἑταιρεῖαι δανείζονται ποσά, ἅτινα ἓν ἄτομον δὲν δύναται νὰ διαθέσῃ. Τὸ μεγαλύτερον ποσὸν ὅπερ ἐδάνεισεν ἰδιώτης εἶναι 252 ἑκατομμύρια φρ. Λ. Ν. Ε. δανεισθέντα παρὰ τοῦ Morgan εἰς τὴν γαλλικὴν κυβέρνησιν τῷ 1870. Διὰ τὴν ἐξεύρεσιν μεγάλων δανείων τὸ σύνολον δάνειον διαιρεῖται εἰς πολλὰ μικρὰ τοιαῦτα καὶ ὁ ὀφειλέτης ἀντὶ ἑνὸς ἔχει πολλοὺς δανειστάς. Εἰς τοὺς δανειστὰς τούτους χορηγοῦνται τίτλοι ἔγγραφοι καλούμενοι ὁμολογίαι (βλ. λ.). Αἱ ὁμολογίαι ἀντιπροσωπεύουσι τὸ αὐτὸ ποσὸν δανείου, οὕτως ὥστε νὰ μὴ διαφέρῃ ἡ μία τῆς ἄλλης. Τὸ ἐπὶ τῶν ὁμολογιῶν ἀναγραφόμενον ποσὸν λέγεται ὀνομαστικὸν ποσὸν ἢ ποσὸν εἰς *τὸ ἄρτιον*. Τοῦτο ἄλλοτε συνηθίζετο νὰ ὁρίζηται εἰς 1000 νομισμ. μονάδας, ἀλλ' εἶτα, ἵνα εὐνοηθῇ ἡ τοποθέτησις εἰς κρατικὰ δάνεια τῶν οἰκονομιῶν τοῦ λαοῦ, ἐπεκράτησεν ὅπως ᾖ 100 νομ. μονάδες, ἐκδιδομένων ὅμως καὶ τμημάτων 2, 3, 5, 10 ὁμολογιῶν, διὰ νὰ διευκολυνθῇ πρακτικῶς καὶ ἡ τοποθέτησις μεγάλων ποσῶν. Τὸ ἐπὶ τῶν ὁμολογιῶν ἀναγραφόμενον ἐπιτόκιον εἶναι ἐκεῖνο πρὸς ὃ ὑπολογίζεται ὁ τόκος ἐπὶ τοῦ ὀνομαστικοῦ ποσοῦ, ἐπιτόκιον ὀνομαστικὸν καλούμενον, κατὰ κανόνα ἐτήσιον. Τὰ χρονικὰ διαστήματα πληρωμῆς τόκου εἶναι συνήθως τὸ ἔτος, ἡ ἑξαμηνία καὶ ἡ τριμηνία. Ἑκάστη ὁμολογία φέρει τόσα τοκομερίδια ὅσα θὰ χρειασθῶσιν ἵνα δι' ἀποκοπῆς τούτων πληρωθῶσιν οἱ τόκοι μέχρις ἐξοφλήσεως τοῦ δανείου.

Ἐὰν ἡ ἐξόφλησις πασῶν τῶν ὁμολογιῶν γίνῃ ἐφάπαξ, θὰ ἐφαρμοσθῶσι τὰ λεχθέντα ἐνταῦθα ἐν τῇ 1ῃ μορφῇ δανείων. Ἐὰν ἡ ἐξόφλησις γίνῃ τοκοχρεωλυτικῶς, τότε ἡ εἰς τὸ τέλος ἑκάστης χρονικῆς περιόδου ἐξόφλησις μέρους ἑκάστης ὁμολογίας, ἀναλόγου πρὸς τὸ ὁλικὸν διατιθέμενον χρεωλύσιον, δὲν εἶναι δυνατὴ πρακτικῶς, διότι τὰ ἐξοφλούμενα ποσὰ θὰ ἦσαν ἐλάχιστα, τὰ ἔξοδα πληρωμῆς τούτων τοῖς δικαιούχοις ὑπέρογκα καὶ αἱ τεχνικαὶ δυσκολίαι μέγισται. Τούτων ἕνεκεν, ἕκαστον χρεωλύσιον χρησιμοποιεῖται εἰς ὁλοσχερῆ ἐξόφλησιν ὡρισμένου ἑκάστοτε ἀριθμοῦ ὁμολογιῶν, καθοριζομένων διὰ κληρώσεως.

Ὅταν αἱ ὁμολογίαι ἐξοφλῶνται εἰς τὸ ἄρτιον, ἂν παραστήσωμεν διὰ N_1 τὸν ἀριθμὸν τῶν ὁμολογιῶν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ 1ου ἔτους καὶ διὰ C τὴν ὀνομαστικὴν ἀξίαν ἑκάστης ὁμολογίας, τότε ὁ ὀφειλέτης εἰς οἱανδήποτε τιμὴν καὶ ἂν παρεχώρησε τὰς ὁμολογίας ὀφείλει ποσὸν $N_1C=K$, διὰ τὴν ἐξόφλησιν τοῦ ὁποίου θὰ καταβάλῃ κατ' ἔτος τοκοχρεωλύσιον Α, ἄρα τὸ N_1C θὰ εἶναι ἡ παροῦσα ἀξία ῥάντας ἀμέσου ληξιπροθέσμου ν ὅρων Α, ἤτοι $N_1C=A\,a_{\overline{\nu}|}$, ἐξ ἧς

$$A=\frac{N_1C}{a_{\overline{\nu}|}}=N_1C\left(P_{\overline{\nu}|}+i\right)$$

Τὸ χρεωλύσιον Α ἀναλύεται προοδευτικῶς εἰς τὸν τόκον τῶν μὴ ἐξοφληθεισῶν ὁμολογιῶν καὶ εἰς τὸ χρεωλύσιον ὃ ἐξοφλεῖ τόσας ὁμολογίας ὅσον εἶναι τὸ πηλίκον τοῦ χρεωλυσίου διὰ τῆς ὀνομαστικῆς ἀξίας τῶν ὁμολογιῶν· π. χ. τὸ τοκοχρεωλύσιον τῆς ρ περιόδου θὰ πληρώσῃ τόκους $N_1C(1-P_{\overline{\nu}|}\,S_{\overline{\varrho-1}|})\,i$ καὶ θὰ ἐξοφλήσῃ ὁμολογίας:

$$\frac{N_1\,C.\ P_{\overline{\nu}|}(1+i)^{\varrho-1}}{C}=N_1P_{\nu}(1+i)^{\varrho-1}.$$

Ὅταν τὸ χρεωλύσιον δὲν ἐξοφλῇ ἀκέραιον ἀκριβῶς ἀριθμὸν ὁμολογιῶν, ἀλλὰ δίδει καὶ κλάσμα ὁμολογίας, τὸ κλάσμα ἀπομένει ἐπὶ ἀνατοκισμῷ καὶ προστίθεται εἰς τὸ χρεωλύσιον τῆς ἑπομένης περιόδου.

Πάντα τὰ σχετικὰ ζητήματα λύονται ἀκριβῶς ὡς ἐν τῇ προηγουμένῃ μορφῇ, ἀντικαθισταμένου τοῦ Κ διὰ N_1 C.

4) *Δάνεια ἐπὶ ἀποτιμήματι* (à prime). Ἐπειδὴ συνήθως ὁρίζεται διὰ νόμου τὸ μέγιστον ὅριον τοῦ ἐπιτοκίου, οἱ ἔχοντες ἀνάγκην χρημάτων καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ ἐξεύρωσι ταῦτα ἄλλως ἢ μόνον δι' αὐξήσεως τοῦ ἐπιτοκίου, ἵνα παρακάμψωσι τὸν νόμον καταφεύγουν εἰς τὸν ἑξῆς συνδυασμόν: Ἐκδίδουν τὰ δάνεια δι' ὁμολογιῶν φερουσῶν ἄλλο ποσὸν ὡς ὀφειλόμενον καὶ ἐξοφλουμένων εἰς διάφορον ποσόν. Π. χ. ὁμολογία ὀνομαστικῆς ἀξίας 400 δρ. πρὸς ἐπιτόκιον 4, ἂν ἐξοφλῆται εἰς τὴν τιμὴν 500, τότε παρέχει κατὰ τὴν ἐξόφλησιν κέρδος 100 δρ., αἵτινες ἀναβιβάζουσι τὸ πραγματικὸν ἐπιτόκιον. Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ ἀρτίου καὶ τῆς τιμῆς ἐξοφλήσεως καλεῖται *ἀποτίμημα*, δύναται δὲ τοῦτο νὰ εἶναι θετικὸν ἢ ἀρνητικόν. Ἡ ὕψωσις τοῦ ἐπιτοκίου ἐπιτυγχάνεται καὶ ἄλλως: Νὰ ἐξοφλοῦνται μὲν αἱ ὁμολογίαι εἰς τὸ ἄρτιον, νὰ πωλοῦνται ὅμως κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ δανείου εἰς ἐγγραφὴν κάτω τοῦ ἀρτίου. Π. χ. ὁμολογία 100 δρ. πρὸς 4% ἐκδιδομένη εἰς τὴν τιμὴν 80 παρέχει ἐπιτόκιον $\frac{4\times 100}{80}=5\%$ καὶ δῶρον κατὰ τὴν ἐξόφλησιν 20 δρ. Ἐφόσον ἐξοφλοῦνται εἰς τὸ ἄρτιον οἱαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ τιμὴ ἐκδόσεως, τὸ δάνειον ἀνήκει εἰς τὴν προηγουμένην μορφήν.

Διαφέρει ἤδη ἡ περίπτωσις, καθ' ἣν αἱ ὁμολογίαι ἐξοφλοῦνται εἰς τιμὴν διάφορον τοῦ ἀρτίου. Ἔστω ἡ τιμὴ αὕτη C+π. Τότε ὁ ὀφειλέτης ὀφείλει πράγματι $N_1(C+\pi)$ ἀνεξαρτήτως τοῦ τί πράγματι εἰσέπραξεν, ἐπὶ τούτου ὅμως πληρώνεται τόκος μόνον N_1 Ci. Ἐὰν λάβωμεν ἓν ἕτερον ἐπιτόκιον i', τοιοῦτον ὥστε $N_1\,Ci=N_1(C+\pi)\,i'$ ἢ $i'=\frac{Ci}{C+\pi}$, τότε διὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τὸ δάνειον ἐπὶ ἀποτιμήματι μετατρέπεται εἰς δάνειον ἐξοφλούμενον εἰς τὸ ἄρτιον C+π πρὸς ἐπιτόκιον i'. Ἤτοι πάντες οἱ τύποι τῆς προηγουμένης μορφῆς ἐφαρμόζονται ἐνταῦθα, ἀρκεῖ νὰ τίθεται ἀντὶ

Digitized by Google

C τὸ C+π καὶ ἀντὶ i τὸ i′. Π. γ. τὸ τοκοχρεωλύσιον ἔσται: $A = N_1 (C+\Pi) (P_{\overline{\nu}|} + i')$.

5) ***Λαχειοφόρα δάνεια.*** Κατὰ τὴν ἔκδοσιν δανείου ὁ ὀφειλέτης ἐπινοεῖ συνδυασμοὺς τοιούτους, ὥστε τὸ κοινὸν νὰ σχηματίσῃ τὴν ἀντίληψιν ὅτι τὸ δάνειον παρέχει πλεονεκτήματα, ἵνα προσελκυσθῇ τοῦτο εἰς τὴν ἐγγραφήν. Εἷς τῶν συνδυασμῶν τούτων εἶνε ἡ ἔκδοσις λαχειοφόρων δανείων, ἤτοι δανείων εἰς ἃ ὡρισμέναι ἑκάστοτε ὁμολογίαι, εὐνοούμεναι ὑπὸ τῆς τύχης, κερδίζουσιν ὡρισμένον ποσόν. Κατὰ κανόνα εἰς τὰ τοιαῦτα δάνεια ἐλαττοῦται τὸ ἐπιτόκιον, τὸ δὲ ποσὸν ὅπερ ἐκ τῆς μειώσεως τοῦ ἐπιτοκίου ὠφελεῖται ὁ ὀφειλέτης τὸ διαθέτει εἰς λαχεῖον. Ἐὰν τὰ τοκοχρεωλύσια ὅλων τῶν περιόδων εἶναι ἴσα, τὸ λαχειοφόρον δάνειον εἶναι δάνειον ἐξοφλούμενον εἰς τὸ ἄρτιον, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι τὸ τοκοχρεωλύσιον αὐξάνεται κατὰ τὸ λαχεῖον Λ, ἤτοι:

$$A = N_1 C \left(P_{\overline{\nu}|} + i\right) + \Lambda = \frac{N_1 C}{\alpha_{\overline{\nu}|}} + \Lambda.$$

Ἐὰν αἱ διὰ λαχείου κληρούμεναι ὁμολογίαι δὲν λαμβάνωσι τὸ εἰς τὸ ἄρτιον ποσόν, τότε δέον τὸ Λ νὰ ἐλαττωθῇ κατὰ τὸ εἰς τὸ ἄρτιον ποσὸν τῶν διὰ λαχεῖον κληρουμένων ὁμολογιῶν.

Ἐὰν τὸ λαχεῖον ὑφίσταται μόνον κατὰ τὰς μ πρώτας ἢ τὰς μ τελευταίας περιόδους, τότε

$$A = \frac{N_1 C + \alpha_{\overline{\mu}|} \Lambda}{\alpha_{\overline{\nu}|}}.$$

$$\text{ἢ } A = \frac{K + \alpha_{\overline{\mu}|} \Lambda \nu^{\nu-\mu}}{\alpha_{\overline{\nu}|}}.$$

Ἐὰν τὰ λαχεῖα εἶναι διάφορα κατὰ περιόδους, ἔστω Λ_1 κατὰ τὰς μ πρώτας περιόδους, Λ_2 κατὰ τὰς ρ ἀκολούθους περιόδους καὶ Λ_3 κατὰ τὰς ν—μ—ρ τελευταίας περιόδους, τότε:

$$A = \frac{1}{\alpha_{\overline{\nu}|}} \left\{ N_1 C + \Lambda_1 \alpha_{\overline{\mu}|} + \Lambda_2 \alpha_{\overline{\rho}|} \nu^{\mu} + \right.$$
$$\left. + \Lambda_3 \alpha_{\overline{\nu-\rho-\mu}|} \nu^{\mu+\rho} \right\}.$$

Ἐὰν τὸ δάνειον εἶναι καὶ ἐπὶ λαχείῳ καὶ ἐπὶ ἀποτιμήματι, τότε δέον νὰ εὑρεθῇ τὸ ἐπιτόκιον i′ ὡς προηγουμένως καὶ ν' ἀντικατασταθῇ τὸ C διὰ C + π.

Γενικὴ ἐξίσωσις τῶν δανείων. Αἱ ἐκτεθεῖσαι μορφαὶ εἶναι αἱ ἐπικρατήσασαι μορφαὶ δανείων, εἰς ἃς τὸ κοινὸν ἐθισθὲν ἐγγράφεται εὐκόλως, καὶ αἵτινες παρέχουσιν ὁπωσδήποτε ἁπλότητα ὑπολογισμῶν. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ μορφαὶ πολυπλοκώτεραι.

Πᾶσα μορφὴ δανείου ὑπάγεται εἰς τὸ γενικὸν σύστημα ἐξισώσεων δανείου, ἐκ τῆς λύσεως τοῦ ὁποίου προσδιορίζονται τὰ διάφορα ἄγνωστα ποσά. Ἔστω, ὅτι τὸ τοκοχρεωλύσιον τῆς 1ης περιόδου εἶναι A_1, τῆς 2ας A_2, τῆς 3ης A_3 κ. ο. κ. Ὅτι αἱ ὁμολογίαι ἐξοφλοῦνται κατὰ τὴν πρώτην περίοδον εἰς τὴν τιμὴν C_1, κατὰ τὴν 2αν εἰς τὴν τιμὴν C_2 κ.ο.κ. Ὅτι τὸ ποσὸν τοῦ λαχείου κατὰ τὴν 1ην περίοδον εἶναι Λ_1, κατὰ τὴν 2αν Λ_2 κ.ο.κ. Ὅτι οἱ ζῶντες τίτλοι εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς 1ης περιόδου εἶναι N_1, τῆς 2ας N_2 κ. ο. κ. Τότε δέον:

τόκοι		χρεωλύσια		λαχεῖα		τοκοχρεωλύσια
$N_1 Ci$	+	$(N_1 - N_2) C_1$	+	Λ_1	=	A_1
$N_2 Ci$	+	$(N_2 - N_3) C_2$	+	Λ_2	=	A_2
. . . .		. . . .		. . . .		. . . .
$N_\nu Ci$	+	$N_\nu C_\nu$	+	Λ_ν	=	A_ν

Τοῦτο εἶναι σύστημα ν ἐξισώσεων, εἰς ὃ δύναται νὰ ὦσιν ἄγνωστα τὰ $N_1, N_2 \ldots N_\nu, A_1, A_2 \ldots A_\nu, \Lambda_1, \Lambda_2 \ldots \Lambda_\nu, C_1\ C_2 \ldots C_\nu$, δέον ὅθεν νὰ δίδωνται 3ν—1 ἐκ τούτων, ἵνα εὑρίσκωνται τὰ λοιπὰ διὰ λύσεως τοῦ συστήματος.

Πίναξ δανείου. Ἡ ἐξόφλησις δανείου γίνεται ἐπὶ τῇ βάσει πίνακος. Πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων καὶ ἔνδειξιν τοῦ τρόπου συντάξεως πίνακος δανείου λάβωμεν τὸ ἑξῆς παράδειγμα:

Δάνειον 100 000.000 δρ. εἰς 200.000 ὁμολογίας τῶν 500 δρ. ἑκάστην πρὸς 3% εἶναι ἐξοφλητέον εἰς τὸ ἄρτιον εἰς 8 ἐτησίας κληρώσεις. Εἰς τοὺς 200 πρώτους κληρουμένους ἀριθμοὺς ἕκαστον ἔτος δίδεται λαχεῖον ποσοῦ ἐν συνόλῳ 900.000 δρ. Εἰς τὰς τυγχανούσας λαχείου ὁμολογίας δὲν πληρώνεται οὔτε τόκος οὔτε ἡ ὀνομαστικὴ ἀξία. Αἱ εἰς τὸ ἄρτιον κληρούμεναι ὁμολογίαι δὲν λαμβάνουσι τὸν τόκον τοῦ ἔτους ἐξοφλήσεώς των. Νὰ συνταχθῇ ὁ πίναξ τοῦ δανείου.

α) Κανονισμὸς τοῦ λαχείου: τὸ ποσὸν τοῦ λαχείου θὰ ἐλαττωθῇ κατὰ τὴν εἰς τὸ ἄρτιον ἀξίαν τῶν 200 ὁμολογιῶν τῶν τυχανουσῶν λαχείου. Ἤτοι τὸ πραγματικὸν ποσὸν λαχείου εἶναι: 900.000—200×500=800.000.

β) Αἱ εἰς τὸ ἄρτιον κληρούμεναι ὁμολογίαι ἐξοφλοῦνται ἀφοῦ δὲν λαμβάνουσι τὸν τόκον τοῦ ἔτους ἐξοφλήσεώς των 15 δρ., εἶναι ὡς νὰ ἐξοφλοῦνται εἰς τὴν τιμὴν 485 καὶ νὰ λαμβάνωσι τόκον 15 δρ. Τὸ δάνειον εἶναι ἐπὶ ἀποτιμήματι, ἄρα ἰσοδύναμον πρὸς δάνειον ἐξοφλούμενον εἰς τὸ ἄρτιον 484 δρ. ἐπὶ ἐπιτοκίῳ $\frac{15}{485}$

γ) Τὸ ἐτήσιον σταθερὸν τοκοχρεωλύσιον εἶναι:

$$A = 200.000 + 485 \left(P_{\overline{8}|} + \frac{3}{97} \right) + 800.000$$

$$\text{ἢ } A = \frac{970.000}{\alpha_{\overline{8}|}} + 800.000 =$$

$$= \frac{970.000}{1 - \left(1 + \frac{3}{97}\right)^{-8}} \cdot \frac{3}{97} = 14.672\,375$$

τοποθέτησις τοῦ $KP_{\overline{\nu}|}$ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ἄμεσος καὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν ν περιόδων νὰ γίνεται πρὸς ἐπιτόκιον i. Ἄλλως τε τὰ ἔξοδα ἐν προκειμένῳ δὲν καλύπτονται, ἀλλὰ μειοῦσι τὸ εἰσόδημα Ki.

Ὁ δανείζων δέον νὰ ζητῇ τοκοχρεωλύσιον οὐχὶ ἐξευρισκόμενον ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐπιτοκίου, ἀλλὰ περιέχον τὰ ἑξῆς: 1) εἰσόδημα Ki, 2) ἔξοδα Kε (τοῦ ε παριστῶντος τὰ ἔξοδα δι' ἑκάστην νομισματικὴν μονάδα τοῦ ὅλου ποσοῦ κεφαλαίων,

Ἔτη	Τίτλοι ἐξοφλούμενοι εἰς τὸ ἄρτιον.	Χρεωλύσιον τίτλων εἰς τὸ ἄρτιον.	Τίτλοι ἐξοφλούμενοι διὰ Λαχείου.	Λαχεῖον	Ζῶσαι ὁμολογίαι τέλος ἔτους.	Τόκοι	Τοκοχρεωλύσιον.
1	22.217	11.108.500	200	900.000	177.583	2.663.745	14.672.245
2	22.911	11.455.500	»	»	154.472	2.317.080	14.672 580
3	23.625	11.812.500	»	»	130.647	1.959.705	14.672.205
4	24.362	12.181.000	»	»	106.085	1.591.275	14.672.275
5	25.122	12 561.000	»	»	80.763	1.211.445	14.672.445
6	25.905	12.952.500	»	»	54.658	819.870	14.672.370
7	26.713	13.356.500	»	»	27.745	416.175	14.672.675
8	27.545	13.772.500	»	»	—	—	14.672.500

Τόκοι, χρεωλύσια, λαχεῖα μὴ πληρωνόμενα ἐφάπαξ. Ἡ χρονικὴ περίοδος εἶναι ὁ χρόνος καθ' ὃν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ δανείου ὑπολογίζεται τὸ ἐπιτόκιον. Συνήθως ἐν τῇ πράξει τὸ ἐπιτόκιον ὁρίζεται ἐτήσιον, ἄρα ἡ χρονικὴ περίοδος διὰ τὰ δάνεια εἶναι τὸ ἔτος.

Πολλάκις εἰς τὰ μεγάλα δάνεια καθορίζεται, ὅτι τὰ χρεωλύσια θὰ πληρώνωνται οὐχὶ ἅπαξ, ἀλλὰ πλειοτέρας φορὰς κατ' ἔτος, π. χ. καθ' ἑξαμηνίαν, τριμηνίαν κλπ. Ἐπίσης δυνατὸν νὰ καθορίζηται, ὅτι τὰ μὲν χρεωλύσια θὰ πληρώνωνται ἐφάπαξ κατ' ἔτος, οἱ δὲ τόκοι πλειοτέρας φορὰς καὶ γενικῶς ὅτι τὰ λαχεῖα, τὰ χρεωλύσια καὶ οἱ τόκοι πληρώνονται εἰς διαφόρους ἐποχάς. Ἐν τῇ πράξει εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ὁ πίναξ δανείου συντάσσεται ὡς ἑξῆς: Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὀνομαστικοῦ ἐτησίου ἐπιτοκίου ὑπολογίζονται τὰ στοιχεῖα τοῦ πίνακος, ὡς ἐὰν αἱ πληρωμαὶ ἐγίνοντο ἐφάπαξ κατ' ἔτος καὶ ἐφόσον ἡ πληρωμὴ τόκων, ἢ χρεωλυσίων, ἢ λαχείων γίνεται δύο, τρεῖς, τέσσαρας φορὰς τὸ ἔτος καταβάλλονται ἑκάστοτε τὸ $\frac{1}{2}, \frac{1}{3}, \frac{1}{4}$ τῶν ἐν τῷ πίνακι ὑπολογισμένων ποσῶν. Ἐν προκειμένῳ τὸ πραγματικὸν ἐτήσιον ἐπιτόκιον πρὸς ὃ δανείζεται ὁ ὀφειλέτης εἶναι ἀνώτερον τοῦ ὀνομαστικοῦ τοιούτου.

Πολλάκις ἐν τῇ πράξει ὅταν δανείου τινὸς αἱ τοκοχρεωλυτικαὶ ἐξοφλήσεις γίνωνται ἑξαμηνιαίως πρὸς ἐτήσιον ἐπιτόκιον i ἐπὶ ν ἔτη ὑπολογίζουσι τὰ τοκοχρεωλύσια διὰ 2 ν περιόδους (ἑξάμηνα) πρὸς ἐπιτόκιον $\frac{i}{2}$, ἀκριβῶς ὡς ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ ἐτησίων τοκοχρεωλυσίων. Ἐνταῦθα ὁ ὀφειλέτης πληρώνει πραγματικὸν ἐτήσιον ἐπιτόκιον μεγαλύτερον τοῦ ὀνομαστικοῦ i.

Δάνεια ἐνυπόθηκα (κτηματικά). Ἡ κυριωτέρα μορφὴ τῶν δανείων ἐπὶ ὑποθήκῃ ἀκινήτων εἶναι ἡ τῶν δανείων τῶν κτηματικῶν τραπεζῶν. Ὡς τύπος τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν τοιούτων τραπεζῶν εἶναι τὸ Crédit Foncier τῆς Γαλλίας ἱδρυθὲν τῷ 1852. Γενικῶς αἱ κρατοῦσαι συνήθειαι εἶναι αἱ ἑξῆς: ἡ διάρκεια τῶν τοκοχρεωλυτικῶν δανείων εἶναι 10 ἕως τὸ πολὺ 75 ἔτη· τὰ κάτω τῶν 10 ἐτῶν εἶναι ἐξοφλητέα ἐφάπαξ· τὰ τοκοχρεωλύσια καταβάλλονται ἑξαμηνιαίως· παρέχεται δάνειον κατὰ κανόνα μέχρι τοῦ $\frac{1}{3}$ τῆς ἀξίας τοῦ ἀκινήτου καὶ ἔστιν ὅτε μέχρι τῶν 60%· τὸ ἐτήσιον ὀνομαστικὸν ἐπιτόκιον ὁρίζεται ἑκάστοτε παρὰ τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου· δανείζουσι πάντοτε ἐπὶ πρώτῃ ὑποθήκῃ· τὰ ἀκίνητα δέον νὰ ὦσιν ἠσφαλισμένα κατὰ τοῦ πυρός. Ἡ Κτηματικὴ τράπεζα τῆς Ἑλλάδος χορηγεῖ δάνεια διαρκείας 10 ἕως 20 ἐτῶν πληρωτέα τοκοχρεωλυτικῶς καθ' ἑξαμηνίαν εἰς ὡρισμένους μῆνας τοῦ ἔτους, τῶν τοκοχρεωλυσίων ὑπολογιζομένων εἰς ἑξαμηνιαίας περιόδους πρὸς τὸ ἥμισυ τοῦ ὀνομαστικοῦ ἐτησίου τοκοχρεωλυσίου. Κατὰ ταῦτα διὰ ποσὸν K, ἔτη ν, ἐπιτόκιον ἐτήσιον i, τὸ ἑξαμηνιαῖον τοκοχρεωλύσιον ἔσται:

$$A = \frac{K}{\alpha_{\overline{2\nu}|}\left(\frac{i}{2}\right)}$$

Οἰκονομικὴ ἄποψις τοῦ τοκοχρεωλυσίου διὰ τὸν δανείζοντα. Ἂν ὄχι διὰ τὰ ἄτομα, πάντως διὰ τὰ οἰκονομικὰ ἱδρύματα δέον νὰ πρυτανεύωσι κατὰ τὴν διάθεσιν κεφαλαίων εἰς δάνεια αἱ ἑξῆς ἀπόψεις: α') νὰ προκύπτωσιν ἐκ τοῦ δανεισμοῦ κέρδη, ἅτινα νὰ ὦσιν ὅσον τὸ δυνατὸν κανονικά, β') νὰ καλύπτωνται τὰ ἔξοδα τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ οἱ κίνδυνοι ἀπωλείας τῶν δανειζομένων κεφαλαίων.

Κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα ὁ δανείζων ἔχει ἐκ τοῦ τοκοχρεωλυσίου ἓν σταθερὸν εἰσόδημα Ki καὶ τὸ χρεωλύσιον $KP_{\overline{\nu}|}$, ὅπερ τοποθετεῖ πρὸς ἐπιτόκιον i διὰ τὴν ἀνασύστασιν τοῦ κεφαλαίου K ἐντὸς ν περιόδων. Πλὴν ἐν τῇ πράξει ἡ ἐπανα-

ἅτινα διαχειρίζεται ὁ δανείζων), 3) χρεωλύσιον ἐπὶ τῇ βάσει ἐπιτοκίου j, μικροτέρου τοῦ i, ἐπιτοκίου μέσου ἀντιστοιχοῦντος εἰς τὰς πιθανὰς διακυμάνσεις τοῦ ἐπιτοκίου τοποθετήσεως καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν ν περιόδων, τοιούτου ὥστε νὰ ἐπανασυσταθῇ τὸ κεφάλαιον K. Ἔστω π. χ. K=10.000, i=0,05, ν=5, τὸ τοκοχρεωλύσιον πρὸς i θὰ εἶναι 2309,75. Ἐὰν ὅμως ὁ δανείζων θέλῃ νὰ λαμβάνῃ ἐπιτόκιον πρὸς 5%, νὰ καλύπτῃ ἔξοδα 0,25% καὶ νὰ τοποθετῇ τὸ χρεωλύσιον πρὸς 4%, δέον νὰ ζητήσῃ τοκοχρεωλύσιον:

$$A = 10000 \times 0{,}05 + 10000 R_{\overline{5}|}\,(0{,}04) +$$
$$+ 10000 \times 0{,}0025 = 2371{,}27.$$

Ἐξόφλησις δανείου πρὸ τῆς λήξεώς του. Ἐὰν δανείου μακροπροθέσμου ζητηθῇ ἡ ἐξόφλησις εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς μ+1 περιόδου, ἤτοι μ περιόδους μετὰ τὴν σύναψίν του, τότε δέον:

1) Ἐὰν τὴν λύσιν ζητῇ ὁ δανειστής, θὰ θεωρηθῇ ὅτι αἱ συνθῆκαι ἐν τῇ ἀγορᾷ εἶναι τοιαῦται, ὥστε ἡ ἐπανατοποθέτησις νὰ εἶναι εὔκολος πρὸς ἀνώτερον ἐπιτόκιον, καὶ δέον ὁ ὀφειλέτης νὰ πληρώσῃ τὸ ὑπόλοιπον ὀφειλόμενον συμφώνως τῷ τύπῳ $K - K P_{\overline{\nu}|} S_{\overline{\mu}|}$ καὶ ὅπερ ἐμφαίνεται καὶ ἐκ τοῦ πίνακος δανείου.

2) Ἐὰν τὴν λύσιν ζητῇ ὁ ὀφειλέτης, τότε δέον νὰ θεωρηθῇ ὅτι αἱ συνθῆκαι τῆς ἀγορᾶς εἶναι τοιαῦται, ὥστε νὰ δύναται νὰ δανεισθῇ πρὸς μικρότερον ἐπιτόκιον τοῦ ἐπιτοκίου τοῦ δανείου, καὶ τότε δέον, ἵνα μὴ ὁ δανειστὴς χάσῃ τὰ κεκτημένα δικαιώματά του, νὰ τοῦ πληρώσῃ ὁ ὀφειλέτης τὴν παροῦσαν ἀξίαν τοῦ συμπεφωνημένου τοκοχρεωλυσίου A διὰ τὰς ὑπολοίπους ν—μ περιόδους πρὸς τὸ ἐπιτόκιον j, πρὸς ὃ ὁ δανειστὴς ἔχει ὑπολογίσει τὴν ἀνασύστασιν τοῦ κεφαλαίου του διὰ τῆς τοποθετήσεως τῶν τοκοχρεωλυσίων.

3) Ἐὰν τὸ δάνειον λυθῇ κοινῇ συμφωνίᾳ ἢ δικαστικῇ ἐπεμβάσει, τότε δέον νὰ θεωρηθῇ ὅτι αἱ συνθῆκαι τῆς ἀγορᾶς εἶναι αἱ αὐταὶ πρὸς τὰς κατὰ τὴν σύναψιν τοῦ δανείου καὶ τότε δέον ὁ ὀφειλέτης νὰ καταβάλῃ ποσὸν τοιοῦτον, ὥστε δανειζόμενον πρὸς ἐπιτόκιον τόκου i καὶ ἐπιτόκιον χρεωλυσίου j νὰ ἀποδίδῃ τοκοχρεωλύσιον A, ἤτοι

$$\Pi = \frac{A - K\varepsilon}{i + P_{\overline{\nu-\mu}|}(j)}$$

Τὰ ἔξοδα δὲν πρέπει νὰ ὑπολογισθῶσι, διότι τοῦ δανείου λυομένου ἔξοδα δὲν ὑπάρχουσιν.

Ἐν τῇ πράξει συνήθως τίθεται ὅρος τις, π. χ. ὅτι ἐν περιπτώσει λύσεως τοῦ δανείου πληρώνεται παρὰ τοῦ ὀφειλέτου τόκος ἐπὶ πλέον μιᾶς τριμηνίας, ἢ ποσοστόν τι τοῖς %, οὕτως ὥστε ἡ ἔγκαιρος λύσις τοῦ δανείου νὰ μὴ ἀποδίδῃ κέρδος εἰς τὸν ὀφειλέτην.

Πραγματικὸν ἐπιτόκιον ἑνὸς τίτλου. Οἱ ἐκδίδοντες δάνεια εἰς δημοσίαν ἐγγραφὴν ἐπιζητοῦσι διαφόρους συνδυασμούς, δι' ὧν παριστῶσι ταῦτα εἰς τὸ κοινὸν ὡς παρέχοντα λίαν συμφόρους ὅρους, κυρίως ὅμως ὅπως ὑποβιβάσωσι τὸ πραγματικὸν ἐπιτόκιον. Ἐὰν δὲν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν τὸ ζήτημα τοῦ ἀξιοχρέου τοῦ δανειζομένου, τότε τὸ μόνον κριτήριον δανείου ὡς συμφόρου ἢ μὴ εἶναι τὸ πραγματικὸν ἐπιτόκιον. Ἐὰν τὸ τοιοῦτον κατενοεῖτο παρὰ τοῦ κοινοῦ, αἱ ποικίλαι μορφαὶ δανείων δὲν θὰ ὑφίσταντο.

Ὅταν τὸ δάνειον δὲν ἐκδοθῇ ἢ δὲν ἐξοφλῆται εἰς τὸ ἄρτιον, ἢ παρέχῃ λαχεῖον, οἱ τίτλοι οἱ ἐξοφλούμενοι εἰς διαφόρους ἐποχὰς ἀποδίδουσι διάφορον ἐπιτόκιον. Π. χ. δανείου τιμῆς ἐκδόσεως 80% πρὸς 4% αἱ τὸ πρῶτον ἔτος ἐξοφλούμεναι ὁμολογίαι ἀποδίδουσιν $\frac{20+4}{80} = 30\%$ αἱ τὸ δεύτερον ἔτος 13,35% κ.ο.κ. χωρὶς νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν λαχεῖον.

Ἐπειδή, ἐὰν ἦτο μικρὸς ὁ χρόνος ἐξοφλήσεως ἑκάστης ὁμολογίας, ἡ τιμὴ τῶν ὁμολογιῶν τοῦ αὐτοῦ δανείου θὰ ἦτο διάφορος, ἄρα ἡ ἐν τῷ χρηματιστηρίῳ ἰδίως διαπραγμάτευσις δυσχερεστάτη, διὰ τοῦτο αἱ ἑκάστοτε ἐξοφλούμεναι ὁμο-

Digitized by Google

λογίαι κληροῦνται κατὰ τύχην καὶ οὕτω πᾶσαι αἱ ὁμολογίαι τοῦ αὐτοῦ δανείου, ὡς ἔχουσαι ἑκάστοτε τὴν αὐτὴν πιθανότητα κληρώσεως, ἔχουσι τὴν αὐτὴν τιμήν. Ἐν προκειμένῳ δέον νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ἀξία τῶν ὁμολογιῶν συνεχῶς μεταβάλλεται, διότι αὗται δίδουσιν ὡρισμένον τόκον, ἐνῷ τὸ ἐπιτόκιον ἐν τῇ ἀγορᾷ συνεχῶς μεταβάλλεται.

1) Ὁ *δανείζων* πρὸς εὕρεσιν τοῦ πραγματικοῦ ἐπιτοκίου, πρὸς ὃ τοποθετεῖ τὸ κεφάλαιόν του ἐν περιπτώσει ἐγγραφῆς εἴς τι δάνειον, δέον νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ἀφ' ἑνὸς ἀγοράζει πάντας τοὺς τίτλους τοῦ δανείου, καὶ ὅτι ἀφ' ἑτέρου εἰσπράττει πάντα τὰ τοκοχρεωλύσια καὶ λαχεῖα (ἐφ' ὅσον ὑπάρχουσι) καὶ τὴν προκύπτουσαν ἐξίσωσιν νὰ λύσῃ ὡς πρὸς τὸ ἐπιτόκιον.

Ἔστω ὅτι εἶναι ἡ τιμὴ E, ὁ ἀριθμὸς τῶν τίτλων N, ἡ ὀνομαστικὴ ἀξία C, αἱ περίοδοι ν, τὸ ἐπιτόκιον ἐκδόσεως i, καὶ τὸ τοκοχρεωλύσιον A. Τὸ πραγματικὸν ἐπιτόκιον διὰ τὸν ἐγγραφόμενον εἰς τὸ δάνειον θὰ εὑρεθῇ διὰ λύσεως τῆς ἐξισώσεως $EN = A\,\alpha_{\overline{\nu}|}(j)$ ὡς πρὸς j, ἢ ὅπερ τὸ αὐτὸ τῆς

$$EN = \frac{NC}{\alpha_{\overline{\nu}|}(i)}\,\alpha_{\overline{\nu}|}(j) \text{ ἢ τῆς } \frac{\alpha_{\overline{\nu}|}(j)}{\alpha_{\overline{\nu}|}(i)} = \frac{E}{C}.$$

Ὑπάρχουσι πίνακες δίδοντες τὸ j διὰ $C = 500$ καὶ διὰ διάφορα E καὶ i.

Ἐὰν ὑπάρχῃ λαχεῖον, τότε δέον τὸ A ν' αὐξηθῇ κατὰ Λ.

2) Ὁ *ἀγοράζων* τίτλον εἰς τὸ τέλος τῆς μ περιόδου εἰς τὴν τιμὴν T, θὰ ὑποθέσῃ ὅτι ἀγοράζει πάντας τοὺς ζῶντας τίτλους καὶ ὅτι εἰσπράττει πάντα τὰ ὑπόλοιπα τοκοχρεωλύσια καὶ θὰ εὕρῃ τὸ ἀντιστοιχοῦν ἐπιτόκιον j ἐκ τῆς ἐξισώσεως: $TN_{\mu+1} = A\,\alpha_{\overline{\nu-\mu}|}(j)$.

Ἡ ἐξίσωσις αὕτη λύει καὶ τὸ ζήτημα εἰς ποίαν τιμὴν T δέον ν' ἀγορασθῇ τίτλος τις, ἵνα ἐπιτυγχάνηται δοθὲν ἐπιτόκιον j.

Τὸ ὡς ἄνω εὑρισκόμενον ἐπιτόκιον δὲν εἶναι δι' ἕνα ἕκαστον τῶν τίτλων τὸ πραγματικόν, ἀλλὰ τὸ μέσον πιθανόν, περιέχον καὶ τὸ ἀποτίμημα καὶ τὴν ἐλπίδα τοῦ λαχείου καὶ πάντας τοὺς ὅρους τοῦ δανείου, τὸ ἐπιτόκιον πρὸς ὃ τόσον περισσότερον πλησιάζει τις, ὅσον πλειοτέρους τίτλους ἀγοράζει καὶ ὅπερ ἀκριβῶς θὰ ἐπετύγχανεν ἐὰν ἠγόραζε πάντας τοὺς τίτλους.

3) Ὁ *δανειζόμενος*, ἵνα εὕρῃ τὸ πραγματικὸν ἐπιτόκιον πρὸς ὃ δανείζεται, θὰ καταστρώσῃ ἐξίσωσιν μεταξὺ τοῦ πραγματικῶς παρ' αὐτοῦ εἰσπραχθέντος ποσοῦ καὶ τῆς παρούσης ἀξίας τῶν πληρωθησομένων διὰ τὴν ἐξόφλησιν τοῦ δανείου ποσῶν. Ἂν π.χ. μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν παντὸς ἐξόδου εἰσπράττῃ ἐξ ἑκάστου τίτλου ποσὸν Π, θὰ λύσῃ ὡς πρὸς j τὴν ἐξίσωσιν: $\Pi N = A\,\alpha_{\overline{\nu}|}\,j$

Παράδειγμα: Δάνειον 1,000,000 εἰς 2,000 ὁμολογίας τῶν 500 δρ. ὀνομαστικῆς ἀξίας, πρὸς 3% ὀνομαστικὸν ἐπιτόκιον ἐξοφλητέον ἐντὸς 75 ἐτῶν δι' ἴσων ἐτησίων τοκοχρεωλυσίων εἰς τὸ ἄρτιον, ἐκδίδεται εἰς τὴν τιμὴν 70% ἄνευ ἐξόδων.

$$A = 1,000,000\,(P_{\overline{75}|} + 0,03) = 33,668.$$

Ἐπιτόκιον ὀνομαστικὸν 3%.

$$\text{Ἐπιτόκιον ἐκδόσεως } \frac{15}{350} = 4,2857\%$$

Πραγματικὸν ἐπιτόκιον εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ δανείου ὅτε τοὺς ἐγγραφομένους καὶ τὸν δανειζόμενον

$$\alpha_{\overline{75}|}(j) = \frac{2.000 \times 350}{33668} = 4,65\%$$

Τιμὴ ἀγορᾶς T ἑνὸς τίτλου εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ 26ου ἔτους, ὅτε $N_{26} \doteq 1732,6$

$T \times 1732,6 = 33668\,\alpha_{\overline{50}|}(0,0465)$, ἐξ ἧς $T = 374,95$.

Τίτλοι ἰσοδύναμοι. Δύο τίτλοι καλοῦνται *ἰσοδύναμοι*, ὅταν αἱ τιμαὶ αὐτῶν ἀντιστοιχοῦσιν εἰς τὸ αὐτὸ πραγματικὸν ἐπιτόκιον. Ἐὰν ἑνὸς τίτλου ἡ τιμὴ εἶναι T, οἱ ζῶντες τίτλοι N, τὸ τοκοχρεωλύσιον τοῦ δανείου A, καὶ τὰ ὑπόλοιπα ἔτη ἐξοφλήσεως μ, τοῦ δ' ἑτέρου T', N', A', μ', θὰ ἔχωμεν τὰς ἀξιώσεις:

$NT = A\alpha_{\overline{\mu}|}(i)$ καὶ $N'T' = A'\alpha'_{\overline{\mu}|}(i')$.

Ἐξ ὧν λύονται τὰ ἑξῆς προβλήματα: 1) δοθέντος τοῦ T νὰ εὑρεθῇ τὸ T', ὅτε θὰ εὑρεθῇ τὸ i καὶ θὰ τεθῇ ἀντὶ τοῦ i'. 2) γνωστῶν τῶν T καὶ T', νὰ εὑρεθῇ ποῖος τίτλος εἶναι συμφερώτερος, ὅτε θὰ εὑρεθῶσι τὰ i καὶ i' καὶ θὰ προτιμηθῇ ὁ τίτλος ὁ δίδων μεγαλύτερον ἐπιτόκιον.

Ἔκδοσις δανείων. Τὰ δάνεια ἐκδίδονται ἢ ἀπ' εὐθείας παρὰ τῶν δανειζομένων ἢ διὰ μεσολαβήσεως τραπέζης. Ὑπάρχει καὶ ἡ ἔκδοσις διὰ βαθμιαίας διαθέσεως τῶν τίτλων εἰς τὸ κοινὸν διὰ τοῦ χρηματιστηρίου, ἀλλ' αὕτη σπανίως ἐφαρμόζεται.

Ὅταν ὁ δανειζόμενος ἐκδώσῃ τὸ δάνειον ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ κοινόν, τότε θὰ θέσῃ ὅτι δέον νὰ εἰσπράξῃ: καθαρὸν ποσὸν K, ἔξοδα διαφημίσεως κλπ. F, ἔξοδα ἐκτυπώσεως κλπ. ἑκάστου τίτλου ε, καὶ ὅτι ἡ τιμὴ ἐκδόσεως θὰ εἶναι E, ἡ ὀνομαστικὴ ἀξία τῶν τίτλων C, ὁ ἀριθμὸς τῶν τίτλων N, τὸ ὀνομαστικὸν ἐπιτόκιον i, τὸ πραγματικὸν j καὶ τὸ πλῆθος τῶν περιόδων ν καὶ θὰ λύσῃ τὰς ἑξῆς δύο ἐξισώσεις:

$$NE = K + F + N\varepsilon$$

$$\frac{E}{C} = \frac{\alpha_{\overline{\nu}|}(i)}{\alpha_{\overline{\nu}|}(c)}$$

Ἐκ τῶν λύσεων τούτων θὰ προσδιορισθῇ τὸ N καὶ τὸ E, καθόσον ἡ ἔκδοσις θὰ βασισθῇ εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ i καὶ ἰδίως τοῦ j κατόπιν ἐκτιμήσεως τῆς πραγματικῆς καταστάσεως τῆς ἀγορᾶς, καὶ τὸ σημεῖον τοῦτο ἂν εἶναι καλῶς προσδιωρισμένον δίδει ἐπιτυχίαν εἰς τὸ δάνειον.

Ἐὰν ἡ ἔκδοσις γίνῃ διὰ μέσου τραπέζης, τότε ὁ δανειζόμενος πρὸς i ποσὸν K, εἰς τὴν τιμὴν ἐκδόσεως E%, θὰ λάβῃ τὸ E K ἀντὶ τοκοχρεωλυσίου $A = \frac{K}{\alpha_{\overline{\nu}|}(i)}$. Ἡ τράπεζα, ὡς ἐκτελοῦσα βραχυπροθέσμους τοποθετήσεις, δὲν δύναται νὰ δανείσῃ τὸ ποσὸν τοῦτο, ἀλλὰ θὰ τὸ ἐξεύρῃ διὰ συνάψεως παρ' αὐτῆς ἐπὶ μικροτέρῳ ἐπιτοκίῳ ἑτέρου δανείου διδομένου εἰς δημοσίαν ἐγγραφὴν καὶ ἢ θὰ διαθέσῃ ὁλόκληρον τὸ τοκοχρεωλύσιον A καὶ θὰ δανεισθῇ ἐπὶ μικροτέρῳ ἐπιτοκίῳ ποσὸν K' μεγαλύτερον τοῦ K πραγματοποιοῦσα ἐφάπαξ κέρδος, ἢ θὰ δανεισθῇ πάλιν ποσὸν K, ἀλλὰ θὰ διαθέτῃ τότε τοκοχρεωλύσιον A' μικρότερον τοῦ A, πραγματοποιοῦσα οὕτω κέρδος A'—A δι' ἑκάστην περίοδον.

Διὰ ταῦτα θὰ λύσῃ ἢ τὴν ἐξίσωσιν: $K' = A\,\alpha_{\overline{\nu}|}(j)$, ἐξ ἧς θὰ εὕρῃ τὸ K' καὶ θὰ ἔχῃ κέρδος K'—K—F, ἢ τὴν $A' = \frac{K+F}{\alpha_{\overline{\nu}|}(j)}$, ἐξ ἧς θὰ εὕρῃ τὸ A' καὶ θὰ ἔχῃ εἰς ἑκάστην περίοδον κέρδος A'—A.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν τῆς λ. ἀνατοκισμὸς διά τε τὰ συγγράμματα καὶ τοὺς πίνακας. Τ. ΚΕΡΑΜΙΔΑΣ

—δάνειον *ἐνυπόθηκον*· βλ. ὑποθήκη.

—δάνειον *καλλιεργείας*· βλ. καλλιέργεια.

—δάνειον *ναυτικόν*· βλ. ναυτοδάνειον.

—δάνειον ἐπὶ *τίτλων*· βλ. ἐνέχυρον καὶ τίτλοι.

δάνειος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· δανεικός: «δάνειον χρῆμα»· || μεταφ. ἐκεῖνος ὅστις εἰς ἄλλον ἀνήκει καὶ τὸν ὁποῖόν τις ἐμφανίζει ὡς ἰδικόν του: «δάνειον πνεῦμα», «δάνειος σοφία» (ἡ λέξις ἐπλάσθη ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἐκ τῆς λέξεως *δάνειον*, νομισθείσης ὡς λεγομένης κατὰ παράλειψιν τοῦ οὐσιαστ. *ἀργύριον*).

—δάνεια *γλωσσικὰ στοιχεῖα [Γλωσσολ.]*. Καλοῦμεν οὕτω τὰς λέξεις, τοὺς τύπους κλ., οἱ ὁποῖοι προσληφθέντες ἐκ ξένης τινὸς γλώσσης προσηρμόσθησαν διὰ τοῦ χρόνου καὶ ἀφωμοιώθησαν πρὸς τὰ στοιχεῖα τῆς γλώσσης, ἥτις τὰ προσέλαβε, καὶ οὕτως ἀποτελοῦν εὐχρηστότατα καὶ πολλάκις ἀπαραίτητα στοιχεῖά της. Τὰ δάνεια εἶναι ἀποτέλεσμα συνηθέστατον καὶ ἀναπόφευκτον τῆς ποικίλης μεταξὺ διαφορογλώσσων λαῶν καὶ τῶν πολιτισμῶν των ἐπαφῆς καὶ ἐπιμειξίας καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἀπαντοῦν, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, εἰς ὅλας τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου. Ἡ ἐξέτασις τοῦ λεξιλογικοῦ θησαυροῦ ἑκάστης γλώσσης ἀρκεῖ νὰ μᾶς πείσῃ ἀδιστάκτως περὶ τούτου. Καὶ αὐταὶ ἀκόμη αἱ γλῶσσαι, αἱ ὁποῖαι χρησιμεύουν ἢ ἐχρησίμευσαν ὡς ὄργανα ὑπερόχων πολιτισμῶν καὶ ἀξιολογωτάτης φιλολογικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς παραγωγῆς καὶ δημιουργίας, δὲν δύνανται ν' ἀποφύγουν τὰ ξένα στοιχεῖα. Λέξεις κοινόταται καὶ πολύχρηστοι, δηλωτικαὶ πραγμάτων κοινῆς καὶ καθημερινῆς χρήσεως, ἀποδεικνύονται πολλάκις ἀναντίλεκτα δάνεια ἐκ ξένων γλωσσῶν. Ἀναφέρομεν ὡς παράδειγμα ὀλίγας λέξεις τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς: χρυσός, χιτών, σάκκος, κάδος, μνᾶ κ.λ. (δάνεια φοινικικὰ καὶ ἐν γένει σημιτικά), παράδεισος, σατράπης κλ. (δάνεια περσικά), τὰ εἰς —νθος προσηγορικὰ ἢ κύρια (τοπωνυμικὰ κυρίως) ὀνόματα, ληφθέντα ἐκ τῶν προελληνικῶν κατοίκων τῆς χώρας μας ἢ τῶν περὶ αὐτὴν χωρῶν, λ.χ. ἀσάμινθος, ἐρέβινθος κ.λ., Κόρινθος, Τίρυνς-νθος, Ζάκυνθος κ.λ., ἔτι δὲ τὰ εἰς —ττος ἢ —(σ)σός: Ὑμηττός, Λυκαβηττός, Παρνασός, Λάρισα κ.λ. Ἀσυγκρίτως πολυπληθέστερα καθίστανται κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς καὶ τοὺς νεωτέρους χρόνους τὰ δάνεια τῆς ἑλληνικῆς. Πολὺ περισσότερα καὶ σπουδαιότερα εἶναι τὰ —ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ἰδίως—δάνεια τῆς λατινικῆς, ἀναφερόμενα εἰς τὴν τροφὴν καὶ ἐνδυμασίαν, εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν, εἰς τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας, εἰς τὸν πολιτικόν, τὸν θρησκευτικὸν καὶ τὸν οἰκογενειακὸν ἔτι βίον: ἐλαίFα—oliva, μᾶλον (δωρικῶς=μῆλον)—malum, τάλαντον—talentum, βαλανεῖον—balineum καὶ κατὰ συγκοπὴν balneum, μαχανά (δωρικῶς=μηχανή)—machina, φάλαρα—phalerae, καμάρα—camera, κραιπάλη—crapula, σκυτάλη—scutula, σκόπελος—scopulus, θησαυρὸς—thesaurus, χορδή—chorda, ποινή—poena, κωμῳδία, τραγῳδία—comoedia, tragoedia, θέατρον—theatrum, σκηνή—scaena, πύξος—buxus, τρυτάνη—trutina, κύμβη—cumba, τύρσις—turris κ.λ. Ἐκ τῶν συγχρόνων μεγάλων εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν οὐδεμία στερεῖται πλείστων δανείων, ἀποτελούντων σπουδαιότατον μέρος τοῦ λεξιλογικοῦ θησαυροῦ των. Ἡ ἀγγλικὴ γλῶσσα — ἀνήκουσα εἰς τὴν ὁμάδα τῶν γερμανικῶν γλωσσῶν—ἔχει λατινικὰ καὶ νεολατινικὰ δάνεια ἰσάριθμα περίπου πρὸς τὰ καθαρῶς γερμανικὰ στοιχεῖά της. Ἡ γαλλικὴ ἔχει ὡσαύτως πληθὺν ἑλληνικῶν καὶ ποικίλων ἄλλων δανείων, ἡ γερμανικὴ πλεῖστα ἑλληνικά, λατινικὰ (scribere—schreiben, peregrinus—Pilger, paraveredus—Pferd, sacristanus—Sigrist, monasterium—Münster κ. λ. κ. λ.), γαλλικὰ καὶ ἄλλα. Εἶναι ἀξιοσημείωτον ὅτι πολλαὶ ξέναι λέξεις, πολιτογραφούμεναι ὑπὸ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς γλώσσης, ἀλλὰ κατὰ διαφόρους χρόνους, ἀπαντοῦν ὑπὸ διάφορον φωνητικὴν καὶ κλιτικὴν μορφήν, καὶ δὴ καὶ μὲ διάφορον σημασίαν. Οὕτως ἐκ τῶν λατινικῶν dictare καὶ probare προῆλθον τὰ γερμανικὰ ρήματα dichten καὶ diktieren ἀφ' ἑνὸς καὶ prüfen καὶ probieren ἀφ' ἑτέρου. Ἐκ τῶν λατινικῶν ὡσαύτως λέξεων debitum (τοῦ ρήματος debeo =ὀφείλω), causa, cumulare κ.λ. προῆλθον τὰ γαλλικά: la dette καὶ le débit, la chose καὶ la cause, combler καὶ cumuler κ. τ. λ. Ἄξιον σημειώσεως εἶναι προσέτι καὶ τὸ γεγονός, ὅτι πολλαὶ ξέναι λέξεις, παραλαμβανόμεναι ὑπὸ γλώσσης τινός, ἐπανέρχονται εἰς τὴν ἐξ ἧς προσελήφθησαν γλῶσσαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μεταβεβλημέναι καὶ πολλάκις δυσδιάγνωστοι ἢ καὶ ἐντελῶς ἀγνώριστοι· λ. χ. παραβολή—λατιν. parabole—ἱσπαν. palabra—νεοελλην. παλάβρα· ποντικὸν (κάρυον)—φουντοῦκι, διφθέρα—τουρκ. difter—νεοελλ. δεφτέρι ἢ τεφτέρι κ. λ. Τὰ δάνεια (γερμ. Lehnwörter) ὀφείλομεν νὰ διαστέλλωμεν ἀπὸ τὰ ξένα στοιχεῖα (γερμ. Fremdwörter) γλώσσης τινὸς (βλ. λ. ξέναι λέξεις). Ἐνῷ αὗται εἶναι ἀκόμη φωνητικῶς ἢ μορφολογικῶς ἢ καὶ κατ' ἀμφότερα ἀπροσάρμοστοι πρὸς τὰ ἴδια στοιχεῖα τῆς προσλαβούσης αὐτὰ γλώσσης (πρβλ. γκαράζ, σιοφέρ, ρεπόρτερ, ρεκὸρ κ. λ.), καὶ δὲν εἶναι ἀκόμη κατάλληλοι πρὸς σύνθεσιν ἢ παραγωγὴν νέων λέξεων, ἀντιθέτως τῶν δανείων ἔχομεν ἤδη καὶ σύνθετα καὶ παράγωγα, πολλάκις κοινότατα καὶ εὐχρηστότατα: σπίτι (μεσαιων. ὁσπίτιν, ἐκ τοῦ λατιν. hospitium), ἐξ οὗ σπιτάκι, σπιτικὸς-ό, σπιτήσιος, σπιτώνω, ξεσπιτώνω, σπιτονοικοκῦρις-κυρά, παλιόσπιτο, ἀρχοντόσπιτο, φτωχόσπιτο κλπ., ντουφέκι—ντουφεκιά, ντουφεκίδι, ντουφεκίζω, παλιοντούφεκο, λειανοντούφεκο κλπ., βάρκα—βαρκοῦλα, βαρκάρις, βαρκιάτικα, βαρκάδα, παλιόβαρκα, ψαρόβαρκα κλπ. (πρβλ. καὶ τὰ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς: σατράπης, ὅθεν σατραπεύω, σατραπεία, τὰ σατράπεια, σατραπάρχης, σατραπαρχία, σατραπικὸς κλπ). Ἔχει παρατηρηθῆ, ὅτι ἐκ τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ λόγου συνηθέστερον καὶ εὐκολώτερον πολιτογραφοῦνται τὰ οὐσιαστικά, ὀλιγώτερον τὰ ρήματα καὶ ἀκόμη ὀλιγώτερον τὰ ἐπίθετα, ἐλάχιστα δὲ αἱ ἀντωνυμίαι, τὰ ἀριθμητικὰ καὶ τὰ μόρια. Σπανίως ὡσαύτως προσλαμβάνονται ἐκ ξένων γλωσσῶν καταλήξεις, ὅπως λ. χ., αἱ μεσαιωνικαὶ καὶ νεώτεραι ἑλληνικαὶ καταλήξεις -άρις καὶ -ᾶτος (ἐκ τῶν λατιν. -arius καὶ -atus), αἱ ἐκ τῆς τουρκικῆς -τζῆς καὶ -λῆς (καφεντζῆς, ἀσπριτζῆς, γανατζῆς, μερακλῆς, παραλῆς κλπ.)· ἔτι σπανιώτερον φαινόμενον εἶναι ἡ πρόσληψις ξένων φθόγγων, συμβαίνουσα ἐν περιπτώσει συμβιώσεως μακρᾶς καὶ ἐπιμειξίας πυκνῆς, στενῆς καὶ μακροχρονίου μεταξὺ δύο διαφορογλώσσων κοινωνιῶν καὶ λαῶν.

Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

δανείσιμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ δυνάμενος νὰ δοθῇ ὡς δάνειον, δανειστέος.

δανεισμὸς (ὁ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ δανείζειν, ἡ παροχὴ δανείου: «δανεισμὸς ἐπὶ τοῖς σώμασι».

δανειστέος, *—α, —ον*· ὁ δυνάμενος νὰ δοθῇ ὡς δάνειον, δανείσιμος.

Δανειστὴ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Βραχονησὶς παρὰ τὴν νοτίαν τῆς Κεφαλληνίας ἀκτὴν (πλάτ. 28°05' Β, μῆκ. 20°35' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 203: Santa Maura, Ithaca, Cephallonia) Ν. ΝΔ τοῦ ἀκρωτηρίου Λιάκας, ἐπικίνδυνος ἀλλ' ἐν κακοκαιρίᾳ εὐαναγνώριστος ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν ἐπ' αὐτῆς θραυομένων κυμάτων.

Σ. Ε. Λ.

δανειστήριον (τό)· τὸ ἵδρυμα ἢ τὸ γραφεῖον, ὅπου χορηγοῦνται δάνεια.

δανειστὴς (ὁ), θηλ. *δανείστρια*· ὁ παρέχων δάνειον, ὁ δανείζων χρήματα, ὁ πιστωτής, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν *ὀφειλέτην*.

δανειστικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν δανειστὴν ἢ τὸ δάνειον: «δανειστικὸν συμβόλαιον», «δανειστικὴ βιβλιοθήκη».

— δανειστικαὶ *βιβλιοθῆκαι*· βλ. λ. βιβλιοθήκη (τ. Ζ' σ. 223α').

Δάνεφ, *Στογιάν*. Βούλγαρος πολιτικὸς γεννηθεὶς τῷ 1855. Ἐσπούδασε νομικὰ ἐν Ἀϊδελβέργῃ καὶ Παρισίοις, μεθ' ὃ ἤσκησεν ἐν Σόφιᾳ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου. Ἀναμιχθεὶς εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν δημοσιογραφίαν ἐξελέγη μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Σταμπούλωφ (1895) ἀντιπρόεδρος

Digitized by Google

τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως. Τῷ 1901 ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τῆς Παιδείας, ἀπὸ δὲ τοῦ 1901—1903 ἐχρημάτισε πρόεδρος τῆς κυβερνήσεως. Ὑπὸ τὴν ἰδιότητα ταύτην εἰργάσθη μετὰ ζέσεως ὑπὲρ τῆς προσεγγίσεως Βουλγαρίας καὶ Ρωσίας. Τῷ 1911 ἐκλήθη ἐκ νέου εἰς τὴν προεδρείαν τῆς κυβερνήσεως πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ δημοκρατικοῦ Μαλίνωφ, ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ἡμέρας παρέδωκε τὴν ἀρχὴν εἰς τὸν ἐθνικόφρονα Ἴβον Γκέσωφ, συγχρόνως δ' ἐξελέγη πρόεδρος τῆς Βουλῆς. Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1913, παραιτηθέντος τοῦ Γκέσωφ, ἐπιζητοῦντος τὴν εἰρηνικὴν ἐπίλυσιν, καθ' ὑπόδειξιν τῆς Ρωσίας, τῶν μεταξὺ Ἑλλάδος, Σερβίας καὶ Βουλγαρίας διαφορῶν μετὰ τὴν ἧτταν τῆς Τουρκίας, ὁ Δάνεφ ἀνέλαβε τὴν πρωθυπουργίαν καὶ ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῶν τέως συμμάχων. Ἡττηθείσης τῆς Βουλγαρίας, ἡ κυβέρνησίς του ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ὁ Δάνεφ ἐτάχθη κατὰ τῆς συμμετοχῆς τῆς Βουλγαρίας εἰς αὐτόν. Τῷ 1918 ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν τῆς κυβερνήσεως Τεοντώρωφ, τὸ ἑπόμενον ἔτος τῶν Στρατιωτικῶν, ἐπὶ δὲ Σταμπολίσκι ἐκ νέου ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν (1919—1921).

Ὁ Δάνεφ κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1913 εἶχεν ἀντιπροσωπεύσει τὴν Βουλγαρίαν εἰς τὸ ἐν Λονδίνῳ συνελθὸν συνέδριον τῶν συμμάχων πρὸς διαπραγμάτευσιν τῶν μετὰ τῆς Τουρκίας ὅρων τῆς εἰρήνης· ἐκεῖ δὲ καὶ ὑπέγραψε κεχωρισμένην κατάπαυσιν ἐχθροπραξιῶν μεταξὺ Βουλγαρίας καὶ Τουρκίας. —Β.

Δανζελῦ. Ὑπὸ τὴν μορφὴν ταύτην ἀναφέρεται ἐνίοτε τὸ ὄνομα τοῦ Γάλλου φιλέλληνος καὶ Ἀγωνιστοῦ Regnault de Saint Jean d'Angely (βλ. Ρενιώ). Γ. Δ. Κ.

Δανζελῶ. Κακὴ γραφὴ τοῦ ὀνόματος τοῦ διοικητοῦ τῶν Ἰονίων νήσων ἐπὶ γαλλοκρατίας κατὰ τὴν ναπολεόντειον ἐποχὴν στρατηγοῦ *Φραγκίσκου* Δονζελῶ (βλ. λ.). Γ. Δ. Κ.

Δανὴ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς νήσου Σύρου ἐπὶ τῆς δυτικῆς αὐτῆς ἀκτῆς.

Δανηλ—· βλ. Ντανιλ—

Δανηλίς· βλ. λ. Δανιηλίς.

Δανῆλος Α', ***Πέτροβιτς-Νιέγκος.*** Ἡγεμὼν τοῦ Μαυροβουνίου γεννηθεὶς τὴν 25 Μαΐου 1826 καὶ ἀποθανὼν ἐν Καττάρῳ τὴν 12 Αὐγούστου 1860. Ἀνετράφη ἐν Βιέννῃ καὶ διεδέχθη τὸν ἀποθανόντα θεῖόν του *Πέτρον Πέτροβιτς*, τὴν 31 Ὀκτωβρίου 1851. Εἰς ἀνακήρυξιν αὐτοῦ ὡς ἡγεμόνος συνέβαλεν ἡ αὐλὴ τῆς Πετρουπόλεως, ἥτις, δυσπιστοῦσα πρὸς τοὺς θείους αὐτοῦ, κατέπνιξε τὰς ἀξιώσεις των καὶ ἐπεκύρωσε τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ. Μεταβὰς εἰς Πετρούπολιν καθυπέβαλεν εἰς τὸν τσάρον Νικόλαον Α' τὰ μεταρρυθμιστικὰ αὐτοῦ μέτρα, δι' ὧν ἐπεδίωκε νὰ φέρῃ τάξιν εἰς τὸ διοικητικὸν σύστημα τῆς μικρᾶς του ἡγεμονίας. Εἰς τὸν ἡγεμόνα τοῦτον ὀφείλεται ὁ χωρισμὸς τῆς πολιτικῆς ἀπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας, αἵτινες ἦσαν συγχωνευμέναι εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἡγεμόνος, καὶ μετεβίβασε τὰ ἐκκλησιαστικὰ δικαιώματα πρὸς συγγενῆ τού τινα ἀρχιμανδρίτην, εἶτα δὲ ἐδημοσίευσε νέον ποινικὸν κώδικα, ὅπως καταργήσῃ τὸ ἔθος τῶν ἀντεκδικήσεων. Ἐπιτελουμένης τῆς μεταρρυθμιστικῆς του ταύτης ἐργασίας ἐξερράγη ὁ μεταξὺ Τουρκίας καὶ Μαυροβουνίου πόλεμος τοῦ 1852, καθ' ὃν οἱ Μαυροβούνιοι ἀπέκρουον ἐπὶ μῆνας τοὺς στρατοὺς τοῦ Ὀμὲρ πασᾶ. Ἀλλ' ἐνῷ ὁ πόλεμος οὗτος εἶχε τερματισθῆ τῇ ἐπεμβάσει τῆς Αὐστρίας, ἐπηκολούθησαν ἐσωτερικαὶ ταραχαὶ καὶ συνωμοσίαι ὑποκινούμεναι ὑπὸ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ. Τῷ 1855 ὁ Δανῆλος ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ ἐκ Τεργέστης τραπεζίτου Κουΐκιτς, *Δάριγκαν*, τὴν πρεσβυτέραν τῆς ὁποίας ἀδελφὴν εἶχε συζευχθῆ ἐν Κερκύρᾳ ὁ Ρώμας. Μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου ὁ Δανῆλος Α' κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως ἀναγνωρισθῇ ἀνεξάρτητος ἡγεμών. Ἐπειδὴ ὅμως ἐπεζήτησε τὴν προστασίαν τῆς Γαλλίας καὶ Αὐστρίας, ὅπως ἐπεκτείνῃ τὰ ὅρια τῆς χώρας του πρὸς τὴν Ἐρζεγοβίνην καὶ τὴν Ἀλβανίαν, προεκάλεσε τὴν πρὸς αὐτὸν δυσπιστίαν τῆς αὐλῆς τῆς Πετρουπόλεως, ἥτις ἔπαυσε χορηγοῦσα εἰς αὐτὸν τὴν ἐκ 40.000 φιορινίων ἐτησίαν ἐπιχορήγησιν καὶ ὑπεκίνησε τὴν ἀνατροπὴν αὐτοῦ διὰ τοῦ θείου του Γεωργίου Πέτροβιτς. Στερηθεὶς τῆς προστασίας τῆς Ρωσίας καὶ μηδεμίαν λαμβάνων βοήθειαν ἀπὸ τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Αὐστρίας, διενοήθη νὰ ἀποκτήσῃ διὰ τῶν ἰδίων δυνάμεων τὴν πλήρη αὐτονομίαν τῆς χώρας του διὰ πολέμου πρὸς τὴν Τουρκίαν. Ἀλλ' ἐν μέσῳ τῶν τοιούτων ἐνεργειῶν του ἐδολοφονήθη ἐν Καττάρῳ ὑπὸ φονέως ὠθουμένου ὑπὸ ἀτομικῆς ἐκδικήσεως. Θ. Β.

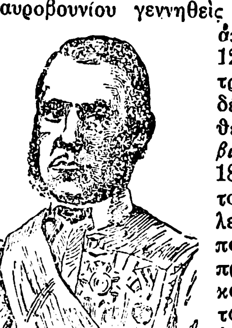

Δανῆλος Α'.

— **Δανήλου, *παράσημον.*** Συνεστήθη ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Μαυροβουνίου *Δανήλου Α'* τῷ 1853 πρὸς ἀμοιβὴν τῶν στρατιωτικῶν καὶ πολιτικῶν ὑπηρεσιῶν. Καλεῖται ἐπίσης «παράσημον τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ Μαυροβουνίου», περιλαμβάνει δὲ τέσσαρας βαθμούς: τὸν «μεγαλόσταυρον», τὸν «ἀνώτερον ταξιάρχην» μετ' ἀστέρος, τὸν «ταξιάρχην» ἄνευ τοιούτου καὶ τὸν τοῦ «ἱππότου». Θ. Β.

Δανθηλῖται (καὶ *Δανθαλῆται*). Ἔθνος θρᾳκικόν, τὸ ὁποῖον κατῴκει περὶ τὸν Αἶμον μετ' ἄλλων θρᾳκικῶν ἐθνῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἰσχυρότερον ἦτο τὸ τῶν Βέσσων. Ἦσαν καὶ οὗτοι ἐκ τῶν μετασχόντων τῆς κατὰ τῶν Μακεδόνων ἐξεγέρσεως κατὰ τὸ 330 π. Χ. ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἡγεμόνος τῶν Ὀδρυσῶν Σεύθου καὶ μεταξὺ τῶν θρᾳκικῶν φύλων, ἅτινα, ὑπὸ τὸ περιληπτικὸν ὄνομα Δάρδανοι, ἐπολέμησαν κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Δημητρίου μεταξὺ τῶν ἐτῶν 239 — 235 π. Χ. Πρὸς καθυπόταξιν αὐτῶν ἐπῆλθε καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Φίλιππος ὁ Ε' κατὰ τὸ 183 π. Χ., ὅτε ὑπερέβη οὗτος τὸν Αἶμον. Μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῆς Μακεδονίας εἰς τὴν Ρώμην οἱ Δανθηλῖται, ὡς καὶ τὰ ἄλλα ὅμορα αὐτῶν θρᾳκικὰ φῦλα, ὁτὲ μὲν εὑρίσκονται εἰς φιλικὰς πρὸς τοὺς Ρωμαίους σχέσεις ἀναγνωρίζοντες τὴν ἐπικυριαρχίαν των, ὁτὲ δὲ ἐξεγείρονται κατ' αὐτῶν ὡς κατὰ τὸ 85 π. Χ., ὅτε συνενωθέντες μετὰ τῶν Δαρδάνων καὶ Σκορδίσκων εἰσέβαλον εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξεδιώχθησαν ὑπὸ τοῦ Σύλλα. Ὁμοίως εἰσέβαλον εἰς αὐτὴν καὶ κατὰ τὸ 29 π. Χ. Κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους ἡ χώρα των ὑπήγετο εἰς τὴν ἐπαρχίαν Θρᾴκης. ΚΑΨ.

Δανθηλιτικὴ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία χώρα τῆς Θρᾴκης, λαβοῦσα τὸ ὄνομα ἀπὸ τῶν Δανθηλιτῶν (βλ. λ.). Κατὰ τὸν Πλίνιον (Natur. Hist. IV 40) ἔκειτο παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Στρυμόνος ποταμοῦ, συνορεύουσα μὲ τὰς χώρας τῶν Μαίδων καὶ Βισαλτῶν. Α. Θ. ΣΑΜ.

δανθονία (ἡ) (Danthonia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀγρωστοειδῶν*. Εἶναι πόαι πολυετεῖς, με φύλλα ἐπίπεδα, ἐπιμήκη καὶ εἰς ἄκανθαν ἀπολήγοντα. Γνωστὰ περὶ τὰ 200 εἴδη ἀπαντῶντα ἐν Νέᾳ Ζηλανδίᾳ, ὧν ἀξιολογώτερον *δανθονία ἡ χρωστηροειδής* (Danthonia penicullata), ἄριστον φυτὸν πρὸς τροφὴν τῶν κτηνῶν, πολλαπλασιαζόμενον εὐχερῶς διὰ σπορᾶς. Δ. Ν. Π.

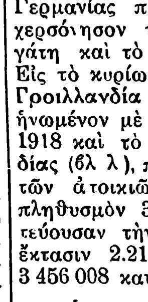

Δανθονία ἡ χρωστηροειδής.

Δανία ἡ *Δανιμαρκία* (δανιστὶ Danmark, γερμ. Dänemark, ἀγγλ. Denmark, γαλλ. Danemark). Βασίλειον τῆς Β. Εὐρώπης, τὸ μικρότερον κατ' ἔκτασιν ἐκ τῶν τριῶν σκανδιναυικῶν κρατῶν, ἀποτελούμενον ἐκ τῆς Κιμβρικῆς χερσονήσου καὶ τῶν περὶ αὐτὴν νήσων καὶ κείμενον μεταξὺ τῶν θαλασσῶν Βαλτικῆς πρὸς Α, Βορείου πρὸς Δ καὶ Σκαγεράκη πρὸς Β. Διὰ ξηρᾶς συνδέεται μόνον μετὰ τῆς Γερμανίας πρὸς Ν, ἀπὸ δὲ τὴν Σκανδιναυικὴν χερσόνησον τὴν χωρίζει ἡ θάλασσα τοῦ Κατεγάτη καὶ τὸ στενὸν τοῦ Αἶρε Σοῦντ, πρὸς ΒΑ. Εἰς τὸ κυρίως βασίλειον ἀνήκουν καὶ αἱ ἀποικίαι Γροιλλανδία καὶ Φερόαι *νῆσοι* (βλ. λ.). Ἐπίσης ἡνωμένον μὲ τὸ δανικὸν στέμμα εἶναι ἀπὸ τοῦ 1918 καὶ τὸ ἀνεξάρτητον βασίλειον τῆς Ἰσλανδίας (βλ. λ.), πρώην ἀποικία αὐτῆς. Ἡ Δανία, ἐκτὸς τῶν ἀποικιῶν, ἔχει ἔκτασιν 42.925 τετρ. χιλμτρ., πληθυσμὸν 3.419.656 (1925) κατοίκων καὶ πρωτεύουσαν τὴν *Κοπεγχάγην*, μετὰ τῶν ἀποικιῶν δὲ ἔκτασιν 2.218.224 τετρ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 3 456 008 κατοίκων.

— [ΦΥΣ. ΓΕΩΓΡ.] Ἡ ἀποτελοῦσα τὴν Δανίαν Κιμβρικὴ χερσόνησος μετὰ τῆς παρ' αὐτὴν ὁμάδος τῶν νήσων ὁρίζεται μεταξὺ τῶν παραλλήλων 54° 33' καὶ 57° 45' Β. πλάτους καὶ 8° 4' 54'' καὶ 12° 47' 25'' Α μήκους Γκρήνουιτς, ἐκτὸς τῆς ἐν τῇ Βαλτικῇ θαλάσσῃ νήσου Μπόρνχολμ, ἡ ὁποία εἶναι ἀποκεχωρισμένη τοῦ συμπλέγματος.

Ἡ ἠπειρωτικὴ Δανία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν *Ἰουτλάνδην* (Jylland), ἡ ὁποία καταλαμβάνει τὸ βόρειον τμῆμα τῆς Κιμβρικῆς χερσονήσου καὶ ἀπὸ τὸ βορειότερον τμῆμα τοῦ *Σλέσβιγ*. Ἡ Ἰουτλάνδη εἶναι ἡ μεγαλυτέρα κατ' ἔκτασιν χώρα τῆς Δανίας (25 259 τετρ. χιλμτρ.). Μετ' αὐτὴν ἔρχονται αἱ νῆσοι συνολικῆς ἐκτάσεως 13.085 τετραγ. χιλμτρ. Τὸ ἀνῆκον εἰς τὴν Δανίαν τμῆμα τοῦ Σλέσβιγ, τὸ ὁποῖον περιῆλθεν εἰς αὐτὴν μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον διὰ τοῦ δημοψηφίσματος τῆς 9 Ἰουλίου 1920, ἔχει ἔκτασιν 3892 τ. χλμ.

Ἀκτογραφία. Ἡ δυτικὴ παραλία τῆς ἠπειρωτικῆς Δανίας εὑρίσκεται κατὰ τὸ νότιον ἥμισυ ἀποπεφραγμένη ὑπὸ τῆς μακρᾶς σειρᾶς τῶν βορείων Φρεισλανδικῶν νήσων, αἱ ὁποῖαι ἀνήκουσιν εἰς τὴν Γερμανίαν, ἐκτὸς τῶν βορειοτέρων Χόρεσαντ, Μάναι, Φάναι καὶ Ραΐμαι. Μετὰ τὰς Φρεισλανδικὰς νήσους ἡ παραλία προχωρεῖ πρὸς ΝΔ καὶ σχηματίζει τὸ ἀκρωτήριον Μπλώβαντς Χούκ, τὸ δυτικώτερον σημεῖον τῆς Δανίας. Ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου μέχρι τοῦ Σκάγκεν Ὄντε, τοῦ τελευταίου πρὸς Β. ἀκρωτηρίου, ἐκτείνεται μία μακρὰ χθαμαλὴ παραλία, ἡ ὁποία κρύπτεται καθ' ὅλον τὸ μῆκος αὐτῆς ὑπὸ μεγάλων σωρῶν ἄμμου ἐν εἴδει μακροτάτου φράκτου, τῶν ὁποίων τὸ ὕψος φθάνει συχνὰ τὰ 30 μέτρα. Ἡ ἄμμος αὕτη παρασυρομένη συχνὰ ὑπὸ τῶν σφοδρῶν ἀπὸ Δ ἀνέμων ἐπιφέρει μεγάλας καταστροφὰς εἰς τὰς καλλιεργείας, τὰς ὁποίας κατακαλύπτει, εἰς πολλὰ δὲ σημεῖα πλησίον τῆς παραλίας διακρίνονται ἴχνη καλυφθέντων ἄλλοτε ὁλοκλήρων χωρίων. Πρὸς μετριασμὸν τοῦ κακοῦ ἔχουσι ληφθῆ σήμερον πολλὰ προστατευτικὰ μέτρα, διὰ τῆς φυτεύσεως πλησίον τῆς παραλίας δενδροστοιχιῶν ἐκ μεγάλων καὶ πυκνοφύλλων δένδρων. Ἡ μακρὰ αὕτη σειρὰ τῶν ἀμμολόφων διακόπτεται κατὰ διαστήματα, παρέχουσα διέξοδον πρὸς τὴν θάλασσαν, εἰς μεγάλας λιμνοθαλάσσας, ἀπλουμένας ὄπισθεν τῆς ἄμμου, αἱ ὁποῖαι καλοῦνται φιόρδ. Αἱ λιμνοθάλασσαι αὗται εἶναι ἐκτεταμέναι λεκάναι, τὰς ὁποίας τροφοδοτοῦσι τὰ ὕδατα τῶν βροχῶν. Τὸ βάθος των, λόγῳ τῶν διαρκῶν προσχώσεων, εἶναι ἐλάχιστον, μὴ ὑπερβαῖνον τὰ 2 καὶ 3 μέτρα, πολλαὶ δ' ἐξ αὐτῶν ἀποξηραίνονται ἐντελῶς κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνυδρίας. Τὰ μεγαλύτερα ἐκ τῶν φιόρδ τούτων εἶναι ἀπὸ Ν πρὸς Β: Τὸ *Ριγκγαίμπιγγ φιόρδ* ἢ *Στάβνιγγ φιόρδ* ἐκτάσεως 300 περίπου τετρ. χιλιομτρ., χωριζόμενον ἀπὸ τῆς Βορείου θαλάσσης διὰ τῆς στενῆς λωρίδος τοῦ Κλιτλάντετ μήκους 40 χιλμτρ. Τὸ *Στάβνιγγ φιόρδ* συγκοινωνεῖ πρὸς τὴν θάλασσαν διὰ τῆς στενῆς καὶ ἀβαθοῦς αὔλακος τοῦ Νύμιντεγκαμτ. Πρὸς Β τοῦ Ριγκγαίμπιγγ φιόρδ εἶναι τὸ *Στάντιλ φιόρδ* μικρότερον τοῦ πρώτου συγκοινωνοῦν μετ' αὐτοῦ ὡς καὶ μετὰ τοῦ πρὸς Β κειμένου ἐπίσης μεγάλου *Νίσσουμ φιόρδ*, μήκους 19 χιλμτρ. ἀπὸ Β. πρὸς Ν. Τὸ τελευταῖον τοῦτο συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς θαλάσσης διὰ τῆς αὔλακος Τορσμίντε. Βορειότερον ἐκτείνεται τὸ *Λὶμ φιόρδ*, τὸ ὁποῖον διὰ μακρᾶς αὔλακος συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς θαλάσσης τοῦ Καιτεγάτη καὶ ἀπὸ τοῦ 1825 μετὰ τῆς Βορείου θαλάσσης τοῦ διανοιχθέντος τότε διέκπλου. Τὸ Λὶμ φιόρδ μοιράζει εἰς δύο τὴν Ἰουτλάνδην καὶ καθιστᾷ νῆσον τὸ βορειότερον τμῆμα αὐτῆς. Διὰ τῶν γενομένων δὲ ἐν αὐτῷ τεχνικῶν ἔργων δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς θαλασσία ὁδός, διὰ μικρὰ πλοῖα, μεταξὺ Βορείου θαλάσσης καὶ Κατεγάτη. Τὸ Λὶμ φιόρδ ἔχει συνολικὴν ἔκτασιν 1170 τετρ. χιλμ. καὶ περιλαμβάνει τρία κυρίως τμήματα, τὰ ὁποῖα ἀπὸ ΝΔ πρὸς ΒΑ εἶναι: 1) Τὸ Νίσσουμ Μπρέντνιγγ, λιμνοθάλασσα, τὴν ὁποίαν χωρίζει ἀπὸ τῆς Βορείου θαλάσσης ἡ ἀμμώδης λωρὶς τοῦ Χαρμπόαιρε Τάγγε. 2) Τὸ κεντρικὸν Λὶμ φιόρδ ἢ Λοΰγκστορ Μπρέντνιγγ, συνολικῆς ἐκτάσεως 460 τετρ. χιλμτρ., τὸ ὁποῖον συγκοινωνεῖ μετὰ τοῦ Νίσσουμ Μπρέντνιγγ διὰ δύο αὐλάκων. Ἐντὸς τοῦ κεντρικοῦ Λὶμ φιόρδ ὑπάρχουσιν αἱ νησῖδες Λίβαι καὶ Φοῦρ, εἰς τὴν πρὸς ἀνατολὰς δὲ προέκτασίν του, ὅπου σχηματίζεται ἡ λιμνοθάλασσα Νίμπε Μπρέντνιγγ, ἡ νῆσος Γκαὶλ καὶ ἡ χερσόνησος Αἴλαντ. 3) Τὸ ἀνατολικὸν Λὶμ φιόρδ οὖλαξ στενὴ ἀρχομένη πρὸς Δ τῆς πόλεως Ἄαλμποργκ. Μετὰ τὸ Λὶμ φιόρδ σχηματίζονται τρεῖς κόλποι, οἱ: Ηγκσαι, Γιάμμερ καὶ Τάννις, τοὺς ὁποίους χωρίζουσιν ἀπ' ἀλλήλων τὰ ἀκρωτήρια Σκάρεκλιτ καὶ Χίρσχαλς. Ὁλόκληρος ἡ ἀκτὴ τῆς Δανίας ἡ πρὸς Δ τοῦ Σκάγκεν Ὄντε εἶναι ἐξαιρετικῶς ἐπικίνδυνος εἰς τοὺς ναυτιλλομένους, κυρίως λόγῳ τῆς σχεδὸν παντελοῦς ἐλλείψεως ἀγκυροβολίων καὶ λιμένων. Ὁ μόνος καθ' ὅλην τὴν παραλίαν λιμὴν εἶναι ἡ εἰς τὸ νοτιώτερον ἄκρον τῆς ἰουτλανδικῆς παραλίας πόλις Ἔσμπιαργκ.

Πρὸς νότον τοῦ ἀκρωτηρίου Σκάγκεν Ὄντε ἁπλοῦνται τὰ ἐπὶ τοῦ Σκαγεράκη δανικὰ παράλια, τῶν ὁποίων ἡ ἀκτὴ εἶναι ἐξ ἴσου ἐπικίνδυνος εἰς τὴν ναυσιπλοΐαν. Προχωροῦντες πρὸς Ν. συναντῶμεν διαδοχικῶς τὸν κόλπον τοῦ Ἄλμπακ καὶ παρὰ τὸν δεξιὸν βραχίονα αὐτοῦ τὰς νησῖδας Χίρτσχολμ καὶ τὴν πόλιν Φρεντερικχάουν, μετ' αὐτὴν τὴν νῆσον Λαΐσαι, σχηματίζουσαν μετὰ τῆς ἠπειρωτικῆς χώρας τὸν ὁμώνυμον πορθμόν, καὶ Χόρνπαρ' αὐτὴν τὰς νησῖδας Λάγγε Ραΐννερ καὶ τὸ Μαφισκ Ρυΐννερ, τὴν εἴσοδον τοῦ Λὶμ φιόρδ, τὸ Ράντερς φιόρδ, μήκους 22 χιλμ., ὅπου ἡ ὁμώνυμος πόλις καὶ αἱ ἐκβολαὶ τοῦ μεγάλου ποταμοῦ Γκοῦντεν Ὤ, τὴν νῆσον Ἄνχολτ εἰς τὸ μέσον τοῦ Κατεγάτη, τὰ ἀκρωτήρια Στάβνσχόβεντ, Φόρναις καὶ Σλεττερχάγχε καὶ φθάνομεν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ὤρχους (Ἄαρχους), πρὸς Ν. τοῦ ὁποίου ἐκτείνεται τὸ μέγα σύμπλεγμα τῶν δανικῶν νήσων. Πρὸς Ν τοῦ Ὤρ-

Digitized by Google

χους, ἐπὶ τῆς ἰουτλανδικῆς παραλίας, συναντῶμεν τὸ Χόρσενς φιὸρδ μὲ τὰς ἐντὸς αὐτοῦ νησῖδα Ἄφραι καὶ Γιάρναι, τὸ Βάϊλε φιὸρδ κλειόμενον ὑπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Τραῖλντε Ναίς, καὶ τὸ Καίλντιγγ φιόρδ. Ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Τραῖλντε Ναίς, πρὸς Ν, ἄρχεται ὁ πορθμὸς τοῦ Μικροῦ Βέλτη, ὁ ὁποῖος, παρὰ τὴν πόλιν Στρίμπ, δὲν ὑπερβαίνει εἰς πλάτος τὸ 1 χλμτρ. Ἡ δανικὴ παραλία τοῦ Σλέσβιγ βρέχεται κατὰ τὸ βόρειον ἥμισυ ὑπὸ τοῦ Μικροῦ Βέλτη καὶ κατὰ τὸ νότιον ὑπὸ τοῦ στενοῦ Ἄλσενερ Σούντ, τὸ ὁποῖον σχηματίζει ἡ πλησιέστατα τῆς ἀκτῆς κειμένη νῆσος Ἄλσεν, ἀνήκουσα πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου εἰς τὴν Γερμανίαν, ὥς καὶ αἱ πρὸς Β αὐτῆς νησῖδες Μπάρσαι καὶ Ὧραι. Ἡ παραλία τοῦ δανικοῦ

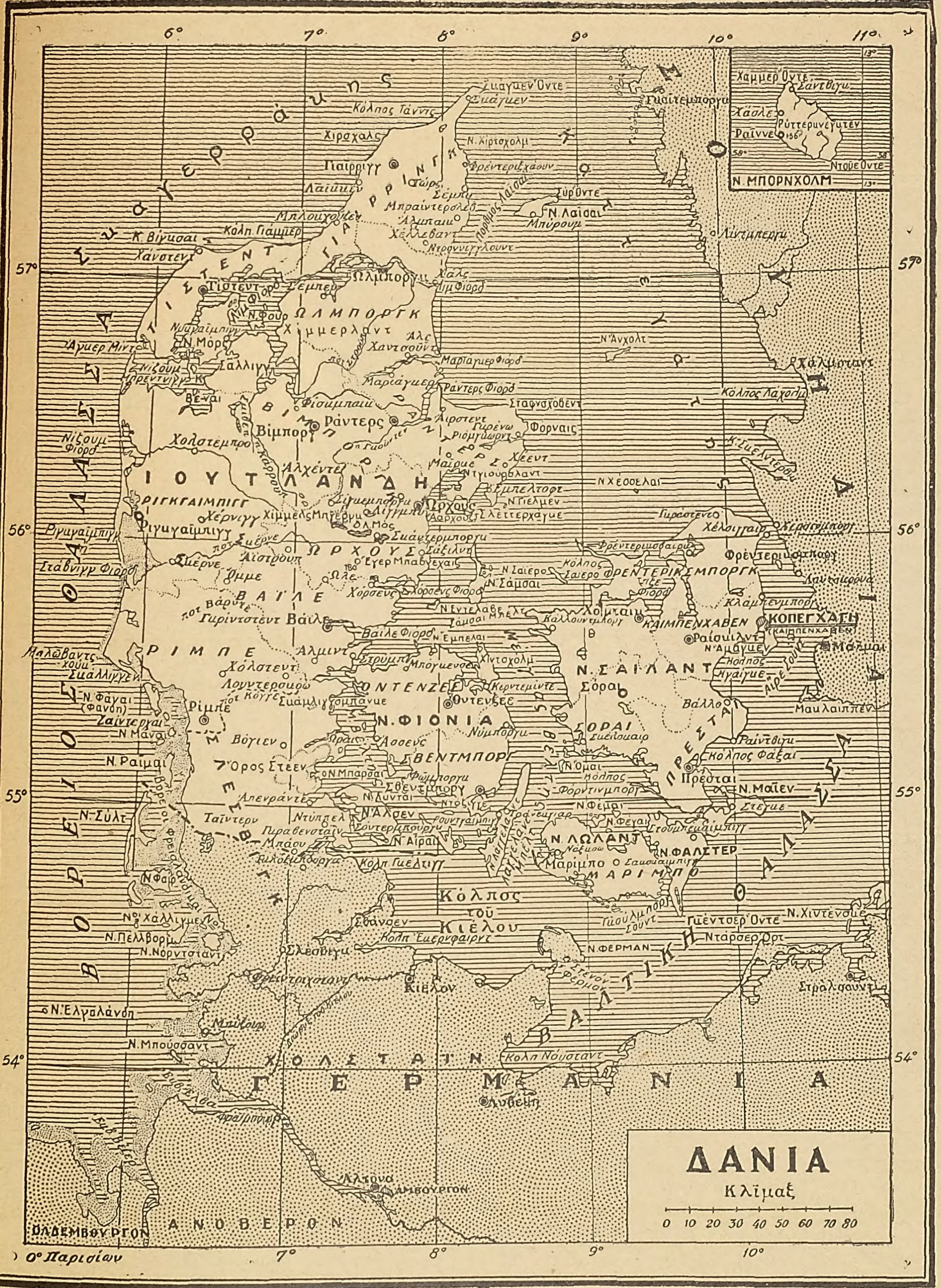

Σλέσβιγ σχηματίζει δύο μεγάλας κολπώσεις, τὸ Ἀπενράντε καὶ τὸν κόλπον τοῦ Φλέντσμπουργ, εἰς τὸν μυχὸν τοῦ ὁποίου τὸ σημερινὸν σύνορον Δανίας—Γερμανίας.

Αἱ νῆσοι. Αἱ νῆσοι τοῦ δανικοῦ ἀρχιπελάγους σχηματίζουσι δύο χωριστὰ συμπλέγματα, τὰ ὁποῖα χωρίζει ἀπ' ἀλλήλων ὁ Μέγας Βέλτης. Τὸ πρῶτον ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν νῆσον Φιονίαν (Fyen) καὶ τὰς περὶ αὐτὴν μικροτέρας Τώσιγγε, Αἶραι, Λάγγελαντ, ὥς καὶ τὰς νησῖδας Λίγαι, Ἀβερνάκαι, Ντράϊαι, Σκώραι, Στρύναι, Τούραι κλπ. Ἐπίσης δέον νὰ θεωρηθῶσιν, ὅτι ἀνήκουν εἰς τὸ αὐτὸ σύμπλεγμα, καίτοι βορειότερον κείμεναι, αἱ: Σάμσαι, Τούναι καὶ Ἐντελάβε. Ἐκτὸς συμπλέγματος αἱ Λαιζαι, Ἄνχολτ καὶ Χέσσελαι. Τὸ δεύτερον σύμπλεγμα ἀποτελεῖται ἐκ τῆς μεγάλης νήσου Σαίλαντ (Sjalland) καὶ τῶν περὶ αὐτὴν Λώλαντ, Φάλστερ καὶ Μαῖεν, κειμένων πρὸς Ν., καὶ τῶν νησίδων Φέμαι, Φέγαι, Ὄντε Σαϊέρο κλπ. Τὰ δύο συμπλέγματα χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων μὲν διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Μεγάλου Βέλτη (Storebelt), ἀπὸ δὲ τῆς ἀκτῆς τὸ μὲν πρὸς Α (τῆς Σαίλαντ) διὰ τοῦ στενοῦ Αἶρε Σούντ, ἀπὸ τῆς σκανδιναυικῆς ἀκτῆς, τὸ δὲ πρὸς Δ (τῆς Φιονιας) διὰ τοῦ στενοῦ τοῦ Μικροῦ Βέλτη (Lillebelt), ἀπὸ τῆς ἰουτλανδικῆς ἀκτῆς. Καταλληλότερος εἰς τὴν ναυσιπλοΐαν εἶναι ὁ Αἶρε Σούντ. Ἡ μεταξὺ τῶν νήσων τῶν δύο συμπλεγμάτων θάλασσα ἔχει ἐλάχιστον βάθος, μὴ ὑπερβαῖνον εἰς πολλὰ σημεῖα τὰ τρία μέτρα· συμπεραίνεται ὅτι ἄλλοτε ἦσαν μεταξύ των ἡνωμέναι καὶ ἀπετέλουν συνέχειαν τῆς ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης. Ἡ νῆσος Μπόρνχολμ ἀπομεμακρυσμένη τοῦ λοιποῦ συμπλέγματος, κεῖται ἐν τῇ Βαλτικῇ θαλάσσῃ ἀπέναντι τοῦ σουηδικοῦ ἀκρωτηρίου Σαντχάμμαρ, σχηματίζουσα μετ' αὐτοῦ τὸ στενὸν Χαμράρνε.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. Τὸ ἔδαφος τῆς Δανίας, ἠπειρωτικῆς καὶ νησιωτικῆς, ἀποτελεῖ γεωγραφικῶς συνέχειαν τῆς βορείου Γερμανίας, ὁ δὲ πορθμὸς τοῦ Σούντ, ὁ ὁποῖος χωρίζει αὐτὴν ἀπὸ τῆς Σκανδιναυικῆς χερσονήσου, εἶναι τὸ γεωγραφικὸν ὅριον μεταξὺ δύο χωρῶν ἐντελῶς διαφόρων γεωγραφικῶς. Μόνη ἡ νῆσος Μπόρνχολμ καὶ αἱ παρ' αὐτὴν νησῖδες Ἐρτελχόμεν φαίνεται ὅτι ἀποτελοῦσι γεωγραφικῶς συνέχειαν τῆς Σκανδιναυΐας. Χαρακτηριστικὸν τοῦ δανικοῦ ἐδάφους εἶναι ἡ παντελὴς ἀπ' αὐτοῦ ἔλλειψις τῶν ὀρέων. Αἱ μόναι ἐν αὐτῷ ἐδαφικαὶ διακυμάνσεις εἶναι μικροὶ λόφοι μὴ ὑπερβαίνοντες τὰ 150—160 μέτρα, ἐγκατεσπαρμένοι εἰς τὴν νοτιοανατολικὴν Ἰουτλάνδην πρὸς Ν τοῦ Ράντερς. Οἱ σπουδαιότεροι ἐκ τῶν λόφων τούτων εἶναι: Σκάμμλιγγς Μπάνκε (113 μ.) πρὸς Ν τοῦ Κόλντιγγ, Χάγκνσμπιέργκ (121 μ.) καὶ Μαΐλοχ (138 μ.) πρὸς Δ τοῦ Βάϊλε, Ἔγερσμπάβνεχόϊ (174 μ.) πρὸς Β τοῦ Χόρσενς φιόρδ, τὸ ὑψηλότερον σημεῖον τῆς Δανίας, Χίμμελμπιὲργκ (153 μ.) πρὸς ΒΔ τοῦ Ἔγερσμπάβνεχοϊ καὶ Γέλσαιγ (128 μ.) πρὸς Δ τοῦ Ἄαρχους. Τὸ δυτικὸν καὶ τὸ βόρειον τμῆμα τῆς ἠπειρωτικῆς χώρας διαφέρει τοῦ νοτιοανατολικοῦ. Ἀποτελεῖται ἐξ ὁλοκλήρου ἀπὸ ἀργιλλώδη καὶ ἀμμώδη ἐντελῶς πεδινὰ ἐδάφη, τὰ ὁποῖα τὸ καθιστοῦν εὐφορώτατον. Πρὸς Β τοῦ Λὲμ φιὸρδ ἐκτείνεται ἀπὸ Ν πρὸς Β ἡ λοφοσειρὰ Γύντσκε Ὡς ὕψους 113 μέτρων, ἡ ὁποία κατερχομένη πρὸς τὴν θάλασσαν σχηματίζει τὸ ἀκρωτήριον Σκάγκεν. Αἱ νῆσοι ἔχουν τὴν αὐτὴν γεωγραφικὴν μορφὴν πρὸς τὴν νοτιανατολικὴν Ἰουτλάνδην. Τὰ μεγαλύτερα ἐν αὐταῖς ἀπαντῶντα ὑψώματα εἶναι: τὸ Φραὶ Μπγαίεγκ (131 μ.) ἐν Φιονίᾳ, τὸ Ἀμπορρεμπγαιργκ (141 μ.) ἐν τῇ νήσῳ Μαῖεν. καὶ τὸ Κλαίβεσχαιγ (101 μ.), Βέργαιγ (121 μ.), Μαίρκεμόζε (105 μ.), Γκύλντεν (126 μ.) καὶ Ντύστεντ (121 μ.) ἐν Σέλαντ. Τέλος ἡ νῆσος Μπόρνχολμ ἔχει ὑψηλοτέραν κορυφήν της τὸ βουνὸν Ρυττερκναῖγκτεν (169 μ.) κείμενον εἰς τὸ κέντρον τῆς νήσου.

Κλῖμα. Τὸ κλῖμα τῆς τε ἠπειρωτικῆς καὶ νησιωτικῆς Δανίας εἶναι γλυκύ. Ἡ μέση ἐτησία θερμοκρασία εἶναι 7°,3. Κατὰ τὸν Ἰανουάριον ἡ μέση θερμοκρασία εἶναι —0°,3, ἐκτὸς τῆς κεντρικῆς Ἰουτλάνδης καὶ Σέλαντ, ὅπου φθάνει τὰ —0°,5. Πρὸ τὰς δυτικὰς ἀκτὰς ἀνέρχεται μέχρι +0°,5. Τὰ πρὸς τὴν Βαλτικὴν στενὰ καλύπτονται σχεδὸν κατ' ἔτος ὑπὸ στρώματος πάγου, συχνὰ δέ, κατὰ τοὺς ψυχροὺς χειμῶνας, ὁ Μέγας Βέλτης ὑπὸ τόσον στερεοῦ, ὥστε νὰ καθίσταται δυνατὴ ἡ διὰ στερεᾶς συγκοινωνία τῶν ἑκατέρωθεν νήσων. Κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 1658 ὁ βασιλεὺς τῆς Σουηδίας Κάρολος-Γουσταῦος ὁ Ι' διέβη ἐπὶ τῶν πάγων μὲ ὁλόκληρον τὸ πυροβολικόν του, ἀπὸ τῆς Φιονίας εἰς Λάγγελαντ καὶ Λώλαντ. Κατὰ τὸν Ἰούλιον ἡ μέση θερμοκρασία φθάνει τοὺς 15°,5 παρὰ τὰς δυτικὰς ἀκτὰς τῆς Ἰουτλάνδης, ἀνερχομένη εἰς 16° ἐφ' ὅσον προχωρεῖ τις πρὸς τὰς ἀνατολικὰς καὶ φθάνουσα τοὺς 16°,5 καὶ 17° εἰς τὰς νήσους. Ἐπικρατοῦντες ἄνεμοι εἶναι ἀπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ δυτικοί, οἱ καλούμενοι «σκάϊ», οἱ ὁποῖοι εἶναι ξηροὶ καὶ ὁρμητικοί, σαρώνοντες ὁλόκληρον τὴν χώραν καὶ ὠθοῦντες πρὸς τὴν ξηρὰν τοὺς ἐπὶ τῆς παραλίας ὄγκους ἄμμου. Αἱ βροχαὶ εἶναι συχνόταται πίπτουσαι κατὰ τὰς 156 ἡμέρας τοῦ ἔτους, τὸ ὕψος των ὅμως δὲν ὑπερβαίνει τὰ 640 χιλιοστόμ. ἐν Κοπεγχάγῃ καὶ τὰ 700 εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Βορείου θαλάσσης. Χαρακτηριστικὸν τοῦ κλίματος τῆς Δανίας εἶναι τὸ λίαν εὐμετάβολον αὐτοῦ, ἰδίως κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνοίξεως.

Ὑδρογραφία. Ἡ Δανία λόγῳ τῆς μικρᾶς ἐκτάσεώς της καὶ τῆς πανταχοῦ εἰσχωρήσεως τῆς θαλάσσης δὲν ἔχει ἀξίας λόγου ροὰς ὑδάτων. Αἱ διαρκεῖς ὅμως βροχαὶ σχηματίζουν πολλοὺς μικροὺς ποταμούς, τοὺς ὁποίους ὀνομάζουσιν «Ὦ» (Ἄα) ὡς καὶ πολλὰς μικρὰς λίμνας. Οἱ σπουδαιότεροι τῶν ἐν τῇ Βορείῳ θαλάσσῃ χυνομένων ποταμῶν τῆς ἠπειρωτικῆς χώρας εἶναι οἱ: Σύντερ Ὦ, σημερινὸν σύνορον Δανίας—Γερμανίας, Φλάντς Ὦ, Κόγγε Ὦ, προπολεμικὸν σύνορον μετὰ τῆς Γερμανίας, Βάρντ Ὦ, ἐκβάλλων εἰς τὸν κόλπον τοῦ Γιέρτιγγ, Σκὲρν ἢ Λαῖνμπορχ Ὦ, ἐκβάλλων εἰς τὸ Ριγκγαίμπιγγ φιὸρδ καὶ Στὸρ Ὦ μήκους 75 χλμ. Εἰς τὸ Λὶμ φιὸρδ ἐκβάλλουν ἑκατέρωθεν οἱ: Καροὺπ Ὦ, Σκάλς ἢ Σίβε Ὦ, Στόρε Ὦ καὶ Λίντενμότοργκ Ὦ. Εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ Καττεγάτη ἐκβάλλουσιν οἱ: Βῶρς Ὦ Γκοῦντεν Ὦ, ὁ μεγαλύτερος τῶν ποταμῶν τῆς Δανίας μήκους 130 χιλμτρ., καὶ πολλοὶ ἄλλοι μικρότεροι, φέροντες τὰ ὀνόματα τῶν φιόρδ, εἰς τῶν ὁποίων τὸν μυχὸν χύνονται. Αἱ ἀξιολογώτεραι ἐκ τῶν λιμνῶν τῆς Ἰου-

Digitized by Google

τλάνδης, αἱ ὁποῖαι ἀνέρχονται εἰς τριάκοντα περίπου, εἶναι: ἡ Μόρς, διὰ τῆς ὁποίας διέρχεται ὁ ποταμὸς Γκοῦντεν Ὤ καὶ ἡ Κόλιντ. Ἐπίσης ἄξια λόγου εἶναι καὶ τὰ ἑκατέρωθεν τοῦ Λὶμ φιὸρδ δύο μεγάλα ἕλη, ἡ μικρὰ καὶ ἡ μεγάλη Βὶλντ Μόζε, ἐκτάσεως 55 τετρ. χιλμ. ἡ πρώτη καὶ 69 ἡ δευτέρα. Ἐκτὸς τῶν φυσικῶν ροῶν ὑδάτων ὑπάρχουσι καὶ πολλαὶ τεχνηταὶ διώρυγες ὑποβοηθοῦσαι τὴν συγκοινωνίαν. Εἰς τὰς νήσους ἄξιοι λόγου ποταμοὶ εἶναι: ὁ Ὄντενσε Ὤ ἐν Φιονίᾳ, ὁ Σοὺς Ὤ καὶ ὁ Ὤμολε Ὤ ἐν Σέλαντ, λίμναι δὲ αἱ Ἔσρομ, Ἄρρε, Φοῦρε καὶ Τὶς καὶ ἐν Λεόλανδ ἡ Μάριμπο. Χ. Δ.

—[ΟΙΚΟΝ. ΓΕΩΓΡ.] Ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία ἀποτελοῦν τὰς κυριωτέρας πηγὰς πλούτου τῆς Δανίας καὶ εἶναι ὅσον εἰς οὐδὲν ἄλλο κράτος τῆς Εὐρώπης ἀνεπτυγμέναι καὶ τελειοποιημέναι. Αἱ καλλιεργημέναι γαῖαι καὶ οἱ λειμῶνες ἀνέρχονται εἰς 29.000 τετρ. χλμ., ἤτοι καταλαμβάνουν τὰ 75% τῆς ὅλης ἐπιφανείας τῆς χώρας. Πρὸ πεντηκονταετίας οἱ Δανοὶ κατεγίνοντο σχεδὸν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν σιτηρῶν, τῶν ὁποίων διενήργουν ἐξαγωγὴν εἰς μεγάλας ποσότητας, ἰδίως εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Μετὰ τὸ ἐπελθὸν ὅμως οἰνονομικὸν κρὰχ τοῦ 1880, συνεπείᾳ τῆς ἐνάρξεως εἰσαγωγῆς εὐθηνοτέρου σίτου ἐκ Ρωσίας καὶ Ἀμερικῆς καὶ τῆς διακοπῆς τῆς ζητήσεως τοῦ δανικοῦ σίτου εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς ἀγοράς, οἱ Δανοὶ ἐστράφησαν πρὸς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ ἐντὸς ἐλαχίστων ἐτῶν ἡ ἐξαγωγὴ σιτηρῶν ἀντικατεστάθη διὰ τῆς ἐξαγωγῆς μεγάλων ποσοτήτων βουτύρου, ᾠῶν, σφαγίων, λίπους καὶ χοιρινοῦ κρέατος. Κατὰ τὸ 1926 ὑπῆρχον ἐν Δανίᾳ περὶ τὰ 18.000.000 ὄρνιθες, 3 100 000 χοῖροι, 2.900 000 ἀγελάδες καὶ βόες, 550.000 ἵπποι καὶ 300.000 πρόβατα.

Παρὰ τὴν τεραστίαν ταύτην ἀνάπτυξιν τῆς κτηνοτροφίας, ἡ γεωργία, περιελθοῦσα εἰς δευτέραν μοῖραν, ἐξακολουθεῖ νὰ ἀπασχολῇ ἱκανὸν ἀριθμὸν ἐκ τῶν κατοίκων, οἵτινες ἐπιδίδονται κυρίως εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς βρόμης, τῆς κριθῆς καὶ τῆς σικάλεως, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον τοῦ σίτου, τῶν γεωμήλων, τῶν τεύτλων κτλ. Μετὰ τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὴν γεωργίαν, ἡ ἁλιεία ἀποτελεῖ τὸν κυριώτερον παράγοντα τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου τῆς Δανίας. Οἱ Δανοὶ ἁλιεῖς ἐπιδίδονται κυρίως εἰς τὴν ἁλιείαν τῶν ὀνίσκων, τοῦ ἐγχέλεως, τῆς ρέγγας, τῆς τρίγλης κτλ. εἰς τὰς θαλάσσας τῆς Βαλτικῆς, τοῦ Βορρᾶ, τῆς Ἰσλανδίας, τὰς Φαιρόας νήσους καὶ τὰς πολυσχιδεῖς ἀκτὰς τῆς χώρας των (βλ. λ. ἁλιεία, Γ' 802 α').

Ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν, ἡ βιομηχανία εἶναι ἐλάχιστα ἀνεπτυγμένη ἐν Δανίᾳ. Τὰ σημαντικώτερα ἐργοστάσια εἶναι τὰ κατασκευάζοντα γεωργικὰ ἐργαλεῖα πρὸς ἐγχωρίαν κατανάλωσιν, ζῦθον, τσιμέντον, πορσελλάνην, ὀρυκτέλαια, μάλλινα καὶ βαμβακερὰ ὑφάσματα. Ἡ μεγάλη αὕτη ἀνάπτυξις τῆς κτηνοτροφίας καὶ τῆς γεωργίας ὀφείλεται κυρίως εἰς τὸ εὐρύτατα διαδεδομένον συνεταιριστικὸν πνεῦμα ἐν Δανίᾳ, ὅπου ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς κτηνοτροφίας διὰ συνεταιρισμῶν ἀνέρχεται εἰς τὰ 86 % τῆς ὅλης παραγωγῆς. Ἐπίσης ἡ τελειότης τῆς καλλιεργείας καὶ τῆς ἐκμεταλλεύσεως ὀφείλεται εἰς τὸ ἐπικρατοῦν σύστημα τῆς μικρᾶς ἰδιοκτησίας καὶ εἰς τὴν ἐξαιρετικὴν μόρφωσιν τῶν Δανῶν γεωργῶν καὶ κτηνοτρόφων χωρικῶν, σχεδὸν ἁπάντων ἐγγραμμάτων καὶ ἐχόντων ἱκανὰς πρακτικὰς καὶ ἐπιστημονικὰς γνώσεις τοῦ ἐπαγγέλματός των.

Ἐμπόριον. Ἡ Δανία εἶναι μία τῶν ἐμπορικωτέρων χωρῶν τῆς Εὐρώπης. Ἡ κίνησις τοῦ εἰσαγωγικοῦ καὶ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ κατωτέρω στατιστικοῦ πίνακος τοῦ 1925:

Εἰσαγωγή (εἰς χιλιάδας κορωνῶν)		*Ἐξαγωγή* (εἰς χιλιάδας κορωνῶν)	
Σιτηρὰ	259 067	Κρέας	581.426
Πυρῆνες	183.503	Βούτυρον	576.983
Σιδηρᾶ εἴδη	92.599	Ὠὰ	123.434
Ὑφάσματα	85.598	Κτήνη	49.718
Καφὲς	50.871	Ἰχθύες	28.297

Ὁ κατωτέρω στατιστικὸς πίναξ δεικνύει τὰς κυριωτέρας χώρας, μὲ τὰς ὁποίας συναλλάσσεται ἡ Δανία:

Χῶραι	*Εἰσαγωγή*	*Ἐξαγωγή*
Μεγάλη Βρεττανία	306.681	1.0?7.870
Γερμανία	583.131	401.641
Ἀμερική	336.774	9.971
Σουηδία	113.969	147.814
Κάτω Χῶραι	74.730	15.296
Γαλλία	72.309	12.720
Ρωσία	60.953	4.915
Ἑλβετία	15.428	18.103

Ναυτιλία. Ἐν ἀναλογίᾳ πρὸς τὸν πληθυσμὸν αὐτῆς, ὁ ἐμπορικὸς στόλος τῆς Δανίας, μετὰ τὸν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ τῆς Νορβηγίας, εἶναι ὁ μεγαλύτερος τῆς Εὐρώπης. Κατὰ τὸ 1925 περιελάμβανε 1114 ἱστιοφόρα, συνολικῶν τόν. 74,590, 644 ἀτμόπλοια 483,916 τόν., 90 πλοῖα μετὰ βενζινοκινητῆρος τόν. 107,412 καὶ 15,776 ἁλιευτικὰς λέμβους. Αἱ δύο κυριώτεραι ἀτμοπλοΐαι ἐν Δανίᾳ εἶναι ἡ Forenede Dampskibsselskab, ἥτις ἐξυπηρετεῖ τὴν συγκοινωνίαν τῶν Ἡν. Πολιτειῶν, τῆς Ἰσλανδίας καὶ τῆς Μεσογείου, καὶ ἡ «Ἀτμοπλοΐα τῆς Ἀνατολικῆς Ἀσίας» ἥτις ἑνώνει τὴν Πετρούπολιν, τὴν Στοκχόλμην καὶ τὴν Κοπεγχάγην μετὰ τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς.

Σιδηρόδρομοι. Τὸ σιδηροδρομικὸν δίκτυον τῆς Δανίας περιελάμβανε τῷ 1925 γραμμὰς μήκους 5062 χλμ., ἐξ ὧν τὰ 2417 χλμ. ἐκμεταλλεύονται ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ κράτους. Αἱ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ τῆς Δανίας ἑνοῦνται μετὰ τῶν τῆς Γερμανίας ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς Νορβηγίας καὶ Σουηδίας ἀφ' ἑτέρου διὰ συρμοφόρων πλοίων (ferry boat), τὰ ὁποῖα διευκολύνουν μεγάλως τὴν ἀπ' εὐθείας συγκοινωνίαν τῶν δανικῶν νήσων καὶ τῆς Κοπεγχάγης ἰδίως μετὰ τῆς ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης. Μ. Δ. Β.

—[ΠΟΛΙΤ. ΓΕΩΓΡ.] Ἡ Δανία διαιρεῖται εἰς 23 διοικητικὰς περιφερείας κατανεμημένας ὡς ἑξῆς: 9 ἐπὶ τῆς Ἰουτλάνδης, ἐξ ὧν τρεῖς εἰς τὴν πρὸς Β τοῦ Λὶμ φιὸρδ χώραν, αἱ: Ἄαλμποργκ (Ὤλμποργκ, Aalborg) (ἔκτασις 2.933 τετρ. χιλμτρ., 177.099 κάτοικοι), Γιαίρριγγ (Hjœ ring) (2.833 τετρ. χιλμτρ., 148.528 κάτοικοι) καὶ Τίστεντ (Thisted) (1.775 τετρ. χιλμτρ., 89 371 κάτοικοι), τρεῖς εἰς τὴν ἀνατολικὴν λοφώδη Ἰουτλάνδην, αἱ: Ἄαρχους (Ὤρχους, Aarhus) (2.510 τετρ. χιλμτρ., 248.117 κάτοικοι), Ράντερς (Ranters) (2 460 τετρ. χιλμτρ., 146 428 κάτοικοι) καὶ Βάϊλε (Vejle) (2.350 τετρ. χιλμτρ., 163.671 κάτοικοι), καὶ τρεῖς εἰς τὴν δυτικήν, αἱ: Ριγκγαίμπιγγ (Ringkjœbing) (4 662 τετρ. χιλμτρ., 151.331 κάτοικοι), Ρίμπε (Ribe) (3.062 τετρ. χιλμτρ., 136.072 κάτοικοι) καὶ Βίμποργκ (Viborg) (3.058 τετρ. χιλμτρ., 139 371 κάτοικοι). Εἰς τὸ δανικὸν Σλέσβιγ 4, αἱ: Ὤμπενρω (Aabenraa) (790 τετρ. χιλμτρ., 38.382 κάτοικοι), Χάντερσλεβ (Haderslev) (1 351 τετρ. χιλμτρ., 58.858 κάτοικοι), Σαίντερμποργκ (Sœderborg) (442 τετρ. χιλμτρ., 40.230 κάτοικοι), Ταΐντερ (Tœnder) (1.309 τετρ. χιλμτρ., 38.061 κάτοικοι). Ἡ νῆσος Φιονία μετὰ τῶν παρ' αὐτὴν νήσων διαιρεῖται εἰς 2 περιφερείας, τάς: Ὄντενζεε (Ondensee) (1.809 τετρ. χιλμτρ., 193.195 κάτοικοι) καὶ Σβέντμποργκ (Svendborg) (1 667 τετρ. χιλμτρ., 145 595 κάτοικοι). Αἱ νῆσοι Λώλαντ καὶ Φάλστερ ἀποτελοῦσι μίαν περιφέρειαν τοῦ Μαρίμπο (Maribo) (1.791 τετρ. χιλμτρ., 13?.587 κάτοικοι). Ἡ Σαλαντ (Seeland) διαιρεῖται εἰς 6 περιφερείας, τάς: Φρέντερικσμποργκ (Frederiksborg) (1.359 τετρ., χιλμτρ., 112.592 κάτοικοι), Χόλμπαικ (Holbaek) (1737 τετρ., χιλμτρ., 121197 κάτοικοι), Πραίσται (Praestoe) (1.693 τετρ. χιλμτρ., 113 9?1 κάτοικοι), Σόραι (Sorœ) (1.480 τετρ. χιλμτρ., 117.914 κάτοικοι), Κοπεγχάγη (Kœbjenhavn) (1174 τετρ. χιλμτρ., 282.579 κάτοικοι) καὶ Κοπεγχάγη (πόλις καὶ περίχωρα) (72 τετρ. χιλμτρ., 586.000 κάτοικοι). Τέλος ἡ νῆσος Μπόρνχολμ ἀποτελεῖ ἰδίαν ὁμώνυμον διοικητικὴν περιφέρειαν (588 τετρ. χιλμτρ., 45.577 κάτοικοι). Ἅπασαι αἱ ἀνωτέρω ἐπαρχίαι ἔχουσιν ὁμωνύμους πρωτευούσας ἐκτὸς τοῦ Μπόρνχολμ, τῆς ὁποίας πρωτεύουσα εἶναι ἡ *Ραΐννε*. Μεγαλυτέρα πόλις τῆς χώρας καὶ κέντρον ὁλοκλήρου τῆς ζωῆς αὐτῆς εἶναι ἡ *Κοπεγχάγη* (586 000 κάτοικοι), ἔχουσα πληθυσμὸν ἴσον πρὸς τὸ 1/6 τοῦ ὅλου βασιλείου. Ἄλλαι πολὺ μεγάλαι πόλεις δὲν ὑπάρχουν. Ἡ δευτέρα Φρέντερικσμποργκ φθάνει τὰς 100.000 καὶ ἡ τρίτη Ἄαρχους (Ὤρχους) τὰς 75 000. Ἐκ τῶν λοιπῶν δύο μόνον ἔχουσι περὶ τὰς 50.000, αἱ: Ὄντενσε καὶ Ἄαλμποργκ (Ὤλμποργκ) καὶ αἱ λοιπαὶ ὀλιγωτέρους.

Ἡ χώρα εἶναι πυκνότατα κατῳκημένη (86 κάτ. κατὰ τετραγωνικὸν χιλιόμετρον) ἐν μεγαλυτέρᾳ ἀναλογίᾳ εἰς Σαίλαντ (178 κάτ. κατὰ τετρ. χιλ.). Ὁ πληθυσμός της βαίνει διαρκῶς αὐξανόμενος. Ἡ μετανάστευσις ἐπίσης δὲν εἶναι μεγάλη. Οἱ κατὰ τὸ 1924 μεταναστεύσαντες εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἀνήρχοντο εἰς 6319. Ἡ κατὰ ἐπαγγέλματα διαίρεσις τῶν Δανῶν εἶναι: γεωργοὶ καὶ δασοκόμοι 1.078000, τεχνῖται καὶ βιομήχανοι 943 000, εἰς τὸ ἐμπόριον, τὰς μεταφορὰς καὶ συγκοινωνίαν ἀσχολούμενοι 543 500, εἰς ἐλευθέρια ἐπαγγέλματα 184.000, εἰς τὰ οἰκιακὰ 207.000, ἄνευ ἐπαγγέλματος 278.000, ἀγνώστου ἐπαγγέλματος περὶ τοὺς 37.000. Τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς δανικῆς φυλῆς ὁμοιάζουσι καταπληκτικῶς πρὸς τὰ τῶν κατοίκων τῆς Σκανδιναυϊκῆς χερσονήσου. Εἶναι ὑψηλοὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, μὲ ξανθὴν κόμην καὶ γαλανοὺς ὀφθαλμούς. Ἐπικρατοῦσα καθ' ὅλην τὴν χώραν θρησκεία εἶναι ἡ χριστιανικὴ τοῦ λουθηρανικοῦ δόγματος, τὴν ὁποίαν πρεσβεύουσι περίπου οἱ 3.220.000 ἐκ τῶν κατοίκων. Οἱ λοιποὶ εἶναι ἀγγλικανοί, καθολικοί, μεθοδισταί, ἰρβιγγιανοὶ κλπ., ὡς καὶ ὀλίγοι Ἑβραῖοι. Ἡ Δανία, ἂν καὶ μικρὸν κράτος, εὑρίσκεται εἰς πολὺ καλὴν κατάστασιν ἀπὸ ἀπόψεως δημοσίας οἰκονομίας. Ὁ ἐθνικὸς πλοῦτός της, βαίνων διαρκῶς αὐξανόμενος, φθάνει τὰ 20 περίπου δισεκατομμύρια κορωνῶν, διπλάσιος δηλαδὴ τοῦ πρὸ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου. Τὸ δημόσιον χρέος της κατὰ τὸ 1925 ἀνήρχετο εἰς 1.180.018.000 krona, ἐξ ὧν 672.874.000 εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ 507.144.000 εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ὁ δὲ προϋπολογισμὸς τοῦ ἔτους 1926—1927 προέβλεπεν ἔσοδα 394.418.000 krona καὶ ἔξοδα 358.494.000. Τὸ ἰσχῦον ἐν Δανίᾳ ἀπὸ τοῦ 1908 φορολογικὸν σύστημα εἶναι εὐεργετικὸν διὰ τὰ εἴδη τῆς πρώτης ἀνάγκης καὶ ἐπαχθέστατον διὰ τὰ εἴδη πολυτελείας, τὸν καπνὸν καὶ τὰ οἰνοπνεύματα.

Ἐκπαίδευσις. Δικαιοσύνη. Πάντες σχεδὸν οἱ κάτοικοι γνωρίζουσι γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν, τὸ δὲ ποσοστὸν τῶν ἀγραμμάτων μόλις φθάνει τὸν ἀριθμὸν 2 ἐπὶ 1000. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ἰσχῦον ἄρτιον σύστημα ἐκπαιδεύσεως, τὸ ὁποῖον ἐπιβάλλει τὴν φοίτησιν εἰς τὰ σχολεῖα ἀπὸ τοῦ 7ου μέχρι τοῦ 14ου ἔτους τῆς ἡλικίας. Τὰ σχολεῖα τῆς κατωτέρας καὶ τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως διατηροῦνται ὑπὸ τῶν δήμων, καὶ μόνον τὰ ἀνώτερα ὑπὸ τοῦ δημοσίου. Ἐκ τῶν 4500 σχολείων, τὰ ὁποῖα λειτουργοῦσι σήμερον ἐν Δανίᾳ, τὰ 3850 ἀνήκουσιν εἰς τοὺς δήμους, τὰ 34 εἰς τὸ κράτος, καὶ τὰ λοιπὰ εἶναι ἰδιωτικά· φοιτῶσι δὲ κατ' ἔτος εἰς αὐτὰ περὶ τὰς 500,(00 μαθητῶν. Εἰς τὸ πανεπιστήμιον τὸ ὁποῖον ἑδρεύει ἐν Κοπεγχάγῃ φοιτῶσι περὶ τὰς 4000 φοιτητῶν ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Ἡ ἀνωτέρα τεχνικὴ μόρφωσις ἐπιτυγχάνεται διὰ πλήθους ἀνωτέρων σχολῶν, γεωργικῶν, γεωπονικῶν, κτηνοτροφικῶν, πολυτεχνικῶν κλπ. Ἡ Δικαιοσύνη ἀσκεῖται ὑπὸ 100 περίπου μονομελῶν δικαστηρίων, ἅτινα ἑδρεύουν εἰς τὰς κυριωτέρας πόλεις καὶ κώμας τῆς Δανίας. Ἐπὶ ἐφέσεων ἀνώτερα δικαστήρια εἶναι τρία, ἐν Κοπεγχάγῃ, Βίμποργκ καὶ Σαίντερμποργκ καὶ ἓν ἀνώτατον πάντων ἑδρεῦον ἐν Κοπεγχάγῃ. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐκεῖ δικαστικὸν σύστημα αἱ ἀστικαὶ ὑποθέσεις δὲν εἰσάγονται εἰς τὸ δικαστήριον πρὸς συζήτησιν παρὰ μόνον ἐφ' ὅσον προηγήθη καὶ ἀπέτυχεν ἀπόπειρα εἰρηνικοῦ συμβιβασμοῦ. Τὸ σύστημα τοῦτο ἀπεδείχθη τελεσφορώτατον, διότι πλέον τοῦ ἡμίσεος τῶν ὑποθέσεων κατορθώνουν νὰ λύωνται συμβιβαστικῶς. Τὸν συμβιβασμὸν ἐνεργοῦσιν, εἴτε εἰδικὰ κατὰ τόπους συμβιβαστικὰ συμβούλια, εἴτε αὐτὸ τοῦτο τὸ μέλλον νὰ δικάσῃ δικαστήριον πρὸ τῆς δίκης. Ἡ ἐγκληματικότης ἐπίσης ἔχει περιορισθῆ εἰς τὸ ἐλάχιστον ἐν Δανίᾳ. Οἱ ἐν ταῖς δημοσίαις φυλακαῖς καὶ τοῖς σωφρονιστηρίοις κρατούμενοι οὐδέποτε ὑπερβαίνουσι τοὺς 1500, ἐξ ὧν 100 περίπου γυναῖκες. Χ. Δ.

Νόμισμα. Νομισματικῶς ἡ Δανία ὑπάγεται εἰς τὴν νομισματικὴν Σκανδιναυικὴν Ἕνωσιν (Δανία—Σουηδία) μὲ σύστημα τὸν μονομεταλλισμὸν χρυσοῦ. Νομισματικὴ μονὰς ἡ Krona (Kr.), ὑποδιαιρουμένη εἰς 100 öre, βάσις δὲ νομισματοκοπῆς 2480 Kr. κατὰ χιλιόγραμμον. Χρυσᾶ νομίσματα ἐν Δανίᾳ κυκλοφοροῦν τῶν 10 καὶ 20 Kr. (τίτλου 0.900), ἀργυρᾶ τῶν 2 καὶ 1 Kr. (τίτλου 0.800 καὶ βάρους 15 καὶ 7,5 γρ.), ὡς καὶ τῶν 50 καὶ 25, öre (τίτλου 0.600 καὶ βάρους 5 καὶ 2,420 γραμ.). Ἡ ἐξοφλητικὴ ἱκανότης τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων εἶναι 20 Kr. Αἱ εἰς τὸ ἄρτιον σχέσεις εἶναι: 1 Kr =1,3888 χρ. φρ. Λ. Ν. E=13,216 d. £=26,80 c. $. 1 Kr.=20,646 νέας χρ. δραχμάς. 1 £=18,16 Kr. 1 $=3,7314 Kr. Τ. Κ.

—[ΣΤΡΑΤ. ΓΕΩΓΡ.] Αἱ ἄρισται γραμμαὶ ἀμύνης αἱ ὑπερασπίζουσαι τὸ δανικὸν κράτος ἄλλοτε ἀπὸ ξηρᾶς, εὑρίσκονται ἤδη ἐν Γερμανίᾳ. Ἐντὸς τοῦ δανικοῦ κράτους ὑπάρχουσι στρατηγικαὶ πλευρικαὶ θέσεις χρησιμοποιηθεῖσαι παρὰ τῶν Δανῶν, κατὰ τὸ 1848—1849 καὶ 1864, ὡς καταφύγια τοῦ ὑποχωροῦντος στρατοῦ αὐτῶν καὶ ἀφ' ὧν ἠδύναντο νὰ ἀπειλήσωσι κατὰ πλευρὸν τὸν προελαύνοντα πρὸς βορρᾶν ἐχθρόν. Τοιαῦται ἦσαν: 1ον) ἡ χερσόνησος τοῦ Σούντερβιττ (Sunderwit) μετὰ τῆς ὀχυρᾶς γραμμῆς τοῦ Δύππελ (Düppel) καὶ τῆς ἀνατολικώτερον κειμένης νήσου Ἄλσεν καὶ 2ον) ἡ ὀχυρὰ θέσις Φρεδερίτσια (Frédéricia) μετὰ τῆς νήσου Φιονίας (Funen). Ὁ δανικὸς στρατὸς ὑποχωρῶν εἰς τὸ βόρειον τμῆμα τῆς Ἰουτλάνδης ἠδύνατο νὰ χρησιμοποιήσῃ διαφόρους γραμμὰς ἀμύνης, ἀλλὰ εὐκόλου ὑπερφαλαγγίσεως.

Ἡ Δανία καὶ μετὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἠπειρωτικοῦ τμήματος τοῦ κράτους δύναται νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ἀντίστασιν εἰς τὰς ὑπολοίπους νήσους τοῦ βασιλείου, ὡς π. χ. εἰς τὴν Σαίλαντ (Seeland), ἔνθα ἡ ὀχυρὰ πρωτεύουσα Κοπεγχάγη, ὡς καὶ εἰς τὰς νήσους Φιονίαν, Λώλαντ (Laaland) καὶ Φάλστερ (Falster). Ν. ΚΟΚΙΔΗΣ

—[ΣΤΡΑΤ. & ΝΑΥΤ. ΟΡΓΑΝ.] Ὁ δανικὸς στρατὸς εἶναι ὠργανωμένος κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν ἐθνοφυλακῶν, πᾶς δὲ Δανὸς πολίτης ὑποχρεοῦται νὰ ὑπηρετήσῃ εἰς τὸν στρατὸν ἢ τὸ ναυτικόν. Ἡ στρατιωτικὴ ὑποχρέωσις διαρκεῖ 16 ἔτη, ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ 20οῦ ἔτους τῆς ἡλικίας, ἐξ ὧν 8 εἰς τὸν ἐνεργὸν στρατὸν καὶ 8 εἰς τὴν ἐφεδρείαν. Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν ἔχει ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγάς του τὴν γενικὴν διοίκησιν τοῦ στρατοῦ, τὸ γενικὸν ἐπιτελεῖον καὶ τὰς διευθύνσεις πεζικοῦ, πυροβολικοῦ, ἱππικοῦ, μηχανικοῦ, ἐπιμελητείας, λογιστικοῦ κλπ. Τὸ στράτευμα ἀποτελεῖται ἐκ 3 μεραρχιῶν, ἑκάστη τῶν ὁποίων ἔχει 4 συντάγματα πεζικοῦ (ἐξαιρέσει τῆς 3ης ἐχούσης τρία), 1 σύν-

Digitized by Google

ταγμα πυροβολικοῦ, 1 σύνταγμα ἱππικοῦ, 1 τάγμα μηχανικοῦ, μονάδα ἀεροπλοΐας. Τὸ δανικὸν πεζικὸν εἶναι ὡπλισμένον διὰ τυφεκίου συστήματος Κρὸγ-Γιόργενσεν τῶν 8,5 χιλ., τὸ δὲ πυροβολικὸν διὰ ταχυβόλου πυροβόλου συστήματος Κροὺπ τῶν 7,5 ἑκ.

Τὸ δανικὸν *ναυτικὸν* ἀποτελεῖται ἐκ 5 θωρηκτῶν, 2 καταδρομικῶν, 23 τορπιλλοβόλων, 16 ὑποβρυχίων καὶ τινων ἑτέρων βοηθητικῶν πλοίων. —α.

—[ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ] Τὸ ἰσχῦον ἐν Δανίᾳ πολίτευμα εἶναι συνταγματικὴ μοναρχία, τῆς ὁποίας τὸ στέμμα περιέρχεται κληρονομικῶς εἰς τὸν οἶκον τοῦ Σλέσβιγ-Ὁλστάϊν — Σαίντερμπουργκ — Γκλύξμπουργ. Πλὴν τοῦ δανικοῦ στέμματος ὁ βασιλεὺς ἔχει καὶ τὸ στέμμα τῆς Ἰσλανδίας. Εἰς παλαιοτέρους χρόνους ὁ βασιλεὺς δὲν ἦτο κληρονομικός, ἀλλ' ἐξελέγετο ἑκάστοτε ὑπὸ τῶν εὐγενῶν. Ἀπὸ τοῦ 1660 ὅμως ὁ λαὸς καὶ ὁ κλῆρος ἐπαναστατήσαντες ἀφῄρεσαν τὸ προνόμιον τοῦτο ἀπὸ τοὺς εὐγενεῖς καὶ ὁ βασιλεὺς ἐγένετο κληρονομικός, ὡς μόνον δὲ ἀπαραίτητον στοιχεῖον διὰ τὴν ἄνοδόν του εἰς τὸν θρόνον εἶναι νὰ ἀνήκῃ εἰς τὸ λουθηρανικὸν δόγμα. Ἰσχῦον σήμερον δίκαιον εἶναι τὸ ἀπὸ 5 Ἰουνίου 1915, ὡς ἐτροποποιήθη τῷ 1920. Κατ' αὐτὸ τὰ δικαιώματα τοῦ βασιλέως εἶναι σύμπραξις μετὰ τῶν Βουλῶν εἰς τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν, ἄσκησις τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας διὰ τῶν ὑπουργῶν καὶ κύρωσις τῶν συνθηκῶν. Τοὐναντίον δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ κηρύσσῃ τὸν πόλεμον, νὰ συνομολογῇ συνθήκας εἰρήνης καὶ νὰ συνάπτῃ ἐμπορικὰς συμβάσεις, παρὰ μόνον κατόπιν συγκαταθέσεως τῆς διαίτης. Ἄλλο ἀνώτερον ὄργανον τῆς πολιτείας εἶναι ἡ *Δίαιτα* (Rigsdag) ἀποτελουμένη ἀπὸ δύο Βουλάς, τὴν Γερουσίαν (landsting) καὶ τὴν Βουλὴν (folketing), αἱ ὁποῖαι συνερχόμεναι ὁμοῦ εἰς τακτικὴν συνεδρίασιν τὴν πρώτην τρίτην τοῦ Ὀκτωβρίου ἑκάστου ἔτους ἀσκοῦσι τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν.

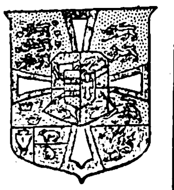

Θυρεὸς τῆς Δανίας.

Ἡ Γερουσία ἀποτελεῖται ἐκ μελῶν ἐκλεγομένων διὰ 8 ἔτη, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἥμισυ ἀνανεοῦται ἀνὰ 4 ἔτη. Οἱ γερουσιασταὶ διὰ νὰ εἶναι ἐκλόγιμοι δέον νὰ ἔχωσι συμπεπληρωμένον τὸ 35ον ἔτος τῆς ἡλικίας των. Ἐκ τούτων οἱ μὲν 19 ἐκλέγονται δι' ἀναλογικῆς ψηφοφορίας ὑπὸ τῆς προηγουμένης Γερουσίας, οἱ δὲ 57 ὑπὸ τῶν ἐκλογέων τῶν ἐχόντων δικαίωμα ἐκλογῆς καὶ τῆς Βουλῆς, ἀλλὰ μόνον ὑπὸ τῶν συμπληρωσάντων τὸ 35 ἔτος τῆς ἡλικίας των, καὶ εἷς ἀποστέλλεται ὑπὸ τῆς ἀποικίας Φερόαι νῆσοι. Ἡ Βουλὴ ἀποτελεῖται ἐξ 149 μελῶν, τῶν 117 ἐκλεγομένων ἀναλογικῶς διὰ 4 ἔτη διὰ καθολικῆς καὶ μυστικῆς ψηφοφορίας, ὑπὸ τῶν ἀρρένων καὶ θηλέων Δανῶν πολιτῶν τῶν ἐχόντων συμπεπληρωμένον τὸ 25ον ἔτος τῆς ἡλικίας. Αἱ λοιπαὶ ἕδραι καταλαμβάνονται, 31 ὑπὸ τῶν κομμάτων τῶν ὁποίων οἱ ὑποψήφιοι ἀπέτυχον κατὰ τὰς ἐκλογάς, καὶ μία ὑπὸ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς ἀποικίας Φερόαι νῆσοι. Αἱ δημόσιαι δαπάναι συζητοῦνται κατὰ κανόνα εἰς τὴν Βουλήν. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω δύο νομοθετικῶν σωμάτων ὑπάρχουσι καὶ δύο ἀνώτερα συμβούλια: ἓν ἐλεγκτικὸν συνέδριον (statsrevisorer), ἀποτελούμενον ἐκ 15 μελῶν ἐξ ἑκάστου τῶν δύο νομοθετικῶν σωμάτων καὶ σκοπὸν ἔχον τὸν ἔλεγχον τῶν δημοσίων δαπανῶν, καὶ ἓν ἀνώτατον βασιλικὸν δικαστήριον (rigsretten), ἀποτελούμενον ἐκ τῶν μελῶν τοῦ ἀνωτέρου ἐν Κοπεγχάγῃ δικαστηρίου καὶ ἐκ 12 μελῶν τῆς Γερουσίας, τὸ ὁποῖον δικάζει τοὺς ὑπουργούς, εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἤθελον κατηγορηθῇ ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἢ τῶν Βουλῶν. Οἱ ὑπουργοὶ διορίζονται ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ὁποίου συνέρχονται εἰς ὑπουργικὸν συμβούλιον (statsraader). Ἡ σημαία τῆς Δανίας εἶναι ἐρυθρὰ μετὰ λευκοῦ σταυροῦ, ὅπως ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς σημαίας τῆς ξηρᾶς. Καὶ ἡ μὲν ἐμπορικὴ εἶναι κανονικὸν ὀρθογώνιον παραλληλόγραμμον, ἡ δὲ πολεμικὴ ἀπολήγει κατὰ τὸ ἀνεμίζον ἄκρον εἰς δύο γωνίας.

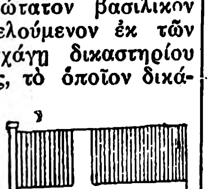

Σημαία τῆς Δανίας.

Δ. Χ.

— [ΙΣΤΟΡ.] Ἡ ἀρχαία ἱστορία τῆς Δανίας εἶναι λίαν συγκεχυμένη. Αἱ περὶ αὐτῆς πληροφορίαι στηρίζονται ἐπὶ τῶν παραδόσεων, τῶν ὁποίων κυριωτέρα πηγὴ εἶναι αἱ «Ἔδδαι». Ἐκ τῶν ἀρχαίων ἱστορικῶν ὁ Πλίνιος ὁμιλεῖ περὶ τριῶν νήσων, ἃς ὀνομάζει «Σκανίας», περὶ τῆς Ἰουτλάνδης («Κιμβρικῆς Χερσονήσου») καὶ ἑτέρων τριῶν νήσων, τῶν «Ἀλοκιῶν». Ἐλάχιστα ἐπίσης εἶναι τὰ μνημεῖα τὰ δυνάμενα νὰ πληροφορήσωσιν ἡμᾶς περὶ τῶν ἀρχαίων κατοίκων. Ὁπωσδήποτε ἡ χώρα φαίνεται ὅτι κατῳκεῖτο κατὰ τὴν λιθίνην ἐποχήν. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς, Κίμβροι καὶ Τεύτονες καλούμενοι, ἔζων κατὰ νομάδας ἢ φυλὰς ὑπ' ἀρχηγούς, οἵτινες ἐν καιρῷ μὲν εἰρήνης ἦσαν δικασταὶ καὶ ἱερεῖς, ἐν καιρῷ δὲ πολέμου βασιλεῖς τῆς φυλῆς.

Εἰς τὴν χώραν ταύτην ἐπέδραμον, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, λαοὶ ἐξ Ἀνατολῶν ἐκκινήσαντες ἀπὸ τὰς περὶ τὸν Εὔξεινον χώρας. Ἀρχηγὸς τῶν ἐπιδρομέων τούτων ἦτο ὁ Ὄδιν, μυθολογικὸς ἥρως τῆς ἱστορίας ὅλων τῶν Σκανδιναυικῶν λαῶν. Κατὰ τὰς παραδόσεις ὁ Ὄδιν ὑπέταξεν ἀλληλοδιαδόχως τὴν Βόρειον Γερμανίαν, τὴν Κιμβρικὴν χερσόνησον, τὴν Νορβηγίαν καὶ τὴν Σουηδίαν. Νοσήσας καὶ προϊδὼν τὸν θάνατόν του ηὐτοκτόνησε. Μετὰ τοῦτον βασιλεῖς τῆς Δανίας μέχρι τοῦ Κανούτου τοῦ Μεγάλου κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν ἀναφέρονται οἱ ἑξῆς:

Ὄδιν	θάν.	70	π. Χ.
Σκιὸλδ	»	40	»
Φρήντληφ Α'	»	23	»
Φρὸντ Α'	»	[illegible]5	μ. Χ.
Φρήντληφ Β'	»	47	»
Χάβαρ	»	59	»
Φρὸντ Β'	»	87	»
Βέρμαντ *ὁ Σοφὸς*	»	140	»
Ὀλὰφ *ὁ Ἤπιος*	»	190	»
Δὰν *ὁ Μυκιλλάτης*	»	270	»
Φρὸντ Γ' *ὁ Εἰρηνοποιὸς*	»	310	»
Χάλφνταν Α'	»	324	»
Φρήντληφ Γ'	»	348	»
Φρὸντ Δ'	»	407	»
Ἴνγκιλντ	»	416	»
Χάλφνταν Β'	»	447	»
Φρὸντ Ε'	»	460	»
Χέλγκε	»	494	»
Φρὸντ ΣΤ'	»	510	»
Ρὸλφ Κρὰκ	»	522	»
Φρὸντ Ζ'	»	548	»
Χάλφνταν Γ'	»	580	»
Ρέρικ Σλύνγκεμπαντ	»	588	»
Χάρολδ Οὐΐντφάντμε	»	647	»
Χάρολδ Χίλντεφαντ	»	735	»
Σίγκουρδ Ρὶγκ	»	750	»
Ράγκναρ Λόντμπροκ	»	794	»
Σίγκουρδ Σνόγκογιε	»	803	»
Χάρδε Κανοῦτος	»	850	»
Ἔρικ Α'	»	854	»
Ἔρικ Β'	»	883	»
Γκὸρμ *ὁ Πρεσβύτερος*	»	941	»
Χάρολδ *ὁ Μελανόδους*	»	991	»
Σβέϋν	»	1014	»

Ἱδρυτὴς τῆς δανικῆς μοναρχίας ὑπῆρξεν εἷς τῶν υἱῶν τοῦ Ὀδίνου, ὁ *Σκιόλδος*. Ἡ ἑνότης ὅμως τῆς χώρας δὲν ἐπετεύχθη ἐπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπὶ *Δὰν* (Μυκιλλάτου), ἐξ οὗ καὶ ἡ χώρα ὠνομάσθη *Δανία*.

Ἐποχὴ τῶν Βίκιγγς. Ἀπὸ τοῦ Η' αἰῶνος ἐμφανίζονται δρῶντες ἀπὸ βορρᾶ οἱ ὀνομαστοὶ πειραταὶ Βίκιγγς. Αἱ ἐπιδρομαὶ αὐτῶν διήρκεσαν μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Κανούτου τοῦ Μεγάλου. Ἡ χρονικὴ δ' αὕτη περίοδος ἐκλήθη ὑπὸ τῶν Σκανδιναυῶν ἱστορικῶν διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτῶν, διότι χάρις εἰς τὰς ἐπιδρομὰς τῶν βορείων τούτων πειρατῶν ἦλθον εἰς ἐπικοινωνίαν οἱ μέχρι τοῦδε ἀπομεμονωμένοι εἰς τὰς νήσους των Δανοὶ μετὰ τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης, παρ' ὧν παρέλαβον τὸν Χριστιανισμόν, τὴν παιδείαν καὶ τὸν λοιπὸν πολιτισμόν. Τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Βίκιγγς ἀνεχαίτισεν ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος ὁ Μέγας, ὁ ὁποῖος κατ' ἀρχὰς ὑπέταξε τὴν καθ' αὐτὸ Δανίαν καὶ βραδύτερον τὴν Ἰουτλάνδην.

Εἰσαγωγὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἡ ἀνάμιξις τοῦ Καρόλου εἰς τὰς κατὰ τῶν Δανῶν ἐπιχειρήσεις παρέσχε τὴν πρώτην ἀφορμὴν εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὁ ἡγεμὼν τοῦ Σλέσβιγ Ἄραλδ Κλὰρκ ἠσπάσθη πρῶτος τὸν Χριστιανισμόν· μετὰ ταῦτα Χριστιανοὶ ἱεραπόστολοι προσηλύτισαν τὸν περίφημον Δανὸν ἥρωα *Ὀγιέρον*. Κυρίως ὅμως ὁ Χριστιανισμὸς εἰσήχθη εἰς Δανίαν διὰ τοῦ μοναχοῦ Ἀνσγαρίου, τὸν ὁποῖον ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ ἐπιστρέφων εἰς Δανίαν ἐξ Ἰνγελχάϊμ ὁ Ἄραλδ.

Ἡ Δανία ὑπὸ τοὺς Κανούτους καὶ τοὺς Βάλδεμαρ. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σβέϋν, βασιλεὺς ἀνηγορεύθη ὑπὸ τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ Δανῶν ὁ ἐκεῖ διατρίβων *Κανοῦτος*. Οὗτος ἀφοῦ κατέβαλε τοὺς Ἄγγλους Σάξωνας, οἵτινες ἠθέλησαν νὰ ἀναδείξωσιν ὁμόφυλον βασιλέα, προσεπάθησεν ἔπειτα νὰ συγχωνεύσῃ τοὺς κατὰ τὸν ΣΤ' αἰῶνα ἀποικίσαντας εἰς τὴν Ἀγγλίαν μετὰ τῶν Δανῶν, καὶ μετὰ τὸν θάνατον (1019) τοῦ ἀδελφοῦ του Χάρολδ ἦλθεν εἰς τὴν Δανίαν καὶ ἀνέλαβε πραγματικῶς τὴν ἀρχήν. Ὁ Κανοῦτος ὠργάνωσε τὸ κράτος, προσεκάλεσε πεπαιδευμένους ἱερεῖς πρὸς ἐκπαίδευσιν τοῦ κλήρου, εἰσήγαγε νέας μεθόδους καλλιεργείας εἰς τὴν γεωργίαν κλπ. Τῷ 1026 ἐπεχείρησε ταξίδιον εἰς Ρώμην, ἔνθα παρὰ μὲν τοῦ Κορράδου ἐπέτυχεν, ὅπως οἱ Δανοὶ διέρχωνται ἀκωλύτως τὰς χώρας τῶν ἡγεμόνων, παρὰ δὲ τοῦ πάπα τὴν ἐλάττωσιν τῶν εἰς τὴν παπικὴν ἕδραν εἰσφορῶν. Πρὸ τοῦ θανάτου του (1035) διένειμε τὸ κράτος εἰς πάντας τοὺς υἱούς του, ἀλλ' ἡ κυβέρνησις τῆς χώρας περιῆλθεν εἰς ἕνα ἐξ αὐτῶν, τὸν *Χαρτκανοῦτον* (1035—1042). Μετὰ τὸν θάνατον τούτου βασιλεὺς ἐγένετο *Μάγνος ὁ Ἀγαθὸς* (1042—1047). Ζῶντος ἔτι αὐτοῦ διεξεδίκησε τὸν θρόνον ὁ υἱὸς τοῦ Οὒλφ Γιὰρλ καὶ τῆς Ἐστρίδης, ἀδελφῆς τοῦ Κανούτου τοῦ Μεγάλου, *Σβὲντ Ἔστριδσεν*, ὅστις ἐν τέλει κατέλαβε τὸν θρόνον.

Διὰ τῆς ἀνόδου τοῦ Σβὲντ Β' (1047—1076) ἄρχεται ἡ δυναστεία τῶν *Ἔστριδσεν*, ἥτις ἐβασίλευσε μέχρι τοῦ 1375. Ὁ μετὰ τὸν υἱὸν τοῦ Σβὲντ *Χάρολδ Χάϊν* (1076—1086) ἀνελθὼν τὸν θρόνον *Κανοῦτος ὁ Δ'* (1080—1086) περιεποιήθη πολὺ τὸν κλῆρον, ἀλλὰ πρὸς τὸν λαὸν ὑπῆρξεν αὐστηρός. Ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ ἐξεγερθέντος κατ' αὐτοῦ ὄχλου ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας, καὶ οἱ ἱερεῖς ἀνεκήρυξαν αὐτὸν μάρτυρα. Τὸν Κανοῦτον διεδέχθη ὁ ἀδελφός του *Ὀλὰφ ὁ Πειναλέος*, κληθεὶς οὕτως ἐκ τῆς μεγάλης πείνης ἥτις κατέθλιψε κατὰ τὴν ἐποχήν του τὴν Δανίαν. Μετὰ τὸν θάνατόν του (1095) ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ ἀδελφός του *Ἔρικ ὁ Ἀγαθός*. Οὗτος ἀπῆλθεν εἰς προσκύνημα εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους καὶ ἀπέθανεν ἐν Κύπρῳ. Ὑπὸ τοῦ λαοῦ τότε ἐξελέγη (1013) ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἔρικ *Νίελς* καὶ μετ' αὐτὸν ὁ *Ἔρικ Ἔμουν* καὶ τούτου φονευθέντος (1137) ὁ *Ἔρικ ὁ Πρᾶος*. Πολλοὶ ἐνεφανίσθησαν τότε διεκδικοῦντες τὸν θρόνον. Ἐπεκράτησαν ὁ *Σβὲντ ὁ Γ'* καὶ ὁ *Κανοῦτος ὁ Ε'*. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ Βένδαι ἐπέδραμον λεηλατοῦντες τὴν παραμεθόριον, εἰσβαλόντες καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Ὁ υἱὸς τοῦ Κανούτου Ε' (1147—1157) *Δάβαρδ Βαλδεμὰρ Α'* (1157—1182) ἀντεπεξῆλθε καὶ κατίσχυσεν αὐτῶν. Τότε ἤρχισε περίοδος δόξης καὶ εὐημερίας διὰ τὴν Δανίαν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἤκμασε καὶ ὁ ἐπίσκοπος Ἀβεσσαλώμ, ὅστις μεγάλην ἔδειξε δραστηριότητα εἰς τὴν κατὰ τῶν Βενδῶν ἄμυναν τῆς χώρας. Ἐπὶ τοῦ διαδεχθέντος τὸν Βαλδεμὰρ *Κανούτου τοῦ ΣΤ'* (1182—1202) ὁ βασιλεὺς τῆς Νορβηγίας ὑποκινηθεὶς ὑπὸ τοῦ Φρειδερίκου Βαρβαρόσσα, ὅστις μάτην εἶχεν ἀποπειραθῆ νὰ ὑποτάξῃ τὴν Δχνίαν, ἐκήρυξε πόλεμον κατ' αὐτῆς. Ὁ Κανοῦτος ἐθριάμβευσε κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως ἀνεκηρύχθη ὁ ἀδελφός του, δοὺξ τοῦ Σλέβιγ, *Βαλδεμὰρ ὁ Β'*, ἐπονομασθεὶς Νικητής. Οὗτος ἐπεχείρησεν ἐκστρατείαν εἰς Γερμανίαν, κατέλαβε τὸ Δάντσιγ καὶ μέγα μέρος τῆς Πρωσσίας, ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς Ἐσθονίας καὶ ἐν τέλει ὑπέταξεν αὐτήν. Ἡ Δανία τότε ἔφθασεν εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς δόξης καὶ δυνάμεως. Ἀτυχίαι ὅμως ἐπηκολούθησαν τὴν περίοδον τῆς εὐτυχίας. Ὁ βασιλεὺς συλληφθείς, καθ' ἣν ὥραν ἀνεπαύετο εἰς τὸ δάσος μετὰ τὴν θήραν, ὑπὸ τοῦ Ἔρικ Σβέριν ἐκρατήθη ὑπ' αὐτοῦ αἰχμάλωτος ἐπὶ τρία ἔτη. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο μεγίστη σύγχυσις ἐκράτησεν εἰς τὰς κατακτηθείσας χώρας. Ὅταν δὲ ὁ βασιλεὺς ἠλευθερώθη (1225), οἰκτρὰ ἦτο ἡ κατάστασις τοῦ βασιλείου του. Πρὸ τοῦ θανάτου του διέπραξε τὸ σφάλμα νὰ διανείμῃ τὸ κράτος μεταξὺ τῶν υἱῶν του. Νέος ἐμφύλιος πόλεμος ἐξερράγη τότε, εἰς τρόπον ὥστε ὁ διαδεχθεὶς τὸν ἀποθανόντα (1241) βασιλέα *Ἔρικ Πλοβπέννινγκ* ἦλθε νὰ βασιλεύσῃ ἐπὶ ἠκρωτηριασμένου πλέον κράτους καὶ ἠναγκάσθη νὰ πολεμήσῃ κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἄβελ καὶ ἔπειτα καθ' ὅλων ὁμοῦ τῶν ἀδελφῶν του, συμμαχησάντων μετὰ τῶν κομίτων τοῦ Ὁλστάϊν. Κοτίσχυσε πάντων, ἀλλ' ἐφονεύθη δολίως ὑπὸ τοῦ *Ἄβελ*, ὅστις ἀφοῦ διὰ τῆς μαρτυρίας εἴκοσιν ἱπποτῶν ἐκηρύχθη ἀθῷος τῆς δολοφονίας, ἐξελέγη (1250) ὑπὸ τῶν Δανῶν εὐγενῶν βασιλεύς. Ἐφονεύθη ὅμως καὶ αὐτὸς κατά τινα ἐναντίον τῶν Φρεισίων ἐκστρατείαν (1252). Παραγκωνισθέντων τῶν υἱῶν του ἐκλήθη εἰς τὸν θρόνον ὁ ἀδελφός του *Χριστιανὸς ὁ Α'* (1252—1259), ὅστις μετὰ βραχὺν κατὰ τῶν ἀνεψιῶν του πόλεμον ἔστρεψε τὴν προσοχήν του εἰς τὴν περιστολὴν τῆς δυνάμεως τοῦ κλήρου. Ἡ ἀντίδρασις ἐκ μέρους τοῦ κλήρου ὑπῆρξε μεγάλη, καὶ ἐν τέλει ὁ Χριστιανὸς ἐδηλητηριάσθη ὑπό τινος ἱερέως διὰ τῆς θείας μεταλήψεως. Οἱ μετ' αὐτὸν βασιλεῖς *Ἔρικ Ζ' Γλίππινγ* (1259—1286), *Ἔρικ Η' Μένβεδ* (1286—1319), *Χριστόφορος ὁ Β'* (1319—1326) ὑπετάχθησαν εἰς τὸ κράτος τοῦ κλήρου. Ἡ τάξις τῶν εὐγενῶν, ἡ ὁποία ἐπὶ Ἔρικ εἶχεν ἀποσπάσει τὸν πρῶτον καταστατικὸν χάρτην, δι' οὗ ἀνεγνωρίσθη ἡ Γενικὴ Συνέλευσις ὡς ἀπαραίτητος παράγων τῆς διοικήσεως τοῦ κράτους, νέα ἐπέτυχε προνόμια παρὰ τοῦ Χριστοφόρου, περιορισθέντων τῶν βασιλικῶν δικαιωμάτων ἔτι περισσότερον. Θελήσας ὁ Χριστόφορος νὰ ἀνακτήσῃ τὰ δικαιώματά του, ἐπεχείρησεν ἄνισον ἀγῶνα κατὰ τῶν κρατουσῶν τάξεων τοῦ κλήρου καὶ τῶν εὐγενῶν καὶ ἡττήθη τραπεὶς εἰς φυγήν. Βασιλεὺς τότε ἐξελέγη ὁ *Βαλδεμὰρ Δ'* δοὺξ τοῦ Σλέσβιγ. Ὁ ἐξόριστος βασιλεὺς ἐπεχείρησε νὰ ἐπανακτήσῃ τὸν θρόνον, ἀλλ' εἰς ὅλας τὰς ἐνεργείας του ἀπέτυχε. Μετὰ τὸν θάνατόν του (1332) ἡ Δανία περιῆλθεν εἰς τελείαν ἀναρχίαν. Δώδεκα ἡγεμονίσκοι ἤριζον διὰ τὴν διανομὴν αὐτῆς. Μετὰ ὀκταετῆ τέλος ἀναρχίαν πολλοὶ διακεκριμένοι Δανοὶ ἔσπευσαν εἰς Γερμανίαν, ἔνθα εἶχεν ἀποσυρθῆ ὁ Βαλδεμάρ, υἱὸς τοῦ Χριστοφόρου Β', καὶ τὸν παρεκάλεσαν ὅπως μεταβῇ εἰς Δανίαν καὶ σώσῃ ταύτην ἐκ τῆς ἀναρχίας. Ὁ Βαλδεμὰρ ἐδέχθη καὶ ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς ὡς *Βαλδεμὰρ Γ'*. Εἰργάσθη ὑπὲρ τῆς χώρας του, ἀλλ' ὁ λαὸς ἔδειξε μεγάλην ἀπροθυμίαν καὶ ἐδυσανασχέτει διὰ τὰς πολεμικὰς δαπάνας, τὰς ὁποίας ἀπεφάσιζεν ὁ βασιλεύς. Οἱ δυσηρεστημένοι τέλος ἠνώθησαν μετὰ τῶν ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν καὶ ἐξηνάγκασαν τὸν Βαλδεμὰρ νὰ ἀπέλθῃ τῆς Δανίας, εἰς ἣν ἐπέστρεψε διὰ νὰ ὑπογράψῃ (1372) τὴν ὑπὸ τῶν Ἀνσεατικῶν πόλεων ὑπαγορευθεῖσαν συνθήκην. Τῷ 1375 ἀπέθανεν ὁ Βαλδεμὰρ αἰφνιδίως καὶ εἰς τὸν θρόνον ἀνῆλθεν ὁ ἔγγονος αὐτοῦ *Ὀλὰφ* (1375—1389), υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Νορβηγίας Χάκωνος καὶ τῆς Μαργαρίτας τῆς Δανίας.

Ὁ Ὀλὰφ διεδέχθη τῷ 1380 τὸν πατέρα του

Digitized by Google

εἰς τὸν θρόνον τῆς Νορβηγίας καὶ οὕτω δι' αὐτοῦ ἡνώθησαν τὰ στέμματα τῶν δύο χωρῶν. Ἡ ἕνωσις αὕτη διήρκεσεν ἐπὶ ἑκατονταετηρίδας. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ἡ μήτηρ του *Μαργαρίτα*. Ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἤδη ἡ περίφημος αὐτὴ γυνὴ ἐμελέτα τὴν ἕνωσιν τῶν σκανδιναυϊκῶν κρατῶν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ της διεπραγματεύετο τὸ ζήτημα τοῦτο μετὰ τοῦ Ἀλβέρτου τοῦ Μεκλεμβούργου, βασιλέως τῆς Σουηδίας. Μὴ ἐπιτυχοῦσα ὅμως ταύτην εἰρηνικῶς κατέφυγεν εἰς τὰ ὅπλα, ἐνίκησε τὸν Ἀλβέρτον καὶ συνέλαβεν αὐτὸν αἰχμάλωτον, τὸν ἀπέλυσεν ὅμως κατόπιν ἐπεμβάσεως τῶν Ἀνσεατικῶν πόλεων. Ἐπὶ τέλους ἡ τόσον ποθητὴ ἕνωσις, κληθεῖσα «*Ἕνωσις τοῦ Κάλμαρ*», ἐπετεύχθη (1397). Ἡ ἕνωσις αὕτη διετηρήθη ἐφ' ὅσον ἔζη ἡ Μαργαρίτα. Ἐπὶ τοῦ διαδόχου αὐτῆς *Ἔρικ Ζ' τῆς Πομμερανίας* (1412—1439) ἐπανεστάτησεν ἡ Σουηδία. Ὁ Ἔρικ ἐξεθρονίσθη καὶ ἐκλήθη ὁ ἀνεψιός του *Χριστόφορος Γ'* τῆς Βαυαρίας (1440—1448). Μετὰ τὸν θάνατον τούτου, εἰς τὸν θρόνον ἀνῆλθεν ὁ *Χριστιανὸς Α' τοῦ Ὀλδεμβούργου* καὶ ἡ Δανία ἀπεσύρθη ἀπὸ τὴν Ἕνωσιν. Τὸν διεδέχθη ὁ υἱός του *Ἰωάννης* (1482—1513), ὅστις ἐξηκολούθησε τὸν πόλεμον μετὰ τῆς Σουηδίας. Ἐπολέμησε κατὰ τῶν Διτμαρσιανῶν, ὑφ' ὧν ἡττήθη, καὶ τὸν διεδέχθη ὁ υἱός του *Χριστιανὸς Β'* (1513—1523). Οὗτος ἐπέτυχε καὶ συνεπλήρωσε τὴν εἰς μάτην ὑπὸ τοῦ πατρός του ἐπιδιωχθεῖσαν κατάκτησιν τῆς Σουηδίας.

Ἡ θρησκευτικὴ μεταρρύθμισις. Ἐκθρονισθέντος τοῦ Χριστιανοῦ ἐξελέγη ὑπὸ τῶν συνελεύσεων τῆς Ἰουτλάνδης καὶ τῆς Σκανίας βασιλεὺς ὁ δοὺξ τοῦ Ὀλστάϊν *Φρειδερῖκος*, ὅστις καθυπέταξε τὴν Κοπεγχάγην, τὸ Καλλουνδεμποῦργκ καὶ τὴν Μαλμόην, αἵτινες ἀνθίσταντο ἔτι ὑπὲρ τοῦ Χριστιανοῦ. Ἡ βασιλεία του ἐγένετο ἀξιομνημόνευτος, διότι ἐπ' αὐτοῦ ἐγκαθιδρύθη τελείως ἐν Δανίᾳ ἡ θρησκευτικὴ μεταρρύθμισις. Σημειωτέον ὅτι ὁ βασιλεὺς δὲν ἐθεώρησε σκόπιμον, ὅπως καθιερώσῃ ἀμέσως τὴν θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν. Ἠναγκάσθη μάλιστα νὰ ὑποσχεθῇ εἰς τοὺς εὐγενεῖς ὅτι θὰ ὑπεστήριζε τὸν καθολικισμόν, ἀπαγορεύσας τὴν λουθηρανικὴν διδασκαλίαν ἐπὶ ποινῇ δημεύσεως, προστίμου καὶ θανάτου. Τὴν μεταρρύθμισιν ἐκήρυξεν ἐν Δανίᾳ ὁ μοναχὸς Ἄνσιος Τάουσεν, ὅστις καὶ ἀπὸ τῶν παραθύρων τῆς φυλακῆς ἔνθα ἐνεκλείσθη ἐδίδασκε τὸ νέον δόγμα. Ὁ Φρειδερῖκος κατόπιν τῆς ἐξεγέρσεως τοῦ λαοῦ ὑπὲρ τοῦ Τάουσεν, ἠναγκάσθη νὰ τὸν ἀπολύσῃ τῆς φυλακῆς καὶ τὸν διώρισε μάλιστα ἱεροκήρυκα εἰς Κοπεγχάγην. Ἐν τέλει ὁ βασιλεύς, ἵνα δώσῃ πέρας εἰς τὸν ἐν Δανίᾳ δημιουργηθέντα τότε θρησκευτικὸν σάλον, συνεκάλεσεν εἰς Ὄδενσε σύνοδον καὶ ἐξέδωκε ψήφισμα δι' οὗ ἐκηρύττετο ἡ ἀνοχὴ τῶν δύο θρησκειῶν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φρειδερίκου ἐπῆλθε μεσοβασιλεία. Ἡ Δίαιτα συνῆλθε πρὸς ἐκλογὴν βασιλέως, ἀλλ' ἀντὶ τούτου ἠσχολήθη εἰς τὸ νὰ ἀνατρέψῃ τὸ ψήφισμα τῆς Ὄδενσε. Ἠθέλησε δὲ νὰ καταδιώξῃ καὶ τὸν Τάουσεν, ἀλλὰ πρὸ τῆς ἐξεγέρσεως τοῦ λαοῦ ἠναγκάσθη νὰ τὸν ἀπολύσῃ. Τὸ ἔργον τῆς μεταρρυθμίσεως συνεπλήρωσεν ὁ υἱὸς τοῦ Φρειδερίκου *Χριστιανὸς ὁ Γ'* (1534—1559).

Οἱ πρὸς τοὺς Σουηδοὺς πόλεμοι. Ἐπὶ τοῦ διαδεχθέντος αὐτὸν υἱοῦ του *Φρειδερίκου Β'* (1559—1588) ἤρχισεν ὁ Ἑπταετὴς κατὰ τῆς Σουηδίας πόλεμος, λήξας τῷ 1573 διὰ τῆς εἰρήνης τοῦ Στεττίνου. Τὸν Φρειδερῖκον θανόντα διεδέχθη ὁ δωδεκαετὴς υἱός του *Χριστιανὸς ὁ Δ'* (1588—1648). Τῷ 1610 ἐκήρυξε πόλεμον κατὰ τῆς Σουηδίας, διαρκέσαντα μέχρι τοῦ 1613, ὅτε διὰ μεσολαβήσεως τοῦ Ἰακώβου Α' τῆς Ἀγγλίας συνήφθη εἰρήνη. Περίοδος γαλήνης ἀκολουθεῖ μέχρις ὅτου ἐξωθήθη εἰς τὸν Τριακονταετῆ πόλεμον, καθ' ὃν ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ τῶν συμμάχων του καὶ ὑποστὰς ἐπανειλημμένας ἥττας ἠναγκάσθη νὰ ὑπογράψῃ τὴν συνθήκην τῆς Λυβέκκης (1629). Ἐπίσης ἀτυχὴς ὑπῆρξεν ὁ Χριστιανὸς εἰς τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Σουηδῶν, ἀναγκασθεὶς τῇ μεσολαβήσει τῆς Γαλλίας νὰ ὑπογράψῃ (1645) τὴν συνθήκην τοῦ Μπρέμσεμπρο (Brömsebro). Ἡ προσπάθεια τοῦ βασιλέως νὰ ἀνορθώσῃ τὰ οἰκονομικὰ τῆς χώρας προσέκρουσεν εἰς τὴν ἀντίδρασιν τῆς διεφθαρμένης ἀριστοκρατίας, ἥτις διὰ τῶν πολυαρίθμων προνομίων τὰ ὁποῖα εἶχε ἀποκτήσει ἐκυβέρνα οὐσιαστικῶς τὴν Δανίαν. Ἐπίσης εἰς τὴν ἀντίδρασιν αὐτῶν προσέκρουσε καὶ ἡ πρότασις τοῦ βασιλέως περὶ σχηματισμοῦ μονίμου στρατοῦ ἀντὶ τῆς φεουδαλικῆς πολιτοφυλακῆς, ἀγυμνάστου καὶ ἀκαταλλήλου πρὸς πόλεμον. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Χριστιανοῦ ὁ θρόνος ἔμεινε ἐπὶ πολλοὺς μῆνας κενός, μέχρις οὗ ἡ Δίαιτα (Rigsraad) ἐξέλεξε βασιλέα Φρειδερῖκον τὸν Γ' (1648—1670). Οὗτος ἀνελθὼν εἰς τὸν θρόνον προσεπάθησε νὰ ἀνασύρῃ τὴν χώραν ἀπὸ τῆς ἀβύσσου τῆς καταστροφῆς, ἀλλ' αἱ προσπάθειαί του ἀπέβησαν μάταιαι καὶ ὁ πρὸς τὴν Σουηδίαν πόλεμος, εἰς ὃν ἐξωθήθη, εὗρε τὴν Δανίαν ἄνευ στόλου, ἄνευ στρατοῦ καὶ ἄνευ χρημάτων. Τότε βασιλεὺς τῆς Σουηδίας ἦτο Κάρολος ὁ Ι', ὁ ὁποῖος, νικητὴς ἤδη ἐν Πολωνίᾳ, ἐνίκησε καὶ τὸν Φρειδερῖκον, ἔφθασεν ὀλίγα μίλλια πρὸ τῆς Κοπεγχάγης καὶ ἐξηνάγκασε τὸν Δανὸν βασιλέα νὰ ὑπογράψῃ τὴν καταστρεπτικὴν διὰ τὴν χώραν του εἰρήνην τῆς Ροσκίλδης (Roeskilde), δι' ἧς παρεχωρήθησαν εἰς τὴν Σουηδίαν αἱ πέραν τοῦ Σοὺνδ δανικαὶ ἐπαρχίαι Σκανία, Ἅλλανδ, Βλέκιγγ, ἡ νῆσος Βόρνολμ καὶ τὸ βόρειον τῆς Νορβηγίας. Ὀλίγον μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς ἄνω συνθήκης ὁ Κάρολος ἐπανήρχισε τὰς ἐχθροπραξίας. Νῦν ὅμως ὑπέστη ἐπανειλημμένας ἥττας πρὸ τῆς Κοπεγχάγης καὶ παρὰ τὸ Νύμποργκ. Μολονότι δὲ καταναυμαχηθεὶς ὑπὸ τοῦ δανικοῦ καὶ ὁλλανδικοῦ στόλου εἰς Ὄδενσε τῆς Φιονίας δὲν ὑπεχώρει ἀκόμη, ἕως οὗ καταληφθεὶς ὑπὸ λοιμοῦ ἀπέθανε. Τέλος τὴν 10 Ἰουλίου 1660 τῇ ἐπεμβάσει τῆς Γαλλίας, Ἀγγλίας καὶ Ὁλλανδίας ὑπεχρεώθησαν οἱ ἐμπόλεμοι νὰ ὑπογράψωσιν τὴν ἐν Κοπεγχάγῃ συνθήκην εἰρήνης. Μετὰ τὴν εἰρήνην ἡ κατάστασις τῆς Δανίας ἦτο οἰκτροτάτη. Ἡ ἐπὶ μακρὸν χρόνον συγκρατουμένη λαϊκὴ δυσαρέσκεια ἐξέσπασεν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς συγκληθείσης τὴν 8 Σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους Γενικῆς Συνόδου, καθ' ἣν οἱ ἀστοί, πρὸς οὓς συνετάχθη καὶ ὁ κλῆρος, ὑπεχρέωσαν τοὺς εὐπατρίδας νὰ δεχθῶσι σημαντικὰς παραχωρήσεις. Τότε ἀνεκηρύχθη ἡ βασιλεία κληρονομική, ἐξησφαλίσθη εἰς τὸν βασιλέα ἡ ἀπόλυτος ἐξουσία διὰ διατάγματος κληθέντος «arve-anevolds-actem» (ἐξουσία τοῦ βασιλεύειν μόνον καὶ μεταβιβάζειν τὸ δικαίωμα τοῦτο εἰς τοὺς ἑαυτοῦ κληρονόμους). Ἡ παλαιὰ Γερουσία διελύθη, ἀντικατασταθεῖσα ὑπὸ συμβουλίου, οὗτινος πρόεδρος ἦτο αὐτὸς ὁ βασιλεὺς καὶ ὠργανώθη μόνιμος στρατὸς ἐξ 24 000 ἀνδρῶν. Τὸν Φρειδερῖκον ἀποθανόντα διεδέχθη ὁ υἱός του *Χριστιανὸς ὁ Ε'* (1670—1699). Ἡ πρώτη πρᾶξις αὐτοῦ ἦτο ν' ἀποζημιώσῃ τρόπον τινὰ τοὺς εὐπατρίδας διὰ τὴν πτῶσίν των, δημιουργήσας ἄλλας τάξεις εὐγενῶν. Μετὰ τὴν ἧτταν τῆς Σουηδίας ἐν Φέρβελλιν (8 Ἰουνίου 1675), ἡ Δανία καὶ πάντες οἱ ἐχθροὶ τῆς Σουηδίας ἐκήρυξαν κατ' αὐτῆς πόλεμον, ὁ ὁποῖος ἤθελεν ἀποβῆ ὀλέθριος εἰς τὴν Σουηδίαν, ἂν μὴ ἔσπευδεν εἰς βοήθειαν ἡ σύμμαχος αὐτῆς Γαλλία. Ἐγκαταλειφθεὶς δὲ τότε ὑπὸ τῶν συμμάχων του ὁ Χριστιανὸς ἠναγκάσθη νὰ ὑπογράψῃ τὴν ἐν Φονταινεμπλῶ μετὰ τῆς Γαλλίας συνθήκην (2 Σεπτεμβρίου 1679) καὶ τὴν συνθήκην τῆς Λοὔνδης (26 Σεπτεμβρίου) μετὰ τῆς Σουηδίας, εἰς ἣν ἀπέδιδε πολλὰς χώρας.

ΙΗ' αἰών. Τὸν Χριστιανὸν Ε' διεδέχθη ὁ *Φρειδερῖκος Δ'* (1699—1730), ὅστις δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀποφύγῃ τὸν κατὰ τῆς Σουηδίας πόλεμον. Οἱ Δανοὶ ἡττήθησαν ἐν Γκέλδεμπους (1712), ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἐνίκησαν καὶ κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν καὶ ἡ νέα σουηδικὴ κυβέρνησις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καρόλου ΙΒ' (1718) ἐπρότεινεν εἰρήνην, ἡ ὁποία τῇ μεσολαβήσει τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας συνήφθη (3 Ἰουλίου 1720) ἐν Φρέδεριξμποργ μὲ ἐπωφελῆ διὰ τὴν Δανίαν ἀποτελέσματα. Διότι ναὶ μὲν αὕτη ἀπώλεσεν ἐπαρχίας τινάς, ἐκέρδισεν ὅμως ἐξ ἄλλου ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν ἡσυχίαν της, καθόσον αἱ ἐπαρχίαι αὗται παρεῖχον διηνεκῶς ταραχάς, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τῶν χρημάτων τὰ ὁποῖα ἐξ αὐτῶν ἔλαβεν ἠδυνήθη νὰ βελτιώσῃ τὴν οἰκονομικήν της κατάστασιν. Τὸν Φρειδερῖκον διεδέχθη ὁ *Χριστιανὸς ὁ ΣΤ'* (1730—1746), διακριθεὶς διὰ τὸν ὑπερβολικόν του θρησκευτικὸν ζῆλον καὶ τὴν αὐστηρότητα πρὸς τὸν ἀγροτικὸν πληθυσμόν, ἥτις τὸν κατέστησε μισητὸν παρὰ τῷ λαῷ. Ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ αἱ ἐπιστῆμαι καὶ αἱ τέχναι προήχθησαν μεγάλως. Συνεστήθησαν ἐπιστημονικαὶ ἑταιρεῖαι, ἱδρύθη ἀκαδημία ζωγραφικῆς, διωργανώθησαν σπουδαῖαι ἐμπορικαὶ ἑταιρεῖαι, ἱδρύθησαν ναυπηγεῖα καὶ τὸ πολεμικὸν ναυτικὸν τῆς Δανίας κατέστη φοβερόν. Μετὰ τὸν θάνατόν του ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ υἱός του *Φρειδερῖκος ὁ Ε'* (1746—1765). Νέα ἤθη ἐγκαινίασεν ἡ ἄνοδός του εἰς τὴν ἀρχήν. Ὁ πέπλος τῆς σκυθρωπῆς εὐσεβείας τοῦ Χριστιανοῦ ἤρθη καὶ ἡ φαιδρότης καὶ ἡ χαρὰ ἡπλώθη εἰς τὴν χώραν. Αἱ βιομηχανίαι καὶ αἱ τέχναι ἐξηκολούθουν ν' ἀναπτύσσωνται. Ἀλλὰ κατὰ τὰ οἰκονομικὰ ἡ κυβέρνησις τοῦ Φρειδερίκου ὑπῆρξεν ἀσθενής. Τὸν Φρειδερῖκον διεδέχθη ὁ υἱός του *Χριστιανὸς ὁ Ζ'* (1766—1808). Ὁ Στρουῦνσε ὁ πρωθυπουργὸς καὶ εὐνοούμενος τοῦ βασιλέως προσεκτήσατο ἰσχύν, ἣν οὐδεὶς ἄλλος πρότερον εἶχεν. Αἱ μεταρρυθμίσεις ὅμως τὰς ὁποίας οὗτος ἐπέφερεν ἐξήγειραν τὴν δυσαρέσκειαν τοῦ λαοῦ ἐναντίον αὐτοῦ. Συνωμοσία διωργανώθη, εἷς δὲ τῶν συνωμοτῶν ὁ συνταγματάρχης Κόλλερ, εἰσελθὼν εἰς τὸ οἴκημα τοῦ Στρουῦνσε, ἀπήγαγεν αὐτὸν καὶ τὸν ἐνέκλεισεν εἰς τὴν ἀκρόπολιν. Ὁ Στρουῦνσε κατεδικάσθη εἰς θάνατον, ἀπεκεφαλίσθη καὶ ἡ ἐξουσία περιῆλθεν εἰς τὸν Ὄβε Γκούλντμπεργκ. Τῷ 1773 προσεκλήθη εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ὁ ἀνεψιὸς τοῦ ἄλλοτε ὑπουργοῦ Μπέρνστορφ, Ἀνδρέας. Οὗτος διεξήγαγε μετὰ τῆς Ρωσίας διαπραγματεύσεις περὶ ἐνόπλου οὐδετερότητος μεταξὺ Δανίας καὶ Ρωσίας. Ἄλλη συνθήκη συναφθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ μετὰ τῆς Ἀγγλίας ἐθεωρήθη ὑπὸ τῆς Ρωσίας ἐπιζημία εἰς τὰ ἴδια αὐτῆς συμφέροντα καὶ ὁ Μπέρνστορφ ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ, ἀνακληθεὶς βραδύτερον εἰς τὴν ὑπουργίαν, ἣν διετήρησε μέχρι τοῦ θανάτου του. Ὁ Μπέρνστορφ ἐγένετο αἴτιος πολλῶν καὶ σπουδαίων μεταρρυθμίσεων. Ἐπ' αὐτοῦ μετερρυθμίσθη ἡ ποινικὴ νομοθεσία, κατηργήθησαν τὰ μονοπώλια, εἰσήχθη νέον οἰκονομικὸν σύστημα, ἀπηλευθερώθησαν οἱ χωρικοὶ καὶ ἡ δικαιοσύνη, ἡ παιδεία ὁ στρατὸς καὶ ὁ στόλος ἐβελτιώθησαν.

Ναπολεόντειοι πόλεμοι. Ἀπώλεια τῆς Νορβηγίας καὶ τὸν Σλέσβιγ-Ὀλστάϊν. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ καθ' ὅλην τὴν μετὰ ταῦτα ἀνώμαλον διεθνῆ κατάστασιν ὁ Μπέρνστορφ κατώρθωσε νὰ κρατήσῃ τὴν πατρίδα του εἰς οὐδετερότητα. Μετὰ τὸν θάνατόν του ἡ Δανία ἐπείσθη ὑπὸ τῆς Ρωσίας νὰ συμμετάσχῃ εἰς τὴν δευτέραν συμμαχίαν τῆς ἐνόπλου οὐδετερότητος πρὸς ἀντίδρασιν κατὰ τῆς Ἀγγλίας, ἥτις ἐκήρυξεν ἐναντίον τῆς Δανίας τὸν πόλεμον. Οἱ Ἄγγλοι ὑπὸ τὸν Πάρκες καὶ Νέλσωνα ἐνίκησαν τοὺς Δανούς. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἰς τὸν θρόνον τῆς Ρωσίας ἀνῆλθεν ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ ὁποῖος ἐχάραξε διάφορον τοῦ προκατόχου του πολιτικήν. Ἡ Δανία ἠναγκάσθη νὰ συνάψῃ εἰρήνην. Περίοδος ἡσυχίας ἐπεκράτησεν εἰς τὴν χώραν μέχρι τοῦ 1807, ὅτε ὁ Ναπολέων ἐξηνάγκασε τοὺς Δανοὺς εἰς πόλεμον κατὰ τῆς Ἀγγλίας. Οἱ Ἄγγλοι κατέλαβον ὑπὸ τὸν Οὐέλλιγκτον τὴν Κοπεγχάγην καὶ ὁλόκληρος ὁ δανικὸς στόλος περιῆλθεν εἰς αὐτούς. Τῷ 1808 ἀπέθανεν ὁ Χριστιανὸς ὁ Ζ' καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ υἱός του *Φρειδερῖκος ὁ ΣΤ'*. Κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος ὑπεγράφη μεταξὺ Σουηδίας καὶ Δανίας ἡ ἐν Γένκεπινγκ συνθήκη, δι' ἧς ἀποκαθίσταντο αἱ παλαιαὶ μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν τούτων σχέσεις. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον χρόνον ὁ Κάρολος τῆς Σουηδίας ἐπανήρχισε τὸν πόλεμον, ὅστις ἐτερματίσθη διὰ τῆς εἰρήνης τοῦ Κιέλου. Διὰ ταύτης ἡ Δανία ἀπώλεσε τὴν Νορβηγίαν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φρειδερίκου ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ *Χριστιανὸς Η'* (1839—1848). Ἀτέρμονες τότε ἤρχισαν ἀγῶνες περὶ πολιτεύματος. Τὸ ζήτημα τοῦ Σλέσβιγ-Ὀλστάϊν περιεπλάκη κατ' ἀπελπιστικὸν τρόπον. Ἡ κοινὴ ἀγανάκτησις ἐκορυφώθη καὶ ἡ ἐξέγερσις ἀπετράπη λόγῳ τοῦ ἐπισυμβάντος θανάτου τοῦ βασιλέως. *Φρειδερῖκος ὁ Ζ'* (1848—1863) ἀνέλαβεν ὑπὸ τὰς περιστάσεις ταύτας τὴν ἀρχήν, καὶ ἤρχισε συντάσσων τὸν καταστατικὸν χάρτην, ὃν ὁ πατήρ του εἶχεν ἀρνηθῆ. Ἀλλ' αἱ διατάξεις τοῦ νέου χάρτου δὲν ἱκανοποίουν τὸν λαόν. Τὸ Ὀλστάϊν ἐπανεστάτησεν. Ὁ αὐτοσχεδιασθεὶς στρατὸς τοῦ δουκάτου τούτου ἡττήθη εἰς Μπόθ. Ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσίας ἀπέστειλε πρὸς βοήθειάν του τότε στρατὸν καὶ οἱ Δανοὶ ὑπέστησαν πολλὰς ἥττας κατὰ θάλασσαν, νικήσαντες μόνον ἐν Σούνδεβιτ καὶ παρὰ τὴν Φρειδερίκια (1849). Μετὰ τὴν μάχην ταύτην συνήφθη ἡ ἀνακωχὴ τοῦ Βερολίνου, ἀλλὰ μετὰ ἓν ἔτος αἱ ἐχθροπραξίαι ἐπανελήφθησαν (μάχαι τῆς Χέλλιγκμπαχ, Ἴντστετ, πολιορκία τῆς Φρείδριχστατ). Αὐστριακὸς στρατὸς κατέλαβε τὸ Ὀλστάϊν πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως καταστείλῃ τὴν ἐπανάστασιν. Διὰ τῆς προκηρύξεως τῆς 28 Ἰανουαρίου 1852 ὁ Κάρολος Μόλτκε ἐγένετο ὑπουργὸς τοῦ Σλέσβιγ καὶ ὁ Ρέβεντλωφ-Κριμονὶλ τοῦ Ὀλστάϊν. Ἡ δανικὴ πολιτικὴ ἐγείρει τὴν ἀντίρρησιν τῆς Γερμανίας καὶ οὐδεμία τῶν προτάσεων τῆς Δανίας ἐκρίθη εὐνοϊκὴ εἰς τὰ δουκᾶτα τοῦ Σλέσβιγ καὶ Ὀλστάϊν. Ἐπενέβη τότε ἡ Δίαιτα τῆς Φραγκφούρτης καὶ τῷ 1861 ἠρνήθη νὰ κυρώσῃ τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ 1861—1862. Ἡ κατάστασις ἀπέβη κρίσιμος. Ἡ ῥῆξις ἐπρόκειτο νὰ ἐπέλθῃ, ὅτε συνέβη ὁ θάνατος τοῦ *Φρειδερίκου Ζ'*. Δυνάμει τῆς συνθήκης τοῦ Λονδίνου ὁ πρίγκιψ *Χριστιανὸς Γλύξμπουργ* διεδέχθη τὸν Χριστιανὸν Θ'. Τὸ ζήτημα τοῦ Ὀλστάϊν ἤδη ἤγαγε τὴν Δανίαν εἰς ἄνισον πόλεμον κατὰ τῆς Πρωσσίας καὶ Αὐστρίας. Πρωσσικὰ καὶ αὐστριακὰ στρατεύματα κατέλαβον τὸ Ὀλστάϊν καὶ εἰσέβαλον εἰς τὴν Ἰουτλάνδην. Κατὰ τὴν ἐν Λονδίνῳ συγκληθεῖσαν, εἰσηγήσει τῆς Ἀγγλίας, διάσκεψιν, οἱ Γερμανοὶ ἠρνήθησαν νὰ συζητήσωσιν οἱονδήποτε συμβιβασμὸν καὶ αἱ ἐχθροπραξίαι ἐπανελήφθησαν. Τέλος διὰ τῆς συνθήκης τῆς Βιέννης (30 Ὀκτωβρίου 1864) οἱ Δανοὶ ὑπεχρεώθησαν νὰ παραιτηθῶσι τῶν δουκάτων Σλέσβιγ-Ὀλστάϊν ὑπὲρ τῆς Πρωσσίας καὶ Αὐστρίας, αἵτινες ἤρχιζον νὰ ἐρίζωσι περὶ τὴν κατοχήν των. Τὰ δουκᾶτα ταῦτα περιῆλθον βραδύτερον, κατόπιν τῆς ἥττης τῆς Αὐστρίας, διὰ τῆς συνθήκης τῆς Πράγας (1866) εἰς τὴν Πρωσσίαν.

Τὰ τελευταῖα γεγονότα. Κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον (1870) ἤλπισεν ἡ Δανία νὰ ἀνακτήσῃ τὰ δύο δουκᾶτα, ἀλλ' αἱ ἐλπίδες της διεψεύσθησαν. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ συνταγματικοὶ ἀγῶνες μεταξὺ βασιλέως καὶ τῆς ἄνω Βουλῆς (Landsthing) ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς κάτω Βουλῆς (Folkething) ἀφ' ἑτέρου ἤρχισαν καὶ διήρκεσαν ἄνευ ἀποτελέσματος μέχρι τοῦ 1901, ὅτε ἡττήθησαν οἱ συντηρητικοί. Ὁ βασιλεὺς ἐξηναγκάσθη εἰς μεταρρυθμίσεις. Τὸν Χριστιανὸν Θ' θανόντα διεδέχθη ὁ υἱός του *Φρειδερῖκος Η'* (1906—1912) καὶ μετὰ τὸν θάνατον τούτου ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ νῦν βασιλεύων *Χριστιανὸς Ι'*. Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἡ Δανία παρέμεινεν οὐδετέρα. Διὰ τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν ἐκανονίσθη καὶ τὸ ζήτημα τοῦ δουκάτου τοῦ Σλέσβιγ. Τὸ Σλέσβιγ διη-

Digitized by Google

ρέθη εἰς τρεῖς ζώνας, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μὲν νοτία παρέμεινεν ὁριστικῶς εἰς τὴν Γερμανίαν, ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων ὡρίσθη ὅτι ἡ τύχη αὐτῶν θὰ ἐκρίνετο ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τοῦ δημοψηφίσματος. Διὰ τῶν διενεργηθέντων πράγματι δημοψηφισμάτων ἡ μὲν βόρειος ζώνη τοῦ Σλέσβιγ περιῆλθεν εἰς τὴν Δανίαν, ἡ δὲ μεσαία εἰς τὴν Γερμανίαν. Τῷ 1924 ἐπῆλθε συνεννόησις τῆς Δανίας μετὰ τῆς Νορβηγίας ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς πολικῆς νήσου Γροιλλανδίας. —Η.

—[ΓΛΩΣΣΑ] Ἡ δανικὴ γλῶσσα ἀνήκει εἰς τὴν Β. ὁμάδα τῆς γερμανικῆς γλωσσικῆς ὁμοφυλίας (βλ. γερμανικὴ *γλῶσσα*), ἡ ὁποία περιλαμβάνει τὴν σουηδικήν, νορβηγικήν, ἰσλανδικὴν καὶ τὴν δανικήν. Τὰ παλαιότερα γραπτὰ μνημεῖα τῆς δανικῆς εἶναι αἱ εἰς τὸ Σλέσβιγ καὶ τὴν Δανίαν ἀνευρεθεῖσαι ρουνικαὶ ἐπιγραφαὶ (τοῦ Γ´ καὶ Δ´ αἰῶνος μ. Χ.), αἱ ὁποῖαι μᾶς παρουσιάζουν τὴν ἀρχαϊκωτάτην εἰκόνα οὐχὶ μόνον τῆς δανικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς καθόλου γερμανικῆς γλώσσης (ὑπὸ τὴν εὐρυτάτην τῆς λέξεως σημασίαν), ἀρκούντως ἀρχαϊκωτέραν καὶ αὐτῆς τῆς εἰς τὴν γοτθικὴν μεταφράσεως τῆς Ἁγίας Γραφῆς ὑπὸ τοῦ Οὐλφίλα (Δ´ αἰὼν μ. Χ.). Ἀλλὰ τὰ κυρίως φιλολογικὰ μνημεῖα τῆς δανικῆς — ὅπως καὶ τῆς ἀδελφῆς της σουηδικῆς — ἀρχίζουν πολὺ βραδύτερον, μόλις τὸν ΙΓ´ αἰῶνα μ. Χ., ὁπότε καὶ παύει σχεδὸν ἡ χρῆσις τοῦ ρουνικοῦ ἀλφαβήτου καὶ τῆς ρουνικῆς γραφῆς. Ἐπὶ τὴν ἐξέλιξιν τῆς δανικῆς γλώσσης — καθὼς καὶ τῆς δανικῆς φιλολογίας — ἰσχυρὰν καὶ μεγάλην ἐπίδρασιν ἐξήσκησε κατὰ πρῶτον μὲν ἡ γερμανικὴ (ἰδίως ἕνεκα τῆς θρησκευτικῆς μεταρρυθμίσεως), ἐκ τῆς ὁποίας νέοι ὅροι καὶ λέξεις εἰσήχθησαν εἰς τὴν δανικὴν καὶ ἐπλούτισαν τὸν λεξιλογικὸν θησαυρόν της, μετ᾽ αὐτὴν δὲ καὶ ἡ γαλλική, ὅπως μαρτυροῦν οἱ ὄχι ὀλίγοι γαλλισμοὶ τῆς δανικῆς γλώσσης. Σπουδαῖον σταθμὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς δανικῆς γλώσσης ἀποτελεῖ ἡ εἰς αὐτὴν μετάφρασις τῆς Ἁγίας Γραφῆς κατὰ τὸν ΙΣΤ´ αἰῶνος μ. Χ., ἥτις τὰ μάλιστα συνετέλεσεν — ὡς καὶ ἐν Γερμανίᾳ ἡ μετάφρασις τοῦ Λουθήρου — εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς γραπτῆς καὶ κοινῆς ὁμιλουμένης γλώσσης τῶν Δανῶν. Ἀλλ᾽ ἡ γραφομένη δανικὴ ἔλαβε τὴν τελειοτέραν ἀνάπτυξίν της ἰδίως ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ὁπότε ἔξοχοι Δανοὶ συγγραφεῖς καὶ λογοτέχναι — ὁ Baggesen, ὁ Ohlenschläger, ὁ Grundvig καὶ ἄλλοι — ἐκαλλιέργησαν τὸν γραπτὸν τῶν Δανῶν λόγον μετὰ μεγίστης δεξιότητος καὶ ἐπιτυχίας. Ἡ κατὰ τὸν ΙΔ´ αἰῶνα ἕνωσις τῆς Νορβηγίας μετὰ τῆς Δανίας ἔσχεν ὡς ἐπακολούθημα τὴν ἐξάπλωσιν τῆς δανικῆς καὶ εἰς τὴν Νορβηγίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐχρησίμευσε — ἰδίως μέχρι τοῦ κατὰ τὸ 1814 ἀποχωρισμοῦ τῆς Νορβηγίας ἀπὸ τῆς νοτίου γείτονός της — ὡς γραπτὴ καὶ κοινὴ ὁμιλουμένη γλῶσσα, καὶ δὴ παρὰ τῇ ἀνωτέρᾳ, τῇ μορφωμένῃ, κοινωνικῇ τάξει τῶν Νορβηγῶν.

Ἡ δανικὴ διακρίνεται εἰς δύο μεγάλας διαλέκτους: 1) Τὴν *Α. δανικήν*, ὁμιλουμένην εἰς τὴν Σεελάνδην καὶ τὰς περὶ αὐτὴν νήσους (ἐκτὸς τῆς Borholm, ἐν τῇ ὁποίᾳ λαλεῖται ἰδίωμα συγγενέστερον πρὸς τὴν σουηδικὴν ἢ πρὸς τὴν δανικήν)· ἐκ ταύτης προῆλθεν ἡ γραπτὴ καὶ κοινὴ ὁμιλουμένη γλῶσσα τῶν Δανῶν. 2) Εἰς τὴν *Δ. δανικήν*, ὁμιλουμένην εἰς τὴν χερσόνησον τῆς Ἰουτλάνδης. Συγγενὴς πρὸς αὐτὴν εἶναι καὶ ἡ ἐν τῷ Β. τμήματι τοῦ Σλέσβιγ ὁμιλουμένη δανικὴ διάλεκτος. Ἓν ἐκ τῶν κυριωτέρων γνωρισμάτων τῆς δανικῆς (γραπτῆς καὶ κοινῆς ὁμιλουμένης) εἶναι ἡ ἐπίταξις τοῦ ἄρθρου καὶ προσκόλλησις αὐτοῦ ἐν τέλει τῶν ὀνομάτων, ὅπως συμβαίνει καὶ εἰς τὰς σκανδιναϊκὰς γλώσσας. Τὸ δανικὸν ἀλφάβητον εἶναι ὅμοιον πρὸς τὸ γερμανικόν, ἐκτὸς μικρῶν τινων διαφορῶν, ὡς λ. χ. τοῦ *v* ἀντὶ τοῦ *w* κλπ., ἀλλ᾽ ἀντὶ τῆς γοτθικῆς γραφῆς ἤρχισε νὰ γίνεται εὐρυτέρα ἡ ἐν Γερμανίᾳ χρῆσις τῆς λατινικῆς γραφῆς καὶ τοῦ λατινικοῦ ἀλφαβήτου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Th. Möbius*, Dänische Formlehre, Kiel 1871. — *Kr. Mikkelsen*, Dansk Sproglaere, Kopenhag 1894. Σύντομος καὶ ἀξιόλογος ἱστορία τῆς δανικῆς εἶναι ἡ τοῦ *Dahlerup*, Det danske Sprogs Historie (2α ἔκδ. ἐν Κοπεγχάγῃ 1921), πρακτικὸς δὲ ὁδηγὸς πρὸς ἐκμάθησιν τῆς δανικῆς εἶναι τὸ τοῦ *J. Poestion*, Lehrbuch der dänischen Sprache (2α ἔκδ. ἐν Βιέννῃ 1898). Λεξικὰ ἀξιόλογα εἶναι τὸ τῆς Δανικῆς Ἀκαδημίας (Dansk Ordbog, Kopenhag, 1793—1881, ἤδη ἀπηρχαιωμένον) καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ *Dahlerup* παρασκευαζόμενον νέον μέγα λεξικὸν τῆς δανικῆς. Ἐτυμολογικὰ λεξικὰ ἄξια συστάσεως εἶναι τὸ τοῦ *Jessen* (Κοπεγχάγη 1893) καὶ τὸ τῶν *Falk* καὶ *Torp* (ἐν Χριστιανίᾳ 1901 κ.ἑξ.). Καλὸν καὶ εὔχρηστον δανογερμανικὸν καὶ γερμανοδανικὸν λεξικὸν εἶναι τὸ τοῦ *Kaper*, δανογαλλικὸν δὲ τὸ τῶν *Sundby* καὶ *Baruël* (εἰς 2 τόμ., ἐν Κοπεγχάγῃ 1883—1884).

Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

—[ΓΡΑΜΜΑΤΑ] Τὰ πρῶτα ἔργα τῆς δανικῆς φιλολογίας εἶναι γεγραμμένα εἰς λατινικὴν γλῶσσαν, ὅπως ἡ βιογραφία τοῦ ἁγίου Κανούτου, γραφεῖσα παρὰ τοῦ μοναχοῦ Αἴλνοθ. Ὁ Ἀνδρέας Σούνεσεν († 1228) ἔγραψε λατινιστὶ τὸ «Ἑξαήμερον», ἐν ᾧ περιγράφει τὰ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου. Ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀβεσσαλὼμ ἤρχισαν οἱ μοναχοὶ τοῦ Σέρε νὰ γράφωσι τὰ «Χρονικὰ» τῆς Δανίας, καὶ κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΒ´ αἰῶνος ὁ Σβὶνδ Ὤγκσεν, κληρικὸς ἐκ Λούνδης, συνέγραψεν ἐπὶ τῇ βάσει ἰσλανδικῶν πηγῶν λατινιστὶ «Ἱστορίαν τῆς Δανίας». Τότε ἤκμασε καὶ ὁ ἱστορικὸς Σάξων Γραμματικός, γράψας ἐπίσης ἱστορίαν τῆς Δανίας. Κατὰ τὸν ΙΓ´ αἰῶνα ἀναφαίνονται τὰ πρῶτα ἔργα εἰς τὴν δανικήν, ἰδίως διάφοροι νόμοι, οἱ ὁποῖοι περιελήφθησαν εἰς τὴν συλλογὴν «Samlind af gamle danske Love», ἐκδοθεῖσαν εἰς 5 τόμους. Τὸ πρῶτον δανιστὶ γεγραμμένον ἔδικτον χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ ἔτους 1836. Εἰς δανικὴν ἐπίσης γλῶσσαν ἐγράφη τὸ πρακτικὸν τῆς ἑνώσεως Κάλμαρ τῷ 1397. Αἱ δανικαὶ μπαλλάτες Kjaempeviser, ἤτοι συλλογὴ 500 ἐπικῶν καὶ λυρικῶν ποιημάτων, εἶναι μὲν γλωσσικῶς τοῦ ΙΣΤ´ καὶ ΙΖ´ αἰῶνος, ἀλλὰ τὰ πρωτότυπά των ἐστιχουργήθησαν κατὰ τὸν ΙΑ´ καὶ παρεδόθησαν προφορικῶς ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, ὑποστάντα σὺν τῷ χρόνῳ καὶ τὰς σχετικὰς γλωσσικὰς μεταβολάς. Τῷ 1490 ἱδρύθη τὸ πρῶτον τυπογραφεῖον καὶ μετὰ πέντε ἔτη ἐξεδόθη τὸ Rïm Krönike, ἱστορία τῆς Δανίας εἰς στίχους, τῷ δὲ 1479 ἱδρύθη τὸ πανεπιστήμιον τῆς Κοπεγχάγης. Τῷ 1506 ὁ Γοδεφρεῖδος τοῦ Γκέμεν ἐδημοσίευσε συλλογὴν παροιμιῶν, ἥτις ἀποδίδεται εἰς τὸν Πέτρον Λῶλ. Τὸ «Ludus de Sancto Kanuto» εἶναι τὸ ἀρχαιότερον δανικὸν δραματικὸν ἔργον. Παρ᾽ ὅλον τὸν λατινικὸν τίτλον του, ἐγράφη εἰς τὴν δανικὴν γλῶσσαν. Ἀλλ᾽ ὁ καλύτερος τῶν πρώτων δραματουργῶν ὑπῆρξεν ὁ ἐκ Βίμποργκ ἱερεὺς Ἰουστῖνος Ρὰνκ (1539), ὁ ὁποῖος ἔγραψε: «Τὴν στέψιν τοῦ Σολομῶντος», «Τὴν φυλάκισιν τοῦ Σαμψὼν» κ. ἄ. Αἱ βάσεις τῆς δανικῆς γλώσσης καὶ λογοτεχνίας τίθενται βραδύτερον, καὶ δὴ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Μεταρρυθμίσεως, κυρίως διὰ τῆς μεταφράσεως τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἰς τὴν δανικήν, γενομένης ὑπὸ τοῦ Πέντερσεν (1480—1554). Παρὰ τὸν Πέντερσεν ἵστανται οἱ Χὰνς Τάουζεν (1494—1561), Χὰνς Σπαντεμάγκεν καὶ ὁ Πέτρος Παλλάδιος (1503—1560). Ὁ ΙΣΤ´ καὶ ΙΖ´ αἰὼν εἶναι ἡ ἐποχὴ καθ᾽ ἣν ἤκμασαν οἱ μεγάλοι ἐπιστήμονες τῆς Δανίας: Βράχε, Βαρτολίν, ὁ φυσιολόγος Ρίμερ, οἱ ἐρευνηταὶ τῶν ρουνῶν Βὸρμ καὶ Βέδελ, ὁ συλλέκτης τῶν γλωσσικῶν μνημείων τῆς ἰσλανδικῆς πατρίδος του Μάγκνουσον (1663—1730).

Ἡ δανικὴ ὅμως φιλολογία κυρίως ἀναπτύσσεται κατὰ τὸν ΙΖ´ αἰῶνα διὰ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Λουδοβίκου Χόλμπεργκ (1684—1754). Οὗτος ἔγραψε κωμῳδίας, σατίρας, ἱστορικὰ καὶ φιλοσοφικὰ ἔργα, ἀποκαλεῖται δὲ ὁ Μολιέρος τῆς Δανίας. Ἡ ἐπιρροὴ αὐτοῦ εἰς τὴν δανικὴν λογοτεχνίαν ὑπῆρξε μεγάλη. Ὁ πεζὸς λόγος ἀνεμορφώθη τελείως. Νέαν ζωὴν εἰς τὴν ἐθνικὴν ποίησιν ἔδωκεν ὁ ἐλεγειακὸς ποιητὴς Τοῦλλιν (1728—1765), καὶ ὁ Ἰωάν. Ἔβαλδ (1743—1781), ὅστις προσεπάθησε νὰ ἐξυψώσῃ τὸ ἐθνικὸν ἐνδιαφέρον, λαμβάνων τὰ θέματά του ἐκ τῆς σκανδιναυϊκῆς μυθολογίας. Πρὸ παντὸς ὑπῆρξε λυρικὸς ποιητής, ἀκόμη καὶ εἰς τὰ δραματικά του ἔργα: «Ὁ ναὸς τῆς Εὐτυχίας», «Ἀδὰμ καὶ Εὔα», «Ρόλφ Κράκ». Ὁ Βέσσελ (1724—1785) ἐσατίρισε τὸ σύγχρονον δρᾶμα, λαβὼν ὡς πρότυπον τοὺς Γάλλους κλασσικοὺς εἰς τὸ ἔργον του «Kjerlinghed unden Strömper». Οἱ σύγχρονοί του Μπρούν, Φρήμαν, Φάστιγγ καὶ Στρὸρμ ἐπεζήτησαν νὰ ἀπαλλάξωσι τὴν δανικὴν φιλολογίαν ἀπό τινας συμβατικότητας καὶ κατὰ πολὺ ἐπλούτισαν τὴν γλῶσσαν. Οἱ Δανοὶ συγγραφεῖς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ´ αἰῶνος εἶναι κυρίως κριτικοί, ὡς ὁ Ράμπεκ (1760—1830), κριτικὸς καὶ διηγηματογράφος, ὁ δημοσιογράφος Χέϊμπεργκ, ὁ γεωγράφος Μπρούν (1775—1826), ὁ θεολόγος Μύνστερ (1775—1854). Ἡ περίοδος ὅμως αὕτη ἐγέννησε καὶ τοὺς δραματουργοὺς Σάμσε, Σάνδερ καὶ Μπάγγεσεν (1724—1826). Ἡ ρωμαντικὴ ἀναγέννησις ἀρχίζει μὲ τὸν ἔξοχον ρωμαντικὸν ποιητὴν Αἰλενσλέγγερ (1759—1850), τοῦ ὁποίου τὰ ἔργα προὐκάλεσαν ἐν Δανίᾳ μέγαν ἐνθουσιασμόν. Εἰς τὴν σχολὴν ταύτην ἀνήκουσιν ὁ Σὰκ Στάφφελτ (1796—1826), ὁ Γκρούντβιγκ (1783—1872) κ. ἄ. Κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον ἐμφανίζονται δύο διεθνοῦς φήμης Δανοί, ὁ μυθογράφος Ἄνδερσεν (1805—1878) καὶ ὁ θρησκευτικὸς φιλόσοφος Κίερκεγκωρντ (1813—1855). Κατὰ τοῦ ρωμαντισμοῦ ἤρχισε νὰ ἐκδηλοῦται ἐν τούτοις μεγάλη ἀντίδρασις, σημαιοφόρος δὲ τοῦ ἀγῶνος ὑπῆρξεν ὁ υἱὸς τοῦ δημοσιογράφου Χέϊμπεργκ, ὁ Ἰωάννης Λουδοβῖκος. Μετὰ τὸν γερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1848—1850 ὁ ρωμαντισμὸς ἐν τῇ δανικῇ λονοτεχνίᾳ εἶχε καταπέσει.

Συγγραφεῖς τῆς ἐποχῆς ταύτης εἶναι ὁ Πλὸγγ 1813—1894), ὁ Μόλμπεκ (1821—1888), ὁ μυθιστοριογράφος Γκόλδσμιθ (1819—1897), ὁ Γ. Μπράντες, ὁ ὁποῖος γίνεται καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς συγχρόνου λογοτεχνικῆς κινήσεως ἐν Δανίᾳ. Ἡ νέα σχολὴ ἠρέσκετο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς ἐξωτικὰ θέματα. Ὁ τρόπος της ἦτο ἀντικειμενικός, καὶ οἱ ὀπαδοί της ἐκλήθησαν νατουραλισταί. Κατὰ τὰς τελευταίας ὅμως δεκαετηρίδας νέαι ροπαὶ ἐξεδηλώθησαν ἐν τῇ δανικῇ φιλολογίᾳ, δι᾽ ἀντιδράσεως κατὰ τοῦ νατουραλισμοῦ. Ἀντιπρόσωπος τῆς ἀντιδράσεως ταύτης εἶναι ὁ Ντράχμαν, παρ᾽ αὐτὸν ὁ Γκιέλλερουπ, ὁ Φόνς, ὁ Ἐρρ. Ποντόππιδαν, ὁ Ἰω. Γέργκενσεν. Γενικῶς εἰπεῖν ἡ δανικὴ φιλολογία κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας παρουσιάζει δόκιμα ἔργα καὶ εἰ τὴν ποίησιν καὶ εἰς τὸν πεζὸν λόγον. Εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀνήκουσιν ὁ μελαγχολικὸς λυρικὸς μυθιστοριογράφος Χέρμαν Μπὰγκ (1857—1912), ὁ Ὤγκε Μάδελουγγ (γεννηθεὶς τῷ 1872), ὁ μετὰ μεγάλης δυνάμεως περιγράψας τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῶν πρωτογόνων κατοίκων τῶν νήσων τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, ἡ Καρὶν Μιχαήλιτς, γνωστὴ καταστᾶσα μὲ τὸ μυθιστόρημά της «Ἡ ἐπικίνδυνος ἡλικία», ὁ Πέτερ Νάνσεν (1861—1918), ὁ Γουλιέλμος Μπέργκο (1835—1911), ὁ Ἐδουάρδος Χὸλμ (1833—1915), ὁ Α. Φρεδερὶκ (1849—1912), οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ σκεπτικισμοῦ ποιηταὶ Νίελς Μέλλερ (γεννηθεὶς τῷ 1859) καὶ Λουδ. Χόλστεϊν (γεννηθεὶς τῷ 1864), ἐνῷ οἱ Βίγκο Στούκενμπεργκ (1863—1905) καὶ Κλάουζεν, ἐν μέρει δὲ καὶ ὁ Μιχαήλιτς (γεννηθεὶς τῷ 1865) καὶ Ἐδουάρδος Μπλαουμύλλερ (1851—1911) ἀνήκουσιν εἰς τὴν αἰσθητικὴν ἀναγέννησιν. Νεώτεροι λυρικοὶ εἶναι ὁ Βάλδεμ. Ρέρδαμ (1872), ὁ Χέλγκε Ρόδε (1870), ὁ Θὼρ Λάγγε (1851—1915), ὁ Καῒ Χόφφμαν (1874), ὁ Ὄλαφ Χάνσεν (1870), μυθιστοριογράφοι δὲ ὁ Χαράλδος Κίδδε (1878—1918), ὁ Ἰωάν. Μποῦχολτς (1882), ὁ Σέππε Ὤκιαερ (1866), τοῦ ὁποίου τὰ ἀριστουργήματα εἶναι μικραὶ ἱστορίαι καὶ λυρικὰ ποιήματα, ὁ Γουλιέλμος Ἄνδερσεν, ὁ ἄνω σημειωθεὶς Ἐρρ. Ποντόππιδαν (1857) λαβὼν τὸ βραβεῖον Νόμπελ μετὰ τοῦ Γκιέλλερουπ. Ἡ λαογραφία ἔχει ἐξόχους ἀντιπροσώπους τὸν Φέϊλμπεργκ (1831), Ἔβαρδ Φὰγκ Κρίστενσεν (1843) καὶ Ἄξελ Ὄλρικ (1864—1917).

—[ΤΕΧΝΗ] Ἤδη ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων συναντῶμεν ἐν Δανίᾳ ἔργα τινὰ τέχνης ἄξια πολλοῦ ἐνδιαφέροντος. Εἶναι δὲ ταῦτα τὰ ἐν συνοικισμοῖς τῆς νεολιθικῆς ἐποχῆς ἀνευρεθέντα ἀγγεῖα μὲ ὡραίας ἐγχαράκτους διακοσμήσεις ἀπὸ εὐθείας, τεθλασμένας καὶ καμπύλας γραμμάς, ἢ στιγμὰς τοποθετημένας κατ᾽ ἀλλεπαλλήλους στοίχους, καὶ κοσμήματα ἐκ χαλκοῦ καὶ ὀρειχάλκου καὶ χρυσοῦ ἔτι, δεξιώτατα κατειργασμένα. Παρὰ τὰ ἀγγεῖα καὶ τὰ κοσμήματα (ψέλλια, πόρπαι κλπ.), ἀνευρέθησαν καὶ ὄργανα κοινῆς χρήσεως, μάχαιραι καὶ περόναι καὶ πελέκεις, εἰς ἃ πάντα λεπτολόγος καλαισθησία ἐνεχάραξε ποικιλοσχήμους διακοσμήσεις. Μετὰ τοὺς προϊστορικοὺς τούτους χρόνους χάνομεν τὴν ἱστορικὴν συνέχειαν τῆς καλλιτεχνικῆς παραγωγῆς τῶν λαῶν, οἵτινες κατῴκησαν τὴν Δανίαν. Πρέπει νὰ φθάσωμεν εἰς αὐτὴν τὴν καρδίαν τοῦ μεσαίωνος, διὰ νὰ συναντήσωμεν ἔργα τέχνης. Τὸ σημαντικώτερον ἐξ αὐτῶν εἶναι ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς τῆς Ροσκίλδης, ὅστις ᾠκοδομήθη κατὰ βυζαντινίζοντα ρυθμὸν ἐπὶ τοῦ τύπου, ἔνθα ὑπῆρχεν ἀρχαιότατος ναὸς τοῦ εἰδωλολατρικοῦ θεοῦ Ὄδιν. Περιλαμβάνει δὲ τὴν ἐκ μελανοῦ μαρμάρου σαρκοφάγον, ἐπὶ τῆς ὁποίας εὑρίσκεται τὸ πάλλευκον ἄγαλμα τῆς βασιλίσσης Μαργαρίτας, «τῆς Σεμιράμιδος τοῦ βορρᾶ», τοὺς τάφους Φρειδερίκου τοῦ Δ´ καὶ Χριστιανοῦ τοῦ Ε´ καὶ τὰ πολυτελῆ μαυσωλεῖα Φρειδερίκου τοῦ Β´, Χριστιανοῦ τοῦ Γ´ καὶ Χριστιανοῦ τοῦ Δ´, οὗ ἡ λάρναξ στηρίζεται ὑπὸ ἀγγέλων καὶ λεόντων. Ἕτερά τινα ἀξιολογώτατα οἰκοδομήματα ἀνάγονται εἰς τοὺς χρόνους τῆς βασιλείας Χριστιανοῦ τοῦ Ε´ (1670—1699).

Ἐπὶ τοῦ προκατόχου αὐτοῦ Φρειδερίκου τοῦ Γ´ (1648—1670), ἱδρύθη ὁ περίφημος πύργος τῆς Φρειδερικσβούργης, ἐπὶ μικρᾶς νήσου ἐν τῷ μέσῳ θαυμασίας λίμνης. Τὸ περικαλλέστατον τοῦτο κτίριον, ὅπερ θεωρεῖται ὡς τὸ ὡραιότερον ὁλοκλήρου τῆς βορείου Εὐρώπης, ἀνῳκοδομήθη τῷ 1859, ὅτε κατεστράφη ἕνεκα πυρκαϊᾶς, καὶ περιλαμβάνει τὸ περιώνυμον ὁμώνυμον ἱστορικὸν καὶ ἐθνολογικὸν μουσεῖον, οὗ τὰς ἑξήκοντα πέντε αἰθούσας ἐπισκέπτονται ἐτησίως κατὰ μέσον ὅρον περὶ τὰς πεντήκοντα χιλιάδας ἐπισκεπτῶν. Ἡ ζωγραφικὴ καὶ ἡ γλυπτικὴ εἰς τὴν Δανίαν ἀνεπτύχθησαν ἰδίᾳ κατὰ τὸν ΙΘ´ αἰῶνα. Ἤδη ὅμως ἀπὸ τοῦ ΙΗ´ αἰῶνος ἤρχισαν ν᾽ ἀναφαίνωνται ζωγράφοι τινὲς ἀξίας, ἀλλ᾽ οὗτοι εἰργάσθησαν κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ἄξιοι μνείας εἶναι ὁ Ἰσμαὴλ Mengs γεννηθεὶς ἐν Κοπεγχάγῃ τῷ 1690, ὁ Ἐρρῖκος Κρὸκ (1671—1738), ὁ Πέτρος Ἄντερσεν. Μετ᾽ αὐτοὺς διαπρέπουν ὁ τοπιογράφος καὶ ζωγράφος ἀνθέων καὶ καρπῶν Jens Juel (1745—1805), ὁ Νικόλαος Ἀμπιλντγκάαρντ (1744—1809), ζωγράφος ἱστορικῶν σκηνῶν, καὶ οἱ ἐκπρόσωποι τῆς καλλιτεχνικῆς οἰκογενείας Λούντ. Ὁ ΙΘ´ αἰὼν παρουσιάζει πλείστους σημαντικωτάτους ζωγράφους. Εἶναι δ᾽ οὗτοι, ὁ Χριστιανὸς-Ἀλβέρτος Γένσεν, προσωπογράφος, ὁ Ἰωάννης-Λαυρέντιος Γένσεν (1800—1856), εἰδικευθεὶς εἰς τὴν ἀπεικόνισιν ἀνθέων καὶ καρπῶν, ὁ Κ. Ντάλγκας (1821—1851), ζωγράφος ζῴων, ὁ Ντίτλεφ Μπλούνκ (1800—1853), ὁ Κ. Χάνσεν, ὀνομαστὸς ἑλληνολάτρης, ὁ Χριστόφορος-Γουλιέλμος Ἔκερμπεργκ (1783—1853), ὀνομαστὸς ζωγράφος ἱστορικῶν ἐπεισοδίων, θαλασσογράφος καὶ προσωπογράφος, ὁ Κ. Μπααλσγκάαρντ, ὁ τοπιογράφος Λοΐντγε, ὁ Σόμνε, ὁ Ἔξνερ, ἡ δεσποινὶς Νεεργκάαρντ, ὁ διάσημος ζωγράφος ἱστορικῶν σκηνῶν Μάρστραντ, ὁ Μπλὸχ, ὁ Μπὰχ καὶ ὁ Κρόγερ. Ἡ δανικὴ γλυπτικὴ χωρίζεται εἰς δύο ἐποχάς: τὴν πρὸ καὶ τὴν μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Τορβάλδσεν,

Digitized by Google

ὅστις οὐ μόνον ὑπῆρξεν ὁ μέγιστος καλλιτέχνης τῆς Δανίας, ἀλλὰ καὶ εἷς τῶν μεγαλυτέρων καλλιτεχνῶν τῶν νεωτέρων χρόνων.

Ὁ Τορβάλδσεν (1779—1844), μορφωθεὶς καλλιτεχνικῶς ἐν Ἰταλίᾳ καὶ γοητευθεὶς ἀπὸ τὴν λαμπρότητα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς καὶ ρωμαϊκῆς τέχνης, ὑπῆρξε διάσημος ἀπόστολος τοῦ κλασσικισμοῦ ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις, ἐκπονήσας μακρὰν σειρὰν ἀριστουργηματικῶν ἔργων, ὡς ὁ «Ἰάσων» καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ τοῦ ἰδίου καὶ δημιουργήσας σχολήν, ἐν ᾗ ἐμαθήτευσαν οἱ ὀνομαστότεροι μετὰ τοῦτον Δανοὶ καλλιτέχναι τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἄξιοι ἰδιαζούσης μνείας εἶναι: ὁ Ζεριχάου, ὅστις ἀπετύπωσε τὴν ἔξοχον ποιητικήν του λεπτότητα εἰς σειρὰν συμπλεγμάτων, ὡς ὁ «Ἡρακλῆς καὶ ἡ Ἥβη», ἅτινα διακρίνονται διὰ τὴν εὐστόχως κλασσικίζουσαν εὐρυθμίαν των, ὁ Μπίσσεν, ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐν Δανίᾳ ἐθνικῆς καλλιτεχνικῆς σχολῆς, καὶ ὁ Φρόϋντ. Ἕτεροι διάσημοι Δανοὶ γλύπται εἶναι: ὁ Σααμπυέ, ὁ δημιουργὸς τοῦ θαυμασίου ἀγάλματος τῆς Σωσάννης, ὁ Σμίθ, ὁ Σούλτς, εἰς ὃν ὀφείλεται τὸ ἐξόχως ἐκφραστικὸν σύμπλεγμα τοῦ «Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὔας», ὁ Πέτερς, ὁ Χάσσελρις καὶ πλεῖστοι ἄλλοι. Καὶ ἀρχιτέκτονας ἐξόχου ταλάντου ἔχει νὰ παρουσιάσῃ ἡ νεωτέρα Δανία. Γνωστότατος εἶναι ὁ Χάνσεν, ὅστις ἐκόσμησε δι' ἐξαιρέτων ἔργων του τὴν Βιέννην καὶ τὰς Ἀθήνας. Παρ' αὐτὸν δ' ὁ Βίντεσμπελ, ὁ κατ' ἐξοχὴν ἐθνικὸς ἀρχιτέκτων τῆς Δανίας, εἰς ὃν ὀφείλεται τὸ περίφημον μουσεῖον Τορβάλδσεν, ὁ Χέρολδτ καὶ ὁ Μέλδαλ, ὁ οἰκοδόμος τοῦ ἐν Κοπεγχάγῃ ναοῦ τοῦ Φρειδερίκου. Τελευταῖον δέον νὰ σημειώσωμεν καί τινας χρυσοχόους ὡς ὁ Χρίστεζεν, χαράκτας, ὡς οἱ Κλέμενς, Πράϊσλερ καὶ Βίλλε, σμαλτοποικιλτὰς καὶ κατασκευαστὰς πορσελλάνης, οἵτινες ἀφ' ἱκανῶν δεκαετηρίδων ἐδημιούργησαν μίαν ἔξοχον ἄνθησιν τῶν λεγομένων μικρῶν τεχνῶν ἐν Δανίᾳ.

Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

—[ΦΙΛΟΣΟΦ.] Πρῶτος Δανὸς φιλόσοφος περιωπῆς ὑπῆρξεν ὁ γνωστὸς ποιητὴς Λουδοβῖκος Χόλμπεργ, ὅστις ἐδίδαξεν ἐν Κοπεγχάγῃ μεταφυσικήν, ρητορικὴν καὶ ἱστορίαν καὶ ἐξήσκησε μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τὸν πνευματικὸν βίον, οὐ μόνον τῶν Δανῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν λοιπῶν Σκανδιναυῶν. Ὁ Χόλμπεργ ὑπῆρξεν ἐκπρόσωπος τοῦ ἀγγλικοῦ καὶ τοῦ γαλλικοῦ ἐμπειρισμοῦ. Πρὸς τὸν φιλόσοφον τοῦτον συνδέεται ὁ Σνέεντορφ, καθηγητὴς ἐν Σόραι, ἀποθανὼν τῷ 1764. Ὀπαδοὶ τῆς σχολῆς τοῦ Βὸλφ Λεϊβνιτίου ὑπῆρξαν ὁ Κράρτ καὶ ὁ Ἔϊλουβ, ἀκμάσαντες κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Οὗτοι εἶναι οἱ πρῶτοι γράψαντες φιλοσοφικὰ ἔργα εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν Δανῶν. Εἰς κριτικὸν ἔλεγχον τῆς διδασκαλίας τοῦ Καντίου προέβησαν ὁ Τρέσοβ καὶ ὁ Νίελς Σόου, καντιανοὶ δὲ ὑπῆρξαν ὁ περιώνυμος νομοδιδάσκαλος Α. Σανταῖε-Αἶρστεντ, ζήσας περὶ τὸ τέρμα τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, ὁ ποιητὴς Γὲνς Μπάγκεζεν καὶ ὁ διαπρύσιος κήρυξ τῆς ἐλευθερίας τῆς σκέψεως Μιχαὴλ Γκόττλιμπ Μπίρχνερ, ἀποθανὼν τῷ 1798. Πολέμιοι τοῦ Καντίου ὑπῆρξαν ὁ Φ. Χ. Χόβιτς καὶ ὁ Τύγκε Ρότε, ὅστις ἐπηρεάσθη ὑπὸ τῶν ἰδεῶν τοῦ Χέρντερ καὶ τοῦ Γιακόμπι.

Τὴν ρωμαντικὴν φιλοσοφίαν ἐξεπροσώπησαν ὁ Νορβηγὸς Ἐρρῖκος Στέφενς, γενόμενος γνωστὸς ἐκ τῶν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Κοπεγχάγης γενομένων παραδόσεών του ἐπὶ τοῦ πεδίου τῶν φυσικῶν καὶ τῶν πνευματολογικῶν ἐπιστημῶν, καὶ ὁ Γκρούντβιγ, ὅστις ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Στέφενς καὶ τοῦ Φίχτε. Ἐν προκειμένῳ δέον νὰ ἐξαρθῇ, τὸ ὅτι ἡ φιλοσοφία τοῦ Σέλλιγκ, καθ' ὃν τρόπον ἐδιδάχθη ἐν Δανίᾳ ὑπὸ τοῦ Στέφενς, παρεσκεύασε τὴν φυσικὴν φιλοσοφίαν τοῦ Χ. Κ. Αἷρστεντ, ἡ ρωμαντικὴ ἀντίληψις τοῦ ὁποίου περὶ τοῦ ἁρμονικοῦ τῶν δυνάμεων τῆς φύσεως συνειρμοῦ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τῆς σχέσεως μεταξὺ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ καὶ τοῦ μαγνητισμοῦ.

Μέχρι τῶν μέσων τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ὁ Ἕγελος ἔσχεν ἐν Δανίᾳ πολυαρίθμους ὀπαδούς, ἰδίᾳ δ' ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς αἰσθητικῆς ἐγένετο ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ περαιτέρω ἀνάπτυξις τῆς ἑγελιανῆς φιλοσοφίας, πρὶν ἢ αὐτὸς οὗτος ὁ Ἕγελος διατυπώσῃ τὰς αἰσθητικὰς θεωρίας του. Ἡ ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς αἰσθητικῆς ἀνάπτυξις τῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἑγέλου ὀφείλεται εἰς τὸν ποιητὴν καὶ κριτικὸν Λουδοβῖκον Χέϊμπεργ, ἀποθανόντα τῷ 1860. Ὑπῆρξε προσωπικὸς φίλος τοῦ Γερμανοῦ φιλοσόφου καὶ ἔγραψεν, ὡς ὀπαδὸς αὐτοῦ, τὰ βαρυσήμαντα ἔργα: «Om Vaudevillen som dramatisk Kunstart» (1826), «Om Malerkunsten» (1838) καὶ θεωρητικὴν λογικήν. Πνευματικῶς συγγενὴς πρὸς τὸν Χέϊμπεργ εἶναι ὁ τῷ 1884 ἀποθανὼν θεολόγος Μάρτενσεν, τὸ περὶ ἠθικῆς ἔργον τοῦ ὁποίου ἔτυχε καὶ ἐν Γερμανίᾳ ἐνθουσιώδους ὑποδοχῆς. Ὁ Μάρτενσεν ἐπειράθη νὰ συναρμονίσῃ τὸν ἐκκλησιατικὸν δογματισμὸν πρὸς τὸν ὀρθολογισμὸν διὰ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἑγέλου.

Ὁμοίαν ἄποψιν ἐκπροσωπεῖ ὁ ἐπίσκοπος Μύνστερ, ἐκ τῆς ἑγελιανῆς δὲ φιλοσοφίας ἐξωρμήθη ὁ ποιητὴς καὶ φιλόσοφος Παῦλος Μαρτῖνος Μαΐλλεο, καθηγητὴς ἐν Χριστιανίᾳ καὶ Κοπεγχάγῃ (1794—1838). Ἀλλὰ παρὰ τῷ Μαΐλλερ παρατηρεῖται ἀντίδρασίς τις πρὸς τὴν ἑγελιανὴν φιλοσοφίαν, λίαν χαρακτηριστικὴ τῆς νοοτροπίας τῶν Δανῶν. Κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸν Ἕγελον ὁ Μαΐλλερ ἰσχυρίζεται, ὅτι πᾶσα ἀλήθεια ἐνοικεῖ ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ ἀτόμῳ καὶ οὐχὶ ἐν τῷ καθολικῷ πνεύματι. Ἡ τοιαύτη ἀτομιστικὴ θεωρία τοῦ Μαΐλλερ παριστᾷ, ὑπὸ ἱστορικὴν ἔποψιν, συμβολὴν εἰς μίαν τῶν δύο βασικῶν κατευθύνσεων, τῶν χαρακτηριζουσῶν τὴν δανικὴν φιλοσοφίαν, δηλαδὴ τοῦ ἀτομικισμοῦ καὶ τοῦ ἐξελικτισμοῦ. Τοῦ ἀτομικισμοῦ ἤδη παρασκευασθέντος ὑπὸ τοῦ Χόλμπεργ, αἱ δύο μνημονευθεῖσαι κατευθύνσεις συνεδέθησαν ἀποτελεσματικῶς παρὰ τῷ Στέφενς. Ὁ φιλόσοφος οὗτος δηλονότι, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν θεωριῶν τοῦ Σέλλιγκ διατελῶν, ἐπειράθη νὰ ἑρμηνεύσῃ τὸν κόσμον τελολογικῶς ὡς ἑνιαῖον σκοπόν.

Τὸ ἀποκορύφωμα τοῦ δανικοῦ καὶ ἐν γένει τοῦ σκανδιναυϊκοῦ ἀτομικισμοῦ ἐκπροσωπεῖ ὁ πολὺς Κίρκεγκωρντ, εἷς τῶν διαπρεπεστέρων τῆς ΙΘ' ἑκατονταετηρίδος φιλοσόφων. Ὅπως ὁ Νίτσε, οὕτω καὶ αὐτός, ἐξωρμήθη ἀπὸ τοῦ πεδίου τῶν κλασσικῶν σπουδῶν. Προορισθεὶς ὑπὸ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ διὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον, ἐσπούδασε θεολογίαν, ἀλλὰ κατὰ τὸν χρόνον τῆς πανεπιστημιακῆς φοιτήσεως αὐτοῦ διεκρίθη ἰδίᾳ ὡς συγγραφεὺς φιλοσοφικῶν ἔργων. Ἡ δρᾶσις αὐτοῦ συνίσταται ἰδίᾳ εἰς τὸν ἀγῶνα κατὰ τῆς ἀντικειμενικῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἑγέλου καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δογματισμοῦ. Κατ' αὐτὸν μόνον τὸ ὑποκείμενον εἶναι τὸ ἀπόλυτον, διὸ καὶ δέον νὰ ληφθῇ ἀποκλειστικῶς ὑπ' ὄψιν ἡ ἀτομικὴ θρησκευτικὴ σχέσις πρὸς τὴν θεότητα.

Ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς ψυχολογίας καὶ τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας διεκρίθη ὁ Χάραλντ Χαΐφντιγκ. Περιώνυμος θρησκειολόγος εἶναι ὁ Ἕρμαν, ἠθικολόγος ὁ Στάρκε καὶ αἰσθητικὸς ὁ Βάουσσερ. Θετικιστὴς ὡς πρὸς τὴν μέθοδον τῆς φιλοσοφικῆς ἐρεύνης εἶναι ὁ Ἀντώνιος Τόμσεν, ὡς γνωσιολόγος διακρίνεται ὁ Χερβέρτος Ἴβερσεν, ἐπὶ δὲ τοῦ πεδίου τῆς φιλοσοφίας τοῦ δικαίου ἐξέχουσαν θέσιν κατέχουσιν ὁ Μπόρνεμαν, ὁ Γκόος καὶ ἄλλοι.

Α. ΔΑΛΕΖΙΟΣ

Δάνιας (Dania), ***Ἀνδρέας***. Μέγας Ἰταλὸς φιλέλλην, ἐπονομασθεὶς ἥρως τοῦ Πέτα. Ἐγεννήθη ἐν Γενούῃ τῷ 1786. Καταταχθεὶς εἰς τὸν γαλλικὸν στρατόν, ἐπολέμησε γενναιότατα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς Γαλλικῆς αὐτοκρατορίας, προαχθεὶς εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ταγματάρχου τῶν δραγόνων. Τεθεὶς εἰς ἀποστρατείαν ὑπὸ τῆς παλινορθώσεως μετέβη εἰς Ἱσπανίαν καὶ κατόπιν εἰς Ἀμερικήν. Ἐπανήρχετο ἐκεῖθεν τῷ 1821, ὁπότε, κηρυχθείσης τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, κατῆλθεν εἰς Ἑλλάδα πλήρης ἐνθουσιασμοῦ, «διὰ νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν δικαίαν ὑπόθεσιν τῶν ἀφυπνιζομένων σκλάβων». Ὁρισθεὶς διοικητὴς τοῦ σώματος τῶν Φιλελλήνων μετέσχε τῆς πρώτης πολιορκίας τοῦ Ναυπλίου. Ἀλλ' ὁ ὑπέρμετρος ζῆλός του καὶ ἡ ἀπερίσκεπτος ὁρμητικότης του ἐξέθεταν τὰ ὑπ' αὐτὸν σώματα εἰς μεγάλους κινδύνους. Ὑπὸ εὔσχημον πρόσχημα λοιπὸν ἀφῃρέθη ἀπ' αὐτοῦ ἡ διοίκησις, ἀλλ' ὁ Δάνιας, ἀδιαφορῶν διὰ τὸ ἀξίωμα, ἐξηκολούθει νὰ ἐργάζεται καὶ ἐπεδίωκε πᾶσαν εὐκαιρίαν διὰ νὰ ὑποδείξῃ τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐπιθετικότητος, ἣν ἐθεώρει στρατιωτικὸν ἀξίωμα. Ἀποσταλεὶς κατόπιν μετὰ τοῦ σώματος τῶν Φιλελλήνων εἰς τὴν Δυτικὴν Χέρσον Ἑλλάδα, ἐζήτησεν ἐπανειλημμένως νὰ ὑποδείξῃ εἰς τὸν τεθέντα ἐπὶ κεφαλῆς τῶν μαχίμων δυνάμεων Ἀλέξανδρον Μαυροκορδᾶτον, ὅτι ἡ σύνεσις ἐν πολέμῳ, ὁσάκις δὲν ἀποτελεῖ νεκρὸν κεφάλαιον, καταντᾷ μέχρι τοῦ ἐπικινδύνου σημείου νὰ γίνῃ παθητικὴ ζημία. Ὁ Μαυροκορδᾶτος, μὴ παραδεχόμενος τοῦτο, ἐζήτησε νὰ μεταπείσῃ τὸν Δάνιαν εἰς τὰ παράτολμα σχέδιά του, ἀλλὰ δὲν εἰσηκούσθη.

Πράγματι λοιπὸν κατὰ τὴν περιβόητον μάχην τῆς 4 Ἰουλίου 1822, ὁ Δάνιας ἔπεισε τὸν γενικὸν ἀρχηγὸν τῶν Τακτικῶν, τῶν Φιλελλήνων καὶ τῶν Ἑπτανησίων στρατηγὸν Νόρμαν, νὰ ὁρκισθῶσι πάντες ὅτι δὲν θὰ ὑποχωρήσωσιν, ἀλλὰ τοὐναντίον θὰ ἐφορμήσωσι πρῶτοι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Μετὰ τὸ ἐπεισόδιον ὅμως τοῦ Γώγου Βακόλα καὶ τὴν ὀπισθοχώρησιν τῶν Ἀτάκτων, ὁ Νόρμαν διέταξε τὴν ὑποχώρησιν, διότι δὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀντιστῇ ἡ σχετικῶς μικρά του δύναμις ἐναντίον τῆς ὁλονὲν πυκνουμένης στρατιᾶς τοῦ Κιουταχῆ Μεχμὲτ Ρεσήτ. Κατὰ τὴν ὀπισθοχώρησιν ὁ Νόρμαν μετὰ τοῦ Ταρέλλα καὶ μεγάλου μέρους τῶν Τακτικῶν καὶ τῶν Ἑπτανησίων, ἀπεσπάσθησαν τῶν ἄλλων πολεμιστῶν, δεινὴν ὑποστάντες τύχην καὶ ἀπολέσαντες πλῆθος ἀνδρῶν. Τὸ δὲ ὑπόλοιπον σῶμα, ἀποτελούμενον ἀπὸ 150 ἄνδρας, ἐξ ὧν πλεῖστοι φιλέλληνες, ἔχον δ' ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ἀντισυνταγματάρχην Δάνιαν, δὲν ἐπρόλαβε νὰ διαφύγῃ, διότι ἐκυκλώθη ἀπὸ τοὺς Ἀλβανούς, ὑποστὰν ὅλην τὴν πίεσιν τοῦ ἐχθροῦ. Τότε ὁ Δάνιας ἐσχημάτισε τετράγωνον μὲ ἐφ' ὅπλου λόγχην. Ἀλλ' ἡ καρτερική του ἄμυνα ἀπέβαινε ματαία. Τὰ κοντόκαννα λογχοφόρα τυφέκια δὲν εἶχον τὴν ὁλκὴν τῶν μακρυκάννων ἀλβανικῶν καρυοφυλλίων. Καὶ βάλλοντες ἀνεπιτυχῶς οἱ ἀτυχεῖς φιλέλληνες, ἐβάλλοντο θανασίμως καὶ ὁλονὲν ἠραιοῦντο ὑπὸ τὸ ἀσφαλὲς σταθερὸν πῦρ τῶν ἀρίστων σκοπευτῶν τοῦ ἐχθροῦ. Περὶ τὴν ἑσπέραν οἱ Τσάμηδες, Δελῆδες καὶ ἄλλοι Κιρκάσιοι, τὰ Ταγκαλάκια τοῦ Μεχμὲτ Ρεσήτ ἐπετέθησαν ἐναντίον τῶν φιλελλήνων. Ἀλλ' οὐδὲ τότε κατώρθωσαν νὰ ζωγρήσουν κανένα. Τοὐναντίον ὑπέστησαν μεγάλην φθοράν, διατρυπούμενοι ἀπὸ τὰς λόγχας καὶ σπαθιζόμενοι μετὰ λύσσης ἀπὸ τὸν Δάνιαν καὶ τοὺς τελευταίους ἄνδρας του. Περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου τὰ τελευταῖα ὑπολείμματα τοῦ ἡρωϊκοῦ τετραγώνου ἔπεσαν γύρω ἀπὸ τὸν Δάνιαν, πρό τινος ὥρας ἐκπνεύσαντα συνεπείᾳ τῶν πολλῶν του πληγῶν. Οἱ Τοῦρκοι ἕνα μόνον Γερμανὸν φιλέλληνα κατώρθωσαν νὰ παραλάβουν ζωντανὸν ἐκ τῆς μάχης, τοῦ ὁποίου ἐφείσθησαν τὴν ζωήν, διότι ἦτο ἰατρός.

Γ. Δ. Κ.

Δάνιελ (Daniel) καὶ *Δάνιελ στοιχεῖον*· βλ. Ντάνιελ.

Δανιὴλ *[Παλ. Διαθ.]*. Ἰουδαῖος προφήτης ἀκμάσας κατὰ τοὺς χρόνους τῆς βαβυλωνίου αἰχμαλωσίας. Κατήγετο ἐξ εὐγενοῦς οἰκογενείας τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα. Τῷ 605 π. Χ. ἀπήχθη μετ' ἄλλων Ἰουδαίων αἰχμάλωτος εἰς Βαβυλῶνα. Ἐκεῖ, ἐκλεγεὶς μετά τινων εὐφυῶν τῆς ἰουδαϊκῆς ἀριστοκρατίας νεανιῶν καὶ μετονομασθεὶς εἰς *Βαλτάσσαρ*, ἐδιδάχθη οὐχὶ μόνον τὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπόκρυφον σοφίαν τῶν Χαλδαίων, χωρὶς οὔτε αὐτὸς οὔτε οἱ τρεῖς ὁμόφυλοι σύντροφοί του νὰ ἀποστῶσι τοῦ πατρίου νόμου. Μεταξὺ τούτων διεκρίθη ὁ Δανιὴλ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ διὰ τὸ ὑπερφυσικόν του χάρισμα τοῦ ἐξηγεῖν ὄνειρα καὶ ὁράματα καὶ διὰ τὴν σοφίαν του ἐν γένει. Ἐξηγήσας ὄνειρά τινα τοῦ βασιλέως Ναβουχοδονόσορρς πραγματοποιηθέντα, ἐξησφάλισε μέγα ἀξίωμα ἐν τῷ κράτει ὄχι μόνον εἰς ἑαυτὸν ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἑταίρους αὐτοῦ Ἀνανίαν, Μισαὴλ καὶ Ἀζαρίαν. Τὴν δύναμιν αὐτοῦ κατώρθωσε νὰ ἀνανεώσῃ ὁ Δανιὴλ ἐξη-

Ὁ τάφος τοῦ Δανιὴλ εἰς Σοῦσα.

γήσας εἰς τὸν βασιλέα Βαλτάσσαρ τὴν μυστηριώδη γραφὴν «Μανή, Θεκέλ, Φαρές», ἣν εἶδεν ἐκεῖνος κατὰ τὴν διάρκειαν δείπνου παρατεθέντος ὑπ' αὐτοῦ εἰς τοὺς μεγιστᾶνας καὶ ἣν ὁ Δανιὴλ ἐξήγησεν ὡς ἑξῆς: Μανή=ἐμέτρησεν ὁ Θεὸς τὴν βασιλείαν σου καὶ ἐπλήρωσεν αὐτήν· Θεκέλ=ἐστάθη ἐν ζυγῷ καὶ εὑρέθη ὑστεροῦσα· Φαρές=διῄρηται ἡ βασιλεία σου καὶ ἐδόθη Μήδοις καὶ Πέρσαις», ἅτινα καὶ ἐπραγματοποιήθησαν τὴν αὐτὴν νύκτα, δολοφονηθέντος τοῦ Βαλτάσσαρ καὶ τοῦ Μήδου Δαρείου ἀναδειχθέντος εἰς βασιλέα τῆς Βαβυλῶνος (*Δανιὴλ* Ε' 1 ἑξ.). Ἐπί τε τοῦ Δαρείου καὶ τοῦ Κύρου τὸ κῦρος καὶ ἡ δύναμις τοῦ Δανιὴλ ὑπῆρξαν μέγιστα, παρὰ τὰς διαβολὰς τῶν φθονούντων αὐτὸν αὐλικῶν, δι' ὧν ἐρρίφθη μὲν οὗτος εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων, ἀλλὰ θείᾳ χάριτι ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ σῶος (κεφ. ΣΤ'). Περὶ τοῦ τέλους τοῦ Δανιὴλ ἔχομεν ἀβεβαίας εἰδήσεις. Ἐν Σούσοις δεικνύεται ὁ τάφος αὐτοῦ.

Τὸ ὄνομα τοῦ Δανιὴλ φέρει ἓν τῶν βιβλίων τῆς Π. Διαθήκης, ὅπερ ἐν μὲν τῇ ἑβραϊκῇ Βίβλῳ κατατάσσεται ἐν τοῖς λεγομένοις *ἁγιογράφοις* (Κεθουβείμ), ἐν δὲ τῇ ἑλληνικῇ (τῶν Ο') ἐν τοῖς ἔργοις τῶν μεγάλων λεγομένων προφητῶν. Φέρεται δὲ τὸ βιβλίον τοῦτο ὑπὸ τρεῖς μορφάς: 1) τὴν τοῦ μασοριτικοῦ κειμένου (ἑβραϊστὶ καὶ ἀραμαϊστί)· 2) τὴν τῶν Ο' καὶ 3) τὴν τοῦ Θεοδοτίωνος (ἑλληνιστί). Ἀπὸ τοῦ μασοριτικοῦ κειμένου ἐλλείπουσι 4 τεμάχια, ἅτινα εὑρίσκομεν ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς μεταφράσεσιν, ἤτοι: α') ἡ ἱστορία τῆς Σωσάννης, β') ἡ προσευχὴ τοῦ Ἀζαρίου, γ') ὁ ὕμνος τῶν τριῶν παίδων ἐν τῇ καμίνῳ καὶ δ') ἡ ἱστορία τοῦ Βὴλ καὶ τοῦ δράκοντος. Τὸ ἐν τῇ ἑλληνικῇ Βίβλῳ παρατιθέμενον κείμενον τοῦ Δανιὴλ εἶναι τὸ τοῦ Θεοδοτίωνος, ὅπερ ἤδη ἐν τῇ παλαιᾷ Ἐκκλησίᾳ εἶχε παρευδοκιμήσει ἐνταῦθα τὸ τῶν Ο' τοσοῦτον, ὥστε ὁ Δανιὴλ τῶν Ο' νὰ σῴζεται μόνον ἐν τῷ Χισιανῷ λεγομένῳ κώδικι. Ἐκτὸς τῶν εἰρημένων (δευτεροκανονικῶν λεγομένων) τεμαχίων, τὸ βιβλίον τοῦτο σύγκειται ἐκ 12 κεφαλαίων ἀπαρτιζόντων δύο μέρη, ὧν τὸ μὲν α' (κεφ. 1—6) περιέχει τὰς ἀνωτέρω ἐκτιθεμένας διηγήσεις περὶ τοῦ Δανιήλ, τὸ δὲ β' (7—12) περιέχει ὁράματα αὐτοῦ περί τε τοῦ ἐγγὺς τοῦ ἀπωτάτου μέλλοντος τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου. Ἐνῷ ἐν τῇ παλαιᾷ Ἐκκλησίᾳ

Digitized by Google

οὐδεμία εἶχε διατυπωθῆ ἀμφιβολία περὶ τῆς δανιηλείου καταγωγῆς τοῦ βιβλίου, κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ὑπεστηρίχθη ἡ σήμερον παρὰ τοῖς διαμαρτυρομένοις ἐπικρατοῦσα γνώμη τοῦ νεοπλατωνικοῦ Πορφυρίου (ἀποθανόντος τῷ 304 μ. Χ.), καθ' ἣν τὸ βιβλίον τοῦτο (ὅπερ θεωρεῖται ὡς ἡ πρώτη ψευδεπώνυμος δῆθεν ἀποκάλυψις) ἐγράφη κατὰ τοὺς μακκαβαϊκοὺς χρόνους. Κυρίως σκανδαλίζουσι τοὺς ὀρθολογιστὰς ἑρμηνευτὰς αἱ λεπτομέρειαι τῶν προφητειῶν τοῦ βιβλίου καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἐξιστορούμενα θαύματα. Ἀλλ' οὔτε ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς γενέσεως τοῦ βιβλίου, οὔτε ὡς πρὸς τὸ γλωσσικὸν ἔχει εἴπει τὴν τελευταίαν λέξιν ἡ ἐπιστήμη. Μέχρις οὗ δὲ συμβῇ τοῦτο, δικαιοῦταί τις νὰ δέχηται τὴν ἐμμέσως διὰ τῶν πορισμάτων τῆς βαβυλωνιολογίας πιστοποιουμένην ἱστορικότητα τῶν διηγήσεων τοῦ βιβλίου καὶ τὴν πολλαχῶς τεκμηριουμένην δανιήλειον καταγωγὴν καὶ αὐτῶν τῶν ὁραμάτων αὐτοῦ, τοὐλάχιστον κατὰ τὴν βάσιν. Τέλος σημειωτέον, ὅτι ἡ ἐπίδρασις τοῦ βιβλίου ἐπί τε τὸν ἰουδαϊκὸν καὶ τὸν χριστιανικὸν κόσμον ὑπῆρξε μεγίστη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Αἱ εἰσαγωγαὶ εἰς τὴν Π. Δ. καὶ τὰ εἰς τὸν Δανιὴλ ὑπομνήματα τῶν *Keil* (1869), *Marti* (1901), *Riessler* (1902), *Jahn* (1904), *Göttsberger* (1928), ἔνθα καὶ πλήρης βιβλιογραφία. Ἐπίσης *W.Baumgartner* Das Buch Daniel (1926).

Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΗΣ

—**Δανιὴλ** *ἅγιοι*. Ἐν τῷ Ἁγιολογίῳ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας ἀναγράφονται μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο οἱ ἑξῆς ἅγιοι:

—1) ***Δανιὴλ μάρτυς***. Εἷς τῶν δώδεκα μαρτύρων τῶν ἐπὶ Διοκλητιανοῦ τῷ 290 μαρτυρησάντων, ὧν ἡ μνήμη ἀναγράφεται ἐν τῷ μηναίῳ τὴν 16 Φεβρουαρίου (βλ. λ. Μάρτυρες *δώδεκα οἱ ἐν Καισαρείᾳ*).

—2) ***Δανιὴλ μάρτυς***. Οὗτος μετὰ τοῦ Ἀντωνίου, τοῦ Λέοντος καὶ τοῦ Μαυρικίου ἡγεῖτο τῶν ἐν Νικοπόλει τῇ κατὰ τὸν Πόντον ἐπὶ Λικινίου τῷ 315 μαρτυρησάντων, ὧν ἡ μνήμη ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 10 Ἰουλίου (βλ. λ. Μάρτυρες *τεσσαράκοντα πέντε*).

—3) ***Δανιὴλ μάρτυς***. Εἷς τῶν δέκα πέντε μαρτύρων τῶν ἐν Τιβεριουπόλει (Στρουμμίτζῃ) τῆς Μακεδονίας ἐπὶ Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου μαρτυρησάντων, ὧν ἡ μνήμη ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 28 Νοεμβρίου (βλ. λ. Μάρτυρες *δέκα πέντε ἐν Τιβεριουπόλει*).

—4) ***Δανιὴλ ὁ Στυλίτης***. Ἐγεννήθη ἐν Μαραθᾷ τῆς Μεσοποταμίας ἐπὶ Λέοντος τοῦ Α' (457—474). Ἐν παιδικῇ ἡλικίᾳ εἰσελθὼν εἰς μοναστήριον ἐγένετο μοναχὸς καὶ διέπρεπεν ἐν τῇ ἀσκητικῇ πολιτείᾳ. Ὑπὸ τῆς φήμης τοῦ μεγάλου ἀσκητοῦ Συμεὼν τοῦ Στυλίτου ἑλκυσθείς, μετέβη πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ, ηὐλογήθη ὑπὸ τούτου, ἐκεῖθεν δὲ ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Ἀνατολίου (449—458) ἐγκατεστάθη ἐν τῷ ναῷ Μιχαὴλ τοῦ ἀρχιστρατήγου καὶ μετὰ ταῦτα κτίσας ὑψηλὸν στῦλον ἐχρησιμοποίει αὐτὸν ὡς κατοικίαν του, ἐξ οὗ ἔλαβε καὶ τὴν ἐπωνυμίαν *Στυλίτης*. Ἀπὸ τοῦ ὕψους δὲ τοῦ στύλου ἐκείνου ὁ Δανιὴλ πολλὴν παρεῖχε πνευματικὴν ὠφέλειαν εἰς τοὺς συρρέοντας Χριστιανοὺς καὶ τοσαύτην φήμην ἀπέκτησεν, ὥστε ἐπιφανεῖς ἄρχοντες καὶ ἱεράρχαι καὶ πατριάρχαι καὶ βασιλεῖς εὐλαβῶς προσήρχοντο πρὸς αὐτόν, ἵνα ἀκούσωσι τοὺς θείους λόγους του καὶ τύχωσι τῆς εὐλογίας του. Ὁ βασιλεὺς Λέων, στερεώσας τὸν κίονα τοῦ Δανιήλ, ἤγειρε περὶ αὐτὸν μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομὰς καὶ ναὸν καὶ μοναστήριον. Ὅτε δὲ τῷ 475 κατέλαβε τὸν βασιλικὸν θρόνον ὁ ἀδελφὸς τῆς βασιλομήτορος Βηρίνης Βασιλίσκος, ὅστις ὑποστηρίζων τοὺς αἱρετικοὺς μονοφυσίτας δι' ἐγκυκλίου ἀπεκήρυττε τὰς πράξεις τῆς ἐν Χαλκηδόνι Δ' Οἰκουμενικῆς συνόδου, ὁ Δανιὴλ «τοῦ στύλου ἀποβὰς δι' ἔνθεον ζῆλον Ἀκακίῳ τῷ πατριάρχῃ συνεκκλησίασε καὶ παραλαβὼν τοὺς μοναχοὺς ἐξῆλθε πρὸς Βασιλίσκον καὶ μετὰ πολλῆς παρρησίας αὐτῷ διελέχθη». Οὕτω δ' ὁ Βασιλίσκος ὑπὸ τῶν λόγων τοῦ ὁσίου πεισθεὶς ἐξέδωκεν ἀντεγκύκλιον, δι' ἧς ἠκύρου τὴν προτέραν αὐτοῦ ἐγκύκλιον. Φθάσας δ' εἰς ἡλικίαν ὀγδοήκοντα ἐτῶν καὶ προϊδὼν τὸν θάνατόν του, ὁ ὅσιος ἀπεχαιρέτησε διὰ συγκινητικωτάτου λόγου τοὺς μαθητάς, ἐκοινώνησε τῶν ἀχράντων μυστηρίων ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ πατριάρχου Εὐφημίου καὶ παρέδωκε τὴν ψυχήν του πρὸς τὸν Κύριον. Ἡ μνήμη του ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 11 Δεκεμβρίου μετὰ βιογραφίας καὶ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας, ἧς τὸν κανόνα ἐποίησεν Ἰωσὴφ ὁ ὑμνογράφος.

—5) ***Δανιὴλ ὅσιος, ὁ ἐν Θάσῳ***. Ἐν Θάσῳ γεννηθεὶς κατὰ τὸ β' ἥμισυ τοῦ Η' αἰῶνος καὶ ἐκ παιδικῆς ἡλικίας εἰς τὰ θεῖα ἀφοσιωθείς, ἵδρυσε κατὰ τοὺς χρόνους Λέοντος Ε' τοῦ εἰκονομάχου (813—820) μοναστήριον εἴς τι παρὰ τὴν Θάσον νησύδριον, Γραμβοῦσαν καλούμενον, ὅπου πολλοὶ ἐκ τῶν πέριξ προσῆλθον ἀσκούμενοι ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν μοναχικὴν πολιτείαν. Ὅτε δὲ ὁ μέγας Ἰωαννίκιος, ἐκ Βουλγαρίας ἐπιστρέφων, διῆλθε καὶ διὰ τῆς Θάσου κατευθυνόμενος εἰς Λῆμνον, ὁ Δανιὴλ προσκολληθεὶς εἰς αὐτὸν ἤθελε νὰ μένῃ διαρκῶς παρ' αὐτῷ. Ἀλλ' ὁ Ἰωαννίκιος, γνωρίζων πόσον ὠφέλιμος ἦτο εἰς τοὺς συμμοναστάς του ὁ Δανιὴλ καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους Χριστιανούς, οἵτινες ἐξ ὅλης τῆς Θάσου καὶ ἐκ τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης συνέρρεον εἰς τὴν μονήν του, ἵνα ἀκούωσι τὰ σοφὰ διδάγματά του, ἔπεισε τὸν Δανιὴλ νὰ ἐπανέλθῃ καὶ συνεχίσῃ τὸ ἐν τῇ μονῇ θεάρεστον ἔργον του. Ἐπανελθὼν λοιπὸν εἰς τὸ νησύδριον ὁ Δανιὴλ καὶ μετὰ μείζονος ζήλου τὸ ποιμαντορικὸν ἔργον του συνεχίσας, ἀπέθανεν ἐν βαθεῖ γήρατι μετὰ τὸ 840. Ἡ μνήμη του ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 12 Σεπτεμβρίου, ἀκολουθίαν δὲ ποιηθεῖσαν παρὰ Ἰακώβου μοναχοῦ καὶ διορθωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἐν τῇ σκήτῃ τοῦ Κουτλουμουσίου πνευματικοῦ Γρηγορίου τοῦ Ρυμπακίδου, συνεξέδωκε μετὰ τοῦ βίου τοῦ Δανιὴλ ὁ Κ. Δουκάκης ἐν τῷ Μεγάλῳ Συναξαριστῇ τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου (σελ. 136—149).

Ἐν δὲ τῷ ρωμαϊκῷ Ἁγιολογίῳ ἀναγράφονται μὲ τὸ αὐτὸ ὄνομα οἱ ἑξῆς ἅγιοι:

—1) ***Δανιὴλ ἐπίσκοπος*** Κατὰ τὸ α' ἥμισυ τοῦ ΣΓ' αἰῶνος ἐν Ἀγγλίᾳ ζῶν ὁ μοναχὸς Δανιὴλ κατεστάθη ὑπὸ τοῦ ἁγίου Δουβριτίου πρῶτος ἐπίσκοπος ἐν Bangor τῆς Οὐαλίας, ἔνθα καὶ ἵδρυσε μοναστήριον. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται, ἀλλαχοῦ μὲν τὴν 11 Σεπτεμβρίου, ἀλλαχοῦ δὲ τὴν 23 Νοεμβρίου καὶ ἀλλαχοῦ τὴν 1 Δεκεμβρίου.

—2) ***Δανιὴλ ἀναχωρητὴς καὶ μάρτυς***. Οὗτος ἔζη ἐν Gironne τῆς ἐν Ἱσπανίᾳ Καταλωνίας κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα, ἐξ αὐτοῦ δ' ὠνομάσθη μοναστήριόν τι καλογραιῶν, ἐν ᾧ ὑπάρχουσι τὰ λείψανά του. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 24 Ἀπριλίου.

—3) ***Δανιὴλ μάρτυς***. Ἐπὶ νομισμάτων ὡς στρατιώτης εἰκονιζόμενος ὁ Δανιὴλ οὗτος τιμᾶται ὡς πολιοῦχος πολλῶν τῆς Ἰταλίας πόλεων (Lodi, Trevise, Carrara κλπ.), ἀλλ' ἄγνωστον ἂν ἐπὶ Καρόλου τοῦ μεγάλου κατὰ τὸν Η' αἰῶνα ἢ πρότερον ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 22 Ἀπριλίου.

—4) ***Δανιὴλ μακάριος***. Μοναχὸς τοῦ τάγματος τῶν Κιστερκιων (Cisterciens) ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Villivrs ἐν Βραβάντῃ τοῦ Βελγίου κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα. Τιμᾶται ὡς ἅγιος καὶ ἡ μνήμη του ἑορτάζεται ὑπὸ τοῦ τάγματος αὐτοῦ τὴν 26 Δεκεμβρίου.

—5) ***Δανιὴλ μάρτυς***. Μοναχὸς Φραγκισκανός, ἐστάλη ὑπὸ τοῦ ἱδρυτοῦ τοῦ τάγματος ἁγίου Φραγκίσκου τῆς Ἀσίζης τῷ 1227 εἰς Ἀφρικήν, ὅπως κηρύξῃ τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τοὺς Μωαμεθανοὺς τῆς χώρας ταύτης. Παραλαβὼν λοιπὸν τοὺς μοναχοὺς Ἄγγελον, Δονούλιον, Λέοντα, Νικόλαον, Οὐγολῖνον καὶ Σαμουὴλ ἀπεβιβάσθη εἰς Ceuta τοῦ Μαρόκκου καὶ εὐθὺς ἤρχισε τὸ ἔργον του. Ἀλλὰ μετά τινας ἡμέρας συλληφθέντες καὶ οἱ ἑπτὰ οὗτοι ἱεραπόστολοι ὑπὸ Μαροκκηνῶν ἀπεκεφαλίσθησαν. Τὰ λείψανα αὐτῶν συλλεγέντα ὑπὸ Χριστιανῶν ἀπεστάλησαν εἰς Ἱσπανίαν, αὐτοὶ δὲ ἐνεγράφησαν εἰς τὸ ρωμαϊκὸν Μαρτυρολόγιον ὑπὸ τοῦ πάπα Λέοντος τοῦ Ι' τῷ 1516 καὶ ἡ μνήμη των ἑορτάζεται τὴν 13 Ὀκτωβρίου.

—6) ***Δανιὴλ μάρτυς***. Ἐκ Γερμανίας καταγόμενος καὶ ἐν Βενετίᾳ εἰς τὴν ἐμπορίαν ἀσχολούμενος, εἰσῆλθεν εἰς τὸ τάγμα τῶν Βενεδικτίνων μοναχῶν Camaldules κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Τῷ 1411 δολοφονηθεὶς ἐνεγράφη εἰς τοὺς μάρτυρας τῆς πίστεως καὶ ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 31 Μαρτίου.

Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

—**Δανιὴλ** *Ἀλεξάνδροβιτς*. Ἡγεμὼν τῆς Μόσχας γεννηθεὶς ἐν Νιβγκορὸντ τῷ 1249 καὶ ἀποθανὼν ἐν Μόσχᾳ τῷ 1304. Οὗτος εἰσήγαγε φιλικῶς τοὺς Ταττάρους εἰς τὴν Μόσχαν, αὐτοὶ ὅμως εἰσελθόντες διήρπασαν καὶ ἐπυρπόλησαν συνοικίας τινὰς αὐτῆς. Κατὰ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Λιθουανῶν εἰς τὴν Ρωσίαν τῷ 1285 συνηνώθη μετὰ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων τῆς Ρωσίας πρὸς ἀπόκρουσιν αὐτῶν. Γενομένου μεγάλου δουκὸς τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀνδρέου Ἀλεξάνδροβιτς ὁ Δανιὴλ ἐπεζήτησε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς ἡγεμονίας του, ὡς ἐκ τούτου ἀνεφύη μεταξὺ αὐτῶν διχόνοια ἡ ὁποία κατέληξεν εἰς ἀποχώρησιν τοῦ Δανιὴλ εἰς μοναστήριον. Ὁ Δανιὴλ ἐμεγάλυνε τὸ ἀξίωμα τῶν ἡγεμόνων τῆς Μόσχας καὶ ἀφῆκε μνήμην ἡγεμόνος ἀγαθοῦ, δικαίου καὶ σώφρονος.

Θ. Β.

—**Δανιήλ**, *Ἀντιοχείας* πατριάρχης. Ἐγεννήθη ἐν Χίῳ, ὑπηρέτησεν εἰς τὸ πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως ὡς πρωτοσύγκελλος, καὶ ἐχειροτονήθη αὐτόθι μητροπολίτης Δαμασκοῦ τῇ 6 Αὐγούστου 1767. Αὐθημερὸν μετετέθη εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον Ἀντιοχείας, διευθύνας αὐτὸν μέχρι τῆς 15 Δεκεμβρίου 1791, ὅτε παρῃτήσατο καὶ ἀπῆλθεν εἰς Χίον, ὅπου καὶ ἀπέθανεν. Ἠγωνίσθη κατὰ τῶν ἀπὸ Ρώμης προπαγανδῶν, ἀλλ' εὗρε καιρὸν καὶ τὰ μέσα ν' ἀνακαινίσῃ τὸν ἐν Δαμασκῷ σαθρωθέντα πατριαρχικὸν ναόν, καὶ τὴν περιώνυμον παρὰ τοῖς ἐν Συρίᾳ ὀρθοδόξοις γυναικείαν μονὴν Σαηδανάγιας.

Μ. Ι. Γ.

—**Δανιὴλ** *ὁ Γαβραῖος*. Λόγιος ἱερομόναχος γεννηθεὶς τῷ 1740 ἐν Δημητσάνῃ τῆς Γορτυνίας. Ἀφοῦ ἐσπούδασεν ἐν Σμύρνῃ ἐπανῆλθεν εἰς Βυτίναν, ὅπου μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Παρθενίου τῷ 1782 ἀνέδειξαν εἰς ἀνωτέραν σχολὴν τὸ ἐν τῇ πολίχνῃ ταύτῃ γραμματοδιδασκαλεῖον τὸ ἱδρυθὲν ὑπὸ τοῦ Γ. Λάσκαρι, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἐδίδαξεν ἐπὶ τεσσαρακονταετίαν περίπου, μέχρι τοῦ 1821, ἀναδείξας ἀξίους μαθητάς. Τῇ εἰσηγήσει τῶν δύο ἀδελφῶν ἡ περιουσία τῆς σχολῆς ηὐξήθη διὰ γενναίας ἀρωγῆς τοῦ Δ. Παπαρρηγοπούλου καὶ ἐπροστατεύθη διὰ πατριαρχικοῦ συγιλλίου. Ὁ Δανιὴλ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Παρθενίου ἀπήρτισεν ἐκ σημειώσεων τὴν ἀκολουθίαν τοῦ πολιούχου τῆς Βυτίνης ἁγίου Τρύφωνος, ἥτις καὶ ἐξεδόθη (ἐν Ἀθήναις 1853 μετὰ συντόμου εἰσαγωγῆς περὶ τῆς ἐν Βυτίνῃ σχολῆς).

Λ. Ν. Π.

—**Δανιὴλ** *ὁ Μάγνης*. Ἐν Ἁγίῳ Λαυρεντίῳ τῆς Θεσσαλίας γεννηθεὶς τῷ 1769 ἐδίδαξε πρῶτος αὐτὸς ἐν τῇ σχολῇ τοῦ χωρίου τούτου, ἱδρυθείσῃ κατὰ τὸ 1816. Κατόπιν δὲ μεταβὰς εἰς Κωνσταντινούπολιν διηύθυνε τὴν Μεγάλην τοῦ Γένους Σχολὴν κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1853—1854 καὶ ἀπέθανε τῷ 1856.

Ε. Γ. Π.

—**Δανιὴλ** *ὁ Πρωτοψάλτης*. Ἐν Τυρνάβῳ τῆς Θεσσαλίας γεννηθεὶς κατὰ τὸ α' ἥμισυ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ἐγένετο μαθητὴς ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ μουσικῇ Παναγιώτου τοῦ Χαλάτζογλου καὶ ὡς λαμπαδάριος συνέψαλλεν ἐν τῇ Μ. Ἐκκλησίᾳ μετὰ τοῦ περιωνύμου μουσικοδιδασκάλου καὶ πρωτοψάλτου Ἰωάννου, ὃν καὶ διεδέχθη κατόπιν. Διακεκριμένος μουσικὸς ὁ Δανιήλ, ἐφημίζετο διὰ τὸ εὔφωνον αὐτοῦ, τὸ εὐσχημον ἐν τῷ ψάλλειν καὶ τὴν ἀκριβῆ, ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀλλοιώσεως, ἀπόδοσιν τῶν μουσουργημάτων τῶν διαφόρων μουσικοδιδασκάλων. Διὰ τοῦτο δ' ὁ πατριάρχης Σωφρόνιος ὁ ἀπὸ Ἱεροσολύμων, ἱδρύσας ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν Β' μουσικὴν σχολὴν τῷ 1776, εἰς τὸν Δανιὴλ ἀνέθηκε τὴν διεύθυνσιν αὐτῆς. Ὁ Δανιὴλ ἐμελοποίησεν ὕμνους, κρατήματα ἐκτεταμένα καὶ ἔντεχνα, δοξολογίαν εἰς ἦχον βαρύν, πολυέλαιον εἰς ἦχον δ', δέκα μαθήματα τοῦ Μαθηματαρίου, χερουβικὰ εἰς ἦχον α', β' καὶ γ', κοινωνικὰ εἰς διαφόρους ἤχους καὶ πολλὰ ἄλλα, ἀπέθανε δὲ κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1789.

Ε. Γ. Π.

—**Δανιὴλ** *Ρωμάνοβιτς*. Ρῶσος ἡγεμὼν καὶ βασιλεὺς τῆς Γαλικίας (1261—1266). Υἱὸς τοῦ ἡγεμόνος Ρωμανοῦ, τὸν ὁποῖον οἱ Βυζαντινοὶ χρονογράφοι ἀποκαλοῦσι μέγαν αὐτοκράτορα πάσης τῆς Ρωσίας, ἦτο βρέφος ὅταν ἀπέθανεν ὁ πατήρ του, ἐκηδεμονεύετο δὲ ὑπὸ τῆς μητρός του. Οἱ Γαλικιανοὶ ὤμοσαν πίστιν εἰς τὸν τετραετῆ παῖδα. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον χρόνον ὁ Ρούριξ, ὅστις εἶχε καρῆ μοναχός, ἀποβαλὼν τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν Κιέβου, ἐξεστράτευσε δὲ κατὰ τῆς Γαλικίας, ἐλπίζων ὅτι ἡ νηπιότης τοῦ Δανιὴλ θὰ ἐπέτρεπεν εἰς αὐτὸν εὐχερῆ τὴν κατάληψιν τῆς ἡγεμονίας ταύτης. Οἱ εὐπατρίδαι τότε τῆς Γαλικίας, ὅπως ἀπομακρύνωσιν ἐνδεχόμενον πόλεμον μετὰ τοῦ Ρούριξ, ἀπεφάσισαν τὴν παράδοσιν εἰς αὐτὸν τοῦ Δανιήλ. Ἀλλ' ἡ μήτηρ του ἔφυγε νύκτωρ ἐκ τῶν ἀνακτόρων καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν Κρακοβίαν. Τῷ 1211, ὅτε εἰσέβαλον οἱ Οὔγγροι καὶ οἱ Πολωνοὶ εἰς Γαλικίαν, ἀνεκηρύχθη ἐκ νέου ὁ Δανιὴλ ἡγεμὼν αὐτῆς. Ἀλλὰ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀνηλικιότητος ἡ Ρωσία ἐγένετο τὸ θέατρον σειρᾶς ἐμφυλίων πολέμων καὶ οὐγγρικῶν καὶ πολωνικῶν ἐπεμβάσεων. Ὁ Δανιὴλ ἐτέθη ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῶν εὐπατριδῶν, οἵτινες, θεωροῦντες ἐμπόδιον τὴν μητέρα του εἰς τὰς αὐθαιρεσίας των, τὴν ἠνάγκασαν ν' ἀπέλθῃ ἐκεῖθεν. Ὁ Δανιὴλ ἐνηλικιωθεὶς ἐπέδειξε μεγάλην ἀνδρείαν, ἐν μέσῳ δὲ τῆς κρατούσης συγχύσεως καὶ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου κατήγαγε πλείστας νίκας καὶ ἐκυρίευσε πολλὰς πόλεις τῶν ἀντιπάλων του, οὐδεὶς δὲ τῶν Ρώσων ἡγεμόνων, πλὴν τοῦ Βλαδιμίρου, εἰσεχώρησε τοσοῦτον εἰς τὴν Πολωνίαν ὅσον αὐτός. Οἱ εὐπατρίδαι ἐν τῷ μεταξὺ ἐξύφαινον ἀδιακόπως συνωμοσίας κατ' αὐτοῦ, σκοποῦντες νὰ τὸν δολοφονήσωσιν, ἀποκαλυφθέντες ὅμως ηὐτομόλησαν εἰς τοὺς ἐχθρούς του. Ὁ Δανιὴλ ἐπεσκίαζεν ἤδη ὅλους τοὺς συγχρόνους του Ρώσους ἡγεμόνας διὰ τῶν διηνεκῶν ἀγώνων καὶ τῶν ψυχικῶν αὐτοῦ ἀρετῶν. Ἀπὸ τοῦ 1243 ὅμως οἱ Μογγόλοι, εἰσχωρήσαντες εἰς τὴν Ρωσίαν, ὑπεδούλωσαν ταύτην, ὁ δὲ χάνος αὐτῶν ἀνηγόρευε τοῦ λοιποῦ τοὺς Ρώσους ἡγεμόνας, οἵτινες ἀπαλλοτριώσαντες τὰ δικαιώματα τοῦ αὐτονόμου ἔθνους ἔκλινον τὸν αὐχένα ὑπὸ τὸν ταταρικὸν ζυγόν. Οὕτως ἠναγκάσθη καὶ ὁ Δανιὴλ νὰ ἔλθῃ εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ χάνου καὶ νὰ μεταβῇ παρ' αὐτῷ. Συνήντησε τὸν χάνον Βὰτ εἰς τὰ πέριξ τοῦ Ρᾶ καὶ ὡμολόγησεν ὑποτέλειαν εἰς αὐτόν. Ἀπερχόμενος ὅμως τῆς σκηνῆς τοῦ κατακτητοῦ, ἐμελέτα τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς Ρωσίας ἀπὸ τοῦ μογγολικοῦ ζυγοῦ. Βλέπων τὴν ἀδυναμίαν τῆς πατρίδος του ἐσκόπει νὰ ἀναζητήσῃ ἀρωγὴν ἔξω αὐτῆς, ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἑλλὰς κατεπιέζετο δεινῶς ὑπὸ τῶν Ἀράβων, τῶν Τούρκων καὶ τῶν Σταυροφόρων, ἔστρεψε τὰ βλέμματά του πρὸς τὴν Δύσιν, ἧς ἡ Ρώμη ἦτο κέντρον πασῶν τῶν πολι-

Digitized by Google

τικῶν πράξεων. Τῷ 1246 ἀνήγγειλεν εἰς τὸν πάπαν Ἰννοκέντιον, ὅτι ἔστεργεν εἰς τὴν ἕνωσιν τῆς ρωσικῆς Ἐκκλησίας μετὰ τῆς δυτικῆς. Ὁ πάπας ὠνόμασε τοῦτον βασιλέα καὶ ἀγαπητὸν υἱὸν καὶ ἀνήγγειλεν εἰς αὐτόν, ὅτι ἐπέτρεπε τὴν τήρησιν πάντων τῶν ἐθίμων τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, τῶν μὴ ἀντιβαινόντων πρὸς τὴν ρωμαϊκήν. Πρὸς δελεασμὸν δὲ τῆς φιλαυτίας τοῦ Δανιήλ, προέτεινεν εἰς αὐτὸν τὸ βασιλικὸν διάδημα. Ἀλλ' οὗτος ἀπεκρίνετο: «Ἀπαιτῶ στρατὸν καὶ οὐχὶ μάταιον καλλωπισμὸν διαδήματος, ἐφ' ὅσον οἱ βάρβαροι κυριαρχοῦσιν ἡμῶν». Ὁ Ἰννοκέντιος ὑπεσχέθη στρατόν, ὁ δὲ Δανιὴλ ἐν τῇ ἀναμονῇ αὐτοῦ δὲν ἔσπευδε νὰ κηρυχθῇ καθολικός. Παρακινούμενος ὅμως ὑπὸ τῆς μητρός του καὶ τῶν μεγιστάνων, ἐδέχθη νὰ καλέσῃ τὸν πάπαν πατέρα, οὗτινος ὁ ἔξαρχος ἀββᾶς τῆς Μεσσήνης μεταβὰς εἰς Δρογιτσῖνον ἔστεψε τὸν Δανιὴλ βασιλέα ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν εὐπατριδῶν καὶ τοῦ λαοῦ. Ἀλλ' οἱ στρατοὶ τοῦ πάπα οὐδαμοῦ ἐφαίνοντο καὶ ὁ Δανιήλ, ἀποβαλὼν τὸ προσωπεῖον, ἀπηρνήθη τὰς μετὰ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας σχέσεις του. Ἐξέσπασε τότε κατ' αὐτοῦ ἡ ὀργὴ τοῦ πάπα Ἀλεξάνδρου Δ', ὅστις τὸν ἠπείλει ὅτι τὸ ἀνάθεμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸ κοσμικὸν ξίφος ἦσαν ἕτοιμα πρὸς τιμωρίαν τοῦ ἀγνώμονος. Οὗτος ὅμως, ἰσχυρὸν ἤδη ἔχων στρατόν, ἐχλεύαζε τὸ μῖσος τοῦ πάπα, φυλάσσων δ' αὐστηρῶς τὰ δόγματα τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἀπεδείκνυεν ὅτι ἡ ὑποτιθεμένη ἕνωσις αὐτῆς μετὰ τῆς λατινικῆς δὲν ἦτο εἰμὴ μόνον πολιτικὸς δόλος. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ χάνου (1257) ὁ Δανιὴλ ἀπεπειράθη ν' ἀποσείσῃ τὸν μογγολικὸν ζυγόν, ἐμψυχούμενος δὲ ὑπὸ τῶν Πολωνῶν καὶ τῶν Οὐγγρων ἐκηρύχθη πολέμιος τοῦ νέου χάνου τῶν Μογγόλων. Οὐδεμίαν ὅμως λαβὼν βοήθειαν παρ' αὐτῶν ἠναγκάσθη νὰ μετριάσῃ τὴν πολεμικήν του ὁρμήν.

Πρὸς πύκνωσιν τῶν κενῶν, ἅτινα ἐδημιούργησαν οἱ Μογγόλοι εἰς τὸν πληθυσμὸν τοῦ βασιλείου του, ἐκάλεσε Γερμανούς, Ἀρμενίους καὶ Ἰουδαίους, εἰς οὓς παρεχώρησε πλείστας προνομίας. Τοῦ μέτρου τούτου οἰκονομικὸν μὲν ἐπακολούθημα ὑπῆρξεν ἡ τεραστία ἀνάπτυξις τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας, ἐθνογραφικὸν δὲ ἡ εἰς Γαλικίαν εἰσαγωγὴ τοῦ ἰουδαϊκοῦ στοιχείου, φειδωλοτάτου μὲν καὶ καρτερικοῦ, ξένου ὅμως πρὸς τὴν κρατοῦσαν ἐθνότητα. Ὡς ἐκ τούτου ἀπετέλεσεν ἰδιαίτερον λαὸν ἐν μέσῳ τοῦ ρωσικοῦ. Ὁ Δανιὴλ ἀπεβίωσε φέρων τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως καὶ ἐτάφη εἰς Χόλμ. Θ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

— **Δανιὴλ** *Σινωπίτης*. Οὗτος ὑπῆρξεν ἔπαρχος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀναστασίου Β'. Κατὰ τὸ ἔτος 714 ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ὡς πρεσβευτὴς πρὸς τὸν καλίφην τῶν Ἀράβων Οὐαλὶδ διὰ νὰ ὑποβάλῃ εἰς αὐτὸν προτάσεις εἰρήνης, ὁ πραγματικὸς ὅμως σκοπὸς τῆς ἀποστολῆς ἦτο ἄλλος. Ἐπειδὴ ἐλέγετο ὅτι ὁ καλίφης, ἐπωφελούμενος ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν ἀνωμαλίαν καὶ ἀδυναμίαν τοῦ βυζαντιακοῦ κράτους, ἡτοιμάζετο νὰ καταφέρῃ καίριον κτύπημα κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ πρὸς τοῦτο ἠσχολεῖτο εἰς τὴν παρασκευὴν μεγάλων πεζικῶν καὶ ναυτικῶν δυνάμεων, ὁ Ἀναστάσιος ἀνέθεσεν ἐμπιστευτικὴν ἀποστολὴν εἰς τὸν Δανιήλ, ἵνα ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῶν προτάσεων εἰρήνης κατορθώσῃ νὰ ἐξακριβώσῃ τὰς σκέψεις τοῦ καλίφου καὶ τὰς πολεμικὰς παρασκευάς του. Ὁ Δανιὴλ κατώρθωσε νὰ πραγματοποιήσῃ τὸν μυστικὸν σκοπὸν τῆς ἀποστολῆς καὶ ἐπανελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπεβεβαίωσεν ὅλας τὰς περὶ πολεμικῶν παρασκευῶν τῶν Ἀράβων πληροφορίας ὡς ἀληθεῖς. Τοιουτοτρόπως ὁ Ἀναστάσιος ἐπρόλαβε νὰ προβῇ εἰς ὁμοίας ἀντιπαρασκευάς, διὰ τῶν ὁποίων ἔμελλε μετ' ὀλίγον νὰ σωθῇ ἐκ τοῦ ἀραβικοῦ κινδύνου ἡ Κωνσταντινούπολις καὶ ὅλος ὁ χριστιανικὸς κόσμος. Α. Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

— **Δανιὴλ** *Φιλιππίδης* βλ. λ. Φιλιππίδης *Δανιήλ*.

— **Δανιήλ**. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω, ἀναφέρονται ἐπίσης οἱ ἑξῆς ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα κληρικοί:

1) *Δανιὴλ μοναχός*. Ἄγνωστον πόθεν καταγόμενος καὶ πότε ἀκμάσας, ἴσως ὀλίγον πρὸ τοῦ Θ' αἰῶνος, ἦτο μοναχὸς ἐν τῇ παρὰ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν μονῇ τῆς Ραϊθοῦ καὶ συνέγραψε «Βίον ἐν ἐπιτομῇ τοῦ μακαρίου Ἰωάννου καθηγουμένου τοῦ ἁγίου ὄρους Σινᾶ, τοῦ συγγραψαμένου τὴν ἁγίαν Κλίμακα», ὅστις προτάσσεται τῆς ἐκδόσεως τῆς Κλίμακος τῆς γενομένης τῷ 1883 ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ Σωφρονίου Ἐρημίτου. Ἄλλος δὲ εἶναι ὁ «Δανιὴλ μοναχὸς τῆς μονῆς Ραϊθοῦ», ὁ βιβλιογράφος κώδικός τινος ἀποκειμένου ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσείῳ. Ε. Γ. Π.

2) *Δανιὴλ μπὰρ Κατινᾶ*. Ἰουδαῖος διδάσκαλος ἀνήκων εἰς τοὺς ἐν Βαβυλῶνι Ἀμορραίους καὶ ἀκμάσας κατὰ τὸν Γ' αἰῶνα. Τὸ ὄνομά του ἀναφέρεται εἰς διάφορα μέρη τοῦ τε ἱεροσολυμιτικοῦ καὶ τοῦ βαβυλωνιακοῦ Ταλμούδ. Γ. ΕΛ.

3) *Δανιήλ*, Ρῶσος ἡγούμενος τοῦ ΙΒ' αἰῶνος, ὅστις ἐπισκεφθεὶς τὴν Παλαιστίνην, (1113—1115), ἔγραψε πολλοῦ λόγου ἄξιον ὁδοιπορικόν, τὸ ὁποῖον τῷ 1884 μετέφρασεν εἰς τὴν γερμανικὴν ὁ Leskien ἐν τῷ Ζ' τόμῳ τῆς «Zeitschrift der deutsche Palästinavereins». Ε. Γ. Π.

4) *Δανιὴλ μπὲν Σααντιά*, ἐκ Βαβυλῶνος. Ἰουδαῖος ταλμουδιστὴς ἀκμάσας ἐν Δαμασκῷ κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα. Συνέθεσεν, ἐν εἴδει ἐρωτήσεων, ποικίλας παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν νομολογικῶν ἔργων τοῦ Μαϊμωνίδου, Γιὰδ Χαζακὰ καὶ Σέφερ Χὰ-Μιτσβὼθ, ἃς ἀπέστειλε πρὸς τὸν υἱὸν του Ἀβραάμ. Ἐπετέθη ὡσαύτως ἐναντίον τοῦ Μαϊμωνίδου διὰ τὰς ἐν τῷ «Μωρὲ» φιλοσοφικάς του πεποιθήσεις καὶ δὴ διὰ τὴν ἄρνησίν του περὶ ὑπάρξεως πονηρῶν πνευμάτων. Ἡ τραχύτης τῆς γλώσσης του ἠρέθισε τὸν ἀρχηγὸν τῆς Διασπορᾶς ραββῆ Δαβίδ, ὅστις καὶ τὸν ἀφώρισε διὰ τοῦ νιντούϊ. Μεταμεληθεὶς ὅμως πρὸ τοῦ θανάτου του ὁ Δανιὴλ ἀπηλλάγη τοῦ ἀφορισμοῦ. Γ. ΕΛ.

5) *Δανιήλ*, ἀρχιεπίσκοπος Σέρβος (1290—1362). Οὗτος ἡγούμενος ὢν τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῆς τοῦ Χιλανδαρίου, ἀπέκρουσε γενναίως ἐπιδρομὴν Ἱσπανῶν (Καταλανῶν) τυχοδιωκτῶν κατὰ τὸ 1307, κατόπιν δὲ ἐγένετο ἀρχιεπίσκοπος καὶ συνέγραψεν ἱστορίαν τῶν Σέρβων, σωζομένην ἐν Ἁγίῳ Ὄρει.

6) *Δανιήλ*, μητροπολίτης Σμύρνης καὶ εἶτα Ἐφέσου. Κατὰ τὸ β' ἥμισυ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος ἀκμάσας, μετέβη τῷ 1481 εἰς Παλαιστίνην πρὸς προσκύνησιν τῶν ἁγίων Τόπων καὶ ἐπανελθὼν εἰς Σμύρνην ἔγραψε «Περίοδον τῶν ἁγίων Τόπων» καὶ ἄλλας τινὰς πραγματείας. Ε. Γ. Π.

7) *Δανιήλ*, ἡγούμενος τῆς μονῆς Βράχου ἐν Ἀργολίδι ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Κατήγετο ἐκ τῆς καλαβρυτινῆς οἰκογενείας Ἀσημακοπούλου. Ἐμυήθη ὑπὸ τοῦ Δικαίου εἰς τὴν Φιλικὴν Ἑταιρείαν, ἐχρησιμοποίησε δὲ τὴν φιλίαν του μὲ τὸν πλουσιώτατον ἐκ Κορίνθου Κιαμὴλ βέην διὰ νὰ τὸν πείσῃ νὰ δανείσῃ 100 000 γρόσια εἰς τοὺς χωρικοὺς τῆς Νεμέας, τὰ ὁποῖα ἐχρησιμοποίησε πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ Ἀγῶνος. Μεταξὺ ἄλλων ἵδρυσε καὶ θεραπευτήρια διὰ τοὺς τραυματιζομένους ἐπαναστάτας, πολλὰς προσενεγκὼν ὑπηρεσίας κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ Δράμαλη.

8) *Δανιήλ*, μητροπολίτης ὀλίγον πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως. Μεμυημένος εἰς τὴν Φιλικὴν Ἑταιρείαν, διετάχθη, κατὰ τὰς πρώτας ἀνησυχητικὰς πληροφορίας, νὰ προτρέψῃ εἰς ὑποταγὴν τὸ ποίμνιόν του πρὸς τοῦτο ἐξῆλθεν εἰς ἐπισκοπικὴν περιοδείαν καὶ ἐμφανῶς μὲν ἐνουθέτει διὰ τὸν φόβον τῶν κατασκόπων, κατ' ἰδίαν ὅμως προέτρεπε νὰ ὑπακούουν εἰς τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος. Φυλακισθεὶς καὶ αὐτὸς εἰς Τρίπολιν κατὰ διαταγὴν τοῦ καϊμακάμη Μεχμὲτ-Σαλήχ, ὑπέστη ἐπὶ πολλοὺς μῆνας τὰ πάνδεινα, ἀλλὰ διεσώθη. Ἐξακολουθήσας τὴν τακτικήν του παρέσχε πολλὰς ὑπηρεσίας εἰς τὴν πατρίδα.

9) *Δανιήλ*, μητροπολίτης Λακεδαίμονος περὶ τὰ τέλη τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Διετέλει ἀρχιδιάκονος τοῦ μητροπολίτου Χρυσάνθου, ὅστις, τυφλωθείς, τὸν προεχείρισε τιτουλάριον ἐπίσκοπον. Ἦτο νέος ριψοκίνδυνος, ὁρμητικὸς καὶ πρὸ πάντων ὀργανωτικός. Μὲ τὰ ράσα του ἐπολέμησε γενναιότατα εἰς τὸ Βαλτέτσι καὶ τὰ Βέρβενα. Ἡγωνίζετο δὲ μὲ τὸν σταυρὸν εἰς τὴν χεῖρα διὰ νὰ ἐνθουσιάσῃ τὰ πλήθη. Γ. Δ. Κ.

10) *Δανιὴλ* (Daniel), *Ἰάκωβος-Λουδοβῖκος*. Γάλλος κληρικὸς (1794—1862). Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς θεολογίας καὶ πρύτανις τῆς Ἀκαδημίας τῆς Κάν, τῷ δὲ 1852 ὠνομάσθη ἐπίσκοπος τῆς Κουτάνς. Μεταξὺ ἄλλων ἔγραψε: «Χρονολογικὸν ἐγχειρίδιον παγκοσμίου ἱστορίας» (1831) καὶ «Ἐκλεκτὰ ἀναγνώσματα ἢ τὰ πρῶτα μαθήματα φιλολογίας καὶ ἠθικῆς» (1837). —Ω.

— **Δανιὴλ** (ἡγεμὼν Μαυροβουνίου) βλ. Δανῆλος.

Δανιήλ. Οἰκογένεια Ἀθηναίων ἀγωνιστῶν βλ. Δανίλης.

— **Δανιήλ**, *Θεόδωρος*. Ἀξιωματικὸς τοῦ Π. Ν. γεννηθεὶς ἐν Πειραιεῖ (1877). Καταταχθεὶς εἰς τὸν κλάδον τῶν μηχανικῶν Π. Ν. μετετάχθη (1914) εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν φάρων, τῆς ὁποίας εἶναι τεχνικὸς ὑποδιευθυντής, μὲ βαθμὸν ἀρχιμηχανουργοῦ α' τάξεως. Ἐπενόησε τύπον αὐτομάτου φάρου, ὀνομαζόμενον διὰ τοῦτο «ΘΔ». Συνεργάτης τῆς Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας. Σ. Ε. Λ.

Δανιήλ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς νήσου Πασᾶ τῶν Οἰνουσῶν (βλ. λ. Αἰγαῖον τ. β' σ. 415 γ').

Δανιηλὶς καὶ *Δανηλίς*. Πατρινὴ δέσποινα τοῦ Θ' μ. Χ. αἰῶνος. Ὅτε ἐπὶ Θεοφίλου ὁ Βασίλειος Μακεδὼν κατῆλθεν εἰς Πάτρας ὡς ἱπποκόμος τοῦ ἄρχοντος Θεοφιλίτση (837), συνεδέθη ἐρωτικῶς μετ' αὐτῆς, ἐν χηρείᾳ διατελούσης. Ἀργότερον, ὅτε ὁ Βασίλειος ἐγένετο αὐτοκράτωρ, ἡ Δανιηλὶς μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τοῦ υἱοῦ της κομίζουσα ἀμύθητα δῶρα, ἐν οἷς ἀναφέρονται 500 δοῦλοι, ὧν οἱ 100 εὐνοῦχοι, 100 κεντήτριαι («σκιάστριαι γυναῖκες»), 100 σιδόνιαι πορφυραῖ, λινὰ καὶ μεταξωτὰ ὑφάσματα «ὑπὲρ τὰ τοῦ ἀραχνίου νήματα εἰς λεπτότητα» καὶ τάπης ἱκανὸς νὰ καλύψῃ ὁλόκληρον ἐκκλησίαν. Ὁ Βασίλειος διώρισε τὸν υἱὸν της Ἰωάννην πρωτοσπαθάριον, εἰς αὐτὴν δὲ ἔδωκε τὸν τίτλον τῆς «βασιλομήτορος». Θανοῦσα ἡ Δανιηλὶς κατέλιπε τὴν περιουσίαν της εἰς τὸν Λέοντα τὸν σοφόν, διάδοχον τοῦ Βασιλείου. Π.Ν.Π.

δανὶκ (τὸ) (danic ἢ danik). Μέτρον βάρους χρησιμοποιούμενον ὑπὸ τῶν Ἀράβων διὰ τὴν ζύγισιν τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου, ἀντιστοιχοῦν πρὸς 0,5092 γρ. —Ρ.

δανικός, —ή, —όν ὁ τῆς Δανίας ἢ τῶν Δανῶν: «δανικὸς πολιτισμός», «δανικὴ βιομηχανία, — ἐκπαίδευσις».

— **Δανικὸς πόλεμος** *[Στρατ. Ἱστορ.]*. Ὑπὸ τὸ ὄνομα «Δανικὸς πόλεμος τοῦ 1864» φέρεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὁ διεξαχθεὶς ὑπὸ τῶν Αὐστροπρώσσων καὶ τῶν συμμάχων των Σαξώνων καὶ Ἀννοβερίων ἐναντίον τῶν Δανῶν, ἐν τοῖς δουκάτοις Holstein καὶ Schleswig, ἀπὸ τοῦ Δεκεμβρίου 1863 μέχρι Ἰουλίου 1864. Ἡ γερμανικὴ Δίαιτα ἐξέπεμψε τὴν 22αν Δεκεμβρίου 1863 στράτευμα ἐκ 12.000 (μίαν ταξιαρχίαν Ἀννοβερίων καὶ μίαν Σαξώνων) ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Σάξωνος στρατηγοῦ Hake πρὸς κατάληψιν τοῦ δουκάτου Ὁλσταΐν, συγχρόνως δὲ συνεκέντρωσε 10.000 ἄνδρας ὡς ἐφεδρείαν, ἤτοι μίαν πρωσσικὴν ταξιαρχίαν εἰς Lübech καὶ μίαν αὐστριακὴν εἰς Ἀμβοῦργον. Ἡ κατάληψις τοῦ δουκάτου τούτου ἐγένετο ἀμαχητί, διότι ὁ δανικὸς στρατός, καθ' ὃ ὀλιγαριθμότατος, ἀπεσύρθη ἀμέσως ὄπισθεν τῆς ὀχυρᾶς θέσεως Danewerk καὶ τοῦ ποταμοῦ Schlei, ἐφ' ἧς ἐγκατεστάθη. Κατὰ τὸν ἀμέσως ἐπακολουθήσαντα χρόνον ὁ ὁμοσπονδιακὸς στρατὸς ἐνισχύθη σημαντικῶς, ἀποτελεσθεὶς ἐξ 70.000 ἀνδρῶν, ἤτοι 40.000 Πρώσσων μετὰ 100 πυροβόλων καὶ 20 βαρέων (6η, 13η μεραρχίαι, μεραρχία ἱππικοῦ, ἐφεδρικαὶ τινες μονάδες) ὑπὸ τὸν πρίγκιπα Φρειδερῖκον Κάρολον καὶ 30.000 Αὐστριακῶν μετὰ 50 πυροβόλων (6ον Σ. στρατοῦ, ταξιαρχία ἱππικοῦ, ἐφεδρικαί τινες μο-

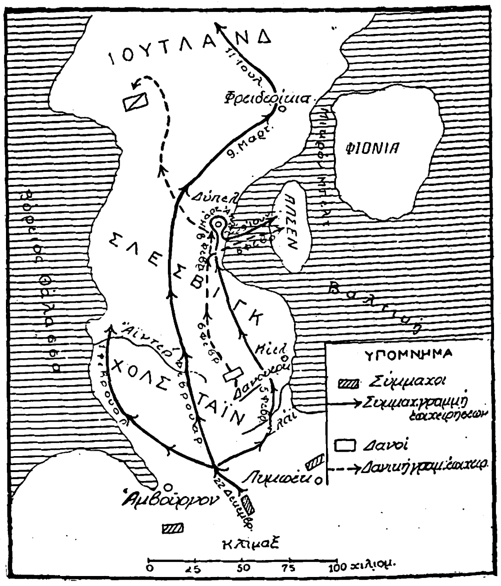

Σχεδιάγραμμα τῶν ἐπιχειρήσεων κατὰ τὸν Δανικὸν πόλεμον τοῦ 1864.

νάδες) ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Gablenz, ταχθέντων ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην διοίκησιν τοῦ Πρώσσου στρατάρχου Wrangel. Ὁ δανικὸς στρατὸς δὲν ἠδυνήθη νὰ συγκεντρώσῃ εἰμὴ μόνον περὶ τὰς 30.000 μετὰ 20 πυροβόλων (ἐξ ταξιαρχίας καὶ μίαν μεραρχίαν ἱππικοῦ) ταχθείσας ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ στρατηγοῦ Meza, πρὸς δ' ἑτέρας 20.000 μετὰ 70 πυροβόλων, αἵτινες ἀπετέλεσαν τὸν φρουριακὸν στρατόν. Περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἰανουαρίου 1864 ὁ ὁμοσπονδιακὸς στρατὸς ἤρχισε προελαύνων κατὰ τῆς δανικῆς ἀμυντικῆς τοποθεσίας τοῦ Δανεούερκ διὰ τριῶν φαλάγγων καὶ κατώρθωσε τὴν προσπέρασιν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Eider τὴν 1ην Φεβρουαρίου κατόπιν μικρῶν ἀγώνων, ἐπὶ δὲ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Σλάϊ τὴν 5ην Φεβρουαρίου, μετὰ σοβαρὰν μάχην δοθεῖσαν τὰς 2αν καὶ 3ην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς παρὰ τὴν Missunde (ἐπὶ τοῦ Σλάϊ, νοτίως τοῦ Κίελ). Οἱ Δανοὶ ἤρχισαν ἀπὸ τῆς 6ης Φεβρουαρίου ὑποχωροῦντες, ἀλλὰ μετὰ πολλῶν δυσκολιῶν, ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι παρηκολουθοῦντο ὑπὸ τῶν Πρώσσων, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι τὸ ἔδαφος ἦτο ὀλισθηρότατον λόγῳ τῶν πάγων· τὴν 8ην Φεβρουαρίου, ἀφοῦ ἀφῆκαν ἀρκετοὺς αἰχμαλώτους, ἔφθασαν εἰς τὸ φρούριον τῆς Düppel καὶ εἰς τὴν νῆσον Alsen, μετὰ συνεχῆ πορείαν 60 ὡρῶν. Τότε μία μεραρχία μετὰ τοῦ φρουριακοῦ στρατεύματος ἀνέλαβε τὴν ἄμυναν τοῦ Δύππελ, ἡ μεραρχία ἱππικοῦ ἀνέλαβε τὴν προκάλυψιν τῆς Ἰουτλάνδης, τὸ δ' ὑπόλοιπον στράτευμα μετέβη εἰς Ἄλσεν. Οἱ Πρῶσσοι ἐπεχείρησαν νὰ ἐκβιάσωσι τὸ φρούριον τῆς Δύππελ διὰ βομβαρδισμοῦ, ἀλλ' ἀποτυχόντες τὸ ἐπολιόρκησαν ἀπὸ τῆς 13ης Μαρτίου. Μετὰ δίμηνον σθεναρὰν ἄμυναν τῶν Δανῶν, καθ' ἣν διεξήχθησαν πολλοὶ ἀγῶνες, οἱ σοβαρότεροι τῶν ὁποίων ἦσαν οἱ

Digitized by Google

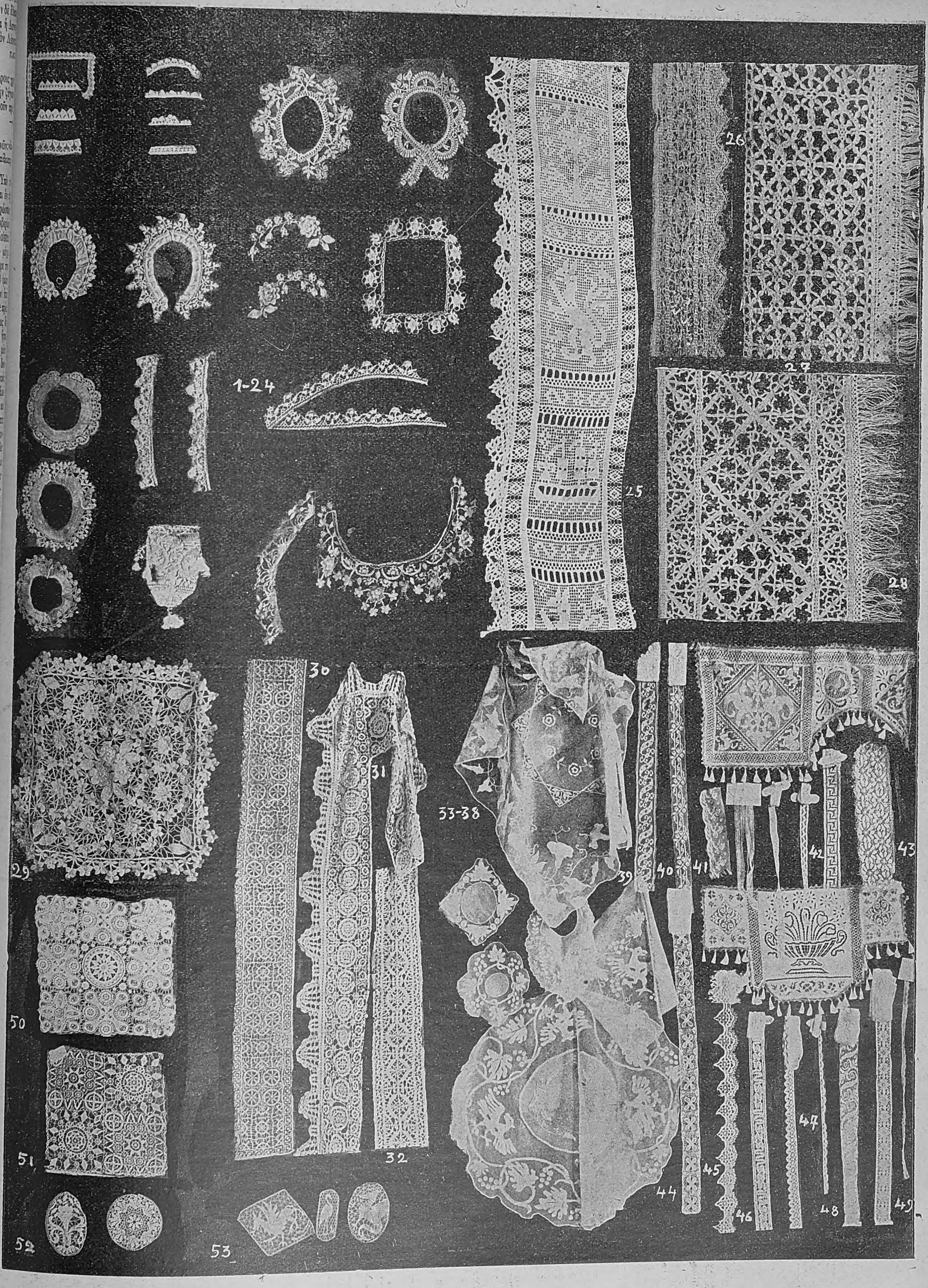

Διάφορα εἴδη δαντελλῶν.

[1—24) Μπιμπίλες Μακεδονίας, Φαρσάλων, Πηλίου Σάμου, Μικρᾶς Ἀσίας, διὰ βελόνης ΙΣΤ' αἰῶνο καὶ ἐφεξῆς. — 25) «Ἀρατζιδέλα» Σκύρου διὰ βελόνης ΙΣΤ' αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς. — 26 Δαντέλλα Μήλου ΙΣΤ' αἰών. — 27) «Χυτὴ» δαντέλλα, Ἀμοργοῦ, Ἀνάφης κτλ. πλοκὴ διὰ τῆς χειρὸς ΙΣΤ' αἰών. — 28) Κύπρου, Κρήτης, Δωδεκανήσων ΙΗ', ΙΘ' αἰών (κατασκευὴ Βενετίας) διὰ βελόνης. — 29) Ἰρλανδίας, σύγχρονος. — 30—31) Κύπρου σύγχρονος (κατασκευὴ Βενετίας). — 32) Κοπανέλια, σύγχρονος. — 33—38) Κατασκευὴ κατ' απομίμησιν δαντελλῶν Ἀγγλίας ἢ Βρυξελλῶν. Τὰ μὲν ἄνθη καὶ οἱ κλῶνοι κεντημένα διὰ τῆς χειρὸς καὶ διὰ τῆς βελόνης, τὸ δὲ τοῦλι ἐφ' οὗ τὰ ἄνθη μηχανοποίητον. —39, 40, 48) Φιλέ, σύγχρονος κατασκευὴ Αἰγίνης, Τήνου, Μυκόνου κτλ. — 41, 43) Βαλανσιὲν διὰ κοπανελίων σύγχρονος κατασκευὴ νήσων καὶ ἐργαστηρίων Ἀθηνῶν. — 42) Ἡ ἐπονομαζομένη κροσὲ (crochet) ἐκ τῆς ἀγκιστροειδοῦς βελόνης διὰ τῆς ὁποίας πλέκεται διαδεδομένη εἰς ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα. — 44) Ἰρλανδίας διὰ crochet. — 45, 46) Μιλάνου διὰ κοπαγελίων. — 47) Κοπανέλια. — 49) Μιλάνου. — 50) Ἰταλίας, κατασκευὴ ἐργαστηρίων Ἀθηνῶν διὰ βελόνης. — 51—53) Κύπρου, κατασκευὴ Βενετίας διὰ βελόνης.]

Digitized by Google

τῆς 22ας Φεβρουαρίου, 17ης καὶ 28ης Μαρτίου, τῆς νυκτὸς 10—11 Ἀπριλίου καὶ 14—15, ἐπηκολούθησεν ἡ παράδοσις (18 Ἀπριλίου). Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ αὐστριακὸν στράτευμα ἔσπευσε καὶ κατέλαβεν ἀπὸ τῆς 9ης Μαρτίου τὴν Φρειδερίκιαν καὶ ταυτοχρόνως ἀπέκλεισε πᾶσαν ἐπικοινωνίαν τοῦ Δύππελ μετὰ τῶν πρὸς βορρᾶν περιοχῶν. Ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ δανικὸς στόλος ἀπέκλεισε τὰ γερμανικὰ παράλια, ὁ αὐστροπρωσσικὸς στόλος ἐπεζήτησε τὴν ἄρσιν τοῦ ἀποκλεισμοῦ τούτου, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσε, καίτοι πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον διεξήγαγε μικροναυμαχίας. Ἐπηκολούθησεν εἶτα ἠρεμία μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων, ἥτις ἐπέτρεψε τὴν ἔναρξιν διαπραγματεύσεων ἐν Λονδίνῳ, αἵτινες ὅμως ἐναυάγησαν. Ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου ἐπανελήφθησαν αἱ ἐπιχειρήσεις ἐκ μέρους τῶν Πρώσσων ἐναντίον τῶν εἰς Ἄλσεν Δανῶν, ταχθέντων ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατηγοῦ Gerlach, τὴν δὲ 29ην δύο πρωσσικαὶ ταξιαρχίαι διεπεραιώθησαν διὰ πλοίων ἐπὶ τῆς νήσου καὶ εὐθὺς ἀμέσως κατέλαβον ταύτην· τὴν 11ην Ἰουλίου αὐστροπρωσσικὸν στράτευμα κατέλαβε τὴν Ἰουτλάνδην, ἐνῷ δὲ προπαρεσκευάζετο ἡ διὰ τοῦ μικροῦ Belt κατάληψις τῆς νήσου Funen (Φιονίας), διεκόπησαν αἱ ἐπιχειρήσεις, διότι ἀπὸ τῆς 1ης Αὐγούστου ἤρχισαν νέαι διαπραγματεύσεις εἰρήνης, καταλήξασαι εἰς τὴν ἐν Βιέννῃ συνθήκην εἰρήνης (30 Ὀκτωβρίου 1864). Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

Δανίλης, *Ἰωάννης*. Εὔπορος Ἀθηναῖος, προστατευόμενος τοῦ Χασεκῆ. Κατὰ τὸν Ἀγῶνα, βαθύγηρως, ἤγειρε τὰ ὅπλα, ἔπεσε δὲ μαχόμενος εἰς τὸν Ἅγιον Γεώργιον τὸν Ἀλεξανδρινόν.

— **Δανίλης**, *Νικόλαος*. Ἀγωνιστής, υἱὸς τοῦ ἀνωτέρω. Ἐσχημάτισε σῶμα 25 χωρικῶν ἐκ τῶν περιχώρων, μὲ τὸ ὁποῖον ἐπολέμησε μέχρι τέλους τοῦ Ἀγῶνος. Ἔπεσε μαχόμενος εἰς Φάληρον τῷ 1827. Πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως ἐμπορεύετο, διέθεσε δὲ μέγα μέρος τῆς κινητῆς του περιουσίας εἰς τὸ κοινὸν ταμεῖον.

— **Δανίλης**, *Σωτήριος*. Ἀγωνιστής, ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, μεθ' οὗ ἐπολέμησεν ἐπὶ πολύ. Ἐνεκλείσθη μετὰ τοῦ Ἰωάννου Γκούρα εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τῷ 1826, τὸν δὲ Δεκέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους ἐφονεύθη κατά τινα ἀψιμαχίαν παρὰ τὸ Σέγκιο (Λόφον τοῦ Φιλοπάππου) πρὸς τοὺς Τουρκαλβανούς, οἵτινες ἐφρούρουν τὸ αὐτόθι ὀρυχθὲν χαράκωμα. Γ. Δ. Κ.

Δανιμαρκία *[Γεωγρ.]* βλ. λ. Δανία.

δάνιος *βαθμὶς στρωμάτων* (Dänische Stufe, Danien) *[Γεωλογ.]*. Ἡ τελευταία τῶν βαθμίδων τῆς νεοκρητιδικῆς ἢ ἀνωτέρας κρητιδικῆς ὑποδιαπλάσεως τοῦ μεσοζωϊκοῦ ἀθροίσματος στρωμάτων. Στρώματα τῆς βαθμῖδος ταύτης εὑρίσκονται ἐν Δανίᾳ καὶ νοτίῳ Σουηδίᾳ (ὑφαλοειδεῖς ἐκ κοραλλίων καὶ βρυοζῴων ἀσβεστολιθικοὶ σχηματισμοὶ τοῦ Faxö τῆς Seeland καὶ τοῦ Limhamn παρὰ τὸ Malmö), εἰς τὰ περιβάλλοντα τὴν λεκάνην τοῦ Σηκουάνα κρητιδικὰ στρώματα (τοπικοὶ πισολιθικοὶ ἀσβεστόλιθοι τοῦ Meudon περιέχοντες τὸ χαρακτηριστικὸν ἀπολίθωμα Nautilus danicus), εἰς τὴν Ρωσίαν, τὴν Προβηγκίαν (ἀσβεστόλιθοι τοῦ Rognac καὶ στικτοὶ ψαμμῖται καὶ ἄργιλλοι μὲ τὸ ἀπολίθωμα *ὑψηλόσαυρον*), Ἰστρίαν καὶ Δαλματίαν (ἀσβεστόλιθοι μὲ μιλιολίνας, ρουδιστὰς καὶ μὲ ἐνστρώσεις σχηματισμῶν γλυκέων καὶ ὑφαλμύρων ὑδάτων). Γεωλόγοι τινὲς κατατάσσουν τὴν δάνιον βαθμῖδα εἰς τὴν παλαιοηώκαινον ὑποδιάπλασιν τοῦ καινοζωϊκοῦ. Γ. Κ. Γ.

Δανίς (Danich). Τοῦρκος ποιητὴς γεννηθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἀποθανὼν ἐκεῖ νέος ἀκόμη τῷ 1830. Ἦτο ὑπάλληλος τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, ἔγραψε δὲ μικρὸν «διβάνιον» (*«διβαντσέ»*). Ν. Μ.

Δανισμένδαι. Δυναστεία κυριαρχήσασα ἐπὶ ἕνα αἰῶνα εἰς τὸ κράτος, ὅπερ ἵδρυσεν ἐν τῇ σημερινῇ Τουρκίᾳ ὁ *Γαζῆ Ἀχμὲτ Δανισμὲντ* μὲ πρωτεύουσαν τὴν Σεβάστειαν. Ἓξ ἡγεμόνες ἀνήκουσιν εἰς τὴν δυναστείαν ταύτην: ὁ Γαζῆ Ἀχμέτ, ὁ Γαζῆ Μεχμὲτ μπὶν Δανισμέντ, ὁ Γιαγῆ Βασὸν ἐμπ-οὺλ-Μουζαφφὲρ Νὶζ μεδδὶν μπὶν-Μεχμέτ, ὁ Γαζῆ Δζεμαλεδδίν, ὁ Ἰβραχὶμ μπὶν-Μεχμὲτ μπὶν-Δανισμὲντ καὶ ὁ Ἐμπ-οὺλ-Φεθᾶ Ἰσμαὴλ μπὶν-Ἰβραχίμ. Ἐκ τούτων ὁ Γαζῆ Μεχμὲτ μπὶν-Δανισμὲντ ἐπολέμησε νικηφόρως κατὰ τῶν Σταυροφόρων πολιορκούντων τὴν Δαμασκὸν (1126).

Κατὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ κράτους τῶν Δανισμένδων, τὰ ἐδάφη αὐτοῦ περιῆλθον εἰς τὸ κράτος τῶν Σελτζουκιδῶν Τούρκων τοῦ Ἰκονίου. Ν. Μ.

Δανισμὲντ *Ἀβδοὺλ μπακῆ* (προφ danichmend). Πέρσης ποιητὴς γεννηθεὶς ἐν Ταμπρὶζ καὶ ἀκμάσας ἐν Βαγδάτῃ, ὁπόθεν ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ σάχου Ἀμπᾶς Μαζῆ εἰς Ἰσπαχὰν ὡς καλλιγράφος. Ὡς τοιοῦτος ἔγραψε τὰς ὡραίας ἐπιγραφὰς τοῦ ἐκεῖ μεγάλου τεμένους. Ν. Μ.

Δανισμὲντ *(Γαζῆ Ἀχμὲτ μπὶν - Ἀλῆ - μπὶν Νασήρ)*. Τουρκομᾶνος ἡγεμών, ἱδρυτὴς τῆς δυναστείας τῶν *Δανισμενδῶν*. Ἦτο στρατηγὸς τῶν Ἀββασιδῶν χαλιφῶν τῆς Βαγδάτης, παρ' ὧν ἔλαβε τὴν ἄδειαν (958) νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὰς χώρας τῶν Βυζαντινῶν καὶ κρατήσῃ δι' ἑαυτὸν τὰς κατακτηθησομένας ἐπαρχίας. Ἐκυρίευσε τὴν Σεβάστειαν τὴν ὁποίαν κατέστησε πρωτεύουσάν του, μεθ' ὃ προήλασε μέχρι Κασταμονῆς. Ἀπέθανε πολιορκῶν τὴν Νεοκαισάρειαν. Ἕνεκα τῶν νικῶν του ἐδόθη εἰς αὐτὸν τὸ προσωνύμιον *Γαζῆ*. Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

δανιστί· ἐπίρρ., εἰς γλῶσσαν δανικήν.

δαννεμορίτης (ὁ) (Dannemorit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτόν, τὸ ὁποῖον εἶναι μαγγανιοῦχος κουμμιγκτονίτης (βλ. λ.), ἀμιαντοειδοῦς συστάσεως. Εὑρίσκεται κυρίως ἐν Σουηδίᾳ. Γ. Κ. Γ.

Δανόπουλος, *Γεώργιος*. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἄργους. Μεμυημένος εἰς τὴν Φιλικὴν Ἑταιρείαν ὑπῆρξε μεταξὺ τῶν δρασάντων πρὸ τῆς 25 Μαρτίου 1821, φονεύσας τὴν 20ὴν τοῦ μηνὸς τούτου Τούρκους διαβαίνοντας διὰ τῶν Δερβενακίων. Μετέσχε διαφόρων περιπετειῶν τοῦ Ἀγῶνος, διεκρίθη κατὰ τὴν ἄμυναν ἐναντίον τοῦ Ἰμβραήμ, ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Καραϊσκάκην εἰς τὴν Ἀττικὴν τῷ 1826—1827 καὶ ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τῷ 1853.

— **Δανόπουλος**, *Δημήτριος*. Πολιτικός, ἀνεψιὸς τοῦ προηγουμένου (1807—1879). Διετέλεσεν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν βουλευτής, τῷ δὲ 1849 διωρίσθη καὶ ὑπουργός. Γ. Δ. Κ.

δάνος (τό)· ἰδιωματ. ἐν Πόντ., (δάνειον ἢ λ. μεσαιωνικὴ ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας).

Δανὸς (ὁ), θηλ. *Δανίς, —ίδος*· τὸ ἐθνικὸν τοῦ *Δανία*.

Δανούβιος *[Γεωγρ.]*. Ἄλλο ὄνομα τοῦ Δουνάβεως (βλ. λ.).

Δανούρδης. Ἐπώνυμον οἰκογενείας Ἀγωνιστῶν. — 1) *Δημήτριος*. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἀθηνῶν. Ἔπεσε μαχόμενος εἰς Κερατσίνιον. Ἦτο εὔπορος κτηματίας καὶ πολὺ μορφωμένος. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ὑποστηριξάντων τὸν Φαβιέρον εἰς τὸν ἀγῶνά του πρὸς τὴν ἀθηναϊκὴν δημογεροντίαν. — 2) *Λεονάρδος*. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Ἠγωνίσθη ἀπ' ἀρχῆς τοῦ Ἀγῶνος καὶ πολλάκις διεκρίθη διὰ τὴν γενναιότητά του. Ἀπέθανεν ἐκ γαγγραίνης μιᾶς πληγῆς του, ἐλλείψει θεραπευτικῶν μέσων, κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀκροπόλεως, τῷ 1827. — 3) *Παῦλος*. Μέλος τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, ἀλλὰ μακρινὸς συγγενής. Ἐφονεύθη τῷ 1822 κατὰ τὴν ἐπελθοῦσαν σύρραξιν τῆς Ἀγορᾶς μετὰ τὴν ἐκκένωσιν τοῦ φρουρίου τῆς Ἀκροπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων. — 4) *Σπυρίδων*. Ἐξάδελφος τοῦ Δημητρίου καὶ Λεονάρδου. Ἔπεσε μαχόμενος κατά τινα ἔξοδον τοῦ Μακρυγιάννη ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως τῷ 1826. Γ. Δ. Κ.

Δάντε (Dante)· βλ. Δάντης.

δάντειος, *—α, —ον*· ὁ τοῦ Δάντου· ‖ ὁ κατὰ τὸν τρόπον τοῦ Δάντου: «δάντειον ὕφος».

δαντέλλα (ἡ), ἢ ***ντανστέλλα*** καὶ ἰδιωματ. ***ταντέλλα***. Πλέγμα ἢ πλεκτὸν ὕφασμα, λεπτότατον, διαφεγγές, ἐκ νήματος ἢ κλωστῶν λινῶν, βαμβακερῶν, μεταξωτῶν, χρυσῶν ἢ ἀργυρῶν. Εἰς τὴν συνηθεστέραν αὐτῆς μορφὴν ἡ δαντέλλα ἔχει σχῆμα ταινίας, ὀδοντωτῆς κατὰ τὴν μίαν πλευρὰν ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα (dentelle, ἐκ τοῦ dent=ὀδούς), χρησιμοποιουμένη ἰδίως ὡς πρόσθετος παρυφὴ ἐνδυμάτων, παραπετασμάτων κ.τ.τ.

— [ΕΓΚΥΚΛ.] Ἡ δαντέλλα, προελθοῦσα ἐκ τοῦ κεντήματος, διαφέρει τούτου ὡς πλεκομένη αὐτοτελῶς διὰ τοῦ νήματος ἢ τῆς κλωστῆς συμφώνως μὲ δεδομένον σχέδιον ἢ ἐπὶ ὡρισμένου ἀποτυπώματος. Διὰ τῆς πλοκῆς τῆς κλωστῆς σχηματίζεται λεπτὸν δίκτυον ἐκ πολυγωνικῶν βροχίδων, αἱ ὁποῖαι διακοσμοῦνται δι' ἐπίσης πλεκτῶν ἀλλὰ μᾶλλον πυκνῶν σχεδίων ἢ καὶ θεμάτων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀνθέων, παραστάσεων διαφόρων σχημάτων, ἀκτίνων καὶ ταινιῶν.

Ἐκ τοῦ τρόπου τῆς κατασκευῆς των διαιροῦνται αἱ δαντέλλαι εἰς μηχανοποιήτους καὶ εἰς χειροποιήτους. Αἱ τελευταῖαι εἶναι αἱ μᾶλλον πολύτιμοι καὶ περιζήτητοι κατασκευάζονται δὲ ἢ τῇ βοηθείᾳ βελόνης κοινῆς ἢ εἰδικῆς ἢ μὲ τὰ «κοπανέλια», καὶ σπανιώτατα διὰ μόνης τῆς χειρός, ἄνευ ἐργαλείου.

Ἱστορία τῆς δαντέλλας. Ἡ χρῆσις τῆς δαντέλλας ἀνάγεται εἰς παλαιοτάτους χρόνους. Εἰς τὴν Βίβλον γίνεται λόγος περὶ παραπετασμάτων ἐκ λεπτοτάτου ὑφάσματος πεποικιλμένου δι' ἀπεικονίσεων Χερουβείμ, αἱ ὁποῖαι ἐκεντήθησαν διὰ βελόνης, ὡς καὶ περὶ ἐσθῆτος διακεκοσμημένης μὲ κεντήματα. Ἐπίσης εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα τὰ διὰ βελόνης κεντήματα ἦσαν περιζήτητα. Εἶναι γνωστὴ ἡ τιμωρία ἣν ἐπέβαλεν ἡ Ἀθηνᾶ εἰς τὴν Ἀράχνην, ἰσχυρισθεῖσαν ὅτι εἶναι ἐπίσης ἐπιτηδεία εἰς τὴν τέχνην τοῦ κεντήματος. Ὁ Ὅμηρος ὁμιλεῖ περὶ πλουσίως κεντημένων πέπλων, τὰ ὁποῖα προσεκόμισεν ἡ Ἑλένη εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς.

Εἰς τὰς ἀνευρισκομένας ἐντὸς τῶν τάφων τῶν Αἰγυπτίων ἐγχρώμους ἀπεικονίσεις διακρίνονται ἐσθῆτες δικτυωταὶ ἔχουσαι κεντήματα εἰς τὰς παρυφὰς διαφόρων χρωμάτων ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. Αἱ γυναῖκες τῶν Φρυγῶν ἦσαν τόσον ἐπιτήδειαι εἰς τὴν κεντητικὴν τέχνην, ὥστε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἀπεκάλουν «φρύγιον» πᾶν ἀξιόλογον κέντημα. Ἀλλὰ καὶ ὁ μεσαίων δὲν ἠγνόησε τὰς λεπτότητας τῆς πολυτελείας αὐτῆς. Αἱ γυναῖκες τῶν Ἀγγλοσαξώνων κατέστησαν κατὰ τὸν μεσαίωνα ὀνομασταὶ διὰ τὴν τελειότητα, τὴν ἐπιδεξιότητα καὶ τὸν πλοῦτον τῶν ὑπ' αὐτῶν κατασκευαζομένων κεντημάτων, εἴτε ἐκ χρυσοῦ, εἴτε ἐξ ἀργύρου. Ἡ φήμη τοῦ opus anglicanum εἶχε φθάσει ἐνωρὶς μέχρι Ρώμης· οἱ βασιλεῖς τῆς Ἀγγλίας προσερχόμενοι ὡς προσκυνηταὶ εἰς τὴν «αἰωνίαν πόλιν» δὲν παρέλειπον νὰ φέρωσι πρὸς τὸν πάπαν δῶρα, ἐνδυμασίας κεντηθείσας ἀπὸ τὰς κυρίας τῆς αὐλῆς των.

Τὸ ἐργόχειρον, τὸ κέντημα, καὶ ἡ δαντέλλα, τὴν ὁποίαν κατεσκεύαζον διὰ κλωστῆς ἐκ μετάξης ἢ χρυσῆς ἢ ἀργυρᾶς, ἦτο ἡ κυριωτάτη ἀσχολία τῶν βασιλισσῶν καὶ τῶν δεσποινῶν τοῦ μεσαίωνος, κατ' αὐτὸν δὲ καὶ τοὺς μετέπειτα χρόνους αἱ μοναχαὶ κατεγίνοντο μετὰ μεγάλης ἐπιτηδειότητος εἰς τὴν κατασκευὴν πολυτελῶν δαντελλῶν.

Ἡ ἐποχή, καθ' ἣν ἀνεφάνη ἡ κυρίως δαντέλλα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καθορισθῇ ἐπακριβῶς. Ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΔ' αἰῶνος ἀναφέρονται ἤδη εἰς τὰ κείμενα δαντέλλαι. Κατὰ τὸ ἔτος δὲ 1390 μνημονεύεται ἡ δαντελλα καὶ εἰς τὴν μεταξὺ τῆς πόλεως Bruges καὶ Ἀγγλίας συνθήκην. Ἔκτοτε ἡ χρῆσις τῶν δαντελλῶν σὺν τῷ χρόνῳ γενικεύεται καὶ ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος μέχρι τοῦ ΙΘ' παρατηρεῖται παγκοσμία μανία κατασκευῆς δαντελλῶν. Εἰς ὅλα τὰ ἔθνη τῆς Εὐρώπης ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐπιβαρύνουν τὴν ἐνδυμασίαν των καὶ τὰ ἐσώρρουχά των μὲ δαντέλλας πολυτελεστάτας. Τὸ παράδειγμα δὲ τῆς μέχρι παραφροσύνης χρήσεως καὶ σπατάλης τὸ ἔδιδον οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ μεγιστᾶνες. Μετὰ τὸν θάνατον τῆς Ἐλισάβετ τῆς Ἀγγλίας εὑρέθησαν εἰς τὴν ἱματιοθήκην της τρεῖς χιλιάδες ἐνδυμασίαι κατάφορτοι ἀπὸ πολυτίμους δαντέλλας. Ὁ Κάρολος Α' τῆς Ἀγγλίας ἔφερε καὶ ἐπὶ τῶν ἐνδυμασιῶν τοῦ κυνηγίου εἰς ἀπιστεύτους ποσότητας πολυτελεῖς χειροποιήτους διὰ βελόνης δαντέλλας. Εἰς χίλια μέτρα ἀνήρχετο τὸ μῆκος τῆς δαντέλλας, ἥτις ἐχρησιμοποιήθη διὰ τὸν στολισμὸν τῶν παρυφῶν δώδεκα περιλαιμίων τοῦ ῥηθέντος βασιλέως καὶ εἰκοσιτεσσάρων ζευγῶν περιχειρίδων του. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν, τὴν Ἱσπανίαν, τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν λοιπὴν Εὐρώπην τόσον οἱ βασιλεῖς, ὅσον καὶ οἱ περιστοιχοῦντες αὐτοὺς εὐγενεῖς, τὸν αὐτὸν μέχρι παραφροσύνης ἐνθουσιασμὸν διὰ τὸν στολισμὸν διὰ δαντελλῶν ἐπεδείκνυον, κατ' ἐπανάληψιν δὲ ἐξεδόθησαν εἰς μάτην διατάγματα πρὸς μετριασμὸν τοῦ κακοῦ καὶ τῆς σπατάλης. Αἱ τιμαὶ τῶν ἐνδυμασιῶν, ἕνεκα τοῦ διὰ πολυτίμων δαντελλῶν διακόσμου των, ἦσαν ἀμύθητοι. Ὑπελογίσθη ὅτι διὰ νὰ ἑτοιμασθῇ ἡ δαντέλλα δι' ἓν ζεῦγος πλουσίων περιχειρίδων ἀνδρὸς τῆς πρὸ τοῦ 1780 ἐποχῆς ἔπρεπε νὰ ἐργασθῇ δεκαπέντε ὥρας καθ' ἑκάστην ἐπὶ δέκα μῆνας μία καλὴ ἐργάτρια.

Κατασκευή. Τὸ ἰδιαιτέρας κατασκευῆς ὕφασμα τοῦτο ἀποτελεῖται ἐξ ὁμοίων ἢ διαφόρων βροχίδων (points, σχῆμα κανονικόν, γεωμετρικόν, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ ὁποίου ἡ περίμετρος διαγράφεται καὶ σχηματίζεται ἀπὸ τὸ χρησιμοποιούμενον νῆμα), κατασκευασθεισῶν διὰ μόνης τῆς πλοκῆς τῆς κλωστῆς, ἄλλοτε ἐπαναλαμβανομένων καὶ ἄλλοτε συμπλεκομένων, ὥστε ν' ἀπαρτισθῇ τελικῶς ἓν σχέδιον ἢ ἓν εἶδος κεντήματος. Ἡ ἁπλουστέρα βροχὶς δαντέλλας εἶναι ἓν τρίγωνον, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται ἀπὸ κλωστὴν προσδεδεμένην εἰς τρία σημεῖα, ἢ ἀπὸ δύο κλωστάς, ἐξ ὧν ἡ μὲν προσεδέθη εἰς δύο σημεῖα, ἡ δ' ἑτέρα εἰς τὰ τρία, ἢ τέλος ἀπὸ τρεῖς, ἐκ τῶν ὁποίων ἑκάστη προσδένεται εἰς δύο κοινὰ σημεῖα. Ἐὰν δύο κλωσταὶ προσδεδεμέναι ἑκάστη εἰς δύο διάφορα σημεῖα διασταυρωθῶσι, θ' ἀποτελέσουν ἕνα σταυρόν, ἐὰν ἑκάστη εἶναι προσδεδεμένη εἰς τρία σημεῖα, ἐξ ὧν τὰ δύο κοινά, θ' ἀποτελέσουν ἓν τετράγωνον καὶ οὕτω καθεξῆς διὰ τὸ πεντάγωνον, τὸ ἑξάγωνον, τὸ ὀκτάγωνον κτλ. Ἀλλὰ διὰ νὰ διατηρήσουν τὰ σχήματα ταῦτα κατὰ τὸ πλέξιμον τὴν μορφήν των, εἶναι ἀναγκαῖον ἡ κλωστὴ νὰ προσδένεται εἰς ἕκαστον τῶν σημείων τῶν ἀποτελούντων τὰς κορυφὰς τῶν γωνιῶν τοῦ σχήματος. Διὰ τοῦτο εἰς τὰς κορυφὰς αὐτὰς πρέπει νὰ τοποθετοῦνται καρφίδες, εἰς τὰς ὁποίας διὰ θηλειᾶς ἢ κόμβου προσδένεται ἡ κλωστή. Εἶναι λοιπὸν ἡ δαντέλλα πλέγμα δικτυωτὸν τελειοποιημένον, λίαν περίπλοκον καὶ ἀπαιτοῦν πολλὴν καὶ ἐπιμελῆ ἐργασίαν, ἥτις καθιστᾷ δυσκολωτέραν τὴν κατασκευὴν τῆς δαντέλλας, ἐξ οὗ καὶ ἡ μεγάλη ἀξία της. Ἰδιαιτέραν σημασίαν διὰ τὴν ἀξίαν τῆς δαντέλλας ἐνέχει ἡ σύλληψις τοῦ εἴδους τῆς βροχίδος καὶ ἡ ἐκτέλεσίς της, δι' ἣν ἀπαιτεῖται μακρὰ πρακτική, μεγάλη προσοχὴ καὶ βαθεῖα γνῶσις τῶν συνδυασμῶν, οὗ παρουσιάζει τὸ ἰδικὸν πλέξιμον.

Digitized by Google

Διάφορα εἴδη δαντελλῶν.

(1) Ἀρζαντάν, δι' ἐλευθέρας βελονιᾶς, ἐποχῆς Λουδοβίκου ΙΕ'.—2) Φλάνδρας, ΙΖ' αἰῶν., διὰ βελόνης καὶ κοπανελίων.—3) Γερμανίας τοῦ ΙΗ' αἰῶνος διὰ βελόνης.—4) Μαλὶν διὰ κοπανελίων.—5) Ἰταλίας τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, διὰ βελόνης.—6) Γυϊπούρ, ἐκ μαύρης μετάξης, κατεσκευασμένη διὰ κοπανελίων.—7) Ἐλευθέρα κατασκευὴ Βρυξελλῶν.—8) Κατασκευὴ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, διὰ βελόνης.—9) Κατασκευὴ διὰ κοπανελίων, ΙΗ' αἰῶνος, καλουμένη Ἀγγλίς.—10) Ἰταλίας τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, διὰ βελόνης.—11) Φιλὲ ΙΣΤ' αἰῶνος.—12) Βενετίας τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος διὰ βελόνης.—13) Ἐλευθέρα κατασκευή. Τὰ μὲν ἄνθη εἶναι χειροποίητα διὰ βελόνης, τὸ δὲ τοῦλι ἐφ' οὗ τὰ ἄνθη μηχανοποίητον.—14) Βενετίας τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, διὰ βελόνης.—15) Δαντέλλα μαύρη τοῦ Σαντιγύ.—16) Ἀλανσὸν διὰ βελόνης, ἐποχῆς Λουδοβίκου ΙΣΤ'.—17) Κολβὲρ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος διὰ βελόνης.—18) Γενούης τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, διὰ βελόνης.—19) Βαλανσιὲν κατεσκευασμένη διὰ κοπανελίων.—20) Κατασκευὴ ΙΣΤ' αἰῶνος διὰ κοπανελίων.—21) Κατασκευὴ ῥόδων διὰ βελόνης τοῦ ΙΗ' αἰῶνος.—22) Ἱσπανική, κατεσκευασμένη ἐκ μετάξης (blonde) διὰ κοπανελίων.—23) Ἀρζαντάν, ἐποχῆς Λουδοβίκου ΙΕ' διὰ κοπανελίων.—24) Βενετίας τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος διὰ βελόνης.

Digitized by Google

Τὰ γνωστότερα εἴδη δαντέλλας. Αἱ μᾶλλον ζητούμεναι καὶ ἐκτιμώμεναι δαντέλλαι εἶναι αἱ διὰ βελόνης χειροποίητοι. Ἐξ αὐτῶν αἱ γνωστότεραι εἶναι ἡ τῆς βροχίδος τῆς Βενετίας (point de Venise) ἡ τῆς βροχίδος τοῦ ῥόδου τῆς Ἀλανσόν, τῆς Ἀρζεντάν, τῆς Γαλλίας, τῶν Βρυξελλῶν, τοῦ Σεδάν. Ἡ δαντέλλα τοῦ εἴδους αὐτοῦ ἀνεφάνη τὸ πρῶτον εἰς τὴν Ἰταλίαν, διὰ τοῦτο καὶ ὅλαι αἱ ἀνωτέρω γενικῶς ὀνομάζονται δαντέλλαι «βροχίδος τῆς Βενετίας». Αὕτη προῆλθεν ἀπὸ τὴν ἄγνωστον σχεδὸν σήμερον δαντέλλαν τῆς reticella, ἡ ὁποία ἀπετελεῖτο ἀπὸ γεωμετρικὰ σχήματα καὶ θέματα καὶ διακοσμητικὰς ἀκτῖνας. Ἡ μᾶλλον πολύτιμος ἀπὸ τὰς δαντέλλας Βενετίας εἶναι ἡ «βροχὶς τοῦ ῥόδου», ἡ ὁποία λέγεται καὶ «βροχὶς Βενετίας μετὰ ῥόδου». Εἶναι λίαν λεπτὴ καὶ ἐλαφροτάτη, ἕκαστον δὲ κόσμημά της, ὡς πέταλον ῥόδου, εἶναι ἐλαφρῶς ἔκτυπον.

Μετὰ τὴν «δαντέλλαν Βενετίας μετὰ ῥόδου», δευτέρα εἰς ἀξίαν ἔρχεται ἡ «βροχὶς Βενετίας» καὶ τρίτη ἡ «χονδρὴ Βενετίας», ἔχουσα τὸ ἐπίπεδον της μετ' ἀκτίνων. Εἰς τὰς ἀνωτέρω πρέπει νὰ προσθέσωμεν τὰς «δαντέλλας Ἀναγεννήσεως», αἱ ὁποῖαι, προελθοῦσαι ἐκ τῆς διὰ βελόνης βενετικῆς, διαφέρουν ὅμως ταύτης, διότι τὰ ἐξ ἀνθέων θέματά των, δηλαδὴ τὸ οὐσιαστικὸν θέμα τοῦ σχεδίου, ἀποτελοῦνται ἀπὸ «γαϊτάνια» συνερραμμένα κατὰ δεδομένον σχέδιον (ἀχνάρι) καὶ συνδέονται διὰ ταινιῶν ἢ καὶ διὰ «βελονιῶν» διαφόρων εἰδῶν.

Αἱ μᾶλλον διαδεδομέναι καὶ συνήθους χρήσεως πολυειδεῖς δαντέλλαι εἶναι αἱ κατασκευαζόμεναι μὲ τὰ «κοπανέλια»· ἐκ τούτων κυριώτεραι εἶναι ἡ δαντέλλα τοῦ Πουὶ ἢ τοῦ Κλουνί, ἡ τῆς Κραπόνης, τοῦ Μιρενκούρ, ἡ Βαλανσιέν, ἡ τῆς Βραβάντ, ἡ λευκὴ καὶ ἡ μαύρη Σαντιγύ, ἡ τῆς πόλεως Bruges, ἡ τῆς Μαλὶν καὶ ἡ λεγομένη «δούκισσα». Ἀπὸ τὰς δαντέλλας αὐτὰς καλοῦνται εἰδικῶς «γκιποὺρ» (guipures) ὅσαι εἶναι κατεσκευασμέναι διὰ κοπανελίων ὀλίγον χονδροειδῶς. Αὗται ἔχουσι τὸ ἐπίπεδον ἐκ ταινιῶν καὶ ἀκτίνων καὶ τὰ διακοσμητικὰ θέματα ἐκ φύλλων καὶ κλάδων. Λεπταί τινες δαντέλλαι, αἱ ὁποῖαι κατασκευάζονται μὲ κοπανέλια, σφετερίζονται καὶ τὸ ὄνομα «βροχίς». Τοιαῦται εἶναι ἡ τοῦ Μιλάνου, τῆς Γενούης, τῶν Παρισίων καὶ τῆς Ἀγγλίας. Ἡ τελευταία διακρίνεται ἀπὸ τὴν ἐφαρμογήν της ἐπὶ τουλέου καὶ λέγεται «δαντέλλα ἐφαρμογῆς Ἀγγλίας» (application). Εἰς τὴν δαντέλλαν αὐτὴν τὰ μὲν ἄνθη καὶ οἱ κλῶνοι εἶναι κεντημένα διὰ τῆς χειρὸς καὶ διὰ τῆς βελόνης, τὸ δὲ τούλι ἐφ' οὗ τὰ ἄνθη μηχανοποίητον. Εἰς ὅλας τὰς χώρας κατασκευάζονται καὶ δαντέλλαι δι' ἀγκιστροειδοῦς βελόνης (crochet), φέρουν ὅμως τὸ ὄνομα «δαντέλλαι τῆς Ἰρλανδίας», ἐκ τῆς χώρας εἰς ἣν εἰδικῶς ἐπὶ μακρὸν κατεσκευάζοντο. Ἡ «δαντέλλα Ἰρλανδίας» εἶναι στερεὰ καὶ διὰ τοῦτο χρησιμοποιεῖται εἰς πλυνόμενα ῥοῦχα.

Ὑπάρχουν καὶ δαντέλλαι κατασκευαζόμεναι εἰς τὸν ἀργαλειὸν ἢ εἰς τὸ τελάρο, ἐλαφρόταται, ἔχουσαι συνήθως ῥυθμὸν ἀραβικόν. Αἱ δαντέλλαι αὗται εἰς τὸ ἐμπόριον λαμβάνουσι τὸ ὄνομα τῆς χώρας ἐξ ἧς προέρχονται, ἐν τούτοις ἔχουν μεταξύ των πολλὴν ὁμοιότητα.

Ἐκτὸς τῶν εἰρημένων δαντελλῶν κατασκευάζονται γενικῶς σήμερον πανταχοῦ, ἀπό τινος δὲ εἰς τὰς Ἀθήνας, ὑπὸ τῆς βιομηχανίας μηχανοποίητοι δαντέλλαι κατ' ἀπομίμησιν τῶν πολυτίμων χειροποιήτων.

Ἑλληνικαὶ δαντέλλαι. Δαντέλλαι τῆς χειρὸς κατασκευάζονται εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος. Αἱ παλαιότεραι ἐξ αὐτῶν εἶναι στενῶς συνδεδεμέναι μετὰ τῶν διαφόρων τμημάτων τῆς ἐνδυμασίας καὶ ἰδίως τοῦ ὑποκαμίσου. Τοποθετοῦνται ὡς παρυφαὶ τῶν γύρων τῶν ὑποκαμίσων, εἰς τὰς σφηνοειδεῖς ἐγκοπὰς αὐτῶν, συνήθως εἰς τὰ ὑποκάμισα τῶν νησιωτίδων («τ' ἀνοίγματα ἢ οἱ «γρῖποι»), εἰς τὰς πλατείας χειρίδας καὶ εἰς τὰ καλύμματα τῆς κεφαλῆς. Ἐκ τῶν πρὸς στολισμὸν τῆς ἐνδυμασίας δαντελλῶν γνωστότερα εἶναι ἡ «μπιμπίλα», ἥτις συνδυάζεται πρὸς τὰς τῶν παλαιοτέρων χρονολογιῶν, ἃς ἔχομεν περὶ τῶν ἑλληνικῶν ἐνδυμασιῶν (ΙΣΤ' αἰών). Συνηθίζεται εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος καὶ κυρίως εἰς τὴν Μακεδονίαν, Θεσσαλίαν μὲ κέντρον τὸ Πήλιον, Ὕδραν, Ψαρά, Σάμον, εἰς πολλὰς ἄλλας νήσους, εἰς τὴν Δυτικὴν Θρᾴκην, τὰς ἀκτὰς τοῦ Βοσπόρου καὶ τὴν Μ. Ἀσίαν. Χαρακτηρίζεται κατὰ τόπους διὰ διαφόρων ὀνομασιῶν, ὅπως εἰς τὴν Σκῦρον διὰ τῆς φράσεως «κόμπος τῆς βελόνας» ἢ «κόμπος ψαριώτικος» καὶ εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν «κοχάκι». Κατασκευάζεται διὰ τῆς βελόνης ἀπὸ μετάξια λευκὰ ἢ πολύχρωμα καὶ σπανιώτερον ἀπὸ νήματα. Τοποθετεῖται εἰς τοὺς γύρους τῶν ὑποκαμίσων, τὰς χειρίδας, τὰ περιλαίμια καὶ εἰς τὰς ἄκρας τῶν καλυμμάτων τῆς κεφαλῆς πλατυτέρα ἢ στενοτέρα, ἀναλόγως τοῦ πλούτου αὐτῶν, σπανιώτερον δὲ πρὸς στολισμὸν διαφόρων ἄλλων ὑφασμάτων. Αἱ ποικιλίαι τῶν σχεδίων της εἶναι ἄπειροι, διαφέρουσαι κατὰ τόπους, ὅπως καὶ αἱ ὀνομασίαι της, ἐξ ὧν ἀναφέρομεν τὰς μακεδονικάς: «μῆλο» «γλάστρα», «παρά», «ρουμπιέδες», «σταυρό», «κοκκόνες», «μισοφέγγαρο», «χί», «μύγδαλο», «ψήθα», «σίτα», «κόσχινο», «συρματερό» κτλ.· τὰς τοῦ Πηλίου: «μπιμπίλες μὲ τὰ πέντε», «σκούφιες», «μῆλο», «ἀβδέλλα» κλπ.· τὰς τῆς Σάμου: «γάγγελο», «μοσχοκάρφι», «παπαδάκι», «καμαράκι», «κλῆμα», «γιασιμάκι», «γαρύφαλλο», «τριαντάφυλλο», «τῆς μυρτιᾶς τὰ φύλλα» κλπ., καὶ τῆς Νισύρου «καραβολάκια». Εἰς τὰ χωρία τοῦ Πηλίου αἱ γυναῖκες πλέκουν πρὸς μεταπώλησιν «μπιμπίλας», τὰς ὁποίας ἀποστέλλουν εἰς διαφόρους ἀγορὰς καὶ πανηγύρεις.

Ἡ «μπιμπίλα» μὲ τὴν ἐξαφάνισιν τῆς ἐπιχωρίου ἐνδυμασίας βαίνει νὰ ἐκλείψῃ, θεωρουμένη σήμερον ἀπὸ τὰς χωρικὰς ὡς ἀντικείμενον πολυτελείας. Ἀπὸ τὰς πολλὰς ἐργάτιδας τῆς Σάμου μόνον ἐλάχισται ὑπάρχουν, αἵτινες ἀποστέλλουν τὰ προϊόντα των σήμερον εἰς τὴν Ἀμερικήν. Αἱ πρόσφυγες Μικρασιάτιδες καὶ κυρίως αἱ Ἀρμένισσαι ἐξακολουθοῦν νὰ κατασκευάζουν μπιμπίλας τοῦ πήχεος πρὸς μεταπώλησιν διὰ διαφόρους χρήσεις καὶ προορισμούς.

Ἓν ἐκ τῶν συνηθεστέρων εἰδῶν δαντέλλας εἰς πλούσια γραμμικὰ σχέδια εἶναι τὸ κατασκευαζόμενον εἰς τὰς κατ' ἀποστάσεις σφηνοειδεῖς ἐγκοπὰς τοῦ γύρου τῶν ὑποκαμίσων διὰ τῆς βελόνης, ὀνομαζόμενον εἰς Σκῦρον «ἀρατζιδελίσια ἀνοίγματα» καὶ εἰς τὸ Τρίκερι τῆς Θεσσαλίας «ἀχινόματους», «μέριζε» ἢ «ρεντζιδέλες». Τὸ πλουσιώτερα ὅμως καὶ συνθετώτερα εἰς παραστάσεις τοῦ εἴδους αὐτοῦ εὑρίσκομεν εἰς τὴν κατὰ μῆκος τῆς χειρίδος τοῦ λευκοῦ ὑποκαμίσου δαντέλλαν τῶν βοσκῶν τῆς Σκύρου τὴν «ἀρατζιδέλαν» (ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ reticella, ΙΣΤ' αἰών). Αἱ διάφοροι παραστάσεις της γίνονται διὰ τῆς ἀριθμήσεως τῶν κόμβων τῆς βελόνης, ἀναλόγως τῶν ὁποίων λαμβάνει διαφόρους εἰδικωτέρας ὀνομασίας «ἀρατζιδέλα πέντε κομποῦ» «δέκα κομποῦ» κτλ. Ἂν καὶ φέρει ξενικὴν ὀνομασίαν, μολαταῦτα ἔχει ἰδιάζοντα τοπικὸν χαρακτῆρα καὶ ὅλως ἰδιαιτέραν ποικιλίαν εἰς τὰ σχηματοποιημένα θέματα, ἐκ τῶν ὁποίων συνήθη εἶναι «δικέφαλοι ἀετοί», «καράβια μὲ σημαιοστόλιστα κατάρτια», «καβαλλάρηδες», διάφορα πρόσωπα, θηρία, «λεοντάρια», πτηνά, σκεύη «γλάστρες», «μπρίκια», «κλωνάρια», «λουλούδια», κτλ.

Τὸ τελευταῖον εἶδος δαντέλλας, τοῦ ὁποίου γίνεται χρῆσις διὰ τὸν διάκοσμον τῶν ἐνδυμασιῶν, εἶναι τὸ κατασκευαζόμενον διὰ κοπανελίων καὶ χρυσῶν νημάτων: «τὸ χρυσόνημα» ἢ «τὸ ζάφι» καὶ φέρει τὴν ὀνομασίαν «τὰ χρυσᾶ πλεχτὰ στὰ κοπανέλια», ἢ «οἱ φοῦντες». Γίνεται πλατύτερον ἢ στενότερον, ἀναλόγως τοῦ προορισμοῦ του. Τὸ πλατύτερον τῶν δέκα περίπου δακτύλων συναντῶμεν εἰς τὰ καλύμματα τῆς κεφαλῆς, «τὶς μπόλιες» τῶν γυναικῶν μὲ τὰ χαρακτηριστικὰ σχέδια, «τὰ μοσχοκάρφια».

Ἐκ τῶν δαντελλῶν τῶν χρησιμοποιουμένων εἰς τὰ πρὸς διάκοσμον τῆς οἰκίας ὑφάσματα χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ δαντέλλα τῆς Μήλου, κατασκευαζομένη διὰ βελόνης καὶ ἁμιλλωμένη εἰς τεχνοτροπίαν καὶ κατασκευὴν πρὸς τὰς ἀρίστας τῆς Δύσεως, ἔχουσα δὲ ποικιλίαν γεωμετρικῶν σχεδίων καὶ παραστάσεων. Ἕν, ὄχι σύνηθες, ἐπίσης εἶδος πλοκῆς δαντέλλας εἶναι ἡ λεγομένη «χυτή», ἥτις πλέκεται διὰ τῆς χειρὸς ἄνευ βελόνης ἢ ἄλλου ἐργαλείου πρὸς στολισμὸν κυρίως εἰδικῶν σινδονίων «τὰ μπροστοσέντονα», γνωστὴ εἰς τὰς νήσους Ἀμοργόν, Ἀνάφην κτλ.

Ἡ δαντέλλα ὡς βιοτεχνία εἰσήχθη κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τῶν φραγκικῶν μοναστηρίων τῶν νήσων, ὅπου ἠσχολοῦντο εἰς τὴν κατασκευὴν δαντελλῶν προωρισμένων διὰ τὰ ἄμφια τῶν καθολικῶν. Τοιουτοτρόπως ἐξηγεῖται ἡ διάδοσις τῆς δαντέλλας κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα κυρίως εἰς τὰς νήσους, ἥτις εἶναι ὡς πρὸς τὴν τεχνοτροπίαν καὶ τὰ διακοσμητικὰ θέματα πιστὸν ἀντίγραφον δαντελλῶν τῆς Δύσεως. Εἰς τὰς νήσους τῆς Ἑλλάδος ἡ βιοτεχνία τῶν δαντελλῶν ἀκμάζει μέχρι σήμερον (Αἴγιναν, Τῆνον, Μύκονον, Μυτιλήνην, Ζάκυνθον, Λευκάδα)· αἱ γυναῖκες ἀσχολοῦνται εἰς τὰ διάφορα μοναστήρια καὶ κατ' οἶκον εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν δαντελλῶν Ἰρλανδίας, Ἀγγλίας, ἥτις κατασκευάζεται κυρίως εἰς Μύκονον, «φιλέ», «Μιλάν», διὰ κοπανελίων, ὅπως καὶ εἰς τὴν κατασκευὴν διαφόρων ἄλλων δαντελλῶν, εἴτε μὲ «κοπανέλια», εἴτε μὲ τὴν γνωστὴν τεχνικὴν τῆς ἀγκιστροειδοῦς βελόνης (crochet). Εἰς τὴν Κρήτην καὶ ἰδίως εἰς τὴν Κύπρον ἀκμάζει περισσότερον ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος ἡ κατασκευὴ διαφόρων εἰδῶν δαντέλλας καὶ ἰδίως Βενετίας, γνωστῆς εἰς τὰς Ἀθήνας διὰ τῆς ὀνομασίας «κυπραῖικα» καὶ τῆς ὁποίας γίνεται μεγάλη κατανάλωσις εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐπίσης ἐξαγωγὴ εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Εἰς τὰς Ἀθήνας ἀξιολογώτατα ἐργαστήρια παντὸς εἴδους χειροποιήτων πολυτίμων δαντελλῶν εἶναι τὰ ἐργαστήρια τῶν Ἀπόρων Γυναικῶν, τῶν Ἑλληνικῶν Σχολῶν χειροτεχνημάτων καὶ τὸ Ἀμαλίειον Ὀρφανοτροφεῖον. Πολλαὶ τῶν δαντελλῶν τούτων ἁμιλλῶνται πρὸς τὰς ἀρίστας τῶν συγχρόνων εὐρωπαϊκῶν διὰ τὴν τελειότητα τῆς ἐπεξεργασίας, ὑπερέχουσαι δὲ πολλάκις καὶ αὐτῶν.

ΑΓΓ. ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ

δαντελλᾶς (ὁ), θηλ. —οῦ· ὁ κατασκευάζων δαντέλλας, ὁ εἰδικὸς τεχνίτης διὰ τὰς δαντέλλας.

δαντελλωτός, —ή, —ό· ὁ ὅμοιος μὲ δαντέλλαν: «χαρτὶ δαντελλωτό»· || μετφ. ὁ ἔχων περίγραμμα ὅμοιον πρὸς τὸ τῆς δαντέλλας: «δαντελλωτὴ ἀκρογιαλιά».

δαντέσκος (ἐνν. *ἑνδεκασύλλαβος*, ἰταλ. endecasillabo dantesco). Καλεῖται οὕτως ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν μετρικῶν ὁ ἑνδεκασύλλαβος, ὁ φέρων τοὺς κυρίους ῥυθμικοὺ τόνους του ἐπὶ τῆς 4ης καὶ 7ης συλλαβῆς (ἀντὶ τῆς 6ης). Ὠνομάσθη δὲ ἀπὸ τοῦ Δάντου ὁ στίχος οὗτος, διότι περισσότερον καὶ τεχνικώτερον παντὸς ἄλλου μετεχειρίσθη αὐτὸν ὁ ποιητὴς τῆς «Θείας Κωμῳδίας». Ὁ τονισμὸς τῆς περιττῆς συλλαβῆς (τῆς 7ης) καταστρέφει τὸν ἰαμβικὸν ῥυθμὸν τοῦ στίχου (τοῦ ὁποίου οἱ τόνοι κινοῦνται ἐπὶ τῶν ἀρτίων συλλαβῶν) καὶ προσδίδει εἰς αὐτὸν ἀπροσδόκητον κίνησιν ἐκφραστικὴν ψυχικῆς ἀγωνίας. Ὁ αὐτὸς στίχος ἐκφράζει μιμητικῶς καὶ τὸν ῥυθμὸν περιγραφομένων ἀντικειμένων. Ἡ χρῆσις τοῦ στίχου τούτου δέον νὰ γίνεται μετὰ προσοχῆς καὶ ὅλως ἐκτάκτως. Παράδειγμα τοιούτου στίχου τοῦ Δάντου:

e come quei che non lena affannata
uscito fuor del pelago alla riva,

δι' ὧν ἐκφράζεται ἡ ἀγωνία τοῦ κολυμβητοῦ. Ἐκ τῶν ἡμετέρων ποιητῶν πολλοὶ μετεχειρίσθησαν τὸν δαντέσκον, ἀριστοτεχνικῶς δὲ ὁ Σολωμὸς καὶ ὁ Μαβίλης. Π. χ.

Λάμνουν μὲ κάτι κουπιὰ τσακισμένα.
(*Σολωμοῦ* «Λάμπρος»)

ὅπου ὁ ῥυθμὸς μιμεῖται τὴν διὰ σπασμένων κουπιῶν κωπηλασίαν. Ὁμοίως παρὰ Μαβίλῃ:

Φυσάει τ' ἀεψά ι μ' ἀνάλαφρη φόρα
(«Μούχρωμα»)

Καὶ ξεψυχῶντας στὸ φῶς τῆς εἰδῆς σου
(«Ἀνάξιο Β'»).

—Β.

Δάντης (Dante) ***Ἀλιγκιέρι*** Μέγας Ἰταλὸς ποιητής. Ἡ νεωτέρα κριτικὴ ἠμφισβήτησεν ὅλα σχεδὸν τὰ συμβάντα τῆς ζωῆς αὐτοῦ, τὰ μεταδοθέντα ἡμῖν ἐκ πηγῶν συγχρόνων του καὶ πρὸ παντὸς ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Βοκκακίου καὶ τοῦ Τζιοβάννι Βιλλάνι. Οἱ κριτικοὶ ἐφείσθησαν μόνον τῶν παρεμπιπτόντως ἀναφερομένων εἰς τὰ ἔργα αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἡρμηνεύθησαν μὲ προθέσεις μᾶλλον ἀρνητικάς. Ἡ πρώτη ἀντιγνωμία προεκλήθη πέριξ τῆς ἡμερομηνίας τῆς γεννήσεώς του, ἐπὶ τῆς ὁποίας σήμερον ἐπῆλθε συμφωνία, ὅπως τοποθετηθῇ μεταξὺ τῆς 18 Μαΐου καὶ τῆς 17 Ἰουνίου τοῦ ἔτους 1265. Ἡ ἡμερομηνία αὕτη, τὴν ὁποίαν δὲν κατέχομεν ἐξ ἀμέσου πηγῆς, προκύπτει ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι τῷ 1300 ὁ Δάντης ἦτο, ὡς ψάλλει ὁ ἴδιος, «nel mezzo del cammin di nostra vita», ἤτοι, κατὰ τὴν ἰδίαν του θεωρίαν, ἡλικίας τριάκοντα πέντε ἐτῶν· ὁ δὲ μεταξὺ τῶν δύο ἡμερομηνιῶν, ὡς ἀνωτέρω, ὁρισθεὶς χρόνος ἐξάγεται ἐκ τοῦ ἀστρονομικοῦ προσδιορισμοῦ τοῦ ἡλίου εἰς τὸ ζῴδιον τῶν Διδύμων, ὅπερ ἐπεστάτησεν ἐπὶ τὴν γέννησίν του καὶ ἤσκησεν ἐπ' αὐτοῦ τὴν εὐμενῆ ἐπιρροήν του. Οὐδεμία εὔλογος ἀμφιβολία χωρεῖ ἐπὶ τοῦ ὅτι ἐγεννήθη ἐν Φλωρεντίᾳ καὶ ἐβαπτίσθη εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου. Περὶ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας, τῆς πρώτης του μορφώσεως καὶ τῆς πρώτης διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς αὐτοῦ ἐξελίξεως σιωπᾷ τελείως, καθὼς καὶ περὶ τῆς οἰκογενείας του, τῶν γονέων, τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων του. Φαίνεται, ἐν τούτοις, βέβαιον ὅτι τὸ ὄνομα Ἀλιγκιέρι παρήχθη ἐκ τοῦ «Ἀλντίγκερ», ὀνόματος οἰκογενείας γερμανολομβαρδικῆς καταγωγῆς, ἐγκατασταθείσης ἐν Φλωρεντίᾳ πρὸ πολλῶν γενεῶν, ἀλλ' ἥτις, ὡς προκύπτει, οὐδένα τίτλον εὐγενείας ἔφερεν. Ἀντιθέτως, εὐγενὴς ἢ μᾶλλον ἱππότης ἦτο ὁ τρίτος πάππος του Κατσιαγκουίντα, τὸν ὁποῖον παρουσιάζει διὰ μακρῶν ὁμιλοῦντα εἰς τρία ᾄσματα τοῦ Παραδείσου καὶ ὅστις, γεννηθεὶς περὶ τὸ 1090, συμμετέσχε τῷ 1147 τῆς σταυροφορίας τοῦ αὐτοκράτορος Κονράδου Γ' καὶ εὗρε τὸν θάνατον εἰς τὴν Ἁγίαν Γῆν. Ἡ σύζυγός του ἔφερε τὸ ὄνομα Ἀλντιγκέρα, ἐκ τούτου δὲ παρήχθη τὸ ὄνομα τῆς οἰκογενείας τοῦ ποιητοῦ. Περὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ γνωρίζομεν μόνον ὅτι ὠνομάζετο Μπέλλα, ἀλλ' ἀγνοοῦμεν τὴν καταγωγήν της. Ἐκ τοῦ πατρός του, θανόντος περὶ τὸ 1280, ὁ Δάντης ἐκληρονόμησεν ἀρκούντως σεβαστὴν περιουσίαν εἰς οἰκίας καὶ γαίας. Βεβαίως κατὰ τὴν νεανικήν του ἡλικίαν ὁ μέλλων ποιητὴς καὶ φιλόσοφος διήκουσε κανονικῶς ὅλα τὰ μαθήματα τοῦ trivium καὶ quadrivium: γραμματικήν, διαλεκτικήν, ῥητορικήν, ἀριθμητικήν, γεωμετρίαν, μουσικὴν καὶ ἀστρονομίαν, ἅτινα ἀπετέλουν τὸ ἅπαντον τῆς γνώσεως τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἡ μορφὴ καὶ ἡ περιεκτικότης ὅλων τῶν ἔργων του, ἀκόμη καὶ τῶν νεανικωτέρων, δὲν ἀφίνουν οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ἐπὶ τοῦ ὅτι λίαν ἐνωρὶς κατέστη κάτοχος ὅλης τῆς μεσαιωνικῆς γνώσεως. Ἀγνοοῦμεν ὅμως ποῖοι ὑπῆρξαν οἱ διδάσκαλοι αὐτοῦ, ἐξαιρέσει τοῦ Μπρουνέττο Λατίνι, περὶ τοῦ ὁποίου ἔλεγεν ὅτι τὸν ἐδίδαξε «πῶς ὁ ἄνθρωπος καθίσταται ἀθάνατος». Δὲν φαίνεται ὅτι κατὰ τὴν νεότητά του ἐφοίτησεν εἰς πανεπιστημιακὰς σχολάς. Βεβαίως,

Digitized by Google

ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας μετὰ ζέσεως ἐπεδόθη ὄχι μόνον εἰς τὴν θωμιστικὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν καθολικὴν θεολογίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ρωμαϊκὴν ἀρχαιότητα, τῆς ὁποίας ἐνωρὶς ἐμελέτησε τοὺς μεγάλους συγγραφεῖς, πρὸ πάντων τὸν Βιργίλιον, τὸν Τῖτον Λίβιον καὶ τὸν Κικέρωνα. Τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης φαίνεται, ὅτι λίαν περιωρισμένην γνῶσιν εἶχεν, ἀλλ' ἀναμφιβόλως ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἦσαν εἰς αὐτὸν γνωστοὶ ἐκ τῶν λατινικῶν μεταφράσεων, αἵτινες τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐκυκλοφόρουν εἰς τὰ σχολεῖα. Τὸ πλουσιώτατον μυθολογικὸν ὑλικόν, τοῦ ὁποίου ἀφθόνως ποιεῖται χρῆσιν εἰς τὰ ἔργα του, θὰ παρέλαβεν ἐκ τῶν Λατίνων συγγραφέων, ἂν καὶ ἡ ἀναπαράστασις αὐτοῦ προσεγγίζει συχνὰ πρὸς τὸ ἑλληνικὸν πρωτότυπον περισσότερον ἢ αἱ μεταγενέστεραι μεταποιήσεις τῶν μιμητῶν τῶν Ἑλλήνων. Κατὰ τὸ ἔνατον ἔτος τῆς ἡλικίας του συνέβη εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ποιητοῦ ἡ μυστηριώδης συνάντησις μετὰ τῆς Βεατρίκης, τὴν ὁποίαν, ὑπὸ μορφὴν ποιητικὴν καί, κατὰ τὴν ἀντίληψιν πολλῶν κριτικῶν, καθαρῶς φανταστικὴν καὶ συμβολικήν, ἀφηγεῖται εἰς τὴν «Vita nuova». Μετὰ τὴν πρώτην ταύτην συνάντησιν διέρρευσαν ἕτερα ἐννέα ἔτη πρὶν ἢ δυνηθῇ νὰ πλησιάσῃ τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἔρωτός του, κατόπιν δὲ ἑτέρων πάλιν ἐννέα ἐτῶν θλιβερᾶς ἀναμονῆς, ὁ Δάντης ἐπιτυγχάνει τελικῶς τὴν σωτηρίαν τῆς Βεατρίκης. Ἀπέθανεν αὕτη τὴν 9 Ἰουνίου 1290, εἰς ἡλικίαν περίπου εἴκοσι πέντε ἐτῶν.

Ταῦτα καὶ μόνον εἶναι τὰ πραγματικὰ περιστατικά, ἅτινα ὁ ποιητὴς ἀφηγεῖται περὶ τοῦ πρώτου καὶ ὑπερόχου ἔρωτός του. Τὰ λοιπὰ περιστατικά: ὅτι ἡ κόρη ἐκείνη ἦτο θυγάτηρ τοῦ Φόλκο Πορτινάρι, ὅτι συνεζεύχθη τὸν Σιμόνε ντέϊ Μπόρμπι, ἐξ οὐδενὸς ἔργου του τεκμαίρονται, προκύπτουν δὲ μόνον ἐκ τῶν ὑπομνημάτων καὶ τῆς βιογραφίας τοῦ Δάντου, τῆς συγγραφείσης ὑπὸ τοῦ Βοκκακίου καὶ ἐκ τῆς δευτέρας ἐκδόσεως τῶν Ὑπομνημάτων, τῆς ἀποδιδομένης εἰς τὸν Πέτρον Ἀλιγκιέρι, υἱὸν τοῦ ποιητοῦ. Ἡ νεωτέρα κριτικὴ ἀποκρούει ὡς μυθικὰς ὅλας τὰς πληροφορίας ταύτας, εἶναι ἀναντίρρητον ὅμως ὅτι προέρχονται ἐκ τῆς μαρτυρίας ἑνὸς φίλου καὶ ἑνὸς υἱοῦ ποιητοῦ, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶναι νοητὸν πῶς θὰ ἐφεύρισκον ταύτας ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου. Ἀλλὰ καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ ποιητὴς ἠθέλησε νὰ δώσῃ χαρακτῆρα μυστικὸν καὶ συμβολικὸν εἰς τὴν ἀφήγησιν τοῦ πρώτου του ἔρωτος δὲν ἐξασθενίζει, αὐτὸ καθ' ἑαυτό, τὴν ἱστορικότητα τῆς Βεατρίκης, καθὼς καὶ τὸ ὄνομά της καὶ τὴν ὕπαρξίν της, ἅτινα μετεδόθησαν ἡμῖν ὑπὸ μαρτυριῶν τῆς ἐποχῆς του. Ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ μαρτυρίας συνάγεται ὅτι ὁ Δάντης ἠγωνίσθη εἰς τὰς τάξεις τῶν γουέλφων τῆς Φλωρεντίας, ἐναντίον τοῦ γιβελλίνου Ἀρέτσο καὶ κατὰ τῶν ἐξορίστων Φλωρεντίνων συμμάχων τοῦ Ἀρέτσο, παρὰ τὸ Καμπαλντῖνο (1289), ἐπίσης δὲ καὶ εἰς τὴν ἐκστρατείαν κατὰ τῶν Πιζάνων, τὴν καταλήξασαν εἰς τὴν πτῶσιν τοῦ φρουρίου τῆς Καπρόνα.

Μετὰ τὸν θάνατον τῆς Βεατρίκης, διὰ νὰ παρηγορηθῇ ἀπὸ τὴν βαθεῖαν καὶ ἀπέλπιδα ὀδύνην, ἥτις τὸν εἶχε καταλάβει, μᾶς ἀφηγεῖται ὁ Δάντης ὅτι, κατόπιν συναντήσεως μετ' ἄλλης μυστηριώδους γυναικός, ἐβυθίσθη εἰς τὴν σπουδὴν τῆς φιλοσοφίας καὶ πρὸ παντὸς εἰς τὰ ἔργα τοῦ Βοηθίου τόσον, ὥστε ἐξησθένησεν ἡ ὅρασίς του ἐκ τῆς ἐπιπόνου μελέτης. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἤρχισαν αἱ ποιητικαὶ αὐτοῦ ἀλληλογραφίαι μετὰ τοῦ Γκουΐντο Καβαλκάντι, τοῦ Δάντου ἐκ Μαγιάνο, τοῦ Λάπο κλπ. Μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1297 καὶ 1300 ἔχομεν ἐνδείξεις σοβαρῶν οἰκονομικῶν διαταράξεων καὶ φευγαλέων ἐρώτων. Ὁ γάμος του μετὰ τῆς Ντόννα Τζέμμα, τῆς εὐγενοῦς καὶ πλουσίας οἰκογενείας τῶν Ντονάτι, θὰ ἔλαβε χώραν μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1291 καὶ 1296.

Ἐκ τοῦ γάμου τούτου ἀπέκτησε δύο υἱοὺς καὶ δύο θυγατέρας, περὶ τῶν ὁποίων ἔχομεν μερικὰς πληροφορίας· ἰδίᾳ περὶ τῶν υἱῶν, ὡς ἑρμηνευτῶν τῶν ἔργων τοῦ πατρός των. Κατὰ τὸν Βιλλάνι, αἱ σχέσεις τοῦ ποιητοῦ μετὰ τῆς ἰδίας οἰκογενείας του ὑπῆρξαν ἀραιαί, σχεδὸν μηδαμιναί, καθόσον ἦτο τελείως ἀπερροφημένος εἰς τὰς μελέτας καὶ τὰς σπουδάς του. Ἡ πολιτικὴ δρᾶσις τοῦ Δάντου δὲν στερεῖται σπουδαιότητος, δὲν δύναταί τις δὲ ν' ἀρνηθῇ ὅτι τὸν κατεῖχε μεγάλη φιλοδοξία διὰ τὸν δημόσιον βίον καὶ ὅτι ἡ ἐκ τούτου τόσῳ πρόωρος ἀπομάκρυνσις ὑπῆρξε δι' αὐτὸν μεγάλη δυστυχία, τὴν ὁποίαν ἡ μελέτη καὶ ἡ ποίησις δὲν κατώρθωσαν εἰμὴ ἐν μέρει νὰ καταπραΰνουν. Ὅταν ὁ Δάντης ἦτο εἰς ἡλικίαν καὶ εἰς θέσιν νὰ μετάσχῃ τοῦ δημοσίου βίου τῆς πατρίδος του, οἱ γουέλφοι ἐκυριάρχουν ἁπάσης τῆς Ἰταλίας, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Φλωρεντίας, κατὰ δὲ τὸ 1279 ὁ λεγᾶτος καρδινάλιος Λατῖνο τῶν Φραγκισκανῶν ἐπέτυχε νὰ εἰρηνεύσῃ μεταξύ των τὰς ἐν τῇ πόλει φατρίας, αἵτινες ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἶχον βυθίσει τὴν Φλωρεντίαν εἰς τὸ αἷμα καὶ τὴν καταστροφήν. Κατὰ τὸ 1293 ὁ Τζιάνο ντέλλα Μπέλλα εἶχεν εἰσαγάγει τὸν δημοκρατικὸν θεσμόν, διὰ τοῦ ὁποίου ἀπηγορεύετο εἰς τοὺς εὐγενεῖς νὰ συμμετέχουν τῆς ἀνωτάτης διοικήσεως τῆς πολιτείας, τῆς Ἀρχοντείας. Ὁ Δάντης, ἐγγεγραμμένος εἰς τὸ σωματεῖον τῶν ἰατρῶν καὶ τῶν φαρμακοποιῶν, συμμετέχει τῆς διοικήσεως τῆς πόλεως μέχρι τοῦ 1295, ἤτοι εἰς ἡλικίαν εἴκοσι ἐτῶν. Τὴν 6 Ἰουνίου 1295 ἔχει δικαίωμα ψήφου ὡς μέλος τοῦ Ἑκατονταμελοῦς Συμβουλίου καὶ τὴν 14 Δεκεμβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους συμμετέχει τῆς ἐκλογῆς τῶν ἀρχόντων, τῷ 1293 ἀποστέλλεται ὡς ρήτωρ παρὰ τῷ Βονιφατίῳ Η', ἀπὸ δὲ τῆς 15 Ἰουνίου μέχρι τῆς 15 Αὐγούστου κατέχει τὴν θέσιν τοῦ ἄρχοντος. Ἰδοὺ τί γνωρίζομεν θετικῶς ἐκ

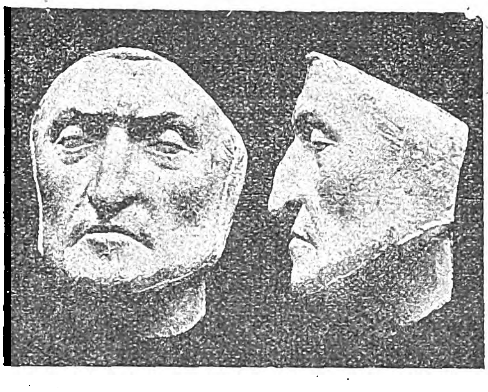

Τὸ προσωπεῖον τοῦ Δάντου.
[Ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ τῆς Φλωρεντίας.]

τοῦ πολιτικοῦ σταδίου τοῦ Δάντου· δὲν ὑπάρχει δὲ τίποτε τὸ θετικόν, τὸ δυνάμενον νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τὰς πολυαρίθμους ἀποστολάς, περίπου δέκα πέντε τὸν ἀριθμόν, τὰς ἀποδιδομένας εἰς αὐτόν.

Κατὰ τὸ ἔτος 1300, ἐκραγεισῶν ἐκ νέου τῶν ἐσωτερικῶν διχονοιῶν ἐν τῇ πόλει, οὐσιαστικῶς ὑπὸ τῶν παλαιῶν κομμάτων τῶν γουέλφων καὶ γιβελλίνων, ἀλλὰ φαινομενικῶς μὲ τὸ ὄνομα τῶν «Λευκῶν» καὶ «Μαύρων», τῶν πρώτων ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τῶν Τσέρκι καὶ τῶν δευτέρων ὑπὸ τοὺς Ντονάτι, ὁ Δάντης προσεχώρησε πρὸς τοὺς «Λευκούς». Οἱ «Μαῦροι» ἐπεκαλέσθησαν τὴν μεσολάβησιν τοῦ Βονιφατίου Η', ὁ ὁποῖος ἀπέστειλεν ἐν Φλωρεντίᾳ ὡς εἰρηνοποιὸν τὸν Κάρολον ντὲ Βαλουά, ὅστις, ἀντὶ νὰ παραμείνῃ ἀμερόληπτος διαιτητὴς μεταξὺ τῶν φατριῶν, ἠνώθη... ἠνόησεν ἀπροκαλύπτως τοὺς «Μαύρους». Ἡ δρᾶσις τοῦ Δάντου ἐξεδηλώθη ἐν τῇ ἐπιθέσει του κατὰ τῆς ραδιούργου πολιτικῆς τοῦ Καρόλου καὶ τοῦ Βονιφατίου καὶ εἰς τὴν προσπάθειάν του ὅπως ἀπομακρύνῃ τὴν ἀνάμιξιν τῆς Γαλλίας εἰς τὰς ἐσωτερικὰς ὑποθέσεις τῆς Φλωρεντίας. Ἕνεκα τούτου δὲ καταστὸς ὕποπτος εἰς τὸ κόμμα, ὅπερ εἶχεν ἀμέριστον τὴν ὑποστήριξιν τῶν Γάλλων, ὑπεχρεώθη νὰ φύγῃ ἐκ Φλωρεντίας περὶ τὰ τέλη τοῦ 1301. Κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ 1302 κατεδικάσθη εἰς διετῆ ἐξορίαν ἐκ Τοσκάνης καὶ εἰς χρηματικὴν ποινὴν πεντακισχιλίων φλωρινίων χρυσῶν (ἐκτὸς τῆς στερήσεως πάντων τῶν πολιτικῶν του δικαιωμάτων), ὡς ἀπατεὼν καὶ καπηλευόμενος τὰ δημόσια ὑπουργήματα. Φαίνεται ὅτι αἱ κατηγορίαι αὗται, ἐγκληματικοῦ χαρακτῆρος, δὲν εἶχον ὡς βάσιν εἰμὴ τὸ πολιτικὸν μῖσος, δὲν ἐλλείπουσιν ὅμως συγγραφεῖς, οἵτινες διερμηνεύουν ὡς ὁμολογίαν τῆς ἐνοχῆς του τὴν περίεργον στάσιν τοῦ Δάντου, περιγράφοντος ἑαυτὸν εἰς τὸν βόθρον τῶν ἀπατεώνων, εἰς τὸ εἰκοστὸν πρῶτον ᾆσμα τῆς Κολάσεως. Κατέχομεν τὰ πρωτότυπα τῶν δύο καταδικαστικῶν ἀποφάσεων, αἵτινες ἐξεδόθησαν κατὰ τοῦ Δάντου. Ἀπὸ τοῦ 1302 μέχρι τοῦ θανάτου του, ἐπισυμβάντος τῷ 1321, ἤτοι ἐπὶ εἴκοσι περίπου ἔτη, ὁ Δάντης ἐπλανήθη ἐξόριστος καθ' ὅλας τὰς χώρας τῆς Ἰταλίας, ἐπίσης δὲ καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν· δὲν φαίνεται δὲ ἀμφίβολον ὅτι ἐπεσκέφθη, τοὐλάχιστον, τοὺς Παρισίους. Θανόντος τοῦ Βονιφατίου Η' τῷ 1303 καὶ διαδεχθέντος αὐτὸν τοῦ Βενεδίκτου ΙΑ', ἐγένοντο, ἐνεργείαις τοῦ καρδιναλίου Νικόλα ντὰ Πράτο, διάφοροι ἀπόπειραι πρὸς ἐπιστροφὴν τῶν «Λευκῶν» ἐν Φλωρεντίᾳ. Ἀλλ' ὁ Δάντης φαίνεται ὅτι ταχέως ἐγκατέλειψε πᾶσαν ἰδέαν κοινῆς δράσεως μετὰ τῶν ἐν ἐξορίᾳ συντρόφων του, ἀποσυρθεὶς εἰς ὑπερήφανον ἀπομόνωσιν. Εὗρε τὸ πρῶτον ἄσυλον ἐν Βερόνᾳ παρὰ τοῖς Σκαλιγκέρι Μπαρτολομέο καὶ Κὰν Γκράντε. Ἀπὸ τοῦ 1304 μέχρι τοῦ 1306 κατῴκησεν ἐν Βολωνίᾳ, ἀσχολούμενος εἰς τὴν μελέτην τῶν νόμων, καὶ περὶ τὸ τέλος τοῦ ἔτους ἐκείνου ἐδέχθη τὴν φιλοξενίαν τοῦ μαρκησίου Μαλασπίνα ἐν Λουνιτζιάνᾳ. Μεταξὺ τοῦ 1306 καὶ τοῦ 1309, μεσολαβεῖ κενὸν εἰς τὰς ἀραιὰς πληροφορίας, τὰς ὁποίας κατέχομεν διὰ τὰς λοιπὰς περιόδους τῆς ζωῆς τοῦ Δάντου. Φαίνεται ὅτι τὸ ταξίδιον εἰς Παρισίους δέον ν' ἀναχθῇ εἰς τὰ ἔτη ταῦτα, ἀλλὰ δὲν ἔχομεν περὶ τούτου βεβαιότητα, ἔτι δ' ὀλιγώτερον περὶ ταξιδίου του ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐν Ὀλλανδίᾳ. Θανόντος τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλβέρτου κατὰ τὸ 1308 καὶ ἐκλεγέντος ὡς διαδόχου του, τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1309, τοῦ κόμιτος Ἐρρίκου τοῦ Λουξεμβούργου ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἐρρῖκος Ζ', ἀνεγεννήθησαν αἱ ἐλπίδες τοῦ Δάντου. Τῇ προσκλήσει τοῦ πάπα Κλημεντίου Ε', ὁ νέος αὐτοκράτωρ κατῆλθεν εἰς Ἰταλίαν τὸ φθινόπωρον τοῦ 1310, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ 1312 ἠδυνήθη νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Ρώμην καὶ νὰ στεφθῇ αὐτοκράτωρ. Κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του ἀπέθανεν ἐν Μπουονκοβέντο, παρὰ τὴν Πίζαν, τὸν Αὔγουστον τοῦ 1313.

Προτομὴ τοῦ Δάντου ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ προσωπείου.
[Ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ τῆς Νεαπόλεως.]

Αἱ μεγάλαι προσδοκίαι τοῦ Δάντου διὰ τὸ ταξίδιον τοῦτο διελύθησαν, πρῶτον ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι δύο διατάγματα ἀμνηστείας, ἐκδοθέντα ὑπὸ τῆς δημοκρατίας τῆς Φλωρεντίας ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ταξιδίου, ἀπέκλειον αὐτὸν ρητῶς, καὶ δεύτερον ἐκ τοῦ ἀπροόπτου θανάτου τοῦ αὐτοκράτορος, ὅστις δὲν τοῦ ἐπέτρεψε νὰ τὸν πλησιάσῃ καὶ νὰ προσπαθήσῃ ὅπως τὸν εἰσαγάγῃ εἰς τὰς πολιτικὰς ἰδέας, ἃς εἶχε συλλάβει δι' αὐτόν, περὶ πραγματικῆς ἐπαναφορᾶς τῆς αὐτοκρατορικῆς ἐξουσίας καθ' ἅπασαν τὴν Ἰταλίαν.

Ἀπὸ τοῦ 1313 μέχρι τοῦ 1321, ἀπολεσθείσης τοῦ λοιποῦ πάσης ἐλπίδος πραγματώσεως τῶν πολιτικῶν ὀνείρων του, ἐξακολουθεῖ νὰ πλανᾶται διὰ τῶν πόλεων τῆς Ρομάνια, τῆς Λομβαρδίας, ριψοκινδυνεύων ἀκόμη καὶ εἰς τὸ ἔδαφος τῆς Τοσκάνης, ἐν μεγάλῃ ἐνδείᾳ καὶ θλίψει. Ἀναφέρει διαμονήν του εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἁγίου Σταυροῦ τῆς Φόντε Βαβελλάνσ, ὁ ἴδιος δὲ ὁμιλεῖ περὶ διαμονῆς του ἐν Λούκκᾳ καὶ περὶ φευγαλέου ἔρωτός του ἐν αὐτῇ μὲ κάποιαν Τζεντούκκα.

Τρία νέα διατάγματα ἀμνηστείας, κατὰ τὸν Ἰούνιον, Σεπτέμβριον καὶ Δεκέμβριον τοῦ ἔτους 1316, ἐξεδόθησαν ὑπὸ τῆς γουελφικῆς κυβερνήσεως τῆς δημοκρατίας, ἀλλ' ὁ Δάντης, κατά τινα παράδοσιν, τὴν ὁποίαν σήμερον ἡ κριτικὴ πιστεύει ὅτι ἀνέτρεψεν, ἠρνήθη ὑπερηφάνως νὰ ἐπωφεληθῇ αὐτῶν. Δὲν γνωρίζομεν ἐπακριβῶς πότε ἐγκατεστάθη ὁριστικῶς ἐν Ραβέννᾳ ἀπολαύων τῆς φιλοξενίας τοῦ Γκουΐντο Νοβέλλο Ντὰ Πολλέντα, ὀλίγας δὲ λεπτομερείας ἔχομεν περὶ τῆς διαμονῆς ταύτης. Φαίνεται ὅτι ὁ θάνατος ἐπῆλθε τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1321 συνεπείᾳ πυρετοῦ, ὁ ὁποῖος τὸν προσέβαλε κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του ἐκ Βενετίας, ὅπου ἐστάλη ἐπὶ εἰδικῇ ἀποστολῇ. Ἡ 14η Δεκεμβρίου 1321 ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Βοκκακίου. Ἐτάφη εἰς τὸν ναὸν τῶν Φραγκισκανῶν τοῦ Σὰν Πιέτρο Ματζιόρε. Τὸ ἑπόμενον ἔτος ὁ Γκουΐντο Νοβέλλο ἐξεδιώχθη τῆς Ραβέννας, μὴ δυνηθεὶς νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ σχέδιόν του ἀνεγέρσεως μεγάλου μνημείου πρὸς τιμὴν τοῦ ποιητοῦ. Τὸ ὑπάρχον μνημεῖον ἀνηγέρθη τῷ 1780 ὑπὸ τοῦ καρδιναλίου Λουΐτζι Βαλέντι Γκοντζάγκα, ἀνεκαινίσθη δὲ τῷ 1865 καὶ τῷ 1876.

Τῷ 1323 ὁ λεγᾶτος καρδινάλιος Βερτράντο ντὲλ Ποτζέττο ἠθέλησε, τῇ ὑποκινήσει τοῦ πάπα Τζιοβάννι ΙΒ', νὰ καύσῃ τὴν σορὸν τοῦ Δάντου ὡς αἱρετικοῦ συγγραφέως τῆς «Μοναρχίας». Ἐπὶ δύο αἰῶνας ἡ Φλωρεντία κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν, ὅπως ἐπανακτήσῃ τὸ λείψανον, ἀλλ' ὅταν, τῷ 1519, ἐφαίνετο ὅτι ἐνεργείαις τοῦ πάπα Λέοντος Ι' ὁ σκοπὸς θὰ ἐπραγματοποιεῖτο, εὗρον κενὸν τὸν τάφον τοῦ Δάντου, τῆς σοροῦ κλαπείσης καὶ ἀποκρυβείσης ὑπὸ τῶν Φραγκισκανῶν. Τὸ 1865, ἔτος τοῦ ἐπισήμου ἑορτασμοῦ τῆς ΣΓ' ἑκατονταετηρίδος, ἐπιστεύθη ὅτι εὑρέθη ἡ σαρκοφάγος ἡ περιέχουσα τὰ ὀστᾶ τοῦ ποιητοῦ, ἐντὸς τοίχου τῆς μονῆς τῶν Φραγκισκανῶν, ἀμφίβολον ὅμως ἂν ἡ ἀνακάλυψις εἶναι αὐθεντική. Τὰ ὀστᾶ ταῦτα ἀνα-

Digitized by Google

παύονται σήμερον εἰς τὸ μαυσωλεῖον τοῦ Σὰν Κρότσε, ἐν Φλωρεντίᾳ.

Τὸ Ἀσματολόγιον. Εἰς τὴν κωδικοποιημένην ἔκδοσιν τῶν ἔργων τοῦ Δάντου, τὸ Ἀσματολόγιον περιλαμβάνει ᾄσματα, ἑξάστιχα, μπαλλάντας καὶ σονέττα, τῶν ὁποίων τινὰ μὲν ἀναφέρονται καὶ ἑρμηνεύονται ἐν τῇ «Νέᾳ Ζωῇ», ἄλλα ἐν τῷ «Συμποσίῳ», ἄλλα ἐν τῇ πραγματείᾳ «De Vulgari Eloquentia», τινὰ δὲ εἰς οὐδὲν ἄλλο ἔργον τοῦ ποιητοῦ ἀναφέρονται. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι ὡς αὐτοτελὴς τόμος τὸ Ἀσματολόγιον συνετέθη ὑπ' ἄλλων καὶ οὐχὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ. Σοβαραὶ διχογνωμίαι προεκλήθησαν σχετικῶς μὲ τὸν χρόνον καὶ τὴν αὐθεντικότητα τῶν συνθέσεων τῶν εἰς οὐδὲν ἄλλο ἔργον συμπεριλαμβανομένων. Οἱαιδήποτε καὶ ἂν εἶναι αὗται, δυνάμεθα μετὰ βεβαιότητος νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὰ λυρικὰ ἐρωτικὰ ᾄσματα, τριάκοντα καὶ ἓν ἐν ὅλῳ, συνετέθησαν μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1283 καὶ 1292, τὰ τρία φιλοσοφικὰ ᾄσματα, τὰ ἀναφερόμενα ἐν τῷ «Συμποσίῳ», μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1295 καὶ 1303 καὶ τὰ πολιτικὰ μεταξὺ τοῦ 1303 καὶ 1306. Κατὰ τὴν πατροπαράδοτον κριτικήν, τὴν μὴ δεχομένην ν' ἀποκλείσῃ τοὺς πραγματικοὺς ἔρωτας ὡς ὑπόστρωμα τῆς λυρικῆς δαντικῆς ποιήσεως, αὕτη διαιρεῖται εἰς διαφόρους περιόδους, προσδιοριζομένας καὶ καθοριζομένας ὑπὸ τοῦ Καρδοῦτσι κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον: ἡ πρώτη εἶναι περίοδος μεταμορφώσεως, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ ποιητὴς διετήρησε τὰς μορφὰς τῶν Γάλλων, Προβηγκιανῶν καὶ Τοσκάνων προκατόχων του. Ἀλλ' ἀμέσως προυχώρησε πρὸς τὴν δευτέραν περίοδον, τὴν ὁποίαν ὁ Καρδοῦτσι ὁρίζει «μυστικήν», καθ' ὅσον ὁ ποιητὴς ἐπιζητεῖ ἐν τῇ θρησκείᾳ καταφύγιον ἐκ τῆς διαταραχῆς καὶ τῆς ἀνησυχίας τοῦ ἐπιγείου ἔρωτος. Ἡ εἰλικρίνεια τοῦ αἰσθήματος ἀποτελεῖ τὴν ριζικὴν διαφορὰν μεταξὺ τῆς δευτέρας ταύτης περιόδου καὶ τῆς πρώτης, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τὴν ὁποίαν αὐτὸς ὁ Δάντης καθορίζει ἐν τῷ Καθαρτηρίῳ, συνδιαλεγόμενος μετὰ τοῦ Μποναντζιούντα ἐκ Λούκκας. Ἡ τρίτη περίοδος, τὴν ὁποίαν ὁ Καρδοῦτσι ὁρίζει ὡς «συμβολικὴν» καὶ «φιλοσοφικήν», ἄρχεται τὴν ἐποχὴν καθ' ἥν, μετὰ τὸν θάνατον τῆς Βεατρίκης, ὁ ποιητὴς συνήντησε μυστηριώδη γυναῖκα, ὡς ὁ ἴδιος ἀφηγεῖται ἐν τῇ «Νέᾳ Ζωῇ». Ἔκτοτε ἤρχισε σειρὰ παροδικῶν ἐρώτων, διὰ τοὺς ὁποίους ἐξιλεοῦται ὁ ποιητὴς ἐν τῷ Καθαρτηρίῳ πρὶν ἢ ἀνέλθῃ εἰς τὸν Παράδεισον. Κατὰ τὸν Καρδοῦτσι, οὔτε ὁ συμβολισμὸς οὔτε ἡ ἀλληγορία ἀποτελοῦν τὸ πᾶν εἰς τὴν δαντικὴν ποίησιν τῆς τρίτης ταύτης περιόδου· τὸ ὑπόστρωμα αὐτῆς ἀποτελεῖ ἀληθὲς καὶ βαθὺ ἐρωτικὸν πάθος. Ἡ νεωτέρα κριτική, ἀκολουθοῦσα καὶ συμπληροῦσα τὰς ἀντιλήψεις τοῦ Γαβριὴλ Ρυσσέττι καὶ τοῦ Ἰωάννου Πάσκολι, τείνει νὰ δώσῃ ἀποκλειστικῶς συμβολικὴν καὶ ἀλληγορικὴν ἔννοιαν εἰς ὅλην τὴν λυρικὴν ποίησιν τοῦ Δάντου, πιστεύει δὲ ὅτι εὗρε τὴν κλεῖδα τῆς ἀλληγορικῆς γλώσσης, διὰ τῆς ὁποίας οὗτος καὶ οἱ σύγχρονοί του ἄλλο δὲν ἔκαμαν εἰμὴ νὰ παραστήσουν ὑπὸ τὴν εἰκόνα ἀγαπηθεισῶν γυναικῶν σύμβολον τῆς «Θείας Σοφίας», ἀντιτιθέμενον πρὸς τὴν νοθευμένην θρησκείαν τῆς διεφθαρμένης καθολικῆς Ἐκκλησίας τοῦ καιροῦ ἐκείνου. Ὡς πρὸς τὴν νεωτάτην ταύτην τάσιν τῶν σπουδαστῶν τοῦ Δάντου, βλέπε τὸ ἔργον τοῦ Λουΐτζι Βάλλι «Ἡ μυστικὴ γλῶσσα τοῦ Δάντου καὶ τῶν πιστῶν τοῦ ἔρωτος» (1928). Δὲν εἶναι δυνατὸν ἐνταῦθα νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὰς λεπτομερείας τῆς θεωρίας ταύτης. Ἀρκοῦμαι νὰ εἴπω, ὡς προσωπικήν μου καὶ ἀναθεωρήσιμον γνώμην, ὅτι ἀναμφιβόλως πολλὰ λυρικὰ ποιήματα τοῦ Δάντου, τῶν συγχρόνων του καὶ τῶν ἀμέσως προκατόχων του, θὰ ἐφαίνοντο σχεδὸν ἀκατανόητα ἂν δὲν κατέφευγέ τις εἰς ἐξήγησιν ἀλληγορικὴν καὶ συμβολικήν, τὴν ὁποίαν, ἄλλωστε, αὐτὸς ὁ Δάντης ῥητῶς ἀπαιτεῖ δι' ὅλην τὴν ποίησίν του, ἀλλὰ καὶ ὅτι, ἐξ ἄλλου, δὲν θὰ ἤμην διατεθειμένος ν' ἀποκλείσω ἀπὸ τὴν λυρικὴν ποίησιν τοῦ 1200 καὶ τοῦ 1300 πᾶν πραγματικὸν καὶ αἰσθηματικὸν στοιχεῖον.

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς καλλιτεχνικῆς ἀξίας, τὸ δαντικὸν Ἀσματολόγιον παρουσιάζει πλείστας ἀνομοιότητας, ἂν δέ, σχεδὸν παντοῦ, αἰσθανώμεθα τὴν μεγάλην δύναμιν τῆς συλλήψεως καὶ ἐκφράσεως, συχνάκις ὅμως συναντῶμεν περιόδους καὶ στίχους σκολιοὺς καὶ τραχεῖς, ὅπερ καθιστᾷ φανερὰν τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ὁ ποιητὴς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δὲν ἦτο ἀπόλυτος κύριος τῆς τέχνης του. Ὡς τελείας συνθέσεις, χορηγούσας πλήρη αἰσθη-

Ὁ Δάντης μετὰ τοῦ Μπρουνέττο Λατίνι καὶ τοῦ Κόρσο Ντονάτι.
[Τοιχογραφία τοῦ παρεκκλησίου τοῦ Μπαργκέλλο ἐν Φλωρεντίᾳ.]

τικὴν ἀπόλαυσιν, ἀνεξαρτήτως πάσης ἀλληγορίας καὶ συμβολικῆς ἑρμηνείας, δυνάμεθα ν' ἀναφέρωμεν τὸ σονέττον, ὅπερ ἀρχίζει: «Tanto gentile e tanto onesta», τὸ ᾆσμα «Donna gentile e di novella etade» καὶ πολὺ ὀλίγας ἄλλας συνθέσεις.

Ἡ «Νέα ζωή». Τὸ σύντομον τοῦτο ἔργον, τὸ ὁποῖον φαίνεται ὅτι εἶναι τὸ πρῶτον ὅπερ ἔγραψεν ὁ Δάντης, ἀποδίδεται εἰς διαφόρους ἐποχὰς ὑπὸ διαφόρων κριτικῶν. Βεβαίως πρέπει νὰ δια-

«*Ὁ Δάντης καὶ τὸ ποιημά του*».
[Τοιχογραφία τοῦ Μικελίνο ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Φλωρεντίας.]

στείλωμεν τὰ περιεχόμενα ἐν αὐτῷ λυρικὰ ποιήματα ἀπὸ τὸ πεζὸν μέρος, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Δάντης ἔδωκεν ἑνότητα εἰς τὰς ποιητικάς του συνθέσεις. Τὰ λυρικὰ δυνατὸν ν' ἀνάγωνται εἰς τὴν περίοδον μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1283 καὶ 1292 (ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω), ἀλλ' ἡ ἑνοποίησίς των εἶναι δύσκολον νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι ἔγινε πρὸ τῆς παρελεύσεως ἔτους τοὐλάχιστον ἀπὸ τοῦ θανάτου τῆς Βεατρίκης, ἤτοι τῷ 1295. Θέμα τοῦ ἔργου τούτου εἶναι ἡ μικρὰ ἐκείνη ἐρωτικὴ ἱστορία, τῆς ὁποίας ἔδωκα τὰ ἐξέχοντα σημεῖα εἰς τὴν παράγραφον τὴν σχετικὴν μὲ τὴν ζωὴν τοῦ Δάντου. Ἡ ἀφήγησις, τόσον εἰς τὸ πεζόν, ὅσον καὶ εἰς τὸ ἔμμετρον μέρος, ἐξελίσσεται κατὰ τρόπον τόσῳ ἀόριστον καὶ ἀκαθόριστον, ὥστε δίδει λαβὴν εἰς τὴν ὑπόθεσιν ὅτι πρόκειται περὶ τελείως φανταστικοῦ θέματος, στερουμένου καὶ τῆς ἐλαχίστης πραγματικῆς βάσεως (βλ. τὸ ΙΑ' κεφ. τοῦ ἄνω ῥηθέντος ἔργου τοῦ *Λουΐτζι Βάλλι*). Εἰς ἐμὲ εἶναι δύσκολον νὰ φαντασθῶ ὅτι ἀληθὴς ποιητὴς ὡς ὁ Δάντης ἦτο δυνατὸν παρορμηθῇ πρὸς ἔργον τέχνης χωρὶς νὰ δεχθῇ τὴν πρώτην ὤθησιν, τὴν πρώτην ἔμπνευσιν πρὸς καλλιτεχνικὴν δημιουργίαν ἐκ γεγονότος ἀληθοῦς καὶ πραγματικοῦ, διὰ νὰ μὴ ἀναφέρω ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀγνοήσῃ τις τελείως τὰς μαρτυρίας τῶν συγχρόνων του, ὁμιλούντων περὶ πραγματικῶν ἐρώτων τοῦ Δάντου. Σχετικῶς μὲ τὴν φιλολογικὴν ἀξίαν τοῦ ποιητικοῦ μέρους τοῦ ἔργου τούτου ὡμίλησα εἰς τὴν προηγουμένην παράγραφον. Περὶ τοῦ πεζοῦ μέρους δύναταί τις νὰ εἴπῃ, ὅτι τοῦτο πρὸ παντὸς ἀποβλέπει εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῶν σονέττων, εἴκοσι πέντε τὸν ἀριθμόν, τῶν ᾀσμάτων, πέντε τὸν ἀριθμόν, καὶ τῆς μοναδικῆς μπαλλάντας τοῦ ἔργου. Τοιαύτη ἑρμηνεία προσδίδει εἰς τὸ ἀφηγηματικὸν μέρος ὡραίαν κίνησιν, ἥτις ἐπιβεβαιοῖ τὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν ἤδη δίδουν τὰ κάλλιτερα μεταξὺ τῶν λυρικῶν του, ὅτι δηλαδὴ πρόκειται περὶ πάθους, τὸ ὁποῖον ἠσθάνθη βαθέως καὶ πραγματικῶς. Ἀλλὰ συχνάκις ἐκτρέπεται εἰς λεπτολογίας καὶ ἐπουσιώδεις λεπτομερείας ζημιούσας τὴν αἰσθητικὴν ἐντύπωσιν καὶ ἀποτελούσας πολὺ βαρὺν φόρτον, ὀφειλόμενον εἰς τὴν κυριαρχοῦσαν ἐν τῷ πνεύματι τοῦ ποιητοῦ ἀπὸ τῶν νεανικῶν του ἐτῶν καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θερμοτέρου πάθους του μανίαν, ὅπως ὑποτάσσῃ πάντα εἰς τὰς μεθόδους σχολαστικῆς φιλοσοφίας. Ἀκόμη καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς φιλολογικῆς μορφῆς τὸ πεζὸν πόρρω ἀπέχει τοῦ νὰ φθάσῃ τὴν ὡραιότητα μερικῶν ποιητικῶν μερῶν. Ἤδη ἐκ τοῦ νεανικοῦ τούτου ἔργου δυνάμεθα ν' ἀντιληφθῶμεν ὅτι ὁ Δάντης προωρίζετο νὰ καταστῇ εἷς τῶν μεγίστων καὶ μάλιστα ὁ ἀνώτερος ὅλων τῶν Ἰταλῶν ποιητῶν, εἰς τὴν τέχνην ὅμως τοῦ πεζοῦ λόγου δὲν θὰ ἔφθανεν εἰς παρόμοια ὕψη, ἀφίνων τὴν δόξαν τῆς πραγματικῆς μορφώσεως τοῦ ἰταλικοῦ πεζοῦ λόγου εἰς τὸν μακρινὸν τοῦ διάδοχον Νικόλαον Μακκιαβέλην.

Τὸ «Συμπόσιον». Τὸ ἔργον τοῦτο γραφὲν εἰς πεζὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν, ἀντιθέτως πρὸς τὴν παράδοσιν, καθ' ἣν τὰ ὑψηλὰ φιλοσοφικὰ θέματα ἔδει νὰ γράφωνται εἰς λατινικήν, ἀποτελεῖ τὴν πρώτην ἀπόπειραν προσαρμογῆς τῆς τότε καλουμένης «χυδαίας γλώσσης» εἰς παρόμοια θέματα. Ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων πραγματειῶν, ἡ πρώτη τῶν ὁποίων χρησιμεύει ὡς εἰσαγωγή αἱ δὲ ἄλλαι τρεῖς ὡς ἑρμηνεία ἰσαρίθμων ᾀσμάτων φιλοσοφικῆς ὑποθέσεως. Οὕτως, ὑπάρχει ἀναλογία ὡς πρὸς τὸ σύστημα τῆς συνθέσεως, μεταξὺ τοῦ ἀνωτέρω ἔργου καὶ τῆς «Νέας Ζωῆς». Ἐπρόκειτο νὰ περιλάβῃ, ὡς λέγει ὁ ἴδιος, δεκατέσσαρα ᾄσματα μὲ ειδικὴν πραγματείαν, ἑρμηνευτικὴν ἑνὸς ἑκάστου, καὶ νὰ ἐπισκοπήσῃ ὅλας τὰς ἠθικὰς ἀρετὰς κατὰ τὴν ταξινόμησιν τοῦ Ἀριστοτέλους: Ἀνδρείαν, αὐτοκυριαρχίαν, γενναιοδωρίαν, μεγαλοπρέπειαν, μεγαλοψυχίαν, ἐντιμότητα, πρᾳότητα, εὐγένειαν, φιλαλήθειαν, φαιδρότητα καὶ δικαιοσύνην. Αἱ τρεῖς πραγματεῖαι, τὰς ὁποίας κατέχομεν, ἐκτὸς τῆς εἰσαγωγῆς, ἥτις περιέχει προτροπὴν πρὸς τοὺς λαϊκούς, ὅπως προσέλθωσιν εἰς τὴν πανδαισίαν τῆς γνώσεως, καὶ ἐκτὸς τῆς ἐξηγήσεως τοῦ τολμηροῦ ἐγχειρήματος νὰ πραγματευθῇ εἰς χυδαίαν γλῶσσαν θέματα τόσον δύσκολα, ἐμπνέουν τὰ οἰκεῖα ᾄσματα: «Voi che intendendo il terzo ciel movete», «Amor che nella mente mi ragiona», «Le dolci rime d'amor che io solia» καὶ ἐν συνόλῳ πραγματεύονται «περὶ τοῦ ἔρωτος καὶ περὶ τῆς ἀρετῆς», κατὰ τὴν Ἀριστοτέλειον ἀντίληψιν. Πέριξ ὅμως τῶν δύο τούτων θεμελιωδῶν διὰ

Digitized by Google

τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν ἰδεῶν συγκεντροῦνται ἄπειροι γνώσεις ἀντληθεῖσαι ἐξ ὅλων τῶν ἐπιστημῶν τοῦ μεσαίωνος. Ἡ πραγμάτευσις αὐτῶν δὲν εἶναι, φυσικά, ἁρμονικὴ καὶ συστηματική. Θὰ ἔλεγέ τις ὅτι ἡ ἀφθονία τοῦ ὑλικοῦ, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τῆς πρώτης νεότητος κατέκλυζε τὸ πνεῦμα τοῦ Δάντου καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ᾐσθάνετο ἐπιτακτικὴν τὴν ἀνάγκην νὰ δώσῃ μίαν διέξοδον, εὗρε περιωρισμένον πεδίον ἐν τῇ προθέσει τοῦ ποιητοῦ νὰ χρησιμοποιήσῃ τοῦτο πρὸς ἑρμηνείαν καὶ σχολίασιν ποιητικῶν συνθέσεων καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐπλημμύρισε καὶ ἡπλώθη εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχε. Μόνον εἰς τὸ εὐρύτατον πλαίσιον τῆς «Θείας Κωμῳδίας» καὶ ἐν ποιητικῇ μορφῇ, ἥτις μόνη προσηρμόζετο εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Δάντου, ὅλον ἐκεῖνο τὸ ἄπειρον ἐπιστημονικὸν ὑλικὸν ἠδυνήθη νὰ εὕρῃ τὸν ἀπαιτούμενον χῶρον, ὅπως ἀναπτυχθῇ ἐν καλλιτεχνικῇ ἁρμονίᾳ. Εἰς τὸ ἀνωτέρω ὅμως ἔργον δίδει τὴν ἐντύπωσιν ἀκατεργάστου ὑλικοῦ ἐπισωρευθέντος κατὰ τύχην εἰς κεφάλαια, τῶν ὁποίων ἡ ἔκτασις ἦτο ἀνεπαρκὴς ὅπως τὸ περιλάβῃ. Ὅπως διὰ τὴν «Νέαν Ζωήν», οὕτω καὶ διὰ τὸ «Συμπόσιον», πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς ἐποχῆς τῆς συνθέσεώς του δέον νὰ διαστείλωμεν τὰ ᾄσματα ἀπὸ τῶν εἰς αὐτὰ ἀναφερομένων σχολίων. Ὡς πρὸς τὰ ᾄσματα ἔχομεν τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ τοῦ Δάντου, ἀναφέροντος δύο εἰς τὴν «Θείαν Κωμῳδίαν», ἅτινα συνετέθησαν εἰς νεαρὰν ἡλικίαν, πιθανῶς μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1295 καὶ 1300, ἤτοι κατὰ τὴν φιλοσοφικὴν περίοδον, ἡ ὁποία ἠκολούθησε τὴν ἐρωτικήν, ὡς ἐξηγεῖται ἀνωτέρω. Ὡς πρὸς τὸ πεζὸν μέρος, διάφορα τεκμήρια, ἐξαγόμενα ἐξ ἱστορικῶν περιστατατικῶν, ἀναφερομένων ἐν αὐτῷ τῷ κειμένῳ, ὡδήγησαν τοὺς νεωτέρους κριτικοὺς εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ἐποχὴ οὕτω δέον νὰ καθορισθῇ μεταξὺ τῶν 1307 καὶ 1309. Οἱ κριτικοὶ οὗτοι ἰσχυρίζονται ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο ἴσως ν' ἀπέβλεπεν εἰς τὸ ν' ἀποτελέσῃ διὰ τὸν Δάντην τίτλον, ὅπως ἀνακληθῇ ἐκ τῆς ἐξορίας εἰς τὴν πατρίδα του καὶ ὅτι ἡ κάθοδος τοῦ Ἑρρίκου Ζ' τὸν ἔκαμε νὰ ἐλπίσῃ ὅτι τοιοῦτος τίτλος ἦτο περιττός, ἔπειτα δέ, ἡ ἀπρόοπτος ἐξαφάνισις τοῦ αὐτοκράτορος καὶ μετ' αὐτοῦ ὅλων τῶν ἐλπίδων τοῦ ποιητοῦ, κατέστησαν αὐτὸν ἀνωφελῆ καὶ μάταιον. Οὕτως ἐξηγεῖται κατ' ἀρχὰς ἡ διακοπὴ καὶ ἀκολούθως ἡ ὁριστικὴ ἐγκατάλειψις ἔργου, ὅπερ, ὡς συνελήφθη, δὲν ἠδύνατο πλέον ν' ἀνταποκριθῇ πρὸς τὰς ἠθικὰς καὶ διανοητικὰς ἀνάγκας τῆς τελευταίας περιόδου τῆς ζωῆς τοῦ ποιητοῦ. Κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην περίοδον ἡ ψυχή του, ἀπογοητευθεῖσα ἐκ τῶν ἐγκοσμίων, δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ ἱκανοποιηθῇ μὲ μόνην τὴν γήϊνον γνῶσιν, ἀλλ' ἐχρειάζετο νὰ προσαρμόσῃ εἰς ταύτην τὴν θείαν γνῶσιν καὶ νὰ ἐκφράσῃ ἀμφοτέρας εἰς μορφὴν ὑψίστης ποιήσεως, ἀφοῦ ἡ πεζὴ μορφὴ ἐφαίνετο ἀνεπαρκὴς διὰ τὴν διατύπωσιν τῶν σκέψεών του. Καὶ εἰς τὴν «Νέαν Ζωὴν» καὶ εἰς τὸ «Συμπόσιον» τὸ ὕφος φαίνεται σκολιὸν καὶ ἐπίμοχθον, μακρὰν δὲ ἀπέχει ἀπὸ τοῦ ν' ἀποτελῇ ὄργανον ἀντάξιον τόσου πλούτου σκέψεως.

«De vulgari eloguentia». Ἡ αὐθεντικότης τῆς

Προσωπογραφία τοῦ Δάντου ἀποδιδομένη εἰς τὸν Ὀρκάνια.
[Ἐν Σάντα-Μαρία-Νοβέλλα τῆς Φλωρεντίας.]

μικρᾶς ταύτης πραγματείας οὐδέποτε σοβαρῶς ἠμφεσβητήθη. Αὐτὸς ὁ Δάντης τὴν προαναγγέλλει εἰς τὸ «Συμπόσιόν» του, ὁμιλοῦν δὲ περὶ αὐτῆς ὁ Τζιοβάννι Βιλλάνι, ὁ Βοκκάκιος, ὁ Λεονάρδος Μπροῦνι. Ἐν τούτοις ἡ πραγματεία ἐλησμονήθη καὶ μόνον κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα ἐδημοσιεύθη, πρῶτον ἐν ἰταλικῇ μεταφράσει τῷ 1529 καὶ ἀκολούθως ἐν λατινικῷ πρωτοτύπῳ τῷ 1577. Εἶναι πολὺ φυσικὸν ὅτι ὁ Δάντης, ὅστις ἤδη ἔκρινεν ἀναγκαῖον νὰ ἐξηγήσῃ διατὶ ἔγραψε τὴν μεγάλην φιλοσοφικὴν πραγματείαν του εἰς χυδαίαν γλῶσσαν καὶ ὁ ὁποῖος ἀπὸ τότε ἤδη ἐσυλλογίζετο νὰ

Προσωπογραφία τοῦ Δάντου ὑπὸ Σινιορέλλι.
[Ἐν τῇ μητροπόλει τοῦ Ὀρβιέττο.]

γράψῃ ἐπίσης εἰς χυδαίαν γλῶσσαν τὴν κορωνίδα τῶν ἔργων του, ὡρμήθη εἰς τὸ ν' ἀναπτύξῃ τὴν θεωρίαν του ἐπὶ τῆς νέας γλώσσης, τὴν ὁποίαν αὐτὸς πρῶτος προωρίζετο ν' ἀνυψώσῃ εἰς τὸ ἐπίπεδον ἀληθοῦς φιλολογικῆς γλώσσης. Ἐκ τῶν ὑπαινιγμῶν τοὺς ὁποίους κάμνει περὶ τῆς «Volgare eloquenza» εἰς τὸ «Συμπόσιόν» του, τεκμαίρεται εὐχερῶς, ὅτι ἡ πραγματεία αὕτη ἐγράφη ὑστερώτερον, τοὐλάχιστον τοῦ πρώτου μέρους τοῦ «Συμποσίου», ἐκ τούτου δ' ἕπεται ὅτι πιθανῶς ἐγράφη τῷ 1310.

Ἐν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ ὁ Δάντης ἀναφέρει σαφῶς, ὅτι ὅταν τὴν ἔγραφεν ἦτο ἤδη ἐν τῇ ἐξορίᾳ· ἄλλωστε, μόνον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐξορίας του θὰ ἠδύνατο ν' ἀποκτήσῃ τὴν εὐρεῖαν ἐκείνην γνῶσιν τῶν διαφόρων ἰταλικῶν διαλέκτων, τῶν ὁποίων ποιεῖται χρῆσιν. Καὶ τὸ ἔργον τοῦτο παρέμεινεν ἐπίσης ἀτελές, ἐκ τῶν τεσσάρων δὲ μερῶν, τὰ ὁποῖα φαίνεται ὅτι ἐπρόκειτο νὰ περιλάβῃ, δὲν ἔχομεν εἰμὴ δύο, τοῦ πρώτου ἐκ 19 κεφαλαίων καὶ τοῦ δευτέρου ἐκ 14 συγκειμένου. Τὸ πρῶτον βιβλίον ἄρχεται μὲ τὴν διάκρισιν τῆς δημώδους γλώσσης, τὴν ὁποίαν πάντες φυσικῶς ὁμιλοῦν ἄνευ διδασκαλίας ἢ γραμματικῆς, ὡς καὶ τῆς ἰδίας δημώδους, ἥτις δέον νὰ κανονισθῇ ὑπὸ τῆς γραμματικῆς, ὅπως χρησιμεύσῃ διὰ τὸν γραπτὸν λόγον. Ἐξηγεῖ τὸ πολυπληθὲς τῶν γλωσσῶν μὲ τὸν βιβλικὸν θρῦλον τοῦ πύργου τῆς Βαβέλ, καὶ παραδέχεται, ὅτι ἡ πρώτη γλῶσσα, ἡ ἑβραϊκή, ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τοῦ Ἀδάμ. Ἐκ τῆς συγχύσεως τῶν γλωσσῶν παρήχθησαν τρεῖς οἰκογένειαι· μία τῶν βορείων καὶ σλαυικῶν λαῶν, ἡ ἑτέρα τῆς Ἀνατολῆς, τῆς ταταρικῆς - οὐγγρικῆς καὶ ἑλληνικῆς Εὐρώπης καὶ ἡ τρίτη τοῦ νότου, μὲ τρία ἰδιώματα· ἱσπανοπροβηγκιανήν, γαλλικὴν καὶ λατινικήν. Ἡ ἰταλικὴ γλῶσσα, προελθοῦσα ἐκ τῆς λατινικῆς, ἐξειλίχθη εἰς δέκα τέσσαρας διαφόρους διαλέκτους, αἵτινες ὅλαι ἔχουν ὡραιότητας, ἀλλὰ καὶ πολυάριθμα ἐλαττώματα, ἐμποδίζοντα αὐτάς, ὅπως φθάσωσιν εἰς περιωπὴν λογοτεχνικῆς γλώσσης. Μεταξὺ ὅλων τῶν ἰταλικῶν διαλέκτων προτιμᾷ τὴν τῆς Βολωνίας, συνενοῦσαν τὰς ἰδιότητας ὅλων τῶν γειτονικῶν διαλέκτων. Ἐν τούτοις οὔτε αὐτὴ ἐξικνεῖται εἰς τὸ ἐπιδιωκόμενον ὕψος· ἡ λογοτεχνικὴ γλῶσσα δέον νὰ διπλασιασθῇ κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ συγκεντροῖ ὅλας τὰς ἀρετὰς τὰς διεσκορπισμένας εἰς τὰς πολυπληθεῖς ἰταλικὰς διαλέκτους. Εἰς τὸ δεύτερον βιβλίον ὁ Δάντης ζητεῖ νὰ ἐξηγήσῃ κατὰ τίνα τρόπον δέον νὰ χρησιμοποιῆται ἡ δημοτικὴ γλῶσσα, ἅπαξ μορφωθεῖσα. Ἡ εὐγενὴς γλῶσσα ἀπαιτεῖ εὐγενῆ θέματα, ὅπως ὁ ἔρως, ἡ δόξα καὶ ἡ ἀρετή. Ἡ ποιητικὴ μορφή, ἡ περισσότερον ἁρμόζουσα εἰς τὰ εὐγενῆ θέματα, εἶναι τὸ ᾆσμα (canzone), τοῦ ὁποίου ὁ Δάντης ἐξηγεῖ τὴν μετρικὴν καὶ τὴν σύνθεσιν. Συνεχίζων πραγματεύεται τὰ θέματα, ἅτινα ἁρμόζουν εἰς τὸ τραγικὸν ὕφος, καὶ τὰ θέματα, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ χρησιμοποιήσουν τὴν λογοτεχνικὴν γλῶσσαν, καὶ παραδέχεται ὅτι ἡ κωμῳδία ἠμπορεῖ νὰ ἐκμεταλλευθῇ τὴν δημώδη γλῶσσαν.

Τὸ ἔργον ἐκτρέπεται εἰς λεπτολόγους ἐξηγήσεις ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν συλλαβῶν, τῆς τεχνικῆς τοῦ στίχου, τῆς ἐκλογῆς τῶν λέξεων κλπ. Ὁ Δάντης ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος γράψας εἰς δημώδη γλῶσσαν. Αἱ γλωσσικαί του γνώσεις εἶναι στοιχειώδεις, σχεδὸν ἀφελεῖς, παραβαλλόμεναι πρὸς τὴν νεωτέραν ἐπιστήμην, εἰς ζητήματα δὲ οὐσιωδῶς ἱστορικὰ καὶ πραγματικὰ ἀνατρέχει, κατὰ τὴν μανίαν τῆς ἐποχῆς του, εἰς θεωρητικὰ ἐπιχειρήματα καὶ φιλοσοφικὰ πορίσματα. Ἀντιθέτως, ἡ μικρὰ αὕτη πραγματεία προσλαμβάνει μεγίστην σπουδαιότητα, ἐξεταζομένη ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ὑπὸ τοῦ Δάντου συντελεσθείσης μορφώσεως τῆς ἰταλικῆς φιλολογικῆς γλώσσης. Ἐπέδρασεν εἰς τοὺς μετέπειτα αἰῶνας τόσον, ὅσον καὶ τὸ ὑψηλὸν ποιητικόν του ἔργον. Ἡ ἰταλικὴ ποίησις ἐν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ ἀποκτᾷ τὸν πρῶτον ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῆς προβηγκιανῆς ποιήσεως κώδικα, τῆς ὁποίας μέχρι τότε ἦτο μαθήτρια καὶ σχεδὸν θεραπαινίς· ἀλλ' εἴτε λόγῳ τῆς γλώσσης, εἴτε λόγῳ τῆς ποιητικῆς μορφῆς, ἴσχυσε διὰ τὴν ἰταλικὴν λογοτεχνίαν τὸ ἀθάνατον παράδειγμά του περισσότερον τῆς θεωρίας, συχνάκις ἀνεπαρκοῦς καὶ ἐν τῷ συνόλῳ της ἐσφαλμένης.

«De monarchia». Οὔτε καὶ τῆς πραγματείας ταύτης δύναταί τις εὐλόγως ν' ἀμφισβητήσῃ τὴν αὐθεντικότητα, μαρτυρουμένην ὄχι μόνον ὑπὸ τῶν Τζιοβάννι Βιλλάνι, Βοκκακίου, Πέτρου Δάντου, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τοῦ ἔργου τοῦ Φρᾶ Γκουΐντο Βερνάνι, ἐκ Ρίμινι, συγγραφέντος τῷ 1330, πρὸς ἀνασκευὴν τοῦ δαντικοῦ ἔργου. Τὸ «De Monarchia» κατέστη περιώνυμον ὅταν, κατὰ τὴν ῥῆξιν μεταξὺ τοῦ πάπα Ἰωάννου ΚΒ' καὶ τοῦ αὐτοκράτορος Λουδοβίκου τοῦ Βαυαροῦ, ὁ αὐτοκράτωρ τὸ ἐπεκαλέσθη πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἀξιώσεών του, ὁ δὲ πάπας διέταξε νὰ καῇ δημοσίᾳ ὡς αἱρετικὸν ὑπὸ τοῦ λεγάτου καρδιναλίου Μπερτράντο ντὲλ Ποτζέττο. Βραδύτερον περιελήφθη ἐπισήμως εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἀπηγορευμένων ἔργων, ὅπου εἰσέτι εὑρίσκεται.

Εἰς μεταγενεστέρους καιροὺς ἔγινεν εὐρέως γνωστὸν καὶ ἐχρησιμοποιήθη ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐν Ἰταλίᾳ, δυνάμεθα δὲ νὰ εἴπωμεν, ὅτι αἱ πολιτικαὶ ἰδέαι τοῦ Δάντου διεδόθησαν καὶ ἔφερον ἀποτέλεσμα πρὸ τῆς ποιητικῆς του μεγαλοφυΐας. Ἡ πραγματεία ἐγράφη λατινιστί, πλεῖσται δὲ ἀμφισβητήσεις προεκλήθησαν περὶ τοῦ χρόνου τῆς συγγραφῆς της. Ἡ νεωτέρα κριτικὴ ἀνέτρεψε τὴν γνώμην, ὅτι ὑπῆρξεν ἓν τῶν πρώτων ἔργων τοῦ Δάντου, συγγραφὲν πρὸ τῆς ἐξορίας του. Ἐκ τῆς μελέτης τοῦ ἔργου προκύπτει ὅτι ἀνήκει εἰς ὥριμον ἡλικίαν, καὶ ὅτι ἀνάγεται εἰς ἐποχὴν οὐχὶ προηγουμένην τοῦ 1317. Ἡ «De Monarchia» πραγματεία ἐξηγεῖται ὡς ὑπερτάτη προσπάθεια τοῦ πολιτικοῦ τοῦ ἀπομακρυνθέντος τοῦ δημοσίου βίου καὶ ἐξορισθέντος διὰ βίου ἐκ τῆς πατρίδος, ὅπως καταφέρῃ θανάσιμον πλῆγμα, δι' ἐπιχειρημάτων ληφθέντων ἐκ τῆς ὑψηλοτέρας φιλοσοφίας καὶ θεολογίας τῆς ἐποχῆς του, κατὰ τοῦ θριαμβεύοντος καθ' ἅπασαν τὴν χερσόνησον γουελφισμοῦ. Ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ περισσότερον ἢ εἰς οἱονδήποτε

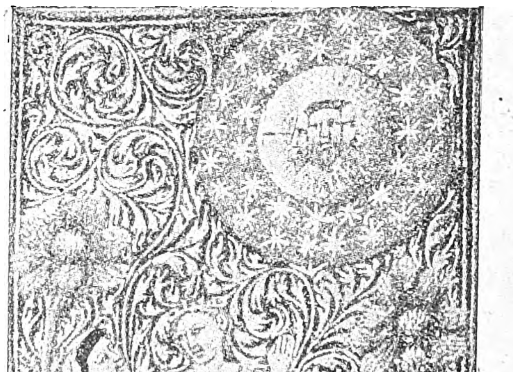

Ἡ Βεατρίκη δεικνύουσα εἰς τὸν Δάντην τὴν Ἁγίαν Τριάδα.
[Μικρογραφία τοῦ ΙΔ' αἰῶνος (Δημοτικὴ βιβλιοθήκη τῆς Περουγίας).]

ἄλλο ἔργον ἢ καὶ πολιτικήν του πρᾶξιν, ὁ Δάντης διακηρύσσει τὸν ἁγνὸν γιβελλινισμόν του καὶ τὸ ἰδεῶδές του περὶ αὐτοκρατορικῆς ἐξουσίας ἀνεξαρτήτου τῆς κοσμικῆς καί, ὡς θέλουν μερικοὶ ἑρμηνευταί, καὶ τῆς πνευματικῆς ἀκόμη ἐξουσίας

Digitized by Google

τοῦ πάπα, ἀφοῦ ἀμφότεραι αἱ ἐξουσίαι εἶναι ἀναγκαῖαι διὰ τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐργάζονται ὑπὲρ αὐτῆς, ἀνεξαρτήτως ἡ μία τῆς ἄλλης.

Προσωπογραφία τοῦ Δάντου ὑπὸ Ραφαήλου.
(Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς τοιχογραφίας τοῦ Βατικανοῦ: «Ἡ ἔρις περὶ τῆς Ἁγίας Εὐχαριστίας».)

Τὸ νόημα τοῦτο, ὅπερ προκύπτει ἐκ τοῦ πνεύματος καὶ ὄχι ἐκ τοῦ γράμματος τῆς προκειμένης πραγματείας, συνετέλεσεν ὥστε νὰ θεωρηθῇ ὡς αἱρετικὸς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ αὐτὸ νόημα, ἐντέχνως κεκαλυμμένον ὑπὸ συμβόλων καὶ ἀλληγοριῶν, οἱ νεώτεροι κριτικοὶ καὶ πρὸ πάντων ὁ Λουΐτζι Βάλλι ἠθέλησαν νὰ ἀνεύρουν ἀκόμη καὶ εἰς τὴν «Θείαν Κωμῳδίαν», ὅπως θὰ ἴδωμεν καλύτερον κατωτέρω. Ἡ πραγματεία «De Monarchia» ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν βιβλίων. Τὸ πρῶτον ἐξετάζει τὸ ζήτημα «ἂν ἡ κοσμικὴ μοναρχία εἶναι ἀναγκαία διὰ τὴν εὐημερίαν τοῦ κόσμου». Δοθέντος ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ πολιτισμοῦ εἶναι ἡ ἐγκαθίδρυσις τῆς ἐξουσίας τοῦ πνεύματος καὶ ὅτι πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἶναι ἀπαραίτητος ἡ παγκόσμιος εἰρήνη, συνάγεται τὸ ἐπιτακτικὸν τῆς ἀνάγκης παγκοσμίου μοναρχίας. Ἀπέναντι αὐτῆς δέον νὰ εἶναι ὑπεύθυνοι τὰ βασίλεια καὶ οἱ λαοί, ὅπως ἡ ἀνθρωπότης εἶναι ὑπεύθυνος ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἄνθρωπος, ποιηθεὶς κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ, δέον νὰ ἔχῃ ὡς ὑπόδειγμα κυβερνήσεως τοῦ κόσμου τὸ ἔναρχον τῆς θεότητος. Εἶναι ἀναγκαῖος ὁ ἀνώτατος κριτὴς ὅπως λύῃ τὰς διαφοράς, ὁ δὲ κόσμος κυβερνᾶται τόσῳ καλύτερον ὅσῳ ἰσχυροτέρα εἶναι ἡ ἐν αὐτῷ δικαιοσύνη. Εἰς πᾶν τὸ τέλειον ὑπάρχει ἐναρχία, καλύτερον δὲ δρᾷ ὁ εἷς ἢ οἱ πολλοί. Ὁ Χριστὸς ἠθέλησε νὰ γεννηθῇ εἰς τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ὑπὸ τὴν παγκόσμιον μοναρχίαν τοῦ Αὐγούστου. Τὸ δεύτερον βιβλίον πραγματεύεται τὸ θέμα «ἂν ὁ ρωμαϊκὸς λαὸς ἔχῃ δικαίωμα ν' ἀναλάβῃ τὴν αὐτοκρατορικὴν ἐξουσίαν». Ὁ συγγραφεὺς ἀπαντᾷ, ὅτι ὁ ρωμαϊκὸς λαός, εὐγενέστερος πάντων τῶν ἄλλων, δέον νὰ προτιμηθῇ ὅλων. Ἡ Ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία ὑπῆρξε θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅστις τὴν συνέτρεξε διὰ τῶν θαυμάτων του. Ἡ αὐτοκρατορία αὕτη ὑποτάσσουσα τὸν κόσμον ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ δικαίου. Ὁ ρωμαϊκὸς λαὸς προωρίσθη ἐκ φύσεως διὰ τὴν αὐτοκρατορίαν, ὁ δὲ προορισμὸς του οὗτος ἐπεβεβαιώθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, διότι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θείᾳ βοηθείᾳ ἀποκτᾶται διὰ τοῦ πολέμου, δικαίῳ ἀποκτᾶται. Ὁ Χριστὸς γεννώμενος κατέδειξεν, ὅτι ἦτο δικαία ἡ ἐξουσία τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, θνῄσκων δὲ ἐπεβεβαίωσε τὴν δικαιοδοσίαν τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας ἐφ' ὅλων τῶν ἐθνῶν. Εἰς τὸ τρίτον βιβλίον προβάλλεται τὸ ἐρώτημα «ἂν ἡ ἐξουσία τοῦ Ρωμαίου μονάρχου ἐξαρτᾶται ἀπ' εὐθείας ἐκ Θεοῦ ἢ ἐκ τοποτηρητοῦ τοῦ Θεοῦ». Ὁ συγγραφεὺς ἀπαντᾷ ὅτι ὁ Θεὸς δὲν θέλει ὅ,τι ἀντιτίθεται πρὸς τὴν πρόθεσιν τῆς φύσεως. Τὰ ἐπιχειρήματα τῶν ἀντιθέτων, ληφθέντα ἐκ τῆς σχέσεως τοῦ ἡλίου πρὸς τὴν σελήνην, τῆς προτεραιότητος τοῦ Λευῒ ἐπὶ τοῦ Ἰούδα, τῆς ἀναρρήσεως εἰς τὸν θρόνον καὶ ἐκθρονίσεως τοῦ Σαοὺλ ὑπὸ τοῦ Σαμουήλ, τῶν δώρων τῶν Μάγων βασιλέων, τῆς ἐξουσίας τῶν κλειδῶν τῆς χορηγηθείσης εἰς τὸν Πέτρον, τῆς διπλῆς σπάθης, τῆς δωρεᾶς τοῦ Κωνσταντίνου, τῆς στέψεως τοῦ Καρλομάγνου ὑπὸ τοῦ πάπα Ἀδριανοῦ, ἐπιχειρήματα μὴ ὀρθολογικά, ἀνατρέπονται εἰς ἰσάριθμα αὐτοτελῆ κεφάλαια. Καὶ καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ αὐτοκρατορικὴ ἐξουσία δὲν πηγάζει ἐκ τῆς ἐξουσίας τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία δὲν ἔλαβεν ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας, οὔτε παρὰ τοῦ Θεοῦ, οὔτε ἀφ' ἑαυτῆς, οὔτε παρ' οἱουδήποτε αὐτοκράτορος. Τὸ ἐξουσιάζειν τὴν αὐτοκρατορίαν ἀντιτίθεται πρὸς τὴν φύσιν τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἐξουσία τῆς αὐτοκρατορίας ἐξαρτᾶται ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ Θεοῦ. Ὅσον κατηγορηματικὴ καὶ αὐθαίρετος εἶναι ἡ θέσις ἡ ὑποστηριζομένη ὑπὸ τοῦ Δάντου, ἥτις (μὴ περιλαμβανομένου τοῦ πνευματικοῦ περιεχομένου, τὸ ὁποῖον οἱ νεώτεροι ἑρμηνευταὶ θέλουν νὰ προσθέσουν εἰς τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν τῆς δαντικῆς αὐτοκρατορίας) καταλήγει οὐσιαστικῶς εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ νεωτέρου ἐλευθεριασμοῦ περὶ χωρισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ κράτους, τόσον εἰς τὸν σημερινὸν ἀναγνώστην ἡ δαντικὴ ἐπιχειρηματολογία φαίνεται συχνὰ βεβιασμένη καὶ ἐνίοτε ἐξ ὁλοκλήρου σφαλερά. Ἡ πραγματεία αὕτη λοιπὸν δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς μόνιμον κείμενον δημοσίου δικαίου, οἷον εἶναι, ἐν μέρει τοὐλάχιστον, δι' ἡμᾶς ὁ «Ἡγεμὼν» τοῦ Μακιαβέλλι, ἀλλ' ἁπλῶς ὡς ἱστορικὸν μαρτύριον τῆς πολιτικῆς διανοητικότητος τοῦ Δάντου καὶ ὡς πολιτικὴ πρᾶξις ἀποβλέπουσα νὰ ἐπανυψώσῃ ἐπὶ θρόνου ἀκόμη ὑψηλοτέρου τὴν αὐτοκρατορικὴν ἐξουσίαν, τὴν ὁποίαν τὰ ἱστορικὰ γεγονότα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης κατέρριψαν ἐν Ἰταλίᾳ. Ἡ κατάπτωσις αὕτη κατὰ τοὺς ἐπακολουθήσαντας αἰῶνας ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα ν' ἀναγάγῃ μέχρις ὀλεθρίας ὑπερβολῆς τὴν πολιτικὴν ἰσχὺν τῶν παπῶν, νὰ φέρῃ καθ' ἅπασαν τὴν Ἰταλίαν διαστάσεις καὶ χάσματα καὶ νὰ προετοιμάσῃ τὴν ἀτυχῆ χερσόνησον διὰ ξένην δουλείαν, διαρκέσασαν τρεῖς αἰῶνας.

Ἔργα κατώτερα καὶ νόθα. Ἐκ τινων ἔργων, τὰ ὁποῖα ἐν τούτοις περιλαμβάνονται ἀκόμη εἰς τὰς πλήρεις ἐκδόσεις, ὅπως ἡ τῆς Ὀξφόρδης, γενομένη ἐπιμελείᾳ τοῦ Η. Μούαρ καὶ τῆς «Δαντικῆς Ἑταιρείας», οἱ «Ἑπτὰ ψαλμοὶ μετανοίας», ἡ «Ὁμολογία πίστεως» καὶ τὸ «Quaestio de aqua et terra» θεωροῦνται σήμερον ὑπὸ τῶν κριτικῶν ὁμοφώνως ὡς μὴ αὐθεντικά. Ἀντιθέτως θεωροῦνται γενικῶς γνήσια δύο ἐκλόγια γραφένα εἰς λατινικοὺς ἑξαμέτρους καὶ ἀφιερωθέντα πρὸς κάποιον Τζιοβάννι ντὲλ Βιρτζίλιο ἐκ Βολωνίας, εἰς ἀπάντησιν δύο ἄλλων, τὰ ὁποῖα οὗτος ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Δάντην. Εἶναι συνθέσεις οὐχὶ μεγάλης φιλολογικῆς ἀξίας, ἀλλ' εἰς τὰς ὁποίας νεώτεροι ἱστορικοὶ καὶ κριτικοὶ ἀποδίδουν συμβολικὴν καὶ ἀλληγορικὴν σημασίαν. Ἐξ αὐτῶν δυνάμεθα νὰ ἀντλήσωμεν μερικὰ ἐνδιαφέροντα δεδομένα διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὸ ἔργον τοῦ ποιητοῦ. Εἰς τὰς ἄνω ρηθείσας πλήρεις ἐκδόσεις περιλαμβάνονται δέκα ἐπιστολαὶ λατινιστί, φερόμεναι ὡς γραφεῖσαι ὑπὸ τοῦ Δάντου καὶ ὡς πρὸς τὴν γνησιότητα τῶν ὁποίων πολλαὶ συζητήσεις διεξήχθησαν. Αἱ ἀπευθυνόμεναι πρὸς τὸν Νικόλα ντὰ Πράτο, τὸν καρδινάλιον ντὶ Ὄστια, τὸν Κόντι ντὶ Ρομένα, τὸν μαρκήσιον Μοροέλλο Μαλασπίνα, τὸν Τσῖνο ντὰ Πιστόγια καὶ τὸν Γκουΐντο ντὰ Πολέντα θεωροῦνται γενικῶς ὡς μὴ γραφεῖσαι ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ, ὁπωσδήποτε δὲ τὸ περιεχόμενον αὐτῶν δικαίως θεωρεῖται ἀσήμαντον. Σπουδαιότεραι ἀντιθέτως εἶναι, ὅσον ἀφορᾷ τὸ περιεχόμενον αὐτῶν, αἱ ἀπευθυνόμεναι πρὸς τοὺς ἡγεμόνας καὶ τοὺς λαοὺς τῆς Ἰταλίας, τοὺς Φλωρεντίνους, τὸν αὐτοκράτορα Ἐρρῖκον Ζ', τοὺς καρδιναλίους τοὺς συνελθόντας εἰς τὸ κονκλάβιον τοῦ Καρπέντρας. Ἐν αὐταῖς διατυποῦνται καὶ ἀναπτύσσονται πολιτικαὶ ἀπόψεις ἐξ ὁλοκλήρου συμπίπτουσαι μετὰ τῶν ἐν τῇ πραγματείᾳ «De Monarchia». Μὴ ἀποτελοῦντος ὅμως τούτου ἄμεσον ἀπόδειξιν τῆς αὐθεντικότητός των, παραμένει ἀμφίβολον ἂν ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ Δάντου ἐν τῇ προθέσει ὅπως ἑρμηνεύσῃ τὰς ἰδίας αὐτοῦ ἀντιλήψεις ἢ ὑπὸ μεταγενεστέρων μιμητῶν, ἑρμηνευτῶν τῶν ἀπόψεων ἐκείνου. Ἡ σπουδαιοτέρα πασῶν εἶναι ἀναμφιβόλως ἡ τελευταία ἐπιστολή, ἀπευθυνομένη πρὸς τὸν Κὰν Γκράντε ντέλλα Σκάλα, ἥτις πάντοτε ἀναφέρεται ὡς βάσις τῆς ἀλληγορικῆς ἑρμηνείας τῆς «Θείας Κωμῳδίας». Ἐν τῇ κατωτέρω παραγράφῳ θὰ ἐξετάσωμεν μερικὰς τῶν ἐν τῇ ἐπιστολῇ περιλαμβανομένων ἀπόψεων. Ἀρκούμεθα ἐνταῦθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι καὶ ἐν αὐτῇ ἐπίσης ἐλλείπουσι θετικὰ ἐπιχειρήματα ἀποδεικνύοντα τὴν αὐθεντικότητά της. Ἂν ληφθῇ ὑπ' ὄψει, ὅτι οἱ πρῶτοι σχολιασταὶ δὲν εἶχον γνῶσιν αὐτῆς καὶ ὅτι ὁμολογοῦν τὴν πλήρη ἀδυναμίαν των ὅπως ἑρμηνεύσουν τὰ κεκαλυμμένα διανοήματα τοῦ ποιητοῦ, δύναταί τις νὰ συμπεράνῃ, ὅτι πιθανῶς ἡ περίφημος ἐκείνη ἐπιστολὴ εἶναι ἔργον ἑρμηνευτοῦ μεταγενεστέρου, ὅστις, κατανοήσας εὐρύτερον καὶ βαθύτερον τὰς δαντικὰς ἀπόψεις, ἠθέλησε νὰ δώσῃ εἰς τὴν ἑρμηνείαν του μεγαλύτερον κῦρος, θέτων ταύτην ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ.

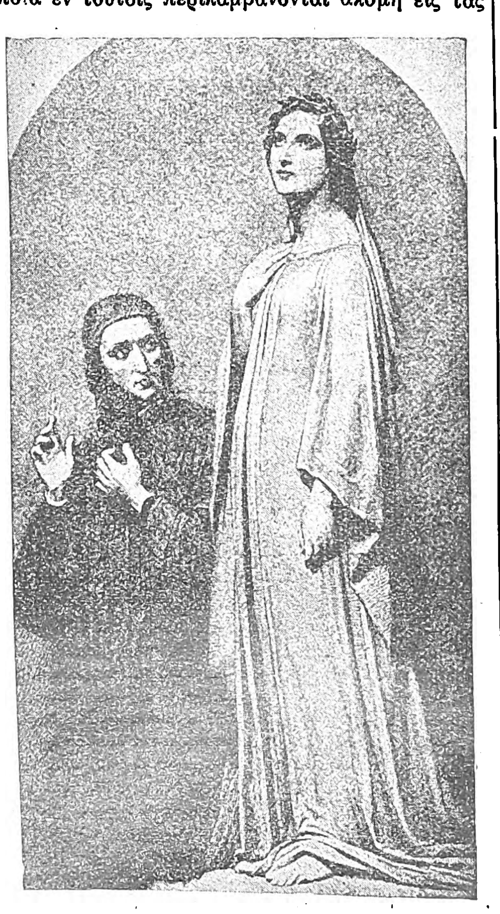

Δάντης καὶ Βεατρίκη.
(Ὑπὸ Α. Σέφφερ.)

Ἡ «Θεία Κωμῳδία». Τὸ κεφαλαιῶδες τοῦτο ἔργον τοῦ Δάντου δὲν ἔλαβε παρὰ τοῦ ἰδίου τὸ ἐπίθετον «Θεία», ἀλλ' ἐδόθη ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων θαυμαστῶν του οὐχὶ πρὸ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Ὁ ποιητὴς τῆς ἔδωκεν ἁπλῶς τὸν σχολαστικὸν τίτλον «Κωμῳδία», δεικνύοντα ὅτι τὸ ποίημα εἶχεν εὐτυχῆ λύσιν, συμμορφούμενος ἐν τούτῳ πρὸς τὴν ἀριστοτέλειον διάκρισιν, ἥτις δίδει ἀντιθέτως τὸ ὄνομα «τραγῳδία» εἰς τὰς ποιητικὰς ἐκείνας συνθέσεις, αἵτινες ἔχουν θλιβερὰν λύσιν καὶ μάλιστα, ὅπως κοινῶς λέγεται, «τραγικήν». Ἡ ἐπωνυμία «κωμῳδία» δεικνύει ἐπίσης, ὅτι τὸ ποίημα ἐγράφη εἰς δημώδη, ἁπλῆν καὶ ὁμαλὴν γλῶσσαν, καθ' ὃν τρόπον εἴδομεν ἤδη προσδιοριζόμενον καὶ ἐξηγούμενον ἐν τῇ πραγματείᾳ «Volgare eloquenza». Εἰς τοῦτο δύναταί τις νὰ παρατηρήσῃ, ὅτι ἡ γλῶσσα τοῦ ποιήματος, καίτοι ἰταλικὴ καὶ οὐχὶ λατινική, ὅπως εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἠθέλησεν ὁ ποιητής, φθάνει συχνάκις εἰς ὕψη συγκρινόμενα πρὸς τὴν ὑψηλοτέραν γλῶσσαν τῶν ἀρχαίων ποιητῶν, μὴ ἐξαιρουμένων τοῦ Ὁμήρου καὶ τοῦ Βιργιλίου, κορυφαίων διδασκάλων τοῦ ἐπικοῦ ὕφους, καὶ ὅτι ἐξ ἄλλου, ἂν εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἑκάστη κεχωρισμένη ἀρχαία τραγῳδία ἔχει συχνάκις θλιβερὰν λύσιν, τὸ σύνολον ἐκ τριῶν τραγῳδιῶν, ἡ τριλογία, μόνος ὀργανισμὸς δυνάμενος νὰ θεωρηθῇ πλήρης, ἔπρεπε νὰ καταλήγῃ, κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη, εἰς τὴν «κάθαρσιν», ἥτις ἐνδεικνύει αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν κάτι εὐχάριστον ἢ τοὐλάχιστον γαλήνιον. Ἡ «Θεία Κωμῳδία» δύναται μάλιστα, μὲ τὰ τρία μέρη της, νὰ παραβληθῇ πρὸς κλασσικὴν τριλογίαν, παριστῶσαν ἐν τῷ πρώτῳ μέρει, τῇ «Κολάσει», τὴν τρικυμίαν τῶν παθῶν, ἐν τῷ δευτέρῳ, τῷ «Καθαρτηρίῳ», τὴν καταπράϋνσιν τούτων καὶ ἐν τῷ τρίτῳ, τῷ «Παραδείσῳ», τὴν πλήρη γαλήνευσιν καὶ ἱκανοποίησιν ὅλων τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν ἐν τῇ ἐνατενίσει τοῦ Θεοῦ. Εἶναι ἀναντίρρητον ὅτι ἡ πρόθεσις συγγραφῆς τοῦ μεγάλου ποιήματος καὶ πιθανῶς ἡ σύλληψις αὐτοῦ ἀνάγονται εἰς τὴν νεότητα τοῦ ποιητοῦ, τοσούτῳ μᾶλ-

Προσωπογραφία τοῦ Δάντου ὑπὸ Ραφαήλου.
(Ἐκ τῆς τοιχογραφίας τοῦ Βατικανοῦ «Ὁ Παρνασσός».)

Digitized by Google

λον καθόσον εἰς τὸ τέλος τῆς «Νέας Ζωῆς» ἐκδηλοῖ τὴν πρόθεσίν του, ὅπως ἀνεγείρῃ ἡμέραν τινὰ πρὸς δόξαν τῆς Βεατρίκης μνημεῖον ἄφθαρτον, λέγων δι' αὐτὴν ὅ,τι οὐδέποτε ἐλέχθη δι' ἀνθρώπινον πλάσμα, ἀλλ' ἐπίσης ὅπως μὴ εἴπῃ περὶ αὐτῆς οὔτε λέξιν πρὶν ἢ αἰσθανθῇ ἑαυτὸν πράγματι ἱκανὸν νὰ ὁμιλήσῃ διὰ τὴν θείαν γυναῖκα κατὰ τρόπον ἀντάξιον αὐτῆς. Ἡ ἀποκάλυψις αὕτη τῶν προθέσεών του ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ ἐνδεικνύει ἀφ' ἑνός, ὅτι ἡ σύλληψις τῶν γενικῶν γραμμῶν τοῦ ποιήματος συνετελέσθη ἐνωρὶς ἐν τῇ ψυχῇ του, καὶ ἀφ' ἑτέρου ὅτι ἀνέβαλλε τὴν ἐκτέλεσίν του μέχρις ὅτου φθάσῃ εἰς διανοητικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν ὡριμότητα. Μερικοὶ νεώτεροι κριτικοὶ προσδιορίζουν τὸ ἔτος 1314, ὡς τὴν ἐποχὴν τῆς πραγματικῆς ἐνάρξεως τῆς συνθέσεως τοῦ ποιήματος. Δὲν ὑφίσταται λόγος νὰ ἀντείπῃ τις πρὸς τὰ λεπτολόγα ἐπιχειρήματά των, ἀλλὰ καὶ χωρὶς ν' ἀποδεχθῇ τὸν ἀκριβῆ προσδιορισμὸν ὡρισμένου ἔτους, ἀρκεῖ νὰ εἴπῃ, ὅτι ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ποιήματος ἀπησχόλησε τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς τοῦ Δάντου καὶ ὅτι τὸ συνεπλήρωσεν ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του. Δύναταί τις νὰ ἀμφισβητήσῃ ἂν ἔσχε τὸν χρόνον ὅπως τὸ φέρῃ εἰς τὴν ἀπόλυτον ἐκείνην τελειότητα, ἣν εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν, καθ' ὅσον εἶναι ἀναντίρρητον, ὅτι μερικὰ μέρη τοῦ ποιήματος παρουσιάζοντα ποιάν τινα τραχύτητα ὕφους, μαρτυροῦν πολὺ τὴν σχολαστικὴν ὑφὴν κατὰ τρόπον μὴ ἀποκλείοντα, ὅτι ὁ ποιητής, ἂν ἔζη περισσότερον, θὰ ἐπεδίωκε καὶ θὰ ἠδύνατο νὰ τελειοποιήσῃ τὴν μορφήν. Ἀλλὰ ταῦτα ἀποτελοῦν ζητήματα δυσχερῆ καὶ μάταια· εἰς ἡμᾶς ἀρκεῖ νὰ ἀναφέρωμεν ὅτι διὰ τὴν «Θείαν Κωμῳδίαν», τελείαν ἢ μὴ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἰδίου συγγραφέως της, δὲν ἁρμόζει ἡ καταδίκη εἰς τὰς φλόγας, τὴν ὁποίαν ὁ Βιργίλιος ἀπήγγειλε κατὰ τῆς «Αἰνειάδος». Ἀπὸ ἀπόψεως ἐξωτερικῆς καὶ ὑλικῆς ἡ «Θεία Κωμῳδία» παριστᾷ ὅραμα, τοῦ ὁποίου ἀντικείμενον εἶναι ἡ περιοδεία τοῦ ποιητοῦ εἰς τοὺς τρεῖς κόσμους τοῦ ὑπερπέραν, εἰς τοὺς ὁποίους, κατὰ τὴν χριστιανικὴν δοξασίαν, συντελεῖται ἡ τιμωρία τῶν κακῶν, ὁ ἐξαγνισμὸς τῶν μετανοούντων καὶ ἡ ἐξύψωσις τῶν δικαίων. Τὸ χριστιανικὸν δόγμα τηρεῖται ὑπὸ τοῦ Δάντου ἐν ταῖς γενικαῖς αὐτοῦ γραμμαῖς, ἀλλ' ἐν τῇ ἐκτελέσει, διὰ λόγους πλαστικοὺς καὶ γραφικούς, ἡ φαντασία του ἐφιλοτέχνησεν ὁλόκληρον οἰκοδόμημα, διὰ τὸ ὁποῖον τὸ δόγμα ἐκεῖνο δὲν ἠδύνατο νὰ τῷ χορηγήσῃ τὰ ἀπαιτούμενα στοιχεῖα. Τὸ δόγμα ἀναφέρει μόνον φλόγας ἐν τῇ Κολάσει καὶ τῷ Καθαρτηρίῳ. Ἀντιθέτως ὁ Δάντης ἐφαντάσθη πᾶν εἶδος μαρτυρίων καὶ τιμωριῶν, συχνάκις ἐφαρμόζων ὅ,τι ὁ ἴδιος ἀποκαλεῖ «contrapasso», ἐπιβάλλων δηλαδὴ ποινὰς δυναμένας νὰ ἐπανορθώσουν τὰ ἐλαττώματα, ἅτινα ἕκαστον ἁμάρτημα προκαλεῖ.

Ἡ *Κόλασις* παριστάνεται ὡς ἀτελείωτος ἔκτασις, ὁμοία μὲ ἀνεστραμμένην πυραμίδα, σχηματισθεῖσα ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς γῆς ἐκ τῆς πτώσεως τοῦ Ἑωσφόρου ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ συνεπείᾳ τῆς στάσεώς του κατὰ τοῦ Θεοῦ, ὡς ἀναφέρει ἡ Ἁγία Γραφή. Ἀποτελεῖται ἐξ ἐννέα κύκλων, ὑποδιαιρουμένων εἰς γύρους καὶ βόθρυκας κατὰ μῆκος

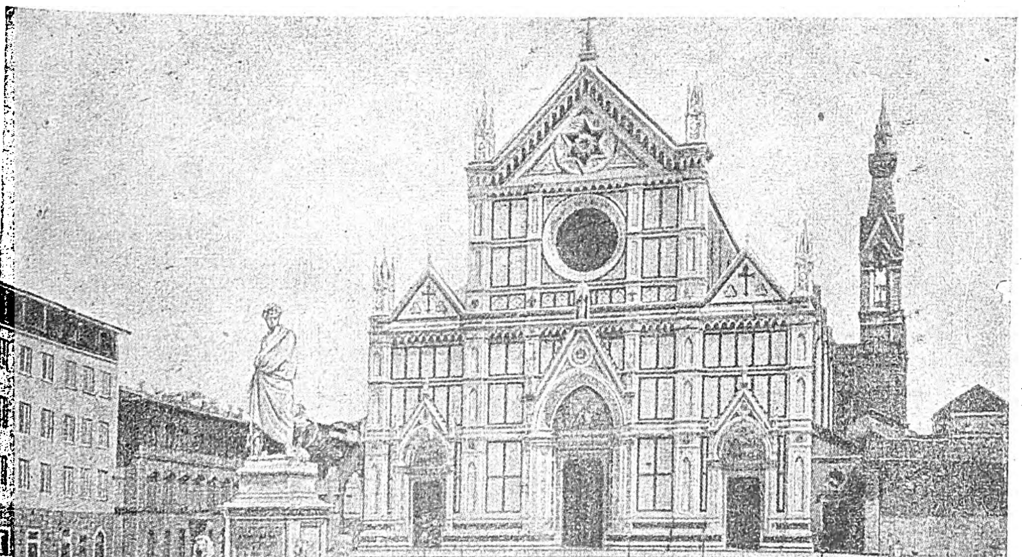

Ἡ ἐν Φλωρεντίᾳ ἐκκλησία Σάντα Κρότσε, ἐν τῇ ὁποίᾳ εὑρίσκονται οἱ τάφοι τοῦ Δάντου καὶ τοῦ Οὔγου Φωσκόλου.

τῶν ὁποίων οἱ κολασμένοι ἐκτίουν τὰς ποινάς των, διῃρημένοι καὶ ταξινομημένοι ἀναλόγως τῆς φύσεως τῶν ἁμαρτιῶν των. Ὁ διάδρομος τῆς Κολάσεως περιλαμβάνει τοὺς δειλοὺς καὶ τοὺς ἐκπεσόντας ἀγγέλους. Ὁ πρῶτος κύκλος τοὺς μὴ βαπτισθέντας. Ὁ δεύτερος τοὺς ἀκολάστους. Ὁ τρίτος τοὺς λαιμάργους. Ὁ τέταρτος τοὺς φιλαργύρους καὶ τοὺς ἀσώτους. Ὁ πέμπτος τοὺς θυμώδεις καὶ τοὺς ὀκνηρούς. Ὁ ἕκτος τοὺς αἱρετικούς. Ὁ ἕβδομος τοὺς ἀσκοῦντας βιαιότητα κατὰ τοῦ πλησίον, καθ' ἑαυτῶν, κατὰ τοῦ Θεοῦ καὶ κατὰ τῆς φύσεως. Ὁ ὄγδοος τοὺς λαοπλάνους, τοὺς μοιχούς,

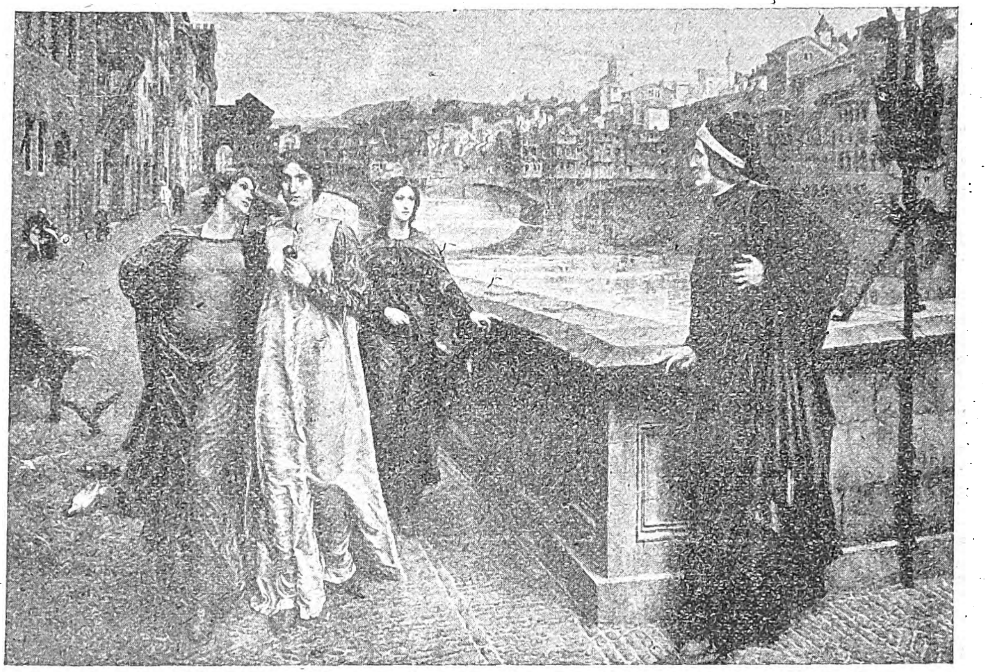

Δάντης καὶ Βεατρίκη.

[Ὑπὸ Χόλλινταίη.]

τοὺς σιμωνιακούς, τοὺς μάντεις, τοὺς ἀπατεῶνας, τοὺς ὑποκριτάς, τοὺς κλέπτας, τοὺς δολίους συμβούλους, τοὺς σπορεῖς διχονοιῶν, τοὺς κιβδηλοποιούς. Ὁ ἔνατος τοὺς προδίδοντας τὴν συζυγικὴν πίστιν, τὴν πατρίδα καὶ τοὺς εὐεργέτας των. Εἰς τὸ βάθος τῆς πυραμίδος εὑρίσκεται καθειργμένος ὁ Ἑωσφόρος.

Τὸ *Καθαρτήριον* εἶναι ὄρος σχηματισθὲν εἰς τοὺς ἀντίποδας τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐξ ὑλικοῦ ἀποσπασθέντος ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς γῆς συνεπείᾳ τῆς πτώσεως τοῦ Ἑωσφόρου. Τὸ ὄρος τοῦτο διαιρεῖται εἰς στεφάνας, αἵτινες δέχονται, ἀναλόγως τῶν ἐλλείψεών των, τὰ πνεύματα τὰ ὑποβληθέντα εἰς περίοδον ἐξαγνισμοῦ πρὶν ἢ ἐπιτραπῇ εἰς αὐτὰ ν' ἀνυψωθοῦν πρὸς τοὺς οὐρανούς. Πρὸ αὐτοῦ εὑρίσκεται νησὶς ἔχουσα δύο βράχους καὶ μικρὰν κοιλάδα, ἐν τῇ ὁποίᾳ συναντῶνται οἱ ἀποθανόντες χωρὶς νὰ λάβουν τὰς τελευταίας εὐχὰς τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ἐκ νωθρότητος ἢ λόγῳ βιαίου θανάτου παραμελήσαντες τὰ θρησκευτικά των καθήκοντα, οἱ ἡγεμόνες οἱ ἀφιερωθέντες εἰς τὴν ἐπίγειον δόξαν. Εἰς τὴν πρώτην στεφάνην εὑρίσκονται οἱ ἀλαζόνες. Εἰς τὴν δευτέραν οἱ φθονεροί. Εἰς τὴν τρίτην οἱ θυμώδεις. Εἰς τὴν τετάρτην οἱ ὀκνηροί. Εἰς τὴν πέμπτην οἱ φιλάργυροι καὶ οἱ ἄσωτοι. Εἰς τὴν ἕκτην οἱ λαίμαργοι. Εἰς τὴν ἑβδόμην οἱ ἀκόλαστοι. Ἀκολουθεῖ καὶ στέφει τὸ ὄρος ὁ ἐπίγειος παράδεισος.

Ὁ *Παράδεισος* σχηματίζεται ἐκ διαφόρων οὐρανῶν, συμφώνως πρὸς τὸ ἀστρονομικὸν καὶ ἀστρολογικὸν σύστημα, ὅπερ ἔλαβε τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ Πτολεμαίου, ἴσχυσε δὲ ὡς ἀληθὲς μέχρι τῶν ἀνακαλύψεων τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, τοῦ Γαλιλαίου, τοῦ Κοπερνίκου καὶ τοῦ Νεύτωνος, οἵτινες ἀφῄρεσαν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν τὴν μυστικὴν καὶ ὑπερφυσικήν του δόξαν, ὑποβαλόντες αὐτόν, ὅπως καὶ τὴν γῆν, εἰς νόμους φυσικούς, μηχανικῆς, ὀπτικῆς καὶ χημείας. Προηγεῖται ἡ σφαῖρα τοῦ πυρός, ὁ δὲ πρῶτος οὐρανός, ὁ τῆς σελήνης, περιέχει τὰ πνεύματα τῶν ὁποίων αἱ εὐχαὶ δὲν ἐξεπληρώθησαν. Ὁ δεύτερος οὐρανός, ὁ τοῦ Ἑρμοῦ, τὰ πνεύματα τῶν δραστηρίων. Ὁ τρίτος οὐρανός, ὁ τῆς Ἀφροδίτης, τὰ πνεύματα τῶν ἐραστῶν. Ὁ τέταρτος οὐρανός, ὁ τοῦ Ἡλίου, τὰ πνεύματα τῶν σοφῶν. Ὁ πέμπτος οὐρανός, ὁ τοῦ Ἄρεως, τὰ πνεύματα τῶν ἀγωνιστῶν. Ὁ ἕκτος οὐρανός, ὁ τοῦ Διός, τὰ πνεύματα τῶν δικαίων. Ὁ ἕβδομος οὐρανός, ὁ τοῦ Κρόνου, τὰ πνεύματα τῶν ἀσκητῶν. Ὁ ἔνατος κρυστάλλινος οὐρανὸς ἢ πρῶτος κινητός, τὴν Παρθένον καὶ τοὺς χοροὺς τῶν χερουβεὶμ καὶ σεραφείμ. Ὁ Ἔμπυρος, τοὺς ἁγίους, τοὺς ἀγγέλους καὶ αὐτὸν τὸν Θεόν, μὲ τὴν ἐνατένισιν τοῦ ὁποίου τελειώνει τὸ ἱερὸν ποίημα.

Τοιαύτη εἶναι ἡ ἐξωτερικὴ καὶ ὑλικὴ ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ δαντικοῦ οἰκοδομήματος, ἀλλ' ὁ ἴδιος ἐπανειλημμένως βεβαιοῖ, ὅτι ἡ ἐξωτερικὴ παράστασις δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀλληγορικὴ μιᾶς ἰδέας, εἴτε δὲ τὴν θεωρήσωμεν ὡς αὐθεντικὴν ἢ ὄχι, δὲν δυνάμεθα ν' ἀγνοήσωμεν τὴν μαρτυρίαν τῆς ἀνωτέρω ῥηθείσης ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Κὰν Γκράντε, ἐν τῇ ὁποίᾳ λέγεται ὅτι: «ὁ σκοπὸς τοῦ συνόλου καὶ τῶν μερῶν δύναται νὰ εἶναι πολλαπλοῦς, δηλαδὴ ἐγγὺς καὶ μακρινός. Παραμεριζομένης ὅμως πάσης λεπτολόγου ἐρεύνης, δέον νὰ λεχθῇ ἐν συντομίᾳ, ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ συνόλου καὶ τῶν μερῶν εἶναι ν' ἀποσπάσῃ τοὺς ζῶντας ἐν τῇ ἀθλιότητι καὶ ὁδηγήσῃ αὐτοὺς εἰς τὴν εὐδαιμονίαν». Ἐπὶ τῆς μαρτυρίας ταύτης καὶ ἐπὶ ἐκείνων, αἵτινες ἀπ' εὐθείας ἐδόθησαν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ εἰς πολλὰ μέρη τῆς «Θείας Κωμῳδίας» καθὼς καὶ τοῦ «Συμποσίου», γενεαὶ ἑρμηνευτῶν ἐμόχθησαν, ὅπως ἀναστηλώσουν ἐν τῇ ἀκεραιότητί της τὴν ἀλληγορίαν τοῦ ποιήματος, συχνάκις ἐξερχόμενοι τῶν ὁρίων τῆς ἑρμηνευτικῆς μελέτης καὶ προσπαθοῦντες νὰ προσαρμόσουν τὸ ποίημα πρὸς τὰς ἰδίας θεωρίας καὶ πολιτικὰς καὶ ἠθικὰς τάσεις. Ἀκολουθοῦντες, ὡς θὰ ἔλεγέ τις, μέσην ὁδὸν μεταξὺ τῶν πλέον διισταμένων γνωμῶν, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὸ ταξίδιον τοῦ ποιητοῦ διὰ μέσου τῶν τριῶν βασιλείων τοῦ χριστιανικοῦ δόγματος παριστᾷ ἀλληγορικῶς τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ μεσαιωνικοῦ ἀνθρώπου, ἢ ἀκριβέστερον τοῦ Ἰταλοῦ καὶ ἔτι πλέον συγκεκριμένως τοῦ Φλωρεντίνου, τοῦ ὁποίου ἡ κατάπτωσις προεκλήθη ἐκ τῆς φιλαργυρίας τοῦ ῥωμαϊκοῦ ποντιφικάτου, ἐκ τῆς ὑπεροψίας τοῦ οἴκου τῆς Γαλλίας καὶ τῆς ἀκολασίας τῆς Φλωρεντίας, ἁμαρτημάτων, τὰ ὁποῖα συμβολίζονται ὑπὸ τῶν τριῶν θηρίων, ἅτινα, εἰς τὸ πρῶτον ᾆσμα τῆς «Κωμῳδίας», ἀντιτίθενται πρὸς τὸ μοιραῖον ταξίδιον τοῦ Δάντου. Τὰ ἐμπόδια ταῦτα πρὸς τὴν ἀπολύτρωσίν του καὶ ὅλα τὰ λοιπά, τὰ παρεμβαλλόμενα κατὰ τὴν πορείαν του, ὑπερπηδῶνται πρῶτον ὑπὸ τῆς φιλοσοφικῆς καὶ ἀνθρωπίνης γνώσεως, τῆς συμβολιζομένης ὑπὸ τοῦ Βιργιλίου, καὶ δεύτερον ὑπὸ τῆς θείας γνώσεως τῆς συμβολιζομένης ὑπὸ τῆς Βεατρίκης. Ἡ πλήρης ἀπολύτρωσις τῆς ἀνθρωπότητος θὰ συντελεσθῇ ὑπὸ τοῦ μυστηριώδους Βέλτρο, ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ Δάντης, φαίνεται βέβαιον,

Digitized by Google

ἠθέλησε νὰ συμβολίσῃ πρόσωπον πραγματικὸν καὶ ἱστορικόν, τὴν ταυτότητα τοῦ ὁποίου δὲν ἐπέτυχον ν' ἀνακαλύψουν μέχρι τοῦδε αἱ προσπάθειαι τῶν ἑρμηνευτῶν. Ἡ δρᾶσις τοῦ Βέλτρο εἶναι ἡ δρᾶσις τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ ἀετοῦ, συμβόλων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς αὐτοκρατορίας, αἵτινες, ἑκάστη ἐν τῇ ἰδίᾳ σφαίρᾳ, ἤτοι ἡ Ἐκκλησία διὰ τῆς πίστεως καὶ ἡ αὐτοκρατορία διὰ τῶν ἔργων, ὀφείλουν, βαίνουσαι παραλλήλως καὶ ἐν ἀπολύτῳ ἰσοτιμίᾳ, νὰ συνεργασθοῦν διὰ τὴν ἀπολύτρωσιν ταύτην. Οὕτω διαγραφομένη ἡ ἀλληγορία τῆς «Κωμῳδίας» εἶναι οὐσιαστικῶς ἠθική, ἀλλά, φυσικῷ τῷ λόγῳ, εἰσέρχεται ὁλόκληρος, ὅπως πᾶν ἠθικὸν πρόβλημα καὶ εἰς τὸ πολιτικὸν πεδίον, τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον ἡ τελεία ὀργάνωσις τοῦ κόσμου, ἥτις θὰ εἶναι ὁ καρπὸς τῆς ἁρμονικῆς συνεργασίας τοῦ σταυροῦ μετὰ τοῦ ἀετοῦ, θὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ φθάσῃ εἰς τὴν τελειότητα ἐκείνην, ἥτις, πρέπει νὰ εἶναι, κατὰ τὴν εὐδαιμονολογικὴν θεωρίαν τοῦ Ἀριστοτέλους, ὁ τελικὸς σκοπὸς τῆς πολιτικῆς. Ἡ θεωρία τοῦ Λουΐτζι Βάλλι, παραχθεῖσα ἐκ τῶν ἀπόψεων τοῦ Οὔγου Φωσκόλου, τοῦ Γαβριὴλ Ροσσέτι καὶ τοῦ Τζιοβάννι Πάσκολι, φαίνεται προχωροῦσα ἔτι περαιτέρω καὶ ἀποδίδουσα εἰς τὸν ἀετόν, σύμβολον τῆς αὐτοκρατορίας, δρᾶσιν ὁμοίαν πρὸς τὴν τοῦ σταυροῦ, συμβόλου τῆς Ἐκκλησίας, ἐν τῷ ἔργῳ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀτόμου, ὅπως, ἀκόμη καὶ ὑπὸ στενῶς θεολογικὸν πνεῦμα, ὁδηγήσουν τοῦτο πρὸς τὴν αἰώνιον ζωήν. Ἡ θεωρία αὕτη ἀναπτύσσεται μὲ δύναμιν, ἀπὸ ὀπόψεως ἐπιχειρημάτων καὶ ἱστορικῶν μαρτυριῶν, εἰς τὰ ἔργα: «Τὸ μυστικὸν τοῦ Σταυροῦ καὶ τοῦ Ἀετοῦ ἐν τῇ Θείᾳ Κωμῳδίᾳ» καὶ «Ἡ κλεὶς τῆς Θείας Κωμῳδίας». Ἴσως ὅμως πολλοὶ ἀναγνῶσται καὶ φιλόσπουδοι δὲν θὰ ἦσαν διατεθειμένοι νὰ προχωρήσουν τόσον πολύ. Οὔτε ἡ ὑλικὴ ἀναπαράστασις περιοδείας εἰς τὰ τρία βασίλεια τοῦ ἄλλου κόσμου, οὔτε αἱ πρωτότυποι καὶ βαθεῖαι ἀλληγορίαι, τὰς ὁποίας τὸ ταξίδιον τοῦτο ὑποκρύπτει, θὰ ἦσαν ἀρκεταὶ ὅπως διακρίνουν τὴν «Θείαν Κωμῳδίαν» ἐκ τόσων μυστικῶν ἔργων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ δώσουν εἰς αὐτὴν τὴν παγκόσμιον φήμην, ἥτις αὐξάνει διὰ τῶν αἰώνων καὶ ἡ ὁποία θὰ ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ σήμερον ὅτι ὑπερβαίνει τὴν φήμην παντὸς ἄλλου ποιητικοῦ ἔργου, ἀρχαίου καὶ νέου.

Τοῦτο ὀφείλεται κυρίως, διὰ νὰ μὴ εἴπωμεν ἀποκλειστικῶς, εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Δάντης, συνθέσας διδασκαλικὸν ποίημα ὅπως διδάξῃ εἰς τοὺς συγχρόνους του τὸ θεολογικὸν καὶ πολιτικὸν μυστήριον τῆς ἀνθρωπίνης ἀπολυτρώσεως, παρεσύρθη ὑπὸ τῆς ἀπαραμίλλου ποιητικῆς του ὁρμῆς καὶ ἔδωκεν ἀντιθέτως ἐποποιίαν, τὴν πλέον ζωντανήν, τὴν ὁποίαν ἀνθρωπίνη διάνοια θὰ ἠδύνατο νὰ δημιουργήσῃ. Ὁ Ντὲ Σάνκτις λέγει:

«Ὁ Δάντης ὑπῆρξεν ἀσυνεπής. Ἔπλασε διάφορον ἔργον ἐκείνου τὸ ὁποῖον προυτίθετο νὰ πλάσῃ. Ὁ καθεὶς εἶναι ὅ,τι εἶναι, ἀκόμη καὶ ἂν δὲν τὸ θέλῃ, ἀκόμη καὶ ἂν θέλῃ νὰ γίνῃ διάφορος. Ὁ Δάντης εἶναι ποιητής, περιπλεχθεὶς δὲ εἰς ἀφῃρημένους συνδυασμούς, εὑρίσκει μυρίας ἐξόδους ὅπως ἀφήσῃ νὰ διέλθῃ δι' αὐτῶν ὁ ἀὴρ καὶ τὸ φῶς. Παρασυρόμενος εἰς σφαλερὰς ἐπινοήσεις, παρέρχεται τὸ θέμα του καὶ εὑρίσκεται εἰς κόσμον ἁγνῶν διανοημάτων, τὰ ὁποῖα καθιστᾷ σκοπόν του, προσελκύων πέριξ αὐτοῦ τὴν πραγματικότητα, τῆς ὁποίας τὴν μορφὴν λαμβάνουν αἱ ἐπινοήσεις του. Ὅπου ἀντλεῖ ἐκ πραγματικοῦ, ἐκεῖ αἰσθάνεται ἑαυτόν, ἐκεῖ γονιμοποιεῖ, ἐκεῖ ὁ νοῦς εὑρίσκει τὸ ὑλικόν του· αἱ μορφαὶ αὗται λαμβάνουν σάρκα, ἀποκτοῦν ἰδίαν ζωήν, θὰ ἔλεγέ τις δὲ ὅτι εἶναι ἐλεύθερα καὶ ἀνεξάρτητα πλάσματα, ἂν ἡ εὐλογημένη ἐκείνη πρόθεσις δὲν ἐπέπιπτεν ὡς σφαῖρα μολύβδου, παρεμποδίζουσα ἐνίοτε τὰς κινήσεις των».

Ἡ εὐτυχὴς αὕτη ἀντίθεσις ἐκδηλοῦται καὶ πιστοποιεῖται ἀφ' ἑνὸς διὰ τῆς μακρᾶς σειρᾶς τῶν ἑκατοντάδων ἱστορικῶν καὶ μυθολογικῶν μορφῶν, τῶν ἐμφανιζομένων πρὸ τῆς φαντασίας ὅλων ἐκείνων, οἵτινες διέτρεξαν τὸ ἱερὸν ποίημα, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐν τῇ ἀδιαπτώτῳ ἀκτινοβολίᾳ εἰκόνων καὶ παρομοιώσεων, αἵτινες φωτίζουν ἀπροσδοκήτως τὰς πλέον στείρας καὶ στριφνὰς φιλοσοφικὰς καὶ θεολογικὰς συζητήσεις. Ἡ ποιητικὴ αὕτη δύναμις, παραβαλλομένη μόνον μὲ τὴν τῶν μεγαλυιέρων, τοῦ Ὁμήρου, τοῦ Βιργιλίου, τοῦ Σαιξπήρου καὶ ἐλαχίστων ἄλλων, ἔδωκε τὴν ζωὴν εἰς τὸ ποίημα καὶ τὸ κατέστησε δι' ἡμᾶς οὐ μόνον ζωντανὴν μαρτυρίαν τῶν ἀντιλήψεων καὶ τῆς διανοήσεως μιᾶς ἐποχῆς (καὶ τοῦτο μόνον θὰ ἦτο πολύ!), ἀλλὰ τὸν σύντροφον καὶ τὸν ὁδηγὸν τῆς ἐξελίξεως τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως εἰς ὅλους τοὺς καιροὺς καὶ εἰς ὅλους τοὺς τόπους. ΑΛ. ΜΠΟΣΔΑΡΙ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Εἶναι τόσον ἀπέραντος, ἰδίᾳ κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα καὶ σήμερον, ὥστε καθίσταται δύσκολον, εἰς τόσφ στενὸν σχετικῶς χῶρον, νὰ δώσῃ κανεὶς ἔστω καὶ σύντομον περίληψιν. Θ' ἀρκεσθῶ ν' ἀναφέρω μερικὰ ὀνόματα ἑρμηνευτῶν καὶ συγγραφέων, εἰς τοὺς ὁποίους δύναταί τις ἐπωφελέστερον νὰ προσφύγῃ ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ του ὅπως μελετήσῃ τὰ δαντικὰ ἔργα. Μεταξὺ τῶν ἀρχαιοτέρων ἑρμηνευτῶν δὲν δυνάμεθα νὰ παραλείψωμεν τὸν *Boccaccio*, τὸν *Jacopo della Lana*, τὸν ἐπιλεγόμενον *Ottimo*, τὸν *Pietro Dante* καὶ τὸν *Benvenuto da Imola*. Ἐκ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος δέον ν' ἀναφέρωμεν τὸν *Crist. Landino*, ἐκ τοῦ ΙΣΤ' τὸν *Alex. Vellutello*, ἐκ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος τὸν *Poempeo Venturi*, τὸν *Lombardi* καὶ τὸν *Dionisi*. Σπουδαιότεροι εἶναι οἱ ἑρμηνευταὶ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος καὶ πρὸ πάντων οἱ *Biagioli*, *Costa*, *Cesari*, *Tommaseo*, *Fraticelli*, *Camerini*, *Vernon*, *Gioberti*, *Scartazzini*. Περὶ τῶν εἰδικῶν τάσεων τῶν ἀναπτυσσομένων εἰς τὰ ἔργα τοῦ *Οὔγου Φωσκόλου*, τοῦ *Gab. Rossetti*, τοῦ *Giov. Pascoli* καὶ τοῦ *L. Valli*, ἔκαμα ἤδη συνοπτικὴν μνείαν. Γενικῶς οἱ νεώτεροι ἑρμηνευταὶ ἀντὶ πλήρων καὶ συστηματικῶν ἑρμηνειῶν γράφουν συνθετικὰς πραγματείας γενικῶν διερμηνεύσεων ἢ μονογραφίας ἐπὶ εἰδικῶν σημείων τῶν ἀπείρων προβλημάτων τῶν ἀνακινουμένων ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν πληροφοριῶν καὶ ἐπιστημονικῶν θεμάτων, τῶν ἀναφερομένων ἐν τῇ «Κωμῳδίᾳ». Διὰ πραγματείας τοιούτου εἴδους δύναταί τις

Τὸ ὄνειρον τοῦ Δάντου.
[Ὑπὸ Ντάντε Γκαμπριέλε Ροσσέττι.]

ἐπωφελῶς νὰ συμβουλευθῇ τὴν «Giornale Dantesco», τὰς δημοσιεύσεις τῆς «Dante Society» τοῦ Λονδίνου, καὶ τὰ χρονικὰ τῆς «Deutsche Dante-Gesellschaft». Αἱ μεταφράσεις εἶναι ἀπειράριθμοι, ἀρκοῦμαι δὲ ν' ἀναφέρω τὴν τοῦ *Margerie* εἰς γαλλικήν, τὴν τοῦ *Longfellow*, ἀγγλιστί, εἰς δὲ τὴν γερμανικὴν τὴν τοῦ *Witte* καὶ τὴν πρόσφατον καὶ ἀρίστην τοῦ *George*. Α. Μ.

Ἑλληνικαὶ μεταφράσεις καὶ εἰς ἑλληνικὴν ἐργασίαι ἐπὶ τοῦ Δάντου: *Π. Βεργωτῆ*, «Ἡ κόλασις» (Κεφαλληνία 1865).— *Φ. Λούζη*, «Τὸ ᾆσμα τοῦ Οὐγολίνου» ἐν «Πανδώρᾳ» τ. Κ. (1869) σ. 183, 332.— *Θ. Ἀφεντούλη*, Ἔκθεσις τῆς ἐπιτροπείας ἐπὶ τῶν μεταφράσεων τοῦ Δάντου τοῦ διαγωνίσματος Δ. Οἰκονόμου (Ἀθῆναι 1873).— *Π. Ι. Μ.*, «Ὁ Ἅδης τοῦ Δάντου» (Κεφαλληνία 1876).— *Γ. Ε. Ἀντωνιάδου*, «Ἡ Θεία Κωμῳδία» (Ἀθῆναι 1875 β' ἔκδ. 1881).— *Κ. Μουσούρου*, «Ἡ Θεία Κωμῳδία». «Ὁ Ἅδης» (Λονδῖνον 1882), «Τὸ Καθαρτήριον» (Λονδῖνον 1881), «Ὁ Παράδεισος» (Λονδῖνον 1885).— *Π. Βεργωτῆ*, «Τὰ παραδείσια τῆς Κολάσεως» (Ἀργοστόλ. 1882).— *Ν. Σταύρου*. «Μελέται ἐπὶ τῶν συγγραφῶν τοῦ Δάντου Ἀλιγιέρη» (Κέρκυρα 1883).— *Σ. Βάλβη*, «Φιλολογικὰ μελετήματα» (Ἀθῆναι 1890) σ. 29.— *Α. Ρ. Ραγκαβῆ*, «Ἡ Κόλασις» ἐν «Φιλολογικοῖς ἅπασιν» τ. ΙΒ' σ. 5—22.— *Γ. Σ. Βουτσινᾶ* — *Δ. Χ. Σταυροπούλου*, «Ἡ Θεία Κωμῳδία» τ. 3 (Ἀθῆναι 1894).— *Α. Γάσπαρη*, «Ἱστορία τῆς ἰταλικῆς λογοτεχνίας» μετ. Α. Βλάχου (Ἀθῆναι 1903).— *Γ. Ζουφρέ*, «Ἡ Κόλασις» ἐν «Ἠλυσίοις» (1906).— *Λ. Μαβίλη*, «Ἀπὸ τὴν Κόλαση καὶ ἀπὸ τὴν Παράδεισο» ἐν «Ἔργοις» (Ἀλεξάνδρεια 1915).— *Τ. Παπατσώνη*, ἐν «Ἀκροπόλει» (9 Ἰαν. 1915).— *Κ. Καιροφύλα*, «Ἡ Θεία Κωμῳδία» τ. Α' «Κόλασις» (Ἀθῆναι 1917) τ. Β' «Καθαρτήριον», τ. Γ' «Παράδεισος».— *Τ. Παπατσώνη*, ἐν «Λόγῳ» (Αὐγ., 1917, Μάρτ. 1918, Φεβρ. 1919).— *Ε. Πετέργυ*, «Ἡ Θεία Κωμῳδία τοῦ Δάντη» ἐν «Ἑλλην. Χρονικοῖς» τ. Α' (1916) σ. 46 κ. ἑ.— *Γ. Σπαταλᾶ*, «Ἀνθοδέσμη ἀπὸ τὴν Ρώμη καὶ τὴν Ἰταλία».— *Γ. Καλοσγούρου*, «Ἡ Κόλασις» (Ἀθῆναι 1923).— «Ἡ Κόλασις εἰκονογραφημένη», μετὰ προλόγου *Κ. Παλαμᾶ* (Ἀθῆναι 1924). —Ω.

Ο ΔΑΝΤΗΣ ΕΝ ΤΗ ΤΕΧΝΗ. Τὸ προσωπεῖον (masque) τοῦ Δάντου ληφθὲν ἐκ τοῦ φυσικοῦ, ὅτε ὁ μέγας ποιητὴς ἀπέθανεν ἐν Ραβέννῃ, διέσωσεν ἀφ' ἑνὸς τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτοῦ, ἀφ' ἑτέρου ἐχρησίμευσεν ὡς πρότυπον εἰς τούς, ἀπὸ τῆς Ἀνα-

Beata Beatrix
[Ὑπὸ Ντάντε Γκαμπριέλε Ροσσέττι.]

γεννήσεως μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ζωγράφους καὶ γλύπτας, οἵτινες ἐφιλοτέχνησαν τὴν προσωπογραφίαν του. Ἐκ τοῦ προσωπείου τούτου, σῳζομένου σήμερον ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Φλωρεντίας, κατεσκευάσθησαν τότε προτομαὶ τοῦ ποιητοῦ ἐξ ὀπτῆς γῆς. Ἐξ αὐτοῦ μανθάνομεν, ὅτι ἡ ῥὶς αὐτοῦ ἦτο μακρὰ καὶ ὀξεῖα, ἐλαφρῶς κυρτὴ περὶ τὸ μέσον, οἱ ὀφθαλμοὶ βυθισμένοι ὑπὸ τόξα δασειῶν ὀφρύων, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ μέτωπον ηὐλακοῦτο ὑπὸ βαθείας καθέτου πτυχῆς, τὰ ἄκρα τοῦ στόματος σεσυρμένα πρὸς τὰ κάτω εἰς ἔκφρασιν πικρᾶς εἰρωνείας, τὸ κάτω χεῖλος προτεταμένον, ὁ δὲ πώγων καὶ τὰ μῆλα τῶν παρειῶν προεξέχοντα. Πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ ταῦτα φανερώνουν διανοητικὴν δύναμιν, θέλησιν ἐπίμονον, ἕξιν συλλογῆς καὶ διάθεσιν μελαγχολικήν. Ὁ Τζιόττο, ὅστις ὑπῆρξε φίλος καὶ προστατευόμενος τοῦ Δάντου, ἀπέδωκε τὰ χαρακτηριστικὰ ταῦτα ἔν τινι τοιχογραφίᾳ τοῦ παρεκκλησίου τοῦ Ποντεστά, ἐν τῷ μεγάρῳ Μπαργκέλλο τῆς Φλωρεντίας. Ἡ τοιχογραφία αὕτη, καλυφθεῖσα μεταγενεστέρως ὑπὸ ἐπιχρίσματος, ἀπεκαλύφθη τῷ 1840 καὶ ἀνεκαινίσθη μετὰ πολλῆς προσοχῆς. Ἐν αὐτῇ ὁ Δάντης παρίσταται μετὰ τῶν Μπρουνέττο Λατίνι καὶ Κόρσο Ντονάτι μετ' ἐξαιρέτου ἀκριβείας σχεδίου καὶ λεπτολόγου ἐκτελέσεως. Τὸ χρῶμα δὲν ἔχει μόνον καθαρότητα, ἀλλὰ καὶ βάθος, πρᾶγμα σπάνιον παρὰ Τζιόττο. Ἑτέραν προσωπογραφίαν τοῦ φίλου του ἐποίησεν ὁ Τζιόττο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Σάντα-Κρότσε τῆς Φλωρεντίας, ἀλλ' αὕτη κατεστράφη, ὅτε ὁ Βαζάρι ἐπεσκεύασε τὴν ἐν λόγῳ ἐκκλησίαν. Ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Φλωρεντίας σῴζεται λίαν ἐνδιαφέρουσα τοιχογραφία, ὅπου ὁ Δάντης παρίσταται ὄρθιος, ἐστεμμένος διὰ δάφνης καὶ κρατῶν διὰ τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ χειρὸς τὴν «Θείαν κωμῳδίαν» ἀκτινοβολοῦσαν· δεξιᾷ τοῦ ποιητοῦ φαίνεται ἡ Φλωρεντία, ἀριστερᾷ ἡ Κόλασις, εἰς δὲ τὸ βάθος τὸ Καθαρτήριον. Ἡ τοιχογραφία αὕτη ἐθεωρεῖτο ἐπὶ μακρὸν ἔργον τοῦ Ὀρκάνια, ἀλλ' ἀπεδείχθη ὅτι εἶναι τοῦ Ντομένικο Μικελῖνο, μαθητοῦ τοῦ Φρὰ-Ἀντζέλικο, ἐκτελεσθεῖσα τὰ 1465. Μεταξὺ τῶν παλαιῶν προσωπογραφιῶν τοῦ Δάντου εἶναι αἱ διασωθεῖσαι ἐπὶ πολλῶν μεταλλίων, ὡς καὶ αἱ ἀκόλουθοι: Εἷς ἀνδριὰς αὐτοῦ προερχόμενος ἐκ τῆς ἀρχαίας προσόψεως τῆς φλωρεντινῆς μητροπόλεως καὶ μεταφερθεὶς εἰς τὸν κῆπον τῆς βασιλικῆς ἐπαύλεως τοῦ Πότζιο· μία εἰκὼν ἐπὶ ξύλου τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, εὑρισκομένη εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Καλῶν Τεχνῶν τῆς Πίζης καὶ τὴν ὁποίαν ἐξυλογράφησεν ἡ Ἐλβίρα Ρόσσι διὰ τὴν γαλλικὴν μετάφρασιν τοῦ «Καθαρτηρίου» ὑπὸ Μ. Τοπὲν (1862)· εἷς ἰταλικὸς πίναξ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ἀνήκων εἰς τὸ παλαιὸν Μουσεῖον Ναπολέοντος τοῦ Γ', εἷς πίναξ τοῦ αὐτοῦ μουσείου, προερχόμενος ἐκ τοῦ μεγάρου τῶν δουκῶν τοῦ Οὐρμπῖνο, ὅστις μετὰ πολλῶν ἄλλων προσωπογραφιῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν ἐφιλοτεχνήθη ὑπὸ ζωγράφου τῆς φλαμανδικῆς σχολῆς κατὰ τὸ β' ἥμισυ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, πιθανῶς ὑπὸ τοῦ Ἰούστου τοῦ ἐκ Γάνδης, ὅστις εἰργάσθη ἐν Οὐρμπῖνο κατὰ τὸ 1474. Ἐν τῷ πίνακι τούτῳ ὁ Δάντης παρίσταται κατὰ κρόταφον, καθήμενος, ἐστεμμένος διὰ δάφνης, ἐνδεδυμένος ἐρυθρὰν στολὴν καὶ διὰ μὲν τῆς ἀριστερᾶς κρατῶν ἐπὶ τῶν γονάτων βιβλίον κλειστόν, ὑψώνων δὲ τὴν δεξιὰν πρὸς τὰ ἄνω. Εἷς πίναξ τοῦ Βαζάρι, εὑρισκόμενος εἰς τὸ ἐν Ὀξφόρδῃ κολλέγιον τοῦ Ὄριελ, παριστᾷ τὸν Δάντην ἐν συντροφίᾳ πέντε Ἰταλῶν ποιητῶν, τοῦ Πετράρχου, τοῦ Καβαλκάντη, τοῦ Βοκκακίου, τοῦ Τσῖνο ντὰ Πιστόγιᾳ, καὶ τοῦ Γκὶ ντ' Ἀρέτζιο. Ἀλλὰ πρὸ τοῦ Βαζάρι ὁ Ραφαῆλος ἐζωγράφησε δὶς τὸν Δάντην ἐν ταῖς αἰθούσαις τοῦ Βατικανοῦ, εἰς τὰς περιφήμους τοιχογραφίας του: «Ὁ Παρνασσὸς» καὶ «Ἡ ἔρις περὶ τῆς Ἁγίας Εὐχαριστίας». Ὁ μέγας οὗτος ζωγράφος, ἔχων ὑπ' ὄψει του τὰς προγενεστέρας προσωπογραφίας τοῦ Δάντου, κατώρθωσε νὰ προσδώσῃ εἰς αὐτὸν ἔκφρασιν ἀπαραμίλλου δυνάμεως, σοβαρότητος καὶ εὐγενείας. Εἰς ἀμφοτέρους τοὺς πίνακας τούτους ὁ ποιητὴς παρίσταται κατὰ κρόταφον καὶ ἐστεμμένος διὰ δάφνης. Τὴν κεφαλὴν ταύτην τοῦ ραφαηλείου Δάντου ἀναπαρέστησαν πολλοὶ τεχνῖται ξυλογράφοι, ἰδίᾳ ὁ Αὔγουστος Καμπανέλλα. Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ μὲ τὴν κεφαλήν, ἣν ἐφιλοτέχνησε κατὰ μέτωπον ὁ Φλαμανδὸς ζωγράφος Ἰωάννης Στρατάνους (1530—1605). Κυριώτεροι τῶν χαρακτῶν τούτων εἶναι οἱ Ἔμ Μπουλονουά, Λάντον, Αἰνείας Βίκο, Κουγκέλχεν, Μιχαὴλ Χέϋλμπρουκ, Φ. Ἀλλεγκρίνι, Κογκύ, Λιτρέ, Α. Καρντόν, Ραφαὴλ Μόργκεν, Κα Φουρνιέ, Φιορόνι, Μπενάλια, Ζάττα κτλ.

Ἐκ τῶν γλυπτῶν ἀπεικονίσεων τοῦ ποιητοῦ ἀξιολογώτεραι εἶναι: ἡ ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Νεαπόλεως χαλκίνη προτομή, γενομένη ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ προσωπείου τοῦ ποιητοῦ· τὸ ὑπὸ Πέτρου Λομπάρντι μαυσωλεῖον μετ' ἀναγλύφου προτομῆς τοῦ Δάντου ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ παρεκκλησίῳ τῆς Ραβέννης· ἡ ὑπὸ Στεφάνου Ρίτσι σαρκοφάγος, φέρουσα ἄνωθεν αὐτῆς τὴν προτομὴν τοῦ ποιητοῦ, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Σάντα-Κρότσε τῆς Φλωρεντίας κτλ.

Ἐκ τῶν νεωτέρων ἔργων τέχνης τῶν λαβόντων ὡς ὑπόθεσιν τὸν ποιητὴν ἢ τὸ ἔργον του, ὀνομαστότερα εἶναι: ὁ περίφημος πίναξ τοῦ Ντελακρουά: «Ὁ Δάντης καὶ ὁ Βιργίλιος στὴν Κόλαση» (Μουσεῖον τοῦ Λούβρου), οἱ δύο τοῦ Α. Σέφφερ: «Δάντης καὶ Βεατρίκη», «Ὁ Δάντης καὶ ὁ Βιργίλιος βλέποντες τὰς σκιὰς τῆς Φραγκίσκας τοῦ Ρίμινι

τοῦ Παύλου», τοῦ Ἀ. Γκλαΐζ: «Ὁ Δάντης γράφει ἐμπνεόμενος ὑπὸ τῆς Βεατρίκης καὶ τοῦ Βιργιλίου», τοῦ Ἀλβέρτου Μπάρρ: «Ὁ Δάντης συλλογιζόμενος τὴν νεκρὰν Βεατρίκην», τοῦ Ἐρρίκου Ντελαμπόρντ: «Ὁ Δάντης στὴ Λὰ Βέρνα», τοῦ Ἀ. Κῶρζον: «Ὁ Δάντης καὶ ὁ Βιργίλιος ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ Καθαρτηρίου», τοῦ Ἑ. Χάμμαν: «Ὁ Δάντης στὴ Ραβέννα», τοῦ Μ. Μοράνι: «Ὁ Δάντης γινόμενος δεκτὸς ὑπὸ τῆς Βεατρίκης εἰς τὴν πρώτην σφαῖραν τοῦ Παραδείσου», τοῦ Μαινιάν: «Ὁ Δάντης συναντῶν τὴν Ματθίλδην», τοῦ Γουσταύου Κουρτουά: «Ὁ Δάντης καὶ ὁ Βιργίλιος στὴν Κόλαση» κτλ. Ἐκ τῶν Γερμανῶν ὁ Πέτρος Κορνέλιους (1783—1867) συνέθεσεν ἐν Ρώμῃ πρὸς διακόσμησιν τοῦ μεγάρου τοῦ μαρκησίου Μασσίμι τὸν «Δάντην ὁδηγούμενον ὑπὸ τῆς Βεατρίκης ἐνώπιον τῶν ἁγίων Πέτρου, Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου», ὡς καὶ μεγάλην τοιχογραφίαν τῆς «Δευτέρας Παρουσίας» εἰς τὸ Λουντβιχκίρχε τοῦ Μονάχου, ὅπου μεταξὺ τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ Κυρίου παρίσταται καὶ ὁ Δάντης. Ὁ διάσημος Γάλλος χαράκτης Γουσταῦος Ντορὲ ἐκόσμησε δι' ἐξαιρέτου τέχνης εἰκόνων τὴν «Θείαν Κωμῳδίαν». Ἐκ τῶν νεωτέρων γλυπτῶν ἔργων κυριώτερα εἶναι τοῦ Τρικέτι τὸ ἀνάγλυφον: «Ὁ Δάντης εἰς τὰ Ἠλύσια πεδία», τοῦ Ἀλφρέδου Σερὰ ὁ ἀνδριὰς «Δάντης», τοῦ Ρενὲ ντὲ Σαὶν-Μαρσέ: «Ἡ νεότης τοῦ Δάντου», τοῦ Ὠμπέ: «Δάντης Ἀλιγκιέρι» κτλ. Ἡ ζωγραφικὴ σχολὴ τῶν Ἄγγλων «προραφαηλικῶν» ἠσχολήθη κατὰ προτίμησιν μὲ τὴν ζωὴν καὶ τὸ ἔργον τοῦ μεγάλου ποιητοῦ, ἰδίᾳ δὲ ὁ Δάντης Γκαμπριὲλ Ροσσέτι. Πρὸ τριετίας δὲ ἡ ζωὴ τοῦ Δάντου ἐκινηματογραφήθη ἐν Ἰταλίᾳ καὶ παρεστάθη εἰς πολλὰ θέατρα τῆς Εὐρώπης. Τῷ 1890 παρεστάθη εἰς τὸ θέατρον τῆς Κωμικῆς ὄπερας τῶν Παρισίων τὸ λυρικὸν δρᾶμα «Δάντης» (στίχοι Ἐδουάρδου Μπλέ, μουσικὴ Μπενζαμὲν Γκουτάρ), ἔργον ἀσθενές, μολονότι δὲν στερεῖται χάριτος. —Β.

—**Δάντης** (Dante). Ποιητὴς γεννηθεὶς ἐν Μαγιάνῳ τῆς Τοσκάνης, σύγχρονος τοῦ Δάντου Ἀλιγιέρι. Ἀνήκει εἰς τὴν πρωτόγονον λυρικὴν σχολήν, τὴν μιμουμένην τοὺς τρουβαδούρους, σῴζονται μάλιστα ποιήματά του εἰς προβηγκιανὴν διάλεκτον. Ἡ ἀνάγνωσις στίχων του ἐνέπνευσε ζωηρότατον πάθος εἰς νεαρὰν Σικελήν. Ὁ Δάντης οὗτος ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν ποιητῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ μέγας συνώνυμός του ἀφιέρωσεν ἓν τῶν πρώτων σονέττων του. Τὰ λυρικὰ ἔργα τοῦ Δάντη ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὴν συλλογὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «Sonetti e Canzoni di diversi antichi autori toscani (Φλωρεντία 1727). Δ. Δ.

—**Δάντης** ἢ *Δάντι* (Dante ἢ Danti), *Ἰγνάτιος*. Ἰταλὸς μαθηματικὸς (1536—1586). Ἐσπούδασε μαθηματικά, γεωγραφίαν, ἀστρονομίαν, προοπτικὴν καὶ φιλολογίαν. Ἐσχεδίασε μεγάλους γεωγραφικοὺς χάρτας διὰ Κοσμᾶν τῶν Μεδίκων, καὶ ἐκλήθη εἰς Ρώμην ὑπὸ τοῦ Γρηγορίου ΙΓ', ὅστις τὸν ἐχρησιμοποίησε διὰ τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ ἡμερολογίου, διὰ τὴν σχεδίασιν διαφόρων χαρτῶν καὶ διαγραμμάτων καὶ διὰ τὴν ἀναπαράστασιν, διὰ τοιχογραφιῶν, εἰς τὰς αἰθούσας τοῦ Βατικανοῦ τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας γεωγραφίας. Ὁ Ἰγνάτιος Δάντης ἐγκατέστησεν, ἐπίσης, ἐν Φλωρεντίᾳ καὶ Βολωνίᾳ γνώμονας ἀρκετὰ ἀκριβεῖς διὰ τὸν καθορισμὸν τῶν ἡλιοστασίων καὶ τῶν ἰσημεριῶν. Πρὸς ἀνταμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν του ὁ πάπας τὸν διώρισε τῷ 1583 ἐπίσκοπον τοῦ Ἀλετρίου. Εἰς τὸν διακεκριμένον τοῦτον σοφὸν ὀφείλονται πλεῖστα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων κυριώτερα εἶναι τὸ «Περὶ ἀστρολάβου» (1569), ἡ «Sienze matematiche redotte in tavole» (1577), ἔνθα περιέχονται 45 ἐνδιαφέροντες συνοπτικοὶ πίνακες, ἡ «Anemographia» (1578), ἔνθα ἀνευρίσκονται λίαν ἐνδιαφέρουσαι παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς διαιρέσεως τῶν ἀνέμων. Δ. Δ.

δαντικός, *—ή, —όν*· ὁ τοῦ Δάντου· ὁ κατὰ τὸν τρόπον τοῦ Δάντου: «δαντικὴ ποίησις»· ἄλλως *δάντειος*.

Δαντίσκος (Dantiscus ἢ Dantyszek), *Ἰωάννης*. Πολωνὸς ἀνθρωπιστής, κληρικός, διπλωμάτης καὶ ποιητής, ὀνομασθεὶς οὕτως ἐκ τῆς γενετείρας του Δάντσιγ (1485—1548). Ἐπεσκέφθη τὴν Ἰταλίαν, Παλαιστίνην, Ἀραβίαν καὶ τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος, ἐπιστρέψας δὲ εἰς Πολωνίαν ἐγένετο ἱερεύς. Τῷ 1509 προσελήφθη γραμματεὺς τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας Σιγισμούνδου Α' καὶ ἐξετέλεσε διαφόρους διπλωματικὰς ἀποστολὰς εἰς Βενετίαν, παρὰ τῷ αὐτοκράτορι τῆς Γερμανίας Μαξιμιλιανῷ καὶ τῷ Καρόλῳ Ε' ἐν Μαδρίτῃ. Τῷ 1530 διωρίσθη ἐπίσκοπος τῆς Κούλμ, τῷ δὲ 1537 ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἔμερλαντ. Τὰ λατινικά του ποιήματα, διακρινόμενα διὰ τὴν καθαρότητα τοῦ ὕφ υς καὶ τὴν ἀριστοτεχνικὴν στιχουργίαν, ἀνεδημοσιεύθησαν πολλάκις. Τῷ 1764 ἐξέδωκεν αὐτὰ ὁ Μπαὶμ ὑπὸ τὸν τίτλον «Dantisci episcopi Narmiensis poemata (Βρεσλαυΐα). —Β.

Δάντσιγγ [*Γεωγρ.*]· βλ. λ. Ντάντσιχ.

Δαντὼν (Danton), *Γεώργιος-Ἰάκωβος*. Γάλλος πολιτικός, εἷς τῶν μεγίστων ἀνδρῶν τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως (1759—1794). Ὁ πατήρ του ἦτο εἰσαγγελεὺς τῆς περιφερείας τοῦ Arcis-sur-Aube, ἡ δὲ μήτηρ του θυγάτηρ ἐργολάβου δημοσίων ἔργων. Τὰ πρῶτα γράμματα ἐδιδάχθη εἰς τὸ μικρὸν σεμινάριον τῆς πόλεως Τρουᾶ, διακρινόμενος μεταξὺ τῶν συμμαθητῶν του, ἐξῆλθε δ' ἐκεῖθεν πλήρης ἀναμνήσεων περὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ τῆς δημοκρατικῆς Ρώμης. Διηγοῦνται, ὅτι ἐκ τῆς πόλεως, ὅπου ἐσπούδαζε, μετέβη πεζῇ εἰς Reims, ὅπως παραστῇ κατὰ τὴν στέψιν τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου ΙΣΤ' καὶ ἴδῃ «πῶς δημιουργοῦνται οἱ βασιλεῖς».

Ὅταν ἐπεράτωσε τὰς ἐγκυκλίους σπουδάς, οἱ γονεῖς του ἠθέλησαν νὰ τὸν κάμουν κληρικόν, ἀλλ' οὗτος ἠρνήθη καὶ ἐνεγράφη εἰς τὴν νομικὴν σχολὴν τοῦ πανεπιστημίου τῶν Reims (1780), ἐκεῖ δὲ συνεπλήρωσε τὴν ἐκπαίδευσίν του. Ἐμελέτα τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας καὶ Ρωμαίους συγγραφεῖς, κατεθέλγετο δ' ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν μεγάλων ποιητῶν καὶ φιλοσόφων· ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν ἐπροξένουν εἰς αὐτὸν ὁ Δάντης, ὁ Σαίξπηρ, ὁ Κορνήλιος, ὁ Ρακίνας, ὁ Βολταῖρος ὁ Ρουσσῶ, ὁ Ἑλβέτιος, ὁ Διδερὸ καὶ ὁ Ἀδὰμ Σμίθ. Τῷ 1785 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τοῦ δικαίου καὶ τὸ αὐτὸ ἔτος μετέβη εἰς Παρισίους, ὅπως ἐνασκήσῃ ἐκεῖ τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα. Μετὰ δύο ἔτη ἐνυμφεύθη τὴν Ἀντωατέτταν-Γαβριέλλαν Σαρπαντιέ, θυγατέρα οἰκονομικοῦ ἐπιθεωρητοῦ, ταχέως δὲ προσείλκυσεν ἀξιόλογον πελατείαν. Ἐν τῇ ἐνασκήσει τοῦ ἐπαγγέλματός του ἀπέκτησε πεῖραν τῆς διοικητικῆς καὶ οἰκονομικῆς καταστάσεως τῆς χώρας, συνεδέθη μετὰ πλείστων διασήμων ἀνδρῶν καὶ ἀνεμιγνύετο εἰς τὰς περὶ μεταρρυθμίσεων συζητήσεις ἐν τοῖς καφενείοις, τὰ ὁποῖα εἶχον καταστῇ τότε πολιτικὰ κέντρα, ἐκήρυττε δὲ ὅτι αἱ ἐπιδιωκόμεναι μεταρρυθμίσεις ἦσαν πλέον ἀνεπαρκεῖς καὶ ὅτι ἡ χώρα εὑρίσκετο εἰς παραμονὰς εὐρείας ἐπαναστάσεως. Οὕτως ἤρξατο ἀναμιγνυόμενος εἰς τὰς δημοσίας ὑποθέσεις, καὶ ἐγένετο μέλος τῆς μυστικῆς ἑταιρείας τῶν Ἐλευθέρων Τεκτόνων, ἥτις ὑπέθαλπε τὰς ἐπαναστατικὰς ἰδέας ἐν Γαλλίᾳ. Εἰς τὴν ἑταιρείαν ταύτην συνεδέθη μετὰ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οἵτινες βραδύτερον ἠκολούθησαν αὐτὸν εἰς τὴν πολιτικὴν παλαίστραν. Παραιτηθεὶς τοῦ δικηγορικοῦ ἐπαγγέλματος, ἀφιερώθη ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν πολιτικήν, ἐπιδιώκων τὴν πλήρη πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν μεταβολὴν ἐν Γαλλίᾳ, χωρὶς ν' ἀποβλέπῃ ἀκόμη εἰς τὴν δημοκρατίαν. Ὅτε ἐξερράγη ἡ ἐπανάστασις ἠσπάσθη τὰς ἀρχὰς αὐτῆς μετὰ τυφλῆς ἀφοσιώσεως. «Ἦτο, λέγει ὁ Μινιώ, ὁ γίγας τῆς ἐπαναστάσεως, οὐδὲν μέσον θεωρῶν ἀξιοκατάκριτον, ὅταν τοῦτο ἦτο χρήσιμον, καὶ κατ' αὐτὸν ἠδύνατό τις νὰ κατορθώσῃ πᾶν ὅ,τι ἐτόλμα. Ὁ Δαντὼν εἶχεν ὁμοιότητά τινα πρὸς τὸν Μιραμπώ: χαρακτηριστικὰ τραχέα, χειρονομίαν σφοδράν, μέτωπον δεσπόζον, εὐγλωττίαν τολμηροτάτην καὶ φωνὴν ἰσχυράν». Ἡ φωνή του μάλιστα ἦτο τόσον ἰσχυρά, ὥστε ἠκούετο εὐκρινῶς ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην ὄχθην τοῦ Σηκουάνα. Ἡ ἐπαναστατικὴ θύελλα ὤθει τὸ ἀνήσυχον αὐτοῦ πνεῦμα πρὸς τὸ μέλλον, καθόσον τὸ παλαιὸν καθεστὼς ἐθεώρει ὡς καταδικάζον πᾶσαν ἰδιοφυΐαν εἰς ἀφάνειαν. Ἐπρόβαλεν οὕτω μεταξὺ τῶν πρώτων ἐπὶ τῆς ἐπαναστατικῆς σκηνῆς, ἐπειδὴ δὲ δὲν εἶχεν ἐκλεχθῆ ἀντιπρόσωπος εἰς τὴν πρώτην συνέλευσιν, ἐνεφανίσθη ἐν μέσῳ τῶν λαϊκῶν τάξεων. Τὰ παρισινὰ προάστεια ὑπῆρξαν τὸ θέατρον τῶν πρώτων πολιτικῶν του τολμημάτων καὶ τῆς τρομερᾶς εὐγλωττίας του. Ἡ τόλμη του, οἱ πλήρεις ὀργῆς καὶ ἐκδικήσεως λόγοι του προσεπόρισαν ἀμέσως εἰς αὐτὸν παμμεγίστην δημοτικότητα. Τὸ θάρρος του, αἱ γιγαντώδεις εἰκόνες, τὰς ὁποίας παρουσίαζον αἱ δημηγορίαι του, τὰ γενναῖά του αἰσθήματα, ἡ πεποίθησίς του εἰς τὸ μέλλον ἐξῆπτον τὰ πλήθη, τὰ ὁποῖα ᾐσθάνοντο κοχλάζοντα τὰ στήθη των, ὅπως καὶ τὰ στήθη τοῦ ρήτορος. Ὁ Δαντὼν ἐγένετο ὁ Μιραμπὼ τῶν ὁδῶν καὶ ὁ Μιραμπὼ ὁ Δαντὼν τῆς συνελεύσεως, ὡς λέγει ὁ Παζέ. Τῷ ὄντι μία κοινότης ἀρετῶν καὶ παθῶν, τόλμης καὶ μεγαλοφυΐας, φιλοπατρίας καὶ διαφθορᾶς διέκρινον τοὺς δύο τούτους ἄνδρας. Ἡ ἕνωσις αὐτῶν ἐγένετο τῷ 1790 κατὰ τὸν δημιουργηθέντα πανικόν, ὅστις κατέλαβε τὴν Γαλλίαν μέχρι τοῦ τελευταίου χωρίου, ἀλλὰ καὶ ἐξήγειρεν αὐτὴν ὡς ἕνα μόνον ἄνθρωπον. Ὁ Δαντὼν κατενόησεν ὅτι μόνον ἐντὸς τῆς συνελεύσεως θὰ ἐστήριζε τὴν ἰσχύν του, καὶ τῷ 1790 εἰσῆλθεν εἰς αὐτὴν ὡς ἀντιπρόσωπος τῶν Παρισίων, ἐκλεγεὶς καὶ εἰς τὰς ἑπομένας ἐκλογὰς τοῦ 1791 καὶ 1792. Πράγματι εἰς τὴν ἐθνοσυνέλευσιν ἀνεδείχθη ὡς ὁ μέγας δημεγέρτης, ὁ ἀκατάβλητος πολιτικὸς ρήτωρ, ὁ ἄσπονδος ἐχθρὸς τῶν ξένων, μεθ' ὅλων τῶν ἰδιοτήτων τοῦ μεγαλείου, τῆς ὠμότητος, τῆς ἀρετῆς, τῆς φιλοπατρίας, τῆς διαφθορᾶς, τοῦ ὑπερανθρώπου θάρρους καὶ τῆς σατανικότητος αὐτοῦ. Ὑπὸ τῶν παρισινῶν διαμερισμάτων εἶχεν ἐκλεγῆ εἷς τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἐθνοφυλακῆς, ἀλλ' ἡ νωθρότης τοῦ στρατιωτικοῦ τούτου σώματος ἀπεθάρρυνε τάχιστα αὐτόν· ὡς ἐκ τούτου μετέφερε τὴν δρᾶσίν του εἰς τὸν κῆπον τοῦ Palais-Royal, εἰς τὸ μέγα ἐκεῖνο ἐπαναστατικὸν κέντρον, ὅπου ὁ φίλος του Δεμουλὲν ἔδωκε τὸ πρῶτον ἐπαναστατικὸν σύνθημα, καὶ ὅπου τὸ πλῆθος ἐξήπτετο ἀδιακόπως. Ἵδρυσεν ἐπίσης τὴν λέσχην τῶν Κορδελιέρων λήγοντος τοῦ Ἰουνίου 1790. Πανταχοῦ ὅπου συνεκεντροῦτο τὸ πλῆθος, ὁ Δαντών, μετὰ τῆς ἀθλητικῆς του παραστάσεως καὶ τῆς κυριαρχούσης φωνῆς του, παρίστατο ὡς ρήτωρ. Ἀγορεύσας ἀπὸ τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος ἐν τῷ Πεδίῳ τοῦ Ἄρεως, ἐζήτησε τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ', ὅταν δὲ ἐνεφανίσθη ἡ δημοσία δύναμις ἐπὶ κεφαλῆς ἔχουσα τὸν Λαφαγιέτ, ὑπῆρξε, μετὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν σφαγὴν τῶν πολιτῶν, ὁ τελευταῖος ἐγκαταλιπὼν τὴν θέσιν του. Κατὰ τὸν Ἰούνιον καὶ Ἰούλιον τοῦ 1791, μετὰ τὴν εἰς Βαρὲν φυγὴν τῶν βασιλέων, ἐπρότεινε τὴν ἀνακήρυξιν τῆς δημοκρατίας, ἀγορεύων εἰς τὰς λέσχας τῶν Ἰακωβίνων καὶ τῶν Κορδελιέρων ἐναντίον τῆς αὐλῆς, τῆς κυβερνήσεως, τῆς δημαρχίας καὶ τοῦ γενικοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἐθνοφυλακῆς Λαφαγιέτ.

Ἡ ἀπροκάλυπτος αὕτη προσβολὴ κατὰ τοῦ καθεστῶτος προεκάλεσε τὴν ἐναντίον του ἐπέμβασιν τῆς ποινικῆς δικαιοσύνης, ἀλλ' ἐνῷ κατεδιώκετο, ἐνεφανίσθη ὡς ὑποψήφιος κατὰ τὰς ἐκλογάς, ὁ δὲ ἀναλαβὼν τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἐντάλματος τῆς συλλήψεώς του συνελήφθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ὡς ἔνοχος προσβολῆς κατὰ τῆς ἐθνικῆς κυριαρχίας. Ὁ Δαντὼν ἐγένετο τότε ἐπίτροπος τῆς κοινότητος τῶν Παρισίων, κατέχων δὲ τὸ ἀξίωμα τοῦτο παρεσκεύαζε τὴν ἐξέγερσιν πρὸς ἀνατροπὴν τῆς βασιλείας. Ἀλλ' ἡ ὑπερένταsις τῶν πνευματικῶν καὶ σωματικῶν του δυνάμεων ἐπέφερον εἰς αὐτὸν κάματον καὶ ἀπῆλθεν, ὅπως τονώσῃ τὸν ὀργανισμὸν αὐτοῦ, εἰς τὰ ἐν Arcis-sur-Aube κτήματά του, ὅπου ἔζη μετὰ τῆς συζύγου του ἀσχολούμενος εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀγρῶν του καὶ τὸν οἰκογενειακὸν βίον. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ καταφύγιόν του τοῦτο κατεδιώκετο ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας καὶ ἠπειλεῖτο διὰ θανάτου ὑπὸ τῶν ἐμπίστων τοῦ Λαφαγιέτ. Ἠναγκάσθη ὅθεν νὰ μεταβῇ εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ ἓξ ἑβδομάδας, συνεννοούμενος μετὰ τῶν Οὐΐγων. Ἐπιστρέψας, ὅπως παραστῇ κατὰ τὰς ἐκλογὰς τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως, παρεπέμφθη ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου διὰ τὰς σκηνὰς τοῦ Πεδίου τοῦ Ἄρεως καὶ ἀπηλλάγη διὰ τῆς χορηγηθείσεις γενικῆς ἀμνηστείας τὴν 30 Σεπτεμβρίου 1791. Ἔκτοτε παρεσκευάζετο διὰ τὸ κίνημα τῆς 10 Αὐγούστου, προτιμῶν τὴν θέσιν τοῦ ἐπιτρόπου τῆς Παρισινῆς κοινότητος *(κομμούνας)*, ἢ τοῦ ἀντιπροσώπου ἐν τῇ ἐθνικῇ συνελεύσει.

Κατὰ τὸ χρονικὸν αὐτὸ διάστημα εἰς τὰς λέσχας τῶν Κορδελιέρων, τῶν Ἰακωβίνων καὶ εἰς τὰ διαμερίσματα τῆς πόλεως, ἐξῆπτε τὸ λαϊκὸν φρόνημα καὶ κατεγίνετο νὰ συμφιλιώσῃ τὰ λαϊκὰ τάγματα τῶν Ερυθρῶν-Παίδων τοῦ διαμερίσματος τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου μετὰ τῶν Κορδελιέρων καὶ τῶν ὁμοσπόνδων Μασσαλιωτῶν καὶ Βρεττανῶν, οἵτινες ἔμελλον νὰ διέλθωσι διὰ τῆς πόλεως τῶν Παρισίων. Τὴν 20 Ἰουνίου 1792 ἡ βασιλεία εἶχε καταρρεύσει, ἀπὸ τὴν κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην προκληθεῖσαν ἐξέγερσιν τοῦ λαοῦ. Ὁ Μπαρμπαροῦ ἔγραφεν εἰς τὴν Μεσημβρινὴν Γαλλίαν: «Ἀποστείλατέ μας ἄνδρας ἀψηφοῦντας τὸν θάνατον». Καὶ οἱ Μασσαλιῶται ἀφιχθέντες, ἐτάχθησαν μετὰ τῶν Κορδελιέρων τοῦ Δαντών, ᾄδοντες τὴν Μασσαλιώτιδα, ἥτις τότε κατὰ πρῶτον ἠκούσθη ἐν Παρισίοις. Ὁ Δαντὼν ἀφ' ἧς ἐπέστρεψεν εἰς Παρισίους δὲν ἔπαυσε κηρύττων ὅτι ἡ συνέλευσις εἶχε καταστῆ πολιτικὸν σῶμα ἀνίσχυρον καὶ ὅτι ὤφειλεν ὁ λαὸς ἐν τῇ κυριαρχίᾳ του ν' ἀποδώσῃ εἰς αὐτὸ τὴν ἰσχύν του. Κατὰ τὴν περίοδον ἀκριβῶς

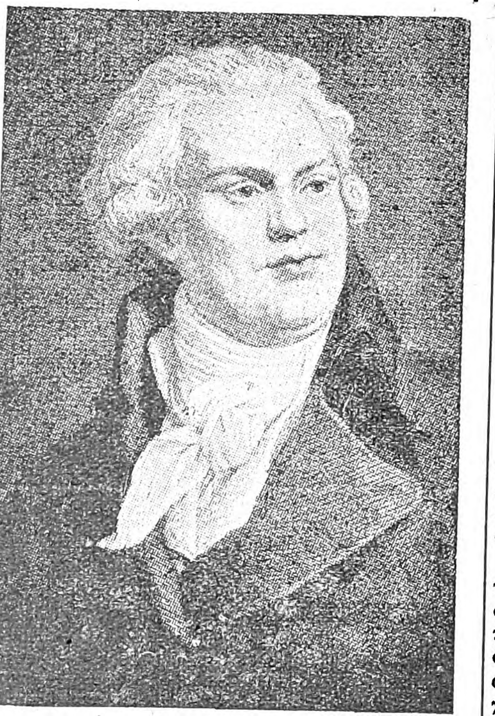

Γεώργιος Δαντών.

Digitized by Google

ἐκείνην, καθ' ἣν ἡ αὐλὴ ὑπελόγιζε βῆμα πρὸς βῆμα τὴν προέλασιν τῶν ξένων στρατῶν εἰς Παρισίους, ὅπως ἐπαναφέρωσιν εἰς τὰ κυριαρχικά της δικαιώματα τὴν βασιλείαν, ὁ Δαντὼν ἐκήρυττεν, ὅτι μόνοι των ὤφειλον νὰ σώσωσιν ἑαυτοὺς οἱ πολῖται καὶ ἐκάλει τὸν λαὸν εἰς τὰ ὅπλα. Τὴν 6 Αὐγούστου 1792 ἀπήγγειλεν ἐνώπιον τῆς συνελεύσεως λόγον, δι' οὗ ἐκήρυττε τὴν ἀνάγκην τῆς ἐκθρονίσεως τοῦ βασιλέως, ὡς εὑρισκομένου εἰς συνεννόησιν μετὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς Γαλλίας. Τὴν νύκτα τῆς 9 πρὸς τὴν 10 Αὐγούστου ἔδωκε τὰς διαταγὰς πρὸς τὴν ἐθνοφυλακὴν καὶ τὸ σῶμα τῶν Μασσαλιωτῶν, προέβη εἰς τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ συμβουλίου τῆς κοινότητος, ἀπαρτιζομένου ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ βασιλικῶν, καὶ συγχρόνως διέταξε τὴν σύλληψιν τοῦ γενικοῦ ἀρχηγοῦ τῆς φρουρᾶς τῶν Ποϱισίων Μαντᾶ, ἀφωσιωμένου εἰς τὴν αὐλήν, ὅστις ὁδηγούμενος εἰς τὴν συνέλευσιν ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ ὄχλου, ἀνέθεσε δὲ τὴν ἀρχηγίαν εἰς τὸν Σαντέρ. Ἡ 10 Αὐγούστου ὑπῆρξεν ἡ ὀλεθρία διὰ τὴν βασιλείαν ἡμέρα καὶ ὁ θρίαμβος τῶν δημοκρατικῶν. Ὁ Δαντὼν ἐζήτησε μετὰ τὴν νίκην νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν ἐξουσίαν τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως δι' ἐπαναστατικῆς τοιαύτης καὶ ἐμφανισθεὶς ἐνώπιον αὐτῆς εἶπεν εἰς τοὺς πληρεξουσίους, ὅτι «ἡ Κοινότης δὲν ἀναγνωρίζει οὐδένα ἄλλον δικαστὴν δι' ὅσα ἔπραξεν εἰμὴ τὸν κυρίαρχον ὑμῶν καὶ ἡμῶν γαλλικὸν λαόν». Πρὸ τῆς παντοδυναμίας τῆς δημαρχίας τῶν Κορδελιέρων καὶ τῶν Ἰακωβίνων, οὐδὲν ἐξεπροσώπει πλέον ἡ συνέλευσις ἐκείνη, πᾶσα δὲ ἡ ἐξουσία περιῆλθε κατ' οὐσίαν εἰς τὴν τριανδρίαν τοῦ Μαρᾶ ἀναλαβόντος τὴν διεύθυνσιν τῆς κοινότητος, τοῦ Ροβεσπιέρρου τὴν τῆς συνελεύσεως καὶ τῶν Ἰακωβίνων καὶ τοῦ Δαντὼν ἀναλαβόντος τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης, τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν διεύθυνσιν τῶν Κορδελιέρων. Δὲν ἐγίνετο ἔκτοτε λόγος εἰμὴ περὶ ἐκδικήσεως τοῦ λαοῦ καὶ τῆς καθείρξεως τῶν ὑπόπτων, ἡ δὲ συνέλευσις κατεδίκασεν εἰς θάνατον μερικοὺς ἀντιτιθεμένους εἰς τὰς πράξεις τῆς κυβερνήσεως (30 Σεπτεμβρίου 1792). Ὁ Δαντὼν ἐγένετο ἡ ψυχὴ αὐτῆς, διὰ τῶν ἀγορεύσεών του δὲ ἐν τῇ συνελεύσει καὶ τῷ Πεδίῳ τοῦ Ἄρεως προεκάλεσε τὴν ἀθρόαν κατάταξιν τῶν ἐθελοντῶν, οἵτινες ἔσπευδον εἰς τὸ μετωπον. Ἐνέπλησεν ἐνθουσιασμοῦ τὴν Γαλλίαν ὁλόκληρον καὶ ἐπέτυχε τὴν ἔγκρισιν τῶν ψηφισμάτων τῆς κατ' οἶκον ἐρεύνης καὶ τῆς καθείρξεως τῶν βασιλοφρόνων, δηλώσας ὅτι ὤφειλε νὰ καθαρισθῇ τὸ ἔδαφος ἀπ' αὐτῶν, ὅπως μὴ οἱ μεταβαίνοντες εἰς τὰ στρατόπεδα ἀφίνουν ὄπισθέν των τοὺς προδότας. Οὕτως ἐπληρώθησαν αἱ φυλακαὶ κρατουμένων. Ἡ θέσις τῆς Γαλλίας ἦτο κρισιμωτάτη. Οἱ ἐχθρικοὶ στρατοὶ εἰσδύσαντες εἰς τὸ γαλλικὸν ἔδαφος εἶχον καταλάβει φρούριά τινα, ἡ δὲ προέλασίς των εἰς Παρισίους ἐθεωρεῖτο ζήτημα χρόνου. Πρὸ τοῦ τοιούτου κινδύνου τὰ λοιπὰ μέλη τῆς κυβερνήσεως ἐπρότεινον τὴν ἐγκατάλειψιν τῶν Παρισίων καὶ τὴν μεταφορὰν τῆς κυβερνήσεως, τῆς συνελεύσεως καὶ τῶν δεσμωτῶν βασιλέων ὄπισθεν τοῦ Λουὰρ εἰς Σωμύρ. Ὁ Δαντὼν ἀντετάχθη εἰς τὰς τοιαύτας προτάσεις, ὑποστηρίξας τὴν ὑπεράσπισιν τῶν Παρισίων ἀντὶ πάσης θυσίας καὶ εἰπὼν ὅτι πᾶσα ὑποχώρησις θὰ ἦτο καταστροφή. «Ὅπως σωθῇ ἡ Γαλλία, προσέθεσε, δέον νὰ προκαλέσωμεν τὸν τρόμον εἰς τοὺς βασιλικοὺς καὶ πρὸ πάντων νὰ κρατηθῶμεν εἰς Παρισίους». Οἱ τρομεροὶ οὗτοι λόγοι ὑπῆρξαν τὸ σύνθημα τῆς λαϊκῆς ἐξεγέρσεως. Ἐπιτροπαὶ τοῦ λαοῦ μετέβησαν εἰς τὴν κοινότητα, πρὸς τὴν ὁποίαν ἐδήλωσαν ὅτι ὁ λαός, εἰς ὃν ἠρνοῦντο δικαιοσύνην, θὰ ἐξεβίαζε τὰς φυλακὰς καὶ θὰ ἐλάμβανε ταύτην διὰ τῆς ἰδίας χειρός του. Οὕτως ἤρξαντο εἰς τὰς φυλακὰς αἱ σφαγαὶ τοῦ Σεπτεμβρίου, αἵτινες ἐστιγμάτισαν τὴν ἐπανάστασιν. Περὶ τούτων δὲν ἐπέδειξεν ἐνδιαφέρον ὁ Δαντών, ἂν δὲ δὲν εἶναι αὐτὸς ὁ ὑποκινήσας αὐτάς, πάντως δὲν τὰς ἀπέτρεψεν ἢ δὲν παρεκώλυσε ταύτας. Ὁ Δαντὼν δὲν εἶχεν ἄλλο τι πρὸ ὀφθαλμῶν, εἰμὴ τὴν ἀπόκρουσιν τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἐκραύγαζεν ὅτι σύσσωμος ἡ Γαλλία ὤφειλε νὰ βαδίσῃ κατ' αὐτῶν. Τότε δὲ εἶπε τοὺς ἀξιομνημονεύτους ἐκείνους λόγους: «Ὅπως νικήσωμεν δὲν χρειάζεται εἰμὴ θάρρος, καὶ πάλιν θάρρος, καὶ πάντοτε θάρρος». Ὁ Δαντὼν κατεβιβρώσκετο ὑπὸ ἐπαναστατικοῦ πυρετοῦ. Ἡ ὑπεράνθρωπος τόλμη του ἐνεθάρρυνε καὶ τοὺς μᾶλλον ἀτόλμους ἀκόμη καὶ ὤθει τοὺς πάντας πρὸς τὴν νίκην, πρὸς τὸν θάνατον, πρὸς τὰς σφαγάς. Ἡ μόνιμος ἰδέα τοῦ Δαντὼν ἦτο νὰ σώσῃ τὴν γαλλικὴν ἐλευθερίαν ἀπὸ τοῦ δεσποτισμοῦ τῶν Εὐρωπαίων ἡγεμόνων, ἀναμιγνυομένων εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς χώρας, ὑπὲρ αὐτῆς δὲ ἐθυσίασε τὴν νεότητα, τὴν ζωὴν καὶ αὐτὴν τὴν ὑστεροφημίαν του. Ἤρκουν εἰς αὐτὸν οἱ Κορδελιέροι ὅπως διατηρῇ εἰς ἐξέγερσιν τοὺς Παρισίους καὶ ὁ λόγος του ἐν τῇ συνελεύσει, ὅπως ῥίπτῃ τὴν Γαλλίαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν της. Ἀλλ' ὁ Ροβεσπιέρρος κατείχετο ὑπὸ ἄλλης φιλοδοξίας: ἤθελε νὰ κυριαρχήσῃ τῆς Γαλλίας. Φιλύποπτος, ἐπιδέξιος καὶ ψύχραιμος, διηύθυνε τοὺς Ἰακωβίνους κατὰ βούλησιν, συνέστησε λέσχας τοιούτων εἰς ὅλας τὰς κοινότητας τῆς χώρας, αὗται δὲ ὑπῆρξαν ἡ μεγάλη αὐτοῦ δύναμις. Οἱ Κορδελιέροι ἀπεμονώθησαν καὶ ὁ Δαντὼν κατὰ τὴν μοιραίαν ἡμέραν εὑρέθη ἐν πλήρει ἀπομονώσει.

Ὁ Δαντὼν εἰς τὴν λαιμητόμον. Μόλις συνῆλθεν ἡ συνέλευσις, ἤρξαντο αἱ προσβολαὶ τῶν Γιρονδίνων ἐναντίον τῆς κοινότητος, τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Παρισίων καὶ τῆς πολιτικῆς των ἐν τῇ κυβερνήσει καὶ τῷ ἐκτελεστικῷ συμβουλίῳ. Ὁ Δαντὼν ἀντεμετώπισε ταύτας μετὰ ἀκαταβλήτου σθένους. Μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης οἱ Γιρονδῖνοι ἦσαν οἱ κύριοι τῆς καταστάσεως. Ἀλλ' οὗτοι ἦσαν πλειότερον ῥήτορες ἢ πολιτικοὶ ἄνδρες καὶ ἐστράφησαν ἀδεξίως κατὰ τοῦ Μαρᾶ, ὅστις ἦτο τὸ εἴδωλον τοῦ ὄχλου, ζητοῦντες τὴν καταδίωξιν αὐτοῦ. Ὁ Ροβεσπιέρρος, πολιτικώτερος τούτων, ἠνέωξε πρὸ αὐτῶν βάραθρον, ζητήσας τὴν παραπομπὴν εἰς δίκην τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ'. Εἰς τὰς ἀντιρρήσεις τῶν Γιρονδίνων ὁ Δαντὼν ἀπήντα: «Δὲν θὰ τὸν δικάσωμεν, θὰ τὸν θανατώσωμεν», ἀντιτάσσων εἰς τὴν πλειοψηφίαν τῶν Γιρονδίνων τὴν ὀργὴν τοῦ λαοῦ. Ἡ δίκη τοῦ βασιλέως ἐχώρισε τὴν συνέλευσιν. Οἱ Ὀρεινοὶ ἐψήφισαν ἐναντίον τῆς ἐφέσεως πρὸς τὸν λαόν, οἱ δὲ Γιρονδῖνοι ὑπὲρ αὐτῆς· οὕτως ἡ πλειοψηφία τῆς συνελεύσεως περιῆλθεν εἰς τοὺς Ὀρεινούς, οἵτινες, μέχρι τοῦδε κατηγορούμενοι ὑπὸ τῶν Γιρονδίνων, μετεβλήθησαν εἰς κατηγόρους. Ὁ Δαντών, ὅστις ὑπερησπίσθη τοὺς Ὀρεινοὺς κατὰ τῶν Γιρονδίνων, περιέβαλε τούτους διὰ τῆς προστασίας του. Ἡ συνέλευσις τὸν ἀπέστειλεν εἰς Βέλγιον, ὅπου ἔζησε ζωὴν σπατάλης τοῦ δημοσίου χρήματος καὶ ὀργίων. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ γαλλικοὶ στρατοὶ ὑπέστησαν ἥττας καὶ ἡ δημοκρατία εὑρέθη ἐν κινδύνῳ. Ἔσπευσε τότε ἀμέσως εἰς Παρισίους καὶ ἀνελθὼν εἰς τὸ βῆμα εἶπεν: «Ὁ γαλλικὸς χαρακτὴρ εὑρίσκει τὴν ἐνεργητικότητά του ἐν τῷ κινδύνῳ. Ἡ στιγμὴ ἔφθασε, καθ' ἣν οἱ Παρίσιοι θὰ δώσωσιν ἐκ νέου τὴν ὤθησιν ἐκείνην, ἥτις κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐγέννησε τοὺς θριάμβους της. Παρασκευάσατε νόμους τοιούτους, ὅπως διεγείρωσι τὸ πολεμικὸν μένος τοῦ λαοῦ καὶ ἡ Γαλλία θ' ἀκολουθήσῃ τὴν ὁρμὴν τῶν Παρισίων».

Εἰς κάθε ἀτύχημα ἡ συνέλευσις κατελαμβάνετο ὑπὸ νέου τρόμου. Ἐπρότεινε τότε ὁ Δαντὼν τὴν σύστασιν τοῦ ἐκτάκτου δικαστηρίου καὶ τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς φυλακίσεως οἱουδήποτε πολίτου διὰ χρέη, προέβαλε δὲ τὴν ἀπειλὴν τοῦ θανάτου κατὰ τῶν πλουσίων ἐκείνων, οἵτινες ἀπέκρυπτον τὸ χρῆμά των, ἐνῷ ὁ λαὸς προσέφερε προθύμως τὸ αἷμά του. Πράττων ταῦτα ἠδιαφόρει περὶ τῆς φήμης του. Συνέστησεν ἐν τούτοις τὸ ἐπαναστατικὸν δικαστήριον, ὅπως ἀποσπάσῃ τοὺς κατηγορουμένους ἀπὸ τῆς λαϊκῆς ἐκδικήσεως καὶ ἀφήσῃ νὰ λειτουργήσωσι κατ' αὐτῶν οἱ νόμοι. Ἐπεδίωξε συνάμα νὰ συγκεντρώσῃ εἰς χεῖράς του τὴν ἐξουσίαν, τοῦθ' ὅπερ τὸν ἔφερεν εἰς διάστασιν πρὸς τὸν Ροβεσπιέρρον. Ὁ Δαντὼν ἦτο κατ' ἐξοχὴν ὑλιστής, ἡ δὲ πολιτικὴ δι' αὐτὸν ἦτο ὄργανον πρὸς κυριαρχίαν, καὶ ὁ λόγος του μοχλὸς πρὸς διέγερσιν τοῦ λαοῦ. Ἡ εὐγλωττία του κατέπλησσε χωρὶς νὰ γοητεύῃ· ἐμέθυσκε τὰς αἰσθήσεις χωρὶς νὰ συγκινῇ τὰς καρδίας. Ἡ ψυχὴ ἔλειπεν ἀπὸ αὐτὴν καὶ ἡ φιλοπατρία του ἐστερεῖτο ἀνθρωπισμοῦ. Οἱ Γιρονδῖνοι προσέβαλον πάντα τὰ κυβερνητικά του μέτρα, ὡς ἐκ τούτου ὁ ἀνὴρ οὗτος, ὅστις μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐπροστάτευεν αὐτοὺς ἐναντίον τῶν Ὀρεινῶν, ἐπεκαλέσθη τὴν ὀργὴν τούτων ἐναντίον των. Ὁ Μαρᾶ ἔπεσεν ὑπὸ τὸ ἐγχειρίδιον τῆς Καρλόττας Κορνταὶ καὶ ὁ Δαντών, ὅστις τοσάκις ἐξεδήλωσε τὴν ἀπέχθειάν του πρὸς τὸν δημαγωγὸν τοῦτον, παρέστη εἰς τὴν κηδείαν του μεθ' ὑποκριτικῆς θλίψεως. Μετὰ τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ Μαρᾶ καὶ τῶν ἀρχηγῶν τῆς Γιρόνδης, μόνος ἀντίπαλος τοῦ Δαντὼν παρέμενεν ὁ Ροβεσπιέρρος. Οἱ Ἰακωβῖνοι κατηγόρουν ἤδη αὐτόν, ὁ Ροβεσπιέρρος τὸν ὑπερησπίζετο, ἀλλ' οὗτος διαρκῶς καταγγελλόμενος καὶ συκοφαντούμενος κατελήφθη αἴφνης ἐξ ἀποθαρρύνσεως. Ἡ θέα τῆς συνελεύσεως, ἥτις ἐβάσιζε τὰς ἐναντίον τῶν πολιτῶν κατηγορίας εἰς ἁπλᾶς ὑπονοίας, ἀπήλπιζεν αὐτόν. Ἀντιτιθέμενος ὁ Δαντὼν πρὸς τὰς τοιαύτας ἐνεργείας, προεκάλει τὸ μῖσος τῶν Ἰακωβίνων, οὕτω δὲ ὁ τολμηρότερος πρωταθλητὴς τῆς ἐπαναστάσεως κατηγορεῖτο ὡς μετριοπαθής. Ἀπεσύρθη τότε καὶ πάλιν εἰς τὰ ἐν Arcis-sur Aube κτήματά του. Κατὰ τὴν ἀπουσίαν του ὁ Ροβεσπιέρρος, ὅστις ἀπέβλεπεν εἰς τὴν δημοκρατικὴν δικτατορίαν καὶ οὐδένα ἰσχυρὸν ἀντίπαλον ἠνείχετο, παρεσκεύασε τὴν καταστροφὴν τοῦ Δαντών, τῶν δημαρχικῶν καὶ τῶν Κορδελιέρων.

Κληθεὶς ὑπὸ τῶν φίλων του ἐπέστρεψεν εἰς Παρισίους καὶ ἐνεκολπώθη τὴν πολιτικὴν τῆς ἐπιεικείας καὶ τὴν παῦσιν τῆς λειτουργίας τῆς λαιμητόμου. Τὴν πολιτικὴν ταύτην οἱ Ἰακωβῖνοι ἐθεώρουν ὡς ἀποβλέπουσαν εἰς τὴν ἐξάρθρωσιν τῆς δημοκρατίας, ἐξυφάνθη δὲ κατ' αὐτοῦ κατηγορία, ὅτι ἐπεδίωκε νὰ ἐπανιδρύσῃ τὴν βασιλείαν, ἀναβιβάζων εἰς τὸν θρόνον τὸν Φίλιππον τῆς Ὀρλεάνης. Ὁ Σαὶν-Ζὺστ καὶ ὁ Κουτιὼν παρεσκεύαζον τὴν κατ' αὐτοῦ κατηγορίαν, τὴν δὲ 24 Μαρτίου 1794 συλληφθέντες οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Κορδελιέρων καὶ τῶν δημαρχικῶν ἀπεκεφαλίσθησαν. Ἡ τύχη τοῦ Δαντὼν ἐκρίθη ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης. Ἀηδιάσας τὴν ζωήν, οὐδεμίαν εἶχε διάθεσιν νὰ ὑπερασπίσῃ ἑαυτόν, οὐδεμία δὲ προσπάθεια τῶν φίλων του κατώρθωσε νὰ τὸν ἀποσπάσῃ ἀπὸ τῆς ἀπαθείας του. Θὰ ἠδύνατο ἐξεγείρων τὸν λαὸν νὰ προλάβῃ τὸν ὄλεθρον αὐτοῦ καὶ τῶν φίλων του, ἀλλ' εἰς τὰς γινομένας πρὸς αὐτὸν παρορμήσεις ἀπήντα: «Προτιμῶ ν' ἀποκεφαλισθῶ ἢ ν' ἀποκεφαλίζω». Ὅτε δὲ τοῦ προετάθη ἡ εὔκολος δραπέτευσις, ἀπήντησε: «Καὶ μήπως φεύγων δύναμαι νὰ συναποκομίσω εἰς τὰ πέλματα τῶν ὑποδημάτων μου τὸ ἔδαφος τῆς πατρίδος μου;» Τὴν 31 Μαρτίου 1794 συνελήφθη καὶ ὡδηγήθη εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Λουξεμβούργου, ὅπου εὗρεν ἀχθέντας ἤδη ἐκεῖ τοὺς φίλους του Σαμπώ, Λακρουᾶ, Κάμιλλον Δεμουλέν, Μπαζίρ, Ἐρκὶλ ντὲ Σεσέλ, Βεστερμάν, Φὰμπρ ντ' Ἐγκλαντὶν καὶ πλείστους Κορδελιέρους. Βλέπων τοὺς προσδραμόντας πολυαρίθμους κρατουμένους ὡς ὑπόπτους, ὅπως τὸν ἴδωσι, τοὺς εἶπε: «Ἤλπιζον νὰ σᾶς ἀποφυλακίσω· ἀλλ' ἰδοὺ καὶ ἐγὼ μεταξὺ ὑμῶν, καὶ δὲν γνωρίζω πῶς θὰ λήξῃ ἡ ὑπόθεσις αὐτή». Τὴν 4 Ἀπριλίου 1794 ἤχθη μετὰ τῶν φίλων του ἐνώπιον τοῦ ἐπαναστατικοῦ δικαστηρίου, ὅπου ὄχι μόνον ἐτήρησε πᾶσαν τὴν εὐτολμίαν καὶ τὴν ὑπερηφάνειάν του, ἀλλ' ἔδειξεν εἰς τὰς ἀποκρίσεις του τὴν περιφρόνησιν πρὸς τοὺς δικαστάς του, πρᾶγμα ὅλως ἀσύνηθες ἕως τότε. Ὁ Δαντὼν ἀπεκρίθη εἰς τὸν πρόεδρον, ἐρωτήσαντα αὐτὸν τυπικῶς, περὶ τοῦ ὀνόματος, τῆς ἡλικίας καὶ τῆς κατοικίας αὐτοῦ: «Εἶμαι ὁ Δαντών, ἀρκετὰ γνωστὸς εἰς τὴν ἐπανάστασιν· ἡλικίαν ἔχω τριάκοντα πέντε ἐτῶν. Κατοικία μου μετ' ὀλίγον θὰ εἶναι ἡ ἀνυπαρξία, τὸ δὲ ὄνομά μου θέλει ζήσει εἰς τὸ Πάνθεον τῆς Ἱστορίας». Ἀπέκρουσε τὰς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας μετὰ πάθους, ἀποκαλέσας ἀνάνδρους τοὺς συκοφάντας του καὶ ζητήσας ὅπως ἐμφανισθῶσιν οὗτοι ἵνα τοὺς καταισχύνῃ. Ἡ δεινότης τοῦ λόγου του συνεκίνει τὸν λαόν· ἀλλ' ἡ ἀπολογία τῶν κατηγορουμένων ἠμποδίσθη, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι δὲν ἐδείκνυεν ὁ Δαντὼν τὸ ἀπαιτούμενον πρὸς τὴν δικαιοσύνην σέβας, καὶ οἱ δικασταὶ κατεδίκασαν πάντας εἰς θάνατον, χωρὶς νὰ τοὺς ἀκούσωσι πλέον. «Μᾶς θυσιάζουν, ἀνέκραξεν ὁ Δαντών, εἰς τὴν φιλοδοξίαν ἀνάνδρων τινῶν λῃστῶν· δὲν θέλουν ὅμως ἀπολαύσει ἐπὶ πολὺ τοὺς καρποὺς τῆς ἐγκληματικῆς των νίκης. Φέρω ὄπισθέν μου τὸν Ροβεσπιέρρον». Τοὺς μετέφεραν εἰς τὴν φυλακὴν τῶν καταδίκων καὶ ἐκεῖθεν τὴν 5 Ἀπριλίου εἰς τὴν λαιμητόμον. Ὁδεύοντες ἐκεῖ, ἔδειξαν γενναιότητα καὶ ἀφοβίαν ἀσυνήθη. Ἔνοπλα στρατεύματα εἶχον καταλάβει τὰς ὁδοὺς κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἀλλ' ὁ λαὸς παρέμεινε σιωπηλός. Ὁ Δαντὼν ἐκράτει ὑψηλὰ τὴν κεφαλὴν καὶ ἔστρεφε πρὸς αὐτὸν ἀτάραχον καὶ ὑπερήφανον τὸ βλέμμα. Ἔμπροσθεν τοῦ ἀναβάθρου τοῦ ἰκριώματος, τὸν κατέλαβε πρὸς στιγμὴν κατάνυξις καὶ ἀνεβόησεν: «Ὦ φιλτάτη μου σύζυγε, δὲν θὰ σὲ ἐπανίδω λοιπόν!» Ἀλλ' εὐθὺς διακόπτων τὴν σειρὰν τῶν λόγων του: «Δαντών, εἶπε, μὴ εἶσαι μικρόψυχος». Ἀνελθὼν τὸ ἰκρίωμα τελευταῖος, εἶπε πρὸς τὸν δήμιον: «Νὰ δείξῃς τὴν κεφαλήν μου εἰς τὸ πλῆθος, ἀξίζει τὸν κόπον».

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ τέλος τοῦ γίγαντος τούτου τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως. Ὁ Δαντὼν ἐκυριάρχησε καθ' ὅλην τὴν ἐποχήν του. Ἦτο ἀνὴρ πλειότερον πλασμένος ὅπως διεγείρῃ τὰ φρονήματα, παρὰ ὅπως κυβερνᾷ. Ὁ Δαντὼν ἀφῆκε δύο υἱούς, οἵτινες συνετηροῦντο διὰ τῶν μικρῶν εἰσοδημάτων τοῦ κτήματός των ἐν Arcis-sur-Aube, τῆς μόνης περιουσίας τὴν ὁποίαν κατέλιπεν ὁ πατήρ των.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *J. Michelet*. Histoire de la Révolution, Paris 1883.—*Louis Blanc*, Histoire de la Révolution Française, Paris 1864.—*Alp. de Lamartine*. Histoire des girondins, Bruxelles, 1847.—*G. Lenox*, Danton 1879.—*L. Aulard*, Notes sur l' éloquence de Danton, 1882.—*A. Sorel*, La politique de Danton 1889.—*E. Biré*, La chute de Danton 1897.—*A. H. Taine*, Les origines de la France contemporaine.—*A. Vermorel*, Oeuvres de Danton, Paris, 1866.—*Robinet*, Danton homme d'état, (1889).—*Beesley*, Life of Danton, 2 ἔκδ. (1899).—*Albert Mathiez*, Danton et la Paix (1919).—*George Lecomte*, La vie amourense de Danton (1928).—*L. Madelin*, Danton, Paris (1914).

Θ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

δανυμένη (ἡ) (**Danymene**) *[Ζωολ.]*. Γένος σκωλήκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ζωνοσκωλήκων* τῆς οἰκογενείας τῶν ***εὐνικιδῶν***. Τὸ γένος περιλαμβάνει σκώληκας μὲ ἐλεύθερον κεφαλικὸν λοβόν, ἐφωδιασμένον ὑπὸ τριῶν βραχέων φυματίων καὶ 2 ζευγῶν ὀφθαλμῶν. Γνωστὰ ἐλάχιστα εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς βορείους θαλάσσας.
Δ. Ν. Π.

Δᾶοι. Ἀρχαία φυλὴ νομάδων κατοικοῦσα εἰς τὸ κέντρον τοῦ Ἰράν, ἄλλως γνωστὴ καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Δαδίκαι*. Ὁ Tomaschek θεωρεῖ αὐτοὺς προγόνους τῶν σημερινῶν Βελούχων τοῦ Ἀφγανιστάν.
—Α.

Δαόνειον ἢ ***Δάνιον*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία πόλις τῆς Θράκης παρὰ τὴν Πέρινθον (Ἡράκλειαν) (βλ. λ. Δαμινὸν ***τεῖχος***).
Α. Θ. ΣΑΜ.

δαονέλλα (ἡ) (**Daonella**) *[Παλαιοζ.]*. Γένος ἀπολιθωμένων ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν ***ἀβικουλιδῶν ἀνισομυαρίων*** ***ἐλασματοβραγχίων*** μαλακίων. Ἡ δαονέλλα ἔχει τὴν

αὐτὴν κατασκευὴν μὲ τὴν *ἀλοβίαν*, διαφέρουσα αὐτῆ καθόσον τὸ οὖς τοῦ ὀστράκου εἶναι ἀτελῶς ἀνεπτυγμένον. Λείψανα αὐτῆς εὑρέθησαν ἐνιός στρωμάτων τῆς μέσης τριασίου καὶ τῆς μέσης καὶ κατωτέρας κεῦπερίου ὑποπεριόδου τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος ἐν Εὐρώπῃ, Μικρᾷ Ἀσίᾳ, Σπιτσβέργῃ, Αὐστραλίᾳ, Καλιφορνίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐν Ἑλλάδι λείψανα ἀπολιθωμένα δαονελλῶν (κυρίως τὰ εἴδη δαονέλλα ἡ στυριακή, δαονέλλα Lommeli, δαονέλλα Lepsiusi) εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς καρνίου καὶ κατωτέρας νορίου βαθμίδος τῆς ἀνωτέρας τριασίου

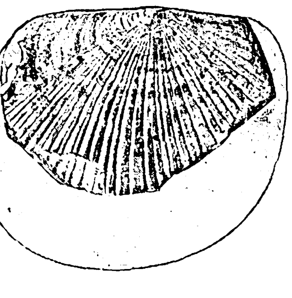

Ἡ δαονέλλα ἡ στυριακὴ Mojs
(Συνελέγη ὑπὸ Κ. Ρέντς παρὰ τὴν Προστοβίτσαν τοῦ Ἐρυμάνθου).

ὑποπεριόδου, κυρίως κερατολίθων, πυριτικῶν σχιστολίθων, σχιστολίθων καὶ πλακωδῶν ἀσβεστολίθων εἰς τὰς ὀροσειρὰς τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος Ζώνη Ὀλονοῦ—Πίνδου, εἰς τὴν Ὕδραν, ὡς καὶ εἰς τοὺς ἐρυθροὺς μαγγανιούχους ἀσβεστολίθους), τῶν στρωμάτων Βέγκενερ εἰς τὴν ἀνατολικὴν κλιτὺν τοῦ λόφου Θεόκοφτα ἔναντι τοῦ Ἀσκληπιείου.

Γ. Κ. Γ.

Δάονες. Ἀρχαῖος λαὸς κατοικῶν τὴν πέραν τοῦ Γάγγου ποταμοῦ Ἰνδικὴν χώραν, πρὸς βορρᾶν τῆς λεγομένης Χρυσῆς Χερσονήσου, ἐπὶ τοῦ Δαόνα ἢ Δοάνα ποταμοῦ, ἐκβάλλοντος εἰς τὸν Μέγαν κόλπον (*Πτολεμ.* Γεωγρ. VII, 2, 7 καὶ 11. *Μαρκιαν.* Περίπλ. τῆς Ἔξω Θαλάσσ., 15 ἔκδ. *Didot.* σ. 525).

Α. Θ. ΣΑΝ.

Δαορθώ. Θυγάτηρ τοῦ Ἰλλυριοῦ, ἀπὸ τῆς ὁποίας ὠνομάσθη ἡ Ἰλλυρικὴ φυλὴ τῶν Δαορσῶν, κατὰ τὸν Ἀππιανὸν (Ἰλλυρ. 2).

Π. Ν. Π.

Δαορσοί. Ἰλλυρικὸν ἔθνος ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Πολυβίου (32, 18). Οἱ Δαορσοὶ ἀδικούμενοι ὑπὸ τῶν Δαλματῶν ἔπεμψαν πρέσβεις εἰς τὴν ἐπικυρίαρχον αὐτῶν Ῥώμην, ἥτις ἔστειλεν ἐπιτροπὴν ὑπὸ τὸν Γάϊον Φάννιον, ὅπως μεταβαίνουσα εἰς Ἰλλυρίαν ἐπιληφθῇ τοῦ ζητήματος. Θεωροῦνται οἱ αὐτοὶ πρὸς τοὺς *Δαορίζους, Δαορίσους, Δαουρσίους, Δαυερσίους*, ἀναφερομένους παρὰ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων.

Π. Ν. Π.

Δάος, *Ἐμμανουήλ.* Ἀγωνιστὴς ἐκ Δωδεκανήσων. Ἐπνίγη μετὰ τῆς σακολέβας του, ἀφοῦ ὑπηρέτησεν εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Μονεμβασίας καὶ τῆς Μεθώνης. Κατ' ἄλλους μετέφερε Τούρκους αἰχμαλώτους εἰς Κάσον, καὶ ἐκεῖ συλληφθεὶς ὑπὸ τοῦ αἰγυπτιακοῦ στόλου ἐβομβαρδίσθη τῷ 1822.

— **Δάος,** *Παναγιώτης.* Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Ἔπεσε μαχόμενος εἰς τὸ Φάληρον τῷ 1827.

Γ. Δ. Κ.

Δαουασίρ (Daouasir) *(Γεωγρ.)*. Περιφέρεια τῆς κεντρικῆς Ἀραβίας ἀτελέστατα γνωστή. Ὁρίζεται Δ. καὶ Ν ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐρήμου Δάνας, Β. ὑπὸ τοῦ Νέτζ καὶ Α. ὑπὸ τῆς Ἀσίρ. Τὸ ἔδαφος τῆς χώρας ταύτης, τὸ ὁποῖον οὐδεὶς Εὐρωπαῖος ἐξηρεύνησεν εἰσέτι ἐντελῶς, εἶναι εὔφορον καὶ σχετικῶς πυκνοκατῳκημένον. Ὑπάρχουν πεντήκοντα περίπου χωρία, τῶν ὁποίων ὁ πληθυσμὸς ὑπερβαίνει τὰς 100 000 κατοίκων.

Δαουκλῆ *(Γεωγρ.)*· βλ. λ. Ξυνία.

δαουντόνιος *βαθμὶς* (Dawntonian) *(Γεωλογ.)*. Μία ἐκ τῶν τεσσάρων βαθμίδων, ἡ νεωτέρα, εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ἡ ἀνώτερα σιλούριος ἢ γοτλάνδιος ὑποδιάπλασις τοῦ παλαιοζωϊκοῦ ἀθροίσματος στρωμάτων. Στρώματα τῆς βαθμίδος ταύτης εὑρέθησαν εἰς τὰς νήσους τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, εἰς τὴν Νορβηγίαν (περιοχὴ τῆς Χριστιανίας), νότιον Σουηδίαν, Βοημίαν, βόρειον Γαλλίαν καὶ ἀλλαχοῦ.

Γ. Κ. Γ.

— **δαουντόνιος** *ἡλικία (Γεωλογ.)*. Καλεῖται οὕτως ἡ ἡλικία ἐκείνη τοῦ προϊστορικοῦ παρελθόντος τῆς γῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐσχηματίσθη ἡ *δαουντόνιος βαθμὶς στρωμάτων*. Εἶναι ἡ νεωτέρα ἐκ τῶν 4 ἡλικιῶν εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ἡ ἀνωτέρα σιλούριος ὑποπερίοδος τοῦ παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος.

Γ. Κ. Γ.

δαουρίτης (ὁ) (Daourit) *(Ὀρυκτολ.)*. Ὀρυκτόν, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐρυθρὰ παραλλαγὴ τοῦ τουρμαλίνου (βλ. λ.).

Δαούσδανα *(Ἀρχ. Γεωγρ.)*. Ἀρχαία πόλις τῆς Μοισίας. Ἄγνωστον ποῦ ἀκριβῶς ἔκειτο. Τινὲς τὴν τοποθετοῦσι παρὰ τὸ σημερινὸν βουλγαρικὸν χωρίον Γενὶ-παζάρ, ἔνθα ἀνευρίσκονται ἑλληνικαὶ καὶ ῥωμαϊκαὶ ἐπιγραφαί.

Δαούτ *(Νταούτ)*. Ἀραβικὸν καὶ τουρκικὸν ὄνομα τοῦ προφήτου *Δαυίδ*.

— **Δαούτ.** Δεύτερος σουλτᾶνος τοῦ τουρκικοῦ κράτους τῶν Σελτζουκιδῶν, υἱὸς τοῦ ἱδρυτοῦ τοῦ κράτους τούτου Σουλεϊμὰν - μπὲν - Κουτουλμίς. Ὅτε ὁ πατήρ του ἐκυβέρνα ἐν Συρίᾳ, ὁ Δαούτ κατέκτησε πολλὰς ἐπαρχίας τῆς Ἀνατολῆς, μεταξὺ δὲ ἄλλων καὶ τὸ Ἰκόνιον, ὅπου καὶ μετεφέρθη ἡ πρωτεύουσα τοῦ σελτζουκικοῦ τούτου κράτους. Τῷ 1088 ἀνεκηρύχθη σουλτᾶνος Ἰκονίου. Ἀπέθανε τῷ 1108. Μετ' αὐτὸν ἡγεμόνευσεν ὁ διάσημος Κιλὶτζ Ἀρσλάν.

Ν. Μ.

— **Δαούτ** (τὸ πλῆρες ὄνομά του *Μελὲκ - Ζαχὶρ Ἔμπου - Σουλεϋμὰν Μουδζμπὶρ - ἐντ - ντὶν μπὲν - Σαλαχεδδὶν Ἐγιουμπί*). Δωδέκατος υἱὸς τοῦ διασήμου Σαλαδίνου, διαδεχθεὶς τὸν ἔγγονον τούτου Μελὲκ - Ἀζίζ.

Ν. Μ.

— **Δαοὺτ Ἀντακὶ** (=Δαυὶδ ὁ ἐξ Ἀντιοχείας), *μπὲν - Ὀμὰρ - Ἐλ - Μπασίρ.* Διάσημος Ἄραψ ἰατρὸς καὶ φιλόσοφος, γεννηθεὶς τῷ 1542 ἐν Ἀντιοχείᾳ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1598 ἐν Μέκκᾳ. Ἦτο κάτοχος τῆς ἑλληνικῆς, τὴν ὁποίαν ἐσπούδασεν ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἤσκησε τὴν ἰατρικὴν ἐν Αἰγύπτῳ, μετέβη δὲ εἰς Μέκκαν κληθεὶς ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος (σερίφου) Χασὰν μπὲν - ἐμπὶ - Νεμῆ. Ἂν καὶ πάσχων ἀμφοτέρους τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπεκλήθη *μπασίρ* (=διορατικός). Ἔγραψε διάφορα φιλοσοφικὰ καὶ ἰατρικὰ συγγράμματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων διακρίνονται: «Σύστημα ἰατρικῆς» «Τὰ αἴτια τῶν νοσημάτων», «Προειδοποίησις τοῖς φρονίμοις», τῶν ὁποίων σῴζονται τὸ χειρόγραφα, ὡσαύτως δὲ τὸ «Ρεσαλέτι - φὶλ - χαμὰμ» (= περὶ λουτροῦ), τὸ «Κιφαγὲτ - οὺλ - μουχτὰτς φὶ - ἴλμ - οὺλ - ἰλάτζ» (σύγγραμμα περὶ φαρμακολογίας). Ἄξιον σημειώσεως ὅτι ἐκηρύχθη κατὰ τοῦ Ἰσλαμισμοῦ.

Ν. Μ.

— **Δαοὺτ** *Καϊσερὶ* (=ὁ Καισαρεύς). Μουσουλμᾶνος ἱερονομολόγος γεννηθεὶς ἐν Καισαρείᾳ καὶ σπουδάσας ἐν Αἰγύπτῳ. Ἤκμασε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΔ' αἰῶνος καὶ λόγῳ τῆς φήμης του ἐκλήθη ὡς καθηγητὴς εἰς τὸν Νικαίᾳ ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Ὀρχὰν ἱδρυθέντα πρῶτον τουρκικὸν μεδρεσὲν (ἱεροδιδασκαλεῖον).

Ν. Μ.

— **Δαοὺτ** *πασᾶς.*—1) Βεζύρης τῆς Τουρκίας, πρωθυπουργεύσας ἐπὶ σουλτάνου Βαγιαζὶτ τοῦ Β'. Ἦτο Ἀλβανὸς τὸ γένος καὶ Χριστιανός. Αἰχμαλωτισθεὶς εἰς μικρὰν ἡλικίαν ἐξισλαμίσθη. Ὡς ἐκ τῆς εὐφυΐας του προήχθη ταχέως, ἀνελθὼν ἐπὶ Μεχμὲτ τοῦ Πορθητοῦ μέχρι τοῦ ἀξιώματος τοῦ Ρούμελη - βεηλέρβεη, ὡς τοιοῦτος δὲ ἐπολιόρκησε τὴν Κρόϊαν καὶ τὴν Σκόδραν. Ἐπὶ Βαγιαζὶτ τοῦ Β' ἔγινε βεηλέρβεης Ἀνατολῆς καὶ κατόπιν τῷ 1582 πρωθυπουργός. Διεκρίθη διὰ τὴν καλήν του διοίκησιν, ἀλλὰ τῷ 1497 διὰ τὸ βαθὺ του γῆρας ἐτέθη ὑπὸ σύνταξιν, τιμὴν μοναδικὴν εἰς τὸ εἶδός της ἐν Τουρκίᾳ. Ἀπέθανε τῷ 1499 ἐν Διδυμοτείχῳ καὶ ἐτάφη ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ κτισθὲν φερώνυμον τζαμίον, ἐξ οὗ ὀνομάζεται καὶ ὁλόκληρος μεγάλη συνοικία τῆς πόλεως. Ἐξ αὐτοῦ ὠνομάσθη καὶ ὁ ἔξω τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέγας στρατὼν καὶ τὸ πρὸ αὐτοῦ Πεδίον τοῦ Ἄρεως, ὅπου ἐστήνετο ἡ σκηνὴ τοῦ σουλτάνου ἢ τοῦ βεζύρη, ὅταν ἐξεστράτευον ἐναντίον εὐρωπαϊκῶν χωρῶν.

—2) Ἀρχιναύαρχος (καπετὰν πασᾶς) τῆς Τουρκίας ἐπὶ Βαγιαζὶτ τοῦ Β' ἀπὸ τοῦ 1493 μέχρι τοῦ 1515, ἀποσταλεὶς ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στόλου πρὸς κατάκτησιν τῆς Μυτιλήνης καὶ τῆς Ναυπάκτου.

— 3) Βεζύρης τῆς Τουρκίας ἐπὶ σουλτάνου Μουσταφᾶ τοῦ Α'. Ἦτο Βόσνιος τὴν καταγωγήν, διεκρίθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ σαραγίου ὡς τσογαδάρης καὶ μετέσχεν εἰς διαφόρους ἐκστρατείας ὡς καπουτζῆ-μπασῆς. Τῷ 1617 ἔγινε ἀρχιναύαρχος καὶ γαμβρὸς τοῦ σουλτάνου, τῷ δὲ 1622 πρωθυπουργός, κατὰ τὴν ἐκθρόνισιν καὶ θανάτωσιν τοῦ σουλτάνου Ὀσμὰν τοῦ Β'. Μετὰ εἴκοσιν ἓξ ἡμέρας ἀνετράπη ὑπὸ τῶν γενιτσάρων, οἵτινες ἐζήτουν τὴν κεφαλήν του, ὡς ἐνόχου τοῦ στραγγαλισμοῦ τοῦ Ὀσμάν. Κατορθώσας τότε νὰ διαφύγῃ, ἀνευρέθη μετὰ ἕξ μῆνας, τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1623, εἰς τὸν ἀγρόκτημα ἑνὸς φίλου του σιπαχῆ, εἰς τὸ Ἐγιούπ, καὶ ὡδηγήθη εἰς τὴν εἱρκτὴν τοῦ Ἐπταπυργίου. Ἡ προφήτη σουλτάνα καὶ πενθερά του διέθεσε πολὺ χρῆμα διὰ νὰ τὸν σώσῃ καὶ τὸν ἀποκαταστήσῃ εἰς τὸ πρωθυπουργικὸν ἀξίωμα. Ἀνακηρυχθεὶς μάλιστα πρὸς στιγμὴν βεζύρης ἤγχισε νὰ διανέμῃ εἰς τοὺς ὑπερασπιστάς του τὰς ἀνωτέρας θέσεις. Ἀλλ' οἱ γενίτσαροι καὶ ὁ λαὸς ἐπέμειναν καὶ ἐπὶ τέλους ἐπέτυχον θανατικὴν ἀπόφασιν τοῦ Διβανίου, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας ὁ Δαοὺτ ἐστραγγαλίσθη.

—4) Ἀρμενοκαθολικὸς διπλωματικὸς ὑπάλληλος τῆς Τουρκίας, γεννηθεὶς τῷ 1816 ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὑπηρέτησεν εἰς διαφόρους διπλωματικὰς καὶ προξενικὰς θέσεις, τῷ δὲ 1858 διετέλεσε διευθυντὴς τοῦ γραφείου τύπου τῆς Ὑψηλῆς Πύλης. Τῷ 1861 διωρίσθη μὲ τὸν πολιτικὸν βαθμὸν βεζύρου διοικητὴς τοῦ Λιβάνου, πρῶτος ὑπὸ τὸ νέον αὐτόνομον καθεστώς. Ἀνακληθεὶς μετὰ τρία ἔτη διωρίσθη ὑπουργὸς τῶν Δημοσίων Ἔργων, ὡς τοιοῦτος δὲ ἀπεστάλη εἰς Εὐρώπην πρὸς ἐξεύρεσιν δανείου. Κατηγορηθεὶς διὰ καταχρήσεις καὶ δωροληψίας δὲν ἐπανῆλθεν εἰς Τουρκίαν. Ἀπέθανε τῷ 1869.

— **Δαοὺτ** *Σάχ.* Μογγόλος ἡγεμὼν τοῦ κράτους τῆς Βεγγάλης, ἡγεμονεύσας ἐπὶ βραχὺ χρονικὸν διάστημα τῷ 1570. Ἐπ' αὐτοῦ τὸ κράτος τῆς Βεγγάλης κατεκτήθη ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Δελχί.

Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

Δαοὺτ-Μπαλῆ *(Γεωγρ.)*· βλ. λ. Ὡραιόκαστρον.

Δαούτης, *Ζήσης.* Ἕλλην λόγιος, ἐκ Τυρνάβου τῆς Θεσσαλίας. Ἐξέδωκε: «Διάφορα ἠθικὰ καὶ ἀστεῖα στιχουργήματα» (ἐν Βιέννῃ 1818), ἤτοι συλλογὴν ποιημάτων ἀγνώστων ποιητῶν τῆς ἐποχῆς, «Μεγάλα συμβεβηκότα ἐκ μικρῶν αἰτιῶν προξενηθέντα» (Βιέννη 1819) κατὰ μετάφρασιν ἐκ τοῦ γερμανικοῦ.

Λ. Ν. Π.

— **Δαούτης** (καὶ κοινότερον *Νταούτης*), *Ἰωάννης.* Ἀγωνιστὴς ἐκ Κυδωνιῶν, κατελθὼν εἰς Πελοπόννησον μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς πατρίδος του. Μετέσχε διαφόρων μαχῶν καὶ ἐτραυματίσθη ἐπανειλημμένως. Ἔσπευσεν εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Συρίας, ὅπου παρέμεινε μέχρι τοῦ 1828 αἰχμάλωτος τῶν Δρούσων τοῦ Λιβάνου. Τῷ 1829 ἐπανελθὼν διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Καποδιστρίου εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῶν αἰχμαλώτων, ὡς γνώστης τῆς τουρκικῆς καὶ ἀραβικῆς. Ἐφονεύθη κατά τινα συμπλοκὴν ἐν Πάτραις τῷ 1840.

Γ. Δ. Κ.

Δαοῦτι *(Γεωγρ.)*. —1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἠλείας, ἤδη καλούμενον Παλιόχωρα (βλ. λ.). —2) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Πυλίας, ἤδη καλούμενον Περιβολάκια (βλ. λ.).

Δαουτλῆ *(Γεωγρ.)*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Θεσσαλονίκης, ἤδη καλούμενον *Μονόλοφον.*

Δαούτση *(Γεωγρ.)*· βλ. λ. Ἐλεοῦσα.

Δαουτσιά *(Γεωγρ.)*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Ἁλμυροῦ* τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ Λαρίσης. Κάτ. (1928) 224.

Δάοχος. Θεσσαλὸς ἐκ Φαρσάλων, ὀπαδὸς καὶ φίλος τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου τοῦ Β'. Διὰ τοῦτο, ὅτε ἡ Θεσσαλία διετέλει ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Φιλίππου, ὁ Δάοχος ἦτο τετράρχης τῆς Φθιώτιδος καὶ κατὰ τὸ 338 π. Χ. ἐστάλη ὑπ' αὐτοῦ ὡς πρέσβυς εἰς τὰς Θήβας. Εἶχε μέγαν πλοῦτον καὶ ἐκαυχᾶτο διὰ τοὺς εὐγενεῖς προγόνους του, εἰς τοὺς ὁποίους εἶχεν ἀνεγείρει χαλκοῦς ἀνδριάντας, οἵτινες ἦσαν ἔργα τοῦ Λυσίππου. Τῶν ἀνδριάντων τούτων ἀντίγραφα εἰς μάρμαρον ἀνετέθησαν ὑπ' αὐτοῦ εἰς Δελφοὺς καὶ ἀνευρεθέντα κατὰ τὰς γενομένας ἀνασκαφὰς ἀπόκεινται σήμερον εἰς τὸ μουσεῖον αὐτῶν. Περιφημότερος τῶν προγόνων του ὑπῆρξεν ὁ παγκρατιαστὴς Ἀγίας, ὅστις πολλάκις ἀνεκηρύχθη νικητὴς καὶ εἰς τοὺς τέσσαρας πανελληνίους ἐθνικοὺς ἀγῶνας.

ΚΑΨ.

δαπάνη (ἡ)· ἀνάλωσις, ἀνάλωμα, τὸ πρός τινα χρείαν ἀναλισκόμενον, ἰδίᾳ ἡ ἀνάλωσις χρημάτων, ἔξοδον: «δαπάνη ὑλικῶν, —σίτου, —ἐλαίου», «ἡ δαπάνη τῆς οἰκοδομῆς ὑπερέβη τὸ ἑκατομμύριον», «ὑπέστην μεγάλας δαπάνας» || φρ «ἰδίᾳ δαπάνῃ» μὲ ἰδικά του ἔξοδα, «δημοσίᾳ δαπάνῃ» διὰ δαπάνης τοῦ κράτους.

— *(Νομ.)*. Τὰ ἔξοδα ἅτινα κατέβαλέ τις ἐν ἀλλοτρίῳ πράγματι (λ. χ. ἐπισκευὴ οἰκίας) ἢ χάριν αὐτοῦ (λ. χ. πληρωμὴ ἀπαιτήσεως ἐπὶ σκοπῷ ἐξαλείψεως τῆς βαρυνούσης τὸ ἀκίνητον ὑποθήκης). Τὰς δαπάνας διακρίνομεν εἰς α) *ἀναγκαίας* δαπάνας (impensae necessariae), ἤτοι τὰς γενομένας πρὸς συντήρησιν τοῦ κτήματος (λ.χ. αἱ πρὸς διάσωσιν τοῦ πράγματος ἀπὸ θαλασσίου κινδύνου καταβληθεῖσαι), β) *ἐπωφελεῖς* (impensae utiles), ἤτοι τὰς τὴν ὠφέλειαν τοῦ κτήματος αὐξανούσας (λ.χ. αἱ πρὸς αὔξησιν τῆς μισθωτικῆς ἀξίας τοῦ ἀκινήτου καταβληθεῖσαι) καὶ τὰς γ) *πολυτελεῖς* (impensae voluptariae ἢ voluptiosae), τουτέστι τὰς γενομένας ἐπὶ σκοπῷ καλλωπισμοῦ ἢ διακοσμήσεως τοῦ πράγματος, μὴ οὔσας δὲ οὔτε ἀναγκαίας οὔτε ἐπωφελεῖς. Ὑπὸ ποίους ὅρους καὶ προϋποθέσεις δύναται ὁ καταβαλὼν νὰ ἀπαιτήσῃ διαφέρον διὰ τὰς ἀναγκαίας, ἐπωφελεῖς καὶ τὰς πολυτελεῖς δαπάνας, τοῦτο δὲν λύεται διὰ γενικοῦ κανόνος, ἀλλ' ἀποτελεῖ τὸ ζήτημα ἑκάστης κατ' ἰδίαν νομικῆς σχέσεως (βλ. **διεκδικητικὴ** *ἀγωγή*, διοίκησις *ἀλλοτρίων*, **προικῷα**).

— *δαπάναι δημόσιαι*· βλ. ἔξοδα *δημόσια.*

δαπάνημα (τό)· τὸ δαπανηθὲν ποσόν, ἀνάλωμα, τὸ δαπανώμενον, ἡ δαπάνη.

δαπανηρός, *—ά, —όν*· ὁ πλήρης δαπανῶν, ὁ ἀπαιτῶν μεγάλην δαπάνην: «δαπανηρὸς βίος», «δαπανηραὶ σπουδαί», «δαπανηρὸν ταξίδιον», ἀντίθ. *ἀδάπανος, ὀλιγοδάπανος* || ἐπὶ ἀνθρώπων, ὁ δαπανῶν πολλά, πολυέξοδος, σπάταλος.—Ἐπίρρ. **δαπανηρῶς.**

Digitized by Google

δαπανῶ (*-άω*)· ἀναλίσκω πρός τινα χρείαν, ἐξοδεύω, ἰδίᾳ ἐπὶ χρημάτων: «δαπανᾷ πᾶν ὅ,τι κερδίζει»· || καὶ ἐπὶ τῶν καθ' ἡμέραν ἀναγκαίων: «δαπανῶ πολλὴν ζάχαριν,—ἔλαιον κττ.», «ἐδαπανήσαμεν ὅλα τὰ ἐφόδιά μας»· || «δαπανᾷ τὸν καιρόν του,—τὸν χρόνον» ἐξοδεύει τὸν καιρόν του ματαίως.

δαπέδιος (ὁ) (Dapedius de la Bêche) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *στυλοδοντιδῶν ὀρθογανοειδῶν* ἰχθύων. Τὸ σῶμα τῶν ἰχθύων τούτων ἦτο ὑψηλόν, πλευρικῶς πεπιεσμένον, ρομβοειδὲς μέχρις ᾠοειδοῦς. Τὰ ἐπὶ τῶν πλευρῶν ὀρθογώνια λέπια ἦσαν περισσότερον ηὐξημένα κατὰ τὸ ὕψος παρὰ κατὰ τὸ πλά-

Ὁ δαπέδιος ὁ φολιδωτὸς (Dapedius pholidotus Ag.)

[Εὑρέθη εἰς τὸ Boll τῆς Βυρτεμβέργης· α=ὁλόκληρος ὁ ἰχθύς, β καὶ γ=οἱ ὀδόντες του.]

τος. Τὸ ραχιαῖόν των πτερύγιον ἦτο μακρόν, καὶ ἤρχιζεν ἀπὸ τὸ μέσον τῆς ράχεως, τὸ δ' ἑδρικὸν κατά τι βραχύτερον. Τὰ ζυγὰ πτερύγια ἦσαν πολὺ μικρά, τὰ δὲ στηθιαῖα ἐγκατεστημένα ὑψηλὰ ἐπὶ τῶν πλευρῶν. Οἱ ὀφθαλμοὶ ἔφερον κεκλεισμένον δακτύλιον. ἀποτελούμενον ἐκ περιοφθαλμικῶν πλακῶν. Ὅλα τὰ καλυπτήρια ὀστᾶ τῆς κεφαλῆς ἦσαν διαπεποικιλμένα μὲ γανοΐνην ἢ διὰ κοκκίδων. Τὸ χορδοκρανιακὸν τμῆμα ἦτο ἀπεστεωμένον. Ἡ ὀστεοποίησις τῆς σπονδυλικῆς στήλης ὑπῆρχε μόνον ἐπὶ τῶν τοξοειδῶν τμημάτων. Τὰ ὀστᾶ τῶν σιαγόνων ἔφερον ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ τμήματός των κορυνοειδεῖς, ἐπὶ δὲ τοῦ ἐσωτερικοῦ μικροὺς σχεδὸν ψηκτροειδεῖς ὀδόντας. Τὰ ζῷα ταῦτα ἦσαν πολὺ διαδεδομένα κατὰ τὴν κατωτέραν καὶ ἀνωτέραν λιάσιον ὑποπερίοδον τοῦ μεσοζωικοῦ αἰῶνος εἰς τὴν μέσην Εὐρώπην, ὡς π. χ. τὰ εἴδη *δαπέδιος* pholidotus Ag., caelatus Qu. Λείψανά των ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐπίσης ἐντὸς στρωμάτων τοῦ ἀλπινικοῦ τριασίου συστήματος (St.Cassian, Seefeld, Adneth) καὶ εἰς τὰ στρώματα τῆς Γκοντβάνα τῶν Ἰνδιῶν (Kota-Maleri). Γ. Κ. Γ.

δαπεδόγλωσσος (ὁ) (Dapedoglossus Cope) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *ὀστεογλωσσιδῶν φυσοστόμων τελεοστέων* ἰχθύων. Τὰ ζῷα ταῦτα εἶχον βραχὺ στοματικὸν ἄνοιγμα. Τὸ ἐμπρόσθιον ἀκτίνιον τῶν θωρακικῶν πτερυγίων ἦτο μακρόν, τὰ ραχιαῖα πτερύγια οὐχὶ ἐπιμήκη καὶ τὰ ἑδρικὰ κεχωρισμένα τοῦ οὐραίου πτερυγίου. Ἔφερον ὀδόντας ἰσχυροὺς κωνικοὺς ὀξυλήκτους ἐπὶ τοῦ ὑπερῳΐου ὀστοῦ, τοῦ ὑοειδοῦς, ἐπὶ τῆς κάτω καὶ ἄνω σιαγόνος καὶ τοῦ μεσοσιαγονίου. Λείψανα τῶν ζῴων τούτων ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἠωκαίνου περιόδου τοῦ καινοζωικοῦ αἰῶνος εἰς τὸ Wyoming καὶ Μεξικὸν τῆς Β. Ἀμερικῆς. Γ. Κ. Γ.

δάπεδον (τό)· τὸ ὁμαλὸν ἔδαφος χώρου τινός, ἐπὶ τοῦ ὁποίου πατεῖ τις ἢ στηρίζεται, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς ἄλλας διαστάσεις τοῦ χώρου, οἷον τὴν στέγην, τὰ τοιχώματα κτλ.: «τὸ δάπεδον τῆς οἰκίας,—τοῦ ναοῦ,—τοῦ καταστήματος,—τοῦ ἐργοστασίου», «δάπεδον πλακόστρωτον,—σανιδωτόν,—ψηφιδωτόν»· || καθόλου τὸ ὁμαλὸν ἔδαφος ὡς ἀποτέλεσμα τεχνικῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐπεμβάσεως: «τὸ δάπεδον τῆς δεξαμενῆς,—τῆς γεφύρας,—τοῦ τένυος» κτλ.

—[ΑΡΧΑΙΟΛ.] Τὸ *δάπεδον* παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησι κατεσκευάζετο κατὰ τρεῖς ἰδίως μεθόδους.

1) Δι' ἁπλῆς ἐπιστρώσεως τετριμμένου χώματος ἀργίλλου, ἄμμου, χαλίκων κλπ. ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ ἐδάφους. Ὁ τρόπος αὐτὸς κατασκευῆς τοῦ δαπέδου ἐχρησιμοποιεῖτο τόσον εἰς τὰς ἀγροτικὰς ἢ ἀρχεγόνους ἀστικὰς κατοικίας, ὅσον καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἀνάκτορα τῶν βασιλέων. Εἰς τὰ ἐρείπια τῆς Τροίας, τῆς Τίρυνθος, τῆς Κνωσοῦ καὶ Φαιστοῦ εὕρηνται αὐλαί, τῶν ὁποίων τὸ δάπεδον σύγκειται ἐκ χώματος ἐξειργασμένου διὰ «ἐδαφιστῆρος». Τὸ ἀνάκτορον τῆς Πριήνης, χρονολογούμενον κατὰ τὸν Β' π. Χ. αἰῶνα, ἔχει διαμερίσματα τῶν ὁποίων τὸ δάπεδον σύγκειται ἐξ ἀργίλλου. Ἐν Ὀλυμπίᾳ τὸ *Λεωνίδαιον* εἶχε δάπεδον ἐστρωμένον διὰ σκίρων. Παρ' Ὁμήρῳ τοιοῦτον δάπεδον, λεγόμενον καὶ «τυκτὸν δάπεδον», ἀναφέρεται συχνάκις. Ἐπὶ τυκτοῦ δαπέδου διεσκέδαζον οἱ μνηστῆρες ἐπιδιδόμενοι εἰς τὸ ἀκόντιον ἢ τὸν δίσκον (Ὀδ. ρ 169). Συνήθως τὸ χῶμα τοῦ δαπέδου τούτου διαβρέχεται μὲ ἔλαιον, ἵνα ἀποφεύγηται ἡ ὑγρασία καὶ ἡ χορτοφυΐα, ὁ δὲ καθαρισμός του γίνεται διὰ ξύστρας (Ὀδ. χ 455). Τὸ ἐκ χώματος δάπεδον ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ ὡς «κονίστρα», ἰδίως διὰ πυγμαχίαν, πάλην καὶ παγκράτιον· τότε κατεσκευάζετο ἐκ λεπτοῦ ἀμμώδους χώματος.

2) Δι' ἐπιστρώσεως τοῦ ἐδάφους οὐχὶ διὰ χώματος, ἀλλὰ δι' ὑλῶν ἐν ρευστῇ καταστάσει, χυνομένων ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, αἱ ὁποῖαι ἐπιπεδούμεναι καὶ ξηραινόμεναι ἔδιδον εἰς τὸ δάπεδον τὴν ὄψιν ἑνιαίου τινὸς ὅλου. Ποικιλία τοιούτων μιγμάτων ὑπῆρχεν. Ἡ πρώτη αὐλὴ τοῦ ἀνακτόρου τῆς Τίρυνθος εἶχε δάπεδον ἐκ σκυροδέματος μὲ ἐρυθρὰν ἄσβεστον ἀρκετοῦ πάχους. Ἡ δευτέρα αὐλὴ εἶχεν ἐπίσης σκυρόδεμα μετ' ἐναλλασσομένης ἐρυθρᾶς καὶ κυανῆς ἀσβέστου. Εἰς τὸ ἀνάκτορον τῆς Κνωσοῦ εὑρέθη δάπεδον ἐκ δύο ἀλλεπαλλήλων μιγμάτων· τὸ πρῶτον στρῶμα ἦτο ἐκ καθαρᾶς ἀργίλλου, τὸ δὲ ἐξωτερικὸν ἐκ γύψου ἢ τσιμέντου. Παρόμοια δάπεδα εὑρέθησαν ἐν Δήλῳ, Παλατίτσᾳ τῆς Μακεδονίας καὶ εἰς τὸ παρὰ τὴν Κωποΐδα ἀνάκτορον. Τελειοτέρα παραλλαγὴ τῆς μεθόδου ἦτο ἡ λεγομένη «ὀστρακοκονία». Κατ' αὐτὴν ἐχύνετο ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ ἐδάφους ἄσβεστος ἐμπεποτισμένη δι' ἐλαίου καὶ μεμιγμένη μετὰ μικρῶν τεμαχίων κεράμου, καὶ πρὸς μεγαλυτέραν ἀντοχὴν μετὰ σκύρων. Ἐρείπια δαπέδου ἐξ ὀστρακοκονίας διεσώθησαν ἄπειρα ἐν Πομπηΐᾳ· ἐχρησιμοποιεῖτο δὲ τὸ δάπεδον τοῦτο διὰ δεξαμενάς, αὐλὰς κλπ. Ὁ Βιτρούβιος ἀναφέρει ἕτερον τρόπον κατασκευῆς δαπέδου, τοῦ ὁποίου ὅμως δὲν διεσώθησαν μνημεῖα μέχρις ἡμῶν. Οὗτος συνίστατο εἰς τὴν ἐπίστρωσιν τοῦ ἐδάφους διὰ μίγματος τετριμμένου ἄνθρακος καὶ τέφρας, ἐμπεποτισμένων ἐνίοτε δι' ἐλαίου. Τὸ μῖγμα τοῦτο εἶχε τὴν ἰδιότητα νὰ ἀπορροφᾷ πᾶν ὑγρὸν χυνόμενον ἐπὶ τοῦ δαπέδου καὶ ἦτο καλὸς ἀγωγὸς τῆς θερμότητος, ἐχρησιμοποιεῖτο δέ, κατὰ Βιτρούβιον, εἰς αἰθούσας τοῦ φαγητοῦ. Ἡ διὰ λίθων, μωσαϊκῶν, πλίνθων κ. ἄ. ὑλῶν ἐπένδυσις τοῦ τοιούτου δαπέδου ἀποτελεῖ τελειοποίησιν τῆς διὰ μίγματος κατασκευῆς δαπέδων.

3) Διὰ πλακοστρώσεως. Ἡ μέθοδος αὕτη ἐχρησιμοποιεῖτο ἰδίως εἰς τὰς ὁδούς, στοάς, ἱερά, ἀγοράς, αὐλὰς κλπ. Κατ' αὐτήν, ἀφοῦ ἐπιπεδοῦτο τελείως τὸ φυσικὸν ἔδαφος, ἐτοποθετοῦντο πλάκες κανονικοῦ ἢ ἀκανονίστου σχήματος. Αἱ πλάκες αὗται, ποικίλης συστάσεως οὖσαι, ἐτίθεντο ἢ ἀσυνδέτως διὰ λειάνσεως τῶν ἐφαπτομένων πλευρῶν ἢ συνδεδεμέναι δι' ἀσβέστου καὶ ἄλλων μιγμάτων. Εἰς Ρώμην ὑπῆρχον εἰδικοὶ τεχνῖται κατασκευῆς δαπέδων, οἱ λεγόμενοι pavimentarii, ὠργανωμένοι μάλιστα εἰς συντεχνίαν (βλ. καὶ λ. κονίστρα, ὀστρακοκονία, σκυρόδεσις, λιθόστρωσις, πλακόστρωσις, μωσαϊκόν).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *H. Schliemann*, Tiryns. — *Τσούντα*, Μυκῆναι — *Dörpfeld*. Troia und Ilion. — *Wiegand - Schader*, Priene. — *Mazois*, Ruines de Pompéie. — *Perrot - Chipiez*, Histoire de l' Art (τόμ. ΣΤ΄, σ. 289, 257, 200). — *Vitruvius*, De architectura. VIII 1 κ. ἑ. Π. Ν. Π.

—[ΤΕΧΝ.] Καλεῖται *δάπεδον* τὸ βατὸν ἐπίστρωμα πάσης κατασκευῆς. Τὸ ἐπίστρωμα τοῦτο ὀφείλει νὰ ἀνταποκρίνεται εἰδικῶς πρὸς τὸν προορισμὸν τοῦ χώρου κατασκευῆς, νὰ πληροῖ δὲ τοὺς ἑξῆς γενικοὺς ὅρους: ἡ ἐπιφάνειά του πρέπει νὰ εἶναι ἐπίπεδος, οἱ ἁρμοί του λεπτοί, ἵνα μὴ ἐπικάθηται ἡ κόνις, ὑγρασία κτλ.· ἐπὶ πλέον πρέπει νὰ εἶναι κακὸς ἀγωγὸς τῆς θερμότητος καὶ τοῦ ἤχου, ἐνίοτε δὲ πρέπει νὰ παρουσιάζῃ ἀσφάλειαν κατὰ τοῦ πυρὸς καὶ νὰ εἶναι ὑδατοσταγές. Διακρίνομεν οὕτω δάπεδα:

1) Ἐκ φυσικῶν λίθων, π. χ. γρανίτου, ἀμμολίθου, μαρμάρου κτλ.

2) Ἐκ τεχνητῶν λίθων, π. χ. ὀπτοπλίνθων, πλακῶν ἐκ τσιμέντου ἢ ἀργίλλου.

3) Ἐκ λιθοειδῶν ὑλῶν. Τὰ δάπεδα ταῦτα κατασκευάζονται ἐκ μάζης μαλακῆς βραδέως σκληρυνομένης, χωρὶς ἁρμούς, ὡς τὰ μωσαϊκὰ δάπεδα.

4) Ἐκ ξύλου. Τὰ ἁπλούστερα τῶν ξυλίνων δαπέδων εἶναι τὰ διαφόρων εἰδῶν σανιδώματα.

5) Ἐκ τεχνητῶν ὑλῶν, ἀποτελούμενα κυρίως ἐκ λινελαίου, εἰς ὃ προστίθεται κόνις ἐκ φελλοῦ καὶ ρητῖναι (κολοφώνιον). Ἡ ἀποτελουμένη μᾶζα δι' ἰσχυρᾶς πιέσεως μετατρέπεται εἰς λίαν ἀνθεκτικὴν πλάκα πάχους 2—4 χιλιοστῶν. Εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτὴν ὑπάγονται καὶ τὰ δάπεδα ἐκ πλακῶν ξυλολίθου, αἵτινες παρασκευάζονται ἐπίσης δι' ἰσχυρᾶς πιέσεως ἐκ μάζης ἀποτελουμένης κυρίως ἐκ πριονιδίων ξύλου καὶ χλωριούχου μαγνησίας (βλ. καὶ λ. πατώματα). Α. Μ.

—[ΟΧΥΡΩΤ.] *Δάπεδον* καλεῖται εἰς τὴν ὀχυρωτικὴν ὁ πυθμὴν τῶν ὀρυγμάτων ἢ τῶν τεχνητῶν ἔργων τῶν ὀχυρώσεων. Τὰ δάπεδα τῶν ὀρυγμάτων εἶναι αὐτὸ τὸ φυσικὸν ἔδαφος, ἐκτὸς ἂν τὸ ἔδαφος εἶναι ὑγρόν, ὁπότε εἰς τὰς θέσεις βολῆς χρησιμοποιοῦνται ξύλινα πλαίσια, ἅτινα προφυλάσσουσιν ἀπὸ τὴν ὑγρασίαν τοὺς ἄνδρας, ἐπιτρέπουσι δὲ συγχρόνως τὴν διαρροὴν τῶν ὑδάτων. Τῶν ἔργων ὀχυρώσεως τὰ δάπεδα συνίστανται συνήθως ἐκ σκυροδέματος διά τε τὴν ἀντοχὴν καὶ τὴν καθαριότητα. Π. ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

δαπεδῶ (*—όω*)· κατασκευάζω δάπεδον, ἰσοπεδώνω τὸ ἔδαφος, καθιστῶ τὴν ἐπιφάνειαν τόπου τινὸς ἐπίπεδον.

δαπέδωσις (ἡ)· ἡ μεταβολὴ ἐπιφανείας τινὸς εἰς δάπεδον, ἐπιπέδωσις.

δαπὶς (ἡ) *[Ἀρχαιολ.]*. Παχὺ ἐξ ὑφάσματος ἢ ἄλλης καταλλήλου ὕλης κάλυμμα τοῦ δαπέδου, ὁ νῦν τάπης, ἐν χρήσει παρ' Ἕλλησι καὶ παρὰ Πέρσαις. Οἱ τελευταῖοι ἐχρησιμοποίουν αὐτὸν ἰδίως ὡς ὑποπόδιον τῶν κλινῶν καὶ τραπεζῶν, ἵνα μὴ φθείρεται τὸ δάπεδον. Π. Ν. Π.

Δαπναῖος. Συρακόσιος στρατηγὸς ζήσας κατὰ τὰ τέλη τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος. Ἡγήθη τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων αἵτινες ἀπεστάλησαν ὑπὸ τῶν Συρακουσῶν εἰς βοήθειαν τοῦ Ἀκράγαντος, πολιορκουμένου ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων, ἀλλὰ παρὰ τὰς προσπαθείας του δὲν κατώρθωσε νὰ σώσῃ τὴν πόλιν. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν πατρίδα του κατηγορήθη ὑπὸ τοῦ Διονυσίου, ὅστις εἶχε καταλάβει τὴν ἐξουσίαν, καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον ὑπὸ τοῦ λαοῦ, τοῦ ὁποίου εἶχε πάντοτε προασπίσει τὰ συμφέροντα.

Δαπόντε (Daponte ἢ Da Ponte), *Λαυρέντιος*. Ἰταλὸς ποιητὴς (1749—1838). Ἔζησε ζωὴν τυχοδιωκτικὴν καὶ πλήρη ἐρωτικῶν περιπετειῶν. Ἐταξίδευσεν εἰς πλείστας χώρας, ὅπου μετῆλθε τὰ ἐπαγγέλματα τοῦ παιδαγωγοῦ, τοῦ καθηγητοῦ, τοῦ πολιτικοῦ ποιητοῦ, τοῦ λιμπρεττίστα τοῦ θεάτρου τῆς Βιέννης, τοῦ ἐπιχειρηματίου ὑπαιθρίου μελοδράματος ἐν Ὁλλανδίᾳ, τοῦ διευθυντοῦ θεάτρου ἐν Λονδίνῳ, τοῦ φίλου χορευτριῶν καὶ ἀοιδῶν, τοῦ βιβλιοπώλου, τοῦ ἐμπόρου μουσικῶν συνθέσεων, τοῦ ἐμπόρου ἐν Ἀμερικῇ, τοῦ κατασκευαστοῦ οἰνοπνεύματος, τοῦ διδασκάλου τῆς ἰταλικῆς, χρεωκοπήσας πολλάκις ὡς ἔμπορος καὶ μεταβληθεὶς εἰς ἐπαίτην. Ὁ Δαπόντε θὰ παρέμενεν ἐντελῶς ἄγνωστος ὡς ποιητής, ἐὰν δὲν εἶχε τὴν τύχην νὰ γράψῃ τὰ λιμπρέττα τῶν «Γάμων τῶν Φιγαρῶ» καὶ τοῦ «Δὸν Ζουὰν» τοῦ Μότσαρτ. Ἀπὸ τοῦ 1823 μέχρι τοῦ 1827 ἐξέδωκεν ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ τέσσαρας τόμους «Ἀπομνημονεύματά του», ἐν τοῖς ὁποίοις περιέγραψε τὴν περιπετειώδη ζωήν του. Ἔγραψεν ἐπίσης πολλὰ λιμπρέττα διὰ τοὺς μουσικοσυνθέτας τῆς ἐποχῆς του Σαλιέρι καὶ Μαρτίνι. —Β.

Δαπόντες, ***Κωνσταντῖνος*** (καὶ ἐν μοναχοῖς *Καισάριος*). Ἕλλην λόγιος καὶ στιχουργός, γεννηθεὶς ἐν Σκοπέλῳ περὶ τὸ 1713—1714 ἐκ γονέων εὐπόρων. Τὰ πρῶτα γράμματα ἐδιδάχθη αὐτόθι, ἔφηβος δ' ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς εὐρυτέρας σπουδάς, μετ' οὐ πολὺ ὅμως ἀπεδήμησεν εἰς Βουκουρέστιον (1721), ὅπου ἔτυχεν ὑποστηρίξεως ὑπὸ τοῦ βοεβόδα τῆς Βλαχίας καὶ εἶτα Μολδαυίας Κωνστ. Μαυροκορδάτου, παρὰ τῷ ὁποίῳ καὶ παρέμεινεν ὡς δεύτερος γραμματικὸς ἐπὶ ὁλόκληρον δωδεκαετίαν. Τῷ 1743 ἀπελθὼν ἐκ Δακίας συνηντήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει μὲ τὸν ἀδελφὸν τοῦ ἡγεμόνος Ἰωάννην Μαυροκορδᾶτον, ὅστις ὑποσκελίσας τὸν ἀδελφὸν καὶ ἀνελθὼν εἰς τὸν θρόνον τῆς Μολδαυίας περιέβαλε τὸν Δαπόντεν μὲ τὸ ἀξίωμα τοῦ καμινάρη. Λόγῳ τῆς θέσεώς του ταύτης καὶ τοῦ χαρακτῆρός του, ὁ Δαπόντες ἀπέκτησεν ἐχθρούς, φεύγων δὲ τὴν κατ' αὐτοῦ ἀγανάκτησιν καὶ τὴν ἀπειλουμένην σύλληψίν του, ἠναγκάσθη νὰ ἀπέλθῃ εἰς Κριμαίαν, ὑπὸ τὸ πρόσχημα διπλωματικῆς ἀποστολῆς (1746). Μετ' ὀλίγους ὅμως μῆνας ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν, κατόπιν νέων ραδιουργιῶν τῶν ἐχθρῶν του, ρίπτεται εἰς τὰς φυλακάς, ὅπου παραμένει ἐπὶ 20 μῆνας. Μετὰ τὴν ἀποφυλάκισίν του (1748), διαβιῶν ἐν Χάλκῃ, ἐνυμφεύθη, κατόπιν ὅμως τοῦ προώρου θανάτου τῆς γυναικός του ἐκάρη μοναχὸς εἰς τὴν παρὰ τὴν Σκόπελον ἐρημόνησον Πιπέρι, μετονομασθεὶς Καισάριος (1753). Τῷ 1757 ἐλθὼν εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος καὶ μονάζων ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ξηροποτάμου, ἀναλαμβάνει τῇ παρακλήσει τῶν μοναχῶν ἀποστολὴν εἰς τὰς παριστρίους ἡγεμονίας, χάριν συλλογῆς ἐράνων, εἰς ἣν ἀπῆλθε φέρων μεθ' ἑαυτοῦ τὸ πιστευόμενον τμῆμα τοῦ Τιμίου Σταυροῦ τὸ ἐν τῇ μονῇ φυλασσόμενον καὶ γενόμενος διὰ τοῦτο πανταχοῦ δεκτὸς μετ' εὐλαβείας. Μετὰ ἐννεαετῆ ἀποδημίαν ἐπανῆλθεν εἰς Ἅγιον Ὅρος, ὅπου πλέον ἐπεδόθη εἰς τὴν συγγραφὴν καὶ τὴν ἐκτύπωσιν τῶν ἔργων του μέχρι τοῦ θανάτου του (1784). Τοῦ Δαπόντε τὰ συγγράμματα εἶναι ποικίλα: ἀκολουθίαι ἁγίων, ὕμνοι, ποιήματα ἀφηγηματικὰ καὶ πεζά. Ἡ γλῶσσά του κλίνει μᾶλλον πρὸς τὴν δημώδη, ἄξιαι δὲ ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι αἱ ἔμμετροι εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν μεταφράσεις θρησκευτικῶν ἔργων. Τὰ σπουδαιότερα τῶν ὑπ' αὐτοῦ δημοσιευθέντων εἶναι τὰ ἑξῆς: «Καθρέπτης γυναικῶν» (Λειψία 1766) εἰς 2 βιβλία, «Χρηστοήθεια» (Βενετία 1770), «Μαργαρῖται τῶν τριῶν Ἱεραρχιῶν» (Βενετία 1779). Ἐκ τῶν ἀνεκδότων του ἐξέδωκεν ὁ Σάθας (ἐν γ΄ τόμ. Μεσ. Βιβλ. Βεν. 1872) τὴν «Ἱστορίαν τῶν συμβάντων ἐπὶ τοῦ σουλτὰν Μελμέτη» καὶ τὸν «Ἱστορικὸν Κατάλογον», ὁ δὲ Legrand τὰς «Δακικὰς Ἐφημερίδας», ἤτοι τὴν ἱστορίαν τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου (1736—1739) εἰς τρεῖς τόμους (Παρίσιοι 1880—1888). Ὁ αὐτὸς ἐξέδωκε τὸν «Κῆπον Χαρίτων», ἤτοι ἔμμετρον ἀφήγησιν τῆς περιοδείας τοῦ Σταυροῦ (ἐν τῷ γ΄ τόμῳ τῆς Bibl. gr. vulg. Παρίσιοι 1881)· σχεδὸν ταυτοχρόνως ἐξεδόθη καὶ ὑπὸ Γαβριὴλ Σοφοκλέους (ἐν Ἀθήναις 1880). Ἐκ

Digitized by Google

τῶν ἀνεκδότων ἔργων του μνημονευτέα ἡ «Γεωγραφικὴ Ἱστορία», εἰς στίχους καὶ τὰ «Ἄνθη νοητά».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Legrand*, Bibl. Hell. au XVIII s. τ. 1—2 Par. 1918—1928. Ἀξιόλογος βιογραφικὴ μελέτη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐν τῷ γ' τόμῳ τῶν «Δακικῶν Ἐφημερίδων», ἔνθα καὶ πλήρης κατάλογος τῶν ἔργων του.—*Α. Παπαδοπούλου-Βρετοῦ*, Νεοελλ. Φιλ. Α' 194.—*Κ. Ν. Σάθα* Νεοελλ. φιλολ. 501.—*D. S. Hesseling* Hist. litt. gr. mod. γαλλ. μετ. N. Pernot, Par. 1924 σελ. 38—39. Λ. Ν. Π.

— **Δαπόντες, *Μεθόδιος*.** Κληρικὸς ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, ἀποθανὼν τῷ 1738. Παραιτηθεὶς ἀπὸ τῆς μητροπόλεως Αἴνου, ἐγκατεστάθη ἐν τῇ ὀνομαστῇ τῆς Χίου μονῇ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῶν Μουνδῶν ἢ Διευχῶν. Ἦτο λογιώτατος, μετήρχετο δὲ καὶ τὸν διδάσκαλον. Τὸν Μεθόδιον, μονάζοντα αὐτόθι, ἐπεσκέφθη ὁ ἀδελφός του Καισάριος, τὰς ἐντυπώσεις του δὲ ἐκ τῆς ἐπισκέψεως τῆς Χίου περιέγραψεν ἐμμέτρως εἰς τὸ ἔργον του «Κῆπος Χαρίτων».

— **Δαπόντες, *Μεθόδιος*.** Ἀνεψιὸς τοῦ προηγουμένου, ἐπονομαζόμενος ὁ *μικρός*, ὡσαύτως λογιώτατος καὶ σοφώτατος ἀνήρ. Α. Σ.

δαπτῖνος (ὁ) (Daptinus Cope) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος ἀπολιθωμένων *σαυροδοντιδῶν τελεοστέων* ἰχθύων, συνώνυμον τοῦ γένους σαυρόδους (βλ. λ.). Γ. Κ. Γ.

δάπτος (ὁ) Daptus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σαρκοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*. Τὰ ἔντομα τοῦ γένους τούτου ἔχουσι σῶμα βραχὺ καὶ χονδρόν, θώρακα καρδιόμορφον καὶ χρῶμα ὑπέρυθρον ἢ ὑποκίτρινον. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *δάπτος ὁ ταινιοφόρος* (Daptus vittatus), ὅστις ἀπαντᾷ ἀπὸ τῆς Γαλλίας μέχρι τῆς Κίνας. Δ. Ν. Π.

Δάπυξ. Γέτης ἀρχηγὸς ἀποθανὼν περὶ τὸ 30 π. Χ. Πολιορκηθεὶς εἰς φρούριόν τι ὑπὸ τοῦ ἀνθυπάτου Λικινίου Κράσσου ἠμύνθη ἀπεγνωσμένως, ἀλλὰ κατόπιν προδοσίας τὸ φρούριον ἔπεσεν εἰς χεῖρας τῶν Ρωμαίων. Ὁ Δάπυξ, διὰ νὰ μὴ κοσμήσῃ τὸν θρίαμβον τοῦ Κράσσου, ἔπεισε τοὺς μετ' αὐτοῦ ν' ἀλληλοφονευθῶσι καὶ ἀπέθανε μετ' αὐτῶν.

Δάρα *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Μεσοποταμίας παρὰ τὰ περσικὰ ὅρια (βλ. Ἀναστασιούπολις).

—**Δάρα** *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου *Βουφράδος* τῆς ἐπαρχίας Πυλίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 451. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ ὁ συνοικισμὸς *Καινουργιοχώρι* ἢ *Καινούργιο χωριὸ* (κάτ. 187), οἰκοδομηθὲν ἐκ νέου μετὰ καταστροφὴν ἐκ σεισμῶν τῷ 1886. Ἡ περιφέρεια τῆς κοινότητος ἔχει ἀρκετὰς δασικὰς ἐκτάσεις. Ἡ Δάρα μετὰ τῆς Πύλου συγκοινωνεῖ διὰ βατῆς ὁδοῦ (ὥρ. 5¼).

— 2) Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου *Νάσων* τῆς ἐπαρχίας Μαντινείας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928 1.273.

— 3) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Τροιζηνίας, ἤδη καλούμενον Τακτικούπολις (βλ. λ.).

— 4) Χωρίον τῆς κοινότητος *Λιντεκάδας*, τῆς ἐπαρχίας Τριφυλίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας. Κάτ. (1928) 126. Δ. Ε. Μ.

Δάρα ἢ *Δάραπ* (πρόφ. *Ντάρα* ἢ *Ντάραπ*). Ἀρχαῖον περσικὸν ὄνομα βασιλέων, ὅπερ οἱ Ἕλληνες ἱστορικοὶ ἐξηλλήνισαν εἰς *Δαρεῖος*. Σημαίνει γενικῶς καὶ ἡγεμών, βασιλεύς. Οἱ Πέρσαι καὶ οἱ Τοῦρκοι δίδουσι τὸ ὄνομα *Δάρα* εἰς μόνον Δαρεῖον τὸν Κοδαμανόν, τὸ δὲ *Δάραπ* εἰς τοὺς ἄλλους Δαρείους τῆς αὐτῆς δυναστείας. Ν. Μ.

Δαραβέρης, *Νικόλαος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Σμύρνης· Ἦτο εὔθυμος τύπος, διαρκῶς ἐφευρίσκων παίγνια διὰ νὰ περιπαίζῃ τοὺς δειλούς. Διεκρίθη εἰς τὸν Ἅγιον Σώστην καὶ μάλιστα εἰς τὰς Σπέτσας ὅπου προσεπάθει νὰ ἐνθαρρύνῃ τοὺς κατεπτοημένους κατοίκους, ἐτραυματίσθη εἰς τὸ Χαϊδάρι τὸν Αὔγουστον 1826 καὶ ἐφονεύθη εἰς τὴν Ἀράχωβαν. Γ. Δ. Κ.

Δαραγὰτς *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τοῦ μυχοῦ τοῦ κόλπου τῆς Σμύρνης, νότιον καὶ δεξιὸν τῷ εἰσπλέοντι κέρας τοῦ ὅρμου τοῦ Κορδελιοῦ (πλάτ. 38° 26' 30'' Β, μῆκ. 27° 09' 40'' Ἀν., χαρ. ἀγγλ. 1645: Island of Khios and Gulf of Smyrna). Ἀπέχον τοῦ τεχνητοῦ λιμένος τῆς Σμύρνης καὶ τερματίζον πρὸς Β τὴν ἐφ' ἧς ἡ πόλις παραλίαν ἔκτασιν, εἶναι τελικὸς σταθμὸς διὰ πάσας τὰς ἀπὸ Σμύρνης, ὡς ἀφετηρίας, σιδηροδρομικὰς γραμμάς. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Δάραδα *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Ἀρχαία πόλις εἰς τὴν δυτικὴν ὄχθην τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης.

Δαράδαι (καὶ *Δάρδαι* καὶ *Δέρδαι*). Μέγα ἔθνος τῶν ἀνατολικῶν (προσεῴων) ὀρεινῶν Ἰνδῶν. Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους (*Στρ.* C. 706) ἦτο περιώνυμος ἡ χώρα των διὰ τὰ χρυσωρυχεῖά της. Ἡ ἐξαγωγὴ τοῦ χρυσοῦ ἐκ τοῦ βάθους τῆς γῆς εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους ἐγίνετο κατὰ τὸν περιηγητὴν Μεγασθένη ὡς ἑξῆς: Μύρμηκες, ζῷα ταχύτατα καὶ μεγέθους ἴσου πρὸς τὰς ἀλώπεκας, ὤρυσσον κατὰ τὸν χειμῶνα τὴν γῆν πρὸς κατασκευὴν φωλεῶν ἐν αὐτῇ καὶ ἐσώρευον οὕτως εἰς τὰ στόμια (ὀπὰς τοῦ ἐδάφους) χῶμα, τὸ ὁποῖον ἦτο «ψῆγμα χρυσοῦ μικρᾶς ἑψήσεως δεόμενον». Τοῦτο ἥρπαζον οἱ κάτοικοι καὶ διὰ τῶν ὑποζυγίων των ἔφερον μακρὰν καὶ ἐπώλουν «ἀργὸν» εἰς τοὺς ἐμπόρους, διότι δὲν ἐγνώριζον νὰ χωνεύωσιν αὐτό.

Τὴν καταδίωξιν τῶν μυρμήκων, οἵτινες ὁσάκις κατελάμβανον αὐτοὺς ἐξέσχιζον διὰ τῶν ὀνύχων των καὶ αὐτοὺς καὶ τὰ κτήνη των, διέφευγον ρίπτοντες κρέατα θηρίων. Ἡ χώρα τῶν Δέρδων ἦτο μεστὴ καὶ ὑπερμεγέθων ἑρπετῶν (ἐχιδνῶν δέκα ἓξ πήχεων, σκορπίων μεγάλων, ἀσπίδων καὶ ἄλλων). Εἰς τὰ συγγράμματα τῶν Ἰνδῶν γίνεται λόγος περὶ φυλῶν *Δαρδοῦ* καὶ εἰς τὴν Μαχαβαράταν περὶ χρυσοφόρων μυρμήκων. Σήμερον οἱ κάτοικοι περιοχῶν τινων τοῦ Θιβὲτ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν συλλογὴν χρυσοφόρου ἄμμου. ΚΑΨ.

Δάραδος ἢ *Δάρας* *['Αρχ. Παραλ. Γεωγρ.]*. Ποταμὸς τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς Τιγγιτανῆς Μαυριτανίας, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Δ, στ, 6), πηγάζων ἀπὸ τοῦ ὄρους Κάφας καὶ ἐκβάλλων κατέναντι τῶν Μακάρων νήσων (Fortunatae, τανῦν Κανορίων). Εἶναι ὁ σύγχρονος *Οὐὲδ Δράα*. Σ. Ε. Λ.

Δαράκης ***Βίκτωρ Κλαπατσαρᾶς***· βλ. λ. Βίκτωρ *εἰκονογράφος*.

Δαραμπάδος *[Γεωγρ.]* Χωρίον τῆς κοινότητος *Κώμης* τῆς ἐπαρχίας Τήνου τοῦ νομοῦ Κυκλάδων. Κάτ. (1928) 108.

Δάρας *['Αρχ. Γεωγρ.]*· βλ. Δάραδος.

— **Δάρας** *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Σπουδαῖον βυζαντινὸν φρούριον τῆς ἀνατολικῆς μεθορίου, κτισθὲν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΣΤ' αἰῶνος ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀναστασίου. Ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ Β' ἡλώθη ὑπὸ τῶν Περσῶν, ἀπεσπάσθη δὲ ἀπ' αὐτῶν κατόπιν εἰρήνης ὑπὸ τοῦ Μαυρικίου. Τὸ 606, ἐπὶ αὐτοκράτορος Φωκᾶ, περιῆλθεν ἐκ νέου εἰς τὴν κυριότητα τῶν Περσῶν.

Δάρας, *Εὐάγγελος*. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἀρκαδίας. Ἠκολούθησε τὸν Θεόδωρον Κολοκοτρώνην, τὸν ὁποῖον εἰς πλείστας περιστάσεις ὑπηρέτησε μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς του. Ἔλαβε τὸ χαλκοῦν μετάλλιον.

— **Δάρας, *Σωτήριος*.** Υἱὸς τοῦ προηγουμένου. Ἠχμαλωτίσθη τῷ 1825 ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, ἀλλ' ἀπηλευθερώθη ὑπὸ τοῦ Κοδριγκτῶνος.

— **Δάρα, *Ὑπατία*.** Αἰχμαλωτισθεῖσα τῷ 1825 ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων μετὰ τοῦ υἱοῦ της Σωτηρίου ἐστάλη εἰς τὸν Μεχμὲτ-Ἀλῆν. Κατὰ τὸ 1828 ἐδημιουργήθη ζωηρὸν ἐπεισόδιον μεταξὺ τοῦ Μεχμὲτ-Ἀλῆ καὶ τοῦ Ἄγγλου προξένου Ἀλεξανδρείας ἐξ ἀφορμῆς τῆς Ὑπατίας, τὴν ὁποίαν δὲν ἤθελε ν' ἀπελευθερώσῃ πλούσιος βέης τοῦ Καΐρου, ὅστις τὴν εἶχεν ἐξαγοράσει. Τέλος ἠλευθερώθη τῷ 1829, ἀλλὰ κατὰ τὸν πλοῦν, εἴτε λόγῳ τῆς τρικυμίας, εἴτε ἀπὸ κακουχίας, ἴσως δὲ καὶ δηλητηριασθεῖσα, ἀπέθανε πρὶν φθάσῃ εἰς Ναύπλιον. Γ. Δ. Κ.

Δαρᾶ-Σεκούχ. Μογγόλος ἡγεμὼν τοῦ Ἰνδοστὰν (1617—1659), ἀνελθὼν εἰς τὸν θρόνον τῷ 1654, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του. Ἔτρεφε μεγάλην κλίσιν πρὸς τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰ γράμματα, εἰς αὐτὸν δὲ ὀφείλεται ἡ μετάφρασις ἐκ τῆς σανσκριτικῆς εἰς τὴν περσικὴν τῆς Οὐπανισάδας, ἤτοι τοῦ δογματικοῦ μέρους τῶν Βέδα. Κατὰ τὸ 1659 ἐξηγέρθη κατ' αὐτοῦ ὁ ἀδελφός του Ἀβρὲγγ-Ζέϊβ, ὅστις τὸν ἐξεθρόνισε καὶ τὸν ἐφόνευσεν. Ὁ Δαρᾶ-Σεκοὺχ κατεγίνετο καὶ εἰς τὴν ἰατρικήν, συνέταξε δὲ ἰατρικὴν ἐγκυκλοπαιδείαν, τῆς ὁποίας τὸ χειρόγραφον κατέχει ἡ Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη τῶν Παρισίων. Θ. Β.

Δαρατιανοὶ (Daraziens). Ὄνομα δοθὲν εἰς τοὺς πρώτους Δρούζους ἐκ τοῦ Πέρσου αἱρεσιάρχου *Δαρατίου*.

Ὁ φατιμίτης καλίφης Χακέμ, θελήσας νὰ θεωρηθῇ ὡς θεός, ἔδωκεν ἐντολὴν εἰς τὸν φίλον του Χάμσα νὰ κηρύξῃ ἐν Αἰγύπτῳ τὴν διδασκαλίαν του. Μεταξὺ τῶν πιστῶν εὑρίσκετο καὶ Πέρσης τις, καλούμενος Δαράτιος, ὀπαδὸς τῆς αἱρέσεως τῶν Ἰσμαηλιτῶν. Οὗτος θελήσας νὰ ὑποσκελίσῃ τὸν Χάμσα, ὅστις ἐξετέλει μετὰ περισκέψεως, ἀλλὰ καὶ μετά τινος ἐνδοιασμοῦ, τὴν ἀποστολήν του, συνέταξε βιβλίον, ἐν ᾧ ἐξέθηκε τὰ θρησκευτικὰ δόγματα τοῦ Χακέμ, ἅτινα βραδύτερον ἐκωδικοποιήθησαν ὑπὸ τοῦ Χάμσα, ἔφθασε δὲ μέχρι τοιούτου σημείου ἰταμότητος, ὥστε ν' ἀναγνώσῃ τὸ ἔργον του εἰς ἓν τῶν μεγαλυτέρων τζαμίων τοῦ Καΐρου. Οἱ ἐκκλησιαζόμενοι, κατηγανακτισμένοι, ὥρμησαν κατὰ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Χακέμ, τοὺς ὁποίους καὶ κατέσφαξαν. Ὁ Δαράτιος κατώρθωσε νὰ σωθῇ διὰ τῆς φυγῆς. Ὁ Χακὲμ ἐδώρησεν εἰς αὐτὸν σημαντικὸν χρηματικὸν ποσόν, ὅπερ ἐχρησιμοποίησεν, ὅπως μεταβῇ εἰς Συρίαν, ὅπου προσηλύτισε τοὺς Δρούζους καὶ ἐγένετο ἀρχηγὸς αἱρέσεως. —Δ.

Δαράτιος (Darazi), ***Μωχόμμετ μπὲν Ἰσμαήλ***. Πέρσης αἱρεσιάρχης γεννηθεὶς κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα. Εἶναι ὁ ἱδρυτὴς τῆς αἱρέσεως τῶν Δαρατιανῶν (βλ. λ.). —Δ.

Δαρατσιανὰ *[Γεωγρ.]* Συνοικισμὸς τῆς ἐν Κρήτῃ κοινότητος *Παλαιῶν Ρουμάτων* τῆς ἐπαρχίας Κισάμου τοῦ νομοῦ Χανίων. Κάτ. (1928) 29.

Δαράτσος *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τοῦ δήμου Χανίων τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. (1928) 419. Ἄλλοτε κατῳκεῖτο ἀποκλειστικῶς ὑπὸ Τούρκων. Οἱ γενίτσαροι εἶχον ἐνταῦθα πύργους, τῶν ὁποίων ὀνομαστότερος ἦτο τοῦ Ἀλῆ Σοφτᾶ, τὸν ὁποῖον κατέστρεψαν οἱ ἐπαναστάται Χριστιανοὶ τῷ 1823. Οἱ περισσότεροι τῶν σημερινῶν κατοίκων εἶναι πρόσφυγες. Ε. Γ.

Δάραψα *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Βακτριανῆς, ἐν τῇ ὁποίᾳ μετὰ τὴν διάβασιν τῶν στενῶν τοῦ Ἰνδικοῦ Καυκάσου διέτριψεν ὁ Μ. Ἀλέξανδρος κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 330—329 π. Χ., ὅτε κατεδίωκε τὸν Βῆσσον. Τὴν πόλιν ταύτην ὁ μὲν Ἀρριανὸς καλεῖ *Δράψακα*, ὁ δὲ Στράβων *Ἄδραψα*. Ἐπὶ τοῦ χώρου ταύτης κεῖται σήμερον ἡ *Ἀνδεράβη*. ΚΑΨ.

Δάρβαρις, *Δημήτριος*. Ἕλλην λόγιος γεννηθεὶς ἐν Κλεισούρᾳ τῆς Μακεδονίας τῷ 1754 καὶ ἀποθανὼν ἐν Βιέννῃ τῷ 1823. Ἐσπούδασεν ἐν Βουδαπέστῃ καὶ Βουκουρεστίῳ τὴν σλαβωνικήν, λατινικὴν καὶ ἄλλας ξένας γλώσσας καὶ ἐν Χάλλῃ ἐπὶ τετραετίαν τὴν φιλοσοφίαν. Συνέγραψεν: «Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν» (1798), «Γραμματικὴ τῆς ἁπλοελληνικῆς» (1804), «Χειραγωγία εἰς τὴν καλοκαγαθίαν» (1787), «Ἀληθὴς ὁδὸς πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν» (1796), «Ἐπιτομὴ τῆς Ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας» (1803), «Προπαρασκευὴ εἰς τὴν θεογνωσίαν διὰ τῆς θεωρίας τῶν ὄντων» (1807), «Πρόχειρος ἀριθμητικὴ» (1803), «Ἐπιτομὴ Φυσικῆς» (1812), «Σύντομος γενικὴ Ἱστορία» (1817). Ἐπίσης ἐξέδωκε τοὺς «Χαρακτῆρας» τοῦ Θεοφράστου «μετὰ συντόμων κριτικῶν ἐπιστασιῶν» (1818) καὶ μετέφρασεν εἰς τὴν σλαβωνικὴν τὸν Κέβητα καὶ τὸν Ἐπίκτητον. Τὰ ἔργα του (28 πρωτότυπα καὶ 6 μεταφράσεις) ἐξεδόθησαν ἐν Βιέννῃ.

—**Δάρβαρις *Πέτρος*.** Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, μεταφράσας τὸ ἔργον τοῦ Gessner «Δάφνις» καὶ ἐπιβλέψας εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν συγγραμμάτων τοῦ ἀδελφοῦ του. Π. Ν. Π.

δαρβίνειος (ὁ, ἡ),—*ον* (τό)· ὁ τοῦ Δαρβίνου, ὁ ἀνήκων εἰς τὸν Δαρβῖνον: «δαρβίνειος θεωρία» (βλ. λ. δαρβινισμός)· || ***δαρβίνειοι*** λέγονται καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες τὸ φυσιολογικὸν σύστημα τοῦ Δαρβίνου.

δαρβινέλλα (ἡ) (Darwinella) *[Ζῳολ.]*. Γένος σπόγγων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κερατοσπογγιδῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀπλυσινιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει κομψοτάτους πολυκλαδώδεις σπόγγους τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *δαρβινέλλα ἡ χρυσῆ* (Darwinella aurea), διακρινομένη διὰ τὸν χρυσίζοντα μετὰ ἰωδῶν ἀποχρώσεων χρωματισμόν της. Δ. Ν. Π.

δαρβινία (ἡ) (Darwinia), *[Ζῳολ.]*. Γένος μαλακοστράκων τῆς οἰκογενείας τῶν *γραμμαριδῶν*. Αἱ δαρβινίαι εἶναι καραβίδες μὲ κεφαλὴν καταλήγουσαν εἰς προβοσκιδοειδῆ ἀπόφυσιν, μὲ τὸ πρῶτον ζεῦγος κεραιῶν ἐπιμηκέστερον τῶν λοιπῶν καὶ μὲ τὸ ἄκρον τῶν οὐραίων πτερυγίων λογχοειδές. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *δαρβινία ἡ πεπιεσμένη* (Darwinia compressa), ἀπαντῶσα εἰς τὰ ἀγγλικὰ παράλια. Δ. Ν. Π.

— **δαρβινία** (ἡ) (Darwinia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μυρτοειδῶν*, περιλαμβάνον θάμνους ἀειθαλεῖς, ἰθαγενεῖς τῆς Αὐστραλίας. Γνωστὰ περὶ τὰ 20 εἴδη, ὧν τινα καλλιεργοῦνται πρὸς κόσμον. Ἀξιολογώτερα εἴδη καλλιεργούμενα εἶναι: *δαρβινία ἡ κιτρόσμος* (Darwinia citridora) καὶ *δαρβινία ἡ πορφυρᾶ* (Darwinia purpurea). Δ.Ν.Π.

δαρβινισμὸς ἢ ***δαρβίνειος θεωρία*** *['Εγκυκλ.]*. Καλεῖται οὕτω τὸ ἀπὸ τοῦ Δαρβίνου κυρίως ὁλοκληρωθὲν βιολογικὸν καὶ φιλοσοφικὸν σύστημα, καθ' ὃ πάντες οἱ, τόσῳ διάφοροι, ἐπὶ τῆς γῆς προϋπάρξαντες καὶ νῦν ὑπάρχοντες ζωϊκοὶ ἢ φυτικοὶ ὀργανισμοὶ παρήχθησαν ἐκ μιᾶς μόνον ἀρχεγόνου μορφῆς, ἢ ἐκ μικροῦ τινος ἀριθμοῦ ἀρχεγόνων μορφῶν, ἁπλουστάτων, δι' ἀναπτύξεως βαθμιαίως ἐξελιχθέντες εἰς τὴν σημερινὴν αὐτῶν κατάστασιν. Εἰς τὸν δαρβινισμὸν διακρίνομεν ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν θεμελιώδη περὶ *μεταμορφισμοῦ* θεωρίαν, ἣν ὁ *Λαμὰρκ* διετύπωσε πρῶτος, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκείνην εἰς ἣν κυρίως ἔγκειται ἡ πρωτοτυπία τοῦ Δαρβίνου, τὴν περὶ *φυσικῆς ἐπιλογῆς*, ἥτις ἀφορᾷ εἰς τὸ μέσον, δι' οὗ ἐπιτελεῖται ἡ ἐν λόγῳ ἐξέλιξις τῶν εἰδῶν. Ὁ ὅρος δαρβινισμὸς χρησιμοποιεῖται: α') κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸν *ἐξελικτισμὸν* ἐν γένει, καὶ δηλοῖ τὴν διδασκαλίαν τοῦ *μεταμορφισμοῦ*, καθ' ἣν τὰ εἴδη προέρχονται τὰ

Digitized by Google

μὲν ἐκ τῶν δέ, ἰδιαιτέρως δὲ τὸ ἀνθρώπινον ἐκ ζωϊκῶν εἰδῶν, ἀλλ' ἄνευ ὑποθέσεως σχετικῆς πρὸς τὴν γένεσιν αὐτῆς τῆς ζωῆς ἢ πρὸς τὴν γενικὴν ἔννοιαν τῆς ἀνελίξεώς της (βλ. *ἐξελίξεως θεωρίαι*)· καὶ β') κατ' ἀντιδιαστολὴν προς τὴν θεωρίαν τοῦ Λαμὰρκ καὶ τοῦ Σπένσερ περὶ τῆς *προσαρμογῆς καθ' ἕξιν* ἢ τῆς *κληρονομικότητος* καὶ δηλοῖ τὴν θεωρίαν, καθ' ἣν ἡ μεταμόρφωσις τῶν εἰδῶν ὀφείλεται ἂν καὶ οὐχὶ ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὴν φυσικὴν ἐπιλογὴν (ὁ Δαρβῖνος πολὺ ἀπεῖχε τοῦ ν' ἀρνηθῇ τὴν κληρονομικὴν μεταβίβασιν ἐπικτήτων ἰδιοτήτων), κυρίως ὅμως εἰς αὐτήν.

Ὁ Δαρβῖνος συνέθεσε τὴν θεωρίαν του χωρὶς νὰ διατελῇ ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίδρασιν τῶν προδρόμων του καὶ ἰδίᾳ τοῦ Λαμάρκ, ἐκ τῶν διδασκαλιῶν τοῦ ὁποίου παρεῖδε τὴν περὶ μεταμορφισμοῦ, ἀποτελοῦσαν, ὡς ἐλέχθη, τὴν βάσιν καὶ τῆς ἰδικῆς του θεωρίας. Τοῦτο δ' ὠφείλετο εἰς τὴν βαθεῖαν διαφορὰν μεταξὺ τῆς διανοητικότητος αὐτοῦ καὶ τῆς τοῦ Γάλλου φυσιοδίφου. Ὁ μὲν Λαμὰρκ προὐχώρει ἀμέσως εἰς μεγάλας γενικεύσεις, ἐνῷ ὁ Δαρβῖνος ἐπρόσεχεν εἰς τὰς λεπτομερείας. Ὁ Δαρβῖνος δὲν ἤχθη εἰς τὴν θεωρίαν του ἀπὸ φιλοσοφικῆς ἀφετηρίας, ἀλλὰ κατόπιν παρατηρήσεως μεγάλου ἀριθμοῦ γεγονότων, ἀκριβῶς δὲ τοῦτο ἔδωκεν εἰς τὰ πορίσματά του ἐξαιρετικὴν πειστικότητα. Ὁ Δαρβῖνος συντάσσεται πρὸς τοὺς φρονοῦντας ὅτι οὐδὲν ἐν τῇ ὀργανικῇ φύσει ἐγένετο αὐθαιρέτως, ἀλλὰ συμφώνως μὲ νόμους φυσικούς. Κατὰ ταῦτα τὰ νῦν ἐπὶ τῆς γῆς εὑρισκόμενα ὀργανικὰ ὄντα δὲν ὑπῆρχον ἀπ' ἀρχῆς, ἀλλὰ παρήχθησαν βαθμηδὸν ἐξ ἀλλήλων, ἀπὸ τῶν ἁπλουστέρων εἰς τὰ ἐπιπλοκώτερα. Ὁ *ἀγὼν περὶ ὑπάρξεως*, ἡ *ποικιλία τῶν εἰδῶν*, ἡ *μεταβίβασις* τῶν *ἐπικτήτων μεταβολῶν* εἰς τοὺς ἀπογόνους, συνεργούσης καὶ τῆς ἀπομονώσεως, ὑπῆρξαν οἱ κύριοι παράγοντες τῆς συντελεσθείσης ἐξελίξεως.

Ἡ μεταβλητότης τῶν ἐμβίων ὄντων ἐφάνη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς τὸν Δαρβῖνον οἱονεὶ ὡς γενικὸς κανών. Ἀφ' ἑτέρου τὸ γεγονὸς ὅτι αἱ μεταβολαὶ μεταβιβάζονται κληρονομικῶς, τὸν ἤγαγον εἰς τὴν ἀντίληψιν περὶ τοῦ δυνατοῦ γενικῆς τινος μεταμορφώσεως. Ἀλλ' ἐκεῖνο, ὅπερ δὲν ἦτο σαφὲς εἰς τὸ πνεῦμά του, ἦτο ἡ ἀρχὴ τῶν μεταβολῶν τούτων καὶ ὁ τρόπος καθ' ὃν αὗται θὰ ἠδύναντο νὰ παράσχωσιν εἰς τὰ ὄντα τὰ στοιχεῖα προσαρμογῆς αὐτῶν εἰς τὰς συνθήκας τοῦ περιβάλλοντος. Πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου ἐπὶ τῇ βάσει θετικῶν δεδομένων, ὁ Δαρβῖνος προέβη εἰς νέας ἐρεύνας. Ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐμελέτησε τὰ κατοικίδια ζῷα καὶ τὰ καλλιεργήσιμα φυτά, ἅτινα δὲν εἶχον ἐξερευνηθῆ πρότερον, τὰς διαφόρους παραλλαγάς των, τὸν τρόπον καθ' ὃν αὗται ἐπιτελοῦνται καὶ ἀντελήφθη πόσον μεγάλην ἐπίδρασιν δύναται νὰ ἐξασκήσῃ ὁ ἄνθρωπος ἐπ' αὐτῶν.

Ἡ *περὶ πληθυσμοῦ* θεωρία τοῦ *Μάλθου* ὑπέβαλεν εἰς αὐτὸν τὴν ἰδέαν ἀναλόγου ἐπιλογῆς εἰς ὁλόκληρον τὸν ζωϊκὸν καὶ τὸν φυτικὸν κόσμον. Ὁ πληθυσμὸς αὐξάνεται κατὰ γεωμετρικὴν πρόοδον, λέγει ὁ Μάλθος, ἐνῷ τὰ μέσα τῆς τροφῆς δὲν αὐξάνονται εἰμὴ κατ' ἀριθμητικήν. Ἐντεῦθεν γεννᾶται ἅμιλλά τις, ἥτις ἀναγκαίως συνεπάγεται τὸν ἐξαφανισμὸν ἐνίων ἀτόμων, διαθετόντων ὀλιγώτερα μέσα διὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ὑπάρξεως. Τὸ αὐτό, ἐσκέφθη, θὰ συμβαίνῃ καὶ εἰς τὴν φύσιν. Γεννῶνται κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ὄντα πολὺ περισσότερα παρ' ὅσα θὰ ἠδύναντο νὰ ἐπιζήσωσι, τὰ δὲ ἐπιζῶντα εἶναι τὰ καλύτερον προσαρμοζόμενα πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς ζωῆς των. Ἐν τούτῳ ἐνόμισεν ὅτι εὗρε τὴν τόσον ἐπιζητουμένην κλεῖδα τοῦ καταπληκτικοῦ γεγονότος τῆς γενικῆς προσαρμογῆς τῶν ὄντων εἰς τὸ περιβάλλον αὐτῶν.

Μὴ ἀρκεσθεὶς ἐν τούτοις εἰς αὐτό, ἦλθεν εἰς ἄμεσον ἐπικοινωνίαν μετ' ἐπιστημόνων καὶ πρακτικῶν, μετὰ κτηνοτρόφων καὶ κηπουρῶν, αἱ εἰδικαὶ ἔρευναι τῶν ὁποίων ἔκρινεν ὅτι θὰ ἦσαν κατάλληλοι νὰ τὸν διαφωτίσωσιν. Οὕτως ἠδυνήθη, ἐξελέγχων τὰς μεγάλας γενικότητας πολλῶν κλάδων τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, νὰ παρατηρήσῃ, ὅτι πᾶσαι ἦγον εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα: ἤτοι εἰς τὴν γένεσιν τῶν εἰδῶν τῶν μὲν ἀπὸ τῶν δέ, συνεπείᾳ διαδοχικῶν μεταμορφώσεων.

Τὰ βασικά του ἐπιχειρήματα ἠρύσθη ὁ Δαρβῖνος ἐκ τῆς παλαιοντολογίας καὶ τῆς ἐμβρυολογίας. Κεφαλαιῶδες γεγονός, ὑπὸ τῆς παλαιοντολογίας παρασχεθέν, εἶναι ἡ στενὴ σχέσις μεταξὺ τῶν ἀπολιθωμένων λειψάνων δύο διαδοχικῶν περιόδων, τὴν ὁποίαν μόνον ἄμεσος καταγωγὴ δύναται νὰ ἑρμηνεύσῃ. Τὸ αὐτὸ δύναται νὰ λεχθῇ καὶ περὶ τῆς ὁμοιότητος μεταξὺ ἐκπροσώπων τῆς πανίσκης διαφόρων περιόδων ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ τόπου, ὡς καὶ περὶ τοῦ λίαν σημαντικοῦ γεγονότος, ὅτι ὅσον μία μορφὴ εἶναι περισσότερον ὠργανωμένη, τόσον προσφατωτέρα εἶναι ἡ ἐμφάνισίς της.

Ὁ γεωγραφικὸς καταμερισμὸς τῶν εἰδῶν δεικνύει, ὅτι αἱ μεγάλαι διαφοραί, ἃς παρουσιάζουν μεταξὺ αὐτῶν αἱ πανίσκαι τόπων, τῶν ὁποίων αἱ γεωγραφικαὶ καὶ κλιματολογικαὶ συνθῆκαι δὲν εἶναι διάφοροι κατὰ τὸν ἴδιον βαθμόν, δὲν ἑρμηνεύονται εἰμὴ διὰ τῆς ὑποθέσεως τῆς ἐξελίξεως τῶν πανισκῶν ἐπὶ τόπου. Ἀντιστρόφως, τὸ γεγονός, ὅτι ἡ παρουσία ἐνίων ζῳικῶν μορφῶν συνεπάγεται τὴν ἐμφάνισιν ἄλλων καλῶς καθωρισμένων — τοῦθ' ὅπερ προσδίδει εἰς τὴν πανίσκην τὴν χαρακτηριστικὴν φυσιογνωμίαν της — δὲν δύναται πάλιν νὰ ἑρμηνευθῇ παρὰ ἐκ τῆς πραγματικῆς συγγενείας των. Ἀλλὰ τὰς βασιμωτέρας ἀποδείξεις τῆς θεωρίας τοῦ μεταμορφισμοῦ παρέχει, κατὰ τὸν Δαρβῖνον, ἡ ἐμβρυολογία· σημαντικώτατον στοιχεῖον ἐν προκειμένῳ εἶναι ὅτι ἡ ὁμοιότης μεταξὺ τῶν ἐμβρύων διαφόρων ζῴων εἶναι πολὺ μεγαλυτέρα τῆς ὁμοιότητος μεταξὺ διαφόρων ἐνηλίκων ζῴων. Τὰ ἔμβρυα θηλαστικοῦ τινος, πτηνοῦ ἢ ἑρπετοῦ δὲν διακρίνονται τὰ μὲν ἀπὸ τῶν δὲ κατὰ τὰ πρῶτα στάδια τῆς ἀνελίξεώς των. Ἄλλο γεγονὸς εἶναι ἡ ὁμοιότης παρὰ τῷ ἐμβρύῳ ὁμολόγων μερῶν βραδύτερον μεριζομένων. Πάντα ταῦτα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἑρμηνευθῶσιν εἰμὴ καθ' ἕνα καὶ μόνον τρόπον: τὸ ἔμβρυον ἀναπαριστᾷ τὴν κατάστασιν τοῦ προγόνου, ὅστις εἶναι κοινὸς πρὸς πολλὰς ὁμάδας ζῴων. Αἱ παραλλαγαί, αἱ καθορίσασαι τὸν καταμερισμόν των, ἐνεφανίσθησαν εἰς μίαν σχετικῶς μεταγενεστέραν περίοδον τῆς ἐμβρυϊκῆς ζωῆς, μετεβιβάσθησαν δὲ κληρονομικῶς κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ ἐπανεμφανισθῶσι κατὰ προσέγγισιν κατὰ τὴν αὐτὴν ἡλικίαν. Ἐξ ἄλλου ἡ ἐμμονὴ ὑποτυπωδῶν τινων ὀργάνων δὲν δύναται νὰ ἑρμηνευθῇ ἄλλως, εἰμὴ διὰ τῆς θεωρίας τοῦ μεταμορφισμοῦ. Ὁ Δαρβῖνος ἔγραψε τὸ περιώνυμον ἔργον του ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐπιχειρημάτων τούτων.

Ἡ θεμελιώδης θεωρία τοῦ Δαρβίνου. Ἡ βασικὴ σημασία τοῦ δαρβινικοῦ ἔργου συνίσταται εἰς τὴν ἀπόδειξιν καὶ τὴν διὰ γεγονότων καὶ ἐξηγήσεων κύρωσιν τῆς ἰδέας τῆς ἐξελίξεως (ἡ ὁποία πρὸ αὐτοῦ ἀνῆκεν εἰς τὴν σφαῖραν τῶν ὑποθέσεων) καὶ τῆς μηχανικότητος τῆς διεπούσης τὴν ἐξέλιξιν. Ἐπειδή, κατὰ τὸν νόμον τοῦ Μάλθου, ὁ ἀριθμὸς τῶν γεννωμένων ὄντων εἶναι ἀνώτερος ἐκείνου, τὸν ὁποῖον δύναται νὰ διαθρέψῃ ἡ γῆ, καθίσταται ἀναπόφευκτος ὁ ἀγὼν πρὸς ἀναζήτησιν τροφῆς καὶ καλυτέρων συνθηκῶν ζωῆς· ἡ δὲ ἔκβασίς του ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν πλεονεκτημάτων, τὰ ὁποῖα κατέχουν ἄτομά τινα ἐν συγκρίσει πρὸς ἄλλα. Εἰς τὸν περὶ ὑπάρξεως τοῖτον ἀγῶνα ἐπικρατοῦσι τὰ καλύτερον πεπροικισμένα ἄτομα· οἱ ἰσχυρότεροι, οἱ ὡπλισμένοι διὰ διαφόρων ὠφελίμων ἰδιοτήτων ὀργανισμοί. Πᾶν ὂν ἔχει τὰς ἀτομικάς του διαφοράς· αἱ διαφοραὶ αὗται ἂν εἶναι ὠφέλιμοι δίδουν ὑπεροχὴν εἰς τὸ κατέχον αὐτὰς ἄτομον, τὸ ὁποῖον καὶ κατορθώνει νὰ ἐπιζήσῃ. Οὕτω, διὰ τοῦ τρόπου τούτου, τὸν ὁποῖον ὁ Δαρβῖνος ἀποκαλεῖ *φυσικὴν ἐπιλογήν*, ἡ φύσις ἐκλέγει μεταξὺ τῶν διαφόρων ἀτόμων, ὅπως ἀκριβῶς οἱ κτηνοτρόφοι ἐκλέγουν μεταξὺ τῶν ζῴων καὶ οἱ καλλιεργηταὶ μεταξὺ τῶν φυτῶν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα παρουσιάζουν εἰς τὸν σχετικῶς ἀνώτατον βαθμὸν τὰ χαρακτηριστικά, τὰ ὁποῖα ἐπιθυμοῦν νὰ διατηρήσουν. Ἐκ τῶν ἐκλεκτῶν τούτων ἀτόμων προκαλοῦν, διὰ διασταυρώσεων, γεννήσεις νέων, ἐπιτυγχάνοντες τελειοποίησιν καὶ κληρονομικὴν μονιμοποίησιν τοῦ ἐπιθυμητοῦ χαρακτηριστικοῦ. Τὴν τεχνητὴν ταύτην ἐπιλογὴν ἐμελέτησεν ἐπισταμένως ὁ Δαρβῖνος καὶ παρετήρησεν ὅτι μακροχρονίως χρησιμοποιουμένη ἐπὶ τῶν οἰκοδιαίτων περιστερῶν παρήγαγε πολυαρίθμους ποικιλίας καὶ διαφοράς, ὡς πρὸς τὴν μορφήν, τὸ χρῶμα, τὰς ἕξεις, τὰς διαστάσεις, κλπ. καὶ ἀπέδειξεν ὅτι πᾶσαι αἱ ποικιλίαι τῶν περιστερῶν, αἱ ὁποῖαι ἐθεωροῦντο ὡς προερχόμεναι ἐξ ἰσαρίθμων ἀγρίων εἰδῶν εἶχον ἕνα καὶ μοναδικὸν κοινὸν πρόγονον, τὴν Λιβυκὴν περιστεράν. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον οἱ κτηνοτρόφοι πράττουν συνειδητῶς, ἡ φύσις τὸ πράττει ἀσυνειδήτως, καὶ εἰς το ἔργον της τοῦτο κίνητρον ἔχει τὸν *ἀγῶνα περὶ ὑπάρξεως*, τὸν ἀγῶνα τῶν ζῴων καὶ τῶν φυτῶν κατὰ τῶν συνθηκῶν τοῦ ἀνοργάνου κόσμου (ψύχους, θερμότητος, ξηρασίας κλπ.), τὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν διαφόρου εἴδους ἀτόμων, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ παλαιὸν τρέφεται ἢ τοῦ ὁποίου, ἀντιθέτως, δύναται ν' ἀποβῇ λεία τὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν ἀτόμων τοῦ αὐτοῦ εἴδους διὰ τὴν θέσιν εἰς τὸ συμπόσιον τῆς φύσεως.

Πανταχοῦ ἐν τῇ φύσει ὑπάρχει στενὴ ἀλληλεξάρτησις καὶ ἀγών, οὐ μόνον διὰ τὴν ἀτομικὴν ὕπαρξιν, ἀλλ' ἀκόμη διὰ τὴν δυνατότητα τῆς ἀναπαραγωγῆς. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπιτρέπει τὴν πραγματοποίησιν τῆς φυσικῆς ἐπιλογῆς εἶναι ὁ μεταξὺ τῶν ἀτόμων τοῦ αὐτοῦ εἴδους συναγωνισμός, ὁ ὁποῖος ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὸν θρίαμβον τῶν καλύτερον ὡπλισμένων. Ἐδῶ ὁ ἀγὼν εἶναι περισσότερον ἀπελπις, διότι ἐδῶ τὰ ἄτομα ζοῦν ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας, διαμφισβητοῦν τὴν αὐτὴν τροφήν, νέμονται τὸ αὐτὸ ἔδαφος. Τοῦ τόσον ἀμειλίκτου τούτου ἀγῶνος τὴν ἔκβασιν κρίνουν μικραί τινες ἀτομικαὶ διαφοραί, τὰς ὁποίας παρουσιάζουν τὰ ὄντα, ἐλαφρόταται τινὲς ἰδιομορφίαι αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ βοηθήσουν τοὺς κατόχους των διὰ τὴν νίκην κατὰ τῶν συναγωνιστῶν. Ἡ ἰδιότης, ἡ ὁποία ἤγαγεν εἰς τὴν νίκην ἐν τῷ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνι γίνεται σὺν τῷ χρόνῳ μόνιμος καὶ κληροδοτεῖται εἰς τοὺς ἀπογόνους. Ἐν ἑκάστῳ τοιούτῳ ἀγῶνι γίνεται ἐλαχίστη μεταβολή· ἀλλὰ διὰ τῆς προσθέσεως ἀναριθμήτων τοιούτων μεταβολῶν ἐν μακροτάτοις χρονικοῖς διαστήμασι παράγεται ἐν τέλει μεγάλη, καταφανὴς μεταβολή, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸ οὐσιῶδες διακριτικὸν γνώρισμα τοῦ νέου εἴδους. Τοῦτο ὅμως οὐδόλως σημαίνει, ὅτι τὰ ἄτομα τὰ μὴ παρουσιάζοντα τὰ πλεονεκτικὰ ταῦτα χαρακτηριστικὰ εἶναι ἀφεύκτως καταδικασμένα εἰς ἀπώλειαν· δυνατὸν νὰ κατέχουν ἄλλο πλεονέκτημα, ἄλλο ὅπλον εἰς τὸν ἀγῶνα περὶ ὑπάρξεως, τὸ ὁποῖον ν' ἀναπληρώνῃ ἀρκούντως τὴν ἔλλειψιν τοῦ πρώτου. Τὸ γεγονὸς τοῦτο καλεῖται *διαφορότης τῶν χαρακτήρων*· ὅσον περισσότερον τὸ εἶδος παρουσιάζει τὴν διαφορότητα ταύτην, δηλαδὴ ὅσον καλυτερον τὰ ἀποτελοῦντα τὸ εἶδος ἄτομα γνωρίζουν νὰ προσαρμόζωνται εἰς διαφερούσας συνθήκας ζωῆς, τόσον περισσοτέρας πιθανότητας ἔχουν νὰ ἐπιτύχουν εἰς τὸν ἀγῶνα περὶ ὑπάρξεως.

Ἡ φυσικὴ ἐν τούτοις ἐπιλογὴ δὲν εἶναι διὰ τὸν Δαρβῖνον ὁ μοναδικὸς καὶ ἀποκλειστικὸς παράγων τῆς ἐξελίξεως. Ὁ Δαρβῖνος ἀναγνωρίζει ὅλην τὴν σπουδαιότητα τῆς ἀμέσου ἐπιδράσεως τοῦ ἐξωτερικοῦ περιβάλλοντος καὶ λεγει ρητῶς ὅτι πρέπει νὰ μὴ ἀποδίδωνται τὰ πάντα εἰς τὴν ἐπιλογὴν καὶ ὅταν ἀκόμη ἡ δρᾶσις τοῦ περιβάλλοντος φαίνεται προβληματική. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον προσπαθεῖ ν' ἀποδείξῃ ὁ Δαρβῖνος εἰς τὸ περὶ γενέσεως τῶν εἰδῶν ἔργον του εἶναι ὅτι: οἱ διάφοροι τύποι, οἱ παρατηρούμενοι ἐν τῷ ἐνοργάνῳ κόσμῳ, δύνανται νὰ προέρχωνται δι' ἐξελίξεως, οἱ μὲν ἐκ τῶν δέ, καὶ ὄχι ὅτι γεννῶνται διὰ τῆς φυσικῆς ἐπιλογῆς μᾶλλον, ἢ δι' οἱουδήποτε ἄλλου παράγοντος. Ὁ Δαρβῖνος προσπαθεῖ ν' ἀποδείξῃ ὅτι ὁσαιδήποτε ἀνακρίβειαι καὶ ἂν ὑπάρχουν εἰς τὴν ὑπόθεσίν του, πάντοτε αὕτη εἶναι περισσότερον ἀκριβὴς ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ «tot sunt species quod ab initio creavit infinitum ens» (τόσα εἶναι τὰ εἴδη, ὅσα ἐξ ἀρχῆς ἐδημιούργησε τὸ ἄπειρον ὄν). «Ἡ μεγάλη τοῦ συστήματος τοῦ Δαρβίνου ἀξία ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι ἐγνώρισεν ἡμῖν, ὅτι ἅπαν τὸ βασίλειον τῶν ζῴων, ἀπὸ τῶν στοιχειωδεστάτων ὀργανισμῶν μέχρι τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τούτου συμπεριλαμβανομένου, ἀποτελεῖ μίαν συνεχῆ γενεάν, μίαν οἰκογένειαν, ἧς ὅμως τοὺς βαθμοὺς συγγενείας τῶν μελῶν ἐν πολλοῖς ἀγνοοῦμεν, δι' οὓς μετὰ μεγάλης ὀξυδερκείας ἐξέθηκε λόγους».

Κριτική. Ἡ δημοσίευσις τῆς «Ἀρχῆς τῶν εἰδῶν» προὐκάλεσε δεινὴν πολεμικὴν ἐκ μέρους τῶν ἀντιθέτων, ἐνῷ οἱ ὀπαδοὶ τῆς θεωρίας, ἀποφεύγοντες πᾶσαν κριτικὴν τῶν λεπτομερειῶν, περὶ ἑνὸς ἐφρόντιζον: πῶς νὰ ἐπιβληθῇ ἡ βασικὴ ἀρχή, ἡ ἀρχὴ τοῦ μεταμορφισμοῦ. Μόνον μετὰ τὴν ὁριστικὴν νίκην της ἐξητάσθησαν τὰ δευτερεύοντα ζητήματα καὶ ἐζητήθη ὁ καθορισμὸς τῆς σημασίας τῶν συστατικῶν παραγόντων τῆς ἐξελίξεως. Ὑποβληθεῖσα ὑπὸ αὐστηρὸν ἐπιστημονικὸν ἔλεγχον ἡ θεωρία τῆς φυσικῆς ἐπιλογῆς ἐκρίθη τελικῶς ὡς μὴ λύουσα μόνη τὸ πρόβλημα τῆς ἐξελίξεως τῶν εἰδῶν. Διότι, κατὰ τὸν R. Perrier:

α) Δὲν δύναται ἡ φυσικὴ ἐπιλογὴ νὰ σταθεροποιήσῃ, εἰμὴ τὸς ὠφελίμους μεταβολάς· συνεπῶς δὲν δύναται νὰ ἐξηγήσῃ μέγα πλῆθος εἰδικῶν χαρακτήρων, οἵτινες διακρίνουσι μὲν τὰ συγγενῆ εἴδη, δὲν ἔχουσιν ὅμως καμμίαν προφανῆ ὠφελιμότητα, ὡς π. χ. ὡρισμέναι ποικιλίαι χρωματισμοῦ καὶ ὀργάνων.

β) Μεταβολή τις, ὅπως ἔχῃ σπουδαιότητα εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς, ὀφειλει νὰ παρουσιάζῃ βαθμὸν ἀναπτύξεως ἱκανῶς προκεχωρημένον. Ὁ Δαρβῖνος διὰ νὰ ἐξηγήσῃ τὰς μεμβράνας τῶν δακτύλων τῆς ενυδριδος παραδέχεται ὅτι τῶν σαρκοβόρων τινά, ὀλιγώτερον ἰσχυρὰ τῶν ὁμοιογενῶν αὐτῶν, ἡττηθέντα, κατέφυγον εἰς τὰς ὄχθας τῶν ὑδάτων καὶ ἐκεῖ, ἀναγκασθέντα νὰ τρέφωνται δι' ἰχθύων, μετεβλήθησαν εἰς νηκτικά· ἡ φυσικὴ δὲ ἐπιλογὴ ηὐνόησεν ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἀπέκτησαν μικράν τινα μεμβρᾶναν μεταξὺ τῶν δακτύλων, διότι οὕτως ἠδύναντο νὰ κολυμβῶσιν εὐκολώτερον. Οὕτως ἐγεννήθη ἡ μεμβρᾶνα ἥτις, προοδευτικῶς ἀναπτυχθεῖσα, πάντοτε ὑπὸ τὸ κράτος τῆς φυσικῆς ἐπιλογῆς, ἐδημιούργησε τὴν ἐνυδρίδα. Ἀλλὰ δὲν δύναταί τις νὰ δεχθῇ, ὅτι μία μεμβρᾶνα ἑνὸς χιλιοστομέτρου (διότι αἱ ἀτομικαὶ μεταβολαὶ δὲν ὑπερβαίνουν συνήθως τὰς ἐλαχίστας ταύτας διαστάσεις), ἐπάγεται κολύμβησιν ἐνεργεστέραν. Οὕτως ἡ φυσικὴ ἐπιλογή, θεωρουμένη ὡς ἡ μόνη δρῶσα, δὲν δύναται νὰ ἐξηγήσῃ τροποποιήσεις τόσον ἀσημάντους διὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ὁ *μιμισμὸς* δὲν δύναται νὰ ἐξηγηθῇ διὰ τῆς φυσικῆς ἐπιλογῆς. Τὰ λευκὰ ζῷα τῶν πολικῶν χωρῶν, λόγῳ τῆς ὁμοιοχρωμίας αὐτῶν πρὸς τοὺς πάγους, προστατεύουν ἑαυτὰ ἀποτελεσματικώτερον· ἀλλ' ἡ ὁμοιοχρωμία αὕτη τότε θὰ ἦτο πράγματι προστατευτική, ὅταν τὸ τρίχωμα θὰ ἐγίνετο ἐφ' ἅπαξ καὶ ὁλόκληρον λευκόν, οὐχὶ δὲ δι' ἀνεπαισθήτων διαδοχικῶν καὶ μερικῶν μεταβολῶν.

γ') Ἡ φυσικὴ ἐπιλογὴ δὲν ἐξηγεῖ, πῶς ὄργανα, ἀχρηστευόμενα συνεπείᾳ μεταβολῆς εἰς τὸν τρό-

Digitized by Google

πον τοῦ ζῆν, δύνανται νὰ ἐξαφανίζωνται. Ἐπὶ παραδείγματι ὁ ἀσπάλαξ καὶ τὰ περισσότερα τῶν ζώντων εἰς τὸ σκότος εἰδῶν δὲν ἔχουσιν ὀφθαλμούς. Ἀλλ' ἡ τελεία κατασκευὴ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἀσπάλακος δὲν θὰ καθίστα τὸ ζῷον τοῦτο ὑποδεέστερον ἄλλου ἀσπάλακος φέροντος ὀφθαλμοὺς ἀτελεῖς.

δ') Ἡ φυσικὴ ἐπιλογὴ δὲν δύναται νὰ ἐξηγήσῃ, πῶς ὄργανά τινα, ἐξελισσόμενα σταθερῶς, ὑπερτεροῦν τὸ ὅριον τῆς ὠφελιμότητος καὶ καταντοῦν ἐπιβλαβῆ. Οὕτως οἱ συνεστραμμένοι χαυλιόδοντες τοῦ μαμμοὺθ δὲν δύνανται πλέον νὰ χρησιμεύσουν ὡς ὅπλα· τὸ αὐτὸ ῥητέον περὶ τῶν τεραστίων κεράτων ἐλάφου τῆς μεγαλοπρεποῦς, τῆς τεταρτογενοῦς περιόδου, ὡς καὶ περὶ τοῦ ὑπερβολικοῦ ὄγκου πολλῶν ἀπολιθωμένων ἑρπετῶν καὶ μαστοφόρων.

ε') Αἱ ἀλληλοδιάδοχοι μεταβολαὶ γενεαλογικῆς τινος σειρᾶς ἀποδεικνύουν, ὅτι αὗται κατευθύνονται σταθερῶς πρὸς ὡρισμένον τέρμα. Αὕτη εἶναι ἡ καλουμένη *ὀρθογένεσις*. Ἡ γενεαλογικὴ σειρὰ τοῦ ἵππου μαρτυρεῖ τάσιν, πιστοποιουμένην καθ' ἑκάστην βαθμῖδα ἐξελίξεως, πρὸς ἀτροφίαν τῶν πλαγίων δακτύλων καὶ ἐνίσχυσιν τοῦ μέσου. Ἡ φυσικὴ ἐπιλογή, ἥτις ἐφαρμόζεται ἀποκλειστικῶς εἰς μεταβολὰς συμπτωματικὰς καὶ ἀτάκτους, δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψει τὴν ὡρισμένην ταύτην κατεύθυνσιν, ἣν παρουσιάζει ἡ ἐξέλιξις.

στ') Σπανίως ἡ μεμονωμένη μεταβολὴ ὀργάνου τινὸς εἶναι ἡ συμφέρουσα εἰς τὸ ζῷον. Γενικῶς ἡ τροποποίησις, ἣν ὑφίσταται ὄργανόν τι, ἀπαιτεῖ παραλλήλους σχετικὰς τροποποιήσεις τῶν συνεργαζομένων μετ' αὐτοῦ ὀργάνων, ἄλλως αὕτη δὲν εἶναι ἀποτελεσματική. Ἡ πλάτυνσις τῆς οὐρᾶς τοῦ κάστορος δὲν θὰ ὠφέλει αὐτὸν εἰς τὴν κολύμβησιν, ἐὰν οἱ γειτονικοὶ σπόνδυλοι, οἱ κινητήριοι μῦς τῆς οὐρᾶς δὲν ἐτροποποιοῦντο συγχρόνως. Ἡ ἐξέλιξις τοῦ ὀφθαλμοῦ τῶν σπονδυλωτῶν, ὀργάνου τοσοῦτον συνθέτου, δὲν δύναται νὰ νοηθῇ ἄνευ συγχρόνου ἐξελίξεως πάντων τῶν μετ' αὐτοῦ συνδεομένων ὀργάνων. Ἡ φυσικὴ ἐπιλογὴ δὲν ἐξηγεῖ τὸ φαινόμενον τοῦτο.

Κατὰ ταῦτα μόνη ἡ φυσικὴ ἐπιλογὴ δὲν παρέχει ἐπαρκῆ ἐξήγησιν τῆς ἐξελίξεως τῶν ζωϊκῶν μορφῶν. Αὐτὸς ὁ Δαρβῖνος περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του ἠναγκάσθη νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν μεταμορφωτικὴν ἐνέργειαν τοῦ ἐξωτερικοῦ περιβάλλοντος. «Ἀναγνωρίζω μετὰ λύπης, ἔγραφε πρὸς τὸν γεωλόγον Λάϊελλ τῷ 1862, ὅτι αἱ τωριναὶ ἐργασίαι μου μὲ ἀναγκάζουν νὰ πιστεύσω περισσότερον εἰς τὴν ἄμεσον ἐπίδρασιν τῶν φυσικῶν παραγόντων. Ὁμολογῶ ὅτι λυποῦμαι, διότι ἐλαττοῦται ἡ δόξα τῆς φυσικῆς ἐπιλογῆς, ἥτις οὕτω καθίσταται ἐξαιρέτως ἀμφισβητήσιμος». Πράγματι, πολλοὶ συγγραφεῖς ἀρνοῦνται πᾶσαν σπουδαιότητα τῆς ἐπιλογῆς ὡς παράγοντος μεταμορφωτικοῦ. Παραδέχονται μόνον, ὅτι σταθεροποιεῖ τὰς μεταβολάς, ἐκτοπίζουσα τὰ ἐλαττωματικὰ ἄτομα, ὡς καὶ τὰ ὑπερβολικῶς ἀνεπτυγμένα, ἐν ἄλλοις λόγοις ὅτι διατηρεῖ τὸ εἶδος εἰς κατάστασιν μέσου ὅρου. Ἐν τούτοις ὁ νόμος τῆς φυσικῆς ἐπιλογῆς δρᾷ ἀναμφισβητήτως ἐν εὐρείᾳ κλίμακι ἐν τῇ διὰ τοῦ χρόνου μεταβολῇ τῶν εἰδῶν.

Ἡ ἐκκλησία, καὶ ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἐκ πρώτης ὄψεως ῥηξικελεύθου καὶ ἐναντίον πρὸς τὰς Γραφὰς περιεχομένου τῶν δαρβινικῶν θεωριῶν καί, ἰδίως, ἐξ ἀφορμῆς τῆς βεβιασμένως ὑλιστικῆς ἑρμηνίας αὐτῶν ὑπό τινων ἐνθουσιωδῶν ὀπαδῶν, διετέθη κατ' ἀρχὰς ἐχθρικῶς πρὸς τὸν δαρβινισμόν. Ὁ ἑλληνικὸς κλῆρος καὶ ἡ ἑλληνικὴ θρησκευτικὴ φιλολογία δὲν ὑστέρησαν εἰς τὸν ἀγῶνα, καθὼς ἀποδεικνύει ἡ πλουσία σχετικῶς βιβλιογραφία ἐπὶ τοῦ θέματος. Ταχέως ὅμως ἐξέλιπον οἱ λόγοι τῆς τοιαύτης ἐχθρότητος, κατανοηθέντος ὅτι ὁ καθαυτὸ δαρβινισμὸς δὲν εἶναι πάντῃ ἀσυμβίβαστος πρὸς τὸ δόγμα. Ἰδιαιτέρως ἡ καθολικὴ ἐκκλησία οὐ μόνον δὲν ἀντιτάσσεται σήμερον πρὸς τὸν δαρβινισμόν, ὡς ἔχει οὗτος ἐξελιχθῆ, ἀλλὰ καὶ ἄξια λόγου καθολικὰ ἱδρύματα ἐργάζονται πειραματικῶς πρὸς τὴν βιολογικὴν κατεύθυνσιν, τὴν ὁποίαν ἤνοιξεν ὁ Δαρβῖνος διὰ τῶν θεωριῶν του. Ἀπὸ ἐτῶν ὁμὰς νεοθωμιστῶν καὶ βιολόγων συνέστησαν τὴν «Société des Philosophes de la Nature» καὶ δημοσιεύουν εἰς τὰ «Cahiers» τὰ ἀποτελέσματα τῶν κατ' ἰδίαν καὶ ἀπὸ κοινοῦ μελετῶν. Καρπὸς τῆς συνεργασίας ταύτης εἶναι ὁ ὑπὸ τὸν τίτλον «Le Transformisme», ἐκδοθεὶς τῷ 1927 τόμος, ὅπου μελέται τῶν L. Cuénot, R. Dalbier, E. Gagnebin, W. Thompson καὶ L. Vialleton. Μόνον ἐν Ἀμερικῇ κατὰ τὸ 1926 διεξήχθη δίκη πολύκροτος κατὰ διδασκάλου, ὅστις ἐν τῷ σχολείῳ του ἐδίδασκε τὸν δαρβινισμὸν καὶ τῷ 1928 ἐσκανδάλισαν τινὰς ἐν Ἀγγλίᾳ τὰ παρὰ σοφοῦ μετ' ἀκρότητος λεχθέντα ἐν βιολογικῷ συνεδρίῳ.

Ὁ νεοδαρβινισμός. Ὁ Δαρβῖνος, ἀποδίδων πρωτεύουσαν σημασίαν εἰς τὴν φυσικὴν ἐπιλογήν, παρεδέχετο συγχρόνως καὶ ἄλλους παράγοντας καθοριστικοὺς του μεταμορφισμοῦ τῶν εἰδῶν, κυρίως δὲ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ περιβάλλοντος, ὡς καὶ τὴν χρῆσιν ἢ μὴ χρῆσιν τῶν ὀργάνων καὶ τὴν κληρονομικότητα τῶν ἐπικτήτων χαρακτήρων. Ἐπὶ πλέον ὁ Δαρβῖνος ἀπέφυγε νὰ προσδώσῃ εἰς τὴν θεωρίαν του χαρακτῆρα κλειστοῦ δόγματος καὶ ἐφοβεῖτο τὴν ὁρμητικότητα τῶν ὀπαδῶν του, οἵτινες ἀπέδιδον εἰς αὐτὸν πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν εἶπεν. Ἀλλ' οἱ νεοδαρβινισταὶ εἶναι περισσότερον ἀποκλειστικοὶ περὶ τὴν θεωρίαν τῆς ἐπιλογῆς. Δέχονται, ὅτι οἱ ἐξωτερικοὶ ὅροι τῆς ὑπάρξεως δὲν ἔχουν ἄμεσον ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς μεταβλητότητος τοῦ εἴδους, ἀλλὰ μόνον αἱ ἔμφυτοι μεταβολαί, αἵτινες προέρχονται ἐξ αὐτῆς τῆς συστάσεως τοῦ ᾠοῦ, ὑπάρχουσαι δυνάμει ἐν αὐτῷ. Αὗται αἱ μεταβολαί, ἰδιότροποι, συμπτωματικαὶ καὶ ἀκανόνιστοι καθ' ἑαυτάς, διευθύνονται ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τῆς φυσικῆς ἐπιλογῆς. Οἱ ἐξωτερικοὶ ὅροι καθορίζουν ἁπλῶς τὴν ἐπιλογὴν ταύτην ἐπιτρέποντες τὴν ὕπαρξιν τῶν πρὸς αὐτοὺς ἁρμονιζομένων μεταβολῶν καὶ καταστρέφουσαι μοιραίως τὰς ἀπροσαρμόστους. Ταύτης τῆς γνώμης ἦτο ὁ Οὐάλλας, ὅστις συγχρόνως μὲ τὸν Δαρβῖνον, καὶ ἀνεξαρτήτως αὐτοῦ, ἐθεμελίωσε τὴν θεωρίαν τῆς ἐπιλογῆς. Παρὰ τοῖς νεοδαρβινισταῖς, ἰδίᾳ τῷ κορυφαίῳ αὐτῶν *Βάϊσμαν*, ἡ θεωρία ἔλαβε μορφὴν περισσότερον ὁριστικὴν καὶ δογματικήν. Οὗτος ἀρνεῖται τὴν κληρονομικότητα τῶν ἐπικτήτων χαρακτήρων, διότι κατ' αὐτὸν ἕκαστον ζωϊκὸν ἄτομον ἀποτελεῖται ἐκ δύο εἰδῶν κυττάρων, διακεκριμένων καὶ ἀσχέτων πρὸς ἄλληλα. Ταῦτα εἶναι τὰ βλαστικὰ ἢ γεννητικὰ καὶ τὰ σωματικά. Καὶ τὰ μὲν πρῶτα παράγουν τὰ κύτταρα τῆς γονιμοποιήσεως ἑκάστου ἀτόμου, τὰ δὲ δεύτερα συνθέτουν τὸ κυρίως καλούμενον *σῶμα*. Αἱ μεταβολαί, ἃς ὑφίσταται τὸ *σῶμα* ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τῶν ἐξωτερικῶν παραγόντων δὲν ἔχουσιν ἀντίκτυπον ἐπὶ τῶν γεννητικῶν κυττάρων. Οἱ ἐν τῷ ᾠαρίῳ ἀναπτυσσόμενοι διὰ τῆς γονιμοποιήσεως χαρακτῆρες τοῦ πατρός, τῆς μητρὸς ἢ προγόνων, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀπομεμακρυσμένων, ἀλληλεπιδρῶντες μεταβιβάζονται εἰς τὸ νέον ἄτομον (χαρακτῆρες ἔμφυτοι) ἐνῶ ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους ἀποκτᾷ τὸ σῶμα κατὰ τὸν βίον αὐτοῦ (χαρακτῆρες ἐπίκτητοι) δὲν δύνανται νὰ μεταβιβασθοῦν, διότι δὲν μεταβάλλουν οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον τὸ γεννητικὸν πλάσμα. Εἶναι ὅμως ἀδύνατον νὰ παραδεχθῇ τις, ὅτι, ἀφοῦ τὸ σῶμα τρέφει τὰ γεννητικὰ κύτταρα δὲν ἐπιδρᾷ ἐπ' αὐτῶν. Ὁ ἀλκοολισμός, ἡ φθίσις, ἡ σύφιλις κτλ. ἐπιδρῶσι σημαντικῶς ἐπὶ τῶν ἀπογόνων. Διὰ τὰς περιπτώσεις ὅμως ταύτας ὁ Βάϊσμαν δέχεται σύγχρονον μέν, ἀλλ' ἀνεξάρτητον μεταβολὴν καὶ τοῦ γεννητικοῦ πλάσματος. Μολονότι δὲ ἐπὶ τοῦ πειραματικοῦ πεδίου ὁ Βάϊσμαν ἀπέδειξεν ὅτι οἱ ἀκρωτηριασμοὶ τοῦ σώματος τῶν ἀτόμων ἐπὶ πολλὰς γενεὰς (ἤτοι οἱ ἐπίκτητοι χαρακτῆρες) δὲν μεταβιβάζονται κληρονομικῶς, ὡς ἡ κοπὴ τῆς οὐρᾶς τῶν ποντικῶν ἐπὶ 22 γενεάς, ἡ περιτομὴ τῶν ἀνδρῶν, ἡ διάρρηξις τοῦ παρθενικοῦ ὑμένος τῶν γυναικῶν, κτλ. εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι διάφοροι μορφολογικαὶ ἀλλοιώσεις, ὀφειλόμεναι εἰς νευρικὰς διαταραχὰς (ἀτροφία μυῶν, βλάβη τῶν ὀφθαλμῶν κτλ.) μεταβιβάζονται. Ἄνευ τῆς παραδοχῆς τῆς κληρονομικῆς μεταβιβάσεως τῶν ἐπικτήτων χαρακτήρων, ἡ θαυμασία προσαρμογὴ καὶ τελειότης τῶν ὀργανισμῶν (ἰδίᾳ τῶν ἀνωτέρων) δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξηγηθῇ διὰ μόνης τῆς ἐπιλογῆς, ἥτις ἐνεργεῖ τρόπον τινὰ τυχαίως. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἡ ἐπίδρασις τοῦ περιβάλλοντος ἐξηγεῖ μόνη τὴν προσαρμογὴν τῶν ζώντων ὀργανισμῶν καὶ σταθεροποιεῖ τὰς μεταμορφώσεις των, ἐνῷ ἡ ἐπιλογὴ ῥυθμίζει τὴν τύχην τῆς ζωῆς των διὰ τῆς ἐξαφανίσεως τῶν ἀσθενεστέρων καὶ τῆς διατηρήσεως τῶν καλύτερον προσηρμοσμένων.

—[ΦΙΛΟΣ.] Ὁ δαρβινισμός, κατὰ τὸν Baldwin, ὡς γενικὴ θεωρία ἐξηγοῦσα τὴν γένεσιν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ζωῆς ἐν τῇ γῇ, δὲν ἠδυνήθη, ὡς ἦτο ἑπόμενον, νὰ σταθῇ μακρὰν τῶν διαφόρων προβλημάτων τῶν ἠθικῶν ἐπιστημῶν. Ἐκ τῆς πειραματικῆς μελέτης τῶν ὅρων τῆς ζωῆς τῶν ὄντων συνήγαγε διάφορα συμπεράσματα ἐπὶ τῆς ψυχολογίας, τῆς ἠθικῆς, τῆς λογικῆς κλπ., τὰ ὁποῖα ταυτοχρόνως ἐκύρουν τὰς βασικάς του ἀρχὰς καὶ ἤνοιγον νέας ὁδοὺς εἰς τὰς ἠθικὰς ἐπιστήμας.

Ἡ ἐπὶ τῆς *ψυχολογίας* ἐπίδρασις τοῦ δαρβινισμοῦ ὀφείλεται εἰς τὴν θεωρίαν αὐτοῦ περὶ τῆς ἐξωτερικεύσεως τῶν συναισθημάτων καὶ τὴν θεωρίαν τοῦ ψυχικοῦ παράγοντος ἐν τῇ ἐξελίξει τῶν ὀργανισμῶν. Ἡ πρώτη εἶναι ἐπέκτασις τοῦ νόμου τῆς ἐπιλογῆς ἐπὶ τοῦ ψυχολογικοῦ πεδίου. Κατὰ τὸν Δαρβῖνον ἡ ἐξωτερίκευσις συναισθηματικῶν καταστάσεων εἶναι ἕξις ἀποκτωμένη ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ εἴδους· ἕξις συνδεομένη πρός τινα ἰδιάζοντα τύπον ἐμπειρίας καὶ ἑδραιουμένη διὰ φυσικῆς ἐπιλογῆς ἐν τῷ ὀργανισμῷ. Κατὰ τὴν δευτέραν θεωρίαν ἡ ἐξέλιξις τῶν ψυχικῶν ἰδιοτήτων τῶν ζῴων μὲ τὰ χαρακτηρίζοντα αὐτὰς ἰδιάζοντα γνωρίσματα εἶναι τόσον σημαντική, ὅσον καὶ ἡ τῶν καθαρῶς σωματικῶν ἰδιοτήτων. Ὁ ψυχικὸς παράγων καταφαίνεται ἐν τῇ προσαρμογῇ πρὸς τὸ περιβάλλον, τῷ μιμισμῷ, τῷ προστατευτικῷ χρωματισμῷ κ.τ.λ.

Ὅπως ὁ Ῥουσσὼ καὶ ὁ Σοπεγχάουερ, οὕτω καὶ ὁ Δαρβῖνος στηρίζει τὴν *ἠθικὴν* ἐπὶ τοῦ συμπαθητικοῦ συναισθήματος, ὅπερ παρατηρεῖται ἤδη ὑπὸ τὴν πρωταρχικὴν μορφὴν αὐτοῦ εἰς τὰ ζῷα, ἐν τῇ μητρικῇ στοργῇ, τῇ συμβιώσει θηλαστικῶν, πτηνῶν καὶ ἐντόμων, ἰδίᾳ μελισσῶν, μυρμήκων καὶ θερμιτῶν. Ἄρα, κατὰ τὸν Δαρβῖνον, ἡ ἠθικὴ δὲν εἶναι ἀπότοκος σκέψεως, ἀλλ' ἔγκειται ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ φύσει. Κατὰ ταῦτα ἡ ἀντικειμενικὴ ἢ κοινωνικὴ ἠθικὴ ἀποτελεῖ μέρος ἀδιάσπαστον τῆς ἀνθρωπολογίας, ὡς τοιαύτη δὲ κατέχει θέσιν μεταξὺ τῶν λοιπῶν ἐπιστημῶν τῶν ἀσχολουμένων περὶ τὴν μελέτην τῶν ἀνθρωπίνων ἐθίμων ἢ θεσμῶν.

Ἡ θεωρία τῆς ἐξελίξεως ὑπὸ τὴν μορφὴν τῆς ὀργανολογικῆς (instrumentaliste) ἢ γενετικῆς *λογικῆς* διήνοιξε νέαν ὁδὸν εἰς τὴν μελέτην τῶν ἀνωτέρων διανοητικῶν λειτουργιῶν. Ἡ διδασκαλία, καθ' ἣν ἡ σκέψις εἶναι ὄργανον προσαρμοζόμενον εἰς κοινωνικὰς καὶ πρακτικῆς φύσεως καταστάσεις ἐπὶ τῷ τέλει ἐπιλύσεως προβλημάτων ἀναφερομένων εἰς τὴν προσαρμογὴν καὶ τὴν ἀντικειμενικὴν πραγματικότητα, προσέδωσεν εἰς τὰ περὶ γνώσεως καὶ πραγματικότητος θέματα ἰδιάζουσαν σημασίαν. Πᾶσα γνῶσις ἀπομένει ἐμπειρικὴ μέχρις ἀποδείξεως τῆς ὀρθότητος αὐτῆς ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς ἀμέσου ἐφαρμογῆς της. Τοῦτο ἄγει εἰς δύο κεφαλαιώδη ζητήματα τῆς λογικῆς: τὸ σχετικὸν πρὸς τὴν φύσιν τῆς ἀληθείας, καὶ τὸ ἀφορῶν τοὺς νόμους τῆς νοήσεως.

Ἡ περὶ τῆς ἀληθείας θεωρία δύναται νὰ συγκροτηθῇ εἴτε διά τινος πραγματισμοῦ τῶν ἄκρων, εἴτε ἁπλῶς δι' ἁπλοῦ ὀργανολογισμοῦ (instrumentalismus). Κατ' αὐτὸν πᾶσα ἀλήθεια ἀφορμᾶται ἔκ τινος ἀποπείρας, ἧς ἡ ἀξία δέον ν' ἀποδειχθῇ πειραματικῶς. Ἡ μέθοδος τῆς γνώσεως ἐμφανίζεται κατὰ ταῦτα ὡς ἀποδεικτικὴ μέθοδος (trial and error). Ὁ ἐπιστήμων, ὅστις ἐξερευνᾷ ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ αὐτοῦ πραγματικὰ ἀντικείμενα ἢ μελετᾷ ἁπλῶς προϊόντα τῆς φαντασίας του, ὑποβάλλει τὰς ὑποθέσεις του εἰς πειραματικὴν δοκιμασίαν, καὶ μόνον ὅταν προβῇ εἰς αὐτὴν θὰ δυνηθῇ νὰ διαγνώσῃ, ἂν αἱ ὑποθέσεις του εἶναι ὀρθαί. Ἡ οὑτωσὶ ἀποκτηθεῖσα γνῶσις χρησιμεύει ὡς ὄργανον ὑπὸ μορφὴν ὑποθέσεως ἢ εἰκασίας ἐπὶ τῷ τέλει ἀνακαλύψεως νέων πραγμάτων ἢ νέων ἀληθειῶν.

Τέλος ἡ *θρησκεία*, κατὰ τὸν Δαρβῖνον, δὲν εἶναι αὐθαίρετον προϊὸν τοῦ πολιτισμοῦ ἥσσονος σημασίας καὶ περιττὸν διὰ τὴν ἠθικὴν ἐξέλιξιν· δὲν εἶναι ἁπλοῦν ἐπιφαινόμενον· ἀνταποκρίνεται πρὸς βασικὴν φάσιν τοῦ ἀτομικοῦ γίγνεσθαι, στοιχεῖά τινα τοῦ ὁποίου ὁλοκληρώνει· φάσιν ἐξ ἴσου σημαντικὴν διά τε τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἀτόμου καὶ τῶν κοινωνιῶν. Ἀπὸ ἀνθρωπολογικῆς ἀπόψεως παρατηρεῖται, ὅτι οἱ θρησκευτικοὶ θεσμοί, αἱ λατρεῖαι, τὰ ποικίλα θρησκευτικὰ ἔθιμα, ἀποτελοῦσι μέρος ἀδιάσπαστον τῶν ἐκφάνσεων τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Πανταχοῦ τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα ἐξωτερικεύεται ὑπὸ συγκεκριμένην μορφήν, φέρει, οὕτως εἰπεῖν, τὴν ἐσθῆτα τῆς ἱστορίας. Ὁ εἰδωλολάτρης λαξεύει διὰ τῶν χειρῶν του ξόανον ὡς σύμβολον τῆς θρησκευτικῆς πίστεώς του. Ἡ ἐθνολογία ἀνακαλύπτει αὐτὸ μετὰ παρεύλευσιν πολλῶν αἰώνων, διαγινώσκει τὴν σημασίαν του καὶ διαφυλάττει αὐτὸ ὡς τεκμήριον τοῦ παρ' αὐτοῦ ἐκπροσωπουμένου βαθμοῦ τοῦ πολιτισμοῦ. Εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον τῆς ἱστορικῆς βαθμῖδος ὁ θεολογῶν φιλόσοφος ἐπεξεργάζεται τὰ θέματα τῆς πίστεώς του, καθορίζει τὴν θεότητα δι' ἀφῃρημένων ἐννοιῶν, συμβόλων τῆς πίστεώς του. Βιβλιοθήκη τις, μουσεῖον γραπτῶς διατετυπωμένων ἰδεῶν, διαφυλάσσει τὸ χειρόγραφόν του. Τόσον τὸ εἴδωλον ὅσον καὶ ὁ θεὸς τοῦ χειρογράφου ἀποκαλύπτουσι μίαν καὶ ἑνιαίαν ἀνάγκην τοῦ ἀνθρώπου: τὴν ἀνάγκην τοῦ ἀτόμου νὰ ἐξυψοῖ ὑπεράνω ἑαυτοῦ ἓν Ἐγὼ ἰδεώδους φύσεως καὶ προσωπικῆς μορφῆς, ἓν τέρμα ὑποτιθέμενον τῆς ἐξελίξεως, ὑπέρτατον σκοπὸν τῆς προσπαθείας. Ὅθεν ἡ ἐκρίζωσις τῆς θρησκείας θὰ ἐπήγετο κατὰ τὸν Δαρβῖνον ἀκρωτηριασμὸν τῆς προσωπικότητος καὶ ἐκτροπὴν ἀπὸ τῆς πορείας τῆς ἐξελίξεως τόσον ὡς πρὸς τὴν πνευματικήν, ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὴν κοινωνικὴν ζωὴν τοῦ ἀτόμου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Aveling E.*, L' évolution du darwinisme (ἐν «Avenir Social», 1897).—*J. M. Baldwin*, Development und Evolution (1902).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Le Darwinisme dans les sciences morales γαλ. μετ. *G. Duprat* Paris 1911).—*Beaunier A.* La crise du Darwinisme ἐν «Revue des deux Mondes» (1919) σ. 208—219.—*Βλαστοῦ Σ. Α.*, Φιλοσοφικαὶ Μελέται (Ἀλεξάνδρεια, 1902) *Buchner*, Ὁ Δαρβινισμός, μετάφρ. *Α. Φαρμακοπούλου* (Ἀθῆναι, 1911).—*Cope E—D.*, The primary factors of organic evolution. — *Darmsteedter Lud.*, Naturforscher und Erfinder. Bielefeld (1926). — *Δεκανδὸλ Ἀλφ*, Σκέψεις περὶ τοῦ Δαρβίνου, μετάφρ. ἐν «Ἑστίᾳ» (1882) σ. 403—417. —*Delage Y.*, L'hérédité et les grandes problèmes de la biologie générale.—*Delage Y.* et *Goldsmith M.*, Les théories de l'évolution (1909).—*Dennert*, Vom Sterbelager des Darwin (1906).—*Emery*, Gedanken zur Descendenz und Vererbungtheorie (1903).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Gedanken zur Descendenz und Vererbungtheorie (1903). — *Γαϊτάνου-Γιαννιοῦ*, Λαμάρκ, Δαρβῖνος, Μάρξ. Ἡ καταγωγὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ ἐξέλιξή του στὴν κοινωνία (Ἀθῆναι, 1916).—*Grasset*, Le dogme transformatiste (Paris, 1918).—*Häckel*, Natürliche Schöpfungsgeschichte (1889).—*Haycroft S. B.*, Darwinism and races progress (London, 1908).—*Huxley*, Ueber unsere Kenntniss von den Ursachen der Erscheinungen in der organichen Natur (Braunschweig, 1865).—*Iordan*, The origin of species through isolation (1905).— *Kellogg* V-L., Darwinisme to-day (1908).—*Kirchhoff Alf.*, Darwinismus angewandt auf Völker und Staaten.—*Λαμπὲρτ Κ.*, Ἡ θεωρία τῆς ἐξελίξεως. μετάφρ. *Στ. Φερεντίνου* (Ἀθῆναι, 1929).—*Lanessan, I. L. de*, Transformisme et Créationisme. Contribution à l'histoire du Transformisme

Digitized by Google

depuis l'antiquité jusqu' à nos jours (Paris, 1914).—*Le Dantec F*, Lamarck et Darwin (1904).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Les limites du connaissable, la vie et les phénomènes naturels, δ' ἐκδ. (Paris 1914).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Lamarckiens et Darwiniens. Discussion de quelques théories sur la formation des espèces. —*Τοῦ αὐτοῦ*, L' Unité dans l'être vivant (1902).—*Τοῦ αὐτοῦ*, La crise du Transformisme.—*Μηλιαράκη Σπ.*, Δαρβῖνος ἐν «Ἑστίᾳ» (1879) ἀρ. 186 καὶ Βιογραφικὸν σχεδίασμα μικροῦ τινος παιδὸς ἐν «Ἑστίᾳ» (1877) ἀρ. 104.—*Montgomery, T.*, Racial descent in animals.—*Morgan T.-H.*, Evolution and adaptation (1903).—*Morselli Enr.*, Darwin e il darwinismo nelle scienze biologiche e sociali (Μιλᾶνον, 1892). — *Μπελούμπαση*, Ἡ γέννησις τῆς ζωῆς. Δαρβίνειος θεωρεία (Πειραιεύς, 1927).—*Νικολαΐδου P.*, Φυσιολογία τοῦ ἀνθρώπου. Τόμ. Γ' σ. 23.—216 κ.ἑ.—*Τοῦ αὐτοῦ*, Περὶ τῆς καταστάσεως καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς σημερινῆς φυσιολογίας καὶ τῶν προβλημάτων αὐτῆς (Ἀθῆναι, 1883).—*Osborn* From the Greeks to Darwin.—*Pauly A.*, Darwin und Lamarck (1905).—*Plate L.*, Darwinismus contra Mutationstheorie.—*Τοῦ αὐτοῦ* Selektionsprinzip (1908).—*Τοῦ αὐτοῦ* Ueber die Bedentung der Darwin'schen Selektionsprincip.—*Poulton,* The centenary of Darwin ἐν «Quarterly Review» (1909).—*Poulton,* Essays on evolution.—*Τοῦ αὐτοῦ*, Ch. Darwin and the theory of Natural Selection.—*Prayer W.*, Κάρολος Δάρβιν, μετάφρ. *Σπ. Μηλιαράκη* (1880).—*Quatrefages A de.*, Les Emules de Darwin (Paris, 1894).—*Romanes J*, Physiological selection (1885). —*Τοῦ αὐτοῦ*, Darwin and after Darwin (1892—1897).—*Seidlitz*, Die Darwinische Theorie (1871).—*Smith Oscar*, The doctrine of descent and Darwin (London, 1875).—*Σκαλτσούνη Ἰωάν.*, Θρησκεία καὶ Ἐπιστήμη (Τεργέστη 1884).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Περὶ τῆς γενέσεως τοῦ ἀνθρώπου (Ἀθῆναι 1893). — *Thomson J.*, Heredity.—*Τοῦ αὐτοῦ*, Darwinism and human life (London 1878).—*Ude J.*, Der Darwinismus und sein Einfluss auf d. moderne Geistesleben (1909).—*Wagner M.*, Die Darwinische theorie (1868)—*Weismann*, Vorträge über Descendenz theorie (1902).—*Wigand A.*, Der Darwin (1874).—Fifty years of darwinism, ἄρθρα διαφόρων (Νέα Ὑόρκη 1909).— Le transformisme, ἄρθρα διαφόρων (Paris, 1927). Ὁ βίος καὶ αἱ ἐργασίαι τῶν σκωλήκων κατὰ τὰς παρατηρήσεις τοῦ Δαρβίνου ἐν «Ἑστίᾳ» (1882) σ. 74.—Σύντομος ἐξήγησις τῆς Δαρβινείου θεωρίας ἐν «Ἑστίᾳ» (1883) σ. 41, 118. Α. ΔΑΛΕΖΙΟΣ

—[ΚΟΙΝΩΝ.] Κοινωνιολογικὸς δαρβινισμὸς εἶναι ἡ κατεύθυνσις ἐκείνη, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν θεωρεῖται διεπομένη ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς φυσικῆς ἐπιλογῆς, δηλαδὴ ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ βιολογικῶς ἀρτιωτέρου. Αἱ εἰς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην ἀνήκουσαι θεωρίαι δὲν εὑρίσκονται ἐν ἀμέσῳ σχέσει πρὸς τὰς θεωρίας τῆς ἐξελίξεως, οὐδὲ ταυτίζονται πάντοτε πρὸς αὐτάς. Οὔτε ἡ ἀναγνώρισις τοῦ νόμου τῆς φυσικῆς ἐπιλογῆς ἐν τῇ κοινωνικῇ ζωῇ προϋποθέτει κατ' ἀνάγκην καὶ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς θεωρίας περὶ ἐξελίξεως τῶν εἰδῶν, οὔτε αἱ θεωρίαι περὶ τῆς ἐξελίξεως ἀναγνωρίζουν πάντοτε ὡς ἀποκλειστικὸν παράγοντα ἢ ἔστω καὶ ὡς ἕνα τῶν παραγόντων ταύτης τὴν φυσικὴν ἐπιλογήν. Κατὰ ταῦτα ὁ κοινωνιολογικὸς δαρβινισμὸς δέον νὰ διακριθῇ ἀπὸ πασῶν τῶν ἄλλων θεωριῶν, αἵτινες χαρακτηρίζουν μὲν τὴν κοινωνίαν ὡς ἁπλῆν προέκτασιν τῆς φύσεως, δὲν θεωροῦν ὅμως τὸν νόμον τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ ἰσχυροτέρου ὡς διέποντα τὴν ἐξέλιξιν αὐτῆς.

Αἱ θεωρίαι, καθ' ἃς ἡ ζωὴ τῶν κοινωνιῶν διέπεται ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς φυσικῆς ἐπιλογῆς, ἂν καὶ ὀνομάζονται *δαρβινιστικαί*, δὲν εὑρίσκονται ἐν ἀμέσῳ σχέσει πρὸς τὸν δαρβινισμόν. Ὁ Δαρβῖνος ὄχι μόνον δὲν ἐπεχείρησε νὰ προεκτείνῃ τὴν ἰσχὺν τοῦ νόμου τῆς φυσικῆς ἐπιλογῆς καὶ ἐπὶ τῆς ζωῆς των ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν, ἀλλ' ἐνεπνέετο μάλιστα ἐν σχέσει πρὸς ταύτην ὑπὸ ἀρχῶν, αἵτινες ἀντέκειντο εἰς τὰς βιολογικάς του θεωρίας. Ὁ *κοινωνιολογικὸς δαρβινισμὸς* ἀνάγεται ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὸν Hobbes, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὰς ἀτομιστικὰς θεωρίας τῆς κλασσικῆς πολιτικῆς οἰκονομίας, ἰδίᾳ εἰς τὰς τοῦ Malthus καὶ τοῦ Ricardo. Ἐνῷ ὁ Hobbes, πιστοποιήσας τὸ γεγονός, ὅτι ἡ κοινωνικὴ ζωὴ διέπεται ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς ἀπολύτου ἐχθρότητος πάντων κατὰ πάντων, ἐζήτησε τὴν σωτηρίαν εἰς τὴν ἐπέμβασιν τοῦ κράτους, οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς κλασσικῆς πολιτικῆς οἰκονομίας ἐνόμισαν, ὅτι πάντα τὰ κακὰ ὀφείλονται εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ κράτους ἐπιβαλλόμενον περιορισμὸν τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως συναγωνίζεται τὸν πλησίον του (δηλαδὴ ὅπως ἀγωνίζεται κατ' αὐτοῦ), καὶ ἐζήτησαν, ὅπως τὸ κράτος παύσῃ ἐπεμβαῖνον εἰς τὴν ῥύθμισιν τῆς σχέσεως (ἢ μᾶλλον: ἀντιθέσεως) τῶν ἀτόμων πρὸς ἄλληλα. Ἡ ἐμφάνισις τῶν περὶ ἐξελίξεως θεωριῶν τῶν Spencer καὶ Darwin καὶ ἡ γενομένη ὑπὸ τούτων ἐκτίμησις τῶν ὅρων, ὑφ' οὓς διενεργεῖται ἐν τῇ φύσει ὁ περὶ ὑπάρξεως ἀγών, ἐνίσχυσαν τὴν ἄποψιν, καθ' ἣν ἐν τῇ σχέσει τῶν λαῶν ἢ καὶ τῶν μεμονωμένων ἀνθρώπων πρὸς ἀλλήλους ὁ ἰσχυρότερος ἐπιβάλλεται καὶ καθυποτάσσει τὸν ἀσθενέστερον. Ὁ Spencer μάλιστα, ἀντιθέτως πρὸς τὸν ἐπιφυλακτικώτατον Δαρβῖνον, ἐθεώρησε τὴν φυσικὴν ἐπιλογὴν ὡς ἐξασφαλίζουσαν τὴν ἀκμαιότητα αὐτῶν τούτων τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν, καταπνιγομένων πάντων ἐκείνων, οἵτινες στεροῦνται τῆς ἱκανότητος, ὅπως διεξαγάγωσιν ἐπιτυχῶς τὸν περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνα, καὶ ἐστράφη κατὰ πάσης κρατικῆς πολιτικῆς πρὸς περίθαλψιν τῶν ἀσθενῶν καὶ πτωχῶν. Ἐκ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Δαρβίνου, ὁ Weismann καὶ ὁ Haeckel ὑπῆρξαν ἐκεῖνοι, οἵτινες, καθ' ὑπέρβασιν τῶν ἀρχῶν τοῦ διδασκάλου των, ηὐνόησαν τὴν προέκτασιν τοῦ νόμου τῆς φυσικῆς ἐπιλογῆς καὶ ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς.

Ἡ πρώτη κοινωνιολογικὴ θεωρία, ἥτις ἐμφανίζεται συστηματικῶς βασιζομένη ἐπὶ τοῦ νόμου τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ ἰσχυροτέρου, εἶναι ἡ θεωρία τοῦ K. Marx. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο βλέπομεν τὸν ὑλιστικὸν σοσιαλισμὸν ἀρυόμενον μίαν τῶν κυριωτέρων ἀρχῶν του ἀπὸ τὸν οἰκονομικὸν ἀτομισμὸν τῆς σχολῆς ἐκείνης, ἐξ ἀντιδράσεως πρὸς τὴν ὁποίαν ἐνεφανίσθη γεννηθείς. Ἡ πρόοδος τῶν κοινωνιῶν ὀφείλεται, κατὰ τὸν Marx, εἰς τὸν ἀγῶνα, ὃν διεξάγουσι πρὸς ἀλλήλας αἱ κοινωνικαὶ τάξεις, καὶ εἰς τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἑκάστοτε ἰσχυροτέρας τάξεως. Ὁ E. Ferri ἐζήτησε μάλιστα καὶ συνειδητῶς νὰ συνδυάσῃ τὴν θεωρίαν ταύτην τοῦ Marx πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ Δαρβίνου. Πάντως ὁ μαρξισμὸς θεωρεῖ τὸν ἀγῶνα τῶν τάξεων ὡς διέποντα τὴν κοινωνικὴν ζωὴν μόνον προσωρινῶς. Ἀπὸ τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν θέλει ἐπικρατήσῃ τὸ προλεταριᾶτον, οἱ ἀγῶνες θὰ παύσωσι καὶ ἡ ἰσχὺς τοῦ προσδιορίσαντος αὐτοὺς φυσικοῦ νόμου θέλει ἀρθῇ. Περισσότερον καὶ αὐτοῦ τούτου τοῦ μαρξισμοῦ, ὅστις τοὐλάχιστον γνωρίζει κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ παρελθὸν τοῦ ἀλληλοσπαραγμοῦ τὸ εἰρηνικὸν ἰδεῶδες τοῦ μέλλοντος, ἐθεώρησαν διεπομένην τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ ἰσχυροτέρου πολλοὶ τῶν ἀσχοληθέντων περὶ τὴν θεωρίαν τῶν φυλῶν. Ὁ F. v. Hellwald, ὁρμηθεὶς ἐκ τῆς ἀρχῆς, ὅτι ἡ ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος εἶναι ἁπλῆ προέκτασις τῆς ἱστορίας τῆς φύσεως, ἐχώρησε πέραν τῶν διδασκαλιῶν τῶν νατουραλιστῶν καὶ ὀργανολόγων τῆς ἐποχῆς του καὶ ἐδίδαξεν, ὅτι ὁ μεταξὺ τῶν διαφόρων λαῶν κρατῶν ἀνταγωνισμὸς ὁδηγεῖ ἑκάστοτε εἰς τὴν ὑπερίσχυσιν τοῦ βιολογικῶς ἰσχυροτέρου, δηλαδὴ βαρβαροτέρου. Τὴν θέσιν ταύτην τοῦ Hellwald ἀνέπτυξε συστηματικώτερον ὁ L. Gumplowicz, συμφώνως πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ ὁποίου ὁ ἀγὼν μεταξὺ τῶν φυλῶν ὁδηγεῖ εἰς τὴν ὑποταγὴν τοῦ ἀσθενεστέρου ἔθνους ὑπὸ τὸ ἰσχυρότερον, τῆς γενέσεως τοῦ κράτους ὀφειλομένης οὕτω εἰς τὸ γεγονὸς τοῦτο τῆς ἐθνικῆς καθυποτάξεως καὶ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ μεταξὺ τῶν φυλῶν, μεταβιβαζομένου καὶ εἰς τοὺς κόλπους αὐτῶν τούτων τῶν ἐπὶ ἐθνικῆς ἀνομοιομορφίας βασιζομένων κοινωνιῶν, ὅπου ἐμφανίζεται πλέον οὗτος ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ ἀγῶνος μεταξὺ τῶν διαφόρων κοινωνικῶν ὁμάδων. Σχετικαὶ πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ Gumplowicz εἶναι καὶ αἱ θεωρίαι τῶν M. A. Vaccaro, O. Ammon, B. Kidd καὶ Vide Loupage. Ὁ Vaccaro διακρίνεται ἀπὸ τοῦ Gumplowicz μόνον κατὰ τοῦτο: ὅτι βλέπει εἰς τὸ μέλλον τὴν ἀνθρωπότητα ὑπερνικῶσαν τὰ στάδια τῶν ἀγώνων καὶ καταλήγουσαν εἰς τὴν εἰρήνην καὶ ἀδελφότητα. Ὁ O. Ammon προσκολλᾶται πλήρως εἰς τὴν ἀρχήν, καθ' ἣν ὁ περὶ ὑπάρξεως ἀγὼν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ῥυθμίζεται ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς φυσικῆς ἐπιλογῆς. Ὁ Kidd θεωρεῖ ὡσαύτως τὴν φυσικὴν ἐπιλογὴν ὡς προσδιορίζουσαν τὴν πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος καὶ καταπολεμεῖ μάλιστα τὰς θεωρίας ἐκείνων, οἵτινες διδάσκουν ὅτι τὸ μέλλον θέλει ἀντικαταστήσει τὸν ἀγῶνα διὰ τῆς εἰρήνης καὶ ὁμονοίας. Τέλος ὁ Loupage, ὁρμώμενος ἐν πολλοῖς καὶ ἀπὸ τῶν θεωριῶν τοῦ Gobineau, διδάσκει, ὅτι ἡ φυσικὴ ἐπιλογή, μεταβιβαζομένη εἰς τὴν σφαῖραν τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἐπικράτησιν τοῦ ἑκάστοτε ἀνθρωπολογικῶς ἀρτιωτέρου.

Ἤδη πολλαὶ τῶν ἀνωτέρω θεωριῶν ἐμφανίζουν τὴν ἐπικράτησιν τοῦ ἰσχυροτέρου καὶ ἐπιτηδειοτέρου οὐχὶ μόνον ὡς πιστοποίησιν γεγονότος, ἀλλὰ καὶ ὡς τὴν ὀρθοτέραν καὶ ἠθικωτέραν λύσιν τοῦ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνος. Τοιουτοτρόπως ἡ κοινωνιολογικὴ θεωρία μεταβιβάζεται εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ τὴν πολιτικήν. Ἡ μεταβίβασις αὕτη δὲν εἶναι ἄσχετος καὶ πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Spinoza διδαχθέντα, οὗτινος τὴν ἠθικὴν υἱοθέτησε μετὰ ταῦτα καὶ ὁ Fichte, παραδεχθεὶς τὴν ἀναγκαιότητα τοῦ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνος, ἀλλὰ διδάξας τὴν ἐπικράτησιν οὐχὶ τοῦ φυσικῶς, ἀλλὰ τοῦ ἠθικῶς ἀρτιωτέρου, δηλαδὴ τοῦ καλυτέρου. Ἀμεσώτερον ἢ ὁ Fichte συνεδέθη πρὸς τὴν ἠθικὴν τοῦ Spinoza ὁ Nietzsche, ὅστις, εὐαγγελισθεὶς τὸν ὑπεράνθρωπον, ἐξεθείασε τὴν φυσικῶς ἰσχυρὰν βούλησιν καὶ ἐθεώρησεν ἐξηρτημένην τὴν πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος ἐκ τῆς ἐπικρατήσεως ταύτης. Ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῆς ἰδεολογίας τῆς ἰσχυρᾶς βουλήσεως πρὸς τὰς θεωρίας τῶν νεοδαρβινιστῶν, ἰδίᾳ πρὸς τὴν περὶ κληρονομικότητος θεωρίαν τοῦ Weismann, προέκυψαν αἱ νεώτεραι ἐκεῖναι κατευθύνσεις, αἵτινες κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐνεφανίσθησαν ὑπὸ τὴν μορφὴν τῆς εὐγονικῆς, δηλαδὴ τῆς ἐπιστήμης, ἧς σκοπὸς εἶναι ἡ πολιτικὴ κατὰ τῆς βιολογικῆς καταπτώσεως τῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ Spencer εἶχεν ἤδη διδάξει, ὅτι ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἀτόμου καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ πολιτισμοῦ ἐπιδρᾷ καταστρεπτικῶς ἐπὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ εἴδους, δηλαδὴ ὅτι ὅσον μεγαλύτερος ὁ βαθμὸς τῆς ἀναπτύξεως (ἰδίᾳ τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως) τοῦ ἀτόμου, τόσον μικροτέρα ἡ γονιμότης αὐτοῦ. Ὁ W. Schallmayer, ὅστις ἀνήκει εἰς τοὺς πρώτους, οἵτινες συστηματικῶς ἠσχολήθησαν περὶ τὴν εὐγονικήν, θεωρήσας, συμφώνως καὶ πρὸς τὴν ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαν διδασκαλίαν τοῦ Spencer, τὸν πολιτισμὸν ὡς ἀντιστρατευόμενον τὴν φυσικὴν ἐπιλογήν, ἐδίδαξεν, ὅτι τὰ κράτη δέον νὰ λάβωσι μέτρα κατὰ τῆς ἀναπαραγωγῆς ἐκείνων, οἵτινες στεροῦνται βιολογικῆς ἀρτιότητος. Ὡσαύτως τόσον ὁ Schallmayer, ὅσον καὶ πάντες σχεδὸν οἱ περὶ τὴν εὐγονικὴν ἀσχοληθέντες, προσεπάθησαν νὰ ἀποδείξωσιν, ὅτι ὁ πόλεμος ἀποτελεῖ παράγοντα ἐπιλογῆς. Τὴν ἀντίληψιν ταύτην, ἥτις ὑπὸ γενικωτέραν ἔποψιν ἐνεψύχωσε καὶ ἄλλους τινὰς διανοουμένους, ὡς π.χ. αὐτὸν τοῦτον τὸν ἱστορικὸν J. Burckhardt, ὑπεστήριξε μετὰ φανατισμοῦ καὶ ὁ C. Cattaneo. Καὶ ὅσον ἀφορᾷ μὲν τὸν πόλεμον, ὡς διενηργεῖτο οὗτος ἄλλοτε, δηλαδὴ τὸν πόλεμον ὡς ἀγῶνα σώματος πρὸς σῶμα, ἡ ἄποψις αὕτη ἀπεδείχθη, ἰδίᾳ ὑπὸ τῶν ἐρευνῶν τοῦ L. Darwin καὶ τοῦ F. Lenz, ὡς ὀρθή. Ὅσον ἀφορᾷ ὅμως τὸ πόλεμον, ὡς ἐξειλίχθη οὗτος κατόπιν τῶν νεωτέρων ἐφευρέσεων καὶ προόδων, περὶ τούτου ἀπεφάνθη ἤδη αὐτος οὗτος ὁ Schallmayer, ὅτι ευνοεῖ τὴν φυσικὴν ἐπιλογὴν μόνον κατ' ἐθνικὰς ὁμάδας καὶ οὐχὶ κατ' ἄτομα. Ἐν σχέσει πρὸς τὰ καθ' ἕκαστον ἄτομα, φυσικὴν ἐπιλογὴν προκαλεῖ, κατὰ τὸν G. Gini, ὁ πόλεμος, ἐν τῇ νεωτέρᾳ αὐτοῦ μορφῇ, μόνον διὰ τῶν ἀσθενειῶν, ὧν τὴν ἐξάπλωσιν ὑποβοηθεῖ, ἀσθενειῶν, συνεπείᾳ τῶν ὁποίων ὑποκύπτουν οἱ φυσικῶς ἀσθενέστεροι, οὐχὶ δὲ καὶ διὰ τῶν προκαλουμένων ἐν τῇ μάχῃ φόνων καὶ τραυματισμῶν, οἵτινες προσβάλλουν ἀδιακρίτως ἰσχυροὺς καὶ ἀδυνάτους. Τέλος τὸ ὑπό τινων ὑποστηριχθέν, ὅτι αἱ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου γεννήσεις, προκαλούμεναι ὑπὸ τῶν μὴ στρατευομένων καὶ κατ' ἀκολουθίαν εἴτε λόγῳ ἡλικίας εἴτε λόγῳ ἄλλων ἐλαττωμάτων ἀσθενεστέρων, φέρουν εἰς τὸ φῶς τῆς ζωῆς παιδία ἀσθενῆ καὶ βιολογικῶς ἐλλιπῆ, ἀντεκρούσθη τελευταίως—καὶ δὴ ἐπὶ τῇ βάσει σοβαρῶν στατιστικῶν δεδομένων—ὑπὸ τοῦ F. Savorgnan. Περὶ τοῦ πολέμου, τόσον ἐξ ἐπόψεως γενικωτέρας, ὅσον καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἀνωτέρω προβλήματα, ἐπραγματεύθη καὶ ὁ R. Steinmetz, τῶν ἐρευνῶν αὐτοῦ ὁδηγησασῶν εἰς τὴν ἐξαγωγὴν πολυτιμοτάτων συμπερασμάτων. Χαρακτηριστικὸν τῆς νεωτάτης ἐξελίξεως τῆς ἐπιστήμης τῆς εὐγονικῆς εἶναι, ὅτι ἀπηλλάγη τῶν ἀρχῶν, αἵτινες προεκάλεσαν τὴν γένεσίν της, δηλαδὴ τῶν ἀρχῶν τοῦ κοινωνιολογικοῦ δαρβινισμοῦ, οἵτινες ἐβάρυνον κατ' ἀρχὰς ἐπ' αὐτῆς ὡς a priori δεδομέναι ἀναγκαστικαὶ προκαταλήψεις, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν καθαρὰν καὶ ἀντικειμενικὴν ἔρευναν, ἥτις καὶ μόνη εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς αὐτὴν αὐτόνομον ἐπιστημονικὴν ὑπόστασιν.

Τέλος δέον νὰ σημειωθῇ, ὅτι ὁ κοινωνιολογικὸς δαρβινισμὸς δὲν εἶναι ἄσχετος καὶ πρὸς ὡρισμένας κατευθύνσεις, αἵτινες ἐμφανίζονται διέπουσαί τινας τῶν νεωτέρων πολιτειολογικῶν θεωριῶν. Οὕτω π.χ. ἡ θεωρία τοῦ L. Duguit, καθ' ἣν ἡ πολιτεία δὲν ἀποτελεῖ εἰμὴ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ἐπιβολῆς τῶν ὑλικῶς (δηλαδὴ φυσικῶς), ἠθικῶς (θρησκευτικῶς), πνευματικῶς ἢ οἰκονομικῶς ἰσχυροτέρων ἐπὶ τῶν καθ' οἱονδήποτε ἐκ τῶν ἀνωτέρω τρόπων ἀσθενεστέρων, ἀνάγεται κατὰ βάθος εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ κοινωνιολογικοῦ δαρβινισμοῦ. Ὡσαύτως σχετικὴ πρὸς τὸν δαρβινισμὸν εἶναι καὶ ἡ περὶ δικαίου καὶ ἠθικῆς θεωρία τοῦ C.-O. Bunge.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *H. Spencer*, Social Statics.—*Τοῦ αὐτοῦ*, Principles of Biology.—*Τοῦ αὐτοῦ*, Principles of morality.—*E. Ferri*, Ὁ σοσιαλισμὸς καὶ οἱ θετικὲς ἐπιστῆμες (Δάρβιν—Σπένσερ—Μάρξ), α' ἐκδ. 1895, ἑλλ. μετάφρ. ἐν «Κομμουνιστικῇ Ἐπιθεωρήσει», ἔτος Γ' (1923) ἀριθ. 2—12.—*F. v. Hellwald*, Kulturgeschichte in ihrer natürlichen Entwicklung bis zur Gegenwart, γ' ἐκδ. (Stuttgart 1884).—*Gumplowicz*, Der Rassenkampf, Innsbruck (1883).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Grundriss der Soziologie (Wien 1885)—*M. A. Vaccaro*, Les bases sociologiques du droit et de l'état, μετάφρ. ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ ὑπὸ *G. Gaure* (Paris 1895).—*Τοῦ αὐτοῦ*, La lotta per l'esistenza (Τουρῖνον 1902)—*O. Ammon*, Die natürliche Auslese beim Menschen (Jena 1893).—*B. Kidd*, Soziale Evolution, μετάφρ. ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ ὑπὸ *E. Pfleiderer* (Jena 1895).—*Loupage*, Les sélections sociales (Paris 1897).—*W. Schallmayer*, Vererbung und Auslese in ihrer soziologischen und politischen Bedeutung, β' ἐκδ. (Jena 1910).—*C. Cattaneo*, Opere edite e inedite (Firenze 1892).—*L. Darwin*, Eugenics during and after the war, ἐν «The Eugenics Rewiew» (Ἰούλιος 1915).—*F. Lenz*, Menschliche Auslese und Rassenhygiene (München 1923).—*G. Gini*, La Guerra dal punto di vista dell'Eugenica, «Metron» I, 4.—*F. Savorgnan*, Demografia di guerra (Bologna 1922).—*Τοῦ αὐτοῦ*, Krieg, Auslese und Eugenik, ἐν «Zeitschrift für Völkerpsychologie und Soziologie», Jahrg. 3, Heft 1.—*L. Duguit*, Traité de droit constitutionnel (Paris 1921 καὶ 1923).—*C.-O. Bunge*, Le droit c'est la force, μετάφρ. ἐκ τοῦ ἱσπ. ὑπὸ *E. Desplanque* (Paris 1924).—Ὅσον ἀφορᾷ εἰδικῶς κριτικὴν ἢ ἀνάπτυξιν τῶν θεωριῶν τοῦ κοινωνιολογικοῦ δαρβινισμοῦ βλέπε: *J. Novicow*, La critique du darwinisme social (Paris 1910).—*Th. H. Huxley*, Soziale Essays, μετάφρ. ἐκ τοῦ ἀγγλ. ὑπὸ *A. Tille*, (Weimar 1897).—*J. M. Baldwin*, Le Darwinisme dans les sciences morales, μετάφρ. ἐκ τοῦ ἀγγλ. ὑπὸ *G.-L. Duprat*, (Paris 1911).—*P. Barth*, Die Philosophie der Geschichte als Soziologie, I (Leipzig 1922), σ. 260—305.—*F. Carli*, Le teorie sociologiche (Padova 1925), σ. 60 κ. ἑ.—Περὶ *Spencer* εἰδικῶς βλέπε: *Π. Κ. Κανελλοπούλου*, Ἱστορία καὶ κριτικὴ τῶν κοινωνιολογικῶν θεωριῶν, μέρος Α', τεῦχ. Α', σ. 140 κ.ἑ. Π. Κ. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ

δαρβινιστὴς (ὁ)· ὁ ὀπαδὸς τοῦ Δαρβίνου, ὁ παραδεχόμενος τὰς θεωρίας τοῦ Δαρβίνου.

Δαρβῖνος (Darwin), σὲρ *Γεώργιος - Χόβαρντ*. Ἄγγλος ἀστρονόμος (1845—1912), δεύτερος υἱὸς τοῦ Καρόλου Δαρβίνου. Ἐσπούδασε φυσικομαθηματικὰ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Κανταβριγίας καὶ νομικὰ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Λονδίνου. Τῷ 1883 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἀστρονομίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Κανταβριγίας. Ἀφιερώθη ἰδιαιτέρως εἰς τὴν μελέτην τῆς ἐπιδράσεως τῶν γεωλογικῶν μεταβολῶν ἐπὶ τοῦ ἄξονος τῆς γῆς, εἰς

Digitized by Google

τὴν φυσικὴν γεωγραφίαν, εἰς τὰ γεωλογικὰ φαινόμενα, εἰς τὰ φαινόμενα τῶν παλιρροιῶν καὶ τῶν σεισμῶν κτλ. Τῷ 1870 καὶ 1871 ἀπετέλεσε μέλος τῆς ἐπιστημονικῆς ἀποστολῆς, ἡ ὁποία ἀπεστάλη εἰς τὴν Σικελίαν πρὸς μελέτην τῆς ἐκλείψεως τοῦ ἡλίου. Τῷ 1879 ἐγένετο μέλος τῆς «Βασιλικῆς Ἑταιρείας», τῷ 1885 μέλος τῆς διευθύνσεως τοῦ Μετεωρολογικοῦ γραφείου τῆς Ἀγγλίας καὶ τῷ 1912 προήδρευσε τοῦ Διεθνοῦς συνεδρίου τῶν Μαθηματικῶν. Μεταξὺ ἄλλων ἔγραψε: «Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς παλιρροίας» (1883). Τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων του περιελήφθησαν εἰς τὴν συλλογὴν «G. H. Darwin Scientific papers» (1908). —Β.

—Δαρβῖνος (Darwin), *Ἔρασμος*. Διαπρεπὴς Ἄγγλος ἰατρός, φυσιοδίφης καὶ ποιητής, γεννηθεὶς ἐν Ἔλτων (Elton) τῆς κομιτείας Nottingham τῷ 1731 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1802. Μετὰ τὰς ἐν Κανταβριγίᾳ καὶ Ἐδιμβούργῳ ἰατρικὰς σπουδάς, ἐξήσκησε πρακτικῶς τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ ἐν ἀρχῇ μὲν ἐν Nottingham καὶ Lichfield, εἶτα δὲ ἐν Breadwall, παρὰ τὸ Derby, ἔνθα διέμεινε μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Κυριώτερα τῶν ἐπιστημονικῶν αὐτοῦ ἔργων εἶναι ἅμα μὲν τὸ ἀφορῶν εἰς τοὺς νόμους τῆς ὀργανικῆς ζωῆς σύστημα παθολογίας μετὰ θεωριῶν γενέσεως, τὸ φέρον τὸν τίτλον «Ζωονομία» (Zoonomia or the laws of organic life, α' ἔκδ. Λονδῖνον 1794), ἅμα δὲ τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Φυτονομία» (Phytonomia, or the philosophy of agriculture and gardening, Λονδῖνον 1759), δι' ὧν δείκνυται ἱδρυτὴς ἰδίου φυσιολογικοῦ συστήματος. Παρὰ ταῦτα ἰδιαιτέρας ὅλως προσοχῆς ἔτυχεν ἡ περὶ «Γυναικείας παιδεύσεως» (A plan for the conduct of female education in boarding schools) μελέτη αὐτοῦ ἡ ἐκδοθεῖσα ἐν Λονδίνῳ τῷ 1797. Ἀλλὰ καὶ ὡς ποιητὴς διεκρίθη διδακτικῶν κυρίως ποιημάτων, γενομένων ἐν ὥραις σχολῆς, ὧν κυριώτερα: ὁ «Βοτανικὸς κῆπος» («The botanic garden» β' μέρος «The loves of the plants» Λονδῖνον 1781—1792), ὁ «Ναὸς τῆς φύσεως» μετὰ φιλοσοφικῶν σημειώσεων (The temple of Nature, or the origin of society, Λονδῖνον 1803) κλπ. ΑΡ. Π. Κ.

— Δαρβῖνος (Darwin), *Κάρολος-Ροβέρτος*. Περίφημος Ἄγγλος φυσιοδίφης, ὁ τελειώσας τὴν παραγωγικὴν θεωρίαν ἢ θεωρίαν τῆς ἐξελίξεως, γεννηθεὶς τὴν 12ην Φεβρουαρίου 1809 καὶ ἀποθανὼν τὴν 19ην Ἀπριλίου 1882. Οὗτος ἦτο ἔγγονος τοῦ ἰατροῦ καὶ φυσιοδίφου *Ἐράσμου Δαρβίνου*, υἱὸς δὲ τοῦ ἰατροῦ *Ροβέρτου Οὐᾶριγκ Δαρβίνου* καὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἰωσία Wedgwood, ἥτις ἀπέθανεν ὅταν ὁ υἱὸς αὐτῆς οὗτος ἦγεν ἡλικίαν 8 μόνον ἐτῶν. Τὴν πρώτην ἐγκύκλιον αὐτοῦ παίδευσιν ἔσχεν ὁ Δαρβῖνος ἐν τῇ γενετείρᾳ αὐτοῦ πόλει Schrewsbury, εἶτα μετέβη εἰς Ἐδιμβοῦργον (1825) καὶ Κανταβριγίαν (Christ' College), ἐν ἀρχῇ μέν, ὅπως σπουδάσῃ ἰατρικὴν—ἣν ὅμως ταχέως ἐγκατέλειψεν, ὡς μὴ ἔχων οὐδεμίαν πρὸς ταύτην κλίσιν—εἶτα δὲ θεολογίαν. Ἀλλ' ἡ πρὸς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας ῥοπὴ καὶ ἡ ἀναστροφὴ μετὰ φυσιοδιφῶν ἐνωρίτατα ὤθησαν αὐτὸν πρὸς μελέτας καὶ ἐρεύνας ἐν τῇ γεωλογίᾳ, ἐντομολογίᾳ καὶ βοτανικῇ. Κατ' Αὔγουστον τοῦ 1831, ἐπανερχόμενος ἐκ γεωλογικῆς ἐκδρομῆς, εὗρεν ἐπιστολὴν τοῦ φίλου αὐτοῦ διασήμου Henslow, προτρέπουσαν αὐτόν, ἵνα ὡς φυσιοδίφης ἀκολουθήσῃ τὴν ἀποστολὴν τοῦ πλοιάρχου R. Fitzroy κατὰ τὸν ἐπιστημονικὸν καὶ ἐξερευνητικὸν πλοῦν τοῦ ἀγγλικοῦ πλοίου «Ἰχνηλάτης» (Beagle). Ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἦν ἐναντίος τῆς τοιαύτης συμμετοχῆς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ κατεπείσθη τέλος ὑπὸ τοῦ γυναικαδέλφου αὐτοῦ Wedgwood καὶ κατόπιν τῆς ἐπιμονῆς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ οὕτως ὁ Κάρολος τῇ 27 Δεκεμβρίου 1831 ἀνεχώρησε παρακολουθήσας τὸν ὅλον τοῦ «Ἰχνηλάτου» πλοῦν ἐπὶ 5 περίπου ἔτη μέχρι τῆς 2ας Ὀκτωβρίου 1836, ὁπότε ἐπανῆλθεν εἰς Ἀγγλίαν, ἣν πλέον οὐδόλως κατέλιπε μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο τὸ πλοῖον προσωρμίσθη εἰς πλεῖστα μέρη τῶν δυτικῶν παραλίων τῆς Ν. Ἀμερικῆς καὶ εἰς πολλὰς νήσους (τὰς Gallapagos, Ταϊτήν, Νέαν Ζηλανδίαν, Αὐστραλίαν, Τασμανίαν, Μαυρίκιον, Ἁγ. Ἑλένην, Βραζιλίαν, Ἀζόρας νήσους κτλ.), οἱ δ' ἐν τῷ πληρώματι ἐπιστήμονες, ἕκαστος ἀναλόγως τοῦ κλάδου αὐτοῦ, προέβησαν εἰς μελέτας καὶ ἐρεύνας. Ἡ περιοδεία ἐκείνη ἐγένετο ἀφορμή, ὅπως ὁ Δαρβῖνος μελετήσῃ πλεῖστα ζητήματα σχετικὰ πρὸς τὴν ποικιλίαν καὶ μεταβολὴν τῶν εἰδῶν, συλλέξῃ ἄφθονον ὑλικὸν καὶ δυνηθῇ εἶτα, συστηματοποιῶν τοῦτο, νὰ προβῇ εἰς σύνταξιν καὶ δημοσίευσιν τοῦ κλεΐσαντος τὸ ὄνομα αὐτοῦ περιφήμου ἔργου «Περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν εἰδῶν». Ἡ σύλληψις τῆς θεωρίας ταύτης ἐγένετο τὸ πρῶτον κατὰ τὸ διάστημα τῆς διαμονῆς αὐτῶν ἐν ταῖς νήσοις τῆς Ν. Ἀμερικῆς Gallapagos, ἔνθα παρετήρησεν ὅτι πλῆθος τῶν ἐπ' αὐτῶν βιούντων πτηνῶν, παρουσίαζον ὁμοιότητας πρὸς τὰ ἐπὶ τῆς γείτονος ξηρᾶς ζῶντα, ἀλλὰ καὶ πλείστας διαφοράς, ἑκάστου τῶν νησιδίων ἔχοντος καὶ ἴδια εἴδη. Μελετήσας τὸ ζήτημα τῆς μεταβολῆς ταύτης τῶν εἰδῶν προήχθη ἐπὶ τὴν σκέψιν, ὅτι πιθανώτατα τὰ διάφορα εἴδη τῶν ἐπὶ τῶν νησιδίων ἐκείνων πτηνῶν κατάγονται ἐκ τῶν τῆς ἀπέναντι ξηρᾶς καὶ ὅτι μεταναστεύσαντα ἐκ ταύτης πρὸ πολλῶν χρόνων καὶ ἀπομονωθέντα μετεβλήθησαν βαθμηδὸν εἰς ἴδια εἴδη. Ἐπανελθὼν εἰς Ἀγγλίαν ἔθεσε πλέον ὡς σκοπὸν τοῦ βίου αὐτοῦ τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τούτου, καίτοι δὲ φιλάσθενος, μετ' ἀφοσιώσεως καὶ ζήλου οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐπαύσατο μελετῶν καὶ ἐρευνῶν πᾶν τὸ πρὸς αὐτὸ σχετικόν. Κατὰ τοὺς πρώτους μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἀπὸ τοῦ ταξιδίου αὐτοῦ χρόνους ἐγένετο γραμματεὺς τῆς γεωλογικῆς ἑταιρείας (1838—1841), συνδεθεὶς μετὰ τοῦ διασήμου Sir Charles Lyell, τοῦ συγγραφέως τῶν «Ἀρχῶν τῆς γεωλογίας», ἐν ᾧ ἀπεδείκνυεν οὗτος ὅτι ἡ γῆ ἀκολουθεῖ καθ' ἅπασαν τὴν ἱστορίαν αὐτῆς ἐξέλιξιν προϊοῦσαν, τελειουμένην βραδέως καὶ ἀνεπαισθήτως καὶ ὅτι αἱ ἐπ' αὐτῆς καταστροφαὶ οὐδέποτε εἶχον γενικὸν χαρακτῆρα, ἀλλὰ τοπικόν, τοῦθ' ὅπερ ἐπέφερε τὸ πρῶτον καίριον τραῦμα εἰς τὰς ἰδέας τῆς μονιμότητος τῶν εἰδῶν, προεκάλεσε δὲ κατόπιν βαθυτάτην μεταμόρφωσιν ἐν ταῖς καθόλου φυσικαῖς ἐπιστήμαις.

Βεβαίως ἡ ἐργασία αὕτη μεγάλην ἐπίδρασιν ἔσχε καὶ ἐπὶ τῶν ἰδεῶν τοῦ Δαρβίνου, ἡ δὲ πρὸς τὸν Lyell μεγάλη αὐτοῦ ἐκτίμησις δείκνυται καὶ ἐκ τῆς ἀφιερώσεως αὐτῷ τῆς β' ἐκδόσεως τοῦ ἡμερολογίου τοῦ ταξιδίου αὐτοῦ. Τῇ 29 Ἰανουαρίου 1839 ἐνυμφεύθη τὴν ἐξαδέλφην αὐτοῦ Ἔμμαν Wedgwood, ἥτις ἐδείχθη οὐ μόνον ἀγαπητὴ σύντροφος τοῦ βίου, ἀλλὰ καὶ συναρωγὸς ἐν τῷ πολυμόχθῳ αὐτοῦ ἔργῳ, διέμεινεν ἐπί τινα χρόνον ἐν Λονδίνῳ καὶ εἶτα ἀπὸ τοῦ 1842 ἐγκατεστάθη ὁριστικῶς μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐν τῷ ἐν Down, παρὰ τὸ Brovaley (Kent), κτήματι αὐτοῦ. Πλούσιος ὢν καὶ μὴ περισπώμενος ὑπὸ κοινωνικῶν ἀναγκῶν, ἤρξατο ἐκεῖσε ἐπεξεργαζόμενος μετὰ καταπλησσούσης ἐπιμελείας τὸ μέγα ὑλικόν, ὅπερ κατὰ τὴν περιοδείαν αὐτοῦ συνέλεξε καὶ συντάσσων καὶ ταξινομῶν τὰς μεγαλοφυεῖς ἰδέας, ἃς ἐκ τούτου συναπεκόμισε. Καὶ κατ' ἀρχὰς μέν, τῷ 1839, ἐξέδοτο τὸ «Ἡμερολόγιον» τῶν κατὰ τὴν περιοδείαν ἐκείνην παρατηρήσεων (Journal of researches in natural history), ἀποτελέσαν τὸ τρίτον μέρος τῆς ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου Fitzroy ἐκδοθείσης περιγραφῆς τῆς ὅλης περιοδείας, ὅπερ καὶ ἰδιαιτέρως εἶτα ἀνετύπωσεν ὑπὸ τὸν τίτλον: «Voyage of a naturalist round the World» (Λονδῖνον 1844), ἔπειτα δὲ οὐκ ὀλίγας ζῳολογικάς, γεωλογικὰς καὶ βοτανικὰς πραγματείας, πλουτήσας ἅμα δι' εἰσαγωγῆς τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ζῳολογία τοῦ ταξιδίου τοῦ Ἰχνηλάτου» (Zoology of the Voyage of H. M. Ship Beagle) δημοσιευθὲν τμῆμα τῆς ἐκθέσεως τοῦ ταξιδίου. Μεταξὺ τῶν κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἐκδοθεισῶν πραγματειῶν καταλέγονται αἱ γεωλογικαὶ αὐτοῦ ἐργασίαι: «Γεωλογικαὶ παρατηρήσεις ἐν Μεσ. Ἀμερικῇ» (1846) (Geological observations in South America) καὶ «Γεωλογικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ἡφαιστειωδῶν νήσων» (1842) (Geological observations in Volcanic Islands), «Σύστασις καὶ κατανομὴ τῶν κοραλλίων» (1842), «Μονογραφία περὶ τῶν μαλλοπόδων» (1851), «Μονογραφία περὶ τῶν ἀπολελιθωμένων βαλανίδων» (1854) κτλ.

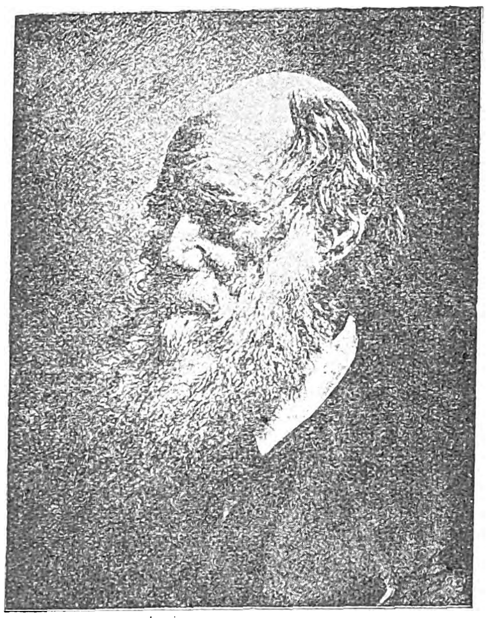

Κάρολος Ροβέρτος Δαρβῖνος.

Μόλις τῷ 1859 ἀπεφάσισε, μετὰ ὑπερεικοσαετῆ ἐργασίαν, ἵνα ἐκδώσῃ τὸ περίφημον αὐτοῦ ἔργον: «Περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν εἰδῶν διὰ τῆς φυσικῆς ἐπιλογῆς ἢ ἡ διατήρησις τῶν τελείων φυλῶν ἐν τῷ ἀγῶνι περὶ ὑπάρξεως» («On the origin of species by means of natural selection or the preservation of favoured races in the struggle for life, London 1859), οὗτινος ἡ πρώτη ἔκδοσις ἐκ 1250 ἀντιτύπων ἐξηντλήθη τὴν πρώτην ἤδη ἡμέραν τῆς κυκλοφορίας αὐτῆς. «Αἱ γεωλογικαὶ ἀναλογίαι», γράφει ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τοῦ ἔργου, ἐπεξηγῶν ἅμα καὶ τοὺς λόγους, δι' οὓς ἐξεδόθη, πρὶν ἢ ἔτι ἐξ ὁλοκλήρου τελειωθῇ, «αἱ ὑπάρχουσαι μεταξὺ τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου τῆς σήμερον καὶ τοῦ ἐξαφανισθέντος τῆς Μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς, ὡς καί τινα γεγονότα σχετικὰ πρὸς τὴν κατανομὴν τῶν ἐν τῇ ἠπείρῳ ταύτῃ ἐνοργάνων ὄντων, μοὶ ἐνεποίησαν βαθυτάτην ἐντύπωσιν κατὰ τὸ πρῶτον ταξίδιόν μου διὰ τοῦ πλοίου «Ἰχνηλάτης» ὑπὸ τὴν ἰδιότητά μου ὡς φυσιοδίφου. Τὰ γεγονότα ταῦτα ἐπιχέουν φῶς τι ἐπὶ τῆς γενέσεως τῶν εἰδῶν, τοῦ μυστηρίου τῶν μυστηρίων, ὡς ἀπεκάλεσε τοῦτο εἷς τῶν μεγαλυτέρων φιλοσόφων ἡμῶν. Ἐπιστρέψας εἰς Ἀγγλίαν τῷ 1837 διενοήθην ὅτι περισυλλέγων πᾶν σχετικὸν πρὸς τὸ θέμα τοῦτο καὶ ἐξετάζων πάσας τὰς ἀπόψεις, θὰ ἠδυνάμην ἴσως νὰ διαφωτίσω τὸ πρόβλημα τοῦτο. Μετὰ πέντε ἐτῶν ἐπιμόνους ἐργασίας συνέταξα σημειώσεις τινάς, τῷ δὲ 1844 ἀνεκεφαλαίωσα ταύτας ὑπὸ μορφὴν ὑπομνήματος, ἐν ᾧ ἐξέθετον τὰ συμπεράσματα τὰ παρουσιάζοντα κατ' ἐμὲ βαθμόν τινα πιθανότητος. Ἔκτοτε εἰργάσθην ἐπιμόνως πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Ἄς μοι συγχωρηθῇ, ὅτι εἰσέρχομαι εἰς προσωπικὰς λεπτομερείας, ἀλλὰ τοῦτο πράττω, ἵνα ἀποδείξω ὅτι μετ' ἐλαφρότητος οὐδεμίαν ἀπόφασιν ἔλαβον. Νῦν (1859) τὸ ἔργον σχεδὸν συνεπληρώθη, καίτοι χρειάζονται πολλὰ ἔτη εἰσέτι ὅπως τελειωθῇ. Ἀλλὰ ἡ ὑγεία μου δὲν εἶναι καλὴ καὶ οἱ φίλοι μου μὲ παρεκίνησαν, ὅπως τοὐλάχιστον δημοσιεύσω περίληψίν τινα, ἥτις καὶ ἀποτελεῖ τὴν ὕλην τοῦ παρόντος βιβλίου. Καὶ ἄλλος δέ τις λόγος παρεκίνησέ με, ὅπως ἀποφασίσω τοῦτο: ὁ κ. Οὐάλλας (Wallace), μελετῶν νῦν τὴν φυσικὴν ἱστορίαν ἀνὰ τὸ Μαλαϊκὸν πέλαγος, κατέληξεν ἐπὶ τῆς γενέσεως τῶν εἰδῶν εἰς συμπεράσματα παρόμοια πρὸς τὰ ἡμέτερα, τῷ δὲ 1858 ὁ σοφὸς οὗτος φυσιοδίφης ἀπέστειλέ μοι ὑπόμνημα ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου, παρακαλῶν με ὅπως παραδώσω τῷ Sir Charles Lyell, ὅστις καὶ κατέθηκε τοῦτο τῇ Λινναίᾳ Ἀκαδημίᾳ καὶ ἐδημοσιεύθη μάλιστα ἐν τῷ τρίτῳ τόμῳ τοῦ Δελτίου αὐτῆς. Τότε ὁ Sir Κάρολος Lyell οὗτος καὶ ὁ ἰατρὸς Hooker, οἵτινες ἐγνώριζον τὰς ἐμὰς ἐργασίας (ὁ Hooker μάλιστα εἶχεν ἀναγνώσει καὶ ἀπόσπασμα τοῦ χειρογράφου μου γραφὲν τῷ 1844) μὲ προέτρεψαν, ἵνα δημοσιεύσω ταυτοχρόνως τῷ ὑπομνήματι τοῦ κ. Wallace ἀποσπάσματά τινα τοῦ χειρογράφου μου....». Τὸ σύγγραμμα τοῦτο, πρότυπον εὐσυνειδήτου φιλοσοφικο-φυσιοδιφικῆς μελέτης, στηρίζεται ἐπὶ λογικῆς ἐξηγήσεως φυσικῶν τινων φαινομένων διὰ μόνης τῆς πείρας καὶ τῆς παρατηρήσεως. Οἱ ὀργανισμοὶ κατὰ τοῦτο ὑφίστανται διηνεκῶς ἐξέλιξιν μεταβολῶν καὶ μεταμορφώσεων, ἐξέλιξιν ἐρειδομένην ἐπὶ ἀναλλοιώτου φυσικοῦ νόμου. Ἐπηρείας δέ, αἵτινες ἐνεργοῦσαι ἐν ἁμίλλῃ ἐπιφέρουσιν αὐτομάτως ὡς ἀποτέλεσμα τὴν διηνεκῆ ταύτην μεταμόρφωσιν τῶν ὄντων, θεωρεῖ: α') τὸν *περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνα*, ὅστις δέον νὰ θεωρηθῇ ἡ κρηπίς, ἐφ' ἧς ἑδράζεται τὸ ὅλον τῆς θεωρίας οἰκοδόμημα, β') τὴν παρατηρουμένην *διαμόρφωσιν τῶν ποικιλιῶν* καὶ μεταβολὴν τῶν ὄντων, γ') τὴν *κληρονομικὴν μετάδοσιν* τῶν κτηθεισῶν τούτων μεταβολῶν εἰς τοὺς ἀπογόνους καὶ δ') τὴν διατήρησιν ἐκ τῶν τροποποιηθέντων οὕτω ἀτόμων διὰ τῆς *φυσικῆς ἐπιλογῆς* ἐκείνων ἅτινα ἀπολαύουσιν ὑπεροχῆς ἔναντι των ἄλλων, τῆς ἐν λόγῳ ἐπιλογῆς ἐνεργουμένης εὐνοίᾳ τοῦ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνος.

Ὡς εἰκὸς τὸ ἔργον τοῦτο, παρέχον διασαφήσεις ἐπὶ τῶν φαινομένων τῆς καταγωγῆς καὶ διαμορφώσεως τοῦ περιβάλλοντος ἡμᾶς ἐνοργάνου κόσμου, ἐνεποίησε κατάπληξιν, ἰδίᾳ εἰς τοὺς θεολογικοὺς κύκλους, δεινὸς δ' ἀγὼν ἠγέρθη ἐναντίον τῆς θεωρίας τοῦ Δαρβίνου. Τῷ 1860 ἐν συνελεύσει φυσιοδιφῶν, ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ὀξφόρδης ἐπετέθη ἐναντίον ταύτης, καταγγέλλων ταύτην ὡς ἀντιθρησκευτικήν. Ἀλλ' ὁ ἀγών, ὅσον ἀφορᾷ τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, ἀπέληξεν ὑπὲρ τῆς παραγωγικῆς θεωρίας, ἧς πρόδρομοι ἐγένοντο ὁ πατὴρ τῆς ἐλεατικῆς φιλοσοφίας Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος, ὁ Ἀριστοτέλης, καὶ ἰδίᾳ ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ὅστις ὑπεστήριξεν, ὅτι ἡ γῆ καὶ ὁ ὀργανικὸς κόσμος μικρὸν κατὰ μικρὸν μετεβλήθησαν, καὶ ὧν ὀπαδοὶ κατὰ νεωτέρους χρόνους ἐγένοντο ἐκτὸς ἄλλων οἱ W. Wells καὶ Patr. Matthew, πρώτου ταμόντος νέαν ὁδὸν τοῦ ἤδη ῥηθέντος Alf. Rus. Wallace. Νῦν δὲ ἡ παραγωγικὴ θεωρία, καίτοι οὐχὶ πλέον ὑπὸ τὸν ἀρχικὸν αὐτῆς τύπον, κυριαρχεῖ ἐπὶ τῶν ἐπιστημονικῶν πνευμάτων, κατέστη δ' ἡ κρηπὶς ἐφ' ἧς ἐρείδονται ἡ νεωτέρα ζῳολογία, ἡ φυτολογία, ἡ ἀνατομία καὶ ἡ ἐμβρυολογία.

Ἀλλ' ὁ Δαρβῖνος, ἀντιλαμβανόμενος τὴν ἐξέγερσιν καὶ τὴν ἀντίδρασιν ταύτην, ἀπέφυγεν ἐν ἀρχῇ, ἵνα ἐξαγάγῃ ὅμοια συμπεράσματα καὶ διὰ τὸν ἄνθρωπον, δι' ὃ καὶ ἔγραφε πρὸς τὸν Wallace: «Ἐρωτᾶτε, ἂν θὰ συμπεριλάβω καὶ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὰ συμπεράσματά μου. Σκοπῶ ν' ἀποφύγω ὅλον τὸ κεφάλαιον τοῦτο, διότι περιβάλλεται ὑπὸ πλήθους προλήψεων, ἂν καὶ ἀναγνωρίζω, ὅτι εἶναι τὸ ὕψιστον καὶ σπουδαιότερον τῶν προβλημάτων τοῦ φυσιοδίφου» ἐν τούτοις ὅμως κατόπιν, μετὰ τὰς μελέτας τοῦ Huxley ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ τῶν Vogt καὶ Haeckel ἐν Γερμανίᾳ, οἵτινες, στηριχθέντες ἐπὶ τῆς θεωρίας αὐτοῦ ἐξήγαγον συμπεράσματα καὶ περὶ τῆς θέσεως τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ φύσει, ἐξέδοτο καὶ οὗτος τῷ 1871 τὸ περὶ «Καταγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου» (Descent

Digitized by Google

of man and on selection in relation to sex. London 1871) σύγγραμμα αὐτοῦ, ἐν ᾧ ὑπεστήριζε τὴν μετὰ τῶν πιθηκοειδῶν συγγένειαν. «Τὸ κύριον συμπέρασμα, ἔλεγέ που, θὰ φανῇ ὑπὸ πολλῶν, ὡς δυστυχῶς ἔχω λόγους νὰ ὑποθέτω, λίαν ἀηδές. Ἀλλὰ δὲν δύναταί τις νὰ ἀμφιβάλλῃ, ὅτι καταγόμεθα ἀπὸ βαρβάρων καὶ ἀπολιτίστων προγόνων. Δὲν θὰ λησμονήσω δὲ ποτὲ τὴν ἔκπληξιν, ἣν ᾐσθάνθην, ὅταν τὸ πρῶτον εἶδον σωρὸν Φαουερλανδῶν ἀγρίων ἀνθρώπων, ἐπὶ ἀπορρῶγός τινος ἀκτῆς συνηθροισμένων. Εὐθὺς διῆλθε τῆς φαντασίας μου ἡ σκέψις, ὅτι τοιοῦτοι ἦσαν οἱ πρόγονοι ἡμῶν. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἦσαν ἐντελῶς γυμνοὶ καὶ διὰ χρώματος βεβαμμένοι, αἱ μακραὶ αὐτῶν τρίχες ἦσαν συγκεκολλημέναι, εἶχον τὸ στόμα ἀνοικτὸν ἐκ τῆς διεγέρσεως, τὴν ἔκφρασιν ἀγρίαν, ἔμπληκτον αἱ καχύποπτον. Δὲν εἶχον ποσῶς ἐργαλεῖα, ἔστω καὶ ἀτελῆ, ἔζων δὲ ἀπὸ ζῴων ἀγρίων, ἅτινα τυχὸν θὰ ἐφόνευον Δὲν εἶχον διοίκησιν, ἦσαν δ' ἀμείλικτοι πρὸς πάντα μὴ ἀνήκοντα εἰς τὴν φυλὴν αὐτῶν. Ὁ ἰδὼν τοιοῦτον ἄγριον ἄνθρωπον ἐν τῇ κοιτίδι αὐτοῦ, ἀσφαλῶς δὲν θὰ αἰσθανθῇ μεγαλυτέραν αἰσχύνην ἂν παραδεχθῇ ὅτι τὸ αἷμα ἔτι ἀτελεστέρων ὄντων ρέει εἰς τὰς φλέβας αὐτοῦ. Δι' ἐμὲ προτιμότερον νὰ κατάγωμαι ἀπὸ τοῦ ἡρωικοῦ ἐκείνου μικροῦ πιθήκου, ὅστις ἀντέστη εἰς τὸν ἐπικίνδυνον αὐτοῦ ἀντίπαλον, ἵνα σώσῃ τὴν ζωὴν τοῦ φύλακος αὐτοῦ καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ ἀγρίου ἀνθρώπου, τοῦ εὑρίσκοντος ἡδονὴν εἰς εἰς τὰς βασάνους τῶν ἐχθρῶν, τοῦ φονεύοντος ἄνευ τύψεως συνειδήσεως τὰ ἴδια τέκνα, τοῦ μεταχειριζομένου τὰς ἰδίας γυναῖκας ὡς αἰχμαλώτους, τοῦ ἀγνοοῦντος τὸ αἴσθημα τῆς αἰδοῦς καὶ κυριαρχουμένου ὑπὸ ἀμέτρων προλήψεων καὶ δεισιδαιμονιῶν».

Ἐκτὸς τῶν ἔργων τούτων ὁ Δαρβῖνος ἐξέδοτο καὶ πληθὺν ἄλλων, μεταξὺ τῶν ὁποίων: τὸ «Περὶ ποικιλίας τῶν κατοικιδίων ζῴων καὶ φυτῶν» (The variation of animals and plants under domestication (18.8), «Περὶ γονιμοποιήσεως τῶν ὀρχιδωδῶν δι' ἐντόμων» (The fertilization of Orchids 1862), καὶ «The expression of the Emotion» (1872), «Climbing Plants» (1875), «The effects of flowers on plants of the same species» (1877), «The power of movement in plants» (1880), «The formation of vegetable mould through the action of worms» (1881) κ. ἄ.

Ὁ Δαρβῖνος καὶ ζῶν ἔτι ἔτυχε πλείστων τιμῶν, γενόμενος μέλος Ἀκαδημιῶν καὶ τιμηθεὶς διὰ παρασήμων ἀξίας, θανὼν δὲ ἐτάφη τιμῆς ἕνεκεν ἐν τῷ Westminster Abbey. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν μετεφράσθησαν τὰ ἑξῆς ἔργα τοῦ Δαρβίνου: «Περὶ τῆς γενέσεως τῶν εἰδῶν» (ὑπὸ Ν. Καζαντζάκη Ἀθῆναι 1915), «Ἡ καταγωγὴ τοῦ ἀνθρώπου» (ὑπὸ Γ. Βρισιμιτζάκη, Ἀλεξάνδρεια 1917), ἐπίσης ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ καταγωγὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ φυσικὴ ἐπιλογὴ ἐν σχέσει μὲ τὴν γενετήσιον ὁρμὴν» (ὑπὸ Σοφικίτου 1927) «Αὐτοβιογραφία» (ἐν «Ἑστίᾳ» 1882). Ὁ Δαρβῖνος ἀφῆκε 4 υἱούς, ὧν ὁ μὲν *Γεώργιος Howard Δαρβῖνος* ἐγένετο καθηγητὴς τῆς ἀστρονομίας ἐν Καντυβριγίᾳ, ὁ *Francis* βοτανικός, ὁ *Λεονάρδος* οἰκονομολογος καὶ ὁ τελευταῖος *Ὁράτιος* μηχανικός. ΑΡ. Π. ΚΟΥΖΗΣ

— Δαρβῖνος (Darwin), *Λεονάρδος*. Ἄγγλος οἰκονομολόγος, γεννηθεὶς τῷ 1850. Εἶναι ὁ τέταρτος υἱὸς τοῦ Καρόλου Δαρβίνου. Τῷ 1874 καὶ 1882 ἔλαβε μέρος εἰς τὰς ἐπιστημονικὰς ἀποστολὰς ἐπὶ τῶν παρατηρήσεων ἐπὶ τῆς Ἀφροδίτης. Ἀπὸ τοῦ 1885 μεχρι τοῦ 1890 ὑπηρέτησεν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν, ἀπὸ δὲ τοῦ 1892 μέχρι τοῦ 1895 διετέλεσε μέλος τῆς Βουλῆς τῶν κοινοτήτων. Τῷ 1908—1911 ὑπῆρξε πρόεδρος τῆς Γεωγραφικῆς ἑταιρείας καὶ τῷ 1911 πρόεδρος τῆς Εὐγονικῆς ἑταιρείας. Μεταξὺ ἄλλων εδημοσίευσε καὶ τὰ ἑξῆς ἔργα: «Διμεταλλισμὸς» (1898) καὶ «Ἰδιωτικὸν ἐμπόριον» (1903).

— Δαρβῖνος (Darwin), *Ὁράτιος*. Ἄγγλος φυσικομαθηματικός, υἱὸς τοῦ Καρόλου Δαρβίνου (1851—1928). Ἐπεδόθη καθ' ὅλον του τὸν βίον εἰς σεισμολογικὰς μελέτας. Ἐφεῦρε πλῆθος ὀργάνων διὰ τὸ φυσιολογικὸν ἰνστιτοῦτον τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Καῖμπριτζ καὶ ἐσχεδίασε νέον εὐπαθέστατον σεισμογράφον. Διετέλεσε μέλος τοῦ συμβουλίου τῆς Ἀεροπορίας καὶ ἀπὸ τοῦ 1903 μέλος τῆς Βασιλικῆς Ἑταιρείας. —Β.

— Δαρβῖνος (Darwin), *σὲρ Φραγκῖσκος*. Ἄγγλος βοτανικός, τρίτος υἱὸς τοῦ Καρόλου Δαρβίνου γεννηθεὶς τῷ 1848. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ Τρίνιτυ-Κόλλετζ τῆς Κανταβριγίας. Κατ' ἀρχὰς ὑπῆρξε βοηθὸς τοῦ πατρός του, ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ τὰς μελέτας αὐτοῦ ἐπὶ τῶν κινήσεων τῶν φυτῶν, μετὰ τὸν θάνατον δὲ αὐτοῦ ἐγένετο καθηγητὴς τῆς βοτανικῆς εἰς τὸ πανεπιστήμιον Κανταβριγίας. Ἔγραψε μεταξὺ τῶν ἄλλων: «Πρακτικὴ φυσιολογία τῶν φυτῶν» (ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ἄκτον (1894) «Τὰ θεμέλια τῆς καταγωγῆς τῶν εἰδῶν» (1909). —Β.

δαρβισμὸς (ὁ) ἢ *δαρβυϊσμὸς* καὶ *δαρβυϊσταὶ* ἢ *δαρβισταί*· βλ. Δάρβυ.

Δάρβυ (Darby), *Ἰωάννης-Νέλσεν*. Ἄγγλος θεολόγος γεννηθεὶς τῷ 1800 ἐν Λονδίνῳ ἐκ γονέων καταγομένων ἐξ Ἰρλανδίας, ἔνθα καὶ ἐπεράτωσε τὴν ἐγκύκλιον αὐτοῦ μόρφωσιν. Κατ' ἐπιθυμίαν τοῦ πατρός του ἐσπούδασε νομικὰ καὶ ἐγένετο δικηγόρος, ἀλλ' ἔπειτα ἐτράπη εἰς τὴν θεολογίαν, παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ πατρός του, ὅστις καὶ ἀπεκλήρωσεν αὐτόν. Τῷ 1825 ἐγένετο ἐν Δουβλίνῳ διάκονος καὶ τῷ 1826 ἱερεὺς τῆς ὑψηλῆς ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας. Τῷ 1828 ἀποχωρισθεὶς τῆς ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας προσεχώρησεν εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Groves ἱδρυθὲν σχίσμα τῶν ἀδελφῶν τῆς Πλυμούθης, οὗτινος ἐγένετο εἷς ἐκ τῶν κυριωτέρων καὶ ἐνθερμοτέρων ὑποστηρικτῶν καὶ διοργανωτῶν. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται ἡ συχνάκις γινομένη συνταύτισις τῶν *δαρβυιστῶν* πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς τῆς Πλυμούθης. Ὡς οἱ ἀδελφοὶ τῆς Πλυμούθης, οὕτω καὶ οἱ δαρβυϊσταὶ ἐπεζήτουν νὰ ἐπαναγάγωσι τὴν ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὸν καθαρὸν καλβινισμόν, ἀπὸ τοῦ ὁποίου εἶχεν αὕτη ἐκκλίνει διὰ τῆς παραδοχῆς καὶ ἄλλων ἰδίως καὶ δὴ τῆς ἱερωσύνης ὡς μυστηρίου τονίζοντες ἰδιαζόντως τὸ ἀόριστον τῆς ἐκκλησίας ὑπὸ τὴν καλβινικὴν ἔννοιαν. Οἱ δαρβυϊσταὶ οὐδεμίαν ἐκκλησιαστικὴν ὀργάνωσιν ἀναγνωρίζουσι. Συνέρχονται κατὰ τὰς Κυριακὰς καὶ ἀφοῦ μεταλάβωσι τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου, ψάλλουσιν ἐκκλησιαστικὰ ᾄσματα καὶ ἀναγινώσκουσι τὴν ἁγίαν Γραφήν. Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἁγίας Γραφῆς ἐπιβάλλεται μακρὰ σιωπή, διαρκούσης τῆς ὁποίας ἕκαστος προσεύχεται κατ' ἰδίαν. Τέλος ἐκεῖνοι τῶν ἀδελφῶν, οἵτινες ἤθελον αἰσθανθῆ ἑαυτοὺς ἐμπνεομένους ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὁμιλοῦσι πρὸς τοὺς λοιπούς. Ἀπορρίπτουσι τὸ νηπιοβάπτισμα, τελοῦντες τὸ βάπτισμα μετὰ προηγηθεῖσαν κατήχησιν κατὰ τὸ 13 ἢ 14 ἔτος τῆς ἡλικίας τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸ σχίσμα αὐτῶν. Φρονοῦντες τέλος ὅτι ἐπίκειται ἡ δευτέρα παρουσία δὲν ἀσχολοῦνται εἰς τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας, ἀρκούμενοι εἰς ἁπλᾶς ἐργασίας, δι' ὧν δύνανται νὰ κερδίζωσι τὸν καθημερινὸν αὐτῶν ἄρτον. Ἀποφεύγουσιν ἔτι τὴν ἀνάμιξιν εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν κατάληψιν δημοσίων θέσεων.

Ἡ ἀπόρριψις τοῦ κύρους τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ ἐλευθέρα ἑρμηνεία τῆς ἁγίας Γραφῆς ἐπέφερον, ὡς ἦτο ἑπόμενον, ἔριδας θρησκευτικὰς μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν τῆς Πλυμούθης, εἰς ἃς ἐνεργὸν μέρος ἔλαβεν ὁ Darby, ἐπιτεθεὶς ἰδίᾳ ἐναντίον τῶν ἰδεῶν τοῦ Newton καὶ Harris. Περιελθὼν ὁ Darby πλείστας χώρας ἐκήρυξε τὰς ἰδέας του καὶ ἵδρυσε δαρβυϊστικὰς κοινότητας καὶ δὴ ἐν Ἑλβετίᾳ Γερμανίᾳ, Ἰταλίᾳ, Ἱσπανίᾳ, Ἡνωμέναις Πολιτείαις, Καναδᾷ, Ἁγίῳ Φραγκίσκῳ καὶ ἐν νέᾳ Ζηλανδίᾳ.

Ὁ Darby ἔγραψε πλεῖστα ἔργα. Ἡ δημοσίευσις αὐτῶν ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ 1866 ἐν Λονδίνῳ. Τὸ «The collected writings of J. N. Darby» περιλαμβάνει 34 τόμους. Τῷ 1902 ἐδημοσιεύθη ἐν ἰδίῳ τόμῳ ὁ πίναξ τῶν περιεχομένων ἐν τοῖς τόμοις τούτοις. Ἐκτὸς τούτου αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Darby ἐξεδόθησαν εἰς τρεῖς τόμους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Esteoule*, Le plymouthisme d'autrefois et le darbysme d'aujourd'hui (Paris 1858).—*Pennei*, The Plymouth brethern (Λονδῖνον 1870). –*Carson*, The heresies of the Plymouth brethern (Λονδῖνον 1883).

Κ. Ι. ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΗΣ

Δαργαμηρός· βλ. Δραγομίρ.

Δάρδαι· βλ. Δαράδαι.

δαρδανάριος (ὁ) (λατ. dardanarius). Οὕτως ἐκαλοῦντο ἐν Ρώμῃ οἱ κερδοσκοποῦντες ἐπὶ τοῦ σίτου καὶ τῶν λοιπῶν τροφίμων. Προαγοράζοντες καὶ μονοπωλοῦντες πᾶσαν τὴν παραγωγήν, προεκάλουν τεχνητὴν ἔλλειψιν αὐτῆς καὶ οὕτως ἀνεβίβαζον τὰς τιμάς. Ἡ ὀνομασία αὕτη προῆλθεν ἀπό τινος Δαρδάνου, Φοίνικος μάγου, ὅστις εἶχε τὴν ἱκανότητα διὰ τῶν μαγγανειῶν του νὰ καταστρέφῃ τὰ σιτηρά. —Β

Δαρδανεῖς. Οὕτω καλοῦνται ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (Α' 189) οἱ κάτοικοι τῆς ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Γύνδου (ὅστις χύνεται εἰς τὸν Τίγρητα) διαρρεομένης χώρας, τὴν ὁποίαν διῆλθεν ὁ Κῦρος ὁ πρεσβύτερος, ὅτε εἶχεν εκστρατεύσει κατὰ τῆς Βαβυλῶνος. ΚΑΨ.

Δαρδανέλλια *(Γεωγρ.)*. Πόλις τῆς Τουρκίας, ἐπὶ τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς τοῦ ὁμωνύμου *στενοῦ* (βλ. κατ.) καὶ εἰς ἀπόστασιν 12 περίπου ναυτικῶν μιλλίων ἀπὸ τῆς πρὸς τὸ Αἰγαῖον εἰσόδου τοῦ πορθμοῦ. Τὸ τουρκικὸν αὐτῆς ἐπίσημον ὄνομα ἦτο μεχρι τοῦ 1922 *Καλέϊ-σουλτανιὲ* (=φρούριον σουλτανικόν, ἤτοι τὸ κυριώτερον), ἢ *Σουλτανιὲ-καλεσῆ*, κοινῶς δὲ *Τσανὰκ-καλεσῆ* (=φρούριον τῶν τσανακίων, ἀπὸ τῶν ἐκεῖ ἀπὸ τοῦ 1740 κατασκευαζομένων πηλίνων ἀγγείων) ἢ ἁπλῶς *Τσανάκ*, ἥτις ὀνομασία καὶ ἐπεκράτησε κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους καὶ παρ' Εὐρωπαίοις, καθιερωθεῖσα ἤδη καὶ ἐν τῇ ἀγκυραϊκῇ Τουρκίᾳ καὶ ἐπισήμως. Τὸ ὄνομα Δαρδανέλλια (Dardanelles) ἐδόθη εἰς τὴν πόλιν ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων καὶ Ἑλλήνων ὡς κειμένην ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Δαρδανίᾳ, καὶ διότι ὑπετίθετο ὅτι κεῖται εἰς την θέσιν τῆς πάλαι ποτὲ Δαρδάνου, ἥτις ὅμως τοποθετεῖται σήμερον εἰς ἀπόστασιν 8 χιλιομέτρων ΝΔ. τῆς σημερινῆς πόλεως παρὰ τὴν ἄκραν Κεφὲζ-Μπουρνοῦ. Ἡ ἀκριβὴς ἐποχὴ τῆς ἱδρύσεως τῆς νεωτέρας πόλεως δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστή. Ὑποτίθεται ὅτι ἡ θέσις ἦτο ἐπὶ πολὺν καιρὸν ἁπλοῦν φρούριον μὴ ἔχουσα ἄλλους κατοίκους εἰμὴ τὴν τουρκικὴν φρουράν. Εἶχε δὲ ἐκλεγῆ ὡς κέντρον τοῦ ἀμυντικοῦ συστήματος τῶν ὀχυρώσεων τοῦ Στενοῦ, αἵτινες ἀντικατέστησαν τῷ 1659, ἐπὶ σουλτάνου Μεχμὲτ τοῦ Δ' καὶ μεγάλου Βεζύρου Μεχμὲτ πασᾶ Κιοπρουλῆ, τὰ πρῶτα τουρκικὰ φρούρια τὰ ἀνεγερθέντα ἐπὶ Μωάμεθ τοῦ Β' τοῦ Πορθητοῦ τῷ 1453. Κατ' ἔγγραφα ἀνευρεθέντα εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς ἀρμενικῆς κοινότητος Δαρδανελλίων, αὕτη ἱδρύθη τῷ 1529 ὑπὸ 83 οἰκογενειῶν Γρηγοριανῶν Ἀρμενίων, οἵτινες, φεύγοντες τὸ τυραννικὸν καθεστὼς τοῦ σάχου τῆς Περσίας Ταχμάσπ, κατέφυγον εἰς Τουρκίαν ἐπὶ σουλτάνου Σουλεϋμὰν τοῦ Α' τοῦ νομοθέτου καὶ συνῳκίσθησαν παρὰ τὰ φρούρια τῶν Δαρδανελλίων. Τῷ 1669 οἱ Ἀρμένιοι οὗτοι ἔκτισαν καὶ ναόν, τὸν ὁποῖον κατέστρεψαν οἱ Τοῦρκοι τῷ 1691, ἀλλ' ἀνῳκοδόμησαν πάλιν οἱ Ἀρμένιοι τῷ 1718 ἐπὶ Ἀχμὲτ τοῦ Γ'. Ἡ ἑβραϊκὴ κοινότης Δαρδανελλίων εἶναι νεωτέρα, ὑφισταμένη ὅμως πολὺ πρὸ τοῦ 1660. Ἡ κοινότης αὕτη, ἄλλοτε πολυπληθής, περιωρίσθη σήμερον σημαντικῶς. Ἡ ἑλληνικὴ κοινότης Δαρδανελλίων φαίνεται ὅτι δὲν ὑφίστατο πρὸ τοῦ 1690. Τῷ 1740 συνεκεντρώθη εἰς ἰδιαιτέραν συνοικίαν, ὁ δὲ ναὸς αὐτῆς ἐκτίσθη τῷ 1793. Ἡ λατινικὴ κοινότης (τῶν Καθολικῶν) χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1848. Ὁ ναὸς αὐτῆς ἐκτίσθη τῷ 1852. Ὑπάρχει καὶ κοινότης εὐαγγελικῶν Ἀρμενίων ἔχουσα καὶ μικρὰν ἐκκλησίαν.

Ἡ πόλις τῶν Δαρδανελλίων, ἂν καὶ μικρά, εἶχεν ἄλλοτε μεγάλην σπουδαιότητα, διότι μετὰ τὴν εἰς βιλαέτια διοικητικὴν διαίρεσιν τῆς Τουρκίας, ἐκεῖ ἤδρευεν ὁ βαλῆς (γενικὸς διοικητής) Αἰγαίου πελάγους μέχρι τοῦ 1876, ὅτε ἡ ἕδρα τοῦ νομοῦ μετεφέρθη εἰς Ρόδον, τὰ δὲ Δαρδανέλλια παρέμειναν διοίκησις (βλ κατωτέρω).

Ὁ πληθυσμὸς τῆς πόλεως ἀνέρχεται κατὰ τὴν τουρκικὴν στατιστικὴν τοῦ 1927 εἰς 8515, ἐνῷ προηγούμεναι τουρκικαὶ στατιστικαὶ ἀνεβίβαζον αὐτοὺς εἰς 11062. Ἡ ἐλάττωσις αὕτη ὀφείλεται εἰς τὴν ἀπέλασιν τοῦ ἐκ 5000 καὶ πλέον ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ ἐκ 1000 ἀρμενικοῦ πληθυσμοῦ, προσφυγόντων εἰς Ἑλλάδα.

Ἡ ἐπὶ τῆς παραλίας «φραγκικὴ» λεγομένη συνοικία κατεστράφη τῷ 1860 ἐκ πυρκαϊᾶς, ἀνοικοδομηθεῖσα δὲ κατόπιν κατεστράφη καὶ πάλιν σχεδὸν τελείως μετὰ τῶν ἄλλων συνοικιῶν τῆς πόλεως κατὰ τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ 1915. Ὅλαι αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις καὶ ἡ Ἑλλὰς διετήρουν προξενεῖα ἢ προξενικὰ πρακτορεῖα ἐν Δαρδανελλίοις. Ἡ ἄλλοτε πυκνοτάτη θαλασσία καὶ ἡ ἐμπορικὴ κίνησις τῆς πόλεως εὑρίσκονται σήμερον ἐν τελείᾳ νεκρώσει. Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

— Δαρδανελλίων *ἐκστρατεία*· βλ. λ. Δαρδανελλίων *στενα* καὶ Παγκόσμιος *πόλεμος*.

— Δαρδανελλίων *νομὸς* *[Γεωγρ.]*. Ὁ σημερινὸς τουρκικὸς νομὸς Δαρδανελλίων (ἐπίσημον ὄνομα *Τσανὰκ-καλέ*), ἔχει ἐπιφάνειαν 9.049 τετρ. χμ. καὶ 183.491 κατοίκους (1927) καὶ περιλαμβάνει τὰς ὑποδιοικήσεις: Δαρδανελλίων ἢ Τσανὰκ καλὲ (ἔχουσαν ἐπιφάνειαν 915 τετρ. χμ. καὶ (1927) 18.743 κατοίκους), Βαϊραμίτς, Βίγα, Ἐτζὲ-ἀμπάτ, Ἐζίνε, Καλλιπόλεως (Γκελίμπολου), Λαμψάκου (Λάψακι), πρὸς δὲ καὶ τὰς νήσους Τένεδον καὶ Ἴμβρον, ὧν ἑκάστη ἀποτελεῖ μίαν ὑποδιοίκησιν, τῆς τροποποιήσεως ταύτης ἀποτελούσης παράβασιν τῶν περὶ αὐτοδιοικήσεως τῶν δύο ἑλληνικῶν τούτων νήσων διατάξεων τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης. Κατὰ ταῦτα ὁ νέος νομὸς Δαρδανελλίων περιέλαβε καὶ τὰ ἀπέναντι εὐρωπαϊκὰ τμήματα, τὰ ὁποῖα ὑπήγοντο ἄλλοτε εἰς τὸν νομὸν Ἀδριανουπόλεως καὶ εἰς τὴν διοίκησιν Καλλιπόλεως.

Οἱ κυριώτεροι ποταμοὶ τοῦ ἀσιατικοῦ καὶ κυριωτέρου τμήματος τοῦ νομοῦ εἶναι ὁ Τσὰν-Κοτζᾶ-τσάϊ (ὁ ἀρχαῖος Γρανικός), ὁ Μενδερὲς-τσάϊ (ὁ Σκάμανδρος), ὁ Τοῦζλα-τσάϊ (ὁ ἀρχαῖος Σάτνιος), ὁ Σαρῆ-Κοτζᾶ τσάϊ (ὁ Ρόδιος τῶν ἀρχαίων), ὁ Ὀρτα-Κετσῆ-δερὲ (ὁ Σιμόεις) καὶ ὁ Μπεργκὸς-τσάϊ (ὁ Πράκτιος τῶν ἀρχαίων). Ἡ μόνη λίμνη τοῦ νομοῦ εἶναι ἡ Ἐδζὲ-γκιόλ, ἐν τῇ ὑποδιοικήσει Βίγας. Ὄρη εἶναι τὸ Κὰζ-δὰγ (=ὄρος τῶν χηνῶν), ἡ ἀρχαία Ἴδη, ἔχουσα ὑψηλοτέρας κορυφὰς τὸ Σαρῆ-Κὺζ (=ξανθὴ κόρη) ὕψους 1670 μ. καὶ τὸ Γαργισᾶ 1170 μ.

Ἐν τῷ νομῷ ὑπάρχουσι διάφοροι θερμοπηγαί, ὧν γνωστότεραι αἱ τῆς Ἐζίνης εἰς ἀπόστασιν 5 χμ. Α τῶν ἐρειπίων τῆς Ἀλεξανδρείας Τρῳάδος, καὶ 11 χμ. ΝΔ τῆς πόλεως Ἐζίνης. Ὑπάρχουσιν ὡσαύτως μεταλλεῖα ἀργυρούχου μολύβδου καὶ χαλκοῦ 16 χμ. Ν. τῆς Λαμψάκου, ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ Κορὺ ἢ Δεριν-δερέ, τὰ ὁποῖα ἐξεμεταλλεύετο ἄλλοτε ἀγγλικὸν συνδικᾶτον. Πλεῖστα ὅσα ἄλλα μεταλλεῖα (5 μαγγανησίου ἐν Ἰσικλὰρ) κλπ. καὶ θειωρυχεῖα μένουσιν ἀνεκμετάλλευτα. Γνωστότατα εἶναι τὰ χρυσωρυχεῖα Ὀσμανλάρ, 25 χμ. ΝΑ. τῶν Δαρδανελλίων καὶ 4 χμ. ἀπὸ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ροδίου, παρὰ τὸ χωρίον Σερτσιλέρ. Τὸ προνόμιον τῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ χρυσωρυχείου τούτου παρεχωρήθη τῷ 1878 δι' 99 ἔτη εἰς ἀγγλικὴν ἑταιρείαν συσταθεῖσαν τῷ 1889 ὑπὸ τὴν

Digitized by Google

ἐπωνυμίαν «Ἑταιρεία Μεταλλείων Ἀστύρας» (ἐκ τῆς ἐν Τρωάδι ἀρχαίας Ἀστύρας, ἐξ ἧς κατὰ τὸν Στράβωνα προήρχοντο καὶ οἱ θησαυροὶ τοῦ Πριάμου).

Πόλεις τοῦ νομοῦ εἶνε ἡ Βίγα, ἡ Λάμψακος, τὸ Ἐρένκιοϊ ἢ Ῥέγκιοϊ (Ὀφρύνιον ἢ Ὀφρύνειον), ἡ Ἐζίνε, τὸ Βαϊραμὶτς καὶ τὸ Ἀϊβατζίκ. Ν. Μ.

—**Δαρδανελλίων Στενά.** Στενὸς θαλάσσιος πορθμός, χωρίζων τὴν χερσόνησον τῆς Καλλιπόλεως ἀπὸ τῆς ἔναντι ΒΔ. ἀκτῆς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Καὶ γενικώτερον μὲν καλεῖται οὕτω ἢ ἁπλῶς *Δαρδανέλλια* ὁ Ἑλλήσποντος (βλ. λ.), εἰδικώτερον δὲ τὸ μεταξὺ Τσανὰκ-Καλεσῆ καὶ Ναγαρᾶ στενὸν τμῆμα, μήκους περίπου 3 μιλλίων κατὰ τὸν ἄξονα τοῦ πορθμοῦ καὶ εὔρους μεγίστου μὲν 3.500 περίπου μέτρων, ἐλαχίστου δὲ 1 200 περίπου μέτρων.

—[ΠΟΛΙΤ.-ΔΙΕΘΝ.] Τὰ Στενὰ τῶν Δαρδανελλίων, χωρίζοντα τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τῆς Ἀσίας, εἶχον πάντοτε στρατηγικὴν σημασίαν, ἑπομένως δὲ καὶ πολιτικήν. Κατὰ τὴν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος ἐπιδρομήν του ὁ Ξέρξης, ζεύξας τὸν πορθμὸν τοῦτον διὰ γεφύρας, διεβίβασεν ἀπὸ τῆς Μικρασίας εἰς Θρᾴκην τὸν στρατόν του. Ἀπὸ τῆς ἐφευρέσεως ὅμως τῆς πυρίτιδος καὶ τῶν πυροβόλων ἡ σημασία τῆς θέσεως ταύτης ηὐξήθη, διότι κατέστη εὐχερὴς ἡ ἀπὸ ξηρᾶ ὑπεράσπισις τοῦ στενοῦ πορθμοῦ καὶ ἡ παρεμπόδισις τῆς διόδου εἰς πάντα ἐχθρικὸν στόλον. Οὕτως οἱ Τοῦρκοι, ὀχυρώσαντες δι' ἐπακτίων πυροβολείων τὸ στενόν, κατέστησαν ἀπρόσιτον ἀπὸ θαλάσσης τὴν πρωτεύουσαν τῆς αὐτοκρατορίας. Ἐν τούτοις, ἕνεκα τῆς ἀμελείας των περὶ τὴν διατήρησιν τῶν πυροβολείων τούτων, ὁ ρωσικὸς στόλος ὑπὸ τὸν Ἔλφινστον κατώρθωσε νὰ διέλθῃ κατὰ τὸ 1770 διὰ τῶν Δαρδανελλίων, χωρὶς νὰ ὑποστῇ βλάβην τινά. Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1807 διῆλθε καὶ ὁ ἀγγλικὸς στόλος ὑπὸ τὸν Duckworth διὰ τῶν Στενῶν.

Μετὰ τὴν συνθήκην τῆς Τιλσίτης διεξήχθησαν μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ρωσίας διαπραγματεύσεις περὶ διαμελισμοῦ τῆς Τουρκίας. Κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις ταύτας ἡ Γαλλία, ἀφίνουσα τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὸν Βόσπορον εἰς τὴν Ρωσίαν, ἐζήτει δι' ἑαυτήν, πλὴν τῶν ἄλλων καὶ τὴν κατάληψιν τῶν Δαρδανελλίων. Ἀλλ' ἡ Ρωσία ἀπέκρουσεν ἐπιμόνως τὴν περὶ τῶν Δαρδανελλίων γαλλικὴν ἀξίωσιν, ἀπαιτήσασα τὴν ἀναγνώρισιν τῆς κυριαρχίας της ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν ἀκτῶν τοῦ πορθμοῦ, ὅστις χωρίζει τὴν Ἀσίαν ἀπὸ τῆς Εὐρώπης. Ἐν τέλει αἱ διαπραγματεύσεις αὗται περὶ ὁριστικῆς διαρρυθμίσεως τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος ἐναυάγησαν καὶ ἕνεκα ταύτης, τῆς περὶ τῶν Δαρδανελλίων διαφωνίας, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλους σοβαρωτέρους λόγους.

Ἡ πρώτη περὶ Δαρδανελλίων διεθνὴς συμφωνία περιέχεται ἐν τῇ συνομολογηθείσῃ κατὰ τὸ 1809 μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Τουρκίας συνθήκῃ περὶ εἰρήνης. Διὰ τῆς συμφωνίας ταύτης ἀπηγορεύθη ὁ εἰς τὰ Δαρδανέλλια εἴσπλους παντὸς ξένου πολεμικοῦ πλοίου. Ἀλλὰ πλὴν τοῦ διάπλου τῶν πολεμικῶν πλοίων, ἡ Πύλη πολλάκις παρενέβαλλεν, ὑπὸ διαφόρους προφάσεις, προσκόμματα καὶ εἰς τὸν διάπλουν ἐμπορικῶν σκαφῶν, ἰδίᾳ διαρκούσης τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Ἐντεῦθεν ἐγεννήθησαν ἐπανειλημμένως διπλωματικαὶ προστριβαί.

Διὰ τῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανουπόλεως (1829) ἡ Πύλη ἠναγκάσθη νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐλευθέραν διὰ τῶν Στενῶν ναυσιπλοΐαν εἰς τὰ ρωσικὰ πλοῖα. Ἑτέρα συνθήκη συμμαχίας μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ρωσίας, συνομολογηθεῖσα τῷ 1833 καὶ ἐπικυροῦσα τὴν συνθήκην τῆς Ἀδριανουπόλεως, καθώριζεν ἐν μυστικῇ διατάξει ὅτι ἡ Τουρκία ἀνελάμβανε τὴν ὑποχρέωσιν ὅπως ἀποκλείῃ τὸν εἰς Δαρδανέλλια εἴσπλουν εἰς τὰ πολεμικὰ τῶν ἄλλων Δυνάμεων, παραιτηθείσης ἀντιστοίχως τῆς Ρωσίας τῆς ἀξιώσεως ὅπως ἡ Τουρκία παρέχῃ ἐν περιπτώσει πολέμου τὴν ὀφειλομένην κατὰ τὴν συνθήκην στρατιωτικὴν καὶ ναυτικήν της συνδρομήν. Ἀλλ' ἡ συνθήκη αὕτη κατηργήθη μετὰ πενταετίαν. Τῷ 1841 συνωμολογήθη συνθήκη μεταξὺ τῶν πέντε μεγάλων Δυνάμεων, δι' ἧς αὗται ἀνεγνώρισαν εἰς τὴν Πύλην τὸ δικαίωμα ὅπως παρεμποδίζῃ ἐν καιρῷ εἰρήνης τὸν εἰς τὰ Δαρδανέλλια εἴσπλουν παντὸς πολεμικοῦ πλοίου. Εἰς τὴν συνθήκην ταύτην προεχώρησαν κατόπιν ἡ Δανία, ἡ Σουηδία καὶ τὸ Βέλγιον.

Ἐπίσης διὰ τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων (1856) ἐπεκυρώθη τὸ καθεστὼς τοῦτο τῶν Στενῶν, διατηρήσαντος τοῦ σουλτάνου τὸ δικαίωμα ὅπως ἐπιτρέπῃ τὸν εἰς τὰ Δαρδανέλλια εἴσπλουν τῶν φυλακίδων τῶν πρεσβειῶν.

Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον (1915) οἱ στόλοι τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας ἐπειράθησαν νὰ βιάσωσι τὴν εἴσοδον τῶν Δαρδανελλίων. Ἡ ἐπιχείρησις ὅμως αὕτη, δι' ἣν ἐζητήθη καὶ τῆς Ἑλλάδος ἡ συμμετοχή, ἀλλὰ δὲν προσεφέρθη, ἀπέτυχε. Βραδύτερον διὰ τῆς συνθήκης τῶν Σεβρῶν (ἄρθρ. 37—61) ὡρίσθη, ὅτι ἡ ναυσιπλοΐα ἐντὸς τῶν στενῶν τῶν Δαρδανελλίων, τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Βοσπόρου θὰ ἦτο τοῦ λοιποῦ ἐλευθέρα ἐν καιρῷ εἰρήνης καὶ πολέμου εἰς τὰ ἐμπορικὰ καὶ τὰ πολεμικὰ σκάφη, ἐκηρύχθη δὲ συγχρόνως ἡ θαλασσία αὕτη ζώνη ἀνεπίδεκτος ἀποκλεισμοῦ, ἀπηγορεύθη οἱαδήποτε ἐν αὐτῇ ἐχθροπραξία καὶ ἐτέθη ὑπὸ τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν ἐπιμέλειαν διεθνοῦς «Ἐπιτροπῆς τῶν Στενῶν», ἀποτελεσθείσης ἐξ ἀντιπροσώπων τῶν νικητριῶν μεγάλων Δυνάμεων (μετὰ διπλῆς ψήφου) καὶ τῶν γειτονικῶν κρατῶν. Ἡ «Ἐπιτροπὴ τῶν Στενῶν» θὰ εἶχεν ἰδίαν σημαίαν καὶ ἴδιον προϋπολογισμὸν καὶ ὀργανισμόν, θὰ ἠδύνατο δὲ ν' ἀσκήσῃ τὴν δικαιοδοσίαν της καὶ ἐπὶ τῶν παραλίων, οὐδεμία ὅμως τῶν ὡς ἄνω διατάξεων τῆς συνθήκης ταύτης ἐφηρμόσθη.

Λήξαντος τοῦ πρὸς τὴν Τουρκίαν πολέμου συνωμολογήθη ἡ περὶ εἰρήνης συνθήκη τῆς Λωζάννης (24 Ἰουλίου 1923), διὰ τοῦ 23 ἄρθρου τῆς ὁποίας καθωρίσθη ἡ ἐλευθερία τῶν Στενῶν ὑπὸ ὅρους διαγραφομένους ἐν εἰδικῇ συμβάσει συνωμολογηθείσῃ τὴν αὐτὴν ἡμέραν. Κατὰ τὴν σύμβασιν ταύτην «περὶ τοῦ καθεστῶτος τῶν Στενῶν», ἡ ἐλευθερία τοῦ διάπλου τῶν Στενῶν ἐπετράπη ἀκωλύτως εἰς τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα καὶ τὰ μὴ πολεμικὰ ἀερόπλοια ἐν καιρῷ εἰρήνης ἢ ἐν περιπτώσει πολέμου καθ' ὃν ἡ Τουρκία θὰ παρέμενεν οὐδετέρα. Ἐν ᾗ ὅμως περιπτώσει ἡ Τουρκία θὰ εἶναι ἐμπόλεμος, ἐπετράπη ἡ ἐλευθέρα ναυσιπλοΐα μόνον εἰς τὰ οὐδέτερα πλοῖα καὶ τὰ μὴ πολεμικὰ οὐδέτερα ἀερόπλοια, τῆς Τουρκίας διατηρούσης πάντοτε τὸ δικαίωμα ὅπως ἐνεργῇ νηοψίας. Ἐπετράπη ἐπίσης ἡ ἐλευθέρα διέλευσις τῶν πολεμικῶν πλοίων καὶ ἀεροπλοίων ἐν καιρῷ εἰρήνης, ἀλλ' ὑπὸ ὅρους περιορίζοντας τὸ σύνολον τῆς δυνάμεως τοῦ διαπλέοντος πρὸς Εὔξεινον πόντον στόλου. Ἐν καιρῷ πολέμου, καθ' ὃν ἡ Τουρκία θὰ παρέμενεν οὐδετέρα, ἐπετράπη ἐπίσης ἡ ἐλευθέρα διέλευσις τῶν πολεμικῶν πλοίων ἀπαγορευθείσης ὅμως αὐτοῖς τῆς ἐνεργείας συλλήψεων, νηοψιῶν καὶ ἄλλων ἐχθρικῶν πράξεων ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῶν Στενῶν. Ἐν περιπτώσει πολέμου, εἰς ὃν θὰ μετεῖχε καὶ ἡ Τουρκία, ἐπετράπη ἡ ἐλευθερία διόδου μόνον εἰς τὰ οὐδέτερα πολεμικὰ σκάφη.

Διὰ τῆς αὐτῆς συμβάσεως ἐκηρύχθησαν ὡς ζῶναι οὐδέτεραι αἱ ἀκταὶ τοῦ Βοσπόρου καὶ τῶν Δαρδανελλίων. Εἰς ταύτας ἀπηγορεύθη ἡ κατασκευὴ ὀχυρωματικῶν ἔργων καὶ ἡ ἐγκατάστασις στρατιωτικῆς, ναυτικῆς καὶ ἀεροναυτικῆς βάσεως ὡς καὶ ἡ παραμονὴ ἐνόπλου δυνάμεως.

Ἡ τήρησις τῶν διατάξεων τῆς συμβάσεως ταύτης ἀνετέθη εἰς τὴν «Ἐπιτροπὴν τῶν Στενῶν», ἀποτελουμένην ἐξ ἀντιπροσώπων τῶν νικητριῶν μεγάλων Δυνάμεων καὶ γειτονικῶν κρατῶν. Ἡ «Ἐπιτροπὴ τῶν Στενῶν» ἐτέθη ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῆς ὁποίας διατελεῖ καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς συμβάσεως ταύτης. Ε. Ι. Μ.

—[ΣΤΡΑΤ. ΚΑΙ ΝΑΥΤ. ΙΣΤΟΡ.] Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ κατακτητής, θέλων νὰ ἐξασφαλίσῃ ἀπὸ θαλάσσης τὴν πρωτεύουσάν του, ἔκτισεν ἐπὶ τῶν δύο ἀκτῶν τῆς εἰσόδου τοῦ Ἑλλησπόντου ἰσχυρὰ φρούρια, ἐξοπλισθέντα διὰ τριακοντάδος μεγάλης ὁλκῆς πυροβόλων δεσποζόντων ἀφ' ἑκάστης ἀκτῆς τῆς διόδου.

Πρῶτος ἀπεπειράθη τὴν παραβίασιν τῶν Στενῶν ὁ Ἑνετὸς ναύαρχος Ἰάκωβος Λορεδᾶνος περὶ τὸ 1470, ἀλλ' ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ πρὸ τοῦ σφοδροῦ πυρὸς τῶν φρουρίων. Μία τῶν ὑπ' αὐτὸν γαλερῶν, κυβερνωμένη ὑπὸ τοῦ γενναίου Ἰακώβου Βενιέρου, παραβόλως ὁρμήσασα εἰς τὰ Στενά, κατώρθωσε νὰ τὰ ἀναπλεύσῃ καὶ εἶτα νὰ ἐκπλεύσῃ πάλιν, ἀπολέσασα 7 ἄνδρας κατὰ τὸν πρὸς Προποντίδα πλοῦν καὶ 5 κατὰ τὴν ἐπιστροφήν· ἀλλὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Βενιέρου δὲν ἴσχυσε νὰ πείσῃ καὶ τὸν λοιπὸν στόλον νὰ διαπλεύσῃ τὰ Στενά, καὶ οὕτως ἐπαναπλεύσας εἰς Ἑνετίαν ὁ Λορεδᾶνος διεκήρυξεν εἰς τὴν σύγκλητον, ὅτι ἡ Προποντὶς ἦτο τοῦ λοιποῦ κλειστὴ καὶ ἀπηγορευμένη θάλασσα εἰς τοὺς χριστιανικοὺς στόλους, καὶ ὁλόκληρος ἡ Εὐρώπη τὸ ἐπίστευσε (*J. de la Gravière* «Doria et Barberousse»).

Μέχρι τοῦ 1807 οὐδεὶς στόλος ἀπεπειράθη τὴν βιαίαν διάβασιν τῶν Στενῶν τῶν Δαρδανελλίων. Τῷ 1807, τοῦ Ναπολέοντος εὑρισκομένου εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν πρὸς τὴν Ἀγγλίαν καὶ Ρωσίαν, ὁ σουλτᾶνος Σελήμ, φοβούμενος τοὺς Ρώσους, ᾐτήσατο τὴν βοήθειαν τοῦ Ναπολέοντος, ὅστις ἀπέστειλε πολλοὺς ἀξιωματικοὺς εἰς Κωνσταντινούπολιν, βοηθήσαντας τοὺς Τούρκους εἰς τὴν ὀχύρωσιν αὐτῆς καὶ τῶν Στενῶν, ὑπεσχέθη δὲ καὶ τὴν βοήθειαν τοῦ ἐν Κάδιξ γαλλικοῦ στόλου, πείσας οὕτω τὸν σουλτᾶνον νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμον πρὸς τοὺς Ρώσους. Ἡ Ἀγγλία τότε, τὴν 29 Ἰανουαρίου 1807, ἀνεκάλεσε τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτήν της Ἀρμπάουθνοτ (Arbouthnot) καὶ διέταξε τὸν ὑπὸ τὸν ναύαρχον Ντόκουερθ (Duckworth) συγκεντρωθέντα ἐν Τενέδῳ στόλον νὰ πλεύσῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὁ στόλος οὗτος, ἀποτελούμενος ἐξ 8 δικρότων, 2 φρεγατῶν καὶ 2 κανονιοφόρων, διῆλθε τὴν 19 Φεβρουαρίου τὴν γραμμὴν Κοὺμ-Καλὲ—Σεντὴλ-Μπάχρ καὶ ἔπλευσε πρὸς τὰ κυρίως Στενά, διῆλθεν τὸ Γκιλῆ-Μπάχρ μικρὰς ὑποστὰς ζημίας καὶ κατέστρεψε, πλὴν μιᾶς κορβέτας, τὴν ἐν Ναγαρᾷ ὁρμοῦσαν τουρκικὴν μοῖραν, ἀποτελουμένην ἐξ ἑνὸς δικρότου, 4 κορβετῶν καὶ 5 μικροτέρων πλοίων. Ἐξακολουθῶν τὸν πλοῦν ὁ Ντόκουερθ κατέπλευσε τὴν 21 Φεβρουαρίου εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀπειλῶν βομβαρδισμὸν αὐτῆς ἂν ὁ σουλτᾶνος δὲν παρέδιδεν ὁλόκληρον τὸν τουρκικὸν στόλον εἰς τοὺς Ἄγγλους, δὲν συνῆπτεν ἀμέσως εἰρήνην μετὰ τῆς Ρωσίας καὶ δὲν παρέδιδε τὰ φρούρια Ἑλλησπόντου καὶ Βοσπόρου. Ὁ σουλτᾶνος πεισθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας στρατηγοῦ Σεβαστιάνι, ἤρχισε παρελκυστικὰς διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ Ἄγγλου ναυάρχου, ἐν τῷ μεταξὺ δὲ πυρετωδῶς ὠχύρωσε διὰ βαρέων πυροβόλων τὰ πέριξ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν Γάλλων ἀξιωματικῶν καὶ ἐνίσχυσε τὰ φρούρια τῶν Δαρδανελλίων. Τῶν διαπραγματεύσεων παρελκυσθεισῶν ἐπὶ ὀκταήμερον καὶ τῆς ὀχυρώσεως συντελεσθείσης, ὁ Ἄγγλος ναύαρχος, ἐπειδὴ οὐδεμίαν πλέον ἀπάντησιν ἐπὶ τῶν προταθέντων ὅρων ἐλάμβανεν, ἔβλεπε δὲ ὅτι τὸ ἐγχείρημα τοῦ βομβαρδισμοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως δὲν ἦτο εὔκολον μετὰ τὴν γενομένην ὀχύρωσιν, προσέτι δὲ ὅτι ἡ παραμονή του ἐκεῖ δὲν ἦτο καὶ τόσῳ ἀκίνδυνος, ἀπεφάσισε νὰ ἐκπλεύσῃ. Ὄντως τὴν 2 Μαρτίου ἀπέπλευσε καὶ τὴν ἑπομένην διῆλθε τὰ Στενὰ ὑποστὰς ἀρκετὰς ζημίας εἰς τὰ σκάφη ἐκ τοῦ πυρὸς τῶν φρουρίων καὶ ἀπολέσας 200 ἄνδρας, φονευθέντας ἢ τραυματισθέντας. Γ. Ν. Ν.

ΙΤΑΛΟΤΟΥΡΚ. ΠΟΛΕΜΟΣ (1912). Τὴν 1ην πρωινὴν τῆς 6 Ἰουλίου 1912 πέντε ἰταλικὰ τορπιλλοβόλα ὑπὸ τὸν πλοίαρχον Μίλο εἰσέπλευσαν τὸ στόμιον Σεντὴλ-Μπάχρ—Κοὺμ-Καλέ, ἅμα τῇ δύσει τῆς σελήνης. Οἱ Τοῦρκοι ἀντελήφθησαν μόνον τὸ τελευταῖον αὐτῶν καὶ φωτίσαντες τότε πάντα τὸν στόλον διὰ τῶν προβολέων τῶν προμνησθέντων πυροβολείων, ἤνοιξαν πυκνὸν πῦρ, τόσον ἄστοχον ὅμως, ὥστε τὰ ἰταλικὰ τορπιλλικὰ νὰ δυνηθῶσι νὰ φθάσωσι τὴν γραμμὴν τῶν ναρκῶν, ἣν καὶ ὑπερέβησαν ἀποφυγόντα αὐτὴν διὰ παράπλου τῆς ἀκτῆς ἀπεγγύς. Εἰς τὸ ὕψος ὅμως τοῦ Σοπὰν Δερὲ εὑρέθησαν πρὸ πυκνοῦ πυρὸς πεδινῆς πυροβολαρχίας ταχυβόλων, βαλλούσης ἀπὸ 400 μέτρων. Παρὰ τοῦτο ὅμως καὶ τὸν ἀπὸ τῶν ἀμφοτέρωθεν τῶν ἀκτῶν φωτισμόν των, τὰ ἰταλικὰ τορπιλλοβόλα ἐξηκολούθησαν ἡμιταχῶς τὸν ἀνάπλουν τοῦ Ἑλλησπόντου, ὃν δὲν ἀνέκοψαν παρὰ μόνον ὅταν προσέκρουσαν ἐπὶ χαλυβδίνου συρματοσχοίνου τῶν συρματοπλεγμάτων. Ἐκεῖθεν ἠναγκάσθησαν νὰ ἀναστρέψουν πρύμνην καὶ νὰ ἐπιχειρήσωσι τὸν κατάπλουν πρὸς ἔξοδον, ἔτι μᾶλλον βαλλόμενα. Εἰς τὴν βολὴν ταύτην συμμετέσχεν ἀσκόπως—διὰ τὸ μακρὸν τῆς ὀκτακισχιλίων μέτρων ἀποστάσεως καὶ τὸ ἀθέατον τοῦ στόχου ὃν ἐκάλυπτε τὸ ἀκρωτήριον Γκιλῆ Μπάχρ—καὶ ὁ ἐν Ναγαρᾷ ἠγκυροβολημένος τουρκικὸς στόλος, τοῦ ὁποίου οἱ κυβερνῆται ἐπέδειξαν μεγάλην ψυχραιμίαν, ἀντιθέτως πρὸς τὰ πληρώματα, ἅτινα ἐπηρεάσθησαν ἀπὸ τὸν γοερὸν τόνον δι' οὗ οἱ ἀξιωματικοί των ἐξεφώνουν τὰ κελεύματα· ναῦται τινὲς μάλιστα ἔπεσαν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐπνίγησαν παρασυρθέντες ὑπὸ τοῦ ρεύματος. Ὁ ἰταλικὸς στόλος ἐλαχίστας μόνον ζημίας ὑπέστη ἐπὶ τῶν καταδρομικῶν του, ἄνευ οὐδενὸς θύματος. Συνέπεια τῆς ἀποπείρας τῶν Ἰταλῶν ὑπῆρξεν ἡ πόντισις ναρκῶν ἀπὸ Κεφὲζ μπουρνοὺ εἰς Κοὺμ-Καλὲ πρὸς παρεμπόδισιν ἐνδεχομένης ἀποπείρας ἀποβάσεως. Σ. Ε. Λ.

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ. Ὑπὸ τὸ ὄνομα ***Ἐκστρατεία τῶν Δαρδανελλίων*** φέρεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ τὸ σύνολον τῶν κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν ἐπιχειρήσεων τῶν διεξαχθεισῶν κατὰ τὸ ἀπὸ Φεβρουαρίου τοῦ 1915 μέχρις Ἰανουαρίου τοῦ 1916 διάστημα ὑπὸ τῶν ἀνταντικῶν ἐναντίον τῶν τουρκικῶν ἐπακτίων ὀχυρώσεων τῶν Δαρδανελλίων, καθὼς καὶ ἐναντίον τῶν ἐν τῇ χερσονήσῳ Καλλιπόλεως ἐγκατεστημένων Τούρκων. [Περὶ τῶν λόγων τῶν ἐπιβαλόντων τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐκστρατείας ταύτης, βλ. **Παγκόσμιος** *πόλεμος*.]

Ναυτικαὶ ἐπιχειρήσεις (Φεβρουαρ. — Ἀπριλ. 1915). Τὸ σχέδιον τούτων ἐβασίζετο: α) ἐπὶ τῆς καταστροφῆς πασῶν τῶν ἀμυντικῶν ἐγκαταστάσεων, μονίμων καὶ ἡμιμονίμων, μέχρι καὶ τῶν φρουρίων τῶν Στενῶν Τσανάκ, β) ἀγρεύσεως τῶν πεδίων ναρκῶν ἀπὸ τῆς εἰσόδου μέχρι Τσανὰκ καὶ γ) κατασιγάσεως τῶν φρουρίων πέραν Τσανάκ. Ταῦτα δὲ πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς διαβάσεως τοῦ στόλου εἰς τὴν θάλασσαν Μαρμαρᾶ. Τὸ Βρεττανικὸν Ναυαρχεῖον ἀπέστειλεν εἰς Μάλταν δύο τάγματα πεζοναυτῶν, ὅπως ἐν καταλλήλῳ χρόνῳ ἀποσταλῶσιν εἰς Δαρδανέλλια, ἵνα χρησιμοποιηθῶσι δι' ἀποβάσεις προσωρινῆς φύσεως ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ στόλου.

Αἱ συμμετασχοῦσαι τῶν κατὰ τῶν Δαρδανελλίων ἐπιχειρήσεων ἀνταντικαὶ ναυτικαὶ δυνάμεις ἐτέλουν ὑπὸ τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἄγγλου ἀντιναυάρχου Κάρντεν (Carden) μέχρι τῆς 16ης Μαρτίου, ὁπότε, παραιτηθέντος τούτου ἕνεκεν ἀσθενείας, γενικὸς ἀρχηγὸς ὡρίσθη ὁ Ἄγγλος ὑποναύαρχος Ρόμπεκ (de Robeck), προαχθεὶς εἰς ἀντιναύαρχον ἐπὶ προσωρινῷ τίτλῳ. Ὁ ἀγγλικὸς στόλος συνεκροτεῖτο ἐκ 18 θωρηκτῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸ νεότευκτον ντρέντνωτ «Βασίλισσα Ἐλισάβετ» («Queen Elisabeth»), ἐκ τριῶν καταδρο-

Digitized by Google

μικῶν μάχης, 11 καταδρομικῶν, 1 ἀεροπλανοφόρου, 17 ἀντιτορπιλλικῶν, ὑποβρυχίων καὶ ἱκανοῦ ἀριθμοῦ ἁλιευτικῶν καὶ βοηθητικῶν πλοίων. Ὁ γαλλικὸς στόλος ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ ὑποναυάρχου Γκεπρὰτ (Gueprattе) καί, ἀπὸ τῆς 21 Μαΐου, ὑπὸ τὴν τοῦ ἀντιναυάρχου Νικὸλ (Nicol) συνεκροτεῖτο ἐξ 8 θωρηκτῶν, 6 καταδρομικῶν, 16 ἀντιτορπιλλικῶν, 6 τορπιλλοβόλων, 10 ὑποβρυχίων, ἁλιευτικῶν καὶ βοηθητικῶν πλοίων. Μετὰ τῶν ὡς ἄνω δυνάμεων συνέπραττε καὶ τὸ ρωσικὸν καταδρομικὸν «Ἄσκολντ» («Ascold»). Ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν ἐπισκευῶν καὶ καθαρισμοῦ ἐπήρχετο αὐξομείωσις τοῦ ὡς ἄνω ἀριθμοῦ τῶν πλοίων, ἀποστελλομένων κατὰ τὰς ἀνάγκας εἰς Μάλταν ἢ Τουλών.

Τὸν τουρκικὸν στόλον ἀπετέλουν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὸ καταδρομικὸν μάχης «Γκαῖμπεν» («Goeben») καὶ τὸ καταδρομικὸν «Βρεσλάου» («Breslau»), τὰ θωρηκτὰ «Τουργκοὺτ-ρεῒς», «Χαϊρεδὶν-Βαρβαρόσσας», τὰ ἐλαφρὰ καταδρομικὰ «Χαμηδιὲ» καὶ «Μετζητιέ», 9 ἀντιτορπιλλικὰ καὶ 10 τορπιλλοβόλα, τοῦ θωρηκτοῦ «Μεσσουδιὲ» τορπιλλισθέντος ὑπὸ ἀγγλικοῦ ὑποβρυχίου τὴν 13 Δεκεμβρίου 1914. Τὸν τουρκικὸν στόλον διῴκει ὁ Γερμανὸς ἀντιναύαρχος Souchon, τὰς δ' ἐπακτίους ὀχυρώσεις τῶν Δαρδανελλίων ὁ Γερμανὸς ὑποναύαρχος Usedom.

Πρῶτος βομβαρδισμὸς (19 Φεβρ. 1915). Τοῦτον ἐξετέλεσαν 4 ἀγγλικὰ καὶ 4 γαλλικὰ θωρηκτὰ καὶ τὸ ἀγγλικὸν καταδρομικὸν μάχης «Ἰνφλεξίμπλ» («Inflexible»), ἐλισσόμενα μὲ μικρὰν ταχύτητα πρὸς ἀποφυγὴν ζημιῶν ἐκ τοῦ ἐχθρικοῦ πυρός, ἀλλὰ καταδειχθέντος ἐξ ἀρχῆς τοῦ ἀνεφίκτου ἐπιτυχοῦς βολῆς, τῇ 9ῃ 51 λ. διετάχθησαν ν' ἀγκυροβολήσωσιν. Ὁ βομβαρδισμὸς ἐξηκολούθησε μέχρι τῆς 14ης ὥρ. ἐξ ἀποστάσεως 8000—1[illegible]000 μέτρ. χωρὶς τὰ τουρκικὰ ὀχυρώματα ν' ἀπαντήσωσι, κριθέντος δ' ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ πλησιάσωσιν ἐγγύτερον πρὸς χρησιμοποίησιν καὶ τοῦ δευτερεύοντος πυροβολικοῦ, ὁ ναύαρχος Κάρντεν (Carden) διέταξε νὰ πλησιάσωσι μέχρι 4000 μέτρ. ἀπὸ τῆς ἄκρας Ἕλλης, τοῦθ' ὅπερ ἐγένετο περὶ τὴν 16ην ὥρ. 45 λ. ὁπότε τὰ ὀχυρώματα Ἐρτογροὺλ καὶ Ὀρχανιὲ ἤρξαντο σφοδροῦ πυρός, ταχύτατα περιβάλλοντα τὰ συμμαχικὰ πλοῖα, ἅτινα περὶ τὴν 17ην ὥρ. 30 λ ἕνεκεν τῶν δυσμενῶν συνθηκῶν ὁρατότητος, ὡς ἐκ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, ἔπαυσαν τὸ πῦρ ἀποσυρθέντα. Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ βομβαρδισμοῦ ὑπῆρξαν μηδαμινά, ἀφ' ἑνὸς διότι τὸ προσωπικὸν τῶν ὀχυρωμάτων ἀπεσύρθη εἰς τὰ καταφύγια, ἀφ' ἑτέρου δ' ἕνεκεν ἀνεπαρκοῦς παρατηρήσεως δι' ὑδροπλάνων καὶ ἐλλείψεως πείρας συνεργασίας μεταξὺ ἀεροσκαφῶν καὶ πλοίων, καθὼς καὶ ἀνεπαρκείας τῶν συσκευῶν ἀσυρμάτου τῶν ἀεροπλάνων.

Ἰσχυρὰ ἀπὸ λιβὸς τρικυμία ἠμπόδισε πᾶσαν ἐνέργειαν τοῦ συμμαχικοῦ στόλου ἐπὶ 5ήμερον.

Βομβαρδισμὸς τῆς 25 Δεκεμβρίου. Τοῦτον ἐξετέλεσαν 8 ἀγγλικὰ θωρηκτά, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ καὶ τὸ νεότευκτον ντρέντνωτ «Βασίλισσα Ἐλισάβετ» καὶ 4 γαλλικά. Διήρκεσεν ἀπὸ τῆς 10ω ἕως τῆς 17ω καὶ ἐξ ἀποστάσεως 2.500—10.000 μέτρ. ἀπὸ τῆς Ἕλλης, κατωρθώθη δ' ἡ καταστροφὴ τῶν πυροβόλων τῶν ὀχυρωμάτων Ἕλλης καὶ Ὀρχανιέ. Περὶ τὴν 16ω ἀνταντικὰ ἁλιευτικὰ ἡλίευσαν εἰς τὴν εἴσοδον τῶν Στενῶν, ἀλλά, μὴ εὑρόντα νάρκας, ἐπανέπλευσαν εἰς Τένεδον. Πρὸς πληρεστέραν καταστροφὴν τῶν βλαβέντων τουρκικῶν πυροβόλων ἀπεβιβάσθησαν μικρὰ ἀγήματα ὑπὸ τὴν προστασίαν πεζοναυτῶν καὶ τοῦ πυροβολικοῦ τῶν πλοίων εἰς Ἕλλην καὶ Σεντὴλ-Μπάχρ, τὴν 26 καὶ 27 Φεβρουαρίου καὶ τὴν 1 καὶ 4 Μαρτίου.

Βομβαρδισμὸς τῆς 7 καὶ 8 Μαρτίου 1915. Κατὰ τὰς δύο ταύτας ἡμέρας ἐβομβαρδίσθησαν τὰ φρούρια Τσανάκ, ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ μὲν τῶν Στενῶν ὑπὸ 4 γαλλικῶν καὶ 2 ἀγγλικῶν θωρηκτῶν, ἐξ τῶν ἔξω δὲ ὑπερθεν τῆς χερσονήσου ἔκ τινος θέσεως παρὰ τὸ Καμπὰ-τεπὲ ὑπὸ τῆς «Βασιλίσσης Ἐλισάβετ». Δὲν φαίνεται νὰ ὑπέστησαν ζημίαν τινὰ τὰ φρούρια, τὸ δὲ «Βασίλισσα Ἐλισάβετ» ἠναγκάσθη ν' ἀπομακρυνθῇ, καθ' ὅσον ἐβάλλετο ὑπὸ τουρκικῶν ὀβιδοβόλων καλῶς ἀποκρυπτομένων. Τὰ ναρκαλιευτικὰ προσεπάθησαν τὴν νύκτα ν' ἁλιεύσωσιν ὑπὸ τὸ πυκνὸν πῦρ τῶν Τούρκων καὶ ἐναντίον τοῦ ρεύματος τῶν Στενῶν (ὅπερ εἰς πολλὰς περιστάσεις καὶ μὲ βορείους ἀνέμους φθάνει τὰ 6 μίλλια), ἀλλ' οὐδὲν ἐπέτυχον, ἔκτοτε δ' ἐκρίθη ἐπάναγκες νὰ ἐπανδρωθῶσι δι' ἐθελοντῶν ὑπὸ τὴν κυβέρνησιν μαχίμων ἀξιωματικῶν ἀντὶ τῶν μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐφέδρων.

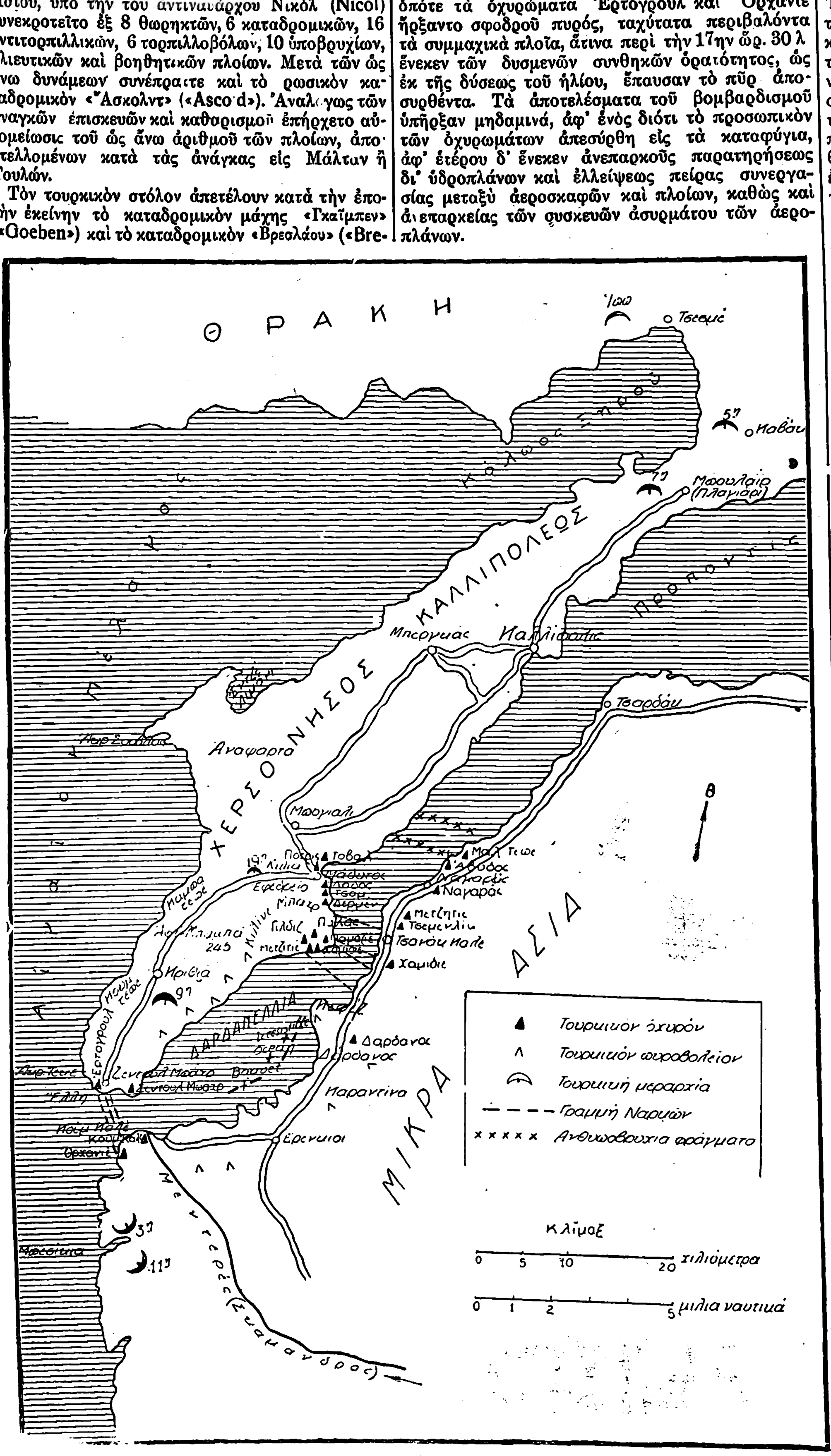

Σχ. 1. *Τὰ Δαρδανέλλια τὰς ἀρχὰς Ἀπριλίου 1915.*

Βομβαρδισμὸς τῆς 18 Μαρτίου 1915. Οὗτος ἐξετελέσθη ὑπὸ 4 γαλλικῶν θωρηκτῶν καὶ 8 ἀγγλικῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸ «Βασίλισσα Ἐλισάβετ», ἐν δὲ τῇ διαταγῇ τῶν ἐπιχειρήσεων, ἐπειδὴ ἡ πρόθεσις τοῦ ναυάρχου ἦτο ἀποφασιστικὴ ἐνέργεια πρὸς καταστροφὴν τῶν ὀχυρωμάτων τοῦ Τσανὰκ καὶ ἄγρευσιν τῶν ναρκῶν, ὡρίζοντο σαφῶς αἱ ὁμάδες τῶν θωρηκτῶν, αἵτινες θὰ διεδέχοντο τὴν πρώτην ταύτην ὁμάδα. Περὶ τὴν 11ην ὥρ. 30 λ ὁ στόλος ἤρξατο σφοδροῦ πυρός, εἰς ὃ ἀπήντησαν τά τε ὀχυρώματα καὶ πεδιναὶ πυρβολαρχίαι καὶ ὅλμοι. Περὶ τὴν 13ην ὥρ. 45λ τὸ τουρκικὸν πῦρ ἐφάνη μετριασθέν, τὰ δ' ἁλιευτικὰ διετάχθησαν νὰ πλησιάσωσιν. Ἀλλὰ καὶ τὰ πλοῖα εἶχον ὑποστῇ ζημίας, πλειότερας δὲ πάντων τὸ ἀγγλικὸν καταδρομικὸν μάχης «Ἰνφλεξίμπλ», ἐφ' οὗ εἶχεν ἐκραγῇ πυρκαϊὰ σοβαρῶν διαστάσεων, καὶ τὰ γαλλικὰ θωρηκτά, δι' ὃ καὶ ὁ ναύαρχος διέταξε τὸ «Inflexible» καὶ τὰ γαλλικὰ νὰ πλεύσωσι πρὸς τὴν ἔξοδον τῶν Στενῶν. Τῇ 13ω 54λ τὸ γαλλικὸν θωρηκτὸν «Μπουβὲ» («Bouvet»), πλέον πρὸς τὴν ἔξοδον, προσέκρουσεν ἐπὶ νάρκης καὶ ἐβυθίσθη εἰς ὀλιγώτερον τοῦ λεπτοῦ διάστημα, μὴ σωθέντων ἐκ τῶν 620 ἀνδρῶν τοῦ πληρώματός του ἢ 66 μόνον. Τὰ λοιπὰ γαλλικὰ καὶ τὰ ἀγγλικὰ ἀντιτορπιλλικὰ ἔσπευσαν πρὸς αὐτό, ἀλλὰ τότε τὸ γαλλικὸν θωρηκτὸν «Γκωλουὰ» (Gaulois), βληθὲν ὑπὸ δύο βαρέων βλημάτων κατὰ τὴν πρῷραν, περιῆλθεν εἰς κρίσιμον θέσιν καὶ ρυμουλκούμενον ἀπεσύρθη. Παρὰ ταῦτα τὸ πῦρ ἐξηκολούθησεν ἀμφοτέρωθεν, ἀλλὰ τὴν 15ω 15λ τὸ ἀγγλικὸν θωρηκτὸν «Ἰρεζιστίμπλ» (Irresistible), προσκροῦσαν ἐπὶ νάρκης ἤρχισε βυθιζόμενον. Περὶ τὴν 16ω 10λ τὸ «Ἰνφλεξίμπλ», σβέσαν τὴν πυρκαϊάν του καὶ ἐπανερχόμενον εἰς τὴν θέσιν του, προσέκρουσεν ἐπὶ νάρκης καὶ ἠναγκάσθη ἐκ νέου ν' ἀποσυρθῇ μὲ σοβαρωτάτας ζημίας. Ὡς ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων τούτων ἀτυχημάτων ὁ ναύαρχος ντὲ Ρόμπεκ, κατιδὼν ὅτι δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ του, περὶ τὴν 17ω διέταξε κατ' ἀρχὰς τὰ ἁλιευτικά, ἀκολούθως δ' ὁλόκληρον τὸν στόλον νὰ πλεύσῃ πρὸς τὴν ἔξοδον, διακόπτων οὕτω τὸν ἀγῶνα. Τὸ ἀγγλικὸν θωρηκτὸν «Ὠσεὰν» (Ocean), πλέον πρὸς τὴν ἔξοδον, περὶ τὴν 18ω καὶ 05λ προσέκρουσεν ἐπὶ νάρκης, οὐ μακρὰν τοῦ μέρους ἔνθα ἐβυθίσθη τὸ «Μπουβέ», καὶ ἤρχισε βυθιζόμενον. Κατὰ τὴν νύκτα ἀγγλικὰ ἀντιτορπιλλικὰ καὶ ἁλιευτικὰ ἀπεστάλησαν ὅπως προσπαθήσωσι νὰ ρυμουλκήσωσι τὰ «Ὠσεὰν» καὶ «Ἰρεζιστίμπλ», ἀλλὰ δὲν ἀνεῦρον ταῦτα τελείως βυθισθέντα. Ἡ περιοχὴ τοῦ Ἀρένκιοϊ, ὅπου προσέκρουσαν ἐπὶ ναρκῶν τὰ ὡς ἄνω πλοῖα, εἶχε μὲν ἁλιευθῆ, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν κατὰ τὴν προλαβοῦσαν νύκτα τῶν ἀντιτορπιλλικῶν τὸ μικρὸν τουρκικὸν ἀτμόπλοιον «Νουσρέτ» ἐπόντισεν 20 νάρκας παραλλήλως τῇ ἀκτῇ εἰς Ἀρένκιοϊ.

Ἡ ἀποτυχία τῶν ναυτικῶν ἐπιθέσεων ἀπεδόθη κυρίως α') εἰς ἔλλειψιν καταλλήλου ὑλικοῦ καὶ προσωπικοῦ ἁλιείας ναρκῶν, β') εἰς ἀνεπάρκειαν τῆς δι' ἀεροπλάνων παρατηρήσεως καὶ γ') εἰς ἀνεπάρκειαν εἰς ποσότητα καὶ ποιότητα πυρομαχικῶν.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις προσεπάθει νὰ ἐπιτύχῃ ἐνεργοτέραν συμμετοχὴν τῆς Ρωσίας εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν Δαρδανελλίων. Ὁ Ρῶσος ἀρχιστράτηγος ὑπεσχέθη τὸν καταρτισμὸν σώματος πρὸς ἀπόβασιν, ὅπου ὁ ναύαρχος Ρόμπεκ θὰ ἐζήτει. Ὁ ρωσικὸς στόλος τῆς Μαύρης θαλάσσης ἐβομβάρδισε λιμένας τινὰς τουρκικούς, μεταγωγικὰ δὲ ἤρχισαν συγκεντρούμενα εἰς Ὀδησσόν. Ἐναντίον τῆς Ὀδησσοῦ ἔπλευσαν τότε πρὸς ἐπίδειξιν (3 Ἀπριλίου) τὰ «Γκαῖμπεν», «Βρεσλάου», «Χαμηδιὲ» καὶ «Μετζητιέ». Τὸ «Μετζητιέ», προσκροῦσαν ἐπὶ νάρκης, ἐβυθίσθη εἰς ἀβαθῆ ὕδατα, καὶ ἀνελκυσθὲν κατόπιν ὑπὸ τῶν Ρώσων ἐπεσκευάσθη καὶ ἐχρησιμοποιήθη μετονομασθὲν εἰς «Προὺτ» (Prut). Τὴν 12ην, 19ην καὶ 20ὴν Ἀπριλίου ἐβομβαρδίσθησαν ὑπὸ τῶν Ρώσων αἱ πρὸς τὸν Εὔξεινον ὀχυρώσεις τοῦ Βοσπόρου, καὶ ἐρρίφθησαν βόμβαι τινὲς ἐπὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ ἀεροπλάνων. Ἡ ἀπόβασις ρωσικοῦ στρατοῦ δὲν κατωρθώθη, διότι ὁ Ρῶσος ἀρχηγὸς τοῦ στόλου τοῦ Εὐξείνου ἐδίσταζε νὰ συνοδεύσῃ μεταγωγικὰ στρατοῦ ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν τοῦ «Γκαῖμπεν», ἴσως δὲ καὶ διότι ἡ Ρωσία δὲν ἐπεθύμει νὰ προσ-

Digitized by Google

βάλη τὴν Κωνσταντινούλιν ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν Ἄγγλων.

Ἐπιχειρήσεις τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ ἀνταντικῶν ἀποβατικῶν στρατευμάτων. Ἅμα ὡς, περὶ τὰς ἀρχὰς Μαρτίου 1915, ἀπεφάσισεν ἡ Ἀντὰντ τὴν δι᾿ ἀποβατικῶν στρατευμάτων ὑποβοήθησιν τῶν ναυτικῶν ἐνεργειῶν πρὸς ἐκβίασιν τῶν Στενῶν, συνεκρότησαν ἡ μὲν Γαλλία μονάδα ἀποκληθεῖσαν «Ἐκστρατευτικὸν σῶμα τῆς Ἀνατολῆς» (Corps expédionnaire d' Orient) ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ Ἀμὰντ (Amade), φερομένην συντετμημένως ὑπὸ τὰ ἀρχικὰ CEO, ἀποτελουμένην δὲ ἐκ μιᾶς μεραρχίας Ἀφρικανῶν, εὑρισκομένης κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς Μπιζέρταν, ἐκ μοίρας βαρέος πυροβολικοῦ, στολίσκου ἀεροπλάνων, καὶ τῶν σχετικῶν ὑπηρεσιῶν ἀποσταλεισῶν ἐκ Γαλλίας, ἤτοι ἐκ 17,000 ἀνδρῶν, ἡ δ' Ἀγγλία μονάδα ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ Ἅμιλτον (Hamilton), ἐκ τοῦ ἐξ Αὐστραλῶν καὶ Νεοζηλανδῶν ἀποικιακοῦ σώματος στρατοῦ ἐκ δύο μεραρχιῶν, τοῦ φερομένου συντετμημένως ὑπὸ τὰ ἀρχικὰ ANZAC (Australia-New Zeland-Army-Corps), τοῦ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν εὑρισκομένου εἰς Αἴγυπτον, τῆς 29ης μεραρχίας ἀποσταλείσης ἐξ Ἀγγλίας, καὶ μιᾶς ναυτικῆς μεραρχίας. Τὸ ἀποβατικὸν τοῦτο σῶμα ἐξ 80,000 ἀνδρῶν εὑρέθη συγκεντρωμένον ἐξ ὁλοκλήρου εἰς Λῆμνον τὴν 21ην Ἀπριλίου, τὴν δ' ἀνωτάτην αὐτοῦ διοίκησιν ἀνέλαβεν ὁ Ἅμιλτον. Ἐκ παραλλήλου αἱ ναυτικαὶ ἀρχαὶ συνεκέντρουν εἰς Μάλταν, Ἀλεξάνδρειαν καὶ Μοῦδρον πληθὺν φορτηγίδων, ξυλίνων καὶ σιδηρῶν, ῥυμουλκῶν, ἀτμακάτων καὶ παντὸς εἴδους ὑλικὸν χρήσιμον διὰ τὴν ἀποβίβασιν.

Μέχρι τῶν ἀρχῶν Μαρτίου δύο μόνον τουρκικαὶ μεραρχίαι ἦσαν διατεθειμέναι διὰ τὴν ἄμυναν τῶν Δαρδανελλίων: μία ἐπὶ τῆς χερσονήσου τῆς Καλλιπόλεως, ἑτέρα δ' ἐπὶ τῆς ἀσιατικῆς περιοχῆς. Ἀλλά, μετὰ τὴν ναυτικὴν ἐπιχείρησιν τῆς 18ης Μαρτίου, οἱ Τοῦρκοι ἀπεφάσισαν τὴν ἐσπευσμένην συγκρότησιν τῆς 5ης στρατιᾶς ὑπὸ τὸν Γερμανὸν στρατηγὸν Λίμαν φὸν Σάνδερς (Liman von Sanders) (παραμένοντα τότε ἐν Τουρκίᾳ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐκπαιδευτικῆς στρατιωτικῆς ἀποστολῆς), ἐξ 6 μεραρχιῶν καὶ μιᾶς ταξιαρχίας ἱππικοῦ, ἤτοι 85,000 ἀνδρῶν. Ἡ στρατιὰ αὕτη διέθεσεν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν Ἀπριλίου τὰς μεραρχίας της ὡς ἐν τῷ σχήματι 1 ἐμφαίνεται.

Ἀποβάσεις 25 Ἀπριλίου. Τὴν βάσιν καὶ τὸ ὁρμητήριον τοῦ Μούδρου διωργάνωσαν μετὰ δραστηριότητος ὁ Ἄγγλος ὑποναύαρχος Γουΐμις (Wemyss) καὶ ὁ Γάλλος πλοίαρχος Ρομπὲζ Παζιγιὸν (Robez Pagillon). Αἱ διὰ τὴν ὑποστήριξιν τῶν ἀποβάσεων ναυτικαὶ δυνάμεις διῃρέθησαν ὑπὸ τοῦ ναυάρχου Ρόμπεκ εἰς 7 μοίρας, ἐξ ὧν ἡ 5η ἦτο ὑπεύθυνος διὰ τὴν γρίπισιν τῶν ναρκῶν, ἡ δὲ 7η θ' ἀπέκλειε τὴν Σμύρνην. Πάσας τὰς ἀποβάσεις, γενομένας διὰ πλήθους λέμβων, φορτηγίδων αὐτοκινήτων καὶ μή, ἁλιευτικῶν, ἔτι δὲ καὶ ἀντιτορπιλλικῶν καὶ μικρῶν ἐλαφρῶν καταδρομικῶν, ὑπεστήριζε δι' ἐντατικοῦ πυρὸς ὁ στόλος.

Ἡ κυρία ἀπόβασις ἐξετελέσθη ἑκατέρωθεν τοῦ ἀκρωτηρίου Ἕλλη, δευτερεύουσά τις εἰς Καμπᾶ-τεπέ, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ παρεμποδίσῃ τυχὸν ἐνίσχυσιν ἐκ τοῦ βορείου μέρους τῆς χερσονήσου, καὶ πρὸς ἀποκοπὴν τῆς ὑποχωρήσεως τῶν πρὸς τὸ νότιον μέρος ἀμυνομένων Τούρκων, προσωρινή τις δὲ εἰς Κοὺμ Καλὲ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἐπί τινα χρόνον καθηλώσεως τῶν εἰς τὴν ἀσιατικὴν περιοχὴν Τούρκων. Συγχρόνως ἐξετελέσθησαν δύο ἐπιδείξεις ἀποβάσεως πρὸς ἀντιπερισπασμόν, ἡ μὲν εἰς τὰ Μπεσίκια, ἡ δὲ εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ξηροῦ (Σάρος) παρὰ τὸν ἰσθμὸν τοῦ Μπουλαΐρ.

Ἡμέρα ἐνάρξεως τῶν ἀποβάσεων ἀρχικῶς ὡρίσθη

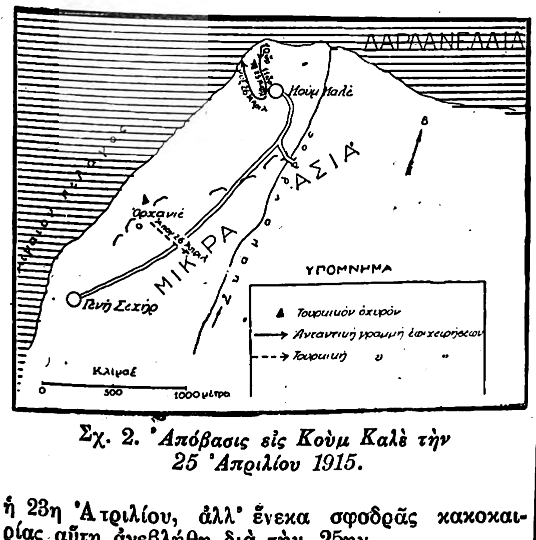

Σχ. 2. *Ἀπόβασις εἰς Κοὺμ Καλὲ τὴν 25 Ἀπριλίου 1915.*

ἡ 23η Ἀπριλίου, ἀλλ' ἕνεκα σφοδρᾶς κακοκαιρίας αὕτη ἀνεβλήθη διὰ τὴν 25ην.

Μπουλαΐρ-Μπεσίκια. Αἱ ἐπιδείξεις αὗται οὐδένα ἀντιπερισπασμὸν ἐπέφερον εἰς τοὺς Τούρκους.

Κοὺμ Καλέ. Τὴν ἀπόβασιν ταύτην ἐξετέλεσε γαλλικὸν ἀπόσπασμα ἐξ ἑνὸς συντάγματος πεζικοῦ καὶ μιᾶς πυροβολαρχίας, ὑπεστήριξε δ' ἡ ὑπὸ τὸν ὑποναύαρχον Γκεπρὰτ γαλλικὴ μοῖρα καὶ τὸ καταδρομικὸν «Ἄσκολντ».

Τὰ πρῶτα ἀποβιβασθέντα τμήματα κατέλαβον περὶ τὴν 10ην ὥραν τῆς 25 Ἀπριλίου τὸ ὀχυρὸν Κοὺμ Καλέ, περὶ δὲ τὴν 11ην τὸ παρ' αὐτὸ χωρίον, ἀλλ' ἡ περαιτέρω προχώρησίς των κατέστη ἀδύνατος μέχρι τοῦ λυκόφωτος. Κατὰ τὴν νύκτα τῆς 25—26 ἐξετέλεσαν οἱ Τοῦρκοι πλείστας ἀντεπιθέσεις πρὸς ἐκδίωξιν τῶν Γάλλων ἐκ τοῦ χωρίου, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσαν. Ἀλλὰ καὶ οἱ Γάλλοι δὲν ἠδυνήθησαν τὴν πρωΐαν τῆς 26ης νὰ ἐξορμήσωσιν ἐκ τοῦ χωρίου. Τὸ ἀπόγευμα ὅμως τῆς ἡμέρας ταύτης, ἅμα ὡς ἐβλήθησαν ἰσχυρῶς διὰ βολῆς πυροβολικοῦ οἱ περὶ τὸ Ὀρχανιὲ Τοῦρκοι, κατελήφθησαν ὑπὸ πανικοῦ καὶ ἔφυγον προτροπάδην, ὀλίγιστοι δὲ παρεδόθησαν. Ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμὴν ἐπρόκειτο οἱ Γάλλοι νὰ καταλάβωσι τὰς τουρκικὰς θέσεις, διετάχθησαν νὰ διακόψωσι

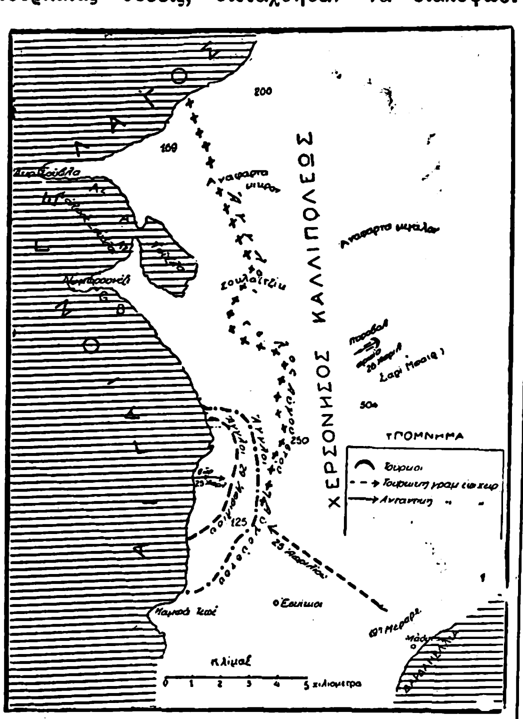

Σχ. 3. *Ἀποβάσεις καὶ ἐπιχειρήσεις εἰς Καμπᾶ-τεπὲ καὶ Σούβλαν.*
[Ἀπρίλιος-Αὔγουστος 1915.]

τὸν ἀγῶνα καὶ ν' ἀποχωρήσωσιν ἵνα ἐπιβιβασθῶσι, διότι, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Ἅμιλτον, ἡ ἀποστολὴ τῆς ἀποβάσεως εἶχεν ἐπιτευχθῆ. Ἡ ἐπιβίβασις ἐξετελέσθη τὴν νύκτα τῆς 26—27 Ἀπριλίου ἄνευ οὐδεμιᾶς δυσκολίας.

Καμπᾶ-τεπέ. Τὴν ἀπόβασιν ταύτην ἐξετέλεσε τὸ ἀγγλικὸν σῶμα στρατοῦ ANZAC, ὑπεστήριξε δ' ἡ 2α μοῖρα ὑπὸ τὸν ὑποναύαρχον Thursby. Ἡ ἀπόβασις ἤρχισε τὸ λυκαυγὲς τῆς 25ης Ἀπριλίου, ἀλλὰ μὲ πολλὰς δυσκολίας, διότι πλῆθος σιδηρῶν συρμάτων, διατεθειμένων ὑπὸ τὸ ὕδωρ, σοβαρῶς ἠμπόδιζε τὴν προσγείωσιν, πλείστων λέμβων ἀνατραπεισῶν.

Περὶ τὴν 8ην ὥραν τὰ πρῶτα ἀγγλικὰ τμήματα προσέκρουσαν ἐπὶ τῶν τουρκικῶν προφυλακῶν, ἃς ἀπώθησαν ἐλαφρῶς, χωρὶς ὅμως νὰ δυνηθῶσι κατόπιν νὰ προχωρήσωσιν ἐπαρκῶς, καθ' ὅσον κατὰ τὴν πρωΐαν τῆς ἡμέρας ταύτης κατέφθασεν εἰς τὸν χῶρον τοῦτον ἡ μέχρις ὥρας παραμένουσα ἐν ἐφεδρείᾳ εἰς Μάδυτον 19η τουρκικὴ μεραρχία τοῦ ἀντισυνταγματάρχου Μουσταφᾶ Κεμάλ, ἥτις συνεκράτησε τοὺς ἀποβιβασθέντας διὰ συνεχῶν ζωηρῶν ἀντεπιθέσεων, καὶ περιήγαγε τούτους εἰς δύσκολον θέσιν. Κατὰ τὴν πρωΐαν τῆς 26ης ἔταξαν οἱ Τοῦρκοι πυροβολικὸν ἐπὶ τοῦ Σαρὶ Μπαΐρ, δι' οὗ ἤρχισαν βάλλοντες κατὰ τοῦ ἀριστεροῦ ἀγγλικοῦ πλευροῦ, τὸ ὁποῖον ἐσκόπουν νὰ ὑπερκεράσωσι, πρὸς δὲ διὰ τῶν πυρῶν τοῦ «Τουργκοὺτ Ρέϊς», ἠγκυροβολημένου εἰς Τσανάκ, ἔβαλλον κατὰ τῶν ἀποβιβασθέντων Ἄγγλων, ἀλλ' ἀνεκόπησαν εἰς τὴν ἐνέργειάν των ταύτην ὑπὸ τῶν πυρῶν τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου, διότι τὸ ἀγγλικὸν καταδρομικὸν «Μπαξὰντ» («Bacchante»), προ-

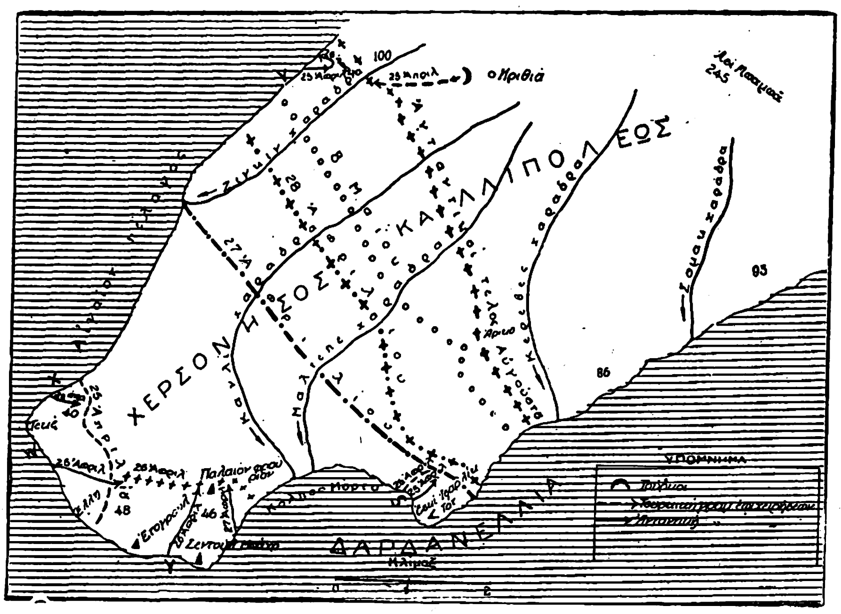

Σχ. 4. *Ἀποβάσεις καὶ ἐπιχειρήσεις εἰς ἄκραν χερσονήσου Καλλιπόλεως.*
[Ἀπρίλιος-Αὔγουστος 1915.]

σεγγίσαν ἐγγύτατα τῆς ἀκτῆς, κατεσίγασε τὰς πυροβολαρχίας τοῦ Καμπᾶ-Τεπέ, τὸ δὲ ἀγγλικὸν θωρηκτὸν «Τριοὺμφ» («Triumph») ἠνάγκασε διὰ πυκνοῦ πυρὸς τὸ «Τουργκοὺτ» ν' ἀπομακρυνθῇ.

Ὁ ἀγὼν ἤρχισε κατόπιν ἐκφυλιζόμενος, εἰς τρόπον ὥστε τὴν 29ην Ἀπριλίου οἱ Ἄγγλοι κατεῖχον τὴν ἐν τῷ σχήματι 3 ἐνδεικνυομένην γραμμήν.

Ἕλλη. Ἡ ἀπόβασις αὕτη ἐξετελέσθη ὑπὸ τῆς ἀγγλικῆς 29ης μεραρχίας, ὑπεστηρίχθη δ' ὑπὸ τῆς 1ης καὶ 4ης μοίρας ὑπὸ τοὺς Ἄγγλους ὑποναυάρχους Wemyss καὶ Νίκολσον (Nicholson). Ἡ κυρία ἀπόβασις ἐξετελέσθη συγχρόνως εἰς τρεῖς αἰγιαλούς, τοὺς ἐν τῷ σχήματι 4 σημειουμένους διὰ τῶν στοιχείων X, W, V, δευτερεύουσαι δ' ἀποβάσεις εἰς τοὺς αἰγιαλοὺς Y καὶ S.

Y. Ἐπειδὴ τὸ παρὰ τὸν αἰγιαλὸν τοῦτον ἔδαφος ἦτο πολὺ δύσκολον, δὲν ἐπετηρεῖτο διόλου ὑπὸ τῶν Τούρκων, δι' ὃ καὶ ἠδυνήθησαν δύο ἀγγλικὰ τάγματα νὰ ἀποβιβασθῶσι καὶ νὰ ἐγκατασταθῶσιν ἀμέσως ἐπὶ τοῦ παρὰ τὴν παραλίαν ἀποτόμου βράχου. Ἅμα ὡς ἀντελήφθησαν τοῦτο οἱ Τοῦρκοι, ἐπῆλθον τάχιστα, καί, ναὶ μὲν δὲν κατώρθωσαν νὰ τὰ ἐκδιώξωσιν, ἀλλὰ πάντως τοῖς ἐπέφερον τὴν 26ην Ἀπριλίου τοιαύτας ἀπωλείας, ὥστε τὰ ἐξηνάγκασαν ἐντὸς τῆς πρωΐας τῆς ἡμέρας ν' ἀποχωρήσωσι καὶ νὰ ἐπιβιβασθῶσιν ἐπὶ τῶν πλοίων.

S. Ἡ ἀπόβασις αὕτη δὲν ἀπέβλεπεν εἰμὴ μόνον εἰς αἰφνιδιαστικὴν ἐπιδρομὴν (coup de main). Περὶ τὴν 9ην ὥραν τὸ ἀποβιβασθὲν ἀγγλικὸν τάγμα κατέλαβε τὸ πυροβολεῖον Τὸτ καὶ τὴν ἐπιστέφουσαν αὐτὸ κορυφογραμμήν, ἀντέστη δ' ἐπὶ διήμερον κατὰ σφοδρῶν τουρκικῶν ἀντεπιθέσεων.

X. Περὶ τὴν 9ην ὥραν τῆς 25ης Ἀπριλίου ἀγγλικὸν σύνταγμα κατέλαβεν ἁπάσας τὰς προκαλυπτικὰς θέσεις τῶν Τούρκων καὶ τὸ ὑψόμετρον 40.

W. Ἡ προχώρησις τῶν ἀγγλικῶν στρατευμάτων ἐγένετο πολὺ δυσκόλως, καθ' ὅσον μία μόνη ὄδευσις, ἐν εἴδει στενωποῦ, παρουσιάζετο, καὶ αὕτη ἀμυνομένη διὰ συνεχῶν γραμμῶν χαρακωμάτων καὶ συρματοπλεγμάτων ἐξικνουμένων μέχρι τοῦ αἰγιαλοῦ. Οὐχ ἧττον ἐπετεύχθη ἐντὸς τῆς 25ης ἡ κατάληψις τοῦ ὑψομέτρου 48. Ἡ περαιτέρω ὅμως πρὸς ἀνατολὰς προχώρησις κατέστη ἀδύνατος, καθ' ὅσον παρεκωλύετο ὑπὸ πλευρικῶν πυρῶν ἐκ τοῦ ὀχυροῦ Ἐρτογρούλ.

V. Ἡ προχώρησις μιᾶς ἀγγλικῆς ταξιαρχίας ἤρχισε τὴν πρωΐαν τῆς 26ης, περὶ δὲ τὸ ἀπόγευμα ἐπετεύχθη ἡ κατάληψις τοῦ ὑψομέτρου 46 καὶ τοῦ «παλαιοῦ φρουρίου» (Old Castle), ἀφοῦ ὅμως ὑπέστησαν τὰ στρατεύματα ταῦτα κολοσσιαίας ἀπωλείας.

Ἐπιχειρήσεις 26ης Ἀπριλίου-τέλος Ἰουλίου. Ἀπὸ τοῦ ἀπογεύματος τῆς 26ης ἡ 29η ἀγγλικὴ μεραρχία ἦτο κυρία ἁπάσης τῆς νοτιοδυτικῆς ἄκρας τῆς χερσονήσου· ἐπειδὴ ὅμως ἡ περαιτέρω προχώρησίς της πρὸς τὸν ὁρισθέντα αὐτῇ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν Ἀσῆ Μπαμπᾶ—Κριθιὰ καθίστατο ἀδύνατος, δι' αὐτὸ ἀπὸ τῆς 27ης ἐνισχύθη ὑφ' ἑνὸς γαλλικοῦ συντάγματος (τοῦ τῆς περαιωθείσης ἐπιχειρήσεως τοῦ Κοὺμ-Καλέ), ἀποβιβασθέντος παρὰ τὸ Σεντὴλ-Μπάχρ. Τὸ ἀνταντικὸν τότε στράτευμα προὐχώρησε, παρ' ὅλας τὰς τουρκικὰς ἀντε-

Digitized by Google

πιθέσεις τὰς ἐκτελεσθείσας ὑπὸ τῆς ἀφιχθείσης 7ης μεραρχίας καὶ μέρους τῆς 5ης. Τὴν πρωΐαν τῆς 28ης ἐπεζήτησαν οἱ ἀνταντικοὶ νὰ προελάσωσιν ὑποστηριζόμενοι ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ τῶν στόλων. Οἱ Τοῦρκοι ἀντεπετέθησαν, ἀπεκρούσθησαν ὅμως ἀμέσως ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ τῆς «Βασιλίσσης Ἐλισάβετ». Μεθ' ὅλον τὸν αἱματηρὸν ἀγῶνα τῆς 28ης, τὸν φερόμενον ὑπὸ τὸ ὄνομα «πρώτη μάχη τῆς Κριθιᾶς», δὲν κατώρθωσαν οἱ ἀνταντικοὶ νὰ προχωρήσωσι πέραν τῆς ἐν τῷ σχήματι 4 ἐνδεικνυομένης γραμμῆς. Ἀπὸ τῆς 29ης ἤρχισε διεξαγομένη ἑκατέρωθεν ἀμυντικὴ ὀργάνωσις τῶν κατεχομένων θέσεων καὶ ἀγὼν στασιμότητος, συγχρόνως δ' ἐνίσχυσις διὰ τῆς ἐσπευσμένης ἀποστολῆς ὑπὸ μὲν τῆς Ἀντάντ τῆς 42ας ἀγγλικῆς μεραρχίας, προερχομένης ἐξ Αἰγύπτου τῆς ἰνδικῆς ταξιαρχίας (COX) καὶ τῆς 156ης γαλλικῆς μεραρχίας τοῦ στρατηγοῦ Bailloud, ὑπὸ δὲ τῆς Τουρκίας τῆς 11ης μεραρχίας καὶ μέρους τῆς 3ης, μεταφερθεισῶν ἐκ τῆς ἀσιατικῆς περιοχῆς, καὶ τῆς 15ης μεταφερθείσης ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Ἐνῷ ὅμως οἱ ἀνταντικοὶ προυτίθεντο νὰ ἐπιτεθῶσιν, οἱ Τοῦρκοι τοὺς προέλαβον ἐπιτεθέντες τὴν νύκτα τῆς 1ης πρὸς τὴν 2αν Μαΐου. Κατὰ τὴν ἐπίθεσιν ταύτην οἱ Ἄγγλοι ἐτήρησαν τὰς θέσεις των, οἱ Γάλλοι ὄχι. Οἱ Τοῦρκοι ἐπανέλαβον τὴν νύκτα τῆς 3ης πρὸς τὴν 4ην Μαΐου τὰς ἐπιθέσεις των κατὰ τοῦ γαλλικοῦ ἰδίᾳ μετώπου, προστατευόμενοι ὑπὸ τῶν πυροβολείων τῆς μικρασιατικῆς ἀκτῆς. Κατὰ τὰς ἐπιθέσεις ταύτας οἱ Τοῦρκοι ἀπώθησαν καὶ πάλιν τοὺς Γάλλους, οἱ ὁποῖοι ὅμως ἀνέκτησαν τὰς θέσεις των τὴν 5ην Μαΐου.

Ὁ Ἄμιλτον, βλέπων τότε τὸ ἀδύνατον τῆς κατὰ μέτωπον ἐκβιάσεως, κατέστρωσε σχέδιον καταλήψεως τῆς τοποθεσίας Ἀσὶ Μπαμπᾶ — Κριθιᾶ δι' ὑπερκεράσεως τοῦ δεξιοῦ της πλευροῦ. Πρὸς τοῦτο τὴν 6ην Μαΐου ἀνέλαβε τὴν ἐπίθεσιν τὴν παραταθεῖσαν μέχρι τῆς 8ης καὶ ἀποτελέσασαν τὴν «δευτέραν μάχην τῆς Κριθιᾶς». Ἀλλ' οὔτε αὐτὴ ἀπέληξεν εὐνοϊκῶς, καθ' ὅσον, παρ' ὅλας τὰς φοβερὰς ἀπωλείας των, οἱ ἀνταντικοὶ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ προαγάγωσι τὴν γραμμήν των πέραν τῶν 500—700 μέτρων (βλ. σχῆμα 4).

Οἱ Τοῦρκοι ἀφοῦ ἐνισχύθησαν διὰ μιᾶς ἔτι μεραρχίας (τῆς 2ας, μεταφερθείσης ἐκ Κωνσταντινουπόλεως), ἀνέλαβον τὴν 19ην Μαΐου διὰ τεσσάρων μεραρχιῶν (19ης, 2ας, 5ης, 16ης) ἐπίθεσιν ἐναντίον τοῦ ἀριστεροῦ τῶν ἀνταντικῶν, τοῦ κατεχομένου ὑπὸ τοῦ ANZAC. Δὲν κατώρθωσαν ὅμως νὰ ἐκτοπίσουν τοὺς Ἄγγλους. Ἐν τῷ μεταξὺ ἀντικατεστάθη ὁ στρατηγὸς Ἀμάντ διὰ τοῦ Γκουρώ, ἀναλαβόντος τὴν διοίκησιν ἀπὸ τῆς 14ης Μαΐου. Οὗτος, ἀφοῦ ἀναδιωργάνωσε τὰς βάσεις ἀνεφοδιασμοῦ εἰς Μοῦδρον καὶ ἐπέτυχε τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ διὰ βαρέων πυροβόλων, πυροβόλων χαρακωμάτων καὶ στολίσκου ἀεροπλοίας, προέτεινεν εἰς τὸν Ἄμιλτον τὴν ἐκ τοῦ αἰγιαλοῦ Καμπὰ-τεπὲ ἐπίθεσιν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς Μαδύτου, ἵνα τοιουτοτρόπως ἀπειληθῶσι τὰ νῶτα τῶν Τούρκων καί, ἐν περιπτώσει ἐπιτυχίας, ἀπομονωθῶσι τὰ φρούρια τῆς νοτίας περιοχῆς. Λόγῳ ὅμως ἐλλείψεως ἐπαρκῶν ἐφεδρειῶν (ἡ ζητηθεῖσα παρὰ τοῦ Ἄμιλτον ἐνίσχυσις ὑφ' ἑνὸς ἀγγλικοῦ σώματος στρατοῦ δὲν εἶχεν ἐπιτευχθῆ), ἡ πρότασις τοῦ Γκουρὼ δὲν ἐγένετο ἀποδεκτὴ, καὶ τὴν 4ην Ἰουνίου ἀνελήφθη μετωπικὴ ἐπίθεσις, ἀφ' ἧς ἡ τρίτη μάχη τῆς Κριθιᾶς. Ἀλλ' οὔτε καὶ κατ' αὐτήν, μετὰ τριήμερον αἱματηρὸν ἀγῶνα, δὲν κατωρθώθη ἡ ἀπώθησις τῶν Τούρκων. Ἐπεκράτησε τότε ἡ γνώμη νὰ μὴ ἀναληφθῇ νέα σοβαρὰ ἐπίθεσις πρὶν ἢ ἀφιχθῶσι σοβαραὶ ἐνισχύσεις. Δι' ὃ καὶ ἐπηκολούθησαν ἐπιθέσεις (21ης καὶ 28—30 Ἰουνίου) τοπικῆς σημασίας. Ἡ τουρκικὴ ἐπίθεσις τῆς 4ης καὶ 5ης Ἰουλίου, ἡ φερομένη ὑπὸ τὸ ὄνομα μάχη τοῦ Ζεγκὶν ντερέ, καθὼς καὶ ἡ ἀνταντικὴ τῆς 12ης καὶ 13ης ἰδίου μηνός, ἡ φερομένη ὑπὸ τὸ ὄνομα μάχη τοῦ Κερεβὲς ντερέ, οὐδόλως μετέβαλον τὴν κατάστασιν.

Τὴν 30ὴν Ἰουνίου ἐπληγώθη ὁ Γκουρώ, καὶ τότε τὴν διοίκησιν τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων ἀνέλαβεν ὁ στρατηγὸς Μπαγιοὺ (Bailloud).

Κατὰ τὸ ἀπὸ Ἀπριλίου μέχρι Ἰουλίου χρονικὸν διάστημα ναυτικῶς ἐγένοντο τὰ ἑξῆς:

Τὸ ἐξ Ἔμντεν ἀποπλεῦσαν γερμανικὸν ὑποβρύχιον U 21 (ἐκτοπισμ. 600 τόνων, ναυπηγηθὲν τῷ 1912), ἀφοῦ περιέπλευσε τὴν Ἀγγλίαν, διέπλευσε τὸ Γιβραλτὰρ καὶ τὴν 10ην Μαΐου ἐφάνη ἔξωθι Μπιζέρτας, τὴν 13ην δὲ κατέπλευσεν εἰς Κάτταρον, ὅπου, ἀνεφοδιασθέν, ἀπέπλευσε καὶ τὴν 22αν ἀνεφάνη πρὸ τῶν Δαρδανελλίων ἔξωθι τοῦ Καμπᾶ-τεπέ, ἐνσπεῖραν τὸν πανικὸν εἰς τὰ πρὸ τῆς ἄκρας Ἕλλης πολυπληθῆ μεταγωγικὰ καὶ λοιπὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα ἐν τάχει κατέπλευσαν εἰς Μοῦδρον. Τὰ ἐλαφρὰ ἀνταντικὰ πλοῖα τὸ κατεδίωξαν, ἀλλὰ τοῦτο, διαφεῦγον, ἐτορπίλλισε τὴν 25ην Μαΐου τὸ ἀγγλικὸν θωρηκτὸν «Τριούμφ», βυθισθὲν ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν. Τὴν 27ην, περὶ τὴν 6ην πρωϊνήν, ἐτορπίλλισε τὸ ἀγγλικὸν θωρηκτὸν «Μαζέστικ» (Majestic) ἐφ' οὗ ἐπέβαινε καὶ ὁ ὑποναύαρχος Νίκολσον. Αἱ τορπιλλίσεις αὗται σπουδαίως ἀνησύχησαν τὸν ναύαρχον Ρόμπεκ, ὅστις ἐκράτει τὰ πλοῖά του ἐν Μούδρῳ προασπιζόμενα διὰ συρματοπλεγμάτων, μὴ δυνάμενος οὕτω νὰ παράσχῃ σοβαρὰν ἀπὸ θαλάσσης βοήθειαν εἰς τὰ ἐπὶ τῆς χερσονήσου στρατεύματα. Αὐτὸς οὗτος ἐπεβιβάσθη τοῦ θαλαμηγοῦ «Τραϊάντ» (Triad), ἵνα μὴ διακινδυνεύῃ μέγα σκάφος κατὰ τὰς συχνὰς μετακινήσεις του. Τὸ U 21 παρέμεινεν ἔξω τῶν Δαρδανελλίων μέχρι τῆς 5ης Ἰουνίου, ὁπότε εἰσέπλευσεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἡ ἐμφάνισις ὅμως αὐτοῦ ἠνάγκασε τὸν Ρόμπεκ νὰ ἐπιφέρῃ σπουδαίας μεταβολὰς εἰς τὸν τρόπον τῆς ἐν γένει χρησιμοποιήσεως τῶν ναυτικῶν δυνάμεων, καθὼς καὶ εἰς τὴν ἀνθυποβρυχιακὴν ὀργάνωσιν καὶ ἀσφάλειαν τῶν βάσεων Μούδρου, Σεντὴλ-Μπὰχρ καὶ Κεφάλου (Ἴμβρου), ἔνθα εἶχε μεταφέρει τὸ στρατηγεῖόν του ὁ Ἄμιλτον. Πυκνότεραι περιπολίαι ἐλαφρῶν σκαφῶν ὠργανώθησαν, ἡ δὲ μεταφορὰ τροφίμων καὶ ὑλικοῦ πολέμου ἐγίνετο ἀπὸ τῶν βάσεων εἰς τὴν χερσόνησον διὰ μικρῶν ἀτμοπλοίων καὶ ρυμουλκῶν ρυμουλκούντων μικρὰ ἱστιοφόρα καὶ φορτηγίδας. Χάρις δὲ εἰς τὴν δραστηριότητα τοῦ ἀναλαβόντος τὴν διοίκησιν ἐν τῇ ἀκτῇ τοῦ Σεντὴλ-Μπὰχρ Γάλλου ἀντιπλοιάρχου Μποναζανζὲ (de Boisanger) ἐσχηματίσθη ἀσφαλέστατος τεχνητὸς ὁρμίσκος διὰ τῆς ἀγκυροβολίας καὶ προσαράξεως τοῦ γαλλικοῦ θωρηκτοῦ «Μασένα» (Massena), τοῦ ἀτμοπλοίου «Σαγκαλιὲν» («Saghalien») καὶ ἄλλων σκαφῶν, ἐξασφαλισθείσης τελείως τῆς ἀνέτου ἀποβάσεως ὑλικοῦ καὶ ἀνδρῶν.

Ἐπιχειρήσεις Αὐγούστου. Ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην κατεφάνη τὸ δύσκολον τῆς ἐκστρατείας τῶν Δαρδανελλίων, δι' αὐτό, εὐθὺς ὡς ἀφίχθησαν αἱ ἀγγλικαὶ ἐνισχύσεις (13η, 11η, 10η μεραρχίαι, ἄνιππος μεραρχία ἱππικοῦ), ἀπεφάσισεν ὁ Ἄμιλτον νὰ δώσῃ ἀποφασιστικὴν μάχην πρὸς ὁριστικὴν ἐκκαθάρισιν τῆς καταστάσεως, συμφώνως πρὸς τὸ ἑξῆς σχέδιον: Καθ' ὃν χρόνον θὰ ἐξετελεῖτο ἐπιδεικτικὴ ἐπίθεσις κατὰ μέτωπον, ἐπὶ τῷ σκοπῷ καθηλώσεως τῶν εἰς τὸ νότιον μέρος τῆς χερσονήσου Τούρκων, ἀντιπερισπασμοὶ δ' ἐξ ἄλλου δι' ἐπιδεικτικῆς ἀποβάσεως εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ξηροῦ καὶ δι' ἐπιδεικτικῆς συγκεντρώσεως μεταγωγικῶν πλοίων εἰς Μυτιλήνην (δῆθεν ἀπόβασις εἰς Σμύρνην), θὰ ἐπραγματοποιεῖτο ἡ κυρία ἐπίθεσις ὑπὸ τοῦ ANZAC, ἐνισχυομένου διὰ τῆς ἰνδικῆς ταξιαρχίας, τῆς 13 μεραρχίας, καὶ τῆς ἀνίππου μεραρχίας, πρὸς δὲ καὶ ὑπὸ σώματος στρατοῦ (ἐκ τῶν 10 καὶ 11 ἀγγλικῶν μεραρχιῶν), ἀποβιβαζομένου αἰφνιδιαστικῶς κατ' ἀσέληνον νύκτα περὶ τὴν Σοῦβλαν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐπιτευχθῇ προέλασις πρὸς τὴν κατεύθυνσιν Μπογαλί, Μάδυτος, καὶ συνεπῶς ἀποκοπὴ τῶν συγκοινωνιῶν τῶν εἰς τὸ νότιον ἄκρον τῆς χερσονήσου Τούρκων.

Σχ. 5. *Κατανομὴ τουρκικῶν δυνάμεων τὰς ἀρχὰς Αὐγούστου 1915.*

Οἱ Τοῦρκοι ὅμως, πληροφορηθέντες ἐγκαίρως ὑπὸ τοῦ γερμανικοῦ ἀρχιστρατηγίου ὅτι ἐπέκειτο τοιαύτη ἀνταντικὴ ἐπίθεσις, ἐνίσχυσαν ἀμέσως τὸν στρατόν των διὰ τῆς ἀποστολῆς τῆς 1ης, 4ης, 12ης μεραρχίας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ κατένειμαν τὰς μεραρχίας των εἰς δύο ὁμάδας, τὴν βορείαν ὑπὸ τὸν Ἐσσὰτ πασᾶ, νοτίαν ὑπὸ τὸν Βεχὴπ πασᾶν, μὲ τὸν φὸν Σάνδερς ὡς ἀνώτατον διοικητὴν τῆς ἐπιχειρήσεως τῶν Δαρδανελλίων (βλ. σχῆμα 5).

Ὁ ἀντιπερισπασμὸς εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ξηροῦ ἐξετελέσθη τὴν νύκτα τῆς 6ης πρὸς τὴν 7ην Αὐγούστου διὰ τῆς ἀποβάσεως ἀποσπάσματος ἐκ 300 Ἑλλήνων ἐθελοντῶν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ὑπολοχαγοῦ Γύπαρη, χωρὶς ὅμως ἀποτέλεσμα. Τὰς 6 καὶ 7 Αὐγούστου ἐξετελέσθησαν αἱ ἐπιθέσεις κατὰ τῆς νοτίας τουρκικῆς ὁμάδος, αἵτινες προσεπόρισαν μὲν ἐδαφικόν τι κέρδος, ἀλλὰ δὲν ἐπέτυχον τὴν καθήλωσιν τῶν τουρκικῶν δυνάμεων, καθ' ὅσον ἡ ἐν ἐφεδρείᾳ διατελοῦσα 4 μεραρχία ἀπεστάλη τὴν 7 Αὐγούστου πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς βορείας ὁμάδος. Τὸ σῶμα τοῦ ANZAC ἤρξατο τὴν 6 Αὐγούστου τῆς ἐπιθέσεως κατὰ τῶν δύο κυρίων ἀντικειμενικῶν σκοπῶν του, τῶν ὑψομέτρων 125 καὶ 304· μολονότι ὅμως δὲν κατώρθωσε νὰ μείνῃ κύριον εἰμὴ μόνον τοῦ 125 (βλ. σχῆμα 3), ἐν τούτοις ἐξεπλήρωσε τὴν ἀποστολήν του, καθ' ὅσον προσείλκυσε σοβαρὰς τουρκικὰς δυνάμεις, καὶ δὴ ἁπάσας τὰς ἐφεδρείας τῆς βορείας ὁμάδος, καθὼς καὶ τὰς ἀποσταλείσας ὑπὸ τῆς νοτίας ὁμάδος, εἰς τρόπον ὥστε δὲν ἀπέμενον πλέον τουρκικαὶ ἐφεδρεῖαι. Ἡ εἰς Σοῦβλαν ἀπόβασις, ἡ ἀποτελέσασα τὰς φερομένας ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὑπὸ τὸ ὄνομα «ἐπιχειρήσεις τῆς Σούβλας», ἤρξατο τὴν πρωΐαν τῆς 7ης Αὐγούστου, εἰς τοὺς αἰγιαλοὺς B καὶ C ὁμαλῶς, εἰς τὸν τοῦ κόλπου τῆς Σούβλας ὅμως πολὺ ἀνωμάλως, διότι, ἀντὶ τοῦ ὁρισθέντος αἰγιαλοῦ A, ἐξετελέσθη εἰς τοὺς A_1 καὶ A_2, λόγῳ τοῦ ὅτι εἰς A καθίστατο ἀδύνατος ἡ προσέγγισις τῶν φορτηγίδων (ὕφαλοι ἄμμου), συνέπεια δὲ τούτου ἦτο τὰ εἰς A καὶ A_2 ἀποβιβασθέντα τμήματα νὰ μὴ εὑρίσκωνται ἐν ἐπαφῇ, λόγῳ τῆς παρεμβολῆς τοῦ βορβορώδους ἕλους τῆς Τούζλας. Παρ' ὅλας τὰς ἀνωμαλίας τούτας, θὰ ἠδύνατο τὸ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Στόπφορτ (Stopford) ἀποβατικὸν τοῦτο σῶμα νὰ προελάσῃ ἐπειγόντως καὶ νὰ ἐπιφέρῃ πλήρη αἰφνιδιασμὸν εἰς τοὺς Τούρκους, δεδομένου ὅτι τὸν χῶρον τοῦτον δὲν ἐφύλασσον εἰμὴ μόνον εὐάριθμοί τινες χωροφύλακες, διότι ὁ Σάνδερς εἶχε θεωρήσει ἀδύνατον πᾶσαν ἀπόβασιν εἰς Σοῦβλαν, ἀλλ' ἡ ὑπερβολικὴ κόπωσις καὶ ἡ φοβερὰ δίψα (τὸ ἔδαφος τῆς χερσονήσου εἶναι πανταχοῦ ἄνυδρον) ἐξηνάγκασαν τοὺς Ἄγγλους νὰ παραμείνωσιν ἀδρανοῦντες ἐπὶ διήμερον, ἐνῷ πλεῖσται δυσκολίαι, καθιστῶσαι ἀδύνατον τὴν κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ἐνίσχυσιν τῶν Τούρκων (βλ. Rev Mil. Franç. Μάϊος 1926 σελ. 202 καὶ 203), ἠδύναντο νὰ τοῖς ἐπιτρέψωσιν ὅπως ἐπιτύχωσι τοῦ σκοποῦ των.

Οὕτως, ὅταν τὴν πρωΐαν τῆς 9ης Αὐγούστου ἐπεζήτησαν νὰ προχωρήσωσι, προσέκρουσαν πρὸ τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων, τῶν διατελούντων ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Μουσταφᾶ Κεμάλ, εἰς ὃν ἀπὸ τῆς 8ης Αὐγούστου εἶχεν ἀνατεθῆ ἡ διοίκησις, καὶ τῶν ἄρτι ἐκ Μπουλαΐρ ἀφιχθεισῶν 7ης καὶ 12ης μεραρχιῶν, εὐθὺς δὲ ἀμέσως καθηλώθησαν, ἡ δ' ἀπόβασις τῆς γενικῆς ἐφεδρείας, ἤτοι τῆς 53ης ἀγγλικῆς μεραρχίας τὴν 10 Αὐγούστου καὶ τῆς 54ης ἀγγλικῆς μεραρχίας τὴν 12 Αὐγούστου, οὐδόλως μετέβαλε τὴν κατάστασιν. Πᾶσαι αἱ μέχρι τέλους Αὐγούστου ἀπόπειραι τῶν Ἄγγλων, αἱ ἀποτελέσασαι τὰς τελευταίας ἐπιχειρήσεις ἐν τῇ ἐκστρατείᾳ τῶν Δαρδανελλίων, ἀπέβησαν ἄκαρποι. Τοιουτοτρόπως, εἰς τὴν περιοχὴν Καμπᾶ-τεπὲ—Σούβλας ἔφθασαν οἱ Ἄγγλοι τὸ τέλος Αὐγούστου εἰς τὴν ἐν τῷ σχήματι 3 ἐνδεικνυμένην γραμμήν.

Ἐκκένωσις Δαρδανελλίων. Μετὰ τὰς ἐπακολουθησάσας μακρὰς συζητήσεις μεταξὺ τῶν κυβερνήσεων Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας κατὰ τοὺς μῆνας Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώβριον τὴν ἀποχώρησιν περὶ τὸ τέλος Σεπτεμβρίου μιᾶς γαλλικῆς μεραρχίας, προοριζομένης διὰ τὴν ἀπόβασιν τῆς Θεσσαλονίκης, τὴν ἐπιτόπιον ἐπιθεώρησιν τῶν Δαρδανελλίων ὑπὸ τοῦ Κίτσενερ ἀπὸ 10 μέχρι 15 Νοεμβρίου, ἀπεφασίσθη ἡ ὁριστικὴ βαθμιαία ἐκκένωσις τῶν Δαρδανελλίων, ἀρχῆς γενησομένης ἀπὸ τῆς περιοχῆς Καμπᾶ-τεπὲ—Σούβλας. Ὄντως, κατὰ μὲν τὸ χρονικὸν διάστημα 12—20 Δεκεμβρίου ἐπεραιώθη ἡ ἐκκένωσις καὶ ἡ ἐπιβίβασις τῶν ἀγγλικῶν στρατευμάτων ἐκ τῆς περιοχῆς Καμπᾶ-τεπὲ—Σούβλας ἄνευ οὐδεμιᾶς δυσκολίας, ἅτε μὴ παρενοχληθέντων διόλου ὑπὸ τῶν Τούρκων, κατὰ δὲ τὸ ἀπὸ 26 Δεκεμβρίου 1915 μέχρις 8 Ἰανουαρίου 1916 διάστημα, ἡ τῶν στρατευμάτων τῆς ἄκρας τῆς χερσονήσου ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐπίσης δυσκολίας, λόγῳ τῆς ἀδρανείας τῶν Τούρκων. Ἡ ἐπιβίβασις ἐγένετο ὁμαλῶς.

Ἀπώλειαι. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην τῶν Δαρδανελλίων, τὴν διαρκέσασαν ἀπὸ τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1915 μέχρις Ἰανουαρίου τοῦ 1916, αἱ ἑκατέρωθεν ἀπώλειαι ἦσαν μέγισται. Καὶ δὴ τοῦ στρατοῦ ξηρᾶς: νεκροὶ περὶ τὰς 4,000 Γάλλοι, 33.000 Ἄγγλοι, 55.000 Τοῦρκοι· τραυματίαι περὶ τὰς 23.000 Γάλλοι, 120.000 Ἄγγλοι, 100,000 Τοῦρκοι (βλ. Rev. mil. franç. Ἰούλιος 1926, σελ. 10). Διὰ τὸ ναυτικόν: γαλλικά: θωρηκτὸν «Μπουβέ», ὑποβρύχια «Σαφὶρ» («Saphir»), «Ζοὺλ» («Joule»), «Μαριὸτ» («Mariotte»), «Τουρκουάζ» («Turquoise»). Ἀγγλικά: θωρηκτὰ «Ἰρεζίστιμπλ», «Ὀσεάν», «Γολιάθ», «Τριούμφ», «Μαζέστικ», ὑποβρύχια «E7», «E14», «E15», «E20» καὶ «AE2». Τουρκικά: θωρηκτὰ «Χαϊρεδὶν Μπαρμπαρόσσας», «Μεσσουδιέ», καταδρομικὰ «Μπρεσλάου», «Μετζητιέ», τορπιλλοβόλα «Δεμὶρ-Ἰσσὰρ» καὶ «Γιὰρ-Ἰσσάρ».

Πορίσματα. Κατὰ τὴν ἀποβατικὴν ἐκστρατείαν τῶν Δαρδανελλίων παρενεβλήθησαν πάμπολλαι δυσκολίαι εἰς τ' ἀνταντικὰ στρατεύματα, συμπαρομαρτοῦσαι πάντοτε εἰς τὰς τοιούτου εἴδους ἐπιχειρήσεις, ὧν δυσκολιῶν ἕνεκα ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τῆς ἐκστρατείας ταύτης, ἤτοι ἡ, διὰ τῆς ἐκβιάσεως τῶν στενῶν καὶ διὰ τῆς καταλήψεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπαφὴ τῶν Ἀγγλογάλλων

Digitized by Google

μετὰ τῶν Ρώσων δὲν ἐπετεύχθη. Οἱ ἀνταντικοὶ ἀρχικῶς μὲν ἐνόμισαν ὅτι διὰ τοῦ πυροβολικοῦ τῶν στόλων θὰ ἠδύναντο νὰ σιγήσωσι τὰ τουρκικὰ πυροβολεῖα καὶ συνεπῶς νὰ ἐκβιάσωσι τὰ Στενὰ ἀμέσως, κατόπιν δ' ἅμα ὡς εἶδον τὸ ἀδύνατον τῆς τοιαύτης ἐνεργείας, ἐνόμισαν ὅτι δι' ὀλίγου ἀποβατικοῦ στρατοῦ θὰ ἠδύναντο νὰ γίνωσι κύριοι τῶν ἑκατέρωθεν ἐδαφικῶν περιοχῶν, ν' ἀποκόψωσι τὰς γραμμὰς συγκοινωνιῶν τῶν τουρκικῶν πυροβολείων, καὶ τοιουτοτρόπως νὰ ἐκβιάσωσι τὰ Στενὰ ἐμμέσως. Καὶ τοῦτο, διότι τὰ σχέδιά των ἐστηρίζοντο πάντοτε κατὰ βάσιν ἐπὶ ἀποβάσεων προσλαμβανουσῶν αἰφνιδιαστικὸν χαρακτῆρα, ὃν ὅμως εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀπέβαλον αἱ ἐπιχειρήσεις αὗται. Ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε τὸ νὰ μὴ ἐπωφεληθῶσι τῆς μειονεκτικῆς καταστάσεως εἰς ἣν εὑρίσκοντο οἱ Τοῦρκοι, ἀπὸ ἀριθμητικῆς ἀπόψεως ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἐκστρατείας, ἀπὸ σπάνιος πυρομαχικῶν διαρκῶς· δι' ὅ, ἡ ἐπίσημος τουρκικὴ πολεμικὴ ἔκθεσις γράφει: «Ἐὰν οἱ ἀνταντικοὶ ἐπωφελοῦντο τοῦ χρονικοῦ διαστήματος ἀπὸ τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου μέχρι τῆς πρώτης ναυτικῆς ἐπιχειρήσεως, θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ συγκεντρώσωσι τ' ἀπαραίτητα στρατεύματα, ὁπότε τότε βεβαίως θὰ ἐξεβιάζετο ἡ διάβασις τῶν Στενῶν διὰ μικρῶν θυσιῶν». Ἀλλ' ἀφ' ἧς ἐξεφυλίσθησαν αἱ ἐπιχειρήσεις εἰς ἀγῶνα στασιμότητος, ἦτο φυσικὸν τὸ νὰ μὴ δυνηθῶσιν οἱ ἀνταντικοὶ νὰ ἐπικρατήσωσιν, ἀφοῦ εὑρίσκοντο ἀπέναντι ἰσαρίθμων περίπου Τούρκων καὶ δὴ ὠργανωμένων ἀμυντικῶς. Ἐπὶ πλέον δ' οἱ Ἄγγλοι δὲν ἐπωφελήθησαν τοῦ σφάλματος τοῦ Λίμαν φὸν Σάνδερς, μὴ τάξαντος ἰσχυρὰς δυνάμεις περὶ τὴν Σοῦβλαν κατὰ τὰς ἀρχὰς Αὐγούστου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Revue militaire française (Φυλλάδια Μάρτιος—Ἰούλιος 1926).—Cours d' Histoire pour les écoles militaires française (τόμ. 3ος 1924).—*Orellot*, Précis de la guerre de 1914 (τόμ. 1ος 1917).—*Thomazi*, La guerre navale aux Dardanelles (1926).—*Winston Churchill*: «La crise mondiale».

Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ.—Γ. Ν. ΝΙΚΟΣΤΑΡΑΣ

Δαρδανία [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἡ ὑπὸ τῶν Δαρδάνων κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας κατοικηθεῖσα ὀρεινὴ χώρα τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου, ἥτις ἐξετείνετο μεταξὺ τῆς Μοισίας καὶ Μακεδονίας (Παιονίας ἰδίως), καὶ κυρίως μεταξὺ τῶν ὀρέων Σκάρδου καὶ Ὀρβήλου. Διεβρέχετο ὑπὸ τῶν ποταμῶν Μάργου καὶ Δρίνου, οἵτινες χύνονται εἰς τὸν Ἴστρον (Δούναβιν) καὶ ἦτο πλουσία εἰς βοσκὰς καὶ μεταλλεῖα. Ἕνεκα τῆς τοποθεσίας της, ὡς κειμένη ἐπὶ τῶν ἀπὸ Δουνάβεως εἰς Αἰγαῖον ὁδῶν, εἶχε μεγάλην στρατιωτικὴν καὶ ἐμπορικὴν σημασίαν. Ἐκ ταύτης, μετὰ τὴν εἰς αὐτοὺς ὑποταγήν της, οἱ Ρωμαῖοι ἐστρατολόγουν τὰ ἐπικουρικὰ στρατεύματά των. Κατ' ἀρχὰς ἦτο προσηρτημένη εἰς τὴν Μοισίαν, βραδύτερον ὅμως ἀπετέλεσεν ἰδίαν ἐπαρχίαν ὑπαγομένην εἰς τὴν Ἰλλυρίαν. Κυριώτεραι πόλεις αὐτῆς ἦσαν κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους ἡ Σκοῦποι (Σκόπια) καὶ ἡ Οὐλπική. Ἐκ τῆς χώρας ταύτης κατήγετο, γεννηθεὶς ἐν Ναϊσσῷ, ἥτις κατὰ τὸν Γ' μ. Χ. αἰῶνα ἦτο πρωτεύουσα τῆς Δαρδανίας, ὁ αὐτοκράτωρ Μ. Κωνσταντῖνος. Κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ἡ Δαρδανία μνημονεύεται ὡς μία ἐπαρχία ὑπαγομένη εἰς τὸ θέμα τοῦ Δυρραχίου. Σήμερον, κατὰ τὸ πλεῖστον, ἀνήκει εἰς τὴν Σερβίαν.

—**Δαρδανία** [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἡ εὔφορος καὶ ὑπὸ πολλῶν ποταμίων διαρρεομένη κατὰ τὴν νότιον ὄχθην τοῦ Ἑλλησπόντου χώρα, ἥτις ἦτο τμῆμα τῆς ἀρχαίας Τρῳάδος. Κατὰ τὴν παράδοσιν τὸ ὄνομά της εἶχε λάβει, ὡς καὶ ἡ ἐν αὐτῇ ὁμώνυμος πόλις, ἀπὸ τοῦ μυθικοῦ ἥρωος Δαρδάνου. Ἡ αὐτὴ χώρα ἐκαλεῖτο καὶ *Τευκρὶς* ἀπὸ τοῦ Τεύκρου (κατὰ τὴν παράδοσιν ὡσαύτως), τὸν ὁποῖον ἐλέγετο ὅτι διεδέχθη ὁ Δάρδανος. Ὑπὸ τοῦ Στράβωνος καλεῖται καὶ *Δαρδανική*. Δαρδανία ἐκαλεῖτο ὡσαύτως καὶ ἡ Σαμοθρᾴκη πρότοῦ νὰ ἐγκατασταθῶσιν εἰς αὐτὴν οἱ Σάμιοι. ΚΑΨ.

Δαρδανίδαι (οἱ). Οὕτως ἐκαλοῦντο οἱ ἀπόγονοι τοῦ μυθικοῦ ἥρωος Δαρδάνου, τοῦ ἐπωνύμου ἥρωος τῆς ὁμωνύμου ἐν Τροίᾳ πόλεως. Οἱ κυριώτεροι τούτων ἦσαν, ὁ *Ἐριχθόνιος*, υἱὸς τοῦ Δαρδάνου, ὅστις ἐφημίζετο ὡς ὁ ἀφνειότατος (πλουσιώτατος) τῶν θνητῶν ἀνθρώπων, ὁ υἱὸς τούτου *Τρώς*, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ὠνομάσθη ἡ χώρα τῆς Ἴδης Τροία, οἱ υἱοὶ τούτου *Ἶλος*, ὅστις ἔκτισε τὴν πόλιν Ἴλιον ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Τροίας, ὁ *Ἀσσάρακος*, καὶ ὁ κάλλιστος τῶν θνητῶν *Γανυμήδης*, ὁ ἔγγονος τοῦ Ἀσσαράκου (υἱὸς τοῦ Κάπυος) *Ἀγχίσης*, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐγέννησεν ἡ θεὰ Ἀφροδίτη τὸν Αἰνείαν, τὸν ὀνομαστότερον τῶν Δαρδανιδῶν, ὁ υἱὸς τοῦ Ἴλου *Λαομέδων* καὶ ὁ ἔγγονός του *Πρίαμος*, οἱ τούτου υἱοὶ Ἕκτωρ, ὁ ἡρωϊκώτερος τῶν Δαρδανιδῶν, καὶ *Πάρις*, ὁ αἴτιος τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Πριάμου *Τιθωνὸς* καὶ ὁ υἱὸς τούτου *Μέμνων*. Δαρδανίδαι ἐκαλοῦντο πολλάκις καὶ οἱ Τρῶες ἐν γένει, ὡς καὶ οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἀσκανίου τοῦ υἱοῦ τοῦ Αἰνείου, οἱ βασιλεύσαντες ἐν Λατίῳ. ΚΑΨ.

Δαρδανική [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]· βλ. Δαρδανία.

Δαρδανίς. Αὐλητρίς τις ἐκ τῆς πόλεως Δαρδάνου τῆς Τροίας ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους (Σφῆκ. 1363) μνημονευομένη.

Δαρδανὶς ἢ *Δαρδάνειον* [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ὀνομασία ἀκρωτηρίου τῆς Ἀσιατικῆς ἀκτῆς τοῦ Ἑλλησπόντου, νοτίως τῆς Δαρδάνου (*Στράβ.* Didot 502,49 καὶ 509,17). Εἶναι τὸ σύγχρονον Κεφὲζ Μπουρνοῦ (πλάτ. 40°06'½ Β, μῆκ. 26°23' Ἀν., χαρτ. ἀγγλ. 2429: The Dardanelles), 3 μίλ. νοτίως τοῦ Τσανὰκ Καλεσῆ, ἔχον δὲ παλαιὸν φρούριον, σύγχρονον πυροβολεῖον καὶ φάρον Ἄγκα. Σ. Ε. Λ.

Δάρδανοι (οἱ). Ἀρχαῖος λαὸς τῆς βορειοδυτικῆς μικρασιατικῆς χερσονήσου. Εἶναι οἱ αὐτοὶ μὲ τοὺς *Τρῶας*. Ἔζων ἐν ἀρχῇ εἰς τὰς κλιτῦς καὶ ὑπωρείας τῆς Ἴδης, ἀπολαύοντες ἰδίως τοῦ ἀπὸ τῆς κτηνοτροφίας πλούτου των. Ὅτε ὅμως κατέβησαν εἰς τὰς ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους ἀκτὰς τῆς χερσονήσου, προσείλκυσαν αὐτοὺς τὰ θέλγητρα τῆς θαλάσσης καὶ σύροντες πρὸς αὐτὴν ἐκ τῆς Ἴδης ναυπηγήσιμον ξυλείαν κατέστησαν ἓν τῶν ἀρχαιοτάτων θαλασσοπόρων φύλων τοῦ Αἰγαίου. Ἦσαν καὶ οὗτοι μετὰ τῶν Δαναῶν ἐκ τῶν ἐπελθόντων κατὰ τοῦ βασιλέως (φαραὼ) τῆς Αἰγύπτου Ραμσῆ Β' (Σεσώστριος) λαῶν, μνημονευόμενοι εἰς τὰς ἐπιγραφὰς τοῦ Μπονάζκοϊ. Κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον εἶναι ἰδίως οἱ ὑπήκοοι τοῦ τρωικοῦ βασιλέως Αἰνείου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀγχίσου καὶ τῆς Ἀφροδίτης. Κατὰ τὸν ἀποικισμὸν τῆς χώρας των ὑπὸ τῶν Αἰολέων ἀπωθήθησαν οὗτοι ἐκ τῶν παραλίων πρὸς τὴν Ἴδην, ἐκ τῆς ὁποίας, ὡς ἐλέχθη, ἀρχικῶς εἶχον ὁρμηθῆ. τινὲς ὅμως αὐτῶν ἐξεπατρίσθησαν καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς ἄλλας χώρας, ἰδίως εἰς τὴν νότιον Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν, ἔνθα ὁ λαὸς τῶν Ἐλύμων ἐθεωρεῖτο ὡς λαὸς συγγενὴς τῶν Δαρδάνων. Ἡ χώρα αὐτῶν ἐθεωρεῖτο καὶ ὡς ἡ πατρὶς τῶν Σιβυλλῶν.

—**Δάρδανοι** (οἱ). Ἀρχαῖος λαὸς τῆς Θρᾴκης, ὅστις ἐν ἀρχῇ κατῴκει πρὸς Ν. τοῦ Δουνάβεως εἰς τὰς κοιλάδας τοῦ Δρίνου καὶ Μάργου, παραποτάμων αὐτοῦ, καὶ περὶ τὰς χαράδρας εἰς τὰς ὁποίας ἔχει τὰς πηγάς του ὁ Ἀξιός. Ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐχαρακτηρίζοντο ὡς φυλὴ τραχεῖα, πολεμικὴ καὶ ἀκάθαρτος. Εἰς μάτην προσεπάθησαν καὶ ὁ Φίλιππος καὶ ὁ Ἀλέξανδρος νὰ προσαρτήσωσι τὴν χώραν των εἰς τὸ βασίλειον τῆς Μακεδονίας. Οἱ Δάρδανοι μόνον τὴν ἐπικυριαρχίαν της ἀνεγνώρισαν κατὰ τὸ 335 μετὰ τῶν Τριβαλλῶν, Ταυλαντίων καὶ Ἰλλυριῶν τοῦ Κλείτου ἡττηθέντες ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Κατὰ τὸ 283 π. Χ. κατέλαβε τὴν χώραν αὐτῶν ὁ Λυσίμαχος, κατὰ δὲ τὸ 280 οἱ Κέλται, τοὺς ὁποίους πολλοὶ Δάρδανοι ἠκολούθησαν εἰς τὴν ἐπιδρομήν των εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ νότιον (Στερεὰν) Ἑλλάδα. Μετὰ τὴν ἐκ τῶν Κελτῶν (Γαλατῶν) ἀπαλλαγήν των οἱ Δάρδανοι κατὰ τὸ 274 προσήρτησαν εἰς τὴν χώραν των τὴν χώραν τῶν Ταυλαντίων. Κατὰ τὸ 272 π. Χ. ἐπολέμησαν ὑπὸ τὸν βασιλέα αὐτῶν Μονούνιον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Πύρρου Ἀλεξάνδρου, ὅστις ἐπεχείρησε ν' ἀφαιρέσῃ ἀπ' αὐτῶν τὴν χώραν τῶν Ταυλαντίων καὶ ἰδίως τὴν πλουσίαν πόλιν Δυρράχιον. Μετὰ ταῦτα περιῆλθον εἰς μακρὸν πόλεμον κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Δημητρίου (τοῦ υἱοῦ Ἀντιγόνου τοῦ Γονατᾶ), ὅστις καὶ ἐφονεύθη μαχόμενος κατ' αὐτῶν τῷ 229 π. Χ.

Οἱ Δάρδανοι ἀντέστησαν ἐπὶ χρόνον μακρὸν καὶ κατὰ τῶν Ρωμαίων, τοὺς ὁποίους ἠνώχλουν διὰ συχνοτάτων ληστρικῶν ἐπιδρομῶν. Ἀλλὰ κατὰ τὸ τέλος τῆς Α' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος ὑπετάγησαν συγχρόνως σχεδὸν μὲ τοὺς Μοισοὺς καὶ ἐξερωμαΐσθησαν τελείως. Ἐν τῇ στρατιωτικῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν Ρωμαίων διεκρίθησαν πολλοὶ Δάρδανοι, εἷς δ' αὐτῶν, Κλαύδιος ὁ Β', ἐγένετο καὶ αὐτοκράτωρ. ΚΑΨ.

Δάρδανον [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἡ κατὰ Πτολεμαῖον (Ε, β, 3) ὀνομασία τοῦ ἀκρωτηρίου *Δαρδανίς*. Σ.Ε.Λ.

Δάρδανος [*Μυθολ.*]. Υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἠλέκτρας, τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἄτλαντος, καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἰασίωνος. Ἔζη ἐν Σαμοθρᾴκῃ, τὴν ὁποίαν ἐγκατέλιπεν ἐκ λύπης, ὅτε κατεκεραυνώθη ὑπὸ τοῦ Διὸς ὁ ἀδελφός του Ἰασίων, διότι ἐρασθεὶς τῆς Δήμητρος ἠθέλησε νὰ καταισχύνῃ αὐτήν. Ἐκ τῆς Σαμοθρᾴκης μετέβη εἰς τὴν ἀπέναντι αὐτῆς ἤπειρον, εἰς τὴν ὁποίαν ἐβασίλευεν ὁ Τεῦκρος, ὁ υἱὸς τοῦ ποταμοῦ Σκαμάνδρου καὶ τῆς νύμφης Ἰδαίας, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἡ μὲν χώρα ἐκαλεῖτο Τευκρίς, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς Τεῦκροι. Ὁ Τεῦκρος ὑπεδέχθη τὸν Δάρδανον φιλοφρόνως καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὸν σύζυγον τὴν θυγατέρα του Βάτειαν, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπέκτησε δύο υἱούς, τὸν Ἶλον (κατ' ἄλλον μῦθον τὸν Τρῶα) καὶ τὸν Ἐριχθόνιον, βασιλεὺς γενόμενος τῆς χώρας. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πενθεροῦ του ὁ Δάρδανος ἔκτισε πόλιν, τὴν ὁποίαν ὠνόμασε Δάρδανον καὶ ἐκάλεσεν ἅπασαν τὴν χώραν, τῆς ὁποίας ἐβασίλευε, Δαρδανίαν. Ὁ Δάρδανος ἔγινεν εἰσηγητὴς εἰς τὴν χώραν του τῆς λατρείας τῆς Ἀθηνᾶς, τῆς ὁποίας κατεσκεύασε δύο ἀγάλματα, ἐκ τῶν ὁποίων ἓν ἦτο τὸ Παλλάδιον, καὶ εἰσήγαγεν εἰς αὐτὴν διὰ τοῦ ἀνεψιοῦ του Κορύβα, ὅστις ἠκολούθησεν αὐτὸν ἐκ Σαμοθρᾴκης, τὰ μυστήρια τῶν Καβείρων. Πλὴν τῆς εἰρημένης ὅμως παραδόσεως περὶ τοῦ Δαρδάνου ὑπῆρχον καὶ πολλαὶ ἄλλαι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Οὕτως ἐλέγετο ὅτι εἰς Τροίαν μετέβη ἐξ Ἰταλίας φέρων μαζί του καὶ 4 ἀγάλματα, τὰ ὁποῖα ἐπανέφερεν εἰς Ρώμην ὁ ἀπόγονός του Αἰνείας μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τροίας, ἢ ἐξ Ἀρκαδίας διὰ τῆς Σαμοθρᾴκης, εἰς τὴν ὁποίαν ἵδρυσε τὰ ἐν αὐτῇ τελούμενα μυστήρια. Ἐλέγετο ἀκόμη ὅτι εἰς Τροίαν μετέβη ἐκ Κρήτης καὶ κατὰ παραλλαγὴν τοῦ μύθου ὅτι ἐκ Κρήτης μετέβη εἰς Τροίαν ὁ Τεῦκρος, ὅστις διεδέχθη τὸν Δάρδανον ἐν τῇ βασιλείᾳ τῆς Τροίας. Ἀπὸ τοῦ Δαρδάνου τούτου ἐκαλοῦντο οἱ ἀπόγονοί του βασιλεῖς τῆς Τροίας Δαρδανίδαι.

—**Δάρδανος** [*Μυθολ.*]. Υἱὸς τοῦ Ἰλλυριοῦ καὶ ἔγγονος τοῦ Κύκλωπος Πολυφήμου καὶ τῆς Γαλατείας. Ἀπὸ τούτου κατὰ τὴν παράδοσιν ὠνομάσθη Δαρδανία ἡ ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ ἠπείρῳ χώρα, ἡ σήμερον μὲν Ἀλβανία, παλαιότερον δὲ Ἰλλυρία καλουμένη. ΚΑΨ.

—**Δάρδανος**. Στωικὸς φιλόσοφος τοῦ Α' π.Χ. αἰῶνος, συσχολαρχήσας μετὰ τοῦ Μνησάρχου ἐν Ἀθήναις.

—**Δάρδανος**. Ἀσκληπιάδης, πρόγονος τοῦ Ἱπποκράτους, υἱὸς τοῦ Σωστράτου τοῦ πρώτου καὶ πατὴρ τοῦ Κρισάμεως. ΑΡ. Π. Κ.

—**Δάρδανος**, *Κλαύδιος-Πόστουμος*. Ρωμαῖος πατρίκιος, διοικητὴς τῆς Γαλλίας κατὰ τὸ 412 μ. Χ. ὑπὸ τὸν αὐτοκράτορα Ὁνώριον.

Δάρδανος καὶ *Δάρδανον* [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις ἀρχαία τῆς δυτικῆς μικρασιατικῆς ἀκτῆς ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου, παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Δαρδανίδα καὶ μεταξὺ τῶν πόλεων Ἀβύδου, τῆς ὁποίας ἀπεῖχε 2½ περίπου ὥρας (70 σταδίους), καὶ Ἰλίου. Παρ' αὐτὴν ἔρρεεν ὁ ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου μνημονευόμενος ποταμὸς Ροδίος. Κατὰ τὴν παράδοσιν ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Δαρδάνου, μυθικοῦ ἥρωος, πράγματι ὅμως ἦτο ἀποικία τῶν Αἰολέων ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Μυσίᾳ ἢ Τροίᾳ. Κατὰ τὴν Ἰωνικὴν ἐπανάστασιν, μετὰ τὴν ἅλωσιν τῶν Σάρδεων (498 π. Χ.), κατέλαβε ταύτην καὶ κατέναυσεν ἔπειτα ὁ Πέρσης Δαυρίσης. Κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον πλησίον αὐτῆς οἱ Ἀθηναῖοι ἐνίκησαν τοὺς Λακεδαιμονίους ἐν ναυμαχίᾳ (*Θουκ.* VIII. 104). Κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Διαδόχων ἦτο τόσον ἄσημος πολίχνη, ὥστε οἱ βασιλεῖς ἐκεῖνοι ἄλλοτε μετῴκιζον τοὺς κατοίκους αὐτῆς εἰς Ἄβυδον καὶ ἄλλοτε ἐπανέφερον αὐτοὺς εἰς ταύτην. Μετὰ τὴν παρὰ τὴν Μαγνησίαν ἧτταν Ἀντιόχου τοῦ Μεγάλου ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, ἡ Δάρδανος, ὡς καὶ τὸ Ἴλιον, ἐκηρύχθη ὑπ' αὐτῶν πόλιν ἀνεξάρτητος ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὰς περὶ αὐτῆς ἀρχαίας παραδόσεις. Ἐν αὐτῇ συνήφθη ἡ μεταξὺ τοῦ Ρωμαίου στρατηγοῦ Σύλλα καὶ Μιθριδάτου τοῦ Εὐπάτορος εἰρήνη κατὰ τὸ 85 π.Χ., διὰ τῆς ὁποίας ἔληξεν ὁ πρῶτος Μιθριδατικὸς πόλεμος. Ἀπὸ τῆς ἀρχαίας ταύτης πόλεως ἐδόθη τὸ ὄνομα *Δαρδανέλλια* εἴς τε τὸν πορθμὸν Ἑλλήσποντον καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῦ πολίχνην *Δαρδανέλλια*.

Τῆς Δαρδάνου διεσώθησαν πολλὰ ἀρχαῖα νομίσματα, ἀπ' αὐτῶν σχεδὸν τῶν χρόνων τῆς κτίσεώς της. Οὕτω τὰ ἀρχαιότερα νομίσματα αὐτῆς ἀνέρχονται εἰς τὸν Ζ' π. Χ. αἰῶνα. Εἶναι δὲ ταῦτα ἐκ μιλησίου ἠλέκτρου καὶ τοῦ φωκαϊκοῦ σταθμητικοῦ κανόνος καὶ φέρουσιν ὡς παράστασιν ἐπὶ τῆς μιᾶς μὲν ὄψεως ἀλέκτορας μαχομένους, ἐπὶ τῆς ἑτέρας δὲ τετράγωνον ἔγκοιλον. Δὲν εἶναι οὐσιωδῶς διάφορα κατὰ τὴν παράστασιν καὶ τὰ πλεῖστα τοῦ ΣΤ' καὶ Ε' π. Χ. αἰῶνος, φέροντα ἐνίοτε ἀντὶ 2 ἀλεκτόρων ἕνα καὶ ἀνθέμιον ὑπεράνω αὐτοῦ καὶ τὸ τετράγωνον διῃρημένον εἰς 4 μέρη. Τὰ τοῦ Ε' αἰῶνος φέρουσιν ἐνίοτε καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ΔΑΡ. Τὰ τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος εἶναι χαλκᾶ καὶ φέρουσιν ἐπὶ τῆς μιᾶς μὲν ὄψεως ἱππέα μὲ ἀνωρθωμένον ἵππον, ἐπὶ τῆς ἑτέρας δὲ ἀλέκτορα καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ΔΑΡΔΑΝ. Τὰ τῶν αὐτοκρατορικῶν ρωμαϊκῶν χρόνων φέρουσι τὴν ἐπιγραφὴν ΔΑΡΔΑΝΙΩΝ καὶ Γανυμήδην ὑπ' ἀετοῦ ἁρπαζόμενον ἢ Αἰνείαν φέροντα τὸν Ἀγχίσην καὶ ἄγοντα τὸν Ἀσκάνιον ἢ ποτάμιον θεὸν μὲ τὴν ἐπιγραφὴν ΡΟΔΙΟϹ. ΚΑΨ.

Δάρδανος [*Παραλ. Γεωγρ.*] (τουρκ. *Νταρντάν*). Ὁ ἀμέσως νοτίως τοῦ ὅρμου τοῦ Ναγαρᾶ ὅρμος τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς τοῦ Ἑλλησπόντου (πλάτ. 40° 09' ½ Β, μῆκ. 26° 24' ½ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2429: The Dardanelles; the Narrows).

Δαρδανός, *Δημήτριος*. Ναυτικὸς ἐξ Ὕδρας ὑπηρετήσας κατὰ τὸν Ἀγῶνα ὡς ὑποπλοίαρχος εἰς διάφορα πολεμικά. Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1821 ἐπιβαίνων τοῦ πλοίου «Ἀχιλλεὺς» ἐβύθισεν εἰς τὸ ἀκρωτήριον Καβουριὸ τουρκικὸν πλοῖον, τοῦ ὁποίου ἐπέβαινον ἐνενήντα Ἀλβανοὶ πολεμισταί. Μετέσχε τῶν ἐκστρατειῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τῆς Κρήτης καὶ τῆς Ἀλεξανδρείας. Ἀπέθανε τῷ 1840. Γ. Δ. Κ.

Δαρδάπαρα (τὰ) [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ἀρχαία κώμη (vicus) τῆς Θρᾴκης, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Προκοπίου (Περὶ Κτισμ. IV). Α. Θ. ΣΑΜ.

Δάρδατος καὶ *Δαράδας* [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ποταμὸς τῆς Συρίας χυνόμενος εἰς τὸν Εὐφράτην.

Digitized by Google

Παρὰ τὰς πηγὰς αὐτοῦ ἔκειντο τὰ ἀνάκτορα τοῦ Βελέσυος (ἄρξαντός ποτε τῆς Συρίας), τὰ ὁποῖα κατέκαυσεν ὁ Κῦρος ὁ νεώτερος, ὅτε ἐξεστράτευσε (401 π. Χ.) κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του (*Ξεν.* Κύρου ἀνάβ. Ι. 4. 10).

Δάρδιζα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἠλείας ἤδη καλούμενον Ἀχλαδινὴ (βλ. λ.).

Δάρδιζας, Σπῦρος. Ἀγωνιστὴς ἐκ Μαραθῶνος. Ἔπεσε τῷ 1824 εἰς Ἄμφισσαν.

— **Δάρδιζας, Χαράλαμπος**. Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Ἐπολέμησεν ὑπὸ τὸν Ἰωάννην Γκούραν ἐν Ἀθήναις ἀπὸ τοῦ 1823 καὶ ἐφονεύθη τῷ 1827 ἐν Βοιωτίᾳ. Γ. Δ. Κ.

Δαρδιστὰν *[Γεωγρ.]*. Χώρα μεταξὺ τῶν ΒΔ τοῦ Ἰνδοστάν, εἰς τὸ σημεῖον τῆς συναντήσεως τῶν Ἰμαλαΐων καὶ τοῦ Ἰνδοῦ-Κούχ, μεταξὺ τῆς Κασμίρης καὶ τοῦ Ἀφγανιστάν. Ὀνομάζεται καὶ *Κιαφιριστὰν* (=χώρα τῶν ἀπίστων). Ν. Μ.

Δαρεία *μάρτυς*. Ἀθηναία κόρη δοθεῖσα ὡς σύζυγος εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ συγκλητικοῦ Πολέμονος Χρύσανθον, ὅπως συγκρατήσῃ τοῦτον εἰς τὴν πατρικὴν ἐθνικὴν θρησκείαν, καὶ ἀσπασθεῖσα τὸν Χριστιανισμόν. Συνεπείᾳ τούτου «ἐβλήθη» μετὰ τοῦ συζύγου της «εἰς βόθρον» καὶ ἐθανατώθη. Ἡ μνήμη ἀμφοτέρων τελεῖται τῇ 19ῃ Μαρτίου. Ε. Γ. Π.

δαρεικὸς (ἐνν. *στατὴρ*) *[Ἀρχ.]*. Οὕτως ἐκάλουν οἱ Ἕλληνες τὸ χρυσοῦν βασιλικὸν νόμισμα τῶν Περσῶν, τὸ ὁποῖον ἔφερεν ἐπὶ μὲν τῆς μιᾶς ὄψεως τὴν εἰκόνα τοῦ βασιλέως μὲ στολὴν τοξότου, ἐπὶ δὲ τῆς ἄλλης διάφορα σχήματα. Ὁ δαρεικὸς εἶχεν ἀκριβῶς τὸ αὐτὸ βάρος μὲ τὸν ἀττικὸν στατῆρα καὶ ἰσοδυνάμει πρὸς 20 ἀττικὰς δραχμάς. Διπλασίου βάρους νόμισμα ἀπετέλει τὸν διπλοῦν δαρεικόν, ὅστις ἔφερε τὰς αὐτὰς παραστάσεις. Οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς ἐπαινοῦν τὴν λαμπρότητα τοῦ μετάλλου ἐξ οὗ ἦτο κατεσκευασμένος καὶ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ βάρους του, καὶ μᾶς πληροφοροῦν ὅτι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Μηδικῶν πολέμων μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ Ἀλεξάνδρου οἱ δαρεικοὶ ἀπετέλουν σημαντικὸν μέρος τῶν κυκλοφορούντων μεταλλικῶν νομισμάτων ἐν Ἑλλάδι καὶ Μ. Ἀσίᾳ. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν εἰς ἡμᾶς περιελθόντων χρυσῶν δαρεικῶν ἔχει κοπῆ ἐπὶ βασιλείας τοῦ Δαρείου υἱοῦ του Ὑστάσπους καὶ τοῦ Ξέρξου, φαίνεται δ' ὅτι τὸ ὄνομα δαρεικὸς προῆλθεν ἐκ τοῦ ὅτι πρῶτος ὁ Δαρεῖος ἔκοψε τοιαῦτα νομίσματα μὲ εἰκόνα τοξότου (*Ἡρόδ.* 4,166). Πλὴν τῶν χρυσῶν δαρεικῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἀξία δὲν παρέμεινε σταθερῶς ἀμετάβλητος, ἀναφέρονται καὶ ἀργυροῖ δαρεικοί, ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου (Κον. 10), προφανῶς ἀποδίδοντος καταχρηστικῶς ὄνομα χρυσῶν νομισμάτων εἰς ἀργυρᾶ. Τὰ ἀργυρᾶ ταῦτα νομίσματα ἐκαλοῦντο συνήθως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων σίκλοι. —Ω.

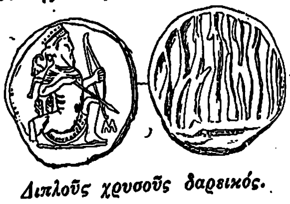

Διπλοῦς χρυσοῦς δαρεικός.

Δάρειον καὶ *Δαρίειον* καὶ *Δάρα* *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς χώρας τῶν Πάρθων, κατὰ τὰ βόρεια ἀνατολικὰ ὅρια αὐτῆς. Ἐκτίσθη ὑπὸ Ἀρσάκους τοῦ Α' ἐπὶ τῆς βορείου κλιτύος τοῦ ὄρους Μασδοράνου εἰς ὀχυρωτάτην θέσιν καὶ ἐν τῷ μέσῳ περιοχῆς γονιμωτάτης. ΚΑΨ.

Δαρεῖος. Ὄνομα σύνηθες παρὰ Μήδοις καὶ Πέρσαις, καὶ ἰδίως εἰς τὸν βασιλικὸν οἶκον τῶν Ἀχαιμενιδῶν τοῦ περσικοῦ κράτους (βλ. καὶ λ. Δάρα).

— **Δαρεῖος Α'**. Βασιλεὺς τῶν Περσῶν. Ἦτο υἱὸς τοῦ Ὑστάσπους, γενάρχου τοῦ νεωτέρου κλάδου τῶν Ἀχαιμενιδῶν, ἐγεννήθη κατὰ τὸ 550 π. Χ., ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τῷ 521 (βλ. λ. Γαυμάτας) καὶ ἀπέθανε τῷ 485. Τὸ ἔνδοξον μέλλον του εἶχε προμηνυθῆ ἐν ὀνείρῳ, ὡς λέγεται, εἰς τὸν ἱδρυτὴν τοῦ περσικοῦ κράτους, βασιλέα Κῦρον τὸν πρεσβύτερον, ὅστις εἶχεν ἴδει αὐτὸν καθήμενον ἐπὶ τοῦ θρόνου του καὶ ἐπισκιάζοντα διὰ δύο μεγάλων πτερύγων τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Εὐρώπην. Τὸν Δαρεῖον ὅμως γενόμενον βασιλέα δὲν ἀνεγνώρισαν πᾶσαι αἱ χῶραι τοῦ περσικοῦ κράτους, ἂν καὶ εἶχε φροντίσει δι' ἐπιγαμιῶν νὰ συνδεθῇ πρὸς τὸν οἶκον τοῦ ἱδρυτοῦ τοῦ περσικοῦ κράτους Κύρου. Διὰ τοῦτο ἠναγκάσθη νὰ συνάψῃ 19 ὅλας μάχας, ἵνα καταβάλῃ ἐννέα ἀντιπάλους, οἵτινες ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον ἐπαναστάτησαν ἐν Σουσιανῇ, ἐν Βαβυλῶνι, ἐν Ἀρμενίᾳ, ἐν Μηδίᾳ, ἐν Ἀσσυρίᾳ, Αἰγύπτῳ καὶ αὐτῇ ἀκόμη τῇ Περσίᾳ. Ἀφοῦ δὲ διὰ τῆς δραστηριότητος καὶ τῶν πολεμικῶν ἀρετῶν του κατίσχυσε πάντων τῶν στασιαστῶν, ἐπεμελήθη ἔπειτα τῆς ὀργανώσεως τοῦ κράτους του. Ἐπεδίωξε λοιπὸν καὶ ἐπέτυχε τὴν μεταβολὴν τῶν ὑποτελῶν κρατῶν εἰς ἐπαρχίας τοῦ κράτους καὶ τὴν συνένωσιν τῶν ἐπαρχιῶν εἰς ἓν ὅλον ὑπὸ κοινὸν πολίτευμα. Ἐν τῇ αὐλῇ του, ἥτις ἀπέβη τὸ σχολεῖον τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ὑπαλλήλων τοῦ κράτους του, ἐμορφώθη μία ὑπαλληλικὴ τάξις, τῆς ὁποίας τὰ μέλη ἐφιλοδόξουν ν' ἀναλάβουν διοίκησιν εἰς τὰς χεῖράς των καὶ ἐγνώριζον ὅτι ἠδύναντο νὰ ἐπιτύχωσι τοῦτο μόνον διὰ τῆς εὐνοίας τοῦ μεγάλου βασιλέως.

Ἀγγεῖον τοῦ Δαρείου Α'.

Οὕτως, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐπετεύχθη ἡ ἑνότης ἐν τῇ διοικήσει τοῦ κράτους, ἀφ' ἑτέρου δὲ ηὔξησεν ἡ ἰσχὺς τοῦ βασιλέως, συγκεντρώσαντος εἰς χεῖράς του ὅλην τὴν κρατικὴν ἐξουσίαν. Μετὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς διοικήσεως ἐπεδίωξε τὴν βελτίωσιν καὶ ἐξασφάλισιν τῆς συγκοινωνίας καὶ ἐν τῷ κράτει του, διὰ τῆς κατασκευῆς ὁδῶν καὶ διωρύγων, ταχυδρομικῶν σταθμῶν καὶ φρουρίων κατὰ τὰς παρόδους, καὶ μετὰ τῶν ξένων κρατῶν διὰ τῆς ἐξερευνήσεως τῶν κατὰ θάλασσαν ὁδῶν. Διὰ τῶν μέτρων αὐτῶν ἐβελτιώθη ἡ γεωργία τῆς χώρας καὶ προήχθη τὸ ἐμπόριον αὐτῆς. Τὰ μέτρα ταῦτα ἠκολούθησαν τὸ κτηματολόγιον τοῦ ὅλου κρά-

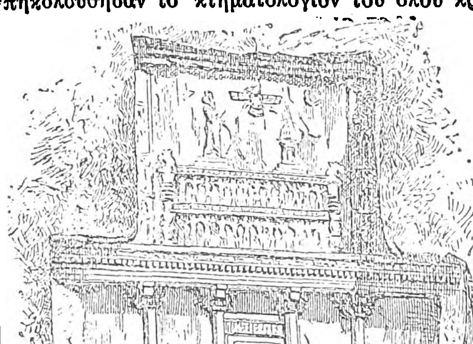

Ὁ τάφος τοῦ Δαρείου.

τους καὶ ὁ καθορισμὸς τακτοῦ ἐγγείου φόρου, ὅστις εἰσεπράττετο ὑπὸ τῶν σατραπῶν (διοικητῶν) τῶν 20 σατραπειῶν (γεωγραφικῶν περιφερειῶν), εἰς τὰς ὁποίας εἶχεν ὑποδιαιρεθῆ ὑπ' αὐτοῦ τὸ περσικὸν κράτος. Εἰς τὴν πρώτην τούτων, ἥτις ἐκαλεῖτο *Γιουνά,* ὑπήγοντο καὶ οἱ ἐν Μ. Ἀσίᾳ Ἕλληνες. Ὁ εἰσπραττόμενος οὗτος βασιλικὸς φόρος ἀνήρχετο εἰς 7.740 βαβυλώνια τάλαντα ἀργύρου ἀπὸ τῶν 19 σατραπειῶν, καὶ 360 τάλαντα χρυσοῦ ἀπὸ τῆς σατραπείας τῆς Ἰνδικῆς, ἤτοι εἰς ἑξακόσια ἑκατομμύρια προπολεμικῶν δραχμῶν. Διὰ τῆς μεθοδικῆς ταύτης ρυθμίσεως τῶν οἰκονομικῶν τοῦ κράτους καὶ ὁ δημόσιος θησαυρὸς ηὔξανεν ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος, διότι ἑκάστη σατραπεία εἶχεν ἐπάρκειαν ἐξ ἰδιαιτέρων πόρων διὰ τὰς δαπάνας της, καὶ αἱ καταπιέσεις αἱ ἀφόρητοι τῶν ὑπηκόων ἠλαττώθησαν. Ἡ διοικητική, καὶ ἰδίως ἡ οἰκονομική, αὕτη ὀργάνωσις ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῶν Περσῶν ὡς ἡ κυρία ἰδιότης τοῦ βασιλέως των (ὅστις καὶ πρῶτος ἔκοψε περσικὸν νόμισμα, χρυσοῦν καὶ ἀργυροῦν, τοὺς λεγομένους δαρεικούς), καὶ διὰ τοῦτο ἐκάλουν αὐτὸν *κάπηλον*, ὡς εἶχον καλέσει τὸν Κῦρον πατέρα καὶ τὸν Καμβύσην δεσπότην. Ὁ Δαρεῖος εἶχε καὶ διοικητικὸν πνεῦμα, ἐπιδείξας σύνεσιν δεξιὰν ὡς κυβερνήτης κράτους ἀποτελουμένου ἐκ πολλῶν φύλων διαφερόντων ἀλλήλων τὴν γλῶσσαν, τὴν θρησκείαν καὶ τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα. Ἀρκεσθεὶς εἰς τὴν εἰς χεῖράς του συγκέντρωσιν πάσης τῆς ἐξουσίας, τὴν βελτίωσιν τῶν οἰκονομικῶν του καὶ τὴν δι' αὐτῶν δυνατὴν συντήρησιν μεγάλων πολεμικῶν δυνάμεων, ὄχι μόνον ἠνέχθη, ἀλλὰ καὶ ἐσεβάσθη τῶν ἀλλοφύλων ὑπηκόων του τοὺς θρησκευτικοὺς (Αἰγυπτίων, Ἰουδαίων) καὶ πολιτικοὺς θεσμοὺς (τῶν Ἑλλήνων τῆς Μ. Ἀσίας, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπέτρεψε τὴν καθ' ἑλληνικὸν τρόπον αὐτοδιοίκησιν· καὶ τῶν Φοινίκων, εἰς τοὺς ὁποίους ἀφῆκε νὰ ἔχωσι τοὺς ἡγεμόνας καὶ ἄρχοντάς των).

Ἡ πρώτη πολεμικὴ ἐπιχείρησις τοῦ Δαρείου, μετὰ τὴν καταστολὴν τῶν ἐν ταῖς διαφόροις ἐπαρχίαις τοῦ κράτους του στάσεων, ὑπῆρξεν ἡ κατὰ τὸ 515 π. Χ. καθυπόταξις διὰ τοῦ Πέρσου μεγιστᾶνος Ὀτάνου, τοῦ ὁποίου τὴν κόρην Φαιδίμην εἶχε συζευχθῆ, τῆς Σάμου καὶ ἡ παράδοσις αὐτῆς εἰς τὸν Συλοσῶντα, ὅστις ὡς τύραννος αὐτῆς ἦτο φόρου ὑποτελὴς εἰς τὸν Δαρεῖον, ὡς ἦσαν καὶ οἱ τύραννοι τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἑλληνικῶν πόλεων, διὰ τῆς ὑποστηρίξεως αὐτοῦ κατέχοντες τὴν ἀρχήν. Μετὰ ταῦτα ἐστράφη πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἐπεξέτεινε τὸ κράτος του μέχρι τῶν ἰνδικῶν ὀρέων, περιλαβὼν εἰς αὐτὸ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἰνδοῦ διαρρεομένην χώραν, ἀνοίξας οὕτως νέας ἐμπορικὰς ὁδούς. Ἀφοῦ δὲ κατέστησε νότιον ὅριον τοῦ κράτους του τὴν ἔρημον τῆς Ἀραβίας, ἤρχισε μελετῶν τὴν ἐκστρατείαν του κατὰ τῶν Σκυθῶν, τῶν ὁποίων ἡ χώρα ἐφημίζετο (*Ἡροδ.* III. 116, IV 5 καὶ 7) ὡς χώρα τοῦ χρυσοῦ. Τὴν ἐκστρατείαν ἐπεχείρησε κατὰ τὸ 513 π. Χ. μετὰ στρατοῦ 800 χιλ. ἀνδρῶν καὶ 600 πλοίων, ἅτινα ἀνῆκον, σχεδὸν πάντα, εἰς τοὺς Ἴωνας, οἱ ὁποῖοι ἦσαν καὶ ἡ ψυχὴ τῶν ναυτικῶν ἐπιχειρήσεων τῆς ἐκστρατείας ἐκείνης. Ἀφοῦ διεπέρασεν ὁ στρατὸς τὸν Βόσπορον διὰ τῆς γεφύρας, τὴν ὁποίαν κατεσκεύασεν ἐπ' αὐτοῦ ὁ Σάμιος ἀρχιτέκτων Μανδροκλῆς, προεχώρησε διὰ τῆς καθυποταχθείσης Θρᾴκης μέχρι τοῦ Ἴστρου (Δουνάβεως), ἐνῷ ὁ στόλος διὰ τοῦ Εὐξείνου κατέπλευσεν εἰς τὸν αὐτὸν ποταμόν, ἔνθα ἔστησε δευτέραν γέφυραν πρὸς διάβασιν τοῦ στρατοῦ. Ἡ γέφυρα αὐτὴ ἀπεφασίσθη νὰ μείνῃ ἀδιάλυτος καὶ μετὰ τὴν διάβασιν τοῦ στρατοῦ, κατὰ συμβουλὴν τοῦ στρατηγοῦ τῶν Μυτιληναίων Κώη, ἐπὶ διάστημα 60 ἡμερῶν. Δὲν διελύθη ὅμως καὶ μετὰ τὴν παρέλευσιν αὐτῶν, παρὰ τὴν ἐπιμονὴν τοῦ Ἀθηναίου Μιλτιάδου, τυράννου τότε τῆς Θρᾳκικῆς χερσονήσου, ὑποδείξαντος ὅτι τοῦτο ἀπῄτει τὸ ἐθνικὸν τῶν Ἑλλήνων συμφέρον, διότι κατίσχυσεν ἡ γνώμη τοῦ τυράννου τῆς Μιλήτου Ἱστιαίου, ὅστις ὑπεστήριξεν ὅτι ἡ καταστροφὴ τοῦ Δαρείου θὰ εἶναι καὶ ἰδική των καταστροφή, μισητῶν ὄντων εἰς τοὺς κατοίκους τῶν ὑπ' αὐτῶν τυραννουμένων πόλεων. Οὕτως ἐσώθη ὁ Δαρεῖος ἐπανελθὼν εἰς τὸν Ἴστρον, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν του καὶ καταδιωκόμενος ὑπὸ τῶν Σκυθῶν. Ἀφοῦ ἤμειψεν ὁ Δαρεῖος τὸν Ἱστιαῖον καὶ τὸν Κώην διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν πίστιν των, παραχωρήσας μὲν εἰς τὸν πρῶτον τὴν παρὰ τὸν Στρυμόνα Μύρκινον, καταστήσας δὲ τὸν δεύτερον τύραννον τῆς Μυτιλήνης, ἄφησε στρατὸν εἰς τὸν Μεγάβαζον πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ὑποταγῆς τῆς Θρᾴκης καὶ καθυπόταξιν τῆς Μακεδονίας καὶ ἀπῆλθεν εἰς Σάρδεις. Ἀφοῦ δὲ διέτριψεν ἐπ' ὀλίγον ἐκεῖ καὶ ἐγκατέστησε σατράπην τῆς Μ. Ἀσίας τὸν ἀδελφόν του Ἀρταφέρνην, ἀπῆλθεν εἰς Σοῦσα, παραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν Ἱστιαῖον ὡς σύμβουλόν του δῆθεν, κατὰ συμβουλὴν τοῦ Μεγαβάζου ὑποδείξαντος, ὅτι θὰ ἦτο ἐπικίνδυνος οὗτος παραμένων ἐν Μυρκίνῳ.

Κατὰ τὸ 505 π. Χ. ἐδόθη ἀφορμὴ εἰς τὸν Δαρεῖον ν' ἀναμιχθῇ καὶ εἰς τὰ πράγματα τῆς ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδος, χάριν τοῦ πρώην τυράννου τῶν Ἀθηνῶν Ἱππίου, ὅστις ἐζήτησε τὴν συνδρομήν του. Ἡ υἱοθέτησις τῆς αἰτήσεως τοῦ Ἱππίου παρεσκεύασε τὸ ἔδαφος τῆς ἀναμίξεως τῶν Περσῶν εἰς τὰ τῆς Ἑλλάδος πράγματα, ἥτις ἤρχισε μὲ τὴν ἐκστρατείαν τῶν Περσῶν εἰς Νάξον, ἡ ἀποτυχία τῆς ὁποίας προεκάλεσε τὴν ἰωνικὴν κατὰ τὸ 499 ἐπανάστασιν, ἥτις πάλιν προεκάλεσε τὴν σύγκρουσιν Περσῶν καὶ Ἀθηναίων, οἱ ὁποῖοι ὑπεστήριξαν τοὺς ἀποίκους των Ἴωνας. Ἐκδικούμενος ὁ Δαρεῖος, μετὰ τὴν καταστολὴν τῆς ἰωνικῆς ἐπαναστάσεως, ἀπέστειλεν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος κατὰ μὲν τὸ 492 τὸν Μαρδόνιον,

Digitized by Google

ὅστις ἐπέστρεψεν ἄπρακτος καταστραφέντος τοῦ στόλου του, ὅτε παρέπλεε τὸν Ἄθω, κατὰ δὲ τὸ 490 τὸν Δᾶτιν καὶ τὸν Ἀρταφέρνην μὲ ὁδηγὸν τὸν Ἱππίαν. Ἡ δευτέρα ἐκστρατεία, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπεστάλησαν κατὰ τῆς Ἑλλάδος 600 τριήρεις καὶ πολυάριθμος ἐντὸς φορτηγῶν πλοίων στρατός, κατέληξεν εἰς τὴν κοσμοϊστορικῆς σημασίας νίκην τῶν Ἀθηναίων ἐν Μαραθῶνι καὶ τὴν ταπείνωσιν τῶν Περσῶν. Τὴν μείωσιν ὅμως ταύτην τοῦ γοήτρου του μὴ ἀνεχόμενος ὁ Δαρεῖος ἡτοίμασε νέαν στρατιὰν κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ὅτε δὲ μετὰ τριετῆ προπαρασκευὴν ἦτο ἕτοιμος νὰ ἐπέλθη κα' αὐτῆς, ἐπανεστάτησε, τῇ ὑποκινήσει καὶ τῶν Ἑλλήνων, ἡ Αἴγυπτος. Ὁ Δαρεῖος δὲν ἐπτοήθη οὔτε τότε, ἀλλ' ἡτοίμαζε στρατιὰς κατ' ἀμφοτέρων τῶν ἀντιπάλων του. Ἐν τῷ μέσῳ ὅμως τῶν πολεμικῶν παρασκευῶν του εὗρεν αὐτὸν αἰφνιδίως ὁ θάνατος (485 π. Χ.). Ἐτάφη ἐν τῇ νεκροπόλει τῶν Περσῶν βασιλέων παρὰ τὴν Περσέπολιν. Κατὰ τὸ διάστημα τῶν 36 ἐτῶν τῆς βασιλείας του ὁ Δαρεῖος ἐπεξέτεινε τὰ ὅρια τοῦ περσικοῦ κράτους, αὐξήσας οὕτω τὰς 20 σατραπείας αὐτοῦ εἰς 31, ἐμερίμνησε περὶ τῆς ἐκπολιτίσεως αὐτοῦ, ὡς μαρτυροῦσι καὶ τὰ ἐπ' αὐτοῦ ἀνεγερθέντα μνημεῖα τέχνης (τὰ ἀνάκτορά του, τὸ μεγαλοπρεπὲς ἐν Βαγιστάνῃ μνημεῖον εἰς ἀνάμνησιν τῆς κατὰ τῶν Μάγων νίκης του κ.ἄ.) καὶ τὰ ἔργα συγκοινωνίας, αἱ γεωγραφικαὶ ἔρευναι καὶ ἄλλα ἔργα του, εἰς τὰ ὁποῖα ἐπρωτοστάτουν Ἕλληνες, ὡς ὁ φιλόσοφος Ἡράκλειτος, ὁ καλλιτέχνης Τηλεφάνης, ὁ ἀρχιτέκτων Μανδροκλῆς, ὁ γεωγράφος Σκύλαξ Καρυανδεὺς κ. ἄ.

— **Δαρεῖος Β'.** Ἦτο νόθος υἱὸς τοῦ Ἀρταξέρξου τοῦ Μακρόχειρος καὶ ἐκαλεῖτο πρότερον *Ὦχος*. Ἐν τῇ ἱστορίᾳ εἶναι γνωστὸς ὡς *Δαρεῖος ὁ Νόθος*. Εἰς τὸν θρόνον ἀνῆλθε κατὰ τὸ 423 π.Χ. καθαιρέσας τῆς βασιλείας τὸν Σογδιανόν, ὅστις εἶχε φονεύσει τὸν ὁμομήτριον ἀδελφόν του Ξέρξην τὸν Β', υἱὸν καὶ νόμιμον διάδοχον τοῦ Ἀρταξέρξου. Κατ' αὐτοῦ ἐστασίασαν πολλοὶ τῶν Περσῶν μεγιστάνων, καὶ ἰδίως ὁ Πισσούθνης, ἀλλὰ κατέβαλε πάντα. Κατὰ τὸ 414 ἀπεστάτησε καὶ ἡ Αἴγυπτος, τὴν ὁποίαν δὲν ἠδυνήθη ν' ἀνακαταλάβῃ. Ἐπ' αὐτοῦ σατράπαι τῆς Μ. Ἀσίας ἦσαν ὁ Τισσαφέρνης καὶ ὁ Φαρνάβαζος, οἵτινες εἶχον λάβει ἐνεργὸν ἀνάμιξιν εἰς τὰ ἑλληνικὰ πράγματα. Κατὰ τὸ 412 π. Χ. μάλιστα ὁ Τισσαφέρνης, σατράπης τῆς Ἰωνίας καὶ Καρίας, ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ βασιλέως συνωμολόγησε δύο μετὰ τῆς Σπάρτης συνθήκας, διὰ τῶν ὁποίων οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι ἀνεγνώριζον τὴν περσικὴν κυριαρχίαν ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν πόλεων τῆς Μ. Ἀσίας, οἱ δὲ Πέρσαι ἀνελάμβανον νὰ πληρώνωσι τὸν μισθὸν τῶν πληρωμάτων τοῦ πελοποννησιακοῦ στόλου. Ὁ Δαρεῖος ἀπέθανε τῷ 404 π. Χ.

— **Δαρεῖος Γ' ὁ *Κοδομανός*.** Ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀρσάμου, γόνου πλαγίου κλάδου τοῦ οἴκου τῶν Ἀχαιμενιδῶν καὶ ἔγινε βασιλεὺς διὰ τὴν ἐπιδειχθεῖσαν κατά τινα μάχην ἀνδρείαν του, προτιμηθεὶς τοῦ Ἀρβουπάλου, Ἀχαιμενίδου καὶ αὐτοῦ, μετὰ τὴν δολοφονίαν ἁπάντων τῶν ἄλλων Ἀχαιμενιδῶν. Ἦτο ὡραῖος, εὐγενὴς καὶ εἶχεν ἁπάσας τὰς ἀρετὰς τῶν μεγάλων προγόνων του, ἀπηλλαγμένος δὲ τῶν ἐλαττωμάτων τῶν τελευταίων Ἀχαιμενιδῶν. Παρὰ τὰς μεγάλας ὅμως πολεμικὰς ἀρετάς του δὲν ἠδυνήθη νὰ σώσῃ τὸ κράτος του ἀπὸ τῆς ραγδαίας κατακτήσεώς του ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Μετὰ τὴν ἧτταν τοῦ στρατοῦ του ἐν Γρανικῷ καὶ

Τμῆμα μωσαϊκοῦ τῆς Πομπηΐας παριστῶντος τὴν μάχην τῆς Ἰσσοῦ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου φαίνεται ὁ Δαρεῖος Γ' Κοδομανὸς ἐποχούμενος πολεμικοῦ ἅρματος.

[Μουσεῖον Νεαπόλεως.]

τὴν κατάκτησιν τῶν ἀπὸ τοῦ Ἑλλησπόντου μέχρι τοῦ Ταύρου χωρῶν του, ἐπολέμησεν αὐτοπροσώπως κατὰ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἐν Ἰσσῷ βλ. λ.) κατὰ τὸ 333 π. Χ. καὶ ἐν Γαυγαμήλοις (βλ. λ.) κατὰ τὸ 331 π.Χ., ἀλλ' ἡττήθη κατὰ κράτος εἰς ἀμφοτέρας, τραπεὶς εἰς ἄτακτον φυγήν. Μετὰ τὴν τελευταίαν ἧττάν του ἔφυγεν εἰς Μηδίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὰς Κασπίας πύλας, ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν λειψάνων τοῦ στρατοῦ του. Συλληφθεὶς κατά τινα νύκτα ὑπὸ τῶν μεγιστάνων τοῦ στρατοῦ του Βήσσου, Ναβαρζάνου, καὶ Βαρσαέντου ἀπήχθη ὑπ' αὐτῶν δέσμιος, διότι ἐσκόπουν νὰ φέρωσι τοῦτον εἰς Βακτριανὴν καὶ διὰ τῆς παραδόσεώς του νὰ ἐξαγοράσωσι παρὰ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου τὴν εἰρήνην. Καταδιωχθέντες ὅμως ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ φοβηθέντες ὅτι θὰ συλληφθῶσι ζῶντες ἐφόνευσαν τὸν Δαρεῖον καὶ ἐπέσπευσαν τὴν φυγήν των. Περὶ τῆς μεγαλοπρεποῦς ταφῆς τοῦ νεκροῦ του καὶ τῆς τιμωρίας τῶν φονέων του ἔδειξεν ἐξαιρετικὸν διαφέρον ὁ Μ. Ἀλέξανδρος. Ἐκ τοῦ ἐπεισοδίου τῆς αἰχμαλωσίας τῆς οἰκογενείας του κατὰ τὴν ἐν Ἰσσῷ μάχην καὶ τῆς μεγαλόφρονος πρὸς αὐτὴν συμπεριφορᾶς τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐνεπνεύσθη ὁ Γάλλος ζωγράφος Le Brun τὸν εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Λούβρου ἀποκείμενον ὑπέροχον πίνακά του.

— **Δαρεῖος *ὁ Ἀρταξέρξου υἱός*.** Τοῦτον ὠνόμασε διάδοχόν του ὁ πατήρ του ἄγων τὸ 90ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του καὶ ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὸν ζῶν νὰ φέρῃ τὴν τιάραν, νὰ συμβασιλεύῃ δηλαδὴ μετ' αὐτοῦ. Ἐπειδὴ ὅμως ἐχάλκευσε συνωμοσίαν κατὰ τοῦ πατρός του, ἐτιμωρήθη ὑπ' αὐτοῦ διὰ θανάτου μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν τῆς συνωμοσίας.

— **Δαρεῖος *ὁ Μῆδος*.** Εἶχεν ἕδραν τοῦ βασιλείου του τὴν Βαβυλῶνα, ἀνελθὼν ἐπὶ τοῦ θρόνου κατὰ τὸ 560 π Χ. Τὰς ἀπεράντους χώρας τοῦ βασιλείου του ὑποδιῄρεσεν εἰς 120 σατραπείας, τῶν ὁποίων τοὺς διοικητὰς (σατράπας) εἶχεν ὑπαγάγει ὑπὸ τρεῖς ἡγεμόνας, οἵτινες ἦσαν οἱ γενικοὶ ἐπιμεληταὶ τοῦ βασιλείου του. Ὁ βασιλεὺς οὗτος εἶναι γνωστὸς ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Γραφὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα *Κυαξάρης ὁ Β'*. Εἰς τὴν αὐλήν του παρέμεινεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη κατέχων ἓν τῶν ἀνωτάτων ἐν Βαβυλῶνι ἀξιωμάτων ὁ προφήτης Δανιήλ.

— **Δαρεῖος ὁ *Ξέρξου*.** Ἦτο διάδοχος τοῦ θρόνου καὶ εἶχε συζευχθῆ τὴν θυγατέρα τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ πατρός του Μασίστου Ἀρταΰντην, μετὰ τῆς ὁποίας εἶχεν ἐρωτικὰς σχέσεις ὁ πατήρ του Ξέρξης. Ἕνεκα τῶν οἰκογενειακῶν αὐτῶν σκανδάλων ἡ σύζυγος τοῦ Ξέρξου Ἄμηστρις ἐφόνευσε τὴν σύζυγον τοῦ Μασίστου καὶ μητέρα τῆς Ἀρταΰντης, ἐπανεστάτησε κατὰ τοῦ Ξέρξου ὁ Μασίστης καὶ ἐφονεύθη ἐν τοῖς ἀνακτόροις του ὁ Ξέρξης καὶ ὁ διάδοχος τοῦ θρόνου του Δαρεῖος ὑπὸ τοῦ χιλιάρχου τῆς ἀνακτορικῆς φρουρᾶς Ἀρταβάνου (464 π. Χ.).

Γ. Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

Δαρείου *κώμη* *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Λυδίας παρὰ τὸν ποταμὸν Ἕρμον. Ἦτο ἀρχαία ἑλληνικὴ ἀποικία καὶ γίνεται μνεία αὐτῆς ὡς συμμάχου τῶν Ἀθηνῶν εἰς τοὺς φορολογικοὺς καταλόγους τῶν ἑλληνοταμιῶν.

Δαρεῖται (οἱ) *[Ἀρχ.]*. Οὕτως ἐκαλοῦντο οἱ κάτοικοι τῆς *Δαρειτίδος*.

Δαρεῖτις (ἡ) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Χώρα τῆς Μηδίας, παρὰ τὴν Κασπίαν θάλασσαν, ὑποτελὴς εἰς τοὺς Πέρσας (*Ἡροδ.* III, 92).

Δαρειώτης.—1) ***Ἀναστάσιος***. Ἀγωνιστὴς καταγόμενος ἐκ Δάρα τῆς Μεσσηνίας, ὅπου ἦτο προεστὼς κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Ἐπολέμησεν ὡς ὁπλαρχηγὸς εἰς Κορώνην ὅπου καὶ ἐτραυματίσθη, κατόπιν δὲ διεκρίθη εἰς Νεόκαστρον κατὰ τὴν πολιορκίαν ὑπὸ τοῦ Ἰμβραήμ. —2) ***Ἀναστάσιος*** ὁ καὶ ***Στασινός***. Προεστὼς τοῦ Δάρα καθ' ὅλον τὸ διάστημα ἀπὸ τοῦ 1780 μέχρι τοῦ 1810, ὁπότε διὰ τὸ γῆρας ἀπεσύρθη· ἔδραξεν ἐν τούτοις τὰ ὅπλα καὶ βαθύγηρως ἠγωνίσθη μέχρι τοῦ 1823, ὁπότε ἀπέθανεν εἰς Καλάμας.—3) ***Βασίλειος***. Υἱὸς τοῦ πρώτου, φονευθεὶς εἰς Κορώνην τῷ 1821.—4) ***Γεώργιος***. Ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὴν ἐξέγερσιν τῆς Μεσσηνίας, ἐσχημάτισε δὲ σῶμα μετὰ τοῦ ὁποίου ἐπολέμησεν εἰς Κορώνην, Τρίπολιν καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐστάλη πληρεξούσιος Μεσσηνίας εἰς τὰς διαφόρους συνελεύσεις. Ἀπέθανε τῷ 1850. — 5) ***Ἐμμανουήλ***. Ἀγωνιστής, συγγενὴς τῶν ἀνωτέρω. Ἐπολέμησεν εἰς Κορώνην, Νεόκαστρον καὶ ἀλλαχοῦ, λαβὼν τὸ σιδηροῦν νομισματόσημον. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν διωρίσθη εἰς διαφόρους διοικητικὰς θέσεις, διετέλεσε δὲ καὶ δήμαρχος. — 6) ***Θεόδωρος***. Πολιτικός. Ἐστάλη ἀντιπρόσωπος εἰς τὴν Δ' συνέλευσιν καὶ διεκρίθη διὰ τὴν ζωηρότητά του εἰς τὸ ζήτημα τῆς διαδοχῆς τοῦ Καποδιστρίου, εἰς τὴν δίκην τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ *Παπουλάκου*. Ἀπέθανε τῷ 1865.—7) ***Παναγιώτης***. Ἀγωνιστής. Ἀναφέρεται ὡς ἔφορος τῶν στρατευμάτων.

Γ. Δ. Κ.

Δὰρ - ἐλ - μπέη *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Ἐνφινταβίλλ.

Δὰρ - ἐλ - μπέϊντα *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Καζαμπλάνκα.

Δαρεσσαλὰμ (Dar - es - Salam ἢ Dar - es - Salaam) *[Γεωγρ.]*. Λιμὴν τῆς Ἀφρικῆς (βλ. Ντὰρ - ὲς - Σαλάμ).

Δαρζίτς (Darzic), ***Γεώργιος***. Ὁ ἀρχαιότερος λυρικὸς ποιητὴς τῆς σερβοκροατικῆς φιλολογίας. Ἐγεννήθη ἐν Ραγούσῃ κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, πιστεύεται δὲ ὅτι ἀπέθανε πρὸ τοῦ 1507. Τὰ ἔργα του περιελήφθησαν εἰς τὴν συλλογὴν τῶν ἀρχαίων Κροατῶν συγγραφέων, τὴν δημοσιευθεῖσαν ὑπὸ τῆς νοτιοσλαυικῆς Ἀκαδημίας (Ἄγραμ 1870).

Δ. Δ.

Δάρης *ὁ Φρύξ*. Ὄνομα Ἕλληνος ποιητοῦ τῶν πρώτων μ. Χ. αἰώνων, συγγραφέως ἀπολεσθείσης «Ἰλιάδος», δῆθεν προομηρικῆς, ἥτις μόνον εἰς λατινικὴν μετάφρασιν διεσώθη ὑπὸ τὸν τίτλον «Historia de excidio Trojae». Τὴν μετάφρασιν ταύτην ἐπιστεύετο ὅτι ἐφιλοτέχνησεν ὁ Κορνήλιος Νέπως, διότι τοῦ ἔργου προηγεῖτο ἀπόκρυφος ἐπιστολὴ τούτου πρὸς Σαλλούστιον. Τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι εἶδος τερατολόγου μυθιστορίας, ἔσχε δὲ μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ρωμαντικῆς ἐποποιίας τοῦ μεσαίωνος, πολλάκις τυπωθὲν μετὰ τοῦ παρομοίου ἔργου τοῦ Δίκτυος τοῦ *Κρητὸς* (βλ. λ.). Ἐξ αὐτοῦ ἐνεπνεύσθη τὸ περιώνυμον ἔπος του «Τροίαν» ὁ Μπενουὰ ντὲ Σαὶντ - Μόρ. Ἀρχαιοτέρα ἔκδοσις εἶναι τοῦ 1470, καλυτέρα δὲ ἡ τοῦ Μάϊστερ (Λειψία 1874). Μετεφράσθη ἐνωρὶς εἰς τὴν γαλλικήν, ἀγγλικήν, γερμανικήν, νεωτέρα δὲ γαλλικὴ εἶναι ἡ τοῦ Καϊγιὸ (1813).

Ὁ Δάρης οὗτος ὡς καὶ ὁ Δίκτυς, ἐβεβαίουν ὅτι τὰς περὶ Τροίας ἀφηγήσεις των ἀνέγνωσαν εἰς κυπαρισσίνους δέλτους ἀνευρεθείσας εἰς τάφους τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων.

Τινὲς Ἀλεξανδρινοὶ φιλόλογοι ἐδέχοντο ὅτι ὁ Δάρης οὗτος ἦτο ἥρως τρωϊκός, ὅστις προδοὺς τὸν Ἕκτορα, ηὐτομόλησε πρὸς τοὺς Ἀχαιούς, ἐφονεύθη δὲ ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως. Ἦτο ἄρα αὐτόπτης μάρτυς τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου.

—Β.

δαρὶ (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *σόργον ἢ δούρρα* (Sorgus durra).

Δ. Ν. Π.

Δαρὶ-δερὲ (τὸ) *[Γεωγρ.]*. Ὑποδιοίκησις τοῦ ἄλλοτε τουρκικοῦ σαντζακίου Γκιουμουλτζίνης (Κομοτηνῆς), εἰς τὰ βόρεια μέρη αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα παρέμειναν εἰς τὴν Βουλγαρίαν δυνάμει τῆς συνθήκης τοῦ Νεϊγὺ (1919). Κάτ. 22.000. Ἕδρα τῆς ὑποδιοικήσεως εἶναι ἡ ὁμώνυμος πόλις, κειμένη εἰς ἀπόστασιν 40 χλμ. Β. τῆς Κομοτηνῆς ἐπὶ παραποτάμου τοῦ Ἄρδα. Κάτ. 4.000.

Ν. Μ.

Δαρίβας, *Ἀντώνιος*. Ὁπλαρχηγὸς ἐξ Ἄργους, ὑπηρετήσας καθ' ὅλον τὸν Ἀγῶνα ὑπὸ τοὺς Νοταρᾶδες.

Γ. Δ. Κ.

Δαριμάρι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Πλαταιῶν τῆς ἐπαρχίας Θηβῶν τοῦ νομοῦ Ἀττικοβοιωτίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 348.

Δαρῖνοι *[Ἀρχ.]*. Λαὸς τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς Ἰουερνίας νήσου Βρεττανικῆς (τανῦν Ἰρλανδίας) οἰκῶν μεταξὺ τῶν λαῶν Ροβάγδιοι καὶ Οὐολούντιοι (*Πτολεμ.* Β', β, 9).

Σ. Ε. Λ.

Δαριόριγον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς «Κελτογαλατίας Λουγδουνησίας κατὰ τὴν δυσμικὴν παράλιον τῶν Οὐενετῶν ὑπὸ τοὺς Ὀσισμίους» (*Πτολεμ.* Β, η, 6). Ὀνομασθεῖσα κατόπιν Diaroritum καὶ βραδύτερον ἐπὶ Βυζαντινῶν *Βένετις* (Πευτιγ. χάρτης, Not. Dign Occ. 37,16, Not. Gallior. λατιν. ἐπιγρ. 13,1 σελ. 389), κειμένη δὲ εἰς τὴν νοτίαν ἀκτὴν τῆς χερσονήσου τῆς Ἀρμορικῆς καὶ εἰς τὸν μυχὸν ὁμωνύμου κολπίζοντος ὅρμου ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ (πλάτ. 47° 39' 30'' Β, μῆκ. 2° 45' 28'' γεωδετ. ἀπὸ Γκρήνουιτς κατὰ τὸ κωδωνοστάσιον St Pierre κατὰ τὴν Connaissance de Temps τοῦ Bureau des Longitudes τοῦ 1904), εἶναι ἡ σύγχρονος πόλις *Βὰνν* (Vannes).

Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Δαριρώ. Μοναστήριον τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ, κτισθὲν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ἀρχαίου ναοῦ εἰς τὴν Μεσογίδα τῆς Λυδίας.

Δάριτζα (Daridje) *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς Τουρκίας, ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, παρὰ τὴν θάλασσαν τοῦ Μαρμαρᾶ, εἰς τὸ βόρειον τμῆμα τῆς εἰσόδου τοῦ κόλπου τῆς Νικομηδείας. Πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν κατῳκεῖτο ὑπὸ Ἑλλήνων ἀσχολουμένων εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν ἁλιείαν.

—Μ.

Δὰρκ (D'Arc) ***Ἰωάννα***· βλ. **Ἄρκ**, *Ἰωάννα ντ'*—

δαρλιγκτονία (ἡ) (Darligtonia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σαρρακηνοειδῶν*. Αἱ δαρλιγκτονίαι εἶναι πόαι πολυετεῖς, ἰθαγενεῖς τῆς Ἀμερικῆς. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἐλάχιστα εἴδη, ὧν γνωστότερον εἶναι *δαρλιγκτονία ἡ καλιφόρνιος* (Darlingtonia californiensis), ἥτις φύεται ἐν Καλιφορνίᾳ καὶ καλλιεργεῖται ὡς κοσμητικὸν φυτὸν· διὰ τὰ φύλλα της καὶ τὰ εὔοσμα ἄνθη της.

Δ. Ν. Π.

Δαρμανιάκ, *Πέτρος*· βλ. λ. Ἀρμανιάκ.

Δαρμαροχώρι *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Σπηλιας* τῆς ἐπαρχίας Κισάμου τοῦ νομοῦ Χανίων. Κάτ. (1928) 31.

δαρμὸς (ὁ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ δέρειν, μαστίγωσις κοιν. *ξύλισμα, ξύλο.*

Digitized by Google

Δαρμστάτη (Darmstadt) *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Γερμανίας· βλ. λ. Ντάρμσταντ.

Δάρνη καὶ *Δάρνις [Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Κυρηναϊκῆς, ἡ σημερινὴ Δέρνα (βλ. λ.).

Δάροβα *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Κεχρόκαμπος.

Δάρρων *[Μυθολ.]*. Δαίμων τοῦ καλοῦ καὶ προστάτης τῶν ἀσθενῶν παρὰ τοῖς Μακεδόσιν. Ὑπὸ τοῦ Κουρτίου διορθοῦται καὶ ἑρμηνεύεται «Θάρρων», δαίμων ἐμπνέων θάρρος εἰς τοὺς ἀσθενεῖς. Ἐν τῇ «Ἑλληνικῇ Μυθολολίᾳ» τοῦ Preller-Robert ταυτίζεται πρὸς τὸν *Τελεσφόρον* τῶν Περγαμηνῶν καὶ τὸν *Ἄκεσιν* (ἐκ τῶν ἀκολούθων τοῦ Ἀσκληπιοῦ) τῶν Σικυωνίων. Π. Ν. Π.

δαρσάνα (darshana) *[Ἰνδ. Φιλοσ.]*. Λέξις σανσκριτική, σημαίνουσα ἀρχικῶς ὁραματισμόν, εἶτα δὲ φιλοσοφικὴν ἄποψιν ἢ ἀφετηρίαν. Οἱ Εὐρωπαῖοι ἰνδολόγοι ἀπέδωσαν τὸ *δαρσάνα* διὰ τῆς λέξεως *σύστημα*. Ἀλλὰ κατὰ τὸν Γκενὸν ἡ ἀπόδοσις αὕτη εἶναι ἡμαρτημένη, δεδομένου ὅτι κατ' αὐτὸν αἱ shaddarshanas (ἓξ δαρσάναι), ἤτοι ἡ Βαϊσέσκια, ἡ Νυάγια, ἡ Μιμάνσα, ἡ Σάνκχυα, ἡ Βεδάντα καὶ ἡ Πατανγιάλα (Γιόγκα), δὲν εἶναι ἓξ ἀντιμαχόμενα πρὸς ἄλληλα φιλοσοφικὰ συστήματα, ἀλλὰ διάφοροι ἀπόψεις, οἱονεὶ διάφοροι τρόποι πραγματεύσεως μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς κεντρικῆς βασικῆς ἰδέας, ἥτις ἀποτελεῖ τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον πασῶν τῶν φιλοσοφικῶν ἀντιλήψεων τῶν Ἰνδῶν, συγκροτουσῶν οὕτως ἁρμονικὸν καὶ ἑνιαῖον σύστημα ἰδεῶν ἀπηλλαγμένων ἀντιφάσεων. —Δ.

Δαρσάνιοι. Λαὸς τῆς ἀρχαίας Ἰνδικῆς, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Νόννου. Πρωτεύουσά του ἦτο ἡ *Δαρσανία* ἢ *Ἀρσανία*. Αἱ γυναῖκες τῶν Δαρσανίων ἦσαν περίφημοι εἰς τὴν ὑφαντουργίαν, δυνάμεναι ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ νὰ κατασκευάσουν ὁλόκληρον ἱμάτιον. Π. Ν. Π.

δάρσιμο, *—ατος* (τό)· δαρμός, μαστίγωσις, ξύλισμα.

—[Γαλακτοκ.]· βλ. ἀποβουτύρωσις.

Δάρσιοι *[Ἀρχ.]*. Ἔθνος τῆς Ἰλλυρίας καταγόμενον ἀπὸ τὴν Δαορθώ, θυγατέρα τοῦ Ἰλλυριοῦ (*Ἀππιαν.* Ἰλλυρ. 2). Ταυτίζεται πρὸς τοὺς Δαορίζους, Δαορίσους, Δαουρσίους, Δαορσοὺς καὶ Δαυερσίους. Π. Ν. Π.

Δάρτζα *[Παραλ. Γεωγρ.]*· ὀρθότ. *Δάρντεζα*. Ὁ Β.Δ. μυχὸς τῆς Ἑρμιονίδος θαλάσσης, σχηματίζων ὅρμον μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Θερμίσσι καὶ Καστρὶ (πλάτ. 37°25′ Β, μῆκ. 23°16′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1525: Hydra, Spezzia and Dhokos). Σ. Ε. Λ.

δάρτης (ὁ)· τὸ ὄργανον διὰ τοῦ ὁποίου δέρομεν, κτυποῦμεν, πλήττομεν τοὺς στάχυς τοῦ ἀραβοσίτου, ἵνα ἀποτριβῶσιν οἱ σπόροι ἀπὸ τοῦ ξυλώδους κώνου· || τὸ ὄργανον διὰ τοῦ ὁποίου δέρνουν, ἀναταράττουν τὸ γάλα πρὸς ἀποβουτύρωσιν, ἄλλως: *γαλαχτῆρα*.

δάρτι· ἐπίρρ. ἰδιωματ. Πόντου· πρὸ ὀλίγου, ἀρτίως: «δάρτι ἦρτεν κι' ἔφυγεν»· (τὸ ἀρχαῖον *ἄρτι*).

δαρτισινός, *—ή, —ό*· ἰδιωματ. Πόντου· ὁ πρὸ ὀλίγου λαβὼν ὑπόστασιν, ὁ ἀρτίως γενόμενος.

δαρτός, *—ή, —όν*· δαρμένος, ξυλισμένος, ξυλοκοπημένος: «πῆγε 'ς τὸ σχολειὸ δαρτός»· || «γάλα δαρτὸ» τὸ ἀποβουτυρωμένον.

— **δαρτὸς** *χιτὼν [Ἀνατομ.]*.—1) Εἷς ἐκ τῶν χιτώνων τοῦ ὄρχεως, ὁ ἀμέσως ὑπὸ τὸ δέρμα κείμενος. Παριστᾷ ἰνομυῶδες πέταλον, ὑπέρυθρον τὴν χροιάν, οὗ ἡ μὲν ἔξω ἐπιφάνεια συνάπτεται μετὰ τοῦ δέρματος, ἡ δὲ ἔσω συνδέεται μετὰ τοῦ ἔξω κρεμαστῆρος μυός· ἐκπέμπει δὲ ἀντιστοίχως τῇ ἐπὶ τῆς μέσης γραμμῆς ραφῇ τοῦ ὀσχέου ὀβελιαῖον πέταλον, τὸ *διάφραγμα τοῦ ὀσχέου*, ὅπερ παρεμβάλλεται μεταξὺ τῶν δύο ὄρχεων, διῆκον πρὸς τὰ ἄνω μέχρι κάτωθεν τῆς ρίζης τοῦ πέους, ἔνθα μεταβαίνει εἰς τὴν περιτονίαν τοῦ πέους καὶ τὸν κρεμαστῆρα αὐτοῦ σύνδεσμον. Ὁ σύνολος δὲ δαρτὸς πρὸς μὲν τὰ ἄνω συνέχεται μετὰ τῆς ἐπιπολῆς περιτονίας τῆς κοιλίας, πρὸς δὲ τὰ ὀπίσω μετὰ τῆς ἐπιπολῆς περιτονίας τοῦ περινέου, ἐνῷ πρὸς τὰ πλάγια προσφύεται εἰς τὸν κάτω κλάδον τοῦ ἡβικοῦ καὶ τοῦ ἰσχιακοῦ ὀστοῦ.—2) Χιτὼν ἀποτελῶν συστατικὸν τοῦ δέρματος (=τῆς πόσθης) τοῦ πέους, κείμενος μεταξὺ αὐτοῦ (=κυρίως δέρματος) καὶ τοῦ ὑποδορίου συνδετικοῦ ἱστοῦ, ἐκτεινόμενος δὲ ἀπὸ τῆς ρίζης τοῦ πέους μέχρι τοῦ ἐλευθέρου χείλους τῆς ἀκροποσθίας. Σύγκειται ἐκ δεσμίδων λείων μυϊκῶν ἰνῶν, ἐν μέρει μὲν ἐπιμήκων, ἐν μέρει δὲ δικτυοειδῶς διαπλεκομένων.

Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

δᾴς, γεν. *δᾳδὸς* (ἡ)· σχίζα ρητινοβριθοῦς ξύλου πεύκης ἀνημμένη καὶ ποιοῦσα φλόγα, ὥστε νὰ φωτίζῃ, ἄλλως *λαμπάς*· || συνεκδ. σχίζα οὐχὶ ἀνημμένη, κοιν. *δαδί*· || λαμπὰς οἱαδήποτε, φλόξ: «ἡ δᾲς τῆς ἀληθείας», «κρατεῖ τὴν δᾷδα τοῦ ἐμπρηστοῦ».

— *[Ἐγκυκλ.]* Καλεῖται *δᾲς* ἢ *δαΐς* (λατ. fax, taeda) κυρίως ὁ ἐξ εὐφλέκτου ξύλου δαυλὸς ἢ πυρσὸς ὁ χρησιμεύων πρὸς φωτισμόν. Ἡ δᾲς ὀνομάζεται γενικώτερον καὶ λαμπάς, εἰδικώτερον δὲ δᾳδίον, πεύκη, φανὸς ἢ πανός, φρυκτός, λοφνὶς ἢ λοφνίδιον, δετή, ἑλάνη. Οἱ ἀρχαιότεροι Ἕλληνες ἠγνόουν τὰς ἐκ κηροῦ ἢ στέατος ἢ πίσσης λαμπάδας (κηρία), τὰς ὁποίας ἐχρησιμοποίουν εἰς λίαν παρῳχημένους χρόνους οἱ κάτοικοι τῆς Ἰταλίας (candela, cera). Τὰς δᾷδας κατεσκεύαζον συνήθως ἐκ πεύκης (ὅθεν καὶ ἡ ὀνομασία των πεῦκαι), ἀλλὰ καὶ ἐξ ξύλου δρυός, ἐκ κληματίδων ἢ φλοιῶν ἀμπέλου καὶ ἐκ καλάμων. Οἱ κατασκευασταὶ αὐτῶν ὠνομάζοντο δᾳδουργοί. Αἱ δᾷδες αὗ-

Δᾲς μονόξυλος.

Δεταί.

ται ἀπετελοῦντο ἢ ἐξ ἑνὸς τεμαχίου ξύλου (μονόξυλοι λαμπάδες) ἢ συνηθέστερον ἐκ πολλῶν ράβδων δεδεμένων διὰ σχοινίων ἐκ παπύρου (δεταί). Ἐδένοντο δὲ αἱ ράβδοι αὗται ἢ ἄνωθεν ἕως κάτω σπειροειδῶς ἢ διὰ κυκλοτερῶν δακτυλίων ἁρμοζομένων κατὰ διαστήματα. Ἐπὶ τῶν ἀρχαϊκῶν μνημείων αἱ δᾷδες παρίστανται βραχεῖαι καὶ ὀγκώδεις, ἀλλὰ περὶ τὰ μέσα τοῦ Ε′ αἰῶνος ἔχουσι μορφὴν σκήπτρου, ἤτοι εἶναι μακραὶ καὶ ὑψηλότεραι τῶν κρατούντων αὐτὰς προσώπων. Ἀπὸ τοῦ Δ′ αἰῶνος, ἰδίᾳ δὲ κατὰ τοὺς ἑλληνιστικοὺς χρόνους, ἐτελειοποιήθησαν ἀπὸ πρακτικῆς ἀπόψεως αἱ δᾷδες· οὕτως ἥναπτον αὐτὰς εἰς πολλὰ σημεῖα τῆς κορυφῆς καθέτως ἢ ἀστεροειδῶς καὶ διὰ νὰ μὴ καίωνται αἱ χεῖρες ἐκ τῆς ἀποσταζούσης φλεγομένης ρητίνης, προσέθετον εἰς τὴν βάσιν τῶν δᾴδων εὐρείας σταγυοδόχας (πινάκια. χύτρας) ἢ ἐστήριζον αὐτὰς ἐπὶ λυχνοστατῶν. Τὰς δᾷδας μετεχειρίζοντο οἱ ἀρχαῖοι οὐ μόνον πρὸς φωτισμόν, ἀλλὰ καὶ εἰς πολλὰς θρησκευτικὰς τελετάς: 1) Δι' αὐτῶν ἐφωτίζοντο κυρίως οἱ ὁδοιποροῦντες τὴν νύκτα ἢ ἀργὰ ἐπιστρέφοντες οἴκαδε· διότι διὰ τὸν φωτισμὸν τοῦ ἐσωτερικοῦ τῶν οἴκων ἤρκουν αἱ λυχνίαι. Ἐπὶ ἀρχαίων ἀγγείων συχνάκις παρίστανται νέοι μεθύοντες, οἵτινες συνοδεύουσιν ἀλλήλους εἰς τὰς οἰκίας των δᾳδοφοροῦντες. 2) Ἐν καιρῷ πολέμου μετεχειρίζοντο τὰς δᾷδας πρὸς συνεννόησιν κατὰ τὰς νύκτας, ἤτοι ὡς εἶδος ὀπτικοῦ τηλεγράφου. Καὶ τὴν μὲν προσέγγισιν τῶν ἐχθρῶν ἐσήμαινον κινοῦντες τὰς δᾷδας ταχέως καὶ πρὸς πάσας τὰς διευθύνσεις, τῶν δὲ φίλων ἠρέμα καὶ ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω («φρυκτοὶ φίλιοι καὶ πο-

Δᾷδες καίουσαι ἀπὸ πολλῶν σημείων.

Δᾷδες κατά τινα θυσίαν.

[Ἀρχαία ἀγγειογραφία.]

λέμιοι»)· κατὰ δὲ τὰς μάχας ἐδίδετο τὸ σημεῖον τῆς ἐνάρξεως ὑπὸ τοῦ πυρφόρου, ἤτοι ἀνδρὸς θεωρουμένου ἱεροῦ καὶ ἀφωσιωμένου εἰς τὸν θεὸν τοῦ πολέμου, ὅστις προχωρῶν πρὸς τοὺς ἀντιπάλους ἔρριπτεν ἀνημμένην δᾷδα.

Κατὰ τὰς πολιορκίας αἱ δᾷδες ὡς καὶ πάσης ἄλλης φύσεως εὔφλεκτοι ὕλαι ἦσαν ἀπαραίτητα μέσα ἀμύνης καὶ ἐπιθέσεως, κατὰ δὲ τοὺς μυθολογικοὺς χρόνους μετεχειρίζοντο αὐτὰς καὶ ὡς ὅπλα, οἷον οἱ Λαπίθαι κατὰ τῶν Κενταύρων, οἱ θεοὶ κατὰ τῶν Γιγάντων, οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Βάκχου κατὰ τῶν πειρατῶν κτλ. 3) Αἱ δᾷδες ἐπίσης ἐχρησίμευον εἰς πολλὰς θρησκευτικὰς τελετουργίας, ἅτε τοῦ φωτὸς ἔχοντος καθαρτήριον δύναμιν. Κατὰ τοὺς τοκετούς, τοὺς γάμους (δᾷδες νυμφικαὶ) καὶ τὰς κηδείας ἦσαν ἀπαραίτητοι, οὐ μόνον πρὸς καθαρμόν, ἀλλὰ καὶ διότι οἱ γάμοι ἐγίνοντο κατὰ τὴν νύκτα, αἱ δὲ ἐκφοραὶ τῶν νεκρῶν πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου. Ὁμοίως κατὰ τὰς θυσίας ἐνεπήγνυον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους δᾷδας πρὸ τῆς σφαγῆς τοῦ θύματος. Εἰς πολλὰς δὲ τελετάς, ἰδίᾳ μυστήρια, ὡς κατὰ τὰ Διονύσια (Χοαί), τὰ Ἐλευσίνια, τὰς πρὸς τιμὴν τοῦ Ἡφαίστου, τοῦ Προμηθέως καὶ τῆς Ἀθηνᾶς «λαμπαδηφορίας» κτλ. ὡς καὶ εἰς τὰς καθαρτηρίους τελετὰς («σπονδαὶ ἔνδᾳδες» *Αἰσχ.* Εὐμ. 1044) καὶ εἰς πλείστας ἄλλας περιπτώσεις δημοσίας ἢ ἰδιωτικάς, αἱ δᾷδες ἦσαν ἀπαραίτητοι, καὶ τότε λόγῳ τῆς ἱερότητός των τὰς ἐκόσμουν διὰ ταινιῶν καὶ στεμμάτων. Ἡ δᾲς ἦτο ἔμβλημα τῶν ἐξιλαστηρίων θεῶν καὶ τοῦ φωτός, ὡς τοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ Ἀσκληπιοῦ, τῆς Ὑγείας, σχεδὸν δὲ πάντοτε φέρουσιν αὐτὴν ἡ Ἑκάτη, ἡ Δήμητρα, ἡ Κόρη καὶ ἡ Ἄρτεμις.

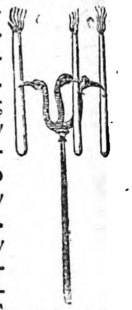

Δᾷδες ἐπὶ λυχνοστάτου.

Οἱ Ἐτροῦσκοι καὶ Ρωμαῖοι μετεχειρίζοντο πολὺ ὀλιγώτερον ἢ οἱ Ἕλληνες τὰς δᾷδας. Ἐν Ρώμῃ αἱ πρῶται μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ὧραι

Δᾷδες μετὰ σταγμοδόχης.

ἐκαλοῦντο fax prima. Οἱ πλούσιοι ταξιδιῶται κατὰ τὰς ἀσελήνους νύκτας ἐφώτιζον δι' αὐτῶν τὸν δρόμον των. Οἱ κυνηγοὶ μετεχειρίζοντο τὰς faces picatas, ἤτοι τὰς φερούσας σταυροειδῶς πολλὰς φωτεινὰς ἑστίας. Ἐπίσης κατὰ τοὺς γάμους (faces nuptiales), τὰς κηδείας καὶ τοὺς πολέμους αἱ δᾷδες συναντῶνται παρὰ Ρωμαίοις, ὡς καὶ παρ' Ἕλλησιν. —Β.

— **Δᾶδες** ἢ *Δᾷδες [Ἀρχ.]*. Ἑορτὴ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, τελουμένη ἐν Ἀθήναις, πρὸς τιμὴν τῆς Λητοῦς καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὀνομασθεῖσα δ' οὕτω διότι κατὰ τὴν διάρκειάν της ἐκαίοντο δᾷδες (πυρσοί). Ι. Δ. Σ.

— **δᾲς** *Δαμὰρ [Στρατ.]*. Εἰς παλαιὰς ἐποχὰς ἐγίνετο χρῆσις τῆς δᾳδὸς Lamarre (κυλίνδρου περιέχοντος φωτιστικήν τινα οὐσίαν) διὰ τὸν φωτισμὸν ἐν τοῖς καταυλισμοῖς κατὰ τὴν νύκτα. Πρὸ πολλοῦ τὸ μέσον τοῦτον ἐγκατελείφθη, ἀντικατασταθὲν διὰ συγχρόνων τεχνικῶν μέσων (ἅπασαι αἱ μεγάλαι μονάδες εἶναι σήμερον ἐφωδιασμέναι δι' ἠλεκτρικῆς φωτιστικῆς ἐγκαταστάσεως).

Ἡ συνήθης δᾲς ἐχρησιμοποιεῖτο εἰς τὰς πολὺ παλαιὰς ἐποχὰς ὡς μέσον σηματοδοσίας, σήμερον ὅμως ἡ χρῆσίς της ἐγκατελείφθη καὶ ἀντ' αὐτῆς γίνεται χρῆσις φωτοβολίδων (βλ. λεξ. διαβιβάσεις). Ν. Θ. Κ.

Δάσα *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Νησίον ἐν τῷ διαύλῳ Σκιάθου—Σκοπέλου, εἰς ½ μίλ. Β τοῦ λιμένος Πάνορμος (πλάτ. 39° 07′ Β, μῆκ. 23° 39′ ⅜ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1085: Negrepont to gulf of Kassandra). Σ. Ε. Λ.

δασανθῆ (τὰ) *[Βοτ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ φυτὰ ἅτινα ἔχουσιν ἄνθη κεκαλυμμένα ὑπὸ τριχῶν. Δ. Ν. Π.

Δασαρῆτις καὶ *Δασαρῆται*· βλ. Δασσαρῆτις.

δασαρχεῖον (τό)· τὸ ἀρχεῖον τοῦ δασάρχου, τὸ γραφεῖον ὅπου εἶναι ἐγκατεστημένη ἡ διοίκησις τῆς ἐπιτηρήσεως τῶν δασῶν: «δασαρχεῖον Ἀττικῆς,—Εὐβοίας» κττ.· || ἡ δασικὴ διοικητικὴ περιφέρεια, ἡ ὑπὸ τοῦ δασάρχου διοικουμένη.

—[Ἐγκυκλ.] Τὰ δασαρχεῖα διακρίνονται εἰς δύο κατηγορίας: εἰς δασαρχεῖα αὐτοτελῆ ἢ ἀμιγῆ καὶ εἰς δασαρχεῖα μεικτά. Καὶ αὐτοτελῆ μὲν λέγονται

Digitized by Google

τὰ δασαρχεῖα ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ προϊστάμενος δασάρχης εἶναι αὐτοτελὴς καὶ ἀνεξάρτητος, δηλαδὴ διατάκτης καὶ ἐκτελεστής· μεικτὰ δὲ ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ προϊστάμενος δὲν εἶναι αὐτοτελής, ἤτοι διατάκτης καὶ ἅμα καὶ ἐκτελεστής, ἀλλὰ μόνον ἐκτελεστής, καθ' ὃ ἐξηρτημένος ἀπὸ τὸν προϊστάμενον αὐτοῦ ὑπάλληλον. Τὸ δεύτερον τοῦτο σύστημα τῆς τοπικῆς δασικῆς διοικήσεως καλεῖται καὶ σύστημα δασικῆς διοικήσεως κατὰ δασαρχεῖα καὶ δασονομεῖα, ὅπερ ἐφαρμόζεται καὶ παρ' ἡμῖν. Ἡ τοπικὴ περιφέρεια (ἔκτασις) τῶν δασαρχείων ἐξαρτᾶται πρωτίστως ἀπὸ τὰς διὰ κανονισμοῦ εἰς ἕνα ὑπάλληλον, τὸν *δασάρχην*, ἀνατιθεμένας πρὸς ἐκτέλεσιν ἐργασίας, ἀπὸ τὸ μέγεθος, τὴν τοποθεσίαν καὶ τὴν σύστασιν τῶν δασῶν, τὴν διαμόρφωσιν καὶ διάπλασιν τοῦ ἐδάφους, τὰς κοινωνικὰς καὶ συγκοινωνιακὰς συνθήκας τοῦ τόπου, καθὼς καὶ ἀπὸ τὸ καθορισθὲν σύστημα διαχειρίσεως. Οὕτω π. χ. δύναται δι' ἕνα δασάρχην, ὅστις διαχειρίζεται ἐν πεδινὸν καὶ συγκεντρωμένον δασαρχεῖον μὲ χαλαρὰν καὶ οὐχὶ ἐντατικὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν δασῶν, τὸ μέγεθος τῆς περιφερείας τοῦ δασαρχείου νὰ εἶναι μεγαλύτερον ἢ ὑπὸ διαφορετικὰς συνθήκας τῶν προρρηθεισῶν, π. χ. ὅταν τὸ δασαρχεῖον εἶναι ὀρεινὸν καὶ στερῆται συγκοινωνίας. Ἐπομένως ὅσον ἐντατικωτέρα εἶναι ἡ διαχείρισις καὶ ἡ διοίκησις προηγμένη, τόσον μικροτέρα καθίσταται ἡ ἔκτασις ἑνὸς δασαρχείου. Ἐπίσης ἡ καλὴ κατανομὴ πολυαρίθμου ἀλλὰ χρησίμου καὶ ἱκανοῦ βοηθητικοῦ δασικοῦ προσωπικοῦ διευκολύνει πολὺ τὸ ἔργον τοῦ δασάρχου καὶ ἐπιτρέπει ἐξ ἄλλου καὶ τὴν μεγέθυνσιν τῆς περιφερείας τοῦ δασαρχείου. Συνήθως ἡ ἔκτασις τῶν δασαρχείων εἰς τὰς δασικῶς προηγμένας χώρας τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης κυμαίνεται ἀπὸ 15.000—60.000 στρέμματα. Παρ' ἡμῖν αὕτη δύναται νὰ φθάσῃ καὶ μέχρι τῶν 250.000 στρεμμάτων. Διὰ τοῦ νόμου 3077 «περὶ δασικοῦ κώδικος» ἔχουν ἱδρυθῆ καθ' ὅλον τὸ κράτος 55 δασαρχεῖα. Τὰ πρῶτα δασαρχεῖα ἐν Ἑλλάδι (10 τὸν ἀριθμὸν) ἱδρύθησαν διὰ τοῦ Ν. Δ. τῆς 18 Σεπτεμβρίου 1836, ἀλλὰ κατηργήθησαν διὰ λόγους οἰκονομίας τῷ 1843 καὶ ἀνασυστήθησαν καὶ πάλιν διὰ τοῦ ἀπὸ 18 Ἰουνίου Β. Δ., ἵνα καταργηθῶσι καὶ πάλιν διὰ τοῦ νόμου ΧΙΙΓ' τῆς 9 Ἰουλίου 1877, δι' οὗ ἱδρύθησαν δασονομεῖα ἀντὶ δασαρχείων εἰς τὰς ἐπαρχίας καὶ δασαρχεῖα εἰς τοὺς νομούς. Τὰ καθήκοντα δασοφυλακῆς ἀνετέθησαν εἰς τὴν κατὰ τὰς ἐπαρχίας χωροφυλακὴν (ὑπομοίραρχον) ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ μοιράρχου, ὅστις ἐξήσκει τὸ δικαίωμα ἐποπτείας καὶ ἐλέγχου καθ' ὅλας τὰς δασονομικὰς περιφερείας τοῦ νομοῦ. Π. ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ

δασάρχης (ὁ). Ὁ προϊστάμενος τῆς διοικήσεως δασικῆς ὑπηρεσίας τόπου τινός: «δασάρχης Ἀττικῆς,—Εὐβοίας» κτλ.

— *[Ἐγκυκλ.]* Ὠνομάσθη παρ' ἡμῖν τὸ πρῶτον δασάρχης ὁ προϊστάμενος τοῦ δασαρχείου ὑπάλληλος διὰ τοῦ Ν. Δ. τῆς 18 Σεπτεμβρίου τοῦ 1836. Ἡ νομοθεσία μας διακρίνει δύο κατηγορίας δασαρχῶν: τὸν *δόκιμον* καὶ τὸν *τακτικὸν* δασάρχην. Δόκιμος δασάρχης διορίζεται ὁ διπλωματοῦχος τοῦ τμήματος δασολογίας τοῦ πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ἢ ξένης ὁμοταγοῦς ἀνωτάτης δασολογικῆς σχολῆς· οὗτος μετὰ ἐνιαυσίαν πρακτικὴν ὑπηρεσίαν ἔν τινι δασαρχείῳ ἢ ἐπιθεωρήσει τοῦ κράτους καὶ δοκιμασίαν ἔγγραφον ἢ καὶ προφορικήν, μονιμοποιεῖται εἰς δασάρχην γ' τάξεως, μετὰ τριετίαν ἐν τῷ βαθμῷ τούτῳ προάγεται εἰς δασάρχην β' τάξεως καὶ μετὰ μίαν ἐπίσης τριετίαν εἰς τὸν βαθμὸν τοῦτον εἰς δασάρχην α' τάξεως, μετὰ τετραετῆ δὲ ὑπηρεσίαν εἰς ἐπιθεωρητὴν δασῶν. Ὁ δασάρχης προΐσταται ὁλοκλήρου τοῦ δασικοῦ προσωπικοῦ τῆς ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς ὑπηρεσίας τοῦ δασαρχείου καὶ διεξάγει πάσας τὰς διοικητικὰς καὶ διαχειριστικὰς ἐργασίας αὐτοῦ, ἐπιμελούμενος ἅμα καὶ τῆς ἐκτελέσεως καὶ ἐφαρμογῆς τῶν διαχειριστικῶν σχεδίων, ἐκθέσεων διανεμήσεως, πινάκων ὑλοτομίας κτλ. Ἐπίσης ἐπιμελεῖται τῆς ἐφαρμογῆς καὶ τηρήσεως τῶν δασικῶν νόμων, διενεργεῖ τὰς ὑλοτομίας, τὰς προσημάνσεις τῶν ὑλοτομητέων δένδρων, κανονίζει τὸν τρόπον τῆς μεταφορᾶς καὶ ἐξελέγξεως τῶν ἐκ τῶν δασῶν τῆς περιφερείας του ἀπολαμβανομένων δασικῶν προϊόντων, ἐγκαθιστᾷ τοὺς ὑλοτόμους εἰς τὰ μίσθια δάση καὶ γενικῶς μεριμνᾷ καὶ φροντίζει περὶ τῆς καλῆς διατηρήσεως καὶ συντηρήσεως τῶν δασῶν τῆς περιφερείας του, ὡς καὶ τῆς βελτιώσεως καὶ προστασίας τούτων. Μέχρι τοῦ 1921 χρέη δασάρχου, ἐλλείψει εἰδικῶν μορφωμένων δασαρχῶν, ἐξετέλουν οἱ ἀξιωματικοὶ τῆς χωροφυλακῆς, οἵτινες ἀντικατεστάθησαν τῷ 1923, ὁπότε ἡ διοίκησις τῶν δασαρχείων καὶ δασονομείων ἀνετέθη τῶν μὲν πρώτων ἀποκλειστικῶς εἰς τοὺς δασολόγους δασάρχας ἀποφοίτους ἀνωτάτων δασολογικῶν σχολῶν τῆς Ἑσπερίας καὶ ἀπὸ τοῦ 1928 καὶ τῆς ἐν Ἀθήναις ἀνωτάτης δασολογικῆς σχολῆς, τῶν δὲ δευτέρων εἰς τοὺς δασονόμους α' καὶ β' τάξεως ἢ καὶ εἰς τοὺς ἀρχιφύλακας δασῶν. Π. Μ.

Δασάρων *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*, βλ. Δωσάρων.

Δασέας καὶ *Δασέα* *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀρκαδίας ἐπὶ τῆς ἀπὸ Μεγαλοπόλεως εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Δεσποίνης εἰς τὴν Λυκοσοῦραν ἀγούσης ὁδοῦ. Κατὰ τὴν παρὰ Παυσανίᾳ παράδοσιν ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Ἀρκάδος ἥρωος Δασεάτα, υἱοῦ τοῦ Λυκάονος. Τῆς πόλεως ταύτης οἱ κάτοικοι, ἔχθιστοι πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, ὑπῆρξαν οἱ προθυμότεροι τῶν Ἀρκάδων ἵνα ἐγκαταλίπωσι τὴν πόλιν των καὶ νὰ συνοικισθῶσιν εἰς τὴν κατὰ συμβουλὴν τοῦ Ἐπαμεινώνδα κτισθεῖσαν ὀλίγους μῆνας μετὰ τὴν ἐν Λεύκτροις μάχην (371 π. Χ.) Μεγάλην πόλιν (Μεγαλόπολιν), ἥτις ἀπεῖχεν αὐτῶν ὑπὲρ τὴν ὥραν (29 σταδίους).

δασεῖα (ἡ) *[Γλωσσολογ.]*. Καλοῦμεν δασεῖαν ἢ *δασὺ πνεῦμα* (λατιν. spiritus asper) τὴν πρὸ τῆς ἀρθρώσεως φθόγγου τινὸς ἐκπομπὴν ἐκ τῶν πνευμόνων μας ρεύματός τινος ἀέρος, ἐξερχομένου διὰ χαλαρῶν —οὐχὶ τεταμένων— τῶν φωνητικῶν μας συνδέσμων καὶ δι' ἀνοικτοῦ τοῦ στόματος καὶ μετ' ἀσθενοῦς τινος ἑπομένως ψόφου. Ἡ δασεῖα ἦτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι διάφορος κατὰ τοὺς διαφόρους τόπους καὶ χρόνους, πάντοτε ὅμως ἀσθενής τις, ὡς ἐλέχθη, φθόγγος, ἀφοῦ οὔτε θέσει μακρὰν καθίστα τὴν προηγουμένην συλλαβὴν ἐν συνδυασμῷ μετά τινος συμφώνου (ἐς hοδὸν ἢ ἐς ὁδόν, κατὰ τὴν συνήθη γραφήν) οὔτε τὴν ἔκθλιψιν ἢ κρᾶσιν ἠμπόδιζε τῶν ἑκατέρωθεν αὐτῆς φωνηέντων: παρ' hημῶν, καὶ hο=χὠ κ.λ. Τὴν δασεῖαν δὲν ἐκληρονόμησεν ἡ ἑλληνικὴ ἐκ τῆς ἰαπετικῆς γλώσσης, ἐξ ἧς προῆλθε, διότι εἰς τὸ δασὺ πνεῦμα τῆς ἑλληνικῆς δὲν ἀντιστοιχεῖ *h* εἰς τὰς ἀδελφὰς γλώσσας καὶ δὴ εἰς τὴν ἀρχαϊκωτάτην πασῶν, τὴν σανσκριτικήν, ἀλλ' ἄλλοι φθόγγοι. Ἐκ τούτου καθίσταται φανερὸν καὶ ἀναντίλεκτον, ὅτι ἡ δασεῖα ἀνεπτύχθη ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ μετὰ τὸν χωρισμόν της ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν γλωσσῶν, καὶ μάλιστα ἐν μέρει μὲν εἰς χρόνους προϊστορικοὺς καὶ προδιαλεκτικούς, ἐν μέρει δὲ μετὰ τὴν διάσχισίν της εἰς τὰς ἀρχαίας ἑλληνικὰς διαλέκτους. Διὰ τὸν λόγον δὲ ἀκριβῶς τοῦτον ἡ δασεῖα ἡ ἀναπτυχθεῖσα μετὰ τὴν διάκρισιν τῶν ἀρχαίων διαλέκτων δὲν ἰδίαζεν εἰς ὅλας, ἀλλ' εἴς τινας μόνον ἐξ αὐτῶν.

Ἡ πρώτη, ἤτοι ἡ εἰς προδιαλεκτικοὺς χρόνους ἀναπτυχθεῖσα δασεῖα, εἶχε διττὴν τὴν ἀρχήν της, ἢ δηλαδὴ προῆλθεν ἐξ ἰαπετικοῦ *σ* πρὸ τοῦ φωνήεντος ἢ διφθόγγου τῆς ἀρκτικῆς συλλαβῆς (*σέπομαι—ἕπομαι, sex—ἕξ, septem—ἑπτά, salio—ἅλλομαι κτλ.) ἢ *σ* ἐν μέσῳ λέξεως μεταξὺ φωνηέντων (γένεσ-ος—γένεhος καὶ κατόπιν γένεος=—ους κτλ.) ἢ προῆλθεν ἐξ ἀρχικοῦ, ἰαπετικοῦ j ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς καὶ τὸ *σ* ὅρους (ἰνδικ. yas=hὸς ἢ ὅς, ἰνδικ. yusma=ὑμμὲ ἢ ὑμέ-ες=ὑμεῖς κτλ.). Τὸ δὲ κατόπιν, δηλαδὴ τὸ εἰς μεταδιαλεκτικοὺς χρόνους ἀναπτυχθὲν δασὺ πνεῦμα προῆλθεν: 1) Ἐκ τοῦ ἀρκτικοῦ δίγαμμα: vesper—Fέσπερος—ἕσπερος, vesta—Fεστία—ἑστία, ves(tis)—Fέννυμι—ἕννυμι κτλ. 2) Ἐκ τῆς φωνητικῆς ἀλλοιώσεως τοῦ υ: ἰνδικὸν upar=ἑλλ. ὑπέρ, λατιν. unda=ἑλλ. ὕδωρ κτλ. 3) Κατὰ πρόληψιν ἐκ τῆς ἑπομένης συλλαβῆς: *ausos (λατ. auror-a συμφώνως πρὸς τὸν λατινικὸν ρωτακισμὸν)=ἕως δωρ., ἠώς ἰων., ἀλλ' ἕως ἀττ. Ὡσαύτως, ἐξ ἀρχικοῦ ρήματος *euso (ἐξ οὗ προῆλθε τὸ λατιν. ouro καὶ κατόπιν uro) προῆλθε τὸ ἑλλ. εὕhω καὶ εἶτα κατὰ μετάθεσιν τῆς δασείας εἰς τὴν ἀρκτικὴν συλλαβὴν εὕω καὶ 4) Κατ' ἀναλογίαν ἄλλων λέξεων καὶ τύπων, λ.χ. ὀκτὼ καὶ ἐννέα (εἰς ἐπιγραφὰς τῆς ἐν τῇ Ν. Ἰταλίᾳ Ἡρακλείας), ἀναμφιβόλως κατ' ἐπίδρασιν τῶν δασυνομένων ἀριθμητικῶν ἕξ καὶ ἑπτά, ἡμεῖς (ἀντὶ ἠμεῖς, ἰνδικ. asma) κατ' ἀναλογίαν τοῦ ὑμεῖς κ.τ.λ. Εἰς ἀναλογικὴν ὡσαύτως ἐπίδρασιν ὁμοίων καὶ συγγενῶν λέξεων καὶ τύπων ὀφείλει ν' ἀποδοθῇ ἡ δάσυνσις ἐν ἀρχαίοις καὶ μεταγενεστέροις χρόνοις λέξεω , οἷαι καθ' ἔτος, ἐφέτος, καθ' ἐνιαυτὸν κτλ., κατ' ἐπίδρασιν τῶν ὡσαύτως χρόνου δηλωτικῶν λέξεων καὶ ἐκφράσεων καθ' ὥραν, καθ' ἡμέραν, καθ' ἕκαστον ἔτος, τὸ μεθαύριον κατὰ τὸ μεθ' ἡμέραν ἢ ἄλλο τι τοιοῦτο κ. τ. λ. Οἱ τύποι ἑώρων, ἑάλων (ἀντὶ ἐ-ώρων, ἐ-άλων) ἐδασύνθησαν κατ' ἐπίδρασιν τοῦ ἐνεστῶτος των καὶ μέλλοντος ὁρῶ, ἁλίσκομαι—ἁλώσομαι.

Ὅλως διαλεκτικὴ ἦτο ἡ δασεῖα ἡ προελθοῦσα ἀπὸ τὸ ἐν μέσῳ λέξεως καὶ μεταξὺ φωνηέντων νεώτερον σ. Ἡ δασεῖα αὕτη ἀπετέλει ἓν ἐκ τῶν χαρακτηριστικῶν γνωρισμάτων τῆς λακωνικῆς, τῆς ἀργολικῆς καὶ τῆς κυπριακῆς διαλέκτου, εἰς τὰς ἐπιγραφὰς τῶν ὁποίων ἀναγινώσκομεν τὰς λέξεις: ἐνίκαhε=ἐνίκασε (ἐνίκησε), Ἐλευhύνια=Ἐλευσύνια, ἐνhηβώhαις=ἐνηβώσαις (τοῦ ρήμ. ἐνηβάω—ῶ) κτλ. Ἡ δασεῖα παριστάνετο κατ' ἀρχὰς μὲν διὰ τοῦ *Η*, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου, εἰς τὸ ὁποῖον τὸ γράμμα τοῦτο ἐχρησιμοποιήθη πρὸς παράστασιν τοῦ μακροῦ ε (δηλ. τοῦ η), ἐχρειάσθη νὰ ἐπινοηθῇ νέον σημεῖον πρὸς γραφὴν τῆς δασείας, καὶ ὡς τοιοῦτον ἐλήφθη τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ ἀνωτέρω γράμματος, δηλαδὴ τὸ ├. Διὰ τούτου εἰς ἐπιγραφὰς τοῦ Τάραντος, τῆς Ἡρακλείας καὶ ἄλλων πόλεων ἀναγινώσκομεν ├ημέρα, ├υγίεια κλπ., =ἡμέρα, ὑγίεια. Ἐκ τοῦ σημείου τούτου προῆλθε τὸ συντομώτερον └ καὶ ἐκ τῆς καμπυλώσεως τούτου τὸ καὶ σήμερον ἐν χρήσει σημεῖον τῆς δασείας, δηλαδὴ τὸ ' (ἀπὸ τοῦ ΙΑ' αἰῶνος μ. Χ.). Ἡ δασεῖα ἐγράφετο κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους καὶ ἐν μέσῳ λέξεως, πρὸ τοῦ ἀρκτικοῦ φωνήεντος ἢ διφθόγγου τοῦ β' συνθετικοῦ (λ. χ. πάρhεδρος, ἄhωρος κλπ.). Ἀντιθέτως πρὸς τὰς περισσοτέρας ἀρχαίας διαλέκτους, αἱ ὁποῖαι διέσωσαν ἐπὶ μακρότερον χρόνον τὴν δασεῖαν— ἰδίως τὴν ἀττικὴν διάλεκτον, ἡ ὁποία ἔκαμνε περισσοτέραν ἢ αἱ ἄλλαι διάλεκτοι χρῆσιν τῆς δασείας, διὸ καὶ δασυντικοὶ ἢ δασυνταὶ ἐκλήθησαν οἱ Ἀττικοὶ—ὑπῆρχον καί τινες διάλεκτοι, αἱ ὁποῖαι ἀπώλεσαν ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων τὴν δασεῖαν, ὡς λ. χ. ἡ ἐν Ἀσίᾳ αἰολική, ἡ ὡσαύτως ἐν Ἀσίᾳ (οὐχὶ ἡ ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου πελάγους) ἰωνική, ἡ ἠλειακὴ καὶ ἡ διάλεκτος πόλεών τινων τῆς Α. καὶ τῆς κεντρικῆς Κρήτης (τῆς Κνωσοῦ, τῆς Γόρτυνος, τῆς Ἰτάνου, τῆς Ὀάξου κλπ.). Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὰ Ὁμηρικὰ ἔπη ἐποιήθησαν εἰς διάλεκτον ἢ διαλέκτους ψιλωτικάς, θεωρεῖται πιθανόν, ὅτι ἡ δασεῖα ἐν τῇ Ἰλιάδι καὶ τῇ Ὀδυσσείᾳ ἐχρησιμοποιήθη κατόπιν, δηλαδὴ κατὰ τὴν καταγραφήν των εἴς τινα χώραν, ἧς ἡ διάλεκτος ἦτο δασυντική, καὶ δὴ εἰς τὴν Ἀττικήν. Ἡ πλήρης καὶ καθολικὴ ἀποσιώπησις καὶ ἀποβολὴ τῆς δασείας εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν εἶχε πιθανώτατα συντελεσθῆ κατὰ τὸ α' ἥμισυ τοῦ Δ' αἰῶνος μ. Χ. Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

δασεῖα (ἡ) (Dasye) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων, πενταμεροῦς συμμετρίας τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μακροχέρων*, τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*, περιλαμβάνον τρία εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Βραζιλίας. Δ. Ν. Π.

—**δασεῖα** (ἡ) (Dasya) *[Βοτ.]*. Γένος ἀλγῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ροδομελιδῶν*. Ὁ θαλλὸς τῶν ἀλγῶν τοῦ γένους τούτου εἶναι πηκτωματώδους συστάσεως, νηματοειδής, πολυκλαδωτός, διχοτομημένος ἢ μή. Τὰ σπόρια εἶναι ἀπιοειδῆ καὶ ἀναφαίνονται κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦ θαλλοῦ. Τὰ ἀνθηρίδια εἶναι λογχοειδῆ ἢ κωνικά. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος καὶ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν. Ζῶσι προσκεκολλημένα ἐπὶ τῶν βράχων ἢ ἑτέρων ἀλγῶν. Δ.Ν.Π.

Δασέφφυ (Von Dacheffy), *φὸν— (ἢ Φὸν Δεσέφφυ)*. Οὗγγρος ἀξιωματικὸς καὶ διάθερμος φιλέλλην, ὅστις κατῆλθε μετὰ τοῦ κόμητος Νόρμαν εἰς Ἑλλάδα διὰ νὰ πολεμήσῃ ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῆς. Μετασχὼν τῆς μάχης τοῦ Πέτα ὡς λοχαγὸς ὑπὸ τὸν Ταρέλλαν, ἔπεσε κατὰ τὴν ὑποχώρησιν τῆς 4 Ἰουλίου 1822. Γ. Δ. Κ.

δασία (ἡ) (Dasia) *[Ζωολ.]*. Γένος ἑρπετῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σαυριδῶν*, περιλαμβάνον σαύρας μικροῦ μεγέθους μὲ μεσσαίους δακτύλους ἰσομήκεις καὶ μακροὺς καὶ ὦτα κεκρυμμένα ὑπὸ τὰ κερατοειδῆ λέπια, δι' ὧν καλύπτεται τὸ σῶμα. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *δασία ἡ ἐλαιόχρους* (Dasia olivacea), ἰθαγενὲς ἑρπετὸν τῆς Μαλαισίας, διακρινομένη διὰ τὸ πρασινοελαιῶδες χρῶμά της. Δ. Ν. Π.

Δασίβαρις *[Ἀρχ. Ἀρχ.]*. Ποταμὸς τῆς Ἀφρικῆς ἐν τῇ κεντρικῇ Σαχάρᾳ. Παρ' αὐτὸν εὑρίσκετο ἡ πόλις Βάρακον, τὸ σημερινὸν χωρίον Ἐλ-Μπαρακάτ, παρὰ τὸ ὁποῖον ὑπάρχει ἡ κοιλὰς Τελὶς-Σαρχέ, ὅπου ἀνευρέθησαν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἀνάγλυφα ἐπὶ βράχων γεγλυμμένα. Τὸν ποταμὸν τοῦτον ἀναφέρουν ὁ Κορνήλιος Βάλβος καὶ ὁ Πλίνιος. —Μ.

δασικός, —ή, —ό ὁ τοῦ δάσους, ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὰ δάση: «δασικὴ περιφέρεια».

— **δασικὰ ἀνομήματα** (ἢ *ἀδικήματα*). Οὕτω χαρακτηρίζονται αἱ δασικαὶ παραβάσεις, ἤτοι αἱ κατὰ τῶν δασῶν διαπραττόμεναι ἀξιόποινοι πράξεις. Διακρίνονται δὲ αὗται κατὰ τὴν νεωτέραν δασικὴν νομοθεσίαν, α') εἰς παράνομον ὑλοτομίαν, ἤτοι βλάβην ἐπερχομένην εἰς τὰ δάση ἐκ τῆς κλοπῆς καὶ σφετερισμοῦ τῆς ξυλώδους ὕλης, β') εἰς φθορὰν ξένης ἰδιοκτησίας, παράνομον ἐκχέρσωσιν κλπ., γ') εἰς παραβάσεις τῶν περὶ δασῶν ἀστυνομικῶν διατάξεων, ὡς ἡ παράνομος βοσκή, ἡ παράνομος ρητίνευσις, ἡ παράνομος καυσοξύλευσις κλπ. καὶ δ') εἰς δασικὰς παραβάσεις φερούσας χαρακτῆρα πλημμελήματος ἢ κακουργήματος, π. χ. ἐμπρησμὸς δάσους, ὑλοτομία ἄνευ καταβολῆς φόρου κλπ. Τιμωροῦνται δὲ αἱ μὲν τρεῖς πρῶται κατηγορίαι παραβάσεων κατὰ τὰς εἰδικὰς ποινικὰς διατάξεις τῆς δασικῆς νομοθεσίας, αἱ δὲ λοιπαὶ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ποινικοῦ νόμου. Π. Μ.

— **δασικὰ μαθηματικά**. Ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν ταύτην νοοῦνται αἱ μαθηματικαὶ γνώσεις αἱ ἐφαρμοζόμεναι εἰδικῶς εἰς τὴν δασολογίαν καὶ τῶν ὁποίων ἡ σύνοψις ἀποτελεῖ ἴδιον αὐτῆς κλάδον.

Τὰ δασικὰ μαθηματικὰ περιλαμβάνουσι τὴν ξυλομετρίαν, τὴν ἐκτιμητικὴν τῶν δασῶν, τὴν δασικὴν στατικὴν καὶ τοπογραφίαν. Ἡ *ξυλομετρία* ἀσχολεῖται κυρίως μὲ τὴν ἐξεύρεσιν τοῦ ὄγκου τῆς κειμένης καὶ ἱσταμένης ξυλείας, ἤτοι τῶν μεμονωμένων δένδρων ἢ ἀκόμη καὶ τῆς ξυλώδους μάζης ὁλοκλήρου τῆς συστάδος, καὶ κατὰ δεύτερον λόγον μὲ τὸν ὑπολογισμὸν καὶ τὴν ἐξεύρεσιν τῆς προσαυ-

Digitized by Google

ξήσεως, ἤτοι τῆς ξυλώδους ἐκείνης μάζης τοῦ δένδρου ἢ τῆς συστάδος, ἥτις προστίθεται ἐτησίως διὰ τοῦ ἐτησίου δακτυλίου. Ἡ προσαύξησις αὕτη, ἀναλόγως τοῦ μεσολαβοῦντος χρονικοῦ διαστήματος, διακρίνεται εἰς ἐτησίαν ἢ περιοδικὴν προσαύξησιν, ὡς ἀκόμη καὶ εἰς τρέχουσαν ἢ μέσην τοιαύτην, καὶ καταμετρεῖται ὑπὸ τῆς ξυλομετρίας κατὰ δύο διαφόρους τρόπους καὶ μεθόδους. Ἤτοι ἄλλοτε μὲν χρησιμοποιοῦνται γεωμετρικαὶ καὶ ἄλλοτε φυσικαὶ μέθοδοι. Ἡ *ἐκτιμητικὴ τῶν δασῶν* καὶ ἡ *δασικὴ στατικὴ* ἀσχολοῦνται ἰδίᾳ μὲ τὸν ὑπολογισμὸν καὶ καθορισμὸν τῶν ἐν τῇ δασοπονίᾳ διατιθεμένων κεφαλαίων καὶ τοῦ τοκισμοῦ τούτων, διὰ τῆς συγκρίσεως τῶν δαπανηθέντων ἐξόδων καὶ τῶν εἰσπραχθέντων ἐσόδων, καὶ καθορίζουν τὴν ὡριμότητα τῶν πρὸς ὑλοτομίαν συστάδων, οὕτως ὥστε νὰ ἐπιτυγχάνηται ἡ μεγίστη δασικὴ πρόσοδος ἢ ἡ μεγίστη ἐπικέρδεια. Τοῦτο κυρίως ἐπιτυγχάνεται ὑπὸ τῆς δασικῆς στατικῆς τῇ βοηθείᾳ τοῦ ἐνδεικτικοῦ ποσοστοῦ, ἐξ οὗ καταφαίνεται ποῖαι ἐκ τῶν συστάδων πρέπει νὰ ὑλοτομηθοῦν, διότι τοκίζουν τὸ κεφάλαιον μὲ μικρότερον τόκον τοῦ παραδεδεγμένου δασικοῦ τοιούτου. Διὰ τῆς ἐκτιμητικῆς τῶν δασῶν ἐξευρίσκεται προσέτι καὶ ἡ ἀξία τῶν δασῶν ἢ καὶ τῶν συστάδων, καθὼς καὶ ἡ ἀξία τοῦ δασικοῦ ἐδάφους. Ἡ δασικὴ τέλος *γεωδαισία* ἢ *τοπογραφία* ἀσχολεῖται μὲ τὸν καθορισμὸν καὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν βάσεων καὶ τῶν μεθόδων τῆς καταμετρήσεως καὶ τῆς χαρτογραφήσεως τῶν δασικῶν ἐπιφανειῶν. π. μ.

— **δασικὰ προϊόντα.** Τὸ ὄνομα τοῦτο δίδεται εἰς πάντα ἀνεξαιρέτως τὰ προϊόντα, τὰ ὁποῖα προέρχονται ἀπὸ τὰ δάση καὶ τὰ ὁποῖα ἀπολαμβάνονται ἐκ τούτων, διὰ τῆς ἐνεργείας τῶν τελικῶν ὑλοτομιῶν ἢ τῶν καθαρισμῶν, ἀποφράξεων, δενδραραιώσεων καὶ ὑπεραραιώσεων· διακρίνονται ἑπομένως εἰς προϊόντα προερχόμενα ἐκ τελικῶν καρπώσεων καὶ εἰς προϊόντα ἐξ ἐνδιαμέσων καρπώσεων. Πλὴν τῆς ὡς ἄνω διακρίσεως, τὰ δασικὰ προϊόντα διακρίνονται ἐπιπροσθέτως καὶ εἰς κύρια ἢ πρωτεύοντα καὶ εἰς δευτερεύοντα. Καὶ κύρια μὲν προϊόντα εἶναι ἐν γένει ἡ ξυλεία ἡ ἄφλοιος καὶ ἡ ἔμφλοιος, ἡ καυσοξυλεία καὶ οἱ ξυλάνθρακες· δευτερεύοντα δὲ τὰ φύλλα, τὰ ἄνθη τῶν δασικῶν δένδρων, οἱ καρποί, τὰ σπέρματα, ὁ γλοιός, ἡ κατράμη, τὸ δαδίον κ.λ.π. Τὰ δευτερεύοντα δασικὰ προϊόντα ὡς ἐκ τῆς προελεύσεως αὐτῶν διακρίνονται καὶ εἰς ἄμεσα καὶ ἔμμεσα. Ἄμεσα εἶναι ὁ φλοιός, ἡ ρητίνη, τὰ φύλλα, τὰ ἄνθη καὶ οἱ καρποί, ὡς ἀναπόσπαστα συστατικὰ τῆς βλαστήσεως τῶν δένδρων. Ἔμμεσα δὲ ἐκεῖνα, ἅτινα ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν βλάστησιν τῶν δασικῶν δένδρων, ὡς τὰ βρύα, δασικά τινα ζιζάνια, τὰ βατόμορα κλπ., ὡς καὶ τὰ ἀνεξάρτητα ταύτης, ὡς π. χ. οἱ λίθοι, τὸ χῶμα, τὰ φυόμενα ἐπὶ τοῦ δασικοῦ ἐδάφους χόρτα κλπ. Ἡ δασική μας νομοθεσία χαρακτηρίζει καὶ αὐτὴ τὰ δασικὰ προϊόντα εἰς κύρια καὶ δευτερεύοντα, ἀλλὰ μεταξὺ τῶν πρωτευόντων συγκαταλέγει καὶ τὴν ρητίνην, διότι παρ' ἡμῖν ἡ ρητίνη τῶν ρητινοφόρων δασῶν ἀποτελεῖ ὄντως πρωτεύουσαν κάρπωσιν, τὴν δὲ ξυλείαν τῶν πευκῶν μεταξὺ τῶν δευτερευόντων, ὡς κατάλληλον κυρίως διὰ καυσοξυλείαν. Ἡ ἐξειλιγμένη δασοπονία ἐπιδιώκει κυρίως τὴν παραγωγὴν πρωτευόντων δασικῶν προϊόντων καὶ μόνον εἰς ὡρισμένας περιπτώσεις ἐπιδιώκει καὶ τὴν παραγωγὴν δευτερευόντων. Παρ' ἡμῖν ἡ δασοπονία ἐκ μὲν τῶν πρεμνοφυῶν δασῶν παράγει ξυλάνθρακας, ἐκ δὲ τῶν ὑψηλῶν δασῶν κυρίως οἰκοδομήσιμον ξυλείαν. π. μ.

— **δασικαὶ κλιματικαὶ ζῶναι.** Ὀνομάζονται οὕτως αἱ τοπικαὶ περιφέρειαι, εἰς ἃς ἕνεκα τῶν κλιματολογικῶν ἢ καὶ σταθμολογικῶν λόγων εὐδοκιμοῦν καὶ ἀναπτύσσονται ὡρισμένα εἴδη δασικῶν φυτῶν.

Κατὰ τὸν Mayr τὰ δάση ὀφείλουν τὴν ὑπόστασίν των εἰς τοὺς ὠκεανούς, οἵτινες εἶναι ἡ μεγάλη πηγὴ τῆς ὑγρασίας καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐξαρτᾶται τὰ μέγιστα ἀπὸ τὴν κατανομὴν τούτων ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἡ ἐξάπλωσις, ἡ κατανομὴ καὶ ἡ ὀνομασία τῶν δασικῶν περιοχῶν. Κατ' αὐτὸν ὁ Ἀτλαντικὸς ὠκεανὸς παράγει δύο δασικὰς περιοχάς, μίαν εἰς τὸν παλαιὸν κόσμον καὶ μίαν εἰς τὸν νέον. Ὁ Εἰρηνικὸς ὠκεανὸς ἐπίσης παράγει δύο δασικὰς περιοχάς, μίαν εἰς τὸν νέον κόσμον καὶ μίαν εἰς τὸν παλαιόν. Ὁ Ἰνδικὸς ὠκεανὸς παράγει τὴν δασικὴν περιοχὴν πρὸς νότον τῆς Ἀσίας. Τέλος ἡ Βόρειος παγωμένη θάλασσα προκαλεῖ τὴν ὕπαρξιν δασῶν εἰς τὰς χώρας τοῦ νέου καὶ παλαιοῦ κόσμου καὶ δὴ ἐκεῖ, ὅπου ἐπιτρέπει τοῦτο ἡ θερμοκρασία. Διακρίνει δὲ ὁ Mayr τὰς ἑξῆς δασικὰς περιοχάς: α') τὴν ἀτλαντικὴν δασικὴν περιοχὴν τοῦ παλαιοῦ κόσμου, ἥτις περιλαμβάνει τὰ δάση τῆς Εὐρώπης καὶ βορείου Ἀφρικῆς· β') τὴν ἀτλαντικὴν δασικὴν περιοχὴν τοῦ νέου κόσμου, ἥτις περιλαμβάνει τὰ δάση τῆς ἀνατολικῆς Ἀμερικῆς· γ') τὴν πασιφικὴν δασικὴν περιοχὴν τοῦ νέου κόσμου ἥτις περιλαμβάνει τὰ δάση τῆς δυτικῆς Ἀμερικῆς· δ') τὴν πασιφικὴν δασικὴν περιοχὴν τοῦ παλαιοῦ κόσμου, ἥτις περιλαμβάνει τὰ δάση τῆς ἀνατολικῆς Ἀσίας· ε') τὴν σιβηρικὴν δασικὴν περιοχήν, ἥτις συνδέει τὰς δασικὰς περιοχὰς τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς ἀνατολικῆς Ἀσίας· στ') τὴν καναδικὴν δασικὴν περιοχήν, ἥτις ἑνώνει τὰς δύο δασικὰς περιοχὰς τῆς ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς Ἀμερικῆς· ζ') τὴν ἰνδικὴν δασικὴν περιοχήν, ἥτις ἔρχεται εἰς ἐπαφὴν μὲ τὰ δάση τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς ἀνατολικῆς Ἀσίας· η') τὴν βορειομεξικανικὴν

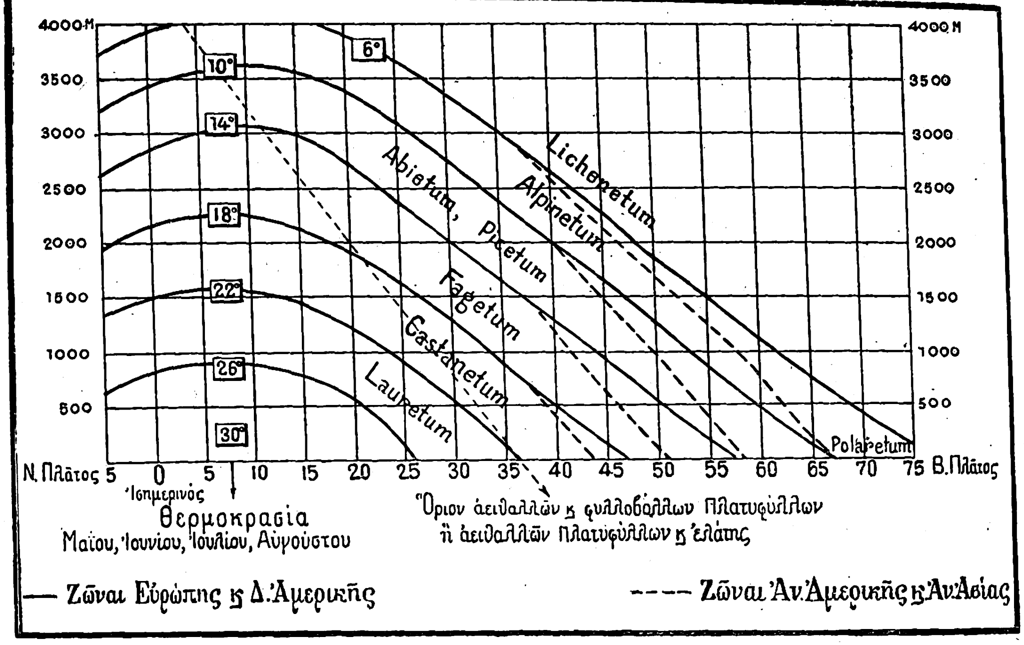

Ὁριζόντιοι καὶ κατακόρυφοι κλιματικαὶ καὶ δασικαὶ ζῶναι τοῦ Β. ἡμισφαιρίου κατὰ Mayr.

δασικὴν περιοχήν, ἥτις ἀποτελεῖ κεντρικὴν δασικὴν περιοχὴν μὲ ἐπαφὴν πρὸς τὰ δάση τῆς ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς Ἀμερικῆς.

Ἡ ἐντὸς τῶν δασικῶν τούτων περιοχῶν κατανομὴ τῶν δασικῶν εἰδῶν (φυτῶν) δὲν εἶναι αὐθαίρετος καὶ τυχαία, ἀλλ' ὑπόκειται εἰς ὡρισμένους φυσικοὺς νόμους, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ κυριώτερος εἶναι τὸ κλῖμα. Πλὴν τούτου ἡ ἐξάπλωσις τῶν δασικῶν εἰδῶν ἐξαρτᾶται τὰ μέγιστα ἐκ τῆς ἀποστάσεως τῶν δασικῶν περιοχῶν ἀπὸ τὴν θάλασσαν καὶ ἀπὸ τὸ ὑπερθαλάσσιον ὕψος τοῦ τόπου, εἰς ὃ φύονται τὰ δασικὰ δένδρα. Ἀναλόγως δὲ τῆς παραλλαγῆς τοῦ κλίματος ὁ Mayr διακρίνει καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν δύο εἴδη κλιματολογικῶν περιοχῶν ἢ τόπων, οἵτινες ἐπιδρῶσι πολὺ εἰς τὴν εὐδοκίμησιν καὶ ἐξάπλωσιν τῶν φυτῶν. Οὕτω διακρίνει πρῶτον τὸ παραλιακὸν ἢ νησιωτικὸν κλῖμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἀφθονοῦν αἱ βροχαὶ καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ αἱ διαφοραὶ εἰς θερμοκρασίαν καὶ ὑγρασίαν τοῦ ἀέρος· καὶ δεύτερον τὸ ἠπειρωτικὸν κλῖμα διακρινόμενον διὰ μεγάλας διαφορὰς εἰς τὴν θερμοκρασίαν καὶ ὑγρασίαν. Διὰ τὴν εὐδοκίμησιν καὶ ἐξάπλωσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν φυτῶν, σπουδαῖον ρόλον, πλὴν τοῦ κλίματος, καὶ δὴ τῆς θερμοκρασίας καὶ ὑγρασίας τούτου, παίζει καὶ τὸ ἔδαφος, ἤτοι ἡ χημικὴ καὶ ἐδαφολογική του σύστασις, τέλος δὲ καὶ τὸ ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης

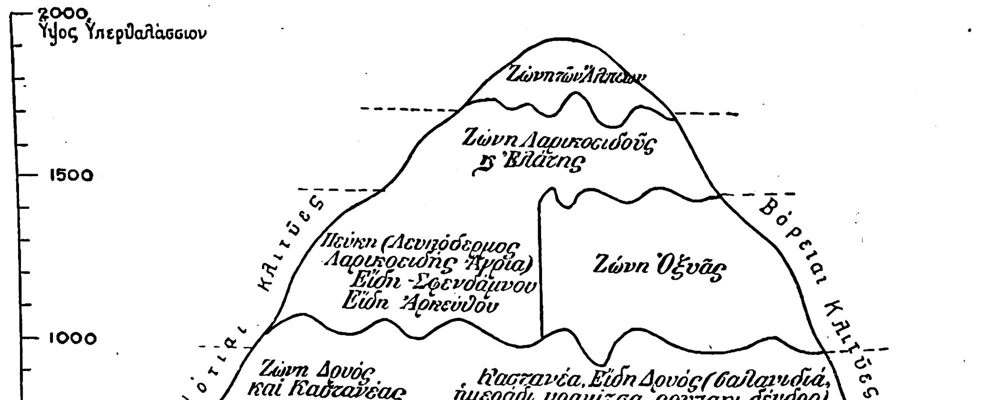

Σχηματικὴ (ὀρεογραφικὴ) παράστασις τῶν δασικῶν ζωνῶν τῆς Ἑλλάδος.

ὕψος, ἡ ἔκθεσις τοῦ τόπου ὡς πρὸς τὸν ὁρίζοντα καὶ ἡ κλίσις κλπ.· διότι οἱ παράγοντες οὗτοι εἶναι ἐκεῖνοι ποῦ συμβάλλουν τὰ μέγιστα εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν κλιματικῶν ζωνῶν εὐδοκιμήσεως τῶν δασικῶν εἰδῶν, καθὼς καὶ εἰς τὴν κατανομὴν καὶ ἐξάπλωσιν τούτων ἀνὰ τὴν γῆν.

Ἡ δασικὴ βλάστησις τῆς Ἑλλάδος περιλαμβάνει 200 περίπου διακεκριμένα εἴδη (πλὴν τῶν ποικιλιῶν), ἅτινα ἀνήκουν εἰς 30 οἰκογενείας καὶ 70 γένη. Ἀπὸ τὰ εἴδη ταῦτα τὰ 57 εἶναι δένδρα καὶ 51 βραχύκορμα ἢ δενδρύλλια καὶ 92 θαμνώδη, θάμνοι καὶ ἡμίθαμνοι. Ἀναλόγως δὲ τοῦ εἴδους τῶν δένδρων, ἅτινα ἀπαντοῦν εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς χώρας καὶ τὰ ὁποῖα ἐξαπλοῦνται σύμφωνα πρὸς τοὺς ἀνωτέρω τεθέντας ὅρους, διακρίνονται, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐξάπλωσιν καὶ εὐδοκίμησιν τῶν φυτῶν, πέντε ἑλληνικαὶ δασικαὶ ζῶναι (ζῶναι δασικῆς βλαστήσεως), ἤτοι:

Α) Ζώνη παραθαλασσία, ἐν ᾗ ἐπικρατοῖν τὰ καλούμενα βραχύκορμα (ὡς σχοῖνος, κόμαρος, ἐρείκη κλπ.) καὶ πεύκη ἡ χαλέπιος. Κατὰ τὸν Mayr ἡ δασικὴ αὕτη ζώνη καλεῖται ζώνη τῶν ἀειθαλῶν πλατυφύλλων καὶ ὑποδιαιρεῖται εἰς δύο ἑτέρας ὑποζώνας, ἤτοι τὴν θερμὴν κατωτέραν ζώνην τῶν ἀειθαλῶν πλατυφύλλων, εἰς ἣν εὐδοκιμοῦν κυρίως ὁ σχοῖνος, ἡ ἐλαία, ἡ ξυλοκερατέα κλπ., καὶ εἰς τὴν ψυχράν, εἰς ἣν εὐδοκιμοῦν ἡ ἄρκευθος, ἡ πύξος, ὁ γαῦρος, ἡ χνοώδης δρῦς κλπ.

Β') Ζώνη δρυὸς καὶ καστανέας, εἰς ἣν εὐδοκιμοῖν ἡ ὀστρυά, ἡ φιλύρα, ἡ σφένδαμνος, ἡ κελτίς, ὁ πλάτανος, ἡ λεπτοκαρυά, τὰ εἴδη τῆς δρυὸς καὶ ἡ καστανέα.

Γ') Ζώνη τῆς ὀξυᾶς. Εἰς ταύτην εὐδοκιμοῦν κυρίως ἡ ὀξυά, τῆς ὁποίας τὰ ὅρια τῆς ἐξαπλώσεως πρὸς Νότον δὲν φθάνουν πέραν τῆς μέσης Ἑλλάδος, ἐπικρατεῖ δὲ καθ' ὅλην τὴν βόρειον Ἑλλάδα καὶ εἰς τὴν Θεσσαλίαν (Πίνδος), σχηματίζουσα τὰ ἐκτεταμένα δάση τοῦ Τυμφαίου, Δολοπικοῦ, Χασίων, Ὀλύμπου, Ὄσσης, Πηλίου. Ὀξυὲς τῆς Αἰτωλίας· ἐπίσης εἰς τὴν Μακεδονίαν Χαλκιδικὴν καὶ εἰς τὴν χερσόνησον Ἁγίου Ὄρους.

Δ') Ζώνη ἐλάτης καὶ λαρικοειδοῦς πεύκης, εἰς ἣν εὐδοκιμεῖ κυρίως ἡ ἐλάτη καὶ ἡ πεύκη ἡ λαρικοειδής, ἡ σφένδαμνος καὶ ὁ ἀγριοπλάτανος, ἡ λευκόδερμος πεύκη κλπ.

Digitized by Google

Ε') Ζώνη τῶν Ἄλπεων, εἰς ἣν πλὴν τῆς ἀρκεύθου καὶ τινων ἄλλων χαρακτηριστικῶν τῆς ζώνης ταύτης θάμνων καὶ χόρτων, οὐδὲν δένδρον φύεται.

Ἡ ἐξάπλωσις καὶ κατανομὴ τῶν ὡς ἄνω πέντε ἑλληνικῶν δασικῶν ζωνῶν κατὰ πλάτος καὶ ὕψος καταφαίνεται ἐκ τοῦ παρατιθεμένου παραστατικοῦ σχήματος τοῦ Mayr, ὅστις διακρίνει ἐπίσης πέντε δασικὰς κλιματικὰς ζώνας καὶ ὀνομάζει ταύτας λατινιστὶ ὡς ἑξῆς: τὴν πρώτην Lauretum, τὴν δευτέραν Castanetum, τὴν τρίτην Fagetum, τὴν τετάρτην Alietum ἢ Picetum καὶ τὴν πέμπτην Alpinetum ἢ Polaretum.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Heinrich Mayr*, Waldban 1908.— *Anton Bühler*, Waldban I und II Teil (1922).—*Hess*, Waldban.— *Π. Κοντοῦ* Δασολογία. — *Π. Μαρκοπούλου* καὶ *Μ. Λιμάνη* Δασικὸν ἡμερολόγιον 1926.
Π. ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ

— **δασικαὶ σχολαί.** Ἀνώτερα, μέσα ἢ κατώτερα ἐκπαιδευτήρια διὰ τὴν παροχὴν τῆς ἀναγκαίας μορφώσεως εἰς τοὺς ἐπιθυμοῦντας ν' ἀκολουθήσουν τὸ δασικὸν ἐπάγγελμα. Εἰς τὰς σχολὰς ταύτας εἰδικώτερον ἐκπαιδεύεται τὸ ἀνώτερον, μέσον καὶ κατώτερον προσωπικὸν τῶν κρατικῶν δασικῶν ὑπηρεσιῶν, τοῦ ὁποίου ὅμως ἡ μόρφωσις δὲν εἶναι ἡ αὐτὴ πανταχοῦ, ἀλλὰ διαφέρει ἀπὸ κράτος εἰς κράτος ἀναλόγως τῆς τηρουμένης παρ' ἑκάστου δασικῆς πολιτικῆς καὶ τῶν ἐν αὐτῷ δασικῶν, πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν συνθηκῶν.

Ἡ δασολογία ἤρχισε νὰ ἐξελίσσεται εἰς ἐπιστήμην περὶ τὸ τέλος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ', ὁπότε καὶ ἤρχισε τὸ πρῶτον νὰ γίνεται διάκρισις μεταξὺ ἀνωτέρας καὶ κατωτέρας δασικῆς μορφώσεως. Τὴν κυρίαν αἰτίαν ἢ μᾶλλον τὴν ἀφορμὴν τῆς βελτιώσεως τῆς δασικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ καὶ ἰδίᾳ ἐν Γερμανίᾳ ἔδωκεν ὁ φόβος ἐλλείψεως ξυλείας· καὶ οὕτω τὰ πλεῖστα τῶν κρατῶν ἵδρυσαν δασικὰς σχολὰς πρὸς μόρφωσιν δασολόγων ἢ ἀκόμη καὶ δασοκόμων ἢ δασοφυλάκων, διὰ νὰ δώσουν νέαν κατεύθυνσιν εἰς τὴν διαχείρισιν καὶ ἐκμετάλλευσιν τῶν δασῶν. Κατ' ἀρχὰς ἐδιδάχθησαν δασολογικὰ μαθήματα εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Μονάχου τῷ 1806, τοῦ Βερολίνου τῷ 1821, τοῦ Τύβιγκεν τῷ 1818, Γκίεζεν τῷ 1789 καὶ μετέπειτα ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἱδρύθησαν καὶ αὐτοτελεῖς ἀνώτεραι δασολογικαὶ σχολαί, ὡς εἰς τὸ Ἀσάφενμπουργ τῷ 1807, εἰς τὸ Ταράντ τῷ 1816, εἰς τὸ Χόενχάιμ τῷ 1818, Ἄϊζεναχ τῷ 1830, εἰς τὸ Ἐμπερσβάλντ τῷ 1830, ἢ καὶ προσηρτήθησαν εἰς τὰ πανεπιστήμια, ὡς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Μονάχου καὶ Γκίσεν ἐν Γερμανίᾳ, τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, καὶ παρ' ἡμῖν εἰς τὸ τῆς Θεσσαλονίκης, ἢ εἰς πολυτεχνεῖα, ὡς ἐν Σαξωνίᾳ, Βάδῃ καὶ Ἑλβετίᾳ (Ζυρίχη), ἢ εἰς γεωπονικὴν σχολήν, ὡς εἰς τὴν Αὐστρίαν ἐν Μαριαμπρούν τῷ 1813. Εἰδικὰ δασικὰ ἐκπαιδευτήρια ὑφίστανται εἰς Nancy τῆς Γαλλίας, εἰς τὴν Wallrose τῆς Ἰταλίας, εἰς τὴν Ἱσπανίαν πλησίον τῆς Μαδρίτης, τὴν Κοπεγχάγην, τὴν Στοκχόλμην, τὴν Πετρούπολιν, καὶ εἰς τὸ νέον Ἀλεξάνδροβον. Ὀλίγον ὅμως κατ' ὀλίγον ἐπεκράτησε μεταξὺ τῶν εἰδικῶν ἡ γνώμη, ὅτι δασολόγοι μορφοῦνται τελειότερον εἰς τὰ πανεπιστήμια.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρων δασολογικῶν σχολῶν, εἰς ἃς διδάσκεται τὸ ἀνώτερον καὶ μέσον δασικὸν προσωπικόν, εἰς τὰ διάφορα κράτη ἔχουσιν ἱδρυθῆ καὶ κατώτεραι ἢ μέσαι δασοκομικαὶ σχολαί. Παρ' ἡμῖν τῷ 1896 ἱδρύθη ἡ δασοκομικὴ σχολὴ τῆς Βυτίνης, ἥτις λειτουργεῖ ἀκόμη καὶ τώρα, μετέπειτα δὲ ἡ σχολὴ τῆς Ἀγυιᾶς, ἥτις ἱδρυθεῖσα τῷ 1914 κατηργήθη τῷ 1924. Ἤδη ἡ σχολὴ Βυτίνης, διὰ τοῦ νέου νομοσχεδίου «περὶ δασικοῦ κώδικος» μεταβάλλεται εἰς μέσην ἢ θεωρητικὴν δασοκομικὴν σχολὴν πρὸς μόρφωσιν τοῦ βοηθητικοῦ μέσου δασικοῦ προσωπικοῦ, ταυτοχρόνως δὲ ἱδρύεται καὶ μία κατωτέρα δασοκομικὴ σχολή, πρὸς μόρφωσιν τοῦ κατωτέρου δασικοῦ προσωπικοῦ.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν φοίτησιν εἰς τὰς ἀνωτέρας δασολογικὰς σχολάς, ἀπαιτοῦνται ὡς προσόντα ἀπολυτήριον γυμνασίου ἢ πρακτικοῦ λυκείου καὶ διαγωνισμὸς εἰσαγωγικὸς μόνον παρὰ τῷ ἡμετέρῳ πανεπιστημίῳ Θεσσαλονίκης καὶ τῇ δασολογικῇ σχολῇ Ζυρίχης. Διὰ τὴν φοίτησιν δὲ εἰς μέσας ἢ κατωτέρας δασοκομικὰς σχολὰς ἐνδεικτικὸν δημοτικοῦ σχολείου ἢ σχολαρχείου καὶ τελευταίως παρ' ἡμῖν ἐνδεικτικὸν Β' γυμνασίου ἢ δασονομικῆς σχολῆς Βυτίνης καὶ δημοτικοῦ σχολείου διὰ τὴν ἱδρυθησομένην κατωτέραν πρακτικὴν δασοκομικὴν σχολήν. Π. Μ.

— **δασικὴ ἀστυνομία.** Ἡ μέριμνα τῆς προλήψεως καὶ διώξεως τῶν περὶ τὰ δάση ἀνομημάτων καὶ παραπτωμάτων, ἀσκουμένη ὑπὸ τῶν ἁρμοδίων δασικῶν ἀρχῶν μέσῳ εἰδικῶν διοικητικῶν ὀργάνων (βλ. λ. **δασοφυλακή, δασοφύλαξ**). Ἡ προστασία τοῦ δάσους εἶναι ἀντικείμενον ἰδιωτικοῦ καὶ δημοσίου δικαίου καὶ ἰδίᾳ τοῦ διοικητικοῦ μὲν δικαίου, ὅσον ἀφορᾷ τὰ ληπτέα προληπτικὰ μέτρα, καὶ τοῦ δασικοῦ ποινικοῦ δικαίου, ὅσον ἀφορᾷ τὴν καταδίωξιν καὶ τὴν περιστολὴν τῶν περὶ τὰ δάση δασικῶν ἀνομημάτων, συνεπείᾳ παραβάσεως τῶν νόμων. Τὰ δασικὰ ἀστυνομικὰ μέτρα ποικίλλουν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον καὶ ἐξαρτῶνται πολὺ ἀπὸ τὸν πολιτισμόν, μόρφωσιν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ λαοῦ κράτους τινός. Γενικῶς ὅμως τὰ μέτρα ταῦτα ἀποβλέπουσι κυρίως: α') εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς εὐημερίας καὶ τῆς ἡσυχίας τοῦ τόπου· β') εἰς τὴν διακανόνισιν καὶ διαρρύθμισιν τῶν τὰ δάση βαρυνουσῶν δασικῶν δουλειῶν· γ') εἰς τὴν προστασίαν τοῦ δάσους ἀπὸ τὴν προσβολὴν τρίτου.

Παρ' ἡμῖν τὰ ἀστυνομικὰ δασικὰ μέτρα, ἅτινα προβλέπει ἡ δασική μας νομοθεσία καὶ ἅτινα εἶναι γενικὰ διὰ τὰ πάσης κατηγορίας δάση, εἶναι κυρίως τὰ ἑξῆς:

α') Ἀπαγόρευσις τῶν ἐκχερσώσεων, ἄνευ προηγουμένης γνώμης τῆς ἁρμοδίας δασικῆς ἀρχῆς καὶ ἀδείας τοῦ ὑπουργείου Γεωργίας, ἀπόλυτος δὲ ταύτης ἀπαγόρευσις εἰς δάση δημόσια καὶ εἰς δάση ἰδιωτικὰ προστατευτικὰ ἢ τοιαῦτα κείμενα ἐπὶ ἐδάφους ἀπολύτως δασικοῦ.

β) Ἀπαγόρευσις διενεργείας ἀποψιλωτικῶν ὑλοτομιῶν καὶ ἐν γένει ληστρικῶν ὑλοτομιῶν, αἵτινες διασποῦν τὴν συνοχὴν τοῦ δάσους, τοῦ ἰδιοκτήτου ὑποχρεουμένου νὰ διαχειρίζηται τὸ δάσος του σύμφωνα μὲ τὸ διαχειριστικὸν σχέδιον, πίνακας ὑλοτομίας κλπ., καὶ νὰ μὴ σπαταλᾷ τὸ ξυλῶδες ὑλικὸν τοῦ δάσους του, ἀπολαμβάνων ἑκάστοτε ξυλώδη μᾶζαν ὑπερβαίνουσαν τὸ καθορισθὲν ἐτήσιον ἢ περιοδικὸν λῆμμα δασικῶν προϊόντων.

γ) Ὑποχρέωσις πρὸς λῆψιν ὡρισμένων μέτρων διὰ τὴν διαχείρισιν καὶ ἐκμετάλλευσιν τῶν δασῶν. Π. χ. ἡ ὑποχρέωσις τῶν δασοκτημόνων ἐκ τοῦ νόμου νὰ διαχειρίζωνται καὶ ἐκμεταλλεύωνται τὰ δάση των, ἐπὶ τῇ βάσει διαχειριστικῶν σχεδίων ἐκθέσεων, προγραμμάτων ἐκμεταλλεύσεως ἢ καὶ πινάκων ὑλοτομίας. Εἰς πολλὰ δὲ κράτη (ὡς ἐν Βυρτεμβέργῃ) εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ὁ ἰδιοκτήτης, διὰ τῆς ἐξασκουμένης ὑπ' αὐτοῦ διαχειρίσεως, καταστρέφει τὸ δάσος του, ἐπεμβαίνει τὸ κράτος καὶ διαχειρίζεται τὸ δάσος διὰ τῶν δασικῶν του ὑπαλλήλων.

δ) Ἀπαγόρευσις τῆς διανομῆς συνιδιοκτήτων ἐξ ἀδιαιρέτου δασῶν, ἄνευ ἐγκρίσεως τοῦ ὑπουργείου Γεωργίας. Κυρίως διὰ τοῦ μέτρου τούτου ἐπιδιώκεται ἡ μὴ κατάτμησις τῶν ὡς ἄνω δασῶν εἰς μικρὰ τμήματα, μὴ δυνάμενα ν' ἀποτελέσωσι διαχειριστικὴν μονάδα, διότι ἐκτὸς τοῦ ὅτι παραβλάπτεται καὶ ἡ παραγωγικότης τῶν δασῶν, εἶναι ἀδύνατος ἐξ ἄλλου καὶ ἡ δασικὴ ἐκμετάλλευσις τῶν προκυπτουσῶν μερίδων.

ε) Ὑποχρέωσις τῶν δασοκτημόνων πρὸς ἀναδάσωσιν τῶν ἀποψιλωθεισῶν τῇ αἰτίᾳ των δασικῶν ἐκτάσεων.

Τὰ περὶ τὰ δάση παραπτώματα, τὰ ὁποῖα εἶναι τὰ ὑπὸ τῆς δασικῆς νομοθεσίας προβλεπόμενα καὶ τιμωρούμενα ἀδικήματα, καὶ τὰ ὁποῖα διαπράττονται ὑπὸ τρίτων, χαρακτηρίζονται ὡς φθοραί, κλοπαί, λαθροϋλοτομίαι ἢ καὶ ὡς παραβάσεις τῶν δασικῶν ἀστυνομικῶν διατάξεων καὶ τιμωροῦνται, τὰ μὲν πρῶτα, διότι ἐνυπάρχει συνήθως καὶ δόλος, ὡς πλημμελήματα ἢ κακουργήματα, τὰ δὲ δεύτερα ὡς πταίσματα. Π. Μ.

— **δασικὴ βιομηχανία.** Ὀνομάζεται οὕτως ἡ βιομηχανία ἐκείνη, ἥτις ἀσχολεῖται μὲ τήν, μετὰ τὴν διαμόρφωσιν τῆς ξυλείας ἐν τῷ δάσει, περαιτέρω ταύτης κατεργασίαν καὶ διαμόρφωσίν της εἰς εἴδη δασικῶν προϊόντων τοιαῦτα, ὥστε νὰ εἶναι καταναλώσιμα εἰς τὴν ἀγοράν. Τοιαῦται βιομηχανίαι κυρίως εἶναι αἱ τῶν ὑδροπριονίων, ἀτμοπριονίων, ἠλεκτρικῶν πριονίων (κορδέλλες) καὶ τῶν διαφόρων βιομηχανικῶν ἐργοστασίων καὶ ἐργαστηρίων κοπῆς, πριονισμοῦ καὶ τεμαχισμοῦ τῆς ξυλείας, καθὼς καὶ τῶν ἐργοστασίων ναφθοποιίας καὶ κολοφωνίου. Π. Μ.

— **δασικὴ διοίκησις.** Τὸ σύνολον τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς κρατικῆς ἢ καὶ τῆς ἰδιωτικῆς δασικῆς ὑπηρεσίας καὶ τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ.

Εἰς τὴν ὀργάνωσιν μιᾶς δασικῆς διοικήσεως σπουδαῖον ρόλον παίζει κυρίως ἡ οἰκονομικὴ εὐεξία μιᾶς χώρας, προκειμένου δὲ περὶ ἰδιωτικῶν δασῶν ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τοῦ δασοκτήμονος, ἡ ἔκτασις, ἡ κατάστασις καὶ ἡ δασικὴ σπουδαιότης τῶν δασῶν καὶ τέλος τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας καὶ αἱ κρατικαὶ καὶ αἱ κοινωνικαὶ συνθῆκαι. Διὰ τὸν λόγον δ' αὐτὸν ὁ διορισμὸς τῶν διοικητικῶν ὀργάνων καθὼς καὶ αἱ ἀσχολίαι καὶ τὰ καθήκοντα τούτων δὲν εἶναί τι τὸ αὐθαίρετον, ἀλλ' οὔτε καί τι τὸ ἀμετάβλητον, διότι ἡ δασικὴ διοίκησις ὡς ἐν ζωντανὸν σύνολον, λόγῳ τῶν ἐπαφῶν αὐτῆς πρὸς τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον, ὅστις ἀλλάσσει διαρκῶς καὶ πάντοτε, ἀλλὰ καὶ τῶν συχνῶν μεταβολῶν τῶν ὑπὸ τοῦ δασοκτήμονος (Κράτους) ἐπιδιωκομένων διαχειριστικῶν σκοπῶν, ὀφείλει, προσαρμοζομένη πρὸς τὰς ἑκάστοτε διαμορφουμένας νέας κοινωνικὰς συνθήκας, νὰ μεταμορφοῦται καὶ μετασχηματίζεται διαρκῶς. Παρ' ἡμῖν ἡ δασικὴ διοίκησις τοῦ κράτους ἀποτελεῖ ἀνεξάρτητον κλάδον, ἤτοι μίαν οἰκονομίαν ἀνεξάρτητον τῶν ἄλλων συναφῶν καὶ συγγενῶν οἰκονομιῶν (γεωργίας καὶ κτηνοτροφίας κ.λ.π.), καὶ ἀποβλέπει εἰς τὴν πραγματοποίησιν ἑνὸς καθαροῦ εἰσοδήματος καὶ οὐχὶ εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν μιᾶς ἄλλης τυχὸν οἰκονομίας, ἧς θ' ἀπετέλει μέρος. Παλαιότερον ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Εὐρώπης ἡ δασοπονία ἦτο συνηνωμένη μετὰ τῆς μεταλλευτικῆς οἰκονομίας, βραδύτερον ὅμως, ἐπειδὴ ἡ δευτέρα ἀνεπτύσσετο καὶ ἐξειλίσσετο εἰς βάρος τῆς πρώτης (διότι διενηργεῖτο ληστρικὴ ὑλοτομία εἰς τὰ δάση πρὸς πλήρωσιν τῶν ἀναγκῶν τῆς μεταλλευτικῆς εἰς ξυλείαν), ἀπεχωρίσθησαν αἱ δύο οἰκονομίαι καὶ ἀπετέλεσαν ἀνεξαρτήτους κλάδους.

Ἡ δασικὴ διοίκησις σκοπὸν ἔχει κυρίως τὴν φύλαξιν τῶν δασῶν, τὴν διαχείρισιν καὶ ἐκμετάλλευσιν τούτων καὶ τέλος τὴν διοίκησιν καὶ τὴν διεύθυνσιν τῆς ὅλης ὑπηρεσίας. Μὲ τὴν φύλαξιν τῶν δασῶν ἀσχολεῖται ἰδίως τὸ ὑλωρικὸν προσωπικόν, ἤτοι οἱ δασοφύλακες καὶ οἱ ἀρχιφύλακες δασῶν, καὶ κατὰ δεύτερον λόγον οἱ δασονόμοι, ἀλλ' ἀκόμη καὶ οἱ δασάρχαι· διότι παρ' ἡμῖν πάντες οἱ δασικοὶ ὑπάλληλοι, ἀνώτεροι καὶ κατώτεροι, πλὴν τῶν καθαρῶς δασικῶν, ἤτοι τῶν τεχνικῶν, καθηκόντων των, εἶναι ἐπιφορτισμένοι καὶ μὲ ἀστυνομικὰ τοιαῦτα, ὡς π.χ. τὴν ἐπιτήρησιν καὶ παρακολούθησιν τῶν ὑλοτομιῶν, τὴν ἐπίβλεψιν καὶ τὸν ἔλεγχον τῆς μεταφορᾶς τῶν δασικῶν προϊόντων καὶ τὴν πρόληψιν καὶ δίωξιν τῶν δασικῶν παραβάσεων καὶ ἀνομημάτων κλπ. Τὰ προσόντα, τοῦ ὑλωρικοῦ προσωπικοῦ πρότερον ἦσαν μόνον γραφὴ καὶ ἀνάγνωσις, ἀπὸ 30ετίας ὅμως καὶ ἐντεῦθεν ἱδρύθησαν καὶ εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην δασονομικαὶ σχολαί, ἐν αἷς μορφοῦται τὸ προσωπικὸν τοῦτο πρακτικῶς διὰ τὸ μέλλον στάδιόν του. Παρ' ἡμῖν ἡ μόρφωσις τοῦ ὑλωρικοῦ προσωπικοῦ δίδεται μέχρι σήμερον εἰς τὴν δασοκομικὴν σχολὴν Βυτίνης καὶ μέχρι τοῦ 1924 καὶ εἰς τὴν τῆς Ἀγυιᾶς. Μὲ τὴν διαχείρισιν καὶ ἐκμετάλλευσιν τῶν δασῶν ἀσχολεῖται τὸ διοικητικὸν καὶ διαχειριστικὸν προσωπικόν, ἤτοι ὁ δασάρχης βοηθούμενος ἀκόμη καὶ ὑπὸ τοῦ βοηθοῦ του δοκίμου ἢ τακτικοῦ δασάρχου, ὡς καὶ ὑπὸ τοῦ ὑλωρικοῦ ἢ μᾶλλον, εἰς τὴν περίστασιν αὐτήν, ὑπὸ τοῦ τεχνικοῦ προσωπικοῦ, τὸ ὁποῖον καὶ χαρακτηρίζεται καὶ ὑπὸ τῆς νομοθεσίας μας ὡς βοηθητικὸν προσωπικόν. Ὁ δασάρχης ἐπιμελεῖται τῆς ἐκτελέσεως πάντων τῶν εἰς τὴν τεχνικὴν διαχείρισιν ἀναγομένων ἔργων καὶ εἶναι ὁ ἀμέσως προϊστάμενος τῆς διοικητικῆς ὑπηρεσίας τῆς ἀστυνομίας τῶν δασῶν, ἤτοι τῆς δασοφυλακῆς, ἐποπτεύων καὶ διευθύνων ἀμφοτέρας. Τέλος μὲ τὴν διοίκησιν καὶ τὴν διεύθυνσιν τῆς γενικῆς ὑπηρεσίας ἀσχολεῖται ἡ κεντρικὴ διεύθυνσις τῶν δασῶν ὡς ἀνώτατον κέντρον, ἀνωτάτη δασικὴ ἀρχή. Ἡ δρᾶσις δ' αὐτῆς ἐπεκτείνεται ἐπὶ τοῦ συνόλου τῆς δασικῆς διοικήσεως (δασικῆς ὑπηρεσίας) καὶ τῆς δασικῆς ἰδιοκτησίας καὶ ἀποφαίνεται αὕτη ἐπὶ παντὸς δασικοῦ ζητήματος διαχειριστικοῦ καὶ προσωπικοῦ. Εἰς πολλὰς δασικὰς διοικήσεις κρατῶν ἢ μεγάλων ἰδιοκτησιῶν, μεταξὺ τοῦ κέντρου (κεντρικῆς διευθύνσεως) καὶ τῶν δασαρχείων μεσολαβοῦν καὶ ἐνδιάμεσοι ἀρχαί, ἀποκαλούμεναι ἐπιθεωρήσεις δασῶν. Καὶ εἰς ἄλλας πάλιν πολυτελεστέρας δασικὰς διοικήσεις, μεταξὺ τοῦ κέντρου καὶ τῶν ἐπιθεωρήσεων, παρεμβάλλονται καὶ ἄλλαι τοπικαὶ δασικαὶ ἀρχαί, αἱ λεγόμεναι τοπικαὶ δασικαὶ διευθύνσεις.

Γενικῶς αἱ δασικαὶ διοικήσεις τῶν κρατῶν, ἀναλόγως τῆς εὐημερίας τούτων καὶ τῆς ἐκτάσεως τῶν δασῶν, διαφέρουσι πολὺ κατὰ τὸν ὀργανισμόν των. Κυρίως ὅμως τὰ συστήματα διοικήσεως ἀναλόγως τῆς βαρύτητος, ἣν δίδει ἡ κεντρικὴ διοίκησις εἰς τὴν ἐκτέλεσιν, διακρίνονται: α') εἰς σύστημα τοπικῆς δασικῆς διοικήσεως, καθ' ὃ ἥ τε διάταξις καὶ ἡ ἐκτέλεσις ἀνατίθενται εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον, τὸν δασάρχην· καὶ β') εἰς σύστημα τοπικῆς δασικῆς διοικήσεως, καθ' ὃ ἡ δασοτεχνικὴ διάταξις ἐκτελεῖται ἀπὸ ἓν πρόσωπον καὶ ἡ δασοτεχνικὴ ἐκτέλεσις ἀπὸ ἕτερον ἢ ἀκόμη καὶ ἕτερα πρόσωπα. Τὰ δύο αὐτὰ συστήματα διοικήσεως λέγονται τὸ μὲν πρῶτον σύστημα αὐτοτελῶν δασαρχείων, τὸ δὲ δεύτερον σύστημα μικτὸν ἢ σύστημα κατὰ δασαρχεῖα καὶ δασονομεῖα, εἰς ὃ διατάκτης μὲν εἶναι ὁ δασάρχης, ἐκτελεστὴς δὲ ὁ δασονόμος. Παρ' ἡμῖν ἡ δασικὴ διοίκησις ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰς τοπικὰς δασικὰς ἀρχὰς (ἐπιθεωρήσεις δασῶν, δασαρχεῖα καὶ δασονομεῖα) καὶ τὴν κεντρικὴν διεύθυνσιν δασῶν, ἀπαρτιζομένην ἀπὸ τρία τμήματα: «δημοσίων δασῶν», «ἰδιωτικῶν δασῶν» καὶ «τεχνικόν», καὶ ἀπὸ ἀνεξάρτητα γραφεῖα: «νομικόν», «προστασίας δασῶν καὶ ἐλέγχου», «θήρας», ὡς καὶ τὰ παρὰ τῷ τεχνικῷ τμήματι μέλλοντα νὰ λειτουργήσωσι γραφεῖα «ἀναδασώσεων» καὶ «πειραματισμῶν». Μεταξὺ τῶν δασῶν καὶ τοῦ κέντρου παρεμβάλλονται καὶ τέσσαρες γενικοὶ ἐπιθεωρηταὶ δασῶν, εἰς δὲ τὰς γενικὰς διοικήσεις λειτουργεῖ ὑπὸ τύπον, οὕτως εἰπεῖν, τοπικῆς δασικῆς διευθύνσεως καὶ τμῆμα δασῶν διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ δασῶν τῆς ἕδρας τῆς γεν. διοικήσεως. Παρὰ τούτῳ ὡς καὶ τῇ κεντρικῇ δασικῇ διευθύνσει τοῦ ὑπουργείου Γεωργίας λειτουργεῖ καὶ ὑπηρεσιακὸν συμβούλιον δασῶν, ἀποφαινόμενον ἐπὶ ζητημάτων δασικῶν τεχνικῆς φύσεως.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Π. Μαρκοπούλου*, Δασικὴ Διοίκησις.—*Albert* Forstverwaltung (1883).—*Guttenberg*, Forstverwaltung (1917).
Π. ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ

— **δασικὴ ζῳολογία·** βλ. **ζῳολογία δασική.**

Digitized by Google

—δασικὴ νομοθεσία. Τὸ σύνολον τῶν δασικῶν νόμων, διαταγμάτων καὶ ὑπουργικῶν ἐγκυκλίων, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων ἀσκεῖται ἡ διοίκησις, ἡ διαχείρισις καὶ ἡ ἀστυνομία τῶν δασῶν.

Ἡ δασικὴ νομοθεσία παρ' ἡμῖν ἤρχισε νὰ διαμορφοῦται κυρίως ἀπὸ τοῦ 1836, ἤτοι ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Ὄθωνος, ὁπότε τὰς πρώτας βάσεις αὐτῆς ἔθεσαν οἱ Βαυαροὶ δασικοὶ ὑπάλληλοι, ἐξελιχθεῖσα βαθμηδὸν ἔκτοτε. Ἡ ἀνάγκη εἰδικῆς δασικῆς νομοθεσίας ἀνεγνωρίσθη πρὸ πολλοῦ καὶ καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὰ διάφορα κράτη καὶ ἰδίᾳ ἡ Γερμανία ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἐθέσπισαν νόμους, δι' ὧν ἐτίθετο φραγμός τις εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν δασῶν, ἐλαμβάνοντο δὲ συγχρόνως μέτρα καὶ πρόνοια καὶ διὰ τὴν διαχείρισιν καὶ ἐκμετάλλευσιν καθὼς καὶ τὴν προστασίαν τούτων ἀπὸ τὰς προσβολὰς τρίτων. Ἡ ἐπέμβασις καὶ ἡ κηδεμονία τοῦ κράτους εἰς τὰ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν δασῶν ἀνεπτύχθη ἀφ' ἧς, ἀντὶ τῆς κοινοκτημοσύνης τῶν δασῶν, ἤρχισε ν' ἀναπτύσσηται ἡ ἀτομικὴ δασικὴ ἰδιοκτησία, ἥτις, λόγῳ τῶν ἁρπακτικῶν τάσεων τῶν δασοκτημόνων, ὡδήγησε πολλάκις εἰς καταστροφὰς καὶ ἀποψιλώσεις δασῶν. Πρόοδος ἑπομένως εἰς τὴν δασικὴν οἰκονομίαν εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην παρατηρεῖται ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Παρ' ἡμῖν ὅμως, δυστυχῶς, ἡ μέριμνα περὶ τὸν σοβαρὸν τοῦτον κλάδον τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας ἐμφανίζεται μόλις ἀπὸ τοῦ 1903. Διότι εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν δασῶν μας συνέβαλον μεγάλως ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ Ἐπανάστασις καὶ οἱ πόλεμοι, ἀλλ' ἐξ ἄλλου καὶ ἡ μεγάλη ἀδιαφορία τοῦ Ἕλληνος διὰ τὴν διατήρησιν τοῦ δασικοῦ πλούτου τῆς χώρας, τὸν ὁποῖον παντοιοτρόπως ἐμείωσε καὶ κατέστρεψεν, εἴτε ὡς ποιμήν, εἴτε ὡς γεωργός, εἴτε ὡς ὑλοτόμος, ἀλλ' ἀκόμη καὶ ὡς ἀστός. Ἡ καταστροφὴ δὲ τῶν ἑλληνικῶν δασῶν ἐξηκολούθησε σχεδὸν μέχρι πρό τινων ἐτῶν, παρ' ὅλα τὰ αὐστηρὰ καὶ δρακόντεια νομοθετικὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα εἶχον ληφθῆ ἐπὶ τῆς πρώτης βασιλείας καὶ μετέπειτα ἀπὸ τῆς βασιλείας Γεωργίου Α'. Ἰδίως μεγάλη ἦτο ἡ καταστροφή των ἐκ τῶν πυρκαϊῶν, ἥτις δυστυχῶς ἐξακολουθεῖ καὶ σήμερον εἴς τινας περιφερείας καλυπτομένας ἀπὸ δάση ὑποκείμενα εἰς τὸν κίνδυνον τοῦ πυρὸς (τὰ ἐξ ἀειθαλῶν πλατυφύλλων καὶ τὰ τοιαῦτα ἐκ πεύκης τῆς χαλεπίου).

Ἡ ἑλληνικὴ δασικὴ νομοθεσία, τῆς ὁποίας τὰς βάσεις ἔθεσε τὸ Ν. Δ. τοῦ 1836, ἤρχισεν ἐξελισσομένη ἐπὶ τὰ βελτίω κυρίως ἀπὸ τοῦ 1861, ὅτε ἐθεσπίσθη ὁ νόμος ΧΠ' «περὶ ἐμπρησμοῦ τῶν δασῶν», ὁ νόμος ΧΙΓ' τοῦ 1877, δι' οὗ κατηργήθη ἡ δασικὴ ὑπηρεσία (δασονόμοι καὶ δασοφύλακες) καὶ ἀντ' αὐτῆς ἀνετέθη ἡ ὑπηρεσία τῆς δασοφυλακῆς εἰς τοὺς κατ' ἐπαρχίας καὶ νομοὺς ὑπομοιράρχους καὶ μοιράρχους, καὶ τέλος ὁ νόμος ΒΡΞΒ', ὅστις ἐκωδικοποίησεν ἁπλῶς τὰς φορολογικὰς δασικὰς διατάξεις καὶ ἀφῆκε τὴν ἐκτέλεσιν τῆς δασονομικῆς ὑπηρεσίας εἰς τὴν χωροφυλακήν. Σημαντικωτάτην ὅμως πρόοδον ἐσημείωσεν ἡ δασική μας νομοθεσία ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ 1896, ὅτε διὰ τοῦ νόμου ΒΓΟΓ' ἱδρύθη ἡ δασοκομικὴ σχολὴ Βυτίνης, ἥτις σκοπὸν εἶχε τὴν μόρφωσιν κατωτέρου καὶ μέσου δασικοῦ προσωπικοῦ, διὰ δὲ τοῦ νόμου ΒΥΞΒ' ἀπεστάλησαν εἰς τὴν Ἑσπερίαν οἱ πρῶτοι ὑπότροφοι τῆς δασολογίας. Ἡ βελτίωσις τῶν δασικῶν πραγμάτων τῆς χώρας ἔκτοτε ἤρχισε σταθερῶς βαίνουσα καὶ ἀπὸ τοῦ 1913—1914, χάρις εἰς τὴν αὐστριακὴν ἀποστολὴν ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς μετέπειτα τὴν διεύθυνσιν τῶν δασῶν τοῦ ὑπουργείου Γεωργίας διευθύναντας Ἕλληνας δασολόγους, συνετάγησαν πλεῖστοι νόμοι, οἵτινες πολλὰ ζητήματα διηυθέτησαν. Σημαντικωτάτη ὡσαύτως πρόοδος ἐπετελέσθη καὶ διὰ τοῦ νόμου 893 τοῦ 1917 δι' οὗ ἱδρύθη ἡ ἐν Ἀθήναις Ἀνωτέρα Δασολογικὴ Σχολή, διὰ τῶν ἀποφοίτων τῆς ὁποίας συμπληροῦνται ἐφ' ἑξῆς τὰ εἰς τὸ ἀνώτερον δασικὸν προσωπικὸν παρουσιαζόμενα κενά. Τέλος μεγάλως ἐβελτιώθησαν τὰ δασικὰ πράγματα τῆς χώρας καὶ ἀπὸ τοῦ 1923 καὶ ἐντεῦθεν, διότι ἐξεδόθη πληθὺς Ν. Δ. καὶ νόμων νεωτεριστικῶν, ἐν οἷς: τὸ Ν. Δ. τῆς 1 Αὐγ. 1923, δι' οὗ ἐθεσπίσθη ὁ νέος ὀργανισμὸς τῶν δασαρχείων καὶ Δασονομείων· τὸ Ν. Δ. τῆς 1 Δεκεμβρ. 1923, δι' οὗ ἀφωμοιώθη ἡ δασικὴ φορολογία τῶν δασικῶν προϊόντων τῶν προερχομένων ἐκ δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν δασῶν· τὸ Ν. Δ. περὶ προστασίας τῆς θήρας, χάριν τῆς ὁποίας καὶ ἱδρύθη ἴδιον ἀνεξάρτητον γραφεῖον παρὰ τῇ διευθύνσει τῶν δασῶν καὶ τὰ ἐκ ταύτης ἔσοδα ἀπὸ 3.000.000 ἐτησίως ἔφθασαν τὰ 8—9.000.000 ἐτησίως· τὸ Ν. Δ. «περὶ πυρκαϊῶν τῶν δασῶν»· τὸ Ν. Δ. τοῦ 1926 «περὶ ἱδρύσεως Ταμείου Δασῶν» καὶ τὸ τοιοῦτον τῆς 14 Ἰουλ. 1927 «περὶ καθιερώσεως νέου συστήματος βεβαιώσεως τῆς δασικῆς φορολογίας», δι' οὗ κατηργήθη ὁ φόρος τῶν ἐκ δημοσίων δασῶν ἀπολαμβανομένων δασικῶν προϊόντων καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἐθεσπίσθη μίσθωμα (ἀντίτιμον πωλήσεως τῶν προϊόντων), προσέτι δὲ μετερρυθμίσθη καὶ ἡ φορολογία τῶν ἰδιωτικῶν δασῶν, ἐπιβληθέντος φόρου ἐπὶ τῆς πραγματοποιουμένης ἐκ τούτων ἀκαθαρίστου δασικῆς προσόδου. Διὰ τῶν ὡς ἄνω νομοθετικῶν μέτρων ἐβελτιώθη σημαντικῶς ἡ ἐν Ἑλλάδι δασικὴ κατάστασις ὄχι μόνον ἀπὸ διοικητικῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ διαχειριστικῆς ἀπόψεως, διότι δι' αὐτῶν καὶ τὰ δάση μας ὑπήχθησαν εἰς ἐπιστημονικὴν ἐκμετάλλευσιν καὶ εἰς τὴν δασικὴν ὑπηρεσίαν ἐδόθη συστηματικὴ διαμόρφωσις.

Π. Μ.

—δασικὴ πολιτική. Ἡ *δασικὴ πολιτικὴ* ἀφορᾷ εἰς τὴν σχέσιν τῆς δασοπονίας πρὸς τὸ κοινωνικὸν σύνολον καὶ τὴν προαγωγὴν καὶ τὴν πρόοδον ταύτης ὑπὸ τῆς πολιτείας. Κατὰ τὸν Endres ἡ δασικὴ πολιτικὴ βασίζεται ἐπὶ τῶν προϋποθέσεων καὶ τῶν ὅρων ὑφ' οὓς ἡ δασοπονία προάγεται εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν κοινωνικῶν καὶ ἰδιωτικῶν σκοπῶν της, ὁ δὲ Weber χαρακτηρίζει ὡς δασικὴν πολιτικὴν αὐτὴν ταύτην τὴν δασοπολιτικοοικονομικὴν πρᾶξιν. Γενικῶς ὅμως δασικὴ πολιτικὴ δύναται νὰ ὀνομασθῇ ἡ μέριμνα τοῦ κράτους πρὸς διατήρησιν, περιποίησιν, βελτίωσιν, προστασίαν τῶν δασῶν καὶ προαγωγὴν τῆς δασοπονίας. Ἡ δασικὴ πολιτική, ὡς ἐφηρμοσμένη οἰκονομικὴ καὶ κλάδος τῆς κρατικῆς πρακτικῆς οἰκονομίας, ἀποτελεῖ τὸ σύνολον τῆς δημοσίας καὶ ἰδιωτικῆς δράσεως, ἥτις ἀμέσως ἢ ἐμμέσως σκοπεῖ εἰς τὴν βελτίωσιν καὶ πρόοδον τῆς δασοπονίας καὶ ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν οὐ μόνον τῶν συμφερόντων τοῦ ἀτόμου, ἀλλὰ καὶ τοῦ λαοῦ. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον τὸ κράτος ὑποχρεοῦται ν' ἀσκῇ πολιτικὴν δασικήν, προστατευτικὴν τῶν συμφερόντων τῆς δασοπονίας. Οὐ μόνον δὲ τὸ κράτος, ἀλλὰ καὶ τὰ νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου (ὡς ἀγαθοεργὰ ἱδρύματα, μοναὶ κλπ.) καὶ οἱ δασοκτήμονες. Τὴν θέσπισιν τῶν δασοπολιτικῶν της θεσμῶν καὶ μέτρων ἡ δασικὴ πολιτικὴ ἀντλεῖ ἀπὸ τὴν Πολιτικὴν οἰκονομίαν καὶ στατιστικήν, τὴν ἱστορίαν, πρὸς δὲ καὶ ἀπὸ τὴν πεῖραν καὶ διαπλάσσει καὶ διαμορφώνει ταῦτα καταλλήλως.

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν *δασικὴν ἀστυνομίαν* (βλ. ἀνωτ.), ἡ δασικὴ πολιτικὴ ἐπιδιώκει νὰ ἐπιβάλῃ τὰ δασοπολιτιστικά της μέτρα διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς πειθοῦς καὶ οὐχὶ ὅπως ἡ πρώτη διὰ τῆς κρατικῆς δυνάμεως καὶ ἐπιβολῆς. Τὰ μέτρα δὲ ταῦτα ἐξαρτῶνται τὰ μέγιστα ἀπὸ τὴν ἐξέλιξιν τῆς δασοπονίας καὶ ἀπὸ τὴν σχέσιν, ἥτις ὑπάρχει μεταξὺ ταύτης καὶ τῆς δασικῆς πολιτικῆς, ἥτις διαφέρει ἀπὸ χώρας εἰς χώραν καὶ τόπου εἰς τόπον, ἀναλόγως τῶν κρατουσῶν κοινωνικῶν, κρατικῶν, δασικῶν καὶ συγκοινωνιακῶν συνθηκῶν καὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ λαοῦ. Κυρίως δὲ ἡ δασικὴ πολιτικὴ ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς δασικῆς ἰδιοκτησίας (ἰδιωτικῆς καὶ κρατικῆς) κατὰ προσβολῶν τρίτου (παράνομοι ὑλοτομίαι) κλπ. καὶ ἐξ ἄλλου καὶ κατὰ ἐξωτερικῶν ἐπιδράσεων, ἤτοι τοιούτων ἐκ φυσικῶν φαινομένων, χαλάζης κλπ., τὰ ὁποῖα ἐπαπειλοῦν τὴν περαιτέρω ὑπόστασιν τῶν δασῶν καὶ τὴν διατήρησιν τούτων. Ἡ δασικὴ πολιτικὴ ὡς κρατικὴ πρόνοια ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν κυρίως τοῦ γενικοῦ καλοῦ καὶ εἶναι ἑπόμενον νὰ συνοδεύεται αὕτη πολλάκις καὶ μὲ περιορισμὸν τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀτόμου (δασοκτήμονος)· π.χ. πολλὰ τῶν δασῶν, λόγῳ τῆς εἰδικῆς προστατευτικῆς των ἰδιότητος ἣν ἔχουν, κηρύσσονται προστατευτικὰ καὶ περιορίζεται ἡ κάρπωσις τούτων, πρὸς βλάβην τῶν συμφερόντων τοῦ δασοκτήμονος, ὅστις, ἐπειδὴ πρόκειται περὶ ἐξυπηρετήσεως τοῦ γενικοῦ καλοῦ, εἶναι ὑποχρεωμένος ν' ἀνεχθῇ τὸν περιορισμὸν τῶν δικαιωμάτων του ἐπὶ τῆς ἰδιοκτησίας του. Τὰ ἄλλα δασοπολιτικὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα ὡς εἴδομεν εἶναι ἠπιώτερα τῶν δασοαστυνομικῶν τοιούτων, συνίστανται κυρίως εἰς τὰ ἑξῆς: 1) Εἰς τὴν χάραξιν μιᾶς ὡρισμένης πολιτικῆς διὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν δασῶν, δημοσίων καὶ μή, π.χ. ἀειφόρου ἢ περιοδικῆς τοιαύτης. 2) Εἰς τὴν ἐπιβολήν, εἰς ὡρισμένας κατηγορίας δασοκτημόνων, ἐφαρμογῆς ὡρισμένου διαχειριστικοῦ συστήματος ἢ ὡρισμένης διαχειριστικῆς μορφῆς διὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν δασῶν. 3) Εἰς τὴν λῆψιν μέτρων διὰ τὴν προαγωγὴν τοῦ τρόπου μεταφορᾶς τῶν δασικῶν προϊόντων, ἐπιβολῆς ὡρισμένης φορολογίας ἐπὶ τῆς δασικῆς παραγωγῆς καὶ τηρήσεως μιᾶς ὡρισμένης δασμολογικῆς πολιτικῆς διὰ τὰ ἔξωθεν εἰσαγόμενα δασικὰ προϊόντα. 4) Εἰς τὴν χορήγησιν πιστώσεων εἰς τοὺς δασοκτήμονας καὶ δασεμπόρους κ.τ.λ. 5) Εἰς τὸν ἐφοδιασμὸν τοῦ πληθυσμοῦ μὲ ξυλείαν καὶ γενικῶς μὲ δασικὰ προϊόντα. 6) Εἰς τὴν καταδίωξιν τῶν ἐπιβλαβῶν ἐντόμων καὶ τέλος εἰς τὴν λῆψιν γενικῶν μέτρων πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ πρόοδος τῆς δασοπονίας, αὔξησιν τῆς δασικῆς παραγωγῆς καὶ ἀνάπτυξιν καὶ καλλιέργειαν τῆς δασικῆς ἐπιστήμης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Endres,* Forstpolitik (1924).– *Heinrich Weber,* Forstwirtschaftspolitik (1926).

Π. ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ

—δασικὴ πρόσοδος. Τὸ σύνολον τῶν ἐντὸς ὡρισμένου χρόνου καὶ διαστήματος ἐκ τῆς δασικῆς ἐπιχειρήσεως (δασοπονίας) παραχθέντων δασικῶν προϊόντων ἢ τὸ ἄθροισμα τῶν οἰκονομικῶν ἀγαθῶν τῆς δασοπονίας ἐντὸς ἑνὸς ὡρισμένου χρονικοῦ διαστήματος (ἑνὸς ἔτους ἢ περιόδου ἐτῶν) ἢ ἀκόμη καὶ τὸ ἀποτίμημα τούτων εἰς χρῆμα. Ἡ τοιαύτη πρόσοδος, ἥτις δύναται νὰ εἶναι ἐτησία ἢ περιοδική, διακρίνεται εἰς ὑλικὴν καὶ χρηματικήν. Ἡ ὑλικὴ πρόσοδος ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν ξυλώδη καὶ κυρίαν κάρπωσιν καὶ ἀπὸ τὰς μὴ ξυλώδεις ἢ δευτερευούσας καρπώσεις. Ἡ πρωτεύουσα κάρπωσις περιλαμβάνει κυρίως τὸν ξυλώδη ὄγκον καὶ προέρχεται συνήθως ἀπὸ τὰς τελικὰς ὑλοτομίας, αἵτινες διενεργοῦνται ἐπὶ τῆς ὡρίμου πρὸς ὑλοτομίαν συστάδος ἢ ἀκόμη καὶ τὰς ἐνδιαμέσους ὑλοτομίας, ἤτοι τὰς ἀραιώσεις καὶ τοὺς ἐκκαθαρισμοὺς τῶν νεαρῶν καὶ πυκνῶν συστάδων τοῦ δάσους. Ἡ χρηματικὴ πρόσοδος εἶναι τὸ σύνολον τῶν ἐκ τῆς δασοπονίας πραγματοποιηθέντων χρηματικῶν ἐσόδων, καὶ διακρίνεται εἰς ἀκαθάριστον (ἐξ ἧς δὲν ἀφῃρέθησαν αἱ γενόμεναι δαπάναι ὑλοτομίας, διαμορφώσεως καὶ μεταφορᾶς τῶν δασικῶν προϊόντων, φυλάξεως κλπ.) καὶ εἰς καθαρὰν τοιαύτην. Τὸ μέγεθος τῆς ἀκαθαρίστου δασικῆς προσόδου ἐξαρτᾶται κυρίως ἀπὸ τὸ εἶδος τοῦ δένδρου, τὴν διαχειριστικὴν μορφήν, τὸν περιτροπικὸν χρόνον καὶ τὴν ποιότητα τοῦ σταθμοῦ· τῆς δὲ καθαρᾶς προσόδου ἐπιπροσθέτως ἀπὸ τὴν τιμὴν τῶν δασικῶν προϊόντων, τὴν ἀπόστασιν τοῦ δάσους ἀπὸ τὰ κέντρα καταναλώσεως καὶ ἐν γένει τὴν ἀγοράν, τὰ ἐργατικὰ ἡμερομίσθια καὶ ἀπὸ τὰ μεταφορικὰ ἔξοδα, ὡς καὶ τὰ τοιαῦτα ὑλοτομίας καὶ κατεργασίας καὶ διαμορφώσεως τῶν δασικῶν προϊόντων. Καὶ αἱ δύο πρόσοδοι ὑπολογίζονται κατὰ στρέμμα δασικῆς ἐκτάσεως. Εἰς τὰ συντηρητικῶς ἐκμεταλλευόμενα δάση καὶ τὰ κανονικὰ τοιαῦτα, ἡ ἐν γένει ἐτησία δασικὴ πρόσοδος συνίσταται ἀπὸ τὴν ἀξίαν τῆς καρπώσεως τῶν τελικῶν ὑλοτομιῶν τῶν ὡριμωτέρων πρὸς ὑλοτομίαν τμημάτων τοῦ δάσους καὶ τὴν τῆς καρπώσεως τῶν ἐνεργουμένων ἐνδιαμέσων ὑλοτομιῶν εἰς τὰς νεαρὰς συστάδας. Ἡ καθαρὰ δασικὴ πρόσοδος δὲν εἶναι καθ' ὅλον τὸν περιτροπικὸν χρόνον ἡ αὐτή, ἀλλὰ τοὐναντίον εἶναι μικρὰ μὲν εἰς τὰ πρῶτα ἔτη, ἀνέρχεται μετέπειτα καὶ φθάνει τὸ μέγιστον ὅριον καὶ ἀρχίζει πάλιν νὰ καταπίπτῃ ἀναλόγως τοῦ εἴδους τοῦ δένδρου καὶ τῆς διαχειριστικῆς μορφῆς. Μεγίστη εἶναι εἰς τὸ ὑψηλὸν δάσος καὶ δὴ εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν 80—100 ἐτῶν.

Π. Μ.

—δασικὴ σταθμολογία. Κλάδος τῶν βοηθητικῶν ἐπιστημῶν τῆς δασολογίας, ἀσχολούμενος μὲ τὴν ἐξέτασιν τῶν σταθμολογικῶν παραγόντων (ἐδάφους, κλίματος καὶ τοποθεσίας), ὡς καὶ μὲ τὴν ἔρευναν τῶν ἐπιδράσεων τούτων ἐπὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν φυτῶν. Ἐνέχει ἑπομένως ἡ διδασκαλία τῆς δασικῆς σταθμολογίας, λόγῳ τῆς ἐξαρτήσεως τῆς βλαστήσεως ἀπὸ τὸ ἔδαφος καὶ τὸ κλῖμα, μεγάλην σπουδαιότητα διά τε τὸν δασικόν, τὸν δενδροκόμον, τὸν κηπουρὸν καὶ τὸν ὁπωσδήποτε ἀσχολούμενον μὲ τὴν καλλιέργειαν τῶν φυτῶν καὶ τῶν δένδρων. Οἱ προρρηθέντες τρεῖς παράγοντες καθορίζουσι, δι' ἓν ἕκαστον φυτόν, τὴν θέσιν (τοποθεσίαν) ἐφ' ἧς ἀνατρέφεται καὶ αὐξάνει τοῦτο, αὕτη δὲ εἶναι καὶ ἀπὸ τοπογραφικῆς ἀπόψεως ἡ θέσις ἢ ὁ λεγόμενος εἰς τὴν δασικὴν γλῶσσαν σταθμὸς τοῦ φυτοῦ· ἀπὸ ἀπόψεως ὅμως φυτοφυσιολογικῆς καὶ δασικῆς τοιαύτης, ὑπὸ τὴν λέξιν σταθμὸς ἐννοεῖται ἡ ἐπὶ μιᾶς ὡρισμένης θέσεως κοινὴ ἐνέργεια ὅλων τῶν παραγόντων τῆς αὐξήσεως τοῦ φυτοῦ. Ἀναλόγως τῶν ἀπαιτήσεων ἃς ἔχει ἕκαστον φυτὸν ὡς πρὸς τὸν σταθμόν, διακρίνομεν σταθμὸν καλὸν καὶ μὴ καλόν, κατάλληλον καὶ μὴ κατάλληλον καὶ προσαρμοζόμενον ἢ μὴ προσαρμοζόμενον.

Π. Μ.

—δασικὴ στατιστική. Κλάδος τῆς κοινωνιολογικῆς καὶ πολιτικῆς στατιστικῆς, ὅστις, κατὰ τὸν Rümelin, ὑποδιαιρεῖται εἰς δύο μέρη: Α) Εἰς τὴν γενικὴν στατιστικήν, περιλαμβάνουσαν 1) στατιστικὴν καλλιεργείας καὶ 2) στατιστικὴν οἰκονομικήν· καὶ Β) εἰς τὴν εἰδικὴν στατιστικὴν ἐνίων κρατῶν καὶ τμημάτων τούτων. Ἡ ἐκπολιτιστικὴ στατιστικὴ καλλιεργείας ἀσχολεῖται κυρίως μὲ τὴν ἔκτασιν τῶν δασῶν, τὴν διανομὴν τούτων καθ' ὅλην τὴν χώραν καὶ ἐρευνᾷ πρὸς τούτοις τὴν αἰτίαν τῆς διαφορετικῆς δασώσεως, ὡς καὶ τὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ ταύτης τῶν φυσικῶν συνθηκῶν καὶ ἐξωτερικῶν ἐπιδράσεων, καθὼς καὶ τὸν προσδιορισμὸν τῆς κατηγορίας ἰδιοκτησίας. Ἡ οἰκονομικὴ στατιστικὴ τοὐναντίον ἀσχολεῖται μὲ τὴν συγκέντρωσιν τῶν στατιστικῶν στοιχείων τῆς δασικῆς παραγωγῆς τῶν δασῶν, τὴν τιμὴν τῶν δασικῶν προϊόντων, τὸν προσδιορισμὸν τῆς ἀκαθαρίστου χρηματικῆς προσόδου, τῶν ἐξόδων τῆς ἐπιχειρήσεως, τῆς καθαρᾶς προσόδου, τὸ δασικὸν ἐμπόριον καὶ τὰς διαταράξεις αἵτινες ἐπέρχονται εἰς τὴν διαχείρισιν. ἐκ τῶν φυσικῶν ἐξωτερικῶν ἐπιδράσεων (χιονορραγιῶν, λαθροϋλοτομιῶν καὶ τῶν τοιούτων). Καὶ τέλος ἡ εἰδικὴ στατιστικὴ ἀσχολεῖται νὰ δώσῃ μίαν στατιστικὴν εἰκόνα τῆς προόδου τῆς δασοπονίας τῶν διαφόρων χωρῶν, ἐπὶ τῇ βάσει στατιστικῶν δεδομένων τῶν χωρῶν τούτων.

Παρ' ἡμῖν λειτουργεῖ ἴδιον γραφεῖον στατιστικῆς παρὰ τῇ διευθύνσει δασῶν τοῦ ὑπουργείου Γεωργίας ἀπὸ τοῦ 1923, ὁπότε ἐξεδόθη τὸ πρῶτον, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν στατιστικῶν δεδομένων τῶν δασαρχείων καὶ δασονομείων, πίναξ στατιστικὸς τῆς δασικῆς μας παραγωγῆς τοῦ ἔτους τούτου, ὅστις ἔκτοτε ἐξακολουθεῖ ἐκδιδόμενος κατ'

Digitized by Google

ἔτος. Ἐπίσης, ἐπὶ τῇ βάσει στατιστικῶν δεδομένων τῶν αὐτῶν ἀρχῶν, πρόκειται ἤδη νὰ ἐκδοθῇ καὶ στατιστικὴ καλλιεργείας καὶ οἰκονομική, ἤτοι τῆς ἐκτάσεως τῶν δασῶν, τῆς κατανομῆς τούτων ἀνὰ τὴν χώραν, τῆς δασικῆς προσόδου (ἀκαθαρίστου καὶ καθαρᾶς), τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δασικῶν ἐργατῶν, τῶν ὑπαρχόντων ἀνὰ τὴν χώραν ἐργοστασίων κατεργασίας δασικῶν προϊόντων κλπ. Π. Μ.

— **δασικὸν ἔδαφος.** Καλεῖται οὕτω τὸ ἔδαφος, τὸ ὁποῖον καλύπτεται ἀπὸ δασικὰ φυτὰ καὶ δένδρα, καὶ τὸ ὁποῖον προορίζεται διὰ τὴν δασικὴν παραγωγὴν ξυλείας ἢ ἄλλων δασικῶν προϊόντων καὶ γενικῶς διὰ δασικὴν ἐκμετάλλευσιν. Ἀναλόγως ὅμως τῆς συνθέσεως καὶ τῆς συστάσεως τῶν καλυπτόντων αὐτὸ δασικῶν φυτῶν καὶ δένδρων, καὶ ἰδίᾳ ὅταν ταῦτα δὲν εἶναι ἀρκούντως ἀνεπτυγμένα, ἀλλ' εὑρίσκονται ἐν ἀραιᾷ καὶ θαμνώδει καταστάσει, δύναται τὸ δασικὸν ἔδαφος νὰ ὑπαχθῇ καὶ εἰς κτηνοτροφικὴν ἐκμετάλλευσιν. Τὰ δασικὰ ἐδάφη διακρίνονται εἰς ἀπόλυτα καὶ εἰς σχετικά. Καὶ ἀπόλυτον μὲν δασικὸν ἔδαφος λέγεται ἐκεῖνο, τοῦ ὁποίου, λόγῳ τῆς συστάσεως καὶ διαμορφώσεώς του καὶ τῆς γεωλογικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς χημικῆς του συνθέσεως, δύναται νὰ γίνῃ μόνον δασικὴ ἐκμετάλλευσις. Σχετικὸν δὲ δασικὸν ἔδαφος τὸ δυνάμενον νὰ ὑποστῇ ὄχι μόνον δασικήν, ἀλλὰ καὶ ἄλλην ἐκμετάλλευσιν, ἰδίᾳ γεωργικὴν καὶ δενδροκομικήν. Εἰς πτωχὰς ὅμως καὶ ἀγόνους περιφερείας, λόγῳ τῆς πτωχείας καὶ ἐνδείας τῶν κατοίκων, πολλάκις καὶ ἀπόλυτα δασικὰ ἐδάφη, καὶ ἰδίως τοιαῦτα ἀπόκρημνα καὶ ἄγονα, καλλιεργοῦνται ὑπὸ τῶν χωρικῶν διὰ τῆς σκαπάνης καὶ δι' ἀνεγέρσεως λιθαριῶν. Ἡ δασικὴ νομοθεσία ὡς δασικὰ ἐδάφη χαρακτηρίζει κυρίως τὰς ἐντὸς δασῶν ἀσκεπεῖς ἐκτάσεις, τὰς ἀσκεπεῖς κορυφὰς τῶν ὀρέων καὶ τὰς πλευρὰς μὲ ἀπότομον κλίσιν· ὡς δασικὰς δὲ ἐκτάσεις ἐκείνας, αἵτινες καλύπτονται ὑπὸ ἀραιᾶς καὶ πενιχρᾶς δασικῆς βλαστήσεως καὶ τῶν ὁποίων διὰ τοῦτο δὲν δύναται νὰ γίνῃ δασική, ἀλλὰ μόνον κτηνοτροφική, ἐκμετάλλευσις, δι' ὃ καὶ ὡς βοσκότοποι χαρακτηρίζονται. Ἐκχέρσωσις ἐπὶ ἀπολύτως δασικοῦ ἐδάφους συνεπάγεται τὴν ἀπόπλυσιν τούτου, διὰ τοῦτο δὲ ἡ δασικὴ νομοθεσία ἀπαγορεύει τὴν τοιαύτην ἐκχέρσωσιν· τὰ ἐπὶ ἀπολύτως δηλαδὴ δασικοῦ ἐδάφους ἀναπτυσσόμενα δάση θεωροῦνται προστατευτικὰ τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς παρασύρσεως τῶν χωμάτων, δι' ὃ καὶ περιορίζει ὁ νόμος ἐπ' αὐτῶν καὶ τὴν κάρπωσιν καὶ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν δασοκτημόνων, ἐπιτρέπων τὴν διενέργειαν μόνον ἐπιλογικῶν ὑλοτομιῶν. Ὡς ἀπόλυτα δασικὰ ἐδάφη, πλὴν τῶν ὡς ἄνω, θεωροῦνται ἀκόμη καὶ τὰ ἐδάφη: α') τὰ ὑπερκείμενα χωρίων, συνοικισμῶν, κωμοπόλεων κλπ., β) τὰ παρὰ τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν καὶ τῶν χειμάρρων καὶ τῶν χειμαρρωδῶς ῥεόντων ὑδάτων· γ') τὰ προστατευτικὰ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, χιονορραγιῶν, ἀμμοχωσιῶν κλπ., καὶ δ') πάντα τὰ πρὸς γεωργικὴν καλλιέργειαν ἄχρηστα καὶ ἀκατάλληλα ἐδάφη, ὅπως εἶναι τὰ ὀρεινὰ καὶ τὰ πετρώδη. Π. Μ.

Δάσιος. Ἐν τῷ Ἁγιολογίῳ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας ἀναγράφονται μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο οἱ ἑξῆς ἅγιοι.

—1) ***Δάσιος μάρτυς.*** Οὗτος κατὰ τὸ τέλος τοῦ Γ' αἰῶνος ἐν Δωροστόλῳ τῆς Κάτω Μυσίας (Βουλγαρίας) ὑπηρετῶν ἐν τῷ στρατῷ τῶν Ρωμαίων, ἐκληρώθη νὰ προσενεχθῇ θυσία εἰς τὸν Κρόνον, ὡς συνήθιζον ἔτι οἱ ἐθνικοί. Τῇ τριακοστῇ δὲ ἡμέρᾳ πρὸ τῆς θυσίας, πολυτελῶς ἐνδύσαντες αὐτὸν καὶ εὐτρεπίσαντες, προέτρεπον αὐτὸν οἱ στρατιῶται τὸν ἐπίλοιπον μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς θυσίας του χρόνον νὰ ἀφιερώσῃ εἰς παντοειδεῖς ἀπολαύσεις, ὑποσχόμενοι «ἀποπληροῦν πᾶσαν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ». Ἀλλ' ὁ Δάσιος, «ἀγαθῷ λογισμῷ χρησάμενος», «ἀφοῦ πρόκειται νὰ ἀποθάνω, εἶπε, προτιμότερον νὰ ἀποθάνω ὡς Χριστιανὸς ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ». Ὅθεν παραστὰς εἰς τὸ βῆμα τοῦ ἄρχοντος, παρρησίᾳ τὸν Χριστὸν ὡμολόγησε καὶ «προστάξει τούτου πολλὰ τιμωρηθείς, τελευταῖον τὴν διὰ τοῦ ξίφους ἐδέξατο τελευτήν». Ἡ μνήμη του ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 20 Νοεμβρίου μετὰ βιογραφίας ἄνευ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας.

—2) ***Δάσιος μάρτυς,*** ὁ μετὰ Γαΐου καὶ Ζωτικοῦ ἐν Νικομηδείᾳ μαρτυρήσας (βλ. λ. Γάϊος).

—3) ***Δάσιος μάρτυς.*** Οὗτος καὶ ὁ Καισάριος καὶ πέντε ἄλλοι Χριστιανοὶ «κατασχεθέντες ἐν Δαμασκῷ καὶ διαφόροις βασάνοις ἐξετασθέντες, τέλος τὸν διὰ τοῦ ξίφους δέχονται θάνατον» ἄγνωστον πότε. Ἡ μνήμη αὐτῶν ἀναγράφεται ἐν τῷ μηναίῳ τῆς 1 Νοεμβρίου ἄνευ βιογραφίας καὶ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας.

—4) ***Δάσιος μάρτυς.*** Οὗτος μετὰ Μάρωνος «ξίφει τελειωθεὶς» ἄγνωστον ποῦ καὶ πότε, ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 18 Ἰουλίου ἄνευ βιογραφίας καὶ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας.

Ἐν τῷ Ἁγιολογίῳ τῆς ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας ἀναγράφονται ἅγιοι φέροντες τὸ ὄνομα τοῦτο οἱ ἑξῆς:

—1) ***Δάσιος ἅγιος.*** Ἐξ ἐπιφανοῦς οἰκογενείας (Alliati) καταγόμενος, ἐγεννήθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΣΤ' αἰῶνος καὶ εἰς τὸν κλῆρον εἰσελθὼν διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν παιδείαν του προήχθη εἰς τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον τῶν Μεδιολάνων. Ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ πάπα Βιγιλίου (537—555) εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς διευθέτησιν διαφορῶν μεταξὺ τῆς ἁγίας Ἕδρας καὶ τοῦ πατριάρχου Μηνᾶ (536—552) περιέπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Ἐπανελθὼν εἰς Μεδιόλανα ἀπέθανε τῷ 552. Γρηγόριος ὁ μέγας ἐξυμνεῖ τὰς ἀρετὰς καὶ τὴν παιδείαν τοῦ Δασίου. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 14 Ἰανουαρίου.

—2) ***Δάσιος μάρτυς.*** Οὗτος μετὰ τοῦ Ρεάτρου καὶ ἄλλων Χριστιανῶν ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον ἐν Ἀφρικῇ κατὰ τοὺς διωγμοὺς τῶν Βανδήλων (427—534), ἡ μνήμη δ' αὐτῶν ἑορτάζεται τὴν 27 Ἰανουαρίου.

—3) ***Δάσιος μάρτυς.*** Ὁ μετὰ Καισαρίου καὶ ἄλλων ἐν Δαμασκῷ μαρτυρήσας, ὁ αὐτὸς ἐν τῷ Ἁγιολογίῳ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας ἀναφερόμενος (βλ. ἀνωτ.). Ε. Γ. Π.

Δάσιος. Οἰκογένεια παλαιοτάτη τῆς Κορινθίας, ἀλβανικῆς καταγωγῆς, συνδεομένη διὰ συγγενείας μετὰ τῶν ἐν Τρικκάλοις Νοταράδων. Κατὰ τὸν Ἀγῶνα πλεῖστα μέλη τῆς οἰκογενείας, μυηθέντα τὰ τῆς Φιλικῆς, ἀπέβησαν πολλαπλῶς χρήσιμα, διαθέσαντα καὶ χρῆμα ἄφθονον καὶ αἷμα. Μεταξὺ τούτων ἰδιαιτέρως διεκρίθησαν ὁ *Ἰωάννης*, ὅστις ἐστάλη πληρεξούσιος εἰς τὴν ἐν Τροιζῆνι συνέλευσιν καὶ παραστάτης εἰς τὴν Βουλὴν καὶ τὰς συνελεύσεις κατὰ τὴν Πολυαρχίαν τοῦ 1831 καὶ 1832, καὶ ὁ ***Σπυρίδων***, ὅστις ὑπῆρξεν ἀντιπρόσωπος τῆς Κορινθίας εἰς τὴν Α' συνέλευσιν ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ κατόπιν εἰς τὰ Βέρβαινα. Γ. Δ. Κ.

— **Δάσιος, *Εὐστάθιος*.** Υἱὸς τοῦ *Σπυρίδωνος* (βλ. ἀνωτ.) γεννηθεὶς τῷ 1821. Μετὰ τὰς πανεπιστημιακὰς σπουδὰς εἰσῆλθεν εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν, διευθύνας τὴν τελωνειακὴν ὑπηρεσίαν μέχρι τοῦ 1877. Ἐξέδωκε «Τελωνειακὴν νομοθεσίαν». Ν. Π.—Λ.

— **Δάσιος, *Σπυρίδων*.** Υἱὸς τοῦ προηγουμένου, δημοσιογράφος καὶ διοικητικὸς ὑπάλληλος γεννηθεὶς τῷ 1870. Ἀνακηρυχθεὶς διδάκτωρ τῆς νομικῆς τῷ 1889, διετέλεσε συντάκτης τῆς «Ἀκροπόλεως», ἀρχισυντάκτης καὶ διευθυντής. Τῷ 1898 ἀνέλαβε μετὰ τοῦ Ἀδ. Κύρου τὴν ἔκδοσιν τῆς ἡμερησίας «Ἑστίας». Τῷ 1900 διωρίσθη τὸ πρῶτον νομάρχης, διατελέσας τοιοῦτος ἐπὶ 30ετίαν σχεδόν, ἐπὶ δεκαετίαν δ' ἐπανειλημμένως γεν. διοικητὴς καὶ ἐπιθεωρητὴς τῶν νομαρχιῶν. Ἤδη διευθυντὴς τῆς ἀγορανομίας. Γράφει ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον «Περαστικός». Ν. Π.—Λ.

δασκάλα (ἡ) καὶ **δασκάλισσα**· δημοτ. τύπος τοῦ *διδασκάλισσα*· || ἡ σύζυγος τοῦ διδασκάλου, ἄλλως *δασκάλαινα*.

Δασκαλάκης. Οἰκογενειακὸν ὄνομα διαφόρων Ἀγωνιστῶν τῶν κρητικῶν ἐπαναστάσεων:

—1) ***Ἀναγνώστης*** Ὁπλαρχηγὸς ἐκ Σφακίων τὰ ὁποῖα καὶ ἀντεπροσώπευσε κατὰ τὰς Ἐπαναστάσεις τοῦ 1841 καὶ 1866.

—2) ***Γεώργιος*** ὁ καὶ ***Τσελεμπῆς***, διὰ τὸ ἀρειμάνιον ὕφος. Σφακιανὸς ἀγωνιστὴς τοῦ 1821. Ἦτο ἔγγονος τοῦ περιφήμου Δασκαλογιάννη, ἐμυήθη δὲ τῷ 1820 εἰς Κωνσταντινούπολιν τὰ τῆς Φιλικῆς καὶ ἔσπευσεν, ἅμα τῇ ἐκρήξει τοῦ Ἀγῶνος, νὰ κατέλθῃ εἰς Κρήτην. Ὁρισθεὶς ἀρχηγὸς τῶν Ἀνωπολιτῶν διεκρίθη καθ' ὅλον τὸ ἔτος, μέχρις ὅτου ἐφονεύθη εἰς τὴν μάχην τοῦ Κανδάνου, κατὰ Δεκέμβριον 1821.

—3) ***Γεώργιος***, ἐκ Καλλικράτου, γεννηθεὶς περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Μετέχεν ὡς ὁπλαρχηγὸς εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Δασκαλογιάννη.

—4) ***Γεώργιος.*** Ἀγωνιστὴς ἐκ Ρεθύμνης καὶ ὁπλαρχηγὸς κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1866. Ἐφονεύθη τῷ 1867 κατὰ τὴν ἐν Μπισταγῇ μάχην.

—5) ***Ἰωάννης.*** Σφακιανός, ἔγγονος τοῦ Δασκαλογιάννη γεννηθεὶς περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἠκολούθησε μετ' ἄλλων ὀγδοήκοντα Κρητῶν τὸν Ναπολέοντα Βοναπάρτην εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Αἰγύπτου. Ὑπηρετήσας ἐπὶ μακρὸν εἰς τὸν γαλλικὸν στρατὸν ἐν Εὐρώπῃ, ἐπέστρεψεν εἰς Σφακιά, ὅπου καὶ ἀπέθανε πρὸ τοῦ 1821.

—6) ***Κωνσταντῖνος.*** Ὁπλαρχηγὸς ἐκ Ρεθύμνης γεννηθεὶς εἰς Ἀμνάτου, καὶ διακριθεὶς διὰ τὴν ἀνδρείαν του κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866. Εἰς τὸ Ἀρκάδιον, τρὶς ἡ σημαία του κατερρίφθη ἀπὸ τὰς τουρκικὰς σφαίρας καὶ ἀνεστηλώθη ὑπὸ τῆς μητρός του Χαρικλείας, ἀγωνιζομένης παρὰ τὸ πλευρόν του. Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Ἀρκαδίου αἰχμαλωτισθείς, ἐτυφεκίσθη ὑπὸ τῶν Τούρκων.

—7) ***Μανοῦσος.*** Ὁπλαρχηγὸς καὶ ἐξάδελφος τοῦ Ἀναγνώστου, μεθ' οὗ ἀντεπροσώπευσε τὰ Σφακιὰ τῷ 1841 καὶ 1866.

—8) ***Μάξιμος.*** Εὐπαίδευτος καὶ πολύγλωσσος Σφακιανός, ὅστις, γεννηθεὶς κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821, ἐχρησιμοποιήθη τῷ 1854 ὡς γραμματεὺς τοῦ διοικητοῦ Κρήτης, πολλὰς προσενεγκὼν ὑπηρεσίας. Τῷ 1858 ἐξελέγη ἀντιπρόσωπος τῶν Δυτικῶν Ἐπαρχιῶν κατὰ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ εἰς τὰ Πατριαρχεῖα συγκροτηθεῖσαν συνέλευσιν τῶν Τούρκων ὑπηκόων Χριστιανῶν ὀρθοδόξων. Περιελθὼν πολλάκις εἰς ῥῆξιν πρὸς τοὺς Τούρκους, ἠναγκάσθη νὰ ἀναχωρήσῃ καὶ ἐλθὼν εἰς τὰς Ἀθήνας ἐτιμήθη ἰδιαιτέρως ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ὄθωνος. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866 ἀνέλαβε τὴν μέριμναν τῆς ἀποστολῆς πολεμεφοδίων εἰς τὴν πατρίδα του. Ἀπέθανε δὲ βαθύγηρως ἐν Σύρῳ τῷ 1902.

—9) ***Σήφης*** (*Ἰωσήφ*). Σφακιανὸς σημαιοφόρος τοῦ Δασκαλογιάννη τῷ 1770, ὁπότε καὶ ἔπεσεν εἰς τὴν μάχην τοῦ Μεγάλου Πεύκου παρὰ τὴν Ἀνώπολιν.

—10) ***Χαρίκλεια.*** Μία τῶν ἡρωΐδων τῆς Κρήτης κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866, ἐκ τῶν περισωθεισῶν ἐκ τοῦ Ἀρκαδίου, ἔνθα ἐτυφεκίσθη ὁ υἱός της Κωνσταντῖνος. Κατορθώσασα ν' ἀποκρύψῃ τὴν σημαίαν του, τὴν παρέδωκεν εἰς τὸν νεώτερον υἱόν της *Γεώργιον*. Γ. Δ. Κ.

— **Δασκαλάκης** (ἄγνωστον τὸ ὄνομα). Ἐν Κωνσταντινουπόλει γεννηθεὶς περὶ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ἐδίδασκεν ἐν τῇ πατριαρχικῇ Ἀκαδημίᾳ κατὰ τὸ 1720, διδάσκαλος «τῷ ὄντι πολυμαθὴς καὶ περίφημος» κατὰ τὸν Ὑψηλάντην. Ε. Γ. Π.

— **Δασκαλάκης, *Μᾶρκος*.** Θεολόγος καὶ φιλόλογος ἐν Ρεθύμνῃ τῆς Κρήτης τῷ 1876 γεννηθείς. Διπλωματοῦχος τῆς σχολῆς τῆς Χάλκης τῷ 1903 ἐπανῆλθεν εἰς Κρήτην καὶ ὑπηρέτησεν ὡς καθηγητὴς ἐν τοῖς γυμνασίοις Ἡρακλείου καὶ Ρεθύμνης. Μεταβὰς κατόπιν εἰς Γερμανίαν ἤκουσε φιλοσοφικὰ μαθήματα ἐν τοῖς πανεπιστημίοις Λειψίας καὶ Μονάχου, καὶ κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1908 ἔλαβε δίπλωμα διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου. Τῷ 1911 κληθεὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἰωακεὶμ τοῦ Γ' διωρίσθη καθηγητὴς τῶν φιλοσοφικῶν μαθημάτων ἐν τῇ θεολογικῇ σχολῇ τῆς Χάλκης, ἀλλ' ἕνεκα τῶν Βαλκανικῶν πολέμων ἐπανελθὼν εἰς Κρήτην διωρίσθη γυμνασιάρχης Ρεθύμνης καὶ ὡς τοιοῦτος ἀπέθανε κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1917. Ὁ Δασκαλάκης φύσει μελετηρὸς καὶ ὀξύνους καὶ φιλόπονος ὤν, ἔγραψεν ἔργα πολλά, ἐξ ὧν ἐξεδόθησαν ὑπ' αὐτοῦ ζῶντος: «Die eklektischen Anschaungen des Clemens von Alexandria und seine Abhängigkeit von der griechischen Philosophie» (Leipzig 1908) «Ἡ μόρφωσις καὶ ὁ πολιτισμός» (ἐν Ἀθήναις 1909), «Περὶ τῶν θεμελιωδῶν ζητημάτων τῆς ψυχολογίας» (ἐν Ἀθήναις 1909), «Μάρκελλος ὁ Ἀγκύρας καὶ ἡ διδασκαλία αὐτοῦ» (ἐν Ἀλεξανδρείᾳ 1911—1915), «Δοκίμιον ψυχολογίας» (ἐν Χανίοις 1911). Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

Δασκαλᾶκος, *Πᾶνος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Μυστρᾶ, ὑπηρετήσας καθ' ὅλον τὸν Ἀγῶνα ὑπὸ τοὺς Γιατρακαίους. Διετέλεσεν ἀξιωματικὸς καὶ κατόπιν ὑπηρέτησεν ὡς ἰατρός. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἔλαβε τὸ σιδηροῦν νομισματόσημον. Ἀπέθανε περὶ τὸ 1860 εἰς δημοσίαν ὑπηρεσίαν. Γ. Δ. Κ.

Δασκάλας, *Ἀναγνώστης*. Ψαριανὸς Ἀγωνιστής. Ὑπηρέτει ὡς ὑποπλοίαρχος τοῦ βρικίου «Ἰωάννης Ἀλεξανδρῆς» καὶ ἐπολέμησε γενναιότατα εἰς διαφόρους ναυμαχίας καὶ ἄλλας περιπετείας τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἐτιμήθη ἀξιωματικὸς μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν, ἔλαβε δὲ καὶ τὸ σιδηροῦν νομισματόσημον. Γ. Δ. Κ.

δασκάλεμα (τό)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *δασκαλεύω*, διδασκαλία, κατήχησις, καθοδήγησις συνήθως πρὸς ψευδῆ ἀνακοίνωσιν, μαρτυρίαν, ἐμφάνισιν: «τοὔ'κανα ἕνα καλὸ δασκάλεμα πῶς νὰ παρουσιασθῇ, τί νὰ εἰπῇ» κτλ. «μὴν τοῦ κάνῃς δασκαλέματα, ἄφησε τὸ παιδὶ νὰ πῇ ὅ,τι ξέρει».

δασκαλεύω· συμβουλεύω ὡς δάσκαλος, ὑποβάλλω εἴς τινα τί νὰ εἴπῃ ἢ τί νὰ πράξῃ ἐν δεδομένῃ περιστάσει, ὁδηγῶ, καθοδηγῶ, κατηχῶ: «τὸν δασκαλέψανε καὶ τὰ εἶπε ἔτσι», «ἦταν δασκαλεμένος νὰ τὰ πῇ αὐτά».

δασκαλικὴ (ἡ)· ἡ διδασκαλικὴ τέχνη, τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα, πρβλ. *παπαδική*.

δασκαλίκι (τό)· δασκαλικὴ (βλ. λ.)· ἡ λέξις ἀπὸ τοῦ *δάσκαλος* καὶ τῆς τουρκικῆς καταλήξεως -*λίκι*, πβλ. *ἀρχοντιλίκι*, *πισαλίκι*, κτλ. ἑπομένως ἄσχετος πρὸς τὴν λ. *δασκαλική*.

δασκαλικός, —*ή*, —*όν*· ὁ διδασκαλικὸς (βλ. λ.)· || ἰδιωμ. *δασκάλικος* (προπαροξυτόνως) κατὰ τὸ *μπακάλικος*, *τσοπάνικος*: «δασκάλικο μυαλό».

Δασκαλιὸ [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ὀνομασία ὑφ' ἣν φέρονται βραχονησῖδες τῶν θαλασσῶν μας, ὀνομαζόμεναι ὡσαύτως καὶ *Δάσκαλοι*, *Δασκόλι*, *Δασκαλονήσια*, γενόμεναι δὲ ἐνίοτε ἀνάδοχοι τοῦ ἐγγὺς ὅρμου ἢ ἀκρωτηρίου. Ἡ ἐτυμολογία τῆς τοπωνυμίας κατὰ τὸν Ἀντ. Μηλιαράκην («Ἑστία» 1890 σελ 43) δέον νὰ ἀναζητηθῇ εἰς παρετυμολογίαν τοῦ ἐνετικοῦ ὅρου scoglio (=βραχονησίς, σκόπελος, μετὰ τοῦ ἄρθρ. di —). —1) Ἐν τῇ Ἀλκυονίδι θαλάσσῃ τὴν ΒΔ (κυρίως Δασκαλιό: πλάτ.

Digitized by Google

38° 07′ 10″, μήκ. 22° 58′ 20″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1600: Gulf of Corinth) ἐν τῇ συστάδι τῶν Καλῶν Νησιῶν. —2) Ἐν τῷ κολπίζοντι ὅρμῳ τῆς Ἀντικύρας εἰς 5 μίλ. ΒΔ τοῦ ἀκρωτηρίου Βελανίδια (κυρίως Δασκαλιό: πλάτ. 28° 17′ 50″ Β., μήκ. 22° 40′ 30″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 463: Aspra Spitia bay). —3) Ἐγγύτατα τῇ ἀνατολικῇ ἀκτῇ τῆς χερσονήσου τοῦ Ἕλους (Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶ) καὶ δὴ μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Κρεμμύδι καὶ Γιέρακα (πλάτ. 30° 44′ 50″ Β., μήκ. 23° 05′ 05″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1685: South coast of Morea from Venetico to Spezzia). —4) Τὴν ἐν τῷ διαύλῳ Ἰθάκης - Κεφαλληνίας καὶ εἰς 2 μίλ. ΝΑ τοῦ Φισκάρδου, ἐκλαμβανομένην ὡς Ἀστερίς. —5) Τὴν ΝΑ τῆς Κιμώλου, ἐγγύτατα δὲ καὶ κατέναντι τοῦ ὅρμου Μαυροσπηλιά, γνωστὴν καὶ ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν Ἅγιος Ἀνδρέας νησῖδα (πλάτ. 36° 47′ 10″ Β, μήκ. 24° 31′ 35″ Ἀν., χάρτ. ἑλλην. 23: Στενὰ Κιμώλου, ἔκδ. 1928), οὖσάν ποτε ἡνωμένην πρὸς τὴν Κίμωλον· ἐπ' αὐτῆς λείψανα ἀρχαῖα καὶ βυζαντινά. —6) Τήν, παρὰ τὴν νοτίαν ἀκτὴν τῆς κρητικῆς χερσονησιζούσης προβολῆς καὶ πρὸς τὴν ἀνατολικὴν αὐτῆς παραλίαν τοῦ ἀκρωτηρίου Κάβο Σίδερο (ἀρχ. Σαμμώνιον), νησῖδα (πλάτ. 35°18′ Β, μήκ. 26°19′ ²/₈ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2536 b: Candia eastern portion). —7) Τὴν ΒΑ τοῦ λιμένος τῶν Κυδωνίων (Ἀϊβαλί), μίαν δὲ οὖσαν τῶν Μοσχονησίων (ἀρχ. Ἑκατόνησοι) νησῖδα (πλάτ. 39° 22′ 35″ Β, μήκ. 26° 43′ 40″ Ἀν., χάρτ. ἑλλην. Ὑδρ. Ὑπηρεσίας 1925 ἀρ. 15: Κυδωνίαι καὶ Μοσχόνησοι). —8) Συστάδα μυρμήκων εἰς ³/₈ μιλ. ΒΒΔ τῆς προηγουμένης. —9) Τὴν ἐν τῷ μυχῷ τοῦ ὅρμου Δασκαλιὸ τῆς Λαυρεωτικῆς νησῖδα (πλάτ. 37°49′25″ Β, μήκ. 24°03′ 20″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1657: Gulf of Athens. Ἐπὶ τῆς νησῖδος τάφος ἀρχαῖος. —10) Τὴν παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Ναυπλίας, καὶ δὴ πρὸ τοῦ ἐν τῇ ΝΔ ἀκτῇ τῆς νήσου Τολὸ ἀβαθοῦς ὅρμου, νησῖδα (πλάτ. 37°30′05″ Β, μήκ. 22°52′10″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1518: Gulf of Nauplia). Ἐπὶ ταύτης ἠγείρετο, πρόμαχος τῆς Ναυπλίας, ἐνετικὸν φρούριον, Castel di Scoglio ὀνομαζόμενον (Σάθα Μνημ. ἑλλ. ἱστορ. 4 καὶ 6). —11) Συστάδα βραχονησῖδος μετὰ τεσσάρων σκοπέλων καὶ πλειόνων μυρμήκων εἰς τὴν θάλασσαν τῶν Παξῶν καὶ δὴ νοτίως (πλάτ. 39°07′25″ Β, μήκ. 20°16′45″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 206: Channels of Corfu) τοῦ ἀκρωτηρίου Νοβάρρα τῶν Ἀντιπάξων. Ἡ κυρία των ὀνομασία Δασκάλι. —12) Νησὶς ἀριστερᾷ τῷ εἰσπλεύσαντι διὰ τοῦ βορείου στομίου τὸν λιμένα Πώγωνος Πόρου καὶ ἀριστερᾷ ἐπίσης τῷ εἰσπλέοντι τὸν ἐλάσσονα λιμένα τοῦ ρωσικοῦ ναυσταθμοῦ (πλάτ. 37° 30′ 55″ Β, μήκ. 23° 26′ 00″ Ἀν. χάρτ. ἀγγλ. 1517: Poros island). Ἐπὶ τῆς νησῖδος, ὀνομαζομένης κυρίως Δασκάλια, ὀβελίσκος ἐπισημαίνων τὸ τέρμα τοῦ δρόμου 1 μιλ., τοῦ χρησιμεύσαντος διὰ τὰς μετρήσεις τῆς ταχύτητος τῶν πολεμικῶν πλοίων, ὅταν συνεστήθη εἰς Πόρον ὁ ναύσταθμος. —13) Ἐν τῇ Προποντίδι καὶ ταῖς Πριγκηπονήσοις παρὰ τὴν Ὀξυάν. Τὴν ὕπαρξιν τῆς νησῖδος ταύτης μανθάνομεν ἐκ διατριβῆς τοῦ Εὐαγγελίδου. Δὲν τὴν συνηντήσαμεν ὅμως, οὔτε ἀναφέρεται εἰς τὰς ναυτιλιακὰς ὁδηγίας (Black Sea and Sea of Marmara Pilot), οὔτε εἰς τὸν λεπτομερῆ τῆς θαλασσίας ἐκείνης ἐκτάσεως χάρτην (2286: Approach to Bosporus: San Stefano to Prinkipo, including Princes islands). —14) Νησῖδα σαμιακὴν ἐγγύτατα τῆς βορείας ἄκρας τῆς πρὸς ἀνατολὰς χερσονησιζούσης ἐσχατιᾶς τῆς μεγαλονήσου (πλάτ. 37°47′⁴/₅ Β, μήκ. 27° 00′ ³/₅ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1530: Samos Boghaz). Ἀπὸ τῆς νησῖδος καὶ τὸ παρακείμενον χερσονησίζον ἀκρωτήριον, Δασκαλιό. —15) Νησῖδα χθαμαλὴν ἐν τῷ λιμένι τῆς Σκιάθου, Δάσκαλος ἢ Δασκαλονήσι κυρίως ὀνομαζομένην (πλάτ. 39° 09′ 40″ Β., μήκ. 23°30′52″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1196: Skiathos harbour). Ἐπὶ τῆς νησῖδος ναυτικὸς φανὸς (1913) σταθεροῦ ἐρυθροῦ φωτὸς 5½ μιλ. —16) Βραχονησῖδα χθαμαλὴν παρὰ τὴν ἀνατολικὴν ἐσχατιὰν τῆς νήσου Στράτης (πλάτ. 39°31′¼ Β, μήκ. 25°03′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1891: Strati Island). Τὸ παρ' αὐτὴν ἀκρωτήριον Δασκόλιο. —17) Νησῖδα ἑνουμένην πρὸς τὴν ξηράν, τοῦ μέσου τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῶν Ψαρρῶν, δι' ὑφαλογλώσσης, ἀφ' ἧς ἀναδύουν μύρμηκες (πλάτ. 38°34′¼ Β, μήκ. 25°34′½ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1891: Psara island). Εὑρισκομένη ἀκριβῶς ΒΑ τῆς ΒΑ ἄκρας τῶν Ἀντιψάρων, ὀνομάζεται κυρίως Δάσκαλος. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

— **Δασκαλιὸ** [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ὅρμος τῆς Ἀν. ἀκτῆς τῆς Λαυρεωτικῆς (πλάτ. 37°49′ Β, μήκ. 24°03′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1657: Gulf of Athens) εἰς ἀπόστασιν 7 μιλ. παράπλου Β καὶ ΒΔ ἀπὸ τοῦ φάρου Βρυσάκι, ἕλκων τὴν ὀνομασίαν του ἀπὸ τῆς ἐν αὐτῷ νησῖδος. Εἶναι ὁ *Ποιαμὸς* τῶν ἀρχαίων (*Στράβων* D.dot 342, 33). Σ. Ε. Λ.

— **Δασκαλιὸ** [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ἡ βορεία ἄκρα τῆς βορειοανατολικῆς χερσονήσου τῆς νήσου Σάμου, ἀπὸ τῆς παρακειμένης ὁμωνύμου νησῖδος.

δασκαλισμὸς (ὁ)· λόγος, γνώμη, τρόπος ἁρμόζων εἰς *δάσκαλον* ὑπὸ τὴν σημασίαν τοῦ σχολαστικοῦ, τοῦ περιωρισμένης ἀντιλήψεως ἀνθρώπου || *δασκαλισμοὺς* καλοῦσιν οἱ δημοτικισταὶ ἀρχαίας χρήσεις τῆς γλώσσης, αἱ ὁποῖαι ἐπεκράτησαν.

Δασκαλογιάννης ἢ *Βλάχος Ἰωάννης*. Διάσημος ὁπλαρχηγὸς ἐκ Σφακίων, δράσας τὸν ΙΗ' αἰῶνα καὶ τοῦ ὁποίου τὰ ἡρωϊκὰ κατορθώματα ἐτόνισεν ἡ λαϊκὴ μοῦσα. Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1730 ἐξ ἐπιφανοῦς οἰκογενείας τῶν Σφακίων φερούσης τὸ ἐπώνυμον *Βλάχος*. Φύσις ἐπαναστατική, ἤσκει μεγίστην ἐπιβολὴν ἐπὶ τῶν συμπατριωτῶν του, οἵτινες καὶ ἀπὸ τοῦ 1760 εἶχον ἀναθέσει εἰς αὐτὸν τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τῶν ὅπλων τῆς περιφερείας των. Ἀφοῦ διεκρίθη εἰς ἐπανειλημμένας περιστάσεις εἰς τὰς σχέσεις τῶν Χριστιανῶν ἀπομεινάντων Κρητῶν πρὸς τοὺς τουρκεύσαντας νεωστὶ συγγενεῖς των, οἵτινες ἀπετέλεσαν ἔκτοτε τὸν νέον πυρῆνα τῶν φανατικῶν Τουρκοκρητῶν, ὁ Δασκαλογιάννης προσεκλήθη ὑπὸ τῶν πρακτόρων τοῦ Ὀρλὼφ νὰ προσχωρήσῃ εἰς τὸ παρασκευαζόμενον ἀνὰ τὴν Πελοπόννησον καὶ τὸ Αἰγαῖον κίνημα, διὰ τοῦ ὁποίου ἡ αὐτοκράτειρα τῆς Ρωσίας Αἰκατερίνη ἡ Β' ἤθελε νὰ φέρῃ ἀντιπερισπασμὸν εἰς τὸν κατὰ τῆς Τουρκίας παρασκευαζόμενον διὰ τὸ 1768 ρωσικὸν πόλεμον. Τῷ 1769, εἰς τὸ πρῶτον σύνθημα ὅπερ ἔδωκεν ὁ κατελθὼν εἰς τὸ Αἰγαῖον ρωσικὸς στόλος, ἡ Κρήτη, τῇ ὑποκινήσει τοῦ Δασκαλογιάννη, ἐξηγέρθη. Τὸ κίνημα ὅμως ταχέως κατέληξεν εἰς ἀποτυχίαν. Ἀγριώτατοι οἱ Τοῦρκοι συνελάμβανον καὶ ἔσφαζον ἄνδρας, γυναῖκας, παιδία καὶ γέροντας. Ὁ Δασκαλογιάννης δέ, ἐπὶ κεφαλῆς ὀκτακοσίων ἀνδρῶν, ἐπὶ μακρὸν ἠγωνίσθη διὰ νὰ περισώσῃ τὰ καταφυγόντα εἰς Σφακιὰ γυναικόπαιδα. Δὲν τὸ κατώρθωσεν ὅμως μέχρι τέλους. Αἰχμαλωτισθείσης τῆς οἰκογενείας του, ὁ Δασκαλογιάννης, ἐκ πατρικοῦ φίλτρου ὠθούμενος, παρεδόθη εἰς τὰς ἀρχὰς ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι θὰ ἐπετύγχανε τῆς ἐλευθερίας τῶν προσφιλῶν του προσώπων. Ἀντὶ τούτου οἱ Τοῦρκοι τοῦ ὑπεσχέθησαν γενικὴν ἀμνηστείαν καὶ συμφέροντας εἰς τὰ Σφακιὰ ὅρους, ἐὰν οἱ Σφακιανοὶ ὁπλαρχηγοὶ ἐδέχοντο νὰ προσκυνήσουν, κατὰ τὸ ἔθος, τὸν πασᾶν τοῦ Κάστρου (Ἡρακλείου). Μὴ ὑποψιασθεὶς ὅτι ἐπρόκειτο περὶ πλεκτάνης, ὁ Δασκαλογιάννης ὑπέγραψε τὸ ἔγγραφον καὶ παρέπεισε τοὺς συμπατριώτας του νὰ δεχθοῦν. Τὸν Ὀκτώβριον 1770 περὶ τοὺς 75 μόνον Σφακιανοὶ ἐκ τῶν προκρίτων κατῆλθον νὰ προσκυνήσουν, ἀλλὰ συνελήφθησαν. Μετ' ὀλίγον ἀπεφασίσθη καὶ ἡ θανατικὴ ἐκτέλεσις τοῦ ἥρωος τῶν Σφακιανῶν, καὶ τὴν 17 Ἰουνίου 1771, προσδεθεὶς ἐφ' ὑψηλοῦ μέρους εἰς τὸ παρὰ τὴν πόλιν φρούριον Ἀτ-Μεϊντάν, ἐξεδάρη ζῶν ὑπὸ τὰ ὄμματα ἑνὸς ἀδελφοῦ του, ὅστις ἐκ τῆς φρίκης παρεφρόνησεν. Μία τῶν θυγατέρων του, ριφθεῖσα εἰς φρέαρ, ηὐτοκτόνησεν. Ἄλλη δὲ διὰ τῆς βίας ἀχθεῖσα εἰς τουρκικὸν χαρέμιον τῆς Κωνσταντινουπόλεως διετήρησε τὴν θρησκείαν της καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν γενέτειραν ὀλίγον πρὸ τοῦ 1821. Ὁ Δασκαλογιάννης εἶχε καὶ ἄλλους ἀδελφούς, τὸν *Γεώργιον*, *Μανοῦσον* καὶ *Παῦλον*, διασωθέντας τότε εἰς Κύθηρα, κατόπιν δὲ ἐπανελθόντας εἰς Κρήτην. Γ. Δ. Κ.

δασκαλοπαίδι (τό)· τὰ παιδιά, οἱ μαθηταὶ τοῦ δασκάλου.

Δασκαλόπετρα [*Γεωγρ.*], ἄλλως *Πέτρα Ὁμήρου* ἢ *Δασκαλιό*. Πέτρα μεγίστη (ἀπόσπασμα βράχου τεφροῦ τιτανολίθου) μικρὸν ὑπὲρ τὴν θάλασσαν ἀνακύπτουσα, 4 χιλιόμ. Β τῆς πόλεως Χίου. Ἐπὶ ταύτης βωμὸς αὐτόλιθος ἐν σχήματι ἑδράνου ἤ, ὡς διεῖδεν ὁ Ἄγγλος περιηγητὴς Chandler, ὅστις καὶ περιέγραψε τὸ παλαιότατον τοῦτο μνημεῖον, κολοβὸν ἄγαλμα τῆς μητρὸς τῶν θεῶν Κυβέλης. Αἱ δύο πρῶται ὀνομασίαι ἐδόθησαν ἐκ τῆς κοινῆς Δασκαλιὸ (περὶ τῆς ἐτυμολογίας τῆς ὁποίας βλ. λ. Δασκαλιό) ὑπὸ λογίων Χίων. Περὶ τῆς Δασκαλόπετρας ταύτης, ὡς περὶ ὁμηρικοῦ ἐρειπίου, ἔγραψαν οἱ περιηγηταὶ Κυριακὸς ὁ ἐξ Ἀγκῶνος, Νικόλαος δὲ Νικολαΐ, Ὀλιβιὲ κλπ. Α. Κ. Σ.

Δασκαλόπουλος, *Μιχαήλ*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Πλατάνου τῆς Κυνουρίας. Ὑπηρέτησεν ἐπὶ τοῦ στόλου τῶν Σπετσῶν ὡς γραμματεύς, μετέσχε, κατὰ τὸ Ναυτικὸν Μητρῷον, διαφόρων ναυμαχιῶν, ὡς ἐν Ἐρεσσῷ, Τσαγλί, Μονεμβασιᾳ, Χίῳ, Σούδᾳ, Λέσβῳ καὶ ἀλλαχοῦ, προσέφερε δὲ καὶ χρήματα εἰς εὐόδωσιν τῆς Ἐπαναστάσεως. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ὑπηρέτησεν ὡς λιμενικὸς καὶ οἰκονομικὸς ὑπάλληλος.

δάσκαλος (ὁ)· κατ' ἀνομοίωσιν ἀντὶ *διδάσκαλος*.

Δάσκαλος, *Ἰωάννης*. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἀμπελακίων τῆς Σαλαμῖνος. Μετέσχε πολλῶν μαχῶν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς Ἐπαναστάσεως εἰς τὴν Ἀττικήν. Ἐγγραφεὶς εἰς τὸ Τακτικὸν τοῦ Φαβιέρου τὸν ἠκολούθησεν εἰς ὅλας τὰς περιπετείας του, κατὰ δὲ τὴν μάχην τοῦ Φαλήρου, καθ' ἣν ἔπεσεν ὁ Ἰγγλέσης, εὑρίσκετο εἰς τὸ πλευρὸν του. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἐπανῆλθεν εἰς Ἀμπελάκια τῆς Σαλαμῖνος καὶ ἐνήσκησε τὸ διδασκαλικὸν του ἐπάγγελμα. Γ. Δ. Κ.

Δάσκαλος [*Παραλ. Γεωγρ.*]· βλ. λ. Δασκαλιὸ (ἀρ. 15).

δασκαλοῦδι (τὸ) καὶ *δασκαλοπαίδι*· κοιν. *δασκαλόπουλο*· παιδίον μεταβαῖνον εἰς τοῦ διδασκάλου πρὸς ἐκπαίδευσιν, μαθητής: «σχόλασαν τὰ δασκαλόπουλα»

δασκαλωσύνη (ἡ)· τὸ νὰ εἶναι τις διδάσκαλος, τὸ ἐπάγγελμα τοῦ διδασκάλου, ἄλλως *δασκαλική*: «κακὴ δουλειὰ ἡ δασκαλωσύνη»· πβλ. *παπαδωσύνη*.

δασκιλλίδαι (οἱ) (Dascillidae) [*Ζῳολ.*]. Οἰκογένεια ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μαλακοδέρμων*, περιλαμβάνουσα ἔντομα διακρινόμενα κυρίως ἐκ τοῦ μαλακοῦ σωματικοῦ των περιβλήματος καὶ τῶν ἐπιμήκων, πολυαρθρωτῶν καὶ λεπτοτάτων κεραιῶν των. Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει πλεῖστα γένη διεσπαρμένα εἰς πάσας τὰς χώρας τῆς γῆς, ὧν γνωστότερα εἶναι: *δάσκιλλος*, *κυφονία*, *εὐκινητία* καὶ *πτιλοδάκτυλος*. Δ. Ν. Π.

δάσκιλλος (ὁ) (Dascillus) [*Ζῳολ.*]. Γένος ἰχθύων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀκανθοπτερυγίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *πωμακεντριδῶν*. Οἱ ἰχθύες τοῦ γένους τούτου ἔχουσι σῶμα βραχὺ καὶ λίαν πεπιεσμένον, βραγχιακὰ ἐπιπτύγματα πολυοδοντωτά, σιαγόνας ἰσχυρὰς μετὰ πολυπληθῶν μικρῶν ὀδόντων. Γνωστὰ 4 εἴδη, ὧν κοινότερον: *δάσκιλλος ὁ ἀργυρόχροος* (Dascillus argentatus), ὅστις ἔχει κιτρινοαργυρῶδες χρῶμα μὲ μελανὰς ραβδώσεις καὶ ἀπαντᾷ ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν παραλίων τῆς Ἀφρικῆς μέχρι τῆς Πολυνησίας. Δ. Ν. Π.

— **δάσκιλλος** (ὁ) [*Ζῳολ.*]. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *δασκιλλιδῶν*. Οἱ δάσκιλλοι ἔχουσι μέγεθος μέτριον, σῶμα ᾠοειδὲς καὶ μᾶλλον κυρτὸν κατὰ τὴν ράχιν. Γνωστὰ περὶ τὰ 12 εἴδη, διεσπαρμένα εἰς τὰς εὐκράτους χώρας τῆς γῆς, ἐκτὸς τῆς Ἀφρικῆς. Εὐρωπαϊκὰ εἴδη εἶναι τρία, ὧν γνωστότερον *δάσκιλλος ὁ ραβδωτὸς* (Dascillus striatus), ἀπαντῶν εἰς τὴν μέσην Εὐρώπην καὶ συνηθέστερον ἐν Γαλλίᾳ καὶ διακρινόμενος ἐκ τοῦ ᾠοειδοῦς, ἐπιμήκους σώματος, τῶν μακροτάτων πολυαρθρωτῶν κεραιῶν καὶ τῶν χαρακτηριστικῶν, μόλις διακρινομένων ραβδώσεων, ἃς φέρει κατὰ μῆκος τοῦ σώματος. Δ. Ν. Π.

Δάσκιον [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἡμαθίας (τέως Βερροίας) τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 524. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Δράτσικον*.

Δασκόλι [*Παραλ. Γεωγρ.*]. Ἀκρωτήριον τῆς νήσου Ἅγ. Εὐστράτιος (βλ. Αἰγαῖον τ. Β' σ. 418α').

Δασκοῦσα [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Μικρᾶς Ἀρμενίας ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Εὐφράτου. Ταύτης ἐρείπια εἶναι, πιθανώτατα, τὰ παρὰ τὸ χωρίον Πιγκὰν σῳζόμενα.

Δασκύλιον [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς Μυσίας τῆς ἐπὶ Προποντίδος (τῆς Μυγδονίδος) ἀνατολικῶς τῆς ἐκβολῆς (*Πτολ.* Ε, α, 4) τοῦ Ρυνδάκου. Ἕδρα «ἄρχοντος νομοῦ» καὶ «ὑπάρχου» (*Ἡρόδοτος* Γ. 120, 126. Ζ, 33) ἢ σατράπου τῆς Δασκυλίτιδος σατραπείας (*Θουκυδ.* α, 129), ὑπῆρξε περιώνυμος διὰ τὴν λαμπρότητα τῶν ἀνακτόρων της, τὰ ἐπιτήδεια ἀφθονοῦντα προάστειά της. Ἰδίως δὲ διὰ τὰς θηρευτικάς της τοποθεσίας: «αἱ μὲν ἐν περιειργμένοις παραδείσοις, αἱ δὲ καὶ ἀναπεπταμένοις τόποις, πάγκαλαι» *Ξενοφ.* Ἑλλην. Δ, α, 15). Καταληφθεῖσα ὑπὸ τοῦ Παρμενίωνος, διετήρησε τὴν ὀνομασίαν της πέραν τῶν μακεδονικῶν χρόνων καὶ παρὰ τοῖς Λατίνοις τῶν γεωγράφων καὶ τοῖς Ἕλλησιν. Παρά τινων ταυτίζεται πρὸς τὸ Βρύλιον, τὸ δὲ θέσιν κατὰ τινας κατέχει ἡ σύγχρονος Κίος. Ἐν τούτοις μόνον ὁ ὅρμος Ἐσκὴλ κιοΐ (πλάτ. 40° 22′ 15″ Β, μήκ. 28° 40′ 50″ Ἀν, χάρτ. ἀγγλ. 224: Sea of Marmara) εὑρισκόμενος 7½ μίλ. ἀνατολικῶς τοῦ Μοαλὶτς τσάϊ (ἀρχ. Ρύνδακος) δύναται νὰ προσαρμόσῃ εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἀρχαίου Δασκυλίου. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

— **Δασκύλιον** (καὶ *Δασκύλειον*) [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πλὴν τῆς ἀνωτέρω, τὸ ὄνομα τοῦτο φέρουσι πολλαὶ πόλεις μικραὶ καὶ μεγάλαι ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἀπὸ Δασκύλου ἥρωος. —1) Πόλις ἐν Ἰωνίᾳ, ὀνομαζομένη τὸ *μέγα*, πρὸς διάκρισιν ἄλλων. —2) Πόλις ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Αἰολίδος καὶ τῆς βορείας Φρυγίας. —3) Πόλις ἐν Καρίᾳ κατὰ τὰ ὅρια τῆς χώρας τῶν Ἐφεσίων, ὀνομασθεῖσα ἀπὸ Δασκύλου τοῦ Περιαύδου. —4) Ἑτέρα πόλις τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ἐν Καρίᾳ (*Στέφ. Βυζ.*), ἱδρυθεῖσα, πιθανόν, μετὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον. ΙΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ

Δασκυλῖτις [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. —1) Λίμνη τῆς Μ. Ἀσίας ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Βιθυνίᾳ, ὀνομασθεῖσα οὕτως ἐκ τῆς παρ' αὐτὴν πόλεως Δασκυλίου. Ἐκ ταύτης, κατὰ τὸν Ἑκαταῖον τὸν Μιλήσιον (*Στράβ.* C. 550), ἐπήγαζεν ὁ ποταμὸς Ὀδρύσης, ὅστις, ἀφοῦ διέρρεε τὴν πεδιάδα τῆς Μυγδονίας, ἐχύνετο ἔπειτα εἰς τὸν Ρύνδακον ποταμόν. Ἡ Δασκυλῖτις (καὶ *Ἀφνῖτις* καλουμένη), ἐξαφανισθεῖσα, φαίνεται, σήμερον, ἐχρησίμευε μετὰ τοῦ Ρυνδάκου καὶ

Digitized by Google

ὅριον τῶν ἀπ' αὐτῶν μέχρις Αἰσήπου κατοικούντων Δολιόνων καὶ τῶν ἀπὸ Ρυνδάκου καὶ Δασκυλίτιδος μέχρι Μυρλειανῶν κατοικούντων (ἐπὶ Στράβωνος) Μυγδόνων. Τῆς Δασκυλίτιδος ὑπερέκειντο δύο μεγάλαι λίμναι, ἡ Ἀπολλωνιᾶτις καὶ ἡ Μιλητουπολῖτις, οὕτως ὀνομαζόμεναι καὶ αὗται ἀπὸ τὰς παρ' ἑκατέρᾳ αὐτῶν κειμένας πόλεις Ἀπολλωνίαν καὶ Μιλητούπολιν. Αἱ περὶ τὰς εἰρημένας λίμνας ἐκτάσεις ἀνῆκον, κατὰ τὸ πλεῖστον, εἰς τοὺς Κυζικηνοὺς ἐπὶ Στράβωνος (67 π.Χ.—19 μ.Χ.).

—2) Ἡ περὶ τὸ Δασκύλιον χώρα. ΚΑΨ.

Δάσκυλος *[Μυθολ.]*. Υἱὸς τοῦ Ταντάλου, πατὴρ τοῦ Λύκου, βασιλεὺς τῆς Μυσίας, μνημονευόμενος ὑπὸ Ἀπολλοδώρου τοῦ Ροδίου καὶ τοῦ Ἡροδότου. —2) Υἱὸς τοῦ Λύκου. —3) Πατὴρ τοῦ Γύγου. —4) Υἱὸς τοῦ Γύγου. —5) Υἱὸς τοῦ Περιαύδου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ὠνομάσθη, κατὰ τὴν παράδοσιν, τὸ Δασκύλιον τῆς Καρίας. —6) Πατὴρ τοῦ Νακόλου.

Δασκύλου *κώμη [Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Οὕτως ἐκαλεῖτο μικρὸν διαμέρισμα ἐν τῷ ὀνομαζομένῳ Λευκῷ πεδίῳ τῆς Καρίας, φέρον τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ Δασκύλου τοῦ υἱοῦ τοῦ Περιαύδου. Ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ὑπῆρχε πηγὴ ἄφθονος θερμοῦ ὕδατος, τὸ ὁποῖον ἦτο λιπαρὸν ὡς ἔλαιον, ὥστε οἱ ἀπολουόμενοι νὰ μὴ ἔχωσιν ἀνάγκην ἐλαίου, τὸ ὁποῖον μετεχειρίζοντο ἀντὶ σάπωνος (*Ἀθήναιος* 2, 43 α'). Πλὴν τῆς ἰδιότητος ταύτης φαίνεται ὅτι καὶ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν γεῦσιν ἦτο «καὶ γάλακτος ἥδιον» (*Παυσανίας* 4, 35, 11). ΙΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ

Δάσκων. Συρακόσιος, ὅστις κατὰ τὸν Θουκυδίδην (ΣΤ' 5, 4) ᾤκισε τὴν Καμάριναν ὁμοῦ μετὰ τοῦ Μενεκώλου περὶ τὸ 599 π. Χ. —Π.

Δάσκων (ὁ) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Χωρίον, κόλπος καὶ φρούριον ἐν τῇ αὐτῇ τοποθεσίᾳ, παρὰ τὰς Συρακούσας τῆς Σικελίας. Ἐν αὐτῷ ἐφονεύθη ὁ Εὐρυμέδων, Ἀθηναῖος στρατηγός, κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον. Ἐπίσης ἐκεῖ συνεκρούσθη ὁ Διονύσιος, τύραννος Συρακουσῶν, πρὸς τοὺς Καρχηδονίους ἐπιδρομεῖς. Ὁ κάτοικος Δασκωνίτης καὶ Δασκώνιος, Π. Ν. Π.

Δασμένδα *[Γεωγρ.]*. Βυζαντινὸν φρούριον ἐπὶ ἀποτόμου βράχου τῆς παραλλήλου πρὸς τὸν Ταῦρον ὀροσειρᾶς, ἥτις χωρίζει τὸν Πόντον ἀπὸ τὴν Καππαδοκίαν (*Στράβ.* ΙΒ' 540). Ὁ D'Anville ταυτίζει τὴν Δασμένδαν μὲ τὸ ὑπὸ τοῦ Κεδρηνοῦ ἀναφερόμενον φρούριον Τζαμανδός, ὁ δὲ Hirschfeld τοποθετεῖ αὐτὴν εἰς τὸ σημερινὸν Τζαμαντὶ-Σού. Π. Ν Π.

δασμία (ἡ) (Dasmia E. H.) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *τουρβινολιδῶν ἑξακοραλλίων*. Λείψανά των εὑρέθησαν ἀπολιθωμένα ἐντὸς στρωμάτων τῆς κρητιδικῆς περιόδου τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος καὶ τῆς ἠωκαίνου τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος. Γ.Κ.Γ.

δασμολόγησις (ἡ) καὶ *δασμολογία*· ὁ προσδιορισμὸς τοῦ δασμοῦ ἑκάστου τῶν ἐμπορευμάτων, ἰδίᾳ τοῦ τελωνειακοῦ δασμοῦ.

δασμολογικός, *—ή, —όν*, καὶ *δασμολογιακός*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν δασμολογίαν ἢ τὸ δασμολόγιον: «δασμολογικὴ μελέτη,—κλῖμαξ».

δασμολόγιον (τό)· ὁ κατάλογος τοῦ δασμοῦ, βιβλίον περιέχον ἐν καταλόγῳ τὰ ἐμπορεύματα καὶ τὸν εἰσαγωγικὸν ἢ ἐξαγωγικὸν δασμὸν μὲ τὸν ὁποῖον ἐπιβαρύνονται.

— *[Δημοσ. Οἰκον.]*· βλ. δασμός.

δασμολόγος (ὁ)· ὁ περὶ τοὺς δασμοὺς ἰδίᾳ ἀσχολούμενος, ὁ γινώσκων τοὺς ὅρους καὶ τὰς γενικὰς συνθήκας, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων ὁρίζονται οἱ δασμοί.

δασμολογῶ (*—έω*)· εἶμαι δασμολόγος, καταγίνομαι εἰς τὴν δασμολόγησιν.

δασμὸς (ὁ) ἡ λ. ἀπὸ τοῦ δαίω (βλ. λ.) παραγομένη· ἐσήμαινε τὴν κατ' ἀναλογίαν τῆς περιουσίας ἑκάστου κατανομὴν τῶν φόρων· || φόρος τελωνειακός, ὁ ἐπιβαλλόμενος εἰς τὰ εἰσαγόμενα καὶ ἐξαγόμενα ἐμπορεύματα.

— [ΔΗΜΟΣ. ΟΙΚΟΝ.] Ὡς *δασμὸς* ἢ «τελωνειακὸν τέλος» νοεῖται σήμερον, ἐν Ἑλλάδι, ἰδίως ὁ κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν ἐμπορευμάτων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσπραττόμενος φόρος, ὁ βαρύνων αὐτὸ τὸ ἐμπόρευμα. Κατὰ τὸ ἄρθρον 1 τοῦ κώδικος περὶ τελωνειακοῦ δασμολογίου «πᾶν ἐμπόρευμα, εἰσαγόμενον ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς εἰς τὴν ἐπικράτειαν ὑποβάλλεται εἰς τέλος εἰσαγωγικόν. Τὸ τέλος τοῦτο εἶναι ἄσχετον πρὸς τὸν δι' εἰδικῶν νόμων ἐπιβεβλημένον ἢ ἐπιβληθησόμενον ἐπὶ ὡρισμένων εἰδῶν φόρον καταναλώσεως». Ἐνῷ ἐπὶ εἰσαγωγῆς κρατεῖ ὁ γενικὸς οὗτος κανών, ἀντιθέτως ἐπὶ ἐξαγωγῆς ἐμπορευμάτων ἐκ τῆς ἐπικρατείας κρατεῖ ὁ κανών, ὅτι τὰ ἐξαγόμενα εἴδη δὲν ὑπόκεινται εἰς τέλος, διότι, κατ' ἐξαίρεσιν, ὁ νόμος δι' εἰδικῶν διατάξεων ἐπιβάλλει ἀσήμαντον ἐξαγωγικὸν τέλος ἐπί τινων προϊόντων, οἷον ἐλαιοπυρήνων, ρακῶν, θραυσμάτων ὑέλων, καθὼς καὶ ἐπὶ τυροῦ, ἐρίων, κουκουλίων, μέλιτος, ἀκατεργάστων δερμάτων, αὐγοταράχου, χαρουπίων, ὀπίου καὶ παλαιῶν μετάλλων. Τὰ τελωνειακὰ τέλη ἀνήκουσιν εἰς τοὺς ἐμμέσους φόρους καταναλώσεως καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἐπιστήμη κατατάσσει αὐτὰ εἰς τοὺς λεγομένους «πραγματικοὺς» φόρους, ἅτε βαρύνοντα αὐτὸ τὸ ὑποκείμενον εἰς τέλος πρᾶγμα, ἐν ἀντιδιαστολῇ πρὸς τοὺς λεγομένους «προσωπικοὺς» φόρους. Ἀλλ' ἐκ νομικῆς ἀπόψεως, ὁ εἰσάγων (παραλήπτης) ἢ ὁ ἐξάγων τὸ ἐμπόρευμα ὑπέχει τὴν ὑποχρέωσιν τῆς πληρωμῆς τοῦ τέλους (τελων κώδ. 25 ἐπ. 28, 37, 63, 95 ἐπ.) καὶ κατὰ κανόνα οὗτος εἶναι ὁ κύριος ἢ ἀντιπρόσωπος τοῦ πράγματος. Τὰ ἐμπορεύματα ὅμως εἶναι «ὑπέγγυα» διὰ τὴν πληρωμὴν τοῦ τέλους καὶ τὸ τελωνεῖον ἔχει «δικαίωμα παρακρατήσεως» καὶ ἐκποιήσεως αὐτῶν μέχρι πληρωμῆς τῶν τελῶν (τελων. κωδ. 31 § 3, 32, 39, 43, § 9).

Εἰσαγωγή, ἀποταμίευσις, πρόσθετα τέλη. Ἡ εἰσαγωγὴ τῶν ἐμπορευμάτων γίνεται διὰ καταθέσεως διασαφήσεως εἰσαγωγῆς παρὰ τῇ τελωνειακῇ ἀρχῇ καὶ πληρωμῆς τοῦ δασμοῦ ἄρθρ. 25—36 τοῦ νόμου 1165). Ἀντὶ ἀμέσου εἰσαγωγῆς, τὰ ἐμπορεύματα δύνανται νὰ τεθῶσιν εἰς «τελωνειακὴν ἀποταμίευσιν» εἰς τὰς ἀποθήκας τοῦ δημοσίου, ἢ τῆς προνομιούχου ἑταιρείας τῶν Γενικῶν ἀποθηκῶν, ἢ εἰς ἰδιωτικὰς ἀποθήκας. Δυνατὸν ὅμως τὰ ἐμπορεύματα νὰ ἀποσταλῶσιν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἢ ἐξωτερικόν, εἴτε ἀμέσως ἀπὸ πλοίου εἰς πλοῖον, εἴτε ἐκ τῶν προσωρινῶν ἀποθηκῶν τοῦ τελωνείου, εἴτε διὰ τοῦ αὐτοῦ πλοίου, ὅτε γίνεται «διαμετακόμισις» (ἄρθρ. 37,38,46—66). Τὰ ἐν ἀποταμιεύσει ἢ ὑπὸ διαμετακόμισιν ἐμπορεύματα δὲν ὑπόκεινται εἰς δασμὸν εἰσαγωγῆς, ἀλλὰ μόνον εἰς τοπικὸν φόρον, οἷον λιμενικὸν κλπ. Ἐκτὸς τῶν εἰσαγωγικῶν δασμῶν, τῶν ἐπιβαλλομένων δυνάμει τοῦ δασμολογίου, εἰσπράττονται καὶ «πρόσθετα μέλη», δυνάμει διατάξεων τοῦ τελωνειακοῦ κώδικος (ἄρθρ. 33 τοῦ νόμου 1165), ἐὰν κατὰ τὸν τελωνισμόν, ἢ τὴν ἐξέτασιν τοῦ ἐμπορεύματος, προκύψωσι διαφοραὶ πρὸς τὴν περὶ αὐτοῦ κατατεθεῖσαν ὑπὸ τοῦ παραλήπτου ἢ κυρίου τοῦ ἐμπορεύματος λεπτομερῆ «διασάφησιν» εἰσαγωγῆς ἢ ἀποταμιεύσεως ἢ διαμετακομίσεως. Εἰς τὴν διασάφησιν προσαρτᾶται κατὰ κανόνα ἡ «ἄδεια τοῦ πρακτορείου» (ἄρθρ. 25 § 3 τοῦ νόμου 1165) ἢ ἡ πρωτότυπος «φορτωτική», ὡς τίτλος τοῦ κυρίου τοῦ ἐμπορεύματος. Ὁ εἰσαγωγικὸς δασμὸς διακρίνεται τῶν «δικαιωμάτων ὑπερημερίας», περὶ ὧν προβλέπει τὸ ἄρθρον 67 τοῦ νόμου 1165, καθὼς καὶ τῶν τελῶν ἀποταμιεύσεως, περὶ ὧν προβλέπουν τὰ ἄρθρα 39—45. Ἐπίσης οἱ εἰσαγωγικοὶ δασμοὶ εἶναι ἄσχετοι πρὸς τὸ τέλος εἰσαγωγῆς, τὸ ἐπιβαλλόμενον ἐπὶ τῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγομένων καὶ ἐπὶ τῶν ἐξαγομένων εἰδῶν. Ὑπάρχουσι δέ, ἐπίσης ἄσχετοι πρὸς τὸν ἐξαγωγικὸν δασμόν, καὶ ἄμεσοί τινες (ἔγγειοι) φόροι, εἰσπραττόμενοι κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν ἢ μεταφορὰν προϊόντων γῆς (οἷον ἐπὶ σύκων, ἐλαίου Κρήτης καί τινων ἄλλων ἐπαρχιῶν, σταφίδος).

Διάκρισις τελῶν. Τὰ τελωνειακὰ τέλη δικαιολογοῦνται ἀπὸ πολλῶν ἀπόψεων. Εἶναι μέσα συμψηφισμοῦ τῶν βαρῶν, τῶν ἐπιβαλλομένων ἐπὶ τῆς ἐγχωρίας παραγωγῆς, ὧν εἶναι ἀπηλλαγμένα τὰ ξένα προϊόντα, ὁπότε χαρακτηρίζονται ὡς «συμψηφιστικά», συνηθέστερον δὲ ὡς πρόσφορα μέσα ἐπιβαρύνσεως ξένων προϊόντων γενικῆς καταναλώσεως, οἷς ὁμοειδῆ δὲν παράγονται ἐν τῇ χώρᾳ πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν τοῦ κράτους, ὁπότε εἶναι «ταμιευτικά». Ἰδιαίτερον χαρακτῆρα προσέλαβον τὰ τελωνειακὰ τέλη, ὡς μέσα εὐνοίας καὶ ἐνισχύσεως τῆς ἐγχωρίους βιομηχανίας, ἔναντι τοῦ ξένου ἀνταγωνισμοῦ καὶ ἐξασφαλίσεως τῆς ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καταναλώσεως τῶν ἐγχωρίων προϊόντων, ὁπότε λέγονται «προστατευτικά». Ἐκτὸς τούτου, οἱ δασμοὶ καλοῦνται ν' ἀναπληρώσουν τὸν φόρον καθαρᾶς προσοδου τῶν πολυπληθῶν μικρῶν εἰσοδημάτων τοῦ λαοῦ, ἐφ' ὅσον αἱ μέθοδοι τῆς βεβαιώσεως τῆς προσόδου ταύτης εἶναι ἀκόμη ἀνίκανοι νὰ ἐπιτελέσουν τὸ ἔργον τοῦτο.

Ἱστορικὸν δασμολογίου. Τὸ πρῶτον ἐν Ἑλλάδι θεσμοθετηθὲν δασμολόγιον εἶνε ἡ «διάταξις tarifa) τελωνίου», ἡ κυρωθεῖσα διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1018 ψηφίσματος τοῦ κυβερνήτου Καποδίστρια τῆς 25 Μαρτίου 1830 περὶ τελωνειακοῦ ὀργανισμοῦ. Τὸ «τελώνιον» (τελωνειακὸν τέλος) προσδιωρίσθη εἰς 6 % ἐπὶ τῆς ἀξίας διὰ τὴν ἐξαγωγήν, ἐνῷ διὰ τὴν εἰσαγωγὴν ὡρίσθη κατὰ τὴν «διάταξιν», ἤτοι «κατ' εἴδη» (βλ. κατωτ.), τὰ δὲ μὴ ἀναφερόμενο ἐν τῇ διατάξει εἴδη ὑπεβλήθησαν εἰς 10 % ἐπὶ τῆς ἀξίας, ἤτοι «κατ' ἐκτίμησιν». Διὰ τοῦ διατάγματος τῆς 27 Νοεμβρίου 1836 συνεκλήθη «γενικὸν ἐμπορικὸν συνέδριον», εἰς τὸ ὁποῖον συνεζητήθη νέα τελωνειακὴ διατίμησις, ὁμοῦ μὲ σχέδιον τελωνειακοῦ νόμου· βραδύτερον ἦλθεν εἰς φῶς ὁ νόμος τῆς 19 Μαρτίου 1843 περὶ ὀργανισμοῦ τῶν τελωνείων τοῦ κράτους. Ἀλλὰ ἡ διάταξις τοῦ κυβερνήτου ἐξηκολούθησεν ἰσχύουσα μέχρις οὗ ἐν ἔτει 1856 ὁ τότε ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν Α. Κουμουνδοῦρος ὑπέβαλεν εἰς τὴν Βουλὴν νομοσχέδιον περὶ νέου τελωνειακοῦ δασμολογίου μετὰ μακρᾶς αἰτιολογικῆς ἐκθέσεως, τὸ ὁποῖον ἐγένετο ὁ νόμος ΥΛΓ' τῆς 10 Ἰουνίου 1857. Διὰ τοῦ νέου δασμολογίου ἐγενικεύθη ἡ ἀτέλεια τῆς ἐξαγωγῆς. Ὡς πρὸς δὲ τὴν εἰσαγωγήν, τὰ εἰσαγόμενα εἴδη διῃρέθησαν εἰς 4 τάξεις (πρῶται ὗλαι, εἴδη παραγόμενα ἐν Ἑλλάδι, εἴδη μὴ παραγόμενα ἐν Ἑλλάδι καὶ εἴδη πολυτελείας) καὶ ἐπεβαρύνθησαν ἀναλόγως. Κατὰ βάσιν τὸ δασμολόγιον εἶχε συνταχθῇ πρὸς 10 % ἐπὶ τῆς ἀξίας τῶν διαφόρων εἰδῶν, κατερχόμενον εἰς 5 % διὰ τὰς πρώτας ὕλας, ὧν τινες ἦσαν ἀτελεῖς. Τὸ δασμολόγιον τοῦ Κουμουνδούρου ἐπετέλεσε πρόοδον διὰ τὴν ἐποχήν του καὶ ἡ συνοδεύουσα αὐτὸ αἰτιολογικὴ ἔκθεσις μαρτυρεῖ περὶ τῶν ἐπιστημονικῶν βάσεών του. Ἀλλ' ἡ πάροδος τῶν ἐτῶν ἀπέδειξεν αὐτὸ ἀνεπαρκὲς καὶ ἡ ἀνάγκη ἰδίως τῆς αὐξήσεως τῶν ἐσόδων προήγαγεν ἐν ἔτει 1867 τὸν ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν Εὐθ. Κεχαγιᾶν, ἔχοντα τμηματάρχην τῶν τελωνειακῶν τὸν μετέπειτα ὑπουργὸν Ἀνάργυρον Σιμόπουλον, εἰς τὴν σύνταξιν νέου δασμολογίου, τοῦ κυρωθέντος διὰ τοῦ νόμου ΡΟΣΤ' τῆς 13 Φεβρουαρίου 1867. Τὸ νέον δασμολόγιον εἶχεν ὡς βάσιν, ὡς τὸ τοῦ Κουμουνδούρου, τὸ 5 ἢ 10 ἢ 15 %, ἀλλ' «ἐπειδὴ μετεβλήθη ἡ τιμὴ πολλῶν ἀντικειμένων, εἶναι ἑπόμενον ν' αὐξήσῃ καὶ ὁ δασμός», ὡς ἔλεγεν εἰς τὴν Βουλὴν ὁ Κεχαγιᾶς. Καὶ προσέθετεν: «ἡμεῖς παρεδέχθημεν ἀπ' ἀρχῆς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐλευθέρου συναγωνισμοῦ καὶ εἰς τὸ δασμολόγιον τοῦ κυβερνήτου καὶ εἰς τὸ νέον καὶ ὄχι τὸ πνεῦμα τὸ προστατευτικόν, τὸ ὁποῖον εἶναι καταδικασμένον παντοῦ διότι φρονῶ καὶ εἶναι ὀρθότατον, ὅτι μόνον διὰ τοῦ συναγωνισμοῦ θὰ βελτιωθῇ ἡ βιομηχανία· ἐξ ἐναντίας ὅσον μεγαλύτεροι προστατευτικοὶ νόμοι ὑπάρχουσι, τοσούτῳ περισσότερον ὀπισθοδρομεῖ ἡ βιομηχανία». Παρὰ τὴν ἀρχὴν ταύτην, ἐν τῷ δασμολογίῳ τούτῳ καθιερώθη, διὰ πρώτην φορὰν ἐν Ἑλλάδι, ἡ προστατευτικὴ ἀρχὴ τῆς ἐπιστροφῆς τῶν πληρωθέντων ἐπὶ τῆς πρώτης ὕλης εἰσαγωγικῶν τελῶν (drawback), ὅταν εἰς προϊόντα τῆς ἐγχωρίας βιομηχανίας ἡ αὐτὴ ὕλη ἐξάγεται, ἐπὶ τῇ δικαιολογίᾳ τοῦ Κεχαγιᾶ, ὅτι «δὲν εἶναι προστασία αὐτό, εἶναι λόγος δικαιοσύνης». Ἀλλὰ τὸ σύστημα τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ δασμοῦ, ἐφαρμοσθὲν μόνον εἰς τὰ κατειργασμένα δέρματα, τὰ ἄλευρα ἢ ζυμαρικὰ καὶ δίπυρα, κατηργήθη ὡς πρὸς τὰ δέρματα διὰ τοῦ διατάγματος τῆς 19 Μαΐου 1869, διὰ τοῦ ὁποίου ἠλαττώθη τὸ εἰσαγωγικὸν τέλος τῶν ἀκατεργάστων δερμάτων. Ἔκτοτε ἐμφανίζεται ἐντονώτερον τὸ πνεῦμα τῆς προστασίας τῆς βιομηχανίας, ἐκδηλωθὲν καὶ διὰ τοῦ νόμου ΥΜΒ' τοῦ 1871 περὶ ἀτελείας τοῦ τε εἰσαγομένου ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς καὶ τοῦ ἐκ τῆς ἡμεδαπῆς μεταφερομένου πρὸς κατεργασίαν βάμβακος καὶ σίτου, διὰ τοῦ νόμου ΥϞΒ' τοῦ 1873, διὰ τοῦ ὁποίου αἱ διατάξεις ἐπεξετάθησαν καὶ ὡς πρὸς τὸν μεταποιούμενον εἰς ζυμαρικὰ ἢ δίπυρα σῖτον, ἵνα ἐξαχθῇ πάλιν τοῦ κράτους οὕτω μεταποιημένος, καὶ διὰ τοῦ νόμου ΦϞΑ' τῆς 29 Δεκεμβρίου 1876, περὶ ἐπιστροφῆς τοῦ εἰσαγωγικοῦ τέλους διὰ τὰ διὰ σακχάρεως παρασκευαζόμενα ἐν Νάξῳ κίτρα. Οὕτως εἰσήχθη ἐν Ἑλλάδι τὸ συστημα τῆς προστασιας τῆς βιομηχανίας διὰ τῆς προσωρινῆς ἀτελείας τῶν εἰσαγομένων ὑλῶν (βάμβακος καὶ σίτου) ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς μεταποιήσεως αὐτῶν καὶ τῆς ἐκ νέου ἐξαγωγῆς των, οὕτω μεταπεποιημένων, ἐκ τοῦ κράτους. Σημαντικὴ αὔξησις τῶν τελωνειακῶν τελῶν, ἕνεκα τῶν ἀναγκῶν τοῦ κράτους, κατὰ 10 %, ἐγένετο διὰ τοῦ νόμου ΧΚ' τῆς 21 Ἰανουαρίου 1877, ἐπηκολούθησαν δὲ καί τινες ἄλλαι τροποποιήσεις τοῦ δασμολογίου διὰ τῶν διὰ τοῦ νόμου ΧΜΣΤ' τῆς 9 Ὀκτωβρίου 1874 κυρωθέντων δύο Β. Δ.

Κατὰ τὸ 1882 ἐγένοντο εἰς τὴν Βουλὴν συζητήσεις, καθ' ἃς ὁ Θ. Π. Δελιγιάννης ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς ἀγγλικῆς σχολῆς τῆς ἐλευθέρας συναλλαγῆς, καταπολεμήσας νομοσχέδιον «περὶ διαφορικῶν τελῶν», ὁ δὲ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν Π. Καλλιγᾶς ἐξέθεσε τὴν ἀνάγκην νέου δασμολογίου, χαρακτηρήσας ὡς «ἀναχρονισμὸν» τὸ ὑπάρχον καὶ ἀναπτύξας τὴν ταξινόμησιν τοῦ νέου δασμολογίου, ὅπερ, ὡς εἶπε, παρέδωκεν εἰς ἐπιτροπὰς πρὸς μελέτην. Ἀλλά, παραιτηθέντος τοῦ Καλλιγᾶ, ὑπέβαλεν εἰς τὴν Βουλὴν τῇ 17 Μαρτίου 1884 τὸ νέον δασμολόγιον ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν πρωθυπουργὸς καὶ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν Χ. Τρικούπης, ὅστις, ὡς εἶπεν, ἀφιέρωσεν ὑπὲρ τὰς 40 συνεδριάσεις ἐπιτροπῆς, προεδρευομένης παρὰ τοῦ ἰδίου, εἰς τὸν καταρτισμὸν τοῦ νέου δασμολογίου. Ὁμιλῶν δὲ περὶ προστασίας ἔλεγε: «Τὴν προστασίαν, κατὰ τὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως τὴν εἰδικήν, δὲν ἀπεδέχθημεν». Τὸ νέον δασμολόγιον, ἐπιστημονικώτερον τοῦ προηγουμένου διατυπωθέν, ἐχώρει εἰς ἐλάττωσιν δασμῶν τινων τροφίμων καὶ εἰδῶν ἐνδυμασίας, ἐδέχετο τὴν ἀτέλειαν πρώτων ὑλῶν βιομηχανίας καὶ ἀπέβλεπεν εἰς πολιτικὴν ἐμπορικῶν συμβάσεων, διὰ τῶν ὁποίων θὰ παρείχετο εἰς ὡρισμένα κράτη ἀτέλεια ἢ ἐλαττώσεις δασμῶν ἐπ' ἀνταλλάγματι ἠλαττωμένων δασμῶν ὑπὲρ τῆς σταφίδος, σύκων, ἐλαιῶν. Πρώτη δὲ ἐμπορικὴ σύμβασις συνωμολογήθη μετὰ τῆς Γερμανίας, ὑποβληθεῖσα πρὸς κύρωσιν εἰς τὴν Βουλὴν τῇ 26 Νοεμβρίου 1884 καὶ κυρωθεῖσα

Digitized by Google

διὰ νόμου. Αἱ ἀνάγκαι τοῦ δημοσίου ταμείου ἐπήνεγκον κατὰ τὸ 1886 καὶ τὸ 1887 αὐξήσεις τῶν τελῶν, περὶ τῶν ὁποίων ὅμως ὁ Τρικούπης εἰς τὴν Βουλήν, κατὰ τὸ 1887, ἐτόνιζε μέν, ὅτι δὲν διστάζει νὰ εἴπῃ, ὅτι κατ' αὐτὸν «τὸ δασμολόγιον τὸ ἑλληνικὸν δὲν πρέπει νὰ εἶναι προστατευτικὸν» (τῆς βιομηχανίας), ἀλλ' ἀνωμολόγει ὅτι «οἱ ταμιευτικοὶ δασμοὶ ἀπολήγουσιν εἰς προστατευτικοὺς σκοπούς». Οὕτως ἐκ ταμιευτικῶν λόγων ἐξελιχθὲν τὸ δασμολόγιον κατήντησε προστατευτικόν. Κατὰ δὲ τὸ 1890 ὁ Τρικούπης, εἰσάγων εἰς τὴν Βουλὴν τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ 1890, ἔλεγεν: «Ἰδίως τὰ τοῦ δασμολογίου, ἅτινα δὲν ἐπεβλήθησαν ἐπὶ εἰδικῷ σκοπῷ προστασίας, ἐπεβλήθησαν ἐπὶ εἰδικῷ σκοπῷ ταμιευτικῷ, ἔσχον δὲ ἀποτελέσματα ὑπὲρ τῆς παραγωγῆς σπουδαιότατα. Μετὰ χαρᾶς βλέπομεν τὴν πρόσοδον τοῦ δασμολογίου ἐλαττουμένην, ἐφ' ὅσον ἡ ἐλάττωσις προέρχεται ἐξ αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς ἐν τῇ χώρᾳ». Διὰ τοῦ νόμου ,ΒΡΚΑ' τῆς 30 Δεκεμβρίου 1892 ὁ Τρικούπης ἐκωδικοποίησεν εἰς νέον δασμολόγιον ἁπάσας τὰς πολυαρίθμους τροποποιήσεις τοῦ δασμολογίου τοῦ 1884, ὧν πλεῖσται εἶχον ὑπαγορευθῆ ἐκ προστατευτικοῦ πνεύματος. Τὸ δασμολόγιον τοῦ 1892 ἴσχυσεν ἐπὶ μακρόν, ὑφιστάμενον ἑκάστοτε τροποποιήσεις, ὑπαγορευθείσας ἐκ ταμιευτικῶν κυρίως λόγων, πολλάκις δὲ καὶ ἐκ προστασίας ὡρισμένων βιομηχανιῶν, ἐξ ὧν τινες ἐβασίζοντο ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τῆς τελωνειακῆς προστασίας. Ἀλλ' ἡ ἀνάγκη τῆς ἀναθεωρήσεως τοῦ δασμολογίου, μὴ ἀνταποκρινομένου πλέον εἰς τὴν πρόοδον τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας καὶ εἰς τὴν λεπτομερεστέραν καὶ μᾶλλον ἐπιστημονικὴν σύνταξιν τῶν νεωτέρων ξένων δασμολογίων, ἀπησχόλησε τὰς κατὰ καιροὺς κυβερνήσεις. Μετὰ μακρὰν δὲ μελέτην καὶ ἐπεξεργασίαν παρὰ τῶν ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων καὶ εἰδικῶν ἐπιτροπῶν συνετάχθη νέον δασμολόγιον, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Π. Ζαλοκώστα, διευθυντοῦ τοῦ χημικοῦ ἐργαστηρίου τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν. Κατὰ τὸ ἔτος 1923, ὁ Γ. Ν. Κοφινᾶς, διατελῶν ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν, προέβη εἰς ἀναθεώρησιν τοῦ δασμολογίου τούτου, ἐκ πνεύματος προστατευτικοῦ τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς. Διὰ τοῦ παρ' αὐτοῦ προκληθέντος Ν. Δ. τῆς 22 Δεκεμβρίου 1923 ἐκυρώθη τὸ νέον δασμολόγιον, τὸ ὁποῖον σήμερον ἰσχύει, τροποποιηθὲν ἐν πολλοῖς διὰ νεωτέρων νόμων καὶ διὰ τῶν βραδύτερον συνομολογηθεισῶν ἐμπορικῶν συμβάσεων μετὰ ξένων κρατῶν.

Τὸ ἰσχῦον δασμολόγιον. Τοῦτο διακρίνει τοὺς δι' αὐτοῦ ἐπιβαλλομένους δασμοὺς εἰς «μέγιστον» καὶ εἰς «ἐλάχιστον». Ὁ μέγιστος δασμὸς ἐφαρμόζεται ἐπὶ τῶν προελεύσεων τῶν κρατῶν, μεθ' ὧν ἡ Ἑλλὰς δὲν ἔχει συνάψει ἐμπορικὴν σύμβασιν ἢ συμφωνίαν, ὁ δὲ ἐλάχιστος δασμὸς ἐφαρμόζεται ἐπὶ τῶν προελεύσεων τῶν κρατῶν, μεθ' ὧν ἡ Ἑλλὰς ἔχει συνάψει ἐμπορικὴν σύμβασιν ἢ συμφωνίαν. Ἐκτὸς τούτων, ἐν ἰδιαιτέρᾳ στήλῃ τοῦ δασμολογίου ἀναγράφονται εἰδικοὶ «συμβατικοὶ» δασμοί, οἵτινες παρεχωρήθησαν εἰς προϊόντα κρατῶν, διὰ τῶν μετ' αὐτῶν συναφθεισῶν ἐμπορικῶν συμβάσεων. Οἱ συμβατικοὶ οὗτοι δασμοὶ ἐφαρμόζονται ὡς πρὸς τὰ κράτη, εἰς ἃ ἔχει, ἐπίσης διὰ συμβάσεων ἢ συμφωνιῶν, παραχωρηθῆ ἡ «ρήτρα τοῦ μᾶλλον εὐνοουμένου κράτους» δι' ὅλα τὰ κατὰ τὸ δασμολόγιον ἐμπορεύματα· ἐξαιρετικῶς δέ, δι' ὡρισμένα μόνον ἐξ αὐτῶν ὡς εἶναι διὰ τὴν Φινλανδίαν. Ὁ ἐλάχιστος ἢ ὁ συμβατικὸς δασμὸς παραχωρεῖται ἐπὶ τῇ ὑπὸ τοῦ παραλήπτου τοῦ ἐμπορεύματος προσαγωγῇ πιστοποιητικοῦ περὶ τῆς παραγωγῆς ἢ τῆς προελεύσεώς του ἐκ κράτους συμβατικοῦ. Περὶ τῶν τοιούτων πιστοποιητικῶν προβλέπουσιν εἰδικαὶ ὁδηγίαι τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν. Πρὸς κύρωσιν δὲ τῶν περὶ προσαγωγῆς τῶν πιστοποιητικῶν μέτρων τοῦ ὑπουργείου ὑπάρχουσι περιπτώσεις, καθ' ἃς ἐπιβάλλονται τὰ πρόσθετα τέλη τοῦ ἄρθρου 33 τοῦ νόμου 1165. Ἐξαιρετικῶς δὲν ἀπαιτεῖται πιστοποιητικὸν ἐπὶ ἀποσκευῶν ἐπιβατῶν, ταχυδρομικῶν δεμάτων καὶ συστημένων ἐπιστολῶν, καθόσον ἡ παραγωγὴ ἢ προέλευσις αὐτῶν τεκμαίρεται.

Ἡ ρήτρα τοῦ μᾶλλον εὐνοουμένου ἔθνους. Ὡς «ρήτρα τοῦ μᾶλλον εὐνοουμένου ἔθνους» νοεῖται, ὅτι ἐπὶ τῶν προελεύσεων τῶν κρατῶν, εἰς ἃ ἔχει παραχωρηθῆ ἡ ρήτρα, ἐφαρμόζεται ὁ ἐλάχιστος δασμὸς τοῦ δασμολογίου, καθὼς καὶ οἱ εἰδικοὶ συμβατικοὶ δασμοί, οἱ δημιουργηθέντες διὰ συμβάσεως ἢ συμφωνίας πρὸς οἱονδήποτε κράτος, οἵτινες εἶναι κατώτεροι τοῦ ἐλαχίστου δασμοῦ. Ὑπάρχουσιν ὅμως κράτη, ὡς ἡ Πολωνία, εἰς τὰ ὁποῖα, διὰ τῆς μετ' αὐτῶν συμβάσεως, δὲν ἔχει παραχωρηθῆ ἡ ρήτρα τοῦ μᾶλλον εὐνοουμένου κράτους, ἀλλὰ μόνον ὁ ἐλάχιστος δασμὸς καὶ ἐφ' ὧν δὲν ἐφαρμόζεται ὁ συμβατικὸς δασμός.

Παρεπόμενοι φόροι. Τὰ εἰσαγόμενα ἐμπορεύματα, ἐκτὸς τοῦ δασμοῦ εἰσαγωγῆς, τοῦ φόρου καταναλώσεως, ὅπου ἐπιβάλλεται οὗτος, ὑπόκεινται προσέτι εἰς παρεπομένους φόρους, ἤτοι δημοτικὸν φόρον 25% ἐπὶ τοῦ κυρίου τέλους, πρόσθετον ποσοστὸν 30% ἐπὶ τοῦ εἰσαγωγικοῦ τέλους καὶ τοῦ δημοτικοῦ φόρου, 1/25 τοῦ δημοτικοῦ κυρίου φόρου, λιμενικὸν φόρον (ποσοστὸν 7% ἐν τῷ λιμένι Πειραιῶς ἐπὶ τοῦ εἰσαγωγικοῦ τέλους καὶ τοῦ δημοτικοῦ φόρου), φόρον ὑπὲρ ὀρφανοτροφείων 1 δραχμὴν κατὰ τόννον, τέλη στατιστικὰ 2 δραχμὰς κατὰ τόννον ἢ τεμάχιον καὶ εἰς ὁδικὸν φόρον. Διὰ τῆς μετὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας ἐμπορικῆς συμβάσεως καθωρίσθη, ὅτι οἱ παρεπόμενοι τοῦ εἰσαγωγικοῦ τέλους φόροι δὲν δύνανται νὰ ὑπερβαίνωσι τὰ 75% τοῦ κυρίου εἰσαγωγικοῦ τέλους. Ὁ περιορισμὸς οὗτος, κυρωθεὶς δι' εἰδικοῦ νόμου, ἀποτελεῖ πλεονέκτημα, τοῦ ὁποίου ἐπωφελοῦνται πάντα τὰ λοιπὰ κράτη, εἰς ἃ ἔχει παραχωρηθῆ ἡ ρήτρα τοῦ μᾶλλον εὐνοουμένου κράτους, χαλιναγωγεῖ δὲ τὴν ὑπέρμετρον, διὰ τῶν ἀδιαλείπτως ἐξογκουμένων προσθέτων φόρων, ἐπιβάρυνσιν τῶν εἰδῶν.

Ὑπολογισμὸς τῶν τελῶν. Οἱ δασμοὶ ἀναγράφονται ἐν τῷ δασμολογίῳ εἰς μεταλλικὰς δραχμάς, ἀλλ' εἰσπράττονται εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια, ἐπὶ ἀναγωγῇ τῆς μεταλλικῆς δραχμῆς εἰς 15 τραπεζικὰς (χαρτίνας), συμφώνως πρὸς τὴν βάσιν τῆς σταθεροποιήσεως τῆς δραχμῆς. Κατ' ἐξαίρεσιν τῆς ἀρχῆς ταύτης, ἔχει καθορισθῆ, ἐκ λόγων ἡσσονος ἐπιβαρύνσεως, διάφορος ἀξία διά τινα εἴδη. Τοιαῦτα δὲ εἶναι: α') σῖτος ἢ σμιγὸς πρὸς 10. 40, β') ἄλευρα ἐκ σίτου μετὰ ἢ ἄνευ πιτύρων πρὸς 12, γ') βύνη πρὸς 6, δ') σιμέντον πρὸς 4. 5, ε') ὑδραυλικὴ ἄσβεστος καὶ κονία ἡφαιστειογενὴς πρὸς 6, στ') πετρέλαιον νέων χωρῶν πρὸς 6, ζ') πλοῖα κλάσεως 276, γ' 1—4 πρὸς 1.

Ταξινόμησις τοῦ δασμολογίου. Τὸ νέον δασμολόγιον διαιρεῖται εἰς 24 (Α—Ω κατηγορίας, εἰς ἅς, ἔχουσι ταξινομηθῆ τὰ ἐμπορεύματα, περιλαμβανούσας 293 κλάσεις τοῦ δασμολογίου. Πρὸς ἀνεύρεσιν δὲ τῆς κλάσεως, εἰς ἣν ὑπάγεται τὸ εἰσαγόμενον ἐμπόρευμα, δέον νὰ προσφύγῃ τις εἰς τὸ ἐν τέλει τῶν πινάκων τοῦ δασμολογίου παρατεθειμένον εὑρετήριον, εἰς ὃ ἀναγράφονται τὰ ἐμπορεύματα κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν αὐτῶν καὶ ἔναντι τούτων ἡ οἰκεία κλάσις, τὸ ἐδάφιον καὶ ὑπεδάφιον καὶ εἶτα ν' ἀνατρέξῃ εἰς τοὺς πίνακας τοῦ δασμολογίου.

Δασμοὶ κατ' εἴδη καὶ κατ' ἐκτίμησιν. Οἱ δασμοὶ ἀναγράφονται ἐν τῷ δασμολογίῳ εἰσαγωγῆς «κατ' εἴδη» (droits spécifiques). Ὅσα ὅμως εἴδη δὲν ἀναγράφονται εἰς τὸ δασμολόγιον ὑποβάλλονται εἰς τὸν «κατ' ἐκτίμησιν» (ad valorem) τελωνισμόν, ἤτοι εἰς τέλος 40 % ἐπὶ τῆς ἐν τῷ ἐλευθέρῳ ἐμπορίῳ τῆς Ἑλλάδος ἀξίας τοῦ εἴδους, μεῖον τῶν εἰσαγωγικῶν τελῶν. Ἐπὶ πλέον δέ, ἐπιβάλλονται οἱ παρεπόμενοι φόροι περὶ ὧν ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω, ὑποκείμενοι εἰς τὸν συμβατικὸν περιορισμὸν τῶν 75% τοῦ κυρίου τέλους. Ὑπάρχουσιν ὅμως εἴδη, ἅτινα κατὰ τὸ δασμολόγιον ὑποβάλλονται ἐξαιρετικῶς εἰς τέλος κατ ἐκτίμησιν, ἀντὶ τοῦ δασμοῦ ἤ, σὺν τῷ τέλει, καὶ εἰς τέλος κατ' ἐκτίμησιν 20% ἢ 10%, ὡς ὁρίζεται εἰς τὴν οἰκείαν κλάσιν ἢ ἐδάφιον ἢ ὑπεδάφιον τοῦ δασμολογίου.

Δασμολογικὴ πολιτική. Ἡ δασμολογικὴ πολιτικὴ μεταπολεμικῶς ἐχαράχθη διὰ τοῦ νέου δασμολογίου. Ἐν σελ. λθ' τῆς ἐκθέσεως τοῦ τεύχους τοῦ Γενικοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ κράτους διὰ τὴν χρῆσιν τοῦ ἔτους 1923—1924, ὁ κυρώσας τὸ ἰσχῦον δασμολόγιον τῆς 22 Δεκεμβρίου 1923 ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν ἔγραψε τὰ ἑξῆς: «Ἡ Ἑλλὰς εἰσέρχεται εἰς τὴν εἰρηνικὴν περίοδον μὲ βάρη τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ κράτους ἐκτάκτως δυσανάλογα. Πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν βαρῶν τούτων δὲν ἀρκεῖ μόνον πολιτικὴ περισυλλογῆς καὶ οἰκονομίας. Οὔτε εἶναι δυνατὸν νὰ ἱκανοποιηθῶσι ταῦτα ἁπλῶς καὶ μόνον δι' ἐντατικῆς φορολογικῆς πολιτικῆς, ἄνευ κινδύνου νὰ καταπιεσθῇ ἡ παραγωγὴ καὶ νὰ κατασταθῇ ἀφόρητος ἡ ζωή. Χρειάζεται σύντομος παραγωγικὴ προσπάθεια, ἔντασις τῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς, ἀνάπτυξις τῆς ἐθνικῆς ἐργασίας καὶ χρησιμοποίησις ἐντατικὴ πάντων ἐν γένει τῶν παραγόντων αὐτῆς, ἵνα, διὰ τῆς αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς, φυσιολογικῶς ἀναπτυχθῶσι καὶ τὰ ἔσοδα τοῦ κράτους καὶ ἐξασφαλισθῇ τὸ ἰσοζύγιον τοῦ προϋπολογισμοῦ. Ἐπομένως, ὀφείλομεν ν' ἀκολουθήσωμεν δασμολογικὴν πολιτικὴν προστασίας καὶ ἀμύνης τῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς, τῆς γεωργίας, τῆς βιομηχανίας καὶ τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην ἐπιβάλλουσι προσέτι καὶ ἰδιαίτεροι διὰ τὴν Ἑλλάδα λόγοι. Ἔχομεν νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὸν προσφυγικὸν πληθυσμὸν καὶ νὰ δώσωμεν ἐργασίαν, τόσον εἰς αὐτόν, ὅσον καὶ εἰς τοὺς ἀποστρατευομένους πολεμιστάς». Ὑπεδείκνυε δὲ προσέτι ὁ αὐτὸς ὑπουργός, ὅτι, διὰ τοῦ νέου δασμολογίου, ἀποβλέπει εἰς τὴν σύναψιν νέων ἐμπορικῶν συμβάσεων, διὰ τῶν ὁποίων θὰ ἐδημιουργοῦντο εἰδικὰ συμβατικὰ τέλη, ἠλαττωμένα ἐπὶ ἀντιστοίχοις ἀνταλλάγμασι. Τὸ νέον δασμολόγιον ἐδημοσιεύθη διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως τῆς 24 Δεκεμβρίου 1923. Ἀλλὰ αἱ ἐπακολουθήσασαι κυβερνητικαὶ μεταβολαὶ προεκάλεσαν βραδύτητα τῆς ἐφαρμογῆς, ἥτις ἤρξατο τῇ 1ῃ Ἰανουαρίου 1926 (Διάταγμα 24 Δεκεμβρίου 1925). Ἔκτοτε ἐπεγένοντο τροποποιήσεις τινές, λεπτομερειακῆς μᾶλλον φύσεως, τοῦ δασμολογίου. Συγχρόνως ἐπεδιώχθη ἡ σύναψις ἐμπορικῶν συμβάσεων μετὰ διαφόρων κρατῶν, διὰ τῶν ὁποίων ἐδημιουργήθησαν πολλοὶ εἰδικοὶ συμβατικοὶ δασμοὶ καὶ ἐδόθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀνταλλάγματά τινα, ὑπὸ τύπον ἐλαττώσεως δασμῶν εἰσαγωγῆς εἰς τὰ κράτη ταῦτα, ἑλληνικῶν τινων προϊόντων. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νέου δασμολογίου εἶναι διττά. Ἀπὸ ταμιευτικῆς ἀπόψεως, ἡ ἀνάπτυξις τῶν τελωνειακῶν εἰσπράξεων συνετέλεσε σπουδαίως εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ ἰσοζυγίου τοῦ προϋπολογισμοῦ. Ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως, τὸ νέον δασμολόγιον ἐξυπηρέτησε μεγάλως τὴν βιομηχανίαν καὶ ἐν γένει τὴν ἐθνικὴν παραγωγὴν καὶ συνέλαβε σπουδαίως εἰς τὴν πρόοδον αὐτῶν καὶ εἰς τὴν δημιουργίαν ἐργασίας διὰ τὸν προσφυγικὸν κόσμον (βλ. καὶ λ. φόροι καὶ τελωνεῖα).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Γ. Ν. Κοφινᾶ*, Ἑρμηνεία τῆς τελωνειακῆς Νομοθεσίας 1900.—*Δημητρίου Χρόνη*, Τελωνειακὸν δασμολόγιον εἰσαγωγῆς (1929).—*Τοῦ αὐτοῦ*. Νόμος 1165 τῆς 17 Μαρτίου 1918 περὶ τελωνειακοῦ κώδικος (1928).—*Γ. Ν. Κοφινᾶ*, Ἡ συνδιάσκεψις τῆς Πράγας (ἐν Μην. Οἰκον. καὶ Κοιν. Ἐπιθεωρήσει τῆς Ἑλλάδος, ἔτος 5ον τεῦχ. ιϐ').—*Ἀνδρέου Ν. Χατζηκυριάκου*, Βιομηχανικὴ Πολιτικὴ (1926).

Γ. Ν. ΚΟΦΙΝΑΣ

δασμοφορῶ (*—έω*)· πληρώνω δασμόν, εἶμαι φόρου ὑποτελὴς (ἀρχ.).

δασο—· ὡς πρῶτον συνθετικὸν τῶν ἀπὸ τοῦ ὀνόματος *δάσος* συνθέτων: δασοδρομίαι, δασοκήπιον, δασομανής, δασοπληθής, δασοτυρπολητής, δασοτραφὴς κ. τ. τ.

δασόβιος (ὁ, ἡ), *—ον*· ὁ ζῶν εἰς τὰ δάση· πβλ. *θαλασσόβιος*.

δασοδίαιτος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ εἰς τὰ δάση διαιτώμενος, ὁ εἰς αὐτὰ ζῶν· πρβλ. *ἀγροδίαιτος*.

δασοκομία (ἡ)· ἡ περιποίησις τοῦ δάσους· πρβ. *ἀνθοκομία*.

— *['Εγκυκλ.]* Ἡ δασοκομία εἶναι ὁ κυριώτερος κλάδος τῆς δασοπονίας (βλ. λ.) καὶ ἀσχολεῖται μὲ τὴν κατὰ τὸ σκοπιμώτερον τρόπον ἵδρυσιν καὶ περιποίησιν τοῦ δάσους, ἵνα ἀνταποκρίνεται τοῦτο ὅσον τὸ δυνατὸν πληρέστερον εἰς τὸν ὑπὸ τῆς δασικῆς οἰκονομίας τεθέντα οἰκονομικὸν σκοπόν. Ἡ δασοκομία εἶναι τὸ σπουδαιότερον μάθημα τῆς δασολογίας καὶ περιλαμβάνει τοὺς συστηματικῶς διαμορφωθέντας κανόνας καὶ μέσα, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων θὰ δυνηθῇ, μὲ σχετικῶς μικρὸν χρόνον, νὰ παραγάγῃ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερα δασικὰ προϊόντα, ἀλλὰ καὶ εἰς καλὴν ποιότητα. Κύριον αὐτῆς ἔργον εἶναι νὰ καθορίσῃ, τῇ βοηθείᾳ τῆς ἐπιστήμης ἀλλὰ καὶ τῆς πράξεως, τοὺς κανόνας τούτους, οἵτινες, ἐπειδὴ θὰ χρησιμεύσουν ὡς βάσις διὰ τὴν διαχείρισιν καὶ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν δασῶν, πρέπει νὰ προσαρμόζωνται πρὸς τὰς σταθμολογικὰς καὶ τὰς δασικὰς συνθήκας τῆς συστάδος καὶ γενικῶς τοῦ δάσους. Ἐπειδὴ δὲ αἱ συνθῆκαι αὗται διαφέρουν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ἀλλὰ καὶ τὸ εἶδος τῶν δένδρων δὲν εἶναι τὸ αὐτὸ εἰς ὅλα τὰ κλίματα, πρέπει ἡ δασοκομία, διὰ νὰ ἔχῃ διεθνῆ ἰσχὺν καὶ κῦρος, νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψει της εἰ δυνατὸν τὰς παγκοσμίους δασικὰς συνθήκας. Θέματα τῆς δασοκομίας εἶναι κυρίως ἡ τεχνητὴ καὶ ἡ φυσικὴ δάσωσις ἢ ἀναδάσωσις τῶν ὑλοτομουμένων δασῶν καὶ γυμνῶν ἐκτάσεων, ἡ διερεύνησις καὶ ἐξέτασις τῶν σταθμολογικῶν καὶ κλιματολογικῶν συνθηκῶν, ὡς καὶ ἡ ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως καὶ μέχρι τῆς ὁλοσχεροῦς ὑλοτομίας των περιποίησις καὶ συντήρησις τῶν δασῶν, διὰ τῆς διενεργείας τελικῶν ὑλοτομιῶν, ἐκκαθαρισμῶν, ἀποφράξεων, ἀραιώσεων, ὑπεραραιώσεων κλπ.

Π. Μ.

δασοκόμος (ὁ, ἡ)· ὁ ἐπιμελούμενος, ὁ περιποιούμενος τὰ δάση.

δασοκτήμων, *—ονος* (ὁ, ἡ)· ὁ κτήτωρ δάσους, ὁ ἔχων ἰδιοκτησίαν ἐκ δασῶν· πρβλ. *γαιοκτήμων*.

Δασολογία (ἡ). Ἡ ἐπιστήμη, ἡ διδάσκουσα περὶ τῆς συστάσεως, διατηρήσεως, καλλιεργείας καὶ ἐκμεταλλεύσεως τῶν δασῶν. Τὸ ἐπικρατοῦν σήμερον σύστημα Δασολογίας στηρίζεται: α') εἰς θεμελιώδεις ἐπιστήμας, ἤτοι τὰ Μαθηματικά, τὴν Φυσικὴν καὶ Μετεωρολογίαν, τὴν Χημείαν, τὴν Γεωλογίαν καὶ Ὀρυκτολογίαν, τὴν Ἐδαφογνωσίαν, τὴν Σταθμολογίαν, τὴν Βοτανικὴν γενικὴν καὶ δασικήν, καὶ τὴν Ζῳολογίαν γενικὴν καὶ εἰδικήν· β') εἰς εἰδικὰς ἐπιστήμας, ὡς Θεωρητικὴν καὶ Πολιτικὴν οἰκονομίαν, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ δασικὴ οἰκονομία λαμβάνει ὅ,τι εἶναι ἀπαραίτητον. Ἡ δασικὴ οἰκονομία ὑποδιαιρεῖται εἶτα εἰς δύο μεγάλους κλάδους, τὴν δασικὴν παραγωγὴν καὶ τὴν διαχείρισιν τῶν δασῶν, ἐξ ὧν ἡ μὲν πρώτη περιλαμβάνει τὴν δασοκομίαν, τὴν ὑλωρικὴν καὶ τὴν ὑλοχρηστικὴν καὶ ἡ δευτέρα τὴν ξυλομετρίαν, τὴν ἐκτιμητικὴν τῶν δασῶν καὶ δασικὴν στατιστικήν, τὴν διαχειριστικήν, δασικὴν διοίκησιν, δασικὴν ἀστυνομίαν, δασικὴν καὶ θηρευτικὴν ἱστορίαν καὶ δασικὸν δίκαιον. Εἰς τὰς ὡς ἄνω θεμελιώδεις καὶ εἰδικὰς ἐπιστήμας προστίθενται καὶ αἱ βοηθητικαὶ ἐπιστῆμαι, ἤτοι ἡ Δημοσιολογία, τὰ Νομικά, ἡ Θηραματική, ἡ Ἰχθυοκομικὴ καὶ ἡ Ἐγκυκλοπαιδεία τῆς Γεωπονίας.

Π. Μ.

δασολογικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν δασολογίαν: «δασολογικαὶ μελέται».

Digitized by Google

— **δασολογικαὶ** *σχολαί.* Ἀπὸ πολλῶν δεκαετηρίδων ἀνεγνωρίσθη καὶ παρ' ἡμῖν ἡ ἀνάγκη τῆς μορφώσεως εἰδικοῦ ἀνωτέρου προσω τικοῦ δασολόγων, διὰ τὴν ἐντελεστέραν φύλαξιν καὶ προστασίαν τῶν δασῶν καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν διαχείρισιν καὶ ἐκμετάλλευσιν αὐτῶν. Ζήτημα οὐχ ἧττον προέκυψε περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἀποκτήσεως τοιούτου προσωπικοῦ. Οἱ μὲν συνίστων τὴν ἀποστολὴν ὑποτρόφων εἰς Ἑσπερίαν, οἱ δὲ τὴν ἵδρυσιν καὶ παρ' ἡμῖν ἀνωτέρας δασολογικῆς σχολῆς. Τέλος μόλις τῷ 1899 μετὰ διαγωνισμόν, ἀπεστάλησαν εἰς Γερμανίαν καὶ Αὐστρίαν ἓξ πολιτικοὶ μηχανικοὶ ὡς ὑπότροφοι τοῦ κράτους πρὸς σπουδὴν τῆς δασολογίας, οἱ ὁποῖοι καί, ἐπανελθόντες τῷ 1903, ἀπετέλεσαν τὸν πρῶτον πυρῆνα τοῦ ἀνωτέρου προσωπικοῦ.. Βραδύτερον, προτάσει τοῦ Αὐστριακοῦ ὀργανωτοῦ Stengel, ἀπεστάλησαν καὶ ἕτεροι ὑπότροφοι εἰς Αὐστρίαν, ἀπόφοιτοι τοῦ γυμνασίου, καὶ τέλος τῷ 1917 διὰ τοῦ νόμου 893 ἱδρύθη ἐν Ἀθήναις «Ἀνωτέρα Δασολογικὴ Σχολή» μὲ σκοπὸν τὴν θεωρητικὴν καὶ πρακτικὴν μόρφωσιν ἐπιστημόνων διὰ τὸ ἀνώτερον δασικὸν προσωπικὸν δημοσίων καὶ μὴ δασῶν, τὴν καλλιέργειαν τῆς δασολογίας καὶ τὴν προαγωγὴν τῆς ἐθνικῆς δασοπονίας ἐν Ἑλλάδι. Κατὰ τὸν νόμον καὶ τὸν ὀργανισμὸν τῆς σχολῆς (Β. Δ. τῆς 24 Ὀκτωβρίου 1917) εἰσάγονται ἐν αὐτῇ μετὰ διαγωνισμὸν οἱ ἔχοντες ἀπολυτήριον γυμνασίου ἢ πρακτικοῦ λυκείου καὶ κριθέντες σωματικῶς ἱκανοὶ διὰ τὸ δασικὸν ἐπάγγελμα καὶ διδάσκονται ἐπὶ τετραετίαν, ἀφ' ἑνὸς γενικὰ καὶ βοηθητικὰ μαθήματα (φυσικήν, χημείαν, βοτανικήν, ζωολογίαν, μαθηματικά, μετεωρολογίαν, τοπογραφίαν, οἰκοδομικήν, εἰσαγωγὴν εἰς τὴν δασολογίαν, ἐγκυκλοπαιδείαν τοῦ δικαίου), καὶ ἀφ' ἑτέρου κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη συμπληρωτικὰ τῶν γενικῶν, νομικά, καὶ πάντα τὰ εἰδικὰ τῆς ἐπιστήμης τῆς δασολογίας μαθήματα. Παρὰ ταῦτα διδάσκεται καὶ ἡ γαλλικὴ γλῶσσα καὶ λαμβάνεται μέριμνα διὰ τὴν σωματικὴν εὐεξίαν τῶν φοιτητῶν διὰ τῆς ἀσκήσεως εἰς τὴν σουηδικὴν γυμναστικὴν καὶ ἄλλα ἀθλητικὰ ἀγωνίσματα. Εἰδικαὶ ἐκπαιδευτικαὶ ἐκδρομαί, βραχυχρόνιοι ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος ἀνὰ τὰς ἐν τῇ Ἀττικῇ δασικὰς περιοχὰς τῆς σχολῆς, πολυήμεροι κατὰ τὰς διακοπὰς εἰς διαφόρους δασικὰς περιφερείας τῆς χώρας, καθὼς καὶ πρακτικὴ ἐξάσκησις κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας εἰς δασαρχεῖα, συμπληρώνουσι τὴν μόρφωσιν τῶν φοιτητῶν. Εἰς τοὺς πρώτους κατὰ σειρὰν εἰσερχομένους δέκα φοιτητὰς ἐχορηγήθησαν βραδύτερον ὑποτροφίαι, αἱ ὁποῖαι ὅμως μετέπειτα κατηργήθησαν. Διὰ τοῦ νόμου τέλος λαμβάνεται μέριμνα περὶ ἀποστολῆς εἰς τὴν ἀλλοδαπήν, δι' εὐρυτέρας σπουδάς, τινῶν ἐκ τῶν πρωτευόντων ἀποφοίτων τῆς σχολῆς διὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἀνωτέρου προσωπικοῦ τῆς δασικῆς ὑπηρεσίας δι' ὅσον ἔνεστιν ἀρτιωτέρων ἐπιστημόνων.

Ἀπὸ τοῦ 1929 ἡ Ἀνωτάτη Δασολογικὴ Σχολὴ προσηρτήθη εἰς τὸ ἐν Θεσσαλονίκῃ νεοϊδρυθὲν πανεπιστήμιον ὡς τμῆμα τῆς σχολῆς τῶν φυσικομαθηματικῶν ἐπιστημῶν. Π. ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ

δασολόγος (ὁ, ἡ)· ὁ ἀσχολούμενος εἰς τὴν δασολογίαν, ὁ ἐπιστήμων τῆς προαγωγῆς καὶ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν δασῶν.

Δασόλοφος *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Λαζὰρ Μπούγα τῆς ἐπαρχίας Φαρσάλων τοῦ νομοῦ Λαρίσης. Κάτ. (1928) 146. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Ὁρμὰν Μαγούλα.*

δασονομεῖον (τό)· ἡ ἀρχὴ τοῦ δασονόμου, ἢ καὶ τὸ οἴκημα ὅπου εἶναι ἐγκατεστημένον τὸ γραφεῖον αὐτοῦ (βλ. λ. δασονόμος).

Ἡ περιφέρεια τοῦ κράτους, συμφώνως τῷ δασικῷ κώδικι (νόμος 3077), διαιρεῖται εἰς 65 δασονομεῖα, εἶναι δὲ ταῦτα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὰς ἧσσον δεδασωμένας περιφερείας, ὅπου διαχείρισις τῶν δασῶν δύναται νὰ γίνῃ καὶ ὑπὸ τοῦ δασονόμου, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁδηγιῶν τοῦ δασάρχου. Π. Μ.

δασονόμος (ὁ)· ὁ ἐπιφορτισμένος ἔργα διοικήσεως ἢ ἀστυνομίας τῶν δασῶν (βλ. δασονομεῖον).

— *[Ἐγκυκλ.]* Ἐν τῇ δημοσίᾳ ὑπηρεσίᾳ *δασονόμος* ἐλέγετο παλαιότερον ὁ προϊστάμενος τοῦ *δασαρχείου* δασικὸς ὑπάλληλος, ἤδη δὲ ὁ προϊστάμενος τοῦ *δασονομείου*, τῆς κατωτάτης δηλαδὴ τοπικῆς δασικῆς ἀρχῆς, ἀποτελούσης ὑποδιαίρεσιν τοῦ δασαρχείου καὶ ἀμέσως ἀπὸ τούτου ἐξαρτωμένης. Ὁ δασονόμος ἐν τῇ δασικῇ ὑπαλληλικῇ ἱεραρχίᾳ κατέχει τὴν ἀνωτέραν βαθμῖδα τοῦ μέσου προσωπικοῦ καὶ ἀντιστοιχεῖ πρὸς εἰσηγητὴν ὑπουργείου. Προέρχεται ἀπὸ τὴν τάξιν τῶν ἀρχιφυλάκων δασῶν καὶ προάγεται εἰς τὸν βαθμὸν τοῦτον κατόπιν διαγωνισμοῦ. Π. Μ.

δασοπονία (ἡ)· τὸ περὶ τὰ δάση πονεῖν, ἡ περιποίησις καὶ ἐκμετάλλευσις τῶν δασῶν.

—*[Ἐγκυκλ.]* Δασοπονία λέγεται ἡ ἀτομικὴ προσπάθεια, ἢ ἡ οἰκονομικὴ ἐπιχείρησις, ἥτις ἀποβλέπει εἰς τὴν σκοπιμωτέραν, λυσιτελεστέραν, ἐπικερδεστέραν καὶ συντηρητικωτέραν ἐκμετάλλευσιν τοῦ διὰ δασικὴν παραγωγὴν προοριζομένου ἐδάφους. Σκοπὸς δ' αὐτῆς εἶναι ἡ ὅσον τὸ δυνατὸν μεγαλυτέρα παραγωγὴ δασικῶν προϊόντων καὶ ἡ διὰ τῆς λελογισμένης καὶ ἐπιστημονικῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν δασῶν ἐπίτευξις τῆς μεγίστης καθαρᾶς δασικῆς προσόδου ἢ ὀρθότερον τῆς μεγίστης καθαρᾶς ἐδαφικῆς προσόδου. Ὁ σκοπὸς τῆς δασοπονίας ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς καταρτίσεως ἑνὸς ὅσον τὸ δυνατὸν τελειοτέρου διαχειριστικοῦ σχεδίου, διὰ τοῦ ὁποίου καθορίζονται εἰδικώτερον τὰ συστήματα διαχειρίσεως καὶ ἐκμεταλλεύσεως τοῦ δάσους, ἤτοι αἱ διαχειριστικαὶ μορφαὶ (ὑψηλόν, μέσον ἢ σύνθετον καὶ χθαμαλὸν δάσος, καθὼς καὶ αἱ μέθοοδοι ὑλοτομίας πρὸς ἀνανέωσιν καὶ ἀναγέννησιν τούτου). Πολλάκις ὁ σκοπὸς τῆς δασοπονίας δυνατὸν νὰ μὴ εἶναι ἀπολύτως οἰκονομικός, ἀλλὰ καὶ ἄλλος τοιοῦτος, ὡς π. χ. ἐξωραϊσμοῦ, ὑγιεινῆς, διασκεδάσεως (κυνηγίου) κ. λ. π., ὁπότε τὸ δάσος διαχειρίζεται ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ ὑψηλοῦ μὲν δάσους ἀλλὰ δὲν ἐνεργοῦνται καρπώσεις. Ἡ δασοπονία ὡς οἰκονομία εἶναι κλάδος τῆς ἐδαφικῆς παραγωγῆς (ἐδαφοπονίας) καὶ ἑπομένως ἔχει στενὴν σχέσιν μὲ τὴν γεωπονίαν, διότι καὶ αὐτὴ εἶναι ἐπίσης ἐδαφικὴ οἰκονομία καὶ ἀμφότερα ἀποβλέπουν εἰς τὴν διὰ τῆς καλλιεργείας τῶν φυτῶν σκοπιμωτέραν ἐκμετάλλευσιν τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων τοῦ ἐδάφους. Παρ' ὅλην ὅμως τὴν μεταξὺ αὐτῶν συγγένειαν ὑφίστανται μεταξύ των αἱ ἑξῆς οὐσιώδεις διαφοραί : α') ἐνῷ εἰς τὴν γεωργίαν ἀπολαμβάνονται κατ' ἔτος προϊόντα, ἐκ τῶν δασῶν δὲν δυνάμεθα νὰ προσπορισθῶμεν ἐτησίως εἰσόδημα, διότι διὰ νὰ καταστῇ ὥριμον πρὸς ὑλοτομίαν ἓν δασικὸν δένδρον, πρέπει νὰ παρέλθουν ὁλόκληροι δεκαετηρίδες· β') ἡ γεωπονία ἔχει ἀνάγκην καλυτέρας ποιότητος ἐδάφους ἢ ἡ δασοπονία, ἡ ὁποία δύναται νὰ εὐδοκιμήσῃ καὶ εἰς πτωχὰ καὶ ἄγονα ἐδάφη· γ') τὰ προϊόντα τῆς γεωπονίας εἶναι ἀκριβώτερα ἢ τῆς δασοπονίας· δ') ἡ μὲν γεωπονία παράγει λευκώματα, ἄμυλον, σάκχαρα κλ., ἐνῷ ἡ δασοπονία ὡς κυριώτερον προϊὸν παράγει κυτταρινην. ε') ἡ δασοπονία εἶναι ἔντονος εἰς κεφάλαια οἰκονομία καὶ χαλαρὰ εἰς ἐργασίαν, ἐνῷ διὰ τὴν γεωπονίαν συμβαίνει τὸ ἀντίστροφον· στ') ἡ ἐκ πυρκαϊῶν, καιρικῶν ματαβολῶν, ἀσθενειῶν ἐξ ἐντόμωνκαὶ μυκήτων κίνδυνοι εἰς τὴν δασοπονίαν καταστρέφουσι προϊὸν πολλῶν ἐτῶν, ἐνῷ εἰς τὴν γεωπονίαν μόνον ἑνὸς ἔτους καὶ ἡ ἀσφάλεια ἐξ ἄλνου ὑπ' ἀσφαλιστικῶν ἑταιρειῶν ἐκ τῶν κινδύνων τούτων εἶναι εὐκολωτέρα εἰς τὴν γεωργίαν ἢ τὴν δασοπονίαν· ζ') ἡ δασικὴ διαχείρισις ἔχει ἀνάγκην, καὶ μάλιστα ὅταν πρόκειται νὰ εἶναι συντηρητικὴ καὶ διαρκὴς (ἀειφόρος), μεγάλης ἐκτάσεως ἐδάφους, πολὺ μεγαλυτέρας παρὰ πᾶσαν γεωργικὴν ἐκμετάλλευσιν· η') ὁ μὲν γεωργὸς καρποῦται ἐτησίως ὅλον τὸν ἀγρόν του, ἐνῷ ὁ δασοκτήμων καρποῦται ἐτησίως μόνον ἓν ποσοστημόριον τῆς ἐκτάσεως τοῦ δάσους του, ἐπειδὴ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἔχῃ κατανείμει τοῦτο εἰς τόσα τμήματα, ὅσα εἶναι τὰ ἔτη τῆς ἡλικίας τοῦ ὡρίμου πρὸς ὑλοτομίαν δάσους (περιτροπικὸς χρόνος)· θ') τὰ διαχειριστικὰ σφάλματα ἐν τῇ δασοπονίᾳ ἀσκοῦν μεγαλυτέραν ἐπιρροὴν ἢ τὰ διαπραττόμενα εἰς τὴν γεωπονίαν, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ ἐπανορθωθοῦν πάλιν καὶ ἐντὸς τοῦ ἔτους, ἐνῷ εἰς τὴν δασοπονίαν, λόγῳ τῆς χαλαρότητος καὶ τῆς συντηρητικότητος, γίνονται αἰσθητὰ μόνον μετὰ παρέλευσιν ὁλοκλήρων δεκαετηρίδων· π. χ. ἀκατάλληλος σπορὰ καὶ φυτεία, ὑπέρμετρος ὑλοτομία και ἐν γένει κακὴ διαχείρισις τοῦ δάσους. Συμπερασματικῶς λοιπὸν δύναται νὰ λεχθῇ, ὅτι ἡ μὲν δασοπονία εἶναι συντηρητικωτέρα καὶ χαλαρωτέρα, ἡ δὲ γεωπονία ἐντονωτέρα καὶ ζωηροτέρα ἐκμετάλλευσις τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων τοῦ ἐδάφους. Διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον ἡ δασοπονία συμφέρει ν' ἀσκῆται μόνον ἀπὸ μεγάλους δασοκτήμονας, ὡς εἶναι τὸ κράτος καὶ τὰ νομικὰ πρόσωπα, οὐχὶ δὲ καὶ ἀπὸ μικροὺς κεφαλαιούχους, τῶν ὁποίων συμφέρον εἶναι νὰ ἐπιδίδωνται εἰς γεωργικὰς μᾶλλον ἐπιχειρήσεις. Π. Μ.

δασοπόνος (ὁ)· ὁ ἐπιστήμων δασολόγος ὁ ἀσχολούμενος κατ' ἐπάγγελμα ἢ ἐπιστήμην περὶ τὴν δασοπονίαν.

δάσος, —*ους* (τό)· τόπος σύδενδρος, χῶρος καλυπτόμενος ὑπὸ πυκνῶν ἀγρίων δένδρων: «δάσος πευκῶν,—ἐλατῶν,—δρυῶν,—καστανεῶν»· κοιν. *λόγγος*, ἢ *ρουμάνι*· || συνεκδ. καὶ τόπος σύδενδρος ἡμέρων δένδρων: δάσος ἐλαιῶν,—πορτοκαλλεῶν» κττ.

—[ΕΓΚΥΚΛ.] *Δάσος* εἶναι ἔκτασις ἐδάφους μικρὰ ἢ μεγάλη, καλυπτομένη ὑπ' ἀγρίων δένδρων, χρήσιμος ἰδίᾳ πρὸς παραγωγὴν ξυλείας ἢ ἄλλων προϊόντων, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλους ἀκόμη σκοπούς, ὡς βοσκήν, κυνήγιον, καλλωπισμὸν μιᾶς περιοχῆς κλπ. Ἡ δασικὴ νομοθεσία μας ὡς δάσος χαρακτηρίζει πᾶσαν ἔκτασιν ἐδάφους ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μερει ὑπ' ἀγρίων ξυλωδῶν φυτῶν καλυπτομένην καὶ δυναμένην νὰ παραγάγῃ δασικὰ προϊόντα κατονομαζόμενα εἰδικώτερον εἰς τὸν πίνακα διατιμήσεως. Οἱ μέχρι τοῦδε ὑπὸ τῶν δασολόγων δοθεντες ὁρισμοὶ τοῦ δάσους εἶναι σχεδὸν πάντες ἐλαττωματικοί, διότι οὐδεὶς τούτων δύναται νὰ συνδυάσῃ ἐν αὐτῷ τὴν φυτογεωγραφικὴν μορφὴν τοῦ δάσους, μὲ τὸν ἀπὸ οἰκονομικῆς καὶ νομικῆς ἀπόψεως πρέποντα καὶ ἁρμόζοντα ὁρισμὸν αὐτοῦ· διὰ τοῦτο δὲ καὶ αἱ νομοθεσίαι τῶν διαφόρων κρατῶν ἔδιδον καὶ δίδουν ποικίλους τοῦ δάσους ὁρισμούς. Ἀπὸ φυτογεωγραφικῆς μὲν ἀπόψεως, ὡς δάσος δύναται νὰ ὁρισθῇ μία ὡρισμένη μορφὴ φυτείας, ἥτις διακρίνεται σαφῶς ἀπὸ ἄλλας μορφὰς ταύτης, ὡς π.χ. τὰ λιβάδια κλπ.· δάσος δηλαδὴ εἶναι ἔκτασις ἐδάφους, ἐπὶ τῆς ὁποίας συμβιοῦσι πολλὰ ξυλώδη φυτὰ ἀπὸ ἓν ἢ πλεῖστα εἴδη. Ἀπὸ οἰκονομικῆς δ' ἀπόψεως δάσος εἶναι ἔκτασις καλυπτομένη ὑπὸ ἑνὸς ἢ πλειόνων εἰδῶν ἀγρίων δένδρων, ἀλλὰ τὸ ὁποῖον ὡς ἐκ τῆς ἐπεμβάσεως τοῦ ἀνθρώπου διαμορφοῦται διαρκῶς καὶ πάντοτε.

Τὸ δάσος ὡς ἐκ τῆς προελεύσεώς του διακρίνεται εἰς φυσικὸν ἢ παρθένον δάσος, καὶ εἰς τεχνικὸν καὶ οἰκονομικῶς διαχειρίσιμον δάσος. Καὶ φυσικὸν μὲν εἶναι τὸ διὰ τῆς ἐπενεργείας φυσικῶν καὶ μόνον δυνάμεων ἀναπτυχθέν, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐπεμβάσεως τοῦ ἀνθρώπου, ἐξ οὗ καὶ παρθένον καλεῖται. Ἐφ' ὅσον ὅμως ἐπεμβαίνει εἰς τοῦτο ὁ ἄνθρωπος, χρησιμοποιῶν αὐτὸ πρὸς παραγωγὴν ξυλείας ἢ ἄλλων δασικῶν προϊόντων, τὸ φυσικὸν δάσος μετατρέπεται εἰς οἰκονομικῶς διαχειρίσιμον. Ἂν πάλιν ἡ ἐκμετάλλευσις γίνεται δι' ἄλλους σκοπούς, ὡς π. χ. χάριν κυνηγίου, βοσκῆς κλ.τ., τότε τὸ δάσος χαρακτηρίζεται, ἀναλόγως τοῦ προορισμοῦ του, ὡς ἐξωραϊστικὸν δάσος, δάσος πρὸς κυνήγιον, δάσος διὰ πάρκον ἢ καὶ προστατευτικὸν δάσος. Ἀναλόγως τέλος τοῦ εἴδους τῶν δένδρων, ἅτινα συνιστῶσι τὸ δάσος, διακρίνομεν δάση ἐκ πεύκης, δάση ἐκ δρυός, ὀξυᾶς κ.λ.π. καὶ ἀναλόγως καὶ τῆς οἰκογενείας τῆς φυτείας, ἥτις συνιστᾷ αὐτό, καὶ δάσος ἐκ κωνοφόρων, δάσος ἐκ πλατυφύλλων, δάσος ἐξ ἀειθαλῶν θάμνων καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. Τὰ δένδρα ἐξ ὧν ἀπαρτίζονται κυρίως τὰ ἑλληνικὰ δάση εἶναι ἡ πεύκη ἡ χαλέπιος, ἡ ὀξυά, ἡ δρῦς, ἡ σφένδαμνος, ἡ ἀριά, ὁ πρῖνος, ἡ κόμαρος, ὁ σχοῖνος καί τινα ἄλλα δένδρα ἢ θαμνώδη φυτά. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἡλικίαν τῶν δένδρων, καθὼς καὶ τὸν βαθμὸν μίξεως, τὸ δάσος διακρίνεται εἰς ὁμήλικον ἢ ἀνομήλικον (ἐκ τοῦ ἂν τὰ συνιστῶντα αὐτὸ δένδρα εἶναι τῆς αὐτῆς περίπου ἢ διαφόρου ἡλικίας) καὶ εἰς μικτὸν ἢ ἀμιγὲς (ἐκ τοῦ ἂν φύωνται ἐπ' αὐτοῦ ἓν μόνον ἢ πολλὰ εἴδη δένδρων). Τέλος ὅσον ἀφορᾷ τὴν προέλευσιν τῶν δένδρων, τὸ δάσος διακρίνεται εἰς σπερμοφυές, ὅταν τὰ συνιστῶντα αὐτὸ δένδρα προέρχωνται ἐκ σπόρων ἢ σπερμάτων, καὶ εἰς πρεμνοφυές, ὅταν ταῦτα προέρχωνται ἐκ πρεμνοβλαστημάτων, ἤτοι ἐξ ἀναβλαστημάτων τῶν μετὰ τὴν ὑλοτομίαν ὑπολειφθέντων πρέμνων. Ἀπὸ ἀπόψεως ἐκμεταλλεύσεως, ἀναγεννήσεως τῶν συστάδων καὶ ἐν γένει διαχειρίσεως, τὸ δάσος διακρίνεται ὑπὸ διαφόρους ἐπίσης μορφάς, αἵτινες ποικίλλουν ἀναλόγως τοῦ εἴδους τῶν δένδρων, ἅτινα συνιστῶσι τοῦτο, τῆς ἡλικίας, τοῦ τρόπου διεξαγωγῆς τῶν ὑλοτομιῶν διὰ τὴν ἀναγέννησιν καὶ ἀνανέωσιν τῶν συστάδων, καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἐκμεταλλεύσεως καὶ καρπώσεως τούτου, εἰς δάσος ὑψηλὸν ὁμήλικον ἢ ὑψηλὸν ἀνομήλικον, εἰς δάσος πρεμνοφυὲς χθαμαλὸν ἢ καὶ βραχύκορμον καὶ τέλος καὶ εἰς δάσος σύνθετον ἢ μέσον. Ὑψηλὸν λέγεται τὸ δάσος τοῦ ὁποίου τὰ δένδρα προέρχονται ἐκ σπόρων ἢ σπερμάτων καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἀναγέννησις γίνεται διὰ φυσικῆς ἢ τεχνητῆς σπορᾶς ἢ φυτείας· χθαμαλὸν δὲ ἐκεῖνο τοῦ ὁποίου τὰ δένδρα προέρχονται ἐκ πρεμνοβλαστημάτων ἢ ῥιζοβλαστημάτων καὶ ἡ ἀνανέωσις γίνεται πάντοτε φυσικῶς, ἂν τὰ πρέμνα κέκτηνται ἱκανὴν καὶ ἰσχυρὰν πρεμνοβλαστικὴν δύναμιν. Τέλος ὀνομαζεται σύνθετον τὸ δάσος τὸ ὁποῖον ἔχει δύο μορφὰς συνηνωμένας ἐπὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἐπιφανείας, ἤτοι τὴν τοῦ ὑψηλοῦ δάσους καὶ τὴν τοῦ πρεμνοφυοῦς ἢ χθαμαλοῦ τοιούτου. Ἡ διαχείρισις καὶ ἐκμετάλλευσις τοῦ δάσους ποικίλλει καὶ αὐτὴ ἀναλόγως τοῦ εἴδους τοῦ δένδρου καὶ τῆς μορφῆς τοῦ δάσους, ἀλλὰ καὶ τοῦ σκοποῦ ὃν ἐπιδιώκει ὁ δασοκτήμων.

Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ δάσους ἐπὶ τῆς γῆς δὲν εἶναι τυχαία, ἀλλ' ἐξαρτᾶται ἀπὸ ὡρισμένους παράγοντας καὶ πρὸ παντὸς ἀπὸ κλιματολογικοὺς καὶ ἐδαφικοὺς τοιούτους, ἄνευ τῶν ὁποίων δὲν δύνανται νὰ ὑπάρξωσι, ἀλλ' οὔτε καὶ νὰ εὐδοκιμήσωσι δάση. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ εἰς ἐκείνας τὰς χώρας τῆς γῆς τὰ δάση εἶναι πλούσια, ὅπου οἱ προρρηθέντες παράγοντες εὑρίσκονται ἐν ἀφθονίᾳ καὶ εἶναι εὐνοϊκοὶ καὶ ἐπαρκεῖς διὰ τὴν ἀνάπτυξίν των. Ἐκ τούτου δὲ ἐξηγεῖται ὅτι ἐπὶ μὲν τῶν γονίμων ἐδαφῶν τὰ δάση ἀναπτύσσονται θαλερά, πυκνὰ καὶ ὑψηλά, ἐπὶ ἀγόνων δὲ παραμένουσι τοὐναντίον ἀραιὰ καὶ θαμνώδη καὶ τέλος ἐπὶ λίαν ἀγόνων καὶ πετρωδῶν ἐδαφῶν μόνον μεμονωμένα δένδρα ὡς καὶ θάμνοι καὶ μάλιστα ἐν λίαν ἀραιᾷ καταστάσει δύνανται μετὰ κόπου νὰ ζῶσι, περισποριζόμενα ἐκ τοῦ ἐδάφους τὴν ἀναγκαιοῦσαν αὐτοῖς τροφήν.

Εἰς ἀρχαιοτέρας ἐποχὰς τὰ δάση ἐξηπλοῦντο ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς πολὺ ἀφθονώτερα ἢ σήμερον, κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς δὲ χρόνους ὁλόκληρος ἡ Εὐρώπη ἦτο κατάφυτος, δεδασωμένη, ὅπως λέγει ὁ Mayr, ἀπὸ τοῦ Νοτίου Πόλου

Digitized by Google

μέχρι τοῦ Βορείου. Ἡ πλουσιωτάτη ὅμως αὕτη δασικὴ βλάστησις ἐξέλιπεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον λόγῳ τῆς ἐπεμβάσεως τοῦ ἀνθρώπου, ὅπου δὲ αὕτη διατηρεῖται ἀκόμη, ἡ ὕπαρξίς της ὀφείλεται κυρίως εἰς εὐνοούσας τὴν διατήρησιν καὶ ἀνανέωσιν της φυσικὰς συνθήκας. Παρ' ἡμῖν ἀπαντῶνται σχεδὸν πανταχοῦ κλιματολογικαὶ ἐδαφολογικαὶ καὶ φυτογεωγραφικαὶ συνθῆκαι μᾶλλον εὐνοϊκαὶ διὰ τὴν ἀνάπτυξιν δασῶν, ἀφοῦ καὶ εἰς πολλὰς ἀγόνους περιφερείας τῆς Ἑλλάδος τὰ δάση κατέρχονται ἐκ τῶν ὀρέων μέχρι τῆς θαλάσσης. Κατὰ τὰ πορίσματα τῶν εἰδικῶν, ἅπασα ἡ χώρα μας ἀπὸ τῶν ἠπειρωτικῶν, μακεδονικῶν καὶ θρᾳκικῶν ὀρέων πρὸς βορρᾶν, μέχρι τοῦ Ταινάρου καὶ τῆς νήσου Κρήτης πρὸς νότον, μέχρι τῶν νήσων τοῦ Ἰονίου καὶ Αἰγαίου πελάγους καὶ ὁλόκληρος ἡ παραλία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς νήσου Κύπρου ἐκαλύπτετο ἀπὸ πυκνότατα δάση, τὰ ὁποῖα σὺν τῷ χρόνῳ ἐξηφάνισε σχεδὸν ἡ γεωργικὴ καλλιέργεια, αἱ πυρκαϊαὶ καὶ ὑλοτομίαι πρὸς πορισμὸν καυσίμου ξυλείας ἢ πρὸς μεγέθυνσιν καὶ βελτίωσιν τῆς νομοδικῆς βοσκῆς.

Κατὰ τὸν Hausrath οἱ σημεριναὶ δασικαὶ ἐκτάσεις τῶν διαφόρων χωρῶν ἔχουν ὡς ἑξῆς: Ἐν Εὐρώπῃ 307.145.000 ἑκτάρια, ἐν Ἰαπωνίᾳ 23.400.000 ἑκτ., ἐν Ἡν. Πολιτείαις 200.000.000 ἑκτ., ἐν Καναδᾷ 320.000.000 ἑκτ., ἐν ταῖς Ἀγγλ. Ἰνδίοις 60.000.000 ἑκτ.

Τὰ δάση τὰ ὁποῖα ἀπὸ βοτανικῆς καὶ φυτογεωγραφικῆς ἀπόψεως ἀποτελοῦν, ὡς εἴδομεν, ὡρισμένην φυτικὴν μορφήν, χρησιμοποιοῦνται ποικιλοτρόπως ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου, ἔχουν δὲ ἰδίως διττὴν σημασίαν: φυσικὴν καὶ οἰκονομικὴν τοιαύτην. Φυσικὴν μὲν διότι ἐπιδρῶσι ταῦτα ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἐπὶ τοῦ κλίματος, τοῦ ἐδάφους, καὶ τῆς διανομῆς τῶν ὑδάτων καὶ προληπτικῶς κατὰ τῶν ἐκπλημμυρῶν καὶ ἄλλων αἰτιῶν ζημιῶν καὶ κινδύνων, καθὼς ἐπίσης καὶ ἀπὸ ὑγιεινῆς καὶ αἰσθητικῆς ἀπόψεως. Οἰκονομικὴν δέ, διότι τὰ δάση, ὡς παραγωγικὸν μέσον, χρησιμοποιοῦνται ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου πρὸς πλήρωσιν τῶν ἀναγκῶν αὐτοῦ. Οἱ κυριώτεροι κλιματολογικοὶ παράγοντες ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀσκεῖ ποιάν τινα ἐπίδρασιν εὐεργετικὴν ἢ μὴ τὸ δάσος, εἶναι ἡ θερμοκρασία καὶ ἡ ὑγρασία, ἡ ἀτμοσφαιρικὴ πίεσις, τὸ φῶς, τὸ νεφελῶδες καὶ ἡ σύστασις τοῦ ἀέρος. Τὸ ζήτημα τοῦ ἂν τὸ δάσος ἐπιδρᾷ ἐπὶ τοῦ κλίματος ἀπησχόλησεν ἐπὶ μακρὸν καὶ ἀπασχολεῖ ἀκόμη τὴν ἐπιστήμην, μολονότι δὲ ἡ γνώμη τῶν πλειοτέρων εἰδικῶν παραδέχεται εὐεργετικὴν ἐξ αὐτοῦ ἐπίδρασιν, ἄλλοι θέτουσι ταύτην ἐν ἀμφιβόλῳ, καὶ ἄλλοι ἀρνοῦνται αὐτὴν ἀπολύτως. Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον εἶναι ἐπιστημονικῶς παραδεδεγμένον καὶ ἐκτὸς πάσης ἀναμφισβητήσεως εἶναι το το: ὅτι τὸ δάσος παίζει μεγάλον ῥόλον διὰ τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν καθόλου, ὡς παρέχον εἰς τὸν ἄνθρωπον ἀμέσους ἢ ἐμμέσους ὠφελείας. Ἀμέσους μέν, διότι παράγει ἀφ' ἑνὸς ξυλείαν καὶ ἄλλα δασικὰ προϊόντα ἀπαραίτητα διὰ τὴν ζωήν, παρέχει δ' ἀφ' ἑτέρου εἰς αὐτὸν ἐργασίαν· ἐμμέσους δέ, διότι ἐπιδρᾷ εὐεργετικῶς ἐν τῇ ὅλῃ οἰκονομίᾳ, ὡς ἐπηρεάζον τὴν κυκλοφορίαν τῶν ὑδάτων, συγκρατοῦν διὰ τῶν ῥιζῶν του τὸ ἔδαφος καὶ προφυλάσσον τοῦτο κατὰ παρασύρσεων, ἀποπλύσεων καὶ προσχώσεων. Γενικῶς αἱ ἔμμεσοι αὐταὶ ὠφέλειαι τοῦ δάσους δύνανται νὰ συνοψισθῶσιν εἰς τὰ ἑξῆς: 1) Εἰς τὸ ὅτι τὸ δάσος μετριάζει τὴν ὑπερβολικὴν θερμοκρασίαν, λόγῳ τῆς μεγαλυτέρας αὐτοῦ σχετικῶς ὑγρασίας, προκαλεῖ δὲ κατά τινας καὶ τὴν βροχήν. 2) Εἰς τὸ ὅτι διὰ τῆς μηχανικῆς του ἐπιδράσεως, ἤτοι τῶν ῥιζῶν κλπ., συγκρατεῖ τὸ ἔδαφος, πρὸς δὲ διὰ τῶν φυλλωμάτων καὶ ῥιζῶν τῶν δένδρων ἀπορροφᾷ μέγα μέρος τῆς πιπτούσης βροχῆς, ἐπιπροσθέτως δὲ ῥυθμίζει τὴν ῥοὴν τῶν ὑδάτων, ὡς καὶ τῶν ὁρμητικῶν ῥυακίων, ποταμῶν κλπ., τοὺς ὁποίους τροφοδοτεῖ κανονικῶς δι' ὕδατος, καὶ παρεμποδίζει καὶ περιορίζει τὰ ἐκ τῶν βροχῶν, χαλάζης, χιόνος κλπ. δυσμενῆ διὰ τὴν βλάστησιν καὶ τὴν ἀπόπλυσιν τοῦ ἐδάφους ἀποτελέσματα. 3) Εἰς τὴν ὑγιεινὴν σημασίαν ἣν κέκτηται, λόγῳ τοῦ ὅτι ὁ ἀὴρ τῶν δασῶν εἶναι καθαρώτερος καὶ ἀπηλλαγμένος ἐπιβλαβῶν ἀερίων καὶ ἐπιβλαβῶν διὰ τὴν ὑγείαν μικροοργανισμῶν. Τὴν εὐεργετικὴν αὐτὴν ἰδιότητα τοῦ δάσους ἐπιμαρτυρεῖ ἄλλως καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ἐπιδιώκεται ἡ ἐντὸς ἢ πλησίον αὐτῶν ἀνέγερσις σανατορίων καὶ ἄλλων ἀναρρωτικῶν θεραπευτικῶν ἱδρυμάτων.

Ἀπὸ ἀπόψεως ἰδιοκτησίας τὰ δάση διακρίνονται εἰς δημόσια καὶ ἰδιωτικά. Καὶ δημόσια μὲν καλοῦνται ἐκεῖνα, ἅτινα ἀνήκουσι τῷ δημοσίῳ, δικαιώματι πολέμου ἢ δυνάμει τίτλων ἢ δυνάμει μακροχρονίου κατοχῆς, ἰδιωτικὰ δὲ τὰ ἀνήκοντα ἀποδεδειγμένως εἰς φυσικὰ ἢ καὶ νομικὰ πρόσωπα δημοσίου ἢ καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου. Ἐν Ἑλλάδι τὰ τελευταῖα ταῦτα διακρίνονται πάλιν εἰς τὰς ἑξῆς κατηγορίας: 1) Εἰς κυρίως ἰδιωτικά. Κατὰ τὴν κειμένην δασικὴν νομοθεσίαν θεωροῦνται ὡς τοιαῦτα, ἐκεῖνα τῶν δασῶν δι' ἃ ὑπάρχουν τίτλοι ἐκδεδομένοι κατὰ τοὺς νομίμους τύπους ἀπὸ τὰς πρὸ τῆς ἀπελευθερώσεως ἁρμοδίας τουρκικὰς ἀρχὰς (ταπία) ἐν πρωτοτύπῳ ἢ ἐν μεταφράσει γενομένῃ ὑπὸ τοῦ διερμηνέως τοῦ δικαστηρίου πρωτοδικῶν. 2) Εἰς δημοτικὰ καὶ κοινοτικά. Τοιαῦτα εἶναι τὰ ἀνήκοντα εἰς δήμους ἢ κοινότητας ἐπὶ τῇ βάσει νομίμων τίτλων ἐκδεδομένων ἀπὸ τὰς τουρκικὰς ἀρχὰς ἢ καὶ μετέπειτα ἐξ ἀγοραπωλησίας. 3) Εἰς δάση ἀγαθοεργῶν ἱδρυμάτων, μονῶν κτλ., τῆς ἰδιοκτησίας αὐτῶν βεβαιουμένης ἐξ ὁμοίων τίτλων.

Κατὰ τὴν κειμένην δασικὴν νομοθεσίαν, ἡ διαχείρισις καὶ κάρπωσις τῶν δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν δασῶν ἐνεργεῖται ἐπὶ τῇ βάσει διαχειριστικῶν σχεδίων μονίμων ἢ προσωρινῶν, διαχειριστικῶν ἐκθέσεων, πινάκων ὑλοτομίας ἢ ἀκόμη καὶ προγραμμάτων ἐκμεταλλεύσεως, συντασσομένων ὑπὸ δασολόγων καὶ ἐγκρινομένων ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου Γεωργίας διὰ πέντε ἕως 10 ἔτη. Διὰ τῶν αὐτῶν σχεδίων καὶ ἐκθέσεων καθορίζονται εἰδικώτερον αἱ μέθοδοι ὑλοτομίας, δι' ὧν θὰ ἀναγεννηθοῦν καὶ ἀνανεωθοῦν αἱ συστάδες τοῦ δάσους, ἀναλόγως δηλαδὴ τῆς κρατούσης διαχειριστικῆς μορφῆς τοῦ δάσους, καὶ γενικῶς ὅλα τὰ δασοκομικὰ ἐκεῖνα μέτρα, ἅτινα εἶναι ἀπαραίτητα διὰ τὴν περιποίησιν, ἀνάπτυξιν καὶ προαγωγὴν τῶν συστάδων (ὡς ἐκκαθαρισμοί, ἀποφράξεις, δενδραραιώσεις, ὑπεραραιώσεις, καὶ τελικαὶ ὑλοτομίαι κτλ.). Τέλος διὰ τῶν αὐτῶν σχεδίων λαμβάνεται πρόνοια καὶ περὶ τῆς διαιρέσεως καὶ τῆς ῥυμοτομίας τοῦ δάσους, διὰ τῆς διανοίξεως δηλαδὴ ῥυμῶν, διαχειριστικῶν ζωνῶν, ἱδρύσεως τμημάτων, ὑποτμημάτων καὶ συστάδων ἐν τῷ δάσει, διὰ τὸ εὔκολον τῆς διεξαγωγῆς τῆς διαχειρίσεως καὶ τῆς μεταφορᾶς τῶν δασικῶν προϊόντων, καθὼς καὶ περὶ κατασκευάσεως πίνακος ὑλοτομίας, πίνακος διεξαγωγῆς ἀναδασωτικῶν ἐργασιῶν κ. τ. λ.

Ὡς προστατευτικὰ χαρακτηρίζονται: 1) Πάντα τὰ δάση τὰ φυόμενα ἐπὶ ἐδάφους κατωφεροῦς, ἔχοντος κλίσιν ἄνω τῶν 20% ἤτοι 30%, διότι ἐπὶ τοιαύτης κλίσεως, ἅμα λείψῃ τὸ δάσος, τὸ ἔδαφος διαβρεχόμενον κατέρχεται διὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ βάρους, συμπαρασύρεται καὶ ἀποπλύνεται καὶ δίδει οὕτω λαβὴν εἰς σχηματισμὸν χειμάρρων. 2) Τὰ δάση τὰ προστατευτικὰ τῶν ἐπὶ τῶν ποταμῶν καὶ χειμάρρων διαβρώσεων. 3) Τὰ προφυλάσσοντα τὰ παράλια κατὰ ἀμμοχώσεων καὶ καταβρώσεων. 4) Τὰ ἐπὶ τῆς μεθορίου δάση, τὰ χρησιμεύοντα διὰ τὴν ἄμυναν τῆς χώρας. 5) Τὰ προφυλάσσοντα τὸν τόπον ἀπὸ τοὺς ἀνέμους. 6) Τὰ προστατεύοντα τὸ ὕδωρ τῶν πηγῶν καὶ 7) τὰ ἐξασκοῦντα εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὑγείαν τοῦ τόπου, ἤτοι τὰ κείμενα εἰς ἑλώδεις καὶ βαλτώδεις ἐκτάσεις (τὰ ὑδροχαρῆ δηλαδὴ δάση).

[Βλ. καὶ Ἑλλὰς *[Δάση]*, δασοπονία, δασοκομία, δασικὴ *διοίκησις*,—*πολιτική*, δασικὰ *προϊόντα*, δενδραραίωσις.] Π. ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ

— [ΤΑΚΤ.] Τὸ *δάσος* ἀποτελεῖ περιοχὴν ἐν τῇ ὁποίᾳ ἡ ἐπίθεσις καὶ ἡ ἄμυνα διεξάγονται ὑπὸ συνθήκας κάπως διαφόρους τῶν συνήθων, διότι τὸ δάσος παρουσιάζει προκάλυψιν (ἀφάνειαν), δεδομένου ὅτι ἥ τε ἐναέριος παρατήρησις καὶ ἡ λῆψις ἐναερίων φωτογραφιῶν καθίσταται ἀδύνατος, δυσκολίαν κατευθύνσεως καὶ δρομολογίου, περιωρισμένην παρατήρησιν τῆς βολῆς πυροβολικοῦ, ἔν τινι δὲ μέτρῳ καὶ περιωρισμένην χρῆσιν ἐλιγμῶν, δεδομένου ὅτι ὁ μεταξὺ τῶν διαφόρων μονάδων σύνδεσμος καθίσταται δυσκολώτατος. Προκειμένου περὶ ἐπιθέσεως, ἡ ἐντὸς δάσους προχώρησις τοῦ πεζικοῦ ἐκτελεῖται τμηματικῶς, κατὰ λωρίδας. Ἑκάστη καταλαμβανομένη λωρίς, ἀφοῦ ἐκκαθαρισθῇ πλήρως καὶ ἀποκατασταθῇ ἡ τάξις, χρησιμεύει ὡς βάσις ἐξορμήσεως κατὰ τῆς ἑτέρας. Ἐλαχίστην ὑποβοήθησιν παρέχει τὸ πυροβολικόν, δύνανται ὅμως νὰ ὑποβοηθήσωσιν ἐπαρκῶς τ' ἅρματα ἐφόδου, ὅταν ἡ πυκνότης τοῦ δάσους ἐπιτρέπῃ τὴν κινησίν των, καὶ ἡ βολὴ δι' ἀερίων, ἐγκαίρως ὅμως ἐκτελουμένη. Ἅμα ὡς καταληφθῇ ἐξ ὁλοκλήρου τὸ δάσος τι, πρέπει νὰ καταβάλληται μεγάλη προσοχὴ κατὰ τὴν ἐξόρμησιν τοῦ πεζικοῦ ἐκ τῆς ἀντιθέτου παρυφῆς, διότι ἀφεύκτως θὰ ἔχῃ ἐπισημάνει ταύτην ὁ ἀντίπαλος· δι' ὃ ἐπιβάλλεται ἡ ἐντεῦθεν τῆς παρυφῆς ταύτης στάσις του πεζικοῦ καὶ ἡ, ὑπὸ τὴν προκάλυψιν τῆς παρυφῆς, ὀργάνωσις βάσεως ἐξορμήσεως διὰ τὴν ἐν καιρῷ ἀνάληψιν νέας ἐπιθέσεως. Ἂν πρόκειται περὶ δυσυλλίου, τὸ πεζικὸν δὲν ἐπιτίθεται κατ' αὐτοῦ, ἔστω καὶ ἂν ἔχῃ μετατραπῆ ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου εἰς νησῖδα ἀντιστάσεως (φωλεάν), ἀλλὰ τὸ ὑπερκερᾷ ἑκατέρωθεν, ἡ δὲ φροντὶς περὶ τῆς ἐκκαθαρίσεώς του ἐπαφίεται εἰς τ' ἀποσπάσματα ἐκκαθαριστῶν, καὶ εἰ δυνατὸν εἰς ἅρματα ἐφόδου.

Προκειμένου περὶ ἀμύνης, τότε μόνον ὀργανοῦται δάσος τι ὡς σημεῖον στηρίγματος ἢ ὡς κέντρον ἀντιστάσεως, ὅταν εἶναι σχετικῆς τινος ἐκτάσεως, διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει καθίσταται βληματοδόχη τῶν βλημάτων τοῦ ἀντιπάλου πυροβολικοῦ. Μεγάλη προσπάθεια πρέπει νὰ καταβάλλεται ὅπως τηρῶνται πολλαὶ ἐφεδρεῖαι (οἰκονομία δυνάμεων), τοῦ τοιούτου καθισταμένου πλήρους ἐφικτοῦ εἰς τὰ πολὺ πυκνὰ δάση. Ἅμα ὡς καταληφθῇ ὁλόκληρον τὸ δάσος, τότε ὁ ἀμυνόμενος πρέπει νὰ καταβάλῃ τὴν ὑστάτην προσπάθειαν, ὅπως παρεμποδίσῃ τὴν ἐκ τοῦ δάσους ἔξοδον τοῦ ἐπιτιθεμένου, καταλαμβάνων καταλλήλους θέσεις εἰς ἐπαρκῆ ἀπόστασιν ἐκεῖθεν τῶν ἐξόδων.

Χαρακτηριστικὰ παραδείγματα παρουσιάζουν αἱ κατὰ τὸ τελευταῖον Παγκόσμιον πόλεμον ἐπιχειρήσεις ἐντὸς τῶν δασῶν τῆς Argonne, μεταξὺ τῆς 5ης γερμανικῆς στρατιᾶς τοῦ Κρόμπριντς καὶ τῶν διαφόρων κατὰ καιροὺς ἀντάντικῶν στρατιῶν, ἀπὸ τῆς κατὰ Σεπτέμβριον 1914 3ης γαλλικῆς στρατιᾶς τοῦ στρατηγοῦ Sarrail μέχρι τῆς κατ' Ὀκτώβριον 1918 ἀμερικανικῆς στρατιᾶς τοῦ στρατηγοῦ Ligett. Ν. Θ. ΚΛΑΔΑΣ

— [ΟΧΥΡΩΤ.] Αἱ δασωμέναι ἐκτάσεις εἰς τὴν ὀχύρωσιν τοποθεσίας τινὸς ἐνέχουν μεγίστην σπουδαιότητα. Διακρίνονται δὲ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης δύο κατηγορίαι δασῶν· δάση πυκνὰ καὶ ἀδιάβατα παρὰ τῶν στρατευμάτων καὶ δάση ἐπιτρέποντα εἰς αὐτὰ τὴν διείσδυσιν. Ἡ πρώτη κατηγορία χρησιμοποιεῖται παρὰ τῆς ὀχυρωτικῆς ὡς κώλυμα παθητικόν, περιορίζον τὴν ἔκτασιν τοῦ μετώπου. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἐνισχύεται τὸ κώλυμα διὰ τῆς κατασκευῆς δενδροτομῶν καὶ τοποθετήσεως συρματοπλεγμάτος καὶ παγίδων ἐκ χειροβομβίδων. Ἡ δευτέρα κατηγορία χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τῶν ἀμυνομένων τὰ μέγιστα, λόγῳ τῆς προκαλύψεως, ἣν παρέχει ἐναντίον τῆς ἐπιγείου καὶ ἐναερίου παρατηρήσεως.

Κατ' ἀρχὴν δέον νὰ ἀποφεύγωμεν τὴν τοποθέτησιν ὀργάνων πυρὸς εἰς τὴν παρυφὴν τοῦ δάσους, διότι τὰ δάση τότε κινδυνεύουσι νὰ καταστραφῶσιν ὑπὸ τοῦ πυρὸς τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ.

Μεγάλην σημασίαν ἔχει ἡ βελτίωσις τοῦ δικτύου συγκοινωνιῶν, ἵνα μὴ ἀποπλανῶνται τὸ ἀμυνόμενα τοῦ δάσους στρατεύματα. Κατ' ἀρχὴν δέον νὰ ἀποφεύγωμεν, κατὰ τὴν ὀργάνωσιν τῶν δασῶν, ἐκδασώσεις δυνάμενας νὰ προδώσωσι τὸ σχέδιον τῆς ὀργανώσεως. Ὡς κώλυμα χρησιμοποιοῦνται καὶ ἐνταῦθα δενδροτομίαι, ἐνισχυόμεναι καὶ διὰ συρματοπλέγματος. Π. ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Δάσος, Μικρὸν *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Εὐζώνων (τέως Ματσικόβου), τῆς ἐπαρχίας Κιλκίς, τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Κάτοικοι (1928) 395. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Σμόλη*.

δασοστατικὴ (ἡ). Ὀνομάζεται οὕτως ἡ διδασκαλία τῆς ζυγίσεως τοῦ εἰσοδήματος καὶ τῶν ἐξόδων τῆς δασικῆς ἐπιχειρήσεως ἡ κατὰ τὸν G. Heyer ἡ διδασκαλία τοῦ ὑπολογισμοῦ τῆς ἐπικερδείας τοῦ ἐφαρμοσθέντος διαχειριστικοῦ συστήματος. Ἡ *δασοστατικὴ* καὶ ἡ μετ' αὐτῆς ἀχώριστος *ἐκτιμητικὴ τῶν δασῶν* εἶναι εἷς νέος κλάδος τῆς δασολογίας καὶ ἀποτελεῖ ἰδίᾳ μέρος τῆς ἐν τῇ δασοπονίᾳ ἐφηρμοσμένης μαθηματικῆς ἐπιστήμης, τῶν λεγομένων δασικῶν μαθηματικῶν. Ἀσχολεῖται δ' αὕτη κυρίως μὲ τὸν προσδιορισμὸν τῆς ὡριμότητος τοῦ δάσους, ἐξετάζουσα ἅμα καὶ ἐρευνῶσα τὰς ἐν τῇ δασοπονίᾳ δρώσας οἰκονομικὰς δυνάμεις καὶ κεφάλαια, ὡς καὶ τὰς ἀποδόσεις αὐτῶν. Ἤτοι ἐρευνᾷ, μὲ ἄλλας λέξεις — ἐπειδὴ ἡ ἐπικέρδεια τῆς δασοπονίας καὶ γενικῶς πάσης ἐπιχειρήσεως ἐκφράζεται διὰ τῆς σχέσεως τῆς προσόδου πρὸς τὰς γενομένας δαπάνας παραγωγῆς—, ἐν καὶ κατὰ πόσον αἱ ὑπὸ τῆς δασοπονίας ἐφαρμοζόμεναι μέθοδοι διαχειρίσεως καὶ ἐκμεταλλεύσεως τῶν δασῶν καλύπτουν διὰ τῆς προσόδου τὰς γενομένας δαπάνας καὶ ἂν τοκίζουν ἐπαρκῶς καὶ ἐπικερδῶς τὰ εἰς τὴν ἐπιχείρησιν δεσμευμένα κεφάλαια (ξυλῶδες καὶ ἐδαφικὸν κεφάλαιον, ἔξοδα διοικήσεως, φυλάξεως, κτίρια κλπ). Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν δασοστατικήν, ἡ ἀδελφή της *ἐκτιμητικὴ τῶν δασῶν* ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἐξεύρεσιν καὶ τὸν προσδιορισμὸν τῆς χρηματικῆς ἀξίας τοῦ δάσους καὶ τῶν μερῶν τούτου (τῶν συστάδων, τμημάτων κλπ.).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *M. Endres*, Lehrbuch der Waldwertrechung und Forststatik (1919). Π. ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ

δασοτέχνης (ὁ)· ὁ ἐπιστήμων δασολόγος, ὁ ἀσχολούμενος μὲ τὴν ῥύθμισιν τῆς ἐκμεταλλεύσεως καὶ διαχειρίσεως τῶν δασῶν.

Δασοτόπι *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Μελανθίου (τέως Λούτιτζα Μαχαλάδων) τῆς ἐπαρχίας Λαγκαδᾶ τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Κάτοικοι (1928) 55. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Ραμονζαλῆ*.

—**Δασοτόπι** *[Γεωγρ.]*. Μικροσυνοικισμὸς τῆς κοινότητος Χειμάρρου (τέως Νιγρίτης) τοῦ νομοῦ Σερρῶν. Κάτοικοι (1928) 26. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Ἰσμαϊλῆ*.

δασόφιλος (ὁ, ἡ),—*ον* (τό)· ὁ ἀγαπῶν τὸ δάσος.

δασοφυλακεῖον (τό)· τὸ φυλακεῖον τοῦ δασοφύλακος.

δασοφυλακὴ (ἡ)· τὸ κρατικὸν σῶμα τὸ ἐπιτεταγμένον τὴν φύλαξιν τῶν δασῶν, οἱ δασοφύλακες ὡς σύνολον· πβλ. *χωροφυλακή*.

—*[Ἐγκυκλ.]* βλ. δασικὴ *ἀστυνομία*.

δασοφύλαξ (ὁ)· ὁ φύλαξ τοῦ δάσους.

—*[Ἐγκυκλ.]* Ὁ δασοφύλαξ εἶναι τὸ κατώτατον ὄργανον τῆς κρατικῆς δασικῆς διοικήσεως, τὸ

Digitized by Google

ὁποῖον εἶναι ἐπιφορτισμένον μὲ τὴν φύλαξιν καὶ προστασίαν τῶν δασῶν. Παρ' ἡμῖν ὁ δασοφύλαξ εἶναι κυρίως ἀστυνομικὸν ὄργανον, διὰ τὴν δίωξιν τῶν δασικῶν ἀνομημάτων καὶ τὴν τήρησιν τῶν ἀστυνομικῶν δασικῶν ἀπαγορευτικῶν διατάξεων. Εἶναι ὅμως συνάμα καὶ ὄργανον βοηθητικὸν τοῦ δασάρχου, ἐκτελεστικὸν καὶ διαχειριστικόν, διότι ἀναμιγνύεται ἐνεργῶς εἰς τὴν διαχείρισιν καὶ ἐκμετάλλευσιν τῶν δασῶν, διὰ τῆς παρακολουθήσεως τῶν ὑλοτομιῶν, τῆς προσημάνσεως τῶν ὑλοτομητέων δένδρων, τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν ὑλοτόμων, τῆς καταμετρήσεως ὡρισμένου εἴδους καὶ ποσοῦ δασικῶν προϊόντων καὶ καταμετρήσεως ἀσβεστοκαμίνων κτλ. Ὁ δασοφύλαξ (δασοκόμος) μετὰ τριετῆ ὑπηρεσίαν εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ δασοφύλακος α' τάξεως προάγεται εἰς ἀρχιφύλακα δασῶν (δασονόμον γ' τάξ.), καὶ μετὰ τετραετῆ ὑπηρεσίαν εἰς δασονόμον β' τάξεως. **Π. Μ.**

δασοφυτεία (ἡ)· φυτεία ἀγρίων δένδρων πρὸς σχηματισμὸν δάσους.

δασόφυτος (ὁ,ἡ)—*ον*, (τό)· ὁ τόπος ὅπου ὑπάρχει δάσος: «δασόφυτος ἔκτασις», «δασόφυτον ὄρος».

Δασοχώρι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Γρεβενῶν τοῦ νομοῦ Κοζάνης, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτοικοι (1928) 182. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Πιτσούγγια*.

—**Δασοχώρι** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Φαλάννης (τέως Ταταρ) τῆς ἐπαρχίας Τυρνάβου τοῦ νομοῦ Λαρίσης. Κάτοικοι (1928) 110. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Ὀσμὰν τσιφλίκι*.

—**Δασοχώρι** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Ἀνδανίας τῆς ἐπαρχίας Μεσσήνης τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτοικοι (1928) 218. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Λυκούρεσι*. **Δ. Ε. Μ.**

—**Δασοχώρι** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Σερρῶν τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἕδρα ἰδίας κοινότητος. Κάτοικοι (1928) 522. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Ὀρμανλή*. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Ψωμοτόπι* (τέως *Τσαβλάρ*, κάτοικοι 187). **Δ. Ε. Μ.**

δασοχωροφύλαξ (ὁ)· χωροφύλαξ ἀπεσπασμένος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς δασονομίας.

Δασσαρῆται ἢ *Δασσαρήτιοι, Δασσαρητινοί, Δασσαρητῖνοι*. Ἔθνος ἰλλυρικὸν κατοικοῦν ἐν Δασσαρήτιδι (βλ. λ.) (*Στράβ.* Γεωγρ. 316). Οἱ Δασσαρῆται ἦσαν λαὸς ρωμαλέος καὶ ὀρεινός, σχεδὸν ἡμιάγριος. **Π. Ν. Π.**

Δασσαρῆτις ἢ *Δασσαρητία* *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Χώρα εἰς τὰ νότια τῆς Ἰλλυρίας (Ἀλβανίας), δυτικῶς τοῦ νομοῦ Φλωρίνης γειτνιάζουσα πρὸς τὴν Ὀρεστιάδα καὶ τὴν Λυγκηστίδα. Ἐν τῷ συνόλῳ της εἶναι ὀρεινὴ καὶ πετρώδης πλὴν μικρῶν τινων κοιλάδων. Κατὰ τὸν Ἀππιανὸν (Ἰλλ. 2) ἡ χώρα ἔλαβε τὴν ὀνομασίαν ἀπὸ τὴν Δασσαρώ, θυγατέρα τοῦ Ἰλλυριοῦ. Ἡ Δασσαρῆτις ὑπετάγη ὑπὸ τῶν Μακεδόνων ἐπὶ Φιλίππου πατρὸς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, καὶ ὑπέστη διαδοχικὰς διελεύσεις τοῦ ρωμαϊκοῦ στρατοῦ. **Π. Ν. Π.**

Δασταγὼρδ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Ἀσσυρίας ἐπὶ ὀχυρωτάτης τοποθεσίας πλησίον τοῦ ποταμοῦ Φίσκου (Ὀδοριὲ σήμερον καλουμένου). Εἰς τὴν πόλιν ταύτην εἰσῆλθε νικητὴς κατὰ τὴν 6ην Ἰανουαρίου (ἡμέραν τῶν Φώτων) τοῦ 628 μ.Χ. ὁ αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος καταδιώκων τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν Χοσρόην τὸν Β'. Ἀμύθητοι ἦσαν οἱ θησαυροὶ (σωροὶ χρυσοῦ, ἀργύρου, ἀρωμάτων, μεταξωτῶν ὑφασμάτων, πολυάριθμοι ἀνδριάντες τοῦ Χοσρόου κλπ.), τοὺς ὁποίους εὗρεν ὁ Ἡράκλειος εἰς τὴν πόλιν ταύτην καὶ ἀφθονώτατα τὰ ὑπὸ τοῦ στρατοῦ του ἀπαχθέντα ἐξ αὐτῆς πρὸ τῆς πυρπολήσεως τῆς λάφυρα. Τὸ πολυτιμότατον ἐξ αὐτῶν ἦτο ἡ ἀνάκτησις 300 χριστιανικῶν σημαιῶν τὰς ὁποίας εἶχον κυριεύσει οἱ Πέρσαι εἰς προηγουμένους πολέμους. Διὰ τῆς ἁλώσεως τῆς πόλεως ταύτης ἀπηλευθερώθησαν καὶ πολλαὶ Ἑλληνίδες, αἵτινες εἶχον ἁρπαγῇ ὑπὸ τῶν Περσῶν κατὰ τὰς εἰς τὰς πόλεις τῆς μεσαιωνικῆς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας ἐπιδρομάς των. **ΚΑΨ.**

Δάστειρα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις ὀχυρὰ ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου εὐύδρου ὄρους τῆς Ἀκιλισηνῆς, ἥτις ἦτο ἡ ἐσχάτη χώρα τοῦ βασιλείου τοῦ Πόντου, καὶ παρὰ τὸν Εὐφράτην ποταμόν, ὅστις ἐχώριζε τὴν Ἀκιλισηνὴν ἀπὸ τῆς Μικρᾶς Ἀρμενίας. Εἰς τὴν πόλιν ταύτην καταδιωκόμενος ὑπὸ τοῦ Πομπηΐου κατέφυγεν ὁ Μιθριδάτης καὶ ἐκ ταύτης, μετὰ μακρὰν πολιορκίαν, ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ διὰ τῶν ὀρέων εἰς Κολχίδα καὶ Κιμμέριον Βόσπορον. Παρὰ τὰ Δάστειρα, μετὰ τὴν ὁλοσχερῆ κατάληψιν τοῦ βασιλείου τοῦ Πόντου, ἔκτισεν ὁ Πομπήϊος εἰς ἀνάμνησιν τῶν κατὰ τοῦ Μιθριδάτου νικῶν τὴν *Νικόπολιν* (66 π. Χ.). **ΚΑΨ.**

δασυ- ὡς πρῶτον συνθετικὸν τῶν ἀπὸ τοῦ δασὺς συνθέτων: δασύδενδρος, δασύπυκνος, δασύχειρ, δασύφθογγος, δασυφωνῶ.

δασυακτὶς (ἡ) (Dasyactis) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀρφνοφυκιδῶν*, περιλαμβάνον 4 περίπου εἴδη, ἀπαντῶντα εἰς τὰς τροπικὰς ἰδίως θαλάσσας. **Δ. Ν. Π.**

δασυάνθηρον (τὸ) (Dasyantherum) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *βιζοειδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει δένδρα ἀνεπτυγμένα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, μὲ φύλλα ἐναλλασσόμενα καὶ ἄνθη κατὰ κῦμα διατεταγμένα. Γνωστὸν ἓν μόνον εἶδος, σπανίως ἀπαντῶν εἰς τὰς νήσους τῆς Σόνδης. **Δ. Ν. Π.**

δασυβράγχιον (τὸ) (Dasybranchium) *[Ζωολ.]*. Γένος ζωνοσκωλήκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πολυχαιτῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *καπιτελλιδῶν*. Τὰ δασυβράγχια εἶναι θαλάσσιοι σκώληκες μὲ σῶμα πολυαρθρωτὸν καὶ βράγχια τοποθετημένα παρὰ τὴν κοιλίαν. Ἀπαντῶσιν εἰς πάσας τὰς εὐρωπαϊκὰς θαλάσσας. **Δ. Ν. Π.**

δασυγάστερον (τὸ) (Dasygastrum) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων ὑμενοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀπιδῶν*. Διακρίνεται κυρίως ἐκ τῶν θηλέων, ἅτινα ἔχουσι κεκαλυμμένην τὴν γαστέρα των ὑπὸ πυκνῶν τριχῶν, αἵτινες χρησιμεύουσιν εἰς τὸ νὰ ἐπικολλᾶται ἐπ' αὐτῶν τὸ νέκταρ τῶν ἀνθέων. **Δ.Ν.Π.**

δασυγένειος (ὁ)· ὁ ἔχων γένειον δασύ, πυκνογένειος, ἄλλως *δασυπώγων*.

δασύγλωττα (τὰ) *[Ζωολ.]*. Καλοῦνται τὰ ζῷα, τῶν ὁποίων ἡ γλῶσσα καλύπτεται ὑπὸ λεπτοτάτων φυματίων ἐν εἴδει τριχῶν. **Δ. Ν. Π.**

δασύγναθα (τὰ) *[Ζωολ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ ζῷα, τῶν ὁποίων οἱ γνάθοι εἶναι κεκαλυμμένοι ὑπὸ πλήθους μικροτάτων φυματίων ἐν εἴδει τριχῶν. **Δ. Ν. Π.**

δασύγναθος (ὁ) (Dasygnathus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μακροκερων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*. Οἱ δασύγναθοι ἔχουσι σῶμα μικρὸν ἢ μετρίου μεγέθους. Γνωστὰ τέσσαρα εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Αὐστραλίας, διακρινόμενα ἐκ τοῦ στιλπνῶς φαιοῦ χρώματός των. **Δ. Ν. Π.**

δασυδύτης (ὁ) (Dasydytes) *[Ζωολ.]* Γένος σκωλήκων τῆς οἰκογενείας τῶν *δασυδυτιδῶν*. Οἱ σκώληκες τοῦ γένους τούτου ἔχουσι σῶμα ἐκ πλήθους βλεφαρωτῶν τμημάτων ἀποτελούμενον. **Δ. Ν. Π.**

δασυδυτίδαι (οἱ) (Dasydytidae) *[Ζωολ.]* Οἰκογένεια σκωλήκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *βλεφαροσώμων*, περιλαμβάνον ἓν γένος, τὸν δασυδύτην (βλ. λ.). **Δ. Ν. Π.**

δασύθριξ, —*ιχος* (ὁ, ἡ)· ὁ ἔχων τρίχωμα δασύ, κοιν. *μαλλιαρός*.

δασυκάμπη (ἡ) (Dasycampa) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *νυκτιων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ὀρθοσιδῶν*. Αἱ δασυκάμπαι διακρίνονται ἀπὸ τὰς παχείας κεραίας των, τὸν πεπλατυσμένον καὶ σχεδὸν τετραγωνικοῦ σχήματος θώρακα καὶ τὸν ὑπέρυθρον ἢ ὠχροκίτρινον χρωματισμόν των. Αἱ κάμπαι των ἐντόμων τούτων ἐνδιαιτῶνται ἐπὶ διαφόρων ποωδῶν φυτῶν. **Δ. Ν. Π.**

δασύκαρπα (τὰ) *[Βοτ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ φυτὰ τῶν ὁποίων ὁ καρπὸς καλύπτεται ὑπὸ πολλῶν τριχῶν. **Δ. Ν. Π.**

δασυκάρυον (τὸ) (Dasycaryum) *[Βοτ.]* Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *βουρσεριδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος φυόμενον εἰς τὸ Μεξικόν. **Δ. Ν. Π.**

δασύκερκος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἔχων κέρκον, ἤτοι οὐράν, δασεῖαν.

δασύκερως (ὁ) (Dasycerus) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *πυραλιδῶν*, περιλαμβάνον ἐλάχιστα εἴδη, χαρακτηριζόμενα κυρίως ἐκ τῶν μεγάλων κεραιῶν των, αἵτινες εἶναι κερατώδους συστάσεως. Αἱ κάμπαι τῶν δασυκέρων ἐνδιαιτῶνται ἐπὶ ἀποσυντεθειμένων φυτῶν. **Δ. Ν. Π.**

— **δασύκερως** (ὁ) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κοιλοκέρων*, τῆς οἰκογενείας τῶν *λαθριδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἔντομα μὲ σῶμα φοειδές, βραχύ, ἀρκετὰ πλατύ, κυρτὸν κατὰ τὴν ράχιν, μὲ κεραίας μακροτάτας καὶ πόδας βραχυτάτους. Γνωστὰ πέντε εἴδη ἀπαντῶντα ἐν Εὐρώπῃ καὶ ζῶντα ἐπὶ διαφόρων μυκήτων. **Δ. Ν. Π.**

δασυκέφαλα (τὰ) *[Ζωολ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ ζῷα, τῶν ὁποίων ὁλόκληρος ἡ κεφαλὴ καλύπτεται ὑπὸ πυκνῶν τριχῶν. **Δ. Ν. Π.**

δασυκέφαλος (ὁ) (Dasycephalus) *[Ζωολ.]*. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κεκραχτῶν*, τῆς οἰκογενείας τῶν *σπιζιδῶν*. Τὰ πτηνὰ ταῦτα διακρίνονται ἐκ τοῦ εὐρέος κατὰ τὴν βάσιν κυλινδρικοῦ κατὰ τὸ μέσον καὶ αἰχμηροῦ κατὰ τὸ ἄκρον ράμφους των. Αἱ ὀπαὶ τῶν ρωθώνων εἶναι εὐρεῖαι, φοειδεῖς καὶ καλύπτονται κατὰ τὴν μεγαλυτέραν αὐτῶν ἔκτασιν ὑπὸ τῶν σκληρῶν τριχῶν, αἵτινες φύονται κατὰ τὴν βάσιν τοῦ ράμφους. Ἡ οὐρὰ ἔχει μέτριον μῆκος καὶ εἶναι ἀπεστρογγυλωμένη κατὰ τὸ ἄκρον της. Οἱ πόδες εἶναι ὑψηλοὶ καὶ λεπτοὶ καὶ καλύπτονται ὑπὸ μικροτάτων λεπίων. Οἱ δάκτυλοι εἶναι ἀρκούντως ἀνεπτυγμένοι καὶ φέρουσιν ἰσχυροὺς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ὄνυχας. Τὴν φωλεάν των κατασκευάζουσιν ἐπὶ χαμηλῶν θάμνων. Τὸ γένος περιλαμβάνει περὶ τὰ 10 εἴδη, πάντα ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *δασυκέφαλος ὁ πυρρὸς* (Dasycephalus rufus), ὅστις ἔχει μέγεθος 17 περίπου ἑκατοστομέτρων καὶ χρῶμα φαιοϋπόλευκον κατὰ τὰ πλάγια καὶ τὸ κατώτερον μέρος τῆς κεφαλῆς· τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς κεφαλῆς καὶ ὁ λαιμός, ὡς καὶ τὸ πρόσθιον μέρος τοῦ στήθους εἶναι ὑπόφαια καὶ πλαισιοῦνται ὑπὸ καθέτων, μελανῶν καὶ λευκῶν λωρίδων. Τὸ ὀπίσθιον τμῆμα τοῦ στήθους καὶ ἡ κοιλία εἶναι ὑπόλευκα, ἡ ράχις φαιὰ μὲ κυανᾶ ἀνταυγείας, τὰ πτερὰ τῆς οὐρᾶς μελανὰ μὲ μικρὰς λευκὰς κηλῖδας, τὸ ράμφος μελανὸν κατὰ τὴν ἄνω αὐτοῦ ἐπιφάνειαν καὶ κυανοῦν κατὰ τὴν κάτω. **Δ. Ν. Π.**

δασύκεψ (ὁ) (Dasyceps) *[Ζωολ.]*. Γένος ἀμφιβίων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀκέρκων* τῆς οἰκογενείας τῶν *μικροσαυριδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ζῷα μὲ τριγωνικὴν κεφαλήν, φέρουσαν κατὰ τοὺς κροτάφους βαθέα βοθρία καὶ σῶμα ὑπὸ πυκνῶν κερατοειδῶν λεπίων κεκαλυμμένον. Γνωστὸν ἓν μόνον εἶδος ἰθαγενὲς τῶν νήσων Βόρνεο, Ἰάβας καὶ Σουμάτρας. **Δ. Ν. Π.**

δασυκλαδίδαι (οἱ) (Dasycladidae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια ἀλγῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φλοριδῶν*, περιλαμβάνουσα ἐλάχιστα γένη, ὧν γνωστότερον ἡ δασυκλαδία (βλ. λ.). **Δ. Ν. Π.**

δασύκλαδον (τὸ) (Dasycladon) *[Βοτ.]*. Γένος ἀλγῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *δασυκλαδιδῶν*, περιλαμβάνον ἐλάχιστα εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὴν Μεσόγειον. **Δ. Ν. Π.**

δασυκνήμων, —*ονος* (ὁ, ἡ) καὶ *δασύκνημος*· ὁ ἔχων τὰς κνήμας δασείας, κεκαλυμμένας ὑπὸ πυκνοῦ καὶ μακροῦ τριχώματος.

δασυκρόταφος (ὁ) (Dasycrotaphus) *[Ζωολ.]*. Γένος πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *αἰγιθαλιδῶν*. Γνωστότερον εἶδος τοῦ γένους εἶναι *δασυκρόταφος ὁ εὐειδὴς* (Dasycrotaphus speciosus), ὅστις ἔχει μέγεθος σπίζης (σπίνου), σῶμα μᾶλλον ἐπίμηκες καὶ εὔρωστον, ράμφος χονδρὸν καὶ αἰχμηρὸν κατὰ τὸ ἄκρον, πόδας μετρίου μεγέθους μὲ ἀνεπτυγμένους δακτύλους καὶ μεγάλους ὄνυχας, πτέρυγας καταληγούσας εἰς ὀξὺ ἄκρον καὶ οὐρὰν μακράν. Τὸ χρῶμα τῆς ράχεως εἶναι πράσινον, τῆς κοιλίας πρασινοκίτρινον, τῆς κεφαλῆς πορτοκαλλιῶδες, τῶν παρειῶν μελανὸν καὶ τοῦ στήθους ὑπόλευκον μὲ μελανὰ στίγματα. Κελαδεῖ μελωδικῶς καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὰς Φιλιππίνας νήσους. **Δ. Ν. Π.**

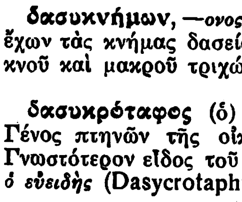

Δασυκρόταφος ὁ εὐειδής.

δασυκώλεον (τὸ) (Dasycoleum) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μελιοειδῶν*. Τὰ δασυκώλεα εἶναι δένδρα μὲ φύλλα ἐπιμήκη, πτεροειδῆ καὶ ἄνθη κατὰ βότρυς διατεταγμένα. **Δ. Ν. Π.**

δασυλείριον (τὸ) (Dasylirium) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *λειριοειδῶν*. Τὰ φυτὰ τοῦ γένους τούτου εἶναι πόαι ἢ θάμνοι πολυετεῖς καὶ ἰθαγενῆ τῶν κεντρικῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς. Γνωστὰ περὶ τὰ 10 εἴδη, ὧν τινα καλλιεργοῦνται πρὸς κόσμον. Κυριώτερον γνώρισμα τοῦ γένους εἶναι τὰ φύλλα του, ἅτινα εἶναι μακρά, γραμμοειδῆ, πυκνά, φυόμενα ἐπὶ βραχέος κλαδίσκου. Ὁ πολλαπλασιασμὸς τῶν φυτῶν τούτων γίνεται διὰ σπορᾶς καὶ ὅπως εὐδοκιμήσωσιν ἔχουσιν ἀνάγκην πυρώδους καὶ μᾶλλον ὑγροῦ ἐδάφους. Συνηθέστερον καλλιεργοῦνται τὰ εἴδη: *δασυλείριον τὸ ἀγρωστόφυλλον* (Dasylirium graminifolium), *δασυλείριον τὸ ἀκρότριχον* (Dasylirium acrotrichum), *δασυλείριον τὸ γλαυκόφυλλον* (Dasylirium glaucophyllum) καὶ *δασυλείριον τὸ τετραγωνόφυλλον* (Dasylirium quadrangulatum). Εἴς τινα μέρη τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἰδίᾳ ἐν τῷ Μεξικῷ ἐκ τῆς ἀποστάξεως τοῦ δασυλειρίου τοῦ γλαυκοφύλλου παρασκευάζεται ἀρωματικὸν οἰνοπνευματῶδες ποτόν. **Δ. Ν. Π.**

δασύλλιον (τό)· μικρὸν δάσος, δασάκι.

Δασύλλιον *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Γρεβενῶν τοῦ νομοῦ Κοζάνης, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 281. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μαγέρη*. Μετὰ τῆς πόλεως Γρεβενῶν συγκοινωνεῖ διὰ βατῆς ὁδοῦ (ὥρ. 7½). **Δ. Ε. Μ.**

Digitized by Google

Δασύλλιος *[Ἀρχ.]*. Ἐπίθετον τοῦ Διονύσου, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἐτιμᾶτο ἐν Μεγάροις. Κατὰ τὸ Μέγα Ἐτυμολογικὸν ἡ λέξις παράγεται ἐκ τοῦ «δασύνειν τὰς ἀμπέλους». — Β.

δασύλοφος (ὁ) (Dasylophus) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *κοκυγιδῶν*. Κυριώτερα γνωρίσματα τῶν πτηνῶν τοῦ γένους τούτου εἶναι τὰ ἑξῆς: ῥάμφος ἀπεστρογγυλωμένον κατὰ τὴν ἄνω αὐτοῦ ἐπιφάνειαν καὶ ὁμαλῶς τοξοειδὲς ἀπὸ τῆς βάσεως πρὸς τὸ ἄκρον του, πτέρυγες βραχεῖαι, ἀπεστρογγυλωμέναι, οὐρὰ μακροτάτη, στενὴ κατὰ τὴν βάσιν καὶ πλατεῖα κατὰ τὸ μέσον, τελευτῶσα εἰς ἀπεστρογγυλωμένον καὶ ὀδοντωτὸν κατὰ τὴν περιφέρειαν ἄκρον· πόδες μᾶλλον βραχεῖς καλυπτόμενοι ὑπὸ πυκνῶν καὶ εὐμεγέθων λεπίων, δάκτυλοι μακροὶ καὶ ὄνυχες μετρίου μεγέθους, πεπιεσμένοι καὶ αἰσθητῶς κυρτοί. Τὸ πέριξ τῶν ὀφθαλμῶν τμῆμα τῆς κεφαλῆς εἶναι γυμνὸν πτερῶν. Ἡ κεφαλὴ κοσμεῖται διὰ πυκνῶν πτερῶν ἐν εἴδει λοφίου, ἐξ οὗ καὶ τὸ πτηνὸν ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα δασύλοφος. Τὸ γένος περιλαμβάνει δύο εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰ πυκνὰ δάση τῶν Φιλιππίνων νήσων. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *δασύλοφος ὁ κουμμίγγιος* (Dasylophus Cummingii), ὅστις διακρίνεται ἐκ τοῦ στιλπνῶς μελανοῦ χρώματος, τῆς μετὰ ὑποκυάνων ἀναλαμπῶν ῥάχεώς του καὶ τῆς μελανοπορφυρᾶς κοιλίας του. Τὸ ῥάμφος εἶναι κυανομελανόν, τὸ λοφίον κυανοπράσινον, ἡ περιφέρεια τῆς οὐρᾶς λευκή, τὸ κύκλῳ τῶν ὀφθαλμῶν τμῆμα καὶ οἱ πόδες κίτρινοι. Δ. Ν. Π.

Δασύλοφος ὁ κουμμίγγιος.

δασύλωμα (τὸ) (Dasyloma) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σκιαδανθῶν*, περιλαμβάνον 3 εἴδη ἰθαγενῆ τῶν Ἰνδιῶν. Δ. Ν. Π.

δασύμαλλον (τὸ) (Dasymallum) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων, τετραμεροῦς συμμετρίας τῆς οἰκογενείας τῶν *κυκλιδῶν*, περιλαμβάνον δύο εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὴν Βραζιλίαν.

—**δασύμαλλον** (τὸ) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μυοπορινιδῶν*. Τὰ φυτὰ τοῦ γένους τούτου εἶναι θάμνοι ἢ δενδρύλλια διακρινόμενα κυρίως ἐκ τῶν πυκνῶν τριχῶν, αἵτινες καλύπτουσι τὸν κορμόν, τοὺς κλάδους καὶ τὰ φύλλα των. Γνωστὰ τρία εἴδη ἰθαγενῆ τῶν δυτικῶν μερῶν τῆς Αὐστραλίας. Δ. Ν. Π.

δασύμαλλος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἔχων τὸν μαλλὸν δασύν, μαλλιὰ πυκνά, πυκνόμαλλος, οἷον τὸ πρόβατον· ‖ ἐπὶ ἀνθρώπου, ὁ ἔχων τὴν κόμην πυκνήν.

δασύνευρον (τὸ) (Dasyneurum) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων διπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *μυϊδῶν*, περιλαμβάνον δύο εἴδη ζῶντα εἰς τὰς κεντρικὰς Ἰνδίας. Δ. Ν. Π.

δασύνημα (τὸ) (Dasynema) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *φιλυροειδῶν* ἢ *φιλυριδῶν*, περιλαμβάνον δύο εἴδη φυόμενα εἰς τὰς τροπικὰς τῆς Ἀμερικῆς χώρας. Δ. Ν. Π.

δάσυνος (ὁ) (Dasynus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων διπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *μυϊδῶν*, περιλαμβάνον δύο εἴδη ἀπαντῶντα ἐν Εὐρώπῃ. Δ. Ν. Π.

δασυντικὸς (ὁ). Καλοῦνται *δασυντικοὶ* ἢ *δασυνταὶ* οἱ ἀρχαῖοι Ἀττικοί, διότι ἐσυνήθιζον περισσότερον τῶν ἄλλων τὴν δασεῖαν, ἐν ἀντιδιαστολῇ πρὸς τοὺς *ψιλωτικοὺς* ἢ *ψιλωτάς*, ἤτοι τοὺς ἐν Ἀσίᾳ Αἰολεῖς (Λεσβίους καὶ τοὺς ἐν τῇ ἀπέναντι Αἰολίδι κατοικοῦντας ὁμοφύλους των) καὶ Ἴωνας, οἱ ὁποῖοι ἐνωρὶς ἀπώλεσαν τὸ δασὺ πνεῦμα. Γ. Π. Α.

δασύνω· καθιστῶ τι δασύ, πυκνόν, τριχωτόν.

—*[Γραμμ.]* Ὁ ὅρος *δασύνω* σημαίνει προφέρω ἢ γράφω μετὰ δασείας φωνῆέν τι ἢ δίφθογγον: εἱρκτή, ὁρίζω, ὕπνος, κλ. Τὸ σημεῖον τῆς δασείας γράφομεν σήμερον μόνον ἐπὶ τῶν ἀρκτικῶν φωνηέντων καὶ διφθόγγων, οὐχὶ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἐντὸς λέξεως, διότι τὸ δασὺ πνεῦμα κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπεβλήθη παλαιότατα, εἰς χρόνους προϊστορικοὺς ἐκ τῆς θέσεως ταύτης. Εἰς τὰς ἀρχαίας ὅμως ἐπιγραφὰς εὑρίσκομεν πολλάκις σημειουμένην τὴν δασεῖαν καὶ ἐν μέσῳ λέξεως, καὶ δὴ πρὸ τοῦ ἀρκτικοῦ φωνήεντος ἢ διφθόγγου τοῦ β' συνθετικοῦ: ἔσὁδος, εὔὁρκος, πάρὁδρος, ἐνἱδρύομαι κλπ. Ἐκ τῶν συμφώνων δασύνομεν μόνον τὸ ἀρκτικὸν *ρ*: ῥέω, ῥεῦμα, ῥίπτω, ῥάπτω κλπ. Ἀλλὰ κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους ἔγραφον μετὰ δασείας καὶ τὸ ἐντὸς λέξεως *ρ*, ὁσάκις προηγεῖτο αὐτοῦ ἓν ἐκ τῶν λεγομένων δασέων συμφώνων (ἤτοι τῶν *θ*, *φ*, *χ*), λ. χ. ἀφῤός, θῤόνος, χῤόνος κλπ., ἐν ἀντιδιαστολῇ πρὸς τὸ ἐν μέσῳ λέξεως *ρ* τὸ ἀκολουθοῦν εἴς τι ἐκ τῶν ψιλῶν συμφώνων (*κ*, *π*, *τ*), τὸ ὁποῖον διὰ τοῦτο καὶ ἐψιλοῦτο· Ἀτρεύς, κάπρος κλπ. Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, καθ' οὓς ἡ δασεῖα παριστάνετο διὰ τοῦ κεφαλαίου *H* ἢ διὰ τοῦ ἐξ ἀριστερῶν ἡμίσεος αὐτοῦ ├, ἐπροφέρετο καὶ ἐγράφετο αὕτη καὶ μετ' ἄλλων συμφώνων, δηλαδὴ μετὰ τοῦ *F*, τοῦ *λ* καὶ τῶν ἐνρίνων (*μ*, *ν*): FHέ=ἕ, λHαβών, μHεγάλου, ΜHεγαρεῖ κλπ., ὅπως ἀνεγνώσθησαν εἰς αἰγινητικάς, βοιωτικάς, παμφυλιακὰς κλπ. ἐπιγραφάς.

Δασύνομεν: α') Πάσας τὰς λέξεις τὰς ἀρχομένας ἀπὸ *υ* καὶ *ρ*: ὕδωρ, ὕστερον κ. λ. ῥώμη, Ῥόδος κλ. β') Τὰς ἑξῆς λέξεις: ἁβρός, ἅγιος, ἁγνός, ᾅδης, ἁδρός, αἷμα, αἱμασία, αἱρῶ, ἅλας, ἁλίσκομαι, ἅλλομαι, ἅλμη, ἅλως, ἅμα, ἁμαρτάνω, ἅμαξα, ἅμιλλα, ἁπαλός, ἅπαξ, ἁπλοῦς, ἅπτομαι, ἅρμα, ἁρμόζω, ἁρπάζω, ἁφή, (καὶ ἀφή), ἁψίθυμος, κ. λ., ἑαυτοῦ, ἑπτὰ (ἑβδομὰς κ.λ.), ἕδρα, εἷς - ἕν, ἕκαστος, ἑκάτερος, ἑκατόν, ἕξ, Ἑλένη, ἑλίσσω, ἕλκω (— ύω), Ἑλλάς, (Ἕλλην κ. λ.), ἕλμινς, ἕλος, ἕνεκα, ἑορτή, —άζω κ.λ., ἕρκος, ἕρμα, Ἑρμῆς, ἑρμηνεύω, ἕρπω, ἑσπέρα, ἑστία, ἑταῖρος, ἕτερος, ἕτοιμος, εὑρίσκω, ἕψω, ἕωλος, ἕως (ἡ), ἕως, (ἐπίρρ.) κ λ.— ἡ, ἥβη, ἡγοῦμαι, ἥδομαι, ἡδύς, ἧλος, ἡλικία, ἥλιος, ἡμεῖς, ἡμέρα, ἥμερος, ἥμισυς, ἡνίον, ἧπαρ, Ἥρα, Ἡρακλῆς, ἥρως, ἥσυχος, ἧττα, ἥττων κ λ.—ἱδρύω, ἱδρώς, ἱέραξ, ἱερός, ἱκανός, ἱκέτης, ἱλαρός, ἵλεως, ἱμάς, ἱμάτιον, ἵππος, ἵστημι, ἱστός, ἱστορία κ.λ.—ὁ, ὁδός, οἷος ὅλμος, ὁμαλός, ὁμοῦ, Ὅμηρος, ὁμιλῶ, ὁμίχλη, ὅμοιος, ὅμως, ὅπλον, ὁποῖος, ὁπόσος, ὁπόταν, ὁπότε, ὅταν, ὅτε, ὅπως, ὁρίζω, ὅρκος, ὁρμῶ, ὁρμή, ὅρμος, ὁρμαθός, ὅρος, —ιον, ὅς, ὅσιος κλ.—ὥρα, ὡραῖος, ὥσ(τε) κλ. γ') Ὅλα τὰ παράγωγα τῶν ἀνωτέρω λέξεων, ὡς καὶ τὰ σύνθετα, τῶν ὁποίων ὡς πρῶτον συνθετικὸν εἶναι μία τις ἐκ τῶν λέξεων τούτων. Γ. Π. Α.

δασύνωτα (τὰ) *[Ζῳολ.]*. Καλοῦνται τὰ ζῷα, τῶν ὁποίων τὰ νῶτα εἶναι κεκαλυμμένα ὑπὸ τριχῶν ἢ πυκνῶν φυμστίων ἐν εἴδει τριχῶν. Δ. Ν. Π.

δασύομμα (τὸ) (Dasyomma) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων τῆς οἰκογενείας τῶν *μυϊδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος ἀπαντῶν εἰς τὴν Χιλῆν. Δ.Ν.Π.

δασυόρνις (ἡ) (Dasyornis) *[Ζῳολ.]*. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κεκρακτῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *κορυδαλιδῶν*. Κυριώτερα χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ γένους τῶν πτηνῶν τούτων εἶναι: Ῥάμφος μετρίου μεγέθους, πεπιεσμένον κατὰ τὰς πλευράς, ἐλαφρῶς κυρτὸν ἀπὸ τῆς βάσεως μέχρι τοῦ ἄκρου του, ὅπερ εἶναι ἐλαφρῶς διηυλακωμένον. Αἱ ῥωθωνικαὶ ὀπαὶ εὑρίσκονται κατὰ τὴν βάσιν τοῦ ῥάμφους καὶ εἶναι ἀρκετὰ ἠνεῳγμέναι, καλύπτονται δὲ ἐν μέρει ὑπὸ πτερῶν. Οἱ πόδες εἶναι μᾶλλον βραχεῖς καὶ καλύπτονται ὑπὸ μικρῶν κερατώδους συστάσεως λεπίων. Τὰ πτηνὰ ταῦτα ἐνδιαιτῶνται ἰδίᾳ εἰς σκιερὰ καὶ μᾶλλον ὑγρὰ μέρη. Συνήθως βαδίζουσιν ἐπὶ τῆς γῆς μὲ ἅλματα. Αἱ δασυόρνιθες ζῶσι κατὰ ζεύγη καὶ τρέφονται σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἐξ ἐντόμων. Ὁ κελαδισμός των εἶναι μελῳδικώτατος, ἰδίως κατὰ τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἀρκετὰ εἴδη, ὧν γνωστότερον εἶναι *δασυόρνις ἡ βραχύπτερος* (Dasyornis breripens), ἥτις φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ γένους καὶ ἔχει χρῶμα φαιὸν κατὰ τὴν ῥάχιν μὲ ὑπερύθρους ἀνταυγείας, ὑπόλευκον κατὰ τὸν λαιμόν, τὸ στῆθος καὶ τὸ ἀνώτερον τμῆμα τῆς κοιλίας καὶ φαιοερυθρὸν κατὰ τὸ ὑπόλοιπον τμῆμα τῆς κοιλίας καὶ τὴν οὐράν. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν Αὐστραλίαν. Δ. Ν. Π.

δάσυος (ὁ) (Dasyus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μακροκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἓν μόνον εἶδος ἰθαγενὲς τῆς Βραζιλίας, ὅπερ ἔχει χρῶμα σώματος στιλπνῶς μελανὸν καὶ ἔλυτρα ἐρυθρά. Δ. Ν. Π.

δασύουρος (ὁ) (Dasyurus) *[Ζῳολ.]*. Γένος θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μαρσυποφόρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *δασυουριδῶν*. Ἴδιον χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῶν ζῴων τούτων εἶναι, ὅτι εἶναι κατ' ἐξοχὴν σαρκοφάγα, τοὐλάχιστον τὰ περισσότερα εἴδη, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ἄλλα γένη τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, ἅτινα εἶναι φυτοφάγα. Οἱ δασύουροι ἔχουσιν ὀδόντας παρεμφερεῖς πρὸς τὰ σαρκοφάγα *μονοδελφῆ*. Φέρουσιν ὀκτὼ κοπτῆρας εἰς τὴν ἄνω σιαγόνα, ἓξ εἰς τὴν κάτω, τέσσαρας κυνόδοντας εἰς ἑκάστην σιαγόνα καὶ διάφορον ἀριθμὸν προγομφίων καὶ γομφίων, ἀναλόγως τῶν εἰδῶν. Οἱ πρόσθιοι πόδες φέρουσι πέντε δακτύλους καὶ οἱ ὀπίσθιοι τέσσαρας, πάντας ὡπλισμένους δι' ἰσχυρῶν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ὀνύχων, πλὴν τοῦ πρώτου δακτύλου, ὅστις φέρει ἀτροφικὸν ὄνυχα. Ἡ οὐρὰ πάντοτε εἶναι ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένη. Τὸ μέγεθος τοῦ σώματος ποικίλλει, ἀναλόγως τῶν διαφόρων εἰδῶν, ἀπὸ τοῦ κυνὸς μέχρι τῆς μουστέλλης. Ἐκ τῶν 6 εἰδῶν ἅτινα περιλαμβάνει τὸ εἶδος γνωστότερα εἶναι:

Δασύουρος ὁ κυνοκέφαλος (Dasyurus cynoceplalus). Οὗτος ἔχει μέγεθος μεγάλου κυνός, σῶμα ἐπίμηκες καὶ ἀρκούντως εὔρωστον, κεφαλὴν παρομοίαν πρὸς τὴν τοῦ κυνός, ἐξ ἧς ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα, ὦτα μικρά, ἠνωρθωμένα, οὐρὰν μακροτάτην, πόδας βραχεῖς, εὐρώστους, ἰσχυρούς, μὲ μετρίως ἀνεπτυγμένους δακτύλους καὶ ἀνθεκτικοὺς ὄνυχας, καὶ χρῶμα μελανόφαιον κατὰ τὸ ἄνω μέρος τῆς ῥάχεως καὶ τῶν πλευρῶν, μὲ μελανὰς κυματοειδεῖς ῥαβδώσεις, ἀποτόμως διακοπτομένας ἀπὸ τοῦ μέσου τῆς ῥάχεως μέχρι τοῦ μέσου σχεδὸν τῆς οὐρᾶς. Ἡ κοιλία καὶ οἱ πόδες εἶναι ἀνοικτοφαίου χρώματος. Οἱ κάτοικοι τῆς Τασμανίας, ὅπου ἀφθονοῦσι τὰ ζῷα ταῦτα, τὰ ὀνομάζουσι *τίγρεις* ἢ *ὑαίνας*. Οἱ δασύουροι οἱ κυνοκέφαλοι τρέφονται ἐκ μικρῶν θηλαστικῶν, ὡς καὶ ἐκ διαφόρων πτωμάτων, ἐπιφέρουσι δὲ μεγάλας καταστροφὰς εἰς τὰς ἀγέλας τῶν προβάτων, δι' ὃ καὶ καταδιώκονται συστηματικῶς. Ἡ θήλεια γεννᾷ τέσσαρα μικρὰ κατ' ἔτος.

Δασύουρος ὁ κυνοκέφαλος.

Δασύουρος ὁ σαρκόφιλος (Dasyurus sarcophilus). Τὸ εἶδος τοῦτο ἔχει μέγεθος ἐνυδρίδος, μὲ κεφαλὴν μᾶλλον ὀγκώδη, πόδας βραχεῖς καὶ χονδρούς, οὐρὰν μακρὰν καὶ πολυτριχωτὴν καὶ δέρμα μελανὸν μὲ δύο μεγάλας λευκὰς κηλῖδας, τὴν μίαν ἐπὶ τῆς κοιλίας καὶ τὴν ἑτέραν ἐπὶ τῆς βάσεως τῆς οὐρᾶς. Τὸ ῥύγχος καὶ οἱ πόδες του εἶναι σχεδὸν γυμνοὶ τριχῶν. Εἶναι ζῷον ἀγριώτατον, ἀπαντῶν ἐν Τασμανίᾳ, καὶ κατ' ἐξοχὴν σαρκοφάγον.

Δασύουρος ἡ βιβερρίνα (Dasyurus viverrina). Ἔχει τὸ ἀνάστημα καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς βιβερρίνης, ἐξ ἧς ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα· κυρίως διακρίνεται ἐκ τοῦ φαιοελαιώδους χρώματός του μετὰ λευκῶν ἀκανονίστων κηλίδων. Εἶναι τὸ περισσότερον διαδεδομένον ἐκ τῶν εἰδῶν τοῦ γένους. Τὸ ζῷον τοῦτο παραμένει καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν κεκρυμμένον εἰς τὰς ὀπὰς τῶν δένδρων ἢ τῶν βράχων.

Δασύουρος ἡ βιβερρίνα.

Δασύουρος ὁ φασκόγαλος (Dasyurus phascogalus). Εἶναι τὸ μικρότερον εἶδος τοῦ γένους· τὸ ἀνάστημά του δὲν ὑπερβαίνει τὸ τοῦ μυός. Διαφέρει τῶν προηγουμένων εἰδῶν καὶ ἐκ τοῦ ὅτι εἶναι ἀποκλειστικῶς ἐντομοφάγος. Ὀδόντας φέρει 46. Τὸ ῥύγχος του εἶναι λίαν ὀξύ. Οἱ πρόσθιοι καὶ οἱ ὀπίσθιοι πόδες φέρουσιν ἀνὰ πέντε δακτύλους. Ἐνδιαιτῶνται κυρίως ἐπὶ τῶν δένδρων. Ἀπαντῶσιν εἰς τὴν Τασμανίαν καὶ τὴν Νέαν Γουϊνέαν.

Δασύουρος ὁ μακρόκερκος (Dasyurus longicaudatus). Τὸ εἶδος τοῦτο ἀπαντᾷ εἰς πλείστας νήσους τῆς Ὠκεανίας, ἔχει τὸ αὐτὸ περίπου ἀνάστημα μὲ τὸ προηγούμενον εἶδος καὶ φέρει μακροτάτην οὐράν, ἐξ ἧς ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα.

Δασύουρος ὁ ῥαβδωτὸς (Dasyurus fasciatus). Εἶναι τὸ ἰδιορρυθμότερον εἶδος τοῦ γένους. Τὸ ἀνάστημά του εἶναι παραπλήσιον πρὸς τὸ τοῦ σκιούρου. Ὁ τύπος τῶν ὀδόντων εἶναι ὁ ἑξῆς: κοπτῆρες 4/8, κυνόδοντες 1/1, προγόμφιοι 8/8, γομφίοι 6/6=54 ὀδόντες. Ἡ κεφαλή του εἶναι λίαν ἐπιμήκης καὶ μᾶλλον τριγωνική, καταλήγουσα εἰς ὀξὺ ῥύγχος. Ἡ γλῶσσά του εἶναι λεπτοτάτη καὶ λίαν ἐκτατή. Τὰ ὦτά του ἀρκετὰ μεγάλα καὶ ἠνωρθωμένα. Οἱ ὀφθαλμοί του μεγάλοι καὶ λοξοί. Οἱ ὀπίσθιοι δάκτυλοι φέρουσιν ἰσχυροτάτους ὄνυχας. Ἡ οὐρὰ εἶναι μακροτάτη καὶ πολυτριχωτή, λεπτοτέρα κατὰ τὴν βάσιν καὶ παχυτέρα κατὰ τὸ ἄκρον της. Ὁ χρωματισμὸς τοῦ δέρματος πορφυροεπίξανθος. Δ.Ν.Π.

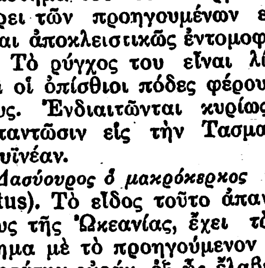

Δασύουρος ὁ ῥαβδωτός.

δασύπαλπος (ὁ) (Dasypalpus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων διπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *βομβυλιδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος ἰθαγενὲς τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος. Δ. Ν. Π.

δασυπέλτης (ὁ) (Dasypeltis) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἑρπετῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ὀφιδίων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ῥαχιοδοντιδῶν*. Τὰ ἑρπετὰ ταῦτα εἶναι ἰθαγενῆ τῆς Ἀφρικῆς καὶ χαρακτηρίζονται κυρίως ὑπὸ τῶν φαρυγγικῶν ὀδόντων των, οἵτινες σχηματίζονται ἐκ τῶν αὐλακωτῶν ἀποφύσεων δι' ἐξοστεώσεως ἐκ τῶν κρανιακῶν ἀρθρώσεων. Οἱ δασυπέλται τρέφονται ἀποκλειστικῶς δι' ἐντόμων. Τὸ γένος περιλαμβάνει τρία εἴδη, ὧν γνωστότερον *δασυπέλτης ὁ λεπτὸς* (Dasypeltis gracilis),

Digitized by Google

ὅστις ἔχει σῶμα λεπτόν, ἐπιμηκέστατον, πεπλατυσμένον ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω καὶ χρῶμα

Δασυπέλτης ὁ λεπτός.

κίτρινον μὲ μαργαρώδεις ἀνταυγείας. Τὸ μῆκός του φθάνει τὰ 210 περίπου ἑκατοστόμετρα, ἀπαντᾷ εἰς τὴν Ἀβησσυνίαν καὶ τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος καὶ τρέφεται ἐκ τῶν ᾠῶν ἑτέρων ἑρπετῶν καὶ κυρίως τοῦ βόα.
Δ. Ν. Π.

δασύποδα (τὰ) [*Ζῳολ.*]. Καλοῦνται οὕτω τὰ ζῷα τῶν ὁποίων οἱ πόδες εἶναι κεκαλυμμένοι ὑπὸ πυκνῶν τριχῶν ἢ φυματίων τριχοειδῶν. Δ. Ν. Π.

δασυποδίδαι (οἱ) (Dasypodidae) [*Ζῳολ.*]. Οἰκογένεια θηλαστικῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *νωδῶν*, περιλαμβάνουσα ἐλάχιστα εἴδη, ὧν γνωστότερον ὁ *δασύπους*.
Δ. Ν. Π.

Δασυπόδιος (Dasypodius), ***Κονρᾶδος***. Μηχανικὸς καὶ μαθηματικὸς (1530—1700). Ἐσπούδασεν ἐν Στρασβούργῳ καὶ ἐγένετο καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν εἰς τὸ ἐκεῖ πανεπιστήμιον. Ἐδημοσίευσεν ὑπὸ τὸν τίτλον: «Analysis geometriae sex librorum Euclidis» (Στρασβοῦργον 1566) καὶ κατόπιν μετέφρασε τὰ «Ὀπτικὰ» καὶ «Κατοπτρικὰ» τοῦ Εὐκλείδου, τὰ «Σφαιρικὰ» τοῦ Θεοδοσίου καὶ ἐξέδωκε «Dictionarium mathematicum» (Στρασβοῦργον 1573). Περὶ τὸ 1580 κατεσκευάσθη ἐπὶ τῇ βάσει τῶν σχεδίων του τὸ ὡρολόγιον τῆς μητροπόλεως τοῦ Στρασβούργου, τὸ ὁποῖον περιγράφει ἐν τῷ ἔργῳ του «Heron mathematicus» (Στρασβοῦργον 1580).
—Β.

— **Δασυπόδιος** (Dasypodius), ***Πέτρος***. Ἑλβετὸς ἀνθρωπιστὴς καὶ διάσημος λεξικογράφος ἀποθανὼν τῷ 1559. Τὸ ὄνομά του εἶναι ἑλληνικὴ μετάφρασις τοῦ γερμανικοῦ Rauchfuss. Διετέλεσε καθηγητὴς ἐν Ζυρίχῃ μέχρι τοῦ 1530 καὶ ἱεροκήρυξ ἐν τῇ γενετείρᾳ του, Φράουενφελντ (Ἑλβετία). Ὀπαδὸς ὢν τοῦ Ζβιγγλίου ἐγκατέλιπε τὴν Ἑλβετίαν μετὰ τὴν μάχην τῆς Κάππελ (1531) καὶ καταφυγὼν εἰς Στρασβοῦργον ἐδίδαξε τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν εἰς τὸ αὐτόθι προτεσταντικὸν γυμνάσιον. Συνέγραψε λεξικὸν λατινο-γερμανικὸν (Στρασβοῦργον 1535—1537), ἐκδοθὲν πλειστάκις, λεξικὸν ἑλληνο-γερμανικὸν (Στρασβοῦργον 1539), μίαν κωμῳδίαν λατινιστὶ ὑπὸ τὸν τίτλον «Phylargyros» καὶ ἓν παιδαγωγικὸν σύγγραμμα: «De Schola urbis Argentinensis» (Στρασβοῦργον 1556).

δασύποδος (ὁ) (Dasypodus) [*Ζῳολ.*]. Γένος ἐντόμων ὑμενοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μελιτοφάγων* τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀνδρενιδῶν*. Τὰ ἔντομα ταῦτα ἔχουσιν ὁλόκληρον τὸ σῶμά των κεκαλυμμένον ὑπὸ τριχῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι πυκνότεραι ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν καὶ τῆς κοιλίας. Οἱ δασύποδοι ἀπαντῶσι κατὰ τὸ φθινόπωρον ἐπὶ τῶν ἀνθέων. Γνωστότερον εἶδος ὁ *δασύποδος ὁ τριχωτὸς* (Dasypodus hirtipes), τοῦ ὁποίου ἡ θήλεια, πάντοτε μεγαλυτέρα τοῦ ἄρρενος, σκάπτει διὰ τοῦ τερέτρου της ὀπὰς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ἐναποθέτει τὰ ᾠά της, ὁμοῦ μετὰ τοῦ νέκταρος τῶν ἀνθέων, ὅπερ ἐκτινασσόμενον ἐκ τῆς τριχωτῆς κοιλίας της μέλλει νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς τροφὴ εἰς τὰς ἐκκολαφθησομένας κάμπας. Δ. Ν. Π.

Δασύποδος ὁ τριχωτός.

δασύπους (ὁ) (Dasypus) [*Ζῳολ.*]. Γένος θηλαστικῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *δασυποδιδῶν*. Κυριώτερον χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῶν ζῴων τοῦ γένους τούτου εἶναι τὸ ἐξ ὀστεοειδῶν πλακῶν ἐπίστρωμα τῆς ῥάχεώς των, ὅπερ ἀποτελεῖται ἐκ μικροτάτων τετραγωνικῶν πλακῶν συνδεομένων μεταξύ των διὰ σκληροῦ δέρματος, ἐπιτρέποντος εἰς τοὺς δασύποδας νὰ κινῶνται ἐλευθέρως. Ἡ κορυφὴ τῆς κεφαλῆς φέρει ἀνεξάρτητον ὀστεώδη πλάκα, ἡ δὲ οὐρὰ περιβάλλεται ὑπὸ κώνου, ἐξ ἀνθεκτικῶν, ὀστεώδους ἐπίσης συστάσεως, δακτυλίων. Οἱ πόδες μόνον κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειάν των καλύπτονται ὑπὸ μεμονωμένων πλακῶν. Τὸ ὑπόλοιπον μέρος τοῦ σώματος καλύπτεται ὑπὸ λεπτοῦ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον δέρματος. Ἐπιδερμὶς κερατώδους συστάσεως καλύπτει τὰς ὀστεώδεις πλάκας. Οἱ ὀδόντες εἶναι πολυαριθμότατοι, ἁπλοῖ, κωνικοί. Οἱ πρόσθιοι πόδες φέρουσι 3—5 δακτύλους καὶ οἱ ὀπίσθιοι 5, ὡπλισμένους διὰ μακρῶν, ἰσχυρῶν καὶ κεκαμμένων ὀνύχων. Ἡ γλῶσσα εἶναι μακροτάτη καὶ ἐκτατή. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἀρκετὰ εἴδη, ὧν γνωστότερον εἶναι *δασύπους ὁ γίγας* (Dasypus gigas). Οὗτος εἶναι τὸ μεγαλύτερον εἶδος τοῦ γένους καὶ ἔχει μῆκος 150 ἑκατοστομέτρων, ὧν τὰ 60 περίπου ἀποτελοῦσι τὴν οὐράν. Οἱ ὀδόντες εἶναι 100 τὸν ἀριθμόν. Τὸ ὀστεῶδες ἐπικάλυμμα τῆς ῥάχεως ἀποτελεῖται ἐκ 28—30, πυκνῶς διατεταγμένων μεταξύ των, σειρῶν πλακῶν. Οἱ πόδες φέρουσιν ἰσχυροτάτους, κεκαμμένους ὄνυχας, δι' ὧν τὸ ζῷον σκάπτει τὴν γῆν. Τρέφεται ἐκ διαφόρων ἐντόμων καὶ συχνάκις διεισδύει εἰς τοὺς νεοσκαφεῖς τάφους, ὅπως καταφάγῃ τὰ πτώματα. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν Βραζιλίαν, τὴν Γουϊάναν καὶ τὴν Παραγουάην. Δ. Ν. Π.

δασύπρωκτον (τὸ) [*Ζῳολ.*]. Καλεῖται οὕτω ὑπό τινων φυσιοδιφῶν τὸ ζῷον ἀγούτι (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

δασύπρωκτος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων τὸν πρωκτὸν δασύν, κοιν. *μαλλιαρόκωλος*, πρβλ. καὶ *μελάμπυγος*.

δασύπρωκτος (ὁ) (Dasyproctus) [*Ζῳολ.*]. Γένος ἐντόμων ὑμενοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κεντροφόρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κραβονιδῶν*. Γνωστὰ ἐλάχιστα εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς θερμὰς καὶ ἀγόνους χώρας τοῦ παλαιοῦ κόσμου, διακρινόμενα ἰδίως ἐκ τοῦ ὑπὸ πυκνῶν τριχῶν κεκαλυμμένου πρωκτοῦ των, ἐξ οὗ ἔλαβον καὶ τὸ ὄνομα. Δ. Ν. Π.

δασύπτερα (τὰ) [*Ζῳολ.*]. Καλοῦνται τὰ ζῷα ἅτινα φέρουσι δασὺ πτέρωμα. Δ. Ν. Π.

δασύπτερον (τὸ) (Dasypterum) [*Ζῳολ.*]. Γένος ἐντόμων διπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *μυϊδῶν*. Τὰ ἔντομα τοῦ γένους τούτου ἔχουσιν ἀνάστημα μέτριον, σῶμα ἐπίμηκες, λεπτὸν καὶ χρῶμα φαιόν. Γνωστὰ περὶ τὰ 10 εἴδη ἀπαντῶντα ἐν τῇ Εὐρώπῃ.
Δ. Ν. Π.

δασύπτιλα (τὰ) [*Ζῳολ.*]. Καλοῦνται οὕτω τὰ πτηνὰ ἅτινα φέρουσι δασὺ πτίλωμα. Δ. Ν. Π.

δασύπτιλος (ὁ) [*Ζῳολ.*] Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἀναρριχητικῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *ψιττακιδῶν*. Ἐκ τῶν πέντε ἢ ἓξ εἰδῶν, ἅτινα περιλαμβάνει τὸ γένος καὶ ἅτινα εἶναι πάντα ἰθαγενῆ τῆς Νέας Γουϊνέας, γνωστότερον εἶναι *δασύπτιλος ὁ ποικιλόχρους* (Dasyptilus variegatus), ὅστις διακρίνεται ἐκ τοῦ εὐρώστου ἀτρακτοειδοῦς σώματος, τῶν μετρίου μεγέθους πτερύγων του, τῆς μετρίας οὐρᾶς του, τῶν βραχέων μετὰ ἀνεπτυγμένων δακτύλων καὶ ἰσχυρῶν ὀνύχων ποδῶν του καὶ τῶν πυκνῶν πτίλων, ἅτινα φέρει εἰς ὁλόκληρον τὸ σῶμά του καὶ ἰδίως ἐπὶ τοῦ ἄνω μέρους τῆς κεφαλῆς του. Ὁ χρωματισμός του εἶναι πυρροπράσινος κατὰ τὴν ῥάχιν, ἐρυθροκυανοῦς κατὰ τὴν κεφαλήν, φαιοκίτρινος κατὰ τὸ στῆθος καὶ τὸ πρόσθιον τμῆμα τῆς κοιλίας, ὑπόλευκος κατὰ τὸ ὑπόλοιπον καὶ τεφρώδης ἐπὶ τῆς οὐρᾶς. Ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρου ἄκρου τῶν πτερύγων φέρει λευκὰς κηλῖδας. Δ. Ν. Π.

Δασύπτιλος ὁ ποικιλόχρους.

δασυπώγων, *— ωνος* (ὁ)· ὁ ἔχων τὸν πώγωνα δασύν, ἄλλως *δασυγένειος*, *πυκνογένης*.

δασυπώγων (ὁ) (Dasypogon) [*Ζῳολ.*] Γένος ἐντόμων διπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *δασυπωγωνιδῶν*. Οἱ δασυπώγωνες ἔχουσι σῶμα λεπτόν, ἐπίμηκες, μὲ βραχείας καὶ λεπτὰς κεραίας καὶ πολυτριχωτὸν ῥύγχος. Οἱ πόδες των εἶναι λεπτοὶ καὶ πολυτριχωτοὶ καὶ αἱ πτέρυγές των ἐπιμήκεις, ἡμιδιαφανεῖς καὶ πολυνευρώδεις. Γνωστὰ περὶ τὰ 60 εἴδη διεσπαρμένα εἰς πάσας τὰς χώρας τῆς γῆς. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *δασυπώγων ὁ ποικιλόχρους* (Dasypogon variegatus), ὅστις ἔχει μελανοκυανοῦν χρῶμα μὲ πορφυρᾶς κιτρίνας καὶ ἰώδεις ἀνταυγείας.

Δασυπώγων ὁ ποικιλόχρους.

— **δασυπώγων** (ὁ) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σχοινοειδῶν*, περιλαμβάνον ἓν εἶδος ἰθαγενὲς τῆς Αὐστραλίας καὶ διακρινόμενον διὰ τὸ ὑπὸ πυκνῶν τριχῶν κεκαλυμμένα φύλλα του. Δ.Ν.Π.

δασυπωγωνίδαι (οἱ) (Dasypogonidae) [*Ζῳολ.*]. Οἰκογένεια ἐντόμων διπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *βραχυκέρων*, περιλαμβάνουσα ἀρκετὰ γένη, ὧν γνωστότερα: δασυπώγων, διοκιρία, λεπτογαστὴρ κτλ. (βλ. λ.).
Δ. Ν. Π.

δασύρραμφος (ὁ) (Dasyrhamphus) [*Ζῳολ.*]. Γένος πτηνῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *στεγανοπόδων* τῆς οἰκογενείας τῶν *εὐδυπτιδῶν*, περιλαμβάνον μεγάλα πτηνὰ τῶν ἀνταρκτικῶν θαλασσῶν. Τὸ γένος περιλαμβάνει 3 εἴδη, ὧν γνωστότερον εἶναι *δασύρραμφος ὁ αἰδέλιος* (Dasyrhamphus Aedelii), ὅστις ἔχει μῆκος 55 περίπου ἑκατοστομέτρων, σῶμα εὔρωστον, πτέρυγας ὑποτυπώδεις, οὐρὰν βραχεῖαν καὶ πόδας βραχεῖς μετὰ μεγάλων δακτύλων συνδεδεμένων δι' ἀνθεκτικῆς δερματοπτυχῆς. Ὁ χρωματισμός του εἶναι μελανοκυανοῦς κατὰ τὴν ῥάχιν, λευκὸς κατὰ τὰ ὑποκάτω μέρη τοῦ σώματος, μὲ ῥάμφος ἐρυθρὸν καὶ πόδας κιτρίνους. Δ. Ν. Π.

Δασύρραμφος ὁ αἰδέλιος·

δασύς, *—εῖα*, *—ύ*, δημ. *δασός*, *—ά*, *—ό*· ὁ ἔχων πυκνὸν τρίχωμα, δασύθριξ, δασύμαλλος, κοιν. *μαλλιαρός*: «στῆθος δασύ», «δασεῖαι χεῖρες»· || καθόλου, πυκνός, ἐπὶ πραγμάτων ἐγγὺς ἀλλήλων κειμένων: «δασὺ φύλλωμα», «τὰ δένδρα εἶναι δασὰ» ἤτοι πλησίον ἀλλήλων, ᾆσμ. «ἦταν τὰ μνήματα δασά, ἀδέρφια κι' ἀξαδέρφια»· || γραμμ. «δασὺς φθόγγος» ἢ «δασεῖα φωνὴ» ἡ πλήρης πνεύματος, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν «ψιλὸν φθόγγον» ἢ «ψιλὴν φωνὴν» τὴν γυμνὴν πνεύματος· κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη «δασεῖαι δ' εἰσὶ τῶν φωνῶν· ὅσαις ἔσωθεν τὸ πνεῦμα εὐθέως συνεκβάλλεται μετὰ τῶν φθόγγων· ψιλαὶ δ' εἰσὶ τοὐναντίον ὅσαι γίνονται χωρὶς τῆς τοῦ πνεύματος ἐκβολῆς»· || *δασεῖα* (ἡ) ὡς οὐσιαστ. τὸ δασὺ πνεῦμα καὶ τὸ σημεῖον τοῦ δασέος πνεύματος (βλ. λ. δασεῖα)· ἀντίθ. ***ψιλή***.— Ἐπίρρ. ***δασέως***.

— ***δασέα σύμφωνα*** [*Γραμματ.*]. Ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ εἶχε τρία δασέα σύμφωνα, τὰ *ϑ*, *φ*, *χ*. Ταῦτα ἦσαν κλειστὰ ἀκαριαῖα μετὰ δασέος πνεύματος, ἤτοι *th*, *πh*, *κh* ἢ κατ' ἄλλην γραφὴν *τ'*, *π'*, *κ'*, μὲ ἄλλας λέξεις κατὰ τὴν ἐκφώνησίν των οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες προέφερον κλειστοὺς φθόγγους *κ*, *π*, *τ* μετ' ἐκπομπῆς πνεύματος ἀμέσως μετὰ τὴν ἄρθρωσίν των. Τῆς τοιαύτης προφορᾶς των ἔχομεν πλὴν ἄλλων καὶ ὀρθογραφικὰ τεκμήρια λίαν χαρακτηριστικά. Οὕτως εὑρίσκομεν ἐνίοτε τὰ δασέα σύμφωνα γραφόμενα μετὰ ψιλοῦ συγχρόνως καὶ δασέος: *βράκχος* ἀντὶ *βράχος* (δηλαδὴ βράkhos) παρὰ τῷ Θεόγνιδι, λεκχώ, μετηλλακχότα, ὀκχέω κλ. παρὰ τῷ Πινδάρῳ ἀντὶ τῶν: λεχώ, μετηλλαχότα, ὀχέω. Ἀλλαχοῦ ἀναγινώσκομεν: *βάτϑρα* (δηλ. *βάτ'ρα* ἀντὶ *βάϑρα*) κ. οὕ. κ. Ἔτι σαφεστέραν καθιστοῦν τὴν ἀρχαίαν προφορὰν τῶν δασέων αἱ ἀρχαῖαι ἐπιγραφαὶ τῆς Μήλου καὶ τῆς Θήρας, εἰς τὰς ὁποίας—ἕνεκα τῆς ἀτελείας τοῦ παλαιοῦ ἀλφαβήτου τῶν νήσων τούτων—εὑρίσκομεν δύο ἐκ τῶν δασέων, τὰ *φ* καὶ *χ*, γεγραμμένα διὰ τῶν ἀντιστοίχων ψιλῶν μετὰ τοῦ γράμματος τοῦ δασέος πνεύματος: ἀδελπΗεόν, ἐπευκΗόμενος κ. λ., ἀντὶ ἀδελφεὸν (ἀδελφόν), ἐπευχόμενος κ. οὕ. κ. Οὐχὶ ὀλιγώτερον χαρακτηριστικαὶ εἶναι καὶ αἱ γραφαὶ ἄπθιτος, ἐκλεκθέντος κ. λ. ἀντὶ τῶν ἄφθιτος, ἐκλεχθέντος κ. λ.

Ἡ προφορὰ τῶν ἀρχαίων δασέων σὺν τῷ χρόνῳ μετεβλήθη καὶ οὕτω ταῦτα ἀπὸ κλειστῶν ἀκαριαίων δασυνομένων κατέστησαν διαρκῆ πνευματώδη, ὁποῖα εἶναι καὶ σήμερον. Ἡ μεταβολὴ αὕτη ἡ φωνητικὴ εἶχε πιθανῶς συντελεσθῇ κατὰ τὸν Δ' μ. Χ. αἰῶνα, τοὐλάχιστον εἰς τὴν Ἀττικὴν διάλεκτον, διότι εἶναι πολὺ πιθανὸν ὅτι ἡ προφορὰ τῶν δασέων δὲν μετεβλήθη ταυτοχρόνως εἰς ὅλας τὰς ἑλληνικὰς χώρας· εἴς τινας μάλιστα ἐξ αὐτῶν τὰ δασέα ἔλαβον ὅλως διάφορον τροπὴν καὶ ἐξέλιξιν, ὅπως λ.χ. εἰς τὴν ἀρχαίαν Λακωνικήν, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ *ϑ* ἐτράπη, ὡς γνωστόν, εἰς *σ*: Ἀσᾶναι, κασεύδει κ.λ. = Ἀθᾶναι (Ἀθῆναι), καθεύδει κ. οὕ. κ. Τοῦτο πιστοῦν καὶ τὰ σημερινὰ τσακωνικὰ ἁ σάτη (συάτη) = ἡ θυγάτηρ, τὸ σέρι = τὸ θέρος κ. οὕ. κ. Τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ δασέα εἶχον διττὴν τὴν ἀρχήν των, ἤτοι εἰς ἄλλας μὲν λέξεις καὶ τύπους προῆλθον ἐκ παλαιῶν ἀήχων δασέων *πh*, *τh*, *κh*, εἰς ἄλλας δὲ ἐξ ἰαπετικῶν ἠχηρῶν *bh*, *dh*, *gh* τὰ ὁποῖα τραπέντα εἰς ἄηχα δασέα *πh*, *τh*, *κh* συνέπεσον φωνητικῶς πρὸς τὰ ἐξ ἀρχῆς τοιαῦτα. Διάφορον ἐξέλιξιν ἔλαβον τὰ ἰαπετικὰ δασέα εἰς τὴν λατινικήν. Εἰς ταύτην τὰ μὲν ἄηχα δασέα *ph*, *th*, *kh* ἐτράπησαν ἁπλῶς εἰς ψιλά: *p*, *t*, *c*, λ.χ. ita ἀντὶ itha κ. οὕ. κ., τὰ δὲ ἠχηρὰ δασέα: *bh*, *dh*, *gh* ἐτράπησαν κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς ἄηχα δασέα: *ph*, *th*, *kh*, κατόπιν δὲ ἔτι περαιτέρω εἰς ἄηχα πνευματώδη *f*, *h* κ. λ., ὅπως περίπου τὰ νεοελληνικὰ *φ*, *χ* κλ.
Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

δασύσκιος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων δασεῖαν, ἤτοι πυκνὴν σκιάν: «ἡ συκῆ εἶναι δασύσκιον δένδρον».

δασυστάχια (τὰ) [*Βοτ.*]. Καλοῦνται οὕτω τὰ φυτὰ ἅτινα ἔχουσιν ἄνθη κατὰ στάχυς διατεταγμένα καὶ φέρουσι πυκνὸς τρίχας. Δ.Ν.Π.

δασύστερνα (τὰ) [*Ζῳολ.*]. Καλοῦνται οὕτω τὰ ζῷα, τῶν ὁποίων τὸ στέρνον καλύπτεται ὑπὸ πυκνῶν τριχῶν.
Δ. Ν. Π.

δασύστερνος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων τὰ στέρνα δασέα, ἤτοι πολὺ τριχωτά.

Digitized by Google

δασυστήμονα (τὰ) *[Βοτ.]*. Καλοῦνται τὰ φυτὰ τῶν ὁποίων οἱ στήμονες καλύπτονται ὑπὸ πυκνῶν τριχῶν. Δ. Ν. Π.

δασυστήμων (ὁ) (Dasystemon) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος ἰθαγενὲς τῆς Τύνιδος. Δ. Ν. Π.

δασύστομα (τὰ) *[Ζῳολ.]*. Καλοῦνται τὰ ζῷα τῶν ὁποίων τὸ στόμα περιβάλλεται ὑπὸ πυκνῶν τριχῶν. Δ. Ν. Π.

δασύστομον (τὸ) (Dasystomum) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *χιμαβαχινιδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος ἁπαντῶν ἐν Εὐρώπῃ, οὗτινος αἱ κάμπαι ζῶσιν ἐπὶ διαφόρων δένδρων. Δ. Ν. Π.

δασύστυλα (τὰ) *[Βοτ.]*. Καλοῦνται τὰ φυτὰ τῶν ὁποίων οἱ στῦλοι τῶν ἀνθήρων εἶναι κεκαλυμμένοι ὑπὸ πυκνῶν τριχῶν. Δ. Ν. Π.

δασύτης (ἡ), *—ητος*· ἡ ἰδιότης τοῦ δασέος, ἡ πυκνότης· || ἡ διὰ δασέος φθόγγου ἢ πνεύματος προφορά.

*—**δασύτης** πυρίτιδος [Πυροβ.]*· βλ. λ. γέμισμα καὶ πυρίτης.

δασύτης (ἡ) (Dasydes) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων, πενταμεροῦς συμμετρίας, τῆς οἰκογενείας τῶν *δασυτιδῶν*. Τὰ ἔντομα ταῦτα διακρίνονται ἐκ τοῦ φοειδοῦς σώματός των, ὅπερ καλύπτεται ὑπὸ πυκνῶν τριχῶν, αἵτινες καθίστανται πυκνότεραι καὶ μακρύτεραι κατὰ τὰ ἄκρα τῶν ποδῶν. Αἱ κεραῖαί των εἶναι λεπταὶ κατὰ τὴν βάσιν των καὶ εἶτα παχεῖαι καὶ πολυτριχωταί. Οἱ πόδες εἶναι μᾶλλον βραχεῖς καὶ τριχωτοί. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἄνω τῶν 150 εἰδῶν διεσπαρμένων εἰς ἀμφότερα τὰ ἡμισφαίρια, ἐξ ὧν ὑπὲρ τὰ 100 εἴδη ἁπαντῶσιν ἐν Εὐρώπῃ. Ὁ τρόπος τῶν μεταμορφώσεών των δὲν ἔχει εἰσέτι ἱκανῶς μελετηθῆ. Τὰ τέλεια ἔντομα ἐνδιαιτῶνται ἐπὶ διαφόρων φυτῶν, ἰδίως τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σκιαδανθῶν*. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *δασύτης ἡ πλατύκερως* (Dasydes laticornis), ἥτις ἔχει κατὰ τὴν ῥάχιν χρῶμα λαμπρῶς κυανοϊῶδες καὶ κιτρινέθρον κατὰ τὴν κοιλίαν. Ζῇ ἐπὶ διαφόρων δένδρων καὶ εἰδικώτερον ἐπὶ τῶν *ἀχλαδεῶν*. Δ. Ν. Π.

Δασύτης ἡ πλατύκερως.

δασυτίδαι (οἱ) (Dasytidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια ἐντόμων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μαλακοδέρμων*, περιλαμβάνουσα πλεῖστα εἴδη, ὧν γνωστότερα εἶναι: *δασύτης, δολιχόσωμον, δασυτίσκος, ἐσχατοκρηπίς, λίστρος* καὶ *λοβόνυξ* (βλ. τὰς λ.). Δ. Ν. Π.

δασυτίσκος (ὁ) (Dasytiscus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *δασυτιδῶν*. Οἱ δασυτίσκοι ἔχουσι μικρὸν μέγεθος, σῶμα ἐπίμηκες, πολυτριχωτὸν καὶ ὑποπράσινον. Γνωστὰ περὶ τὰ 30 εἴδη ἁπαντῶντα εἰς τὰς παραμεσογειακὰς χώρας, τὴν Κριμαίαν καὶ τὸ Τουρκεστάν. Δ. Ν. Π.

δασύτονος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων δασὺ πνεῦμα (πρβλ. *Εὐσταθ.* Β', 135, 10).

δασύτριχος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων δασὺ τρίχωμα, ὁ *δασύθριξ*.

δασύφθαλμον (τὸ) (Dasyphthalmum) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ῥοπαλοκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *νυμφαλιδῶν*. Τὰ δασύφθαλμα εἶναι ὡραιόταται ψυχαί, διακρινόμεναι κυρίως ἐκ τῶν πλατειῶν, ἡμιδιαφανῶν καὶ λαμπρῶς διαπεποικιλμένων πτερύγων των. Γνωστὰ τρία εἴδη ἰθαγενῆ τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς. Δ. Ν. Π.

δασύφλοιος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων δασὺν φλοιόν, μὲ τὴν ἐπιφάνειαν ἀνώμαλον ὡσεὶ τριχωτήν: «δασύφλοιον κάστανον».

δασύφλοιος (ὁ) (Dasyphlœus) *[Βοτ.]*. Γένος μυκήτων τῆς οἰκογενείας τῶν *ὑπνιδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος ἁπαντῶν εἰς τὰς θερμὰς χώρας ἀμφοτέρων τῶν ἡμισφαιρίων. Δ. Ν. Π.

δασύφορον (τὸ) (Dasyphorum) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων διπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *μυϊδῶν*. Τὰ δασύφορα εἶναι μυῖαι μικροῦ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μεγέθους καὶ διακρίνονται κυρίως ἐκ τοῦ κυανοπρασίνου χρώματος μὲ μεταλλικὰς ἀναλαμπάς. Γνωστὰ 5 εἴδη ἁπαντῶντα ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐνδιαιτώμενα ἐπὶ διαφόρων ἀνθέων. Δ. Ν. Π.

δασύφυλλος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων τὰ φύλλα δασέα, πυκνά, πυκνόφυλλος.

δασύφωνος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων τὴν φωνὴν δασεῖαν, ἁδράν.

δασυχαίτης (ὁ)· ὁ ἔχων τὴν χαίτην δασεῖαν, πυκνήν.

δασύχειρ (ὁ) (Dasychirum) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *λιπαριδῶν*. Τὰ ἔντομα τοῦ γένους τούτου διακρίνονται διὰ τὸ ἐπιμῆκες ἀπεστρογγυλωμένον σῶμα, τὰς βραχείας κεραίας, τὴν ἀτροφικὴν προβοσκίδα εἰς ἣν καταλήγει τὸ στόμα, τὸ μέτριον μέγεθος καὶ τὰς ποικίλως διαπεποικιλμένας πτέρυγας. Αἱ χρυσαλίδες τῶν δασυχείρων καλύπτονται ὑπὸ κιτρινοχρόων, μεταξοειδῶν τριχῶν καὶ ζῶσιν ἐπὶ τῶν θάμνων περιβαλλόμεναι ὑπὸ μεταξοειδοῦς καὶ ἀραιοῦ βομβυκίου. Γνωστὰ περὶ τὰ 50 εἴδη διεσπαρμένα εἰς πάσας τὰς χώρας τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων καὶ τὰ μάλιστα διαδεδομένων εἰδῶν εἶναι *δασύχειρ ὁ αἰδήμων* (Dasychirum pundibundum), ὅστις ἀναφαίνεται κατὰ τὸ φθινόπωρον. Αἱ κάμπαι τοῦ εἴδους τούτου εἶναι πράσιναι ἢ λευκαί, πολυαρθρωταί. Ἀναφαίνονται κατὰ Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώβριον ἐπὶ διαφόρων δένδρων καὶ θάμνων. Ἐνίοτε ἁπαντῶσι κατὰ δεκάδας χιλιάδας, ὁπότε καὶ ἐπιφέρουσι κολοσσιαίας καταστροφὰς εἰς τὰ δένδρα. Δ. Ν. Π.

Δασύχειρ αἰδήμων.

δασυχώνη (ἡ) (Dasychone) *[Ζῳολ.]*. Γένος ζωνοσκωλήκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *πολυχαιτῶν* τῆς οἰκογενείας τῶν *σερπουλιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει θαλασσίους σκώληκας φέροντας τὰς βραγχιακὰς λεπιδοειδεῖς συσκευάς των ἐπὶ τῶν νώτων καὶ ὀφθαλμοὺς κατὰ τὰ ἄκρα τῶν βραγχίων τοποθετημένους. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *δασυχώνη ἡ λουκούλλειος* (Dasychone lucullana), ἁπαντῶσα εἰς τὴν Βόρειον θάλασσαν καὶ τὴν Μεσόγειον. Δ. Ν. Π.

δασώδης (ὁ, ἡ), *—ες* (τό)· ὁ πλήρης δασῶν: «δασώδης τόπος,—ἔκτασις», «δασῶδες ὄρος» κ.τ.τ.

δασώνω· ἀμεταβ. πυκνοῦμαι, ἔχω πυκνὸν φύλλωμα ἢ πυκνοὺς κλάδους: «τὸ ἀμπέλι δάσωσε καὶ θέλει ἄνοιγμα», «οἱ ἐλιὲς ἀμόλυσαν βλαστὸ καὶ δασώσανε»· || παθ. μετχ. *δασωμένος*: «δασωμένο ἀμπέλι», «δασωμένες ἐλιές». Ὑπάρχει καὶ τύπος *δασῶ*.

δάσωσις (ἡ), *—εως*· ἡ φύτευσις γυμνῶν ἐκτάσεων διὰ δένδρων διὰ τεχνητῆς φυτείας ἢ σπορᾶς, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν *ἀναδάσωσιν*. Π. Μ.

Δασωτὸν *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Περιθωρίου* (τέως Σταρτίστης) τῆς ἐπαρχίας Νευροκοπίου (τέως Ζυρνόβου) τοῦ νομοῦ Δράμας. Κάτ. (1928) 505. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Κουμανίτσι*.

δάτ. Δέκατον ὄγδοον γράμμα τοῦ τέως τουρκικοῦ καὶ δέκατον ἕβδομον τοῦ ἀραβικοῦ ἀλφαβήτου, ἁπαντῶν εἰς τὰς ἐν τῇ τουρκικῇ ἐν χρήσει ἀραβικὰς λέξεις οὐχὶ ὅμως καὶ εἰς τὰς περσικὰς καὶ τουρκικάς. Δὲν ὑπάρχει ἀντίστοιχον αὐτοῦ εἰς τὸ φοινικικὸν καὶ εἰς τὸ ἑβραϊκὸν ἀλφάβητον, ἀλλ' ἐπλάσθη ὑπὸ τῶν Ἀράβων τῇ ἐπιθέσει ἑνὸς *νοκτᾶ* (ἤτοι μιᾶς τελείας) ἐπὶ τοῦ *σάτ*, γραφόμενον οὕτω ض, ἐν δὲ τῇ ἀρχῇ τῶν λέξεων ضـ καὶ ἐν τῷ μέσῳ ـضـ Προφέρεται ἀραβιστὶ κατὰ τρόπον ἰδιόρρυθμον, ὥς τι μεταξὺ *δ* καὶ *ζ*, τουρκιστὶ δὲ ἄλλοτε μὲν ὡς *ζ*, ἄλλοτε δὲ ὡς *ντ*. Βραχυγραφικῶς ἐν τῇ ἀριθμήσει ἐκπροσωπεῖ τὸ 800. Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

Δατάμης. Πέρσης σατράπης τῆς Καππαδοκίας ἐπὶ Ἀρταξέρξου τοῦ Μνήμονος (†362 π.Χ.). Μετέσχε τῆς κατὰ τοῦ Νεκταναβῶ τῆς Αἰγύπτου (374) ἐκστρατείας, ὁ δὲ Ξενοφῶν ἀναφέρει Δατάμην ἀρχηγὸν τῶν Καδουσίων κατὰ τὴν ἐπ' Ἀσσυρίους στρατείαν τοῦ Κύρου. Ὁ Δατάμης ὡς ἀρχηγὸς 10 νηῶν ἐπῆλθε κατὰ τῆς Ἑλλάδος, νικηθεὶς κατὰ κράτος καὶ μόλις διασωθεὶς κατὰ τὴν ἐν Σίφνῳ ναυμαχίαν, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐδέχθη νύκτωρ ἐπίθεσιν Ἀνδρονίκου τοῦ Πρωτέως ἡγουμένου 15 πλοίων. Ἀργότερον ὁ Δατάμης ἐστασίασε κατὰ τοῦ μεγάλου βασιλέως, ἀλλ' ἐδολοφονήθη ὑπὸ τοῦ Μιθριδάτου, προσποιηθέντος τὸν στασιαστὴν κατ' ἔμπνευσιν τοῦ βασιλέως. Ὁ Κορνήλιος Νέπως θεωρεῖ αὐτὸν ὡς τὸν ἀξιολογώτερον τῶν βαρβάρων στρατηγῶν μετὰ τὸν Ἀννίβαν καὶ Ἀμίλκαν. Π.Ν.Π.

δάταμος (ὁ) (Datamus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἀραχνῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐπειριδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ἀράχνας μὲ σῶμα ἐπίμηκες, ἀπεστρογγυλωμένον κατὰ τὸ ἄκρον, μὲ ἰσχυρὰς χειλικὰς προσακτρίδας καὶ πόδας πολυτριχωτούς. Γνωστὰ περὶ τὰ 10 εἴδη, ὧν κοινότερον *δάταμος ὁ εὐρωπαϊκὸς* (Datamus europaeus), ὅστις εἶναι κοινοτάτη ἀράχνη ἐν Εὐρώπῃ, φέρει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ γένους καὶ χρῶμα μελανόφαιον, μὲ λευκὴν μεγάλην κηλῖδα ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρου μέρους τῆς ῥάχεως. Δ.Ν.Π.

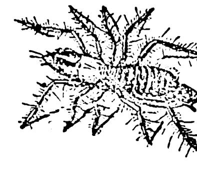
Δάταμος ὁ εὐρωπαϊκός.

Δαταφέρνης. Πέρσης στρατηγὸς συνωμόσας κατὰ τοῦ Βήσσου, σατράπου Βακτριανῆς, φονεύσαντος τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν Δαρεῖον τὸν Κοδομανὸν κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ὁ Δαταφέρνης μετὰ τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Λάγου θὰ ἐπετίθεντο κατὰ τοῦ Βήσσου, εὑρισκομένου ἔν τινι χωρίῳ. Φαίνεται ὅμως ὅτι ὁ Δαταφέρνης μετενόησε καὶ ὁ Βῆσσος εὑρέθη ἀντιμέτωπος τοῦ Πτολεμαίου μόνον. Π. Ν. Π.

Δάτενος (Dathenus), ***Πέτρος***. Ὁλλανδὸς θεολόγος, ὀπαδὸς τοῦ Λουθήρου καὶ ἰατρός, ἀκμάσας κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα. Ἀποσυρθεὶς εἰς τὴν Γάνδην, ἵδρυσε τὴν βελγικὴν ἀποικίαν τοῦ Φράγκενταλ. Εἰς Οὐτρέχτην εὑρισκόμενος συνελήφθη διὰ τὰ ἀντικαθολικά του αἰσθήματα καὶ ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακάς. Ἀποφυλακισθεὶς ἐγένετο ἐφημέριος ἐκκλησίας τινὸς προτεσταντικῆς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ἀλλ' ἐγκατέλιπε τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἰατρικῆς, ἣν ἐξήσκησεν ἀπὸ τοῦ 1585—1590. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ πρωτεύει μετάφρασις τῶν Ψαλμῶν τοῦ Δαυὶδ εἰς ὁλλανδικοὺς στίχους (κρατικὸν βραβεῖον), ἥτις ἐχρησιμοποιήθη ὑπό τε τῶν Ὁλλανδῶν καὶ τῶν Γερμανῶν μέχρι τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἡ ἰδιαιτέρα του πατρὶς Ἔλβιγκ τῷ ἀνήγειρε μετὰ τὸν θάνατόν του (1590) ἀνδριάντα. Α. Δ.

Δατιανός. Εὐγενὴς ἐξ Ἀντιοχείας τοῦ Δ' μ. Χ. αἰῶνος. Γνώστης ὢν τῆς στενογραφίας, ἔγινε γραμματεὺς (notarius) τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου, ὁ ὁποῖος τὸν ἀνηγόρευσε πατρίκιον. Ὁ Δατιανὸς ἐκόσμησε τὴν Ἀντιόχειαν διὰ λαμπρῶν οἰκοδομημάτων καὶ ἐφρόντισε διὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Λιβανίου εἰς αὐτήν. Τῷ 358 ἐγένετο ὕπατος, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ αὐτοκράτορος Ἰοβιανοῦ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάρρησιν τοῦ Βαλεντινιανοῦ. Δέκα ἐπιστολαὶ τοῦ Λιβανίου ἀπευθύνονται εἰς τὸν Δατιανόν. Μ. ΜΠΙΣΤΗ

Δᾶτις. Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ περσικοῦ στρατοῦ, ὅστις μὲ συναρχηγὸν τὸν ἀνεψιὸν τοῦ βασιλέως Δαρείου Ἀρταφέρνη καὶ ὁδηγὸν τὸν ἐξόριστον τύραννον Ἱππίαν, ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ μεγάλου βασιλέως πρὸς καθυπόταξιν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ 490 π. Χ. Ὁ Δᾶτις, Μῆδος τὸ γένος, συνεκέντρωσε τὸν πολυάριθμον στρατὸν καὶ στόλον (600 τριήρεις πλὴν τῶν φορτηγῶν πλοίων) του εἰς τὴν νῆσον Σάμον καὶ ἐκεῖθεν κατὰ τὴν ἄνοιξιν, πλέων πρὸς τὴν Εὔβοιαν, κατέλαβε τὴν νῆσον Νάξον καὶ ἄλλας μικροτέρας νήσους, ὧν τὰς πόλεις κατέκαυσε, πλὴν τῆς ἱερᾶς Δήλου, τῆς ὁποίας ἐσεβάσθη τὰ ἱερά, κατὰ ῥητὴν διαταγὴν τοῦ Δαρείου, καὶ δὲν ἠνώχλησε τοὺς κατοίκους. Ἀποβιβασθεὶς εἰς τὴν Εὔβοιαν ἐκυρίευσε μετὰ μικρὰν ἀντίστασιν τὴν Κάρυστον καὶ ἔπειτα τὴν Ἐρέτριαν, μετὰ πείσμονα ἀντίστασιν, διὰ προδοσίας. Ἀποβιβασθεὶς μετὰ ταῦτα εἰς τὴν Ἀττικήν, ὅπου εἶχεν ὑποδείξει ὁ Ἱππίας, ὑπέστη τὴν ἐν Μαραθῶνι ἧτταν, μετὰ τὴν ὁποίαν κατέπλευσε, περιπλεύσας τὸ Σούνιον, εἰς Φάληρον, χωρὶς ὅμως νὰ τολμήσῃ καὶ νὰ ἀποβιβασθῇ εἰς αὐτό. Ἐκ Φαλήρου ἀπέπλευσεν εἰς τὰ παράλια τῆς Ἰωνίας καὶ ἐκεῖθεν προσπλεύσας ἐνώπιον τοῦ Δαρείου, φέρων μόνον τὰ ἐκ Νάξου καὶ Ἐρετρίας ἀποκομισθέντα λάφυρα καὶ πλείστους Ἐρετριεῖς αἰχμαλώτους.

Διὰ τὴν ἀτυχῆ ταύτην ἔκβασιν τῆς ἐκστρατείας φαίνεται ὅτι δὲν ὑπέπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν τῆς δυναστείας, ἀφοῦ δύο τῶν υἱῶν του, ὁ Ἀρμαμίθρης καὶ ὁ Τίθαιος ἦσαν ἵππαρχοι τῆς κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπελθούσης στρατιᾶς τοῦ Ξέρξου. Περὶ τοῦ Δάτιδος ὑπῆρχε παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν ἡ γνώμη ὅτι ἦτο ἀνὴρ εὐσεβής, ὡς ἐφανέρωσε τοῦτο καὶ μὲ τὴν πολυτελῆ θυσίαν, τὴν ὁποίαν προσέφερεν εἰς τὰ ἱερὰ τῆς Δήλου καὶ μὲ τὴν ἀπόδοσιν τοῦ ἀγάλματος τοῦ Ἀπόλλωνος, τὸ ὁποῖον εὗρεν ἐντὸς φοινικικοῦ πλοίου, εἰς τοὺς Ταναγραίους. ΚΑΨ.

δατίσκη (ἡ) (Datisca) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *δατισκιδῶν*. Τὰ φυτὰ τοῦ γένους τούτου εἶναι πόαι πολυετεῖς καὶ ἀπαντῶσιν εἰς τὰς δυτικὰς χώρας τῆς Ἀσίας καὶ παρ' ἡμῖν. Γνωστότερον εἶδος εἶναι: *δατίσκη ἡ καννάβιος* (Datisca cannabina), ἥτις καλλιεργεῖται πρὸς κόσμον, καὶ διὰ τὴν ῥίζαν καὶ τὰ φύλλα της, ἅτινα ἔχουσι φαρμακευτικὰς ἰδιότητας. Δ. Ν. Π.

δατισκίδαι (οἱ) (Datiscidae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων*, περιλαμβάνουσα πόας πολυετεῖς. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων γενῶν τῆς οἰκογενείας εἶναι ἡ *δατίσκη*. Δ. Ν. Π.

δατισμὸς (ὁ). Ἡ βαρβαρικὴ χρῆσις κατὰ τύπον παθητικὸν αὐτοπαθῶν ῥημάτων, ἀπαντώντων μόνον, ὀρθῶς, κατὰ τύπον ἐνεργητικόν· τοῦτο δὲ ἐκ τοῦ Πέρσου στρατηγοῦ *Δάτιδος*, εἰπόντος «χαίρομαι» ἀντὶ «χαίρω». Ν. Δ. ΛΕΒΙΔΗΣ

Digitized by Google

δατόλιθος (ὁ) (Datolth) *['Ορυκτολ.]*. 'Ορυκτόν, τὸ ὁποῖον εἶναι πυριτικὸν ἅλας τοῦ ἀσβεστίου καὶ βορίου, τοῦ χημικοῦ μοριακοῦ τύπου $HCaBSiO_5$.

Εὑρίσκεται εἰς κρυστάλλους τοῦ προκλινοῦς ἢ μονοκλινοῦς κρυσταλλικοῦ συστήματος. Οἱ κρύσταλλοί του εἶναι ἐπιπεφυκότες, συνηνωμένοι εἰς ὀδένας, ἑδροβριθεῖς, συνήθως βραχυστηλοειδεῖς, σπανίως παχυτραπεζοειδεῖς. Εὑρίσκεται ἐπίσης καὶ χειροπληθὴς εἰς κοκκώδη συσσωματώματα. Στιφρὰ πολὺ λεπτοϊνώδη συσσωματώματα δατολίθου, τὰ ὁποῖα σχηματίζουν βοτρυοειδῆ καὶ νεφροειδῆ ἐπιφλοιώματα ἐπὶ ἀσβεστίτου τοῦ Arendal, καλοῦνται *βοτρυόλιθος*.

'Ο δατόλιθος ἔχει θραῦσιν ἀνώμαλον ἢ ὀστρεώδη, σκληρότητα 5—5½ βαθμοῦ, εἰδικὸν βάρος 2,9—3,0, λάμψιν ὑελοειδῆ καὶ παρουσιάζει τὴν τυπικὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν τῶν ζεολίθων. Εἶναι διαφανὴς μέχρι διαφωτίστου, ἄχρους, λευκός, πρασινωπός, ὑποκίτρινος, σπανίως ὑπέρυθρος ἢ ἀσθενῶς ἰώδης. Χημικῶς ἐξεταζόμενος ἐμπεριέχει 37,54% διοξειδίου τοῦ πυριτίου (SiO_2), 21,83% ὀξειδίου τοῦ βορίου (B_2O_3), 35% ἀσβέστου (CaO) καὶ 5,63% ὕδατος.

'Ο δατόλιθος παρουσιάζεται εἰς τὸ Andreasberg ἐντὸς ρωγμῶν τοῦ διαβάσου ὡς καὶ εἰς ρωγμὰς ἐντὸς ἀργιλλικοῦ σχιστολίθου ἐγγὺς τῶν μεταλλοφόρων φλεβῶν. 'Επίσης ἐντὸς ὄγκων μελαφύρου τοῦ Seisseralp καὶ ἐντὸς ὀρυκταμυγδάλων χαλκηδονίου ἐκ τοῦ Theiss τοῦ Τυρόλου. 'Επίσης εὑρέθη εἰς τὴν Μοδέναν, Ἄρενταλ, New Jersey, παρὰ τὴν Lake Superior, καὶ ὡς στιφρόν, ὑπόλευκον, φαιόν, ὅμοιον πρὸς ἀδινόλην πέτρωμα, εἰς τὴν ἐπαφὴν τοῦ πετρώματος διαβάσου εἰς τὸ Listitz παρὰ τὸ Bernau τῆς Βοημίας. Γ. Κ. Γ.

Δάτον *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς ἀνατολικῆς Μακεδονίας, μεσόγειος, ἐπὶ τοῦ Παγγαίου καὶ οὐχὶ μακρὰν τῆς ἀπέναντι τῆς Θάσου μακεδονικῆς ἀκτῆς. Εἰς τοὺς περὶ τὸ Δάτον τόπους κατῴκουν τὰ θρακικὰ φῦλα 'Οδόμαντες, 'Ηδωνοὶ καὶ Βισάλται, Ληταῖοι καὶ 'Ωρήσκιοι, φῦλα μαχιμώτατα. 'Η περιοχὴ τοῦ Δάτου περιελάμβανεν «εὔκαρπα πεδία, λίμνην, ποταμούς, ναυπήγια καὶ χρυσεῖα λυσιτελῆ» (*Στράβ.* C 331) καὶ ἐθεωρεῖτο πλουσιωτάτη· διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἀγαθῶν αὐτῆς ἐπλάσθη ἡ παροιμία «Δάτον ἀγαθῶν», σημαίνουσα πλῆθος ἀγαθῶν. 'Εκ τῶν ξένων οἱ ἐπὶ πλεῖστον χρόνον ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς περιοχῆς τοῦ Δάτου παραμείναντες ἦσαν οἱ Θάσιοι, οἵτινες καὶ ἀποικίαν εἶχον κτίσει ἐν αὐτῇ καὶ πλούσια μεταλλεῖα τῆς χώρας εἶχον ὑπὸ τὴν κατοχήν των. Ἕνεκα δὲ τῶν μεταλλείων οὗτοι ἐταπεινώθησαν ὑπὸ τῶν Περσῶν καὶ περιῆλθον εἰς πόλεμον πρὸς τοὺς 'Αθηναίους (464 π. Χ.), οἵτινες καὶ κατίσχυσαν. Ἔπαθον ὅμως δεινὴν ἧτταν οἱ 'Αθηναῖοι ὑπὸ τῶν μαχίμων θρακικῶν φυλῶν, ὅτε ὑπὸ τοὺς στρατηγούς των Σωφάνη καὶ Λέαγρον ἠθέλησαν νὰ εἰσχωρήσωσιν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς χώρας (*'Ηρόδ.* Θ. 75). Καὶ μετὰ τὴν ἧττάν των ὅμως ἐπέμειναν οἱ 'Αθηναῖοι καὶ ἔκτισαν ἐπὶ τοῦ χώρου τῆς ἀποικίας τῶν Θασίων τὴν Νεάπολιν, ἥτις πρὸς διάκρισιν ἐκαλεῖτο «Νεάπολις Δατηνῶν» καὶ ἦτο τὸ ἐπίνειον τῆς πόλεως τῶν Φιλίππων, οἵτινες ἀντικατέστησαν σὺν τῷ χρόνῳ τὸ Δάτον. Διεσώθησαν καὶ νομίσματα, ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ, τῶν βαρβάρων τούτων φύλων, τοῦ ΣΤ' π. Χ. αἰῶνος. ΚΑΨ.

— **Δάτον** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *'Αμισιανῶν* (τέως Πρειζόβης) τῆς ἐπαρχίας Καβάλλας τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Κάτ. (1928) 239. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μπερεκετλῆ*.

δατοῦρα (ἡ) (Datura) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *στρυχνοειδῶν*. Αἱ δατοῦραι εἶναι πόαι, θάμνοι ἢ δενδρύλλια μὲ φύλλα ἐναλλασσόμενα, ἄνθη μεγάλα καὶ μεμονωμένα μὲ κάλυκας λευκούς, ἰώδεις ἢ πορφυροῦς καὶ καρπὸν κάψαν διανοιγομένην εἰς τέσσαρας βαλβῖδας, ἑκάστη τῶν ὁποίων περικλείει ἓν μόνον εὐρὺ καὶ πεπιεσμένον σπέρμα. Τὸ γένος περιλαμβάνει 12 περίπου εἴδη ἰθαγενῆ τῶν θερμῶν χωρῶν τῆς γῆς, πάντα δηλητηριώδη· τινὰ τούτων ἐξόχως κοσμητικά. 'Εκ τῶν γνωστοτέρων καλλιεργουμένων εἰς τοὺς κήπους εἰδῶν εἶναι *δατοῦρα ἡ κοινὴ* (Daturis vulgara ἢ stramonium), ἥτις ἔχει ἰδιόρρυθμα μεγάλα ὀξύληκτα καὶ βαθέως ὀδοντωτὰ φύλλα καὶ ἄνθη λευκὰ ἢ ἰώδη. Εἰς πολλὰ μέρη τῆς Εὐρώπης εἶναι αὐτοφυὴς ὡς καὶ παρ' ἡμῖν, ὅπου εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὰ κοινὰ ὀνόματα: πορδοχόρταρο ἢ πορδόχορτο, τάτλας καὶ τάτουλα. Εἶναι φυτὸν δηλητηριῶδες ἐνέχον *δατουρίνην* παραπλησίαν πρὸς τὴν μπελλαντόναν. Τὰ σπέρματα τοῦ εἴδους τούτου ὡς καὶ τὰ φύλλα χρησιμοποιοῦνται ἐν τῇ φαρμακευτικῇ καὶ εἶναι γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα Herba et semens daturae stramonii (πόα καὶ σπέρματα δατούρας τῆς στραμωνίου). 'Εκ τῶν ἐξωτικῶν εἰδῶν γνωστότερα: *δατοῦρα ἡ δενδρώδης* (Datura arborea), ἥτις εἶναι ἰθαγενὴς θάμνος τοῦ Περουβίας καὶ καλλιεργεῖται διὰ τὰ μεγάλα, λευκά, σαλπιγγοειδῆ καὶ εὔοσμα ἄνθη της, *δατοῦρα ἡ ἡδύοσμος* (Datura suaveolens), ἰθαγενὴς θάμνος τοῦ Μεξικοῦ, *δατοῦρα ἡ κερατόκαυλος* (Datura ceratocaula), ἰθαγενὲς δενδρύλλιον τῆς Καλιφορνίας, καὶ *δατοῦρα ἡ ὑπερήφανος* (Datura fastuosa), ἰθαγενὴς θάμνος τῆς Κούβας. Πάντα τὰ ἀνωτέρω εἴδη πολλαπλασιάζονται διὰ σπορᾶς. Δ. Ν. Π.

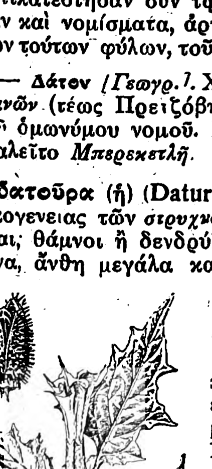

Δατοῦρα ἡ κοινή.
[Α=καρπὸς—Β=σπέρμα.]

δατουρίνη (ἡ) *[Χημ.]*. Δηλητηριῶδες ἀλκαλοειδὲς τοῦ στραμωνίου. Συμπίπτει πρὸς τὴν *ἀτροπίνην*. Σ. Γ.

Δάτσια *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Μέγας ὅρμος (ὁ Βούβασσος τῶν ἀρχαίων) καὶ κωμόπολις Μικρασιατικὴ ἐν τῇ χερσονησιζούσῃ προβολῇ τῆς Δωρίδος (πλάτ 36°45'Β, μῆκ. 27°46' 'Αν., χάρτ. ἀγγλ. 1604: The gulfs of Kos, Doris and Symi). Πληθὺς ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας 'Ακάνθης ἢ Δουλοπόλεως (*Στεφ. Βυζαντ. Πλίν.* V, 104).

Δατσικόρραχη *[Γεωγρ.]*. Μικροσυνοικισμὸς τοῦ δήμου Μεσολογγίου τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας.

Δαυγᾶτα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Δειληνιτῶν τῆς ἐπαρχίας Κραναίας τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 288.

Δαυῆς, *Δημήτριος*. Ἕλλην δημοσιογράφος καὶ πολιτευτὴς (1812—1894). Κατήγετο ἐκ Κεφαλληνίας καὶ διετέλεσε κατ' ἀρχὰς διδάσκαλος ἐν τῇ γενετείρᾳ του Δαυγᾶτα καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Μετὰ περιπετειώδη βίον, κατὰ τὸν ὁποῖον μετῆλθε τὸν συμβολαιογράφον ἐν 'Αργοστολίῳ καὶ τὸν ἔμπορον ἐν Ρουμανίᾳ, ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, ἀναμιχθεὶς καὶ πρωτοστατήσας εἰς τοὺς ἀγῶνας πρὸς ἕνωσιν τῶν 'Ιονίων νήσων μετὰ τῆς Ἑλλάδος. 'Απὸ τοῦ 1850 μέχρι τοῦ 1852 ἐξέδωκεν ἐν 'Αργοστολίῳ τὴν ἐφημερίδα «Χωρικός», τῷ δὲ 1868 ἐξελέγη βουλευτής. Τῷ 1927 ἐστήθη ἡ προτομή του εἰς Δαυγᾶτα ὑπὸ τῶν συμπατριωτῶν του. —Ω.

Δαυίδ. 'Εβραϊκὸν κύριον ὄνομα (=προσφιλής), ὅπερ ἔφερεν ὁ δεύτερος κατὰ σειρὰν καὶ μέγιστος πάντων τῶν βασιλέων τοῦ 'Ισραήλ. εἷς δὲ τῶν σπουδαιοτάτων ἀρχηγῶν λαῶν, ἐξ ὅσων μνημονεύει ἡ παγκόσμιος ἱστορία. 'Εβασίλευσε πιθανῶς ἀπὸ τοῦ 1011 μέχρι τοῦ 972 π. Χ. Κατήγετο ἐκ Βηθλεὲμ τῆς φυλῆς 'Ιούδα καὶ ἦτο ἕβδομος υἱὸς τοῦ 'Ιεσσα, ἀπόγονος δὲ τῆς Μωαβίτιδος Ρουθ καὶ τοῦ Βοόζ. Τοῦ βίου αὐτοῦ εἰκόνα εὑρίσκομεν ἐν ταῖς βίβλοις τῶν «Βασιλειῶν» (Α' ιστ'—Γ' βι')

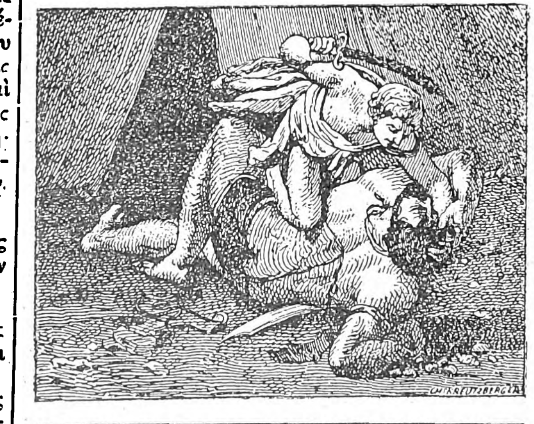

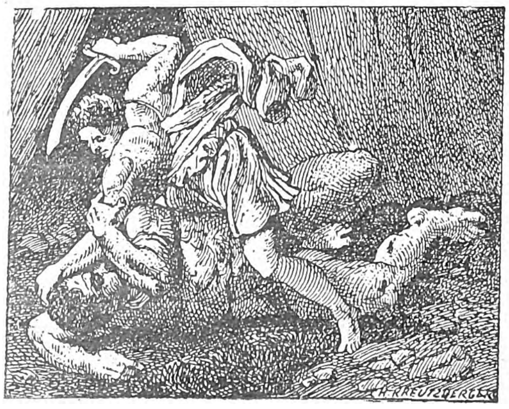

Δανιὴλ ντὲ Βολτέρρα: *'Ο Δαυὶδ φονεύων τὸν Γολιάθ.*
[Ἄνω: πρώτη φάσις. Κάτω: δευτέρα φάσις.]

καὶ «Παραλειπομένων» (Α' ι' 14—κθ' 30), ἥτις συμπληροῦται ὑπὸ πολλῶν ψαλμῶν καὶ ἡ πιστότης τῆς ὁποίας τεκμηριοῦται πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἐν αὐτῷ δὲν παραλείπονται οὐδὲ τὰ σκοτεινὰ σημεῖα τοῦ ἀνδρός. 'Η ἱστορία τοῦ Δαυὶδ ἄρχεται ἀπὸ τῆς ὑπὸ τοῦ Σαμουὴλ χρίσεως αὐτοῦ εἰς

Ντονατέλλο: *Δαυΐδ.*
['Εθνικὸν Μουσεῖον Φλωρεντίας.]

βασιλέα, ζῶντος ἔτι τοῦ Σαούλ. Μετ' οὐ πολὺ δ' ἐμφανίζεται ὁ ρωμαλέος, ὡραῖος καὶ «σοφὸς λόγῳ» ποιμαινόπαις καταλαμβάνων τὴν θέσιν τοῦ ὁπλοφόρου τοῦ βασιλέως καὶ διασκεδάζων διὰ τῆς κινύρας τὴν μελαγχολίαν τοῦ Σαούλ. Ἔπειτα δὲ συναντῶμεν αὐτόν, νεανίαν εἰσέτι, μονομαχοῦντα πρὸς τὸν ἀλλόφυλον Γολιὰθ καὶ διὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς σφενδόνης αὐτοῦ καταβάλλοντα τὸν πάνοπλον ἐκεῖνον γίγαντα, διὰ δὲ τῆς νίκης ταύτης καὶ τῆς ἐντεῦθεν κατατροπώσεως τῶν Φιλισταίων, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐπισπώμενον τὴν παροιμιώδη φιλίαν τοῦ βασιλόπαιδος 'Ιωνάθαν καὶ ἀποβαίνοντα δημοφιλέστατον, ἀφ' ἑτέρου δὲ προκαλοῦντα τὴν καχυποψίαν καὶ τὸν φθόνον τοῦ Σαούλ, τὴν θυγατέρα τοῦ ὁποίου εἶχε λάβει σύζυγον, ὡς ἔπαθλον τῆς ἀνδρείας αὐτοῦ. Τοῦ φθόνου δὲ τούτου ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε σειρὰ διωγμῶν, οἵτινες ἐχρησίμευσαν ὡς πραγματικὴ σχολή, ἐν ᾗ ἐκαλλιεργήθησαν ἄλλαι τε ἀρεταὶ τοῦ Δαυὶδ καὶ μάλιστα ἡ ἀκράδαντος αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεὸν ἀφοσίωσις, ἔτι δὲ καὶ ἡ σκληραγωγία καὶ ἡ στρατηγικὴ ἱκανότης αὐτοῦ. Περιπλανηθεὶς ἐπὶ μακρὸν ἀνὰ τὰ ὄρη καὶ τὴν ἔρημον τῆς 'Ιουδαίας, κατέφυγεν ἔπειτα πρὸς τὸν Φιλισταῖον ἡγεμόνα τῆς Γὲθ 'Αγχοῦς, τοῦ Σαοὺλ ἐξακολουθοῦντος νὰ διώκῃ αὐτόν, καίπερ ἐπανειλημμένως λαβόντος δείγματα τῆς μεγαλοψυχίας καὶ μακροθυμίας ἐκείνου.

Μετὰ τὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους Γελβονὲ ἧτταν καὶ τὸν θάνατον τοῦ Σαοὺλ παρὰ τῶν Φιλισταίων, ὁ Δαυὶδ κατὰ θεῖον χρησμὸν σπεύδει εἰς τὴν Χεβρών, ἔνθα ἀνακηρύσσεται βασιλεὺς ὑπὸ τῆς φυλῆς τοῦ 'Ιούδα περὶ τὸ 1011, ἐνῷ τῶν πρὸς βορρᾶν φυλῶν ἄρχει ὁ υἱὸς τοῦ Σαοὺλ 'Ιεβοσθέ, ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ 'Αβεννήρ. Περὶ δὲ τὸ 1104, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ 'Ιεβοσθέ, ἀναγνωρισθεὶς βασιλεὺς ὑφ' ἁπασῶν τῶν 'Ισραηλιτικῶν φυλῶν, κατορθώνει νὰ καταλάβῃ τὴν ὑπὸ τῶν 'Ιεβουσαίων κατεχομένην 'Ιερουσαλήμ, ἣν ὀχυρώνει ἐπιμελῶς καὶ ἀναδεικνύει εἰς πρωτεύουσαν τοῦ βασιλείου. 'Αφοῦ δὲ κατέβαλεν ὁριστικῶς δύο ἀσπόνδους ἐχθροὺς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, τοὺς Φιλισταίους καὶ τοὺς Μωαβίτας, μετέφερεν ἐν μεγάλῃ πομπῇ τὴν Κιβωτὸν τῆς διαθήκης ἀπὸ τῆς ἐν τῷ Καριαθιαρεὶμ ἀφανείας αὐτῆς εἰς μεγαλοπρεπῆ σκηνὴν ἐπὶ τῆς Σιὼν ἐν 'Ιερουσαλήμ, ἣν οὕτως ἀναδεικνύει καὶ εἰς θρησκευτικὸν κέντρον τοῦ ἡνωμένου 'Ισραήλ. Μετά τινα δ' ἔτη ἐκστρατεύσας κατὰ τῶν 'Αμμωνιτῶν, οἵτινες εἶχον κάκιστα μεταχειρισθῆ τοὺς ἀπεσταλμένους αὐτοῦ, κατενίκησεν αὐτούς τε καὶ τοὺς μετ' αὐτῶν συμμαχή-

Digitized by Google

σαντας Σύρους, οὓς καὶ κατέστησε φόρου ὑποτελεῖς. Καθυποτάξας δὲ ὁριστικῶς τούς τε Ἀμμωνίτας, καθ' ὧν ἐπεχείρησε καὶ δεύτερον πόλεμον, καὶ τοὺς Ἰδουμαίους, ἀνέδειξε τὸν Ἰσραὴλ κυρίαρχον ἐπὶ πάντας τοὺς περιοίκους λαούς. Οὕτω διὰ σειρᾶς σκληρῶν καὶ μακρῶν ἀγώνων, καθ' οὓς ηὐμοίρησε μὲν δεξιωτάτων στρατηγῶν, οἷοι ὁ Ἰωάβ, ὁ Ἀβεσσαΐ, ὁ Ἀσαὴλ κ. ἄ., ἀπεδείχθη δὲ καὶ ἡ ἀτομικὴ αὐτοῦ ἀνδρεία καὶ στρατηγικὴ ἱκανότης, κατώρθωσεν ὁ Δαυὶδ ὄχι μόνον τὴν ἐθνικὴν ἑνότητα νὰ ἐμπεδώσῃ, ἀλλὰ καὶ μέγα νὰ θεμελιώσῃ κράτος, ἐκτεινόμενον ἐντεῦθεν μὲν τοῦ Ἰορδάνου ἀπὸ τῆς Δὰν μέχρι τῆς Βηρσαβεέ, ἐξαιρουμένης τῆς Φοινίκης, πρὸς ἀνατολὰς δὲ μέχρι τῆς Συροαραβικῆς ἐρήμου, μὲ φόρου ὑποτελεῖς Φιλισταίους, Σύρους, Μωαβίτας, Ἀμμωνίτας καὶ Ἰδουμαίους. Ἐπηκολούθησε τὸ διπλοῦν ἔγκλημα τοῦ Δαυίδ, συνισιάμενον εἰς τὸν σφετερισμὸν τῆς Βηρσαβεέ, συζύγου τοῦ στρατηγοῦ αὐτοῦ Οὐρίου. καὶ εἰς τὴν δολοφονίαν αὐτοῦ τούτου, ἔπειτα δὲ καὶ ἡ ἐν πολλῷ αἵματι σβεσθεῖσα καὶ διὰ τοῦ τραγικοῦ θανάτου τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῆς καταπνιγεῖσα φοβερὰ κατὰ τοῦ Δαυὶδ ἐπανάστασις τοῦ υἱοῦ του Ἀβεσσαλώμ, ὡς καὶ ἡ εὐχερέστερον κατασταλεῖσα ἀποστασία τοῦ Σαβεέ. Ἐπὶ τῇ συντριβῇ δὲ καὶ τῶν ἐσωτερικῶν τούτων ἐχθρῶν ὁ Δαυὶδ ἀνέπεμψε μεγαλοπρεπῆ εὐχαριστήριον πρὸς τὸν Θεὸν ὕμνον «Κύριε, πέτρα μου καὶ ὀχύρωμά μου» (Β' Βασιλ. κβ' 1 ἑξ.). Ὁ Δαυὶδ ὅμως δὲν ὑπῆρξε μέγας μόνον ἐν πολέμῳ, ἀλλὰ διεκρίθη καὶ ἐν τοῖς εἰρηνικοῖς ἔργοις. Ἐμερίμνησε περὶ τῆς ἐσωτερικῆς διοργανώσεως τοῦ κράτους, ἣν ἔμελλε νὰ συμπληρώσῃ ὁ Σολομών. Οὕτως ἵδρυσε τὰς θέσεις τοῦ *μαζκείρ* (τοῦ ἐπὶ τῶν ὑπομνημάτων κατὰ τοὺς Ο', οἱονεὶ γραμματέως αὐτοῦ) καὶ τοῦ *σωφὲρ* (οἱονεὶ πρωθυπουργοῦ), εἰς ὃν ἀνέθεσε καὶ τὴν περὶ τῶν οἰκονομικῶν φροντίδα· τὴν δὲ ἀνωτάτην δικαστικὴν ἐξουσίαν, τὴν μάλιστα εἰς τὸν βασιλέα προσιδιάζουσαν, ἐπεφύλαξεν εἰς ἑαυτόν. Πρὸ παντὸς ὅμως σπουδαιόταται ὑπῆρξαν αἱ ὑπηρεσίαι, ἃς προσήνεγκεν ὁ κατ' ἐξοχὴν θεοκρατικὸς οὗτος βασιλεὺς εἰς τὴν διοργάνωσιν τῆς λατρείας τοῦ Γιαχβέ, πυρίνου δι' αὐτὴν ἐμφορούμενος ζήλου, ὅστις ἦτο ἀπαύγασμα τῆς βαθυτάτης αὐτοῦ εὐσεβείας. Δὲν ἐμερίμνησεν οὗτος μόνον περὶ τῆς μεγαλοπρεπεστάτης μεταφορᾶς τῆς Κιβωτοῦ τῆς διαθήκης εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ βασιλείου, οὐδὲ ἠρκέσθη εἰς τὰ ἐκ τῶν πλουσίων λαφύρων χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ἀναθέματα, ἅτινα ἀφιέρωσεν εἰς αὐτήν, ἀλλ' ἤρξατο συντόνως παρασκευαζόμενος καὶ διὰ τὴν ἵδρυσιν ἐπαξίου ναοῦ τοῦ Γιαχβέ, ἥτις ὅμως ἀπαγορευθεῖσα εἰς αὐτόν, «τὸν ἄνδρα τῶν αἱμάτων», ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἐπεφυλάχθη εἰς τὸν υἱόν του Σολομῶντα. Τοῦτο ὅμως δὲν ἠμπόδισε τὸν Δαυὶδ ὅπως προνοήσῃ καὶ περὶ τῆς ὀργανώσεως τοῦ ἱερατείου πρὸς τελετουργικοὺς σκοπούς, ἐφ' ᾧ διήρεσεν εἰς 24 τάξεις (ἐφημερίας), μεθ' ἑνὸς ἀρχηγοῦ ἐπὶ κεφαλῆς ἑκάστης, τούς τε ἱερεῖς καὶ 24.000 ἐκ τῶν λευϊτῶν, τοὺς δὲ λοιποὺς λευΐτας διώρισε μουσικοὺς καὶ πυλωροὺς τοῦ ναοῦ καὶ ὑπαλλήλους καὶ δικαστάς. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις μεγάλην κατέβαλε φροντίδα, ὅπως ὡς οἷόν τε μεγαλοπρεπεστέραν καὶ ἐπιβλητικωτέραν καταστήσῃ τὴν θείαν λατρείαν δι' ἀφθόνου ἐν αὐτῇ χρησιμοποιήσεως τῶν καλῶν τεχνῶν καὶ μάλιστα τῆς ποιήσεως καὶ τῆς μουσικῆς, συλλέξας παλαιοτέρους θρησκευτικοὺς ψαλμοὺς καὶ ἄλλους νέους ὑπερόχους αὐτὸς ποιήσας. Διότι ὁ Δαυὶδ ἦτο καὶ καλλιτεχνικὴ φύσις ἐξαίρετος, διακριθεὶς ἐνωρίτατα ὡς μουσικός, ἔχων τὴν δύναμιν καὶ ψυχικὰς νόσους νὰ θεραπεύῃ (Α' Βασιλ. ιστ' 14). Ἰδιαιτέρως δὲ ὅλως ἐν τῇ ἱστορικῇ συνειδήσει τοῦ λαοῦ ἐθεωρεῖτο ὡς μέγας ποιητής, καὶ δὴ κατ' ἐξοχὴν θρησκευτικὸς ποιητής, ὡς ἐκ πολλῶν συνάγεται τεκμηρίων (Β' Βασ. κγ' 1, α' 18 ἑξ., γ' 33, κδ', κγ' 1 ἑξ.· πρβλ. καὶ ψαλμοὺς *Δαυίδ*). Δείγματα δὲ λαμπρὰ τοῦ ποιητικοῦ αὐτοῦ ταλάντου παρέχει ἡμῖν ἡ Π. Διαθήκη τὸν θρῆνον αὐτοῦ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Σαοὺλ καὶ τοῦ Ἰωνάθαν (Β' Βασ' α' 18 ἑξ.), τὸ κύκνειον αὐτοῦ ᾆσμα (Β' Βασ. κγ' 1 ἑξ.) καὶ δὴ τοὺς εἰς αὐτὸν ἀνήκοντας ψαλμούς, οἷοι οἱ ϐ', γ', ν', ρϐ' κλ. Ἐπίσης δ' ἐν τῇ ἱστορικῇ συνειδήσει τοῦ Ἰσραὴλ ὁ Δαυὶδ ἐθεωρεῖτο καὶ ὡς προφήτης, εἰς ὃν ἀνήκουσι μεσσιακοὶ ψαλμοὶ ὑπέροχοι, οἷοι οἱ ϐ', ιε' κα', μδ', οα', ρθ' κ.ἄ., ἔνθα προλέγονται τὰ τῆς ἐμφανίσεως, τῶν παθῶν καὶ τοῦ θριάμβου τοῦ Μεσσίου. Ἐν τοῖς σῳζομένοις ποιήμασι τοῦ Δαυὶδ (βλ. λ. Ψαλτήριον) διαλάμπει πανὸς τῇ τρυφερότητι τῆς καρδίας καὶ ἡ βαθεῖα ταπείνωσις καὶ μεγάλη εὐσέβεια τοῦ ἀνδρός.

Ὁ Δαυὶδ μετὰ τεσσαρακονταετῆ βασιλείαν ἀπέθανε καὶ ἐτάφη ἐν τῇ ὁμωνύμῳ πόλει (972), ἀφοῦ ζῶν ἤδη κατώρθωσε, παρὰ τὰς ζωηρὰς ἀντιδράσεις τοῦ ἀρχιστρατήγου Ἰωὰβ καὶ τοῦ ἀρχιερέως Ἀβιάθαρ, νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τὸν λαὸν ὡς διάδοχόν του τὸν Σολομῶντα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Weiss*, David und seine Zeit (1880).— *Bäntsch*, David und sein Zeitalter (1907). Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΗΣ

— **Δαυὶδ (ἅγιοι).** —1) Ὁ ἐν Θεσσαλονίκῃ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰουστινιανοῦ πολλαχῶς ἐργασθεὶς ὑπὲρ τῆς κατὰ Χριστὸν πολιτείας τῶν κατοίκων αὐτῆς. Τυχὼν οὗτος λαμπρᾶς παιδεύσεως ἐπώλησε τὰ ὑπάρχοντά του καὶ διανείμας τὰ χρήματα εἰς πτωχοὺς ἀπῆλθεν εἰς τὴν ὕπαιθρον ὡς ἀναχωρητὴς διδάσκων καὶ νουθετῶν. Ἐπὶ τρία ἔτη ἔζησεν ἐπάνω εἰς μίαν ἀμυγδαλῆν «καθάπερ ὄρνις εὐκέλαδος τῷ κρύει πηγνύμενος καὶ τῷ θέρει φλεγόμενος». Κατόπιν ἐστάλη ὑπὸ τῶν Θεσσαλονικέων εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπως αἰτήσηται παρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἀντικατάστασιν τοῦ καταδυναστεύοντος τὴν πόλιν ἐπάρχου. Ἐπανερχόμενος ὅμως εἰς Θεσσαλονίκην ἀπέθανε κατὰ τὸν πλοῦν πιθανῶς τῷ 535. Ἡ μνήμη αὐτοῦ ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 26 Ἰουνίου μετὰ βραχείας βιογραφίας καὶ ἰδίας ἀκολουθίας, ἧς τοῦ κανόνος ποιητὴς εἶναι Ἰωσὴφ ὁ ὑμνογράφος. [Παλαιὰν βιογραφίαν αὐτοῦ (τοῦ Η' αἰῶνος), πολλὰς ἱστορικὰς καὶ τοπογραφικὰς εἰδήσεις περιέχουσαν, ἐξέδωκεν ἐν Βερολίνῳ τῷ 1887 ὁ Val. Rose]

—2) ***Δαυὶδ ὁ ὅσιος***· ὁ ἐπικαλούμενος *Γέρων*. Ἐγεννήθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ἐν τῷ χωρίῳ Γαρδινίτσᾳ παρὰ τὴν Ἀταλάντην τῆς Λοκρίδος. Ἐκ τῆς μονῆς τοῦ Ἀκακίου μεταβὰς εἰς Ἅγιον Ὄρος ἐμόναζεν ἐν τῇ Λαύρᾳ, εἶτα δὲ ἐγένετο ἡγούμενος τῆς μονῆς Βερνικόβης. Ἐκ τῆς μονῆς του ἀπελθὼν διὰ τὴν ἀπείθειαν τῶν μοναχῶν, μὴ θελόντων τὸν κοινοβιακόν, ἀλλὰ τὸν ἰδιόρρυθμον βίον, ἵδρυσεν εἰς τὰς ὑπωρείας ὄρους μεταξὺ Ἑλικῶνος καὶ Παρνασσοῦ μονύδριον καὶ ἐκεῖ ἠσκεῖτο μετ' ὀλίγων εὐσεβῶν μοναχῶν. Εἰς τὸν Τοῦρκον διοικητὴν τῆς Λεβαδείας καταγγελθεὶς ὡς διενεργῶν ἀπόδρασιν τῶν ἐν τουρκικαῖς οἰκογενείας κρατουμένων χριστιανοπαίδων καὶ πολλοὺς ἐξευτελισμοὺς καὶ τιμωρίας ὑποστὰς ὑπ' αὐτοῦ ἀπῆλθεν εἰς Εὔβοιαν καὶ ἵδρυσε μονὴν ἐν τῷ τέως δήμῳ Αἰγαίων, δύο ὥρας μακρὰν τῆς Λίμνης, ἥτις ἔκτοτε καλεῖται «μονὴ Δαυὶδ τοῦ Γέροντος». Ἡ μνήμη αὐτοῦ ἑορτάζεται τὴν 1 Νοεμβρίου. Τὸν βίον του ἐκδοθέντα μετ' ἀκολουθίας τῷ 1818 καὶ ἀνατυπωθέντα ἐν Χαλκίδι τῷ 1912 ἔγραψεν ὁ μαθητής του Χριστόφορος.

—3) *Δαυίδ, ὁ ἀρχιεπίσκοπος Μενεβίας*. Ἐγεννήθη ἐν Οὐαλλίᾳ κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ Ε' αἰῶνος, εἰσῆλθεν εἰς τὸν κλῆρον καὶ ὑπὸ τοῦ ἁγίου Παυλίνου χειραγωγηθεὶς ἐγένετο ἱερεὺς ἐν Βρεττανίᾳ, ὅπου ἵδρυσε δώδεκα μοναστήρια. Τὸ πρῶτον τούτων ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ross κτισθὲν παρὰ τὴν Μενεβίαν, ὑπὸ τὴν αὐστηρὰν διοίκησιν τοῦ Δουὶδ κατέστη φυτώριον ἁγίων ἀνδρῶν, ὧν πολλοὶ ἐκόσμησαν ἐπισκοπικοὺς θρόνους. Κληθεὶς εἰς τὴν ἐν Brewi σύνοδον τῷ 519 κατὰ τῶν αἱρετικῶν ὀπαδῶν τοῦ Πελαγίου, τοσαύτην ἐντύπωσιν ἐπροξένησεν εἰς τοὺς συνέδρους, ὥστε ὁ ἀρχιεπίσκοπος Caerléon Δουβρίκιος ἐπιμόνως ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ νὰ γίνῃ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ διάδοχός του. Ἀρνηθεὶς κατ' ἀρχάς, ἐπείσθη τελευταῖον ὁ Δαυὶδ καὶ γενόμενος ἀρχιεπίσκοπος μετέφερε τὴν ἕδραν του εἰς Μενεβίαν, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 544. Τὰ λείψανα αὐτοῦ τῷ 962 μετεκομίσθησαν εἰς Glastonbury, ὁ δὲ πάπας Κάλλιστος ὁ Β' (1119—1124) ὠνόμασεν αὐτὸν τῷ 1120 ἅγιον. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 1 Μαρτίου. Ε. Γ. Π.

— **Δαυὶδ Α'**, αὐτοκράτωρ τῆς ***Ἀβησσυνίας*** ἀποθανὼν τῷ 1401. Διεδέχθη τὸν ἀδελφόν του Βειτὲν-Ἀσφερί. Κατὰ τὴν βασιλείαν του ἐπολέμησε πρὸς τὸν Χὰκ-Ἐντέν, Μουσουλμᾶνον ἐμίρην τοῦ Ἀουφὰτ καὶ πρὸς τὸν διάδοχον αὐτοῦ πρίγκιπα Σαὰντ-Ἐντίν. Μετὰ πολυμόχθους ἀγῶνας κατώρθωσε νὰ νικήσῃ καὶ νὰ φονεύσῃ τὸν Σαὰντ-Ἐντὶν διὰ στρατοῦ ἀποτελουμένου ἐξ Ἀμχαριτῶν (χριστιανῶν). Καταλαβὼν τὴν χώραν τοῦ πρίγκιπος ἐξεχριστιάνισεν αὐτήν, μετατρέψας τὰ τεμένη εἰς ἐκκλησίας.

— **Δαυὶδ Β'**, αὐτοκράτωρ τῆς ***Ἀβησσυνίας***, γεννηθεὶς τῷ 1500 καὶ ἀποθανὼν περὶ τὸ 1540. Διεδέχθη τὸν πατέρα του Ναχοῦ εἰς ἡλικίαν ἑπτὰ ἐτῶν, ἐπετροπεύετο δὲ ὑπὸ τῆς μάμμης του Ἑλένης, ἥτις ἀπέστειλεν ἐξ ὀνόματός του εἰς Πορτογαλίαν τὸν Ἀρμένιον ἔμπορον Ματθαῖον διὰ νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ Ἐμμανουὴλ βοήθειαν κατὰ τῶν ἀπειλούντων τὴν Ἀβησσυνίαν Μουσουλμάνων. Ὁ Ματθαῖος ἐχρειάσθη τρία ἔτη διὰ νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὴν ἀποστολήν του. Ὁ βασιλεὺς τῆς Πορτογαλίας διαβλέπων τὰς ὠφελείας, ἃς ἦτο δυνατὸν νὰ πορισθῇ ἂν συνῆπτε στενὰς σχέσεις πρὸς τὴν Ἀβησσυνίαν, ἀπέστειλε πρὸς τὸν Δαυὶδ τὸν Ροδρῖγον ντὰ Λίμα, ὅπως κλείσῃ συμμαχίαν μετ' αὐτοῦ. Ὁ Πορτογάλος ἀπεσταλμένος ἐγένετο δεκτὸς μετὰ μεγάλων τιμῶν, ἀλλ' ὅταν ἐζήτησε νὰ φύγῃ, ἠμποδίσθη ὑφ' ἑνὸς νόμου τῆς χώρας, κωλύοντος τὴν ἀναχώρησιν παντός, ὅστις εἶχε πατήσει τὸ ἀβησσυνιακὸν ἔδαφος. Ὁ Δαυὶδ μόλις μετὰ ἑξαετίαν ἀντελήφθη ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀκυρώσῃ τὸν νόμον τοῦτον καὶ νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν ἄφιξιν τῶν πορτογαλικῶν ἐπικουριῶν, αἱ ὁποῖαι ἔφθασαν δώδεκα ἔτη ἀργότερον. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο οἱ Μουσουλμᾶνοι εἶχον κατακτήσει καὶ λεηλατήσει τὰς κυριωτέρας ἐπαρχίας, καὶ εἶχον κατασφάξει ὅλην τὴν βασιλικὴν οἰκογένειαν. Μόνος ὁ Δαυὶδ κατώρθωσε νὰ διασωθῇ καταφυγὼν εἰς τὰ ὄρη τοῦ Σαμέν, ὅπου καὶ ἀπέθανε μετ' ὀλίγον. —Ω.

— **Δαυὶδ** ὁ *Μεγαλοκομνηνός*, αὐτοκράτωρ ***Βυζαντίου***· βλ. λ. Κομνηνοί.

— **Δαυίδ**, βασιλεῖς τῆς ***Γεωργίας*** (ἐκ τῆς δυναστείας τῶν Βαγρατιδῶν): — 1) *Δαυὶδ Α'* (958—980), ἀπὸ τοῦ 960 συμβασιλεύσας μὲ τὸν Βαγράτην Γ'. — 2) *Δαυὶδ Β'* ὁ Ἰσχυρὸς ἢ Ἐπανορθωτὴς (1089—1124), υἱὸς τοῦ Γεωργίου Β'. Ἐπὶ τῆς βασιλείας του ἡ χώρα εἶχε κατακλυσθῆ ἀπὸ τοὺς Σελτζουκίδας Τούρκους. Οὗτος ἐπωφελούμενος τῶν μεταξὺ αὐτῶν διχονοιῶν ἐκάλεσε τὸν λαὸν εἰς τὰ ὅπλα καὶ μετὰ πολλὰς μάχας κατέλαβε τὴν Τιφλίδα (1120). Ἀκολούθως ἀναλαβὼν ἐπίθεσιν κατέλαβεν ἅπασαν τὴν ἀκτὴν μέχρι Τραπεζοῦντος, τὴν μεταξὺ Εὐξείνου καὶ Κασπίας χώραν καὶ ἅπασαν τὴν Ἀρμενίαν. Θεωρεῖται ἀπὸ τοὺς σπουδαιοτέρους βασιλεῖς τῆς Γεωργίας — 3) *Δαυὶδ Γ'* Σοσλάν, σύζυγος τῆς βασιλίσσης Θαμὰρ (1193—1209). — 4—5 *Δαυὶδ Δ'*, υἱὸς τῆς βασιλίσσης Ρουσουντὰν καὶ *Δαυὶδ Ε'*, υἱὸς τοῦ Γεωργίου Δ'. Συνεβασίλευσαν (1243—1272) καὶ διετέλεσαν ὑποτελεῖς τῶν Μογγόλων.—6) *Δαυὶδ ΣΤ'*, υἱὸς τοῦ Δημητρίου Β' (1290—1310). Π.

— **Δαυὶδ** ὁ *Μέγας*, βασιλεὺς τῶν ***Ἰβήρων***. Ἀνεμίχθη εἰς τὰς περὶ τοῦ βυζαντινοῦ θρόνου ἔριδας τοῦ τέλους τοῦ Ι' αἰῶνος. Τῷ 978 παρέσχε βοήθειαν εἰς τὸν Βάρδαν Φωκᾶν μαχόμενον κατὰ τοῦ Βάρδα Σκληροῦ. Τῷ 991, θανὼν ἄκληρος, ἐκληροδότησε τὰς κτήσεις του εἰς τὸν Βασίλειον Β' τὸν Βουλγαροκτόνον.

— **Δαυὶδ Α'** (David), βασιλεὺς τῆς ***Σκωττίας***. Δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Μάλκολμ Κάνμορ καὶ τῆς Μαργαρίτας (1084—1153). Ἐξεπαιδεύθη εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὅπου μετέβη μετὰ τῆς ἀδελφῆς του Ματθίλδης, συζευχθείσης τὸν βασιλέα Ἑρρῖκον τὸν Α'. Τῷ 1102 διεδέχθη τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἐδγάρδον ὡς κόμης καὶ πρίγκιψ τῆς Καμβρίας, εἰς τὴν ὁποίαν εἰσήγαγε τὸ φεουδαλικὸν σύστημα καὶ ἵδρυσε τὰς περιωνύμους μονὰς τοῦ Σελκὶρκ καὶ τοῦ Γεαδβούργου. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀλεξάνδρου τοῦ Α' ἀνηγορεύθη βασιλεὺς τῆς Σκωττίας, ὅτε δὲ ἀπέθανεν ὁ γυναικάδελφός του Ἑρρῖκος ὁ Α', διεξεδίκησε καὶ τὸν θρόνον τῆς Ἀγγλίας, δὲν ἐβράδυνεν ὅμως νὰ παραιτηθῇ τῆς ἀξιώσεώς του ταύτης, ἵνα βοηθήσῃ τὴν ἀδελφήν του Ματθίλδην ἐναντίον τοῦ Στεφάνου ντὲ Μπλουᾶ, ἑτέρου διεκδικητοῦ τοῦ ἀγγλικοῦ στέμματος, ὅστις ἐνίκησε τὸν Δαυὶδ εἰς τὴν μάχην τοῦ Κόττον Μὸρ τῷ 1138. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1141 ἀφιερώθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας του, ἵδρυσε πολυαρίθμους μονάς, εἰσήγαγεν εἰς τὴν Σκωττίαν τὸν φεουδαλισμόν, συνέβαλεν εἰς τὴν πρόοδον τῆς γεωργίας καὶ ὑπῆρξε μέγας προστάτης καὶ ὑποστηρικτὴς τῆς ἐκκλησίας. Ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἐκηρύχθη ὁσία, αὐτὸς δὲ ὁ Δαυὶδ ἐκαλεῖτο ἐπί τινα χρόνον ἐν Σκωττίᾳ ἅγιος. —Β.

— **Δαυὶδ Β'** *Μπρύς*, βασιλεὺς τῆς ***Σκωττίας***. Υἱὸς Ροβέρτου τοῦ Β' (1325—1371). Διεδέχθη τὸν πατέρα του εἰς ἡλικίαν τεσσάρων ἐτῶν καὶ διετέλεσεν ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τοῦ ἀντιβασιλέως Ρανδόλφου, ὅστις ἀπέθανε μετὰ τρία ἔτη, καταλιπὼν τὴν ἀντιβασιλείαν εἰς ἐξάδελφόν τινα τοῦ Δαυίδ. Τῷ 1332 τὸν θρόνον τῆς Σκωττίας διεξεδίκει ὁ Ἐδουάρδος Μπάλιολ, ὅστις ἐνίκησε τοὺς Σκώτους καὶ ἐφόνευσε τὸν νέον ἀντιβασιλέα. Ὁ Δαυὶδ ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς Γαλλίαν, χάρις δὲ εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Φιλίππου ΣΤ' κατώρθωσε ν' ἀνακαταλάβῃ τὸν θρόνον του τῷ 1342. Τέσσαρα ἔτη βραδύτερον ἐπέδραμε κατὰ τῆς Ἀγγλίας, ἀλλ' ἡττηθεὶς κατὰ κράτος καὶ τραυματισθεὶς συνελήφθη αἰχμάλωτος καὶ ἐνεκλείσθη εἰς τὸν Πύργον τοῦ Λονδίνου, ὅπου ἔμεινεν ἕνδεκα ὅλα ἔτη ἐγκάθειρκτος. Τέλος ἐπανακτήσας τὴν ἐλευθερίαν του, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του καὶ ἀνέλαβεν ὡς μονάρχης τὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας.—Β.

—**Δαυὶδ** *Κομνηνός*, αὐτοκράτωρ ***Τραπεζοῦντος***· βλ. λ. Κομνηνοί.

—**Δαυὶδ** ***Ἀριανίτης***. Βυζαντινὸς στρατηγὸς ἐπὶ Βασιλείου Β' Βουλγαροκτόνου. Ὅτε ὁ Νικηφόρος Οὐρανὸς ἀπεστάλη εἰς Ἀνατολὴν διὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τοὺς Ἄραβας (1001), ὁ Δαυὶδ ἐτοποθετήθη εἰς Θεσσαλονίκην. —Π.

—**Δαυὶδ** ὁ ***Ἀρμένιος***. Φιλόσοφος καὶ γραμματικὸς γεννηθεὶς ἐν Νέρκεν τῆς Ἀρμενίας καὶ ἀκμάσας κατὰ τὸν Ε' μ. Χ. αἰῶνα. Ἔσχεν ὡς πρῶτον διδάσκαλον τὸν Ἀρμένιον πατριάρχην Ἰσαὰκ τὸν Α', ὁ ὁποῖος ἀπέστειλεν αὐτὸν πρὸς τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν του εἰς τὴν Ἔδεσσαν, τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Μέχρι τοῦ 1823 ἦτο γνωστὸς μόνον ὡς σχολιαστὴς τοῦ Ἀριστοτέλους. Κατὰ τὸ ἔτος ὅμως τοῦτο ἀνεκαλύφθησαν διάφορα αὐτοῦ ἔργα, ἐκ τῶν ὁποίων ἀπεδείχθη ὅτι ἔγραψε πολλὰ πρωτότυπα φιλοσοφικὰ καὶ φιλολογικὰ ἔργα εἰς τὴν ἀρμενικὴν καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν ἐχειρίζετο εὐχερῶς. Μεταξὺ ἄλλων ἔγραψεν: εἰς τὴν ἀρμενικὴν «Καθορισμὸς παντὸς εἴδους ἀρχῶν», «Τὰ θεμέλια τῆς φιλοσοφίας», «Ἀποφθέγματα φιλοσόφων» εἰς

Digitized by Google

τὴν ἀρμενικὴν καὶ τὴν ἑλληνικὴν «Σχόλια εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τῆς Πορφυρίου», «Σχόλιον εἰς τὰς κατηγορίας τοῦ Ἀριστοτέλους» ἑλληνιστὶ «Προλεγόμενα εἰς τὰς κατηγορίας τοῦ Ἀριστοτέλους». Μετέφρασεν ἐπίσης εἰς τὴν ἀρμενικὴν διάφορα ἔργα τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ ἔγραψεν ὁμιλίας καὶ θεολογικὰς καὶ γραμματικάς τινας πραγματείας. Τὰ «Προλεγόμενά του εἰς τὰς κατηγορίας τοῦ Ἀριστοτέλους», τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν εἶδος γενικῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὸ ὅλον ἔργον τοῦ Ἀριστοτέλους, περιελήφθησαν ἀκέραια εἰς τὴν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Βερολίνου γενομένην ἔκδοσιν τοῦ Ἀριστοτέλους. Ὁ Δαυὶδ ἔχαιρε μεγίστης φήμης μεταξὺ τῶν συγχρόνων του καὶ εἶναι ὁ μόνος Ἀρμένιος φιλόσοφος ὁ κατέχων ἀξίαν λόγου θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν γραμμάτων, θεωρεῖται δὲ ὡς ὁ συνεκτικὸς δεσμὸς μεταξὺ τῆς ἑλληνικῆς καὶ τῆς ἀραβικῆς φιλοσοφίας. —Δ.

— **Δαυὶδ** ὁ ἀπὸ ***Ἀχριδῶν***. Βυζαντινὸς στρατηγὸς τῆς Σάμου. Τῷ 1024 μετὰ τοῦ στρατηγοῦ τῆς Θεσσαλονίκης Νικηφόρου τοῦ Καβάσιλα, βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ στόλου τῶν Κιβυρραιωτῶν ἐνίκησε παρὰ τὴν Λῆμνον τὸν Ρῶσον ἡγεμόνα Χρυσόχειρα, ἐπιχειροῦντα νὰ ἐκτείνῃ τὴν κυριαρχίαν του εἰς Βόσπορον καὶ Ἑλλήσποντον. —Π.

— **Δαυὶδ** ὁ ***Δισύπατος***. Μοναχὸς τοῦ ΙΔ´ αἰῶνος, ὀπαδὸς τοῦ δόγματος τῶν ἡσυχαστῶν, γνωστὸς καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Δαυὶδ ὁ μοναχός*. Πρὸς αὐτὸν ἀπευθύνεται μία ἐπιστολὴ τοῦ Γρηγορίου Παλαμᾶ («Δελτίον Ἱστ. καὶ Ἐθνολ. Ἑταιρείας», Γ´ 229). Ἔγραψεν: «Ἔκφρασιν τῶν τοῦ Βαρλαὰμ καὶ τοῦ Ἀκινδύνου» καὶ ἓν ποιημάτιον.

— **Δαυὶδ** ὁ ***Νεστωρίτης*** βλ. λ. Νεστωρίτης ***Δαυίδ***.

— **Δαυὶδ** ***Παφλαγών*** βλ. Νικήτας ***(Παφλαγονίας ἀρχιεπίσκοπος)***.

— **Δαυὶδ** ὁ ***Σίσμαν***. Υἱὸς τοῦ Σίσμαν, βοεβόδα Τυρνόβου. Ὅτε ὁ Βόρις Β´ τῆς Βουλγαρίας ἐδραπέτευσεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως (976), ὁ Δαυὶδ μετὰ τῶν ἀδελφῶν του Ἀαρών, Μωυσέως καὶ Σαμουὴλ ἐπανεστάτησε κατὰ τοῦ Βυζαντίου, φονευθεὶς μετ' οὐ πολὺ ὑπὸ Βλάχων ποιμενοπαίδων. —Π.

Δαυὶδ ***Θεοχάρης***. Ἀγωνιστὴς ἐκ Σμύρνης. Ὑπηρέτησεν ἀπ' ἀρχῆς τοῦ Ἀγῶνος ὡς μοῦτσος εἰς διάφορα πλοῖα. Μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Φαβιέρου ἀνασύστασιν τοῦ Τακτικοῦ, κατετάχθη εἰς αὐτὸ καὶ ἠκολούθησε τὸν Φαβιέρον εἰς τὰς ἐκστρατείας του, διακριθεὶς εἰς τὴν τῆς Χίου. Τῷ 1827 ἐπιβαίνων τῆς «Καρτερίας», κυβερνωμένης ὑπὸ τοῦ Ἰ. Φάλαγγα, μετέσχε παρὰ τὸν Εὐβοϊκὸν τῆς μάχης πρὸς τουρκικὴν γολέτταν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἠχμαλωτίσθησαν περὶ τοὺς 500 Τοῦρκοι τῆς Χαλκίδος. Γ. Δ. Κ.

Δαυὶδ (David) ***Ἀλράϋ***. Ἰουδαῖος ψευδοπροφήτης ἐκ Μοραβίας, ζήσας περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΓ´ αἰῶνος. Ἰσχυρίζετο ὅτι εἶναι Μεσσίας καὶ ὅτι εἶχε τὴν δύναμιν νὰ γίνεται ἀόρατος. Πολλοὶ ὁμόθρησκοί του πιστεύσαντες εἰς αὐτόν, ἐγένοντο ὀπαδοί του, τοιαύτην δὲ ταραχὴν καὶ σύγχυσιν προὐκάλεσαν εἰς τὰς τάξεις τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὥστε ὁ ἡγεμὼν τῆς Μοραβίας ἠναγκάσθη νὰ προβῇ εἰς τὴν σύλληψιν καὶ ἐγκάθειρξιν τοῦ Δαυίδ, ὅστις ὅμως κατώρθωσε νὰ δραπετεύσῃ. Ἀλλ' οἱ ὀπαδοί του, ἀπειληθέντες διὰ βαρυτάτων ποινῶν, παρέδωσαν εἰς τὰς ἀρχὰς τὸν Μεσσίαν των, ὅστις, καταδικασθεὶς εἰς θάνατον, ἀπεκεφαλίσθη.

— **Δαυὶδ** (David) ***Ἀμπενατάρ***. Ποιητὴς καὶ φιλόλογος Ἱσπανοεβραῖος, ἀποθανὼν ἐν Ἀμβούργῳ τῷ 1674. Μετέφρασεν εἰς τὴν ἱσπανικὴν τοὺς Ψαλμοὺς τοῦ Δαυὶδ καὶ ἔγραψε τὰ ἑξῆς ἔργα: «Diccionario talmudico-ravinico», «De convenientia vocabulorum rabinicorum cum graecis» καὶ «Tratado de moralidad y regimiento de lavida y Corona sacerdotal». Β.

— **Δαυὶδ** ἐξ ***Αὐγσβούργου*** (David von Augsburg). Γερμανὸς μυστικιστής, ἀποθανὼν τῷ 1272. Εἰσῆλθεν εἰς τὸ τάγμα τῶν Φραγκισκανῶν καὶ ἐδίδαξεν ἐν Ρατισβόνῃ τοὺς νεοφύτους γράψας δι' αὐτοὺς τὸ περιώνυμον ἔργον του «Formula novitorum». Τῷ 1246 ὠνομάσθη μετὰ τοῦ Βερθόλδου ἐκ Ραστιβόνης ἐπιθεωρητὴς τῆς μονῆς τοῦ Νυντερμύνστερ. Ὁ Δαυὶδ ἔγραψεν ὁλόκληρον σειρὰν ἔργων, ἐν οἷς ἀξιολογώτερα εἶναι: «Οἱ ἑπτὰ κανόνες τῆς ἀρετῆς», «Τὸ κάτοπτρον τῆς ἀρετῆς», «Ὁ βίος τοῦ Χριστοῦ ὡς ὑπόδειγμα τῆς ζωῆς μας», «Περὶ τῆς ἐποπτείας τοῦ Θεοῦ», «Περὶ τῆς γνώσεως τῆς ἀληθείας», «Περὶ τῆς διακατοχῆς τοῦ σύμπαντος ὑπὸ τῆς θεότητος», «Ἐνατένισις καὶ προσευχή». —Δ.

— **Δαυὶδ** (David), *ἀββᾶς* ***Ἀρμάνδος***. Γάλλος ἐξερευνητής, φυσιοδίφης καὶ ἱεραπόστολος (1826—1900). Τῷ 1848 εἰσῆλθεν εἰς τὸ τάγμα τῶν Λαζαριστῶν, μετὰ τριετίαν δὲ ἐχειροτονήθη ἱερεύς. Ἀφοῦ διετέλεσεν ἐπί τινα χρόνον καθηγητὴς ἐν Ἰταλίᾳ, ἐστάλη τῷ 1861 ὡς ἱεραπόστολος εἰς τὴν Κίναν, ὅπου ἔκαμε πολλὰ ἐπιστημονικὰ ταξίδια. Πρῶτος αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας, προχωρήσας μέχρι τῆς Θιβετίας καὶ τοῦ Κονκανόρ. Ἐπιστρέψας εἰς Γαλλίαν πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς κλονισθείσης ὑγείας του, ἐδώρησεν εἰς τὸ μουσεῖον τῆς φυσικῆς ἱστορίας τῶν Παρισίων πλουσιωτάτην ζῳολογικὴν καὶ βοτανικὴν συλλογήν. Ὁ Δαυὶδ ἀνεκάλυψεν ἑξήκοντα νέα εἴδη θηλαστικῶν. Πλὴν πολυαρίθμων περισπουδάστων ἄρθρων, δημοσιευθέντων εἰς εἰδικὰ περιοδικά, ἔγραψε: «Journal de mon troisième voyage d' exploration dans l' empire chinois» (Παρίσιοι 1875) καὶ «Oiseaux de la Chine» (1877) ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Οὐσταλέ. —Β.

— **Δαυὶδ** (David), ***Γεράρδος***. Φινλανδὸς ζωγράφος, γεννηθεὶς περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΕ´ αἰῶνος καὶ ἀποθανὼν τῷ 1523. Ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἠγνοεῖτο, ἡ δὲ ἀνακάλυψίς του ὀφείλεται εἰς τὸν James Weale, ὅστις, κατόπιν ἐπιπόνων ἐρευνῶν, διεπίστωσε στοιχεῖά τινα τοῦ βίου του καὶ τὴν αὐθεντικότητα μερικῶν ἔργων του. Ἡ τεχνοτροπία του τὸν συνδέει μὲ τὴν ἐν Λουβαὶν σχολὴν τοῦ Stuerbout. Περὶ τὸ 1483 ὁ Γεράρδος Δαυὶδ φαίνεται ἐγκαθιστάμενος ἐν Μπρύζ, ἔνθα ἀποκτᾷ ἱκανὴν φήμην καὶ ἐξέχουσαν θέσιν ἐν τῷ σωματείῳ τοῦ Ἁγίου Λουκᾶ. Τὰ πλεῖστα τῶν πιθανῶν ἔργων του ἀποδίδονται εἰς τοὺς Μέμλιγκ καὶ Βὰν Ἄϋκ. Ἐξηκριβωμένη εἶναι ἡ αὐθεντικότης μόνον τριῶν πινάκων του, τῆς ἐν Μπρὺζ «Ἱστορίας τοῦ παρανόμου δικαστοῦ», τῆς ἐν τῇ αὐτῇ πόλει «Ἀποκαθηλώσεως», καὶ τῆς ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Ρουὲν «Γενεαλογίας τῆς Παρθένου», εἰς τὸ ἄνω ἀριστερὸν ἄκρον τῆς ὁποίας ὑπάρχει ἡ αὐτοπροσωπογραφία τοῦ καλλιτέχνου. Ἕτερα ἔργα μετὰ πιθανότητος ἀποδιδόμενα εἰς αὐτὸν εἶναι: «Ἡ βάπτισις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Μπρύζ), «Ἡ Θεοτόκος καὶ ὁ παῖς Ἰησοῦς» (Κολωνία), «Τρεῖς ἅγιοι καὶ εἷς δωρητής» (Λονδῖνον). Ἐξετέλεσε συνάμα καὶ σειρὰν λίαν ἐπιτυχῶν μικρογραφιῶν. Μεταξὺ τῶν ἀξιολογωτέρων μαθητῶν τοῦ Δαυὶδ τάσσεται ὁ Ἀδριανὸς Ὕζεμπραντ. Ι. Μ. Π.

— **Δαυὶδ** (David), ***Γεώργιος Νάταμ***. Διαπρεπὴς Δανὸς οἰκονομολόγος καὶ πολιτικὸς (1793—1874). Τῷ 1830 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Κοπεγχάγης. Τῷ 1836, κατηγορηθεὶς ὡς ἀντιδραστικός, ἠθῳώθη μέν, ἀλλ' ἠναγκάσθη νὰ ὑποβάλῃ τὴν παραίτησίν του ὡς καθηγητοῦ. Τῷ 1840, μέλος τῆς διαίτης τῆς Ροσκίλντε, προσεχώρησεν εἰς τὸ κυβερνητικὸν κόμμα καὶ ὑπῆρξεν εἷς τῶν εὐγλωττοτέρων κοινοβουλευτικῶν ῥητόρων, τῶν ὑποστηριξάντων τὰς ἀρχὰς αὐτοῦ. Τῷ 1848 διωρίσθη διευθυντὴς τῶν φυλακῶν, εἶτα τοῦ γραφείου στατιστικῆς καὶ τῷ 1854 διοικητὴς τῆς δανικῆς Ἐθνικῆς τραπέζης. —Β.

— **Δαυὶδ** (David), ***Γιόργκε (Γιόριτς ἢ Γιόρισον)***. Φλαμανδὸς ἀναβαπτιστὴς καὶ ἱδρυτὴς τῆς αἱρέσεως τῶν δαβιδιστῶν (1501—1556). Ἐγκατασταθεὶς ἐν Ντέλφτ ὡς ὑαλογράφος, ἀπηλάθη ἐκεῖθεν τῷ 1528 ὡς ἐκφρασθεὶς ἀπρεπῶς περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς Εὐχαριστίας. Προσχωρήσας εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν ἀναβαπτιστῶν, κατώρθωσε νὰ συναθροίσῃ περὶ ἑαυτὸν πολλοὺς ὀπαδούς, τοὺς ὁποίους ἔπεισεν, ὅτι ἦτο προφήτης ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ, ὅπως καταστήσῃ τοὺς ἀνθρώπους ἀνταξίους τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπαλλάξῃ αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ βάρους τοῦ νόμου, ἰδίᾳ τοῦ διέποντος τὰ τοῦ γάμου, ὃν ἐθεώρει ὡς τὸν βαρύτατον τῶν ζυγῶν. Καταδιωχθεὶς ἀπηνῶς ὑπὸ τῆς ὀλλανδικῆς κυβερνήσεως, ἰδίᾳ μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ ἔργου του «Βιβλίον τῶν θαυμάτων», ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς Βασιλείαν, ὅπου ἔζησεν ἐν κρυπτῷ μέχρι τέλους τοῦ βίου του. Ἡ μήτηρ αὐτοῦ, κατηγορηθεῖσα ὡς ἐνστερνιζομένη τὰς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις του, κατεδικάσθη εἰς θάνατον καὶ ἀπεκεφαλίσθη τῷ 1537. —Β.

— **Δαυὶδ** (David), ***Ἐδουάρδος***. Γερμανὸς συγγραφεὺς καὶ πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1863. Εἰς νεαρὰν ἡλικίαν προσεχώρησεν εἰς τὸ κόμμα τῶν σοσιαλιστῶν. Διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Γκίσσεν, μέλος τῆς Βουλῆς τῆς Ἔσσης (1896) καὶ τοῦ Ράϊχσταγ (1903). Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ πρωτεύει «Ὁ ἀγροτικὸς σοσιαλισμός». —Β.

— **Δαυὶδ** (David), ***Ἐρνέστος***. Γάλλος μουσικογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1863. Ἔγραψε πολλὰ ἔργα, ἐν οἷς διακρίνονται τὰ ἑξῆς: «Ἡ μουσικὴ παρ' Ἑβραίοις» (1873), «Ἱστορία τῶν μουσικῶν σημείων» (1882), «Ὁ βίος καὶ τὰ ἔργα τοῦ Ἰ. Σ. Μπὰχ» (1882), «Ὁ Γ. Ἰ. Χαῖντελ» (1884), «Ἱστορικαὶ μελέται περὶ τῆς ποιήσεως καὶ τῆς μουσικῆς ἐν Καμβρίᾳ» (1884), «Μέντελσον, Μπαρτελεμὺ καὶ Ροβέρτος Σοῦμαν» (1886). —Β.

— **Δαυὶδ** (David), ***Ἰάκωβος***. Περιώνυμος Ἰταλὸς ὑψίφωνος, γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα David il Padre (1750—1830). Διεκρίθη εἰς μεγάλα θέατρα τῆς Ἰταλίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας. Εἰς τὴν χορείαν τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀνήκει καὶ ὁ διαπρεπὴς ἀοιδὸς Νοιζάρι. —Β.

— **Δαυὶδ** (David), ***Ἰάκωβος-Ἰούλιος***. Αὐστριακὸς λογοτέχνης (1859—1906). Ἠσχολήθη εἰδικῶς περὶ τὴν γερμανικὴν λογοτεχνίαν καὶ ἔγραψε μεγάλην σειρὰν ἔργων, ἐν οἷς πρωτεύουσι: «Τὰ ποιήματα» καὶ τὰ διηγήματα «Οἱ ἀναγεννηθέντες», «Τὰ προβλήματα», «Τὸ γλυκοχάραγμα», «Ἡ τρόκκα» καὶ «Ὁ θάνατος στὸ δρόμο». Δράματα αὐτοῦ: «Ὁ υἱὸς τῆς Ἄγαρ», «Μιὰ μέρα βροχερή», καὶ «Ὁ πόθος». Τῷ 1910 ἐτιμήθη διὰ προτομῆς στηθείσης ἐπὶ τοῦ τάφου του. —Β.

— **Δαυὶδ** (David), ***Ἰάκωβος-Λουδοβῖκος***. Διάσημος Γάλλος ζωγράφος (1748—1825). Ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ ὀνομαστῷ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ζωγράφῳ Vieu, αἱ δὲ πρόοδοί του ὑπῆρξαν λίαν ταχεῖαι. Εἰς ἡλικίαν εἴκοσι καὶ δύο ἐτῶν ἠδυνήθη νὰ τύχῃ τοῦ δευτέρου βραβείου τῆς Ρώμης διὰ πίνακός του «Ἀθηνᾶ καὶ Ἄρης», ὅστις ἀπόκειται νῦν εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Λούβρου. Κατὰ τὸ ἑπόμενον καὶ μεθεπόμενον ἔτος ὁ Δαυὶδ λαμβάνει μέρος ἐκ νέου εἰς τὸν διαγωνισμὸν διὰ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ πολυποθήτου πρώτου βραβείου τῆς Ρώμης. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀποτυγχάνει, ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ του δὲ ἀποφασίζει νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὴν ζωήν του δι' ἀσιτίας. Μόλις ἡ ἔγκαιρος παρέμβασις τοῦ Sedaine καὶ τοῦ Doyen κατορθώνει νὰ τὸν σώσῃ. Τῷ 1774 λαμβάνει ἐπὶ τέλους τὸ βραβεῖον αὐτό, τὸ ὁποῖον εἶχε καταστῇ ὁ μοναδικὸς σκοπὸς καὶ τὸ μοναδικὸν ὄνειρον τοῦ βίου του, συνοδευόμενος δ' ὑπὸ τοῦ διδασκάλου του Vieu, ὅστις ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε διορισθῇ διευθυντὴς τῆς ἐν Ρώμῃ γαλλικῆς Ἀκαδημίας, ἀναχωρεῖ διὰ τὴν Ἰταλίαν, ἔνθα παρέμεινεν ἀπὸ τοῦ 1775 μέχρι τοῦ 1780. Ἐνταῦθα ἠσχολήθη μᾶλλον εἰς τὴν σχεδιαγράφησιν τῶν ἑλληνορρωμαϊκῶν καταλοίπων ἢ εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ζώσης τέχνης τῆς Ἀναγεννήσεως. Ἡ μόνη ἐξαίρεσις ἐν τούτῳ ὑπῆρξεν ἡ γοητεία, ἣν ἤσκησεν ἐπ' αὐτοῦ ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος Καραβάτζιο, τοῦ ὁποίου, ἄλλως τε, ἡ τεχνοτροπία συνήπτετο κατά τινα τρόπον πρὸς τὰς καλλιτεχνικὰς ῥοπὰς τοῦ Δαυίδ. Ἕτερος Ἰταλὸς ζωγράφος ἀσκή-

Ἰακ. Δαυίδ: *Πάτροκλος*.

Digitized by Google

σας ποιάν τινα ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως τοῦ ταλάντου του ὑπῆρξεν ὁ Γκουερτσῖνο, οὗ τὴν τεχνοτροπίαν διαβλέπει τις εἰς τὸν «Ἅγιον Ἱερώνυμον» (1779) καὶ τὸν «Ἅγιον Ρὼκ» (1780) τοῦ Δαυίδ. Ἀξιομνημόνευτον εἶναι καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Δαυίδ κατὰ τὴν ἐν Ἰταλίᾳ παραμονήν του παρέστη εἰς τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ ἀρχαίου κόσμου, εὑρεθεὶς μετὰ τοῦ Κατρεμὲρ ντὲ Κενσὺ τῷ 1779 εἰς τὴν Ἡράκλειαν καὶ ὑποστὰς τὴν προσωπικὴν γοητείαν τοῦ Βίγκελμανν. Τοιουτοτρόπως μόλις ἐπανῆλθεν εἰς τοὺς Παρισίους, ἐξέθηκε τῷ 1871 τὸν περίφημον πίνακά του «Ὁ Βελισσάριος τυφλὸς καὶ ἐπαίτης», ὅστις ἀπόκειται εἰς τὸ μουσεῖον τῆς Λίλλης. Τὸ ἔργον τοῦτο, δι' οὗ ὁ καλλιτέχνης ἠθέλησεν οὐχὶ ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς νὰ κτυπήσῃ τὸν παλαιὸν ἀκαδημαϊσμόν, εἰσάγων εἰς τὴν γαλλικὴν τέχνην τὸν ἐπίσης ξηρὸν καὶ ψυχρὸν νεοκλασσικισμόν, προὐξένησε βαθυτάτην ἐντύπωσιν. Ἡ Ἀκαδημία τοῦ ἤνοιξε προθύμως τὰς πύλας. Ο δὲ Λουδοβῖκος ΙΣΤ', τοῦ ὁποίου ἐπέπρωτο μετά τινα χρόνον νὰ ψηφίσῃ τὴν εἰς θάνατον καταδίκην, τὸν ὠνόμασε πρῶτον ζωγράφον τῆς γαλλικῆς αὐλῆς καὶ τοῦ παρήγγειλε δύο πίνακας: τὸν «Ὅρκον τῶν Ὁρατίων» καὶ τὸν «Βροῦτον δεχόμενον τὰ πτώματα τῶν θανατωθέντων υἱῶν του». Διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τοὺς πίνακας τούτους εἰς τὸ ἁρμόζον περιβάλλον, ἐπεχείρησε δεύτερον ταξίδιον εἰς τὴν Ρώμην, τῷ δὲ 1785 ἐξέθηκεν εἰς τὸ παρισινὸν Σαλὸν τοὺς «Ὁρατίους», οἵτινες ἔτυχον ἐνθουσιώδους ὑποδοχῆς ὑπὸ τοῦ κοινοῦ, ὅπερ καὶ τὰ ἐλαττώματα ἔτι τοῦ καλλιτέχνου τούτου, τὴν θεατρικότητα, τὸν στόμφον, τὴν ἔλλειψιν ἀληθείας εἰς τὸν χρωματισμὸν καὶ τὸ σκιόφως ἔταξεν εἰς τὴν αὐτὴν περιωπὴν μὲ τὰς ἀναμφισβητήτους του ἀρετάς, τὴν ἀκρίβειαν δηλονότι τοῦ σχεδίου, τὴν σοφὴν σύνθεσιν καὶ τὴν ἐναργῆ ἔκφρασιν. Τέσσαρα ἔτη μετὰ ταῦτα, τουτέστι κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος τῆς ἐκρήξεως τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, παρουσίασε τὸν «Βροῦτον», σελίδα πάθους ἄνευ φυσικότητος, καὶ τοὺς «Ἔρωτας τῆς Ἑλένης καὶ τοῦ Πάριδος», ἔνθα ἡ ἀρχαιομανία καὶ ἡ ἀρχαιοπληξία ἐπισκιάζουν τὰς καθαρῶς ζωγραφικὰς ἀρετὰς τοῦ καλλιτέχνου. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Δαυὶδ εἶχε παρουσιάσει τὴν «Ἀνδρομάχην θρηνοῦσαν τὸν Ἕκτορα» (1783), ἔργον ὅπερ προὐκάλεσε βαθυτάτην ἐντύπωσιν.

Διὰ τῶν ἔργων τούτων ὁ Δαυὶδ ἐγένετο ὁ ἀρχηγὸς τῆς νεοκλασσικῆς σχολῆς ἐν Γαλλίᾳ. Ἐμπεποτισμένος ἀπὸ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν ἀρχαιότητα ἐδημιούργησε μίαν τέχνην οὐδόλως ὑπολειπομένην τῆς ἀκαδημαϊκῆς

Δαυίδ: Ὁ θάνατος τοῦ Μαρᾶ.

εἰς ψυχρότητα, εἰς τὴν ὁποίαν ἀντιγράφονται αἱ στάσεις τῶν ἀρχαίων ἀγαλμάτων καὶ ἡ ὁποία, ἐνῷ δὲν στερεῖται μεγαλοπρεπείας καὶ ἡρωϊκοῦ τόνου, παρουσιάζει ἐντελῆ ἔλλειψιν γραφικότητος, φυσικότητος καὶ χάριτος. Ὁ Δαυὶδ ἐπίστευεν ἀκραδάντως εἰς τὴν αἰωνίαν δυναμικότητα τῆς ἀρχαίας τέχνης, ἐφαντάζετο δέ, ὅτι ἦτο πάντοτε δυνατή, ὑφ' οἱασδήποτε συνθήκας, μίαν ἀναβίωσίς της. Ὑπῆρξεν ὄχι ἁπλῶς εἷς μέγας διδάσκαλος, δημιουργήσας πληθὺν μαθητῶν, οἵτινες, ὡς ἦτο ἑπόμενον, ἤγαγον τὴν τεχνοτροπίαν του μέχρις ἀηδοῦς ὑπερβολῆς, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀληθὴς ἐκπρόσω-

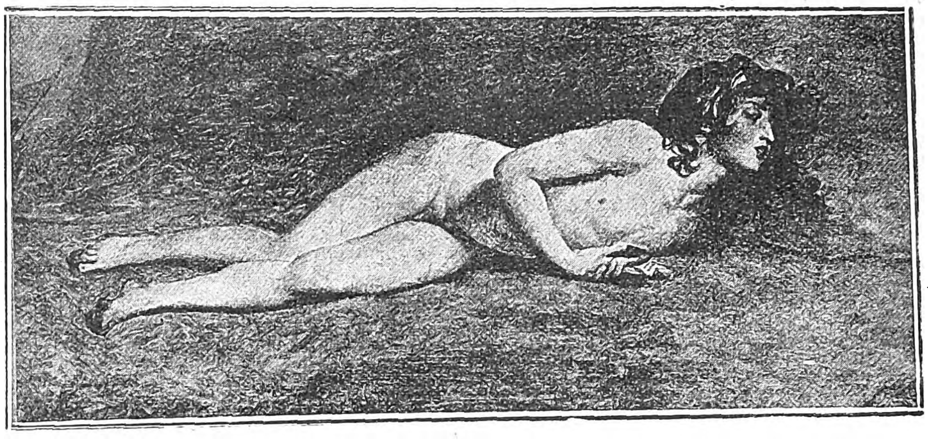

Δαυίδ: Ὁ θάνατος τοῦ Μπαρᾶ.

πος τῆς τέχνης τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ἀναμιχθεὶς ζωηρῶς εἰς τὴν πολιτικὴν κίνησιν τῶν χρόνων του, διακριθεὶς ὡς ἐμπαθὴς πολεμιστὴς καὶ ἀποβὰς ἀληθὴς δικτάτωρ τῆς καλλιτεχνικῆς ζωῆς τῆς Γαλλίας.

Ἀσυναισθήτως πρῶτος ὁ Δαυὶδ κατήνεγκε τὰ πρῶτα καίρια πλήγματα κατὰ τοῦ γαλλικοῦ κλασσικισμοῦ, γενόμενος ἄπωθεν ὁ πρόδρομος τῆς ρωμαντικῆς κινήσεως, μολονότι ταύτην, μόλις γεννωμένην κατὰ τὰς ἡμέρας του καὶ ἐν ἐξορίᾳ ἔτι διατελῶν, μετ' ἀληθοῦς λύσσης κατεπολέμησε. Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ἀπεικόνισεν εἰς σειρὰν πινάκων τὰ τόσον ἀγαπητὰ εἰς τοὺς ἐπαναστάτας ἐπεισόδια ἐκ τοῦ βίου τῆς δημοκρατικῆς Ρώμης. Βραδύτερον ὅμως κατέλιπε ταῦτα καὶ ἀφιερώθη εἰς τὴν ἀπεικόνισιν θεμάτων, ὡς «Le Serment du Jeu de Paume», «Ὁ Μαρὰ δολοφονηθεὶς εἰς τὸ λουτρόν του» καὶ «Τὸ πτῶμα τοῦ *Lapelletier de Saint-Fayeau*», εἰς τὰ ὁποῖα ἡ ἀρχαιοφιλία τοῦ καλλιτέχνου ἐφαρμόζεται ἐπὶ νεωτέρων θεμάτων μὲ ἀξιοσημείωτον, ἀλλ' ὄχι καρποφόρον ἐπιτυχίαν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ροβεσπιέρρου ὁ Δαυὶδ φυλακισθεὶς ἐπὶ ἑπτὰ μῆνας εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Λουξεμβούργου, ἐξειργάσθη τὸ σημαντικώτερον τῶν ἔργων του, τὴν «Μεσολάβησιν τῶν Σαβίνων», ἀληθὲς ἀριστούργημα τῆς νεοκλασικῆς σχολῆς, ὅπερ ἐπεράτωσε μόλις κατὰ τὸ 1799 καὶ ὅπερ ἐκτεθὲν κατὰ τὸν Χιονώδη μῆνα τοῦ ἔτους VIII τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἡμερολογίου τῶν Γάλλων προὐκάλεσε φρενίτιδα ἐνθουσιασμοῦ. Πρόκειται βεβαίως περὶ ἔργου, ὅπερ δικαίως τάσσεται μεταξὺ τῶν ὡραιοτέρων πινάκων τῆς παγκοσμίου τέχνης. Ἠθέλησε καὶ εἰς τὸ ἔργον του τοῦτο ὁ Δαυὶδ νὰ μείνῃ ἀρχαῖος, ὅπως ἤθελε νὰ εἶναι κατὰ τὸ καλλιτεχνικὸν αἰσθητήριον καὶ κατὰ τὴν σκέψιν. Ἀλλὰ παρὰ τοὺς ἄλλους τρόπους, τοὺς ὁποίους ἐχρησιμοποίει ἕως τότε, προσεπάθησε νὰ κατορθώσῃ τοῦτο διὰ τῆς πλήρους ἐντελείας ἑκάστης μορφῆς λαμβανομένης καθ' ἑαυτήν. Καὶ εἶναι ἀληθές, ὅτι τὸ ἐπέτυχεν. Ἐπὶ πλέον, χωρὶς ν' ἀπιστήσῃ πρὸς τὸν ἰδεαλισμόν του ἐγκατέσπειρεν εἰς τὸν πινακά του τοῦτον ρεαλιστικάς τινας ἀπόψεις, τὰς ὁποίας ὑπηγόρευσεν εἰς αὐτὸν ἡ καλλιτεχνική του εὐσυνειδησία. Τὰς ἀντιλήψεις, τὰς ὁποίας ὁ Δαυὶδ ἐπειράθη νὰ ἐκφράσῃ εἰς τὰς «Σαβίνας» του, ἠδυνήθη νὰ ἐκδηλώσῃ ἐπίσης ἐπιτυχῶς εἰς τὸν «Λεωνίδαν» του, πίνακα, οὗ τὴν ἐκτέλεσιν ἤρχισε τῷ 1799 καὶ ἐπεράτωσε, μετὰ μακρὰν διακοπήν, τῷ 1815.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἐξειργάσθη τὴν «Στέψιν τοῦ Ναπολέοντος», εὐρύτατον καὶ πολυπρόσωπον πίνακα, τασσόμενον παρὰ τοὺς δύο προμνημονευθέντας. Τόσον κατὰ τὴν ἐπαναστατικὴν περίοδον ὅσον καὶ κατὰ τοὺς ναπολεοντείους χρόνους, ὁ Δαυὶδ ὑπῆρξεν, ὡς ἐσημειώθη ἤδη προγενεστέρως, ἀληθὴς καλλιτεχνικὸς δικτάτωρ. Τὸ Διευθυντήριον ἐδημιούργησε τὸ Ἰνστιτοῦτον, ἐξέλεξε δὲ μεταξὺ τῶν πρώτων μελῶν τούτου τὸν Δαυὶδ ὁμοῦ μετὰ τοῦ ζωγράφου ἀνθέων Sperendonck καὶ ἐπεφόρτισεν ἀμφοτέρους νὰ ἐκλέξουν τέσσαρα ἕτερα μέλη μεταξὺ τῶν συγχρόνων των Γάλλων καλλιτεχνῶν. Ὁ Ναπολέων ἐξετίμησε καθ' ὑπερβολὴν τὸ τάλαντόν του κα τὸν περιέβαλε δι' ὑψίστων τιμῶν. Μετὰ τὴν «Στέψιν» τοῦ ἀνέθηκε τὴν ἐκτέλεσιν τῆς «Διανομῆς τῶν λαβάρων», τῆς «Εἰσόδου τοῦ αὐτοκράτορος εἰς τὸ δημαρχεῖον» καὶ τοῦ «Ἐνθρονισμοῦ του ἐν τῷ ναῷ τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων». Οἱ δύο τελευταῖοι πίνακες δὲν ἐξετελέσθησαν. Ἐκ τῶν δύο πρώτων ὁ εἷς ἀπόκειται νῦν εἰς τὸ Λοῦβρον, ὁ δὲ δεύτερος εἰς τὰς Βερσαλλίας. Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς αὐτοκρατορίας ὁ Δαυὶδ ἐξωρίσθη ἐκ τῆς Γαλλίας, καί, ἀπαγορευθείσης εἰς αὐτὸν τῆς διαμονῆς εἰς τὴν Ρώμην, ἔνθα ἐπεθύμει νὰ ἐγκατασταθῇ, μετέβη εἰς τὰς Βρυξέλλας, ὅπου τοῦ ἐπεφυλάσσετο ἐνθουσιώδης ὑποδοχὴ (βλ. λ. Βέλγιον) *[Τέχνη]*. Ἐννέα ἔτη μετὰ τὴν ἐξορίαν του ἀπέθανεν ἐνταῦθα, ταφεὶς κατόπιν μεγαλοπρεποῦς κηδείας εἰς τὸν καθεδρικὸν ναὸν τῆς πόλεως. Ἡ οἰκογένειά του ἐζήτησε τὴν ἄδειαν νὰ μεταφέρῃ τὰ λείψανα αὐτοῦ εἰς Γαλλίαν, ἀλλ' ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις ἠρνήθη τοῦτο, ἡ δὲ κοινὴ γνώμη ὑπεδέχθη τὴν σχετικὴν αἴτησιν μὲ παγερὰν ἀδιαφορίαν, εἰς ἀνταπόδοσιν τῶν κακῶν ἅτινα εἰς πολλοὺς εἶχε προξενήσει ὁ Δαυὶδ ἕνεκα τῆς πολιτικῆς ἐμπαθείας του κατὰ τὴν ἐπανάστασιν καὶ μετὰ ταῦτα.

Μένει ἤδη νὰ ἐξετασθῇ μία ἄλλη πλευρὰ τοῦ ἔργου τοῦ Δαυίδ· εἶναι δ' αὕτη ἡ σειρὰ τῶν προσωπογραφιῶν του. Εἰς ταύτας πολὺ πλέον ἢ ἀλλαχοῦ ὁ καλλιτέχνης οὗτος ἀπέδειξεν ἰσχυρὰν ψυχολογικὴν ἱκανότητα, αἴσθησιν τῆς ζωῆς καὶ ζωηρότητα εἰς τὴν ἔκφρασιν, τὰς ὁποίας δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπιδείξῃ εἰς τόσον βαθμὸν οὐδ' εἰς αὐτὰ τὰ σημαντικώτερα τῶν πολυπροσώπων ἔργων του. Μεταξὺ τῶν προσωπογραφιῶν του ἀναφέρομεν τὰς τοῦ κ. Πεκοὺλ καὶ τῆς συζύγου του, τοῦ πάπα Πίου τοῦ Ζ', τοῦ Ναπολέοντος εἰς τὸν Ἅγιον Βερνάρδον, τῆς Κυρίας Ρεκαμιέ, τοῦ Ναντέϊγ Λανορβίλλ, τῆς δεσποινίδος Σεριζίκ, τοῦ Λαβουαζιὲ καὶ τῆς συζύγου του, τοῦ Ἰωάννου-Ἰσαὰκ ντὲ Τελισσόν, κόμιτος ντὲ Σορσύ, τῆς συζύγου του καὶ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου τοῦ καλλιτέχνου.

Μαθητὰς ἔσχε πολλοὺς ὁ Δαυίδ. Ὁ σημαντικώτερος τούτων ὑπῆρξεν ὁ Γκρό, ὅστις περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του, ἀπαρνηθεὶς ἐν μέρει τὴν τεχνοτροπίαν τοῦ διδασκάλου του, ἐστράφη πρὸς τὸν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐμφανιζόμενον ρωμαντισμόν. Ἄλλοι ἐπίσης διάσημοι μαθηταί του ἦσαν οἱ Ζιροντέ, Ἔγκρ, Ζεράρ, Γκρανὲ καὶ Drolling.

Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

— **Δαυίδ** (David), *Ἱερώνυμος-Φρειδερῖκος, βαρῶνος*. Γάλλος πολιτικός, ἔγγονος τοῦ ζωγράφου Ἰακώβου-Λουδοβίκου Δαυὶδ (1823—1882). Τῷ 1859 ἐξελέγη μέλος τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως. Ἵδρυσε τὴν λέσχην τῶν οὐλτραμοντάνων βοναπαρτιστῶν. Τῷ 1867 ἐξελέγη ἀντιπρόεδρος τῆς κυβερνήσεως. Εἰς τὸ ζήτημα τῆς διαδοχῆς τοῦ θρόνου τῆς Ἱσπανίας συνέβαλε μεγάλως μετὰ τοῦ Ὀλιβιὲ καὶ Ναπολέοντος τοῦ Γ' εἰς τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου ἐναντίον τῶν Γερμανῶν. Μετὰ τὴν παραίτησιν τῆς κυβερνήσεως Παλικάο κατ' Αὔγουστον τοῦ 1870 διωρίσθη ὑπουργὸς τῶν δημοσίων ἔργων. Συνέγραψεν «Actualités et souvenirs politiques» (Παρίσ. 1874). —Β.

Δαυίδ: Ἡ μεσολάβησις τῶν Σαβίνων (τμῆμα).

— **Δαυίδ** (David), *Ἰωάννης*. Περιώνυμος Ἰταλὸς ἀοιδὸς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Εἰς ἡλικίαν εἴκοσι ἐτῶν διεκρίθη ἐν Νεαπόλει, Ἐνετίᾳ, Μιλάνῳ, Βιέννῃ καὶ Λονδίνῳ. Ἀπολέσας τὴν φωνήν του, ἵδρυσεν ἐν Νεαπόλει μουσικὴν σχολήν, βραδύτερον δὲ ἔλαβε σπουδαίαν θέσιν ἐν τῷ μελοδραμα-

Digitized by Google

τικῷ θεάτρῳ τῆς Πετρουπόλεω. Ὁ Ροσίνι, ὅστις ἐξετίμα μεγάλως τὸν Δαυίδ, συνέθεσε δι' αὐτὸν μελοδράματά τινα. —Β.

—**Δαυὶδ** (David), ***Ἰωάννης-Βαπτιστής.*** Βέλγος φιλόλογος καὶ ἱστοριογράφος (1801—1866). Διετέλεσε καθηγητὴς ἐν τῷ σεμιναρίῳ τοῦ Μέχελν, βραδύτερον δ' ἐν τῷ καθολικῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Λουβαίν. Καταγόμενος ἐκ Φλαμανδῶν, συνετέλεσε μεγάλως εἰς τὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν τῆς φυλῆς του. Ἔγραψε φλαμανδιστὶ πολλὰ ἔργα, ἐν οἷς πρωτεύουσι: «Κανόνες τινὲς τῆς φλαμανδικῆς γλώσσης» (1823), «Φλαμανδικὴ λογοτεχνία» (1839), «Αἱ πρῶται ἀρχαὶ τῆς φλαμανδικῆς λογοτεχνίας. Ὁ μεσαίων» (1843), «Ἡ ἱστορία τῆς πατρίδος μας» (1864). Ὁ Δαυὶδ μετέφρασε καὶ πλεῖστα ξένα λογοτεχνικὰ ἔργα.

—**Δαυὶδ** (David), ***Κάρολος - Λουδοβῖκος - Ἰούλιος.*** Γάλλος ἑλληνιστής (1783—1854). Ἐξετέλεσεν ἀποστολάς τινας διπλωματικῆς φύσεως, ἐν ἔτει δὲ 1816 κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα πρὸς ἐκμάθησιν τῆς νέας ἑλληνικῆς. Διετέλεσε καθηγητὴς ἐν Χίῳ καὶ Σμύρνῃ, εἶτα δ' ἐν τῇ φιλοσοφικῇ σχολῇ τῆς Σορβώνης. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ πρωτεύουσι τά: «Parallèle systématique des langues grecques ancienne et moderne» (1820) καὶ «Méthode pour étudier la langue grecque moderne» (1821). —Β.

—**Δαυὶδ** (David), ***Κλαύδιος.*** Γάλλος βενεδεκτῖνος (1614—1705). Διετέλεσε καθηγητὴς ἐν τῇ μονῇ τῆς Βαντώμ, διεκρίθη δὲ ὡς ἀνακαινίσας τὸ ζήτημα τοῦ Ἀρεοπαγίτου, εἰς τὴν μελέτην τοῦ ὁποίου ἀφιέρωσε πολλὰ ἔτη τῆς ζωῆς του. Μετέφρασε τὰ εἰς Διονύσιον τὸν Ἀρεοπαγίτην ἀποδιδόμενα ἔργα, δύο δ' ἀντίτυπα τῆς μεταφράσεώς του εὑρίσκονται ἐν Μπλουᾶ. Ἔγραψε καὶ διεξοδικὴν πραγματείαν ὑπὸ τὸν τίτλον: «Dissertation sur S. Denys l'Aréopagite» (Παρίσιοι 1702). —Β.

—**Δαυὶδ** (David), ***Κοὲν - Σφάρντι.*** Ἱσπανὸς φιλόλογος τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Διεκρίθη ὡς ἑλληνιστής, λατινιστής, ἑβραϊστὴς καὶ ἀραβιστής. Ἔγραψε λεξικὸν ἀραβοεβραϊκὸν καὶ μετέφρασεν εἰς τὴν ἱσπανικὴν τὸ ἔργον τοῦ Ἰωνᾶ ντὲ Ζιρόνα «Σεφὲρ Χατρᾶ». —Β

—**Δαυὶδ** (David), ***Λαυρέντιος-Ὀλιβιέρος.*** Καναδὸς δημοσιογράφος, γεννηθεὶς τῷ 1842. Μετὰ τὸ πέρας τῶν νομικῶν σπουδῶν του διηύθυνεν ἀπὸ τοῦ 1870 μέχρι τοῦ 1884 τὴν «Opinion Publique», συνεργαζόμενος συγχρόνως καὶ εἰς ἄλλας ἐφημερίδας. Ἐξελέγη βουλευτὴς τοῦ Μοντρεὰλ Ἠστ. Διεκρίθη καὶ ὡς συγγραφεὺς γράψας: «Βιογραφίαι καὶ προσωπογραφίαι» (1876, «Οἱ ἥρωες τοῦ Σατωναί» (1883), «Οἱ πατριῶται τοῦ 1837—1838» (1884), «Οἱ σύγχρονοί μου» (1894), «Οἱ δύο Παπινὼ» (1896 καὶ «Τὸ ἱερατεῖον τοῦ Καναδᾶ, ἡ ἀποστολή του καὶ τὸ ἔργον του». —Β.

—**Δαυὶδ** (David), ***μπὲν Ἀμπουντράχαμ.*** Ἱσπανὸς φιλόσοφος καὶ ἀστρονόμος ἀραβικῆς καταγωγῆς, γεννηθεὶς ἐν Σεβίλλῃ τῷ 1300. Ἔγραψε «Σχόλια καὶ ἑρμηνεία τῶν ἑορτῶν τοῦ Πάσχα», «Ἀστρονομικοὶ πίνακες», «Περὶ τῆς ἰσημερίας» κτλ. —Β.

—**Δαυὶδ** (David), ***Λουδοβῖκος.*** Γάλλος μουσικός, γεννηθεὶς τῷ 1765. Διεκρίθη ἰδίᾳ ὡς βιρτουόζος ἀρπιστής, ὑπῆρξε δὲ ἐκτελεστὴς εἰς τὴν ἀνακτορικὴν ὀρχήστραν τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ'. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν καταδιωχθείς, ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Γενεύην, ὅπου ἠσχολήθη εἰς τὴν σύνθεσιν δυῳδιῶν δι' ἅρπαν καὶ ᾆσμα. —Β.

—**Δαυὶδ** (David), ***Λουδοβῖκος-Ἀντώνιος.*** Ἰταλὸς ζωγράφος (1648—1730) διαπρέψας ὡς προσωπογράφος. Συνέγραψε: Disinganno delle principali notizie ed erudizioni delle arti più nobili del disegno». Ι. Μ. Π.

—**Δαυὶδ** (David), ***Μαρτῖνος.*** Διαπρεπὴς Βοημὸς ἀστρονόμος (1757—1836). Ἐσπούδασε φιλοσοφίαν, θεολογίαν καὶ μαθηματικά, εἰσῆλθεν εἰς τὸ τάγμα τῶν Πρεμονστρατιανῶν, διετέλεσε καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Πράγας καὶ διευθυντὴς τοῦ ἀστεροσκοπείου τῆς αὐτῆς πόλεως. Ἔγραψε πολυάριθμα ἔργα, ἐν οἷς πρωτεύουσι: «Das Leben Newton's» (1783, «Nachricht vom Spiessg'asberg-werke bei Tomaschlag unweit» (1793). —Β.

—**Δαυὶδ** (David) ***Νιέτο.*** Ἰουδαῖος ἰατροφιλόσοφος, μαθηματικός, ἱστορικὸς καὶ θεολόγος ἱσπανικῆς καταγωγῆς (1654—1728). Ὑπῆρξε καθηγητὴς τῆς ἰατρικῆς ἐν Λιβόρνῳ καὶ διευθυντὴς τῆς ἐν Λονδίνῳ Συναγωγῆς. Κατέλιπε πολλὰ ἔργα εἰς τὴν ἑβραϊκὴν καὶ τὴν ἰταλικήν. —Β.

—**Δαυὶδ** (David), ***Πασχάλης.*** Γερμανὸς δημοσιογράφος (1850—1908). Τὸν Μάϊον τοῦ 1880 προσελήφθη ὡς συντάκτης εἰς τὴν «Ἐφημερίδα τῆς Κολωνίας», τῷ δὲ 1882 ἵδρυσε τὸν «Ταχυδρόμον τοῦ Στρασβούργου» παυθέντα τῷ 1885 λόγῳ τῆς σφοδροτάτης ἐπιθέσεως τοῦ Δαυὶδ κατὰ τοῦ ἀρχιστρατήγου Μαντόϋφελ. Βραδύτερον ἤ πολέμικη του ἐστράφη κατὰ τοῦ ἀρχικαγκελλαρίου Βισμαρκ, ὅτε οὗτος ὑπέβαλε τὴν παραίτησίν του. —Β.

—**Δαυὶδ** (David), ***Πέτρος-Λαυρέντιος-Στέφανος.*** Γάλλος διπλωματικὸς ὑπάλληλος καὶ συγγραφεύς, γεννηθεὶς τῷ 1772. Ἀφοῦ ὑπηρέτησεν εἰς διαφόρους πόλεις καὶ μάλιστα εἰς Νεάπολιν τῶν Δύο Σικελιῶν, διωρίσθη περὶ τὸ 1815 πρόξενος ἐν Σμύρνῃ, ἔνθα εὑρίσκετο ὅταν ἐξερράγη ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐφάνη ἐξαιρέτως φιλάνθρωπος, προστατεύσας ὑπὲρ δισχιλίους Ἕλληνας καταφυγόντας εἰς τὸ γαλλικὸν προξενεῖον καὶ βοηθήσας αὐτοὺς νὰ διαφύγουν μὲ εἰκονικὰ διαβατήρια. Κατόπιν ὅμως, εἴτε πιεζόμενος ὑπὸ τῆς ἐπιμονῆς τοῦ ὄχλου καὶ τῶν γενιτσάρων, εἴτε διότι ἔλαβε συγκεκριμένας διαταγὰς παρὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει γαλλικῆς πρεσβείας, ὁ Δαυὶδ ἤλλαξε διαγωγὴν καὶ πολλοὺς Ἕλληνας, προσφυγόντας εἰς πλοῖον τῆς δικαιοδοσίας του, παρέδωκεν εἰς τὴν μανίαν τοῦ τουρκικοῦ ὄχλου. Ἔγραψε διάφορα ἔργα, θεατρικά, ποιήματα καὶ μυθιστορίας: «Ἡ μάχη τῆς Ἰένας», «Ὁ σουλτᾶνος Σελήμ», «Ἡ πολιορκία τῶν Ἀθηνῶν», ὡς καὶ δίτομον ποίημα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀλεξανδριὰς ἢ ἡ ἐκδίκησις τῆς Ἑλλάδος». Τῷ 1842, ἀποσυρθεὶς τῆς προξενικῆς ὑπηρεσίας, ἐξελέγη βουλευτής, καὶ τῷ 1846 ἀπεβίωσε. Γ. Δ. Κ.

—**Δαυὶδ** (David), ***Σαμουήλ.*** Γάλλος μουσικοσυνθέτης (1836—1895). Ἔλαβε τὸ πρῶτον βραβεῖον τῆς Ρώμης διὰ τὴν σύνθεσιν αὐτοῦ «Ἰεφτέ», βραδύτερον δὲ τὸ παρόμοιον βραβεῖον διὰ τὸ μουσικὸν ἔργον του «Τὸ πνεῦμα τῆς γῆς». Διεκρίθη ὡσαύτως διὰ τὰς ὀπερέττας του: «Τὸ στοίχημα», «Οἱ ἱππόται τοῦ ἐγχειριδίου», «Ἡ ἀνατροφὴ ἑνὸς πρίγκιπος», «Μιὰ ἰδιοτροπία τῆς Νινόν», «Οἱ ἀργυραμοιβοί», «Ἡ δεσποινὶς Συλβία», «Ἀψαγὼν» καὶ «Τὸ πετσὶ τῆς ἀρκούδας». —Β.

—**Δαυὶδ** (David), ***ντὲ Σαὶν Ζώρζ.*** Γάλλος φιλόλογος (1759—1809). Κατ' ἀρχὰς ἐσπούδασε φυσικὴν ἱστορίαν, εἶτα δ' ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην τῶν νεωτέρων εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν, ἐπινοήσας εὐφυεστάτην μέθοδον πρὸς ἐκμάθησιν αὐτῶν. Ἔγραψε πολλὰ ἔργα ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς γλωσσολογίας, τῆς ἀρχαιολογίας, τῆς ἱστορίας καὶ τῆς φυσικῆς ἱστορίας. —Β.

—**Δαυὶδ** (David), ***Φερδινάνδος.*** Ἐπιφανὴς Γερμανὸς βιολιστὴς καὶ μουσικοσυνθέτης (1813—1873), μαθητὴς τοῦ Σπόρ. Ἤδη εἰς ἡλικίαν δέκα ἐτῶν ἐθαυμάζετο ὡς βιρτουόζος εἰς τὸ Ἀμβοῦργον, ἰδιαιτέραν πατρίδα του. Τῷ 1827 διωρίσθη βιολιστὴς τῆς ὀρχήστρας τοῦ βασιλικοῦ θεάτρου τοῦ Βερολίνου. Τῇ εἰσηγήσει τοῦ Μέντελσον ὠνομάσθη διευθυντὴς τῆς ἐν Λειψίᾳ ὀρχήστρας Γκεβαντχάους, αἱ συναυλίαι τῆς ὁποίας ἐγένοντο ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ περιώνυμοι. Ὁ Δαυίδ, ὡς βιολιστής, εἶναι ἐκπρόσωπος μεταβατικοῦ σταθμοῦ μεταξὺ τῆς γαλλικῆς καὶ τῆς γερμανικῆς σχολῆς. Διεκρίθη ὡς ἐκδότης πολλῶν παλαιῶν ἔργων, ἅτινα εἶχον λησμονηθῆ, καὶ ὡς συνθέτης ὑπερόχων συμφωνιῶν διὰ βιολίον καὶ κλειδοκύμβαλο, ὀξύαυλον, βιόλαν καὶ βιολοντσέλλον. Συνέθεσε καὶ μελόδραμα «Χὰνς Βάχτ».

—**Δαυὶδ** (David), ***Φερδινάνδος.*** Γάλλος πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1869. Βουλευτὴς ἀπὸ τοῦ 1898, μετέσχε τῷ 1912 ὡς ὑπουργὸς τοῦ ἐμπορίου εἰς τὴν κυβέρνησιν Πουανκαρέ. —Β.

—**Δαυὶδ** (David), ***Φηλικιανὸς - Καῖσαρ.*** Γάλλος μουσικοσυνθέτης (1810—1876). Ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας εἶχεν ἐδείξει ἔκτακτον μουσικὴν ἰδιοφυΐαν. Νεώτατος προσελήφθη εἰς τὸν χορὸν τοῦ ναοῦ Ἁγίου Σωτῆρος ἐν Αἴξ τῆς Προβηγκίας, ὅπου διεκρίθη ὡς ἱεροψάλτης. Ἀπολέσας τὴν φωνήν του, ἐστάλη εἰς τὸ ἐφημέριον τοῦ ναοῦ εἰς τὸ κολλέγιον τῶν Ἰησουιτῶν τῆς Αἴξ. Μικρὸν μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του ἐγένετο ὑποδιευθυντὴς τοῦ θεάτρου τῆς πόλεως ταύτης, εἶτα δὲ διευθυντὴς τοῦ χοροῦ τοῦ μνημονευθέντος ναοῦ. Ἀσπασθεὶς τὸν σαινσιμονισμόν, συνέθεσε τὴν λειτουργίαν τῆς νέας θρησκείας καὶ πολλοὺς ἐκκλησιαστικοὺς χορούς. Μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1853 ἐπελθοῦσαν διάλυσιν τοῦ συνδέσμου τούτου, ὁ Δαυὶδ μετέβη, συνοδευόμενος ὑπό τινων ὁμοφρόνων του, εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐπὶ τῷ τέλει, ὅπως κηρύξῃ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ τὰ δόγματα τοῦ σαινσιμονισμοῦ. Τῷ 1835, ἐπιστρέψας εἰς τὴν Γαλλίαν, ἐγκατεστάθη εἰς τὴν πόλιν Ἰνύ, ὅπου, ὑπὸ τὸ κράτος τῶν πολυποικίλων ἐντυπώσεων, ἃς ἀπεκόμισεν ἐκ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ διαμονῆς του, συνέθεσε, πρῶτος αὐτός, ἀνατολικὰς μελῳδίας διὰ κλειδοκύμβαλον, εἰκοσιτέσσαρα κουϊντέττα δι' ἔγχορδα καὶ δύο σονέττα διὰ πνευστὰ ὄργανα. Ὁ Δαυὶδ ἔμεινεν ἄγνωστος μέχρι τοῦ 1844, ὁπότε συνέθεσε τὴν «Ἔρημον», συμφωνικὴν ᾠδήν, ἥτις εἵλκυσε πρὸς αὐτὸν τὴν προσοχὴν τοῦ κοινοῦ καὶ τοῦ τύπου. Ἡ θαυμασία προσαρμογὴ εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν μουσικὴν ἀνατολικῶν μοτίβων, τὸ καινοπρεπὲς τῶν ρυθμῶν καὶ ἡ ὑπέροχος ἐνορχήστρωσις ἐγένοντο αἰτία, ὥστε νὰ θεωρηθῇ ὡς νέα καὶ ἐπιτυχὴς προσπάθεια εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς μουσικῆς ἡ συμφωνία αὕτη, ἥτις συναμιλλᾶται πρὸς τὰς μεγαλειωδεστέρας συνθέσεις τοῦ Μπερλιόζ, ὅστις καὶ τὸν ἀπεκάλεσε μέγαν διδάσκαλον. Συνέθεσεν: «Ὀρατόριον τοῦ Μωυσέως», τὴν σοφωνίαν «Ὁ Κολόμβος» τὸ «Μυστήριον τῆς Ἐδέμ», βραδύτερον δὲ τὰ μελοδράματα: «Ὁ μαργαρίτης τῆς Βραζιλίας» (1851), «Ἑρκουλάνουμ» (1859), «Λαλλὰ Ρὺχ» (1862) καὶ «Σάπφειρος» (1865). Τῷ 1869 ἐτιμήθη ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας διὰ τοῦ βραβείου τῶν εἴκοσι χιλιάδων φράγκων, μετὰ τὸν θάνατον δὲ τοῦ Μπερλιὸζ ὠνομάσθη διευθυντὴς τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Ὠδείου καὶ ἐξελέγη μέλος τοῦ Ἰνστιτούτου.

Ἡ ἐπίδρασις τοῦ Δαυὶδ καταφαίνεται εἰς τὴν «Ρούθ» τοῦ Φράγκ, τὴν «Τζαμιλέτ», τοῦ Μπιζὲ καὶ τὴν «La Statue» τοῦ Ρεβέρ.

—**Δαυὶδ** (David), ***Χριστιανός.*** Ἱεραπόστολος ἐκ Μοραβίας (1690—1751). Τῷ 1722 ἵδρυσεν ἐν Λαυσακίᾳ ἐπὶ τοῦ ὄρους Χούτμπεργ μετ' ἄλλων μεταναστῶν συμπατριωτῶν του τὴν ἀποικίαν τῶν ἐρημιτῶν ἢ ἀδελφῶν Μοραβιανῶν, τὴν μετέπειτα γνωστὴν γενομένην ὑπὸ τὸ ὄνομα Herrnhut. —Β.

—**Δαυὶδ** ***ντ' Ἀνζὲ*** (David d'Angers), ***Πέτρος-Ἰωάννης.*** Γάλλος γλύπτης, γεννηθεὶς ἐν Angers τὴν 12 Μαρτίου 1789. Ἐλθὼν εἰς Παρισίους εἰργάσθη εἴς τινας διακοσμητικὰς ἐργασίας εἰς τὸ Λοῦβρον καὶ εἰς τὴν ἁψῖδα τοῦ Καρρουσέλ. Βραδύτερον εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Ρολάν, ἔνθα ὑφιστάμενος σκληροτάτας στερήσεις καὶ τρεφόμενος πολλάκις διὰ τῶν ψιχίων τοῦ ἄρτου τῶν συμμαθητῶν του ἐπετέλεσε λίαν συντόμως λαμπρὰς προόδους. Ἐντατικῶς ἐργαζόμενος κατώρθωσε νὰ τύχῃ τῷ μὲν 1810 τοῦ δευτέρου, τῷ δὲ 1811 τοῦ πρώτου βραβείου Ρώμης δι' ἐξόχου ἀναγλύφου ἀπεικονίζοντος τὸν «Θάνατον τοῦ Ἐπαμεινώνδου». Ἐλθὼν εἰς Ρώμην ἔτυχεν ἐγκαρδίου ὑποδοχῆς ὑπὸ τοῦ διασήμου Κανόβα, πρὸς ὃν ἔφερε συστατικὴν ἐπιστολὴν τοῦ Δαυίδ. Παρὰ ταῦτα ὅμως αἱ καλλιτεχνικαί του ἀντιλήψεις διίσταντο τόσον τῶν ἀντιλήψεων τοῦ Γάλλου διδασκάλου, ὅσον καὶ τῶν ὁμοίων τάσεων τοῦ Ἰταλοῦ καλλιτέχνου.

Τῷ 1815, εὑρισκόμενος εἰς Ἰταλίαν, μετέσχε συνωμοσίας τινὸς τῶν Ἰταλῶν φιλελευθέρων καὶ ἐφυλακίσθη εἰς τὴν Ποσειδωνίαν, μόλις δὲ χάρις εἰς τὴν εὔνοιαν ἑνὸς Οὔγγρου ἀξιωματικοῦ διέφυγε τὸν θάνατον. Ἀναγκασθεὶς κατόπιν τούτου ν' ἀπέλθῃ ἐξ Ἰταλίας διήγαγεν ἐπί τινα χρόνον ἐν μέσῳ στερήσεων ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ βραδύτερον ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Γαλλίαν, ἔνθα τῷ ἀνετέθη ἡ κατασκευὴ ἑνὸς ἀγάλματος τοῦ Κοντέ, ὅπερ, ἀποκείμενον νῦν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ἀνακτόρου τῶν Βερσαλλιῶν, προὐκάλεσε βαθυτάτην ἐντύπωσιν καὶ εἵλκυσε πλῆθος παραγγελιῶν εἰς τὸ πτωχικὸν ἐργαστήριον τοῦ Δαυὶδ ντ' Ἀνζέ. Τῷ 1820 ὁ καλλιτέχνης οὗτος ἐξετέλεσε τὰς ἀναγλύφους διακοσμήσεις τοῦ τάφου τῆς δουκίσσης ντὲ Μπρισσάκ, τῷ 1821 τὸν Γοδεφρόϊ, μετὰ τῶν ἀγαλμάτων τοῦ Χριστοῦ, τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου διὰ τὴν μητρόπολιν τῆς Ἀγγέρης, τῷ 1822 τὸ ἄγαλμα τοῦ βασιλέως Ρενὲ διὰ τὴν πόλιν τῆς Προβηγκίας Αἴξ καὶ τὰς προτομὰς τοῦ Φραγκίσκου Α', τοῦ Ἀμβροσίου Παρέ, τοῦ Βισκόντι καὶ τοῦ Καμίλλου Ζορντάν, τῷ 1823 τὸ ἄγαλμα τοῦ Φενελόν, τὴν Νίκην διὰ τὸν τάφον τοῦ στρατάρχου Suchet, τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Θρησκείαν. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔργον ἐξέθηκε τῷ 1824 εἰς τὸ παρισινὸν Σαλὸν ὁμοῦ μετὰ τῆς «Ἀθῳότητος θρηνούσης τὴν δικαιοσύνην». Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐξετέλεσε τὰς προτομὰς τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ', τοῦ βαρώνου Ντεζενὲτ καὶ τοῦ Βολναί. Τὰ ἔργα ταῦτα διὰ τῆς ἐνεργοῦ των ἐκφράσεως, μολονότι ἐκρίνοντο ὡς ὁπωσδήποτε τραχέα, ἀνύψωσαν τὸν Δαυὶδ ντ' Ἀνζὲ εἰς τὴν περιωπὴν τοῦ μεγαλυτέρου γλύπτου τῆς Γαλλίας κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Τὸ ἄγαλμα τοῦ Ρακίνα, ἐκτεθὲν κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1824, ἐκρίθη ὡς ἡ ὡραιοτέρα, ποιητικωτέρα καὶ ὑψηλοτέρα ἐκδήλωσις τῆς γλυπτικῆς κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους. Ὁμοίαν ἐντύπωσιν προὐκάλεσε τὸ ἄγαλμα τοῦ στρατηγοῦ Foy, κεκοσμημένον διὰ πέντε ἐξαιρέτων ἀναγλύφων, τὸ ἄγαλμα τοῦ στρατάρχου Lefebvre καὶ «Ἡ παιδοῦλα στὸν τάφο τοῦ Μπότσαρη», ὁ τόσον αὐθόρμητος καὶ τόσον θερμὸς αὐτὸς φόρος θαυμασμοῦ τοῦ Δαυὶδ ντ' Ἀνζὲ πρὸς τὴν ἀγωνιζομένην καὶ ἀγωνιῶσαν Ἑλλάδα. Τὸ ἔργον τοῦτο ἀπόκειται εἰς τὸ Ἡρῷον τοῦ Μεσολογγίου. Τῷ 1825 ὁ Δαυὶδ ντ' Ἀνζὲ ὠνομάσθη ἱππότης τοῦ Λεγεῶνος τῆς τιμῆς, τῷ δὲ 1826 μέλος τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου καὶ καθηγητὴς ἐν τῇ παρισινῇ σχολῇ τῶν Καλῶν Τεχνῶν. Ἐνθαρρυνόμενος ὑπὸ τῆς κοινῆς ταύτης ἀναγνωρίσεως ἐρρίφθη εἰς ἀδιάκοπον καλλιτεχνικὴν δημιουργίαν, παραγαγὼν πλῆθος πλαστικῶν ἔργων καὶ σειρὰν ὑπερπεντακοσίων μεταλλίων ποικίλων διαστάσεων, ἐν οἷς μνημονεύομεν τὰ τῶν Λουδοβίκου Τίκ, Ἀδαλβέρτου ντὲ Σαμισσό, Φλάξμαν, Κοσιοῦσκο, κυρίας Ντεμπορντ - Βαλμόρ, δουκίσσης ντ' Ἀμπραντές, Καρολίνας Μυρά, κυρίας Μπωαρναὶ ντὲ Λαβαλέτ, Ἀλφρὲ ντὲ Μυσσέ. Ἐκ τῶν λοιπῶν γλυπτικῶν ἔργων τοῦ Δαυὶδ ντ' Ἀνζὲ μνημονεύομεν τὰς προτομὰς τοῦ Φ. Κοῦπερ, τοῦ Ἱερεμίου Μπένθαμ, τοῦ Καζιμὶρ Ντελαβίν, τοῦ Ταλμά, τοῦ Γκαῖτε, τοῦ Παγανίνι, τοῦ Φρ. Ἀραγκώ, τοῦ Σαὶν - Ζύστ τὰ ἀγάλματα τοῦ Ἀρμὸν Καρρέλ, τοῦ Κυβιέ, τοῦ Ζὰν - Πὼλ Ρικέ, τοῦ Ἀμβροσίου Παρέ, τοῦ Ζὰν

Digitized by Google

Μπάρ, τοῦ Δουὶδ Πυρύ, τοῦ Ματιὲ ντὲ Ντομπὰλ κλ. καὶ τὰ ἀνάγλυφα τῆς πύλης τοῦ Αἲξ ἐν Μασσαλίᾳ. Τὸ κυριώτερον χαρακτηριστικὸν τῆς τέχνης του εἶναι ἡ δύναμις τῆς ἐκφράσεως, χάριν τῆς ὁποίας πολλάκις παρορᾷ τὴν ἀπόλυτον ἐντέλειαν τῆς γραμμῆς. Ἀντὶ τῆς γαληνιαίας ἀκινησίας καὶ τῆς ἀρχαΐζούσης μεγαλοπρεπείας τῆς τέχνης τῶν μεγάλων τῆς ἐποχῆς διδασκάλων ὁ Δαυὶδ ντ' Ἀνζὲ μετέδιδεν εἰς τὰ μάρμαρά του ἕνα ρῖγος πάθους, τὸ ὁποῖον συνεκλόνιζε τὸν θεατήν. Παρεσύρθη ἐν τούτοις ἀπὸ τὰς ἐπαναστατικὰς ἰδίας τῆς ἐποχῆς του καὶ μὲ τὴν πρόθεσιν ν' ἀποτυπώσῃ εἰς τὰ ἔργα του τὴν σφραγῖδα τῶν χρόνων, καθ' οὓς ἔζη, ὑπεδουλώθη εἰς τὰ προσωπικά του αἰσθήματα ἐπὶ βλάβῃ τῆς τέχνης του. Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1848 τὸν εὗρεν εἰς τὴν ἐνεργὸν πολιτικήν. Ἐγένετο δήμαρχος τοῦ 11ου Παρισινοῦ διαμερίσματος καὶ βουλευτής. Βραδύτερον ἐξ ἀφορμῆς τῶν δημοκρατικῶν αἰσθημάτων του ἐξωρίσθη. Κατέφυγεν εἰς τὸ Βέλγιον καὶ μετὰ σύντομον διαμονὴν εἰς τὰς Βρυξέλλας ἀνεχώρησε διὰ τὴν Ἑλλάδα, συνοδευόμενος ὑπὸ τῆς νεαρᾶς θυγατρός του. Ἀλλ' οἱ ταλαιπωρίαι τοῦ ταξιδίου καὶ ἡ θλῖψις τῆς ἐξορίας τὸν κατέβαλον· ἀνακληθεὶς, τῇ μεσολαβήσει πολλῶν φίλων του, εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀπεβιβάσθη πάσχων εἰς τὴν Νίκαιαν. Ἐν τούτοις ἐπανήρχισε νὰ ἐργάζηται· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ὑγεία του ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἐχειροτέρευε, μετέβη ἐπ' ὀλίγον εἰς τὰ Πυρηναῖα, μὴ αἰσθανόμενος ὅμως βελτίωσίν τινα ἐπανῆλθεν εἰς Παρισίους, ἐκεῖ δὲ προσβληθεὶς ὑπὸ παραλυσίας ἀπέθανε τῇ 6ῃ Ἰανουαρίου 1856. Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

—**Δαυὶδ-*Νιλλὲ Ζερμαὶν*** (David-Nillet Germain). Γάλλος ζωγράφος, γεννηθεὶς τῷ 1861. Ἤρχισε νὰ ἐκθέτῃ ἀπὸ τοῦ 1889. Εἶναι μέλος τοῦ Ἐθνικοῦ Συλλόγου τῶν Ὡραίων τεχνῶν τῶν Παρισίων, διακρίνεται δὲ ἰδίᾳ ὡς τοπιογράφος. Πίνακες αὐτοῦ εὑρίσκονται εἰς τὰ μουσεῖα τῆς Ἀμιένης, τοῦ Ρουὰν, τῆς Δρέσδης, τῆς Νάντης, τοῦ Σαντιάγο, τῆς Χιλῆς κτλ. —Β.

Δαυὶδ *['Αστρον.]*. Ὀνομασία τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ *Περσέως* κατὰ τὴν χριστιανικὴν ἐποχήν, ἀπαντῶσα παρὰ Schickard καὶ Novidius. Σ. Π.

—**Δαυὶδ** καὶ ***Ἰωνάθαν*** *['Αστρον.]*. Ὀνομασία τοῦ ἀστερισμοῦ τῶν *Διδύμων*, ἀπαντῶσα παρὰ Καισίῳ, ἐκ τῶν δύο διδύμων υἱῶν τῆς Ρεβέκκας. Σ. Π.

Δαυὶδ *λύρα* ἢ *ψαλτήριον* *['Ανατομ.]*. Τρίγωνον χωρίον, ἀφοριζόμενον ὑπὸ τῶν ὀπισθίων σκελῶν τῆς ψαλίδος, ἔνθα ταῦτα ἀποκλίνουσιν ἀπ' ἀλλήλων, καὶ πληρούμενον ὑπὸ λεπτοῦ μυελώδου. πετάλου ἐγκαρσίως γραμμωτοῦ, τοῦ συνδέσμου τῶν ἱπποκάμπων. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

Δαυίδα (Davida) *['Αστρον.]*. Ἀστεροειδὴς φερόμενος κατὰ τὴν σειρὰν τῆς ἀνακαλύψεως αὐτοῦ ὑπ' αὔξοντα ἀριθμὸν 511. Ἀνεκαλύφθη τῇ 30ῇ Μαΐου 1903 ὑπὸ τοῦ R. S. Dugan ἐν Heidelberg Σ. Π.

Δαυιδισταὶ (Davidisten). Καλοῦνται οὕτως οἱ ὀπαδοὶ τῆς αἱρέσεως τοῦ *Γιόργκε Γιόρις* Δαυὶδ (βλ. λ.). —Β.

Δαυίδοβιτς, *Δημήτριος*. Σέρβος συγγραφεὺς καὶ πολιτικὸς (1788—1838). Ἀπὸ τοῦ 1817 μέχρι τοῦ 1822 ἐξέδιδεν ἐν Βιέννῃ τὴν πρώτην σερβικὴν ἐφημερίδα «Σερβικὰ νέα». Ἐχρημάτισε γραμματεὺς τοῦ ἡγεμόνος Μιλάνου καὶ ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν τῆς Σερβίας. Ἐδημοσίευσε μεταξὺ ἄλλων «Ἱστορίαν τοῦ Σερβικοῦ ἔθνους».

—**Δαυίδοβιτς**, *Διουμπομίρ*. Νοτιοσλαῦος πολιτικός, γεννηθεὶς τῷ 1863. Κατ' ἀρχὰς ἐχρημάτισε καθηγητὴς τῶν φυσικομαθηματικῶν. Κατόπιν ἀνεμίχθη εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ ἐξελέγη διὰ πρώτην φορὰν βουλευτὴς εἰς τὴν Σκουψίναν τῷ 1901. Τὸ ἑπόμενον ἔτος ἀπεσπάσθη τοῦ ριζοσπαστικοῦ κόμματος, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνῆκε. καὶ μετὰ τοῦ Λιουμπομὶρ Στογιάνοβιτς καὶ ὁμάδος ἄλλων βουλευτῶν ἵδρυσε τὸ «Ἀνεξάρτητον Ριζοσπαστικὸν Κόμμα». Τῷ 1904 διετέλεσεν ὑπουργὸς τῆς Παιδείας. Τῷ 1905 ἐξελέγη πρόεδρος τῆς Βουλῆς καὶ τῷ 1909 δήμαρχος τοῦ Βελιγραδίου.

Ἐν τῷ σερβικῷ ὑπουργείῳ συνασπισμοῦ, ὅπερ ἐσχηματίσθη κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον τον Νοέμβριον τοῦ 1914, ὁ Δαυίδοβιτς ἐγένετο ὑπουργὸς τῆς Παιδείας. Τῷ 1917 ὅμως ὑπέβαλε τὴν παραίτησίν του καὶ ἐγένετο ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀντιπολιτεύσεως κατὰ τοῦ Πάσιτς. Τῷ 1919 ἐξελέγη ἀρχηγὸς τοῦ νεωστὶ δημιουργηθέντος «Δημοκρατικοῦ κόμματος» καὶ ἀπὸ τὸν Αὔγουστον τοῦ ἰδίου ἔτους μέχρι τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1920 ἐχρημάτισε πρωθυπουργός. Ἐπέδειξε κατ' ἐξοχὴν συμφιλιωτικὴν πολιτικὴν ἔναντι τῶν Κροατῶν καὶ κατεδίκασε τὴν ἄκρως συγκεντρωτικὴν πολιτικὴν τοῦ Ν. Πάσιτς. Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1924 ἐγένετο ἐκ νέου πρωθυπουργὸς ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ συνασπισμοῦ τῶν δημοκρατικῶν, τῶν κληρικοφρόνων Σλοβένων καὶ τῶν Μωαμεθανῶν τῆς Βοσνίας, ὑποστηριζόμενος καὶ ἀπὸ τοὺς ἀγροτικοὺς τῆς Κροατίας. Δὲν κατώρθωσεν ὅμως νὰ παραμείνῃ ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν ἀρχήν, ἀναγκασθεὶς νὰ παραιτηθῇ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ ἰδίου ἔτους.

Δάϋκα (Dayka), *Γαβριήλ*. Οὔγγρος ποιητὴς (1768—1796). Ἡ ποίησίς του διακρίνεται διὰ τὸν πλοῦτον τῶν εἰκόνων. Ὁ Καζινέζυ ἐξέδωκεν εἰς πλήρη συλλογὴν τὰ ἔργα του, προτάξας αὐτῶν βιογραφίαν τοῦ ποιητοῦ (1813).

δαυκὶ (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ *δαῦκος τὸ καρωτὸν* (Daucus carota).

δαυκίτης (ὁ). Οἶνος κατεσκευασμένος ἐκ τοῦ ὀποῦ τοῦ δαύκου. Ἡ γεῦσις τοῦ οἴνου τούτου εἶναι γλυκεῖα. —Β.

Δαυκίωνες. Ὀνομασία, κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (2,11,6), τῶν κατοίκων τῆς νοτίου περιοχῆς τῆς Σκανδίας (βλ. λ.).

δαυκοκαφὲς (ὁ)· τὸ προϊὸν τῆς ξηράνσεως καὶ φρύξεως τῆς ρίζης τοῦ δαύκου. Χρησιμοποιεῖται εἰς εὐρεῖαν κλίμακα ἀντὶ τοῦ καφέ. Ι. Μ.

δαῦκος (ὁ) (Daucus), *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σκιαδανθῶν*. Εἶναι πόαι μονοετεῖς, διακρινόμεναι κυρίως ἐκ τῆς ἐδωδίμου ρίζης των, ἥτις ἀφθόνως καταναλίσκεται τόσον ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ὅσον καὶ ὑπὸ τῶν ζῴων. Τὸ ὑγρὸν ὅπερ ἐνέχει χρησιμοποιεῖται διὰ τὸν χρωματισμὸν τοῦ βουτύρου, τὰ δὲ σπέρματά του διὰ τὴν παρασκευὴν διαφόρων ἡδυπότων. Ὡς τροφὴ τῶν κτηνῶν θεωρεῖται περισσότερον θρεπτικὴ καὶ ἀπὸ

Κατά τινας ὁ δαῦκος τὸ καρωτὸν προῆλθεν ἐκ τοῦ *δαύκου τοῦ ἀγρίου* (Daucus silvestrus), τοῦ ὁποίου αἱ ρίζαι ἐνέχουσι δριμεῖαν τοξικὴν οὐσίαν. Ὑπὸ τοῦ Διοσκορίδου ὠνομάζετο τὸ φυτὸν τοῦτο *σταφυλῖνος* καὶ διεκρίνετο εἰς *κηπευτὸν* καὶ *ἄγριον σταφυλῖνον*. Ἡ ἀρχαία αὕτη ὀνομασία διεσώθη καὶ σήμερον παρὰ τῷ λαῷ παρεφθαρμένη, ὅστις ὀνομάζει τοῦτον σταφυλινάκι. Τὸν δαῦκον οἱ Ρωμαῖοι ὠνόμαζον καρότουμ ἢ παστινάκα.

Καλλιέργεια. Ἵνα εὐδοκιμήσουν οἱ δαῦκοι, δέον τὸ ἔδαφος νὰ εἶναι καλῶς ἠροτριωμένον καὶ λιπασμένον πρὸ τῆς σπορᾶς. Εὐδοκιμεῖ εἰς λεπτὰς γαίας καὶ ἰδίως εἰς ὑγρὰς καὶ πυριτιούχους τοιαύτας καὶ ἐκτεθειμένας εἰς τὸ φῶς καὶ τὸν ἥλιον. Διὰ τὰς πρωΐμους ποικιλίας, ἡ σπορὰ δέον νὰ γίνηται κατὰ τὸν Σεπτέμβριον, ὁπότε οἱ δαῦκοι συλλέγονται κατὰ Μάϊον. Ἡ σπορὰ γίνεται ἢ σποραδικῶς ἢ εἰς παραλλήλους αὔλακας μικροῦ βάθους. Μετὰ τὴν σπορὰν τοῦ Σεπτεμβρίου ἕτεραι σποραί, ἑτέρων ποικιλιῶν, διενεργοῦνται κατὰ Φεβρουάριον, Μάρτιον, Ἀπρίλιον, Μάϊον καὶ Ἰούνιον. Μόλις ἀναφανῶσιν οἱ πρῶτοι βλαστοί, σκάπτεται τὸ πέριξ αὐτῶν τμῆμα γῆς καὶ ποτίζεται. Οἱ δαῦκοι διατηροῦνται κατὰ τὸν χειμῶνα, ἐὰν ἀποκόψωμεν τὰ φύλλα των καὶ καλύψωμεν τούτους διὰ λεπτῆς ἄμμου ἢ ἀχύρων. Διὰ τὴν ἐντατικὴν καλλιέργειαν σπείρουσι τοὺς δαύκους κατὰ Δεκέμβριον, ἀφοῦ σκάψωσιν ἀρκετοῦ βάθους αὔλακα, 20 περίπου ἑκατοστομέτρων βάθους καὶ καλύψωσιν εἶτα ταύτην διὰ ζωϊκῆς, οὐχὶ ἀποσυντεθειμένης κόπρου, μέχρις ὅτου σχηματισθῇ θερμο-

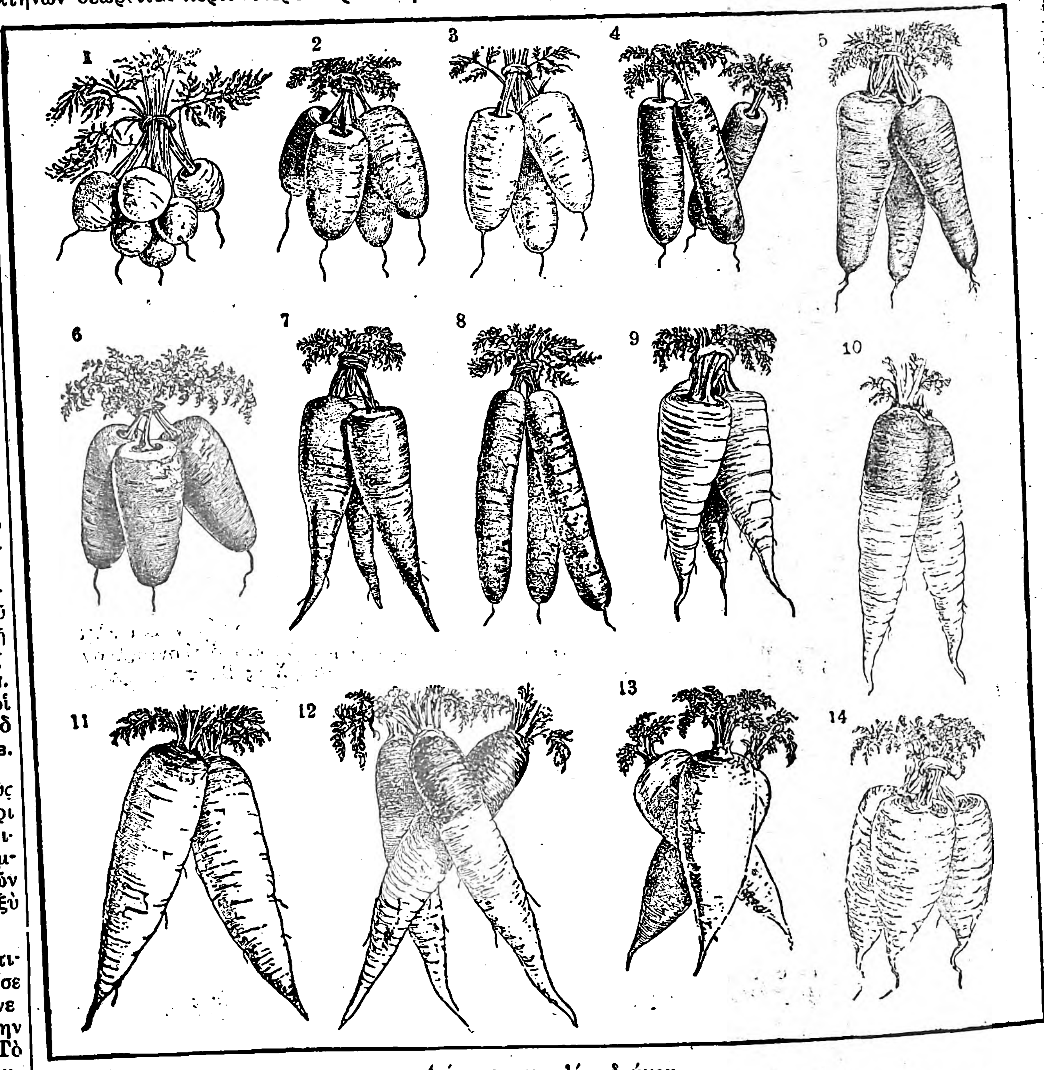

Διάφοροι ποικιλίαι δαύκου.

[1=στρογγυλόρριζος. 2=ἀτρακτόρριζοι. 3=κυλινδρόρριζοι. 4=βραχύρριζοι. 5=ἡμιβραχύρριζοι. 6=ἐρυθρόρριζοι. 7=μακρόρριζοι (δαῦκος τὸ καρωτόν). 8=μακρόρριζοι ἀμβλυκόρυφοι.—Νομευτικοί: 9=δαῦκος ὁ ὑπερυθρόρριζος. 10=δαῦκος λευκόρριζος μὲ πρασίνην βάσιν. 11=δαυκος ὁ λευκόρριζος. 12=δαῦκος ὁ ἐρυθρόρριζος μὲ βάσιν πρασίνην. 13=δαῦκος ὁ λεῖος ὁ βραχύρριζος. 14=δαῦκος ὁ τῶν Βοσγίων]

τὰ τεῦτλα. Εἰς τὴν Ἰταλίαν δίδονται ὡς τροφὴ εἰς τοὺς ἵππους δαῦκοι ἀνάμικτοι μετὰ πιτύρων καὶ ξυλοκεράτων.

Οἱ δαῦκοι διαιροῦνται εἰς δύο μεγάλας κατηγορίας: εἰς λαχανευομένους καὶ εἰς νομευτικούς.

Α') *Λαχανευόμενοι*. Τὸ συνηθέστερον καλλιεργούμενον εἶδος εἶναι *δαῦκος τὸ καρωτὸν* (Daucus carota), ὅπερ εἶναι φυτὸν σαρκόρριζον, ἀπαντῶν καὶ αὐτοφυὲς εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Εὐρώπης, εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ παρ' ἡμῖν, ἔνθα ἐκτενῶς καλλιεργεῖται καὶ εἶναι γνωστὸν ὑπὸ πλεῖστα ὀνόματα: καρότο, βαυτσί, δαυκί, καβοῦτσι, μπατσινάκα, πατσινάκα, σταφυλῶνι καὶ χαβοῦτσι.

Ἐξ ἐπιλογῆς καὶ καταλλήλου διασταυρώσεως τοῦ εἴδους τούτου παρήχθησαν αἱ διάφοραι ποικιλίαι τῶν δαύκων: ἀτρακτόρριζοι, κυλινδρόρριζοι, στρογγυλόρριζοι, μακρόρριζοι, βραχύρριζοι, ὡς καὶ ἐρυθρόρριζοι, πορτοκαλλιόρριζοι, κιτρινόρριζοι, λευκόρριζοι κ.λ.π.

κρασία 15° περίπου, ὁπότε καὶ ρίπτουσι τὸν σπόρον, προσπαθοῦντες ὅπως ἡ θερμοκρασία τηρῆται πάντοτε ἡ αὐτή· τοῦτο κατορθοῦται δι' ἀφαι-
ρέσεως ἢ προσθέσεως στρώματος κόπρου. Κατ'
αὐτὸν τὸν τρόπον δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν πρωϊμοτάτους δαύκους ἀπὸ τοῦ Μαρτίου μέχρι τοῦ Ἰουνίου. Ὁ καταλληλότερος πρὸς σπορὰν σπόρος εἶναι ὁ συλλεγόμενος κατὰ τὸν Αὔγουστον καὶ πρέπει καλῶς νὰ ἐκκοκκίζεται πρὸ τῆς σπορᾶς, ὅπως ἀπαλλαγῇ τῶν ξένων τυχὸν οὐσιῶν.

Β') *Νομευτικοί*. Ἡ κατηγορία αὕτη περιλαμβάνει πλείστας ὅσας ποικιλίας, ὧν γνωστότεραι εἶναι: οἱ *ἐρυθρόρριζοι* δαῦκοι μὲ βάσιν πρασίνην καὶ μακροτάτας ρίζας. *Κιτρινόρριζοι* δαῦκοι μὲ βάσιν πρασίνην ἢ λευκήν. *Λευκόρριζοι* δαῦκοι μὲ βάσιν πρασίνην ἢ ἐρυθρὰν κ.τ.λ.

Διὰ τὴν εὐδοκίμησιν αὐτῶν χρειάζεται κλῖμα εὔκρατον καὶ ἔδαφος βαθύ, πλούσιον εἰς ἀνθρακοαργιλλώδεις οὐσίας.

Digitized by Google

Συνήθως σπείρονται εἰς τὰς αὐτὰς ἐδαφικὰς ἐκτάσεις, ὅπου εἶχον σπαρῆ δημητριακοὶ καρποὶ καὶ εὐθὺς ἅμα τῇ συγκομιδῇ τούτων, ἀφοῦ πρῶτον ἀπαλλαγῇ τὸ ἔδαφος ἐκ τῶν τυχὸν ζιζανίων. Κατὰ τὸν χειμῶνα τὰ σπέρματα σπείρονται εἰς βαθείας διαυλακώσεις τοῦ ἐδάφους, κατὰ δὲ τὸ θέρος εἰς ἐπιπολαίας τοιαύτας.

Κατὰ τὰς παρατηρήσεις τῶν Denaiffe καὶ Dumon, 1.000 χιλιόγραμμα ριζῶν νομευτικῶν δαύκων, μετὰ τῶν φύλλων των, ἀπορροφῶσιν ἐκ τοῦ ἐδάφους:

'Επὶ τοῖς ἑκατὸν

	Ἄζωτον	*Φωσφορ. ὀξὺ*	*Κάλιον*	*Ἀσβέστιον*
Ρίζαι	2,137	1,374	4,899	0,908
Φύλλα	1,724	0,570	3,420	2,660
Ἤτοι σύνολον:	3,861	1,944	8,319	3,568

Σπορά. Οἱ νομευτικοὶ δαῦκοι σπείρονται κατὰ τὸ τέλος Ἀπριλίου καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Μαΐου. Ἡ σπορὰ γίνεται κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν καὶ εἰς παραλλήλους τοιαύτας. καὶ κατ' ἀπόστασιν οὐχὶ κατωτέραν τῶν 40 ἑκατοστομέτρων, διότι μικροτέρα μὲν δὲν συντελεῖ εἰς τὴν τελείαν ἀνάπτυξιν τοῦ δαύκου, μεγαλυτέρα δὲ εἶναι ἀσύμφορος εἰς τὸν καλλιεργητὴν ὡς δεσμεύουσα μεγαλυτέραν ἔκτασιν ἐδάφους.

Ἡ μετὰ τὴν σπορὰν καλλιέργεια. Μετὰ πάροδον 8—10 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς σπορᾶς δέον νὰ ἀροτριωθῇ, οὐχὶ βαθέως, τὸ ἔδαφος, ἐκ νέου δὲ ὅταν

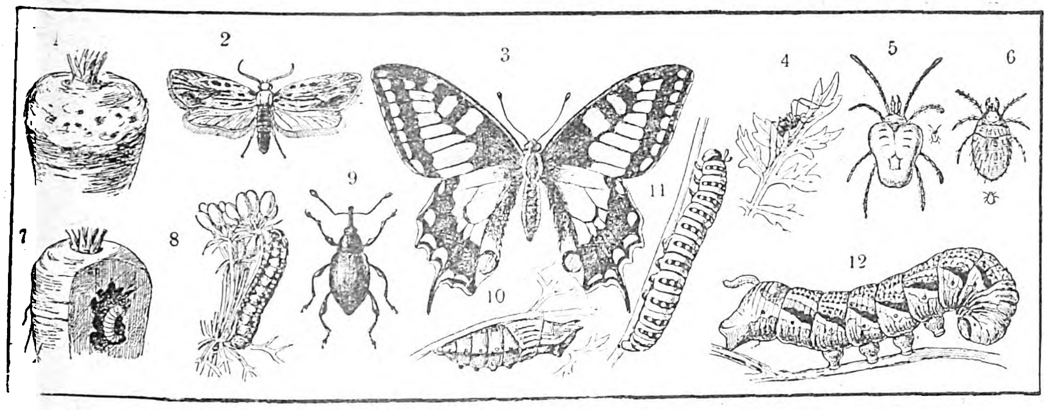

Ἀσθένειαι καὶ ἐχθροὶ τοῦ δαύκου.

[1=σκλήρωσις. 2=σὴς τοῦ δαύκου. 3=μαχάων. 4= θηρίδιον. 5=τρομπίδιον τὸ μεταξῶδες καὶ τὸ νεογνόν του. 6=ρίζα προσβληθεῖσα ὑπὸ τῆς κάμπης τοῦ ἐντόμου μυίας τοῦ δαύκου (δαυκόμιγας). 7=κάμπη τοῦ προηγουμένου ἐντόμου. 9=κάνθαρος τοῦ δαύκου. 10=χρυσαλὶς τοῦ προηγουμένου ἐντόμου. 11=κάμπη τοῦ κανθάρου τοῦ δαύκου. 12=κάμπη τοῦ σφηκὸς τοῦ δαύκου.]

τὰ ἴχνη τῆς ἀρόσεως ἐξαφανισθῶσι τελείως· τέλος ὅταν ἀναφανῶσιν οἱ πρῶτοι βλαστοί, σκαλίζονται προσεκτικῶς κύκλῳ τὰ φυτά.

Ἡ συγκομιδή. Ἡ συλλογὴ τῶν ριζῶν γίνεται (καθ' ἃς ἡμέρας τῶν μηνῶν Ὀκτωβρίου καὶ Νοεμβρίου ἐπικρατεῖ ξηρασία) διὰ τῆς χειρὸς ἢ διὰ μηχανικοῦ ἐκριζωτῆρος. Τὰ ἐκριζούμενα φυτὰ ἀφίνονται πρῶτον ἐπὶ τῆς γῆς ὅπως ξηρανθῶσιν ἐκ τῆς περισσείας τοῦ χυμοῦ των καὶ εἶτα συσκευάζονται εἰς δέματα. Ἡ ἀπόδοσις κατὰ ἑκτάριον κυμαίνεται μεταξὺ 30.000—40.000 χιλιογράμμων.

Διατήρησις. Αἱ συναθροισθεῖσαι ρίζαι διατηροῦνται κεκαλυμμέναι ὑπὸ παχέος κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον στρώματος χώματος κάτωθεν ὑποστέγων ἢ καλύτερον ἐντὸς ὑπογείων κατ' ἀλλεπαλλήλους σειρὰς διατεταγμέναι καὶ καλυπτόμεναι ὑπὸ λεπτοῦ στρώματος ἄμμου.

Ἐνεχόμεναι θρεπτικαὶ οὐσίαι. Οἱ δαῦκοι, τόσον οἱ λαχανευόμενοι ὅσον καὶ οἱ νομευτικοί, περιέχουσι τὰς αὐτὰς εἰς ποσότητα θρεπτικὰς οὐσίας, καὶ συγκεκριμένως 1.000 χιλιόγραμμα δαύκων ἐνέχουσι:

	Ρίζαι	*Φύλλα*
Λευκωματώδεις οὐσίας	5,7 χιλιόγραμ.	7,2 χιλιόγραμ
Ὑδρογονάνθρακας	8υ,7	102.3 χιλιόγραμ.
Ἤτοι ἐν συνόλῳ:	86, 4 χιλιόγραμ.	109,5 χιλιόγραμ.

Ὡς τροφὴ τῶν κτηνῶν. Οἱ δαῦκοι θεωροῦνται ἐκ τῶν πλέον θρεπτικῶν καὶ δροσιστικῶν συνάμα τροφῶν τῶν κτηνῶν. Διὰ τὸν ἵππον ἐπαρκοῦσιν, ὡς ἀποκλειστικὴ τροφή, 50 χιλιόγραμμα δαύκων ἡμερησίως, τὰ ὁποῖα δίδουσιν εἰς τοῦτον ἐξαιρέτους δυνάμεις καὶ ὑγείαν. Ἐπίσης οἱ βόες, τὰ πρόβατα καὶ οἱ χοῖροι τρώγουσιν εὐχαριστότερον τοὺς δαύκους πάσης ἄλλης τροφῆς. Αἱ διὰ δαύκων τρεφόμεναι ἀγελάδες παρέχουσιν ἀφθονώτερον, εὐοσμότερον, πλουσιώτερον εἰς λιπαρὰς οὐσίας καὶ ὡραιότερον εἰς χρῶμα γάλα. Τὰ φύλλα τῶν δαύκων τρώγονται ἀνεξαιρέτως ὑπὸ πάντων τῶν ζώων.

Δ. Ν. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

δαῦλα (τὰ) *['Αρχ.].* Τὰ πυκνὰ δένδρα κατὰ τὸν Παυσανίαν (Χ, 4, 7). Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Αἰσχύλος εἶχε καλέσει τὰ πυκνὰ γένεια τοῦ Ἀνθηδονίου Γλαύκου «δαῦλον ὑπήνην». Ἀπὸ τῶν παρ' αὐτὴν πυκνῶν δένδρων, τῶν δαύλων, εἶχεν ὀνομασθῆ *Δαυλὶς* καὶ μία τῶν πόλεων τῆς ἀρχαίας Φωκίδος.

Δαύλεια *[Γεωγρ.].* Κωμόπολις τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου *Χαιρωνείας* τῆς ἐπαρχίας Λεβαδείας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 2176. Κεῖται ἐπὶ τῶν ΝΑ κρασπέδων τοῦ Παρνασσοῦ (ὑψόμ. 320). Ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ πηγαίων ὑδάτων. Διαιρεῖται εἰς δύο συνοικίας, τὴν πρὸς τὰ ΒΔ καλουμένην *Ἐπάνω* καὶ τὴν πρὸς ΝΑ καλουμένην *Κάτω.* Ἔχει ὡραίαν πλατεῖαν σκιαζομένην ὑπὸ μεγάλων δένδρων καὶ σωληνωτὸν ὑδραγωγεῖον. Ἡ Δαύλεια ἀποτελεῖ ἄριστον τόπον θερινῆς διαμονῆς, εἶναι ἕδρα εἰρηνοδικείου καὶ ἔχει δημοτικὰ σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων (μαθ 360). Ἐν αὐτῇ λειτουργοῦσι δύο γεωργικοὶ πιστωτικοὶ συνεταιρισμοὶ καὶ εἷς ἀποκαταστάσεως ἀκτημόνων καλλιεργητῶν. Οἱ κάτοικοι τῆς κοινότητος εἶναι μικροϊδιοκτῆται καλλιεργηταὶ καὶ ἔμποροι, εἰς ἄκρον δὲ φιλόπονοι. Κυρίως καλλιεργοῦνται τὰ δημητριακὰ καὶ ὁ βάμβαξ. Ἐπίσης ὑπάρχει ἐλαιὼν ἐξ 100,000 ἐλαιοδένδρων, διαρκῶς ἀναπτυσσόμενος καὶ ἐπεκτεινόμενος. Ἐν Δαυλείᾳ λειτουργοῦν δύο ἐλαιουργεῖα, τρία ἐκκοκκιστήρια βάμβακος καὶ 10 ἀλευρόμυλοι. Νοτίως τῆς κωμοπόλεως, εἰς ἀπόστασιν 500 μέτρων, εὑρίσκεται ἡ θέσις *Κάστρο,* ἔνθα ἐρείπια πελασγικῶν τειχῶν καὶ ἀρχαίου πύργου εἰς ὃν ἦγεν ὑδραγωγεῖον. Ὡσαύτως σῴζονται ἐρείπια τοῦ βυζαντινοῦ ναοῦ τῶν Ἁγίων Θεοδώρων. Βορειοδυτικῶς τῆς Δαυλείας, εἰς ἀπόστασιν 6 χλμ. ἀπὸ ταύτης, ἐπὶ τῆς ΝΑ κλιτύος τοῦ Παρνασσοῦ καὶ ἐν καταφύτῳ περιβάλλοντι κεῖται ἡ *μονὴ Ἱερουσαλήμ.* Ἡ κτίσις της ἀνάγεται εἰς τὸ ἔτος 1088, ἀνεκαινίσθη δὲ τὸν ΙΗ' αἰῶνα. Ἐν αὐτῇ ὑφίστανται κειμήλια πολλῶν ὁσιομαρτύρων, ἐν οἷς καὶ ἡ κάρα Διονυσίου τοῦ Κορινθίου.

Ἡ Δαύλεια μετὰ τῆς Λεβαδείας συγκοινωνεῖ δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ (24 χλμ.). Εἰς ἀπόστασιν 5 χλμ. ἀπὸ ταύτης διέρχεται ἡ ἐκ Πειραιῶς πρὸς Λάρισσαν γραμμὴ τῶν ΣΕΚ. Δ. Ε. Μ.

δαυλί, —ιοῦ (τό)· ὑποκορ. τοῦ δαυλὸς (βλ. λ.), ἄνευ ὑποκορ. σημασίας: «ξερά —, χλωρὰ δαυλιά», ἄλλως *ἀποδαύλι.*

Δαυλία *['Αρχ. Γεωγρ.].* Μεταγενεστέρα ὀνομασία τῆς ἀρχαίας πόλεως Δαυλὶς (βλ. λ.).

Δαυλιεύς *[Μυθολ.].* Εἷς τῶν παλαιοτέρων τυράννων τῆς Δαυλίδος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐδόθη καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως κατά τινα ἐκδοχήν.

Δαύλιος. Τύραννος τῆς παρὰ τοὺς Δελφοὺς Κρίσσης καὶ οἰκιστὴς τῆς ἐν τῇ Κάτω Ἰταλίᾳ πόλεως Μεταποντίου κατὰ τὸν ἱστορικὸν Ἔφορον τὸν Κυμαῖον (*Στρ.* C. 265).

Δαυλὶς *[Μυθολ.].* Νύμφη τις, θυγάτηρ τοῦ Κηφισσοῦ, ἐξ ἧς κατά τινα ἐκδοχὴν καὶ τὸ ὄνομα τῆς ἀρχαίας πόλεως Δαυλίδος (*Παυσ.* 10,4,7).

Δαυλὶς *['Αρχ. Γεωγρ.].* Μεσόγειος ὀχυρὰ πόλις τῆς Φωκίδος, ἀνατολικῶς τοῦ Παρνασσοῦ, ἐπὶ λοφίσκου ὕπερθεν τῆς σημερινῆς κωμοπόλεως Δαυλείας καὶ ἐπὶ τῆς ἀπὸ Χαιρωνείας πρὸς Δελφοὺς ἀρχαίας ὁδοῦ. Ἀπὸ τῆς Δαυλίδος ἤρχετο ἡ λεγομένη *Σχιστὴ ὁδός,* ἡ φέρουσα πρὸς τὴν Θεσσαλίαν. Τὸ παλαιότερον ὄνομα τῆς πόλεως ἦτο *Ἀνάκρια,* ὡς πρὸς δὲ τὸ Δαυλὶς ὑπάρχουν διαφωνίαι. Κατὰ τὸν σχολιαστὴν τῆς Ἰλιάδος (Β, 520) ἡ ὀνομασία προῆλθεν ἀπὸ Δαυλιέως τοῦ τυράννου, κατὰ τὸν Παυσανίαν (10,4,8) ἀπὸ τῆς Δαυλίδος, θυγατρὸς τοῦ Κηφισσοῦ, καὶ κατὰ Στράβωνα (9, 423) ἐκ τοῦ «δαῦλος» (δασύς, πυκνός), λόγῳ τῆς πυκνότητος τῶν πέριξ δασῶν. Οἱ κάτοικοι ἐλέγοντο *Δαυλιεῖς* καὶ *Δαυλίδιοι,* αἱ δὲ γυναῖκες αὐτῶν *Δαυλιάδες.* Τῆς Δαυλίδος πρῶτοι οἰκισταὶ ἀναφέρονται οἱ Φλεγύαι, ληστρικὸς λαός, πρῶτος δὲ αὐτῆς ἄρχων ὁ Τηρεύς. Εἰς τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον οἱ Δαυλιεῖς ἐμφανίζονται μὲ ἀρχηγοὺς τὸν Σχεδίον καὶ Ἐπίστροφον. Τῷ 480 π. Χ., κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Περσῶν, ἡ πόλις ἐκάη ὑπὸ τοῦ Ξέρξου, ἀνεγερθεῖσα δὲ κατελήφθη βραδύτερον τῷ 379 π. Χ. ὑπὸ τοῦ Φιλίππου. Τὴν Δαυλίδα ἐπανευρίσκομεν τὸν ΣΤ' αἰῶνα ὑπὸ τὸ ὄνομα *Δαυλία* (*Ἱεροκλ.* Συνέκδ. 643), εἶτα ὡς θέμα τοῦ βυζαντινοῦ κράτους, κατόπιν ὡς ἕδραν ἐπισκοπῆς, ὀρθοδόξου τὸ πρῶτον καὶ καθολικῆς μετέπειτα, τέλος δὲ ὡς ἕδραν ἀρχιεπισκοπῆς (1653—1655). Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Δαυλίδος ὑπῆρχον τὸ πάλαι πλεῖστα ἱερά, ἐν αὐτῇ δὲ τῇ πόλει Δαυλίδι τὸ ἱερὸν τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς καὶ τῆς Σωτείρας Ἀρτέμιδος. Π. Ν. Π.

δαύλισμα (τό)· ἡ πρᾶξις καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *δαυλίζω,* **συνδαύλισμα** (βλ. λ.).

δαυλίτης (ὁ) *[Φυτοπαθολ.].* Κοινὴ ὀνομασία τοῦ ἄνθρακος πλείστων φυτῶν καὶ ἰδίως τῶν σιτηρῶν (βλ. λ. ἄνθραξ τ. Δ. σ. 748 γ').

δαυλὸς (ὁ) τὸ ἡμίκαυστον ξύλον, ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα καίουσιν εἰς τὴν ἑστίαν εἴτε διὰ θέρμανσιν εἴτε διὰ μαγείρευμα «σβῆσε τοὺς δαυλοὺς νὰ κοιμηθοῦμε»· ‖ τὸ ξύλον τὸ προωρισμένον διὰ τὴν ἐν τῇ ἑστίᾳ καῦσιν: «ἕνα φόρτωμα δαυλούς».

Δαυνία ἢ *Δαυνιακὴ* ἢ *Δαυνῖτις* *['Αρχ. Γεωγρ.].* Τμῆμα τῆς Ἀπουλίας ἐν τῇ ἀνατολικῇ πλευρᾷ τῆς μέσης Ἰταλίας, μεταξὺ Ἀδριατικῆς, Γαργάνου ὄρους καὶ Ἀπεννίνων, λαβὸν τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ Δαύνου, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν παράδοσιν κατέκτησε τὴν χώραν. Ἡ Δαυνία ἦτο σημαντικὸν σημεῖον διὰ τοὺς Ρωμαίους ἀπὸ ἀπόψεως συγκοινωνιακῆς, διότι ἐξ αὐτῆς διήρχετο ἡ ἐκ Βρινδησίου πρὸς Ρώμην ὁδός, δι' ὃ καὶ ἐνωρὶς ὑπέταξαν αὐτήν. Ἐν Δαυνίᾳ ὑπῆρχε καὶ ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς, ἐν τῷ ὁποίῳ εὑρίσκοντο τὰ ὅπλα τοῦ Διομήδους καὶ τῶν ἑταίρων αὐτοῦ, καὶ παρ' αὐτὸ κύνες, πλήρεις χαρᾶς ὑποδεχόμενοι τοὺς ἐρχομένους Ἕλληνας. Π. Ν. Π.

Δαύνιοι ἢ *Δαυνιεῖς* ἢ *Δαυνιᾶται.* Λαὸς κατοικῶν τὴν Δαυνίαν τῆς Ἰταλικῆς χερσονήσου. Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους οἱ Δαύνιοι, Πευκέτιοι καὶ Ἰάπυγες ἦσαν ὁμόγλωσσοι (*Στράβ.* 6, 281 κ. ἑ.) λόγῳ τῆς κοινῆς των καταγωγῆς, βραδύτερον ὅμως διεσπάσθησαν, διευκολύναντες οὕτω τὴν εἰς τοὺς Ρωμαίους ὑποταγήν των. Αἱ γυναῖκες τῶν Δαυνίων, κατὰ τὰς πληροφορίας τοῦ Τζέτζου (Σχολ. Λυκόφρ. 1137), ἔβαφον διὰ πυρρᾶς βαφῆς τὸ πρόσωπόν των, ἔφερον μελανὰ ἱμάτια, πλατείας ζώνας, κοῖλα ὑποδήματα, καὶ ἐκράτουν ράβδους, οἱ δὲ ἄνδρες ἦσαν ἀρκετὰ πολεμικοί. Οἱ Δαύνιοι ἐπολέμησαν κατὰ τῶν Μεσσαπίων βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν συγγενῶν των Πευκετίων (*Στράβ.* 6, 281). Ἐπὶ τῶν Καρχηδονικῶν πολέμων πλεῖστα ὑπέστησαν ἀπὸ τοὺς ἄνδρας τοῦ Ἀννίβα, στρατοπεδεύσαντος καὶ διαχειμάσαντος διαδοχικῶς εἰς Ἰβώνιον καὶ Γερούβιον, δαυνικὰς πόλεις (*Πολύβ.* 3, 88 καὶ 5, 108). Τέλος ὑπετάγησαν ὁριστικῶς ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, οἱ ὁποῖοι ἠρήμωσαν τὴν Δαυνῖτιδα, καταστρέψαντες 81 κώμας καὶ φονεύσαντες περὶ τοὺς 10 χιλιάδας ἄνδρας. Π.Ν.Π.

Δαῦνος *[Μυθολ.].* Υἱὸς τοῦ Λυκάονος, βασιλέως τῆς Ἀρκαδίας, ὅστις μετὰ τῶν ἀδελφῶν του Ἰάπυγος καὶ Πευκετίου, κατέπλευσε κατὰ τὴν παράδοσιν εἰς Ἰταλίαν πρὸς ἐποικισμόν. Ἐκεῖ κατέλαβον τμῆμα γῆς, τὴν μετέπειτα Ἀπουλίαν, τοῦ ὁποίου τὸ τρίτον ἔλαβεν αὐτὸς καὶ οἱ ὑπ' αὐτόν. Κατ' ἄλλους ὁ Δαῦνος ἦτο ἄποικος ἐξ Ἰλλυρίας. Ἡ περὶ τὸν Δαῦνον παράδοσις εἶναι συνδεδεμένη μὲ τὴν τοῦ Διομήδους τοῦ Ἀργείου. Οὗτος ἐπιστρέψας ἐκ Τροίας καὶ φεύγων τὸν ἐρωμένον τῆς συζύγου του Αἰγιαλείας Κομήτην τὸν Σθενέλου, διεπεραιώθη μετὰ τῶν ἀνδρῶν του εἰς Δαυνίαν, ὅπου παρασχὼν στρατιωτικὴν βοήθειαν εἰς τὸν Δαῦνον, ἔλαβεν ὡς γέρας τμῆμα γῆς, τὰ «Διομήδους πεδία», καὶ μίαν τῶν θυγατέρων του. Μετά τινα ἐπιτυχῆ κοινὴν στρατιωτικὴν ἐπιχείρησιν διεφώνησαν, τοῦ Διομήδους ζητοῦντος τὸ ἥμισυ τῆς γῆς καὶ τῶν λαφύρων, τοῦ δὲ Δαύνου παραχωροῦντος ὅλα τὰ λάφυρα ἄνευ γῆς. Ὁ Διομήδης κατηράσθη τὴν γῆν, ἥτις ἔκτοτε δὲν ἐκάρπει, καὶ ὁ Δαῦνος, δολίως ἀφοπλίσας τοὺς Ἕλληνας, ἐφόνευσε τὸν Διομήδη, οὗτινος οἱ σύντροφοι ἐγένοντο κύκνοι, μισοῦντες τοὺς Δαυνίους. Ἀργότερον ὁ Δαῦνος ἐνέκλεισε ζῶντας ἐν τῇ γῇ Ἕλληνας καὶ ἡ γῆ ἐκάρπισεν. Π. Ν. Π.

Δαυρίσης. Πέρσης στρατηγὸς νυμφευθεὶς μίαν ἐκ τῶν θυγατέρων Δαρείου τοῦ Μεγάλου. Οὗτος μετὰ τῶν στρατηγῶν Ὑμέου καὶ Ὀτάνου, γαμβρῶν ἐπίσης ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ Δαρείου, ἀπεστάλη περὶ τὸ 500 π. Χ. νὰ καταστείλῃ τὴν ἐπανάστασιν τῶν ἰωνικῶν πόλεων. Ἀποδιώξαντες τοὺς Ἴωνας ἐκ Σάρδεων οἱ Πέρσαι στρατηγοὶ ἐχωρίσθησαν καὶ ὁ Δαυρίσης διηυθύνθη κατὰ τοῦ Πόντου, τοῦ ὁποίου τὰς πόλεις Δάρδανον, Ἄβυδον, Περκώτην,

Digitized by Google

Λάμψακον καὶ Παισὸν κατέλαβεν ἐντὸς ἐλαχίστου διασιήματος. Εὑρισκόμενος εἰς Πάριον καὶ ειδοποιηθεὶς ὅτι οἱ Κᾶρες συνεμάχησαν μετὰ τῶν Ἰώνων, ἐστράφη ἐπ' αὐτοὺς καὶ συγκρουσθεὶς παρὰ τὸν Μαρσύαν ποταμὸν τοὺς ἐνίκησε. Δευτέραν πρὸς τοὺς Κᾶρας μάχην συνῆψε παρὰ τὰ Λάβρανδα εἰς τὸ ἄλσος τοῦ Στρατίου Διός, νικήσας καὶ πάλιν αὐτούς, καίτοι οἱ Μιλήσιοι μεθ' ἁπάντων τῶν συμμάχων των ἐβοήθουν τοὺς Κᾶρας. Οἱ Κᾶρες ὅμως, ἀνασυνταχθέντες, ἐνήδρευσαν παρὰ τὴν πρὸς Πήδασσον ὁδὸν ὑπὸ τὸν Ἡρακλείδην Ἰβανώλιον τὸν Μυλασέα καὶ ἐξωλόθρευσαν τοὺς Πέρσας, φονεύσαντες τὸν Δαυρίσην καὶ ἄλλους δύο στρατηγοὺς (*Ἡρόδ.* 5, 116—122). π. Ν. π.

Δαῦχις [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Ὄρος τῆς «ἐντὸς Αἰθιοπίας», ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Δ, η, 6). Ἡ ταυτότης του δὲν εἶναι γνωστή. Πρόκειται ὅμως περὶ ὄρους νοτίως τοῦ Ἰσημερινοῦ κειμένου, δεδομένου ὅτι τὸ γεωγραφικὸν πλάτος τοῦ μέσου τοῦ ὄρους εἶναι, κατὰ Πτολεμαῖον, $8^{0}\,{}^{5}/_{12}$ νότιον. Σ. Ε. Λ.

Δαφαράνας, *Ἀνδρέας*. Ἀγωνιστὴς καταγόμενος ἐκ Κερκύρας. Πρὸ τοῦ 1821 ὑπηρέτησεν εἰς τὸν ἀγγλικὸν στρατόν. Μυηθεὶς εἰς τὴν Φιλικὴν Ἑταιρείαν ὑπὸ τοῦ Ζυγούρη Τζαβέλλα, ἔλαβε παρ' αὐτοῦ ὀκτακόσια τάλληρα διὰ νὰ σχηματίσῃ σῶμα καὶ κατέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Αἱ ἀγγλικαὶ ἀρχαὶ ὅμως ἐπληροφορήθησαν τὸ γεγονὸς τοῦτο καὶ προσεπάθησαν νὰ συλλάβουν τὸν Δαφαράναν. Οὗτος ὅμως δραπετεύσας κατῆλθεν εἰς τὸν Ἀγῶνα, ἐπολέμησεν εἰς τὴν δυτικὴν Χέρσον Ἑλλάδα καὶ τέλος ἔπεσε μαχόμενος εἰς τὴν ἐν Ἀλμυρῷ τῆς Μάνης μάχην κατὰ τοῦ Ἰμβραὴμ τῷ 1825. Γ. Δ. Κ.

—**Δαφαράνας, *Σπυρίδων*.** Κληρικὸς καὶ μουσικὸς γεννηθεὶς ἐν Κεφαλληνίᾳ τῷ 1766, ἀποθανὼν τῷ 1845. Εἰσελθὼν εἰς τὸν κλῆρον ὑπηρέτησεν ὡς διάκονος παρὰ τῷ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ Καλλινίκῳ τῷ Ε' (1801—1806) καὶ ἐπανελθὼν εἰς Κεφαλληνίαν διετέλεσεν ἐφ' ἱκανὰ ἔτη γραμματεὺς καὶ ἀρχιδιάκονος τοῦ μητροπολίτου Παρθενίου. Ἐμελοποίησε πλεῖστα ὅσα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὑμνῳδίας ᾄσματα καὶ μετήνεγκε πολλὰ ἐκ τῆς ἀρχαίας εἰς τὴν νέαν μουσικὴν γραφήν. Ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1803 ἐξέδωκεν ἐκ τοῦ πατριαρχικοῦ τυπογραφείου χάριν τῶν Ἑλλήνων ναυτικῶν ἐκ τῆς ἰταλικῆς μεταφράσας τὸ σύγγραμμα τοῦ Ἐδικόβου «Τοῦ ναυκλήρου ἐφημερινὴ πρᾶξις, ἤγουν μέθοδος βραχεῖα καὶ εὔκολος τοῦ νὰ κρατοῦν λογαριασμὸν τῆς ὁδοιπορίας ἑνὸς καραβίου εἰς θάλασσαν μεγάλην, περιέχουσα καὶ πίνακας εἰς τὴν πρᾶξιν τῆς ναυτικῆς ἀναγκαίους». [Πρβλ. *Η. Τσιτσέλη*: Κεφαλληνιακὰ Σύμμικτα (Ἀθῆναι 1904) σελ. 120 καὶ ἑξῆς.] Ε. Γ. Π.

Δάφια ἢ *Δάφεια* [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μηθύμνης τοῦ νομοῦ Λέσβου, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτοικοι (1928) 752. Δ. Ε. Μ.

Δαφίτας ἢ *Δαφίδας*. Ἀρχαῖος Ἕλλην γραμματικὸς κατὰ Σουίδαν, καὶ κατὰ Βαλέριον Μάξιμον σοφιστὴς ἐκ Τελμισσοῦ. Κατὰ μαρτυρίαν τοῦ Σουίδα, ἔγραψε «Περὶ Ὁμήρου καὶ τῆς ποιήσεως αὐτοῦ», ἔνθα ἀπεδείκνυε τὸν Ὅμηρον ψευδόμενον. Ἐθεωρεῖτο ὑπὸ πάντων ὡς «λοιδωρός», διότι ἐνέπαιζε θεοὺς καὶ θνητούς, ἐπισύρας τὴν μῆνιν τοῦ βασιλέως τῆς Περγάμου Ἀττάλου Β' ἢ Γ'. Ὁ Δαφίτας ἐζήτησε παρὰ τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν νὰ μάθῃ, ἐὰν θὰ ἀνεύρῃ τὸν ἀπολεσθέντα ἵππον του, μετὰ καταφατικὴν δὲ ἀπάντησιν ἐνέπαιξε τὴν Πυθίαν, διότι οὔτε εἶχεν, οὔτε ἀπώλεσεν ἵππον. Μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του ὁ Ἄτταλος διέταξε καὶ κατεκρήμνισαν αὐτὸν ἀπὸ βράχου, ὅστις ὠνομάσθη «Ἵππου τόπος». Κατὰ τὸν Στράβωνα (Γεωγρ. 14, 647) ἐσταυρώθη παρὰ τὸ ὄρος Θώραξ ἐν Μαγνησίᾳ, διότι ἐνέπαιζε τοὺς βασιλεῖς. Π. Ν. Π.

Δαφναγόρας. Μουσικός τις ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος (Ἀνάβ. 7.8.9). Ἀπολαύων ὑψίστης εὐνοίας παρ' αὐτῷ, ἀπεστάλη κατὰ τὴν κάθοδον τῶν μυρίων καὶ τὴν στρατοπέδευσίν των ἐν Περγάμῳ παρὰ τὸ Καΐκου πεδίον, ὡς ἀνιχνευτὴς διὰ μελετωμένην ἐπίθεσιν κατά τινος Ἀσιδάτου, πλουσίου Πέρσου στρατιωτικοῦ. Π. Ν. Π.

Δάφναι [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις καὶ φρούριον τῆς Αἰγύπτου ἐπὶ τοῦ βορειοανατολικοῦ μέρους τοῦ Δέλτα καὶ ἀπέναντι τοῦ Πηλουσίου· διὰ τοῦτο καὶ ἐκαλεῖτο «Δάφναι Πηλούσιαι». Τὸ φρούριον εἶχε κτισθῆ ἐπὶ τοῦ φαραὼ Ψαμμιτίχου, ὡς ἀμυντικὸς προμαχὼν κατὰ τῶν ἀπὸ Ἀραβίας καὶ Συρίας ἐπιδρομῶν. Ὅτε ἡ Αἴγυπτος εἶχεν ὑποταχθῆ εἰς τοὺς Πέρσας, εἰς τὸ φρούριον τῶν Δαφνῶν διέμενε περσικὴ φρουρά. Εἰς τὸ φρούριον τοῦτο (*Θακπανὲς* ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ καλούμενον) εἶχον ἐγκατασταθῆ οἱ μετὰ τοῦ προφήτου Ἱερεμίου εἰς Αἴγυπτον προσφυγόντες Ἑβραῖοι. Φαίνεται δέ, ὅτι καὶ Ἕλληνες μισθοφόροι εἶχον ἐγκατασταθῆ εἰς αὐτό, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν εὑρεθέντων κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ 1886 ἑλληνικῶν ὅπλων καὶ ἀγγείων, χρόνων προγενεστέρων τῆς ἱδρύσεως τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ βασιλείου τῶν Πτολεμαίων. Εἶναι τὸ σύγχρονον χωρίον *Τὲλλ-Δεφενέ*. ΚΑΦ.

Δαφναία [*Μυθολ.*]. Ἐπίκλησις, παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησι, τῆς θεᾶς Ἀρτέμιδος (*Παυσαν.* Γ' 24, ὡς κυνηγετρίας διαιτωμένης εἰς τοὺς δαφνῶνας. Λατρεία τῆς *Δαφναίας*, ἢ ἄλλως *Δαφνίας*, Ἀρτέμιδος ἀναφέρεται εἰς Ὕψους τῆς Λακωνικῆς. Π. Ν. Π.

Δαφναῖος [*Μυθολ.*]. Ἐπίκλησις τοῦ Ἀπόλλωνος ἐκ τῆς δάφνης, τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ φυτοῦ, ἄλλως: *Δαφνηφόρος*.

—**Δαφναῖος**. Συρακόσιος στρατηγός, ἀναφερόμενος εἰς τὸν κατὰ τῶν Καρχηδονίων ἀγῶνα τῶν Σικελιωτῶν καὶ Ἰταλιωτῶν Ἑλλήνων (*Διόδ. Σικελ.* 13, 86—96). Ἦτο ἀρχηγὸς τῶν δυνάμεων αἵτινες ἐστάλησαν εἰς βοήθειαν τῶν Ἀκραγαντίνων πολιορκουμένων ὑπὸ Ἰμίλκωνος, Καρχηδονίου στρατηγοῦ. Πολεμήσας πρὸς αὐτὸν παρὰ τὸν Ἱμέραν ποταμὸν κατετρόπωσε τὸν ἐχθρὸν καὶ εἰσῆλθε νικητὴς εἰς Ἀκράγαντα. Ἀργότερον οἱ Καρχηδόνιοι κατέλαβον καθ' ὁδὸν σιτοπομπὰ πλοῖα τῶν συμμάχων καὶ ἔφερον εἰς δύσκολον θέσιν τοὺς ἐν τῇ πόλει πολιορκουμένους, οἱ ὁποῖοι κατόπιν τούτου ἐπεχείρησαν ἔξοδον, γενομένης δὲ συγκρούσεως ἐνικήθησαν ὑπὸ τοῦ Ἰμίλκωνος. Κατὰ 406 π. Χ. ὁ Δαφναῖος καθῃρέθη ἀπὸ τὴν στρατηγίαν ὑπὸ τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν Διονυσίου. Π. Ν. Π.

Δαφνέδες [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος *Ἐπισκοπῆς* τῆς ἐπαρχίας Μυλοποτάμου τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης. Κάτ. (1928) 196. Ø

δαφνέλαιον (τὸ) [*Χημ.*]. Ἡ λιπαρὰ ὕλη ἥτις λαμβάνεται ἐκ τῶν νωποσφάτων καρπῶν *δάφνης τῆς εὐγενοῦς*. Ἡ παραλαβὴ τοῦ ἐλαίου γίνεται ἐν μέρει δι' ἐκθλίψεως καὶ ἐν μέρει διὰ βρασμοῦ, ἡ δὲ περιεκτικότης τῶν ἀνωτέρω καρπῶν εἰς ἔλαιον εἶναι περίπου 15%. Τὸ δαφνέλαιον ἔχει ὡραῖον πράσινον χρῶμα καὶ ἐν συνήθει θερμοκρασίᾳ κέκτηται σύστασιν λίπους, κοκκώδη ὑφὴν καὶ ἰσχυρῶς ἀρωματικὴν ὀσμήν, ὀφειλομένην εἰς τὸ περιεχόμενον αἰθέριον ἔλαιον. Τὸ δαφνέλαιον εἰς τὸν αἰθέρα διαλύεται πλήρως, ἐνῷ ἀλκοόλη 80° παραλαμβάνει τὸ αἰθέριον ἔλαιον καὶ τὴν χρωστικὴν ὕλην (χλωροφύλλην) χωρὶς νὰ διαλύῃ τὸ λίπος.

Τὸ δαφνέλαιον χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ ἰατρικῇ δι' ἐνισχυτικὰς ἐντριβὰς καὶ χρησιμεύει ὡς δραστικὸν μέσον πρὸς ἀπομάκρυνσιν τῶν μυιῶν, καθόσον αὗται δὲν ἀνέχονται τὴν ὀσμὴν αὐτοῦ. Χημικῶς τὸ δαφνέλαιον ἀποτελεῖται ἐκ γλυκεριδίων τοῦ λαουρικοῦ καὶ μυριστικοῦ ὀξέος, ὡς ἐπίσης καὶ ἐκ χλωροφύλλης καὶ αἰθερίου ἐλαίου. Τὸ αἰθέριον ἔλαιον τῶν καρπῶν τῆς δάφνης (λατιν. Oleum Lauri aethereum, γαλλ. Essence de fruits de laurier, ἀγγλ. Laurel volatil oil) περιεχόμενον εἰς τοὺς καρποὺς τούτους εἰς ποσότητα περίπου 1%, λαμβάνεται δι' ἀποστάξεως μεθ' ὕδατος τῶν κατατμηθέντων καρπῶν καὶ εἶναι ἐλαφρὸν ἀνοικτοκίτρινον ὑγρὸν εἰδικοῦ βάρους 0,914—0,935 καὶ ἰσχυρᾶς ὀσμῆς. Τὸ αἰθέριον τοῦτο ἔλαιον περιέχει κυρίως κινεόλην καὶ ὀλίγον πινένιον, κέκτηται δὲ μικρὰν χρῆσιν. Πλὴν τοῦ ἀνωτέρω κυρίως δαφνελαίου, ὅπερ λαμβάνεται ἐκ τῶν καρπῶν τῆς δάφνης, ἔχομεν καὶ ἕτερον δαφνέλαιον λαμβανόμενον ἐκ τῶν φύλλων τῆς δάφνης (λατιν. Oleum foliorum lauri aethereum, γαλλ. Essence de feuilles de laurier, ἀγγλ. Oil of Laurel leaves, γερμ. Lorbeerblätteröl). Τὸ ἔλαιον τοῦτο ἔχει εἰδικὸν βάρος 0,915—0,932, εἰδικὴν στροφὴν —15 ἕως —19° καὶ ἄρχεται βράζον εἰς 158°. Κύρια συστατικὰ τοῦ ἐλαίου τούτου εἶναι πινένιον, κινεόλη (περίπου 50%), λιναλοόλη, γερανιόλη, εὐγενόλη καὶ μεθυλοευγενόλη, τὰ δὲ εἰς ἀνωτέραν θερμοκρασίαν βράζοντα συστατικὰ δὲν εἶναι τελείως ἐξηκριβωμένα. Σ. Γ.

Δαφνερὸν [*Γεωγρ.*]. Χωρίον τῆς κοινότητος *Παλαιοκάστρου* τῆς ἐπαρχίας Γρεβενῶν τοῦ νομοῦ Κοζάνης. Κάτ. (1928) 138. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Βαΐπες*.

Δαφνὲς [*Γεωγρ.*]. Ἕδρα ὁμωνύμου ἀγροτικοῦ δήμου τῆς ἐπαρχίας Τεμένους τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου Κρήτης. Κάτ. (1928) 1166. Παρὰ τὸν ΝΑ τῶν Δαφνῶν λόφον Ρόκαν ἔκτισεν ὁ Νικηφόρος Φωκᾶς τῷ 961 φρούριον, ὅπερ ὠνόμασε Τέμενος καὶ ἐκ τούτου ἡ ὀνομασία τῆς ἐπαρχίας. Ε. Γ.

δαφνετίνη (ἡ) ἢ *δαφνητίνη* ἢ 3, 4-*διοξυκουμαρίνη* [*Ὀργ. Χημ.*]· ἡ λακτόνη τοῦ 2,3,4-τριοξυκινναμωμικοῦ ὀξέος. Ἔχει τὸν τύπον

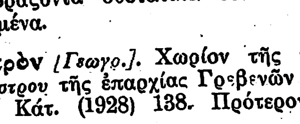

καὶ λαμβάνεται διὰ διασπάσεως τῆς *δαφνίνης*. Τήκεται εἰς 253—256°.

Ἡ δαφνετίνη ἀποτελεῖ κίτρινα πρίσματα ἄοσμα, διαλυτὰ ἐν αἰθέρι καὶ ἀλκοόλῃ, ἀδιάλυτα ἐν ψυχρῷ ὕδατι. Συνθετικῶς παρασκευάζεται ἡ δαφνετίνη διὰ θερμάνσεως ἰσομοριακῶν ποσοτήτων πυρογαλλόλης καὶ μηλικοῦ ὀξέος, μετὰ διπλασίας ποσότητος θειικοῦ ὀξέος. Ὁ νιτρικὸς ἄργυρος καὶ τὸ ἀλκαλικὸν διάλυμα τοῦ χαλκοῦ ἀνάγονται ὑπὸ τῆς δαφνετίνης. Σ. Γ.—Κ. Γ. Μ.

Δάφνη [*Μυθολ.*]. —1) Ἡ ὡραία νύμφη ἡ μεταμορφωθεῖσα εἰς τὸ ὁμώνυμον δένδρον διὰ νὰ ἀποφύγῃ τοὺς ἐρωτικοὺς ἐναγκαλισμοὺς τοῦ θεοῦ Ἀπόλλωνος. Ἡ προέλευσις τοῦ μύθου εἶναι προφανής. Ἐπλάσθη οὗτος διὰ νὰ δικαιολογηθῇ ἡ σχέσις τοῦ θεοῦ πρὸς τὸ ἱερὸν εἰς αὐτὸν δένδρον. Ἡ νύμφη Δάφνη εἶναι ἡ προσωποποιία τοῦ ὁμωνύμου δένδρου. Ὁ μῦθος αὐτῆς ἦτο πανελλήνιος, ὑπάρχουσι δὲ ποικίλαι παραλλαγαὶ αὐτοῦ ἰδίως διὰ τὴν καταγωγὴν τῆς νύμφης. Οὕτως ἐλέγετο αὕτη θυγάτηρ τῆς Γαίας καὶ προφητικὴ νύμφη τοῦ ἐν Δελφοῖς μαντείου τῆς μητρός της, θυγάτηρ τοῦ μάντεως Τειρεσίου, θυγάτηρ τοῦ ἀρκαδικοῦ ποταμίου θεοῦ Λάδωνος καὶ θυγάτηρ τοῦ θεσσαλικοῦ ποταμίου θεοῦ Πηνειοῦ. Ὡραία καὶ ἁγνὴ παρθένος καταδιώκεται ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ ὁποίου ἀποφεύγει τὸν ἔρωτα. Ὁ ἰσχυρὸς ὅμως θεὸς καταφθάνει αὐτήν, ἀλλ' ἐνῷ ἔχει τὴν Δάφνην εἰς τὴν ἀγκάλην του καὶ πιστεύει ὅτι ἔχει κατακτήσει τὴν ὡραίαν νύμφην, ἡ μήτηρ της Γαῖα ἀκούσασα τὰς γοερὰς κραυγάς της ἀνοίγει τοὺς κόλπους της καὶ δέχεται τὴν νύμφην. Εἰς τὴν θέσιν ὅπου ἐξηφανίσθη ἀναφαίνεται τότε αἰφνιδίως ἓν χλοερὸν δένδρον, ἡ δάφνη, ἐκ τοῦ ὁποίου ὁ ἐγκαταλειφθεὶς θεὸς ἀποκόπτει ἕνα κλάδον καὶ δι' αὐτοῦ πρὸς παρηγορίαν του στέφει τὴν κεφαλήν του, ἐπικληθεὶς διὰ τοῦτο Δαφναῖος. Κατὰ τὴν ἀρκαδικὴν παραλλαγήν, τῆς Δάφνης ἠρᾶτο ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Πίσης Οἰνομάου Λεύκιππος, ἐπειδὴ ὅμως ἐγνώριζεν ὅτι αὕτη ἀπέφευγε τὴν συναναστροφὴν μὲ ἄρρενας, ἐνεδύθη γυναικείαν ἐσθῆτα καὶ ἐνεφανίσθη εἰς τὴν Δάφνην ὡς θυγάτηρ τοῦ Οἰνομάου καὶ διὰ τῶν περιποιήσεών του ἐπέτυχε τὴν φιλίαν καὶ τὴν συναναστροφὴν τῆς Δάφνης. Ὁ Ἀπόλλων ὅμως ἐκ ζηλοτυπίας ἐπέτυχε ν' ἀποκαλυφθῇ τὸ γένος τοῦ Λευκίππου, γεννήσας τὴν ἐπιθυμίαν εἰς τὴν Δάφνην καὶ τὰς συνοδούς της νὰ κολυμβήσωσιν εἰς τὸν Λάδωνα καὶ νὰ ἐκδύσωσιν ἄκοντα τὸν μὴ θέλοντα νὰ κολυμβήσῃ Λεύκιππον. Ἡ ἀποκάλυψις τοῦ γένους του προεκάλεσε τὸν θάνατόν του δι' ἐγχειριδίων καὶ ἀκοντίων, ἅτινα ἔρριψαν κατ' αὐτοῦ ἡ Δάφνη καὶ αἱ φίλαι της.

Δάφνη.
[Ἔργον τοῦ Boadbent.]

Ἐκ τῶν πολλῶν ἑρμηνειῶν τοῦ μύθου ἔχει κατισχύσει ἡ τοῦ Max Müller, κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ Δάφνη (ἡ λέξις προῆλθεν ἐκ τῆς σανσκριτικῆς *Δαχάνα*) εἶναι ἡ νεαρὰ καὶ ὡραία Αὐγή, ἥτις φεύγει πρὸ τοῦ ἀνατέλλοντος Ἡλίου (Ἀπόλλωνος) καὶ ἀποθνήσκει εὐθὺς ὡς οὗτος ἐναγκαλισθῇ αὐτὴν μὲ τὰς λαμπρὰς ἀκτῖνάς του.

Ἡ δάφνη ἐθεωρεῖτο ἓν τῶν οὐσιωδῶν συμβόλων τοῦ Ἀπόλλωνος· διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐγίνετο μεγάλη χρῆσις αὐτῆς, ἰδίως κατὰ τὰς δαφνηφορίας, ἑορτὰς τελουμένας πρὸς τιμὴν τοῦ Δαφναίου Ἀπόλλωνος, ἰδίως ἐν Δελφοῖς καὶ Θήβαις (βλ. λ. Δαφνηφορίαι). Ἡ δάφνη ἀπὸ συμβόλου οὗ νικηφόρου θεοῦ, κατέστη σύμβολον πάσης νίκης· διὰ τοῦτο διὰ δάφνης ἐστεφάνουν τοὺς πολεμικοὺς ἥρωας τὸ πρῶτον καὶ τοὺς εἰς ποιητικοὺς ἀγῶνας νικητὰς ποιητὰς βραδύτερον. Ἀπὸ συμβόλου δὲ τῆς νίκης κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους κατέστη σύμβολον τῆς νίκης καὶ κατὰ τοὺς χριστιανικοὺς χρόνους· διὰ τοῦτο οἱ ἁγιογράφοι παριστῶσι πολλάκις τοὺς μάρτυρας Χριστιανοὺς ἐστεμμένους μὲ δάφνην. Εἴς τινας δὲ χριστιανικὰς τελετάς, ὡς τὴν τῶν Βαΐων καὶ Μ. Σαββάτου, κατέστη ἡ δάφνη καὶ φυτὸν διακοσμητικὸν τῶν ναῶν.

—2) Ἕτερον ὄνομα τῆς κόρης τοῦ μάντεως Τειρεσίου *Μαντοῦς*.

—3) Θυγάτηρ τοῦ ἐπωνύμου ἥρωος τῆς λακωνικῆς πόλεως Ἀμυκλῶν Ἀμύκλα. Γ. ΚΑΨΑΛΗΣ

δάφνη (ἡ) (Laurus) [*Βοτ.*]. Γένος φυτῶν τῆς

Digitized by Google

οἰκογενείας τῶν *δαφνιδῶν*. Αἱ δάφναι, γνωσταὶ παρ' ἡμῖν ὑπὸ τὸ ὄνομα δάφνη, βαΐα ἢ βαγιά, εἶναι δένδρα ἀειθαλῆ καὶ ἰθαγενῆ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῶν Καναρίων νήσων, ἐξ ὧν διεδόθησαν εἰς ὁλόκληρον τὸν κόσμον. Τὰ φύλλα των εἶναι ἐναλλασσόμενα, ἁπλᾶ, τὰ ἄνθη κανονικά, ἑρμαφρόδιτα ἢ δίοικα καὶ κατὰ βότρυς διατεταγμένα, ἀναφυόμενα κατὰ τὰς μασχάλας τῶν φύλλων. Ὁ καρπὸς εἶναι δρύπη μονόσπερμος καὶ περικλείει παχὺ καὶ σαρκῶδες ἔμβρυον. Τὸ γένος περιλαμβάνει δύο μόνον εἴδη:

Κλάδος δάφνης τῆς εὐγενοῦς.

Δάφνη ἡ εὐγενὴς ἢ τοῦ *Ἀπόλλωνος* Laurus nobilis). Εἶναι ὡραιότατον δένδρον ὕψους 3—13 μέτρων, ἰθαγενὲς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ λίαν διαδεδομένον εἰς πάσας τὰς παραμεσογειακὰς χώρας καὶ πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος. Τὸ εἶδος τοῦτο καλλιεργεῖται εἰς πλείστους κήπους, ἀλλὰ δυσκόλως ὑφίσταται τὸ δριμὺ ψῦχος. Ὁ καρπός του δρύπη ῳοειδής, λεία, εὔοσμος καὶ παρέχει δι' ἐκθλίψεως ἀρωματικὸν αἰθέριον ἔλαιον. Ἐπίσης τὰ φύλλα περιέχουσι ποσότητα ἀρωματικοῦ ἐλαίου καὶ χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν μαγειρικήν. Ἐν μεγάλῃ δόσει καταναλισκόμενα ἐπιφέρουσι νάρκωσιν. Ἐπίσης χρησιμοποιοῦνται εἰς τὰ κρεοπωλεῖα, διότι ἡ ὀσμή των ἐκδιώκει τὰς μυίας. Ποικιλία τῆς δάφνης τῆς εὐγενοῦς εἶναι αἱ: *δάφνη ἡ πλατύφυλλος* (Laurus nobilis latifolia), *δάφνη ἡ ποικιλόχρους* (Laurus nobilis variegata) καὶ *δάφνη ἡ στενόφυλλος* (Laurus nobilis angustifolia). Πᾶσαι αἱ ἀνωτέρω ποικιλίαι ἦσαν γνωσταὶ ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος καὶ ἀναφέρονται ὑπὸ τοῦ Διοσκορίδου καὶ Θεοφράστου.

Σήμερον τὰ φύλλα τῆς δάφνης μεταχειρίζονται πρὸς συσκευὴν ξηρῶν ὀπωρῶν καὶ ἰδίως σύκων καὶ σταφίδων, διότι οὕτω προφυλάσσονται ἀπὸ τῆς προσβολῆς διαφόρων ἐντόμων καὶ ἀκάρεων, ἐπίσης πρὸς παρασκευὴν ἐμβαμμάτων χοιρομηρίων, ἐδεσμάτων τινῶν (ὡς ἰχθύων μαρινάτων, ἐγχέλεων κτλ.), εἰς ἃ μεταδίδουσι τὰ ἐν λόγῳ φύλλα εὐάρεστον ἄρωμα. Τὸ ἐκ τῆς ἀποστάξεως τῶν φύλλων, καρπῶν ἢ ραγῶν προερχόμενον αἰθέριον ἔλαιον χρησιμοποιεῖται εὐρέως εἰς τὴν φαρμακοποιίαν, τὴν μυρεψίαν, τὴν σαπωνοποιίαν καὶ τὴν κτηνιατρικήν. Παρ' ἡμῖν τὸ ἄριστον τῶν δαφνελαίων παρασκευάζεται ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει. Τὰ φύλλα τῆς δάφνης κέκτηνται ἐπίσης καὶ θεραπευτικὰς ἰδιότητας, αἵτινες ἦσαν γνωσταὶ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἀναφερόμεναι ὑπὸ τοῦ Διοσκορίδου καὶ ἃς χρησιμοποιεῖ σήμερον ὁ λαός. Ἡ πλύσις τῶν κτηνῶν, καὶ ἰδίως τῶν ἵππων καὶ ἡμιόνων, δι' ἀραιᾶς διαλύσεως ἀφεψήματος φύλλων δάφνης ἀπαλλάσσει τὰ ζῷα ἐκ τῆς παρενοχλήσεως διαφόρων ἐντόμων καὶ ἰδίως τῶν μυώπων (ἀλογόμυγες). Τὸ εἶδος τοῦτο πολλαπλασιάζεται εὐχερῶς διὰ σπορᾶς καὶ εὐδοκιμεῖ εἰς πλούσιον εἰς ἀποθησαυριστικὰς οὐσίας βαθὺ καὶ μᾶλλον ὑγρὸν ἔδαφος.

Κλάδος δάφνης τῆς καναρίου.

Δάφνη ἡ κανάριος (Laurus canariensis). Ἀπαντᾷ εἰς τὰς Καναρίους νήσους καὶ εἰς τὰς δυτικὰς νήσους τῆς Ἀφρικῆς, καλλιεργεῖται δὲ καὶ πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης, ἀλλ' ὀλιγώτερον τοῦ προηγουμένου εἴδους. Δ. Ν. Π.

—*[Παλαιοφυτολ.]* Τοῦ γένους τούτου τῶν φυτῶν ἀπολιθωμένα λείψανα εὑρίσκονται κυρίως ἐντὸς στρωμάτων τῆς πλειοκαίνου καὶ τῆς τεταρτογενοῦς περιόδου τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος εἰς τὴν νότιον Εὐρώπην. Πολυάριθμα ὅμως λείψανα δάφνης ἔχουν περιγραφῆ εὑρεθέντα ἐντὸς στρωμάτων τῆς κρητιδικῆς περιόδου τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος. Ἐν Ἑλλάδι λείψανα τοῦ γένους τούτου καὶ δὴ τὰ εἴδη *δάφνη Lalages* (Laurus Lalages Ung.), *δάφνη ἡ πρωτογενὴς* (Laurus primigenia Ung.) καὶ *δάφνη ἡ princeps* (Laurus princeps Heer) εὑρέθησαν ἐντὸς τῶν τριτογενῶν στρωμάτων τῆς Κύμης Εὐβοίας. Γ. Κ. Γ.

—*[Λειτουργ.]* Ἡ δάφνη, συγκαταλεχθεῖσα μεταξὺ τῶν ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ χρήσει εἰσαχθέντων ἀνθέων καὶ φυτῶν, συμβολίζει, ὅπως καὶ ὁ φοίνιξ, τὴν ἀμάραντον δόξαν, ἐχρησιμοποιήθη δ' ἀντ' αὐτοῦ κατὰ τὰς ἑορτὰς καὶ εἰς διαφόρους συμβολικὰς παραστάσεις ἐν ταῖς χριστιανικαῖς χώραις, ἐν αἷς τὸ δένδρον τοῦ φοίνικος ἐλλείπει ἢ καὶ σπανίζει. Οὕτω γλυπταὶ ἀναπαραστάσεις τῆς δάφνης, καθὼς καὶ τοῦ φοίνικος, συναντῶνται εἰς τοὺς χριστιανικοὺς τάφους οὐχὶ ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον τῶν μαρτύρων, ἀλλὰ καὶ ἄλλων Χριστιανῶν, ὡς σύμβολα γενικῶς τῆς νίκης τῆς πίστεως κατὰ τῶν παθῶν τῆς ἁμαρτίας, τῆς ὑπὸ ἑνὸς ἑκάστου πιστοῦ ἐπιτευχθείσης, οὐχὶ δὲ μόνον τοῦ θριάμβου τῆς νίκης τοῦ μαρτυρίου. Ἐντεῦθεν καὶ κατὰ τὰς μνήμας τῶν μαρτύρων ἢ καὶ τῶν ἁγίων ἐν γένει χρησιμοποιοῦνται πρὸς στολισμὸν τῶν πανηγυριζόντων ναῶν κλάδοι δάφνης ἢ φοίνικος ἢ μυρσίνης, στρώννυται δὲ καὶ τὸ ἔδαφος αὐτῶν διὰ φύλλων ἐκ τῶν δένδρων τούτων, ἅτινα ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ὑπενθυμίζουσι τὸν ἐν οὐρανοῖς θρίαμβον τοῦ ἑορταζομένου μάρτυρος ἢ ἁγίου. Πρὸς παρόμοιον σκοπὸν γίνεται χρῆσις κλάδων δάφνης ἀντὶ φοίνικος καὶ κατὰ τὴν Κυριακὴν τῶν Βαΐων εἰς ἀνάμνησιν τῆς θριαμβευτικῆς καὶ ἐνδόξου εἰσόδου τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, καθὼς καὶ κατὰ τὸν ἑσπερινὸν τοῦ Μ. Σαββάτου, ὅτε, τοῦ ἱερέως καὶ τῶν ψαλτῶν ψαλλόντων θριαμβευτικῶς τό: «Ἀνάστα ὁ Θεός...», στρώννυται τὸ ἔδαφος ὑπὸ τοῦ λειτουργοῦ διὰ φύλλων δάφνης καὶ λοιπῶν ἀνθέων, ὑποσημαινομένου πανηγυρικῶς τοῦ θριάμβου, τὸν ὁποῖον κατὰ τοῦ θανάτου ἤγαγεν ὁ ἀναστὰς Κύριος. Π. Ν. ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ

—*δάφνης φλοιὸς* (Cortex mezerei) *[Φαρμακογν.]*. Εἶναι ὁ φλοιὸς τοῦ φυτοῦ Daphne mezereum L., φερόμενος ἐν τῷ ἐμπορίῳ ὑπὸ τὴν μορφὴν τεμαχίων ἐστρογγυλευμένων, διαμέτρου 6—8 ἑκ. ἢ λωρίδων μήκους 20—30 ἑκ. ἢ τέλος συνεστραμμένων λωρίδων. Ἡ δρόγη περιέχει δαφνίνην, ρητίνην ἢ μεζερεΐνην, κιτρίνην τινὰ χρωστικήν, σάκχαρον καὶ ταννίνην, ἀναγράφεται δὲ εἰς δόσεις ὑπὸ τὴν μορφὴν καταποτίων ἢ κόνεων, ὡς καθαρτικόν, ὡς διαφορητικὸν καὶ ἐνίοτε ὡς ἀντισυφιλιδικόν, κυρίως ὅμως παραγγέλλεται ἐξωτερικῶς ὑπὸ τὴν μορφὴν χρισμάτων ἀντιρρευματικῶν. Παραγγελλομένη εἰς μεγάλας δόσεις προκαλεῖ ἐγκαύματα τοῦ στομάχου, ναυτίας, ἐμέτους, ἐντερικὴν φλόγωσιν, συγκοπήν, μυδρίασιν, αἱματουρίαν, σπασμούς, ἀναπνευστικὰς καὶ κυκλοφοριακὰς διαταραχὰς καὶ θάνατον κατόπιν τρομερῶν πόνων, ὧν προηγεῖται διάρροια καὶ λίαν ἐπώδυνοι κωλικοί. Ἐξωτερικῶς προκαλεῖ ἐρύθρανσιν τοῦ δέρματος καὶ φλυκταίνας. Κ. Γ. Μ.

Δάφνη *[Βυζαν.]*. Διαμέρισμα τοῦ παλατίου τῶν Βυζαντινῶν τοῦ ἐν τῇ ἀκροπόλει (ὄχι τοῦ τῶν Βλαχερνῶν, προσοχῆς ἀπολαῦον καὶ τιμῆς διὰ τὸν ἐν αὐτῷ ναὸν τοῦ Ἁγίου Στεφάνου τῆς Δάφνης, ὑπὸ Πουλχερίας τῆς αὐτοκρατείρας κτισθέντα, ἥτις ἐν αὐτῷ ἀπεθησαύρισε καὶ μέρος τῆς δεξιᾶς τοῦ πρωτομάρτυρος. Τῷ 478 Ζήνων ὁ αὐτοκράτωρ κατέθετο τὸ ἀρχαιότατον Εὐαγγέλιον Ματθαίου τοῦ ἀποστόλου, ἐκ Κύπρου ἀποσταλέν, ἐξ αὐτοῦ δὲ τῇ ἁγίᾳ καὶ Μ. Πέμπτῃ ἐγίνετο ἡ ἀνάγνωσις ἡ «κατὰ Ματθαῖον». Εἰς τὸν Ἅγιον Στέφανον τῆς Δάφνης ηὐλογεῖτο ἡ ἀκολουθία τοῦ γάμου τῶν αὐτοκρατόρων μέχρι τῆς Γ' ἑκατονταετηρίδος. Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

Δάφνη *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. —1) Ἡ τῆς *Ἀντιοχείας*. Προάστειον ἐπιφανές, διὰ τὸν ἐν αὐτῷ ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Δαφναίου, κτισθέντα ὑπὸ Σελεύκου τοῦ πατρὸς Ἀντιόχου. Εἰς τὴν Δάφνην ἔκτισεν ὁ Γάλλος, ἀδελφὸς Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου, μέγαν ναόν, εἰς ὃν μετεκόμισε τὸ λείψανον Βαβύλα τοῦ πατριάρχου Ἀντιοχείας, ἐπὶ Μαξιμιανοῦ μαρτυρήσαντος. Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης διέταξε νὰ μετακομίσωσιν ἀλλαχοῦ τὸ λείψανον, ν' ἀνοίξωσι δὲ τὸν παλαιὸν ναὸν τοῦ Δαφναίου Ἀπόλλωνος καὶ νὰ προσέλθωσι κομίζοντες δῶρα· προσῆλθε δὲ μόνον εἷς ἐθνικὸς ἱερεύς. Ὁ ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος ἐκάη πρὸ τῆς ἐπὶ Πέρσας ἐκστρατείας καὶ τοῦ θανάτου (363) τοῦ Παραβάτου, οὗ τὸ σύγγραμμα «Μισοπώγων» ἀφηγεῖται ταῦτα.

[Βλ. καὶ *Ἑρμείαν*, βιβλ. Ε', 19, 20 καὶ Γ' 17.— *Θεοδωρήτου* Ἐκκλ. Ἱστορ. Γ', 10 καὶ 14.] Μ. Ι. Γ.

— 2) Νῆσός τις ἐν Βιθυνίᾳ, ἐπονομαζομένη καὶ Ἀπολλωνία. — 3) Φρούριόν τι ἐν Λυκίᾳ, ἡ «Μαινομένη Δάφνη» ἐπικαλουμένη.—4) Τοποθεσία τις ἐν Γαλιλαίᾳ πλησίον τῆς λίμνης Σεμεχωνίτιδος καὶ τῶν πηγῶν τοῦ μικροῦ Ἰορδάνου. ΚΑΨ.

— **Δάφνη** *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Τὸ ἐπίσημον ἐπίνειον (πλάτ. 40° 12' 30" Β, μήκ. 24° 13' 50" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1086: Gulf of Kassandra to Thassos and Lemnos) τῆς χερσονήσου τοῦ Ἄθωνος, ἐπὶ τοῦ Σιγγιτικοῦ κόλπου, ἀμέσως βορείως τοῦ ἀκρωτηρίου Καστανᾶς, 6½ μίλ. Β ΒΔ τοῦ ἀκρωτηρίου Πίννες Καψοκαλυβιῶν. Ἔχει ὑγειονομικὸν σταθμόν, διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ ἐν Καρυαῖς (4 χιλ. ἐν δον) ἰατροῦ, ναύδετα δύο καὶ φανὸν ναυτικὸν (1917) ἐρυθροῦ σταθεροῦ φωτὸς 5½ μίλ. Σ. Ε. Λ.

Ὁ λιμὴν, ὅπου τὰ ἀτμόπλοια ἀγκυροβολοῦσιν ἀπὸ τοῦ 1891, ἀνήκει εἰς τὰς μονὰς Σίμωνος Πέτρας καὶ Ξηροποτάμου. Εἰς τὴν Δάφνην εἰσὶν ἐγκατεστημένα τελωνεῖον, λιμεναρχεῖον, ταχυδρομεῖον καὶ τινα καταστήματα λαϊκῶν ἐμπόρων. Ἡ παράδοσις σῴζει ὅτι εἰς Δάφνην ἠγείρετο πρῶτον ἡ μονὴ Δοχειαρίου, καὶ καταστραφεῖσα ἕνεκα πειρατικῆς ἐπιδρομῆς ἐκτίσθη ὅπου νῦν ὑπάρχει. Εἰς τὸν λιμένα τῆς Δάφνης ἀνήγειρεν ἡ μονὴ Σίμωνος Πέτρας κομψὸν ναΐσκον, ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἁγίων Πάντων. Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

— **Δάφνη** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Ναυπακτίδος τῆς ἐπαρχίας Ναυπακτίας τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 156. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ οἱ συνοικισμοὶ *Παπαδουλέϊκα* (κάτ. 57) καὶ *Τρίπος* (κάτ. 26). Δ. Ε. Μ.

— **Δάφνη** *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Χώρας τῆς ἐπαρχίας Γορτυνίας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας. Κάτ. (1928) 112.

— **Δάφνη** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Βισαλτίας (τέως Νιγρίτης) τοῦ νομοῦ Σερρῶν, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 1000. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Ἐζιοβα*. Κεῖται εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Κερδυλίου. Ἔχει κλῖμα ἀνθυγιεινὸν ἐκ τῆς ἐνδημούσης ἑλονοσίας καὶ ὑδρεύεται ἐκ πηγαίων ὑδάτων. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ οἱ ἐν ταῖς ὑπωρείαις τοῦ αὐτοῦ ἐφ' οὗ ἡ Δάφνη ὄρους, συνοικισμοὶ *Καυκασιανὰ* (τέως Ν ερὲ - Μαχαλᾶ, κάτ. 123) καὶ *Ὀρεσκία* (τέως Κιζιλῆ, κάτ. 97) καὶ ὁ ἐν τῇ πεδιάδι συνοικισμὸς *Τσακαλάδες* (κάτ. 129). Ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς κοινότητος καλλιεργοῦνται κυρίως δημητριακά, ἀσκουμένης καὶ κτηνοτροφίας αἰγοπροβάτων. Ἡ Δάφνη μετὰ τῆς Νιγρίτης συγκοινωνεῖ δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ (χμτρ. 17). Δ. Ε. Μ.

— **Δάφνη** *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Παΐων τῆς ἐπαρχίας Καλαβρύτων τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας καὶ Ἤλιδος. Κάτ. (1928 2331. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Στρέζοβα*. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Μυγδαλιὰ* (τέως Μαμαλοῦκα, κάτ. 169). Δ. Ε. Μ.

— **Δάφνη** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος *Γκιζέλας* τῆς ἐπαρχίας Ξάνθης τοῦ νομοῦ Ροδόπης. Κάτ. (1928) 356. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Γεντικλέρ*.

— **Δάφνη** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Ὑπάτης τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος τοῦ νομοῦ Φθιώτιδοφωκίδος, ἀποτελοῦν ἴδιαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 355. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Ἐδῶδε Χωμέριανη*. Δ. Ε. Μ.

— **Δάφνη** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐν Κρήτῃ κοινότητος *Κρυᾶς* τῆς ἐπαρχίας Σητείας τοῦ νομοῦ Λασιθίου. Κάτ. (1928) 141.

— **Δάφνη** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἰκαρίας τοῦ νομοῦ Σάμου, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 322. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ τὰ χωρία *Ἀκαμάτρας* (κάτ. 317), *Κοσσίκια* (κάτ. 118), *Πετροπούλι* (κάτ. 92), *Πλαγιὰ* (κάτ. 212), *Πλατάνι* (κάτ. 66) καὶ *Στυλὶ* (κάτ. 64). Δ. Ε. Μ.

Δάφνη *[Ἡφαιστειολ.]*. Ὁ ἡφαίστειος θόλος, ὁ ὁποῖος ἐσχηματίσθη εἰς τὸ σύμπλεγμα τῶν Καμμένων νήσων τῆς Σαντορίνης, μεταξὺ τῶν τριῶν προγενεστέρων θόλων Νέας Καμμένης, Μικρᾶς Καμμένης καὶ Γεωργίου Α', κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ 1925—1926.

Ἡ ἔκρηξις αὕτη ἐξεδηλώθη τὸ πρῶτον δι' ἐκρηκτικῶν φαινομένων τὴν 11 Αὐγούστου 1925 ἐντὸς τοῦ θαλασσίου πορθμοῦ, τοῦ χωρίζοντος τὴν Νέαν Καμμένην ἀπὸ τὴν Μικρὰν Καμμένην. Διὰ τῆς ἀνεκχύσεως πυκνορρευστων λαβῶν ἐσχηματίσθη ὁ θόλος τῆς Δάφνης, ἐκ τοῦ ὁποίου ἔρρευσαν κατόπιν καὶ ἐσχηματίσθησαν τρεῖς κύριαι γλῶσσαι λάβας. Ἐκ τῶν τριῶν γλωσσῶν ἡ μία ἔλαβε κατεύθυνσιν πρὸς βορειοδυτικὰ καὶ βορρᾶν, ἡ ἄλλη πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἡ τρίτη, ἡ καὶ μικροτέρα, πρὸς νότον. Διὰ τῶν τριῶν αὐτῶν γλωσσῶν ἐπληρώθη ὅλος ὁ μεταξὺ Νέας Καμμένης καὶ Μικρᾶς Καμμένης πορθμὸς καὶ πολὺ μέρος τῆς ἀνατολικῆς τῶν Καμμένων νήσων θαλασσίας λεκάνης.

Ἐπὶ τοῦ κεντρικοῦ πεδίου τῶν λαβῶν καὶ εἰς τὴν δυτικὴν αὐτοῦ ὀφρύν, εἰς τὴν θέσιν ὅπου ἦσαν συγκεντρωμένα καὶ ἐλειτούργουν τὰ ἐκρηκτικὰ φαινόμενα, ἐσχηματίσθη εἷς μικρότερος κεντρικὸς θολίσκος. Τὸν θολίσκον τοῦτον περιέβαλε (σχηματισθὲν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκρήξεως) ἓν περιτείχισμα ἐκ σποδῶν καὶ ἄμμου, τὸ ὁποῖον ἐν τέλει ἐκάλυψε καὶ τὸν κεντρικὸν θολίσκον τῆς Δάφνης ἐξ ὁλοκλήρου.

Ὅταν ἡ ἔκρηξις τοῦ 1925—1926 ἐτελείωσεν, ἡ ὑπὸ τῶν λαβῶν σχηματισθεῖσα νέα ἐπιφάνεια εἶχεν ἔκτασιν 998.810 τετραγωνικῶν μέτρων, ἡ ὁποία ἀπετελεῖτο ὡς ἑξῆς: κεντρικὸν πεδίον λαβῶν μετὰ τοῦ δακτυλιοειδοῦς περιτειχίσματος καὶ τοῦ κεντρικοῦ θολίσκου 90.710 τετρ. μέτρ. Ἀνατολικὴ γλῶσσα λάβας 635.560 τετρ. μ. Βορεία γλῶσσα λάβας 254.740 τετρ. μ. Νοτία γλῶσσα λάβας 17.800 τετρ. μετρ.

Τὸ ὑψηλότερον σημεῖον τοῦ δακτυλιοειδοῦς περιτειχίσματος, τοῦ καλύπτοντος τὸν κεντρικὸν θολίσκον τῆς Δάφνης, ἦτο 96 μ., 20, τοῦ δὲ πυθμέ-

Digitized by Google

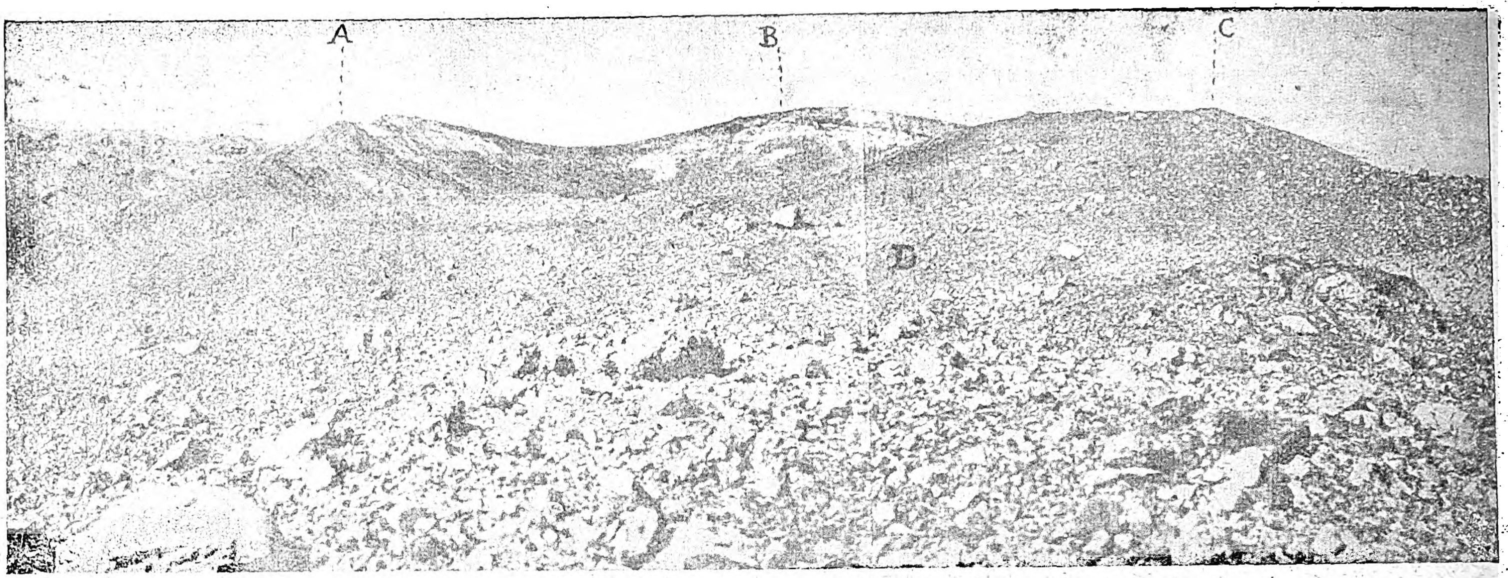

Ἄποψις τοῦ θόλου τῆς Δάφνης, ὅπως οὗτος τελικῶς διεμορφώθη. (Φωτογραφία Γ. Κ. Γεωργαλᾶ, ληφθεῖσα τῇ 10 Αὐγούστου 1926.)
A-B-C=Τὸ δακτυλιοειδὲς περιτείχισμα τοῦ θόλου τῆς Δάφνης. B-C=Τὸ μέγα ἐκρηξιγενὲς χωνίον, τὸ ὁποῖον ἐσχηματίσθη εἰς τὸν βόρειον τομέα τοῦ δακτυλιοειδοῦς περιτειχίσματος, διὰ τῶν τελευταίων παροξυσμικῶν ἐκρήξεων τῆς 21ης 22ας Μαΐου 1926.]

νος του 68—70 μ. Ὁ ὄγκος τῆς ἀνεκχυθείσης λάβας ἀνέρχεται κατὰ τὸν Ρὲκ εἰς 60 000.000 κυβικῶν μέτρων.

Ἡ τελευταία ἔκρηξις τῆς Δάφνης ἔλαβε χώραν κατὰ τὸ μεσονύκτιον τῆς 21ης πρὸς τὴν 22αν Μαΐου 1926, ἡ δὲ ἀνέκχυσις λαβῶν ἐσταμάτησε τελείως λήγοντος τοῦ ἰδίου μηνὸς Μαΐου 1926.

Τὸ ὄνομα ἐδόθη ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἑλληνικοῦ τορπιλλοβόλου «Δάφνη», τὸ ὁποῖον ἔσπευσε πρῶτον καὶ ἐπλησίασεν εἰς τὸν τόπον τῆς ἐκρήξεως.
Γ. Κ. Γ.

Δάφνη *[Ἀστρον.]*. Ἀστεροειδής, φερόμενος κατὰ τὴν σειρὰν τῆς ἀνακαλύψεως αὐτοῦ ὑπ' αὔξοντα ἀριθμὸν 41. Ἀνεκαλύφθη τῇ 22 Μαΐου 1856 ὑπὸ H. Goldschmidt ἐν Παρισίοις.
Σ. Π.

«Δάφνη» *[Ναυτ. Ἱστ.]*. Πολεμικὴ βομβάρδα ἀναφερομένη ὑπ' ἀρ. 22 εἰς τὸν πίνακα τῶν «πλοίων τῶν ἀπαρτιζόντων τὸν Ἑλληνικὸν στόλον, κατὰ τὴν εἰς Ἑλλάδα ἄφιξιν τοῦ βασιλέως Ὄθωνος». Ἐθρυμματίσθη ἐπὶ τῶν βράχων τοῦ ἀνατολικοῦ στομίου τοῦ Πόρου (Σταυρὸς) ὑπὸ σίφωνος.
Σ. Ε. Λ.

— **«Δάφνη»** *[Ναυτ.]*. Ἑλληνικὸν τορπιλλοβόλον τύπου «Αἴγλη» (βλ. λ.).

Δάφνης, ***Στέφανος.*** Ψευδώνυμον φιλολογικὸν τοῦ Ἕλληνος ποιητοῦ καὶ πεζογράφου *Θρασυβούλου Ζωϊοπούλου.* Ἐγεννήθη ἐν Ἄργει τῇ 8η Μαΐου 1882. Ὡς καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν, ἐδίδαξεν ἐπὶ ἔτη εἰς διάφορα γυμνάσια. Ἤδη ὑπηρετεῖ ὡς τμηματάρχης ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ. Τῷ 1911 ἐξέδωκε τόμον ποιημάτων του ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Ἀνθισμένος Δρόμος» καὶ τῷ 1920 τὴν βραβευθεῖσαν ἐν τῷ «Φιλαδελφείῳ ποιητικῷ Ἀγῶνι», λυρικὴν συλλογὴν «Τὸ ἀνοιχτὸ παράθυρο». Συνέγραψε μονόπρακτα δράματα, ἐκ τῶν ὁποίων σπουδαιότερα εἶναι τὰ βραβευθέντα εἰς διαγωνισμοὺς τῆς «Ἑταιρείας τῶν Ἑλλήνων θεατρικῶν συγγραφέων» «Πατρικὸ σπίτι» καὶ «Σπαραγμός». Τῷ 1926 παρεστάθη ἡ μονόπρακτος ἀγροτικὴ κωμῳδία του «Ἀγριογούρουνο», ἥτις καὶ ἔλαβε τὸ «Κοτοπούλειον βραβεῖον» τοῦ ἔτους ἐκείνου. Τῷ 1927 ἐπαίχθη τὸ τρίπρακτον δρᾶμά του «Τὸ τραγοῦδι τῆς καρδιᾶς». Ἐδημοσίευσε διηγήματα, λαογραφικὰς μελέτας, ἱστορικὰ ἄρθρα, εἰργάσθη δὲ καὶ εἰς διαφόρους ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὡς χρονογράφος. Ἐκ τῶν μονοπράκτων του τὸ «Πατρικὸ σπίτι» μετεφράσθη καὶ εἰς τὴν γερμανικὴν ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τῆς Λειψίας Καρόλου Ντίτριχ.—Ω.

— **Δάφνη,** ***Αἰμιλία.*** Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τῆς *Αἰμιλίας Θρασ. Ζωϊοπούλου.* Θυγάτηρ τοῦ λογίου Ἰω. Κούρτελη, ἐγεννήθη ἐν Μασσαλίᾳ τῷ 1887 καί εἶναι σύζυγος τοῦ ποιητοῦ Στεφάνου Δάφνη. Ἐσπούδασεν ἐν τῷ Ἀρσακείῳ Ἀθηνῶν, ἔνθα καὶ ἐδίδαξεν ἐπί τινα ἔτη. Ἐξέδωκε τὰς ποιητικὰς συλλογὰς «Χρυσάνθεμα» (1903) καὶ «Χρυσᾶ κύπελλα» (1923, μετὰ προλόγου Κωστῆ Παλαμᾶ), ἕνα τόμον μονοπράκτων δραμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων σπουδαιότερον τὸ βραβευθὲν ὑπὸ τῆς «Ἑταιρείας τῶν Ἑλλήνων θεατρικῶν συγγραφέων» «Gloria Victis». Τῷ 1924 ἐδημοσίευσε τὸ κοινωνικὸν μυθιστόρημά της «Τὸ τάλαντο τῆς Σμαρῶς» καὶ κατὰ καιροὺς διηγήματα, αἰσθητικὰς μελέτας κλπ. Πολλὰ ἐκ τῶν ποιημάτων της μετεφράσθησαν ἀπὸ ξένους ἑλληνιστὰς γερμανιστὶ καὶ γαλλιστί.
—Ω.

δαφνητίνη (ἡ) *[Ὀργ. Χημ.]* βλ. δαφνετίνη.

δαφνηφάγος (ὁ, ἡ) —*ον* (τό)· ὁ τρώγων δάφνην, ὁ μασῶν φύλλα δάφνης, ἐπὶ τῶν χρησμολόγων.

Δαφνηφορεῖον *[Ἀρχαιολ.]*. Τὸ ἱερὸν τοῦ Δαφνηφόρου Ἀπόλλωνος (βλ. Δαφνηφόρος).

Δαφνηφορία (ἡ) *[Ἀρχ.]*. Θρησκευτικὴ ἑορτή, ἀρχαιοτάτη καὶ διαδεδομένη εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Ἑλλάδος, τελουμένη ἀνὰ πᾶσαν ἐννεαετίαν πρὸς τιμὴν τοῦ Δαφνηφόρου Ἀπόλλωνος. Ὁ ἑορτασμὸς τῆς Δαφνηφορίας ἐγίνετο πρὸς ἀνάμνησιν τῆς εἰς Τέμπη, κατὰ διαταγὴν τοῦ Διός, μεταβάσεως τοῦ Ἀπόλλωνος μετὰ τὸν ὑπ' αὐτοῦ γενόμενον φόνον τοῦ ὄφεως Πύθωνος. Ἐκεῖ ὁ Ἀπόλλων ὑπεβλήθη εἰς κάθαρσιν, κρατῶν δὲ κλάδον δάφνης εἰς τὴν δεξιὰν καὶ φέρων στέμμα εἰς τὴν κεφαλὴν μετέβη εἰς Δελφούς. Ἐκ Δελφῶν, κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Δαφνηφορίας, ἐπέμπετο εἰς Τέμπη θεωρία εὐγενῶν παίδων ἔχουσα ἐπὶ κεφαλῆς τὸν εὐγενέστερον πάντων, τὸν «ἀρχιδαφνηφόρον». Ἐκεῖ κατόπιν λαμπρᾶς θυσίας εἰς τὸν βωμὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, ἔπλεκον στεφάνους ἐκ τῆς ἱερᾶς δάφνης τοῦ θεοῦ, ἐστεμμένοι δὲ καὶ κρατοῦντες κλάδους ἐπανήρχοντο εἰς Δελφούς, διὰ τῆς λεγομένης «Πυθιάδος» ἢ «Ἱερᾶς ὁδοῦ». Ἡ ὁδὸς αὐτὴ διήρχετο διὰ τῶν Πελασγῶν, Αἰνιάνων, Θεσσαλῶν, Μηλιέων, Δωριέων, Ἑσπερίων Λοκρῶν καὶ Οἰταίων, κατὰ τὴν διέλευσιν δὲ τῆς θεωρίας οἱ κάτοικοι ἐξερχόμενοι ὑπεδέχοντο αὐτοὺς καὶ ἠκολούθουν τὴν πομπήν. Ἡ ἑορτὴ τῆς Δαφνηφορίας ἀπετέλει ἐν Δελφοῖς μέρος γενικωτέρας ἑορτῆς, τῶν «Σεπτηρίων», κατὰ τὰ ὁποῖα ἀνεπαρίστατο ἡ πάλη τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Πύθωνος καὶ ἡ φυγὴ τοῦ Ἀπόλλωνος εἰς Τέμπη, ἐτελεῖτο δὲ κατὰ μῆνα Θαργηλιῶνα. Ὡσαύτως σπουδαία ἦτο ἡ Δαφνηφορία τῶν Θηβῶν, τελουμένη εἰς ἀνάμνησιν πολεμικοῦ ἐπεισοδίου ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς πόλεως. Κατὰ τὴν παράδοσιν, ὅτε οἱ Οἰταῖοι ἐπολιόρκουν τὰς Θήβας, ἐγένετο ἐκεχειρία ἡμερῶν τινων διὰ νὰ ἑορτασθῇ τελετὴ πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος· κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτὰς ὁ Πολεμάτας, στρατηγὸς τῶν Θηβαίων, εἶδε καθ' ὕπνον παρθένον δίδουσαν εἰς αὐτὸν πανοπλίαν καὶ συμβουλεύσασαν νὰ τελῇ ἡ πόλις ἀνὰ ἐννέα ἔτη δαφνηφορίαν πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας οἱ Θηβαῖοι ἐνίκησαν καὶ ἔκτοτε καθιερώθη ὁ τακτικὸς ἑορτασμὸς τῆς Δαφνηφορίας, γινομένης κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον. Προηγεῖτο παῖς, στενότατος συγγενὴς τοῦ ἀρχιδαφνηφόρου, κρατῶν κλάδον ἐλαίας ἐστεμμένον διὰ δαφνῶν καὶ ἀνθέων, καλούμενον «κοπώ», τοῦ ὁποίου ἡ λαβὴ ἦτο περιτετυλιγμένη διὰ «κροκωτοῦ». Ὁ κλάδος οὗτος ἔφερε μίαν σφαῖραν εἰς τὸ ἀνώτατον ἄκρον καὶ ἄλλην μικροτέραν εἰς τὸ μέσον· καὶ ἀπὸ μὲν τῆς πρώτης ἐξηρτῶντο μικρὰ χάλκινα σφαιρίδια, ἀπὸ δὲ τῆς δευτέρας πορφυραῖ ταινίαι. Κατὰ τὸν Πρόκλον, ἡ ἀνωτέρα σφαῖρα ἐσυμβόλιζε τὸν ἥλιον, ἡ κατωτέρα τὴν σελήνην, τὰ σφαιρίδια τοὺς ἀστέρας καὶ αἱ πορφυραῖ ταινίαι τὰς ἡμέρας. Τὸν φέροντα τὴν κοπὼ ἠκολούθει ὁ ἀρχιδαφνηφόρος μὲ λυτὴν τὴν κόμην, φέρων ποδήρη χιτῶνα, ἰφικρατίδας καὶ χρυσοῦν ζωστῆρα. Εἵποντο δὲ παρθένοι δαφνηφόροι, ᾄδουσαι μέλη, τὰ λεγόμενα «δαφνηφορικά». Ὁ ἀρχιδαφνηφόρος ἀφιέρου εἰς τὸν Ἀπόλλωνα ὀρειχάλκινον τρίποδα ἢ ἄλλα ἀναθήματα· ὁ Παυσανίας ἀναφέρει ὅτι ἐπ' αὐτοῦ ἐσῴζετο ὁ τρίπους ὃν ἀνέθηκεν ὁ Ἀμφιτρύων εἰς ἀνάμνησιν τῆς δαφνηφορίας τοῦ Ἡρακλέους. Πλὴν τῶν Θηβῶν καὶ Δελφῶν καὶ ἄλλαι πόλεις ἑώρταζον τὴν Δαφνηφορίαν. Εἰς Χαιρώνειαν ἡ ἑορτὴ συνεδέετο πρὸς τὴν τῆς Ἀρτέμιδος Σαωδίνας. Εἰς θεσσαλικὴν ἐπιγραφὴν ἀναγράφεται ἡ λέξις «ἀρχιδαυχναφορείσας» ἐξ ἧς συνάγεται ἡ ὕπαρξις παρὰ Θεσσαλοῖς παρομοίας ἑορτῆς. Κατ' εἰκασίας τῶν ἀρχαιολόγων, ἐκ τῶν Θαργηλίων τῶν Ἀθηναίων ἓν μέρος ἀπετέλει δαφνηφορίαν.

Ἐπίσης οἱ Μάγνητες τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐτέλουν ἑορτὴν κατὰ πολὺ ὁμοιάζουσαν πρὸς Δαφνηφορίαν. Κατ' αὐτὴν «ἄνδρες ἱεροὶ» ἀνερχόμενοι εἰς τὸ παρὰ τὸν Λήθαιον ποταμὸν ὄρος ἀφῄρουν ἐκ ῥίζης δένδρα τὰ ὁποῖα, φέροντες μετὰ πομπῆς, μετεφύτευον ἔξωθεν σπηλαίου μικροῦ, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑπῆρχε παλαιότατον ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἐξ αὐτοῦ δὲ καὶ ἄλλων ὁ Humbert δέχεται ὅτι ὑπῆρχε στενοτάτη συνάφεια μεταξὺ τῆς δαφνηφορίας καὶ τῆς «δενδροφορίας», τῆς τελουμένης πρὸς τιμὴν τῆς Δήμητρος, Ἑκάτης, τῶν Μουσῶν, καὶ ἄλλων θεοτήτων. Ὡς πρὸς τὴν ἑρμηνείαν τῆς τελετῆς τῆς Δαφνηφορίας ἐπικρατεῖ ἡ ἐξήγησις ἡ ἀποδίδουσα εἰς τὴν τελετὴν χαρακτῆρα χρονολογικοῦ συμβολισμοῦ καὶ καθάρσεως.

Κατὰ τὸν Max Müller, ἡ δάφνη, κύριον στοιχεῖον τῆς τελετῆς, γλωσσικῶς συγγενεύει πρὸς τὴν σανσκριτικὴν λέξιν «δαχανά» (=ἠώς, ἐκ τῆς ῥίζης δαχ=καίειν, φωτίζειν)· τοῦτο συνδυάζων ὁ Müller μὲ τὴν ὑπὸ τοῦ Πρόκλου ἑρμηνείαν τῆς «κοπῶς», παριστανούσης τὸν ἔναστρον οὐρανόν, καταλήγει εἰς τὴν γνώμην, ὅτι ἡ δαφνηφορία ἦτο μία συμβολικὴ ἀναπαράστασις τῆς πορείας τοῦ ἐνιαυτοῦ, τῶν ἐποχῶν, τῆς ἐναλλαγῆς φωτὸς καὶ σκότους.
Π. Ν. Π.

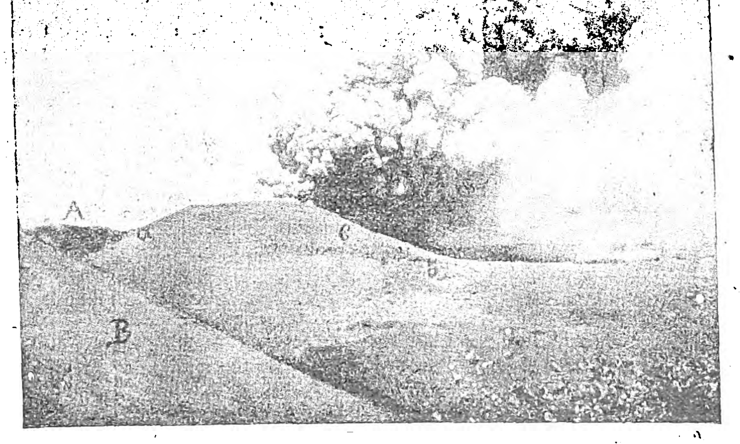

Ἡ Δάφνη ἐν ἐκρήξει. (Φωτογραφία Γ. Κ. Γεωργαλᾶ.)
[Φωτογραφία ληφθεῖσα τῇ 24 Ἀπριλίου 1926 ἐκ παρατηρητηρίου κειμένου πρὸς νότον τῆς Δάφνης καὶ ἐπὶ τῆς ὀφρύος τῶν λαβῶν τοῦ 1866—1867 (ἐξ ἀποστάσεως 450 μ.) A=Ὁ θόλος τοῦ 1707. B=Αἱ ἀνατολικαὶ κλιτύες τοῦ θόλου Γεωργίου Α' (1866-70) α—β=Τὸ δακτυλιοειδὲς περιτείχισμα τοῦ θόλου τῆς Δάφνης.]

δαφνηφορικός, —*ή,* —*όν*· ὁ ἀνήκων, ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν δαφνηφόρον.

— *[Ἀρχαιολ.]* Τὰ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Δαφνηφορίας ᾀδόμενα ᾄσματα ἐκαλοῦντο *δαφνηφορικά*. Τοιαῦτα ἔγραψαν ὁ Ἀλκαῖος, ὁ Σιμωνίδης,

Digitized by Google

Μωσαϊκὰ τοῦ μεσαίου νάρθηκος τοῦ ναοῦ.
[*Δεξιά*: ἡ νοτιοανατολικὴ πλευρά, ὅπου παρίσταται ἡ «γέννησις τοῦ Χριστοῦ» καὶ ἅγιοι. *Ἀριστερά*: ἡ βορειοδυτική, ὅπου παρίσταται ἡ «μεταμόρφωσις» καὶ ἅγιοι.]

ἡ Σαπφὼ καὶ ἄλλοι. Ἐν ταῖς Ὠδαῖς τοῦ Πινδάρου τρία τῶν Παρθενικῶν εἶναι δαφνηφορικά. Κατὰ τὸν Κρίστ, τὰ δαφνηφορικὰ εἶναι κατηγορία τῶν *Παρθενικῶν μελῶν*.

δαφνηφόρος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ φέρων δάφνην, ὁ κρατῶν δάφνην ἢ στέφανον δάφνης, ὁ ἐστεμμένος διὰ δάφνης, *δαφνοστεφής*.

—*[Ἀρχαιολ.]* —1) Ἐπίκλησις τοῦ Ἀπόλλωνος, προσονομαζομένου καὶ «Δαφναίου» ἀπὸ τῆς περὶ τὴν «δάφνην» μυθολογίας. Ἡ λατρεία τοῦ Δαφνηφόρου Ἀπόλλωνος ἦτο εὐρύτατα διαδεδομένη, πλεῖστα δὲ ἱερὰ αὐτοῦ ἀναφέρονται ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα κα ἔξω αὐτῆς. Ἐξ αὐτῶν περίφημον ἦτο τὸ ἐν Δάφνῃ τῆς Ἀντιοχείας, σῳζόμενον μέχρι τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουλιανοῦ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου καὶ κατεστράφη. Εἰς αὐτὸ ὑπῆρχε πηγή, ἄγαλμα τοῦ καλλιτέχνου Βρυάξιδος, καὶ ἐτελοῦντο ἀγῶνες λαμπρότατοι, ὁ δὲ Λιβάνιος τὸν 60ὸν λόγον του ἐπιγράφει «Μονῳδία ἐπὶ τῷ ἐν Δάφνῃ ναῷ τοῦ Ἀπόλλωνος» (Ἔκδ. Teubner Δ' 311). Ὀνομαστὸς ἐπίσης εἶναι ὁ ἀπὸ καιροῦ ἀνασκαφεὶς παρὰ τὴν Ἐρέτριαν ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος, ὡς Δαφνηφόρου λατρευομένου· εἰς αὐτὸν ἐτιθεντο τὰ σπουδαῖα ψηφίσματα τῆς πόλεως (Ἐφημ. Ἀρχαιολ. 1892, σ. 121, 128, 134). Ἐξ ἐπιγραφῆς εὑρεθείσης εἰς τὴν ἕκτην σειρὰν τῶν καθισμάτων τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου (Corp. Inscr. Attic. Γ' 298) συνάγεται ὅτι ὑπῆρχε τοιοῦτος ναὸς καὶ ἐν Ἀθήναις. Ἐν τῷ δήμῳ Φλύας τῆς Ἀττικῆς ὑπῆρχεν ἱερὸν τοῦ Δαφνηφόρου Ἀπόλλωνος, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνέθηκεν ὁ Λυκομήδης τὰ παράσημα τοῦ πρώτου ἐν Σαλαμῖνι καταληφθέντος περσικοῦ πλοίου. Ἄλλα ἱερὰ τοῦ Δαφνηφόρου Ἀπόλλωνος εἶναι γνωστὰ εἰς Χαιρώνειαν, Θήβας, Δαλματίαν, κ. ἀ. Τὰ ἱερὰ ταῦτα ἐνίοτε ἐκαλοῦντο «δαφναῖα» ἢ «δαφνηφορεῖα».

—2) Ὁ ἐνιαύσιος ἱερεὺς τοῦ ἱεροῦ τοῦ Δαφνηφόρου Ἀπόλλωνος.

—3) Ὁ μετέχων τῆς πομπῆς τῆς *Δαφνηφορίας*.
Π. Ν. Π.

δαφνηφορῶ (*—έω*)· κρατῶ δάφνην ἢ στέφανον δαφνης.

δαφνὶ (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία ἐν Κρήτῃ καὶ ἀλλαχοῦ ποικιλίας τινὸς τοῦ φυτοῦ *ἄμπελος ἡ οἰνοφόρος* (vitis vinifera).

Δαφνὶ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Κροκεῶν τῆς ἐπαρχίας Λακεδαίμονος τοῦ νομοῦ Λακωνίας, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 1055. Κεῖται ἐπὶ ὀροπεδίου, ἔχει κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ φρεάτων. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ ὁ συνοικισμὸς *Πυρὶ* (κάτ. 38). Αἱ καλλιεργούμεται ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς κοινότητος ἐκτάσεις ἀνέρχονται εἰς 4 000 στρεμμάτων σπειρομένων διὰ δημητριακῶν. Ἡ ἀμπελοκαλλιέργεια ἔχει μικράν τινα ἔκτασιν, παραγομένου ἀρίστου οἴνου, ὡς καὶ ἡ ἐλαιοφυτεία. Ἡ κτηνοτροφία συνίσταται ἐκ τῆς ἐκτροφῆς 4500 αἰγοπροβάτων.

Τὸ Δαφνὶ μετὰ τῆς Σπάρτης συγκοινωνεῖ μέχρι μὲν Ποταμίου διὰ βατῆς ὁδοῦ (χλμ. 4), ἐκεῖθεν δὲ δι' ἁμαξιτῆς (χλμ. 18). Εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς κοινότητος ὑπάρχει ἡ ἱστορικὴ μονὴ Παναγία ἡ Κλεισοῦρα, κειμένη εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Εὐρώτα ἐπὶ ἀποκρήμνου βράχου.
Δ. Ε. Μ.

—*[Ἱστορ.]* Ἐπὶ τουρκοκρατίας ὑπῆρχε παρὰ τὸ χωρίον τοῦτο ὀχυρὸς πύργος, εἰς τὸν ὁποῖον κατέφυγε τῷ 1787 μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἀνδρῶν ὁ ἐχθρὸς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ Ἐμιράκος. Ὁ ἁρματολὸς Ζαχαριᾶς, λαβὼν ἐντολὴν ἀπὸ τὸν Τοῦρκον διοικητὴν τῆς Πελοποννήσου, ἐξεπόρθησε τὸν πύργον, καὶ τὸν μὲν Ἐμιράκον μετὰ 34 Μουσουλμάνων ὀπαδῶν του ἀπεκεφάλισε, τοὺς δὲ ὑπολοίπους 12 Ἕλληνας κατέταξεν εἰς τὸ ἰδικόν του σῶμα, διασώσας αὐτοὺς ἀπὸ τὴν δίωξιν τοῦ Ἀλῆ.

—**Δαφνί.** Τοποθεσία κειμένη δυτικῶς τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τῆς πρὸς τὴν Ἐλευσῖνα Ἱερᾶς ὁδοῦ. Ἐπὶ ταύτης ἡ *μονὴ Δαφνίου* (βλ. κατωτ.) καὶ τὸ *Δρομοκαΐτειον* φρενοκομεῖον. Ἐν τῇ ἰδίᾳ περιοχῇ ἔχουσιν ἱδρυθῆ δύο προσφυγικοὶ συνοικισμοί, οἱ τῆς *Νέας Φωκαίας* καὶ τοῦ *Κορυδαλοῦ*, τῶν ὁποίων ὁ πληθυσμὸς συμποσοῦται εἰς 3135 κατοίκους (ἀπογρ. 1928).

—**Δαφνίου** ***μονή***. Ἀρχαιοτάτη καὶ ἱστορικὴ μονὴ τῆς Ἀττικῆς τιμωμένη εἰς τὸ ὄνομα τῆς Παναγίας, κειμένη ἐν τῇ ὁμωνύμῳ τοποθεσίᾳ εἰς διασφάγα τοῦ Κορυδαλοῦ (Ποικίλου Ὄρους) καὶ ἐπὶ

Ἓν τῶν μωσαϊκῶν τῆς μονῆς.

τῆς ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Ἐλευσῖνα Ἱερᾶς ὁδοῦ κατὰ τὸ δέκατον χιλιόμετρον, ἀπὸ μακροῦ ἐρειπωθεῖσα καὶ διαλελυμένη, ἀποτελοῦσα δὲ λίαν ἐνδιαφέρον ἱστορικὸν μνημεῖον τῆς βυζαντινῆς περιόδου. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ὡς συνέβη εἰς τὰ πλεῖστα χριστιανικὰ μνημεῖα, ἡ μονὴ τοῦ Δαφνίου ἐκτίσθη ἐπὶ ἀρχαίου ἱεροῦ· ὁ Παυσανίας εἰς τὰ «Ἀττικά» του (Ι. 17, 6) ἀναφέρει τὰ μνημεῖα, ὅσα ἐκόσμουν τὴν Ἱερὰν Ὁδόν. Μεταξὺ αὐτῶν, «ἔστι, λέγει, ἱερὸν ἐν ᾧ κεῖται Δήμητρος καὶ τῆς παιδὸς ἀγάλματα καὶ Ἀθηνᾶς καὶ Ἀπόλλωνος. Ἀπόλλωνι δὲ ἐποιήθη μόνῳ τὸ ἐξ ἀρχῆς» κατὰ διαταγήν, ὡς λέγει, τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν. Ἴσως ἀρχαιόθεν ἐπωνομάσθη ὁ αὐτοθι λατρευόμενος Ἀπόλλων «Δελφίνιος», ὄνομα διασωθὲν πιθανῶς εἰς ἐπιγραφὴν τοῦ κατὰ τὴν φραγκοκρατίαν Λατίνου ἡγουμένου τῆς μονῆς Δαφνίου Πέτρου Στρόσμπεργ, ὅπου ἡ μονὴ φέρεται «Dalphinia». Οἱ Φράγκοι ἐπωνόμαζον τὴν μονὴν τοῦ Δαφνίου «Santa Maria di Dalphino» ἢ καὶ ἔτι χαρακτηριστικώτερον «Dalphinum», ἐκ τῆς ἀρχαίας ὀνομασίας καὶ ὄχι ἐπειδὴ δὲν ἠδύναντο νὰ προφέρουν τὴν ἑλληνικὴν λέξιν Δαφνί. Ὁ ναὸς οὗτος τοῦ Δελφινίου Ἀπόλλωνος, προφανὲς εἶναι ὅτι κατεστράφη τῷ 395 μ. Χ. ὑπὸ τῶν ἐπιδραμόντων Γότθων τοῦ Ἀλαρίχου, ὅστις εἰς τὴν πρὸς Ἀθήνας προέλασίν του ἐκεῖ ἐσταμάτησε, πτοηθεὶς ὡς ἀνέφερον οἱ χρονογράφοι ἀπὸ τὸ ἄγαλμα τῆς προμάχου Ἀθηνᾶς. Φαίνεται δὲ ὅτι διετηρήθη, μετὰ τῆς τότε κοινῆς ὀνομασίας Δαφνί, καὶ ἡ ἐπωνυμία του Δελφίνιον. Τὸ πιθανώτερον ὅμως εἶναι ὅτι τὸ Δαφνὶ εἶναι τοπωνυμία συνήθης καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος, σημαίνουσα τόπον μὲ δάφνας, αἱ ὁποῖαι δὲν ὑπάρχουν μὲν σήμερον, τὰς ὁποίας ὅμως εἶδον διάφοροι περιηγηταί.

Ὁ θρῦλος πάλιν θέλει τὴν μονὴν Δαφνίου ὡς τὸ ἀρχαιότατον χριστιανικὸν κτίσμα τῆς Ἀττικῆς. Κατ' αὐτὸν μία βασίλισσα Δάφνη ὀνομαζομένη ἐναυάγησεν εἰς τὸν αἰγιαλὸν τοῦ μετέπειτα Σκαραμαγκᾶ, καὶ διέθεσε τὰ δώδεκα βυτία εἰς τὰ ὁποῖα περιεῖχε τοὺς θησαυρούς της διὰ νὰ κτίσῃ τὴν ἀπ' αὐτῆς ἐπονομασθεῖσαν μονὴν τῆς Δάφνης, ὅπου ἐμόνασεν εὐχαριστοῦσα τὴν Παναγίαν ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ της. Ἄλλη ἐκδοχὴ θέλει τὴν ἐπωνυμίαν τῆς μονῆς τοῦ Δαφνίου ὡς προερχομένην ἀπὸ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει μονὴν τῆς Παναγίας τῆς Δάφνης, ἥτις πάλιν ἔκειτο παρὰ τὸ πάλαι ποτὲ ἄλσος τῆς Μαινομένης Δάφνης, τὸ κείμενον παρ' ἄλλον πάλιν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἄλλωστε ἡ τοιαύτη εἰς τὰς ἐπαρχίας ἀνάθεσις μοναστηρίων ἐπ' ὀνόματι τῶν ἐν τῇ βασιλευούσῃ δὲν ἦτο σπανία. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν πολὺ μεταγενεστέραν παράδοσιν, καθ' ἣν οἱ ἥρωες τοῦ μεσαιωνικοῦ ἐμμέτρου μυθαρίου «Ἰμπέριος καὶ Μαργαρῶνα» ὑπῆρξαν κτίτορες τῆς μονῆς ταύτης, εἶναι τελείως ἀστήρικτος, ἂν καὶ ἀναφέρεται ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος εἰς τὸ «Ὁδοιπορικὸν» Ἰακώβου Παρκεθύμη, ἐπαναλαμβάνεται δὲ καὶ ὑπὸ πολλῶν περιηγητῶν ὡς καὶ τοῦ Καισαρίου Δαπόντε κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα εἰς τὰ «Ἄνθη νοητά». Καὶ τοῦτο, ἁπλούστατα, διότι καὶ ἂν ποτὲ ὑπῆρξαν τὰ μυθιστορικὰ ταῦτα πλάσματα τοῦ ἐκ τῆς γαλλικῆς μεταφρασθέντος ποιήματος τούτου, ὁ Ἰμπέριος καὶ ἡ Μαργαρῶνα ἀλλαχοῦ καὶ οὐχὶ εἰς τὴν Ἀττικὴν περιεπλανήθησαν κατὰ τὴν προαίρεσιν τοῦ πρώτου δημιουργοῦ των.

Digitized by Google

Ἀλλὰ πότε ἐκτίσθη ἡ μονή; Τὸ λεγόμενον, ὅτι ἀνηγέρθη ἐπὶ Ἀρκαδίου καὶ Ὁνωρίου, ἢ εἰδικῶς κατὰ τὸ 492 μ. Χ. φαίνεται ἀστήρικτον, ἢ τοὐλάχιστον οὐδαμόθεν δικαιολογεῖται. Καὶ εἶναι μὲν ἀναμφισβήτητον, ὅτι τὸ σημερινὸν τεῖχος τοῦ περιβόλου, τὸ παρὰ τὴν Ἱερὰν ὁδὸν ἐν καταστάσει ἡμιερειπώσεως διασῳζόμενον, ἐκτίσθη ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ περὶ τὰ μέσα τοῦ ΣΤ' αἰῶνος μ. Χ., ἀλλ' οὐδὲν γνωρίζομεν θετικὸν περὶ τοῦ πρώτου ναοῦ καὶ τῆς ἀρχικῆς μονῆς. Περὶ ταύτης λέγεται, ὅτι ἀνηγέρθη ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ μαζὶ μὲ τὸ τεῖχος. Καὶ τοῦτο φαίνεται πιθανόν. Σήμερον ἔτι σῴζονται πρὸς Δ. τοῦ σημερινοῦ ναοῦ λείψανα τῆς ἀρχαιοτέρας ἐκκλησίας, σύγχρονα πιθανῶς τοῦ ἐξωτερικοῦ περιβόλου. Ἴσως εἰς τὴν ἐκκλησίαν ταύτην ἀνήκουν καὶ τὰ ἐν τῇ αὐλῇ τῆς μονῆς εὑρισκόμενα ἀρχιτεκτονικὰ παλαιὰ χριστιανικὰ γλυπτὰ κιονόκρανα. Τότε, λοιπόν, κατὰ τὸν Ε' ἢ ΣΤ' αἰῶνα ἐκτίσθη ἡ πρώτη μονὴ καὶ περιεβλήθη μὲ τὸν τετράγωνον περίβολον, ὅστις σῴζεται καλῶς εἰς τὴν β' πλευρὰν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἔχων πύργους ἐξωτερικῶς, ἐσωτερικῶς δὲ ἀντηρίδας μὲ καμάρας στενὰς καὶ ἀνοίγματα.

Ἡ προσευχὴ τῆς Ἁγίας Ἄννης.
[Μωσαϊκόν.]

Ὁ σημερινὸς ναός, καθὼς φαίνεται ἐκ τοῦ διακόσμου του καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ ἀρχιτεκτονικά, γλυπτικὰ καὶ μωσαϊκὰ γνωρίσματα, πρέπει ν' ἀναχθῇ εἰς τὸν ΙΑ' αἰῶνα, καὶ πιθανώτατα ἐκτίσθη εἴτε πρὸς τιμὴν τοῦ ἐπισκεφθέντος τὰς Ἀθήνας τῷ 1019 Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου, εἴτε κατὰ παραγγελίαν αὐτοῦ. Κατ' ἐκείνην ἀκριβῶς τὴν ἐποχὴν ἀρχίζει ἡ κοινὴ τῆς τοποθεσίας καὶ τῆς μονῆς ἐπωνυμία Δαφνί, ὡς ἐξάγεται τόσον ἐκ τοῦ βίου τοῦ ὁσίου Μελετίου τοῦ ἐν Συμβόλοις (ἀκμάσαντος κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα, ἀποθανόντος δὲ ἀσκητοῦ εἰς τὴν παρ' αὐτοῦ ἀνεγερθεῖσαν καὶ φερώνυμον μονὴν τῷ 1105), ὅσον καὶ ἔκ τινος μολυβδοβούλλου, ὅπερ σῳζόμενον εἰς τὸ Νομισματικὸν Μουσεῖον Ἀθηνῶν καὶ ἀποδιδόμενον εἰς ταύτην τὴν μονήν, ἔχει ἐπὶ μὲν τῆς μιᾶς ὄψεως τὴν Θεομήτορα μετὰ τοῦ θείου βρέφους καὶ μονογράμματα, ἐπὶ δὲ τῆς ἑτέρας τὴν ἐπιγραφήν: «Σφραγὶς προέδρου Παύλου ποίμνης Δαφνίου». Τὸ γεγονός, ὅτι ὁ τελευταῖος πρὸ τῆς φραγκοκρατίας μητροπολίτης Ἀθηνῶν Μιχαὴλ Ἀκομινᾶτος δὲν ποιεῖται μνείαν τῆς μονῆς τοῦ Δαφνίου εἰς τὰ καταλειφθέντα ἔργα του, δὲν σημαίνει ὅτι δὲν ἔγραψε περὶ τούτου εἰς ἄλλο ἴσως ἔργον μὴ διασωθὲν μέχρις ἡμῶν.

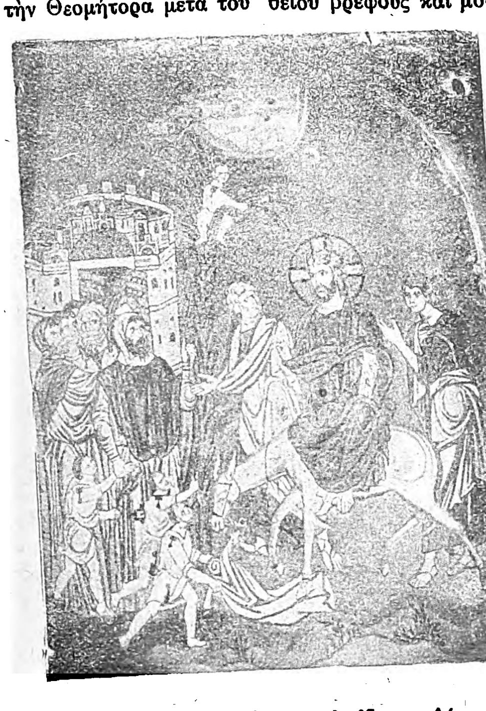

Ἡ εἴσοδος τοῦ Χριστοῦ εἰς Ἱερουσαλήμ.
[Μωσαϊκόν.]

Μεταξὺ τῶν πρώτων μελημάτων τῆς ἐπελθούσης φραγκικῆς στρατιᾶς ἦτο ἡ ἀποβολὴ τῶν ὀρθοδόξων μοναχῶν ἀπὸ τὸ χαριέστατον τοῦτο ἐνδιαίτημα. Ὁ κῦρις τῶν Ἀθηνῶν Ὄθων Δελαρός, καταγόμενος ἀπὸ τὴν βορειοανατολικὴν Γαλλίαν, παρέδωκε τὴν μονὴν εἰς τὸ τάγμα τῶν Κιστερκίων ἢ Κιστερκιανῶν (Cisterciens) καλογήρων. Οἱ φιλότεχνοι αὐτοὶ καὶ λίαν μορφωμένοι διὰ τὴν ἐποχὴν Βενεδικτῖνοι μοναχοὶ ἐσεβάσθησαν τὰ βυζαντινὰ μωσαϊκὰ καὶ μόνον ἀπαραιτήτους τινὰς προσθήκας ἔκαμαν εἰς τὸ κτίριον. Ἀλλὰ καὶ ταύτας μόνον ἐξωτερικάς, ὡς ὁ πρόναος μετὰ τῆς κλίμακος καὶ τοῦ διὰ τὸ κωδωνοστάσιον κλιμακοστασίου. Ἐπίσης ἔκαμαν καί τινας μεταρρυθμίσεις εἰς τὰ κελλία τῆς μονῆς, εἰς τὸ περιστύλιον αὐτῆς, εἰς τὰ ὑπογείους κρύπτας καὶ ἀλλαχοῦ, διότι εἰς αὐτὰ φαίνεται καὶ ἡ τότε ἀρχομένη γοτθικὴ ἐπίδρασις τῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Ἐν τῇ μονῇ τοῦ Δαφνίου ἐθάπτοντο οἱ Δελαρός, ὅπως σαφῶς καταφαίνεται ἐξ ἐγγράφου πληροφορίας τῆς 30 Ὀκτωβρίου 1308, καθ' ἣν ὁ δοὺξ τῶν Ἀθηνῶν Γουίδων ὁ Β', ἀποθανὼν τότε, «κατετέθη ἐν τῷ τάφῳ τῶν προγόνων του ἐν τῇ μονῇ τοῦ Δαφνίου». Ἐπίσης ῥητὴ ὑπῆρξεν ἡ, ἀνεκτέλεστος ὅμως παραμείνασα, ἐπιθυμία τοῦ Βαλθέρου Βρυεννίου, ὅστις ὀλίγον πρὶν ἢ πέσῃ μαχόμενος εἰς τὸν Κηφισὸν τῆς Βοιωτίας πρὸς τοὺς ἐπιδρομεῖς Καταλανούς, εἶχε γράψει, τὴν 10 Μαρτίου 1311, εἰς τὴν διαθήκην του ὅτι ἐπεθύμει νὰ ταφῇ ἐν τῇ μονῇ τοῦ Δαφνίου. Ἐν τούτοις δὲν εἶναι ἀκριβὲς ὅτι αἱ λάρνακες αἱ ἀνευρεθεῖσαι εἰς τὸν περίβολον τῆς μονῆς ἐχρησίμευσαν ὡς τάφοι εἰς τοὺς δοῦκας τῶν Ἀθηνῶν. Προφανὲς εἶναι ὅτι ἐπὶ τῆς καταλανοκρατίας τῶν Ἀθηνῶν ἡ μονὴ ἤρχισε μικρὸν κατὰ μικρὸν παρακμάζουσα, ἀφοῦ διηρπάγη καὶ ἐσυλήθη, ἴσως δὲ καὶ κατὰ τμήματα ἠρειπώθη, ἐπὶ δὲ τῶν Φλωρεντινῶν Ἀτζαγιωλῶν δὲν φαίνεται ἀνακύψασα. Μετὰ τὴν τουρκικὴν κατάκτησιν, ἐγκατεστάθησαν ἐν τῇ μονῇ, εὑρισκομένῃ ἐν τελείᾳ παρακμῇ, ὀρθόδοξοι μοναχοί.

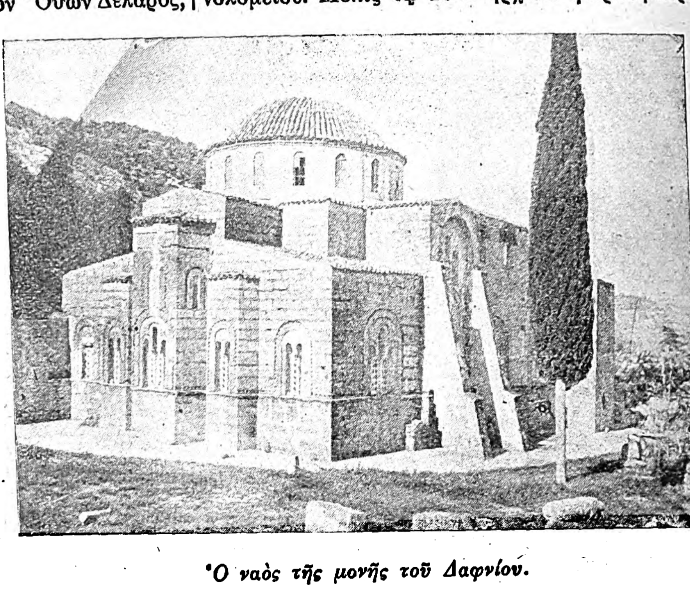

Ὁ ναὸς τῆς μονῆς τοῦ Δαφνίου.

Κατὰ τὸ 1676 ὁ Γκυλλετιέρ, ἢ ὁ παρ' οὗ οὗτος ἠρανίσθη τὰς πληροφορίας, βεβαιοῖ ὅτι εἶχε σχεδὸν ἐρημωθῆ, διότι εἷς ἢ δύο καλόγηροι ἐμόναζον αὐτόθι. Ἐπίσης ὁ Τσάνδλερ τῷ 1765 εὗρεν ἕνα ἱερέα μετὰ δύο μοναχῶν. Καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὑπάρχει κατάλογος τῶν ἡγουμένων τοῦ Δαφνίου, ἐξ οὗ ἐμφαίνεται ὅτι ἡ μονή, καίτοι ἠρειπωμένη, ἐν τούτοις ἐλειτούργει εἰσέτι. Ἀλλὰ μὲ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 ἡ κατερείπωσις ἐπέρχεται μὲ τὰς ἐπιδρομὰς τοῦ Ὀμὲρ πασᾶ Βρυώνη καὶ κατόπιν τοῦ Καρυστινλῆ Ὀμὲρ πασᾶ. Ἐκεῖ τὸ θέρος τοῦ 1826 οἱ Ἕλληνες, ἡττηθέντες κατὰ τὴν μάχην τοῦ Χαϊδαρίου ἀπὸ τὰ στρατεύματα τοῦ Κιουταχῆ-Μεχμὲτ Ρεσσήτ, ὑπεχώρησαν λαβόντες τὴν ὁδὸν τῆς Ἐλευσῖνος, τὸν δὲ Μάρτιον καὶ Ἀπρίλιον τοῦ 1827 σφοδραὶ μάχαι συνήφθησαν, ἐπενεγκοῦσαι νέας καταστροφὰς εἰς τὴν μονήν, παθοῦσαν λόγῳ τῆς ὀχυρότητος τῆς τοποθεσίας αὐτῆς. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ βασιλείου, τὸ Δαφνὶ ἐξηκολούθησε νὰ παραμελῆται. Ἡ μονὴ διελύθη ὁριστικῶς. Τὰ κτίρια ἐγκατελείφθησαν, διότι δὲν ἐδίδετο ἀκόμη ἡ δέουσα προσοχή, ἐστραμμένη κυρίως εἰς μόνα τ' ἀναγόμενα εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, καὶ οὕτω τῷ μὲν 1840 ἐχρησίμευσεν ὡς σταθμὸς χωροφυλακῆς, τῷ 1854 ὡς διαμονὴ διὰ τοὺς χολεροπαθεῖς, καὶ τέλος ἀπὸ τοῦ 1883 μέχρι τοῦ 1885 διὰ τοὺς φρενοβλαβεῖς, τοποθετουμένους αὐτόθι μέχρις ἀποπερατώσεως τοῦ παρακειμένου Δρομοκαϊτείου φρενοκομείου. Μόλις τῷ 1885 ἤρχισεν ἡ πρώτη περισυλλογή. Τῷ 1889 μετεκλήθησαν ἐξ Ἰταλίας εἰδικοὶ ψηφιδολόγοι, οἵτινες καὶ προέβησαν εἰς ἀνασύνταξιν τῶν πεσόντων ψηφιδωτῶν. Ἀπηγορεύθη ἡ ἀπόσπασις ψηφίδων, καὶ μετ' ὀλίγον ἤρχισε καὶ συνεπληρώθη ἡ ἐπισκευή, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν περιεσώθησαν τὰ λείψανα τοῦ Δαφνίου. Τὰ σῳζόμενα λείψανα τοῦ περιβόλου, παρεκτὸς προσθηκῶν τινων, ἀνήκουν εἰς τὸν ΣΤ' αἰῶνα, καὶ εἶναι ἐκτισμένα ἀπὸ τεχνίτην καλόν. Δ ὅτι μὲ ἐλάχιστα ὑλικὰ καὶ μάλιστα κροκάλας, ἥκιστα χρησίμους εἰς τοιαύτην τοιχοδομίαν, ἀπετέλεσε τεῖχος, ὅπερ φαινομενικῶς εἶναι ἰσχυρότατον, διὰ τοὺς ἔξω δὲ αὐτοῦ διερχομένους ἀσφαλῶς θὰ ἐνήσκει πολλὴν τὴν ἐπιβολήν. Διὰ τὴν κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα ἀνέγερσιν τῆς νέας μονῆς φυσικῶς ἐχρησιμοποιήθη τὸ παλαιὸν ὑλικόν. Ἐπεσκευάσθη ὁ περίβολος, ἀνεκτίσθησαν τὰ κελλία του, τότε ἐκτίσθη ἡ τράπεζα, τῆς ὁποίας λείψανα σῴζονται πρὸς Β. τῆς σημερινῆς ἐκκλησίας καὶ τὰ λοιπὰ ἐξαρτήματα. Ὁ ναὸς ὅμως ἐκ θεμελίων ἀνηγέρθη καὶ τὴν φορὰν αὐτὴν εἰς ἄλλην θέσιν, εἰς ἄλλο σχῆμα, τὸ ὁποῖον εἶναι χαρακτηριστικὸν ὡρισμένων κτισμάτων τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, ὡς τὸ καθολικὸν τοῦ ὁσίου Λουκᾶ τῆς Φωκίδος, τῆς Ἁγίας Σοφίας

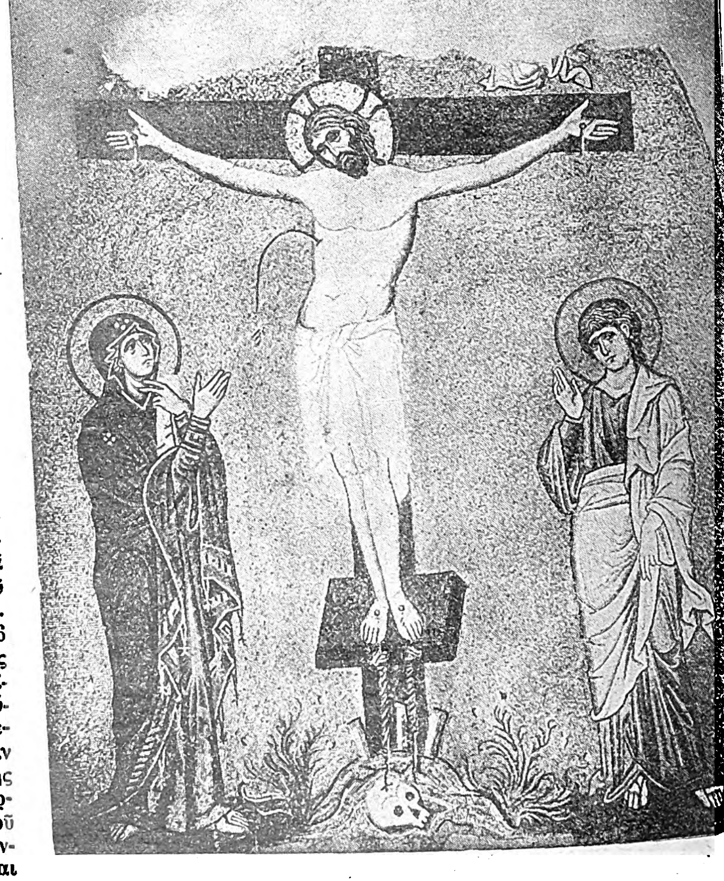

Ἡ «Σταύρωσις».
[Μωσαϊκόν.]

Digitized by Google

τῆς Μονεμβασίας, κλ. Εἰς ἓν τετράγωνον ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐκκλησίας ὑψοῦται ὁ τροῦλλος στηριζόμενος ἐπὶ ὀκτὼ στύλων κειμένων κατὰ ζεύγη εἰς τὰς τέσσαρας πλευρὸς τοῦ τετραγώνου καὶ συνδεομένων πρὸς τὸς γωνίας μὲ ὀκτὼ τόξα. Ὁ τροῦλλος καλύπτει σχεδὸν ὅλον τὸν κυρίως ναὸν καὶ στηρίζεται ἐπὶ χαμηλοῦ τυμπάνου, αἱ δὲ κόγχαι τοῦ ἱεροῦ ἀνοιγόμεναι εἰς τὸ ὑπ' ἀντιτετράγωνον παρέχουν ἐξαιρετικὴν μεγαλοπρέπειαν εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Εἰς τὸν ναὸν εἰσέρχεταί τις σήμερον ἐκ τῆς Ν. πλευρᾶς, ἐνῷ ἡ κυρία εἴσοδος εἶναι ἐκ Δ. κατὰ τὸν πρόναον, τὸν ὁποῖον οἱ Φράγκοι μετεσκεύασαν μὲ γοτθικὰ τόξα. Πρὸς Β. αὐ-

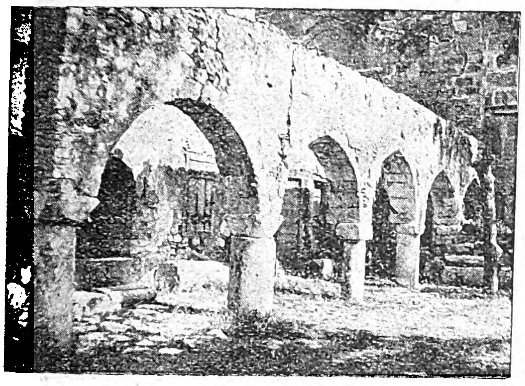

Φραγκικὰ λείψανα τῆς μονῆς.

τοῦ ὑπάρχει πύργος ἔχων ἐσωτερικὴν κλίμακα. Εἰς τὸς τέσσαρας γωνίας μεταξὺ τοῦ τρούλλου καὶ τῶν τοίχων τῆς ἐκκλησίας ὑπάρχουν παρεκκλήσια. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐξωτερικήν του μορφήν, ὁ ναὸς τοῦ Δαφνίου ἔχει τὴν συνήθη τοιχοδομίαν τῆς βυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν χρόνων τούτων μετὰ κεραμοπλαστικῶν διακοσμήσεων τριγωνικῶν, κυκλικῶν, ἡμικυκλικῶν, κυρίως εἰς τὰ μονόλοβα παράθυρα τοῦ τρούλλου καὶ τὰ τρίλοβα τῶν πλευρῶν, κατασκευασθέντα τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ διακοσμεῖται μὲ θαυμάσια ψηφιδωτά, τῶν ὁποίων ἀληθῶς ἀπαράμιλλος εἶναι ἡ τέχνη. Ἐπ' αὐτῶν διακρίνεται ἡ τάσις πρὸς παρατήρησιν τῆς φύσεως, διαφεύγουσα τὴν ἀκαμψίαν τῶν παλαιοτέρων χρόνων καὶ προσεγγίζουσα εἰς τ' ἀρχαῖα ἑλληνικὰ πρότυπα. Εἶναι χαρακτηριστικὰ μνημεῖα τῆς ἀρίστης τέχνης τῶν μακεδονικῶν χρόνων τοῦ Βυζαντίου. Ἀτυχῶς ὁ χρόνος καὶ ἡ κατὰ τὸν ΙΗ' καὶ μάλιστα τὸν ΙΘ' αἰῶνα διαρπαγὴ τῶν ψηφίδων κατέστρεψε τὸ πλεῖστον τῶν μωσαϊκῶν τούτων, ἐλάχιστα τῶν ὁποίων, καὶ ταῦτα ἐπισκευασθέντα τῷ 1893, περιεσώθησαν μέχρις ἡμῶν, τὰ ἑξῆς: ὁ Παντοκράτωρ τοῦ τρούλλου καὶ οἱ δέκα ἓξ προφῆται τοῦ τυμπάνου, αἱ σκηναὶ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, τῆς Γεννήσεως, τῆς Βαπτίσεως καὶ τῆς Μεταμορφώσεως εἰς τὰ τέσσαρα ὑπὸ τοῦ τρούλλου τρίγωνα τῶν γωνιῶν, ὑπὸ τὴν ἀριστερὰν καμάραν τὸ Γενέθλιον

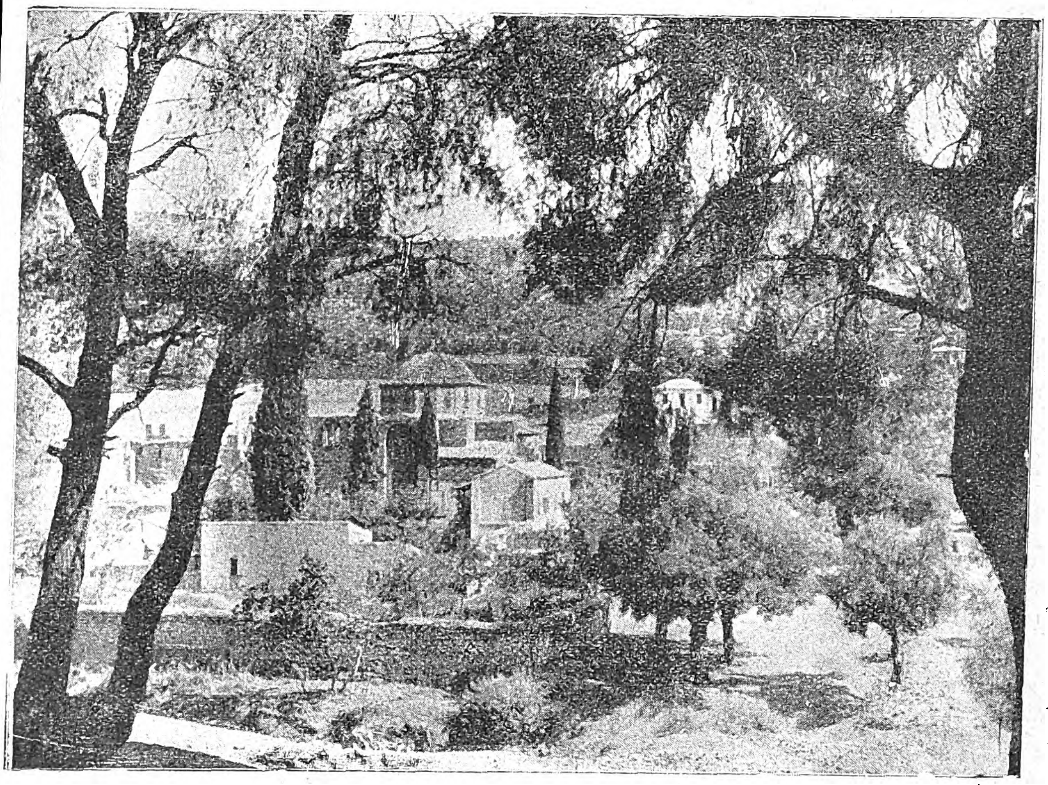

Ἄποψις τῆς μονῆς τοῦ Δαφνίου.

τῆς Θεοτόκου, ἡ Βαϊοφορία καὶ ἡ Σταύρωσις, εἰς τὴν δεξιάν, ἡ Προσκύνησις τῶν Μάγων, ἡ Ἀνάστασις, ἡ ψηλάφησις τοῦ Θωμᾶ. Ἐπίσης διεσώθησαν, ἀλλὰ μὲ μεγαλυτέρας ζημίας, ἐφ' ὅσον εὑρίσκονται χαμηλότερα, καὶ εἰς μέρος ὅπου ἔφθανον αἱ χεῖρες ἢ αἱ ῥάβδοι τῶν ἐπισκεπτῶν, ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου, ἄνωθεν τῆς ἐσωτερικῆς θύρας τοῦ νάρθηκος, ἡ προσευχὴ Ἰωακεὶμ καὶ Ἄννης, τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου, ἡ προδοσία τοῦ Ἰούδα καὶ ἐλάχιστα τμήματα τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου εἰς τὸν νάρθηκα. Ἐπίσης μεμονωμέναι παραστάσεις ἁγίων, ἀγγέλων, διασῴζοντα ἀραιὰ καὶ που εἰς διάφορα σημεῖα τοῦ ναοῦ. Θαυμάσιος εἶναι ὁ ἁρμονικὸς συνδυασμὸς τῶν χρωμάτων. Αἱ σκιαὶ προβάλλονται ἐπὶ χρυσοῦ βάθους ζωηραὶ καὶ πολύχρωμοι, ἀξιοσημείωτοι διὰ τὸ καλὸν σχέδιον, τὴν πλαστικότητα τῶν μορφῶν καὶ τὸν πλοῦτον τῶν χρωμάτων, ὅστις τοῖς προσδίδει λαμπρὰν γραφικότητα, καὶ τὴν ἐξαίρετον σύνθεσιν, παρ' ὅλην τὴν πρωτόγονον προοπτικήν. Γενικῶς ὅμως μεταχειρίζονται ὡρισμένους τύπους κληρονομηθέντας καὶ ὡς πρὸς τὴν στάσιν καὶ ὡς πρὸς τὸ ἔνδυμα ἀπὸ τῆς ἀρχαίας τέχνης, ἡ ὁποία τώρα φαίνεται ἀναζωογονηθεῖσα. Εἰς τοῦτο προσετέθη καὶ ἡ λαμπρότης τοῦ χρώματος καὶ ἡ προσεκτικωτέρα μελέτη τῆς φύσεως, τὰ ὁποῖα προσέδωκαν ἰδιαιτέραν λάμψιν καὶ χάριν εἰς τὴν μωσαϊκὴν διακόσμησιν. Ἰδιαιτέραν δὲ ἐντελῶς ἐντύπωσιν ἐμποιεῖ σήμερον τὸ πλούσιον εἰς χρῶμα καὶ ποικιλίαν ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ τοῦ Δαφνίου παρὰ τὴν μερικὴν αὐτοῦ καταστροφήν.

Τῆς φραγκοκρατίας ἐλάχιστα ἴχνη σῴζονται. Τὰ γλυπτὰ τῆς λάρνακος, τὰ ὁποῖα, κακῶς ὑποτεθέντα ὡς οἰκόσημα τῶν Δελαρός, κατόπιν ἀπεδόθησαν εἰς βυζαντινὰ στολίσματα, φαίνονται τέχνης μᾶλλον φραγκικῆς. Τοῦτο ἐξάγεται κυρίως ἐκ τοῦ λατινικοῦ σχήματος τοῦ σταυροῦ καὶ τῆς μορφῆς τῶν κρίνων, καὶ αὐτῶν τῶν πτερωτῶν ὄφεων, τῶν ὁποίων ἡ παράστασις, συμβολίζουσα τὴν Θεομήτορα μετὰ τοῦ θείου βρέφους, εἶναι καθαρῶς ἐραλδική. Ἐπὶ Τουρκοκρατίας τέλος πολλὰ προσετέθησαν, ὡς γίνεται φανερὸν ἀπὸ τὴν ταπεινότητα ὡρισμένων προσθηκῶν εἰς τὰ κελλία καὶ εἰς τὴν αὐλήν. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα κατηρειπώθησαν λόγῳ τῆς κακῆς των κατασκευῆς καὶ τῶν διαφόρων περιπετειῶν τοῦ Ἀγῶνος.

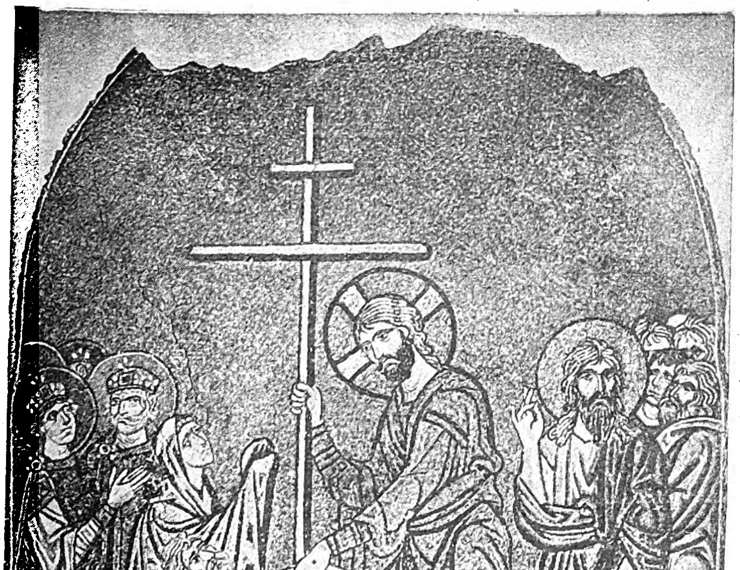

Ἡ «Ἀνάστασις». [Μωσαϊκόν.]

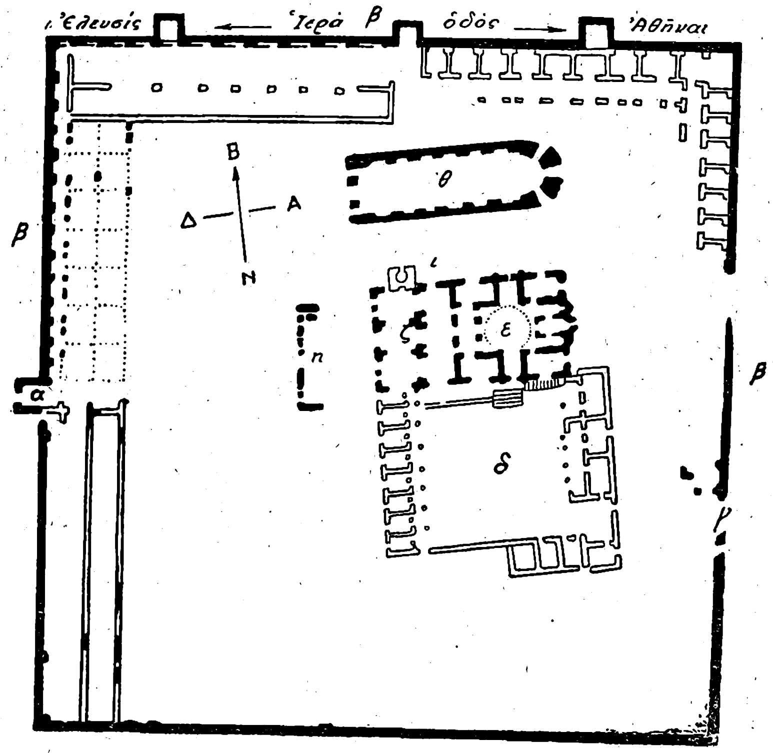

Τοπογραφικὸν σχεδίασμα τῆς μονῆς.

Ὀλίγον μακρότερον καὶ ἐπὶ τῆς πρὸς τὰ ΝΑ. κλιτύος τοῦ Ποικίλου σῴζεται μικρὸν μονόκλιτον

Digitized by Google

παρεκκλήσιον, οὐχὶ πολὺ παλαιόν, ὅπερ ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς κοιμητήριον τῶν πατέρων. Ὑπὸ τὸν ναΐσκον ὑπάρχει (προφανῶς πολλῷ παλαιοτέρα) κρύπτη περιέχουσα ἓξ τοξωτὰς ὀστεοθήκας, ἐνθυ-

Ὁ Παντοκράτωρ τοῦ θόλου τοῦ ναοῦ τοῦ Δαφνίου.

μιζούσας τὰς παλαιὰς κατακόμβας, ὅπου ἐφυλάσσοντο τὰ ὀστᾶ τῶν κεκοιμημένων, ὡς συμβαίνει εἰς ὅλα τὰ μοναστήρια.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Γ. Λαμπάκη*, Χριστιανικὴ Ἀρχαιολογία τῆς μονῆς Δαφνίου (1889).—*Τοῦ αὐτοῦ*, ἡ μονὴ Δαφνίου μετὰ τὰς ἐπισκευὰς (1899).—*G. Millet*, Daphni (Mon. Art. Byzantin) (Paris 1899). Γ. Δ. Κ.

— **Δαφνίου** *ναός*· βλ. ἀνωτ. *Δαφνίου μονή*.

Δαφνία. Ἐπίκλησις τῆς Ἀρτέμιδος παρὰ Στράβωνι (βλ. *Δαφναία*).

δαφνία (ἡ) (Daphnia) *[Ζωολ.]*. Γένος μαλακοστράκων τῆς οἰκογενείας τῶν *δαφνιιδῶν*, περιλαμβάνον μικρότατα ζῷα ἐνδιαιτώμενα εἰς γλυκέα ὕδατα καὶ διακρινόμενα ἐκ τοῦ ἐν εἴδει φύλλου δάφνης σώματός των, ὅπερ κατὰ τὸ πρόσθιον τμῆμα φέρει τέσσαρας πολυκλαδωτὰς κεραίας. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη, ὧν κοινότερον *δαφνία ὁ ψύλλος* (Daphnia pulex), ἀπαντῶσα ἰδίως ἐντὸς τῶν στασίμων ὑδάτων καὶ προσδίδουσα εἰς ταῦτα ὑπέρυθρον χρῶμα. Δ. Ν. Π.

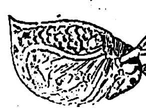

Δαφνία ὁ ψύλλος.

Δαφνιᾶς *[Γεωγρ.]*. Ὄρος τῆς Κορινθίας ὕψους 550 μ., πρόβουνος τῆς Νυφίτσας πρὸς τὴν πεδιάδα τῶν Κλεωνῶν.

—**Δαφνιᾶς** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Μακρυνείας τῆς ἐπαρχίας Μεσολογγίου τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1298) 498. Πρότερον ἐκαλεῖτο Κάτω Μποτῖνον. Δ. Ε. Μ.

—**Δαφνιᾶς** *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Φλωριάδος* τῆς ἐπαρχίας Βάλτου τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας. Κάτ. (1928) 79.

δαφνίδαι (οἱ) (Lauraceae) *[Βοτ.]*. Οἰκογένεια φυτῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν *δικοτυληδόνων*. Ἡ οἰκογένεια αὕτη περιλαμβάνει θάμνους, δενδρύλλια ἢ δένδρα, ἰθαγενῆ τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς. Γνωστὰ ἀρκετὰ γένη, ὧν τινα κοσμητικὰ καὶ ἕτερα φαρμακευτικά. Ἀξιολογώτερα εἶναι: *δάφνη, καφουρά, κιννάμωμον, λινδερία, μάχιλος, νεκταροφόρος, ὀρεοδάφνη, περσέα, σάσσαφρον κτλ.* Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοζῳολ.]* Λείψανα ἀπολιθωμένα τῆς τάξεως τῶν *δαφνιδῶν* (Lauraceae) παρουσιάζονται ἀφθονώτατα (φύλλα, ἄνθη, καρποί, τμήματα κλάδων) καὶ συνηθέστατα ἐντὸς στρωμάτων τῆς κρητιδικῆς καὶ τῆς τριτογενοῦς περιόδου. Γ. Κ. Γ.

δαφνιίδαι (οἱ) (Daphniidae). Οἰκογένεια μαλακοστράκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *φυλλοπόδων*. Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει ζῳάρια μὲ κεφαλὴν ἐλευθέραν, ὄστρακον δίθυρον, περιβάλλον ὁλόκληρον τὸ σῶμα καὶ προσθίους πόδας καταλλήλους πρὸς σύλληψιν. Οἱ δαφνιίδαι γενικῶς ἔχουσι μικρότατον μέγεθος καὶ ζῶσιν ἐντὸς τῶν γλυκέων ὑδάτων. Νήχονται εὐχερέστατα καὶ προσκολλῶνται μετὰ καταπληκτικῆς ἐπιτηδειότητος, τῇ βοηθείᾳ ἐγκεφαλικοῦ τινος ἀδένος ἐπὶ διαφόρων ξένων σωμάτων, ὁπόθεν διὰ τῶν προσθίων ποδῶν των συλλαμβάνουσι μικρότατα ζῳάρια, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὴν συνήθη αὐτῶν τροφήν. Γνωστὰ ἀρκετὰ εἴδη, ὧν ἀξιολογώτερον ἡ *δαφνία*.

δαφνικός, *—ή, —όν*, καὶ *δαφνιακός*· ὁ τῆς δάφνης, ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν δάφνην· ‖ *«Δαφνιακὰ»* (τά)· συλλογὴ ἐρωτικῶν μύθων εἰς στίχους ὑπὸ τοῦ *Ἀγαθίου* (536—582 μ. Χ.).

—**δαφνικὸν** *ὀξὺ [Χημ.]*· ἄλλως *λαουρικὸν* ἢ *δωδεκυλικὸν ὀξύ*. Εἶναι κεκορεσμένον μονοκαρβονικὸν ὀξὺ τοῦ τύπου $C_{12}H_{24}O_2$. Ἀπαντᾷ ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ γλυκεριδίου αὐτοῦ ὡς κύριον συστατικὸν τοῦ *δαφνελαίου*, ἐξ οὗ καὶ λαμβάνεται διὰ σαπωνοποιήσεως καὶ καταλλήλου διαχωρισμοῦ. Ἀπαντᾷ ἐπίσης εἰς διαφόρους ἄλλους καρπούς, ὡς καὶ εἰς τὸ κήτειον σπέρμα. Εἶναι στερεὸν κρυσταλλικὸν σῶμα τηκόμενον εἰς 43°,6 καὶ βράζον ὑπὸ πίεσιν 15 χστμ. εἰς 176°. Χρησιμοποιεῖται ὡς πρώτη ὕλη διὰ τὴν παρασκευὴν τεχνητῶν ἀρωμάτων. Ὁ *μεθυλικὸς ἐστὴρ* αὐτοῦ τήκεται εἰς 5°, ὁ δὲ *αἰθυλικὸς ἐστὴρ* εἶναι ὑγρὸν βράζον εἰς 79°, κέκτηται ὀσμὴν ὡς ἀπὸ ὀπωρῶν, δι' ὃ καὶ χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ποτοποιίαν καὶ ἀρωματοποιίαν. Σ. Γ.

Δαφνίνη *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Νῆσος τῆς Αἰθιοπίας (*Πτολεμ. Δ*, ζ, 37), ἀριστερᾷ τῷ εἰσπλέοντι τὸν Ἀδουλικὸν κόλπον, ΝΔ τῆς Ἀκανθίνης νήσου καὶ τῆς χερσονήσου Ὀρεινῆς. Εἶναι ἡ σύγχρονος νῆσος *Ντιζεὴ* (Disei: πλάτ. 39° 42 ½ Β, μῆκ. 15°27'½ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 164: Massawa channel) ἀριστερᾷ τῷ εἰσπλέοντι τὸν κόλπον τῆς Μασσάβας καὶ ΝΔ τῆς χερσονήσου Χαρταού. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

δαφνίνη (ἡ) ἢ *δαφνοστεατίνη [Ὀργ. Χημ.]*. Τὸ γλυκερίδιον τοῦ δαφνικοῦ ὀξέος. Ἔχει τὸν τύπον $C_3H_5(O.C_{12}H_{23}O)_3$ καὶ ἀπαντᾷ εἰς πολλὰ φυτικὰ λίπη καὶ ἔλαια, ὡς τὸ δαφνέλαιον καὶ πολλὰ ἄλλα. Εἶναι σῶμα κρυσταλλικὸν τηκόμενον εἰς 46°,4 καὶ εἶναι εὐδιάλυτον εἰς αἰθέρα καὶ δυσδιάλυτον εἰς ἀλκοόλην.

Καλεῖται ἐπίσης *δαφνίνη* γλυκοζίτης τοῦ τύπου $C_{15}H_{16}O_9$, συνιστάμενος ἐκ γλυκόζης καὶ δαφνετίνης καὶ ἀπαντῶν εἰς τὸν φλοιὸν δάφνης τῆς ἀλπείου. Εἶναι σῶμα κρυσταλλούμενον μετὰ δύο μορίων ὕδατος καὶ τηκόμενον εἰς 200°. Ἡ δαφνίνη εἶναι ἰσομερὴς πρὸς τὴν αἰσκουλίνην. Ἄχροα πρίσματα, ἄοσμα, γεύσεως πικρᾶς στυπτικῆς, τηκόμενα εἰς 253°, ὀλίγον διαλυτὰ ἐν ὕδατι καὶ ψυχρᾷ ἀλκοόλῃ, διαλυτὰ δ' ἐν αἰθέρι, χλωροφορμίῳ κλπ. Εἰς τὰ ὑδατικὰ διαλύματα τῶν ἀλκαλίων διαλύεται λίαν εὐκόλως. Ἡ ἐμουλσίνη, ὡς καὶ τὰ ἠραιωμένα ὀξέα διασπῶσι τὴν δαφνίνην πρὸς γλυκόζην καὶ δαφνετίνην. —Ω.

δάφνινος, *—η, —ον*· ὁ ἐκ δάφνης προερχόμενος: «δάφνινον ἔλαιον», «δάφνινος στέφανος».

Δάφνιος. Ἐπίθετον τοῦ Ἀπόλλωνος, ταὐτὸν τοῦ *Δαφνίτης* καὶ *Δαφναῖος*. —Β.

Δάφνις (ὁ) *[Μυθολ.]*. —1) Ὁ μυθολογούμενος ἥρως τῶν βοσκῶν ἐν Σικελίᾳ καὶ ὁ εὑρετὴς τῆς βουκολικῆς ποιήσεως. Κατὰ τὸν Διόδωρον, ὁ Δάφνις ἦτο υἱὸς τοῦ Ἑρμοῦ καὶ τινος νύμφης, γεννηθεὶς ἐν Σικελίᾳ ὑπὸ δάφνην, ἐκ τῆς ὁποίας ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα. Ἀνατραφεὶς δὲ ὑπὸ τῶν νυμφῶν ἔγινε βοσκὸς βοῶν, καλούμενος διὰ τοῦτο *Δάφνις ὁ βουκόλος*. Διῆγε πάντοτε μονήρη βίον εἰς τὰ ὄρη τῆς Σικελίας, ὅπου ἐτέρπετο παίζων τὴν σύριγγα καὶ ᾄδων τὰ βουκολικὰ τραγούδια, τὰ ὁποῖα αὐτὸς πρῶτος εὗρεν. Ὁ Δάφνις ἦτο ἐξόχως ὡραῖος καὶ διὰ τοῦτο ἀγαπητὸς εἰς τὰς Νύμφας καὶ τὰς Μούσας. Ὁ Ἑρμῆς, ὁ Ἀπόλλων, ὁ Πρίαπος καὶ κατ' ἐξοχὴν ὁ Πὰν ἐλάτρευσαν αὐτόν. Πολὺ συχνὰ συνηντᾶτο ὁ Δάφνις καὶ μὲ τὴν Ἄρτεμιν εἰς τὸ κυνήγιον καὶ ἔτερπεν αὐτὴν μὲ τὰ ᾄσματά του. Ἀλλ' ὁ Δάφνις εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας του ἀπέθανεν· ὅλη ἡ φύσις, οἱ θεοί, οἱ ἄνθρωποι, τὰ θηρία ἐλυπήθησαν καὶ ἔκλαυσαν διὰ τὸν θάνατόν του, οἱ δὲ κύνες του καὶ αὐτοὶ ἀπέθανον ἐκ λύπης. Ἄλλην παραλλαγὴν τοῦ μύθου εὑρίσκομεν εἰς τὸν Στησίχορον, τὸν Ἱμεραῖον ποιητήν, ὁ ὁποῖος πρῶτος εἰσήγαγεν εἰς τὴν λογοτεχνίαν τὸν περὶ Δάφνιδος μῦθον. Οὗτος λέγει, ὅτι ὁ Δάφνις εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἐφηβικῆς του ἡλικίας ἠγαπήθη ὑπό τινος νύμφης (κατ' ἄλλους τῆς Ναΐδος κατ' ἄλλους δὲ τῆς Νομίας ἢ Ἐχεναΐδος), ἡ ὁποία καὶ τὸν ἐτύφλωσεν ἀπιστήσαντα. Ἔκτοτε ὁ Δάφνις περιεπλανᾶτο εἰς τὰ ὄρη, μόνην δὲ παρηγορίαν εὕρισκε παίζων τὸν αὐλὸν καὶ ᾄδων βουκολικὰ ᾄσματα. Κατά τινας συγγραφεῖς ὁ Δάφνις δὲν ἔζησε πολὺ μετὰ τὴν τύφλωσίν του, ἀλλ' ἐνῷ περιεπλανᾶτο εἰς τὰ ὄρη ἐκρημνίσθη ἀπό τινος βράχου παρὰ τὴν Ἱμέραν, ὅπου μάλιστα ἐδεικνύετο καὶ ἀνθρωπόμορφος βράχος, εἰς τὸν ὁποῖον ἔλεγον ὅτι μετεμορφώθη ὁ Δάφνις. Κατ' ἄλλους δὲ ὁ Ἑρμῆς τὸν ἀνήρπασεν εἰς τοὺς οὐρανούς, ἀφήσας εἰς τὴν θέσιν τῆς ἁρπαγῆς πηγήν, ἡ ὁποία ἐκλήθη Δάφνις καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἔθυον κατ' ἔτος οἱ Σικελοί. Μ. ΜΠΙΣΤΗ

—2) Εἷς τῶν ἐπιφανεστέρων Κενταύρων τῶν φονευθέντων ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους (*Διόδ. Σικελ.* Δ' 12,7).

— **Δάφνις.** —1) Ἀρχιτέκτων ἐκ Μιλήτου, ἀκμάσας κατὰ τὴν Δ' ἑκατονταετηρίδα π. Χ. Εἰργάσθη μετὰ τοῦ Παιωνίου εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ ἐν Μιλήτῳ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅστις ἐθεωρεῖτο ἀντάξιος τοῦ ἐν Ἐφέσῳ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος. Γ. Μ. Π.

—2) Ὑπηρέτης τοῦ Λεάνδρου, υἱοῦ τοῦ Νικοκράτους τυράννου τῆς Κυρήνης, κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ μιθριδατικοῦ πολέμου. Κατ' ἐντολὴν τοῦ Λεάνδρου ἐφόνευσε τὸν Νικοκράτην, διὰ νὰ ἐλευθερωθῇ ἡ πόλις. Π. Ν. Π.

—3) Ἕλλην ῥήτωρ ζήσας περὶ τὰ τέλη περίπου τῆς Α' μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Ρουτιλίου Λούπου. Ἐκ τῶν λόγων αὐτοῦ διεσώθησαν ὑπὸ τοῦ Ρουτιλίου ἀποσπάσματα ὁμοιάζοντα μὲ τὸν «Περὶ στεφάνου» λόγον τοῦ Δημοσθένους. Ὁ Δάφνις ἔγραφε λόγους εἰς τὸ εἶδος τὸ καλούμενον «διάλυσις». Π. Ν. Π.

— **«Δάφνις** καὶ ***Χλόη»***. Μυθιστόρημα τοῦ Λόγγου (βλ. λ.).

δαφνὶς (ἡ)· (ἀρχ.), ὁ καρπὸς τῆς δάφνης, ἄλλως δαφνόκοκκος· κοιν. *δαφνοκούκουτσο* καὶ *δαφνοελιά*.

Δαφνὶς (ἡ) *[Μυθολ.]*. Ὀρεσίβιος νύμφη ταχθεῖσα ὑπὸ τῆς Γῆς εἰς τὸ χρηστήριον αὐτῆς ὡς «πρόμαντις» (δηλ. μάντις καὶ ἀντιπρόσωπος τῆς θεᾶς).

Δαφνῖται ἢ ***Δαφθῖται***. Λαὸς τῆς ἐσωτερικῆς Λιβύης ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (IV, 6, 18). —Β.

δαφνίτης (ὁ) (ἀρχ.)· ὁ δαφνηφόρος, ὁ ἔχων δάφνην εἰς τὴν κεφαλήν· ἐπίθετον τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Συρακούσαις (*Ἡσύχ.*)· ‖ ὁ ἄλλως λεγόμενος «δάφνινος οἶνος», ὁ ἀρωματισμένος μὲ φύλλα δάφνης. —Β.

Δαφνιώτισσα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Πηνειῶν τῆς ἐπαρχίας Ἠλείας τοῦ νομοῦ Ἀχαϊοήλιδος, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 350. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μουζίκα*. Δ. Ε. Μ.

δαφνόδενδρον (τό)· τὸ δένδρον τῆς δάφνης.

δαφνοειδὲς (τὸ) (Daphne) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *θυμελαιοειδῶν*. Τὰ φυτὰ τοῦ γένους τούτου εἶναι θάμνοι ἢ δενδρύλλια ἰθαγενῆ τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς. Γνωστὰ περὶ τὰ 40 εἴδη, ὧν πλεῖστα κοσμητικά, διακρινόμενα διὰ τὰ ἀκέραια φύλλα των, τὰ λευκά, κίτρινα ἢ ἐρυθρὰ ἄνθη των, ἅτινα εἶναι κανονικά, τετραμερῆ, ἐκ τῆς μονοχώρου ᾠοθήκης των καὶ τοῦ ἐρυθροῦ ἢ μελανοῦ καρποῦ των. Γενικῶς τὰ δενδρύλλια ταῦτα εἶναι δηλητηριώδη. Ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰδῶν εἶναι: *δαφνοειδὲς τὸ εὔοσμον* (Daphne odorata), ἰθαγενὲς δενδρύλλιον τῆς Ἰαπωνίας. *Δαφνοειδὲς τὸ καννάβινον* (Daphne cannabina), ἰθαγενὴς θάμνος τῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν. *Δαφνοειδὲς τὸ κνίδιον* (Daphne cnidium) κ. χολόχορτο, ἀπαντῶν συχνότατα παρ' ἡμῖν καὶ χρήσιμον διὰ τὸν φαρμακευτικὸν φλοιόν του. *Δαφνοειδὲς τὸ μεζέρειον* (Daphne mezereum), καλλιεργούμενον ἰδίως πρὸς κόσμον. *Δαφνοειδὲς ἡ χαμαιδάφνη* (Daphne laureola) καὶ *δαφνοειδὲς ἡ χαμελαία* (Daphne eleoidea), κ. χαμολιὰ ἢ λυκονουρά. Δ. Ν. Π.

δαφνοειδῆ (τὰ) *[Βοτ.]*· βλ. δαφνίδαι.

δαφνοειδὴς (ὁ, ἡ), *—ὲς* (τό)· ὁ ὅμοιος μὲ δάφνην· «δαφνοειδὲς φυτόν», «δαφνοειδῆ φύλλα».

δαφνοελιὰ (ἡ) καὶ *δαφνολιά*· βλ. δαφνόκοκκος.

δαφνοελιὰ (ἡ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ καρποῦ τοῦ φυτοῦ *δάφνη ἡ εὐγενὴς* (Laurus nobilis). Δ. Ν. Π.

δαφνοκερασίνη (ἡ) ἢ *προυλαουρασίνη* ἢ *προυνοδαφνίνη*. *[Ὀργ. Χημ.]*. Εἶναι ἡ d, l μορφὴ τοῦ γλυκοζίτου τοῦ ἀμυγδαλικοῦ νιτριλίου. Ἔχει τὸν τύπον

$$\begin{array}{l} C_6H_5.CH.CN \\ \qquad\quad | \\ \qquad\quad O.C_6H_{11}O_5. \end{array}$$

Ὁ γλυκοζίτης οὗτος ἀνευρέθη εἰς τὴν *κέρασον τὴν δαφνοκέρασον*, παρεσκευάσθη δὲ καὶ συνθετικῶς ὑπὸ τοῦ Fischer. Τήκεται εἰς 122° καὶ διασπᾶται διὰ τῆς ἐμουλσίνης ἢ ἀραιῶν ὀξέων εἰς γλυκόζην, ὑδροκυανικὸν ὀξὺ καὶ βενζαλδεΰδην. Σ. Γ.

δαφνοκέρασος (ἡ) (Prunus laurocerasus) *[Βοτ.]*. Γένος ἀειθαλῶν φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ῥοδοειδῶν* ἰθαγενὲς ἐν τῇ περὶ τὸν Καύκασον περιοχῇ καὶ τῆς βορείου Περσίας, ὁπόθεν μετηνέχθη εἰς Εὐρώπην, ἔνθα καλλιεργεῖται ὡς φυτὸν διακοσμητικόν. Εἶναι τὸ κοινῶς *μάϊ* ἐν Ζακύνθῳ καὶ *ῥοδοδαφνιὰ* ἀλλαχοῦ καλούμενον. Τὰ φύλλα του περιέχουν μεταξὺ ἄλλων καὶ τὸν γλυκοζίτην *δαφνοκερασίνη*, ἐν τῇ φαρμακευτικῇ δὲ χρησιμοποιοῦνται πρὸς παρασκευὴν τοῦ ἀποστάγματος δαφνοκεράσου (βλ. καὶ λ. κέρασος *ἡ δαφνοκέρασος*).

Digitized by Google

δαφνόκοκκος (ὁ)· ὁ καρπὸς τῆς δάφνης, κοιν. *δαφνοκούκουτσο* ἢ *δαφνοελιά.*

δαφνόκοκκος (ὁ) *[Βοτ.]*. Ὁ καρπὸς τοῦ φυτοῦ *δάφνη ἡ εὐγενὴς* (Laurus nobilis). Δ. Ν. Π.

δαφνοκόμης (ὁ) καὶ *δαφνοκόμος* (ἀρχ.)· ὁ ἔχων τὴν κεφαλὴν στολισμένην μὲ δάφνας, ἢ ὁ φέρων δάφνινον στέφανον· || «δαφνοκόμος τρίπους» ὁ στολισμένος διὰ δαφνῶν τρίπους.

δαφνοκούκουτσο (τό)· ὁ δαφνόκοκκος (βλ. λ.).

δαφνόλαδο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ *δαφνελαίου.*

Δαφνομαδάρα *[Γεωγρ.]*. Τραχεῖα καὶ κρημνώδης διακλάδωσις (ὕψ. 1680 μ.) τῶν Λευκῶν Ὀρέων τῶν Σφακίων Κρήτης, ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ ὀροπεδίου τοῦ Καλλικράτους καὶ φθάνουσα εἰς τὸν κόλπον Ἁλμυροῦ τοῦ Ἀποκορώνου. Ἐπὶ τῆς ὀροσειρᾶς ταύτης κεῖται ἡ ἱστορικὴ τοποθεσία Κλῆμα, ἔνθα συνεκεντροῦντο ἑκάστοτε οἱ Κρῆτες καὶ ἔθετον τὰς βάσεις τῶν ἐπαναστάσεων. Ἐνταῦθα συνετάχθη τὸ ὑπόμνημα τοῦ 1878 πρὸς τὸν σουλτᾶνον καὶ τὰς Δυνάμεις, δι' οὗ ἐζητεῖτο ἡ βελτίωσις τῆς πολιτικῆς τῆς νήσου καταστάσεως. Ἐνταῦθα δὲ συνῆλθε τὸ πρῶτον καὶ ἡ ὑπὸ τὸν Μανοῦσον Κούνδουρον ἐπιτροπὴ τῆς μεταπολιτεύσεως, τῆς ὁποίας αἱ πολιτικαὶ ἐνέργειαι καὶ ἡ πολεμικὴ δρᾶσις παρεσκεύασαν τὴν αὐτονομίαν τοῦ 1898 καὶ τὴν ὁριστικὴν κατόπιν ἕνωσιν. Ε. Γ.

δαφνόμαζες (αἱ)· αἱ παρὰ τοὺς ποταμοὺς φυόμεναι πυκναὶ συστάδες πικροδαφνῶν.

δαφνομαντεία *[Λαογρ.]*. Εἶδος μαντείας, ἡ ὁποία ἐγίνετο διὰ καύσεως φύλλων δάφνης. Κατ' αὐτὴν ἐρρίπτοντο ἐπὶ τῆς πυρᾶς φύλλα δάφνης, ἐκ δὲ τῆς πορείας τῆς ἀναδιδομένης φλογὸς ἐμαντεύοντο αἱ θελήσεις τῶν θεῶν καὶ τὸ πεπρωμένον· ἡ μετὰ τριγμοῦ συνοδευομένη καῦσις τῶν φύλλων ἀπετέλει εὐοίωνον σημεῖον διὰ τὴν ἔκβασιν τοῦ ζητήματος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐζητεῖτο ὁ χρησμός, τοὐναντίον δὲ ἥσυχος καῦσις ἐσήμαινε δυσμενῆ ἔκβασιν τῆς ὑποθέσεως. Καὶ σήμερον ἀκόμη παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ εἴθισται ἡ χρησιμοποίησις φύλλων δάφνης διὰ μαντικοὺς σκοπούς, ἰδίως δὲ διὰ τὴν ἐξακρίβωσιν τοῦ ἂν ἀσθένειά τις προέρχεται ἐκ βασκανίας ἢ ὄχι. Εἰς τοιαύτας περιστάσεις λαμβάνει ἡ ἐξορκίστρια τρία φύλλα δάφνης (βάϊα) καὶ τὰ ἀποθέτει ἐπὶ τῆς πυρᾶς θυματηρίου. Ἂν ταῦτα καιόμενα σχηματίσωσι «μαῦρες φοῦσκες», ὁ ὑπὲρ οὗ γίνεται ἡ μαντεία εἶναι προσβεβλημένος ἐκ βασκανίας (βλ. λ.).

Δαφνομήλης. Μέλος τοῦ Κρητικοῦ Συμβουλίου διαλυθέντος τὴν 16ην Δεκεμβρίου 1850, μετὰ τὴν ἐν Κρήτῃ ἐπικράτησιν τῶν ἀλβανικῶν καὶ τουρκοχρητικῶν στρατευμάτων τοῦ Νουρεντὶν (*Ψιλλάκι* Ἱστ. τῆς Κρ. Γ' 750).

— **Δαφνομήλης, *Εὐστάθιος.*** Στρατηγὸς Βασιλείου Β' τοῦ Βουλγαροκτόνου (976—1025). Τῷ 997 ὁ Ἀσώτης, γαμβρὸς τοῦ βασιλέως τῶν Βουλγάρων Σαμουήλ, παρέδωκεν εἰς τὸν Δαφνομήλην τὸ Δυρράχιον. Τῷ 1018 διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Βασιλείου ἄρχων τῆς Ἀχρίδος. Τότε διὰ δόλου ἐτύφλωσε τὸν ἐπιφανῆ Βούλγαρον στρατηγὸν Ἰβάτζην, ἀντάρτην ἐπίμονον κατὰ τοῦ βασιλέως, καὶ προσήγαγεν εἰς τὸν Βασίλειον. Εἰς ἀνταμοιβὴν διωρίσθη στρατηγὸς τοῦ Δυρραχίου, ἔλαβε δὲ ὡς δῶρον τὴν περιουσίαν τοῦ Ἰβάτζη. Ἀλλὰ συκοφαντηθεὶς τῷ 1028 ὅτι συνωμοτεῖ κατὰ τοῦ βασιλέως Ρωμανοῦ Γ' τοῦ Ἀργυροῦ (1028—1034), ὑπέστη δημοσίᾳ ἀτιμωτικὴν μαστίγωσιν. Ε. Γ.

δαφνόμορφος (ἡ) (Laurelia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μονιμοειδῶν*, περιλαμβάνον ἐλάχιστα εἴδη, ὧν γνωστότερον *δαφνόμορφος ἡ ἀρωματικὴ* (Laurelia auromatica), ὅπερ εἶναι ἰθαγενὲς τῆς Χιλῆς. Πολλαπλασιάζεται εὐχερῶς διὰ σπορᾶς καὶ καλλιεργεῖται κυρίως διὰ τὸ ἀνθεκτικόν, ἀρωματικὸν καὶ οὐδόλως ὑπὸ τῶν ἐντόμων προσβαλλόμενον ξύλον της. Δ. Ν. Π.

Δαφνοπάτης, *Θεόδωρος.* Πρωτοσεκρετάριος καὶ πατρίκιος ἐν Κωνσταντινουπόλει, γενόμενος ἔπαρχος εὐθὺς μετὰ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάρρησιν τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ Β'. Κατ' ἐντολὴν αὐτοῦ καὶ ἐν ὀνόματι τοῦ αὐτοκράτορος Ρωμανοῦ Α' τοῦ Λεκαπηνοῦ (921—944) συνέταξεν ἐπιστολὰς πρὸς τὸν πάπαν, τὸν μητροπολίτην Ἡρακλείας Ἀναστάσιον, τὸν ἐμίρην τῆς Αἰγύπτου καὶ τὸν ἡγεμόνα τῆς Βουλγαρίας Συμεών, καθὼς καὶ λόγον πρὸς τοὺς μητροπολίτας. Ἀπολεσθεῖσαν «Ἱστορίαν» τοῦ Δαφνοπάτη μνημονεύει ὁ Σκυλίτσης ἐν τῷ προοιμίῳ, ἴσως δὲ δι' αὐτῆς ἐννοεῖ τὸ τελευταῖον μέρος τῆς συνεχείας τοῦ Θεοφάνους, ἤτοι τὴν ἱστορίαν Κωνσταντίνου τοῦ Ζ', Ρωμανοῦ τοῦ Α' καὶ Ρωμανοῦ τοῦ Β'. Ὁ Δαφνοπάτης ἐπίσης συνέταξεν ἐκλογὰς ἐκ τῶν ὁμιλιῶν τοῦ Χρυσοστόμου. Τὰς πλείστας ἐκ τῶν τεσσαράκοντα ὀκτὼ «Ἐκλογῶν», αἵτινες φέρονται ἀνωνύμως ἐν ταῖς ἐκδόσεσιν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ἀποδίδουσιν εἰς αὐτὸν τὰ χειρόγραφα. Ἐκ τῶν λόγων τοῦ Θεοδώρου ἐκδεδομένος εἶναι μόνος εἷς, ὁ εἰς τὴν ἐξ Ἀντιοχείας εἰς Κωνσταντινούπολιν μετακομιδὴν τῆς χειρὸς τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου ἐκφωνηθεὶς κατὰ τὴν πρώτην ἐπέτειον τῆς μετακομιδῆς τῷ 957. [Πρβλ. *Ἰ. Σακκελίων* ἐν «Δελτ. Ἱστ. Ἐθν. Ἑτ.» τ. Α. (1883—1884), σ. 657—666 καὶ Β' (1885—1886) 38 ἕως 48 σ. 389. *A. Rambaud*, L'empire grec au dixième siècle σ. 65, 116. *Κ. Κρουμβάχερ*, Ἱστ. Βυζ. Λογοτ. τ. Α. σ. 339 τ. Β. σ. 104.] —Ω.

Δαφνοπηγάδι *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος *Πατιοπούλου* (τέως *Συντέκνου*) τῆς ἐπαρχίας Βάλτου τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας. Κάτοικοι (1928) 47.

Δάφνος, βλ. Δαφνοῦς.

Δάφνος *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου *Ὑαίας* τῆς ἐπαρχίας Δωρίδος τοῦ νομοῦ Φθιωτιδοφωκίδος, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 454. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Βοστινίτσα.* Δ. Ε. Μ.

Δάφνος Ἰατρὸς ἐξ Ἐφέσου, δειπνοσοφιστής, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου (1. 1, 2). —Β.

δαφνόσκιος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ὁ ἔχων σκιὰν δάφνης, ὁ πλήρη δαφνῶν καὶ ὑπ' αὐτῶν σκιαζόμενος: «δαφνόσκιον ἄλσος».

Δαφνοσπηλιὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου *Ἰθάμου* τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσης τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 490. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Βέλεσι.*

δαφνοστεατίνη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. δαφνίνη.

δαφνοστεφάνωτος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ὁ δαφνοστεφὴς (βλ. λ.).

δαφνοστεφὴς (ὁ, ἡ), — ἐς (τό)· ὁ ἐστεμμένος διὰ δάφνης, ὁ βραβευθεὶς ἐν ἀγῶνι (λατ. laureatus), ὁ ἔνδοξος: «δαφνοστεφὴς ποιητής», «δαφνοστεφὴς στρατηγός».

δαφνοστόλιστος (ὁ, ἡ), —ον (τό)· ὁ ἐστολισμένος μὲ δάφνας.

Δαφνοῦδι *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τοῦ Λεσβίου κόλπου τῆς Καλλονῆς (πλάτ. 39° 08' Β, μῆκ. 26° 13 'Α., χάρτ. ἀγγλ. 1665: Mytileni island and gulf of Adramyti), ἔχον πρὸ αὐτοῦ φερώνυμον ὕφαλον ἐπικίνδυνον (3 ½ ὀργ.) διὰ μεγάλου βυθίσματος πλοῖα. Σ. Ε. Λ.

— **Δαφνοῦδι** *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Φυλλίδος (τέως *Ζίχνης*) τοῦ νομοῦ Σερρῶν, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 1147. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Κάτω Νοῦσκα.* Δ. Ε. Μ.

— **Δαφνοῦδι,** *Ἄνω*—. *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Σερρῶν τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτ. (1928) 229, πρόσφυγες, ἐποικισθέντες μετὰ τὸ 1923. Μετὰ τῶν Σερρῶν συγκοινωνεῖ δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ (χλμ. 17). Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ τὸ χωρίον *Συκιὰ* (τέως *Σοκόλ*, κάτ. 167). Δ. Ε. Μ.

Δαφνοῦλα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Ἀλιφείρας τῆς ἐπαρχίας Ὀλυμπίας τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 298 Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μπάρτζι.*

Δαφνοῦντα *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Προφήτου (τέως *Κλείσαλι*) τῆς ἐπαρχίας Λαγκαδᾶ τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Κάτ. (1928) 160. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Νεμπῆ μαχαλάδες.*

Δαφνοῦς *['Αρχ. Παρ. Γεωγρ.]*.—1) Λιμὴν τῆς κινναμωμοφόρου παραλίας τοῦ Αὐαλιτικοῦ κόλπου, ἐξάγων λίβανον, σμύρναν καὶ κιννάμωμον. (*Στράβ.* 659,3) καὶ ἐκβολὴ ποταμοῦ χρησιμεύουσα ὡς ἀγκυροβόλιον, «*Ἀπόλλωνος*» δὲ καλουμένη. Ὁ Δαφνοῦς εἶναι τὸ σύγχρονον ἀγκυροβόλιον τοῦ κόλπου τοῦ Ἄδεν *Ρὰς-Ἀλ-Φὶλ* (πλάτ. 11° 58' Β, μῆκ. 50° 37' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 100 a: Ras Galwani to Ras Hafun· βλ. καὶ Red Sea and gulf of Aden Pilot, ἔκδ. 1921 σελ. 558).

—2) Ὅρμος τῆς Λοκρίδος κατέναντι τῆς ΝΔ ἐσχατιᾶς τῆς χερσονήσου τῶν Γιάλτρων, διανοιγόμενος μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Λογκὸς καὶ Βορβό. Εἶναι ὁ σύγχρονος ὅρμος *Βορλοβοῦ* (πλάτ. 38° 46' Β, μῆκ. 22° 52' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1556: Gulf of Volos with Oreos and Talanta channel). Ἀρχαιότατα ἀνῆκεν ὁ λιμὴν καὶ ἡ ἐν αὐτῷ πόλις εἰς τὴν Φωκίδα, δι' ἧν ἦτο ἡ ἐπὶ τοῦ Εὐβοϊκοῦ διέξοδός της. Τὴν ἐποχὴν ὅμως τοῦ Στράβωνος «Λοκρῶν ἐστι χώρα, τὸ δὲ πόλισμα κατέσκαπται» (*Στρ.* 357,29) καταστραφὲν ὑπὸ σεισμοῦ ὅν, μεταξὺ ἄλλων (*Στράβ.* Α, γ, 20, Didot), περιγράφει Δημήτριος ὁ Καλλατιανός. Τοῦ πολίσματος τούτου τὴν θέσιν ἐπέχει τανῦν τὸ χωρίον *Ἅγιος Κωνσταντῖνος.*

—3) Ποταμὸς *Δαφνοῦς* ἢ *Δάφνος*, χωρίζων τὰς χώρας τῶν Αἰτωλῶν καὶ τῶν Ὀζολῶν Λοκρῶν, πηγάζων ἀπὸ τῆς Οἴτης, διαρρέων τὴν μεταξὺ Παρνασσοῦ καὶ Κόρακος μισγάγγειαν καὶ ἐκβάλλων εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς συγχρόνου Ναυπακτίας. Ἡ ὀνομασία του αὕτη μόνον παρὰ Πλουτάρχῳ ἀπαντᾷ. Εἶναι ὁ σύγχρονος *Μόρνος*, σχηματίζων μικρογραφίαν δέλτα κατὰ τὴν ἐκβολήν του (πλάτ. 38° 22' 00" Β, μῆκ. 21° 51' 45" Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1600: Gulf of Corinth), ἐφ' ἧς φάρος Ἄγκα (1914—1915) τριάδος λευκῶν ἐκλάμψεων, 10 μιλλίων. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Δαφνοῦσα *['Αρχ. Παραλ. Γεωγρ.]*. Ὀνομασία κατὰ Πλίνιον μιᾶς τῶν ἐν τῷ κόλπῳ τῶν Ἐρυθρῶν νήσων τῶν ἀποτελουσῶν τὴν συστάδα *Ἵπποι* (*Στράβ.* 550, 21). Ἡ ταυτότης της δὲν εἶναι γνωστή· πιθανῶς ὅμως εἶναι ἡ σύγχρονος *Γόνη.* Σ. Ε. Λ.

—**Δαφνοῦσα** *[Γεωγρ.]*. Συνοικισμὸς τῆς κοινότητος Μεσολόφου (τέως *Δοζίστης*) τῆς ἐπαρχίας Σιντικῆς (τέως *Σιδηροκάστρου*) τοῦ νομοῦ Σερρῶν. Κάτ. (1928) 52. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Καϊρὰν μαχαλέ.* Δ. Ε. Μ.

Δαφνουσία *['Αρχ. Παρ. Γεωγρ.]*. Νῆσος παρακειμένη τῇ χώρᾳ τῶν Κυανέων, ὀνομαζομένη καὶ *Θυνιὰς* (*Πτολ.* Ε, α, 15), ἀλλὰ καὶ *Ἀπολλωνιὰς* (*Ἀνων.* Εὐξείνου περίπλ. 7), κειμένη μεταξὺ Χηλῶν καὶ Κάλπης, ἑκατὸν ἐνενήκοντα στάδια δυτικῶς τῶν ἐκβολῶν τοῦ Σαγγαρίου. Εἶναι ἡ σύγχρονος *Κεφκένι ἀντά*, κειμένη πρὸ τοῦ ὅρμου Κεφκένι καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Κιρπέν, εἰς 19 μίλ. δυτικῶς τῶν ἐκβολῶν τοῦ Σαγγαρίου καὶ 30 μίλ. ἀνατολ. τοῦ Κίλια μπουρνοῦ. Σ. Ε. Λ.

Δαφνουσὶς *['Αρχ. Γεωγρ.]*. Λίμνη ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Μυσίου Ὀλύμπου (τανῦν Κεσσὶς Ντάγ). Εἶναι ἡ σήμερον *Γκιὸλ Ἰσνὶκ* εἰς ὕψος 300 ποδῶν ὑπὲρ τὴν θάλασσαν κειμένη, ΒΑ. τῆς Προύσσης καὶ Ἀν. τῆς Κίου, ἐπικοινωνοῦσα δὲ πρὸς τὴν Κίον διὰ τοῦ ποταμοῦ Γκεμλὶκ ντερὲ ἢ Γκιὸλ Ντερέ, ὅστις χρησιμεύει ὡς κρουνὸς ὑπερεκχειλίσεως τῆς λίμνης (χάρτ. ἀγγλ. 224: Sea of Marmara). Σ. Ε. Λ.

Δαφνουσίων, *τέως δῆμος— [Γεωγρ.]*. Εἷς τῶν ἀπαρτιζόντων πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου ΔΝΖ' τὴν ἐπαρχίαν Λοκρίδος τοῦ νομοῦ Φθιωτιδοφωκίδος 9 δήμων, ἔχων περιφέρειαν τὴν τῶν νῦν κοινοτήτων *Ἁγίου Κωνσταντίνου*, *Ἀγνάντης*, *Ἀρκίτσης* καὶ *Λειβανατῶν.* Δ.Ε.Μ.

δαφνοφόρος (ὁ, ἡ),—ον (τό)· βλ. δαφνηφόρος.

δαφνόφυλλο (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φύλλου τοῦ φυτοῦ *δάφνη* (Laurus).

δαφνόφυλλον (τό)· φύλλον δάφνης: «μασᾷ δαφνόφυλλα».

—**δαφνόφυλλον** (τὸ) (Daphnophyllum Heer) *[Παλαιοφυτολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ἀπολιθωμένων φυτῶν, ἀνῆκον εἰς τὰ δαφνώδη δικοτυλήδονα ἀγγειόσπερμα. Τῶν φυτῶν τούτων λείψανα (φύλλα) εὑρέθησαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐντὸς στρωμάτων τῆς παλαιοτέρας τριτογενοῦς περιόδου τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος. Γ. Κ. Γ.

Δαφνοχώρι *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος Μεσιανοῦ (τέως Δουρασανλῆ) τῆς ἐπαρχίας Κιλκὶς τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης. Κάτοικοι (1928) 175. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Δαουτλῆ.*

δαφνώδης (ὁ, ἡ), —ες (τό)· ὁ πλήρης δαφνῶν δαφνόφυτος· || *δαφνοειδής.*

δαφνών, —ῶνος (ὁ)· τόπος πλήρης δαφνῶν, κατάφυτος ἀπὸ δάφνας, κοιν. *δαφνότοπος.*

Δαφνὼν *['Αρχ. Γεωγρ.]*· βλ.λ. Δαφνοῦς.

— **Δαφνὼν** ἢ *Δαφνώνας [Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς νήσου Χίου, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτοικοι (1928) 699. Κεῖται εἰς τὰς κλιτῦς τοῦ λόφου Τσουμπάρι, ἔχει κλίμα ὑγιεινὸν καὶ ὑδρεύεται ἐκ πηγαίων ὑδάτων. Μετὰ τῆς πόλεως Χίου συγκοινωνεῖ διὰ βατῆς καὶ ἐν μέρει ἁμαξιτῆς ὁδοῦ (ὥρ. 1 ½). Εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς κοινότητος ὑπάγεται ἡ *Νέα Μονή*, ἧς ἡ κτίσις χρονολογεῖται ἀπὸ πολλῶν αἰώνων. Δ. Ε. Μ.

Δαφνώνας *[Γεωγρ.]*. —1) Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ξάνθης τοῦ νομοῦ Ροδόπης, ἀποτελοῦν ἰδίαν κοινότητα. Κάτοικοι (1928) 1124. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μαχμουτλῆ.* —2) βλ. Δαφνών. Δ. Ε. Μ.

Δαφνωτὴ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Φιλιππιάδος τοῦ νομοῦ Πρεβέζης, ἕδρα ὁμωνύμου κοινότητος. Κάτοικοι (1928) 360. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Τσοβίτσα.* Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγονται καὶ οἱ συνοικισμοὶ *Πρόγονος* (κάτ. 41) καὶ *Σκαμνιὰ* (κάτ. 27). Δ. Ε. Μ.

Δαφοινεὺς *[Μυθολ.]*. Δαίμων τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας μετασχὼν μετὰ τῶν ἀδελφῶν καὶ τοῦ πατρός του εἰς τοὺς κατὰ τῶν Ἰνδῶν καὶ Δηριαδῶν ἀγῶνας τοῦ θεοῦ Διονύσου. Ἀναφέρεται ὑπὸ

Digitized by Google

τοῦ Νόννου (14,80) ὡς κορεσθεὶς μετὰ τοῦ Ὠμηστῆρος εἰς τὴν κατασπάραξιν ποιμνίων.

Δαφροσία *μάρτυς*. Σύζυγος τοῦ ἁγίου Βλαβιανοῦ καὶ μήτηρ τῆς ἁγίας Βιβιανῆς καὶ τῆς ἁγίας Δημητρίας, ὑπέστη ἐν Ῥώμῃ τῷ 362 μαρτυρικὸν θάνατον μετὰ τῶν δύο θυγατέρων της. Ἡ μνήμη αὐτῶν ἑορτάζεται ὑπὸ τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας τὴν 4 Ἰανουαρίου. Ε. Γ. Π.

Δαχακὰ /*Περσ. Μυθ.*/. Ὄφις τῆς περσικῆς μυθολογίας, συμβολίζων τὸ πνεῦμα τοῦ κακοῦ Ἄγγρο-Μαϊνιυ. Παραβάλλεται πρὸς τὸν ὄφιν τοῦ παραδείσου τὸν δώσαντα εἰς τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὔαν τὸν ἀπηγορευμένον καρπόν.

Δαχάνα καὶ *Ἀχάνα* /*Ἰνδ. Μυθ.*/. Θεὰ τῶν Ἰνδῶν ἀνάλογος πρὸς τὴν Ἀθηνᾶν τῶν Ἑλλήνων καὶ τὴν Minerva τῶν Ρωμαίων. Κατὰ τὰς βέδας ἦτο ἐπίθετον τῆς Ἠοῦς (βλ. καὶ λ. Ἀπόλλων, τ. Ε΄, σ. 180 α). —Δ.

Δαχαρηνοί. Οὕτως ἐκαλοῦντο κατὰ μὲν τὸν Στέφανον τὸν Βυζάντιον ἓν τῶν φύλων τῶν Ναβαταίων Ἀράβων, κατὰ δὲ τὸν Πτολεμαῖον ἓν τῶν ἀραβικῶν φύλων τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς χώρας. Κατά τινας ἡ λέξις Δαχαρηνοὶ προῆλθεν ἐκ τῆς ἀραβικῆς λέξεως «δαχάρ», ἥτις σημαίνει ἀνδρεῖος.

Δαχήρ. Σεΐχης τῆς Παλαιστίνης, γεννηθεὶς ἐν Ἀραβίᾳ τῷ 1702 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1775 ἐν Πτολεμαΐδι. Ἀπὸ νεανικῆς ἡλικίας ἐδείκνυεν ἀνεξάρτητον πνεῦμα, μὴ ἀνεχόμενος τὴν τυραννικὴν πίεσιν τῶν σουλτάνων τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐπανεστάτησε κατὰ τῆς Τουρκίας τῷ 1756, ἐγένετο ἀνεξάρτητος, εἶτα δὲ ἑνωθεὶς μετὰ τῶν μεγάλων φυλῶν τῆς ἐρήμου καὶ τῶν Δρούσων τοῦ Λιβάνου διεξήγαγε μακρὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας. Οὔτε τὸ γῆρας, οὔτε ἡ μακρὰ τοῦ πολέμου καταπόνησις ἔκαμψαν αὐτόν. Ὀχυρώσας τὴν Πτολεμαΐδα (Ἄκραν), διεξήγαγεν ἐκεῖ τὸν ὕστατον ἀγῶνά του, τῷ δὲ 1775 ἐφονεύθη ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων αὐτῆς ὑπερασπίζων τὸ τελευταῖον καταφύγιον τοῦ ἀνεξαρτήτου κράτους του. Θ. Β.

—Δαχὴρ-*Βιλλάχ*. Τριακοστὸς πέμπτος Ἀβασσίδης χαλίφης. Ζῶντος τοῦ πατρός του Νασὴρ εἶχε κλεισθῆ εἰς τὰς φυλακὰς ἕνεκα τῶν νεωτεριστικῶν αὐτοῦ ἰδεῶν, μετὰ τὸν θάνατον ὅμως αὐτοῦ, τῷ 1225, ἀποφυλακισθεὶς ἀνῆλθε τὸν θρόνον καὶ διατελέσας χαλίφης ἐπὶ μακρὸν ἐλάμπρυνε τὴν βασιλείαν του, προστατεύσας τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας, κατέστη δὲ ἀγαπητὸς εἰς τὸν λαόν του διὰ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἄκραν ἀγαθότητα τῶν αἰσθημάτων του. Θ. Β.

Δαχιναβάδης /*Ἀρχ. Γεωγρ.*/. Ἡ πρὸς νότον τῶν *Βαρυγάζων* χώρα παράλιος τῆς ἐντεῦθεν τοῦ Γάγγου Ἰνδικῆς, τῆς ὀνομασίας της σημαινούσης «νοτία χώρα». «Δάχανος γὰρ καλεῖται ὁ νότος τῇ αὐτῶν γλώσσῃ. Ταύτης ἡ μὲν πρὸς ἀνατολὰς ὑπερκειμένη μεσόγειος ἐμπεριέχει χώρας τε πολλὰς καὶ ἐρήμους καὶ ὄρη μεγάλα καὶ θηρίων γένη παντοίων, παρδάλεις τε καὶ τίγρεις καὶ ἐλέφαντας καὶ δράκοντας ὑπερμεγέθεις καὶ κροκόττας καὶ κυνοκεφάλων πλεῖστα γένη» (*Ἀνων.* Ἐρυθ. Θαλασ. Περίπλ. § 50). Ἡ ὀνομασία ἐκ παραφθορᾶς τοῦ σανσκριτικοῦ Dakhsin â padhas σημαίνοντος «πρὸς μεσημβρίαν» (*Müller* εἰς Graec. Geogr. Minor. ἔκδ. Didot I, σελ. 294 ὑποσ. 50). Εἶναι ἡ σύγχρονος τοῦ Ἰνδοστὰν χώρα Dekhan. Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Δαχνᾶ ἢ *Δεχνᾶ* /*Γεωγρ.*/. Μεγάλη ἔρημος τῆς Ἀραβίας, ἐκτεινομένη εἰς μέγα μέρος τοῦ νοτίου ἡμίσεος τῆς Ἀραβικῆς χερσονήσου, ὁριζομένη δὲ πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ βασιλείου τοῦ Νέτζιτ, πρὸς Ν ὑπὸ τοῦ Χαντραμούτ, πρὸς Α ὑπὸ τοῦ Ὀμὰν καὶ τοῦ Χάσσα καὶ πρὸς Δ ὑπὸ τοῦ βασιλείου τῆς Ὑεμένης. Ἡ κυρίως ἔρημος ἔχει μῆκος 2½ καὶ πλέον μοιρῶν, εὖρος δὲ 2. Τὸ μέρος τοῦτο εἶναι τελείως ἄδενδρον καὶ ἄνυδρον, πλῆρες ἄμμου ἐχούσης μέσον βάθος 120 μέτρων. Ὁλόκληρα καραβάνια χάνονται πολλάκις ἐντὸς αὐτῆς. Κάτωθεν τῶν ἄμμων ὑπάρχει γρανίτης καὶ βασάλτης. Ν. Μ

Δαχομέη (Dahomey καὶ Dahomé) /*Γεωγρ.*/. Γαλλικὴ ἀποικία τῆς Ἀφρικῆς, τμῆμα τῆς *Γαλλικῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς*, ἐν τῇ Ἄνω Γουϊνέᾳ. Ὁρίζεται πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Νιγηρίας, πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Χρυσῆς Ἀκτῆς, πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Ἄνω Βόλτα καὶ πρὸς Ν ὑπὸ τοῦ κόλπου τοῦ Μπενίν. Ἀπετέλει ἄλλοτε ἰθαγενὲς κράτος, κατακτηθὲν ὑπὸ τῆς Γαλλίας καὶ μεταβληθὲν εἰς ἀποικίαν αὐτῆς τῷ 1894. Μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον προσετέθη εἰς αὐτὴν καὶ τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα τῆς γερμανικῆς ἀποικίας τοῦ Τόγκο. Ἔχει ἔκτασιν 107.000 τετρ. χλμ. καὶ 979.609 κατοίκους, ἐξ ὧν 884 Εὐρωπαῖοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων 737 Γάλλοι. Ἡ παραλία τῆς Δαχομέης, καλουμένη καὶ «παραλία τῶν δούλων», ἕνεκα τοῦ εὐρυτάτου ἐμπορίου δούλων, ὅπερ διενεργεῖτο κατὰ τὸν ΙΗ΄ καὶ ΙΘ΄ αἰῶνα, παρουσιάζει εὐθεῖαν, μονότονον καὶ χθαμηλὴν γραμμήν, μετὰ σειρᾶς λιμνοθαλασσῶν, αἵτινες χωρίζουν ταύτην ἀπὸ τῆς κυρίως ἀκτῆς. Ἐκεῖθεν τῶν λιμνοθαλασσῶν ἡ ξηρὰ εἶνε ἑλώδης καὶ κεκαλυμμένη ὑπὸ πυκνῶν θάμνων. Μετὰ τὰ ἕλη, εἰς ἀπόστασιν ἀρκετῶν χιλιομέτρων ἀπὸ τῆς ἀκτῆς, ὑπάρχουν εὐρεῖαι ἐκτάσεις δασῶν καὶ φοινικοδένδρων. Κατόπιν τὸ ἔδαφος ἄρχεται ὑψούμενον ἐλαφρῶς καὶ σχηματίζον τὰ ὑψίπεδα τοῦ Σαβέ, τοῦ Ἀλλαντά, τοῦ Ἀμπομὲ καὶ τῶν Μαχί. Τὸ ἔδαφος ἀποτελεῖται ἐκ μίγματος ἀργίλλου καὶ ἄμμου εἰς τὰ πεδινὰ αὐτοῦ τμήματα, καὶ εἶναι πετρῶδες ἐπὶ τῶν ὀρεινῶν μερῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἡ φυτεία εἶναι ἀραιοτάτη.

Ἡ Δαχομέη διαρρέεται ὑπὸ πολλῶν ποταμῶν οἵτινες γενικῶς εἶναι χειμαρρώδεις παρὰ τὰς πηγὰς καὶ ἤρεμοι παρὰ τὰς ἐκβολάς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐξηγεῖ τὸν σχηματισμὸν τῶν πολυαρίθμων λιμνοθαλασσῶν. Οἱ κυριώτεροι τῶν ποταμῶν τούτων ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς εἶναι: ὁ *Οὐεμέ*, ὁ ὁποῖος παρὰ τὰς πηγάς του φέρει τὸ ὄνομα Ὀφέ, καὶ οἱ παραπόταμοι αὐτοῦ Ὀκπαρᾶ καὶ Ζοῦ· ὁ *Κουφφό*, ὁ ὁποῖος σχηματίζει τὴν λίμνην Ἀχεμέ· ὁ *Μονὸ* καὶ ὁ *Ὄυι*, παραπόταμος τοῦ Βόλτα. Τὸ κλῖμα εἶναι ἀρκετὰ ὑγιεινόν, ὁ δὲ ἄνεμος «χαρματτάν», ὁ πνέων κατὰ τὴν ξηρὰν ἐποχήν, ἀπαλλάσσει τὴν ἀτμόσφαιραν ἀπὸ τῶν πολλῶν μιασμάτων καὶ μυιῶν, ἰδίως τῶν «τσὲ-τσέ», αἵτινες ἀφθονοῦν εἰς τὰ παράλια. Ἡ ἀσθένεια, ἥτις προσβάλλει εὐκολώτερον τοὺς Εὐρωπαίους, εἶναι οἱ ἑλώδεις πυρετοί, οἵτινες, μετὰ τῆς φθίσεως, ὀφειλομένης εἰς τὴν κατάχρησιν τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν, ἀποτελοῦν τὰς ἀσθενείας ὑπὸ τῶν ὁποίων ὑποφέρουν οἱ ἰθαγενεῖς. Οἱ κάτοικοι τῆς Δαχομέης ἀνήκουν εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν νέγρων Ἐουέ, οἵτινες κατοικοῦν τὴν μεταξὺ τῶν ποταμῶν Βόλτα καὶ Ἀγκοὺν χώραν καὶ τῶν ὁποίων οἱ Δαχομαῖοι ἀποτελοῦν τὴν κεντρικὴν καὶ μᾶλλον εὐφυᾶ ὁμάδα. Οἱ Ἐουὲ εἶναι ὑψηλοὶ ἀναστήματος, μὲ ἀρκετὰ κανονικὰ χαρακτηριστικὰ καὶ χρῶμα ἐλαφρῶς μελαψόν. Οἱ κάτοικοι τῆς Δαχομέης διακρίνονται διὰ τὴν καθαριότητά των, ἥτις προφυλάσσει αὐτοὺς ἀπὸ τὰς ἀσθενείας τοῦ δέρματος, εἰς μέγιστον βαθμὸν διαδεδομένας ἐν τῇ χώρᾳ. Μανθάνουν εὐκόλως τὰς ξένας γλώσσας, εἶναι φίλεργοι καὶ παρὰ τὴν φήμην τῆς ἀγριότητος καὶ τῆς σκληρότητός των, μετὰ τὴν ὑποταγήν των εἰς τοὺς Εὐρωπαίους, ἐπέδειξαν ἀρκετὰ ἤπιον χαρακτῆρα. Πρὸ τῆς ὑποταγῆς αὐτῶν εἰς τοὺς Εὐρωπαίους ἐκυβερνῶντο ὑπὸ βασιλέως κατὰ τὸν μᾶλλον δεσποτικὸν τρόπον. Ὁ βασιλεὺς ἐν Δαχομέῃ εἶχεν ἀπεριόριστον ἐξουσίαν καὶ ἐθεωρεῖτο ὡς θεός, εἶχε δὲ καὶ στρατιὰν ὁλόκληρον ἐκ γυναικῶν ἀμαζόνων, διοικουμένων ὑπὸ τῆς βασιλίσσης. Κατὰ τοὺς πολέμους πρὸς κατάκτησιν τῆς Δαχομέης, οἱ Γάλλοι ὑπέστησαν πολλὰς ἐπιδρομὰς καὶ ἀπεκρούσθησαν ἐπανειλημμένως ἀπὸ στρατιὰν ἐκ πεντακισχιλίων τοιούτων ἀμαζόνων. Οἱ πρῶτοι ἔμποροι, οἵτινες μετέβησαν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Δαχομέης, διηγοῦντο ὅτι τὸ τεῖχος ὅπερ περιέβαλλε τὸ βασιλικὸν ἀνάκτορον ἦτο κεκοσμημένον διὰ στεφάνης ἐξ ἀνθρωπίνων κρανίων καὶ ὅτι ἐξ ὁμοίων κρανίων ἀπετελεῖτο καὶ ἡ ὀροφὴ καὶ τὸ δάπεδον τοῦ βασιλικοῦ περιπτέρου.

Ἰθαγενὴς τῆς Δαχομένης.

Ἀπὸ ἀπόψεως παραγωγῆς προϊόντων ἡ Δαχομέη διαιρεῖται εἰς δύο τμήματα, εἰς τὴν Κάτω Δαχομέην καὶ εἰς τὴν Ἄνω Δαχομέην. Ἡ Κάτω Δαχομέη ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἀκτῆς καὶ φθάνει μέχρι τοῦ Καρνοβίλ, εἶναι δὲ χώρα πλουσία εἰς προϊόντα καὶ κυρίως γεωργική. Παράγει φοινικέλαιον καὶ ἀμυγδαλέλαιον, κοκκοκάρυα, ἀραβόσιτον, καουτσούκ, ἀραχίδας καὶ καφέν. Εἰς τὰς λιμνοθαλάσσας ἀκμάζει ἡ ἁλιεία. Ἡ βιομηχανία εἶναι ἐλάχιστα ἀνεπτυγμένη. Ἐν τῇ Ἄνω Δαχομέῃ καλλιεργεῖται ἡ κτηνοτροφία καὶ ἡ ἱπποτροφία. Ἐλλείψει ὅμως συγκοινωνιῶν ἡ γεωργία καὶ τὸ ἐμπόριον ὑστεροῦν κατὰ πολύ, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ τῆς Κάτω Δαχομέης. Τὸ εἰσαγωγικὸν ἐμπόριον τῆς Δαχομέης περιλαμβάνει ὑφάσματα, ἅλας, οἰνόπνευμα, καπνὸν καὶ σιτηρά. Ἡ ἐξαγωγὴ περιλαμβάνει φοινικέλαια, ἀμυγδαλέλαια, καουτσούκ, καπνιστοὺς ἰχθῦς καὶ ἀραχίδας.

Ἡ Δαχομέη διοικητικῶς ὑπάγεται εἰς τὴν ἀποικίαν τῆς Γαλλικῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς, κυβερνᾶται ὑπὸ διοικητοῦ, βοηθουμένου ὑπὸ ἑνὸς γενικοῦ γραμματέως, ὅστις τὸν ἀντικαθιστᾷ εἰς περίπτωσιν ἀπουσίας, καὶ διαιρεῖται εἰς δύο περιφερείας: εἰς τὴν Ἄνω Δαχομέην καὶ εἰς τὴν Κάτω Δαχομέην. Ἡ Κάτω Δαχομέη περιλαμβάνει τὰς ἐπαρχίας τοῦ Πόρτο Νόβο, τοῦ Κοτονοῦ, τοῦ Γκρὰν-Ποπό, τοῦ Ἀτιεμέ, τοῦ Ἀμπομὲ-Ἀλλαντὰ καὶ τοῦ Ζαγκνανάντο-Σαβαλοῦ. Πρωτεύουσα τῆς Δαχομέης εἶναι ἡ *Πόρτο Νόβο*, ἥτις εἶναι κυρίως κέντρον γεωργικόν. Ἐκ τῶν ἄλλων πόλεων αἱ κυριώτεραι εἶναι ἡ Κοτονοῦ, κέντρον τοῦ διαμετακομιστικοῦ ἐμπορίου, ἡ Γκρὰν-Ποπό, ἥτις κατοικεῖται κυρίως ὑπὸ ἁλιέων, καὶ ἡ Οὐϊντά, ἥτις εἶναι ἡ ἐμπορικωτέρα πόλις τῆς χώρας. Ἡ Ἄνω Δαχομέη περιλαμβάνει τὰς ἐπαρχίας τοῦ Παρακοῦ, τοῦ Ζουγκοῦ, τοῦ Φάντα Ν' Γκουρμᾶ καὶ τοῦ Καριμανᾶ.

— /*Ἱστορ.*/ Ἡ Δαχομέη ἐμφανίζεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ὡς κράτος ἀνεξάρτητον, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΖ΄ αἰῶνος, ἐξετείνετο πέριξ τῆς πόλεως Ἀλλαντὰ καὶ ὠνομάζετο κατ' ἀρχὰς «Κράτος τοῦ Ἀλλαντᾶ». Τῷ 1724 οἱ Δαχομαῖοι κατέλαβον καὶ κατέστρεψαν τὴν πόλιν Ἀλλαντᾶ, μετέφερον δὲ τὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους εἰς τὴν Ἀμπομέ. Τῷ 1725 κατῆλθον καὶ πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ κατέλαβον τὴν πόλιν Οὐϊντᾶ, ἥτις ἀπέβη βραδύτερον τὸ σημαντικώτερον κέντρον τοῦ ἐμπορίου τῶν δούλων καὶ εἶχε κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀκμῆς τοῦ ἐμπορίου τούτου ὑπὲρ τὰς 35 000 κατοίκων. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τὸ βασίλειον τῆς Δαχομέης ἦτο τὸ ἰσχυρότερον τῆς Παραλίας τῶν δούλων. Ἀπὸ τὰ τέλη ὅμως τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος, ἡ κατάργησις τοῦ ἐμπορίου τῶν δούλων ἐπέφερε τὴν οἰκονομικὴν κατάπτωσιν τῆς Δαχομέης, ἡ ὁποία κατετμήθη εἰς διάφορα κρατίδια ἀνεξάρτητα, κυβερνώμενα δημοκρατικῶς ἢ μοναρχικῶς, ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῶν εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, Πορτογαλλίας, Γαλλίας, Ἀγγλίας καὶ Γερμανίας. Αἱ Δυνάμεις αὗται εἶχον κατορθώσει νὰ καταλάβουν τὰς παραλιακὰς πόλεις καὶ νὰ ἱδρύσουν παρ' αὐτὰς φρούρια πρὸς ὑποστήριξιν τῶν διαφόρων ὁμοεθνῶν ἐμπόρων καὶ ἐμπορικῶν ἑταιρειῶν, αἵτινες ἐξεμεταλλεύοντο τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας. Τὸ προτεκτορᾶτον τῆς Γαλλίας ἐπὶ τῆς Δαχομέης ὑπῆρξεν ἀποτέλεσμα μακρῶν ἀγώνων καὶ διαπραγματεύσεων καὶ ἀνεγνωρίσθη διὰ πολλῶν διαδοχικῶν συνθηκῶν συναφθεισῶν μεταξὺ αὐτῆς, τῶν ἐγχωρίων καὶ τῶν ἄλλων ἐνδιαφερομένων Δυνάμεων κατὰ τὰ ἔτη 1841, 1858, 1868, 1878. Ὁ βασιλεὺς ὅμως Μπεχανζίν, διάδοχος τοῦ Γκλὲ-Γκλέ, ἀντέστη εἰς τὴν πραγματικὴν ἐγκατάστασιν τῶν Γάλλων, οἱ ὁποῖοι, ἐκστρατεύσαντες κατ' αὐτοῦ, τὸν ὑπεχρέωσαν, διὰ τῆς συνθήκης τοῦ 1890, εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ γαλλικοῦ προτεκτορᾶτου ἐπὶ τοῦ Πόρτο Νόβο. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Μπεχανζὶν παρεβίασε μετ' ὀλίγον τὴν συνθήκην, ἡ Γαλλία ἀνέθεσεν εἰς τὸν στρατηγὸν Ντόντς τὴν κατάκτησιν τῆς Δαχομέης. Οὗτος ἐντὸς δύο ἐτῶν, ἀπὸ τοῦ 1893 μέχρι τοῦ 1894, κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ τὴν πρωτεύουσαν Ἀμπομὲ καὶ νὰ συλλάβῃ τὸν Μπεχανζίν. Διὰ τῶν ἐκστρατειῶν αἵτινες ἐπηκολούθησαν, τὰ γαλλικὰ στρατεύματα κατώρθωσαν νὰ εἰσχωρήσουν εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ἀπὸ τοῦ 1895 μέχρι τοῦ 1897. Τῷ 1897 διὰ συνθήκης μετὰ τῆς Γερμανίας καθωρίσθησαν τὰ πρὸς τὴν γερμανικὴν ἀποικίαν τοῦ Τόγκο σύνορα τῆς γαλλικῆς ἀποικίας τῆς Δαχομέης, τῷ δὲ 1898 διὰ συνθήκης μετὰ τῆς Ἀγγλίας τὰ σύνορα αὐτῆς πρὸς τὴν ἀγγλικὴν ἀποικίαν τοῦ Λάγκος. Μετὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον προσετέθη εἰς τὴν Δαχομέην τὸ ἥμισυ τμῆμα τῆς γερμανικῆς ἀποικίας τοῦ Τόγκο. Μ. Δ. Β.

δαχτύλι, δάχτυλο κλ.· βλ. δακτύλι, δάκτυλο κλ.

δαχτυλίδι (τό)· δημοτ. ὁ δακτύλιος (βλ. λ.).

— «**Δαχτυλίδι τῆς Μάνας**». Θεατρικὸν ἔργον τοῦ *Γιάννη* Καμπύση (βλ. λ). Τὸν αὐτὸν τίτλον φέρει μελόδραμα τοῦ Μανώλη Καλομοίρη, τοῦ ὁποίου τὸ λιμπρέττον ἐλήφθη ἀπὸ τὸ ἀνωτέρω δρᾶμα.

δαχτυλίδωση (ἡ)· δημοτ., ἀρραβών, μνηστεία. Καὶ *δαχτυλιδωμένος* (θηλ.—η), ὁ ἀρραβωνισμένος.

δάψα (ἡ) (Dapsa) /*Ζωολ.*/. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *δαψιδῶν*. Τὰ ἔντομα τοῦ γένους τούτου διακρίνονται ἐκ τοῦ μικροῦ, φοειδοῦς καὶ πολυτριχωτοῦ σώματός των, τῆς διακεκριμένης κεφαλῆς, θώρακος καὶ κοιλίας, τῶν κεραιῶν των, τῶν μετρίου μήκους, τριαρθρωτῶν καὶ ὑπὸ ἀκανθῶν κεκαλυμμένων ποδῶν των. Ζῶσι κυρίως ἐπὶ τοῦ φαιομέλανου χρώματός των. Γνωστὰ 12 εἴδη ἀπαντῶντα εἰς τὰς βορείους τῆς Εὐρώπης χώρας καὶ τὴν ἀνατολικὴν Ἀσίαν, ὧν γνωστότερον *δάψα ἡ ραβδωτὴ* (Dapsa striata), ἥτις διακρίνεται ἐκ τοῦ μελανοφαίου χρώματος καὶ τῶν λευκῶν, παραλλήλων, ἐπιμήκων ραβδώσεων, αἵτινες κατέχουσι τὸ ἄνω ἥμισυ τῆς ράχεως. Δ. Ν. Π.

δαψίδαι (οἱ) (Dapsidae) /*Ζωολ.*/. Οἰκογένεια ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *κοιλοκέρων*, περιλαμβάνουσα πλεῖστα γένη, ὧν κυριώτερα: *δάψα, λυκοπερδίνα, μυκετίνα* καὶ *ὑλαία*. Δ. Ν. Π.

δαψίλεια (ἡ)· ἀφθονία, πλῆθος πραγμάτων || γενναιοδωρία, ἐλευθεριότης.

δαψιλεύομαι· παρέχω τι ἀφθόνως, γενναίως, ἀφειδῶς || παθ. δαπανῶμαι, παρέχομαι ἀφθόνως, ἀφειδῶς || ἐντεῦθεν ὁ ἐνεργ. τύπος *δαψιλεύω*· παρέχω τι ἀφθόνως κτλ. καὶ συνήθ. σύνθετον *ἐπιδαψιλεύω*.

δαψιλής (ὁ, ἡ), —ές (τό)· ἄφθονος, πλούσιος, πλουσιοπάροχος: «δαψιλὲς γεῦμα» || ἀφειδής, γεν-

Digitized by Google

ναῖος, γενναιόδωρος, ὁ παρέχων τὰ ἑαυτοῦ ἀφθόνως. — Ἐπίρρ. *δαψιλῶς*.

δαψιλόφυτα (τὰ) *[Βοτ.]*. Καλοῦνται οὕτω φυτά τινα, ἅτινα φέρουσι πλῆθος στημόνων. Δ. Ν. Π.

Δαῶς ἢ *Δάωνος* ἢ *Δάβονος*. Βασιλεὺς τῶν Χαλδαίων ἐκ τῆς δυναστείας τῶν Παντιβίβλων, ἀρχικῶς ποιμήν. Ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ ἐπίσης Χαλδαίου Βησσωροῦ ὡς ἕκτος βασιλεὺς τῆς χώρας του, διάδοχος τοῦ Μεγαλάρου καὶ προκάτοχος τοῦ Εὐεδωράχου, δυναστεύσας ἐπὶ δέκα σάρους, ἤτοι ἐν ὅλῳ 3600 ἔτη. Κατὰ τὸν αὐτὸν Βησσωρὸν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Δαὼ ἐνεφανίσθησαν ἐν Χαλδαίᾳ τέσσαρα Ἀννήδοτα, θαλάσια διφυῆ τέρατα, ἰχθυάνθρωποι. Τὰς πληροφορίας ἀναγράφουν ὁ Γεώργιος Σύγκελλος καὶ ὁ Εὐσέβιος, χαρακτηρίζοντες αὐτὰς ὡς «ἐπιπλάστους ἐπινοίας» τοῦ Βηρωσσοῦ. Π. Ν. Π.

δέ. Σύνδεσμος συνδέων δύο ἐννοίας ἢ δύο διανοήματα (περιόδους, μείζονας λόγους ἢ καὶ ὅλας πραγματείας) α') ἀντιθετικῶς, ἤτοι τὸ ἐπιφερόμενον διανόημα ἢ ἔννοια ἀναφέρεται ἀντιθετικῶς πρὸς τὸ προηγούμενον: «ὁ μὲν γελᾷ, ὁ δὲ κλαίει», «ὁ μὲν πλουτεῖ, ὁ δὲ πένεται», «οἱ μὲν κηπουροὶ εὔχονται εἰς τὸν θεὸν νὰ βρέξῃ, οἱ δὲ κεραμεῖς νὰ μὴ βρέξῃ» || ἢ ἐναντίως, ὁπότε ὁ *δὲ* δύναται νὰ ἐπαναλαμβάνεται, ἐὰν τὰ μέλη τῆς ἐναντιώσεως εἶναι πλείονα τοῦ ἑνός: «ὁ μὲν ἐργάζεται τὴν κεραμευτικήν, ὁ δὲ τὴν κηπουρικήν, ὁ δὲ τὴν ἀμπελουργίαν, ὁ δὲ τὴν μελισσοκομίαν»· β') συμπλεκτικῶς καὶ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸν *καί*· δι' αὐτοῦ τὸ ἐπιφερόμενον διανόημα συμπλέκεται μετὰ τοῦ προηγουμένου: «νομίζεται καὶ εἶναι δίκαιος· τιμᾶται δὲ διὰ τὴν ἀνυπόκριτον φιλοπατρίαν», «πάντας τοὺς γενναίους ἤμειψε, τοὺς δὲ φονευθέντας μεγαλοπρεπῶς ἔθαψε, τοὺς δὲ ἀπορφανισθέντας διὰ παροχῶν ἀνεκούφισε»· χάριν ἐμφάσεως παρὰ τὸν *δὲ* κεῖται ὁ *καί, ἔτι, πρὸς τούτοις, ἀκόμη*: «...καὶ τιμᾶται δὲ διὰ τὴν..» ἢ «...ἀκόμη δὲ καὶ τιμᾶται διὰ τὴν» ἢ «πρὸς τούτοις δὲ τιμᾶται διὰ τὴν..» κτλ. Ἐν τῇ δημοτικῇ ὁ *δὲ* δὲν ὑπάρχει.

— **δε**· ἐγκλιτικὸν ἐπίθεμα: α') ὀνομάτων κατ' αἰτιατικὴν πρὸς δήλωσιν τῆς εἰς τόπον κινήσεως: «ἅλαδε μύσται», «Ἀθήναζε» (Ἀθήνασδε)· οἱ Ἀττικοὶ κυρίως τὸ θέτουν μετὰ τὰ κύρια ὀνόματα. Κατ' ἀρχὰς ἐτίθετο χωριστά: «Ἄϊδος δε», ὡς χωριστὸν μόριον, εἶτα δὲ συνεξεφωνήθη· β') μετὰ δεικτικῶν ἀντωνυμιῶν: «ὅδε», «τοσόσδε». Ν. Ε. Π.

— **δε**· δημοτ., τὸ ἀρνητικὸν μόριον δὲν (βλ. λ.).

Δε— (De—). Τὰ ξένα ὀνόματα τὰ φέροντα προθεματικὸν *de* ἢ *d'*, ὅσα δὲν ἐπεκράτησε ν' ἀποδίδωνται ἑλληνιστὶ διὰ *Δε—* ἢ *Δ'—* (ὡς De Rigny = Δεριγνύ, De la Roche = Δελαρὸς κλπ.), ζητητέα κατὰ κανόνα εἰς τὴν λεξικογραφικὴν σειρὰν *Ντ—* (ὡς De l' Orme=Ντελόρμ, Della Grazia=Ντελλαγκράτσια κλπ.). Ὀλίγα τινὰ ἐξ αὐτῶν μόνον ἐτάχθησαν, κατὰ κρατήσασαν συνήθειαν, εἰς τὴν ἀλφαβητικὴν σειρὰν τοῦ κυρίου των ἐπωνύμου (ὡς De Amici='Αμίτσι, De la Valliérs=Βαλλιέρ, D'Alembert='Αλαμπὲρ κλπ.).

Δεάγγελης. Ὁ πρῶτος Λατῖνος ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν (1895—1911), διορισθεὶς ὑπὸ τοῦ πάπα Ρώμης Λέοντος ΙΓ' ἄνευ προειδοποιήσεως καὶ συγκαταθέσεως τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως. Διὰ τῆς μεταθέσεως ἐν Ἀθήναις τῶν ἐπισκόπων Τήνου Μαραγκοῦ Ἰωάννου καὶ Νάξου Ζαφείρου καὶ τοῦ ἀπ' εὐθείας διορισμοῦ τοῦ Δεάγγελη ἱδρύθη ἡ λατινικὴ ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν (βλ. καὶ τ. Β' 188γ).

-δέβα. Κατάληξις θρακικὴ σημαίνουσα ἐν γένει πόλιν ἢ συνοικισμόν, ὅπως λ. χ. Κουμούδεβα, Ζιχίδεβα, Ζιτνούδεβα καὶ ἄλλα παρὰ *Προκοπίῳ* (Περὶ Κτισμ. IV), Pulpudeva, παρὰ *Ἰορδάνῃ* (Romana, σελ. 26). Α. Θ. ΣΑΜ.

δέβα (οἱ) (Deva) *[Θρησκειολ.]*. Ἐν τῇ μυθολογίᾳ τῶν Ἰνδῶν καλοῦνται οὕτω πάντα ἐν γένει τὰ θεῖα ὄντα.

Ἡ λέξις δέβα παράγεται ἐκ τῆς ῥίζης div, ἥτις σημαίνει λάμπειν, ἐξαστράπτειν, φωτίζειν, θερμαίνειν, εἶναι δὲ αὐτὴ αὕτη ἡ ἑλληνικὴ λέξις θεός, ἡ λατινικὴ deus καὶ ἡ ἀρχαία σκανδιναυϊκὴ tivar. Οἱ δέβα ἐκπροσωποῦσι τὴν ἡμέραν, τὴν αὐγήν, τὸν ἥλιον, τὴν σελήνην, τὴν ἀστραπήν, τοὺς ἀστέρας, ἐν δὲ τῇ θυσίᾳ τὸ πῦρ, τὰς φλόγας τῶν βωμῶν καὶ τὰς τροφοδοτούσας αὐτὰς διαφόρους ὕλας. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἐξελήφθησαν ὡς θεοὶ τοῦ φωτὸς καὶ τῆς θερμότητος, ἡ δὲ θρησκεία τῶν Ἰνδῶν ἐν γένει ὡς φωτολατρία. Νεώτεραι ὅμως ἔρευναι ἀπέδειξαν τὴν γνώμην ταύτην ἡμαρτημένην. Ἐν πρώτοις οἱ δέβα ἐμφανίζονται καὶ ὡς προσωπικοὶ θεοί. Οἱ Ἰνδοὶ ἐξυμνοῦσι τὸν Dyaus-pitar, ὅστις εἶναι ὁ Ζεὺς τῶν Ἑλλήνων καὶ ὁ Jupiter τῶν Ρωμαίων. Ὁ Dyaus-pitar οὐδὲν ἄλλο εἶναι εἰμὴ ὁ προσωπικὸς δέβα, ὁ πατὴρ (p'tar) τῶν θεῶν, ὅστις δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς ἄλλον Ἰνδὸν θεὸν τὸν Manu-pitar, τὸν Μάννους (Mannus) τῶν ἀρχαίων Γερμανῶν, εἰς ὃν οὗτοι ἀνάγουσι τὴν γέννησίν των. Πλὴν τούτου ὑπάρχουσιν ἐν τῇ ἰνδικῇ μυθολογίᾳ ἄλλα πολλὰ ὀνόματα θεῶν μηδεμίαν σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὸ φῶς ἢ τὴν θερμότητα. Φαίνεται λοιπόν, ὅτι οἱ δέβα δὲν εἶναι σύμβολα τοῦ φωτὸς καὶ τῆς θερμότητος, ἀλλὰ θεῖα ὄντα μὲ προσωπικὴν ὑπόστασιν, ἡ δρᾶσις τῶν ὁποίων δὲν περιορίζεται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν γῆν, ἀλλ' ἐπεκτείνεται καὶ εἰς τὴν ἐπουράνιον χώραν. Ἡ προσωπική, οἱονεὶ ἀνθρωπίνη, φύσις αὐτῶν καταδεικνύεται καὶ ἐξ ἄλλου τινὸς γεγονότος. Οἱ δέβα δὲν εἶναι οὔτε παντοδύναμοι, οὔτε παντογνῶσται, διέπονται, καθὼς ἀκριβῶς καὶ οἱ ἄνθρωποι, ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦ κάρμα (=νόμου τῆς αἰτιότητος) καὶ τῆς σαμσάρα (=μετενσαρκώσεως, μετεμψυχώσεως), εἶναι δὲ ἀσθενέστεροι τῶν γιογκίν, ἤτοι τῶν ἀσκητῶν, τοὺς ὁποίους παρακωλύουν ἐν τῇ προσπαθείᾳ των πρὸς ἀπολύτρωσιν. Οἱ γιογκὶν διὰ θυσιῶν, δεήσεων καὶ νηστειῶν ἀντιδρῶσι πρὸς αὐτοὺς ἀποτελεσματικῶς καὶ τέλος ἐκμηδενίζουσι τὴν δύναμίν των καθ' ὁλοκληρίαν.

Κατὰ τὴν μυθικὴν παράδοσιν τῶν Ἰνδῶν οἱ δέβα ἀνέρχονται εἰς ἑκατοντάδας ἑκατομμυρίων καὶ διαιροῦνται εἰς διαφόρους κατηγορίας: εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν Καμαβατσάρα ἢ Γιακσίνι, τὴν τῶν Ρουπαβατσάρα καὶ Ἀρουπαβατσάρα. Οἱ δέβα ἐγεννήθησαν ἐκ τοῦ καλουμένου δευτέρου κύματος τῆς ζωῆς καὶ προΐστανται τῆς διεργασίας τῶν μορφῶν (rûpas). Δέβα εἶναι ὁ Ἴνδρα, ὁ Ἄγκνι, ὁ Βράχμας, ὁ Παβάρα, ὁ Βαρούνα, ὁ Σίτι κλπ. Ἐνῷ παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς οἱ δέβα θεωροῦνται ἐν γένει ὡς ἀγαθοὶ μᾶλλον καὶ εὐεργετικοὶ θεοί, παρὰ τοῖς Πέρσαις λογίζονται ὡς δαίμονες τοῦ κακοῦ καὶ τοῦ ὀλέθρου. Ἐν τῇ Ἀβέστᾳ καλοῦνται νταέβα (daeva), ἐκ τῆς λέξεως δὲ ταύτης παράγεται τὸ νεοπερσικὸν ντέβε (dev), ἤτοι διάβολος, δαίμων. Ὁλόκληρος ὁ κόσμος διακατέχεται παρ' αὐτῶν. Εἰς πᾶσαν γωνίαν τῆς γῆς ἀσκοῦσι τὴν καταστρεπτικὴν ἐνέργειάν των. Οὐδεμία οἰκιακὴ ἑστία, οὐδεὶς ἄνθρωπος δύναται νὰ διαφύγῃ τὴν ἀπηνῆ καταδίωξίν των. Διὸ καὶ παρίσταται ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη θυσιῶν, δεήσεων, ἐξορκισμῶν καὶ καθαρμῶν. Παντὸς ἐγκλήματος ἢ παραπτώματος ἠθικοὶ οἱονεὶ αὐτουργοὶ εἶναι οἱ δέβα. Ἐξ ἄλλου αὐτοὶ εἶναι οἱ φορεῖς τῶν νόσων, τῆς σιτοδείας καὶ παντὸς ἐν γένει κακοῦ προσβάλλοντος τοὺς ἀνθρώπους. Ἐν τῇ ἰαπωνικῇ μυθολογίᾳ διαδραματίζουν σημαντικὸν πρόσωπον δύο δέβα, ὁ Ἴνδρα καὶ ὁ Βράχμας. Τὰ ἀγάλματα δὲ αὐτῶν, ὡς φρουρῶν, κοσμοῦσι μνημειώδεις τινὰς παγόδας. Α. ΔΑΛΕΖΟΣ

— **δέβα-**. Αἱ μετὰ τοῦ «δέβα» (=θεὸς) σύνθετοι ἰνδικαὶ λέξεις, οἷον Deva-loka, Devanâgarî, Devaninda κλπ. θὰ γράφωσι μὲ *ντ*: Ντεβαλόκα, Ντεβαναγκάρι, Ντεβανίντα κλπ.

Δέβαι καὶ *Δέδεβαι*. Λαὸς τῆς Ἀραβίας, ὅστις κατῴκει εἰς τὴν δυτικὴν ἀκτὴν αὐτῆς παρὰ τὸν κύριον λιμένα τῆς Μέκκας Δζίντα, γνωστὸν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὑπὸ τὸ ὄνομα Θῆβαι κατὰ τὸν Πτολεμαῖον, καὶ Δέβαι κατὰ τὸν Ἀγαθαρχίδην. Οἱ Δέβαι ἦσαν λαὸς γεωργικὸς καὶ νομαδικὸς τρεφόμενος ἀπὸ τὸ γάλα καὶ τὰς σάρκας τῶν καμήλων, αἵτινες ἐχρησίμευον εἰς αὐτὸν καὶ ὡς μεταφορικὸν καὶ πολεμικὸν μέσον. Καὶ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Δέβων συνέβη μὲ τὴν ἐγκατάστασιν ἐν αὐτῇ Ἑλλήνων ὅ,τι καὶ εἰς ἄλλας χώρας τῶν βασιλείων τῶν Διαδόχων, ἐξομοίωσις δηλαδὴ ἑλληνικῶν καὶ ἐπιχωρίων θεοτήτων, ἑορτῶν καὶ τελετῶν, ἥτις ἐξήλειψε τὰ ἰδιάζοντα γνωρίσματα. Οὕτως εὑρέθη ὅτι οἱ Δέβαι ἦσαν ἀπόγονοι τοῦ Ἡρακλέους καὶ ὅτι ὠνομάζοντο πρότερον Θηβαῖοι. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ προσφιλέστεροι παρ' αὐτοῖς τῶν Ἑλλήνων ἦσαν οἱ Θηβαῖοι καὶ οἱ Πελοποννήσιοι, ὡς ἀπόγονοι καὶ αὐτοὶ τοῦ Ἡρακλέους. ΚΑΨ

Δεβαλικία. Μία ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Ἱεροκλέους ἀπαριθμουμένων πόλεων τῆς Φρυγίας Σαλουταρίας.

δεβαλκίτης (ὁ) (Dewalquit) *[Ὀρυκτολ.]*. Ὀρυκτὸν συνώνυμον τοῦ ἀρδεννίτου (βλ. λ.). Γ. Κ. Γ.

Δεβαρῆς. *Ματθαῖος*. Ἕλλην λόγιος καὶ κληρικός, γεννηθεὶς ἐν Κερκύρᾳ πιθανῶς τῷ 1505 καὶ ἀποθανὼν μεταξὺ τοῦ 1577—1583. Οἱ γονεῖς του, ὀρθόδοξοι πρὶν ὄντες, ἠσπάσθησαν τὸ καθολικὸν θρήσκευμα, ὀκταετῆ δὲ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς Ρώμην ὁ Ἰανὸς Λάσκαρις ὡς τρόφιμον τοῦ μόλις ὑπ' αὐτοῦ τῇ προτροπῇ τοῦ πάπα Λέοντος Ι' συσταθέντος ἑλληνικοῦ γυμνασίου. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λέοντος Ι' (1521) καὶ τὸ κλείσιμον τοῦ γυμνασίου ὁ Δεβαρῆς παρέμεινεν ἐπὶ 15 ἔτη εἰς τὸν οἶκον τοῦ λογίου καρδιναλίου Ριδολφίου, ὅπου ἐγνωρίσθη μὲ τὸν ἐπιφανῆ συμπατριώτην του Νικόλαον Σοφιανόν. Τότε διωρίσθη καὶ ὑπὸ τοῦ πάπα Παύλου Γ' διορθωτὴς τῶν κωδίκων τῆς Βατικανῆς Βιβλιοθήκης. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ριδολφίου ὁ Δεβαρῆς διετέλεσε διδάσκαλος τοῦ μετέπειτα καρδιναλίου Μάρκου Ἀντωνίου Κολούμνα, μετὰ τοῦ ὁποίου μετέβη καὶ εἰς Πίζαν. Ἡ δημοσία ὅμως θέσις, ἣν κατεῖχεν, ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ρώμην, ὅπου ἐγκατεστάθη μετ' ἄλλων λογίων εἰς τὸν οἶκον τοῦ καρδιναλίου Ἀλεξάνδρου Φαρνεσίου, ἐν τῷ ὁποίῳ καὶ παρέμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἓν τῶν σπουδαιοτέρων τοῦ Δεβαρῆ ἔργων, χρησιμώτατον καὶ διὰ τοὺς συγχρόνους εἰσέτι μελετητάς, εἶναι ὁ πίναξ («Κατάλογος δογματικός») εἰς τὸν Εὐστάθιον. Ὁ Δεβαρῆς ἐπεμελήθη τῆς ἐκδόσεως τῶν κανόνων τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Συνόδου (Ρώμη, 1577), μετέφρασε δὲ εἰς τὴν ἑλληνικήν, τῇ προτροπῇ τοῦ Πίου Ε', τοὺς κανόνας τῆς ἐν Τριδέντῳ Συνόδου. Τὸ ἔργον του τοῦτο ἐξέδωκεν ὁ ἀνεψιός του Πέτρος (Ρώμη, 1583). Τὸ σπουδαιότερόν του ἴσως ἔργον εἶναι τὸ ὁμοίως ὑπὸ τοῦ Πέτρου ἐκδοθὲν (Liber de graecae linguae particulis» (Ρώμη, 1588), ἐπανεκδοθὲν ἔκτοτε πολλάκις. Σῴζονται ἐπίσης ἐπιγράμματά τινα καὶ δύο ἐπιστολαὶ αὐτοῦ. Τοῦ ὀνόματος φέρονται καὶ οἱ τύποι: *Δεβάρης, Δὲ Βαρῆς, Δὲ Βαρύς, Ἄβαρις* (ὁ τελευταῖος βεβαίως εἶναι λόγιος μετασχηματισμός).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Σάθα*, Νεοελλ. Φιλολ. 158—60.—*Legrand*, Bibl. hell. aux XVe et XVIe s. τ. 1—2.—*Ι. Καλιτσουνάκι*, ἐν «Ἀθηνᾷ» ΚΣΤ' (1914) 81—101. — *Ἀλ. Βουτιερίδη*, Ἱστ. νεοελλ. λογοτ. τ. 1,293 κ. ἑ. Λ. Ν. Π.

δεβαρυομύκης (ὁ) (Debaryomycis) *[Βοτ.]*. Γένος μυκήτων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σακχαρομυκήτων*, περιλαμβάνον δύο εἴδη, ὧν τὸ ἓν εἶναι παράσιτον τοῦ τυροῦ καὶ τὸ ἕτερον ἀπαντᾷ εἰς ὑγρὰ ἐδάφη. Δ. Ν. Π.

Δεββὰν *[Γεωγρ.]*. Μεγάλη πεδιὰς ἐν Χαδραμοὺτ (Χατραμωτῖτις) τῆς Ἀραβίας. Εἶναι εὔφορος καὶ πολυκατοίκητος. Ν. Μ.

Δεββῶρα *[Παλ. Διαθ.]*. Ὄνομα διαφόρων Ἰσραηλιτίδων γυναικῶν, μνημονευομένων ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ, ἐξ ὧν σπουδαιοτάτη εἶναι ἡ ὡς «προφῆτις» ἐν τῇ βίβλῳ τῶν Κριτῶν χαρακτηριζομένη, σύζυγος τοῦ Λαφιδώθ, ἥτις ἀνεδείχθη «κριτὴς» (ἄρχων) τοῦ Ἰσραήλ. Τοῦ Ἰσραὴλ καταδυναστευομένου τότε ὑπὸ τοῦ Χαναναίου βασιλέως τῆς Ἀσώρ, τοῦ Ἰαβίν, ἡ Δεββῶρα, κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, προτρέπει τὸν στρατηγὸν Βαράκ, ὅπως παρασκευασθῇ εἰς πόλεμον κατὰ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Ἰαβὶν Σισάρα παρὰ τὸ ὄρος Θαβὼρ καὶ προλέγει εἰς αὐτὸν τὴν νίκην. Ἀλλ' ὁ Βαρὰκ δὲν τολμᾷ νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐκστρατείαν ἄνευ τῆς εἰς αὐτὴν συμμετοχῆς τῆς Δεββώρας, ἥτις ἀποδέχεται τὴν πρότασιν ταύτην, ἀλλὰ δηλοῖ ἅμα εἰς τὸν στρατηγὸν ὅτι ἡ δόξα τῆς νίκης τότε δὲν θὰ ἀνήκῃ εἰς αὐτόν, «ὅτι ἐν χειρὶ γυναικὸς ἀποδώσεται Κύριος τὸν Σισάραν». Ἡ Δεββῶρα συνεκστρατεύει μετὰ τοῦ Βαράκ, ὃν ἐνισχύει διὰ τῆς δηλώσεως ὅτι ὁ Κύριος θὰ ἡγῆται τῆς μάχης, ἡ ἐπίθεσις διεξάγεται κεραυνοβόλος κατὰ τοῦ Σισάρα, ὅστις τρέπεται μετὰ τῶν στρατευμάτων του εἰς φυγὴν καὶ καταφεύγει εἰς τὴν σκηνὴν τῆς Ἰαήλ, ἔνθα δολοφονεῖται παρ' αὐτῆς. Ἡ κατὰ τοῦ φοβεροῦ ἐχθροῦ νίκη ὑπῆρξε θριαμβευτική, ἀπαθανατισθεῖσα ὄχι μόνον ἐν τῇ διηγήσει τῆς βίβλου τῶν Κριτῶν (κεφ. δ'), ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ὑπ' αὐτῆς ποιηθέντι λαμπρῷ ὕμνῳ (Κριτῶν κεφ. ε'), ὅστις κατὰ τὴν ὁμόφωνον γνώμην τῶν κριτικῶν εἶναι ἓν τῶν παλαιοτάτων μνημείων τῆς ἑβραϊκῆς ποιήσεως καὶ μία τῶν σπουδαιοτάτων πηγῶν τῆς παλαιοτάτης τοῦ Ἰσραὴλ ἱστορίας. Ὁ ὕμνος τῆς Δεββώρας συγκροτεῖται ἐκ δύο κυρίων μερῶν (Κριτῶν ε' 2—11 καὶ 12—30), ὧν αἱ πλεῖσται στροφαὶ ἀπαρτίζονται ἀπὸ ἓξ ρυθμικοὺς στίχους κατὰ τὸν ἐν τῇ ἑβραϊκῇ ποιήσει κρατοῦντα νόμον τοῦ παραλληλισμοῦ τῶν μελῶν. Ἐν τῷ ποιήματι τούτῳ ἐξυμνεῖται ἡ ἀνδρεία τῶν ἀρχηγῶν καὶ τῶν μαχητῶν τοῦ Ἰσραὴλ (9—13) καὶ ἡ θείᾳ βοηθείᾳ ἐπιτευχθεῖσα νίκη (14—30).

[*Zohletal*. Das Deboralied (1905).—*Π. Μπρατσιώτου*, Ἡ γυνὴ ἐν τῇ Βίβλῳ, 1923.]

Δεβεκιρὰν *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Μέλισσα.

Δεβεκλῆ *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Καραβαγγέλης.

Δεβελῆ ἢ *Δεβελῆ - Καραχισὰρ* *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τουρκίας, ἐν τῇ Καππαδοκίᾳ, ἕδρα τῆς ὁμωνύμου ὑποδιοικήσεως κειμένη εἰς ἀπόστασιν 45 χλμ. ΝΔ τῆς Καισαρείας. Κάτ. (1927) 9.506. Τῆς πόλεως ὑπέρκειται φρούριον ἐπὶ τοῦ ἡφαιστειογενοῦς βράχου Ζιντζιμπάρ. Ὁ Ἄγγλος περιηγητὴς Ainsworth νομίζει ὅτι ἐκεῖ ἔκειτο ἡ ἀρχαία θέσις Νόρα, ἣν ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος, διάσημος καταστᾶσα ἐκ τῆς πολιορκίας τοῦ Εὐμένους κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Διαδόχων. Ἡ ὁμώνυμος ὑποδιοίκησις ἔχει ἐπιφάνειαν 2900 τετρ. χλμ. καὶ 51074 κατοίκους. Πρὸ τοῦ 1923 ὑπῆρχον εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν ἱκανοὶ Ἕλληνες καὶ Ἀρμένιοι, ἐξ ὧν οἱ μὲν τελευταῖοι ἐσφάγησαν, οἱ δὲ πρῶτοι προσέφυγον εἰς Ἑλλάδα. Ν. Μ.

Δεβελτὸς (ἡ), ἢ *Δέβελκον* καὶ *Δεβέλλιον* (τὸ) *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Πόλις ἀρχαία τῆς Ἀν. Θράκης (*Πλιν. Φυσ. Ἱστ.* IV, 25) εἰς τὸν μυχὸν τῆς Ἀγχιαλίμνης, ἐν ᾗ θέσει κεῖται σήμερον τὸ χωρίον Μάνδρα, κτισθεῖσα ὑπὸ τῶν πρώτων αὐτοκρατόρων τῆς Ρώμης. Δι' αὐτῆς διήρχετο ἀρχαία ἁμαξιτὴ ὁδὸς ἄγουσα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως διὰ Μπαμπᾶ Ἐσκὶ (Βουρτούτιζον) εἰς Ἀγχίαλον καὶ Δούναβιν. Ἐνταῦθα ὑψοῦται ἐκ χώματος ὀχυρωτικὴ γραμμὴ χαραχθεῖσα κατὰ τὸ 864, ὅτε ἡ αὐτοκράτειρα Θεοδώρα παρεχώρησεν εἰς τοὺς ἐκ-

Digitized by Google

χριστιανισθέντας Βουλγάρους τὴν πρὸ Β. χώραν ἄχρι Δεβελτοῦ, ἣν οὗτοι ὠνόμασαν Ζαδ-γκόραν. Περὶ τὰ μέσα τοῦ Β' αἰῶνος ἡ Δεβελτὸς μνημονεύεται ὡς πόλις ἀκμαία, ἀποτελοῦσα μετὰ τῆς Ἀδριανουπόλεως, Ἀγχιάλου, Πλωτινουπόλεως καὶ Τζωΐδου τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Αἱμιμόντου. Ἐπὶ Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας γίνεται μνεία τῆς Δεβελτοῦ ὡς ὀχυροῦ φρουρίου. Τῷ 812 ἐκυριεύθη ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῶν Βουλγάρων Κρούμου, βραδύτερον περιελθοῦσα πάλιν εἰς τοὺς Βυζαντινούς. Τὸν ΙΓ' αἰῶνα ἀνυψώθη εἰς ἀρχιεπισκοπὴν ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Ἀδριανουπόλεως. Τῆς Δεβελτοῦ σῴζονται πολλὰ νομίσματα ὡς καί τινες σφραγῖδες κουμερκιαρίων.

[Βλ. *Γ. Λαμπουσιάδου*, Ἑλ. Φιλ. Συλ. τόμ. ΚΔ' σελ. 3.] ε. σ. σ.

Δεβένης, ***Ἰσούφ.*** Ἀλβανὸς ἐκ Κονίτσης, δι' ὃ καὶ Κονιτσιώτης ἐκαλεῖτο. Κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν ἦτο βοέβοδας Λιδωρικίου καὶ Ἀμφίσσης, ἠχμαλωτίσθη δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀναγνώστη Λιδωρίκη, ὅστις ἐκράτει αὐτὸν ὡς ὅμηρον. Ὅταν ὁ Λιδωρίκης, γενόμενος πενθερὸς τοῦ Ἰωάννου Γκούρα, ἐνεκλείσθη εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, παρέλαβε καὶ τὸν Ἰσοὺφ Δεβένην, ὅστις, τιμώμενος πολὺ παρὰ τῶν Ἑλλήνων, ἐβίου ἐλεύθερος μεταξὺ αὐτῶν. Τῷ 1827 ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἀνασκολοπισμοῦ δύο Ἀθηναίων ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου, ὃν διέταξεν ὁ Κιουταχῆς πρὸς ἐκφοβισμὸν τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει πολιορκουμένων, ὁ ἐξ αὐτῶν παπᾶ-Συνέσιος τοῦ ἀπέδωκε τὴν κατηγορίαν ὅτι συνεννοεῖται μετὰ τῶν πολιορκητῶν Τούρκων καὶ μάλιστα τοῦ ἀδελφοῦ του Φερχὰτ-ἐφένδη Δεβένη, ἐκ τῶν σημαινόντων προσώπων τῆς ἀκολουθίας τοῦ Κιουταχῆ. Διὰ τοιαύτην αἰτίαν ὁ Ἰσοὺφ κατεδικάσθη εἰς θάνατον, παρὰ τὴν φιλίαν ἣν ἔτρεφον πρὸς αὐτὸν οἱ ἀρχηγοί, τὸν ἀπαγχονισμόν του δ' ἐξετέλεσεν αὐτὸς οὗτος ὁ παπᾶ-Συνέσιος.

— **Δεβένης** ***Φερχὰτ-ἐφένδης.*** Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, ὅστις, καίτοι ἐκ τῶν ἐμπίστων τοῦ Κιουταχῆ, ἐκαρατομήθη παρ' αὐτοῦ εἰς Βιτώλια τῷ 1832. Γ. Δ. Κ.

Δεβερὲκ *[Γεωγρ.].* Ποταμὸς τῆς Τουρκίας ἐν τῷ νομῷ Κασταμονῆς, πηγάζων ἐκ τῶν ἀνατολικῶν ἀκρωρειῶν τοῦ Ἰσὶκ-δάγ, Α τῶν Γαγγρῶν (Κιάγγιρι), καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν Ἅλυν (Κιζὶρ-Ἰρμάκ), ἐν τῷ νομῷ Ἀμασείας, μετὰ ροῦν 150 χλμ., ἀφοῦ διέλθῃ διὰ τῶν πόλεων Κὸτς-Χισὰρ καὶ Τόσια. Ν. Μ.

Δεβερλῆ *[Γεωγρ.]·* βλ. λ. Προμαχών.

δεβὲς (ὁ)· βλ. ντεβές.

δεβεϋλίτης (ὁ) (Deweylith) *[Ὀρυκτολ.].* Ὀρυκτόν, συνώνυμον τοῦ *γυμνίτου.* Γ. Κ. Γ.

Δὲ Βιάζης, ***Σπυρίδων·*** βλ. Βιάζης.

δεβιλλίνης (ὁ) ἢ ***δεβιλλίτης*** (Devillin) *[Ὀρυκτολ.].* Ὀρυκτὴ οὐσία, ἡ ὁποία εἶναι μῖγμα τῶν ὀρυκτῶν *λαγγίτου* καὶ *γύψου.* Γ. Κ. Γ.

δεβίτωρ (ὁ)· ἀπεδόθη οὕτω ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν νομικῶν ἡ λατινικὴ λέξις debitor=ὀφειλέτης.

Δέβλα *[Γεωγρ.].* Παλαιὰ ὀνομασία τοῦ χωρίου Κρυόνερον (βλ. λ.) τῆς ἐπαρχίας Βοΐου.

Δεβλὲτ-*ἀμπὰτ* *[Γεωγρ.]·* πολίχνη τῆς Περσίας, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ταμπριστάν.

Δεβλὲτ-*Γκεράϊ χάν.* Ὄνομα τεσσάρων χανῶν (ἡγεμόνων τῆς Κριμαίας). —1) Ὁ ἕκτος χρονολογικῶς χάνης τῆς Κριμαίας (1551—1576), υἱὸς Μουμπαρὲκ-Γκεραΐ. Ὁ Δεβλὲτ-Γκεράϊ εἶχε συνοδεύσει τὸν σουλτᾶνον τῆς Τουρκίας Σελὴμ Α' εἰς διαφόρους ἐκστρατείας. Κατὰ τὴν 25ετῆ ἡγεμονίαν του ἐπολέμησεν ἐπανειλημμένως κατὰ τῶν Ρώσων, τοὺς ὁποίους κατέστησε φόρου ὑποτελεῖς, πολιορκήσας μάλιστα καὶ τὴν Μόσχαν. Ἀπέθανεν ἐκ πανώλους.—2) Ὁ 24ος χρονολογικῶς χάνης τῆς Κριμαίας (1689). Ἐπολέμησε καὶ οὗτος μετὰ τῶν Τούρκων κατὰ τῶν Ρώσων, ἀλλὰ τῷ 1703 ἐπαύθη ὑπὸ τοῦ σουλτάνου, κατηγορηθεὶς ὡς ἀναμιχθεὶς εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ βασιλέως τῆς Σουηδίας Καρόλου τοῦ ΙΒ', καὶ ἐξωρίσθη εἰς Ρόδον. Συγχωρηθεὶς βραδύτερον ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἀπέθανε τῷ 1715 καὶ ἐτάφη εἰς Βιζύην τῆς Θρᾴκης.—3) Ὁ 27ος χρονολογικῶς χάνης γνωστὸς ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν *Καρᾶ-Δεβλὲτ-Γκεράϊ.* Διατελῶν πρωθυπουργὸς ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας ἑνὸς τῶν συγγενῶν του ἐξωρίσθη εἰς Ὑάμπολιν τῆς Βουλγαρίας. Τῷ 1717 διωρίσθη χάνης ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ βοηθήσῃ τὴν Τουρκίαν διὰ σημαντικοῦ στρατοῦ. Ἐπαύθη ὅμως μετὰ τρίμηνον συνεπείᾳ παραπόνων τῶν κατοίκων τῆς Κριμαίας καὶ ἐξωρίσθη πάλιν εἰς Ὑάμπολιν, ὅπου καὶ ἀπέθανε.—4) Ἕτερος ἡγεμονεύσας δὶς ἀπὸ τοῦ 1771 μέχρι τοῦ 1780, βοηθήσας τοὺς Τούρκους κατὰ τῶν Ρώσων. Ν. Μ.

Δεβόζα (Devosa) *[Ἀστρον.].* Ἀστεροειδής, φερόμενος κατὰ τὴν σειρὰν τῆς ἀνακαλύψεως αὐτοῦ ὑπ' αὔξοντα ἀριθμὸν 317. Σ. Π.

Δεβόλης ἢ *Ντέολι* *[Γεωγρ.].* Νεωτέρα ὀνομασία τοῦ ποταμοῦ Ἐορδαϊκοῦ. Πηγάζει ἐντὸς τοῦ ἀλβανικοῦ ἐδάφους ἀπὸ τῆς θέσεως Μάνδρα Νικολίτσα, εὑρισκομένης ἐπὶ τῶν βορείων κλιτύων τοῦ ὄρους Γράμμου, καὶ ἀποτελεῖ τὸν σπουδαιότερον καὶ μεγαλύτερον τῶν δύο κλάδων, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται ὁ ποταμὸς Ἄψος (βλ. λ.).

Δέβον ἢ ***Δεβονσάϊρ*** (Devon ἢ Devonshire) *[Γεωγρ.]·* βλ. Ντέβον.

δεβόνιος ***διάπλασις στρωμάτων*** (devonische Formation, dévonien) *[Γεωλογ.].* Ἡ διάπλασις στρωμάτων ἡ σχηματισθεῖσα κατὰ τὴν δεβόνιον *περίοδον* (βλ. λ.) τοῦ παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος. Γ. Κ. Γ.

— **δεβόνιος** ***περίοδος*** (devonische Periode) *[Γεωλογ.].* Μία ἐκ τῶν πέντε περιόδων, ἡ τρίτη κατὰ σειράν, εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ὁ παλαιοζωϊκὸς αἰὼν τῆς ὅλης προϊστορίας τῆς γῆς.

Ἡ δεβόνιος περίοδος περιλαμβάνει τὸ χρονικὸν τμῆμα τῆς προϊστορίας τῆς γῆς, τὸ ὁποῖον διέρρευσε μεταξὺ τῆς ἐξαφανίσεως τῶν ζῴων γραπτολίθων καὶ τῶν ἀσαφιδῶν τριλοβιτῶν καὶ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ γένους τῶν βραγχιοπόδων προδούκτου καὶ τοῦ ἀμμωνοειδοῦς περικύκλου. Κατὰ τὴν χρονικὴν ταύτην περίοδον συμπίπτει καὶ ἡ πρώτη ἀνάπτυξις τῶν κεφαλοπόδων ἀμμωνοειδῶν καὶ τῶν ἰχθύων. Τὸ ὄνομα *δεβόνιος* ἐδόθη κατὰ πρῶτον ὑπὸ τῶν Sedgwick καὶ Murchison, οἱ ὁποῖοι δι' αὐτοῦ ἐχαρακτήρισαν μίαν σειρὰν στρωμάτων συνισταμένην ἐκ σχιστολιθικῶν, ψαμμιτικῶν καὶ ἀσβεστολιθικῶν πετρωμάτων, εὑρισκομένην εἰς τὸ Devonshire καὶ τὴν Κορνουαλλίαν τῆς Ἀγγλίας.

Πετρογραφικὸς χαρακτήρ. Κατὰ τὴν δεβόνιον περίοδον ἐσχηματίσθη ἡ δεβόνιος διάπλασις στρωμάτων, ἡ ὁποία παρουσιάζει καθ' ὅλην τὴν γῆν ἀρκούντως ὁμοιόμορφον πετρογραφικὸν χαρακτῆρα.

Πολὺ ἐξηπλωμένα πετρώματα εἶναι οἱ ἀργιλλικοὶ σχιστόλιθοι, συχνὰ διαμορφωμένοι ὡς στεγαστῆρες σχιστόλιθοι (Dachschiefer), οἱ ψαμμῖται, οἱ χαλαζῖται, καὶ ἰδίᾳ οἱ γραουβάκαι. Ἐν μέρει τὰ πετρώματα ταῦτα παρουσιάζονται πολύμικτα, δηλαδὴ ὡς σχιστολιθικὰ—ψαμμώδη—μαρμαρυγιοῦχα πετρώματα, σχιζόμενα ἀτελῶς καὶ ἀνωμάλως. Ἀσβεστόλιθοι παρουσιάζονται συχνά, κυρίως εἰς χονδροὺς μπάγκους, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον φαιῶς χρωματισμένοι, ἐνίοτε ἀτελῶς ἐστρωμένοι, μέχρι καὶ ἄστρωτοι, δηλαδὴ πραγματικαὶ ἀσβεστολιθικαὶ ὕφαλοι. Ἰδιαζόντως χαρακτηριστικοί, εἶναι ἐρυθροὶ καὶ φαιοὶ κονδυλώδεις ἀσβεστόλιθοι. Περαιτέρω εἶναι διαδεδομένοι οἱ ἀσβεστολιθικοὶ κονδυλώδεις σχιστόλιθοι καὶ οἱ μαργαϊκοὶ σχιστόλιθοι μὲ μεταβατικὰς μορφὰς πρὸς ἀσβεστολίθους. Οὕτως ἡ δεβόνιος διάπλασις στρωμάτων δὲν διαφέρει σημαντικῶς τῆς ἀμέσως ἀρχαιοτέρας τῆς σιλουρίου διαπλάσεως. Ἐν τούτοις οἱ ἀσβεστόλιθοι παρουσιάζονται περισσότερον καὶ ἐντονώτερον.

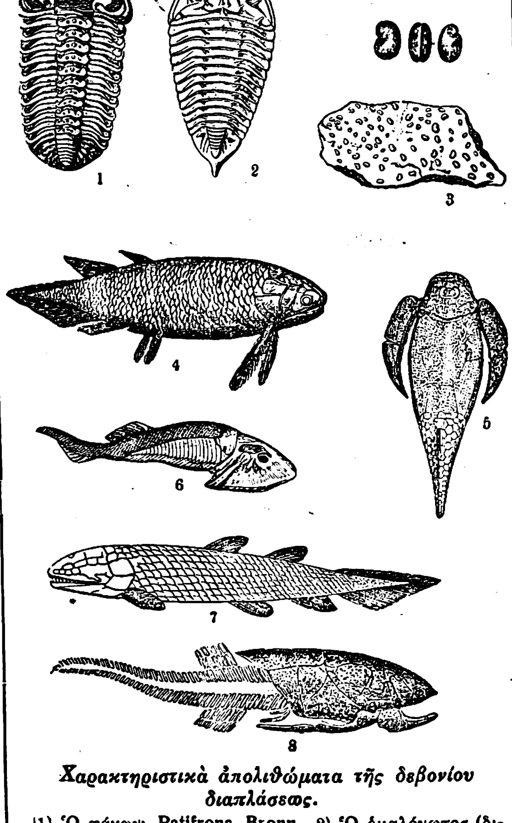

Χαρακτηριστικὰ ἀπολιθώματα τῆς δεβονίου διαπλάσεως.

(1) Ὁ φάκωψ Patifrons Bronn. 2) Ὁ ὁμαλόνωτος (διπλεύρα) armatus Bronn. 3) Ἡ ἐντομὶς serrato-striata Sand. 4) Ὁ ὁλοπτύχιος nobilissimus Agass. 5) Ὁ πτερίχθυς cornutus Pand. 6) Ἡ κεφαλασπὶς Lyelli Agass. 7) Ἡ ὀστεολεπὶς macrolepidotus Val. 8) Ὁ κοκκόστεος decipiens Agass.)

Παλαιοντολογικὸς χαρακτήρ. Ὁ κατὰ τὴν δεβόνιον περίοδον ζωϊκὸς κόσμος ὡμοίαζεν ἀκόμη πολὺ πρὸς τὸν ἀμέσως προηγούμενόν του τῆς σιλουρίου περιόδου, παρουσίαζεν ὅμως ἐν τούτοις σπουδαίας τινὰς ὑψηλοτέρας βαθμίδας ἐξελίξεως. Τὸ τοιοῦτον παρατηρεῖται ἰδιαιτέρως εἰς τὰ τότε ζῶντα σπονδυλωτὰ ζῷα, τοὺς ἰχθῦς, οἱ ὁποῖοι παρήγαγον πλῆθος μορφῶν, ἐν μέρει ἐντελῶς ἰδιαζουσῶν. Μεταξὺ τούτων καταπλήσσουν κυρίως οἱ *πλακόδερμοι* ἰχθύες (τὰ γένη κεφαλασπίς, πτερασπίς, βοθρυόλεψις, πτερίχθυς, κτλ.). Μαζὶ μὲ αὐτοὺς παρουσιάζονται καὶ *κροσσοπτερύγιοί* τινες (π. χ. τὰ γένη ὁλοπτύχιος, ὀστεολέπις, κ.τ.λ.) ὡς καὶ *δίπνοοι* (τὸ γένος δίπτερος), εἰς τοὺς ὁποίους κατὰ τὸν Cope ἀνήκει καὶ ὁ κοκκόστεος.

Μεταξὺ τῶν ἀρθρωτῶν οἱ τριλοβῖται δεικνύουν ἀκόμη πολυαριθμοτέραν ποικιλίαν μορφῶν, ἡ ὁποία ὅμως πρὸς τὰ ἀνώτερα ὅρια τῆς περιόδου ἐλαττοῦται οὕτως, ὥστε κατὰ τὰ τέλη τῆς περιόδου ἐπιζῶσι μόνον ὀλίγα πενιχρὰ ὑπόλοιπα. Μεταξὺ τῶν γενῶν τῶν τριλοβιτῶν τὰ σπουδαιότερα ἦσαν ὁ ὁμαλόνωτος, ὁ φάκωψ μὲ τὸν δαλμανίτην καὶ τὸν γρυφαῖον, ὁ βροντεύς, κ. τ. λ.

Ἐκ τῶν κεφαλοπόδων ἐμφανίζονται τὰ ἀμμωνοειδῆ ζῷα μὲ πρωτογενῆ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα, μὲ ἁπλᾶς, δηλαδὴ οὐχὶ πολυπλόκους, γραμμὰς ῥαφῶν καὶ μὲ ναυτιλοειδὲς στοματικὸν ἄνοιγμα, οἱ *γωνιατιτίδαι,* δεικνύουν ὅμως πλουσίαν ἀνάπτυξιν. Σημαντικὰ εἶναι τὰ γένη ἀναρκέστης, ἀφυλλίτης, τορνόκερας, μαντικόκερας, βελόκερας, κ. τ. λ. Ὅλα αὐτὰ τὰ γένη ἔζησαν μόνον κατὰ τὴν δεβόνιον περίοδον, ὡς καὶ αἱ κλυμενίαι, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ἀμμωνοειδῆ μὲ σίφωνα ἐσωτερικόν. Τὰ *ναυτιλοειδῆ* ἀναπτύσσουν πλῆθος χαρακτηριστικῶν τύπων, ὡς π. χ. τὰ γένη κρανόκερας, κοφινόκερας, ἑρκόκερας, ἐνῷ τὰ κατὰ τὴν σιλούριον ζῶντα γένη ὀρθόκερας, γομφόκερας, φραγμόκερας, κ. τ. λ. διατηροῦνται ἀκόμη.

Μεταξὺ τῶν *γαστεροπόδων* μαλακίων χαρακτηριστικὰ εἶναι τὰ γένη πλευροτομαρία, μουρχισονία, καὶ πλατύκερας, μεταξὺ δὲ τῶν διθύρων ἐλασματοβραγχίων διακρίνονται διὰ τὴν ἀφθονίαν των καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν μορφῶν αἱ οἰκογένειαι τῶν ἀβικουλιδῶν καὶ καρδιολιδῶν καὶ πολλὰ ἐκ τῶν ταξοδόντων. Ἐκ τῶν *βραγχιοπόδων* ἰδιαιτέρως καταπλήσσουν αἱ σπιριφέραι. Τυπικὰ γένη τῆς δεβονίου εἶναι ὁ στριγγοκέφαλος, ὁ οὐντσίτης, ἡ ρενσσελαιρία, ὁ τροπιδόλεπτος, κ.λ.π. Διὰ πρώτην φορὰν ἐμφανίζεται ἡ οἰκογένεια τῶν *τερεβρατουλιδῶν* (διὰ τῶν γενῶν μεγαντερίς, διέλασμα).

Μεταξὺ τῶν *κρινοειδῶν* ἐχινοδέρμων ἰδιαιτέρως σημαντικὰ εἶναι τὰ γένη κυπαρισσόκρινος, μελόκρινος, ἑξάκρινος καὶ κυαθόκρινος. Ἀξία παρατηρήσεως εἶναι ἡ ἄφθονος καὶ πλουσία πανίσκη ἐκ θαλασσίων ἀστεροειδῶν. Ἐκ τῶν *κοραλλίων* αἱ οἰκογένειαι τῶν κυαθοφυλλιδῶν καὶ τῶν κυστιφυλλιδῶν φθάνουν τὸ ὕψιστον σημεῖον τῆς ἀναπτύξεώς των. Σημαντικὰ περαιτέρω γένη εἶναι ἡ καλσεόλα, ἡ φιλλιψαστραία καὶ τὸ πλευροδίκτυον. Κατὰ μάζας παρουσιάζονται τὰ *τραπεζοειδῆ* κοράλλια, συχνὰ σχηματίζοντα πετρώματα, ἰδίως δ' ἐξ αὐτῶν τὰ γένη φαβοσίτης καὶ ἀλβεολίτης. Τὰ *σπογγώδη* καὶ τὰ *πρωτόζῳα* εἶναι γνωστὰ μέχρι τοῦδε μόνον εἰς ὀλίγας μορφάς.

Ἡ χλωρὶς εἶναι πτωχή. Ἀξία παρατηρήσεως εἶναι ἡ μεγαλυτέρα ἀφθονία θαλασσίων *φυκῶν* (τὰ γένη ἁλισερίτης, χονδρίτης, νημάφυτον), ἡ ὁποία ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ σχηματισθοῦν τοπικῶς λιθάνθρακες ἐκ φυκῶν (ὡς π.χ. ὁ πλούσιος εἰς ἀέρια λιθάνθραξ παρὰ τὸ Neukirchen εἰς τὸ Ἄϊφελ). Κατὰ τὴν δεβόνιον ἐπίσης περίοδον παρουσιάζονται ἤδη ὅλοι οἱ κύριοι ἀντιπρόσωποι τῶν φυτῶν τῆς μετέπειτα λιθανθρακοφόρου διαπλάσεως. Οὕτω ζῶσιν ἡ οἰκογένεια τῶν *λυκοποδιοειδῶν* (τὰ γένη λεπιδόδενδρον, στιγμαρία), αἱ *πτέριδες* (παλαιοπτέρις, κυκλοπτέρις, σφηνόπτερις) καὶ τὰ *καλαμαριοειδῆ* (μὲ τὸ γένος ἀστεροκαλαμίτης). Ἐν τούτοις τὰ ἐκ τῶν φυτῶν τούτων σχηματισθέντα κοιτάσματα λιθανθράκων δὲν ἔχουσιν οὔτε τεχνικὴν οὔτε γεωλογικήν τινα σπουδαιότητα.

Αἱ δεβόνιοι πανίσκαι. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω παλαιοντολογικῶν δεδομένων συνάγονται τὰ ἀκόλουθα γενικὰ πορίσματα. Αἱ θάλασσαι τῆς δεβονίου περιόδου κατῳκοῦντο ἀπὸ πολὺ διαφορετικὰς πανίσκας, τῶν ὁποίων ὁ χαρακτὴρ ἐξηρτᾶτο ἀπὸ τὴν φύσιν τοῦ θαλασσίου πυθμένος, ἀπὸ τὸ βάθος τῆς θαλάσσης καὶ ἀπὸ τὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν ἀκτῶν. Ἡ ἀβαθὴς θάλασσα ὑπεράνω τῆς ζώνης τῶν ὑφάλων κατῳκεῖτο πρὸ παντὸς ἀπὸ βραγχιόποδα, μαζὶ μὲ τὰ ὁποῖα ἔζων ἐπὶ τοῦ ἀμμώδους πυθμένος πλῆθος κογχυλίων, πρὸ παντὸς ἐκ τῶν οἰκογενειῶν τῶν *ἀβικουλιδῶν* καὶ τῶν *νουκουλιδῶν.* Ἐπὶ τῶν ἰλυούχων πυθμένων (ἀσβεστολιθικὴ ἰλὺς) ἡ πανίσκη ἦτο σημαντικῶς διαφορετική. Ἡ ἐκ κογχυλίων πανίσκη ἦτο πτωχή, οἱ ἀβικουλίδαι καὶ νουκουλίδαι περιορίζονται εἰς ὀλίγας μορφάς. Ζῶσι βραγχιόποδα (σπιριφέραι, ἀτρυπίδαι κτλ.), τριλοβῖται (φακοπίδαι, λειχάς), μεμονωμένα κοράλλια κτλ. Ἡ ζώνη τῶν ὑφάλων χαρακτηρίζεται πρὸ παντὸ, διὰ τῶν κοραλλίων τῶν σχηματιζόντων ὑφάλους καὶ διὰ τῶν *στρωματοπόρων.* Ὑπάρχει ὅμως καὶ πλουσίως ἀνεπτυγμένη πα-

Digitized by Google

νίσκη ἐκ βραγχιοπόδων, κογχύλια παχυόστρακα (π. χ. μεγαλόδοντες) καὶ γαστερόποδα (μακρόχειλος καὶ μουρχισονία). Κάτωθεν τῆς ζώνης τῶν ὑφάλων ἡ πανίσκη τῶν ἐπὶ τοῦ πυθμένος προσκεκολλημένων ζῴων καθίσταται πολὺ πτωχή. Ἐπίσης τὰ κογχύλια καὶ τὰ βραγχιόποδα περιορίζονται

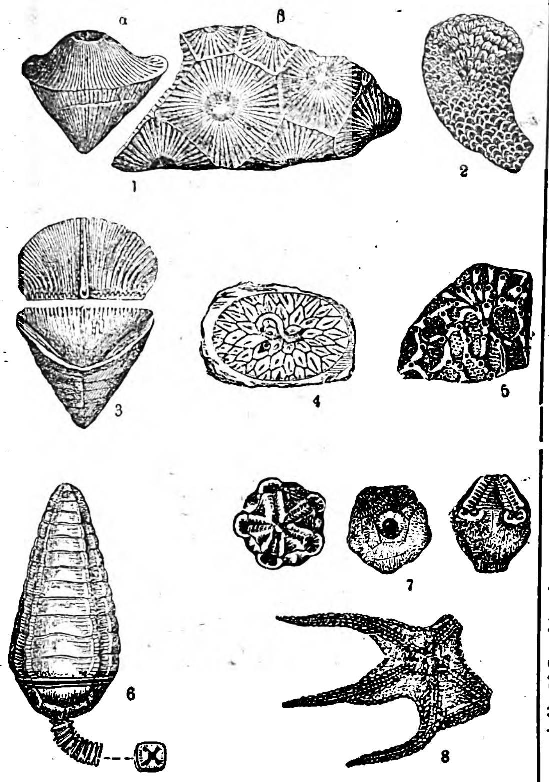

Χαρακτηριστικὰ ἀπολιθώματα τῆς δεβονίου διαπλάσεως.

(1) a=Τὸ κυαθόφυλλον helianthoides Goldf. b=Τὸ κυαθόφυλλον latum Ludw. 2 Τὸ κυστίφυλλον vesiculosum Goldf. 3) Ἡ καλτσεόλα sandalina Lam. 4) Τὸ πλευροδίκτυον τὸ προβληματικὸν Goldf. 5) Ἡ αὐλοπόρα repens E. καὶ H. 6) Ὁ κυπαρισσόκρινος crassus Goldf. 7) Ὁ ἁπλόκρινος mespiliformis Röm (ὁρώμενος ἐκ τῶν ἄνω, ἐκ τῶν κάτω καὶ ἐκ τῶν πλευρῶν). 8) Τὸ ἀσπιδόσωμα Tischbeinianum Röm.)

εἰς ὀλίγας μορφάς. Τὰ ἀμμωνοειδῆ τοὐναντίον ἀναπτύσσονται. Οὕτω πως αἱ πανίσκαι, αἱ ἀποτελούμεναι ἀπὸ ζῷα τοῦ βενθοῦ καὶ τοῦ νηκτοῦ ἀναπτύσσονται πλουσίως. Εἰς τὰς ἐκ πλαγκτοῦ πανίσκας κυριαρχοῦν οἱ *τενταχουλῖται* καὶ τὰ *ὀστρακώδη* κυπριδίναι (ἐντομίς).

Γενικὴ ὑποδιαίρεσις τῆς δεβονίου διαπλάσεως. Ἡ δεβόνιος διάπλασις στρωμάτων παρουσιάζει εἰς τὰς διαφόρους περιοχάς, ὅπου ἀπαντᾶται, τοιαύτας διαφορὰς εἰς τὴν κατασκευήν της καὶ εἰς τὸν ἀπολιθωμένον ὀργανικὸν κόσμον της, ὥστε δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ χαραχθῇ μία γενικὴ εἰκών της, ἡ ὁποία νὰ ἰσχύῃ δι᾽ ὅλην τὴν γῆν.

Τούτου ἕνεκα διακρίνουν πανταχοῦ, ὅπου παρουσιάζεται πλήρης ἀνάπτυξις τῶν δεβονίων στρωμάτων, τρεῖς ὑποδιαπλάσεις. Αὗται εἰς μὲν τὴν Γερμανίαν χαρακτηρίζονται μὲ τὰ ὀνόματα *κατωτέρα*—, *μέση* —καὶ *ἀνωτέρα δεβόνιος*, εἰς δὲ τὴν Ἀμερικὴν *παλαιο*—, *μεσο*—καὶ *νεο-δεβόνιος*, ἐνῷ εἰς τὴν Γαλλίαν χρησιμοποιοῦν καὶ τὰς ὀνομασίας *ἠω*—, *μεσο*—, καὶ *νεο-δεβόνιος*.

Παλαιογεωγραφικὴ εἰκὼν τῆς γῆς κατὰ τὴν δεβόνιον περίοδον. Αἱ διαφοραί, τὰς ὁποίας παρουσιάζουν τὰ δεβόνια στρώματα εἰς τὰς διαφόρους περιοχάς, ἀφίνουν νὰ ἀναγνωρισθῇ τὸ γεγονός, ὅτι κατὰ τὴν δεβόνιον περίοδον ὑπῆρχον πολλαὶ θαλάσσιαι περιοχαὶ ἢ «ἐπαρχίαι» (Provinzen), αἱ ὁποῖαι καθ᾽ ὅλην τὴν δεβόνιον περίοδον ἢ κατὰ χρονικὰ αὐτῆς διαστήματα ἐχωρίζοντο ἀπ᾽ ἀλλήλων διὰ μαζῶν χέρσου (ἠπείρων). Ἐντὸς τῶν θαλασσίων αὐτῶν ἐπαρχιῶν ἡ ἐξέλιξις τοῦ ζωικοῦ κόσμου ἠκολούθει ἰδιαιτέραν ἐντὸς ἑκάστης «ἐπαρχίας» ὁδόν, ἂν καὶ διετηρεῖτο ὁ ἑνιαῖος συνολικὸς χαρακτήρ του. Κατὰ καιροὺς γειτονικαὶ θάλασσαι ἡνοῦντο μεταξύ των καὶ τότε ἐλάμβανον

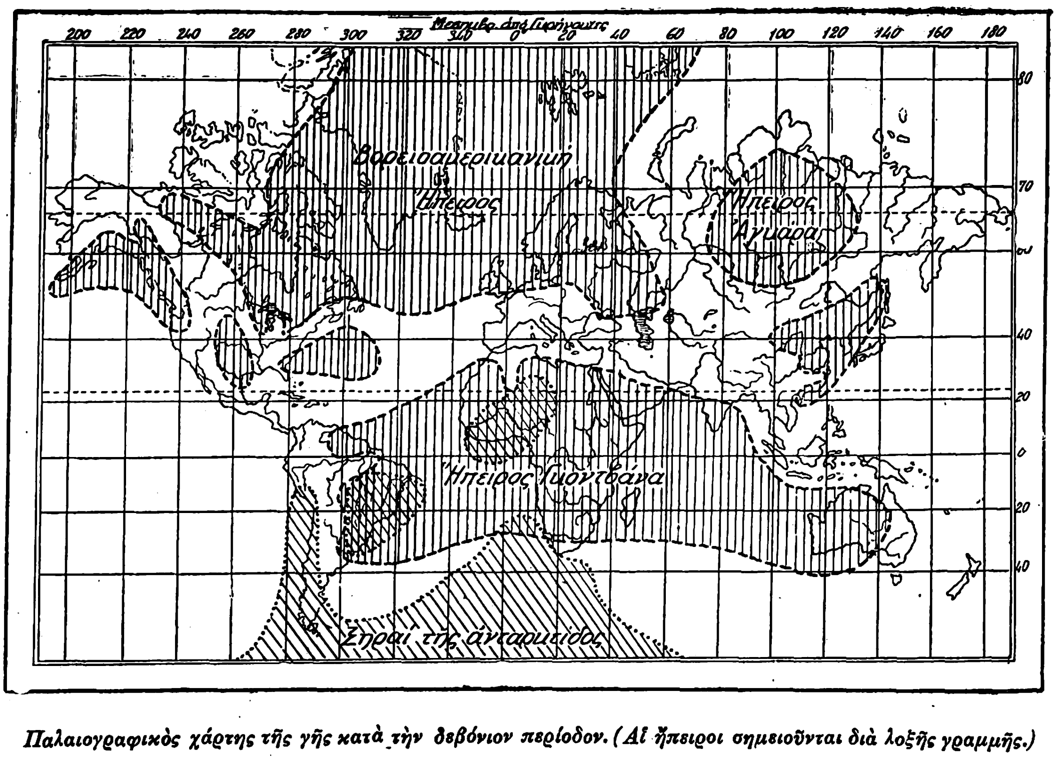

Παλαιογραφικὸς χάρτης τῆς γῆς κατὰ τὴν δεβόνιον περίοδον. (Αἱ ἤπειροι σημειοῦνται διὰ λοξῆς γραμμῆς.)

χώραν καὶ μεταναστεύσεις ζῴων ἀπὸ τῆς μιᾶς «ἐπαρχίας» εἰς τὴν ἄλλην.

Ἐκ τῆς μελέτης τῶν δεβονίων στρωμάτων καὶ ἀπολιθωμάτων προκύπτει ἡ ἀκόλουθος εἰκών, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἡ γῆ κατὰ τοὺς δεβονίους χρόνους: Κατὰ τὴν δεβόνιον περίοδον ἡ «βαλτικὴ» λεγομένη «ἀσπὶς» (περιοχὴ περιλαμβάνουσα τὰς σημερινὰς χώρας Σκανδιναυΐαν μετὰ τῆς Φινλανδίας, τὴν ἀνατολικὴν Καρελίαν καὶ τὴν χερσόνησον Κόλαν) ἦτο ἡνωμένη μετὰ τῆς «καναδικῆς ἀσπίδος» (περιοχῆς ἀποτελουμένης ἐκ τοῦ βορειοανατολικοῦ τμήματος τοῦ σημερινοῦ Καναδᾶ, δηλαδὴ τῶν περὶ τὸν Οὐδσώνειον κόλπον χωρῶν), καὶ ἀπετέλει μίαν μεγάλην «βορειοατλαντικὴν ἤπειρον». Πρὸς ἀνατολὰς τῆς ἠπείρου ταύτης εὑρίσκετο (εἰς τὸ κέντρον τῆς σημερινῆς Ἀσίας) ἡ ἤπειρος *Ἀγγάρα*. Νοτίως τῶν ἠπείρων αὐτῶν ἐξετείνετο κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἰσημερινοῦ ἡ *δεβόνιος μεσόγειος θάλασσα* ἐγκαρσίως διὰ τῆς Εὐρωπο-Ἀσίας καὶ διεχώριζε τὰς βορείους ἠπείρους ἀπὸ τὴν μεγάλην νότιον ἤπειρον. Αὕτη κατελάμβανε μεγάλα τμήματα τῆς σημερινῆς Ἀφρικῆς καὶ ἐξετείνετο μέχρι τῆς Αὐστραλίας καὶ τῶν Ἰνδιῶν, ἀπετέλει δὲ τὴν πρώτην ἤπειρον *Γκοντβάνα*. Ἡ σημερινὴ νότιος Ἀμερικὴ ἦτο τότε σειρὰ μεγαλυτέρων νήσων. Πρὸς νότον τέλος ἠκολούθει ἡ *δεβόνιος ἀνταρκτικὴ* ἤπειρος.

Ἐν μέσῳ τῆς Μεσογείου θαλάσσης κατὰ τὸ δυτικὸν ἥμισυ τοῦ σημερινοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ εὑρίσκετο ἓν ἀξιοσημείωτον φράγμα, τὸ ὁποῖον ἐχώριζε δύο ἐπαρχίας ζωικοῦ κόσμου, πιθανῶς ὑπὸ τὴν μορφὴν θαλάσσης μεγαλυτέρου βάθους. Δι᾽ αὐτοῦ ἐχωρίζετο ἡ «εὐρωπασιατικὴ ἐπαρχία» ζωικοῦ κόσμου ἀπὸ τὴν «ἀμερικανικήν». Ὅλη ἡ ἀνταρκτικὴ θάλασσα ἀπετέλει ἰδιαιτέραν ἐπαρχίαν ζωικοῦ κόσμου. Τέλος ἡ εὐρωπαϊκὴ Μεσόγειος ἦτο πλουσίως διαμεμελισμένη μὲ νήσους καὶ χερσονήσους.

Ἐξάπλωσις τῶν δεβονίων στρωμάτων. Στρώματα τῆς δεβονίου διαπλάσεως εὑρίσκονται εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς. Ἰδιαιτέρως ἡ διάπλασις εἶναι ἀνεπτυγμένη καλῶς εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ρήνου καὶ τούτου ἕνεκα οἱ ἀδελφοὶ Sandberger ἐπρότειναν ἀντὶ τοῦ ὀνόματος «δεβόνιος διάπλασις» τὴν ὀνομασίαν «σύστημα τοῦ Ρήνου». Ἐπίσης στρώματα δεβόνια εὑρίσκονται εἰς τὰς ἀρχαίας ὀρεινὰς ἁλύσεις τῆς λιθανθρακοφόρου περιόδου, εἰς τὸ ἀρμορικανικὸν καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὸ βαρίσκιον τόξον ὀρέων. Ἐπίσης παρόμοια στρώματα εὑρίσκονται ἐν Βοημίᾳ, Καρινθίᾳ, νοτίῳ Γαλλίᾳ, εἰς τὰ Πυρηναῖα καὶ ἄλλα μέρη τῆς Ἰσπανίας, τὴν Ἀγγλίαν, τὴν ἀνατολικὴν Εὐρώπην, Ρωσίαν, εἰς τὴν Σιβηρίαν, τὰς Ἀλταΐδας ὀροσειράς, Τουρκεστάν, Ἰαπωνίαν, Κίναν, Ἀρμενίαν, Μικρὰν Ἀσίαν, Βόσπορον, Ἑλλάδα, Βόρειον Ἀμερικήν, Βολιβίαν, Βραζιλίαν, Ἀργεντινήν, Νότιον Ἀφρικήν, Αὐστραλίαν (Neu-Süd-Wales, Βικτωρίαν κλπ.).

Τὰ κυριώτερα γεωλογικὰ γεγονότα τῆς περιόδου. Ὅλη ἡ δεβόνιος περίοδος διέρρευσε μεταξὺ τῶν δύο ἐποχῶν, κατὰ τὰς ὁποίας ἐγένοντο δύο κύριαι πτυχώσεις τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς, αἱ ἀρχαιότεραι δηλαδὴ *καληδόνιοι* καὶ αἱ νεώτεραι *κύριαι ἀλταΐδες*. Ἡ δεβόνιος ὅμως περίοδος δὲν πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς περίοδος γεωτεκτονικῆς καὶ ἠφαιστειακῆς ἠρεμίας.

Μετὰ τὸν σχηματισμὸν τῶν καληδονίων πτυχωσιγενῶν ὀροσειρῶν ἤρχισεν ἔντονος διάβρωσις, ἀπόπλυσις καὶ ἀποκόμισις τοῦ ὑλικοῦ τῶν χέρσων, καὶ τὰ ἀποκομιζόμενα ὑλικά, ἀποτιθέμεαν εἰς τοὺς πυθμένας τῶν θαλασσῶν, ἔδιδον γένεσιν εἰς τὰ παχέα ἰζηματογενῆ δεβόνια στρώματα. Ἡ ἀποκόμισις ὅμως αὕτη τῶν χέρσων τῶν ἠπείρων

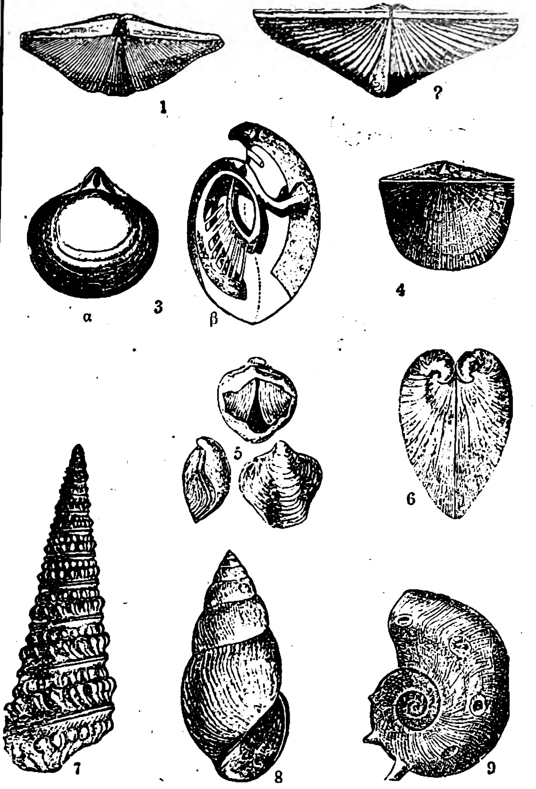

Χαρακτηριστικὰ ἀπολιθώματα τῆς δεβονίου διαπλάσεως.

(1) Ἡ σπιριφέρα Verneuili Murch. 2) Ἡ σπιριφέρα pazadoxus Qu. 3) Ὁ στριγγονέφαλος Burtini Defr. (α=ἐκ τῶν ἄνω β=ἐσωτερικὴ διατομή). 4) Ὁ στρεπτόρυγχος umbraculum Schl. 5) Ἡ ἀθυρὶς ἡ concentrica M' Coy. 6) Ὁ μεγαλόδους cucullatus Sow. 7) Ἡ μουρχισονία b-granulosa d' Arch. 8) Ὁ μακρόχειλος arculatus Schlot, 9) Ὁ εὐόμφαλος (κοιλόκεντρος) Goldfussi d' Arch.)

δὲν ἦτο συνεχής, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἀπόθεσις ὑλικῶν καὶ ὁ σχηματισμὸς πετρωμάτων παρουσίαζε διακοπάς. Κατὰ τὴν κατωτέραν ἐπίσης δεβόνιον περίοδον ἐγίνοντο καὶ βραδεῖαι ἠπειρογενετικαὶ κινήσεις. Ἐκτὸς τούτων συνέβησαν καὶ γεγονότα ὀρεογενετικὰ καὶ ἠφαιστειακά. Ἡ πρώτη φάσις ὀρεογενέσεως παρατηρεῖται κατὰ τὸν Denckmann περὶ τὰ τέλη τῆς κατωτέρας δεβονίου περιόδου. Δι᾽ αὐτῆς ἐσχηματίσθη ἐν Εὐρώπῃ εἰς τὴν Siegerland μία ὀροσειρά, διευθύνσεως ΝΔ—ΒΑ, ἀσθενῶς ἐπτυχωμένη. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς μέσης δεβονίου ἐπακολουθεῖ μία φάσις διαταράξεως, τὴν ὁποίαν ὁ Denckmann ὀνομάζει «σιδηριτικήν». Ὁ ὀρεινὸς ὄγκος τῆς Siegerland δὲν παρακολουθεῖ εἰς τὰ νότια καὶ ἀνατολικά του τὴν γενικὴν καταβύθισιν καὶ ὡς ἐκ τούτου κατατεμαχίζεται. Σχηματίζονται οὕτω βαθμιδοειδεῖς ἢ κλιμακωτοὶ ὡς καὶ ταφροειδεῖς ἐγκαταχρημνίσεις μὲ ἰσοκλινῆ δομὴν (τὰ τεμαχωτὰ ὄρη τῆς Siegerland). Ἐπακολουθεῖ κατὰ τὴν μέσην δεβόνιον περίοδον μία φάσις ἠφαιστείου ἐνεργείας. Μεγάλαι μᾶζαι ἀτλαντικῶν ἐσσεξιτικῶν μαγμάτων ἀνέρχονται ἐκ τῶν ἔνδον καὶ σχηματίζουν πολλαχοῦ ὑποθαλάσσια ἠφαίστεια ὄρη ἐκ διαβασικοῦ ὑλικοῦ.

Πρὸ τοῦ τέλους ἀκόμη τῆς ἀνωτέρας δεβονίου περιόδου λαμβάνουν χώραν νέαι πτυχώσεις, ἡ πρώτη πρόδρομος φάσις τῶν Ἀλταΐδων πτυχώσεων. Δι᾽ αὐτῶν τὰ μέχρι τότε σχηματισθέντα πετρώματα εἰς τὴν ἔκτασιν τῶν Ἀλταΐδων ὀροσειρῶν συνανωθοῦνται καὶ σχηματίζουν τὰς πρώτας πτυχοσιγενεῖς ὀροσειρὰς. Ἐπίσης καὶ τὸ βαρίσκιον ὀρεινὸν τόξον τελειοποιεῖται διὰ τῶν πτυχώσεων τούτων. Ἐπακολουθεῖ κατόπιν ἄλλη φάσις ἠφαιστείου ἐνεργείας, διὰ τῆς ὁποίας ἀνέρχονται «εἰρηνικὰ μάγματα» καὶ σχηματίζονται καλύμματα ἐκ διαβάσου. Καὶ μόλις ἀρχίζει ἡ δευ-

Digitized by Google

τέρα πρόδρομος φάσις τῶν Ἀλταΐδων πτυχώσεων, ἡ δεβόνιος περίοδος τελειώνει.

Ὠφέλιμα ὀρυκτὰ καὶ πετρώματα. Ἐκ τῶν κατὰ τὴν δεβόνιον περίοδον σχηματισθέντων πετρωμάτων πολλὰ ἀποτελοῦν σήμερον χρήσιμα ὑλικά. Τοιοῦτα π. χ. εἶναι οἱ στεγαστῆρες σχιστόλιθοι (τοῦ Ἄϊφελ, Νασσάου, Χάρτζ κλπ.), ἀσβεστόλιθοι (τοῦ Devonshire, Ἄϊφελ, Βοημίας κλπ.), μάρμαρα. Σιδηρομεταλλεύματα εὑρίσκονται ἐπίσης εἰς τὸ Νασσάου, τὴν Βεστφαλίαν. Χάρτζ, ἀνατολικὴν Θουριγγίαν, Σιλεσίαν, τῶν ὁποίων γίνεται σοβαρὰ ἐκμετάλλευσις, καὶ ἀλλαχοῦ. Κοιτάσματα ἐπίσης θειούχων μεταλλευμάτων εὑρίσκονται εἰς τὴν Sauerland. Χάρτζ (σιδηροπυρίτης καὶ χαλκοπυρίτης τοῦ Rammelsberg παρὰ τὸ Goslar) καὶ ἀλλαχοῦ. Ἄξιαι τέλος μνείας εἶναι ἐπίσης αἱ φλέβες σιδηρίτου τῆς Siegerland, αἱ τοῦ μολύβδου καὶ ψευδαργύρου τοῦ κάτω Lahn (Ems), καθὼς καὶ τοῦ Andreasberg, κλπ.

Ἡ δεβόνιος διάπλασις ἐν Ἑλλάδι. Ἄχρι τοῦδε μόνον εἰς δύο περιοχὰς τῆς Ἑλλάδος κατεδείχθη ἡ παρουσία στρωμάτων τῆς δεβονίου διαπλάσεως. Ἡ πρώτη περιοχὴ εἶναι ἡ τοῦ βορειοδυτικοῦ τμήματος τῆς νήσου Χίου. Τὰ στρώματα ταῦτα εἶναι: α) τοῦ κατωτέρου δεβονίου. Σχίσται, γραουβάκαι, κερατόλιθος, λυδίτης, φθανῖται καὶ ἀρκόσαι πάχους 2000 ἕως 2500 μέτρων. Εἰς τὰ στρώματα τοῦ λιδίτου τῆς κοιλάδος τοῦ Κεράμου ἐμφανίζονται μεταλλεύματα ἀντιμονίου (κυρίως ἀντιμονίτης) β) τοῦ μέσου (πιθανῶς καὶ τοῦ ἀνωτέρου) δεβονίου. Σχίστης καὶ ἀσβεστόλιθοι (ὁρίζων τοῦ Ἀγρελωποῦ). Οἱ ἀσβεστόλιθοι περιέχουν ἀπολιθωμένα τραπεζοειδῆ καὶ τετρακοράλλια (τὰ εἴδη φαβοσίτης cristatus, στριατοπόρα vermicularis, κυαθόφυλλον καὶ ἀκεοβουλαρία ἡ pentagona), ὡς ἐπίσης καὶ τὰ γένη εὐόμφαλος καὶ στριγκοκέφαλος. Ὁ δεβόνιος ἀσβεστόλιθος ἔχει πάχος 50—100 μέτρων καὶ ἀποτελεῖ ἀσυνεχῆ ἐπιμήκη ταινίαν μήκους 10 χλμ. περίπου. Πολλαχοῦ παρατηρεῖται καὶ παρουσία μεταλλευμάτων ψευδαργύρου καὶ μολύβδου.

Ἡ δευτέρα περιοχὴ ἐμφανίσεως δεβονίων στρωμάτων εἶναι ἐν Εὐβοίᾳ εἰς τὰ ὄρη Γαλτζάδες. Ἐνταῦθα παρουσιάζονται σχίσται, χονδρόκοκκοι ψαμμῖται καὶ ἀρκόσαι, ἄνευ ἀπολιθωμάτων. Γ. Κ. Γ.

Δεβορὰχ (Deborah) *[Ἀστρον.]*. Ἀστεροειδὴς φερόμενος κατὰ τὴν σειρὰν τῆς ἀνακαλύψεως αὐτοῦ ὑπ' αὔξοντα ἀριθμὸν 541. Σ. Π.

Δεβότη (Devote καὶ λατ. Deivota), *μάρτυς*. Ἐγεννήθη ἐν Κορσικῇ περὶ τὰ τέλη τοῦ Γ' αἰῶνος, κατηχήθη δὲ εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ ὑπὸ τῆς Χριστιανῆς τροφοῦ της. Πληροφορηθεῖσα δ' ὅτι ἐκ Ρώμης ἤρχετο εἰς Κορσικὴν διοικητὴς ἐντεταλμένος νὰ καταδιώξῃ τοὺς Χριστιανούς, κατέφυγεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ συγκλητικοῦ Εὐτυχίου. Μὴ δυνηθεὶς δ' ὁ Ρωμαῖος ἄρχων ν' ἀποσπάσῃ τὴν Δεβότην ἀπὸ τοῦ Εὐτυχίου, τοῦτον μὲν ἐδηλητηρίασεν, ἐκείνην δ' ἔπειτα συλλαβὼν ἐξηνάγκαζε νὰ προσφέρῃ θυσίαν ἐπὶ βωμοῦ. Ἐπειδὴ δ' αὕτη ἠρνήθη νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὰ ἀσεβῆ προστάγματά του, ὁ διοικητὴς ὑπέβαλεν εἰς φρικώδη βασανιστήρια τὴν παρθένον, ἥτις ἐν τῷ μαρτυρίῳ ἀπέθανε. Τὸ λείψανόν της μετακομισθὲν κατόπιν ἐτάφη ἐν Monaco, τοῦ ὁποίου τυγχάνει πολιοῦχος. Ἡ μνήμη της ἑορτάζεται τὴν 27 Ἰανουαρίου. Ε. Γ. Π.

Δεβούσσης, ***Νικόλαος.*** Ἰταλὸς φιλέλλην. Διετέλει ἀνθυπολοχαγὸς τοῦ στρατοῦ τῆς Νεαπόλεως, ὅταν παρῃτήθη τῷ 1821 διὰ νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπως ἀγωνισθῇ ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῆς. Καταταχθεὶς ὡς ἐπιλοχίας εἰς τὸ σῶμα τῶν Φιλελλήνων ὑπηρέτησε μὲ πολὺν ζῆλον. Εἰς τὴν μάχην τοῦ Πέτα ἀπεσπάσθη μετὰ τοῦ Ἀνδρέου Δάνια καὶ ἀγωνισθεὶς εἰς τὸ ἡρωϊκὸν τετράγωνον, ἔπεσε μαχόμενος μεταξὺ τῶν ὑστάτων. Γ. Δ. Κ.

Δέβραι· βλ. Δίβρα.

Δεβρὲκ *[Γεωγρ.]*. Πόλις τῆς Τουρκίας, ἕδρα τῆς ὑποδιοικήσεως Χαμιδιέ, μετονομασθείσης ὑπὸ τῆς κεμαλικῆς κυβερνήσεως εἰς Δεβρὲκ καὶ ὑπαχθείσης εἰς τὸν νομὸν Ζουγγουλδάκ. Ἡ πόλις κεῖται ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Φιλιὰς-σοῦ, ἐντὸς ὡραίας καὶ καλῶς καλλιεργημένης κοιλάδος, εἰς ἀπόστασιν 50 χλμ. Α. τῆς Ποντοηρακλείας. Κάτ. (1927) 2490. Ἡ ὁμώνυμος ὑποδιοίκησις ἔχει ἐπιφάνειαν 1490 τετρ. χιλμ. καὶ 57.439 κατοίκους. Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

Δέβρη *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Ἀναράχη.

Δεβρικὶ *[Γεωγρ.]*· βλ. Τεφρική.

Δεγαλέτο *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Διγαλέτον.

Δεγεγχάρδος *ἅγιος*. Ἐξ εὐγενοῦς οἰκογενείας τῆς Βαυαρίας καταγόμενος, προσεκολλήθη εἰς τὸν ἅγιον Ἑρμανόν, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου (1327) ἠκολούθησε τὸν ἀδελφὸν τούτου ἅγιον Ὄθωνα. Ἀποσυρθεὶς δ' ἔπειτα εἴς τι ἐρημητήριον ἔζησεν ἐν αὐτῷ ἐπὶ 30 ἔτη (1344—1374). Ἀπέθανεν ἐν βαθεῖ γήρατι, ἑορτάζεται δὲ τὴν 3 Σεπτεμβρίου ὑπὸ τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. Ε. Γ. Π.

Δεγιρμὲν-ἀδασῆ. Τουρκικὸν ὄνομα τῆς ἑλληνικῆς νήσου Μήλου ἐπὶ τουρκοκρατίας. Ὁ μεταγλωττίσας εἰς τὴν τουρκικὴν τὸ ὄνομα τῆς νήσου ἐνόμισεν, ὅτι τοῦτο γράφεται μὲ υ, διὸ καὶ μετέφρασε *δεγιρμὲν* (=μύλος). Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

Δεγκουΐρ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Μπουδρούμ (Ἁλικαρνασσοῦ, πλάτ. 37° 02' Β, μῆκ. 27° 28' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1899: Kalymno, Kappari and Kos channels). Σ.Ε.Λ.

Δέγλερης, ***Γεώργιος.*** Ἀθηναῖος Ἀγωνιστὴς ἐκ τῶν καλυτέρων παραγόντων. Ἀνήκων εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν κτητόρων τῆς μονῆς Πεντέλης καὶ εὔπορος, κατήρτισε σῶμα καὶ μετ' αὐτοῦ ἐπολέμησε μέχρι τοῦ 1827, ὁπότε ἔπεσε μαχόμενος ἐν τῇ Ἀκροπόλει. Μετ' αὐτοῦ ἐφονεύθη καὶ ὁ ἀδελφός του *Κωνσταντῖνος*. Ἕτερος ἀδελφός των, ὁ *Παναγιώτης*, ἔπεσε τῷ 1821 ἐν Ἀθήναις. Γ.Δ.Κ.

—**Δέγλερης,** ***Γεώργιος Δημ.*** Ἀγωνιστής, ἐξάδελφος τῶν ἀνωτέρω. Ἀπεβίωσεν ἐκ λοιμοῦ ἐντὸς τῆς Ἀκροπόλεως κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Κιουταχῆ. Ἦτο νέος πολλῆς μορφώσεως. Γ. Δ. Κ.

Δεγλὲς *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Μαυρόγεια.

Δέγμενος. Τοξότης Ἐπειὸς κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς καθόδου τῶν Αἰτωλῶν εἰς Ἦλιδα ὑπὸ τὸν Ὄξυλον, ἰσχυριζόμενος ὅτι ἔχει, ὡς ἀπόγονος τοῦ Αἰτωλοῦ, κληρονομικὰ ἐπὶ τῆς χώρας δικαιώματα. Ἐπειδὴ τὰ στρατεύματα τῶν ἐπηλύδων καὶ τῶν ἐντοπίων ἦσαν ἰσόπαλα, ἀπεφασίσθη νὰ μονομαχήσουν δύο ἄνδρες ἐκπροσωποῦντες τοὺς ἀντιπάλους· πρὸς τοῦτο δὲ ἐξελέγησαν ὁ Δέγμενος ἐκ τῶν ἐγχωρίων καὶ ὁ Πυραίχμης, φέρων σφενδόνην καὶ πήραν μὲ λίθους, ἐκ τῶν Αἰτωλῶν. Κατὰ τὴν πάλην, ὁ Δέγμενος ἐφονεύθη καὶ ὁ Ὄξυλος ἐγένετο κύριος τῆς χώρας, δεχθεὶς μερικὸν ἀναδασμὸν τῆς γῆς *(Παυσαν.* Ε' 52, *Στράβων* Η' 33). Ὁ Πολύαινος (Στρατηγ. Ε' 48) ἀντὶ τοῦ Δεγμένου ἀναφέρει *Αἰσχίνην* τινὰ ἐκπρόσωπον τῶν ἐγχωρίων. Π. Ν. Π.

δεγρὰς (ὁ) (Degras) *[Βιομ.]*. Τὰ δέρματα μετὰ τὴν δι' ἰχθυελαίων δέψιν πλύνονται διὰ θερμοῦ ὕδατος, ἐκθλίβονται καὶ στραγγίζονται καλῶς. Τὸ οὕτω λαμβανόμενον δευτερεῦον προϊὸν καλεῖται *δεγράς*. Ἐπειδὴ δὲ εἰσέτι τὰ δέρματα περιέχουν ἀρκετὴν ποσότητα μερικῶς ὀξειδωθέντος ἰχθυελαίου, μὴ δυναμένου διὰ θερμοῦ μόνον ὕδατος καὶ ἐκθλίψεως ν' ἀποχωρισθῇ, ὑποβάλλονται διὰ τοῦτο εἰς χημικήν τινα κατεργασίαν, ἐμβαπτίζονται δηλαδὴ καὶ πλύνονται καλῶς ἐντὸς ἀλκαλικῆς τινος διαλύσεως (ποτάσης ἰδίως ἢ σόδας), ἥτις παραλαμβάνει τὸ ὑπόλοιπον ἰχθυέλαιον. Ἀκολούθως ἐκθλίβονται τὰ δέρματα καλῶς, ἐπαναλαμβανομένης τῆς τοιαύτης ἐργασίας δὶς ἢ τρίς, μέχρις οὗ ἀποληφθῇ ἅπαν τὸ μερικῶς ὀξειδωθὲν ἰχθυέλαιον, καταδηλουμένου τούτου ἐκ τῆς λευκότητος ἣν προσλαμβάνει ἡ διάλυσις τῆς ποτάσης ἢ σόδας. Τὸ προϊὸν τοῦτο ἐν Γερμανίᾳ καλεῖται «λευκὸς ζωμὸς» (Weissbrühe), τυγχάνον εὐρυτάτης ἐφαρμογῆς ἐν τῇ σαπωνοποιίᾳ καὶ εἰς καθαρισμὸν τῶν ἐκ δερμάτων ἐνδυμάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐξ ὑφάσματος.

Ἐκτὸς τοῦ ἄνω τρόπου παρασκευῆς, θεωρουμένου ἄλλως τε καὶ τοῦ καλυτέρου καὶ ἀπὸ ἀπόψεως προϊόντος, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως, παρασκευάζουν ἐπίσης σήμερον τεχνικοὺς δεγράδες διὰ τεχνικῆς ὀξειδώσεως τοῦ ἰχθυελαίου, φερομένους εἰς τὸ ἐμπόριον ὑπὸ διάφορα ὀνόματα. Πάντως ὁ δεγράς, εἴτε ὑπὸ τὴν μίαν, εἴτε ὑπὸ τὴν ἄλλην μέθοδον παρασκευαζόμενος, φέρεται εἰς τὸ ἐμπόριον σχεδὸν πάντοτε νοθευμένος, δικαίως δὲ καλεῖται δοχεῖον μελάνης (boîte à encre, Tintenfass), ὡς δυνάμενος νὰ περιέχῃ πᾶν ὅ,τι ἡ φαντασία ἐφευρίσκει ὅπως καταβιβάσῃ τὸ κόστος παραγωγῆς καὶ αὐξήσῃ τὸ κέρδος. Ἡ καλὴ ποιότης σύγκειται ἀπὸ λιπαρὰς οὐσίας 64,58 %, κάλιον καὶ ἅλατα 18,75 %, ὕδωρ 16,67 %. Μεγάλη αὐτοῦ χρῆσις γίνεται εἰς τὴν βυρσοδεψίαν, ἰδίως διὰ λίπανσιν δερμάτων φυτικῶς δεψημένων, θεωρούμενος ὡς ἄριστον μέσον συντηρήσεως αὐτῶν, ὡς ἐπίσης καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν παρασκευασμάτων, π. χ. ὑποδημάτων. Παρεμποδίζει τὴν ἀποξήρανσιν καὶ ἀπορητίνωσιν τῶν δερμάτων καθιστῶν ταῦτα ἀδιάβροχα. Ι. ΜΠΑΡΔΑΝΗΣ

Δεδάκης, *Ἀναγνώστης*. Πλούσιος Ὑδραῖος πλοιοκτήτης πρὸ τοῦ Ἀγῶνος. Διέθεσε κατὰ τὸν Ἀγῶνα πολλὰ χρήματα εἰς διαφόρους πατριωτικοὺς ἐράνους καὶ δάνεια. Ἔμπιστος τοῦ Γεωργίου Κουντουριώτου, διωρίσθη πολιτάρχης Γαστούνης, καὶ βραδύτερον ὑπηρέτησεν εἰς διαφόρους θέσεις. Γ. Δ. Κ.

Δεδὲ-ἀγὰτς *[Γεωγρ.]*. Τουρκικὸν ὄνομα τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως (βλ. λ.). Ἐπὶ τουρκοκρατίας (μέχρι τοῦ 1912) ἡ διοίκησις Δεδὲ-ἀγὰτς περιελάμβανε τὰς ὑποδιοικήσεις: 1) *Δεδὲ-ἀγὰτς* (ἔχουσαν τοὺς δήμους (ναχιέδες) Μάκρης, Φερετζὶκ (Φερῶν) Σαχινλέρ, Δογάνχισὰρ καὶ τὴν νῆσον Σαμοθράκην, 2) *Αἴνου* μὲ τὸν δῆμον Κοτζᾶ-ἀλῆ καὶ Σοφουλοῦ (Σουφλίου) μὲ τοὺς δήμους Ὕψαλα (Κυψέλαι), Πισμάν, Τικλῆ, Ἐντέ, Κανμπουρλὰρ καὶ Δερμπὲντ-ἶ-κεμπίρ. Ν.Μ.

—*[Παραλ. Γεωγρ.]* Ὁ πρὸ τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως ὅρμος, διατηρῶν τὴν τουρκικήν του ὀνομασίαν παρὰ τὴν ἀλλαγὴν τῆς ὀνομασίας τῆς πόλεως. Τὴν ὀνομασίαν ταύτην διατηρεῖ καὶ αὐτὸς ὁ ἐντὸς τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως φάρος (Φάρος Δεδεαγάτς: πλάτ. 40°49'30'' Β, μῆκ. 25°53'30'' Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1087: Thasso to Dardanelles), ὅστις ἀνηγέρθη τῷ 1880 ὑπὸ τῆς γαλλικῆς ἑταιρείας τῶν φάρων τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, καὶ ἐκπέμπει μίαν παρατεινομένην ἀναλαμπὴν λευκὴν 17 μιλ. ἀνὰ πᾶν λεπτόν. Σ. Ε. Λ.

—*[Φιλοτελ.]* Ἡ Γαλλία, διατηροῦσα δυνάμει τῶν διομολογήσεων ἴδιον ταχυδρομικὸν γραφεῖον ἐν Δεδεαγάτς, ἐξέδοτο ἐν ἔτει 1893 εἰδικὴν σειρὰν γραμματοσήμων ἐξ 9 ἀξιῶν, δι' ἐπισημάνσεως τῶν ἐν χρήσει τότε γαλλικῶν μὲ τὴν λέξιν Dédéagh. Προγενέστερον ἐκυκλοφόρουν ἐκεῖ τὰ κοινὰ γαλλικὰ γραμματόσημα, σφραγιζόμενα μὲ ταχυδρομικὴν σφραγῖδα φέρουσαν αὔξοντα ἀριθμὸν ταχυδρομικοῦ γραφείου 5155. Κατὰ τὸ 1902 ἐξεδόθη νέα σειρὰ γραμματοσήμων ἐξ ἑπτὰ ἀξιῶν εἰς τρεῖς τύπους, παρεμφερεῖς πρὸς τοὺς τύπους τοὺς χρησιμοποιουμένους τότε καὶ διὰ τὰ καθαυτὸ γαλλικὰ γραμματόσημα καὶ διὰ τὰ τῶν γαλλικῶν ἀποικιῶν, ἀλλὰ φέροντα τὴν διακριτικὴν ἐπιγραφὴν Dédéagh. Ἐκ τῶν γραμματοσήμων τούτων τὰ τῶν 1, 2, 4 καὶ 8 γροσίων (πιάστρ) ἔφερον μέλαιναν ἐπισήμανσιν δηλωτικὴν τῆς ἀξίας των. Τὸ γαλλικὸν ταχυδρομεῖον τοῦ Δεδεαγάτς κατηργήθη κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1912. Μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ Δεδεαγὰτς ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου ἐξεδόθησαν διάφορα προσωρινὰ γραμματόσημα παρὰ τῆς ἑλληνικῆς διοικήσεως τῆς πόλεως. Περὶ τούτων βλ. λ. Ἑλλὰς *[Φιλοτελ.]*. Ε Φ Ε.

Δεδεγκίκας ἢ ***Γκίκας Ντέντες.*** Ἀγωνιστὴς ἐκ Μεθάνων ὁπλίσας ἐξ ἰδίων ἱκανοὺς συμπατριώτας του, μεθ' ὧν ἐπεχείρησε τὰς πολιορκίας Μονεμβασίας, Τριπόλεως καὶ Κορίνθου. Πολεμήσας εἰς τὴν θέσιν Μύγες τῶν μεγάλων Δερβενίων (Γεράνια) κατὰ τῆς προελαυνούσης στρατιᾶς τοῦ Δράμαλη, ἠκολούθησε κατόπιν τὸν Νικηταρᾶν, καὶ τέλος τῷ 1826 τὸν Καραϊσκάκην εἰς Ἀθήνας καὶ Ἀττικήν. Ἐφονεύθη κατὰ τοὺς χρόνους τῆς πολυαρχίας ὑπὸ σκοποῦ τινος ἐν Περαχώρᾳ. Γ. Δ. Κ.

Δεδὲ-δὰγ *[Γεωγρ.]*. —1) Ἡ ἀνατολικὴ ἐπέκτασις τοῦ Μπὸζ δάγ ΒΑ. τοῦ Ἐσκὶ Σεχὶρ ἐν Μ. Ἀσίᾳ. Ἔχει ὕψος 1360μ. καὶ ἀπετέλει σημεῖον στηρίγματος τοῦ μετώπου τοῦ ἑλληνικοῦ Γ' σώματος στρατοῦ κατὰ τὸ 1921—1922, ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Πουρσάκ. —2) Ἡ ἀνατολικὴ ἀκρώρεια τοῦ Μουρὰτ δὰγ (Διδύμου ὄρους), ἀποκαλουμένη καὶ *Χασὰν Δεδὲ τεπέ*, ὕψους 1433 ἣν καὶ κατὰ τὴν 26 Μαρτίου 1921 καὶ κατὰ τὴν 16 Αὐγούστου 1922 εἶχε καταλάβει τὸ 5/42ον σύνταγμα εὐζώνων τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, βορείως τοῦ Τουμλοῦ Μπουνάρ, πρὸς παρακώλυσιν τουρκικῆς προελάσεως πρὸς δυσμάς. Ν. Κ. Σ.

Δεδεθέος ἤ, *δεθότερον*, ***Ντέντες Θάτης Σταμάτης.*** Ναυτικὸς ἐξ Ὕδρας, ὅστις διεκρίθη εἰς πολλὰ περιστατικὰ πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἡλικιωμένος ἀλλ' ἐμπειρότατος περὶ τὴν πυρπολικήν, ἦτο περιζήτητος ἀπὸ τοὺς Ὑδραίους πλοιάρχους. Τὸν ἐχρησιμοποίησαν λίαν ἐπιτυχῶς ὁ Ἀντώνιος Θ. Βῶκος, ὁ Λάζαρος Μπροῦσκος εἰς τὰ Ψαρὰ καὶ τὸ Μεσολόγγι, καὶ ὁ Τομπάζης. Ἔζησε βαθύγηρως ἐν Ὕδρᾳ. Γ. Δ. Κ.

Δεδέμπαλη *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Γαληψός.

Δεδέμπεη *[Γεωγρ.]*· βλ. λ. Τριπόταμον.

Δεδέργιανη *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Λαρίσης τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἕδρα ἰδίας κοινότητος. Κάτοικοι (1928) 269. Ἤδη καλεῖται *Ἀγναντερή*. Εἰς τὴν κοινότητα ὑπάγεται καὶ ὁ συνοικισμὸς *Ἀγροκήπιον* (τέως *Τελτιξί*, κάτ. 120). Δ. Ε. Μ.

δεδὲς (ὁ) (λ. τουρκ. =πάππος). Καλεῖται οὕτως ὁ πρεσβύτερος τῶν δερβισῶν ἑνὸς τεκκὲ (ἐρημητηρίου) καὶ εἰδικῶς ὁ ἡγούμενος τῶν δερβισῶν τοῦ τάγματος τῶν Μεβλεβιτῶν. Ἡ λέξις ἐγενικεύθη κατόπιν ὡς προσωνυμία παντὸς δερβίσου, γενικῶς δὲ παρὰ τῷ τουρκικῷ λαῷ καὶ παντὸς γέροντος. Ν. Μ.

Δέδες. —1) *Ἀναγνώστης*. Πρόκριτος τῆς Ἑρμιονίδος κατὰ τὸν Ἀγῶνα. Ἀντεπροσώπευσε τὴν ἐπαρχίαν του εἰς τὰς συνελεύσεις. Κατὰ τὸ 1807 εἶχε προσφέρει πολλὰς ὑπηρεσίας εἰς Ὑδραίους καταδιωκομένους ὡς μετασχόντας εἰς τὴν κίνησιν τοῦ Αἰγαίου ὑπὸ τὸν Ρῶσον ναύαρχον Σενιάβιν. Ἀπέθανε τῷ 1830.

—2) ***Γεώργιος.*** Ἀγωνιστὴς καὶ πλοιοκτήτης ἐκ Πόρου. Προσέφερε πολλὰς ὑπηρεσίας μέχρι τοῦ 1825, ὁπότε ἐφονεύθη εἰς Νεόκαστρον.

—3) ***Δημήτριος.*** Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου,

Digitized by Google

Ἀγωνιστής, Διεκρίθη εἰς πολλὰ περιστατικά, ὑπηρετήσας εἰς διάφορα ὑδραϊκὰ καὶ σπετσιωτικὰ πλοῖα.

—4) *Δημήτριος*. Ἀγωνιστὴς ἐξ Εὐβοίας. Ἔπεσεν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῷ 1827 κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Κιουταχῆ πολιορκίαν αὐτῆς.

—5) *Ἐμμανουήλ*. Ἀδελφὸς τοῦ Γεωργίου, φονευθεὶς εἰς Κάρυστον τῷ 1825.

—6) *Ἐμμανουήλ*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Σπετσῶν. Ἦτο ναύκληρος εἰς διάφορα πλοῖα. Διέσωσε τὴν ζωὴν τοῦ Κολανδρούτσου εἰς Σάμον.

—7) *Ἰωάννης*. Σπετσιώτης Ἀγωνιστής. Ὑπηρέτησεν ἐπὶ διαφόρων σπετσιωτικῶν καὶ ὑδραϊκῶν πλοίων καὶ διεκρίθη εἰς τὰς Πάτρας, τὸν Γέροντα, τὴν Σάμον καὶ τὴν Λέσβον.

—8) *Παναγιώτης*. Ἀγωνιστὴς ἐξ Εὐβοίας. Διεκρίθη διὰ τὴν ψυχραιμίαν του εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Γιουσοὺφ Μπερκόφτσαλη, φονεύσας πολλοὺς Τούρκους εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Εὐβοϊκοῦ. Γ. Δ. Κ.

Δεδὲ-τεπέ, ἢ *Χασὰν Δεδὲ τεπὲ* [*Γεωγρ.—Ἱστορ.*]. Καλεῖται οὕτως ἡ ἀνατολικὴ δειρὰς τοῦ Μουρὰτ νταγ (Διδύμου ὄρους) ἐν Φρυγίᾳ τῆς Μ. Ἀσίας, κειμένη βορείως τοῦ Τουλοῦ Μπουνάρ. Τὸ ὕψωμα τοῦτο ἐχρησιμοποιήθη κατ' ἐπανάληψιν ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ κατὰ τὴν μικρασιατικὴν ἐκστρατείαν: 1) Κατελήφθη τῇ 26 Μαρτίου 1921 ὑπὸ τοῦ 5/42 συντάγματος εὐζώνων τῆς XIII ἑλληνικῆς μεραρχίας. Τὸ σύνταγμα τοῦτο εἶχεν ἀποσταλῆ ἐκεῖ ὅπως συνδράμῃ τὸ περὶ τὸ Τουμλοῦ Μπουνὰρ προσβληθὲν 34ον σύνταγμα πεζικοῦ τῆς II μεραρχίας ὑπὸ ἰσχυρᾶς δυνάμεως τουρκικοῦ στρατοῦ, ἐκτελέσαντος εὐρεῖαν ἐπιθετικὴν ἐπιστροφὴν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην, μὲ σκοπὸν ν' ἀποκόψῃ τὰς πρὸς Σμύρνην συγκοινωνίας τοῦ Α' σώματος στρατοῦ, ὅπερ εἶχε προελάσει πρὸς Ἀφιὸν Καρᾶ Χισσάρ. Ἀλλ' ἀφ' ἑνὸς ἡ κρατερὰ ἀντίστασις τοῦ 34ου συντάγματος πεζικοῦ καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ ταχεῖα ἐπαναστροφὴ ἐξ Ἀφιὸν Καρᾶ Χισσὰρ πρὸς δυσμὰς καὶ ἐπέμβασις εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς II μεραρχίας καὶ τοῦ 5/42 συντάγματος εὐζώνων ἔσωσαν τὴν κατάστασιν, ἀναγκασθέντων τῶν Τούρκων εἰς ἄμεσον ὑποχώρησιν πρὸς Κιουτάχιαν (βλ. λ. Ἐσκῆ *Σεχήρ*). 2) Τῇ 16 Αὐγούστου 1922, κατὰ τὴν ἐξ Ἀφιὸν Καρᾶ Ἰσσὰρ ὑποχώρησιν τῶν Α' καὶ Β' σωμάτων στρατοῦ τῶν Ἑλλήνων πρὸς Σμύρνην, κατελήφθη εὐθὺς τὸ ὕψωμα τοῦ Δεδὲ-τεπὲ πρὸς ἀναχαίτισιν τῆς περαιτέρω πρὸς δυσμὰς τουρκικῆς προελάσεως, ὑπὸ τοῦ 5/42 συντάγματος εὐζώνων, ἀποτελοῦντος τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα τῆς ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ἀθ. Φράγκον ὁμάδος στρατοῦ. Ἐγκατελείφθη δὲ διαταχθείσης ὑποχωρήσεως πρὸς Οὐσάκ.

Ν. ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

δεδηλωμένος, —η, —ον· παθ. μετχ. τοῦ δηλῶ (βλ. λ.)· φανερός, ὁλοφάνερος, ἀναμφισβήτητος· λέγεται συνήθως κατ' ἀπόδοσιν τοῦ γαλλ. déclaré.

— [ΣΥΝΤ. ΔΙΚ.] Τὸ δόγμα τῆς *δεδηλωμένης* ἀνεπτύχθη παρὰ τοῦ Χ. Τρικούπη διὰ τοῦ ἐν ἔτει 1875 ἐκφωνηθέντος βασιλικοῦ λόγου, δι' οὗ ἐκηρύσσετο ἡ ἔναρξις τῆς Ζ' βουλευτικῆς περιόδου. Διὰ τοῦ δόγματος τούτου ἐπεζητεῖτο νὰ καθιερωθῇ ἡ ἀρχή, καθ' ἣν τὸ στέμμα δὲν δύναται νὰ προβῇ εἰς τὸν διορισμὸν ὑπουργείου οὐδὲ νὰ διατηρήσῃ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ κυβέρνησιν, ἥτις δὲν κέκτηται ὑπὲρ αὐτῆς τὴν πλειοψηφίαν τῆς Βουλῆς. Τὸ τοιοῦτο, κατὰ τὸ δόγμα τῆς δεδηλωμένης, εἶναι ἀδύνατον καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν εἰσέτι, καθ' ἣν τὸ στέμμα θὰ ἐσκόπει διὰ κυβερνήσεως προερχομένης ἐκ τῆς μειοψηφίας νὰ προβῇ εἰς τὴν διάλυσιν τῆς Βουλῆς. Συνεπῶς, κατὰ τὸ ἐν λόγῳ δόγμα, διάλυσις τῆς Βουλῆς μόνον ὑπὸ κυβερνήσεως προερχομένης ἐκ τοῦ πλειοψηφοῦντος ἐν τῇ Βουλῇ κόμματος ἐπετρέπετο νὰ λάβῃ χώραν, οὐχὶ δὲ παρὰ κυβερνήσεως ἐκ τῆς μειοψηφίας προελθούσης, οὐδὲ παρ' ἀχρόου ὑπουργείου. Ἡ ἀνακήρυξις τοῦ δόγματος τῆς δεδηλωμένης ἱστορικῶς ὀφείλεται εἰς τὰς ἀπὸ τοῦ 1864 μέχρι τοῦ 1875, ὅτε τὸ πρῶτον ἐσχημάτισε κυβέρνησιν ὁ Χ. Τρικούπης, σημειωθείσας «παραφωνίας» ἐν τῇ πιστῇ ἐφαρμογῇ τοῦ συστήματος τῆς κοινοβουλευτικῆς κυβερνήσεως, καθ' ὃ ἀπαγορεύεται ὁ σχηματισμὸς κυβερνήσεως, ἥτις δὲν ἀπολαύει τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς πλειοψηφίας τῆς Βουλῆς, καὶ κατὰ μείζονα λόγον ἡ διατήρησις ἐν τῇ ἐξουσίᾳ ὑπουργείου ἀπολέσαντος τὴν ἐμπιστοσύνην αὐτῆς. Διὰ τοῦ δόγματος τῆς δεδηλωμένης, ἐπισήμως κηρυσσομένης παρὰ τοῦ βασιλέως, ἐπεδίωξεν ὁ Τρικούπης νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὰς γενομένας κατὰ τὸ παρελθὸν παραφωνίας ἐν τῇ τηρήσει τῶν κοινοβουλευτικῶν ἀρχῶν· πράγματι δὲ ἐπετεύχθη ὅπως λειτουργήσῃ ἔκτοτε ὁπωσοῦν ἀπροσκόπτως τὸ σύστημα τῆς κοινοβουλευτικῆς κυβερνήσεως ὑπὸ τὸ σύνταγμα τοῦ 1864. Ἀλλὰ τὸ δόγμα τῆς δεδηλωμένης δὲν ἀνεπτύχθη τὸ πρῶτον διὰ τοῦ βασιλικοῦ λόγου τοῦ 1875· εἰς τὸ παρὰ τοῦ Χ. Τρικούπη δημοσιευθὲν ἐν τῇ ἐφημερίδι «Καιροί» τὴν 29 Ἰουνίου 1875 ἄρθρον ὑπὸ τὸν τίτλον «Τίς πταίει;», διὰ τοῦ ὁποίου ἤλεγχεν οὗτος τὰς ἐν τῇ ἀρχῇ ἀνελθούσας κυβερνήσεις δυνάμει τῆς προνομίας καὶ μόνον τοῦ στέμματος τοῦ διορίζειν καὶ παύειν τοὺς ὑπουργοὺς αὐτοῦ, παραβλεπομένων τῶν προνομιῶν τῆς Βουλῆς, ἤτοι παρὰ τὴν θέλησιν τῆς πλειοψηφίας αὐτῆς, ἐτονίζετο ὅτι «ἵνα ἐπέλθῃ θεραπεία πρέπει νὰ γίνῃ εἰλικρινῶς ἀποδεκτὴ ἡ θεμελιώδης ἀρχὴ τῆς κοινοβουλευτικῆς κυβερνήσεως, ὅτι τὰ ὑπουργεῖα λαμβάνονται ἐκ τῆς πλειοψηφίας τῆς Βουλῆς». Εἰς τὴν «προκήρυξιν πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαόν», ἣν ἀπηύθυνεν ἡ ὑπὸ τὸν Χ. Τρικούπην κυβέρνησις μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς Βουλῆς (19 Μαΐου 1875) καὶ τὴν προκήρυξιν νέων ἐκλογῶν ἐμνημονεύετο ῥητῶς, ὅτι «πρώτιστον δικαίωμα καὶ ὑποχρέωσις τῆς Βουλῆς ταύτης ἔσεται νὰ παράσχῃ εἰς τὸ στέμμα καὶ εἰς τὸν τόπον ὑπουργεῖον, ὅπερ, ἀπολαῦον τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ βασιλέως καὶ τῆς πλειοψηφίας τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Ἔθνους, θὰ ἔχῃ κύριον προσὸν συνταγματικῆς κυβερνήσεως». Διὰ τοῦ δόγματος τῆς δεδηλωμένης, ἐφόσον μόνον ἐκ τῆς πλειοψηφίας τῆς Βουλῆς προερχομένη κυβέρνησις θὰ ἠδύνατο νὰ προβῇ εἰς τὴν διάλυσιν αὐτῆς, ἐπεζητεῖτο ἡ καθιέρωσις τοῦ συστήματος τῆς αὐτοδιαλύσεως τῆς Βουλῆς, καὶ τοῦτο διότι διὰ τῆς ἀσκήσεως τοῦ δικαιώματος τοῦ στέμματος, τοῦ διαλύειν τὴν Βουλήν, θὰ ἐπλήττετο κυρίως τὸ ἐν αὐτῇ πλειοψηφοῦν κόμμα, παρὰ τοῦ ὁποίου θ' ἀπέρρεεν ἡ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ κυβέρνησις. Εἰς τὴν ἐπικράτησιν τοῦ δόγματος τούτου ἀντετάχθη ὁ Θ. Π. Δηλιγιάννης, ὅστις κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς Βουλῆς τῆς 26 Φεβρουαρίου 1903 ἐδήλωσε τὰ ἑξῆς: «Ἂν τὸ Στέμμα ἦτο δεδεμένον ὄπισθεν τῆς δεδηλωμένης πλειοψηφίας, ἦτο δυνατὸν νὰ παρασκευάσωμεν ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῶν κοινοβουλευτικῶν θεσμῶν τὴν τυραννίαν. Ὑποθέσατε Βουλήν, ἥτις ἀποτελεῖται ἀπὸ βουλευτὰς λησμονοῦντας τὰ ἑαυτῶν καθήκοντα, ὑποκειμένους εἰς ἀπολαυὰς ὠφελειῶν προσωπικῶν, τοπικῶν, κομματικῶν, ἑπομένως συνδεομένους μετὰ τῆς κυβερνήσεως καὶ ἀποτελοῦντας παγίαν καὶ μόνιμον πλειοψηφίαν. Ὑποθέσατε κατὰ τὸ δόγμα τοῦ 1875, ὅτι ὁ βασιλεὺς πρέπει νὰ δίδῃ τὴν διάλυσιν τῆς Βουλῆς μόνον εἰς τὴν πλειοψηφοῦσαν κυβέρνησιν ἂν δὲν ἤθελε λήξει ἡ περίοδος ἡ βουλευτικὴ καὶ ὁ εἰσηγητὴς τῆς πλειοψηφίας ἐκείνης, ὁ πρωθυπουργὸς τοῦ χρόνου ἐκείνου, ἤθελε λάβει τὸ διάταγμα τῆς διαλύσεως τῆς Βουλῆς καὶ ἤθελεν αὐτὸς ἐνεργήσει ἐκλογάς. Ἡ κυβερνητικὴ ἐπίδρασις, ἡ ἐνασκουμένη κατὰ τὰς ἐκλογάς, ἤθελε χρησιμεύσει νὰ ἐπαναφέρῃ πάλιν τοιαύτην πλειοψηφίαν· τοιουτοτρόπως δ' ἡ κυβέρνησις ἐκείνη ἤθελε μεταβληθῆ εἰς τυραννίαν».

Τὸ δόγμα τῆς δεδηλωμένης ἐκυριάρχησεν ὁλοκλήρου τοῦ πολιτικοῦ βίου τοῦ Χ. Τρικούπη, ὅστις παρέμεινεν εἰς τὴν τήρησιν τούτου ἄτεγκτος, οὐδέποτε ἀναδεχθεὶς νὰ σχηματίσῃ κυβέρνησιν ἂν ὑπὲρ αὐτοῦ δὲν ἐκέκτητο τὴν πλειοψηφίαν τῆς Βουλῆς. Οὕτως ἔπραξε κατὰ τὰ ἔτη 1885 καὶ 1892, κατὰ δὲ τὸ 1885 καὶ 1891 μετὰ τὴν ἐκλογικὴν ἀποτυχίαν τοῦ ὑπ' αὐτὸν κόμματος ἠρνήθη νὰ παραμείνῃ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ, τοὐλάχιστον μέχρι τῆς συγκλήσεως τῆς Βουλῆς, ἀλλ' ἔσπευσε νὰ παραιτηθῇ ὡς μὴ ἀπολαμβάνων τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς πλειοψηφίας αὐτῆς. Ἀφ' ἧς ἀνεκηρύχθη τὸ δόγμα τῆς δεδηλωμένης, καθιερώθη σταθερῶς παρ' ἡμῖν τὸ καθῆκον τῶν κυβερνήσεων νὰ ἐμφανίζωνται ἐνώπιον τῆς Βουλῆς εὐθὺς μετὰ τὸν σχηματισμὸν αὐτῶν αἰτούμεναι ψῆφον ἐμπιστοσύνης, ὡς καὶ ἡ ἄμεσος μετὰ ἀποδοκιμασίαν ἐκ μέρους τῆς Βουλῆς παραίτησις αὐτῶν, ἐκτὸς ἂν ἐγένετο χρῆσις τοῦ δικαιώματος τῆς διαλύσεως τοῦ σώματος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ν. Ν. Σαριπόλου*, Τὸ σύστημα τῆς Κοινοβουλευτικῆς Κυβερνήσεως ἐν τῇ νεωτάτῃ αὐτοῦ ἐξελίξει (1922).—*Ἡλία Γ. Κυριακοπούλου*, «Ὁ Κοινοβουλευτισμὸς ἐν Ἑλλάδι ὡς πολιτικὸς καὶ νομικὸς κανών» τεῦχος Α' (1929) ἰδίως σ. 171—181.

Η. Γ. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

δεδικασμένον (τό)· παθ. μετοχ. τοῦ *δικάζω*· τὸ νὰ εἶναι ὑπόθεσίς τις τελεσιδίκως δεδικασμένη, τὸ νὰ μὴ εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπαναληφθῇ δικαστικὸς ἀγὼν ἐπὶ ὑποθέσεώς τινος.

—[ΔΙΚΟΝ.] —1) *Ἐν ἀστικαῖς δίκαις*. Ἡ ἀνάγκη, ὅπως τὰ διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως κριθέντα μὴ ὑπόκεινται πάλιν εἰς νέαν ἔρευναν, διότι τοῦτο θ' ἀνέτρεπε τὸν σκοπὸν τῆς διὰ τῶν δικαστηρίων λύσεως τῶν διαφορῶν, ἐδημιούργησε τὴν ἔννοιαν τοῦ *δεδικασμένου*· ἵνα ὅμως τὰ κριθέντα διὰ τῆς δικαστικῆς ἀποφάσεως ὦσι καὶ κατ' οὐσίαν σεβαστὰ ὡς μᾶλλον ἀνταποκρινόμενα πρὸς τὴν οὐσιαστικὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ δίκαιον, ἀπενεμήθη ἰσχὺς δεδικασμένου εἰς μόνας τὰς τελεσιδίκους ἀποφάσεις.

Πᾶσα δικαστικὴ ἀπόφασις εἴτε εἶναι εὐθὺς ἅμα τῇ ἐκδόσει της ἀπρόσβλητος, εἴτε καθίσταται τοιαύτη βραδύτερον, ἀποκλειομένης τῆς ἐν τῇ αὐτῇ διαδικασίᾳ, ἐν ᾗ αὕτη ἐξεδόθη, μεταβολῆς της καὶ ἰδίᾳ τῆς κατ' αὐτῆς ἀσκήσεως ἐνδίκων μέσων. Τοῦτο ἀποτελεῖ τὸ τυπικὸν ἢ ἐξωτερικὸν δεδικασμένον (τελεσιδικίαν). Ἀλλ' ἐκ τῆς τὴν ἰδιότητα ταύτην τοῦ ἀπροσβλήτου ἀπ' ἀρχῆς ἐχούσης ἢ βραδύτερον κτησαμένης ἀποφάσεως, ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ἀπορρέει καὶ ἡ ἐνέργεια τοῦ οὐσιαστικοῦ ἢ ἐσωτερικοῦ δεδικασμένου, ἧς συνεπείᾳ ἀποκτᾷ κῦρος τυπικῆς ἀληθείας τὸ περιεχόμενον αὐτῆς, δηλαδὴ ἡ δι' αὐτῆς βεβαίωσις τῆς ὑπάρξεως ἢ ἀνυπαρξίας τοῦ ὑπό τινος τῶν διαδίκων ἀξιουμένου δικαίου, διὰ πᾶσαν μέλλουσαν ἀνακίνησιν τοῦ αὐτοῦ ζητήματος ἐν ἑτέρᾳ διαδικασίᾳ. Κατ' ἀκολουθίαν ἡ ὕπαρξις τοῦ τυπικοῦ ἢ ἐξωτερικοῦ δεδικασμένου ἀποτελεῖ τὴν προϋπόθεσιν τοῦ οὐσιαστικοῦ.

Πρὸς δημιουργίαν δεδικασμένου ἀπαιτοῦνται κατὰ νόμον (Ἀστ. δικονομ. κώδ. 274): α) ὕπαρξις ἀποφάσεως, β) ταυτότης τῆς διαφορᾶς καὶ γ) ταυτότης τῶν διαδίκων.

α) *Ἀπόφασις* δικαστηρίου ἡμεδαποῦ ἢ καὶ ἀλλοδαποῦ καὶ ἂν μὴ κηρυχθῇ αὕτη ἐκτελεστὴ ἐν Ἑλλάδι καὶ διαιτητικοῦ μετὰ τὴν κήρυξιν τῆς ἀποφάσεως ἐκτελεστῆς, μὴ ἐξαιρουμένων καὶ τῶν προσωρινὴν ἰσχὺν ἐχουσῶν ἀποφάσεων τοῦ προέδρου τῶν πρωτοδικῶν καὶ τῶν ἐπὶ προσωρινῶν μέτρων τῶν δικαστηρίων (ἀποτελουσῶν δεδικασμένον ἐντὸς τοῦ κύκλου τοῦ προσωρινοῦ μέτρου), ἐφ' ὅσον δικάζει τὸ δικαστήριον κατ' οὐσίαν, οὐχὶ δὲ καὶ ἂν ἀπορρίπτῃ ἀγωγὴν ὡς ἀόριστον καὶ γενικώτερον ἄκυρον, ἀναρμοδίως εἰσαγομένην κλπ. Δεδικασμένον ἀποτελοῦσιν αἱ ἀπ' ἀρχῆς εὐθὺς ἢ βραδύτερον καταστᾶσαι, τελεσίδικοι, τελειωτικαὶ καὶ ὁριστικαὶ ἀποφάσεις, ὡς καὶ αἱ παρεμπίπτουσαι, ἐὰν δὲν ἀνεκλήθησαν καὶ κατέστησαν ἀπρόσβλητοι διὰ τῆς τελεσιδικίας τῆς ὁριστικῆς, ἐπ' αὐτῶν στηριζομένης ἢ δι' αὐτῶν συμπληρουμένης (οἷον ὡς πρὸς τὴν λύσιν προδικαστικοῦ ζητήματος), οὐ μόνον δὲ τῆς ἀμφισβητουμένης, ἀλλὰ καὶ τῆς ἑκουσίας δικαιοδοσίας, ἐφ' ὅσον τὸ δικαστήριον δικάζει καὶ δὲν περιάπτει ἁπλῶς τὸ κῦρός του εἰς σύστασιν, μεταβολὴν ἢ κατάργησιν δικαιολογικῆς σχέσεως. Δεδικασμένον δημιουργεῖται διὰ τὰ δικαστήρια καὶ ἐξ ἀποφάσεων διοικητικῶν ἀρχῶν ἐντὸς τῆς δικαιοδοσίας τῶν ἀποφαινομένων, ὡς καὶ ἐξ ἀποφάσεων τῶν ποινικῶν δικαστηρίων λυουσῶν προδικαστικὸν τῆς πολιτικῆς δίκης ζήτημα, ἢ καταδικαζουσῶν τὸν κατηγορούμενον ἐπὶ ἀδικήματι ἀποτελοῦντι τὴν βάσιν τῆς πολιτικῆς ἀγωγῆς (στρεφομένης εἴτε κατ' αὐτοῦ τοῦ καταδικασθέντος, εἴτε καὶ κατὰ τῶν προστησάντων αὐτόν, κατὰ τὴν νεωτέραν ὀρθὴν τῶν δικαστηρίων νομολογίαν), ἐν τῇ ὁποίᾳ ἡ τέλεσις τῆς ἀξιοποίνου πράξεως, ὡς αὕτη ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τοῦ ποινικοῦ δικαστηρίου, δὲν δύναται ν' ἀμφισβητηθῇ. Τὸ δεδικασμένον ἀπορρέει ἐκ τῶν διατάξεων τῆς ἀποφάσεως, ὁπουδήποτε (ἐν τῷ διατακτικῷ ἢ καὶ τῷ αἰτιολογικῷ) κειμένων, ἀδιαφόρως ἂν αὗται ῥηταὶ ἢ σιωπηραὶ (σιωπηρὰ ἀπόρριψις).

β) *Ταυτότης διαφορᾶς* δηλοῖ ταυτότητα δικαιώματος καὶ παραγωγικῆς αὐτοῦ αἰτίας (οὐχὶ ἀναγκαίως καὶ τῶν εἰδικωτέρων γεγονότων, οὐδὲ τοῦ ἀντικειμένου τοῦ δικαιώματος), ὑπάρχουσαν καὶ ὅταν τὸ ἐν τῇ προτέρᾳ δίκῃ κριθὲν δικαίωμα ἀποτελῇ προϋπόθεσιν τοῦ ἐν τῇ νέᾳ ζητουμένου, διαφόρου ἀντικειμένου καὶ ὅταν ἀκόμη ἐν τῇ προτέρᾳ δίκῃ παρεμπιπτόντως ἐκρίθη ἡ ὕπαρξις τοῦ δικαιώματος ὑπὸ δικαστηρίου μὴ ἀναρμοδίου πρὸς ἐξέτασιν τοῦ παρεμπίπτοντος· οὕτως ἐπὶ ἥττης ἐν αἰτήσει ποσοῦ ἀποκλείεται ἡ αἴτησις μείζονος (δανείου 1,000 δρχ. ἐν ἀπορρίψει τοῦ τῶν 800) ἢ καὶ ἐλάσσονος. Ἐπὶ ἥττης ἐν αἰτήσει ὅλου κτήματος, ἀποκλείεται ἡ ζήτησις μέρους, ἀλλὰ καὶ ἀντιστρόφως, ἐὰν ἐπὶ τῆς αὐτῆς παραγωγικῆς αἰτίας στηρίζεται ἡ κτῆσις τοῦ ἐπὶ τοῦ ὅλου καὶ τοῦ ἐπὶ τοῦ μέρους δικαιώματος κλπ. Ταυτότης τῆς ἀγωγῆς ἐν ἀμφοτέραις ταῖς δίκαις δὲν ἀπαιτεῖται.

γ) Ἡ *ταυτότης τῶν προσώπων* περιλαμβάνει τοὺς διαδίκους, ὧν μεταξὺ ἐξεδόθη ἡ ἀπόφασις καὶ τοὺς γενικοὺς ἢ εἰδικοὺς αὐτῶν διαδόχους, κατ' ἀρχὴν δὲ οὐχὶ καὶ τρίτους, πλὴν ἐξαιρέσεών τινων. Τὸ δεδικασμένον κατὰ τὴν κρατοῦσαν γνώμην δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν αὐτεπαγγέλτως.

—2) *Ἐν ποινικαῖς δίκαις*. Αἱ αὐταὶ προϋποθέσεις ἀπαιτοῦνται πρὸς ὕπαρξιν καὶ τοῦ ποινικοῦ δεδικασμένου (Ποιν. δικονομ. κώδ. 84), δηλαδή: α') τελεσίδικος δικαστικὴ ἀπόφασις (καταδικαστικὴ ἢ ἀθῳωτική), β') ταυτότης τῆς πράξεως καὶ γ') ταυτότης τῶν προσώπων. Εἰδικώτερον:

α') *Δεδικασμένον* ἀποτελοῦσι μόνον αἱ τῶν ἡμεδαπῶν ποινικῶν δικαστηρίων ἐκδοθεῖσαι (καταδικαστικαὶ ἢ ἀθῳωτικαί, οὐχὶ ἄρα καὶ αἱ προδικαστικαί, αἱ λύουσαι παρεμπίπτοντα ζητήματα κλπ.) τελεσίδικοι (ἀδιαφόρου ὄντος τοῦ τρόπου καθ' ὃν προέκυψεν ἡ τελεσιδικία) ἀποφάσεις, οὐχὶ δὲ καὶ αἱ ὑπὸ ἀλλοδαπῶν, πλὴν ἂν ἐξετέθη ἡ καταγνωσθεῖσα ποινὴ λόγῳ τῆς διὰ τῆς ποινῆς ἐξαλείψεως τοῦ ἀδικήματος (Ποιν. κώδ. 117), οὐδὲ αἱ ὑπὸ διοικητικῶν ἢ στρατιωτικῶν ἀρχῶν ἐπιβαλλουσῶν πειθαρχικὰς ποινάς.

β') *Ταυτότης τῆς πράξεως* σημαίνει ταυτότητα τῶν ὑποβληθέντων εἰς τὸ δικαστήριον ὡς οὐσιωδῶν συστατικῶν τῆς πράξεως στοιχείων, τὸ σύνολον τῶν ὁποίων ἀπαρτίζει τὴν ἔννοιαν τῆς πράξεως (οὕτω λ. χ. ὁ ἀπαλλαγεὶς κατηγορίας ἐπὶ στάσει, ἀντιτάσσει τὸ δεδικασμένον καὶ κατηγορούμενος ἐπὶ ἀντιστάσει κατὰ τῆς ἀρχῆς) ἢ καὶ ὕπαρξιν γεγονότων συνυπαρχόντων μετὰ τῶν τῆς δικασθείσης πράξεως ἢ καὶ ἀμέσως συνεχομένων καὶ δυναμένων νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς ὑποστήριξιν τῆς κατηγορίας, μὴ μεταβαλλόντων δὲ τὴν ἀρχικήν της βάσιν, ἀλλὰ τροποποιούντων μόνον τὸν βαθμὸν τῆς εὐθύνης καὶ τῆς παρεπομένης τιμωρίας τοῦ κατηγορουμένου (οὕτω λ. χ. ὁ ἀπαλλαγεὶς κατηγορίας ἐπὶ φόνῳ τοῦ δεῖνα προβάλ-

Digitized by Google

λει δεδικασμένον κατηγορούμενος ἐπὶ ἀνθρωποκτονίᾳ ἐξ ἀμελείας ἢ ἀναιρέσει αὐτοῦ).

γ') *Ταυτότης προσώπων* σημαίνει ταυτότητα κατηγορουμένων. Ἐξαιρετικῶς ὅμως δεδικασμένον δημιουργεῖται καὶ ἐξ ἀποφάσεως κατ' αὐτουργοῦ ἀποφαινομένης, ὅτι τὸ ἔγκλημα δὲν ἐξετελέσθη ποσῶς ἢ ὅτι ἡ πρᾶξις δὲν εἶναι ἀξιόποινος, ἐὰν ε.σάγηται βραδύτερον εἰς δίκην ἕτερος, ὡς συμπράξας εἰς τὸ ἀδίκημα.

Τὸ ποινικὸν δεδικασμένον, λόγῳ τοῦ ὅτι ἀφορᾷ τὴν δημοσίαν τάξιν, λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν αὐτεπαγγέλτως.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Αἱ παρ' ἡμῖν γενικαὶ συγγραφαὶ ἀστικοῦ, ἀστικοῦ δικονομικοῦ καὶ ποινικοῦ δικονομικοῦ δικαίου τῶν *Καλλιγᾶ, Παπαρρηγοπούλου, Κρασσᾶ, Μομφερράτου, Οἰκονομίδου* ἐκδόσεως Λιβαδᾶ), *Εὐκλείδου, Λιβαδᾶ, Κωστῆ, Κωνσταντοπούλου*, ὡς καὶ αἱ τῶν Γερμανῶν, Ἰταλῶν, Γάλλων καὶ Αὐστριακῶν, *Windscheid, Derhburg, Regelsberger, Hellwig, Schmidt, Rosenberg* (ἐκδ. 6' 1929), *Goldschmidt* (1929), *Chiovenda, Mortata, Garsonnet, Glasson, Demolombe, Baudry-Lacantinerie, Pollack, Klein, Neumann* κλπ. *Windscheid*, Actio 10 ἑπ. Ἔτι: *Binder*, Prozess u. Recht (1926) 299 ἑπ. —*Goldschmidt*, Prozess als Rechtlage (1925) 151 ἑπ.—*Hussert*, Rechtskraft (1923), —*Heim*, Feststellungswirkung des Zvilurteils (1912).—*Hellwig*, Wesen u. subiective Begrenzung der Rechtskraft (1901), — *Stein*, Bindende Kraft richterl. Entscheidungen (1897),—*Wach-Laband*, zur Lebre von der Rechtskraft (1899).—*Kuttner*, Privatrechtliche Nebenwirkungen der Zivilurteile (1908).—*Kuttner*, Urteilswirkungen aussechalb des Zivilprozesses (1914).—*Ἰ. Δαμπίρη*, περὶ τῆς ἀπολύτου δυνάμεως τοῦ δεδικασμένου (1923).

Π. Α. ΑΓΓΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΣ

δεδιτίκιοι ἢ *ἔκδοτοι* (dediticii). Οὕτως ἐκαλοῦντο ὑπὸ τῶν Ρωμαίων:—1) Οἱ εἰς αὐτοὺς παραδιδόμενοι ἄνευ ὅρων ξένοι λαοὶ (dediticii peregrini) κατόπιν ἐνόπλου ἀντιστάσεως, ὡς καὶ ὅσοι ἀπειλούμενοι ὑπὸ ἐχθρῶν παρεδίδοντο ἐπίσης ἄνευ ὅρων εἰς τοὺς Ρωμαίους, ἵνα τύχωσι τῆς προστασίας αὐτῶν. Δι' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ταύτας οἱ Λατῖνοι συγγραφεῖς μεταχειρίζονται τὰς τυπικὰς φράσεις: «dedere se in fidem ditionemque ἢ potestatemque) Populi Romani» ἢ «Se fidei P. R. permittere» κτλ., τὰς ὁποίας οἱ Ἕλληνες μεταφράζουσιν: «εἰς πίστιν (ἢ ἐπιτροπὴν) ἑαυτοὺς διδόναι» κτλ. Οἱ οὕτως ὑποτασσόμενοι, πλὴν τῶν σωμάτων καὶ ὅπλων, παρέδιδον τὴν πόλιν, τοὺς ἀγρούς, τὰς πηγάς, τὰ κτήματα, καὶ πᾶν «....θεῖον καὶ ἀνθρώπινον» («urbem, agros, aquam, terminos, delubra, ustensilia, divina humanaque omnia» *Τ. Λιβ.* I, 38,2). Ἡ τύχη τῶν *δεδιτικίων* ξένων δὲν ἐρρυθμίζετο δι' ἐγγράφου συνθήκης (foedus), ἀλλὰ διὰ νόμου τῶν νικητῶν (lex deditionis). Οἱ δεδιτίκιοι δὲν ἦσαν μὲν δοῦλοι, ἀλλ' οὔτε καὶ ἐλεύθεροι ἢ σύμμαχοι, οὐδὲ εἶχον ἰδίαν νομοθεσίαν· ὑπήγοντο εἰς τὸ «δίκαιον τῶν ἐθνῶν» (jus gentium) καὶ ἐστεροῦντο τοῦ δικαίου τῆς ἐπιγαμίας (jus connubii), ὑπεχρεοῦντο δὲ νὰ δέχωνται εἰς τὰς πόλεις αὐτῶν ρωμαϊκὴν φρουράν, νὰ πληρώνωσι φόρους καὶ νὰ στρατεύωνται. Τοὺς ὑποτασσομένους βαρβάρους πολλάκις συνῴκιζον οἰκογενειακῶς ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους ἢ διεσκόρπιζον κατ' ἄτομα ἢ μικρὰς ὁμάδας (ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ Πρόβου) εἰς τὰς διαφόρους φρουρὰς ἢ ἐπώλουν εἰς πόλεις καὶ ἄτομα πρὸς καλλιέργειαν τῶν ἀγρῶν.

Οἱ δεδιτίκιοι οὗτοι δὲν ἠδύναντο νὰ κατοικήσωσιν ἐν Ρώμῃ ἢ νὰ πλησιάσωσιν ἐντὸς τῆς ἀποστάσεως τῶν 100 χλμ., ἐκτὸς δὲ τῶν ἄλλων ἐστεροῦντο καὶ τοῦ δικαίου τοῦ ἐμπορεύεσθαι (jus commercii).

—2) Τὸ ὄνομα τῶν *δεδιτικίων* ἔφερε καὶ κατηγορία τις ἀπελευθέρων, κατασταθεῖσα ὑπὸ τοῦ νόμου «Aelia Sentia» (4 μ. Χ.). Εἰς ταύτην ἀνῆκον οἱ δοῦλοι, οἵτινες ὑπέστησαν ἀτιμωτικήν τινα ποινὴν (ἐφυλακίσθησαν, ἐδέθησαν δι' ἁλύσεων, ἐσημάνθησαν διὰ πεπυρακτωμένου σιδήρου, κατεδικάσθησαν νὰ γίνωσι ξιφομάχοι ἢ θηριομάχοι κτλ.). Οἱ δεδιτίκιοι οὗτοι ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἠδύναντό ποτε νὰ γίνωσιν ἐλεύθεροι, ἐστεροῦντο τοῦ δικαίου τῆς ἐπιγαμίας, τοῦ ἐμπορεύεσθαι, τοῦ κληρονομεῖν ἢ κληροδοτεῖν. Ἀπηγορεύετο εἰς αὐτοὺς ἡ ἐν Ρώμῃ ἢ ἐντὸς ἀκτῖνος 100 χλμ. ἀπὸ τῆς πόλεως διαμονὴ ἐπὶ ποινῇ τοῦ νὰ μεταπέσωσι πάλιν εἰς τὴν τύχην τῶν δούλων.

Ὁ Ἰουστινιανὸς κατήργησεν ἀμφοτέρας τὰς τάξεις ταύτας τῶν δεδιτικίων· ἄλλωστε ἡ τῶν ἀπελευθέρων εἶχεν ἐκλείψει πολὺ πρὶν τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐπισήμου καταργήσεώς της. —Π.

δεδίτιος (ὁ). Λέξις τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς ἀπὸ τοῦ λατινικοῦ deditius, σημαινούσα τὸν ὑποχωροῦντα, τὸν ὑποτασσόμενον, τὸν παραδιδόμενον.

δεδοκιμασμένος,—*η*,—*ον*· παθ. μετοχ. τοῦ *δοκιμάζω*· ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔχει δοκιμασθῆ, ἀναμφισβήτητος, ἀσφαλής: «ἄνθρωπος δεδοκιμασμένης ἱκανότητος,—εὐσυνειδησίας».

δεδομένον (τό)· ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔχει δοθῆ. Δεδομένα ἑνὸς οἱουδήποτε προβλήματος καλοῦνται τὰ γνωστὰ στοιχεῖα, τῇ βοηθείᾳ τῶν ὁποίων πρόκειται νὰ καθορισθῇ τὸ ἄγνωστον. Τὰ δεδομένα ἐκαλοῦντο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καὶ καλοῦνται καὶ σήμερον ἀκόμη ἐνίοτε *ὑποθέσεις*. Τὰ δεδομένα τῆς γνώσεως εἶναι τὰ ὑλικά, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐργάζεται τὸ πνεῦμα, χωρὶς νὰ δύναται οὔτε νὰ τὰ ἐφεύρῃ, οὔτε νὰ τὰ μεταβάλῃ. Εἶναι πάντοτε αἰσθήματα προκληθέντα ἐν ἡμῖν εἴτε διὰ τοῦ ἐρεθισμοῦ τῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων, εἴτε διὰ τῆς ἰδίας ἡμῶν ἐσωτερικῆς ἐνεργείας. Τὸ σύνολον τῶν οὕτω προσκτωμένων αἰσθημάτων (δεδομένων) καλεῖται *ἐμπειρία*. —Δ.

δεδουλευμένος (ὁ)· ἐκεῖνος ὅστις ἔχει «δουλευθῆ»· ἡ μετοχὴ αὕτη ἔχει καταντήσει ἐπίθετον α') τῆς λέξεως *μισθός*, καὶ σημαίνει τὸν μισθὸν ὅστις παρέχεται δι' οἱανδήποτε ἐργασίαν μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς ἢ τὸν μισθὸν τὸν ἀναλογοῦντα εἰς ὡρισμένον ἀριθμὸν ἡμερῶν ἐργασίας μὲ βάσιν ἐνίοτε μηνιαῖον μισθολόγιον· β') τῆς λέξεως *τόκος*, καὶ σημαίνει τὸν σχηματισθέντα ἐξ ἑνὸς κεφαλαίου τόκον μετὰ τὴν πάροδον ὡρισμένου χρόνου τοκισμοῦ.

Δεδούσης. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἀναφέρονται διάφοροι σκηνῖται Βλάχοι τοῦ Τυμφρηστοῦ, *Γεώργιος, Γεωργάκης, Δημήτριος, Ἰωάννης, Νικόλαος, Τριαντάφυλλος* καὶ *Χρῆστος*, οἵτινες, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ Ἀγῶνος, προσέφερον πολλὰς ὑπηρεσίας καὶ πλῆθος σφαγίων εἰς τοὺς πολεμιστάς. Ἡ ἐπιτροπὴ ἐκδουλεύσεων ἀνεγνώρισε τὰς ὑπηρεσίας αὐτῶν. Γ. Δ. Κ.

— **Δεδούσης**, *Ἀντώνιος*. Ἀγωνιστὴς ἐκ Βασιλικῶν τῆς Εὐβοίας. Ἠκολούθει τὸν Κριεζώτην καὶ ἠγωνίσθη μετ' αὐτοῦ καθ' ὅλην τὴν ἐπανάστασιν. Διεκρίθη διὰ τὴν ψυχραιμίαν του εἰς τὴν περιπετειώδη ἐκστρατείαν τοῦ Λιβάνου. Εἰσελθὼν μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ του εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, συνεπείᾳ τοῦ φόνου τοῦ Γκούρα, ἐφονεύθη κατά τινα ἐπιθεώρησιν, τὴν ὁποίαν ἐνήργει ἐπὶ τῶν τειχῶν τοῦ φρουρίου.

— **Δεδούσης**, *Κανέλλος*. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἰθώμης. Μεταξὺ τῶν πρώτων κατῆλθεν εἰς τὴν Ἐπανάστασιν ἐπὶ κεφαλῆς συγγενῶν του. Μετ' αὐτῶν ἐπολέμησεν εἰς Νεόκαστρον τῷ 1821, κατόπιν δὲ εἰς Τρίπολιν καὶ Ναύπλιον. Εἰς τὰ Δερβενάκια ἔδειξεν ἀπαράμιλλον γενναιότητα. Ἐπίσης λαμπρὰ ἐπολέμησε κατὰ τὴν περίοδον τοῦ Ἰμβραήμ. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἔλαβε τὸ χαλκοῦν νομισματόσημον.

— **Δεδούσης**, *Κωνσταντῖνος*. Πρόκριτος ἐξ Γαλαξιδίου ἀνήκων εἰς παλαιὰν ναυτικὴν οἰκογένειαν τῆς πόλεως. Ἐστάλη πληρεξούσιος εἰς τὴν ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ τὴν ἐν Ἄστρει συνέλευσιν. Διέθεσεν ὅλην τὴν περιουσίαν του εἰς τὸν Ἀγῶνα.

— **Δεδούσης**, *Σπυρίδων*. Ναυτικὸς ἐκ Γαλαξειδίου. Ἀπώλεσε τὸ πλοῖόν του, τῷ 1821, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον, ὡς υποπλοίαρχος ἑνὸς σπετσιωτικοῦ καὶ κατόπιν τοῦ ψαριανοῦ «Ἐλπὶς» διέπρεψεν εἰς πλείστας περιστάσεις. Ἠκολούθησε τὸν Κανάρην εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ἀλεξανδρείας, ἀλλ' ἔμεινεν ὀπίσω, διότι τὸ πλοῖόν του ἦτο δυσκίνητον. Μολαταῦτα εἰς τὴν ναυμαχίαν τῆς Ἄνδρου καὶ εἰς τὸ Μεσολόγγιον προσέφερε πολλὰς ὑπηρεσίας. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν, λόγῳ χωλότητος ἐκ τραύματος, δὲν περιελήφθη εις τὸ ναυτικόν, ἀπέθανε δὲ πένης ἐν Πειραιεῖ τῷ 1870. Γ. Δ. Κ.

Δεζιδεράτα (Desiderata) *['Ἀστρον.]*. Ἀστεροειδής, φερόμενος κατὰ τὴν σειρὰν τῆς ἀνακαλύψεως αὐτοῦ ὑπ' αὔξοντα ἀριθμὸν 344. Ἀνεκαλύφθη τῇ 15ῃ Νοεμβρίου 1892 ὑπὸ τοῦ A. Charlois ἐν Νικαίᾳ. Σ. Π.

Δεζιδέριος *ὁ ἐκ Σεττινιάνο*. Φλωρεντινὸς γλύπτης· βλ. Ντεζιντέριο *ντὰ Σεττινιάνο*.

δέης (ὁ). Οὕτως ἀπεδόθη εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας (dey) καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἡ τουρκικὴ λέξις *νταῆς*, ἡ σημαίνουσα τὸν θεῖον, ταυτόσημος πρὸς τὴν ἡμετέραν μπάρμπας μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ προστάτου, καὶ ἐντεῦθεν μεταπεσοῦσα εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀρειμανίου ἀνδρὸς (νταῆς). Ἡ λέξις ἦτο τίτλος τὸν ὁποῖον εἶχον οἱ ἀρχηγοὶ ὡρισμένων ὀρτάδων τῶν γενιτσάρων, καὶ δὴ τῶν ἐν Τύνιδι καὶ Ἀλγερίᾳ διαμενόντων. Μετὰ τὴν κατάργησιν τῆς ὑπὸ γενιτσάρων διοικήσεως τῆς Ἀλγερίας, ὁ δέης αὐτῆς διετήρησε τὸν τίτλον μέχρι τῆς γαλλικῆς κατακτήσεως τοῦ 1830, ὁ δὲ τῆς Τύνιδος ἐπισήμως μὲν ἔλαβε τὸν τίτλον του βέη, ἀλλ' ἀνεπισήμως ἐξακολουθεῖ νὰ τιτλοφορῆται νταῆς, ἤτοι δέης. Γ. Δ. Κ.

δέησις,— *εως* (ἡ)· παράκλησις, ἱκεσία πρὸς τὸν Θεὸν ἢ τοὺς ἁγίους.

— *[Τελετουρ.]* Καλεῖται *δέησις* ἢ *ἱκεσία* (ἢ *λιτή*) τὸ εἶδος ἐκεῖνο τῆς προσευχῆς, κατὰ τὸ ὁποῖον ζητοῦμεν παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν παροχὴν πνευματικῶν ἢ ὑλικῶν ἀγαθῶν, πρὸς πλήρωσιν τῶν ψυχικῶν ἢ σωματικῶν ἀναγκῶν εἴτε ἑνὸς ἑκάστου, εἴτε μιᾶς τάξεως ἢ ὁμάδος τῶν πιστῶν, εἴτε τῆς Ἐκκλησίας καθόλου. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς προσευχῆς εἶναι ἀρχαιότατον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ (Α' Τιμ. β. 1). Αἱ δεήσεις αὗται δὲν ἦσαν πανταχοῦ καὶ πάντοτε αἱ αὐταί, ἀλλ' ἐποίκιλλον κατὰ τὴν μορφὴν καὶ τὸ περιεχόμενον. Ἐν ταῖς δεήσεσιν εὔχεται ἡ Ἐκκλησία ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου, τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν, τῆς τῶν πάντων ἑνώσεως κτλ. Δ. Ν. ΜΩΡΑΪΤΗΣ

— *[Βυζ. Ἱστ.]* Ἐν τῷ δημοσίῳ βίῳ *δέησις* ἢ *δεητικὸν* (ἐννοεῖται «γράμμα») ἐκαλεῖτο ἡ γραπτῶς ὑποβαλλομένη εἰς τὰς ἀρχὰς αἴτησις ἢ ἀναφορὰ τῶν αἰτούντων τι ἢ τῶν παραπονουμένων. Πρὸς τοῦτο ὑπῆρχε καὶ τὸ «βιβλίον τῶν δεήσεων», ἐν ᾧ ἀνεγράφοντο αἱ ὑποβαλλόμεναι αἰτήσεις, παρὰ τῷ αὐτοκράτορι δὲ ἦτο ἀπεσπασμένος εἰδικὸς ὑπάλληλος, «ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων», δεχόμενος τὰς πρὸς τὸν ἄνακτα αἰτήσεις καὶ ἀναφοράς.

— *[Ἁγιογρ.]* Θέμα τῆς βυζαντινῆς ἁγιογραφίας, κατὰ τὸ ὁποῖον εἰς τὸ μέσον τῆς εἰκόνος παρίσταται ὁ Ἰησοῦς καθήμενος ὡς κριτὴς ἐπὶ θρόνου, ἑκατέρωθεν δὲ ἡ Θεοτόκος καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος, δεόμενοι ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος. Τὸ θέμα τοῦτο, ἀνῆκον εἰς τὸν λεγόμενον «κύκλον τῆς ἀποκαλύψεως», ἐνεφανίσθη εἰς τὴν βυζαντινὴν τέχνην κατὰ τὴν δευτέραν περίοδον τῆς ἀνθήσεώς της, ἐπὶ Μακεδόνων καὶ Κομνηνῶν, ταχέως δὲ διεδόθη εἰς τὴν Δύσιν καὶ τὴν Ἀνατολὴν ὡς διακοσμητικὸν στοιχεῖον. Ἡ παράστασις τῆς *δεήσεως* συνήθως ἀπαντᾷ εἰκονιζομένη εἰς τύμπανα θυρῶν καὶ ἀψῖδας ναῶν. Ἐπιτυχέσταται δεήσεις θεωροῦνται ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἡ ἐπὶ τοῦ τυμπάνου τῆς κεντρικῆς θύρας τῆς μονῆς τοῦ Βατοπεδίου, ἡ ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ β' νάρθηκος τοῦ νῦν Καχριὲ-τζαμὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει, αἱ εἰς τὰς κεντρικὰς ἀψῖδας τῶν ἐν Καππαδοκίᾳ νῦν τεμενῶν Ἐλμαλὶ-Κιλισσέ, Καρανλὶκ-Κιλισσὲ καὶ Τσαρικλὶ-Κιλισσέ, ἅπασαι τοῦ ΙΑ' αἰῶνος. Ἐν τῇ Δύσει ἡ ἐπὶ στύλου τοῦ κεντρικοῦ νάρθηκος τῆς Σάντα-Μαρία Ἄντικα ἐν Ρώμῃ, ἡ ἐπὶ τῆς προσόψεως τῆς ἐν Βενετίᾳ βασιλικῆς Τορτσέλλο, αἱ εἰς τὰς ἀψῖδας τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου παρὰ τὸ Fasano τῆς Ἰταλίας, τοῦ Ἁγίου Μιχαὴλ τοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους Βουλτούρου, τοῦ Ἁγίου Ἀγγέλου ἐπὶ τοῦ ὄρους Ραπάρο καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ τυμπάνου τῆς Γκρόττα-Φερράτα· ἡ τελευταία, ἀνήκουσα εἰς τὴν τέχνην τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, ἔχει εἰκονισμένον καὶ ἡγούμενόν τινα τῆς μονῆς παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἁγίων προσώπων. Ἐν Ρωσίᾳ ἐπιτυχὴς θεωρεῖται ἡ δέησις τῆς Ἁγίας Σοφίας τοῦ Κιέβου (1037). Πλὴν ὅμως τῆς ζωγραφικῆς, ἡ *δέησις* ὡς θέμα εἰσῆλθε καὶ εἰς ἄλλα πεδία τῆς ἐκκλησιαστικῆς τέχνης. Εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Λούβρου σῴζεται τὸ ἐξ ἐλεφαντόδοντος τρίπτυχον του Harbaville, ἐπὶ τοῦ ὁποίου τὸ ἄνω ἥμισυ τῆς κεντρικῆς πτυχῆς καταλαμβάνει παράστασις δεήσεως. Δέησις ἐπὶ πλακὸς ἐγκαύστου, τοποθετημένης ἐπὶ ἐπιχρύσου ἀργυροῦ τριπτύχου, σῴζεται ἡ τοῦ Καχουλὶ τῆς Γεωργίας (τέλη ΙΑ' αἰῶνος). Ἀλλὰ καὶ εἰς σταυροθήκας, σταυροὺς καὶ θησαυροφυλάκια ἐσώθησαν δεήσεις· τοιαύτη εἶναι ἡ ἐπὶ τοῦ καλύπτρου τῆς σταυροθήκης τοῦ Λιμβούργου (μέσα Ι' αἰῶνος). —Π.

δεητικός,— *ή*,— *όν*· ὁ ἀνήκων, ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν δέησιν, παρακλητικός, ἱκετήριος.

δεθάκι (τὸ) ἰδιωματ., εἶδος παιγνιδίου, ἡ τυφλόμυγα (ἀρχ. *μυΐνδα*).

δεῖ (—*έει*), παρατ. *ἔδει*, ἀόρ. *ἐδέησε*, μετχ. *ὁ δέων, ἡ δέουσα, τὸ δέον*· εἶναι ἀνάγκη, πρέπει: «θὰ ἀναφέρω ταῦτα ὅπου δεῖ», «ἔδει νὰ ὑποβληθῇ ἡ ἀναφορὰ ἐμπροθέσμως», «ἐδέησε νὰ δαπανήσωμεν πᾶν ὅ,τι εἴχομεν διὰ νὰ σωθῶμεν», «ἔγινε ἡ δέουσα ἐνέργεια», «θὰ συναντηθῶμεν ἐν καιρῷ τῷ δέοντι», «θὰ γίνουν αἱ δέουσαι παραστάσεις»· || φρ. «δεῖ χρημάτων» (Δημοσθ.), «καὶ τοῦτο δεῖ ποιῆσαι κἀκεῖνο μὴ ἀφιέναι» (Κ. Δ.)· || «μικροῦ δεῖν» καὶ «ὀλίγου δεῖν» σχεδόν, παρ' ὀλίγον «μικροῦ δεῖν κατέστρεψεν ἡ πυρκαϊὰ τὴν πόλιν» ἢ «ὀλίγου δεῖν κατέστρεψεν κλπ.» λέγεται καὶ (ἐσφαλμένως): «μικροῦ δεῖν νά...» ἢ «ὀλίγον δεῖν νά...» πρὸς ἀπόδοσιν τοῦ κοινοῦ: «ὀλίγον ἔλειψε νά ..»· || «πολλοῦ γε καὶ δεῖ» ἢ «πολλοῦ γε καὶ τοῦ παντὸς δεῖ» οὐδαμῶς, κατ' οὐδένα τρόπον· || *δέον* (τό)· ὡς οὐσιαστικόν: ὅ,τι εἶναι ὑποχρεωτικόν, ἀναγκαῖον, ὀρθόν, πρέπον: «τὰ δέοντα» τὰ πρέποντα πράγματα, ὡς χαιρετισμὸς «πές του τὰ δέοντα», «εἰς τὸ δέον» δι' ἀναγκαίους σκοπούς· || κατὰ παράλειψιν τοῦ ἐστί: «δέον νὰ ἐπαναληφθῇ ἡ δίκη», «δέον νὰ μοῦ δοθοῦν τὰ ὀφειλόμενα»· ἀντὶ τοῦ ὀρθοτέρου: «πρέπει, ἀνάγκη, ὀρθόν, νὰ ἐπαναληφθῇ ἡ δίκη». —Ἐπίρρ. **δεόντως**· κατὰ τὸν προσήκοντα τρόπον. Β. Φ.

Δειγᾶνες. Οὕτως ἐκαλοῦντο οἱ τριακόσιοι ἄρχοντες της παρὰ τῷ Τίγρητι Σελευκείας. Ἡ λέξις Δειγᾶνες φαίνεται ὅτι εἶναι περσική.

δεῖγμα (τό)· τὸ δεικνυόμενον πρὸς δοκιμὴν μικρὸν μέρος πωλουμένου πράγματος: «δεῖγμα σίτου,—καφέ,—ὀσπρίων,—οἴνου,—ἐλαίου, — ὑφάσματος» κτλ., «στέλλω,—λαμβάνω δείγματα»· || «δεῖγμα γραφῆς» γραπτὸν δοκίμιον πρὸς ἔλεγχον τῆς περὶ τὴν γραφὴν δεξιότητος· || καθόλου, μικρά τις ἐκδήλωσις, ἐκ τῆς ὁποίας σχηματίζει τις γνώμην περὶ τῆς καθόλου ὑποστάσεως ἢ χαρακτῆρός τινος: «ἡ σημερινὴ συμπεριφορά του ἦτο δεῖγμα τῆς ἀνατροφῆς του», «μᾶς ἔδωκε δείγματα τῆς ἐπιστημονικῆς του συγ-

Digitized by Google

κροτήσεως»· || ἔνδειξις, ἀπόδειξις: «τοῦτο ἀποτελεῖ δεῖγμα τῆς πρὸς σὲ φιλίας, —ἀγάπης,—ἐμπιστοσύνης».

Δεῖγμα *['Αρχ.]*. Δημόσιον οἰκοδόμημα ἐν Πειραιεῖ, εἰς τὸ ὁποῖον ἐξετίθεντο τὰ δειγματα τῶν εἰς τὰς δημοσιας ἀποθήκας ἐναποθηκευμένων πρὸς πώλησιν ἐμπορευμάτων. Εἰς αὐτὸ συνήρχοντο ξένοι καὶ ἐγχώριοι ἔμποροι καὶ ναύκληροι καὶ ἐπεδείκνυον εἰς ἀλλήλους τὰ δείγματα τοῦ ἐμπορίου των καὶ συνωμολόγουν παντοίας ἀγοραπωλησίας καὶ ἐγγράφους συμφωνίας, αἵτινες κατετίθεντο παρὰ τοῖς ἀργυραμοιβοῖς. Εἰς τὸ ἴδιον κτίριον διεξήγοντο καὶ αἱ ἐμπορικαὶ δίκαι, κατὰ τὸν χειμῶνα ἰδίως, ὅτε ἡ ἐμπορικὴ κίνησις τοῦ λιμένος, ἕνεκα τοῦ καιροῦ, ἦτο περιωρισμένη. Τὸ οἰκοδόμημα περιελαμβάνετο μεταξὺ τῶν μακρῶν στοῶν, αἵτινες ἐν σχήματι ἡμικυκλίου περιέβαλλον τὸν λιμένα. Τὸ Δεῖγμα κατεστράφη μετὰ τῶν ἄλλων κτιρίων ὑπὸ τοῦ Σύλλα, ὅτε οὗτος ἐπολιόρκησε τὸν Πειραιᾶ, ἀνῳκοδομήθη ὅμως ὑπὸ τοῦ Πομπηΐου. Δείγματα (κτίρια) ὑπῆρχον κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ ἐν Ροδῳ καὶ ἐν 'Ολβίᾳ. Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ εἰς πόλεις τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους ὑπῆρχον τοιαῦτα οἰκοδομήματα, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ Θεοδοσιανοῦ κώδικος (XIV 4, 9), εἰς τὸν ὁποῖον μνημονεύεται «Digma». 'Εκαλεῖτο ἐπίσης *δεῖγμα* τὸ ἐπὶ τῶν ἀσπίδων ἔμβλημα. ΚΑΨ.

δειγματίζω· ἐκθέτω ὡς δεῖγμα, πρὸς ἐπίδειξιν· πρβλ. *παραδειγματίζω*.

δειγματισμὸς (ὁ)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *δειγματίζειν*, ἔκθεσις δείγματος, ἐπίδειξις.

δειγματολειψία (ἡ)· ἡ λῆψις δειγμάτων· || ἡ διὰ τοῦ δειγματολήπτου λῆψις δείγματος τοῦ θαλασσίου βυθοῦ.

δειγματολήπτης (ὁ)· ὁ λαμβάνων δείγματα δι' ἐμπορίαν, οἷον δείγματα καπνοῦ, σίτου, οἴνου κ.τ.τ. πρὸς ἔλεγχον αὐτοῦ καὶ προσδιορισμὸν τῆς τιμῆς· || μικρὸν μηχάνημα ἀποτελοῦν τμῆμα τῶν μηχανικῶν βολίδων δειγματοληψίας τοῦ βυθοῦ.

δειγματολόγιον (τό)· συλλογὴ δειγμάτων διαφόρων ἐμπορευμάτων.

—*['Εγκυκλ.]* Τὰ δειγματολόγια ποικίλλουν ἀναλόγως τοῦ εἴδους τῶν δειγμάτων. Διὰ τὰ ὑφάσματα εἶναι ἐν εἴδει λευκώματος, ἐπὶ τῶν φύλλων τοῦ ὁποίου ἐπικολλῶνται τὰ δείγματα, ἢ τὰ φύλλα τοῦ ὁποίου ἀποτελοῦνται ἀπὸ αὐτὰ τοῦτα τὰ δείγματα. Διὰ τὰ κομβία ἢ τὰ παρόμοια εἴδη, εἶναι τεμάχια χαρτονίων, ἐπὶ τῶν ὁποίων εἶναι ἐρραμμένα τὰ δείγματα, κτλ. Δειγματολόγια χρησιμοποιοῦν πάντες σχεδὸν οἱ ἔμποροι εἴτε διὰ τοὺς ἀπ' εὐθείας ἀγοραστάς, εἴτε διὰ τοὺς ἀντιπροσώπους των, καθὼς καὶ οἱ ἐμπορικοὶ οἶκοι, τὰ ἐργοστάσια κτλ. διὰ τοὺς παραγγελιοδόχους. Ε.

δειγματοφόρος (ὁ, ἡ)· ὁ φέρων, ὁ κομίζων δείγματα, ἐμπορικος πράκτωρ λαμβάνων παραγγελίας ἐπὶ τῇ βάσει δειγμάτων.

δειδαμία (ἡ) (Deidamia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *πασιφλοριδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει 5 εἴδη, ἅτινα εἶναι δενδρύλλια ἀναρριχητικὰ καὶ ἰθαγενῆ τῆς Μαδαγασκάρης. Δ. Ν. Π.

δεικελίκται καὶ *δεικελισταὶ* *['Αρχ.]*· βλ. δικηλισταί.

δεικνύουσα (ἡ)· ἡ γραμμὴ τῆς πυξιδοθήκης ἡ δεικνύουσα τὴν πλεῦσιν (βλ. γραμμὴ *δεικνύουσα*).

δεικνύω καὶ *δείκνυμι*· ἀόρ. *ἔδειξα*, παθ. ἀόρ. *ἐδείχθην*, παθ. μετ. *δεδειγμενος*, κοιν. *δείχνω*· ἐμφανίζω, παρουσιάζω: «μᾶς ἔδειξε τὰ κοσμήματά της», «δεῖξέ μας τὸ δρόμο,—τὸ σπίτι», «τὸ ὡρολόγιον δεικνύει μεσημβρίαν», «τὸ θερμόμετρον ἔδειξεν εἰκοσιπέντε βαθμούς»· || παροιμ. «ἔλα παπποῦ νὰ σοῦ δείξω τ' ἀμπέλια σου» πρὸς θρασὺν νέον ἐπιχειροῦντα νὰ διδάξῃ πρεσβύτερον καὶ σοφώτερον· || «δεῖξέ μας τὴ ράχη σου» τραχυτέρα ἢ εἰρωνικωτέρα ἀποπομπὴ ἀντὶ τοῦ *πήγαινε*· || μηνύω, δηλῶ, ἐλέγχω: «οἱ λόγοι δεικνύουν φόβον,—ὑποψίαν», «ὁ τρόπος του δεικνύει καλὴν ἀνατροφήν»· || ἀποδεικνύω, προφέρομαι, ἐμφανίζω: «δεικνύω θάρρος,— ἱκανότητα,—ἀντίληψιν,—εὐαισθησίαν», «ἔδειξε καλὴν διαγωγήν,—πρόοδον», «μὴ δείχνης ἀδιαφορίαν», «δεῖξέ μας τὴν τέχνη σου»· || καθοδηγῶ, διευκολύνω, διδάσκω: «δεῖξέ μου νὰ λύσω τὸ πρόβλημα». «ἡ δασκάλα δὲ μᾶς δείχνει κέντημα διόλου», «δεῖξέ της πῶς νὰ μαγειρέψῃ»· || παροιμ. «να σοῦ δείξω 'γώ, Ζαμπέττα, | πῶς τὴν παίζουν τὴν τρουμπέττα» καὶ «νὰ σοῦ δείξω 'γὼ πόσα ἀπίδια βάζει ὁ σάκκος», ὅθεν καὶ μόνον «νὰ σοῦ δείξω 'γώ» ἢ «νὰ σοῦ δείξω» ἐπὶ ἀπειλῆς: «νὰ σε βάλω 'ς τὰ χέρια μου καὶ νὰ σοῦ δείξω!»· || ἀμετάβ. ἐμφανίζω σημεῖα: «οἱ ἐλιὲς δὲ δείξανε ἀκόμη, ἂν θὰ κρατήσουν καρπό», παροιμ. «ἡ καλὴ μέρα ἀπ' τὸ πρωῒ δείχνει». Β. Φ.

Δεΐκολος *(ἅγιος)*. Μοναχὸς ἐν 'Ιρλανδίᾳ, γεννηθεὶς περὶ τὰ μέσα τοῦ ΣΓ' αἰῶνος. Μετά τινα ἔτη διαμονῆς του εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ ἁγίου Κολομβάνου ἱδρυθὲν μοναστήριον, ἀπεσύρθη εἰς 3 λευγῶν ἀπόστασιν, εἰς τὸ Lure, καὶ ἵδρυσεν ἐκεῖ ἕτερον, τὸ ὁποῖον αὐτὸς ἐπὶ μακρὸν διηύθυνεν. 'Αποθανὼν δ' ἐν βαθεῖ γήρατι, τῇ 18 'Ιανουαρίου τοῦ 625, ἑορτάζεται νῦν ὑπὸ τῆς ρωμαϊκῆς 'Εκκλησίας κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην. Ε.Γ.Π.

Δεικτάκις 'Επώνυμον οἰκογενείας ἐκ Καλυβιανῆς Κισάμου τῆς Κρήτης, τῆς ὁποίας πολλὰ μέλη ὑπηρέτησαν μὲ ἀφοσίωσιν τοὺς ὑπὲρ ἀπελευθερώσεως ἀγῶνας τῆς Κρήτης. —1) ***'Εμμανουὴλ Δ.*** 'Οπλαρχηγὸς κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Χαιρέτη (1840), θυσιάσας περιουσίαν καὶ ζωήν. 'Η λαϊκὴ μοῦσα ἀπηθανάτισε τοῦτον *(Φαφουτάκι* Κρητ. ῎Ασματα σ. 83). —2) ***'Ιωάννης Δ.*** 'Αδελφὸς τοῦ προηγουμένου, ἐπιλεγόμενος *Βουτσαδάκις*, φονευθεὶς τῷ 1826 ἐν Τηγανίῳ Κισάμου μαχόμενος κατὰ τῶν Τούρκων. —3) ***Μιχαὴλ Δ.*** Οὗτος ἐκ τῶν πρώτων συνετέλεσεν εἰς τὴν παράδοσιν τῆς Γραμβούσης εἰς τοὺς ῞Ελληνας τῷ 1825, προσποιηθέντας ὅτι εἶναι Τοῦρκοι. —4—5) ***Μανώλης Δ.*** καὶ ἕτερος ***Μανώλης Δ.*** ἐπιλεγόμενος *Σπανός*. Μνημονεύονται ὑπὸ τοῦ Κριτοβουλίδου μεταξὺ τῶν πολιορκηθέντων ἐν Γραμβούσῃ ὑπὸ τοῦ ῎Αγγλου ναυτικοῦ Σταίηνς. —6) ***Νικόλαος Δ.*** Κατοικῶν μονίμως ἐν 'Αθήναις ἐξυπηρέτει τοὺς εἰς ταύτας πρόσφυγας τῶν ἐπαναστάσεων Κρήτας διὰ τῶν σχέσεων αὐτοῦ πρὸς τὰς ἑκάστοτε ἐπιτροπὰς ἐπὶ τῶν Κρητικῶν ἀγώνων. 'Η οἰκογένεια διατηρεῖται ἔτι ἐν Κισάμῳ. —7) ***Παναγιώτης Δ.*** Τολμηρὸς ναυτικός, ὅστις τῷ 1866 ἔχων ὁρμητήριον τὰ Κύθηρα προσέφερεν ὡς πλοηγὸς μεγάλας εἰς τὴν ἐπανάστασιν ὑπηρεσίας ὁδηγῶν ἐμπορικὰ πλοῖα μὲ τροφὰς καὶ πολεμεφόδια εἰς Κρήτην. Ε. Γ.

δεικτηριὰς (ἡ) *['Αρχ.]*. 'Η εἰς τοὺς ἀρχαίους ἑλληνικοὺς μίμους λαμβάνουσα μέρος ἠθοποιὸς ἡ καὶ *μιμὰς* διὰ τοῦτο καλουμένη *('Αθήν.* XIII. F). ῞Οπως μεταγενεστέρως ἐν Ρώμῃ καὶ κατόπιν ἐν Βυζαντίῳ, λόγῳ τοῦ ὅτι αἱ μιμάδες ἦσαν γυναῖκες τῆς τελευταίας ὑποστάθμης, ἡ λέξις μιμὰς ἦτο συνώνυμος τῆς πόρνης, οὕτω καὶ ἐν 'Ελλάδι, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ἡ *δεικτηριὰς* ἐσήμαινε καὶ τὴν δημοσίαν γυναῖκα, ἐκ τούτου δὲ καὶ «δεικτήριον» ἐν 'Αλεξανδρείᾳ ἐλέγετο τὸ χαμαιτυπεῖον. Αἱ δεικτηριάδες ἐνεφανίζοντο κυρίως εἰς τὰς Δωρικὰς χώρας, ἐξ ὧν μετέβησαν εἰς Σικελίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ρώμην. Ν. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

δείκτης (ὁ)· ὁ δεικνύων, ὁ μηνύων (ἀρχ.)· || τὸ ὄργανον διὰ τοῦ ὁποίου δεικνύομεν, οἷον ράβδος αἰχμηρά, διὰ τῆς ὁποίας δεικνύομεν σημεῖα ἐπὶ γεωγραφικοῦ ἢ ἄλλου πίνακος· || ὁ δεύτερος δάκτυλος τῆς χειρός, διὰ τοῦ ὁποίου φύσει καὶ αὐτομάτως δεικνύομεν· || «δείκτης ὡρολογίου,—γνώμονος», βελόνη διατρέχουσα τὰς ὑποδιαιρέσεις τῆς πλακὸς τοῦ ὀργάνου· «δείκτης ἀτμολέβητος», ὑάλινος σωλὴν συγκοινωνῶν ἐκ τῶν κάτω μὲ τὴν βάσιν καὶ ἐκ τῶν ἄνω μὲ τὴν ὀροφὴν τοῦ λέβητος καὶ δεικνύων εἰς ἑκάστην στιγμήν, συνεπείᾳ τοῦ νόμου τῶν συγκοινωνούντων ἀγγείων, τὴν στάθμην τοῦ ὕδατος ἐν τῷ λέβητι· || «ὁδικὸς δείκτης», πινακὶς ἐνεπίγραφος φερομένη ἐπὶ πασσάλου ἢ στύλου ἐμπεπηγμένου εἰς διασταύρωσιν ὁδῶν καὶ δεικνύουσα τὴν ἀκολουθητέαν κατεύθυνσιν πρός τινα τόπον καὶ τὴν μέχρις αὐτοῦ ἀπόστασιν· || ἀριθμός, ἢ συντετμημένη λέξις, ἢ συμβολικὴ παράστασις, διὰ τῶν ὁποίων βραχυγραφικῶς δηλοῦται τάξις, ἢ σχέσις, ἢ ποσότης· οὕτω δείκτης λέγεται ἐν τῇ 'Αριθμητικῇ ὁ ἀριθὸς ὁ γραφόμενος ἐπὶ τοῦ ριζικοῦ καὶ δηλῶν τὸν βαθμὸν τῆς ζητουμένης ρίζης ($\sqrt[2]{\ }$ $\sqrt[3]{\ }$ κλπ.)· ἐπίσης ἐν τῇ Χημείᾳ ὁ ἀριθμὸς ὁ γραφόμενος παραπλεύρως τοῦ συμβόλου ἑνὸς στοιχείου καὶ δηλῶν πόσα ἄτομα τοῦ στοιχείου τούτου περιλαμβάνονται εἰς ἕκαστον μόριον ἑνὸς σώματος (π.χ. SO_4H_2)· ἐν τῇ λεξικογραφίᾳ τέλος χρησιμοποιοῦνται ποικίλοι βραχυγραφικοὶ ἢ συμβολικοὶ δεῖκται πρὸς οἰκονομίαν χώρου.—Θηλ. δείκτρια (ἡ), μόνον ὡς μαθηματικὸς ὅρος (βλ. λ.).

—[ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓ.] *Δείκτης* καλεῖται ἐν τῇ ἀνθρωπομετρικῇ ὁ σχετικὸς ἀριθμός, ὃν ἐξάγομεν ἐκ τῆς πρὸς ἀλλήλους συγκρίσεως δύο ἀπολύτων ἀριθμῶν, δύο οἱωνδήποτε ὁμοειδῶν μετρήσεων τοῦ σώματος, καὶ ὃν χρησιμοποιοῦμεν πρὸς σύγκρισιν σωματικῶν διαστάσεων δύο ἢ περισσοτέρων ἀτόμων. 'Ο δείκτης παριστᾷ στοιχειώδη στατιστικὸν παράγοντα ἐρεύνης, ἀπαραίτητον διὰ τὴν μελέτην τῆς μορφολογίας τοῦ ἀτόμου καὶ τῶν ἀναλογιῶν τῶν τμημάτων τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀσυμμετριῶν αὐτοῦ· κυρίως ὅμως εἶναι ἀναγκαῖος πρὸς σύγκρισιν τῶν διαφόρων ἀτόμων πρὸς ἄλληλα καὶ καθορισμὸν τῶν μορφολογικῶν ὁμάδων τῶν ἀνθρωπιδῶν καὶ τῶν σχέσεων αὐτῶν πρὸς ἀλλήλας.

'Η ἐξεύρεσις τῆς σχέσεως διαφόρων μετρήσεων (π. χ. πλάτους, μήκους κλπ.), δηλαδὴ τοῦ δείκτου αὐτῶν, εἶναι ἀναγκαία διὰ τὴν ἀντίληψιν τῆς σχετικῆς μορφολογίας, δεδομένου ὅτι ὁ ἀπόλυτος ἀριθμὸς ἐκ μιᾶς μετρήσεως ἀφ' ἑνὸς μὲν δὲν πληροφορεῖ περὶ τῆς ὅλης μορφῆς τοῦ μέρους, ἥτις πρωτίστως ἐνδιαφέρει τὴν συγκριτικὴν ἐπιστήμην, ἀλλὰ δίδει μόνον τὴν ἀπόστασιν δύο σημείων, μίαν κατεύθυνσιν, ἓν ξηρὸν μέτρον, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν ὄγκον τοῦ ὅλου ἀντικειμένου, τοῦ σώματος, καὶ ἑπομένως δὲν δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς ἄλλους ὁμοίους. 'Επὶ μεγάλου σώματος π. χ. ἔχομεν καὶ μέγα μῆκος κεφαλῆς, τοῦτο ὅμως δὲν δεικνύει καὶ μακρὰν κεφαλήν, καθ' ὅτι ἡ ἐπιμήκυνσις ταύτης δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ μῆκος τῆς προσθιοπισθίας διαμέτρου, ἀλλ' ἐκ τῆς σχέσεως ταύτης πρὸς τὴν διάμετρον πλάτους, ἥτις δύναται νὰ ἐξουδετερώσῃ τὴν πρώτην. Μόνον ἡ σύγκρισις τῶν δύο θὰ πληροφορήσῃ ἡμᾶς περὶ τοῦ σχήματος. Καὶ πάλιν ὅμως ὁ δείκτης δὲν ἔχει εἰμὴ περιωρισμένην σχετικῶς σημασίαν, διότι οὐδόλως πληροφορεῖ π. χ. ἡμᾶς καὶ περὶ τῶν λεπτομερειῶν τοῦ ὅλου διαγράμματος τῆς χώρας, τῆς περιλαμβανομένης μεταξὺ τῶν τεσσάρων ἄκρων σημείων τῶν δύο διαμέτρων ἢ περὶ τῆς ὅλης μορφῆς τοῦ διαγράμματος τῶν καμπύλων κλπ. Δὲν δίδει εἰμὴ τὸ μῆκος αὐτῶν.

'Ο πρῶτος χρησιμοποιηθεὶς δείκτης εἶναι ὁ ἐγκάρσιος κεφαλικὸς δείκτης (μήκους—πλάτους) τοῦ Σουηδοῦ Anders Retzius τῷ 1842, τῇ βοηθείᾳ τοῦ ὁποίου διῄρεσεν οὗτος τὰ κρανία εἰς δόλιχα καὶ βραχέα (δολιχοκεφαλία—βραχυκεφαλία), ἐπιτυχὼν διὰ τοῦ χαρακτηριστικοῦ τούτου τὴν διάκρισιν τῶν δύο βασικῶν ὁμάδων τῆς Σουηδίας, τῶν Σουηδῶν καὶ Λαπώνων. ῎Εκτοτε ἡ ἀνθρωπομετρικὴ ἐπλουτίσθη ὑπὸ ἀπειρίας δεικτῶν.

Λαμβάνομεν δὲ δείκτας συνήθως μεταξὺ δύο εὐθειῶν, δύο καμπύλων, μιᾶς εὐθείας καὶ μιᾶς καμπύλης, δύο ὀγκομετρήσεων (χωρητικότητος), δύο βαρῶν κλπ., καὶ εἴς τινας περιπτώσεις μεταξὺ ἀξιῶν διαφόρου εἴδους, ἐκτάσεως—βάρους (μέγεθος σώματος—βάρος σώματος) κλπ. καὶ δὴ καὶ πλειόνων τῶν δύο ἀριθμῶν (ἀνάστημα—περίμετρος θώρακος—βάρος). 'Επίσης ἔχομεν δείκτην τῶν ἀναλογιῶν τοῦ σώματος καθόλου, δηλαδὴ τὴν σχέσιν οἱασδήποτε μοίρας αὐτοῦ πρὸς τινα βάσιν ἴσην πρὸς 100. 'Ως τοιαύτην λαμβάνομεν τὸ ἀνάστημα, ἢ τὸ ὕψος καθημένου ἀτόμου, ἢ τοῦ κορμοῦ μόνον (ὑπερστερνικὸν—συμφύσιον) ἢ καὶ μόνον τὸ πρόσωπον, τὸ ἄνω ἄκρον, τὸ κάτω ἄκρον, διὰ τὴν σύγκρισιν τμημάτων αὐτῶν. Τὸ συγκρινόμενον μέρος παριστᾷ ἑκατοστὰ τῆς βάσεως, ἣν ἑκάστοτε χρησιμοποιοῦμεν. Τῶν γωνιῶν δὲν ἔχομεν δείκτας, δεδομένου ὅτι αὗται δὲν ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ μεγέθους τοῦ ἀντικειμένου, ἀλλ' εἶναι σχετικὰ μέτρα.

Τὸν δείκτην εὑρίσκομεν λαμβάνοντες τὸν μείζονα τῶν δύο ἀπολύτων ἀριθμῶν ἴσον πρὸς 100, ὁπότε ὁ ἐλάσσων εἶναι ἑκατοστὰ αὐτοῦ. Πρὸς τοῦτο πολλαπλασιάζομεν τὸν ἐλάσσονα ἀριθμὸν πρὸς 100 καὶ διαιροῦμεν διὰ τοῦ μείζονος

$$\left(\Delta = \frac{\text{ἐλ.} \times 100}{\text{μείζ.}}\right)$$

'Η ἐξαγωγὴ ἑνὸς ἑκάστου δείκτου ἐπὶ μεγάλου ὄγκου καταμετρήσεων ἀποτελεῖ κοπιώδη ἐργασίαν. Πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἐπανειλημμένων τοιούτων ἀριθμητικῶν πράξεων κατὰ τὰς ἀνθρωπολογικὰς ἐρεύνας, ἐσχημάτισαν ἀπὸ πολλοῦ λογαριθμικοὺς πίνακας πρὸς ἄμεσον εὕρεσιν τοῦ ζητουμένου σχετικοῦ ἀριθμοῦ. Τοιούτους ἀνθρωπομετρικοὺς πίνακας ἔχομεν τοῦ H. Welcker ἀπὸ τοῦ 1868 ἤδη, λίαν περιωρισμένων ὁρίων, εἶτα τοῦ Broca (Barêmes anthropologiques), ἐξ ὧν ὁ A. Bogdanow (1879) ἔδωκε τοὺς ἀνθρωπολογικοὺς πίνακας, πλημμελεῖς καὶ ἀτελεῖς, διὰ τὰς σημερινὰς προόδους τῆς ἀνθρωπομετρικῆς. Γενικῆς χρήσεως εἶναι σήμερον οἱ πίνακες δεικτῶν, τοὺς ὁποίους συνέταξε καὶ ἐδημοσίευσε τῷ 1902 ὁ Carl Fürst. Οἱ πίνακες τοῦ Fürst, ὧν ἔχομεν ἀπὸ τοῦ 1928 καὶ νεωτέραν βελτιωμένην ἔκδοσιν, εἶναι πολύτιμοι, διευκολύνοντες τὰ μέγιστα τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ δείκτου. Χρησιμοποιοῦνται ἐπίσης διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν οἱ λογιστικοὶ πίνακες τοῦ A. Crelle (1899) καὶ ἄλλα λογιστικὰ μηχανήματα (ἀριθμόμετρον κλπ.).

Οἱ δεῖκται, ἐπηρεαζόμενοι ἐκ τῶν μοιραίων λαθῶν κατὰ τὴν λῆψιν τῶν μετρήσεων τοῦ σώματος, ἐμφανίζουν κατὰ κανόνα λάθος δεκάτων τινῶν, δυνάμενον νὰ ἐξουδετερωθῇ δι' ἐπανειλημμένων καὶ λεπτοτέρων ὑπολογισμῶν.

Διὰ τῶν δεικτῶν χαρακτηρίζεται ἀκόμη ἡ ποικίλη μορφολογία τῶν ἑκάστοτε μελετωμένων μερῶν τοῦ ἀντικειμένου. Τὴν τοιαύτην μορφολογικὴν ποικιλίαν καθορίζομεν διαιροῦντες τοὺς δείκτας εἰς ὁμάδας. 'Η διαίρεσις ὅμως αὕτη εἶναι τεχνητή, τῆς ποικιλίας τῆς μορφῆς οὔσης συνεχοῦς, βαθμιαίας, ἀνεπαισθήτου καὶ ἀπεριορίστου. 'Οπωσδήποτε ὅμως, πρὸς γενικὴν συνεννόησιν, μεταχειριζόμεθα τὴν διαίρεσιν τῶν δεικτῶν εἰς τρεῖς μὲν μεγάλας κλασσικὰς ὁμάδας, κατὰ τὸν Broca, μικράν, μέσην, μεγάλην (π. χ. λεπτορρινία, μεσορρινία, πλατυρρινία), εἰς πολλὰς δὲ μικροτέρας μὲ ἀνάλογα τῆς μελετωμένης σχέσεως καὶ τῆς μοίρας τοῦ σώματος ὀνόματα (ὑπερλεπτορρινία, ὑποδολιχοκεφαλία κλπ.).

Κατὰ τὴν μελέτην τοῦ σώματος τοῦ ἀνθρώπου (μετὰ τῶν μαλακῶν μορίων) λαμβάνομεν δείκτας (ἢ ἀναλογιας) τοῦ κορμοῦ, τῆς θωρακικῆς περιμέτρου, τῶν ἄκρων ἢ τμημάτων τούτων κλπ. πρὸς τὸ ἀνάστημα, ὡς βάσιν, ἢ πρὸς τὸν κορμὸν ἢ πρὸς ἓν ἄκρον. 'Αναφέρομεν τοὺς θωρακικοὺς δεί-

Digitized by Google

κτας (βάθους—πλάτους, άναπνευστικῆς εὐρύτητος κλπ.), ἐξ ὧν σπουδαιότερος ὁ θωρακικὸς δείκτης, ὁ ἐξαγόμενος διὰ τοῦ τύπου: $\frac{\text{ὀβελ. διάμ. θώρ.}\times 100}{\text{εγκ. διαμ. θώρ.}}$ καὶ δεικνύων τὴν βαθμιαίαν, ἀπὸ τῆς ἐμβρυϊκῆς ἡλικίας μέχρι καὶ πέραν τῆς ἥβης συνεχιζομένην μείωσιν τὴν προσθιοπισθίας διαμέτρου τοῦ θώρακος παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ καὶ αὔξησιν τῆς ἐγκαρσίας, τὸ ἀνθρώπειον χαρακτηριστικὸν τῆς ἀποπλατύνσεως δηλαδὴ τοῦ θώρακος. Μόνον κατὰ τὴν προκεχωρηκυῖαν ἡλικίαν μειοῦταί πως ἡ ἐγκαρσία διάμετρος. Ἐπίσης τοὺς κορμικοὺς καὶ δὴ τὸν σπουδαιότερον διὰ τὴν φυλετικὴν διαμόρφωσιν τοῦ κορμοῦ ἀκρωμιολαγόνιον δείκτην:

$\frac{\text{πλάτ. λαγον. ἀκρολοφ.}\times 100}{\text{πλάτ. διακρωμιακ.}}$, καθ' ὃν ἡ πυελικὴ ζώνη εἶναι στενοτέρα τῆς θωρακικῆς κατὰ κανόνα (65—78% ἐπὶ ἀρρ.) καὶ δὴ στενοτάτη εἰς νεγρικάς τινας φυλάς, πλατυτέρα δὲ εἰς ἑβραϊκάς, ρωσικάς, πολωνικάς. Εἶτα, δείκτας πυελικοὺς καθαρῶς, βραχιόνιον, μηροβραχιόνιον, χειρός, ποδὸς κλπ. Ὁ τυπικὸς σκελικὸς δείκτης:

$\frac{\text{μῆκος σκέλ.}\times 100}{\text{ὕψος καθημένου}}$ διακρίνει τὰ ἄτομα εἰς μακροσκελῆ, μεσοσκελῆ, βραχυσκελῆ (Manouvrier) τῆς αὐξήσεως τῶν σκελῶν καὶ τῶν τμημάτων αὐτῶν συνδεομένης εἰς ὅλην τὴν ζωϊκὴν κλίμακα πρὸς τὸ εἶδος τῆς κινήσεως τούτων Τὰ ἄνω ἄκρα ἐπὶ τῶν ἀναρριχητικῶν καὶ πηδητικῶν εἶναι βραχύτερα ἢ ἐπι τῶν χρησιμοποιούντων ταῦτα πρὸς βάδισιν. Ἡ ἑκατοστιαία ἀναλογία πρὸς τὸν κορμὸν αὐξάνει ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τῆς ἐμβρυϊκῆς ἤδη ἡλικίας καὶ ἀπὸ τῆς γεννήσεως, ὁπότε ὁ δείκτης εἶναι 100,0, ὑψοῦται μὲ τὴν ἡλικίαν καὶ δὴ εἰς τὸ ἄρρεν μέχρι τοῦ μέσου ὅρου 152,7. Ἡ ἀναλογία πρὸς τὸ ἀνάστημα εἶναι 47,0 εἰς τὸν ἄνδρα καὶ 45,8 εἰς τὴν γυναῖκα, δηλαδὴ ἡ γυνὴ ἔχει βραχύτερα ἄνω ἄκρα. Ἐκ τῶν φυλετικῶν ποικιλιῶν σημειοῦμεν τὰ μακρότερα ἄνω ἄκρα νεγρικῶν τινων φύλων καὶ τὰ βραχύτερα ἀμερικανικῶν κ. ἄλ. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν καθ' ἕκαστον δεικτῶν τῶν μοιρῶν τοῦ ἄνω ἄκρου ἐξάγομεν σπουδαῖα σχετικὰ συμπεράσματα, Ἔχομεν μακρότερον ἀντιβράχιον ἐπὶ τῶν Νέγρων, σταθερὰν γενικῶς τὴν σχέσιν ἄκρας χειρὸς—ἀναστήματος (περίπου 10: 100), σταθερὰν σχέσιν τοῦ μέσου δακτύλου πρὸς τοὺς λοιποὺς κλπ. Τὰ κάτω ἄκρα ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι χαρακτηριστικῶς μακρότατα ἐν σχέσει πρὸς τὰ τῶν ἀνθρωποειδῶν, διὰ τὴν καλυτέραν στήριξιν τοῦ κορμοῦ καὶ εὐκολωτέραν μετακίνησίν του.

Ἐκ τοῦ σκελικοῦ δείκτου (σκέλος: κορμός), ὅστις ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου φθάνει 1?5,0, ἐνῷ ἐπὶ τῶν ἀνθρωποειδῶν κατέρχεται εἰς 95,0 (οὐραγκοτάγκος), ἐπὶ τῶν πιθήκων εἰς 91,4 (πλατύρρινος) καὶ ἐπὶ τῶν προπιθήκων εἰς 85,0, βλέπομεν σαφῶς τὴν διαφοράν. Κατὰ τὸν τοκετὸν ὁ δείκτης εἶναι 96,0 (ὁ δείκτης σκέλους: ἀναστήματος εἶναι 40,0), αὐξάνει δὲ κατόπιν μέχρι τῆς ἥβης. Εἰς τὰ ὑψηλότερα ἄτομα ὁ δείκτης εἶναι ὑψηλότερος. Εἰς τὰς γυναῖκας τὰ κάτω ἄκρα εἶναι βραχύτερα. Φυλετικῶς, τὰ μακρότερα κάτω ἄκρα ἔχουν αἱ νεγρικαί, ἰνδικαί, αὐστραλιακαὶ φυλαὶ κλπ., τὰ βραχύτερα οἱ Ἰάπωνες καί τινες ἄλλαι ἀσιατικαὶ φυλαί.

Ἔχομεν τέλος καὶ ἐνταῦθα δείκτας τῶν διαφόρων μοιρῶν τοῦ κάτω ἄκρου, μηροῦ, κνήμης, ἄκρου ποδὸς καὶ δακτύλων πρὸς διαφόρους βάσεις, τὸ ἀνάστημα, τὸ ὅλον ἄκρον κλπ. Ἀξία σημειώσεως εἶναι ἡ χαρακτηριστικὴ δολιχοκνημία τῶν Νέγρων, τῶν Αὐστραλῶν, τῶν Μελανησίων κλπ. καὶ ἡ βραχυκνημία τῶν Μογγόλων, Ἐσκιμώων, κλπ., καὶ ὁ μικρὸς πούς τῶν Μογγόλων καὶ τέλος ἡ ποικιλία τῆς γαστροκνημίας, δηλαδὴ τοῦ δείκτου μείζονος καὶ ἐλάσσονος περιμέτρου, ὅστις εἶναι ἐλάσσων εἰς τοὺς Νέγρους, Αὐστραλοὺς κλπ. καὶ μείζων εἰς τοὺς Μογγόλους καὶ κατ' ἐξοχὴν τὰς λευκὰς φυλάς, μὲ τὰς παχυτέρας γαστροκνημίας.

Σπουδαιοτάτης ἀνθρωπολογικῆς ἀξίας εἶναι εἶτα οἱ διάφοροι δεῖκται ἀναστήματος: βάρους σώματος (δείκτης πληρότητος, δείκτης σταθμικός, τοῦ Κοκρ, τοῦ Rohrer, τοῦ Pirquet κλπ.) καὶ διάφοροι ἄλλοι, ἐν οἷς ὁ δείκτης ἰδιοσυστασίας τοῦ Pignet (ἀνάστημα—περίμ. θώρακ.+βάρος σώματος). Ὅσον μικρότερος εἶναι ὁ τελευταῖος οὗτος, τόσον καλυτέρα εἶναι ἡ ἰδιοσυστασία τοῦ σώματος. Ὁ Broca καθώριζεν ἁπλούστερον τὸ φυσιολογικὸν βάρος τοῦ ἀτόμου, ἴσον πρὸς τὰ ἑκατοστὰ τοῦ ἑκάστοτε ἀναστήματος πλὴν 100. Ἀκριβέστερον κατὰ τοὺς νεωτέρους ἰσχύει τοῦτο διὰ τὰ ἀναστήματα ἀπὸ 155—164 ἑκ. Διὰ τὰ ἀπὸ 165—174 ἀφαιρετέον 105 καὶ διὰ τὰ ἀπὸ 175—185 ἀφαιρετέον 110. Οἱ δεῖκται οὗτοι εὗρον ἤδη πρακτικὴν ἐφαρμογὴν εἰς τὴν ἰατρικὴν ἐξέτασιν ἐπὶ ἀσφαλειῶν ζωῆς.

Ἀλλ' οἱ γνωστότεροι δεῖκται εἶναι οἱ τῆς κεφαλῆς. Ἡ χωρητικότης τοῦ κρανίου, δηλαδὴ κατὰ προσέγγισιν ὁ ὄγκος τοῦ ἐγκεφάλου, δύναται νὰ ὑπολογισθῇ ἐξωτερικῶς διὰ τοῦ καλουμένου κυβικοῦ δείκτου, λαμβανομένου πρὸ ὀφθαλμῶν πάντοτε τοῦ σχετικοῦ λάθους, ἕνεκα τῆς παρεμβολῆς ὄχι μόνον τοῦ πάχους τῶν ὀστῶν, ἀλλὰ καὶ τοῦ τῶν μαλακῶν μορίων. Τὸν ὑπολογισμὸν τοῦτον κάμνομεν κατὰ διαφόρους μεθόδους ἐκ τοῦ μήκους, πλάτους, ὕψους τῆς κεφαλῆς ἐκ τῆς ὁριζοντίου περιμέτρου καὶ τοῦ ἐγκεφαλικοῦ κεφαλικοῦ δείκτου, ἐκ τῆς περιμέτρου καὶ τῶν τόξων ὀβελιαίου καὶ μετωπιαίου (ἐγκαρσίου) κλπ. Ἀκόμη δὲ καὶ τὸ βάρος τοῦ ἐγκεφάλου δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν κατὰ προσέγγισιν δι' ὑπολογισμοῦ ἐκ τοῦ δείκτου μήκους×πλάτους×ὕψους τῆς κεφαλῆς.

Ὁ τὸ πρῶτον μελετηθεὶς εἶναι ὁ κεφαλικὸς δείκτης ἢ ἀκριβέστερον ὁ ἐγκάρσιος κεφαλικὸς δείκτης:

$\frac{\text{μεῖζ. πλάτ.}\times 100}{\text{μεῖζ. μῆκος}}$ [τὸ μεῖζον πλάτος λαμβάνεται μεταξὺ τῶν δύο πλέον ἀπεχόντων σημείων τῶν πλαγίων τῆς κεφαλῆς (εὐρέα) καὶ τὸ μεῖζον μῆκος ἀπὸ τοῦ μεσοφρύου εἰς τὸ πλέον προέχον σημεῖον τῆς ἰνιακῆς χώρας (ὀπισθοκράνιον)]. Κατ' αὐτὸν διαιροῦνται κλασσικῶς οἱ ἄνθρωποι εἰς τρεῖς μεγάλας διακρίσεις: δολιχοκεφάλους ×—75,9, μεσοκεφάλους 76.0—80,9, βραχυκεφάλους 81,0—×. ἀλλὰ καὶ εἰς μικροτέρας: ὑπερδολιχοκεφάλους, δολιχοκεφάλους, ὑποδολιχοκεφάλους, μεσοκεφάλους, ὑποβραχυκεφάλους, βραχυκεφάλους, ὑπερβραχυκεφάλους κ.λ.π. Κατὰ τὴν προσέγγισιν τῆς ἐξισώσεως τῆς ἑκατοστιαίας σχέσεως τῶν δύο διαμέτρων, δηλαδὴ τοῦ μήκους αὐτῶν, ὁμιλοῦμεν περὶ στρογγυλοκεφαλίας ἢ ἰσοκεφαλίας. Ἄλλη σπουδαία σχέσις εἶναι ὁ δείκτης ὕψους:

$\frac{\text{ὠτικὸν ὕψ. κεφ.}\times 100}{\text{μεῖζ. μῆκ. κεφαλ.}}$, καθ' ὃν διακρίνομεν τοὺς ἀνθρώπους εἰς χαμαικεφάλους, ὀρθοκεφάλους καὶ ὑψικεφάλους. Εἰς τὸν δείκτην τοῦτον λαμβάνομεν, ἀντὶ τοῦ μήκους, τὸ πλάτος τῆς κεφαλῆς ἢ καὶ τὸν μέσον ὅρον τῶν δύο τούτων δεικτῶν (μεικτὸς δείκτης). Εἰς τὴν μετωπικὴν χώραν ἔχομεν τὸν μετωπικὸν ἢ ἐγκάρσιον μετωποβρεγματικὸν δείκτην:

$$\frac{\text{ἐλάχ. πλάτ. μετώπ.}\times 100}{\text{μειζ. πλατ. κεφ.}}$$

διὰ τὸν καθορισμὸν τῆς εὐρυμετωπίας καὶ στενομετωπίας. Εἰς τὸ πρόσωπον ἔχομεν διαφόρους προσωπικοὺς δείκτας, τὸν φυσιογνωμικόν, τὸν μορφολογικόν, τὸν ἀνώτερον μορφολογικόν, ἀναλόγως τῶν ὁποίων διακρίνομεν: ὑπερευρυπροσωπίαν, εὐρυπροσωπίαν, μεσοπροσωπίαν. λεπτοπροσωπίαν, ὑπερλεπτοπροσωπίαν, κλπ. Τῶν παραρτημάτων ἐπίσης τοῦ προσώπου λαμβάνομεν πολλοὺς δείκτας, τὸν ρινικὸν δείκτην: $\frac{\text{πλάτ. ριν}\times 100}{\text{ὕψ. ριν.}}$, δι' οὗ διακρίνομεν τὰ ἄτομα εἰς ὑπερλεπτόρρινα, λεπτόρρινα, μεσόρρινα, πλατύρρινα, ὑπερπλατύρρινα, τοὺς ὠτικοὺς δείκτας κλπ.

Καὶ κατὰ τὴν μελέτην τῶν ὀστῶν καθόλου ἡ χρῆσις τῶν δεικτῶν εἶναι εὐρυτάτη Τὰ σημεῖα τῶν μετρήσεων ἐπὶ τοῦ σκελετοῦ συμπίπτουν ἐν πολλοῖς πρὸς τὰ τοῦ σώματος καὶ πολλοὶ δεῖκται εἶναι κοινοί, μετ' ἀφαίρεσιν, ὡς εὐνόητον, ὀλίγων δεκάτων, ἀναλόγως τοῦ πάχους ἑκάστοτε τῶν μαλακῶν μορίων. Γενικῶς ὅμως ταῦτα εἶναι ἀκριβέστερα ἢ ἐπὶ τοῦ ζῶντος. Ἐκ τῶν ὀστῶν τοῦ σκελετοῦ κυριώτεροι δεῖκται εἶναι: ὁ τῆς σπονδυλικῆς στήλης καὶ τῶν μοιρῶν αὐτῆς, οἱ θωρακικοί, οἱ τῶν ὀστῶν τοῦ θώρακος, ὧν κυριώτερος ὁ κατ' ἐξοχὴν θωρακικὸς δείκτης: $\frac{\text{πλάτ. θώρ.}\times 100}{\text{βαθ. θώρ.}}$, οἱ δεῖκται τοῦ ἄνω ἄκρου καὶ τῶν καθ' ἕκαστον ὀστῶν τούτου (κλειδός, ὠμοπλάτης, βραχίονος, πήχεως, ἄκρας χειρός) καὶ οἱ τοῦ κάτω ἄκρου καὶ τῶν μηρῶν αὐτοῦ ὁμοίως, μὲ τοὺς σπουδαιοτάτους δείκτας τῆς πυέλου κλπ. Διὰ τῶν διαφόρων τούτων δεικτῶν εὑρίσκομεν πλείστας φυλετικὰς διαφορὰς τῶν σκελετῶν τοῦ ἀνθρωπείων ὁμάδων, ἐν τῇ κατασκευῇ τοῦ κορμοῦ, τῶν σκελῶν, τῆς πυέλου κλπ.

Ἐκ δὲ τῶν ἐπὶ τοῦ κρανίου δεικτῶν οἱ σπουδαιότεροι ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τοὺς τῆς κεφαλῆς μετὰ τῶν μαλακῶν μορίων. Κατὰ τὸν σπουδαιότερον ἐγκεφαλικὸν κρανιακὸν δείκτην διαιροῦμεν τὰ κρανία εἰς ὑπερδολιχόκρανα, δολιχόκρανα, ὑποδολιχόκρανα, μεσόκρανα, ὑποβραχύκρανα, βραχύκρανα, ὑπερβραχύκρανα. Κατὰ τὸν κάθετον δείκτην ὕψους, εἰς χαμαίκρανα, ὀρθόκρανα, ὑψίκρανα κλπ. Ἔχομεν ὅμως καὶ πλείστους ἄλλους: τὸν δείκτην ὕψους θόλου, τοῦ μετώπου, τοῦ ἰνίου κλπ. Ὁμοίως τοῦ προσώπου, τοὺς διαφόρους μορφολογικοὺς προσωπικοὺς δείκτας, καὶ τῶν μοιρῶν αὐτοῦ, τῶν ὀφθαλμικῶν κογχῶν (ὕψος: πλάτος κογχῶν), ἀναλόγως τοῦ ὁποίου διακρίνονται τὰ κρανία εἰς χαμαίκογχα, μεσόκογχα, ὑψίκογχα, τῆς ρινός, τῆς ἄνω γνάθου καὶ ὑπερῴας καὶ κάτω γνάθου ὀδόντων κλπ., ὡς καὶ κοινοὺς δείκτας προσωπικοῦ καὶ ἐγκεφαλικοῦ κρανίου, κρανιοπροσωπικούς. Δι' αὐτῶν μελετῶμεν τὴν μορφολογίαν τοῦ κρανίου κατὰ τὰς διαφόρους ἡλικίας, τὰ γένη, τὰς φυλάς, ἔτι δὲ καὶ τὸν τρόπον τῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὴν ὀντογονίαν καὶ φυλογονίαν ἐπὶ τῇ βάσει καὶ τῶν παλαιοντολογικῶν μορφῶν ἃς διαθέτομεν. τὴν διάφορον ἀνάπτυξιν τῶν δύο μοιρῶν, τοῦ προσώπου καὶ τοῦ κυρίως κρανίου.

Ι. Γ. ΚΟΥΜΑΡΗΣ

— [ΜΙΚΡΟΒΙΟΛ] Καλεῖται ***φαγοκυτταρικὸς δείκτης*** τὸ πηλίκον τῆς διαιρέσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μικροβίων, ἅτινα περιλαμβάνονται ἐντὸς 100 λευκῶν αἱμοσφαιρίων, διὰ τοῦ 100. Παριστᾷ δ' ὁ φαγοκυτταρικὸς δείκτης τὸν βαθμὸν τῆς ἱκανότητος, ἣν ἔχουσι τὰ λευκὰ αἱμοσφαίρια τοῦ ὑπὸ ἐξέτασιν ἀτόμου πρὸς φαγοκυττάρωσιν τῶν μικροβίων. Ἡ ἐκτέλεσις τοῦ προσδιορισμοῦ τοῦ φαγοκυτταρικοῦ δείκτου γίνεται διὰ τῆς ἀναμίξεως λευκῶν αἱμοσφαιρίων τοῦ αἵματος, προσφάτως ληφθέντων, μετὰ ἐναιωρήματος μικροβίων. Τὰ λευκὰ αἱμοσφαίρια παραλαμβάνουσιν ἐν τῷ σώματι αὐτῶν πρὸς καταστροφὴν ἄλλοτε ἄλλον ἀριθμὸν μικροβίων, ἀναλόγως δὲ πρὸς τὸν ἀριθμὸν τούτων σημειοῦται καὶ ὁ φαγοκυτταρικὸς δείκτης τοῦ ἐξεταζομένου ἀτόμου.

Καλεῖται ***ὀψωνικὸς δείκτης*** τὸ πηλίκον τῆς διαιρέσεως τοῦ φαγοκυτταρικοῦ δείκτου τοῦ ὑπὸ ἐξέτασιν ἀτόμου διὰ τοῦ φαγοκυτταρικοῦ δείκτου τοῦ ὑγιοῦς. Π. χ. δοθέντος ὅτι ὁ φαγοκυτταρικὸς δείκτης τοῦ ἀσθενοῦς εἶναι 2, ὁ δὲ τοῦ ὑγιοῦς 3,5, ὁ ὀψωνικὸς δείκτης $\frac{2}{3{,}5}=0{,}6$. Ὁ ἐφαρμόσας τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ προσδιορισμοῦ τούτου Wright ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ ὀψωνικὸς δείκτης καθιστᾷ καταφανῆ τὴν ἀντίστασιν τοῦ ὀργανισμοῦ πρὸς ὡρισμένα μικρόβια ὡς καὶ τ' ἀποτελέσματα θεραπευτικῆς τινος ἀγωγῆς, ὡς εἰς περιπτώσεις πασχόντων ἐκ λοιμώξεων διὰ σταφυλοκόκκου καὶ διὰ τοῦ βακτηριδίου τῆς φυματιώσεως. Λέγεται δὲ ὁ ὀψωνικὸς δείκτης *ἐλάσσων* μέν, ὅταν ἐλαττοῦται ἡ πρὸς τὰ μικρόβια ἀντοχὴ τοῦ ὀργανισμοῦ, *μείζων* δέ, ὅταν αὕτη εἶναι ηὐξημένη. Τέλος ὁ προσδιορισμὸς τοῦ ὀψωνικοῦ δείκτου χρησιμεύει πρὸς ἔλεγχον τῆς ἐμβολιοθεραπείας. Ἐν ἀρχῇ πάσης ἐγχύσεως ἐμβολίου ὁ δείκτης οὗτος ἐλαττοῦται (ἀρνητικὴ φάσις), μετὰ παρέλευσιν ὅμως 2 ἡμερῶν ἄρχεται αὐξανόμενος, συγχρόνως δὲ βελτιοῦται καὶ ἡ κατάστασις τοῦ ἀσθενοῦς (θετικὴ φάσις). Κ. ΣΑΒΒΑΣ

— [ΜΑΘΗΜ.] Καλεῖται *δείκτης* ὁ κάτωθι δεξιᾷ ἑνὸς συμβόλου π. χ. ἑνὸς γράμματος) τιθέμενος ἀριθμὸς ἢ γράμμα. Χρησιμεύει πρὸς διάκρισιν τοῦ συμβόλου τούτου, ὡς πρὸς τὴν θέσιν του καὶ τὴν σημασίαν του, ἀπὸ ὅμοια ἢ διάφορα εἰσερχόμενα ἑκάστοτε σύμβολα. Π. χ. εἰς μίαν ἀκεραίαν σειρὰν παριστάνομεν τὸν συντελεστὴν τοῦ z^{ν} δι' ἑνὸς γράμματος a_{ν}, τοῦ ὁποίου ὁ δείκτης ν δηλώνει ἀκριβῶς αὐτὴν ταύτην τὴν ἰδιότητά του, συγχρόνως δὲ ὅτι ἔχει τιμὴν ἐν γένει διάφορον τοῦ a_{μ}, ἐπὶ παραδείγματι, συντελεστοῦ τοῦ z^{μ}.

Συχνότατα γίνεται χρῆσις δύο ἢ καὶ περισσοτέρων δεικτῶν, ὅταν δὲν ἀρκῇ εἷς καὶ μόνος διὰ νὰ καθορίσῃ τὴν θέσιν εἴτε καὶ τὴν τιμὴν τοῦ συμβόλου μεταξὺ τῶν ἄλλων εἰσερχομένων ὁμοίων συμβόλων Π. χ. εἰς τὰ στοιχεῖα μιᾶς ὁριζούσης θέτομεν δύο δείκτας, ἐξ ὧν ὁ εἷς παριστᾷ τὴν γραμμὴν καὶ ὁ ἄλλος τὴν στήλην εἰς ἣν τοῦτο ἀνήκει δηλαδὴ $a_{\kappa\lambda}$ τὸ ἀνῆκον εἰς τὴν κ γραμμὴν καὶ λ στήλην.

Εἰς τὴν *θεωρίαν τῶν συναρτήσεων* ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ Cauchy *δείκτης* μιᾶς συναρτήσεως F (t) ὁ ἀριθμὸς N, ὅστις εἰς τὸ ὁλοκλήρωμα

$$\int_a^b \frac{F'(t)\,dt}{1+F^2(t)} = \text{τοξ. ἐφ}F(b) - \text{τοξ. ἐφ}F(a) + N\pi$$

παριστᾷ τὴν διαφορὰν τοῦ πλήθους τῶν διαβάσεων τῆς συναρτήσεως F (t) ἀπὸ τοῦ $-\infty$ εἰς τὸ $+\infty$ ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν διαβάσεων αὐτῆς ἀπὸ τοῦ $+\infty$ εἰς τὸ $-\infty$, τοῦ t μεταβαλλομένου ἀπὸ a ἕως b καὶ τῶν τοξ.ἐφ F (b) τοξ.ἐφ F (a) περιεχομένων μεταξὺ $-\frac{\pi}{2}$ καὶ $+\frac{\pi}{2}$.

Τῆς θεωρίας τῶν δεικτῶν γίνεται χρῆσις διὰ τὴν εὕρεσιν τοῦ πλήθους τῶν ριζῶν μιᾶς ἀλγεβρικῆς ἐξισώσεως

$$f(z)=0$$

ἐντὸς μιᾶς κλειστῆς περιοχῆς Γ, τῆς ὁποίας τὰ σύνορα ἀποτελοῦνται ἀπὸ τόξα ρητολύτων καμπύλων. Πρὸς τοῦτο ἐπὶ ἑκάστου τόξου ὑπολογίζεται ὁ δείκτης μιᾶς ρητῆς συναρτήσεως F (t) ἴσης πρὸς τὴν ἐφαπτομένην τοῦ μικροτέρου ὁρίσματος τῆς συναρτήσεως log f (z). Ἀποδεικνύεται πολὺ εὐκόλως ὅτι τὸ ζητούμενον πλῆθος τῶν ριζῶν ἰσοῦται πρὸς τὸ ἡμιάθροισμα τῶν δεικτῶν τούτων. [*Em. Picard:* Traité d'analyse t. II.—*Ed. Goursat:* Cours d'analyse t. II.]

Εἰς τὴν *θεωρίαν τῶν ὁμάδων* καλεῖται *δείκτης* μιᾶς ὑποομάδος ἐχούσης N τὸν ἀριθμὸν στοιχεῖα ὡς πρὸς τὴν ἀρχικὴν ὁμάδα, τὴν ἔχουσαν πεπερασμένον πλῆθος h στοιχείων, ὁ ἀκέραιος ἀριθμὸς $j=\frac{h}{N}$. Ὅταν ἡ ἀρχικὴ ὁμὰς ἔχῃ ἄπειρα στοιχεῖα, τότε δυνατὸν τὰ στοιχεῖα τῆς ὑποομάδος ὡς

Digitized by Google

καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν διαφόρων σειρῶν νὰ εἶναι ἄπειρος. Τὸ πλῆθος δὲ τῶν διαφόρων σειρῶν καλεῖται ἐπίσης δείκτης τῆς ὑποομάδος ὡς πρὸς τὴν ἀρχικὴν ὁμάδα, εἶναι δὲ ἀριθμὸς πεπερασμένος ἢ ἄπειρος (βλ. λ. ὁμάς).

Εἰς τὴν *θεωρίαν τῶν ἀριθμῶν* καλεῖται *δείκτης* (index) ἑνὸς ἀριθμοῦ K μὴ διαιρετοῦ δι' ἑνὸς πρώτου ἀριθμοῦ p λαμβανομένου ὡς μέτρου (mod. p), ὁ ἐκθέτης ν τῆς δυνάμεως μιᾶς ἀρχικῆς ῥίζης γ τῆς συναρμογῆς (Kongruenz):

(α) $\quad x^{p-1} \equiv 1 \quad (\text{mod. } p)$

διὰ τὴν ὁποίαν ἔχομεν

$$K \equiv \gamma^{\nu} \quad (\text{mod. } p)$$

Προφανῶς ὁ δείκτης ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἀρχικὴν ῥίζαν γ· ὁ αὐτὸς δηλαδὴ ἀριθμὸς ἔχει ἄλλον δείκτην ὡς πρὸς ἄλλην ἀρχικὴν ῥίζαν γ' τῆς (α). Διὰ τοὺς δείκτας ἰσχύουν προτάσεις ἐντελῶς ἀνάλογοι πρὸς τὰς ἰσχυούσας διὰ τοὺς λογαρίθμους, π. χ. ὁ δείκτης γινομένου δύο ἀριθμῶν ἰσοῦται πρὸς τὸ ἄθροισμα τῶν δεικτῶν τῶν παραγόντων κλπ.

Καλεῖται *κεντρικὸς δείκτης* (Zentralindex) μιᾶς σειρᾶς $\quad f(z) = a_0 + a_1 z + \ldots + a_n z^n + \ldots$

συγκλινούσης διὰ $|z| \leq R$, ὁ δείκτης ν τοῦ μεγαλυτέρου στοιχείου εἰς τὴν ἀκολουθίαν τῶν ἀριθμῶν:

$$|a_0|, |a_1| Y, |a_2| Y^2, \ldots, |a_n| Y^n, \ldots$$

(ἔνθα $0 \leq Y < R$) τὴν συγκλίνουσαν πρὸς τὸ μηδέν. Προφανῶς ὁ κεντρικὸς δείκτης ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν τιμὴν τοῦ Y ($Y < R$) δι' αὐτὸ σημειοῦμεν $\nu = \nu(Y)$. Διὰ τὸ τυχὸν στοιχεῖον τῆς ἀνωτέρω ἀκολουθίας ἰσχύει ἡ ἀνισότης:

$$|a_n| Y^n \leq |a_\nu| Y^\nu$$

ΣΩΦ. ΜΥΛΛΕΡ-ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

—[ΧΗΜΕΙΑ] Καλοῦνται *δεῖκται* χημικαὶ οὐσίαι, αἵτινες, κατὰ τὴν ὀγκομετρίαν, προστιθέμεναι εἰς τὸ πρὸς ἐξέτασιν ὑγρὸν καθιστῶσι τὸ πέρας τῆς ἀντιδράσεως ὁρατὸν δι' ἀποτόμου ἀλλαγῆς χρωματισμοῦ. Οὕτως, ἐπὶ παραδείγματι, ἐὰν εἰς διάλυμα βάσεως προστεθῶσι σταγόνες τινὲς βάμματος ἡλιοτροπίου τὸ ὑγρὸν χρώννυται κυανοῦν. Ἐὰν εἰς τὸ κεχρωσμένον τοῦτο διάλυμα προστεθῇ στάγδην διάλυμα ὀξέος, ἐφ' ὅσον τὸ ἐξεταζόμενον ὑγρὸν παραμένει ἀλκαλικὸν ὁ χρωματισμὸς δὲν ἀλλοιοῦται. Εὐθὺς ὅμως ὡς ἐπέλθῃ ἡ ἐξουδετέρωσις τῆς βάσεως ὑπὸ τοῦ ὀξέος, τὸ ὑγρὸν ἀλλάσσει ἀποτόμως χρωματισμὸν καὶ καθίσταται ἐρυθρόν. Ὡσαύτως, ἐὰν εἰς διάλυμα χλωριούχου τινὸς ἅλατος προσθέσωμεν σταγόνας διαλύματος χρωμικοῦ καλίου, τὸ ὑγρὸν χρώννυται κίτρινον, ἐν τῷ ὁποίῳ διὰ προσθήκης διαλύματος νιτρικοῦ ἀργύρου κατὰ σταγόνας σχηματίζεται κατ' ἀρχὰς μὲν λευκὸν ἵζημα ἐκ χλωριούχου ἀργύρου, κατὰ τὸ τέλος δὲ τῆς ἀντιδράσεως, δηλαδὴ ὅταν ὅλη ἡ ποσότης τοῦ χλωρίου δεσμευθῇ ὑπὸ τοῦ ἀργύρου πρὸς σχηματισμὸν χλωριούχου ἀργύρου, σχηματίζεται ἐρυθρὸν ἵζημα ἐκ χρωμικοῦ ἀργύρου, ὅπερ δεικνύει καὶ τὸ πέρας τῆς ἀντιδράσεως.

Ἡ θεωρία τῶν δεικτῶν ἀνεπτύχθη ἀρκούντως κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, τῇ βοηθείᾳ τῆς θεωρίας τοῦ *ἰονισμοῦ* (ἠλεκτρολυτικῆς ἀφεταιροιώσεως). Κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ W. Ostwald, οἱ κατὰ τὴν *ὀξυμετρίαν* ἢ *ἀλκαλιμετρίαν* χρησιμοποιούμενοι δεῖκται εἶναι ὀργανικαὶ χρωστικαὶ οὐσίαι αἵτινες συμπεριφέρονται εἴτε ὡς ἀσθενῆ ὀξέα εἴτε ὡς ἀσθενεῖς βάσεις, τουτέστι μόριον αὐτῶν ἐν διαλύσει οὐδόλως ἢ ἐλάχιστα ἰονίζεται.

Κατὰ τὴν ἐξουδετέρωσιν σχηματίζονται τὰ ἀντίστοιχα αὐτῶν ἅλατα, τὰ ὁποῖα πλέον συμπεριφέρονται ὡς ἰσχυρὰ ἠλεκτρόλυτα (ὅπως ἄλλως τε πάντα τὰ οὐδέτερα ἅλατα), δηλαδὴ τὸ μόριον αὐτῶν ἐν διαλύσει ὑφίσταται πλήρη διάσπασιν ἰονιζόμενον, καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἡ ἠλεκτροαρνητικὴ ῥίζα τοῦ δείκτου (περίπτωσις ὀξίνου δείκτου) ἢ ἡ ἠλεκτροθετικὴ τοιαύτη (περίπτωσις βασικοῦ δείκτου) μεταπίπτουσιν εἰς κατάστασιν ἰόντων. Συμφώνως πρὸς τὰ ἀνωτέρω ἡ ἀπότομος μεταλλαγὴ χρωματισμοῦ τοῦ δείκτου, ἥτις ἐπέρχεται κατὰ τὴν ἐξουδετέρωσιν ὀξέος τινὸς ὑπὸ βάσεως καὶ τἀνάπαλιν, δύναται νὰ νοηθῇ ἐὰν δεχθῶμεν ὅτι τὰ ἠλεκτροθετικὰ ἢ τὰ ἠλεκτροαρνητικὰ ἰόντα τοῦ δείκτου ἔχουσι τελείως διάφορον χρωματισμὸν ἐκείνου, ὃν κέκτηνται ἐν καταστάσει ἀκεραίων μορίων. Ὡς ἁπλοῦν παράδειγμα ἀναφέρομεν τὴν περίπτωσιν τοῦ δείκτου παρανιτροφαινόλης, ἥτις παράγωγος οὖσα τῶν φαινολῶν συμπεριφέρεται ὡς ὄξινος δείκτης, οὗτινος τὸ διάλυμα ἰονίζεται κατὰ τὴν ἀντίδρασιν:

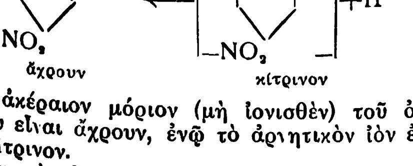

ἄχρουν κίτρινον

Τὸ ἀκέραιον μόριον (μὴ ἰονισθὲν) τοῦ ὀξέος τούτου εἶναι ἄχρουν, ἐνῷ τὸ ἀρνητικὸν ἰὸν ἐντόνως κίτρινον.

Ὑδατικὸν διάλυμα τοῦ δείκτου τούτου χρώννυται ἀσθενῶς κίτρινον λόγῳ τοῦ ἐλαχίστου ἰονισμοῦ. Ἐὰν εἰς τὸ διάλυμα τούτου προσθέσωμεν ἴχνη ὀξέος, ὁ χρωματισμὸς ἐξαφανίζεται τελείως, διότι, συμφώνως τῷ νόμῳ τῆς δράσεως τῶν *μαζῶν*, ὁ ἐλάχιστος ἰονισμὸς τοῦ δείκτου ἐλαττοῦται (λόγῳ τῆς προσθήκης ὑδρογονοϊόντων) σχηματιζομένων ἀκεραίων μορίων, ἅτινα εἰσὶν ἄχροα.

Ἐάν, ἀντιθέτως, εἰς ὑδατικὸν διάλυμα παρανιτροφαινόλης προσθέσωμεν μικρὰν ποσότητα βάσεως, σχηματίζεται τὸ ἀντίστοιχον ἅλας, τὸ ὁποῖον ὡς τοιοῦτον ἰονίζεται ἰσχυρῶς, παρέχον περίσσειαν ἠλεκτροαρνητικῶν ἰόντων καὶ οὕτω τὸ διάλυμα χρώννυται ἐντόνως κίτρινον.

Ἔτι ἀσθενέστερον ὀξὺ εἶναι ἡ φαινολοφθαλεΐνη, τῆς ὁποίας ἡ ἀλλαγὴ χρωματισμοῦ ἐπέρχεται πλέον ἀποτόμως. Τὸ ἀκέραιον μόριον τοῦ δείκτου τούτου εἶναι ἄχρουν, ἐνῷ τὸ ἀρνητικὸν ἰὸν εἶναι χρώματος ἐρυθροῦ. Διὰ προσθήκης μικρᾶς περισσείας ὀξέος ἐν διαλύματι φαινολοφθαλεΐνης ἐπέρχεται ἐλάττωσις καὶ τοῦ ἐλαχίστου ἰονισμοῦ τοῦ δείκτου, σχηματιζομένων ἀκεραίων μορίων, ὁπότε τὸ διάλυμα ἀποχρωματίζεται. Ἀντιθέτως, διὰ προσθήκης ἐλαχίστης ποσότητος βάσεως ἐν περισσείᾳ, σχηματίζεται τὸ ἀντίστοιχον ἅλας, ὅπερ ἰσχυρῶς ἰονιζόμενον παρέχει ἀρνητικὰ ἰόντα ἐρυθρῶς κεχρωσμένα.

Σημειωτέον ὅτι αἱ ὡς δεῖκται χρησιμοποιούμεναι οὐσίαι δέον νὰ μὴ ὦσι κατ' ἐξοχὴν ἀσθενῆ ὀξέα, τῶν ὁποίων τὰ ἅλατα ὑφιστάμενα ἰσχυρὰν *ὑδρόλυσιν*, δηλαδὴ διασπώμενα εἰς ἐλεύθερον ὀξὺ καὶ ἐλευθέραν βάσιν, παρέχουσιν ἐλάχιστα ὄξινα ἀρνητικὰ ἰόντα καὶ συνεπῶς, παρὰ τὴν θεωρητικῶς ἐπιτελεσθεῖσαν ἐξουδετέρωσιν, ἡ ἀλλαγὴ χρωματισμοῦ δὲν εἶναι εἰσέτι σαφής. Τὸ αὐτὸ φαινόμενον παρατηρεῖται καὶ μὲ τοὺς κατ' ἐξοχὴν δείκτας (οἵτινες συμπεριφέρονται ὡς μετρίως ἀσθενῆ ὀξέα), ὅταν οὗτοι χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν ἐξουδετέρωσιν ἀσθενῶν βάσεων. Οὕτω κατὰ τὸν προσδιορισμὸν διαλύματος ἀμμωνίας, ἥτις συμπεριφέρεται ὡς ἀσθενὴς βάσις, δι' ἑνὸς οἱουδήποτε ὀξέος, μὲ δείκτην φαινολοφθαλεΐνην, ἡ ἀλλαγὴ χρωματισμοῦ κατὰ τὸ πέρας τῆς ἐξουδετερώσεως εἶναι ἀσαφής, διότι τὸ σχηματιζόμενον ἀμμωνιακὸν ἅλας τῆς φαινολοφθαλεΐνης ὑδρολυόμενον σχηματίζει ἐλεύθερον ὀξὺ (τουτέστιν ἀκέραια μόρια φαινολοφθαλεΐνης), ὅπερ παρέχει ἐλάχιστα ὄξινα ἀρνητικὰ ἰόντα. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην χρησιμοποιοῦμεν διὰ τὴν ἐξουδετέρωσιν ἰσχυρὸν ὀξὺ μὲ βασικὸν δείκτην, ὁπότε ἡ λόγῳ τῆς ὑδρολύσεως ἐπερχομένη σύγχυσις κατὰ τὴν ἀλλαγὴν τοῦ χρωματισμοῦ ἀποκλείεται.

Αἱ αὐταὶ παρατηρήσεις ἰσχύουσι καὶ διὰ τοὺς βασικοὺς δείκτας ὥστε, κατὰ γενικὸν κανόνα, ἡ ἐξουδετέρωσις ἀσθενοῦς ὀξέος δι' ἀσθενοῦς βάσεως καὶ τἀνάπαλιν δέον ν' ἀποφεύγηται, διότι, λόγῳ τῆς ὑδρολύσεως τοῦ σχηματιζομένου ἅλατος τοῦ δείκτου, τὸ πέρας τῆς ἀντιδράσεως καθίσταται ἀσαφές.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω εὐκόλως συνάγομεν ὅτι τὸ φωσφορικὸν ὀξὺ μὲ δείκτην ἡλιανθίνην (ἀσθενὴς βασικὸς δείκτης) προσδιορίζεται ὡς μονοσθενὲς ὀξύ, μὲ δείκτην δὲ φαινολοφθαλεΐνην ὡς δισθενές. Ὡσαύτως τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ προσδιοριζόμενον μὲ δείκτην ἡλιανθίνην συμπεριφέρεται ὡς δισθενὲς ὀξύ, ἐνῷ μὲ δείκτην φαινολοφθαλεΐνην ὡς μονοσθενές.

Κατ' ἀκολουθίαν ἡ εὐαισθησία δείκτου τινὸς δύναται νὰ καθορισθῇ διὰ τοῦ προσδιορισμοῦ τοῦ βαθμοῦ ἰονισμοῦ, τουτέστι διὰ τῆς σταθερᾶς ἰονισμοῦ τοῦ θεωρουμένου δείκτου. Ὡς μέτρον τῆς σταθερᾶς ταύτης δίδεται ἡ πυκνότης τῶν ὑδρογονοϊόντων τοῦ ἐξεταζομένου διαλύματος κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς τροπῆς τοῦ δείκτου.

Ὁ κάτωθι πίναξ περιλαμβάνει τοὺς πλέον ἐν χρήσει δείκτας μετὰ τῶν σταθερῶν ἰονισμοῦ:

Δεῖκται	Χρῶμα	Πυκνότης τῶν ὑδρογονοϊόντων. (*σταθερὰ ἰονισμοῦ*)
Τροπεολίνη 000	πορτοκαλλόχρουν ⇄ ἐρυθρόν	$10^{-11,2}$
Φαινολοφθαλεΐνη	ἐρυθρόν	$10^{-7,70}$
	ἄχρουν	$10^{-7,50}$
Ἡλιοτρόπιον	κυανοῦν ⇄ ἐρυθρόν	$10^{-6,97}$
Παρανιτροφαινόλη	κίτρινον	$10^{-6,74}$
	ἄχρουν	$10^{-6,13}$
Ἡλιανθίνη	κίτρινον	$10^{-5,23}$
	πορτοκαλλόχρουν	$10^{-4,07}$

Τῇ βοηθείᾳ τῶν σταθερῶν τούτων δυνάμεθα εὐχερῶς νὰ καθορίσωμεν τὴν ἀλκαλικότητα ἢ τὴν ὀξύτητα δοθέντος διαλύματος.

Κατ' ἄλλην τινα θεωρίαν ὀφειλομένην εἰς τὰς ἐρεύνας τοῦ Hantzsch, οἱ δεῖκται δύνανται ὡσαύτως νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀσθενῆ ὀξέα ἢ ἀσθενεῖς βάσεις, τὸ μόριον τῶν ὁποίων ἐν διαλύσει εὑρίσκεται ὑπὸ δύο ταυτομερεῖς μορφὰς ἐν ἰσορροπίᾳ. Ἡ μία τῶν ταυτομερῶν τούτων μορφῶν πρακτικῶς μὴ ἰονιζομένη, εἶναι χρώματος διαφόρου τῆς ἑτέρας ταυτομεροῦς μορφῆς, ἥτις συμπεριφέρεται ὡς ἠλεκτρόλυτον καὶ συνεπῶς ἰονίζεται. Οὕτως εἰς διάλυμα φαινολοφθαλεΐνης αἱ δύο ταυτομερεῖς μορφαὶ εὑρίσκονται ἐν ἰσορροπίᾳ κατὰ τὴν ἀντίδρασιν:

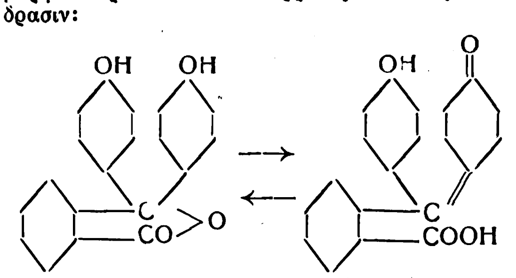

ταυτομερὴς μορφὴ μὴ ἰονιζομένη (ἄχρους) — ταυτομερὴς μορφὴ ἰονιζομένη (χρώματος ἐρυθροῦ)

Ἡ ἰονιζομένη ταυτομερὴς μορφὴ δύναται μόνη νὰ σχηματίσῃ ἅλας, ὅπερ ἰονίζεται ἰσχυρῶς παρέχον ἀρνητικὰ ἰόντα:

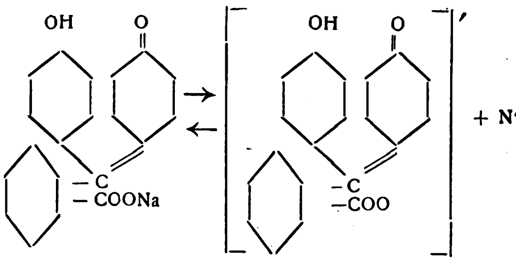

Οἱ κυριώτεροι δεῖκται οἵτινες χρησιμοποιοῦνται κατὰ τὴν ὀξυμετρίαν ἢ ἀλκαλιμετρίαν εἰσί:

1) *Βάμμα ἡλιοτροπίου*: Χρωστικὴ φυτικῆς προελεύσεως, ἧς τὸ ἀκέραιον μόριον εἶναι ἐρυθρόν, τὸ δὲ ἰὸν κυανοῦν. Τὸ σημεῖον τῆς ἐξουδετερώσεως γίνεται καταφανὲς διὰ τῆς μετατροπῆς τῆς χροιᾶς τοῦ δείκτου εἰς ἰώδη ἀπὸ ἐρυθρᾶς (ἐξ ὀξίνου διαλύματος) ἢ ἀπὸ κυανῆς (ἐξ ἀλκαλικοῦ διαλύματος). Ὁ δείκτης οὗτος εἶναι κατάλληλος διὰ τὴν μέτρησιν ἰσχυρῶν ὀξέων καὶ ἰσχυρῶν βάσεων, ἐπιδρᾷ ὅμως ἐπ' αὐτοῦ τὸ διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος· ἐπομένως δὲν δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ παρουσίᾳ ἀνθρακικῶν ἁλάτων εἰμὴ μόνον ἐν βρασμῷ, ὅτε ἐκδιώκεται τὸ σχηματιζόμενον διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος.

2) *Ἡλιανθίνη* (ἅλας διὰ νατρίου τοῦ διμεθυλοαμινοαζωβενζολοθειονικοῦ ὀξέος). Ἐν καταστάσει ἰονισμοῦ εἶναι κιτρίνη, ἐνῷ τὸ ἀκέραιον μόριόν της εἶναι ἐρυθρόν, καὶ εἰς ἀλκαλικὰ διαλύματα παρέχει χρῶσιν κιτρίνην, ἐνῷ εἰς ὄξινα παρέχει ἐρυθράν. Τὸ σημεῖον τῆς ἐξουδετερώσεως καταφαίνεται ἐκ τῆς μεταβολῆς τοῦ χρώματος εἰς πορτοκαλλόχρουν. Ἡ ἡλιανθίνη εἶναι μετρίως ἰσχυρὸν ὀξύ, ἐπομένως εἶναι κατάλληλος διὰ τὴν μέτρησιν ἰσχυρῶν ὀξέων, ἐπίσης δὲ καὶ ἰσχυρῶν ὡς καὶ ἀσθενῶν βάσεων, εἶναι δὲ ἀκατάλληλος διὰ τὴν μέτρησιν ἀσθενῶν ὀξέων, ἅτινα δὲν ἐπιδρῶσιν ἐπαρκῶς ἐπ' αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ οὐδεμίαν ἐπ' αὐτοῦ ἀσκεῖ ἐπίδρασιν, δύναται ὁ δείκτης νὰ χρησιμοποιηθῇ διὰ τὴν μέτρησιν τῶν ἀνθρακικῶν ἀλκαλίων.

Παρασκευὴ τοῦ δείκτου: Διάλυμα 1 ‰ ἐν ὕδατι, ἐξ οὗ χρησιμοποιοῦνται ἑκάστοτε 1—2 σταγόνες διὰ τὸν χρωματισμὸν 100 κ. ἑ. διαλύματος.

3) *Ἡλιανθίνη μετ' ἰνδικοῦ*. Ἡ ὑπὸ τῆς ἡλιανθίνης παρεχομένη χρῶσις, παρουσίᾳ ἰνδικοῦ, καθίσταται εἰς ἀλκαλικὰ διαλύματα πρασίνη, εἰς ὄξινα ἰώδης, κατὰ τὸ σημεῖον δὲ τῆς ἐξουδετερώσεως τὸ διάλυμα καθίσταται ἄχρουν ἢ ἀσθενῶς τεφρόχρουν.

Παρασκευὴ τοῦ δείκτου: Διαλύονται 0,2 γρ. ἡλιανθίνης εἰς 100 κ. ἑκ. ὕδατος καὶ ἀφ' ἑτέρου 0,5 γρ. ἰνδικοθειικοῦ νατρίου εἰς 500 κ. ἑκ. ὕδατος καὶ μίγνυνται τὰ δύο ὑγρά. Ἐκ τοῦ δείκτου τούτου χρησιμοποιοῦνται 16 περίπου σταγόνες διὰ τὸν χρωματισμὸν 100 κ. ἑκ. διαλύματος.

4) *Φαινολοφθαλεΐνη* (π-διοξυδιφαινυλοφθαλίδη). Αὕτη ἐν καταστάσει ἀκεραίων μορίων εἶναι ἄχρους, ἐν ἰονισμῷ δὲ ἐντόνως ἐρυθρά. Ἡ φαινολοφθαλεΐνη εἶναι ἀσθενέστατον ὀξύ, ἐπομένως ἐνδείκνυται διὰ τὴν μέτρησιν ὅλων τῶν ὀξέων, ἰσχυρῶν καὶ ἀσθενῶν, ὡς καὶ τῶν ἰσχυρῶν βάσεων. Αἱ ἀσθενεῖς βάσεις ἀντιθέτως δὲν δύνανται νὰ μετρηθῶσι χρησιμοποιουμένου τοῦ δείκτου τούτου. Τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ ἐπιδρᾷ ἐπὶ τοῦ δείκτου ἀποχρωματίζον τὸ διὰ *ὑδροξειλίων* ἐρυθρανθὲν διάλυμα· ἐπομένως τὰ ἀνθρακικὰ ἀλκάλια δὲν δύνανται νὰ μετρηθῶσι χρησιμοποιουμένης τῆς φαινολοφθαλεΐνης ὡς δείκτου, εἰμὴ μόνον ἂν ἀπομακρυνθῇ διὰ βρασμοῦ τὸ σχηματιζόμενον διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος.

Παρασκευὴ τοῦ δείκτου: Διαλύεται 1 γρ. φαινολοφθαλεΐνης εἰς 100 κ. ἑκ. οἰνοπνεύματος καὶ χρησιμοποιοῦνται 1—2 σταγόνες ἐκ τοῦ δείκτου δι' 100 κ. ἑκ. διαλύματος.

5) *Ἐρυθρὸν τοῦ μεθυλίου* (π-διμεθυλοαμινοαζωβενζυλο-ο-ἀνθρακοξυλικὸν ὀξύ). Εἰς ἀλκαλικὸν διάλυμα εἶναι κίτρινον, εἰς ὄξινον ἐρυθροειδές· ἡ μεταβολὴ τοῦ χρωματισμοῦ εἶναι ἐξαιρετικῶς ταχεῖα καὶ σαφής, ἐνδείκνυται δὲ ὁ δείκτης οὗτος διὰ τὴν μέτρησιν ἀσθενῶν βάσεων καὶ δὴ ἀμμωνίας.

Παρασκευὴ τοῦ δείκτου: Διαλύονται 0,2 γρ. εἰς

Digitized by Google

100 κ. ἑ. οἰνοπνεύματος καὶ χρησιμοποιοῦνται 2 —3 σταγόνες δι' 100 κ. ἑκ. διαλύματος.

6) Ἀλιζαρίνη (1,2 διοξυανθρακινόνη). Ἐν καταστάσει ἀκεραίων μορίων κιτρίνη, ἐν ἰονισμῷ ἐρυθρά. Χρησιμοποιεῖται εἰδικῶς διὰ τὸν προσδιορισμὸν τῆς σκληρότητος τοῦ ὕδατος. Παρασκευάζεται δὲ διάλυμα αὐτῆς ἐξ 1 γρ. εἰς 500 κ. ἑ. οἰνοπνεύματος. Δ. ΤΣΑΜΑΔΟΣ

— [ΟΡΥΚΤΟΛ.] Πρὸς ἀριθμητικὴν παράστασιν τῶν κρυστάλλων οἱουδήποτε κρυσταλλικοῦ σχήματος μεταχειριζόμεθα εἰς τὴν κρυσταλλογραφίαν τοὺς *δείκτας* (indices).

Αἱ ἀπὸ τοῦ κέντρου τοῦ κρυστάλλου ἀποστάσεις, καθ' ἃς αἱ ἕδραι τοῦ θεμελιώδους σχήματος ἑκάστου κρυσταλλικοῦ συστήματος τέμνουν τοὺς κρυσταλλογραφικοὺς ἄξονας, καλοῦνται *παράμετροι*. Διὰ νὰ καθορίσωμεν δὲ τὴν θέσιν πρὸς τοὺς κρυσταλλογραφικοὺς ἄξονας ἑνὸς ἄλλου κρυσταλλικοῦ σχήματος, λαμβάνομεν ὡς μονάδα μετρήσεως τὰς παραμέτρους τοῦ θεμελιώδους σχήματος. Ὀνομάζομεν *δείκτας* τοὺς ἀριθμητικοὺς συντελεστὰς τῶν παραμέτρων οἱουδήποτε κρυσταλλικοῦ σχήματος μὲ μονάδα μετρήσεως τὰς ἀντιστοίχους παραμέτρους τοῦ θεμελιώδους σχήματος.

Σημειωθήτω ὅτι ἐνῷ ἡ σχέσις τῶν παραμέτρων εἶναι ἀσύμμετρος, οἱ δεῖκται εἶναι σύμμετροι, συνήθως δὲ οἱ πρῶτοι ἀριθμοὶ 1, 2, 3, 4, σπανίως ὑπερβαίνοντες τὸν ἀριθμὸν 20. Τοῦτο εἶναι γνωστὸν ὡς «νόμος τοῦ *Haüy*» ἢ «νόμος τῶν ἁπλῶν συμμέτρων δεικτῶν». Γ. ΒΟΡΕΑΔΗΣ

— [ΕΦΗΡΜ. ΜΗΧΑΝ.] Ὁ ὅρος ***δείκτης ἐλαστικότητος*** χρησιμοποιεῖται ὑπό τινων ἀντὶ τοῦ ὀρθοτέρου *μέτρον ἐλαστικότητος* (βλ. λ. ἐλαστικότης).

— [ΣΙΔΗΡΟΔΡ.] Καλεῖται ***δείκτης διχάσεως*** σῆμα σιδηροδρομικόν, ὅπερ τοποθετεῖται παρὰ τὴν δίχασιν σιδηροδρομικῆς ὁδοῦ καὶ ἔχει σκοπὸν νὰ πληροφορῇ τὸν μηχανοδηγὸν ἂν ἡ ὁδὸς ἣν προτίθεται νὰ ἀκολουθήσῃ τῷ ἐδόθη (βλ. λ. σήματα *[Σιδηροδρ.]*). Α. Μ.

— [ΣΤΡΑΤ.] *Δείκτης* καλεῖται ὁ στρατιώτης (πεζὸς ἢ ἔφιππος), ὁ χρησιμεύων ἢ διὰ τὴν χάραξιν δρομολογίου, ἢ διὰ τὴν τήρησιν τοῦ διὰ τῆς ὄψεως συνδέσμου. Ν. Θ. Κ.

— [ΝΑΥΤ.] *Δείκτης στροφῆς*: —1) Τοῦ σκάφους. Τεμάχιον μεταλλικὸν ἐν εἴδει βέλους, προσάρτημα τοῦ οἰακοστροφείου καὶ λαμβάνον τὴν κίνησιν ἀπ' αὐτοῦ μέσῳ ὀδοντωμάτων, δεικνῦον ἐπὶ ἄντυγος, κατακορύφου ἢ ὁριζοντίου, τὸν ἀριθμὸν τῶν μοιρῶν τῆς γωνίας, καθ' ἣν ἐτέθη τὸ πηδάλιον, ὡς πρὸς τὸ διάμηκες ἐπίπεδον πρὸς στροφὴν τοῦ πλοίου ἢ πρὸς ἁπλῆν ἀλλαγὴν πλεύσεως.—2) Τοῦ ἀνεμοδείκτου ἢ τοῦ ἀλεξικεραύνου. Μεταλλικὸν τεμάχιον ὑπὸ μορφὴν βέλους μετὰ πώγωνος, ἢ ζεύγους βολῶν χιαστὶ μετὰ πώγωνος ἢ ἄνευ τοιούτου, ὅπερ περιστρεφόμενον περὶ τὸν ἄξονα τοῦ ἀνεμοδείκτου ἢ τοῦ ἀλεξικεραύνου, δεικνύει διὰ τῆς αἰχμῆς του τὴν διεύθυνσιν, ἐξ ἧς ὁ ἄνεμος. —3) Τοῦ πυροβόλου. Τεμάχιον μεταλλικὸν λαμβάνον τὴν κίνησιν ἐκ τῆς στροφῆς τοῦ πύργου τοῦ πυροβόλου, καθ' ὁριζόντιον ἔννοιαν καὶ δεικνῦον ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τὴν διόπτευσιν, πρὸς ἣν ὁ ἄξων τοῦ πυροβόλου εἶναι ἐστραμμένος.—4) Τῆς πυξίδος. Ἄλλη ὀνομασία τῆς δεικνυούσης *γραμμῆς* (βλ. λ.). —5) Τοῦ ἑξᾶντος, ὀκτᾶντος ἢ κύκλου τοῦ Βορδά. Τὸ «μηδὲν» τοῦ μεγάλου κανόνος τῶν ὀργάνων τούτων. Σ. Ε. Λ.

— **δείκτης** (ὁ) *[Ζῳολ.]*. Εἶδος ἀγγλικοῦ κυνηγετικοῦ κυνὸς (βλ. λ. κύων).

δεικτικός, *—ή, —όν*· ὁ ἁρμόδιος ἢ κατάλληλος πρὸς δεῖξιν: «τὰ αὐτοφυῆ φυτὰ εἶναι δεικτικὰ τῆς ποιότητος τοῦ ἐδάφους». — Ἐπίρρ. ***δεικτικῶς***.

— **δεικτικαὶ** ***ἀντωνυμίαι*** *[Γραμματ.]*. Καλοῦμεν οὕτω τὰς ἀντωνυμίας, αἱ ὁποῖαι χρησιμεύουν πρὸς *δεῖξιν*. Εἶναι δὲ αὕτη ἢ ἄμεσος καὶ κυρίως δεῖξις, ἤτοι δεῖξις ἀναφερομένη εἴς τι αἰσθητόν, εἴς τι δυνάμενον νὰ προσπέσῃ εἰς τὴν ἄμεσον, τὴν διὰ τῶν αἰσθήσεών μας ἀντίληψιν — «ἀνὴρ ὅδε»=ἐγώ, «ξὺν τῇδε τῇ χειρὶ»=μὲ αὐτὸ δὰ τὸ χέρι (μου) κλ.— ἢ δεῖξις καὶ ὑποδήλωσίς τινος, τὸ ὁποῖον ἐμνημονεύθη ἤδη ἢ ἐν γένει μᾶς εἶναι ὁπωσδήποτε γνωστόν: «Κῦρος καθορᾷ βασιλέα καὶ τὸ ἀμφ' ἐκεῖνον στῖφος» κλ. Τὴν κυρίως καὶ ἄμεσον δεῖξιν («τὴν πλησίον δεῖξιν» κατὰ τοὺς ἀρχαίους) ἐδήλου τὸ πάλαι ἡ ὁ—ἡ—τὸ καὶ ὅδε—ἥδε—τόδε (ἐν Θεσσαλίᾳ ὅνε, ἐν Ἀρκαδίᾳ ὅνι, ἐν Κύπρῳ ὅνυ), παρ' ἡμῖν δὲ ἡ αὐτὸς δὰ ἢ αὐτὸς ἐδῶ κλ., παρὰ δὲ τοῖς Λατίνοις ἡ hic—haec—hoc, τὴν δὲ δεῖξιν τὴν ἀναφερομένην πρός τι λεχθὲν καὶ μνημονευθὲν ἢ ὁπωσδήποτε γνωστὸν ἐδήλωνον ἐν μὲν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ ἡ οὗτος—αὕτη—τοῦτο, ἡ τῆνος (δωρ.) καὶ διά τι μακρὰν κείμενον (διὰ τὴν «πόρρω δεῖξιν») ἡ ἐκεῖνος—η—ο (ἰων. καὶ ἐν τῇ ἀνειμένῃ δωρικῇ κεῖνος, ἐν δὲ τῇ αἰολικῇ καὶ τῇ αὐστηρᾷ δωρικῇ κῆνος), παρ' ἡμῖν δὲ ἡ τοῦτος ἢ ἐτοῦτος, ἐδαῦτος, ἐκεῖνος ἢ ἐκειὸς κατὰ διαλέκτους κλπ., παρὰ δὲ τοῖς Λατίνοις is—ea—id, iste—a—ud. ipse—a—um,=οὗτος, αὐτός, ille—a—ud=ἐκεῖνος (πρ λ. καὶ γαλλ. celui-ci=ὅδε, αὐτὸς δά, celui-là=ἐκεῖνος κ.λ.π.). Πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς δείξεως ἐγίνετο χρῆσις παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τῶν παρεκτεταμένων τύπων ὁδ-ί, οὑτοσ-ί, ἐκεινοσ-ί, παρὰ τοῖς Λατίνοις illic, istaec κλπ, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν σήμερον τουτοσέ, ἐκεινοσὲ (ἢ ἐκεινοσά, ἐκειοσὰ κλπ.) ἐν Κρήτῃ κτλ. Οἷα σχέσις ὑπῆρχε τὸ πάλαι μεταξὺ τῶν ὅδε καὶ οὗτος ὑπῆρχε καὶ μεταξὺ τῶν δηλωτικῶν ποιότητος τοιόσδε καὶ τοιοῦτος ἢ τῶν ποσότητος τοσόσδε καὶ τοσοῦτος (δωρ. καὶ τοσσῆνος, ὡς ἀπαντᾷ παρὰ Θεοκρίτῳ) ἢ τῶν μεγέθους καὶ ἡλικίας τηλικόσδε καὶ τηλικοῦτος· καὶ κατὰ παρέκτασιν τοιοσδί, τοιουτοσί, τοσοσδί, τοσουτοσί, τηλικουτοσί, ἔτι δὲ καὶ μεταξὺ τῶν ἐπιρρημάτων: ὧδε καὶ οὕτως κτλ. Αἱ ἀντωνυμίαι τοιοῦτος (δωρ. καὶ τοιῆνος), τοσοῦτος καὶ τηλικοῦτος προῆλθον ἐκ συνθέσεως τῶν ἁπλῶν δεικτικῶν ἀντωνυμιῶν τοῖος, τόσος, τηλίκος μετὰ τῆς οὗτος. Ὡς ὑποκοριστικὸν τοῦ τόσ(σ)ος ἀναφέρεται παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὸ τοσσίχον(=τόσον ὀλίγον ἢ μικρόν), ὡς συνώνυμον δὲ πρὸς τὰ τοσοῦτος, τηλικοῦτος τὸ μεταγενέστερον τοσσάτιος(=τόσον πολὺς ἢ μέγας: «φεῦ, ἀπὸ τοσσατίου κάλλεος εἰμὶ κόνις»).

Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

δείκτρια (ἡ) *[Μαθημ.]*. Καλεῖται ***δείκτρια καμπυλότητος*** ἢ ***σφαιρικὴ δείκτρια*** μιᾶς στρεβλῆς καμπύλης Γ ἡ καμπύλη Σ, ἡ ὁποία εἶναι τομὴ τῆς σφαίρας μὲ κέντρον τὴν ἀρχὴν τῶν συντεταγμένων καὶ ἀκτῖνα ἴσην μὲ 1 καὶ τοῦ κώνου S μὲ κορυφὴν τὴν ἀρχὴν τῶν συντεταγμένων καὶ γενετείρας, εὐθείας παραλλήλους πρὸς τὰς ἐφαπτομένας τῆς καμπύλης Γ εἰς τὰ διάφορα σημεῖα αὐτῆς Μ, τὰς ἐχούσας φορὰν τὴν ὡς θετικὴν ὁρισθεῖσαν ἐπὶ τῆς Γ, δηλαδὴ τὴν φοράν, καθ' ἣν αὐξάνουν τὰ τόξα ἀπό τινος σημείου Α αὐτῆς, λαμβανομένου ὡς ἀρχῆς τῶν τόξων.

Αἱ δύο καμπύλαι Σ καὶ Γ ἀντιστοιχοῦν σημεῖον πρὸς σημεῖον, δηλαδὴ εἰς ἓν σημεῖον Μ τῆς Γ ἀντιστοιχεῖ τὸ σημεῖον m, ἔνθα ἡ παράλληλος πρὸς τὴν θετικὴν ἐφαπτομένην ΜΤ τῆς καμπύλης εἰς τὸ Μ τρυπᾷ τὴν σφαῖραν. Ὅταν τὸ Μ διαγράφῃ τὴν καμπύλην Γ κατὰ τὴν θετικὴν φοράν, τὸ σημεῖον m διαγράφει τὴν καμπύλην Σ κατὰ μίαν ὡρισμένην διεύθυνσιν, τὴν ὁποίαν ὁρίζομεν ὡς τὴν θετικὴν διεύθυνσιν ἐπὶ τῆς Σ, οὕτως ὥστε τ' ἀντίστοιχα τόξα s καὶ σ τῶν δύο καμπύλων ν' αὐξάνουν συγχρόνως. Ὅταν ἀλλάξωμεν τὴν θετικὴν φορὸν ἐπὶ τῆς καμπύλης Γ, ἡ καμπύλη Σ ἀντικαθίσταται διὰ τῆς συμμετρικῆς της ὡς πρὸς τὴν ἀρχὴν τῶν συντεταγμένων.

Δείκτρια στρέψεως. Ἐὰν εἰς τὸν προηγούμενον ὁρισμὸν τῆς δεικτρίας καμπυλότητος ἀντικατασταθῇ ἡ ἐφαπτομένη διὰ τῆς πρώτης καθέτου τοῦ θετικοῦ μέρους της, ἐπὶ τῆς κατασκευασθείσης σφαίρας τῆς μονάδος, θὰ ἔχωμεν μίαν ἄλλην καμπύλην Τ, ἀντιστοιχοῦσαν ἐπίσης σημεῖον πρὸς σημεῖον καὶ μὲ τὰς θετικὰς φορὰς πρὸς τὴν Γ, τὴν ὁποίαν καλοῦμεν δευτέραν σφαιρικὴν δείκτριαν ἢ δείκτριαν στρέψεως τῆς καμπύλης Γ. Αἱ δύο αὗται δείκτριαι χρησιμεύουν διὰ τὴν εὕρεσιν τῆς καμπυλότητος καὶ στρέψεως τῆς καμπύλης Γ εἰς ἕκαστον σημεῖον αὐτῆς Μ, δηλαδὴ τὴν ἀπόκλισιν τῆς Γ ἀπὸ τῆς εὐθείας γραμμῆς καὶ τὴν ἀπόκλισιν αὐτῆς ἀπὸ τοῦ ἐπιπέδου εἰς ἕκαστον σημεῖον Μ.

Δείκτρια μιᾶς ἐπιφανείας. Εἰς ἓν σημεῖον αὐτῆς Μ καλεῖται ἡ καμπύλη β' βαθμοῦ, πρὸς τὴν ὁποίαν δύναται ὡς ἔγγιστα νὰ ἐξομοιωθῇ ἡ τιμὴ τῆς ἐπιφανείας ὑπὸ ἐπιπέδου παραλλήλου πρὸς τὸ ἐφαπτόμενον ἐπίπεδον αὐτῆς εἰς τὸ σημεῖον Μ καὶ εἰς μικρὰν ἀπ' αὐτοῦ ἀπόστασιν. Δι' αὐτῆς σπουδάζεται τὸ σχῆμα τῆς ἐπιφανείας περὶ τὸ σημεῖον Μ. Ἐὰν ἡ δείκτρια εἶναι ἔλλειψις, ἡ ἐπιφάνεια κεῖται ὁλόκληρος πρὸς τὸ αὐτὸ μέρος τοῦ ἐφαπτομένου ἐπιπέδου (ἐλλειψοειδές). Ἐὰν αὕτη εἶναι ὑπερβολή, ἡ ἐπιφάνεια τέμνει τὸ ἐφαπτόμενον ἐπίπεδον καὶ δὴ κατὰ καμπύλην ἔχουσαν διπλοῦν σημεῖον τὸ σημεῖον Μ (μονόχωνον ὑπερβολοειδὲς) κλπ. ΣΟΦ. ΜΥΛΛΕΡ-ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

δείλαιος, *— α, — ον*· δειλός, ἄναλκις, δυστυχής, ἄθλιος.

δειλεφιλίδαι (οἱ) (Deilephilidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένεια ἐντόμων λεπιδοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *σφιγγῶν*. Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει σφῆκας μετρίου μεγέθους μὲ κεραίας εὐθείας, προβοσκίδα λεπτὴν καὶ μετρίου μεγέθους καὶ σῶμα ἐπίμηκες καὶ σκοτεινῶν χρωμάτων. Αἱ κάμπαι τῶν ἐντόμων εἶναι λεῖαι, μὲ κεφαλὴν σφαιροειδῆ καὶ ζωηροὺς χρωματισμούς. Αἱ χρυσαλλίδες ἔχουσι σῶμα κυλινδροκωνικόν. Ἡ οἰκογένεια περιλαμβάνει πλεῖστα γένη, ὧν γνωστότερα εἶναι: *δειλέφιλος, χειροκάμπη*, κτλ. Δ. Ν. Π.

δειλέφιλος (ὁ) (Deilephilus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων λεπιδοπτέρων τῆς οἰκογενείας τῶν *δειλεφιλιδῶν*. Τὰ ἔντομα ταῦτα ἔχουσι σῶμα ἐπίμηκες, φοειδές, κεραίας μακρὰς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, κεφαλὴν μικροτάτην, ὀφθαλμοὺς μᾶλλον μεγάλους καὶ εἰς βαθέα βοθρία τοποθετημένους, θώρακα μεγάλον καὶ αἰσθητῶς κυρτὸν καὶ πτέρυγας ἀνεπτυγμένας. Γνωστὰ 23 εἴδη διεσπαρμένα εἰς πάσας τὰς χώρας τῆς γῆς, ἐξ ὧν ἀξιολογώτερον *δειλέφιλος ὁ μελανὸς* (Deilephilus niger), ὅστις ἔχει πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ γένους καὶ χρῶμα στιλπνῶς μελανὸν κατὰ τὴν ῥάχιν καὶ τὸ ἄνω μέρος τῶν πτερύγων καὶ μελανέρυθρον κατὰ τὴν κοιλίαν καὶ τὸ ὑποκάτω μέρος τῶν πτερύγων. Ἀπαντᾷ εἰς τὴν μέσην καὶ δυτικὴν Εὐρώπην. Δ. Ν. Π.

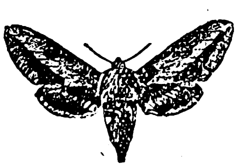

Δειλέφιλος.

δείλη (ἡ) (ἀρχ.). Ὁ μετὰ μεσημβρίαν χρόνος τῆς ἡμέρας, ὅ,τι δηλαδὴ σήμερον λέγομεν ἀπόγευμα, ἀπομεσήμερο. Διέκρινον δ' οἱ ἀρχαῖοι: δείλην πρωΐαν, ἥτις περιελάμβανε τὰς πρώτας μ. μ. ὥρας (1—3 περίπου), καὶ δείλην ὀψίαν, ἥτις περιελάμβανε τὰς μετέπειτα ὥρας μέχρι σχεδὸν τῆς ἑσπέρας (3—6 περίπου), τὰς ὁποίας καὶ κυρίως ἐννοοῦμεν μὲ τὴν σημερινὴν λέξιν *δειλινό*. Εἰς τὰς ἐκφράσεις: «περὶ δείλην», «μέχρι δείλης», ἡ λέξις ἐδήλου τὸν περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου χρόνον. Ι. Δ. Σ.

δειλι (τό)· ἰδιωματ ἀντὶ **δείλη** (βλ. λ.)· ἄλλως *δειλινόν*· ἐσχηματίσθη κατὰ τὸ *πρωί*, τὸ *βράδυ*.

δειλία (ἡ)· ἡ ἰδιότης τοῦ δειλοῦ, φόβος, ἀτολμία, μικροψυχία, ἔλλειψις θάρρους πρὸς ἀντιμετώπισιν δυσχερῶν περιστάσεων, ἀνανδρία.

— **δειλίας** *γραφὴ [Ἀρχ. Δίκ.]*. Μήνυσις ἐπὶ δειλίᾳ ἐνώπιον τοῦ ἐχθροῦ. Ὁ χαρακτηρισμὸς οὗτος δὲν ὑπάρχει εἰς τοὺς διασωθέντας λεπτομερεῖς πίνακας στρατιωτικῶν ἐγκλημάτων. Ἡ καταγγελία ὑπεβάλλετο ὑπὸ τῶν στρατηγῶν, οἱ δὲ δικασταὶ ἐλαμβάνοντο ἐκ τῶν συναδέλφων τοῦ μηνυομένου. Ἡ ἐπιβαλλομένη εἰς τοὺς δειλοὺς τιμωρία ἦτο στέρησις τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων ἄνευ δημεύσεως τῆς περιουσίας. Ι. Δ. Σ.

δειλιάζω, παθ. μετχ. *δειλιασμένος*· εἶμαι ἢ δεικνύομαι δειλός, δὲν τολμῶ, κατέχομαι ὑπὸ φόβου, συγκρατοῦμαι ἕνεκα φόβου· || *δειλιασμένος*· περίφοβος, ἄνευ θάρρους: «μοῦ φαίνεσαι δειλιασμένος, κάτι θὰ ἔπαθες».

δείλιασμα (τό)· δημ., ἀποδειλίασις, φόβος, ἔλλειψις θάρρους ἢ αὐτοπεποιθήσεως.

Δειλινὰ *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐν Θρᾴκῃ κοινότητος Δοκοῦ τῆς ἐπαρχίας Σαπῶν τοῦ νομοῦ Ροδόπης. Κάτ. (1928) 212. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Δειλινὰς-κιοΐ*. Δ. Ε. Μ.

Δειλινᾶτα (τὰ) ἢ ***Δηλινᾶτα*** *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Δειλινητῶν τῆς ἐπαρχίας Κραναίας τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας, ἀποτελοῦσα ἰδίαν κοινότητα. Κάτ. (1928) 1888. Κεῖται εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ ἐν τῇ περιφερείᾳ τῶν Ποταμιάνων ὄρους Ὡμορφίας, διαιρεῖται δὲ εἰς δύο συνοικίας, τὴν τῶν *Μαζαρακάτων* καὶ τὴν τῶν *Περδικάτων*. Διὰ τῶν Δειλινάτων διέρχεται ἡ ἀπὸ Ἀργοστολίου εἰς Ἁγ. Εὐφημίαν ἁμαξιτὴ ὁδός. Δ. Ε. Μ.

Δειλινητῶν, *τέως δῆμος*—. Εἷς ἐκ τῶν ἀπαρτιζόντων πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου ΔΝΖ' τὴν ἐπαρχίαν Κραναίας τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας 8 δήμων, ἔχων περιφέρειαν τὴν τῶν νῦν κοινοτήτων Δαυγάτων, Δειλινάτων, Κουρουκλάτων καὶ Φαρσῶν. Δ. Ε. Μ.

δειλινιάζω· δημοτ., λαμβάνω τὸ δειλινόν, τὸ γεῦμα τοῦ δειλινοῦ· || *δειλινιάζει* ἀπροσ. γίνεται δειλινόν, κλίνει ὁ ἥλιος πρὸς τὴν δύσιν: «ὅταν δειλινιάσῃ θὰ φύγω».

δειλινὸ (τό)· τὸ κατὰ τὴν δείλην λαμβανόμενον γεῦμα ἢ ἡ κατὰ ταύτην μικρὰ ἀνάπαυσις: «κάμνω δειλινό»· || ὁ μετὰ τὴν μεσημβρίαν χρόνος, ἡ *δείλη*.

— **δειλινὸ** (τὸ) *[Βοτ.]*. Κοινὴ ὀνομασία τοῦ φυτοῦ: *θαυμασία ἡ ἰαλάπιος* (Mirabilis Jalapii). Δ. Ν. Π.

δειλινός, *—ή, —όν*· ὁ τῆς δείλης, ὁ κατὰ τὴν δείλην λαμβάνων ὕπαρξιν.

δειλιῶ, ἰδιωματ. *δειλιῶ*· εἶμαι δειλός, *δειλιάζω*.

Δεῖλλοι ἢ ***Δέλλοι*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Λίμναι τῆς Σικελίας ἐντὸς κρατήρων παρὰ τὴν Ἐρύκην. —Μ.

Δειλὸ *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Κινδυνωδεστάτη συστὰς ὑφαλονησίδων ἐν τῷ διαύλῳ Νάξου, Κουφονησίων, πρὸ τοῦ ὅρμου Πάνερμο τῆς Νάξου (πλάτ. 36° 56 3/4 Β, μῆκ. 25° 32' 1/4 Ἀν., χάρτ. ἀγγλ 1837: Paros and Naxos islands). Σ. Ε. Λ.

δειλοθήριον (τὸ) (Deilotherium) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων *διχοβουνιδῶν βουνοσελενοδοντίων ἀρτιοδακτύλων* θηλαστικῶν ζῴων, συνώνυμον τοῦ μετριοθηρίου (βλ. λ.). Γ. Κ. Γ.

δειλός, *—ή, —όν*· ὁ πλήρης δέους, ἔμφοβος, περίφοβος, ἄτολμος, ἄνευ θάρρους, μικρόψυχος, ἄνανδρος, κοιν. *φοβητσάρης*: «δειλὸς στρατιώτης, —ἵππος», ἀντίθ. *τολμηρός, θαρραλέος*.—Ἐπίρρ. ***δειλῶς***.

Digitized by Google

δειλὸς (ὁ) (Deilus) *[Ζῳολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μακροκέρων* τῆς οἰκογενείας τῶν *κεραμβυκιδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος, *δειλὸν τὸν φυγάδα* (Deilus fugax). Τὸ ἔντομον τοῦτο ἔχει σχῆμα ᾠοειδές, ἐπιμηκέστατον, θώρακα σφαιροειδῆ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καὶ κεφαλὴν ᾠοειδῆ, καταλήγουσαν εἰς μακροτάτας πολυαρθρωτὰς κεραίας. Οἱ πόδες εἶναι μακροί, τριαρθρωτοὶ καὶ καταλήγουσιν εἰς ἀγκιστροειδεῖς ἀποφύσεις· τὸ τρίτον ζεῦγος τῶν ποδῶν εἶναι ἐπιμηκέστερον τῶν λοιπῶν. Τὸ χρῶμά του γενικῶς εἶναι σκοτεινῶς πρασινοχαλκῶδες μὲ τὰ ἄκρα τῶν κεραιῶν καὶ τῶν ποδῶν ὑπέρυθρα. Ἐνδιαιτᾶται ἐπὶ διαφόρων φυτῶν καὶ εἶναι διαδεδομένος εἰς πᾶσαν τὴν δυτικὴν Εὐρώπην. Δ. Ν. Π.

δειλόψυχος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων δειλὴν ψυχήν, δειλός.

δεῖμα (τό)· τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *δέδοικα*, φόβος, τρόμος (ἀπὸ τοῦ θέμ. *δει—*).

— *[Μυθολ.]* Ἡ προσωποποίησις τοῦ φόβου. Οὕτω κατὰ τὸν Παυσανίαν (II, 7, 7) τοιοῦτο *δεῖμα* ἐνεφανίσθη εἰς τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὴν Ἄρτεμιν, ὅταν ἐφόνευσαν τὸν ὄφιν Πύθωνα, ὁ δὲ τόπος, ἔνθα ἔλαβε χώραν ὁ φόνος οὗτος, πλησίον τῆς Σικυῶνος, ὠνομάζετο καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Παυσανίου ἀκόμη Φόβος. Ὁ Παυσανίας ἀναφέρει ὅτι καὶ εἰς τὴν Κόρινθον εἶδε τοιοῦτο δεῖμα, παριστάνον γυναῖκα περίτρομον, τὸ ὁποῖον εἶχε σταθῆ πρὸς ἐξιλασμὸν διὰ τὴν ὑπὸ τῶν Κορινθίων διὰ λιθοβολισμοῦ θανάτωσιν τῶν τέκνων τῆς Μηδείας. Ἕνεκα τοῦ βιαίου καὶ ἀδίκου θανάτου τούτων ἤρχισαν νὰ ἀποθνήσκωσι τὰ νήπια τῶν Κορινθίων, τὸ δὲ κακὸν ἀνεστάλη μόνον, ὅταν, τῇ συμβουλῇ τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν, ἐθεσπίσθησαν ἐτήσιαι ἱλαστήριοι θυσίαι καὶ ἐστήθη ἡ εἰκὼν αὕτη τοῦ δείματος. Ι. Δ. Σ.

δειμαλέος, *—α*, *—ον* (τό)· ὁ πλήρης δείματος, ἔμφοβος, περίφοβος.

Δείμας *[Μυθολ.]*. Ἥρως τῆς Ἀρκαδίας. Ἦτο υἱὸς τοῦ Δαρδάνου καὶ τῆς Χρύσης, θυγατρὸς τοῦ Πάλλαντος, καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἰδαίου. Κατὰ τὸν ἐπιχώριον ἐν Ἀρκαδίᾳ μῦθον, ὅτε ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς ὑπὸ τὴν συνετὴν καὶ στοργικὴν βασιλείαν τοῦ Δαρδάνου ἐπληθύνθη τόσον, ὥστε ἦτο ἀδύνατον νὰ διατραφῇ ἐν τῇ χώρᾳ, ἀπεφασίσθη μετὰ μέρους αὐτοῦ νὰ μετοικήσωσιν ἐξ Ἀρκαδίας ὁ Δάρδανος, ὅστις μετῴκησεν εἰς Σαμοθρᾴκην, καὶ ὁ Ἰδαῖος, ὅστις μετῴκησεν εἰς τὴν χερσόνησον τῆς Ἴδης (τὴν Τροίαν). Οὕτω δὲ ἀπέμεινε μόνος βασιλεὺς μετὰ τοῦ ὑπολοίπου τοῦ πληθυσμοῦ της ὁ Δείμας. ΚΑΨ.

δειματίδαι (οἱ) (Deimatidae) *[Ζῳολ.]*. Οἰκογένειαι *ἐχινοδέρμων* τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ἐλασιπόδων*, περιλαμβανουσα ἐλάχιστα γένη, ὧν γνωστότερον ὁ δείματος (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

δείματος (ὁ) (Deimatus) *[Ζῳολ.]*. Γένος *ἐχινοδέρμων* τῆς οἰκογενείας τῶν *δειματιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει ὁλοθούρια μὲ σῶμα ἐπίμηκες καὶ μᾶλλον κυλινδρικόν, φέρον περὶ τὰς 20 κερατοειδεῖς ἀποφύσεις ἐν εἴδει κεραιῶν. Γνωστότερον εἶδος εἶναι *δείματος ὁ ἰσχυρὸς* (Deimatus validus), ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανὸν καὶ εἰς μέγα βάθος καὶ ἔχει μῆκος 15 περίπου ἑκατοστομέτρων. Δ. Ν. Π.

Δείμαχος. Εἷς τῶν ἀκολουθησάντων τὸν Μ. Ἀλέξανδρον μηχανικῶν. Ἦτο μαθητὴς τοῦ Θεσσαλοῦ μηχανικοῦ Πολυειδοῦς. Ὁ Στέφανος ὁ Βυζάντιος μνημονεύει «ὑπομνήματα πολιορκητικὰ» αὐτοῦ. Κατ' ἄλλας γραφὰς τοῦ κειμένου καλεῖται οὗτος *Δηΐμαχος* καὶ *Διήνωχος*.

Δεϊμέζης, *Σπυρίδων*. Ἕλλην οἰκονομολόγος, γεννηθεὶς ἐν Θήρᾳ τῷ 1829. Ἀκολουθήσας τὴν ταμιακὴν ὑπηρεσίαν προήχθη εἰς διευθυντὴν τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου καὶ εἰς πρόεδρον τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου. Διωρίσθη ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν ἐν τῇ ἀχρόῳ κυβερνήσει Κωνσταντοπούλου τῷ 1892, ἐπολιτεύθη δὲ ἐν Θήρᾳ καὶ Τροιζῆνι. Γ. Δ. Κ.

Δεῖμος (ὁ) *[Μυθολ.]*. Προσωποποίησις τοῦ τρόμου (βλ. καὶ λ. **δεῖμα**) ἀναφερόμενος συνήθως ἐκ παραλλήλου μὲ τὸν Φόβον. Ἀμφότεροι παρουσιάζονται ἤδη εἰς τὴν Ἰλιάδα ὡς δαιμόνιαι δυνάμεις, παροξύνουσαι τοὺς ἀγωνιζομένους. Παριστάνονται ὡς ζευγνύοντες τοὺς ἵππους εἰς τὸ ἅρμα τοῦ Ἄρεως, τοῦ ὁποίου θεωροῦνται ὑπηρέται ἢ καὶ υἱοί. Ὁ Δεῖμος καὶ ὁ Φόβος εἰκονίζοντο ἐπὶ τῆς ἀσπίδος τοῦ Ἀγαμέμνονος, καθὼς καὶ τῆς τοῦ Ἡρακλέους, καθήμενοι ἐπὶ δίφρου ἅρματος παρὰ τὸν Ἄρην. Ι. Δ. Σ.

— **Δεῖμος** *[Ἀστρον.]*. Ὁ ἐξώτερος τῶν δύο δορυφόρων τοῦ πλανήτου Ἄρεως. Ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Hall τῷ 1877 ἐν Οὐασιγκτῶνι, ἔχει περίοδον 30 ὥ 18 λ. καὶ κεῖται εἰς ἀπόστασιν 23.460 χιλιομέτρων ἀπὸ τοῦ κέντρου τοῦ πλανήτου. Ἂν καὶ λόγῳ τῆς σμικρότητός του εἶναι ἀδύνατος ὁ προσδιορισμὸς τῶν διαστάσεών του διὰ μικρομετρικῶν μετρήσεων, ἐν τούτοις ἐκ παρατηρήσεων τῆς λαμπρότητος αὐτοῦ ὑπολογίζεται ὅτι ἡ διάμετρός του ἀνέρχεται εἰς 8 χιλιόμετρα περίπου. Σ. Π.

δεῖνα, γεν. *δεῖνος* καὶ *δεῖνα* (ὁ, ἡ, τό), δημ. *δεῖνας* (ὁ)· ἀντων. ἀόριστος, ἥτις λέγεται ὅταν ὁ λέγων δὲν θέλῃ νὰ ὀνομάσῃ τὸ πρόσωπον ἢ πρᾶγμα περὶ οὗ ὁμιλεῖ: «ὁ δεῖνα ἔμπορος, —δικηγόρος, —ἰατρός».

Δεῖνα. —1) Θυγάτηρ τοῦ Ἰακὼβ ἐκ τῆς Λείας, ἧς τὴν ταπείνωσιν ὑπὸ τοῦ Εὐαίου ἡγεμόνος Σιχὲμ ἐξεδικήθησαν σκληρῶς οἱ ἀδελφοὶ αὐτῆς Συμεὼν καὶ Λευεὶ (Γενέσ. κεφ. λδ'). —2) Παρὰ πολλοῖς Σύροις συγγραφεῦσιν οὕτως ὀνομάζεται ἡ μήτηρ τῆς Θεοτόκου κατὰ συνδυασμὸν τῶν βιβλικῶν χωρίων Γενέσεως (λ' 21 καὶ 24) καὶ Ματθαίου (α' 15). Ὑπ' ἄλλου δὲ συγγραφέως *(Σολωμ. ἐκ. Βοσσόρας* κεφ. 34) συνδυάζεται ἡ περὶ Δείνας μετὰ τῆς περὶ Ἄννης παραδόσεως, οὕτως ὥστε ἡ μήτηρ τῆς Θεοτόκου, τέως Δεῖνα, νὰ ἐμφανίζηται μετὰ τὴν γέννησιν αὐτῆς μεταβάλλουσα τὸ ὄνομα αὐτῆς εἰς Ἄνναν, ὅπερ σημαίνει χαριτωθεῖσα. Π. Ι. Μ.

Δεινάρα (Dinara) *[Γεωγρ.]*. Ὄρος δαλματοκροατικόν, τῶν ποτὲ βοσνιακῶν συνόρων, ἀνάδοχον τῆς ὀροσειρᾶς Δειναρικαὶ Ἄλπεις, ἔχον ὕψος 1831 μέτρων. Ἀπ' αὐτοῦ πηγάζει ὁ ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων δαλματικῶν ποταμῶν Τσετίνα (Cetina), τὰ δὲ κράσπεδά του σχηματίζουν τὸν Μανιὸν κόλπον τῶν ἀρχαίων. Ἐπὶ τοῦ ὄρους διαιτῶνται πολλὰ ἀγρίμια, ἄρκτοι, αἴλουροι καὶ λύκοι. Σ.Ε.Λ.

Δεινάρετον ἢ ***Δεινάρητον*** *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον ΒΑ τῆς νήσου Κύπρου, καὶ «Βοὸς οὐρὰ» ἢ «Κλεῖδες ἄκρα» καλούμενον. Εἶναι τὸ σημερινὸν ***Ἅγιος*** ἢ ***Ἀπόστολος Ἀνδρέας*** (βλ. καὶ λ. Ἀφροδίσιον ***Κύπρου***). Κ. Μ. Κ.

Δειναρικαὶ ἢ ***Δαλματικαὶ Ἄλπεις*** *[Γεωγρ.]*. Ὀροσειρὰ ἐν Δαλματίᾳ διήκουσα κατὰ μῆκος τῆς δαλματικῆς ἀκτῆς καὶ ἀποτελοῦσα τμῆμα τῶν Ἰλλυρικῶν Ἄλπεων. Κατά τινας ὀνομάζονται οὕτως αὐταὶ αἱ Ἰλλυρικαὶ Ἄλπεις, ἀποτελοῦσαι τὴν μεταβατικὴν ὀροσειρὰν ἀπὸ τῆς Ἰουλιανὰς Ἄλπεις τῆς Ἰταλίας εἰς τὸν Αἶμον. Κατὰ τούτους αἱ Δειναρικαὶ Ἄλπεις ἄρχονται ἀπὸ τῆς Δαλματίας καὶ διὰ τῆς Βοσνίας, τῆς Ἑρζεγοβίνης καὶ τοῦ Μαυροβουνίου φθάνουν μέχρι τοῦ Τσὰρ Νταγ ἐν Μακεδονίᾳ, ἐπὶ μήκους 700 περίπου χλμ. καὶ πλάτους ἀπὸ Δ πρὸς Α 37. Ἐν στενοτέρᾳ ἐννοίᾳ αἱ Δειναρικαὶ Ἄλπεις ἀποτελοῦν προέκτασιν τῆς ὀροσειρᾶς Καπέλλα τῆς Κροατίας καὶ ἐκτείνονται κατὰ μῆκος τῶν συνόρων Δαλματίας καὶ Βοσνίας μέχρι τοῦ Μαυροβουνίου. Ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ αὐτῶν εἶναι τὸ ὄρος *Δεινάρα*, ὕψους 1831 μ. Ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν τῆς ὀροσειρᾶς ταύτης εἶναι ἡ ὕπαρξις ἐν αὐτῇ πολυαρίθμων σπηλαίων καὶ θαυμασίων πηγῶν. —Μ.

δειναρίτης (ὁ) (Dinarites Mojs.) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *κερατιτιδῶν ἀμμωνοειδῶν κεφαλοπόδων* μαλακίων. Τὸ ὄστρακον τῶν ζῴων ἦτο εὐόμφαλον, πρὸς τὰ ἔξω ἀπεστρογγυλωμένον. Αἱ πλευραί του ἦσαν λεῖαι ἢ ἔφερον ἁπλᾶς εὐθείας πτυχώσεις, αἱ ὁποῖαι κατὰ κανόνα ἄρχονται μὲ κόμβον. Λείψανα τῶν ζῴων τούτων ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς κατωτέρας καὶ μέσης τριασίου ὑποπεριόδου τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος εἰς τὰς Ἄλπεις, τὴν Δαλματίαν, ἀνατολικὴν Σιβηρίαν καὶ βόρειον Ἀμερικήν. Ἐν Ἑλλάδι τοῦ γένους τούτου εὑρέθη ὑπὸ τοῦ Κ. Ρὲντς τὸ νέον εἶδος *δειναρίτης ὁ τῆς Ἠλέκτρας* (Dinarites Electrae Renz) εἰς τοὺς φαιοὺς πυριτικοὺς ἀσβεστολίθους τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου τῆς Ἀργολίδος (τῆς κατωτέρας καρνίου βαθμῖδος τῆς ἀνωτέρας τριασίου ὑποπεριόδου τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος). Γ. Κ. Γ.

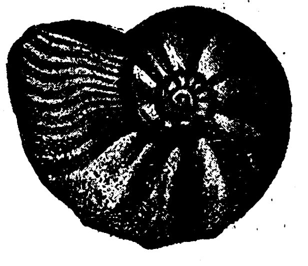

Ὁ δειναρίτης τῆς Ἠλέκτρας Renz.

δειναροταυρικός, *—ή*, *—όν*· ὁ ἐκτεινόμενος ἀπὸ τῶν Δειναρικῶν Ἄλπεων μέχρι τοῦ ὄρους Ταύρου.

— **δειναροταυρικὸν** *τόξον* *[Γεωλογ.]*. Σύστημα πτυχωσιγενῶν ὀρεινῶν ἁλύσεων, αἵτινες, ἀρχίζουσαι ἀπὸ τὴν Δαλματίαν, κατέρχονται μὲ διεύθυνσιν ΒΒΔ—ΝΝΑ διὰ τῆς Ἀλβανίας, Ἠπείρου καὶ δυτικῆς Θεσσαλίας, διὰ τῶν Αἰτωλικῶν καὶ Ἀκαρνανικῶν Ἄλπεων, τῶν ὀρέων τῆς κεντρικῆς, δυτικῆς καὶ νοτίου Πελοποννήσου, τῶν Ἰονίων νήσων, στρέφουν κατόπιν εἰς τὴν Κρήτην πρὸς Α. καὶ κατόπιν μὲ διεύθυνσιν ΑΒΑ διέρχονται διὰ τῶν νήσων Κάσου, Καρπάθου καὶ Ρόδου καὶ συγχωνεύονται πρὸς τὰς δέσμας πτυχῶν τοῦ Ταύρου τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Τὸ δεινοταυρικὸν τόξον ὑποδιαιρεῖται εἰς τὰς Δειναρίδας, Ἀλβανίδας, Ἑλληνίδας καὶ Ταυρίδας ὀροσειράς. Πρῶτος διατυπώσας τὴν ἑνότητα τοῦ τόξου τούτου τῶν ὀροσειρῶν εἶναι ὁ Βιενναῖος γεωλόγος E. Suess. Τὸ δειναροταυρικὸν τόξον ἐσχηματίσθη συνεπείᾳ ὀρεογενετικῶν κινήσεων κατὰ τὴν περίοδον τῶν ἀλπικῶν πτυχώσεων τῆς γῆς (βλ. λ. Αἰγηΐς). Ἐναντίον τῆς ἑνότητος τοῦ δειναροταυρικοῦ τόξου ἐξέφρασε κατόπιν συμπεράσματα εἰς διαφόρους μελέτας του ὁ γεωλόγος F. Frech, ὁ ὁποῖος διέβλεψε στρωματογραφικὰς καὶ τεκτονικὰς διαφορὰς εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν Ἑλληνίδων καὶ τῶν Ταυρίδων ὀροσειρῶν καὶ συνεπέρανεν, ὅτι οὐδεμία συνεξάρτησις καὶ συσχέτισις ὑπάρχει μεταξὺ τῶν δύο τούτων ὀροσειρῶν. Ὁ γεωγράφος ὅμως A. Philippson καθὼς καὶ ὁ L. Kober ἀντέκρουσαν τὰς ἰδέας τοῦ Frech καὶ μέχρι σήμερον δὲν ὑπάρχουν σοβαρὰ δεδομένα, καταδεικνύοντα, ὅτι δὲν ὑφίσταται τὸ ἑνιαῖον τοῦ δειναροταυρικοῦ τόξου. Γ. Κ. Γ.

Δείναρχος. Ἀττικὸς ῥήτωρ, υἱὸς Σωστράτου τοῦ Κορινθίου, ὁ τελευταῖος τοῦ ἀλεξανδρεωτικοῦ κανόνος, ἀκμάσας κυρίως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπὶ Δημητρίου τοῦ Φαληρέως. Ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ, ἔζη ἐνταῦθα ὡς ξένος, γράφων λόγους ὑπὲρ ἄλλων. Κατηγορηθεὶς εἶτα, ὅτι ξένος ὢν συνήργησεν εἰς τὴν κατάλυσιν τοῦ δήμου ἀπῆλθεν εἰς Χαλκίδα (307), ἔνθα διέμενε μέχρι τοῦ 292, ὅτε τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ διδασκάλου του Θεοφράστου τῷ ἐπετράπη ἡ ἐπάνοδος. Ὁ Δείναρχος ὡς ῥήτωρ ἐπειρᾶτο νὰ μιμηθῇ τὸν Δημοσθένη, καίπερ ἀνήκων εἰς τὴν ἀντίπαλον αὐτοῦ μερίδα· ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἐπετύγχανε τοῦτο, ἀπεκλήθη κρίθινος Δημοσθένης. Περὶ τῶν λόγων τοὺς ὁποίους ἔγραψεν, αἱ μαρτυρίαι τῶν συγγραφέων ἀντιμάχονται, κυμαινόμεναι ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ 59 μέχρι τῶν 400. Ἐκ τῶν λόγων του τρεῖς μόνον περιεσώθησαν, ἀναγόμενοι εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Ἁρπάλου. Ἐξ αὐτῶν ὁ πρῶτος κατὰ Δημοσθένους ἐλέχθη μετὰ τὴν κυρίως κατηγορίαν τοῦ κατηγόρου Στρατοκλέους, ἐν αὐτῷ δὲ ὁ Δείναρχος ἐπιτίθεται σφοδρῶς κατὰ τοῦ ἀντιπάλου του. Ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἀνεγινώσκοντο οἱ λόγοι τοῦ Δεινάρχου, οἵτινες εἶχον σχέσιν τινὰ πρὸς τὸν Δημοσθένη, διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον διεσώθησαν μόνον οἱ τρεῖς ἀνωτέρω. Σχόλια εἰς αὐτοὺς ἔγραψαν Δίδυμος ὁ Ἀλεξανδρεύς, Ἥρων ὁ Ἀθηναῖος κ. ἄ. Ἐκ τῶν νεωτέρων ἔχομεν τὴν ἔκδοσιν μετὰ σημειώσεων τοῦ Mätzner (1842) καὶ τὴν μετὰ κριτικῆς ἐπιστασίας τοῦ Thalheim (1887). —Β.

— **Δείναρχος**. Ἀρχαῖος γραμματικός, ἐκ Δήλου, ἀκμάσας ἴσως κατὰ τὸν Β' αἰῶνα π.Χ. Κατά τινα μαρτυρίαν ἔγραψε λόγον περὶ Ὁμήρου. Ι. Δ. Σ.

δεϊνβολλία (ἡ) (Deinbollia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *σαπινδιδῶν*. Τὸ γένος περιλαμβάνει πέντε εἴδη ἅτινα εἶναι δενδρύλλια μὲ φύλλα ἐναλλασσόμενα καὶ ἄνθη κατὰ μασχαλιαίας βότρυς διατεταγμένα. Πάντα εἶναι ἰθαγενῆ τῆς Γουϊνέας. Δ. Ν. Π.

Δεινιάδας. Λακεδαιμόνιος περίοικος ἐπὶ κεφαλῆς μοίρας πλοίων κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον. Τῷ 412 π. Χ. μετὰ τοῦ Εὐάλα, Λακεδαιμονίου στρατηγοῦ, καὶ μετὰ τῶν Χίων, ἀπεβιβάσθη εἰς Λέσβον, ὅπου προὐκάλεσε στάσιν τῶν πόλεων Μηθύμνης καὶ Μυτιλήνης, καταπνιγεῖσαν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων. Π. Ν. Π.

Δεινιάδης. Ἀθηναῖος ἀγγειοπλάστης ἀκμάσας κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΣΤ' αἰῶνος π.Χ. Τούτου τὸ ὄνομα μόνον ἅπαξ μέχρι σήμερον ἀνευρέθη ἐπὶ ἀγγείου κατεσκευασμένου μὲν ὑπ' αὐτοῦ, ἐζωγραφημένου δὲ ὑπὸ τοῦ ζωγράφου Φιντίου· τὸ ἀγγεῖον τοῦτο, ὅπερ εὑρίσκεται ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Μονάχου, εἶναι κύλιξ ἐρυθρόχρωμος, καὶ ἐπὶ μὲν τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ παρίσταται Σειληνὸς τρέχων, ἐπὶ δὲ τῶν δύο ὄψεων τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας παρίστανται δύο μάχαι, μία τοῦ Ἡρακλέους καὶ τοῦ Ἀλκυονέως καὶ ἑτέρα τοῦ ἰδίου καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος πρὸς ἀπόκτησιν τοῦ τρίποδος. Ι. Δ. Σ.

Δεινίας. Ἕλλην φιλόσοφος, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου ὡς διδάσκων τὴν φιλοσοφίαν ἐν Σικυῶνι, κατὰ τὸ 255 π. Χ. Ἔλαβε μέρος εἰς τὴν καθαίρεσιν τοῦ τυράννου Ἀβαντίδου. Π. Ν. Π.

— **Δεινίας**, Ἕλλην ἱστορικὸς τοῦ β' ἡμίσεος τοῦ Γ' π. Χ. αἰῶνος ἐξ Ἀργολίδος. Ἔγραψεν ἱστορίαν τῆς πατρίδος του, τὰ «Ἀργολικά», ἐλάχιστα διασωθέντα ἀποσπάσματα τῶν ὁποίων εὕρηνται ἐν Müller (Fragm. Hist. graec. Γ' 24—26). Π. Ν. Π.

Δεινίχα (ἡ). Σύζυγος τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Ἀρχιδάμου τοῦ Γ', δωροδοκηθεῖσα, κατὰ τὸν Θεόπομπον, ὑπὸ τῶν Φωκέων διὰ δώρου προερχομένου ἀπὸ τὸν ὑπ' αὐτῶν συληθέντα θησαυρὸν τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν, ὅπως πείσῃ τὸν σύζυγόν της νὰ μετάσχῃ τοῦ ἱεροῦ πολέμου κατὰ τῶν Θηβαίων. Ι. Δ. Σ.

δείνιχθυς (ὁ) (Dinichthys Newberry) *[Παλαιοζῳολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν

Digitized by Google

οἰκογένειαν τῶν *κοκκοστειδῶν ἀρθροδείρων* ἰχθύων. Οἱ ἰχθύες τοῦ γένους τούτου ἦσαν ζῷα γιγαντιαῖα, τῶν ὁποίων ἡ κεφαλὴ εἶχε μῆκος 1 μέτρου. Ἡ μέση πλὰξ τοῦ ἰνιακοῦ ὀστοῦ ἦτο τρίπλευρος καὶ ἔφερε κατὰ τὴν μεσημβρινήν της γραμμὴν προεξοχήν, πρὸς τὰ ὀπίσω κατευθυνομένην. Τὸ πετρῶδες ἢ ἐπιωτικὸν ὀστοῦν ἔφερε βαθὺν βόθρον πρὸς ὑποδοχὴν τῆς ἀρθρωτῆς κεφαλῆς τῶν ἐμπροσθίων πλευρικῶν ἀσπίδων τοῦ ραχιαίου προστατευτικοῦ θώρακος. Αἱ πλάκες τοῦ σώματος ἦσαν λεῖαι ἢ σχεδὸν λεῖαι, αἱ τοῦ κρανίου, προχωρούσης τῆς ἡλικίας, συνηνοῦντο μεταξύ των. Ἡ περιοχὴ τῆς οὐρᾶς ἐστερεῖτο λεπίων, τὸ μετωπικὸν ὀστοῦν ἦτο μικρότατον καὶ διάτρητον, αἱ κόγχαι τῶν ὀφθαλμῶν ἐστεροῦντο ἐξωτερικῶς ὀστείνου περιθωρίου. Τὰ σιαγονικὰ ὀστᾶ τῆς ἄνω σιαγόνος δὲν ἔφερον ὀδόντας. Οἱ κλάδοι τῆς κάτω σιαγόνος ἦσαν συνηνωμένοι κατὰ τὴν σύμφυσίν των διὰ ῥαφῆς καὶ κατέληγον πρὸς τὰ ἔμπροσθεν εἰς κοπτερὰν ραμφοειδῆ προεξοχήν. Ἔφερον σειρὰν ὀδόντων στερεῶς συνηνωμένην μετὰ τοῦ ὀστοῦ. Λείψανα τῶν ζῴων τούτων ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς ἀνωτέρας δεβονίου ὑποπεριόδου τοῦ παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος εἰς τὴν Βόρειον Ἀμερικήν. Γ. Κ. Γ.

δεινο—· ὡς πρῶτον συνθετικὸν σπανίων τινῶν ὀνομάτων: δεινοβίας, δεινοεπής, δεινόθυμος, δεινοθέτης, δεινόκοιτος—δεινόλεκτρος—δεινολεχὴς (ὁ ἀτυχὴς εἰς τὸν γάμον του), δεινόμορφος, δεινοπενθὴς κ. ἄ.

δεινοθηριίδαι (οἱ) (Dinotheriidae) /*Παλαιοζῳολ.*/. Οἰκογένεια ἐκλειψάντων ζῴων ἀνήκουσα εἰς τὴν τάξιν τῶν *προβοσκιδωτῶν* θηλαστικῶν. Τὰ ζῷα ταῦτα ἔφερον ἓν ζεῦγος χαυλιοδόντων πρὸς τὰ ὀπίσω κεκαμμένων. Ἡ σύμφυσις τῆς κάτω σιαγόνος ἦτο κεκαμμένη πρὸς τὰ κάτω, ὁ δ' ὀδοντικός των τύπος ἦτο $\frac{0.0.2.3}{1.0.2.3}$ ἤτοι κοπτῆρες $\frac{0}{1}$, κυνόδοντες $\frac{0}{0}$, προγόμφιοι $\frac{2}{2}$, τραπεζῖται $\frac{3}{3}$. Ὅλοι οἱ ὀδόντες των εὑρίσκοντο εἰς τὸ αὐτὸ ἐπίπεδον, ἡ ἀλλαγὴ τῶν ὀδόντων ἦτο κανονικὴ καὶ ἡ κίνησις τῶν σιαγόνων ἐγίνετο κατὰ τὴν κατακόρυφον. Τὰ ζῷα ταῦτα ἐνεφανίσθησαν κατὰ τὴν κατωτέραν μειόκαινον καὶ ἔζησαν μέχρι καὶ τῆς πλειοκαίνου ὑποπεριόδου τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος. Γ. Κ. Γ.

δεινοθήριον (τὸ) (Dinotherium Kaup) /*Παλαιοζῳολ.*/. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *δεινοθηριιδῶν προβοσκιδωτῶν* θηλαστικῶν. Τὰ ζῷα ταῦτα εἶχον μετρίως ὑψηλὸν κρανίον μὲ μακρὸν μεταξυσιάγονον, εὐρὺ ρινικὸν ἄνοιγμα καὶ εὐρὺ μετωπικὸν ὀστοῦν. Ἡ σύμφυσις τῆς κάτω σιαγόνος ἔφερεν ἔμπροσθεν εὐρεῖαν αὔλακα, ἰσχυρῶς πρὸς τὰ κάτω κεκαμμένην. Ἐντὸς βαθέων φατνίων τῆς κάτω σιαγόνος ἔφερον δύο ἰσχυροὺς καὶ πρὸς τὰ ὀπίσω ἰσχυρῶς κεκαμμένους χαυλιόδοντας. Τὰ δεινοθήρια ὑπερέβαλλον κατὰ τὸ μέγεθος τὰ πλεῖστα εἴδη ἐλεφάντων. Οἱ δύο χαυλιόδοντες ἐχρησίμευον εἰς αὐτὰ ὡς ἐργαλεῖον μᾶλλον παρὰ ὡς ὅπλα. Τὸ ζῷον ἐκίνει αὐτοὺς ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω δίκην ἀξίνης. Λείψανα δεινοθηρίων ἀπολιθωμένα εὑρίσκομεν κατὰ πρῶτον ἐντὸς στρωμάτων τῆς κατωτέρας μειοκαίνου ὑποπεριόδου τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος, εἰς τὴν βρεττανικὴν ἀνατολικὴν Ἀφρικὴν τὸ εἶδος δεινοθήριον Hobleyi Andrews καὶ εἰς τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας τὸ εἶδος δεινοθήριον naricum Pilgrim. Κατὰ τὴν ἀνωτέραν μειόκαινον ὑποπερίοδον ἔζη ἐν Εὐρώπῃ τὸ δεινοθήριον τὸ βαυαρικὸν καὶ εἰς τὰς Ἰνδίας τὸ δεινοθήριον pentapotamiae Pilgrim. Ἐντὸς στρωμάτων τῆς μειοκαίνου πε-

Δεινοθήριον τὸ γιγάντιον Kaup.
[Ἀναπαράστασις κατὰ τὸν καθηγητὴν Oth. Abel.]

ριόδου εἰς τὴν Στενὴν τῆς Εὐβοίας εὑρέθησαν ἐπίσης λείψανα δεινοθηρίων. Κατὰ τὴν κατωτέραν πλειόκαινον τέλος περίοδον τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος ἔζη ἐν Εὐρώπῃ τὸ δεινοθήριον τὸ γιγάντιον Kaup, λείψανα τοῦ ὁποίου εὑρέθησαν ἐν Ρουμανίᾳ, Σάμῳ, Πικερμίῳ (Ἀττικῆς), Ἀλμυροποτάμῳ Εὐβοίας. Τὸ εἶδος τοῦτο ἦτο τὸ ἰσχυρότατον ζῷον τοῦ ζωϊκοῦ κόσμου τοῦ Πικερμίου. Εἶχε προβοσκίδα, ἡ ὁποία ἔφθανε περίπου ἕως τὸ ἄκρον τῶν χαυλιοδόντων τῆς κάτω σιαγόνος. Εἰς τὸ Πικέρμι τὸ δεινοθήριον τὸ γιγάντειον δὲν ὑπῆρχεν ἐν μεγάλῃ ἀφθονίᾳ, καθόσον ἡ περιοχὴ αὕτη ἀπετέλει κατὰ τὴν κατωτέραν πλειόκαινον περίοδον μίαν στέππην ἐκ θάμνων, τὸ δὲ δεινοθήριον δὲν ἦτο κάτοικος τοιούτων στεππῶν, ἀλλὰ προετίμα πιθανῶς ἀβαθεῖς ἑλώδεις καταφύτους περιοχάς. Εἰς τὰς Ἰνδίας ἐπίσης ἔζη κατὰ τὴν πλειόκαινον καὶ τὸ εἶδος δεινοθήριον τὸ ἰνδικὸν Falc. Γ. Κ. Γ.

δεινόκερας (τὸ) (Dinoceras Marsh) /*Παλαιοζῳολ.*/. Γένος ἐκλειψάντων θηλαστικῶν ζῴων, συνώνυμον πρὸς τὸ οὐϊνταθήριον (βλ. λ.). Γ. Κ. Γ.

δεινοκερατίδαι (οἱ) (Dinoceratidae Marsh) /*Παλαιοζῳολ.*/. Οἰκογένεια ἐκλειψάντων ζῴων, ἀνήκουσα εἰς τὴν ὑποτάξιν τῶν *ἀμβλυπόδων ὀνυχωτῶν* θηλαστικῶν. Τὸ κρανίον τῶν ζῴων τούτων ἔφερε τρία ζεύγη ὀστείνων προεξοχῶν. Ὁ ὀδοντικός των τύπος ἦτο: κοπτ. $\frac{0}{3}$, κυνόδ. $\frac{1}{1}$, προγόμφιοι $\frac{3}{4-3}$, τραπεζ. $\frac{3}{3}$ ἢ $\frac{0.1\,3.3}{3.1.4-3.3}$. Ὁ ἐγκέφαλός των ἦτο σχετικῶς μικρός. Τὰ ζῷα ταῦτα ἔζησαν κατὰ τὴν ἀνωτέραν ἠώκαινον ὑποπερίοδον τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος. Λείψανά των ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς περιόδου ταύτης εἰς τὸ Wyoming (στρώματα τοῦ Bridger). Οἱ δεινοκερατίδαι ἦσαν ἐκ τῶν ἰσχυροτάτων καὶ πολὺ ἰδιαζόντων χερσαίων θηλαστικῶν ζῴων. Τὰ μέγιστα εἴδη τοῦ γένους *λοξολοφόδοντοι* ἔφθανον τὸ ὕψος (κατὰ τὴν ράχιν των) τῶν 2 μέτρων καὶ τὸ μῆκος τῶν 4 μέτρων περίπου. Κατὰ ταῦτα δὲν ὑπελείποντο κατὰ τὸ μέγεθος πολὺ τῶν ἐλεφάντων. Ἄλλαι μικρότεραι μορφαὶ μόλις ὀλίγον ὑπερέβαλλον εἰς ὕψος τὸν ἱπποπόταμον καὶ τὸν ρινόκερω. Γ. Κ. Γ.

δεινοκεφάλια (τὰ) (Deinocephalia Broom) /*Παλαιοζῳολ.*/. Ὑποτάξις ἐκλειψάντων *θηρομόρφων* ἑρπετῶν. Τὸ σῶμα τῶν ζῴων τούτων εἶχε χονδροειδῆ κατασκευήν. Τὸ κρανίον των ἔφερε ζεῦγος πλευρικῶν κροταφικῶν ὀπῶν, ἰνιακὸν ὀστοῦν πλακοειδὲς μὲ δύο ὑποκροταφικὰς διαρρήξεις. Τὸ ἱερὸν ὀστοῦν ἀπετελεῖτο ἐκ 4 σπονδύλων, αἱ δὲ πλευραὶ ἦσαν γενικῶς δικέφαλοι. Λείψανα τῶν ζῴων τούτων ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς στρωμάτων τῆς περμίου περιόδου τοῦ παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος ἐν νοτίῳ Ἀφρικῇ (τὰ γένη ταπεινοκέφαλος, μορμόσαυρος, στρουθιοκέφαλος, ἀρχαιοζοῦχος, κτλ.), Ρωσίᾳ (δευτερόσαυρος, ροφαλόδους, δεινόσαυρος κτλ.). Γ. Κ. Γ.

Δεινοκράτης. Συρακόσιος στρατηγός, φίλος μὲν τοῦ τυράννου Ἀγαθοκλέους κατ' ἀρχάς, ἄσπονδος δὲ ἐχθρός του βραδύτερον. Κατὰ τὸν μεταξὺ Καρχηδονίων καὶ Συρακοσίων πόλεμον ἐτάχθη μὲ τὸ μέρος τῶν πρώτων, ἔχων περὶ ἑαυτὸν ἀρκετοὺς δυσηρεστημένους, μετ' οὐ πολὺν δὲ χρόνον ἀνέλαβε τὴν ἀρχιστρατηγίαν τῶν Ἑλλήνων τῶν συμπραττόντων μετὰ τῶν Καρχηδονίων. Ἡ δύναμίς του κατὰ μικρὸν ηὔξανε, κατόπιν δὲ τῆς ἀποτυχίας εἰς ἣν ἀπέληξεν ἡ εἰς Ἀφρικὴν ἐκστρατεία τοῦ Ἀγαθοκλέους, κατέστη τόσον μεγάλη, ὥστε τμήματα ὁλόκληρα τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἀγαθοκλέους ηὐτομόλουν πρὸς αὐτόν, πόλεις προσεχώρουν εἰς τὴν συμμαχίαν του, ὁ ἴδιος δὲ ὁ Ἀγαθοκλῆς ἦτο ἕτοιμος νὰ παραιτηθῇ τῆς τυραννίδος, ὅπως διευκολύνῃ οὕτω τὴν εἰς τὴν πατρίδα ἐπάνοδον τῶν περὶ τὸν Δεινοκράτη ἐξορίστων. Αἱ σχετικαὶ ὅμως διαπραγματεύσεις ἐναυάγησαν, διότι ὁ Δεινοκράτης, διαθέτων ἤδη περὶ τὰς 20 χιλ. πεζῶν καὶ 3 χιλ. ἱππέων, ἐφιλοδόξει τὴν ἵδρυσιν ἰδίου κράτους. Τὰ σχέδιά του ταῦτα ἀνετράπησαν ἐξ αἰτίας τῆς μεταξὺ Καρχηδονίων καὶ Ἀγαθοκλέους συνομολογηθείσης εἰρήνης· ὁ Ἀγαθοκλῆς ἠδυνήθη νὰ καταβάλῃ τὸν Δεινοκράτην, ὅστις ἐδήλωσεν ὑποταγὴν καὶ μετάνοιαν, δυνάμει τῶν ὁποίων προσελήφθη καὶ πάλιν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ τυράννου μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ στρατηγοῦ. Ι. Δ. Σ.

— **Δεινοκράτης**. Μακεδὼν (καὶ κατ' ἄλλους Ρόδιος) ἀρχιτέκτων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Περὶ τῆς δράσεώς του μαρτυροῦν αἱ σχετικαὶ μὲ τὴν ἵδρυσιν τῆς πόλεως Ἀλεξανδρείας ἀρχιτεκτονικαὶ ἐργασίαι, τὰς ὁποίας διηύθυνεν αὐτός. Κατὰ τὸν Βιτρούβιον εἰς αὐτὸν ὀφείλεται τὸ ἀλλόκοτον σχέδιον τοῦ μετασχηματισμοῦ τοῦ Ἄθωνος εἰς μορφὴν ἀγάλματος τοῦ Ἀλεξάνδρου, τοῦ ὁποίου ἡ μὲν μία χεὶρ νὰ βαστάζῃ ὁλόκληρον πόλιν, ἡ δὲ ἄλλη νὰ κρατῇ φιάλην, ἐν τῇ ὁποίᾳ νὰ συγκεντρώνωνται τὰ ὕδατα τοῦ ὄρους καὶ ἔπειτα νὰ χύνωνται εἰς τὴν θάλασσαν. Ι. Δ. Σ.

— **Δεινοκράτης**. Μεσσήνιος πολιτικὸς ἀκμάσας περὶ τὰ τέλη τῆς Γ' καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς Β' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, ἀρχηγὸς τοῦ ὀλιγαρχικοῦ κόμματος τοῦ ἐπιζητοῦντος τὴν ἀποχώρησιν ἀπὸ τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας. Τῷ 184 π. Χ. μετέβη εἰς Ρώμην, ὅπου συνεννοήθη μετὰ τοῦ Τίτου Κοΐντου Φλαμινίου διὰ τὴν διάσπασιν τῶν Ἑλλήνων καὶ τὴν εἰς τοὺς Ρωμαίους ὑποταγὴν τῆς χώρας. Κατελθὼν εἰς Ἑλλάδα ἐπεχείρησε καὶ ἐπέτυχε νὰ ἐξεγείρῃ τοὺς Μεσσηνίους κατὰ τῆς Συμπολιτείας, γενομένης δὲ μάχης παρὰ τὸν λόφον τοῦ Εὐάνδρου ἐνίκησε τὸν Φιλοποίμενα, τὸν ὁποῖον ἐθανάτωσε διὰ δηλητηρίου. Μετὰ ἓν ἔτος (183 π. Χ.), ὁ Λυκόρτας, διάδοχος τοῦ Φιλοποίμενος εἰς τὴν στρατηγίαν τῶν Ἀχαιῶν, εἰσέβαλεν εἰς τὴν Μεσσηνίαν καὶ συνῆψεν εἰρήνην μετ' αὐτῶν, ἐτιμώρησε δὲ διὰ θανάτου ὅλους τοὺς πρωταιτίους ἐκ τῶν στασιαστῶν, ἐν οἷς καὶ τὸν Δεινοκράτην. Κατὰ τὸν Πολύβιον ὁ Δεινοκράτης ἦτο φαῦλος, κόλαξ, μέθυσος, ἀλλὰ ἐμπειρότατος περὶ τὴν στρατιωτικὴν τέχνην (Ἱστορ. ΙΔ' 5 καὶ 12). Π. Ν. Π.

δεινοκύων (ὁ) (Dinocyon Matthew) /*Παλαιοζ.*/. Γένος ἐκλειψάντων ζῴων ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *κανιδῶν σαρκοφάγων* θηλαστικῶν. Ὀνομάζεται καὶ *βοροφάγος* (Borophagus Cope). Τὸ κρανίον τῶν ζῴων τούτων ἦτο βραχὺ καὶ σχετικῶς ὀγκῶδες. Τὸ μέγεθός των ἐποίκιλλεν ἀπὸ μεγέθους ἄρκτου μέχρι λύκου. Λείψανά των ἀπολιθωμένα εὑρέθησαν ἐντὸς μειοκαίνων στρωμάτων εἰς τὴν Μοντάναν, τὸ Texas καὶ εἰς τὴν Νεβράσκαν (τὸ εἶδος δεινοκύων ὁ βοροφάγος Gidley). Πιθανῶς τὸ ζῷον ἔζησε μέχρι καὶ τῆς πλειοκαίνου ὑποπεριόδου τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος. Γ. Κ. Γ.

δεινολογία (ἡ)· τὸ νὰ λέγῃ τις δεινὰ περὶ ἑαυτοῦ, ἤτοι τὰς συμφοράς του, τὰ ἀτυχήματά του κτλ., παράπονον, μεμψιμοιρία.

δεινολόγος (ὁ, ἡ)· ὁ δεινολογῶν, ὁ ἐμφανίζων τὰ κατ' αὐτὸν δεινά, ἀπαίσια, δυστυχῆ || ὁ λαλῶν μετὰ *δεινώσεως*, ὁ ὑπερβάλλων τὰ πράγματα, μεγάλαυχος, κομπορρήμων (ἀρχ.).

δεινολογοῦμαι (—*έομαι*) καὶ *δεινολογῶ* (—*έω*)· ἐμφανίζω τὰ κατ' ἐμὲ δεινά, ἀπαίσια, δυστυχῆ, παραπονοῦμαι, μεμψιμοιρῶ.

Δεινόλοχος. Κωμικὸς ποιητής, καταγόμενος ἐκ Συρακουσῶν ἢ Ἀκράγαντος, ἀκμάσας δὲ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ε' π.Χ. αἰῶνος. Ὁ Δεινόλοχος ἦτο, κατὰ τὸν Σουΐδαν, υἱὸς τοῦ Ἐπιχάρμου, ἐδίδαξε δὲ 14 δράματα ἐν δωρικῇ διαλέκτῳ, τινῶν τῶν ὁποίων γνωρίζομεν μόνον τοὺς τίτλους (Ἀλθαία, Ἀμαζόνες, Μήδεια, Τήλεφος). Δύο σῳζόμενοι στίχοι τῆς Μηδείας ἐνθυμίζουν τὸν Ἐπίχαρμον καὶ γλωσσικῶς καὶ μετρικῶς. Ι. Δ. Σ.

Δεινομάχη. Θυγάτηρ τοῦ υἱοῦ τοῦ Κλεισθένους Μεγακλέους, σύζυγος τοῦ Κλεινίου καὶ μήτηρ τοῦ γνωστοῦ Ἀλκιβιάδου. Ι. Δ. Σ.

Δεινόμαχος. Ἕλλην φιλόσοφος ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος ὡς σύγχρονος τοῦ Καλλιφῶντος (κατὰ τὸν Β' π. Χ. αἰῶνα). Ἐθεώρει τὴν εὐδαιμονίαν προϊὸν τοῦ συνδυασμοῦ ἡδονῆς καὶ ἀρετῆς. Π. Ν. Π.

Δεινομένης. Χαλκοπλάστης ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πλινίου, ὑπὸ τοῦ ὁποίου τοποθετεῖται εἰς τὸν Ε' π. Χ. αἰῶνα καὶ θεωρεῖται ὡς μαθητὴς τοῦ Ἀργείου γλύπτου Πολυκλείτου, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν σχολὴν πιθανώτατα καὶ θὰ ἀνῆκεν. Ἐκτὸς τοῦ ἀγάλματος Πυθοδήμου τινός, νικήσαντος εἰς ἀγῶνα πάλης, εἶναι γνωστὰ ὡς ἰδικά του ἔργα τρία χάλκινα ἀγάλματα Ἑλλήνων ἡρώων καὶ ἡρωΐδων, τὸ τοῦ Πρωτεσιλάου ἄγνωστον ποῦ σταθέν, καὶ τὰ τῆς Καλλιστοῦς καὶ Ἰοῦς ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Καὶ ὁ Παυσανίας δὲ ἀναφέρει, ὅτι εἶδεν ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τὰ δύο τελευταῖα ἀγάλματα.

— **Δεινομένης**. Χαλκοπλάστης τοῦ Α' π. Χ. αἰῶνος, γνωστὸς μόνον ἐξ ὑπογραφῆς του ἐπὶ βάσεως εὑρεθείσης ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν καὶ φερούσης ἀνάθημα Μητροτίμου τινὸς ἐκ τοῦ δήμου Οἴης. Ἐπὶ τοῦ γραφικοῦ χαρακτῆρος τῶν γραμμάτων τούτων τῆς ὑπογραφῆς στηριζόμενος ὁ U. Köhler τὸν ἐτοποθέτησεν εἰς τὸν Α' π. Χ. αἰῶνα. Ι. Δ. Σ.

— **Δεινομένης**. Υἱὸς τοῦ τυράννου Ἱέρωνος Α'. Διωρίσθη ὑπὸ τοῦ πατρός του διοικητὴς τῆς τότε κτισθείσης πόλεως Αἴτνης (Κατάνης). Ἀφιέρωσεν εἰς τὸν ἐν Ὀλυμπίᾳ θεὸν χαλκοῦν ἅρμα μετὰ ἡνιόχου καὶ ἐφίππων παίδων ἑκατέρωθεν, εἰς μνήμην τοῦ πατρός του, ὅστις εἶχε νικήσει εἰς ἱππικοὺς ἀγῶνας ἐν Ὀλυμπίᾳ. Ι. Δ. Σ.

— **Δεινομένης**. Ὀλυμπιονίκης ἐκ Λακεδαίμονος (316 π. Χ.), ἀναφερόμενος παρὰ τῷ Διοδώρῳ. Ι. Δ. Σ.

— **Δεινομένης**. Συρακόσιος, εἷς ἐκ τῶν δολοφόνων τοῦ τυράννου Ἱερωνύμου (214 π. Χ.). Μετὰ τὴν δολοφονίαν ταύτην, κατὰ τὴν ὁποίαν καὶ ἐπληγώθη, ἐξελέγη στρατηγὸς ὑπὸ τῶν ἐλευθερωθέντων Συρακοσίων καὶ μαζὶ μὲ τὸν Σῶσιν ἐξεστράτευσεν ἐναντίον τῶν Λεοντίνων. Ἠναγκάσθη ὅμως νὰ ἐπανέλθῃ ἐσπευσμένως εἰς Συρακούσας ἕνεκα ἐκραγείσης ἐκεῖ ἐπαναστάσεως ὑπὸ

Digitized by Google

τοὺς Ἱπποκράτην καὶ Ἐπικύδην, καθ' ἣν καὶ ἐφονεύθη. Ι. Δ. Σ.

δεινοπάθεια (ἡ)· τὸ νὰ πάσχῃ τις δεινῶς, δεινὸν πάθος.

δεινοπάθημα (τό)· τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *δεινοπαθεῖν*, δυστύχημα, συμφορά, δοκιμασία σκληρά.

δεινοπαθῶ (*—έω*)· πάσχω δεινά, δυστυχῶ, δοκιμάζομαι σκληρῶς.

δεινοποίησις (ἡ)· μεγαλοποίησίς τινος ἐπὶ τὸ φοβερώτερον ἢ ἀπαισιώτερον, καθόλου, παράστασις φοβεροῦ τινος, ἄλλως *δείνωσις*.

δεινοποιῶ (*—έω*)· μεγαλοποιῶ τι ἐπὶ τὸ φοβερώτερον ἢ ἀπαισιώτερον, παριστῶ τι φοβερόν.

δεινορνιθίδαι (οἱ) (Dinornithidae) *[Παλαιοζ.]*. Οἰκογένεια ἐκλειψάντων ὀρνιθοκέρκων γιγαντωδῶν πτηνῶν. Τὰ πτηνὰ ταῦτα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γιγαντιαῖα, ἔφερον ῥάμφος βραχύ, ὀπίσθια ἄκρα πολὺ ὀγκώδη, πόδας μὲ τρεῖς δακτύλους. Αἱ πτέρυγές των καὶ τὸ στέρνον ἢ ἦσαν πολὺ μικρὰ ἢ ἔλειπον ἐντελῶς. Τὰ πτερά των ἦσαν ὅμοια πρὸς τὰ τῶν καζουαρίων. Εὑρέθησαν ἐξ αὐτῶν 4 γένη (δεινόρνις, παλαπτέρυξ, ἀνωμαλαπτέρυξ καὶ μεγαλαπτέρυξ) μὲ 20 περίπου εἴδη ἐν Νέᾳ Ζηλανδίᾳ ἐμφανισθέντα πιθανῶς κατὰ τὴν πλειόκαινον περίοδον. Ἔζησαν μαζὶ μὲ τὸν ἄνθρωπον κατὰ τὴν πλειστόκαινον καὶ ἐξηφανίσθησαν κατὰ τὴν ὁλόκαινον ἐποχήν. Τὰ ὀστᾶ των εὑρίσκονται ἐνίοτε ἀκόμη ὡς ὁλόκληροι σκελετοὶ ἐντὸς ἑλῶν καὶ εἰς ἀρχαίους τόπους συνοικισμῶν τῶν ἰθαγενῶν Μαορὶ μαζὶ μὲ κελύφη τῶν ᾠῶν των, ἐν μεγίστῃ ἀφθονίᾳ. Γ. Κ. Γ.

δείνορνις (ἡ) (Dinornis Owen) *[Παλαιοζ.]*. Γένος ἐκλειψάντων πτηνῶν ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *δεινορθινιδῶν ὀρνιθούρων* (ἢ *ὀρνιθοκέρκων*) πτηνῶν. Τὰ ζῷα ταῦτα ἔφερον ῥάμφος πλατὺ καὶ καταλῆγον εἰς ὀξύ. Τὸ ταρσομεταρτάσιον καὶ τὸ κνημοτάρσιον ὀστοῦν ἦτο μακρόν, λεπτὸν καὶ ἄνευ τετάρτου πρὸς τὰ ὄπισθεν κατευθυνομένου δακτύλου. Ἡ λεκάνη των ἦτο στενὴ καὶ τὸ στέρνον, ἀνεπτυγμένον μᾶλλον εἰς μῆκος παρὰ εἰς πλάτος, ἔφερε στενὴν ἐγκαρσίαν τρόπιδα. Τὸ ὕψος τοῦ σώματός των ἦτο πολὺ μέγα. Οὕτω π. χ. ἡ δεινόρνις maximus Owen εἶχεν ὕψος —ὀρθίως ἱσταμένη— 3,5 μέτρων. Αἱ δεινόρνιθες παρουσιάζουν ὁμοιότητας πρὸς τὰ καζουάρια. Τὰ ᾠά των εἶχον μῆκος 30 περίπου ἑκατοστομέτρων καὶ πάχος 23. Ἐντὸς ᾠοῦ δεινόρνιθος εὑρέθη καὶ τὸ μικρὸν ἔμβρυον, τοῦ ὁποίου τὰ ὀστᾶ διετηροῦντο καλῶς. Ἐκ τῶν γενομένων μετρήσεων κατεδείχθη, ὅτι τὰ νεογνὰ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐκκολάψεώς των εἶχον ὕψος 36 ἑκατοστομ., ἦσαν δηλαδὴ πολὺ μεγαλύτερα ἀπὸ μίαν ὄρνιθα.

Ἡ διαμόρφωσις τοῦ σώματος τῶν πτηνῶν τούτων δεικνύει, ὅτι δὲν ἦσαν καλοὶ δρομεῖς. Ἐπίσης δὲν ἦσαν ἱκανὰ πρὸς πτῆσιν, διότι τὰ ἐμπρόσθια ἄκρα των, αἱ πτέρυγες δηλαδή, εἶναι τελείως ὑποτυπώδεις. Ἡ ἰσχυρὰ κατασκευὴ τῶν ποδῶν των καταδεικνύει, ὅτι τὰ πτηνὰ ταῦτα ἐκινοῦντο ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἐκριζώνοντα ἐξ αὐτοῦ τὰς κα-

Ἡ δείνορνις maximus Owen.
[Ἐκ πλειστοκαινικῶν στρωμάτων τῆς νοτίου νήσου τῆς Νέας Ζηλανδίας.]

ταλλήλους πρὸς βρῶσιν ῥίζας. Αἱ δεινόρνιθες φαίνεται ἐπίσης ὅτι κατέτρωγον ἔντομα καὶ μικρὰς σαύρας. Ἀναμφισβήτητον εἶναι, ὅτι αἱ δεινόρνιθες τῆς Νέας Ζηλανδίας ὑπῆρξαν σύγχρονοι σύντροφοι τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὴν πλειστόκαινον ὑποπερίοδον τῆς τεταρτογενοῦς. Πρέπει δ' ἴσως νὰ γίνῃ δεκτόν, ὅτι τὰ πτηνὰ ταῦτα, καταδιωκόμενα ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν, ἐξηφανίσθησαν κατὰ τὴν ὁλόκαινον ἐποχήν. Γ. Κ. Γ.

δεινός, *—ή*, *—όν*· ὁ ἐμπνέων δέος, φόβον, φοβερός, φρικτός: «δεινὸς ἀγών», «δεινὴ συμπλοκή», «δεινὸς ἀντίπαλος»· || ὁ ἐμπνέων ἔκπληξιν, κατάπληξιν, ὑπερφυή., ἀσυνήθης, μέγας: «δεινὴ συμφορά», «δειναὶ ἀπώλειαι,—καταχρήσεις» «δεινὸν σφάλμα», «δεινὴ ὕβρις»· || ἐπὶ καλοῦ, ἐξαίρετος, ἔκτακτος, μέγας: «δεινὸς ῥήτωρ, — γραμματικός, — μουσικός, — συγγραφεύς»· || *δεινὸν* (τὸ) καὶ συνηθ. *δεινὰ* (τὰ) ὡς οὐσιαστ. κακα, συμφοραί, ἀτυχήματα: «τὰ δεινά μου εἶναι ἀπερίγραπτα», «ὑπέστη πολλὰ δεινά», «τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου».—Ἐπίρρ. *δεινῶς*.

— **δεινὰ** (τά). Ἐκλήθησαν οὕτως, ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ, αἱ κακοτυχίαι, οἱ φόνοι καὶ αἱ διαρπαγαὶ περιουσιῶν τῶν Ἑλλήνων ὀρθοδόξων ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τῆς ῥωσσοτουρκικῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανουπόλεως. Ἀρχὴ τῶν δεινῶν ἐγένετο ὁ ἀπαγχονισμὸς τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε'. Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

δεινοσαύρια (τὰ) ἢ *δεινοσαυρίδαι* (οἱ) (Dinosauria Owen) *[Παλαιοζωολ.]*. Τάξις ἐκλειψάντων ἀπολιθωμένων ἑρπετῶν. Τὰ ζῷα ταῦτα εἶχον σῶμα μακρόλαιμον καὶ μὲ μακρὰν οὐράν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σημαντικοῦ καὶ ἐνίοτε γιγαντείου μεγέ-

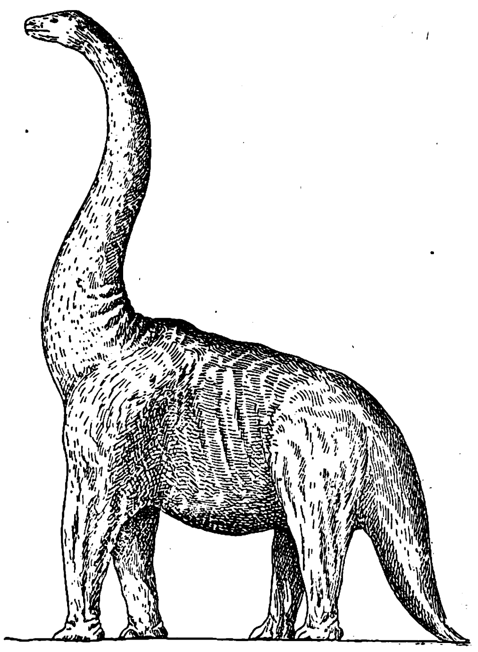

Ὁ βραχιόσαυρος.
[Ἀναπαράστασις ἐπὶ τῇ βάσει τῶν εὑρεθέντων σκελετῶν εἰς τὰ στρώματα ἀτλαντοσαύρων τῆς βορείου Ἀμερικῆς καὶ εἰς τὰ στρώματα τοῦ Τενταγκουροῦ τῆς Γερμανικῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς.]

θους. Τὸ κρανίον των εἶχεν ἄνω καὶ κάτω κροταφικὰς ὀπάς, καὶ συχνὰ ἓν μέχρι τριῶν προοφθαλμικὰ κενά. Οἱ ὀδόντες των ἦσαν τύπου θηκοδόντων, σπανίως δ' ἐντὸς αὐλάκων τοῦ σιαγονικοῦ ὀστοῦ τοποθετημένοι. Τὸ τετραγωνικὸν ὀστοῦν ἦτο κατὰ κανόνα στερεῶς προσκεκολλημένον καὶ ἐνίοτε κινητόν. Τὸ στέρνον των συχνὰ ἦτο ἐν μέρει ἀποστεωμένον, ἄνευ κλειδὸς καὶ ἐπιστέρνου. Ἡ ὠμοπλάτη των ἦτο πολὺ μεγάλη, ἐνίοτε συνηνωμένη μὲ τὸ μικρὸν δισκοειδὲς κορακοειδὲς ὀστοῦν. Τὸ προκορακοειδὲς ἐλλείπει. Οἱ σπόνδυλοι ἦσαν ὀπισθόκοιλοι, πρόκοιλοι, ἀμφίκοιλοι ἢ πλατύκοιλοι καὶ ἔφερον σπηλαιώδεις κοιλότητας ἢ ἦσαν συμπαγεῖς. Τὸ ἱερὸν ὀστοῦν ἀπετελεῖτο ἐκ 3—10 σπονδύλων. Αἱ πλευραὶ ἦσαν δικέφαλοι. Αἱ ἐμπρόσθιαι κνῆμαι βραχύτεραι τῶν ὀπισθίων.

Τὸ σῶμα τῶν δεινοσαυρίων ἔφερε δέρμα γυμνὸν ἢ καλυπτόμενον ὑπὸ δερμικῶν ὀστεοποιήσεων. Εἰς τὴν τάξιν τῶν δεινοσαυρίων ἀνήκουσι μόνον ἑρπετὰ ἐκλείψαντα. Ἦσαν ὀργανισμοὶ ἀσυνήθως πλαστικοὶ καὶ ἱκανώτατοι πρὸς προσαρμογήν, τούτου δ' ἕνεκα παρουσίασαν καὶ ποικιλίαν μορφῶν, αἱ ὁποῖαι ὑπενθυμίζουν ἄλλοτε μὲν τὰ παραζούγια ἑρπετά, ἄλλοτε τὰ πτηνὰ καὶ ἄλλοτε τὰ θηλαστικά. Ἐνεφανίσθησαν τὸ πρῶτον κατὰ τὴν τριάσιον περίοδον τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς καταπτώσεως τῶν στεγοκεφάλων ἀμφιβίων καὶ τῶν θερομόρφων ἑρπετῶν. Πιθανῶς ὅμως τὸ γένος πρωτόσαυρος, τὸ ὁποῖον ἔζησε κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ λίθου τῶν Τσέχων (πέρμιος περίοδος τοῦ παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος) νὰ εἶναι καὶ αὐτὸ ἐκ τῶν δεινοσαυρίων. Ἀφοῦ δὲ τὰ δεινοσαύρια ἔζησαν καθ' ὅλον τὸν μεσοζωϊκὸν αἰῶνα ὡς οἱ κυριώτεροι κάτοικοι τῶν χέρσων, ἤρχισαν νὰ ἐλαττώνωνται κατὰ τὸ τέλος τῆς κρητιδικῆς περιόδου τοῦ αἰῶνος τούτου (πιθανῶς ἴσως κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς τριτογενοῦς τοῦ μετέπειτα καινοζωϊκοῦ αἰῶνος), καὶ ἐκλείψαντα τέλος παρέδωκαν τὴν κυριαρχίαν τῶν χέρσων εἰς τὰ θηλαστικά.

Τὰ δεινοσαύρια ἐτρέφοντο ἐν μέρει ἐκ σαρκῶν καὶ ἐν μέρει ἐκ φυτῶν. Ἐνδιαιτῶντο πιθανῶς τὰ περισσότερα γένη κατὰ προτίμησιν ἐντὸς ἑλωδῶν κοιλωμάτων ἢ πλησίον ὑδάτων. Κατὰ τὸ βάδισμά των ἄλλα μὲν ἦσαν πελματοβάμονα, ἄλλα δακτυλοβάμονα καὶ ἄλλα ἡμιπελματοβάμονα. Μερικὰ τῶν δεινοσαυρίων ἐχρησιμοποίουν κατὰ τὸ βάδισμά των καὶ τὰ 4 ἄκρα (τετράποδα), ἐνῷ ἄλλα ἐκινοῦντο στηριζόμενα ἀποκλειστικῶς μόνον ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ἄκρων (δίποδα). Κατὰ τὰς παρατηρήσεις τοῦ Nopcsa τὰ θήλεα εἰς διάφορα γένη εἶχον ὀγκωδεστέραν κατασκευὴν τοῦ σώματος.

Λείψανα δεινοσαυρίων ἑρπετῶν εὑρίσκονται ἐντὸς στρωμάτων ἀπὸ τῆς τριασίου διαπλάσεως μέχρι τῆς ἀνωτάτης κρητιδικῆς (πιθανῶς καὶ τῆς ἠωκαίνου). Τὰ πρῶτα εὑρήματα ἀνεκαλύφθησαν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος εἰς τὰ στρώματα τοῦ χονδροφολίθου καὶ τὴν βαθμῖδα τοῦ Wälder τῆς Ἀγγλίας. Ἔκτοτε εὑρέθησαν καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἠπείρους, ἰδιαιτέρως δ' ἄφθονα εἰς τὴν Βόρειον Ἀμερικήν, εἰς τὴν ἄλλοτε γερμανικὴν ἀνατολικὴν Ἀφρικὴν καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην. Τὰ τελευταῖα δεινοσαύρια ἐγένοντο γνωστὰ ἐκ στρωμάτων τῆς ἀνωτάτης κρητιδικῆς περιόδου τῆς Παταγονίας καὶ τῆς Βορείου Ἀμερικῆς (διάπλασις τοῦ Lance).

Τὰ δεινοσαύρια ὑποδιαιροῦνται εἰς δύο ὑποτάξεις: τὰ *σαυρισχία* (περιλαμβάνοντα τὰ θερόποδα καὶ σαυρόποδα τοῦ Marsh) καὶ τὰ *ὀρνιθισχία* (ὀρθόποδα τοῦ Marsh). Μερικὰ ἐκ τῶν κυριωτέρων γενῶν εἶναι ὁ *κομψόγναθος*, ὁ *στρουθιομῖμος*, ὁ *τυραννόσαυρος*, ὁ *βραχιόσαυρος*, ὁ *ἀπατόσαυρος*, ἢ *βροντόσαυρος*, ὁ *καμαράσαυρος*, ὁ *διπλόδοκος*, ὁ *ἰγουανόδους*, ὁ *τραχόδους*, ὁ *κορυθόσαυρος*, ὁ *στεγόσαυρος*, ὁ *τρικεράτωψ*, κ.λ.π. Γ. Κ. Γ.

δεινόσαυρος (ὁ) (Dinosaurus Fischer) *[Παλαιοζωολ.]*. Γένος ἐκλειψάντων ἀπολιθωμένων ζῴων, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν δεινοκεφαλίων θηρομόρφων ἑρπετῶν. Λείψανα τῶν ζῴων τούτων εὑρέθησαν ἐν Ῥωσίᾳ ἐντὸς στρωμάτων τῆς περμίου περιόδου τοῦ παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος. Γ.Κ.Γ.

Δεινοσθένης. Λακεδαιμόνιος ὀλυμπιονίκης εἰς ἀγῶνα δρόμου τῷ 316 π.Χ. ἐν Ὀλυμπίᾳ, ὅπου εἶχε στηθῆ καὶ ἄγαλμά του μετὰ στήλης. Ὁ ὀλυμπιονίκης τοῦ ἔτους τούτου παρὰ μὲν τῷ Εὐσεβίῳ ἀναγράφεται ἐσφαλμένως ὡς Δημοσθένης, παρὰ δὲ τῷ Διοδώρῳ ὡς Δεινομένης. Ι. Δ. Σ.

Δεινόστρατος. Ἕλλην γεωμέτρης ζήσας περὶ τὰ μέσα τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος. Ἀνεκάλυψεν ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ ἐξ Ἤλιδος Ἱππίου ἐφευρεθεῖσα καμπύλη ἔχει τὴν ἰδιότητα νὰ καθιστᾷ ἐποικοδομητικὴν μίαν ἀνάλογον εὐθεῖαν τῆς περιφερείας τοῦ κύκλου, ὥστε διὰ τῆς γεωμετρικῆς ὁδοῦ νὰ πλησιάζωμεν ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον πρὸς τὴν λύσιν τοῦ περιφήμου προβλήματος τοῦ τετραγωνισμοῦ τοῦ κύκλου. Διὰ τοῦτο τὴν καμπύλην ταύτην ὠνόμασεν οὗτος τετραγωνίζουσαν, ἔκτοτε δὲ αὕτη εἶναι γνωστὴ μέχρι καὶ σήμερον ὡς «τετραγωνίζουσα τοῦ Δεινοστράτου». Ι. Δ. Σ.

—**Δεινοστράτου** *καμπύλη* (τετραγωνίζουσα)· βλ. τετραγωνισμός.

δεινότης, *—ητος* (ἡ)· ἡ ἰδιότης τοῦ δεινοῦ, τοῦ ὑπερφυοῦς, ἐξαιρετικὴ δύναμις, ἱκανότης: «ῥητορικὴ δεινότης», «δεινότης στρατηγική,—δικαστική,—συγγραφική» κττ. || ἐνίοτε καὶ ἐπὶ κακοῦ: «ἡ δεινότης τοῦ ἐγκλήματος,—τοῦ κακουργήματος,—τῆς ὑποκρισίας» κττ.

— *[Ῥητορ.]* Εἷς τῶν ἁπλῶν τοῦ λόγου χαρακτήρων κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦ «Περὶ ἑρμηνείας» ἔργου (βλ. λ. χαρακτὴρ *[Ῥητορ.]*).

δεινόφις (ὁ) (Dinophis) *[Ζωολ.]*. Γένος ὄφεων τῆς οἰκογενείας τῶν *ἐχιδνῶν*. Οἱ ὄφεις τοῦ γένους τούτου ἔχουσι σῶμα ἐπίμηκες, κοιλίαν πεπιεσμένην καὶ οὐρὰν μακράν, καὶ φέρουν τοὺς ἰοβόλους ἀδένας παρὰ τὰς σιαγόνας. Ὁ δεινόφις ἀπαντᾷ εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ ἐνδιαιτᾶται συνήθως ἐπὶ τῶν δένδρων. Δ. Ν. Π.

Δεινοχάρης. Περίφημος ἀρχιτέκτων, θεωρούμενος ὡς εἷς ἐκ τῶν 7 μεγίστων ἀρχιτεκτόνων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ ἀκμάσας κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ Γ' π. Χ. αἰῶνος. Περὶ αὐτοῦ ἀναφέρεται, ὅτι κατεσκεύασε πυραμίδα ἐν τῷ Ἀρσινοείῳ (ἐν τῇ αὐλῇ τῶν Πτολεμαίων), καθὼς καὶ ἄγαλμα τῆς Ἀρσινόης, τὸ ὁποῖον οὐδαμοῦ ἐστηρίζετο ἀλλ' ἐκρατεῖτο μετέωρον. Εἰδικῶς δὲ ὁ Πλίνιος ἀναφέρει (ὀνομάζων αὐτὸν *Τιμοχάρη*), ὅτι συνέλαβε τὸ ἀλλόκοτον σχέδιον νὰ κατασκευάσῃ τὸν θόλον τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρσινόης διὰ μαγνητολίθων, μὲ τὸν σκοπὸν νὰ συγκρατῇ τῇ βοηθείᾳ τούτων ἐναέριον τὸ σιδηροῦν ἄγαλμα τῆς θεᾶς καὶ ὅτι ὁ θάνατος τοῦ καλλιτέχνου, καθὼς καὶ ὁ τοῦ βασιλέως Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου (247 π. Χ.), ἐματαίωσαν τὴν ἐκτέλεσιν τῶν σχεδίων τούτων. Ι. Δ. Σ.

Δεινὼ *[Μυθολ.]*. Ὄνομα μιᾶς τῶν Γραιῶν, παραχθὲν ἐκ τοῦ ἐπιθέτου δεινός. Ἡ Γραῖα αὕτη παρ' ἄλλοις ἐκ τῶν ἀρχαίων ἀναφέρεται ὡς *Ἰαινώ*. Ι. Δ. Σ.

δεινῶ (*—όω*)· μεγαλοποιῶ τι ἐπὶ τὸ φοβερώτερον, δεινοποιῶ· || καθόλου, ἐμφανίζω τι μεγαλύτερον τοῦ πραγματικοῦ: «ὁ ῥήτωρ δεινοῖ τὰ πράγματα».

Digitized by Google

Δείνων, ἢ ὀρθογ. *Δίνων.* Κολοφώνιος ἱστορικὸς ζήσας περὶ τὰ μέσα τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος. Ἔγραψε μέγα ἱστορικὸν ἔργον περὶ τῶν Περσῶν καὶ τοὐλάχιστον 3 συντάξεις, ἑκάστη ἐκ τῶν ὁποίων περιελάμβανε πολλὰ βιβλία. Ἀπετέλει τὸν μέσον ὅρον μεταξὺ τοῦ Κτησίου καὶ τῆς μυθιστορηματικῆς ἱστορίας τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὁ ἱστορικὸς Ποσειδώνιος εἶχεν ἀναγνώσει τὰ ἔργα του, ὁ δὲ Πλούταρχος τὰ ἐχρησιμοποίησε διὰ τὸν βίον τοῦ Ἀρταξέρξου ὡς πηγὴν πρὸς διόρθωσιν καὶ συμπλήρωσιν τοῦ ἱστορικοῦ Κτησίου. Ι. Δ. Σ.

—Δείνων. Λακεδαιμόνιος, πεσὼν ὡς πολέμαρχος κατὰ τὴν ἐν Λεύκτροις μάχην (τῷ 371 π.Χ.). Ι. Δ. Σ.

—Δείνων. Χαλκοπλάστης τῆς σχολῆς τοῦ Πολυκλείτου, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πλινίου καὶ ταυτιζόμενος ὑπό τινων πρὸς τὸν χαλκοπλάστην Δεινομένην. Ι. Δ. Σ.

δείνωσις (ἡ)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *δεινοῦν*, ἡ μεγαλοποίησις τῶν πραγμάτων ἐπὶ τὸ φοβερώτερον, ἐπικινδυνότερον (σχῆμα ῥητορικόν)· ἄλλως: *δεινοποίησις.*

δείξιμον, *—ατος* (τό)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *δεικνύειν*, δεῖξις.

Δειπνεὺς [*Μυθολ.*]. Ἀρκὰς ἥρως λατρευόμενος ὑπὸ τῶν μαγείρων. Ὁ Ἀθήναιος παραβάλλει αὐτὸν πρὸς τὸν Ἀκρατοπότην ἐν Μουνυχίᾳ, Μάττωνα κα Κεράωνα ἐν Σπάρτῃ, οἱ δὲ νεώτεροι πρὸς τὸν Δία Εἰλαπιναστήν, Σπλαγχνοτόμον κλπ. Π. Ν. Π.

δειπνητήριον (τὸ)· ὁ τόπος ὅπου δειπνεῖ τις, ἡ αἴθουσα τοῦ φαγητοῦ, ἑστιατόριον, τραπεζαρία.

δειπνητικός, *—ή, —όν*· ὁ τοῦ δείπνου, ὁ ἀνήκων εἰς δεῖπνον: «δειπνητικαὶ ἐπιστολαὶ» (ἀρχ.).

Δειπνιὰς [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ Πελασγιώτιδος, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Στεφάνου Βυζαντίου. Π. Ν. Π.

δειπνίζω· δειπνῶ (βλ. λ.).

δειπνοθήρας (ὁ)· ὁ θηρῶν δεῖπνα, ὁ ἐπιδιώκων νὰ μετέχῃ γευμάτων δωρεάν, παράσιτος.

δειπνοθηρία (ἡ)· ἡ ἰδιότης τοῦ δειπνοθήρα, ἡ συμμετοχὴ εἰς γεύματα δωρεάν, παρασιτισμός.

δειπνοκλήτωρ (ὁ) [*Ἀρχ.*]. Ὁ καλῶν τοὺς προσκεκλημένους διὰ δεῖπνον. Ὁ Ἀρτεμίδωρος *δειπνοκλήτορας* ὀνομάζει τοὺς καλοῦντας τοὺς εἰς τὴν βασιλικὴν τράπεζαν προσκεκλημένους, ὁ δὲ Πάμφιλος *εἰλεάτρους*. Οὗτοι, κατὰ τὸν Ἀθήναιον (171 B, C.) οὓς *ἐλεάτρους* ὀνομάζει, ἐπεστάτουν εἰς τὴν τράπεζαν καὶ προήσθιον τοῦ βασιλέως πρὸς ἀσφάλειαν. Παρὰ Κυρίλλῳ τῷ Ἀλεξανδρεῖ εὕρηται ἡ φράσις «ἅγιος δειπνοκλήτωρ», ὁ καλῶν πρὸς τὸν Θεὸν τοὺς ἁμαρτωλούς. Π. Ν. Π.

δειπνολογία (ἡ)· λόγος, ὁμιλία περὶ δείπνων, πραγματεία περὶ δείπνων.

δειπνομανὴς (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ὁ ἐμμανῶς ἀγαπῶν τὰ δεῖπνα, τὰ γεύματα, τὰ συμπόσια, συμποσιομανής.

δεῖπνον (τὸ) καὶ *δεῖπνος* (ὁ)· τὸ ἑσπερινὸν φαγητόν, τὸ ἄλλως γεῦμα καλούμενον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ μεσημβρινόν, ἤτοι τὸ πρόγευμα.

— [*Ἀρχ.*] Μία ἀπὸ τὰς ὀνομασίας σιτίσεως τῶν ἀρχαίων. Ἡ ὥρα τοῦ δείπνου ἐποίκιλλε κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς τῆς ἀρχαιότητος. Εἰς τὴν Ὁμηρικὴν ἐποχὴν ἐλαμβάνετο συνήθως τὴν μεσημβρίαν, ἐνίοτε δὲ καὶ κατὰ τὴν πρωίαν, πάντοτε μετὰ τὸ *ἄριστον*, τὸ ὁποῖον ἀπετέλει τὸ ἐλαφρὸν φαγητὸν τῆς πρωίας κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἐγέρσεως. Εἰς τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἡ ὥρα τοῦ δείπνου μετατίθεται αἰσθητῶς· τὰ δεῖπνα τῆς ἱστορικῆς ἐποχῆς συνήθως ἐλάμβανον χώραν κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς νυκτός, ἀπετέλουν δέ, ἰδίως εἰς τοὺς εὐπόρους οἴκους, πραγματικὰ συμπόσια.

— δεῖπνος ***οὐράνιος*** [*Τεχν.*]. Μία τῶν περιεργοτέρων καὶ συμβολικωτέρων παραστάσεων ἐν τῇ παλαιᾷ χριστιανικῇ τέχνῃ, ἡ ὁποία προσείλκυσε τὴν προσοχὴν τῶν ἀρχαιολόγων, καὶ πολλαχῶς ἡρμηνεύθη, εἶναι ἡ οὕτω καλουμένη «Ὁ Οὐράνιος Δεῖπνος». Ὡς συμβολικὴ εἰκὼν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἐκ τῶν σπανιωτέρων εἰς τὸ εἶδός της. Ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐπόψεως μυστηριακῆς θεωρηθεῖσα ἐκ τῶν πρωτευουσῶν, ὡς παριστῶσα τὴν εὐχαριστίαν, ἢ κυριολεκτικώτερον τὴν κλάσιν τοῦ ἄρτου (fractio panis), προσείλκυσε τὴν προσοχὴν ἑνὸς τῶν μεγαλυτέρων ἐρευνητῶν, τοῦ Στριγκόβσκυ, ὁ ὁποῖος καὶ εἰδικὴν περὶ αὐτῆς ἔγραψε πραγματείαν, καὶ ἐχαρακτηρίσθη ὡς συμβολίζουσα τὴν ἐν οὐρανῷ κατάστασιν τῶν Χριστιανῶν, τὴν «Οὐράνιον βασιλείαν». Προεξάρχοντος μάλιστα τοῦ Liell ἡ γνώμη περὶ τῆς οὐρανίου βασιλείας δύναται νὰ θεωρῆται ὡς ἡ καλυτέρα καὶ μᾶλλον χαρακτηριστική. Ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐπόψεως καλλιτεχνικῆς ἡ παράστασις αὕτη παρουσιάζει μέγιστον ἐνδιαφέρον ὄχι μόνον διὰ τὴν ἁρμονίαν καὶ τὴν συμμετρικότητα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ὑποτύπωσιν τοῦ πραγματισμοῦ, ἣν βλέπομεν ἐμφανιζομένην εἰς τὴν περίφημον εἰκόνα τῆς Πρισκίλλης, τὴν παριστῶσαν τὴν οὕτω λεγομένην κλάσιν τοῦ ἄρτου. Ἡ παράστασις αὕτη, ἐκλεκτικὴ οὖσα, ἐζωγραφήθη μὲ ὁμοίαν διάταξιν εἰς πλείστας κατακόμβας, ὡς π. χ. τῆς Καικιλίας, τοῦ Μαρκελλίνου, τῆς Πρισκίλλης, τοῦ Πραιτεξτάτου κλπ. Ἡ γενικὴ διάταξις τῶν παραστάσεων τούτων εἶναι ἡ ἀκόλουθος: Πέριξ μιᾶς τραπέζης ἐχούσης σχῆμα ἡμικυκλίου κάθηνται τινές, συνήθως ἑπτὰ ἢ καὶ πλειότεροι, τρώγοντες τὸν οὐράνιον ἄρτον. Ὑπάρχουσι καὶ οἱ διατεινόμενοι ὅτι ἡ καταγωγὴ τῶν τοιούτων παραστάσεων εἶναι ἐθνική. Ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον δὲν αἴρει τὴν ἀξίαν τοῦ χαρακτηριστικοῦ αὐτοῦ θέματος, παρ' ὅλην ἰδίᾳ τὴν συγγένειαν τῆς πραιτεξτιανῆς συνθέσεως πρὸς ἐθνικὰς παραστάσεις.

Ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ Ἀβερκίου ἐν τῷ πρωτοτύπῳ θραύσματι καὶ ἐν συμπληρώσει.

[Μουσεῖον Λατερανόν.]

Συνήθως τὰς εἰκονογραφίας ταύτας συνοδεύει δυὰς γυναικῶν, αἵτινες κάθηνται ἀντικρὺ ἀλλήλων. Αὗται εἶναι συμβολικαὶ παραστάσεις ἢ προσωποποιίαι τῆς *εἰρήνης* καὶ τῆς *ἀγάπης*, αἵτινες βασιλεύουν εἰς τὸν οὐρανόν. Τὴν σημασίαν τῆς οὐρανίου βασιλείας ἐκτὸς τῶν ζωγραφικῶν δύνανται νὰ ἐπιτείνουν καὶ ἐπιγραφικὰ μνημεῖα, ἰδίᾳ δὲ ἡ ὀνομαστὴ γενομένη ἐπιγραφὴ τοῦ Ἀβερκίου ἐπισκόπου ἐν Ἱεραπόλει τῆς Φρυγίας, γραφεῖσα πρὸ τοῦ ἔτους 216 π. Χ., καθὼς μᾶς φανερώνει ἑτέρα, ἡ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπιγραφή, ἡ ὑπὸ τοῦ Ramsay ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ εὑρεθεῖσα τῷ 1882, ἡ καὶ συμπληροῦσα τὴν τοῦ Ἀβερκίου ἐπιγραφήν. Αἱ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ φερόμεναι λέξεις Βασίλεια, Βασίλισσα, ἀποδιδόμεναι εἰς τὴν στρατευομένην Ἐκκλησίαν δύνανται πλειότερον νὰ σημαίνωσι καὶ τὴν οὐρανίαν ἐκκλησίαν, ἧς ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης εἶναι ὁ Θεός.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Kaufmann*, Handbuch der chr. Arch. (1905) σελ. 301 κ. ἑξ.—*Marucchi*, Elements d' archéologie I. Notions Générales (1906) σελ. 291 κ. ἑξ.—Τοῦ αὐτοῦ Catacombes σελ. 156, 254 κ. ἑξ. *Wilpert*, La Fractio Panis (1896). —*J. Liell*, Fractio Panis oder cena coelestis? (1903).

Ν. Δ. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

δειπνοσοφιστὴς (ὁ) καὶ πληθ. *δειπνοσοφισταί*· οἱ κατὰ τὰ δεῖπνα διαλεγόμενοι περὶ παντοίων ζητημάτων.

— **«Δειπνοσοφισταὶ»** (οἱ)· σύγγραμμα τοῦ Ἀθηναίου τοῦ Ναυκρατίτου, περιλαμβάνον πλουσίαν φιλοσοφικὴν ὕλην ὑπὸ τὸν τύπον συμποσιακῶν διαλόγων.

Δειπνοφορία (ἡ). Ἑορτὴ ἐν Ἀθήναις κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκομίζοντο ὑπὸ παρθένων πολυτελῆ ἐδέσματα εἰς τὰς θυγατέρας τοῦ Κέκροπος Ἕρσην, Πάνδροσον καὶ Ἄγραυλον.

δειπνοφόρος (ὁ). —1) Ἐκαλοῦντο *δειπνοφόροι* παρθένοι ἢ νέοι, κομισταὶ τῶν ἐδεσμάτων κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς *Δειπνοφορίας*. —2) Παρθένοι ὑπηρετοῦσαι κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἱερῶν δείπνων. Θεωροῦνται ὡς κατηγορία τῶν «ἱεροδούλων». —3) Παρθένοι ὑποδυόμεναι τὰς μητέρας τῶν «ὀσχοφόρων ἐφήβων» κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν *Ὀσχοφορίων*.

δειπνοφόρος (ὁ, ἡ)· ὁ φέρων, ὁ προσφέρων τὸ δεῖπνον.

δειπνῶ (*—έω*)· λαμβάνω τὸ δεῖπνον, τρώγω τὸ βραδινὸν φαγητόν· ‖ δημοτ. *δειπνίζω*· γευματίζω, λαμβάνω γεῦμά τι, τρώγω.

Δέϊρ-ἐλ-Ζὸρ [*Γεωγρ.*]. Πόλις τῆς σημερινῆς Συρίας ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Εὐφράτου, σχεδὸν εἰς τὸ σημεῖον τῆς συναντήσεως τοῦ παραλλήλου τῆς 35° μετὰ τοῦ μεσημβρινοῦ τῆς 38° Α. Παρισίων. Κάτ. 20.000 περίπου. Εἶναι γνωστὴ ἐκ τῶν κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον γενομένων σφαγῶν τῶν ἐκεῖ συγκεντρωθέντων Ἀρμενίων. Ν. Μ.

—Δέϊρ-ἐλ-Μπάχρι. Τοποθεσία γραφικωτάτη εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Λιβυκῆς ὀροσειρᾶς ἐν Αἰγύπτῳ, εἰς τὸ ὕψος τῶν Θηβῶν. Ἀποτελεῖ μέρος τῆς μεγάλης ἐκεῖ φαραωνικῆς νεκροπόλεως, καὶ εἶναι περίφημος εἰς τὴν αἰγυπτιακὴν ἀρχαιολογίαν διὰ τὸν ἐν αὐτῇ μέγαν ναόν Οὗτος ἐκτίσθη ἀρχομένης τῆς νέας αὐτοκρατορίας ὑπὸ τῆς βασιλίσσης Κεμαρὲ-Χατσεψούτ, ἀδελφῆς, συζύγου καὶ συμβασιλίσσης τοῦ Θουθμώσεως Γ', ὑποστᾶς πάσας τὰς περιπετείας τῆς πολυταράχου βασιλείας ταύτης. Ὅταν ἡ Χατσεψοὺτ μετὰ βραχεῖαν συμβασιλείαν ἐξεδιώχθη ὑπὸ τοῦ Θουθμώσεως Γ', οὗτος καὶ ἐδῶ, ὅπως πανταχοῦ ἀλλοῦ, συνέτριψε καὶ ἀπέξεσε τὸ ὀνοματόσημον καὶ τὴν εἰκόνα τῆς μισητῆς ἀδελφῆς. Βραδύτερον ὁ Θούθμωσις Β', ἀντικαταστήσας τὸν Θούθμωσιν Γ', ἐξηκολούθησε τὸν βανδαλισμόν, οἰκειοποιηθεὶς τὰς παραστάσεις ὅσαι εἶχον συντελεσθῆ. Ὅταν βραδύτερον ἀπέθανεν οὗτος, ἡ Χατσεψοὺτ ἀνέκτησε τὸν θρόνον καὶ συνέχισε τὴν οἰκοδόμησιν. Ἐπὶ Ἀμενόφιος Δ', τοῦ διώκτου τῆς παλαιᾶς θρησκείας, τὰ ὀνοματόσημα καὶ αἱ εἰκόνες τοῦ Ἄμμωνος ἀπεξέσθησαν, ἀνέγλυψε δ' αὐτὰς πάλιν, ἀλλὰ κακοτέχνως, ὁ Ραμσῆς Β'. Ἐπισκευάς τινας καὶ προσθήκας χωρὶς ν' ἀλλοιώσουν τὸ ἀρχικὸν σχέδιον ἐξετέλεσεν ὁ Εὐεργέτης Β'. Μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ὁ ναὸς μετεβλήθη εἰς μοναστήριον, ἐξ οὗ καὶ προσέλαβεν ἔκτοτε τὸ ὄνομα *Δέϊρ-ἐλ-Μπάχρι* (=μονὴ τοῦ Βορρᾶ). Δυστυχῶς οἱ μοναχοὶ ἐκ φανατισμοῦ ἐπέφερον μεγάλας καταστροφὰς εἰς τὰς γραπτὰς καὶ γλυπτὰς παραστάσεις. Τὰς ἀνασκαφὰς ἤρχισεν ὁ Μαριέττ, ἔπειτα δὲ συνεπλήρωσε (1894—1896) ὁ Ἐδ. Ναβίλλ. Ἄξιον σημειώσεως εἶναι ὅτι ἡ βασίλισσα παρίσταται φέρουσα τὰ σύμβολα τῆς βασιλείας, περίζωμα ἀπὸ τῆς ὀσφύος μέχρι τῶν γονάτων καὶ τὴν αἱρετὴν γενειάδα. Ὁ ναὸς ἀνῆκεν εἰς τὸν Ἄμμωνα, ἡ δὲ Ἀθὼρ καὶ ὁ Ἄνουβις εἶχον ἐν αὐτῷ παρεκκλήσια. Εἶχε δὲ καὶ θαλάμους ἀφιερωμένους εἰς τὰς ἐπιμνημοσύνους τελετουργίας τῆς τε βασιλίσσης καὶ τῶν γονέων της. Ὁ τάφος της ἔκειτο κατὰ τὸν ἄξονα τοῦ ναοῦ πρὸς Δ. εἰς Βιβὰν ἐλ Μολούκ. Ἐκ τῶν ἐν τῷ ναῷ παραστάσεων πλείστου λόγου ἄξιαι εἶναι ἡ τῆς θεογενοῦς ἐνσαρκώσεως τῆς βασιλίσσης καὶ ἡ τῆς εἰς Πούντ (Σομαλῆ) ἀποστολῆς. Ἀριστουργήματα ἀποτελοῦν αἱ παραστάσεις τοῦ ναϊδίου τῆς Ἀθώρ, ὅπου ἡ βασίλισσα παρίσταται εἰς διαφόρους τῆς λατρείας της πράξεις. Πλῆθος ἄλλων τμημάτων τοῦ ναοῦ καλῶς κοσμημένων διαφωτίζουν πολὺ διὰ τῶν παραστάσεών των τὴν δίαιταν τῶν Αἰγυπτίων καὶ τὴν τέχνην των κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα π. Χ. (βλ. καὶ λ. Αἴγυπτος τ. Β. σ. 514α, 572α καὶ 577α). Γ. Λ. Α.

δειρὰ (ἡ) (ἀρχ. δωρ.). Ὁ τράχηλος, ὁ λαιμὸς τῶν ζῴων «διὰ τὸ ἀπὸ τούτων τῶν μερῶν ἄρχεσθαι δείρεσθαι». Ἡ λέξις ὅμως ἀπαντᾷ καὶ προκειμένου περὶ λαιμοῦ ἀνθρώπων «Θεᾶς περικαλλέα δειρήν» (Ἰλιὰς Γ 396).

δειραδελφία (ἡ)· ἀνώμαλος διαπλαστικὴ κατάστασις, καθ' ἣν τὸ ἄτομον παρίσταται δίκην τερατομόρφου *δειραδέλφου*. Μ. Ν. Κ.

δειράδελφος (ὁ, ἡ), *—ον* (τὸ) ἢ *δεράδελφος* [*Τερατολογ.*] (ἐκ τοῦ: *δέρη* ἢ *δειρὴ* καὶ *ἀδελφός*). Ὀνομασία ἀποδιδομένη εἰς τέρατα διπλᾶ μονοκέφαλα. Κατὰ τὴν τερατογονικὴν ταύτην διάπλασιν ἐμφανίζονται τὰ ἀκόλουθα χαρακτηριστικά: κορμοὶ δύο κεχωρισμένοι κάτωθι τοῦ ὀμφαλοῦ καὶ συνηνωμένοι ἄνωθι τούτου· τέσσαρα ἄκρα ἢ μέλη πυελικὰ καὶ τρία ἢ τέσσαρα ἄκρα θωρακικά· μία μόνη κεφαλὴ ἄνευ ὑπεραρίθμου τμήματος ἔξωθεν ταύτης. Οἱ δειράδελφοι εἶναι ὑποδιαίρεσις τῆς τάξεως τῶν *μονοκεφάλων* τεράτων. Μ. Ν. Κ.

Δειράδες [*Ἀρχ. Γεωγρ.*]. —1) Ὁ μεσαῖος δῆμος τῆς ἐν Ἀττικῇ Λεοντίδος φυλῆς, καὶ βραδύτερον τῆς Ἀντιγονίδος φυλῆς (οἱ δημόται Δειραδιῶται ἢ Δεραδιῶται). Ὁ δῆμος οὗτος ἐγειτόνευε κυρίως πρὸς τὸν δῆμον Ποταμὸν (Ποτάμιοι Δειραδιῶται), κείμενον κατὰ πᾶσαν πιθανότητα παρὰ τὸν σημερινὸν χείμαρρον «Ποτάμι». Ὥστε ἡ θέσις τοῦ δήμου Δειράδες δέον νὰ ἀναζητηθῇ ἐπί τινος ἐκ τῶν γειτονικῶν ῥάχεων, πιθανὸν πλησίον τοῦ δήμου Κεφαλῆς, παρὰ τὸ σημερινὸν χωρίον *Κερατέα*.

—2) Δῆμος τῆς Λακωνικῆς. Ἀμφότεροι οἱ ἀνωτέρω δῆμοι ὠνομάσθησαν οὕτως ἐκ τοῦ ἥρωος *Δειράδου*. Ι. Δ. Σ.

Δειραδιώτης [*Ἀρχ.*]. Ἐπίκλησις τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος ἐν Ἄργει, προελθοῦσα ἐκ τῆς θέσεως ἔνθα ἦτο ἐκτισμένος ὁ ναὸς τοῦ θεοῦ τούτου, ἥτις ὠνομάζετο *Δειράς*. Ἐν Ἀττικῇ ὑπῆρχον καὶ δημόται καλούμενοι *Δειραδιῶται* (βλ. λ. Δειράδες). Ἡ «Ἄρτεμις ἐν Δειράδι», περὶ ἧς ὁμιλεῖ ἴσως ἐπιγραφή τις τῆς Λυκίας, καὶ ἡ «Δειρεᾶτις Ἄρτεμις», ὀφείλουσι τὴν ἐπωνυμίαν των εἰς τὴν ἰδίαν λεξικὴν ῥίζαν καὶ εἰς τὴν ἐπὶ ὑψηλῶν μερῶν λατρείαν των. Ι. Δ. Σ.

δειρὰς (ἡ)· ἡ κορυφογραμμή, ὁ αὐχήν, τὰ τραχέα μέρη τῶν ὀρέων (κατὰ Σουΐδαν). Ἐξ αὐτοῦ καὶ *Δειρεᾶτις*(=ὀρεσίβιος), ἐπίθετον τῆς Ἀρτέμιδος.

— [*Ἱστορ.*] Ἐκαλεῖτο παρ' Ἀργείοις *Δειρὰς* χῶρός τις παρὰ τὴν ἄνοδον πρὸς τὴν Λάρισαν, ἀκρόπολιν τοῦ Ἄργους. Ἐκεῖ ἦσαν αἱ πύλαι αἱ λεγόμεναι «αἱ πρὸς τῇ Δειράδι», ἀπὸ τῶν ὁποίων ἤρχετο ἡ διὰ Μαντίνειαν ἐξ Ἄργους ὁδός. Εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο εὑρίσκετο καὶ ἱερὸν τοῦ Δειραδιώτου Ἀπόλλωνος. Π. Ν. Π.

Digitized by Google

δειρεγκεφαλία (ἡ)· ἡ ἀνώμαλος περὶ τὴν διάπλασιν κατάστασις, καθ' ἣν τὸ ἄτομον παρίσταται δίκην τερατόμορφου *δειρεγκεφάλου*. Μ. Ν. Κ.

δειρεγκέφαλος, ἡ *δερεγκέφαλος [Τερατογ.]*. Διὰ τοῦ ὅρου τούτου ἐκσημαίνεται τερατομορφία, καθ' ἣν ἡ διάπλασις τοῦ κρανίου ἐμφανίζει αὐτὸ ἠνεωγμένον εὐρέως ἐπὶ τὰ ἄνω, πάντα δὲ τὰ ὀστᾶ τοῦ κρανιακοῦ θόλου εἶναι ἀπεωσμένα πλαγίως ὑπὸ τὴν μορφὴν μικρῶν ὑποτυπωδῶν ὀσταρίων. Εἶναι ἀδύνατον νὰ διαγνώσωμεν τὸ ἰνιακὸν τρῆμα, διότι τὸ ὀπίσθιον τμῆμα τοῦ ἰνιακοῦ ὀστοῦ ἐλλείπει τελείως. Ἡ περὶ τὴν ἀνάπτυξιν ἐπίσχεσις αὕτη προσβάλλει καὶ τοὺς ἀνωτέρους αὐχενικοὺς σπονδύλους, δυνατὸν δὲ πολλάκις νὰ ἐπεκτείνηται αὕτη καὶ μέχρι τοῦ πρώτου ραχιαίου τ.ιούτου, κατωτέρω ὅμως ἡ σπονδυλικὴ στήλη καὶ ὁ νωτιαῖος μυελὸς εὑρηνται ἐν φυσιολογικῇ καταστάσει. Τὰ ὀπίσθια σπονδυλικὰ πέταλα εἶναι εἰς ἄκρον διῃρημένα. Καθ' ἅπαν τὸ τμῆμα ἐκεῖνο, ἔνθα ἡ ἀνωτέρα αὔλαξ εἶναι ἠνεωγμένη, τὰ νευρικὰ κέντρα, ὁ ἐγκέφαλος καὶ ὁ νωτιαῖος μυελὸς ἐλλείπουσι καθ' ὁλοκληρίαν. Ἐνίοτε πρὸς τὸ μέρος τοῦτο παρατηρεῖται θύλακος πεπληρωμένος ὀροῦ, ἀλλὰ τοῦτον εἶναι ἐξαιρετικὸν γεγονός, διότι, κατὰ τὸν τοκετόν, ὁ λεπτότατος ὑμὴν ὁ ἀφορίζων τὸν θύλακον τοῦτον ῥήγνυται καὶ δὲν ἀνευρίσκομεν πλέον εἰμὴ κρημνοὺς τινας αἰωρουμένους. Ἡ δειρεγκεφαλία, κατὰ τὴν τερατολογικὴν κλίμακα τοῦ Isidor Geoffroy Saint-Hilaire, εἶναι ὑποδιαίρεσις τῆς τερατογονικῆς τάξεως τῶν *ἀνεγκεφάλων* καὶ εἶναι σχεδὸν σπανία τερατομορφία. Μ. Ν. ΚΑΪΡΗΣ

Δειρὴ *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Αἰθιοπίας καὶ πολίχνιον φερώνυμον κατοικούμενον ὑπὸ Ἰχθυοφάγων, οἵτινες ἦσαν κολοβοὶ τὰς βαλάνους *(Στράβ.* 655,8. *Διόδ. Σικελ.* Γ, λα). Ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου «φασὶ στήλην εἶναι Σεσώστριος τοῦ Αἰγυπτίου μηνύουσαν ἱεροῖς γράμμασι τὴν διάβασιν αὐτοῦ» κατὰ τὴν εἰσβολήν του εἰς τὴν Τρωγλοδυτικήν, τὴν ὑποταγὴν αὐτῆς καὶ τὴν εἰσέλασίν του εἰς «Ἀσίαν σύμπασαν». Κατὰ τὸν Ἀρτεμίδωρον τὸ ἀκρωτήριον Δειρὴ ἦτο τὸ πρὸς τὸν λιμένα Εὐμένους ὅριον τῆς χώρας τῶν Κρεοφάγων καὶ τῶν Ἰχθυοφάγων, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐφεξῆς ἀρωματοφόρου χώρας. Εἶναι τὸ ἀκρωτήριον *Βὰβ - ἐλ - Μανδὲβ* (βλ. λ.). Ὠνόμαζον δὲ τὰ *κατὰ Δειρὴν Στενὰ* οἱ ἀρχαῖοι *(Στράβ.* 654, 43) τὸν σύγχρονον πορθμὸν τοῦ Βὰβ - ἐλ - Μανδέβ. Σ. Ε. Λ.

Δεϊρμὲν-*μπουρνοῦ [Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἀκρωτήριον τῆς Προποντίδος ἀπὸ τῆς ἀκτῆς τῆς Τσατάλτζας προέχον (πλάτ. 40°57′ 50″ Β, μῆκ. 28°37′ 30″ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 2604: San Stephano to Erekli) μεταξὺ τῶν λιμένων Μπουγιοὺκ-Τσεκμετζὲ καὶ Κουτσοὺκ-Τσεκμετζέ. Σ. Ε. Λ.

Δεϊρμεντζὶκ (=μικρὸς μύλος) *[Γεωγρ.]*. Κωμόπολις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας δυτικῶς τῆς πόλεως τοῦ Ἀϊδινίου. Εἶναι κυρίως γνωστὴ ἐκ τῶν παρ' αὐτὴν στρωμάτων παχείας ἀργίλλου, καταλλήλου εἰς τὴν ἀγγειοπλαστικήν. Ν. Μ.

δειρόδυμα, ἡ *δερόδυμος [Τερατογ.]*. Τέρας διπλοῦν, ἔχον ἓν σῶμα μετὰ δύο κεφαλῶν. Κατὰ τὴν τερατογονικὴν ταύτην διάπλασιν, ὁ κορμός, παρ' ᾧ ἀναγνωρίζονται πολλάκις ἐξωτερικῶς ἴχνη τινὰ διχιδίας, εἶναι μονομερής, μοναδικὸς καθ' ὅλον τὸ μῆκος αὐτοῦ. Τὰ ἄκρα εὑρίσκονται γενικῶς εἰς φυσιολογικὸν ἀριθμόν, καίτοι δυνατὸν ἐνίοτε νὰ εὕρωμεν, ἐπὶ τὰ ἄνω ἢ ἐπὶ τὰ κάτω, ἄκρα ἢ μέλη συμπληρωματικὰ ἢ ὑπεράριθμα· ἡ διαίρεσις ὅμως εἶναι καταφανὴς πρὸς τὸν τράχηλον, ὁπότε παρίσταται ἐν μόνον σῶμα φέρον δύο κεφαλάς. Τὰ τέρατα ταῦτα δὲν διαφέρουσι πράγματι τῶν ξιφοδύμων εἰμὴ κατὰ τοῦτο, ὅτι αἱ σπονδυλικαὶ στῆλαι τῶν δειροδύμων κεῖνται ἐντελῶς πλησίον ἀλλήλων, ἱστάμεναι σχεδὸν παραλλήλως. Ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ χείλους ἑκατέρας σπονδυλικῆς στήλης ἐκφύονται πλευραὶ λίαν ἀνεπτυγμέναι, αἵτινες βαίνουσιν ἐπὶ τοῦ μέσου τμήματος τοῦ τέρατος, ὅπως συνενωθῶσι πρὸς πεπλατυσμένον στέρνον, ἐνῷ ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ χείλους ἐκφύονται πλευραὶ ἀτροφικαί, λίαν βραχεῖαι, αἵτινες, πρὸς τὸ μέσον ἐπίπεδον τῆς ῥάχεως, συναντῶσι τὰς ἐκ τῆς ἑτέρας σπονδυλικῆς στήλης προερχομένας πλευρὰς καὶ συγκολλῶνται ἢ συμφύονται πρὸς αὐτάς. Οἱ δειρόδυμοι, κατὰ τὴν τερατολογικὴν διαίρεσιν τοῦ Is. Geffroy Saint-Hilaire ἀνήκουσιν εἰς τὴν διαίρεσιν τῆς τάξεως καὶ τερατομορφίας τῶν *συσσώμων*. Μ. Ν. ΚΑΪΡΗΣ

δεῖσα (ἡ)· (ἀρχ.), ὑγρασία, κόπρος, ἀκαθαρσία· || ἰδιωματ. Πόντ., καιρὸς ὁμιχλώδης, ὑγρός.

δεισιδαιμονία (ἡ)· τὸ γνώρισμα τοῦ δεισιδαίμονος, ὁ ἀπὸ τοῦ δαίμονος φόβος, ὁ ὑπερβολικὸς φόβος τῶν θείων σημείων ἢ τῶν ὡς θείων σημείων θεωρουμένων. Β. Φ.

—[ΛΑΟΓΡ.] Ἡ *δεισιδαιμονία* (λατ. superstitio, γαλλ. καὶ ἀγγλ. superstition, γερμ. Aberglaube, ἰταλ. superstizione) ἐσήμαινεν ἀρχικῶς τὴν θεοσέβειαν, τὴν πρὸς τὸ θεῖον εὐλάβειαν (pietas). Ὑπὸ τοῦ Σουΐδα (Λεξ. σ. 1234) θεωρεῖται αὕτη ὡς ὁ ἀνώτατος βαθμὸς εὐσεβείας, ἡ δὲ εὐσέβεια τοποθετεῖται ὡς μέση βαθμίς, μεταξὺ ἀσεβείας καὶ δεισιδαιμονίας. Ἡ ἔννοια αὕτη τοῦ ὅρου διετηρήθη μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ Γ' μ.Χ. αἰῶνος. Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς μετεχειρίζετο τὸ ῥῆμα «δεισιδαιμονῶ» (Προτρ. πρὸς Ἑλλ. Γ' 103) ἀντὶ τοῦ λατρεύω, εἰς τὰς Ἀποστολικὰς πράξεις δέ, συνταχθείσας περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Γ' μ. Χ. αἰῶνος, ὁ ἀπόστολος Παῦλος φέρεται καλῶν τοὺς Ἀθηναίους «δεισιδαιμονεστάτους», ἀντὶ θεοσεβεστάτους (Ἀποστ. Πράξ. ιζ' 22)· ἀλλ' ἤδη ἀπὸ τὰ τέλη τῆς Δ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, παραλλήλως πρὸς τὴν σημασίαν ταύτην τοῦ ὅρου συνυπάρχει καὶ ἑτέρα, πλησιάζουσα πρὸς τὴν παρ' ἡμῖν καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν ὡς δεισιδαιμονία θεωρεῖται θρησκευτικὴ δοξασία θεμελιωμένη ἔξω τῆς κοινῶς παραδεδεγμένης πίστεως. Ἡ σημασία αὕτη εὕρηται εἰς ἴδιον περὶ δεισιδαιμονίας κεφάλαιον τῶν Χαρακτήρων τοῦ Θεοφράστου. Ἡ μετάπτωσις αὕτη ἐξηγεῖται ὡς ἑξῆς. Τὸ πρὸς τοὺς θεοὺς σέβας, ὅπως καὶ παρ' ἡμῖν ἔτι, ἐννοεῖται ὡς μορφή τις φόβου (πρβλ. τὸ νεοελλ. *θεοφοβούμενος*). Ὁ φόβος ὅμως οὗτος σὺν τῷ χρόνῳ κατέστη τοσοῦτος, ὥστε ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ θεοῦ νὰ νοεῖται τι τὸ φοβερὸν διὰ τοὺς θνητούς, ὥστε νὰ νομίζωνται οἱ θεοὶ πρόξενοι πασῶν τῶν δυστυχιῶν τοῦ ἀνθρώπου, ὄντα ὑπερφυσικά, τῶν ὁποίων ἡ ἐξευμένισις παντὶ τρόπῳ εἶναι ἀπαραίτητος. Ἡ μετάπτωσις αὕτη ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ νοήσει τῆς οὐσίας τῶν σχέσεων θείου καὶ ἀνθρωπίνου ἐπέφερεν ἀναγκαίως ἀνάλογον μεταβολὴν καὶ εἰς τὴν σημαντικὴν τοῦ ὅρου, δι' οὗ ἐδηλοῦτο ἡ πρὸς τοὺς θεοὺς πίστις. Οὕτως, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, δεισιδαίμων ἐθεωρήθη ὁ «δοξάζων φοβερὸν τὸ εὐμενές, τυραννικὸν τὸ πατρικόν, βλαβερὸν τὸ κηδεμονικὸν καὶ τὸ ἀμήνιτον ἄγριον καὶ θηριῶδες» *(Πλουτάρχου*, Περὶ δεισ. 6'. Ἀπὸ τῆς διαμέσου ταύτης σημασίας ἡ δεισιδαιμονία εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους κατέληξε νὰ σημαίνῃ ἐν γένει πᾶσαν δοξασίαν, ἥτις δὲν ἀφωρμᾶτο ἀπὸ τῶν ἑκάστοτε «κανονικῶν» πίστεων.

Εἰς τὴν διατύπωσιν ὁρισμοῦ συγκεκριμένου καὶ ἀνεπιδεκτου ἐλαστικότητος, καθορίζοντος ἀκριβέστερον τὴν δεισιδαιμονίαν, ὡς φαινόμενον ἐν τῷ βίῳ τῶν λαῶν, ἀνέκαθεν ὑπῆρξαν διαφωνίαι καὶ ἕκαστος ὁρμώμενος ἀπὸ τῆς ἰδίας αὐτοῦ φιλοσοφικῆς βάσεως ἔδωκεν ἴδιον ὁρισμόν. Ὁ Πλούταρχος ἐν τῷ «Περὶ δεισιδαιμονίας» καθορίζει αὐτὴν ὡς «πάθος ἐκ ψευδοῦς λόγου γεγενημένον», ἀσχολούμενος δὲ περὶ τῆς ἐκδηλώσεως αὐτῆς λέγει: «ἔργα καὶ πάθη δεισιδαιμονίας καταγέλαστα, καὶ ῥήματα καὶ κινήματα καὶ γοητεῖαι καὶ μαγεῖαι καὶ περιδρομαὶ καὶ τυμπανισμοί, ῥυπαραὶ δὲ ἁγνεῖαι, βάρβαροι δὲ καὶ παράνομοι πρὸς ἱεροῖς κολασμοὶ καὶ προπηλακισμοί». Ἐν τέλει δὲ προτιμᾷ τὸν ἄθεον ἀπὸ τὸν δεισιδαίμονα, διότι ὁ μὲν πρῶτος, λέγει, ἀρνεῖται παντάπασι τὸ θεῖον, ὁ δὲ ἄλλος προσδίδει εἰς αὐτὸ ἀπρεπεῖς ἰδιότητας. Ἐκ τῶν φιλοσόφων ὁ Hobbes δίδει δύο ὁρισμούς· κατὰ τὸν ἕνα «δεισιδαιμονία εἶναι ὁ μὴ κοινῶς παραδεδεγμένος φόβος τῶν ἀοράτων δυνάμεων, ἐνῷ ὁ κοινῶς παραδεδεγμένος φόβος αὐτῶν εἶναι θρησκεία» (Leviathan, Α' 6), κατὰ δὲ τὸν ἄλλον «δεισιδαιμονία εἶναι ὁ φόβος τῶν ἀοράτων δυνάμεων, ὅταν οὗτος ἀπομακρύνεται ἀπὸ τοῦ ὀρθοῦ λόγου» (De cive κεφ. ΙΣΤ'). Ὁ Βολταῖρος ἐν τῷ «Φιλοσοφικῷ λεξικῷ», λαμβάνων σαφῆ θεϊστικὴν βάσιν, λέγει: «πᾶν ὅ,τι εὑρίσκεται πέραν τῆς λατρείας ἑνὸς ἀνωτάτου ὄντος καὶ πέραν τῆς ὑποταγῆς τῆς καρδίας εἰς τοὺς αἰωνίους αὐτοῦ νόμους εἶναι δεισιδαιμονία». Στενότερος τούτου εἶναι ὁ ὁρισμὸς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας: «δεισιδαιμονία εἶναι ἡ κατὰ τῆς θρησκευτικῆς ἀρετῆς ἁμαρτία, διὰ τῆς προσδόσεως εἰς τὸ πλάσμα λατρείας, ἥτις ἀνήκει εἰς τὸν πλάστην»· ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην ἐννοοῦνται δεισιδαιμονίαι ἡ μαγεία, ἡ εἰδωλολατρεία, πίστις εἰς τὰ θαύματα καὶ τὰ ἅγια λείψανα κλπ. Πλησιέστερος εἰς τὰς σημερινὰς περὶ δεισιδαιμονίας ἀντιλήψεις εἶναι ὁ ὁρισμὸς τοῦ Καντίου, καθ' ὃν δεισιδαιμονία εἶναι ἡ κλίσις πρὸς θεμελίωσιν πίστεως ἐπὶ ζητημάτων μὴ διασαφηθέντων ἔτι ὑπὸ τῶν φυσιολογικῶν νόμων (Sreit d. Fakultaten, Α' 112).

Ἡ ἀρχικὴ ἐμφάνισις τῶν δεισιδαιμόνων ἀντιλήψεων ὀφείλεται εἰς τὴν προσπάθειαν τοῦ ἀνθρώπου ἀφ' ἑνὸς μὲν ὅπως ἐξηγήσῃ, ἀναλύσῃ καὶ ταξινομήσῃ τὰ φαινόμενα τῆς φύσεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅπως ῥυθμίσῃ συμφώνως πρὸς τὰ δεδομένα τὰς πράξεις αὐτοῦ. Ὁ ἀρχέγονος ἄνθρωπος μολονότι ἐχρησιμοποίησε πᾶσαν τὴν πενιχρὰν πεῖράν του καὶ ἐξήντλησε πᾶσαν τὴν κριτικήν του δύναμιν, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξηγήσῃ ὡρισμένα φαινόμενα τῆς φύσεως (διαδοχὴ ἡμέρας καὶ νυκτός, βρονταί, ἀστραπαί, κλπ.) καὶ τοῦ ἰδίου ὀργανισμοῦ (ἀσθένεια, ὄνειρα, θάνατος κλπ.). Ἡ τάσις αὕτη πρὸς θεμελίωσιν δοξασιῶν ἐπὶ ζητημάτων ἀνωτέρων τῆς νοητικῆς δυνάμεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ ῥύθμισις τοῦ βίου αὐτοῦ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δοξασιῶν αὐτῶν ὑπῆρξαν ἡ πρωταρχικὴ πηγὴ τῶν δεισιδαιμονιῶν. Ἀργότερον ἐπέδρασαν ἐπὶ τὴν διαμόρφωσιν αὐτῶν ποικίλοι παράγοντες. Κατάλοιπα παλαιῶν πίστεων παρέμειναν εἴτε ἀκέραια, εἴτε ὑπὸ νέαν μορφήν, συμφώνως πρὸς τὸν νόμον τῆς ἐπιβιώσεως. Ἄλλαι δεισιδαιμονες πεποιθήσεις ἐξηλείφθησαν σὺν τῇ προόδῳ τῶν ἐπιστημῶν, ἀλλὰ καὶ νέαι ἐδημιουργήθησαν. Εἰς τὴν διαιώνισιν τῶν παραδεδεγμένων δεισιδαιμονιῶν οὐχὶ ὀλίγον συνέβαλεν καὶ ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν ἐπιστημονικῶν ἐφευρέσεων ἀπὸ παλαιοὺς ἐφευρέτας. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων αἱ ἱέρειαι τῆς Ἀρτέμιδος ἐχρησιμοποίουν στρώματα ἀσβέστου ὑπὸ τὰ πέδιλά των, ὥστε νὰ βαδίζουν ἐπὶ ἀνημμένων ἀνθράκων. Ὁ Νουμᾶς ἐξέπληττε τοὺς Ρωμαίους διότι, ἰσχυριζόμενος ὅτι ἐπικαλεῖται τὸν Δία, προσείλκυεν ἐντὸς τοῦ ναοῦ τοὺς κεραυνοὺς διὰ τῆς τοποθετήσεως ὀρθίων ξιφῶν ἐπὶ τῆς στέγης τοῦ ναοῦ, οἱ Ἀλεξανδρινοὶ δὲ ἱερεῖς προέβαλλον ἐπὶ τοῦ καπνοῦ τῆς πυρᾶς τῶν βωμῶν μορφὰς θεῶν, χρησιμοποιοῦντες τὸν καπνὸν ἀντὶ κινηματογραφικῆς ὀθόνης. Ὑπὸ τὰς ἐπιδράσεις αὐτὰς ἐξειλίχθη τὸ σύστημα τῶν ἀρχεγόνων δεισιδαιμονιῶν, κατὰ πολὺ ὁμοιάζον παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς. Ἡ μελέτη αὐτῶν καὶ ἡ συγκριτικὴ ἐξαγωγὴ συμπερασμάτων συνετέλεσε καὶ συντελεῖ ἔτι εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἱστορίας τοῦ πολιτισμοῦ καὶ εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ τρόπου, μὲ τὸν ὁποῖον οἱ λαοὶ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἐρρύθμισαν τὸν καθ' ἡμέραν βίον των.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Ν. Γ. Πολίτου*, Λαογραφικὰ Σύμμεικτα. (Τόμ. Α' σ. 29—41).—Crédulités et Superstitions (ἐν Revue d. Progrès Thérapeutiques 1928, σ. 248—251 καὶ 287—290). —*A. Lehmann*, Aberglaube und Zauberei von den ältesten Zeiten bis in die Gegenwart (Στουτγάρδη, 1898 καὶ νεωτ. ἐκδ. 1925).—*Pfleiderer*, Die Theorie des Aberglauben, Βερολῖνον,1878.—*Stümpell*, Der Aberglaube (1890).—*J.-B. Thiers*, Traité des supérstitions selon l'écriture sainte. (Παρίσιοι, 1679).—*H. Sielberer*, Der Aberglaube (1923). —Θ.

δεισιδαιμονῶ (—*έω*)· εἶμαι δεισιδαίμων.

δεισιδαίμων, —*ονος* (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ φοβούμενος τοὺς δαίμονας, τοὺς θεούς, ὁ καθ' ὑπερβολὴν φοβούμενος τὰ θεῖα σημεῖα ἢ τὰ ὡς θεῖα σημεῖα θεωρούμενα (ἀπὸ τὰ θέμ. *δει*—τοῦ *δέδοικα* καὶ *δαίμων*=θεός).

Δεισίθεος. Πρύτανις Χίου ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου.

δεϊσμὸς (ὁ) (deismus) βλ. δηισμός.

δεϊτέρεια *κύτταρα [Ἀνατομ.]*. Ἐπιθηλιακὰ κύτταρα, ἀποτελοῦντα μέρος τοῦ *Κορτιανοῦ ὀργάνου* τοῦ ἔσω ὠτός, συνιστῶντα δὲ τέσσαρας στοίχους, ὧν μεταξὺ κατασκηνοῦσι τοιχωτὰ κύτταρα. Ἕκαστον Δεϊτέρειον κύτταρον διελαύνεται ὑπὸ νηματίου (τοῦ Retzius). Εἶναι δὲ τὰ προκείμενα κύτταρα ἐρειστικὰ κύτταρα. Ι. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

δείχνω· δημοτ. τύπος τοῦ δεικνύω (βλ. λ.).

δέκα· ἀριθμητικὸν ἀπόλυτον (σανσκρ. dasham, λατιν. decem), παριστῶν ἀριθμὸν μονάδων ἴσον πρὸς τοὺς δακτύλους τῶν δύο ὁμοῦ ἀνθρωπίνων χειρῶν: «δέκα ἄνθρωποι», «δέκα ἀγελάδες», «δέκα βιβλία»· συμβατικῶς παρίσταται διὰ τοῦ ἰνδικοαραβικοῦ 10, τοῦ ἑλληνικοῦ Ι', ι' καὶ τοῦ λατινικοῦ Χ' || ὡς πρῶτον συνθετικὸν σχηματίζει σύνθετα κτητικά: δεκάβαθμος, δεκαγράμματος, δεκαδάκτυλος, δεκασέλιδος κτλ. ὁ ἔχων δέκα βαθμούς, γράμματα, δάκτυλα, σελίδας κλπ.' || «δέκα μπαστούνι, — σπαθί, — καρρό, — κοῦπα», τὸ παιγνιόχαρτον τὸ φέρον 10 πούντους τοῦ ἀντιστοίχου χρώματος· τὸ δέκα καρρὸ λέγεται καὶ «τὸ δέκα τὸ καλὸ» εἰδικῶς εἰς τὴν κοντσίναν.

—*[Μαθημ.]* Βλ. δεκαδικὸν *σύστημα*. Δ. Φ.

—*[Θεοσοφ.]* Βλ. δεκάς.

—***Δέκα ἅγιοι***. Ἐν Κρήτῃ κατὰ τὸ α' ἥμισυ τοῦ Γ' αἰῶνος ζῶντες, κατήγοντο πέντε μὲν ἐκ τῆς τότε πρωτευούσης τῆς νήσου Γόρτυνος, οἱ *Θεόδουλος, Σατορνῖνος, Εὔπορος, Γελάσιος* καὶ *Εὐνικιανός*, δύο ἐξ Ἡρακλείου, οἱ *Εὐάρεστος* καὶ *Πόμπιος*, ἐκ Κνωσοῦ ὁ *Ζωτικός*, ἐκ Κυδωνίας ὁ *Βασιλείδης* καὶ ἐκ Πανόρμου ὁ *Ἀγαθόπους*. Πάντες οὗτοι Χριστιανοὶ ὄντες κατηγγέλθησαν κατὰ τὸν ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Δεκίου (249—251) διωγμὸν πρὸς τὸν ἐν Γόρτυνι ἀνθύπατον Δέκιον. Οὗτος δὲ συλλαβὼν αὐτοὺς διέταξε νὰ τοὺς προσαγάγωσιν εἰς βωμὸν εἰδώλων καὶ ἀναγκάσωσι νὰ προσφέρωσιν ἐπ' αὐτοῦ θυσίαν. Ἐπειδὴ δὲ οὗτοι ἠρνήθησαν, ὑπεβλήθησαν εἰς φρικώδεις τιμωρίας καὶ ἐσφάγησαν τῇ 23 Δεκεμβρίου τοῦ 250 εἰς θέσιν νῦν καλουμένην Ἀλώνιον. Ἐξ αὐτῶν ὠνομάσθη καὶ τὸ σημερινὸν χωρίον *Ἅγιοι Δέκα* καὶ ὁ βυζαντινὸς ναὸς τῶν Ἁγίων Δέκα.

Κατ' ἄλλην ἐπιτόπιον παράδοσιν οἱ ἅγιοι οὗτοι ἀπεκεφαλίσθησαν εἰς τὸ δυτικὸν ἄκρον τοῦ σημερινοῦ χωρίου Ἁγίων Δέκα ἐπὶ τῆς θέσεως Ἁγίας Λίμνης, ἐξ ἧς παρελήφθη καὶ τὸ μέχρι τῆς σήμερον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ χωρίου κείμενον ἐκ τῶν γονάτων τῶν ἀποκεφαλισθέντων μαρτύρων. Ἡ μνήμη αὐτῶν ἀναγράφεται ἐν τῷ Μηναίῳ τῆς 23 Δεκεμβρίου μετὰ βιογραφίας καὶ ἰδιαιτέρας ἀκολουθίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Cornelli* Creta Sacra Α', 157.—*Παρθενίου* ἐπισκόπου Ρεθύμνης, Ἀκολουθίαι ἁγίων (Ἀθῆναι 1877).—

Digitized by Google

*Α. Κοπάση, Οἱ Ἅγιοι Δέκα ἐν «Ἐκκλ. Ἀληθείᾳ» (1898).— *Η. Ἀλεξανδρίδου, Ἐπιστασίαι ἐπὶ τοῦ μαρτυρίου τῶν Ἁγίων Δέκα ἐν «Ἐκκλ. Ἀληθείᾳ» (1899). — *Gius. Gerola* Monum. Venet. Β΄, 188.

— **δέκα ἄρχοντες.** — 1) Σύμβουλοι τοῦ Πεισιστράτου κατὰ τὸ 413 — 411 π. Χ. ἐν Ἀθήναις, τῇ συνεργασίᾳ τῶν ὁποίων ὁ Πεισίστρατος ἐπέφερεν ὡρισμένας τροποποιήσεις εἰς τὸ πολίτευμα τῆς πόλεως. —2) Ἀρχὴ κατασταθεῖσα ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν, μετὰ τὴν ὑπερίσχυσίν των κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, εἰς πλείστας πόλεις τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, φέρουσα ἐνίοτε καὶ τὸ ὄνομα «δεκαρχία» καὶ «δεκαδαρχία». Οἱ δέκα ἄρχοντες συνήθως ὑπεστηρίζοντο ὑπὸ φρουρᾶς καὶ ἑνὸς Σπαρτιάτου ἁρμοστοῦ. Τοιαῦτα συμβούλια ἀναφέρονται ἐν Σάμῳ, Μιλήτῳ κ. ἄ. —3) Προσωρινὸς πολιτειακὸς θεσμὸς ἐν Ἀθήναις μετὰ τὴν ἀνατροπὴν τῶν τριάκοντα τυράννων ὑπὸ τοῦ Θρασυβούλου (404 π.Χ.). Τὰ μέλη τοῦ συμβουλίου τούτου ἐλέγοντο καὶ *δέκα αὐτοκράτορες*, *δέκα βέλτιστοι*, *δεκαδοῦχοι* ἢ καὶ μόνον *δέκα*, ἦρξαν δὲ μέχρι τῆς ὁριστικῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος.—4) *Συμβούλιον τῶν Δέκα.* Κυβερνητικὸς θεσμὸς ἐν Βενετίᾳ, ὀργανωθεὶς ὑπὸ τῆς βενετικῆς ἀριστοκρατίας μὲ σκοπὸν τὴν διατήρησιν τῆς κυριαρχίας αὐτῆς ἐπὶ τοῦ λαοῦ καὶ τὴν διαρρύθμισιν τῶν ἐξωτερικῶν ζητημάτων. Ἱδρύθη τῷ 1310 κατόπιν τῆς δημοκρατικῆς συνωμοσίας τοῦ Τιέπολο, προσωρινῶς κατ' ἀρχήν, διὰ μίαν δεκαημερίαν. Μέχρι τοῦ 1335 ἡ ἐξουσία τῶν δέκα ἦτο ἐπίσης προσωρινή, ἀνανεουμένη ἀνὰ δεκαετίαν, ἔκτοτε δὲ κατέστη μόνιμος καὶ διήρκεσε περίπου ἐπὶ ἡμίσειαν χιλιετηρίδα. Τὸ συμβούλιον ἀπετελεῖτο ἀπὸ 21 μέλη, ἐξ ὧν τὸ ἓν ἦτο ὁ δόγης, ἰσόβιος πρόεδρος αὐτοῦ ἐκ τῶν λοιπῶν, οἱ δέκα, καλούμενοι «ἐρυθροὶ σύμβουλοι», ἐξελέγοντο ὑπὸ τοῦ μεγάλου συμβουλίου τῆς ἀριστοκρατίας μὲ ὀκτάμηνον θητείαν, οἱ ἄλλοι δὲ δέκα, καλούμενοι «μαῦροι σύμβουλοι», ἐξελέγοντο ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ σώματος μὲ θητείαν ἐτησίαν. Τὸ συμβούλιον κατ' ἀρχὰς ἐξετέλει χρέη παρακολουθήσεως τῶν συνωμοτῶν. Ἡ ἀρχικὴ ὅμως αὕτη δικαιοδοσία του συνεκεντρώθη κατόπιν εἰς χεῖρας τῶν 3 ἀνακριτῶν τῆς πολιτείας, τὸ δὲ συμβούλιον κατέστη σημαντικὸν ἐκτελεστικὸν ὄργανον τῆς πολιτείας, προασπιστικὸν τῆς ἀριστοκρατίας. Π. Ν. Π.

— **δέκα πληγαί** *[Παλ. Διαθ.]*. Οὕτω λέγονται τὰ τιμωρητικὰ θαύματα, ἅτινα κατὰ τὴν Π. Διαθήκην (Ἐξόδ. ζ'—ιβ'· Σοφ. Σολομ. ια' 5 ἑξ. κλπ.) διενήργησεν ὁ Μωυσῆς κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ ἐν Αἰγύπτῳ ἐπὶ τῷ κυρίῳ σκοπῷ, ὅπως πεισθῶσιν ὁ Φαραὼ καὶ οἱ Αἰγύπτιοι περὶ τῆς ἀδυναμίας τῶν ἑαυτῶν θεῶν καὶ περὶ τῆς παντοδυναμίας τοῦ Θεοῦ τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ οὕτως ἐπιτρέψωσιν εἰς αὐτοὺς τὴν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας ἐπάνοδον. Αἱ αἰγυπτιακαὶ πηγαὶ σιγῶσι περὶ αὐτῶν, ὅπερ οὐδαμῶς εἶναι παράδοξον. Ἐν τούτοις τὰ θαύματα ταῦτα διενεργοῦνται ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῶν καὶ ἄλλοθεν καὶ δὴ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν αἰγυπτιακῶν πηγῶν γνωστῶν ἡμῖν φυσικῶν ἐν Αἰγύπτῳ σχέσεων, δι' ὧν καὶ διασαφοῦνται. Τὸ ἔκτακτον δὲ καὶ θαυμαστὸν αὐτῶν, τὸ τὸν θεῖον δάκτυλον προδίδον, ἐνέκειτο εἰς τὸ αἰφνίδιον καὶ παράκαιρον αὐτῶν, ὡς καὶ εἰς τὴν αἰφνίδιον παῦσιν αὐτῶν, εἰς τὸ ὑπερμέγεθες καὶ τὴν σφοδρότητα, εἰς τὸ ραγδαίως ἀλλεπάλληλον αὐτῶν καὶ δὴ καὶ εἰς τὴν ἐξάρτησιν αὐτῶν ἐκ τῆς θελήσεως τοῦ ὀργάνου τοῦ Θεοῦ, τοῦ Μωυσέως. Ἀξία παρατηρήσεως καὶ ἡ βαθμηδὸν προϊοῦσα φοβερότης τῶν πληγῶν τούτων, αἵτινες εἶναι αἱ ἑξῆς:

1) Μεταβολὴ τοῦ ὕδατος τοῦ Νείλου εἰς αἷμα, τουτέστιν ἡ ὑπ' αὐτοῦ πρόσληψις τῆς χροιᾶς τοῦ αἵματος, ἥτις ἐν συνδυασμῷ πρὸς ἀποσύνθεσιν καὶ δυσοσμίαν τινὰ καθίστα τὸ ὕδωρ ἀηδὲς εἰς τὴν γεῦσιν. Προεμφερὲς φαινόμενον εἶναι οὐχὶ ἀσύνηθες ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ τὸν χρόνον τῶν πλημμυρῶν τοῦ Νείλου (τέλη Ἰουνίου, ἀρχὰς Ἰουλίου), ἐνῷ ἐν τῇ Γραφῇ λαμβάνει χώραν περὶ μῆνα Φεβρουάριον τῇ μεσολαβήσει τοῦ λόγου τοῦ Μωυσέως καὶ ἡ φοβερότης αὐτοῦ εἶναι μεγίστη ἔντασιν. 2) Πλῆθος βατράχων, οὓς ἐξερεύγεται ὁ ποταμός. Καὶ τὸ φαινόμενον δὲ τοῦτο δὲν εἶναι ἀσύνηθες ἐν Αἰγύπτῳ (ὅταν ἡ λέξις βάτραχος ἐκληφθῇ ἐν γενικωτέρᾳ ἐννοίᾳ) ἀνὰ τὰ ἕλη τοῦ Νείλου, μάλιστα μετὰ τὴν πλημμύραν. Ἀσυνήθη δὲ εἶναι ἐνταῦθα ὅ τε καιρὸς καὶ τὸ πλῆθος καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐμφανίσεως τῶν βατράχων. Οὕτως ὁ ὡς θεὸς λατρευόμενος Νεῖλος ἀποβαίνει ἔτι μᾶλλον ἀπεχθής. 3) Σκνῖφες (οὐχὶ φθεῖρες κατά τινας ραββίνους, Λούθηρον κ. ἄ., ἀλλὰ τὰ λεγόμενα μύσκιτο). Τοιαύτη πληγὴ δὲν εἶναι ἄγνωστος ἐν Αἰγύπτῳ, μάλιστα μετὰ τὸν θερισμόν, τῶν ἐντόμων τούτων προερχομένων ἐκ τῶν ἑλῶν, τῶν καταλειπομένων μετὰ πλημμύρας τοῦ Νείλου (πρβ. Ἡροδ. Β'95). Ἀσυνήθη καὶ ἐνταῦθα ὁ καιρός, ἡ πληθὺς καὶ οἱ ὅροι τῆς ἐμφανίσεως. 4) Κυνόμυια, ἥτις κατὰ τοὺς περιηγητὰς ἀποτελεῖ τὸ πολυαριθμότατον καὶ τὸ φοβερώτατον τῶν ἐντόμων τῆς Αἰγύπτου. Ἀσυνήθης ἐνταῦθα πάλιν ἡ πληθύς, ὁ τρόπος καὶ ἡ σωτηρία τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀπὸ τῆς πληγῆς ταύτης. 5) Θανατηφόρος ἐπιδημία ζῴων, ἀφ' ἧς ἀπηλλάγησαν οἱ Ἰσραηλῖται. 6) Αἰθάλη καμιναία, ἐκ τοῦ κονιορτοῦ τῆς ὁποίας προεκαλοῦντο ἐπὶ ἀνθρώπους τε καὶ ζῷων φλύκταιναι. 7) Χάλαζα καταστρεπτικὴ ἐπὶ ζῷα καὶ ἀνθρώπους καὶ ἐπὶ τὴν ἐαρινὴν βλάστησιν. Θύελλαι εἶναι σπάνιον φαινόμενον ἐν τῇ Μέσῃ καὶ Κάτω Αἰγύπτῳ κατ' ἄλλους μῆνας πλὴν τοῦ Δεκεμβρίου καὶ τοῦ Ἰανουαρίου, ἐνῷ ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος πληγὴ ἐνσκήπτει κατὰ μῆνα Φεβρουάριον, εἶναι τοσοῦτον καταστρεπτική, ὥστε νὰ συγκινῇ τὸν Φαραώ, καὶ ἀπαλλάσσεται αὐτῆς ἡ γῆ Γεσέμ, ἔνθα κατοικεῖ ὁ Ἰσραήλ. 8) Ἐπιδρομὴ ἀκρίδων καταστρεπτικωτάτη. Τὸ φαινόμενον τοῦτο δὲν εἶναι ἀσύνηθες ἐν Αἰγύπτῳ, ἔνθα ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἀκρίδων προκαλεῖται σκότος, μάλιστα ἐνίοτε ὅταν πνέῃ νότιος ἢ νοτιοδυτικὸς ἄνεμος. Φερόμεναι αὗται (μήκους ἐνίοτε 13 ἑκ. μ.) ὑπὸ τοῦ ἀνέμου πίπτουσιν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἀποβραζόμεναι μολύνουσι θανατηφόρως τὴν ἀτμοσφαῖραν. Ἀσυνήθεις εἶναι ἐντεῦθα οἱ ὅροι, ὑφ' οὓς προκαλεῖται τὸ ἐν λόγῳ φαινόμενον, μάλιστα ὅταν ἀποβλέψῃ τις εἰς τὸ ἑβραϊκὸν κείμενον, ἔνθα ὁ πνέων ἄνεμος παρίσταται ὡς ἀνατολικός. 9) Τριήμερον σκότος καθ' ὅλην τὴν χώραν. Πιθανώτατα πρόκειται περὶ τοῦ καυστικοῦ αἰγυπτιακοῦ ἀνέμου, τοῦ λεγομένου Χαμσὶν (=πεντήκοντα, δηλαδὴ ἡμέραι μετὰ τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν καθ' ἃς μάλιστα πνέει), ὅστις ἐνίοτε ἀποβαίνει καταστρεπτικώτατος καὶ ἐπονομάζεται Σαμοὺν (=δηλητηριώδης ἄνεμος). Περιγραφὴν τούτου παρέχει πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ὁ γεωγράφος Robinson (Palästina I σελ. 323). Τὸ ἔκτακτον καὶ ἀσύνηθες τοῦ φαινομένου τῆς Γραφῆς ἔγκειται ἐν τοῖς ὅροις, ὑφ' οὓς προκαλεῖται, ἐν τῇ ἐκτάσει καὶ φοβερότητι αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ ἀπαλλαγῇ τῆς Γεσὲμ ἀπ' αὐτοῦ. 10) Θάνατος πάντων τῶν πρωτοτόκων ἀνθρώπων τε καὶ ζῴων τῶν Αἰγυπτίων. Κατά τινας πρόκειται περὶ λοιμοῦ τινος. Μετὰ βεβαιότητος δ' ὅμως δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν περὶ τίνος πρόκειται. Ἀποτέλεσμα τῆς πληγῆς ταύτης ὑπῆρξεν ἡ ἐν νυκτὶ δοθεῖσα εἰς τὸν Μωσῆν καὶ τὸν Ἀαρὼν συγκατάθεσις τοῦ Φαραώ, ὅπως ἐξέλθωσιν οἱ Ἰσραηλῖται, ἵνα «λατρεύσωσι Κυρίῳ τῷ Θεῷ αὐτῶν» (Ἐξόδ. ιβ' 31). Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΗΣ

δεκαβελόνη (ἡ) (Decabelone) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀσκληπιαδιδῶν*. Εἶναι πόαι ἢ θάμνοι πολυφυλλωτοί, μονοετεῖς, μὲ ἄνθη μονήρη. Γνωστὰ ἐλάχιστα εἴδη ἰθαγενῆ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Ἀφρικῆς. Δ. Ν. Π.

δεκαβράχια (τὰ) *[Ζωολ.]*. Καλοῦνται οὕτω ζῷά τινα τοῦ ἀθροίσματος τῶν *μαλακίων* ὡς καὶ τῶν *μαλακοστράκων*, ἅτινα ἔχουσι δέκα βραχίονας ἢ πλοκάμους. Δ. Ν. Π.

δεκαβραχιονίδαι (οἱ) *[Ζωολ.]*. Καλοῦνται κεφαλόποδά τινα, ἅτινα ἔχουσιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς δέκα πλοκάμους ἐν εἴδει βραχιόνων. Δ. Ν. Π.

δεκάγραμμον (τό). Μέτρον βάρους ἰσοδυναμοῦν πρὸς τὸ ἑκατοστὸν τοῦ χιλιογράμμου, ἢ πρὸς δέκα γράμμα ἢ γραμμάρια. — Ρ.

δεκαγωνία (ἡ) *[Βοτ.]*. Καλεῖται τὸ ἄνθος τοῦ ὁποίου ἡ φωθήκη σύγκειται ἐκ δέκα καρποφύλλων. Δ. Ν. Π.

δεκάγωνος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων δέκα γωνίας· ‖ τὸ οὐδέτερον, *τὸ δεκάγωνον*, ὡς οὐσιαστικόν.

— *[Μαθημ.]* Καλεῖται *δεκάγωνον* τὸ κλειστὸν πολύγωνον τὸ ἔχον δέκα πλευρὰς καὶ δέκα γωνίας. Κανονικὸν δὲ δεκάγωνον τὸ δυνάμενον νὰ ἐγγραφῇ καὶ περιγραφῇ εἰς κύκλον. Διὰ νὰ ἐγγράψωμεν κανονικὸν δεκάγωνον, διαιροῦμεν τὴν περιφέρειαν ἀκτῖνος α εἰς δέκα ἴσα μέρη καὶ ἑνώνομεν τὰ σημεῖα τῆς διαιρέσεως· λαμβάνομεν οὕτω τὸ κυρτὸν κανονικὸν δεκάγωνον ΑΒΓΔ.. Κ.

Ἐὰν τὰ σημεῖα διαιρέσεως ἑνώσωμεν ἀνὰ τρία, ἔχομεν τὸ κανονικὸν ἀστροειδὲς δεκάγωνον ΑΔΗΚΓΖΙΒΕΘΑ. Αἱ πλευραὶ ΑΔ καὶ ΑΒ τῶν δύο τούτων δεκαγώνων ἀποδεικνύεται ὅτι εἶναι τὰ δύο λόγους τῆς διαιρέσεως τῆς ἀκτῖνος α εἰς μέσον καὶ ἄκρον λόγον, δηλαδὴ

$$AB = \alpha\,\frac{\sqrt{5}-1}{2}, \quad A\Delta = \alpha\,\frac{\sqrt{5}+1}{2}$$

Τὸ τετράγωνον κατασκευάζομεν ἐπὶ τῆς πλευρᾶς ἑνὸς κανονικοῦ δεκαγώνου ἐγγεγραμμένου εἰς τὸν κύκλον ἰσοῦται πρὸς τὴν διαφορὰν τῶν τετραγώνων τῶν κατασκευαζομένων ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ κανονικοῦ πενταγώνου καὶ ἑξαγώνου τῶν ἐγγεγραμμένων εἰς τὸν ἴδιον κύκλον (*Εὐκλείδης* XIII). Σ. ΜΥΛΛΕΡ-ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

δεκαδάκτυλα (τὰ) *[Ζωολ.]*. Καλοῦνται τὰ ζῷα, τῶν ὁποίων οἱ πόδες φέρουσι δέκα δακτύλους. Δ. Ν. Π.

δεκάδαρχος (ὁ)· ὁ ἡγεμὼν δεκάδος, λατ. decurio.

δεκαδικός, *—ή, —όν*· ὁ ἀνήκων εἰς τὴν δεκάδα, ὁ διαιρούμενος καὶ ὑποδιαιρούμενος εἰς δεκάδας. —Ἐπίρρ. *δεκαδικῶς*.

— **δεκαδικὸν κλάσμα** *[Μαθημ.]*. Καλεῖται οὕτως ὁ ἀριθμὸς ὅστις παριστᾷ ἓν ὡρισμένον πλῆθος ἴσων μερῶν τῆς μονάδος, ὅταν αὕτη διαιρεθῇ εἰς ἴσα μέρη ὑποπολλαπλάσια τοῦ δέκα (βλ. λ. Ἀριθμητική).

— **δεκαδικὸν μετρικὸν σύστημα.** Σύστημα μέτρων καὶ σταθμῶν, ἐν τῷ ὁποίῳ πᾶσαι αἱ μονάδες (μήκους, ἐμβαδοῦ, ὄγκου, βάρους) ἔχουσι δεκαδικὴν σχέσιν πρὸς τὰς μονάδας ἀνωτέρας ἢ κατωτέρας τάξεως (βλ. μετρικὰ συστήματα).

— **δεκαδικὸν σύστημα** *[Μαθημ.]*. Τὸ διὰ δέκα συμβόλων (0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9) σύστημα ἀριθμήσεως, καθ' ὃ πᾶς ἀριθμὸς τοῦ συστήματος γράφεται διὰ παραθέσεως τῶν συμβόλων τούτων, οὕτως ὥστε πᾶν σύμβολον, ἐκ τῶν δέκα τούτων, τιθέμενον ἔμπροσθεν ἄλλου, ἔχει μονάδας δεκαπλασίας τῶν μονάδων τοῦ ἄλλου (βλ. λ. Ἀριθμητική). Σ. Μ.-Ο.

— **δεκαδικὸς ἀριθμὸς** *[Μαθημ.]*. Ὁ ἀκέραιος ἀριθμὸς ὁ ηὐξημένος κατὰ δεκαδικὸν κλάσμα. Θεμελιώδης ἰδιότης τῶν δεκαδικῶν ἀριθμῶν εἶναι, ὅτι δυνάμεθα νὰ τοὺς γράψωμεν κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καθ' ὃν γράφομεν τοὺς ἀκεραίους ἀριθμούς. Ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψει, ὅτι εἰς τὴν γραφὴν τῶν ἀκεραίων ἀριθμῶν πᾶν ψηφίον τιθέμενον ἀριστερᾷ ἄλλου παριστάνει μονάδας δέκα φορὰς μεγαλυτέρας, τότε ἓν ψηφίον τιθέμενον δεξιᾷ ἄλλου παριστάνει μονάδας δέκα φορὰς μικροτέρας. Οὕτως ἓν ψηφίον τιθέμενον δεξιᾷ τοῦ ψηφίου τῶν μονάδων παριστάνει τὰ δέκατα· ἓν ψηφίον τιθέμενον δεξιᾷ τοῦ ψηφίου τῶν δεκάτων παριστάνει μονάδας δέκα φορὰς μικροτέρας ἀπὸ τὰ δέκατα, δηλαδὴ ἑκατοστὰ κλπ. Ὁ δεκαδικὸς ἀριθμὸς 442 μονάδες. 8 δέκατα, 4 ἑκατοστά, 7 χιλιοστὰ γράφεται: 442,847.

Μετὰ τὸ ψηφίον 2 θέτομεν κόμμα (ὑποδιαστολὴν) διὰ νὰ δείξωμεν, ὅτι τοῦτο χωρίζει τὰς μονάδας, τὰς ὑποπολλαπλασίας τοῦ δέκα, ἀπὸ τοῦ ἀκεραίου μέρους τοῦ ἀριθμοῦ. Ἄνευ τοῦ κόμματος ὁ ἀριθμὸς 2, ὅταν γράφωμεν π. χ. μόνον τὸν ἀριθμὸν 8 πρὸς τὰ δεξιά του θὰ παρίστανε δεκάδας. Οὕτως ἡ γραφὴ τῶν δεκαδικῶν ἀριθμῶν στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἑξῆς συμφωνίας: ἕκαστον ψηφίον ἀπὸ τοῦ ψηφίου τοῦ κόμματος εἴτε πρὸς τ' ἀριστερὰ εἴτε πρὸς τὰ δεξιὰ παριστᾷ τὴν τάξιν τῶν μονάδων, τάξιν κατιοῦσαν ἢ ἀνιοῦσαν. Ὁ δεκαδικὸς ἀριθμὸς διαφέρει τοῦ δεκαδικοῦ κλάσματος, ὅτι ἔχει καὶ ἀκέραιον μέρος. [Βλ καὶ λ. Ἀριθμητική.] Σ. Μ.-Ο.

δεκαδικότης, *—ητος* (ἡ)· ἡ ἰδιότης καὶ τὸ γνώρισμα τοῦ δεκαδικοῦ.

δεκάδιπλος, *—η, —ον* δημοτ., δεκαπλάσιος, πβλ. *τρίδιπλος*, *τετράδιπλος* κττ.

δεκαδισταὶ *[Ἀρχ.]*. Μέλη συλλόγου τινὸς ἐν Ἀθήναις, συνερχομένου εἰς συνέλευσιν «ἐπὶ τῇ δεκάδι», τὴν δεκάτην δηλαδὴ ἡμέραν ἑκάστου μηνός. Ἀπὸ χωρίου τοῦ Θεοφράστου, ὑποτίθεται ὅτι ὁ σύλλογος των εἶχεν ἐκπαιδευτικὸν σκοπόν. —Π.

δεκάδραχμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων δέκα δραχμῶν ἀξίαν, ὁ ἀγοραζόμενος ἀντὶ δέκα δραχμῶν: «δεκάδραχμον εἰσιτήριον», «ἡ ἐγγραφὴ εἶναι δεκάδραχμος»· ‖ *δεκάδραχμον* (τό)· κατὰ παράλειψιν τῆς λέξεως *νόμισμα*· νόμισμα μετάλλινον ἢ τραπεζογραμμάτιον ἀντιπροσωπεῦον ἀξίαν δέκα δραχμῶν.

— *[Ἀρχ.]* Ἐν Ἀθήναις ἡ κοπὴ δεκαδράχμων ἤρχισε πιθανώτατα ὀλίγον πρὸ τῶν Περσικῶν πολέμων, φαίνεται δὲ ὅτι δὲν ἐξηκολούθησεν ἐπὶ πολύ. Τὰ ὀλίγα διασωθέντα μέχρις ἡμῶν φέρουσιν ἐπὶ μὲν τῆς προσθίας ὄψεως κεφαλὴν κρανοφόρου Ἀθηνᾶς, ἐπὶ δὲ τῆς ὀπισθίας γλαῦκα μετὰ κλάδου ἐλαίας καὶ ἐπιγραφὴν ΑΘΕ. Ἀμιλλώμεναι πρὸς τὰς Ἀθήνας αἱ Συρακοῦσαι ἔκοψαν τῷ 480 τὰ «Δαμαρέτεια» δεκάδραχμα (βλ. λ. Δαμαρέτη), φέροντα ἐπὶ μὲν τῆς μιᾶς ὄψεως κεφαλὴν νύμφης καὶ τέσσαρας δελφῖνας κολυμβῶντας περὶ αὐτήν, ἐπὶ δὲ τῆς ἄλλης τέθριππον στεφανούμενον ὑπὸ τῆς Νίκης, ἐνῷ κάτωθεν τρέχει λέων. Πολὺ καλλιτεχνικώτερα ὑπῆρξαν τὰ ὑπὸ τῶν Συρακοσίων καὶ πάλιν κοπέντα δεκάδραχμα κατὰ τὴν Ἀγαθοκλῆν περίοδον 430—360. Ἐπίσης καὶ ἐν Ἀκράγαντι τῆς Κάτω Ἰταλίας ἐκόπησαν δεκάδραχμα, ἐκ τῶν ὁποίων ἐλάχιστα μόνον διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν. Βραδύτερον ἐκόπησαν ἀργυρᾶ δεκάδραχμα καὶ ἐν Μακεδονίᾳ, κατ' ἐντολὴν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀθηναϊκῶν. Ι. Δ. Σ.

— *[Ἐγκυκλ.]* Βλ. λ. νόμισμα.

Δεκαδύος (ἢ *Δεκάδυος* ἢ *Δεκαδίων*), *Ἰουστῖνος*. Ἕλλην λόγιος καὶ ἐκκλησιαστικὸς μελῳδὸς γεννηθεὶς ἐν Κερκύρᾳ πιθανῶς τῷ 1472. Ἐνωρὶς δ' ἀπελθὼν εἰς Βενετίαν ἐπεμελήθη τῆς ὑπὸ τοῦ

Digitized by Google

Ἄλδου Μανουτίου γενομένης ἐκδόσεως τοῦ «Ψαλτηρίου», ἥτις, μὴ φέρουσα ἀναγεγραμμένον τὸ ἔτος τῆς ἐκδόσεως, ὑποτίθεται ὅτι ἐγένετο περὶ τὸ 1494 Ἡ ἔκδοσις αὕτη, ὡς ἀναφέρει ὁ Δεκαδύος ἐν τῷ προλόγῳ τῆς ἐκδόσεως ταύτης, συντεταγμένῳ εἰς ἀρχαίαν ἑλληνικήν, ἔμελλε ν' ἀποτελέση ἀπαρχὴν σειρᾶς ὅλης θρησκευτικῶν καὶ λειτουργικῶν βιβλίων: τοῦ Τριῳδίου, τοῦ Πεντηκοσταρίου, τῆς Παρακλητικῆς, ὡς καὶ μεγάλης τριγλώσσου ἐκδόσεως τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Αἱ ἐκδόσεις ὅμως αὗται δὲν ἐγένοντο. Εἰς τὸ τέλος τοῦ «Ψαλτηρίου» ὑπάρχουσι «στίχοι εἰς τὸν θεῖον Δαυΐδ», ἀποδοθέντες εἰς τὸν Δεκαδύον, οἱ αὐτοὶ ὅμως στίχοι εἰς βυζαντινὰ χειρόγραφα ἀποδίδονται εἰς τὸν ποιητὴν τοῦ Ι' αἰῶνος Ἰωάννην τὸν Γεωμέτρην, πιθανῶς δὲ εἰς τὸν αὐτὸν Βυζαντινὸν ποιητὴν ν' ἀνήκουσι καὶ τὰ ἄλλα ἐπιγράμματα τὰ φερόμενα ἐν τῷ «Ψαλτηρίῳ». Τοῦ Δεκαδύου τὴν φήμην ὡς ἐκκλησιαστικοῦ μελῳδοῦ δικαιολογοῦσιν αἱ συγγραφεῖσαι ὑπ' αὐτοῦ ἀκολουθίαι, μία «τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ νέου μάρτυρος τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων», ἑτέρα δὲ τοῦ «ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ ἐν Μετεώροις ἀσκήσαντος», ἐκδοθεῖσα πολὺ μετὰ τὸν θάνατόν του (1788).

Σῴζονται αὐτοῦ ἐπιστολαί: πρὸς Νικήταν τὸν Φαῦστον καὶ Θεόδωρον τὸν Φωτεινόν, ὡς καὶ μία Ἑρμολάου τοῦ Βαρβάρου πρὸς αὐτόν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Α. Παπαδοπούλου Βρετοῦ*, Νεοελλ. Φιλολ. Α' (1854) 194.—*Σάθα*, Νεοελλ. Φιλολ. (1868) 101.—*Legrand*, Bibl. Hell. XVe et XVIe al. (1885).—*Ἠλ. Βουτιερίδη*, Ἱστ. Νεοελλ. Λογοτ. Α' (1924) 224 κ.ἑξ.

Λ.Ν.Π.

δεκάεδρος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἔχων δέκα ἕδρας: «δεκάεδρον σχῆμα» ‖ τὸ οὐδέτ. ***δεκάεδρον*** (τὸ) ὡς οὐσιαστ., σῶμα στερεὸν τὸ ἔχον δέκα ἕδρας.

δεκαεννέα· ἀριθμητικὸν ἀπόλυτον (19)· ποσὸν μιᾶς δεκάδος καὶ ἐννέα μονάδων, κοιν. *δεκαεννιὰ καὶ δεκαννιά*.

δεκαεννεαετὴς (ὁ, ἡ), —*ές* (τό)· ὁ ἔχων ἡλικίαν δεκαεννέα ἐτῶν· ‖ ὁ διαρκῶν δεκαεννέα ἔτη.

δεκαεννεαετία (ἡ)· περίοδος δεκαεννέα ἐτῶν.

δεκαεννεάμηνος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἔχων δεκαεννέα μηνῶν ἡλικίαν· ‖ ὁ διαρκῶν δεκαεννέα μῆνας.

δεκαέξ· ἀριθμητικὸν ἀπόλυτον (16)· ποσὸν συγκείμενον ἐκ μιᾶς δεκάδος καὶ ἓξ μονάδων, κοιν. *δεκαέξι, δεκαέξε, δεκάξι, δεκάξε*.—Ἐπίρρ. ***δεκαεξάκις***

δεκαεξαετὴς (ὁ, ἡ), —*ές* (τό)· ὁ ἔχων δεκαὲξ ἐτῶν ἡλικίαν· ‖ ὁ διαρκῶν ἐπὶ δεκαὲξ ἔτη.

δεκαεξαετία (ἡ)· περίοδος δεκαὲξ ἐτῶν.

δεκαεξακισχίλιοι, —*αι*, —*α*· οἱ ἀριθμούμενοι εἰς δεκαὲξ χιλιάδας.

δεκαεξάκωπος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἔχων δεκαὲξ κώπας: «δεκαεξάκωπος λέμβος».

δεκαεξαναμιδίνη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. παλμιταμιδίνη.

δεκαεξανόλη -(1) (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. κητυλικὴ *ἀλκοόλη*.

δεκαεξασέλιδος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἀποτελούμενος ἐκ δεκαὲξ σελίδων: «δεκαεξασέλιδος πραγματεία,— διατριβή».

δεκαεξασύλλαβος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἀποτελούμενος ἐκ δεκαὲξ συλλαβῶν: «δεκαεξασύλλαβος στίχος», «ἔγραψε ποίημα εἰς δεκαεξασυλλάβους».

— *[Μετρ.]* Καλεῖται *δεκαεξασύλλαβος* ὁ στίχος ὁ ἀποτελούμενος ἐκ 16 συλλαβῶν: 1) τύπου ἰαμβικοῦ: τοιοῦτος σχηματίζεται διὰ τῆς ἐπεκτάσεως εἰς μίαν ἔτι συλλαβὴν τοῦ δεκαπεντασυλλάβου, εἶναι δὲ προπαροξύτονος ἢ ὀξύτονος καὶ χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τῆς ἐντέχνου μόνον ποιήσεως ἐν συνδυασμῷ μετὰ τοῦ δεκαπεντασυλλάβου, σπανιώτερον δὲ καὶ αὐτοτελῶς· 2) τύπου τροχαϊκοῦ, μὲ σταθερὰν τομὴν μετὰ τὴν 8ην συλλαβήν:

—⏑—⏑ -⏑—⏑/—⏑—⏑—⏑—⏑

Στὴν Κρανιὰ μὲς στὸ μπογάζι, βγῆκαν οἱ Σκυλοδημαῖοι.

Τοιοῦτος στίχος ἀπαντᾷ εἰς τὰ δημοτικὰ τραγούδια (*Passow* 58), πιθανώτερον ὅμως φαίνεται ὅτι τὸν ἐδημιούργησαν οἱ ἐκδόται, παρασυρόμενοι ἴσως ἐκ τῆς ὁμοιότητος πρὸς τὸν ἀρχαῖον τροχαϊκὸν τετράμετρον, ἐν τῇ πραγματικότητι δ' εἶναι δύο παρατεθειμένοι ὀκτασύλλαβοι τροχαϊκοί. Τὸν δεκαεξασύλλαβον τοῦτον ὡς ἑνιαῖον στίχον ἐχρησιμοποίησαν οἱ καθαρεύοντες ποιηταὶ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, ὑπὲρ πάντα δ' ἄλλον ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Παναγιώτης Σοῦτσος, γενόμενοι ἴσως καὶ εἰσηγηταί του εἰς τὴν ἔντεχνον ποίησιν (πρβλ. καὶ *Ἠλ. Βουτιερίδη*, Νεοελλ. στιχουργικὴ (1929) σελ. 108, 241).

Λ. Ν. Π.

δεκαεξυλικὴ ***ἀλκοόλη*** *['Οργ. Χημ.]*· βλ. κητυλικὴ *ἀλκοόλη*.

δεκαεπτά· ἀριθμητικὸν ἀπόλυτον (17)· σύνολον μιᾶς δεκάδος καὶ ἑπτὰ μονάδων· ἰδιωματ. *δεκαεφτὰ καὶ δεκαφτά*.

δεκαεπταετὴς (ὁ, ἡ), —*ές* (τό)· ὁ ἔχων ἡλικίαν δεκαεπτὰ ἐτῶν· ‖ ὁ διαρκῶν δεκαεπτὰ ἔτη.

δεκαεπταετία (ἡ)· περίοδος δεκαεπτὰ ἐτῶν.

δεκαεπτακισχίλιοι, —*αι*, —*α*· οἱ ἀριθμούμενοι εἰς δεκαεπτὰ χιλιάδας.

δεκαεπτασύλλαβος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἀποτελούμενος ἀπὸ δεκαεπτὰ συλλαβάς: «στίχος δεκαεπτασύλλαβος».

— *[Μετρ.]* Καλεῖται δεκαεπτασύλλαβος ὁ στίχος ὁ ἀποτελούμενος ἐκ 17 συλλαβῶν. Τοιοῦτος στίχος ἐν τῇ νεοελληνικῇ μετρικῇ εἶναι ὁ μιμούμενος τὸν ἀρχαῖον δακτυλικὸν ἑξάμετρον, πολλοὶ δ' ἐπεχείρησαν νὰ τὸν εἰσαγάγωσιν εἰς τὴν νεοελληνικὴν στιχουργίαν, τόσον ὀπαδοὶ τῆς καθαρευούσης ὅσον καὶ τῆς δημοτικῆς, ἀπὸ τοῦ πρώτου ἐπιχειρήσαντος Ἰ. Ρ. Ραγκαβῆ καὶ τοῦ υἱοῦ του Ἀ. Ρ. Ραγκαβῆ μέχρι τοῦ Κ. Παλαμᾶ καὶ τοῦ Κ. Θεοτόκη, τοῦ μεταφράσαντος εἰς τοιούτους στίχους ὁλόκληρον τὸν «Ἑρμάννον καὶ Δωροθέαν» τοῦ Γκαῖτε:

Ψάλε τὸν ἄνδρα, Θεά, τὸν πολύτροπον, ὅστις τοσούτους
('Α. Ρ. Ραγκαβῆς)

Τ' εἶν' ὁ καϋμός σας; Ἐτρέμαν ἐκεῖνα σὲ κάποιο κλωνάρι.
(Δ. Πορφύρας)

Ἀλλ' ὁ τοιοῦτος στίχος δὲν ηὐδοκίμησεν ἐν τῇ νεοελληνικῇ ποιήσει, πρῶτον διὰ τὸ ὑπερβολικὸν μῆκός του καὶ δεύτερον διὰ τὴν μονοτονίαν του: ἀποτελούμενος ἐκ δακτυλικῶν τρισυλλάβων ποδῶν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ δεχθῇ τὴν συνήθη εἰς τοὺς δισυλλάβους πόδας ἐναλλαγὴν τονουμένων καὶ ἀτόνων συλλαβῶν, δι' ἧς ἀποφεύγεται ἡ μονοτονία, ἀναγκάζεται δ' οὕτω νὰ ἐπαναφέρῃ τὸν τόνον ἀνὰ πᾶσαν τρίτην συλλαβήν, καὶ δὲν δύναται νὰ κάμῃ χρῆσιν τοῦ σπονδείου, ὡς συμβαίνει τοῦτο εἰς τὴν ἀρχαίαν μετρικὴν καὶ εἰς τὴν γερμανικήν, διότι εἰς τὴν νεοελληνικὴν γλῶσσαν δὲν ὑπάρχουσι μακραὶ συλλαβαὶ δυνάμεναι ν' ἀντικαταστήσωσι δύο βραχείας. Τὴν μονοτονίαν ταύτην ἐζήτησαν νὰ θεραπεύσωσί τινες διὰ τῆς παραδοχῆς συμβατικοῦ τινος σπονδείου:

χώρας δ' εἶδεν ἀνθρώπων πολλὰς κ' ἐμελέτησεν ἤθη.
('Α. Ρ. Ραγκαβῆς)

ὅτι, ὡς ἀκούω, παιδάκια γυμνὰ καὶ γέροι διαβαίνουν.
(Κ. Θεοτόκης)

Ἀλλ' ἡ ἀποφυγὴ αὕτη τῆς μονοτονίας φανερὸν εἶναι ὅτι γίνεται ἐπὶ βλάβῃ τῆς ἁρμονίας τοῦ στίχου.

Λ. Ν. Π.

δεκαεπτυλαμίνη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*. Ἡ ἀνωτέρα ἄχρι τοῦδε παρασκευασθεῖσα πρωτοταγὴς ἀμίνη. Ἔχει τὸν τύπον $C_{17}H_{35}NH_2$ καὶ εἶναι ἀδιάλυτον εἰς τὸ ὕδωρ, ἄοσμον σῶμα τηκόμενον εἰς 49°.

Σ. Γ.

δεκαετηρίς, —*ίδος* (ἡ)· περίοδος δέκα ἐτῶν, ἄλλως *δεκαετία*· ‖ τελετή, ἑορτασμὸς ἐπὶ τῇ συμπληρώσει δεκαετίας ἀπό τινος ἔργου ἢ πράξεως: «δεκαετηρὶς ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως,—ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως».

— *['Αρχαιολ.]* Ὠνομάσθησαν εἰς τὴν ἑλληνικὴν *δεκαετηρίδες* τὰ decennalia τῶν Ρωμαίων, δημοσία ἑορτὴ τελουμένη ἀνὰ δεκαετίαν. Ἡ ἀρχὴ τῶν ἑορτῶν αὐτῶν ἀνάγεται εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς ἐλευθέρας πολιτείας. Ἡ πρώτη δεκαετηρίς, κατὰ Τίτον Λίβιον, ἑωρτάσθη ἐπὶ τῆς ὑπατείας τοῦ Γ. Ποπιλλίου Λαίνα κατὰ τὸ 172 π.Χ πρὸς τιμὴν τοῦ Διός, διότε ἐπὶ δέκα ἔτη διετηρήθη ἡ εὐημερία τῆς πόλεως. Ἡ κανονικὴ ὅμως ὀργάνωσις τῶν δεκαετηρίδων ὀφείλεται εἰς τὸν Αὔγουστον, καθιερώσαντα αὐτὰς μονίμως ἐν Ρώμῃ (27 π.Χ.), διότι τὸ αὐτοκρατορικὸν ἀξίωμα διετηρήθη ἐπὶ δεκαετίαν (decennium). Ἔκτοτε ἐξηκολούθησαν ἀγόμεναι τακτικῶν pro salute Caesaris. Οἱ Ρωμαῖοι ἱστορικοὶ μετὰ τὸν Αὔγουστον ἀναφέρουν τὸν Τιβέριον ἑορτάσαντα δεκαετηρίδας, ἀκολούθως δὲ τὸν Ἀντωνῖνον τὸν Εὐσεβῆ. Ὁ Ἀντωνῖνος ἦτο ὁ πρῶτος ὅστις ἔκοψε καὶ νόμισμα ἀναμνηστικὸν δεκαετηρίδος κατὰ τὸ 148 μ.Χ. Παραλλήλως πρὸς τὰς δεκαετηρίδας ὠργανώθησαν καὶ *πενταετηρίδες, δεκαπενταετηρίδες, εἰκοσαετηρίδες* καὶ *τριακονταετηρίδες*.

—Π.

δεκαετὴς (ὁ, ἡ), —*ές* (τό)· ὁ ἔχων ἡλικίαν δέκα ἐτῶν· ‖ ὁ διαρκῶν ἐπὶ δέκα ἔτη: «δεκαετὴς πόλεμος».

δεκαετία (ἡ)· περίοδος δέκα ἐτῶν.

δεκάζυγον *ἅρμα* (decemjugis) *['Αρχ.]*. Ἅρμα συρόμενον ὑπὸ δέκα ἵππων, τὸ ὁποῖον ἐχρησιμοποιεῖτο συχνάκις ὑπὸ τῶν Ρωμαίων κατὰ τοὺς θριάμβους τῶν στρατηγῶν καὶ αὐτοκρατόρων ἢ κατὰ τοὺς ἀγῶνας. Ὁ Νέρων ὡδήγησε τοιοῦτον ἅρμα ὅτε ἐνίκησε κατὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας.

—Π.

δεκάζω· δωροδοκῶ, φθείρω διὰ δώρων, ἰδίᾳ ἐπὶ δικαστοῦ καὶ μαρτύρων.

δεκαημερία (ἡ), κοιν. *δεκαμερία*· τὸ διάστημα δέκα ἡμερῶν· ‖ συνεκδ. τὰ ἡμερομίσθια δέκα ἡμερῶν: «τοῦ προκατέβαλα μίαν δεκαημερίαν».

δεκαήμερος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἐκ δέκα ἡμερῶν ἀποτελούμενος, ὁ ἐπὶ δέκα ἡμέρας διαρκῶν: «δεκαήμερος μελέτη», «δεκαήμερον ταξίδι»· ‖ ***δεκαήμερος*** (ἡ) ἢ ***δεκαήμερον*** (τὸ) ὡς οὐσιαστ. διάστημα δέκα ἐν συνεχείᾳ ἡμερῶν: «τὸ δεύτερον δεκαήμερον τοῦ μηνὸς Ἰουνίου».

—**«Δεκαήμερον»** (Decamerone). Συλλογὴ διηγημάτων τοῦ Βοκκακίου. Τὸ θέμα τοῦ «Δεκαημέρου» εἶναι τὸ ἑξῆς: Τῷ 1348 τὴν Φλωρεντίαν θερίζει δεινὴ πανώλης. Πλεῖστοι Φλωρεντινοὶ ἐγκαταλείπουσι τὴν πόλιν πανικόβλητοι. Ἑπτὰ νεάνιδες τῆς ἀριστοκρατίας ἀποφασίζουν νὰ μεταβῶσιν εἰς τόπον τινά, κείμενον παρὰ τὴν Φλωρεντίαν, νὰ ἐγκατασταθῶσιν ἐν αὐτῷ μέχρι καταπαύσεως τῆς νόσου καὶ νὰ διέλθωσι τὸν καιρὸν των διηγούμεναι ἱστορίας ἐκ περιτροπῆς. Τρεῖς νέοι, συναντήσαντες τυχαίως τὰς νεάνιδας, λαμβάνουν μέρος εἰς τὴν ἐκδρομήν. Ἡ διαμονὴ εἰς τὴν ἐξοχὴν παρατείνεται δέκα ἡμέρας, καθ' ἃς πάντες οἱ ἐκδρομεῖς ὑποχρεοῦνται νὰ διηγηθῶσιν ἱστορίαν τινὰ οἱανδήποτε. Ἐντεῦθεν τὰ «ἑκατὸν διηγήματα», εἰς τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ προστεθῶσιν αἱ παρεκβάσεις, αἱ κρίσεις καὶ τὰ σχόλια, ἅτινα προηγοῦνται ἢ ἕπονται αὐτῶν. Τὸ ἔργον τοῦτο ἐγράφη διὰ τὴν νόθον θυγατέρα τοῦ Ροβέρτου, βασιλέως τῆς Νεαπόλεως, μεθ' ἧς ὁ Βοκκάκιος συνεδέετο, ὅπως ὁ Ὀβίδιος μὲ τὴν κόρην τοῦ Αὐγούστου, καὶ τὴν ὁποίαν ὀνομάζει Φιαμμέτταν. Ὁ συγγραφεὺς δὲν ὁμολογεῖ, ὡς εἰκός, τὸν λόγον, ὅστις ὤθησεν αὐτὸν εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ «Δεκαημέρου», τοὐναντίον προσεπάθησε νὰ τὸν ἀποκρύψῃ, ἰσχυρισθείς, ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο ἐγράφη πρὸς «ἀνακούφισιν» τῶν ἐρωτευμένων γυναικῶν. Ἐκ τῶν ὡραιοτέρων διηγημάτων τοῦ «Δεκαημέρου» εἶναι: «Τὰ τρία δακτυλίδια», «Ὁ κὺρ Καπελέττος», «Ὁ Ἀνδρέας Περουζῖνος», «Ὁ Λαμποράκιο», «Ὁ σύζυγος ἐξομολογητής», «Ὁ διάβολος στὴν κόλασι», «Ὁ Ταγκρέδος τοῦ Σαλέρνου», «Ὁ Γουλιέλμος ντὲ Ρονσυλλιόν», «Ὁ Ἄγγελος Γαβριὴλ» καὶ «Ἀναστάζιο ντέλι Ὀνέστι».

Βιντερχάλτερ: *Δεκαήμερον.*

Ἡ πρώτη ἔκδοσις τοῦ «Δεκαημέρου» ὑπὸ τὸν τίτλον «Decamerone di G. Boccacio, Venetiis C. Valdarfer 1471» εἶναι ἓν τῶν σπανιωτέρων βιβλίων τοῦ κόσμου. Τῷ 1812 ἓν ἀντίτυπον ἠγοράσθη ὑπὸ τοῦ λόρδου Σπένσερ ἐν Λονδίνῳ ἀντὶ δύο χιλιάδων διακοσίων ὀγδοήκοντα λιρῶν στερλινῶν. Ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον ἐδημοσιεύθησαν καὶ ἄλλα ἔργα μηδεμίαν σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὸ τοῦ Βοκκακίου, ἐν οἷς ἀξιολογώτερον εἶναι τὸ «Δεκαήμερον» (Décaméron) τοῦ μαρκησίου ντὲ Φουντρᾶ, δημοσιευθὲν τῷ 1844 ἐν Παρισίοις. —Δ.

— **«Δεκαήμερον»** (Décaméron). Πίναξ τοῦ ζωγράφου Βιντεράλτερ, ἀπεικονίζων σκηνὴν ἐκ τοῦ «Δεκαημέρου» τοῦ Βοκκακίου. Οἱ ἐκδρομεῖς εὑρίσκονται ἐντὸς θαυμασίου πάρκου. Ἐν μέσῳ αὐτῶν ἡ Φιαμμέττα, φέρουσα στέφανον ἐκ πικροδάφνης, διηγεῖται ἱστορίαν, τὴν ὁποίαν ἀκούουν μετὰ μεγάλου ἐνδιαφέροντος αἱ ὡραῖαι φίλαι της καὶ οἱ περιστοιχίζοντες αὐτὴν κομψοὶ νεανίαι. Ὁ πίναξ ἐξετέθη τῷ 1837 εἰς τὸ Σαλὸν τῶν Παρισίων, ἐγένετο δὲ γνωστὸς εἰς τὸ κοινὸν διὰ χαλκογραφίας τοῦ Φ. Ζιράρ.

—Δ.

Δεκαίνεος (ὁ). Περιώνυμος Γέτης γόης καὶ μάγος, μνημονευόμενος ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (7, 298. 304. 16, 762). Προσωπικὸς φίλος καὶ σύμβουλος τοῦ βασιλέως Βοιρεβίστα συνειργάσθη μετ' αὐτοῦ πρὸς ἀναμόρφωσιν τοῦ ἔθνους τῶν Γετῶν. Ὁ Δεκαίνεος ἐξέμαθε τὴν μαντικὴν τέχνην ἐν Αἰγύπτῳ, κατέστη δὲ ἱκανὸς νὰ προβλέπῃ τὰ μέλλοντα καὶ τὰς ἀποφάσεις τῶν θεῶν, διὸ ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν ὁμοεθνῶν του ὡς εἶδος θεοῦ. Καίτοι δὲν ὑπάρχουσι θετικαὶ πληροφορίαι σχετικαὶ πρὸς τὴν δρᾶσίν του, ἐν τούτοις φαίνεται, ὅτι μετεμόσχευσεν εἰς τὴν πατρίδα του στοιχεῖα αἰγυπτιακῆς φιλοσοφίας καὶ ἐπιστήμης καὶ ὅτι διὰ τῆς πολιτικῆς δεξιότητος αὐτοῦ κατώρθωσεν, ὥστε νὰ καταπαύσωσιν οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι τῶν Γετῶν, οἵτινες, συνενωθέντες, συνεκρότησαν ἔθνος ἰσχυρόν, ὅπερ ἐλάμβανον καὶ αὐτοὶ οἱ Ρωμαῖοι ὑπὸ σοβαρὰν ἔποψιν.

—Β.

δεκάκανθα (τὰ) *[Ζωολ.]*. Ὅρος χρησιμοποιούμενος πρὸς χαρακτηρισμὸν τῶν ἰχθύων ἐκείνων, τῶν ὁποίων τὸ ραχιαῖον πτερύγιον φέρει δέκα ἀκάνθας.

Digitized by Google

— **δεκάκανθα** (τὰ) *[Βοτ.]*. Φυτὰ τῶν ὁποίων οἱ βλαστοὶ ἢ τὰ φύλλα ἔχουσι δέκα ἀκάνθας. Δ. Ν. Π.

δεκάκερα (τὰ) *[Ζωολ.]*. Ὀνομασία ζῴων τινῶν τοῦ ἀθροίσματος τῶν ἐντόμων, ἅτινα φέρουσι δέκα κεραίας. Δ. Ν. Π.

δεκάκις· ἀριθμ. ἐπίρρ., δέκα φοράς.

δεκακισμύριοι, *—αι, —α*· οἱ ἀριθμούμενοι εἰς δέκα μυριάδας (10×10000), ἤτοι ἑκατοντακισχίλιοι.

δεκακισχίλιοι, *—αι, —α*· οἱ ἀριθμούμενοι εἰς δέκα χιλιάδας.

δεκακισχιλιοστός, *—ή, —όν*· ὁ ἐν τῇ ἀριθμητικῇ σειρᾷ φέρων τὸν ἀριθμὸν δέκα χιλιάδες.

δεκάκωπος (ὁ, ἡ),*—ον* (τό)· ὁ ἔχων δέκα κώπας: «δεκάκωπος λέμβος».

δεκαλεπὶς (ἡ) (Decalepis) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀσκληπιαδιδῶν*, περιλαμβάνον ἀρκετὰ εἴδη φυόμενα εἰς τὰς Ἰνδίας. Δ. Ν. Π.

δεκάλεπτον (τό)· νόμισμα ἔχον ἀξίαν δέκα *λεπτῶν*, ἤτοι δέκα ἑκατοστῶν τῆς δραχμῆς ἢ τοῦ φράγκου· κοιν. δεκάρα.

— *['Εγκυκλ.]* Βλ. διώβολον.

δεκάλεπτος (ὁ, ἡ)*—ον* (τό)· ὁ ἔχων ἀξίαν δέκα λεπτῶν τῆς δραχμῆς: «δεκάλεπτος ἐφημερίς», «δεκάλεπτος εἴσοδος», «δεκάλεπτον εἰσιτήριον»· || ὁ ἔχων ἢ ἀπαιτῶν διάρκειαν δέκα πρώτων λεπτῶν τῆς ὥρας: «δεκάλεπτος ἀπόστασις»· || τὸ οὐδέτ. δεκάλεπτον (τὸ) ὡς οὐσιαστ. (βλ. λ.).

δεκαλίνη (ἡ) *[Βιομ. Χημ.]*. Καλεῖται οὕτως ἐν τῷ ἐμπορίῳ τὸ δεκαϋδρογονωμένον ναφθαλίνιον (ναφθαλίνη), ὅπερ εἶναι ἄχρουν ὑγρὸν χρησιμοποιούμενον ὡς καύσιμος ὕλη εἰς τὰς δι' ἐκρήξεως μηχανάς. Ἡ ὑδρογόνωσις τοῦ ναφθαλινίου ἐπιτελεῖται μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ ἐν αὐτῷ θειοναφθενίου δι' ὑδρογόνου παρουσίᾳ καταλυτῶν. Ἡ δεκαλίνη χρησιμοποιεῖται ἐπίσης καὶ ὡς διαχυτικὸν ὑγρόν. Σ. Γ.

δεκάλιτρος (ὁ, ἡ),*—ον* (τό)· ὁ ἔχων βάρος δέκα λιτρῶν· || ὁ ἔχων ἀξίαν δέκα λιτρῶν (ἀρχ. νομίσματος)· || τὸ οὐδέτ. *δεκάλιτρον* (τὸ) ὡς οὐσιαστ., βάρος 10 λιτρῶν ὡς μονὰς σταθμητική.

— *['Αρχ.]* Κατ' Ἀριστοτέλη, ὠνομάζετο ἐν Σικελίᾳ *δεκάλιτρος στατὴρ* ὁ κορινθιακὸς στατήρ, διότι οὗτος ἐχωρίζετο ἐκεῖ εἰς 10 λίτρας, αἱ ὁποῖαι ἐκόπησαν εἰς ἀργυρᾶ νομίσματα καὶ ἀντεπροσώπευον τὴν ἀξίαν μιᾶς περίπου λίτρας χαλκοῦ. Ὁ κορινθιακὸς στατὴρ ἦτο ἓν δίδραχμον τῆς εὐβοϊκῆς, τῆς μετὰ ταῦτα σολωνικῆς νομισματικῆς ἀξίας· ἑπομένως τὸ ἥμισυ τοῦ σικελικοῦ στατῆρος, τὸ ὁποῖον ἐκόπη ὡς πεντάλιτρον, ἰσοδυνάμει πρὸς 1 ἀττικὴν δραχμήν. Ἀνέκαθεν ἡ λίτρα ἰσοδυνάμει πρὸς μίαν σικελικὴν λίτραν χαλκοῦ, ἤτοι πρὸς τὸ $^1/_2$ τῆς ἀττικῆς μνᾶς, ἐπίσης δὲ 1 λίτρα=12 οὐγκίαι. Ἐκ τῆς ἀξίας τοῦ κορινθιακοῦ στατῆρος συνάγεται, ὅτι ἡ σχέσις τῶν ἀξιῶν τοῦ ἀργύρου πρὸς τὸν συμπαγῆ χαλκὸν ἦτο 250:1. Ι. Δ. Σ.

δεκάλοβα (τὰ) *[Βοτ.]*. Ὀνομασία τῶν φυτῶν, τῶν ὁποίων ἡ ᾠοθήκη διαιρεῖται εἰς δέκα λοβούς. Δ. Ν. Π.

Δεκάλογος (ὁ)· τὸ σύνολον τῶν δέκα ἐντολῶν τῶν δοθεισῶν εἰς τὸν Μωυσέα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

— *[Παλ. Διαθ.]* Τὰ χωρία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης (Ἐξόδ. κ' 2—17 καὶ Δευτερον. ε' 6—21), τὰ ὁποῖα περιέχουσι τὸν *Δεκάλογον*, ἐξεταζόμενα πρὸς ἄλληλα, παρέχουσι μικράς τινας διαφοράς, ὡς πρὸς τὸ Σάββατον καὶ τὴν 10ην ἐντολήν. Τὸ Δευτερονόμιον τονίζει τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ Σαββάτου ἐκ κοινωνικῶν λόγων, ἐν δὲ τῇ δεκάτῃ ἐντολῇ δίδει ἄλλην θέσιν εἰς τὴν γυναῖκα. Οἱ κριτικοὶ ὑποθέτουσιν ὅτι ὑπῆρχεν ἀρχικός τις τύπος, ὅστις διὰ τοῦ χρόνου καὶ ἀναλόγως τῶν ἑκάστοτε ἀναγκῶν ἐλάμβανε διαφόρους μορφὰς καὶ ὑφίστατο ἀλλοιώσεις καὶ προσθήκας. Συμφώνως τῇ παραδόσει, ὁ Δεκάλογος ἐδόθη εἰς τὸν Μωυσέα ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἰεχωβᾶ ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ, ἐγράφη δ' ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ (Ἐξόδ. ιθ', λα' 18, Δευτερ. ε' 22). Ἐκ τῶν κριτικῶν οἱ μὴ δεχόμενοι τὴν μωσαϊκὴν προέλευσιν τοῦ Δεκαλόγου στηρίζονται ἐπὶ ὑποθέσεων, τὰς ὁποίας ἡ ὑγιὴς κριτικὴ δὲν θεωρεῖ ἱστορικῶς βασίμους. Ὁ Δεκάλογος ἄρχεται: «Ἐγώ εἰμι κύριος ὁ Θεός σου, ὅστις ἐξήγαγόν σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου». Καὶ ἐν τῇ Παλαιᾷ ὅθεν Διαθήκῃ ἡ χάρις προηγεῖται τῆς ἐντολῆς καὶ ἡ θρησκεία τοῦ λαοῦ θεμελιοῦται ἐπὶ τοῦ θείου ἔργου τῆς σωτηρίας. Ἡ πρώτη ἐντολὴ ἀπαγορεύει πάντας τοὺς ξένους θεούς· ἡ δευτέρα τὰ εἴδωλα· ἡ τρίτη τὴν ἐπίκλησιν τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ· ἡ τετάρτη καθιεροῖ τὸ Σάββατον πρὸς λατρείαν τοῦ Θεοῦ· ἡ πέμπτη ἐπιβάλλει τιμὴν καὶ σεβασμὸν τῶν τέκνων πρὸς τοὺς γονεῖς· ἡ ἕκτη ἀπαγορεύει τὴν μοιχείαν· ἡ ἑβδόμη τὴν κλοπήν· ἡ ὀγδόη τὸν φόνον· ἡ ἐνάτη τὴν ψευδομαρτυρίαν· ἡ δεκάτη συνδέεται κατ' ἔννοιαν μὲ τὴν 6ην, 7ην, καὶ 8ην. [Βλ. ἐντολαὶ *δέκα*.]

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *R. Kittel*, Geschichte des Volkes Israel, ἔκδ. ε' τόμ. α' (1923) σελ. 383 κ. ἑ., 445 κ. ἑ. — *R. Charles*, The Decalogue (1923).—*H. Schmidt*, Gunkelfestschrift I (1923), σελ. 78 κ. ἑ.—*J. Meinhold*, Der Dekalog (1927).—Ἄρθρον «Dekalog» τοῦ P. Volz ἐν τῷ θεολογικῷ λεξικῷ «Religion in Geschichte und Gegenwart», ἔκδ. β'. Πρβ. καὶ ὑπομνήματα, εἰσαγωγὰς καὶ θεολογίας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὑπὸ ξένων καὶ ἡμετέρων. Δ. ΜΩΡΑΪΤΗΣ

δεκαμεθυλενογλυκόλη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*. Ὀργανικὴ ἕνωσις τοῦ τύπου HO. $[CH_2]_{10}$. OH· τήκεται εἰς 1°, 5. Σ. Γ.

δεκαμελὴς (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ὁ ἀποτελούμενος ἐκ δέκα μελῶν: «δεκαμελὴς ἐπιτροπεία», «δεκαμελὲς δικαστήριον».

δεκαμερὴς (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ὁ ἀποτελούμενος ἐκ δέκα μερῶν, ὁ διῃρημένος εἰς δέκα μέρη.

— **δεκαμερῆ** (τὰ) *[Ζωολ.]*. Ὀνομασία ἐντόμων τινῶν, τῶν ὁποίων τὸ σῶμα ἢ αἱ κεραῖαι εἶναι διῃρημέναι εἰς δέκα μέρη ἢ ἀρθρώσεις. Δ. Ν. Π.

δεκαμερία (ἡ) ἀντὶ δεκαημερία (βλ. λ.).

δεκάμετρος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων δέκα μέτρων μῆκος: «δεκάμετρος ταινία», «δεκάμετρον διάστημα»· || τὸ οὐδέτ. *δεκάμετρον* (τὸ) ὡς οὐσιαστ., μῆκος δέκα μέτρων ὡς μετρικὴ μονάς.

— **δεκάμετρος** *ἅλυσις*, ἡ *ταινία*· συσκευὴ περιλαμβάνουσα βαθμολογημένην μετρικὴν ταινίαν, μήκους δέκα ἐν συνόλῳ μέτρων, εὐχερῶς περιελισσομένην διὰ στροφάλου ἐντὸς μικροῦ μεταλλίνου ἢ δερματίνου τυμπάνου. Ἡ συσκευὴ αὐτή, ἔχουσα ἐλάχιστον ὄγκον καὶ βάρος καὶ φερομένη εὐκόλως ἐν θυλακίῳ, εἶναι χρήσιμος ἰδίως εἰς χωρομετρικὰς ἐργασίας.

δεκάμηνος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ διαρκῶν δέκα μῆνας: «δεκάμηνος προθεσμία»· || ὁ ἔχων δέκα μηνῶν ἡλικίαν.

δεκαμοιρια (ἡ)· ἀπόστασις δέκα μοιρῶν τοῦ κύκλου.

δεκανάλη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. καπρινικὴ *ἀλδεΰδη*.

δέκανδρα (τὰ) *[Βοτ.]*· βλ. λ. δεκανδρία.

δεκανδρία (ἡ)· βλ. δεκαρχία.

— **δεκανδρία** (ἡ) *[Βοτ.]*. Καλεῖται οὕτως ἡ περίπτωσις ἡ παρατηρουμένη εἴς τινα ἑρμαφρόδιτα ἄνθη *(δέκανδρα)*, ἅτινα φέρουσι δέκα στήμονας ἐλευθέρους μεταξύ των. Δ. Ν. Π.

δέκανδροι (οἱ)· βλ. δεκαρχία.

δεκανεία (ἡ)· ὁμὰς στρατιωτῶν διοικουμένη ὑπὸ δεκανέως· || τὸ ἀξίωμα τοῦ δεκανέως.

δεκάνευρα (τὰ) *[Ζωολ.]*. Ὀνομασία τῶν ἐντόμων ἐκείνων, τῶν ὁποίων αἱ πτέρυγες φέρουσι δέκα νευρώσεις.

— **δεκάνευρα** (τὰ) *[Βοτ.]*. Καλοῦνται οὕτω τὰ φυτά, τῶν ὁποίων τὰ φύλλα φέρουσι δέκα νευρώσεις. Δ. Ν. Π.

— **δεκάνευρον** (τὸ) (Decaneuron) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *προσωπανθῶν*, περιλαμβάνον 15 εἴδη ἰθαγενῆ τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἀσίας. Δ. Ν. Π.

δεκανεύς, *—έως* (ὁ)· ὁ πρῶτος καὶ μικρότερος βαθμὸς τῆς στρατιωτικῆς ἱεραρχίας: «δεκανεῖς πεζικοῦ,—μηχανικοῦ,—ἱππικοῦ» κτλ.

— *[Στρατ.]* Ὁ *δεκανεύς*, μὴ ὑπαγόμενος εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ὑπαξιωματικῶν, εἶναι ἀρχηγὸς στοιχείου ἐν τῷ πεζικῷ, ἐνωμοτίας ἐν τῷ ἱππικῷ, τοῦ βλητοφόρου ἐν τῷ πεδινῷ πυροβολικῷ, τῶν ἡμιονηγῶν τοῦ ἐκφορτωθέντος στοιχείου ἐν τῷ ὀρειβατικῷ πυροβολικῷ. Οὗτος ἐκτελεῖ καὶ διαφόρους ἄλλας ὑπηρεσίας, ὡς π. χ. δεκανεὺς βολῆς ἐν τῷ πυροβολικῷ, συσσιτιάρχης, σταυλάρχης, ἀρχιφύλαξ, ἀλλαγῆς, κτλ. Ν. Θ. Κ.

δεκάνημον (τὸ) (Decanemon) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *ἀσκληπιαδιδῶν*, περιλαμβάνον ἓν μόνον εἶδος φυόμενον εἰς τὴν Μαδαγασκάρην. Δ. Ν. Π.

δεκάνθηρα (τὰ) *[Βοτ.]*. Χαρακτηρισμὸς τῶν ἀνθέων ἐκείνων, ἅτινα φέρουσι δέκα ἀνθῆρας. Δ. Ν. Π.

δεκανίκι (τὸ) καὶ *δικανίκι*· βακτηρία σχήματος Τ, διὰ τῆς ὁποίας στηρίζονται καὶ βαδίζουν οἱ χωλοί, τοποθετοῦντες αὐτὴν ὑπὸ τὴν μασχάλην: «μὲ τὰ δεκανίκια νὰ σὲ ἰδῶ»· || βακτηρίαι διὰ τῶν ὁποίων παλαιότερον ἐστηρίζοντο οἱ γέροντες εἰς τοὺς ναούς, ἄλλως *πατερίτσα* (βλ. λ. βακτηρία)· || ἡ χονδρὴ καὶ ἄκομψος βακτηρία τῶν ἐπαιτῶν, καὶ πᾶσα ἄκομψος βακτηρία, λαμβανομένη κυρίως πρὸς ἀποτροπὴν τῶν κυνῶν: «τὰ σύνεργά του εἶναι ντορβᾶς καὶ δεκανίκι» ἐπὶ ἐπαίτου. Κατὰ τὸν Κοραῆν «*δεκανίκιον*», ἡ ῥάβδος τοῦ δεκανοῦ (βλ. λ.) καὶ ἔπειτα τῶν ἀξιωματικῶν αὐλικῶν, καὶ αὐτῶν τῶν ἀρχιερέων, ἡ ἄλλως ὀνομαζομένη *πατερίτσα* καὶ τέλος πᾶσα βακτηρία (Γαλλογραικ. Λεξ. 200). Β. Φ.

δεκανικὸν (τὸ) ἢ *δικανικόν*. Ἐκκλησιαστικὴ φυλακή, παρὰ Βυζαντινοῖς, προσηρτημένη εἰς τὰς ἐπισκοπὰς καὶ ἀρχιεπισκοπάς.

δεκανικὸν *διοξὺ* *['Οργ. Χημ.]*· βλ. σεβακικὸν *ὀξύ*.

— **δεκανικὸν** *ὀξὺ* *['Οργ. Χημ.]*· βλ καπρινικὸν *ὀξύ*.

δεκάνιον (τὸ) *['Οργ. Χημ.]*. Περιληπτικὸν ὄνομα διὰ τοὺς κεκορεσμένους λιπαροὺς ὑδρογονάνθρακας, τοὺς ἔχοντας 10 ἄτομα ἄνθρακος. Ἔχουσι τὸν γενικὸν τύπον $C_{10}H_{22}$ καὶ ὑπάρχουσιν εἰς πλείονας ἰσομερεῖς μορφάς. Τὸ μετ' εὐθείας, ἤτοι ἄνευ διακλαδώσεων ἁλύσου δεκάνιον, κανονικὸν δεκάνιον καλούμενον, ἀνευρέθη εἴς τινα εἴδη ἀμερικανικοῦ πετρελαίου, εἶναι δὲ ἄχρουν, ἄοσμον καὶ εὐκίνητον ὑγρόν, βράζον εἰς 173°. Τὰ ἄλλα ἰσομερῆ δεκάνια παρεσκευάσθησαν κατὰ τὸ πλεῖστον συνθετικῶς, καθόσον δὲν ἀπαντῶσιν ἐν τῇ φύσει. Σ. Γ.

δεκαννόβιον (decannovium) *['Αρχ.]*. Τὸ ἀπὸ Τριποντίου μέχρι Τερρακίνης μέρος τῆς Ἀππίας ὁδοῦ, μήκους 19 ῥωμαϊκῶν μιλλίων, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομά του. Συνείχετο πρὸς τὰ Ποντίνα λεγόμενα ἕλη καὶ ἡ κατασκευὴ του ἐστοίχισε σημαντικὸν ποσόν, πρῶτος δὲ ὁ Τραϊανὸς (107 μ. Χ.) ἐπέστρωσε τὸ μέρος τοῦτο, ὁ δὲ Θεοδώριχος ἐπεμελήθη τὴν ἐπιδιόρθωσίν του. Ἦτο τὸ σπουδαιότερον ἀπὸ στρατιωτικῆς ἀπόψεως μέρος τῆς Ἀππίας ὁδοῦ καὶ καθ' ἅπαν τὸ μῆκός του ἐξετείνετο διῶρυξ. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ΣΤ' μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος κατεστράφη ὁλοσχερῶς ὑπὸ τῶν ὑδάτων καὶ συνηνώθη μετὰ τοῦ ἕλους. —Π.

δεκανὸς (ὁ)· ἐκ τοῦ λατιν. *decanus*=*δέκαρχος*. Ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν δέκα ἀνδρῶν, μιᾶς «ὁμοσκηνίας» (conturberanium) ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ῥώμῃ. Εἰς ἑκάστην λεγεῶνα εὑρίσκοντο 550 δεκανοί.

— *[Βυζαντ.]* Κατώτερος ὑπάλληλος τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς, ἔχων καθήκοντα περιωρισμένα. Οἱ δεκανοί, ἀναφερόμενοι ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τῆς Ε' ἑκατονταετηρίδος, ἔφερον συνήθως ῥάβδον (δεκανίκιον) καὶ ἐχρησιμοποιοῦντο ὡς θυρωροί, ἀγγελιαφόροι, ἀστυνομικοὶ κλπ., τελοῦντες ὑπὸ τὰς διαταγὰς τεσσάρων πριμικηρίων, τελούντων διετῆ θητείαν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦτο. Παραβάλλονται πρὸς τοὺς ῥαβδούχους τῆς ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς. —Π.

— *[Κανον. Δίκ.]* Ἐκκλησιαστικὸν διακόνημα, ὅπερ καταλέγεται ὑπὸ μὲν τοῦ Μ. Εὐχολογίου ἐν τῷ εὐωνύμῳ χορῷ, τῇ τάξει δέκατον ὄγδοον, ὑπὸ δὲ τοῦ καταλόγου τοῦ ἐν Συντάγματι ἱερῶν κανόνων (ἐκθ. *Γ. Α. Ῥάλλη* καὶ *Μ. Ποτλῆ*, τόμ. Ε' σελ. 534 ὑποσημ.) ἐν τῇ τοῦ εὐωνύμου χοροῦ τρίτῃ πεντάδι, τῇ τάξει ὄγδοον. Προσῆκε δὲ τῷ δεκανῷ τὸ μεριμνᾶν περὶ τῶν δικαιωμάτων καὶ προσφορῶν τῶν ἱερέων. Ὁ Ἰουστινιανὸς ἀποκαλεῖ τοὺς δεκανοὺς ἐν σχέσει πρὸς τὰ εἰς τὴν ταφὴν τῶν κεκοιμημένων ἀφορῶντα ἐν μὲν τῇ νεαρᾷ μγ' (κεφ. α') καὶ λεκτικαρίους, ἐν δὲ τῇ νεαρᾷ νθ' (κεφ. β') καὶ κοπιατὰς (βλ. τὰς λ.). Κ. Μ. Ρ.

δεκανούμμιον (τό), ἢ *δεκανουμμίον*, ἢ *δεκάνουμμον*· λέξις δωρικὴ τῶν ἐν Σικελίᾳ ἑλληνικῶν ἀποικιῶν (ἐκ τοῦ *δέκα* καὶ *νοῦμμος*), σημαίνουσα εἶδός τι νομίσματος. Numus καὶ νοῦμμος ἐν τῷ ἰταλοσικελικῷ συστήματι ἐλέγετο λογιστικὴ μονάς, ἡ ὁποία ἐμεσολάβει πρὸς δήλωσιν τῆς ἀξιολογικῆς σχέσεως μεταξὺ ἀργυρῶν νομισμάτων καί, ποσότητος μὲν χαλκοῦ κατ' ἀρχάς, χαλκίνων δὲ νομισμάτων βραδύτερον. Τὸ δεκανούμμιον ἦτο μικρὸν χαλκοῦν νόμισμα τῶν τελευταίων αἰώνων τῆς ῥωμαϊκῆς περιόδου καὶ ὁλοκλήρου σχεδὸν τῆς βυζαντινῆς. Κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην περίοδον ἀναφέρονται *δεκανουμμία* καὶ *πεντανουμμία*, μικρὰ χάλκινα νομίσματα ἀνήκοντα ἰδίως εἰς τοὺς ΣΤ'—Ζ' μ. Χ. αἰῶνας. Ὡς σημεῖα τῆς ἀξίας τούτων ἐχρησιμοποιοῦντο οἱ χαρακτῆρες Χ διὰ τὰ πρῶτα καὶ V διὰ τὰ δεύτερα (πρβλ. καὶ λ. δεκάλιτρος). Ι. Δ. Σ.

δεκάξι· βλ. δεκαέξ.

δεκαοκταετὴς (ὁ, ἡ),*—ές* (τό)· ὁ ἔχων δέκα ὀκτὼ ἐτῶν ἡλικίαν· || ὁ διαρκῶν ἐπὶ δεκαοκτὼ ἔτη.

δεκαοκταετία (ἡ)· διάστημα δεκαοκτὼ ἐτῶν.

δεκαοκταναμιδίνη (ἡ) *['Οργ Χημ.]*· βλ. στεαταμιδίνη.

δεκαοκτανόλη - (1) *['Οργ. Χημ.]*· βλ. δεκαοκτυλικὴ *ἀλκοόλη*.

δεκαοκτυλικὴ *ἀλκοόλη καν.πρωτ.* *['Οργ. Χημ.]*. ἢ *δεκαοκτανόλη* - 1. Εἶναι πρωτοταγὴς ἀλκοόλη τοῦ τύπου $C_{18}H_{38}O$. Εὕρηται εἰς μικρὰς ποσότητας εἰς τὸ κήτειον σπέρμα, ὡς καὶ εἴς τινα ἐκκρίματα ἀδένων τῶν πτηνῶν. Σ. Γ.

Digitized by Google

δεκαοκτώ· ἀριθμητικὸν ἀπόλυτον (18), ποσότης ἀποτελουμένη ἐκ μιᾶς δεκάδος καὶ ὀκτὼ μονάδων, κοιν. *δεκαοχτὼ* καὶ *δεκοχτώ*.

δεκαπενθημερία (ἡ) ἢ *δεκαπενθήμερον* (τό)· διάστημα δεκαπέντε ἡμερῶν.

δεκαπενθήμερος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ διαρκῶν, ὁ περιλαμβάνων δεκαπέντε ἡμέρας: «δεκαπενθήμερος προθεσμία», «δεκαπενθήμερον γραμμάτιον» || τὸ οὐδέτ *δεκαπενθήμερον* (τὸ) ὡς οὐσιαστ. κατὰ παράλειψιν τοῦ *διάστημα*· περίοδος δεκαπέντε ἡμερῶν: «μισθοδοτοῦμαι ἀνὰ δεκαπενθήμερον», ἄλλως *δεκαπενθημερία*.

δεκαπεντάγωνον (τὸ) *[Μαθηματ.]*. Τὸ πολύγωνον τὸ ἔχον δέκα πέντε πλευρὰς καὶ δέκα πέντε γωνίας. Κανονικὸν δεκαπεντάγωνον καλεῖται τὸ ἐγγράψιμον ἄρα καὶ περιγράψιμον εἰς κύκλον, κατασκευάζεται δὲ ἐὰν διαιρεθῇ ὁ κύκλος εἰς 15 ἴσα μέρη καὶ ἑνωθοῦν κατὰ σειρὰν τὰ σημεῖα τῆς διαιρέσεως. Ἀστροειδῆ κανονικὰ δεκαπεντάγωνα κατασκευάζονται τρία διὰ τῆς ἑνώσεως τῶν σημείων τῆς διαιρέσεως ἀνὰ 2, ἀνὰ 4 καὶ ἀνὰ 7. Ἡ πλευρὰ τοῦ κανονικοῦ δεκαπενταγώνου ἰσοῦται πρὸς τὴν διαφορὰν τῆς πλευρᾶς τοῦ κανονικοῦ δεκαγώνου ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ κανονικοῦ ἑξαγώνου.
ΣΟΦ. ΜΥΛΛΕΡ-ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

δεκαπενταετὴς (ὁ, ἡ), *—ὲς* τό)· ὁ ἔχων ἡλικίαν δεκαπέντε ἐτῶν || ὁ περιλαμβάνων, ὁ διαρκῶν ἐπὶ δεκαπέντε ἔτη.

δεκαπεντάκις· ἐπίρρ., δεκαπέντε φοράς.

δεκαπεντακισχίλιοι, *—αι*, *—α*· οἱ ἀριθμούμενοι εἰς δεκαπέντε χιλιάδας.

δεκαπενταπλάσιος, *—α*, *—ον*· ὁ δεκαπέντε φορὰς μεγαλύτερος.

δεκαπενταριὰ (ἡ)· ὡσεί, περίπου δεκαπέντε πρόσωπα, ζῷα ἢ πράγματα, ὡς ἓν ὅλον θεωρούμενα· λέγεται πάντοτε μετὰ τοῦ *καμμιά*: «ἦσαν καμμιὰ δεκαπενταριὰ στρατιῶτες».

δεκαπεντάς, *—άδος* (ἡ)· δεκαπέντε πρόσωπα, ζῷα ἢ πράγματα, ὡς ἓν ὅλον θεωρούμενα: «παρῆλθε δεκαπεντὰς ἡμερῶν».

δεκαπεντασύλλαβος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἀποτελούμενος ἐκ δεκαπέντε συλλαβῶν: «δεκαπεντασύλλαβος λέξις, —στίχος» || ὡς οὐσιαστ. ὑπονοουμένου τοῦ *στίχος*: «ποίημα εἰς δεκαπεντασυλλάβους».

—[ΜΕΤΡΙΚΗ] Διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου ἐπεκράτησε νὰ δηλοῦται κατ' ἐξοχὴν ἐν τῇ νεοελληνικῇ μετρικῇ ὁ ἰαμβικὸς δεκαπεντασύλλαβος στίχος, ἀπὸ τῶν βυζαντινῶν χρόνων συνηθέστατος τόσον εἰς τὴν δημοτικὴν ὅσον καὶ εἰς τὴν ἔντεχνον ποίησιν.

Μορφή. Ὁ δεκαπεντασύλλαβος εἶναι στίχος ἰαμβικός, δέχεται δηλαδὴ τοὺς μετρικοὺς τόνους εἰς τὰς ἀρτίας συλλαβὰς (2,4,6 κ. τ. λ.), διαιρεῖται δὲ διὰ κανονικῆς τομῆς μετὰ τὴν ὀγδόην συλλαβὴν εἰς δύο ἡμιστίχια, ὧν τὸ πρῶτον ἀποτελεῖται ἐξ 8, τὸ δὲ δεύτερον ἐξ 7 συλλαβῶν:

⏑ — ⏑ — ⏑ — ⏑ — | ⏑ — ⏑ — ⏑ — ⏑
κοιμᾶται ἀστρί, κοιμᾶται αὐγή, κοιμᾶται νιὸ φεγγάρι
(*Πολίτου*, Ἐκλ. 63,1.

Διὰ τῆς συνήθους ὅμως εἰς τὴν νεοελληνικὴν ποίησιν ἐναλλαγῆς τονουμένων καὶ ἀτόνων συλλαβῶν (βλ. λ. μετοικὴ - *νεοελλ.*) ὁ κύριος οὗτος τύπος δύναται νὰ λάβῃ πλείστας ὅσας διαφόρους μορφάς. Οὕτω τὸ πρῶτον ἡμιστίχιον δύναται νὰ εἶναι καὶ προπαροξύτονον:

μὲ τετρακόσια σήμαντρα κ' ἑξηνταδυὸ καμπάνες
(*αὐτ.* 2,3)

ἡ δὲ ἐναλλαγὴ τῶν τονισμένων συλλαβῶν δι' ἀτόνων δύναται νὰ φθάσῃ μέχρι τῆς διατηρήσεως δύο μόνων τόνων καθ' ὅλον τὸν στίχον, εἰς τὴν 6ην καὶ τὴν 14ην συλλαβήν:

ἀπὸ τὴν περιφάνεια του κι' ἀπὸ τὴ λεβεντιά το
(*αὐτ.* 24,2)

φεγγαροπροσωποῦσα μου κι' ὁμορφοκαμωμένη
(Γυπαρις ἔκδ. *Σάθα* Α΄ 378).

Δύναται ἐπίσης ὁ τόνος νὰ πέσῃ καὶ ἐπὶ περιττῶν συλλαβῶν (1,3,5 κτλ.), πρέπει ὅμως νὰ ἐπανέρχωνται ἀμέσως κατόπιν εἰς ἀρτίαν, ἄλλως θὰ κατεστρέφετο ὁ ἰαμβικὸς ρυθμὸς τοῦ στίχου. Συνηθέστερον πίπτει εἰς τὴν 1ην ἢ εἰς τὴν 9ην συλλαβήν:

κάθε καμπάνα καὶ παπᾶς, κάθε παπᾶς καὶ διάκος
(*αὐτ.*2,4).

Ὁμοίως εἰς τὴν 5ην:

Φύσα βοριᾶ, φύσα θρακιᾶ, γιὰ ν' ἀγριέψῃ ἡ λίμνη
(*αὐτ.* 6,29).

Οὐχὶ σπανίως ἐπίσης τονίζεται ἡ 3η ἢ ἡ 11η συλλαβή· ἵνα διατηρήσῃ ὅμως ὁ στίχος τὸν ἰαμβικόν του ρυθμόν, εἶναι ἀνάγκη νὰ τονίζωνται αἱ προηγούμεναι αὐτῶν 1η ἢ 9η:

Φίδια στρώνει τὸ φάρο της κι' ὀχιὲς τὸν καλλιγώνει
(*αὐτ.* 72 Α 4)

Τραβοῦν γυναῖκες τὰ μαλλιά, δέρνουν τ' ἄσπρα τους στήθια
(*αὐτ.* 9,8).

Ἐπὶ τῆς 7ης ἢ 13ης συλλαβῆς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ πίπτῃ κύριος μετρικὸς τόνος, λόγῳ τοῦ ἀπαραιτήτου τονισμοῦ τῆς 8ης καὶ 14ης, ὁπότε θὰ εἴχομεν δύο ἀλλεπαλλήλους μετρικοὺς τόνους. Ἂν ὑπάρχῃ τόνος ἐπὶ τῶν ἄνω συλλαβῶν, εἶναι δευτερεύων:

καὶ ξερριζώνουν τὰ μαλλιά, καὶ μύριες ματιὲς πέφτουν
(*Παλαμᾶς* Φλ. Βασ)

Παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς στιχουργοῖς συναντῶμεν στίχους τονιζομένους ἐπὶ τῆς 3ης ἢ 11ης συλλαβῆς, χωρὶς νὰ τονίζωνται αἱ προηγούμεναι:

καὶ φιλέταιρος ὁ φιλῶν ξύμπαντας τοὺς ἀνθρώπους
(*Ἀνών.* Λεξ. Σχεδ. 820)

(τὸ καὶ κατὰ τὴν προφορὰν εἶναι ἄτονον).

κνώδαλα τὰ θαλάσσια ὀνομάζονται ζῷα
(*Ψελλοῦ* Π. γραμμ. 396)

ἀπ' αὐτοὺς ὁποῦ μπήγουσι κατὰ κάμπου ματζούκαν
(*Πτωχοπρ.* Ι. 227).

Ὁ τονισμὸς οὗτος, παρὰ ἐκφρασθεῖσαν ἀντίθετον γνώμην, πιθανώτερον φαίνεται, ὅτι ὀφείλεται εἰς σφάλμα καὶ εἰς ἔλλειψιν ἀκριβοῦς ἀντιλήψεως τοῦ ρυθμοῦ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς λογίοις, τὴν γνώμην δὲ ταύτην ἐνισχύει καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ὅσον ὀλιγώτερον ἔχει λογίαν τὴν προέλευσιν ποίημά τι, τόσον ὀλιγώτερον ἀπαντᾷ εἰς αὐτὸ ὁ ἐν λόγῳ παρατονισμός. Εἰς τὰ κρητικὰ ποιήματα ἀπαντᾷ εἰς ἐλαχίστους στίχους, καὶ πιθανὸν νὰ ὀφείλεται εἰς ἐσφαλμένην παράδοσιν τοῦ κειμένου, εἰς δὲ τὰ δημοτικὰ τραγούδια οὐδαμοῦ.

Μερικοὶ τῶν νεωτέρων ποιητῶν παρεδέχθησαν τὸν τονισμὸν τοῦτον τῶν Βυζαντινῶν λογίων, θέλοντες νὰ διακόπτωσιν ἐνίοτε τὴν μονοτονίαν τοῦ δεκαπεντασυλλάβου. Πρῶτος εἰσήγαγε τὴν καινοτομίαν ὁ Κ. Παλαμᾶς, τόσον εἰς τοὺς καθαρῶς δεκαπεντασυλλάβους του («Φλογέρα τοῦ Βασιλιᾶ») ὅσον καὶ εἰς τοὺς εἰς ἡμιστίχια διῃρημένους, εἰς οὓς διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἔδωκε τὸ ὄνομα τῶν «Ἰάμβων καὶ Ἀναπαίστων». Ἀλλὰ καὶ ἄλλας καινοτομίας εἰσήγαγον οἱ νεώτεροι, ὅπως τὴν κατάργησιν τῆς σταθερᾶς τομῆς:

καὶ τὰ παιδιά, μητέρες οἱ παιδοῦλες. Ὅλα φεύγουν
(*Παλαμᾶς* Φλογ. Βασ. σελ. 11)

κατὰ τὸν τοῖχο στριμωμένο, σάμπως καρφωμένο
(*αὐτ.* σελ. 25)

οὕτως ὥστε ὁ στίχος νὰ φαίνεται ἑνιαῖος. Συνήθης ἐπίσης εἶναι ἐν τῇ νεωτέρᾳ ποιήσει ἡ ἐναλλαγὴ ἑνὸς δεκαπεντασυλλάβου μεθ' ἑνὸς δεκατετρασυλλάβου, ἤτοι στίχου ὀξυτόνου τῆς μορφῆς τοῦ δεκαπεντασυλλάβου. Ἄλλοι δὲ προεκτείνουσιν αὐτὸν μέχρι 16 συλλαβῶν, καὶ σχηματίζεται δεκαεξασύλλαβος, εἴτε προπαροξύτονος (κι' ἀπὸ τ' ἀστέρια εἶν' ἡ κορφὴ τοῦ Ὀλύμπου πιὸ ψηλότερη), εἴτε ὀξύτονος (ὡς πότε θὰ σὲ καρτερῶ ἀπ' τὴν πλανεύτρα ξενιτειά).

Ἱστορία. Εἰς τὰ γραπτὰ μνημεῖα τοῦ μέσου Ἑλληνισμοῦ ὁ δεκαπεντασύλλαβος δὲν ἀπαντᾷ πρὸ τοῦ τέλους τοῦ Ι΄ αἰῶνος. Εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ ὅμως ὑπῆρχεν ἀναμφισβητήτως ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τῆς βυζαντινῆς περιόδου. Το ζήτημα τῆς προελεύσεώς του δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ λυθῇ προτοῦ διευκρινισθῇ τὸ γενικώτερον ζήτημα τῆς ἀρχῆς τῆς τονικῆς ποιήσεως· πάντως πιθανωτέρα ὑπόθεσις δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ τῆς καταγωγῆς του ἐκ τοῦ προσῳδιακοῦ ἰαμβικοῦ τετραμέτρου καταληκτικοῦ ἢ ἱππωνακτείου. Τὸ μέτρον τοῦτο, δημῶδη ἔχον τὴν ἀρχήν, κατέστη μετέπειτα προσφιλὲς εἰς τὴν κωμῳδίαν καὶ τοὺς μίμους, διέσωσε δ' οὕτω τὴν δημοτικότητά του μέχρι τῶν βυζαντινῶν χρόνων. Ἀναμφισβήτητος ἐπίσης εἶναι ἡ δημώδης προέλευσις τοῦ δεκαπεντασυλλάβου, ὅστις εὑρίσκετο εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ πολὺ πρὸ τοῦ Ι΄ αἰῶνος, ὡς μαρτυροῦσι στίχοι, οἵτινες δύνανται ν' ἀναγνωσθῶσιν ὡς δεκαπεντασύλλαβοι, ἐγκατεσπαρμένοι εἰς ἔργα ποιητῶν καὶ λογίων. Τοιοῦτοι διαφαίνονται εἰς ποιήματα τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ (Δ΄ αἰών), τοῦ Ρωμανοῦ (ΣΤ΄ αἰών) κ. ἄ. Ἀλλὰ τὴν δημοτικὴν ἀρχὴν τοῦ στίχου ἀποδεικνύουσιν ὑπὲρ πᾶν ἄλλο αἱ δημώδεις παροιμίαι ἃς πρῶτος ὁ Κρουμβάχερ κατέδειξεν ὑπαρχούσας εἰς τὸ ἔργον τοῦ Ἰωάννου τῆς κλίμακος (ΣΤ΄ αἰών). Μερικαὶ τούτων ἀποτελοῦσιν ἀψόγους δεκαπεντασυλλάβους, ἄλλαι δὲ δύνανται ν' ἀναχθῶσιν εἰς τὸ μέτρον τοῦτο δι' ἐλαφρῶν διορθώσεων. Ὁμοίως δημώδη ἔχει τὴν προέλευσιν ᾀσμάτιον εἰς δεκαπεντασυλλάβους, ψαλλόμενον ὑπὸ τοῦ λαοῦ, τὸ ὁποῖον ἀναφέρει ὁ Κωνσταντῖνος Πορφυρογέννητος (Ι΄ αἰών) ἐν τῇ «Ἐκθέσει τῆς βασιλείου τάξεως» (ἔκδ. Βόν. 367,19):

Ἴδε τὸ ἔαρ τὸ γλυκὺ πάλιν ἐπανατέλλει
χαράν, ὑγείαν καὶ ζωὴν καὶ τὴν εὐημερίαν.

Τὰ λαϊκὰ ταῦτα μνημεῖα ἀνάγονται βεβαίως εἰς χρόνους προγενεστέρους τῆς συγγραφῆς τῶν ἔργων, εἰς τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται, ἀνέρχεται δ' οὕτως ἡ ἀρχὴ τοῦ δεκαπεντασυλλάβου εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς.

Εἰς τὰ ἔργα ὅμως τῶν λογίων δὲν ἐμφανίζεται πρὸ τοῦ β΄ ἡμίσεος τοῦ Ι΄ αἰῶνος, πρῶτος δὲ χρησιμοποιήσας αὐτὸν φαίνεται ὁ Συμεὼν ὁ μεταφράστης (ἐν Migne 144,132—3). Μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης ἡ βυζαντινὴ θύραθεν ποίησις ἐγράφετο κατὰ τοὺς ἀρχαίους μετρικοὺς κανόνας, μολονότι οὗτοι εἶχον ἀπὸ πολλοῦ ἐκλείψει ἐκ τῆς ζώσης γλώσσης, περιεφρονοῦντο δὲ οἱ πολιτικοί, τουτέστιν οἱ ἐπὶ τοῦ τόνου στηριζόμενοι στίχοι καὶ ὁ κατ' ἐξοχὴν πολιτικὸς (βλ. λ.) στίχος, δηλαδὴ ὁ δεκαπεντασύλλαβος. Ἀλλ' ἤδη οἱ λόγιοι τοῦ ΙΑ΄ - ΙΒ΄ αἰῶνος ἀναγκάζονται νὰ ὑποκύψουν εἰς τὴν συνήθειαν καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ζώσης γλώσσης καὶ νὰ μεταχειρίζωνται τὸν πολιτικὸν στίχον, μὴ παραλείποντες ὅμως νὰ ἐπισωρεύωσι κατ' αὐτοῦ ἐν προοιμίῳ τὰς βαρυτέρας τῶν ὕβρεων. Ὁ Τζέτζης τὸν ἀποκαλεῖ «μέτρον μούσης τῆς ἀγυρτίδος» (προοίμιον εἰς «Χιλιάδας», ἐκδ. Kiessling, Λιψία 1826 σελ. 509), «ἡμαξευμένον» (Χιλ. Θ΄ 282)· ὁ δὲ Ἰωάννης Μαυρόπους (Ι΄ αἰών) «μέτρον ἄμετρον». Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὅμως ὁ δεκαπεντασύλλαβος ὑπερισχύει, μεταχειρίζονται δὲ αὐτὸν σχεδὸν ἀποκλειστικῶς πάντες οἱ λόγιοι. Ὁμοίως εἰς τὸ αὐτὸ μέτρον συνετάχθησαν τὰ ἔπη τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα, τὰ ρωμαντικὰ μυθιστορήματα τοῦ ΙΓ΄ - ΙΔ΄ αἰῶνος μέχρι τῶν προϊόντων τῆς κρητικῆς μούσης (ΙΣΤ΄- ΙΖ΄ αἰών), εἰς τὰ ὁποῖα προστίθεται καὶ τὸ κόσμημα τῆς ὁμοιοκαταληξίας. Ὁ δεκαπεντασύλλαβος εἶναι τὸ συνηθέστερον μέτρον τῆς δημοτικῆς ποιήσεως, ὅπου εὑρίσκεται τέλειος. Μετεχειρίσθησαν αὐτὸν οἱ ἐπὶ Τουρκοκρατίας ποιηταί, ὁ Σολωμός, παραμένει δὲ μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, χαρακτηρισθεὶς ὡς ἐθνικὸς στίχος τῶν νέων Ἑλλήνων. «Ἡ ὑπερχιλιετὴς καὶ ἀσάλευτος ἔτι δύναμίς του, παρατηρεῖ ὁ Κρουμβάχερ, ἀποτελεῖ φαινόμενον μοναδικὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ποιήσεως».

Δεκαπεντασύλλαβος δύναται ἐπίσης νὰ ὀνομασθῇ πᾶς στίχος ἐν τῇ νεοελληνικῇ μετρικῇ ἀποτελούμενος ἐκ 15 συλλαβῶν. Συνηθέστερος εἶναι ὁ τροχαϊκὸς δεκαπεντασύλλαβος (ἡ καταληκτικὴ μορφὴ τοῦ τροχαϊκοῦ δεκαεξασυλλάβου), εἰς τὸν ὁποῖον δηλαδὴ οἱ μετρικοὶ τόνοι πίπτουσιν εἰς τὰς περιττὰς συλλαβάς:

ἦρθ' ἡ ὥρα νὰ μισσέψω λαχταρίσω καὶ δειλιῶ
(*Passow* 330)

Καὶ μὲ μορφὴν προπαροξύτονον:

δώδεκα μερῶνε νύφη χήρα πάει στὴ μάννα της
(*αὐτ.* 382).

Ὁμοίως δεκαπεντασύλλαβοι τροχαϊκοὶ εἶναι οἱ παρὰ τῷ Μεγδάνῃ («Καλλιόπη Παλινοστοῦσα», Βιέννη 1819, σελ. 27—28) ἀναφερόμενοι:

Χαίροις, νύμφη τοῦ Θεοῦ, νυμφευθεῖσα διὰ θείαν
ἁγιότητα, καὶ σὴν καθαρότητα τελείαν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ *Κρουμβάχερ* ἐν «Ἱστ. βυζ. λογ.» ἑλλ. μετ. Β΄ 495 ἀναφερομένης βιβλιογραφίας, τὸ κυριώτερον ἔργον:—*Henrichsen*, Ueber die sogn. politischen Verse bei den Griechen, μετ. ἐκ τοῦ δανικοῦ (Leipz. 1839), πεπαλαιωμένον ὅμως καὶ περιέχον ἀνακριβείας λόγῳ ἐλλιποῦς γνώσεως τῆς νεοελληνικῆς ὑπὸ τοῦ συγγραφέως. Πληροφορίας δίδει ὁ *Du Cange* ἐν Gloss. latinit. ἐν λ. politici versus καὶ ἐν Gloss. graec. ἐν λ. πολιτικοὶ στίχοι καὶ appendix λ. πολιτικοί. Ὁμοίως περὶ τοῦ δεκαπεντασυλλάβου εἰς τὰ ἔργα τῶν: *Δ. Σεμιτέλου*, Ἑλληνικὴ μετρικὴ (Ἀθῆναι 1891) σελ. 105 κέ, *Κρουμβάχερ* ἔ. ἀ. σ. λ. 490-5.—*Κ. Παλαμᾶ* Γράμματα Α΄ 134. 197.—*Ἠλ Βουτιερίδη*, Ἱστορ. νεοελλ. λογοτεχν. (Ἀθῆναι 1924) σελ. 47 κ. ἑ.—Τοῦ αὐτοῦ, Νεοελλ. Στιχουργικὴ (Ἀθῆναι 1929) σελ. 47—64. 255—9.—*Στ. Κυριακίδου*, Τὰ παιδιὰ τοῦ δεκαπεντασυλλάβου ἐν «Ἡμερολογ. Μεγ. Ἑλλ.» 1923 σελ. 418.— Αἱ παροιμίαι τοῦ Ἰωάννου τῆς κλίμακος:— *K. Krumbacher*, Mittelgriechische Sprichwörter ἐν Sitzungs ber. der akad. zu München (1893) II σελ. 233-5.
Λ. Ν. Π.

Δεκαπενταύγουστον (τό). Οὕτω καλεῖται κοινῶς ἡ περίοδος τῶν 14 ἡμερῶν, ἡ προηγουμένη τῆς ἑορτῆς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Τῆς ἑορτῆς ταύτης προετάχθη νηστεία (1—14 Αὐγούστου) πρὸς τιμὴν τῆς Θεοτόκου καὶ εἰς ἔνδειξιν πένθους ἐπὶ τῇ κοιμήσει αὐτῆς. Ἡ νηστεία αὕτη εἶναι μία τῶν τεσσαρων μεγάλων νηστειῶν τῶν Ὀρθοδόξων, τηρεῖται δὲ σχεδὸν γενικῶς ὑπ' αὐτῶν. Αὕτη ἀναφέρεται ὡς ὑπάρχουσα ἐν τῷ τόμῳ τῆς Ἑνώσεως, τῷ συνοδικῶς ἐκδοθέντι ἐν Κωνσταντινουπόλει περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς Ι΄ ἑκατονταετηρίδος (βλ. *Φ. Παπαδοπούλου*, Λειτουργικὴ 1894 σελ. 69).
Δ. ΜΩΡΑΪΤΗΣ

δεκαπέντε· ἀριθμητικὸν ἀπόλυτον (15), ποσότης μιᾶς δεκάδος καὶ πέντε μονάδων.

δεκαπεντίζω· συμπληρῶ δεκαπέντε ἡμέρας, εὑρίσκομαι εἰς τὴν δεκάτην πέμπτην ἡμέραν: «σήμερο δεκαπέντισε ἡ λεχώνα».

δεκαπέταλα (τὰ) *[Βοτ.]*. Ὀνομασία τῶν φυτῶν ἐκείνων, τῶν ὁποίων τὰ ἄνθη ἀποτελοῦνται ἐκ 10 πετάλων.
Δ. Ν. Π.

δεκάπηχυς, *—εος* (ὁ, ἡ), *—υ* (τὸ) καὶ *δεκαπηχυαῖος*· ὁ ἔχων μῆκος, ὕψος δέκα πήχεων.

δεκαπλασιάζω· πολλαπλασιάζω ἐπὶ δέκα, κάμνω τι δέκα φορὰς μεγαλύτερον. — Οὐσιαστ. ἀφηρ. *δεκαπλασίασις* (ἡ) ἢ *δεκαπλασιασμὸς* (ὁ).

δεκαπλάσιος, *—α*, *—ον* καὶ *δεκαπλασίων*, *—ονος*· ὁ δεκάκις μεγαλύτερος ἢ περισσότερος ἄλλου τινός, ὁ ἐπὶ δέκα πολλαπλασιασθείς.—Ἐπίρρ. *δεκαπλασίως*.

δεκαπλοῦς (ὁ, ἡ), *— οῦν* (τό)· ὁ ἐκ δέκα μερῶν ἀποτελούμενος || ὁ δεκαπλάσιος (βλ. λ.).

δεκάποδα (τὰ) (Decapoda) *[Ζῳολ.]*. Εἶναι ἡ σπουδαιοτέρα ὑποδιαίρεσις τῶν *διβραγχίων κεφαλοπόδων μαλακίων*, καλουμένη οὕτως ἐκ τῶν δέκα βραχιόνων, τοὺς ὁποίους φέρουσι, καὶ ἐκ τῶν

Digitized by Google

ὁποίων οἱ μὲν ὀκτὼ περιβάλλουσι κύκλῳ τὸ σῶμα, οἱ δὲ δύο εὑρίσκονται παρὰ τὴν κεφαλὴν καὶ χρησιμεύουσιν ὡς συλληπτήρια ὄργανα. Ἕτερα γνωρίσματα εἶναι τὰ ἑξῆς: Σῶμα γυμνόν, ἐπιμήκες ἢ καὶ ᾠοειδές, ἐνίοτε κυλινδρικόν, κεφαλὴ τελείως διακρινομένη τοῦ σώματος, ὀφθαλμοὶ εὐκίνητοι, προστατευόμενοι ἐνίοτε ὑπὸ διαφανοῦς βλεφάρου. Εἰς τὴν ὑποδιαίρεσιν ταύτην ὑπάγονται αἱ οἰκογένειαι: *ὀνυχοτευθιδῶν, χειροτευθιδῶν, σηπιιδῶν* (βλ. λ.). Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοζωολ.]* Ἡ ὑποτάξις αὕτη, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν *βελεμνοειδῶν*, τῶν *σηπιοειδῶν* καὶ τῶν *τευθοειδῶν*, ἐνεφανίσθη κατὰ πρῶτον εἰς τὰς θαλάσσας τῆς τριασίου περιόδου τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος τῆς γῆς. Οἱ ἀρχαιότατοι καὶ πρῶτοι ἀντιπρόσωποί της ἦσαν ἐκ τῶν βελεμνοειδῶν, μετὰ τὰ ὁποῖα ἐνεφανίσθησαν κατὰ τὴν λιάσιον καὶ τὴν ἀνωτέραν ἰουράσιον ὑποπερίοδον ἀντιπρόσωποι τῶν τευθοειδῶν. Οἱ πρόγονοί των δὲν ἐξηκριβώθησαν εἰσέτι. Αἰφνιδία ὅλως παρουσιάζεται ἡ ἐμφάνισις τῶν βελεμνοειδῶν, τὰ ὁποῖα ἐπίσης ταχέως ἀναπτυχθέντα ἐξηφανίσθησαν. Τὰ βελεμνοειδῆ ἔζησαν δι' ὅλου τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος. Κατὰ τὸ τέλος ὅμως τούτου, κατὰ τὰ τέλη δηλαδὴ τῆς κρητιδικῆς περιόδου, ἐπέζων μόνον ἐν μεγάλῃ ἀφθονίᾳ δύο ἀκόμη γένη, ἡ βελεμνιτέλλα καὶ ὁ ἀκτινοκάμαξ. Κατὰ τὴν ἠώκαινον τελοσ περίοδον τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος ἐπέζησαν ἀκόμη γένη τινὰ (π.χ. ἡ βαγιανοτευθὶς καὶ ἡ βασσευρία). Ἐξ αὐτῶν ἐξειλίχθησαν καὶ παρήχθησαν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὰ σηπιοειδῆ καὶ τὰ τευθοειδῆ. Τὰ τελευταῖα κατ' ἀρχὰς ὡμοίαζον πρὸς τὰ βελεμνοειδῆ, βραδύτερον ὅμως αἱ μορφαί των ὁμοιάζουν πρὸς τὰς μορφὰς τῶν σημερινῶν ἀπογόνων των. Τὰ σηπιοειδῆ, ἐμφανισθέντα κατὰ τὴν ἠώκαινον περίοδον τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος, ζῶσι καὶ σήμερον. Γ. Κ. Γ.

— **δεκάποδα** (τὰ) *[Ζωολ.]*. Ὑποδιαίρεσις μαλακοστράκων τοῦ ἀθροίσματος τῶν *ποδοφθάλμων*. Τὰ δεκάποδα εἶναι τὰ τελειότερα εἰς ὀργανισμὸν μαλακόστρακα καὶ φέρουσι τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα: τρία ζεύγη σιαγονικῶν καὶ 5 κινητικῶν ποδῶν. Τὸ ὄστρακόν των γενικῶς εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένον καὶ καλύπτει ὁλόκληρον τὴν θωρακικὴν κοιλότητα, περιλαμβάνον συγχρόνως καὶ τὰ βράγχια. Ἡ καρδία εἶναι βραχεῖα, φοει-

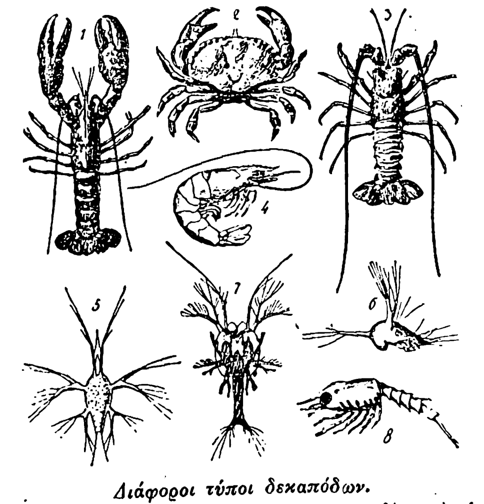

Διάφοροι τύποι δεκαπόδων.

[1=Ἀστακὸς ὁ θαλάσσιος. 2=Καρκίνος. 3=Ἀστακὸς ὁ παλίνουρος. 4=Καρίς. 5=Ναύπλιος. 6=Μεταναύπλιος. 7=Νύμφη τοῦ ναυπλίου. 8=Νύμφη του ἀστακοῦ τοῦ θαλασσίου.]

δὴς καὶ κεῖται ἐντὸς τοῦ θώρακος. Οἱ κοιλιακοὶ πόδες εἶναι βραχεῖς, δισχιδεῖς καὶ δι' αὐτῶν αἱ θήλειαι συγκρατοῦσι τὰ ᾠὰ των μέχρι τῆς ἐκκολάψεώς των. Γενικῶς τὰ δεκάποδα ἔχουσι μέγα μέγεθος καὶ εἶναι πάντα σχεδὸν θαλάσσια. Ἀναλόγως τῆς μορφῆς τῆς κοιλίας των τὰ δεκάποδα διακρίνονται εἰς:

Α') ***Ἄνουρα.*** Ταῦτα ἀποτελοῦσι τὸν ἐνδιάμεσον τύπον μεταξὺ τῶν βραχυούρων καὶ τῶν μακροούρων καὶ διακρίνονται κυρίως ἐκ τῆς παρουσίας ἀκραίας σωματικῆς ἀποφύσεως ἐν εἴδει ὑποτυπώδους οὐρᾶς. Εἰς τὰ ἄνουρα ὑπάγονται οἱ *πάγουροι* (ἐκ τῶν ὁποίων οἱ ἀληθεῖς πάγουροι κατὰ κανόνα ἐνδιαιτῶνται ἐντὸς τῆς σπειροειδοῦς κόγχης διαφόρων ὀστρέων καὶ ἰδίως τῶν βουκίνων), οἵτινες ἔχουσιν ἀσύμμετρον κοιλίαν. Τὰ ὄστρακα εἰς ἃ ἐνδιαιτᾶται ἕτερον εἶδος τούτων, οἱ *βερνάρδοι οἱ ἐρημῖται*, χρησιμοποιοῦνται συγχρόνως καὶ ὡς κατοικία ἑτέρων μαλακοστράκων, ἅτινα ζῶσιν ἐν ἁρμονίᾳ μετ' αὐτῶν. Συνήθως μετὰ τῶν βερνάρδων συγκατοικοῦσι καὶ θαλάσσιοι ἀνεμῶναι, διάφορα εἴδη σπόγγων, ζωοσκωλήκων κ.τ.λ. Χαρακτηριστικώτερα ζῷα τῆς ὑποδιαιρέσεως ταύτης εἶναι αἱ *καλαθέαι*.

Β') ***Βραχύουρα.*** Εἰς ταῦτα ὑπάγονται οἱ *κάραβοι* (καβούρια), οἵτινες φέρουσι βραχυτάτην οὐράν, σχηματιζομένην δι' ἐπιμηκύνσεως τῆς κοιλίας των, καὶ αἱ *θαλάσσιαι ἀράχναι*.

Γ') ***Μακρόουρα.*** Ταῦτα διακρίνονται ἐκ τῆς τελείως ἀνεπτυγμένης κοιλίας των, ἥτις κυρτοῦται αἰσθητῶς εὐθὺς μετὰ τὸν κεφαλοθώρακα. Τὰ μακρόουρα εἶναι πάντα θαλάσσια ζῷα, πλὴν τῆς *καραβίδος τῆς ποταμίου*, ἥτις θεωρεῖται ἁπλῆ παραλλαγὴ τοῦ *ἀστακοῦ τοῦ ποταμίου* (Astacus fluviatilis). Ἐκ τῶν θαλασσίων μακροούρων γνωστότερα εἶναι: οἱ *θαλάσσιοι ἀστακοί*, αἱ *καρίδες*, οἱ *ἀστακοί*, οἱ *παλίνουροι* καὶ ἄλλα. Δ. Ν. Π.

— *[Παλαιοζωολ.]* Ἡ τάξις αὕτη τῶν *ποδοφθάλμων εὐμαλακοστράκων ἀρθρωτῶν* ζῴων ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τῶν *βραχυούρων*, ἀντιπροσώπων της πιθανῶς κατὰ τὴν δεβόνιον περίοδον τοῦ παλαιοζωϊκοῦ αἰῶνος. Τὰ *μακρόουρα* δεκάποδα ἐνεφανίσθησαν κατὰ τὴν τριάσιον περίοδον τοῦ μεσοζωϊκοῦ αἰῶνος (πιθανῶς καὶ κατὰ τὴν πέρμιον τοῦ παλαιοζωϊκοῦ). Γ. Κ. Γ.

δεκαποδιαῖος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων δέκα ποδῶν μῆκος ἢ ἔκτασιν.

Δεκάπολις *[Βιβλ. Γεωγρ.]*. Περιφέρεια τῆς ΒΑ Παλαιστίνης συνορεύουσα πρὸς τὴν Συρίαν. Ὠνομάσθη δ' οὕτως, διότι δέκα πόλεις ἐν αὐτῇ ἀπετέλουν ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων ὁμοσπονδίαν. Τῶν πόλεων τούτων δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστὰ τὰ ὀνόματα. Ὁ Πλίνιος (V, 18) μόνον λέγει ὅτι κατά τινας ἦσαν ἡ Δαμασκός, ἡ Φιλαδέλφεια, τὰ Πάφανα, ἡ Σκυθόπολις, τὰ Γάδδορα, ἡ Ἱππόνη, ἡ Δίων, ἡ Πέλλα, τὰ Γέρασα καὶ ἡ Καναλά. Κατῳκοῦντο ὑπὸ ἐθνικῶν, ὁ δὲ Ἰησοῦς Χριστὸς οὐχὶ ἅπαξ ἐκήρυξεν εἰς αὐτὴν (*Ματθ.* Δ' 25, *Μάρκ.* Ε' 20, Ζ' 31).

Δεκαπολίτης, *Γρηγόριος*· βλ. Γρηγόριος *Δεκαπολίτης*.

— **Δεκαπολίτης**, *Θεόδωρος*. Βυζαντινὸς νομομαθής, ἀκμάσας ἐπὶ Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου καὶ Ρωμανοῦ Β' (Ι' αἰών). Τοῦτον ἐξυμνεῖ εἰς ἐπιτύμβιον ἐπίγραμμα ὁ σύγχρονος ποιητὴς Ἰωάννης Κυριώτης ἢ Γεωμέτρης (Cramer, Anecd. Paris, σελ. 297). Λ. Ν. Π.

δεκάπους (ὁ, ἡ), *—ουν* (τό)· ὁ ἔχων δέκα πόδας· ‖ ὁ ἔχων δέκα ποδῶν μῆκος ἢ ἔκτασιν, *δεκαποδιαῖος*.

— *[Ζωολ.]* βλ. δεκάποδα.

δεκάπρωτοι (decemprimi) *[Ἀρχ.]*.—1) Παρὰ Ρωμαίοις δέκα ἐκ τῶν συγκλητικῶν, οἱ ὁποῖοι ἡγοῦντο τῶν δέκα συγκλητικῶν *δεκουριῶν* (decuria senatus). Κατ' ἀρχὰς ἀντεπροσώπευον τὰς δέκα κουρίας (φράτρας) τῆς φυλῆς τῶν Ραμνιτῶν. Μετὰ τὴν προσχώρησιν τῶν φυλῶν τῶν Λουκερίων καὶ Τιτίων καὶ τὴν αὔξησιν τῶν συγκλητικῶν εἰς τριακοσίους, οἱ decemprimi τῶν Ραμνιτῶν εἶχον πρωτεύουσαν θέσιν καὶ τὸ δικαίωμα νὰ ἐκφέρουν τὴν γνώμην των (jur dicendae sententiae) πρῶτοι. Ἀργότερον, ἐπὶ δημοκρατίας, decemprimi ἐλέγοντο οἱ ὑπατικοὶ καὶ οἱ συγκλητικοὶ οἱ ἀνήκοντες εἰς τὰς ἀρχαιοτέρας φυλὰς (patres majorum gentium). —2) Τὸν αὐτὸν τίτλον ἔφερον τὰ δέκα πρῶτα μέλη τῶν τοπικῶν συγκλήτων τῶν πόλεων τοῦ Λατίου καὶ τῶν λατινικῶν ἀποικιῶν, λεγόμενοι καὶ primores latinarum coloniarum. Παρόμοιοι ὑπῆρχον καὶ εἰς τὰς κοινότητας, ἀργότερον διὰ τοῦ νόμου julia municipalis, ὅτε αἱ πόλεις τῆς Ἰταλίας ὠργανώθησαν ἐπὶ ὁμοιομόρφου βάσεως, decemprimi ἐλέγοντο οἱ δέκα πρῶτοι τοῦ τηρουμένου κατολόγου συγκλητικῶν. Οὗτοι ἦσαν, πιθανῶς, ἐπιτροπὴ τῆς τοπικῆς συγκλήτου, φροντίζουσα διὰ τὰς μετὰ τῆς Ρώμης σχέσεις. Εἴς τινας πόλεις ὑπῆρχον ἀντ' αὐτῶν «*πεντάπρωτοι*», «*ἑξάπρωτοι*» ἢ «*εἰκοσιπρωτοι*».—3) decemprimi, διάφοροι τῶν decaproti, ὑπῆρχον καὶ εἰς τὰς ρωμαϊκὰς ἐπαρχίας, ὡς ἀντιπρόσωποι τῶν κουριῶν κατὰ τὰ τέλη τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας οὗτοι ἐξετέλουν καὶ κοινοτικὰ καθήκοντα, λεγόμενοι καὶ principales.—4) Ὁ Λύδος ἀναφέρει *δεκαπρώτους* καὶ εἰς τὸ σῶμα τῶν ἀξιωματικῶν τῶν παλαιῶν λεγεώνων. Εἰς τὸ Βυζάντιον δεκάπρωτοι ὑπῆρχον εἰς τὰς στρατιωτικὰς μονάδας τοῦ παλατίου μετὰ τοὺς πριμικηρίους.—5) *Δεκάπρωτοι* ἢ καὶ *ἑξάπρωτοι* ἦσαν καὶ οἱ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν apparitores (κλητήρων) διαιρουμένων εἰς δεκουρίας. Συνήθως εἰς τοὺς δεκαπρώτους ἐπεβάλλοντο ἀντὶ σωματικῶν ποινῶν βαρύτατα πρόστιμα. —Π.

— **δεκάπρωτοι** (decaproti) *[Ἀρχ.]*. Σῶμα ἀξιωματούχων εἰς τὰς πόλεις τῶν ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας καὶ παρὰ Βυζαντινοῖς, ἐξουσιοδοτημένον διὰ τὴν εἴσπραξιν τῶν φόρων παρὰ τῶν πολιτῶν. Οἱ δεκάπρωτοι ἐξελέγοντο παρὰ τῆς δημοτικῆς ἀρχῆς μεταξὺ τῶν μελῶν της, τινὲς ὅμως τῶν νεωτέρων δέχονται ὅτι ἐξελέγοντο ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τῶν πολιτῶν. Εἰς τὴν δεκαπρωτίαν ἠδύναντο νὰ ἀνέλθουν καὶ πολῖται ἡλικίας κάτω τῶν εἰκοσιπέντε ἐτῶν, ἡ δὲ θητεία των δὲν ἦτο ὡρισμένη. Οἱ δεκάπρωτοι ἦσαν ὑπεύθυνοι διὰ τὴν εἴσπραξιν τῶν φόρων, ἐξετέλουν δὲ κατὰ τὴν θητείαν των καὶ ἄλλα διάφορα παρεμπίπτοντα καθήκοντα. Τὸ σῶμα τῶν ἐπιμελουμένων τὴν εἴσπραξιν τῶν φόρων ἠδύνατο καὶ νὰ αὐξηθῇ μέχρις εἴκοσι μελῶν, ὁπότε ἐλέγοντο ταῦτα *εἰκοσάπρωτοι* καὶ ἡ ἐξουσία των *εἰκοσαπρωτία*.

δεκαπτερύγιοι (οἱ) *[Ζωολ.]*. Ὀνομασία τῶν ἰχθύων ἐκείνων, οἵτινες ἔχουσι δέκα πτερύγια. Δ. Ν. Π.

δεκάρα (ἡ) δημοτ., δεκάλεπτον νόμισμα (βλ. λ. δεκάλεπτον)· ‖ μετφ. ἀσήμαντος ἀξία: «ἄνθρωπος τῆς δεκάρας» ‖ φρ. «δεκάρα δὲ δίνει», ἀδιαφορεῖ τελείως, ἀντίστοιχος πρὸς τὸ «ἀγρὸν ἠγόρασε» ‖ ὑποκορ. *δεκαράκι* (τό), ἡ μικροῦ μεγέθους (ἐκ νίκελ ἢ ἀλουμινίου) δεκάρα.

δεκάργυρον (τὸ) ἢ ***δεκάργυρος νοῦμμος***. Νόμισμα ἀναφερόμενον μόνον ἔν τινι νόμῳ τοῦ Θεοδοσιανοῦ κώδικος τοῦ ἔτους 395 μ. Χ. Εἶναι δὲ πιθανώτατα τὸ μικρότατον ἐκεῖνο ρωμαϊκὸν ἀργυροῦν νόμισμα, τὸ ὁποῖον εἶχε βάρος μόνον 0.83—1,13 γραμμαρ. καὶ ἐμφανίζεται τὸ πρῶτον ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ αὐτοκράτορος Ὀνωρίου. Στηριζόμενοι ἐπὶ τοῦ ὀνόματος, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι τὸ δεκάργυρον ἰσοῦτο πιθανώτατα πρὸς 10 χαλκᾶ δηνάρια. Ι. Δ. Σ.

δεκαρθρία (ἡ) (Decarthria) *[Ζωολ.]*. Γένος ἐντόμων κολεοπτέρων, τετραμεροῦς συμμετρίας τῆς οἰκογενείας τῶν *καραβιδῶν*. Γνωστὸν ἓν μόνον εἶδος ἰθαγενὲς τῶν Ἀντιλλῶν. Δ. Ν. Π.

δεκάρι (τό)· δέκα ὁμοῦ πράγματα ὡς ἓν ὅλον: «ἕνα δεκάρι χαρτί» δέκα κόλλες· ‖ χαρτονόμισμα τῶν δέκα δραχμῶν, ἄλλως *δεκάρικο*· ‖ τὸ παιγνιόχαρτον τὸ ἔχον δέκα πούντους.

δεκαριά (ἡ)· δέκα περίπου ὁμοῦ πρόσωπα, ζῷα ἢ πράγματα· λέγεται πάντοτε μετὰ τοῦ *καμμιά*: «ἦρθαν καμμιὰ δεκαριὰ ἄνθρωποι», «ἐδάρεσα καμμιὰ δεκαριὰ πουλιά».

δεκάρικος, *—η, —ο*· ὁ ἄξιος μιᾶς δεκάρας, ὁ ἀγοραζόμενος μὲ μίαν δεκάραν: «δεκάρικος καφές», «ἕνα δεκάρικο κρασί» ‖ εἴρων. «λόγος δεκάρικος» ἢ καὶ ἁπλῶς «δεκάρικος».

δεκαρολογία (ἡ)· μάζεμα ἀπὸ δεκάρες, εὐτελὴς χρηματισμός: «ὅλα αὐτὰ γίνονται πρὸς δεκαρολογίαν» ‖ ***δεκαρολόγος*** (ὁ) ὁ εὐτελῶς χρηματιζόμενος· ‖ ρῆμα: ***δεκαρολογῶ***.

Δεκάρτ (Descartes)· βλ. Καρτέσιος.

δεκάρχης (ὁ)· ὁ ἐπὶ κεφαλῆς δέκα ἀνδρῶν, ἄλλως *δέκαρχος*· ‖ βαθμὸς ἐν τῷ σώματι τῆς τελωνοφυλακῆς, ἀντίστοιχων πρὸς τὸν τοῦ ἀκολούθου. Ὁ τελωνοφύλαξ προάγεται εἰς δεκάρχην διὰ διαγωνισμοῦ, μετὰ διετῆ δὲ ἐν τῷ βαθμῷ τούτῳ ὑπηρεσίαν δύναται νὰ προαχθῇ, διὰ διαγωνισμοῦ ἐπίσης, εἰς *ἐξηκοντάρχην* (βαθμὸν ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὸν τοῦ γραμματέως β' τάξεως).

δεκαρχία (ἡ) ἢ *δεκαδαρχία* *[Ἀρχ.]*. —1) Ἐν Ἑλλάδι. Διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου ἐκλήθησαν τὰ ὀλιγαρχικὰ πολιτεύματα, τὰ ὁποῖα ὁ Λύσανδρος ἐπέβαλεν εἰς πολλὰς τέως συμμάχους πόλεις τῶν Ἀθηναίων μετὰ τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς νίκην αὐτοῦ καὶ τὴν ἅλωσιν τῶν Ἀθηνῶν (404 π. Χ.). Ἐν ἑκάστῃ πόλει κατέστησε δέκα πολίτας ἐκ τῶν φιλικῶς διακειμένων πρὸς τὴν σπαρτιατικὴν ἡγεμονίαν, εἰς οὓς ἀνέθηκε τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν· ὅπως δὲ προστατεύῃ αὐτοὺς ἀπὸ πάσης τῶν δημοκρατικῶν ἀντιδράσεως, ἐγκαθίστα παρ' αὐτοῖς καὶ φρουρὰν σπαρτιατικὴν ὑπὸ ἕνα ἁρμοστήν. Τὸ αὐτὸ ἔπραξεν ὁ Λύσανδρος καὶ εἰς τὰς ἀπὸ πολλοῦ ὀλιγαρχουμένας πόλεις. Αἱ δεκαρχίαι αὗται γενικῶς ὑπῆρξαν ὀλέθριαι διὰ τὰς ὑποταγείσας πόλεις. Διότι οἱ δεκάδαρχοι ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς ἐνόπλου ξένης δυνάμεως ὑπερέβαλλον πολλάκις καὶ τοὺς ἐν Ἀθήναις τριάκοντα τυράννους, προβαίνοντες εἰς παντοίας καταδιώξεις, καὶ οὐδὲν σεβόμενοι. Διὰ τοῦτο, ὅτε ὁ Λύσανδρος ὑποπεσὼν εἰς δυσμένειαν ἐν Σπάρτῃ ἀπώλεσε τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ ἰσχύν, οἱ δεκάδαρχοι πολλῶν πόλεων, οἱ περισσότεροι ὄντες πολιτικοὶ φίλοι του, ἀνετράπησαν εὐκόλως, ἀφοῦ ἄλλως τε οἱ ἔφοροι δὲν τοὺς ἐβοήθησαν. Οὕτως ἐντὸς δεκαετίας ἀπὸ τῆς καταστάσεως αὐτῶν, ἤτοι μετὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Κνίδου (394 π.Χ.), καθ' ἣν ὁ Κόνων κατέστρεψε τὴν ναυτικὴν ἰσχὺν τῆς Σπάρτης, αἱ περισσότεραι δεκαρχίαι κατελύθησαν· μετὰ δὲ τὴν ἐν Λεύκτροις μάχην (371 π.Χ.), καθ' ἣν καὶ ἡ ἠπειρωτικὴ δύναμις τῆς Σπάρτης ἀνετράπη, οὐδεμία δεκαρχία ὑφίστατο πλέον.

—2) Ἐν Ρώμῃ. Ἐν τῇ ρωμαϊκῇ πολιτείᾳ *δεκαρχίαι* ἢ *δεκανδρίαι* (decemviri) ὠνομάζοντο συναρχίαι ἐκ δέκα ἀρχόντων, τῶν ὁποίων τὰ καθήκοντα ἦσαν ἢ πολιτικὰ ἢ δικαστικὰ ἢ θρησκευτικά. Τοιαῦται δεκαρχίαι ἦσαν:

α') Decemviri legibus scribundis. Οὗτοι κατεστάθησαν τῷ 451 π. Χ. πρὸς σύνταξιν καὶ δημοσίαν ἀνάθεσιν γραπτῶν νόμων κατόπιν δεκαετῶν ἀγώνων, τοὺς ὁποίους ἡ πληθὺς διεξήγαγε κατὰ τῶν πατρικίων, ἀρνουμένων νὰ δικάζωσιν ἐπὶ τῇ βάσει γραπτῶν νόμων. Οἱ δέκαρχοι οὗτοι ἔχον-

Digitized by Google

τες πάντες ἐξουσίαν ὑπατικήν, συνέταξαν πράγματι νόμους, οὓς ἐχάραξαν ἐπὶ δέκα χαλκῶν πλακῶν, τὰς ὁποίας ἀνέθηκαν ἐν τῇ ἀγορᾷ. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ νόμοι οὗτοι ἐθεωρήθησαν ἀνεπαρκεῖς, ἐξελέγησαν διὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἄλλοι δέκα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Ἄππιος Κλαύδιος. Οὗτοι συνέταξαν ἑτέρους δύο πίνακας, ἀλλὰ μὴ θέλοντες μετὰ τὴν πάροδον τοῦ ἔτους νὰ παραδώσωσι τὴν ἀρχήν, κατελύθησαν βιαίως ὑπὸ τοῦ λαοῦ στασιάσαντος (βλ. δωδεκάδελτος).

β') Decemviri agribus dividundis. Οὗτοι προέβαινον εἰς τὴν διανομὴν τῶν γαιῶν ἐν ταῖς ἱδρυομέναις ἀποικίαις τῶν Ρωμαίων.

γ') Decemviri sacrorum ἢ Sacris faciendis. Εἰς τούτους ἀνετίθετο ἡ ἑρμηνεία τῶν σιβυλλικῶν βιβλίων. Κατ' ἀρχὰς ἦσαν δύο, ὅτε δὲ μετέσχον τῆς ἀρχῆς ταύτης καὶ οἱ πληβεῖοι ἐγένοντο *δέκα*, ἤτοι πέντε ἐξ ἑκάστης τάξεως. Βραδύτερον ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἀνῆλθεν εἰς 15 Quindecemviri).

δ') Decemviri stlitibus (ἢ litibus) judicandis. Οὗτοι ἦσαν δικασταὶ ἐκλεγόμενοι ὑπὸ τῆς πληθύος καὶ ἀνῆκον εἰς τοὺς «ἥττονας ἄρχοντας» (magistratus minores). Τὸ μόνον βέβαιον περὶ αὐτῶν εἶναι ὅτι ἐδίκαζον, ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις, τὰς περὶ ἐλευθερίας δίκας (causae liberales). Ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου προήδρευον τοῦ δικαστηρίου τῶν 100 ἀνδρῶν (κυρίως 105, centumvirali).

ε') Ὡς δεκαρχίαι δέον νὰ νοηθῶσι καὶ ἡ δημαρχία, ἀφότου ὁ ἀριθμὸς τῶν δημάρχων ἀνῆλθεν εἰς δέκα, καὶ αἱ ὑπὸ τῆς συγκλήτου ἀποστελλόμεναι εἰς ξένας πόλεις πρεσβεῖαι, ἀποτελούμεναι καὶ αὐταὶ ἐκ δέκα συγκλητικῶν. Κ. Β.

Δέκαρχον *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς ἐν Θράκῃ κοινότητος *Εὐλάλου* τῆς ἐπαρχίας Ξάνθης τοῦ νομοῦ Ροδόπης. Κάτ. (1928) 284. Πρότερον ἐκαλεῖτο *Μπέη-Ὀν-Μπασῆ*. Δ. Ε. Μ.

Δέκας, Ἀπόστολος. Ἀγωνιστὴς ἐξ Ἀθηνῶν ἀνήκων εἰς τὴν ἱστορικὴν οἰκογένειαν τῶν Ντέκα (βλ. λ.). Ἔπεσε μαχόμενος εἰς Βασιλικὰ τῷ 1821.

— **Δέκας, Νικόλαος.** Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Ἐπολέμησε καθ' ὅλον τὸν Ἀγῶνα ὑπὸ τὸν Ὀδυσσέα Ἀνδροῦτσον, τὸν Γκούραν καὶ τέλος τὸν Κριεζώτην. Ἐπὶ ἀντιβασιλείας κατετάχθη εἰς τὰ ἐλαφρὰ τάγματα, κατόπιν δὲ ὑπηρέτησεν εἰς διαφόρους πολιτικὰς θέσεις. Γ. Δ. Κ.

δεκάς, *—άδος* (ἡ)· τὸ ἀφηρημ. τοῦ ἀριθμοῦ *δέκα*· δέκα ἁπλαῖ μονάδες θεωρούμεναι ὡς ἓν σύνολον, ὡς νέον εἶδος μονάδος: «δεκὰς ἀνθρώπων»=10 ἄνθρωποι, «τρεῖς δεκάδες ἐτῶν»=30 ἔτη.

— *[Ἀριθμοσοφ.]* Ὁ ἀριθμὸς 10 ἀριθμοσοφικῶς εἶναι ἡ μονὰς ἐξεταζομένη ἀπὸ ὑψηλοτέρας τινὸς βαθμῖδος. Ὅπως εἰς τὴν μουσικὴν ἔχομεν do διαφόρων τάξεων, οὕτω καὶ ἡ δεκὰς εἶναι αὐτὴ αὕτη ἡ μονάς, ἀλλὰ κατὰ μίαν τάξιν ὑψηλότερον.

Ἡ δεκὰς κατὰ τοὺς Πυθαγορείους προέρχεται ἐκ τῆς τετράδος, ὅπως ἡ τετρὰς ἐκ τῆς μονάδος. Ὁ Πρόκλος (*Πλάτ.* Τίμαιος) διέσωσε τοὺς πυθαγορείους στίχους, ἔνθα δίδονται καὶ οἱ διάφοροι χαρακτῆρες τῆς δεκάδος. Προέρχεται δὲ ἡ δεκὰς ἐκ τῆς τετράδος διὰ προσθέσεως τῶν τεσσάρων πρώτων ἀριθμῶν: 1+2+3+4.

Κατὰ τὸν Dr Allendy ἡ δεκὰς παριστᾷ τὴν συνθετικὴν μονάδα ὑπὸ τὴν στατικὴν αὐτῆς μορφήν, ἀντὶ τῆς δυναμικῆς, εἰκονιζομένης ὑπὸ τῆς μονάδος, δεδομένου ὅτι ὁ 10 εἶναι ἀριθμὸς ἄρτιος, ἐνῷ ἡ μονὰς εἶναι ἀριθμὸς περιττός. Εἶναι ὁ ἀριθμὸς τοῦ Θεοῦ, νοουμένου ὅμως οὐχὶ ὡς δημιουργοῦ πηγῆς, ἀλλ' ὡς τινος τελικοῦ σκοποῦ καὶ τέλους, πρὸς ὃ τὰ πάντα βαδίζουν.

Ἡ ἀντιστοιχία τοῦ ἀριθμοῦ 10 πρὸς τὸ δέκατον γράμμα τοῦ ἑβραϊκοῦ ἀλφαβήτου Ἰὼδ συμπληροῖ τὰς ἀλληγορικὰς αὐτοῦ ἐννοίας. Ἐν τῇ Καββάλᾳ ἡ δεκὰς ἐξετάζεται ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν δέκα Σεφιρώθ, ἤτοι τῶν θείων ἐκδηλώσεων καὶ ἀπορροιῶν. Κατ' ἀναλογίαν ἀντιστοιχοῦν τὰ δέκα ὀνόματα τοῦ Θεοῦ τὰ ἀναφερόμενα ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ, αἱ δέκα ταξιαρχίαι τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων, ὡς καὶ αἱ δέκα τάξεις τῶν κακοποιῶν ἢ ἀντιθέτων πνευμάτων. Ἐκφράζοντες τὴν κοσμικὴν δεκάδα οἱ Καββαλισταὶ περιγράφουσι καθ' ὅμοιον τρόπον τὰς δέκα σφαίρας τοῦ κόσμου: 1) τοῦ πρώτου κινοῦντος, 2) τοῦ ζωδιακοῦ, 3) τοῦ Κρόνου, 4) τοῦ Διός, 5) τοῦ Ἄρεως, 6) τοῦ Ἡλίου, 7) τῆς Ἀφροδίτης, 8) τοῦ Ἑρμοῦ, 9) τῆς Σελήνης, καὶ 10) τῶν Στοιχείων.

Παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς ἡ δεκὰς ἐκφράζεται ὑπὸ τὰ ὀνόματα τῶν «δέκα κυριάρχων τῆς ὑπάρξεως» τῶν δέκα Πραντζιαπάτι, τοὺς ὁποίους ἐν ἀρχῇ ὁ Βράχμας ἐδημιούργησεν ὡς δευτερευούσας δημιουργικὰς δυνάμεις. Π. ΓΚΡ.

— **δεκάς, Ἀττική** —. Ὀνομασία διδομένη εἰς τὸ σύνολον τῶν δέκα ἐν τῇ ἀρχαιότητι Ἀττικῶν ρητόρων.

— **δεκάς, Λύκου** —. Ὠνομάζοντο οὕτω παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀθηναίοις οἱ δωροδοκούμενοι (δεκαζόμενοι) δικασταί, διότι οἱ διαφθείροντες αὐτοὺς διέτριβον συνήθως περὶ τὸ ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἄγαλμα τοῦ Λύκου.

δεκάσημος (ὁ)· ὁ στίχος ἢ ὁ ρυθμὸς ὁ ἔχων δέκα χρόνους.

δεκασμὸς (ὁ)· ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *δεκάζειν*, διαφθορὰ συνειδήσεως, δωροδοκία, ἰδίᾳ ἐπὶ δικαστῶν καὶ μαρτύρων.

— *[Ἀττ. Δικ.]* Ἡ «δεκασμοῦ γραφὴ» ἦτο ἔγγραφος μήνυσις ὑποβαλλομένη κατὰ παντὸς διαφθείροντος διὰ *δεκασμοῦ* οἱονδήποτε τῶν διαχειριζομένων δημόσιον ἀξίωμα ἢ ὁπωσδήποτε ἐχόντων σχέσιν μὲ τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν. Ὅλα τὰ σχετικὰ πρὸς τὸ ἀδίκημα τοῦτο ἀνῆκον εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν «θεσμοθετῶν», οἵτινες παρελάμβανον τὰς ἐπιδιδομένας μηνύσεις, διεξῆγον τὰς ἀνακρίσεις καὶ προήδρευον τοῦ ὁριζομένου τμήματος τοῦ δικαστηρίου τῆς Ἡλιαίας. Πρῶτος (κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην) ὁ μετὰ ταῦτα κατήγορος τοῦ Σωκράτους Ἄνυτος ἐδωροδόκησε τοὺς δικαστάς, ὅταν, κατόπιν μιᾶς ἀτυχοῦς ἐναντίον τῆς Πύλου ἐκστρατείας (τῷ 409 π. Χ.), ἐπρόκειτο νὰ λογοδοτήσῃ κατὰ τὴν «περὶ εὐθυνῶν» δίκην, εἰς ἣν ὑπεβάλλοντο πάντες οἱ δημόσιοι λειτουργοὶ μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀρχῆς των. Ὡς τιμωρία τῆς ἐνεργητικῆς δωροδοκίας (τοῦ δεκασμοῦ) ἀναφέρεται μόνον ὁ θάνατος, ἐνῷ ἡ παθητικὴ δωροδοκία (δωροληψία) ἐθεωρεῖτο ὡς μικρότερον ἔγκλημα καὶ συνεπήγετο ἠπιωτέραν ποινήν. Διὰ τοῦτο ὁ παρὰ τῷ Δημοσθένει (XXI, 113) ὑπάρχων νόμος θεωρεῖται οὐχὶ γνήσιος ἀλλὰ παρέμβλητος. Ι. Δ. Σ.

— *[Νομ.]* βλ. δωροδοκία.

δεκάσπερμος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ ἔχων δέκα σπέρματα.

Δεκαστάδιον *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Θέσις τῆς χώρας τῶν Βρουττίων, σταθμὸς τῆς ἀπὸ Ρηγίου πρὸς Τάραντα παραλιακῆς ὁδοῦ, ἀπέχων ἀπὸ Ρηγίου 20 χιλ. βημάτων καὶ κείμενος πλησίον τοῦ σημερινοῦ χωρίου Melito· ἀποτελεῖ τὸ νοτιώτατον ἀκριβῶς σημεῖον τῆς Ἰταλικῆς χερσονήσου. Ι. Δ. Σ.

δεκάστερον (τὸ) (décastère) *[Μετρολ.]*. Γαλλικὸν μέτρον χωρητικότητος διὰ τὰ στερεά, ἴσον πρὸς δέκα *στέρα*, ἤτοι δέκα κυβικὰ μέτρα.

δεκάστηλος (ὁ, ἡ), *— ον* (τό)· ὁ στηριζόμενος ἐπὶ δέκα στύλων, κιόνων.

δεκαστὴς (ὁ)· ὁ δεκάζων.

δεκαστικός, *— ή, — όν*· ὁ δυνάμενος νὰ δεκασθῇ, ὁ ἐπιρρεπὴς εἰς δεκασμόν.

δεκάστιχος (ὁ, ἡ), *— ον* (τό)· ὁ ἀποτελούμενος ἐκ δέκα στίχων: «δεκάστιχον ποίημα».

δεκασύλλαβος (ὁ, ἡ), *— ον* (τό)· ὁ ἔχων, ὁ ἀποτελούμενος ἐκ δέκα συλλαβῶν: «δεκασύλλαβος λέξις, — στίχος».

— *[Μετρ.]* Καλεῖται *δεκασύλλαβος* ὁ στίχος ὁ ἀποτελούμενος ἐκ 10 συλλαβῶν: — 1) Ἰαμβικοῦ ρυθμοῦ. Ὡς τοιοῦτος δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ ἀκατάληκτος μορφὴ τοῦ *ἐνδεκασυλλάβου*, ὀξύτονος ἢ προπαροξύτονος, συνδυαζομένη μὲ τὴν παροξύτονον (τὸν κυρίως ἐνδεκασύλλαβον):

> Νησάκι μὲς στὸ φῶς ἀσάλευτο (10σύλλ. προπαροξ.)
> και ταξιδεύει ἀγάλια στὴ γαλήνη (11σύλλ.)
> μόλις ποὺ ἀκοὺς τὸ φλοῖσβο στὸ γιαλὸ (10σύλλ. ὀξύτ.)
> σὰν ἦχο ἀπὸ συρμὸ βάρκας νὰ σβύνῃ (11σύλλ.)
> (*Λ. Πορφύρας*)

Ἰαμβικὸς ἐπίσης εἶναι ὁ 10σύλλαβος ἀποτελούμενος ἀπὸ δύο 5συλλάβους, καὶ δυνάμενος διὰ τοῦτο νὰ θεωρηθῇ ὡς στίχος νόθος:

◡—◡—◡ | ◡—◡—◡

> Λιοντάρι, Λύκος | κι' Ἀλποῦ ἀντάμα,
> τὰ τρία βγῆκαν | νὰ κυνηγήσουν
> (*Ἰ. Βηλαρᾶς*)

— 2) Τροχαϊκοῦ ρυθμοῦ. Συνήθης εἰς τὰ δημοτικὰ τραγούδια, μὲ σταθερὰν τομὴν μετὰ τὴν 5ην συλλαβήν: —◡—◡⏓ | ◡—◡—◡

(τὸ πρῶτον ἡμιστίχιον δύναται νὰ εἶναι ὀξύτονον ἢ προπαροξύτονον):

> Οὔλους τοὺς καιροὺς κι' οὔλους τοὺς χρόνους
> οὔλους μὲ ἤθελες, γλυκειά μου μάννα
> (*Πολ.* Ἐκλ. 141 Β)

Ἡ ἔντεχνος ποίησις μεταχειρίζεται τὸν στίχον αὐτόν, μὴ τηροῦσα ὅμως τὴν τομήν. Ὁμοίως τροχαϊκὸς 10σύλλαβος εἶναι ὁ ἀκόλουθος δημοτικὸς στίχος μὲ σταθερὰν τομὴν μετὰ τὴν 6ην συλλαβήν:

—◡—◡—◡ | ◡—◡⏓

> Ὅλα τὰ πουλάκια ζυγὰ ζυγὰ

ἢ μὲ μορφὴν προπαροξύτονον:

> κι' οὐδὲ νιὸ φοβᾶται, οὐδ' ἄγουρο.

Ὁ στίχος ὅμως οὗτος δύναται νὰ θεωρηθῇ νόθος, ὡς ἀποτελούμενος ἐξ ἑνὸς ἑξασυλλάβου τροχαίου καὶ ἑνὸς τετρασυλλάβου ἰάμβου.

— 3) Ἀναπαιστικοῦ ρυθμοῦ. Ὁ συνηθέστερος ἀναπαιστικὸς στίχος, εἰσαχθεὶς ἐκ τῆς ἰταλικῆς ποιήσεως: ◡◡—◡◡—◡◡—◡

> Στῶν Ψαρῶν τὴν ὁλόμαυρη ράχη
> (*Σολωμός*).

Λ. Ν. Π.

δεκασχιδὴς (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ὁ διεσχισμένος εἰς δέκα.

δεκασχιστία (ἡ) (Decaschistia) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *μαλαχιδῶν*, περιλαμβάνον δενδρύλλια ἰθαγενῆ τῶν Ἰνδιῶν. Δ. Ν. Π.

δεκατεία (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ *δεκατεύειν*, τὸ λαμβάνειν τὸ δέκατον εἰσοδήματός τινος ὡς φόρον, ἡ δεκάτη· || τὸ φονεύειν ἕνα ἐπὶ τοῖς δέκα, δεκάτευσις.

Δεκάτερα *[Ἀρχ. Γεωγρ.]*. Λιμὴν καὶ φρούριον (κάστρον τῶν Δεκατέρων) ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Δαλματίας κατὰ τὴν ρωμαϊκὴν καὶ βυζαντινὴν ἐποχήν. Ὑπό τινων ἀρχαιολόγων ταυτίζεται πρὸς τὸ σημερινὸν Κάτταρον. Π. Ν. Π.

δεκατέσσαρες (οἱ, αἱ), *—α* (τά), ἰδιωματ. *δεκατέσσερεις* καὶ *δεκατέσσεροι*· δέκα καὶ τέσσαρες.

Δεκατεσσάρων *ποδῶν πόρος* («Fourteen feet pass»). *[Παραλ. Γεωγρ.]*. Ἡ διεθνὴς ὀνομασία τοῦ μεταξὺ Πάρου καὶ Ἀντιπάρου στενοῦ (πλάτ. 37° 02′ Β μῆκ. 25° 06′ Ἀν., χάρτ. ἀγγλ. 1837: Paros and Naxos). Ὁ διάπλους του γίνεται διὰ χρησιμοποιήσεως γραμμῶν θέσεως δι' εὐθυγραμμίσεων διαφόρων γνωρισμάτων, ἅτινα ἔχουσι χαρακτηριστικὰς καὶ ἰδίαν ἕκαστον μορφάς. Σ. Ε. Λ.

δεκατετραετὴς (ὁ, ἡ), *—ές* (τό)· ὁ ἔχων ἡλικίαν δεκατεσσάρων ἐτῶν· || ὁ διαρκῶν ἐπὶ δεκατέσσαρα ἔτη.

δεκατετραετία (ἡ)· περίοδος δεκατεσσάρων ἐτῶν.

δεκατετράκις· ἐπίρρ. δεκατέσσαρας φοράς.

δεκατετράστιχον (τὸ) *[Μετρ.]*. Τὸ ἐκ 14 στίχων ἀποτελούμενον ποίημα ὡρισμένης μορφῆς, ὅπερ συνηθέστερον καλεῖται *σονέττο*. Τὴν πρώτην ὀνομασίαν προτιμοῦν πολλοὶ ποιηταὶ διὰ τὰ ποιήματα τὰ διατηροῦντα ἁπλῶς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τοῦ σονέττου, χωρὶς νὰ ἔχωσιν ὁμοιοκαταληξίαν, ἥτις διὰ τὸ σονέττο εἶναι ἀπαραίτητος. Λ. Ν. Π.

δεκατετρασύλλαβος *στίχος* *[Μετρ.]*. Ὁ ἀποτελούμενος ἐκ 14 συλλαβῶν. Τοιοῦτος στίχος εἶναι ἀσυνήθης ἐν τῇ νεοελληνικῇ μετρικῇ. Συνήθως ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο ἑπτασυλλάβους εἴτε ἰαμβικούς, εἴτε, συνηθέστερον, τροχαϊκούς, ὡς:

> ἕταιρος καὶ λυγερὴ πάγν' ὅλον τὸν ποταμὸν
> (*Passow* 481),

ἀλλ' οὐδεὶς λόγος συντρέχει οἱ δύο οὗτοι ἑπτασύλλαβοι νὰ γράφωνται ὁ εἷς πλησίον τοῦ ἄλλου. Παρά τινων νεωτέρων ποιητῶν χρησιμοποιεῖται δεκατετρασύλλαβος δακτυλικῆς μορφῆς:

—◡◡—◡◡—◡◡—◡◡—◡ ὡς:

> Μέρες καὶ νύχτες στὸ σπίτι κυλοῦν καὶ διαβαίνουν
> σὰν τὸ θολὸ καὶ μονότονο ρέμα θλιμένος.
> (*Λ. Πορφύρας*).

Λ. Ν. Π.

δεκάτευμα (τό)· τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ δεκατεύειν, ἡ λῆψις τῆς δεκάτης, καθόλου τὸ ληφθὲν ἢ δοθὲν ὡς δέκατον· || ἰδιωματ. *δεκάτεμα*.

δεκατεύσιμος (ὁ, ἡ), *— ον* (τό)· ὁ παρ' οὗ λαμβάνεται ἡ δεκάτη: «δεκατεύσιμα προϊόντα».

δεκάτευσις (ἡ)· ἡ ἐνέργεια τοῦ δεκατεύειν, τὸ λαμβάνειν τὸ δέκατον.

δεκατευτὴς (ὁ)· ὁ δεκατεύων, ὁ λαμβάνων τὴν δεκάτην, δεκατολόγος.

δεκατεύω· λαμβάνω τὸ δέκατον εἰσοδήματός τινος ὡς φόρον ἢ ὡς τέλος: «δεκατεύω τὰ ἐξ ἀγροῦ τῷ θεῷ» || λαμβάνω καὶ φονεύω ἕνα ἐκ τῶν δέκα ἐνόχων.

δεκάτη (ἡ)· θηλ. τοῦ *δέκατος*, κατὰ παράλειψιν τοῦ *μοῖρα*: *ἡ δεκάτη μοῖρα*· τὸ δέκατον μέρος: «δεκάτην ἐκ τῆς λείας τῷ θεῷ ἀπέτισε» (ἀρχ.)· || τὸ δέκατον μέρος τοῦ εἰσοδήματος, τὸ ὁποῖον ἀποδίδεται ὡς φόρος: «ἡ δεκάτη τοῦ ἐλαίου», «ἡ φορολογία τῆς δεκάτης».

— *[Δημοσιον.]* Πρωτόγονος ποσοτικὴ φορολογία ἀνερχομένη συνήθως εἰς τὸ $^1/_{10}$ (ἐξ οὗ καὶ *D, Dîme, Zehnte*), τῆς ἀκαθορίστου γεωργικῆς παραγωγῆς. Ἡ ἀτελὴς ἀλλὰ καὶ ἁπλουστάτη αὕτη φορολογία χρονολογεῖται ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἀφ' ὅτου ὁ ἄνθρωπος ἤρχισε νὰ καλλιεργῇ τὴν γῆν, τὴν ὁποίαν οὗτος, λόγῳ τῆς ἀρχεγόνου μορφῆς τῆς οἰκονομίας του, ὀρθῶς ἐθεώρει ὡς τὴν μόνην ἢ τοὐλάχιστον κυριωτάτην πηγὴν πλούτου. Οἱ ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι εἰσέπραττον τὴν δεκάτην, ἥτις ἦτο φόρος τῶν σατραπῶν καὶ ἐδίδετο διὰ τὴν χρῆσιν τῶν μὴ ἀνηκόντων εἰς τοὺς καλλιεργητὰς κτημάτων, ἀποτινομένη ἢ πρὸς τὸ δημόσιον (διὰ τὰ ἐθνικὰ) ἢ πρὸς τοὺς πολίτας τοὺς κεκτημένους τὴν κυριότητα. Ἐπὶ ρωμαϊκῆς κυριαρχίας ἐπεβλήθη εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας τῆς αὐτοκρατορίας ἡ δεκάτη (decuma), συνισταμένη εἰς τὸ δέκατον τῶν σιτηρῶν καὶ τὸ

Digitized by Google

πέμπτον τῶν ἄλλων καρπῶν. Τὴν δεκάτην εὑρίσκομεν ἀργότερον καὶ ἐν Βυζαντίῳ, μετὰ τὴν διαίρεσιν τῆς αὐτοκρατορίας, ἔνθα ἀπετέλει ἓν τῶν κυριωτέρων δημοσίων ἐσόδων. Μετὰ τὴν τουρκικὴν κατάκτησιν παρέμεινεν ἀνέπαφος ὁ δεκατισμὸς τῶν προϊόντων τῆς γῆς, ὡς ὁ σημαντικώτερος ἔγγειος φόρος. Ὁλόκληρος ἡ κατακτηθεῖσα γῆ ἐθεωρήθη ὡς κτῆμα τοῦ σουλτάνου, οὗτος δὲ μετεβίβαζε τὴν κυριότητα τῶν ἐδαφῶν τούτων εἰς τοὺς συμπολεμιστάς του σπαχῆδες, εἰς ἀνταμοιβὴν τῶν κοινῶν ἀγώνων. Οἱ τελευταῖοι, εἰσπράττοντες τὰ δέκατα οὐχὶ πλέον ὡς δημόσιον ἔσοδον, ἀλλ' ὡς προσωπικὸν δικαίωμα ἰδιοκτησίας, ἐξήσκουν τὴν ἐξουσίαν των λίαν αὐθαιρέτως, παρεκτρεπόμενοι συχνὰ εἰς ἀδικίας καὶ ἀπανθρώπους καταπιέσεις τῶν πτωχῶν καλλιεργητῶν.

Εἰς τὴν δύσιν ἡ δεκάτη εἰσπράττετο κατὰ τὸν μεσαίωνα μέχρι τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως κατ' ἀρχὰς μὲν ὑπὸ τοῦ κλήρου (dîme ecclésiastique), ἀργότερον ὑπὸ τῶν κυρίων τῆς γῆς καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ βασιλέως (dîme royale). Ὡς δὲ αὕτη βαθμηδόν, σὺν τῇ ἐξελίξει τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας, διεμορφώθη, ἐχρησίμευσε καὶ ὡς ἀφετηρία νεωτέρων φορολογικῶν μεταρρυθμίσεων. Τὸ περίφημον ὑπόμνημα τοῦ στρατάρχου Vauban πρὸς τὸν Λουδοβῖκον ΙΔ' (1695) περὶ τῆς «βασιλικῆς δεκάτης» περιελάμβανεν ὁλόκληρον σύστημα φορολογίας τοῦ ἀποτελέσματος τῆς οἰκονομικῆς ἐνεργείας τοῦ ἀνθρώπου. Διὰ πρώτην φορὰν τὸ φορολογικὸν βάρος δὲν συσχετίζεται μὲ τὸ ὑπόχρεον πρὸς καταβολὴν τοῦ φόρου πρόσωπον, ἀλλὰ μὲ τὸ μέγεθος τοῦ πραγματικοῦ εἰσοδήματος αὐτοῦ. Ἡ «βασιλικὴ δεκάτη» τοῦ Vauban, μὴ καταστᾶσα νόμος τοῦ κράτους, ἐχρησίμευσεν ἀργότερον ὡς πρότυπον κατὰ τὴν φορολογικὴν μεταρρύθμισιν τοῦ Pitt ἐν Ἀγγλίᾳ (1799) καὶ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ πρῶτον τέλειον σύστημα φορολογίας ἐπὶ τῶν προσόδων ἐν γένει.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος καὶ κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἀνεξαρτησίας ἴσχυε τὸ σύστημα τῆς δεκάτης, ὡς τοῦτο διεμορφώθη ὑπὸ τῆς τουρκικῆς διοικήσεως, ἐπιβαλλόμενον δι' ἐτησίων φορολογικῶν νόμων, ἐξηκολούθησε δὲ ἐφαρμοζόμενον καὶ μετὰ τὴν τελείαν ἀποκατάστασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου. Τὸ Ν. Διάτ. τῆς 24 Μαρτίου 1834 προέβλεπεν «ἔγγειον φόρον 10 % ἐπὶ τοῦ ἀκαθαρίστου εἰσοδήματος πάντων τῶν προϊόντων τῆς γῆς», διατιθέμενον δι' ἐνοικιάσεως. Ἡ φυσικὴ αὕτη δεκάτη, ὁ τρόπος τῆς εἰσπράξεώς της, αἱ μέθοδοι τῶν ἐνοικιαστῶν πρὸς τρομοκράτησιν τῶν φορολογουμένων καὶ ἡ διατήρησίς της εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν βιομηχανία καὶ ἐμπόριον δὲν ὑπῆρχον, ἡ οἰκιακὴ χειροτεχνία ἀπέδιδε μικρὸν εἰσόδημα, ἐνῷ ἡ γεωργία ἐπάλαιεν ἐναντίον τοῦ ἀγόνου καὶ πετρώδους ἐδάφους χωρὶς κεφάλαια καὶ γεωργικὰ ἐργαλεῖα, ὑπῆρξεν ἡ κυριωτέρα αἰτία ν' ἀποβῇ ἐπαχθὴς εἰς ὅλους τοὺς φορολογουμένους. Τὰ σπουδαιότερα τῶν μειονεκτημάτων της ἀνάγονται τόσον εἰς τὴν σφαῖραν τῆς στοιχειώδους φορολογικῆς δικαιοσύνης (οὔτε τὰ ἔξοδα παραγωγῆς, οὔτε ἡ διάφορος σύστασις καὶ ἀπόδοσις τοῦ ἐδάφους, οὔτε τὸ μέγεθος τοῦ κτήματος καὶ ἡ περιουσιακὴ κατάστασις τοῦ καλλιεργητοῦ ἐλαμβάνετο ὑπ' ὄψιν) ὅσον καὶ εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῆς παραγωγῆς, ἣν ἔπληττε, καθ' ὅτι ὁ γεωργὸς δὲν ἔστεργε ν' ἀφιερώσῃ τὰς οἰκονομίας του καὶ ἐπίπονον ἐργασίαν ἵνα ἐντείνῃ τὴν παραγωγήν του, ἐφ' ὅσον θὰ ἀφῃρεῖτο ἀπ' αὐτῆς, ἀδιαφόρως εὐνοϊκῶν ἢ δυσμενῶν συνθηκῶν παραγωγῆ (νόμος μὴ ἀναλόγου ἀποδόσεως τοῦ ἐδάφους), τὸ δέκατον καὶ μάλιστα εὐθὺς μετὰ τὴν συγκομιδήν. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ διοικητικῆς ἀπόψεως διεστρεβλώθη ἡ ἐφαρμογὴ τῆς δεκάτης κατὰ τὰ ἔτη τῆς τουρκικῆς κατοχῆς καὶ ἔδιδε καὶ μετέπειτα τὴν ἐντύπωσιν ἀνηθίκου μέτρου, ἐπιτρέποντος ἀφ' ἑνὸς εἰς τοὺς ἐνοικιαστὰς νὰ καταθλίβουν τοὺς καλλιεργητὰς καὶ μὴ ἀποδίδοντος ἀφ' ἑτέρου εἰς τὸ κράτος εἰμὴ τὸ ἥμισυ τοῦ ἀναλογοῦντος αὐτῷ φόρου. Ἐν ἔτει 1862 ὁ τότε ὑπουργὸς Κουμουνδοῦρος ὑπέβαλεν εἰς τὴν Βουλὴν νομοσχέδιον καταργήσεώς της, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος. Μόλις δὲ μετὰ εἰκοσαετίαν σχεδὸν ἠδυνήθη ἡ κυβέρνησις Τρικούπη (1880) νὰ καταργήσῃ τὴν φορολογίαν τῆς δεκάτης, ἥτις ἐπιβληθεῖσα ἐκ νέου τῷ 1926 κατηργήθη τῷ 1927.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Α. Ἀνδρεάδου-Λαδᾶ*, Δημοσία Οἰκονομία τόμ. ΙΙ 1920 σελ. 23 κ. ἑπ. — *Jèze-Γεωργαντᾶ*, Τὰ δημόσια οἰκονομικὰ τόμ. ΙΙΙ, 1915 σ. 497 κ. ἑπ.—*F. K. Mann*, Der Marschall Vauban etc 1914 σελ. 169-170.—*H. Teschemacher*, Dîme Royale Handw. d. Finanz. II, σ. 104 κ. ἑπ.—*Ν. Φωτιᾶ*, Τὸ σύστημα τῶν ἀμέσων φόρων ἐν Ἑλλάδι (γερμ.), Jena 1929, σελ. 9 κ. ἑπ.

Ν. Γ. ΦΩΤΙΑΣ

—*[Κανον. Δίκ.]* Καλεῖται *δεκάτη* (decimae) ὡρισμένη ὑπὲρ τοῦ κλήρου, μάλιστα δὲ ὑπὲρ τοῦ ἐφημερίου, εἰσφορά. Τὸν θεσμὸν τῆς δεκάτης παρέλαβον οἱ Χριστιανοὶ ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, καθ' ἣν οἱ Ἰουδαῖοι ὤφειλον νὰ χορηγῶσι τοῖς ἱερεῦσι τὸ δέκατον τῆς προσόδου αὐτῶν (Λευϊτ. κεφ. κζ' 30-32, Δευτερον. κεφάλ. ιδ' 22 ἑπ.). Ἡ εἰς τὸν κλῆρον ὑπὸ τῶν πιστῶν καταβολὴ τῆς δεκάτης, ἀρχαιότερον οὖσα προαιρετικὴ ἔν τε τῇ Ἀνατολῇ καὶ τῇ Δύσει, ἀνεγνωρίσθη βραδύτερον ἐν ταύτῃ ὡς ὑποχρέωσις ὑπὸ τῆς νομοθεσίας τῆς τε ἐκκλησιαστικῆς καὶ τῆς κοσμικῆς, μάλιστα δὲ τῆς τῶν Καρολιδῶν· τοῦτο δὲ πρὸς οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις διὰ τῆς ἀφαιρέσεως κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους μεγάλων τμημάτων τῆς ἀκινήτου περιουσίας αὐτῆς (saccularisatio), εἶχε περιστῆ εἰς μεγάλην ἔνδειαν. Πλεῖστα τῶν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν περιερχομένων κτημάτων ἐκέκτηντο δικαίωμα ἐπὶ τὴν δεκάτην καὶ οὕτως ἡ Ἐκκλησία ἐδικαιοῦτο εἰς τὴν εἴσπραξιν τῶν τοιούτων δεκατῶν. Τοῦτο συνέβαινε καὶ ὁσάκις ἡ Ἐκκλησία κατὰ τὴν παραχώρησιν τῶν κτημάτων αὐτῆς ἐπεφύλασσεν ὑπὲρ αὐτῆς δικαίωμα ἐπὶ τὴν δεκάτην.

Ἡ νομοθεσία τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ Δύσει ἀντετάχθη ἐρρωμένως κατὰ τῆς εἰς λαϊκοὺς περιελεύσεως τῶν ἐπὶ τῆς δεκάτης δικαιωμάτων, ἠναγκάσθη ὅμως εἶτα νὰ δηλώσῃ ὅτι ἀπαγορεύεται ἡ ὑπὸ λαϊκῶν νέα κτῆσις δικαιωμάτων ἐπὶ τῆς δεκάτης, ἀλλ' ὅτι τὰ ἤδη ὑπ' αὐτῶν κεκτημένα θὰ παραμένουν αὐτοῖς. Οὕτω διετηρήθησαν πρὸς ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς δεκάταις καὶ πολλαὶ λαϊκαὶ δεκάται διεπόμεναι ὑπὸ τοῦ κοσμικοῦ δικαίου, κρινομένων τῶν εἰς αὐτὰς ἀφορώντων ὑπὸ τῶν κοσμικῶν δικαστηρίων. Ἡ συνθήκη τῆς Οὐεστφαλίας ἠγγυήθη τῇ Ἐκκλησίᾳ τὰς ὑφισταμένας ὑπὲρ αὐτῆς δεκάτας. Ἐν Γαλλίᾳ κατηργήθησαν αἱ δεκάται ὑπὸ τῆς ἐπαναστάσεως καὶ δή, διὰ τοῦ ἀπὸ 4 Ἀπριλίου 1789 νόμου, βραδύτερον δὲ καὶ ἐν Γερμανίᾳ, ὡς καὶ ἐν ταῖς πλείσταις ἄλλαις χώραις τῆς Δύσεως. Τὸ ἐπὶ τὴν δεκάτην δικαίωμα (ius decimandi) προσήκει εἴτε τῇ Ἐκκλησίᾳ ἢ κληρικῷ ὡς τοιούτῳ (κληρικὸν ἢ ἐκκλησιαστικὸν) εἴτε λαϊκῷ (λαϊκὸν ἢ κοσμικόν). Ἡ δεκάτη παρέχεται ἐκ τῶν προσόδων εἴτε προσώπων, εἴτε πραγμάτων. Ἡ τοιαύτη πραγματικὴ δεκάτη διαιρεῖται τοῦτο μὲν εἰς δεκάτην προερχομένην ἐκ τῆς προσόδου κτημάτων καὶ δὴ παλαιῶν (decimue praediales veteres) ἢ νέων (decimae praediales novales), τοῦτο δ' εἰς δεκάτην ἐλάττονα (decimae minores) ἢ μείζονα (decimae majores). Ἡ τοιαύτη μείζων δεκάτη συνίσταται εἰς οἶνον, ἢ ἔλαιον, ἢ δημητριακοὺς καρπούς. Διαιρεῖται δ' ἡ τοιαύτη μείζων τῶν δημητριακῶν καρπῶν δεκάτη εἰς δεκάτην *δεματίων* (decimae mergitum καὶ εἰς δεκάτην *σάκκων* (decimae saccariae). Ἡ δεκάτη διαιρεῖται τέλος εἰς *κυρίαν* ἢ *φυσικὴν* (decimae propriae seu naturales), συνισταμένην εἰς ζῷα ἢ ἄλλα πράγματα, καὶ εἰς *μὴ κυρίαν* (decimae impropriae), συνισταμένην εἰς χρήματα. Τὸ κανονικὸν δίκαιον εἶχε καθιερώσει τὸ νόμιμον τεκμήριον τοῦ ἐπὶ τῆς δεκάτης πλήρους καὶ καθολικοῦ δικαιώματος τοῦ ἐφημερίου, διὸ πᾶσα ἐξαίρεσις ἔχρῃζεν ἀποδείξεως. Ἡ καταβολὴ τῆς κτηματικῆς δεκάτης ἀποτελεῖ ὑποχρέωσιν οὐχὶ ἐνοχικήν, ἀλλὰ πραγματικήν. Τὴν πρὸς τὴν ἐνορίαν δεκάτην ὤφειλε νὰ καταβάλλῃ πᾶς ἐν τῇ ἐνορίᾳ κύριος ἢ ἐπικαρπωτής. Τῆς τοιαύτης ὑποχρεώσεως ἀπηλλάσσοντο μόνον τὰ ἐν τῇ αὐτῇ ἐνορίᾳ ἐκκλησιαστικὰ κτήματα πνευματικῶν πατέρων (clericus clericum non decimat). Ἔριδες ἀφορῶσαι εἰς τὴν ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων δεκάτην ἐκρίνοντο κατὰ μὲν τὸ κανονικὸν δίκαιον ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων, κατὰ δὲ τὰς πλείστας τῶν πολιτικῶν νομοθεσιῶν ὑπὸ τῶν κοσμικῶν δικαστηρίων. Κατὰ τὸν κανόνα 1502 τοῦ τανῦν ἐν τῇ ρωμαϊκῇ Ἐκκλησίᾳ ἰσχύοντος κώδικος τοῦ κανονικοῦ δικαίου τὰ εἰς τὰς δεκάτας ἀφορῶντα ρυθμίζονται ὑπὸ τῶν ἑκασταχοῦ ἰσχυόντων ἐθίμων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Ὡς πρὸς τὴν Γερμανίαν βλ. *Friedberg*, Lehrbuch des Katholischen und evangelischen Kirchenrechts, 6 ἔκδ. 1909 σελ. 573 ἑπ.—Ὡς πρὸς τὴν Πολωνίαν βλ. *Lipski*, de jure decim. ecclesiast. in Polonia, Vratislavia 1853.—Ὡς πρὸς τὴν Ἰταλίαν βλ. *Manfrin*, L'abolizione delle deceme Padova 1896 —Ὡς πρὸς τὴν Ἀγγλίαν βλ. *Selborne*, Ancient facts and fictions concerning churches and tithes, London 1888 καὶ *Studd*, The law of tithes London 1891.—Ὡς πρὸς τὴν Σκωτίαν βλ. *Elliot*, Teinds or Tithes 1893.

Κ. Μ. ΡΑΛΛΗΣ

—δεκάτη (ἡ) (dime) *[Νομισμ.]*. Ἀργυροῦν νόμισμα τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, ἰσοδυναμοῦν πρὸς ἓν δέκατον τοῦ δολλαρίου, ἤτοι πρὸς δέκα *τσέντς*=πεντήκοντα χρυσᾶ λεπτά.

— δεκάτη σαλαδινὴ (dîme saladine). Καλεῖται οὕτω φόρος τις ἐπιβληθεὶς τῷ 1188 ὑπὸ τῶν βασιλέων τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας κατὰ τὴν τρίτην σταυροφορίαν. Ὁ φόρος οὗτος εἰσεπράττετο ἐκ τοῦ συνόλου τῶν προσόδων, χωρὶς νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν τὰ χρέη καὶ αἱ ἐκ τούτων ἐπιβαρύνσεις τοῦ φορολογουμένου. Ἐπὶ Ριχάρδου τοῦ Λεοντοκάρδου καὶ Φιλίππου Αὐγούστου ὁ φόρος οὗτος εἰσεπράττετο παρ' ἀνωτέρων ἐκκλησιαστικῶν, ἐπιβαλλομένης εἰς τοὺς δυστροποῦντας τῆς ποινῆς τοῦ ἀφορισμοῦ.

δεκατηλόγιον (τό)· ὁ τόπος ὅπου συλλέγεται ἡ δεκάτη, τὸ τελωνεῖον τῆς δεκάτης, δεκατευτήριον.

δεκατηλόγος (ὁ)· ὁ συλλέγων, ὁ εἰσπράττων τὴν δεκάτην, ὁ τελώνης τῆς δεκάτης.

δεκατημόριον (τό)· τὸ δέκατον μέρος πράγματός τινος, τὸ ἓν δέκατον.

δεκάτησις *[Χημ.]*· ἀπεδόθη οὕτως ὁ ὅρος dekantiren, ἤτοι ἡ επανειλημμένη δι' ἐπιχύσεως καὶ ἀποχύσεως μετὰ τὴν ἠρέμησιν ἔκπλυσις ἰζήματος δι' ὑγροῦ ἐκπλύσεως.

Δεκατηφόρος *[Ἀρχ.]*. Ἐπίκλησις τοῦ Ἀπόλλωνος ὡς θεοῦ τῶν ἐν τοῖς ἀγροῖς παραγομένων ὀπωρῶν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, ὑπὸ τὴν ἰδιότητά του ταύτην, προσέφερον τὸ δέκατον τῶν προϊόντων (δεκάτην) ἐν Μεγάροις, Ἄργει, Ἀπολλωνίᾳ καὶ Ἱεραπύτνῃ Κρήτης. Ι. Δ. Σ.

δεκατία (ἡ)· ἀντὶ δεκατεία (βλ. λ.).

δεκατιαῖος (ὁ)· ὅρος ἀναφερόμενος εἰς τύπον πυρετοῦ διαλείποντος, ἐμφανιζομένου ἀνὰ πᾶσαν δεκάτην ἡμέραν. Μ. Ν. Κ.

δεκατίζω· λαμβάνω τὸ δέκατον, ἄλλως δεκατεύω (βλ λ.)· || φθείρω, καταστρέφω, ἀφανίζω τὸ πλεῖστον μέρος: «ἡ ὑπηρέτρια μοῦ δεκάτισε τὰ κουλλούρια», «ὁ λύκος μᾶς δεκάτισε τ' ἀρνιά».

δεκάτισμα (τὸ) καὶ ***δεκατισμὸς*** (ὁ)· ἡ πρᾶξις καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ *δεκατίζω*, φθορά, καταστροφή: «δεκάτισμα ποῦ τοῦ 'καμε τοῦ γλυκοῦ».

δεκατιστὴς (ὁ)· ὁ ἐνοικιαστὴς τοῦ φόρου τῆς δεκάτης, ὁ συλλέγων τὴν δεκάτην τῶν εἰσοδημάτων.

δεκατόλιτρον (τό)· τὸ δέκατον τῆς λίτρας, ἄλλως ὑποδεκάλιτρον.

δεκατόμετρον (τό)· τὸ δέκατον τοῦ μέτρου, τοῦ βασιλικοῦ πήχεως, ἄλλως *ὑποδεκάμετρον*.

δεκάτομος (ὁ, ἡ), *—ον* (τό)· ὁ περιλαμβάνων, ὁ συγκείμενος ἀπὸ δέκα τόμους: «δεκάτομος ἱστορία» || ὁ ἔχων δέκα τόμους: «δεκάτομα ἔντομα».

δέκατον ***ἕκτον (σχῆμα)***. Βιβλιογραφικὸς ὅρος προκειμένου περὶ σχήματος βιβλίου. Καλεῖται οὕτω τὸ μέγεθος τοῦ βιβλίου, ὅταν τὰ τυπογραφικὰ φύλλα, ἐξ ὧν ἀπαρτίζεται τοῦτο, εἶναι διπλωμένα εἰς δεκαέξ, καὶ περιλαμβάνει 16 φύλλα, ἤτοι 32 σελίδας. Ἐπίσης ὅταν τὸ ὕψος τοῦ βιβλίου εἶναι κάτω τῶν 25 μέχρι 10 ἑκατοστομέτρων. Δ.Κ.Μ.

δεκατόπλεθρον (τὸ) (déciare). Μέτρον χώρου ἴσον πρὸς δέκα τετραγωνικὰ μέτρα.

δέκατος, *—η, —ον*· ὁ κατέχων ἐν τῇ ἀριθμητικῇ σειρᾷ τὸν ἀριθμὸν δέκα.

δεκατρεῖς (οἱ, αἱ), *—τρία* (τά)· δέκα καὶ τρεῖς. — *[Λαογρ.]* Ὁ ἀριθμὸς 13 θεωρεῖται ὑπὸ πολλῶν λαῶν ὡς ἀπαίσιος καὶ κακὸς ἀριθμός, ἴσως διότι ἐνθυμίζει τὴν μετὰ τοῦ Ἰησοῦ ἀποστολικὴν δεκατριάδα, ἧς τὴν τελευταίαν θέσιν λαμβάνει, ὡς δέκατος τρίτος, ὁ προδοὺς τὸν Ἰησοῦν μαθητής του Ἰούδας. Ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ὁ ἀριθμὸς οὗτος καλεῖται καὶ «ἑβραΐικος», ἀποφεύγεται δὲ εἰς πάσας τὰς περιστάσεις τοῦ βίου, ὡς περικλείων ἐν ἑαυτῷ μυστηριώδη κακοποιὸν δύναμιν. Οὕτω πιστεύεται ὅτι, ὅταν συντρώγωσιν ἢ συνταξιδεύωσιν ἢ συνδιαλέγωνται δεκατρεῖς, ὁ εἷς ἐκ τούτων θ' ἀποθάνῃ ἐντὸς τοῦ ἔτους. Αἱ δοξασίαι αὗται περὶ τοῦ ἀριθμοῦ δεκατρία, ἀνήκουν εἰς τὸ γενικὸν σύστημα ἀντιλήψεων περὶ αἰσίων καὶ ἀπαισίων ἀριθμῶν. —Λ.

δεκατριετὴς (ὁ, ἡ), *—ὲς* (τό)· ὁ ἔχων ἡλικίαν δεκατριῶν ἐτῶν· || ὁ διαρκῶν ἐπὶ δεκατρία ἔτη.

δεκατρισύλλαβος (ὁ) *[Μετρ.]*. Ὁ στίχος ὁ ἀποτελούμενος ἐκ 13 συλλαβῶν.—1) Ἰαμβικοῦ ρυθμοῦ. Συνήθης εἶναι εἰς τὴν δημοτικὴν ποίησιν ὁ μὲ σταθερὰν τομήν, μετὰ τὴν ἑβδόμην συλλαβήν, ὀξύτονος ἢ προπαροξύτονος:

⏑—⏑—⏑—⏑ | ⏑—⏑—⏑⏑

Ἕνα μικρὸ καράβι | μαζώνει τὰ πανιὰ (ὀξύτ.)
κι' ἀκόμα θὰ ζητήσῃ | τὸν Πατριάρχη μας (προπαροξ.).
(Πολ. Ἐκλ. 10 Β).

Πραγματικὸς ἰαμβικὸς δεκατρισύλλαβος εἶναι ὁ ἀκόλουθος, παροξύτονος, μὲ τομὴν μετὰ τὴν ἕκτην συλλαβήν:

στὴν ἄκρη τοῦ γιαλοῦ ξανθὴ κάθεται κόρη
(Κρυστάλλης).

Ἀλλ' ὁ συνηθέστερος ἐν τῇ ἐντέχνῳ ποιήσει ἰαμβικὸς δεκατρισύλλαβος εἶναι ὁ ἄνευ τομῆς ὑπὸ τοῦ Ι. Πολυλᾶ ἐπινοηθεὶς καὶ πλείστους εὑρὼν μιμητάς. Ὁ στίχος οὗτος εἶναι κατὰ βάθος ἐπέκτασις κατὰ δύο συλλαβὰς τοῦ κλασσικοῦ ἑνδεκασυλλάβου, παρέχει δὲ πλείστας μορφάς. Ἁρμονικώτερος γίνεται, ὅταν λαμβάνῃ τρεῖς κυρίως τόνους, εἰς τὴν 4ην, 8ην καὶ 12ην συλλαβήν:

ὅταν στὰ βάθη τῆς νυκτὸς μὲ περιζώνει
(Πολυλᾶς)

Ἐκ τῶν νεωτέρων τὸν δεκατρισύλλαβον ἐχρησιμοποίησαν ὁ Παλαμᾶς καὶ ἄλλοι.—2) Τροχαϊκοῦ ρυθμοῦ. Συνήθης εἰς τὰ δημοτικὰ τραγούδια εἶναι ὁ τροχαϊκὸς μὲ τομὴν μετὰ τὴν 8ην συλλαβήν, ὀξύτονος ἢ προπαροξύτονος:

—⏑—⏑—⏑—⏑ | —⏑—⏑⏑· ὡς:

σὲ παρακαλῶ βοριᾶ μου, φύσα ταπεινὰ
καὶ δὲν κλαίτ τὴν ὀμορφιά σου, κόρη νόμορφη
(Πολ. Ἐκλ. 169).

Digitized by Google

Νόθος μᾶλλον, ἀποτελούμενος ἐξ ἑνὸς ἑπτασυλλάβου καὶ ἑνὸς ἑξασυλλάβου, ἀμφοτέρων τροχαϊκῶν, εἶναι ὁ στίχος:

ἀγαπῶ τὰ κύματα | ποὺ ἀπαλὸ μαϊστράλι

(Δ. Πορφύρας)

Λ. Ν. Π.

δεκατρισχίλιοι,—*αι*,—*α*· οἱ ἀριθμούμενοι εἰς δεκατρεῖς χιλιάδας.

δεκατῶ (—*όω*)· διαιρῶ εἰς δέκατα, λαμβάνω τὸ δέκατον, ἄλλως *δεκατεύω*, *δεκατίζω*

δεκαϋδροκινολίνη (ἡ) *['Οργ. Χημ.]*. Καλεῖται οὕτω τὸ ὑπερυδρίδιον τῆς κινολίνης (βλ.λ.). Σ. Γ.

δεκαφτά· δημοτ. τύπος τοῦ δεκαεπτὰ (βλ. λ.).

δεκάφυλλος (ὁ, ἡ), —*ον* (τό)· ὁ ἀποτελούμενος ἐκ δέκα φύλλων.

δεκαχαίτη (ἡ) (Decachaete) *[Βοτ.]*. Γένος φυτῶν τῆς οἰκογενείας τῶν *προσωπανθῶν*, περιλαμβάνον ἐλάχιστα εἴδη, ἅτινα εἶναι δενδρύλλια ἰθαγενῆ τοῦ Μεξικοῦ. Δ. Ν. Π.

δεκάχαλκον *['Αρχ.]*. Χαλκοῦν νόμισμα ἀξίας δέκα «χαλκῶν» ἢ ἑνὸς ὀβολοῦ καὶ ἑνὸς τετάρτου αὐτοῦ· ρωμαϊκὸν δηνάριον. — Π.

Δεκάχορδον *['Αστρον.]*. 'Αρχαία ὀνομασία τοῦ ἀστερισμοῦ τῆς Λύρας, ἀπαντῶσα παρὰ Πλινίῳ (Decachordum). Σ. Π.

δεκάχορδος (ὁ, ἡ)—*ον*, (τό)· ὁ ἔχων δέκα χορδάς: «δεκάχορδος λύρα».

δεκάωρος (ὁ, ἡ),—*ον* (τό)· ὁ ἀποτελούμενος ἐκ δέκα ὡρῶν, ὁ διαρκῶν ἐπὶ δέκα ὥρας: «δεκάωρος ἐργασία», «δεκάωρος ἀπόστασις»· || *δεκάωρον* (τὸ) κατὰ παράλειψιν τοῦ *διάστημα*: «μετὰ δεκάωρον εὑρισκόμεθα εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους».

— *['Εγκυκλ.]* Τὸ *δεκάωρον* καθιερώθη τὸ πρῶτον ὡς μέγιστον ὅριον ἡμερομισθίου ἐργασίας ἐν 'Αγγλίᾳ ὑπὸ τοῦ Petty περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Εἰς τὴν λοιπὴν δυτικὴν καὶ κεντρικὴν Εὐρώπην εἰσήχθη τοῦτο μόλις κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς παρούσης. Ἰσχύει δὲ καὶ σήμερον ἀκόμη εἴς τινας βιομηχανίας τῶν μεγάλων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν καὶ εἰς τὰς περισσοτέρας τῶν ἥκιστα προηγμένων χωρῶν. 'Εν Ἑλλάδι αἱ περισσότεραι τῶν βιομηχανιῶν καὶ δὴ αἱ κυριώτεραι αὐτῶν διατηροῦν ἀκόμη δεκάωρον διάρκειαν ἐργασίας. Τὸ κύριον ἐλάττωμα τοῦ δεκαώρου εἶναι ὅτι δὲν εἶναι εὔκολος ἡ προσαρμογή του εἰς τὰς μεγάλας βιομηχανίας συνεχοῦς καύσεως, δι' ὃ καὶ ἀντικατέστη διὰ τοῦ ὀκταώρου. Ν. Γ. ΦΩΤΙΑΣ

Δεκέβαλος. Βασιλεὺς τῆς Δακίας ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Δομιτιανοῦ καὶ Τραϊανοῦ. Οὗτος τῷ 86 μ. Χ. εἰσέβαλεν εἰς τὴν Μυσίαν, ρωμαϊκὴν τότε ἐπαρχίαν, καὶ ἕνεκα τούτου περιῆλθεν εἰς πόλεμον πρὸς τοὺς Ρωμαίους. Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον οἱ Δακοὶ ἐνίκησαν καὶ ὁ Δομιτιανὸς ἠναγκάσθη νὰ συνθηκολογήσῃ, ὑποχρεωθεὶς μεταξὺ ἄλλων ν' ἀποστείλῃ ἀρχιτέκτονας καὶ μηχανικοὺς εἰς Δακίαν. Τούτους ὁ Δεκέβαλος ἤθελε νὰ χρησιμοποιήσῃ διὰ κατασκευὴν πολεμικῶν μηχανῶν καὶ διαφόρων ἄλλων ὀχυρωματικῶν ἔργων διὰ πᾶσαν ἐνδεχομένην περίπτωσιν ἀμυντικοῦ ἢ ἐπιθετικοῦ πολέμου. Ὁ διαδεχθεὶς ὅμως τὸν Δομιτιανὸν αὐτοκράτωρ Τραϊανὸς διεῖδε ποίους κινδύνους ἐνεῖχον διὰ τὴν Ρώμην αἱ ἐνέργειαι αὗται τοῦ Δεκεβάλου καὶ ὑπὸ διαφόρους προφάσεις ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Δακῶν. Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον οἱ Δακοὶ ἡττήθησαν κατὰ κράτος, ὁ Δεκέβαλος ηὐτοκτόνησε καὶ ἡ Δακία κατέστη ρωμαϊκὴ ἐπαρχία. Ι. Δ. Σ

Δεκέλεια *[Γεωγρ.]*. Χωρίον τῆς κοινότητος 'Αχαρνῶν τῆς ἐπαρχίας 'Αττικῆς, γνωστότερον εἰς τὴν κοινὴν αὐτοῦ ὀνομασίαν Τατόϊ (βλ. λ.).

— *['Αρχ. Γεωγρ.—'Ιστορ.]* Ἡ *Δεκέλεια* ἀπετέλει δῆμον τῆς 'Αττικῆς κατὰ τὰ πρὸς τὴν Βοιωτίαν σύνορα, ἀνῆκε δὲ εἰς τὴν Ἱπποθοωντίδα φυλὴν καὶ ἦτο τὸ κύριον σημεῖον τῆς τριττύος αὐτῆς. Ὁ δημότης ἐκαλεῖτο *Δεκελειεὺς* καὶ *Δεκελεεύς*. ὡς μαρτυρεῖ φρατρική τις ἐπιγραφὴ τῆς οἰκογενείας τῶν Δημοτιωνιδῶν (C. I. A. 2,841 β). 'Επώνυμος ἥρως τῆς Δεκελείας ἦτο ὁ Δέκελος. Οὗτος, κατὴ τὴν παράδοσιν, ὅτε οἱ Τυνδαρίδαι εἰσέβαλον εἰς τὴν 'Αττικὴν ἀναζητοῦντες τὴν ὑπὸ τοῦ Θησέως ἁρπαγεῖσαν Ἑλένην, ὑπεδήλωσεν εἰς αὐτοὺς ποῦ ἐκρύπτετο καὶ τοὺς ὡδήγησεν ἐναντίον τῶν 'Αφιδνῶν. Ἕνεκα τούτου ἡ Σπάρτη εὐγνωμονοῦσα ἀπένειμεν εἰς τοὺς Δεκελεῖς ἀτέλειαν καὶ προεδρείαν ἐν ταῖς ἑορταῖς καὶ ἐφείσθη τῆς πόλεως κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον. Ἡ σημαντικωτάτη κατὰ τὸν Πελοπονησιακὸν πόλεμον θέσις αὐτῆς, πρὸς Α τῆς Πάρνηθος, ἐν τῷ στενῷ τῷ φέροντι πρὸς τὸν Ὠρωπὸν καὶ τὴν Τάναγραν, ἑκατὸν εἴκοσι στάδια μακρὰν τῶν 'Αθηνῶν (*Θουκ.* 7,19) εἶναι βεβαιωμένη ἐκ λειψάνων οἰκοδομῶν καὶ ἐπιγραφικῶν εὑρημάτων. 'Εκεῖθεν ἦτο εὐχερὴς ἡ πρὸς πάσας τὰς διευθύνσεις μετάβασις. Ὁ Μαρδόνιος εὗρεν εὐχερεστέραν τὴν ἐκεῖθεν διάβασιν μαθὼν τὴν συνάθροισιν τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸν Ἰσθμόν, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ἡρόδοτος (9,16). Καὶ ἴχνη δὲ ὀχυρώσεως, σπαρτιατικῆς ἴσως, ἐπὶ τοῦ πρὸς Ν λόφου ἐπιμαρτυροῦσι περὶ τῆς ἀρχαίας θέσεως αὐτῆς, ἡ ὁποία κατηριθμεῖτο κατὰ τὴν βεβαίωσιν τοῦ Φιλοχόρου παρὰ Στράβωνι (9,397) μεταξὺ τῶν δώδεκα πόλεων τῆς 'Αττικῆς πρὸ τοῦ Θησέως. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς τῶν 'Αθηνῶν καταλέγεται μεταξὺ τῶν ὠχυρωμένων θέσεων, τῶν περιπολίων καλουμένων, εἰς ἃς ἀπεστέλλοντο οἱ τελοῦντες τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν αὐτῶν ἔφηβοι, οἱ περίπολοι καλούμενοι. Ἡ Δεκέλεια κατέστη περίφημος ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου διὰ τὴν κατὰ τῶν 'Αθηνῶν ἐπίθεσιν τῶν Λακεδαιμονίων, ὑπὸ τῶν ὁποίων ὀχυρωθεῖσα ἐχρησίμευσεν ὡς ὁρμητήριον διὰ τὰς ἐπιθέσεις των (*Θουκ.* 6, 93—7, 27. *Ξεν.* 'Ελλ. 1, 1, 33—2, 3, 3)· ὡς ἐκ τούτου μάλιστα μέρος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου φέρει τὸ ὄνομα Δεκελεικὸς πόλεμος. 'Αλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν Τριάκοντα εἶναι γνωστὴ ἡ θέσις, διότι ἐντεῦθεν ὑπεστηρίχθησαν οὗτοι (*'Ισοκ.* 16, 17) ὑπὸ τῶν πρωταιτίων τῆς ἐπανιδρυθείσης δημοκρατίας. Γνωστὸν ἔτι εἶναι ὅτι ὁ 'Αλκιβιάδης (*Θουκ.* 6, 91, 6) συνεβούλευσε τοὺς Λακεδαιμονίους νὰ τειχίσωσι τὴν Δεκέλειαν. Φαίνεται δ' ὅτι τὸ κτισθὲν τότε φρούριον ἦτο περὶ τὴν σημερινὴν θέσιν Κοκορέτσιζα. Ὁ δῆμος τῆς Δεκελείας περιελάμβανεν ἅπασαν τὴν σημερινὴν περιοχὸν τοῦ Τατοΐου (βλ. λ.) ἀπὸ τοῦ Κατσιμηδίου καὶ κάτω πρὸς τὸν Ἅγιον Μερκούριον καὶ τὸ σημερινὸν Μπογιάτι. Παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἦτο ὀνομαστὸν τὸ δεκελεικὸν ὄξος (*'Αθήν.* 2, 67e). ΙΑΚ. Χ. Δ.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΟΓΔΟΟΥ ΤΟΜΟΥ

Digitized by Google